חסידות · ר' צדוק הכוהן

# פרי צדיק

רבי צדוק הכהן רבינוביץ

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# פרי צדיק

רבי צדוק הכהן רבינוביץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פרי-צדיק/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

# תוכן העניינים


שער ..... 5
הקדמה ..... 5
ספר קדושת שבת ..... 6
קונטרס שביתת שבת ..... 118
בראשית ..... 174
לראש חודש מכי"ק ..... 200
ראש חודש מרחשון ..... 202
נח ..... 206
לך לך ..... 231
וירא ..... 253
חיי שרה ..... 278
ראש חודש כסלו ..... 300
תולדות ..... 314
ויצא ..... 338
וישלח ..... 362
וישב ..... 391
לחנוכה ..... 419
מקץ ..... 504
ויגש ..... 530
ויחי ..... 567
שמות ..... 600
וארא ..... 624
ראש חודש שבט ..... 650
בא ..... 669
לסעודת פדיון הבן ..... 693
בשלח ..... 705
לט"ו בשבט ..... 732
יתרו ..... 745
משפטים ..... 773
פרשת שקלים ..... 797
ראש חודש אדר ..... 829
לי"ד אדר ראשון ..... 855
ראש חודש אדר שני ..... 860
תרומה ..... 867
תצוה ..... 890
פרשת זכור ..... 918
פורים ..... 944
שושן פורים ..... 965
כי תשא ..... 971
פרשת פרה ..... 988
ויקהל ..... 1002
פקודי ..... 1020
פרשת החודש ..... 1035
ויקרא ..... 1049
ראש חודש ניסן ..... 1069
צו ..... 1075
שבת הגדול ..... 1097
לחג הפסח ..... 1113
שמיני ..... 1207
ראש חודש אייר ..... 1231
תזריע ..... 1248
מצורע ..... 1269
אחרי מות ..... 1289
קדושים ..... 1308
פסח שני ..... 1338
אמור ..... 1346
ל"ג בעומר ..... 1373
בהר ..... 1391
בחוקתי ..... 1418
קונטרס עמלה של תורה ..... 1443
במדבר ..... 1463
ראש חודש סיון ..... 1492

**לחג השבועות** ..... 1509
**נשא** ..... 1554
**בהעלותך** ..... 1586
**שלח** ..... 1619
**ראש חודש תמוז** ..... 1648
**קרח** ..... 1665
**חקת** ..... 1700
**בלק** ..... 1724
**פנחס** ..... 1757
**מטות** ..... 1795
**מסעי** ..... 1817
**לראש חודש מנחם אב** ..... 1848
**דברים** ..... 1858
**ואתחנן** ..... 1894
**לחמשה עשר באב** ..... 1928
**עקב** ..... 1951
**ראה** ..... 1983
**לראש חודש אלול** ..... 2012
**שופטים** ..... 2029
**כי תצא** ..... 2057
**כי תבוא** ..... 2093
**נצבים** ..... 2129
**לראש השנה** ..... 2157
**וילך ושבת תשובה** ..... 2199
**לערב יום הכפורים** ..... 2239
**מוצאי יום הכפורים** ..... 2258
**האזינו** ..... 2271
**חג הסכות** ..... 2283

# שער

## ספר פרי צדיק

על התורה ור"ח וחנוכה

הן הנה אמרות קדושות וטהורות שיצאו מפה קדוש, פום ממלל רברבין, מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו, ונספח בתוכו

ספר **קדושת שבת** וקונטרס **שביתת שבת**

ובסופו קיצור קונטרס עת האוכל שהמה כתובים בעצם כתי"ק

מאת כבוד קדושת אדמו"ר הגאון הקדוש, שר התורה, כחד מקמאי, דמי לבר אלהין, עטרת תפארת ישראל, לו דמיה תהלה,

רבינו **צדוק הכהן** זצוקללה"ה מלובלין הכ"מ

בן הרב הגאון החסיד וכו' ר' **יעקב הכהן** זצ"ל אב"ד דק"ק קריזבורג.

זכות קדושת תורתו וצדקתו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן:

# הקדמה

**איתא בתנחומא** (פ' נח) כך פתח ר' תנחומא בר אבא ואמר. פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם. אמר ר' יהודה הלוי בשעה שהאדם מסתלק מן העולם בלא בנים הוא מיצר ובוכה. א"ל הקבה"ה למה אתה בוכה מפני שלא עמדת פרי בעוה"ז יש לך פרי יפה מן הבנים. אמר לפניו רבש"ע אי זה פרי שהעמדתי א"ל הקב"ה התורה שכתוב בה פרי צדיק עץ חיים בנים אינו אומר אלא **פרי צדיק** עכ"ל. וכן מרן אדמו"ר גאון הגאונים קודש הקדשים רבינו הרהמ"ח זצוקללה"ה.

אשר עלה השמימה לאור באור החיים יום **ב'** **ט'** **אלול** שנת **צדיק** **כתמר** **יפרח**. והניח אחריו ברכה כמה וכמה מאור ניירות כתובים בכתי"ק בהלכות קבועות. שו"ת, וחידושי בבלי וירושלמי ורמב"ם. ושו"ת. וכללים. וגם הרבה קונטרסים קטני הכמות ורבי האיכות. בטעמי תורה דברים שכסה עתיק יומין דברים עמוקים העומדים ברומו של עולם. ות"ל שזכינו בזה להוציא בראשונה לאור חלק זה להאיר פני תבל במאור תורתו דברי אלהים חיים אשר הזיל כטל אמרתו מדי שבת בשבתו ומדי חדש בחדשו להכניס וליטע לבבות ישראל אהבת תורה ויראת ה' ועבודתו. וספחנו בראשו ספר **קדושת שבת** וקונטרס **שביתת שבת** אשר כתבם בעצם כתי"ק. והננו מתפללים על להבא שהמקום יהא בעזרינו בזכות קדות תורתו וצדקתו. שנזכה להוציא לאור גם שאר החלקים על כל

התורה ומועדים ושאר חבוריו הקדושים וזכותו יגן לטובה על כל אשר יהגו בהספר הזה ועל כל ישראל:

**המלבה"ד**

## ספר קדושת שבת

### פרק א

בס"ד קונטרס קראתיו **קדושת שבת** ליקוטי איזה גרגרים פסקי פסקי מהעולה במחשבה לפני במילי דשבתא. יומא דמרי צבי בי' לברכו ולקדשו:

**קדושת** השבת נמשך מעבודת ו' ימי המעשה. כפשטי' דקרא בפרשת יתרו. ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת. וכן בס"פ תשא ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות. ובפרשת משפטים ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי וגו'. (אבל מ"ש ר"פ תשא (ל"א ט"ו) ששת ימים יעשה מלאכה וגו' וכן בר"פ ויקהל ששת ימים תעשה מלאכה. שם ניחא דקאי אמלאכת המשכן וע"כ אמר לשון יעשה ותעשה דמשמע מעצמו וכמשרז"ל ע"פ הוקם המשכן. וע"פ והבית בהבנותו.) ולאיזה צורך פתח הא דששת וגו' שאינו אלא רשות והול"ל רק ביום השביעי וגו' אבל גם בטעמא דיהיב לפי שהש"י קידשו אמר ג"כ כי ששת ימים עשה וגו' וינח וכו' ע"כ בירך וגו' הנה דרק ע"י מעשה בו' ימים הקודמים ונח בז' ע"ז בירכו וקידשו. וכ"א במעשה בראשית ויברך ויקדש וגו' כי בו שבת וגו' דכל קדושתו ע"י שבו שבת ממלאכה הקודמת. וכמ"ש בשאלתות ותנחומה פ' בראשית. כמאן דבני ביתא וגמר לעבידתי' ועביד יו"ט ע"ש. והאדם נברא בדוגמא העליונה כמ"ש בצלמינו כדמותינו ומה שפעל השי"ת בימי בראשית הן דוגמא לפעולת האדם כל ימי עולם כי כל מה שברא הקב"ה צריך תיקון כמשרז"ל בענין המילה שהראה השי"ת שאפילו בריאת גוף האדם לא נעלם עדיין בבריאה וצריך תיקון ע"י האדם. וע"ד שאמר לי' רע"ק לאותו מן דמעשה בנ"א יפים יותר כמו שהראהו בחוש מגלוסקאות וחטים. כי ע"ז הי' תכלית בריאת העולם והאדם בתוכו בצלם אלהים להיות הוא המשלים ומתקן כל הבריאה כולה. וזהו צד צפון הפתוח כמשארז"ל ושם משכן הבחירה ולעושי הרע מצפון תפתח הרעה וגו' ולבוחרים בטוב מצפון זהב יאתה. והוא האוצר של י"ש שאין לו להקב"ה בעולמו אלא זה בלבד. שזה אינו בגזירה רק תלוי בבחירת אדם כמו שכתוב הכל בידי שמים חוץ מיראת שמיים. וכה"א מה ה' שואל מעמך דייקא כי אם ליראה. ואדם לעמל יולד ואף באדם הראשון קודם החטא נא' וניחחו בג"ע לעבדה ולשמה ונ"א ואדם אין לעבוד את האדמה. ורז"ל א' לעבדה במ"ע ולשמרה

במל"ת. וכ"א (בסנהדרין צט רע"ב) ע"פ לעמל יולד אינו יודע אם לעמל פה אם לעמל מלאכה כו' הוי אומר לעמל תורה נברא. דזה היה בריאת האדם לצלם אלהים שהוא השם הנזכר בתחילת הבריאה. בראשית ברא אלהים וגו' שיהי' הוא המשלימה בעבודתו. וכולהו גופי דרופתקי נינהו. רק שיש שעמלו בדרך ארץ שקדמה לתורה ובאותן ב' אלפים תוהו שעדיין לא ניתנה תורה נא' ג"כ לא תהו בראה לשבת יצרה שיהי' עוסקין עכ"פ בישובו של עולם. וישמרו ז' מצות בני נח ובזה הי' די לשלימות אותן דורות דשני תוהו. וכמ"ש (בב"ר פ' לט) דבארם היו אוכלין ושותים ופוחזין א' אברהם הלואי לא יהי' לי חלק בארץ הזאת. ובא"י ראה עסוקין בניכוש ועידור. א' הלואי יהי' חלקי בה. דע"ז ה' בריאת האומות וכנען ביחוד עבד עבדים לאחיו לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני אלהים. זה אברהם וזרעו בנ"י שהם יולדו לעמל מלאכה כמ"ש בן זומא (ברכות נח.) כשעמד ע"ג מעלה בהר הבית ר"ל כשראה עצמו מעולה שבמחנה לוי מאותן הנלוים אל ה' עד שהגיע למדריגה שכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה ולצוות לזה. כמ"ש שם (ו סע"ב) כי הוא בתורתו ובעבודתו תיקן כל העולם כולו ע"כ אמר אז ברוך שברא כל אלו לשמשני. כמה יגיעות כו' כי אם אין דרך ארץ אין תורה דאם אין קמח אין תורה ואם יחרוש בשעת חרישה כו' תורה מה תהא עלי' אבל כשישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים ועמוד זרים ורעו וגו'. וכמ"ש שם (ל"ה ב) וטובי לדזכי והוי דרופתקי דאורייתא להיות עמלו כל ימיו בעמל תורה והם בעלי תורה. שהם ממש שדוגמא עליונה וצלם אלוהים דצורתו של יעא"ה חקוקה בכה"כ שהוא מדת האמת ואין אמת אלא תורה. ומאן דאחיד באורייתא אחיד בקוב"ה. וכמו שהשי"ת ברא העולם כולו בדבר ה' ורוח פיו וי' מאמרות ולא בעמל ויגעה כן הם מקיימין העולם ומשלימין אותו ברוח פיהם בתורה שהוא הדפוס של כל מעשה בראשית כמ"ש בב"ר רפ"א וע"י העסק בה הוא השלמת כל מע"ב:

**וזהו** עמוד הראשון מג' עמודים שעליהם העולם עומד הגדול שבהם עמוד התורה שכנגד יעקב אע"ה שנקרא שמו ישראל ע"ש הת"ח היוצאים ממנו דאותן נ' עמודים הם הג' עמלים שזכרו בסנהדרין שם ע"פ לעמל יולד. עמל מלאכה ושיחה ותורה.

ובוודאי אין הכוונה במלאכה לל"ט מלאכות הגשמיות במלאכת עו"הז לצרכי האדם דלא יעלה על דעת דע"ז הי' תכלית בריאת אדם בעולם הזה ורק בריאת העכו"ם והעבדים כנענים היו לתכלית זה וכמו שיהיה לעתיד כ"ח מאות מעכו"ם עבדים לכ"א מישראל כמשארז"ל ויהי' בהם הריבוי כ"כ כמו שהוא בבע"ח לצורך האדם שיהי' מוכנים לעשות מלאכתו וכל צרכיו כדי שיהי' לבו פנוי לד"ת. וכן מ"ש לשיחה ח"ו להעלות על דעת

שיהי' הכוונה לשיחה בטילה ורבוי דברים של מה בכך לענג גופו או דברי מו"מ וכדומה שיהי לזה תכלית הבריאה. וע"ש במהרש"א וברי"ף בע"י שנדחקו בזה והמע"ש יראה מה שיש להשיב ע"ד ואין להאריך כאן:

**והפשוט** לדעתי דהכוונה בעמל מלאכה הינו במעשה מצות בפועל במלאכת ה' וכנ"ל על לעבדה ולשמרה במ"ע ול"ת וזה העמוד גמ"ח שגם עליו העולם עומד במעשה מצות בפועל שעושים בעלי מצות שעתיד הקב"ה לעשות להם צל אצל בעלי תורה כי הם ג"כ מקיימין ומשלימין העולם ע"י עבודת ושמירת המצות בפועל והוא העמוד גמ"ח שכולל כל המצות כמ"ש גומל נפשו איש חסד וכמ"ש (בשבת ל"א א) דעלך סני לחברך לא תעביד זה כל התורה כולה. ואידך פירושא זיל גמור. וע"ש ברש"י וזהו גמ"ח. ובירוש' ומד' נקרא בכל מקום צדקה בשם סתם מצוה ונראה כי הוא כוללת הכל כי קיום העולם ע"י מעשה המצות צריך לתרי"ג מצות התורה כולם. כי בכל מצוה יש קיום לנבראים פרטים כמו דרך משל ע"י השחיטה תיקון הבע"ח וע"י המצות שבתבואה תיקון הצומח וכדומה וכידוע כי המספר תרי"ג הם נגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים שבאדם לתקן בהם קומת גופו ונפשו. והאדם הוא עולם קטן. ומסתמא כן הוא ג"כ בעולם הגדול שהוא דוגמתו ממש ועל ידיהם נתקן חלקי העולם כולם ואפשר לתקן הכל במצות הצדקה לבדה שא' (בב"ב יא א) המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא ובקיום עולם קטן אם זכה לבנ"א מהוגנים ה"ה כמקיים עי"ז העולם הגדול כולו אלא שע"י כל המצות הוא בפרטות ובפועל בעולם כולו וע"י הצדקה הוא רק בכלל וכאלו. ומ"מ ה"ה דרך כלל שקולה למצות כולם בפרט להיות נקרא מצוה סתם. וכן לגמ"ח הגדולה מצדקה כמ"ש (בסוכה מ"ט ב) וגם הצדקה נקרא גמ"ח כי אינה משתלמת אלא לפי חסד שבה כדאי' שם. ועוד טעם שנקרא מצוה סתם כי הוא מצוה המצוי בכל ישראל כי אפי' פושעי ישראל שא' דמלאים מצות כרימון היינו במצות הצדקה וגמ"ח בפרט דבזה אפי' פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנח תפילין ושאר רשעי ישראל היותר גדולים שאין בה שום לחלוחית של מצוה מ"מ הם מלאים ג"כ במצות הצדקה וגמ"ח שישנו בכל זרע ישראל שהם רחמנים וגומלי חסדים כמשרז"ל אם לא אותן דמערב רב קאתו כמ"ש (בביצה לב:) וע"כ לא ידח נדח מזרע ישראל אפי' מהיותר גרועים בתכלית יש בהם איזה שורש טוב בהעלם הנטוע מאבותם בהיותם זרע אברהם יצחק ויעקב שיצא לפועל באיזה מעשה של צדקה או גמ"ח שעשה מימיו לנפש א' מישראל שהזמין לו השי"ת ההגון לפי ערכו שיוכל לזכות על ידו. להיות לו עכ"פ חלק מה הנשאר ממנו לעוה"ב וזהו נגד אאע"ה שהוא הראשון שהקים עמוד של גמ"ח בעולם. והוא האשל שנטע בבאר שבע וע"כ הוא

העומד להציל כל ישראל מדינה של גיהנם כמ"ש (עירובין יט.) ומשום דמלאים מצות כרימון כדאי' שם וזהו עמל מלאכתם בעוה"ז הנשאר קיים לעולמי עד. שבעבורם נולדו ולא היתה יצירתם לבטלה:

**ועמל** שיחה אין שיחה אלא תפלה. כמ"ש (ברכות כו:) וילפי' מקרא דיצחק לשוח בשדה. כי אברהם התחיל בעמל מלאכה שיגע כל ימיו בעבודת הש"י בפועל ממש. וכל מעשיו ופעולותיו כל ימיו הי' רק לשמים ולהשלים עי"ז כל העולם כולו. ואף תפלתו נקרא שם בלשון עמידה. שהוא פעולת הגוף. אבל של יצחק נקרא שיחה כי הוא המתחיל בעמל שיחה. והוא עמוד העבודה כמשארז"ל (תענית ב.) עבודה שבלב זו תפלה. כי עיקר עבודת התפלה בלב. כמ"ש (ברכות לא.) דצריך שיכוין לבו לשמים. והינו שעבוד הלב לאביו שבשמים שבלשון המשנה (ר"ה כט.) וזהו העבודה שבלב דהעיקר לידע לפי מי הוא מתפלל ושיהי' כעומד לפני המלך כמשארז"ל. וזהו כיוון ושעבוד הלב לשמים. שעי"ז שיראה עצמו כאילו מלך גדול עומד עליו יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד הש"י כמ"ש במורה נבוכים הובא בהג"ה ריש או"ח. והוא היראה שג"כ עיקרה בלב וכמ"ש (בימוא עב:) ע"פ ולב אין וזהו דרגא דיצחק דמחוי להו הקב"ה בעיניהו כמ"ש (שבת פט:) שע"י הראי' בא ליראה ופחד יצחק. וזוכה לעבודה שבלב זו תפלה ונק' שיחה לגבי הדיבור דד"ת שזהו עיקר הדיבור דבדבר ה' שמים נעשו. שהוא דיבור התורה שהיא הכלי אומנות לב"ע. כמ"ש בריש בר"ר. וזהו הדיבור דהקב"ה ודיבורים דתפילה הם הדיבורים דכנס"י מה שאשה מספרת עם בעלה וזהו נקרא שיחה והיא נוקבא לגבי הדיבור דדכורא וממ"ש (סוכה חא:) לדייק מל' משיחתו ולא מדבריו. דשיחת חולין של ת"ח כו'. למדנו דשיחה הינו שיחת חולין. ונקרא כן דיבורי התפלה לגבי ד"ת. כמ"ש (שבת י'.) מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. ואין הכוונה על צרכי בנ"א שמתפללים עליהם שהם חיי שעה. וכדפירש"י שם. דאינו מספיק משום זה להחליט השם חיי שעה. דאטו ליכא נמי בקשות על חיי עולם. כבקשת החכמה ודעת ותשובה וסליחה שבג' ראשונות דאמצעיות וכדומה. וכן תפילת שבת ויו"ט שאין בהם בקשת חיי שעה כלל. אבל הכוונה על גוף פנימיות החיות הנמשך לאדם מעבודה שבלב זו תפלה או חיות לשעה. היינו כל ימי עו"הז שהבחירה מושלת דאז עיקר חיות האדם המורגש בלבו הוא מהעבודה שבלב. אבל לעתיד שארז"ל שיטייל עמהם בג"ע ולא יכנף עוד מוריך. לא יהי' עוד המשכת החיות מעבודת התפלה שבלב. רק מד"ת שזהו המשכת חיי עולם ועולמי עולמים כל החיות נמשך רק מד"ת. וזהו עמוד התורה העיקר והנבחר מכולם. דע"כ אמר שזהו עיקר העמל שיהי' לאדם שזכה בו יעקע"ה מובחר שבאבות. שהוא עיקר המכוון שבבריאה

שמטתו שלימה. כי אין שום שייכות למשפחות עכו"ם עם ד"ת. דלא עשה כן לכל העכו"ם. משא"כ אברהם ויצחק יצא פסולת כי יש קצת אחיזה לעכו"ם בז' מצות בני נח. וכן בעשיית צדקה וחסד לעכו"ם אף דהוא חטאת להם ונקרא מצות קלות שהיו מקבלין שכר בעוה"ז. כמ"ש (בב"ב י:) וכן בתפלה נאמר בתפלת שלמה המע"ה וגם אל הנכרי וגו' ועשית ככל אשר יקרא וגו' ואף דעיקר התפלה היא דרגא דכנס"י ורזא דדהע"ה שא' על עצמו ואני תפלה. וכן דרגא דיראה היא רק באשה יראת ה'. ואשת זנונים היא הרוצה להתדמות לאשת חיל כקוף בפני אדם. כמ"ש בזוה"ק והוא הפשיטות דטלפיים דחזיר שהי' בעשו. שרצה להתדמות ליעקב עד שטעה יצחק בו. וכל זמן דעוה"ז עלמא דשקרא שהאדם יראה לעינים לבד. אפי' נביא דגול כשמואל רבן של נביאים לא יכול לידע תעלומות לב וא"ל השי"ת דרק ה' יראה ללבב. וע"כ מצד הראיית עינים דעוה"ז יש קצת אחיזה גם לאומות גם בשיחה זו תפלה שע"כ ביקש שהמע"ה לענותם. שלא יהי' להם התרעמות נגד השי"ת. שהם חושבין שגם הם מתפללין בלב שלם הגם דהשי"ת הרואה ללבב יודע שאינו כן. מ"מ יהי' ח"ו חילול השם נגדם בעוה"ז. וע"כ בב' עמודים אלו יש קצת אחיזה לפסולת דאומות משא"כ בעמוד התורה. דאז"ל (איכה רבתי) אם יאמר לך יש תורה באדום אל האמין כי אין להם בזה שום אחיזה אפי' כ"ש להתעות בעוה"ז בלבד. כי המצוה הם מעשיות בעוה"ז וכן התפלה נקרא חיי שעה שהוא חיות הפנימיות שבעוה"ז כנז'. אבל התורה נקרא חיי עולם שנמשכה מגבהי מרומים נובלות מחכמה עליונה שלמעלה מהתחלת ימי הבנין שמהם הוא המשכת השתלשלות כל הבריאה. רק שנתלבשה בלבוש גשמיי להאיר לזרע ישראל והוא האור הגנוז שנגנז בתורה. ואין שום שייכות לעכו"ם שמציאותם רק בחיי שעה דעוה"ז לבד. עם אור זה דחיי עולם וכל ישראל בני ישרים הם בני אבות הרמוזים בר"ת מל"ך. יעקב נגד המוח ששם חכמת התורה ומשכן הנשמה שנתת בי טהורה שאין בה פסולת דע"כ נקרא איש תם דר"ל שלם שאין בו שום חסרון. ועכ"ז אמרו (תענית ה':) שלא מת כי אין מיתה בלא חטא היינו איזה חסרון בדבר והוא שהי' שלם לגמרי לא שייך בו עניין מיתה כלל. ויצחק הוא נגד הלב שבו משכן הרוח והוא החיות הפנימיות של הנפש ונקרא רוח ממללא. דמתרגם על נפש חי'. ר"ל החיות שבנפש והוא כח השיחה דיצחק שהי' בשדה. ותוס' (ברכות לד:) ד"ה חציף הקשה מזה אהא דחציף מאן דמצלי בבקתא ותי' דחוק דמ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דהי' אז שדה. אבל נראה דהך חציף היינו רק אחר שבא יעקב וקראו בית. היינו שכבר גדרו מכל ד' רוחות. וכל עמל יצחק ועבודתו ברוח הצפוני הפתוח ופרוץ במלואו שזהו סטרא דילי'. ושם נקרא שדה ולא נסתם לגמרי עד יעקב שזכה להיות מטתו שלמה

ולא ידח ממנו נדח. והוא קראו בית קבוע וקיים לעלמי עד ולזרעו אחריו. מיקרי חוצפא כלפי שמיא להחזיר התפלה לבקעה שהוא מקום הפרוץ. היינו שלא יהי' גדור בתפלתו. כי האדם צריך ליזהר מוגדל בתפלתו שלא יבקש דבר שאפשר שהוא לרע לו ח"ו או לכל ישראל ח"ו. כי אין אדם יודע במה משתכר ומרויח חיי עולם. ויש שמבקש דבר שחושב שבזה יהי' לו חיי עולם ויוכל להיות להיפך ח"ו. וע"כ ארז"ל דשהע"ה ביקש גבי ישראל שלא יענם רק כשידוע שטוב לו. וכמ"ש אשר תדע לבבו. משא"כ בעכו"ם לענותם על כל דבר. כי הם כעיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו. וכבלעם שנתעקש לפני השי"ת שילך עכ"פ לבלק ולהרע לישראל ח"ו ונקרא זה חוצפא דכלפי שמיא מהניא (בסנהדרין קה סע"א) שפעל מבוקשו דא"ל לך אתם ובדרך שרוצה ליליך מוליכין אותו. אף דהוא להאבידו מעוה"ז והעוה"ב. וזהו החוצפא דמתפלל בבקתא בלי הגדרה רק כמו שרוצה. וכבר בא יעקב וקראו בית להיות בהגדרה. אבל בימי יצחק אע"ה עדיין לא ה' בית והוכרח להתפלל בשדה וע"י עבודתו ועתדה בשדה זכה לאחר ובנית ביתך להוליד יעקב שקראו בית והי' יושב אוהלים. משא"כ עשו שיצא מהפסולת נקרא איש שדה. ובא מן השדה עיף בחטאים דע"ז וג"ע וש"ד כמו שדרשו בב"ר. שהוא הלב כסיל דלשמאלו ששם משכן היצה"ר הרוצה בחרבנו של עולם וכל עבודת יצאע"ה העוסק בבנינו של עולם להרגיז יצ"ט על יצה"ר ולהמשילו גם על חלל השמאלי שבלב ולעשות השדה הפרוצה למקום תפלה ועבודה. ולא למקום של ג"ע וש"ד וזהו הלב דבני ישראל שזוכין להיות לבם ברשותם מסט' דיצחק. ואאע"ה נגד הכבד ששם משכן הדם הוא הנפש שממנו כל כחות הפעולה והמעשים הגופניים בפועל וכל זרעם כלולים בשלימות שלשתם ואפי' הפחות שבישראל יש לו אחיזה בכל מדריגות אלו. והעמל דשיחה שבו עיקר הבחירה בלב והשתדלות האדם מעצמו בלא אתערו' דלעילא זכו בו ישראל מעצמם במצרים דויזעקו מן העבודה. וכן בקי"ס ויצעקו אל ה'. ועי"ז זכו אח"כ לקבל תורה מה' שדבר זה הוא רק מאתערו' דלעילא ומה שנתן להם תורה במתנה לעמול בעמלה של תורה ואחר החטא שאבדו כל הכתרים אז נתן להם הש"י עמל מלאכה במלאכת המשכן ששם הוא כל הל"ט מלאכות. שהם מסתמא עיקרי העבודה במלאכת דחול דע"כ נאסרו. וגמרי' ממשכן ממלאכה דהוי חשובה במשכן. כי במלאכתו נכלל כל עמל מלאכת אדם עוה"ז במלאכת שמים לצורך עבודת הש"י:

**ולשלשה** עמלים הללו יולד האדם להיות מקיים העולם ומתקנו עי"ז מה שהניח הש"י לאדם שיתקנו וכמו שהבריאה ה' בששה ימים ונוח בשביעי כן הוא בכל ימי עולם. מידה זו נוקבת ויורדות בכל ימי עולם לאדם הנברא בצלמו לעשות כמעשהו שמזה הם ו'

ימי המעשה ושבת. וכן ו' שנים ושמיטה וכן ו' אלפי שני דעוה"ז שבהם הבחירה דהיום לעשותם בהשתדלות דתורה ועבודה וגמ"ח. כ"א כפי מדריגתו. ואלף הז' יום שכולו שבת ומנוחה לחי עולמים. שהם ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה כמ"ש (שבת קנא:) וזה יהי' באלף הז'. ומ"ש שם ופליגא אדשמואל כו'. וכן בברכות פלוגתא דשמואל ור"א וידוע דבכל הפלוגתות אלו ואלו דברי אלהים חיים. כ"ל כי בפלוגתא זו דברי שמואל הם באותן הזמן של אחישנה אלו זכינו שהי' בא באלף הה' או גם באלף הו' ואפי' שיהי' בעתה כל משך הזמן מימות המשיח שיהי' באלף זה עד קרוב לסופו שמתחיל הזמן דתוס' שבת דאורייתא דברי שמואל חיים וקיימים. שאין בינו לעוה"ז אלא שעבוד בלבד שהוא מכלל ו' ימי המעשה שצריכים עדיין להשתדלות אדם כבעוה"ז. ואלף הז' שהוא יום השבת ומנוחה אז יתקיים כ"מ שנתנבאו הנביאים ויבוטל היצה"ר ויבלע המות. ודבר זה יהי' עוד בסוף האלף הו' בזמן תוס' שבת וזהו המנוחה שאחר היגיעה דו' ימי המעשה. וכן קדושת יום השבת בכל ז' ימים אחר העמל והיגיעה בששת ימים דתעבוד וגו' אז הוא השביתה ביום הז' מהיגיעה כמו שהי' בבריאת עולם. כן אצל האדם העוסק בקיומו של עולם:

**וההמונים** העוסקים במלאכה גופנית וגשמיות בעוה"ז בצרכי גופם הם מרגישים קדושת יום השבת במנוחת גופם בפשטות מעמלו ויגיעו. וכל ימי המעשה אין לו פנאי לשום על לבו עבודת ה' ויראתו ותורתו ועל מה בא לעוה"ז וביום השבת יש לו להתאורר משנתו. ולהרגיש חיות הרוחניות שבנפשו. ועליהם ביחוד אז"ל דלא' ניתנו שבתות ויו"ט אלא לעסוק בתורה. ואותם העמלים בעבודת ה' מצותיו ותרתו. אף הם נחים בש"ק מעבודה כי אין אז זמן מעשה רוב המצות ולא זמן תפלה. דבחול אמרינן (ברכות כא.) ולואי שיתפלל כל היום כולו. ובשבת אסור להתפלל תפלת נדבה. ואף בתפלת חובה שתיקנו חכמים במקום הקרבנות דלגו כל י"ב אמצעיות שהם עיקר התפלה בבקשת צרכיו שאין זמנם בשבת. וכן עסק התורה לעמילי תורה א' (שבת קיט סע"א) ר"ש בקייטא כו' כי היכי דליקומו הייא. ושם (רע"ב) במטותא מינייכו לא תחלוני'. קרי לזה חילול שבת אם יטרידו בעסק התורה. והיינו לפי שזהו עמלם ויגיעם כל ימות השבת. וצרכים לנוח מזה בשבת שהוא שביתת עמלם של ימי החול. ולא חלילה שישבו בטל לגמרי או שימשכו בבשר ויין ותענוגי גוף לבד. דוודאי טוב מזה לעסוק בתורה. רק מי שהוא שקוע כל ימי החול כל מחשבות מוחו ולבו בדברי תורה והרי הוא אחיד בקוב"ה ע"י התורה. בשבת שהוא זמן עליית העולמות הוא במדרגה גבוהה מעסק התורה בעמל פה. כי יוכל להתדבק אז באור פני מלך חיים ממש. ולהתאחד במקור חיותו ונשמתו שהוא

חלק אלהי ממעל. והוא אצלו עובדין דחול וירידה ממדריגת קדושת שבת דלגביי' לעסוק בעמל פה דד"ת בנגלות כי הם אז בכחם להשיג מדריגות גבוהות והתגלות סודות התורה בקרב לבבם מה שא"א להוציאם מן השפה ולחוץ ולבוא להתגלות שבפה כלל. וכענין ובקרב קדושים שאצל מי שבמדריגת קדושים הוא בקרב. ולא בפי ובשפתי בהתגלות. וכך ביום השבת הקדוש. וידוע דעיקר הסודות שבד"ת הינו מה שא"א שיבואו לידי התגלות כלל רק כל חד לפום מה דמשער בלבי' וכידוע דזה פי' סוד ה' ליראיו שהתגלות אצל כל אחד הוא סוד שא"א לגלותו לזולתו כלל. ודבר זה הוא הקבול שכר שביום השבת שהוא מעין העוה"ב על מעשיו בפועל בו' ימי המעשה וכל הנאת עוה"ב הוא שנהנין מזיו השכינה כמ"ש (ברכות יז סע"א) וכך לזוכים לטעום בשבת א' מס' בעוה"ב. שע"ז בירכו רבנן לר"א ור"ח שם עולמך תראה בחייך דוודאי הכוונה ביום השבת שאז יוכלו להשיג מעין עוה"ב. והיינו בהנאת זיו השכינה. וכ"א כפי עמלו בימי המעשה כן השגת הנייחא שלו ביום השבת הבא אחריו בשביתתו מעמל ההוא.

## פרק ב

**קדושת** שבת קביעא וקיימא מצד השי"ת שקידשו בימי בראשית וכמ"ש (פסכים קיז"ו) ואף דשם לענין קביעת זמנו קאי. דא"צ לקביעת ב"ד שאינו תלוי בימי החדש מ"מ ממילא משמע גם לענין הקדושה. שהרי מיד בימי בראשית נא' ויקדש אותו. שהש"י קידשו מעצמו. ומ"מ משניתנה תורה נצטוו ישראל זכות את יום השבת לקדשו. שאף הם צריכים לקדשו מיד בכניסתו משקידש היום. דבתחילת יומא בעי לקדשו כמ"ש (פסחים קו.) ואע"פ שעיקר קדושתו מה' בלא פעולת אדם ואתע"דלת כלל. וע"כ נאמר בה בפ' תשא את שבתותי וגו' כי אני ה' מקדשכם שהש"י מקדש דם את ישראל ע"י השבת שנתן להם שהוא קודש. וע"י שהם שומרי שבת גם הם מתקדשים בקדושת השבת. ונמצא השבת מקדש אותם לא הם אותו וע"כ נקרא מתנה טובה (שבת י:) שהוא במתנה בלי שום השתדלות אדם וקאמר אמקרא הנז' דאני ה' וגו' דמזה משמע שהוא מצד הש"י לבד בלא אתע"דלת. מ"מ אין אין זה סותר מצות לקדשו שעל האדם. ואלו הי' רק מצד קדושה שמה' לבד הרי ה' כל ישראל שוים בהרגשת קדושת השבת. כעם ככהן. וכבר נז"ל אות א' שאינו כן רק תלוי כפי עבודת האדם בימי החול. והדבר ידוע גב לכל אחד כי אין ערך כלל מהרגש ההמונים אשר הוא כמעט כאין. ואין טועמים בקרב לבבם טעם קדושה רק מה שמתענגים במנוחה ממלאכה ואכילה ושתי'. ואם דגם זה מצוה וקיימו עונג שבת. מ"מ אין בזה ענין לקדושת היום. ומ"ש כי אני ה' מקדשכם להרגש גדולי ישראל המתקדשים ומטהרים א"ע וחפצים בקרבת ה' המרגישים בקדושה והתעלות העולמות

ביום ההוא גם בהם אין כולם שוים. וכ"א כפי מדריגתו והשגתו וכפי הכנתו בימי החול לבוא אל הקודש דמי שטרח בע"ש יאכל בשבת. שאע"פ שהיום מעצמו קדוש לאדונינו. מ"מ אין האדם משיג קדושתו אלא כפי מה שהוא כלי מוכן לקבל. ותכלית הבריאה בשביל האדם. והזמן עצמו ג"כ נברא כידוע לשון הכ' ששת ימים עשה ה' ולא בששת רק השבת ימים עצמן. שהוא כלל הזמן של ימי עולם שסובב הולך ו' ימים ושבת. הוא עצמו מעשה ה' בבריאה. והוא שורש בפ"ע בבריאה כידוע בנין עולם שנה נפש. עולם כולל כל הנבראים חוץ מן האדם שהוא עולם קטן. והיא תכלית הבריאה הנברא בצלם אלהים להיות כולל לכל הבריאה והוא הנפש. ושנה הוא הזמן. ועיקר הנפש שהוא האדם מכוון הבריאה. והעולם הוא המקום לאדם הנברא שצ"ל כמצא במקום ובזמן כי הוא תחת הזמן. ושנה הוא הזמן ואם לא קבלו ישראל התורה שה'. העולם חוזה לתוהו ובוהו כמ"ש (שבת פח:) גם הזמן הי' מתבטל כמו קודם שנברא העולם דהתחלת הזמן בתחלת הבריאה כשפסק התוהו והתחיל האורה נא' ויהי וגו' יום אחד. שהוא התחלת הזמן וגם הוא תלוי ועומד בקבלת ישראל התורה שבמו שהם משפיעים חיות בעולם כן בזמן וגם כל כוחות הקדושה העליונים תלוים באדם. כמ"ש ע"פ צור ילדך תשי שמתישין כח פמליא של מעלה (ובחגיגה יג:) דבחורבן נתמעטו כנפי חיות ונתמעטה פמליא של מעלה כי גם הם בכלל הבריחה כולה שהכל בשביל האדם שהוא הדמות שעל הנסא הרוכב על כל הבריאה כמ"ש בשהמע"ה וישב על כסא ה' למלך כי הוא הי' שלימות האדם. וסיהרא באשלמותה שמקבלת כ"מ שיכולה לקבל מפני החמה המאירה בה להיות בצלם אלהים ודמות העליון ממש. וכפ"מ שהאדם מתקדש עצמו מלמטה כך הקדושה פושטות והולכת בכל הנבראים וע"כ אף קדושת השבת הגם דעצם הקדושה מעצמו מ"מ גם הוא צריך בנ"א לקדשו. היינו במה שהם יהיו מוכנים לקבל קדושתו ולהרגיש בחדרי לבבם ומוחם הקדושה הנשפעת בו. בזה יום השבת מתקדש שבת עד תכלית קדושתו. אבל כשאין אדם מוכן לקבל ה"ה כמי שאינו. מאחר שאין הקדושה מתגלית בלבות בנ"א בו מדריגת הקדושה. וע"כ במה שהאדם מכין עצמו לקבל הקדושה. בזה הוא מקדש את יום השבת. וזהו קידוש היום מה שאנו מברכים להש"י שקידש אותנו וקידש את השבת ובזה היום מתקדש במה שאנו מכינים עצמינו להתקדש בקדושתו ובמה שהש"י קדשנו במצותיו ובהנחלת השבת. וא' בלשון זכון ואין זכירה אלא בדבר המשתכח לזכרהו מאחר שבא להשכיחו כמ"ש (בביצה טו רע"א) ע"ש וברש"י. והיינו לפי שקדושת השבת הוא מעין עוה"ב. ובעוה"ז לאדם השקוע בו העוה"ב עין לא ראתה והוא דבר המשתכח. וכדרך שאמרו ואדם לא זכר את האיש המסכן דבעידן דיצה"ר לית

דמדכר ליל"ט. וע"כ הוצרך לזרז על הזכירה בזה. וכן בזכירת עמלק שכל ענין עמלק הוא להשכיח מלב האדם עבודת ה' ויראתו. וע"כ צריך לזרזו לזכות ובתנחומא ס"פ תצא כאן זכור ובשבת זכות זה על תמחוי מלא וזה על ליקן עי"ש. היינו זו הזכירה לקבלת תוס' קדושה. וזו למחיית וביטול הרע מן הלב הנמשך מעמלק. ושיתרוקן כל הפסולת שבחלל השמחאלי מלב הכסיל. וע"כ מצרכי ב"ש (ביצה טז.) מחד בשבא לשבת שיזכרנו כל ימי השבוע. כי קדושת השבת נמשכת כפי הכנת הקדושה בכל ימי החול כולם. וב"ה אומרים ברוך ה' יום יום שא"צ לזכור השבת רק שיראה כל יום ביומו להיות כל מעשיו לשם שמים. וברכת ה' חופף עליו בכל היום. וממילא כפי עבודתו להש"י בימי החול כן יהי' כלי מוכן לקבל קדושת השבת בשבת:

**ועיקר** ההכנה שהצריכה תורה ליום השבת הוא בששי כמפורש בכתוב. וכן ה' בריאת אדה"ר ביום ו' שבו ביום יכין עצמו לשבת ויקבל מיד קדושת השבת. ואע"פ שעיקר קדושתו הוא מצד עבודה דו' ימים שלפניו וכמש"ל באות א'. זהו הקדושה שמצד השי"ת כי בו שבת וכן האדם הבא להתדמות בדוגמר' העליונה ולהרגיש בקדושת השבת מצד עצמו בשביתה ונייחא שאחר העבודה. אבל מי הקדימני ואשלם כתיב ואע"פ שהאדם צריך לפתוח בחודה של מחט גם לפתיחה זו יש הקדמה מהשי"ת שמאיר עיניו לבוא לפתיחה זו ולולי כן אין ביכולת אדם כלום. וכמו במ"ת פתח אנכי וגו' שלא בלשון ציווי רק דרך הודעה ופתיחת הלב מבין לדעת דאנכי וגו'. ואז אחר שיאירו עיניו בזה יוכל לצוותו ולהזהירו על ההשתדלות שלו במצות התורה. וכן בהתחלת הבריאה ע"ז היתה קדושת השבת שמצד השי"ת. משיכנוס האדם לשבת מיד ויכנוס בו קדושה עליונה. ואז בכח קדושה זו יוכל אח"כ לעבוד ולעמול אח"כ בו ימי המעשה הכל לש"ש ודוגמא עליונה להיות כל מלאכתו מלאכת שמים עוד יותר. וכמ"ש (כתובות ה סע"א) דגולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ עי"ש מייתי ממלאכת המשכן וביהמ"ק שזהו עמל המלאכה במלאכת הקדש לאדם שטוב שעמלו בדעת ובכשרו המעשה. וכתיב כוננו ידיך דקאי אידיו של הש"י שגם מעשה ידי הצדיקים הם שלוחי דרחמנא. וידיו של הש"י פועלות ע"י ידיהם של צדיקים כי מה האדם שיוכל לפעול מעצמו כלום וכמ"ש גם כל מעשינו פעלת לנו. כל כל פעולת אדם הוא בכל דמות אדם שעל הכסא ובזה הם כל מעשיו בו' ימי המעשה כמעשה הש"י בו' ימי בראשית ועוד גדולים. וכמ"ש במד' הנזכר לעיל אות ה' שאמר לאותו מין דמעשה בו"ד יפים יותר. כי כל מה שנברא בו' ימי בראשית עדיין צריך לתיקון והוא על ידי מעשה ידיהם של צדיקים. שעי"ז הכל מתתקן ונעשה הפעולה בב' ידים הזוכות כאחת להיות מתכלל שמאלא בימינא שזהו התיקון

דוגמת יעאע"ה שהי' מורכב מב' המדות דאהבה ויראה יחד. ע"כ לא הי' פסולת משא"כ כשהם בפירוד כל אחד בפ"ע וכמו שהי' במע"ב דידי לבד יסדה ארץ שבה כל כחות הגשמיות הנמשכות מסטרא דשמלאלא. וימיני לבד טפחה שמים וע"י הצדיקים העולם מתתקן להתמזג ולהתערב יחד וכמשארז"ל דמשה רבינו ע"ה עשה עליונים תחתונים שהוריד שכינה למטה ותחתונים עליונים שהוא עלה למרום.

**והקדימה** תורה מצות שבת למלאכת המשכן בר"פ ויקהל. וכן בפ' תשא. אמר שא"ל ראה קראתי בשם בצלאל וגו'. לצוותו על מעש"י של צדיקים. הזהירו ואתה דבר וגו' שבתותי וגו'. לדעת כי אני ה' מקדשכם. להקדים הקדושה דשבת שמצד הש"י בעלמו המקדים לקדש האדם קודם שיבוא האדם להתקדש. ואף דהסדר להיפך והתקדשתם והייתם קדושים אדם מקדש עצמו כו' (יומא לט.) היינו לענין והייתם שיהי' הוי' וקיום להקדושה בקרבם שיהי' כן קדושים זה צריך לקדש עצמו מעט עכ"פ מלמטה בעוה"ז כדאיתא התם ובפתיחה כחודה של מחט ע"כ מצד האדם. אבל גם לפתיחה זה קדם מצד הש"י שהוא מקדשו אלא שזהו התעוררת נובע בשעה שהשי"ת שולח התעוררות הקדושה בלבו והוא כמראה הבזק שהאור מאיר כרגע ומיד נעלם. והוא רק לעורר האדם ע"י אותו אור מועט כמו רגע שישים אל לבו לראות שיהי' זה כן אצלו בקביעות. וזהו ענין מ"ש על השבת קודם. ומקדימת קדושה ז יוכלו לזכות אכ"כ לעסוק במלאכת המשכן הגדולה ממלאכת שמים וארץ. שיהי' מעשה ידיהם פעולת ידיו של הקב"ה. וכן אחז"ל במילה דליום ח' כדי שיעבור עליו שבת. כי המילה הוא התחלת מעשה ידי אדם בגוף האדם עצמו לתקנו ממה שלא הי' מתוקן בבריאה. שבבריאה הי' ערל והש"י רצה שגמר תיקון הבריאה יהי' ע"י פעולת אדם שרצה לזכות את ישראל. וע"ז הי' תכלית בריאת העולמות. ומילה הוא המצוה הראשונה להיות לאות לבני ישראל זרע אברהם אותם שנקראו זרעו והיינו זרע יעקב. כמ"ש בנדרים (לא.) ושם (ב') דכל הגוים ערלים והמילה רק בישראל. היינו שרק הם מוכנים לתקן הבריאה שיהי' על שלימותה ולא כמו שנברא רק בשלימות יותר. אבל העכו"ם אפי' ימילו נק' ערלים ובישראל להיפך כי כבר זכות אבות העולם לזרעם אחריהם דשם וקדושת היהדות א"א ליעקר מהם. דאע"פ שחטא והגדיל עבירות עד למעלה לא פקע שם ישראל ממנו. וגם פושעי ישראל מלאים מצות כרימון שבזכותם יגיעו לתיקון לדא ידח מהם נדח. וע"כ מבטן לשמי של הקב"ה נימולים בהיותו תיקון שאין בו שום דעת כלל ולא בבחירתו והשתדלותו. וע"כ אפי' ערלים נקראו מולים כי כבר זכה לזה בהשתדלות אבותיו וכמו שהתינוק הנימול אינו בהשתדלותו ופעולו. רק פעולת אביו שחייב למולו מעצמו או ע"י שלוחו או הב"ד. וזהו התחלת

קדושת המצות הנכנס באיש ישראל שיתקדש גופו להיות מעם קדוש. וישראל קדושתם ע"י פעולת אדם כמצות הש"י. וצריך שיקדם לו קדושת השבת שהוא התחלת קדושה שמהש"י בלא פעולת אדם כלל. וע"י הקדושה דשביתה יוכל להמשיך אח"כ קדושה למעשה שבפעולת אדם. ומילה בזמנה דוחה שבת דבזמנה מצד התינוק הוא ג"כ קדושת שמים שהוא אי פועל כלום. ובאמת מעשה ידיהם של צדיקים הוא מעשי ידי הקב"ה כנזכר לעיל.

**וכבר** שאל אותו מין מה שהש"י מוריד גשמים בשבת. והתשובה בזה במדרש לפי שהכל אצלו רה"י הוא דחי' בקש לאותו מין כפי שאלתו ועדיין לא יתיישב הורדת גשמים ע"ג הצמחים והם צומחים עי"ז ומצמיח בשבת. אבל האמת דבשביתת הקב"ה הוא רק במלאכתו בששת ימי בראשית שזה נקרא מלאכה דידיו. ומשנברא אדם מסר הכל בידו וכל מה שנפעל בעולם אחר שנברא הוא מעשה ידיהם של צדיקים. ואף הגשמים היורדים מה' כמבואר בכתובות מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר. ואעפ"י שמפתח של גשמי בידו של הקב"ה כמ"ש (תענית ב סע"א) מאותו מקרא דיפתח ה' לך וגו' דייקינן שם (ט.) ממלת לך דבשביל יחיד דאין הפתיחה אלא לך בזכותך. וע"י פעולת התחתונים וזה האד העולה מן הארץ והשקה וגו'. שעליית העננים הוא מן הארץ דווקא. וכשעסקו בבנין הורדוס איתא שם (כג רע"א) דירדו גשמים בלילה כו' וידעו שמלאכת שמים בידיהם. והגם דפשיטא שלא נתבטלו ממלאכתם הכוונה גם לזה דע"י שמלאכת שמים בידיהם ביום המשיכו השפעת הגשמים בכל לילה להיות אז מיטרא בעלה דארעא כלשון הגמ' שם (ו:) וזמן המשכת ההשפעה בחצות לילה כידוע והיום למלאכה. וכן ו' ימי המעשה למלאכה ויום השבת להשפעה כענין היום לעשותם ומחר לקבל שכרם. ומה שהשי"ת פועל ע"י מעש"י של צדיקים אין זה נקרא מלאכה לא לגבי הש"י שאין הוא הפועל ולא לגבי דידהו שאין הם פועלים מעצמם רק מרוח אחרת המושלת בקרבם ומניע ידם והרי זה עם זה שנים שעשאוה פטורים ועדיף ממנה להיות פוטר ומותר. מלבד דבלא"ה ל"ש פטור אבל אסור שהוא מצד גזירה דרבנן לבנ"א שלא יבואו לתקלה כלפי מעלה. ועכ"א סוף ברכות דת"א אין להם מנוחה בעוה"ז ולא בועה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל. ואע"פ שהוא יום שכולו שבת ומנוחה. אבל הוא דוגמת שבת דעוה,ז שנתבאר באות א' דג"כ ת"ח נוחים בו גם מעמלה של תורה. ומ"מ לא להתבטל רק להשיג השגות גבוהות מה שהשי"ת משפיע בלבם וכן בעוה"ב. וז נחשב לשביתה כיון שאין העמל מצ"ע. רק מה שהשי"ת שופע בקרב לבם. ומילה בזמנה הוא ג"כ דוגמתו שהוא מעשה ידי אדם. ומ"מ הוא ניכר שאינו אלא מעשה ידי השי"ת. שפועל ע"י ידיו

של אדם. דלולי כן איך אפשר להמשיך הקדושה עי"ז לתינוק בן ח' יום שאין בו שום דעת כלל. ואינו מ בחירתו רק מה שהשי"ת מקדשו עי"ז שלא מדעתו וע"כ שפיר דוחה שבת. וכן עבודת הקרבנות דוחה שבת מטעם זה דהני כהני שלוחי דרחמנא נינהו כמ"ש יומא (יט סע"א) ואין זה פעולת עצמן רק ככל שליח הפועל מדעת שולחו. להיות ידו כיד בעלים. וכלפי השי"ת הרי הוא עצמו הפועל ע"י הכהנים. וזהו עיקר ענין הקרבן לה' שהוא מתקרב עצמו עי"ז להש"י להתאחד עמו כביכול. וכך ע"י התפלה שבמקו קרבן. תפלה הוא לשון דביקות וחיבור. שמזה הושחל גם לשום תיפלות על חיבור הגשמיי דרוצה אשה בקרב ותיפלות. ויד אשה כיד בעלה. והתגלות זה אינו אלא בקרבנות ציבור שבבית המקדש וכן בענין המילה בזמנה שהוא הקדושה שמבטן. אבל מלאכת המקדש אינו דוחה שבת. אע"ג דקירנן בו ג"כ כוננו ידיך. אינו בהתגלות בעוה"ז שהוא עולם הבחירה שהבחירה ביד האדם:

**ובנין** דלעתיד שהוא מעשה שמים איתא (ר"ה ל סע"א) דאיבני בחמיסר ע"ש ברש"י דאף דאין דוחה יו"ט. שאני בנין דלעתיד דבידי שמים הוא. ובסוכה (מא סע"א) סיים רש"י ע"ז קרא דכוננו ידיך וכ"ה בתוס' שבועות (טו רע"ב) ד"ה אין. ושם כתבו דכ"ה בתנחומא ולא ידעתי כעת אי' מקומו בתנחומא. ולכאורה מגמרא דכתובות הנז' משמע דמפרש לי' אבנין א' מעשה ידי צדיקים וכ"ה (בתדבא"ר פ"ל) ע"פ אהלי שודד. אין ביהמ"ק נבנה בידו של אדם אלא בידו של הקב"ה שנא' כוננו ידיך. ומדמייתי אקרא דאהלי שודד מבואר דקאי אביהמ"ק א' שנחרב דע"כ נקרא אהלי. וכ"ה במפרשים שם (אות כח מהמד"ר) ע"פ והבית בהבנותו דמאליו נבנה ע"ש. אבל בזוה"ק (פ' פנחס רכא א) איתא מכון לשבתך פעלת ה' דא בית א' מקדש ה' כוננו ידיך דא בית ב' ותרווייהו אומנותו דקוב"ה אינון ומדראגיזו כו' אתבני ע"י דב"נ ובג"כ לא אתקיים כו'. וע"ד א' אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו דהא כו' ובית א' ובית ב' יחות לון קוב"ה כחדא מלעילא כו' יעו"ש. ומבואר מזה דשניהם אמת ובאמת בדברי הנביאים מפורש דלולא חטאו ישראל אכ"כ לא הי' נחרב בית א'. ומש"כ (ירמיהו ל"ב:ל"א) כי על אפי וגו' למן היום אשר בנו וגו' כבר ארז"ל דהוא בחטא שלמה עם בת פרעה שהי' גם כן אמר גמר בנין ביהמ"ק שהקריבו התמיד באותו יום בד' שעות. ותחלת בניינו ה' מסור לבחירה ואע"פ שהשי"ת ה' מסייע גם אז בבנין ונקרא אהלו ית'. מ"מ ה' תלוי ועומד בתנאי. דעל זה אמר שלמה אם ה' וגו' ואם הוא לשון תנאי שהי' מסתפק בדבר ומתפלל ומחכה להש"י שהוא יקרא עצמו על שם בנינו. ואלו ה' קיים לעולם אז הי' מתברר ממילא למפרע שהי' מעשה ידיו של הקב"ה שפעל על ידיהם של צדיקים. ושמעשה שמים שהי' בבנינו כנזכר מכתבו דבהבנותו הוא

ה' העיקר הוגבר בהבנין ומעשה בנ"א ה' רק כגרזן ביד החוצב. אבל אמר שנחרב אגלאי מילתא למפרע שאינו נקרא ש"י השי"ת דמעשה הש"י קיים לעולמי עד רק הי' מעשה בו"ד הגובר. ומה שהי' נבנה ממילא הי' רק כדרך הבא לטהר דמסייעין אותו לסיוע בעלמא ומסייע אין בו ממש כשזה יכול וזה אינו יכול לד"ה. כמ"ש (שבת לג א) ותלוי הי' א"י דכיון שנחרב אגלאי מילתא למפרע דלא נבנה בידי שמים ולא הי' יכול לזכות לזה עדיין שיהי' בניין ביד"ש. והוי ביד"ש אינו יכול ובידי אדם יכול וע"כ נקרא עיקרו מלאכת בנ"א. ובנין העתיד יהי' להפיך ואפי' שיבנה ע"י אדם יהי' מלאכת שמים. ואלו הי' זה מבורר הי' דוחה שבת ג"כ. והכתוב דגלי דאין דוחה שבת היינו משום דקמי שמיא גליא דעתיד ליחרב. וכל עמל מלאכה במלאכת שמים דעוה"ז שהוא מצד הבחירה אין בו דבר המתקיים לעולמי עד. וע"כ אינו דוחה שבת רק קרבן דציבור שעיקרו אשה ריח ניחוח לה' זה מתקיים לעלמי עד וע"כ כהני שלוחי דרחמנא להיות פעולת ה' כנזכר. וכן במילה שהוא תיקון גוף האדם אף דסוף אדם למות הרי סופו לקום בתחה"מ וכשהיא בזמנה דאז תיקונו בשלימות עד ידה היא דוחה שבת ונקרא פעולת השי"ת. וע"ד שאז"ל באאע"ה ע"פ וכרות עמו הברית שהקב"ה אחז בידו וכרת עמו והוא סימן לבניו אחריו דכן בכל זרע ישראל הנימולים (במילה בזמנה עכ"פ ביחוד ובהתגלות יותר). דהש"י אוחז ביד המוהל והוא נקרא פעולת הש"י משא"כ שאר מעשה מצות. וכן התפלה דחיי שעה וגם התורה דחיי עולם הנגלות דד"ת המתלבש בעוה"ז בכשר ופסול אסור ומותר כו' איתא בזוה"ק כמה פעמים דהיא מסט' דעה"ד טוב ורע שמצד עוה"ז. וע"ז ארז"ל תורתו של עוה"ז הבל בפני תורתו של משיח כי הוא יגלה הפנימיות. וכפ"מ שמתלבשת בעולמות עליוני שאין שם דבר מעניני עוה"ז שכולם לי שעה שעליהם ובהם הוא תפיסת ד"ת הנגלות. וזהו הליכת הת"ח מחיל אל חיל גם בעוה"ב כי מזה אין שביתה כלל. וכן בכל ימי השבתות שבעוה"ז וכל ימי העוה"ז הוא הכנה לזה ע"י יגיעות בנ"י בד"ת מיום שניתנה עד ימות המשיח עי"ז יזכות לשמוע אז תורתו של משיח ולהשגות שבאלף השביעי שהוא היו שכולו שבת. ותחילת מ"ת הי' ג"כ בשבת לד"ה כמו"ש (שבת פו:). כי בשעת מ"ת הי' ג"כ דוגמת השגה דלעתיד דנעשו חירות מילה"ר ומה"ר והיו ראוים שלא ישלוט בהם עוד אומה ולשון אם לא חטאו. וזהו קדושת השבת דקביעא וקיימא שמצד הש"י שנתן תורה לישראל ולא מצד בחירתם והשתדלותם ואדרבא אמרו שכפה עליהם הר כגיגית ובע"כ הכניס בהם קדושה זו ותליוה וקדיש קידושיו קידושין. וארז"ל בשהש"ר על פסוק ישקני מנשיקות פיהו שבקשו ישראל אימת יהי' עוד כן וא"ל אין זו עכשיו אלא לעת"ל שנאמר ונתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה. כי מנשיקות

פיהו הוא התגלות אורו יתברך שבפנימיות ד"ת והוא ברגע דאמירת אנכי וגו' שזה כלל כל התורה כולה להגיע לד"ז בידיעת אנכי וגו'. ובאותה שעה נתקע ד"ת בלבם כדבר התקוע קבוע וקיים שא"א לזוז אלא היו מתחזקים לקיים בידם האור שהרגישו באותה שעה. אבל זה הי' כרגע והם לא ראו לקיימו אצלם ובקשו שיהי' מרע"ה שליח כי לא הכינו עצמם עוד כ"כ שיהי' הם עצמם ראויים כ"א מהם למדריגת נבואה כנבואת מרע"ה שהוא קבלת תורה מה'. וע"כ התחילו למדים ושוכחים והוצרך שלהמע"ה להזהיר כתבם על לוח לבך שיהי' תקוע בו האור בקביעות. ועד לעתיד שנזכה ליום שכולו שבת אחר היגיעה שבימי עוה"ז שהוא הקדושה שאנו מקדשין את יום השבת מוסיף על קדושתו דקביעא וקיימא רק מה שנעשה ע"י השתדלותינו להיות אנו כלי קיבול ומוכנים לקבל הקדושה. ואז יחקקו ד"ת בלב להיות קבוע וקיים:

**וכמו** שכל מעשה ימי בראשית צריכין תיקון ע"י אדם כך קדושת יום השבת שהוא גמר ימי בראשית והשביתה הבאה אחר המלאכה ג"כ צריך תיקון ע"י האדם. ואע"פ שקדושתו קביעא וקיימא עדיין אינו בקביעות גמור בלב האדם בהתגלות ושלא יכול לפסוק כלל ככל דבר הקבוע וקיים. אבל אחר ההשתדלות דימי המעשה הבאים אחריו בעבודת הש"י על ידי קדושת השבת דקביע הקודמת וזוכה לקדשו ע"י זכירתו וע"י עבודתו בימי החול אז זוכה לקדושת השבת בהתגלות לבו בקביעות גמור הקיים לעד. ועז"א (שבת קיח:) אלמלי משמרין ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלין. היינו שבת ראשונה שמצד הקדושה דקביעא בי' מהש"י שעי"ז יוכל לבוא אח"כ להשתדלותו בקדושה בימי החול ולזכות אח"כ לשבת שני' שמצד השתדלותו בימי החול. ואלמלי משמרין שניהם כהלכתן ולהגיע לתכלית הקדושה דיום השבת אז היו זוכין מיד להיות חרות מן השעבוד ומיצה"ר ונגאלין מכל מיני שיעבוד הנמשכין מצד עוה"ז שהוא היפך השביתה.. וכמו שהי' בשבת דמ"ת לשעה. ושם א' לפני זה. אלמלי שמרו שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון כי שבת ניתן קודם מ"ת. והית ע"ד שנת' בציווי שבת לפני מלאכת המשכן. וכן לפני קבלת התורה שויא הציווי בתרי"ג מצות בהשתדלות אדם. הוצרך להקדי לתת להם במתנה קדושת השבת דקביעא וקיימא כדי שיוכלו להתעורר מעצמם להכניס דבר קדושה בלבם באמירת נעשה ונשמע. ומפורש בכתוב ציווי השבת בפ' המן שאז ה' התגלות קדושת השבת בפעל בעולם ע"י המן שלא ירד בו וירד בששי לחם יומים וכ"א (בב"ר) ע"פ ויברך ויקדש ברכו במן וקידשו. הרי דשורש הברכה והקדושה דקביעא וקיימא שבשבת משמת ימי בראשית הוא מה שנתגלה במן. וזה השבת ראשונה והקדושה שמצד הש"י. ואלמלי שמרו היינו שלא יאבד מהם ויהי'

נקבע בלבם שזהו העיקר בהתחלת התגלות התעוררות מהש"י לאדם לשמרו שלא יאבד ממנו. ואלו הי' זו כהלכתה ממילא היתה זו שבת דמ"ת שבת שני' והי' אז נקבע בלבם ד"ת לגמרי וממילא לא שלט כו'. וכמו שהיו ראויים להיות חרות משעבוד. ובשבת (פ"ז רע"ב) אי' כאשר צוך במרה ותוס' שם נדחקו מ"ש במרה דלא נזכר בכתוב ולדמא במן. ועוד הניחו בקי' הא דאלמלי כו' שבת א' ואי נצטוו במרה אינה שבת א? ע"ש. אבל נראה דבמן נאמר ראו כי ה' נתן לכם השבת היינו נתינה דרך מתנה והוא ע"י התגלות הברכה והקדושה הקבועה בו מששת ימי בראשית אז במן. וזש"כ ראו וגו' שבראייתם ההתגלות שבמן שהוא המקיים חיותם ונבלע באבריהם ידעו מזה כי קדושהת השבת נבלע בקרב גופם להיות בנתינה דרך מתנה. וכאן כתיב כאשר ציוך דרך ציווי בעלמא ככל המצות דבבחירתו תליא ולא דרך מתנה. שעכ"פ יהי' גם אותה קדושה דקביעא ולא כאשר נתן כמש"כ כמן וע"כ אמר דציווך במרה. ובמן לא הי' היצווי רק נתינה. ובשבת דדברות ראשונותנזכר הקדושה דקביעא מששת ימי בראשית כי ששת וגו' ע"כ בירך וגו' שהשי"ת רצה שיוקבע בלבם אותה קדושה כמו שהיו ראויים אז באותה רגע בקבלת הדברות. שהי' מנשיקת פיהו והיו ראוים להיות חירות כמו לעתיד ולזכות גם לשבת השני' והי' די להם להשתדלות בינתים בזכירה לבד שמשמעותו בלב. כמ"ש (מגילה יח.) היינו בשימת הלב שלא לשכוח עוד אור זה שנתגלה להם עתה ושישאר תקועה וקביעה לעלמי עד. וזהו דרך מתנה וע"כ לא נאמר שם כאשר צוך רק בדברות שניות שאמר החטא. ונשתנה מזכור לשמור כדי להצריכם שמירה יתירה והשתדלות בפעל לא בלב בלבד כדי לקדשו ע"י השתדלות. ולא הזכיר שם עוד מקדושתו דששת ימי בראשית שלא היו מוכנים לזכות מיד להקדושה דקביעה וקיימא. רק הזכיר יציאת מצרים וא' וזכרת וגו' כמ"ש בהרבה מצות שעל מנת כן הוציאנו ממצרים לקבל עול מצותיו. וע"כ מסיים שם ע"כ ציוך וגו' לעשות את יום השבת בל' ציווי לא בל' מתנה. וא' לעשות ולא שייך עשיי' בפעל בשבת שמצותו רק בשביתה מעשיית. רק הכוונה לתקן כדמייתא רש"י בפ' בראשית קרא דועשתה את צפרני' כי האדם בשמירתו השבת הוא מתקן שלימות קדושת השבת כנז"ל. וכמ"ש אשר ברא אלהים לעשות דפירושו ג"כ לתקן ולגמור הבריאה ולפי ששם הוא בל' ציווי ע"כ פתח בו ג"כ כאשר ציוך ולא הזכיר מהמתנה דבפ' מן כמו שלא הזכיר מקדושה דששת ימי בראשית. ולענין שמירה שבת א' שלא ישלוט כו' דהיינו שיתקע הקדושה בלבם לענין זה שפיר נקרא השבת הא'. אחר הנתינה להם בדרך מתנה אז ע"י ההתגלות שבמן שאז היו יכולים לתקוע בלבם בקביעות. משא"כ במרה שהי' רק דרך ציווי מקרי לה שבת א' לנתינת השבת ולא לציוויו. וע"כ לענין התוכה דעד אנה

מאנתם וגו' א"ל ז דראו כי ה' נתן וגו' ולולא מאנתם הייתם זוכים לקיבע בלב עי"ז הראי' דנתן. ורז"ל אמרו על מ"ש מאנתם דכלל גם מרע"ה עמהם לפי שלא א"ל מיד ביום א' ואף שא"ז ביו ו' ומה נפקא מינה בין יום א' ליום ו'. וגם למה המתין מרע"ה באמת עד יום ו'. ואף שהש"י חשבו באמת לחטא לו מ"מ ודאי כי לא עשאו ע"י עצלות או שכחה אלא דסביביו נשערה מאד אף בטעות קל בשוגג. אבל מ"מ הוא כפי מחשבתו ודאי עשה הכל בכוונה מכוונת ואיש דעלמא לפני מלך בשר ודם לא הי' עושה כן לשכוח דבר ציוויו:

**אבל** נראה דדבר זה ע"ד פלוגתת חייא ב"ר ור"ה במי שאינו יודע אימת שבת דמר סבר מונה ו' ומשמר יום אחד כברייתו של עולם ומר סבר משמר א' ומונה ו' כאדה"ר ואלו ואלו דברי אלהים חיים והם ב' בשבתות הנזכר. וכל ימי עולם צריך לשמור ב' שבתות אלו. היינו דשבת הקודמת היא השפעת קדושה לעבודה דששת ימים שלאחריו והעבודה דו' ימים הכנה לקבל הקדושה דשבת שאחריו. וכל כל שבת כן הוא אחרון לשלפניו וראשון לשלאחריו עד שיגיע האחרון שהוא היו שכולו שבת. והתחלה באדה"ר מצד אדה"ר הי' זה שבת א' ומצד הש"י הוא השבת הב' רק שחסר התיקון לזה מצד האדם. ורק מצד האדם שהוא יהי' כלי קיבול להקדושה דבזה היא תיקון ושלימות להקדושה כשיש מי שיקבל לו צריך ב' שבתות כנז' אבל מצד הקב"ה די בא' והוא הב'. וזהו השבת שבברייתו של עולם שכנגדו אלף הז' שכולו שבת. ומי שאינו יודע אימת שבת מר סבר כיון דעכ"פ כבר שמר שבת פ"א שמשם יש יניקת קדושה לעבודת ימי החול וע"כ עתה מונה שש ומשמר א' שהוא עתה שבת ב' לגבי הא' ששמר כבר. ומ"ס כיון דאין יודע כלל עתה אימת שבת והגיע לשכחה כזו הרי נשכח מלבו כבר כל עיקר קדושת שבת העברה וע"כ הימים הראשונים לפלו ומתחיל עתה בשבת הא' כאדה"ר בהתחלת שמירת שבת שצ"ל משמר א' ומקדש ו'. ובשעת המן הנה כבר קדם ציווי שבת דמרה ואם נחשוב אז לשבת א' שפיר הי' צ"ל מיד ביום א' שמעתה השבת ניתן לכם במתנה שתוכל לתקוע קדושה זו דקביעא בי' בלב שלא יזוז עוד. ושישמרו עוד אלו ו' ימים שיהי' כל עבודתם לשמים ע"י הקדושה דשבת העבר. ואז הי' שבת הב' והיו משמרין ב' שבתות ובשבת א' שאחר מרה באלים לא מצינו דחטאו. ואלו היו ממשיכין מקדושתו לו' ימי המעשה שאחריו וע"י קדושת המעשים שבו' ימים לקדש השבת הב' בהשתדלותם אפשר שאז לא היו חוטאין גם בב'. אך באמת במרה ניתן רק דרך מצוה ככל מצות ולא שיכנס קדושה קביעא עי"ז בלבם ושיהי' להם במתנה ולא הי' אפשר להמשיך ממנה קדושה לימי החול. כי מצוה רק בעידנא דעסוק בה מצלת מיצ"ר ולא אח"כ (בסוטה כא.) וע"כ המתין לצוות עד יום ו' שיבואו לשבת מיד כאדה"ר. וביום ו' הוא זמן ההכנה לשבת אז

הגיד להם ולא ביום א'. כי אז לא ידעו להכין עצמם ועד יום ו' הי' נשכח או נתיישן בלבם ולא יהי' כחדשים ובחביבות. והא דב"ש מחד בשבא לשבת היינו אחר שניתנה שבת במתנה דקדושה דקביעא וקיימא שבי' קבועה בלב כל איש מישראל וקלטה כבר בשבת העבר ואז יוכל להין עצמו לשבת הבאה מיד ביום א' כי כל השתלותו דימי המעשה הוא הכנה לשבת. אלא דלב"ה הכנה בפעל הוא רק ביום ו' כדכתיב והכנת שאר ימים הוא רק ע"י הקדושה דאתיא ממילא מכח ברכת ה' שבקרבו יום יום. ול"ב עבדי' גם הכנה בפעל דס"ל דהכנת יום ו' הוא לחיוב דמי שלא טרח בע"ש מה וכו' ומדברי חכמים גם מיום א'. וכ"ז אחר שניתנה שבת וקלט כבר קדושת שבת העבר בקרבו. אבל מקמי הכי אין תועלת בהשתדלות דו"י המעשה והכנתם א"ע לענין קדושת יום השבת הבא שהיו צריכין לקלוט מקודם הקדושה דקביעא שבו. ואח"כ הוא שיוכלו לדמות עצמם לדוגמא העליונה לקדשו ע"י השתדלותם אבל קודם זה לולא הקדמת הש"י להשפיע בו קדושה שיוכל עי"ז להתקדש ולהוסיף קדושה. מה הוא האדם שיבוא אחר המלך את אשר כבר עשהו ולדמות עצמו לקונו כלל וא"א להקדים שבת ב' לא' כלל. וע"כ בדין עשה משה לצוותם ביום ו':

**אך** באמת מרע"ה זכה כבר במתנת השבת כמשרז"ל דבמצרים בחר להם משה יו השבת מדעתו לנוח בו. ועכ"א ישמח משה במתנת חלקו כי זה חלקו ושרשו משורש קדושה זו דיום שכולו שבת וכל זינא לזיני'. ובחר בו מדעתו אלא דכל זמן לדא היו מצווים ועושים לא הי' עדיין הרגש קדושה בלב. ומיד שנצטוו במרה מרע"ה זכה בה מיד לקדושה קביעה וקיימא בלב כי היא מתנת חלקו. והנה מצינו (נדרים לח.) בפלפולה של תורה דניתן למשה והוא נהג טובת עין ונתן לישראל. היינו שיהי' שלהם במתנה שמה שיחדשו הם בפלפולם יהי' תורה שלימה. והרי דמה שניתן למרע"ה במתנה הי' יכול לתתה לישראל שיהי' גם שלהם במתנה אף בעניני רוחניות. וה"נ בקדושת שבת שהוא מתנת חלקו. משנצטוו במרה וזכה היא בה במתנת חלקו הי' יכול לנהוג טובת עין וליתנו גם לישראל במתנה. ואז היה שבת דמרה הא' ודמן הב'. וממה שלא ציום על השבת מיד ביום א' ושיראו שה' נתן להם למדנו כי במרה לא נהג הוא טובת עין לתתו להם במתנה רק א"ל כמו שנצטוו דרך ציוון. ובאמת ח"ו שהי' זה מפני העדר טובת עין שלו שהרי מצינו בפלפולו נהג טובת עין. רק הוא ידע ברוח קדשו שעתיד הש"י בעצמו לתת להם השבת במתנה. ועכ"א מוטב להמתין עד שיתנה להם הש"י בעצמו שאינו דומה מקבל מפי תלמיד ומיד ליד לקבל מפי הרב עצמו וכ"ש מידו של הקב"ה בעצמו אך אחר שאירע אותו מעשה שלא שמרו שבת דמן וזהו מפני שהי' שבת הא' ואולי הי' שבת הב'

אפשר דשמרו. נחשב למפרע קלת חטא דרך שגגה למרע"ה ג"כ בזה אף שהוא לפי דעתו כיוון הכל לטובה. ובאמת כל חטאי ישראל הם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית (כמ"ש שבת פט:) היינו שכל דבר ודבר מסודר בזמנו ובשנתו והרי משימ"ב הוא סדר הו' אלפי שני דהוי עלמא שיומו של הקב"ה אלף שנה ואלף הז הוא היום שכולו שבת. ואלף הו' כולו הוא הכנה ליום השבת והוא זמן דבעתה אחישנה דפשטי' אחישנה קאי על בעתה שגם בעתו יש אחישנה. וכמו ד"מ כל היום כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצות וכל יום הח' הוא בעתו. וההקדמה בו ביום תלוי בזריזות. וכל אלף הו' הוא בעתה ויש בו אחישנה גם בעתה. ואם זכו הי' הזמן דאחישנה עוד קודם לבעתה ובאלף הה' או גם מיד בסוף אלף הד'. אבל הסדר המסודר משמש ימי בראשית לא הי' כן. וע"י החטאים באו השנים בסידורן בשימ"ב וקמי שמיא גליא הכל בידיעה שלמעלה מן הבחירה. וכן אלו זכו ושמרו שבת א' דמן והי' שבת דמ"ת מתחיל מיד היום שכולו שבת. והימים הראשונים יפלו והי' נחשב כ"מ שקודם מ"ת לתוהו וכאלו במ"ת התחלת הבריאה כמשרז"ל דהי' הכל תלוי ועומד עד יום הששי דסיון דמ"ת. והי' אז התחדשות בריאת כל העולמות ושתבטל הסדר הא' כולו. ובאמת משימ"ב הי' מסודר הכל להיות כמו שהוא עתה אחר החטאים וזהו התיקון לכל החטאים דכשלג ילבינו כיון דהם כולם הולכים ומקיימים סדר השנים והזמנים שנסדרו בששת ימי בראשית:

## פרק ג

**ענין** הברכה דשבת דכתיב במע"ב ובירך וגו' ויקדש. וגם בדברות ראשונות ע"כ בירך וגו' ויקדשהו. ומה טעם להזכיר הברכה בענין ציווי השביתה. בפשוטו י"ל עד"ש רש"י פ' בראשית גבי ברכה דדגיס. לפי שמחסרין וצדין מהם הוצרכו לברכה. והאומות מונין את ישראל על שמירת השבתות שאין עושין בו כלום. וכ"מ שיגיעים בימי חול אוכלים בשבת ע"כ הם עניים כמ"ש במד' איכה ע"פ שחוק. ומצינו גם בכתוב בפ' בהר במצות שמיטה וכי תאמרו מה נאכל וגו' וציויתי את ברכתי לכם וגו'. וה"נ בשביל כן ברכו שאע"פ ששובתין בו ממלאכה ועוד מענגין אותו במאכל ומשתה עכ"ז לא יחסר לחמו. כי כל מזונותיו של אדם קצובין חוץ מהוצאות שבתות וכו' (כמ"ש ביצה טז רע"א) (שוב מצאתי כן בב"ר פי"א דברכו מפני היציאה ע"ש) וציווי הברכה דשמיטה הוא בשנה הששית ועשת וגו' כי בשביעית שובתין ואין על מה לחול הברכה. ועיקר הברכה חלה על המעשה וכמ"ש יכול ישב בטל ת"ל וברכתיך בכל אשר תעשה. וזה כלל גדול בין בגשמיות בין ברוחניות בשביתה אין על מה לחול ברכת ה'. כי כאשר האדם עושה עכ"פ איזה דבר אפי' מעט וכחודה של מחט הוא נעשה כלי קיבול לקבל ברכת ה' עליו

שתשרה במעשה ידיו. וגם ברכת השבת אי' (בב"ר פי"א) ברכו במן שהי' בששי לחם יומים וזו הברכה ביום ו'. אבל אי הברכה בו מצד עצמו רק מצד מה שצ"ז בו הכנה ליו השבת. וברכת השבת הוא מתפשטת ומתגלית ויוצאה לפעל בו. ושבת נקרא מקור הברכות כי כל ברכה בעצמותה הוא בלא שום מעשה כלל. וכמו הברכה דמן שנמצא ביום ו' לחם יומים הם לא לקטו יותר ממה שלקטו בכל יום. ואף נפילת המן מן השמים לא הי' יותר מבכל יום רק שבמדידת הלקיטה מצאו יותר ונמצא בעצמות הברכה לא הי' שום פעולה ומעשה אלא שלענין חלות והשראת הברכה א"א בריקניא. רק צריך איזה דבר בפעל ופעולה כ"ש דאדם שע"ז תחול הברכה. שהש"י רוצה שיהי' הכל ע"י האדם העשוי בדוגמא העליונה. וכמו קדושת השבת דקביעא וקיימא שמצד השי"ת לקוח מהפעולה שבשימ"ב בפשט לשון הכ' וכמ"ש באות א'.. ולולא המעשה דששת ימים לא הי' מקום לשביתה דיום הז'. וכך בענין הברכה הנמשכת ממקור הברכות דיום הז' אינה שורה ונמשכת אלא ע"י הפעולה דו"י. וזהו החילוק ביניהם שהקדושה הוא מה שהשבת מקבל מו"י המעשה והברכה הוא מה שמשפיע בהם. וכפי סדר הראוי לכאורה הקדושה קודמות שמקבלת מו"י המעשה שלפני'. ומשפעת אח"כ בזה ברכה לו"י שלאחרי'. אבל ראינו בכתובים הנז' הקדימו הברכה להקדושה. דבאמת ברכת השבת הוא בימים שלפניו וכברכת המן. והענין כי כל פעולה היוצאה לפעל במעשה היא מקודם במחשבה שמצייר במחשבתו ובמוחו וחכמתו כל מה שהוא רוצה לעשות. וכל פעולה הוא לאיזה מכוון וכשנגמרה הפעולה ונתמלא מבוקשו וכונתו בפעולה זו בא לו השמחה והנייחא והעונגד שרצה שיהי' לו ע"י פעולה זו. וזהו דוגמת השבת שאחר ימי המעשה בבריאת העולם ומלואו שפעל הש,י למנהו ולקילוסו וראה שהכל טוב מאד וערב לו. אז שבת ונח ביו הז' וישמח במעשיו ומתענג בהם. וכן הוא במחשבה הקודמת אחר שצייר הכל בחכמה שבמוחו מרכיש אח"כ השמחה בבינה שבלבו מה שיהי' לו כשיצא הדבר לפעל כרצונו בציורו שבחכמתו. וע"י השמחה והחשק שבלבו לזה הוא מוציא אח"כ הפעולה בשלימות. וכמצא ו' ימי המעשה מקבלים משבת שבמחשבה ובלב הקודם ומשפיעים לשבת שבפעל הבא אחריהם. וזה סוד בינה ומלכות כידוע והו"ק דז"א ביניהם:

**וכשנברא** אדה"ר נכנס ליום השבת מיד שאצלו הי' זה השבת שבלב שלפי ימי המעשה. כי הוא עדיין לא זכה לזה בפעולתו רק מצד קדושת הש"י דקביעא וקיימא. וזה ענין שבת מעין העוה"ב שהוא יום שכולו שבת שאין בו אכילה ושתי' רק נהנין מזיו השכינה. ודוגמתו הוא יוה"כ בעוה"ז שנקרא מפני כן שבת שבתון שיונק משבת העליון בינה שבלב דלבבו יבין ושב וגו' שהוא תרעא דחירו נגד יובל הגדול כנודע. דע"כ תוקעין ביובל

ביוה"כ שאז הוא זמן הדרור. ואלמלא חטא אדה"ר הי' זוכה שאותו שבת הי' בקדושת שבת שבתון. ומ"מ גם אחר שחטא זכה לשום ביום השבת מחטאו ולטעו בו קלת מעין עוה"ב. וזהו מצד שורש ישראל הגנוז בו שהקב"ה לבן של ישראל כמשאז"ל ע"פ צור לבבי וגו' ועי"ז הי' יכול להרגיש בלבו קדושת הש"י דקביעא וקיימא ביום השבת שאי לו שייכות אלא לישראל כמ"ש ברית עולם ביני ובין בנ"י וגו' ונא' אות היא ביני וביניכם ולדעת כי אני ה' מקדשכם. כי כל הקדושה שהש"י מכניס בקרב הלבבות דבנ"י היא ע"י קדושת יום השבת שאז"ל דא"ז הקב"ה לשבת כנס"י יהי' בן זוגך (ואף שאמר לשון בן בכל מקום כנס"י ינוק'). ונראה דהיינו שהוא ישפיע קדושתו בהם ולא עשה כן לכל גוי דעכו"ם ששבת חייב. ונח הוזהר ע"ז דיום ולילה לא ישבותו. כי מי מכניס כסותו בין לביא ולביאה כשנזקקים זל"ז כמשאז"ל. ונח הוא התחלת התפשטות האומות שנק' כולם על שמו בני נח דאע"פ שיהי' צדיק תמים הוא רק בדורותיו. ואף להדורשים לשבח כש"כ בימי אברהם אע"ה היינו רק שהי' מתעלה בצדקתו יותר ע"י מה שהי' מקבל מאאע"ה אלו הי' בדורו. אבל מ"מ ע"כ מזה שאין לו ערך עם אאע"ה שהוא האב לאומה שיראלית והוא האב לב"נ. אע"פ שיש גם בהם צדיקים וחסידי או"ה והוא האב לכולם וגדול שבהם שכל חסידי או"ה עיקרם ושרשם ממנו. אין לזה ערך אחד עם ישראל זרע יעקב שמטתו שלימה שאפי' הגרוע שבהם מעולה רבה מהמובחר שבעעו"ם. כמ"ש בפ' הניזקין ששם מדבר מהחורבן שהוא תכלית שפלות ומעלת ישראל כשיורדין עד לעפר בחטאותם. דע"כ נקבע כל הענין במס' גיטין בפ' הנזיקין. וידוע כי חז"ל קבעו כל דבר בתלמוד במקום הראוי ולא על צד ההזדמן. ולפי שהחורבן כגירושין וכמ"ש הן ישלח איש את אשתו וגו' וכשאז"ל דנידונו בגירושין ע"כ מקומו בגיטין. ולפי שעל האמת א' הכתוב איה ס' כריתות אמכם וגו'. ע"כ הפרק הפרטי שנקבע בו סיפורים אלו אינו בפרק המדבר בגיטין וגירושין רק בפ' הניזקין כי החורבן אינו אלא ניזקין. וכמ"ש (ב"ק ס:) ע"פ תלא אש דהקב"ה המבעיר הבערה בציון ועתיד לשלם היזקן כמשפט התורה. וכן מה שנקבע מאמר זה דתא חזי מה בין כו' שם בענין החורבן ודאי כי זה מקומו הראוי. כי אז הי' התגלות דבר זה שאפי' הפושעי ישראל שהרבו כ"כ לפשוע עד שנידונו בגירושין. גם הם לא נעקר שם ישראל מהם עי"ז. להיות ח"ו ככל הגוים בית ישראל. והעולה על רוחכם היו לא תהי' וגו' כי ביד חזקה וגו' שבע"כ הם ישראל המקודשים לעבודתו ית'.

וזהו ע"י הקדושה דשבת הקביעא וקיימא בלב כל הנפשות מבני ישראל:

**וכל** האבות שמרו כל התורה כולה עד שלא ניתנה ומסתמא גם השבת בכללם כי יצאו מכלל בן נח שהוזהרו מלשבות. כי הם זכו לברכת בכל מכל כל שהוא קדושת השבת

המקבלת שפעה ממדת כל כנודע. ופירוש ברמז הכ' נמצא ביעקב כמשאב"ל ע"פ ויתן יעקב שקבע תחומין. שהוא שזכה בהתגלות בשם ישראל ולקדושת ישראל בת זוגו של שבת. ואחרי התגלות שם זה דישראל כי שרית וגו' שהוא משתרר בעליונים ותחתונים בכל אלהות שבקרבו שהוא קדושת השבת שהרגיש בקרב לבו דהש"י צור לבבו. וגם אברהם נקרא ישראל כמשאז"ל ואף שהי' תחלה לגרים כמ"ש בריש חגיגה זכה לשם איתן האזרחי להיות אזרח בישראל. ואף שאצלו הי' זה עדיין בהעלם יצא להתגלות בפעל אחר שיצא ממנו יעקב וזרעו. ונתגלה כי הם לבד זרעו כמשאז"ל ע"פ ביצחק יקרא וגו'. ואע"פ שהי' אב לכל העולם כולו הינו רק לגרים שבכל האומות אשר בשם ישראל יכנו יכולים לומר אבותינו על אאע"ה שהי' אב לגרים. והם כקטנים הנולדים בתואר גר ולקרא בשם ישראל מעתה דאף גר שחזר לסורו דינו כישראל מומור כמ"ש בדבמות דנפקע ממנו שם גיות. אב לעכו"ם מצד היחותם בגיותם. ואדה"ר הוא האב העולם כולו וגם לישראל ולא עוד אלא שעיקר יצירתו בשבילם ולהיות אב להם לבד. רק מצד הקליפה הקודמת להפרי גרם לחטא ושיצאו ממנו גם עכו"ם הוא לא הוזהר מן השבת כנח וגם לא כצעוה בשמירתו כזרע ישראל. ומ"מ השיג קדושתו מצד שורש נפשות דישראל שכולם כלולים בנפשו ותלויים באיפתו. זכה להרגיש הקדושה בשבת הראשון שאמר אז מזמור שיר ליום השבת. כמשאז"ל דהוא יסדו אלא שנשכח וחזר מרע"ה וקבעו בי"א מזמוריו. והיינו שבחטאי הדורות נשכח קדושת יום השבת מלהיות בהתגלות בלבבות בנ"י. שאף האבות ששמרוהו ה' בהעלם. ואף אצל יעקב אע"ה אף דכבר נרמז בכ' הוא ג"כ עדיין בהעלם שאין כתוב מפורש רק בדרך רמז. וכל דבר כפי מה שהוא בכתוב כך הי' התגלותו בעולם מה שהוא מפורש הי' בהתגלות מפורש ומה שברמז הי' ההתגלות רק בדרך רמז והמשכילים יבינו כי די לחכימא ברמיזא ולא בגלוי גמור וכך כל מה שבדרך הדרש ובדרך הסוד. כעניין ששמעתי על הא דיעקב אע"ה לא מת (תענית ה:) שא' מקרא אני דורש. שלא הי' התגלות גמור בפשט הכתוב רק בדרך הדרש. וכן היה התגלות הענין בפעל לא נגלה לעין כל בפשיטות. רק דורשי רשומות המעמיקים הבינו כויו"ב בכל ענינים. וכן ענין השבת לא נתגלה בפירוש בכתוב ולהיות הקדושה מתגלות בפעל בלבבות בני ישראל. עד שבא משרע"ה וזכה להיותה מתנת חלקו ע"י שבירה לישראל במצרים מעצמו כשאז"ל. כי הוא מצידו כבר הרגיש קדושה זו בלב כי זכה להיות איש האלהים ובעלא דמטרוניתא כנודע ורצה להכניס קדושה זו בכל הלבבות של זרע ישראל. ועי"ז זכה שיבנה על ידו כל קומת הכנס"י להיות קומה שלימה ואומה מיוחדת אומה ישראלית ו' זכו כל כנס"י להיות בת זוגו דשבת שנמסרה לכולם:

**וכמו** שכל בריאת העולם ואדה"ר הי' ע"י אתערותא דלעילא כי אדם אין לעבוד באתדל"ת להמשיך עי"ז אתדל"ע. כך גם אחר חטא אדה"ר שנידון בגירושין ושילוחין כישראל בחורבן כמשאז"ל כי הוא השורש לכל ישראל ונתגלה בו השורש לקדושת ישראל אף אחר שחטאו שנתגלה אחר החטא כנ"ל. ועי"ז זכה להשיג קדושת השבת דקביעא וקיימא שמצד השי"ת לבד בלא אתדל"ת הקודמת. וזהו בשבת הראשון ואלמלי זכה לשמור עוד שבת הב' היינו ההשגה שמצד השתדלותו אחר האתל"ת בו' ימי המעשה שבנתיים. הי' זוכה על ידו לקדושת שבת שבתון דיוה"כ שהי' אחר שבת הב' כי יום ו' שנוצר בו אדה"ר ר"ה וכמצא הי' יוה"כ ביום א' שאחר שבת השני' ליצירתו. ומקלעי אז תרי שבי בהדדי דלא עבדינן כן האידנא ולא הי' כן אלא בתחלת הבריאה כנ"ל. וכמדומה לי כי כן יהי' ג"כ לעתיד בביאת בן דוד שיחזרו לקבוע ע"פ הראי. ואז כשיזכו לתכלית התיקון שיכופר הכל גם עטיו של נחש וחטא אדה"ר שיבולע המות לנצח. זהו יהי' ביוה"כ שיוקבעו תרי שבי בהדדי כבריאת העולם. ובאותן עשי"ת יהי' משיח שהוא כשמת אדה"ר כידוע היחיד ששב שיגרום בכוחו תשובה לכל הנפשות שהם רק התפשטות מכח נפש שלו ומחלין אכ"כ ביוה"כ לו ולכל העולם כולו. כמ"ש בפ' יוה"כ ע"י שמירת ב' השבתות שבנתיים כמ"ש בפ' כל כתבי. דאפי' עובד ע"ז כאנוש מוחלין. ואז ביוה"כ שאחר השבת הב' יהי' המחילה גמורה שיזכו בסוכות שאחריו לניצוח העכו"ם. דע"כ מפטירין בשבת חוהמ"ס במלחמת גוג"ג דידוע שהוא בגימ' ע' שהוא הכולל מכל ע' אומות. כי אז יתקבלו כל האומות נגד ישראל שאז יהי' הבירור הגדול בין ישראל לכל האומות דה' בדד ינחנו שיהי' רק הם גוי א' בארץ. ויבורר לעין כל דרק בשבילם נברא העולם ואדה"ר. וזהו תיקון חטא אדה"ר לגמרי כאשר יהי כל העכו"ם ממנו משרפות סיד ולא ישאר מזרעו אלא ישראל. שע"ז הי' הבריאה כפי מה שהאלהים עשה האדם ישר. וע"כ נא' וקרקר כל בני שת ולא אמר בני אדם. כי בנ"א הם ישראל. שאע"פ שאברהם אע"ה הוא אב הראשון לאומה הישראלית והוא כגר שנתגייר שהוא כקטן שנולד ואין לו אב ואין מתייחס אחר אבותיו נח ושת. מ"מ הוא מתייחס אחר אדה"ר. אלא שהוא נקרא האדם הגדול בענקים שהי' גדול מאדה"ר וכשאז"ל שבא אחריו לתקנו. וע"כ לא נברא תחלה שאם יקלקל מי יתקן. היינו דגם הוא נקרא אדם הגדול ושהוא שורש לבריאת האדם בעולם. יכ"א על בהבראם באברהם ודאדה"ר נתקן ונצרף באבהן כדאי' בזוה"ק. ואלו לא חטא אדה"ר או שהי' זוכה לתקן חטאו לגמרי. הי' זוכה לשוב לג"ע ולאכול מעה"ח ושיחי' לעולם ויבולע המות שנגזר עליו. וז"ש ועתה פן ישלח ידו ואכל וגו' ואז"ל אין ועתה אלא תשובה שבזה הי' ההתעוררת לתשובה

שעוררוהו מלמעלה. כי דבר זה שהש"י מקבל שבים חידוש הוא שחידשה תורה לבנ"י. ולא עשה כן לכל גוי כדאי' (בתנחומא האזינו). ואדה"ר מצד שהוא שורש ישראל הי' מועיל לו תשובה. אבל הוא לא ידע עדיין מכחה של תשובה וע"ז עוררוהו מה' במה שגרשוהו מג"ע פן ישלח ידו וגו' מכלל שיש יכולת בידו ע"ז. ובוודאי אין אכילת עה"ח דבר סגולה שיוכלו לבטל בה גזירת הש"י דמיתה. וכבר אז"ל אין עץ חיים אלא תורה שהוא תבלין ליצה"ר. ועתה אחר החטא יש לחוש ע"י תשובה פן ישלח וגו'. והמשפט הי' למנוע ממנו כמו לישראל בחורבן השמן לב העם וגו' עד אשר אם שאו ערים וגו'. וכך הוא נתגרש מג"ע שהוא דוגמת החורבן כמשאז"ל מה ישראל נידונו בגירושין כו'. ובג"ע הי' נקל לו לשוב ולאחוז בעץ החיים זו תורה. וע"כ גירש פן וגו' כי הי' המשפט השמן וגו' פן יראה וגו' ולבבו יבין ושב וגו'. ומ"מ ע"י זה גופו הי' התעוררת לו לתשובה כי מזה שגירש פן וגו' ילמד להבין שאם ישוב התשובה מועלת. וע"י אתערותא זו זכה להשיג קדושת שבת הראשון. והוא הי' הכנה למה שזכו בניואח"כ למתנת השבת לגמרי מצד העוה"ז. והוא הכל הכנה ליום שכולו שבת דלעת"ל שהוא ההגעה לשבת העליון בבינה שבלב והכרה הברורה בהש"י שאין עוד מלבדו. ואז אין אכילה ושתיה גופנית דעוה"ז. רק לחם שמלאכי השרת אוכלין דהיינו זיו השכינה. וכמ"ש ע"פ ויאכלו לחם לפני האלהים. דנהנה מסעודת ת"ח כנהנה מזיו השכינה וכמ"ש בנדרים מאן מה"ש רבנן. ולאדם שטוב מטעימין מפרי מעשיו שבעוה"ב בעוה"ז:

**וזהו** אכילת המן שזכו לו דור המדבר שהוא ג"כ לרע"ק (ביומא עה:) לחם שמה"ש אוכלין. ואף דר"י א"ל טעית כו' ע"ש אלו ואלו דא"ח. כי האדם שנברא בצלם אלהים ששם זה היא הנזכר במעשה בראשי' שבו הי' כל הבריאה. למדנו שהוא כולל צלם ודמות הבריאה כולה. וכמו שהאדם צריך למזון לקיו חיותו. כך כל הנבראים ונוצרים ונעשים צריכים לדבר המקיים חיותם. וזהו נטיעת הגן בבריאת עולם וע"ה בתוך הגן דמזון לכולא בי'. והאדם נוצר לעבדה ולשמרה. כי כל הנבראים כולם תלוים באדם שהוא תכלית הבריאה כולה. ובעבודתו להש"י הוא ממשיך שפע לכל הבריאה וההיפך בהיפך ח"ו. וכל עמל לפיהו ופשוטו על האכילה שהפה הוא המקבל המאכל לקיום חיותו. וע"ז כל עבודת האדם לקיום חיותו וחיות כל העולם כולו. דכהע"כ לא נברא אלא בשבילו ולצוות לו והוא שקול נגד כולם כמ""ש בברכות כי כולם תלויים בו. ורז"ל פי' בפ' חלק לעמל תורה כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כ"א על מוצא פי ה' שבלחם כידוע. ועל התורה נא' לכו לחמו בלחמי שהוא עיקר הלחם המקיים חיות האדם כמ"ש כי הוא חייכם. ובקללת אדה"ר נאמר בזעת אפיך תאכל לחם. ואז נגזר היגיעה בד"ת ג"כ כמשז"ל (ברכות

סג:) ע"פ מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אפים וגו' בחמאה של תורה. והעיקרבתושבע"פ שצריך יגיעה גדולה כמ"ש (תנחומא נח) וזה נעשה ע"י אכילת עה"ד טוב ורע שא' בזוע"ק דאתייהיבת אורייתא מסט' דעה"ד כשר ופסול טהור וטמא כו'. שהוא הלבוש שנתלבשה בו התורה בעוה"ז להיות תבלין ליצה"ר שבלב הנמשך מאכילת עה"ד. וע"ז א' בזוה"ק ע"פ וימררו את חייהם וגו' בחומר דא ק"ו ובלבנים לא לבון הלכתא שהוצרכו לעבודה גדולה ומירור חיים לעמוד על התושבע"פ. וא' בסנהדרין דעה"ד חטה הי'. וידוע דחטה בגימ' כ"ב שמזה שורש כ"ב אותיות התורה דע"כ נמשך מזה דעת לתינוק כדאי' שם שאז נעשה חיות האדם וקיומו מעה"ד שהוא החטא ודגן שממנו עושין לחם. והוא מזון האדם. דכל סעודה נקרא ע"ש הלחם. שהוא עיקר המזון שמעה"ד טו"ר שבחרו אדה"ר ע"י הסתת הנחש למזונו. והאלוהים עשה האדם ישר שיהי' מזונו מפרי עץ שבתוך הגן ומעה"ח. שא"צ יגיעה לתקנם לאכילה כי הפרי כמות שהוא היא ראוי' לאכילה. וכן א"צ לטרוח בזריעתו בכל שנה ואד יעלה והשקה. וכל עבודת האדם בג"ע לעבדה במ"ע ולשמרה במל"ת. המ"ע הוא מה שנאמר לו מכל עץ הגן אכל תאכל. וכבר העיר בזה ג"כ הרמ"ע וכ' דזו מ"ע שנצטוה עלי' אדה"ר ולא זכה לקיימה ע"י חטאו כי גורם מג"ע ותתקיים לעת"ל. וזהו עבודתו בגן בלקיטת פירותיו הראוים לאכילה ולאכלם. ואכילתם לקיים מצות הש"י שיצר האדם שיצטרך לאכילה לקיום החיות היא כאכילת קדשים ותרומה דנקרא עבודה כמ"ש (פסחים עג.) דהיא עבודה דזמה"ז והם קדשי שמים שמסט' דעה"ד טו"ר מה שנתקדש לחלק גבוה. והרבה גבוה מהם הוא קדושת אכילת פרי עץ הגן שאינם מסט' דעה"ד. ולשמרה במל"ת היא שלא לאכול מעה"ד. ואז הי' זוכה לאכול מעה"ח שהוא התורה כמו שהוא למעלה מסט' דעה"ח וחי לעולם כמלאכים שאין בהם מיתה. כי יניקתם מעה"ח. וע"כ אמר ר' ישמעאל וכי מלה"ש אוכלים לחם כו' כי לחם נקרא הבא מה' מיני דגן שהם מסט' דעה"ד שהוא מין חטה ודגן. ואז"ל דלא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן ושניים להם אוכלי תרומה. כי צריך להיות כלי מוכן לקבל ד"ת. וכמ"ש למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין ופי' (יומא עב:) על תורה בלא יראת שמים דזהו עיקר מה שהש"י שואל כ"א ליראה דרחמנא לבא בעי. והאדם יראה לעינים הינו החכמה. שהסנהדרין נקראים עיני העדה. וה' יראה ללבב שהעיקר הוא זיכוך הלב לקבל חכמה. ודבר זה הוא ע"י אכילה בקדושה. כמ"ש (ב"ב יב:) דלאחר שאכל ושתה אין לו אלא לב אחד. והב' לבבות דקודם הוא יצ"ר ויצ"ט וכדחנן (ברכות נד.) ע"פ בכל לבבך בב' יצרך וכ"א ע"פ וסעדו לבכם דמלאכים שאין להם יצה"ר אין להם אלא לב אחד. וכן ע"י אכילה שבקדושה שממנו הוא חיות הלב ששם משכן הדם הוא הנפש

שנעשה ע"י מזון האדם. וכפי המזון כן הוא הדם והנפש החיוני שבלב. וע"י אכילת קדשי שמים בקדושה אין לו אלא לב א' לאביו שבשמים וההיפך בהיפך. כמ"ש בברכות מלי כריסי זכי בישי וכמ"ש פן תאכל ושבעת וגו' ושכחת וגו'. וע"כ קדם אכילת מן למ"ת כמ"ש בזוה"ק (ויצא קנז רע"ב) ישראל לא ידעו ולא אשתמודעו במלין דלעילא עד דאכלו לחם עילאה כו' לחם מן השמים יעו"ש. ולחם לא נקרא אלא מה' מיני דגן וע"ש בזוהר בסע"א. ויש לחם מן השמים שאף שהוא מסט' דעה"ד הוא מצד הטוב שבו. והתורה היא נובלת חכמה העליונה כמ"ש בב"ר. והמן הוא נובלות בינה העליונה שגם הוא מכ"ב אותיות שהוא סוד החטה כנ"ל דע"כ נקראה לחם. אלא שכ"ב אותיות התורה הם נמשכים מאותיות החכמה שבמוח. וכן הם משפיעים חכמה במוח. והמן המשכתו מאותיות המחשבה שבלב. וכן הם משפיעים חיות להלב להיות רק לב א' להש"י דוגמת מה"ש שאין להם אלא לב א'. וע"כ קראו רע"ק לחם שמה"ש אוכלין שבזה יכולין להתדמות למה"ש ולגרש היצה"ר מהלב. אלא שמ"מ גם דברי ר"י אמת כי של מה"ש לא נקרא לחם כלל כי רק הארץ ממנה יצא לחם דעכ"א המוציא לחם מן הארץ. ומרע"ה כשעלה למרוס מאמר לחם לא אכל. כי שם השיג התורה כמות שהוא בעולמות העליונים טרם שנתלבשה בלבוש זה שמסט' דעה"ד שבידינו משהורידה לארץ. ואין עלי'שם לחם ומים והי' כמה"ש להשיג בתורה מסט'דעה"ח. אלא שדבר זה הוא לו רק בהיותו בשמים ממעל והשמים שמים לה' ואינו משכן לבנ"א. וע"כ נהפוך אז גופו להיות מלאך כאלי' וחנוך וכאדה"ר קודם החטא. שלא טעם עדיין מעה"ד שהוצרך לכתנות עור רק הי' לו כתנות אור וזיהרא עלתה שממנה היגע גם לחנוך ומרע"ה ברקיע כנודע. אבל מרע"ה הי' במעלה יותר מחנוך כי הי' יכול לחזור ולירד למטה ולהוריד גם התורה עמו שתוכל להתלבש בלבושי עוה"ז והארץ נתן לנ"א:

**וכן** התורה משהורידה לאץ הרי היא מסורה לבנ"א דלא בשמים הוא רק כפי מה שיאמרו חכמים בעוה"ז. וכמ"ש ע"פ התורה אשר יולוך וכו'. ודבר זה נתאוו לו מלה"ש ונתקנאו על דבר זה. שמעתה התורה מסורה לבנ"א וכמ"ש לענין קביעות ר"ה. דהקב"ה משיב למלאכים אני ואתם נלך לב"ד שלמטה. והשיבם כלום יצה"ר יש ביניכם כו' וכמו"ש בפ' רע"ק. הינו דמסירת התורה לבני ישראל אינו אלא כפי לבושה זה שמתלבשת בו בעוה"ז מסט' דעה"ד דהארץ נתן לבנ"א. וצריכה יגיעה והשתדלות בנ,א לעמוד על עיקרה ושרשה ומסור להם לעמוד על כל מעמקה וכל תעלומותי' ע"י עמלם ויגיעתם בה. וע"ד עובד אדמתו ישבע לחם שא"א לאכול לחם אלא ע"י זיעת אפים. ומיץ אף יציא חמאה של תורה וע"כ בתחלה נקרה תורת ה' ואח"כ תורתו. כי תורה מנשלה

לחלב והוא התושב"כ לתינוק היונק משדי אמו. ומן החלב מוציאים חמאה בהכאת אדם בשמנונית שקולטין מע"ג להתאסף יחד גושים השמינים שמהוה שמנונית החמאה. וכן התושבע"פ מה שת"ח מוציאים בפלפולם מתוך התושב"כ. וידוע בזוהר יש מיץ ותבן דאורייתא והוא מ"ש ופושעים יכשלו בם בד"ת עצמו דלמשמאילים היא סמא דמותא. וצריך השתדלות אדם לדוש ולזרות ולהבר בד"ת. עד שיוכל חאסוף ולברור גרעיני החיטים מתוך המוץ ותבן וקרטי הסולת מתוך הפסולת המקיף מצד התלבשות שבעה"ד טו"ר בקליפה הסובבת וקודמת לפרי ועיקר התורה הוא התורה שבע"פ שהוא המגלה תעלומות התושב"כ. וכמ"ש בשמו"ר דעתידין או"ה לתרגם התורה יונית כו' מי שמסטורין שלי בידו כו' ודבר זה הוא מורשה לקהלת יעקב בלבד להיות התורה מסורה להם כפי מה שהם יבררו הדבר מתוך פלפולם וחכמתם ודבר זה בא ונתחדש רק ע"י היצה"ר שיש התלבשות דטוב ורע וצריכי המיימינים לברור דרך צדיקים ודרך רשעים שלא יכשלו בם. וע"כ אין לזה שייכות למלאכים שא"ל יצה"ר. ואדה"ר קודם החטא היו מלאכים נרתעים ממנו וביקשו למור לפניו קדוש מפני צלם אלהים שעליו. כי מדריגתו גדולה ממדריגתם וכמ"ש דגודולים צדיקים ממה"ש. ורק אחר שחטא וגורש מג"ע לארץ התחתונה חשבו עצמם במעלה יותר ממנו ועכ"א מה אנוש וגו' ותנה הודך על השמים. אבל באמת שורש נפש האדם הוא מאותיות התורה וקוב"ה ואורייתא וישראל חד. וכשע"י חטא ירד קומת אדם השלימה לארץ. ממילא ירד עמו גם התורה והשכינה שג"כ בא משה והורידה לארץ. והכל הוכרח להתלבש באותו הלבוש וכתנות עור שנתלבש בו אדה"ר. כן נתלבשה התורה להכתב ע"ג עורות בהמות. והשכין השכינה במשכן תחת עורות תחשים ואילם מאדמים. הכל רמז לכתנות עור שמתלבש האדם בעוה"ז ודכ"ע בשבת ניתנה תורה. ואז אין זמן עבודה וגיעה כלל. רק יום מנוחה ותענוג. כי התורה מצד עצמה שהיא מן השמים הרי א"צ לעמל וגיעת בנ"א כלל. רק משירדה לארץ ונתלבשה באותיות וצירופים תיבות השייך לבנ"א יושבי ארץ צריכה לעמל ויגיעה לעמוד על מסטורה. ומ"מ א' (במ"ר ברכה) חייכם כל התורה כולה דבר קל הוא שכל מי שיש בו יראת שמים הרי כל התורה והחכמה נתונים בלבו. כי כל מה שצריך ליגיעה הוא מפני חסרון היר"ש שבלב. דכשלב אי' אז התורה שבו רק כמחיר ביד כסיל לקנות חכמה. וע"ז צריך לגיעה להכניס יר"ש בלבבו. וכפי כניסת היר"ש בלבבו כן כניסת חכמת התורה. וע"ז הי' ירידת המן קודם לחם מן המשים. רק כשירד למטה נתלבש בתואר ושם לחם. ובמקורו במשים הוא מזון למלאכים. וע"י נזדככו הלבבות ביר"ש ולהיות כמלאכים. ועי"ז נזדככו הלבבות ביר"ש ולהיות כמלאכים. ונעשה כלי קיבול לאכול אח"כ מלחמה

של תורה. ושניים להם אוכלי תרומה שהם לחם מן הארץ. אלא שנתקדש ע"פ הש"י להיות עליו שם קדש שאכילתו כאוכל משלחן גבוה שהוא השלחן שמה"ש פמליא של מעלה ניזונין ממנו. ומשם המשכת שורש נשמת ישראל כמ"ש קודש ישראל לה' ראשית תבואתו:

**וכל** עמל האדם בו' ימי המעשה הוא לצורך פרנסתו. וכמו כל פעולת ששת ימי בראשית הכל להכין לצורך האדם. שכל העולם כולו לא נברא אלא בשבילו ולצרכו. ואפי' מה שבשמים ממעל המאורות להאיר וכיוצא. וכל הצרכים בכלל הפרנסה. והקב"ה לא ברא בעמל ויגיעה אלא במאמר בלבד. וכן אלו זכה אדם. וכמו"ש סוף קידושין ש'הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי. ואכילת המן וכן שנ' לה תרומה לא הוצרכו לעמל ויגיעה רק ללקוט ולהכין לאכול והי' די להם מעשה מוטעת הזו לעשי' דו' ימי המעשה. והאלהים עשה שייראו מלפני ודע"ז הי' כל מע"ב וכל הבריאה. דכל פעל למענהו. ואין להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יר"ש בלבד. וכן כל עמל האדם בו וה"ז בימי המעשה. מה ה' שואל כ"א ליראה (וגדול הנהנה מיגיע כפו יותר מיר"ש) ומי שטרח בע"ש יאכל בשבת אח"כ השגת החכמה ותורה מה' שישפיע לו הש"י בלא יגיעתו. ואפי' ע"ה אימת שבת עליו כמ"ש בדמאי שיר"ש נופלת עליו ממילא. וזהו דקישדו במן שלא ירד. כי א"צ לשום פעולת אדם להכנסת יר"ש בלבו. כי קדושת השבת עצמה מכנסת היראה בלבבות בנ"י מפני פחד הש"י והדר גאונו המתגלה לעיניהם. והחכמה בקרב הת"ח שבדור הנמשכת מן היראה. אבל הכל לפי רוב המעשה וההשתדלות דימי המעשה. וזהו הברכה במן הקודמת. דאף דדבר זה בבחירת אדם אינו מסור לכל אדם. והעכו"ם א"א להם לבוא אלא ליראת עונש וכמ"ש רק אין יראת אלהים וגו' ובעמלק ולא ירא אלהים. דהיינו היראה מצד מדה"ד. משא"כ יראת ה' אינו אלא בישראל דכנס"י ה' אתקרי כידוע. כי ראה זו אינו אלא ע"י הרגשת שכינתו ית' בקרב לבבו. ושיראה כאלו ממ"ה עומד לפניו דשויתי ה' לנגדי תמיד וכמו"ש במורה נבוכים המועתק בהג"ה או"ח. דבר זה אינו אלא בלבבות דבנ"י שהש"י שוכן בתוכם. וזהו מצד קדושת השבת הנמשכת להם כנז'. וזה דייק לשון הכ' פ' עקב מה וגו' שואל מעמך כ"א ליראה ולא אמר ממך. יאבל לשון עמך משמע שגם הוא עמך. ואינו מבקש ממך לבד כי כשאני לעצמי מה אני. וא"א להגיע ליר"ש אא"כ הקב"ה עמו. וכשהאדם יהי' עם הש"י אז יוכל ליראה ורז"ל למדו מזה דהעיקר היראה לבד. ואף דקרא מסיים עלה עוד ללכת בכל דרכיו לאהבה ולעבוד וגו' לשמור וגו' צ"ל דכל זה מנשך ממילא מהיראה. שכשלבבו ממולא מיראת הי' אזי ממילא הלב מעצמו לא יניח לו לשקוט ולנוח וממילא יבוא ללכת וגו' ועל זה נאמר אשרי כל ירא ה' וגו' יגיע

כפיך כי תאכל וגו' שמי שהוא ירא ה' זוכה ממילא ליגיע כפים בתורה ועבודה להיות מזון לנפשו נפש אלהות שבקרבו. וזהו כל עמל אדם בעוה"ז בימי המעשה:

**והברכה** בזה הוא ע"ד ברכת מרע"ה לבנ"י כשכלו מלאכת המשכן שאז"ל וברש"י פ' פקודי דא"ל יה"ר שתשרה שכינה במעשה ידיכם שע"ז הי' כל המלאכה כדי להגיע עי"ז להשראת השכינה. ומלאכת משכן הוא כלל עמל האדם בעוה"ז והם הל"ט מלאכות שאסרו בשבת דכולם ממשכן גמריכן שהם המלאכות על עבודת האדם בימי המעשה דעוה"ז דהיום לעשותם. ושבת מעין עוה"ב שהוא המחר דקיבול שכר. דצדיקים יושבין כו' ונהנין מזיו השכינה המאיר בקרב מוחם ולבם. ומזה הוא המשכת הברכה דהשראת שכינה בכל מעשהו שבימי המעשה. שעי"ז בא היראה בלב. וממילא נמשך מזה ללכת וגו' וברכת ה' בכל מעשה תורתו ועבודתו. שהכל נמשך מהיראה שבלב הבאה ע"י הרגש שכינתו ית' בקרבו הנמשך מקדושת השבת. והא בהא תליא ע"ד אם אין יראה אין חכמה אם אין כחמה אין יראה. וחכמה הוא ההשגה דיום השבת. ויראה הוא ההשגה דימות החול לצורך עמל והיגיעה בעבודתו ית' והא בלא הא לא סגי. ולעולם נמשכים זה מזה וזה מזה וכאמור. ולא שייך קדימה לא' על חבירו. אלא בתחלת הבריאה דמצד הש"י ו' ימי המעשה קדמו. דכל בריאת עולם לגלות כבוד מלכותו ואין מלך בלא עם. וע"ז א' בזוה"ק (ויקרא ע"ב) ישראל מפרנסין כביכול לאביהם שבשמים. היינו כלפי מדת המלכות ע"י שמקבלים עול מלכותו. וכמו שהאדם צריך לפרנסה והוא נברא בצלם אלהים. ע"כ כן הוא כביכול גם למעלה מעלה אחר בריאת העולמות. הארץ נתן לבנ"א. והש"י שואל מעמם ליראה שבזה הוא הנתינה כח ועוז לשכינתו ית' בקרב לבבם. שלתכלית זה הי' כל הבריאה. ע"כ מצידו ית' זה קודם. אבל מצד האדם בבריאתו קדם לו יום השבת כי כל עמל האדם מה הוא אם לא מה שהש"י עוזרו ונותן בלבנו בינה להבין וגו' ולעשות וגו'. וגם כל מעשינו פעלת לנו. אלא שהש"י ברוב רחמיו וחסדיו תולה הכל בהאדם כאלו הוא העושה. וכידוע משל האב ובנו שמסגיר לו הכל ומשאיר לו רק שעל קטן שיוכל לעמוד עליו בעצמו כדי שעי"ז יהי' נקרא הכל על שמו. וע"כ מצד הש"י הארץ נתן לבנ"א. אבל אנו מכירים ואומרים דלה' הארץ ומלואה. וכל הקדושה וברכה הנמשכות ע"י מעשה ידינו בעבודת הש"י הכל מכח השבת בראשית וע"כ נקרא בדרז"ל (מנחות סה:) ובכמה דוכתי שבת בשם שבת בראשית. כי משם הוא המשכת קדושת כל השבתות דימות עולם. דהש"י ברכו וקדשו אז. וממנו נמשך קדושה וברכה בו' ימי העשה. ומזה נבנה קדושת השבת שאחריו וכן חוזר חלילה לעולם. דאין לך דור שלא יהי' בו אנשים עובדי הש"י המקיימים העולם במעשיהם ובעבודתם. דלולי כן הי' העולם חוזר לתוהו

ובוהו ח"ו. ומדור המבול נשאר רק נח לקיום העולם. ושמו מורה לשון נייחא כי הי' יניקתו ממקום המנוחה. ואף שלא זכה הוא וכל בני נח לקדושתה השבת בפעל. כי לא הי' שום התגלות שכינה בלבבות שלהם בפעל. שכבר עלתה בדור המבול למעלה מז' רקיעים כמשאז"ל. היינו למעלה מכל השגה המתגלות בעוה"ז דרך ז' מדות הידועים. מ"מ קדושת שבת דקביעא וקיימא לא בטלה לעולם. דזהו קיום ימי המעשה וקיום על העולם. אלא שיניקתם הוא מאחורי הפרגוד ומחיצה של ברזל המפסקת. ע"כ אין להם שייכות לקדושת השבת בפעל. אבל מ"מ פועלת גם בהם בכח נעלם. כענין מלכותו בכל משלה הידוע:

**ועל** דרך זה הי' קיום העולם בדור נח ובניו אחריו. עד שזרח שמשו של אאע"ה שהתחיל להוריד השכינה למטה זכה לקיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה. ובוודאי גם השבת השקולה ככל התורה בכללם ואף להסוברים לדא יצא מכלל ב"נ. אזהרת יום ולילה לא ישבותו כ"ל פשוט דיצא ממנה דדבר זה לא שייך לאל לבן נח שאין להם חלק בתורה. וצריכים לנהוג במדת ד"א שלא יהי' אוכלים ושותים ופוחזים רק לעסוק בישוב העולם דלשבת יצרה להכין לטוב לפני האלהים. כענין עכו"ם לעתיד שיהי' עבדים לישראל. ועמדו זרים ורעו וגו'. וכן יגיעת כל דורות ב"נ בב' אלפים תוהו בשביל אאע"ה וזרעו שבב' אלפים תורה. והוזהרו על השביתה כי הוצרכו ליגיעת מלאכה ודרך ארץ לשכח עון. משא"כ מאאע"ה שהתחיל ב' אלפים תורה הוא יולד לעמל פה בד"ת ולא לעמל מלאכה. ובז' דורות שמאברהם עד מרע"ה שהי' בכל דור התגלות שכינה יותר. שירדה לרקיע תחתון יותר כמשאז"ל. הי' התגלות קדושת שבת יותר עד שבא מרע"ה והורידה לארץ. ואז זכו כל ישראל למתנת השבת בפעל וכנז"ל. ובשבת שנתנה תורה הוא הי' השבת הראשון לבנין האומה הישראלית קודם לו' ימי המעשה. דוגמת שבת בראשית דתחלת הבריאה. כי מ"ת הוא דוגמת תחלת הבריאה כי הוא תיקונו והשלמתו. דלולי כן הי' חוזר לתוהו ובוהו ח"ו כמשאז"ל ע"פ יום הששי וע"פ נמוגים וגו' אנכי תכנתי עמודי'. וכו שקדושת השבת קביעא וקיימא מהש"י כן התורה הנתונה לנו מן השמים היא תורת הש"י שנתנה מתנה לבנ"י ו'הו התורה שבכתב דכתיבא ומנחא. אבל לדורות ידוע כפי הקביעות שלנו וגם בזמנם (ע"י בתוס' פסחים נח: ד"ה כאלו) א"א לשבועות לחול בשבת כלל והיינו לאצלינו קבלת התורה לעמל פה ביגיעת לב ובשר בתושבע"פ להבין ולהשכיל ולעמוד על המסטורין ומעמקים שבתורה. ותושבע"פ ושבכתב הם דוגמת ימי השבת ו שבת. ו' סדרי משנה שהוא שורש תושבע"פ. נגד ו' ימי המעשה. ואין מציאות לתושבע"פ בלא תושב"כ. וכך אין מציאות לימי המעשה בלא שבת. כי כל מעשה אנוש

ותחבולותיו מאפס ותוהו נחשבו. ואין נחשב מעשה אלא מה שהוא כרצון הש"י ולעשות נ"ר לפניו והיינו מה שנמשך מקדושה וברכה דיום השבת וכמשנ"ת:

## פרק ד

**ענין** זכור ושמור בדבור א' שאין הפה יכולה כו' כמ"ש (ר"ה כז.) ובזוה"ק (בראשית מח ע"ב) ובתרומה (קלח ע"א) דהם יום ולילה דכר ונוקבא. וכן ברע"ה (יתרו צב א) זכור לדכורא שמור לנוק'. וכן בזוה"ק (פנחס רכד ע"א) ובפ' אמור (צב סע"ב) ע"ש ובתינוקים (תי' כא). כי שמירה הוא בשב ואל תעשה. כשביתה מפעולה שבזה מקבלים קדושה העליונה דכי בו שבת. וזהו מדת נוק' המקבלת. שהאדם מקבל הקדושה עי"ז מקדושת היום. דע"ז א' (בב"ר פ' יא) דאמר הקב"ה לשבת כנס"י יהי' בן זוגך (ואף שאמר ל' בן ידוע דכנס"י הוא נוק') דהוא הדכורא המשפעת קדושתה לכנס"י. וזכור בפה לקדשו הוא מה שישראל מקדשים וממשיכים הקדושה ליום השבת. והם הדכורא והיא נוק' כלה ומלכתא. וזהו בלילי שבת דלילה זמן שביתה גם בחול. דיצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערך כתיב. דהיום לבד הוא הזמן בחול למעשה אדם ובשבת שובת בו. ואע"פ שקדושת השבת קביעא מעצמה. מ"מ שתכנוס בלב אדם צריך לפעולת אדם ואתערתא דילי'. וביום ע"י השביתה ששובת ואין עושה מעשיו כבחול נעשה כלי קיבול להקודשה. ובלילה צריך לקדשו בפה להיות הוא המעורר ומכניס הקדושה בלב. ובזה האדם בדוגמא העליונה השה"י מקדש השבת ומשפיע קדושה בו. והוא ית' מלך והיא מלכה שהיא מקבלת שפע הקדושה מלמעלה ומשפעת בתחתונים:

**וצורת** אדם שבכה"כ הוא דמות יעקב אע"ה שורש ישראל. והוא קידש היום בבואו לשכם כמ"ש (בב"ר פ' ע"ט) ע"פ ויחן את פני העיר שנכנס בע"ש עם דמדומי חמה וקבע תחומין מבעוד יום. והיינו דע"כ חנה לפני העיר לקנות שביתה שם בתחלת ביה"ש בסוף אלפים מהעיר ולקבוע מקום החנייי' שם כשירצו לילך חוץ לעיר בשבת יוכלו לילך עד שם ולחנות שם. ובזה התחיל המשכת הקדושה דשבת בחנייה הראשונה שלו בבואו לא"י שהוא קדושת המקום. ושכם מקום מוכן לפורעניות כמ"ש בפ' חלק ומוכן לג' ראשי העבירות. ע"ז כמ"ש הסירו אלהי הנכר וטמן תחת האלה אשר עם שכם. וג"ע עינו את דינה. וש"ד כמ"ש (מכותי.) דשם שכיחי רוצחים והוא בא שם שלם בגופו בממונו ובתורתו. כמ"ש (בשבת פ' במה מדליקין) ובב"ר. דלשלימות הגוף הוא בשמירת ברית בשר בג"ע. והיא רפואתו מצלעתו ששם הי' נגיעת ה"מ בכף ירכו שאז"ל ע"פ בעוון חוללתי מלא אפי' חסיד שבחסידים כו' ובירושלמי פ"א דכתובות אפי' חסיד שבחסידים אין ממנין אותו אפוטרופוס על עריות. וזהו מכח עטיו של נחש שמת בו ישי אבי דוד שעליו

נא' הא דבעוון מלא. ויאע"ה לא מת כי מטתו שלימה בלי שום פסולת וכונה הנאה גופנית. וכמו שאמר הבה אשתי אפי' קל שבקלים כו' אלא להעמיד תולדות נתכוין. והוא כמו לעתיד כמ"ש (במדה"נ ח"א קלז ע"ב) ע"פ ונתתי לכם לב בשר לב להוציא בשר. ושלימות הממון הוא בתיקון שפיכת דמים כי כל שופכי דמים כוונתם רק לשלול ממונם וכמ"ש נארבה לדם וגו' נבלעם וגו' נמלא בתינו שלל וגו' וגם הממון נקרא דמים כי בו חיי נפש והגוזל כגוזל נשמתו כמ"ש (ב"ק קיט.) ויעקב באותו דורון הציל עצמו מש"ד דעשו ואין דינא בלא דינא וכמ"ש (שבת לב.) ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית כו' וכמ"ש (מכות ז:) זה שהרג במזיד נהרד כו' ובאבות על דאטפת אטפוך. ויעקב אע"ה הי' ירא שמא יגרום החטא כמ"ש (ברכות ה.) דחשב שיש בו איזה פגם וקלקול בש"ד. ולארץ לא יכופר כ"א בדם שופכו ועכ"פ בחסרו דמים וממון. עשיר בשורו ופירש"י (פסחים קיח.) מפסידו ממון ומכפר על גופו וע"כ הי' שלח הדורן. ואלו הי' באמת נחסר מממונו עי"ז. הי' מורה שהי' בו באמת איזה פגם והוצרך לתיקון. אבל הוא בא שלם בממונו שלא נחסר לו כלום עי"ז ושלח לו השייך לו. וממון של יעקב הי' בשלימות כי לא הי' שום חסרון ופגם של ש"ד בו שגורם חסרון בממון. או בממונו חשש גזל שהוא אביזרייהו דש"ד רק הכל בשלימות. ושלם בתורתו שלא נשכח ממנו הוא ע"י נקיות משמצא דשמצא דע"ז שהוא גורם שכחת התורה כמו במעשה העגל שבירת הלוחות שמזה בא שכחת הלימוד ודימוהו (ברכות ח:) לשברי לוחות. שהע"ז הוא החושך המאפיל אור התורה שנקרא אמת. וע"ז היא שקר וע"כ יעקב שמדתו אמת הוא הדבוק באלהים חיים וזכה לשלימות התורה להיות מורשה קהלת יעקב ולא עשה כן לכל גוי:

**ובשלימותו** בג' אלו בא לעיר שכם לתקן הג' קלקולים אלו דשם להחזירם אל הקדושה ע"י המשכת קדושת השבת מיד בבואו לתחום העיר שקדושתו כוללת תיקון לג' פגמים הנ"ל שכנגדם ג' עמודים דתורה ועבודה וגמ"ח. גמ"ח בממונו וזהו מדת אברהם אע"ה איש החסד שמפסולתו יצא ישמעאל המלא בתאות דג"ע דכתיב בהו חסד הוא שהוא פסולת החסד כידוע. והוא מלא מאהבת הבריות ולהטיב ולעשות חסד עם כל א' היפך ש"ד. ועבודה הוא בגופו דרגא דיצחק אע"ה שהקריב גופו לשמים והוא יושב בארץ הנגב מנוגב מכל התאות עוה"ז ששרשם ביסוד המים. והם המים הזדונים שהחריבו העולם בדור המבול ע"י שטף התאות דזנות וג"ע. ומפסולתו יצא עשו ששרשו רציחה וש"ד. ותורה הוא העמוד דיעקב אע"ה איש האמת שאין בו פסולת כלל כי הוא המובחר שבאבות חוט המשולש ששלם בשלשתן. וכנגדם הוא ג' סעודת דשבת סעודת שחרית דאברהם אע"ה שתיקן תפלת שחרית בהשכימו בבוקר שהוא מדתו כידוע הויא סעודתא

דעתי"ק. כי אאע"ה נקרא סבא (שבת פט:) וכן בכתוב ואברהם זקן בא בימים וממנו התחיל הזקנה כמשאז"ל שהוא ליבון השערות שהוא גוון דידי' וזהו מדת עתיק יומין שלבושו כתלג ח יור ושער רישי' כעמר נקא. ואמרינן (חגיגה יד.) דאין נאה בישיבה אלא זקן ואאע"ה זקן ויושב בישיבה הי' למ"ש (יומא כח:). ואף שאמרי שם גם על יצחק ויעקב כן הוא הי' הראשון המתחיל בזה והם מצאו כבר הפילון פתוח והלכו במדתו ג"כ. ואמר ואנכי עפר ואפר זהו ג"כ ממדה זו להיות אין ואפס וכמ"ש בזוהר (בשלח ס"ד ע"ב) ע"פ היש ה' בקרבנו אם אין דבעי למינדע בין עתיקא סתימא דכל סתימין דאקרי ובין ז"א. והיינו כידוע דעתי"ק הוא התחלת שורש הנעלם של התגלות ההשגה וזה נקרא אין שעדיין אינו בגדר השגה מורגשת כלל. ואאע"ה הוא הי' המתחיל להעמיק בהשגת אלהות ועדיין לא הגיע להתגלות השגה בלב כיעקב אע"ה דהנה ה' נצב עליו. כי כבר מצא בארות חפורים שחפרו אבותיו והוא הוצרך רק לגולל האבן מפי הבאר המכסה ומעלים והוא לב האבן שבקרב האדם. ואע"ה התחיל בחפירות הבאר היינו שיגע ומצא שיש מציאות להשיג השגות אלהות בהשתדלות אדם ביגיעת נפש ובשר. ולא כאו"ה דקרו לי' אלהא דאלהא שחשבו שאין כבודו להשגיח בתחתונים וא"א לבו"ד להשיג אלהות כלל. ואאע"ה האיר אור זה שאע"ה שהוא שכל הנעלם מכל רעיון מ"מ מה שמשיגין שיש כאן אור נעלם הרי כבר הגענו לתכלית הידיעה שלא נדע. והוא התחלת ההשגה דאברהם אע"ה בהתחלת זריחת האור להשיג שיש מציאות נעלם והוא זכה לזה ע"י רוב השתדלותו יום ולילה לא ישבות. וכל ישראל זוכין להארה זו ביום השבת ע"י השביתה מהשתדלות ופעולת אדם רק מה שהש"י מאיר ללבם המוכן לקבל מצד שרשם מאברהם שנקבע כחו והאור שיגע ומצא בהשתדלותו. בכל זרעו אחריו מושרש בהם מלידה מבטן להיות מוכנים לקבל אור והשגה. כידוע דהאבות שנק' אבות כמ"ש (ברכות טז:) דרק עד הכי חשיבו. היינו שהם שרשים להבנים שזהו עיקר שם אב לדורות. היינו שהם בעבודתם פעלו השתנות בעצמותם שנתנו ויצאו מכלל הגוים וכמ"ש (חגיגה ג.) דאאע"ה תחלה לגרים וגר לקטן שנולד ונשתנה לברי' אחרת. וכמו שאדם מוליד אדם ובהמה מוליד בהמה כן אחר שנבדלו ישראל מכל העמים נעשו לברי' בפ"ע ועכו"ם לא יוליד אלא עכו"ם וישראל יוליד ישראל:

**והשתנות** זה נעשה בג' האבות שהם חוט המשולש להיות חבל נחלתו דאין נפקע בפחות מג' שכ"א פעל השתנות במדתו ובענין עבודתו עד שבצירוף שלשתם נעשה חבל המתקיים שלא ינתק עוד. וזהו קדושת השבת שניתן לישראל ברית ביני וביניכם שכבר הם שייכים לשמו ית' בלי שום צורך השתדלות עוד מצידם. וכמ"ש (קידושין ע:) דזהו

החילוק בין ישראל לגרים דבישראל כא' והייתי להם לאלהים ואח"כ והמה יהי' לי לעם דהקב"ה משפיע אור אלהותו עליהם גם בלא אתעורתא שלהם משא"כ בגוים דא"א להם בלא השתדלות לזכות לשם ה' דגוי ששבת חייב כי אדם לעמל יולד דזהו הבריאה דימי המעשה דהיום לעשותם כתיב ולמחר לקבל שכרם. ושבת מעין העוה"ב הוא מעין קיבול שכר דעוה"ב שזוכים להשגת אור בלא השתדלות דידי'. וזהו השם ישראל שזכה לו יעקב אע"ה אחר תוקף ההשתדלות של אבותיו ושלו עד אותה מעשה שנצח לשרו של עשו דהי' ע"י שזכה לתוקף קדושה זו שא"צ עוד לשום השתדלות. דזהו שורש קדושתו קבועה בו בעצם ובשורש שא"א לינתק ממנה כלל. משא"כ עשו דנקרא ישראל מומר (קידושין יט.) שאף שנולד ג"כ מיצחק ורבקה ובבטן א' עם יעקב. ומצד ההשתדלות ה' פוסט טלפים ומראה עצמו משתדל ג"כ במצות עוד יותר מישראל. וכמ"ש (בב"ר פ' סה) דארשב"ג לא שמשתי א' מק' ששימש עשו אביו וזהו הפשיטות טלפיים דסי' טהרה דחזיר הוא בחיצוניות. אבל מעלה גרה שהוא סי' הפנימי הוא בו לטומאה כי פנימיותו רק לע. וע"כ אף שנוצר ונולד בכשרות מלידה מבטן כיעקב מ"מ כל זמן שלא נשלם עדיים החבל הנפקע מג' אפשר עדיין להמיר ולנתק אותה הקדושה שמב' אבות לבד. וע"ז נוצרו תחומים ויצא עשו תחלה וסרייתו עמו כשאז"ל. היינו כידוע שמחטא אדה"ר שנתערב טו"ר אין שום טוב וקדושה שלא יהי' בו ג"כ ערבוב מההיפוך. וכן בהיפך בכל תוקף רע יש ג"כ איזה ני"ק. וע"ז הוא כל עבודת אדם בעוה"ז לברר הטוב מרע ולהפריד כ"א בפני עצמו שע"ז א' (חגיגה טו.) כל א' וא' יש לו ב' חלקים כו' זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חבירו כו'. היינו דאף דברא צדיק ורשע בכל א' יש ג"כ חלק ההיפך וזלע"ז עשה האלהים שנגד כל צדיק יש רשע א' כנגדו בחלק הרע. והצדיק צריך לברר עצמו ולהפריד הרע ממנו שישאר כולו לחלקו של רשע ולקלוט חלק הטוב שבאותו רשע שהוא שייך לו ובזה נשתלם הוא כולו בקדושה ונפרד הטוב מהרע שנשאר כולו רק והולך לאבדון:

**וכך** הוא יעקב ועשו זה לעומת זה וניצחו למלאכו הינו שכבר קלט כל חלק הטוב שבו ונתן לו איזה מעט ושמן רע שהיה בו ע"י הנגיעה בכף יריכו. היינו שאף שהוא היה שלם לגמרי מ"מ מצד זרעו שיש בזרע יעקב לדורותיו מה שהי' לשרו של עשו טענה ונגיעה בהם. אבל עכ"ז נצחו שאף שנשה הירך ממקומו לא ניתק לגמרי רק גרם צליעה לשעה וסוף נתרפא מצלעתו. ע"ד אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני וגו' וברחיצה קלה הולך לפי שאינו בשורש משא"כ בשפחה הכושית. ואז זכה לשם ישראל כי שרית וגו' שקלט כל הטוב וחלק ג"ע שהי' בלוע בכח עשו ושרו. והרע וחלק גיהנם שלו הוריש לעשו ע"י הדורן ששלח לו שהוא דוגמת השעיר עזאזל שישא עליו כל עונות בני ישראל לארץ

גזירה. היינו לחלק עשו איש שדה לעזאזל המדברה שנפרד הרע מהטוב והולך למקום שהוא שייך. ואז אכ"כ כשבא שלם עיר שכם שנתרפא מצלעתו ולא חסר כלום מהדורן שלא נתן אלא השייך לעשו. ושהי ראוי ומוכרח שיצא ממנו כדי שישאר הוא שלם בשלימותו. אז קבע תחומין לקדושת השבת שלא יצא ממקומו וגבולו גבול הקדושה. שזהו קדושת השבת הקדושה שבשורש שהוא בשביתה ובלא השתדלות בזה א"א להיות יציאה ממקומו. שכל ימי העוה"ז שהוא זמן ההשתדלות האדם נקרא הולך שבכל רגע הולך ממקום למקום וממדריגה למדריגה ע"י מעשיו והשתדלותו. משא"כ שבת נקרא יום מנוחה כמו עוה"ב ולאחר מיתה נק' דנח נפשי שאין לו עוד עסק והשתדלות. וע"כ אמר משרע"ה ביום מותו לא אוכל עוד לצאת ולבוא וזהו האות בירת ביני וביניכם שזהו שורש קדושת ישראל שלא יוכל לצאת ממנה כלל רק לעולם הוא במקומו ובקדושתו קבוע וקיים מה שזכו לו אבותינו בהשתדלותם. ואברהם אע"ה הוא האיר התחלת זריחת הואר בלבבות דישראל. וזהו תפלת שחרית שתין דהוא ההכרה בהתחלת השתדלותו שיוצא אדם לפעלו ידע דהכל מהש"י. כי גם כל מעשינו פעלת לנו ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. וגם ההשתדלות הוא מהש"י שהוא הנותן לך כח לעשות חיל ולהשתדל. וזהו התחלת היהדות שמכיר שאין לו משלו כלום וכמו שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר וכמ"ש כי לא מרובכם וגו' כי אתם המעט וגו' שאתם ממעטים עצמיכם דעכו"ם סובר שהוא פועל בהשתדלותו וכוחו. ועוצם ידו עשה לו וכשיתגדל הוא מצד רובו וגדלו. משא"כ ישראל יודעים דהש"י הוא המשפיע ואין להם משלהם כלום. וזהו הקדושה דיום השבת בשביתה שכיון שהכל משה"י גם כששובת מכל השתדלות ג"כ הש"י משפיע. וזהו מדת אאע"ה מצ"ע שעם כל תוקף השתדלותו ידע דלית לי' מגרמי' כלום וע"כ אמר במה אדע כי אירשנה באיזה זכות שהחשיב עצמו ללא כלום ושאין לו זכות. וע"כ נא' והאמין בה' ויחשבה לו צדקה דלגבי דידי' נחשב זה לצדקה מה שהאמין שה"י יטיב לו אף שהוא אינו כדאי ואין לו זכות כלל רק הכל מתנת חנם. או שאברהם החשיב זה להש"י לצדקה כדרך נותן צדקה לעני שאין מגיע לו כלל רק דרך צדקה וזהו הכל מצ"ע כלפי הש"י. ומצד מה שהאבות הן המרכבה שהוא נעשה מרכבה למדת החסד דרכו דגומל חסד דרדיף בתר דלים להשפיע. והוא המשפיע לכל ונא' בהבראם באברהם שהוא המשפיע לכלל הבריאה:

**ובהיפך** זה יצחק אע"ה שהוא מרכבה למדת הגבורה והוא מדת הצמצום לצמצם קבלת ההשפעה שמלמעלה הוא מדת הנוק' כידוע שלעולם הזכרים מהחסדים והנוק' מהגבורות ומצד עצמו הוא העיקר של השתדלות כח אדם מעצמו מצד כח הבחירה

הניתן לו שאינו ביד"ש וכמ"ש (ברכות לג:) הכל ביד"ש חוץ מיר"ש דמה ה' שואל מעמך כ"א ליראה. דדבר זה שואל מהאדם שהוא יתעורר לזה מעצמו וכשזוכה לזה מכוחו ע"ז הוא נטתן עוז לאלהים ומוסף כח בפמליא של מעלה להיות הוא המשפיע. וזהו כל השתדלות יצחק אע"ה ביראת ה' כל היום. ותיקן תפלת המנחה לא כתפלת אאע"ה בבוקר קודם התחלת השתדלות כנ"ל. שהוא ה' לבבו בוער באהבת הש"י עד שהי' משכים ומוצא יחול לבבו להש"י בלי שום הכנה והשתדלות ע"י שהי' מכיר שגם כל השתדלותו מהש"י. ולא כל אדם זוכה לזה ואנן מזריזותי' דאברהם לא ניקו וניגמור כלשון הגמ' (יומא כח:) ואף דדחי זה שם דתנא גמר מאברהם. היינו לפי שאנו מזרעו וכבר נטוע בנו כחו בשורש. אבל זולת זה האדם מצ"ע א"א להגיע לזה דאחד הי' אברהם מיוחד מכל הנפשות להיותו שורש כל הבריאה כנ"ל. וע"כ אחר מותו סתמו פלשתים כל הבארות שחפר ומלאום עפר. היינו שנסתם כל האור של השגת אלהות שחפר ופירסם בעולם. שכל זמן שהוא הי' חי והי' מגייר גרים היו יכולים לקבל גם הם חיות והשפעת השגה על ידו. אף שהם מצ"ע אין להם שייכות לזה כי אהבת הש"י אינו אלא לזרע ישראל. כמ"ש ואוהב את יעקב וכמים הפנים לפנים וגו' א"א לשום אומה ליקבע בלבם אהבת השי"ת כלל. כי אין אהבה אלא בדומים. וצורת יעקב אע"ה חקוקה בכסה"כ והאבות הן המרכבה ואנו נקראין בנים לה' מצד הזה שאנו בני האבות שהן המרכבה ורחמי דאבא אברא. משא"כ העכו"ם שאין להם שייכות לזה רק מצד שהי' אאע"ה תחלה לגרים קודם שהוליד ליצחק וזכה לשם אזרח בישראל הי' לו שייכות עם הגרים והי' יכול להשפיע להם. אבל לא נתקיימו בגירותם אלא כל זמן שהי' חי וכמשאז"ל שאחר מותו חזרו כולם לסורם כי נתמלאו כל אותו בארות עפר ונעלמו כל אותן השגות. ויצחק שב וחפרם ע"י מדריגתו במדת היראה שזה א"א לעכו"ם לסתום דהש"י נותן פחדו ומוראו על כל הנבראים וייראוהו כל המעשים דגם האומות קלי לי' אלהא דאלהא ופוחדים מיראת עונש עכ"פ כמו כורש אחר שהחמיץ אמר להיות מצלאין לחיי מלכא ובנוהי. וזהו השער לה' אשר צדיקים יבואו בו ופתוח לכל הרוצה לכנוס כי זה כל האדם. ודבר זה הוא בא בהשתדלות אדם מצ"ע וגם אומות בכלל האדם כמו איוב שהי' מחסידי או"ה נא' בו ירא אלהים. ור' יוחנן בן זכאי דאמר לא עבד אלא מיראה כמ"ד מאו"ה הי' ומ"ד (בסוטה כז:) דעבד מאהבה הוא כמ"ד (בב"נ טו.) דהי' מישראל דלא שייך זה באומות כנ"ל. וידוע דהאדם בה' כולל גם אומות כמו"ש תוס' (יבמות סא.) וזהו את האלהים ירא וגו' זה כל האדם. רק דהאומות סבורים דהוא כחם ועוצם ידם במדת הגבורה שהוא היראה. וא"כ אם יראו שאין להם שכר תוהים על הראשונות כמ"ש בר"ה וכאיובשע"י

היסורין חירף וגידף וכמ"ש בב"נ. אבל ישראל אף דתחלה עביד ג"כ אדעתא דנפשי' כמ"ש בפסחים. מ"מ בסוף מכיר דהכל מהש"י וע"כ בתחלה נקרא תורת ה' ואח"כ נקרא תורתו כמ"ש (בקידושין לב:) כי כל זמן שסבור שהוא עושה כלום הש"י אומר מי הקדימני וגו' דהכל שלו. משא"כ אח"כ כשמוסר הכל להש"י הש"י מוסר הכל לו. ועד שאמרו (ברכות לה.) דקודם ברכה לה' הארץ מולואה ואחר ברכה דמכיר דהכל מהש"י אז הארץ נתן לבני אדם:

**וזהו** תפלת המנחה שהוא מה שמוסר כ"מ שעבד מהשתדלותו הכל להש"י. וז"ש (ברכות ו:) דאלי' לא נענה אלא בתפלת המנחה כי הוא בא בטענה ואתה הסבות את לבם דהגם דבתחלה הבחירה ביד האדם מ"מ אחר שנעשה כבר מה שנעשה החטא. האמת דהכל מהש"י ועי"ז נעשים החטאים כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית כמ"ש בפ' רע"ק. וע"כ יצחק אע"ה הוא הממליץ בעד החטאים וא' פלגא עלי ופלגא עלך כדאית' שם. ועלך היינו כטענת אלי' ואתה הסבות שהוא בתפלת המנחה שאחר הפעולה דכל היום. והיינו כידוע בסוד הידיעה והחירה דשניהם אמת. ובעו"הז משמש הבחירה וזהו קודם המעשה. אבל אח"כ דמה שעבר כבר איננו ואינו עוד בעוה"ז יוכל לתקן הקודם ע"י התגלות אור הידיעה שהוא למעלה מעוה"ז ששם אין מקום לבחירה ויתגלה דהכל מה'. וזהו הפלגא עלך שפעל בתפלת המנחה דתפלה עושה מחצה כי תפלה זו הוא להאיר על העבר שהכל מה'. ופלגא עלי היינו מצד שהם בניו ושרשם ממנו והוא כבר השתדל בכח הבחירה להיות מצ"ע בוחר בטוב וע"כ גם הם כן אף שלמראה עין אין כך. על האמת במעמקי הלב כל בחירתם רק לטוב וכמו"ש (ברכות יז.) גלוי וידוע שרצוננו לעשות כו' וכמו"ש הרמב"ם בהל' גירושין דע"כ מהני כופין עד שיאמר רוצה אני דמה שאומר דאינו רוצה הוא רק משפה ולחוץ שיצרו אנסו ולא מעומק לבו באמת וכשהוכה ותשש יצרו אומר האמת. וזהו מצד שאנו מזרע יצחק שזכה להיות גבור הכובש את יצרו. ועי"ז ביער וגירש כח היצר בשורש ועומק הלב רק עומד בחוץ וסביב רשעים יתהלכון כקוצים הסובבים את השושנה. וכמ"ש (סנהדרין מד.) אע"פ שחטא ישראל דאסא דקאי ביני הוצא אסא שמי' דהחטאים כהוצא שסביב החסא ולא בשורש. וזהו מצד שרשינו מיצחק וזהו הפלגא עלי דמצדו מבורר שאינו מעצם לבם. וכ"ת כולו עלי הא קריבת נפשי ר"ל דעי"ז נעשה ממרכבה ממש והרי הם בני אל חי ג"כ כנ"ל:

**וזהו** הסעודת ליל שבת דחקל תפוחין קדישין שהוא הריח שדה אשר ברכו ה' שהריח יצחק כשבא יעקב אליו שא' (תענית כב:) שדה של תפוחים וכ' תוס' שם דהיינו אתרוגים והוא עץ שאכל אדה"ר. וזהו ריח בגדיו דהם בגדי עשו החמודות שאז"ל דהם הבגדים

דאדה"ר שלקח עשו מנמרוד שהוא מה שעשה לו הש"י אחר החטא כדי לכסות החטא מעיני בנ"א. ועי"ז נופל פחד על החיות כשלבשו כמשאז"ל כי נא' ומוראכם וחתכם וגו' ואין חי' שולטת על האדם אא"כ נדמה לו כבהמה כמ"ש בשבת. והיינו כשאובד צורת אדם וצלם אלהים בחטאו. וזהו כשהחטא ניכר וגלוי. ובגדים אלו נעשו לכסות ולהסתיר החטא ואין מכירים ונשאר המורא שנקבע בהם ביצירה. וזהו הפשיטות טלפיים דעשו שהי' ממעל להעלים טומאתו ולהראות עצמו צדיק שמכסה מומיו שבמעמקי לבו באמת ע"י צביעות ושקר השולט בעלמא דשיקרא שיכול להעלים האמת וע"כ נקרא איש שדה. כי שדה הוא קיום כל החיים שע"פ האדמה ומלך לשדה נעבד. אבל אית שדה ואית שדה דיש שדה אשר ברכו ה' והוא הג"ע שבו ניתן אדה"ר לעבדה ולשמרה (זח"א כז ע"א) ודרז"ל במ"ע ובמל"ת. היינו שכל עבודתו בו בקום ועשה הי' מ"ע וכל שמירתו בשב ואל תעשה מל"ת. וע"ז נוצר האדם להיות כל פעולותיו רק לעשות רצון ומצות הש"י דכל פעל ה' למענהו לקילוסו. וכל עסקיו הגופנים ועניני עוה"ז יהי' הכל רק לכבוד קונו דמה שמחי' גופו כדי שיהי' בריא וחזק לעבודת ה' וכדומה. וזהו דיצחק קראו שדה למקום בהמ"ק והשראת השכינה דיעקב קראו בית כי הוא יושב אהלים בלתי לה' לבדו דכולו זרע אמת שאין לו שייכות כלל להאי עלמא דשיקרא רק תורתו אומנהו כרשב"י. וע"כ כשא"ל בניך חטאו א"ל ימחו כו' כרשב"י (שבת לג:) כשיצא מהמערה דאמר מניחין חיי עולם שלא יכול לראות כלל מי שעוסק בעניני עוה"ז. וע"ז א' לא בדרדקי עצה שלא זו העצה להנהגת העולם כמ"ש (ברכות לה:) דהרבה עשו לרשב"י ולא עלתה בידם. ואברהם אע"ה קראו הר שהוא ג"כ מקום מסוים וניכר ונבדל בפ"ע ובגובה ורוממות משאר מקומות של בנ"א. וזהו ההשגה ואור דע"ק הנז"ל שהוא השגה דיש אור נעלם הנעלה ומרומם מבנ"א ומ"מ הוא ניכר ומסויים ונודע שיש לעולם מנהיג במשי מרומים. והמשכת שכינתו בתחתונים ג"כ בגדר הר שמרומם מכל עניני עוה"ז. וזולת זה א"א לאדם לזכות להשראת שכינה מצד מדריגתו בתוקף ההשתדלות לבטל כל כוחות הגופניים להש"י שע"ז נתנסה בי' נסיונות שהם בירור י' מדריגות וכוחות של קומת אדם שהם כולם רק לה' ולא שום נגיעה לתאוות עוה"ז. וע"כ גם הוא אמר ימחו כו' וא' לא בסבי טעמא שהוא הטעינה והרגש הטעם וראו כי טוב ה' וטעם זקנים יקח כמ"ש ברזילי אם אטעם וגו'. כי הרגש הטעם הוא בא מצד הרעבון והחשק וכמ"ש נפש שבעה תבוס נופת ונפש רעבה כל מר מתוק. ובזקנה פסק החשק ותאוות אכילה. ואברהם נקרא זקן בא בימים וא' ובזוה"ק לאפוקי בע"ת דבשעתא חדא וברגעא חדא. וידוע המשל מבן מלך שבא מהשביה שיש הרגש שמחה עצומה יותר מאותו שהי' בבית המלך תמיד. דע"כ מקום שבע"ת עומדין אין כו'

וכן בהעלאת הני"ק מעניני עוה"ז בעוסקי בהם לש"ש שהוא במעלה מהשביה מעולמות התוהו והשבירה כידוע. וע"ז נא' אני ה' השוכן אתם בתוך טומאותם דייקא ועל דבר זה נסמית עינו של אותו רשע כשאמר ומספר את רובע ישראל מי שהוא קדוש כו' דלא ידע שיש קדושה דם בענינים גופניים:

**ויצחק** יצא לשוח בשדה שהוא מסר גם עניני השדה הכל לשה"י ולהיות גם בעניני השדה ועסקי עוה"ז מקום השראת שכינה וא"צ מקום מסויים בהתרוממות כהר או בהגדרה סביב כבית להיות מרומם או מוגדר ומבדל מכל. רק גם שינהג מדת ד"א חורש בשעת חרישה כו' וכל מעשיו לש"ש לקיים בכל דרכיך דעהו יהי' לבינו משכן להשם אבל זהו בשדה הידוע הוא אשר ברכו ה'. היינו שיהי' כמו שעשה אלהים את האדם ישר טרם צאתו מג"ע. וגם אחר שאכל מעה"ד וניתן בו יצה"ר לא ניתן בו אלא הידיעה דטו"ר ולא שיהי' מושרש בו עדיין רע בעצם רק שיהי' בו כח הידיעה וההרגש לבד. וזה הי' הסתת הנחש והייתם כאלהים וגו' שע"ז נוסף בו ג"כ ידיעת הטוב ג"כ. דע"כ נקרא עה"ד טוב ורע שהוא גורם ידיעת טוב ג"כ דהרע מבחץ את הטוב ויתרון האור מן החשך וכנ"ל. דהרגש המתיקות ע"י הרעבון. וזהו כענין מקום שבע"ת כו' הנז"ל וכמ"ש יפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב. וכמ"ש (שבת קנא:) ע"פ שנים אשר אין בהם חפץ אלו ימות המשיח שאין בהם זכות וחובה. כי אז יבוער היצה"ר ורוח הטומאה ואין מקום לרע אין מקום גם להשגת מתיקות הטוב להיות חפץ וחושק בו. ואז הוא עולם שכולו שבת ומנוחה. ויפה שעה א' של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי עוה"ז שאז הוא זמן הנייחא והקורת רוח משא"כ עוה"ז זמן העבודה והשתדלות שהוא מסט' דעה"ד טוב ורע טמא וטהור כידוע. ושם אלהים שנז' במעשה בראשית שהוא כח הטבע המנהיג בריאה ממנו נשפע הידיעה בדבר והפכו וכח הבחירה בהיפך שע"ז הי' כל הבריאה כי הוא מורה בעל הכוחות כולם כמ"ש (באו"ח סי' ה). וע"כ גם ע"ז נק' בשם זה כידוע שיש לו המשכה מהאחוריים דע"כ נק' אלהים אחרים דואתה מחיה את כולם כתיב. דלולא כן לא הי' לו מציאות וזהו יהייתם כאלהים. שא"ל לא שיבחר ברע כלל רק שיהי בו הידיעה לבד וכאלהים בעל הכחות כולם. ואדרבה עי"ז יהי' משכן לשכינתו ית' ביתר שאת ובשמחה יתירה כשיעלה הני"ק ממקום הטומאה כנ"ל. וכך דרכו של יצה"ר בתחלה נקרא הלך ואח"כ אורח ובסוף איש שנשרש בלב ונעשה כבעה"ב בגוף. ואז הי' ההתחלה והי' דרך הטעאה והסתה שהוא באמת טוב ואף שהוזהר ממנו הי' טעם הסתתו עד"ש בב"ר בעקידה שא"ל שטן למחר אמרו לך שופך דמים את א"ל ע"מ כן. היינו שא"ל שאפי' יהי' כן שאח"כ ע"ז הוא מוסר עצמו להש"י ולא יעבור על דבריו.

והשטן הסיתו דהנסיון הוא בהיפך שלא ישמע ולעבור על ש"ד. וכענין הנביא שיתן אות לעבוד ע"ז דציוותה תורה שלא לשמוע לו כי מנסה ה' אותך לדעת וגו' והי' הנבואה לנסיון שלא לשמוע. וכך א"ל הוא בנבואתו זו על ש"ד שהוזהרו עליו בני נח דהי' לנסות לדעת אשר בלבבו בשמירת מצות בני נח. והוא השיב ע"מ כן דמ"מ כוונתו לש"ש ועושה עבירה לשמה. ואפי' יהי' אמת שיענש אח"כ ע"ז. הוא רוצה רק לעשות כל מעשיו לש"ש ולא לקבלת שכר. ואפי' יענש ע"ז הוא מתכוין לעשות נח"ר לפניו משא"כ בהיפך כוונתו לאהבת בנו. ועל דרך זה הי' ההסתה כאן שא"ל שכוונת הציווי בהפחדת המיתה הוא לנסותו אם יבחר בטוב אף שימות עי"ז. ובאמת דאחר שיבחר לא ימות והי' חטא אדה"ר בטעות. וע"כ זכה תיכף אח"כ לשמיעת קול ה' אלהים מתהלך וגו' ודיבר ה' עמו שהוא השגת נבואה ולא יבוא אלא ע"י התדבקות כל כוחותיו בו ית'. וע"כ גם אחר החטא הי' עדיין כולו קדש לה' בכל מעמקי לבו ומוחו שלא הי' בו עדיין אלא הידיעה ברע בלבד. רק שכבר הי' בזה התחלה לכניסת היצ"ר שיהי' אח"כ איש ובעה"ב וא"א להפרידו ממנו אלא ע"י המיתה וע"כ הוצרך להתגרש מג"ע שלא ישלח ידו לעץ החיים וחי לעולם ולא יהי' לו תיקון לביעור הרע:

**ויצחק** אע"ה בא לתקן זה לשוח בשדה היינו כל עסקי עוה"ז שהם מסט' דעה"ד טו"ר יהי' העסק בשדה הידועה מקל תפוחין קדישין. להיות גם התפוחין שהוא אילן האתרוג ועץ הדעת כולו קודש לה' שע"ז ניתן בו מצות החג להיות לקיחתו לקדושה לתקן הלקיחה שהוא התחלה לותאכל. ויצחק אע"ה חשב לתקן גם האכילה ע"י אותה אכילה שציוה לעשו להאכילו. כי שהי' סומא שחשוב כמת י"ל דכבר נתקיים בו בזה גזירת מות תמותון שעל חטא אדה"ר כיון שהוא כמת. והגזירה הי' שע"ז יבוער אותו התחלת היצ"ר דידיעת רע וכבר נתבער אצלו עי"ז שנסתמא. וע"כ א' (תנחומא תולדות ז) דמטעם זה ייחד הקב"ה שמו עליו בחייו. דמה שאין מייחד משום הן בקדושיו לא יאמין ואל תאמין בעצמך עד כו'. אבל הוא שכבר נפרד ממנו גם התחלת שורש הרע דעטיו של נחש אין לירא עוד שמא יחטא. וע"כ הוא הי' יכול להעלות הני"ק מכל אכילת של תאוות גופניות הגם שנראה כאוכל לתאותו וכמ"ש ועשה לי מטעמים שנראה כמתכוין למלא תאותו. אבל הוא גם כל תאותיו בלתי לה' כי לא הי' בו שום נגיעה לרע כלל. ע"כ בזה דייקא הי' מתקן אכילה של תאוה דכי טוב למאכל של אדה"ד. וציוה זה לעשו שחשב שגם הוא עסקו בכך. דכתנות עור של אדה"ר שא' בב"ר דבתורתו של ר"מ כתיב אור בא'. היינו המשכת אור מקיף סביבותיו מתוך האור פנימי שבו מנשמת רוח חיים שבאפיו שנפח בו השי"ת מתוכו ופנימיותו שהוא אור פני מלך חיים להיות פנימיות רק טוב והרע רק

מקיף בסביב. והמשיך לו לבוש אור מקיף למנוע גם הרע מהלבוש המקיף שיהי' עי"ז גם המעשה החיצוניות של הגוף שהוא עור ומשכא דחיויא מלא אור וקדושה. ועשו שהי' פושט טלפיו ומראה לו שמעשיו טובים ובבגדים החמודות דאדה"ר הי' משמש לאביו כמשאז"ל. היינו שהי' מראה לו שיש לו אותו אור מקיף להיות גם המקיף טוב. אבל באמת הוא הי' איש שדה שכל אישותו ומציאות חיותו הוא בשביל השדה ליהנות ולתענג מטוב עוה"ז. וזה כל עיקר מגמתו בעולמו ולא שיהי' השדה רק הכנה וכלי לצורך החיות ושיהי מכוון החיות ענין אחר. וע"כ אמר הלעיטני ואז"ל כמ"ש מלעיטין הנמל היינו כדרך אכילת הבהמה למילוי תאוה לבד ומאכלו מאכל בהמה כקללת אדה"ר ותכלת את עשב השדה. ושדה זו הוא השדה של קוץ ודרדר שנקרא שדה סתם שהוא סתם שדות האדמה שאחר קללת אדה"ר שנתאררה האדמה. ואלמלי אכל יצחק מצידו אז בכוונה הנ"ל שגם האכילה למילוי תאוה יש בה קדושה הי' נגרם ח"ו קלקול גם ליצחק מזה. כי באמת מאכילת תאוה דעשו אין שום צמיחת והעלאת קדושה כלל והי' יכול ח"ו עי"ז לבוא ג"כ לברך את עשו והי' מתגבר כח הנחש ח"ו עוד יותר ממה שהי'. אבל הש"י שומר נפשות חסידיו ולא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים מאחר שלא הי' לו שייכות לרע כלל ונבעו אז מצפוניו של עשו. כי כשהביא לו אותה סעודה לא לבש עוד בגדיו חמודות כדרכו תמיד בשימושו שהרי יעקב אך יצא יצא והי' עדיין לבוש בהם. וזהו לפי שאז נתברר ליצחק רמאותו ושאין לו כלל אותו אור מקיף כי אין אור מקיף בלא אור פנימי והוא לא הי' לו אור פנימי כלל. ואותו כיסוי והעלמת חטאיו הי' רק דרך רמאות ובמשכא דחויא ותוס' חטא על פשע לא לתקן החטא. אבל יעקב אע"ה כשלבשם הריח ריח בוגדים כמשאז"ל (סנהדרין לז.) החוטאים שבזרעו הבאים מכח חטאו של אדה"ר ושרשם באור פנימי מחלק אלהי ממעל. נתקנו ע"י הכתנות עור להיות בהם גם אור מקיף לקדושה וכולו טוב ובעלי ריח כאסא והדס שזכינו לריחו רק דקאי ביני הוצא והדס ריח ולא טעם שאז"ל נגד בעלי מצות ולא בעלי תורה היינו גם נגד פושעי ישראל שמלאים מצות כרמון. והוא הריחן כריח שדה מקל תפוחין קדישין שדם עה"ד בקדושה כנ"ל והוא כאתרוג שיש בו גם טעם ולא ריח בלבד. כי אחר התיקון וגם זדונות נעשו זכיות וכשלג ילבינו הרי כולו טוב:

**וזה** הי' טעם סעודתו שטעם אז הסעודתא דחק"ת קדישין שהוא בא לתקן אכילת התפוח שיהי' נחשבת לאכילה בקדושה ועלתה בידו שבירך עי"ז ליעקב ויתן לך שדרז"ל בב"ר ויתן לך אלהותו. הכוונה כמי שדרשו ז"ל ע"פ ויקרא לו אל וגו' שהקב"ה קרא ליעקב כן והוא מברכת יצחק שיתן לו אלהות. והוא כמשז"ל (שהש"ר) ע"פ צור לבבי דהקב"ה

לבן של ישראל וזה שורש הדביקות באלהים חיים שאין בו מיתה כלל דע"כ אמרו יעקב אבינו לא מת שהוא זכה לתיקון חטא אדה"ר לגמרי ע"י ברכת יצחק לו. דזה תיקן ג"כ החטא דהסתת נחש והייתם כאלהים שאז"ל בורא עולמות. וכבר אז"ל (מ"ר ויקרא פ' לו) ע"פ בוראך יעקב עולמי מי בראך יעקב שהוא הי' באמת כן וצורתו בכה"כ. וע"ז הי' בריאת אדה"ר להגיע למדריגה זו אלא שהנחש הסיתו אדרבא ע"י החטא בעה"ד יבוא לזה. ובאמת הי' בהיפך ועי"ז נתרחק לגמרי ממדריגה זו ולא יכול לבוא אלי' עוד רק אחר שיתוקן החטא הנ"ל. וזכה לה יעקב ע"י הסעודה שהכין ליצחק שבה תיקן האכילה ועי"ז המשיך לו בברכתו לבוא למדריגה זו שהוא תכלית שלימות הבריאה. וכמשאז"ל דהראה למלאכים יעקב וא"ל דזהו האדם שיברא ויצחק עצמו לא זכה עדיין לזה שלא מת. דאף דסומא כמת הוא רק בכ' הדמיון דבכ"מ אין דומה לגמרי וכמ"ש בגמ' ובמד' איכה ע"פ היתה כאלמנה ובזוהר. ובמיתה נקרא דנח נפשי' שהגיע למנוחה מהיצ"ר ולקורת רוח כנ"ל והגם דהוא זכה לזה כנ"ל מ"מ לא הי' עדיין ביטול גמור כבמיתה ממש שהרי אהב את עשו הרי הי' אפשר עדיין להטעותו כמו שהטעה נחש את חוה והי' ח"ו חוזהר לקלקול. והגם דהש"י שמרו זהו מצד השי"ת ולא מצידו מצ"ע הי' בו עדיין כח ההכנה למקום של טעות. וכמו אדה"ר קודם החטא דהי' בו כח הבחירה בזה שיוכל להיות ניסת ע"י הטעאת נחש. ואף שהוא לא חטא בפעל מ"מ לא נעקר עדיין אותו כח ההכנה כמו שיהי' לעתיד ואמר מיתה דנעקר גם זה:

**ושבת** שהוא יום הנייחא ומעין עוה"ב הוא ג"כ רק מעין דוגמא ומ"מ סעודת ליל שבת נקרא סעודת חת"ק שגם הוא בא לתקן אכילת עה"ד שהוא בקדושה. וכידוע מהאריז"ל שאכילת שבת אף שהוא לתאות נפשו ומילוי כרס אין בו פסולת ורע כלל כי הכל בקדושה גם אכילה דתאוה כאכילת עה"ד דאדה"ר. וזהו בלילה שאז האדם מקדש ומשפיע תוס' קדושה בפמליא של מעלה ע"י מעשיו בקדושה ואז הוא זמן המשכת הקדושה ע"י מעשיו. משא"כ ביום הקדושה ע"י השביתה ממעשה כמש"ל וזהו סעודת יצחק הנז"ל. ומקדושת ב' סעודת אלו נולד קדושה בסעודה ג' שהוא נגד יעקב אע"ה מדת ז"א כידוע והוא המחובר וכלול משניהם. והיינו זכור ושמור שנאמרו בדבור א' והוא שורש הדביקות ויחוד קבה"ו להיות חד ממש כידוע אורייתא וקוב"ה וישראל חד והתורה היא המאחדת לישראל וקוב"ה. כי היא חכמתו ורצונו ית' והוא וחכמתו ורצונו הכל א'. וישראל העוסקים בתורה ומצותי' הם מתאחדים בזה עמה שממנה שרשם מאותיות התורה כידוע. ורמ"ח איברים ושס"ה גידים נגד מצותי' מ"ע ול"ת והקב"ה אש אוכלה וכן התורה אש דת למו. וכן ישראל העוסקים בתורה כמ"ש בסוף חגיגה דכל גופם

אש שנא' הלא כה דברי כאש. וגם פו"י שא' שם דמלאים מצות. בשעת עסקם במצות התורה הרי עוסקים אז בתורה ודבוקים בה ונעשים אש. דע"כ אין אור של גיהנם שולטת בהם ג"כ כמ"ש שם (ובשבת קה:) דאדם מישראל שמת כס"ת שנשרף עי"ש ברש"י דאפי' ריק שבישראל( וזהו ע"י הדיבוק שלהם בהשי"ת בכח העסק במצותיו ועי"ז גם כי אלך וגו' לא אירא רע כי אתה עמדי והוא אש אוכלת אש דגיהנם הבא מתבערת התאות רעות כמ"ש (בב"ר פ"ו) ע"פ רוחכם אש תאכלכם וזהו אש דעוה"ז עלמא דשיקרא ולשון שקר שהוא רק עד ארגיעה. וע"כ א' חיצי כלים והם אין כלים שדבוקים באמת דתכון לעד וע"כ קיימים לעולמי עד דחותם של הקב"ה אמת. והאדם נברא כצלמנו בחותמו ית' שזהו צורתו של יעקב אע"ה דתתן אמת ליעקב וכנא' כחותם על יד ימיני כי שרשם מאותיות התורה שנק' תורת אמת. ולשלימות הדיבוק הזה יזכו לעתיד שא' (ב"ב עה:) דעתידים צדיקי שיקראו בשמו של הקב"ה ועמך כולם צדיקים. ובשבת דמעין עוה"ב זוכים מעין זה בסעודה ג' אחר שקידש היום בברכת הקידוש וזכה לקדושת חת"ק ואח"כ בשביתה ביום לקדושת עתי"ק. אח"כ זוכה לקדושת ז"א היא צורת יעקב אע"ה החקוקה בכה"כ שהוא הצורת אדם שעל הכסא בהמשלת הנביאים הצורה ליוצרה מצד השגתם היחוד הגמור איך כולא חד. ולאדם שטוב מטעימין מפרי מעשיו בעוה"ז (קידושין מא.) לזכות לטעום מדביקות הגמור הזה בעת רצון דמנחת שבת אחר שכבר נתקדש בקדושת הלילה והיום. זוכה לחקיקת צורתו בצורת ז"א ומזה נשארה אותה קדושה דשבת קבועה וקיימת בו גם בימי החול שאע"פ הקדושה עצמה ניתקת הרשימו נשאר כידוע דבכ"מ שהי' קדושה הוא כן. כשהיא קדושה עצמיות שא"א לינתק לגמרי וכענין בבהמ"ק קדושתו אף שהן שוממין (מגילה כח.) וע"ד זה היא קדושת השבת אחר שנקבעה ביחוד הגמור בלב לפי שעה דשבת. אינה ניתקת עוד לגמרי גם בחול שהוא שומם הקדושה הגמורה. דעדיין הרשימו נשאר. וע"ז הוא סעודת מוצ"ש ללוות המלכה שהיא סעודתא דדוד מלכא הגבר שהקים עולה של תשובה להשיב הכל לשרשו אפי' הגדיל עונות עד אין חקר. דאפי' פושעי ישראל א"א להם לנתק עצמם מהשורש לגמרי שהיא קדושת השבת שניתן במתנה לאות ברית לכל זרע ישראל שנגדו היא מדת דוד המע"ה האחרון לז' אושפזין עילאין כידוע. וסעודת מלוה מלכא הוא ע"ד סעודת א"ח שהוא לאסור ולקשר קדושת החג להיות יחד עם שאר ימי השנה ובקשר אחד כדי שיהי' בהם שייכות לאותה קדושה שקלטו בחג. וכן השבת עם ימי המעשה. וע"כ צריך לזכרו בכל יום ומחד בשבא לשבא להרגיש גם בהם הרשימו דקדושת שבת. דע"י הרשימו הנשאר בו מקדושת שבת העבר

הוא יכול לעשות הכנה בקרבו לקבל קדושת שבת הבאה ביתר שאת. וכן ע"ד זה להיות מוסיף והולך בכל ימי חייו ואשרי הזוכה לכך ולטעום בלב באמת ככל האמור:

## פרק ה

**מתנת** קדושת השבת שניתן לישראל היינו שיהי' אותה קדושה קבוע וקיים בלבם וכמ"ש אות היא וגו' לדעת כי אני מקדשכם. ובשבת (י:) פי' זה על מתן שכרה דשבת דלא עבידא לגלויי שצריך להודיעה. ומזה דהקדושה שנכנס ללבות בנ"י ע"י שמירת השבת שהש"י מקדשם היא מלתא דלא עבידא לגלויי גם להאדם עצמו. ואע"פ שאין האדם מרגיש שום תוס' קדושה בעצמו ובקרב לבו אפי' ביום השבת עצמו וכ"מ בימי החול שאחריו. האמת כן הוא מה שהודיענו הש"י כי הוא מכניס קדושה בקרבנו עי"ז. אף שאין מורגש לנו ע"י העונות המבדילים בינינו לבינו ית' שהם המאפילים לאור קדושה זו שלא יהי' בהתגלות לבו. אבל אינם פועלים אלא העלם ע"י מחיצת הוצא וחוחים הסובבים להאסא והשושנה ולא שיכבו ח"ו האור לגמרי. ולעולם אור הקדושה דשבת שהוא שמא דקוב"ה ומעין עוה"ב תקוע וקבוע ביחוד גמור במעמקי הלבבות של כל זרע ישראל. וע"כ אמרו בב"ר שברכו באור פניו שאין גומה אור פניו בשבת לחול כי חכמת אדם תאיר פניו והקדושה שבלב פועלת הארה וזיו בפניו דע"כ א' דישראל בפניהם ניכרים כמ"ש הכרת פניהם ענתה בם. שהם בנים למקום ודומים לקונם בצלם ודמות ע"י קדושת השבת שהוא אות הברית בינו ובין בנ"י. כי אז זוכים להנשמה יתירה שהוא הנשמת רוח חיים שנפח באפי אדה"ר קודם החטא דמאן דנפח מתוכו נפח שעי"ז חלק ה' עמו כמו חלק ממנו ממש. וע"כ א' (שבת קיג.) וכבדתו שלא יהי' מלבושך של שבת כו' דר"י קרי למאני מכבודתא. והרי מה שהבגדים נקראים מכבודתא היינו שהם מכבדים לאדם הלובשם. וקרא דוכבדתו על השבת קאי ולא על האדם ומה כבוד הוא לשבת מה שהאדם מכבד א"ע בבגדים יפים. אבל עיקר קדושת השבת שניתן לישראל היינו מה שהש"י מכניס אז קדושה בלבבות דישראל כי כל פעולת מע"ב בשביל ישראל שנקראו ראשית שהם סוף המעשה שבמחשבה תחלה דכל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה. והם עיקר תכלית המכוון של כל הבריאה דו' ימי בראשית להיות אדם בצלם ודמות העליונה הרודה בכל הבריאה ואתם קרויים אדם כו'. דזרע יעקב הם בצלם ודמות שצורתם בכסה"כ וזהו שהם חלק ה' והקב"ה לבן של ישראל וקוב"ה וישראל חד שהוא יחוד קוב"ה ושכינתי' שאשר הש"י שוכן בלבבות דבנ"י דאני ה' השוכן אתכם אפי' בתוך טומאותם ח"ו לא זזה שכינה מקרבנו. רק שהוא בגלות והעלם ע"י הקוצים שמסט' דיצה"ר וגנדא דילי המעלימים וע"כ נא' גם כל מעשינו פעלת לנו. ונא' ואתה הסבות את

לבם וגו' וכן שמעתי על לה"כ ממרים הייתם עם ה' דגם ההמראה הי' עם ה' וכידוע ג"כ המשל ממלך שכסות ולשון שינה לפתות לאשתו לזנות. וזהו השורש דקדושת ישראל שא"א להיות ניתן מה שהם דבוקים באלהים חיים וזהו מתנת השבת כי בו שבת. וכן אנו שובתים והוא הנייחא מכל מעשה בראשית שהוא הכל בקדושה כרצון הש"י וזהו הקדושה דשבת מה שיש קדושה בלבבות דבנ"י. והוא מה שהש"י שוכן בתוכינו שזהו קדושת ישראל כמ"ש והתקדשתם וגו' כי קדוש אני. וכמו שישראל הם כלל הבריאה דעולם כן הם כלל הזמן שהוא ג"כ נברא והכל הוא כלול בעולם ושנה ונפש כידוע מס' יצירה והאדם עולם קטן וכמ"ש באדר"נ שיש בו דוגמת כל העולם כולו. וכן יש בו שס"ה גידים נגד שס"ה ימות השנה ובזוה"ק דגיד הנשה נגד ט' באב. וכן נגד כל יום יש גיד מיוחד והוא המשמש באותו יום דע"כ נאסר האכילה בט"ב. והגידין שנגד ימי השבתות הם השופעים קדושה בלב האדם והם המשמשי בימי השבתות. וזהו כל הקדושה דשבת שניתן לישראל לאות ברית שקדושה זו שורה בגופם. וע"ד שא' בקדושתו של המקום היכל ה' המה שבאדם עצמו יש קדושת היכל ובית ק"ק שע"ז א' יכוין את לבו נגד בית ק"ק שלב הישראלי הוא המתקדש בקדושת בית ק"ק. וכן הוא ג"כ בקדושת הזמנים שבלבבם קבוע אותה קדושה. וע"כ כשמכבד גופו בלבושים נאים לכבוד שבת קרינן בי' וכבדתו שהוא מכבד את השבת היינו קדושת השבת שבקרבו. וע"כ א' (שס ע"ב) ושמת שמלותיך אלו בגדים של שבת דדייקא משמלותיך שהבגדים אין להם שייכות לעצם האדם שיהי נקרא שמלותיך דמשמע שמיוחדים אלי' ושהם שלה ביחוד. ומה יחוד יש לבגדים עם אדם ומחר יוכל ללבשם אחר והוא ילבש בגדים אחרים. אבל בגדי שבת שהיא מה שלובש לכבוד הקדושה דשבת שבקרבו. וודאי יש להם שייכות להאדם הלובש ביחוד וכפי קדושת השבת הקבועה בו דודאי ג"כ אין דומה בכל אדם. וכמו בעוה"ב דלכל א' יש עולם בפ"ע ומדור לפי כבודו. כן בשבת שמעין עוה"C הקדושה שנקבע בלב בנ"י הוא בכל א' בפ"ע כפי הראוי לשורש נשמתו. וכמו שהקדושה מעין עוה"ב כן הלבושים שלובש לכבוד אותה קדושה הן מעין הלבושים דעוה"ב שידוע שגם אז יש לבושים לנשמות הנעשים מתורה ומצות שעושה להם ג"כ לכ"א כפי מה שהוא ואין לזר חלק בו. וכך הלבושים דשבת אף שמצד גשמיותם ודאי ג"כ אפשר שלמחר ילבשם אחר והוא ילבש אחרים. מ"מ מצד הקדושה שיש בהם מה שהוא מכבד עי"ז השבת מצד זה הם שייכים רק לו ביחוד:

**וכפי** הנראה מפני כן כ' ללבוש בגדי לבן בשבת לפי שהוא מעין לבושי עוה"ב ושם הצדיקים לובשים לבנים כמ"ש (שבת קי"ד.) לענין תכריכין (והם הלבושים שיקומו בהם

לעת"ל כמ"ש (סנהדרין צ:) דיעמדו בלבושיהם) וכן כה"ג ביוה"כ שהוא סוד עוה"ב כידוע לובש לבנים. ושם בשבת יחסוהו ללבוש חתנים. וכבר א' דהקב"ה אמר לשבת כנס"י יהי' בן זוגך והיא כלה מלכתא והם חתן דומה למלך וכל ישראל בני מלכים ונקראו ממלכת כהנים ע"י שהם גוי קדוש מקדושת השבת שהוא מדת מלכות ומלכתא. וכהנים הוא כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כלי' שהכלה יש לה תכשוטי כלה שבהם ניכרת שהיא כלה. וע"כ נקרא כליה המיוחדים וכן החתן יש לו בגדי חתן שהם לו לפאר דוגמת כהן בבגדי כהונה שאין נקרא כהן בכיהונו זולתם שהם לבוש לאותה הקדושה שהכניס הש"י בכהנים מצד עבודתם. ולאותה קדושה זוכים ג"כ כל ישראל לטעום ביום השבת שאז הוא כחתן יכהן. ובגדי שבת הם דוגמת בגדי כהונה ובגדי הבד. וע"כ א' (שבת כה:) בר' יהודא בר אילעי אחר רחיצת פניו ידיו ורגליו בע"ש לכבוד שבת זכה לטעום הקדושה דשבת שמקדמת לבוא בזמן הראוי לסו' שבת ונתעטף כו' ודומה למלאך ה' צבאות. ובוודאי שנתעטף בבגדי שבת ולבש לבנים ונתעטף לבנים כמלאך מיכאל משרת בבגדי הבד וגם כהנים נמשלו למלאכים כמ"ש בב"ר מקרא דכי שפתי כהן וגו' כי מלאך וגו'. ובמלאכים א' (שס פט.) כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכים שבות בהם שובתים תמיד. וע"כ אין להם שייכות לקדושת השבת ואין להם הרגש בזה ע"ד כיתרון האור מן החושך. ומי שמשוקע בו' ימי המעשה הוא מרגיש יותר העונג בשבת כששובת כידוע וכן לענין הקדושה. ובשבת ששובת דומה למלאך ששובת תמיד אלא שאצלו אינו בבחירתו וע"כ לא שייך בו הרגש קדושה והש"י בראו להיות מלאך ה' והוא עומד במדריגה זו. והאדם נקרא הולך ומחול לשבת הוא מתעלה מקדושת אדם לקדושת מלאך. ובכל שבת הוא הולך ומתעלה יותר לקדושת מלאך יותר גדול כי גם במלאכים מדריגות אין מספר. ומצד הזה הוא ג"כ ענין בגדי שבת דוגמת מלאכים שיש להם ג"כ לבוש כמ"ש והאיש לבוש הבדים וגם בגדי אדה"ר והם כתנות עור שעשה לו הקב"ה אחר החטא שהי' סמוך לכניסת שבת הי"ל לבגדי שבת. וע"כ בתורתו של ר"מ (דשמא קא גרים שהי' מלא אור ומאיר ומנהיר עיני חכמים זכה להרגיש בכ"מ שיש רמז אור) כתיב אור בא' שעל ידם זכה להרגיש אור השבת אף שעדיין לא ניתנה לו. וע"כ הרגיש רק דרך הלבוש ואמר מזמור שיר ליום השבת כמשאז"ל שהרגיש דטוב להודות לה'. שאחר חטא גדול כזה שהחשיך פני כל הדורות בגזירת המיתה זכה לאור גדול כזה דיום השבת. דכך ברייתו של עולם ברישא משוכא והדר נהורא שעי"ז מרגיש אח"כ יתרון האור. וכן לא זכה אדה"ר לאותם כתנות אור אלא אחר החטא שראה שהי' ערום. וזהו המקום שבע"ת עומדין שאין צדיקים גמורים כו' כי הם מרגישים האור הבא מן החשך ע"י העונות הנהפכים לזכיות

שהוא הרגש חזק יותר. דע"כ א' בב"ר טוב מאד זה יצה"ר דצדיק נקרא טוב סתם כמ"ש אמרו צדיק כי טוב ובע"ת זוכה לטוב מאד. וזה נא' סמוך לויהי ערב וגו' יום הששי ויכולו וגו' ולקדושת השבת שבא מיד אחר חטא אדה"ר בהכנסת יצה"ר בלב ובריאת מה"מ שהוא שטן כו' והוא תכלית תוקף הרע שבעולם ע"י אכילת עה"ד טו"ר שדעת לשון חיבור שבו חיבור טוב ורע. והטוב המחובר לרע כאשר הוא גובר על כח הרע ומנצחו הוא נעשה טוב מאד ומיד בא לקדושת השבת שהוא האור הבא מתוך החושך של ו' ימי המעשה. והוא טעימת האור כי טוב שנברא ביום א' שהוא התחלת הבריאה והסוף מעשה שבמחשבה תחלה להגיע לאותו אור הגנוז לצדיקים לעת"ל באלף הז' יום שכולו שבת שהוא בא בימי השבתות שבו' אלפים דשנות עוה"ז. ובעוה"ז האור גנוז ומשיגים האור מתוך הגנוזה כמשיג דבר דרך לבוש ומסך. וזהו הכתנות אור שהוא הרגשת האור כי טוב שחזר להיות טוב מאד מצד התגברות דטוב על הרע שהרגיש בו ר"מ שהי' מזרעא דעשיו מנירן קיסר וגבר על שורש הרע שבו מאבותיו. דעשו הוא שורש הרע שבעה"ד טוב ורע ויעקב שורש הטוב והגרים הבאים לידבק בישראל הם המהפכים שורש הרע לטוב. וע"ז הי' הגלות שיתוספו גרים לקלוט כל הני"ק ולאהפכא הכל לטוב מאד ור"מ דסתם משנה כותי' שהוא שורש תושבע"פ הוא שזכה לאור זה שמתוך החושך והרגיש האור שבכתנות עור הכתוב בהתגלות שמצד הערבוב דמטוב ורע בלשון עור והם בגדי עשו החמודות כמשאז"ל שבהם הי' משמש אביו. לפי שהם הכתנות עור שמצד הערבוב דטו"ר שהי' לו שייכות להם מצד הרע ומצד הערבוב יש בהם ג"כ טוב. וע"כ הי"ל כמו בגדי שבת לשמש ליצחק שבהם הי' יכול להטעותו שהי' מרגיש קצת טוב מצד הלבוש שזה כל ענין עשו להראות עצמו לטוב לפנים מצד הלבוש. וזהו הפשיטות טלפיים שנמשל לחזיר שיש לו סי' טהרה בהחיצוניות ולא בפנימיות. ויעקב לבשם כשקיבל הברכות שנתלבש בהלבוש דעשו ואז הריח בו יצחק ריח בגדיו ריח בוגדיו שהם מצד הערבוב דטו"ר. ואצלו להיפך הרע רק מצד החיצוניות והלבוש אבל הפנימיות טוב דאפי' הריקנין ופו"י מלאים מצות כרמון כמ"ש (סנהדרין לז.). והריח הוא דבר שהנשמה נהנית בו שהוא מהפנימיות וזהו הכתנות עור שמצד הקדושה ובגדי שבת של פו"י שומרי שבת שזוכין ג"כ לקדושת שבת דרך לבוש עור ממשכא דחויא והחטאים שהם מתהפכות ג"כ אח"כ לטוב מאד. ואור המאיר שזכה לו ר"מ וכן כ"א מישראל זוכה מעין אותו לבוש אור בכ"י שבת בלבישת בגדי שבת כפי השייך לו. כי אדה"ר הוא קומת אדם הכולל כל בנ"א שבכל הדורות כמש"כ בשמו"ר ע"פ איפא היית ביסדי ארץ ומסתמא הבגדים שעשה הש"י לו הם ג"כ לבושים כוללים קומת אדם שבכל

הדורות. והיינו בנ"י דאתם קרוים אדם כ"א כפי שורש נפשו באיזה אבר מקומת אדה"ר. כן לבושיו מלבושי אדה"ר של אותו אבר ומהאור של אותו חלק שבכתנות האור דאדה"ר הוא התפשטות האור שמבגדי שבת שלו. וע"כ אותם בגדים נק' שמלותיך שמיוחדים לו וביחוד נא' זה בפירוש בכתוב גבי רות שנק' אמה של מלכות כמשז"ל (ב"ב צא:) ע"פ אם המלך גבי שהמע"ה. כי היא היתה השורש למדת מלכות וע"כ יצאה ממנה מלכות בית דוד שנמצא מצד הערבובו דטו"ר בסדום בבת לוט הבכירה (כמ"ש בב"ר פ' נ) וממנה נתגלגל עד רות שאצלה נתהפך הרע לטוב מאד וזכתה לקדושת שבת מלכתא להיות אמה של מלכות. וע"כ בא אצלה התגלות הזה של חלוף בגדים בשבת והתייחדם אל האדם ונקרא אצלה שמלותיך ביחוד כי הם מיוחדים לה ביחוד שהיא ממדת המלכות שהיא קדושת השבת. ולבשתם כשבאתה לבועז לבנות ממנו שלשלת זו של מלכים להראות לו דבר זה שבה יש שורש דבר זה. דמסתמא גם הוא הי' יודע להריח ריח בגדים שבבגדי שבת שהם מעין בגדי אדה"ר כנ"ל דודאי יש בהם ג"כ ריח בגדים להיודעים להריח ולהכיר בהם השורש אור של המלובש בו. שבגוף הוא אור וגנוז ונעלם בעוה"ז ומצד הלבוש המסתיר עצם האור ונגלה בו רק הריח אפשר להרגיש גם בעוה"ז מי שזוכה ליראת ה' שיש לו חוש הריח ברוחניות. דע"כ נאמר זה דריח בגדיו ביצחק שהרשת הריח הוא משרשו דרגא דיראה:

**וכל** השתדלות אדם בעוה"ז הוא להגיע לשלימות היראה כמ"ש מה ה' שואל וגו' כ"א ליראה ונא' את האלהים ירא וגו' זה כל האדם. וא' אין להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יר"ש. וזה כל עסק עוה"ז דהיום לעשותם עד ימות המשיח שא' בשבת דהם ימים שאין בהם לא זכות כו' דישלם כח הבחירה כשיגיעו לתכלית השלימות דיר"ש דמחוי להו יצחק הקב"ה בעיניהו (שבת פ"ט:) שהו דרגא דיצחק שהגיע לשלימות היראה ע"י ראיית הש"י נוכח עיניו. ומי שעומד לפני המלך ע"כ הפחד עליו וא"א שלא יתיירא כמ"ש בהג"ה דריש או"ח ובטל הבחירה ממנו וע"כ יחד הקב"ה שמו על יצחק בחייו. ומזה הי' ג"כ כהיון עיניו מחיזו דעוה"ז ע"י גילוי שכינה לעיניו כמ"ש ובמורא גדול זה גילוי שכינה ורואה דאין עוד מלבדו ואין רואה כלל שום דבר זולתו. אבל הוא הי' נקי לגמרי מכל חטא מימיו ולא כ"א זוכה דאין אדם צדיק בארץ וגו'. וע"ז א' ה' ה' אני הוא קודם שיחטא ואני ה' אחר שיחטא וישוב. ואור זה של בע"ת שאחר החטא ל"י יצחק להשיג מאחר שהוא הי' צדיק גמור ולא טעם זה מימיו ובמקום שבע"ת כו' כנ"ל וע"כ הי' טועה בעשו. שהי' חושב שיגיע למדריגת בע"ת. אבל כשבא עשו באותן בגדים לא הי' מריח בהם כלום מאחר שבו לא הי' שום ריח של קדושה. וכשבא יעקב לבוש בהם הריח ריח

בגדיו דבו יש אור זה דלא ידח ממנו נדח. ואז אמר ראה ריח וגו' ולשון ראה כמדבר לאחר היינו להש"י שא"ל ראה שלא טעיתי שיש ריח טוב בהפנימיות גם בבוגדים ואחר החטא. אבל הוא טעה בזה שדימה שהוא עשו ודבר זה לא הי' אפשר לו לעמוד עליו בשלימות מאחר שאינו ממדריגתו והשגתו:

**וכל** עסק עוה"ז הוא להגיע לאור זה שלאחר החטא כשישוב. ודהמע"ה שהוא התחלת אור המשיח הוא הגבר שהקים עולה של תשובה ומשיח יהי' הסוף ותכלית השלימות שיתוקן כל העולם כולו על ידו. וע"כ הוא יזכה לשלימות הריח דמורא ודאין (סנהדרין צג:) ובעוה"ז אדם יוכל לזכות מעין זה בשבת וע"ז הוא המדאני אסא שא' בפ' ב"מ. א' נגד זכור וא' נגד שמור שבהם הריח מקדושת השבת הבא לאדם ע"י הזכירה והשמירה. כי הדסים נקראו הצדיקים כמ"ש (מגילה יג.) והיינו אותם שלא חטאו כמ"ש (עירובין כא:) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. כי מהחטא בא הסרחון והיפך ריח טוב כמ"ש (שבת פח:) וגם כששב כ"ז שלא נתהפכו להיות כשלג ילבינו וכזכיות ממש א"א להיות ריח טוב ודי שסר הסרחון. ורק על לעתיד דרשו בעירובין שם לפני זה קרא דהדודאים גם על רשעים גמורים דלא אבד סברם ואלו ואלו עתידים שיתנו ריח ולא פליגי רק מר דריש קרא אלעתיד ומר על ההוה בעוה"ז. וע"י קדושת שבת שמעין עוה"ב יכולים להרגיש מעין הריח דלעתיד והוא הריח בוגדים שבבגדי שבת הנ"ל. וזהו הכנסת הריח דהדס לגופו שהקולט הריח מאחר הוא קולט מעין אותו הריח בקרבו. וכן טעם שמריחים במוצ"ש לפני ברכת ההבדלה שעדיין יש מקדושת שבת להכניס הריח מאותה קדושה בקרבו גם על ימות החול ומה שהאדם מריח וקולט ריח טוב בגשמיי יש בו כונה ופעולה ממש ג"כ ברוחניות. כי כל עניני עוה"ז הם בדמות העליונים וענין הריח שבעוה"ז הוא לבוש גשמיי לריח טוב העולה מצדיקים וכנס"י הנמשלה מפני כן לשושנה. וזה בעולם ונפש וכן בשנה ימי המעשה דחול סובבים לקדושת יום השבת. וידוע טעם ה' צלך שהוא כמו הצל שעושה מה שהאדם עושה ובאתדל"ת אתער לעילא בכל הפעולות שהאדם עושה והכל הולך אחר כונת הלב כידוע. והש"י מריח ג"כ בליל שבת הריח טוב של כנס"י שומרי וזוכרי שבת העולה לפניו. וכן במוצ"ש קודם שנבדל קדושת השבת והתחלת ימי החול שיהי' נשאר רושם אותו ריח טוב גם בימי החול. כי בעוה"ז עיקר העלאת הריח טוב מהתחתונים הוא רק בשבת כמו שלמטה אז הוא הרגשת הריח. כי אז ג"כ הרגשת היראה הנופלת על האדם כמ"ש דאפי' ע"ה אימת שבת עליו. כי אז הש"י מסתכל בבריאה כמ"ש וירא אלהים את כל וגו' ויהי ערב וגו' שע"י הסתכלות הש"י בנבראי שב הכל להיות טוב מאוד והתחיל האור דשבת. וכשהש"י נכחו ומסתכל בו

א"א שלא יפול היראה ואע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי. וראי' זו הוא הלבישה דבגדי שבת כביכול כלפי מעלה ית"ש. כי כל הבריאה כולה הם לבושים שבהם מתלבש הבוי"ת ותחלת הבריאה הנא' במע"ב הוא האור ונא' בו עוטה אור כשלמה. ואמרו (בב"ר רפ"ג) שנתעטף בו הקב"ה שזהו הלבוש הא' שברא הש"י היינו שיהי' מבוא לנבראים ושיוכלו להשיג אורו ית' דרך לבוש זה שהוא האור המושג לנבראים. והוא הקיבול שכר דלעוה"ב שגנזו לצדיקים לעת"ל שיושבין ונהנין מזיו השכינה. וזהו הלבוש של שבת שמשמש לעתיד ביום שכולו שבת וסף מעשה במחשבה תחלה ונעוץ סופו בתחלתו ע"כ הי' בו ההתחלה מה שהוא הסוף ותכלית המכוון שיהי תמיד כן ויום שכולו שבת. וננזנ מיד בימי המעשה שהם המשכת ו' אלפי שנה עוה"ז והחזירו בשבת כמ"ש (בב"ר פ' יא) ברכו באורה כיון ששקעה החמה בלילי שבת התחילה האורה משמשת. ור"ל אור הגנוז הנ"ל כדמייתי ע"ז קרא דואורו על כנפי הארץ דדריש לי' שם על אותו אור דיום א' שאדם צופה מסוף עולם ועד סופו. ר"ל שמשיג דאין עוד מלבדו ואין לפניו שום דבר חוצץ בפני הראי' דהכל רק אורו ית' ומלא כל הארץ כבודו:

**ושם** אח"כ א"ר לוי בש"ר זעירא ל"ו שעות שימשה אותה האורה כו' ומוסיף גם י"ב שעות דע"ש. וכבר קדמונים אחזו שער לדרוש שמות האומרים שהם שייכים לאותו המימרא. כאשר נהירנא דראיתי בפי' הנרבוני על המורה ובנתיבות עולם למהר"ל מפראג וזולתם ס' קמאי. ויציבא מילתא ע"ד האמת שאינו רמז בעלמא רק האמת כן. כי כל מה שאדם משיג בתורה הוא מה ששייך לשורש נשמתו ושם האדם ידוע דהוא שורש חיותו ונשמתו וא"כ ודאי שהד"ת שחידש כ"א יש לו שייכות לשמו. ונא' גם כאן דידוע מאן דאיהו זעיר איהו רב דענוה גדולה מכולן ומזה נמשך ובא לדביקות והוא הנלוה ונדבק להש"י כענין ואתם הדבקים וגו' וכענין הפעם ילוה אישי אלי דידוע דהוא יחוד קוב"ה ושכינתי'. ואותם שהם במדריגה זו הם משיגים אור זה גם בע"ש שאז הוא זמן ההכנה לשבת. ואדם הדבוק בהש"י מצד תוקף חשקו בעסק ההכנה להגיע לאור הזה הוא מתחיל להשיג אז התנוצצות מאור הזה ע"ד אור עמוד השחר דס"ל לרשב"י (ברכות ח':) דלילא הוא עי"ש ובתוס' ד"ה לא והיינו למשיגים אור הבהיר כרשב"י נחשב זה ללילה ומ"ש גם זה מאור היום עצמו. ולדידן להלכה יממא הוא דגם זה נחשב אור יום גמור. ובע"ש שהוא סוף חשכת ו' ימי המעשה הוא כמו סוף הלילה. וידוע שמי שעומד בהר הוא רואה אור עמוד השחר מקודם להעומד למטה כענין מוצ"ש בציפורי בשעת שקיעה ה"נ בשעת זריחה. וכן ברוחניות מי שעומד במעלה גבוהה ואף דלגבי' ג"כ הוא לילה עדין באור מועט כזה. מ"מ כבר הוא שימוש אותו האור עצמו ויש כח באדם להכניס בההכנה מקדושת המצוה

עצמה. וזהו טעם דר"א דמכשירי מצוה דוחה שבת שהוא הרגיש כפי מדריגתו הגדולה קדושת המצוה במכשירי' ג"כ. וא' (בשבת קל.) מעיר שעשו כמותם מתו בזמנם ולא הי' שמד דמילה עליהם. הרי שהיא מעלה גדולה וע"ז אין ההלכה כן והוא אסור והעושה כן מחלל שבת. דההילוך להנהגת עולם אינו כן דלא כ"א זוכה למדריגה זו ואותה עיר מסתמא היו ראוים לכך במצות מילה ביחוד מיהת כפי תוקף חשקם להכנתה. וכן הרגשת קדושת שבת בזמן העסק במכשירין והכנה בע"ש:

**ובבריאת** עולם ג"כ כל מה שנברא בע"ש הוא ג"כ להכנה לקדושת השבת והוא בריאת האדם שהוא עיקר הכל הזוכה לאותה קדושה והם אומה הישראלית הקרוים אדם. ובהמות וחיות הם העכו"ם בנ"א הדומים לבהמה ועם הדומה לחמור שגם הם נבראו לצורך התכלית לעוה"ב ג"כ שיהי' מהם גרים גרורים. וכ"ח מאות עבדים לכ"א מישראל והם מחסידיהם שיש להם חלק לעוה"ב לשמש לבנ"י וענין ריבוים כ"כ כענין ריבוי הבהמות ובע"ח נגד בנ"T שהוא נברא יחיד ובהמות וחיות רבים וכן ישראל גוי א' וביעקב נא' נפש א' ובעשו נפשות רבות. כי כל מה שבמעלה עליונה להתדבק באחדות הש"י הוא באחדות. משא"כ אותם שמלמטה מעלמא דפירודא שע"י הפירוד א' להרבה חלקים הוא הריבוי. וגם הבהמות וחיות עצמם נבראו לתשמיש אדם כמ"ש הם נבראו לשמש אותי ואני לשמש את קוני והגם שבשבת אסור לשמש בבע"ח. בשבת שהוא תכלית הבריאה הוא זמן השביתה שהאדם א"צ לשמש כלום אבל הם מעצמם משמשים לו ומכינים לו הכל עוד מע"ש. ועכ"פ גם הבריאה דע"ש כולו הכנה וטורח לצורך השבת וגם למעלה בעליונים כן בעולם האצילות והנפשות שהם משם יש הרגש אור דשבת גם בע"ש והוא צורך לבריאת אדם שיוכל להשיג עי"ז בכח נשמתו הליונה שמאצילות לאותו האור. ומשם ולמטה שיש התחלה למציאות שורש רע הוא גנוז ונעלם וא"א להתגלות אלא בשבת. ומזה הוא ג"כ מ"ש דהגלות נגזר רק באלף הה' כל היום דוה. וכל אלף הו' הי' ראוי להיות ימות המשיח אלמלי זכו. היינו ע"י הרגשת האור גם בע"ש כר' לוי בש"ר זעירא הנ"ל למי שזוכה למדריגה זו דענוה ודביקות. ולפי שלא זכינו בעוה"ר יצא מה שיצא ונשאר רק הזמן של תוס' שבת שאדם יכול להוסיף שיהי' בו קדושת שבת עצמו. ודבר זה מה שהאדם מוסיף על הקדושה של הש"י. וזהו הקדושה דיה"מ שהוא באלף הו' שהוא קודם אלף הז' שהוא שבת מעצמו. אבל ימות המשיח הוא מה שזוכין בנ"א שהם יכולים להוסיף קדושה גם מקודם. ולזה ג"כ אין זמן קצוב כמה יוסיף רק הכל תלוי בבחירת האדם( ובסוף מעשה נסתכל הש"י איך הכל מכוון להמחשבה תחלה שהכל טוב מאד להשיג אותו האור שרצה שישיגו שנטעטף בו כשלמה ולבוש. וגם אחר החטא

נתקן בכתנות אור שהם ג"כ כתנות אור לצורת אדם שבמרכבה שלא נעלם לגמרי האור גם אחר החטא והוא נראה עדיין דרך לבוש כמקודם. וזהו התחלת התנוצצות האור ומיד התחיל האורה משמשת בקדושת השבת. ומשיח שהוא יהי' שלימות הנפש דאדה"ר הוא יזכה לאותו כתנות אור בשלימות להיות אור תחת עור. שגם עור מבשר הגופנים והגשמיים יהי' מאור וזיו השכינה. וזהו הבגדי שבת שילבש אז בסתו' שבת שהוא הזמן דימות המשיח:

**ובביאת** רות לבועז שהי' התחלת להתנוצצות אור הזה וסף מעשה של כל דבר יש התגלות לשורש הדבר גם בהתחלה וכמ"ש באור דיום א'. וכן ודאי אז בבועז ורות ועכ"א תקפו של יוסף ענותנותו של בועז. כי זה לתוקף היראה שמזה בא העוז (דע"כ נקרא בועז) וגבורה בכבישת היצר. כמ"ש למען תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. וגם יוסף כבש יצרו מפני דרגא דיראה שהי' דבוק כמ"ש את האלהים אני ירא. וכמשאז"ל דע"כ הי' שטנו של עשו שכתוב בו ולא ירא אלהים ונבחר הוא מכל השבטים ע"כ הי' בו יותר כח דיר"א מכולם. ובועז הי' עוד בעוז יותר כי יוסף הוא השורש וההתחלה למשיח בן יוסף שעדיין לא יגיע לתכלית השלימות דלאהפכא רק לאכפייא וניצוחי לאומות בדרך מלחמה. וזה השלימות הוא מצד עץ הדעת טו"ר קודם שמגיע לע. החיים לאכול ממנו וחי לעולם שיזכה לו משיח בן דוד דחיים שאל ממך וגו' כשאז"ל שהוא ע"י לאהפכא. ובועז הוא השורש לו והתנוצץ בו היראה בתוקף כ"כ גם בההיתר והשייך לו. דביוסף אין רבותא כ"כ שהוא דבר האסור ולא הי' שייך לו. ומה"ט גם פלטי בן ליש אף שהגדילוהו בגמ' יותר הוא רק מצד תאות היצר הבוער גם לדבר איסור. אבל לענין קליטת הקדושה בגוף דבועז גדול יותר שהי' לקדש עצמו במותר לו שלא לאכול פגה. דע"כ הוצרך לישבע חי ה' ליצרו כי לא הי' לו במה לטעון נגדו לפרוש רק ע"י השבועה. וע"ז א"ל רות ופרשת כנפיך וגו' היא כנף דציצית שידוע שהוא הלבוש דיר"ש שעי"ז האדם ממשיך יראה ע"ט לזכור מצות ה' ושלא לעבור. ולפרוש מתאות כמעשה שאותו תלמיד (מנחות מד.) ע"י החוט של תכלת הדומה לרקיע הממשיך יר"ש ללב האדם. ולפי שזהו מעלת האשה כמ"ש אשה יראת ה' היא תתהלל והיא הרגישה בו תוקף היר"ש שעליו במדריגה גדולה שלא הי' לה. ע"כ ביקשה ופרשת וגו' שימשיך עלי' ג"כ מיר"ש שלו ע"י שידבק להוציא שורש הגואל לעולם. שע"ז א' כי גואל אתה שבו יש שורש הגאולה מכל מיני רע דעוה"ז ע"י תוקף היראה שבו דזה כל האדם כנ"ל. ורות באת להתגייר מצד האהבה והחשק שהי' לה לאומה הישראלית ולאלהי ישראל וכמ"ש ורות דבקה בה. והדביקות הוא מתוך האהבה וחפץ האדם וחשקו האמיץ לדבר זה וכמ"ש ד' לשונות אלו בשכם דביקה

וחשיקה וחפיצה ואהבה כי כולם ענין א' נמשכים זה מזה. וכן ביאתה לבועז מצד תוקף החשק להעמיד גואל לנפש אישה בפרט כידוע בסוד היבוס דע"כ נקרא גואל. ולנפשות כל ישראל בכלל ע"י הגואל שיצא מזרעם שזה הי' השורש דדוד שנמצא בסדום בחשק שהי' בבנות לוט להעמיד תולדות לקיום העולם שחשבו שנחרב כל העולם כולו ודאגו על השחתת העולם ורצו בקיומו ותיקונו. ורק לזה הי' כונתם כמ"ש (נזיר כג.) הם שכיונו לדבר מצוה צדיקים ילכו בם וע"כ נקבותיהם מותרות מיד. וזהו השורש דדוד המע"ה שהקים עולה של תשובה לתקן העולם שלא יחרב. ושורש משיח שיתקן לגמרי וזה כל עסקם וגם רות כל כונתה ע"ז וזה בא מצד תוקף האהבה לבריות ולשמים:

**ושלימות** האדם הוא שיהי' כלול בשניהם אהבה ויראה כמו שהיו אבות העולם אברהם ויצחק שהם המדות דאהבה ויראה בפירוד כ"א לבדו יצא עדיין פסולת. ואח"כ נולד יעקב שהיא שלימות הצורת אדם שבמרכבה הכלול משניהם והי' מטתו שלימה והוא הי' השלימות שקודם החטא. ודו ומשיח הם השלימות דבע"ת שאחר החטא וגם הם כלולים משניהם רק אצל דוד הי' האהבה גוברת מכח רות שנקראת על שמו כמ"ש (ברכות ז:) שיצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות. וריוי זה בא ע"י תוקף האהבה שמתעורר הלב לשורר ולשבח. ובמשיח נא' והריחו ביראת ה' שיהי' היראה גוברת שעי"ז יזכה לביעור הרע לגמרי מהעולם בזביחת היצר. ומהיראה יבוא לתוקף האהבה בתענוגים שהוא קדושת היום שכולו שבת שבו נא' אז תתענג על ה' שהוא הדביקות הגמור באור העליון הנעלם מכל רעיון. דע"כ אמר על ה' שהוא למעלה מאורות השם הוי' שהוא השגת האור המושג מהתחלת ההתגלות ואצילות האור מאין ליש שהוא מחכמה ולמטה כנודע. היינו מה שהאדם יכול להשיג מצד החכמה שבמותו וההרגשה שבפעל ובפעל באיברי המעשה והדבור. והעונג הוא למעלה מהכל כמ"ש בס' יצירה אין בטובה למעלה מעונג. כי העונג נמשך באדם מצד השורש שבנשמה שלמעלה מהשגת אדם שהוא אור הנעלם הבלתי מושג בעוה"ז כלל. וזה הנחלה בלי מצרים שאז"ל בשבת שנותנין להתענג את השבת. ודייקו ג"כ את השבת אף שהתענוג הוא לאדם. רק שהאדם עצמו קדושת השבת הוא בקרבו כמש"ל. והוא בהשגת אור הגנוז שלמעלה מהשגת אדם שמזה בא העונג לשבת ר"ל לקדושת שבת כשמתדבק באור הגנוז. וכל השגת אדם הוא בגבול שהאדם הוא בעל גבול משא"כ כשזוכה להאור שלמעלה שהוא בלא גבול כלל. וזהו נחלת יעקב שכלול מאהבה ויראה יחד יוכל לזכות לזה כי באהבה לבד צריך הגדרה שלא יבוא לאהבת רעות כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ולא נקרא זרעו כי הוא כולו בקדושה ומ"מ יצא ממנו לפי שהוא הי' דבוק באהבה לבד ומזה נמשך מציאות

פסולת שצריך לגדרו. וכן ביראה לבד יש פסולת יראת רעות שמזה נמשך מרה שחורה וכעס ומזה הפסולת דעשו ברציחה כידוע. וע"כ צריך ג"כ לגדרים וגבול עד פה תבא. משא"כ ליעקב נא' ופרצת וגו' שהוא קו האמצעי שמושך בלא גבול וא"צ לגדרים דאין בו עוד פסולת ע"י יחוד אהבה ויראה ביחד א"א לבוא עוד לשום פסולת:

**וכן** בשבת זכור ושמור שנאמרו בדבור א' היינו ששניהם מתאחדים בו. ושבת ששקול נגד כל התורה כולה היינו שקדושה שבא לאדם מכל רמ"ח מ"ע שהם נותנים קדושה בלב האדם כמ"ש אשר קדשנו במצותיו וצונו. שקולה קדושת השבת שהוא המ"ע דזכור לקדשו נגד כולם. שכל הקדושות הפרטיות של כל מצוה ומצוה היא נמשכת מקודשת השבת שהוא שורש הקדושה שקבע הש"י בעולם. וכן השמירה במצות ל"ת דשבת היא שקולה נגד כל השס"ה שבתורה שכולם ג"כ מכניסים קדושה שמצד הפרישות מההיפוך. ונמשך מהקדושה דשבת שמצד השביתה והפרישות ממלאכות הגופניות דעוה"ז. וידוע דאהבה ויראה הם השורש למ"ע ומל"ת. וע"כ בדיבור א' דזכור ושמור הוא התאחדות האהבה ויראה ומזה בא להעונג ונחלת יעקב בלא מצרים ובגדי לבן דשבת. וידוע דגוון לבן מורה על מדת החסד והאהבה. זה מורה דהאור הנרגש מצד הלבוש הוא מצד האהבה שזהו עיקר הבהקת האור דשבת המאיר גם דרך הלבוש. וזה הי' עצת נעמי לרות בלבישת בגדי שבת הי' התנוצצות האור דיום שכולו שבת מצד האהבה ומאיר דרך הלבוש. וירגיש בועז שהיא שייך לו ושיצא מהם נפש המאיר לעולם כולו בהתגלות אור זה בפעל בכל הלבבות דישראל במהרה בימינו אמן:

## פרק ו

**סוד** השבת שא' בזוהר (תרומה קלה ע"א) כגוונא כו' רזא דשבת דאתאחדת ברזא דאחד כו' יעוש"ב. הוא סוד יחודא עלאה ויחודא תתאה דשמע ובשכמל"ו שהוא רזא דה' אחד ושמו אחד האמור בזוהר שם דה' אחד הוא יחו"ע והוא היחוד דעד שלא נברא העולם. דהיינו קודם התגלות הבריאה בהתחלת האצילות. שכל המדות והספירות שנראים כחילוק מדות שונות כלולים ביחוד גמור במקורם שהוא המחשבה העליונה ששם הכל א' ביחוד גמור. ושמו אחד הוא מצד הנבראים. דקריאת שם לא שייך אלא כשיש דבר א' הנראה כנפרד וחוץ ממנו שהוא קוראו בשם. ואדה"ר קרא שמות לכל וא' דהקב"ה א"ל מה שמי כו' כי כפי התפיסה והשגת באדם ביחוס השם הוא שמו הראוי ליקרא בו. שע"ז הי' כלל הבריאה שיהי' נברא המשיג אלהותו ואדנותו. דגם אחר שנברא העולם באמת אין שום דבר נפרד וחוץ ממנו ח"ו וכמ"ש הרמב"ם ריש ה' יסודי התורה שאין כל המציאות אלא מאמיתות המצאו. ולא על תחלת הבריאה לבד רק גם מציאותם בהווה

כל ימי עולם. דהוא ית' מחי' את כולם ומחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. וזהו יחודא תחאה דבשכמל"ו דכל הבריאה הוא לגלות מדת מלכותו דאין מלך בלא עם כידוע. וזה שכ' בזוהר שם כגוונא דאינון מתיחדין לעילא באחד אוף הכי איהי אתיחדת לתתא ברזא דאחד כו'. לעילא הם כל מדות העליונות שבהם הקב"ה מנהיג עולמו וזהו הנקרא קוב"ה דהוא ומדותיו חד כי הכל יחוד גמור כנודע. ואיהי היא שכינתו ית' בתחתונים ומדת מלכותו דבכל משלה. ומזה חיות ומציאות כל הנבראים וכל כחותיהם ופעולתיהם דאין עוד מלבדו ואתה מחי' את כולם. ודייק ואמר בזה ברזא דאחד ולעיל אמר באחד. כי יחו"ע שמצד עצמות הש"י והנהגתו הוא גלוי לכל הלבבות דבנ"י. וע"כ משה אמר רק זה וכתבו בתושב"כ דפני משה כפני חמה שהוא אור הגלוי ומאיר לכל. וכמ"ש בסוף שבת דמאן דבחמה רזוהי גליין וזהו התושב"כ דכתיבא ומנחא גלוי לכל. משא"כ התושבע"פ נקרא מסטורין שלו (תנחומא תשא סי' לד). כי דבר זה מה שנגלה ללבבות דבני ישראל מסוד ה' ליראיו ע"י שכינתו ית' בתוך לבם דצור לבבי וחלקי וגו'. והתחיל מיהושע דפני יהושע כפני לבנה המקבלת מהחמה ולזוהי כסיין שהוא השגה נעלמת וזהו מדת לילה דאמונתך בלילות. דאמת נקרא מה שגלוי ומאיר לעיני הלב וזהו תורה דכתוב בה אמת והוא מדת אמת ליעקב שמשה מלגאוו יעקב מלבר. היינו שמרע"ה הוא שורש הפנימיות של כל ישראל שהוא המאיר רק לעיני השכל והלב. אבל יעקב הוא שורש דכל ישראל גם בחיצוניותם. דע"כ א' בתענית מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים כו' כי הם והוא הכל אחד וחיותם הוא חיות דיעקב אע"ה כי מטתו שלימה דכולו זרע אמת גם חיצוניות. אף שבעוה"Z לא נתגלה זה עדיין. וזה באמרו לו בניו כשם שאין בלבך אלא א' כו' (פסחים נו.) כי הוא שורש להשגת היחוד הגמור דה' אחד. דע"כ הוא דמות אדם היושב על הכסא כנודע. ואמרו ע"ז (ב"ר פ' כז) גדול כחן של נביאים שמדמים צורה ליוצרה. ובאמת התורה אמר הכן בפירוש בצלמנו כדמותינו. ויעקב אע"ה הוא האדם השלם בצלם אלהים ממש כי הוא תיקון אדה"ר. אבל התורה א' על האדם שהוא בדמות עליון כי חלק ה' עמו ומאן דנפח מתוכו נפח. ונפשו כלולה ג"כ מכל הכוחות והמדות כולם אבל מ"מ אצל האדם הוא בפירוד:

**אך** רז"ל א' (ב"ר פ' כא) ע"פ הן האדם היי כאחד ממנו מה אני יחיד בעליונים אף הוא יחיד בתחתונים. כי החלק הוא דוגמת הכל להיות הכל אחדות גמור והוא הכולל כל הבריאה ועל ידו מתייחד ג"כ כל הבריאה להיות גם למטה אין עוד מלבדו. וישראל גוי אחד בארץ חלקו ונחלתו ית' אבל מצד חטא אדה"ר היי כאחד בכ' הדמיון לבד לדעת טו"ר. כי עי"ז גם הרע היי חפץ להתאחד ע"ד שאמרו (שמו"ר ונתחומא פ' תשא) דהעכו"ם

אומרים אנו ישראל. כי לעולם הרע גם הוא חפץ להתעלות ולהתאחד במקום ושיהי' לו קיום גמור כי באמת גם שם יש ע"כ איזה ניצוץ קדוש שמהם חיותם. והיינו מה שהי' רצון הש"י שיהי' מציאות זה. אבל הרצון הי' רק לענין נסיון האדם שהוא יתגבר נגדו ולא שיהי' לו מציאות באמת כלל. אבל ע"י הערבוב טו"ר בלב האדם בחטא אדה"ר. כאשר האדם ירצה להתכלל במקור החיים והוא עדיין שקוע ברע עי"ז יוכל ח"ו הרע להתגבר יותר. כענין למשמאילים בה סמא דמותא ולרשע א' אלהים מה לך לספר חוקי ואחר יצא לתרבות רעה ע"י שנכנס לפרדס ולא הי' נקי אגב אימי'. וכן בדורות אחרונים כהש"צ שם רשעים ירקב כידוע. ועז"נ פן וגו' ולקח גם מעה"ח וגו' וישלחהו וגו' כי דבר זה גורם תכלית הפירוד כאשר ירצה להתאחד בעודו דבוק ברע ולידבק בעה"ח ומקור החיים ית"ש ולבוא אל המלך חדריו להסתכל בגנזיא דמלכא. ואין לבוא אל שער המלך בלבוש שק וקליפה המלפפתו. וזהו הסתלקות השכינה מתחתונים שהי' ע"י חטא אדה"ר עד שבא מרע"ה והורידה לארץ במשכן שנצטוה אחר יוכ"פ שזכו לכפרה ותיקון החטא. אבל הם היו דור דעה בסוד הדעת שהוא היחוד הגמור דמוח ולב שהם חלקי הנפש דמרע"ה שהוא הכוללן כנודע. והוא עלה למרום להיות מרומם מכל עניני עוה"ז. וכן הם התגוררו במדבר שלא במקום ישוב כלל ואכלו לחם מן השמים. כי הם השיגו היחוד הגמור דעד שלא נברא העולם דגם עתה שנברא הוא הכל יחוד גמור כמו עד שלא נברא. וזהו השגת התושב"כ ותורה מן השמים שהורידה לארץ ונקרא ע"ש תורת משה שהוא שורש ומקור נפשו וחיותו כידוע דס"ר אותיות נגד ס"ר נשמות דישראל ונשמת מרע"ה הוא הכוללם:

**ותחלת** לוחות ראשונות היו בפרסום והתגלות גמור כי אז זכו להזדכך לגמרי להיות חירות ממה"מ ויצה"ר. אבל אח"כ אף שנמחל להם אותו עון מ"מ נא' ביום פקדי ופקדתי כי עדיין נשאר שורש ורושם הרע וע"כ ניתנו לוחות שניות בחשאי ובצנעא. והשרה השכינה באהל מועד בין בדי ארון אשר כ"א לא יבוא שם רק הכה"ג ביוה"כ שאז הוא מזוכך ונקי. וכל איש לא יבוא באהל מועד כי צריך להיות בחשאי כי שם הכרובים כמער איש ולויות שהוא דבר שבצנעא ומכבדיה הזילוה כי ראו ערותה כמשאז"ל דאצלם נחשב זה ערוה ושיקוע תאוה. כי הם אינם יודעים שיש מציאות קדושה בענין זה. וכמ"ש (נדה לא.) דעל דבר זה נסמית עינו של אותו רשע אמר מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדבר זה. ובאמת מי שהוא קדוש אצלו אין זה ערוה ודבר של גנאי ובושה כלל וכאדה"ר קודם החטא דהיו ערומים ולא יתבוששו כתיב. וע"י שמירתו מצות ה' היו נעשים לו כתנות אור הוא החלוקא דרבנן הידוע הנעשה ע"י התורה ומצות שאדם עושה

בעוה"ז. ולפי שלא ידעו מצניעות שלטה בו עין רעה של הנחש שראייתו זה הי' אצלו כפי שורש הזוהמה שבו ראיית ערוה ונתאוה לה כמשאז"ל. וגרם מה שגרם בהטלת שורש זוהמת הרע באדם ואז הרגיש כי אין לך יפה מן הצניעות. ואמר כי עירום אנכי ואז"ל מצוה א' הי' בידו ונתערטל כי נתערטל מכתנות האור מעתה והוצרך לכתנות עור לכסות בשר ערוה. ובמ"ת שפסקה זוהמתן זכו לחבה ראשונה מנשיקות פיהו בי' הדברות שהיו בפרסום כמ"ש בסוף זבחים דגם או"ה הרגישו איזה הרגש מזה וא"ל בלעם ה' עוז לעמו יתן. וכ"ש הערב רב אף שהיו חוץ לענן מ"מ שלט עין הרע שלהם והם שורש זוהמת הנחש שמהם לא פסק. כי גירותים לא הי' לש"ש. והם ברזא דאשת זנונים דמהלכא בתר אשת חיל להתדמות כקוף בפני אדם וגרמו מה שגרמו כנחש הקדמוני וכאדם עברו ברית לצחק בג"ע. וע"ז בא יוה"כ לכפר על מעשה עזא ועזאל. דע"כ קורין אז במנחה בפ' עריות. דרושם העטיו של נחש שנשאר אחר החטא בעגל שהוצרכו להיות כאדם תמוסין ולא להיות חירות ממה"מ אפי' מי שהוא צדיק גמור כאותן שמתו בעטיו של נחש הוא בענין שורש התאוה כמ"ש במקום אחר בישי שעליו דרשו ביחוד שנקרא נחש על שמת בעטיו של נחש. היינו שהי' בו רק השארת השימו מהזוהמא שפסקה שלא נמחקה לגמרי עדיין בלוחות אחרונות שהיו בצנעא ולא בפרסום היינו שרק קמי שמיא גליא דלבבות בנ"י דבוק באמת בהש"י ואין בהם שום נטוי' במעמקי לבם באמת לשום דבר אחר. ומה שבהתגלות הלב אינו כן. הוא רק ע"י היצר השוכן על מפתחי הלב וחוח הסובב לשושנה. וכמ"ש גלוי וידוע שרצונינו כו' ומי מעכב שאור כו' ויעקב אע"ה שמטתו שלימה הי' כאדה"ר קודם החטא דלא יתבושש שאמר הבה אשתי שאפי' קל שבקלים אין אומר כן אלא להעמיד תולדות נתכוין שלא הי' לו אלא לב להוציא בשר כלעתיד. ולא הי' לו שם הרגש תאוה וע"כ אמרו דלא מת. ובניו אמרו לו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו. דלב הנקי לגמרי מתאוות עוה"ז הוא מרגיש באמת היחוד הגמור דעד שלא נברא העולם. וגם בלבנו שאין מנוקים כ"כ הוא מרושם עטיו של נחש: **וכבר** אמרו בשבת דביעקב פסקה זוהמא. והגם דשם אמרו דפליגי אמ"ד דבמ"ת פסק אלו ואלו דא"ח ובשבטים עצמם פסק. וכן בזרעם השלשלת הנמשך לדור המדבר. אבל לא נפסק עדיין לגמרי להיות כל זרעם כן לגמרי הרי רשעים שמתו בימי אפילה שלא זכו ליציאת מצרים ולקבלת התורה. משא"כ אחר מ"ת אע"פ שחטא ישראל הוא שכבר בחרן הש"י לעמו וא"א לו ליפרד כלל אפי' ע"י הגדלת עונות לא ינתק שם ישראל ממנו. והיינו ע"י שרש מעמקי הלב הדבוק בהש"י וכן אמרו שבטים על עצמן דגם בלבינו אף שאין אנו נקיים מיצ"ר לגמרי כמותך. מעמקי לבנו דבוק בה' אחד. וע"ז אמר בשכמל"ו

שזהו יחודא תתאה. דאף בברואי מטה קרוצי חומר שעדיין אין לבם ברשותם לגמרי גם הם מיחדים שמו בכל יום תמיד באהבה. וזהו כבוד מלכותו דבכל משלה. וע"כ אמרו בחשאי ומשלו (בפסחים נו.) לציקי קדירה שהריחה בת מלך דיש לה גנאי. כי דבר זה גנאי לכנס"י כשאין לבם נקי לגמרי. אבל באמת יקר מחכמה וכבוד סכלות מעט כי שאור מיעוטו יפה. כי קילוסו וכבוד מלכותו עולה יותר כשיש עדיין יצר בלב ועכ"ז לבבו מכיר יחודו ית' ודאין עוד מלבדו. וע"ז א' טוב מאד זה יצה"ר ואע"פ שמצד הנשמה דטהורה היא בת מלך בעליונים הוא גנאי מצד חיבורה בגוף שהוא מתחתונים. יש לה הרגש ריח בציקי קדירה שהוא דבר הנעשה משאור בעיסה. וריח הוא דבר שהנשמה נהנית בו. וציקי קדירה הוא המתבל הקדירה ומסיר הזוהמא ממנה. ובטן האדם דומה לקדירה המבשלת המאכל וכמו"ש בהרואה עד דקדרא לתוח. ובפ' המוציא יין דשפיך כקידרא. דבזה הוא שורש התאוה הבא ע"י הנחש בחטא אדה"ר באכילה. וכן עריות נקרא בלשון אכילה אכלה ומחתה פיה כי הכל שורש תאוה א' והא בהא תליא דהנקי מזה נקי גם מזה וההיפוך בהיפך:

**וממדבר** סיני באו מיד לקברות התאוה כי אחר יוה"כ שנשאר עדיין איזה רושם היינו שורש התאוה דיצר שבלב מנעוריו שעדיין לא נתבטל לגמרי. ואף שנעקר לשעה בסיני בנסיעתם משם חזר. והאספסוף דע"ר התאוו תאוה כי הם שורש זוהמת התאוה שמהם לא פסק. והכניסו גם ללבבות בנ"י שבכו למשפחותם על עסקי עריות וגם על עסקי אכילה ממש. דהא והא הוי שהכל א' כנ"ל ושם קברו המתאוים ונשתבר כח התאוה שלא ימשול בם כ"כ. וקבלתי ממי שנגלה לו מסוד ה' ליראיו דשם מת נחשון ושע"ז נא' מכה רבה. ונראה דע"כ נקרא נחשון ג"כ ע"ש נחש כישי כי הי' בו רק הרושם דעטיו של נחש. ואותיות ו"ן הם בלה"ק להקטין כמו אישון כידוע כי הי' בו בתכלית הקטנות. כי תאותם בשר מסתמא הי' לש"ש לכבוד שבת. וכן מ"ש זכרנו את הדגה הוא מאכל שבת כמ"ש בשבת במה מענגו בדגים גדולים. וכן אפי' דבר מועט אמרו מאי ניהו כסא דהרסנא שהוא מאכל מדגים. וידוע מהאר"י ז"ל דבאכילת שבת אין פסולת אפי' מה שאוכל לתאוותו כולו בקדושה. והיינו כידוע דאכילת שבת הוא בקדושת המן שהוא לחם מן השמים שנבלע ברמ"ח אברים שאין בו שום פסולת כלל. אבל המן שהוא מן השמים אין בו ארציות וגשמיות והרגש תאוה גופנית כלל. ובשבת מצוה לענג הגוף שגם לו יש עלי' אז. וע"י עטיו של נחש בחטא אדה"ר בתאות אכילה שנשאר רשימו עדיין להיות הגוף נהנה ממאכל ובשר תאוה. עי"ז התאוו תאוה. ר"ל מאכל שיש בו תאוה גשמיות. וכוונת בנ"י הי' בזה להעלות ולתקן גם תאוה הגופנית. דבשבת הכל נכנס אל

הקודש. וכל ימות עולם דעוה"ז רצון הש"י בכך להעלות גם דברים הגשמיים. אבל בדור המדבר שהיו התחלת בנין האומה הקדושה רצה הש"י לקבוע ד"ת בלבם ע"י הנהגה אחרת ושיאכלו רק לחם מ"ה המנוגב מכל תאוה גופנית. ועי"ז הי' אבריהם ומעמקי לבם מתקדש לה' עד שיוכלו אח"כ לאכול גם הלחם מהארץ בקדושה יתירה כרבי שאמר ע"ע בכתובות שלא נהנה מעוה"ז כלל אף שלא פסק מעל שלחנו כו' כמ"ש בע"ז. אבל לא הי' לו שום הנאה גופנית הגם שאכל כשלחן מלכים. כי הוא זכה לסילוק רושם הזוהמא לגמרי דע"כ לא מת כמ"ש שם דבא לביתו אח"כ. וכידוע מס' יין המשומר וזולתו דהי' נשמת יעקב וע"כ לא מת דוגמתו. וראוים היו דוהמ"ד להיות כולם כן ושינס משרע"ה עמהם לא"י והי' הוא משיח אלא שגרם החטא והוצרכו לגלגול כמה דורות עד עת קץ. וישי מזרע נחשון נקרא נחש שבו הי' עטיו של נחש מה שא' בעוון מלא אפי' חסיד שבחסידים כו' (ויק"ר תזריע פ' יד) שזה בא לאדה"ר אחר החטא בתאות אכילה שהריגש בושה באידך תאוה ע"י שהרגיש גם בזה תאוה גופנית שלא להוציא בשר לבד. והרושם נשאר גם בחסיד שבחסידים כל זמן שלא נבלע המות לנצח ע"י זביחת היצ"ר. ודוד מלך ישראל חי וקים שהרגו ליצה"ר בתענית כמ"ש ע"פ ולבי חלל בקרבי. הוכרח לתקן עדיין רשימו זה שהי' לו בתולדה שגרם לו אכילת פגה דבת שבע כדי להקים עי"ז עולה של תשובה שיוכל לתקן אחר החטא להיות כמי שלא חטא מעולם:

**וזהו** קדושת השבת בהשבהת כל הדברים למקורן. כי ז' הרועים נגד ז' ימי בראשית. ודו המע"ה הוא נגד יום השבת והוא רזא דשבת הסוד הנעלם שאין גלוי בפעל. והוא מתן שכרה דלא עבידא לגלויי בהתגלות רק בפנימיות הדעת מלגאו. כי אני ה' מקדש' בנשמה יתירה הנוספת לכל ישראל אז. וקיבוץ כל הנפשות דישראל הוא הנקרא כנס"י שהוא שרש מדת מלכותו ית' כידוע ושכינתו בקרב לבם. כי זהו שורש חיות הלב הישראלי בלב חכם לימינו וכמ"ש בשהש"ר ע"פ ולבי ער דהקב"ה לבן של ישראל כמ"ש צור לבבי. וצור הוא החוזק והתוקף שבלב היהודי שלא ינתן אפי' נוטלין את נפשו או יהודי או צלוב. וזה שאומרים אחר יחודא תתאה דבשכ"מלו ואהבת וגו' בכל לבבך ובכל נפשך דאז מתיחדים כל חלקי לבבו ונפשו להיות דבוקים רק באהבת הש"י. וע"ז א' בב"ר ואהבת לרעך כמוך כלל גדול בתורה. ובפ' במה מדליקין דעלך סני לחברך לא תעביד זהו כל התורה כולה ואידך פי'. ופירש"י דלחברך קאי אהקב"ה דכתיב רעך וריע אביך. ומ"מ יוצא מפשטי' ריעך ממש ג"כ והכל א' כי מי שאוהב הש"י בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו להתאחד שורש נפשו במקורה. היא מתאחדת ממילא ג"כ עם כל הנפשות דישראל שהוא שורש הכנס"י שהם קומה א' שלימה ברזא דהאדם הי' כאחד כיחודו

של עולם יחיד בתחתונים. דקודם החטא הי' בו רק שורש הקדושה דנפשות הקדושות דכנס"י. רק אחר שעירבב טו"ר נכנס בו כוחות חיצונים שמהם נשתלשלו נפשות עכו"ם שיצאו ג"כ מזרעו:

**ושמשון** שחשב יעקב עליו שהוא משיח שיתקן חטא אדה"ר לגמרי אמר עליו דידין עמו כאחד ודרשו רז"ל כיחודו של עולם. ונקרא על שם של הקב"ה כמו משיח. וכן צדיקים לעתיד כמשחז"ל כי הי' ראוי לזכות לזה אלמלא האשה לקראתו שדלדלה כמו ולבו כחוה לאדם. ותיקונו הי' רק במה שהמית א"ע עם פלשתים דרבים שהמית במותו מבחייו. כי העלה אז כל הניצ"ק מהם וזה העלאת נפשו וכמו משיח בן יוסף שיבא קודם משיח בן דוד לפי שלא יגמר התיקון לגמרי צ"ל נהרג ובמותו יתקן מה שלא יכול לתקן בחייו. שעדיין לא זכה לזביחת היצר לגמרי היושב על ב' מפתחי הלב. בימין בתאות רעות ובאהבת זרות. ובמשמאל שורש הכעס והקנאה ונשאת חנם שע"ז הי' חורבן ב' וכל גלות זה הארוך ועדיין מרקד בינינו עד עת קץ. ובמ"ת נאמר ויחן כאיש א' בלב אחד שהוא יחוד כל הכנס"י דאתאחדת ברזא דאחד. ועי"ז זכו לקבלת התורה מ"ה שהוא למשרי עלה רזא דאחד מיחודא עלאה. ודכ"ע בשבת נתנה תורה כי יומא דקא דריס להתגלות קדושת הללו בלבבות בנ"י אז במ"ת דזרח משעיר למו שהוא קלפית הכעס והרציחה שקלט שורש הרע בזה שממנו הראשית גוים עמלק שהוא שורש הרע דעכו"ם. כידוע דמצורע נשתלח חוץ למחנה ישראל כי אינו ראוי להיות במחנה ישראל וכמו בני דן שפלטם הענן. כי ירדן ירד מדן (בכורות נה.) וא' (נדרים כב.) ונתן לך שם לב רגז אכתי לא עברי ירדנא. וקבלתי כי ירדן בעולם נגד כבד בנפש ושרמוז בל' הגמ' (בכורות שם) שהסמיכו לזכרותא דירדנא כו' זכרותא דמא כבדא. ודן ידין עמו כאחד וגו' שיש דינין קדושים ורוגזא דרבנן דטב. ושאול נענש על שנעשה רחמן על האכזרים כי הוא איש ימיני מסט' דימין וחסד. דע"כ נדחה מהמלכות דמלך במשפט יעמיד ארץ. ודהמע"ה אדמוני אבל עם יפה עינים שאין עושה אלא מדעת סנהדרין וע"פ התורה כי הוא ממולא באהבת ישראל באמת ואין בלבו שנאה אלא לשונאי ה' כמו"ש משנאיך ה' אשנא. וע"כ נא' וכל ישראל ויהודה אוהב את דוד כמים הפנים לפנים. וא' אוהב לשון יחיד כי הוא המאחד כל הנפשות דכנס"י להיות כאיש א' בלב א' דע"כ זכה למלכות עולמים. ועשו הוא אדום קלט הסריות והזוהמא להיות שונא ה' ושונא ישראל כמ"ש דם שנאת דמו של אדם בגופו (ב"ר ר"פ תולדות) ורצה להרוג יעקב שורש קדושת ישראל כי הוא נקרא ישראל מומר (קידושין יח.) כי אף שנולד מלידה מבטן בקדושת או"א דיצחק ורבקה שהי' כל כונתם בקדושה ולהוליד נפשות קדושות. אבל עדיין לא נפקע החבל מג' שיהי' חוט המשולש

שלא יוכל לינתק ועדיין לא נסתלקה זוהמת הנחש לגמרי עד ג' דורות. ומצד כונתם הקדושה נשאר עליו שם ישראל מומר כי ציד בפיו. וידוע מהאריז"ל שהוא מצד נשמת רע"ה ור"מ יסודי תושבע"פ. דע"כ רישיה בעטפיה דיצחק (תרגום יונתן ויחי) שבהשגת המוח שבראשו הי' שואל השאלות בד"ת שהי' שואל מיצחק. אלא שהי' רק מהשפה ולחוץ ולא ממעמקי הלב כי לבו מלא רע והוא ברשות לבו לימשך אחר שרירות הלב נגד עצת השכל. ועקר עצמו ממעט שורש קדושה הנעלם שהי' במוחו ובפיו ונשתמד להיות נעקר וניטל משורש ישראל לגמרי לא כזרע יעקב החוטאים. ונעשה לראש גוים שהוא שורש הרע לבריות ושנאת ישראל הנטוע בכל העמים. וללגלג על דברי חכמים בתושבע"פ שהוא שורש הכנס"י דע"כ נמשל לחזיר המתלכלך בצואה כי כן דין המלגלג. ותעשה קבים נגעים נטלו חזירים כי גם המדבר רק משפה ולחוץ איזה לה"ר על ישראל דינו בצרעת. וכ"ש מי שכל מחשבות לבו רק רע דכולו כן. וזהו הט' קבים שהם הט' מדות שבכל קומה מראשית המחשבה עד סוף ההתגלות לפעל במעשה. וזה הי' נעלם כי הי' פושט טלפיים ומראה עצמו בפעל לא כן. וע"כ הם רק ט' קבים. והקב הי' הוא ההתגלות נתפשט בכל העולם כולו וכל הגוים הנמשכים ממנו שבהם יצא לפעל:

**וישראל** במצרים לא היו בעלי לה"ר כמשאז"ל. ועי"ז זכו ליבנות קומת הכנס"י להיות אומה שלימה וגוי א' בלב אחד. וזהו דזרח משעיר למו דיתרון האור מן החשך. ואחר שהחזיר התורה עליהם ולא קבלוה מצד שרשם ברע דרציחה. נתגלה אור קדישת ישראל בזה וזכו לאור תורה בזריחה בהתגלות גמור דלוחות ראשונות בפרסום. ולשעה זכו גם לחרות דיצה"ר בתאוה שע"ז קטרג עמלק במה שחתך מילותיהם ואמר טול מה שבחרת לומר שגם אלו אין נקיים כי זב אין משתלח חוץ ממחנה ישראל. ודוד המע"ה שהי' שורש קדושת כנס"י ואויביו היו ג"כ שונאי ה' ושונאי ישראל דע"כ כרתן ברוה"ק (עירוכין טו:) הם היו בעלי לה"ר ועליו קטרגו במעשה דבת שבע לומר שמשוקע ח"ו בתאות ואף שהוא הי' מצ"ע נקי לגמרי דלבו חלל להיותו מלך ישראל ושורש לכל ישראל. הי' לו לזכך לבו כ"כ עד שיזדככו גם כל הלבבות דכל ישראל. כי מלך בעולם כלב בגוף שממנו תוצאות חיים לכל האיברים וע"ז נזדמן לו אותו מעשה. וע"י תוקף התשובה יעורר הרהורי תשובה בכל הנפשות דישראל. ויחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו. ואלו זכו אותו דור הי' אז עת קץ בזביחת היצר לגמרי. והגם דזה שלא זכו לא הי' מצידו רק מפני שהיו בעלי לה"ר שזה נמשך להם מכח אויביו שהיו בעלי ג"כ מראשי ישראל כדואג ואחיתופל. סוף סוף לא נתגלה זיכוכו לגמרי. וע"כ א"ל בחייך איני מודיע רק בחיי שלמה בניך שא' זכרה לחסדי דוד ונענה (שבת ל.) כי נתגלה אז שהי' דבוק בחסדים

הקדושים שהיא אהבת הקב"ה וישראל. ולא באהבת רעות הנמשך מחסדים דקליפה כי חסד היא. ואז השחירו פני שונאיו כשולי קדירה. כידוע דהיופי הוא בהגדרת התאות כמ"A הבל היופי זה בועז ולא נמצא בתורה שבח יופי באיש רק ביוסף הצדיק שהי' מוגדר בתאות כי הוא שורש קדושת היסוד שנתגלה בעולם. וע"כ הוא שטנו של עשו ובו נא' האלהים אני ירא. כי היראה שורפת אהבות רעות. אבל הוא היפך מדוד דאותו שנאו אחיו שהם שבטי יה וכלל ישראל. והוא מצד דבה רעה ולה"ר דמשפטו להשתלח ממחנה ישראל וע"כ לעבד נמכר למצרים ערות הארץ מקום הזימה. ששם יתגלה יתרון האור מהחושך וקדושה עוררת קדושה שאח"כ הכיר את אחיו באחוה. וכל מה שעשה נגדם הי' רק מצד תוקף האהבה כדי לנקותם מתוקף חטא המכירה וצער אביהם ולא משנאה כלל. ומ"מ זכה להיות רק מלך על גוים. וכן משיח בן יוסף יהי' רק לכבוש כל הגוים במלחמה ובית יוסף להבה לשרוף את עשו כי מדתו הוא לאכפייא. אבל משיח ב"ד נא' ונהרו אליו כל הגויים ואז אהפיך אל עמים שפה ברורה כי מדתו הוא לאהפחא. דגם לעתיד לא יתבטל החשק והתאוה לגמרי כמ"ש במדה"נ דלא ישתכח חמידו דאורייתא. רק נקרא לבן דאתלבן. כי דוד המע"ה נשתבח ביפה עינים וכלה שעיניה יפות אין כולה צריכה בדיקה. וכן באמת גם הוא היה בתכלית היופי וההגדרה מכל זוהמת תאות עוה"ז המאפילות ומשחירות להיות כבני כושים. רק ההתגלות הי' בעינים כי עינא ולבא תרין סרסורי עבירה ואין את יהיב עינא ולבא לי אנא ידע דאת דילי (ירוש' ברכות פ"א ה"ה) והלב הוא נעלם מכל והי' יראה ללבב והאדם יראה לעינים שהוא בהתגלות. ובמ"ת נא' לבבתני בא' מעיניך ואצלו בב' עינים וכמו"ש (שהש"ר) לכשתעשי בב' עיניך והוא הי' נקי באמת גם במעשה בפעל דהאומר דוד חטא טועה. רק אויביו יאמרו רע לו דאמרו שנתגלה דיופי רק למראה עינים והלב לא כן. וכל הפוסל במומו פסול וע"כ כשנתגלו חסדי דוד הנאמנים השחירו פניהם דנתגלה שהשחרות היה בהם אף שלמראה עינים מסתמא היו לא כן. וכן עמלק שזרק כו' ומסתמא חשב הוא עצמו מוגדר בזה יותר מישראל המולים. וע"ז נא' אני חשפתי עשו גיליתי את מסתריו וגו' כי מצפוני הלב אינו כן דמאחר שהוא שורש רע הוא מלא מכל מיני רע אף שלמראה עין הם ב' הפכים. ובלעם ועמלק שרשם בקליפה א' כידוע והוא הי' נביא או"ה וגם הוא על דבר זה נסמית עינו אמר מי שהוא קדוש כו' ומסתמא הי' הוא מוגדר בזה ביותר. וסופו פרץ גדר עריות כי מעמקי לבבו באמת לא כן. ואצל ישראל בהיפך מעמקי הלב דבוק בה' אף שלמראית העין לא כן בעוה"ז. וזהו ההופעה מהר פארן מישמעאל השקועים בתאות. יתרון האור ישראל הי' הופעה שאינה זריחה גלוי' רק כמדריגת רוה"ק נגד נבואה שהוא דבר ה' בהתגלות וזהו

השגת תושב"כ. ורוה"ק הוא נבואת החכמים בהשגה דתורה שבע"פ דיכולים להשיג יותר כמ"ש ראתה עינו של רע"ק מה כו' כן (במנחות כט:) נגד משרע"ה. אבל הוא השגה בהעלם כד"ש (סנהדרין כד.) במחשכים זה תלמודה של בבל. כי האדם א"י בעצמו שזה רוה"ק והתגלות מהש"י רק שמייגע בשכלו ומשיג. ואלו לא חטאו ונתקיימו לוחות ראשונות לא ניתנו להם אלא התורה וס' יהושע בלבד כמ"ש (נדרים כב:) כי היו משיגים הכל מתושב"כ וכמו לעתיד דלא ילמדו עוד איש את רעהו וכולם ידעו וגו' שיהי' הכל גלוי ופתוח לפניהם. ולתושבע"פ הי' די להם בס' יהושע בערכה של א"י ששם התגלות כבוד מלכותו שהוא מלך הארץ ונקרא אלהי הארץ. וע"כ התגלות זה לא הי' אפשר ע"י משרע"ה שהוא הי' מלך. רק בהתאסף ראשי עם יחד וגו' בהיותם במדבר בקיבוץ א' בלב אחד והיו מנוגבים שם מכל טובות ותאות וחמודות עוה"ז. אבל יהושע היה מלך הארץ להאיר לישראל כי לה' הארץ ומלואה דגם כל חמודות עוה"ז יוכלו להעלותם למקורם: **ומשרע"ה** הוריד תורה מ"ה לארץ. ויהושע בא ללמד ערכה של א"י שיכולים להעלות כל עניני הארץ לשמים ולה'. וע"י החטא דשבירת לוחות והוצרכו לוחות אחרונות בצנעא שנעלם זריחת האור בהתגלות ונקבעו במשנה תורה שאמר משה מפי עצמו. שמזה היסוד לתושבע"פ שביגיעה בשר יוכלו להשיג הנעלם. וכמו שקדושתם נגד זוהמת ישמעאל הוא בהעלם בעוה"ז כן השגת אור הנשפע להם הוא דרך הופעה בהעלם לא בזריחה. והאלהים חשבה לטובה כי בזה יכולים להשיג הרבה יותר כנ"ל. וע"ז נא' העם ההולכים בחשך ראו אור גדול שהאור עי"ז דגול הרבה יותר כשבא מתוך החושך וההעלם. וזהו המקום שבע"ת עומדין שאין יכולים צדיקים גמורים לעמוד. כי מתוך מרירות התשובה זוכים לאור הגנוז לצדיקים לעת"ל שלא נגלה להם בעוה"ז. כי א"א להתגלות בעוה"ז אלא מתוך חושך הקודם דייקא כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא. וכן ו' ימי המעשה ואח"כ יום השבת. שאז התגלות האור. ובפעל הם ו' אלפי שני דעוה"ז ואח"כ יום שכולו שבת ומנוחה וקדושה. כי לא יהי' עוד שום מציאות רע. וזהו הסעודה דלויתן ושור הבר שהוא מזביחת ב' היצרים דתאוה כמער איש ולויות דדגים פריצי כמ"ש בפ' הספינה. ודכעס ונשאה וקנאה זהו מדת שור נגח וכמ"ש בפ' הרואה שגם בהמה אית לה יצרא דנשכא ובעטא. ונגד זה הם ג"כ סעודת שבת שמצוה ג"כ בבשר ודגים כי הוא מעין עוה"ב וא' מס' בו. דרומז לתוקף ההעלם שאין בו שום התגלות גמור בפעל. וכמו"ש בתו"ח דא' מס' הוא שיעור ביטול שהוא כמי שאינו לגבי הקדושה דאז בהתגלות. אבל מ"מ הוא מעין זה. וסעודתא דחק"ת קדישין הוא ריח השדה של תפוחים שנכנס עם יעקב אע"ה שהריח עי"ז יצחק ריח בוגדיו שגם הם נותנים ריח טוב ומלאים

קדושה ומצות כרמון. וזהו ע"י העלאת כל הנפשות למקורן בשבת ומתגלה יחודא תתאה דלה' הארץ ומלואה. וסעודתא דעתי"ק וז"א הוא מצד יחודא עלאה ואור תוס' הנשמה היורד מלמעלה. ואף שהוא ג"כ בהעלם ורזא ולא בהתגלות. מ"מ הוא אור המאיר יותר בלבבות ולמאיר ובא קרא יום. אף שלא נתגלה תוקף האור דגם מעמוד השחר עד נץ החמה וכן אחר שקיעת החמה עד צאת הכוכבים ג"כ נקרא יום. וזהו התגלות בקדושה דיממא דשבת שא"צ עוד לקידוש מה שהאדם מקדש א"ע רק דאני ה' מקדשם. וע"כ קידוש היום נקרא קידושא רבה שזה דגול יותר. וזה למשרי עלה ברזא דאחד. שאומרים ע"ז בתפלת המנחה שהוא סוף השבת שאז התגלות רצון העליון ביותר כטעם קשה עלי פרידתכם בשמע"צ שהוא סוף החג ע"כ אומרים אז אתה א' ושמך א' ומי כעמך גוי אחד שהוא יחו"ע והתאחדות ישראל בעצמם זה עם זה. והם הג' יחודים בשבת דאתאחדא. והוא ג' נקודין דאורייתא הקב"ה והתורה וישראל. והתורה היא המאחדת קוב"ה וישראל וחוזרים להיות הכל כלולים באחד יחיד ומיוחד. ושבת שמא דקוב"ה ובו ניתנה תורה וכנס"י בת זוגו והוא אות הברית בינו ובין בני ישראל ועכו"ם ששבת חייב. וזהו קדושת השבת שמביא בלב אהבת הש"י ואהבת התורה ואהבת ישראל לכ"א כמוך ממש. וזהו היחוד הגמור שמעין עוה"ב ואשרי הזוכה להרגיש זה בהתגלות לבו:

## פרק ז

**עיקר** קדושת השבת הוא המנוחה בו. כמו שתיקנו בתפלה רצה במנוחתינו וגו' יום מנוחה וקדושה לעמך נתת וגו' מנוחת אמת ואמונה וגו' מנוחה שלימה שאתה רוצה בה וגו'. ובב"ר מה הי' העולם חסר מנוחה בא שבת בא מנוחה. ובתענית (כו.) לענין יום ראשון שיוצאין ממנוחה ועונג ליגיעה וטורח. כי האדם לעמל יולד ולכך נוצר ולא לישב בטל ולגרות עצמו בשינה וגם אדה"ר קודם החטא ניתן בג"ע לעבדה ולשמרה. כי האדם נברא בצלם ובדמות ומכמ"ש דאדם בפני שכינה כקוף בפני אדם. כמו הקוף שעושה כל מה שהאדם עושה כך האדם בדוגמא שלעמלה. וכמו שהש"י עסק בו' ימי בראשית במעשה בריאה וכן בכל יום תמיד מחדש מעשה בראשית. ושבת נקרא ע"ש השביתה כי בו שבת מכל מלאכתו. כך האדם שזוכה נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית כמ"ש (שבת קיט:) על האומר ויכולו וכן (שס י.) על הדן דין אמת לאמיתו ובוי"ר (פ' לו) ע"פ בוראך יעקב ויוצרך ישראל עולמי מי בראך יעקב כו' יעו"ש כמו"ש על הכסא דמות כמראה אדם וגו' וא' דגול כחן של נביאים שמדמיין צורה ליוצרה כו' מבואר דצורה הוא הדמות וכמ"ש צורתו של יעקב אע"ה חקוקה בכה"כ. ויוצרה הוא האדם שדימוה אליו כי נא' נעשה אדם בצלמנו כדמותינו. הרי שהוא כדמות העליון ושם קאי על האדם

הגופני עם הנפש שמעולם העשיי' שהוא נעשה בצלם העליון שמעולם היצירה וכדמות שעל הכסא הוא הנשמה שמעולם הבריאה שהוא עולם הכסא. וזהו שורש נשמת יעקב אע"ה שהוא כולל כל מחצב הנשמות של זרע ישראל. ותורה קראתו דמותינו וצלמנו. כי באמת הכל חלק אלהי ממעל ואתה מחי' את כולם ואמר בלשון רבים וכן נעשה לשון רבים. כי רק באצילות איהו וחיוהי חד כו' כי הגם שהש"י אחד יחיד ומיוחד מצד עצמותו. מצד התגלות ההשגה לנבראים שהוא רק מצד פעולותיו בהנהגתו והשגחתו מלבד שיש חילוקים כפי ההשגות של בנ"א כ"א לפוס שיעורא דילי'. וגם באדם א' אין השגתו דומה תמיד מיום לחבירו ומשעה לחברתה הוא מתחלפת ג"כ מצד שינוים שבהנהגה המושג לבנ"א כעינן חלוקת המדות חסד דין ורחמים וכדומה. והשגת האדם הוא במוחו ולבו שהוא בחו"ב ששם משכן הנשמה ורוח. וזהו הצלם והדמות שזוכה האדם הזוכה לרוח ונשמה להיות כל מחשבות לבו ומוחו שקועים ודבוקים רק בהשגת ה' ותורתו שלכך נוצר. והנפש הוא כח הפעולה באברים במעשה המצות בפעל. וצורת יעקב אע"ה הוא תכלית שלימות השגת האדם בעוה"ז שלכך נוצר וא"א לו להשיג יות מצד ההשגה המורגשת בהתגלות מוחו ולבו. וזהו הדמות שעליה נאמר ביד הנביאים אדמה וישעי' אמר וארא ואז"ל (יבמות מט:) באספקלריא שאינה מאירה. היינו כמו הראה שרואין א"ע ושכנגדו. וזהו הדמות שהוא רק כפי השגת האדם. אבל באספקלריא המאירה שהוא שרואין בה מה שמעבר הב' ע"ז נא' כי לא יראני האדם וחי. כי היא השגת עולם האצילות שהכל ביחוד גמור בלי שום פירוד מורגש ממשות וכיוצא כדרך השגת האדם בחיים בעוה"ז שא"א לו להשיג כלל דרך ראי' השגה זו בעוה"ז. וכוחן של נביאים הוא שמדמין הצורה ליוצרה. דע"כ אמר ישעי' על השגת הדמות שמשיגים הנביאים וארא את ה' יושב על כסא שהם יכולין להשיג מתוך הצורה יוצרה עד שיוכל לומר עי"ז וארא את וגו' שזה א"א ע"י השגת התורה מ"ה שהוא השגת משרע"ה שאמר לא יראני וגו' ודע"כ מנשה דייניה לנביא שקר בזה. שהרי הכתוב העיד לא קם נביא כמשה אשר ידעו פנים אל פנים. שהשגת נבואתו הי' מדריגת פא"פ שהוא מקום היחוד הגמור שאין שום מציאות פירוד כלל כידוע שהוא בסוד הדעת המחבר או"א תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין ומשה מלגאו יעקב מלבר שהוא הפנימיות של דמות אדם שעל הכסא שהוא השגת הנשמה לנשמה. והשגה זו הוא רק בידיעה ולא בראי' ופני לא יראו כתיב והראי' רק מצד אחוריים. וזהו ותמונת ה' יביט שאז"ל שהי' רואה את הדמות מיד דיביט לשון הווה ותמידות שזה הי' אצלו מיד בלא שום הכנה. שהשגה זו שהיא מדריגת נבואה לגבי נביאים והשגה גדולה. אצלו היתה מלתא זוטרתי ולא נחשב זה אצלו לראי'

אלא להבטה שאז"ל גבי הבט השמים דאברהם אע"ה שהוא ממעלה למטה שהעלו מעל כפת הרקיע. וכן מדריגת משרע"ה הי' גבוהה ומדריגת ראיית הדמות שהיא מדריגה גדולה לשאר נביאים. אצלו הי' זה מדריגה נמוכה כלפי מדריגתו דנבואתו הי' פא"פ אדבר בו כשהשיג דבור הנבואה שהם כל דברי התושב"כ הי' השגת פא"פ. משא"כ שאר נביאים במראה וגו' בחלום אדבר בו חלום הוא דמיון נגד ההשגה של אדם בהקיץ. ונא' בשוב ה' וגו' היינו כחולמים. כי כל השגה דעוה"ז נגד השגה דלעתיד דלא ילמדו עוד איש רעהו והנכשל ביום ההוא כדוד. שמשיח שיהי' גדול ממשה רע"ה כמשז"ל ע"פ ירום ונשא ימשיך השפעת אור גבוה יותר עד שכ"א כפי מדריגתו שהגיע אליה בעוה"ז ישיג אז הרבה יותר עד שכל השגתו ומדריגתו בעוה"ז הי' רק כחלום ודמיון. כי גם השגת הנביאים בעוה"ז הוא רק מצד הדמות שעל הכסא כנ"ל וזהו דמיון וכמ"ש ביד הנביאים אדמה. וזהו ג"כ במראה אליו אתוודע שגם הידיעה שלהם שלא בדרך ראי' הוא רק במראה ולא כמראה דמרע"ה שנא' עליו ולא בחדות. כי הוא אספקלריא המאירה משא"כ מראה שלהם שהוא הדמות שהיא מראה שאין מאירה. והוא כחידה הרומזת על איזה דבר ואינו כפשוטו וכמו החלום שצריך לפתרון. והדמיון והדמות כן שאינו ממשות הדבר אלא דמיון בעלמא. אבל אע"ג שהיא השגה יותר פחותה יש בה מעלה שיוכל להשיג בהשגה כזו שאינה בהתגלות. דבר שא"א להשיג בהשגה הגבוהה שבהתגלות. וע"ד שאמרו (ב"ב יב.) חכם עדיף מנביא והוא השגת רוה"ק של חכמים שמהם לא ניטלה נבואה כדאי' שם וכמ"ש בחי' הרמב"ן. והיא מדריגה יותר קטנה הרבה מנבואה ועכ"ז היא עדיפא. והיינו שיכולים להשיג בה ועל ידה השגת גבוהות יותר וכמ"ש (במ"ר חקת) ע"פ וכל יקר ראתה עינו דדברים שלא נגלו למשרע"ה נגלו לרע"ק וחביריו. כי כל שהשגה קטנה באיכות היא גדולה יותר בכמות. וכי אשב בחשך דייקא אז ה' אור לי שיוכל להשיג אור ה' ממש מה שא"א להשיג מצד הבהירות והאור שבהתגלות הלב דא"א להשיגו דתוקף האור מכהה עיני הלב. אבל היושב בחושך הוא יכול לראות מה שבמקום האור מרחוק דאצלו אין האור חזק כ"כ:

**והשגת** הנביאים אף שהי' באספקלריא שאינה מאירה מ"מ מאחר שראו דרך אספקלריא דרואין הדמות בראי' ממש אף שהוא רק דמות ולא ממש נחשב ראיה כמ"ש ישעי' ראיתי וגו' וכן יחזקאל במרכבה אמר לשון ראי'. אבל החכמים שנכנסו לפרדס היו רק צופין במרכבה דרך צפייה שהיא מדריגה פחותה מראי' כי משמעות לשון צפייה שהוא מרחוק יותר שאין שם ראי' גמורה. ואמרו (מגילה כב:) הרבה צפו לדרוש במרכבה ולא ראו אותה מימיהם דרך באיבנתא דלבא תליא ע"ש. כי כל צפיית החכמים הי' רק בהבנת הלב

שהוא מדריגת צפייה ולא בראי'. ודייק לדרוש כידוע דד' מדריגת פרד"ס שבתורה הם נגד ד' עולמות אבי"ע וחלק הדרוש נגד הבריאה שהוא עולם הכסא ששם ראיית הנביאים הדמות שעל הכסא ואצלם נקרא ראי'. אבל החכמים שמשיגים רק בהשגת החכמה ובינה שבמותם ולבם נקרא דרוש וצפייה שהם משיגים הדבר מכח עצמם בדרישתם וחקירתם. אף שבאמת הוא ג"כ רוה"ק מה שנמשך עליהם רוח חכמה מקודש העליון הקב"ה. דרק הוא יתן חכמה ומפיו דעת ותבונה והוא יהיב חכמתא לחכימין דייקא. ובלב כל חכם לב שכשיגע בחכמת לבו וכל כח השגתו להשיג. ע"ז אמרו יגעת ומצאת וידוע בפי' לשון מצאת דמיצאה הוא בהיסח הדעת. שהשגתו אח"כ דרך מציאה שמשיג מה שלא יגע עליה כלל. כי קודם ההשגה לא יכול לייגע עצמו על השגה כזו כלל רק למי שיגע בד"ת הש"י משפיע ונותן בו חכמה להשיג גם מה שלמעלה מחכמתו והשגתו כמ"ש (ב"ב יב.) תדע דאתאמרא הכלה למשה מסיני כותיה. וזהו השגת חכמת תושבע"פ שהתחיל מאנכה"ג משנסתלקה הנבואה מישראל שהוא המסטורין של הקב"ה כמ"ש (בשמו"ר ותנחומא פ' תשא). וסוד ה' ליראיו ולישרים סודו דהן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה. דזהו מה שה' שואלמעמך שהוא השתדלות האדם בישרות לבו ומעשיו ע"פ התורה. וזהו החכמה שבלב האדם שלאלו הש"י נותן חכמה ומגלה סודותיו וסתריו:

**ואסתר** סוף כל הנסים שניתנו לכתוב כי כל נביאים וכתובים הם בכלל דברים שבכתב שא"א רשאי לאומרם בע"פ. וכל מה שבכתב הוא ממה שמיד ה' עליהם השכיל. וגם מגלת אסתר ברוה"ק נאמרה לכתוב כי הוא מה שרוח ה' דבר בם ומלתו על לשונם. ואז הי' זמן סוף כל הנביאים שהיו מהם ג"כ מכלל אנכה"ג ואסתר האחרונה לז' נביאות. שבשעת אותו נס הוא שלבשתה רוח הנבואה כמשז"ל ע"פ ותלבש מלכות. וידוע דמלכות היא המדה אחרונה מז' מדות תחתונות שבכל קומה שמסתמא נגדם הם ז' נביאות שהוא השגת הנבואה הנמשך לסט' דנוקבא שהוא בנין קומת המלכות שמים. ובה נשלם הקומה וזכתה למלכות ונבואתה ממדת המלכות שבמלכות שהוא סוף כל דרגין. וזהו סוף כל הניסים ג"כ אותם שבהתגלות לכל העולם כולו דע"כ ניתנו לכתוב. שהכתב הוא מה שבהתגלות לכל ואימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת וגו' בימי מרדכי ואסתר. שבסוף התגלות הקומה שהוא במדריגת התחתונות שהם ההתגלות בכל מדריגות הנמוכים ורחוקים מאד מהקדושה הנקרא אפסי ארץ. שהוא ג"כ סוף כל המדריגות התחתונות הנקרא ארץ. וכל דבר הוא בעולם שנה ונפש כמ"ש בס' יצירה. ובנפשות אסתר סוף מדריגת הנבואה. כי כל הנביאים שהיו אז מכבר שרתה עליהם הנבואה. ורק אסתר אז היא שנעשית נביאה וממנה והלאה לא נמצא עוד התחדשות

נבואה לשום ברי'. כי מאז פסקה נבואה מישראל. ובכתיבת המגילה שהוא התגלות תוקפו של נס לכל הדורות שהוא נבואה הצריכה לדורות שנכתבה לפירסום ניסא. והתגלות הישועה בזכירה למעלה ועשייה בפעל למטה בכל שנה. היתה היא העיקר כמ"ש ותכתוב אסתר וגו' ומרדכי וגו' הוא טפל לה כי עיקר הנס והישועה על ידה. שזהו סוף מדריגת הניסים שלא הי' נס בשיגוד הטבע כניסי יציאת מצרים דמשרע"ה וכן דיהושע ואליהו ואלישע וכדומה. אבל בזה שהיא בקשה מהמלך ועשה רצונה. אף שבאמת נגלה לכל כי היתה ישועת אלהינו ולא בדרך הטבע אצל מלך הפכפך כזה שכבר הרג אשתו מפני אוהבו. מ"מ לא הי' בשידוד טבע ג"כ והוא סוף ניסים המגולים והתחלת ניסים הנסתרים שהש"י עושה בכל יום עמנו גם עתה ולא פסקו מעולם. וזהו מסט' דנוקבא שאינו ישועה שלימה דאכתי עבדי אחשורוש אנן וטסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר וגו' שמשם הי' שורש נפשה. שכל הנפשות הם מאותיות התורה כידוע. וההתגלות דאנכי שבהסתרת פנים זהו סוף וסיום אור הנבואה והשגה דתושב"כ. שמאז ואילך נסתמו הנפשות הנמשכות מאור התושב"כ והתחיל אור הנפשות דתושבע"פ שהם התגלות המסטורין שמתוך הסתרת פנים וסילוק הנבואה:

**ובזמן** ושנה הי' קביעות הנס באדר סוף כל החדשים. ונסמך לגאולה דניסן ראש כל החדשים וכל הניסים. שמשם זכו לקבלת התושב"כ. ובנס דאדר זכו לקבלת תושבע"פ דע"י שהדר וקבלוהו אז מאהבה וחשק גדול זכו דליהודים היתה אורה זו תורה. ותושב"כ נקרא אור לשון זכר ותושבע"פ אורה נובא. כידוע דתושב"כ ושבע"פ הם סוד זו"נ שזו מקבלת ונשפעת מזו ולית לה מגרמה כלום ונקייה באה רק מה שיונקת ומקבלת חכמה מתושב"כ שהוא חכמתו ית"ש דיהיב לחכימין שיחכמו עוד להוסיף חכמה. ומצד העיגולים שהוא סוד אור המקיף כידוע הוא נעוץ סופה בתחלתה דסמוכים יחד זה לזה וחוזרים חלילה דכשמגיע לסוף חוזר להתחלה. כי מצד השגת האור העליון בעצמו שלמעלה מהשגת אדם כשמגיע לסוף איזה מדריגה הוא בא משם להתחלה שהוא השגת אור עליון העצום יותר. ורק מצד מדריגת קומת היושר שהוא השגת אור פנימי שבהתגלות לב האדם. ההשגה הוא מתמעטת והולכות דבציר לבא. ואמרו (יומא כא:) ע"פ ואכבדה חסר ה' שחסר בבית שני ה' דברים שהוא ה' אחרונה דשם הוי' שהוא גילוי שכינה שלא הי' אז שנסתלקה נבואה שזה גרם הסתלקות כל אותן ה' דברים ארון ואש ושכינה ורוה"ק דנביאים ואורים ותומים דחשיב שם. ולעומתן נוספה הה' באורה זו שהתחיל אז. שהגם שהה' היא סי' הנקיבה היא רומזת מיעוט האור מצ"ע כמו שהוא הנוק' לגבי דכורא ונשים דעתן קלה. מ"מ מצינו ג"כ שא' (בגדה מה:) ע"פ ויבן הצלע

שנתן בה בינה יתירה שע"כ זמן דגלות שלה קודם. ונא' חכמת נשים בנתה ביתה והוא ע"ד שנתבאר בענין חכם עדיף מנביא שהגם שהאור בהסתר והעלם הוא משיג בבינה יתירה ועומק יותר. וע"כ אמרו (תנחומא נח) ע"פ העם ההולכים בחשך ראו אור גדול. הוא אור שנברא ביום א' שגנזו הקב"ה לעמלי תושבע"פ שהם בחשיכת. וכמ"ש (סנהדרין כד.) ע"פ במחשכים הושבני זה תלמודה של בבל שהוא כולל כל התושבע"פ שמשנחתם התלמוד עליו אין להוסיף ולא לגרוע. וכל מה שמחדשים אח"כ בהשגת תושבע"פ הוא מה שמוציאים מתוך התלמוד. והיגיעה בתושבע"פ הוא ישיבה בחשך שאין השגת האור מתגלה מיד אלא אחר היגיעה גדולה בצער גדול כמ"ש בתנחומא שם. ומתוך החושך זוכין לאור הגדול הגנוז לצדיקים לעת"ל דאז לא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך דעין בעין יראו בשוב וגו' שלא יהי' עוד העלם כלל. אבל בעוה"ז האור הזה גנוז ונעלם ואינו מתגלה אלא ליושבים בחושך כנז"ל:

**ובמתן** תורה שהי' אז התגלות אותו אור הגדול בכל הלבבות דבנ"י. בגילוי אור האלהות דאנכי ה' אלהיך ההכרה לנוכח ששמעו מפי הגבורה ולא בהסתר. הי' רק לפי שעה כי לא נחקק עדיין במעמקי הלב לפי שהי' רק לפי שעה כי לא נחקק עדיין במעמקי הלב לפי שהי' רק במדריגת אירוסין שלא הי' ההתגלות מצד היחוד הגמור. כי אע"פ שאמרו נעשה ונשמע הוצרכו ג"כ לכפיית הר כגיגית. ואמרו בתנחומא (שם) שהוא על התושבע"פ שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו כו' זה תלמוד שצריך שינון כו' יעוש"ב. ודור המדבר שהם דורו של משרע"ה שהוא פני חמה הם שורש ועיקר מקבלי התושב"כ שהוא אור החמה שהלבנה מקבלת האורה ממנה. ופני יהושע כפני לבנה הוא ראש למקבלי תושב"פ. ודור באי הארץ אלמלי זכו להיות יגיעים ועמלים בתורה היתה אז ההתגלות דתושבע"פ לגמרי שהיו משיגים כל מה שאפשר להשיג בעוה"ז ולא היו צריכים לגלות כלל. אבל הם פנו כ"א לזיתו ולכרמו ואף בזקנים שאחריו כמשז"ל. לפי שקבלת תושבע"פ שלהם הי' רק בכפייה והכרח ולא מאהבה ושלא מאהבה א"א לייגע בה ולהשיג כלל. אבל בימי אחשורוש קבלוה מאהבה וכ"כ אמרו בפרקי היכלות (פ' כז) מיום שניתנה תורה לישראל ועד שנבנה בית אחרון תורה ניתנה אבל הדרה ויקרה כבודה וגדולתה כו' (ע"ש י"ז לשונות של שבת. כי יהי אור אז"ל זו תורה דכתיב תורה אור ונא' אח"כ וירא וגו' כי טוב וטוב הם י"ז מדריגות האלו של יקרות האור הזה שנתחדשו ע"י ראיית והסתכלות הש"י בו. ואור א' הוא תושב"כ שהוא במאמר ה'. וכי טוב הוא השגת התושבע"פ הנמשך מהאור דתושב"כ. ובראי' זו נעשה הבדלה בין החשך ואור כמ"ש (בשמו"ר) דע"י המסטורין דתושבע"פ ניכרין ישראל בין האומות שאין יכולין

לומר אנו ישראל כי החשך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח וגו') לא ניתנו עד שנבנה הבית האחרון ולא שרתה בו שכינה. ושם (בר"פ כח) אני יודע מה אתם כו' מתאוים תורה מרובה אתם מבקשים והמון תלמיד ורוב שמועות כו' להגדיל תלמוד בחוצות ופלפול ברחובות להרבות הלכות כחול הים כו' יעוש"ב. מדוגל חשקם להתחכם ולחדש בתושבע"פ דזהו הקבלה מאהבה וחשק גדול שהדר קבלוהו. ושם (פ' כט סי' ב) רז יצא כו' להם גנוז כו' ולא עלתה על לבי ליתנו לכל הדורות הללו מימות משה ועד עכשיו לדור זה הי' שמור כו'. ושם (סי' ד) וגילה להם סודה של תורה כו' והופיע רוה"ק ממבוי ג' אשר בבית ה' כי לא ירדה ולא שרתה שכינה בבית קה"ק ע"י כסה"כ נסתלסל ועמד בין האולם ולמזבח כו' ועל אותה שעה הוא אומר גדול יהי' כבוד הבית האחרון כו' ע"ש. ורז וסוד ש"ת זה הוא המסטורין וסודות דתושבע"פ שהתחיל ונתחדש באותו דור ע"י חשקם ויגיעתם העצומה להשתדל בה. ושכינה בק"ק שנקרא חדר המטות משכן הכרובים כמער איש ולויות שהוא יחוד הגמור דקבה"ו שהש"י שוכן בתוך הלבבות דבנ"י ממש. דזה פי' יכוין את לבו כנגד בית קה"ק כידוע משם הי' השגת הנביאים. ואז נסתלק זה והתחיל הופעת רוה"ק שהוא ממבוי ג' דק"ק. א'. והיכל ואולם דחד קדושה הוא הב'. ובין אולם ולמזבח הוא הג'. וכמ"ש (פ"א דכלים) דהם הג' ראשונות מי' קדושות. וכל מספר י' הוא קומה שלימה וג' ראשונות הם חב"ד כידוע. וכל השגת חכמה הוא מג' קדושות ראשונות אלו. וק"ק והיכל ואולם הם נגד ג' חלקי התושב"כ שהם תורה נביאים וכתובים ונביאים וכתובים חד קדושה. אבל תורה קדשי קדשים ואינו בערך עמם:

**וזהו** התחלת התגלות היש מאין בחכמה העליונה שממנה המשכת הבריאה כולה וכמ"ש בריש בר"ר ודעת זה רוה"ק כמ"ש רש"י (פ' תשא) וזהו השגת החכמים בתושבע"פ שהיא מצד הקדושה הפנימיות מדריגה נמוכה מהראשונים. אבל ידוע כי מה שמונין חב"ד במנין הי' הוא מצד הפנימיות אבל מצד החיצוניות יבוא הכתר במקומה שהוא למעלה מחכמה והשגה שבמוח כי הוא הוא מקיף שא"א להשיגו בחכמה המשגת ורק בדעת שהוא חיבור חו"ב דהיינו שמתבונן לדעת ולהבין שרשי החכמה ומתייגע לעמוד על עמקוסולידע עיקרם שזהו הדעת. בזה הוא ממשיך רוה"ק להשיג מאור המקיף הנעלם מכח השגת אדם. וזהו גדול כבוד הבית האחרון שבא אחר החטא והגלות וסילוק נבואה שגרם חטאם שלא חזר עוד. כי מקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. כי לצדיקים גמורים מעלתם הגדולה גורמתן מיעוט השגה. לפי שאין הסתרת חטא מחיצה מפסקת ביניהם לאביהם שבמשמים ויכולים לראות אור בהיר בשחקים וע"כ לא יכולים להשיג אור המבהיק ביותר שמכהה העינים. כמו שלא יכולים להסתכל

באור השמש בגבורתו אם לא ע"י מסך מבדיל. והבע"ת שהם העם היושבים בחושך מקודם מלאי עון. כששבים הם זוכים לראות אור גדול מתוך חושך העונות שהם מסך מבדיל שמתהפכים לזכיות עי"ז. שמתוך חשכותם המאפיל הבהירות המבהיק יכולים להשיג אור עליון וגבוה יותר שהוא המקום שא"א לצדיקים גמרים לעמוד שם כלל מתוקף האור. ומשרע"ה אחר מעשה העגל והסליחה ע"ז. ביקש הראיני נא את כבודך ואורייתא וקוב"ה חד. והשגת התושבע"פ הוא עיקר הדרה וכבודה ותפארתה כנז'. וזהו השגת המקום דבע"ת שבא אחר החטא כמ"ש (נדרים כה:) ע"פ ברוב חכמה רוב כעס אלמלא חטאו לא ניתנו להם אלא ה' חומשי תורה וס' יהושע. וריבוי החכמה דתושבע"פ שמתחדש ומתרבה בכל דור ודור לאין שיעור הוא מצד ההעלם שאין הדבר גלוי אלא ע"י יגיעת השכל ועי"ז משיג יותר כנ"ל. וזה בא ע"י ריבוי החטאים שכל מה שהחשך מתגבר כן יתרון האור הבא מן החושך מתגבר ועולה וניתוסף כנגדו כי זלעו"ז עשה אלהים. וכל הגדול מחבירו יצרו גדול וכמ"ש בסוכה ובת"ח יותר מכולם. כי כן יסד הש"י בבריאה להיות ברישא חשוכא והדר נהורא ויתרון האור ישיגו מן החשך. ובלוחות ראשונות שניתן לצדיקים גמורים לא נא' בהם טוב כמ"ש (ב"ק נה.) וכמ"ש דהרגשת הטוב שבאור תורה הוא ההשגה דתושבע"פ ע"י החידושין דאורייתא טועמים נועם המתיקות ועריבת שבד"ת כשמתגלה להם ההשגות הנעלמות מהם מקודם. ועיקר הרגשת הנעימות הוא בהשגת הנעלם. שזהו יתרון האור מהחושך. ולוחות ראשונות הוא האור דתושב"כ וע"ז אמרו (ערכין יא.) דתורה לא איקרי טוב. וע"ש בתו' ד"ה משמחי הק' מקרא דלקח טוב נתתי. טוב לי תורת פיך. ותי' דלטובה הסמוך לשמחה לא. או טוב לב לא ע"ש. וב' התי' אמת והולך למקום א'. כי באמת א' (ברכות ה'.) אין טוב אלא תורה וכן א' ג"כ (מנחות נג:) יבוא טוב ויקבל טוב כו' ושורש הטוב שבבריאה הוא התורה. ומלת טוב הראשון שנא' בתורה ובתחלת הבריאה דמסתמא שם שורש ועיקר כל הטוב. הוא באור שהוא אור תורה אבל אותו אור נגנז ואינו נגלה בעוה"ז. דע"כ נא' בו ויהי שהוא לשון צרה וכמ"ש בב"ר וטובי' גנוז בגויה ואינו בהתגלות שהוא מצד התושב"כ שבהתגלות. רק מצד השגת המסטורין דתושבע"פ שהוא השגה שבהסתר והעלם. וע"כ לא נקרא טוב בלשון הכתוב בפירוש רק לקח דהיינו מצד הלוקח. אצלם הוא מקח טוב שהם יכולים להשיג הטוב דגניז בגויה ע"י יגיעתם בה כשיקבלוה מאהבה וחשק בכל לב. ודוד המע"ה א' טוב לי תורת פיך שאצלו הוא טוב כי הוא מדת המלכות פה תושבע"פ קרינן לה. דהוא שורש התושבע"פ והגבר שהוקם עולה של תושבה שהוא השגת האור מן החושך. שבזה הוא השגת הטוב והנועם שבו וזה נקרא טוב לב. שהוא הרגשת הטובה והאור

בפנימיות הלב שממנו נמשכת השמחה. כמ"ש שמחה לאיש במענה פיו. שהוא השגת תושבע"פ שבפיו שיוכל לענות לשואלו דבר בעתו והוא מה טוב. וע"ש בתוס' דמ"ש ע"פ ויטב לבו שעסק בתורה הוא דרש ולא מפורש בכתוב ע"ש. והיינו דמצד הדרש והשגת התושבע"פ דהאי הוא נקרא טוב לב. שזהו עיקר הטוב שבעולם. אלא שאינו בהתגלות בפירוש בכתב. וע"כ בראשונות לא נא' לשון טובה כלל. ובאחרונות שקיבל ביוה"כ אחר אותה מעשה שהתחילו להיות למדין תורה ושוכחין שזה בא משבירת הלוחות כמשז"ל. וע"י שכחת הד"ת נתחדש הפלפול דתושבע"פ כמ"ש (תמורה טז.) בהלכות שנשתכחו שהחזירם עתניאל מפלפולו. וע"כ נא' דברות אחרונות במשנה תורה שא' משה מפי עצמו ומ"מ הוא מכלל תושב"כ. מלבד שגופי המצות קיבל כבר בהר סיני מפי ה' גם הדברים עצמם שיצאו מפי עצמו דלא נא' בהם וידבר ה' מקודם גם זה תושב"כ. שכל דבריו ג"כ הם תורה שלימה כמו שיחתן של אבות וכדומה מש"נ בתושב"כ. אבל מ"ש אלה הדברים וגו' שהם דברי עצמו מזה הוא השורש לתושבע"פ מה שחכמי ישראל אומרים מפי עצמם. ובאותן דברות נא' טוב אצל כיבוד או"א למען ייטב לך. ובוודאי הך ייטיב היינו השגת ד"ת שנקרא טוב שזוכין ע"י כיבוד או"א כמ"ש (קידושין לא:) באבימי דע"י מצות כיבוד אב אסתייעא מלתא ודרש מזמור לאסף. שהשיג הסוד מ"ש מזמור על החורבן שע"י החורבן והגלות וסילוק השכינה זכו להשגת האור כי טוב דתושב"פ שזהו מזמור ושירה כמ"ש (עירוכין יא.) איזהו עבודה שמשמחה וטוב לב זו שירה. וכן תושבע"פ נקרא שירה כמ"ש (ע"ז ג:) ע"פ ובלילה שירה עמי על העוסק בתורה. ובלילה היינו תושבע"פ כמ"ש בתרגום (שה"ש ובמד'). והיינו דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ. ובלילה שא"א לראות מתוך הכתב ע"כ עוסקים בתושבע"פ ונקרא שירה כמ"ש (סוף מגילה) השונה בלא זמרה כו' ומה דס"ד שם דע"ז נא' בל יחיו עי"ש. היינו דהחיות שבד"ת הוא כשהוא בשמחה ובטוב לב שאז הוא מרגיש חיות. ופריך משום דל"י לבסומי קלא כו' היינו משום דמ"מ אפשר שמרגיש החיות והשמחה בלב אף שלא יכול לבוא להתגלות בפה. וזהו למען ייטב שבא מכיבוד או"א דע"י הכבוד שמכבד למי שראוי לכבד הוא זוכה ג"כ לכבוד כמ"ש איזהו מכובד המכבד את הבריות. ואין כבוד אלא תורה דכבוד חכמים ינחלו והיינו ע"י חכמת תושבע"פ כמ"ש (שמו"ר פ' לח) דלא מצינו כבוד עד יעבץ שכ' בו ויהי נכבד ע"י שריבץ תורה. והוא עתניאל שלכד קרית ספר ראש למחדשים ומפלפלים בתושב"פ. ורש"י (תענית ד'.) כתב שהי' ע"י השראת רוה"ק. והיינו רוה"ק של החכמים לכוין האמת דהלכה למשה מסיני ע"י פלפולו. וע"כ בשכר כיבוד או"א זוכה להשגת חכמה דתושבע"פ שעי"ז יזכה גם הוא לכבוד:

**ולפי** שדברות הראשונות היו קודם החטא דאלמלא חטאו לא נתנה להם אלא תושב"כ. ע"כ לא נרמז שם השכר דהשגת תושבע"פ. ומ"ש (ב"ק שס) לפי שעתידין להשתבר היינו משום דבאמת א' (סוף חולין) למען ייטב לעולם שכולו טוב. ואז יתגלה האור כי טוב הגנוז לכל הנפשות דישראל בלא העלם כלל. וא"כ גם מצד בהירות והתגלות אור דתושב"כ שבראשונות הי"ל ג"כ למען ייטב אלעתיד. וע"כ א' משום שישתברו דשבירת הלוחות הוא ביטול התורה. וכמ"ש (מנחות צט.) משברי לוחות דמונחים בארון לנהוג כבוד בזקן ששכח תלמודו. ושם (ע"ב) דביטולה של תורה זהו יסודה מדא"ל יישר כחך ששיברת. כי ע"י שלמדין ושוכחין צריכים לעמל ולייגע ביותר לאוקמי גירסא ולהגביר כח יותר. וזהו בביטול של התגלות גוף התורה שע"י הגברת כח ביגיעה יותר יוכלו להחזירה וכ"ש ר"ח (כתובות קג:) אי ח"ו משתכחא תורה מישראל מהדרנא בפלפולי. וע"כ אלו הי' כתוב שם ייטב היינו שהי' שם מהתגלות הטוב שבתורה והי' השבירה גם לזה שיהי' ביטול גם להגברת הכח בהתחכמות. א"כ ח"ו פסקה טובה דבמה יוכלו להחזיר זה. דכל החזרה הוא ע"י ההתעוררות האור כי טוב שביקש ע"ז משרע"ה הראני כבודך כנז"ל כדי לקבל לוחות אחרונות ושיתגלה כל הכבוד והיקר והטוב שבד"ת. ומ"ש (ב"ק שם נה.) שא"ל שאלוני אם נא' בהן טוב אם לאו שא"י כו'. ודאי הדבר זר כפשטי' לומר שלא ידע האמורא לה"כ שבתורה ואפי' במשניות היו כולם בקיאים כש"כ בתורת משה כי הם חיינו. וצריך כל א' להשלים פרשיותיו עם הצבור ועיקר לימודם הי' בתושב"כ ודרשותי' ודקדוקי' כש"כ בעשרת הדברות. אבל שם הלשון נאמר טוב ול"א ייטב דמשמע דכבר יש טוב מורגש. וזהו ג"כ מ"ש מפני מה כו' ובדברות אחרונות נאמר טוב משמע דהקושיא על מה שבאחרונות נאמר. דאי הקושיא רק אראשונות דלא נאמר הי"ל רק מפני מה בראשונות לא נאמר. וכן מבואר ממ"ש לו עד שאתה שאלני למה נאמר בהן טוב הרי דהשאלה למה נא' באחרונות. והיינו דהתגלות הטוב מצד התושב"כ שהוא בהתגלות א"א בעוה"ז דנגנז לעת"ל וע"כ גם באחרונות הרי עכ"פ גם הם מכלל תושב"כ לא הול"ל לשון טוב דלא נמצא גבי תורה מצד התושב"כ עצמה כנ"ל. וע"ז אמר שפיר איני יודע אם נאמר טוב בהווה כלל דייטב כתיב ויש לפרשו לעולם שכולו טוב. ואין התגלות טוב בהווה אלא הבטחה על מה שיתגלה לעתיד. ובזה יש לשאול להיפך למה לא נאמר גם בראשונות וכך הי' לו לשאול ולא למה נא' באחרונות. ועל שאלה זו הוא התשובה דמפני השבירה כנ"ל:

**ואחר** שבירת הלוחות האישור כח דמשרע"ה הוא מה שנתחזק לשאול הראני וגו' משאר"כ קודם נאמר ויסתר וגו' כי ירא מהביט. ולחד מ"ד (ברכות ז.) א"ל כשרציתי לא

רצית עכשיו כו' עיש"ב. דאז אלמלא הסתרתו שהוא לא רצה להסתכל במפולא ונעלם הי' יכול לראות ולהשיג גם מה שא"ל אח"כ שא"א לראות בחיים בעוה"ז. וע"כ דהי' משיג ההשגה דעוה"ב שהי' זוכה לחיי עולם. אבל מה שחשד לישראל והן לא יאמינו לי זהו מצד שהי"ל חסרון אמונה בעצמו שיהי' הוא כדאי והגון לכך. וע"כ הסתיר פניו שחשב שאינו ראוי להתגלות זה. ואף שראה שהש"י רוצה להתגלות לו חשב שזה לנסיון ושהוא לא יהרם כנדב ואביהו שאמר משרע"ה עליהם שגדולים ממנו ומאהרן ונתחייבו מאז על ויחזו את האלהים כמשאז"ל. וגמר עונשם הי' ג"כ במעשה דחשאי שבפנים בהשגת אור עליון שלמעלה מכח השגת אדם בחיים. ומשרע"V עניו מכל האדם ולא החשיב עצמו לכלום וידע להזהר מזה. וע"כ אמר עליו בכל ביתי נאמן הוא שלא היה צופה ומסתכל אלא במה שידע שהש"י רוצה וחפץ שיסתכל. ובאהל מועד ישב לו מן הצד עד ויקרא אל משה כמשאז"ל. אף שקיבל תורה ועלה למרום והריד שכינה בתחתונים וכל הגדולות. לא רמו עיניו לחשבו שהוא ראוי לקרוא אותו. דלפעמים הש"י פועל דגולות גם ע"י מי שאין ראוי לכך. ע"ד וחנותי אשר אחון אע"פ שאינו כדאי רק דלדידי' קיימא שעתא ועת לכל חפץ וכל נפש. וע"כ גם בשליחות דיציאת מצרים סירב וא' מי אנכי וגו' שלא נא ביד תשלח. ר"ל ביד מי שהוא ראוי לכך שתשלח על ידו. כי לא רצה ליגע במה שאינו מוכן לו. שזהו רק לשעה דקיימא לי' ולא לעלמי עד. מאחר שעצמותו אינו ראוי לכך. והוא לא רצה אלא במתנת חלקו השייך לו שזהו דבר הקיים לעד. ורשב"נ אמר שם בברכות בשכר ויסתר כו' מהביט זכה כו' דס"ל כי טוב עשה בזה. כי אותו התגלות הי' רק לפי שעה לצורך השליחות. כי עדיין הי' טירון לנבואה כמ"ש בשמו"ר ולכן נתיירא שחשב שאין שייך לו. והוא השגת אור שלמעלה ממדריגתו. ובשכר זה זכה לתמונת ה' יביט הינו בהווה ותמידית. וכמש"ל שע"ז א' רואה הדמוד מיד דהינו בלי הכנה קודם כדרך הנביאים. וכמ"ש במ"נ דזה ג"כ הבדל בין נבואות מרע"ה. דהוא הי' במדרגה זו בקביעות. וזכה ע"י שנתיירא ממדריגה דלפי שעה. ולדידי' הך התגלות לא הי' יותר ממה שזכה לה אח"כ. רק דאז ירא ואח"כ זכה ליקבע התגלות זה בקרב לבו. אבל לאידך מ"ש אותה התגלות הי' ממדריגה גדולה מעין עוה" ב שלא זכה לה אח"כ בעוה"ז כלל. כי בכל עת רצון הקב"ה רוצה להשפיע בתכלית השלימות ולהאיר לגמרי כמו שיהי' לעת קץ ולעתיד לזכות לאור הגנוז לצדיקים לעת"ל. ואלו זכו ישראל אז לא הי' משה מסתיר פניו באותו העת רצון והי' מקבל ההארה הגדולה הזו ומאיר בה לכל ישראל. אבל בשביל שאותו דור לא זכו בעיני מרע"ה וכמשז"ל שאמר באיזה זכות יצאו ולא האמין שיוכלו ישראל להגיע למדריגה כזו. וע"כ ירא גם הוא מהביט כי אין התגלות לראשי הדור אלא

בשביל הדור וכמ"ש דכל זמן שהיו ישראל נזופים במדבר לא הי' הדבור למרע"ה. וא' בברכות ע"פ לך רד כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל. דמה שהאדם זוכה לעצמו ע"י השתדלותו ועבודתו אינו אלא דבר מועט. ועיקר הארת השגת הגדולות שהי' לגדולי הדורות שהשפיעו להם מ"ה. הכל הוא רק בשביל ישראל:

**ומדריגת** מרע"ה שנא' עליו בכל ביתי נאמן הוא כמו נאמן הבית שבעה"ב מאמינו על כל שלו. כי יודע שלא יקח שום דבר בלא רשות ורצון הבעלים. והלקיחה למעלה הוא ההסתכלות במופלע ממנו. ואע"פ שהש"י הביאו למרע"ה חדריו וגילה לו כל גנזיו. הוא הי' נאמן שלא נסתכל אלא במה שידע בבירור שהוא רצון הש"י בכך לתועלת הנהגתו והארתו לדורו ולכל הדורות עי"ז. וישראל שבאותו דור היו בתכלית השיקוע כמ"ש ע"פ גוי הללו כו' ולא נגאלו אלא בשביל האמונה. שזהו שורש כולל כל התורה כולה. כמ"ש בא חבקוק והעמידו על א' צדיק באמונתו יחי' שעי"ז לבד הוא דבוק בחי העולמים. ויחי' חיי עד אפי' שקוע במקום ששקוע. דאמונתך בלילות כתיב. גם כשהוא בתכלית החשך ושיקוע דעוה"ז הדומה ללילה שמחשיך ומעלים כל האורות. ע"י ההתחזקות באמונה זוכה להיות ה' אור לו. וע"ז אמרו ועמך כולם צדיקים. וישראל מאמינים בני מאמינים. ועי"כ יוכלו לבוא לכל מדריגת היותר גדולות שאפשר לאדם לבוא. כי זהו השער לה' אשר צדיקים יבואו בו. גוי צדיק שומר אמונים. תרעא לאעלא גו מהימנותא. כי אמונים נוצר ה' ועיניו בנאמני ארץ. וגם גאולה העתידה רק ע"י האמונה. ומרע"ה לא האמין באמונת ישראל כ"כ שא' והן לא יאמינו לי וגו'. וזה גרם לו היראה מהביט. רק אחר סליחת החטא שזכה למקום שבע"ת עומדין. חשב שכבר זכו למחילה גמורה. ושהוא עת רצון גמור כביציאת מצרים. ושיוכל להגיע עתה למדריגה זו דהראיני וגו' וא"ל כשרציתי כו' כי לא כל עת רצון שוה. וביציאת מצרים הי' עת רצון של גאולה לגמרי. אבל עתה אע"פ שהוא ג"כ עת רצון דסליחה. אינו עת רצון גמור דמחילה שלימה לגמרי שהרי א' ביום פקדי ופקדתי. והטיחו מ"מ להעביר כל טובי הוא טוב הגנוז המתגלה בעוה"ז בהשגת חכמים בתושבע"פ כנ"ל. וזהו על פניך. כי חכמת אדם תאיר פניו. וזהו היקרון אור (בעד עור) דפני משה. והוראת על פניו בכ"מ בלשון הכתוב ר"ל בחייו. ולפי שראי' גמורה א"ל אח"כ דא"א בחיים. אמר דזה יהי' בחיים. שהוא הטוב דרך העברה לבד ואינו התגלות בפעל אלא מצד ההארה בפנים לבד. וקראתי בשם ה' אז"ל על הי"ג מדות של רחמים. וידוע דהן הם הי"ג מדות שהתורה נדרשת. שהוא היסוד לתושבע"פ וחכמת חכמי ישראל. ואז גילה לו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כמשז"ל. וע"ז א"ל וחנותי את וגו' אף שאינו כדאי דראה מה שתלמידים קטנים עתידים לחדש דברים

גדולים שנעלמו מגדולי הדורות שלפניהם. ומקום הניחו לכל א' וא' להתגדר בחלק חכמתו שחלק ליראיו. ודבר זה בתולדה שנגזר עליו חכם או' טפש. אף דצדיק ורשע לא אמר ותלוי בבחירה. וע"כ יש חכמים שהרשיעו מעשיהם כדואג ואחיתופל ואחר. ומ"מ אז"ל אין תורתו נמאסת. ולפי שהשפעת החכמה אינו מצד המעשה הנגלות רק כפי רצון העליון בלא טעם נגלה. ע"כ אמר ע"ז את אשר אחון לא שיהי' כדאי וזוכה לכך:

**וזהו** המאמר הא' לתשובה על בקשתו הראיני וגו' שהוא מה שמוכן להשפיע לו כל טובו אבל רק דרך העברה. וג"פ ויאמר נא' שם שתשובתו ית' ע"ז נחלקו לג' מאמרות. כי ג' מדות ההשפעה יש. ובמוחין הם חב"ד. ובפועל חג"ת כנודע. ומאמר הא' הוא מצד החסד והשפעת החכמה שבמוח. דשם הוא השגת חכמת חכמ"י מה שאפשר להשיג בשכל אנושי בעוה"ז. ומאמר הב' הוא מצד מדת הגבורה והצמצום. והוא מכח הבינה שבלב דמתמן דינין נותערין. כי שם הוא משכן היצ"ר שבאדם שיושב על ב' מפתחי הלב כמ"ש בהרואה וכמ"ש כי יצר לב האדם וגו'. וכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. וזהו המסך מבדיל שלא יכול להיות התגלות גמור בעוה"ז. וע"כ אמר לו בזה לא תוכל לראות וגו'. ופי' האדם וחי הוא עד"ש באדה"ר פן ישלח וגו' וחי לעולם דמאחר שנעשה ערבוב טו"ס א"א להניחו. וכד"ש בב"ר גבי אברהם שלא רצה לברך ליצחק משל וכו' אם אני משקהו גם אילן של סם המות שותה כו'. ועשו ויעקב הם שורש כל הטו"ר שבעולם. ובמעשה ברישא חשיכא כו' ובמחשבה הוא להיפך. וישראל ראשית המחשבה וכמ"ש בב"ר דיעקב בכור ליצירה. והוא מצד עצמו תיקן הכל לגמרי דע"כ אמרו דלא מת. דאדה"ר גם אחר התשובה לא יכול לתקן לגמרי לבטל גזירת המיתה. שזהו בהפרדת הרע לגמרי מהטוב ולא יכול בחיים כפי גודל קלקולו וכח תשובתו שלא הי' כ"כ. וכלי חרס אין לו טהרה אלא בשבירה ושבירתן של כלים היא מיתתן והיא טהרתן. שאז נפסק זוהמת הנחש אחר שנעכל הבשר שנקלט בו ממשכא דחויא. שנעשה לו לכתנות עור תחת אור הראשון שנגנז. ויעקב אע"ה שזכה להיות אב אומה הישראלית שמטתו שלימה כולו זרע אמת לא ידח מהם נדח כלל ומכ"ש ע"פ ריח בגדיו ריח בוגדיו. דגם פושעי ישראל מלאים מצות כרמון. ואע"פ שחטא ישראל הוא. ויש לו דביקות בחיי עולם שנטע בתוכינו. הוא תיקן מצד עצמו כל החטא דאדה"ר שבפעל בתאות האכילה. שהשעיר נושא כל עונות תם. שהוא הפריד כל הרע ומסר לעשו שהוא חלק הרע שבא עמו מצד הערבוב דטו"ר הבא ע"י אכילת עה"ד שיש בכל הנפשות עירבוב דטו"ר. שהם אילנות דסם חיים וסם המות הדבוקים ומחוברים יחד שצריך להפרידם. דאל"כ יהי' קיום גם לסם המות. וע"ז אמרו (בחגיגה טו.) זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חבירו כו'. נתחייב רשע נוטל כו'. כי כל

צדיק יש לוח חבר רשע מצד הערבוב דטו"ר זה לעומת זה. וכשהצדיק זוכה הוא קולט כל הטוב גם מה שבחבירו. והרשע קולט כל חלק הרע. ובזה נפרדים זה מזה:

**ושורש** זה הי' ביעקב ועשו שנוצרו תאומים שזכו יצחק ורבקה שיתברר על ידם. ובהם עדיין הי' קצת ערבוב אבל בצאתם מהמעים יפרדו. וביום שמת אאע"ה ששלט גם באותו צדיק מדה"ד. שעדיין לא נתברר בהם הטוב מהרע לגמרי בחיים. ורק ע"י המיתה נפרד והוא אב העולם. ובפירוד דטוב מהרע לגמרי שע"י פטירתו. גרם יציאת עשו לתרבות רעה דנתפקר אז וכמשז"ל שא' גם באותו זקן כו' לית דין כו' שיעקב אע"ה קלט אז כל הטוב בפ"ע וכל הרע קלט עשו שנתפקר לגמרי. ובא עיף מג' עבירות חמורות שעשה שהם ההיפך מג' קדושות של ג' האבות כידוע. ואמר ליעקב הלעיטני וגו' היינו שימסור לו כל שורש חלק הרע הבא מאכילת אדה"ר. דמזה הי' התחלת הרע בתאוה ואח"כ נמשך לקין ברציחה. וזהו מן האדום האדום ואדמוני הוא שופך דמים. והוא דרגא דעשו ביחוד על חרבך תחי'. וביקש ליקח גם השורש מזה שהוא בהלעטה ואכילה. וכשראה יעקב שהוא רוצה לקלוט כל חלק הרע הבין שהוא מוכן לקלוט כל הטוב ע"כ אמר מכרה כיום בכורתך. כי כל הערבוב הוא מצד העוה"ז הדומה ללילה שמצד החשך א"א להכיר ולברר. משא"כ עוה"ב שדומה ליום המאיר מצד האורה ניכר לכל הטוב מהרע ונתברר זה מזה ואינם בערבוב. ואז יהי' הבירור שיבוער הרע מהעולם לגמרי ואהפוך אל עמים וגו'. כי מאחר שניכר וגלוי שזה רע מי יבחר ברע. אבל אז ההתגלות הי' רק ליעקב. ועשו נשאר בתוקף החושך יותר כי אמר לרע טוב ושם חושך לאור. ואצל עשו הי' ג"כ זה נחשב לו לאור. מה שעמד לדעת דלית דין ולית דיין ולמה לו בכורה. ואין טוב כ"א אכול ושתה בתענוגים והנאות מורגשות גשמיות בפעל בעוה"ז. וכדרך אפקורסי זמנינו שבפורקם עול תורה ומצות מצוארם יתפארו שהגיעו לאור. וע"כ אמר כיום בכ' הדמיון וכמו שהוא היום בירור גמור. שאצל עשו הי' נחשב בקשת יעקב בכורה שמתעה עצמו בדמיונות לקנות דבר שאין בו ממש. כי לא האמין בקדושה שיש בבכור שאינו מורגש. והוא מקבל דבר ממשיי מאכל ומשתה. וע"כ אמרו בב"ר שאסף כת של פריצים וא' כו' ניחוך עליו הה"ד ויבז וגו' שהי' אצלו זה לחוכא. ובאמת לא שייך מכירה בקשות בכורה. אבל כפ"מ שהי' באותו יום הבירור שלקח עשו כל הרע. הי' הוא יכול ליקח תמורתו כל הטוב. שממילא הי' נפרד מעשו ונשאר יעקב כולו טוב. וזה כולו רע והוא כעין מכירה וזהו כיום. ובפ' חלק דרשו ע"פ וישליכם וגו' כיום מה היום מאפיל ומאיר כו' וגם כאן הי' מאפיל לעשו ומאיר ליעקב. ועשו חשב להיפך ולא רצה להונות את יעקב לומר שנותן לו דבר חשוב. כי הוא הי' פושט טלפיים לומר טהור אני. והיינו בעניני

עוה"ז ובמה שבין אדם לחבירו מראה עצמו לאיש נאמן וטוב. ובדרך כל המתפקרים בני ערב רב הבאים מסט' דידי'. ואמר לו האמת שאצלו. כי הולך למות ואין בשאול תענוג ומה הנאת עוה"ז יש מהבכורה. ולפי שיעקב עכ"ז נתרצה לתת לו המאכל תמירתו. מכר לו והי' לשחוק בעיניו. ובחוכא זו נגמר הדבר שחתם הקב"ה ע"ז כמ"ש בב"ר. היינו שנתקיים והוחלט הבירור דעל עשו א' בב"ר הא שוא שבראתי בעולמי. כי לקח לחלקו שהוא שורש כל השקר בשיקוע בעוה"ז עלמא דשקרא. וכמ"ש בב"ר דכולו שקרים. והאמת ליעקב. ושקר אין לו רגלים וקיום. וכן הוראת כזב דבר הפוסק. וכל ענייני עוה"ז אין להם קיום רק לשעה. וסוף לכלות הכל. ועשו כפר בתח:ה כי גם הוא אין לו עוד שורש הקיום לעד. ובמותו יאבד הכל ולא ישאר ממנו שורש וענף. דלשון שקר הוא רק עד ארגיעה. משא"כ שפת אמת דתכון לעד. והוא דבר הקיים לעלמי עד. וע"כ לא שייך מיתה ביעקב אע"ה כלל. רק למראית העין בעוה"ז חנטו וקברו וספדו. אבל באמת מה זרעו בחיים אף הוא. כי שורש נפשו עצמה היא המתפשטת בזרעו בכל דור ודור. וע"כ הקב"ה שומר עמו ישראל לעד. כי הוא שומר אמת לעולם. ונקודת האמת שיש בכל זרע יעקב היא נשמרת וקיימת לעד שאין לה ביטול לעולם כלל. וע"כ א' בשבת דאצל יעקב פסקה זוהמא ואידך מ"ד א' במ"ת ושניהם אמת. ויעקב בירר בפעל וזהו מלבר ומצד עצמו כבר נסתלק ממנו זוהמת נחש לגמרי דע"כ לא מת. ומשה מלגאו בירר הפנימיות ועי"ז נזדככו ג"כ הפנימיות דכל הנפשות מישראל וזכו לקבלת התורה שהוסרה הזוהמא מכולם לגמרי להיות חירות מיצה"ר וממה"מ. אלא שאח"כ גרם החטא עוד טרם ירד מרע"ה ממ' יום דקבלת התורה דככלותו לדבר נתן לו הלוחות שהוא הגמר דמ"ת. ואלו זכו שיהי' נגמר לטוב הי' הכל בשלימות כי חקיקת הלוחות שהי' מעשה אלהים ומכתב אלהים הי' חקוקה על לוח לבם כמ"ש אלעתיד. והי' נקבע בלב לגמרי בביטול היצ"ר שלא יכול להשתנות עוד. אבל באותו רגע עצמה שהי' הקב"ה עוסק לחקוק להם חוקי חיים הי' ההתגברות דזה לעומת זה שגרם הביטול ושבירת הלוחות וחזר הקלקול וגזירת כאדם תמותין. ואחר שזכו ללוחות אחרונות ביוה"כ שהי' מחילת החטא. וחשב דכבר נתקן לגמרי שהוא דוגמת תחה"מ. כי לוחות ראשונות מעשה אלהים דוגמת אדה"ר יציר כפיו. שגרם החטא ונגזר עליו מיתה. כי הגם שהאלהים עשה האדם ישר ונשמה שנתן טהורה. מאחר שהבחירה לאדם יוכל לקלקל. וע"ז אמרו במד' הראה לו חטים וגלוסקאות דמעשה בנ"א חשוב יותר לענין המילה. שמצד הבריאה יש באדם ערלה והוא משכא דחויא החופה על בשר קודש ואות הברית. וצריך להסירה בהשתדלות אדם. וע"ז אמרינן בכתובות גדולים מעשה צדיקים שהוא קדושת המקדש

שהשכינו שכינה בתחתונים ע"י מעשיהם הטובים. ממעשה שמים וארץ מה שהש"י השכין שכינתו למטה בתחלת הבריאה ויצירת אדה"ר. וכן לוחות אחרונות א"ל פסל לך שיהי' מעשה שלו ביגיעתו והשתדלותו. והוא השורש לתושבע"פ שזוכים עמילי תורה ביגיעתם. ודוגמת תחה"מ שא' העוסק בתורה טל תורה מחייהו. שהוא באה לו ע"י השתדלותו בעוה"ז. וא' בפסחים עתידים צדיקים שיחיו המתים שנא' ואיש משענתו וגו' שתחה"מ הוא מעשה צדיקים היינו מה שהש"י עושה ע"י מעשיהם של צדיקים ולא מעצמו כתחלת הבריאה. שעדיין אדם אין שיזכה לזה ע"י מעשיו: **וקדושת** שבת דקביעא וקיימא מצד הש"י שמוצא נייחא בעולמו שברא. הוא מה שהש"י נותן קדושה בלב איש הישראלי מעצמו שלא בהשתדלותו. וזהו המתנה טובה שאז"ל על השבת שיש לו בבית גנזיו שזהו בגנזי מלכא. קדושה גנוזה ונעלמה בעוה"ז שאין אדם יכול להגיע לה מעצמו כלל. ועכו"ם ששבת חייב. כי אדם לעמל יולד והם נבראו לעבוד האדמה דלשבת יצרה ולעסוק בכל ל"ט מלאכות ולהיות איכרים וכורמים לישראל כמו שיהי' לעתיד. וישראל נבראו לעמל פה בתורה. וזהו תושבע"פ שבעמל ויגיעה כנ"ל. משא"כ תושב"כ דכתיבא ומנחא ודכ"ע בשבת ניתנה תורה כי זהו מה שהש"י נותן חכמה מפיו שלא ביגיעת אדם. ודבר זה ג"כ מתנה לישראל לבד ומורשה קהלת יעקב. ועכו"ם העוסק בתורה חייב. דלא יהיב חכמה אלא לחכימין. ובלב כל חכם לב שבהם הראשית חכמה שהוא יראת ה' כמ"ש (במ"ר פ' ברכה) דכל שיש בו יר"ש כל התורה והחכמה נתון בלבו. דהן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה. וא' (בסנהדרין כ.) שקר החן זה דורו של משה ויהושע כו' אשה יראת ה' וגו' זה דור של ריב"א כו' כי משה ויהושע הם דור מקבלי תושב"כ מה שהש"י השפיע להם חכמה בלא השתדלותם. וזהו דרך מציאת חן. ושקר הוא דבר הפוסק כי מה שבא לאדם בקל ולא ביגיעה אינו דבר המתקיים וכמ"ש (עירובין נד.) אם עָרוכה ברמ"ח אבריו היא שמירה כו' והעיקר הוא מה שהאדם זוכה בהשתדלותו ויגיעתו. דזהו מה שה' שואל כ"א ליראה. וזהו דורו ש"ר יהודה בר' אילעאי שהם זכו להמסטורין דתושבע"פ ונקרא ע"ש ריב"א כי הוא ראש המדברים בכ"מ. הגם שהי' זה בגזירת קיסר מאותה מעשה דפ' ב"מ (שבת לג:) הכל גזירת שמים מפי עליון דלב מלכים ביד ה'. ונבחר מה' לראש המדברים בתושבע"פ ע"י יגיעתו הגדולה בהרבצת תורה בישראל יותר מכולם. וידוע דכלל ישראל כל הכנס"י נקרא אשת חיל ואשה יראת ה'. כי כולם זרע אמת וחלק ה' עמו ושורש נפשותם דבוק בשורש התושב"כ ושבע"פ. ויש בכל א' מישראל השורש מחכמת לב דיראת ה' שבלב. שעי"ז זכו כולם לקבלת תורה מ"ה שנתן לישראל שהם חכימין מחכמי לב שהחכמה מתקיימת בלבם. משא"כ בטפשים

כמ"ש במד'. כי מצד השפעת החכמה מה' לבד זהו דבר שאפשר לפסוק ולהתבטל. אבל ישראל מצד יראת ה' שבלבם חוזרים ומתקנים עד שביטולה זהו יסודה דמהקלקול נעשה תיקון וזכו ללוחות האחרונות ביוה"כ. שהוא שבת שבתון שזכו להמשיך קדושת שבת על יום חול ע"י מעשיהם. ודייקא ע"י הקלקול והחטא כששבו אח"כ וזכו למחילה נעשה מזה קדושת יוה"כ לדורות יום מחילה וסליחה לשבי פשע ביעקב. שהוא דוגמת קדושת שבת דקבועא וקיימא מצד הש"י המשחה והנייחא שיש לו מעולמו שברא. שכולו טוב מאד שאז"ל מאוד זה יצה"ר שתכלית הבריאה בשביל ישראל קדושים זרע יעקב שאין בו פסולת. שאף הרע שבהם יתוקן הכל וישוב להיות טוב מאוד:

**וזהו** קדושת יוה"כ שע"ז רמזו בר"ה ע"פ ה' ה' אני ה' אחר שיחטא וישוב. ובתדבא"ר פ"א ימים יוצרו ולו א' בהם זה יום השבת ד"א זה יוה"כ ע"ש. וימים יוצרו זהו כל מע"ב כידוע מ"ש ששת ימים עשה ה' ולא בששת דכל הבריאה הוא הימים עצמם שהם הזמן. והכל הוא בעולם שנה ונפש כמ"ש בס' יצירה. ובריאת הזמן דו' ימי בראשית הוא כל הבריאה שבהם ובכחם נברא הכל. בכל יום כפי כח פעולת אותו יום. והנייחא של הש"י בכל הבריאה הוא יום השבת. שהוא אחר ההסתכלות בכל הבריאה שטוב מאד. דכל פעל למענהו לקילוסו. וכשם שקילוסו מהצדיקים כך קילוסו מהרשעים. וסוף הכל דידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל וכו' ויאמר וכו'. וימי השנה הוא התפשטות כל הנבראים מעצמם ופעולתם אחר הבריאה. ואותם הזמנים דהתפשטות הבריאה ישראל מקדשי להו. שקדושתם הוא מעשה הצדיקים בהם ולו ית' א' בהם הוא יוה"כ שבו הוא הנייחא הגדולה שהגם שחטאו עכ"ז הכל נתלבן ושבו להיות נקיים כמה"ש בלא אכילה ושתיה. וקדושת שבת הוא אדרבה להתענג במאכל ומשתה. כי האדם נברא שלא יוכל להיות בלא אכילה ושתי' ומזה מקבל החיות. ואדה"ר נצטוה מכל עץ הגן אכל תאכל הוא מ"ע. שזהו תיקון כולם ע"י אכילת אדם אותם כידוע. ואכילת פירות ג"ע שנטעם ה' הוא דוגמת אכילת המן במדבר לחם מ"ה שעי"ז נבלע התורה במעיהם כמשז"ל. וכן אילנות דג"ע מאחר שהש"י נטעם. הוא מה שהש"י נותן מ"ה. אבל אחר החטא באכילת עה"ד שהוא אכילה בתאוה גשמיות מצד היצ"ר. גירש מג"ע ולא זכה עוד לאכילה הרוחניות בפירות ג"ע. עד שזכו ישראל וניתן להם יום השבת. דאכילת שבת ידוע דכולה בקדושה. והיא כאכילת מן ופירות ג"ע. וזהו מקדושה דזיהרא עילאה דאדה"ר שהי' לו קודם החטא. מה שיכולים להגיע אלי' גם אחר החטא ע"י התשובה. כי שבת בראשית הי' אחר החטא שעשה תשובה ואמר מזמור שיר ליום השבת כמשז"ל. וזהו הקדושה מעין עוה"ב דאז יבוקש עון ישראל ואיננו.וכאלו לא חטא מעולם:

**ויוה"כ** ג"כ דוגמת עוה"ב דהיא שלימות הבינה שבלב. דלבבו יבין ושב. ועוה"ב אין בו אכילה כו' רק כו' ונהנים מזיו השכינה. והוא הלחם שמה"ש אוכלין. וכענין ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו שא' בזוה"ק אכילה ודאי כידוע. ורע"ק אמר בפ' יוה"כ דגם המן לחם שמה"ש אוכלין. כי רע"ק הוא הי' שורש דתושבע"פ כידוע. ומצד מדריגתו השיג דגם באכילת מן הי' אותה קדושה עצמה דהנאת דמה"ש. ומתסמא כן הרגיש גם באכילת שבת שלו. כי גם באכילה ממשיית שבעוה"ז יוכלו להשיג אותה קדושה. כפי היקר שראתה עינו. ור"י אמר טעית וכי מה"ש אוכלין לחם כו' דאף דנקרא אכילה ושתי' אין נקרא לחם. אף דמצינו לכו לחמו בלחמי על השגת התורה אין זה למה"ש דלא ניתנה תורה למה"ש. והשגת אור שע"י השגת התורה שהשיג רע"ק אין זה השגת המ"ש. וביוה"כ שאין בו אכילה ושתי' הוא השגת זיו השכינה כמה"ש. וע"כ קבעו רז"ל דרשות דפ' המן בפ' יוה"כ ואליבא דרע"ק שהוא לחם שמה"ש אוכלין. דהשגת זיו השכינה הוא אור הגנוז דתושבע"פ. דתושב"כ היא הנמשלת ללחם ויין לחמי ומסכתי. וא' (ע"ז לה.) ע"פ טובים דודיך מיין. חביבים דברי סופרים מיינה של תורה. כי הם זוכים להחביבות דדודיך שהיא אהבה וחיבה דתושבע"פ. שבא רק ע"י תוקף האהבה וחשק כנז"ל כמים הפנים לפנים וגו' הוא ג"כ התגברות אהבת הש"י והתורה. שמזה המשכת הרגשת הטוב שבד"ת כנ"ל. וע"כ אמר טובים דודיך שהוא מה שזוכים לגלות להם חכמה שמפיו. כמשז"ל מהפוצטלין שבתוך פיו. והוא עד"ש בפי' הראב"ע דדודיך נקרא הריר שבפה הנמשך מהנשיקין הבא מתוקף האהבה והחביבות. וזהו התושבע"פ שנתגלה ע"י הפה. והוא זיו השכינה דמלכות פה מה שכנס"י מקבלין מנשיקות פיהו. וע"ז נאמר כי ימות באהל שאז"ל שאין ד"ת מתקיימין אלא מי שממית עצמו עליה. והוא כענין שא' ע"פ לא יראני וגו' הא במיתתן רואין. במיתת נשיקה יכולים להשיג מה שא"א להשיג בחיים. וכן הת"ח הממיתים עצמן על ד"ת בגודל יגיעתם העצומה. כי עזה כמות אהבתם לד"ת. וישגו תמיד באהבתה של"י מחייהם כלל. הם זוכין להמציאה הגדולה דכי מוצאי מצא חיים. וכמ"ש בתמיד מה יעשה אדם ויחי' ימות א"ע. וידוע דנשמת מלאכים מהנשיקין ע"י בלק"ת פ' וירא וזו"ז. וע"כ השגתם הוא מזיו ואור זה שנמשך מנשיקות פיהו. וחכמי ישראל מייסדי תושבע"פ הגם שלא זכו לנבואה. זכו להתגלות מלאכים כידוע בתלמיד בכמה דוכתי ובזוה"ק. ואמרו (בחגיגה יד:) שהיו מתקבצים מה"ש כשדרשו במעשה מרכבה. ונענה מלאך מהאש הן הן מעשה מרכבה. כי זהו ממה שיוכלו הם להשיג ג"כ. שהוא החכמה שלא נתגלית בפעל בעוה"ז אלא בהעלם. משא"כ תושב"כ דכתיבא ומנחא גלוי לכל. בא משה והורידה בארץ ולא בשמים הוא. דמה"ש אין אוכלין מלחמה

רק נהנין מזיו השכינה כנ"ל. ורע"ק הי' דורש על כל קוץ תילי תילין של הלכות היינו שהי' מוצא כל תושבע"פ רמוז בתושבע"כ כידוע. ע"כ אמר הוא שגם המן שהוא הלחם דתושב"כ. הוא שמה"ש אוכלין. כי שם מושג גם זיווה והדרה של התורה שבתושבע"פ. וזהו ההשגה דיוה"כ בלוחות אחרונות שאחר החטא שהם עצמם תושב"כ. אבל בהם יש שורש להתגלות דתושבע"פ שזכו אחר תיקון החטא כנ"ל. וע"כ בראשונות נאמר בשבת זכור וגו' ומסיים כי ששת וגו' וע"כ ברך ה' וגו' ויקדשהו. ובלוחות אחרונות נא' שמור וגו' ומסיים וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך וגו' כ"כ צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת. וזכור ושמור הם דו"נ שהם תושב"כ ושבע"פ זה משפיע וזה מקבלת. וקדושת השבת שמצד הש"י הוא מה שנח בו בימ"ב ומה שהוא בירכו וקידשו. ואין לאדם בזה אלא מה שהוא יזכור לקדשו. היינו שיהי' רק הוא מוכן לקבל הקדושה. וע"ז אמרו דברכו וקדשו במן כי הוא הלחם מ"ה הנמשך מתושב"כ שא"ל לחמו בלחמי. ובאכילתו נכנס קדושת התושב"כ בלבבות דבנ"י להיות ד"ת נבלעים בקרבן כמשז"ל (מד"ת ר"פ בשלח). דע"כ סיבבן במדבר מ' שנה שיאכלו מן. וכמ"ש (בע"ז ה:) דלא קאים אדעתא דרבי' עד סוף מ' שנה. ומרע"ה עמד בהר סיני מ' יום לקבלת התורה שאצלו הי' יום לשנה. כידוע דסיבוב החמה ביום א' כבשנה א'. רק שבשנה הוא מצד עצמו בגלגולו. וביום מצד גלגל היומי המסבבו. ועד"ז ו' ימי בראשית ושבת. דוגמת ו' שנים ושמיטה שהארץ שבת לה'. רק זה מצד הש"י וזה מצד הארץ והאדם. וכיו"ב במרע"ה וישראל. ומספר מ' כי אמרו שהי' מרע"ה לומד ושוכח עד שניתנה לו מתנה. וזהו קדושת השבת דישמח משה במתנת חלקו. שאז זמן עליית העולמות והבלעת הקדושה שטרח בו' ימי המעשה ליקלט בלב:

**ועמל** דימי המעשה הם ל"ט מלאכות שכוללים כל עמל אדם בעולמו שנברא לעמל ולא לילך בטל וגם בעמלה של תורה מסתמא יש ל"ט מדריגות האלו. שכנגדם הוא ל"ט מלקות לעובר על ד"ת. ונא' שם במספר ארבעים וגו' ואתו רבנן ובצרי חדא שאמרו שהוא מנין הסוכם מ'. היינו דמ' הוא מספר הבא אחר הל"ט וסוכם כולם. והוא קדושת השבת הבא אחר העמל דל"ט מלאכות. להיות סוכם כולם שכל הקדושה שבהם יהי' נבלע במעמקי לבבו במנוחה ועונג בלא עמל ויגיעה. וידוע מ"ש בזוה"ק פ' צו דת"ח הם שבתות וימים טובים וע"ה יומין דחול. כי ת"ח הוא אותו שכבר נקלט ונקבע ד"ת בלבו. והם המשיגים המספר מ' הסוכם כל הל"ט. וע"כ רבנן בצרי חדא. שמדריגה זו אין בה מקום חטא עוד. כי כולה קודש שכבר נקבע בלב. והחטאים מצד מדריגות הקודמת כשהוא עדיין צריך לעסוק בעמל ויגיעת נפש ובשר. ומי שלא הגיע לשלימות המדריגה

לא יכול להשיג זה שיש מדריגה זו שיוכל להשיג קדושה כזו בלא שום עמל ויגיעה. וגם קדושת התושב"כ נאמר כי קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו. שאף שצריך עמל פה ולב ומעשה שהם כוללים שלימות האדם במחשבה דיבור ומעשה. מ"מ הוא קרוב אליו. שמצד מה שעשה אלהים האדם ישר. כל התורה והמצוה דבר קל הוא כמ"ש במד"ר (פ' ברכה) וכמ"ש מה ה' וגו' כ"א ליראה וגו' דלגבי מרע"ה מלתא זוטרתי הוא ודבר קל. וכן ניזונו במדבר במן שהי' צריך רק טורח מועט לילך וללקוט ולבשל ולהכין המאכל. ובזה הי' כל העמל דו' ימי המעשה שלהם. וקדושה וברכה דיום השבת ניכר דבו לא ירד. שהוא הקדושה מה שמובדל ומופרש משאר ימים. שזהו הקדושה הנקבע בלב בלא יגיעה כלל. ואף דמ"מ צריך לזה עמל מקודם בימי המעשה. שאין הקדושה באה מעצמה. ומי שלא טרח בע"ש מה יאכל בשבת. ולא יגעת ומצאת אל תאמין. אבל מ"מ אחר היגיעה הוא רק מציאה שלא על זה יגע כנז"ל. וכמ"ש בב"ר ברכת ה' תעשיר זה יום השבת. שהעשירות שבו שיושב בעונג ומנוחה היא רק מברכת ה'. ונגלה זה במן שמה שהכינו ביום ו' לא טרחו בשביל יום השבת כלל. דכל א' לקט כדרך לקיטתו בכל יום. רק אח"כ כשמדדו מצאו לחם יומים מברכת ה'. והי' זה מציאה מברכת ה' שלא טרחו ע"ז כלל. אלא שלולא טרחתם לצורך יום הו' עכ"פ. לא הי"ל מציאה. והברכה באה רק על העשייה שלהם. והעשיי' הי' ליום ו' ולשבת הי' הברכה לבד. כי א"ל לשום השתדלות מאומה כלל. אבל בחטא אדה"ר נא' בזעת אפיך תאכל לחם שקיפח פרנסתו והוצרך לעמל ויגיעה רבה. וכן במזון הנפש בתושבע"פ צריך עמל ויגיעה כנז"ל שהוצרכו לזה אחר החטא. וידוע מ"ש ברע"מ (ח"ג קנ"ג ע"א) על עבודת מצרים בחומר דא ק"ו ובלבינים ליבון הלכתא. כי יגיעת תושבע"פ עבודה כבידה לנפש דוגמת שעבוד מצרים לגוף. וטובי לדזכי והוי דרופתקי דאורייתא. והם זכו לזה ע"י עבדות ועינוי מצרים דג' מתנות כו' ע"י יסורין. ומ"ת ע"י יסורי מצרים וקושי השעבוד שהתחיל משנולדה מרים שממנה יצאה דהמע"ש שורש תושבע"פ (וממנו המשיח שהוא יגלה כל אור הגנוז לכל הלבבות דבנ"י שלא יצטרכו עוד לשום יגיעה כי עין בעין יראו וגו' כי יזכו אז על ידו להעולם שכולו שבת ומנוחה שהיא הנייחא שאחר היגיעה דו' אלפי שני עוה"ז בתורה ועבודה) הכנה להתגלות האור דתושבע"פ שישיגו בחכמתם ויגיעתם. והם פ"ו שנה בגימ' אלהים. ששם זה הוא שורש לתושבע"פ וחכמי ישראל. ואלהים נצב בעדת אל. ועדה הם הסנהדרין חכמ"י. ועל מחלוקת חכמ"י אמרו אלו ואלו דא"ח. שמשם זה שהוא לשון רבים כי הוא בעל הכחות כולם כמ"ש באו"ח סי' ה'. מזה נמשך חלוקת הדיעות שכולם אמת ודא"ח שכל א' וא' הי' אומר דעתו כפי כח חכמתו והשגתו שמצד שורש

נפשו כידוע. ודברות ראשונות שנאמרו בפומבי לכל ישראל ומסתמא לא היו כולם שוים בהשגתם דבוריו ית' וכמשז"ל אפי' בדיבוריו של מרע"ה. לאנשים כפי כחן ונשים כו' וכן כל א' וא' כפי מדריגתו וכח השגתו. מתחיל וידבר אלהים את וגו' וכן בסופה ויאמרו וגו' ואל ידבר עמנו אלהים וגו' ויאמר וגו' בא האלהים וגו' ויעמוד וגו' אשר שם האלהים. הכל בשם אלהים. לפי שהיה ההתגלות לכללות הנפשות דכנס"י. שמספר ס"ר שהיו בדו"המד הם כלל שרשי הנפשות שמהם התפשטות פרטי הנפשות שבכל הדורות כולם שמצאצאיהם. ואז כ"א קיבל חלקו בפרט בתושבע"פ שכל מה שתלמוד ותיק עתיד לחדש הכל קבלו מסיני ואז הי' התגלות גמור מאור הגנוז השייך לכל א' וא' בפרט. מה שקבל מפי הש"י עצמו דמפיו דעת ותבונה בנשיקות פיהו שהוא הדביקות רוחא ברוחא.

דע"כ בכל דבור יצאה נפשם בנשיקה. וחזר ע"י טל של תח"ה הוא טל תורה המחי':

**ותח"ה** מתחיל אתה גבור כי הוא מגבורותיו ית' מצד מדת הגבורה והצמצום להיות נשפע חיות לכל א' לפי כחו ולא יתבטל ע"י ריבוי האור להתכלל במקור כשישיג מה שלמעלה מכחו וגדר הכלי קיבול שלו. וכן התורה מפי הגבורה שמענו הוא שם הנ"ל שממדה זו בא ההשפעה בגבול וצמצום כפי הראוי לכל א' וא'. ועי"ז יוכלו להתגבר במלחמתה ש"ת שבע"פ וכמ"ש במגילה ע"פ ולגבורה משיבי מלחמה שערה. וע"פ כולם גבורי חיל בסנהד' וכדומה. ואחר החטא שניטל עדים והכתרים שכנגד נעשה ונשמע שהוא האור מקיף שממנו היו יכולים להשיג האור הגנוז דטל אורות טליך שהוא האחורים דשם הוי' שבגימ' טל כידוע. והוא השגת אחורים דראית את אחורי. ואז"ל. קשר של תפילין דמארי עלמא שכתוב בהם מי כעמך ישראל דה' האמירך. וקשור נגד המוח שדבוקים ויונקים מחכמתו ית' שהוא יהיב חכמה להם. וכשהתנצלו עדים ע"י החטא נשכח ונעלם מהם הכל. וחזר בלוחות אחרונות שניתנה בצנעא והעלם. דכולם זכה מרע"ה ונטלם. וע"כ באותם לוחות נא' פסל לך ואח"כ שם א' כתב לך וגו' ודרשו מזה (נדרים לח.) דלא נתנו אלא למשה וזרעו והוא נהג טובת עין ונתנה לכל ישראל. ומסיק דהיינו לפלפולא ופירש"י להבין דבר מתוך דבר והיינו תושבע"פ וכדמסיים הפסוק כי ע"פ הדברים וגו' ודרשו מזה (בתמורה יד:) על דברים שבע"פ א"א רשאי לאומרם בכתב. כי הם דברים שא"א שיבואו בהתגלות בכתב דעליהם הוא אומר כתבם על לוח לבך שהוא ההשגה שבלב כל א' וא'. וכמורגל בלשון חכמים אליבא דר"פ שכל דבריהם הי' כפי השגת לב כל א' ומה שבלב א"א לכתוב כלל. וכמ"ש בסנהד' דאע"ג דכתבי מה דבפומא. מה דבלבא אינשי. כי גם כשיכתוב האדם עצמו דבר לא יכול לכתוב אלא מה שבהתגלות לבו מה שיוכל להוציא בפעל בפה. אבל העומק שבלב א"א לדבר ולא לכתוב כלל ורק ה'

יראה לבב. והתושב"כ שהוא מה' שם גנוז כל התושבע"פ דע"כ פתח כתב לך וגו' דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא ותושב"כ. רק שם הוא ברמז והעלם גדול המתגלה רק מסוד ה' ליראיו לחכמ"י שחלק מחכמתו ליראיו. ושמעתי פי' כתב לך היינו כתוב את עצמך שתכתוב אותך. דהתורה נקרא על שמו תורת משה. כי כולה שורש נפש מרע"ה. וכידוע דס"ר אותיות בתורה שהם שורש לס"ר נפשות דדוהמ"ד דור דעה. שנפשותם הם נפשות הת"ח שבכל הדורות ונפש מרע"ה הוא נפש הכולל כולם כידוע. והוא שורש נפשות כל גדולי הדור שבכל דור ודור. וכידוע מל' רז"ל משה שפיר קאמרת. שקראו מפני כן לכל גדולי הדור משה. וזה פי' דלמשה ולזרעו כידוע מסה"ק דגלגולים של כל נפש נקרא זרע וצאצאים לשורשם הראשון שהי' בעולם. וזהו שניתנו בצנעא וחשאי שהי' ההתגלות רק לו לבד. וע"כ בדברות אחרונות בפ' ואתחנן פתח אנכי עומד בין ה' וגו' את דבר ה' וגו' ואח"כ הדברים האלה דבר ה' וגו' ותאמרו הן הראנו ה' וגו' לשמוע את קול ה' וגו' אשר יאמר ה' וגו' אשר ידבר ה' וגו' הכל בשם לוי' שהוא השגה הנעלמת דזה שמי לעלם כתיב והוא המשפיע לשם אלהים וע"כ אמר אנכי ה' אלהיך וכן בכל מקום ה' אלהינו. כי דרך הצמצומים וההעלם דשם האלהים שהוא השגת כ"א כפוס דרגא ושיעורא דילי' הם משיגים השורש דשם הוי' שהוא שורש התורה שנקרא תורת ה'. וכאשר חזר מרע"ה לספר ההתגלות ההוא אחר השגתו בדברות האחרונות שהם מצד ההעלם. שבזה השיג העומק הנעלם שלא יכול להתגלות בפומבי גמור בעוה"ז. גילה להם דכל ההתגלות הי' משם הוי' הנעלם. ולפי שכל ההשגה והכתרים נשארו עתה אצלו. והוא הגיד עתה כפי השגתו ביחוד. ובטובת עין שלו נתנה לכל ישראל. כי באמת שייך לכולם. ועתיד הקב"ה להחזיר אותם הכתרים לנו כמ"ש בפ' רע"ק. ולא ניטלו אלא לשעה בעוה"ז שנגנז אותו אור עתה ע"י החטא. ובמתנת מרע"ה יוכלו כ"א להשיג מזה בעוה"ז ע"י היגיעה בתורה ועבודה כ"א כפי כחו. והם במדריגת הנוק' המקבלים מהדכורא שהוא משרע"ה. והוא שורש התושב"כ שנקרא על שמו כנ"ל. ומה שקיבל כל הכתרים שהם השגת תושבע"פ של כל א' וא' כנ"ל הוא מצד שהכל כלול בתושב"כ וכנ"ל דהוא נפש הכולל והם הפרטים. וזהו זכור ושמור דבדבור א' נאמרו. כי גם בתחלת ההתגלות כללות ופרטות נאמרו ביסני היינו ההתגלות דתושב"כ. והשגת משרע"ה הכוללת וההתגלות בפרטות כפי השגת כ"א. והוא ההתגלות דתושבע"פ. ובראשונה שהי' ההתגלות הגדול בפומבי והשיגו כ"א ההתגלות שלו מצד התכללותו במקור וכנז"ל ע"כ נכלל הכל בהדכורא. ונא' זכור לבד דבאמת הכל א'. ובשניות נא' שמור לבד. כי ההתגלות אז לכל ישראל הי' בהעלם אחר סילוק הכתרים. וע"כ מסיים וזכרת כי עבד וגו' שצריכים ליגיעה גדולה

כעבודת מצרים הרומזת ליגיעת תושבע"פ כנ"ל. ומסיים ע"כ ציוך לעשות שיש עליהם ציווי לעשות בפעולה ועבודה שלהם את יום השבת ואינו בא מעצמו כמ"ש בראשונה ע"כ בירך וגו' ויקדשהו. שזהו מצד הש"י כפ"מ שעשה האדם ישר כנ"ל. אבל אחר החטא הוצרכו לגלות מצרים ושעבודם להיות הכנה לקבל עי"ז אח"כ ע"ע עול תורה להיות עבדי ה' ולפרוק עול שעבוד וד"א להיות עמלים בעמלה ש"ת שלמעלה מהשמש שהוא אור יום. והיום למלאכה דיצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב:

**וכל** עמל עוה"ז הוא תחת השמש שהוא נמשך מהזמן כי ו' ימי בראשית שהוא הזמן הוא שורש כל הנבראים. שבהם הוא כל עמל האדם. אבל עמלה של תורה שהוא למעלה מהזמן שהזמן נמשך ממנה כמ"ש דנסתכל בה הקב"ה וברא העולם. ולעמל זה יש יתרון. דעי"ז הם עושים את יום השבת לזכות ליום שכולו שבת ומנוחה שהוא שלימות כל הזמן. ומצד המקור הכולל הוא יום השבת. ומצד התפשטות הפרטים הוא יוה"כ שהוא יום השבת של ו' ימי הזמנים דישראל מקדשי שהם א' וז' דפסח ושבועות ור"ה וסוכות ושמע"צ. שהוא מה שישראל בהשתדלותם ועבודתם מקדשים גם ו' ימי המעשה בקדושת השבת. ופסח הוא ראש התגלות האור לישראל. דע"כ התחלת מס' פסחים בתיבת אור גם על הלילה ללישנא מעליא דמי שזוכה לפה סח ולישנא מעליא שהוא הוצאת הדבור מהגלות דזהו יציאת מצרים כידוע. גם לילה כיום יאיר. וזהו הקדושה דים א' מימי בראשית שהוא התחלת התגלות האורה בעולם במאמר יהי אור. והוא קדושת אאע"ה שהתחיל להאיר לפניו ית' מתוך החשך שיכסה ארץ עד שבא הוא וגילה האור. וקי"ס להיות מבדיל בין מים למים הוא מסט' דגבורה. וכמ"ש בשירה ימינך ה' נאדרי בכח שגם הימין נאזר בגבורה. וע"כ אמרו קשין מזונותיו כקי"ס וקשה לזווגן כקי"ס. שייחסוהו לדבר קשה כי מה שבא בכח וגבורה נקרא דבר קשה. וע"כ אמרו ראתה שפחה על היום כו' שזהו מסט' דיצחק דמחוי להו הקב"ה בעיניהו כמ"ש בפ' רע"ק. כי הוא הראשון הנימול לח' שזכה לקדושת הברית בשלימות. שמזה זכה להיות גבור הכובש יצרו והוא יושב בארץ הנגב מנוגב מכל תאוות וחמדות עוה"ז המחשיכות העינים. ועינא ולבא תרין סרסורי עבירה. ואי' את יהיב עינא ולבא לי את דילי. כשאין מסתכל ולא מתאוה לשום עניני עוה"ז. זוכה לראיית הרוחניות וצפיית הלב במראות אלהים. ומצרים ערות הארץ בתכלית השיקוע בתאות. וע"כ נידונו במים שהוא שורש התאוות. וכדור המבול שנידונו ג"כ במים. וכן הסטוה במים המרים והמאררים. ולפני בני ישראל הגדורים בעריות ותאות זרע יצחק. נבקע וראה וינוס. ואז"ל ארונו של יוסף ראה שכתוב בו האלהים אני ירא. כי הוא ג"כ גדר עצמו מתאות בהיותו בתוקף חומו. ובזכותו וכחו

נגדרו כל ישראל במצרים. כמ"ש (בשהש"ר). וע"כ ז' של פסח הוא מהקדושה דיום הב' דימי בראשית. ושבועות דיהיב לן אוריין תליתאי כו' ביום תליתאי. הוא קדושת יום הג'. ותורה דכתוב בה אמת הוא מדת האמת ליעקב. וכן אמרו בהרואה. והתפארת זה מ"ת. וביום ג' הכין תבל לעדתו ונתגלית היבשה שהוא הכנת המקום לנבראים. כי קדושת הזמן בפסח דהחודש הזה ראש חדשים ראשון לחדשי השנה שממנו התחלת קדושת הזמן. ושבועות קדושת הנפשות דישראל שהם מאותיות התורה. ועי"ז נעשה הכנה להמקום. כי נפשות הנבראים צריכים למקום המחזיקם. וקדושת המקום הוא בסוכות שיושבים בצלא דמהימנותא במקום מקודש. ויעקב זכה לקדושת המקום כמ"ש ויפגע במקום. וע"כ נסע סכותה וזכה לנחלה בלא מצרים ופרצת ימה וגו'. שהוא מצד התפשטות קדושת המקום בשלימות שזכה לו. וזהו קדושת יום הד' שבו נתלו המאורות להאיר לעולם כולו. שביום ג' רק הוכן הלהיות התגלות מקום ועדיין לא הי' ראוי לישיבת נבראים בעלי נפש חי' עד שתלה בו פנסין ומאורות. וזהו מדת הנצח שא' בהרואה זו ירושלים שהוא קדושת המקום דמחנה ישראל שהתחיל ע"י משרע"ה שהוריד השכינה למטה וקבע ג' מחנות וענני כבוד מקיפים אותם שמזה זכו לסוכות. ומקריבים אז ע' פרים נגד ע' אומות הממלאים כל העולם כולו וסובבים למחנה ישראל. והם קולטים כל מעט הטוב שבהם הפוחת והולך ועי"ז הם הולכים ונופלים. וישראל זוכים לנחול כל העולם כולו שיתקדש הכל בקדושת א"י ומחנה ישראל. וז"ש בהרואה שם דנצח הוא ג"כ מפלתא של מלכות הרשעה ואז אח"כ ה' בדד ינחנו. והוא שמע"צ פר א' נגד אומה יחידה שע"ז הי' תכלית הבריאה בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתה. שהם הנבחר מכל הבריאה להיות קודש לה' דכל פעל למענהו לקילוסו. שיהי' נבראים המכירים בשבח פעולתיו לקלסו עליהם. וזהו קדושת יום הה' שהתחיל בריאת בע"ח לשבח לשמו כמ"ש (בר"ה לא.) דע"כ שיר דיומו הרנינו ע"ש ברש"י דאדם משבח על מינים המשונים. וזה שייך גם אצומח דיש ג"כ מינים משונים. ואפ"ל דעיקר הקילוס על היתרון שבו. והרגשת היתרון הוא נגד הבע"ח שגם להם נפש חי' כמותו ושוי' לו פו"ר אוכלין ושותין ומוציאין רעי. ועכ"ז אין ערוך להם אליו. וע"י התבוננות ביתרונו מתלהב הלב לשבח ולקלס ליוצרו. וזהו שלימות מדת ההוד שא' בהרואה זה בהמ"ק שהוא תלפיות תל שכל פיות פונין לו. דכל ההודיות והקילוסין אינם עולים אלא דרך המקדש. וזו מדת אהרן הכהן שהוא העומד שם בעבודת הקרבנות שהוא כדורן שמביאים למלך אחר הקילוס. וכן התפלה במקום הקרבנות ברכות והודאות לשמו. ואם כל הקרבנות בטילין קרבן תודה אינו בטל שזהו עיקר הקרבנות להודות לו ית'. שזהו

הקרבן הראוי גם כשיהי' האדם בשלימות כרצון הש"י שלכך נוצר ולא יצטרך לקרבן על חטא שבא ע"י שקלקלו מעשיהם. רק על ההודאה והקילוס על ריבוי חסדיו וטובותיו בכל יום עמנו. שע"ז הוא מכוון כל הבריאה. וזהו כשישראל נעשין גוי א' בארץ שאין עוד שטן ופגע רע שאור שבעיסה ושעבוד המעכב. והכהן בעבודתו הוא המכפר הכל. וע"כ אהרן שושבינא דמטרוניתא ליחד כנס"י עם דודה. וזהו קדושת שמע"צ דנשמח אני ואתה ביחוד. וזהו ההכנה דהרנינו וגו' שאו זמרה וגו' דישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו. דזהו שמחת המלך שמקלסין אותו בביתו כך. שע"ז הי' בריאת העולם. ושמחת הבנים כשזוכים לקלס לאביהם שבשמים. וכידוע פי' ועל הכל אנחנו מודים לך דעל כל הטובות. זה עולה על כולם מה שזכינו להיות מודים לך:

**וקדושת** ר"ה שאומרים מלכיות להמליכו עלינו. וכן המלך הקדוש והמלך המשפט לפי שאז מראה מלכותו כמ"ש רש"י (ברכות יב רע"ב) זהו קדושת יום הו' שבו גמר מעשיו ומלך עליהם. דע"כ שירו ה' מלך כמ"ש (בר"ש לא.). ואומרים זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כמ"ש שם (כ"ז סע"א) והיינו יום הו' שנברא אדם. וקדש חודש תשרי במולד וי"ד דהי' אז ר"ה. ואתם קרוים אדם דעמך כולם צדיקים בקדושת היסוד ברית קודש דגם ערלי ישראל נקראו מולים שאין הערלה נקראו אלא ע"ש עכו"ם. וע"כ אין עליהם שם אדם. שהוא הנעשה בצלם אלהים כבן הדומה בצורתו לאביו דבנים אתם לה' אלהיכם. וזהו בנפיחת הנשמת חיים באפיו להיות חלק ה' עמו וצור לבבינו דמעמקי לבבם דבוק לעולם בהש"י אף שנשקע במה שנשקע. הכל הוא מצד ההוצי וחוחים הסובבים להאסא ושושנה שמאפילים ומרדימים הנקודה הטובה שבעומק הלב שלא תתעורר. ולעתיד כשיתקע בשופר גדול לומר עורו ישנים מתרדמתכם. אז יבואו גם כל האובדים ונדחים שבישראל דלא ידח מהם נדח. דאע"פ שחטא ישראל הוא. ויש בו איזה נקודה קטנה עכ"פ שהוא מחלק ה'. רק שהוא בבחי' שינה ובגלות ע"י המלך זקן וכסיל שבנה עלי' מצודים וחרמים. אבל אע"פ שאני ישנה. לבי ער דא' ע"ר (בשהש"ר) דהקב:ה לבם של ישראל שנא' צור לבבי וחלקי. והוא הער בעומק לבו ובדפיקת קול דודי מיד מתעורר. וזהו זביחת היצ"ר אז שהוא כעין כריתת הערלה במילה. ואדה"ר נוצר מהול כי האלהים עשהו ישר. אבל שם הבחירה בידו. וע"ז אז"ל שהי' משוך בערלתו דאחר החטא והטלת הזוהמא נעשה ערל. כי הוא הי' דבר זה בידו לעשות עצמו ממהול ערל. וישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתם. וע"כ אפי' הערל בהם נקרא מהול. כי שורשם בקודש ובשרם בשר קודש בעצם כאדה"ר קודם החטא. רק שהוא קלט אח"כ הזוהמא. ומזה יצאו עכו"ם שהם שורש הזוהמא וערלים בעצם אפי' נמולו. כי אין בידם

לכרות ולהסיר זוהמא זו מאחר שזהו שרשם. וכל אומה מושרשת ברע מיוחד של אותה הזוהמא דנחש הקדמוני. דע"כ לא רצו לקבל התורה. ועשו וישמעאל הם ראשי גוים ולאומים. ושרשם ב' היצרים רעים הנמשכים מזוהמת הנחש. חטא אדה"ר בתאוה וחטא קין ברציחה. וע"כ כששאל ישמעאל מה כתיב בה א"ל תנאף. ולעשו לא תרצח. והם עצמותם היפך ב' דברים אלו ע"כ לא רצו לקבל.ולכן כל העמים יהיו משרפות סיד לא ישאר מהם שורש וענף כשיבוער הרע מהעולם שיוכרת הערלה לגמרי והי' ה' למלך על כל הארץ שיושלם המכוון בבריאה. וזהו קדושת ר"ה והעלאת הזכרון לטובה ע"י קול השופר המתעורר הנקודה הטובה שבלב. וע"כ בהיל ואמר השתא אתי משיחא שיהי' התעוררות גדול לכלה עון ולהתם פשע לגמרי. ורמז יש בכל קול שופר דר"ה לקול שופר גדול דלעתיד. שישראל בעוה"ז אף אותם המשוקעים ביותר הם רק דוגמת הישן שצריך לעוררו. ומי שנשתקע בתרדימה ביותר צריך קול גדול ביותר לעוררו. ומקול גדול מיהת עכ"פ מתעורר. וקול שופר דר"ה אינו גדול כ"כ ומעורר רק אותם שאין משוקעים בשינה כ"כ שמתעוררים בקול קל. ומ"מ מועיל לטובה לכל ישראל ג"כ שנזכר זה למעלה שהם רק כישינים שאפשר לעוררם עכ"פ. משא"כ עכו"ם כמתים שלא יתעוררו גם לקול היותר גדול מאחר שאין בהם חיות להתעורר כלל. וזהו קדושת יום הו' בבריאת אדם דהי' בשעה שנשלם הכסא כמ"ש בזוה"ק (תזריע מח סע"א) כי אז הוא שלימות מלכותו וכסאו. להיות מלך יושב על כסא רם ונשא. והוא הכנה ליוה"כ שהוא קדושת יום השבת דישראל מקדשי ע"י קדושת הזמנים. דע"י דלבבו יבין ושב זוכים לעולם הבינה שהוא עלמא דאתי יום שכולו שבת. דגם ו' ימי המעשה נתקדשו בקדושת השבת. וזהו שלימות כל ימות השנה דלו א' בהם שהוא תכלית קדושת הזמן. ובית ק"ק תכלית שלימות קדושת המקום. וכה"ג תכלית שלימות קדושת הנפש. וע"כ עבודת יוהכ"פ הוא בכה"ג ובבית ק"ק כי אז נשלם הכל:

**ואחר** קבלת לוחות אחרונות ביוה"כ נצטוו על מלאכת המשכן למצוא מקום לה' משכנות לאביר יעקב. שהוא השורש למצוא קדושת המקום כנז"ל. והוא קראו בית כשפגע במקום. לא כאברהם שקראו הר ויצחק שדה. שעדיין לא היתה המטה שלימה להיות חוט המשולש שלא ינתק בשום אופן עוד. דגם אחר כל החטאים יחזורו לקדושה הראשונה. ועוד בתוקף יותר למקום שבע"ת עומדין. וע"כ קדושתן גם כשהם שוממין שאין הקדושה ניתקת גם בזמן השוממות כיון שסופה לחזור. ונבחר אהרן לכהונה. וקרח טען כל העדה כולם קדושים וגו' ומדוע תתנשאו וגו' ודבר שקר והבל לא נכתבו בתורה. אבל האמת כן שכבר א"ל קודם מ"ת ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש

וכל ישראל קדושים. וזהו מדריגת הכהונה. אבל החטא שגרם חזרת היצ"ר עי"ז אין הקדושה בהתגלות. וע"כ נבחר אהרן שהוא הי' עיקר העושה בעגל. אבל הוא הי' כל כונתו לשמים ולהצילם מהחטא ע"י שישתהה בעשייתו כמשאז"ל. וכן מ"ש חג לה' מחר שקיוה לביאת משה שיחזירם למוטב וכל כונתו לטובה. וע"כ נבחר הוא להיות המכפר ומקנח הצואה וטומאת בנ"י לכל חטאתם. ונא' וקדשתו שישראל הם המקדשים אותו. כי באמת קדושתו נמשך מקדושתם וכמ"ש (חולין נו:) ע"פ ממנו יתד וגו' ממנו כהניו ממנו מלכיו ממנו נביאיו. היינו שכל קדושתם מכם וכמ"ש נביא מקרבך וגו' דייקא וכמשז"ל במשרע"ה שכל זמן שהיו ישראל נזופין לא נתייחד הדבור. ומקדושת פרטי נפשות הדור נמשך קדושה לנפשות הכוללות. שהם בכלל ג' מדריגות נגד מחשבה דבור ומעשה. נביא שהוא מלשון ניב שפתים הוא קדושת הדבור. ומלך הוא מצד קדושת המעשה של כל ישראל. וגם בו נא' מקרב אחיך תקים וגו'. כי מכח קדושה שבהם נבחר הוא. והם המקיימים אותו. ואז"ל כל ישראל ראוים למלכות. כי קדושת המעשה יש בכל ישראל וגם פושעי ישראל מלאים מצות כרמון. ומצד בחירתם נעשה זה מלך להיות נכלל בו קדושת כולם. וע"כ יש לכולם חלק בו וכמו שאמרו השבטים לשבט יהודה עשה ידות לי במלך וגם בדוד. ובימי ירבעם כשמרדו במלכות ב"ד אמרו אין לנו חלק בדוד. וכהן הוא מצד קדושת המחשבה שבזה תלוי עיקר עבודת הקרבנות. וכל ישראל קדושים דישראל עלו במחשבה בקדושת המחשבה. שזהו עיקר הקדושה להיות המחשבה דבוקה בהש"י כי קדוש אני ה'. ואהרן נבדל להקישו קודש קדשים שהוא הקודש הנכלל מכל הקדשים. וע"כ אמרו מדוע תתנשאו וגו' כי ראו שאין בו התנשאות. רק הוא מכלל הקדושה שלהם. וממנו הוא כהניו כנ"ל. וכן שמעתי דע"כ אין מעלות מעזרת ישראל לעזרת כהנים לת"ק דראב"י במדות דמה שנבחרו בכהונה אינו מצד מעלה יתירה שבהם על ישראל. וכן דמטעם זה אין הכהן מברוך שעשאני כהן. וע"כ השיב משרע"ה ונחנו מה ואהרן מה הוא שבאמת אין לנו שום התנשאות. אבל מה שהם רצו מפני כן להיות כולם עובדים עבודה. ע"ז א"ל כי אשר יבחר ה' הוא הקדוש בה' הידועה. דהיינו התגלות הקדושה בנפש פרטית להיות עובד בפועל זהו באותו אשר יבחר ולא בכל ישראל אף שכולם קדושים באמת. ובמה הי' גם זר כשר. אבל אחר החטא שנבחר מקום מיוחד נבחר ג"כ נפש מיוחד. וביהמ"ק נקרא בסתם מקום כמ"ש כי ירחק ממך המקום. אל המקום אשר יבחר. ויפגע במקום. וכן הקב"ה נקרא מקום שהוא מקומו של עולם כמ"ש (בב"ר פ' סח) והוא ג"כ כמ"ש (בשמו"ר ס"פ מ"ה) ע"פ הנה מקום אתי אתרי טפילה לי כו'. והיינו דהגם שעצמותו כביכול א"ם. מ"מ מצד הבריאה אנו מייחסים לנו מקום לומר האלהים בשמים

ושוכן מרום ומכה"כ וכדומה. אבל לא שנתפס במקום. רק לומר שאין עוד מלבדו. דגם המקום אינו דבר נבדל ממנו. וזהו המקום אתי לא שהוא במקום רק שגם המקום היא אתו ית' שאין שום דבר נפרד גם בעולם הנפרדים שהוא ית' ממכ"ע ואתה הוא משנברא העולם ועד שלא נברא העולם הכל יחוד גמור בשוה כידוע. והמקום של עולם הוא ג"כ כביכול הוא ית' וכידוע בוס הצמצום למציאות המקום. כי מה שנגלה מציאות מקום מוגבל הוא רק מצד צמצום והעלם האור. אבל באמת עדיין הוא שם כמקודם רק שהוא בהעלם עצום והעלם לפנים מהעלם כפי מדריגת השתלשלות העולמות זה למטה מזה שעולם שלמטה הוא מה ששם ההעלם יותר:

**וכבר** דרשו רז"ל (בקה"ר) ע"פ גם את העולם לשון העלם. כי מציאות העולם שהוא המקום הוא רק ע"י עצמות אור א"ס ומשתלשל מהעלם להעלם עד ארץ התחתונה הלזו שהוא תוקף ההעלם שאין למטה ממנו. עד שיש מציאות למורדים ומכעיסים על פניו ית' ועכ"ז גם שם מכה"כ שהכל ברא לכבודו. ואף מרשעים עולה קילוסו למי שרואה אחריתם. ואחרית עכו"ם ציה ושוממה. כמו בתחלת הבריאה והארץ היתה תהו שע:ז הי' כונת הבריאה שיהי' מקום תוהו ובוהו. וגם שם יהי' מציאות אור במאמר ה' יהי אור למי שזוכה לראות האור כי טוב כי נגנז מפני רשעים. אבל מ"מ הוא נמצא בגניזה והעלם. וזהו הזיו יקרי' דמכה"כ. וכבוד ה' מלא את המשכן דשם הי' ההתגלות יותר. ובבית קה,ק שבביהמ"ק עוד יותר. כי הוא שורש בריאת המקום. דאבן שתיה דמשם הושתת כהע"כ. דע"כ נקרא מקום סתם שהוא מקומו של עולם דכל העולם נכלל באותו מקום ונברא ממנו ויונק אח"כ ג"כ ע"י הגידים היוצאים משם. כמ"ש (בקה"ר) והיינו דתחלת הבריאה הי' רק מקום זה ואח"כ היה מתפשט והולך וע"כ יוכל לחזור ולהתקבץ ולהתצמצם באותו מקום. כמ"ש גבי יעקב כשלן באותו מקום דקיפל כל ארץ ישראלתחתיו כי לא הי' כ"כ התגלות שכינה באותו מקו בעוה"ז כמו אז כשהי' יעקב שם. וכמ"ש והנה ה' נצב עליו והשיג שזה בית אלהים ושער השמים שזהו המקום שרצה הש"י בבריאת העולם שיהי' שם התגלות כבודו ויקרו. ומעין דוגמא הי' ג"כ בכל שנה כשנכנס הכה"ג לשם ביוה"כ ומשם חפר אוכל למו שהמשיך השפעה לכל ישראל במזון הגוף והנפש לכל השנה. דלא תוהו בראה לשבת יצרה. שהש"י רצה שיהי' עולם מיושב. דע"כ אמרו בב"ר כשבא א"א לא"י וראה חורשים בשעת חרישה כו' דעוסקים בישובו של עולם אמר יהא חלקי עמהם. ולאומות הועיל קדושת א"י שאותם שהיו שם עסקו בישובה דלכך נוצרו להיות עבדים לישראל ליישב הארץ כלעתיד בני נכר אכריכם וכורמיכם. רק שאז יכירו שהם עושים רק בעבור ישראל כעבדים לאדוניהם. ובעוה"ז הכנענים בא"י ג"כ

אז"ל שלא היו נהנים כלום רק כעבדים המשמרים הכל לאדוניהם. אבל הם לא ידעו מזה ולא עשו לכונה זו רק מצד הכילות והצמצום שנתן הש"י בלבם לקמץ ולא לפזר אפי' ש"פ להיות צפון לצדיקים חיל רשעים. ומ"מ סוף סוף הרי עסקו מה שהוא צורך לישובו של עולם שהם ישראל זרע אברהם מקבלי התורה מיישבי העולם. דאאע"ה הכיר וראה שתכלית עסקיהם באמת הוא לצורך ישוב ישראל שם אח"כ שמצאוה מיושבת בערים בנויות ומליאות כל טוב. וכן האומות לעתיד יאמרו הרבה כרכים כבשנו גשרים גשרנו ומרחצאות וכדומה. הכל בשביל ישראל שיעסקו בתורה כמ"ש בריש ע"ז היינו דאז יכירו האמת דכל מעשיהם הי' רק לצורך ישראל. אלא שהם לא כיוונו אלא להנאת עצמם והקב"ה ידונם כפי מחשבתם. ומ"מ מצד המעשה מה שיש בדבר תועלת לישראל ע"ז כבר קבלו שכרם בעוה"ז. ואברהם אע"ה שדרשו עליו אהבת צדק לצדק הבריות אמר יה"ר שיהא חלקי עמהם. ר"ל שעי"ז יהי' כל מעשיהם לתכלית טוב בשביל אברהם וזרעו. וכמו שהי' באמת. וכל אדם לעמל יולד והאומות נבראו לעמול בשביל ישראל כדי שיוכלו לעסוק בתורה כמ"ש בברכות אם אדם חורש בשעת כו' תורה מה תהא עליה. אלא כשעושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים. והם עמלם בתורה. דכל עמל האדם לפיהו פשטי' הוא להמציא מזון וטרף לנפשו שע"ז הוא עמל כ"א מעמא דארעא לבל יחסר לחמו ומזונו. ורז"ל פי' עמל פה בד"ת הוא מזון הנפש והוא העיקר. אבל מ"מ הא בלא הא לא סגי דאלמלא עליא לא אתקיימן אתכליא כמ"ש בפ' ג"ה. דאם אין קמח אין תורה. וע"ז נבראת האשה עזר כנגדו שהיא אינה מצווה בת"ת ונוצרה רק לעזר להאיש שיוכל לעסוק בתורה דאשת חיל עטרת בעלה ממרחק תביא לחמה ותתן טרף לביתה שהיא נבראת להכין לו מזונו. וזה הי' טעות אדה"ר מ"ש האשה אשר נתת וגו' ואוכל. כי מאחר שהש"י נתנה לו לכך. ע"כ כשהיא נתנה לו לאכול אכל. כי לכך נוצרה להיות מאכלו על ידה. וחשב שאין צריך לדקדק אחרי' כלל גם אם הוא איסור או היתר. וע"ז נענש בקללת בזעת אפך וגו' שהוחזר עמל המזו לו במלאכת חרישה וזריעה שאינו מלאכת הנשים. משא"כ קודם החטא הי' צריכים רק לתלישת הפרי:

**ובבריאת** איש ואשה נגמר היצירה לשבת בישוב העולם בשלימות הגופות והנפשות לגלות כבוד מלכותו שידע כל פעול כי אתה פעלתו וגו' ואחר תיקון החטא ביוה"כ שהוא יום הי' דימי תשובה המתחילים מר"ה שאז התחלת הבריאה וצריך לתקן חטא אדה"ר שממנו נמשך חטאי כל הדורות. וידוע די' הוא מספר שלם כי כן הי' הבריאה במספר זה ששלימות כל דבר הוא במספר י' וגם מדריגת התשובה כן. וביום הי' מגיעים לשלימות התשובה שבלב להיות נטהרים לפני ה' מכל החטאים והוא המטהר וכדתנן סוף יומא כי

בהגיעם למדריגה הי' מתדבקים במקור ובזה נטהרים כהשקת המים למעין. והוא בביאת כה"ג לבית קה"ק שהוא מקור המקום להעולם כולו. דזה שער השמים לקבל השפע דגילוי שכינה ללבבות בנ"י שהוא יחוד קוב"ה ושכינתי' כנז"ל. דע"כ נקרא חדר המטות. וע"ז רומזים הכרובים כמער איש ולויות. וע"כ כל אדם לא יהי' באהל מועד. ואז"ל אפי' אותם שדמות פניהם פני אדם. וזהו אחר החטא שצריך להיות בצנעא וכענין לוחות אחרונות שניתנו בחשאי. אבל קודם החטא נא' ולא יתבוששו דהבושה רק מצד היצה"ר כמ"ש (בב"ב נח.) לר' בנאה ליעול מידע ידע דיצה"ר בה"ע ליכא. וכל זמן שיצה"ר בעולם גם למעלה כל ההשפעות צריך להיות בהצנע והסתר מפני המקטרגים. וזהו שאין השם שלם ואין הכסא שלם. כי ב' אותיות ראשונות דשם הם הנסתרות ויחוד הנעלם שאינו בהתגלות כטעם ללבי גליתי לאברי לא גליתי דהם רומזים למוחא ולבא כנודע. וזה שמי לעלם כתיב דבעוה"ז כל זמן שזרע עמלק שהוא שורש הרע שבעולם קיים ונמצא. א"א להיות דביקות כנס"י לאביהם שבשמים בהתגלות דהוא מוצא לעולם טענות וקטרוג. ואין הכסא שלם דהא' אלופו של עולם גנוז ונעלם והוא האור הגנוז שנתגלה בתחלת המאמרות דבריאת העולם דנברא בי' מאמרות. ובראשית נמי מאמר הוא. אבל אין שם אמירה בפעל בהתגלות. כי הוא התחלת השורש להתגלות הבריאה. ומדת הכתבר שהוא האין ושורש הנעלם שלא יכילם כל רעיון שהיה רק התגלות אור המקיף. וזהו תוהו שא' בחגיגה שהוא קו ירוק שמקיף כל העולם. והוא גוון תכלת הדומה לרקיע שמורה יראה. כי אהבה הוא מצד האור פנימי והוא רק בישראל שהם בנים לה'. והאומות מצד עולם התוהו שאין בהם השגת שום אור פנימי כלל. ורק יראה יש גם בהם כמ"ש באבימלך ובנינוה וכדומה. וגדול שמי בגוים דקרו לי' אלהא דאלהא שהם מאמינים שיש אור עליון המקיף הכל. אבל אין מאמינים באו"פ היינו שהוא המנהיג הכל ושאפס זולתו. וע"כ בתחלת הבריאה דברישא חשוכא דישת חושך סתרו לא היה מאמר בהתגלות. וע"כ הארץ היתה תוהו. ולא זה המכוון בבריאה דלא תוהו בראה דמזה לא יהיה התגלות כבודו. והתחלת התגלות יש מאין הוא התגלות החכמה דמאין תמצא כידוע ובחכמה יבנה וסיד ארץ שבזה נעשה לה יסוד שלא יהי' עוד תוהו ובוהו. וזהו המאמר דיהי אור שהוא אור החכמה דחכמת אדם תאיר פניו. והתחלת האור מתוך החושך צריך להיות בתוקף וכידוע דזהו ענין אין חוזק כחסידות בתחלתו. ואח"כ מתעלם וצריך להגיע לזה ביגיעה מתוך ההעלם. ושבע יפול צדיק וקם עד שיגיע לקומה שלימה בשלימות כל המדריגות. ואז ישיב להתגלות לו אור הראשון להיות נקבע בלב בקנין שלא יכנף ויעלם עוד. ודוגמת זה הי' ביציאת מצרים שבהיותם בתוקף החשך בהשתקעות במצרים כמ"ש

ע"פ גוי מקרב גוי. ובליל פסח האיר להם הש"י בתוקף האור ואח"כ חזר ונעלם כידוע בכהאר"י. ושמעתי דעיקר ההתגלות הי' בקי"ס שאמרו דראתה שפחה מה שלא ראה יחזקאל. רק שהי' בראי' לבד ולא בקנין קבוע בלב. והס"ד דבראי' בעלמא קני כמ"ש בריש ב"מ היינו שבדעת בנ"א כשמשיג הדבר בראי' חושב שכבר השיגו ושהוא בקנין והאמת אינו כן דאח"כ באו לרפידים לרפיון ידם מד"ת. ומיד בא עמלק המקטרג. וע"ז הם ימי הספירה כידוע לטהר עצמנו מכל זוהמא כדי לזכות לקבלת תורה בשבועות. ואז במ"ת זכו לקביעת אותו אור בקנין קבוע בלב. ובאמת גם אז אף שכלפי אור דקי"ס נחשב לקנין. דאותו אור שהשיגו ביציאת מצרים באמונה השלימה שאח"כ נתרפו ממנו לשאול היש ה' בקרבנו היינו מדריגת היש שהוא אור פנימי. אם אין שהוא האור מקיף לבד וכאמונת הגוים כנ"ל. ובמ"ת נקבע זה בלבם. דע"כ פתח אנכי שלא בלשון ציווי. כאלו זה דבר ידוע דה' שם דה' שם הוי' המהווה הכל דבזה גם עכו"ם מודים רק דקרי לי' כו' שאינם מאמינים שהוא המנהיג הכל דע"כ אמר לא ידעתי את ה'. היינו שלא ידע שזה השם מנהיג העולם וישגיח בהוצאת ישראל אבל אצל בנ"י זהו ראשית האמונה הקבועה בלב דשם הוי' הוא אלהיך מנהיגם אשר הוצאתיך וגו'. והוא דוגמת בראשית שאין בו מאמר כנ"ל כן בדבור זה אין בו ציווי בפירוש שהוא דוגמת הוא מקיף לכל האורות הפנימיים כי אמונתך בלילות כתיב שהאמונה היא מתוך החושך וההעלם. דכשהאור בהתגלות א"צ לאמונה שאף פרעה הוכרח בסוף להודות כשראה אותם נסים (אלא שאצלו היתה ההודאה משפה ולחוץ לבד) וכש"כ הזוכה לראיית אור פנימי בהשגת הלב. ואמונה היא מדריגה האחרונה כידוע שהיא מדריגת האשת חיל דכנס"י מאמינים בה' ונעשית עטרה לבעלה בסוד הכתר. דנעוץ סופן בתחלתן כי כשמגיע לסוף חוזה להתחלה. כי בכל דבר יש מדריגות עד אין קץ. ואחר השגת אורות כפי מדריגתו כשרוצה להשיג יותר הרי אותו אור הוא נעלם ממנו עדיין וצריך לבחי' אמונה שמצד ההעלם של אותו אור. ואז מזה ממשיך מהאור מקיף של אותה מדריגה להגיע להתגלות היש והאו"פ. ובתחלה הוא הראי' וצריך לעבור כל המדריגות עד שיוקבע בו בקנין. ואז יחזור להאמונה מתוך החושך באור עליון יותר הנעלם עדיין ממנו:

**וביציאת** מצרים וקי"ס יצאו ממ"ט שערי טומאה שנשקעו כמ"ש הללו עוע"ז והללו כו' כי נשקעו בחכמת הטומאה של מצרים. ובראי' דים שהיומראים באצבע זה אלי וגו'. הבטיחם דלא תוספיו לראותם עד עולם. כי מה שרדפו אחריהם מסתמא הי' להם עדיין קצת שייכות עמהם. דאחר שנעלם מהם הוא דליל פסח נבכה אותו ההתגלות. ומזה בא ההתעוררות דשר של מצרים לחזור ולקטרג ולרדוף. והם נתייראו מהם. כי בליל פסח

הי' רק מצד הנס דגם המצריים הודו אלא שהם היו בע"כ. ולא שחזרו להאמין באמת בה'. רק חשבו דלפי שעה הוא ושאר ג' ימים ישובו והם יחזרו לתוקפם. כי דימו שעדיין ידם רמה בכח ע"ז שלהם וכלבם אז כן עתה. דשורש לבם שהוא מסט' דרע וזוהמת נחש א"א שישתנה ורק למראות עין מצד הכרת המכות הי' נראים כמודים משא"כ ישראל הרגישו אז או"פ בלב בהשגת אלהות באמת עד שכפי דעתם חשבו שכבר נקבע בלבם לעולם כן ושלא יטעו עוד. אבל באמת הי' זה רק דרך ראי' בעלמא לעוררם להשיג אור זה אח"כ בקנין. והראי' בלב ג"כ אינו אלא למי שיוכל לזכות זה אח"כ בקנין ותיכף ביצאמ"צ נתעלם מהם. רק נשאר הרשימו לעוררם להשתדל להשיג זה בקנין בלב. שזהו שורש ההבדל שבין ישראל לעמים בנקודת מעמקי הלב. ודבר זה נגלה רק להש"י הבוחן לבות ולא לשום מלאך ושרף וכל הקטרוגים מצד מעשים בפעל הנגליים. וכל זמן שלא נקבע בלבם השורש דהוצאת הזוהמא של מצרים שהוא ערות הארץ ותוקף הזוהמא שבכל קומת הזוהמא דנחש. שבכל דבר בין בקדושה בין בהיפך יש מדריגות הכוללים בה' פרציפים ארוך או"א זו"נ כנודע. ומצד אלו הה' בבקלי' הם ה' למכיות המושלות שישראל היו כבושים תחת ידם. ובד' מלכיות הם רק בגלות לבד. אבל הם עם מיוחד ובגוים לא יתחשב. אבל במצרים היו עבדים שהחשיבום לקנוים להם כעבד לאדון. כי עדיין לא נבחרו לעם מיוחד ולא קבלו תורה. וכפי מעלת ישראל כן מעלת האומה שהם תחת ידם. כי הכל זלעו"ז. וע"כ אמרו (בוי"ר) על ד' מלכיות נגד ד' חיות גמל כו' שיש להם סי' א' דטהרה. אבל מצרים שמשילום לשועלים כמ"ש ע"פ אחזו לנו שועלים וגו' הוא מין הטמא לגמרי בלי שום סי' טהרה והוא הפקח שבחיות כמ"ש בהרואה. וכן חכמת מצרים שנז' בכ"מ בכתוב. כי הם היו הפקחים שבאומות מצד החכמה דסט"א שהוא בכשפים שהי' רק במצרים. כי הם נגד הנוק' בקלי' שהיא שורש הזוהמא. והוא החכמה תתאה בסוד חכמת שלמה בקדושה שנא' בו שהי' גדול מכל חכמת מצרים שהם זלעו"ז. כי חכמתם הי' היפך ממש לחכמת האמת שהוא להכיר האמת. והם כל חכמתם להיות שקועים בשקר וזוהמת עלמא דשקרא. וזרע יעקב שהוא שורש האמת שבעולם דמארץ תצמח היו מובלעים בקרבם. כמ"ש ע"פ גוי מקרב גוי כעובר בבטן אמו. שאותה זוהמא היתה מקיפתם עד שלא הי' להם מציאות נגלה בפ"ע. וחיל בלע ויקיאנו ביצי"מ שאז נבחרו לעם מיוחד בהסרת חושך זוהמת מצרים המקיפתם להיות ענן ה' עליהם יומם ואורו מקיפנו. שעי"ז זכו גם לאור פנימי שהוא מצד דחלק ה' עמו ולא עשה כן לכל גוי. והם האורות פנימים ומקיפים שנגלו להם בפתאום בליל פסח ובנ"י יוצאים ביד רמה מהזוהמא המקיפתם והכינו עצמם להיות עבדי ה' קנויים לו ית' ע"י

הזיכוך והזיקוק שבעתים בימי הספירה שהתחילו מיד ממחרת הפסח. ושבוע א' הוא זיכוך מדת החסד לאברהם שמצידו הי' גלות מצרים שנגזר עליו ידוע תדע וגו' שהוא הבירור בתאות כידוע סוד תאות אדם חסדו. וישראל היו גדורים שם מעריות ע"י יוסף שגדר עצמו שם מהערוה. כי הוא היסוד שבקדושה שהוא קדושת הברית דישראל היפך מצרים זרמת סוסים זרמתם. דע"כ משם מוצא הסוסים האוהבים הזימה כמ"ש (פסחים קיג:) כי הם הערוה דקלי'. ושעבודם בבנ"י שהם היו דוגמת הערלה החופפת ומכסה את הברית קודש. וביציאתם נימולו שבזה נעשה כריתת הערלה. וע"כ נא' כי מולים היו כל היוצאים ממצרים:

**וכל** אותן ימים שהיו צריכין עדיין זיכוך בזה היה קטרוג מצד מצרים. והיראה בלב בנ"י מהם כי עדיין לא נתבררה טהרתם בלב לגמרי עד ז' של פסח שהוא היסוד שבחסד ששם עיקר בירור קדושה זו. ומדת היסוד שבכל מדה הוא שורש ויסוד הקדושה של המדה. ואז השיגום חונים על הים שהוא רומז מדה האחרונה ים החכמה בחכמה תתאה ששם נשקעו מצרים בחכמתם הרעה שהביאתם לזה לאבדון. אבל ישראל נכנסו ויצאו בשלום. ושם נגמר יסוד בירור מדת החסד שהם לא נשקעו באותן חכמת מצרים מצד התאוה כמותם. שכל חכמתם הי' כדי למלאות תאותם בכל חמודות עוה"ז. כמו שהם כל חכמת הגוים. והגם שישראל נשקעו למראה עין. אינו באמת בלב. וע"כ הי' הקטרוג מצד הנגלה לעין. כשהגיעו לים שם השיגום בקטרוגם שהי' בשאלת מה נשתנו אלו מאלו. והוא ע"ד שאלת תינוק מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות. ואין שואלין זה על שאר מצות שעושים בזמנים מיוחדים כישיבת סוכה ונטילת לולב וכדומה. אבל כל המצות הם מצות התורה שקבלוה בה"ס ונצטוו אז בתרי"ג מצות ואין לשאול ע"ז. אבל מצות הלילה ההוא הי' עוד קודם מ"ת. ובלא הכנתם וקבלתם באמירת נעשה ונשמה. והם מצות שבלילה שהיו עדיין שקועים בחושך מצרים עד שנגלה עליהם ממ"ה באורו הגדול וגאלם באתערותא דלעילא לבד. וע"ז שאלת מה נשתנה כיון שאינו מצד אתערותא דידהו. והם תחת הזמן. ובזמן שהם מגיעים לאותה אתערותא והשגה ניתן להם. אבל מה שהש"י נותן מצידו למה לא נתן להם מקודם או שלא הביאם כלל לכך. ומ"ש לילה זה דוקא. וזהו כל עיקר מצות סיפור וזכירת יצימ"צ מה שעשה עמנו בחסדו לבד ולא כמעשה ידינו. וע"ז ג"כ קטרוגם מה נשתנו כו' דמאחר שהללו כו' רק שהש"י האיר להם והוציאם מאותו שיקוע. הם טוענים שגם אם הי' מאיר להם הי' גם הם כן כיון שאינו מצידם. וע"כ אז לא עשה הש"י הנס מיד רק א"ל דבר ויסעו ונכנסו עד צווארים בים. והראו אמונתם בשה"ש שלא מצד התגלות הנס כבליל א'. רק בתוקף האמונה לשמוע

בדבר ה' גם ליכנס לתוך ים וליטבע. כי הם לא ידעו מה יעשה להם הש"י. רק אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם. ואז ע"י אמונה זו נקבע בהם אותו אור דליל א' בקנין. ונתברר שלא בחנם עשה הש"י עמם דהוא יהיב חכמתא רק לחכימין. ולמי שראוים שיוקבע בהם זה אח"כ בקנין. ועי"ז זכו לקי"ם ונתבשרו דלא יוסיפו עוד לראותם שכבר הוסרה ונכרתה הערלה הסובבתם. ואין עליהם עוד שם ערלים רק כל העכו"ם ערלים. וכמו באברהם אע"ה אחר המילה נא' וירא אליו ה'. כן הם זכו אז לראי' דזה אלי ואנוהו. וזה הי' אז התגלות אור מלמעלה בלא השתדלותם בדרך ראי' לבד. הכנה לקבלת אור התורה. דאז במ"ת נקבע בהם אור זה שהשיגו בקי"ס והוא תוקף נקודת האמונה שבמעמקי הלב שבכל איש ישראל. שא"א להזיזה ולהסירה כלל. דע"כ אע"פ שחטא עדיין ישראל הוא לכל דבר. כי הכל רק מצד השאור שבעיסה. ולא מצד אמיתות נקודת הלב. וכידוע ד' רמב"ם פ"ב מה"ג בטעם כופין עד שיאמר רוצה אני שהוא גם במומר להכעיס לכל התורה כולה. וזה מצד שורש קדושת היהדות שנקבע בקנין בלב כל ישראל במ"ת. וזהו התגלות האור דראי' בקי"ס. אבל האור תורה עצמו אז"ל דהי' רק אירוסין. והוא ג"כ רק דרך ראיה ולא נקבע בלב עד לעתיד שנא' על לבם אכתבנה. דאז יוקבע כל התורה כולה בלב שלא יעברו עוד על שום דבר מה"ת ולעשות איזה דבר נגד רצון הש"י. וכמ"ש ועשיתי אשר בחוקי תלכו. ונא' יבוקש עון ישראל ואיננו שיכלה השאור שבעיסה וזרע עמלק. ויהי' השם שלם להיות נקרא כמו שנכתב בהתגלות אורו הממכ"ע וסובב כ"ע:

**וכה"ג** ביוה"כ מזכיר ג"כ השם ככתיבתו. כי אז לית רשות לאשטוני. ומצד הש"י הרואה ללבב. נקודת הלב גם עתה נקי' דנשמה שנתת בי טהירה והוא חלק אלוה. ורק השאור מחמיץ ומקלקל. וע"כ נשא השעיר הוא שורש השאור. את כל עונותם עליו ולהם נמחל הכל ע"י שהמשפט אז להש"י לבד ואין מקטרג. ועי"ז זוכים להיות כמלאכים ולהשיג מעין האור דלעתיד שהוא התגלות האור דשם הוי' שהוא אור הגנוז לצדיקים לעת"ל. וכמו ששבת מעין עוה"ב וא' מס' בו כמ"ש בהרואה. והוא עד"ש בפסחים (צד.) עולם א' מס' בגן והגן הוא המקום שהכין הש"י לפני אדה"ר קודם החטא. ואחר שחטא נתגרש משם לעוה"ז שהוא א' מס' באותו מקום. וטעם הדבר בשיעור א' מס' נראה דר"ל שיעור מורגש היותר פחות דביטול האויסורים בס' כשיש ס' פעמים כמותו והוא א' מס"א אין נרגש עוד אבל א' מס' עדיין נרגש וכשאמרו א' מס' ר"ל כפמ"ש. לא מס' בד' האחר כמובן בפשטי' שהאחר ס' פעמים כמוהו (וכמו שהבין בתו"ח ב"ב ע"ג א' והעיר ג"כ מביטול איסורין ומפ' היפך מ"ש ודר"ל שבטל לגמרי נגד האחר וכמי שאינ ע"ש ולדעתי נראה ע"ד הרמז כמ"ש) רק שא' מס' בעצמותו יש בו מדבר האחר. ובעולם יש א' מס'

בו מקדושת הגן ונ"ט חלקים חול לומר שיש בו קצת הרגש קדושה. ועד"ז גן א' מס' בו מקדושת העדן. ועדן א' מס' בגיהנם כידוע שהוא בסוד הבינה דמתמן דינין מתערין ויש שם הרגש מה מדיני הגיהנם. ועד"ז אפ"ל ג"כ מ"ש דמצרים א' מס' בכוש וכן כוש א' מס' בעולם. שכוש הוא גרוע מכל העולם דע"כ לקה בעורו ונא' הלא כבני כושים אתם לי וגו'. ושמעתי דפ' זו נאמרה על פגם הברית. והמ"י דכל פסוקי אותה פרשה מענין זה. וכמו ששמעתי ביאור קצתם ואכ"מ. וע"כ היא הפטרת פ' קדושים שהוא לגדר ערוה דשם אתה מוצא קדושה. ובכל מקום יפה תואר הוא על ההגדרה בעריות וכמ"ש על יוסף. והשחרות על ההיפך. והערלה נקרא ע"ש עכו"ם דהחושך יכסה ארץ וערפך לאומים ועליך יזרח ה' שזהו שורש זוהמת הנחש בביאתו על חוה ועי"ז פירוש ממנה אדה"ר והוליד רושו"ל כמ"ש (בעירובין יח:) אחר שנתגרש מגן דשם לא יתבוששו שלא ידעו מרע וזוהמא כלל. ובעוה"ז יש הרגש מועט מאותה קדושה לישראל קודשים. וגם במקומות היותר פחותים יש איזה ני"ק המחי' דלולא כן לא הי"ל מציאות כידוע. ובכוש יש הרגש מועט א' מס' מאותה מעט הקדושה המתפשטת בכהע"כ להחיות האומות. ובמצרים שהיא ערות הארץ וגרועה עוד יותר הוא רק א' מס' בכוש דהני"ק מועט ביותר. והגם דבגמ' הביאו זה לענין מדת הארץ הא בהא תליא. דכפי התרחבות הני"ק כן הוא התפשטות מדת הארץ. וכן בשבת א' מס' ר"ל הרגש מועט מקדושת עוה"ב. ושבת קדושתו הוא מתנה טובה שנתן הש"י מצידו בלא השתדלות אדם. ויוה"כ הוא קדושת השבת שהאדם זוכה ע"י השתדלותו. והוא קביעות אותה קדושה בלב. דמה שמצד הש"י לבד הוא רק דרך ראי' ולעורר האדם אל מה שמוכן לקנותו בהשתדלותו אח"כ להיות נקבע בלב. וע"כ בשבת אותו הרגש רק בראי'. וביוה"כ הוא בקנין. ולכן אז אין אכילה ושתי' דוגמת עוה"ב שאין בו כמ"ש בברכות שהאדם עושה בפעל גופו הרגש מקדושת עוה"ב. כי הוא נקבע בקרבו בהשתדלותו. וע"כ בלוחות האחרונות שניתנו בו ביום. נז' ג"כ אח"כ שם ההוי' כנז"ל כי שם גנוז אור הגנוז לצדיקים שהוא התושבע"פ המתגלה לצדיקי הדורות עד ימות המשיח שהוא יגלה הכל. וכמ"ש (קה"ר פ' יא) תורה של עוה"ז הבל הוא בפני תורתו של משיח. כי א יתגלה כל האור שהוא התגלות שם ההוי' שהוא אורו ית' המתפשט בכל עלמין דקוצו של י' הוא רומז לאריך וכתר עליון שהוא האור מקיף וד' אותיות השם הם כל האורות הפנימיות מתחלת ההתגלות בחכמה שבמוח עד סוף התפשטות אצילות אורו ית'. ובעוה"ז הוא רק התגלות ההבל כמו הבל הפה או הבל הקדירה העולה מתוך הרתיחה והחימום שהוא בפנים נעלם. ואינו יוצא לחוץ עיקר החימום אלא הבל ממנו. והוא ע"ד ראיית הדבר שהוא משיג רק בראי' שהוא תמונת

הדבר וציורו הנכנס לעין וחוש הראות שאינו עצם. ועיקר הדבר רק כמו הבל העולה ממנו. אבל כשמשיג בקנין הוא שעצם גוף הדבר בידו. וע"כ נאמר בלוחות האחרונות טובה שהוא רק בעולם שכולו טוב. דבעוה"ז מעורב טו"ר ואין שם טוב גמור. אלא כשיבוער הרע מהעולם וישאר הטוב לבד:

**ובמצות** השבת דשם נא' שמור ולעשות שתלה בהשתדלות אדם כנז"ל היינו שיוקבע בקנין. והוא קדושת יוה"כ שבו ניתנו לוח"א שבהם רמוז להאור שעתיד להתגלות בקנין כנ"ש. משא"כ הראשונות שהוא רק דרך ראי' שהוא מצד הש"י לבד. ומרע"ה חשב שכבר זכו כל ישראל להתגלות אותו אור לגמרי ולהיות בקנין ע"י שיזכה הוא מקודם לראיית הכבוד. והיינו כי אצלו כבר הי' כל התורה בקנין. וכמ"ש (שמו"ר פ' מא) דהי' לומד תורה ושוכח עד שנתנה לו במתנה ונקרא על שמו. וזה הי' בסוף מ' יום. וכשזוכה לאותה מדריגה בקנין אז מתחיל לכנוס למדריגה עליונה יותר בראי' כנז"ל. אלא שאז באותה רגע שנחקקו לוחות וניתן לו בקנין אז גרם החטא לשבירתם ושא"ל לך רק כלום נתתי לך גדולה כו' שירד גם מאותה מדריגה שהי' לו ולא יכול לבקש גדולות. אבל אחר התיקון מיד חזר לבקש הראני בראיית אור הנעלם בעוה"ז. ובימות המשיח יתגלה דרך ראי' שיזכו בו אח"כ בעוה"ב בקנין. שאז יהי' תכלית השגת כבודות ית' כפי מה שאפשר לנבראים. שע"ז הי' כל הבריאה לכבודו שיהי' נבראים המשיגים כבודו. שכל המלאכים שואלים אי' מקום כבודו. כי עולם הכסא ששם משכן כבודו הוא למעלה מעולם המלאכים ומחצב הנשמות דישראל משם. וע"כ אמרו דמחיצתן של צדיקים לפנים ממה"ש ועתידים לשאלם מה פעל אל. שזהו התגלות הכבוד בהשגת פעולותיו ית' דכל פעל לקילוסו. וע"כ הם אומרים מכה"כ כי א"א להשיג אלא ע"י התורה שאמרו בב"ר שהיא כלי אומנתו ית' שבה פעל ופועל הכל. וכבר בא משה והורידה לארץ ועז"א מכה"כ. וכמ"ש בשבת דבכל דבור נתמלא כל העולם כולו בשמים כמ"ש (בזבחים קטז.) דהקול הלך מסוף עולם ועד סופו. וגם מלכי עכו"ם שמעו ורעדו ואמרו שירה שנא' בהיכלו אומר כבוד. שגם הם השיגו שמץ מהתפשטות הכבוד ע"ד קילוסן של רשעים העולה מהגיהנם שהם אחזתם רעדה ושאלו אם בא להחריב העולם. כי כן הי' מ"ת להם כמ"ש בשבת הר חורב שירד חורבה לעכו"ם עליו. ובלעם גילה להם שאין המכוון החורבה להם דאין הש"י חפץ בהשחתת בריותיו. רק המכוון הנתינת עוז לעמו כי התורה היא עוז שהש"י נתן לעמו וכן הם נותנים לאלהים בקיומה. דע"ז אמרו (ברכות ו.) בזרוע עוזו אלו תפילין דכתיב בהו מי כעמך ישראל וגו' דזהו כל העוז לאלהים כשנשלם כונת הבריאה להיות נבראים המשיגים ומכירים כבודו. וזהו עצמו ג"כ העוז לישראל.

וכמו המזון שמזין הגוף ועי"ז הוא מוסיף כח ועוז ולולא זה יחלש. כן השגת הכבוד ית' למזון כמ"ש ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. שזה הי' להם אכילה ושתי' לנפש. וא' ויחזו שהוא תרגום של ראי' כידוע דתרגום הוא בסוד אחוריים. דבבל ולשון ארמי הוא אחוריים לא"י ולה"ק. דשם גוף הקדושה בהתגלות. דראיית הפנים הוא ההתגלות ובאחורים הוא כשאינו בהתגלות וההשגה בהעלם:

**ובבל** נולד אברהם אע"ה ושם התחיל להכיר את בוראו. יע"כ אמרו בפסחים (פז:) דגלו לבית אמן שמשם שרשם ומקורם. וכמ"ש בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם. וא' ע"ז (בזוה"ק אמור) מאתר רחיקא קריב לון. כי שם הי' תוקף ההתרחקות שעמד נמרוד להמריד כל העולם כולו בדור הפלגה לבנות עיר ומגדל שהוא מצד הס"א דוגמת ירושלים ובהמ"ק שהוא המקום לה'. מחנה שכינה ולוי' וישראל גוי א' והם רצו ג"כ להיות עם א' אבל לא לה' רק למלאות תאותם להיות איש אחיו יעזורו בהשתקעות בחמודות עוה"ז. שזה כל עסק הגוים וחשקם והשתדלותם כל יום. וחשבו לעשות להם ג"כ קביעות מקום שלא יתפרדו עוד. ושיהי' הקשר אמיץ כדי שלא יחסר להם למילוי תשוקתם ע"י הכינוס לרשעים. אבל הם שרו בחבורא וסיום בפירודא דיתפרדו כל פועלי עון. וא"א שיתקיימו בחבור ואחדות דלא יבצר מהם וגו' ויחרבו העולם. והתחלת ההתעוררות להיות בחבור ועם א' הי' ע"י שאז נתעורר התגלות האור דאברהם אע"ה ובנין האומה גוי א' עם ה' וזה לעומת זה הי' ג"כ ההתעוררות שלהם. דהם כקוף בפני אדם שהוא רוצה להתדמות ועושה כל מה שהאדם עושה. והשגת אאע"ה התחיל מתוך גודל הריחוק שלהם. שעי"ז נתעורר לחקור בשכלו אחר האמת עד שזכה להכיר את בוראו. וזהו ההתקרבות דמאתר רחיקא דמתחלה עוע"ז היו' כו' ועכשיו קרבנו המקום כו' שנעשה המקום קרוב לנו. ואצל אאע"ה נאמר וירא את המקום מרחוק שהשגתו הי' בריחוק. וזה נקרא השגת אחוריים.וקודם שנימול הי' במחזה שהוא השגה שבסוד אחוריים שמצד קוצר המשיג. ואחר שנימול נא' וירא אליו ה' שזכה לראי' מצידו. אבל יש גם בראי' מראה אחוריים שמצד עומק המושג אינו יכול להשיג בהתגלות גמור. וראייתו המקום שהוא התגלות הקדושה וכבודו ית' שהוא מקומו של עולם הי' בהתרחקות עדיין. כי אברהם קראו הר. ורק יעקב קראו בית שלו נתגלה הקדושה שיהי' בבנין ביהמ"ק דהיו הכרובים פב"פ כשעושין רצונו של מקום וכשנחרב בהמ"ק חזרו למטעתן לבבל שמשם התחלת הנטיעה ושם נתייסד התלמוד בבלי סוד התושבע"פ במחשכים ג"כ מצד ההשגה שבהעלם. ובקבלת התושב"כ הי' בהתגלות מצד הש"י אבל מצד המקבלים וקוצר המשיג נא' ויחזו שלא היתה השגתם בהתגלות הפנים. וזהו דוגמת מזון שהוא קיום החיים. אבל התגלות

פנים בפנים הוא עצם החיים כמ"ש ואתם הדבקים וגו' חיים וגו' כי הוא האלהים חיים ודבוק במקור החיים. ומילוי בשמים הוא ג"כ רומז למזון הנפש כמ"ש (בברכות מג:) דריח דבר שהנשמה נהנית בו כי זהו מזון הרוחני. וכמ"ש בקרבנות שנקרא לחם אלהיך נא' בהם ריח ניחוח. ונא' וירא את ריח בגדיו ודרז"ל (סנהדרין לז.) ריח בוגדיו שהם מצות ומע"ט שריקני ישראל מליאים מהם כנז"ל שהם נותנים ריח. וכמ"ש (בעירובין כא:) ע"פ הדודאים נתנו ריח עתידין בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא ליתן ריח טוב. וזהו ג"כ ריח ג"ע שאמרו בב"ר שנכנס עם יעקב אע"ה. כי ריח ג"ע הוא ריח המצות ומע"ט שהם בג"ע דשכר מצוה מצוה. וכן הבשמים שמהדברות דא' (שם) דהעבירן פירש"י לג"ע והיינו דמשם באו. ורק ראשון ראשון העביר אבל האחרון נשאר להיות מכה"כ וכל הארץ. היינו אפי' ישתקע למקום שישתקע ולהיות ח"ו נטמע בין העמים. גם משם יוכל להשיג כבודו כמ"ש ובקשתם משם וגו'. ומצאת כי ע"י אור התורה יוכל להיות מטפס ועולה גם מבטן שאול ואבדון. שהיא מאירה בכל מקום וכד"ש במד' איכה הלואי כו' המאור שבה מחזירם למוטב. וזהו המילוי בשמים להעביר הסרחון של תאות עוה"ז המטמטמים הלב. וע"כ לא ניתנו תורה למה"ש שא"ל יצה"ר יש ביניכם. כי התורה תבלין ליצה"ר שישוב להיות טוב מאד כשימשכהו לביהמ"ד. כי יצר הוא החשק וההשתוקקות שיש בלב שאין לו שביעה משום דבר דע"ש יש לו מנה רוצה כו'. ובחמדות העולם כך דרכו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ומחר כו' עד כו' כי התאוה והחשק הולך וגובר בכל יום עד למעלה. וכשמושך החשק לד"ת אין לו ג"כ שביעה. ובכל יום חושק יותר. ואוהב מצות לא ישבע מצות. ועי"ז יעלה בכל יום מעלה מעלה עד לאין שיעור. אבל מה"ש נקראו עומדין שכפי מדריגתם שנבראו כן הם לעולם. ואין יכולים לעלות למעלה גבוה יותר ולא לירד ג"כ. ורק האדם נברא בעל בחירה ולזה הי' תכלית בריאתו וגם בעוה"ב כמ"ש בסוך מ"ק ע"פ ילכו מחיל אל חיל עד אשר יראה אל אלהים בציון ששם הוא מקום כבודו כידוע דמקום הוא גימ' שם הוי' בהכאה וכופל כל אות בעצמו. דד' אותיות השם מהם המשכת ד' עולמות אבי"ע. וכל עולם הוא מקום להתגלות הכבוד איך הוא ממכ"ע והוא מקומו של עולם. וכופל האות הוא ההתפשטות והתרחבות אבל לא עד אין קץ רק בגבול כפי המדה שקצב לאותו העולם והמקום. ובעוה"ז זה שמי לעלם שאין נגלה דבר זה לעין שהש"י מלא באמת כה"כ שאפי' הנביאים כל השגתם דרך אספקלריא שא"מ. דע"כ יהושע ראה מלאך ונפל ע"פ כי בכ"מ שהמלאך נראה שם השכינה נראית כמ"ש בב"ר. וע"כ כולם עושים באימה וביראה כמ"ש ובמורא גדול זה גילוי שכינה. וזהו התגלות השם אד' שהוא אדנותו על הכל ומושל בכל. והשגה זו נקרא השגת אספקלריא

שא"מ כידוע. כי בעוה"ז הדומה ללילה כמ"ש בריש פסחים א"א להשיג יותר. ומצד השגה כזו השגת המלאכים גדולה ביותר דרק על לעתיד אמרו כעת יאמר וגו' מה וגו' שיהי' עת כזה ופשטי' דכעת דמשמע גם על העת הזאת. הוא ע"ד כל הראוי לבילה כו' כי כבר הם מוכנים ויש בהם בכח להגיע למעלה זו אלא שברייתו של עולם כך ברישא חשוכא והדר נהורא דעוה"ב הדומה ליון. דאז יהי' הראי' עין בעין והתגלות הפנים בשוב ה' ציון שיתגלה שם הוי' איך הוא מקומו של עולם ויהי' שם נקרא ככתיבתו. ואז היינו כחולמים שכל ההשגה דעוה"ז יהי' נחשב כחלום לגבי ההשגה דעוה"ב. וכאשר יחלום שאוכל והקיץ וריקה נפשו. כי בעוה"ז נחשב אותה השגה לאכילה ושתי' כנ"ל. ואז יראה דעדיין הנפש ריק וצריך להתמלאות. כי עדיין לא נתגלה מילוי הכבוד באמת. וכמ"ש אם יהי' נביאכם וגו' בחלום וגו' דגם כל השגת הנביאים הוא רק מראה וחלום ולא השגת האמיתות. ואף יעקב אע"ה שורש קדושת כל הנשמות דישראל ומקור מחצבם שכולם צאצאיו וכלולים בו. והשגתו משם הוי' וזכה לראיית ה' נצב עליו ומלאכים עולים ויורדים בו שהי' להם עליי' וירידה בו ועל ידו שהוא המושל בהם וכמ"ש וישר אל מלאך ויוכל. כי הוא זכה לפגוע במקום בהיותו בקביעות בית ששם הי' התגלות דשם הוי' כמ"ש בסוטה דכהנים במקדש א' השם ככתבו. וכן כה"ג ביוה"כ בבית ק"ק שא' בירוש' דיומא ע"פ וכל אדם לא יהי' דגם המלאכים לא היו שם דהם שואלים אי' מקום כבודו שאין משיגים התגלות הזה שכבודו מלא עולם ושהוא מקומו של עולם. רק אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו המושג לו. דהם אינם משיגים רק דרך השגה ע"י גילוי שכינה שהוא אספקלריא שא"מ ולא ראי' גמורה. אבל יעא"ה ראה והנה שם הוי' נצב עליו ממש. וזהו ההתגלות הגמור איך הוא ממקומו של עולם. שמציאות המקום הוא להכיל הנבראים שעיקרם צורת האדם דיעקב אע"ה הכוללם. דכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה ולצוות לזה. שבו יהיה התגלות הכבוד שמים. כי הוא נעשה מרכבה לשם להיות כל ההתגלות עליו. אבל כל התגלות זה הי"ל בחלום וכשהקיץ אמר אכן יש ה' במקום הזה. שהאמת שיש התגלות שם הוי' באותו מקום דק"ק. אבל אנכי לא ידעתי בידיעה והכרה גמורה גם בהקיץ כמו בחלום. וכמ"ש ג"כ בר"פ וארא ושמי ה' לא נודעתי להם שהשגת האבות דרך ראי' הי' רק באותו השם שאמר לעולם די שצמצם ההתגלות כפי הראוי לעוה"ז. אבל שמו הוי' שהוא התפשטות למעלה מעלה מסוף כל דרגין עד ריש כל דרגין. אף דיעקב אע"ה זכה לנחלה בלא מצרים ופרצת וגו' כמדתו ואחיזתו בשם הוי' שהוא הסרת הגבול המגביל ואומר לעולם די. רק שיוכל להתרחב ולהתפשט יותר כפ"מ שיתעלה בכל פעם במעלה יותר. מ"מ לא הי' זה בהתגלות הידיעה וההכרה בעוה"ז

כמ"ש במרע"ה אשר ידעו ה' פנים אל פנים. וידיעה הוא לשון הכרה שהוא ע"י הראי' פב"פ וגם לשון התחברות ודביקות כמו וידע דאדה"ר. וע"פ אף דבאמת יעקב אע"ה לא מת. כי המיתה מצד עלמא דשקרא שהוא דבר הכוזב ופוסק. אבל הוא שורש מדת האמת שאין בו מיתה כמ"ש באתרי' דמשי' קושטא (סנהדרין צז.) כי הכרת האמת לאמיתו הוא הידיעה הברירה דאין עוד מלבדו וכמ"ש דאיהו אמת ואיהי אמונה דאמונתך בלילות כתיב. דבעוה"ז שהשגה בהעלם הוא דרך אמונה לבד שישראל מאמינים בני מאמינים דבאע"ה כתיב והאמין בה' אבל יעקב לא הוצרך לכתוב בו אמונה כי כבר הי' מבורר לו. ואין בלבו אלא אחד ביחוד גמור ודבוק באלהים חיים בדיבוק גמור באמת. וע"י התחברות הא' המורה לאלופו של עולם למלת מת נעשה אמת שהוא סילוק וביטול המיתה ע"י הכרה דה' אחד ביחוד גמור דאפס זולתו כלל. אין מציאות למיתה דשייך רק בנברא הנפרש מהבורא להיות דבר בפ"ע. אבל דבר זה לא הי' בהתגלות בעוה"ז ומצד העוה"ז קברו קברייא. ולעתיד יתגלה דזה הכל הי' רק כחלום ודמיון שנדמה שמת וקברו וחנטו וספדו. והאמת דלא מת אבל עכ"פ הרי בעוה"ז לא נתגלה מדריגה זו. משא"כ מרע"ה דזכה לאספקלריא המאירה ועלה למרום ולחם לא אכל ונזדכך גופו כמה"ש והי' ראוי שלא ימות כלל רק להיות עומד ומשמש במרום בגופו ממש. אבל כל גדולתו ומעלתו והשגתו הי' רק בשביל ישראל. והם היו ראוים ג"כ להיות חירות ממה"ש אלא שגרם החטא. וא"ל ג"כ לך רד. ואחר שנשתטח ברבוי תפלות וזכה שנמחל עונם. לא הי' לגמרי כד"ש לעתיד דיבוקש עון ישראל ואיננו וכשלג ילבינו. אבל אז א"ל וביום פקדי ופקדתי. כי עדיין לא זכו לסליחה גמורה שהוא רק ע"י תשובה שלימה שיזכו לביעור הרע מן העולם לגמרי וביטול יצה"ר כלעתיד וכדוד המע"ה שהקים עולה של תשובה שא' ולבי חלל בקרבי שהרגו ליצ"ר. וע"כ אמרו דוד מלך ישראל חי וקיים. דהמיתה הי' אצלו רק ע"ד כיסוי אור הלבנה בסוף חודש שאינו סילוק האור ממנה בעצם רק כיסוי לעיני הרואים במקום זה ונגלה במקום אחר וכן כסא דוד כירח יכון עולם. דע"כ א' (בר"ה כה.) שלח לי סימנא דוד כו' וכמו דחטאו הי' רק לעיני הרואים שחשבו לחטא. אבל באמת א' כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה. כן מיתתו רק למראה עיני בנ"א בעוה"ז וע"ד שאמרו ביעקב אע"ה. רק אצלו מצד שלא חטא מעולם. ואצל דוד המע"ה מצד התשובה אחר החטא. כי משיח הוא דוד בעצמו שיעורר תשובה לכל ישראל עד שיזכו לזביחת היצר. דזהו מדריגתו שקרא עצמו הגבר הוקם על כמשז"ל. ומרע"ה שהוא הפנימיות של יעאע"ה שלא חטא לא הי' יכול להביאם למדריגת תשובה זו. ואע"פ שהוא לא חטא כיון שהי' רועה ישראל הוצרך לישראל שם עמם כמשז"ל שיבואו עמו. ומ"מ

הוא חזר למדריגתו שהי' למעלה ממה"ש. וע"כ כשבא מלאך דחפו כשא"ל אחר אותה מעשה שישלח מלאך לפניו וע"ז אמר אם אין פניך הולכים וגו' כי מצאתי כן בעיניך אני ועמך וגו' בהיות אני פרנסם ודור לפי פרנס וחשב שגם הם במדריגה זו. והש"י הבטיחו ע"ז וא"ל כי מצאת חן בעיני ולא אמר אתה והעם כי הוא לבדו הגיע למדריגה הזו. וא' ואדעך בשם וידוע דהשם הוא שורש הנפש ומקור חיות וא"ל שהוא דבוק בשרשו באלהים חיים ואז מלאו לבו לבקש הראני וגו'. ובמאמר הג' לו ע"ז שהוא השלמת הדבר ע"י חיבור ב' מאמרות הקודמים בהגדת ההשפעה והצמצום. א"ל הנה מקום אתי הראה לו איך הוא מקומו של עולם ומכה"כ. ונצבת על הצור הוא מקום מחצב שורש הנשמות וכמ"ש הביטו אל צור חצבתם ונא' צור לבבי וחלקי שהוא שורש הנפש חלק אלוה ממעל ששם הוא דביתו הגמור במקור החיים. ובעבור כבודי והתגלות אותו האור הגדול הי' נכלל ונדבק במקורו ומסתלק מן העולם. דזהו מיתת הצדיקים בנשיקה שאז"ל בשעת מיתתן רואים. ונשיקה הוא התדבקות רוח ברוח ונכלל במקור. וע"כ הוצרך להחביאו במערה היא נקרת הצור שנעלם ממנו ראש הצור. וזהו מקבת בור נוקרתם שר"ל בור האמהות וצור האבות כמו שסיים הכתוב שם באברהם ושרה. כי הי' אז כעובר בבטן אמו. וידוע או"א הם חו"ב מוחא ולבא. ובהשגת החכמה יכולים להשיג גם האור העליון. כי הוא השגה דרך העלם ולא בהתגלות. והוא השגת החכמים דעדיפי מנביא. אבל בלב הוא בהרגשה והתגלות. וע"ז ביקש מרע"ה הראני בהתגלות:

**ותחלת** ההתגלות דיש מאין הוא בחכמה שבמוח והוא מצד ההשגה. וע"כ כשגילה לו שהוא מקומו של עולם. שהוא התגלות השגה שמכה"כ בהשגת חכמה לא דרך ראי'. נצב על הצור. ואח"כ כשהגיע להרגשת הלב דרך ראי' כענין ולבי ראה וגו' שהוא בעבור הכבוד בהתגלות. הוצרך הוא להתעלם מן העין לגמרי כמ"ש (במגילה יט:) שאלמלי נשאר מלא נקב מחט סדקית באותה מערה לא יכול לעמוד בפני האורה ורש"י שם מביא קרא דושכותי את כפי שעי"ז נסתמה והוקשה לי' למהרש"א בח"א דבאליהו לא נז' סתומה ע"ש. ולדעתי פשטן של דבר כן הוא ושמתיך בנקרת שהש"י הוצרך לשומו שם ולא יכול לכנוס מעצמו משמע שהמערה היתה סתומה בעצמה מכל צד. רק באמצע הצור היתה כרוי' אותה נקרת. וא"א לאדם ליכנס לתוכה כלל אם לא בדרך נס והש"י הכניסו. ואחר שנפתח דבר זה למרע"ה ע"י הש"י הי' נקל אח"כ לאלי' לבוא לתוכה מעצמו ג"כ. כידוע דכל שער נס שנפתח פ"א יוכלו אח"כ כל צדיקים לבוא בו. וענין ההטמנה במערה זו הוא חזרת האדם בסוד העיבור כאלו הוא סגור בבטן אמו שלא יצא לאויר העולם ושם נר דלוק על ראשו שצופה בו מסוף עולם ועד סופו כנ"ל וכמ"ש (בנדה ל:) מקרא

דבהלו נרו וגו'. והוא נר ה' נשמת אדם שהוא חלק מאור הגנוז לצדיקים שצופין בו מסוף העולם ועד סופו כנ"ל. וכמ"ש (פסחים ח.) דצדיקים בפני שכינה כנר בפני האבוקה. דעל אור האבוקה דשכינתו ית' נא' לא יראני האדם וחי. רק בשעת מיתה בנשיקה שנתדבק ונתחבר הנר אל האבוקה. והנשמה תוכל להשיג ולא כשמלובשת בגוף החומרי. וטרם שיצא לעולם עדיין אין התלבשות גמור ליכנס בפנימיות הגוף. רק עומדת באור מקיף על ראשו. וע"כ יוכל לצפות ולהשיג בו מעין עוה"ב. וע"ז א' (נדה שם) דאין ימים ששרוי בטובה כאותן ימים. ועי' בס' יצירה אין בטובה למעלה מעונג. והוא עונג שבת שמעין עוה"ב שהוא יום שכולו שבת ששובת מיגיעה רק מתענג על ה'. וזהו האור כי טוב המתגלה אז בהשגה דכולם ידעו אותי ולא ילמדו איש וגו'. וכן בבטן אמו מלמדין אותו כהת"כ. והוא ג"כ ע"י צפיית אותו נר. והוא השגת חלקו בהר סיני שכל הנפשות היו שם כמ"ש (בשבת קמו.). ואחר שנתלבש בגוף נשכח ממנו הכל. וצריך להשיג ולבוא לזה בהשתדלותו ויגיעתו אחר שיגיע לכלל דעת והבנה והשגה. ובמעי אמו ההשגה הוא מצד האור מקיף שאין לו עדיין דעת ומוחין כלל. וע"כ א' שם על הצפי' מסוף עולם ועד סופו אל תתמה שאדם ישן כאן ורואה חלום באספמיא. שהוא דוגמת החלום שבשינה והסתלקות הדעת. והוא השגת הנביאים דבחלום אדבר בו. וישעי' אמר וארא באספקלריא שא"מ וזהו מדריגת במראה אתוודע. ויש ג"כ מדריגה בחלום אדבר. ומזה הוא הנבואה הניתנה לשוטים ולתינוקת שאין בהם דעת והשגתם כבחלום. וכן צפיית העובר (וכן כל השגת העוה"ז לגבי העוה"ב כמ"ש בשוב וגו' היינו כחולמים) והגם דלא יראני האדם וחי. בחלום יוכל לראות כמ"ש ביעקב אע"ה שראה בחלום והנה ה' נצב עליו. וידוע שגם בנשמות טרם כניסתם לגוף הם בסוד עיבור אחר צאתם ממקור מחצבתם מקור החיים ית"ש ממושב יקרו ושכינת עוזו. הם שוהים שם חדשי עיבור עד שתבוא לגמר שלימותה בצלמנו כדמותנו שתהי' ראוי' לכנוס בגוף האדם. וזה סוד כניסת מרע"ה מראש הצור לנקרת הצור דשם יוכל לראות בשעת ההעברה כבחלום וצפיית העובר וע"ד ראיית ישעי' באספקלריא שא"מ שרומז לשכינת עוזו כנודע. אבל ישעי' ראה כצופה דרך אספקלריא למה שהוא מרחוק. וכמ"ש דהוא א' שמעו שמים והאזיני ארץ ומרע"ה א' להיפך. דהאזנה הוא בקרוב והי' רחוק ממנו כרחוק שמים מארץ וע"כ שראוהו יושב על כסא רם ונשא. שהי' מרומם ומנושא למעלה מעלה ממקום מדריגת השגתו וראייתו. אבל במרע"ה נא' אעביר על פניך וכן באלי' נאמר צא ועמדת בהר לפני ה' והנה ה' עובר וגו' שעבר לפניו והוא נכנס מיד בתחלה אל אותה המערה וצוהו ה' לצאת משם ולעמוד בהר ונא' שם אח"כ וילט פניו באדרתו ויצא ויעמוד פתח המערה.

ופתחה הוא לתוך ההר עצמו שדרך שם הכניס הש"י למרע"ה שאף שסתומה מכל צד. ע"כ יש דרך כניסה שמכונה בשם פתח. ומרע"ה הדביק עצמו תחלה למקורו ושרשו. ומזה יוכל לימשך ההשגה אח"כ (וכמו השגת העובר וכל חיותו הוא רק מכח אותו טיפה זרעית של האב שנקלט ברחם) ולאלי' ציוה לצאת עכ"פ מפנימיות ולא אמר לעלות להר. דזהו יציאה מהמערה לגמרי וזה א"א שהרי אפי' רק במלא נקב מחט לא יכול לסבול. רק א"ל שיעמוד בהר ר"ל בתוך ההר עצמו ולא במערה ונקרת בו. רק בגופו של הר עצמו בעוביו השוה למערה שצריך רק יציאה ולא בראשו שצריך עליי' ולא אמר ועלית להר. וההר הוא הצור שממנו מחצב הנשמות דכל ישראל ששרשם מאותיות התורה כידוע. וזה הר האלהים שעליו ניתנה תורה. ושם אלהים שהוא בעל הכוחות כולם הוא הכולל כח כל הנפשות. שכל נפש הוא כח מיוחד. ועכ"א באליהו שבא להר האלהים חורבה. ושם חורב דרשו בשבת שירדה חורבה לאו"ה עליו. והיינו כידוע דקודם מ"ת היו נפשות או"ה ובני ישראל כולם ממקום א'. כי הי' מעורב טו"ר וזוהמת נחש. ובמ"ת שפסקה זוהמא מישראל ונבחרו לעם מיוחד נפרדו ג"כ בשורש נפשותם וכמ"ש התוס' (ע"ז ה.) דאינם ממקום א'. וזהו אחר מ"ת שנפרדה הטוב מהרע. וכל הטוב נעשה שורש ומקום בפ"ע לנפשות מישראל. וכל הרע נפרד לשורש לנפשות האומות שכולם מחלק הרע והסט"א וזהו החורבה שבא להם שנחרבו ונעשו כמדבר שמם ע"י פירוד ויציאת כל הטוב מהם. וכל השגת האדם הוא ע"י העלאת נשמתו לשרשה כידוע:

**ומרע"ה** זכה מה שלא זכה אדם בעולם בקבלת התורה מידו של הקב"ה. שהוא ההשגה בדבקו שורש הנשמות כולם למקור הכל ית"ש דחלק ה' עמו וזהו ראש הצור. אבל אליהו נכנס רק בצור עצמו שזהו פתח המערה. שהמערה הוא מקום העיבור כרחם האם ששם מצטיירת ונשלמת כל נפש הנחצבת מהצור לשם להיות קומה שלימה. ושם ג"כ הוצרך להליט באדרתו. וכן מרע"ה הוצרך גם במערה להשכת כפיו. ופי' בס' צרור המור פ' תשא דר"ל ענני כבוד כמו על כפים כסה אור (וכן פי' בפסיקתא זוטרתי דר' טובי' שם) וכל התגלות שכינה למרע"ה הי' בהתגלות עמוד הענן דישת חושך סתרו כתיב אבל בכל מקום נא' בפירוש ענן וכאן קראו כפי. דרק לגבי ראיית הפנים הי' בזה הסתר כענן. כי הצור עצמו שמקיף המערה גורם רק העלמת ההשגה דגדלות בדעת שלימה כמו שהנפש היא בהתפשטותה בקומה שלימה רק השגה דקטנות כהשגת העובר שנתקפל תלת גו תלת וג"ר והמוחין גנוזין ואינם בהתגלות. והשגה כזו ג"כ א"א דרך ראיה כ"ז שהוא בגוף. ואדרת אליהו הוא הלבוש הגופני שלו וע"כ כשעלה למרום נפלה האדרת ממנו. ובזה הלבוש הליט פניו ששם צלם אלהים שבו ההסתכלות וההשגה הגמורה לעתיד

דעין בעין יראו ולא יכנף עור מוריך שלא יהי' כיסוי והעלם. ואצל אלי' היתה ההעלמה ביותר ע"י הגופניות המעלים. ואצל מרע"ה שנזדכך אז ביותר הי' ההעלם מצד החושף סתרו. והוסר מיד שיזכה למראה אחורים ואז"ל שהראהו קשר של תפילין. ומצד הפנים הם התפילין עצמן. ותפילין דמארי עלמא כתיב בהו מי כעמך ישראל כו' וכמ"ש (ברכות ו.) שהוא מתפאר בישראל שהם גוי אחד לשמו ית'. כי הוא נקרא אלהי ישראל. שכל האצילות ובריאת כל העולמות להראות כבודו וגילוי אלהותו הוא רק על ישראל. וכמו תפילין דידן הוא יחוד שמו ית' שנקרא עלינו. וכמ"ש וראו וגו' כי שם ה' נקרא עליך וגו' אלו תפילין שבראש. כן תפילין דמארי עלמא הוא קריאת שמו על ישראל שהם מיוחדים לשמו. ולעתיד יהי' ההתגלות הזה בפ"פ כמו"ש (בשבת פ ט:) מחוי להו יצחק הקב"ה בעיניהו וכמ"ש והיו עיניך רואות את מוריך. ובעוה"ז א"א זה רק משרע"ה זכה לראות האחוריים שהוא קשר של תפילין שהוא ג"כ גילוי התקשרות זה של ישראל עם אביהם שבשמים. אבל לא בהתגלות גוף הקריאת שם רק הגילוי לעין שיש קריאת שם כזה מצד הפנים דע"י הקשר של תפילין יודע שיש תפילין. ולפע שכל השגת מרע"ה הי' דרך ראי'. ע"כ א"ל ופני לא יראו כלל. רק לאחוריים זכה דרך ראיה:

**אבל** השגת רע"ק דרך חכמה רמזו בפ' וכל יקר ראתה וגו' ויקר הוא תרגום של כבוד. ובתורה לא נמצא רק מלת כבוד ות"א יקרא. אבל בנביאים וכתובים נמצא מלת יקר. ופעם הראשון הוא בתחלת נבואת שמואל על השגת הנביאים נא' דבר ה' היה יקר וגו'. וכל מלה במקום שהוא נזכר ראשונה שם הוא גילוי שורש ענינה. וכמדומה שקבלתי כן. ומלת יקר בנביאים היא לקוחה מארמי וכמ"ש (במגילה ט.) מלשון ארמי דבאסתר פ' יתנו יקר. ונא' (בסנהדרין לח:) אדה"ר לשון ארמי סיפר ממ"ש ולי מה יקרו וגו' וידוע דלשון ארמי ותרגום הוא האחוריים דלשון הקודש. וזהו השגת הנביאים באספקלריא שא"מ השגת הכבוד אצלם בלשון יקר. וע"כ אמר ישעי' וארא וגו' שיכול להשיג גם ראיית הפנים בהשגה כזו דראיית הכבוד בהעלם נקרא השגת יקר. ואצל רע"ק נאמר כל יקר. כי השגת החכמים היא עוד בהעלם יותר ויכולים להשיג יותר. והוא השגת כל היקר כולו שהוא כלל השגת הכבוד לנבראים שהכל ברא לכבודו. (ובמגילה טז:) אמרו יקר אלו תפילין כמ"ש וראו וגו' אלו תפילין שבראש שהם היקר לישראל. וכן למעלה זהו כל התגלות הכבוד דפב"פ. וזכה רע"ק לראיית התפילין דמארי עלמא עצמן ולא כראיית מרע"ה שהיא ראי' גמורה שנקרא ראיית הכבוד. אבל הוא ראה היקר שהוא כמו לשון ארמי נגד לה"ק שהוא מתורגם אותה המלה שאין מובנת למי שאין מכיר לה:ק ללשון המובן לו. ולשון הקודש הוא השגת הקדושה בעצם כמות שהיא ממש ולשון

ארמי הוא המפרש ומתרגם למי שאינו יכול להשיג הקדושה ממש. אבל משיגה בלשון שהוא מבין. והוא אותה הדבר והענין עצמו. רק שאינו ממשותן של דיבורים כמו שיצאה מפה המדבר. וע"כ השיג הוא מה שלא ראתה עינו של מרע"ה שהוא מראה הפנים ותפילין שבראש עצמן. וזה סוד שחיבר ס' הזוה"ק בלשון ארמי אף שכל דברי התנאים בתושבע"פ משניות ובריי' כולם בלה"ק. כי התגלות הסודות הנעלמות שהוא כל היקר שנתגלה לרע"ק וחביריו ותלמודיו. א"א לגלות בעוה"ז רק בלשון ארמי. ויחזקאל שגילה מעשה מרכבה בלה"ק. שם באמת הוא בתכלית ההעלם. ואין ההתגלות אלא למי שזוכים להיות צופים במרכבה. ולהשיג כל יקר כרע"ק שנכנס בשלום ויצא בשלום שהוא הכלי מחזיק ברכה. ובו חותמין כל התפלות והברכות כמשז"ל. וכן חתימת המשניות שהוא התושבע"פ בו שתחלתו מס' ברכות וסופו בשלום וכלי מחזיק ברכה לישראל. כי בריאת העולם בב' שהוא ל' ברכה כמ"ש (בב"ר פ"א) דג' התחיל ההתגלות דנפש חי'. שע"ז הי' תכלית מכוון כל הבריאה להיות נפש חי' בעוה"ז הגופני שיהי' בו חיות מחי העולמים שהוא מקור החיים להכיר את בוראו. והתחיל התגלות החיות בדגים שבים וביסוד המים דעולם חסד יבנה. ומצד החסד הוא התפשטות החיות גם למי שאין בו דעת עדיין להכיר את בוראו. וזהו נגד אברהם אע"ה שהוא התחלת בנין העולם דע"כ א' בהבראם באברהם. ונקרא אב המון גוים ואב לכל העולם כולו כי הוא חפץ להצדיק כל הבריות כמ"ש (בב"ר פ' מט) ע"פ אהבת צדק על אאע"ה ששונא לחייב גם הרשעים כסדומיים כי הכל בריותו ית'. וקילוסו עולה גם מן הרשעים בגיהנם כמשז"ל. ואז"ל (בחגיגה טו.) (וסוטה כב.) (וב"ב טז.) בראת צדיקים ובראת רשעים שגם הם מכלל הבריאה. ויש בו צורך להיות יתרון האור מן החושך. דע"כ ברייתו של עולם ברישא חשוכא. ולעתיד יהי' לכל א' מישראל כ"ח מאות עבדים כמ"ש (בשבת לב:) שיהי' ריבוי כזה באותם הנשארים להיות גרים גרורים ועבדים לישראל. ע"ד הרבוי שיש בבע"ח נגד בנ"א. וכן בצומח נגד בע"ח. שכל הגדול במדריגה אין בו ריבוי כ"כ. וכישראל נגד העכו"ם דאתם המעט מכל מכל העמים. וכן שבט לוי נגד ישראל. והרבוי הזה דעכו"ם הוא נמשך מהברכה דדגים פרו ורבו ומלאו וגו'. דזהו שורש הברכה שיהי ריבוי בהחיות. ולבני ישראל הדבקים באלהים חיים ובתורה שנא' בה כי הוא חייכם. הריבוי הוא בחכמה והשגת אלהות שהוא שורש החיות:

וברכה דאדם שהוא לישראל דאתם קרוים אדם הוא ג"כ פרו ורבו. אבל סיים וכבשוה ורדו בדגת וגו'. שע"ז הוא עיקר ברכת הריבוי שלהם שיכבשו כל הארציות והגשמיות דעוה"ז. ועי"ז ירדו בכל הבע"ח שחיותם הוא רק בגשמיות ולכך נברא. כמ"ש אם למדת תורה הרבה וכו' שלכך נוצרת. והתורה היא דפוס כל מע"ב ומאן מלכי רבנן (גיטין סב.)

דע"י השגתם בתורה הם מושלים בכל הבריאה כולה. ובריאת הבע"ח וכן העכו"ם עם הדומה לחמור ונמשל כבהמות. הם לצורך האדם מה שצריך לשימוש גופניותו וכמ"ש (ברכות לה:) בזמן שעושין רצונו של מקום עמדו זרים ורעו וגו'. והאלהים עשה האדם ישר שיהי' כולו לה'. וצרכי גופו בעוה"ז הי' נעשה ע"י הבע"ח. ושמש הגדול בהם הי' הנחש כמ"ש (בסנהדרין נט:) חבל על שמש גדול שאיבד מן העולם כו'. וב' נחשים טובים שמשגר לצפון ודרום. הוא ע"י כבישת היצרים דתאוה ורציחה שע"ז א' (בע"ז ה:) ע"פ אשריכם זורעי וגו' כשעוסקים בתורה וגמ"ח יצרם מסור בידם. גמ"ח היא מדת חסד לאברהם באהבת הבריות שהוא מסט' דדרום. ומשם הי' מביא הנחש מרגליות טובים. כמ"ש (ב"ב טז:) מרגליות טובה היתה תלוי' בצוארו של אברהם אע"ה כו' דחידושי תורה נקרא מרגליות כמ"ש (בחגיגה ג.) מרגליות טובה היתה בידכם. ובכמה מקומות (יבמות לב: וש"נ) אי לאו כו' משכחת מרגניתא (וביבמות צד.) הו"ל למידרש מרגניתא. ומאברהם אע"ה התחיל ב' אלפים תורה וב' כליותיו היו כב' מעיינות ונובעות תורה (כמ"ש ב"ר פ' סא) וזהו אכילה הרוחניות שנא' לכו לחמו בלחמי וגו' שע"ז א' (מס' סופרים פ' כא ה"ט) שהי' אוכל נגד ע"ד אנשים. כידוע מה שמפ' זה על משה ואהרן נדב ואביהו וע' זקנים. שכ' בהם ויחזו וגו'. ויאכלו וגו' (בי' בריש ס' פני אריי) וז"ש שתלוי בצוארו ששם תולין תכשיטין דאבנים טובות ומרגליות כמ"ש וענקים לגרגרותיך. וגרגרת הוא מקום בית הבליעה דע"כ הרעבתן נקרא גרגרן והוא הצואר. וע"כ א' (מגילה טז:) ע"פ על צוארי בנימין ועל צואריו. דרומז לב' מקדשים ומשכן שילה. דשם המזבח שאוכל כל הקרבנות. דע"כ אמרו (זבחים נג:) דהוא בחלקו של טורף וזה הצואר דקדושה:

**והשלחן** הדומה למזבח שכאמר עליו ד"ת שמתחדש לו אכילה רוחניות ע"י אכילה הגופנית שבקדושה. וכאכילת אליהו שהלך בכחה מ' יום. שהוא הזמן דקבלת תורה. ולהר האלהים להשגת אור העליון הגנוז בתורה. והוא השגת החכמים בתושבע"פ הנא' בשבח האשת חיל פיה פתחה בחכמה. היא חכמת שלמה דמלכות פה תושבע"פ. ותורת חסד על לשונה כי מרפא לשון עץ חיים. ולה"ר הוא לישנא תליתאי ההורג ג'. דשורש יצ"ר דכעס ורציחה שמארס נחש הקדמוני ע"י הזוהמא שהטיל בחוה וקלטה קין ונהרג ע"י ג"כ כ'. הבל והוא ותובל קין שתבל אומנתו. והוא שורש כח הרע של נחש שהביא מיתה לעולם והביאה גם ע"ע. כי הוא אש השורף ושיצי כולא. ואז הוא ג"כ נכלה ואיננו. כי לעתיד יבולע המות לנצח ויהי' שחיטת היצ"ר ומה"מ שהוא הנחש. ואז גר זאב עם כבש כי אותו שורש רע דרציחה יכלה לגמרי שלא ישאר שורש וענף. דזהו שורש עמלק שצריך למחותו מהעולם לגמרי. וע"כ לאותו רשע אין רפואה לקללת עפר לחמו על

שהוריד הבריות לעפר דרקב עצמות קנאה. שהרע מכלה א"ע עד שנעשה עפר שחוזר לשורשו ואז חוזר להיות אדם כבתחלת הבריאה מחדש. ואז ה' בדד ינחנו ואין וגו' דלא יהי' שריד לבית עשו. והוא פסולת הגבורות דתושב"כ הוא מסט' דגבורה כמ"ש בזוה"ק (ח"ג פ' סע"ב) וכמ"ש אש דת למו והיא שורפת תאות רעות שע"ז נאמר בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין. שיצה"ר שבבריאה הוא בתאוה שע"ז הוזהר אדה"ר באכילת עה"ד שהיא תאוה לעינים. ודבר זה צורך בעולם דגם לעתיד ישאר כמ"ש במדה"נ (זח"א קלז ב) לבן דאתלבן. כי לא יהי' רק לב להוציא בשר כיעקב אע"ה דלא מת. אבל לבטל לגמרי א"א כי הוא צורך העולם כמ"ש (ביומא סט:). רק שיהי' ניטל ממנו כח הנחש בהסתרו שהכניס תבערת אש בתאוה. והתורה אש אוכלה אש. ונכלה אותו אש דתאוה הנמשך מזוהמת הנחש ומשכא דחויא. וזהו התבלין שמתבל האוכל ועושהו טוב ונעשה חסדים טובים. ומזה נמשך תורת חסד שהוא מה שהש"י בחסדו משפיע בלב חכמ"י. והוא הנמשך למים שיורד רק למקום נמוך. ומאן דאיהו זעיר איהו רב. וזהו מדריגת דוד הוא הקטן שהי' מקטין א"ע שהוא המאור הקטן כירח יכון עולם שאין לה אור מעצמה רק שמקבלת מהחמה שהוא אור העליון דתושב"כ. והוא הי' התחלת התגלות תושבע"פ והוא לשון חכמים מרפא לדורו שהיו בעלי דלטוריא ולה"ר שהוא בא מפסולת הגבורות הנמשך ומשתלשל עד מדה אחרונה דרע שהוא הפה דובר נבלה ול"ר ששקול נגד ג' עבירות החמורות כמ"ש (בערכין טז:) כי שם המות ביד לשון המדברת גדולות ופוס ממלל רברבן של מלכות הרביעית שחיות שלהם מן החרב כמ"ש ועל חרבך תחי' ולהביא מיתה לעולם. וסופם חרבם תבוא בלבם ואז יבולע המות. כי תורה היא עץ חיים שהאוכלה חי לעולם. רק שיש להט החרב המתהפכת לשמור דרך עה"ח. וזהו חרבא דעשו הרשע וזרע עמלק שהוא הנלחם ברפידים לרפותידיהם מד"ת אז בהתחלת קבלת התושב"כ והמן נתעורר נגדם בהתחלת התפשטות התושבע"פ שהתחיל אז בדור אנכה"ג שחזרו וקיבלו מאהבה:

**ושורש** הנפשות דישראל היא מהתורה וס' רבוא דדור המדבר שהם שורש לכל הדורות. שרשם מס"ר אותיות דתושב"כ. ושאר נפשות של כל הדורות הם מהתפשטות התושבע"פ שבכל דור וכפי ריבוי התחדשות חכמת תושבע"פ של חכמי הדור כן הוא הריבוי בהנפשות מישראל שבאותו דור. וכנגדו המחי' מזרע עמלק שכזה קם זה נופל. ומחייתם הוא ע"י הברכה דדגים שהוא ריבוי שפע החיות היפך שרשם מסט' דמותא ואל אחר אסתרם ולא עביד פירין. וע"כ מפלתם בחדש אדר שהוא מזל דגים. וכן ביד זרעא דיוסף שברכתם וידגו לרוב. והריבוי דישראל הוא ע"י הברכה דאדם פרו ורבו וגו'

שברכה זו הוא על הריבוי בהתפשטות התושבע"פ כנ"ל. וברכה ג' דיום השבת שהוא מעין עוה"ב הוא התחדשות אור התורה שיהי' בימות המשיח דלא ילמדו וגו' כי כולם ידעו וגו' שיהי' קבוע בלב כמ"ש ונתתי לכם לב בשר. שלב כל ישראל מעצמם יהי' נובע מקור חכמה. כי אז יתפתחו תרעי דחכמתא דלעילא. שהתורה היא נובלות ממנה כמ"ש בב"ר (פ' יז). והוא האור הגנוז לצדיקים לעת"ל ותורה אור. וע"כ אמרו (קה"ר פ' יא) דתורה דעוה"ז הבל הוא נגד תורתו של משיח. ר"ל כמו הבל היוצא מהקדירה. וכן הבלא דגרמי שהוא הבל הנשמה הנשאר בעוה"ז בקבר עד תחה"מ. וכן ז' הבלים שא' קהלת על כל עניני עוה"ז דבז' ימי הבנין נבנה העוה"ז. והוא עמודיה ז' שהעולם עומד. והם ז' ספר תורות שא' (בשבת קיו.) דויהי בנסוע ס' בפני עצמו והוא הקטן שבהם. שהיא רק פ"ה אותיות נגד מלכות פה שהוא השראת השכינה בתחתונים ובתוך בני ישראל ע"י הארון והתורה שהיא לנו שיור גם במסעות ובגלות דעי"ז הכבשה מתקיימת בין הזאבים. דינוסו משנאיו מפניו. וזהו נגד יום השבת שבו המנוחה והייחא בעוה"ז. והוא הבל נגד המנוחה דיום שכולו שבת וכמ"ש דהוא א' מס' בו ופי' בתו"ח בב"ב דר"ל דבטל בו. כי אז יהי' המנוחה שלימה שהש"י רוצה בה והוא אור הגנוז לצדיקים:

**וב**' ברכות ראשונות הם בפרו ורבו שהוא הברכה דעוה"ז דלכך נברא להיות מסובלים בעמל תורה ומצות דלשבת יצרה. ות"ח נקראים בוניך ובנאים שהם העוסקים בישיבו של עולם להתחדש בכל יום תמיד מע"ב כמו תחלת הבריאה דהי' ע"י התורה שהוא כלי האומנות לב"ע כמ"ש בריש ב"ר. והתחדשות מעשה בראשית שבכל יום הוא כפי עמל בנ"י בתורה ועול מצות. אבל ברכה דשבת הוא במנוחה שהוא השפעת השגה הגדולה שלא בעמל ויגיעה כלל. רק ע"י יגיעתו הקודמת בו' ימי המעשה כפי השתדלות הכנתו כן הוא השגתו בקדושה דיום השבת. וכן כפי היגיעה בעוה"ז ההשגה דעוה"ב. דמי שלא טרח בע"ש מה יאכל בשבת. ולא יגעת ומצאת אל תאמין. רק אחר היגיעה יבוא המציאה שהיא בא בהיסח הדעת וכנז"ל דלא ע"י יגע כלל שהוא למעלה מהשגת ידיעתו. וזהו המנוחה שלימה שהקב"ה רוצה בה. ובה יש ז' מדריגות שחשב שם מקודם והם. אהבה ונדבה אמת ואמונה שלום והשקט ובטח. וג' פעמים מנוחת נאמר בהם שם. וזה נגד ג' ראשונות כי כל דבר חלוק לי' כידוע וכשהיא בתכלית השלימות שהש"י רוצה הוא כשזוכה שיטעימוהו מעין עוה"ב כמ"ש (בברכות יז.) עולמך תראה בחייך דדרך ראי' אפשר להשיג גם בעוה"ז למי שזוכה לה במנחה דשבת שהוא עת רצון ורעוא דרעוין שאז נסתלקו ג' צדיקים משה יוסף דוד כי הסתלקות הצדיקים נק' דנח נפשי' שהגיעו מיד לשלימות המנוחה הגמורה דעוה"ב. ומ"ש צדיקים א"ל מנוחה כו' בעוה"ב

שנא' ילכו מחיל אל חיל וגו' זהו מצד התעלות מדריגות הנשמה שמתעלית ממדריגה למדריגה. אבל הנפש והרוח שבהם הוא עיקר היגיעה והשתדלות אדם בעוה"ז שיולד לעמל דכבישת היצר השוכן בדם הוא הנפש שבכבד וברוח שבלב כמ"ש יצר לב האדם רע וגו' יצר לבו רק רע וגו' ונא' לב כסיל לשמאלו. (ובברכות סא.) דיושב על ב' מפתחי הלב. ובמתים חפשי ונח נפשי' ורוחי' ממלחמת היצר ולעתיד שיבוער היצר והרע יהי' יום שכולו שבת ומנוחה מהעמל דעוה"ז. אבל הנשמה שבמוח דטהורה שזוכין לה הת"ח דמשכן החכמה במוח ויהבין לה למי שזכה יתיר שכבר נצח (דזהו פי' לשון זכה כמ"ש עמ"ש בספ"ק דברכות ולא זכיתי דר"ל לא נצחתי להחולקים) ליצ"ר שבלב ע"י שמשכו לביהמ"ד. והשגת החכמה הוא דבר שאין לו שיעור וכמ"ש לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד דארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. וכל השגה דעוה"ז אינו כלום לגבי השגה דעוה"ב. דעיקר החכמה הוא מה שחלק מחכמתו ית' להאציל להיות מושג לבנ"א וכמו שמברכין על חכמי ישראל שחלק מחכמתו ליראיו. ועל העכו"ם שנתן כו' דגם בהם יש חכמה כמ"ש (במגילה טז.) דאפי' באו"ה נקרא חכמם. והיינו כשמכיר האמת כהאי דהתם בחכמיו דהמן אם מזרע וגו'. ובלעם ראש חכמי או"ה חכמתו הוא בהשגת האמת דמעלת ישראל שגילה בפרשתו. אבל הם אין משיגים רק מה שהש"י מגלה להם לצורך ישראל. וע"כ אומרים שנתן כי אין משיגים אלא מה שניתן להם לבד. אבל לחכמי ישראל חלק כמ"ש חלק ה' עמו. שנשמת בני ישראל הוא חלק אלוה ממעל וכמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים מאן דנפח מתוכו נפח והוא חלק הנשמה שהוא החכמה שבמוח דחכם עדיף מנביא כמ"ש (בב"ב יב.) ע"ש ברמב"ן דהוא רוה"ק. וידוע דר"ל רוח מקדש עילאה שהוא המשכה מחכמה העליונה וע"כ א' (בעירובין יג:) אלו ואלו דא"ח (ובחגיגה ג:) כולם ניתנו כו' מפי אדון כל המעשים ב"ה דכתיב וידבר אלהים גו' ר"ל דשם אלהים ר"ל בעל הכוחות כולם כמ"ש באו"ח (סי' ה') וזהו אדון כל המעשים. וכ"א יש לו חלק מיוחד כפי שורש נשמתו. ויניקתו מחכמה עילאה כפי השייך לחלקו. ולחכמתו ית' אין סוף. וכן להשגת חכמי' וע"ז נא' ונתתי לך מהלכים בין העומדים דהמלאכים עומדים על מדריגה א' כ"א כמו שנברא ואין יכול להשיג יותר מהניתן לו ביצירתו. אבל האדם גם בהיות נשמתו בשמי מרום בין העומדים הוא מהלך מחיל אל חיל. ובכל שעה משיג יותר. וזהו המנוחה שלימה שהש"י רוצה בה שהוא רק שביתה מהעמל דו' ימי המעשה. שהוא שבת אז מכל מלאכתו. ומלאכת הש"י היה ע"י עשרה מאמרות וכמ"ש (בשבת קי"ט:) דהדבור כמעשה דבדבר ה' שמים נעשו ור"ל דע"כ צריך לשבות גם מדבור שלא יהי' דיבורך של שבת כו' (שבת קיט רע"ב) דאמר ר' זירא לזוגי דרבנן לא תחלוני' שצריך

לשבות גם מעמל פה דתורה ומ"ש (בירוש' פ' טו דשבת) לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה היינו עסק בלב דאז עיקר הזמן דהשפעת ד"ת בלב. ובפסיקתא (ס"פ כג) פליגי בזה רחב"א אמר לא נתנו שבתות אלא לתענוג ורשב"נ א' לת"ת וא' דלא פליגי דמ"ש רשב"נ לפועלים ורחב"א לרבנן ע"ש ור"ל דרשב"נ היה בעל אגדה כמ"ש בכ"ד ואגדות היו אומרים לפני ההמון וע"כ א' (במ"ק יז.) דכמה שני דלא אתי לבהמ"ד ע"ש. והשקועים בכל ימי המעשה בעסקי עולם. עונג שלהם בשבת לעסוק בתורה. אבל רחב"א עסקו במשמעתא וכמ"ש (בסוטה מ.) דע"כ שבקוהו כ"ע ע"ש כי המון חפצים באגדה וע"ש (מט.) ברש"י. וע"כ א' לרבנן שעמהם עסקו בביהמ"ד. ולהם העיקר לתענוג. ואין ר"ל באכילה ושתי' ועונג גופו. (דשבת קיח סע"א ורע"ב) א' המענג את השבת כו' ולא א' המתענג בשבת. ובזוה"ק (יתרו פח) כ' בשבתא יהבין ליה לב"נ נשמתא כו' דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי. ובג"כ אקרי שבת מהו שבת שמא דקוב"ה שמא דאיהו שלים מכל סטרוי ע"ש. ר"ל דהקב"ה נקרא ע"ש פעולותיו. וכל שם יש לו הוראה מיוחדת ושם הוי' הוא עיקר כידוע דע"כ אינו נהגה בעוה"ז כי מורה הי' הוה ויהי' דם ע"מ שקודם בריאת עוה"ז ואחרי ככלות כל עוה"ז. אבל מ"מ גם הוא עדיין אינו מורה שלימות כל האצילות כידוע די' מורה חכמה ה' בינה כו' ומתחיל מחכמה שהוא תחלת ההתגלות יש מאין דשם יש השגת אדם בחכמה שבמוח ובינה שבלב אף שאינו נגלה בדבור ופעל. אבל כ"ע שהוא נקרא אין כמ"ש בזוהר בשלח (סד ב') שכל הנעלם מכל רעיון אינו נכלל באותיות שם זה. ועליו רומז שם אהי' דר"ל שיהי' לעתיד. דאז יתגלה אור זה הנעלם בעוה"ז. ורק בשבת שהוא מעין עוה"ב א' בזוהר שם דבסעודה ב' נא' תתענג על ה' על ה' ודאי דההוא שעתא אתגליא ע"ק כו' וע"ש ושם (פג רע"א) על ה' אתר כו' דכתיב מאין כו' יעו"ש והיינו למעלה משום הוי' שמתחיל מחכמה כנ"ל:

**סליק ספר קדושת שבת מכתי"ק**

## קונטרס שביתת שבת

### פרק א

**שביתת שבת** מ"ע דוביום השביעי תשבות. ובספר החינוך כי זה בפרשת משפטים סי' פ"ה ע"ש וצ"ע דרש"י שם בפ' משפטים (כג יב) מייתי מהמכילתא דקאי אשמיטה שלא תעקר שבת בראשית ע"ש. ואי' נימא דהוא מ"ע נימא דשבת בשמיטה אינו אלא בעשה ולא בל"ת ובשאר שנים בל"ת לבד. אלא די"ל דכיון דרבי דנוהג בשמיטה אהדרי' לאיסורא קמא שיהי' בלאו ומיתה כשאר שבת. וע"ד שכ' תוס' (בכורות טו.) ד"ה ואהני

ועוד בכמה דוכתי יעו"ש. ולפ"ז אין ללמוד מכאן עשה כלל לא בשאר שנים דלא קאי עלייהו ולא בשמיטה דלא בא למצוה רק ללמד דין להדוריה לדין כל השנים לומר שאזהרת השביתה האמורה במקום אחר נוהגת גם בשמיטה:

**ואמנם** במאת מצינו מקרא זה דוביום הז' תשבות כתוב עוד בפ' תשא (לד כא) והתם לא קאי בענין שמיטה ומייתר שפיר לעשה. ונראה דכונת הרמב"ם למקרא זה ולא הי"ל לס' החינוך לכתבו בפ' משפטים אלא בפ' תשא שם. ושוב מצאתי בס' המצות מ"ע קנ"ד כ' הרמב"ם דנכפל מצוה זו פעמיים ומשמע דכונתו להני תרתי קראי הנז' וחשיב גם הא דמשפטים. אבל בציון המוקף שם בסוף המצוה רשום כי תשא וא"י מי הי' המציין ועכ"פ נראה דהוא ספרא דוקנא ובדיוק נקט קרא דתשא המאוחר ולא דמשפטים ומיהו גם ע"ז יש לעיין דהרי שם מסיים בחריש ובקציר תשבות וא"כ נימא דהו"ל כלל ופרט דאין בכלל אלא מה שבפרט ואין העשה אלא במלאכת קציר וחריש בלבד ולא בשאר מלאכות. ואע"ג דת"ק דמתניתין פ"א דשביעית מ"ד מוקי סיפי' לשביעית אנן קי"ל כר' ישמעאל דשם דהא ר"ג ובית דינו דבטלו תוספות שביעית כר"י ס"ל כמ"ש במ"ק ד' א' וגם דלרע"ק דהיינו ת"ק דשם ל"ל קציר עומר דוחה שבת וכמ"ש הרא"מ בפ' תשא שם ד"ה יצא קציר וכ"כ תוס' מנחות ע"ב סע"א סוד"ה בשיטת ע"ש ואנן קיי"ל דדוחה שבת. ואפשר לומר דגם לר"י ע"כ בחריש וגו' לא אתי לעשה דהא דיליף מה חריש כו' משמע דמיתורא דקרא הוא דדריש ליה דאל"ה מה שיחטיה להזכיר זה שם בשביעית והיל"ל רק ריי"א בשבת בראשית הכתוב מדבר. וע"כ משום דת"ק הוקשה לו אי אשבת קאי לאיזה צורך נאמר ונפרטו הני כלל וכבר כתוב לא תעשה כל מלאכה וע"כ מוקי ת"ק בשביעית וריי"א דאצטריך גם לשבת לדרשא דמה כו' וכ"ה בהר"ש שם לעולם בשבת כו' כפשטי' ואתי לאשמועי' כו' ע"ש וכ"נ בלשון רש"י מ"ק שם ד"ה אלא ובר"ה ט' א' ד"ה ר"י ובמכות ח' ב' ד"ה ר"י ע"ש. והשתא אי צריך לעשה בהני תרתי דוקא דאין בכלל אלא מה שבפרט נימא כפשטי' ודצריך לעשה באלו הב'. וע"כ הא דלא אמר כן משום דקיי"ל פסחים כ"ד רע"ב היכי דאיכא למדרש לא מוקמינן בלאוי יתירי וה"נ בעשה כשכבר יש לאו וע"כ דרשי' ת"ק אשביעית ור"י הוצרך לדרשא אחריתי והשתא דפרטא לא אתי לעשה רק לדרשא י"ל דבזה כללא דאתי לעשה לא קאי על מה שבפרט דהפרט אינו רפטו של כלל כלל ולענין אחר בא. ובכה"ג י"ל דלא אמרינן אין בכלל כו' ובתוס' נזיר ל"ה ב' ד"ה איכא דכל כלל ופרט הפרט הוא פי' הכלל ואצטריך כללא דלא נילוף איזה ד"א מן הפרט במה מצינו וכיוצא בו יעו"ש והכא דהפרט אינו לעשה כלל רק לדרשא אחרינא ואינו ענין להכלל ל"ש זה. ומ"מ לבי מגמגם בזה עדיין דנהי דדרשינן בדאיכא

למדרש מ"מ מי לא שמעת מינה ממילא עשה בהני תרתי כיון דכתיב בהו תשבות ושב נימא גם בכללא דרישא אין בו אלא מה שבפרט וצריך ישוב בזה:

**ובתוס'** שבת ס"ט סע"א ד"ה דידע תימא לר"י נימא דידע בעשה וביום הז' תשבות וכתיב נמי ושמרתם את יום השבת ע"ש הניחו בתימא. וממה שהקדימו קרא דתשבות לקרא דושמרתם משמע דכיונו לקרא בפ' משפטים וכ"ה מצויין שם וזה צ"ע וכמ"ש. ומה שהוסיפו מושמרתם צל"ע הרי לשון שמירה ל"ת הוא ולא עשה וכמבואר בעירובין צ"ו א'. ואולי אע"ג דנקטי רישי' דקרא דושמרתם דסיים מחללי' וגו' דהוא השמר דל"ת. עיקר כונתם לסיפי' שם בפ' תשא קרא דושמרו וגו' לעשות וגו' דהוא השמר דעשה. ועי' ברמב"ן פ' יתרו כ' ח' כתב דשמור יום השבת לקדשו ל"ת שלא נחללהו ע"ש ובהרא"ם לשם השיב ע"ז דזה הוי השמר דעשה דלקדשו אף דר"ל שלא לחללו כיון דנכתב בצורת עשה הוי עשה יעו"ש. ובאמת ד"ז מחלוקת אמוראי במנחות ל"ו ב' ע"ש ובתוס' עירובין שם ד"ה השמר דלר"י נמי דהשמר דעשה לאו היינו כשפירושו לאו אלא שנכתב בלשון עשה כגון לשמור ולעשות ע"ש. ושפיר ד' הרמב"ן הם אליבא דהלכה דקיי"ל כר"י. ולדידי' ה"נ ושמרו כו' לעשות לאו הוא. והתוס' יומא פ"א א' ד"ה השמר כ' דלר"ל דהתם השמר דעשה עשה ולא ס"ל כר"י דמנחות ע"ש. וא"כ שפיר בשבת שם דקיימי תוס' ג"כ אליבא דר"ל קשה שפיר מושמרו לעשות דהוי עשה ואנן דקיי"ל כר"י וכמ"ש רמב"ם בפ"ד מתפילין סוף הי"א שפיר גם הך ושמרו לאו ולא עשה:

**וראיתי** בהקדמת בה"ג מונה ברמ"ח מ"ע שמור שבת ומדנקט לשון שמור מבואר דכיון לקרא דושמרו וס"ל דהוא עשה. ואפשר דהוא לא מפרש לה אשיבתה ממלאכה וי"ל דהך שימור הכונה למ"ש שבת י"ב א' חייב למשמש בבגדו כו' ונ"ל דמ"ש ר"י עלה הלכתא רבתא לשבתא ומאי רבותא דידה משחרי דכונתו דיש ללמוד מינה טובי וד' גדול הוא שידע האדם שמחויב לשמור שבת במעשה ג"כ לשמור עצמו שלא יבוא לידי חלול בשוגג ושכחה ותן לחכם ויחכם עוד לשמירות אחרות כה"ג. וי"ל דנפ"ל זה מהך קרא דושמרו וגו' לעשות שצריך לעשות שימור במעשה. ואע"ג דבגמ' לא נז' הך ילפותא דקרא ומשמע דהוא מדרבנן. י"ל אה"נ גם לבה"ג דרבנן דאסמכוה אמקרא זה והוא לטעמיה דמונה גם מצות דרבנן במנין ונקט לשון שמור דקרא דס"ל דאסמכוה אהא ואין כונתו בזה למ"ע על המלאכות דאורייתא מוספת על הל"ת כלל. וע"ש בבה"ג אח"כ חשיב קידוש ח' ימים שבות ח' ימים כו' וחשיב ז' ימי המועדים וע"כ הח' היינו שבת שהוא ידוע ולא הוצרך להזכירו רק להוסיף עליו ימי המועדים. וכן לא מנה שם קידוש הי ום דשבת בפ"ע ולפ"ז גם מצות שבות קאי אשבת ג"כ והרי מנה עוד מ"ע דשביתת שבת

וזהו שביתה ממלאכה ומדרכיילי' בהדי יו"ט משמע דס"ל כי היכי דנפ"ל ביו"ט מ"ע מקרא דשבת שבתון בשבת כ"ה רע"א ע"ש ברש"י ד"ה עשה דמשמע שבות בו ה"נ בשבת כתיב שבתון (ועי' בהרא"מ פ' יתרון שם כ' ואפי' גבי שבתון שבות א' שהוא מ"ע מפני שהוא בצורת עשה כ"ש במלת לקדשו ע"כ משמע קצת דר"ל על שבתון דשבת דקאי בי' וע"ש בפ' משפטים כ"ג יג' שחזר ג"כ ע"ד אלו ושם מייתי מביום הז' תשבות שפי' חז"ל למ"ע לפי שהוא בצורת עשה ע"ש. ול"י אנה מצא בדרז"ל אקרא דתשבות דשבת שהוא מ"ע ואנכי ל"י מקום כעת אלא בד' רמב"ם ותוס' הנז' ורק בקרא דשבתון נמצא בדרז"ל ביו"ט כנז') ואפשר שגם התוס' הנז' אי נימא דכיונו לסיפי' כיונו לסיפא דוביום הז' שבת שבתון וגו' דכתיב מקמי ושמרו ולמדרש משבתון כיונו ולא מלשון שמירה. ושוב ראיתי בחי' הרשב"א לשבת שם ד"ה דידע כ' דהומ"ל דידע לשבת בעשה דשבתון ותשבות ע"כ וכ"ה בחי' הרמב"ן לשם ד"ה עד שישגוג כו' ולא מוקי דידע בעשה דשבתון ותשבות ע"ש הנה נקטי העשה משבתון וכמ"ש ולא הזכירו משמירה ואף דהיה לפניהם ד' התוס' והיינו כמ"ש:

**אך** רש"י ביומא ע"ד א' ד"ה שבתון כ' דשבתון האמור בשבת אסמכו בי' רבנן שאר מלאכות שלא היה במשכן ואינה מלאכה גמורה ע"כ. ובמכילתא ר"פ תשא דרשו כן אקרא דאת שבתותי תשמורו אין לי אלא ד' שהוא משום מלאכה משום שבות מנין ת"ל כו' ע"ש. והרמב"ם ר"פ כ"א משבת כ' כן אקרא דתשבות אפי' מדבר שאינן מלאכה כו' ואף דהוא מפ' קרא דתשבות למ"ע אל"ט מלאכות צ"ל דחכמים אסמכו לשבותין נמי אמקרא זה וע"ש בהה"מ ולח"מ ורש"י דנקט שבתון והוא בדוקא לענין הנמ' התס. וצ"ל דס"ל דאף דהוא אסמכתא לא אסמכוה אלא אקרא דמיותר ואף דלא להכי אתי חכמים הסמיכו איזה דבר ע"ז. אבל קרא שהוצרך לגופי' לאיזה דבר ל"ש להסמיך עליו דבר אחר גם דרך אסמכתא. וא"כ י"ל הך תשבות דלעשה הרי צריך לעשה למלאכות גמורות ואין להסמיך עליו שבותים וקרא דשמירה דמכילתא וכן כולהו קראי דשמירה נראה דנדרשים לאסמכתא לגזירות חכמים עד"ש ביבמות כ"א א' על ושמרתם וגו' עשו משמרת כו' והיינו גזירה וסייג להדאורייתא שיהי' נשמר ע"י הסייג מגופו של איסור ונילוף מזה כל שבותין שבל"ט מלאכות עצמן היכי דגזרו זה אטו זה ושלא יבא למלאכה גמורה ומפני שהיא מעין אותה מלאכה ודומה לה ואתי למיחלף. וד' רש"י דיומא הוא במלאכות אחרות שאינם ענין לל"ט מלאכות ודוגמת עינוין דיוה"כ שם דאין להם שייכות לעינוי דאכילה ולא משום גזירה דאכילה אלא שהוסיפו עוד עינוים מלבד עינוי דאכילה ודכותי' בשבת הוסיפו עוד מלאכות לא מתורת גזירה אטו הני רק שאסרו גם

אלו אף דאינן מלאכה גמורה וד"ז אין ללמוד מקראי דלשון שמירה רק מקרא דשבתון כ"נ בטעמו. ולפ"ז משמע דס"ל דשבתון לא אתי לעשה אמלאכות גמורות מדלא מייתי מתשבות. אם לא דנימא דס"ל דעשה דתשבות קאי רק אחריש וקציר כמש"ל. וע"כ ס"ל דלא שייך להסמיך מלאכות חדשות אדהתם רק אשבתון דכולל שביתת כל המלאכות ולעולם דגם פשטי' דשבתון י"ל לעשה לכל מלאכות הגמורות:

**אבל** נ"ל ממקום אחר לדקדק דרש"י לא ס"ל שבתון לעשה ממ"ש בשבת ע' א' ד"ה ועל כו' דהו"ל כלל בל"ת ופרט בעשה כו' ובתוס' ד"ה ועל הקשו דכללא נמי כתיב בעשה וביום הז' תשבות וכ"ה בחי' הרמב"ן לשם ובחי' המיוחסים להריטב"א (ואינם לו רק להר"ן) לשם והא דמייתי מקרא דתשבות וביותר הרמב"ן דבד' הקודמים הנז"ל הקדים קרא דשבתון היינו משום דהך כללא דתשבות הוא בת ביקתי' דפרטא דבחריש וגו' וכתוב בצידו ועדיפא להו לאתויי ממקרא דמקומו. אבל אה"נ גם מכללא דעשה הכתוב במקום אחר קשיא דלענין דבר שהי' בכלל ויצא מהכלל אין נ"מ אי מרוחקים זמ"ז. והנה קו' מתשבות לק"מ לפמש"ל די"ל דאין בכלל אלא מה שבפרט וגם הכלל קאי רק אחריש וקציר. ונראה דאפי' תימא כמש"ל לדחות זה אליבא דר"מ מ"מ לפוס ס"ד דהתם דבעי למימר דבחריש ובקציר לחלק ול"ל דרשא דר"י יעו"ש בתוס' שם סד"ה ועל ודאי די"ל כן. ומקרא דשמירה נמי י"ל כמש"ל דלאו הוא. אבל אכתי משבתון קשה וע"כ דס"ל דג"ז לאו עשה הוא גבי שבת. וטעמא רבא יש לחלק בזה בין שבת ויו"ט דגבי מועדות כתיב לכם ואפי' ביוה"כ כתיב בפ' אמור שבת שבתון הוא לכם ושפיר מפ' השביתה למ"ע לישראל אף דל"כ בלשון ציווי אבל גבי שבת דכתיב פ' יתרו בעשרת הדברות שבת לה' אלהיך ובפ' תשא שבת שבתון קודש לה' ובר"פ ויקהל שבת שבתון לה' ובפ' אמור שבת שבתון וגו' הוא לה'. אין ללמוד מיני' מ"ע לישראל כלל כיון דלא כתיב תשבתו דרך ציווי י"ל דהכוונה בכולהו רק להודיע קדושת השבת שהוא שבתון לה' כי בו שבת וגו'. ושוב ראיתיבמגיני שלמה לשם כ' ליישב ד' רש"י בד"א יעו"ש ותי' עמי הי' ולא נתחוור בעיני מאחר דחשבי' ליציאה מהכלל לחלק בעשה. אבל אחרי רואי דבעיני המג"ש הד' ישר אף שהרגיש בזה כמו שיעו"ש. דעתו רחבה מדעתי וא"כ אין מזה הכרע:

**ונהירנא** דשמעתי ממורי הקדוש ז"ל שא' בישוב תמיהת תוס' דשבת הנז"ל דלדעתו בשבת ליכא עשה ונתן טעם לד' דרך יו"ט דישראל מקדשי לי' שייך גבי' צייוי מ"ע על השביתה אבל שבת דקביעא וקיימא ל"ש גבי' צייוי מ"ע עכת"ד כפ"מ שיצאו מפיו הקדוש בקיצור נמרץ ולא ביאר יותר. וטעמו טעם לשבח לענין שבתון דנדרש למ"ע גבי יו"ט ולא גבי שבת ועל הדרך שכתבתי. אבל על קראי דמייתי תוס' לא ביאר אמאי לא

חשיבי מ"ע כיון דבאו בלשון ציווי. וכפי הנראה דל"ח לה לפי שאין לנו לחדש מעצמינו לומר דבא למ"ע כל שלא נמצא כן בדרז"ל. ואפשר שבאו לאיזה דרשא ולימוד איזה ענין וכהאי דשמיטה הנז"ל וכדומה ונחנו לא נדע. והתוס' כפי הנראה נגררו אחר בה"ג שדבריו דברי קבלה דמנה שימור שבת ושבות דשת מ"ע וע"כ מייתי הני תרתי קראי דשבות ושימור. ובאמת מבה"ג אין ראי' כיון דהוא מונה גם מילי דרבנן. וי"ל דה"נ כונתו לשבותין דשבת במלאכות אחרות דאסמכינהו אתשבות או שבתון ובשימור נמי כונתו לאסמכתא דמכילתא הנז' אשבותין שהם לשימור וגדר כמשנ"ת וגם התוס' כ' רק דרך תימא לקושיא ומשום דל"י למה אתי הני קראי אי לא למ"ע אבל לא משום קושיא נחליט כן. ואה"נ מגמ' דשם נידוק דליכא עשה והני קראי אתו לע"א לאיזה דרשא:

**ונ"ל** דיש לדקדק כן נמי מכולה סוגיא דיבמות ה' ב' ו' א' דבעי למילף דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת ממילה פסח ותמיד דדוחה שבת ומכיבוד אב ואם ובנין בהמ"ק ומיתת ב"ד דהוצרך קראי דלא דחי שבת יעו"ש ואי ס"ד דשבת עשה ול"ת הול"ל מהתם נמי דעשה דוחה עשה ול"ת. והתוס' שם ו' רע"א ד"ה טעמא כ' דלס"ד דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת ע"כ גרע מעשה ול"ת דא"א שידחה עשה לעשה ול"ת דמאי אולמא כו' ע"ש. ומאחר דבעי למילף דדוחה ל"ת שיש בו כרת משבת ע"כ דשבת ליכא עשה ול"ת אלא ל"ת לבד וע"ש בתוס' ד"ה ניגמר הקשו אלאו דמחמר דאיכא עשה ול"ת דלמען ינוח וגו' והאריכו בזה. ואלו על תחלת הסוגיא בכולהי מלאכות שיש בהם כרת לא הוקשה להם זה וכנ"ל ש"מ דפשיטא להו דשם ליכא עשה ורק במחמר ס"ל דאיכא עוש עשה מלמען ינוח ושם ליכא כרת וליכא חטאת. ולפ"ד יש למנות עשה במחמר. ושוב ראיתי בחי' הרמב"ן לשם ה' ב' ד"ה וכ"ת הרגיש בזה דהא שבת עשה ול"ת דכתיב וביום השביעי תשבות וכתב דעדיפא א' וכן אח"כ במיתת ב"ד הומ"ל ולטעמיך עשה ול"ת הוא יעוש"ב. והוא לטעמי' בחי' לשבת דפשיטא לי' נמי דאיכא עשה. וכן שתיקתו לרמב"ם בס' המצות כהודאה. והרשב"א בחי' שם ו' א' סד"ה ונגמור בשם מורו ליישב קו' דבמחמר דעשה דתשבות אינו אלא באבות מלאכות ע"ש. ונראה דהוא רבי' יונה דקרי לי' מורי סתם. ושוב ראיתי כן בריטב"א שם בשם ר' יונה וע"ש בריטב"א ג"כ פשיטא לי' דאיכא עשה ול"ת במלאכות שבת ודעדיפא א' ע"ש. וגם בחי' המיוחסים לריטב"א על מס' שבת ס"ט רע"א ד"ה ורשב"ל ובחי' המיוחסים להר"ן שם ד"ה עש שישגוג בשם הרא"ה פשיטא להו כן. וכל הני חכמי ספרדים וגרירי בזה אחר הרמב"ם ראש המדברים בד"ז דחשבי' לעשה אבל ד' התוס' דיבמות ורבותינו הצרפתים משמע דאינו כן. ושוב מצאתי בחי' מהר"ם לובלין שבת קל"ב סע"ב אתוס' ד"ה האי עשה כ' דצ"ל בד' תוס' שם דס"ל דבשבת

ליכא עשה ודכ"מ ביבמות ה' אבל תימא דהא כתיב כמה מ"ע בשבת כגון זכור ושמור וצ"ל דלא למלאכה נאמר רק לקדש בשאר ד' עכ"ד ולא העיר מקרא דתשבות ושבתון גם נעלם ממנו ד' התוס' ד' ס"ט הנז"ל דלא מייתי להו דשם כ' בעצמם דיש עשה. ודתשבות ושמרתם ולא מזכור ושמור. ומ"מ ד' תוס' דאתי עלה ודאי משמע כן. וקושייתם שם הוא לפי מה דמשמע מכ"ד בגמ' דליכא עשה ואף דהם הניחו בדף ס"ט בתימא לכל קושיא יש תירץ ומ"מ מהגמ' משמע דליכא עשה וע"כ ל"כ הקושיא משבת רק מצרעת ועכ"פ אהניין מאד שמצאתי לי רב שכ' בהדיא כן בד' תוס' דהרגיש ממשמעות הג' דיבמות כמ"ש:

**ויש** לעיין בד' הרמב"ן בס' המצות סוף שורש ו' שכתב דממה שכ' בתנחומא תצא דרמ"ח מ,ע נגד האברים דכל אבר אומר עשה בי מצוה משמע דאין למנות במ"ע אלא מה שהוא בקום ועשה ולא בשוא"ת ונגד מה שהשריש רמב"ם שם יעו"ש. דלפ"ד הי"ל להוציא גם מ"ע דשבת וכדומה לה מן המנין ואפי' שיהי' מ"ע כיון דהיא על שוא"ת. ורמב"ם לטעמי' כמ"ש שם בריש השורש גם שבת ע"ש ומ"ש בעל מגילת אסתר שם לייש זה לענין בדיקת סימני בע"ח דאתי עלה שם לא יועיל לענין שבת ודכותי' דהוא שוא"ת גמור וצריך ישוב ועי' עוד שם בד' הרמב"ן בסוף שורש א' דבה"ג אינו מונה עשה דעם לאו על ד"א והוא הסכים יעו"ש וגם זה נגד הנ"ל ונגד המבואר בבה"ג למנות מ"ע דשביתת שבת ויו"ט אף שמנאם בל"ת וכנז"ל. וראיתי בזוהר הרקיע לרשב"ן אות י"ט עמ"ש באזהרות שם מצוה ט"ו והשבת תשמור (והוא הולך בדרך בה"ג) דס"ל שביתה ממלאכה והביא ע"ז מגמ' יבמות ז' א' תהא רציחה דוחה שבת כו' אימר דאמרינן עשה דוחה ל"ת גרידא אבל עשה ול"ת לא דחי ע"כ. ולפי הנוסחא שהעתיק הד' מפורש בגמ' דשבת עשה ול"ת. אבל כפי הנראה נוסחא משובשת נזדמנה לפניו כי לא מצאתי לו כעת חבר בנוסחא זו בקדמונים ונוסחא שלפנינו ל"ת שיש בו כרת מי שמעת. והוא מבואר מענין הסוגיא שם דקאי הכל לענין מעלה שיש בו כרת וכ"ה ברש"י שם ד"ה אימור וכן נראה מדברי כל הראשונים. גם מ"ש עוד מפ"ב דב"מ בענין א"ל אביו חלל השבת דאין עשה דוחה עשה ול"ת ע"ש. המעיין שם בגמ' ל"ב א' לא קאי אשבת. ואף דברייתא מייתי מקרא דשבתותי מ"מ שם קאי באמר לו היטמא ואל תחזיר וכ"ה ברש"י שם ד"ה אבידה עשה ול"ת כו' דמפרש לה באבידה אלא שהשיטה מקובצת לשם בשם הרא"ש כ' וי"מ דאשבת קאי דאיכא עשה וביום הז' תשבות ע"כ וכיון בזה לרמב"ן ורשב"א שהביא ד' בשיטה מקובצת שם ל' א' ד"ה ולא אתי דפוס ברלין דס"ח סע"ד שכ' ומסתברא דקו' אעיקר מילתא מני קאי כו' הא שבת עול"ת כו' ע"ש והם לשיטתם ולהיות הרשב"ן תלמיד תלמידי דתלמידיהם

גריר אחריהם לפרש קו' הגמ' כן ומ"מ לא הי"ל כן משם הג' בסתם מאחר דרש"י אבי כל המפרשים לא פירש כן וכן שאר ראשונים וכ"מ מהתוס' יבמות ו' רע"א דמייתי הא דב"מ וכ' דהתם בעו"לת דקיל ולא בשיב"כ ע"ש הרי מבואר דלא מפ' לה אשבת אלא אטומאה או אפ"ת אשבת ובלאו דמחמר דס"ל דאיכא עשה ג"כ וכמש"ל וליכא כרת ולא אלאוי דשבת דאיכא כרת דבהו ליכא עשה וכמ"ש. וכ"נ עוד בהדיא שם ה' א' ד"ה ואכתי דהקו' אהטמא ואל תחזיר ולא אשבת כלל ע"ש ואף לפ"ד י"ל דאין ללמוד אמלאכות דשבת די"ל דהתם למסקנא דיבמות דל"ת שיב"כ בלא"ה לא דחי וכי אצטריך קרא ללאו דמחמר ובזה שפיר איכא עשה דלמען ינוח כמש"ל מהתוס':

**ומ"ש** עוד מלשון הגמ' בפ' אלו קשרים ופב"מ ופי' כ"צ שבתון עשה הוא ע"ש בפב"מ ופ' כ"צ הוא גבי שבתון דיו"ט. ומשמע דהי' פשטו בעיניו לדמותם ודהוא הדין נמי לשבתון דשבת. ובאמת ל"ד להדדי ולשון הגמ' בפ' כ"צ פ"ד א' שבתון דיו"ט עשה הוא. יתור מלת דיו"ט הי' נראה דבדיוק משמע דדוקא דיו"ט הוא עשה אף דשבתון דשבת אינו עשה. ורק בסו פ' אלו קשרים (קיד:) אי' אשבתו דשבת אבל שם לשון הברייתא שבתון שבות אלא דליישב דברי ר' יוחנן קאמר שם לעולם אמלאכה ולעבוד בעול"ת ולמה דקיי"ל כר"ה דאסור שפיר ניתוקם לשבות ואף לר"י לפי המבואר מד' התוס' ד"ה לעולם דלפרש הברייתא בא. וכ"נ שם ברש"י ד"ה ולמאי וד"ה אילימא. ודאי דזה דוחק גדול במשמעות הברייתא דאפ"ת דיש בשבת עשה ול"ת לאיזה צורך מייתי הכא העשה כלל ודעדיפא הוצ"ל דאיכא ל"ת וכרת וסקילה ומה טעם להזכיר בענין זה רק משבתון דעשה ורק מתוך דוחק הקושיא מהברייתא הוכרחו לומר כן. וזהו מקמי דמייתי תניא כות' דר"י אבל לבתר דמייתי ברייתא דמסייע לי' תו א"צ לדחוק בברייתא הקודמת כלל ושפיר לד"ה הוא כפשטי' דשבתון לשבותים והוא פלוגתא דתנאי ור"י ס"ל כאידך ברייתא והן הם ד' רש"י דיומא הנז"ל דלקחו מההיא ברייתא דשבת אלא דשם כ' אסמכוה רבנן כו'. ובשבת שם ד"ה אלא כ' דמידי דלאו מלאכה קאי עלי' בעשה דשבתון שבות וכיון דמדאורייתא אסור כו' ע"ש. מבואר דמפרש לה עשה גמורה מדאורייתא בהני שבותין דמשום טורח שא"צ כדהתם. והתוס' ד"ה אלא בשם ר"י כ' דהוא אסמכתא וכן בחי' המיוחסים להר"ן שם בשם הרא"ה. ונראה ד' רש"י דס"ל דקיי"ל כר"י לגבי דר"ה כמ"ש תוס' (ברכות לט:) סד"ה מברך וס"ל כמ"ש דלמסקנא פליגי ברייתות אהדדי ובהא פליגי דמ"ס עשה גמורה הוא ואסור ומ"ס אסמכתא בעלמא וכותי' קיי"ל כר"י. וע"כ כתב ביומא אליבא דהלכתא. ומבואר כמ"ש דלמסקנא לד"ה אתי לשבותין לעשה או לאסמכתא:

**אך** זהו לדעת רש"י ותוס' אבל בבעל המאור שם כ' דר"י לא חש לברייתא דאסור רק לפרש המקראות כו' יעו"ש מבואר דהוא מפרש הך לעולם כו' לא לפרש הברייתא רק הוא פליג אברייתא ומוקי במלאכה וכ"כ בחי' הרמב"ן שם בשם המפרשים ובחי' המיוחסים לריטב"א וכ"נ בחי' המיוחסים לר"ן בשם הרא"ה יעו"ש. ולפ"ד לר"י וברייתא דשרו קאי הכי דשבתון למלאכה גמורה לעשה ובעה"מ פסק שם כר"י וכ"נ מדברי רא"ה שבחי' הנז'. וא"כ נקטי' לפ"ד כן דאיכא עשה שבתון. ויש לדקדק מזה מיהת דתשבות לאו עשה הוא דאל"ה הא איכא בלאה"נ עול"ת. והרשב"ן שם הרגיש בזה שכ' ולשון התורה במצוה זו וביום הז' תשבות ולשון התלמוד כו' שבתון כו' אבל לא ביאר ישוב לזה. ומ"מ ד' רש"י ותוס' ורש"י דיומא מבואר כמ"ש דשבתון דשבת לאו לעשה ול"ת ורק לרש"י שבת שם אליבא דר"ה ובריתא דאסור. שבתון דשבת הוא עשה דאורייתא על שבותין דטרחא כקניבת ירק דלאו מלאכה. ואין נ"מ בזה דלפמ"ש רש"י ס"ל דקיי"ל כר"י והרמב"ם שפסק בפ"א משביתת עשור ה"ג כר"ה וע"ש בההמ"מ ולח"מ בטעמו לדידי פשוט דס"ל דקרא אסמכתא ואינו אלא משום שבות וכמ"ש ההמ"מ שם וכדברי הלח"מ בסוף ה"א בתירץ ב' (ומ"ש ועיין לעיל ט"ס וצ"ל ועי"ל והוא ר"ת ועוד יש לומר) ודלא כמ"ש שם תחלה ליישב ד' אליבא דרש"י וכ"כ בריש ה"ג דהוא מה"ת מיתורא דשבתון ע"ש. והוא תמוה דא"כ הו"ל לרמב"ם לכתוב חידוש דין זה במקומו בה' שבת דקניבת ירק אף שאינו מלאכה אשור מה"ת מקרא דשבתון. ועוד דמ"ש קניבת ירק משאר טרחים ומידי קניבת ירק כתיב רק דברייתא מיירי מקניבת ירק אבל ודאי דרשא דקרא הוא לכל טורח כה"ג והי"ל לרמב"ם לבאר בהל' שבת דיש שבותין האסורין מה"ת מקרא זה דשבתון ובר"פ כ"א משבת כ' נאמר בתורה תשבות אפי' מדבר שאינן מלאכה חייב לשבות מהן ודברים הרבה הן שאסרו חכמים כו' ע"ש. ופשט הלשון משמע דבתחילת דבריו בא לומר דיש חיוב שביתה מה"ת גם בדברים שאין מלאכה. אבל מ"מ הרי אמר מקרא דתשבות והיל"ל קרא דשבתון כדאי' בגמ'. ומיהו ע"ז י"ל דדרכו כמה פעמים לשנות הדרשות ולהביא מקרא הפשוט יותר שזה בא בלשון ציווי ועדיף לי' אף דבגמ' נקטי מקרא אחר כיון דאין בו נ"מ לדינא. אך הלח"מ עצמו שם לא כתב כן ונדחק גם לפי' א' דההמ"מ שם לפרש דקאי אחצי שיעור כמו שיעו"ש. וכן בדבריו ברפ"א מה' שביתת עשור שם בה"ק כ' בישוב ד' רמב"ם דמשום דאמלאכות איכא מ"ע דתשבות ע"כ דרשי' שבתון לקניבת ירק ע"ש. וא"כ מבואר דמשבתון דוקא דרשי' לי' ותשבות למלאכות גמורות מה"ת והול"ל דבר זה בה' שבת וע"כ פשוט כמ"ש דס"ל דהוא אסמכתא ואף

דהוא הסמיך כל שבותין אתשבות ולא אשבתון פשטו דבזה ודאי אין קפידא מאחר דהוא אסמכתא בעלמא:

**וראיתי** להרמב"ן בפי' עה"ת ר"פ קדושים ע"פ קדושים בסופו כ' וכן בענין השבת אסר המלאכות בלאו והטרחים בעשה כללי שנא' תשבות ועוד אפרש זה בע"ה ע"כ. הנה מדבריו אלו מבואר דהוא חשב עשה תשבות על טרחים שאינו מלאכה. והיינו כגון קניבת ירק אלא שלא ידעתי למה לא אמר קרא דשבתון כדאי' בגמ' ובחי' הנז"ל לענין עשה דשבת נקט תרווייהו. אלא דשם אמלאכות קאי אבל לפמ"ש כאן משמע דלא קאי אמלאכות דמאחר דאיכא לאוקמי' לעשה מיוחדת על ענין בפ"ע ומפרש לי' הכי תו לא מוקמינן לי' לעשה יתירה כלל רק בא לצוות על הענין שנתייחד לו לבד. וידוע דפי' התורה חיבר בזקנותו ובסוף ימיו ומשמע דהדר בי' מקיימתא אלא שבמקומו בפ' משפטים ופ' תשא לא פי' כלום. ואולי נתחדש לו זה אח"כ. ומ"ש ועוד אפרש נראה דכיון למ"ש בפ' אמור (כ"ג כ"ד) על שבתון דגבי ר"ה שהביא דרז"ל דשבתון עשה מדיו"ט עול"ת ודברי המכילתא בשבתון דיו"ט שבות והאריך בפי' שם דלאו אסמכתא הוא אלא מצוה מה"ת לנוח מן הטרחים שאינם מלאכה יעו"ש באורך שהעלה כן ביסוד דבריום גם אשבת דהטרחים בשוי"ט אסור מה"ת בעשה דשבתון וע"ש דבענין העשה דשבת שכ' שם לשון בעשה הזה משמע דר"ל ג"כ עשה דשבתון והיינו שבתון דכתיב גבי שבת. ויש לעיין הא דלא מייתי מברייתא דתלמודין בס"פ אלו קשרים הנז'. אך לפ"ד עצמו בחי' שם הנז"ל ההיא ברייתא אדחיי' מהלכה לפ"ד ר"י שם אם לא דנימא דאזיל בשיטת רמב"ם לפסוק כר"ה ומ"מ הול"ל סוגיא דהתם. ונראה דהוא לא אמר אלא בטרחים גדולים שביאר שם יעוש"ב אבל קניבת ירק טורח מועט וה"ה ככל שבותים והוא אסמכתא ואף דהרמב"ן שם סיים וממנו אמר הנביא מעשות וגו' ודבר דבר. ובשבת (קיג סע"א ורע"ב) ילפי' משם גם טרחים מועטים י"ל אה"נ זהו תוס' מדברי קבלה דאסמכוה אעשה דשבתון דאורייתא והנביא לא בא לאהדורי אורייתא רק להוסיף ולחדש איסורין מד"ק בדומה לד"ת וסמיך אמ"ע זו:

**אך** קשה הא דל"א בגמ' שם לר"י דקרא נטרחים גדולים לפ"ד הרמב"ן עצמו שם בשם המפרשים הנז"ל דהם דברי ר"י לעצמו בישוב הכתוב אם לא דנימא דהכא קאי בשיטת רש"י ותוס' שם דלפרש הברייתא קאי ובקניבת ירק ל"ש טורח גדול אלא או מלאכה גמורה ממחובר או רק טורח בעלמא. ונראה די"ל דבאמת תשבות אתי להכי כמ"ש בפ' קדושים ומשום דקאי הכא בשבתון קאמר דעשה זה איכא נמי בשבת ויהי' ב' עשין לטרחים גדולים. ומאחר דגם לטורח גדול ל"צ אם לא לעשה יתירה ניחא לגמ' למינקט

למלאכה גמורה דמשכחת לה גם בקניבת ירק ולעשה ול"ת. ואפשר נמי דעשה ול"ת עדיף מב' עשה. ואמנם מה דמסיק להחליט גם ביו"ט כן לכאורה צ"ע דמסיק כברייתא חיצוניות נגד תלמודין דקאמר לעול"ת במלאכה. ואף דבתלמודין הוא פלוגתא דאמוראי ועי' בתוס' שבת (כ"ה רע"א) ד"ה ולא ובתוס' ישנים ד"ה הו"ל. מ"מ אנן קיי"ל כר"א דבתרא דהוא עול"ת וכמ"ש תוס' שם ואי אתי לשבות דטרחה הוא עשה מיוחדת לע"א וכמ"ש וצ"ל דס"ל אף דקרא לטרחים אתו מ"מ לאו ממילא שמעת מינה דכ"ש מלאכה גמורה דקאי בעשה זו ורק אזהרת לאו ועונש קיי"ל דאין עונשין מן הדין ואין מזהירין מה"ד אבל עשה ילפי' שפיר מק"ו ועי' בהה"מ ולח"מ בספ"כ משבת ה' י"ד ע"ש ולכן שפיר אמר דאיכא עול"ת במלאכות גמורות ביו"ט וה"נ בשבת אף דתשבות ושבתון הם עשין לטרחים ילפי' נמי מיני' עשה למלאכה גמורה ג"כ מק"ו וא"צ למ"ש דהדר בי' ממ"ש בחי'. אלא דמ"מ לבי מגמגם אי זה ק"ו גמור דאף דמלאכה דהוי במשכן חשיבא חשוב להיות מלאכה גמורה לחיוב כרת ומיתה וקרבן. מ"מ לענין השביתה והמנוחה כפי הנראה אין לדונו מק"ו דהרבה עמל וביטול מנוחה יש באותן טרחים דרמב"ן שם מבמלאכות הרבה מהם במעשה קל וטורח מועט. וגם בעיקר הדבר שבא הרמב"ן לחדש הלכה ומצוה בפי' המקרא מדנפשי' מה שלא נמצא לו שורש בדרז"ל צל"ע זו מנ"ל. ואם באנו לפרש המקראות בסברת הלב יבואו לנו הרבה הלכות מחודשות וכ"א יפרש כרצונו. וזהו שיבושן של הקראים ואנו אין לנו אלא מה שפי' לנו רז"ל בקבלה מפי השמועה. ואף שבנה יסודו ע"ד המכילתא הנה לשון המכילתא סתם ד' שהן משום שבות ולא נזכר טרחים גדולים ומשמע דבכל שבותין דרבנן קאמר. והוא עצמו בפ' בא (י"ב טז) סד"ה כל מלאכה כ' בפשיטות דהיא אסמכתא. אלא שאח"כ כ' ויש לי בזה פי' נכון עוד אדבר עליו בע"ה ע"כ וכיון למ"ש בפ' אמור הנ"ל. וכפי הנראה נתחדש לו זה אח"כ בהגיעו לשם וחזר והוסיף בפ' בא לשון הנז'. ומ"מ גם שם לא החליט כי הביא אח"כ לשון מכילתא אחרת דיליף שבותין אחריני דלאו טרחים גדולים נמי מקרא דשבתון. וההוא ע"כ אסמכתא וכ' ואע"פ כו' שמא לד"א נתכונו כו' ומ"מ בין שיהי' כו' אבל פי' שבתון כו' הגון וטוב מאד ע"ש. מבואר דהוא בעצמו חזר להסתפק אי כונת המכילתא כן ורק שמ"מ גוף הפי' בלשון הכתוב הוטב בעיניו והדבר קשה בעיני לבנות ע"ז יסוד בהלכה ולחדש מ"ע דאורייתא ע"פ משמעות בפשט לה"כ בלא יסוד מקבלת רז"ל. והיה נ"ל דגם הוא לא לפסוק הלכות הוא בא בבורו זה שיסודו לפרש הכתובים ע"ד הפשט והרי גם רש"י בפי' התורה שכולו בנוי עפ"י דרז"ל עכ"ז בכמה דוכתי תפס לו ד' מ"ד שאינו כהלכה כל שהוא קרוב לפשט יותר וכמ"ש הרא"מ ושאר מפרשים בכ"ד דלא

נחית לפסוק הלכות רק לפרש פשוטו של מקרא. וכ"ש הרמב"ן שהוא בא לפרש יותר ע"ד הפשוט מרש"י כל שאין לזה סתירה מבוארת בדרז"ל להדיא לא חש לדקדק אם יהי' ראוי לתקוע בזה יתד קבוע להלכה: **אך** מצאתי בס' ארעא דרבנן במהדו"ב סי' רכ"ד מביא מפתקא כתב יד בשם הריטב"א דבכלל מ"ע שבות של תורה לשבות ממלאכה יש לשבות מכל שבות דרך כלל שלא כדרך שעושה בחול ואינו בדין לאסור הוצאה כגרוגרת ולהתיר העמל הגדול בחניות ואוצרות כו' ורק פרטי השבותין דרבנן ונמצא יש לשבותין עיקר מה"ת יעוש"ב שסיים וזו מרגליתא שבידינו מרה"ג הרמב"ן. וכונתו לדבריו בפי' התורה הנז'. והנה העתיקו להלכה ובנה עליו יסוד אלא ששינה קצת דאף שהזכיר (בתחילת דבריו) הטרחים ומה שהוא עמל גדול. בסיום ד' כלל כל שבותים וחילק בין דרך כלל לפרטים וע"ש בארעא דרבנן כ' דלזה נוטה גם ד' רמב"ם פ' כ"ד מהל' שבת הי"ב ע"כ. והוא תמוה דהרי לשון הרמב"ם שם אסרו חכמים לטלטל כו' כדי שלא יהי' כיום חול כו'. הרי ביאר דהוא גזירת חכמים לבד ואף שסיים שם ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנא' בתורה למען ינוח. מ"מ הרי מבואר בדבריו דרק חכמים אסרוהו והם חשו שינוח לגמרי אבל התורה ל"ח רק שינוח מל"ט מלאכות. ויותר הי"ל מדבריו בר"פ כ"א הנז"ל דפשט ד' משמע כן דמה"ת ג"כ חייבים לשבות גם במה שאינו מלאכה וכן מפרש דבריו הה"מ שם בפי' א' וכ' וכ"כ הרמב"ן בפי' התורה ומבואר דכונתו לד' הנז"ל. והלח"מ שם רצה לומר תחלה כונת הה"מ דהכתוב מסר לחכמים ודחאו ומפ' אח"כ דקאי על ח"ש דאסור מה"ת ע"ש. ולפ"ד שמענו חדשות דח"ש אסור מה"ת בשבת ממ"ע דתשבות. ותמיהני מאחר שראה דהה"מ מייתי דכ"כ הרמב"ן מדוע לא נחית לעיין בד' הרמב"ן שמתוכו הי' עומד על כונת הה"מ הפשוטה ומבוארת דאינו כפי הבנתו בב' הדרכים ושפתי הה"מ ברור מללו ועדיין כו' עמל כו' כל היום כו' דמבואר דר"ל כמ"ש הרמב"ן דהוא מ"ע לנוח מהטרחים הדגולים ושלא לעמול כל היום בד' המותרים ג"כ וחכמים הוסיפו לאסור פרטי שבותים הגם שאינם טרחים גדולים וזה פשוט מאד בכונתו. ושוב ראיתי בס' מרכבת המשנה לשם שפי' ד' כן אלא שגם הוא לא מייתי מד' רמב"ן וכפי הנראה לא מצאן לפי שאינן כתובים במקומן ועכ"פ מזינן גם הה"מ תפס הד' להלכה כן וצל"ע בזה:

**ועיין** שבת (קיט רע"ב) במטותא מינייכו לא תחללוני' פירש"י משום ביטול עונג. וצ"ל דמיירי קודם סעודה דוקא. ולשון חילול דחוק קצת על ביטול עונג ובירוש' פט"ו דשבת ה"ג מבואר שצריך לשבות גם מדבור כמו ששבת הש"י ממאמר ויעוש"ב. ול"פ רמב"ן י"ל דזה בכלל מ"ע תשבות שהוא השביתה מן העמל גם מה שאינו מלאכה ועמל פה

נקרא עמל בין עמל שיחה בין עמל תורה כמבואר בסנהד' (צט:). ורש"י שלא פי' כן י"ל משום דמבואר בירוש' שם דבד"ת התירו ולחד מ"ד ילפי' מקרא דשבת לה' ע"ש. אבל שאר דיבורים הרבה י"ל שפיר דאסור מדאורייתא ממ"ע דתשבות. וי"ל זהו טעם רש"י שם קי"ג רע"ב ד"ה שלא שלא פי' כהתוס' שם בד"ה שלא ע"ש דס"ל ההוא מדאוריי' לשבות מעמל שיחה ורבוי דברים וא"צ לקרא דדברי קבלה וע"כ מפרש לי' גם אדבורים מועטים רק כשל חול לא:

## פרק ב

**וראיתי** בס' יראים סי' צ"ז מנה מצוה לתת שמירת שבת על לבו דכתיב ושמרתם את וגו' וכתיב שמור את יום וגו' ושמירה הוא בלב כדכ' ואביו שמר וגו' כי תשמרם בבטנך. ואע"פ שפי' שמירה שמירת הלב למדנו ג"כ ממקרא זה שציוה לשמור מלעשות מלאכה ע"כ. והוא הולך בדרך בה"ג כמ"ש הר' חיד"א בשם הגדולים מס' יראים כתב יד. וזה קצת כעין מש"ל בכונת בה"ג ומצות שביתה לא מנה בפ"ע אפשר לפי שאינה אלא מ"ע על המלאכות הגמורות שהזכיר אח"כ בסי' ק"ב אזהרת הלאו בהן ואינו ציווי בפ"ע. אבל מצות שמירה מפרש לה למצוה בפ"ע על שמירת הלב. (אך שוב ראיתי שם סי' קי"ב שמנה מ"ע דשביתה בז' ימי המועדות אף שכ' בכולן לאוין על מלאכות כל אחד וצ"ל דהיה בגי' בבה"ג שבות ז' ימים ולא ח' וכן יתבאר לקמן גירסתו לענין קידוש וס"ל דשבתון ותשבות דשבת לאו עשה הוא). ומשמע דהיינו שישים זכרון השבת על לבו כל היום שיהיה שמור מעשיית מלאכה בשוגג ושכחה. והשוכח ועושה מלאכה שוגג ע"י שלא שם השמירה על לבו מלבד ששגג בלאו וכרת הר"ז עבר על מ"ע זו דשמירה וביטלה בקום ועשה ואם הסיח מלבו ומ"מ לא נכשל במעשה צריך ישוב אי גם בזה ביטל מיהת מ"ע בשוא"ת של שמירת הלב או דהואיל ובכלל המצוה שמירה מעשי' ג"כ י"ל גם שמירת הלב עיקרה ג"כ להיות שמור בזה מעשיה וכל שעלה בידו עיקר השמירה מעשיה אפשר דאין קפידא בביול שימת הלב. ונראה דאפ"ל בלא"ה מצות שימור בלב זו אינו בכל היום כולו רק הוא דוגמת מצות זכור דדברות ראשונות על הזכירה בפה לקדשו דדי בפ"א שמקדש היום בפה. ה"נ מצות שמור דדברות אחרונות וכן שאר מצות שמירה דשבת שעל שימור הלב ג"כ סגי בפ"א שמשים לבו לזכור שהיום שבת שיהא שמור במלאכה וא"צ לזכור בלב בכל רגע כמו שא"צ לזכור בפה בכל רגע והרי זה דומה למ"ש בזכירת עמלק (מגילה יח.) זכור יכול בלב ת"ל לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה הרי ג"כ מצוה על זכירה בפה ובלב ואינה בכל יום תמיד וסגי לה בפ"א בשנה שקורין פ' זכור וי"ל ה"נ סגי בפ"א בתחלת היום. אלא דלפ"ז אזדא לא

מצות שימור דלב מלהיות מצוה בפ"ע שכבר הוא כלולה במצות זכור דפה שכשהזכירה בפיו הרי זכרה גם בלב ודוגמת זכירת עמלק שאין שם ב' מצות ולא תשכח בא לגלות על זכור שהוא בפה ודכותי' הכא שמור מגלה על זכור וא"כ לא הי"ל למנות מצות שימור דלב בפ"ע מאחר שע"כ להזכיר בפה ג"כ ויצא בו ע"מ שבלב:

**ואיברא** דבס' יראים אין מזכיר כלל מצות קיוד היום בפה וכבר נז"ל דבבה"ג מנה קדוש ח' ימים ומשמע דר"ל קידוש היום דשבת וז' ימי המועדות בהדי יו"כ דצריך קידוש בפה בתפלה וכמש"ל. ובס' יראים ראיתי בסי' קי"א זכר מצות מקרא קדש בז' ימי המועדים ומייתי מתו"כ במה מקדשו במאכל ומשתה וכסות כו' ע"ש ומשמע דמפרש דזהו מצות קידוש דבה"ג. וצ"ל דהי' בגי' ז' ימים דבשבת לא כתיב מקרא קודש וכמש"ל דגם במצות שביתה הי' בגי' כן ולא ח' כלפנינו אבל צ"ע דבבה"ג ריש ה' יו"ט אי' מחייבי' לקדושי' ליו"ט דכתיב כו' מקראי קודש ומחויבים לאדכורי קדושתא בצלותא ועל כסא כו' ע"ש. הרי מבואר דמפ' מצות מקרא קודש על קידוש היום בפה וא"כ מבואר דמפ' מצות מקרא קודש על קידוש היום בפה וא"כ מבואר דלזה כיוון במצות קידוש שמנה בהקדמה ושפיר גרסי' ח' ימים והוא בהדי שבת אף דל"כ בי' מקרא קודש קידושו דאורייתא מקרא דזכור לקדשו. ואפ"ת דבס' יראים נטה בזה מד' בה"ג מ"מ קשה אמאי לא מנה מצות קידוש היום דשבת דלד"ה הוא דאורייתא וצ"ע. ועכ"פ בזה לא נתיישב הא דחשיב שמור בלב כיון דהאמת דמחויבים בזכירה בפה. ובלאו ה"נ לשונו ל"מ דיהי' די בזכירה פ"א ומסברא נמי נראה דלא דמי ל' שמור ללשון זכור או לא תשכח דסגי בזכירה פ"א שאינו שוכחו לגמרי אבל שמירה משמע שימת לב על הדבר שיהיה שמור עי"ז וד"ז א"א אלא בשימת לב תדיר:

**ויש** לעיין קצת בשבת (יב ב) גבי ר' ישמעאל בן אלישע לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמינה לפמ"ש דלהס' יראים כל שוגג דשבת עבר אמ"ע דשימור א"כ הי"ל נמי שיביא עולה ג"כ לכפר אעשה ואף שאיתא (זבחים ז' סע"א) דחטאת מכפרת על חייבי עשה מק"ו הרי מסיק שם רע"ב דמקיבעא לא מכפרא אלא מקופיא ומשמע דאינו כפרה גמורה כ"כ ע"ש בתוס' ד"ה עולה ושם ו' א' תוס' ד"ה מקופיא וא"כ ודאי גם המביא חטאת לא נפטר מלהביא עולה שתכפר לו מקיבעא ולהסוברים דבמלאכת שבת יש עשה ול"ת ל"ק דעיקר הטעם דאינה מכפרת מקיבעא הואיל ועיקרא למלתא אחריתי כמ"ש תוס' שם סע"א ד"ה על וא"כ בזה שבאה לכפר על אותו חטא עצמו י"ל שפיר גם העשה שבו נתכפרה לגמרי מק"ו דכפרת הלאו כיון דשניהם על מעשה א' וחטא א' והרי אותו חטא נתכפר אבל עשה דשימור בלב שעבר דזו מלתא אחריתא הי"ל עולה נמי. ודחוק לומר דהא דבעי'

עולה אעשה כיון דהוא רק דורן כדאי' שם ב' י"ל היינו במזיד ולא בשוגג ושוכח דלא משמע הכי כלל. ונראה דאפ"ת דצריך שימת לב כל היום היינו בעת שפנוי אבל כשעסוק בלימודו עוסק במצוה פטור מן המצוה ופשיט שלא הי' צריך ומחויב במצות שימור בלב ולבטל מלימודו דא"כ יצטרך לבטל מתורה ותפלה לגמרי דא"א שישים לב לזה ולזה יחד וע"כ בהאי דר' ישמעאל בן אלישע דבשעת לימודו היה לא עבר אעשה כלל:

**ושוב** ראיתי דדברי הס' יראים אף שכתבן סתם מדנפשיה אין זו תורה שלו רק לקח הד' מברייתא ערוכה בתו"כ ר"פ בחוקותי ר"ס ג' זכור וגו' יכול בלבך כשהוא אומר שמור הרי שמירת הלב אמורה הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיך ע"כ. ושם אח"כ אי' נמי כן על זכור ולא תשכח דעמלק והיינו ברייתא דמגילה הנז"ל (ומבואר כהגהת להרי"ב במגילה י"ח דצ"ל דתניא ע"ש והיינו ברייתא זו) ומשמעות מזה כמש"ל דשמור דלב הוא דוגמת זכור דפה ובא זה ולימד ע"ז שיהיה בפה ומשמע כמש"ל דבפ"א שמזכיר קה"י בפה והרי זוכרו אז בלב ג"כ יצא ידי שניהם. אבל ראיתי בפי' הראב"ד על תו"כ הנדפס מחדש שם פי' שונה בפיך הלכות שבת ולא על קה"י וכן פי' בזכור דעמלק ה' מגילה ובזכור דמרים (מ"ש שם לפרעה ולמצרים נ' דט"ס וצ"ל למרים) ה' נגעים ע"ש. ונראה דלשון שונה דייק דמשמע שינון משנה בדינים והלכות מדלא אמר שתהא זוכר או שתהא אומר בפיך וכ"ה גם בפי' תו"כ המיוחס להר"ש משאנץ (ואינו לו וכמדומה דהוא מרב' שמחה משפירא) הנדפס מחדש ע"ש ולקח הד' מפי' הראב"ד כדרכו כ"פ ושם סיים א"נ כגון ושננתם לבניך שתקבע זמנים להיות קורא בתורה בכל אלו הענינים ע"כ ופי' זה הוא כמו הקודם רק דאין מפ' על הלכות המשניות ותושבע"פ רק על קריאת הפ' בתושב"כ פ' זכור במחיית עמלק. וה"נ בשארי צריך לקרות הפ' באיזה זמן כדי לזכרן. וע"ש בהגהות שבשולי היריעה מביא מהדרך תמים והב"א לפרש על הלכות ודבזית רענן דחאה דמה נשתנה הכלות אלו משאר הלכות יעו"שב. והב"א וד"ת לקחו ד' מהראב"ד שהי' פי' למראה עיניהם והז"ר אלו ראוהו לא היה דוחהו בקש וקושייתו אינה קו' דודאי שאני ושאני כיון דהתורה צותה בהם זכור הרי התורה שינתה בהם לצוות לזכרם בפה ומפ' לה בשינון ההלכות ועל התורה לא שייך להקשות מה נשתנה שצותה זכירה בדברים אלו טפי מבשארי דתקשה לדידי' נמי. ועכ"פ למדנו מ"ש דהתו"כ אין מפ' זכור דשבת על קה"י רק על השינון דד"ת ממצות השבת בתושב"כ או שבע"פ וא"כ שפיר הוא כמו שמור דלב שעי"ז דשונה הלכות משים לב לישמר ממלאכות ובריייתא דתלמודין (פסחים קו.) דדרשינן לקה"י פליג אברייתא דתו"כ וא"כ לתלמודין שפיר י"ל דאין ענין למצות שמור עם מצות זכור כלל. וגם לפ"ד הראב"ד בשינון הלכות אפשר

אה"נ גמצותו כל היום בשמירת הלב וזכירת פה. וי"ל דתרווייהו צריכי והם ב' מצות ולפי שבשבת אין לעסוק כל היום בד"ת כמ"ש בירוש' ונז"ל. ע"כ כשאינו עוסק בהלכות בפה צריך לשמור בלב עכ"פ. אלא דלאידך פי' הנז' מבואר דסגי בקביעות זמן דוגמת זכור דעמלק ומד' משמע דסגי פ"א בשנה דוגמא דההיא ולא בכל שבת דוקא ג"כ וזה ודאי צל"ע:

**ועיין** במכילתא יתרו פ"ז ע"פ זכור את יום תהא זוכרו מא' בשבת שאם יתמנה לך מנה יפה כו' ר"א כו' תהא מונה לשם שבת ע"כ וזהו כשיטת ברייתא דתו"כ דלא קאי אקה"י אלא דהתם מפרש הזכירה בכל ימי השבוע דחול ג"כ ולענין זכירת הלב ורישא מפרש לענין לענגו. ודבר זה גם בתלמודין (ביצה טו רע"ב) דאמר קרא זכור כו' זכרהו כו' ע"ש. אלא שרש"י שם ד"ה מ"ט כתב דהוא אסמכתא בעלמא דקרא אתי לקה"י ע"ש. והיינו לשיטת ברייתא דתלמודין בפסחים אבל לתנא דמכילתא י"ל שפיר דדרשא גמורה הוא ולא אסמכתא אלא דלענין העונג הוא משנת ב"ש וב"ה פליגי ע"ז בביצה (ט"ז א). ואף דבמג"א סי' ר"נ מביא מא"ז דגם ב"ה מודו דהא דב"ש עדיף ע"ש. והוא בא"ז גדול הנדפס מחדש ח"ב ה' ע"ש סי' י"ח אות ג' ע"ש. מ"מ אי ס"ל פי' מצות זכור דאורייתא כן א"כ חיובא הוא בדוקא לכ"א ולא להעדיפו לבד. ורש"י שכ' בפי' החומש שם כ' ח' תנו לב לזכור כו' שאם נזדמן כו' נגרר אחר המכילתא כדרכו מפני שקרוב לפשטי' אף שאינו כפי ההלכה כמ"ש בעצמו בתלמודין הנז' דהוא אסמכתא וע"כ לא חש ג"כ לשנות כדברי ב"ש כיון דלד"ה הכי עדיף שפיר יש להסמיכו בלשון הכתוב כפי פשטי' ובמג"א שם כ' דדברי רש"י כהא"ז וכ"נ מ דברי ט"ז וב"ח בס"ס רמ"ב ע"ש ונראה כונתם כמ"ש דאי לא דסבירא לי' כהא"ז דעכ"פ הכי עדיף לא הי"ל להסמיכו על לה"כ כלל. אך מ"מ נראה דזהו רק לענין מצות עונג אבל סיפא דר' יצחק אומר כו' דמשמע דהוא לענין שלא יבוא לידי שכחת יום השבת שיוכל לבוא לידי חילולו דע"כ צריך למנות כל יום לשם שבת כדי לזכרו בכל ימות החול אימת יהיה שבת בזה י"ל דגם ב"ה מודו ושאני עונג משמירת חילולו דחמיר טובי בכרת ומיתת ב"ד ושקול כע"ז וככל התורה כולה. אלא דמ"מ דרשתם זה בקרא דזכור ע"כ אינו כפי תלמודין דקאי על קה"י. אבל מ"מ בקרא דשמור לפ"ד הס' יראים דהלכה כן לדרשו על שימת לב נראה דשפיר יש לפרש דלא על יום השבת לבד קאי רק גם בכל ימי השבוע ישים לב על השבת שלא ישכחהו כמו ע"י מנין הימים דבמיכלתא וכיוצא בו:

**ושוב** ראיתי ברמב"ן פ' יתרו שם אחר שדחה ד' רש"י דזו דברי ב"ש ואינו הלכה (ובמג"א שם בשם הד"מ כ' דברי רמב"ן לחולק על הא"ז הנז' ולא ידענא מנ"ל דפליג אהא דמודו

דעדיפא. דמ"ש דהלכה כב"ה היינו רק במה דפליגי דלב"ש ס"ל הכי בדוקא לחיובא. ובזה גם א"ז מודה דהלכה כב"ה דאינו חיוב דוקא לעשות כב"ש וכמ"ש שם דגם מאן דעביד כב"ה לא הפסיד ע"ש. ורש"י שפי' הקרא כן וא"כ הוא חיוב מה"ת לכל אדם זהו כב"ש ודחאו. ואולי הבינו בדברי א"ז דס"ל ב"ז וב"ה ל"פ כלל רק כ"א תפס מנהגו וכמ"ש כן ב"ח ס"ס רמ"ב ע"ש. אבל אף די"ל כן בברייתא קמייתא דביצה שם דנזכר שם רק מנהג שמאי והלל אידך ברייתא דבש"א כו' ובה"א כו' משמע דפליגי לדינא וכ"נ גם מדברי א"ז כמ"ש ואין לאפושי פלוגתא בזה) הביא מכילתא אחרת שמאי אומר זכירה עד שלא תבוא שמירה משתבוא כו' (ומצאתי זה בפסיקתא רבתי פכ"ג והוא פ' תלתאה דעשרת הדברות סי' א' ושם אי' א"ר שמלאי כו' והוא אמורא ושנה משנתו כב"ש. ונראה גי' שמאי אומר שברמב"ן נכונה יותר וע"ש בפסיקתא מסיים א"ר אבהו אם נזדמן לך חפץ טוב אפי' מא' בשבת התבינהו (נ' דצ"ל התקינהו) לשבת. והנה ר"א אמורא אך הוא לא קאי אדרשא דקרא ויהיה זה ראיה לדברי הא"ז דגם ב"ה מודו דהכי עדיף וכן שם אח"כ מדר' תנחומא ע"ש) וכ' דפשטי' דקרא לזכור תמיד בכל יום את השבת שלא ישכחהו ולא יתחלף בשאר ימים כו' וכדר"י דמכילתא הנז"ל ודזהו פי' זכור עד שלא תבא וגם הלל מודה בדרש זה ול"פ אלא במאכלים יעוש"ב. וזהו כמ"ש דגם ב"ה מודו לדר"י ודרק בזכירה שלענין העונג פליג אלא שהוא הסב טעם הזכירה לא מפני שכחת המלאכה רק שעי"ז יזכור בעקרי האמונה בחידוש ובהשגחה ובנבואה ודע"כ שקולה נגד כל התורה כולה יעוש"ב. ור"ל דע"כ גם ע"י הזכירה בשאר ימים יועיל להזכירו בעקרי האמונה. והרא"מ שם יישב ד' רש"י דל"פ ב"ה אלא בענין המאכלים שהם דברים המצויים תמיד ולא בשאר חפצים. ותמה אהרמב"ן שבעצמו כ' אח"כ דמודה למדרשו ופליג רק במאכלים משמע דיש לחלק בין מאכלים לחפצים ושפיר רישא דמכילתא וד' רש"י בחומש כהלכה יעוש"ב. ותמהני עליו שהבין מד' רמב"ן לחלק בין מאכל לחפץ. וליתא למעיין שם ברמב"ן והא דנקט מאכלים דבזה הוא הפלוגתא בביצה. ועיקר חילוקו בין הזכירה שלא ישכח שזכר למעלה ובין הנחת והכנת ד' לעונג שבת דבזה פליגי ואין נ"מ בין הכנת מאכל לחפץ כלל. וגם חילוקו אין בו טעם ומאי פסקא דמאכלות ובהמה נאה מצוי אח"כ ג"כ טפי משאר חפץ וכלי. ויותר הי"ל לפי שבענין המאכלות מצינו בכתוב והיה ביום הששי והכינו. אלא דב"ש אומרים דהתם על תיקון המאכלות קאמר ולא מיירי ממוצא נאה השתא ולא ידע אם יהיה אח"כ. ועכ"פ רמב"ן ודאי לא נחית לחלק בזה ולא כתב אלא דמותו לעיקר המדרש ועל הדרך שכ' הוא. אבל בחפץ וכלים הרי פליגי שמאי והלל בסיפא דההיא ברייתא שהעתיק רמב"ן שם ע"ש. וא"כ מבואר דלא

בזה כיון שמודו. ומבואר ג"כ דלא עלה על לבו כלל שיש לחלק ביניהם וע"כ לא קפיד למנקט מאכלים כבגמ' ולא כלי וחפץ כבמכילתא. ובאמת דא ודא חדא הוא דהדבר מבואר דהך פלוגתא דשמאי והלל דמכילתא היינו הך עצמה דבתלמודין. ותימה על הרא"מ בזה ג"כ במ"ש דבההיא דכלי וחפץ הלכה כשמאי מ"ש ההיא מהא. ואולי דעתו דרק בפלוגתא דב"ש וב"ה הלכה כב"ה ולא בפלוגתת שמאי והלל עצמן. ושם בביצה מייתי תנ"ה פלוגתא דב"ש וב"ה אההיא דשמאי והלל הקודמים דקאי במאכלות אבל בחפץ וכלי ס"ל דל"פ ב"ש וב"ה אלא שמאי והלל עצמן דמכילתא. ובזה לא אתמר הלכה כמאן וי"ל דהלכה כשמאי. אבל כפי הנראה אדרבא רק בפלוגתא דב"ש וב"ה הוצרכו לבת קול דהלכה כב"ה משום דב"ש מחדדי טפי אבל שמאי והלל עצמן נראה ודאי דהלכה כהלל שהיה נשיא וגדול הדור טפי משמאי. ובאמת הדברים מראים דהכל חדא פלוגתא וכמ"ש. וגם בגור אריה לשם דחה ד' הרא"מ מכח אידך ברייתא הנז' אלא שהוא כ' סתם כאילו היתה בהעלם מהרא"ם. ובאמת הרא"מ עצמו מזכירה וכ' דבזה הלכה כשמאי. וע"ש הוא כ' דלא פליגי ב"ה אלא במה שצריך לחול דעז"א ברוך ה' יום יום אבל מה שלא צריך מודו דיתקנו לשבת יעי"ש. וד"ז נכון ומ"מ כל זה לענין דרשת מקרא דזכור וכבר נתבאר דלתלמודין הכל אסמכתא ועיקרו לקידוש היום. אלא שהרמב"ן שם כתב אח"כ דקה"י מלקדשו הוא דילפי' אבל זכור מצוה (בפ"ע) לזכרו תמיד בכל יום אלא שכל מצות הזכירה במנין א' בחשבון רמ"ח ע"כ ויעוש"ב אבל דבריו צל"ע לפ"ד דהם ב' מצות שונות אמאי יהיה בחשבון א'. ועוד דלשון הברייתא דפסחים דמייתי בעצמו שם איתא זכור כו' זכרהו כו' מבואר דמזכור קדריש. והמכילתא דדריש מלקדשו לשיטתי' דדריש מזכור ד"א. וגם דברי רש"י ביצה הנז"ל כן ועכ"פ לרש"י עצמו ע"כ חזינן דבפי' החומש שם לא נחית לפרש עפ"י תלמודין ולהלכה. ומיהו מ"מ יש לקיים מצוה זו דלהרמב"ן בכל יום תמיד בכלל מצות שמור לפ"ד הס' יראים. ואף דבברייתא הנז"ל א' שמירה משתבוא זהו למאי דמפרש שם דזכור עד שלא תבא. אבל לדידן דזכור לקידוש היום וה"נ לתנא דתו"כ דזכור בפה ושמור בלב שפיר י"ל שמור עד שלא תבא. ולישנא דשמור א"א לפרש על הכנת חפצים וכיוצא רק על השמירה שלא ישכח וכמו שנתבאר: **ובזה** היה אפשר לומר לשון הגמ' ברכות (כ' ב) נשים בקה"י ד"ת כו' אמר קרא זכור ושמור כל שישנו בשמירה כו' ע"ש ברש"י דשמירה ר"ל ל"ת כל מלאכה דבל"ת חייבין וזהו כדברי הרמב"ן שם הנז"ל דמפרש שמור לל"ת ע"ש דנסתייע מגמ' זו. אך לפ"ד הרא"מ הנז"ל דהוא השמר דעשה גם לענין מלאכה קשה מגמ' זו דהרי מבואר בתוס' קידושין (לד א) סד"ה מעקה בעשה ול"ת דיו"ט דבנשים ליכא רק ל"ת ולא העשה כיון

דהזמן גרמא ע"ש. וא"כ ה"נ בשבת אף דמוזהרין בלאו דל"ת מלאכה על העשה דשמור לפ"ד שהוא עשה אין מוזהרין והרי הקישא דזכור ושמור הוא משום דבדבור א' נאמרו וכמבואר בשבועות (כ' ב') וא"כ מאי ישנו בשמירה דקאמר הרי גם במ"ע דשמור ליתנהו ובהו ליכא הך עשה אלאל לאו דל"ת מלאכה לבד. ולפמ"ש י"ל דאין הכונה על שמירה ממלאכה אלא על השימור בלב. וזהו מצוה תמידות גם בימות החול והוא מ"ע שאין זמ,ג ושפיר גם נשים מצוות בה והיינו איתנהו בשמירה דקאמר. אך דברי הס' יראים עצמו משמע דבשבת דוקא קאמר מדכייל בהדה נמי השמירה ממלאכה משמע דכמו שזה בשבת עצמו ה"נ ההיא. דבלשון א' נכללו שניהם ועוד דעיקר דבריו אלו שכתב דאתי גם למלאכות נראה ודאי דלקח מגמ' דברכות הנז'. ומשום דלפ"ד נימא דגם בשמור אין מצוון דהזי"ג ע"כ אמר דאתי גם לשמירה ממלאכות וא"כ לא ס"ל כמ"ש ומדכיילינהו יחד משמע דס"ל גם אמלאכות הוא עשה וכדברי הרא"מ. וצ"ל דלא ס"ל כתוס' קידושין הנ"ל. וי"ל כמ"ש התוס' שם לענין דחי' דגם הלאו לבדו אלים יעו"ש. ה"נ י"ל לענין חיוב נשים בהיפך דגם העשה אלים כיון דיש עמה לאו לחייבן אף דהזמ"ג וד"ז חשבתיו מסברא ואח"כ מצאתי כן בשאג"א סי' פ"ב אלא שהוא כתב זה בפשיטות ולמדו מדברי תוס' הנזכר. ותימא דהרי דק תוס' דמייתי מבוארים להיפך דס"ל דמהעשה פטורים ודליכא גבייהו עשה ול"ת רק דהלאו אלים. וראיתי בס' בשמים ראש ס"ס ר"ו הביא באמת בשם התוס' התירוף להיפך וכדברי השאג"א. אבל ידוע שאותו ס' מזויף ואין לבנות יסוד עליו. ואפשר לקח דברי השאג"א שלמד כן מתוס' ושם הדבר בפי קדמון ע"ש התוס' כדרכו בס' ההוא. ושוב מצאתי בשעה"מ פי"ב מע"ז ה"ג שדבר זה במחלוקת תוס' הנזכר וס' החינוך ויעוש"ב. ולפמ"ש מצאנו לו חבר לס' החינוך. ושוב ראיתי דגם הר"ן חולק בזה ע"ד התוס' בפ"ק דקידושין דף רכ"ב ע"א ריש ד"ה ואיזו וכתב דהא ודאי ליתא וע"ש סיום דבריו כתב דכ"ה בתוס'. משמע דגם תחלת לשונו הנזכר דשם מהתוס' שלפניו ע"ש וכ"ה בחידושי הרמב"ן קידושין ל"ד סע"א ע"ש. ואף דבס' יראים סי' ט"ז הביא פלוגתא דר"א ור"י במנחות בהנשמר אי עשה או לאו ומסתמא דהלכה כר"י לגבי ר"א תלמודו והוא לאו. שאני הכא דעיקרו עשה לד"א דשימת הלב ודאי מ"ע הוא גם שמירה דשוא"ת שנכלל בו ע"כ להחשיבו לעשה דא"א שיהיה מלת שמור משמשת עשה ול"ת. וע"ש בשאג"א שם הוסיף דכשמקצת העשה יש לאו בהדה והנשים חייבות בה גם במקצת שאין לאו עמה נמי חייבות אף דהזמ"ג דכיון שחייבין בקצתה חייבין בכולה ע"ש. ולפ"ז כאן נמי לפ"ד ס' יראים דבמ"ע זו כלולים ב' דברים מאחר דבשימור מלאכה שיש לאו ג"כ ס"ל הנשים מצוות ה"נ גם בשימור דשימת לב ג"כ. והוא פשוט

מסברא דודאי מה שכלולים במלה א' יותר יש להקיש זה לזה מהקישא דזכור ושמור לפי שנאמרו בדבור א' ק"ו בזה שהיא מלה א' ממש. אך מדברי התוס' שמביא הר"ן בקידושין שם ל"מ כן שמדבריהן משמע דס"ל נמי בהשבת אבידה ומעקה ושילוח הקן היכי דאיכא עשה ול"ת הנשים חייבים גם בעשה ולא כמ"ש הר"ן אח"כ שם מדנפשי' ואפ"ה במקום שיש העשה לבד ולא הלאו אי הזמ"ג היו פטורים יעו"ש וזהו נגד מ"ש. ונראה דס"ל דלא דרשינן בזה היקשא מנפשינו וכ"מ מד' הרמב"ן שם בשם התוס' שהביא בתחלת דבריו ע"ש. אלא דאעיקרא יש לעיין מנ"ל למדרש תרווייהו ומאחר דאצטריך שמור לציווי בפ"ע מהיכי תיתי לומר דאתי נמי לעשה יתירה אמלאכות. ומיהו ע"ז י"ל מאחר דהא דבדבור א' נאמרו הוא לצורך היקש זה כדאי' בשבועות שם א"כ ע"כ דאתי נמי למלאכות דאי רק לשימת לב גם זה מ"ע שהזמ"ג בלא לאו בהדה וליכא לאקושי מידי ולמה נאמרו בדבור א'. אבל אכתי קשה איפכא כיון דשמעינן דאמלאכות קאי מנ"ל להעמידו עוד לענין שימת לב ובפרט דאיכא עוד ציוים דשמירה ושמרתם וגו' ושמרו וגו' הנז"ל ונימא דהני לשימת לב אתי וההיא למלאכות לב. ובס' יראים עצמו מביא תחלה קרא דושמרתם כנז"ל. והגם דדבריו בפי' שמור לקח מברייתא דתו"כ אברייתא גופה קשה. והי' אפשר לומר דאה"נ ההיא ברייתא פליגא אברייתא דבדבור א' נאמרו והיקשא דתלמודין הוא אליבא דברייתא דבדבור א' ולא קיי"ל כההוא דתו"כ. אך בסק יראים שקבעו להלכה ודמשמע תרווייהו ולא ס"ל לעשות פלוגתא בזה קשה. ואולי משמע להו דמסתמא גוף המצוה שבדברות הראשונות ואחרונות הוא בענין א' ועד"ש הרא"מ שם בפ' יתרו לענין פי' מלת לקדשו דראוי לפרש תרווייהו בענין א' ע"ש וה"נ בזכור ושמור אף דע"כ חלוקים זה מזה מ"מ יש לפרש שבאו לענין א'. וע"כ אמרו בתו"כ דזה בפה וזה בלב וגם לתלמודין דהוא לקידוש היום זהו הזכירה דבפה ולענין בפה סגי בפ"א ולענין בלב נאמר בלשון שמירה דמשמע שימת לב ביותר שיהיה שמור והיינו כל היום ומ"מ הרי ענינם א' על הזכירה דשבת ומזה למדו לפרשו אשימת הלב כדי להשוותו למצות זכור. וממ"ש בדבור א' שמעינן דכולל בו נמי שמירה ממלאכה כפשטי' ושפיר ילפינן תרווייהו. ולפ"ז י"ל לברייתא דבמכילתא דזכור לזכירת כל יום תמיד ושמור משתבוא והוי נמי בדומה לזכור אלא שזה בזכירה בעלמא ומצותו בכל יום תמיד ובשבת נמי יוצא בה בקה"י וכיוצא. ושמור הוא בשימת הלב יותר כל היום כולו והוא רק בשבת ומ"מ ענינם א'. ולפ"ד זכור הוא מ"ע שאין זמן גרמא ושמור הוא מ"ע שהזמ"ג ולפ"ז י"ל דאין אנו צריכין להעמיד שמור אמלאכות והא דבדבור א' נאמרו י"ל איפכא להקיש שמירה לזכירה לחייב הנשים במ"ע דשמור אף דהזמ"ג וראב"א בתלמודין קאי לשיטת ברייתא

דתלמודין דזכור לקה"י ועכ"א ההיקש זכור לשמור וע"כ להעמיד שמור אמלאכות נמי וי"ל עפי"ז ד' תוס' קידושין הנזכר דלפ"ד עכצ"ל דס"ל כרמב"ן הנז"ל דשמור דשבת לאו הוא וע"כ מצווים ולפמש"ל דזה תליא בפלוגתא דאמוראי א"כ להני דס"ל דהוא עשה תקשה ברייתא דבדבור א' נאמרו לאיזה צורך. ועוררני לזה בעל שעה"מ שבעיוני בו עתה מצאתי שם בפ"ד מתפילין הי"א ד"ה וראיתי מביא מס' זהב שבא (והוא בחי' לשבועות שם) הרגיש על ד' הרא"מ כמ"של דלר"י השמר דעשה לאו (אלא דלא מייתי ד' תוס' דעירובין הנז"ל) והוא תמה ע"ז דהרי החולקים אמוראי נינהו ר"ל ור"א וכי הם פליגי אברייתא דבדבור א' נאמרו ע"ש. והנה תמיהתו בחוזק כ"כ הוא רק על לשון הס' זהב שבא שכ' דהברייתא כר"י. ובאמת בברייתא לא נזכר ההיקש והם ד' ר' אדא בר אהבה האמורא רק הגמ' מפרש טעמא דבדבור א' כדר' אדא בר אהבה. וי"ל דהגמ' מפרש אליבא דהלכתא כראב"א ור"י ולאינך אה"נ דלא משו"ה נאמר בדבור א' ואצטריך לאיזה דרשא אחריתא ואפי' ל"י מה דרשינן ביה אין בזה קושיא. ובכה"ג כ' תוס' בכמה דוכתי דאצטריך לאיזה דרשא ואף דלא נתגלית לנו. ואולם לפי מה שנתבאר אשכחנא פתרי לדרשתם די"ל דהם ס"ל כברייתא דמכילתא וההיקש להיפך וכמ"ש:

## פרק ג

**עוד** מנה בס' יראים סי' צ"ח מצות מורא בשבת שהוקש למקדש ומהו מוראו שיחשוב לכבדו ולשמרו ולהיות חרד על הדבר ולא מהשבת אתה ירא אלא ממי שהזהיר על השבת ע"כ. ובבה"ג לא נמצא אבל הוא מונה שם במ"ע שמחת שבת ועינוג. והנה לא מצינו נזכר מצות שמחה בשבת בשום מקום אלא גבי יו"ט וגם בס' יראים לא כתב מצות שמחה. ונראה דט"ס הוא וצ"ל מורה (או במקום שמחת צ"ל שמירת ולפני זה במקום ושמור צ"ל ומורא והיינו דאסמכי' למורא מקדש ע"ש) אבל לא מצאתי כעת זכרון מצוה זו עוד בשום מקום ושום ספר ולא שורש להיקש זה. וכפי הנראה לקחו זה מלשון הגמ' (יבמות ו ע"ב) מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אתה מתייירא אלא ממי שהזהיר כו' והוא הלשון שהעתיקו בס' יראים בסוף דבריו ומדאמר לא כו' ש"מ דצריך להתייירא אלא שלא כו אלא כו'. ואף דפתח מה שמירה כו' ע"כ ר"ל מה שמירת שבת שהוקשה למורא מקדש לא כו'. והא דפשיטא לי' בשבת טפי מבמקדש לפי שהשבת אין בו ממש ולא יטעו לירא ממנו רק המקדש שלא יבואו ללמוד מהעכו"ם שבונים בתים (ועושים תמונות) ועובדים להם שחושבים שנכנס כח אלהות בבנין ושאר כל תמונה הגופניות להיות משכן לרוחניות אלהות וע"כ יעבדוהו ושלא יטעו ישראל אחריהם לחשוב במקדש הואיל והוא קדוש ותורה הזהירה על מוראו לטעות שיש שם התלבשות כח אלהות ולירא מעצמותו של

בנין כדרך אמונת העכו"ם. וע"כ הוקש לשבת דבזה לא יטעו כי גם העכו"ם לא יאמינו התלבשות כח אלא באיזה דבר ממשיי. אבל רש"י שם פי' לא משבת כו' דלא כתיב בי מורא וכ"ה בפי' הראב"ד על תו"כ פ' קדושים פ"ז סי' ז' ולשון התו"כ שם א' שבת משום שמירה וא' מקדש משום מורא אי קאי אדבתרי' וכ"ש לפי גירסת הילקוט שמובא במסורת שבשולי היריעה שם שכ' לשון זה אח"כ מבואר דהכונה כן לפי שבשבת ל"א מורא. והגם דאפשר לדחוק קצת גם בזה הכונה דאף דהוקדש לענין מורא מדלא כתיב מורא על השבת עצמו רק ציוה על השמירה והסמיך ללמוד היקש למורא ע"כ הך מורא היינו להיות חרד על שמירה וכדי הס' יריאים וע"כ ע"כ לא כו' אלא כו' כיון דלא כתיב מורא בגופי' והלימוד רק להיות מורא על השמירה ולא כו'. מ"מ פשט הלשון משמע דר"ל דל"ש מצות מורא כלל אלא דמ"מ הלשון לא כו' אלא כו' פשטי' מורה כדברי הס' יראים וכמ"ש. וי"ל עוד קצת סמך מהא דריש פ"ד דדמאי' בשבת יאכל על פיו ומייתי המפרשים שם הטעם מהירוש' דע"ה אימת שבת עליו ואומר אמת ואין בזה טעם ברור מהיכ"ת לומר כן שיהי' באימה עליו לשקר ולעשות איזה עבירה שאינו מענין חילול שבת בשבת טפי מבחול ולא מצינו שום חומר בעשיית איסור בשבת מבחול ולומר שמפני הרגשתו בקדושת השבת הוא חרד ופורש. זה ודאי רחוק לאמרו בע"ה והלואי שת"ח ירגישו קדושת שבת כ"כ להיות חופפת עליהם להכניס מורא שמים ויר"ח בלבבם מעצמו בלא אתערותא דידהו. אבל כפמ"ש דמורא שבת מצוה י"ל דהע"ה לא ידע זה דלא משבת אתה כו' ומתיירא מהשבת עצמו וע"כ ירא לעבור על שום דבר. (וע"ד ימים הנוראים ר"ה ויוה"כ שמוראם גם על כל ע"ה מלעבור כבשאר ימים) ומ"מ לא מצאתי לו חבר כעת בזה:

## פרק ד

**עוד** בס' יראים סי' צ"ט מצוה לענג וגמרא גמירי לה ואתא ישעי' ואסמכה אקרא וקראת לשבת עונג ע"ש. ודבר זה לד"ה מצוה מדברי קבלה אלא שבה"ג מנאה במנין והוא לטעמי' שמונה גם מצות דרבנן כחנוכה ומגילה. והרמב"ם בס' המצות ריש שורש א' הקשה עליו ממ"ש דנאמרו למשה בסיני ועוד האריך ע"ש. ונראה דע"כ הוסיף בס' יראים לומר דהוא באמת הלל"מ ובלשון נאמרו למשה מסיני יכלול שפיר גם מה שהוא הל"מ בע"פ ולא נתפרש בכתוב. ולדעתי הי' נראה למצוא לה שורש בתורה ג"כ במלת לקדשו האמור בעשרת הדברות ובפ' תשא (ל"א י"ד) כי קדש היא ובר"פ ויקהל וביום הז' יהי' לכם קדש. והנה במכילתא פ' בא רפ"ט אי' ע"פ מקרא קודש כבדהו במאכל ומשתה ובכסות נקיה והגר"א הגיה שם קדשהו והוא משום דקאי אקרא דקודש וכ"ה בילקוט

סי' ר"א. ונראה דיש לקיים גם גי' כבדהו וסמך אקרא דישעי' וקראת לשבת עונג ולקודש ה' מכובד דמהכא שמעינן דהקדוש צריך לכבדו ולענגו וכ"ה לשון הרמב"ם פ"ו מיו"ט הלכה ט"ז כשם שמצוה לכבד שבת ולענג כך כל יו"ט שנאמר לקדוש ה' מכובד וכל יו"ט נא' בהם מקרא קודש ע"כ. ונושאי כליו לא הראו מקומי והוא לקוח ממכילתא הנזכר. ולפי שנלמד מלשון הכתוב שאמר מכובד ע"כ אמרו בזה לשון כבדהו. ובתו"כ פ' אמור פ' יב' סי' ד' אי' נמי מקרא קודש קדשהו במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ע"כ. והנה בס' יראים סי' קי"א מונה זה מ"ע גבי יו"ט ומייתי הא דתו"כ הנז"ל וא"כ ה"נ שבת דכתיב ציווי לקדשו (אי נימא דקידוש היום ילפינן מזכור וכמש"ל ממשמעות הגמ'. וי"ל דלקדשו מצוה בפ"ע ועד"ש הרמב"ן אליבא דמכילתא הנז"ל) או יהי' לכם קודש מ"ע בפ"ע דוגמת מצותמקרא קודש דיו"ט ובמה במאכל כו'. ובמדב"ר פ"י סי' א' ואת שבתותי קדשו במה את מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה כו' נאמן אני לשלם שכר הוי כולו מחמדים והוא ג"כ בשהש"ר ע"פ חכו מחמדים סי' ד'. ושוב מצאתי הדבר מפורש בפסיקתא רבתי פכ"ג סי' א' ע"פ זכור וגו' לקדשו במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ע"כ. ואהניין שזכיתי לכוין לדרשת רז"ל והרי למדנו מ"ע של תורה לעונג וכיבוד השבת וזהו הציווי דקדושתו:

**והנה** הרמב"ם ז"ל ר"פ ל' מה' שבת כתב ב' דברים מד"ס שנתפרשו ע"י הנביאים כבוד ועונג ומפרש שם ה"ב איזהו כבוד כו' ע"ש כל הנמשך עד הלכה ז' ובה' ז' איזהו עונג כו' יעו"ש כל הנמשך. ומה דמייתי כבוד מקרא דלקדוש ה' מכובד יש לעיין דבשבת קי"ט סע"א א' זה יוה"כ כו' וע"ש ברש"י ד"ה מאי מדכתיב כו' לאו אשבת קאי והול"ל נמי הסיום דוכבדתו דזה קאי אשבת כדאי' שם וברש"י ד"ה וכבדתו ע"ש. וגם בזה יש לעיין דשם דריש מוכבדתו להקדים ולאחר וע"ש ברש"י ד"ה להקדים וד"ה לאחר דזהו כבודו. ומבואר לרמב"ם דפלגינהו בתרתי ע"כ דאף דההיא בענין אכילה הוא אין בקדימה ואיחור משום עונג טפי אלא משום כבד וא"כ קשה ארמב"ם שכ' ד"ז שם ה"ח בענין עונג. ואולי אה"נ ההיא לאו משום עונג רק משום דלא זכר דיני אכילה עד שם כתב גם זה שם אף ההיא משום כבוד. אך לשון הטוש"ע סי' רפ"ח ס"ז משמע דמשום עונג הוא וכן הדעת נותן גם למ"ש רש"י באיחור שמתאוה לאכלו יש בזה עינוג טפי דנפש רעבה כל מר מתוק ומרגיש טעם ועונג באכילתו יות וכ"ש המקדים שמקדים לעינוגו. והי' נראה מזה דכיבוד ועונג חדא הוא והכיבוד הוא לבקש עצות לעינוגו. וזה הי' נראה דעת בה"ג שמנה גם מצות דרבנן מדברי קבלה ומנה רק עונג ולא כיבוד משמע דס"ל דחדא הוא. ואולי טעמו דרמב"ם דס"ל סתמא דגמ' שם קי"ג סע"א דדריש מוכבדתו שלא יהא מלבושך כו'

והיינו כדדרשינן על מכובד בכסות נקיה פליג אדרב ושמואל דדרשי' לי' להקדים ולאחר ואף דהלכה כוותייהו בגוף הדברים וכדאמר רב פפא שם אח"כ דהוא לפרש דבריהם כמ"ש בתוס' ד"ה רב מ"מ הא דדרשוהו מוכבדתו אינו הלכה. אבל זה דחוק לדחות הך דרשא דרב ושמואל ובלא"ה גם לענין שינוי מלבושים וכסות נקי' יש לעיין למה לא יהי' גם בכלל עונג לפמ"ש בס' יראים שם וכמו שיש עונג באכילה כך יש עונג בהנאת הגוף ומצוה על האדם לענג עצמו בהנאת גופו שגם הוא נקרא עונג דכתיב אשר לא וגו' על הארץ מהתענג ע"כ וגם רמב"ם מודה לזה שכ' שם הי"ד תשמיש המיטה מעונג שבת הוא (וכן ברש"י כתובות סב ב' ד"ה מע"ש) ונלמד ג"כ מהאגדה שמביא ב"י סי' רפ"ח ד"ה ומ"ש בשם אגור ושה"ל דרע"ק הי' בוכה שהוא עונג לו ובטור שם לענין תענית חלום שהוא עונג ומה דצריך תענית לתעניתו על שביטל עיקר עונג שבת ע"ש. ור"ל דעיקר העונג באכילה כמשמעות הגמ' שם קי"ח ב' במה מענגו כו' וכמ"ש בס' יראים שם ומנ"ל דעונג מקרי אכילה דכתיב אז תתענג וגו' והאכלתיך וגו' (י"ל מדנקט לשון אכילה בשכר עונג ש"מ דהעונג הוא ג"כ באכילה והשכר מדה כנגד מדה) ומ"מ מסיק דה"ה לד"א כנ"ל רק דעיקר עונג האדם הוא באכילה ושתיה אבל ה"ה נמי לד"א. וכן בטור סי' ר"צ והגהת רמ"א שם ס"א לענין שינה ובסי' ש"א ס"ב וט"ז סק"א ע"ש ובמג"א סק"ד לענין קפיצה וראי' ובר"ס ש"ז ס"א בהג"ה לענין דבורים ע"ש בתה"ד דילפה מקפיצה וכן לענין חימום בד"מ סי' רע"ו מהמרדכי ויהא חלקי עם המתחממים כו' יתענגו כו' ע"ש. מבואר דמשום מצות עונג אתו עלה וכ"ה בתשובת מהרי"ל ס"ס קס"ו ע"ש ובחי' המאירי שבת קי"ח א' מביא ירושלמי במה מענגו ח"א בשינה וח"א בת"ח ולא פליגי כאן בתלמיד כאן בבעה"ב ופי' רבותי תלמיד מענגו בת"ת ובעה"ב בשינה ואני אומר בהיפך כו' יעוש"ב אלא שלא מצאתי זה כעת בירושלמי שלפנינו והלשון שמביא שם אח"כ עוד משם הוא לפנינו בפ' ט"ו ה"ג בקצת שינויים (ומ"ש שם ע"י שהוא מטריח בחול ואין לו פנאי נתנו כו' לפנינו בירוש' ע"י שהפה זה מסריח והגהתי מכבר מעצמי טרם בא לידי ס' המאירי בגליון דנ"ל דצ"ל מטריח וכ"ה בתניא רבתי ר"ס י"ח טורח ע"ש. ושוש מצאתי כן גם בא"ז גדול ח"ב ריש הלכות מוצ"ש ר"ס פ"ט הגי' טריח וכתב ובחול ע"י שהוא טריח ואין פנאי לעסוק בהם בד"ת כו' ע"ש) ולהשון הקודם איננו שם ומ"מ הרי פשוט כן בפי כל הפוסקים וא"כ גם כסות נקיה למה לא יתחייב משום עונג דודאי האדם מתענג כשמלובש בבגדים נאים. ובברכות נ"ז ב' דדירה נאה וכלים נאים מרחיבין דעתו של אדם. ומיהו י"ל דאיכא נ"מ אי משום עונג כשהוא אין לו עונג מזה אין מצוה וכמבואר בסי' רפ"ח ס"ב וג'. משא"כ משום כיבוד דזהוא מאחרים וכהא דמייתי שם דקרי למאני

מכבדותא ואפי' הוא אין לו עונג מזה צריך להחליף מפני כבוד השבת דמ"מ כבוד יש בזה לכל אדם אבל מ"מ סתימת הלשון שלא יהא כו' דחוק. ואפ"ל דקאי אהא דאם אין לו ישלשל הקודם שם דההוא ודאי נראה דאין בו משום עונג דרק בכסות נקיה ונאה האדם מתענג ולא במה שמשלשלה ואף לרש"י שם דהוא מדת עשירים כו' וכן נראה מלשון הגמ' שם דמחשיבו כרמות רוחא נראה דאין בזה משום עונג כלל. ולפי הטעם שקצרים שכ' משום מלאכה א"כ בשבת הרי הכל כעשירים שאין עושין מלאכה ושפיר ראוי להיות ארוכים ואין נראה בזה כעשיר. אבל מ"מ זהו כבודו דשבת להראות במלבושיו שא"צ למלאכה בו וע"ש בהמאירי לשם משמע כמ"ש. ובחי' המיוחסים להר"ן שם כ' בד"ה ישלשל שלא יגביה כנפי כסותו תחת אזורו כמנהגו בחול כדי שלא ילך בכובד ראש ע"כ. משמע דבהגבהת בגדים איכא כובד ראש וצער. וא"כ יש בשלשול משום עונג אבל לא משמע כן מהגמ' דאם א"ל להחליף ישלשל מבואר הא יש לו להחליף א"צ לשלשל כלל ופ"ד אף בבגדי שבת שמחליף נמי ישלשל שלא יהי' בכובד ראש וע"כ כמ"ש דאין בזה נ"מ רק להראות כבוד שבת וכשמחליף ומראה כבודו בחילופם סגי בהא וע"ש בגמ' קמ"ז א' משמע דדרך להתנאות בהגבהת בגדים ולא לשלשל ע"ש. ולשון רמב"ם שם ה"ג משלשל כדי שלא יהא כו' משמע דאין שום טעם לשבח בשלשול מדלא ביארו ורק כדי כו' שיהי' איזה שינוי משבת לחול וזהו כבודו לשנות באיזה דבר עכ"פ ומ"ש בגמ' שם דמתחזי כרמות רוחא היינו דשינוי המלבוש באיזה דבר בכל פעם הוא דרך גיאות. ונראה דגם הא דלהחליף סתם משמע אפי' אין אותו בגד שמחליף נאה ונקי טפי מזה שהולך זה כבודו להחחליף עכ"פ כדי לשנות מלבושיו ושפיר קאי אכל הא דלעיל ומדוייק הלשון שלא יהא מלבושך של שבת כו' ולא אמר כמ"ש אקרא דמכובד זה יוה"כ כבדהו בכסות נקיה והוא כלשון הברייתא דמכילתא ותו"כ כנז"ל ה"נ היל"ל וכבדתו כבדהו בכסות נקיה אלא דזה א"צ לרבויי מכיבוד דכבר נלמד מעונג ורק ביוה"כ דלא כתיב בי' עונגד ומשום דלא שייך בי' עיקר עונג דהוא באכילה ושתיה ע"כ כתוב בי' כיבוד ועיקרו בכסות נקיה שזהו עיקר הכבוד אבל הך דשינוי בעלמא אין זה עיקר כבוד רק מוכבדתו דרשינן דעכ"פ לא יהא מלבושך כו' אף שאין הידור בזה יותר זהו כבודו נשנות עכ"פ. וי"ל לפ"ז שפיר ב' הדרשות דוכבדתו הם ענין אחד דגם הא דלהקדים ולאחר דתלי רק בשינוי הרגילות משמע דאין בזה עונג לו טפי דמאחר שמתפנקים גם בימות החול מסתמא היו עושים כפי מה שהיו מתענגים ונוחים יותר אלא דזהו כבודו של שבת לשנות עכ"פ בכל דהו מבחול אף דליכא נ"מ וזהו משום כבוד לבד לרמב"ן כופשטי' דגמרא מוכבדתו דוקא ודוגמת דרשא דהתם לענין מלבושים ה"נ לענין מאכלות

ואין מחלוקת כלל. וע"ש ברמב"ם ה"ה כתב גם סעודה כשא"צ אלא לכזית בכלל כבוד ע"ש והיינו כיון דא"צ ליכא עונג ועושה רק משום כבוד יעו"ש. וכן בלשון התוס' (פסחים קא.) סד"ה טעימו. ולפ"ז הנך דרשות דוכבדתו אינם בעיקר הכיבוד וכ"נ בלשון רמב"ם שפתח בהלכה ב' איזהו כבוד זה שאמרו כו' לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין כו' ואח"כ בה' ג' כ' ומכבוד השבת שילבש כו' ע"ש. הנה עשה עיקר הכבוד ענין אחר ושינוי הלבוש כייליה אח"כ מכלל הכבוד. ויש לדקדק עליו מאחר דבגמ' דרשו מקרא דמכובד כסות נקיה הול"ל זה לעיקר מצות הכבוד. והמאירי שם קי"ג א' ד"ה זהו כתב כבוד שבת ומן הגדולים שבהם הוא שיכבדה בהחלפת מלבושים שנא' וכבדתו שלא יהא כו' ע"כ. הנה פשיטא לי' דזהו הגדול שבכבוד והיינו מדדריש לי' מוכבדתו. והוא הבינו לשינוי בגדים נאים ואולי מפרש טעם שינוי הלשון שלא יהא כו' הוא שיהי' דוגמת הלשון דאח"כ שם אסיפי' דההיא קרא שלא יהא הילוכך כו' ושלא יהא דיבורך כו' ע"ש. אך רמב"ם לטעמי' דנפקא לי' כיבוד ממכובד ולא מוכבדתו כנז"ל ונראה דמהכא הוא דנפ"ל דוכבדתו לא אתו לעיקר מצות כיבוד מדדריש שלא יהא כו' והוא דייק משינוי הלשון וגם ממשמעות לשון הקודם דקאי אשינוי בעלמא כנ"ל וההיא ודאי לא יעקר כיבוד כיון דאין עצמותו כבוד רק הואיל ונצטוו בכיבוד ע"כ גם היכי דא"א לו צריך עכ"פ איזה שינוי לסימן כבוד וע"כ דעיקר כיבוד ילפי' מלקדוש ה' מכובד ואף דדרשינן לי' איוה"כ היינו משום דביוה"כ לא שייך עונג אלא כיבוד לבד ומשום דהדר אמר ולקדוש ה' משמע דלא בשבת לבד דקאי בי' קאי ולרבויי ד"א חוץ משבת נמי אתי וכמ"ש רש"י ומ"מ ודאי גם שבת לא נפיק מכללו דהא קדוש ה' סתמא כתיב וגם שבת קדוש לה' וכן יו"ט נמי וכמש"ל מרמב"ם וכ"ש שבת. ולכן מייתר וכבדתו וע"כ דרשי' מיני' תוספות כיבוד בשאי אפשר לעשות כיבוד גמור עכ"פ ישנה ואין זה עיקר הכיבוד הנלמד מלקדוש וגו' וביוה"כ דלא שייך עונג זהו עיקר כיבודו. אבל בשבת דכתיב עונג הרי גם זה מעונג נמי שמעינן לי' כנ"ל. ואף שמ"מ הוא בכלל כיבוד ג"כ ויש נ"מ היכי שאין מתענג בזה כנז"ל וע"כ כתבי' גבי כיבוד מ"מ אין זה עיקר מצות הכיבוד דקרא בשבת וע"כ פתח בד"א. ומ"מ צ"ע מה דפתח ברחיצת פניו ידיו ורגליו כאילו זהו עיקר מצות כיבוד דקרא והרי בגמ' כ"ה ב' דמייתי בהה"מ שם אי' רשות ואני אומר מצוה ממנהגו של ר' יהודה בר"א ע"ש. ואי היינו כיבוד דקרא הרי מצוה גמורה הוא לד"ה ולא צריך לבוא עלה ממנהגא דריב"א. ועי' בחי' המיוחסים להר"ן שם בשם התוס' והר' יהונתן ומורו דלאו מצוה ממש הוא אלא מנהגא והוא כתב משום מצוה לשמוע דברי חכמים ע"ש והיינו ד' ר"י ומבואר דלא מקרא דכבוד ילפינן לה. ונראה כיון דקרא לא מפרש במה מכבדו ע"כ הכתוב מסרו

לחכמים ומ"ד רשות ס"ל דלא כיילי' זה בכלל מצות כיבוד לעשותו חובה. וממנהגו של ריב"א למדנו דס"ל דגם זה בכלל כיבוד וכיון דרמב"ם פסק דמצוה ע"כ ס"ל דזהו מעיקרי הכיבוד דקרא. אלא דמדברי חי' המיוחסים הנזכר משמע דאלו הי' מצוה גמורה הי' ראוי לברך עלי' ע"ש. אבל לא ידענא למה לא הוקשה לו גם במצות עונג דאין מברכין אף דהוא מצוה גמורה וצ"ל דדוקא נר שבת דמצוה חיובית הוא לכ"א לקנות עכ"פ נר מברכין אבל שאר עונג וכיבוד הכל כפי מה דאפשר לי' וע"כ קרי שם לנר חובה ורחיצה מצוה היינו דאינו חובה גמורה ע"כ לעשותה עכ"פ רק מאן דאפשר עביד ומצוה הוא כשאר עונג ועל מצוה כה"ג לא תיקנו לברך ועי' בא"ז גדול ח"ב בה' ע"ש סי ז' כתב ארחיצה מצוה היא שמקבל עלי' שכר אם קיימה ואם חסרה אינו נידון עלי' ע"כ. ור"ל משא"כ חובה וכמ"ש כיוצא בו בס' המנהיג בדין תפלת ערבית סי' פ"ה בשם ר"ה גאון דמצוה דהוא חובה אין לא עביד אית לי' עון ויש מצוה דרשות שאינה חובה כצדקה וגמ"ח דאי עביד יש לו שכר ואי לא לית לי' עון ע"ש. ושפיר גם זה מצוה גמורה דאורייתא כצדקה וגמ"מ ומ"מ אינה חובה. ובהמאירי לשם כתב רחיצת ידיו ורגליו כו' רשות והמרבה בתענוג נקיות ובחיבוב מצות שבת הר"ז משובח ע"כ. ולא ידענא טעמו לפסוק כמ"ד רשות נגד הרמב"ם וכל הפוסקים ולא הזכיר דעתם כלל. ולשון המרבה לקח מרמב"ם סוף ה"ו ע"ש. ומ"ש בתענוג נראה דס"ל דגם זה משום עונג וגם זה נגד דברי רמב"ם שכתב משום כיבוד. ואף דהגוף נהנה ברחיצה כמ"ש בברכות (נז:) זהו בשעת רחיצה וההוא בע"ש הוא. ואף דרש"י שם ד"ה רחיצת כתב ערבית ליל שבת מ"מ לשון רמב"ם שם מבואר דר"ל בע"ש ממש וכפשטות לשון הגמ' בעובדא דריב"א ועוד דע"כ צ"ל כן בההיא עובדא מדלבש סדינין המצוייצין אח"כ ע"ש ע"כ ביום הו' גם לרש"י. רק המאירי קרי לנקיות הגוף ע"י הרחיצה תענוג אבל אפי' יהיה כן נראה דאין מצותו משום עונג דהרי בשבת עצמו לא מצינו מצות רחיצת פניו ידיו ורגליו בחמין דע"ש גם קודם שגזרו עלי' וע"כ עיקרו מע"ש כמכין עצמו לקראת המלך וכמ"ש רמב"ם ומשום כבוד נגעו בה:

## פרק ה

**ובס' יראים** סי' ק' במצות נר שבת (שמנאה בה"ג בפ"ע) כ' יען אמרו נביאים לכבד השבת דכתיב וכבדתו וגו' אמרו חכמים מצוה להדליק נר בשבת לכבוד שבת כו' ועד דלא אתא ישעי' גמרא גמירי לה כו' ע"כ. הנה גם הוא מנה מצות כבוד בפ"ע אלא דס"ל דהיינו מצות נר שבבה"ג מדקבעו ברכה עלה וקבעוה חובה ש"מ זהו עיקר מצות הכיבוד. ועי' ברש"י שבת כ"ה ב' ד"ה חובה כתב ג"כ כבוד שבת הוא שאין כו' ע"ש. אלא דהא דמייתא מיומא שם אמרו דל"ד מי שרואה ואוכל כו' ודאין שבעין וטוב מראה עינים כו' ע"ש.

מבואר דמתענג בסעודתו טפי כשהוא לאור הנר וא"כ יש בזה משום עונג ג"כ וכ"ה בתוס' ד"ה הדלקת משום עונג ושם בד"ה חובה כתב הוא חובה של מצות עונג שבת. וכן המאירי שם כתב דחובה מד"ס מפני שהיא ראש לכל עונג שאין עונג בלא אורה ע"כ. וכן בתניא רבתי ר"ס י"ג עש"ב וא"כ בכלל מצות עונג הקודמת הוא. ובדברי רמב"ם יש בזה ג"כ סתירה דשם הלכה ה' במצות כבוד כתב וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת ויהיה נר דלוק כו' שכל אלו לכבוד שבת הן ע"כ הרי מנה גם נר במצות כבוד. אבל ברפ"ה ה"א במצות הדלקה כתב שזה בכלל עונג שבת ע"ש. ומכללות דברי רמב"ם שם בפ' ל' בענין כבוד למדתי והבנתי דכל מה שאדם טורח מקמי שבתא לצורך שבת הכל בכלל כבוד הוא ואפי' יהיה הטורח לצורך דבר של עונג. וכן בדין כי העונג אינו אלא בשעה שמתענג ביומו אבל מצות כבוד הוא כל מה שעושה לכבודו. וע"כ שפיר כל מה שטורח גם מקודם הרי כבוד שבת הוא שטורח בשבילו דא"צ שיהי' הכבוד ביומא דוקא וכן דרך לטרוח לכבוד המלך טרם בואו וזהו עיקר כבודו בטורח שהוא עוד טרם בואו. וכ"ה לשון הגמ' קי"ח ב' אפי' דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג. הנה אף דהוא עונג על העשייה אמר לשון כבוד ואותו ענין ג"כ ברמב"ם שם הל' ז' אפי' כו' משום כבוד שבת הרי זה עונג ע"ש. ואף דיש לדחוק קצת לפי מש"ל דיש לשנות משום כבוד גם כשאין עונג. א"כ אפשר לומר גם בזה הך דבר מועט וכדמפרש בגמ' שם כסא דהרסנא וברמב"ם שם שלק וכיוצא בו. י"ל דאין בו משום עונג רק כיון דא"א לו בענין אחר ועשה עכ"פ איזה דבר נוסף לכבודו יצא בזה מצות עונג ודבר זה מוכבדתו ילפינן וע"כ שפיר אמר בזה לשון כבוד. וגם בהא דלהקדים ולאחר לפ"ז משום דיצא בזה ידי עונג ג"כ כיון דא"א לו בע"א ע"כ כתבו רמב"ם שפיר בענין עונג. אך פשטות הגמ' משמע דמתענג קצת באותו דבר מועט וע"כ נקט כסא דהרסנא וע"ש ברש"י ודסגי בעונג מועט וע"כ כמ"ש דהעשיי' דמקמי שבת משום כבוד הוא. וכן משמע עוד שם קי"ט א' בשביל שמכבדין את השבת ומייתי עובדא דעל כל בהמה נאה אמר זו לשבת ע"ש והרי דבר זה משום עונג דשבת הוא והול"ל בשביל שמענגין אלא דהשכר הי' על ההזמנה דחול ולא על גופו של עונג וד"ז מצות כיבודו הוא. ומיהו י"ל שם א' קצב הייתי כו' ולמכור לאחרים עשה א"כ לדידי' אפשר לומר דלא היה בזה משום עונג ג"כ רק לאחרים והוא לא הי' המענג רק שרצה שאחרים יתענגו זה ודאי משום כבוד לבד. ומה"ט צל"ע על ראיית הא"ז והובא בד"מ וב"ח וט"ז ומג"א הנז"ל דב"ה מודו לב"ש מעובדא דקצב הנזכר דעביד כב"ש וקיבל שכר ע"ש ולפמ"ש מה ראי' ב"ה נמי לא פליגי אלא באדם לצורך עצמו דע"ז אמרו ברוך ה' יו יום דהש"י מזמין לכל יום פרנסתו השייך לאותו יום וכיון דנזדמן לי'

לאותו יום ס"ל שלא להניח לשבת אבל קצב דלא לצרכו הי' אלא למכור לאחרים י"ל גם הלל הוה עביד בזה כשמאי. וצ"ל דס"ל דעיקר כונתו וכן שכרו הי' על מה שעשה לצורך עצמו. ומ"ש קצב הייתי היינו דלא הי' עשיר שהי"ל בהמות לשחוט לצורך עצמו כדשמאי רק לפי שהי' קצב הי' מצוי בידו בהמות וע"כ הי יכול להניח המעולה לשבת אבל כונתו במה שהניח הי' בשביל עצמו לכבוד שבת. ובשביל אחרים י"ל איפכא דגם שמאי מודה להלל דאין לו לחוש להניח דשמאי נמי לא עביד אלא משום עצמו דוקא. וא"כ שפיר מוכח נמי מ"ש. ובלאה"נ גם בהא דב"ש הלשון בביצה (ט"ז א') כל ימיו הי' אוכל לכבוד שבת קרי לזה כיבוד והדבר מבואר ג"כ מעצמו וכמ"ש:

**ולפ"ז** שפיר אין סתירה בדברי רמב"ם דאף דגוף ההדלקה כדי שיהנה לאורו בשבת ויתענג בו מ"מ שפיר כיילי' ג"כ בהדי תקון הבית שמשום כבוד דהתקון מקמי שבת אף מה שלצורך עונג הוא בכלל כבוד ומיושב גם לשון רש"י דאף דיש בו עונג בסעודה מ"מ מצות ההדלקה מבעוד יום משום כבוד נגעו בי'. וזהו ג"כ דעת הס' יראים ושיטת בה"ג לפ"ד דמצות נר שבת מוכבדתו הוא ומשום כבוד דאי רק משום עונג הוא א"כ קיום מצותו הוא בליל שבת כשמתענג לאורו וההדלקה אינו אלא הכשר מצוה כדי שיוכל להתענג אח"כ בזמנו והרי זה כעשיית סוכה קודם החג כדי לישב בה בחג וכתיבת תפילין להניח וכיוצא והרי בהני א' במנחות מ"ב ב' דכל דעשייתה לאו גמר מצוה אין מברכין על העשיי' ואמאי מברכין אקב"ו להדליק אהדלקה וע"כ דלא משום מצות עונג הוא רק משום מצות כיבוד דהוא מצוה בפ"ע ומה שמכין לכבודו מקמי שבת זהו שפיר גמר מצותו ולא הכשר לבד ע"כ מברכין ושפיר אין זה בכלל מצות עונג אלא בכלל מצות כבוד ומצוה בפ"ע הוא וס"ל דזהו עיקר מצות הכיבוד שאמרו חכמים בפי' וכבדתו שמסרו הכתוב לחכמים ומדלא תיקנו ברכה אלא על הנר ע"כ דזהו עיקר במצות כיבוד והיינו דמייתי מוכבדתו ולא מרישי' דמכובד אף דשבת נמי נשמע מינה כיון שעיקרו ליוה"כ וביוה"כ א"א לומר אנר דהרי מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין וגם דאסור באכילה ואין בו הכשר לעונג בסעודה וע"כ אמרו אכסות ממילא גם שבת דנשמע מינה ג"כ היינו בדוגמא דיוה"כ ואין לכלול מצות הדלקה בו וע"כ אמר מוכבדתו. ואף דבגמ' דרשינן מיני' מילי אחריני צ"ל דודאי כל מיני כבוד הם בכללו ונפקי מיני' ועיקרו למצות הדלקה ולא הוצרכו לפרש שם רק מה שיש לכלול בו עוד שאר עניני כבוד ובכ"מ מייתי לי' על הענין המדובר שם בפ' ואלו קשרים דמיירי לענין בגדים ובפי' כל כתבי לענין אכילה דכל עניני כבוד ילפינן מהתם:

**ומיהו** כל זה לפי' רש"י וסייעתו הנז"ל דעיקר משום הסעודה. אך בפסחים נ"ג סע"ב רשב"א אומר יוה"כ שחל בשבת כו' מדליקין מפני כבוד השבת הרי דגם ביוה"כ דליכא סעודה מצוה להדליק ומשום כבוד אתו עלה ולא משום עונג. ונראה דהיינו כמ"ש בטור או"ח סי' תר"י מקרא דבאורים כבדו ה' ומתרגמי' בפנסייא וכבוד מלך להאיר לפניו ואע"ג דגם בלא אכילה נמי יש משום עונג לישב באורה ולא בחשיכה מ"מ כיון דמצינו בקרא לשון כבדו ע"ז ע"כ הוא בזה משום כבוד. ואע"ג דכבוד מיחייב גם ביוה"כ מקרא דלקדוש ה' וכ"ה בטור שם ובט"ז שם ס"ק ב' לענין דמדליקין בבהכ"נ צ"ל בבית כיון דיש טעם שלא להדליק ל"ח לכבוד. ואע"ג דהאי טעמא שייך גם בחל בשבת צ"ל דוקא ביוה"כ שלעולם יש בו טעם זה וע"כ ל"א להדליק בו כלל ועניני הכבוד מסורים לחכמים כמש"ל וביוה"כ ל"א כבוד דהדלקה וע"כ א' רק בכסות. אבל בשבת כיון דבכל שבתות השנה צריך להדליק לא פלוג גם ביוה"כ וחכמים דפליגי שם ל"פ בעיקר הדבר דיש בו משום כבוד שבת גם בלאו אכילה אלא דמ"מ הוא נדחה ביוה"כ כמו שנדחה כבוד דיוה"כ עצמו דג"כ צריך לכבדו כשבת. וצ"ל הא דכתב הטעם דעונג היינו דהא עדיפא ועיקרו מפני העונג באכילה אלא דהואיל ויש בו משום כבוד ג"כ ס"ל לרשב"א דלא חילקו בשבתות אבל לעולם עיקרו משום עונג רק שם בשבת ויוה"כ נקט כבוד. וזהו ד' סמ"ג שמביא ב"י שם בשם המרדכי שכתב דאין מברכין ביוה"כ שחל בשבת הואיל ואינו בא לצורך אכילה מבואר דס"ל דעיקר המצוה משום עונג דאכילה וכשיטת רש"י ותוס' ושאר פוסקים הנ"ל. אך בשם המרדכי מדנפשי' כתב ביוה"כ בלא שבת אין מדליקין לד"ח לשלום בית אלא בשבת מפני כבוד שבת ע"כ. הנה לא ס"ל משום אכילה כלל רק משום שלום בית כלשון הגמ' (שבת כג ב') ע"ש ברש"י ד"ה שלום דב"ב מצטערין לישב בחושך. ושם (כ"ה ב') ד"ה הדלקת ובמקום שאין נר אין שלום שהולך ונכשל והולך באפילה ע"כ וכ"ז גם בלא אכילה וצ"ל מה דפי' אקביעות חובה משום אכילה דס"ל אי משום הא לבד קבעו חובה ביוה"כ נמי דזה יש בו משום כבוד היום שלא להצטער וליכשל ולילך באפילה וכבוד נוהג גם ביוה"כ ואין לדחות מצוה חיובית משום חששא בעלמא שאינה גמורה דתלוי' במנהג מקומות ש"מ דחכמים לא חשו לזה לאסור בהחלט מפני כן. וא"כ מאן ספין לעקור מפני כן מצוה חיובית מד"ק. וע"כ ס"ל דעיקר החיוב משום אכילה ולא שייך ביוה"כ ושלום בית הוא מעליותא עוד דאיכא בי'. אבל זה לבד יוכלו לדחות באותן מקומות מפני חששתן דמשום הא לבד לא הי' נקבע חובה. והמרדכי משמע דס"ל דמשום שלום בית לבד נמי נקבע ולברך וביוה"כ לא חשו לי' מפני חששתן וכיון דאינו אלא מצוה דרבנן לא חשו לדחותה ביוה"כ. ואפשר ס"ל ע"ש שלום בית דל"א

סתם מפני הצער והמכשול ואף לדידי' עצמו ורק משום ביתו שיהי' לו שלום בביתו משמע דמשום הצער וצורך האור לצרכו ולכבוד ל"ח לקבוע חובה רק משום שלא יהי' לו קטטה בביתו עי"ז כשיצטערו בחושך וד"ז ג"כ כבוד ליום שלא יתקוטט אז בביתו ויהי' לו שלום. וי"ל דזה שייך בשבת דהוא יום שביתה ועונג וע"כ יבוא לקטטה עי"ז ובגיטין נ"ב א' בעובדא דר"מ משמע דשטן מתגרה בבי שמשי דשבת להטיל קטטה ע"ש וכ"ש באיש ואשתו משא"כ ביום הכיפורים יום תפלה ותחנונים ואימת היום עליהם ל"ש כ"כ לחוש לקטטה וגם באיש ואשתו מאחר דאסורין בתה"מ ל"ח לו כ"כ כבשבת ומש"ה דחאו מצוה זו ביוה"כ משום טעם כל דהוא וביוה"כ ושבת לרשב"א צ"ל משום לא פלוג וכמש"ל:

**אך** סיום לשון המרדכי מפני כבוד שבת ימיותר לפ"ז דהרי כבוד שייך גם ביוה"כ אלא דביוה"כ ל"ח לזה מטעם אחר. ואולי מ"ש אלא בשבת ר"ל בשבת ויוה"כ דבזה אף דשייך הך חששא. מפני כבוד שבת לא חשו לי' וכלשון הגמ' בדרשב"א וכמשנ"ת. אך סתימת לשונו לא משמע דאשבת ויוה"כ דוקא קאי. ונראה דר"ל באמת ג"ז דשלום בית עיקרו משום עונג שלא יצטערו באפילה וכן שלא יצטער ומ"ש מפני כבוד היינו רק על ההדלקה דמקמי שבת וכמש"ל ושפיר ביוה"כ דלא כתיב בי' עונג כיון דעיקר עונג דאכילה אסרה תורה בו וציותה אדרבה לענות הרי דא"צ לענוג גם כל עינוגים אינן מצוה בו ואין מצותו אלא בכבוד. ומצות הנר עירו מפני העונג צריך להדליק מקמי שבת כדי שיתענג ודבר זה הוא כבודו שמכין לו עונג כנ"ל וביוה"כ דליכא מצוה בעונג אין בהדלקתו משום כבוד וע"כ ל"ח לה. אך בשם הרא"ש שם כ' דגם ביוה"כ מברכין משום שלום בית. וצ"ל דס"ל עיקר שלום בית משום כבוד ושייך גם ביוה"כ וס"ל נמי דעיקר חיובו משום שלום ביתו. ולפ"ז לפ"ד ניחא דברי ס' יראים בפשיטות דכל עיקר מצות הנר משום כבוד הוא ולא משום עונג. אך קצת חידוש אמרדכי והרא"ש דתפסו בפשיטות טעם המצוה משום שלום בית נגד רש"י ותוס' הנזכרים והם גרירי בתרייהו תדיר. ושוב ראיתי דהם גרירי בזה אחר דברי רבם מהר"מ שמביא במרדכי פ"ב דשבת סי' רצ"ד שכתב דהדלקת נר שבת חובה משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן ע"כ ועוד שם אח"כ דנר שבת אינו אלא משום שלא יכשל כו'. וע"ש לענין מדליק בבית ואוכל בחצר לאור היום ומשמע דמברך על הדלקתו וע"כ אך דאינו לצורך אכילה מברך. ושם בהג"ה ב כ' הדלקה חובה פי' שצריך לאכול במקום הנר וזהו כשיטת רש"י וכדברי סמ"ג הנז"ל ופליגי בזה. ועי' במג"א סי' רס"ג סקי"ג והנמשך עד סקי"ח ובס"ק כ"א בזה יעו"ש:

**ושם** במרדכי בהג"ה א' ראיתי בש"ר משולם דלא בירך אהדלקה מהא דהתכלת שאין מברכין כשאינו גמר ונר שבת אין גמר עשייתה (מצותה) אלא בשעת אכילה כדא' בפ' ע"פ ע"כ ואני הרגשתי בזה למעלה מדנפשי וזכיתי לדעת קדושים. ומ"ש בפ' ע"פ נראה דכיון למ"ש שם ק"א א' אתעקרא לי' שרגא ועיילי ליה כו' ושם אח"כ דילמא מתעקרא לכו שרגא וברש"י ד"ה דילמא ולא תאכלו כו' וע"ש בתוס' ד"ה ובקידושא דמתבאר דלא אכלו אלא במקום נר. ומזה למד דעיקר הדלקת נר משום האכילה ואז הוא גמר המצוה וזהו כרש"י. ומיהו גם אי משום שלום בית שלא יכשל לכאורה נמי הרי אין גמרו בשעת הדלקה דמבעוד יום הוא מדליק והנאתו שלא יכשל הוא בלילה. ומיהו שם בהג"ה כתב ע"ז בשם ר"י לברך ולא קשה מהתכלת דגמר מצותה הוא שרואין בה לשמש בבית ולישא הכלים על השלחן ע"כ. ונראה דס"ל מאחר דאיתא בגמ' (כ"ג ב) דלא יקדים א"כ מדליקין רק מעט קודם ביהש"מ ובתוס' (ל"ה א) ד"ה תרי משמע דר"י ס"ל כר"ת דשיעור חלקי מיל דביהש"מ דהתם היינו בסוף שקיעה וא"כ גם קודם ביהש"מ כשמדליק הוא זמן אחר תחלת השקיעה דהוא ד' מיל קודם וע"כ צריך לאור הנר מיד לראות להשתמש בבית מיהת שאין אור כ"כ כבחצר וכמבואר מד' מהר"מ שבמרדכי הנז"ל. וד' תשובה אשכנזית שמביא בב"י סי' רס"ג והם דברי מהרי"ל שבמג"א שם ס"ק י"ז בקיצור ע"ש. וכ"כ תוס' ביצה כ"ב סע"א סד"ה אין דסמוך לחשיכה יש צורך בהדלקה ע"ש. ובמג"א סי' תקי"ד ס"ק י"ד ונהנה מיד לאורו ומאחר דבהדלקה הוא מקבל שבת הוא אח"כ מיד אצלו שבת והרי נהנה מיד לאורו והוי שפיר הברכה תכופה לגמר המצוה ולפי שהוא סבור ג"כ דעיקרו בשביל צורך אכילה ועכ"א לשמש ולישא כלים לשלחן ר"ל כלי אכילה של צורך השלחן וס"ל דגם מה שלצורך אכילה כאכילה וכמ"ש מג"א שם סקי"ג בשם מהרי"ל ע"ש. והוא בתשובת מהרי"ל שלפני (הנדפס אחר דפוס קרומינה שציוני הסי' שם משונים מבדפוס האנווא שהי' לפני המג"א) סי' קמ"ד וכ"ה עוד שם סי' נ"ג ע"ש. וצ"ל אף דהעיקר בשעת אכילה עצמה כדמייתי רש"י מהא דיומא וכן ההיא דפ' ע"פ הנז'. מ"מ ס"ל גם שאר שימוש לצורך אכילה עדיף מהא דשלא יכשל דס"ל העיקר משום עונג ועיקר עונג הוא באכילה וע"כ בעי' דוקא צרכי אכילה דהו"ל צורך עונג. ומיהו גם לפי טעם שלא יכשל נמי היק ניחא כן אלא דקושטא נקטי למאי דס"ל משום אכילה דוקא. ואכתי צ"ע אי העיקר משום אכילה וצורך אכילה משום האכילה א"כ אכתי הכנת צורכי האכילה הוא דוגמת הכנת סוכה ותפילין וכדומה ולאו גמר מצוה הוא מה שרואה לישא הכלים דבזה אין עונג רק באכילה ואי דזה גופי' עונג מה שרואה א"נ לאו כלי שלחן וצורכי אכילה נמי כיון דסגי בעונג אחר ולאו דוקא עונג אכילה. ואולי אה"נ מ"ש כלים

לשלחן אורחא דמלתא נקט ומ"ש תחלה לשמש בבית אה"נ דר"ל גם שאר שימושים שלא לצורך אכילה ולא ס"ל דוקא משום אכילה כלל:

**ושוב** מצאתי דברי רבי' משולם בס' הישר לר"ת ס"ס תר"ך ד' ע"ד ע"ג שכתב זה לר"ת ולא נזכר שם הא דלאכילה ודפי' ע"פ רק כתב ואינה (צ"ל אלא) כדי להאיר בלילה ע"כ ור"ל ובשעה שמדליק אכתי ליכא מצוה ור"ת השיבו שם ד' ע"ה סע"ב דליתא שגמר מצותה היא כו' מדהוה שלום ביתא דאין לו להקדים ולא לאחר ולא דמי לתפילין וציצית כו' שאחרי העשי' יש לבישה והנחה כאלו מברכינא לעשות בפתילה כו' ע"ש. והנה נראה עיקר הטעם דשלום בית. ומ"ש דשם יש לבישה כו' משמע לכאורה דר"ל דשם הגמר הוא מעשה אחרת וכאן ליכא מעשה אחרת וא"כ ע"כ לא ס"ל משום אכילה דאיכא מעשה דאכילה לאור נר וגם שאר שימוש נמי אלא דגם בלא שום שימוש יש לו הנאה שלא יכשל או מה שנהנה ממה שיושב באור. אך תחלת דבריו שמביא מלא יקדים מבואר דאי הי' צריך שיהוי זמן עד הלילה שיהנה לאורו הי' מודי להר"מ דאינו גמר מצוה אף בלא מעשה רק דס"ל דמיד נהנה כיון דאין מקדים ונגמר השלום בית וכמ"ש. וכפי הנראה דברי ההגהות מרדכי בשם ר"י הן הם דברי ר"ת אלו אלא שבעל ההג"ה כמו שהוסיף בד' הר"מ כן הוסיף בת' ר"ת עליו. וצ"ל ר"ת במקום ר"י. ומשום דס"ל דלענין שלא יכשל ל"ש אז מיד אחר הדלקה דעוד יום ואין חשש שיכשל גם בלא אור הנר וכן ההנאה דישיבה באור אינו כ"כ אז ורק לענין שימוש יש הנאה באור הנר ולא מקרי מיחסר מעשה דשימוש דאין השימוש הגמר מצוה רק ההנאה שיש לו מזה וההנאה הוא מיד מה שיוכל לראות לשמש אם ירצה וע"כ אפי' אין משמש כלום נמי מ"מ הנאה יש לו ורק אכילה א"א לו מיד עש שיתפלל ערבית אבל שימוש אפשר מיד ונהנה שיוכל לשמש אם יצטרך ולפ"ז לא ס"ל כלל שמשום אכילה. ומהרי"ל שכ' אליבא דמ"ד משום אכילה דסגי בצורך אכילה לענין הברכה. צ"ל דלא ס"ל כתי' ר"ת ור"י הנ"ל לטענת הר"מ רק כמ"ש בדק הסק יראים. ובעל היראים י"ל דקאי לפי המנהג עוד מימי קדמונים להדליק בעוד יום גדול דא"צ לאור נר כלל. ובלאה"נ י"ל דהוא לטעמי' שהאריך שם בס"ס ק"ב דמתחלת שקיעה הוא לילה גמור וחלקי מיד דביהש"מ הוא קודם התחלת שקיעה יעוש"ב. ולפ"ד הדלקת נרות הוא בעוד יום גדול וליכא הנאה אלא לאחר זמן. ואף שבתשובת מהרי"ל סיק נ"ג משמע דגם ביום יש הנאה מאור נר יעו"ש ומייתי לי' בא"ר ס"ק י"ח כ' ע"ש ד' צל"ע. ומ"ש מנרות דביהכ"נ ביהכ"נ שאני עי' בב"י סיק תקי"ד וע"ש בט"ז ס"ק ח' בשם יש"ש דגם בביתו ומ"מ ההוא לכבוד בעלמא ולא להנאה. ונראה דבודאי גם הוא ל"א לענין ברכה רק מייתי דוגמא דמצינו הנאה גם ביום ע"כ עכ"פ בלילה ברבוי אור יש

לברך ג"כ ובלילה ודאי מהני רבוי אור להנאה יתירה אבל ביום ודאי לא מסתבר כלל לברך ודלא כא"ר שם בס"ק כ' וע"כ עיקר הברכה אהנאה דאח"כ בלילה ואכתי לא מטא זימני' ולא נגמר מצותו. ובלאה"נ יש לגמגם בתי' ר"ת ור"י הנזכר כיון דמבעו"י מדליק אף דמקבל שבת מיד ותוסק שבת דאורייתא מ"מ מצות עונג אין נראה שיהי בתוסק שבת כלל ואפי' בביהש"מ דהא עיקר עונג באכילה ושתי' וזמנו בערב כדכתיב בקרא וכן דרך בנ"א כדמשמע בברכות ב' ב' וע"ש ברש"י ג' רע"א ד"ה קשיא דהוא מאוחר משל כהן דהיינו אחר צה"כ וע"ש בתוסק סד"ה קשיא דלא מסתבר שימהרו לאכול בע"ש מבעו"י ע"ש. ולחד תי' בתוס' פסחים צ"ט ב' ד"ה עד אין לאכול סעודת שבת אלא משתחשך דהיינו מצה"כ אלא דלהר"י מקורביל שם דמצו אכיל מבעו"י אף דהיינו רק אי בעי אבל אין זה דרך בנ"א וכמ"ש. מ"מ משמע דמצות עונג דבסעודה זו יצא גם מבעו"י בזמן תוס' שבת (ועי' בט"ז ס"ס רצ"א בזה) אבל נראה גם לפ"ד נהי דנחשב בכלל שבת הואיל וקיבל ע"ע מ"מ חיוב מצות עונג נראה ודאי דמודה דאינה אלא בלילה דאז עיקר זמן החיוב וא"כ לענין הברכה דהוא על עיקר חיוב של מצות העונג אינו אלא בלילה:

**ומיהו** בתנחומא ר"פ נח אי' הדלקת הנר דכתיב וקראת לשבת עונג זו הדלקת הנר בשבת ע"כ הרי מבואר דמשום עונג הוא. ואפשר דמזה למדו כל ראשונים הנזכרים. אבל ידוע דכל ס' דאגדתא הם אגדות א"י וכל אמוראים דשם מבני א"י והולכים תמיד בשיטת הירושלמי ולא בשיטת הבבלי. ובירושלמי פ"ט דברכות ריש ה"ג אי' דמברכין אעשיית סוכה ולולב ציצית ותפילין ומזוזות ופליג אתלמודין כמ"ש תוס' מנחות שם רע"ב ד"ה ואלו וא"כ שפיר מברכין אהדלקה מטעם עשי' אף שאינו גמר מצוה ולתלמודין א"א לומר כן. אך כפמ"ש בדברי ס' יראים א"צ לזה דאף דעיקרו משום עונג מ"מ הא דתיקנו לברך בשעת ההדלקה ע"כ דההדלקה עצמה ג"כ גמר מצוה ולא תיקנו הברכה על העונג שיש לו מן הנר דאין בו מעשה. ובלא"ה עיקר העונג באכילה ושתי'. והא דאין מברכין על עונג האכילה נראה ג"כ הטעם לפי שאין בו מעשה ורק אם האכילה עצמה הי' מצוה כאכילת מצה ופסח מברכין עלוי' אבל כאן אין המצוה באכילה רק בעונג שמתענג ע"י אכילה זו ואי אין מתענג בה לא עביד מצוה והעונג אין בו מעשה ועל מצוה שבלב לא תיקנו ברכה אבל מצות הכיבוד הוא ע"י הטורח במעשה דמקמי שבת לכבוד השבת ולפי שמצות הנר קבעוה חובה לכ"א (והוא הטורח האחרון לכ"א סמוך לשבת) קבעו הברכה עלי' ואף דעיקרה משום עונג ומה דהוא כבוד שבת הוא ג"כ רק מה שמתענג עי"ז מ"מ מעשה ההדלקה להיות גופה מצוה ולא רק מכשיר למצוה זהו ממצות כיבוד וכמ"ש. ומצאתי בא"ז גדול ח"ב סי' י"א מביא ירוש' פ' הרואה לברך אקב"ו להדליק נר

לכבוד שבת וכן ביו"ט לכבוד יו"ט ע"ש. ואיברא בירושלמי שלפנינו לא מצאתי זה ולא אידך דירושלמי פ' המביא כדי ייון שמביא שם בברכת נר דיו"ט ע"ש וגם בס' הישר לר"ת ובתוס' וכל הראשונים שדברו בברכת הנר והביאו דברי בה"ג לברך לא אתי עלה משמי' דירושלמי. ומיהו על רבי' משולם ל"ק מזה דהירוש' לטעמי' דמברך אעשי' הגם שאינו גמר מצוה כנ"ל ולהדליק היינו לעשות. אך מה שסיים לכבוד שבת קשה דהיל"ל לענג השבת לפ"ד דעיקרה לעשיי' והעשיי' כדי לענג וכ"ש דקשה לר"ת ור"י דהוא גמר מצוה נמי שהעונג בא מיד וע"ז מברך דהיל"ל כן ובא"ז עצמו שם אח"כ מביא דברי התנחומא הנז"ל בלשון זה נר שבת מנין וקראת לשבת עונג ע"ש. ואולי ס"ל דעונג וכבוד חדא מלתא דמה שמצוה לענגו הוא משום כבודו והיינו דמצינו בגמ' לשון כבוד אמידי דאכילה כנז"ל. וגם הי' נראה קצת ראי' לזה מלשון הפסיקתא רבתי פ' כ"ג ס"ס ז' ועד היכן הוא כבודה של שבת רב אמר בשרא ושמואל א' תוכמידה (ומ"ש אח"כ אמרתי לא לחנם זכיתה לכל הכבוד הזה אין שם מקומו והוא ט"ס שם וצ"ל למעלה קודם ועד היכן ע"ש) ע"כ. והמפ' כ' דלא מצא פי' תוכמידה ונראה דהוא ט"ס וצ"ל כל מידי והיינו כמימרא דרב בתלמודין (קיח ב) אפי' דבר מועט ולכבוד כו' ע"ש ולאו דוקא בשר (ודברי רב דפסיקתא פליג אתרתי מימרי דרב בתלמודין שם) והנה דבר זה עונג הוא והול"ל ענוגה וכן בגמ' שם במה מענגו ומשמע מזה דכבוד ועונג חדא הוא דמה שמעננה זהו כבודה. אבל פשטי' דקרא דפלגינהו בתרתי משמע דהם ב' מצות כדברי רמב"ם וס' יראים. וכן הדעת נותנת לחלקם לב' ענינים. והייא דפסיקתא קאי אדלעיל שם דקאמר דחיים ומתעשרים בסוריא בשביל שמכבדין שבת ויו"ט ומייתי עובדא דטבח דתלמודין וגם בזה א' שמכבדין ולא שמענגין ומשמע דאעונג שהוא הנאת גופו אין השכר כ"כ רק על הכבוד שהוא ההכנה מקודם כנז"ל דבמעשה זו ליכא אכתי הנאת גוף ועז"א אח"כ ועד היכן כיבודה ר"ל שיעורו שיהי' ראוי לשכר על אותו כיבוד כדלעיל וע"כ ל"א עונג דלא מיירי מגוף העונג רק ממצות הכיבוד שהוא בהטורח ובהכנה הקודמת דעלה קאי לענין השכר דאתי עלה שם וכלשון הגמ' שם ולכבוד שבת עשאו אעשי' כנז"ל וא"כ ד' ירושלמי בנוסח הברכה מסייעין לס' יראים דעיקר מצות הדלקה הוא הכבוד וכמשנ"ת: **ולפמ"ש** דמצות כבוד הוא גם מקמי שבתא א"כ הוא מצות עשה שאין זמ"ג דכל ימי החול ג"כ היא נוהגת ואפי' מיום א' דשבת כההוא קצב שעשה כמדת ב"ש והי' בזה מכבד השבת והוא אפי' מיום א' וניחא לי בזה הא דמצות הדלקה בנשים ודעת תוס' ברכות (כ' רע"ב) ד"ה בתפלה דגם מצוה דרבנן שהזמ"ג נשים פטורות וכ"ש דקשה להס' יראים דהוא דאורייתא מהל"מ ואף דרש"י שבת (לב רע"א) ד"ה היינו מייתי טעם מבראשית רבה

דהיא כיבתה נרו של עולם. והוא הוסיף לפי שצרכי הבית תלוים בה ע"ש. זהו אי הם מצוות בזה כאנשים מה שהם העושות ולא האשים שפיר סגי בטעם אגדה או בטעמו דרש"י להטיל עליהן וכן רמב"ם פ"ה ה"ג כ' טעמו דרש"י והוא אחר שכתב בה' א' דכולם חייבים בה ע"ש אבל אי הוא מ"ע שהזמ"ג דנשים פטורות ל"ש לחייבן מהני טעמי לא מבעיא מטעמו דרש"י דמה בכך דצרכי בית עלי' אי היא אין מצווה ע"ז כלל אלא גם לטעם המדרש שהוא על עיקר החיוב מ"מ עיקר המצוה אינו אלא משום כבוד ועונג שבת ודבר זה רק טעם אגדה ואין לחדש דינים עפ"י טעמים כאלו וכמו שמצינו שאז"ל טעמי מצות כה"ג ולא נאמרו אלא לתת טעם אחר שהדין ידוע ולא לבנות דין ע"פ הטעם שאינו טעם לעיקר המצוה וכהאי דנדה (לא ב) בטעמי נדה ויולדות ומילה לח' וכדומה. ואין זה דומה להא דמחייבינן להו במ"ע שהזמ"ג שהן היו באותו נס בפסחים (קח רע"ב) דהיינו ששייכים בטעם המצוה. דזהו בטעם המפורש לעיקר המצוה שהיא מפני הנס והכא טעם הפשוט בעיקר המצוה משום כבוד ועונג שבת והוא מ"ע שהזמ"ג אין לחייבן משום טעמי אגדה. והרי בתנחומא הנז"ל מפורש דהמצוה עיקרה מקרא דעונג והי' אפ"ל קצת לפמ"ש תוס' פסחים שם ד"ה שאף דגם בדרבנן מ"ע שהזמ"ג פטורות דכעין דאורייתא תיקון ע"ש א"כ אפ"ל הך כעין דאורייתא היינו לא דאורייתא דעלמא שבכל התורה כולה. רק כעין דאורייתא דידי' שבמצות שבגופו ומאחר דמצינו בשבת גופי' מצות קידוש היום דאורייתא נשים חייבות אף דהזמ"ג מהיקשא דזכור ושמור י"ל ה"נ דרבנן דידי' בכיבוד ועונג כעין דאורייתא דידי' תיקון לחייבם אף שהזמ"ג. אך א"א לומר כן דא"כ התם לענין ד' כוסות נמי למ"ל דהיו בנס תיפוק לי' דכעין דאורייתא דידי' תיקון והרי הם חייבות במצה אף דהזמ"ג מהיקשא דחמץ כדאי' שם (מ"ג ב') וע"כ דכעין דאורייתא דעלמא תיקון ואולי י"ל דשם אצטריך אליבא דר"ש שם (צ"א ב') דפטורות בפסח וא"כ מה חזית דתיקון כעין מצה ולא כעין פסח ולעולם הוא כעין דידי'. אך גם אי נימא כן קשה לפמש"ל להתוס' דאיכא כאן נמי מ"ע דשביתה דשבת דפטורות. וגם קשה לס' יראים דהוא דאורייתא:

**ואיברא** דהר"ן כ' בפ' ט"ז דשבת (ד' מז סע"ב) ד"ה וכתב לענין נשים בג' סעודות שבכל מעשה שבת איש ואשה שוין כדילפינן מזכור כו' ובכלל זה הוי כל חיובי שבת ע"כ (וכ"ה בחי' המיוחסים לריטב"א שבת )קיח סע"א) אלא שאותם חי' הם להר"ן וכמ"ש בס' פני מבין על מ' סנהדרין ס"ב סע"ב ד"ה ואגב עש"ב וגם זה מוכיח עליו דהם ד' ככתבן בפי' שעל הרי"ף וכן תמצא בכמה דוכתי לרוב שכדברי הר"ן סביב הרי"ף כתובים ככתבן בחי' הנז' וכדרכו דהר"ן בשאר מס' לכתוב בחי' ובפי לרי"ף דברים אחדים שנעתקו ממקום למקום כלשונם( וא"כ לפ"ד י"ל ה"נ לחיובי עונג וכיבוד דמדברי קבלה וכ"ש

אי הם מד"ת מהלמ"מ אלא דד' צל"ע מאי פשיטותי' לומר כן כיון דילפותא דקרא רק מהיקשא דזכור ושמור לענין זכירה וקה"י מנ"ל לשאר מצות דשבת ומדברי ר"ת דמייתי ר"ן שם שכ' הטעם דהיו בנס דמן מבואר הא לא"ה לא ולא ס"ל כותי' וכ"ד שאר פוסקים עבב"י ס"ס רצ"א ובט"ז שם. אך במג"א שם סקי"א כ' רק טעמו דר"ן בפשיטות ע"ש וצ"ע. ואולי י"ל הא דמ"ע שהזמ"ג פטורות היינו כשהמצוה על אנשים ולחייב גם נשים כאנשים הוא דוקא כשאין זמן גרמא אבל מצוה שמתחלה הטילו עיקר חיובה על הנשים אין נ"מ אי הזמ"ג. ודבר זה עיקרה על הנשים דהן קודמות לאנשים עי' בב"ח ומג"א סי' רס"ג ס"ק ו'. ומ"מ אפי' נדחוק כן צריך ישוב כיון דזו בכלל מצות עונג או כיבוד ואותן אין עיקרן לנשים. והיה אפשר לומר לפמ"ש בא"ז גדול ח"ב ר"ס נ"ב דמצות ג' סעודות משום עונג הוא וכשאין רעב אינו חייב ושכן נהגו ר"ת ורבי' אפרים עש"ב. והרי ר"ת עצמו ס"ל כן וכן משמע לשון הזוהר פ' ויקהל ר"ד רע"ב ולמיהב לי' עינוגא כו' בתלת סעודתין כו' ע"ש. וצ"ל אף דילפינן מהיום דמן מ"מ הטעם משום עונג ומכאן רמז למצות עונג מה"ת. ובאמת רמז בעלמא הוא דע"כ לאו מ"ע דאורייתא הוא לר"ת דמחייב נשים משום דהיו בנס וזה לא שייך בדאורייתא אלא בדרבנן וכמ"ש תוס' פסחים שם ד"ה היו. וע"כ דקרא במן הוא דכתיב ולא מצוה לדורות רק חכמים תיקנו זכר למן וכ"ה בתשו' מהרי"ל ס"ס צ"ד מטעם זה דהוא אסמכתא. והוא התשו' דסי' צ"ט דמייתי בא"ר ס"ס רצ"א ס"ק א' דבדפוס האנווא ציוני הסימנים בשינוי כנז"ל. וע"ש בפמ"ג באשל אברהם בסוף הסימן הביאו והקשה דילמא ד"ת ונשים דרבנן ותי' דא"כ היל"ל כל שישנו בשמירה ע"כ. והבין דדברי ר"ן הנז"ל פשוטים לד"ה והא דר"ת לא אמר כן משום דטעם זה שייך רק במצות דאורייתא ולא בדרבנן. וה"ן ס"ל לפ"ד דהוא דאורייתא. אבל לפ"ז מר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי דטעם ר"ת רק אי הוא דרבנן וטעם הר"ן רק אי דאוריי' ולא משמע כן בר"ן וע"כ להר"ן גם חיובי דרבנן בכלל כמו שכל חיובי דאוריי' בכלל. ולר"ת גם חיובי דאוריי' דלא מזכור אתרבי אינו בכלל דע"כ לא דייק מהרי"ל מזה דהוא דרבנן ומה שהוקשה לו בזה נראה דהי למראה עיניו רק דברי תוס' מגילה ד' א' (שרמז אח"כ על תי' ב' ע"ש) ד"ה שאף דהקשו ממצה ותי' דזה דרבנן ומשמע דמדרבנן מחייבי' משום שאף כו' גם בדאורייתא וצ"ל הא דבסוכה לא מחייבינן להו מדרבנן צ"ל דדוקא כשפיטורן סתם משום שהזמ"ג חייבום חכמים כשהיו בנס אבל בסוכה דאיכא הלכתא בגופו לפוטרן כמ"ש בסוכה כ"ח רע"ב לא חייבום חכמים אף דהיו בנס ועד"ש ט"ז ח"מ סי' ב' דלא גזרו חכמים בדבר המפורש היתרו בתורה ע"ש. אך מהרי"ל מייתי מסוכה וכונתו לתוס' פסחים שם שהקשו מסוכה ושם תי' דבמ"ע דאורייתא ל"א זה וע"כ כונתם

אפי' מדרבנן ל"א כבסוכה דרק מ"ע דרבנן שתיקנו משום נס הם אמרו לחייב גם נשים אבל דאוריי' אף שהוא על נס מ"מ נשים אמעוטי מכל שהזמ"ג וגם חכמים לא חידשו בהם חיוב וא"כ לק"מ קושיתו כלל:

**ושוב** ראיתי בטורי אבן למגילה שם הרגיש מסוכה למגילה ונדחק לחלק בין דברי קבלה לד"ת יעוש"ב. והוא כשיטתי' שם לפני זה דקאי בשיטת תוס' דמגילה וס"ל דנשים במגילה תרי דרבנן יעו"ש בדבור הקודם. אבל לתוס' דמגילה גם דאוריי' כמצה מחייבי' מדרבנן. וע"כ לתרץ מסוכה כמ"ש וקושיתו אמורה בתוס' פסחים ולתי' שם מגילה דדברי קבלה כד"ס מתקנות אנשי כנה"ג עיקר תקנת חכמים הי' לכל שהיו באותונס ואין כאן תרי דרבנן כלל ופשוט ומתבאר דגם דברי קבלה כד"ס. וה"נ למצות עונג דד"ק וג' סעודות דמשום עונג דאסמכו אמן ע"כ דזה טעם מצות עונג דד"ק זכר למן וע"כ עיקרו באכילה אלא שמכללא איתמר גם שאר עונג וא"כ לפ"ד ר"ת נשים חייבות בעונג דאכילה כיון דהיו בנס דמן. וי"ל דה"נ לשאר עונג כיון דחייבות בעיקר העונג. אך אנן לא קיי"ל הא דג' סעודות משום עונג דהא קיי"ל בר"ס רצ"א אפי' שבע כל שאין מצטער. ובלבוש שם כתב דהוא דאורייתא וא"כ עונג מצוה בפ"ע מד"ק או מהללמ"מ וי"ל דנשים פטורות. אך הדלקה משום כבוד כדק ס' יראים וכבוד נוהג תמיד ואין זמ"ג כנ"ל שפיר חייבות. וזהו לפ"ד ס' יראים דפלגינהו לכבוד ועונג בתרתי. אבל לפמש"ל דהוא דאורייתא מדנקרא קודש מהתם ילפינן תרווייהו בין כבוד בין עונג וכביו"ט ממקרא קודש א"כ אי הוקש זכור לשמור לפי שנאמרו בדבור א' כ"ש עונג וכבוד שכלולים במלה אחד ממש. א"כ גם בעונג שפיר חייבות אף דהזמ"ג וא"כ גם בנק סעודות אי משום עונג הוא כדברי א"ז ור"ת בלא"ה נשים חייבות. אלא דר"ת לס"ל דעונג דאורייתא כלל ולפמש"ל מהפסיקתא דמלקדשו ילפינן י"ל בלא"ה דהוקש לשמור דבחד קרא כתיב ופשטי' אשמור קאי אלא דאנן דרשינן לקדשו מצוה בפ"ע מ"מ הוקש לשמור דכל שישנו בשמור ישנו בלקדשו וכדדרשי' כה"ג גבי מצה בפסחים (מג ב) וכן בכמה דוכתי וכ"ש אי נימא דמלקדשו דזכור הוא דנפקא לן זה דקאי במ"ע אבל דשמור אשמור קאי והרי הני תרתי לקדשו נמי בדבור א' נאמרו כמו דבורים דזכור ושמור:

**ולפ**"ז יש לקיים דברי הר"ן דכל חיובי דשבת נפ"ל מזכור ושמור היינו חיובי דעונג וכיבוד דנפ"ל מלקדשו ובכללו ג' סעודות דבכלל עונג. אלא דהר"ן לא כיון לזה והוא לא ס"ל כל זה ולפ"ז נתקיימו ג"כ דברי הרמב"ן הנז"ל דזכור ולקדשו הם ב' מצות אבל בהיפך מדבריו דהוא אזיל בשיטת המכילתא דדריש זכור לזכור מא' בשבת וע"כ נפ"ל קה"י מלקדשו ולתלמודין דקה"י מזכור י"ל לקדשו כהפסיקתא ובכלל כבוד להניח חפץ

מא' בשבת לשבת. ואפשר זהו גם דעת רש"י ודבריו לפ"ז שפיר אליבא דהלכתא ג"כ ואף דהוא העתיק הדרש על מלת זכור וזה שלא כשיטת תלמודין מ"מ כיון דגוף הדין אמת גם לתלמודין בכה"ג גם דרך רמב"ם שלא לדקדק ולכתוב ילפותא אחרת הפשוטה יותר. ואף דבזה נ"מ טובי לדינא אי מזכור ילפינן זכרהו כו' לא נפ"ל אלא זכירה לבד וכבוד ועונג לא נפ"ל מדאורייתא לפ"ז דלקדשו צריך לקה"י אם לא מקרא דיהי' קודש מ"מ הך דמייתי רש"י לענין להזמין חפץ שפיר הדין אמת. ואף לב"ה נמי לפמש"ל מהא"ז דמודו דהא עדיפא. י"ל כל מילי דכבוד ועונג שבת דמיין לרחיצה שנת' לעיל מהא"ז גדול שנקרא מצוה לפי שאין עון אי לא עשה ודהיינו מצוה דרשות דרב האי גאון הנ"ל ה"נ בכל עניני כבוד ועונג דלא נתפרש בכתוב איזה חובה ואין להם שיעור למטה. וכמו בעונג סגי אפי' בדבר מועט וכל שהוא ה"נ בכבוד דבכ"ש סגי לצאת ידי חובה אלא דכל המרבה הר"ז משובח והכל בכלל המצוה דאורייתא ודוגמת צדקה וגמ"ח הנז"ל בשם ר"ה גאון שהם מצוה דרשות דאין עון ופורעניות אם לא עביד והיינו לפי שאין להם שיעור ובכל דהוא יצא י"ח. ומ"מ כל מה שעושה מצוה גמורה דאורייתא הוא ודכותה גם הך הזמנה אף לב"ה מאן דעביד לכבוד שבת מודו דקיים מצוה גמורה דאורייתא אלא שמ"מ אינה חיובית ומאן דלא בעי ואומר ברך ה' יום יום ומקיים כיבוד בע"א נמי ש"ד. וגם לדרש המכילתא מזכור אין הכונה להיות חיוב לזכרהו מא' בשבת בהזמנת חפץ דוקא דעיקר המצוה לזכור גם בימות החול ומאן דעביד כב"ה יזכור בד"א וכאידך מ"ד דמכילתא ומר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי דהכל בכלל זכור לזכור עכ"פ באיזה דבר וה"נ לדידן למצות כבוד. ונראה דע"כ אין מברכין אלא על הדלקה ולא על שאר כבוד עונג. ולדעתי זהו טעם ג"כ שלא תיקנו ברכה אצדקה וגמ"ח דלא תיקנו ברכה אלא אמצוה חיובית (ושחיטה כשרוצה לאכול בשר הרי הוא מצוה חיובית) ולא אמצוה דרשות כיון דבידו שלא לעשות ואע"ג דכשעני עומד לפניו חיובא רמיא עלי' ואסור לחמץ לבבו זהו מאזהרת לאו דלא תקפוץ ידך ולא תיקנו ברכה אלאו אלא אעשה והעשה אינה חיובית בשום פעם אף דעכ"פ חיוב אאדם לתת מיהת לצדקה מ"מ כיון דאין לו שיעור ויוכל למנוע בפעם זה וליתן בפעם אחר. וכן בגמ"ח דכותי' יוכל למנוע ממעשה זו דגמ"ח דאין פרט זה חיוב עליו ע"כ לא מברכינן. ודכותי' נמי לענין כבוד ועונג שבת כל פרט מעשה אינו חיובי כלל ויכול למנוע מזה ולצאת י"ח עונג וכיבוד בד"א ורק הדלקת הנר קבעוה חכמים חובה משום שלום בית דע"כ אמרו עלה חובה ולכן מברכי' עלה כיון דקבעוה למצוה חיובית לכ"א משא"כ שאר פרטי כבוד ועונג אפי' יהי' דאורייתא אינו אלא מצוה וכמ"ש:

## פרק ו

**עוד** בס' יראים סי' ק"א מצות שביתת עבדו ואמתומקרא דלמען ינוח וגו' דדברות אחרונות. והביא ברייתא דיבמות (מח ב) דההוא במהול וקרא דוינפש וגו' דפ' משפטים בערל ע"ש וא"כ יש למנות ב' מצות וקרא דוינפש מצוה בפ"ע ושם כתיב גם והגר והיינו גר תושב כמ"ש ביבמות שם אלא דתרווייהו בחד ציווי והם חלוקים בדיניהם וכמבואר בש"ע סי' ש"ד. ויש לעיין למה לא מנה נמי שביתת בהמתו מרישא דקרא דפ' משפטים שם למען ינוח שורך וחמורך ומ"ש האי למען וגו' מהאי. ובבה"ג כ' לשבות עבדך ואמתך ובהמתך כמוך הנה כ' גם בהמתך. וצ"ל אף דכיילינהו יחד הם ב' מצות דהא תרי קראי המרוחקים זמ"ז נינהו ולא כתיבי בחד ציווי. וממה דסיים כמוך נראה דכוון לקרא דואתחנן ושם לא כתיב בהמתך. וא"כ אפשר דט"ס הואולפני בעל ס' יראים לא הי' כתוב זה ומ"מ טעמא בעי דמ"ש. ובתוס' יבמות ו' א' ד"ה ניגמר כתבו דמחמר עשה ול"ת העשה מלמען ינוח ע"ש. ולעיל הבאתי ד' רשב"א וריטב"א שם בשם ר' יונה שתי' דעשה דתשבות קאי אמלאכות גמורות ולא אמחמר אבל התוס' מייתי סיפי' דלמען ינוח דמפורש אשביתת בהמתו. ונראה דהם אזלי בשיטת הרמב"ם שכ' ברפ"כ איסור דאורייתא דשביתת בהמתו מלמען ינוח וגו' וכתב שאיסורו בא בכלל עשה ע"כ אין לוקה ובהה"מ שם כ' שהוא עשה מפורשת בבהמה. אבל הרמב"ם לא מנאה במנין המצות למ"ע וכן בשביתת עבדו ואמתו כ' שם בסוף הפרק ה' י"ד דמצווה עליהן מדאורייתא ומ"מ לא מנה זה מ"ע בפ"ע. ומצאתי בפמ"ג או"ח בפתיחה כוללת לה' שבת ד"ה גם הרגיש בזה בשביתת בהמתו ולא תי' כלום ע"ש. ולא ידענא למה לא הרגיש נמי בשביתת עבדו ואמתו. אבל פשטו בעיני דרמב"ם ס"ל דאין למנותן למ"ע. כיון שלא נאמרו בלשון ציווי רק כמפרש מצות תשבות או לאו דל"ת הקודמים למען ינוח וגו' וינפש וגוק שע"י שביתתך גם הם ינוחו ומכללא איתמר איסור ומצוה על שביתתם. וזהו דדייק מכלל עשה ר"ל מכללא דעשה דתשבות דמסיים עלה לעמן וגו' ילפינן דיש בזה איסור אבל ציווי עשה גמורה ליכא ע"ז ולא על עבדו ואמתו כיון דלא נאמר בזה לשון ציווי על האדם והבעלים אינו אלא לימוד דין ופרט ממצות ואזהרת השביתה. וזהו ג"כ דעת ר' יונה הנזכר ואף דעשה דתשבות רק באבות מלאכות סיומא דלמען ינוח הוא ללמוד מזה איסור גם במחמר ודינא קמ"ל אבל מ"ע גמורה ליכא כיון דלא בא בלשון ציווי. אך בעל ס' יראים דמנה למען ינוח דעבדו ואמתו למצוה הול"ל נמי ההיא דשורך וחמורך. ואולי י"ל לפמש"ל דתשבות דפ' משפטים אשבת דשמיטה קאי להדרי' לאיסורי' ואינו מ"ע א"כ י"ל ה"נ סיפי' דלמען וגו' עלי' ולאהדורי' גם שביתת בהמתו בשמיטה כבכל השבתות

ולהיות באזהרה דל"ת וגו' ובהמתך דעשרת הדברות ואינו מצוה בפ"ע. אך לפ"ז קשה א"כ וינפש וגו' דסיפי' נמי ואיך אמרו ביבמות שם דבערל ובגר תושב מדבר דבמהול ובגר צדק כבר נאמר למען ינוח וגו' וגרך וגו' והרי כפמ"ש הכא אצטריך לשבת דשמיטה לאהדורי גם עבד וגר לאיסורן בשאר שבת הכתוב בעשרת הדברות ושפיר היינו אותן האמורים שם דהיינו עבד מהול וגר צדק וע"כ דלא כמ"ש. ונראה דס"ל לס' יראים ודאי לשון למען וגו' אינו לשון ציווי ומ"ע אלא דמ"מ אי שמעי' עכ"פ מיני' איסור מחודש יש למנותו לשיטתו שפיר למצוה בפ"ע דמי גרע הך דילפי' מלשון הכתוב מהני דגמרא גמירי הנז"ל דמונאם ג"כ דהוא לא ס"ל להצריך דיהי' בכתוב לשון ציווי דוקא רק כל דידעינן דזהו מצותו מה"ת מאיזה ילפותא שיהי' או אפי' מהל"מ יש למנותו במנין. אלא דזהו אי הוא איסור וציווי מחודש שאין מוזהרין ומצווים עלי' במקום אחר שפיר כיון דעכ"פ מצווה בכך מה"ת הרי כאן מצוה מחודשת וראוי למנותה בפ"ע. אבל שביתת בהמתו ומחמר דכבר יש בו לאו מפורש בעשרת הדברות ל"ת וגו' ובהמתך. וללמוד עוד עשה מלמען וגו' לומר שיהי' בעשה ול"ת בזה מודה דאין למנות לעשה בפ"ע כיון דלא כתיב בלשון ציווי. ואף דמ"מ שמעינן איסורא מיני' כבר איסורו מפורש בלאו ולהוסיף עשה על לאו מודה דל"ש אלא כשבא בלשון ציווי ומ"ע. אבל כשאינו לשון ציווי נוסף אין כאן מ"ע נוספת על הלאו דהאיסור דשמעי' מיני' כבר ידעינהו ואין למנותו בפ"ע ובעבד ואמה אף דנמי מפורש בלאו הנזכר דל"ת וגו' ועבדך ואמתך נראה דס"ל דההוא להזהיר עבדו ואמתו עצמן:

**ויש** לדקדק כן מלשון הברייתא דיבמות שם דמייתי מלמען ינוח הרי עבד מהול אמור ולמ"ל לקרא דמשנה תורה מסיפי' ולא מייתי טפי מרישי' הכתוב גם בדברות הראשונות בפ' יתרו. וסבור הייתי לומר משום דההוא בלאו ואימא לעבור בלאו ועשה עכ"א מלמען ינוח דאיכא נמי עשה ותרי עשה למ"ל והיכי דאיכא למידרש לא מוקמינן בעשה יתירה. ויהי' ראי' מזה דלמען וגו' וכן וינפש וגו' עשה. אך הא שם בסיפא בגר מייתי מוגרך אשר בשעריך וההוא מקרא דלא תעשה כל מלאכה עבדך ואמתך כתיב ומה מייתי שם נימא לעבור בעשה ול"ת. וע"כ או דוינפש אינו עשה וכד' רמב"ם הנזכר. או דכיון דאיכא למדרש לא מוקמינן גם בעשה ול"ת כיון דמ"מ היא יתירה מאחר שכבר יש לאו ומוקמינן טפי לענין מחודש וכמ"ש כן למעלה ג"כ. וא"כ ברישא נמי הול"ל מאותו קרא עצמו (ומשום דאיכא למדרש). ודחוק לומר דכיון דמשכח עשה בגופי' נמי ניחא לי' לאתויי טפי דעשה נמי איכא בלא"ה ובסיפא משום דלא משכח הוא דזה דחוק לבקש מפני כן ממרחק. והעיקר נראה מזה כמ"ש דקרא דל"ת וגו' ועבדך הוא אזהרה להם עצמן ולא

להזהיר להאדון עליהם וא"כ אכתי נימא דוינפש אצטריך ציווי הלאדון שיהי' שביתתם עליו ובשלמא בסיפא בגר אף דקרא דוגרך נמי הציווי על הגר עצמו אי וינפש וגו' בגר צדק ע"כ גם הוא ציווי על הגר עצמו דל"ש לצוות ישראל אחר דמהיכ"ת יהי' ישראל מצווה על שביתת הגר יותר מעל שביתת ישראל אחר ואדרבא יותר יש לחוש לשביתת ישראל משום ערבות לסוברים דבגרים ליכא ערבות וע"ז יש אזהרת לפני עור ומצות תוכחה לאפרושי מאיסורא בכל איסורין בין בישראל בין בגרים ולא מצינו בשבת אזהרה טפי גבי ישראל וא"א לומר שתזהיר תורה לישראל על הגר טפי מעל ישראל ורק בעבד שקנוי לו למלאכתו והוא ת"י ורשותו לעשות כל אשר יצווהו שייך לומר שיהי' מצות שביתתו על האדון לשמרו ולמנעו ושלא יניחו לעבור אם ירצה. אבל בגר לא שייך לומר כן אלא בגר תושב שעליו אין איסור שייך האזהרה והציווי על הישראל שלא יצווהו לעשות בשבילו אבל לס"ד דבגר צדק קאי ע"כ הוא ציווי לגר עצמו. וע"כ שפיר מייתי מוגרך דאיכא אזהרה עליו אבל בעבד די"ל דהוא ציווי על האדון לא מצי לאתויי מל"ת וגו' וע"כ מייתי מלמען וגו' דמייתר וע"כ ללמד הוא בא ציווי על האדון. וא"כ כבר שמענו מצוה על האדון ג"כ בעבד מהול. והיינו דפשיטא נמי דהתם במהול משום דעלי' קאי הלאו דל"ת דרישי' וא"כ שפיר הך למען וגו' מצוה מחודשת לאדון ולכן מנאו בס' יראים למצוה בפ"ע אך דלא כתיב בלשון ציווי וכמ"ש:

**ומדברי** הרמב"ם יש ללמוד ג"כ דמפרש ל"ת וגו' עבדך ואמתך אעבד ואמה עצמן ולא אאדון מדגבי שביתת בהמתו שם ה"ב כתב דאיכא נמיט לאו מפורש אלא דניתן לאזהרת מיתת ב"ד. ואלו בה' י"ד גבי עו"א לא כתב הלאו כלל וע"כ כמ"ש דהלאו עליהם עצמן ול"צ לכתבו דהם מוזהרין בכל הלאוין כישראל. ושוב ראיתי בהה"מ לשם הרגיש במ"ש וכ' דרמב"ם דייק דהציווי אאדון ממ"ש מלמען ינוח דלאזהרת עבד עצמו כבר נזכר בל"ת כו' ע"ש וזהו כמ"ש ואהניין. וע"ש כתב עוד ואם לענשו בעשה כו' כבר דין העבד כו' כאשה ע"כ. ונראה כונתו בזה ג"כ למש"ל ולשיטתו הנז"ל בשביתת בהמתו דלמען ינוח עשה וה"נ למען ינוח דעבדו ואמתו וכן ינפש. וא"כ י"ל משום דלא נימא דוינפש לעשה ול"ת מייתי למען ינוח דאיכא עשה נמי ממקום אחר. וע"ז דחה דבלא"ה הוא כאשה ור"ל דפשיטא לי' כדעת ס' החינוך הנ"ל דכשם שמצווה על הל"ת ה"נ על העשה שעמה וכמו באיש איכא עשה דתשבות לרמב"ם ה"נ לאשה וכן לעבד ול"צ לאתויי עשה דלמען ינוח דבלאה"נ איכא גבי' עשה ול"ת כבישראל. ואי משום הא ל"ק כ"כ די"ל דעדיפא לי' למנקט עשה דכתיב בעבד גופי' ביחוד כיון דמצינו בי' עשה בפ"ע. אבל באמת לרמב"ם הני לאו עשה נעהו וכמו שנתבאר וצ"ע אהה"מ שלא העיר בזה ולבאר טעמו דרמב"ם

דלא מנינהו לעשין. ועכ"פ גוף הדבר פשוט כמ"ש דלאו דעבדו ואמתו היינו לדידהו. ודעת ראב"ד שמביא הה"מ שם והוא בהשגה שנשמטה בפנים וכתובה במגדל עוז לשם דס"ל דאין רבו מצווה על עבד מהול כלל והיינו דס"ל דלמען ינוח אאזהרת ל"ת וגו' עבדך ואמתך וגו' שלפניו וקאי וכמו דשם אעבד ואמה עצמן קאי ה"נ למען אדידהו שינוחו ולא לצוות להאדון כלל ומפרש הגמ' אי עבד מהול דוגמת אי גר צדק דסיפי' דע"כ רצ"ל בגר צדק ולצוות לדידי' וכמש"ל וה"נ אי נימא בן אמתך המהול הכוונה לצוות לדידי'. ורק למאי דאסקי בערל וגר תושב דהם אין מצווים ע"כ מפ' אאדון ואישראל והא דמייתי מלמען וגו' ולא מל"ת וגו' עכצ"ל לפ"ד כמ"ש משום דהוא עשה. ויותר נראה דהוא לא גרס בברייתא קרא דלמען כלל כי כן מצאתי במכילתא ס"פ משפטים פ"כ דמשם מקור ברייתא זו שם אי' או אינו אלא בן ברית כשהוא אומר עבדך ואמתך הרי בן ברית אמור כו' ע"כ הרי נקט רק עבדך ואמתך ותו לא. וי"ל שפיר כונתו לקרא דל"ת וגוק עו"א וגו' וכמו וגרך דסיפי'. ועוד ראיתי שם בפ' יתרו ס"פ ז' אי' עבדך ואמתך אלו בני ברית או אינו כו' כשהוא אומר וינפש כו' ע"ש והיא אותה ברייתא דלעיל בהיפך הסדר וכן הסיפא דגר הוא שם בהיפך כי סידרו כ"א במקומו לפתוח במקרא דקאי בי' שם ולמדנו דהך עבדך ואמתך דבפ' משפטים ג"כ כונתו לעו"א דפ' יתרו והיינו בקרא דל"ת וגו' דשם לא מסיים כלל למען:

**ולדעתי** היה נראה גם ד' רמב"ם כראב"ד בפי' ברייתא דיבמות ודלמען וגו' ארישי' קאי ובעו"א עצמן והיינו דמייתי רמב"ם שם מצות האדון אעבד מהול מוינשפ והה"מ הניחו בצ"ע דהא בגמ' מוקי לי' בערל. אבל נראה דס"ל ודאי אי וינפש היא מצוה אאדון שפיר י"ל דקאי גם אמהול וקרא דלמען הוא אעבד ואמה עצמן וקרא דוינפש להזהיר האדון עליהם. אלא דהא דמפרשי' לי' ציווי לאדון היינו כיון דגר תושב דסיפי' הציווי הוא לישראל דהגר תושב עצמו מותר ואינו מצווה אשבת. א"כ ה"נ בן אמתך בת ביקתי' דכתוב בהדי' וזהו לדידן דקיי"ל כר"ש (כריתות ט' א') דגר תושב לעצמו כישראל בחול כדאפסקי הלכתא שם כותי'. אבל לרע"ק שם דהוא כישראל ביו"ט א"כ גם קרא דוינפש וגו' אגר עצמו קאי ולא להזהיר ישראל עליו וה"נ בן אמתך דבהדי'. וא"כ י"ל דסוגיא דיבמות שם דקאי אפלוגתא דר"י ורע"ק שם קאי אליבא דרע"ק בכריתות וכ"ה להדיא בסיום הברייתא במכילתא שם גר תושב ה"ה בשבת כישראל ביו"ט כו' וע"ש דמייתי פלוגת' אבל לא מייתי ד' ר"י ור"ש שבסיום הברייתי' דכריתות שם להיות כישראל בחול כלל ומפ' הך וינפש לעצמו וא"כ שפיר דייקו דבערל מדבר וג"כ לענין לעצמו דוגמת גר תושב וכדאיתא במכילתא שם ע"ש דאי במהול כיון דלעצמן הוא הרי כבר נאמר דלא ס"ל

דההיא להזהיר ישראל עליי' כלל ולעצמו אסור בכל כישראל. אבל לדידן דבגר תושב ע"כ להזהיר לישראל הוא שפיר יש להעמיד בן אמתך בעבד מהול ולענין להזהיר אדונו הישראל עליו. ולעבד ערל י"ל דלעשות להישראל ל"צ קרא דק"ו הוא מגר תושב וכמ"ש רשב"א שמביא בהה"מ דמ"ש הה"מ הסברא להיפך דחוק דשבת שהוא יום שביתה אפי' לבהמה וכאלו כל מלאכתך עשוי' ל"ש דתורה חסה. ומאחר דהאיסור רק כשעושה לרבו כיון דיד עבד כיד רבו כמ"ש בב"מ (צו סע"א) יותר יש לאסור עבד מגר תושב דעלמא וכ"מ קצת לשון רמב"ם שם בסוף הפ' שכתב ואפי' הי' הגר זה עבדו הר"ז עושה לעצמו. הרי כתב ההיתר בעבד לרבותא ואף דשם במה שעושה לעצמו י"ל משום דגופו קנוי לרבו ס"ד דהכל כעושה לרבו ועכ"פ אי י"ל תורה חסה י"ל התם נמי חסה שיעשה עכ"פ לעצמו להרויח כדי מזונו ולא יצטרך הרב לזונו וגם ניחא לי' דלא ליסתרי' עבדי' כמ"ש בב"ק (צז א) וא"כ טפי יש להתיר בעבד ומאי אפי' וע"כ ז"א. ומ"ש עוד הה"מ דאין מזהירין מן הדין תמוה דהא ליכא בזה אזהרת לאוין והרגיש בזה בלח"מ ואפי' עשה ליכא לרמב"ם אלא איסורא לבד ופשטיא דלמידין מדין ק"ו. ונראה דנגרר בזה אחר לשון הראב"ד שבמגדל עוז שם שכתב לאו נמי איכא משמע לאו גמור ואזהרה אבל לא הבנתי איזה אזהרת לאו יש בקרא דוינפש. ואולי ר"ל לאו הבא מכלל עשה ולא אזהרת לאו גמור אבל ברייתא דיבמות קאי אליבא דרע"ק וקאי בעושה לעצמו בזה ס"ל דשפיר צריך עבד וליכא ק"ו כיון דאינו עושה בשביל רבו. וגם אפשר לומר סברא להיפך דתורה חסה על העבד שכל ימי החול משועבד לעשות לרבו ובשבת שרבו שובת וכל מלאכתו עשוי' וסתמו א"צ אז למלאכה יעשה לעצמו. משא"כ גר תושב דיכול לעשות כל השבוע לעצמו. אלא דאפשר לומר הסברא להיפך דעבדו הקנוי לו ה"ה כבהמתו רק לפי שיש בו דעת ולד"ע עושה ע"כ אין רבו מוזהר עליו אבל מ"מ הוא עצמו י"ל דמוזהר טפי הואיל והוא קנינו של ישראל המצווה בשביתה וע"כ צריכי תרווייהו. וזהו רק לסוגיא דשם אליבא דרע"ק אבל לדידן שפיר ערל ל"צ קרא והוא בכלל גר תושב וכלשון הברייתא דכריתות שם. וכן הוא מבואר בלשון רמב"ם שם שכ' בעבד ערל דה"ה כגר תושב והיינו דנלמד מדין גר תושב אבל בן אמתך לעבד מהול ואצטריך שפיר להזהיר רבו עליו דזה לא שמעינן מלמען ינוח וכמו שנתבאר. ושוב ראיתי בס' מרכבת המשנה לשם כתב ליישב ד' רמב"ם על הדרך שכתבתי יעוש"ב והעיר ג"כ בלשון ואפי' שבסיום ד' הנזכר ע"ש. ומצאתי בפמ"ג באשל אברהם ר"ס ש"ד הביא דברי הה"מ הנז"ל והקשה א"כ ל"ת עבדך למ"ל הא שוה לאשה ואף בעשה כל שישנו בשמירה אם לא לאזהרת רבו בלאו ושם משמע רק בעשה. ומיהו מלקות ודאי ליכא כו' ע"כ משמע דמסקנתו דלאו נמי להכי אתו ושיש בזה לאו והוא

נגד מ"ש הראשונים. וקושיתו אינה קושיא דאף דילפינן עבד מאשה בגז"ש דלה לה הרי מילתא דאתיא בגז"ש טרח וכתב לה קרא כמ"ש הר"ן נדרים ג' סע"א ע"ש ובמל"מ רפ"ד ממלוה סוף ה"א. ועוד דס"ד שבת שאני דהוא אות ביני ובין בנ"י דוקא ועכו"ם ששבת חייב כו' ואף דעבד יצא מכלל גוי לא בא לכלל ישראל וס"ד שלא ישבות והרי אף גר צדק פרט קרא דבי שבת אף דהוא כישראל לכל דבר. ונראה ג"כ מטעם הנ"ל משום דשבת שייך לישראל ביחוד יותר מכל מצות והוא בא לקושיא זו מכח דברי הה"מ לענין עשה הנז"ל אבל שם קאי לענין תוס' עשה כיון דכבר יש לאו מפורש בגופי' דבלאה"נ לא הי"ל לומר לחייב בעשה ול"ת היכי דאיכא למידרש וכמש"ל. אלא דהה"מ לא נחית זה בעשה מוספת על לאו וקאמר דעדיפא דאפי' עשה נמי איכ' כבאשה וע"ז ל"ש מ"ש דטרח וכתב לה קרא ולא דשבת שאני דהא כבר גלי קרא דמוזהרים אשבת כישראל ולא שייך טרח וכתב לה קרא בתוס' עשה בעלמא אלא בחידוש דין ואיסור או מצוה דלא ידעינן לי'. ומ"ש דגם בעשה מכל שישנו כו' לא ידענא מה ענין זכירה לכאן. ונראה כונתו ע"פ ד' ר"ן הנז"ל דבכללו כל חיובי שבת. אבל גם לפ"ד י"ל כל חיובין דקום ועשה דוגמת קידוש היום ולא מצות שביתה דאין לה ענין ודוגמא למצות קה"י. וי"ל דתליא בפלוגתת תוס' וס' החינוך הנז"ל והוא נגרר אחר ד' הה"מ אבל לא ידענא לאיזה צורך כתב זה כלל. ולעשה הם דברי הה"מ והוא הוקשה לו גם אלאו נמי. ולא הי' צריך להזכיר עשה דזה א' בגמ' ג"כ לפ"ד הה"מ דקאי על הרב ורק הלאו משמע מכל הנ"ל דקאי אעבד ואמה עצמן: **ומיהו** בס' יראים שם העתיק לשון הברייתא דמכילתא ובהחולץ עבדך ואמתך אלו בני ברית (מ"ש אח"כ ומנין שהכתוב כו' עש וב"ה מתירין ע"ש כל זה נכנס כאן שלא במקומו ול"ש לכאן כלל וגם כל הלשון בעצמו משובש ולא ידענא כעת להגיהו על נכון) פי' עבדים כו' שנימולו או אינו כו' וינפש כו' פי' אע"פ שהן בני ברית כו' שביתתן עליך ע"כ. והנה הביא הברייתא בהיפך כמות שהוא במכילתא פ' יתרו הנז"ל ומשמע דהיה בגירסתו כן גם בהחולץ וגריס נמי בני ברית במקום מהול דבתלמודין וכגי' המכילתא. והנה ידוע דמכילתא הוא על ס' שמות ועל ס' דברים נקרא ספרי וא"כ אקרא דפ' יתרו קאי ושם לא כתיב למען וגו' וע"כ אגוף הלאו דל"ת וגו' עו"א קאי והרי מפ' ג"ז דבא לומר ששביתתן עליך וזהו נגד מש"ל בדעתו. ואפשר ס"ל בתר דגלי סיפי' דלמען וגו' דהמצוה ארבו מפרשי' גם רישי' דל"ת וגו' ג"כ על הרב דהך למען וגו' הוא פי' דרישי' וע"כ גם בדברות ראשונות דל"כ למען מ"מ משמעות הלאו השוה בתרוייהו הוא בענין א' וע"כ שפיר לקושטא דמלתא הלאו ג"כ קאי ע"ש ומ"מ הביא בזה העשה דלמען דלפמש"ל היינו רק משום דבאה לחדש דין היינו דמשום מ"מ עיקר חידוש זה מלמען הוא דילפינן

לי' ואי ל"כ למען וגו' הוי מפרש הלאו אעו"א ורק בתר דגלי למען הוא דמפרש הלאו כן ולפ"ז לקושטא אליבא דס' יראים איכא בשביתת עבד עשה ול"ת וכדברי פמ"ג הנזכר. ושוב ראיתי גם ברמב"ן עה"ת פ' יתרו כ' י' ע"פ עו"א כתב דבר הכתוב עמנו מפני שהעבדים ברשותינו לומר ששביתתם עלינו ואם לא נמנעם נענשים עליהם ע"כ. הרי מפרש ג"כ הלאו על הרב וכ"ה בס' החינוך ר"ס ל"ב שלא כו' ולא נניח לעשות לבנינו ועבדינו ובהמתנו כו' וכ"כ עוד שם אח"כ דלדברי רמב"ן על מלאכת בהמתו מוזהר בלאו כמו במלאכת בנו הקטן ועבדו הכהעהע ע"כ. מבואר דמוזהר בלאו במלאכת עבדו כמלאכת בהמתו. ובעל ס' החינוך נגרר ברוב דבריו אחר דברי הרמב"ן והנה כאן נאיד מיני' ומבלי שיזכיר דבריו כלל דדברי רמב"ם ודאי אינו כן וכמ"ש:

**והנה** יש לעניין בזה ג"כ במנין הלאו והה"מ שם ברפ"כ סוף הל' ב' כתב דלא מנה לאו דמחמר במנין לפי שכבר מנה ל"ת כל מלאכה והכל בכלל כו' ע"ש. וראיתי בפר"ח א"ח סי' תצ"ה ס"ג למד מזה דאיסור מחמר נוהג גם ביו"ט כיון דהוא בכלל ל"ת כל מלאכה ומקרייא מלאכה יעוש"ב. ואין דבריו מחוורים כלל דודאי אינו בכלל ל"ת מלאכה ולאו מלאכה הוא דע"כ אין בו כרת ומיתה ואין נקרא מלאכה אלא ל"ט מלאכות ומחמר איסור בפ"ע שפרט אח"כ במ"ש בהמתך אלא דהכל בכלל האזהרה דל"ת דרישי' דקאי גם אבהמתך דסיפי' שלא יעשה בהן מלאכת חימור אף דאינו מלאכה גמורה. ולפי שהאזהרה דל"ת וגו' הוא א' ע"כ לא נימנית ללאו בפ"ע. והרמב"ם בזה לשיטתי' בס' המצות שורש ט' שאין למנות אזהרות שנמנו בלאו א' לב' כמו נא ומבושל והדומה אם לא במקום שאז"ל שחלוקים למלקות יעוש"ב. והרמב"ן שם בסוף השורש ד"ה וראיתי חולק וכתב שיש למנות כל הנפרטים תחת לאו א' כנא ומבושל. אתנן ומחיר. שאור ודבש. עמוני ומואבי. וכדומה אע"פ שהלאו א' על שניהם יעוש"ב. וכן הכניסם במנין הלאוין בסוף הס' כשבא למלאות החסרים יעו"ש בסד"ה ויש ולפ"ז קשה דהי' ראוי למנות כל הפרטים שנפרטו תחת לאו דלא תעשה וגו' ואף דאזהרת לאו א' כוללם מ"מ הרי פרט בו עוד ג' פרטים והם בנו ובתו ועבדו ואמתו ובהמתו ויש להוסיף ג' לאוין במנין מה שמוזהר ג"כ על שביתת בניו ושביתת עבדיו ושביתת בהמתו שלא יניחם לעשות מלאכה וגם בניו הקטנים מבואר ברמב"ן שם דהזהירו ע"ז במ"ש בנך ובתך שלא יעשו הקטנים מלאכה לדעתינו ורצונינו ע"ש. וכ"ה בחי' הרמב"ן שבת (קנג ב') ד"ה והלא דשביתת בהמה לבדה בעשה דלמען ינוח אבל מחמר (וכ"ה בתוס' שם (נא ב') ד"ה במה ע"ש וזה לא כמש"ל אליבא דס' יראים דתרוויהו עשה ול"ת אנין א' ואזהרה א' ועיין בתוס' ע"ז (טו רע"א) ד"ה ושמעה ויעו"ש ברש"י ד"ה גזירה) באיסור לאו אלא שאין לוקה והוא

כמלאכת עבדו ובנו שהוא מוזהר עליהן ואין לוקה שאין מלקות אלא במעשה עצמו ואל במעשה אחרים אבל ודאי איסור יש בדבר כהרבה לאוין שבתורה שאין לוקין כו' ע"ש ור"ל בנו הקטן וס"ל דמצווה על שביתתו בלאו וכ"ה בס' החינוך שם בשמו וכנתו לדבריו שבחי' הנזכר ע"ש. וגם בס' יראים שם הביא מהמכילתא (פ' יתרו שם) בנך ובתך אלו הקטנים חו חינו אלא גדולים אמרת והלא כבר מוזהרין כו' וכתב והיינו דתנן בפ' כל כתבי (שבת קכ"א א') והוא מלשון רש"י בחומש פ' יתרו כ' י' ומשמע דגם דברי רש"י להלכה דפשטי' דקרא כן ושביתתו עליו מדאוריי' בלאו ששביתתו עליך. ודיבמות (קיד א') כו' ובנך ובתך דקרא להזהיר גדולים על הקטנים בקטן העושה לדעת אביו כו' ע"כ משמע דס"ל כן דהוא אזהרה דאוריי'. והא דלא מייתי ביבמות שם מקרא זה צ"ל משום דמהמקרא עצמו אין ראי' דבקטנים וצריך לאתויי ממכילתא וניחא לי' לאתויי מהמשנה ובתר דדחי המשנה בעושה ע"ד אביו אדחי הא דמכילת' נמי. ונ"ל דודאי פשטי' דקרא גם בלא המכילתא ע"כ הוא אזהרה לאחר על בנו ובתו דאי לבנו ובתו הגדולים עצמן למ"ל קרא דאטו לאו ישראל נינהו ובכלל ל"ת אתה הם כל ישראל הגדולים ודוקא בעבדו ואמתו י"ל דהאזהר לדידהו מטעם שנתבאר לעיל אבל בנו גדול ודאי אין טעם להזכירו וכי תורה דבר תחלה רק לאבות הנשואים ושיש לו בנים דוקא וע"כ אי נימא דר"ל גדולים ג"כ הכונה להזהיר האב על שביתתן ואף דהוא גדול ומוזהר בעצמו הזהירה התורה גם לאחרים עליו אם הוא ירצה לעבור. ולאו דלפני עור ל"ש אלא בהוא נותן המכשול אבל מצות תוכה איכא בעלמא ג"כ דשמעי' דצריך להפריש אחרים מאיסור ואפי' כשאינו עושה לדעתו. ובשבת הוסיפה תורה באזהרה דל"ת וגו' וכמו בעבדו ואמתו דהרב מוזהר עליהן אף שהם מוזהרים בעצמן ג"כ ה"נ בבנו ובתו הגדולים. ואפשר אפי' עושה לדעת עצמו נמי מוזהר למנען אי הוי מפרשי לי' אגדולים ודוגמת עבדו ואמתו דמשמע ברמב"ם ריש הל' י"ד דצריך למנען גם כשעושין מד"ע. וצ"ל מ"ש בב"י סי' ש"ד בשם הרשב"א ובש"ע שם וע"ש במג"א דעבד כקטן ע"ד ישראל ע"ש היינו בעבד ערל דוקא ולא בעבד מהול. אלא דלהמכילתא לא ניחא לפרש אגדולים כיון דכבר מוזהרים בעצמן פשיטא לי' דכ"א מצווה להפרישן מאיסור מה"ת. ולנ"ל להעמיד בלאו יתירה היכי דאיכא למדרש ולאוקמא אקטן ואע"ג דבעבדו ואמתו מפרש רמב"ן וס' יראים הנז' האזהרה לאדון הגם דהם מוזהרים בעצמן שאני עבד ואמה דפריצי דסתם עבדים פריצים בכל איסורין. ועי' בנה"כ בסי' א' וחזקתן חשודין גם על חלול שבת וע"כ הוסיפה תורה להחמיר באזהרה מיוחדת בענין השבת על האדון למענם לפי ששבת חמורה ושקולה ככל התורה כולה. ואפ"ל עוד כיון דכל החיוב לאפרושי אחרים מאיסור הוא ממצות תוכחה א"כ אפשר

עבדים דפריצי הם בכלל אל תוכח לץ דליכא גביי' מצות תוכחה. וממילא י"ל דאין מצוה להפרישם ג"כ. ובתדב"א רבא ס"פ י"ח אי' הוכח תוכיח את עמיתך שהוא אוהבך ושהוא עמך בתורה ומצות כו' אבל לרשע שהוא שונאך אין אתה חייב להוכיח כ' ע"ש ועי' במג"א ס' תר"ח ס"ק ג' וא"כ י"ל הני רוב עבדים שהן רשעים וגם שונאים אדוניהם כמ"ש בפסחים (קיג ב') ע"ש ברשב"ם ד"ה ציוה וא"כ אצטריך בשבת שהחמירה בו תורה להזהיר גם עליהם. ומיהו בירושלמי פ"ז דסוטה ה"ד נפ"ד לחד מ"ד חיוב למחות מי שיש בידו מארור אשר לא יקים וגו' ע"ש בפנ"מ בשם הרמב"ן הגי'. ועוד דאפשר דלעולם עיקר האזהרה לעבד עצמו ומטעם הנז"ל אלא דמכללא אתמר מלשון הכתוב המדבר לישראל דבא להזהיר גם רבו עליו. ולשון הרמב"ן בחומש שם וראוי הי' שיזהיר להם בעצמם כו' אבל דבר הכתוב עמנו מפני כו' (כנז"ל) ועוד בעבור שעם ישראל ידבר כו' ע"כ משמע כמ"ש אלא שבס' יראים שם כתב אע"פ שהן בני ברית שהיל"ל כיון שגדולים הן שביתתן ע"ע כו' ע"ש משמע דמפרש עיקר קרא להזהיר הרב ואפשר דבא להחמיר בעבדים טפי מבישראל אחר לפי שהוא קנוי לו קנין הגוף והו"ל כבהמתו:

**ויש** לעניין בס' יראים שם דמייתי זה אלשון עבדים בני ברית דמכילתא הנז"ל דר"ל כנענים מהולים דאי עבדי ישראל הרי כבר נאמר אזהרתן דתניא במכילתא כו' ע"ש ולא ידענא כונתו מה הביא מהמכילתא. ולפ"ד שם משמע דגם אי נפרש אעבד עברי היינו להזהיר הרב עליו ומשום דקנוי לו ואף שגדולים ומוזהרין עצמן דוגמת מ"ש בכנעני וא"כ מה מייתי מבנו ובתו הקטנים דדוקא קטנים שאין מוזהרים בעצמן. ובעבדו ואמתו אפי' גדולים. ואדרבא אי לא נפרש כהמכילתא ובנו ובתו גדולים וכפמ"ש היינו דמוזהרין עליהם א"כ כ"ש עבדו ואמתו דמוזהרין עליהם. ובשלמא עבדו ואמתו גוים אצטריך שאין ראיה מדמוזהרים על ישראל להפרישן שיהא מוזהרים על עבדים ג"כ דלאו ישראל נינהו ובב"ב (ד' א') לס"ד וכן לחד שינויא עבד כעכו"ם שלא להשיאו עצה לתקן חטאיו ע"ש. אבל ע"ע ישראל גמור הוא ומ"ש מבנו ובתו ישראלים. ומיהו גם ע"ז אפשר לומר דבנו ובתו דוקא קאמר ולא לישראל אחר והאזהרה הוא רק לאב על בניו. ואף דבב"י סי' ש"ד מביא ממהרי"א בשם הרשב"א לענין עבד דאסור גם לאחר שאינו רבו ע"ש. והוא בחידושי הרשב"א יבמות מ"ח ב' בסוף הדיבור ע"ש. וכ"ה בש"ע שם וע"ש במג"א ס"ק ד' התם בעבד ערל דהוא אין מוזהר ורק כשעושה לדעת ישראל אסור ולא לענין למנעו ובזה כתב דדמי לגר תושב דבהדי' ואין האזהרה לאדון דוקא ואף בזה מלשון רמב"ם ס"פ כ' שכ' לא יעשה מלאכה לישראל רבו משמע דוקא רבו ובעבד מהול דהיינו עבדו ואמתו דכתיב גבי ל"ת וגו'. ולענין למנעו ולהפרישו אפשר דגם רשב"א מודה דדוקא רבו

הזהירה תורה עליו טפי מישראל אחר לפי שהוא קניינו כמ"ש ס' יראים וכן ברמב"ם שם בריש ה' י"ד מדמה לבהמה וכ' לשון עבדו ואמתו משמע שלו דוקא ולפי שהוא ברשותו ובידו למנעו הזהירתו תורה עליו ורבו דוקא אבל ישראל אחר אין מוזהר להפרישו יותר מלישראל דמאי אולמי' דעבד גביה מישראל. וא"כ דעבדו ואמתו דוקא י"ל בנו ובתו נמי דוקא דידי'. ולפ"ז אי נימא בע"ע אף דעבדו ואמתו נמי דוקא דידי' מ"מ י"ל דל"ד לבנו ובתו. ואף דאי נימא דטעם אזהרה על בנו ובתו לפי שהם בידו וברשותו למנעם טפי ואף שהם גדולים וכד"ש קידושין ל' רע"א אדידך על צואר דבריך עד כ"ב או כ"ד ע"ש וברש"י דידו תקופה ומקבל תוכחתו ע"ש וא"כ י"ל כ"ש עבדו ואמתו עברי הקנוים לו דבע"כ ישמעו בקולו וידו תקיפה עליהם יותר. מ"מ אי בבנו ובתו גדולים משתעי משמע אפי' גדולים יותר מכ"ד ואין הטעם משום תקיפת ידו רק משום דאאב רמי ללמד בנו תורה ומצות וכמ"ש ולמדתם את בניכם ובשבת דחמורה הזהירה תורה אאב להשגיח על בניו למנעם ודוקא אב וא"כ אין ללמוד משם לעבדו ואמתו עברים אף דהם ברשותו מ"מ לאו עליך רמיא שמירתם מעבירות ולימודם טפי מאאחריני. ומיהו אי נימא דבבנו ובתו גדולים טובי נמי נראה טפי דלכל ישראל מזהיר ולא לאב דוקא דבתו גדולה מאי בעי' גבי' וסתמא נשואה כבר וכמ"ש סנהדרין (עו סע"א) דאין להשהות בתו בוגרת. ועכ"פ מה דמייתי ס' יראים ממכילתא צריך ביאור. ואולי מ"ש כבר נאמר אזהרתן אין כונתו במ"ש בנו ובתו רק ר"ל כמ"ש במכילתא על בנו ובתו כבר מוזהרין והיינו דלא נ"ל דלהזהיר אחרים עליהן בא וכנ"ל. ה"נ לעבדו ואמתו ישראים כבר מוזהרים בכלל כל ישראל ולא נראה לו להזהיר אחרים עליהם כמו דלא נ"ל בבנו ובתו דגם הם ישראל כמוהם ורק בעבד עכו"ם י"ל דמזהיר עליהם מטעמים הנז"ל והיינו דמייתי דתניא כו' דגבי ישראל אמרינן דכבר מוזהרין אלא דלשון נאמר אזהרתן משמע דנאמרה הך אזהרה ביחוד דאי רק דהם בכלל אתה דרישי' היל"ל כבר מוזהרין כלשון המכילתא. ובלאה"נ יש לדקדק נימא דאצטריך לעבוד ואמתו הקטנים ואמה עברי' ע"כ קטנה היא שהרי יוצאה בסימני נערות. א"כ אי קאי אעבריים ע"כ באמה קטנה קאי ולהזהיר האדון עלי' ונימא ה"נ עבד דומיא דאמה בקטן ול"ש ע"ז שכבר מוזהרים מבנו ובתו דבקטנים ודאי די"ל דאאב דוקא מזהיר שהוא חייב בחינוכם ולא אחר ואין ללמוד מבנו ובתו לעבודו ואמתו עבריים:

**ונראה** דס"ל להס' יראים דהך בנו ובתו ל"ד דלכל ישראל מדבר בלשון אתה דרישי' ובנו ובתו הקטנים דכל ישראל קאמר וכל ישראל מוזהרים עליהם ולא אב דוקא. וה"נ ס"ל להר"ן פ"ק דע"ז (דף שלד רע"א) גבי מחמר דאף בבהמת חבירו נמי ע"ש וכ"ה במאירי ר"פ כ"ד דשבת יעוש"ב. והביא כן בשם גדולים ומפ' וכ"ה בחי' הרמב"ן והרשב"א שם

ע"ש ובמג"א סי' רס"ו ס"ק ה' וע"ש ברמב"ן משמע אפי' בבהמת גוי נמי ע"ש. וזה צ"ע דקרא כתיב בהמתך ונהי דלכלל ישראל קאי מ"מ משמע בהמתך דישראל דוקא. וכמו עבדך גם לרשב"א הנ"ל דוקא עבד ישראל אבל לא שקבלוהו לגר תושב. וא"כ בהמתך דכתיב בהאי ל"ת וגו' לכל ישראל אזהר ולא לבעלי' דוקא. ונראה דה"נ לעבדו ואמתו דמדמינהו רמב"ם לבהמתו ומשום דכתיבין יחד. ואף דלענין להפרישם ולמנעם מסתברא דהוא דוקא אאדון כלשון רמב"ם וכמשנ"ת. י"ל עיקר אזהרה דעבדו ואמתו נמי בעושה ע"ד ישראל דוקא דוגמת בנו ובתו ודוגמת בהמתו דהיא קרא דמפ' לה במחמר דוקא אבל שביתת בהמתו מעצמה דנפ"ל מלמען ינוח מודה הר"ן והמאירי והרמב"ן והרשב"א דהוא אבעלים דוקא ע"ש ועו"א דשביתתן עליך י"ל דוקא שלא לעשות לדעת ישראל ודוגמת עבד ערך ושפיר דמי לי' נמי לענין שיהי' גם אחר דלאו רבו מוזהר עליו כנ"ל מהרשב"א. ומ"ש בס' יראים שקנויין לך י"ל דר"ל הואיל וקנויין לישראל ולאו דוקא לו ביחוד וא"כ ה"נ לבנו ובתו י"ל כן. וכ"מ סתימת לשון המשנה דשבת קטן כו' ששביתתו עליהן או עליך דמייתי. ואף דבגמ' הלשון לדעת אביו י"ל אורחא דמילתא נקט דמסתמא מפני שנוח לאביו הוא דעביד ולא לחיש זר אבל אה"נ אביו ל"ד וכסימות המשנה. וכ"נ ביבמות שם דפריך מהך מתניתין אהא דדבר טלי וטלייא. ואי נימא מתניתין בבן לאביו דוקא ומקרא דבנו ובתו דוקא היל"ל אביו דוקא שביתתו עליו והכא טלי וטלייא דעלמא קאמר ולא בני ר' יצחק בר ביסנא. וע"כ פשיטא לי' דקטן סתמא אמר משמע אפי' דעלמא וע"כ משום דקרא דבנך ובתך נמי אזהר לכל ישראל וכמ"ש. דהרי בס' יראים מייתי כ"ז אההיא דמכילתא ודמקרא דבנך ובתך נפ"ל זה. וגם סיום לשון הס' יראים להזהיר גדולים על הקטנים משמע כל גדולים דעלמא אכל קטנים דעלמא ודוגמת לשון להזהיר גדולים על הקטנים שביבמות שם סע"א דלא מיירי מאב לבן כלל דל"כ כן התם כלל ע"ש. וא"כ י"ל היינו דמייתי ס' יראים אעבדו ואמתו דס"ל אי בעבריים ע"כ בקטנים קאמר דהא אמה ע"כ קטנה כנ"ל וה"נ לעבד פשיטא לי' דבגדול ל"ש להזהיר עליו כיון דישראל הוא כדפשיטא למכילתא בבנו ובתו ולא ע"ז מייתא מהמכילתא. דפשיטא לי' דאי נימא כן בקטן קאמר. וגם דמסתמא הוא בדומה לאמה. וע"ז אמר דכבר נאמר אזהרת בנו ובתו דכל ישראל מוזהרין על הקטנים מישראל וגם עו"א עבריים בכלל ישראל נינהו ומוזהרין עליהם ג"כ. ועי' בחי' הרמב"ן שבת (קנג סע"א) ד"ה חמור כ' דחרש שוטה וקטן בכלל חמור הם כו' שאת מצווה על שביתתן לעשות מלאכתו ע"י ועדיפי מיני' דהיינו אדם כו' ע"כ מבואר ג"כ דכל חש"ו שביתתו עליו מדאורייתא כבהמה ועדיף טפי ואף לאחרים דהתם חש"ו סתם אתמר ולא קאי אבנו. וע"כ כונתו לקרא דבנך ובתך ומפ'

כמ"ש דהאזהרה לכל ישראל וסתם וכתב בפשיטות וכמ"ש אח"כ שם בפשיטות כלשון הנז"ל משמו דמוזהר על בנו דפשוט בידי הכל פי' הכתוב כן כדפירש"י בחומש אלא דבא להוסיף דאדם שמוזהר עליו עדיך מבהמה והוא מהגמ' שם הני אדם כו' וד"ז מסברא כיון דאדם בר מצות אף דאלו אינן בני מצות לפי שאינן בני דעת מ"מ מין האדם בר מצות וחמיר טפי גם מה"ת. ואף דבחד אזהרה כתיבי ולא כמ"ש רש"י משום אחלופי:

**וראיתי** בהה"מ פ"כ הלכה ז' הביא דברי רמב"ן ורשב"א שכ' דודאי לא גרע מבהמה ואסור להאכילו בידים כבסוף המ"א והוא כתב דטעמו דרבמ"ם שאין אנו מצווין על שביתת אלו כמו שאנו מצווין על שביתת בהמתנו וזה פשוט ולא נאסרו אלא להאכילן בידים כו' ע"כ. ונראה דס"ל דההיא דמכילתא אינה הלכה כיון דלא מייתי לה ביבמות שם וה"ה כבכל איסורין שנתבאר בהמ"א דאסור לאכילן. ומ"מ תימא מ"ש וזה פשוט ומאי פשיטותי' והרי הרמב"ן אין סובר כן וכ' בהדיא דמצווה על שביתתו טפי מבהמה ומייתי אח"כ מקרא דבנו כנ"ל וגם פשטי' דקרא דבנו ובתו משמע טפי אקטנים כהמכילתא. ומ"ש משמם מהא דאסור להאכיל לא נמצא זה בחי' הרמב"ן אבל הוא מד' הרשב"א בחי' לשבת שם ודהאיסור מלא תאכלום כו' ע"ש וכן הר"ן ר"פ כ"ד ד"ה איכא דאמרי מביא בזה מהא דלא תאכלום קרי לא תאכילום דאסור למספי בידים ע"ש וכ"ה ג"כ בחידושיו המיוחסים להריטב"א לשם. והנה גם הם לא ס"ל הא דמכילתא דבשבת גופי' יש אזהרה אקטנים. אבל צ"ע מנ"ל לדחות דברי המכילתא מהלכה כיון דמתלמודין אין ראי' מבוררת נגד זה. ואולי מודו להמכילתא רק דס"ל הך אזהרה לאב דוקא על בנו ובתו והתם חש"ו סתמא גם דעלמא ע"כ מייתי מאיסור דלהאכיל דהוא לכ"א. ופליגי עמ"ש בד' ס' יראים ורמב"ן דגם כאן לכ"א קאי. אבל קשה מ"ש מבהמתך לר"ן עצמו. וגם ד' הה"מ צ"ע דחש"ו סתמא גם בנו בכלל ואיך שרי גם לבנו כשנתן עליו מע"ש והוא עושה לדעת אביו דלפמ"ש אסור מה"ת בלאו. ואולי י"ל למ"ש דלרמב"ם ל"ת דעו"א אדידהו י"ל הא דצריך להזהיר כאן לעו"א טפי מבכל התורה כולה משום דס"ד דלא אסרה תורה אלא עשיית מלאכה לדעתו ולרצונו ואפי' שכיר אצל אחר הרי בא בשכרו ועושה לצרכו לקבל שכרו ודוגמת ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך דרישי' אסור בסיפי' בשבת אבל עבד הקנוי לרבו ובע"כ הוא עושה מלאכת רבו בלא שום שכר וצורך לעצמו כלל אפשר דלא נאסר דהוי כעין מלאכה שאינה צריכה לגופה כי הוא א"צ לה. וגם דאינו דומה לשביתת הקב"ה שהוא ממלאכת שמים וארץ שעשה ברצונו וע"כ פי' בהו קרא דגם הם חייבים. ולפ"ז אפ"ל בנו ובתו נמי שבע"כ צריכים לעשות בשביל אביהם ממצות כיבוד ולא לצורך עצמם כלל ס"ד דאינו בכלל. דאזהרת

התורה רק לעושה מלאכה לעצמו ומדעתו כנ"ל ושפיר צריך האזהרה לבנו ובתו הגדולים ג"כ לדידהו עצמם. ובכלל אתה הוא רק כשעושים לעצמם ולרצונם אבל מה שעושים בע"כ לכבוד אביהם ע"ז צריך לגלויי בנו ובתו. וצריכי תרווייהו דלא אתי זה מזה דמבנו ובתו ל"א עבדו ואמתו די"ל שאני בנו ובתו דאין קנוים לו ולא בע"כ ממש הוא אלא מצד מצוה דרמא רחמנא עלייהו וניחא לאינש למיעבד מצוה והו"ל כעושה מרצונו ול"ד לעבדו ואמתו. ומעבדו ואמתו נמי לא אתי בנו ובתו די"ל שאני עו"א הקנוים לו דיד עבד כיד רבו דמי ע"כ הזהירה תורה עליהם משא"כ בנו ובתו. וי"ל המכילתא לטעמי' דמייתי הוא דבעבד מהול אקרא דל"ת וגו' עו"א כנז"ל וס"ל מדס"ד בערל אי לא וינפש משמע דגם השתא דמוקי במהול היינו דוגמא דערל דהאזהרה על האדון דס"ל דלדידהו ל"צ וע"כ מוקי גם בנו ובתו בקטנים ואאב דבגדולים לדידהו ל"צ. אבל רמב"ם אזיל בשיטת ברייתא שבנוסחת תלמודין דמייתי מלמען וגו' דמשנה תורה ולא מקרא דל"ת וגו' וע"כ כמש"ל דההוא אעו"א עצמן ואצטריך גם להזהיר לדידהו וע"כ שפיר גם בנו ובתו האזהרה לדידהו ובגדולים ולא כהמכילתא והה"מ והר"ן ג"כ בשיטה זו. ולפ"ד אין אזהרת לאו מיוחדת לבנו ובתו ולעו"א דכיון דאדידהו קאי אינו אלא לימוד דין להכינסם ג"כ בכלל אזהרת ל"ת שהוזהרו כל ישראל וכבכל התורה כולה והם בכרת ומיתה וקרבן ג"כ ככל ישראל. אך לרמב"ן וסייעתו זו אזהרת לאו בפ"ע אגדולים ואישראלים ודוגמת בהמתך ואין בזה לא כרת ולא מיתת ב"ד ולא קרבן וגם לא מלקות וא"כ לשיטת רמב"ן בס' המצות הנז"ל יש למנותן הפ"ע ונוספו בזה ג' לאוין במנין:

## פרק ז

**ובזוהר** הרקיע שם הוסיף למנות עשה דתוס' שבת מקרא דתשבתו שבתכם ביומא (פא ב) וע"ש ביומא דעיקר קרא בינוי דיוה"כ כתיב וה"נ לשביתתו ומתשבתו נפק"ל גם שבת ויו"ט וכל שנאמר בו שבות. והעשה בכל ימי השביתה והוא סידרו גבי שבת שהוא הראש והראשון לכולם. ויש לעיין דהי"ל למנות בתרתי מצות תוס' עינוי שהוא ביוה"כ לבדו מרישי' דקרא מועניתם וגו' ומצות תוס' שביתה הנוהג בכולם מסיפי' דתשבתו. ואלו בשאר מצות המועדות והשבת כשמחה ועונג וסוכה בחג לכיא מצוה בתוס'. ואולי משום דתוס' שביתה דיוה"כ משמע שם דמעינוי נפק"ל דמתשבתו דריש לשבת ויו"ט ולא לשביתה דיוה"כ עצמו וע"כ דהוא בכלל עינוי ותרווייהו מועניתם נפק"ל וא"כ בתר דאתרבי שבת ויו"ט ג"כ כיוה"כ אפשר לומר דגם תוס' שביתה דידהו בכלל תוס' שביתה דיוה"כ דנפק"ל מועניתם ומצוה א' הוא לכולם ורבוי דתשבתו הוא ללמד הדין דכולהו בכלל זה דועניתם הקודם. ועדיין הדבר דחוק דמהיכ"ת יהי' תוס' שביתה דשבת ויו"ט

בכלל ועניתם דיוה"כ. ואף דשביתת יוה"כ נפק"ל מעינויו מ"מ בשבת ויו"ט דמרבינן מתשבתו שבתכם לכל שבתות נימא דזה מ"ע בפ"ע. וע"ש הביא ראי' מביצה ל' א' דאינו אסמכתא ושם לענין עינוי יוה"כ הוא ואין ראי' לשביתה. ודחוק לומר דמדרישי' דוקא ודרשא גמורה סיפי' נמי דוקא. אבל הי"ל מההיא דיומא גופי' שם א' דממעטי' מקרא מעונש ואזהרה לתוס' מלאכה ש"מ דאיסור דאורייתא מיהו איכא. ואף דעדיין י"ל אין לי אלא יוה"כ דפשטי' דתשבתו שבתכם איוה"כ קאי וכדאי' נמי בגמ' שם רע"ב. וי"ל הא דדרשי' לשבת ויו"ט אסמכתא. הנה גם זה יש ללמוד מהברייתא דשם א' דקאמר אח"כ ומה מלאכה שנוהגת בשבת ויו"ט אינו מוזהר כו' וע"כ אתוס' מלאכה קאי דבגופו של יום באמת מוזהר. וע"כ דגם תוספתו נוהגת בשבת ויו"ט מדאורייתא. אך שם ב' מבואר דהאי תנא ל"ל דרשא דועניתם כלל רק מהאי גופי' משעי' איסורא לתוס' מדאמעוט מעונגש ואזהרה ע"ש וברש"י ד"ה ותנא. וא"כ אף דנפ"ל איסורא מדיוקא מ"מ ל"ש למנותו מ"ע כיון דלא נמצא ציווי בקרא ע"ז כלל. וזהו אפי' ביוה"כ וכ"ש בשבת ויו"ט דליכא שום לימוד מקרא:

**וראיתי** בטורי אבן לר"ה ט' רע"א כ' דהאי תנא דעצם ל"ל תוס' שביתה אלא ביוה"כ דכתיב קרא ולא במק"א ואפי' בשבת דחמיר י"ל מה ליוה"כ דנוהג בו עינוי ותדע דאידך ברייתא צריך תשבתו לשבת ולא יליף מיוה"כ יעו"ש. ותמוה מאד דלא שפיל לסיפא דברייתא דעצם הנזכר דקאמר ומה מלאכה כו' וע"כ קאי אתוס' וכמשנ"ת ומבואר דס"ל תוס' גם בשבת ויו"ט ופשיטא לי' שנוהגת בהם. (ואברא דראיתי בלח"מ פ"א משביתת עשור ה"ו מביא מכת"י דל"ג הך סיפא דברייתא כלל וכתב שכ"ה גירסת רמב"ם והה"מ יעו"ש. וכן מצאתי הנוסח בס' דקדוקי סופרים הנדפס מחדש ביומא שם דל"ג זה. אך שם מייתי מכת"י הנז' דל"ג נמי הא דהאי תנא דעצם ועניתם מאי עביד לי'. וכ' נמי דהוא ג"כ גי' ריי"ף ורמב"ם והה"מ יוע"ש. ועי' גם בזה בס' דקדוקי סופרים הנזכר שם וא"כ ל"פ כלל הני ברייתא. ודברי הטורי אבן אליבא דגי' שלפנינו והוא גי' רש"י והרי לפנינו סיום הברייתא כנ"ל וגם זה גי' רש"י כן אף דשם בפירושו לא כתב ע"ז כלום מד' בסוכה כ"ח ב' ד"ה הואיל שכ' על תוס' עינוי ומהאזהרה נמי אמעוט כו' ע"ש מבואר דגריס כן וגורם כל הסיום דשם) וצ"ל דאף יו"ט דקיל מ"מ הואיל ונאמר בו שביתה ילפי' משביתה דיוה"כ להצריך תוס'. ואע"ג דאידך ברייתא הוצרכה לרבויינהו י"ל להך תנא דביוה"כ נמי לא מפרש בי' בגופי' וסמך קרא אדיוקא דנימא סתם מצות שביתה משמע כן. י"ל ה"נ לשביתה דבכ"מ ול"צ לרבויי בהדיא דהא גם ביוה"כ גופי' ליכא רבוי בהדיא ולפ"ז נראה ודאי דמצות התוס' הוא בכלל גוף מצות השביתה דאף התוס' בכללה ולא אמעוט

אלא מאזהרה ועונש ואפי' דלפ"ז אמת שיהי' בו מ"ע אבל היינו מ"ע דשבת ויו"ט עצמו ולא מצוה נוספת:

**ובזוהר** הרקיע שם כ' דא"א לומר דהתוס' והעיקר נמנה א' שהרי הכתוב חלקן זה בעשה ול"ת וזה רק בעשה. וגם מדאצטריך לרבויי נשים לתוס' עינוי בסוכה כ"ח ב' יעוש"ב. ואין אלו טענות כלל די"ל דאזהרה דאמעיט אמעיט והעשה כוללת שניהם. אלא דהוא קאי לדרשא דועניתם ומ"מ גם בזה י"ל דקרא רביי' להיותו בכלל גוף העשה. וע"כ צ"ל כן לפי הגי' הנז"ל מלח"מ דל"ג הא דהאי תנא כו' ודל"פ ודגם ברייתא דעלצם נפק"ל האיסור דתוס' מועניתם ע"ש. והשתא דעיקר איסורו ידעינן רק מועניתם אי זה עשה בפ"ע מה צורך למעטו מאזהרה ועונש. גם בלא מיעוט מהיכ"ת להעניש ולהזהיר כיו דאין התוס' בכלל עיקר והרי לא כתיב גבי' עונש ואזהרה אלא עשה. וע"כ דהו"א דקרא דועניתם אהדרי' לאיסורו העיקרי ושיהי' ממילא בכלל העיקר גם לעונש ואזהרה וע"כ צריך למעטו. וכיוצא בו בתוס' מ"ק ג' ב' ד"ה יכול לענין תוס' שביעית דס"ד דילקה מה"ט יעו"ש. וא"כ גם השתא דאמעוט היינו למאי דאמעוט והעשה י"ל כדאי קאי להיותם בכלל העיקר. אלא דלגי' דילן דפליגי אי נימא גם לברייתא דועניתם אינו בעונש ואזהרה ע"כ צ"ל דלא אהדרי' לאיסורו וא"כ שפיר הוא עשה בפ"ע. אלא דלא ידענא מנ"ל כן ואימא באמת להך ברייתא אי פליג אאידך אה"נ דישנו גם באזהרה ועונש. והרשב"ץ שכ' בפשיטות כן אפשר דהי' לפניו גי' כת"י הנ"ל שהיא גי' ספרדית לפ"ד הלח"מ שהיה כן לפני הה"מ וגם רשב"ץ מגולי ספרד בדור שלאחריו קרוב דגם גי' ס' שלפניו כן ודל"פ. אך בסוכה שם משמע דד"ה הוא דאמעוט מעונש ואזהרה דאל"ה תקשה לאידך האזהרה לרבות נשים ל"ל ע"ש. ואפשר פלוגתתם רק אי עצם מייתר להך דרשא ואז ממילא שמעי' איסור התוס' דאל"ה למ"ל עצם היום. ובברייתא דועניתם ס"ל דלא מייתר ולכן אין ללמוד איסור מדיוקא דאימא דאה"נ דל"צ להא ואיצטריך למילף מקרא אחריני. אבל מ"מ בתר דילפיק האיסור מיעוט דעונש ואזהרה שפיר לד"ה ממילא אמעוט מפשטי' דבעצם היום אף אי לא מייתר מ"מ הרי לשון זה אין משמעו אלא עצמו של יום ולא תוספתו. ושמעי' דלא נאמרה העונש ואזהרה אלא על העצם ולזה לא אהדר. אבל מ"מ לענין העשה שפיר י"ל דאהדרי' וכ"ז גם לדרשת ועניתם דאתי עלה. ולברייתא דעצם לגי' רש"י נראה ודאי דאין למנותו עשה בפ"ע. ומ"ש מסוכה לפ"ד תוס' קידושין שנתבאר לעיל דגם על עשה שעם הל"ת אין נשים מוזהרים. א"כ שפיר אפי' הוא בכלל העשה דעצמו של יום צריך לרבויי נשים כיון דבזה ליכא הל"ת אלא העשה. וצ"ל דרשב"ץ ס"ל כס' החינוך וס' יראים ורמב"ן ור"ן הנז"ל דגם בעשה חייבות. ומ"מ גם לפ"ד אפ"ל קצת דדוקא במה שיש בו

עשה ול"ת וחייבות בהל"ת דאותו דבר שייך בהו גם העשה דלא שייך לפוטרן משום שהזמ"ג כיון דע"כ חייבות מפני הל"ת אבל במה דליכא הל"ת אלא העשה שפיר י"ל גם לפ"ד לפטור משום שהזמ"ג ואע"ג דהכל חד עשה ויש להשוותם כמש"ל משאגת ארי' ומסברא. מלבד מש"ש דל"מ כן מהר"ן ורמב"ן בשם התוס' ע"ש. אפשר דזהו רק כשפשט משמעותו משמע תרווייהו ולא היכי דאתרבי מקרא אחר לכלול ג"ז בהעשה. ועוד נראה אפי' נלמוד משם כן היינו רק לתוס' עינוי. ואדרבא י"ל משם ראי' דתוס' מלאכה לא דלפ"ד דגם תוס' מלאכה דאורייתא הי"ל טפי תוס' מלאכה דהאזרה סמיך לי' לאיסור מלאכה הכתוב לפניו. ומ"ש דנקט התם תוס' עינוי שלפני פניו. ולפמ"ש י"ל משום דתוס' עינוי כתיב בי' עשה בפ"ע בקרא דועניתם וגו' בתשעה וגו' עד ערך דפ' אמור מלבד ועניתם וגו' דבריש הפ' שם ומלבד תענו וגו' ועניתם וגו' דפ' אחרי ושפיר י"ל דהוא עשה בפ"ע והו"א דפטירי משום שהזמ"ג. אבל תוס' מלאכה דיוה"כ לא כתיב בקרא כלל. ורבוייא דתשבתו מוקמי' לשבת ויו"ט וע"כ ד"ז ילפי' מעצמו כמו מצות עינוי שבעצמו של יום גלי קרא להוסיף ה"נ לשביתת מלאכה. וע"כ לומר בזה שהוא בכלל מצות שביתה שבעיקר היום כיון שאין בו מקרא בפ"ע ובדין לחייבם כשביתת העיקר ול"צ לרבויי אלא לתוס' עינוי. וא"כ תוס' שביתה אין למנות מ"ע בפ"ע וגם בשבת ויו"ט אף דאתרבי בפ"ע מתשבתו מ"מ לא נשתנו משביתת יוה"כ ודינם כדין שביתת יוה"כ וכמו לענין לאו וכרת דנתמעט ביוה"כ לבד. ומ"מ גם בשבת ויו"ט כן וכמ"ש רשב"ץ עצמו. וע"כ כיון דעיקרו ביוה"כ כתיב ושם נתרבו שבת ויו"ט לא עדיפי מיוה"כ. וה"נ י"ל לענין לכוללם בעשה דהעיקר נמי. ולפ"ז הגמ' שם קאי דוקא למאן דיליף מועניתם דלתנא דעצם עצם דם תוס' עינוי בכלל ותקשה לדידי' האזרח למ"ל. וצ"ל דפלוגתת תוס' וס' החינוך הנז"ל תליא בחילופי גי' הנז' דתוס' אזלי בתר גי' רש"י דפליגי וע"כ להאי תנא צ"ל כתוס' דגם אעשה שעם הלאו אין מצווים. וס' החינוך ספרדי אזיל בתר גי' ספרדים הנז"ל דל"פ הברייתות כלל. ואף דלפמ"ש לדייק מדנקט תוס' עינוי יהי' מוכח משום כס' החינוך. י"ל לתוס' דנקט עינוי משום דעיקר תוס' למאן דיליף מועניתם גבי עינוי הוא דכתיב ע"כ נקט העיקר להאי מ"ד ואה"נ ה"ה לשביתה:

**ושוב** ראיתי בחי' הריטב"א לסוכה שם כ' דאצטריך לתוס' עינוי כו' דאע"ג דלאו מ"ע ממש הוא ה"א כו' ע"ש. הנה כ' בפשיטות דאינו מ"ע ממש ונראה דס"ל דאע"ג דדרשא גמורה הוא מועניתם (או מדיוקא דעצם אי פליגי) מ"מ אין זה פשטי' דקרא ורק מדרשא הוא דאתיא. ואין נקרא מ"ע ממש אלא מה שמפורש בכתוב בהדיא כפשטי' אבל מאי דנפ"ל מדרשא דינא הוא דנלמד שדבר זה אסור ולא למנותו מ"ע. ולכן הי' אפ"ל דל"ש

ע"ז מ"ע שהז"ג בדבר זה שאינו בלשון עשה מפורשת כיון דהוא רק ילפותא דרך דרש ומאחר דאיסורו בשב ואל תעשה י"ל דדינו כל"ת לחייב גם שהזמן גרמא. ע"כ אמר דמ"מ הו"א דכיון דאמעיט מלאו ועונש הו"ל עשה אף שאינו מ"ע ממש. ולפ"ז למדנו מד' דגם תוס' עינוי אינו מ"ע ממש ובודאי דאין למנותו במנין וכ"ש לתוס' שביתה. ולכאורה יש לדקדק כן מההוא דביצה הנז"ל דגם תוס' עינוי לא נחשב כמפורש רק דרשא לפמ"ש הרא"ש שם ברפ"ד דביצה בשם בעל העיטור דמה דמפורש בקרא מחינן ורק תוס' יוה"כ דמדרשא יעו"ש. ולרשב"ץ דמונאו במנין המ"ע משמע דחשביה כמפורש בקרא והוא עצמומביא דברי בעה"ע בתשב"ץ ח"ב סי' מ"ז בשם י"א ע"ש. ומיהו י"ל שם לענין נשי קאי בגמ' וי"ל דוקא נשים בחיובן חשיב לי' מדרשא דהא ס"ד למפטרינהו ורק מריבוי ה' דהאזרח מחייבינן להו וההיא ודאי דרשא בעלמא הוא. ומיהו מ"מ דחוק עדיין דאי עיקרו מ"ע אף דנשים מדרשא מ"מ הך ריבוייא אינו אלא לאפוקי דלא למעטינהו ולגלות שהם ג"כ בכלל המצוה וממילא גם עליק יש מ"ע גמורה דהמ"ע קאי עליהם ג"כ וראוי להחשיבו כמפורש בכתוב. ובלאה"נ לשון הרא"ש וכן בתשב"ץ שם משמע דאגוף תוס' עינוי קאמרי וכ"ז גם כשנודה דהוא דאורייתא. אבל תימא עליו שכ"כ בפשיטות בלא שום חולק והרי התוס' ר"ה ט' סע"א ד"ה ורע"ק דר"ג וב"ד דבמ"ק ד' א' (וע"ש בתוס' ד"ה מה לא כתבו כן אל דאא"ל כד' למ"ש תוס' בר"ה שם דלרע"ק ילפי' שבת ויו"ט משביעית ע"ש) לא ס"ל תוס' כלל ע"ש והרי כוותייהו קיי"ל. וגם למסקנא דמודו בזמן שבהמ"ק קיים בשביעית זהו ודאי רק בשביעית שייך לתלות בזמן המקדש. אבל בשבת ויו"ט ויו"כ ל"ש לחלק. ועוד דהא ההי מהלמ"מ ואין למידין מינה וכמ"ש תוס' שם ד"ה ור"י דע"כ צריך לר' ישמעאל קראי דועניתם ור"ג וב"ד ל"ל קראי דועניתם דא"כ ניליף מינה נמי תוס' שביעית גם בזמן שאין בהמ"ק קיים כלר"י. וגם רמב"ם לא כ' תוס' אלא בעינוי דיו"כ בפ"א משביתת עשור ה"ו. וע"ש בהה"מ ולח"מ דתוס' שביתה ל"ל יעוש"ב בטעמו. ואולי נפק"ל מהגמ' דסוכה הנז"ל מדנקט תוס' עינוי ולא תוס' מלאכה דסמיך ליה וכמש"ל. ועבכ"מ רפ"ה משבת דאפי' מדרבנן ל"ל תוס'. וגם הטור אף דס"ל תוס' מלאכה ביו"הכ. בשבת ויו"ט לא ס"ל וכמ"ש הט"ז סימן תר"ח ע"ש. ובש"ע סימן רס"א ס"ב כתב בלשון י"א אך מג"א שם ס"ק ח' כתב בסתם דהוא מ"ע והוא מהלבוש שם ומשמע דר"ל מ"ע ממש וכהרשב"ץ. ולמ"ש לבוש שם מק"ו ודאי אין נראה שיהיה מ"ע. וע"ש בפמ"ג באשל אברהם לשם בזה:

**וראיתי** לו באשל אברהם ר"ס תר"ח כתב והנה לענין תוס' מלאכה י"ל איסורא בעלמא מה"ת לא עשה משא"כ תוס' אכילה י"ל איסור עשה מפורש ע"כ. וחילוק זה מכוון

למש"ל אההיא דסוכה אבל לא ידענא מנין לקח זה. וגם לכאורה הוא נגד מג"א הנ"ל וד"ע שם ע"ש ואול ס"ל שבת ויו"ט דילפינן מתשבתו שבתכם הוא מ"ע אבל יוה"כ דילפי' מלאכה מעינוי אינו עשה. אך לפ"ז נימא תשבתו ליוה"כ עצמו ולעשה וע"כ או דממילא נשמע עשה גם בשביתה דיוה"כ או דגם בעינוי ליכא עשה ממש. ועוד המג"א לקח מלבוש כנ"ל ושם כ' מ"ע דילפי' ק"ו מיוה"כ א"כ ע"כ גם שביתה דיוה"כ עשה. ואגב ראיתי עוד לו שם במשבצות זהב בר"ס תר"ח כתב נשים חייבות בתוס' יוה"כ אף דמ"ע שהזמ"ג פטורות י"ל היינו משום יוה"כ גופי' שייך בנשים ג"כ וכ"ש תוס' שבת נשים חייבות וכל מ"ע של שבת חייבין אף בג' סעודות ע"כ. ותמיהני דנראה דאשתמטי' גמ' דסוכה הנ"ל דילפי' דחייבות בתוס' מהאזרח ותימא דלא מייתי זה כלל והוא המציא הטעם שכ' זוהר הקריע להוכיח משם דאינו כן ודאינו בכלל העיקר וכנז"ל ולפ"ד עצמו בא"א הנז' דרק תוס' עינוי עשה מפורש הרי ע"כ ס"ל ועניתם עשה בפ"ע לתוס' ומלאכה הוא רק דרך ילפותא דנכלל בהעיקר ואינו עשה וא"כ תוס' עינוי מ"ע בפ"ע. ומה בכך דחייבות בעיקר יוה"כ שהוא בעונש ואזהרה תוספתו דרך מ"ע והזמ"ג לא. וא"נ דאה"נ קאי בזה אתוס' מלאכה דז"א דהרי מה דמייתי שם מס"ב ע"ש הוא בעינוי. ומ"ש לענין שבת הוא לשיטתו בר"ס ש"ד הנז"ל. וכבר כתבתי דמלבד דדברי הר"ן אין מוסכמים גם לדידי' לא ברירא לי לומר כן גם אמצות דשביתה דלא דמי לקידוש היום ואין טעם בזה לומר כן:

**ואיברא** כבר מפורסם בי מדרשא ושמעתי בילודתי בשם גדול א' גם ראיתי בדפוס באיזה ספר ראי' דעשה דשביתת בהמתו נוהג בנשים מפרתו של ראב"ע בשבת (נד ב') דאיתא בגמ' שם של שכנתו היתה ואיסור דשם בעשה דלמען וגו' לבד כמ"ש תוס' שם בריש הפ' (נא ב') ונזכר לעיל. אבל י"ל שאני שם דלמען וגו' סמיך לל"ת וגו' ועלי' קאי ושפיר י"ל דדרשי' בזה כד"ש בעלמא בכה"ג הסמוכין דכל שישנו בל"ת וגו' ישנו בלמען וגו' ועדיף דהכא לשון למען וגו' מורה שהוא סיום הקודם ונמשך לשלמעלה ויש להקיש ולהשוותם טפי ואין ללמוד למצוה. הכתובה במק"א. אלא די"ל בזה כיון דגבי יוה"כ כתיב הוקש ליוה"כ ונילוף מיני' לנשים דחייבות שם מרבוי דהאזרח דקאי גם אמלאכה:

## בראשית

### פרק א

**בראשית** בתיבת בראשית נכלל כל מעשה בראשית כמושמצינו (בב"ר פ' יא) מכל מה שנברא בששת ימי בראשית. מעשה בראשית וכדומה. הכל נקרא על שם בראשית

והטעם שהכל נברא במאמר בראשית דבראשית נמי מאמר הוא (כמ"ש ר"ה לב.) ואח"כ נעשה כל א' בזמנו. ובאורייתא ברא קוב"ה עלמא וממילא נכלל כל התורה כולה ג"כ במאמר בראשית. ורשב"י בתקוני הזוה"ק דרש שבעין אנפין בתיבת בראשית והיינו כלל התורה כי שבעים פנים לתורה ואיתא בתקו"הז תלת פקודין במלת בראשית א'. יראת ה' כגוונא דא ירא בשת (כמ"ש סוף תיקון ו) ב'. ברית כגוונא דא בראית ברית אש (כמ"ש בהקדמה ותי' כג) ג'. שבת כגוונא דא ירא שבת. והתלת פקודין הללו הם מכוון כל הבריאה וישראל מקודשים בהם דביראה יש יראת אלהים והיינו יראת עונש ויראה זו איננה תכלית מכוון הבריאה שמצינו גם באנשי נינוה ויתכסו שקים וגו' מי יודע ישוב וגו' רק היה יראת העונש לבדה כמ"שנ ושב מחרון אפו ולא נאבד. והוא מטעם כי היצר להם על תענוגי העוה"ז שלא יאבדו מהם. ואברהן אבינו בראותו ששאלוהו אשתו או אחותו היא אמר לאבימלך כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה כי האומות גדרו עצמן אחר המבול מיראת עונש. ואמנם יראת ה' לא נמצא רק בישראל והיינו יראת בושת כי זה הוא עיקר המכוון בהבריאה שייראו מלפניו ואי' (נדרים כ.) בעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה לבלתי תחטאו כו' כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא ואי (ריש הג"ה שו"ע או"ח) כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אש מכה"כ עומד עליו ורואה במעשיו כו' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד הש"י ובושתו ממנו תמיד ואמרו (שם) מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. כי במ"ת היו הכל אפי' הנשמות שעתידין להבראות כמו שדרשו (מד"ת יתרו יא) על פסוק ואת אשר איננו פה עמנו היום וכולם ראו את כבודו ואת גדלו ית"ש וממילא יש להם יראת בשת וכמ"ש (ברכות כח:) יה"ר שתהא מורה שמים עליכם כמורא ב"וד כי הרואה פני אדם שחטא כנגדו מתבייש מאתו וכמו כן יהיה מורא שמים עליכם שיראה ממ"המ הקב"ה עומד עליו ומתבייש לחטוא ויראה זו נקרא ראשית כמ"שנ ראשית. חכמה יראת ה' וכ' יראת ה' ראשית דעת כי הוא תכלית המכוון מהבריאה כ"שנ מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה. וכן בריי"ת א"ש כי תכלית מכוון הבריאה היה ג"כ עבור שמירת הברית כמ"שנ וצדיק יסוד עולם וכמ"ש בזוה"ק (ח"א צג א) דכיון דאתגזר שנימול לשמונה אנחנו מדובקים בקדושה בשורש ורצוננו רק לענות רצונו ית' ולזה נקראו צדיקים ואף אם יש אח"כ איזה חסרון הוא רק מצד השאור שבעיסה. כי כל התאוות שנמצא בישראל הוא רק מצד עמלקים המצאים תאוות רעות ורוצים להכניסם בלב ישראל ותמיד אנחנו נלחמים נגד היצה"ר והשי"ת עוזר לנו וסוכך עלינו בסוכת שלומו באור המקיף שלא יוכלו לנו. וכמו"ש רמז על מצות סוכה סכותה לראשי ביום נשק והוא כמו שאמר רבינו

ר' בונם זצ"ל על פסוק כי תצא למלחמה על אויביך וגו' כי פשוטו הוא על המלחמה נגד היצ"ר ותאוות כי יצה"ר נקרא שונא (כמ"ש סוכה נב.) ואנחנו לוחמים תמיד נגדו וה' לא יעזבנו בידו וע"ז מרמז סכותה לראשי ביום נשק היינו ביום מלחמה נגדו. ונקרא ברית אש כי ההולך אחר תאות לבו נידון באש של גיהנם כמ"ש (פ"ד דאבות) ושכר עבירה עבירה והיינו כי מהעבירה עצמה נעשה האש של גיהנם כמ"שנ רוחכם אש תאכלכם וכמ"ש (ב"ר פ' ו') אש שיוצאת מגופן של רשעים ומלהטת אותם. ותאות עבירה נקרא אש כמ"ש (קידושין פא.) נורא בי עמרם. ואברהם אבינו עומד על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מהול מישראל לירד לשם (כמ"ש ב"ר פ' מח). תליתאי שב"ת יר"א וקדושת שבת הוא ג"כ ר לישראל כ"שנ כי אות היא ביני וביניכם ועכו"ם ששבת חייב כי אין להם שייכות כלל לקדושת שבת וכמו שאמרו (מ"ר דברים) למלך ומטרונה יושבים ומשיחין זה עם זה מי שבא ומכניס עצמו ביניהם כו'. ושבת היא תכלית כל הבריאה והיא כוללת כל התלת פקודין כי השומר שבת נקרא ירא כמו שדרשו (תענית ח:) ירא שמי על שומרי שבת. וא' (ירוש' פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה. וכאלו רואה ממ"המ עומד עליו כל השבת וירא ממנו שלא יכשל חלילה באיסור שבת וגם שבת נקרא אות ונקרא ברית דשבת ברזא דברית כמ"ש בזוה"ק. והשלש סעודות בשבת הם כנגד ג' האבות הקדושים שהם שורש מהתלת פקודין. ואברהם אבינו נקרא ירא כי ראה תמיד ממ"המ הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו כי לא היה לו רב שילמדו רק התחיל מעצמו לחקור תאמר שהבירה זו בלא מנהיג כו' כמ"ש בב"ר ומכל מה שנברא בעולם ראה כי מעשי השי"ת המה וכמ"שנ והיו עיניך רואות את מוריך וראה את הש"י מכל דבר שנברא בעולם זה שנ' שנראה להאבות בשם אל שדי וכמו שאמר רבינו ר' בונם זצ"ל דשם זה מרמז על מ"ש (חגיגה יב.) אני הוא שאמרתי לעולם די שהיה העולם מרחיב והולך כו' עד שנער בו הקב"ה והעמידו היינו כי הבריאה היתה כדי שיכרו הנבראים אלהותו ית"ש ואמר להם הקב"ה די שאין צריכים להתמתח עוד יותר כי תספיק הבריאה כמו שהיא להכיר ממנה אלהותו יתברך וממילא כשהכיר א"א מהבריאה אלהותו היה רואה ממה"מ עומד עליו. וזה זכה ע"י המילה כמו"ש (ב"ר ר"פ וירא) שאמר אאע"ה אלולי המילה מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי ומבשרי אחזה אלוה. וזכה להיות אזרח בישראל אף שלא נולד בקדושה כי ע"י מילה נתקשר בשורש עתיקא שהוא למעלה מהשגת ותפיסת שכל אנושי. וראה ממה"מ עומד עליו והיה ירא בשת כאמור. ויצחק אע"ה היה כנגד ברית אש כי מדתו הצמצום והגבורה להתגבר נגד כל תאות וחמדות רעות שבעולם. והיינו אש אוכלה אש התאה והיצה"ר. והוצרך אאע"ה להתאחר עד מאה שנה כדי שיצא יצחק בקדושה ובטהרה

יתירה כדאי' (ב"ר פ' מו) קנמון אני מעמיד בעולם כו' כך משנצרר דמו משבטל יצרו משבטלה תאותו כו' וידוע כי הקנמון המעולה בריחו כמו שאז"ל (שבת סג.) שמעצי קנמון שבירושלים כשהיו מסיקין מהן ריחן נודף בכל ארץ ישראל וקדושת הבריתנקרא ריח טוב וכמ"ש (עירובין כא:) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא ולשון בחורי ישראל מורה על פגם זה שגורם הבחרות ומתגבר על יצרו ועי"ז נותנים ריח טוב. ויצחק היה הראשון שנימול לשמונה ונימול בקדושת ישראל. ויעקב אבינו נגד קדושת שבת דאי' (ב"ר ]' יא) אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת כו' יעקב שכתוב בו שמירת שבת כו' והוא שאף שגם אברהם ויצחק שמרו השבת שהרי קיים אאע"ה כל התורה מ"מ לא נכתב בהם שמירת שבת בפירוש ובפרט. וע"כ ניתנה להם הארץ במדה והיינו כל זמן היותם בארץ ישראל אבל יעקב שכתוב בו בפרט מצות שבת ויחן את פני העיר שקבע תחומין מבעוד יום והיינו אלפיים אמה שקבע מקום לקדושת שבת. והטעם מאלפים אמה לתחום שבת הוא דמדה טובה מרובה ת"ק פעמים ומצינו בההיפך שתופס ד' אמות כמו במת וזונה ומינות (ע"ז יז.) ובריח רע (ברכות כה.) ומדה טובה מרובה חמש מאות פעמים קונה אלפים אמה. וע"כ זכה יעקב וירש העולם שלא במדה וכתיב בו ופרצת ימה וקדמה וגו' והיינו שיוכל לפרוץ קדושתו בכל מקום אף שלא בארץ. שבכ"מ שיהיו ישראל השכינה הקדושה בתוכם ועיקר זמן השראת השכינה בישראל הוא ביום שבת כדאי בזוה"ק (ח"ב ס"ג ב) אל יצא איש ממקומו ורזא דמלה דכתיב ברוך כבוד ה' ממקומו והיינו שכינתא תתאה ששורה בלב ישראל ואיתא (תיקו"ז תי' ו) זכאה מאן דמתקן לה דירה נאמה בלביה והיינו בשבת דאי' (ברכות ח.) שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה והיינו ששם שורה השכינה מיום שחרב בהמ"ק ואמר רה"ק זצוק"ל שהפירוש הוא מי שמתגבר על יצרו ופורש מהאיסור כהלכה ומקבל עליו עול מלכות שמים זה נקרא ד' אמות של הלכה כי זה עיקר המכוון מדבר הלכה. והוא עושה דירה לשכינתא בלביה וכל השבת כולו אדם פורש בכל רגע מאיסור חילול שבת. שבנקל לעבור ברגע באיסור בורר וכדומה ובזה נעשה לבו קדוש להשראת השכינה. וקדושת שבת כעין קדושת המקדש. רק דהמקדש במקום ושבת הוא בזמן:

## פרק ב

**במדרש** ב"ר ה' פעמים אור שנזכר במאמר יהי אור כנגד ה' חומשי תורה. ויאמר אלהים יהי אור כנגד ס' בראשית שבו נתעסק הקב"ה וברא עולמו. היינו שנצרכו נפשות שיהי' כלים לקבלת האור. והם כל הנפשות שעברו בס' בראשית בהשתלשלות הדורות עד שנולדו י"ב שבטי יה והמה הם עיקר הכלים לקבלת האור. ויהי אור כנגד ס' ואלה

שמות שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה והיינו התגלות אור התורה בעוה"ז וגלות מצרים הקודם הוא הכנה לזה כמ"ש (ברכות ה.) ג' מתנות כו' ע"י יסורין תורה כו'. וירא אלהים את האור כי טוב כנגד ס' ויקרא שהוא מלא הלכות רבות והיינו התפשטות האור בכל הפרטים. ויבדל אלהים בין האור ובין החשך כנגד ס' במדבר שהוא מבדיל בי יוצאי מצרים לבאי הארץ היינו דור המדבר הם נפשות של התו"שבכ דס"ר אותיות בתורה כידוע. ובאי הארץ הם הנפשות דתושבע"פ כמ"ש (זוה"ק ח"ב קלז ע"ב) דמסרה ליהושע היינו תושבע"פ, דתורה שבכתב מסר לכהנים בני לוי. וע"ז אמרו (ב"ב עה.) פני יהושע כפני לבנה וזה נקרא חשך ולילה כמ"ש (סנהדרין כד.) במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל ובתנחומא (פ' נח) ע"הפ העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור גדול שגנזו הקב"ה לעמלי תושבע"פ ובתרגום שה"ש ובתנחומא (ס"פ תשא) דמשרע"ה ידע יום ולילה שביום למד תו"שבכ ובלילה תושבע"פ. ויקרא אלהים לאור יום כנגד ס' משנה תורה כו' שהוא כענין מ"שנ ועל השנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר וגו' והיינו ע"י שנשנה הדבר פעמיים נתקיים האורה לקיום העולם להיות נקרא אור יום שהוא דבר המבורר. והנה חמשה אורות המה מצד המשפיע נגד החמשה מדות עד יסוד והמה נשפעים בכל יום מימי השבוע ע"י קדושת שבת חוץ מע"ש שהוא הכנה על שבת הבא. ועוד אי' במד' (ב"ר פ' יב) ששה דברים נטלו מאדה"ר אחר הקלקול זיוו חייו וקומתו פירות הארץ והיינו הטעם ופירות האילן והיינו הריח ג"ע. וזה שכ' בתנחומא תמורתו ונתגרש מג"ע שמ"ש בב"ר פירות האילן הכונה ג"כ פירות ג"ע כמ"ש (ב"ר פ' מא) כגן ה' לאילנות. והמאורות. וכולם יחזרו לעתיד לבוא. ובודאי ע"י קדושת שבת שהוא מעין עוה"ב (ברכות נד:) זוכין ג"כ לששה דברים אלו. זיוו הוא מאור פנים של שבת כמ"ש (ב"ר פ' יא) ברכו במאור פניו של אדם. חייו כדאי' (יומא עא) ושנות חיים ושלום יוסיפו לך כו' אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה. וע"י קדושת שבת מתהפכות מיגיעה למנוחה ועונג. קומתו דאי' בגמ' (קידושין לא.) אסור לאדם שיהלך בקומה זקופה וכמ"ש בב"ר שם על מקרא זה והיינו דכ' והתהלכתי בתוככם אטייל עמכם בג"ע ממילא יוכלו לילך בקומה זקופה מאחר שאטייל עמכם בשוה כאמרם ז"ל (שהש"ר פ' ה) תמתי תאומתי לא זה גדול מזה. וכענין (משש פ"ג) לא זז מחבבה עד שקראה אחותי. יכול לא תראו ממני ת"ל והייתי לכם לאלהים. וזהו ג"כ ענין קדושת שבת שהמצוה לענגו בכל מיני עונג ומי שראשו כפוף אין לו הרחבת הדעת לענג א"ע. פירות הארץ הוא הטעם הנרגש ג"כ בקדושת שבת כדאי' (ב"ר פי"א) שעשה תבשילין צוננים וערב לו ע"י הטעם של שבת. ופירות האילן שהוא הריח הוא ג"כ ע"י קדושת שבת כמ"ש (שבת קי"ט.) תבלין

של שבת ריחו נודף ע"י תבלין א' יש לנו ושבת שמו. וכתיב כריח שדה אשר ברכו ה' זהו שדה של תפוחים כמ"ש (תענית כט.) ובב"ר איתא על פי' זו נכנסה עמו ג"ע והיינו ריח ג"ע חקל תפוחין קדישין. והמאורות היינו שנחסרו ונפרדו האורות מאור הלבנה שהוא מרמז על תושבע"פ המקבל מאור החמה שהוא בחי' משפיע תו"שבכ. וע"י קדושת שבת נעשו כלולים זה בזה כמו לעת"ל כמ"שנ והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתים כאור ז' הימים כמו שהי' קודם החטא. והששה דברים הנז' הם נגד הארת ששה סדרי משנה שבתושבע"פ שמצד המקבל ולכן באים במספר ששה שהוא גם כנגד מדת יסוד שהוא המקשר השפעת החמשה אורות להמקבל. והמה נשפעים מקדושת שבת לכל ששת ימי המעשה:

**והנה** קדושת סדרי משנה אסמכוה חז"ל (שבת לא.) ע"פ והי' אמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת. אמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי עולמים וזורע (כמ"ש תוס') ולכאורה גם העכו"ם זורעי אף שאין להם אמונה. רק זהו דייקא הרבותא מאמונת ישראל הגם שעושה מעשיו שע"פ דרך הטבע מחייב כן כענין הזריעה שהוא מצמיח שעולם כמנהגו נוהג. עכ"ז יודע בטח שהכל הוא מהשגחת הבורא אפי' דבר הנעזב לפעולת האדם. עתך זה סדר מועד שיש עתים וזמנים קבועים לעבודה כמ"ש (שבת י.) זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד. חוסן זה סדר נשים שזהו ענין תוקף וגבורה כאמרם ז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו. ישועות זה סדר נזיקין כי עיקר צורך הישועה הוא על ד' אבות נזיקין הבאים ע"י שאור שבעיסה והמה נגד ד' גליות השולטים על נפשות ישראל מבחי' ד' מדות הרעות שבנפש והם ע"ז קנאה תאוה וכבוד שהוא כעס ותאוה והתנשאות. בבל כנגד כח ע"ז שעשה צלם דדהב ובזה שלט והחריב את הבית א' שהי' בהם יצרא דע"ז עד שבטלוהו אנכה"ג כמ"ש (יומא סט:) מלכות מדי כנגד תאוה כמ"ש (ברכות ח:) בג' דברים אני אוהב את הפרסיים כו' וצנועין בדבר אחר והגם שדבר זה הוא כפרישות. באמת הוא בהיפך ע"י שהם שטופים כ"כ בהתאוה עי"ז בושים עצמם מזה. ולכן נסמך אח"כ בגמ' אני צויתי למקודשי אלו הפרסיים המקודשים והמזומנים לגיהנם והיינו שהגם שעל הגוון נראה כקדושה וישראל נקראו קדושים בשביל צניעות זה (כמ"ש שבת פו.) והם אדרבא עי"ז מקודשים לגיהנם. ויון הוא בחי' גיאות והתנשאות ע"י שהם חכמים בעיניהם וזה ענין חכמת יונית חכמה חיצוניות. ואדום הוא בחי' כעס ורציחה. וי"ל בפרטי אבות נזיקין ג"כ מרמזים ע"ז. שור הוא בחי' התנשאות נגיחה בקרן. בור בחי' ע"ז בורות נשברים. מבעה איכא למ"ד זה השן והוא ענין תאות אכילה. הבער אש תבערת הכעס. חכמה זה סדר קדשים כי קודש הוא חכמה כידוע בזוה"ק. ודעת זה סדר טהרות דעת הוא רוח

הקדש כמ"ש בפירש"י תשא על פסוק ואמלא אותו וגו' ובדעת. ולרוה"ק אי אפשר לבוא רק על ידי טהרת הלב וע"ז ביקש דהמע"ה לב טהור ברא לי אלהים מפני שהי' הוא רבן של בעלי רוה"ק והוא התחלת הכתובים שנאמרו ברוה"ק כידוע:

## פרק ג

**בפ'** ויכולי יש ג"פ ביום השביעי ובגמ' (שבת פח.) דקדקו על מה שנא' יום הששי ה' יתירה ל"ל ודרש לה על ששי בסיון הידוע אם מקבלין ישראל התורה. וצריך להבין הני ג' ההין יתירים דהשביעי מאי דרשי בהו. אך זה נדרש ג"כ לדרשא זו אם מקבלין ישראל התורה כו' והיינו השביעי הידוע שהוא שבת שקבלו ישראל התורה כמ"ש (שם)ודכ"ע בשבת נתנה תורה לישראל. ומצד ישראל נכתב הששי הידוע ששי בסיון לחשבון החדש דישראל מקדשי לי' ומצד השי"ת נכתב השביעי הידוע על שבת דמ"ת שקדושת השבת אינו תלוי בקביעות ישראל רק קביעא וקיימא. וכ' ויכל אלהים ביום השביעי ע"פ מה שכ' במדרש באת שבת באת מנוחה והיינו שאז הי' להשי"ת נייחא בעולמו וכמ"ש (ב"ר פ' ט') עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו וזה שנא' ויכל ומתרגם בתרגום ירושלמי וחמיד. ובאבודרהם שעל שם זה נקרא שבת חמדת הימים וע"ז כתיב ביום השביעי שהנייחא הי' להשי"ת על מה שיקבלו ישראל התורה בשבת. וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו. וישבות ג"כ לשון נייחא ומנוחה מכל מלאכתו כל מורה על כל היפך הטוב כמו שנדרש (ב"ר שם) את כל אשר עשה והנה טוב מאוד על כל היפך הטוב שג"כ יהי' טוב מאוד כמו יצה"ר וכדומה וכן כתיב ובורא רע וקרינן הכל לישנא מעליא (ברכות יא:) דהכל מורה על ההיפך וזה ג"כ ע"י שיקבלו ישראל התורה ביום השביעי. ויברך אלהים את יום השביעי. לשון ברכה מורה על ריבוי כמו ברכה ראשונה שבתורה ברכה דדגים וברכה דאדם. והוא עפמ"ש בס' אור החיים כי לא ברא הקב"ה כח בעולם זולת לעמוד ו' ימים וברא יום השבת ובו חוזר השי"ת ומשפיע נפש לעולם המקיימו עוד ו' ימים אחרים. וזהו ויברך אלהים את יום השביעי שיתרבה ויולי ו' ימים אחרים. וזה נכתב ג"כ השביעי בה' על שבת דמ"ת שיקבלו ישראל התורה ויהי' אומה שלימה שומרי שבתות. וג' לשונות אלו כנגד ג' קדושת שבת ויכל כנגד קדושת חק"ת קדישין והיינו שישראל באמת טובים ונקראו נפשות ישראל תפוחין וכנס"י חקל תפוחין. וישבות מכל מלאכתו שמורה הנייחא אף מהיפך הטוב והוא כנגד עתי"ק שהוא מאמר בראשית ועפמ"ש (שבת פט:) אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו והיינו שע"י תשובה מאהבה יברר השי"ת שכן הי' מסודר לפניו שיהי' נהורא דנפיק מגו חשוכא וזדונות נעשות כזכיות.

ויברך הברכה נגד קדושת ז"א קדישין ו' דאיקרי אות אמת (זוה"ק ר"פ ויקרא) וכ' ושפת אמת תכון לעד שישפיע השגת קדושה וחיות לששת ימי המעשה לעולם. וכן כתוב בפרשה ג"פ אלהים שמורה שהוא בעל הכוחות כולם ומעשה בראשית נקרא כח מעשיו הגיד לעמו כמ"ש בב"ר. ולכן במאמר ויכל ובמאמר ויברך הוזכר שם אלהים מפני שב' קדושות אלו המה מכח אתע"דלת מצד ישראל ויעקב שהוא תכלית הבריאה וע"ז נכתב שם אלהים שהוא בעל הכוחות כולם ואף האת"דלת הוא ג"כ מהשי"ת. ובמאמר וישבות מכל מלאכתו שמורה על הבירור אם יהי' חטאיכם כשנים הללו כו' שהוא כנגד קדושת עתי"ק לא נכתב שם אלהים. שהוא ממקום גבוה מזה שהוא אתה הוא עד שלא נברא העולם חתה הוא משנברא העולם. רק נגד זה נכתב אח"כ פעם ג' שם אלהים כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות שזה מורה ג"כ שיש להשי"ת נייחא אף מכל ההיפך מהטוב שכן עלה במחשבה לפניו במאמר ראשון שיהי' ברישא חשוכא והדר נהורא דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגי חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא (זוה"ק ח"ב קפד א') וזה שנא' אשר ברא אלהים לעשות שהאדם יתקן וכמ"ש (ב"ר פ' יא) כל מה שנברא בו' ימי בראשית צריכין עשיה כגון החרדל צריכן למתוק כו' אפי' אדם צריך תיקון וזה נדרש מדכתיב לעשות וכמ"ש פירש"י וכ"כ בתנחומא (פ' תזריע) שמעשה בני אדם נאין לענין המילה. וכן מורה לעשות שהאדם מצידו יתקן ע"י תשובה מאהבה שיהי' זדונות נעשות כזכיות כמ"ש (יומא פו.) ואז כשלג ילבינו וכמ"ש בתנחומא (פ' זו) אתה עושה אותו רע כו' וכמה דברים קשים יש בעולם יותר מיצה"ר ואתם ממתיקים אותו כו' ואז יהי' להשי"ת נייחא מכל ההיפך שיהי' נעשים כזכיות. וכיון שהוזכר כאן לעשות על השתדלות האדם נזכר כאן שם אלהים שהוא בעל הכוחות כולם. וע"ז הוא אריכת הגלות שיבורר כל נפשות ישראל ע"י תשובה מאהבה שיהי' כזכיות איש מהם לא נעדר. אך אם ח"ו לא יברר האדם מצידו ע"י תשובה. אז לעתיד יברר השי"ת ועמך כולם צדיקים וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק כי לא ידח ממנו נדח. וע"ז כתיב מאמר וישבות מכל מלאכתו ולא כתיב בו שם אלהים שם של מעשה בראשית המורה שהוא בעל הכוחות כולם כיון שקדושה זו מעתיקא לעילא לעילא כאמור:

## פרק ד

**מתחילין** אחר שמחת תורה מבראשית הוא ע"פ מ"ש בתיקונים (תי' לו) יהי אור דא פסח ויהי אור דא ר"ה והיינו שבפסח הי' הכנה להתגלות אור תו"שבכ שעיקר ההתגלות הי' בשבועות זמן מ"ת. ובר"ה הוויית האור והיינו אור תושבע"פ שמר"ה מתחיל חידוש אור תורה שבע"פ דאי' בתיקוני (תי' ל) יהי אור דא ימינא ויהי אור דא שמאלא וכן אי' שם

(תי' כא) מימינא אתיהיבת אורייתא דבכתב ומשמאלא אתיהיבת אורייתא דבע"פ וכ"כ בזוה"ק (ח"ב קס"ז א) והוא שבר"ה אחר הקלקול התחיל התחדשות תורה שבע"פ שהוא הרב חכמה לתקן הרוב כעס וביוה"כ ניתנו לוחות אחרונות דאי' (שמו"ר פ' מו) ובלוחות השניות אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות הה"ד כי כפלים לתושי'. ובסוכות נקבע האור תושבע"פ ע"י ניסוך המים ושמחת בית השואבה ושמע"צ נביעו דאורייתא כמ"ש (שם תי' יג) ואי' בזוה"ק (ח"א רמ א) מעז יצא מתוק מעז דא תו"שבכ יצא מתוק דא תושבע"פ. והיינו דתו"שבכ נקרא אריה וכן נדרש (ברכות יח:) והוא ירד והכה הארי וגו' דתנא ספרא דבי רב והוא על תורת כהנים וקב"ה מתיל כאריה דכתיב ארי' שאג וגו' ומעז יצא מתוק הטעם בד"ת שזה עיקר תושבע"פ וע"ז נא' ומתוקים מדבש ונופת צופים וכמ"ש בזוה"ק שם. וכן נדרש (מדרש תהלים יט) לששה פסוקים שקודם לו על ששה סדרי משנה. וזהו מ"ש בגמ' (פסחים קיט.) המגלה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי ניהו טעמי תורה והיינו לטעום הטעם בד"ת. ובכל שנה מרגישין טעם מחודש בד"ת וז"ש בזוה"ק ותיקונים ע' אנפין לאורייתא דימי שנותינו שבעים שנה ויש עוד יותר פנים לתורה למי שמאריך ימים וכמו שמצינו (סנהדרין קג:) מנשה הי' שונה נ"ה פנים בתורה ירבעם ק"ג והיינו לפי טעותם שסברו שעבודתם לשמים דרשו בכל שנה פנים חדשות בתו"כ. אך לכל א' מישראל יש ע' פנים לימי שנותינו ע' שנה. ואף שיש ימי הנעורים שאין לו ידיעה כלל בד"ת מ"מ מופיע לו בכל שנה אופן מחודש בד"ת כעין מה שמצינו (וי"ר פ' כז) בטעם מילה לח' ואין מילה בלא שבת שאף שאין התינוק מרגיש בקדושת שבת מ"מ מופיע בו הקדושה משבת. וכן מופיע בתינוק בכל שנה פנים חדשות בד"ת:

**ובתיקונים** חשב ע' אנפין במלת בראשית והוא דבמאמר בראשית נכלל כל הבריאה וכן נקראו ז' ימי בראשית והשבת נקרא שבת בראשית. דבתיבת בראשית נכלל כל הבריאה ומעשה בראשית כולל כל הד"ת ושבת תכלית מעשה שמים וארץ ושבת כללא דכל אורייתא וע"כ דרש ע' פנים בתיבת בראשית. וכן יש ע' פנים בכל תיבה בכל התורה. ותיכף בכניסת שבת הזמן להרגיש הטעם המחודש בד"ת דאי' בגמ' (שבת לא:) לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שיראו מלפניו וכ' בראשית חכמה יראת ה' ובזוה"ק (ח"א ה' ב) שבת דמעלי שבתא איהי יראה ושירא בה יראה. וכן חשבת האריז"ל סעודת ליל שבת לקדושת יצחק אע"ה שהוא פחד יצחק שתיכף בכניסת שבת נופל על ישראל הפחד והיראה. ומטעם זה אנו אומרים בברכת מעין ז' לפניו נעבוד ביראה ופחד אף שבברכת עבודה לא נזכר יראה ופחד אך בכניסת שבת נופל על כל ישראל הפחד והיראה. וכן אמרו אימת שבת על ע"ה ונאמן תיכף בכניסת שבת. וזהו שאמרו בגמ' (יבמות ו.) לא

משבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת כו' ומה ראי' משבת הא לא כתיב בה מורא אך שבת איהי יראה ושירא בה יראה. רק היראה הוא ממי שהזהיר על השבת. והזמן להרגיש הטעם המחודש בד"ת שהוא התושבע"פ הוא בשבת דכו"ע בשבת נתנה תורה. וקורין הפרשיות בשבת שיש בו התגלות עתיקא לזכות לאור תושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא. אך נוהגין להתחיל פ' בראשית בש"ת שהוא שמע"צ בא"י דביה נביעו דאורייתא שזה כח משרע"ה שהנחיל לישראל בפ' זאת הברכה שיוכל כל א' מישראל לזכות להרגיש הטעם בד"ת שהוא עיקר תושבע"פ וע"כ נקראת ביו"ט ואח"כ כשבא השבת מתחילין מחדש בפ' בראשית לזכות להאור והטעם המחודש בתורה:

## פרק ה

**מתחילין** בראשית אחר שמחת תורה אף דניסן ראשון לחדשי הלבנה וישראל מונין ללבנה כמ"ש (ב"ר פ' ו) ולמה לא תיקנו שיתחילו בראשית אחר פסח ויסיימו בפסח. אך בגמ' (ר"ה יא.) לר"א דבתשרי נברא העולם בתשרי עתידין להגאל ולר' יהושע דבניסן נברא בניסן עתידין להגאל. והענין דבפ' בראשית כתיב ורוח אלהים מרחפת ע"פ המים ובמ"ר זה רוחו של משיח כו' והיינו כשנברא האדם ישר שלא יקלקל אך מ"מ יהי' כח לנחש לכנוס ולגרום הקלקול. ע"ז נברא אז רוחו של משיח שיבא עת שיהי' משיח שאז יתוקן העולם שלא יוכל להתקלקל שישחוט הקב"ה ליצה"ר כמ"ש (סוכה נב:) ולר"א שבתשרי נברא העולם הסדר הוא שיהי' הגאולה בתשרי שבר"ה יהי' התעוררת התשובה ע"י תקיעת שופר כ"שנ אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. ואח"כ יוהכ"פ לתקן כל העבר וכשיזכו יהי' אז היחוד. ואח"כ סוכות זמן שמחתינו ומלחמת ג"ומג בסוכות. ואף שע"י התשובה זמן הגאולה תמיד כמ"שנ היום אם בקולו תשמעו כמ"ש (סנהדרין צח.) אך בעתה יהי' התעוררת התשובה מצד השי"ת וכמ"שנ והסירותי את לב האבן וגו' וכ' ועשיתי את אשר בחוקי תלכו. ולר' יהושע שבניסן נברא העולם נברא אז רוחו של משיח שיהי' הגאולה בניסן כשיהי' בעתה ויהי' הסדר כמו גאולת מצרים מצד השי"ת שיהי' מכות ויתבררו ישראל בכל העשר מדות ויהי' הגאולה מצד השי"ת. וע"כ תיקוני שיסיימו התורה בתשרי ואחר סוכות אף שרואין שעדיין לא הי' התיקון כראוי מ"מ כל החדש מוכן ומסוגל לתשובה וכמו שאמרנו במ"ש בתנחומא (האזינו) שעל שם ז נקרא מזלו מאזנים. ושבת מוכן לתשובה כמ"שנ טוב להודות לה' שכל מי שמודה ועוזב ירוחם כמ"ש (בפרקי דר"א פ' יט) וע"י שמירת שבת מיד נגאלין. וכבר אמרנו דכ' עולת שבת בשבתו וכן ומידי שבת בשבתו שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת לאותו שבת והקדושה הוא קדושת הפרשה שקורין בשבת זה וקדושת פרשת בראשית הוא שיזכו

לאור רוחו של משיח וע"כ מתחילין בראשית בשבת אחרונה מחדש תשרי שלא יצויר שיקראו בראשית בחשוון אם לא שיהי' ש"ת בשבת ולא אד"ו ראש. שאף שרואין שעברו כמה יות מי"ח מאות שנה ולא זכינו להגאל עדיין. אולי בשבת זה נזכה להגאל מיד ע"י התעוררת תשובה מלעילא וכל החדש מסוגל לזה. משא"כ בניסן אחר שרואין שעבר הפסח ולא הי' מכות וסדר הגאולה כיצ"מ אין מקום להתחיל בראשית. ואם שיהי' ע"י תשובה מצד ישראל היום אם בקולו תשמעו אין לזה זמן מיוחד כלל. ואף לר' יהושע זמן הגאולה ע"י תשובה מיוחד לתשרי שיהי' התעוררות התשובה מהשי"ת. אף לשיטתו אזיל בגמ' (סנהדרין צז.) לא בתשובה ובמעשים טובים (כמו שית' במ"א) ומר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי וע"כ תיקנו שיסיימו התורה בש"ת ויתחילו בשבת אחרונה מתשרי פ' בראשית שקדושת הפרשה שיזכו לאור רוחו של משיח כ"שנ ורוח אלהים מרחפת ע"פ המים ובמ"ר בזכות התשובה שנמשלה למים. ובתיקונים (תי' לו) ע"פ המים ולית מים אלא אורייתא ושבת מסוגל לתשובה כאמור וכן שבת הזמן לזכות לתורה דכו"ע בשבת נתנה תורה וכן התושבע"פ כמ"ש בזוה"ק (ח"א מז ב) יום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תושבע"פ קרינן לה ואולי נזכה בשבת זה לרוחו של משיח בזכות התורה ובזכות התשובה:

## פרק ו

**ביו"ט** אומרים דא הוא סעודתא דקוב"ה ושכינתיה ובשבת אומרים סעודתא דחק"ת וזעיר אנפין שהוא ענין א' קוב"ה ושכינתי'. קוב"ה בחי' ז"א ושכינתי' הוא חק"ת. אך נוסף בשבת סעודתא דעתיקא קדישא. ויש להבין למה נשתנה הלשון של ב' הסעודות בשבת מלשון הנאמר ביו"ט מאחר שהם ענין א'. אך הענין הוא כי בחי' עתי"ק הוא ההתקשרות שיש לישראל להשי"ת למעלה מן הדעת ותפיסת אדם והוא בחי' קרקפתא דתפילין למעלה מן המוחין וכתוב בהם ה' אלהינו ה' אחד. ובתפילין דמארי עלמא כתיב מי כעמך ישראל גוי אחד. ועל התקשרות הזה נאמר כי ה' יהי' בכסלך וכדאיתא בירוש' בדברים שאתה כסיל בהם. היינו אפילו בדבר שאין בו תפיסת האדם שהוא למעלה מן ההשגה וכמו שנתקיים ביצחק אע"ה כשרצה לברך את עשו ע"פ תפיסת שכלו ועכ"ז נזדמן לפניו מי שראוי לברכה ע"י הסעודה דכ' בה ואוכל מכל ונדרש (בב"ר) מכל טוב שמתוקן לצדיקים לעת"ל. ועי"ז הופיע בו בחי' עתיקא מהשורש שלמעלה מהשגת האדם. וקדושת מדה זו נשפע ג"כ בשבת לנפשות ישראל המקור שלמעלה מהשגת האדם כ"שנ לדעת כי אני ה' מקדשכם ובחי' זו נקרא אריך אנפין וכמאמרם ז"ל (ב"ר ר"פ כא) גדול כחן של נביאים שמדמין צורה ליוצרה כו' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם

וגו'. והשפעת קדושה מלילא שיש בו איזה תפיסה מצד השכל נקרא נגד בחי' ראשונה ז"א. משא"כ ביו"ט שנקרא השפעת קדושה מלעילא בכלל בשם קוב"ה ולזה ג"כ נשתנה השם שכינתי' שביו"ט שהוא האתערותא מצד נפשות ישראל כמ"שנ אני ה' שוכן בתוך בני ישראל והיינו בחי' כנסת ישראל. ובשבת ע"י שיש השפעה עליונה מלמעלה דהיינו מטלא דנטיף מעתי"ק נקראת קדושת כנס"י בשם חק"ת היינו בחי' שדה שהיא מזרעת והולידה והצמיחה ע"י הטלא דנטיף מעתי"ק ואטיל לחק"ת לנפשות ישראל שנקראו תפוחין:

## פרק ז

**אומרים** בסעודת שחרית נהורי' ישרי בה היינו אור הראשון דאי' בס' הבהיר ונברא אור גדול כו' וצפה הקב"ה שא"י לסובלם לקח שביעי ושם לה במקומו והשאר גנזו לצדיקים לעת"ל כו' וזה נהורי ישרי בה שבשבת יכולין לזכות לאור שגנוז לעת"ל. דשבת מעין עוה"ב א' מס' לעוה"ב (ברכות נז:) ובזוה"ק (פ' זו מו א) וכי טוב הוא לאגנזא לי' דלא יהנון מני' חייבא עלמא וכן נראה מהמדרש (בב"ר פ' יא) דדרש לה מפ' וימנע מרשעים אורם. ויש להבין הא גם בשבת אין כל א' מישראל זוכה להרגיש מאור הגנוז רק מי שראוי לזכות ולמה נגנז ויהי' ולא יזכו הרשעים להנות מאורו. גם עיקר האור אי' (ב"ר פ"ג) שנתעטף בה הקב"ה כשלמה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו כו' וא"כ אם יהנו הרשעים ממנו ויזכו לאורו של הקב"ה שו לא יהי' רשעים. וכשיהי' רשעים בודאי לא יהנו ממנו וממ"נ למה נגנז. אף באמת קשה כעין קושיא זו במה שנא' ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם וקשה אם הי' אכילת עץ החיים גורם דרך סגולה להיות חי לעולם בודאי הי' ביד הקב"ה לשנות טבעו יאכל ולא יחי'. ובתנדב"א איתא ואין עץ חיים אלא תורה ובזוה"ק (ח"ב ס' ב) ואין עץ אלא תורה ואין עץ אלא קוב"ה וא"כ תקשה נמי יאכל ויחי' לעולם. אך הענין שע"י שאכל מעץ הדעת נעשה הערבוב טוב ורע ואם הי' אוכל גם מעץ החיים אח"כ הי' הטוב שבו זוכה שיאכל ויחי' לעולם והרע שבו הי' מתגבר בכל פעם. ובאמת נצרך המיתה להרע להפריד הרע מהטוב ויושאר לרשעים והטוב ירשו צדיקים וכמ"ש האריז"ל במ"ש (חגיגה טו.) זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חברו בגיהנם. דצדיק ועמך כולם צדיקים ויש לעומתו נפש שיש בו ניצוץ טוב מחלקו וכשזוכה נוטל הוא הטוב והרע נפרד להנפש שלעומתו בקליפה. ובדור המבול ודור הפלגה הי' מעורבב שם נפשות ישראל ג"כ שהרי מהן יצאו כל נפשות הגבוהות והקדושות. רק כיון שהי' מעורבב בין ע' הקליפות נתגבר הרע. וכ"כ האריז"ל שנפשות דור המבול היו במצרים ונגזר עליהם היאורה תשליכוהו

ונפשות דור הפלגה היו ג"כ במצרים ונגזר עליהם העבודה בחומר ובלבנים. וז"ש כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה כו' ואם לא הי' נגנז האור הי' הטוב שבהן זוכה להנות מאור הראשון והרע יתגבר בכל פעם כמו באכילת עץ החיים דכיון שהי' הערבוב ט"ור יוכל הטוב לזכות להאור והרע שבו יתגבר ויוכלו עוד להרע בכח זה וע"כ עמד וגנזו מהם שנא' וימנע מרשעים אורם. וזה ג"כ כוונת הזוה"ק הנז"ל דלא יהנון מניה חייבא עלמא:

**ובשבת** דכ' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע. ובמכילתא איתא שמשומר מן העבירה ובפע"ח איתי' הלשון שניצול מקטרוג יצה"ר. והיינו ע"י שמירת שבת תתאה ומי שזוכה עי"ז לשבת עילאה כמ"ש בתיקונים (תי' מח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עילאה ותתאה והיינו שבת עילאה שבת תתאה לדרתם זכאה מאן דעביד לון בשבת דירה בתרי בתי' לבא ואתפני יצה"ר מן תמן כו' אז יכולים לבקש נהורי' ישרי בה שיזכה לאור הגנוז המתגלה בשבת. ומבקשים זה בסעודה ב' סעודתא דעתי"ק שחשבה האריז"ל נגד קדושת אברהם אע"ה שבחי' קדושתו הוא האור כדאי' במ"ר (פ' זו) וחושך זה דורו של אנוש ע"פ תהום זה דור המבול כו' אמר הקב"ה עד מתי יהי' העולם מתנהג באפילה תבוא האורה יהי אור זה אברהם והוא מאמר ראשון. אף דבראשית נמי מאמר הוא. הוא נגד שכל הנעלם מכל רעיון ומאמר יהי אור מרמז לבחי' חכמה ראשית התגלות יש מאין וזה קדושת אברהם אע"ה שהאיר לעולם בחכמתו לידע השגחתו ית"ש כ"שנ עליו מי העיר ממזרח צדק כמ"ש במ"ר. עד שנתקשר בזה בסוף ימיו בבחי' עתיקא שהוא אמונה למעלה מן הדעת כ"שנ והאמין בה' על בשורת הבנים אף שהי' רואה בהשגתו בחכמה שאין אופן שיהי' לו בנים כש"נ כי אחד קראתיו שע"פ תולדו הי' בבחי' אחד בלא בנים אבל ע"י מה שנתקשר בבחי' עתיקא שהוא מזלא כדאי' בזוה"ק (ח"ג עט ב) שהוא השורש למעלה מהשגת האדם כמ"ש (מגילה ג.) אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו וע"י כח עתיקא שהוא בחי' אין מזל לישראל זכה לבנים. לכן אנו אומרים בסעודתא דעתי"ק נהורי' ישרי בזה שהוא קדושת אאע"ה. בחמרא טבא שהוא מרומז על תו"שבעפ שנמשלה ליין כש"נ ושתו ביין מסכתי יינא דאורייתא דבע"פ והוא בחי' חכמה של אברהם אע"ה כאמרם ז"ל (ב"ר פ' סא) אב לא למדו ורב לא הי' לו אלא זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כשני רבנים והי' נובעות ומלמדים אותו תורה וחכמה:

## פרק ח

**בזוה"ח** סוף פ' זו אדה"ר כיון שנטרד מג"עחשב שימות מיד והי' בוכה ומתחנן ושב בתשובה עד שקבלו הקב"ה בתשובה והאריך ימיו כו' נתן לו יומו שהוא אלף שנה.

וכ"כ אח"כ ולאחר שידעו עונם מה שחטאו התמרמרו על מה שחטאו והיא יותר מפני שהיא היתה תחלה לעבירה כו' אר"א חזרה חוה להודות על אותו עון כו' הרי דאדם וחוה שבו בתשובה שלימה. ויש להבין למה לא נתבטלה הגזירה מכל וכל. ובגמ' (עירובין יח:) אדה"ר חסיד גדול הי' כו' וישב בתענית ק"ל שנה כו'. אך בגמ' י"ל שהי' אחר שנידון בשילוח ומיתה והי' אחר גז"ד. אבל לפמ"ש בזוה"ח ע"כ ששבו בתשובה שלימה ביומו עד שהועיל תשובתם להאריך ימיהם אלף שנה ולמה לא הועילה התשובה לבטל כל הגזירה הא אין לך דבר שעומד בפני התשובה וכמש"ש. ובגמ' (ר"ה יז.) גדולה תשובה שמקרעת גז"ד של אדם. ולתי' הגמ' הא ביחיד הא בציבור קשה דודאי אדה"ר שהי' כולל כל הנפשות העתידות בודאי הי' תשובתו כתשובת ציבור. ולתי' הגמ' להלן לחלק בין גז"ד שיש עמו שבועה קשה יותר דמתחלה לא הי' גז"ד רק אזהרה. וכשסרח בעשירית נידון בי"א כמ"ש (סנהדרין לח.) הי' תיכף הגז"ד שיחי' אלף שנה ובודאי עשו אדם וחוה תשובה שלימה דאל"כ היו מתים תיכף ביומו ולמה לא הועיל תשובתם לבטל הגזירה מכל וכל. אך מצינו במ"ר (פ' יט) ואכלתי אין כ' כאן אלא ואוכל אכלתי ואוכל. ויש להבין איך יתכן שיאמר אדה"ר שיאכל עוד לעבור על ציוויו של מקום. אך המד"ר נראה שחולק על הזוה"ח ששבו בתשובה דמסיים במ"ר לא נטרד מג"ע עד שחירף וגידף. ואי' (ב"ר פ' כא) שפתח לו הקב"ה פתח של תשובה. ועתה אין ועתה אלא תשובה כו' והוא אומר פן ואין פן לאל לאו. אבל יקשה לפמ"ש הזוה"ח ששבו בתשובה למה כ' ואוכל ולא כ' ואכלתי וכדיקדוק המ"ר. אך ענין עטיו של נחש הוא שהנחש הכניס בלבו שירגיש הנאת הגוף. וכ' ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טו"ר. ואמרנו שהי' כח זה של עץ החיים ועץ הדעת טו"ר בכל עצי הגן. ואם הי' טועם מעץ החיים היינו שלא בהנאת הגוף אז הי' מרגיש בכל אכילתו מכל העץ שהי' אוכל קדושת עץ החיים והיינו אכילה בקדושה כמש"נ לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ כמ"ש בזוה"ק (ח"ג רעא ב) אבל כיון שאכל מעץ הדעת היינו שהרגיש הנאת הגוף באכילה עי"ז נעשה ערבוב וכל אכילות שאכל הרגיש מעץ הדעת טו"ר הנאת הגוף וזה ענין עטיו של נחש וז"ש בתיקונים (תי' כד) ותיקוני זוה"ח הוי אמרי רבנן אילן שאכל אדה"ר חטה הי' ואיכא דאמרי רבנן אילן שאכל אדה"ר חטה הי' ואיכא דאמרי גפן הוה ואחרנין אמרין תאנה היתה ולא הוה חולקין במיליהן דכולא קשוט כו'. וקשה איך כולא קשוט ואלו ואלו דא"ח בדבר שנחלקו במציאות. וכמו שהוקשה לר"ת במחלוקת ר"א ור"י בזמן בריאת העולם (ר"ה כז. בתוס') אבל לפי האמור ניחא שכולא קשוט שכל מה שאכל הרגיש הטעם מהעירבוב דט"ור אך המחלוקת הוא במה הי' תחלת הקלקול.

ויעקב אע"ה הי' כאדה"ר קודם הקלקול שלא ידע כלל מהנאת הגוף. וכמ"ש (פרש"י ויצא מב"ר) והלא קל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות אמר כן. והיינו שלא ידע כלל מהנאת הגוף רק לב להוציא בשר וע"כ לא ידע שום בושה בזה כמו אדה"ר קודם הקלקול דכתיב ולא יתבוששו. וע"כ יעקב אבינו לא מת (תענית ה:) וכן רבי שאמר ולא נהניתי אף באצבע קטנה כמ"ש (כתובות קד.) איתא בגמ' כל בי שמשא הוה אתי לביתא ואי' בס' חסידים (פ' תתשכ"ט) שהי' פוטר בקידוש את ב"ב ולא כשאר מתים דכ' במתים חפשי ואי' בס' הנשי"א ר"ת הוא ניצוץ של יעקב אבינו. וזה הי' ביעקב שנולד כך כמו אדה"ר קודם הקלקול. וכמו שיהי' לעתיד שמביאו הקב"ה ליצה"ר ושוחטו כמ"ש בגמ'. וכן רבינו הקדוש שהי' ניצוץ מנשמת יעקב אע"ה אבל בשאר בני אדם כבר יש עטיו של נחש להרגיש הנאת הגוף. וע"ז אמרו (מ"ר תזריע לגירסת הילקוט) אפי' אם יהי' חסיד שבחסידים אי אפשר שלא יהי' בו צד א' מעון. ובישי אבי דוד מפורש בי' קרא שמת בעטיו של נחש כמ"ש (שבת נה.) והיינו להרגיש הנאת הגוף. וזה שנא' והיא נתנה לי מן העץ ואוכל שאמר במר לבו והתנצל א"ע מה אעשה כיון שכבר טעמתי מעה"ד טו"ר ומעתה כל מה שאוכל ארגיש בו הנאת הגוף שזהו הערבוב טו"ר ומה אעשה וגם להתגבר על יצרו ג"כ צריך עזר הקב"ה שאלמלא עוזרו אינו יכול לו וכמש"כ לבטל היצה"ר מכל וכל כמו שיהי' לעתיד כשישחוט הקב"ה ליצה"ר וזה שאמר ואוכל עוד שבוודאי אוכל עוד. ומטעם זה אף שהועילה תשובת אדם וחוה להאריך ימיהם עד קרוב לאלף שנה יומו של הקב"ה. מ"מ לבטל הגזירה מכל וכל אי אפשר כיון שיש הערבוב וירגיש הנאת הגוף נצרך המיתה להפריד הטוב מהרע שיושאר רק טוב. ובשבת אף הנאת הגוף בקדושה ואינו גורם קטרוג יצה"ר וכמ"ש האריז"ל ובפרט מי שזוכה לשבת עלאה ואתפני יצה"ר מן תמן כמ"ש בתיקונים כמו שיהי' לעתיד. וע"ז אמרו (שבת קיח.) אלמלי משמרין ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלין. שתי שבתות היינו שבת עילאה ושבת תתאה. ואף שהעולם נידון אחר רובו מ"מ כל נפש בפרט כשמשמר שבת כהלכתו יוכל לזכות לשבת עילאה ויהי' נגאל מכל וכל בפרט נפשו ולבטל גזירת המיתה מכל וכל ויהי' רק כשינה ויקיצה. כיון שיזכה דאתפני היצה"ר מכל וכל:

## פרק ט

**בגמ'** (שבת י.) לדעת כי אני ה' מקדשכם כו' מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל. יש להבין מהו המתנה טובה אם מצות השבת הא כבר נצטוו עליה ומ"ש בפירש"י להודיע שאני רוצה לקדשם צריך להבין הא בכל מצוה יש בו קדושה כמו שתקנו חכמים נוסח ברכת המצות אשר קדשנו במצותיו ותקנו כן

ע"פ מ"שנ ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם. וכיון שנצטוו על השבת ממילא יש בו קדושה. אך ענין המתנה טובה הוא מ"שנ ושמרו בנ"י את השבת לעשות את השבת שנתן הקב"ה הכח לישראל להכניס קדושה לשבת. שמטעם זה נקרא שבת תחלה למקראי קודש שנזכר בפ' אמור וביום השביעי מקרא קדש. והיינו שלבד הקדושה דקביעא וקיימא מהשי"ת נתן השי"ת הכח לישראל שיכניס קדושה לשבת. וז"שנ לעשות את יום השבת וזה ענין מתנה שיהי' שלו. ובמדרש (ב"ר פ"ו) ג' דברים נתנו מתנה לעולם התורה המאורות והגשמים ומייתי מקראי דכתיב בהו לשון נתינה. ואח"כ מייתי עוד ו' דברים דכ' בהו לשון נתינה והו' דברים מוסיף כל א' מ"ד אחר והג' דברים חשב ר"י. וצריך להבין כיון דעיקר הלימוד מדכ' לשון נתינה למה ר"י תשב אך ג' דברים ואח"כ הוסיפו כל א' דבר א'. אך הענין ע"פ מה שאמרנו שמה שנתקנאו המלאכים על נתינה התורה ואמרו אש תנה הודך על השמים לא נתקנאו על תו"שבכ דכתיבא ומנחא וגם הם יכולים לראותה וללמדה. רק עיקר הקנאה על תו"שבעפ שניתן לישראל עד שאמרו לא בשמים הוא והקב"ה אמר נצחוני בני (ב"מ נט.) וכן מאן נוכח רבה בר נחמני וע"ז נתקנאו המלאכים. וזה ענין מתנה שניתן מכל וכל לישראל. וזה הי' המכוון במה שחשב ר"י ג' המתנות נגד ג' ראשונות מע"ס שמשם השפעת תו"שבעפ. וחשב המאורות. דתו"שבעפ מאור הראשון דה' פעמים אורה דכ' בפר' יהי אור נגד חמשה חומשי תורה כמ"ש בב"ר. ומאמר יהי אור נגד חכמה לפמ"ש בגמ' דבראשית נמי מאמר הוא ואור הראשון ננגז לעמלי תו"שבעפ כמ"ש (תנחומא נח.) והוא מה שמופיע מקוצא דיוד דלעילא דרמיזא לאין כמ"ש (זח"ג סה ב) ליוד שמרמש לחכמה וזה שחשב המאורות. וכן הגשמים המכוון ג"כ על תו"שבעפ והוא נגד בינה. וענין הגשמים עפמ"ש הרה"מ דקאניץ זצוקללה"ה דמה שאמרו (תענית ז.) במעלות יום הגשמים שגדול מתחיית המתים. כיון שנתנה בו תורה. יותר מיום שנתנה בו תורה. מי נתלה במי כו' הכל קאי על שמיני עצרת. והוא עפמ"ש בתיקונים (תי' יג) שהוא נביעו דאורייתא והיינו לזכות לאור תושבע"פ להיות מבין דבר מתוך דבר איך שכלול בתו"שבכ. וזה נקרא גשמים שניכר שיורד מן השמים ולא כטל שבו נמשלה תו"שבעפ שנדמה לחכמים שמחדשים בלבם משכלם ובאמת הם דברי אלהים חיים שמופיע בלבם כמו טל שאינו ניכר שיורד מן השמים. ונביעו דאורייתא היינו שניכר שהוא מן השמים מתו"שבכ כתו"שבעפ של משרע"ה הלכה למשה מסיני. והתורה ג"כ המכוון על תו"שבעפ והוא נגד כ"ע שהוא טלא דעתיקא. וחשב ר"י התורה בתחלה ומייתי מדכתיב ויתן אל משה. שאז הי' עוד קודם הקלקול והי' נכלל בהלוחות ראשונות כל תו"שבעפ וזה ניתן למשה רבינו במתנה ונהג בה טובת עין ונתנה לישראל

כמ"ש (נדרים לח.) וזה כנגד הדעת שהוא פנימיות מכ"ע שהוא מדתו וחלק תו"שבעפ של משרע"ה והוא הלמ"מ שהשיג הוא בפלפולו ונתנם לישראל כהלכתא בלא טעמא שאין כח להשיג הטעם על הלכה למשה מסיני כמ"ש (רש"י גיטין יד ד"ה כהילכתא) וז"ש בגמ' שם פלפולא בעלמא. והיינו מה שהשיג ההלכות ע"י פלפולו זה ניתן למשה ונתנם לישראל הלכה למשה מסיני ונקרא כן ע"י שידע מפורש שהוא מסיני כמו תו"שבכ. והוא ע"י מדתו הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. וזה שחשב ר"י הג' דברים שהוא כח התו"שבעפ שניתן לישראל. ואח"כ הוסיפו כל א' עוד דבר א' והם ששה דברים נגד ו' מדות תחתוניות וכולם נתנו מתנה לישראל שהם כנס"י כנגד מדת מלכות. וכן ענין השבת מתנה טובה היינו מה שנתן לישראל הכח להכניס קדושה לשבת. וכמ"שנ זכור את יום השבת לקדשו שמור לקדשו. והוא ע"י מה שנתן קדושה לישראל ועי"כ יש בהם כח להכניס קדושה למועדים וכמ"ש במדרש (שמו"ר פ' טו) ואם כלי חול כשמתמלא מן הקדש מתקדשת ישראל שהם קדושים ומקדשים את החודש עאכ"ו. וכן הקדושה שישראל מכניסין לשבת שלזה נקרא ג"כ מקרא קדש הוא ע"י הקדושה שנתן בהם השי"ת. וז"שנ לדעת כי אני ה' מקדישכם מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה והיינו הקדושה דקביעא וקיימא מהשי"ת ואני מבקש ליתנה לישראל שיהי' הכח בישראל להכניס קדושה לשבת ובמה מקדשו מבאכל ובמשתה ובכסות נקיה כמ"ש (מ"ר נשא פ"י):

## פרק י

**יום** מנוחה וקדושה לעמך נתת. בגמ' מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה כו' ואמרנו שהמתנה טובה היא מה שנתן השי"ת הכח לישראל להכניס קדושה לשבת ע"י שנתן בהם קדושה. אך לפ"ז אינו מדוקדק לשון הגמ' ושבת שמה. ויתכן דקאי על המנוחה שנתן לישראל שיהי' נייחא בלב. וז"ש ושבת שמה לשון נייחא ומנוחה והוא עפמ"ש (בזוה"ק ח"א מח ב) דדרש ביום הניח לך ה' מעצבך וגו' על יום השבת. והוא מדכתיב ביום הניח ולא כתיב בהניח ומזה דרש דקאי על יום השבת שהוא יום מנוחה. ולא יצוייר שישכח כל צערו אף שהוא עוד בעבודה קשה. רק כשהשי"ת נותן המנוחה בלב במתנה כמו שהוא שבת מכל מלאכתו. שהי' לו נייחא בשבת מכל הבריאה אף ממה שהוא היפך הטוב כמו שדרש ב"ר עה"פ וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. כן נותן בלב ישראל הנייחא מכל ההיפך ג"כ. ולפעמים יצויר שע"י שאוכל ושותה ומתענג בשבת וקובע סעודתו על היין כמ"ש (ברכות מב.) ישתה וישכח רישו וכל הצער שלו. וע"ז אמר הכ' לדעת כי אני ה' מקדישכם. מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל. והיינו שהנייחא יהי' ע"י שניתן בהם קדושה שמכירין שהכל מהשי"ת

והוא צופה לטובה תמיד. ועי"ז יש לו נייחא מכל צער מעצבך ורגזך היינו מעצב היצה"ר כמו שנדרש (תמורה טוז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני היצה"ר מלשנות כו'. ורוגז היצה"ר שצריך להרגיז עליו היצ"ט (ברכות ה.) ומן העבודה הקשה אשר עובד בך שאף שהוא עוד בתוך העבודה הקשה אעפ"כ יהי' לו נייחא מחמת שמכיר שהוא מהשי"ת והוא לטובה. וז"ש בברכות מעין ז' ומניח בקדושה לעם מדושני ענג שהנייחא ע"י הקדושה שנותן בלב ישראל. ובברכת ק"ש שבח יקר וגדולה וכבוד יתנו לאל מלך יוצר כל שע"ז יתנו שבח מיוחד שהוא יוצר כל שמורה על היפך מהטוב כמו שתקנו במקום ובורא רע וקרינן הכל. המנחיל מנוחה לעמו ישראל בקדושתו ביום שבת קדש שנותן המנוחה ע"י הקדושה שמופיע בלב ישראל ולא ע"י יין וכדומה. וזה נותן לישראל בנחלה וירושה שאין לה הפסק (ב"ב קכט:) וז"ש לקידוש ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו כו' הנחלתנו שהנייחא הנחיל לישראל ע"י האהבה ורצון. שיש לישראל נייחא בכל העובר עליו שיודע ומכיר שהכל מהשי"ת הצופה לטובה וכאב את בן ירצה. וכן בתפלה לישראל עמך נתתו באהבה לזרע יעקב. שע"י קדושת יעקב זכו לנחלה שאין לה הפסק שמדתו אמת ליעקב ושפת אמת תכון לעד. וביו"ט אומרים ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו. דשמחה יכול להיות של הוללות ורק כיון שהשי"ת נותן השמחה וששון בלב בנחלה שאין לה הפסק עי"ז השמחה הוא בקדושה שמחו בה' ישמח ישראל בעושיו. וכמו שאמרנו במש"נ והיית אך שמח שהוא הבטחה שיהי' השמחה בקדושה בצמצום אך לשון מיעוט שלא יהי' שמחה של הוללות. ובתפלה דרחמי נינהו מבקשים והנחילנו ה' א' באהבה וברצון שבת קדשך. אף דבקידוש נותנים הודאה על העבר ושבת קדשך באהבה וברצון הנחילנו הנחלתנו. ולמה מבקשים ע"ז בשלמא בענין קדושה דאמרינן בקידושא אשר קדשנו דצלותא קדשנו במצותיך מ"ט דרחמי נינהו כמ"ש בגמ' (פסחים קיז:) לא קשיא דבקדושה יש הרבה מדריגות כמ"ש (חולין ז.) ישראל קדושים הן. ומ"מ רבי נקרא רבינו הקדוש (שבת קיח.) שהי' קודש קדשים. ומ"מ אמר רבי על ר' יוסי שהוא כחולי חולין לקדשי קדשים לגבי דר"י כמ"ש (ירוש' סוף פ"ו דגיטין) ע"כ יתכן להתפלל על קדושה אף שמודים על העבר אש קדשנו. אבל להתפלל והנחילנו ה' אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך אחר שכבר נותנים הודאה על העבר הנחילנו הנחלתנו אינו מובן. אך באמת גם בהנייחא שיש לישראל יש הרבה מדריגות. וכל א' כפי מה שזוכה מרגיש המנוחה והנייחא בלב בשבת וע"ז מתפללין והנחילנו כו' אבל מ"מ כל א' מישראל זוכה לנייחא בשבת וזה המתנה טובה ושבת שמה. וע"ז מודים בקידוש וזהו יום מנוחה וקדושה לעמך נתת במתנה שיהי' המנוה בקדושה ע"י קדושת השבת וחושבים כל מיני מנוחה בתפלה

שכנגד יעקב אע"ה שהוא זכה לעיקר המנוחה שכ' בו שמירת שבת ויחן (כמ"ש בב"ר) מנוחת אהבה ונדבה כאמור. מנוחת אמת ואמונה עפמ"ש (זח"ג רל א) איהו אמת ואיהי אמונה שיעקב אע"ה הכיר היחוד במדת אמת אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא שהוא מרכבה לשם הוי' שמורה ע"ז הי' הוה ויהי'. ובניו כנס"י בעוה"ז זוכין רק ע"י שם אדני וזכין להמנוחה ע"י אמונה מנוחה שלימה שאתה רוצה בה שיהי' המנוחה בקדושתו כמ"ש יכירו בניך וידעו כי מאתך הוא מנוחתם וכמ"ש המנחיל לעמו ישראל בקדושתו וגו' ועל מנוחתם יקדישו כמ"ש שבח קר כו' וכמו שאמרנו. ואח"כ מתפללין והנחילנו ה' אלהינו כו' וינוחו בס כו' על מדריגת המנוחה להרגיש בכל פעם נייחא יותר שיש בזה הרבה מדרגית כאמור:

## פרק יא

**גם** כי אלך וגו' לא אירא רע כי אתה עמדי זה שאמר הכ' בהפטרה כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך כי תלך במו אש לא תכוה וגו'. ויש להבין וכי מי עובר במים ובאש וכשעברו ישראל בים ובירדן עברו בנס ביבשה. וכן חמו"ע הושלכו לאש ולא הלכו באש. אך הכתוב מרמז על ב' הקליפות עשו וישמעאל שהם שרשי כל ע' הקליפות. וכנגד מים חסדים דקדושה יש לעמות זה קליפת ישמעאל שהוא אבהת וחמדת עוה"ז מים הזדונים. וכנגד אש גבורת דקדושה הוא לעמות זה קליפת עשו שהוא הקנאה ורציחה. וע"ז אמר הנביא שהשם יתברך יעזור לישראל מן ב' הקליפות שלא ישטפוך מים הזידונים ולא תבער בך אש של עשו. ואמר הכ' כי אני ה' אלהיך וגו' מושיעך עדמ"ש במדרש (וי"ר פ' כ"א) ישעי ביוהכ"פ שהוא מחילת עונות לתקן העבר אחר שקלקל. נתתי כפרך מצרים אמר לשון עבר דקאי על גלות מצרים שמה שנתן השם יתברך בלב פרעה ועמו לרדוף אחרי ישראל אף שכבר שלחום יובקשו מהם שיצאו. הי' מפני שהי' עוד קטרוג על ישראל כמו שנאמר במכילתא והמים להם חמה כתיב חסר שנתמלא עליהם חימה. ובמדרש (שמו"ר פ' כא) שהיה קטרוג עליהם בים הללו כו'. ולזה נתן השם יתברך בלב פרעה שירדפו אחרי ישראל והיה המשפט שנטבעו בים מפני שבירר השם יתברך שכל מה שיש טענות על ישראל הוא רק על ידי הרע שנמצא במצרים. ומזה הכניסו השאור שבעיסה בלב ישראל ג"כ וזש"נ נתתי כפרך מצרים ואחר כך אמר הכ' כוש וסבא תחתיך נראה שמרמז על מלחמת זרח הכושי על אסא (ד"ה ב יד) שהוזכר שם חיל אלף אלפים ולא מצינו חיל כבד כזה. וכבר אמרנו שכח אומה למלחמה הוא רק על ידי שיש להם טענה וקטרוג ח"ו שנמצא גם בישראל מעין קליפה שלהם ועי"ז מתגברין. וקלפית כוש הוא פגם הברית שבא מחם ששימש בתיבה (סנהדרין קח:) ולקה בעורו וזה

הי' פגם הברית כיון שנאסר להם בתיבה וכן יש מ"ד רבעו. וכוש בכורו של חם וסבא בכורו של כוש וכמו שבקדושה הוא שורש הקדושה בבכורות ישראל. כן בהם עיקר הזוהמא בבכורות ולזה כוש וסבא שורש קליפת פגם הברית. ומסתמא הי' אז טענה על ישראל בענין זה והתעוררו להלחם בישראל והתפלל אסא עזרינו ה' אלהינו כי עליך נשענו ובשמך באנו וגו' ואז נהרגו הם במגיפה והיו כופר לישראל שבירר השם יתברך שמהקליפה שנמצא בהם נכנס השאור שבעיסה בלב ישראל וזש"נ כוש וסבא תחתיך. ואמר מאשר יקרת בעיני נכבדת ואי' (זוה"ח בלק) יקר מבעי לי' כו' מהו יקרת מכלל דאיהו מגרמי' אתיקר כו' ואני אהבתיך דהא לית רחימו לקוב"ה בהדי ב"נ בעלמא אלא למאן דתב מחוביה כו' אבל מה אעביד דהא יהית רשו כו' ואתן אדם תחתיך א"ת אדם אלא אדום וכן דרש ולאומים על עשו עדמש"נ ולאום מלאום יאמץ. וזה נאמר בעתיד שכן מכין השם יתברך לכל בעל תשובה כופר נפש מה שיש כנגדו בקליפה כענין מ"ש האריז"ל במ"ש נוטל חלקו וחלק חבירו כו' והיינו מי שהוא כנגדו שיש בו ניצוץ טוב הנוגע לנפשו. וזה שנאמר כי תעבור במים אתך אני וגו' כי תלך במו אש לא תכוה ולא כתיב אתך אני והוא שמקליפת עשו שהיא הרציחה והכעס לא יושאר מאומה לעתיד כמו שנאמר ולא יהיה שריד לבית עשו. ואמר הכ' לא תכוה ולהבה לא תבער בך על פי מה שנאמר ובית יוסף להבה ובית עשו לקש. לא תבער בך אבל ישרפו את עשו וכמו שנאמר כי הנה היום בא בוער כתנור והיו וגו' קש וליהט אותם היום הבא וגו' אשר לא יעזוב להם שורש וענף וזה לא יהיה שריד לבית עשו. והיצה"ר שלהם הוא אש של גיהנם ומלהטת אותם כמו שנאמר במדרש אש שיוצאה מגופן של רשעים ומלהטת אותם מ"ט דכתיב רוחכם אש תאכלכם. והיא אש היצה"ר. וזה לא תבער בך אבל יבער בהם. משא"כ נגד קליפת ישמעאל דאי' בזוה"ק (ח"ח קלח א) איצטריך יצה"ר לעולם כו' דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתתא לא ליהוי. ואף לעתיד יושאר יצר וחשק זה רק דאתלבן מרשעוי ע"ז אמר כי תעבור במים אתך אני שהשי"ת יברר שיהיה החשק לחמידו דאורייתא. ובנהרות לא ישטפוך המים הזדונים רק שעי"ז יזכה לד"ת. וכן דוד המע"ה שנכתב עליו שפגם בענין זה שתלו בו כדי להורות תשובה שאם חטא יחיד כו' (ע"ז ה.) אמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע. והיינו פגם זה שנקרא רע בזוה"ק (ח"א ריט ע"ב) וגמב' (נדה יג.) כי אתה עמדי כענין מש"נ כי תעבור במים אתך אני. שבטך ומשענתך המה ינחמוני והוא מה שמצינו (סנהדרין קז.) קבל עליך יסורין וזהו שבטך שמרים השבט. ומשענתך שנעשה מזה משענת שנדרש על ד"ת כמו שנאמר (חגיגה יד.) המה ינחמוני ויהיה התועלת מזה ושבתי בבית ה' לאורך ימים שזה היה כל בקשתו שבתי בבית ה' כל ימי חיי שבשבת

כל ישראל יושבין בבית ה' בהיכלא דמלכא. וע"ז א' אחת שאלתי וגו' שבתי בבית ה' כל ימי חיי. וע"ז אמר כי אתה עמדי שיהי' נעשה מהיצה"ר חמידו דאורייתא ושבתי בבית ה' לאורך ימים:

## פרק יב

**יצוה** צור חסדו כו' מארבע רוחות עדיו להקבץ. בהפטורה נאמר אל תירא כי אתך אני ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך אומר לצפון תני ולתימן אל תכלא וגו' חשב כל הד' רוחות. שבקדושה הם נגד ד' רגלי המרכבה שהם ג' אבות ודהמע"ה שהוא רגל ד' שבמרכבה כמו שנאמר בזוה"ק (ח"א רמח ב) וכנגד זה יש בקליפה ג' קליפות הקנאה והתאוה והכבוד. וקדושת האבות הם נגד ג' קליפות אלו דאברהם אע"ה מדתו חסד ואהבת הבריות והוא נגד קליפת עשו שהוא הקנאה ורציחה והוא שונא הבריות כמו שנאמר (ב"ר פ' סג) שנאת דמו של אדם בגופו. ויצחק אע"ה מדתו פחד יצחק נגד קליפת ישמעאל שהיא תאוה וחמדות זרות. ויעקב אע"ה הבריח התכון שכולל קדושת אברהם ויצחק והוא כנגד קלי' עמלק שהוא קליפת כלב כמו שנאמר בזוה"ק (ח"ב סה ב) שהוא פנימיות משור וחמור קלי' עשו וישמעאל ופנימיות משור וחמור ו' מ"ו גימ' כלב והוא כלב נובח כלבין דחציפין שביציאת מצרים שמעו עמים ירגזון והוא עמד להלחם נגדם ולא הביט על כל זה. וקליפת עמלק קליפת הגאוה וכ"ה מפורש במדרש (נשא פ' י) גאות אדם תשפילנו זה עמלק כו' וכנגדו יעקב אע"ה שהי' שפל בעיניו כש"נ מי יקום יעקב כי קטן הוא ואמר על עצמו מאין יבוא עזרי כמו שנאמר (ב"ר ר"פ ויצא). ועוד יש קליפה רביעית והוא מינות וכנגדה גומ"ג שהוא יקבץ מכל ע' אומות גימי' גו"ג ומגו"ג והוא בא על ה' ועל משיחו שכל האומות אמרו בגמ' (סוף מנחות) דקרו ליה אלהא דאלהא. והוא יקבץ כל האומות על ה' ועל משיחו והוא יעמוד בסוף כשיבוא כבר משיח. וכנגדו בקדושה דהמע"ה ומשיח שיהי' דוד בעצמו שהוא מרכבה למדת מלכות איהי אמונה והם כנגד ד' רוחות העולם. ושבת דאי' בזוה"ק (ח"ב רד א) שבת ש' רזא דג' אבהן כו' נגד ג' קדושות שבת שהם קדושת ג' הסעודות. ובסעודה ג' שכנגד יעקב אע"ה זוכין ישראל לקדושת יעקב אע"ה ואחר כך במוצאי שבת הוא ליל ראשון דכ' ביה ורוח אלהים מרחפת על פני המים ובב"ר זה רוחו של מלך המשיח המים בזכות התשובה שנמשלה למים. ודוד הגבר שהקים עולה של תשובה (מו"ק טז:) ומשיח יהיה יחיד ששב שמוחלין לכל העולם כולו בשבילו (יומא פו:) שהוא יכניס הרהור תשובה בכל העולם בכלל ישראל. ובמוצאי שבת קודש הוא סעודתא דדוד מלכא משיחא ואז יהיה גמר התיקון מכל הפגם מקליפת עשו וישמעאל הכוללים כל הקליפות ונשא השעיר עליו את כל עונותם עונות

תם כמו שנאמר (ב"ר פ' ס"ה) ולכן אומרים בסעודה ג' יצוה צור חסדו קהלותיו לקבץ מארבע רוחות עדיו להקבץ. ועל שמירת שבת מיד בן דוד בא כמו שנאמר (שמו"ר פ' כה) שנאמר היום אם בקולו תשמעו ושבת שקולה כנגד כל המצות:

## פרק יג

**ואני** תפלתי לך ה' עת רצון. הורה לנו דוד המע"ה כשנתפלל בעת רצון על מה נתפלל. שיהיה התפלה אלהים ברב חסדך שמאחר שנוכל לפעול רב חסד בעת רצון. מבקשים אנו שיהיה ברוב החסד שישפיע לנו גם מדת צמצום שע"ז מורה שם אלהים פחד יצחק. היינו שלא יזיק החסד לעבודת השם יתברך כמו שהתפלל שלמה המע"ה ריש ועושר אל תתן לי פן אשבע וכחשתי. וכן הורו לנו חז"ל (ב"ב כה:) שהרוצה שיעשיר יצפין שמי שרוצה בעושר ושלא יזיק לו העושר לעבודת השם יתברך יחזיק במדת היראה פחד יצחק וזהו יצפין צד צפון בחי' גבורה ומצפון זהב יאתה. ענני באמת ישעך שיהיה הישועה ע"ד אמת ושפת אמת תכון לעד שיהיה לעלמי עד לעולם שכולו ארוך. אבל כל שאין בו דבר אמת עד ארגיעה לשון שקר כי כל חיי עוה"ז נקרא עד ארגיעה. ולכן אומרים פסוק זה במנחה בשבת דאי' בזוה"ק דרעוא דרעוין אשתכח בי' ויכולין לפעול כל הטובות רב חסד. ועל זה אנו מתפללין אלהים ברב חסדך כנז"ל. ובברכות כתיב ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך ואומרים בשם רבינו ר' בינם זצלה"ה והשיגוך במקומך היינו שלא תשתנה על ידי הטובות והחסדים והברכות והוא שיהיה אלהים ברב חסדך שלא ישכחו כי ה' אלהיך הנותן לך כח לעשות חיל. וכן מתפללין בצלותא דרב אחר עשר לשונות של חיים חיים שתמלא לנו את כל משאלות לבינו לטובה שכן מצינו במ"ר (במדבר פ"א) שבישראל אין אומר כן רק ככל דרכיו אשר תדע את לבבו אם היה ראוי לו היה נותן לו כו'. והיינו ג"כ שלא יזיק לו הטובה שמבקש. ובשבת מצינו (שבת קיח:) במענג את השבת שנותנין לו משאלות לבו ולא נזכר לטובה. והטעם שבשבת כל מה שישראל מבקש הוא הכל לטובה ולא יזיק לו. וזה דאי' (תנחומא פ' זו) דאין מתענין בע"ש דכבוד שבת עדיף מאלך תעניות. דכבוד שבת דאורייתא ותענית דרבנן ואתי כבוד שבת ודחי עיי"ש. ולכאורה טעם הב' מספיק שכבוד שבת דאורייתא דחי תענית דרבנן. אך מפני שהקדים דעיקר תענית סליחות ורחמים הוא ואתי לאימנועי מכבוד שבת וא"כ מה מועיל דכבוד שבת דאורייתא הא בעינן סליחות ורחמים. וע"ז אמר דכבוד שבת עדיף מאלך תעניות ועל ידי כבוד שבת יוכל להשיג כל משאלות לבו ושיהיה הכל לטובה וא"צ עוד לסליחות ורחמים ולמה ליה לא מנועי מכבוד שבת דאורייתא וממילא אתי כבוד שבת דאורייתא ודחי תענית דרבנן. ובהיפך בהתוכחות כתיב ג"כ והשיגוך. ונראה ג"כ

ע"ד הנזכר שלא ישתנה ממקומו עי"ז ע"ד מ"ש (עירובין מא:) שיש ג' דברים המעבירין את האדם ע"ד קונו וכיון שהשם יתברך שולח יסורין רק לטובתינו כמש"נ כאשר ייסר איש את בנו וגו' אינו שולח יסורין שיעבירו אותו ע"ד קונו רק שע"י היסורין יזכה לחיי עד כמו שנאמר ודרך חחים תוכחת מוסר (עי' ברכות ה:) וכן שבטך ומשענתך המה ינחמוני:

## פרק יד

**גם** כי אלך וגו' לא אירא דע כי אתה עמדי. מתחלת המזמור עד כאן מדבר בלשון נסתר בנאות דשא ירביצני. ינהלני. ינחני. וכאן מתחיל לדבר בלשון נוכח כי אתה עמדי. שבטך ומשענתך. תערוך. דשנת. והיינו שהיה דוד המע"ה בטוח בנפשו שאם יטעה מה יתקן תיכף כמו שנאמר (ברכות יט.) אם ראית ת"ח שעבר עבירה אל תהרהר אחריו דודאי עשה תשובה. ואז יתקן שיוכל להכיר מעשה הבורא ית"ש ויוכל לדבר לנוכח ויהיה טוב יותר מקודם כמו שנאמר (שם לד:) במקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין. וההסתר הוא רק לעשותו טוב מאד כמו שנאמר (תנחומא פ' זו) אתה אומר שהוא רע מי יוכל לעשותו טוב. אמה הקדוש ברוך הוא הרבה דברים מרים בראתי ואתם ממתקין אוצו תורמוס חרדל צלף. והיינו שהבע"ת משכין ליה בחילא יתיר בשעתא חדא וברגעא חדא אתדביק בי' בקוב"ה מה שמצינו באברהם זקן בא בימים ולא עאל באינון יומין עלאין עד דסיב כמו שנאמר בזוה"ק (ח"א קכט ב) וזה כי אתה עמדי. והיה דהמע"ה בטוח שאם יארע לו מה יהיה רק שיתעה כדי להמתיקו ולעשותו טוב מאד. כי כל מעשה בראשית צריך תיקון כמו שנאמר (תנחומא תזריע) איזו מעשה משובח מעשה בו"ד שמא חטה אוכל והאדם עושה ע"י פעולותיו גלוסקאות יפות. ואי' במדרש (ב"ר פ' זו) מתחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה מעשיהן של רשעים ומעשיהן של צדיקים כו' אבל איני יודע באיזהו מהן חפץ כו' כיון דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב הוי במעשיהן של צדיקים חפץ כו' ויש להבין איך אפשר להסתפק שהשי"ת רוצה במעשיהן של רשעים. אבל באמת לא כתיב ברשעים רק במעשיהן של רשעים וכשיתוקנו על ידי תשובה מאהבה שזדונות נעשות כזכיות כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא כמו שנאמר (שבת עז:) ובזוה"ק (ח"ב קפד א') לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית כו' ובמאמר ראשון נזכר החושך דישת חשך סתרו דמאמר ראשון נגד כ"ע שהוא שכל הנעלם מכל רעיון ומזה יוכל האדם לתעות ח"ו מבלי ראות ומבלי דעת כיון שא"ל שום תפיסה והשגה. ואח"כ כשמתקן הוא טוב מאד. וזה שכ' ומשלג אלבין. ושמה תאמר שהשם יתברך בוחר בזה שיוציא אור מתוך החושך. ע"ז אמר במדרש הוי אומר שהשם יתברך חפץ במעשיהן של צדיקים וכמו שנאמר (בתנחומא פ' זו) אשר עשה אלהים את

האדם ישר לא ברא הקב"ה שנקרא צדיק וישר את האדם בצלמו אלא שיהיה צדיק וישר כמוהו. ולמה ברא הקב"ה את היצה"ר אלא כדי למתקו ולהתגבר עליו וכמו שנאמר בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר רע. ועל ידי שבת דכתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר יום הששי וגו' נעשה הכל טוב מאד כמו שנדרש (ב"ר פ"ט) על כל ההיפוך מהטוב שיהיה ג"כ טוב מאד. שבטך ומשענתך המה ינחמוני היינו על ידי ד"ת שקרוים משענת כמו שנאמר בגמ' (חגיגה יד.) משען אלו בעלי מקרא משענה אלו בעלי משנה כו' תערוך לפני שלחן היינו ג"כ בד"ת ע"ד שמצינו (קידושין מו.) הרי שלחן והרי בשר והרי סכין ואין לנו לאכול. והיינו שמשנה שנויה וא"י לפרש. וכן נקראו הפסקי הלכות שולחן ערוך. ולבעל תשובה פותח השם יתברך הד"ת שיאירו לו דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. דעל ידי ההסתר גרם להיות טוב מאד. כי אתה עמדי שיוכל לדבר לנוכח. ומ"מ ביקש דוד המע"ה אך טוב וחסד ירדפוני חזר לדבר בלשון נסתר ושבתי בבית ה' לארך ימים וכמו שנאמר במדרש שהשם יתברך חפץ במעשיהן של צדיקים כי ה' אלהים עשה את האדם ישר להיות צדיק וישר כמוהו רק ברא מעשיהן של רשעים היינו ההסתר ישת חשך סתרו שאם יתעה האדם בחושך יכול להאיר לו מתוך החשך ולמתק המר והרע. ומ"מ טוב יותר אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבתי בבית ה' לארך ימים:

## פרק טו

**שהשלום** שלו ישים עלינו ברכה ושלום. כתיב יוצר אור ובורא חשך עושה שלום ובורא רע אני ה' עושה כל אלה. והנה היפך אור הוא חושך והיפכו של רע הוא טוב והול"ל עושה טוב ומה הלשון עושה שלום ובורא רע. גם לא מצינו בבריאת מע"ב בריאת רע. דחשך נזכר עכ"פ במאמר בראשית אבל רע לא נזכר וכן הקשה רבינו ר' בער זצוקללה"ה ברמזי תורה שלא נזכר במע"ב רק טוב וטוב מאד עד מעשה החטא דכתיב עץ הדעת טוב ורע. ואנשי כנה"ג תקנו עושה שלום ובורא את הכל כמו שנאמר (ברכות יא:) אך הענין הוא דבמאמר ראשון בראשית נמי מאמר הוא כמו שנאמר (ר"ה ל"ב.) כתיב תהו ובוהו וחושך על פני תהום (ובמדרש ב"ר) אלו מעשיהן של רשעים. והיינו דכתיב ישת חשך סתרו שמאמר ראשון כנגד כ"ע שהוא נעלם מכל רעיון. ובזה יוכל האדם לתעות כיון שהוא בחשך. אך ישראל עלו במחשבה בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. וכשתועה מה מתקן תיכף באור. ומאמר יהי אור נגד מדת חכמה. וידוע דנפש רוח ונשמה משכנם במוח לב וכבד. והנשמה שבמוח אינה נפגמת כלל כמו שנאמר נשמה שנתת בי טהורה היא וכשפוגם מסתלקת הנשמה. ואח"כ מאמר ג' ויהי מבדיל בין מים

למים נגד מדת בינה לבא. וכן באדם הרוח שבלב שם יש ב' חללי הלב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו וזה עיקר המלחמה כמו שנאמר (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצ"ט יצה"ר. וכיון שהתחיל מחלוקת לא נאמר בו כי טוב ביום ב' מפני שנברא בו אור של גיהנם (פסחים נד.) דגיהנם נברא קודם שנברא העולם רק אש של גיהנם נברא בשניוכתיב ואשם לא תכבה ולא כתיב ואש של גיהנם רק ואשם והיינו נורא דיצה"ר שהוא אש כמו שנאמר (קידושין פא.) נפיק מיני' כי עמודא דנורא א"ל חזי דאת נורא. וכן מצינו (יומא סט:) נפיק אתא כי גוריא דנורא מבית קה"ק א"ל נביא היינו יצרא כו' זאת הרשעה. ואי' (ב"ר פ' זו) לא יום ולא גיהנם אלא אש יוצאה מגופן של רשעים ומלהטתו שנא' רוחכם אש תאכלכם וכיון שלא נזכר בבריאת היצה"ר טוב הוא רע כמו שנאמר (שבת קמט:) כל שחבירו כו' דכתיב גם ענוש לצדיק לא טוב ואין לא טוב אלא רע וכתיב לא יגורך רע וכמו שנאמר (סוכה נב.) הקב"ה קראו רע. וזה שנאמר וברא רע שברא יצה"ר שנקרא רע. וכנגד זה אמרו (חגיגה טו.) ברא צדיקים ברא רשעים ברא ג"ע ברא גיהנם לא אמר כאן מעשיהן של רשעים רק רשעים שע"י בריאת היצה"ר יוכל לטעות במעשה רשע ממש. אך מצד השם יתברך המשל ופחד עמו ודרשו בזוה"ק (ח"ג יב ע"ב) המשל דא מיכאל ופחד דא גבריאל דא יסודא דילי' ממיא ודא יסודא דילי' מאשא וקוב"ה עביד שלמא ביניהו כו' רק מצד האדם הוא עיקר המחלוקת והוא היפך של השלום וזהו עושה שלום ובורא רע. ובזה לא נזכר כי טוב כיון שהתחיל המלחמה והמחלוקת ואמרו (ב"ר פ' זו) ומה מחלוקת שהוא לקיומו של עולם לא נאמר בהן כי טוב שנברא רקיע להבדיל בין שמים לארץ והיינו בין גוף להנפש דהגוף נקרא ארץ כמו שנאמר (סנהדרין צא:) יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ וגו' זו הגוף. אבל מצד השם יתברך הכל אחד עושה שלום במרומיו. והרע לא נברא רק כדי למתקו וכמו שנאמר (בתנחומא פ' זו). ובזוה"ק (בתוס' לפ' בלק רו ע"ב) פתח ר"א מאשר יקרת בעיני נכבדת כו' דכל ב"נ דאיהו בחובא קמי קוב"ה איהו מזלזלא כו' ובתר דאימלך ותב מחוביה השתא איהו דאתיקר מגרמיה וקב"ה קארי עליה מאשר יקרת בעיני נכבדת כו' והיינו שאחר כך על ידי תשובה הוא נעשה טוב מאד. וכמשל הבעל שם טוב מהבן מלך שנפדה משבי' שהוא חשוב יותר לפני המלך מהבן היושב אצלו תדיר וכמו שאמרו (ברכות לד:) לרחוק והדר לקרוב ואני אהבתיך דלית לי' רחימו לקב"ה בהדי ב"נ בהאי עלמא אלא במאן דתב מחוביה וע"ד אני אהבתיך. והיינו משום דמשכין לי' בחילא יתיר כמו שנאמר (זח"א קכט ע"ב) וע"ז אמרו עושה שלום ובורא רע. והוא המחלוקת שהוא לקיומו של עולם וישובו שנברא ביום ב'. ובתר דתב מחוביה עושה אותו טוב כמו שנאמר בתנחומא שברא הרע למתקו. וע"ז

אמרו (פסחים נד) אע"פ שלא נאמר בו כי טוב חזר וכללו בששי שנאמר וירא וגו' כל אשר עשה והנה טוב מאד. שמכל ההיפך יוצמח שיהי' טוב מאד וכמו שנאמר בזוה"ק (ח"ב קפד ע"א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא כו' וזה שתקנו אנכה"ג ובורא את הכל לישנא מעליא דכל רומז על ההיפך מהטוב. ובשבת דאי' כל המענג את השבת נותין לו משאלות לבו (שבת קיח.) ולא אמר לטובה מפני שכל משאלותיו של אדם בשבת לטובה דכבוד שבת עדיף מאלף תעניות (תנחומא פ' זו) וז"ש בגמ' (שבת קיח.) כל המשמר שבת כהלכתו אפי' עוע"ז כדור אנוש מוחלין לו והרי חשבו (יומא פו.) ד' חלוקי כפרה וחמורות שתשובה ויו"כ תולין ויסורין ממרקין. ועוע"ז כדור אנוש יש בו חילול השם שרק מיתה ממרקת. רק על ידי שמענג השבת לש"ש עדיף מאלף תעניות. ובתיקוני תשובה נזכרו תעניות לכל חטא והוא להגן מהיסורין ע"י שמקבל ע"ע יסורין וכ' סדר תעניות ומספרם לכל חטא. ועל ידי כדוב שבת מתקן הכל ומוחלין לו אפי' עובד ע"ז כדור אנוש ונותנין לו כל משאלות לבו. שהכל לטובה. ולכן ביציאת שבת אנו מתפללין ישים עלינו ברכה ושלום:

**למוצש"ק אחר הבדלה**

**קודם** הבדלה אנו אומרים פסוקים של ישועות ובהם ו' פעמים לשון ישועה והששי כוס ישועות אשא המרמז לישועה כפולה שנכלל בו שביעית וכמו שמרמז במדרש (ב"ר פ' פח) בחלומו של שר המשקים שנזכר ד' פעמים כוס ונגדם השי"ת משקה את ישראל ד' כוסות לעת"ל ומונה שם כוס ישועות אשא לשנים. והשבעה ישועות המה כענין ז' ימי החגג שאנו שואגים בכל יום הושענא וביום השביעי נקרא הושענא רבה ואז הוא זמן ניסוך המים שנא' ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה והיינו בחי' מים עליונים הנקראים מעיני הישועה דמים התחתונים נקרא התושקה והציפוי לישועה בתשובה ובתפלה מצד אתעדל"ת כש"נ שפכי כמים לבך וגו' והוא בזמן מ' יום האחרונים שנשלמו ביוה"כ ובשבעת ימי החג זמן ניסוך המים שהוא השפעת הקדושה מלעילא בכל ז' המדות הק' שיהי' מוצאם ממקור מעיני הישועה וכמו"כ בכל ז' ימי השבוע מופיע קדושת יום השבת על ששת ימי המעשה לקדש המדות שיהיו בקדושה וע"ז אנו מזכירים בצאת יו הבת הששה פעמים ישועה ונכללים בה שבעה כדי שיכללו כל ו' ימי המעשה בקדושת שבת העבר לטהר ולקדש המדות שיהיו ממעיני הישועה. ויום ראשון של שבת שהוא כנגד בחי' כסד שבקדושה צריך ישועה להיות נשמר מההיפוך שהוא זה לעומת זה שהם הז' שמות של יצה"ר הנזכר בדחז"ל (סוכה נב.) זלעו"ז כנגד שבע מדות שבקדושה והשם הראשון שלו שקראו הקב"ה רע הוא היצר של תאוה שנקרא רע כנגד בחי' אבהת

חסד של הקדושה וכמו"כ בכל השבע מדות נצרך ישועה להיות נשמר מבחי' ההיפך המנגד להקדושה זלעו"ז וזהו כל ענינו של אדם בעוה"ז להיות תמיד מצפה לישועה וכמו שנאמר (שבת לא.) שלעתיד שואלים להאדם צפית לישועה ועיקר העצה הוא ע"י קביעות עתים לתושבע"פ. ובפרט בלילות הארוכים שבתקופת טבת דלא איברי לילה אלא לגירסא כמו שנאמר (עירובין סה. ובתוס') והסדר אחר שאלת צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר. ועיקר המכוון על תושבע"פ שהו' שאלות נגד ו' סדרי משנה שנדרשו בפ' והי' אמונת וגו'. ונגד ישועות הוא השאלה צפית לישועה ונגד תיבת חכמת הוא פלפלת בחכמה. ודעת מרמז על הבנת דבר מתוך דבר כי זהו בחי' דעת כשמחבר חכמה שבמוחו עם בינת הלב כידוע:

## לראש חודש מכי"ק

**קידוש** החודש היא מצוה ראשונה שניתנה לישראל במצרים ולא נאמרה להם רק למשה ואהרן ולא אמר שיאמרו זה לישראל אבל מ"מ החודש הזה לכם ר"ל לכל ישראל וכמו שנאמר במ"ר (שם פ' טו) ראש חודש לכם כו' רק הקידוש נמסר לגדולי ישראל לבד ואם גדול הדור בחו"ל שלא הניח כמותו בא"י מקדש וקובע שם כמו שנאמר בר"ע (ברכות סג.) ועכשיו קובעין ע"פ הקידוש של הלל האחרון כידוע. והיינו כמו שנאמר במדרש שם כי השם יתברך לא רצה לקדש דמקדש לעצמו רק הוא מקדש לישראל ועל ידי שהם קדושים מה שהם מקדשי הוא מקודש כמו כלי חול שמכניס לתוכו קדש. וע"כ הם מקדשים אותו כמו שנאמר והייתם לי קדושים כי קדוש אני ע"ש במתנות כהונה דחוק. ונראה דר"ל דע"י שאתם קדושים עי"ז אני קדוש ועד"ז כתבו לפרש מ"ש קדושתי למעלה מקדושתכם שעל ידי קדושתכם אני קדוש מלמעלה. ונאמר ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ר"ל על ידי תהלות ישראל ע"ש. הכוונה כידוע דחמה ולבנה רומז לקב"ה ושכינתי' וכמו שנאמר (בסוטה י.) שמשון ע"ש הקב"ה שנאמר כי שמש ומגן ה' ונאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה וכן החמה גוף של אש וז"ש וליהט אותם היו הבא וכמו שנאמר (נדרים ח:) דמוציא חמה מנרתיקה כו' (ובשמו"ר שם) דאו"ה מונין לחמה שהיא של אש ועתידין לידון בה וישראל ללבנה שהיא של אור וכן הם נוחלין האור כמו שנאמר אור זרוע לצדיק וגומר ואומר קומי אורי כי בא אורך ע"ש והיינו דהעכו"ם קרו לי' אלהא דאלהא כמו שנאמר (סוף מנחות) ע"פ גדול שמי בגוים היינו שאין משגיח בתחתונים כלל. אבל עיקר בריאת העולם לגלות כבוד מלכותו בעולם וכמו שנאמר כל פעל ה' למענהו ואז"ל (שוח"ט תהלים קמח) לקילוסו וזהו שכינתו ית' בתחתונים. ואברהם אע"ה

היה הראשון לפרסם זה בעולם וכמ"ש ז"ל (בב"ר פ' חייי) ע"פ אלהי השמים ואלהי הארץ דעד עכשיו כו' ועכשיו אלהי הארץ שפרסם השגחתו בתחתונים וא' ע"ז (בב"ר סו"פ ל) דא"ל הקב"ה עד שאתה מאיר לי מאספוטמיא בא והאיר לפני בא"י כו' דזה נקרא שמאיר לפניו ית' ע"י שמפרסס כבוד מלכותו על כל הבריאה. וזה דוגמת הלבנה המקבלת אור מהחמה וז"ש קומי אורי שישראל מאירין לפניו ית' ומהיכן לוקחין אור ע"י השם יתברך אורך ומאיר להם. ועד"ז אמרו במ"ר (תצוה סו"פ לו) במנורה הקב"ה מאיר לכל העולם ומצוה להאיר לפניו. כי שמן היא חכמה ואור השמן היא אור תורה. והשם יתברך מאיר באור תושב"כ וישראל מאירים בתושבע"פ שזהו מה שהם מחדשים. ובאמת גם זה דברי אלהים חיים כמו שנאמר (בעירובין יג:) וכ"א (ב"ב יב.) וע"ש ברמב"ן דהוא ברוה"ק ועדיף מנבואה אבל מ"מ השי"ת מסר זה לחכמים כאילו הם המאירים זה וע"י שבא אורך מה שהשם יתברך מאיר ללבם. עי"ז הם מאירים לפניו ית'. וא' קומי אורי תחלה דבהתגלות הם המאירים בעצמם וע"ז אמר במדרש שם למעשה ידיך תכסוף שהשם יתברך מתאוה להם שיהיה נקרא ע"ש בנ"י שהם המאירים. ודבר זה הוא חנוכה דאהרן כמו שנאמר במדרש (ר"פ בהעלותך) כי הוא השורש דתושבע"פ כמו שנאמר יורו משפטיך ליעקב וגו' ונא'ובאת אל הכהנים וגו' ע"פ התורה אשר יורוך וגו' ונאמר שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו וגו'. וחמה ולבנה רומזים ג"כ לתושב"כ ותושבע"פ דמקבלים האור מתושב"כ. וע"כ אמרו במדה"נ (זח"א צז ע"ב) דהקב"ה בא בר"ח למשמע אולפן מנשמתהון דצדיקיא שאז הוא הארת האור דתושבע"פ והשם יתברך יכסוף למעשה ידיו וע"כ מסר קידוש החדש לחכמים כי הם המאירים אור דתושבע"פ. וזה התגלות השכינה בלבבות בני ישראל דזהו כל ענין אור תורה להאיר ללב בדעת אלהים וכמו שנאמר לעתיד ולא ילמדו עוד איש את רעהו כי כולם ידעו אותי וגו' ודוד המע"ה א' לשהמע"ה שהוא שורש החכמה תתאה דתושבע"פ שורש המלכות פה דתושבע"פ א"ל דע את אלהי וגו' וזהו מפיו דעת ותבונה. ונאמר (משלי ט:י) ודעת קדושים בינה ובינה הוא תושבע"פ שמבין דבר מתוך דבר וזהו דעת קדושים שהוא הדעת אותו ית' שהוא ע"י התושבע"פ ודעת הוא רוה"ק כמ"ש רש"י פ' תשא והוא השגת תושבע"פ כנ"ל וע"כ נקרא דעת קדושים דקדושים הוא שיש להם רוה"ק דקדושתם מקדושתו ית'. וישראל נבחרו להיות כולם כן וכמ"ש כי עם קדוש אתה ונאמר קדש ישראל לה' ונאמר קדושים תהיו והייתם קדושים. וכן נקראו בגמ' בפ' רע"ק ובפ"ק דחולין ישראל קדושים וע"ז הי' מ"ת כמו שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכהנים הם הקדושים כמו שנאמר בר"פ אמור קדושים יהיו וגו' קדוש יהיה לך וגו' כי אני ה' מקדשו ובפ' קרח אשר יבחר ה' הוא הקדוש.

והם אמרו כל העדה קדושים ובתוכם ה'. דזהו הקדושה כשהש"י שוכן בתוכם והאמת כן. ולעתיד יהיה לגמרי כן ויהיה ממלכת כהנים ושפתי כהן ישמרו דעת ואז כולם ידעו וגו' ובמעמד הר סיני היו כולם כן וכמו שנאמר בשהש"ר ע"פ ישקני אבל אח"כ אף דיש קדושה בכל ישראל מ"מ יש מדריגות והיו צריכין לקבל ממשה ואהרן כמו שנאמר (בעירובין נד:) כיצד סדר משנה כו' וע"ז א' (בשמו"ר פ' טו) שלח אורך ואמתך וגו' הם משה ואהרן כמ"ש תומיך ואוריך וגו' ונא' תורת אמת וגו' ואמר החודש הזה לכם וש"ה כו' עיי"ש. ור"ל דזהו ענין קידוש החודש שנמסר להם דעי"ז מאירים ללבבות בנ"י. ומשרע"ה הוא שורש האור תורה וכמו שנאמר ותרא אותו כי טוב שכשנולד נתמלא הבית אורה (סוטה יב.) ושיהיה נקבע בלב הוא ע"י אהרן שושבינא דמטרוניתא שמקרבן לתורה וזהנו תורת אמרת שבפיהו ושפת אמת הוא שתכון לעד: ע"כ מכתי"ק

## ראש חודש מרחשון

**איתא** בס' יצירה המליך אות נ' בריח כו' וחשון בשנה. בזוה"ק (ח"ב צא א) נ' רזא למדחל מקב"ה ולמנדע דאית דין ואית דיין ואית אגר טב לצדיקייא ופרענותא לרשיעייא בגין דרזא דילי' ה' תתאה וידוע דה' תתאה הוא מלכות וכ"ה בזוה"ק (אחרי סו ב) נ' כפופה דא מטרוניתא יע"ש. ומלך במשפט יעמיד ארץ והוא שם אד' דינא דמלכותא. ובמאמר פתח אליהו צדק ידיעא דאיהו דין וזהו דאית דין וכן בעא למדחל דבמלך נא' שום וגו' שתהא אימתו עליך ונא' ואם אדונים אני איה מוראי. ובחשון התחיל משפט דור המבול אשר הרבו לחטטא ולא יראו אלהים ואמרו דלית דין ולית דיין כמ"ש ויאמרו לאל סור ממנו וגו' כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו. ועד גמר בנין הבית ע"י שהמע"ה הי' רושם משפט דור המבול בעולם וכמו"ש (תנחומא נח) שבכל שנה בחדש חשון היו מ' יום המים שוטפים ולכך נקרא חודש חשון במלכים בגמר בנין הבית ירח בול בלא מ' שבגמר בנין הבית פסקו המ' יום רושם משפט המבול. שתכלית המכוון מהבריאה להיות דירה בתחתונים לשכון השכינה בארץ ובחטא דור המבול ודור הפלגה נסתלקה השכינה וע"י בנין הבית חזרה. בבהמ"ק הי' השראת השכינה בקביעות כמו שקרא יעקב למקום המקדש בית והיינו קביעות מקום לגילוי שכינתו ית"ש ומשם יראה יוצא לעולם כמש"נ למען תלמד ליראה את ה' וגו' לא יראת עונש רק יראה אמיתיות כי במקום גילוי שכינתו נופל יראה וכמו שנאמר במורא גדול זה גילוי שכינה. וכמו שנאמר בהג"ה ריש או"ח כשישים האדם אל לבו שמם"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וההכנעה מפחד השם יתברך כו' ואות נ' הוא לשון נפילה כמו שנאמר (ברכות

ד.) דלא נאמרה נ' באשרי שיש בהן מפלתן כו' במערבא כו' נפלה ולא תוסיף כו' וא' שם ואפ"ה סמכן דוד ברוה"ק שנא' סומך ה' לכל הנופלים וכתיב סוכת דוד הנופלת כי סוכה דירת ארעי והיינו אף בעת שנראה כנופלת הוא סמכה שממשיך מדת מלכותו ית"ש בעולם תמיד והנפילה הוא צורך עליה כמש"נ כי שבע יפול צדיק וקם ולעתיד כ' אקים את סוכת דוד הנופלת ואי' (ב"ר פ' יז) תחלת מפלה שינה דמיך לי' ולא לעי באורייתא כי ע"י שינה מתרחק מהשם יתברך כמו שנאמר עצלה תפיל תרדמה שמתעצל מעבודת השם יתברך. ואי' ג"כ במדרש (ב"ר פ' ט) והנה טוב מאד טובה שינה וכי שינה טוב מאד כו' אלא מתוך שהוא ישן קימעא הוא עומד וגיע בתורה הרבה. והיינו שיתקן הנפילה עצמה שתהי' לו סייעתא לעבודת השם יתברך וממנה יקח לעבוד את ה'. וכן אחר כך בחודש כסלו המליך אות ס' בשינה וכסלו בשנה. ואמר המליך אותה נ' ברית כי מי שיש לו יראת ה' יש לו חוש הריח עדמש"נ והריחו ביראת ה' שיהי' מורח ודאין. והנה לכל חודש יש ענין מיוחד לעסוק וחודש מרחשון העסק להתחזק להחל לקום מהנפילה ולהכניס עצמו לקדושה ביראת ה':

**איתא** מהרחה"ק ר"מ מרימונוב זצוקללה"ה שבחדש מרחשון הם רוב גזירות מפני שאז נתחלקה מלכות בית דוד. ומן הסתם אינו רק לעונש רק שבו הזמן מסוגל לתקן זה. והענין דאי' בגמ' (ר"ה יא.) לר' יהושע י"ז באייר הי' המבול ולר"א דבתשרי נברא העלום אותו היום י"ז במרחשון הי'. ואי' ת"ר חכמי ישראל מונין למבול כר"א ולתקופה כר"י ופירש"י ותוס' למבול לשנות העולם מונין מתשרי כר"א. ויש להבין לפ"ז לשון למבול והול"ל לשנים או לשנות עולם ולמה תפיס לשון למבול שכבר עבר. אבל נראה שנרמז בזה דאי' (תנחומא נח) אתה מוצא מן אותה שעה עד שבנה שלמה בהמ"ק מ' יום היו עושין גשמים בכל שנה לשון המבול וכשבנה שלמה בהמ"ק ביקש רחמים עליהם ופסקו מן העולם כו' שנא' בירח בול כו' והיינו דדור המבול היו ראוים לקבלת התורה אז הי' נשמת משה רבינו ע"ה כמו שמרמז בגמ' (חולין קלט.) משה מה"ת מנין בשגם גימי' משה וכ' והיו ימיו מאה ועשרים שנה. וכ"כ מפורש בזוה"ק (ח"ג רטז א) דעתיד הוה משה לקבלא אורייתא בדרא דטופנא כו' וכ"כ במדרש (שמו"ר פ' ל) ודעת דרכיך לא חפצנו שלא רצ ו לקב התורה שהם דרכיו של הקב"ה וכ' ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וגו' ובזהו"ק (ח"א קיז א) רמזו בזה לענין אלף הששי תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא. והיינו שאז בימי המבול נבקעו כל מעינות תהום רבה מבועי דחכמה תתאה תושבע"פ וארובות השמים תרעי דחכמתא תושב"כ שאז היו ראוים לקבל התושב"כ שהי' כלול בה כל התושבע"פ כמו שקיבל משרע"ה אח"כ מהר סיני כמו"ש משה קבל

תורה מסיני ומסרה ליהושע דקאי על תושבע"פ. דתורה שבכתב מסר לכהנים בני לוי כמו שנאמר בזוה"ק (ח"ב קלז בס"א) וכתיב ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום שהורידן ברחמים שאם ישובו יהי' גשמי ברכה כפירש"י והיינו תורה כמו שאי' בגמ' (ב"ז יז.) אין מים אלא תורה. אף כיון שלא שבו וקלקלו נעשו מים הזדונים ונשפטו וכמ"ש אח"כ ויהי המבול ארבעים יום. והיינו שבתשרי ויהי אור דא ר"ה כמו שנאמר בתיקונים (תי' לו) וכ"כ במ"ר (פ' אחרי) אורי בר"ה שאז מתחיל התחדשות בד"ת תורה אור עד שמיני עצרת שהוא נביעו דאורייתא כמו שנאמר בתיקונים (תי' יג) שאז נקבע אור תושבע"פ התחדשות בד"ת ומאז הזמן מ' יום לקבל ההשפעה והתחדשות בד"ת בקביעות. וכן זמן הגשמים אי' (תענית ו.) יורה במרחשון יורה שמורה את הבריות להטיח כו'. ומרמז ג"כ שמורה את הבריות לקבל עול תורה באמת. וכ"כ המ"מ דקאזניץ זצוקצלה"ה דמ"ש בפ"ק דתענית במעלת יום הגשמים קאי על שמע"צ שהוא נביעו דאורייתא (כמשנ"ת בראשית מאמר ט) וז"ש שמן אותה שעה עד שבנה שלמה בהמ"ק היו עושין מ' יום גשמים לשום מי המבול והיינו שאם יזכו יוקבעו ד"ת בלבם בהתחדשות בהמ' יום מיום שמע"צ שהוא נביעו דאורייתא. ואם לא יזכו ח"ו יהי' מי מבול עד שבנה שלמה בהמ"ק וכתיב כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים דבר ה' זו הלכה כמו שנאמר (שבת קלח:) ושם הי' לשכת הגזית שממנו יוצאה תורה לכל ישראל (סנהדרין פו:) ואז נתגלה לשלמה המע"ה כל חכמה תתאה תושבע"פ חכמת שלמה וביקש רחמים עליהם ופסקו שיהי' לגשמי ברכה השפעה בד"ת וז"ש חכמי ישראל מונין למבול כר"א שאף שהעולם נברא בניסן מ"מ זמן השפעת ד"ת שהם מי המבול כשזוכין ונעשים גמשי ברכה השפעה בנביעו דאורייתא. וע"ז הזמן בחשון כר' אליעזר. והזמן בחדש מרחשון לקבל עליו עול תורה באמת ועיקר עול תורה הוא בלימוד תורה שבעל פה שיש בה צער גדול ונידוד שינה ומי שאוהב עושר ותענוג א"י ללמוד תורה שבעל פה כמו שנאמר (תנחומא נח) ותנן כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו כו' וע"כ רוב הגזירות בחדש זה כדי שיקבלו התורה באמת. ויהי' המים גשמי ברכה מנביעו דאורייתא כאמור:

**בס'** יצירה המליך אות נ' בריח כו' וחשון בשנה ודקין בנפש כו'. ובפי' הראב"ד ז"ל כשחשב י"ב כוחות כנגד י"ב שבטים חשב ריח כנגד יוסף שבשעה שעמד בנסיון יצא ריחו מסוף העולם ועד סופו ע"ש ולא ביאר השורש. ונראה עפמש"נ והריחו ביראת ה' וביוסף כתיב את האלהים אני ירא. וז"ש בגמ' (עירובין כא:) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. ומלשון בחורי ישראל נראה דקאי על פגם זה שהילדות והבחרות גורם וכן אי' בגמ' סוטה (מט.) מורחינא ריחא דחונינתא א"ל בני טהרה יש

בך. והוא ג"כ ע"פ מה שנאמר והריחו ביראת ה' וכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד. וכשיש לו חוש הריח בשלימות מורה שיש בו יראה וטהרה וע"כ נאמר על הטהורים מפגם זה הדודאים נתנו ריח. ואמר המליך אות נ' בריח עפמ"ש בזוה"ק (ח"ב צא א) נ' רזא למדחל מקוב"ה כו דרזא דיליה ה' תתאה. והשם נגד מדת מלכות הוא שם אדנ"י כמו שנאמר בזוה"ק (ח"ג יא ב) שמורה על יראה כמש"נ ואם אדונים אני איה מוראי. וכן מדת מלכות מורה על יראה שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה כמו שנאמר בזוה"ק (ח"א ה' ב) והשייכות לחדש זה שהעסק בו לקבל עליו עול תורה באמת שעי"ז מעבירין ממנו כו' כמו שאמרנו. והיינו שיוקבעו הד"ת דשמע"צ נביעו דאורייתא בלב וכמו שאמרנו. ואי' (מ"ר ברכה) חייכם כל החכמה וכל התורה דבר א' קל הוא כל מי שמתייירא אותי ועושה ד"ת כל החכמה וכל התורה בלבו מניין שנא' ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם. יראת ה' טהורה עומדת לעד. הן יראת אד' היא חכמה. מביא ג' פסוקים אלו דעיקר החכמה היא היראה ולעשות הד"ת כמו שנאמר בגמ' (ברכות יז.) ללומדיהם לא נא' אלא לעושיהם לעושים לשמה שנא' שכל טוב לכל עושיהם. והביא מה שנא' יראת ה' טהורה עומדת לעד שע"י היראה יוקבעו הד"ת לעולמי עד כיון שהיראה עומדת לעד ויראת ה' הוא חכמה. ולפיכך אמר המליך אות נ' בריח וחשון בשנה. וחדש זה הי' המבול ואי' בגמ' (נדה יג:) על פגם הברית בני מבול נינהו. וחודש זה הזמן לתקן פגם המבול וזה הפגם גורם העבדות וכמו שנאמר (ב"ר פ' פד) נלך ונתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל כו'. ופגם כנען הוא שנולד מחם דאי' בגמ' (סנהדרין ע.) ח"א רבעו ושימש בתיבה (כמש"ש קח:) וזה הי' ג"כ פגם הברית כיון שנאסר להם. ויצא ממנו כנען ונתקלל לעבד שחטא זה גורם העבדות. והשבטים חשדו את יוסף שאינו נקי מפגם זה מפני שאמר עליהם שהם נושאים עיניהם בבנות הארץ כמ"ש בב"ר והם ידעו בעצמם שהם נקיים בזה וסברו שהוא פגום בזה דכל הפוסל במומו פוסל ומש"ה מכרוהו לעבד. ומי שיתקן פגם זה בחודש הזה המסוגל לזה ינצל מעבדות. ועיקר התיקון ע"י מדת היראה והפחד שהוא עסק ועניין חדש זה כאמור:

**ואמר** ודקין בנפש הוא ע"פ מ"ש בזוה"ק (ח"ב קמח ב) בכל אתר האי נחש אזלא בתר רזא דאשת חיל ובעיא אשת זנונים כו'. נקרא הנחש אשת זנונים ועיקר פיתוי הנחש בראשיתו הי' בתאות אכילה להכניס בלבו התאוה להרגיש הנאת הגוף ואחר כך בא על חוה והטיל בה זוהמא (שבת קמו.) וע"י שנולדו הכל מחוה בא הזוהמא גם בזרעה וע"י זוהמת הנחש גורם הפגם בזה. וחודש זה שנברא באות נ' דרזא דיליה ה' תתאה אשת חיל יראת ה' לכן בו הזמן לתקן פגם זה וממילא יתוקן שורש קלקול הנחש את זנונים שהיה

באכילה וזש ודקין בנפש. וכן ע"י היראה יוקבעו ד"ת בלב שהוא העיקר שנברא היצר שיהי' חשק לד"ת וכמו שנאמר בגמ' (סוכה נב.) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד. מנוול נקרא יצה"ר של תאות אש זנונים וכמו שנאמר בגמ' (שבת קנב.) אשה חמת מלא צואה כו' והעצה משכוהו לבהמ"ד שימשוך החשק לד"ת שלתכלית זה נברא היצר שהוא החשק להיות חמידו דאורייתא וכמו שיהי' לעתיד שיושאר היצר להיות חמידו דאורייתא כמו שנאמר במדה"נ (זח"א קלא א') דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתתא לא להוי וכ"כ בתנחומא בראשית אמר הקב"ה אתה עושה אותו רע כו' שהשם יתברך ברא היצה"ר יצר חשק לד"ת שיהי' חדוותא דשמעתא. וזהו משכהו לבהמ"ד מקום חידוש הלכות תושבע"פ. וזה עיקר עסק חודש זה שנברא באות נ' שמורה על יראה ובכח הריח לתקן פגם הנחש באכילה ובתאוה ושיוקבעו ד"ת בלב לקבל עליו עול תורה באמת:

## נח

### פרק א

**אלה** תולדות נח. בתנחומא פתח יתברך שמו של ממ"ה הקב"ה שבחר בישראל כו' ונתן לנו התורה בכתב ברמז צפונות וסתומות ופרשום בתושבע"פ כו' והאריך בענין תושבע"פ ע"ש. ויש להבין שייכות ענין תושב"כ ותושבע"פ להפרשה. ויובן עפמ"ש (פ"ה דאבות) עשרה דורות מאדם עד נח להודיע כמה ארף אפים לפניו כו' עשרה דורות מנח ועד אברהם כו' עד שבא א"א וקיבל שכר כולם. והנה בכ"מ מספר עשרה הוא כנגד עשרת הדברות שהם מכוונים נגד ע"ס שהאציל השם יתברך לבריאת העולם. והיו עשרה דורות מאדם ועד נח לתקן כל פגם קלקול אדה"ר ולהתברר בכל המדות ואז בדור המבול היה ראוי למתן תורה כמו"ש במ"ר (משפטים פ' ל') ובזוהר הקדוש (ח"ג רט"ז ב') והיה אז נפש משה רבינו כמו שנרמז בשג"ם גי' משה. והיו זוכין לתורה שבכתב ותורה שבעל פה שנרמזו במש"נ נבקעו כל מעינות תהום רבה מבועי דחכמתא לתתא וארובות השמים נפתחו תרעי דחכמתא לעילא כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"א קי"ז א') ואז היו מתקנים כל פגם הנחש כמו שיהיה לעתיד. וע"י שהיו מכעיסין לפניו נהפכו למים הזדונים ונשטפו כולם במי המבול ולא נשאר מהם רק נח. ומטעם זה נחשבו בעשרה דורות שקודם המבול בכל א' חשבון הכולל כל ימי חייהם. מפני שבהחיים שחיו אחר שהולידו ראש הדור לא היה להם חיים מחודש שכל עיקר החיים שלהם היה רק שיצא א' הנחשב בחשבון הדורות שמזה יצא נח ונבנה העולם משא"כ מה שחיו אח"כ והולידו בנים ובנות מזה לא נשאר שום השארה שהרי נשטפו במבול. ונכללו החיים שחיו אחר שהולידו ראש הדור עם

החיים שחיו קודם וע"י כן נקראו בלשון חיים. וכיון שנכללו כל ימי חייהם יחד כתיב וימת. משא"כ בעשרה דורות שמנח ועד אברהם שבפ' זו. שנשאר גם ממה שהולידו ראש הדור. שמהבנים ובנות נשארו אומות ויש בהם חיים כמש"נ ואתה מחיה את כולם כידוע אבל אינם דומים להחיים שחיו קודם שהולידו ראש הדור שמזה נשתלשל ויצא אברהם וזרעו שהם חיי עולם. וכיון שאין ב' החיים דומים זה לזה ע"כ לא נכלל בהם יחד החיים שחיו מקודם עם החיים שחיו אח"כ. וכיון שלא נכללו כל ימי חייהם יחד לכן לא כתיב בהו וימת. זולת בנח שלא הוליד כלל אחר המבול. ונכללו החיים שחי אחר המבול בכלל החיים שחי עד שהוליד שם חם ויפת שמהם נבנה העולם ולא היה להשנים שחי אח"כ חיים מחודש. וע"כ כתיב בו ויהי כל ימי נח וגו' וימת. וכן בתרח שאחר שחי ע' שנה והוליד אברם נחור והרן לא הוליד כלל ולא היו בחייו שחי אח"כ שורש חיים מחודש בפ"ע וע"כ נכללו כל ימיו יחד וכתיב וימת תרח בחרן. וכן העשרה דורות שמנח ועד אברהם הם ג"כ במספר עשר שהיה ראוי לתקן כל הפגם. ואמר להודיע כו' שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם אבינו וקבל שכר כולם. מה שלא אמר מקודם. שמעשרה דורות אלו נשאר השארה וכל הני"ק שהיה בהם קיבל אאע"ה. שהוא נתנסה בעשר נסיונות שהם ג"כ כנגד ע"ס. ועמד בכולם ונתברר בכל המדות. והוא זכה שקיים כל התורה כולה עד שלא נתנה (כמו שנאמר יומא כח:) והיינו אף תורה שבעל פה כמוש"ש אפי' ערובי תבשילין. וגם כל התורה כולה כיון שלא נצטוה עליה רק נעשו ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה כמו שנאמר (ב"ר פ' סא) והוא בחינת תורה שבעל פה שנובע בלב מדברי אלהים חיים. וז"ש בתנחומא אח"כ במעלת תורה שבעל פה לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו וכו' ואבהבה מדת אאע"ה דכ' אברהם אוהבי ואהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו וזכה לתורה שבעל פה. וכמו שבדור המבול היה הזמן שתנתן תורה ע"י נפש משה רבינו והיינו תורה שבכתב שהיה כלול בה גם תורה שבעל פה כמו שהיה במתן תורה. כן בדור הפלגה היה הזמן להתגלות התפשטות תורה שבעל פה. ועיקר התפשטות תורה שבעל פה היה בבבל כמו"ש (סוכה כ ע"א) וע"כ כשהרגישו בשנער מקום הראוי להתגלות התפשטות תורה שבעל פה עשו הם מגדול לעומת בהמ"ק שהוא מקום שמשם יוצא תורה לכל ישראל (כמו שנאמר סנהדרין פו:) ועשו הם בזלעו"ז מגדול להתפשטות הבליהם ואז היה אאע"ה בן מ"ח שנה וכמו"ש רש"י (שבת י: ד"ה שישיבתה) ואז הכיר אאע"ה את בוראו כמו"ש (ב"ר פ' ל) והיינו שזכה לכל התורה שבעל פה. ואחר כך ד' שנים עד שהתחיל ב' אלפים תורה. והד' שנים שקדמו

הם כנגד ג' ראשונות ומדת חסד שהיא מדתו של אאע"ה ואחר כך התחיל הב' אלפים תורה במדת גבורה דאורייתא מסטרא דגבורה קא אתייא (כמו שנאמר זח"ג פ' סע"ב) והיינו תורה שבעל פה כמו שנאמר בתיקונים (תי' כ"א) ובזוהר הקדוש (ח"ב קס"ז א) ומשמאלא אתיהיבת אורייתא דבע"פ. וז"ש עד שבא א"א וקיבל שכר כולם. והיינו הני"ק והחיים שלהם שהוא קדושת תורה שבעל פה וזכה בה אאע"ה. וז"ש פירש"י עד אברם חרון אף של מקום. דכיון שבא אאע"ה לא היה עוד חרון אף. שזכה ונטל שכר כולם ונכתב אחר נסיון הראשון וז"ש להודיע כמה ארך אפים לפניו כו' ובתוס' יו"ט כ' שיש ב' מיני אף. יש שמאריך ולבסוף משחית הכל כמו במבול. ויש שמאריך שאינו יוצא לפועל לכליון חרוץ כו' ורה"ק זצוק"ל אמר בשם הרה"ק מלובלין זצוק"ל שפי' במ"ש כל מי שאורמ הקב"ה וותרן יתוותרון בני מעוהי אלא מאריך אפיה וגביה דיליה שהפירוש ומגביה דיליה האף. והנה מאמר זה נזכר במדרש (ב"ר פ' סז) לענין זעקה א' הזעיק יעקב לעשו כו' והיכן נפרע לו ע"ש ושם הגיר' מאריך אפיה וגבי דיליה וכן הוזכר בירושלמי (שקלים פ"ה ה"ד) לענין נחוניא חופר שיחין שמת בנו בצמא וכומ"ש גם בתלמודין (ב"ק נ'.) ושם הגיר' מאריך רוחיה וגבי דידה. ובב' המקומות משמע דפי' וגבי דיליה שגובה אחר כך שלו לשלם לו גמול. ובודאי דברי רה"ק ז"ל אמת. ולפי האמור שניהם אמת דגבי דיליה שמגביה דיליה כמו כאן באאע"ה שקיבל שכר כולם וזכה לכל התורה שבעל פה של דור הפלגה ונסתלק חרון אף מהעולם. וממילא גובה שלו דכיון שקיבל מהם שורש החיים שלהם והני"ק שבהם בסוד ואתה מחיה את כולם נעקר חייהם מן העולם. וז"ש להודיע כמה ארך אפים לפניו וכו' וכאמור. וזה ענין שייכות מאמר זה לפ' אלא תולדת נח. שעיקר הפרשה הוא איך שקיבל אאע"ה התורה שבעל פה שהיה בדור הפלגה ובשבת הוא זמן תורה שבכתב כמו"ש (שבת פו:) ודכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל וזמן ריבוי בתורה שבעל פה כמו שנאמר בזוהר הקדוש (ח"א מ"ז:) ביום השביעי דא תורה בשעל פה דאיהו יום שביעי. והיינו מלכות פה תושבע"פ קרינן לה:

## פרק ב

**בתנחומא** אלה תולדות נח. יתברך שמו ממ"ה שבחר בישראל כו' ונתן לנו התורה כו' והאריך בשבח התורה שבעל פה ולהבין השייכות להפרשה ולמש"נ אלה תולדות נח. אמנם איתא (שמו"ר פ' ל) שביקש הקב"ה ליתן להם לדור המבול ארבעה דברים תורה ויסורין ועבודת קרבנות ותפלה ולא בקשו כו'. והיינו שהשם יתברך רצה להחזירם למוטב ולתת עצות נגד יצר לב האדם הרע מנעוריו. ויסורין הם כפרה על העבר כמו"ש (ע"ז ד.) ע"פ רק אתכם ידעתי וגו' אוהבו נפרע ממנו מעט מעט. וגם לעורר אלהבא

כמוש"נ חושך וגו' ואוהבו שחרו מוסר ונאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב וגו'. וקרבנות ג"כ מכפרין על העבר וכמו שנאמר (מ"ר פינחס) לא היה אדם בירושלים ובידו עון תמיד של שחר מכפר וגו' ואלהבא שעי"ז מתקרב להשם יתברך וכדרך שא' (זבחים ז:) ריצה פרקליט נכנס דורון אחריו. וגם דרכו של יצה"ר היום כו' ולמחר אומר לו עשה כך כו' (כמו שנאמר שבת קה:) ובתחלה קראו הלך ולבסוף קראו אורח כו' ומושך העון בחבלי השוא עד שאחר כך כעבותות העגלה (כמו שנאמר סוכה נב) דעבירה גוררת עבירה ועבר ושנה נעשית לו כהיתר (יומא פו:) וכשנמחל הקודם על ידי קרבן לא יוכל להתגבר עליו. ותורה הוא עיקר התבלין דמשכהו לבהמ"ד. ותפלה עפמ"ש שאלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יוכל לו. והשם יתברך מוכן לעזור לכל א' רק שהאדם יתפלל לו ע"ז. ואם היו עושין תשובה היה משה רבינו מוריד להם התורה והיה נהפך להם מי המבול למים דתורה והם לא רצו לקבל הד' דברים וכמו שנאמר במ"ר שם מן הכתוב ויאמרו לאל סור ממנו וגו' שמרמז שם כל הד' דברים הנז'. ואיתא בכ' האריז"ל. שנפשות ישראל שהיו במצרים בעבודת הפרך ושקבלו את התורה הם היו הנפשות מדור המבול ומדור הפלגה שהיו ביניהם נפשות גדולות רק שהיו מעורבים טו"ר ביחד. כי מאכילת עה"ד נעשה הערבוב גם בנשמות וגם הנשמה הטהורה היתה מעורבת עם הפחותה. עד שבא אעע"ה וזכה להיות אב לנשמות ישראל ואז נבדלו הנפשות הטהורות נפשות ישראל לאוצר בפ"ע וכמו"ש בתוס' (ע"ז ה.) דעד שיכלו כל הנשמות שבגוף הם נשמות ישראל שהם באוצר מיוחד בפ"ע ע"ש. והנה מה שגרם לדור המבול להיות רבה רעת האדם בארץ היה מרוב טובת עוה"ז שהיה להם ולא היה עליהם עול מלכות שמים ולא עול ד"א. כי לא נצרכו גם לעבוד בשדה וכמו"ש (ב"ר פ' לד) דאחת לארבעים שנה היו זורעים. והיו רק אוכלים ושותים ופוחזים. ורוב השלוה הביאם שימרדו ויחטאו (וכמו"ש בסנהדרין קח.) וכן מצינו גבי אעע"ה כשעבר במקומות שהיו אוכלים ושותים ופוחזים אמר הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת (כמו שנאמר ב"ר פ' לט) כי דרך ארץ קדמה לתורה שע"י מה שחורשין בשעת חרישה וכו' היגיעה בד"א ג"כ משכחת עון. וכשאין עוסקים בד"א ומבלים בטוב ימיהם בתענוגי עוה"ז זה מביא לידי חטא. והנה ידוע שעיקר חטא דור המבול היה ביותר בענין פגם הברית וכמש"נ כי השחית כל בשר וגו' ואברהם ידע שזרעו יהיו מהנפשות מדור המבול שנכשלו בעון פגם הברית וארץ ישראל איננה סובלת אנשים חוטאים כאלה וכמו שהזהירה תורה כמעשה ארץ מצרים וגו' לא תעשו. ולא תקיא הארץ אתכם וגו' ומעשה ארץ מצרים היינו שהיו שטופים בזנות וכמש"נ אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם וע"כ שכאמר לו הקב"ה אני ה' וגו' לתת לך

את הארץ הזאת לרשתה שאל במה אדע כי אירשנה. שאף שהאמין שבודאי יתן ה' הארץ לזרעו מ"מ שאל במה אדע שיתקיימו בה באיזו כח יתגברו שלא יכשלו עוד בעון דור המבול ולא תקיא הארץ אותם ותהיה להם הארץ לירושה שאין לה הפסק. וע"ז השיבו השי"ת כי גר יהיה זרעך וגו' ועבדום וענו ואתם. וע"י העבדות והעינוי יתבררו ויתלבנו מחטא דור המבול כי בחטא פגה"ב המשפט להיות עבד וכמו שמצינו בהשבטים דשנו את יוסף למכרו לעבד. והוא היה שורש קדושת הברית אבל היה צריך לבירורים כי הם חשדוהו להיפך מפני שהוציא לעז עליהם שנושאין עיניהם בבנות הארץ. והם ידעו שנקיים מזה אמרו שבמומו פוסל ובודאי יש בו מחסרון זה. וכדאי' (ב"ר פ' פד) אמרו נלך ונתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל. וחטא כנען היה בפגם הברית שפגם חם (כמו שנאמר סנהד' ע. קח:) אף זה לכו ונמכרנו. ונמכר למצרים שהיא מקום הזימה ושם נתברר על ידי הנסיון שהוא נקי ומוגדר ונגדרו כל ישראל בזכותו כמושז"ל (שהש"ר ד). ומצרים ערות הארץ ולשם גלו לברר שהם נקים בזה. וכשנתברר זה נגאלין וכמו שנאמר (שהש"ר שם) דנגאלו ממצרים על ידי שהיו גדורים בעריות. וע"י העבדות והעינוי תקנו חטא דור המבול וכמו"ש האריז"ל שמנפשות דור המבול נגזר עליהם היאורה תשליכוהו. ומשה רבינו היצים כמו שנאמר (סוטה יב:) שש מאות אלף רגלי וגו' א"ל משה בשבילי נצלתם כולכם. ומהנשפות שבדור הפלגה עבדו בהם בחומר ובלבנים. ואחר שנתבררו במצרים ונגאלו וזכו לקבל התורה לא נצרכו עוד לעבדות ועינוי רק להיות עמלים בתורה ולהיות דרופתקי דאורייתא. ובמקום עמלם בשעבוד חומר ולבנים ושסבלו ממה שהושלכו ליאור. זכו אחר כך למים דאורייתא ולפלפול תורה שבעל פה בקל וחומר וליבון הלכתא. ונגד המגדול זכו לירושלים ובהמ"ק. ומה שעשו אז בדור הפלגה אחדות ושלום למרוד במקום זכו אחר כך כשנתבררו לפלפולה של תורה דכ' בה את והב בסופה שבשעת הפלפול נראים הת"ח כאויבים ז לזה ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה (כמו שנאמר קידושין ל:) אחר שנתברר להם ההלכה. וזהו שהאריך המד"ת בפר' זו בשבח ישראל והתורה כי באמת מאותו הדור ומנפשותיהם נשתלו נשמות ישראל מקבלי התורה כאמור:

**וזה** ג"כ כונת המד"ת במ"ש אלה תולדות נח כך פתח רתב"א פרי צדיק עץ חיים וגו' בשעה שאדם מסתלק מן העולם בלא בנים הוא מיצר א"ל הקב"ה כו' יש לך פרי יפה מן הבנים כו' התורה שכתוב בה פרי צדיק עץ חיים בנים אינו אומר כו' ולכאורה אין לו שייכות למש"נ אלה תולדות נח וגו' שהרי נח היה לו בנים וכל העולם יצאו מזרעו. וכשרצתה התורה לרמז שעיקר תולדותיו של אדם מעשיו הטובים. הו"ל לרמז במי שמת

בלא בנים. ולא בנח שהניח בנים. אמנם בא ללמדנו שלא נטעה מאחר שנשאר רק נח וזרעו והוא האב של כל העולם הם נחשבו תולדותיו כי לא כן הוא. שהם שנקראו בני נח אין להם שייכות לקבלת התורה ולמצות וקדושת שבת. ואדרבה נאמר להם ויום ולילה לא ישבותו כי במנוחתם ושביתתם יוסיפו לחטוא מתוך הבטלה. וזרע ישראל לא נקראו על שמו כלל דאברהם אבינו היה תחלה לגרים כמו שנאמר (חגיגה ג.) וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי (כמו שנאמר יבמות כב.) והוא זכה להיות אב ראשון לכל נפשות ישראל. ונפרשו באוצר מיוחד הנשמות מקבלי התורה ועיקר תולדות נח הוא מש"נ נח איש צדיק תמים. שתולדותיו של אדם אלו מעשיו הטובים ובא ללמדנו שאף מי שיש לו בנים ידע שאין זה עיקר התכלית. ויראה שיעשה פרי התורה והמצות שנקראו פרי צדיק עץ חיים והם תולדותיו של אדם. ואחר כך מסיק במד"ת ומנין שאף לראשונים בזכות אחרונים שנ' ונח מצא חן וגו' באיזה זכות בזכות תולדותיו שנאמר אלה תולדות נח. וכ"כ במ"ר (סו"פ בראשית) ושם פ' כ"ו לא שהיה כדי אלא שצפה הקב"ה שמשה עתיד לעמוד ממנו ונראה לכאורה סתירה מראשו לסופו. שבפתח שתולדותיו מעשיו הטובים הם. אך באמת אמרו בב"ר על נח. בדורותיו היה צדיק הא אלו היה בדורו של משה כו' לא היה צדיק. ונמלט רק בזכות שיצא ממנו אומה ישראלית מקבלי התורה ומשה רבינו וכדומה. וכיון שמההכרח שיושאר א' לקיום העולם שיצאו ממנו. נשאר הוא שהיה צדיק בדורותיו. אבל בא התורה ללמדנו שבאמת הצדיקים לא נקראו על שמו. שהם נקראים בני אברהם שהיה כקטן שנולד והנודר מבני נח מותר בישראל כיון דאיקדש אברהם אתקרו על שמיה (כמו שנאמר נדרים לא.) ועיקר תולדותיו מה שבירר עצמו במעשיו הטובים שהן תולדותיו של אדם. וללמדנו שעיקר הפרי הוא עץ חיים שהוא ד"ת ומעשים טובים. ואח"כ אחר שהאריך בשבח התורה מסיים במד"ת וכי משום דצדיק ה' וישקוד על הרעה. אלא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים והגלה את גלות יכניה לגלות צדקיהו כדי שלא תשתכח מהן תורה שבעל פה וישבו בתורתן בבבל עד היום ולא שלט בהן לא עון וכו' כי עיקר התפשטות תורה שבעל פה התחיל אחר הגלות דג' כי ברב חכמה רב כעס שע"י הרב כעס נתרבה הרב חכמה והיה אז אנשי כנה"ג שהרבו חידודי תורה. וע"י כן לא שלטו בהן שעיקר השליטה היה להם מחמת שמתרשלין בד"ת. וממילא יש כח ביצה"ר לפתות. אמנם המקבל עליו עול תורה דברי תורה רפואה ותיקון לכל עון ולא חטאת. ואף לפגם הברית שהחמיר בזוה"ק (ח"א ריט ב) כונתו רק שאין לו תיקון לעשות מהם זכיות. אמנם בתשובה ובתורה מועיל שינצל מעונש עכ"פ ולא תזכרנה הראשונות ולא תעלינה על לב:

## פרק ג

**במ"ר** (משפטים פ' ל) שביקש הקב"ה ליתן להם ארבעה דברים תורה ויסורין ועבודת קרבנות ותפלה. ולא בקשו שנאמר ויאמרו לאל סור ממנו אלו היסורין. ודעת דרכיך לא חפצנו זה תורה. ומה שדי כי נעבדנו אלו הקרבנות. ומה נועיל כי נפגע בו זה תפלה. זכר כאן בפסוק ב' שמות שם אל ושם שדי שניהם גימ' מש"ה. שם אל הוא מדת מלכות וכמו שנאמר (זח"א ח א) כבוד כלה דאקרי אל דכתיב אל זועם בכל יום ואי' (זח"ב צא א) נ' רזא למדחל מקב"ה ולמנדע דאית דין ואית דיין כו' ופרענות לרשיעיא בגין דרזא דיליה ה' תתאה שממדת מלכות הוא הדין דינא דמלכותא דינא כידוע. וז"ש ויאמרו לאל סור ממנו אלו היסורין שבאים ע"י שם זה. ודעת דרכיך זה תורה היינו תורה שבעל פה. שהתורה שבכתב דרכיו של הקב"ה שהוא מקיים המצות תחלה כמו"ש במ"ר שם ובירושלמי (פ"א דר"ה ה"ג) וצונו ללכת בדרכיו ולקיים מצותיו וחוקיו. ודעת דרכיך היינו תורה שבעל פה וכמו שנאמר פירש"י תשא ובדעת רוח הקודש והיינו רוח מההוא קודש דלעילא כמו שנאמר בזה"ק. והתורה שבעל פה בא ע"י רוח הקודש וכמ"ש הרמב"ן (ב"ב יב.) וכן נדרש (מגילה יד:) ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש והיינו תורה שבעל פה בחי' מלכות פה תורה שבעל פה וע"ז נאמר תזל כטל אמרתי ופי' הרקנטי (פ' האזינו) מלשון בצע אמרתו דאמרי' במ"ר בזע פרפורין שלו וכן אמרתי לבוש מלכות שהוא רוה"ק וזה שנקרא התורה שבעל פה דעת דריכך. וכיון שהיה אז נשמת משה רבינו והיה ראוי שתנתן תורה על ידו להם (כמו שנאמר בזה"ק ח"ג רטז ב) ואז היה נגלה להם כל תורה שבעל פה שיה כלול בתורה שבכתב אצל משה רבינו. וכן נרמז במש"נ נבקעו כל מעינות תהום רבה. מבועי דחכמתא לתתא כמו"ש בזה"ק (ח"א קיז א) שאם היו רוצים לקבל התורה היה נגלה להם כל החכמה תתאה תורה שבעל פה וכמו שזכו במ"ת ע"י משה רבינו דאי (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' והיה כלול בהם כל תורה שבעל פה והיו זוכין להשיג כל אור תורה שבעל פה מתוך התורה וז"ש ודעת דרכיך לא חפצנו. וקאי ג"כ על שם אל מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. והיינו יסורין לתקן העבר שבא ממדה זו דאית דין ואת דיין ותורה שבעל פה לתקן אלהבא כמו"ש (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא והיינו תורה שבעל פה כמו"ש (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכנהו לבהמ"ד. והוא מקום חידוש הלכות. ומשנה תורה שהוא משורש תורה שבעל פה וכמו"ש בזה"ק (ח"ג רסא א) וכן נכתב במשנה תורה הלוחות שניות שיש בהן מדרש הלכות ואגדות כמו"ש (שמו"ר פ' מו) וכל התוכחות שבמשנה תורה שעז"א בסוף מגילה משה מפי עצמו אמרן

בכולם נזכר שם הוי"ה שבאמת היסורין רק ברחמים להפחיד האדם שיעשה תשובה וכאב דעביד נהימו סגי וכמו"ש בזוה"ח (תבוא). והם אמרו לאל סור ממנו שאין רוצים אף בתכלית יסורין שהוזכרו בגמ' (עירכין טז:) ושניהם יסורין ותורה שבעל פה משם זה שהוא מדת מלכות. ואחר כך על עבודה שהוא קרבנות נזכר שם שדי שהוא נגד מדת יסו"ע כמו"ש בזוה"ק (ח"ג יא:) וע"י מדה זו הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה כמו שנאמר כי כל בשמים ובארץ וכתרגומו די אחיד בשמיא ובארעא כלומר דיסודא דעלמא דאקרי כל איהו אחיד בת"ת דאקרי שמים ובארץ דאקרי כ"י כמו"ש בזוה"ק (ח"א לא סע"א) וכיון שיש היחוד עם שם הוי"ה שהוא רחמים א"צ יסורין לכפר על העבר ודי בקרבנות לתקן כל העבר ואלהבא ג"כ די בתפלה שהשם יתברך יעזרנו שאלמלא הקב"ה שעוזר אינו יכול לו וצריך תפלה ע"ז וכמו"ש (שמו"ר פ' לח) קחו עמכם דברים אין דברים אלא ד"ת והיינו לתקן להבא וכמו שאמרנו מהזוה"ק דלית מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. א"ל אין אנו יודעין א"ל בכו והתפללו לפני. שהשם יתברך רוצה שיתפלל האדם לפניו ולקראו מן המיצר לעזור לו להתגבר על יצה"ר ואז ה' לא יעזבנו בידו. והם אמרו מה שדי כי נעבדנו שלא רצו בקרבנות לתקן העבר ומה נועיל כי נפגע בו. שאמרו כיון שמסר הקב"ה הבחירה לאדם לא יועיל תפלה להנצל מקטרוג יצה"ר. ומש"ה גימט' ב' שמות אלו. שחלקו היה השבת כמ"ש ישמח משה במתנת חלקו אצלו תמיד היחוד. וכמו דבשבת שהישראל כל היום כעושה מצוה. כיון שמורגל במלאכה תמיד ופורש בשביל קדושת השבת הו"ל כל יום הבת כבא לידו דבר עבירה וניצול הימנה שחשוב כעושה מצוה (כמו שנאמר קידושין לט:) וכל יום השבת הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה. כמו בשעת עשיית מצוה. ומשה רבינו היה אצלו בכל הימים היחוד קובה"ו וכמו"ש ויקח משה את עצמות יוסף עמו והיינו שלקח עמו עצם קדושת יוסף הצדיק שהוא מרכבה למדת צדיק יסו"ע ושם שלו. וזהו ישמח משה במתנת חלקו שהוא השבת. ועל רמז זה שם מש"ה גימט' א"ל שד"י כאמור. ובשבת נעשה הישראל עני ונכה רוח כשחושב כל מה שעבר עליו בימי המעשה וכמו שאמרנו במ"ש בריש סא"ר פסוק זה על השבת. וא"צ יסורין שנופל עליו הפחד והיראה ודי בנהימו סגי שנעשה נכה רוח. ונשבר לבו בקרבו ועושה תשובה מפחד ה'. וכן זוכה לד"ת תושב"כ וכמו שנאמר ודכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל וכן הוא זמן לזכות להשפעה בתורה שבעל פה כמו שנאמר (זח"א מז ב) יום השביעי דא תורה שבעל פה כו' וכן זוכין לקרבנות שאומרים ואת מוסף יום השבת הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה ואמרנו דאף שאין מקריבין מוסף בזמה"ז. ואפילו אם יבנה בהמ"ק לא נוכל ג"כ להקריב תיכף מוסף זה. מ"מ כיון שאנו רוצים להקריב רק

אנוסים אנחנו מחמת חסרון בהמ"ק ומזבח. וחישב לעשות מצוה ולא עשאה מעה"כ כאילו עשאה (כמו שאנמר בגמ' שם מ.) וכש"כ שיש כאן ונשלמה פרים שפתינו וחשוב כאלו מקריבין המוסף ע"י האהבה וחשק לעשות. וכן תפלה שבשבת עיקר התפלה קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך וטהר לבנו לעבדך באמת. ואין מתפללין כלל על צרכי הגוף רק על צרכי הנפש לזכות לטהרת הלב ולהנמל מקטרוג היצה"ר. וזו התפלה שביקש ליתן לדור המבול להועיל להבא וכמו שאמרנו. וזוכין בשבת לכל הד' דברים שלא רצו דוהמ"ב לקבל והזמן בשבת לזכות לתקן כל פגם דור המבול. שהוא שורש פגם הנחש שהיה להם לתקן ובשבת יכולים לזכות לתקן:

## פרק ד

**בתנחומא** ר"פ זו פתח י"ר על כמה עבירותנשים מתות כו' על שלשה וכו' ושלשתן מן התורה כו' ולהבין שייכות פתיחה זו לפרשה זו. והנה במשנה נשנית במס' (שבת לא:) ומסתמא יש לשלשתן שייכות למס' שבת. אף דחלה ונדה נוהג תמיד. אכן הענין דמ"ש שפכה דמו כו' תשפוך דמה ותשמור נדתה כו היא טמאה חלתו של עולם כו' היא כבתה נרו של אדם כו' ג' דברים שחשב הם כנגד הגוף והנפש והנשמה. טמאה חלתו של עולם נגד הגוף וכמו שנאמר כשם שהאשה מקשקשת עיסתא במים וכו' כך עשה הקב"ה לאדה"ר כו' את האדם עפר וגו' וזה קאי על גוף של אדה"ר שהוא חלתו של עולם ואמר טמאה חלתו של עולם עפמ"ש (שם קמו א) שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על ה"ס פסקה זוהמתן כו' ופליגא דראב"כ כו' עד ג' דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו כו' וכבר אמרנו דאלו ואלו דא"ח שיעקב אע"ה מצדו כבר פסקה זוהמא ממנו שהיה כאדה"ר קודם הקלקול. ואמר מה שקל שבקלים אינו אומר כן כמו שנאמר (פירש"י ויצא מב"ר) מפני שלא הרגיש ככל הנאמת הגוף ולא ידע בושה בזה כמו באדה"ר קודם הקלקול דכ' ולא יתבוששו. והוליד י"ב שבטים שלא היה בהן דופי. ומ"מ בהתגלות לא היה עוד שפסקה זוהמא מכל זרעו עד שעמדו על הר סיני דכ' אני אמרתי אלהים אתם. וז"ש שהיא טמאה חלתו של עולם. שע"י שהטיל הנחש בה הזוהמא פשטה הזוהמא באדה"ר ובזרעו עד יעקב אע"ה ובזרעו עד מ"ת. אך עדיין יש יצה"ר. ושפכה את דמו כנגד הנפש וכמש"נ כי הדם הוא הנפש. היא כבתה נרו של עולם הוא נגד הנשמה וכמו שנאמר במד"ת דכתיב נר ה' נשמת אדם. ושבת הוא הזמן לתקן כל קלקול אדה"ר שתחלת פגם הנחש היה באכילה. ואכילה דשבת שהוא בקדושה בא לתקן זה וכמו שנאמר (סנהדרין לח.) אדם נברא בע"ש כו' כדי שיכנס לסעודה מיד ובאדר"נ (פ"א) הגיר' שיכנס לסעודת שבת מיד והיינו כדי לתקן הקלקול וזה שייכות משנה זו למס' שבת.

והנה בנח אי' בזוה"ק פ' זו (עג סע"א וע"ש עו רע"א) בעא נח למבדק בההוא חובא דבדק אדה"ר לא לאתדבקא ביה אלא למנדע ולאתקנא עלמא וכו' שרצה לתקן פגם וקלקול של אדה"ר וזה מש"נ נח איש צדיק תמים. איש מצינו (ברכות נד:) עמדו ע"ג איש זה משה דכ' והאיש משה עניו מאד וכן א' במכילתא (יתרו) כשהוא אומר וישאלו איש לרעהו מי קרוי איש הלא משה שנא' והאיש משה. וכן נדרש (סוטה יד.) ולא ידע איש על משה רבינו איש האלהים. ובכמה דוכתי דרשו איש האלהים. ובכמה דוכתי דרשו אי על משה במ"ר וזוה"ק. צדיק מדת יוסף שהיה מרכבה למדת צדיק יסו"ע. תמים שלים מדת יעקב איש תם ומתרגמינן גבר שלים. ושלשתן קדושת השבת דביעקב אע"ה אי (ב"ר פ' יא) אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת כו' דאף דאאע"ה ג"כ קיים מצות שבת שהרי קיים כל התורה כולה כמו שנאמר (יומא כח:) ולגירסת הרשב"א בתשו' ובס' האשכול דגרסי עירובי תחומין מפורש ששמר השבת ואף לגרסתינו עירובי תבשילין ג"כ הטען כדי שיברור מנה יפה לשבת כמו שנאמר (ביצה טו:) ומ"מ אמרו אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת והיינו שלא נכתב בו בתורה בפרט ששמר שבת אבל יעקב שכתוב בו בפרט שמרית שבת ויחן גו' זה מורה שנקבע בו קדושת שבת. ויוסף ג"כ מצינו שעשה סעודת שבת כמו שנדרש (ב"ר פ' צב) ואין והכן אלא שבת המד"א והיה בו הששי והכינו. וכן כשחשב (זוה"ח תולדות) ז' מוספי המועדים נגד ז' רועים חשב מוסף שבת נגד יוסף. שתוספת הקדושה של שבת מבחי' יוסף. ומשה ג"כ קדושת שבת כמו שנאמר ישמח משה במתנת חלקו שהוא השבת. שמשה בירר יום השבת לישראל במצרים כמו שנאמר (מ"ר שמות) ואי' בתקו"ז (תיג' יג) והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא שיעקב אע"ה גופא וממנו קדושת הגוף של כל ישראל שיצאו ממנו. ויעקב ויוסף כחדא אינון כמ"ש בזוה"ק (ח"א קעו סע"ב) ונפש הדם הוא חיות הגוף ויוסף נקרא חי עלמין כידוע ובחינתו שהוא חיות הגוף והוא נגד הנפש. ומברר נפשות ישראל שהם בקדושה. ומשה נשמתא שהוא קדושת שורש נשמות ישראל שהם מד"ת כש"נ נר ה' נשמת אדם. וכל נשמה מישראל יש לה שורש בתורה אות או חלק מאות ומשה רבינו שורש כל הד"ת שנקראת תורת משה. ושלשה אלו באו לתקן פגם של אדה"ר בגוף ונפש ונשמה. ונח שכתוב בו איש צדיק תמים שמרמז על בחי' יעקב יוסף ומשה כאמור בעא ג"כ לתקנא עלמא מפגם אדה"ר וכמו שנאמר בזוהר הקדוש. וכן אי' (ב"ר פ' כה) כיון שעמד נח נחו ומנ"ל נא' כאן נייחא ונא' להלן למען ינוח וגו' מרמז שהיה בו ג"כ מעין נייחה דשבת. שהיה איש צדיק תמים בחי' ג' אלו שהם יעקב יוסף ומשה. ועל כן רצה גם כן לתקן פגם אדה"ר. אך ולא יכול וכמו שנאמר בזוהר הקדוש. שאף שהיה לו ג'

בחי' אלו. היה רק בדורותיו שבדורו של משה לא היה נחשב לכלום נגד משה. וכן לא הי' נחשב לכלום נגד יעקב ויוסף. שאדרבה לו נאמר יום ולילה לא ישבותו וזה שייכות פתיחה זו לפרשת נח:

**ובזוה"ח** פר' זו את האלהים התהלך נח למעלה על כל המעלות ויולד נח שלשה בנים תאני ר"כ אלו ג' הנהגות אשר באדם. הנהגת הנשמה הליות לו עזר בעבודת בוראו והיא הנקראת שם. והנהגת התאוה והיצה"ר המנהיג ומחמם את הגוף והיא הנקראת חם. והנהגת היצר טוב כו' וליפות מעשיו בתורה וביראת ה' והיא הנקראת יפת כו' ע"ש. והוא ג"כ נגד ג' דברים דכ' איש צדיק תמים שהם קדושותמשה יעקב ויוסף כמו שאמרנו. והיינו שעל ידי שהתהלך את אלהים למעלה על כל המעלות זכה לג' בחי' אלו. הנהגת הנשמה. ולכבוש את היצר הרע ולכובשו שעז"נ בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר רע כמו שנאמר בר"פ הרואה. ולהנהגת היצר טוב. וחשבם כסדר הבריאה שהנשמה ניתנה באדם משעת פקידה והיצר הרע שולט באדם משעת יציאה כמו שנאמר (סנהדרין צא:) והיצר טוב בא לאדם משנעשה בן י"ג שנה כמו שנאמר בזוהר הקדוש (ר"פ וישב) וחשב הנהגת הנשמה נגד קדושת משה רבינו דאיהו נשמתא כמו שנאמר בתיקונים שהוא שורשכל הד"ת שמשם שורש נשמות ישראל ונקרא איש. וחם כנגד הנהגת התאוה והיינו להיות גבור הכובש את יצרו וזהו כנגד קדושת יוסף שהיה מרכבה למדת צדיק. ויפת כנגד יצר טוב. והוא כנגד בחי' יעקב שנקרא איש תם שלא היה לו כלל יצר הרע. שהיה כאדה"ר קודם הקלקול ולא ידע כלל מעטיו של נחש שהוא ההרגש בהנאת עצמו וכמו שאמרנו וזה הנהגת היצר טוב כצדיקים גמורים שרק יצר טוב שופטן (כמו שנאמר ברכות סא:) ולא כקדושת יוסף בחי' צדיק שהוא שיש יצר הרע והצדיק מתגבר על יצרו על ידי היראה וכובשו. רק שכל הקדושות היה לו רק בודרותיו. ולא זכה להם כמו משה יוסף ויעקב שהם שורש קדושת השבת וכמו שאמרנו:

**ואיתא** אחר כך בזוה"ח רבי פתח וירח ה' את ריח הניחוח וגו' כשיצא נח כו' התחיל בוכה על העולם כו' וקם והתפלל לפניו ואותו הריח עלה לפני הקב"ה וערב לו. א"ר ג' ריחות עלו לפניו ריח עולתו וריח תפלתו וריח מעשיו ולא היה ריח בעולם דניחא קמיה כאותו הריח ולפיכך צוה ואמר ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי כלומר ריח שהקריב נח לפני תשמרו להקריב לי ריח עולה ותפלה וכשרון מעשים. והיינו שכשיצא נח וראה חורבן העולם בכה עליהם והתפלל עליהם כמו שנאמר להלן שם באריכות והשם יתברך השיבו כען אמרת דא ולא בזמנא דאמרית לך בלשנא רכיכא דכ' כי אותך ראיתי וגו' בדיל דתבעי רחמין על עלמא כו' ואם היה מתפלל אז היה מבטל הגזירה וכמש"ש ובזוהר הקדוש (סז

ע"ב) וכיון דחזא נח כך הקריב עלוון וקרבנין כו' וז"ש ג' ריחות עלו לפניו. שהם ג"כ כנגד ג' קדושות בחי' משה יעקב ויוסף שנרמז במש"נ איש צדיק תמים וכמו שאמרנו שהם שורש קדושת השבת. ריח עולתו כנגד קדושת יוסף שכנגדו מוסף שבת וכמו שנאמר בזוה"ח תולדות. וריח תפלתו נגד ק' משה רבינו שהתפלל על דורו ומסר נפשו עליהם ולא כנח שאף שהתפלל אחר כך היה שלא בזמנו. ומ"מ ערב להשם יתברך אותו הריח וכמו שנאמר בזוה"ח. וריח מעשיו כנגד קדושת יע"א שהוא גופא וממנו קדושת הגוף של כל ישראל שהם זרעו והמעשים טובים הם בגוף. ואז עלה הריח ניחוח שהיה כלול בו מעין ג' קדושות הנז'. והם כולם שורש קדושת השבת שהיא מדת מלכות. ריח עולתו הקרבנות לשם ניחוח לשם הנחת רוח לשם מי שאמר והיה העולם כמו שנאמר (זבחים מו:) וכל עיקר הבריאה שיתגלה כבוד מלכותו כמו שנאמר (ספ"ו דאבות) כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו וכו' ולכבודי בראתיו. וכן אמרו על פ' כל פעל ה' למענהו לקילוסו שיהיו מקלסין אותו כמו שנאמר (שוח"ט תהלים קמח) ובמק"א (שבת לא:) לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו שנא' והאלהים עשה שייראו מלפניו אבל שניהם אמת דליראה זה קאי על האדם שהוא תכלית מכוון הבריאה כמש"נ אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. וכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה כו' כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה (כמו שנאמר ברכות ו:) והוא נברא ליראה וכמש"נ מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה. ובריאת כל העולם כולו הוא לכבודות היינו שהאדם ישיג מזה כבודו וזה האור שנברא ביום א' שהי' האדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו כמו שנאמר (חגיגה יב.) היינו להכיר מכל הבריאה כבוד מלכותו. והיינו שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה ע"ב) מלך שתהא אימתו עליך. ומזה ג"כ ריח תפלה שבא ממדה זו וכמש"נ אד' שפתי תפתח ושם זה מורה על יראה כמש"נ ואם אדונים אני איה מוראי. ובגמ' (ברכות ט:) נדרש ייראוך עם שמש על תפלה. וכן (שם י':) אל ימנע עצמו מן הרחמים כו' כי את האלהים ירא. נדרש לשון יראה על תפלה ורחמים. וכן נדרש (שם ו:) מי בכם ירא ה' וגו' על הרגיל לבא לבהכנ"ס כו' ע"ש. וכן ריח מעשים טובים הוא ממדה זו וכמו שנאמר בזוהר הקדוש (ח"ג קכג רע"ב) דה' תתאה כנגד מצוה. וכל יום השבת הישראל כעושה מצוה על ידי שניצול מעבירת חילול שבת וכמקריב קרבן מוסף על ידי האהבה וחשק לעשות ונאנס ולא עשה שמעה"כ כאלו עשאה. והתפלה בשבת רצויה שהיא רק על צרכי הנפש על מצות ותורה וטהרת הלב לעבודת השם יתברך באמת (וכמו שנת' מא' ג) וזוכין ישראל לכל הג' ריחות דאמר דלא הוה ריחא בעלמא דניחא קמיה כאותו הריח. וצוה לדורות תשמרו להקריב לי ריח עולה ותפלה וכשרון מעשים:

## פרק ה

**במד"ת** (שם) הדלקת הנר דכ' וקראת לשבת עונג זו הדלקת הנר בשבת וא"ת לישב בחשך אין זה עונג שאין יורדי גיהנם נדונין אלא בחשך שנא' ארץ עיפתה כמו אופל ובמק"א (מד"ת ר"פ בא) במה הרשעי מתכסים בגיהנם בחשך הגיגית הזו כו' כך הרשעים והיה במחשך מעשיהם לפיכך הקב"ה מכסה עליהם שהוא חשך שנא' וחשך על פני תהום זה גיהנם ובגמ' (פסחים נד.) נקרא אור של גיהנם. וכן בזוהר הקדוש (ח"ג לד ע"ב) דחשיב ז' אורות שנבראו קודם שנברא העולם חשב אור גיהנם ע"ש. והענין עפמ"ש בגמ' (עירובין יט.) דפושעי עכו"פ אפי' על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה. ולהם הגיהנם חושך וכמו שבעוה"ז והיה במחשך מעשיהם ויאמרו מי רואנו ומי יודענו כן גם בגיהנם אינם חוזרין וכמש"נ הפושעים בי שפושעין והולכין לעולם משא"כ בפושעי ישראל שמצדיקין עליהם הדין ואומרים לפניו רבש"ע יפה דנת יפה זכית יפה חייבת כו' להם נקרא הגיהנם אור של גיהנם. דכיון שנכנסין להם מאיר להם ומצדיקין הדין עליהם. וכמו ששמענו מחסיד א' שאמר קודם מותו שמה לו לפחוד מגיהנם כיון שבו יזכה לומר שבח יפה כזה יפה דנת וכוק וע"כ נקרא אור גיהנם שמאיר להם. ורק שעתא חדא דמחייבי בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו. ואמר טעם זה להדלקת הנר בשבת. דבשבת כל ישראל נקראו היושבת בגנים כמו שנאמר (בשהש"ר ח') שבשבת משכימין לבית הכנסת וקורין ק"ש כו' והקב"ה אומר להם בני הגביהו קולכם וכו' והיינו שבשבת כל ישראל כיושב בג"ע. שהוא שאו מאיר להם. וענ"ג ר"ת "עדן "נהר "גן (כמו שנאמר זח"א כו א) שהם ג' קדושת שבת. והוא אור היפך הגיהנם שהוא חושך. ואמר מה ראו נשים להצטוות על ג' מצות האלו כו'. שפכה את דמו כו' תשפוך דמה ותשמור נדתה כו'. חלה היא טמאה חלתו של עולם כו'. הדלקת הנר היא כבתה נרו של אדם כו' ובגמ' (שבת לב.) נשמה שנתתי בכם קרויה נר על עסקי נר הזהרתי אתכם ע"ש וג' דברים אלו כנגד פגם אדה"ר שהיה בנפש רוח ונשמה. והיה על ידי גרם חוה. וז"ש היא טמאה חלתו של עולם כנגד הנפש וכמו"ש כך עשה הקב"ה לאדה"ר דכ' ואד יעלה מן הארץ וגו' את האדם עפר וגו' והוא כנגד הנפש דכ' תוצא הארץ נפש חיה ואי' בזוהר הקדוש (ח"ב יב.) דא נפשא דאדם קדמאה. ואף דשם הכתוב מדבר מבע"ח נכלל בו גם נפש האדם שהוא חיות הגוף. ומ"ש היא שפכה את דמו הוא כנגד הרוח שהוא בלב. ובגמ' הלשון רביעית דם נתתי בכם. והיינו ריבית דם שבלב וכמו"ש תוס' (סוטה ה'.) רביעית דם הוא דם הצלול שממנו משתית הלב וכו' ע"ש. ואף דכ' כי הדם הוא הנפש היינו דם שבכבד ודם כל האיברים. ורביעית דם היינו הצלול שבלב ושם משכן

הרוח וכנגד זה אמר תשמור נדתה כדי שיתכפר לה על דם האדם ששפכה. והדלקת הנר כנגד פגם הנשמה וכמו"ש בגמ' נשמה שנתתי בכם קרויה נר וכו' וכ' נר ה' נשמת אדם. וניתנו הג' מצות לתקן הפגם שבנפש רוח ונשמה. ולכן מצות חלקה ונדה נוהג בכל יום הדלקת הנר רק בשבת ועפמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (סב א) נפש ורוח כלילן דא עם דא כו' אתא בר נש לאתדכאה מסייעין ליה בנשמתא קדישא כו' ומקדשין ליה ואיקרי קדוש. ובכל יום יש לאדם נפש ורוח. ובשבת דאי' בזוהר הקדוש (ח"ב פח ב) בשבתא יהבין ליה לב"נ נשמתא אחרא כו' נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי שזוכה כל א' מישראל לנשמה. וכן בגמ' (ביצה טז.) אף שלמדו מדכ' וינפש וי אבדה נפש. מ"מ אמרו הלשון נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם כו' וזהו ומקדשין ליה ואקרי קדוש וע"ד מש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם. ועל כן מצות חלה ונדה שבאו לתקן פגם הנפש והרוח מצותן כל הימים. ומצות הדלקת הנר בשבת לתקן פגם מהנשמה שיש מפגם הנחש. וכמו שאורמים ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין והיינו הנשמה כמו שזוכין במעי אמו ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו שנא' בהלו נרו עלי ראשי (כמו"ש נדה ל:) והיינו נר ה' נשמת אדם. דנקרא נר ה' להאיר לו אור זה דהכרת כבוד מלכותו ית' מכל הבריאה וכמו שאמרנו שזהו האור שנברא ביום הראשן שהיה האדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דהיינו להכיר מכל הבריאה כבוד מלכותו ית'. ובמעי אמו הנר על ראשו כי בעודו במעי אמו עדיין אין בו יצר הרע כמו שנאמר (סנהדרין צא:) מקרא דלפתח חטאת רובץ. והנשמה טהורה חלק אלוה והיינו מאורו ית' שהוא ההתגלות ראשון מבריאת יש מאין להשגת אדם. וכמו כן בשבת הנשמה יתירה דא' בזוהר הקדוש דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי הוא ג"כ הנר שעל הראש שהוא אור מקיף שאין שליטה ליצר הרע בשבעת. ועל כן אמרו (ב"ר פ' יא) ברכו במאורות ע"ש דמשמע שבשבת יש התגלות מאותו אור דיום א'. ומפורש גן בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים. ועל ידי נר שבת מתקנים פגם הנשמה של אדם וניצולים מיצר הרע וז"ש ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין. ובחול שיש מי שלא זכה ואית בי' תרין דרגין נפש ורוח כמו"ש בזוהר הקדוש בא מצות חלה ונדה לתקן הפגם של הנחש בב' מדריגות נפש ורוח וכאמור ובא פתיחה זו בר"פ נח. עפ"י מה שאמרנו מהזוהר הקדוש ומהמ"ר שבדור המבול היה נפש משה רבינו והיה הזמן ליתן להם התורה. ויש לזה רמז גם בגמ' (כשנ"ת למעלה) ומסתמא היה אז הזמן לתקן כל פגם הנחש בכל הג' מדרגות נפש רוח ונשמה. ואחר שקלקלו ונהפך למים הזדונים ומי המבול. על ג' עבירות אלו נשים מתות כו' ובשבת הזמן לתקן כל הפגם ואלמלי משמרין כל ישראל השבת

כהלכתן מיד נגאלין מכל וכל שהיה נעשה התיקון לגמרי. רק העולם נידון אחר רובו. ומ"מ כל נפש בפרט המשמר שבת כהלכתו מיד נגאל:

## פרק ו

**בזוהר הקדוש** (וירא קיז א) ובשית מאה שנין לשתיתאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא וכו' וסימניך בשנת שש מאות לחיי נח וגו' נבקעו כל מעינות תהום רבה. וצריך להבין הרמז והסימן איך הוא מורה על ת"ר לאלף הששי. והענין דשורש הגליות על פגם הברית וכמו"ש בזוה"ח (תבא) דתוכחות שבמשנה תורה על גלות האחרון וכ' האריז"ל שמספר צ"ח רומז על פגם זה. ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א ריט ב) דלא אית ליה תשובה ולא תמאן אפי שכינתא ע"ש. ובמק"א (זח"ב ריד ב) איתא וה"מ כד לא עבד תיובתא שלימתא תיובתא דאיהי אתחזייא לחפייא על כל עובדוי. והמכוון מי שיוכל לתקן כל שורש קלקול הנחש שהיה בפגם זה שהטיל זוהמא בחוה (כמו"ש שבת קמו.) ומזה נדבקה הזוהמא גם באדה"ר ועל ידי כן נעשה משוך בערלתו (כמו שנאמר סנהדרין לח:) והיינו שבודאי נברא מהול. ועל ידי הקלקול נעשה משוך בערלתו וכיון שהיה ביום ו' בתוך ימי בראשית הוא כמו שנברא כך. ועל כן כל תולדותיו נולדים ערלים. ועל ידי הזוהמא שהטיל הנחש ונדבקה באדה"ר גרם הקלקול והפגם בהק"ל שנה. ומי שמתקן כל שור הקלקול של פגם הנחש צריך להיות חי לעולם. שאדה"ר נאמר לו כי ביו אכלך ממנו מות תמות וחי תתק"ל שנה. והוא דיומו של הקב"ה אלך שנה שנא' כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. והיינו שז' ימי בראשית ז' המדות. ומזוקק שבעתיים ז' פעמים ז' והיינו מ"ט שע"ב. וכשכל עשר המדות כלולים מעשר הוא מאה שנה מספר שלם וכמו"ש בזוה"ק (ח"א קכג א) וזה בכל מדה. וכשכל המדות כלולים בעשר הוא אלף שנה יומו של הקב"ה. ואדה"ר היה יכול לחיות ט' מאות שנה ובמאה העשירית ג"כ. אף לחיות אלף שנה בשלימות היה צריך לתקן כל פגם הנחש מכל וכל ואז היה חי לעולם. וכן מי שהיה מתקן כל הקלקול בשלימות שזהו המכוון במ"ש תיובתא דאיהי אתחזייא לחפייא על כל עובדוי זה היה חי לעולם. וכיון שלא היה עוד מי שתיקן כן כל הפגם מכל וכל שיזכה שיהיה חי לעולם כ' בזוהר הקדוש דלא אית ליה תשובה. והנה ז' אלפים שנה כנגד ז' ימי בראשית שהם ז' המדות והעולם משמט אלף שנים שהוא יום שכולו שבת (כמו שנאמר סנהדרין צז סע"א) וזה שלא נאמר כי טוב ביום השני שמרמז לאלף השני שבו היה דור המבול ודור הפלגה. ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב (כמו שנאמר חגיגה יב.) ודור המבול היו ההיפך ממדת צדיק שפגמו בברית בחיק צדיק. והם הרע שהוא ההיפך הטוב. ופגם זה נקרא בגמ' (נדה יג:) בני מבול וכן דור הפלגה איתא

(מד"ת פ' זו טז) לא התקינו ערובי חצרות אלא מפני דרכי שלום. וכן מורה לשון עירוב שמערב יחד דעת בני אדם ועושה אותם כאחד. ומסיים במד' אני עושה שלום בעולמי ורשעים אלו עומדים לתת מחלוקת בעולם וכו' ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' ואף דאיתא בב"ר על פ' זה שהיו אוהבין זה את זה לפיכך נשתיירה מהן פליטה. מ"מ צפה השם יתברך שכינוס שלהם יגרום הפירוד והמחלוקת שאחר כך כל א' ירצה להשתרר על חבירו. והכינוס שלהם רק לחלוק המקום ב"ה. וזהו כינוס לרשעים רע להם ורע לעולם (כמו שנאמר סנהדרין עא:) וכן היו אחר כך הורגים זה בזה. והיו הם ג"כ מתנגדים למדת צדיק שנקרא שלום כידוע מהזוהר הקדוש. וביום ו' כתיב וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאד שנדרש (ב"ר פ' ט) על כל ההיפך מהטוב שיום ו' נגד מדת צדיק יסו"ע והזמן בו לתקן כל פגם וקלקול הנחש שהיה באכילה וגרם הפגם על ידי הזוהמא שהטיל בחוה. וצדיק הוא דנטיר ברית. וכן באו הו' אלפי שנה לתקן כל המדות מעילא לתתא ואחר כך יתקן השם יתברך מצדו בבחי' ג' ראשונות ונזכה לימות המשיח וליום שכולו שבת. וכמו שאמרנו לענין ההפטורת ג' דפורעניתא וז' דנחמתא שהם לתקן ז' המדות מתתא לעילא. רק דשם באו הג' דפורעניתא נגד הג' ראשונות מקודם. וכאן באו הז' אלפים כנגד ז' המדות מעילא לתתא. ונמצא אלף הששי נגד מדת יסוד. ובשנת ת"ר לאלף הששי היינו כשעבר מאה הששית שהוא נגד יסוד שביסוד ואז הזמן לתקן כל הפגם וז"ש שיתפתחון תרעי דחכמתא לתתא. והוא כמו שאמרנו דמ"ש בזוהר הקדוש דלא אית ליה תשובה הוא עדמ"ש בבני עלי (ר"ה יח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה. וכעין זה בפגם זה לא אית ליה תשובה דשורש תשובה מבחי' בינה לבא כידוע וזה אי אפשר לתקן בשלימות. שאם היה מתקן כל הפגם היה חי לעולם כמו שאמרנו. אבל בתורה שהיא ממדת חכמה מתכפר וזש"נ לכל בשרו מרפא. והיינו לפגם זה שנקרא בשר. כמש"נ רר בשרו וגו' ובקדושה בשר קודש ובההיפך נקרא בשר חמורים והתורה מרפא אף לפגם זה. וע"כ כשיעברו ת"ר לאלף הששי נגד יסוד שביסוד יתפתחון תרעי דחכמתא ומי שירצה לשוב באמת ירגיש הסייעתא איך שנפתחו שערי חכמה עליונה שהוא תושב"כ שהיא נגד מדת חכמה ומאמר יהי אור וכמו שנאמר (ב"ר פ"ג) ה"פ אורה כו' כנגד ה' חומשי תורה. וכ' אור זרוע לצדיק שהשם יתברך משפיע במי שמתגבר על יצרו שהיא מבחי' צדיק. מאור הראשון שהוא חכמה דלעילא כמו שמקבלת מקוצא דיוד דלעילא דרמיז לכ"ע. ומבועי דחכמתא לתתא הוא התורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס וזה מועיל ליישר הלב להוריק הרע מלב כסיל ג"כ. וז"ש (תענית טו.) צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק והיינו אור הראשון שהשם יתברך משפיע לצדיק מצד השי"ת מהאור

ששנגנז לע"ל. ולישרים דכ' לישרי לב שמחה והוא דכתיב אור צדיקים ישמח דע"י אור צדיקים אור תורה שבעל פה מבועי דחכמתא לתתא שמועיל ליישר הלב זוכה לשמחה. ועז"א בזוהר הקדוש וסימנך בשנת שש מאורת לחיי נח. שנח נקרא איש צדיק מפני שלא קלקל כפגם דורו דור המבול. וזכה ג"כ להיות מרכבה למדת צדיק יסו"ע וכשחי שש מאות שנה היה כנגד יסוד שביסוד. ואז היה הזמן ליתן תורה שבכתב על ידי נפש משה רבינו שהיה אז כמו שנאמר ברע"מ (זח"ג רטז ב) אך דור המבול לא רצו לקבל וכמו"ש (שמו"ר פ' ל) ע"פ ודעת דרכיך לא חפצנו זה תורה וע"כ נרמז נבקעו כל מעיינות תהום רבה שמרמז על מבועי דחכמתא לתתא שמאחר של ארצו לקבל תורה שבכתב הופיע להם השם יתברך מבועי דחכמתא לתתא שהוא אור תורה שבעל פה אולי יועיל להם אם ירצו. אך גם זה לא הועיל להם וזה ג"כ נרמז במש"נ ודעת דרכיך גו' ודעת דייקא וכמו שאמרנו למעלה וז"ש בזוהר הקדוש שבשנת ת"ר לאלף הששי יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דכמתא לתתא. אמר חכמתא דלעילא קודם שהוא כבר אחר מ"ת. ואז הזמן לפתוח שערי חכמה עליונה שהוא אור זרוע לצדיק. ותורה שבעל פה שהיא אור צדיקים ישמח כאמור ומסיים בזוהר הקדוש ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה כבר נש דמתתקן ביומא שתיתאה מכי ערב שמשא לאעלא בשבתא. והיינו דמספר שש מאות כנגד ו' המדות ששת ימי בראשית שכל א' כלול מעשר פ' עשר וכמו שאמרנו. וזהו הו' מדות שצריך האדם להתברר מצדו. לתקן הפגם בבחי' צדיק שהיא באכילה ובתאוות. ואחר כך ד' מאות שהשי"ת משפיע מג' ראשונות חב"ד תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא. ואחר כך מאה אחרונה נגד מדת מלכות. והם ימות המשיח שהם בתוספת שבת. שהוא אלף השביעי יום שכולו שבת:

## פרק ז

**בזוהר הקדוש** פ' זו (ס' א) ר"י פתח טוב איש חונן ומלוה וגו' טוב איש דא קב"ה כו' ד"א טוב איש דא צדיק כו' ר' יוסי אמר דא נח וכו' רבי יצחק אמר דא שבחא דשבת דביה פתח טוב כו' ר"ח אמר כלא חד ולהו מלה חדה אמרו וכו'. המכוון שכולם דרשו כמו שפתח רבי יהודה טוב איש דא קב"ה דאקרי טוב כמד"כ טוב ה' לכל וכ' ה' איש מלחמה להאי כל חונן ומלוה. ר"ל למדת צדיק יוס"ע דאקרי כל וז"ש לאתר דלית ליה מדיליה והיינו דמדת יסוד אינו מרומז באות מיוחד משם הוי"ה. רק אות ו"ו ת"ת והו' זעירא ו' המילוי מרמז ליסוד כמו שנאמר בזוהר הקדוש (ח"ג יא א וזח"א קפב ב') רזא דאת ו"ו דאזלי תרווייהו כחדא וז"ש וההוא אתר מניה אתזן. והיינו דטוב הוא מורה על אור כמש"נ וירא א' את האור כי טוב. ואמר כשהוא היחוד והשפעת האור למדת מלכות בחי'

כנס"י. ההמשכה על ידי מדת יסוד שנקרא כל וזהו טוב ה' לכל למדת כל. יכלכל דבר במשפט דהא ההוא דבר לא אתזן אלא במשפט כד"א צדיק ומשפט וגו' והיינו דבר מורה על מדת מלכות וכמו שנאמר (שבת קלח:) דבר ה' זו הלכה והיא מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ובזה"ק (ח"א לב א) והאי דבור אקרי שבת כו' ואמר דהאי דבר לא אתזן אלא במשפט והיינו עמודא דאמצעיתא קב"ה כידוע. וז"ש אחר כך ומאן איהו דלי"ת כו' והיינו דה' ד' הות. ודרש הפסוק על השפעת המדות כשהוא יחוד קב"ה ושכינתיה. ושם הוי"ה כולל כל המדות י"ה חו"ב ו"ה קבה"ו (כמ"ש זח"ג רנח א) וקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין שהוא כ"ע (כמש"ש סה ב). וטוב הוא אור הראשון. שהוא מאמר יהי אור שכנגד חכמה כשהוא מקבל מכ"ע על ידי קוצא דיוד דלעילא. ודרש טוב איש על קב"ה חונן ומלוה לאתר דלית ליה מדיליה והיינו למדת כל כענין מש"נ טוב ה' לכל. ועל ידו בא האור לה' תתאה כנס"י. ולפעמים חונן ולפעמים מלוה ועז"א חונן ומלוה שלפעמים חונן האור מצד הקב"ה ולפעמים מלוה שיהיה על ידי כן אתער לתתא על ידי שמסייעין באתדל"ע. ואחר כך אמר טוב איש דא צדיק והיינו דכתיב אור זרוע לצדיק. ואי' (תענית טו.) צדיקים לאורה והיינו דצדיק נקרא המתגבר על יצרו וזה צריך לאור. והשי"ת משפיע בו האור שיוכל להתגבר על יצרו ועז"נ טוב ה' לכל והיינו להצדיק שזוכה להיות מרכבה למדת כל. ולפעמים השי"ת חונן האור ולפעמים מלוה וכמו שמצינו באאע"ה דאי' (ב"ר פ' ב) יהיה אור זה אברהם הה"ד מי העיר ממזרח צדק אל תקרא העיר אלא האיר והיינו דמש"נ העיר וגו' ההתעוררות היה ע"י שהופיע השי"ת באאע"ה האור ועל ידי זה בא מצדו האתעדל"ת שהרעיש בלבו מי ברא אלא. דכבר אמרנו מהשל"ה שבכ"מ שאמרו אל תיקרי אין הפירוש לתקן הקריאה שאין כאן קרי וכתיב רק הפירוש שלא תוכל לקרוא כך עש שתקרא כך ואז תקרא ככתבו. וכן כאן העיר כפשוטו רק איך השי"ת מעיר הא נצרך להיות אתעדל"ת וז"ש א"ת העיר אלא האיר שהשם יתברך שולח האור בלב ועי"ז בא האתעדל"ת מצד האדם. וזהו נקרא מלוה שנותן השם יתברך בהלואה האור כדי שעי"ז יתעורר בעצמו באתעדל"ת. ולפעמים השם יתברך חונן האור והיינו במי שאין לו כח בעצמו להתגבר על היצר הרע והשם יתברך חונן לו האור שיהיה ל עזר להתגבר על יצרו עדמ"ש (סוכה נב) ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. ומייתי הזוה"ק ראיה שלא נאמר דמש"נ אור זרוע לצדיק קאי על השכר המיועד לצדיקים לעתיד וכמ"ש (חגיגה יב.) שהאור הראשון גנזו לצדיקים לעתיד לבא. ולא קאי כלל בעוה"ז כמ"ש בתענית צדיקים לאורה. וע"ז מייתי הזוה"ק דכתיב אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. והוא ראיה שאחר כך יבא השכר שעז"נ פרי מעלליהם יאכלו בעתיד ומה שנאמר אמרו

צדיק כי טוב היינו מש"נ טוב ה' לכל שהשם יתברך משפיע האור כי טוב לצדיק שיוכל להתגבר על היצר הרע. וזה השי"ת לפעמים חונן ולפעמים מלוה כאמור. ר' יוסי אמר דא נח דכ' נח איש צדיק. ולכאורה כיון דבנח לא נזכר לשון טוב דדרש. רק מה שנזכר לשון טוב בפסוק אמרו צדיק כי טוב. וא"כ למה פליג עם הד"א. רק המכוון שר' יוסי אמר שרק בצדיק כמו נח בו כתיב שהשם יתברך חונן ומלוה האור. משא"כ בשאר צדיק יכול להיות פירוש הכ' אור זרוע לצדיק על האור הראשון העתיד לצדיקים. והוא השכר המעותד לע"ל. ורק בנח שמצינו למדנו שלמד נח תורה (כמ"ש בפירש"י) ומהיכן ידע הד"ת רק שהשם יתברך השפיע בו האור תורה וזהו חונן. גם בו כתיב את האלהים התהלך נח. והיינו שע"י שהופיע בו השי"ת אור התעורר הוא ג"כ מצדו באתערותא דלתתא ובזה היה השי"ת בחי' מלוה האור. ר' יצחק א' דא שבחא דשבת דביה פתח טוב דכ' טוב להודות לה'. והיינו שבשבת יש ב' הבחינות חונן ומלוה. שאינו כדי. וכמ"ש (שבת י:) מתנה טובה וכו' לתנה לישראל דכ' לדעת כי אני ה' מקדשכם. והיינו שבשבת משפיע השי"ת האור חכמה דאקרי קודש כמ"ש בזוה"ק. וכמו שמקבל על ידי קוצא דלעילא מכ"ע. ועל ידי כן זוכה כל אחד מישראל ליראה וכמו שנקראו כל ישראל בשבת יראי שמי כמ"ש (תענית ח: ופירש"י) ובירושלמי שאימת שבת על ע"ה. וזש"נ טוב להודות לה' שע"י היראה בא לתשובה כשנזכר שעבר ועשה נגד רצונו כון דרשו (ע"ז יט.) אשר איש ירא ה' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש וכן אמרו (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה כו' שנא' ראשית חכמה יראת ה' וגו' שיראת ה' מביא לתשובה וזש"נ טוב להודות לה' שכל מי שמודה על שפעיו ה' מרחמהו וכמ"ש (בפרדר"א פ' יט) וכד"א מודה ועוזב ירוחם וזה חונן השי"ת במתנת חנם. ויום בשבת גם בחי' מלוה שעל ידי קדושת השבת מועיל להכניס קדושה לימי המעשה שיבואו אחר כך שיהיה גם בהם קדושה. ועל ידי כן זוכה להיות משמר השבת השניה כהלכתה. שימי המעשה מועילים להתקדש בקדושת השבת יותר ויותר בכל שבת וזה בחי' מלוה. וז"ש ר"ח כלא חד וחלהומלה חדא אמרו והיינו שכולם דרשו חונן ומלוה על השפעת האור כי טוב שהשי"ת משפיע להאי כל כש"נ טוב ה' לכל. ועל ידי מדה זו שנקרא כל בא ההשפעה למדת מלכות וכן הוא סדר היחוד רק דמר דרש על השפעת המדות ומר דרש על כל צדיק ומר אמר שהוא רק על צדיק כמו נח שנקרא ג"כ איש צדיק. וכל א' מישראל זוכה להיחוד בשבת. שבכל מצוה אומרים לשם יחוד קבה"ו. שעל ידי כל מצוה גורמין היחוד. ובשבת שכל היום הישראל משמר שבת וכיון שהוא רגיל במלאכה בכל ימי המעשה ופורש ממנה לכבוד השי"ת ביום השבת. נקרא בא לידו דבר עבירה וניצל הימנה שנותנים לו שכר כעושה מצוה כמ"ש (קידושין לט:)

והוי ביום השבת כל היום עושה מצוה. ובכל יום השבת הוא היחוד קובה"ו. והיחוד הוא רק כשיש התגלות עתיקא וכמו שנאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד והיינו לעתיד כשיתגלה מדת הוא והיינו עתיקא כמ"ש (אדר"ז ר"צ א) עתיקא קדישא דאתכסייא קראי הוא. וזש"נ ביום ההוא כשיאיר מדת הוא שכן מורה לשון יום על האור עדמש"נ ויקרא א' לאור יום. ואז יהיה ה' אחד ושמו אחד שיהיה היחוד בהתגלות וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג קט ב) ולזמנא דקב"ה אתקרב עם שכינתיה אתקיים ביה האי קרא כו' ועלת העלות שריא עלייהו כו' ע"ש:

**והנה** בכל מעלי שבתא אומרים שלום עליכם מלאכי השרת וכו' ולכאורה הוא מיוסד על פי מ"ש (שבת קיט:) שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו כו' אך שם מסיים אחד טוב כו' ע"ש ואמרנו שי"ל עפמ"ש (חגיגה יד:) כשדרשו במעשה מרכבה. והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע כבי אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי חתן וכלה. ומעשה מרכבה הם דברים שכיסה עתיק יומין וכמ"ש (פסחים קיט.) ובשבת שיש התגלות עתיקא כמ"ש בזוה"ק באים למאכי השרת ואומרים להם שלום עליכם. בואכם לשלום ברכוני לשלום. ואחר כך להסעודה שהיא זמן יחוד קב"ה וכנס"י אורמים להם צאתכם לשלום. ומה שמכנים המלאכים בכאן בשם מלאכי השלום. הוא דבכל העולמות יש עשר מדות כידוע וכמו בנשמתין דאינון מכרסיא מ"מ יש נשמות שהם מרכבה למדה זו ויש נשמות שהם מרכבה למדה זו. כן גם במלאכים יש מלאכים משורש כל המדות והמלאכים שהם ממדת יסוד נקראו מלאכי השלום. שכן נקראה מדה זו כידוע מהזוהר. ובשבת שיש היחוד קבה:ו כל יום השבת והיחוד על ידי מדה זו שנקרא כל וכמ"ש טוב ה' לכל להאי כל וכמו שאמרנו באים מלאכי השלום. וזה שאומרים להם שלום עליכם שמברכים אותם שיקבלו ממדה שהם משורשה שנקרא שלום. וכן בואכם לשלום ואח"כ ברכוני לשלום. ואחר כך להסעודה שהוא זמן היחוד בסוד אשר חיל עטרת בעלה אומרים צאתכם לשלום שיתגברו במדת השלום:

## פרק ח

**ישמח** משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו. במתנת חלקו הוא השבת כמו שפירשו עפ"י המ"ר (פ' שמות) שבירר השבת לישראל במצרים ויש להבין לפי"ז מ"ש כי עבד נאמן קראת לו איזהו קישור י"ל דמשמע דזה טעם שישמח משה במתנת חלקו שהוא השבת. אך הענין דאי' ברע"מ (זח"ג רל"א) איהו אמת ואיהי אמונה והיינו דמדת יעקב אע"ה אמת. שלו האיר היחוד במדת אמת שיה מרכבה לשם הוי"ה שמורה אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם. והשבטים שהם כנס"י איהי אמונה

שלהם האיר על ידי אמונה שה' אחד. ועז"א (פסחים נו.) שאמרו השבטים ליע"א כשם שאין בלבך אלא אחד כן אין בלבנו אלא אחד. והיינו כשם שאין בלבך אלא אחד שאתה מכיר זה היחוד במדת אמת כך אין בלבנו שאין לנו תפיסה בשם הוי"ה. דשם זה אינו נהגה בעוה"ז מפני שנראה לעין שיש כחות אחרים ובחירה. ומ"מ על ידי אמונה אנו מאמינים שה' אחד כמו קודם שנברא העולם אף שאינו נראה כן בעוה"ז. וז"ש בגמ' באותה שעה פתח יע"א ואמר בשכמל"ו שזה מדת מלכות שמכירין מלכותו ית' ושם הוי"ה נהגה על ידי שם אד' שנקרא באד'. וזהו איהי אמונה בחי' כנס"י. ושבת הוא יום ז' מדת מלכות כידוע. והנה במ"ר (פ' ברכה) דרש על משה רבינו ואת עלית על כולנה שנתעלה יותר מן הכל וחשב שם שנתעלה יותר מהאבות ואפי' מיעקב אבינו שמדתו אמת ע"ש. ונקרא איש האלהים ואי' (במד"ת ברכה) כדרך שאדם גוזר על אשתו כו' וכ' שם בכינוי. הקב"ה גזר על משה ועשה והכונה להיפך כביכול וכאן אמר ישמח משה במתנת חלקו שהוא השבת ויקשה הא מדרגת משה רבינו מעולה אף ממדרגת יעקב אע"ה שמדתו אמת ואיך אומרים שמתנת חלקו השבת בחי' אמונה ועז"א כי עבד נאמן קראת לו והוא מש"נ לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמר הוא. שהוא נשלם במדת אמונה מהימנותא שלימתא שנקרא בגמ' אמונה יתירה כמ"ש (תמיד כח.) יחזיק באמונה יתירה שנאמר עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי והוא מדת דהמע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות וזה נקרא נאמן שנשלם במדת אמונה מהימנותא שלימתא וזש"נ לשבת עמדי עד"ש (יומא כה.) אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. אמנם זהו מעלתו של משה רבינו אף שמדרגתו היה מעולה מאד ואף ממדת יעקב אע"ה שמדתו אמת. וזה סוד מש"נ ותמונת הוי"ה יביט. דצורתו של יעקב חקוקה בכסא. שיעקב היה כאדה"ר קודם הקלקול וכמו שאמרנו כ"פ. ובגמ' (ב"ר פד.) אי' שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון ובזוה"ק (ח"א קמב ב וש"מ) אי' דשופריה דיעקב שופריה דאדם הוה ע"ש. והוא דמות אדם שעל הכסא דכתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. וזהו תמונת הוי"ה שיעקב אע"ה מרכבה לשם הוי"ה. ובמשה רבינו כיתב ותמונת ה' יביט ואמרו (ב"ר פ' מד) אין הבטה אלא מלמעלה למטה (ונת' בקדושת שבת ריש מא' ז). והיינו שמעלתו גבוה ממעלת יעאע"ה וכמו שדרשו עליו ואת עלית על כולנה. ומ"מ משה רבינו שהיה ענו מכל האדם החזיק עצמו שהוא נאמן במדת אמונה שאף שידע שמדריגתו גבוה. היה אומר שאין זה רק מפני שבחר בו השי"ת לשלוח לישראל ולקבל את התורה ועל כן הגדיל מעלתו. והוא רק כדמיון הטלה שיצא עשירי שנתקדש בקדושת מעשר על ידי שסוקר אותו בסקרא שאין זה כלל מצדו שהרי מוכרח להיות א' יוצא עשירי כן נצרך א' להיות נבחר לקבלת

התורה ונבחר הוא מהשי"ת ואם היה רצון השי"ת היה בוחר באחר וזה מש"נ בכל ביתי נאמן הוא. וזה מ"ש בזוה"ק פ' זו (עו א) אחר שאמר יהב חכמתא עלאה לאדה"ר ואחר כך קלקל. אמר יהב חכמתא לנח ולפח בה לקב"ה. והיינו שהוא רצה לתקן פגם אדה"ר וכמ"ש (בזוה"ק לעיל עג סע"א) כד בעא נח למבדק בההוא חובא דבדק אדה"ר לאו לאתדבקא ביה אלא למנדע ולאתקנא עלמא ולא יכיל ע"ש. וז"ש לבתר מה כתיב וישת מן היין וישכר וכו' והוא על ידי שהכיר מעלתו שניתן לו החכמה וחשב שיכול לתקן פגם של אדה"ר. ואחר כך אמר יהב חכמתא לאברהם ופלח בה לקב"ה לבתר נפיק מניה ישמעאל וכן יצחק נפיק מניה עשו. ואף דאי' (נדרים לא.) ביצחק ולא כל יצחק. אך הכונה מה דכ' וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו. וזה היה על ידי החכמה עלאה שניתן לאאע"ה היה סבור שבודאי אין פסולת בזרעו ואף ישמעאל הוא טוב וע"כ וירע הדבר וגו'. וכן ביצחק נחשב מש"נ ויאהב יצחק את עשו. וזה היה ג"כ מטעם זה שהיה סבור כיון שהוא מצדו נשלם כל כך בודאי גם עשו טוב. ואמר אחר כך יעקב נסב תרין אחתן. והקשה בנצוצי אורות הא בריש תרומה משמע שיעקב מוכרח לישא ב' אחיות על פי הסוד ע"ש. ולפי האמור י"ל בשאמת יעקב אבינו שהיה מרכבה לשם הוי"ה וצורתו חקוקה בכה"כ היה ראוי לו לישא הב' אחיות עפ"י הסוד אך עכ"פ הוא שנשא ב' האחיות ידע מדריגתו שהוא מרכבה לשם הוי"ה וזה נחשב לו לחסרון. וחשב שבכולם הזיק מה שנמסר להם החכמה. משא"כ במשה אמר יהב חכמתא למשה מה כתיב ביה בכל ביתי נאמן הוא. ולא הוה כמשה שמש מהימן בכלהו דרגין כו' אלא קאים במהימנותא עלאה כדקא יאות. והיינו כמו שאמרנו שבכל מעלת מדרגתו לא ידע מאומה והחזיק עצמו שוהא רק בבחי' אמונה יתירה וכאמור. ואמר אחר כך יהב חכמתא לשלמה מלכא לבתר כו' אמר שלמה אתי אל וחכמתא דיליה ואוכל ואיכול לו עבד רעותי והיינו מה שאמר אני ארבה ולא אסור (כמ"ש סנהדרין כא:) והוא על ידי שנמסר לו החכמתא עלאה ועליו יש מ"ד בגמ' (ר"ה כא:) ולא קם נביא וגו' כמשה בנביאים לא קם במלכים קם ועל ידי שאמר אתי אל וחכמתא דיליה אמר אני ארבה ולא אסור. משא"כ משה רבינו שלא הכיר כלל במעלת מדרגתו שיהיה לו שייכות לזה רק החזיק עצמו בבחי' אמונה ככל ישראל. וזש"נ לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. וזהו ישמח משה במתנת חלקו שהוא יום השבת. שבחי' השבת דלית לה מגרמה כלום רק מה דיהבין לה. ואמר הטעם כי עבד נאמן קראת לו דאף שמדריגתו מעולה וגבוה אף מבחי' אמת וכאמור. מ"מ הוא לא ידע מעלתו ותלה הכל בבחירת השי"ת שבחר בו ונתן לו המדרגות הגבוהות. והחזיק א"ע רק באמונה יתירה ועז"נ כי עבד נאמן קראת לו. וכן ביום השבת שהישראל נעשה עני וכמו

שדרש פסוק עני ונכה רוח וגו' (בריש סא"ר) על יום השבת והיינו שאז מכיר הישראל דלית ליה מגרמיה כלום אז הזמן לזכות לתורה שבעל פה דאיתא בתיקונים (תיקון כ) וכן עניה אורייתא דע"פ ודאי ואיהי קבלה כד מקבלא מבעל צדקה דאיהו אורייתא דבכתב כד אזלת לגביה לקבלה אתקריאת הלכה כו' ע"ש. וזהו מ"ש מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה:

## פרק ט

**סיום** הפרשה וימת תרח בחרן ופירש"י הנון הפוכה לומר לך עד אברם חון אף של מקום שכיון שבא אברהם לא היה חרון אף וכמ"ש (ב"ר פ' ב) יהיה אור זה אברהם שהוא בא לתקן פגם אדה"ר וכמ"ש (שם פ' יד) הרי אני בורא את האדם תחלה שאם יקלקל יבא אברהם ויתקן תחתיו. וכמו שאמרנו בעשרה דורות שמנח ועד אברהם שאמרו עד שבא אברהם אבינו וקיבל שכר כולם שהעשרה דורות היו ראוים לתקן כל פגם הנחש מכל וכל שכן מורה מספר עשרה כנגד עשר מדות. והם קלקלו ובא אעא"ה שנתנסה בעשר נסיונות שהם ג"כ כנגד ע"ס וקיבל שכר כולם כל החיות והני"ק שהיה בהעשרה דורות (ונת' מא' א) ונכתב רמז זה שכשבא אברהם לא היה עוד חרון אף. במיתת תרח שהיה אחר נסיון הט' שהיה מה שנאמר לו גרש האמר הזאת ואת בנה. דמיתת תרח היה ב' שנים קודם עקידת יצחק וכמ"ש (ב"ר פ' נח) והלא קבורתו של תרח קדמה לקבורתה של שרה שתי שנים. והטעם שנרמז כאן הוא שבירור אעא"ה בכל העשר מדות מתתא לעילא וזה הטעם שנסיון הראשון שהיה באור כשדים לא נזכר בתורה רק ברמז. וי"ל מפני שהוא מכוון נגד מדת מלכות והוא מתורה שבעל פה כמ"ש מלכות פה תורה שבעל פה. שעפ"י דין תורה לא היה נצרך אעא"ה למסור א"ע להשליכו לכבשן שב"נ אינו מצווה על קדושה השם כמ"ש (סנהדרין עד:) ושלא לאבד א"ע ב"נ מצווה ומוזהר וכמש"נ ואף את דמכם לנפשתיכם וגו' וכמ"ש (ב"ר פ' לד) ולשי' הרמב"ם (פ"ה מה' יסוה"ת ה' ד) מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. ורק אעא"ה ראה לצורך השעה למיגדר מלתא לקדש ש"ש. ומסר עצמו להשליכו לכבשן כדי שיתפרסם כבוד מלכותו יתק. וזה משורש תורה שבעל פה וכמ"ש תוס' (יבמות צ:) דבלא נביא ג"כ שרי לעבור על ד"ת למגדר מלתא לצורך השעה רק מדאתחזק אליהו בניאות סמכו עליו בהבטחתו בירידת אש שיהיה מגדר מלתא שיתקדש שמו של הקב"ה ע"ש. וכן ראה א"א ע"ה צורך השעה לקדש ש"ש. וע"כ לא נזכר נסיון זה בתורה רק ברמז וכמו ניסוך המים שהוא הללמ"ס ויש ממנו רק רמז בתורה וכמ"ש (תענית ב:) וכן כל הנסיונות הם מכוונים נגד המדות מתתא לעילא עד נסיון הט' שהוא נגד מדת חכמה שהוא התגלות ראשון

מבריאת יש מאין להשגת אדם והויא מדה ראשונה שיש בו קצת תפיסה. ואז נשלם אאע"ה בכל מה שיוכל להתברר מצדו. ואחר כך נסיון העקידה שמכוון נגד כ"ע שהוא נעלם מכל רעיון. זה הבירור מצד השי"ת שבירר אותו בכל עד השורש וזכה לבחי' זקן. וע"כ אחר נסיון הט' שהיה אז מיתת תרח כמו שזכרנו מהמ"ר. נרמז במתתו דכ' וימת תרח בחרן שעד אברם היה חרון אף של מקום. שעל ידי אברהם כלה החרון אף שהוא מצדו כבר תיקון כל פגם הנחש בשורש כפי כחו כאמור ואחר כך היה נסיון העקידה שהיה הבירור מצד השי"ת ואחר כך כ' ואברהם זקן בא בימים ובזהו"ק אי' ע"ז ביומין עלאין והיינו בג' ראשונות שנשלם בכל עשר המדות:

## פרק י

**מפטירין** בשבת זה רני עקרה ועניה סוערה. והשייכות להפרשה נר' רק פסוק כי מי נח זאת לי וגו' אך ענין ב' נחמתות אלו הם מפרשה זו. דנחמת רני עקר וגו' כי רבים בני שוממה וגו' ומה יועיל נחמה זו דאי' (בשהש"ר ד) צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה ע"ש ומה יועיל אחר שאנו רואים שהדורות הולכות ומתמטעין. וכן מה יועיל יעודי הנביא בנחמת עניה סוערה. והרי אנו רואין שכבר עבר זמן רב ועדיין לא נושענו. והתנחומין לזה פ' זו כמש"נ כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ. דאי' (בזוה"ק סז ב) כיון דא"ל דישתזיב הוא ובנוי לא בעא רחמין על עלמא ואתאבידו ובג"כ אקרין מי המבול על שמי' כד"א כי מי נח וגו'. ומ"מ נשבע השי"ת מעבור מי נח עוד על הארץ והוא עדמש"נ וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע ותושע לו זרעו וגו' ומפיגע פי' רה"ק זצוקללה"ה שהוא המתחטא לפני המוקם ואומר איני זז מכאן עד שתרחם על בניך וכשאין מפיגע ומתפלל כזה אז השי"ת בעצמו מרחם על ישראל. וכן הי' בדור המבול אחר שלא התפלל נח על הדור אחר כך נשבע השי"ת לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רק מנעוריו. ואף שזה עצמו היה הטעם שהביא המבול דכ' וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום. לימד השי"ת בזה עצמו זכות על האדם והוא שהיצר הרע הוא משננער לצאת במעי אמו וכמו שדרשו בירוש' (ברכות פ"ג) ובב"ר. והוא לימוד זכות כעין לימוד זכות מפסוק ואשר הרעותי שבגמ' (ברכות ל"ב.) וכן בודאי אריכת הישועה כדי שיתעוררו ישראל בעצמם בתשובה ויהי' זכו אחישנה. ואם ח"ו לא יתעוררו מעצמם אז השי"ת ילמד זכות על ישראל ויאמר שהכל ממנו כעין מש"נ ואשר הרעותי. וכש"נ ועשיתי את אר בחוקי תלכו. והנה בזוה"ק אמר בטעם שלא התפלל נח על דורו משה לא תלה בזוכתי' אלא בזכות אבהן קדמאי אבל נח לא היה לי' במאן דיתלי בזכותא כמשה. וזש"נ כי מי נח וגו' שלא

התפלל על העולם ונקראו על שמו מי נח. והטעם שלא התפלל מפני שלא הי' לו זכות אבות ומ"מ נתעורר השי"ת מעצמו כן נשבעתי וגו' ועז"א כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה ונדרש (וי"ר פ' לו) ההרים אלו האבות והגבעות אלו האמהות וחסדי מאתך לא ימוש וגו':

**למוצאי שבת קודש אחר הבדלה**

**מזכירין** במוצאי שבת אליהו מלאך הברית. וכן בבהמ"ז אומרים הרחמן הוא ישלח לנו אליהו הנביא ז"ל ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות. והוא כמו שאמרנו דאכילת רשות גורם קטרוג יצר הרע וכמש"נ ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתח וגו' שאין היצר הרע שולט אלא מתוך שביעה וכמ"ש בספרי וגמ' (ברכות לב.) וזוה"ק (ח"ב קנד ב) וכ' אכלת ושבעת וברכת את ה"א שהוא עצה שלא תביא השביעה לקטרוג היצר הרע שעל ידי ברכת המזון שמכיר כח הנותן אין בו מערבוב הרע כלל והוא רק מסטרא דטוב. ולכן לא כתיב בי' השמרו לכם וגו' ונמצא הבמה"ז תיקון לשורש הפגם של הנחש שהיה באכילה. ובא על חוה והטיל בה זוהמא (שבת קמו.) וגרם הזוהמא בזרעה. וגרם קלקול הק"ל שנה. ולכן בבהמ"ז שהוא תיקון לפגם הנחש אומרים הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו שהוא מלאך הברית ויבשר לנו בשורות טובת. אין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב (יומא לח:) וכ' אור זרוע לצדיק אור כי טוב שאז יגלה אליהו ומשיח כל סתרי תורה שבעל פה דכ' טוב לי תורת פיך. ואי' במד' (קה"ר ב) כל התורה שאת למד בעוה"ז הבל הוא לפני תורה שבעוה"ב והיינו לימות המשיח. ישועות היינו ישועה על כל העבר עדמ"ש במ"ר ישעי ביוהכ"פ. וכן מורה ונחמות שאז ינוחמו ישראל על כל העבר שהיה רק כדי שיהי טוב מאד. וכבר אמרנו דאלף הששי נגד יום ו' מדת צדיק יסו"ע ואז הזמן הרצוי לתיקון הפגם ויבא אליהו מלאך הברית. וכמש"נ הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא הגדול מדת א"א ע"ה שהוא גדולה חסד לאברהם. וא"א תיקן פגם אדה"ר כמ"ש בב"ר שיבא אברהם ויתקן תחתיו. וכפי הבריאה שהי' אחר ששיתף השי"ת מדה"ר למדה"ר כ' בהבראם ונדרש באברהם בזכותו כו' וכ' עולם חסד יבנה בחסד הוא קדושת מדת א"א. והנורא מדת יעקב אע"ה כמ"ש (בזוה"ק ח"ב עט א) והיינו שכולל קדושת אברהם ויצחק שמדת יצחק פחד יצחק ויע"א כולל גם קדושת א"א שהיא האהבה ועל ידי האהבה נולד היראה וזהו מדת נורא שנופל הפחד ממילא על ידי האהבה ועל כן הוא שלימו דאבהן כמ"ש בזוה"ק. ובימות המשיח יתוקן העולם בב' הבחינות בקדושת א"א שהיה לתקן פגם וקלקול אדה"ר כמ"ש בב"ר ובקדושת יע"א שהי' שנולד בקדושה והיה כמו אדה"ר קודם הקלקול כמו שאמרנו. וזה יום ה' הגדול

והנורא ולפני בוא יום זה יבא אליהו מלאך הברית אחר שיתוקן הפגם במדת צדיק באלף הששי שהוא מדה זו. וכן בשבת שעל ידי שמירת שבת מדיד נגאלין דשבת ברזא דברית כמ"ש בזוה"ק והזמן לתקן פגם זה וקלקול אדה"ר מזכירין אליהו מלאך הברית שכל נפש בפרט שזוכה להיות משמר שבת כהלכתה נגאל מכל וכל ומבקשים שיבא אליהו ויבשר לנו בשורות טובות:

## לך לך

### פרק א

**ויאמר** ה' אל אברם לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך יש להבין מש"נ לך לך מארצך דהול"ל צא מארצך וגו' ולך אל הארץ וגו' (ובזה"ק עח ע"ב) דקדק על מש"נ וילך אברם כאשר דיבר אליו ה' דלא כתיב ויצא אברם אלא וילך כד"א לך לך. ושם מובן כיון דכ' כאשר דיבר וגו' והדיבור היה לך לך אבל למה גם בדיבור לא כ' צא מארצך. ומ"ש בזוה"ק דהא יציאה עבדו בקדמיתא כו' שנראה שבא לתרץ זה. בזהו"ק אחר כך מדקדק דבסוף הפסוק כ' בצאתו מחרן. וע"ז אר"א מחרן כ' וההיא יציאה מארץ מולדתו הות בקדמיתא. וא"כ כאן בהציווי דכ' לך לך מארצך וממולדתך. וקאי על יציאה ראשונה וא"כ היה צריך לומר צא מארצך וגו' ולך אל הארץ. אך הענין עפמ"ש בזוה"ק לך לך לאתקנא גרמך לאתקנא דרגא דילך וכו' והיינו שא"ל שאף שנולד מתרח שהי' עוע"ז ובמקום שהיה שטופין בע"ז. לא יפחד מזה שאדרבה מזה עצמו יוכל לילך ולהגיע למדרגתו. ועדמש"נ ובקשתם משם את ה"א ומצאת וגו' והוא אחר שנאמר והפיץ ה' אתכם בעמים וגו' אל ירך לבבכם להתיאש פן ח"ו תתקלקלו לגמרי כי אדרבה משם דייקא ובקשתם וגו' שהגלות יגרום כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך ועי"ז ובקשתם ומצאת. וכן א"ל השי"ת לא"א לך לך לאתקנא דרגא דילך מארצך ומולדתך שנולדת במקום גרוע ושפל. ומבית אביך שהיה תרח עוע"ז מזה עצמו תוכל לתקן דרגא דילך. וא"ל אל הארץ אשר אראך ופירש"י מב"ר ולמה לא גילה לו כדי לחבבה בעיניו כו' והביא ממש"נ בעיקדה קח נח וגו'. אך עדיין לא יתישב דשם עכ"פ גילה לו אחר כך אבל כאן לא נזכר כלל שנאמר לו הארץ. אך הרמב"ן ז"ל כ' וירא ה' אל אברם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת אז נתקיים אל הארץ אשר אראך ע"ש ויהי' פי' אשר אראך כמו אשר אראה לך וזש"נ ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו. שהודה על שנראה אליו ואחר כך כ' ויבן שם מזבח לה' וגו. אך בזוה"ק אי' (פ א) ובנה תרין מדבחן חד לדרגא דאתגליא וחד לדרגא דאתכסיא כו' וכדין אתעטר אברהם מדרגא לדרגא עד דסליק לדרגי' כו' והיינו שיש ב' מדרגות דרגא דאתגליא הוא מה שיש

לאדם בו תפיסה והבנה. וזהו על ידי ד"ת. ודרגא דאתכסיא מה שנעלם ההנהגה מן האדם עדמש"נ כי ה' יהיה בכסלך וגו' ופירש"י מירוש' בדברים שאתה כסיל בהם. והיינו כמו בא"א ע"ה שהתפלל על ישמעאל לו ישמעאל יחי' לפניך. וכן יצחק שרצה לברך את עשו. והורה להם השי"ת שלא מדעתם וע"ז אין שום עצה רק תפלה לה' ואז ושמר רגלך מלכד. וזש"נ אחר כך ויבן שם מזבח לה' ולא כ' הנראה אליו והיינו דרגא דאתכסיא וזש"נ ויקרא בשם ה' ות"א וצלי בשמא דה' שע"ז נצרך תפלה. ואחר כך כ' הלוך ונסוע הנגבה. והיינו שמדרגת א"א הי' האהבה ומדתו מדת חסד. וכל עסקו הי' לברר שיהי' אהבתו זכה רק להשי"ת לבדו ולא יבא בלבו שום חמדה מעניני עוה"ז וזש"נ הלוך ונסוע הנגבה ע"ד מה שדרשו (תמורה טז.) כי ארץ הנגב נתתי בית שמנוגב מכל טובה. וזהו דרגא דאברהם שהיה מברר מדתו שהיה חסד. שיהיה זכה לה' ולא יתערב שום חמדה מעניני עוה"ז. וזש"נ ביצחק שהיה מדתו פחד יצחק וצמצום. וכ' בי' והוא יושב בארץ הנגב שהיה לו נייחא במדה זו שהיה מבורר במדת הצמצום הפחד והיראה. ובמ"ר הובא בפירש"י שהתפלל בעי על זרעו שלא יפלו בעי. ויש להבין למה נזכר כאן תפלתו כיון שלא הועילה לגמרי שהרי נפלו שם ל"ו איש. גם אם היה המכוון ויקרא בשם ה' על תפלה זו. לא יובן מש"נ בשובו ממצרים אל מקום המזבח וגו' ויקרא שם אברם בשם ה' ולמה צייר המזבח בסימן זה שהתפלל שם. אך ענין המזבחות כמו שאמרנו שמקודם כ' וירא ה' אל אברם והיינו שהאיר לו שם. וכ' לזרעך אתן את הארץ הזאת. מלת הזאת מורה שהאיר לו מדת הארץ שמורה על תורה שבעל פה. והאיר לו כ"כ עד שהיה מפורש לנגד עיניו שיתכן לומר לשון הזאת. שכן מורה תמיד לשון זה או זאת. שהוא מבורר בלב עד שהוא כעומד לנגד עיניו כמו בקי"ס שאמרו זה אלי. וכמו לעתיד שכל א' מראה באצבעו (כמ"ש סוף תענית) וזש"נ ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו. והוא כדי שיושאר שם מקום קבוע וקדוש להשיג שם תורה שבעל פה שזה היה עיקר תורתו של א"א שהשיג הכל מלבו שכליותיו נעשו כב' רבנים ומלמדות אותו תורה וחכמה כמ"ש (בב"ר פ' סא). וכ"מ שיש השראת השכינה נשאר הקדושה לעולמי עד שהרשימו נשאר וכמו שמצינו (יומא לט:) פ"א הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין כותלי'. שאף שכבר חרבה שילה ימים רבים נשאר הרשימו דקדושה והריחו ריח קטורת.וזה ענין מזבח ראשון מקום תורה. ואחר כך מזבח השני קבע למקום תפלה שרצה להתפלל על מש"נ הלוך ונסוע קבע למקום תפלה שרצה להתפלל על מש"נ הלוך ונסוע הנגבה שרצה להשתלם במדרגתו ומדת חסד שלו ונתיירא פן יכנוס היצר הרע ויכניס בלבו חמדות זרות ואהבת עניני עוה"ז ועז"נ ויקרא בשם ה' שהתפלל ע"ז וקבע מקום תפלה. אך למה בנה מזבח חדש והיה לו

לילך למזבח ראשון ולהתפלל שם ע"ז. ע"ז אמרו במ"ר שמפני שהיה בעי התפלל שם על בניו. שראה שעתידין להכשל שם. והתפלל שלא יתקלקלו ח"ו והמבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה כמ"ש (ב"ק צב.) והועילה תפלתו לעצמו. ואחר כך כשנכנס למצרים ערות הארץ ויצא משום עם המתנות כ' ויעל אברם ממצרים וגו' הנגבה. וכ' ואברם כבד מאד במקנה וגו' ופי' רה"ק זצוקללה"ה שהיה כבד עליו ולמשא כבדה הקנינים שקנה מפני שנתיירא פן יכנוס בלבו חמדות עוה"ז. והוא כמו שאמרנו דמש"ה כ' הנגבה שם. וכ' וילך וגו' אל מקום המזבח וגו' ויקרא שם אברם בשם ה'. והיינו שהלך לשם להתפלל עוד שלא יכנוס היצר הרע להסטינו. וב' המזבחות הם כנגד קולו של יעקב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. דכ' הקל קול יעקב. קל ה' שמורה על תפלה קל ו' קול תורה. ועי"ז יוכל לתקן כל קלקול הנחש שהוא לוט. וכמ"ש בב"ר ורוח א' מרחפת זה רוחו של משיח. ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלה למים והיינו מדת היראה שמשם בא לידי תשובה. וכן תפלה ג"כ ממדת מלכות שהיא יראה. ונדרש תמיד לשון יראה על תפלה. (כשנ"ת נח סו' מא' ד). ובתיקוני זוהר אי' (תי' לו) ע"פ המים ולית מים אלא אורייתא שעל ידי תורה ותפלה יכולים לתקן כל קלקול הנחש. וכל הפרשה הוא רמזים לכל נפש מישראל. כמו שנרמז בזוה"ק כל הפרשה על כל נפש. והוא לימוד לכל א'. ושבת זמן מוכן לתשובה וכן לזכות לתורה שבכתב ותורה שבעל פה. וכמו שנת' כ"פ. ויזכו להיות מיד נגאלין:

## פרק ב

**בזוהר הקדוש** (ס"ת עח א) חשב ז' ברכות ואעשך לגוי גדול האי ברכתא חדא כו' ונברכו בך וגו' הא שבע. ובכל מקום שיש מספר ז' הם כנגד ז' המדות כמ"ש שבעה מי יודע כו' שבעה ימי שבתא. והמכוון שבכ"מ שנזכר מספר ז' הם כנגד ז' ימי בראשית שהם הז' מדות תחתוניות. וכנגד ז' המדות ז' רועים שהם מרכבה להמדות כמ"ש (בזוה"ח תולדות) וכן הוא סדר הברכות כאן. ואעשך לגוי גדול היינו בלא שיעור. שכן מורה לשון גדול והוא כנגד א"א שזכה במדתו עד כ"ע כמש"נ ואברהם זקן בא בימים וכמ"ש בזוה"ק באינון יומין עלאין כו' והיינו שנתברר במדתו שהוא האהבה עד השורש בג"ר. ואברך תרין נגד יצחק אע"ה שמדתו פחד יצחק והיינו להתברר במל"ת שהשורש לא יהיה לך. והוא להוריק הרע מלב כסיל להיות אתפני יצר הרע מן תמן. וזה על ידי תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס. ותורה שבעל פה נקרא ברכה וכמ"ש ברישׁ ס' הבהיר שכ' ומנלן שהתורה איקרי ברכה כו' שנאמר ים ודרום ירשה וכ' רחבה מני ים ע"ש והיינו תורה שבעל פה דהתורה שבכתב מנוי' וספורה אותיותיה. ואגדלה שמך נגד יע"א

שהוא פעל שמטתו שלימה וזש"נ ואגדלה שמך שאז נתפשט קדושת א"א מדת גדולה שיהיה לעולמי עד שפת אמת תכון לעד. שאז כבר יצא הפסולת ואז נתברר שגם א"א מטתו שלימה שעשו וישמעאל לא נחשב זרעו כמ"ש ביצחק ולא כל יצחק ואחר לידת יע"א גם אברהם ויצחק נקראו ישראל כמ"ש (מ"ר ר"פ תולדות) והיינו שמטתם שלימה. וכן נדרש גם בגמ' (פסחים קיז:) ואעשך לגוי גדול זה שאומרים מגן אברהם ואברכך ז"ש אלהי יצחק ואגדלה שמך ז"ש אלהי יעקב ע"ש והמכוון ג"כ כמו שאמרנו. והיה ברכה ארבע נגד משה רבינו דכ' וזאת הברכה אשר ברך משה וגו' והיינו שהוא פעל להופיע ד"ת בכל א' מישראל כש"נ תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ובמד' (ויק"ר פ' ט) קהלת ינאי אין כ' כאן אלא קהלת יעקב ע"ש והיינו שאף ע"ה שנקראו בית יעקב כמו שנדרש בגמ' (ב"מ לג:) ולבית יעקב. גם הם י"ל חלק בתורה. וזה היה חלק הע"ה שא"ל לר' ינאי ירותתי גבך. שאף שלא למד רק פסוק זה ששמע והבין בו שאף ע"ה י"ל חלק בתורה ואברכה מברכך חמש נגד ק' אהרן הכהן שלו ניתן הכח לברך לישראל כש"נ ואני אברכם. שמשפיע השי"ת הברכות לכהנים שיוכלו לברך לישראל. וזה הכח מא"א ע"ה. וזש"נ אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק שנדרש (נדרים לב:) שביקש הקב"ה להוציא כהונה משם כו' ועל דיבורו נתנה לאברהם ע"ש ואף שרק מזרע לוי יצאו הכהנים. ושאר השבטים אינם כהנים. רק כח הכהונה שניתן לאהרן ובניו לברך לישראל זהו רק מצד שהוא מזרע אברהם ולא בא מכח שם. ומקללך אאור שית והוא כנגד יוסף שמדתו צדיק יסו"ע וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק (זח"ב כג א) וזהו כנגד בלעם שפרץ גדרו של עולם בעריות. וכנגדו זלע"ז בקדושה יוסף דאי' (שהש"ר ד) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. ועז"נ ומקללך אאור על בלעם. ונברכו בך כל משפחות האדמה הא ז'. נגד מ' מלכות שדוד המע"ה מרכבה לה. והוא שע"י מדת צדיק יסו"ע בא ההשפעה למדת כנס"י וכמ"ש (זח"ב קעח ב) ה' ד' הות בקדמיתא ומדאתעברת בי' בגוה כו' והיינו יו"ד של שם שד"י ואז נעשה ה'. והיינו דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק. וכ' ונברכו בך כל משפחות האדמה שאף מעכו"ם מי שירצה להכנס בישראל וימול א"ע ויקבל עליו עול המצות בשם ישראל יכנה ויהיה בכלל ועמך כולם צדיקים וגו' ובזוה"ק חשב ד' ברכות ראשונות נגד ד' רגלי המרכבה. וחשב ג' כנגד ימינא ושמאלא ועמודא דאמצעיתא והם מדות חג"ת שהאבות מרכבה להן והיה ברכה מסטרא דארעא דישראל והיינו מ' מלכות כנס"י. ואף דלפמ"ש והיה ברכה נגד משה רבינו אך המכוון והיה ברכה נגד משה רבינו שהופיע בישראל הברכה שכל א' מישראלי"ל חלק בתורה. ועי"כ ונברכו כך כל משפחות האדמה. שאף השפל שבישראל שנמשל לאדמה י"ל חלק בתורה. כש"נ

מורשה קהלת יעקב וכאמור אבל הברכה המיוחדת שכנגד מ' מלכות שדוד המע"ה מרכבה לה. הוא ונברכו בך וגו' כמו שחשב בס"ת ברכה שביעית. והכל א':

## פרק ג

**בחמרא** גו כסא ומדאני אסא לארוס וארוסה כו' צירף היין והדס. דאסא מצינו (מגילה יג.) הצדיקים שנקראו הדסים וכל ישראל י"ל חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים. ובזוה"ק פ' זו (צג א) והא כמה חייבין אית בישראל כמה חטאין וכמה רשיעין כו' אלא כו' דמקריבין בנייהו לתמניא יומין לקרבנא וכד אתגזרו כו' אקרון צדיקים כו' והיינו על פי מה שכתוב בגמרא (סנהדרין מד.) עה"פ חטא ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא אר"א הד"א אסא דקאי ביני חילפי אסא שמי' ואסא קרו לי'. והוא שכיון שנימול התינוק לח' שלא מדעתו ונעשה עי"כ ישראל. וזה מורה שקשור בשורש בהשי"ת בראשית המחשבה וכל מה שעובר עליו. באמת רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה וכו' כמו שכתוב (ברכות יז.) והיינו מפני שהאסא עומד בין הקוצים והיינו עכו"ם שיש בהם בשורש הרע. על ידי זה מסתעף גם ללב ישראל השאור שבעיסה. וז"ש במגרא שם על עכן שעבר על ה' חומשי תורה כו' מושך בערלתו היה וכדומה ולמה דרשו בו כ"כ לגנאי. אך כיון שבעכן נכתב חטא ישראל להשמיענו זה שאף על פי שחטא ישרא הוא. מש"ה תלו עליו כל מה שיוכלו לתלות מהרע ללמד שכל מה שעובר על ישראל. מ"מ לא ידח ממנו נדח שלא נעקר שם ישראל ממנו. וזה ענין מה שמצינו (שבת לג:) ברשב"י ור"א כשיצאו מן המערה כ"מ שנתנו עיניהם מיד נשרף כו' ואחר כך אי' בהדרי בפניא דמע"ש חזא ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בה"ש א"ל הני למה א"ל לכבוד שבת כו' חד כנגד זכור וחד כנגד שמור. א"ל לברי' חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתייהו. וצריך להבין מה שנתישבה דעתם בזה שראו בהאי סבא שמדקדק במצות וחביבין עליו. והרי עדיין ראו שמניחין רוב העולם חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. ובפרט לפי מה שיש תוס' (חולין ו.) בשם י"מ דכ"מ שמזכיר ההוא סבא הוא אליהו. ואף שכ' התוס' שא"א לומר כן בשבת בעובדא דרשב"י היינו בסוף המעשה ההוא סבא שאמר שטיהר רשב"י בה"ק דמסיק יהב בי' עיני' כו' אבל ההוא סבא דנקט מדאני אסא יכול להיות אליהו. אבל יהיה אליהו או ססא אחר במה נתיישבה דעתם שראו א' מחבב מצות. והרי מקודם אמר מניחין חיי עולם כו'. אך הענין על פי מה שכתוב בגמרא (ברכות לה:) ובזמן שאין ישראל עושין רצונו ש"מ מלאכתן נעשית על ידי עצמן שנאמר ואספת דגנך. והק' בח"א רש"א הא הפרשה מיירי והיה אם שמוע וגו' לאהבה את ה"א וגו' ועלה כ' ואספת דגנך ואיך מוקי לה באין עושין רצונו ש"מ. ואמרנו שלא אמרנו בגמרא שאין עושין מצותו של

מקום. רק רצונו ש"מ. והיינו דודאי לא צוה השי"ת לשבות כל הימים. רק לשבות בשבת ושמיטה. וזה שומרין ישראל. רק רשב"י אמר כיון שידוע שרצונו של מקום שיהיה האדם פנוי רק לד"ת כמו שהיה קודם הקלקול שלא היה להאדם שום עסק בעניני עולם הזה. ואמר רשב"י שצריך הישראל לעשות רצונו של מקום. וכמו שכתוב (סנהדרין צט:) כשהוא אומר לא ימוש וגו' הוי אומר לעמל תורה נברא כו' טובי' לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא והיינו שצריך לזכות לזה שיהיה דרופתקי דאורייתא שיהיה מיוחד רק לעמל תורה. וזה נקרא עושה רצונו של מקום ומלאכתו נעשית על ידי אחרים. אבל צריך לזכרות לזה כמו רחב"ד דאי' (תענית כד:) וחנינא בני דיו בקב חרובין מע"ש לע"ש.. והיינו שכל ימי השבוע היה מתענה ולכבוד שבת היה אוכל החרובין. ונר' שזה היה הפקר לכל. וכן נראה מהא דאי' התם דהוה רגילה דביתהו למיחמא תנורא כל מעלי דשבתא כו' ומשמע שלא היה להם שום דבר על שבת רק הקב חרובין. ומ"ש מע"ש לע"ש הכונה משבת לשבת לצורך שבת וכנעין שמצינו (חולין פד.) ואינך אימת מע"ש לע"ש שבודאי המכוון שם שהבשר וכדומה אכלו בשבת. וכן מצינו (עירובין כב.) בראב"מ שאמר מי שלימו קורמי באגמא ורבא דרש שחורות כעורב במי שמשים עצמו אכזרי על בניו וב"ב כעורב. אבל הם לא נטרדו כלל מזה. וערב לרחב"ד להתענות משבת לשבת וגלגל עצמו בשבת בקב חרובין. וכן לראב"מ להתאכזר על ב"ב כעורב כדי שיהיו פנוים לעמל תורה. אבל מי שאינו יכול לעמוד בנסיון זה הא רבא בעצמו אמר (ברכות שם) ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כו' הרי אף שהיו אמוראים ורבנן תלמידיו. כיון שידע שהעדר המזונות יטריד להם. צוה שיעסקו בפרנסתם בימי ניסן ותשרי. וע"ז מיירי קפרשה והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו' ואספת דגנך וגו' דהיינו שעושין מצות ה' שצוה לשבות בשבת ושמיטה. אבל אין עושין רצונו של מקום להיות פנוי רק לעמל תורה. וזהו מלאכתו נעשית על ידי עצמן. אבל מי שזוכה להיות דרופתקי דאורייי' להיות פנוי רק לעמל תורה כרצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי אחרים. ולאו כל אדם זוכה לזה. וז"ש שם הרבה עשו כו' כרשב"י ולא עלתה בידן. וזה שהראה להם האי סבא על מה שאמרו מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. שלכבוד השבת נקיט מדאני אסא לענג השבת שנצטו לענגו. ואמר רשב"י חזי כמה חביבין מצות על ישראל היינו המצוה שצוה השי"ת לנוח בשבת ולהיות פנוי רק לעבודת השי"ת כמו שנברא האדם רק לשמש את קונו. מדקדקין ישראל וחביב עליהם להוסיף עונג לכבוד שבת. ואם הי' השי"ת מצוה לישראל לשבות כל הימים היו שמועין ג"כ כמו ששובתין בשנת השמיטה שציוה השי"ת לנוח מכל עבודה. ומזה יתיב דעתיהו במה שעוסקין בחיי שעה כיון שניתן רשות לעבוד בו' ימי המעשה וז"ש ומדאני

אסא לארוס וארוסה. והוא על פי מה שכתוב בגמרא חד כנגד זכור וחד כנגד שמור וברמב"ן יתרו כ' בשם ס' הבהיר דשמור היא שבת מלכתא וזכור כנגד השי"ת וזהו לארוס וארוסה. ואמר להתקפא חלשין והיינו הישראל שהוא חלוש בדעתו על מה שטרוד בימי המעשה בעניני עולם הזה. ואמר מקודם לארוס וארוסה עדמש"נ תנו עוז לאלהים. שעל ידי מה שעושין לכבוד השי"ת יהבין תוקפא וחילא כביכול לקוב"ה וכמו ש' בזוה"ק (ח"ב לב סע"ב) וזהו להתקפא חלשין. וצירף לזה היין קידוש שגם הא בא להתקפא חלשין והוא על פי מה שנאמר (עירובין סה.) לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשים כו' וקרשה הא יש יין דמצוה ולפירוש רש"י (נזיר ד'.) קידוש על היין דאורייתא ומיקרי מושבע ועומד ואף לתוס' שכ' שהוא מדרבנן עכ"פ יש בו מצוה ולבד זה אמרו (ברכות מב:) בשבתות ויום טוב כו' הואיל ואדם קובע סעודתו על היין. וכן מצינו יין לטובה כמו ש' (יומא עו:) זכה נעשה ראש כו' זכה משמחו כו' חמרא וריחני פקחין. וכן מצינו (עירובין סד.) דאמר ר"נ כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי. ובאותו סוגיא בעירובין ג"כ אי' כל המתפתה ביינו יש ב מדעת קונו כו' כל המתיישב ביינו יש בו דעת ע' זקנים כו' ומצינו (סנהדרין לח.) אגברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מלתא. וגם בתורה מצינו מפורש יין נסכים למזבח ואיך אמר שלא נברא היין רק לנחם אבלים. אך העניין עפ"י מש"נ דרכיו ראיתי וארפאהו ואשלם ניחומים לו ולאבליו ובמד' (ויק"ר ס"פ טז) אלו אבריו המתאבלין עליו וברע"מ (ח"ג קכג א') אחר שהאריך בענין התשובה אי' וכל פקודין דעשה דהוו עתידין לשריא ברמ"ח אברין דילי' כלהו מתאבלין עלי' ורזא דמלה דרכיו ראיתי וגו' ולאביליו אילין רמ"ח איברין דקא מתאבלן עלי' כו' וזה כונת הגמ' לא נברא יין אלא לנחם אבלים שאחר הקלקול נברא היין לשמח הלב. והוא על פי מה שנאמר (תענית טו.) ישרים לשמחה לישרי לב שמחה. והיינו כשזוכין ליישר הלב זוכין לשמחה. וז"ש בגמ' זכה משמחו דכ' ויין ישמח לבב אנוש. והפ' דרכיו ראיתי וגו' מיירי לעתיד דלעיל מינה כ' כי לא לעולם אריב וגו' כי רוח מלפני יעטוף וגו' ומינה דרשו (יבמות סב.) אין ב"ד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף ואחר כך כ' דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו והיינו שיכניס בו נייחא כעין מנוחת שבת וכמו שדרשו (ב"ר פ' טז) ויניחהו נתן לו מצות שבת כד"א וינח ביום השביעי והיינו דשם ג"כ הפי' שהי' להשי"ת נייחא ביום השביעי. ושבת הוא מעין עוה"ב כמו ש' (ברכות נז:) וכן נדרש (בזוה"ק ח"א מח ב) ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך על יום השבת שאז השי"ת נותן נייחא בלב ישראל על מה שהוא עצב ממה שהי' משוקע בימי המעשה בעניני עולם הזה. ומהרוגז ומהחרדה שי"ל ממלחמת היצר רע. ועז"נ ואשלם ניחומים לו ולאביליו. אלו רמ"ח אברים המתאבלים

עליו. וכמו ש' ברע"מ שם לעיל מינה דעל האי דיוקנא דאת ה' אוקמוה מתנה טובה י"ל בבית גנזי ושבת שמה כו' ואחר כך אמר וכד היא תיזל מיני' הוא סם המות כו' ובההוא זמנא אתקרי ב"נ מת וכו' ומש"ה אחר הקלקול תקנו קידוש על היין ליישר הלב ולשמחו. והוא לנחם אבלים כאמור אבל קודם הקלקול לא נצרך כלל היין. וכן מה שאמר ר"נ דכל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי. הוא ג:כ אחר הקלקול שנצרך היין ליישר הלב ולשמחו וקודם הערבוב טוב ורע לא היה נצרך היין כלל. וכן אחר שסועד דאי' בגמרא (ב"ב יב:) אחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב א' ולא נתפרש איזו לב אחד. שמקודם שי"ל ב' לבבות היינו יצר טוב ויצר רע ולאחר שאכל ושתה אם היה אכילתו בקדושה י"ל רק לב א' לאביו שבשמים. שעל ידי האכילה בקדושה מתקן הפגם שהיה באכילה. ואם ח"ו האכילה לשם תאוה אז על ידי האכילה גורם קטרוג יצר הרע. שאין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה ושתיה וכמו שדרשו בספרי מכמה פסוקים ועל ידי בהמ"ז שמברך אחר אכילתו פועל שלא יזיק אכילתו. כיון שמכיר כח הנותן. וכשבא מהשי"ת אינו גורם קטרוג יצר הרע וכן דרשו (ברכות נג:) והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כו' וכל זה עצה שיהיה האכילה בקדושה. ולזה המצוה לברך על כוס יין לשמח הלב להיות לישרי לב שמחה והיינו כשזוכין להוריק הרע מלב כסיל וליישר הלב. ובגמרא (ערכין יא.) איזהו עבודה שבשמחה ובטוב לבב הו"א זה שירה. ואמרו שאין אומרים שירה אלא על היין כו' והיינו בטוב לבב ב' הלבבות כמו שדרשו בכל לבבך בשני יצרך ביצר הרע וביצר טוב. וזהו טוב לבב כשזוכין ליישר הלב שיהיה לב א' לטובה וכן מצות נסכים מורה שהשי"ת בשמחה ונייחא מישראל וזה נצרך רק אחר הקלקול. אבל קודם הקלקול לא נצרכו כלל לקרבנות. שהרי קרבן ראשון שהקריב אדם הראשון היה רק אחר שאמר שבשביל שסרחתי עולם חשך בעדי כו' כיון שעלה עה"ש כו' עמד והקריב כו' וכן נח הקריב הקרבנות אחר המבול. ולעתיד כל הקרבנות בטלין כמו ש' (ויק"ר פ' ט) וקרבן תודה שאינו בטל הוא ג"כ להודות על נס שניצול מצרה וקודם הקלקול לא היה צריך כלל קרבן. ולא היה נסכים כלל הנסכים בא רק להביא שמחה. כי כשהאדם מר נפש כביכול אין השי"ת בנייחא. ואחר שמתקן מביא נסכים שאז השי"ת בנייחא. משא"כ קודם הקלקול לא היה נצרך כלל ליין וז"ש שלא נברא יין רק לנחם אבלים כו' וזהו בחמרא גו כסא שהוא ליישר הלב ולשמחו ומדאני אסא שבאו להורות על ישראל מש"נ ועמך כולם צדיקים. כיון דאתגזר איקרי צדיק. ועל ידי שמירה שבת אפי' עוע"ז כאנוש מוחלין לו. ובמכילתא שומר שבת מחללו ושומר ידו וגו' שהמשמר שבת משומר מן העבירה ובפע"ח שניצול מקטרוג היצר הרע. בודאי כל

ישראל צדיקים. וזהו לארוס וארוסה להתקפא חלשין מה שחלש דעתם מימי המעשה שעברו בטרדות עולם הזה ועל ידי היין קידוש ומדאני אסא נתחזק ומתיישר הלב:

## פרק ד

**בפרשה** זו כ' ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין ואי' (בב"ר פ' מג) כל יין שכ' בתורה עושה רושם חוץ מזה ופ' המת"כ שיצא תקלה נח ובני אהרן וכן כולם. וצריך להבין הא נמצא ג"כ בתורה וישתו וישכרו עמו שנזכר לא לא רק שתיית יין אלא שכרות. גם ביצחק כ' ויבא לו יין וישת. וכן באברהם כ' ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק וסתם משתה הוא יין. אך הענין דאי' (ברכות ל:) חזיי' דהוה קא בדח טובא א"ל בכל עצב יהיה מותר כ' א"ל אנא תפילין מנחנא והיינו דתפילין מורה שהוא קשור בראשית המחשבה. כמו שנאמר קודש ישראל לה' ראשית תבואתה וגו' והיינו כשזוכין ליישר הלב מכל וכל וישרים לשמחה דכ' לישרי לב שמחה. וכן במשתה אברהם אי' בתוס' (שבת קל.) בשם פרדר"א ביום ה"ג מל ח' דמילה. שיצחק היה הראשון שנימול לשמונה. וכיון שהתינוק נימול לח' שלא מדעתו ונעשה עי"ז ישראל זה מורה שקשור בשורש בראשית המחשבה. וכן כ' משתה גדול ואי' (בב"ר פ' נג) גדול העולמים היה שם. והוא דלשון גדול בתורה מ ורה בלא שיעור. דאל"כ לא נקרא גדול שכנגד גדול ממנו הוא קטן. ולשון גדול עולמים היינו עתיקא. וכן נדרש בגמרא (פסחים קי"ט:) מפסוק זה על סעודה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים כו' והיינו שסעודה זו היה מעין סעודת עוה"ב. וסעודת עוה"ב הוא כשיתגלה אור א"ס כמש"נ ביום ההוא. והיינו כשיתגלה ויאיר מדת הו"א שהוא הנעלם. וכיון שנדרש משתה גדול שנרמז סעודה שיהיה לעוה"ב. מזה מוכח שגם סעודת ברית מילה הוא מאור עוה"ב שנקרא הו"א שיהיה אחר התיקון. ולכן בסעודת ב"מ מותר היין המשמח ולישרי לב שמחה וכמו ש' זכה משמחו. וכן מש"נ וישתו וישכרו עמו היה בסעודת שבת כמו ש' (בב"ר פ' צב) והכן ואין הכן אלא שבת כו' ובשבת מתגלה הרצון דעתיקא. ביום סעודתא דעתיקא. ובסעודת ל"ש ועתי"ק אתיין לסעדא בהדה. ומתגלה הדעת שהוא פנימיות מכ"ע ומש"ה מותר בו השתיה. וזה הטעם ששתו אז אחי יוסף אף שלא שתו כל כ"ב שנה וכמו ש' בב"ר וגמרא (שבת קלט.). אך זה הופיע בהם יוסף קדושת השבת והרגישו קדושת סעודת שבת ושתו. וכונת יוסף שהשקה אותם שרצה לידע מעמקי לבם אם קשורים בשורש עדמ"ש בסנהדרין אגברו חמרא כו' נכנס יין יצא סוד. וענין השכרות הוא כמו שמצינו (מגילה ז:) מיחייב אינש לבסומי בפוריא כו' אף שלא מצינו בקדושה רק לשתות יין. שעי"ז מצינו בר"נ שאמר כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי אבל לא לבסומי שמבלבל

הדעת. אך במחיית עמלק שהוא ראשית דקליפה. ואז מתבררין ישראל שקשורים בראשית המחשבה. וכן נדרש אז ליהודים וגו' ויקר אלו תפילין כו' ותפילין שבראש מורה שישראל קשורים בראשית המחשבה. וכשמתברר זה אז יש גם שכרות בקושה. וכן הרגישו אז השבטים הקדושה בסעודת שבת שעשה יוסף להם. וכן מה דכתיב יצחק ויבא לו יין וישת שם כ' ואוכל מכל ואי' בגמרא (ב"ב יז.) ג' הטעימן הקב"ה בעוה"ז מעין עוה"ב כו יצחק דכ' בי' מכל ואי' (בב"ר פ' ס"ז) ואוכל מכל טוב שהוא מתוקן לע"ל. וכיון שזכה בעוה"ז מעין עוה"ב ושלא ביצר הרע הותר לו היין. משא"כ באברהם שלא זכה למדת בכל רק אחר דכ' ואברהם זקן בא בימי וכמו ש' (זח"א קכט ב) אברהם לא עאל באינון יומין עלאין עד דהוה סיב כו' יומין עלאין היינו ג' ראשונות. וזה זכה רק אחר נסיון עשירי. וכאן דהיה עוד קודם שנימול ולא זכה למדת בכל לא הותר לו היין. וז"ש כל יין שכ' בתורה עושה רושם חוץ מזה. שמ"מ לא יצא תקלה ממנו. והטעם שאף יין זה היה יין דמצוה דאי' בפירש"י בשם מ"א שרמז לו על המנחות ועל הנסכים כו' והיינו על פי מה שכתוב (יומא עא.) הרוצה לנסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונן של ת"ח יין ואי' (ברכות י:) כל המארח ת"ח כו' מעה"כ כאלו מקריב תמידין. והוא כשמאכיל לת"ח בשר הוא כמקריב תמידין וכשמאכילו לחם הוא כמקריב מנחות וא"א ת"ח ראשון שקיים כה"ת כולה קודם שנתנה ומהיכן למד התורה אלא נעשו ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה כמו ש' (ב"ר פ' סא) והיה ת"ח ראשון וכשהאכילו שם רמז לו על המנחות והנסכים. וז"ש הכ' ומלכי צדק וגו' הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון. ולכאורה הול"ל ומלכי צדק מלך שלם והוא כהן לאל עליון הוציא וגו' אך פי' הכ' והוא כהן גו' שבשבעה שהוציא לחם ויין הי' שם כהן לאל עליון. שהיה המכוון שלו להקריב לת"ח לחם ויין שנחשב כמנחות ונסכים והוא בבחי' כהן המקריב. ואחר כך אי' במדר א"ר לוי אף זה לא יצאנו מידו שמשם קרא עליו ועבדום ועינו אותם ובודאי שאין הפי' שהיין גרם גלות מצרים לעונש. רק הוא עדמ"ש (נדרים לב.) מפני מה נענש א"א ונשתעבדו בניו למצרים ר"י שנה מפני שעשה אנגריא בת"ח כו' מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ב"ה כו' שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה כו' ולכאורה יש להבין מה חטאו ישראל שישתעבדו בשביל זה. אך באמת גלו מצרים היה לטובת ישראל שהיה הכנה למתן תורה כמו ש' (ברכות ה.) ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנו אלא על ידי יסורין ואלו הן תורה כו' ועל ידי יסורין שבגלות מצרים זכו לתורה. אך הפי' שנענש אאע"ה שהודיעו לו גלות מצרים ועבדות ועינו אותם. וע"ז העונש נחלקו בגמרא בטעמו. והנה א"א באמת נכלל בו אומה ישראלית. וגם נעשה אזרח בישראל שנקרא איתן האזרחי

כמ"ש (ב"ב טו.) ונקרא ג"כ ישראל כמו ש' בב"ר. אבל מ"מ נקרא תחלה לגרים (חגיגה ג.) וזה שהודיעו לו בכאן גלות מצרי ובסוף ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. וגדול מורה על מדות עתי"ק והיינו שמקושרין בשורש וזה הרכוש גדול שהוציאו ממצרים שנתבררו שם על ידי העשר מכות בכל העשר מדות. שבכל מכה יצאו ישראל ממדה א' בקליפה שיש ג"כ עשר זלעו"ז. ונכנסו בקדושה במדה א'. עדמ"ש בזוה"ק (ח"ב לו א) נגוף למצרים ורפו לישראל. וכן מצינו שתקנו חז"ל ד' כוסות בפסח אף שהוא שיעור שכרות כמו שמצינו (כתובות סה.) ד' אפי' חמור תובעת כו' ולמה תקנו שיעור שכרות. אך ביציאת מצרים שנתבררו ישראל במכה עשירית שהם בני בכורי ישראל. ובני היינו שקשור בשורש כמו ש' בע"מ להרמ"ע נפש האב מזל לבן ומזלא היינו עתיקא כמו ש' (זח"ג עט ב) ולכן בא המצוה ביין בשיעור שכרות שהוא ג"כ בקדושה. וא"א שהי' כלול בו כנס"י שעז"נ ואעשך לגוי גדול זכה ג"כ למדת גדולה ומלת גדול מורה עד השורש. אך כיון שזה זכה רק אחר כך כשבא בימים ונקרא אזרח בישראל. וכאן קודם המילה לא זכה עדיין לזה ולא זכה למדת בכל. הודיעו לו שישתעבדו בניו במצרים קודם שיזכו להרכוש גדול. וזה כונת ר' לוי שלא יצאנו ריק מזה שנאמר לו ועבדום וגו' ועדיין אינו ראוי להיין. ומ"מ כ' בתורה הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון. וע"ז אמרו במדרש הלכות כהונה גדולה גילה לו. לחם זה לחם הפנים ויין אלו הנסכים. והיינו שבאמת המכוון של שם הי' להקריב כמו כהן. כיון שבאמת נכלל בו בא"א קדושת ישראל והוא היה ת"ח ראשון וכאמור ושניהם אמת. וצריך לומר מה שהזכיר הלכות כה"ג. אף דלחם הפנים ונסכים שוין כה"ג וכהן הדיוט. אך נגד מ"ש בשם והוא כהן לאל עליון שמורה על עתיקא שהוא מדת עליון על ה' כמו ש' בזוה"ק. והיינו שהופיע גם בא"א ממדתו שהוא כהן לאל עליון. וזה מורה מדרגת כהן גדול. וזה הופיע בא"א ולכן אמר א"א ג"כ אחר כך הרימותי ידי אל ה' אל עליון:

## פרק ה

**בנח** כ' ויחל נח איש האדמה ויטע כרם ואי' בגמרא (סנהדרין ע:) כי בער אנכי מאיש מנח כו' ולא בינת אדם לי זה אדה"ר ופירש"י שנכשל ביין וכ' המהרש"א שהוא כמ"ד לעיל אילן שאכל אדה"ר גפן היה דהיינו היוצא מהגפן. היה דהיינו היוצא מהגפן. ולאידך מ"ד היה לו ללמוד מאדה"ר שהיה מסתפק בלא יין דכן משמע ויחל נח ויטע כרם שזה היה נטיעת הכרם. וצריך להבין למה נטע נח הכרם בתחלה ואף למ"ד ענבים סחטה ונתנה לו כמו ש' בב"ר מ"מ אחר שראה הקלקול בודאי אח"ז נזהר כל ימיו ולא שתה עוד יין ולא סחט ענבים ובודאי כן היה עד נח כמשמעות לשון ויחל נח שהיה הראשון כמו ש' מהרש"א ומאיזו סיבה עלה ע"ד נח ליטע כרם ולשתות יין. אך הענין דלאדה"ר

לא הותר לאכול מן החי ואף קודם הקלקול כ' הנה נתתי לכם את כל עשב וגו' לכם יהיה לאכלה. ולנח נאמר כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה וגו'. ובזוה"ק פ' זו (פט ב) אי' בטעם קרבן בהמה מה חטאת כו' כיון דחטא כו' ולבתר אתא נח וחמא דהא גופא אתבני מאתרא דיצה"ר אקריב קרבן כו' אמר הקב"ה מכאן ולהלאה הואיל וגופא אשתאיב מההוא יצה"ר יתענג גופא גמה דאתחזי לי' ייכול בשרא כו' וממהוא ענג גופא חטא בכמה חטאין. אמר קב"ה כפרה על גופא בשרא. בשרא אכיל וכו' ע"ש. ונראה מדברי הזוה"ק דאכילת הבשר גורם קטרוג היצה"ר וגורם לחטוא. וא"כ אדרבה תיקשי למה הותר לנח אכילת הבשר. ונר' כונת הזוה"ק דמייתי פ' כי יצר לב האדם רע מנעוריו. והוא דכיון שזה ענין עצמו שמתחלה נא' וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום וינחם ה' וגו' וגרם זה משפט המבול ואחר כך כ' לא אוסיף לקלל וגו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו. והיה זה עצמו לימוד זכות שלא יבא עוד השחתה ומבול. ולכן התיר הבשר כדי שיהיה לימוד זכות. אך מ"מ יקשה לשון הזוה"ק יתענג גופא כמה דאתחזי לי' ייכול בשרא כו' ולמה זה לאכול הבשר לגרום קטרוג היצר הרע שיוכל לבא לידי קלקול. אך באמת גם בבשר מצינו (פסחים קט.) אין שמחה אלא בבשר והיינו שזוכין ליישר הלב כמש"נ ולישרי לב שמחה. ואחר הקלקול נצרך הבשר שבבשר יש יותר ני"ק להוציא ממה שיש להוציא מהצמחים וכמו ש' האריז"ל עמ"ש (שבת קמ:) דאר"ח ולא בעתירותי אכלי ירקא כו' דאמינא היכא דעייל ירקא ליעול בשרא וכווריי שאין המכוון ח"ו שלהתענג בחר בבשר ודגים. רק פי' בעתירותי היינו כשנעשה ת"ח והותיר לו הבשר דע"ה אסור לאכול בשר כמו ש' (פסחים מט:) ואז לא אכיל ירקא מאשר יש יותר להוציא נצי"ק מבעלי חיים ממה שיש להוציא מהצמחים. ומש"ה אמר היכא דעייל ירקא ליעול בשרא וכווריי ע"כ. וזהו מ"ש (ברכות מד:) כל נפש משיב את הנפש וכל הקרוב לנפש משיב את הנפש כו' והמכוון ג"כ שיש בו ני"ק יותר. ולכן לאדם הראשון קודם הקלקול היה די לקיום החיים להוציא הקדושה מהצמחים ואחר הקלקול צריך לאכילת הבשר בקדושה שעל ידי כן יזכו לשמחה ליישר הלב שיהיה לב א' לטוב. ומ"מ כשאוכל הבשר שלא בקדושה מסתעף מאכילת הבשר קטרוג היצר הרע ובא לחטאים. ולכן בא הכפרה בדם הבהמה כי האדם הוא בנפש יכפר. וכמו ש' בזוה"ק. וזש"נ בכל אות נפשך תאכל בשר שצריך הבשר לשמח הלב ולייישרו וכ' כי ירחיב ה"א את גבולך וגו' שלא יאכל בשר רק מתוך רחבת ידים ועושר כפירש"י וכעין מ"ש בגמרא (חולין פד.) והיינו שמי שנתן לו השי"ת עושר ונכסים בודאי נצרך לו בשר ויין לתורה ועבודה. וכן היין כמו שמצינו בר"נ שהיה תחנא דבי נשיאה ואמר (ב"ק עב.) והאי דלא אמרי לך מאורתא דלא אכלי בשרא

דתורה ופי' תוס' שרוי בתענית היה וכל שלא אכל בשר לא היה דעתו מיושבת עליו לתורה ואמר ר"נ (עירובין סד.) כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי. שהוא היה עושר ונצרך לו הבשר ויין לתורה. אבל מי שאין ידו משגת בודאי אינו נצרך לבשר ויין ובזמן הגמרא לא היו רגילין בבשר ויין בכל יום. וכמו שמצינו שאמרו (שבת קיט.) כגון אנן דשכיח לן בשרא וחמרא כל יומא וכו' משמע רק כגון אנן. וכעין שאמר ר' יוחנן (חולין שם) אבא ממשפחת בריאים הוה אבל כגון אנו כו' וכן אמר ר"נ כגון אנו לווין ואוכלין כו' והיינו שלהם נצרך הבשר. וזה הענין בנח ג"כ אחר שהותר לו הבשר כדי שעל ידי הבשר יזכה ליישר הלב ולשמחו היה נח סבור שאף היין נצרך לו ליישר הלב ולזכות לשמחה. ואין ראי' מאדם הראשון קודם הקלקול. וזה היה טעמו שנטע כרם. אבל באמת היין המיישר הלב הוא רק יין דקידוש שהוא יין מצוה. או מי שנצרך לו היין לישוב הדעת לתורה וכמו ש' בזוה"ק (ח"ג קכד סע"ב) חכמים דדמיין לשבתות כו' וכל אכילתן בקדושה. כאכילת שבתות ויום טוב שכל אכילתן לקיום החיים לתורה. ולהם נצרך היין כמו בשבת שאדם קובע סעודתו על היין וכ"ז רק לישראל אבל נח שלא ניתן לו השבת דאדרבה נאמר לו יום ולילה לא ישבותו. שקדושת שבת מלך יושב ומטרונא יושבת כנגדו העובר ביניהם חיים כמו ש' (מ"ר בשלח) ואף שלא היה אז אומה ישראלית. מדת כנס"י היה מטרונא. ונח לא זכה לקדושה זו ולכן לא עלתה לו לתקן פגם אדם הראשון כמו שעלה על דעתו:

## פרק ו

**בתנחומא** ר"פ י"ר אדם מישראל מהו שיקבל עליו עומ"ש כשהוא מהלך כו' אסור כו' אלא יעמוד במקום א' ויכוין לבו לשמים כו' וכשמתחיל ואהבת רצה מהלך רצה עומד כו' שייכות הלכה זו לראש הפרשה הוא עפמ"ש בזוה"ק לך לך לגרמך כו' לאתקנא דרגא דילך ע"ש. והיינו דמדת אאע"ה היה אהבת השי"ת כמו ש' זרע אברהם אהבי וכך היא המדה להיות מהלך מדרגא לדרגא להתברר בכל פעם יותר במדתו. וכמו ש' ונתתי לך מהלכים בין העומדים וגו' דמלאכים הם עומדים משאחר כך האדם צריך להיות מהלך תמיד ממדרגה למדרגה. וכמו שמצינו במשה רבינו שאמר לא אוכל עוד לצאת ולבא. שאמר שאין לו שום עסק בעולם הזה. כיון שלא יוכל לצאת לא יוכל לבא לדרגא גבוה יותר. וזש"נ לך לך לאתקנא גרמך לאתקנא דרגא דילך וזה שהביא שביחוד ה' בקבלת עול מ"ש שמורה ומכיר שהכל מהשי"ת צריך להיות עומד ומכוין לבו לבמים באימה ויראה. כשמתחיל ואהבת רצה מהלך כו' שבאהבת השי"ת שם העסק להיות מהלך ממדרגה למדרגה לברר א"ע. ולכך רצה מהלך רצה עומד כפי מצב עבודתו. וז"ש לך לך. ואמר

אחר כך במד"ת ואעשך. אין כ' ואשימך אלא ואעשך א"ל אותך אני בורא ברי' חדשה כענין שנאמר ויעש וגו' והוא עמפ"ש בגמרא (נדרים לב:) בתחלה המליכו הקדוש ב"ה על רמ"ג איברים ולבסוף על רמ"ח ואלו הן ב' עינים כו' והיינו שאף האיברים האלו עיניו ואזניו אינם ברשותו. יהיו ג"כ ברשותו שלא ישמע ולא יראה כ"א דבר מצוה (וכמו ש' הר"ן) והוא עדמש"נ והיה עיניך רואות את מורך. שהוא שכל מה שיראה ילמוד מזה איזו דבר לעבודת השי"ת שבודאי לא לחנם הראו לו דבר זה. רק כדי שילמוד מזה דרך ה'. וכן מה שישמע ילמוד מזה לדרכי העבודה וכדרך שנ' ואזנך תשמענה דבר מאחריך זה הדרך לכו בו. והוא שידע שלא לחנם המציא לו השי"ת שישמע זה הדבר. ובודאי הוא כדי שילמוד מזה דרך ה'. וז"ש איזהו חכם הלומד מכל אדם והיינו מכל מה שישמע ויראה ילמוד. אף שאינו מכוין ללמדו. וזה זכה אחר המילה להיות נעשה ברי' חדשה שעיניו ואזניו יראו וישמעו רק דבר מצוה ללמוד דרך ה' ואף שברי' חדשה נעשה אחר המילה כמו ש' (יבמות כב.) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. מ"מ אצל השי"ת כיון שהבטיחו ואעשך לגוי גדול שבורא אותו ברי' חדשה כבר זכה בזה תיכף. וכמו ש' הרמב"ן ז"ל (שמות) בשם ת"א (ולפנינו ליתא בת"א) תרגום אהיה אשר אהיה אהא עם מאן דאהא ע"ש. והיינו שיון שהשי"ת מבטיח שאהיה עמו לעתיד. כבר מעת ההבטחה אני עמו ועדמש"נ וחנותי את אשר אחון לעתיד. ושם אהי"ה אף שמורה על העתיד מ"מ מופיע תיכף בהווה. וכן א"ל השי"ת ואעשך לגוי גדול ואעשך שאני בורא אותך ברי' חדשה שיהיו הה' איברים ברשותך ג"כ. וזהו לגוי גדול שהוא שנכלל בו אומה ישראלית שקשורים בשורש במדת גדול. שמורה בלא שיעור עד השורש. וכבר זכה א"א מהבטחה זו להיות מרכבה למדת גדולה וגדול. ומטעם זה פתח במ"ר פר' זו בפ' שמעי בת וראי והטי אזנך וגו' שהוא נדרש על אאע"ה וכמו ש' גם במד"ת. והיינו שהש"י צוה לו שמצדו צריך שיתברר עצמו במדתו ובכל המדות שישמע ויראה רק עבודת השי"ת וע"ז נאמר לו לך לך לאתקנא דרגא דילך. והשי"ת הבטיחו בעתיד ואעשך שאני בורא אותך ברי' חדשה שיהיה ה' איברים ג"כ ברשותו. והיינו אחר שיברר א"ע כפי כחו. ושייכות זה למילה הוא עפמש"נ ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע וגו' ואולך אתכם וגו' לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם וגו' והיינו שכיון שנתן להם לב לדעת אז זכו להיות להם עינים לראות והיינו שיראו רק את השי"ת וילמדו מכל הבריות לעבודת השי"ת. עדמ"ש (עירובין ק:) מלפנו מבהמות הארץ וגו' אלמלא לא נתנה תורה היינו למדין צניעות כו' וכן (ברכות מ:) ראה פת ואמר כמה נאה פת זו ברוך המקום שבראה. וכן זכו ואזנים לשמוע שהוא שכל מה שישמעו ילמדו מזה לעבודת השי"ת עדמש"נ ואזנך תשמענה דבר מאחריך

לאמר זה הדרך לכו בו וכמו שאמרנו. וזה שהזכיר שם הכ' הליכת המדבר והמן והבאר שזכו למן בזכות משה כמו ש' (תענית ט.) והמן לחם מן השמים. לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב ומשה רבינו שורש תורה שבכתב ובו טעמו כל המאכלים. שהוא שורש כל האכילות. והבאר דאי' (במכילתא יתרו) שהבאר טועמין בו טעם יין ישן כו' טעם כל הממתקים כו' והוא יין מסכתי יינא דאורייתא דבע"פ וזהו בזכות מרים והוא עמפ"ש (סוטה יא:) מ"ד בתי מלכות דוד נמי ממרים קאתי. ודוד מרכבה למ' מלכות פה תורה שבעל פה. וכיון שזכו אחר מ' שנה לב לדעת וכמו ש' (ע"ז ה:) מפ' זה ש"מ לא קאים אינש אדעתיה דרבי' עד מ' שנין. ממילא זכו אז שניתן להם עינים לראות ואזנים לשמוע כאמור. וכמו כן בא"א ע"ה דכ' ומצאת את לבבו נאמן לפניך וכרות עמו הברית וגו' והיינו שאז זכה ללב לדעת. אז זכה שהמליכו על ה' איברים שיהיו ג"כ ברשות וכמש"נ ושמת שמו אברהם. והיינו שאז זכה שיהיו ברשותו שלא ישמע ולא יראה כי אם דבר מצוה שילמד לעבודת השי"ת וכמו שאמרנו. ומטעם זה מיושב ג"כ מה שחקרו למה לא מל אאע"ה קודם שנצטוה כמו שקיים כל התורה עד שלא נתנה. אך המילה הועילה רק אחר שנצטוה עליה ונאמר לו היה תמים ונעשה ברי' חדשה. והיינו אחר שבירר א"ע מצדו כפי כחו. שזכה אז שהמליכו השי"ת על הה' איברים. אבל קודם לזה לא היה מילתו כלום וכמו מולי עכו"ם דנקראו ערלים כמו ש' בגמרא (נדרים לא:) אבל השי"ת הבטיחו כעת ואעשך שיעשה אותו ברי' חדשה כדי שיזכה להרגיש מעין זה וכמו שאמרנו. וזה ג"כ ענין שאר"ל במ"ר אף זה לא יצאנו מידו שמשם קרא עליו ועבדום וגו' והיינו שהודיעו לו שבאמת נכלל בו אומה ישראלית והובטח ואעשך לגוי גדול. אבל עיקר שיתבררו אומה ישראלית יהיה רק אחר שיסבלו העינוי במצרים ואז ואחר כך יצאו ברכוש גדול שיתבררו בכל הי' מדות עד השורש וכמו שאמרנו (ונת' מ' ד):

## פרק ז

**סעודת** יום שבת סעודתא דעתיקא כמו ש' בזוה"ק והאר"י ז"ל חשבה נגד קדושת אאע"ה (ובמ"ר פ' לט') לך טל ילדותך לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר תאמר שיש בידי עון שהייתי עוע"ז כל השנים א"ל הקב"ה לך טל ילדותך מה הטל הזה פורח אף עונותיך פורחים מה הטל הזה סימן ברכה כו. ויש להבין מה תשובה השיבו השי"ת מדמיון הטל דוקא להניח דעתו. אך ברוב המקומות שנזכר טל נדרש על טלא דעתיקא כמו מטל השמים דאי' (זח"א קמג ב) דא טל עלאה דנגיד מעתיק יומין כו' וכן כי טל אורות טלך נדרש בגמרא (כתובות גיא:) כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו כו' והיינו טל שעתיד בו הקב"ה להחיות את המתים (שבגמ' שבת) והוא טלא דעתיקא מאור הראשון

שנגנז לעמלי תורה שבעל פה כמו ש' (מד"ת נח) ובתיקונים מייתי באמת כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו. וזה מ"ש לך טל ילדותך שהוא טלא דעתיקא עדמ"ש (שבת פט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו והיינו שעל ידי תשובה מאהבה יתברר שכן במאמר בראשית שלא נאמר בו ויאמר שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. כבר הוזכר תוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים (כמו ש' בב"ר) והיינו שכן היה המכוון להיות ברישא חשוכא והדר נהורא כדי שיהיה יתרון האור מתוך החושך ועדמ"ש (בזוה"ק ח"ב קפד א) דהא לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כו' ואז כשלג ילבינו שיהיו כזכיות. וזה מ"ש לך טל ילדותך שכן היה המכוון מהשי"ת שיהי' מקודם המ"ח שנה ושאחר כך יכיר א"א את בוראו. וז"ש מה הטל פורח אף עונותיך פורחים שכן היה מסודר ובא ממאמר בראשית מעתיקא וכשלג ילבינו שיהיו כזכיות. ומה הטל סימן ברכה לעולם אף אתה סימן ברכה לעולם וז"ש במד"ת ר"פ זו מה שיקבל עומ"ש כשהוא מהלך כו' אסור אלא יעמוד כו' וכשמתחיל ואהבת רצה מהלך כו' והיינו שמדת כל האבות היה בהשתדלות בעבודת השי"ת כמו ש' (סנהדרין צו.) כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים כו' ובפרט א"א ע"ה שהיה עסקו קדושת מ"ע משורש האהבה והזריזות וכמו ש' (חולין טז.) קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל. והוא לא שקט ולא נח מלהשתדל במעשה בעבודת השי"ת. וזש"נ לו לך לך לאתקנא דרגא דילך כמו ש' בזוה"ק שהוא שיהיה הולך תמיד מדרגא לדרגא במדתו שהוא האהבה. וזהו כשמגיע לפ' ואהבת. אבל ביחוד ה' כשבא להשגה זו שהוי"ה אחד שמורה שאתה רוא משנברא העולם כמו קודם שנברא ואז צריך להיות עומד שזה מורה על טלא דעתיקא שהכל מסודר מו' ימי בראשית. ואז יברר השי"ת גם המ"ח שנה קודם שהכיר את בוראו שכן הי' רצונו ית' מראשית המחשבה. ובאמת יהי אור זה אברהם כמו ש' בב"ר. ובזהו"ק בר"פ זו בס"ת מרמז כל הפרשה על כל נשמה. והיינו שכן נאמר לכל נשמה אך נשמת א"א שהיתה נשמה ראשונה שירדה לגוף נאמר בו הפ'. ואמר ויאמר ה' אל אברם הא נשמתא עלאה אבא לרוחא ורם לגופא והוא עמפ"ש להלן (עט ב) דרוח הוא תורה שבכתב והיינו אותו ו' ואיקרי בן. ושם אמר דהנשמה אתערי לאינש בבינה ונשמתא לנשמתא בחכמה והם אותיות י"ה שבשם שמכונים בזוה"ק אבא ואימא. וז"ש אבא לרוחא שהוא תורה דאיקרי בן (כמו ש' זח"ג קכג רע"ב) ורם לגופא שכנגד הגוף והוא עם מדרגות הנפש חיות הגוף שמורה על מעשה המצות (כמש"ש) כנגדו נקרא רם. ואמר סדר ביאת הנשמה. מארצך דא גנתא דעדן והוא עפמ"ש בזוה"ק (ח"א כו א) מעדן דא אימא עלאה והנשמה מבינה כאמור. ואף דגן שכינתא תתאה וכאן אמר

דא גנתא דעדן. הוא עפמ"ש בזוה"ק (ח"ג קפב ב). האי עדן תתאה איקרי גן לעדן דלעילא והאי גן איקרי עדן לגן דלתתא וזה מ"ש דא גנתא דעדן. והיינו מארצך הוא עדן תתאה דאיקרי גן לעדן דלעילא. וממולדתך דא אילנא דחיי והוא ת"ת. ומבית אביך דא שכינתא וכמו ש' אחר כך אביך דא קב"ה ובית אביך היינו כנס"י. וכן הגירסא ומבית אביך תריסר תחומין שבטין עלאין הכל א'. די"ב שבטים היינו כנס"י. אל הארץ אשר אראך דא איהו האי עלמא והיינו הגוף. וכן סדר כל נשמה שיורדת לגוף הוא מכל הקדושות הנזכר אך אחר כך כ' וילך אתו לוט וכמו ש' בזוה"ק להלן דא איהו נחש דאתלטיא ואתלטיא עלמא בגיני'. ומזה נסתעף המ"ח שנה. וכן בכל אדם הנשמה יורדת להגוף בכל הקדושות. רק היצר הרע הולך עמה תיכף כש"נ כי יצר לב האדם רע מנעוריו. ונדרש בירושלמי (פ"ג דברכות ה"ה) וב"ר (פ' לד) משעה שהוא ננער לצאת ממעי אמו. ואחר כך אמר דהא מתריסר שנין ולעילא נשמתא אתערת למפלח פולחנא כו' ואחר כך כשמתקן הכל על ידי תשובה אומר לו השי"ת לך טל ילדותך שכל מה שעבר עליו בימי ילדותו כטל הפורח שמברר אותו הש"י מטלא דעתיקא שכן היה מסודר מו' ימי בראשית להיות ברישא חשוכא והדר נהורא. כדי שיהיה האור בשלימות דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא וכאמור. ובשבת בסעודתא דעתיקא יכול האדם לזכות לתקן כל מעשיו שיהיו כזכיות כשנים הללו שסדורות וכו' וזה מקדושת א"א ע"ה שזכה לטלא דעתיקא:

## פרק ח

**בתנחומא** שם אתה מוצא כל המדקדק על המצות שכרו מרובה שכן מצינו באברהם שדקדק על המצות לפיכך נקרא אוהבו של הקב"ה וכו' אפי' עירובי תבשילין שמר כו' ותורתי וכי תורות הרבה וכו' אלו דקדוקי מצות כו' היינו תורה שבעל פה נקראו דקדוקי מצות. שבתורה שבכתב נזכרה רק כלל המצוה ובתורה שבעל פה נסדר ע"ז מס' שלימה והלכות מרובות וזה שלמד מתורותי לשון רבים על תורה שבעל פה וכ"כ במד"ת לעיל פ' נח ונתן לנו תורה שבכתב ברמז ופרשום בתורה שבעל פה כו' תורה שבכתב כללות ותורה שבעל פה פרטות כו' ואמר אחר כך על תורה שבעל פה שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות כו' שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו וכו' ע"ש. ואברהם אבינו ע"ה שהיה מדתו האהבה כש"נ זרע אברהם אוהבי שמר כל דקדוקי מצות שהוא כל דקדוקי מצות שוהא כל דקדוקי סופרים כמו ע"ת שהוא כדי שיברור מנה יפה לשבת (ביצה טז:) ובא"א היה כל התורה בגדר תורה שבעל פה כיון שלא נצטוה עלי' רק שזימן לו השי"ת ב' כליותיו כמין ב' רבנים ומלמדות אותו תורה וחכמה כמו ש' (ב"ר פ' סא) וכל עסק א"א וכל מעשיו היו רק ד"ת וכמו שלמד בזוה"ק

(ס"ת פח א) אחר הדברים האלה אילין פתגמי אורייתא דכ' את הדברים האלה דיבר ה' וגו' מה להלן פתגמי אורייתא אוף הכא פתגמי אורייתא. והיינו שלמד שכל ענין אברהם אבינו ע"ה ומלחמתו עם המלכים היה ד"ת. וזה ענין מ"ש בגמרא (נדרים לב.) וירק את חיניכיו שהוריקן בתורה ופירש"י שלימדם תורה כו ולכאורה במלחמה הא לא למדם תורה ואדרבה בטלן מת"ת וכמו ש' בגמרא מקודם שנענש מפני שעשה אנגריא בת"ח. והר"ן ז"ל בפי' ל"א שהוריקן מהתורה שעשה בהם אנגריא. אך פירש"י שלמדם תורה יש להבין. אך המכוון שזרזן במה שלמדם שכל עסק מלחמתו ד"ת וכאמור שכל מעשי האבות היה רק ד"ת וכמו שלמד בזוה"ק מגז"ש מפ' את הדברים האלה וגו' דכתיב במ"ת אחר דברות שניות. ולא למד מדכ' בדברות ראשונות וידבר א' את כל הדברים האלה. אך הענין כמו שאמרנו שכל התורה היה אצל א"א ע"ה בגדר תורה שבעל פה כיון שלא נצטוה ואי' במ"ר (תשא פ' מו ופ' מז) אל תצטער שבלוחות הראשונות שלא היו עשרת הדברות בלבד ובלוחות שניות אני נותן לך שיהא בהן הלכות מדרש ואגדות ע"ש וזה שלמד בזוה"ק הגז"ש מהדברים האלה דכ' אחר דברות שניות שנכלל בהן תורה שבעל פה וכן כל עניני א"א ע"ה ומלחמתו היה ד"ת והיינו תורה שבעל פה. אך בזוה"ק (ח"ג רסד א) אי' תורה שבכתב דא הוא דכ' הוי"ה תורה שבעל פה דכ' האלהים כו' דא כלל ודא פרט ע"ש וכ"כ ברע"מ (זח"ב כה א) כי היה הוא האלהים דא באורח פרט כו' וכמו ש' בתנחומא תורה שבכתב כללות ותורה שבעל פה פרטות. וא"כ צריך להבין למה בדברות ראשונות כ' וידבר אלהים את כל הדברים וגו' ואחר דברות שניות כ' את הדברים האלה דיבר הוי"ה וגו' ואפכא הו"ל למכתב לפי האמור דדברות שניות נכלל עמהם כל תורה שבעל פה. אבל יובן עפמ"ש במדרש (שהש"ר פ' ישקני) בשעה ששמעו ישראל אנכי ה"א נתקע ת"ת בלבם כו' והיינו שאז נתקע ת"ת בלבם שידעו ממאמר אנכי אף התורה שבעל פה וכמו שיהיה לעתיד דכ' ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי וגו' ובדיבור אנכי כל התורה. דכל תרי"ג מצות נקרא בזוה"ק (ח"ב פפ ב) תרי"ג זיני עיטא. והיינו עצות שיכנס מאמר אנכי ויאיר בלב. ובגמרא (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' שהיו ישראל משיגין כל סתרי תורה שבעל פה ג"כ מתורה שבכתב. ואז במ"ת בדיבור אנכי שנתקע ת"ת בלב. נבלע בלבם כל הד"ת והיו יודעין מצעמם כל התורה שבעל פה. וזש"נ וידבר אלהים את כל הדברים וגו' שנכלל בדברות ראשונות כל סתרי תורה שבעל פה שנקרא אלהים. ובדברות שניות שהיה אחר הקלקול והוצרכו לתורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס. כ' את הדברים האלה דיבר הוי"ה וגו' להורות שאף שניתן להם התורה שבעל פה מדרש הלכות ואגדות הרב

חכמה. מ"מ הכל הוא משם הוי"ה שהכל הוא כלול בתורה שבכתב והם דברי אשר שמתי בפיך. ומתחלה ה"פ אורה שבמאמר יהי אור כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר) ואחר כך נגנז האור הראשון לעמלי תורה שבעל פה כמו ש' (מד"ת נח שם) והתורה שבעל פה עז"נ תזל כטל אמרתי. וכמו שאמרנו דנדמה תורה שבעל פה כטל שאינו ניכר כשיורד שהוא מן השמים. רק מבינים כשרואים הארץ לחה שירד הטל. וכן תורה שבעל פה נדמה לחכמים שמחדשים בלבם. ובאמת הם דבר ה' דברי אשר שמתי בפיך. והוא מטלא דעתיקא. ולזה זכה א"א שהיו ב' כליותיו נובעות חכמה שזימן ה' לו (כמו ש' בב"ר) וזש"ל לך טל ילדותך. ושבת הוא ג"כ מדה ז' מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. והזמן לזכות בו לתורה ובפרט בסעודתא דעתיקא:

## פרק ט

**איתא** בגמ' (פסחים קיז:) ואעשך לגוי גדול זה שאומרים אלהי אברהם ואברך ז"ש אלהי יצחק ואגדלה שמך ז"ש אלהי יעקב יכול יהו חותמין בכולן ת"ל והי' ברכה בך חותמין כו'. ובזוה"ק אי' ואעשך לגוי גדול בגין דכ' לך לך. ואברכך בגין דכ' מארצך ואגדלה שמך בגין דכ' וממולדתך. והי' ברכה בגין דכ' ומבית אביך. ר"ש אמר ואעשך לגוי גדול מסטרא דימינא. ואברכך מסטרא דשמאלא ואגדלה שמך מסטרא דאמצעיתא. והיה ברכה מסטרא דארעא דישראל הא הכא כרסייא דארבע סמכין דכלהו כלילן בי' באברהם. הנה כל דבריהם הקדושים מרמזין על ענין א'. עפמ"ש בזוה"ק לך לך כו' לאתקנא דרגא דילך והיינו כי א"א הי' מדתו חסד שהוא ענין התפשטות והשתדל לפרסם כבוד אלהותו ית' בהתפשטות רב בכל העולם. ולכן גייר גיורים הרבה להכניס כל העולם תחת כנפי השכינה. וא"ל הקב"ה לך לך מאותו התפשטות שבין האומות. כי באמת כל הגרים שגייר חזרו לסורם אחר פטירתו כמו ש' (בפדר"א פ' כט ע"ש) והיינו הגרים שגייר בארץ חרן כש"נ ואת הנפש אחר עשו בחרן וכמו ש' בב"ר. וכנגד זה ואעשך לגוי גדול והיינו התפשטות הקדושה בזרעך וכמו ש' בב"ר אותה אומה שכ' בה כי מי גדול אני מעמיד ממך. וזה כונת הגמ' ז"ש אלהי אברהם. כי ג' תוארי השי"ת הגדול הגבור והנורא נגד ק' האבות. והגדול היינו התפשטות וזה מצד הגדולה והחסד. וזהו ג"כ מ"ש מסטרא דימינא וההתגלות על ידי אברהם אבינו ע"ש. ואברכך נרמז על יצחק אע"ה וז"ש ואברכך בגין דכ' מארצך והיינו שנצטוה לצאת מהתפשטות שלו אל הארץ אשר אראך שזה מרמז על יצחק שלו נאמר גור בארץ הזאת. ומדת יצחק הוא הצמצוך שראה שמכל גיורי אביו לא נשאר שחזרו לסורם ולכן צמצם קדושתו שלא להתפשט בין העכו"ם ולכן לא כ' ביצחק שגייר גיורים רק ברמז חז"ל (ב"ר ר"פ וישב) בארץ מגורי אביו. מגיורי אביו. כי מעט היה

הגרים שגייר שלא גייר רק יחידים שהבין שלא יחזרו לסורם. וזה שאומרים אלהי יצחק מדת הגבור דגבורה היא מדת צמצום. ומרמז בזוה"ק ואברכך מסטרא דשמאלא שמצינו בו ברכה מפורש וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'. כי מדת הצמצום שם צריך לברכה. וגם להמדרש שהובא ברש"י ואברכך בממון זהו ממדתו דכ' מצפון זהב יאתה ושיעשיר יצפין כמו ש' (ב"ב כה:) וביצחק נא' כי גדול מאד שאמרו זבל פרדותיו ולא כספו וזהבו של אבימלך דכ"כ היה עושרו בהפלגה כמשמעות לשון מאד דקרא. וגם אל הארץ אשר אראך שמרמז על יצחק. שלא מצינו בפסוק שהראהו רק הכונה שאתראה לך דהנבואה בא"י. והגם דאז עדיין לא נבחרה א"י. ואי' בריש המכילתא שהיו אז כל ארצות כשרות לדברות והיו ראויות אז להשראת שכינה וכן בא אליו מאמר ה' לך לך בחו"ל. מ"מ לשון וירא לא נאמר אלא אחר כך מיד שבא לא"י לשכם. וגם מדת היראה פחד יצחק. על ידי שיתן אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה והפחד. ופחד יצחק היינו שרואה שעומד לפני המלך. וז"ש בגמרא (שבת פט:) ומחוי להו יצחק הקב"ה בעיניהו וז"ש אשר אראך שאתראה אליך. ואגדלה שמך בגין דכ' וממולדתך. וז"ש אלהי יעקב. כי ואגדלה שמך מרמז על יעקב אע"ה. כי שם כל דבר מורה על החיות שיש בו וכמו ש' באדה"ר וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי' הוא שמו. ואגדלה לשון גדולה הוא התפשטות. ואגדלה שמך שיהיה הקדושה בהתשפטות בחיות בלא הפסק. והתפשטות מצד אברהם עצמו עדיין אין בטוחות על הקיום לעד כי היה גם פסולת בזרעו. וכן בגרים שגייר כנ"ל. אבל יעקב הוא שפת אמת תכון לעד. ולא יצא פסולת מזרעו ומאתו נתפשט קדושת ישראל לעולמי עד. וכן הגרים שבשם ישראל יכנו. הם ג"כ כקטן שנולד להיות בהם ג"כ כח הקיום לעד. וזה גידול השם דהיינו התפשטות החיים לזכות לחיי עולם דכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא וזוכים לחיי עולם וזה מצד מדת אמת לייעקב. וקו האמצעי הוא הממשיך מן הקצה אל הקצה. וז"ש ואגדלה שמך בגין דכ' וממולדתך. והיינו דכ' ובחטא יחמתני אמי. ומצד זה בא הפסקת החיים בעולם. ויעקב אע"ה שהיה כמו אדם הראשון קודם הקלקול (כשנ"ת כ"פ) ולא היה בו שום צד שליטה מיצר הרע ולכך יעקב לא מת כמו ש' (תענית ה:) והוא החיות שבעולם והיינו חיות הקדושה שבזרע ישראל בלא הפסק. והיה ברכה מסטרא דארעא דישראל והיינו דהמע"ה שהיה מרכבה למ' מלכות שנקרא ארץ. והברכה הוא מציון כש"נ כטל חרמון שיורד על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה וגו' מציון היינו כל ארץ ישראל ונקראת עיר דוד. כי לעתיד יהיה כל א"י קדושת ציון כמו ש' (ריש פסיקתא) עתידה ירושלים להיות ככל א"י. והוא נגד דכ' ומבית אביך והיינו דכ' הן בעוון חוללתי ואמרו

(מ"ר ר"פ תזריע) אפי' אם יהי' חסיד שבחסידים א"א שלא יהיה לו צד א' מעון כו' והיינו שאינו נקי מהנאת עצמו וזה מצד עטיו של נחש דאי' (שבת נה:) ישי אבי דוד דמפרש בי' קרא שמת בעטיו של נחש. ועליו נאמר הך בעוון מלא (כמש"ש) ומשיח בן דוד יתקן גם עטיו של נחש. וימשיך החיים האמיתים בעולם כש"נ חיים שאל ממך נתת לו וגו' והוא יהיה הסוף שיתקן הכל בעולם ויהיה בלע המות לנצח. וזה שחותמין מגן דוד בהפטורה. שבו נאמר ואתה ה' מגן בעדי וגו'. מגן הוא שלא יניח שום דבר רע ליגע באדם. ואברהם אבינו ע"ה ג"כ זכה לזה במלחמת המלכים. שהיה להציל את לוט שהיה בו נפש רות. וחותחמין מגן דוד בהפטורה שהוא לשון סוף מהנין. וז"ש בגמרא יכול יהו חותמין בכולן ת"ל והיה ברכה בך חותמין כו' כי ענין מגן דוד ג"כ מצד אברהם שא"ל הקב"ה אל תירא אברהם אנכי מגן לך וגו' שהיה א"א מתפחד שנכשל באיזו חטא וכמו ש' בב"ר תאמר אותן אוכלסין שהרגתי שמא היה בהם צדיק א' וי"ש א' כו' וא"ל הקב"ה אל תירא מכל מכשול אנכי מגן לך ומסבב אותך מכל צד שלא יהי' לשיטה לשום חטא לשלוט בך. וקדושת דהמע"ה ומשיח ג"כ מצדך. וז"ש מגן דוד בהפטורה מצד שהוא יהיה הסוף כמו ש' בזוה"ק (ח"ג רם ע"ב) סיומא מלכא משיחא. אבל עיקר ההתחלה הוא מצדך וז"ש שאין חותמין אלא בך וזה שמרמז בזוה"ק והיה ברכה מסטרא דארעא דישראל שמרמז על משיח כש"נ כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם:

## פרק י

**נפשי** ישובב ינחני במעגלי צדק למען שמו. הוא עדמש"נ ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים. כי כשישראל אינם כראוי נותחלל שמו ית' בין האומות כדכ' באמור להם עם ה' אלא ומארצו יצאו ועז"נ לכן אמור לבית ישראל לא למענכם אני עשה בית ישראל כי אם לשם קדשי וגו' וכן התפלל דהמע"ה לא לנו כי לשמך תן כבוד וגו' היינו שלא יתחלל שמו ית' כדכ' למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם. וזה הוא התפלה ג"כ ינחני במעגלי צדק למען שמו שלא יתחלל ח"ו. יוליכנו בדרך הראוי כי כל יכול ה' כל אשר חפץ עשה. ואף עכשיו אין עוד מלבדו. ואין כח בשום נברא לעשות דבר בלא רצונו ית' כמו שאמר יעאע"ה האלהים הרועה אותי מעודי. ודוד המע"ה אמר ה' רועי וגו'. רק שעכשיו אינו בהתגלות ולעתיד יהיה בהתגלות שכל העבר נעשה רק מרצונו ית'. ועז"א אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו (שבת פט:) כי הכל היה מרצונו ית'. וז"ש גם כי אילך גו' לא אירא רע כי אתה עמדי. כי מצד עצמינו אין כח לעשות מאומה. ואה"כ כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך היינו מדת אברהם ויעקב. חסדך מרמז למדת א"א שהיה מדת חסד התפשטות הקדושה.

ומדת יעקב אמת ליעקב חיות שאין לה הפסק וכמו שאמרנו. וסיים הכ' ישראל בטח בה' עזרם ומגינם הוא וגו' כי כפי מעלת ישראל הם בוטחים שאפי' עבר מה שעבר וגם כי אלך וגו' הש"י עוזר להוציאם ולהצילם. ומגן שלא יוכל שום דבר רע ליגע בם. והם ב' ענינים שבהם אדם ניצול מיצר הרע. עזר עדמ"ש (סוכה נב:) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום כו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. ומגן הוא מ"ש אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד וד"ת נקראו מגן. וכמו ש' במד"ת פ' זו אנכי מגן לך זש"ה יצפון לישרים תושי' מגן להולכי תם תתקע"ד דור קפל הקב"ה בשביל ליתן תורה לדור המדבר כו' א"ל הקב"ה אתה עסקת בתורתי חייך שאני מגן לך כו' ולא לך בלבד אלא אף לבניך אם יהיו עוסקין בתורתי כו' אני נעשה להם כמגן כו' וכאמרם ז"ל (קידושין ל:) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין. אל אף כשהאדם בבהמ"ד יוכל היצר הרע להתגבר ומקשה לבו לכל יכנסו הד"ת ומחשיך לפניו אור חיות וקדושת התורה ומבלבל את דעתו. כמו שמצינו ביעבץ אף שהיה מנוגב מכל חמדות עוה"ז והיה עוסק תמיד בתורה. התפלל לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשונות כמו ש' (תמורה טז.) שאף שהיה יושב בבהמ"ד היה ג"כ מתייראי מהיצר הרע שלא יבלבל דעתו. ולזה צריך עזרה מהש"י. ועזר הש"י הוא מה שמעוררם לשוב על ידי יסורין וכמו ש' בזוהר (ח"ג קסח א) אעא דלא סליק בי' נהורא עד דיבטשין בי' וכדין נהיר. כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירמה. וכ' כאשר ייסר איש את בנו ה' וגו' וכמו ש' כבר בענין שכר ועונש שהקשו שבתורה לא נזכר מעוה"ב רק שכר ועונש דעוה"ז. שבאמת תורה לא הזכיר ה כלל שכר ועונש. ומה שנזכר שכו"ע דעוה"ז אין זה שכר ועונש רק סייעתות מה שעוזר לעבודתו ית' ואם בחוקותי תלכו וננתתי גשמיכם וגו' ושאר ברכות וטובות והם יסייעוהו לעבודת הש"י על ידי הרחבת ללבו בטובות. ובאם לאו ח"ו יהיו הסייעתא לקיום מצותיו על ידי ההיפך ח"ו. וההיפך הוא ג"כ לעזר שנוכל להתגבר ולכבוש את היצר הרע וזהו ישראל בטח בה' עזרם ומגינם הוא. וזש"נ שבטך ומשענתך המה ינחמוני כי משענתך מרמז על ד"ת כמו ש' (חגיגה יד.) ע"פ משען ומשענה כל משען לחם וכל משען מים הכל על ד"ת ע"ש. ושבטך היינו העזר על ידי יסורין והתפלל דהמע"ה שיהיה על ידי יסורין קלים כש"נ יסריני ה' אך במשפט. היינו ברחמים כאב המייסר את בנו שמרים השבט עליו ואינו כהו כרחם אב. אך שלא יעלה על הדעת ח"ו מאחר שהכל הוא מהשי"ת יוכל לילך בדרך לבו בלא שום השתדלות ויסמוך על עזר הש"י כש"נ כי אתה עמדי. ע"ז מסיים במד"ת שנאמר אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו. והיינו למי שמשתדל ומתאמץ מצד עצמו לכבוש את יצרו בכל כחו וחפץ לחסות תחת כנפיו ית' ומצפה להשי"ת.

ומתפלל ומתחנן לפני הקב"ה. אז מובטח שה' לא יעזבנו בידו מגן הוא לכל החוסים בו שלא ישלוט בו היצר הרע כלל כ ענין מגן שמורה שמסתיר אותו משונאו שלא יוכל לקרב אליו כלל:

## פרק יא

**בהפטורה** ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי. יש להבין אחר שזכר שם יעקב וישראל למה הוצרך ליחס זרע אברהם. והרי אז"ל (ב"ר פ' עו) הבחור שבאבות זה יעקב ובזהו"ק תושבחן דאבהן יעקב (ח"א קיט ב וש"מ) וכן אמרו (ב"ר פ' סג) כדאי הוא אברהם להנצל בזכותו של יעקב. ולמה ייחס אחר כך לאברהם אך הענין כמו שאמרנו במ"ש בך חותמין ולא בכולם. שהוא שזה זכה אברהם אבינו ע"ה שנאמר לו אנכי מגן לך. אנכי בי' כ' כתר כמו ש' (זח"ג רנו ב) מגן לך שלא ישלוט בך יצר הרע ולא תתקלקל. שאחר נסיון ז' הובטח התהלך לפני שיהיה מתהלך ע"י הש"י. ובנסיון ה' הובטח שהשי"ת יהי' מגן לו. אף שצריך להשתדל בעצמו מ"מ ה' עוזרו ומגן בעדו שלא יוכל היצר הרע לשלוט בו. ובברכת הגומל חסדים טובים שהוא על ידי שהאדם מתעורר למטה במדת חסד מדתו של א"א עי"ז אתער חסד לעילא כמו ש' בזוה"ק (ח"ג צב רע"ב) מבקשים בברכה זו וכוף את יצרינו להשתעבד לך. וכן בברכת אהבת עולם מבקשים ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך. שיהיה לנו לב א' ליראה ולהוריק הרע מלב כסיל. שברכה זו נגד מדת אהבה מדתו של אברהם אבינו ע"ה כש"נ זרע אברהם אוהבי. וכבר כ' מרבינו ר' בער זצוקללה"ה שהאהבה בא מלמעלה ע"ד שכן דרכו כו' וזש"נ ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך. ואף שיצרו של אדם מתגבר בכל יום זרע אברהם אוהבי. שזכה למאמר אנכי מגן לך. שלא תתקלקל עוד. ועז"נ והיה ברכה שיהיה הויה להברכה שלא יתקלקל. וכ' אל תירא וגו' שלא תתקלקל ח"ו כי עמך אני כענין מש"נ אנכי מגן לך. וכ' אמצתיך נגד מ"ש ויחד לבבנו לאהבה וכו'. אף עזרתיך נגד מ"ש וכוף את יצרנו להשתעבד לך ועפמ"ש בגמ' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. אף תמכתיך בימין צדקי שזה בא על ידי אברהם אבינו ע"ה שמדתו חסד דרועא ימינא:

# וירא

## פרק א

מכי"ק

**וירא** אליו ה'. בב"ר (ר"פ מח) ומבשרי אחזה אלוה אלולי שעשיתי כן מהיכן הי' הקב"ה נגלה עלי. והוא תמוה לכאורה שהרי כבר נאמר בפ' לך ב' פעמים וירא ה' אל אברם

קודם המילה. ואין לומר הכונה כמו ש' רש"י שם י"ז גק מפרדר"א דעד שלא מל הי' נופל על פניו ממורא השכינה ע"ש וכאן נאמר והוא יושב. דלשון המדר' מהיכן הי' נגלה. לא משמע כן. ועוד דמקודם זה י"ב ז' לא אמר שנפל על פניו. ומשמע דאחר שא"ל והיה תמים דנודע לו שעתה אינו תמים היה מתפחד לעמו כ"ז שאינו תמים ונפל ע"פ. אבל מקודם לא ידע דהערלה חסרון. לא פחד ולא נפל ע"פ. וא"כ הרי דהי' נגלה עליו גם מקודם והיה יכול לעמוד. וגם הלשון מהיכן כו' צריך ביאור. וכפי הנראה עיקר החילוק דשם היה ההתגלות לצורך דבור ובזה א"צ מילה והיו נביאי או"ה ג"כ. וכאן נאמר וירא ולא נזכר שום דבור אחריו לאיזה צורך היה ההתגלות וע"כ דחקו חז"ל שהיה לבקר החולה. אבל פשוטו נר' דעד הנה לא היה התגלות אלא לצורך דבור נבואה והיה רק לפרקים בעת שהכין עצמו לכך. אבל עתה נעשה תמים שגופו מוכן תמיד לכך וזהו וירא אליו שעתה נתראה אליו להיות עמו תמיד. וז"ש שם בס"פ לך גבי דבור האחרון שלפני המילה ויכל לדבר אתו ויעל אלהים מעל אברהם. והוא בנין אב לכל הדבורים הקודמים. שהיה ההתגלות רק בשעת הדבור ותיכף אחר כך נסתלק. רק שכאן פי' הכתוב זה לבאר החילוק שבין ראי' שלפני המילה לראי' שאחר כך. דשם לא היה לצורך דבור או שום צורך ולא נסתלק כלל. כי כבר נתקדש גופו להיות דירה לשכינה בלבו תמיד כמו שהוא בבנ"י שאמרו בשהש"ר ע"פ ולבי ער מנין שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וגו'. וביום השבת ביחוד א' (בתקו"ז תי' מח) ושמרו וגו' תרין זמנין כו' שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה כו' זכאה איהו מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא כו' ע"ש. ובתיקון ו' דבזמנא דשכינתא בגלותא אתמר בה (בשכינתא עלאה ע"ש דעלה קאי) כו' אלא בשבת ויום טוב כו' וכמה נפשות יתירין קא נחתין עמה לדיירא בישראל הה"ד ושמרו וגו' לדרתם זכאה איהו מאן דמתקן לה דירה נאה בלבי כו ע"ש. וע"ש תיקון כ"ד שכינתא דאיהי נשמה יתירה. ושם תיקון מ"ז אי' שבת שכינתא. והיינו דנשמה יתירה נקרא שבת וכמו ש' בזוהר (יתרו פח ב) בשבתא יהבין לי' לבר נש נשמתא כו' ובג"כ אקרי שבת ועע"ש מהו שבת שמא דקוב"ה כו' היינו דחלק ה' עמו. וכמו כל נשמות ישראל מאותיות התורה ואורייתא כולה שמא דקוב"ה כמו ש' בזוהר בכמה דוכתי. ושבת כללא דכל אורייתא הוא ג"כ שמא דקוב"ה והנשמה יתירה בשם זה. וכדמשמע מלשון הגמ' (שבת קיח סע"א ורע"ב) כל המענג את השבת ולא המתענג בשבת (ומיהו ברי"ף שם הגי' במימרא הא' כל מי שמענג עצמו בשבת ובשאילתות ר"פ בראשית הגיר' במימרא ב' המתענג בשבת. אבל לא מצאנו חבר לנוסחות אלו) ועל היום לא שייך עונג אבל הנשמה יתירה היא נהינת מענוגי שבת וכמו ש' רש"י (תענית כז: וביצה טז.) ד"ה נשמה. וכן משמע

בזוהר (יתרו פח ב) בשבתא יהבין לי' לב"נ נשמתא אחרא עלאה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי ובג"כ אקרי שבת מהו שבת משא דקוב"ה שמא דאיהו שלים כו' ע"ש. משמע לפי שהוא דוגמא דעוה"ב ע"כ נקרא שבת. דעוה"ב נקרא יום שכולו שבת במשנה (סוף תמיד) ובגמ' (ר"ה לא.) ועל שבת אמרו (ברכות נז:) דהוא מעין עוה"ב וא' מס' בו. והעוה"ב הרי אמרו (שם יז א) דאין בו כו' אלא כו' ונהנין מזיו השכינה שנאמר ויחזו את וגו'. וע"כ בשבת ג"כ מעין זה והיינו על ידי הנשמה יתירה שהוא כדוגמא דידי' (ובפ' אמרו צה א' אי' הלשון כגוונא כו') ומ"ש שמא דקוב"ה היינו כי נר"נ דשבת מאצילות כמו ש' בת"ז (תיקון ו) וע"ש דנשמתין מסטרא דשכינתא עלאה ונפשין מסטרא דשכינתא תתאה ויוש"ב. וזהו שבת עלאה הנז' ברע"מ (יתרו צב א ובפ' תרומה קלח א) ד"ה מזמור ע"ש. (ובפ' פנחס רנז סע"א) ד"ה פקודא עשיראה. שכינתא אתקריאת שבת מסטרא כו' מבינה ולעילא איהי מנוחה ועונג כו' ע"ש. ובינה הוא שבת ושכינתא עלאה. ובת"ז (תיקון יט) שבת הגדול בינה שבת הקטן מלכות ע"ש והיינו עלאה ותתאה. וכן תרי בתי לבא הנזכר לעיל אי' (שם בתיקון כב) ה' עלאה ה' תתאה בתרי בתי לבא דאינון לקבל בית א' וב' ע"ש. ושם ריש תיקון נ"ח תרי בתי לבא אינון תרי בנינין כו' דאימא עלאה ותנינא דאימא תתאה ע"ש (והם הב' דלב חכם ולב כסיל הנז' בכתוב וכמו ש' בתיקון ס"ט ד"ה קם ר"ש ע"ש ומסתמא מלכות לשמאל דשם משכן יצר הרע. דרגלי' יורדות כו' כידוע) ובאצילות איהו וחיוהי חד כו והכל שמא דקוב"ה:

**ועי'** בזוהר (ויקהל רד א) וכד סלקא האי נקודה (ר"ל מלכות וע"ש אחר כך בכל אתר נקודה דאיהי עקרא דכל עינא איקרי בת כו' יעו"ש. ולפי שעיקר מכוון הבריאה לגלות כבוד מלכותו וכמו ש' כל מה שברא כו' לכבודו בראתיו וגו' ובמדרש כל פעל ה' למענהו לקילוסו ובשבת (לא:) לא ברא הקב"ה עלומו אלא שייראו מלפניו שנאמר והאלהים עשה וגו' והיינו התגלות כבוד מלכותו דשום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך והוא השם אדני ואם אדונים אני אי' מוראי (ובברכות ז:) לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם. שהוא פרסם כבוד מלכותו וכמו ש' ויקרא שם בשם ה'. ואמר ועתה אלהי הארץ.) כו' אקרי שבת. מהו שבת כו' ואי תימא שבת הגדול ואיהי לעילא כו' נקודה עלאה (ר"ל דבהנסתרות בינה לבא הוא עיקר המכוון וכמו ש' (בסנהדרין קו:) הקב"ה ליבא בעי ובזוהר (שלח קם סע"א) קוב"ה לא בעי מינן אלארעותא דלבא) אקרי שבת כו' האי נקודה אתפשט נהוראה ופריש גדפוי כו' וכדין אתוסף רוח נשמתא בישראל כו' יעוש"ב. הנה מבואר דהנשמה יתירה היא מהתפשטות נהורא דשינתא שנקרא שבת. ושם רע"ב אמר האי רוחא (ר"ל הנשמה יתירה) איהו אתפשטותא דהאי נקודה כו' את השבת

לאסגאה ההוא רוחא כו' האי רוחא אתהני כו' זכאה מאן דאהני לי' ומענג לי' כו' יעוש"ב. ומפורש כאן דהעינוגין הוא להנשמה יתירה ודהיא נקרא את השבת (דבכ"מ את מרבי הטפל כמו את בשרו גבי טבילה מרבין שערו הטפל לבשרו. וגבי שור הנסקל מרבינן עורו וכן בכ"מ. וכן הנשמה יתירה אף דהיא מאור השכינה המתפשט עז"א (בפסחים ח.) צדיקים בפני שכינה כנר בפני האבוקה ואור הנר הוא מאור האבוקה וכמו ש' כי חלק ה' עמו ונאמר ויפח באפיו וגו' מאן דנפח מתוכו נפח. אבל הוא נחשב טפל לגבי העיקר). ומדויק ל' הגמ' המענג את השבת על הנשמה יתירה דנקרא את השבת וזהו הדירה דשכינתא בליבי' וב' בתי לבא. כי גם שכינה תתאה דהיא מלכות שמזה בא היראה כעומד לפני המלך כנז"ל והיא האשה יראת ה' שהיא הכנס"י דנפשות בצרור החיים כמו ש' והייתה נפש אדוני וגו' את ה' דהיינו במדה זו שנקרא את ה' טפל לשם הוי"ה. ובס' הבהיר סי' כט מאי וינפש מלמד שיום השבת מקיי כל הנשמות ד"א שמשם פורחים כל הנשמות כו' ע"ש ושמקיים היינו על ידי הנשמה יתירה דשבת אף שנסתלקת אחר כך מ"מ רשימו נשאר כידוע בכל דבר קדושה דמשאיר רשימו. וכמו ש' האר"י על שבת ביחוד וכ"א במכילתא (פ' בשלח פ' ויסע רפ"ה) שכל המשמר שבת מרוחק מן העבירה מקרא ושומר וגו' כל רע. ומזה הוא מ"ש בפע"ח ריש שער השבת דניצול מקטרוג היצר כל ימי השבוע. וזהו קיום הנפשות ומשם ג"כ פורחין כל הנפשות היינו אחר שנתחלקו נפשות ישראל כמו ש' התוס' (בע"ז ה.) אהא דנשמות שבגו דנפשות עכו"ם הם מאוצר וגוף אחר. ומביא החיד"א דזהו אחר שנבחרו ישראל. ומדה זו האחרונה נקרא ג"כ גוף שהיא כגוף לגבי הנשמה. כי זו"נ הם נשמה וגוף כמו ש' במדה"נ על אברהם ושרה. וא' (בברכות כד.) אשתו כגופו ועי' מאורי אור מע' א' אות ל"ח. ועל כן אמרו בירושלמי דדמאי דאפי' ע"ה אימת השבת עליו (בתנעית ח:) דיראי שמי נקראו שומרי שבת ע"ש. והיינו דשבת שמא דקוב"ה דאז התגלות כבוד מלכותו כמו ש' ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו ומזה נופל היראה כנ"ל. והיראה הוא ג"כ וכמו ש' (ביומא עב:) ע"פ למה וגו' ולב אין כשאין בו י"ש דזה כמי שאין לו לב כלל. ועל ידי יראת שמים מסתלק הכסילות דלב כסיל שמלשמאלו. ובינו לבא הוא כשנתוסף חכמה ובינה בהלב חכם לימינו דהחכמה בלב כמו ש' בלב כל חכם לב נתתי כחמה וכמו ש' (במדרש משלי) ואז יתוסף על ידי היראה כשיש הכרה יתירה. וכמו ש' להקשיב לחכמה וגו' כי אם לבינה תקרא וגו' אז תבין יראת ה' ודעת וגו' היינו על ידי שימצא דעת אלהים ביותר (כי דעת הוא חיבור חכמה ובינה כידוע והיינו חיבור מוחא ולבא דבחכמה שבמוח יוכל להשיג הרבה וכשהוא מרגיש באובנתא דלבא כפי הבנתו בחכמה זהו דעת שהוא פנימיות

הכתר שבחיצונות כידוע. ועפ"י פ' תשא דעת הוא רוה"ק היינו מה שלמעלה מחכמה והשגת השכל) עי"ז יגיע לבינה ביראת ה'. וכמו המלאכים שזעים וחלים מפחדו ית' מה שאי אפשר לבו"ד להגיע ליראה זו. ויש יראה עלאה ותתאה. וכן תשובה שהיא מבינה כידוע. וכמו ש' לבבו יבין ושב יש תשובה עלאה ותתאה דגם מיראה בא תשובה כמו ש' (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה ומע"ט שנאמר ראשית (והתכלית נקרא ראשית דר"ל העיקר. וסוף מעשה במחשבה תחלה חכמה יראה ה' וגו' עושיהם. ועושיהם היינו מעשים טובים. ויראת ה' היא תשובה וכן (בע"ז יט.) אשר איש ירא את ה' אשרי שעושה תשובה כשהוא איש. ודהמע"ה שהוא מרכבה למדת מלכות הקים עולה של תשובה שמכיר הנוכח. וע"כ א' (בברכות לד:) המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף. וזהו מרוב פחד ה' שנופל עליו ביותר מכל א' (ושם י רע"ב) אפי' בעל החלומות כו' אל ימנע מהרחמים שנאמר וברוב חלומות וגו' את האלהים ירא. הנה בכתוב נאמר יראה והם אמרו רחמים דהיינו תפלה וכן ע"פ ייראוך עם שמש דרשו (שם ט:) אתפלה. כי עיקר התפלה בהכרת הנוכח להיות עומד ומדבר לפני המלך מ"ה. ושבת שכינתא שריא בי' בא ליראה כנז"ל. וכן מזה בא לתשובה וכמו ש' (בב"ר סו"פ כב) כך כחה של תשובה כו' מיד אמר מזמור שיר ליום השבת וגו' ע"ש וכ"ז העיקר בשבת כי דירה לשכינה צ"ל גוף קדוש. וע"כ הוא רק אחר המילה כנזכר לעיל דעי"ז נעשה בשר הגוף קדוש כמו ש' ובשר קודש יעברו מעליך על ידי ביטול המילה. והגם שהאבר נקרא בשר כמו ש' בריתי בבשרכם ונאמר רר' בשרו או החתים בשרו. מ"מ משמע נמי בשר כל הגוף:

**ואמרו** (בב"ר ר"פ סג) דאברהם ויצחק נקראו ישראל יעו"ש דעל יצחק אמר בפשיטות ועל אברהם נקרא ישראל אמר שם מילתא עמיקתא היא ע"ש. ואין הכונה לענין דרש הפסוק כמו ש' המפרשים שם דמה עמקות יש בזה והמדרש ודאי לא יאמר ע"ז לשון מילתא עמיקתא. וע' זוהר (בראשית לב א) על פ' מגלה עמוקות אינון כתרין עלאין וקרינן עמוקות ע"ש משמע דעמוקות ר"ל דבר הטמיר ונעלם ולמעלה מהשגת אדם והיינו דאברהם אבינו ע"ה נקרא תחלה לגרים (בחגיגה ג.) כי מתחלה עוע"ז היו אבותינו והוא הכיר את בוראו לחד מ"ד בן מ"ח רק שהקב"ה הבטיחו לך טל ילדותך ואמר (בב"ר פ' לט) מה טל זה פורח כו' ע"ש. שפרח והלך לו אותן שנים וכאלו אינם וזכה לשם איתן האזרחי דהוא אברהם אבינו כמו ש' (בב"ר טו א) דזכה ליקרא אזרח בישראל דר"ל מאן דמשרשא וגזעא קדישא דישראל כמו ש' (בזוהר פ' אמור) וזהו דבר עמקו טמיר ונעלם בעוה"ז. איך אפשר לשנות השורש. ושם ישראל הוא רק על הנולד בקדושת ישראל. אבל הגר נקרא גם בשם ישראל יכנה שהוא רק שם כינוי אצלו ולא שם עצם. אבל מצד העמוקות שהוא

ממדרגת הכתר שלמעלה מהחכמה כנ"ל מל' הזוהר. והוא קרקפתא דתפילין כמו ש' במא' מפתח אליהו ותפילין ש"ר הוא הכתר שעל הראש וע"כ נקרא פאר כמו ש' (בברכות יא.) שזה הפאר דישראל ששם ה' נקרא עליהם וכמו ש' (שם ו.) דהם עוז לישראל דכתיב וראו כל ע"ה כי שם וגו' תפילין שבראש. ותפילין דמרי עלמא אמר שם דהם נקראים עוזו דהשי"ת ודכתיב בהו מי כעמך ישראל וגו' ע"ש. והיינו דישראל פאר דהשי"ת וכמו ש' ישראל אשר בך אתפאר ונאמר ועמך כולם צדיקים וגו' מעשה ידי להתפאר. וכן אי' (בוי"ר פ' ב) משל לא' שעשה עטרה למלך כו' כ"מ שאתה יכול כו' שעתיד לינתן בראשו של מלך כך א"ל הקב"ה למשה כל מה שאתה יכול לשבח את ישראל כו' למה שאני עתיד להתפאר בהן כו' ע"ש הרי דהמשילם לעטרה בראש המלך מ"ה (ובשמו"ר פ' כא) דמתפלות ישראל נעשו עטרות בראש הקב"ה שנאמר שומע תפלה עדיך וגו' וכה"א ישראל אשר בך אתפאר כו' שנאמר ועטרת תפארת בראשך ע"ש ונזכר בתוס' (חגיגה יג:) ד"ה וקושר. ובזוהר (וישלח קסז סע"ב בשלח נח א) ע"ש והיינו כמו ש' במא' פתח אלי' כ"ע איהו כתר מלכות ועלי' אתמר המגיד מראשית אחרית. והיינו שהכתר בראש מלך על הוראת מלכותו. והוא כשיש שמקבלים עול מלכותו וע"ז היה בריאת עולם לגלות כבוד מלכותו וזהו בראשית בשביל ישראל כו' שהם המכירים כבודו ומקבלים אדנותו ומלכותו. ובתפלה שהוא אז עומד לפני המלך כנ"ל. וכעיני עבדים וגו' כן עינינו אל וגו' מזה הוא הכתב. וזהו עשרה מאמרות דמעשה בראשית שהם נגד ע"ס. והתחלת התגלות מאמר הוא ויהי אור שהוא התגלות החכמה. דבזה יש התגלות לאדם. כמו ש' שחלק מחכמתו ליראיו. ובראשית נמי מאמר אלא שלא נאמר בו ויאמר כי הוא השכל הנעלם מכל רעיון ישת חושך סתרו והוא טמיר ונעלם מהשגת אדם. וישראל עלו במחשבה תחלה והיינו בהראשית של מחשבה וזה מגיד מראשית אחרית. כי האדם נברא אחור למעשה בראשית כי התכלית הוא בסוף והוא ראשית המכוון בבריאה. וקודם החטא כפי מה שעשה אלהים את האדם ישר היה כל זרעו קודש וכנז"ל ומשקלקל היה ב' אלפים תוהו. עד שבא אברהם אב אומה הישראל והוא עיקר מכוון הבריאה וכמו ש' (בבראר"ר פ' יב) בהבראם באברהם ושם אחר כך בהבראם בה' בראם וכן אי' (במנחות כט:) דבה' נברא עוה"ז ע"ש. והוא ה' אחרונה דשם. מדת המלכות שכינת עוזו השוכן בתוך בנ"י. ובאברהם נתוסף הה' כשנצטווה על המילה שאז נעשה בשר קודש ונתקדש גופו בקדושת ישראל ונעשה לבו מדור לשכינה. ובזוה"ק (לך צד א) פתח הג' ע"פ מבשרי אחזה. דכשנימול מיני' חמי לקוב"ה מני' ממש. ונשמתא קדישא אתאחידת בי' ע"ש. ומביא פסוק מנשמת אלוה וגו' מבואר דנשמה קדישא דקאמר היינו מה שהוא חלק ה'

וצרורע דלעילא שהוא כנס"י. וזהו אות הה' שנוסף לו אז. וע"י זדה נעשה אזרח בישראל כי הוא שורש ישראל שהש"י מתפאר בו. ותחלת מחשבת הבריאה בשבילו. דעמך כולם צדיקים שהם נימולים כנ"ל מסיים אותו כתוב מעשה ידי להתפאר שהם עיקר מעשה ידי במאמר נעשה אדם שהוא להיות לכתר לו יתברך להתפאר בם כנ"ל:

**וכל** האומות עכו"ם שנ' עליהם אשר בשר חמורים. דעיקר שם בשר על אבר הערוה וכנ"ל וכן בברכות הנ"ל מייתי לה אערות עכו"ם. כדמסיים וזרמת סוסים זרמתם. (ובברכות נח.) דאמר דבא על חמרתא כו' דכתיב אשר בשר וגו' גם כל הגוף נקרא עי"ז כן. כי אינם מכלל אדם (ובנדה מה. מייתי מזה גם לענין דטבעתם משונה מטבע בנ"א ומשם ראי' דלא על האבר דוקא קאמר דהוא נקרא בשר כנ"ל רק על כל הגוף ע"ש) והא דנקט חמור טפי מכל בע"ח היה אפשר לומר כ"ש (בערכין יט רע"ב) באומר משקל ידי ורגלי שוקל בשר חמור כנגדו ואף על פי שאין ראי' לדבר זכר לדבר אשר בשר חמורים וגו' וא"כ י"ל דמשום דשוה משקל בשר חמור לבשר אדם קרי להו כן. אבל אי רק מטעם זה נקרא בשר חמורים א"כ יש ראי' גמורה מהתם ומאי אף על פי שאין ראי' לדבר דקאמר. וכיוצא בו פריך הגמ' (בנדה ח סע"ב) זכר לדבר הרי ראי' גדולה היא. וכיוצא בזה הק' התוס' (במגילה כ:) ד"ה והיו ע"ש. וע"כ דיש עוד טעם אחר בזה. ועבדים דאמר (ביבמות סב סע"א) דא"ל ייחס לדברי הכל דכ' עם החמור עם הדומה לחמור ואף שהם נימולים דמלו וטבלו לשם עבדות וחייבים במצות כנשים. וכן אי' (ב"ק מט.) בנוגח שפחה מעוברת דחמרתא מעברתא בעלמא דאזיק. מהאי קרא אף דחייבות במצות כנשים ישראלית (ובע"ז יג:) אי' על עבד שמכניסו תחת כנפי השכינה ע"ש (ובקידושין סב רע"ב) אי' מעיקרא בהמה כו'. וכן (שם סט.) בספ"ג. ולד מעי שפחה כולד במעי בהמה. והיינו ג"כ מהאי קרא דחמור מין בהמה( (ובנדה יז רע"א) ואינהו מאי דרוש כו' ע"ש דרצו לדמותם לבהמה לגמרי ובגמ' דיבמות שם מבואר דעבדים גריעי בזה מעכו"ם דהם אינם כחמו וכ"ה (בקידושין סח סע"א) דשפחה לא תפסי קידושין מה"ט דדומה לחמור ושם רע"ב נכרית מנ"ל הרי דלא אמרו זה אלא בעבדים והיינו דעבד כנעני שגופו קנוי לאדונו לעבדו. ה"ה כחמו שקנוי לבעליו לעבוד ולמשא וכמו ש' בלשון הגמרא (ע"ז ה:) ישים עצמו על ד"ת כשור לעול וכחמור למשאוי. ושור אף דג"כ למשא. עלויא דידי' הוא על ידי אכילת בשרו ולכך נוצר. אבל החמור נוצר רק לעבדות האדם והוא מיוחד לכך. ולבשון הגמרא (פ' ע"פ קיח.) זלגו עיניו דמעות אני וחמורו נאכל באבוס א' נקט חמור מכל בעל חייםשהוא המיוחד לעבדות האדם. והעבד אף שאין קרוי בשר חמורים שהוא נימול ויש חותם הברית בבשרו. ואינו בכלל עכו"ם ובר מצות. ותחת כנפי השכינה כנ"ל. (ובסנהדרין נח:) דעבד יצא מכלל

עכו"ם ולכלל ישראל לא בא. (ובהוריות יג סע"א) דגדל עמנו בקדושה. אבל גם בחמורים דישראל יש מעלה וכמו ש' בחמורו דרפב"י ודרחב"ד (בשבת סע"ב) וכן נתקדשו פטרי חמורים וא' (בכורות ה רע"ב) לפי שסייעו ישראל בביזת מצרים והיינו לפי שהם עבדים דישראל וע"ל נמשל ג"כ לחמור. משא"כ מצרי עכו"ם שאינו קנוי לישראל והם נקרא בשרם בשר חמור שאין קרוים אדם כנ"ל. אבל אינם בכלל עם הדומה לחמור כיון דאין קנוים לעבדות. אבל מ"מ המשילם לחמור לפי שעיקר יצירתם היה ג"כ רק לצורך ישראל ולעבודתם וכמו לעתיד ועמדו זרים וגו' וב"נ אכריכם וכורמיכם ואתם כהני ה' תקראו משרתי וגו' ובשעת מ"ת נבחרו ישראל לכך כמו ש' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' והכהנים פנוים רק לעבודת ה'. דע"כ לא נטלו חלק בארץ. וה' חלקם. והם נוטלים מתנות כהונה מבני ישראל לפרנסתם. וכל ישראל נבחרו להיות כהני ה' והעכו"ם יעשו צרכי גופם. וא' (בעירובין מג:) דכיון דאתי משיחא לא יצטרכו לטרוח עוד גם בצורך שבת ויום טוב ע"ש. (ובשבת לב:) דהזהיר בציצית משמשין לו כ"ח מאות עבדים. ואף שישארו אז רק הכשרין יהיה ריבוי בהם כ"כ. שכל א' מישראל יצטרך אז לכל כך עבדים. וא"כ אף דאינם עתה עבדים בפעל להיות דומין בפעל לחמור. בשרם שאינו בשר אדם אמר שהוא בשר חמור כי עיקר יצירתם הוא לכך בעוה"ז. וכמו ש' (בברכות ו סע"ב) כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה ולצוות לזה. (ובע"ז ב:) שיאמרו שכל מה שעשו לא עשו אלא בשביל ישראל שיעסקו בתורה ע"ש ולכאורה תמוה איך יהיו שוטים כאלו לומר שקר מפורסם כזה לפני הקב"ה. והם נכנסין לפני הקב"ה ליטול שכר עבודתם בעוה"ז ויאמינו אז בהקב"ה ואיך יעלה על לבם להטעותו בדברי שקר הידוע לכל שעשו הכל לצורך עצמם והיו עוד שונאי ישראל ומשעבדים בהם. והגם דהקדוש ב"ה משיב להם כן כל מה שעשיתם לצורך עצמיכם כו' מכל מקום מה ראו הם לומר כן. וגם למה קראם שוטים ולא שקרנים. אבל באמת כל מעשיהם בעוה"ז אף שהם עושים לצורך עצמם כבר ביאר זה הרמב"ם בהקדמת פ' המשנה שיבנה אדם ארמון ויטע כרם יקר שיהיה לתועלת חסיד א' באחרית הימים שיחסה בא' מהקירות יום א' וישתה כוס יין א' מהכרם. (וכדרך שא' בע"ז מ' ב' בכיוצא בזה ברוך שמסר עולמו לשומרים ע"ש)יעוש"ב וכל מעשיהם הוא מה שהשי"ת רצה שיהיה מזה תועלת לישראל לעסוק בתורה. וכשיכירו שהכל היה באמת לצורך כך יחשובו הם שאף על פי שהם לא כוונו לזה סוף סוף מעשיהם רצוים וירצו לקבל שכר ע"ז. וע"ז יאמר להם שוטים כו' שקראם רק שוטים שזה שטות לבקש שכר על מה שהם לא כיונו לזה ורחמנא לבא בעי וה' יראה ללבב ומה שנסתבב לצורך ישראל

זהו מעשה השי"ת והם לא פעלו זה אבל מ"מ שפיר קרו להו מטעם זה בשר חמורים. כיון דמ"מ עיקר יצירת גופם וכל פעולתם הכל לשימוש לישראל:

**וגם** בישראל עצמם מצינו (ברכות נח.) דבן זומא אמר על אוכלסי ישראל ברוך שברא כל אלו לשמשני וכמה יגיעות יגע אדם הראשון כו' והוא חר החטא שא"ל בעצבון וגו' בזיעת אפיך וגו' ובסוף קידושין ואני בראתי לשמש את קוני כו' אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי. וברע"מ (פ' צו כט א) דת"ח כשבת ויום טוב וע"ה כבהמה לעשות מלאכתם יעש"ב. (ובב"מ עג:) דמעייל אינשי דלא מעלו בגוהרקא דרבא במקום חמורים בע"כ ע"ש. אבל בני"י אף הנמכר לעבד לעכו"ם גאולה תהי' לו וביובל יצא ובידו לעולם להטיב מעשיו ולהיות גם הוא חרים משמשים לו. אבל הכנענים אפי' הצדיקים והחסידים שבהם לא נבראו אלא לעבדות ישראל וכמורים וכנ"ל. ועיקר קלקול קדושת הגוף הוא בפגם הברית וע"כ ענשו ע"ז מכירת עבדות. ועיקר חירות הגמור על ידי קבלת התורה כמו ש' בפ' שנו חמכים א"ת חרות אלא חירות שאי לך בן חורין אלא מי שעוסק בת"ת ושנינו (בפ"ג דאבות) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עו"מ ועול ד"א. כי התורה מזכך בשר הגוף ביותר וכמו ש' (בסוף חגיגה) ת"ח שכל גופן אש כו' והוא אש שלמעלה שאוכלת אש ע"ש בתוס' ד"ה שאין (וביומא כא:) ור"ל דע"כ שורפת אש דגיהנם ואש דיצה"ר שהוא ג"כ אש כמו ש' (בקידושין פא.) חזי דאת נורא כו' (וביומא ט:) נפיק אתא כי גוריא דנורא כו' (ובהושע ז) כמו תנור בוערה מאופה וגו' בוער כמו אש להבה (וז"ש בברכות ח' א תתק"ג מיני מיתה כו' ע"ש בגי'. נגד ג' דברים קנאה תאוה וכבוד שמוציאין אדם מן העולם כדחנן סופ"ד דאבות) והם ג"כ ג' דברים שאמרו (שם פ"ב מי"א) עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאין כו'. יצר הרע סתם הוא בתאוות וכמו ש' בדור המבול וכל יצר וגו' ובפ' נח כי יצר וגו' מנעוריו. ועין הרע בא מקנאה. ושנאה מרדיפת הכבוד וכמו ש' גבר יהיר ולא ינוה אפי' אאינשי ביתי' לא מיקבל כמו ש' (בב"ר צח.) וא"י לסובלו. ולשלשתם היה הסתת הנחש אף שעיקרו בתאוה היה על ידי הסתת כבוד והייתם כאלהים וגו' וזהו סוף הגיאות וכמו ש' נ"נ אעלה וגו' אדמה לעיון וכן בחירם מלך צר אמר מושב אלהים ישבתי וזהו שורש יצר הרע שבבריאה כמו ש' (בקידושין ל:) והוא על ידי שבירת הכלים ומלכין קדמאין דמיתו שהי' על ידי גיאות דאנא אמלוך כידוע בס"ה. וזה על ידי שהש"י מתלבש בלבוש זה. וכמו ש' ה' מלך גיאות לבש והאדם נברא בצלמנו וגו' יש בו ג"כ לבוש זה וכמו ש' (שמו"ר פ' כג) ד' גאים כו' (ובחגיגה יג:) ואדם מתגאה עליהן. ועז"א שם דברא תורה תבלין דסימן לגסות הרוח עניות דתורה (כמו ש' בקידושין מ"ט:) כי שם תורה שמורה לאדם הדרך ילך. וזהו כשלומד לשמה עם יראת

שמים. דזולת זה נקרא רק מחיר ביד כסיל וגו' כמו ש' (ביומא עב:) ע"ש (ובשבת לא סע"א) מוטב אם לא העליתה ושם רע"ב בהי עייל והיינו כמו ש' (בברכות יז.) תכלית חכמה תשובה כו' שלא יהא קורא ושונה ובועט באביו ורבו כו' וע"ש במהרש"א בח"א הק' למה נקט זה דוקא יעו"ש. אבל פשטו דהכונה שלא יכנס גיאות בלב על ידי הד"ת דאדרבא תכלית כחמה תשובה. דאורייתא מודעת לי' חטאוי. ועי"ז נשבר ונשפל לבו בקרבו. ועל כן נאמר כבוד חכמים ינחלו (ובנדרים ס"ב.) שלא יאמר כו' וסוף הכבד לבא. ואין כבוד בא אלא למי שבורח ממנו כמו ש' (בעירובין יג:) ומשה רבינו ע"ה שורש התורה שנקרא' על שמו היה ענו מכל האדם. וכמו ש' (בחולין פט.) על פ' כי אתם המעט וגו' כל שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם והיינו כל מה שמוסיפין השגת ד"ת שזהו תוספות טובה בישראל (ובתענית ז סע"א) דאין ד"ת מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. והלומד לש"ש מביא הד"ת שפלות כנ"ל. וגם על ידי ד"ת [נתקן] אותו מעט שבבריאה שהיא לצורך כמו ש' ויגבה לבו בדרכי ה'. וא' (בסוטה ה' סע"א) ת"ח צריך שיהא בוכו' יעו"ש וזהו התבלין שמתבל אותו דבר מועט שיש בו. ואלו ג' קליפות הם נגד ג' אבות בקדושה. אברהם אבינו ע"ה מכניס כל אהבות בקדושה. ויצחק הגבורות בקדושה. וזה לעומת זה העומד נגד חבירו ימינו נגד שמאלו. ועל גן גם קנאה קודם תאוה. וכבוד נגד יעקב הקטן וכמו ש' קטונתי וגו' ונאמר (עמוס ז) מי יקום יעקב כי קטן הוא. והם נגד ג' יסודות אמ"ש. וגסות הרוח הוא מיסוד הרוח גבוהה והם ג' מדות דבלעם הרשע (שבפ"ה דאבות) ורוצה להיות עולה למעלה מעלה כטבע יסוד האש. משא"כ בקדושה הוא רוח נמוכה. ועל ידי זה ניצול ג"כ מתאוה שהוא נקרא במשנה שם נפש שפלה נגד נפש רחבה דבלעם ויצר דתאוה ג"כ אש כנז"ל. אף בשקדושה הוא מים שהוא היפך אש. אבל מצינו גם בקדושה מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו' שבוער כאש להאהבת השי"ת: ע"כ מכתי"ק

## פרק ב

**שלום** עליכם כו' מלאכי השלום. נקראו בכאן המלאכים בשם מלאכי השלום. דשם מלאכי השרת מובן שהם משרתי ה' ומשמשיו. אבל לשון מלאכי שלום מצינו רק בחורבן מלאכי שלום מר יבכיון ובגמרא (חגיגה ה':) שאני חורבן בהמ"ק דאפי' מלאכי שלום בכו. וגם שם צריך להבין מה שדקדקו אפי' מלאכי שלום והול"ל דאפי' מלאכים בכו. וכן יש להבין למה קוקאין בסל"ש המלאכים בשם מלאכי השלום. אך הענין עמפ"ש בזוה"ק פ' זו (קכ א) שהובא פ' זה לענין העיקדה הן אראלם צעקו חוצה וגו' הן אראלם אלין מלאכי עלאי צעקו בההיא שעתא ובעו לקיימא על ההוא מלה דכ' ויוצא אותו החוצה כו'

מלאכי שלום אלין אינון מלאכין אחרנין דהוו זמינין למיהך קמי' דיעקב. ובגיני דיעקב אבטח שלון שלימו קוב"ה דכ' ויעקב הלך לדרכו וגו' ואלין אקרון מלאכי שלום וכו' והיינו דמלאכי א"י שעליהם נאמר ויפגעו בו מלאכי אלהים נקראו מלאכי שלום. ואמר דבגיני' דיעקב אבטח לון שלימו והוא דיעקב מדתו אמת כמש"נ תתן אמת ליעקב וכן מדתו שלום וכמו ש' (בזוה"ק ח"ג יב ב) עושה שלום במרומיו דא יעקב כו' והאמת והשלום אהבו דאמת ושלום קשיר דא בדא ע"ש דיעקב אע"ה נקרא שלימו דאבהתא כמו ש' בזוה"ק והוא עפמ"ש (בזוה"ק ח"ב קעה ב) והבריח התיכון וגו' דא הוא יעקב קדישא כו' שלים מכלא שלי לעתי"ק והיינו שהוא מבריח מכ"ע למדת מלכות. ועל שם זה נקרא מדתו שלום. שהוא ההמשכה לכנס"י. והוא דיעקב ויוסף כחדא אינון (זח"א קעו סע"ב) ודא הוא רזא דאת ו"ו דאזלי תרווייהו כחדא (כמש"ש קפב א) והיינו דו' המילוי מדת יוסף שלום. ועיקב אע"ה מדתו אמת תורה שבכתב כמו ש' (ברכות ה:) אמת זו תורה. ומדתו שלום שמשפיע למ' מלכות פה תורה שבעל פה מטלא דעתיקא. ומדת אמת היה לו ליעקב גם בחו"ל כמו ש' עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי. אבל מדת שלום זכה רק כשבא לא"י דשם שורש תורה שבעל פה כמו ש' קידושין מ"ט: עשרה קבין חכמה ירדו לעולם תשעה נטלה ארץ ישראל. ואי' (ב"ב קנח:) אוירא דארץ ישראל מחכים. וכן (כתובות עה.) וחד מינייהו עדיף כתרי מינן וחד מינן כי סליק להתם עדיף וכו' וכן חלוקת ארץ ישראל היה על ידי יהושע מזרע יוסף שמדתו שלום. וכן לעתיד משיח בן יוסף יכניס ישראל לארץ ישראל. שמלחמת גומ"ג יהיה בארץ ישראל כשיהיו ישראל נקבצים לתוכה על ידי משיח בן יוסף. ולכן רק כשנכנס יעקב אע"ה לארץ ישראל זכה למדת שלום. ונעשה שלימו דאבהן להשפיע למדת מלכות שהוא תורה שבעל פה מטלא דעתיקא. וז"ש בזוה"ק ובגיני דיעקב אבטח לון שלימו קוב"ה כו' אלון אקרון מלאכי שלום. והיינו שנקראו כן ע"ש שלימו דאבטח לון קוב"ה בגיני' דיעקב והוא עפמ"ש (בזוה"ק ס"פ ויצא) השתא אינון ויפגעו בו בגין דבגיני' דיעקב ובאינון שבטין אתשקיין אינון ממיא דימא רבא ע"ש. והיינו דמים תורה שבעל פה שנמשל למים כמש"נ הוי כל צמא לכו למים. ונדרש (תענית ז.) על תלמיד ע"ש והיינו בתורה שבעל פה. וזה נמשל למים שמניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך. דאלו תורה שבכתב כרוכה ומונחת כל הרוצה יבא וילמוד כמו ש' (קידושין סו.) וכן נמשלה התורה שבעל פה באותו פסוק ליין וחלב. וכמו ש' (זח"ג רעא ב) ביין מסכתי יינא דאורייתא דבע"פ. וז"ש דבגיני' דיעקב ובאינון שבטין. שהשבטים כנס"י מלכות פה תורה שבעל פה. ויעקב ממשיך מכ"ע מטלא דעתיקא למדה זו. אתשקיין כו' והיינו כמו דאכילת המלאכים מסטרא דאברהם וכמו ש' (בזוה"ק

קד א) דהא מהווא סטרא נפיק מזונא לכלהו מלאכי עלאי. כמו כן בגיני' דיעקב אתשקיין המלאכים ממיא דימא רבא. והיינו תורה שבעל פה. ולכן נקראו מלאכי שלום. והם מלאכים אחרנין מלאכי ארץ ישראל. ואי' (ב"ר פ' ח') בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כתים כו' מהם אומרי אל יברא ומהם אומרים יברא הה"ד חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו ע"ש. מפרש שהמלאכים נעשו חבורות. והמלאכים נקראו ע"ש המדות מהם של חסד מדת א"א. ומהם מלאכי אמת ת"ת מדת יעקב. ומהם של צדק מלכותא קדישא. ומהם של שלום מדת יוסף הצדיק. וכבר אמרנו במ"ש שם נטל אמת והשליכו לארץ כו' והלא גם שלום אמר אל יברא דכולי' קטטה. ולא נזכר מה נעשה בשלום. אך כל הקטטות הוא רק על ידי שנחסר מדת אמת. אבל כשכולם מכוונים על דבר אמת ממילא יש לשום וכמו שמצינו במחלוקת ב"ש וב"ה שחיבה וריעות נוהגין זב"ז לקיים מש"נ האמת והשלום אהבו כמו ש' (יבמות יד:) וכיון שנטל אמת והשליכו לארץ. והיינו שבארץ נמצא דבר אמת וכמו ש' אמת מארץ תמצח. שוב לא קטרגו מלאכי שלום. דאדרבה יהיה שלום דאמת ושלום קשיר דא בדא. וכמו שמצינו במתן תורה ויחן ישראל כאיש א' בלב א' מיד וירד ה' כמו ש' במכילתא. וזה מ"ש בגמ' לרבותא בחורבן דאפי' מלאכי שלום שאין להם שייכות לגלות וכמו ש' (אבות) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו כו' (ובמדרש תנחומא נח) ואותן ב' ישיבות לא ראו שבי ולא שמד כו' ולא שלט בהם כו' שאינן בכלל גלות שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה. מ"מ גם מלאכי שלום בכו. וז"ש בזוה"ק דבעעידה מלאכי שלום שהם מלאכי ארץ ישראל מר יבכיון. שכיון שישחוט את יצחק איך יצא ממנו יעקב דבגיני' אבטח לון שלימו. ועל שם זה נקראו בשם מלאכי שלום. ובשבת דאי' (ב"ר פ' י') יעקב שכ' בו שמירת שבת ירש את העולם שלא במדה כו' והיינו נחלה בלא מצרים שזכה כשהלך לחו"ל ונתפחד. ואז הבטיחו השי"ת ופרצת ימה וקדמה וגו' שבכל מקום שילך תלך עמו קדושת ארץ ישראל. ובכניסת שבת פריסת סוכת שלום עלינו וכו' ועל ירושלים. וכל א' מישראל כמו בארץ ישראל ובירושלים. מש"ה נקראים המלאכים מלאכי השלום מלאכי ארץ ישראל דבגיני' דיעקב אבטח לון שלימו ואקרון מלאכי השלום:

## פרק ג

**וירא** אליו ה' במ"ר ד"א אם אמאס משפט עבדי זה אברהם ויקח אברם את ישמעאל בנו וגו' אלולי שעשיתי כן מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי וכו'. יש להבין מה שייכות מילת ישמעאל שאמר שאלולי שמל את ישמעאל לא היה ראוי להתגלות זה. ולמעלה אמר ומבשרי אחזה וגו' אלולי שעשיתי כן מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי יתכן שעל ידי המילה

זכה להתגלות וירא אליו ה'. אבל מילת ישמעאל שיגרום זה אינו מובן. גם לבד זה כבר הקשו גם למעלה. שהרי גם קודם המילה כ' ב' פעמים וירא ה' אל אברם. אבל כבר עמד ע"ז (בזוה"ק צח א) דאי לאברם מאי שבחא הא יתיר מבקדמיתא עד דלא איתגזר כו' אלא כו' דהשתא אתגלי קול ואתחבר בדבור כד מליל עמי' ע"ש. והיינו דשם כ' וירא ה' אל אברם והיינו לנפש אברם שחיות האדם הוא שמו וכמו ש' בסה"ק שהאב מכוין בקריאת שם בנו לשורש חיות של הבן. וכן רואים שבקריאת שם האדם ניעור משנתו. וכאן כ' וירא אליו ה'. אל י' ו' דמדריגות נר"נ ח"י הם נגד ד' אותיות הוי"ה וקוצו של יוד כמו ש' בכ"מ. וכאן זכה שההתגלות היה להרוח שהוא מאות ו' שבשם שהוא בריח התיכון וגו' וי' חכמה שמשם נשמתא לנשמתא שמופיע לה' עלאה. עדמש"נ כי תבא חכמה בלבך וגו' ומפיע לה' תתאה שמשם הנפש וז"ש דהשתא אתגלי קול ואתחבר לדבור. והוא שהקול חיות הדבור וכמו ש' (זח"ב ג א) קול אתי לדבור וכו' ומקודם זכה רק לדבור שהוא ממדה אחרונה כמ"ש (זח"א לב א) שבת דבור אקרי. וכאן זכה לקול חיות של הדבור וזש"נ אליו אל י' ו' תורה שבכתב ו' ת"ת י' חכמה. והנה כל זמן שהיה בו הפסולת. שאף שיצחק לא נולד עדיין ולא היה פסולת של עשו. מ"מ פסולת של ישמעאל לא יצא עדיין שעדיין נחשב לזרעו. ורק אחר כך נתברר כי ביצחק וגו' ולא כל יצחק כמו ש' (נדרים לא.) שישמעאל ועשו אינם נחשבים זרעו. אבל כאן כ' לו ישמעאל יחי' לפניך ואף דכ' ואת בריתי אקים את יצחק. מ"מ הי' ישמעאל נחשב עוד בכלל זרעו ולא היה זוכה עדיין למעלה זו. אך כ' ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי אתו וגו' וברכה של השי"ת היא בחיי עולם. ובאמת לא היה ישמעאל עדיין מקולקל אז. וזש"נ ויקח אברהם את ישמעאל וגו' בעצם היום הזה. וכ' בעצם היום הזה נמול וישמעאל בנו. היום הזה מורה על אור עדמש"נ ויקרא א' לאור יום. הזה מורה שהאור מפורש עד שיוכל להיות מראה באצבעו כמו לעתיד והיינו שהאור נקבע בלב שכן מורה לשון זה. והיינו דאברהם אבינו ע"ה הכניס קדושה ואור בישמעאל על ידי המילה. וז"ש אם אמאס משפט עבדי ויקח אברהם וגו' וסמיך על סוף הכ' בעצם היום הזה. וז"ש אלולי שעשיתי כן. שהיה מכניס אור בישמעאל מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי. כיון שנחשב אז מזרעו. היה מניעה מצד ישמעאל שלא היה יכול לזכות למדרגה זו וירא אליו שמורה אל י' ו' כאמור. ומקודם אי' במ"ר ותתן לי מגן ישעך זה אברהם כו' וענותך תרבני מה ענוה הרבה הקב"ה לאברהם שהיה יושב והשכינה עומדת הה"ד וירא אליו ה'. ולכאורה לא נרמז כאן שהשכינה עומד. אך הענין דכ' עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב. וכשיש התגלות עתיקא. יושב על הכסא. אז אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד כמו ש' (יומא

כה.) והוא דבגמ' (חגיגה יד.) א' לו וא' לדוד כו' ואחר כך אי' א' לכסא וא' לשרפרף כו' שנאמר השמים כסאי והארץ הדום רגלי. ואמרנו שהכל א' שדוד המע"ה הי' מרכבה למ' מלכות. וזש"נ והארץ הדום רגלי. ארץ דאיקרי כ"י כמ"ש בזוה"ק (ח"א לא רע"ב) ובבהמ"ק שיש התגלות השכינה נקרא בית הדום רגלי אלהינו כמו ש' (מכות כד סע"א) ובבית קה"ק שיש התגלות עתיקא עתיק יומין יתיב. יושב על כסא כמו ש' בגמ' (ברכות ו.) וראיתי כו' יושב על כסא רם ונשא ונזכר שם שם של כתר ע"ש. ושם אין ישיבה כלל. ואברהם אבינו ע"ה מדתו היה אתה כהן לעולם כמו ש' (נדרים לב:) ואם היה זוכה אז בהתגלות זה. להתגלות עתיק יומין יתיב יושב על הכסא לא היה אברהם אבינו ע"ה יושב. אך לא זכה להתגלות עתיקא עד אחר נסיון העקידה דכ' ואברהם זקן וגו' וכאן אחר המילה זכה רק וירא אלי"ו שמרמז שהופיע מאות י' ו' למדה אחרונה הארץ הדום רגלי ומש"ה היה הוא יושב פתח האוהל. שהוא הפתח לזכות לאור מתן תורה שהוא הרכוש גדול זשכו אז להתגלות עתיקא. וזה שדרש ותתן לי מגן ישעך זה אברהם והיינו דכ' אנכי מגן לך. וכן זכה לברכת מגן אברהם כמו ש' בגמ' והיינו שיהיה מגן בעדו שלא יתקלקל. וימינך תסעדני בכבשן האש ברעבון במלכים ע"ש. והוא עפמ"ש (ברכות ו.) בימינו זו תורה וכו' ושלש אלו מורים על ד"ת. כבשן האש אור כשדים שם היה שורש תורה שבעל פה שבבבל עיקר יסודה (כשנ"ת כ"פ). ברעבון ירד למצרים ושם היה בגלות כל התורה שבעל פה שמשם זכו להרכוש גדול שהוא מתן תורה והיה במצרים בגלות בחכמת מצרים. ובמלכים שם הציל את לוט שהיה כלול נפש דוד שיצא ממנו וזה מורה על ד"ת של משיח שעתיד לגלות. ועז"א במדרש (קה"ר ב) כל התורה שאת למד בעוה"ז הבל הוא לפני תורה שבעוה"ב והיינו לימות המשיח. וכן נזכרו אלו ג' דברים יחד בעצת ממרא בזוה"ק (תוספתא צח ב) א"ל ממרא דכרת וכו' ע"ש שזכר כבשן האש ומצרים ומלכים. והיינו מפני שמורים על ג' חלקי ד"ת ותורה שבעל פה ותורה של משיח. וזש"נ וימינך תסעדני בימינו זו תורה ואברהם אבינו ע"ה חסד דרועא ימינא וממנו התחיל הב' אלפים תורה וזכה לכל הד"ת שע"ז מורים ג' נסים אלו. ועי"ז זכה להיות התגלות השכינה הארץ הדום רגלי וז"ש והשכינה עומדת. וז"ש במדרש וענותך תרבני כו' שלזכות לכל הד"ת זוכין רק על ידי ענוה. וכמו שמצינו במשה רבינו שנקראת התורה על שמו וכ' והאיש משה ענו מאד וגו'. ומסיק מה ענוה הרבה הקב"ה לאברהם כו' והיינו שזכה למדת ענוה ועל ידי זה זכה להתגלות השכינה שהופיע מי' חכמה ו' קוב"ה למדה אחרונה. וזכה להתגלות השכינה עומדת. וע"כ והוא יושב. אבל אם היה זוכה להתגלות ועתיק יומין

יתיב כמו שזכה אחר נסיון העקידה דכ' ואברהם זקן. אז לא היה יושב שמדתו היה אתה כהן וגו' וזה דמסיק הה"ד וירא אלי"ו דייקא. ומה שזכה לזה הי ג"כ על ידי מדת ענוה:

## פרק ד

**והנה** שלשה אנשים וגו' אי' בזוה"ק מאן אינון שלשה אנשים אלין אברהם יצחק ויעקב דקיימי עלי' כו'. והיינו כי מצד המילה נרמז לו כי כל קדושת אומה הישראלית יצאה מאתו. וגם שבו נכללים כל קדושת הג' אבות הקדושים שהם שורש קדושת ישראל כמו ש' (ב"ר פ' סח) עה"פ יעקב חבל נחלתו מה החבל הזה פחות מג' אין מפקיעין אותו כך האבות אין פחות מג'. ואמרו ג"כ שהיו שלשה מלאכים מיכאל גבריאל רפאל כמו ש' (ב"מ פו:) והכל א'. עפמ"ש (שבת נג:) אדם אית לי מזלא ופירש"י מלאך שלו ומליץ אליו. והיינו כי שם מדרגות נפש רוח ונשמה. נפש מעולם השעיה. רוח מעולם היצירה עולם המלאכים. ונשמה מעולם הבריאה. ולכן יש לכל אדם מצד מדרגת רוחמלאכך שלו בשמים. והשלשה מלאכים מרמזים על הג' אבות שהם המלאכים שלהם. דהאבות הם אבות העולם וכלליות המכוון בבריאת העולם וכן המלאכים שלהם. וזה שבא לבשר את שרה הוא מלאך של אברהם. וזה שבא להפוך את סדום הוא המלאך של יצחק שהיה מדת אש דקדושה. וכשבא הזמן שיולד יצחק בעולם התחילה המשכת אש הקדושה דעולם וזה האש עצמו הפכה את סדום. והפיכת סדום היתה בפסח כשנתבשרה שיולד יצחק. וז"ש זועמו סדומים ולוהטו באש בפסח. ור"ל באש של הפסח עצמו נשרפו כי בפסח נולד יצחק. ובאותו פסח בשרו כעת חי' וגו' על לידתו. וגבריאל הוא האש שלמעלה מצד הגבורה כמו ש' (פסחים קיח סע"א) שהוא שר של אש. והמלאך שבא לרפא את אברהם והלך ג"כ להציל את לוט כמו ש' (ב"ר פ"נ) היה מלאך של יעקב אבינו. כי הצלת לוט היה בשביל להוציא ממנו נפש דהמע"ה. והוא מרומז מצד יעקב שמדתו אמת שהוא החיות של הקדושה שקיים לעד בזרעו שהוא בלא הפסק. ועיקב אע"ה לא מת שמצד מדתו קיים לעד. וגם בזרעו יש נקודת אמת הקיים לעד דכל ישראל יש לו חלק לעולם הבא ואותו החיות שא"ל הפסק לא מת. ונקראו ישני עפר ובלשון המדרש וירושלמי נקרא המיתה דמך. וכון אי' (בסוטה כא.) ע"פ בשכבך זו מיתה והקיצות לעתיד לבא. ויתגלה זה על ידי משיח בן דוד ודוד עבדי נשיא להם לעולם ואז יהי' בלע המות לנצח ויהיה קיום הקדושה בעולם לגמרי במדרגת חיות דהוא דהמע"ה הוא משיח דכ' חיים שאל ממך וגו'. והלשון נצבים עליו מלשון ציפוי שהקב"ה מצפה לזה שיתקיים. מלשון ונצבת לי שם שהוא שימתין ויצפה עליו ית"ש. והנה אי' במ"ר על המלאכים א' נדמה לו בדמות סדקי וא' נדמה לו בדמות נווטי וא' בדמות ערבי. ופירש"י סדקי מוכר

פת נווטי ספן מנהיג הספינה ערבי ישמעאל. ויש להבין מה נרמז בזה במ"ש שנראו המלאכים בדמות אלו הג'. ושייכות ג' ענינים אלו לענין המילה ולענין אברהם אבינו ע"ה. אך המדרש מרמז לנו בענין קדושת אברהם שזכה על ידי מצות המילה שנכלל בו קדושת ג' האבות שהיו עיקר המכוון בבריאת העולם. ומהם יצאו אומה ישראלית שבשבילם נברא העולם כדכ' קודש ישראל לה' ראשית תבואתו והם מכניסים קדושה בכל העולם. ואי' בגמ' (חולין צא:) דמלאך תרי אלפי פרסי ושיתא אלפי פרסי הוי עלמא כמו ש' (פסחים צד.) והוה מלאכך שליש העולם. והתוספות בפסחים שם הביא בשם מדרש שכל העולם שליש ימים שליש מדברות שליש ישוב. וזה שרמזו הג' מלאכים לאברהם שכל העולם בשבילו ובשביל יצחק ויעקב שיצאו ממנו. והנדמה לו בדמות סדקי מרמז כנגד א"א ומרמז נגד שליש ישוב. ופת מרמז על כל אכילה שגדל בשליש ישוב וממנו החיות לכל הבריאים שבעולם. וזה היה כנגד אברהם שהאכיל פת לעוברים ושבים ועי"ז פרסם אלהותו ית' כדאי' במדרש. והנה מצד ההיפך מהקודשה היצר הרע שולט מתוך אכילה ושתיה וכמו ש' בספרי מקרא דואכלת ושבעת השמרו לכם וגו' ועד טובא. וא"א כ' בי' ויטע אשל בבאר שבע פונדק לאכילה ושתיה לכל העולם כדי להכניסם תחת כנפי השכינה. ונתן אכילה ושתיה חנם חוץ מאותם שלא רצו לקבל עליהם כבוד מלכותו ית"ש. ופרסם אלהותו בכל הארץ. וכמש"נ ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ ואי' (בב"ר) עש שלא הודעתי אותו לבריותיו אלהי השמים וכיון שהדועתי אותו לבריותיו אלהי הארץ. והא' שנדמה לו כערבי שהם שוכני מדבריות ובאוהלים חודש כאן וחודש כאן הוא מרמז על שליש מדבר. וזה המלאך כנגד יצחק אבינו כי בישמעאל כ' וישב במדבר פארן ונאמר והוא יהיה פרא אדם וכ' פרה לימוד מדבר וכנ"ל מפני שגדל במדבר ואינו כלל בישוב העולם ואין לו מקום בישוב רק באוהלים חודש כאן וחודש כאן. וכן אי' (סוכה נב:) ד' מתחרט עליהן הקב"ה שבראם כו' ישמעאלים דכ' ישליו אוהלים לשודדים וגו'. כי הם יושבי אוהלים במדבר ושודדים לעוברים ושבים והוא מפקיר עצמו כמדבר למלאות תאותו וחמדות רעות. ולעומת זה יצחק אע"ה הכניס ענין הפקירות ומדבר לקודשה כי יצחק אע"ה מרמז על תורה שבכתב דכ' אש דת למו ומדת יצחק אש דקדושה כנז"ל. והתורה נתנה במדבר שמרמז שאין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו הפקר כמדבר וכמו ש' (במדב"ר פ' א). והיינו שמקדש עצמו ומפריש עצמו מתאות וחמדות עולם הזה. וכדכ' ביצחק והוא יושב בארץ הנגב שהיה מנוגב מתאות וחמדות עולם הזה. והא' שנדמה כדמות נווטי ספן ומנהיג מרמז כנגד שליש ים שהוא מרומז כנגד קדושת יע"א שמרמז על תורה שבעל פה. ובצד ההיפוך מהקדושה הוא עשו והוא

הכולל מכל האומות כמו ש' במדר' וכ' הוי המון עמים רבים כהמות ימים יהמיון. והיינו שרוצה להתפשט על כל העולם ולכסות כל העולם ברעתו כמו מים שמכסה את היבשה בהתפשטות. ומצינו (ב"ר פ' ב) על פני תהום זה ממלכת הרשעה כו'. וכנגדו בקדושה יעקב אבינו שהיה מדת דעת וכ' לעתיד כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. כי על ידי מדת הדעת מתכסה כל הגוף בקדושה ותורה. כי דעת היינו שמחבר חכמת המוח עם בינת הלב ונעשה כל הגוף מלא קדושה כמו שהיה מתכסה כולו תחת המים. וזהו התורה שבעל פה שעז"נ ורחבה מני ים. ובזוהר מרמז על מש"נ מעינות תהום רבה מבועי דחכמתא לתתא שהוא המשכה מאין סוף. וזה שנאמר לעתיד כי מלאה וגו' כמים לים מכסים. וזה שמרמז לנו המדרש שהמלאכים שנתגלו לאברהם אחר המילה רמזו לו שהוא וזרעו הם יסוד הקדושה מכל ג' חלקי עולם ויהיה להם הכח להכניס כל העולם לקדושתו ית"ש:

## פרק ה

**בתנחומא** ר"פ זו ילמדנו רבינו כמה ברכות מתפלל אדם בכל יום כו' והאריך בזה. ולאורה אין לו שום שייכות לפ' זו רק מה שסיים תדע שכל דרכיו חסד כו ובאמצעיתה בקר את החולה כו' וזה א"ל קישור לענין התפלה. אך הענין שבפרשה זו מצאנו תפלה ראשונה שהתפלל אברהם אבינו ע"ה על סדום. שדורות הראשונים לא ידעו כלל ענין תפלה שיתפלל אדם לשנות הגזירה. ונח ששמע שעתיד הקב"ה להביא מבול לעולם לא עלה על דעתו להתפלל לבטל הגזירה. וא"א כיון שגילה לו השי"ת עונש סדום התפלל עליהם. ואף אברהם אי בזוה"ק (תולדות קלז ב) שלא מצינו שהתפלל על בנים ורק ביצחק כ' ויעתר יצחק. אוף דאמר הן לי לא נתת זרע ההוא לאו בגין צלותא הוי וכו' ואף שא"א התפלל על סדום היה בשביל אחרים אבל להתפלל על עצמו לא עלה על דעתו. ותפלה הוא חלק ישראל כמש"נ כי מי גוי גדול אשר לו א' קרובים אליו כה"א בכל קראנו אליו. ואף שהתפלל שהמע"ה וגם אל וגו' היינו שישמע הש"י מפני קוידוש השם כמש"נ למען ידעון כל ע"ה את שמך וגו' ורק האבות שחדשו התפלה. וכמו ש' (ברכות כו:) תפלות אבות תקנום. ואברהם ויצחק נקראו ג"כ ישראל כמו ש' (ב"ר ר"פ תולדות) ועיקר תפלה ביעקב דכ' הקל קול יעקב קולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות כו' כמו ש' במדרש. וזה הקל קל ה' קול קל ו'. ובפ' זו וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם שמזה נלמד בגמרא שתיקן אברהם תפלת שחרית והתפלה הראשונה שהתפלל א"א היה על סדום. ואף שידע השי"ת שלא יפעול בתפלתו שלא ימצא אף עשרה צדיקים. מ"מ הועילה תפלתו להציל את לוט. שממנו יצא דוד המע"ה שנ' מצאתי דוד עבדי ובמ"ר (פ' נ) היכן

מצאתי בסדום. ודוד המע"ה שורש התפלה שנ' ואני תפלה והיה שליח צבור של כלל ישראל. ועל כן פתח המד"ת פ' ז ומענין התפילה:

## פרק ו

**ואחר כך** אי' בתנחומא והשבת נתנה לישראל לקדושה לעונג ולמנוחה וכו'. חשב כאן ג' קדושת שבת שהם קדושת ג' הסעודות שנלמד בגמ' (שבת קיז סע"ב) מתלתא היום. דכ' אכלוהו היום והיינו לענג. כי שבת היום לה' היינו למנוחה כמש"נ וינח ביום השביעי על כן ברך וגו' ובמד"ת משאלתות בראשית נוח בי' כי היכי דנחי בי' אנא. היום לא תמצאוהו בשדה היינו לקדושה עדמ"ש (ב"ר פ' יא) וקדשו במן שלא ירד בו כל עיק. ונכתב בכל א' לשון היום להורות שכל סעודה אור בפ"ע. וזה היום מלשון ויקרא א' לאור יום. שכל הג' סעודות כנגד קדושת ג' אבות וכל א' אור בפ"ע. יהי אור זה אברהם כמו ש' (ב"ר פ' ב). ויהי אור זה יצחק עדמ"ש בזוה"ק (ח"ב קסז א) ובתיקונים יהי אור דא ימינא ויהי אור דא שמאלא. וכן ויהי אור דא ר"ה דאיהו שמאלא והוא עפמ"ש (תיקון מא) תשרי ודא דרועא תנינא יום תנינא והיינו מדת יצחק. ויקרא א' לאור יום זה יעקב כמו ש' בב"ר שם. והיינו דבא"א יהי אור ההארה וההופעה מהאור. ויצחק הויות האור שיהיה לו הוויה וזהו ויהי אור. ויעקב הוא האור עצמו שהוא מרכבה לשם הוי"ה. וכן נכתבו הפסוקים מהסעודות על סדר האבות אז תתענג על ע' לענג נגד קדושת א"א. והרכבתיך על במתי ארץ היינו למנוחה דכ' ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך וגו' שנדרש בזוה"ק (ח"א מח רע"ב) על יום השבת שהוא יום הניח שהשי"ת נותן נייחא בלב. מעצבך מעצב היצהר הרע שנקרא עצב והיינו על העבר. ומרגזך מרוגז היצר הרע להבא עדמ"ש לעולם ירגיז וכו' ומן העבודה הקשה היינו שעבוד. וזהו והרכבתיך על במתי ארץ היינו על חשקי ותאות ארץ הגבוהים. וכן נדרש על שעבוד בגמ' (שבת קיח:) מדכ' ואתה על במותינמו תדרך וזהו למנוחה. והאכלתיך נחלת יעקב אביך היינו לקדושה שמדת עי"א הוא הדבקות בהשי"ת היו קדושי' כשם שאני קדוש כמו ש' בתנחומא פ' קודשים והיינו יחוד קוב"ה וכנס"י. וזהו נחלת יעקב שממשיך כל קדושת הוי"ה לכנס"י שהוא שלימו דאבהתא כמו ש' (מא' ב). ובזהו"ק (יתרו פח ב) נחשבו הפסוקים בסדר אחר. בסעודת ליל שבת כ' והרכבתיך על במתי ארץ ובסעודתא תנינא אז תתענג וגו' ובס"ג כ' והאכלתיך וגו. והענין שמצד השי"ת הסדר אנכי ואחר כך לא יהיה שבדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם כמו ש' (שהש"ר פ' ישקני). ומצד האדם הסדר סור מרע ואחר כך ועשה טוב. וכן כאן מצד ישראל הסדר לזכות והרכבתיך על במתי ארץ שהוא הנייחא מעצב ורוגז היצר הרע שהוא שאור שבעיסה וממילא ניצול משעבוד. ואחר כך אז תתענג על ה'

שהוא לזכות לבחי' ענ"ג עדן נהר גן לכו לחמו בלחמי לזכות לד"ת ענג מעדן עלאה וזהו ברכו במן שהוא לחם מן השמים. משא"כ בישעי' שנסדר כמו שבא השכר מהשי"ת אז תתענג ואחר כך והרכבתיך על במתי ארץ כסדר אנכי ואחר כך לא יהיה. וכן כשברא השי"ת נפשות האבות נולד מתחלה אברהם ואחר כך יצחק. ובסעודת שבת של ישראל שנחשב כנגדן. נחשב מקודם סעודת ליל שבת נגד יצחק ואחר כך סעודת יום שבת כנגד אברהם כפי מה שהוא הסדר מצד ישראל לזכות ולהשתגל לזכות לקדושת האבות. ובפ' ויכולו בא הסדר וישבות שהוא המנוחה. ואחר כך ויברך שהוא ברכו במן כמו ש' בב"ר והיינו ענג שיהיה עדן נהר גן. וכן כ' ברכת ה' תעשיר ונדרש בב"ר זו השבת. והעושר בא על ידי אכילה וענג לכבוד שבת כמו ש' במ"ר מהטבח. ושזוכין לעושר בשביל שמכבדין את השבת כמש"ש ובגמ' (שבת קיט.). ואחר כך ויקדש לקדושה. והטעם דשם מדבר וישבות שהשי"ת היה לו נייחא בעולמו ומצא חן בעיניו כמו ש' במ"ר. רק ממילא על ידי זה ממילא זוכה גם הישראל לנייחא נוחו בי' כי היכי דנחי בי' אנא. משא"כ ויברך ויקדש שהוא לישראל. הברכה אז תתענג על ה'. ויקדש הוא מ"ש מתנה טוב י"ל כו' ואני מבקש לתנה לישראל וז"ש לדעת כי אני ה' מקדשכם ולא נזכר לישראל רק ב' המדרגות עונג וקדושה. משא"כ ישעי' שמדבר מהשכר שנותן השי"ת לישראל בשביל השבת. בא הסדר כמו שהוא מצד השי"ת אז תתענג ואחר כך והרכבתיך כסדר הדברות אנכי ולא יהיה. ובזוה"ק נסדר כסדר ההשתדלות והזכיר מצד ישראל סור מרע ואחר כך ועשה טוב. והרכבתיך וגו' ואחר כך אז תתענג כאמור. ואחר כך מסיים במדרש תנחומא אלו ז' ברכות שמתפללין בשבת ואיזה זה יום המיוחד והמנוחה שאין כיו"ב וכו' ולא זכר מג' קדושת שבת רק המנוחה והטעם שבפ' ויכולו נזכר רק ביום השביעי ואחר כך נקרא היום בתורה בשם שבת. שהעיקר מה שניתן לישראל הוא השביתה בשבת. שמצות עונג לא בא בתורה רק ברמז בתלתא היום ועקרו בדברי קבלה. ונקרא רק ע"ש המנוחה שבת. שהוא נוחו בי' כי היכי דנחי בי' אנא:

## פרק ז

**במ"ר** ר"י פתח מזבח אדמה וגו' מה אם זה שבנה מזבח לשמי הריני נגלה עליו ומברכו אברהם שמל עצמו לשמי אעו"ו. יש להבין היכן נזכר כאן שברך לאברהם. בשלמא שם במזבח כ' אבא אליך וברכתיך משא"כ באברהם לא נזכר רק שנגלה עליו ולא הוזכר ברכה. גם מ"ש אחר כך במ"ר אם זה שהקריב שור ואיל לשמי הריני נגלה עליו ומברכו כו' יש להבין דהא לא הוזכר שם ברכה. ומ"ש ויצאו ויברכו וגו' רחוק מפסוק שור ואיל. אך הענין דעיקר ברכה דהשי"ת הוא בד"ת. וכמו ש' בריש ס' הבהיר ומנלן דאיקרי תורה

ברכה וכו' ומלא ברכת ה' ים ודרום וגו' וכ' ורחבה מני ים ע"ש. והיינו ריבוי בתורה שבעל פה שע"ז נאמר רחבה מני ים דתורה שבכתב אותיותיה ספורות ומנויות. וזה ענין מש"נ בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך. ברכת ה' ריבוי בתורה שבעל פה. וכן כאן דכ' וירא אלי"ו ה' שאמרנו שמרמז שהופיע מח' חכמה על ידי ו' הבריח התיכון למדת מלכות והוא תורה שבעל פה. וכן כל האמור בפרשה מרמז שזכה לאור תורה שבעל פה. וז"ש עאכ"ו שהריני נגלה עליו ומברכו באור תורה שבעל פה. ואחר כך מייתי ממש"נ ושור ואיל וגו' לזבוח לפני ה'. והיינו למדה שלפני שם הוי"ה כמו שמפרש בזוה"ק (ח"ג עט ב) על ה' שמרמז מזלא קדישא שהוא עתיקא. והוא עפמ"ש (שם סה ב) דקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין כ"ע. והיינו על ה' על אותיות הוי"ה. וכן מורה לפני ה' על מדת עתיקא שלפני ה'. וזה זוכין על ידי שור ואיל לאור טלא דעתיקא שמופיע בלב החכמים אור תורה שבעל פה. שהוא אור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה. וז"ש הריני נגלה עליו ומברכו ריבוי בתורה שבעל פה. ולמד ק"ו לא"א שיזכה לאור זה על ידי המילה:

## פרק ח

**במ"ר** אמר הקב"ה לאברהם אתה אמרת יוקח נא מעט מים חייך שאני פורע לבניך במדבר ובישוב ולע"ל כו'. וחשב במדרש ששה דברים ועל כל א' מסי' חייך שאני פורע לבניך במדבר ובישוב ולע"ל ע"ש. ובכל מקום מספר ששה מורים על ששת ימי בראשית שהם ו' המדות. ואמר שאני פורע במדבר ובישוב ולע"ל זה מורה על ג' חלקי ד"ת. תורה שבכתב שניתן במדבר. ותורה שבעל פה ששורשה ארץ ישראל וכמו ש' (קידושין מט:) עשרה קבין חכמה כו' תשעה נטלה ארץ ישראל ואי' (ב"ר פ' טז) שאין תורה כתורת ארץ ישראל והיינו תורה שבעל פה. ול"ל מורה על התורה שיתגלה לעתיד על ידי משיח שאמרו ע"ז כל התורה שאת למד בעוה"ז הבל הוא לפני תורה שבעוה"ב. וחשב במדר' אתה אמרת יוקח נא מעט מים חייך כו'. והיינו אין מים אלא תורה כמו ש' (ב"ק יז.) והוא נגד מדת חסד ויום א' ובו נאמר מאמר יהי אור וה"פ כ' בו לשון אורה כנגד ה' חומשי תורה כמו ש' בב"ר. ואחר כך חשב אתה אמרת ורחצו רגליכם. והוא נגד יום ב' שלא נאמר בו כי טוב היינו שיוכלו לקלקל. והוא נגד מדת גבורה ומדת היראה לתקן הקלקול וזש"נ ורחצו רגליכם מטנופת ע"ז שחשדן בערביים שמשתחוים לאבק רגליהם. ואמר חייך שאני פורע לביך במדבר וארחצך במים והיינו בד"ת דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא כמו ש' זח"א (רב א) ואז במדבר בע"ת נעקר יצר הרע מלבם. אך אחר הקלקול חזר יצר הרע למקומו. ואמר בישבו רחצו הזכו. רחצו סור מרע ואחר כך

הזכו שיהיו זכאין וטהורין מכל וכל. ולע"ל דכ' אם רחץ וגו' והיינו שיושאר כך לעולמי עד. ואחר כך חשב אתה אמרת והשענו תחת העץ. והוא נגד יום ג' ומדת ת"ת ועפמ"ש בגמ' (ברכות נ"ח.) והתפארת זו מתן תורה ומשענת מורה ג"כ על ד"ת כמו שנדרש (חגיגה יד.) כל לשון משען ומשענה משען לחם וכל משען מים הכל על ד"ת. ועז"א חייך שאני פורע לבניך במדבר פרש ענן למסך. ענן מורה על השראת השכינה כמש"נ כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן. בארץ בסוכות תשבו וגו' שאז זוכין לחסות בצלא דמהימנותא. לע"ל שנ' וסוכה תהי' לצל יומם מחורב כ' יומם במ"ס סתומה שמורה שנקבע האור שיהיה כן לעולמי עד. מחורב שלא יהיה שום קלקול וחורבה. ואחר כך חשב ואקחה פת לחם והוא נגד יום ד' ומדת נצח שמשה רבינו מרכבה לה. והוא הוריד התורה לארץ לתקן כל קלקול ופגם של הנחש. וכן א"א רצה לתקן פגם האכילה שיהיה בקדושה לכו למו בלחמי. ואמר חייך שאני פורע כו. במדבר המן שיה לחם מן השמים שניתן לישראל כדי שתהיה התורה מתיישבת בלבן כמו ש' (במד"ת ר"פ בשלח). בארץ שנאמר ארץ חטה וגו' דחשיב בקרא ז' מינים כנגד ז' המדות. גם חט"א גי' כ"ב נגד כ"ב אותיות התורה. ולעת"ל יהי פסת בר בארץ שנדרש (שבת ל':) עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת. והיינו שיתוקן כל פגם הנחש שיהיה האכילה רק מה שיתן השי"ת. כמו קודם הקלקול שהיה החטא מין עץ והיה גדל בו מאכל אדם. ואחר כך חשב ואל הבקר רץ אברהם. והוא נגד מדת הוא דרגא דאהרן שורש תורה שבעל פה. וכן בשר מורה על תורה שבעל פה כמו ש' (קידושין מו.) הרי שולחן והרי בשר ופירש"י הרי משנה שנוי. וכן (ב"ק עב.) דלא אכלי בשרא דתורה ופירש"י לא דקדקתי טעמו של דבר. וזה נגד יום ה' שבו נאמר ישרצו המים שרץ נפש חי'. שמורה שאץ בשרצים יש נפש חי'. ומרמז שאץ בע"ה יש ד"ת שזוכין לטעמי תורה כמש"נ מורשה קהלת יעקב. קהלת ינאי אין כ' כאן אלא קהלת יעקב. כמו ש' (ויק"ר פ' ט) והיינו שאף ע"ה שנקראו בית יעקב כמו ש' בגמרא (ב"מ לג:) מ"מ יש להם חלק בתורה. וחשב ג"כ שפורע במדבר ובארץ ולע"ל. שמורה על ג' חלקי ד"ת כאמור. ואחר כך חשב והוא עומד עליהם. והוא נגד יום ו' שנברא בו אדם הראשון. אד"ם ר"ת "אדם "דוד "משיח כמו ש' האריז"ל. ובתוספת שבת כ' וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאד. ונדרש בב"ר על כל מה שהוא היפך הטוב שיהי טוב מאד. והיינו שיתוקן באלף הששי על ידי משיח. ועז"א והוא עומד עליהם. עתיקא דאתכסיא אקרי הו"א כמו ש' (זח"ג רצ א) ומדת הו"א ראה שעומד עליהם ואמר חייך שאני פורע לבניך כו' במדבר וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן וגו' שמורה על השראת השכינה וכמו שאמרנו. ובארץ אלהים נצב וגו' והיינו כמ ש' במ"ר למעלה

נצב אטימוס מוכן ומזומן. והיינו אתעדל"ע שהשי"ת מאיר בלב ישראל וזה ההכנה מצד הש"י. ולע"ל שנאמר עלה הפורץ לפניהם שמורה על משיח. וכן נדרש (בב"ר סו"פ פה) וחשב ו' דברים נגד כל הו' מדות שמופיעים הכל בכנס"י:

**וזה** ג"כ שנרמז לא"א על ידי הג' מאלכים שנראו לו. דאי' במ"ר שנדמה לו א' בדמות סדקי וא' בדמות נווטי וא' בדמות ערבי. ואמרנו שנרמז לו על ג' חלקי העולם שהביאו תוס' פסחים בשם מדרש שהעולם שליש ימים שליש ישוב שליש מדברות (כשנ"ת למעלה מא' ד) הוא ג"כ מרמז לג' חלקי ד"ת. תורה שבכתב שניתן במדבר. ותורה שבעל פה שעיקר שורשה ארץ ישראל שהוא ישוב. ותורה שיתגלה על ידי משיח היא כנגד ימים. וכמו שנרמז (בזוה"ק קיז א') במש"נ מעינות תהום רבה. מבועי דחכמתא לתתא. ובאו ג"כ לרמז לו שיזכה לכל הג' חלקי ד"ת כאמור. וז"ש ג"כ בזוה"ק מאן שלשה אנשים אברהם יצחק ויעקב. והם ג"כ מ"ש במג' מיכאל גבריאל רפאל וכמו שאמרנו. וזהו ג"כ מרמז לג' חלקי ד"ת. אברהם מדתו חסד דנפקא מחכמה כמו ש' (זח"ב קעה ב). והיינו נגד תורה שבכתב ה' חומשי תורה שכנגדם במאמר יהי אור ה"פ אורה. ויצחק מדתו גבורה עלאה דנפקא מבינה והיינו תורה שבעל פה מבין דבר מתוך דבר. ויעקב מדת דעת פנימיות מכ"ע והוא נגד תורה שבעל פה שיתגלה לעתיד על ידי משיח שהם שורש תורה שבעל פה מבועי דחכמתא לתתא:

## פרק ט

**בגמ'** (ב"מ פו:) מאן נינהו שלשה אנשים מיכאל וגבריאל ורפאל כו' ויבאו שני המלאכים סדומה דאזל מיכאל בהדי' לשיזבי' ללוט. (ובב:ר פ' נ') רפאל שהלך להציל את לוט. ובכל מחלוקת אלו ואלו דא"ח ואף שחלוקים במציאות כמו שמצינו (גיטין ו:) אביתר בני כך הוא אומר יונתן בני כו' ומי איכא ספיקא קמי שמיא אלו ואלו דא"ח ע"ש. והשי"ת הזכיר דבריהן שכל א' המציא בהפסוק דבר זה. והענין אברהם יצחק ויעקב כו' שהכל א'. דכיון שנצרך להוליד נפש יצחק שנימול לח'. והיינו שנולד ישראל. הופיע שורש קדושת ישראל שהוא ג' האבות. ומיכאל וגבריאל ימינא ושמאלה חסד וגבורה כמו ש' (זח"ג יב ב) קדושת אברהם ויצחק. ורפאל נגד קדושת יעקב אע"ה שמטתו שלימה. ובאמת המלאך נגד יעקב הוא אוריאל. ומלפני אוריאל. והוא דיעקב מדתו אמת זו תורה (ברכות ה':) וכנגדו אוריאל אור תורה. אך כ' ויגע בכף יריכו ואי' בב"ר נגע בצדיקים כו' שהן עתידין לעמוד ממנו. והיינו שאף שלא היה לו לקטרג על יעקב מצדו שהוא שפת אמת תכון לעד. מצא מקום לקטרג על יוצאי יריכו שיש מהם מנותקים משפת אמת. וע"ז בא דוד המע"ה שהקים עולה של תשובה והוא יתקן הכל. וכנגדו המלאך רפאל. טזה מורה

שנתרפא מצלעתו. וכל ישראל נקראים על שם יהודה כמו ש' (ב"ר פ' צח) ונקראים על שם יוסף שארית יוסף (כמו ש' פ' עא) דיוסף יברר ועמך כולם צדיקים. ויעקב ויוסף כחדא אינון כמו ש' בזוה"ק. ועיקר הבירור על ידי יהודה שהודה. ומזרעו דוד שהקים עולה של תשובה. ועל כן כאן שנצרך קדושת יעקב שיהיה שפת אמת תכון לעד ולא יתקלקל עוד. נשלח נגדו מלאך רפאל שהוא כנגד דוד המע"ה. והנה באמת כ' ומיכאל שרכם. דאברהם זכה להיות אזרח בישראל. שנקרא איתן האזרחי כמו ש' בב"ב. ונקרא ישראל כמו ש' בב"ר. ותכלית מכוון הבריאה בראשית בשביל ישראל כו' וכ' בהבראם באברהם כמו ש' בב"ר שהוא היה שורש ישראל אב ראשון. ומצדו כבר היה מטתו שלימה. שא"ז שהשי"ת כי ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק כמו ש' (נדרים לא.) ולכן מיכאל מלאך שלו הלך להציל את לוט שהיה בו נפש דוד ומשיח. והיינו שהתחלת ביאת המלאכים. היה ביאת מיכאל לעורר זה להציל לוט כדי להוציא נפש דוד שהיתה כלולה שם וההתעוררות היה על ידי שהיה נגד קדושת אברהם אבינו ע"ה ועז,נ ויבאו שני המלאכים מיכאל וגבריאל וכמו ש' בגמ'. אבל מה שנאמר אחר כך ויחזיקו האנשים בידו וגו' קאמר שפיר במדרש מי היה זה רפאל. שעיקר המציל היה רפאל שהוא מלאך של דהמע"ה וכאמור. וז"ש בגמ' (יומא לז.) וכן מצינו בג' מלאכי השרת שבאו אצל אברהם מיכאל באמצע גבריאל בימינו רפאל בשמאלו. ופירש"י מדכתיב ג' נצבים עליו מכלל שבשורה אחת הוו קיימי כו' ומ"מ צריך להבין מנ"ל דגבריאל בימינו ורפאל בשמאלו. ונראה דנפקא להו מדכתיב ויבואו שני המלאכים בה' ואשכחן בגמ' (חולין צא.) הירך המיומנת שבירך. וכן דרשו כאן המלאכים המיומנים. שנסתלק רפאל ובאו גבריאל ומיכאל שהיו בימין. ולשי' הגמ' בב"מ דאזל מיכאל בהדי' לשיזבי' ללוטץ וגבריאל פשיטא שהלך להפוך את סדום שמדתו מדת גבורה כמו ש' בזוה"ק ויקרא שם ופחד דא גבריאל כו' דא יסודא דילי' מאשא. ומיכאל פשי' שהי' באמצע ועיקר הראי' שהגדול בימין. וקטן משמאלו. ולשי' הגמ' מייתי שפיר ראי'. וכ"ז בהתחלת ההליכה לסדום שהיו מיכאל בהדי גבריאל. אבל אחר כך היה עיקר ההצלה על ידי רפאל וכמו ש' במדרש ואלו ואלו דא"ח וכאמור:

## פרק י

**אחת** שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו' והיינו דבשבת נקראו ישראל בני היכלא דמלכא ומבקשים שבתי בבית ה' כל ימי חיי אף בימי המעשה. ושמעתי בשם רבינו ר' בונם זצוקללה"ה. שאמר שהמכוון ששאל מאת ה' שזה יהיה המבוקש שלו. וזש"נ אותה אבקש שבתי בבית ה' וגו'. והעיקר הוא הרצון. וכמו שאנו רואים שמכל פעולת אברהם אבינו ע"ה שהיה מכניס אורחים ומקרבן לידיעת ה' והקריא

שם ה' בפי כל בריותיו. לא נכתב בתורה רק ברמז ויטע אשל וגו' כמו שנדרש (סוטה י.) וקירא בשם ה'. ויקרא כו' ובפרשה זו כתבה תורה כל פרטי הסעודה שהאכיל למלאכים. שלא היו צריכים למזונותיו ואכלו רק לכבודו וכמו ש' במ"ר עלת לקרתא הלך בנימוסה כו' ואי' בגמ' (ב"מ פו:) בשכר שלשה זכו לשלשה כו' ובמ"ר קא חשיב על כל פרט שפרע הקב"ה לבניו במדבר בישוב ולעתיד לבא. ולכאורה טפי היה להתורה להזכיר מה שזן לבני אדם הצריכין למזונות. ושפרסם אלהותו ית' שיהי' נקרא אלהי הארץ. ולרמז קיבול שכר על זה. משא"כ המלאכים שלא הוצרכו למזונות וגם לא לפרסום מלכות שמים. אך הענין עפמש"נ כי קרוב וגו' בפיך ובלבבך לעשותו. ולא כ' ובמעשיך. והטעם שהשי"ת דורש מהאדם רק הרצון בפיך ובלבבך. וגמר המעשה מסייע השי"ת וזש"נ לעשותו. וכמו ש' בזוה"ק (ח"ג קס א) כיון דישתדל ב"נ ברעותא דלבא גבי קב"ה. לא בעי מינן אלא לבא כו' וכ"ה בגמ' (סנהדרין קו:) הקב"ה ליבא בעי. ובכאן אחר המילה השיג אברהם אבינו ע"ה חשק מחודש לעבודת השי"ת וכמו ש' (יומא כח:) אנן מאברהם ניקום ונגמר ופירש"י להיות זריזין כאברהם. וכאן שהשיג חשק ישראליי ועשה כל דבר בחשק נפלא. ולכן נפרע לבניו על כל פרט ופרט במדבר ובישוב ולע"ל. ונכתב בתורה מעשה זו להודיעינו שהעיקר מה שהשי"ת דורש מאתנו הוא החשק והרצון בפיך ובלבבך רעותא דלבא. וגמר המעשה יגמור השי"ת שיהיה לטוב. וזש"נ אחת שאלתי וגו' אותה אבקש שבתי וגו' שיהיה זה עכ"פ המבוקש שלי. שבתי בבית ה' כל ימי חיי. וזה החשק משיג הישראל בשבת. דשבת ברזא דברית. ומשיג ישראל החשק וכמו ש' בגמק גו"י שרצונינו לעשות רצונך כו' ואף שרק בשבת נקרא הישראל יושב בבית ה'. מ"מ המבוקש להיות תמיד בבית ה'. ומשתדלי באורייתא ת"ח כשבתות ויום טוב (כמו ש' רע"מ זח"ג כט א) שהם תמיד יושבין בבית ה' כמו בשבת. ובגמ' (קידושין לב:) ושמא תאמר כמלאכי השרת נדמו לו. לא נדמו לא אלא לערביים וכ"כ בגמ' (ב"מ שם) א"ל וכי בערביים חשדתנו שהם משתחוים לאבק רגליהם כבר יצא ממנו ישמעאל. ולכאורה נראה שאמרנו לו זה לחידודא. אבל ענין ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם הוא ע"ד מ"ש (סנהדרין סג:) לאדרמלך וענמלך אלהי ספרוים ומאי ניהו הפרד והסוס. אדרמלך דאדר לי' למרי' בטעינה וענמלך דעני לי' למרי' בקרבא ע"ש שזה היה דרכם לעשות הדבר שבא להם ההשפעה על ידו לדחלא ולע"ז. ולאשר שהיה להם הטובה מבע"ח אלו הפרד והסוס עשו דמותם אלהות. ועדמש"נ (חבקוק א:יט"ז) ע"כ יזבח לחרמו ויקטר למכמרתו כי בהמה שמן חלקו ומאכלו בריאה. והיינו לאשר פרנסתם היה על ידי הצידה זבחו וקטרו לרשתות הצידה (וכמו ש הרד"ק) וכמו כן הערביים שהיה פרנסתם מנסיעות והובלת סחורות ממדינה למדינה

וכמש"נ והנה אורחת ישמעאלים באה ות"א שירת ערבאי.ולכן השתחוו לאבק רגליהם. שמסיבתם בא פרנסתם. ובאמת היה אז כשהיגע זמן לידת יצחק אע"ה הנימול לח' שממנו יצא אומה ישראלית שיהיה זה דרכם אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. וכל חיי האדם צריך להיות הולך ממדרגה למדרגה וכמש"נ כי הולך האדם אל בית עולמו. ואברהם אבינו ע"ה כ' בי' ג"כ הלוך ונסוע הנגבה לברר מדתו וכמו ש' בזוה"ק וכמו שאמרנו הנגבה שיהיה מנוגב מכל חמדתו עוה"ז. ועל כן אז נדמו לו המלאכים כדמות ערביים שכל עסקם בהילוך ונסיעה. וזה שא"ל בערביים חשדתנו כו' כבר יצא ממנו ישמעאל. שהוא שעדיין יש פסולת שיצא ממך. שבחר להתפרנס בעניני עוה"ז על ידי הילוך ואבק רגליו ולזה הוא עובד. משא"כ אנחנו באנו לשורש נסיעה שלך שהוא בקדושה הלוך ונסוע הנגבה. וכמו שיצא ממך נפש יצחק וממנו יצאו אומה ישראלית תמימי דרך ההולכים בתורה ה'. והאבות היו הראשונים שעבדו שהי"ת בהשתדלות והיו מהלכים. וכמו ש' (סנהדרין צו.) כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים כו' ועל כן המלאכים שהיו נגד קדושת האבות וכמו שאמרנו נדמו כערביים שעסקם ההילוך והנסיעה. ובאמת אף שמתחלה אכלו המאלכים רק לכבוד אברהם כמו ש' במדרש. מ"מ באמת היה אכילה ודאית דאי' בזוה"ק (ח"ג ז ב) ובג"כ ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים כו' ועדמ"ש תנו עוז לאלהים ובזוה"ק (ר"פ בא) וכד עבדן עובדן דכשרן יהבין תוקפא וחילא לקוב,ה כו' ק"ו שהמלאכים נזונין ממעשה ישראל. וממעשה המצות יש להם הקיום. וכן כאן ראו המלאכים אחר כך שעל ידי החשק שהיה לאברהם במצות הכנסת אורחים מזה היה להם הכח. והיה להם אכילה ממש וכמו שמצינו (יומא עה:) לחם שמלאכי השרת אורכלין אותו דברי ר"ע כו' עקיבא טעית וכי מלאכי השרת אוכלין לחם כו' ובאמת אלו ואלו דא"ח שבודאי ידע ר"ע שאין מלאכי השרת אורכלין לחם. רק שהם ניזונים מרוחניות המן. והיינו מעשה המצות של צדיקים. וישראל אכלו המן כמו שבא לעוה"ז בלבוש. ומן כזה אין מלאכי השרת אוכלים וכמו ש' ר' ישמעאל. וז"ש במ"ר (פ' מח) עד שלא יצא ידיהם נצבים עליו וכיון שיצא ידיהן והוא עומד עליהם אימתו מוטלת לעיהם מיכאל מירתת גבירא מירתת כו' שמתחלה שרצה לכבדם קראם אדוני. ואחר שיצא ידיהן ראו שעל ידי החשק והזריזות שלו יש להם הקיום. והוא מפרנסם ואימתו מוטלת עליהם שראו שהאכילם ממש. דהיינו על ידי זריזות וחשק המצוה. ונכתב בתורה הסעודה שהיה באמת אכילה ממש. לחם שמלאכי השרת אוכלין:

# חיי שרה

## פרק א

**קודם** סעודת ליד שבת אומרים אשת חיל וגו' דכנס"י אשה יראת ה'. וזה בשבת שכל א' מישראל משיג היראה. דשומרי שבת נקראו יראי שמי. (בתענית ח:) ובכניסת שבת כל א' מישראל זוכה לנשמה יתירה נשמתין חדתין. וכמו ש' בזוה"ק (ח"ב פח ב) נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי ובג"כ איקרי שבת ע"ש. ושבת נקראה כלה מלכתא. ונקראו כל ישראל אשת חיל עטרת בעלה ובמד"ת פ' זו נדרש על שרה שהיתה ראשונה שממנה יצאה כל אומה ישראל כנס"י כמש"נ הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם. דאברהם היה אב ראשון ושרה אם ראשונה. ואי' (ברכות לה:) ואין אביו אלא הקב"ה ואין אמו אלא כנסת ישראל ומחינו (קידושין לא:) כי הוה שמע קל כרעי דאימי' אמר איקום מקמי שכינה דאתיא. ועל כן שרה שהיתה אם ראשונה לכל ישראל נדרש עלי' כל אשת חיל. ודרש זממנה שדה ותקחהו זממנה ונטלה שדה המכפלה כו' וצריך להבין הא בחיי' לא ידעה שרה משדה המכפלה. רק א"א קנה השדה אחר מותה וקברה שם. ואיך נדרש עלי' זממנה שדה ותקחהו. אך הענין עפמ"ש בזוה"ק (קכט א) רזא דמלה שדה המכפלה ודאי. מאן מכפלה ה' דבשמא קדישא דאיהי מכפלה כו' דלא הוי בשמא קדישא את אחרא מכפלה בר איהי ע"ש. והיינו ה' עלאה ה' תתאה שהוא שכינתא עלאה שכינתא תתאה. ולעיל מינה א' בזוה"ק כגונא דא כ' כריח שדה אשר ברכו ה' לעילא ותתא כו' והיינו דשכינתא תתאה כנסת ישראל נקראה שדה. וזש"נ אשר ברכו ה'. שמדה זו שבת וכ' מפורש ויברך אלהים את יום השביעי. ומדה זו נקראה שדה עדמ"ש תוס' (כתובות ב:) שהאשה שדה של הבעל ע"ש. ואי' במדרש (ב"ר סו"פ סה) נכנסה עמו ג"ע הה"ד ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' והכל א'. דג"ע משכן נפשות ישראל. וגן שכינתא תתאה כמו ש' בזוה"ק (ח"א כו א) ויש ג"ע שמלעלה וג"ע שמלטה והוא עפמ"ש בזוה"ק (ח"ג קפב ב) האי עדן תתאה איקרי גן לעדן דלעילא. והאי גן איקרי עדן לגן דלתתא. והיינו ה' עלאה איקרי גן לעדן דלעילא שהוא כ"ע כמו ש' בתקו"ז (תי' נה ובהקדמה) שהוא מקוצא דיו"ד דלעילא כמו ש' בזוה"ק. והאי גן איקרי עדן לגן דלתתא וכמו ש' בזוה"ק (ח"א שם) יוצא מעדן דא אמא עלאה להשקות את הגן דא שכינתא תתאה. וזהו מ"ש בזוה"ק כריח שדה אשר ברכו ה' לעילא ותתא. והוא ג"כ עפמ"ש במ"ר (שם) ריח בגדיו כגון יוסף משיתא כו' ע"ש ודרש בגדיו כמו בוגדיו וכ"ה בגמ' (סנהדרין לז.) וע"ז אמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' והיינו ה' עלאה שהוא בינה תשובה כמש"נ ולבבו יבין ושב. וז"ש ובג"כ שדה המכפלה ודאי ולא שדה כפול.

והיינו ה' עלאה ה' תתאה. ומקודם אי' בזוה"ק בגונא דא ירושלים לעילא ירושלם לתתא אחידא לעילא ואחידא לתתא כו' בג"כ כפלתא היא כו' והוא כמ"ש (מד"ת ר"פ פקודי) שירושלים מכוונת למעלה כמו ירושלים שלמטה כו' כעיר שחברה לה יחדיו כלומר כו' ע"ש וכן נדרש בגמ' (תענית ה.). ולעיל בזוה"ק (קכב א) דרש מלך לשדה נעבד. מאן מלך דא קוב"ה לשדה נעבד כד אתתקן כדקא יאות כו' דא שדה אשר ברכו ה' כו' דכד איהו נעבד ואתתקן כו' כדקא יאות כדין מלך עלאה אתחבר עמה ע"ש דרש נעבד על השדה שהיא נעבד כראוי. ושרה שהולידה את יצחק שהיה הראשון שנימול לח' התחלת צמיחת כנס"י דרש עלי' זממה שדה ותקחהו שזכתה להיות כנס"י. וכן דרש במד"ת אחר כך מפרי כפיה נטעה כרם זה ישראל שנאמר כי כרם ה' צבאות בית ישראל ואיזו שייכות יש לזה לראש הפסוק זממה שדה שדרש על שדה המכפלה. אך לפי האמור מבואר זממה שדה ה' דבשמא קדישא דאיהי מכפלה שדה המכפלה. ותקחהו שזכתה להיות כנס"י. ועז"א מפרי כפיה נטעה כרם זה ישראל שממנה יצאה כנס"י אומה ישראלית והיא אם האומה כאמור. רק התנחומא הפסיק דרשת הפסוק עד שהקדים לזה הדרש מרבדים עשתה לה אלו בגדי כהונה והוא עפמ"ש בגמ' (חולין נו:) כרכא דכלה בי' ממנו כהניו כו' ועז"א מפרי כפי' נטעה כרם על כנס"י וכן נרמז באברהם ושרה קוב"ה ושכינתי' כמו ביצחק ורבקה אחר כך (ע' ס"ת לך עט ב' פ' ב ומה"נ פ' זו קכט א) וזה שדרש זממה שדה על שדה המכפלה ה' עלאה וה' תתאה וגן דלתתא נקרא שדה של תפוחים כמו שנדרש שדה אשר ברכו ה' בגמ' (תענית כט:) חקל תפוחין קדישין ששם משכן נשמות ישראל שנקראו תפוחים כמש"נ וירח אפך כתפוחים דמתרגם כריחא דתפוחין דגנתא דעדן ובכניסת שבת שהישראל מקבל שמירת שבת נקראו ישראל אשר חיל והסעודה נק' דחקל תפוחין קדישין:

**ודרש** במד"ת לא תירא לביתה משלג למה כי כל ביתה לבוש שנים. שנים שבת ומילה. ואף שבכ"מ מכניס אש של גיהנם וכאן קוראו שלג. אך עיקר הגיהנם הוא היצר הרע וכמו ש' במד' (ב"ר פ' ו' וש"מ) ויש יצר הרע של תאוה מכונה בשם אש. וכן יצר הרע של קנאה וכבוד כמו ש' (וירא מא' א ד"ה וגם) שנקראו ג"כ אש. ויש קליפת עמלק שנאמר אשר קרך שהצנינך והפשירך. והיינו שמשליך קרירות ועצלות על האדם. וזה ראשית דקליפה והוא מתגרה אף בגדולים. וכמו שמצינו ביעבץ שנדרש (תמורה טז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות. ששורש הנחש והיצר הרע נקרא עצב שהוא הביא עצב ועצבון לעולם. וזש"נ לא תירה לביתה משלג. לא מיבעיא מאש של תאוה קנאה וכבוד ג"פ אש שלא תירא. אלא אף משלג שהוא ראשית דקליפה שמשליך עצלות וקרירות.

לא תירא לביתה היינו הגדולים שנקראו ביתה. למה כי כל ביתה לבוש שנים. שבת ומילה ששניהם מורים שקשורים בשרש במאמר בראשית ראשית דקדושה. שהוא נגד ראשית דקליפה זלעו"ז. מילה שנימול לח' שלא מדעת ונעשה עי"כ ישראל מורה שנולד בקדושת ישראל שקשור בראשית המחשבה. וכן שבת שיש בו התגלות עתיקא. ושניהם נרמזו בתיבת בראשית כמו ש' בתיקונים. ומילה מורה ועמך כולם צדיקים כל מאן דאתגזר איקרי צדיק. והיינו שהם באמת טובים. ושבת זמן תשובה וכמו ש' (ב"ר סו"פ כב) ובפרדר"א (פ' יט) שאף מי שקלקל ח"ו יכול לתקן הכל על ידי תשובה. ובב"ר ורוח אלהים זה רוחו של משיח כו' ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלה למים כו' ובתיקונים (תי' לו) נדרש ע"פ המים ולית מים אלא אורייתא כו' והיינו בזכות תורה שמורה שבאמת ישראל טובים. שע"ש זה נקרא תורה שמורה לב ישראל לעשות רק רצון השי"ת. ובזכות התשובה אם קלקלו ח"ו. לתקן על ידי תשובה. ונרמזו שניהם במאמר בראשית. ובג' (שבת פט:) אם יהיה חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית. והיינו שכך עלה במחשבה להיות נהורא דנפיק מגו חשוכא כשלג ילבינו ברזא דברית כמו ש' בזוה"ק (ח"ב צב א) וכן שבת יעשה כולה תורה כמו ש' (ריש סא"ר) והיינו שישראל באמת טובים. ואם קלקל מה. בשבת הזמן לתקן על ידי תשובה כאמור:

**ודרש** במד"ת עוז והדר לבושה אלו ענני כבוד שהיו מקיפין את האהל שלה. ולמעלה דרש הוד והדר לבשת מהודך והדרך הלבשת לראשו של אברהם כו' שנ' ואברהם זקן. ובמ"ר (סו"פ נח) תפשת אומנתי בוא לבוש לבושי ואברהם זקן וכמו ש' (המת"כ) הקב"ה שנקרא עתיק יומין. וכ' לבושי' כתלג חיור. ובמד"ת פתח ה"א גדלת מאד שעשית עם האדם שנתת לו זקנה וכו' והענין כמו שאמרנו דשם גדול מורה בלא שיעור. גדלת מאד היינו בלא סוף ותכלית א"ס. והשי"ת האציל עשר מדות לבריאת העולם. וזה שנחשב במד' (סו"פ ואתחנן והש"ר עיש"ה. ובפסיקתא שוש אשיש לגי' ילקוט עייש"ה) עשר לבושים שלבש הקב"ה מיום שברא העולם. והיינו ע"ס עשר לבושים. וחשב בפסיקתא הלבוש הראשון הוד והדר. והוא כנגד כ"ע שקשורים בשורש. שאחר כך כ' עוטה אור כשלמה. מאמר יהי אור שכנגד חכמה. וזה ענין שדרש התנחומא הוד זה העוז שהלבשתיך בים שנאמר עוז וזמרת וגו' והדר ההדר שנהדרת בי בסיני כו' והיינו שבים ובסיני היה התגלו עתיקא דקריעת ים סוף בעתיקא תליא כמו ש' בזוה"ק (ח"ב נב ב) ואי' במכילתא (ושם ס"ד ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל. וכן במתן תורה כ' פנים בפנים דיבר ה' עמכם ובזוה"ק (שם פ"ב א) חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל והיינו התגלות עתיקא. וכן אי' (זח"ג רנו ב) אנכי בי' כ' כתר ע"ש. וזהו לבוש הוד והדר.

ומסיק במד"ת כיון שאמרו ישראל נעשה ונשמע עז"נ כשושנה בין החוחים והיינו שזה ההדר שנתהדרת בי בסיני נגד כל העמים. ובשעה שאמרו נעשה ונשמע נכתרו בב' כתרים כמו ש' (שבת פח.) והיינו שמלבוש הוד והדר נעשה אור מקיף כתרים על הראש. ומה שדרש הוד על עוז שהלבשתיך על הים הוא דבים אי' במכילתא על מש"נ והמים להם חמה חסר. אל תיקרי חומה אלא חמה ע"ש והיינו שהיה קטרוג על הים. רק ישראל עשו תשובה. וזהו ע"פ המים תשובה שנמשלה למים. והדר דרש על מ"ת דכ' אני אמרתי אלהי' אתם שנעשו באמת טובים. וזהו תורה. ומשניהם נעשה אחר כך במ"ת אור מקיף וב' כתרים. וזה שדרש עוז והדר לבושה. עוז לבוש הוד מהים על ידי תשובה. והדר של סיני שישראל טובים באמת. ומשניהם זכו לאור מקיף וז"ש אלו ענני כבוד. וז"ש אלו ענני כבוד. וזש"נ ותשחק ליום אחרון דכ' אז ימלא שחוק פינו והיינו בהתגלות עתיקא שכן מורה לשון אז וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב נד א) כד אתנהיר נהירו דעתיקא כו' ואלף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר כו' ומטו לזיין ע"ש ועיקרו הוא לעוה"ב וכמו ש' במה"נ פ' זו (קכז א) ומ"מ כיון שזכו להתגלות עתיקא וכמש"נ עוז והדר לבושה. כ' ותשחק ליום אחרון. וכן בגמ' (ברכות לא.) ומ"מ מצינו ברב ברונא (שם ט:) זמנא חדא סמיך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכמא מפומי' כולא יומא. והיינו ממלא שחוק פיו. אך סמיכות גאול"ת מורה על התגלות עתיקא וכמו ש' (ירושלמי סופ"א דברכות) הקרוא את שמע כו' צריך להזכיר בה קריעת ים סוף ומכות בכורים כו'. ומכת בכורות מכה עשירית שבה נתבררו ישראל ויצאו מקליפה עשירית ראשית דקליפה. ונכנסו לקדושה במדה עשירית שהוא כ"ע. שכן היה בכל המכות כמש"נ נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל כעין מ"ש בזוה"ק (ח"ב לו א) וסדר העשר מכות היה מתתא לעילא כמו ש' בזוה"ק (שם כט סע"א). וקריעת ים סוף בעתיקא תליא. וע"כ כשזכה לסמיכת גאולה לתפלה היינו שזכה להתגלות עתיקא מעין עוה"ב ולכן לא פסיק חוכא מפומי' וכן כאן עוז והדר לבושה ותשחק וגו':

## פרק ב

**שדה** המכפלה נקרא שדה אשר ברכו ה' וכמו ש' בזוה"ק. ואחר העקידה כשנשלם אברהם אבינו ע"ה בכל העשר מדות כמש"נ ואברהם זקן בא בימים באינון יומין עלאין כמו ש' בזוה"ק אז קנה שדה המכפלה לקבורת שרה. ואי' בזוה"ק (קכז א) שנפתח לו פתח ג"ע שם. ואמר (שם ע"ב) דהוה סליק ריחין עלאין וחמא נהורא דנפיק מגו מערתא כו' וזה ריח שדה אשר ברכו ה' ריח ג"ע. ונהורא היינו מאור הראשון. וה"פ אורה שבפ' יהי אור כנגד ה' חומשי תורה כמו ש' בב"ר והיינו אור תורה שבב' לוחות שהם תרי

ההין. וכמו ש' בהקדמת תקו"ז חמש לגו חמש איליין ה' ה' ומאילין אתיהיבן עשר דברן דאו'. וזה נרמז גם בשדה מכפלה ה' דבשמא קדישא דאיהו מכפלה וכמו ש' בזוה"ק. ובמ"ר (פ' נח) כמה דיות כו' לכתוב בני חת עשרה פעמים כו' כנגד עשרת הדברות ללמדך שכל מי שמברר מקחו של צדיק כאלו מקיים עשרת הדברות וצריך להבין מה טיבם של בני חת לעשרת הדברות שיוזכרו עשר פעמים כנגדם. אך הענין על פי מ"ש (סנהדרין מד:) שכא"ל הקב"ה ליחזקאל לך אמור להם לישראל אביך האמורי ואמך חתית כו' אם יבא אברהם ושרה ויעמדו לפניך כו' ופירש"י תרח ואבותיו מכנען באו ע"ש. ויש להבין דהא תרח מבני שם כמפורש בתורה ומהם יצאו אברהם ושרה. אך הוא עפמ"ש רבינו זצללה"ה מלובלין בס' דברי אמת (לך) דז' אומות כנגד ז' קליפות שהם זלעו"ז כנגד ז' מדות תחתונות. והחתי כנגד מדת גבורה מלשון חתת ופחד ובקליפה מדת הקנאה ע"ש. ואמר אביך האמורי כנגד אברהם אבינו ע"ה שהוציא הקדושה והחיות מהם. דסיחון ועוג מלכי האמורי וכ' אל תירא אותו. ובזוה"ק (ח"ג קפד א) אותו בתרי ווין כו' אות ממש כו' דא עוג דאתדבק באברהם ומאנשי ביתיה הוה וכד אתגזר אברהם כו' דא עוג דאתגזר עמי' כו' ע"ש. ואמך חתית דשרה הוציאה הקדושה מבני חת. דשרה היתה מדת היראה וכן נכתב בה כי יראה. ויצחק שמדתו פחד יצחק כתיב ולשרה בן שהיה מדתו מכח שרה. וכן מצינו תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים כמו ש' (נדה לא.) והוא עפמ"ש בגמ' (ברכות לה:) ואין אביו אלא הקב"ה ואין אמו אלא כנס"י. והיינו דהאב זוכה לבן בחכמה ומלמדו תורה. קוב"ה תורה איקרי (זח"ב ס ע"א) והאם מכנסת בלב הבן היראה. אשה יראת ה'. וע"כ מצינו (קידושין לא:) כי שמע קל כרעי' דאימי' אמר איקום מקמי שכינה דאתיא. ולכן כתיב ביצחק ולשרה בן. שמדת היראה והפחד קנה על ידי שרה שהיתה מדת היראה. ועל כן היה שדה המכפלה בשבי' אצל בני חת. ואחר שנשלם אברהם אבינו ע"ה בכל העשר מדות. אז קנה מהם שדה המכפלה לקבורת שרה. שהיא הוציאה הקדושה והחיות מהם. וז"ש ואמך חתית. וזה כעין כלימה לאברהם ושרה שהם הוציאו הקדושה והחיות מהם. ובאמת הם שורש ומרכבה להמדות הקדושים. ובפיר"ש (יחזקאל) אברהם ושרה משם נטלו גדולתם ובני חת נתנו לה קבר ע"ש. וזה שהוזכר כאן בני חת עשר פעמים. שכ' מהאריז"ל דשמו של אדם שורש החיות של האדם ולכן כשקוראים איש בשמו ניעור משנתו. וכן מצינו בזוה"ק פ' זו (קלא א) בתחית המתים. ונחית לון קוב"ה ויקרי לון בשמהן כד"א לכלם בשם יקרא. והיינו דהשם חיות של האדם. וכן אף בבע"ח כ' וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי' הוא שמו. שהשם שיש לכל בע"ח בלה"ק שהעולם בלה"ק נברא כמו ש' (ב"ר פ' יח) שמעת מימיך אומר גברא גברתא כו'

והשם שי"ל להבע"ח בלשון הקודש הוא עיקר חיות שלו. וכן בבני חת עיקר החיות שלהם דכ' ואתה מחי' את כולם הוא בשמם. וכשנכבת בתורה עשרה פעמים בני חת מורה שהוציאו מהם כל שורש החיים שלהם והקדושה שבהם. שכן מורה מספר עשרה על מספר שלם. וזה מ"ש כנגד עשרת הדברות כמו ש' עשרה אני יודע עשרה דבריא והיינו שבכ"מ שנזכר מספר עשרה מרמז כנגד עשרת הדברות. וכן מצינו עשרה למעשה בראשית עשרה למ"ת כמ"ש (זח"ג יא ב) ועשרה מאמרות כנגד ע"ס. והיינו מספר שלם. וכשמזכיר שמותם עשר פעמים מורה שהוציאו מהם החיות והקדושה מכל וכל. והיינו מכפלה ה' דבשמא קדישא דאיהי מכפלה. שהיא מדת היראה שדה אשר ברכו ה'. ואצלם היה בהיפוך מדת הקנאה שזה קליפת החתי וכאמור. והם בני חת היו המבררי מקחו של צדיק וכמו ש' בב"ר ופגעו לי פגעוני סרסוני כו'. וכשהוציא שדה המכפלה מידם כ' ויקם השדה והמערה אשר בו ואי' בזוה"ק (קכח א) קימה ממש הוה לי' מה דלא הו"ל עד השתא וכן אי' בב"ר ויקם דהוה נפילה וקמת ע"ש. ושבת כולל כל העשר מדות. דג' סעודות שבת ברזא דענג עדן נהר גן כמו ש' (זח"א כו א) עדן כולל כל הג' הראשונות וכמו ש' בתיקונים (תי' נה) דלית עדן אלא כ"ע. ובזוה"ק (ח"ג רצ ב) אי' מאן עדן חכמה עלאה. ובזוה"ק בראשית שם אי' יוצא מען דא אימא עלאה. וזהו מ"ש ברע"מ (זח"ג רנז א) שכינתא אתקיראת שבת מסטרא דתלת דרגין ש' ג' כתרין כתר חכמה ובינה ואיהי בת רביעאה לון. ונהר עמודא דאמציעיתא כולל כל קדושת האבות וכמו ש' בזוה"ק פ' זו (קכד ב) מאבהן עלאין רזא דוא"ו ע"ש. והיינו דיעקב כללא דאבהן וזהו מ"ש (זח"ב רד א) שבת ש' רזא דתלת אבהן דמתאחדן בבת יחידה ואיהי מתעטרא בהו. והוא כולל כל הו' מדות. וכמו שאמרנו במ"ש קריבו שושבינין. היינו משה ואהרן שהם מרכבה למדת נצח והוד והם ענפים ממדות חסד וגבורה מדות אברהם ויצחק. ויעקב ויוסף כחדא אינין כמו ש' (זח"א קעו ב) ובמ"א גוף וברית חשבינן חד (זח"ג רמב ב) ומוסף שבת נחשב בזוה"ח (תולדות) כנגד קדושת יוסף. והיינו דהתוספות קדושה של שב מקדושת יוסף. ומדת מלכות שבת מדה ז' בת דמתעטרא באבהן. ומתעטרי בג' ראשונות. וכלולה מכל קדושת עשר מדות:

## פרק ג

**ויהיו** חיי שרה וגו'. במ"ר יודע ה' ימי תמימים וגו' כשם שהם תמימים כך שנותם תמימים כו' כהדא עגלתא תמימה. ושמעתי מרה"ק זצוקללה"ה שפי' כהדא עגלתא דבר עגול שא"ל ראש וסוף שהכל שוין. כך שנותם וכמו ש' בת ק' כבת כ' לחטא. ומסיק במדרש מה צ"ל שני חיי שרה באחרונה לומר לך שחביב חייהם של צדיקים לפני המקום בעוה"ז

ולעוה"ב. ודרש זה בשרה שלא נכתב פרשה מיוחדש ולמנות השנים בשום א' מהאמהות כמו בשרה וכמו ש' בזוה"ק (קכב א) אבל מה שנרמז שחביב חייהם לפני השי"ת בעוה"ז ובעוה"ב מדנכפל שני חיי שרה באחרונה. יש להבין למה נרמז זה בשרה ולא באברהם. כיון שזה אמר על כל הצדיקים שחביב חייהם בעוה"ז ולעוה"ב. אך הענין מ"ש שנותם תמימים הוא כיון שנמנו כל השנים אף שנות הילדות שלא היה בהן דעת. מזה מבואר ששנותיהם תמימים. והנה באברהם אבינו ע"ה כ' התהלך לפני והיה תמים. שעל ידי המילה נשלם ששנותיו תמימים. והיינו שאז נתברר מש"נ לך טל ילדותך מה טל זה פורח כו' מה הטל הזה סי' ברכה כו' וכמו ש' (ב"ר פ' לט) והיינו שאף ימי הילדות קודם שהכיר את בוראו ג"כ סימן ברכה. שיהא נהורא דנפיק מגו חשוכא (וכמו שאמרנו לך מא'ז) וכן שרה אף שלא נאמר בה והיה תמים כבר אמרו (ע"ז כז.) דאשה כמאן דמהילא דמיא. ונכתב רק בשרה שניימים להורות ששנותיה תמימים עפמ"ש במדרש (קה"ר ז) אדם א' מאלף מצאתי זה אברהם. ואשה בכל אלא לא מצאתי זו שרה. והמכוון שהיו עוד צדיקי כאברהם שבא לתקן פגם של אדם הראשון וכמו ש' (ב"ר פ' יד) הרי אני בורא את האדם תחלה שאם יקלקל יבא אברהם ויתקן תחתיו ע"ש ואדם א' מאלף מצאתי כאברהם שיבא לתקן פגם אדם הראשן וכמו שנאמר בב"ר (פ' נו) אין דור שאין בו כאברהם כו' אבל אשה כשרה שתקנה פגם חוה לא נמצא. וזש"נ ואשה בכל אלה לא מצאתי. ומש"ה נחשב בפרשה מיוחדת מיתתה ושני חייה. להורות ששנותיה תמימים. מה שלא נמצא בשום אשה וכמו ש' בזוה"ק. ונכפל בה באחרונה שני חיי שרה שחביב שנותיהם של צדיקים לפני השי"ת בעוה"ז ולעוה"ב. אך זה יתכן באשה שאינה בת תורה ונשארים חייה כמו שהם לעוה"ב והם חביב לפני השי"ת משאח"כ בצדיקים דאי' (סוף ברכות) ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז ואל בעוה"ב שנ' ילכו מחיל אל חיל. ופירש"י מישיבה לישיבה ממדרש למדרש. ויתוסף להם חיים גם בעוה"ב. לא יתכן לרמז בהם לכפול לשון שני חייהם שחביב לפני המקום לעוה"ב. שהרי יתוסף להם חיים ושנים. ורק באשה שנשארים החיים כמספרם לעוה"ב יתכן לרמז שחביב שנותם לעוה"ב וזה נרמז במה שנכפל שני חיי שרה ואשה אחרת כשרה לא היה שתקנה פגם חוה וכמו שאמרנו. ומש"ה נרמז דוקא בשרה:

## פרק ד

**במדרש** תנחומא ואברהם זקן וש"ה ברכי נפשי וגו' מה ראה דוד לברך הקב:ה בנפש שהנפש רואה ואינה נראית כו' הנפש משמרת את הגוף כו' חשב כאן ב' דברים. ובגמ' (ברכות י.) חשב ה' ברכי נפשי כנגד הנשמה. וחשב שם ה' דברים ע"ש. והם כנגד

ה' מדרגות שבנפש (שחשב בב"ר פ' יד) נפש רוח נשמה חיה יחידה. והם כנגד ד' אותיות הוי"ה וקוצו של יוד שמרמז לכ"ע. נפש ממ' מלכות ה' תתאה. רוח מת"ת ו' שבשם הק'. נשמה מה' עלאה. ונשמה לנשמה בה ב' מדרגות חיה מיוד חכמה ויחידה מקוצא דיוד לדעילא שמרמז לכ"ע ובפסוק כ' ברכי נפשי וכן הלשון במד"ת שהנפש כו' ובגמ' הלשון וכנגד נשמה כו' אף נשמה כו' והיינו כמו בע"ס שכל מדה ומדה כלולה בע"ס כן בנפש בכל המדרגות. נמצא בכל א' מהם ה' מדרגות נר"נ ח"י. וחשב בגמרא אף נשמה מלאה את כל הגוף ובמדרש הנפש משמרת את הגוף והכל א'. וכמו דחשב בהשי"ת בגמ' שהוא מלא כל העולם ובמד' והקב"ה משמר העולם כולו שהכל א'. וכן כשהנפש מלאה כל הגוף משמרת כל הגוף. וזה תיכף משנברא הגוף אף שאין בו שום דעת להבין בד"ת. והנשמה נתינה באדם משעת פקידה כמו ש' (סנהדרין צא:) ומשמרת כל הגוף. ואחר כך כשזוכה להשיג מה בד"ת מ"מ מתחלה זוכה רק לראי' ולא בקנין ע"ד מה שנת' במ"א במ"ש ראתה שפחה על הים כו' וז"ש אף נשמה רואה ואינה נראה. והיינו שהנשמה זוכה לראי' בד"ת. אבל אינה נראית שישיג הגוף ג"כ מהד"ת. והיינו שיזכה להד"ת בקנין שיהיה נקבע בגוף ג"כ. ואחר כך כשנעשה בן י"ג שנה וזוכה לנשמה אז זוכה שהנשמה זכה את כל הגוף שישיג חיים מהדברי תורה שיהיו נכנסים בלב. הוא יפתח לבינו בתורתו. ואחר כך חשב אף נשמה טהורה. והוא שכמו שבשעת מ"ת כ' אני אמרתי אלהים אתם שנעקר יצר הרע מלבם מ"מ אחר כך חזר יצר הרע למקומו. כן אף אחר שזוכה שהנשמה זכה את הגוף שישיג חיים מד"ת. מ"מ יצרו של אדם מתגבר בכל יום ומתחדש בכל יום. ואחר כך זוכין אף נשמה טהורה. שתשאר טהורה עומדת לעד שלא תתקלקל שיתבטל כח היצר הרע. אך מ"מ לא אתפני יצר הרע מכל וכל כמו שיהיה לעתיד כשישחוט הקב"ה ליצר הרע כמו ש' (סוכה נ"ב.) וחשב אחר כך מה הקב"ה יוש בחדרי חדרים אף נשמה יושבת בחדרי חדרים. חדרי חדרים. חדר י' מרמז ליוד חכמה שכלול עם קוצו של יוד שמרמז לכ"ע. והיינו מאמר יהי אור שכנגד חכמה עם אור שנגנז. חדרים חדר י"ם. והיינו שהיוד סגור על ידי מ"ס סתומה. שמורה שאל יצא עוד לעולמי עד. (עדמ"ש זח"ג רלו ב מ' סתימא מלכא עלאה בינה ע"ש) והיינו שזוכה למדת זקן זה קנה חכמה כמו ש' (קידושין לב:) והיינו שזכה להחכמה בקנין. ולהיות האור מפורש לעין שיוכל להראות באצבע. ואז זוכה להיות בא בימים ביומין עלאין. להתברר בכל המדות עד השורש. ושיהיה קיים לעולמי עד וזהו חדר י"ם. וזש"נ ואברהם זקן בא בימים:

## פרק ה

**במד"ת** בשביל ד' דברים הזקנה קופצת על האדם. מפני היראה ומפני הכעס בנים ומפני אשה רעה ומפני המלחמות. וחשב במדרש דוד ואחר כך עלי ואחר כך יהושע ושלמה. ולפי סדר זמנים היה לו לחשבו יהושע עלי ואחר כך דוד ושלמה. ויש להבין למה חשבם שלא כסדר. גם מ"ש דוד מפני היראה דכ' כי נבעת מפני חרב וגו' מה כ' אחריו ודויד זקן וגו' יש להבין דהא באמצע כ' פרשה שלימה מהכנת בנין בהמ"ק. גם מ"ש מפני המלחמות מיהושע ולפשוטו שמטרדת המלחמה הזקין קודם זמנו. יש לדקדק שפסוק ויהושע זקן וגו' נכתב אחר שכתב שכבש המלכים. ואחר כך (סי' כ"ג) כ' ויהי מימים וגו' מסביב ויהושע זקן וגו' אך ענין זקנה הוא דכל לשון זקן מורה על זקני העדה והסנהדרין. והיינו כמו ש' בגמ' אין זקן אלא חכם כו' אין זקן אלא מי שקנה חכמה והיינו דדרש זקן זה קנה. ומורה שקנה החכמה בקנין וגם הוא מפורש. שכן מורה לשון זה שמפורש שיוכל להראות באצבע כמו לעתיד (סוף תענית). והוא ג"כ כשחקוק בלב בקביעות שאז יתכן ג"כ לשון זה. וכמו שדרשו (מגילה טו:) וכל זה וגו' שכל גנזיו חקוקין לו על לבו. וזה ענין מ"ש בגמ' (ב"ב יב.) וחכם עדיף מנביא. והיינו מה שמכוין התורה שבעל פה לאמתו והוא על ידי רוה"ק וכמו ש' הרבמ"ן. והיינו אף שאין משיגין על ידי נבואה רק שמופיע בלב על ידי רוה"קץ מ"מ בזה עדיף מנביא. שכל הבניאים נתנבאור באספקלריא שאינה מאירה כמו ש' (יבמות מט:) והחכם זוכה למדריגת זה כמראה באצבע. שהוא ממדרגת אספקלריא המאירה. וכמו על הים שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל כמו ש' (במכילתא) והיינו אף שלא זכו לנבואה מ"מ זכו להיות מראה באצבע שאמרו זה אלי. וז"ש חכם עדיף מנביא. בזה שזוכה למדרגת זה קנה חכמה שהחכמה לו בקנין ובמדרגת זה שהוא מפורש. וזה ענין מ"ש בשביל ד' דברים הזקנה קופצת שזוכין למדת זקן. וחשב מפני היראה מדוד. שדהמע"ה היה מרכבה למדת מלכות פה תורה שבעל פה. איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה ב). וז"ש דכ' כי נבעת וגו' ואחר כך כתיב הפרשה שהכין ההכנות לבנין בהמ"ק עד דכ' וקומו ובנו את מקדש ה' הא' להביא את ארון ברית ה' וגו' והארון בקה"ק ששם יש התגלות עתיק יומין יתיב. כמו ש' בגמ' (ברכות ז.) ונזכר שם של כ"ע. ות"ח קרוי ג"כ ארון וכמו שלמדו בגמ' (יומא עב:) מארון לת"ח. והיינו שהת"ח הוא כלי המחזיק בו תורה שבעל פה. מה כ' אחריו ודו זקן ושבע ימים. והיינו שזכה למדת זקן זה קנה חכמה. ושבע ימים היינו שנתברר בכל המדות עדמ"ש בזוה"ק על מש"נ בא בימים ביומין עלאין. ואחר כך חשב מפני כעס בנים מעלי. והיינו שעלי אחר ששמע את כל אשר יעשון בניו והבין שהחסרון בו. וכמ"שנ אחר כך ולא כהה בם. ואז תיקן

הקלקול מצדו ושיוכלו בניו לתקן. והיינו כדאי' בגמ' (ר"ה יח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה. ולאביי בתורה וגמ"ח. והוא ג"כ בתורה שבעל פה ועפמ"ש (סוכה מ"ט:) תורה ללמדה זו היא תורה של חסד. והיינו תורה שבעל פה ללמד לתלמידים. וכן כ' ותורת חסד על לשונה והיינו תורה שבעל פה. ועלי ע"י שתיקן שיוכלו בניו לתקן זכה למדת זקן. זה קנה. רק דבו לא כתיב בא בימים אלא זקן מאד. ולשון מאד מורה ג"כ עד השורש. שאף שלא נתברר בכל המדות כאברהם אבינו ע"ה ודהמע"ה. מ"מ על ידי שתיקן קלקול כעס בנים זכה למדת זקן שמורה זה קנה חכמה עד השורש:

**ואחר כך** אמר מפני המלחמות מיהושע. והיינו דבא"י היו ז' אומות והם היו שורש כל ע' קליפות שכל א' מהם כלול מעשר. ועיקר תורה שבעל פה בארץ ישראל כמו ש' (ב"ר פ' ט"ז) שאין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל. והיינו דארץ מדת מלכות (זח"א לא א) מלכות פה תורה שבעל פה. וז"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו כו וס' יהושע בלבד שערכה של אי היא. והוא דשם בירר יהושע חלק כל א' מישראל בתורה שבעל פה. ואלמלא חטאו היה כל א' מישראל משיג כפי חלקו כל שורש תורה שבעל פה מה' חומשי תורה. ושורש המכוון שבכל הגליות להוציא הני"ק. והיינו התורה שבעל פה שיש בהם עדמ"ש ואתה מחיה את כולם. ועז"א (פסחים פ"ז:) לא הגלה כו' אלא כדי שיתוספו עליהם כו' ופירשו להוציא מהם הני"ק שיש בהם. וכשכבש יהושע הז' אומות שהיה כלול בהם כל השבעי וכמו ש' (ב"ר סו"פ פה) שכל שלטין שלא היה שלטין בארץ הוא אמר אינו שוה כלום כו' אז כ' והיושע זקן בא בימים. שנתברר שזכה זה קנה. שקנה החכמה בקנין ומפורש לעין על ידי שנקבע בלב ונתברר בכל המדות. ופעל אז שאחר כך אף אם יקלקלו ישראל ח"ו. מ"מ לסוף יזכרו להוציא כל הני"ק על ידי הגליות ויזכו לכל אור תורה שבעל פה בקנין. ושיהיה מפורש בבחי' ומדרגת זה קנה. ואחר כך כ' מפני אשה רעה משלמה דכ' ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו וגו' והיינו דמקודם כ' ויטו נשיו את לבו ואחר כך כ' ויהי לעת זקנת שלמה שניו הטו את לבבו וגו' ולא היה לבבו שלם עם ה' אלהיו כלבב דוד אביו. ולשון ה' אלהיו מורה כעין מש"נ במתן תורה אנכי ה' אלהיך. ששם הוי"ה בעל הכחות שלך. וכן כאן כ' לשון ה' אלהיו. רק לא היה שלם כדוד אביו. והוא שמקודם נשיו הטו את לבו ולא הרגיש עד אחר כך שהטו את לבבו אחרי אלהים אחרים. אז שם אל לבו תיכף ועשה תשובה כיון שראה עד היכן הדברים מגיעים וזכה להיות שם הוי"ה אלהיו בעל הכחות שלו. ואם היה זוכה כדוד המלך שהיה הגבר שהקים עולה של תשובה כמו ש' (מו"ק טז:) היה הוא משיח. אך לבבו לא היה שלם כלבב דוד אביו. ומ"מ עכ"פ זכה למדת זקנה זה קנה. ולהיות שם

הוי"ה אלהיו כל שם הוי"ה עם קוצא דיוד שמרמז לכ"ע. וזה מורה שאף שמי שקלקל כ"כ וכמו בשהמע"ה עד שבקשו למנותו בין אלו שא"ל חלק לעוה"ב כמו ש' (בסנהדרין קד:) מ"מ יש כח זה בישראל שיוכל לתקן על ידי תשובה עד שזוכה למדת זקנה זה קנה חכמה בקנין כאמור. וזה הענין דמסיק במד' אבל אברהם כו' לפיכך כ' בי' וה' ברך את אברהם בכל. ולא מסיק דכתיב בי' ואברהם זקן. רק המכוון דאברהם אבינו עה"ה. זכה למדת זקן בא בימים. בכל המדרגות האלו. והיינו דא"א זכה למדת בכל בת הי' לא"א ובכל שמה והיינו מדת מלכות כמו ש' (זח"א ריט א) בת יהבה לאברהם כו' וכל הד"ת של א"א היה במדרגת תורה שבעל פה לבד שקיים אפי' תורה שבעל פה מצות דרבנן כמו ש' (יומא כח:) כל התורה שלמד היה מלבו. וכמו ש' (בב"ר פ' סא) אב לא למדו רב לא היה לו כו' זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כו' והיו נובעות ומלמדות אות וחכמה. והיינו תורה שבעל פה כמו ש' כליות יועצות והיינו במדרגות דוד. וכן כאן שהתחיל הפרשה ששלח ליקח אשה ליצחק והזהיר שלא יקח מבנות הכנעני. שדאג שאם יקח מבנות כנען שאז יוליד יצחק נפש א' שיהיה בערבוב טו"ר. ולא יכול לזכות לנפש יעקב שמטתו שלימה. שעל עשו נתבשר כי ביצחק ולא כל יצחק כמו ש' (נדרים לא.) אבל זה רק כשיצא נפש יעקב שכולו טוב אז הרע לא נחשב זרעו. אבל אם לא היה לוקח את רבקה והיה יוצא הפסולת בערבוב עם הטוב. לא היו זרעו זוכין שיהיה מטתו שלמה ולא היו זוכין להרכוש גדול. וזה שזכה אברהם אבינו ע"ה לד"ת על ידי תיקון כעס בנים כעלי. וכן זכה א"א שינחלו זרעו ארץ ז' עממין ויזכו לערכה של ארץ ישראל ואם לא יקלקלו יזכו להשיג כל התורה שבעל פה מתורה שבכתב. ואם יצטרכו לגליות יזכו אחר כך להרב חכמה לתקן הרב כעס ויוציאו כל התורה שבעל פה. וכן זכה אברהם אבינו ע"ה שאף מי שיקלקל הרבה כיון שבא מזרע יעקב יעשה תשובה ויוכל לזכות לזקנה על ידי תשובה. כמו שזכה שהמע"הה על ידי אשה רעה. שבסיבתה נתעורר לתקן הכל על ידי תשובה. וזש"נ וה' ברך את אברהם בכל. בכל המדרגות כאמור:

## פרק ו

**במד"ת** ויוסף אברהם זש"ה והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד כו למאה שנה הוליד בן הוי אומר והיה ראשיתך מצער זה אברהם. ואחריתך ישגה מאד שנשא אשה והוליד עמה כמה בנים באחרונה. ויפלא הדבר שדרש ראשיתך מצער על יצחק אע"ה שיצא ממנו כל אומה ישראלית. ובני קטורה שהם עוע"ז דרש אחריתך ישגה מאד. אך הענין עפמ"ש (זבחים סב:) קרי עלייהו בני קטורה. ופירש"י בני אברהם אתם אבל לא כזרע יצחק ויעקב. ואחר כך אי' בני אחתי' דר"ט כו' ויקח אשה ושמה יוחני א"ל

קטורה כתיב קרי עליהם בני קטורה. ויש להבין וכי מפני שלא ידעו בהלכה קרו להו בני קטורה. גם במהרש"א הקשה למה לא קראם בני עשו אף שהם בני אברהם ויצחק אינם בני יעקב. גם יש להבין ענין מה שאמר ר"ט ושמה יוחני. איזו שייכות יש לשם זה דוקא. ונראה עפמ"ש (סנהדרין צא.) מאי מתנו כו' מלמד שמסר להם שם טומאה. והוא קשה לומר שימסור להם אברהם אבינו ע"ה שם טומאה לעשות כישוף שנאמסר לב"נ כמוש"כ בגמ' (שם נו:) והעיקר כגירסת פענח רזא שמסר להם שם בטומאה. והיינו שידע א"א שלא יהיו טהורים ומסר להם שם שיוכלו להזכירו אף בטומאה. והיינו שיהיה בהם איזה שורש קדושה שישאר מהם אף לעתיד שיהיו גרים גרורים. והנה מצינו (מנחות פה.) א"ל יוחנא וממרא כו' פירש"י ראשי מכשפים של מצרים. ומדנזכר יוחנא ראשון מכלל דראש המכשפים היה יוחנא. ובגמ' (סוטה כב.) מצינו אלמנה שובבית כגון יוחני בת רטובי ופירש"י אלמנה מכשפה כו'. והנה כ' ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. והיינו דכ' ואתה מחיה את כולם. ועיקר החיים הוא ד"ת. ובמצרים היה בגלות כל התורה שבעל פה ועז"נ ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. והיינו כשיוציאו מהם כל החיות והקדושה שעשאוה כמצודה שאין בה דגן כמצולה שאין בה דגים כמו ש' (ברכות ט:) והיינו כל החיים שע"ז מרמז דגים שנזכר בתורה ראשונה לשון נפש חיה שבהם שורש חיים. ודגן היינו קיום החיים. ועל ידי כן זכו למתן תורה וזהו הרכוש גדול. וחכמת כל בני קדם שם היה בגלות תורה שבעל פה. והם בקליפה זלוע"ז נגד תורה שבעל פה. דאי בזוה"ק (סו"פ זו קלג ב) דהא באינון הררי קדם אינון דאולפין חרשין לב"נ ומההיא ארץ קדם נפקו לבן ובעור ובלעם בנו ע"ש ובלעם היה דעת דקליפה כמו ש' (בוזה"ק ח"ג קצד א). ואה"כ דחכמת שלמה שהיא חכמה תתאה תורה שבעל פה. ותרב שנתרבה ממה שהוציא הני"ק מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. אף דחכמת מצרים היה בקליפה נגד תורה שבכתב. זכר חכמת מצרים דתורה שבעל פה שורשה מתורה שבכתב. וקטורה אף שהיתה צנועה במעשי' כמו ש' במדרש מ"מ שורשה היה מקליפת מצרים וכמו שאמרו שם זו הגר שהיתה שפחה מצרית. וזרע השילח אברהם אל ארץ קדם ומסר להם שם בטומאה. דאף שהם בטומאה יהיה בהן קדושה ומהם יוציאו ישראל החיות הני"ק התורה שבעל פה ומהם יושאר גרים גרורין לעתיד. וכן מצינו (סנהדרין נט:) לענין מילה לרבות בני קטורה. ואף שרש"י פירש אותן ששה ולא זרעם. הרמב"ם (פרק י מה' מלכים) פסק שכל זרעם חייבין במילה. וע"כ שיש בהם קדושה יותר מבני עשו שפטורין ממילה. וכן מצינו באברהם אבינו ע"ה שכל הנפש אשר עשו בחרן אחרי מות אברהם הפרו ברית מילה. וכ"כ (בפרדר"א פ' כט) כל העבדים שנמולו עם אברהם לא נתקיימו כו'

וספרו ברית מילה. ובני קטורה חייבין במילה ע"כ יש בהם ני"ק יותר. וז"ש שם בטומאה מסר להם. שאף כשיהיו בטומאה יהיה בהם ג"כ איזו חיות. וזה המכוון במ"ש (במ"ר פ' סא) וישלחם מעל יצחק בנו א"ל כל מה שאתם יכולים להזריח תזריחו שלא תכוו בגחלתו של יצחק. ולפשוטו דקאי על רוח מזרח אינו מדוקדק לשון תזריחו. אך המכוון להזריח להופיע אור תזריחו תאירו אור. והוא כדי שיושאר מהם השארה להיות גרים גרורים. ואמר שלא תכוו בגחלתו של יצחק היינו אש דקדושה שהוא תורה שבעל פה כמו ש' (תענית ד.) האי צ"מ דרתח אורייתא דקא מרתחא לי' שנ' הלא כה דברי כאש. ודברי היינו תורה שבעל פה דברי אשר שמתי בפיך. וכ"כ בהקדמת תקו"ז וכד אתנטילת מגבורה אתקריאת תורה שבעל פה כו' וזה הענין שקרא להם להנהו דמחכו עלי' ולא הבינו כונתו בני קטורה. דכמו בבני קטורה שהיה בשורשם ד"ת תורה שבעל פה רק הם לא זכו לזה ושלמה הוציא מהם התורה שבעל פה. כן גם בכם יש ד"ת ולא זכיתם להבין. וזה הענין דא"ל ר"ט לבני אחתי' כשפתח ואמר ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני. והיה כונתו על קטורה שבאמת היתה משורש מצרים וראש המכשפים כמו יוחני שהיה מצרי. וכמו יוחני בת רטיבי שהיתה ישראלית ומכשפה. ומש"ה שילח אברהם זרעה אל ארץ קדם כאמור. והם לא הבינו את כונתו ואמרי לי' קטורה כתיב קרי עליהם בני קטורה שלא הבינו עומק כונתו. וזה שדרש במדרש ראשיתך מצער על יצחק אע"ה. ואחריתך ישגה מאד על בני קטורה. שמהם ישראל מוציאין כל עומק תורה שבעל פה. וכמו ש' ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם וכמו שאמרנו. וזש"נ מאד עדמש"נ וירא א' את כל אשה עשה והנה טוב מאד. שנדרש (בב"ר פ' ט) על כל ההיפך מהטוב שיהיה טוב מאד. ועדמ"ש (בזוה"ק ח"ב קפד א) דלית נהורה אלא ההוא דנפקי מגו חשוכא ולית טוב אלא ההוא דנפיק מגו בישא. שמזה נעשה טוב מאד וז"ש אחריתך ישגה מאד. ופסוק וירא וגו' והנה טוב מאד נאמר ביום ו' בזמן תוספות שבת. שבשבת הזמן לזכות להתורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס שיהיה טוב מאוד. וכמו ש' (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי כו' והיינו מלכות פה תורה שבעל פה:

## פרק ז

**ואלה** ימי שני חיי אברהם אשר חי וגו'. תיבות אשר חי מיותר. אך הענין שעסק אברהם אבינו ע"ה היה השתדלות במ"ע. שמדתו היה אהבה כש"נ זרע אברהם אוהבי. ואי' בירושלמי (פ' הרואה הובא תוס' סוטה כב:) עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהבו כו' ששורש המ"ע בא על ידי אהבת השי"ת. ומדת יצחק הפחד והיראה ומזה

בא השמירה במל"ת. וכמו ש' (שם) שאם באת לבעוט דע שאתה ירא כו' והיה עסק אברהם אבינו ע"ה הזריזות במעשה כמו ש' (חולין טז.) קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל. וכן (יומא כח:) אנן מאברהם ניקום ונגמור ופירש"י להיות זריזין כאברהם. והוא כמו שאמרנו דזריזות במ"ע וזהירות במל"ת. כמו ש' (רש"י לריף ע"ז פרק א) ונאמר לאברהם לך לך לאתקנא גרמך כו'. וכמו ש' (בזוה"ק עז ב) והיינו להיות מהלך מדרגא לדרגא ולא עומד. וז"ש במדרש (תנחומא וירא) מהו לך לך נסיון אחרון כנסיון ראשון נסיון הראשון בלך לך מארצך ונסיון האחרון בלך לך כו' ומה נ"מ בלשון לך לך. אך המכוון שאף בנסיון האחרון שכבר נשלם בכל הט' נסיונות. מ"מ נצטוה לך לך שישתדל בהשתדלות כמדות. וזה לך לך לאתקנא דרגא דילך כמו שנצטוה בנסיון הראשון. וזש"נ ימי וגו' אשר חי. שכל שניו היה חי הולך וגדל כמדתו בהשתדלות וזריזות. עדמש"נ כי הולך האדם אל בית עולמו. ואי' (משו"ר פ' נב) כל צדיק וצדיק הוה לי' עולם בעצמו כו' (וע' שבת קנב.) והיינו שכל אדם צריך להיות מהלך להיות נשלם במדרגתו ומדתו. ומזה יש לכל צדיק מדור ועולם בפ"ע. וחשב כל שני חיי אברהם אף ימי הילדות קודם שהכיר את בוראו ועל כולם כ' אשר חי. והיינו שע"ז נתבשר לך טל ילדותך מה הטל הזה כו' סימן ברכה כו' כמו ש' (ב"ר פ' לט) והיינו שעל ידי השתדלותו זכה שיהיה הכל מטלא דעתיקא. כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כו' כמו ש' (שבת פט:) וכמו שאמרנו (לך מא' ז) ונקרא הכל אשר חי:

**ובזוה"ק** פ' זו (קלא ב) ר"א פתח גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך כו' בגין דאורייתא כל חיין כו' חיין אינון בעלמא דין דיזכון ליומין שלמין בהאי עלמא כו' וליומין אריכין בעלמא דאתי בגין דאינון חיין שלימין אינון חיי דחידו חיי בלא עציבו חיין דיאנון חיין כו'. חשב כל מיני החיים והמכוין ממקור החיים מעתיקא. וזה שפתח נפלאות מתורתך. נפלאות מפל"א עליון והוא עתיקא וזש"נ אשר חי. והיינו כמו שנדרש (ב"ב יז.) בכל מכל כל שהטעימן בעוה"ז מעין עוה"ב. שלא שלט בהן יצר הרע. שלא שלט בהן מה"מ. שלא שלט בהן רימה ותולעה. ובתדב"א (א"ה פ' ה) ומפני מה זכה יעקב לחיים שלא בצער ושלא ביצר הרע וכו'. והנה באברהם אבינו ע"ה כ' ואברהם זקן בא בימים שנתברר באינון יומין עלאין ג". ואחר כך כ' וה' ברך את אברהם בכל. ויעקב אע"ה אמר וכי יש לי כל. והיינו שנולד כך שהיה כאדה"ר קודם הקלקול (כשנ"ת כ"פ) וביצחק כ' ואוכל מכל. והיינו שבהסעודה שהאכילו יעאע"ה הטעימו מכל וכמו שנדרש (ב"ר פ' סז) מכל טוב שהוא מתוקן לעתיד לבא. ומסיק בזוה"ק וע"ד כל מאן דאשתדל באורייתא לא יכיל לשלטאה לעוי ההוא חויא בישא דאחשיך עלמא. אר"י א"ה משה אמאי מית כו' א"ל

ודאי מית אבל לא שלטא בי' קאמרינן כו' אלא אתדבק בשכינתא ואזיל לחיי עלמא כו' והיינו שלא שלט בהן מה"מ. ואחר כך א' בזוה"ק ת"ח באורייתא כמה רזין עלאין סתימין אית בה וכו וע"ד כד אסתכל דוד וידע כמה פליאן נפקין מאורייתא פתח ואמר גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. ואמר פתיחה זו לשליחות אליעזר להביא את רבקה מפני שאז היה ההכנה ללידת נפש יעקב ועיקר הפליאן נפלאות מתורתך. הוא שעל ידי זה זוכין הוא יפתח לבינו בתורתו. ואמר שבפר' זו יש סודות. והוא כמו ש' (בב"ר פ' ס) יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים. ובודאי אין אות מיותר בתורה ח"ו. רק בפרשה זו יש סודות וכמה גניזין טמירין בה. שעל ידי הד"ת זוכין לפתוח הלב בד"ת. ואמר בזוה"ק למעלה ודאי זכותי' דאברהם אערע קמיה דההוא עבדא כו' ע"ש. והוא שעל ידי זכותו של אברהם אבינו ע"ה זכה להשיג זיווגו של יצחק שיולד נפש יעקב שהיה כלול מב' המדות של אברהם ויצחק אהבה ויראה. וזכר זכותו של אברהם שזה היה העיקר. וכמו ש' שניסה אליעזר את רבקה במדת החסד. וכמש"נ אותה הוכחת וגו' ופירש"י ראוי' היא שתהא גומלת חסדים וכדי היא לכנס לביתו של אברהם כו' והיינו שיצא נפש יע,א שעיקר מדתו משל א"א מדת החסד וכמו ש' הוא יפתח לבינו בתורתו והיינו מדת יעקב אמת ליעקב אמת זו תורה כמו ש' (ברכות ה':) וישים בלבנו אהבתו ויראתו. והוא ג"כ מדת יעקב שכלול ממדות אהבה ויראה כאמור. ומקדימין האהבה שזה עיקר מדתו עדמ"ש (נדה לא.) תלה הזכרים בנקבות כו' וכן מדת יעקב העיקר היה חסד מרבקה ומזה בא האהבה. והיה כלול גם ממדת יצחק הפחד והיראה. וכן אומרים בברכת ק"ש והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותך והוא עדמ"ש (ירושלמי פ"א דברכות ה"ה) ליבא ועינא תרי סרסורין דחטאה דכ' תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצרנה אמר הקב"ה אי יהבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי. ויחד לבבנו היינו שיהיו ב' הלבבות יצר טוב ויצר הרע לב אחד לאבינו שבשמים. לאהבה וליראה את שמך. מדת יע"א שכולל אהבה ויראה והאהבה קודמת כאמור. ולא נבוש כו' עדמ"ש בזוה"ק (פ' זו קלא סע"א) מאי וחרפת עמו יסיר דא יצר הרע דאחשיך אנפי בריין כו' שזהו החרפה היותר גדולה בעולם. ולהסיר היצר הרע מכל וכל אי אפשר רק כשזוכין לתקן כל הפגם מהנחש וכמו ש' בזוה"ק (שם קכד א) וההוא חויא נשיך לעמלא ואחשיך אנפי בריין ע"ש. ואחר כך אומרים כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחנו. הגדול מדת אברהם אבינו ע"ה שנעשה מרכבה למדת גדולה. והנורא מדתו יעאע"ה וכמו ש' בזוה"ק (ח"ב עט א) וכמו שאומרי בברכת אבות הגדול הגבור והנורא נגד קדושת ג' האבות. נגילה ונשמחה בישועתך עדמ"ש (בוי"ר) ישעי ביוהכ"פ. שזהו הישועה שיתוקן הכל. ורחמיך ה"א כו' נגד יע"א שנעשה מרכבה

לשם הוי"ה מדת רחמים. וחסדיך הרבים כנגד מדת אברהם אבינו חסד לאברהם. אל יעזבונו נצח סלה ועד שיהיה הישועה לעולמי עד. ולא כמו שהיה במ"ת שבשעה ששמעו דיבור לא יהיה נעקב יצר הרע מלבם ומ"מ אחר כך חזר יצר הרע למקומו כמו ש' (שהש"ר פ' ישקני). רק שיהיה הישועה לעולמי עד נצח סלה ועד. ועדמש"נ ישראל נושע בה' תשועת עולמים לא תבושו וגו' והוא עדמ"ש וחרפת עמו יסיר דא יצר הרע כו' וזה יזכו על ידי שיהיה הישועה תשועת עולמים. ולכן בסעודה ג' שכנגד קדושת יע"א הוא עת רצון. ועדמ"ש (אד"ר קלו ב) נהירין אנפוהי דעתיק יומין באנפוי דז"א כו' וכדין אתקרי עת רצון והיינו בצלותא דמנחה כמו ש' למעלה (שם קכט א) ואז אומרים למיחזי זיו דז"א כו' והא אזמין עתיק ימין כו' לבטלא בכל קליפין. והיינו שבסעודה זו הזמן לזכות לבטל כל פגם הנחש ולתקנו. וזוכין לקדושת יעקב ויחד לבבנו לאהבה וליראה כמו שאמרנו. והיינו קדושת יעקב שכולל גם קדושת א"א. ואז זוכין לעת רצון רעוא דרעוין ולית זעפין. ועל ידי שמירת שבת כהלכתה נגאל מכל וכל:

## פרק ח

**מפטירין** והמלך דוד זקן בא בימים. ושייכות הפטרה זו לפרשה זו לא רק למש"נ ואברהם זקן וגו' רק לכל הפרשה שמדבר מענין זה. מתחלה מדבר מחיי שרה שנשלמה ונתבררה בכל עשר מדות כמו ש' מאה שנה וכמו ש' בזוה"ק. ומאה כנגד כ"ע שכולל עשר פעמים עשר. ואחר כך כתיב ואברהם זקן בא בימים ביומין עלאין והיינו בג' ראשונות. ואחר כך כ' הפ' ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו וגו' והיינו שאף העבד זכה מפני שהיה עבד האבות אברהם ויצחק. ואחר כך כ' ואלה שני חיי ישמעאל וגו' שזכה ג"כ בשביל אברהם שנאמר בו גויעה ואסיפה. מפני שעשה תשובה בחיי אברהם כמו ש' (ב"ב טז:) ולכן בא ההפטרה והמלך דוד זקן בא בימים. ומסיים ההפטורה יחי אדני המלך דוד לעולם. ואם היה המכוון על חיי עוה"ז היה זה היפך המעשה שהרי המליכו את שלמה שיהיה יושב על כסאו תחתיו. ואם המכוון לעוה"ב למה נצרכו לברכו בזה הא כל ישראל י"ל חלק לעולם הבא. רק הברכה כמו ש' (ר"ה כה.) דוד מלך ישראל חי וקים. שנתברר בכל המדות ולא מת כלל רק כשישן לפי שעה. ואי' במ"ר זקן זה קנה ב' עולמות. ג' נכתרים בזקנה ובימים ושלשת היו ראש לנסיון. אברהם ראש לאבות. יהושע ראש למלכות משבט אפרים שנ' מני אפרים שרשם בעמלק. דוד ראש למלכות משבט יהודה ע"ש. ויש להבין למה הוצרך להביא ראי' על יהושע שהוא ראש למלכות משבט אפרים והלא כ' כל איש אשר ימרה את פיך וגו' שיהיה כדין מורד במלכות ויהושע כבש כל ארץ ישראל. ולמה להו להביא ראי' ממה שנלחם בעמלק שזה היה בחיי משה רבינו. ואחר כך לא נלחם

יהושע בעמלק. וטפי הו"ל להביא שכבש כל ארץ ישראל. ונראה שעיקר הראי' הביאו שהוא ראש גינוסיא. שענין ראש מורה שנתברר שקשור בראשית המחשבה. ובאברהם כ' בא בימים שאחר נסיון העשירי נתברר במ' כ"ע וכמו ש' בזוה"ק בא בימים ביומין עלאין ובב"ר בא בימים בפילון מפולש לחיי עולם הבא. ובדוד נמי כ' יחי אדוני המלך דוד לעולם שמורה דוד מלך ישראל חי וקיים וכמו שאמרנו והוא ג"כ ראש שקשור בראשית. ובא בימים שמורה שנתברר ביומין עלאין כ' ביהושע ג"כ. אך שהיה ראש וקשור בראשית המחשבה הביאו ראי' ממה שנבחר ממשה רבינו להלחם בעמלק ועמלק בקליפה ראשית גוים. ואין עמלק נופל אלא ביד בני' של רחל כמו ש' (ב"ר פ' עג) ומזה ראיה שיהושע בקדושה נגד קליפת עמלק. והיינו מפני שיהושע קשור בשורש בראשית המחשבה בקדושה. וז"ש שהוא ג"כ ראש למלכות משבט אפרים. ימ"מ אין מפטירין בפרשת ויהושע זקן וגו' והיינו (בפ' כג) ויהי מימים רבים וגו' ויהושע זקן בא בימים שכל הפרשה מדבר מיראת ה'. ומפטירין בפ' והמלך דוד זקן וגו' ששניהם שוים. אברהם ראש לאבות וממנו נשתלשל אומה ישראלית. וכן דוד ראש למלכות משבט יהודה ומזרעו יהיה משיח ב"ד שיתקן הכל. משא"כ יהושע שהיה ראש למלכות משבט אפרים שהוא התחיל מחיית עמלק. ומשיח בן יוסף שיגמור מחיית עמלק מכל וכל אינו מזרעו. ולכן מפטירין בפ' דוד המלך:

## פרק ט

**ושייכות** ענין אדניהו לפרשה זו. הוא עפמ"ש בזוה"ק (תוספ' פ' זו) מאן דאיהו זעיר איהו רב כו' מאה דאיהו חושבן רב כתיב בי' שנה כו'. ויש להבין למה נרמז ענין זה בפ' זו דוקא. אך באמת שלא להתגאות מענין טובת ושלימות ענייני עוה"ז אין צריך ראי'. ובפרט בהאבות דמצינו באברהם שלא בחר בגדולה בעוה"ז כמו ש' (ב"ר פ' מב) שהשבי למה שא"ל מלך אתה עלינו. א"ל אל יחסר העולם מלכו כו' רק העיקר צריך ללמד שאל יתגאה ח"ו במה שזוכה במדרגות קדושה וטהרה יתירה. וכאן דכ' בשרה מאה ועשרים ושבע שמורה שנתבררה בכל העשר מדות וכמו ש' בזוה"ק דשבע נגד ז' מדות. ועשרים כנגד חכמה ובינה שכל א' כלול מעשר. ומאה כנגד כ"ע סתימא דכל סתימין. ומספר מאה מספר שלם שכולל עשר פעמים עשר. וכן באברהם כתיב ואברהם זקן בא בימים ביומין עלאין והיינו בג' ראשונות. ואף דלמעלה כ' ואברהם ושרה זקנים באים בימים. שם הפירוש שנתבררו בכל הז' מדות שהם ז' ימי בראשית ובאו להתברר במדות ג' ראשונות. והיינו כיון שהיה צריך להוולד נפש יצחק שנימול לח' והיינו שנולד בקדושת ישראל. הוצרך שיהיו האבות מסולקים כבר מעניני עוה"ז. שלכך נולד יצחק לאברהם למאה

שנה משבטל יצרו מבשטלה תאותו כמו ש' (ב"ר פ' מו) ולכן כ' באים בימים. שכבר באו להתברר ביומין עלאין. ובינה ג"כ עלמא דאתי וכמו ש' בזוה"ק. וחכמה ובינה נקראו ג"כ ימים וכמו ש' (ב"ר פ' ח) ב' אלפים קדמה תורה לבריאת העולם שנאמר ואהי' אצלו וגו' יום יום. ויומו של הקב"ה אלף שנים וכו' והיינו דהעולם נברא בז ימי בראשית והם זק אלפים הרומזים לז' המדות. והתורה שהיא מדת חכמה קדמה ב' ימים ב' אלפי שנה. שמא"כ אחר נסיון העשירי דכ' ואברהם זקן בא בימים המכוון שכבר בא ונתברר באינון יומין עלאין. וזכה לשם זקן ע"ש עתיק יומין כמו ש' (ב"ר סו"פ נח) בוא ולבוש לבושי כו' וכ' וה' ברך את אברהם בכל ואי בב"ר בכל שלא חזר וניסה אותו. והוא דאברהם אבינו ע"ה לא ידע מנין הנסיונות גם לא ידע מה נחשב לנסיון. רק שהשי"ת ברכו בכל. והיינו שכבר נחשב נסיון עשירי ונתברר במדת כ"ע ומבורר כבר בכל המדות ולא ינסה אותו עוד. וכן שרה נתבררה בכל המדות וכמו שנרמז במנין שנותי' וכמו שאמרנו. ומזה יכול האדם להשיג גאוה. ואם היה משיג בלב איזה גאות היה מאבד הכל. וזה היה חסרון אדניהו דכ' בי' ואל עצבו אביו מימיו וגו'. וחלילה לדוד שלא יוכיחו מדוע ככה עשית. אלא ודאי שלא עשה אדינהו דבר שירע בעיני דוד מימיו שיוכיחו ע"ז. רק החסרון שלו היה רק מה שנאמר שהיה מתנשא לאמר אני אמלוך. שהתגאה בלבו שראוי למלוכה. ועל יד הגאוה אבד הכל:

**והנה** בשם אדניהו נמצא ג' אותיות יה"ו משום הוי"ה ונחסרה ה' אחרונה שכנגד מלכות. וכן נמצא בשמו ג' אותיות אד"נ משם אדנ"י ונחסרה אות י' שהיא חכמה תתאה מלכות פה תורה שבעל פה. וד' אותיות משם אדנ"י מרמזין לד' הקדושות שמרמזין ד' אותיות שם הוי"ה ואות י' משם אד' מרמז למדת מלכות שבמלכות. ועיקר מי שנעשה מרכבה למ' מלכות הוא על ידי שמכיר דלית לי' מגרמי' כלום. כמו סיהרא דמקבלא משמשא ולית לה מגרמה כלום. וכן סדר אותיות שם הוי"ה יה"ו מרמזים לט' מדות. יוד חכמה ה' בינה ו' ת"ת כליל שית ספיראן (כמו ש' זח"ג רנח א) וקוצא דיוד דלעילא רמזיא לאין כ"ע (כמש"ש סה ב) ואחר כך ה' ד' הות דלית לה מגרמה כלום רק שמקבלת בסדר הט' מדות שמופיע לה מהשורש ונעשה ה'. וכשזוכה לקבל בסדר הה נעשה מרכבה למ' מלכות. שנעשה מרכבה לשכינה השוכן בתוך בני ישראל. וכן מצינו בדוד המע"ה אחר שהובטח מהנביא על מלכותו עד עולם. אמר מי אנכי וגו' ומי ביתי כי הביאותני עד הלום וגו' ועתה ה' אלהי הדבר אשר דברת על עבדך ועל ביתו הקם עד עולם גו' והיינו שלא עלה על דעתו לבקש על המלוכה שלא תזוז מביתו לעולם. רק מאחר שהובטח מהנביא בשם ה' על זה. אז מצא לבו להתפלל ועשה כאשר דברת. ורק על ידי השפלות

יכול לזכות להיות משכן לשכינה. משא"כ מי שמתגאה כתיב גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל. אמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם כמו ש' (סוטה ה.) וזה הבדל בין ישראל לעמים. וכמו ש' (חולין פט.) נתתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנכי עפר ואפר. למשה ואהרן אמרו ונחנו מה. לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש כו' והגדולה המכוון בד"ת ומדרגות הקדושה. דגדולת עוה"ז לא נחשב להם כלום וכמו שאמרנו. רק כל מה שהשיגו יותר במדרגות עליונות נעשו שפל יותר בעיניהם ומיעטו א"ע. משא"כ בנמרוג ונ"נ וכדומה שנתגאו במה שהשפיע להם השי"ת וכמו ש' בגמ'. ועיקר המלוכה זוכין על ידי שמשיגים היראה בהפלגה. וכמו ש' (ברכות לד:) המלך כיון שכרע אינו זוקף והיינו מרוב היראה והפחד. ועל ידי זה נעשה מרכבה למדת מלכות איהי יראה ושריא בה יראה כמו ש' (זח"א ה ב) ואז מכיר השפלות שאין לו כלום מהשתדלותו רק מה שחננו השי"ת. וכאברהם משה ואהרן ודו. דכן מורה מ' מלכות דלית לה מגרמה כלום. ואז זוכה להתברר בכל המדות כמו ש' במא' פתח אלהיו כ",ע איהו כתר מלכות. ועל ידי שמכתיר להשי"ת זוכה להתברר במדת כ"ע. וחסרון אדניהו הי' שהיה מתנשא לאמר אני אמלוך. שהיה סבור לזכות למלוכה מחמת זכות מעשיו ולא הכיר דלית לי' מגרמי' כלום. ולכן הסדר בשמו ג' אותיות אד"נ משם זה הרומז למלכות קודם ג' אותיות יה"ו משם הוי"ה. והיינו שלא הכיר שמקבל הכל מהקב"ה. ולכן אבד הכל ולא נעשה מרכבה למ' מלכות. וכן נחסר לו אות י' משם אד' ואות ה' משם הוי"ה הרומזים למדת מלכות. וע"כ מלך שזוכה להיות מרכבה למ' מלכות ויכול להתגאות אחר שזוכה להתברר מכל המדות ואז יאבד הכל. לכן הוזהר בתורה בפרט וביחוד לבלתי רום לבבו מאחריו. שהוא צריך שיכיר דלית לי' מגרמי' כלום ואז יהיה מרכבה למדת מלכות ובאם לאו יאבד הכל ח"ו. וע"כ בפרשה זו המדבר משלימות אברהם אבינו ע"ה ושרה בכל העשר מדות כאמור. נרמז כאן מאן דאיהו זעיר איהו רק מאן דאיהו רב איהו זעיר וכו'. ונרמז ענין זה בשרה בוזה"ק שזה הסבה הגדולה לאדם להכיר שפלותו מה שהוא ילוד אשה. כמו שמצינו (שבת פח:) שאמרו המלאכים על משה רבינו כשעלה למרום מה לילוד אשה בינינו. שזה הגנאי הגדול בעולם העליון. ומזה יכול אדם להשיג שפלות. ובגמ' (מגילה יד:) לא נאה יהירותא לנשי תרתי נשי יהירן הוויין וסניין שמייהו כו' והיינו שמטעם שהם יהירן סניין שמייהו שהם אשה. וע"כ נתקנה הפטרה זו מענין אדניהו. שזה היה החסרון שלו שהי' באמת גדול במעלה. רק שנתגאה על יד כן לאמר אני אמלוך ובזה אבד המלוכה. שאדרבה היה לו להשיג השפלות האמיתית על ידי גדולת מעלותיו. כמו ש' כי אתם המעט. ומאן דאיהו זעיר איהו רב:

## פרק י

**מנוחה** וקדושה לעמך נתת. אומרים בתפלת המנחה שנחשבה כנגד ק' יעקב אע"ה. כמו ש' (בתיקונים תי' יח) שחשב התפלות כנגד האבות. והוא דמנוחה נקרא היחוד קוב"ה וכנס"י. ואז הוא הנייחא של השי"ת ג"כ. וכמש"נ על מקום המקדש זאת מנוחתי עדי עד וגו' ושם מקום יחוד השי"ת עם ישראל. והמנוחה הנחיל לישראל בשבת. ומזכירין זה בתפלה זו אתה אחד שהיא ע"ש היחוד כמו ש' (במט"מ). וקדושה. אף שתיכף בכניסת שבת זוכין לקדושה ואומרים אתה קדשת וכו' ע"ש הקדושה. מ"מ עיקר הקדושה בתפלה זו שכנגד יע"א שמדתו קדושה כש"נ והקדישו את קדוש יעקב. וכנגד יע"א נתקן ברכת אתה קדוש כמו ש' (ברע"מ זח"ג ד א) ולכן תקנו בתפלה זו יום מנוחה וקדושה לעמך נתת. שניתן לישראל במתנה המנוחה וקדושה ונקבע הקדושה לעולמי עד. יעקב ובניו ינוחו בו יעקב מרכבה לשם הוי"ה ובניו כנס"י והוא יחוד קוב"ה ושכניתי'. מנוחת אמת ואמונה עפמ"ש ברע"מ (שם רל א) איהו אמת ואיהי אמונה (ונת' בראשית מא' י) מנוחת שלום השקט ובטח שלום הוא מקטרוג היצר הרע כמש"נ אין שלום בעצמי מפני חטאתי ועז"נ ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד. והוא ג"כ מרוגז מלחמת היצר הרע שהיא המלחמה התדירה וזהו השקט ובטח. ונזכר ג' לשונות נגד ג' דברים דתליא בעתיקא. ובמדרש הנעלם פ' זו' (קכה א) ועדין באיזה מקום כו' בערבות דהא תנן שם גנזי חיים טובים ברכה ושלום ונשמתן של צדיקים כו'. והוא מ"ש בגמ' (חגיגה יב:) ערבות שבו כו' ושם נחשבו הרבה דברים ע"ש. וכאן חשב רק ג' דברים דתליא בעתיקא שהוא גנזי חיים גנזי ברכה גנזי שלום שהם כנגד חיי בני ומזוני דלאו בזכותא תליא אלא במזלא תליא מלתא כמו ש' (מו"ק כח.) והיינו בעתיקא. וכמו ש' בזוה"ק (ח"ג עט ב) כ' בחנה ותתפלל על ה' על דייקא בגין דבנין במזלא קדישא תליין כו'. השלך על ה' יהבך על דייקא דהא מזוני במזלא תליין כו' והיינו מעתיקא שהוא על ה' דקוצא דיוד לדעילא רמזיא לאין כ"ע (כמש"ש סה ב). גנזי חיים חיי. גנזי ברכה היינו עושר שהוא סתם ברכה וכמו ש' (ב"ר ר"פ יא) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת שנאמר ויברך אלהי' את יום השביעי. גנזי שלום היינו בני וכמש"נ וראה בנים לבניך שלום על ישראל. ומה שחשב במה"נ נשמתן של צדיקים. הוא מפני שאמר להלן (ע"ב) ת"ר כל נשמתן של צדיקים למעלה בעדן כו'. וחיי בני ומזוני באמת הם כפשוטו ג"כ אבל העיקר מרמזין על מיני ד"ת. חיים כמש"נ ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וגו' ובחרת בחיים גו' ואי' (ברכות לב:) ואין עץ חיים אלא תורה וכמו ש' כי הם חיינו. גנזי ברכה שהוא עושר בעשירי תורה כמו ש' (נדרים מא.) אין עני אלא בדיעה מכלל שסתם עשיר הוא בד"ת. וכן נדרש (תמורה טז.) עשיר ורש

על חכם וטיפש. גנזי שלום שלום הכנה לד"ת כמש"נ ויחן ישראל וגו' כאיש א' בלב א' כמו ש' במכילתא וזה היה הכנה למ"ת וכשזוכין לד"ת מטלא דעתיקא זוכין לשלום מקטרוג היצר הרע:

**וג'** דברים אלו כנגד האבות הק'. גנזי חיים כנגד אברהם אבינו ע"ה דכ' בי' ביחוד ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי והוא נגד מדת חכמה כמו ש' (זח"ב יד ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה וכ' החכמה תחי בעלי' ואברהם אבינו ע"ה בו התחיל הב' אלפים תורה שהוא עיקר החיים. גנזי ברכה כנגד יצחק אע"ה דכ' בי' ויברכהו ובב"ר שאמרו זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך. גנזי שלום נגד יע"א ע"ה כמו ש' (בזוה"ק ח"ג יב ב) עושה שלום במרומיו דא יעקב כו' דאמת ושלום קשיר דא בדא. ובשבת יש כל הג' דברים חיים שהוא תורה דכו"ע בשבת נתנה תורה וכן תורה שבעל פה ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי כו' כמו ש' (זח"א מז ב) והיינו מלכות פה תורה שבעל פה. גנזי ברכה ומזוני כמו ש' בגמ' (שבת קיט.) עשירים כו' ושבשאר ארצות במה הן זוכין בשביל שמכבדין את השבת. גנזי שלום בשבת פריסת סוכם שלום. ומדכתיב לריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ונתתי להם וגו' ושם טוב מבנים ובמנות. והיינו מפני שהם אינם ראוים לבנים ובנות ולא עביד קוב"ה ניסא לשנות הטבע. מכלל שהראוים לבנים זוכין בזכות שבת לבנים. והנה בגמ' (שבת י:) אי' מתנה טובה יש בביתגנזי ושבת שמה כו' ואי' בגמ' (ברכות לג:) אין לולהקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים כו' ולכאורה המאמרים סותרים זא"ז. אבל באמת יש להקב"ה רבה גנזים וכמו שנחשבו במה"נ ובמג' חגיגה. אבל אוצר הוא כלי המחזיק בית גנזיו וע"ז אמר שאוצר המחזיק בית גנזיו של הקב"ה הוא יראת שמים. ושבת ג"כ בבית גנזיו והוא ג"כ באוצר של יראת שמים. ובשבת נקראו ישראל יראי שמי כמו ש' (תענית ח:) ואימת שבת על ע"ה כמו ש' בירושלמי (דמאי פ"ד) זוכין לכל הג' גנזים דתליין בעתיקא וכאמור. והיינו בג' סעודות שבת שכנגד קדושת האבות:

## פרק יא

**במ"ר** פ' זו. ר"ע היה יושב ודורש והצבור מתנמנם בקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על קכ"ז מדינה אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחיתה ק' וכ' וז' וכו'. ויש להבין למה בא לעורר הצבור בהגדה זו דוקא. אך הענין שר"ע דרש בענינים גבוהים בד"ת והצבור מתנמנם שהיו סוברין שאין להם שייכות לד"ת גבוהים כאלה עדמש"נ ראמות לאויל חכמות וגו'. וביקש לעוררן שידעו שכל א' מישראל שייך אף לד"ת הגבוהין כמו ש' בתדב"א (א"ר ר"פ כה) כל או"א מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה

אברהם יצחק ויעקב. והיינו שכל א' מישראל כיון שהוא מזרע האבות יש בכחו להגיע באיזו פרט למעשה אבותיו ועדמ"ש (ב"ר פ' נו) ואין דור שאין בו כאברהם כו'. וזה שאמר מה ראתה אסתר שתמלוך כו' והל"ל מה זכתה אסתר שתמלוך כו' וכי בדידה תליא. ונראה המכוון עפמ"ש (מגילה טו.) ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבע"ל כו מלמד שלבשתה רוה"ק כ' הכא ותלבש וכ' התם ורוח לבשה. ולכאורה שם מפורש ורוח לבשה משא"כ כאן דכ' ותלבש אסתר מלכות ואיך למד זה מזה. אך העיקר שמדייק מדלא כ' בגדי מלכות ולכן מפרש שלבשתה רוה"ק. והיינו מה שהיה לה תקיפות כזה לכנוס למלך שלא כדת ולסמוך על הנס ולא עלה על דעתה שפלות מצבה שנמסרה לאחשורוש. ואף שלא היתה מחויבת למסור עצמה דאסתר קרקע עולם היתה כמו ש' (סנהדרין עד:) מ"מ לאו משנת חסידים היא דהא אשכחן (כתובות ג:) דאיכא צניעות דמסרי נפשייהו לקטלא (וע' תוס' גיטין נז:) וכמו שמארה מקודם וכאשר אבדתי אבדתי. אך אחר התפלה ותעניות לבשתה רוה"ק. ולבשתה תקיפות שהמלכות שלה ולא תפחד כלל מאחשורוש שבודאי יטה לבו לרצונה. וזה מדת מלכות רוה"ק וכמו ש' האריז"ל דוד שהיה רבן של בעלי רוה"ק והיה מרכבה למדת מלכות. ובמ"ר פ' זו שהיה ראש למכלות משבט יהודה. וכן אי' מהאריזל"ל שר"ע שורש תורה שבעל פה. וז"ש במדרש (פ' חוקת) דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחבריו וכל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחבריו. והוא דמשה רבינו שורש תורה שבכתב שהיא חכמה וכמו ש' בזוה"ק (ח"ב קכא א). ותורה שבעל פה ממדת מלכות וכמו ש' הרמב"ן ז"ל על מ"ש (ב"ב יב.) וחכם עדיף מנביא כו שהוא בהשגת רוה"ק. ואף שזה ממדת מלכות פה תורה שבעל פה. כ"ע איהו כתר מלכות כו' וזהו כל יקר וגו' ע"ד מ"ש (מגילה טז:) ויקר אלו תפילין כו' תפילין שבראש שזה מורה על כ"ע. וע"כ כולהו סתימתאי אליבא דר"ע (סנהדרין פו.) מפני שהוא שורש תורה שבעל פה והוא רוה"ק מדת מלכות. וז"ש ותלבש אסתר מלכות. וע"ז אמר מה ראתה אסתר ללבוש תקיפות זה ולסמוך על הנס. אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחיטה קכ"ז שנה ונכללו כל ימי חייה לטובה בת ק' כבת כ'. וכמו ש' במ"ר כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים והיינו אף ימי הילדות שאין בהם דעת ובפרט שרה שנולדה מזרע תרח. ובא"א ע"ה יש דעה שבן מ"ח הכיר את בוראו רק שהשי"ת בשרו של יצטער עליהם כמו ש' (בב"ר פ' לט). ובודאי גם שרה לא היתה בתחלה כמו שהיתה אחר כך ומ"מ חישב השי"ת כל שנותיה לטובה. מזה לבשה אסתר מלכות שלבשתה רוה"ק. כיון שהזמין לה השי"ת דבר זה לא לחכנם הוא ובודאי יבא הצלת כלל ישראל על ידה. ומזה לבשה מלכות שמהלוכה שלה ולא תפחד כלל. וזה שבא ר"ע לעורר את הצבור שלא יאמר האדם מה

אני ומה חיי ואיזו שייכות יש לי לד"ת הגבוהים והוא יודע נגעי לבבו. וע"ז בא ר"ע לעורר כמו שאסתר למדה משרה. והוא דכמו שכל אחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב. כן הנשים הכשרות חייבות לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אמהות. והיינו שהם נטעו בלב זרעם שיוכל כל אחד ואחד מישראל להסתייע מעבודת האבות והאמהות כשיבא לטהר. וממילא יוכל כל אחד מישראל למצוא מקום אף בדברי תורה הגבוהין ויוכל לצפות מתי יגיעו מעשי עכ"פ באיזו פרט למעשה אבותי:

## ראש חודש כסלו

### פרק א

**ראש חודש** לעמך נתת כו זכרון לכלם יהיה. הענין דר"ה יום בריאת אדם הראשון ושנה הוא היקף החמה כשחוזר ובא לאותו מקום מתחדש השנה. וכיון שנברא אדם הראשון באחד בתשרי בכל שנה באותו יום זכרון ליו ראשון. וחידוש הלבנה בכל חודש מולד הלבנה מחדש. ועל כן בכל ראש חודש זכרון לבריאת אדם הראשון. וז"ש (עירובין מ:) זכרון א' עולה לו לכאן ולכאן. ובר"ה שהוא בריאת אדם הראשון כפי שעלה במחשבה כמו ש' תוס' (ר"ה כז.) וכמו ש' היום הרת עולם ובתחלה עלה במחשבה לבראות במדת הדין ולכן בר"ה יום הדין. שבתחלה עשה האלהי' את האדם ישר ואם לא קלקל לא היה יצר הרע והיה מתקיים במדת הדין. רק אחר שקלקל ושלט יצר הרע באדם ניתן ע"ז עשר ימים לתקן ולהתברר בכל עשר מדות. ור"ה כנגד כ"ע וב' ימי ר"ה נגד כ"ע וחכמה שהם תרי רישין. ויוהכ"פ כנגד בינה. ובאמצע ז' מימים נגד ז' מדות ז' ימי בראשית. ומתקן עד יוהכ"פ שכנגד בינה על ידי תשובה דכ' ולבבו יבין ושב ואז הזמן לתקן הכל. ואיתא בתקוני זוהר (תיק יט) שבת הגדול בינה שבת הקטן מלכות והוא כמו ש' שבת עלאה שבת תתאה. ומטעם זה מרבין בתפלות ערב ראש חודש וקורין אות יו"כ קטן. דר"ח יו"כ קטן ור"ח מצד ישראל דישראל מקדשי לי' והוא זמן כפרה. אך בר"ח אי אפשר להרבות בתחינות ור"ח אסור בתענית וקבעוהו בער"ח. אבל ר"ח עצמו זמן כפרה מצד ישראל וז"ש ר"ח לעמך נתת זמן כפרה לכל תולדותם. תולדותם היינו הפגם שיש מתולדה שהוא פגם אדם הראשון ור"ח זמן כפרה לזה. וז"ש בזוה"ק (ח"א קלח ב) ובג"כ בכל ירחא ויחרא חד שעיר בגין לאמשכא לי' לאתרי' כו' וכן ביומא דכפורי לאקרבא ההוא שעיר כו' דכ' ונשא השעיר וגו' ע"ש. דשעיר ר"ח ושעיר יוהכ"פ מענין א' לתקן פגם הנחש וכ"ה בזוה"ק למעלה (שם סד א). בהיותם מקריבים לפניך זבחי רצון היינו עולה. ועפמ"ש בגמ' (חגיגה ז.) כ' הוקר רגלך וכ' אבא ביתך בעולות ל"ק כאן בחטאות

ואשמות כאן בעולות ושלמים. והיינו דעולה רצונו של השי"ת שיביאו ונקראו זבחי רצון. ושעירי חטאות לכפר בעדם זכרון כו' ותשועת נפשם מיד שונא. הוא היצר הרע כמו ש' (סוכה נב.) שלמה קראו שונא וכ"כ אבודרהם. אך למה נקרא כאן היצר הרע בשם שונא ולא בשאר שמותשמנו חז"ל. הוא עפמ"ש בזוה"ק (ח"ב קסג א) שמשל היצר הרע לזונה שצוה לה המלך לפתות לבנו לנסות אותו ע"ש. וממילא היה צריך היצר הרע לשמוח כשאין האדם שומע בקולו שאז מתמלא רצון השי"ת. וממה שהיצר הרע מתגבר בכל כחו וחפץ להמיתו מזה ניכר שהוא שונא. ושלמה המע"ה דכ' עליו בלידתו וה' אהבו. וממה שנתגבר עליו היצר הרע עד שבקשו אנשי כנה"ג למנותו בין אלו שא"ל חלק לעוה"ב עד שיצאה ב"ק וא' המעמך ישלמנה (סנהדרין קד:) בודאי השתדל היצר הרע בכל כחו להחטיאו וזה רק משנאה ומש"ה קראו שונא. ובזמן שלמה המע"ה היה סיהרא באשלמותא כמו ש' בזוה"ק. והוא כמו ש' (מ"ר בא פ' טו) שט"ו דור מאברהם ועד שלמה שנתמלא דיסקוס של לבנה שנאמר וישב שלמה על כסא ה' למלך ע"ש. והיה ההתחלה מאברהם עפמ"ש בזוה"ק (ח"א ריט א) תרין בנין אית לקב"ה חד דכר וחד נוקבא. דכר יהבי' ליעקב כו' בת יהבה לאברהם כו' בת היתה לאברהם ובכל שמה. והיינו דיעקב נקרא שמש כמש"נ והנה השמש וגו' ובמ"ר (ר"פ ויצא) בא השמש אתא שימשא כו' מי גילה לו ששמי שמש ע"ש. והיינו שהוא מרכבה לשם הוי"ה כידוע וכ' כי שמש ומגן ה'. ואברהם אי' (ברכות ז:) מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברה כו' ושם אדנ"י נגד מדת מלכות כמו ש' (זח"ג יא ב). ואברהם היה הראש וכשנשלם אחר כך כ' וה' ברך את אברהם בכל שנדרש (בב"ר יז.) שהטעימו בעוה"ז מעין עוה"ב ולא שלט בו יצר הרע וכדומה. ואז בת יהבה לאברהם מדת מלכות. והתחיל מאברהם עד שלמה דור ט"ו דכ' וישב על כסא ה' למלך. דקיימא סיהרא באשלמותא. והיה נצרך שיהיה ג"כ בשלימות שלא ישלוט בו יצר הרע. ואז היה גמר התיקון רק היצר הרע נתגבר עליו ועל כן הוא קראו שונא. שבודאי שלמה מצדו התגבר על יצרו בכל כחו. רק היצר הרע משנאה נתגבר ונתחדש עליו. ועז"א אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' והוא עדמ"ש בסה"ק דלפעמים היצר הרע רואה באדם שכבר שנתקע בחטאים ואין בו קדושה לינק ממנו ואז מפתה אותו לעשות איזה מצוה שיכול אחר כך לינק ממנו הקדושה. וזה ודאי הוא משנאה כי ע"ז לא נשלח מהשי"ת לפתות אותו לעשות טוב לינק ממנו ודי לו הפיתוי לרע. רק זה עושה משנאה. ועז"א שלמה אם רעב שונאך האכילהו לחם הטריחהו במלחמתה של תורה. ואם צמא השקהו מים שהוא ג"כ ד"ת וכמ"ש בפירש"י. כי גחלים אתה חותה על ראשו. ולא כמו שאתה סבור ומפחד שתוסיף

ע״י התורה כח בקליפות. ע״ד משנ״ן ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי וגו׳ שמזה כי האריי ז״ל שהרשע במעשיו הטובים מוסיף כח בקליפה. ואמר שהמע״ה שבתורה העצה האכילהו לחם ולא יזיק לך. כי כשהאדם רוצה בתורה להנצל מיצה״ר אז תועיל התורה לטובה. כי גחלים אתה חותה על ראשו ולא תתן התורה כח בקלי׳ ח״ו. וכמ״ש (חגיגה טו:) מה אגוז זה אע״פ שמלוכלך בטיט אין מה שבתוכו נמאס אף ת״ח אע״פ שסרח אין תורתו נמאסת. והיינו שהלכלוך הוא רק הקליפה שהוא בגדי עשו אבל מה שבתוכו הוא רצון השי״ת. וזש״נ כי גחלים אתה חותה וגו׳ וה׳ ישלם לך כו׳ ישלימנו לך שלסוף תתגבר עליו וישלים אתך. וע״כ בר״ח שהוא זמן כפרה לתקן שורש פגם הנחש אומרים ותשועת נפשם מיד שונא. ובר״ח הזמן להתברר בכל המדות שיש בו ג״כ נהירו דעתיקא וכמ״ש (זח״ג עט ב) וע״כ אומרים בר״ח קדושת כתר. שהזמן לתקן עד השורש שקשורים בראשית המחשבה כ״ע איהו כתר מלכות. ואי׳ במדה״נ (ר״פ וירא צז ב) יעקב אבינו דעביד לי׳ כרסי יקר בלחודוי לקבלא אולפן נשמתא דצדיקיא וקב״ה אזיל עמי׳ בכל ריש ירחא וירחא. וכד חמא נשמתא יקר אספקלריאה שכינתא דמארי׳ מברכת וסגדת קמי קב״ה כו׳ והיינו דשופרי׳ דיעקב הוה שופרי׳ דאדם כמ״ש (זח״א לה ב וש״מ) ואי׳ בזוה״ק (שם קסח א) כל מאן דחמי ליעקב כמאן דאסתכל באספקלריאה דנהרא והיינו שיעקב היה כאדה״ר קודם הקלקול והוא דמות אדם שעל הכסא כמש״נ כצלמנו כדמותנו. וז״ש דיעקב אף שהוא שמש כאמור מ״מ בכל ר״ח אזיל עמי׳ קוב״ה וכו׳ ואמר לקבלא אולפן נשמתא דצדיקיא. דר״ח הוא חבור השמש והירח שהירח מקבל מהשמש. והיינו תושבע״פ שמקבל מתושב״כ. וזה אולפן נשמתא דצדיקיא מלכות פה תושבע״פ קרינן לה. ובר״ח הארת אור דתושבע״פ. וכן גם ענין סעודת ר״ח לא מצינו רק אצל שאול המלך. מפני שהמלך מרכבה למדת מלכות וע״כ הוא מרגיש קדושת החודש. שבתורה לא מצינו רמז לחיוב סעודת ר״ח. וכן במשנה מצינו רק ממ״ש (ר״ה כג:) וסעודות גדולות עושין להם כו׳ והיינו בעת קידוש החודש. וכן במשנה (סנהדרין ע.) אכל בעיבור החודש ובגמ׳ שם. ובירושלמי שם דר׳ יוחנן הוה עליל לכנישתא בצפרא ומלקיט פירורין ואכל ואמר יהא חלקי עם מאן דקדש ירחא הכא רומשית. ובאמת לא מצינו לשון קדושה לר״ח רק בתושבע״פ מצינו ראש ב״ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש (ר״ה כד.) והב״ד בעת קידוש החודש עשו סעודות מפני שאז הרגישו קדושת החודש. וכן המלך שהי׳ מרכבה למדת מלכות הרגיש קדושת החודש ועשה סעודה. ושאול הי׳ המלך הראשון ואם היה מקיים מחיית עמלק היה אז גמר התיקון. ועיקר השעיר בר״ח אי׳ בזוה״ק (ח״א קלח ב) חד שעיר בגין לאמשכא לי׳ לאתריה ויתפרש מן סיהרא כו׳

ע"ש וזה מחיית עמלק שנצטוה שאול. ואף שהעיקר מלכות בית דוד משבט יהודה מ"מ כיון שנצטוה שאול על מחיית עמלק שאינו נופל אלא ביד בניה של רחל כמ"ש (ב"ר פ' עג) דעמלק ראשית דקליפה. וכ"ע איהו כתר מלכות מלך שהוא מרכבה למדה זו יכול לכובשו. משי"ח גי' נח"ש כמ"ש בסה"ק והוא יתקן הכל. ואם הי' שאול מקיים הציווי למחות זכר עמלק היה הוא משיח בן יוסף. וכמ"ש הרמ"ע מפאנו על מה שאמר יהונתן ואנכי אהיה לך למשנה שהיה כונתו שיהי' משיח בן יוסף. וכן היה שאול משיח בן יוסף אם הי' מקיים מחיית עמלק. ושאול נקרא ג"כ משיח ה'. ואז שלא התפשט עדיין מלכות ב"ד והי' שאול מרכבה למי' מלכות שהי' מלך ראשון בישראל עשה סעודת ר"ח. וכן כל א' מישראל כמה שמרגיש בנפשו מקדושת ר"ח שהוא זמן כפרה כו' ותשועת נפשם מיד שונא כפי זה צריך להרבות בסעודת ר"ח. רק נרמז בשאול המלך ובב"ד בעת קידוש החודש. שהם הרגישו קדושת החודש ביחוד כאמור:

## פרק ב

**שמות** חדשים עלו מבבל כמ"ש (בירושלמי פ"א דר"ה וב"ר פ' מח) שבתורה הוזכר רק מספר החודש לניסן בחודש השלישי בחודש השביעי ואח"כ בנחמיה הוזכרו בשמות. והענין שמתחלה כשהיה בהמ"ק קיים כתיב זאת עולת חודש בחדשו. שבכל חודש הרגישו קדושה מיוחדת. וכן כ' והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו' שבכל חודש מתחדש ענין מחודש בד"ת וכן בכל שבת ושבת. וכן בכל שנה מתחדש בר"ה חידוש ענין מחודש בתורה וכן מתחדש בכל השנה בכל חודש ובכל שבת. ומעין זה מצינו (סנהדרין קג:) מנשה היה שונה נ"ה פנים בתורת כהנים כנגד שני מלכותו ופירש"י ס' ויקרא הי' מחדש בו בכל שנה ושנה ודורשו מפלפולו ע"ש. (ונתבאר פ' בראשית מאמר ד) והיה להם הרגש התחדשות הד"ת בכל שבת ובכל חודש. ואח"כ כשנשכח מהם ההרגשה בחידוש התורה. וכן לאחר חורבן בהמ"ק שלא היה עולת חודש בחדשו. אז תקנו אנשי כנה"ג שיסדו תושבע"פ ותקנו שמות החדשים. ומצינו במדרש (ויק"ר פ' כט) על תשרי תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך. והיינו שבו יוהכ"פ ושם החודש מורה על המכוון מהחודש. ושם חודש זה כסלו והוא מלשון אם שמתי זהב כסלי וכן כי ה' יהיה בכסלך שהוא לשון מבטח עוז. נראה שעסק חודש זה שכל א' מישראל יהיה לו מבטח עז בה'. ובסי' יצירה המליך אות ס' בשינה כו' וכסלו בשנה. אות ס' אי' בזוה"ק (ח"א ג א) שא"ל אנת צריך לאתרך יכו' נפילין דאינון סמיכין עלך כו'. ובגמ' (ברכות ד:) אפ"ה חזר דוד וסמכן ברוה"ק שני סומך ה' לכל הנופלים. ושינה אי' (ב"ר פ' יז) תחלת מפלה שינה. דמיך ליה ולא לעי באורייתא כו'. ולעיל (שם פ' ט) אי' הנה טוב

מאד טובה שינה ומק' וכי שינה טוב מאד לא כן תנינן יין ושינה כו' אלא מתוך שאדם ישן קימעא הוא עומד ויגע בתורה הרבה. והיינו שיש שינה שהוא טוב מאד ויש שינה רעה דתנן במתני' ולצדיקים רע להם וכו'. וכמו שחושב במ"ר ג' תרדמות תרדמת שינה תרדמת נבואה כו'. דשינה אי' בגמ' (ברכות נז:) שהוא א' מס' למיתה ובמ"ר שם הלשון נובלות מיתה שינה. ואי' בספרים דאף דמיתה נקנס אדה"ר בקללה מ"מ אחר הקלקול נצרך המיתה לטובת האדם. שהרבה דברים שלא יוכל להשיג כשהוא בגוף ומשיג אחר המיתה. רק קודם הקלקול שהיה גופו מזוכך לא נצרך תיקון המיתה. ועפי"ז פי' מהר"י בירבי ז"ל משי"נ ועתה למה נמות וגו' אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלהים עוד ומתנו. שאף שראו שדיבר ה' עמם וחיו. אך אמרו היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי. ועתה שנוכל לזאת בחיים. למה נמות למה לנו תיקון המיתה. אם יוספים אנחנו לשמוע וגו' היינו בתוספת מדרגה גבוהה ממה שזכינו בחיים. ומתנו אז נצרך המיתה עכ"ד. וכן השינה שהוא א' מס' למיתה ג"כ לתועלת זה שיוכל להשיג בשינה מה שלא יוכל להשיג בהקיץ בשום אופן. כמ"ש על האריז"ל שפעם א' אמר שקיבל והשיג בשינה בשבת בפ' בלק מה שלא יוכל לדרוש פ' שנה. והוא כמ"ש בגמ' חלום א' מס' לנבואה ובמ"ר נובלות נבואה חלום. ושלמה המע"ה זכה לכל חכמת שלמה חכמה תתאה ע"י חלום א' וכ' ויחכם מכל האדם וגו' ואין אופן להשיג חכמה זו בהקיץ. ושינה זו טוב מאד והיא תרדמת נבואה שמשיג. הרבה בתורה וע"ז עומד ויגע בתורה הרבה. ואיתא במ"ר (שם) מתחלת הספר עד כאן לא כ' ס' כיון שנבראת אשה נברא שטן עמה דכ' ויסגר בשר וגו', והיינו דבכ"מ שיש טובה גדולה יש שטן שרוצה להחריבו. והיא נתנה ע"י תרדימה ותחלת מפלה שינה. ואות ס' סומך ה' לכל הנופלים. והאריז"ל חשב י"ב החדשים כנגד י"ב השבטים כסדר הדגלים. ונמצא חודש כסלו נגד בנימין דכ' בי' ידיד ה' ישכון לבטח עליו שהוא יש לו מבטח עז בה'. ובשלמה המע"ה שקראו הנביא ידידיה שהוא ידידו של הקב"ה. וכ' שוא לכם משכימי קום וגו' אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא. והיינו אחר הקללה שנתקלל אדה"ר בעצבון תאכלנה. אז גם ד"ת שנקרא לחם כמש"נ לכו לחמו בלחמי בא ג"כ בעצבון ביגיעה הרבה. וכשאינו זוכה להשיג יש לו עצב. כן יתן לידידו שנא והיינו ששלמה המע"ה שנקרא ידידו של השי"ת זכה לחכמה שאין כמותה בעולם בשינה בחלום א'. וכן בנימין ידיד ה' וגו' ובין כתפיו שכן. ואף שנראה שרק בנימין ושלמה זכו להיות נקרא ידידים. באמת גם כל ישראל נקראו בשה"ש אחותי רעיתי יונתי תמתי וכל לשון של חיבה. רק שלמה ובנימין נקראו בפרט ידידים של השי"ת. וכן איתא (מנחות נג:) ויתכפרו בו ידידים אלו ישראל כו'.

וכל א' מישראל יכול לזכות לזה אם יפנה עצמו להשי"ת. כמ"ש (שהש"ר ה) פתחי לי פתח א' של תשובה כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתחים וכו'. ובחודש זה נס חנוכה שהיה שלא כדרך הטבע כלל. דנס פורים היה כמעט קרוב לטבע בעיני העולם שע"י שמלכה אסתר נהפך לבבו לטובה. אבל בחנוכה שהי' במלחמה ע"י אנשים מתי מספר. ואף אחר שנתוסף עליהם מ"מ מה נחשבו נגד חיל היונים שמלכו בכיפה אז. רק ע"י מבטח עז שהיה להכהנים כי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט על ידי זה נצחו מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. והי' בחודש זה כסלו שנקרא ע"ש המבטח עז שיש לישראל כי ה' יהיה בכסלך. ובגזירת יון מצינו (ב"ר פ' סה) ביקום איש צרורות ב"א של ר"י בן יועזר איש צרידה שהיה בגזירה ונשתקע כ"כ עד שרכב על סוס בשבת. והכניס ריב"י בלבו המבטח עז לשוב בתשובה ע"י שא"ל ואם כך לעושי רצונו ק"ו למכעיסיו עד שקיים בעצמו ד' מיתות וא' ר"י בשעה קלה קדמני זה לג"ע. ובחודש כסלו יש לכל א' מישראל מבטח עז שיוכל לקנות עולמו בשעה א'. שע"ז יש מבטח עז לישראל כמ"ש בזוה"ק (ח"א קמב א) על פ' עוז לו בך מסילות בלבבם ע"ש. אם אך יפנה עצמו לד"ת כמ"ש פתחו לי פתח א' של תשובה כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתחים כו' ועמך כולם צדיקים ויהיה ה' בכסלך:

## פרק ג

**כל** חודש יש לו עסק בפ"ע ונברא באות מיוחד מי"ב פשוטות כמ"ש בסי"צ המליך אות ס' בשינה כו' כסלו בשנה וקיבה בנפש כו' והוא עפמ"ש בגמ' (ברכות סא:) קיבה ישנה. ואות ס' מורה סומך ה' לכל הנופלים. שהעסק בחודש זה לענין הכנסת היצר ראשית גוים אשר קרך שהצנינך והיינו שמשליך קרירות ועצלות על האדם עדמש"נ עצלה תפיל תרדמה. וה' סומך לכל הנופלים. ואות ס' הוזכר בתורה ראשונה בנהרות. הוא הסובב את כל ארץ החוילה ומצינו בגמ' (ב"ק נה.) הרואה ט' בחלומו סימן יפה לו כו' הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחלה כו' והיינו שאות ס' ראשונה שבתורה בתיבת כי טוב ומורה על שורש האות. וכן אות ס' ראשונה הוא הסובב והיינו שהשי"ת סובב ואור מקיף. וע"י כן סומך לכל הנופלים. וכן תמונת אות ס' הוא היקף. ואף מ"ם סתומה ג"כ היקף. רק שם יש מ' פתוחה. ואות ס' הוא תמיד מקיף ומורה על אור מקיף מהשי"ת. והוא עפמ"ש (ב"ר פ' טז) דדרש בגליות. הוא הסובב את כל ארץ החוילה כו' א"י דכ' ביה הוחילי לאלהים וגו' אשר שם הזהב אלו ד"ת כו' וזהב הארץ ההיא טוב. שאין תורה כתורת א"י ולא חכמה כחכמת א"י כו' ע"ש והיינו עפמ"ש (שם פ' ט) והנה טובה שינה. וכי טובה שינה אתמהה וכו' אלא מתוך שהוא ישן קימעא הוא עומד ויגע בתורה הרבה. והוא

שהשינה יכול להיות לטובה. שמפני שאין אדם יכול להיות בלא שינה וכמ״ש (נדרים טו.) שבועה שלא אישן ג׳ ימים מלקין אותו וישן לאלתר. נמצא ע״י השינה יכול להיות יגע בתורה הרבה. ואף דאי׳ במ״ר אח״כ תחלת מפלה שינה דמיך ולא לעי באורייתא. והוא מעשה היצה״ר בתחלה להפיל עצלות על האדם. עצלה תפיל תרדמה. מ״מ אות ס׳ מורה הסובב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב אלו ד״ת. תושבע״פ ששורשה באי״י. שאז השינה טוב מאד כשהוא מסייע להיות יגע בתורה הרבה. ועיקר השינה ברא השי״ת לצורך ד״ת. וכמו המיתה לאחר הקלקול שהוא לצורך להשיג השגות הגבוהות וכמו שאמרנו. ומיתה נקרא ג״כ שינה כמש״נ ישני עפר. ובלשון חז״ל מכנה המיתה כד דמך לשון שינה. וכן השינה לצורך ד״ת שישן קימעא וזוכה לקבל מה שלא יוכל להשיג בהקיץ ואח״כ עומד ויגע בתורה הרבה. וכן החלום א׳ מס׳ לנבואה כמ״ש בגמ׳. ואף יעקב אע״ה שצורתו חקוקה בכה״כ מ״מ נבואתו ראשונה והנה ה׳ נצב עליו היה בחלום. ואף בחלומות שאינם טובים אי׳ בגמ׳ (ברכות נה.) חלמא בישא עציבותיה מסתייה כו׳ והאלהים עשה שייראו מלפניו זה חלום רע שע״י החלום יתעורר לתשובה. וכמש״נ אז יגלה אזן אנשים ובמוסרם יחתום. וכן תקנו בברכה על השינה שמתחלת המפיל חבלי שינה על עיני כו׳ והיינו שמפיל חבלי שינה שאינו רואה כלל. ומסיים המאיר לעולם כולו בכבודו. שאדרבה השי״ת מאיר לאדם ע״י השינה ע״י שהוא סובב באור מקיף ושומר. כמש״נ כי ה׳ יהיה בכסלך ושמר רגלך וגו׳ וכן בחתימת ברכת השכיבנו שומר עמו ישראל שבשינה צריך האדם שמירה. והשי״ת שומרו באור מקיף והוא סומך לכל הנופלים. והס׳ הב׳ בתורה הסובב את כל ארץ כוש. כוש נקרא מי שהוא שחור ואינו נאה. ובתורה נקרא יוסף הצדיק יפה תואר ויפה מראה והיינו שהיה לו גוף נקי דנטיר ברית. ולהיפך כושי נקרא מי שכבר קלקל וכוש בכורו של חם והוא שורש פגם הברית (כמש״נ פ׳ בראשית מא׳ יא) ובזוה״ק (ח״א כו ב) דרש ארבעה ראשים נגד ד׳ מדות חסד גבורה נצח הוד ע״ש. האחד נגד מדת אאע״ה חסד דרועא ימינא. ומזה בא אהבה הוא הסובב את כל ארץ החוילה דכי הוחילי לאלהים והיינו כשהוא לטובה. וכשבא היצה״ר לקלקלו ולהפרישו מחכמה הרוצה להחכים ידרים. והוא ע״י שמפיל עצלה ועצבות על האדם עצלה תפיל תרדמה. אשר שם הזהב שלוקח החשק והאהבה לד״ת עדמ״ש בגמ׳ משכהו לבהמ״ד כו׳ וכמ״ש במ״ר אשר שם הזהב אלו ד״ת והוא טוב מאד. והשני נגד גבורה מדת פחד יצחק הוא הסובב את כל ארץ כוש שמורה שאף אס קלקל כבר יוכל לתקן ע״י תשובה והשי״ת סומך לכל הנופלים. וזה עסק חודש זה להיות מבטח עז בהשי״ת שישמרהו ויסייעהו אף אם קלקל ח״ו יוכל לתקן הכל ע״י תשובה:

## פרק ד

**י"ב** שבטים נגד י"ב חדשים כמ"ש (מד"ת ויחי) כל חודש נגד שבט א' והאריז"ל חשבן כסדר הדגלים וחשב כסלו נגד בנימין. וגרסתו בסי' יצירה המליך אות ס' בשינה כו' כסלו בשנה וקיבה בנפש. ועפמ"ש בגמ' קיבה ישנה ויחוס השינה לבנימין כתב הראב"ד ז"ל בפי' סי"צ מפני דכתיב בי' ובין כתפיו שכן ואחרים כ' טעמים אחרים בזה. והענין בזה דאי' (שהש"ר ה) אני ישנה ולבי ער ולבו של הקב"ה ער לגאלני כו' איכן מצינו שהקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכ' צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. והיינו שאף בשעת השינה במעמקי הלב שוכן השי"ת. וע"כ בנימין שהמקדש בנוי בחלקו דכ' ובין כתפיו שכן שהשכינה שרויה בחלקו כמ"ש (זבחים נד) ע"כ חשבו כח השינה לבנימין. ואי' (ב"ר פ' יז) תחלת מפלה שינה כו' אך הוא עדמש"נ כי שבע יפול צדיק וקם. ואות ס' מורה סומך ה' לכל הנופלים כמו שאמרנו מהזוה"ק וגמרא. וכ' סומך ה' ולא כתיב מקים ה' לכל הנופלים. רק המכוון שהשי"ת סומך לכל הנופלים שלא יהיה מפלה כלל. רק הנפילה כעין ירידה שהיא צורך עלייה. ומתחלת התורה לא כ' סמ"ך עד פסוק ויפל ה"א תרדמה וגו'. והוא עדמש"נ סומך ה' לכל הנופלים. ובמדרש (שם) מתחלת הספר וע"כ אין כ' סמך כו' ואם יאמר לך אדם הוא הסובב תאמר לו בנהרות הכ' מדבר ע"ש. והמכוון שבבריאת שמים וארץ שנבראו בכ"ב אותיות התורה לא נזכר אות ס' עד ויסגר בשר. והוא דבזוה"ק (ח"ג יב א) שחשב יהי אור מאמר ראשון נחשב מאמר עשירי לא טוב היות האדם לבדו. ובגמ' (ר"ה לב.) דבראשית נמי מאמר ולא נחשב לא טוב היות וגו' למאמר. ובמדרש (ב"ר פ' יז) יש ב' דעות בזה ע"ש. ואלו ואלו. דברי אלהים חיים. דבבריאת שמים וארץ כפי מה שעלה במחשבה לבראות במדת הדין לא הוזכר מאמר לא טוב היות האדם לבדו דבמחשבה עלה לבראות שנים וכמ"ש בגמ' (עירובין יח.) ואז נחשב בראשית נמי מאמר כמ"ש בגמ'. ולבסוף כשראה שאין העולם מתקיים במדה"ד ושיתף מדת רחמים למדת הדין ואז לא נברא אלא א' וכמ"ש בגמ'. ולכן לא כ' מאמר לא טוב היות האדם רק אחר דכ' ביום עשות ה' אלהים שהקדים מדה"ר ושתפה למדה"ד. ואז נחשב מאמר יהי אור מאמר ראשון. כיון שנגנז אור הראשון הוא מאמר הנעלם מכל רעיון. ונחשב מאמר עשירי לא טוב היות האדם לבדו וכמ"ש בזוה"ק ואז נזכר אות ס' שנבראת באות ס' שהיה ע"י תרדמה והוא תחלת מפלה. רק השי"ת סומך לכל הנופלים שלא יהיה נפילה כלל רק ירידה שהיא צורך עלייה. וז"ש במ"ר כיון שנבראת אשה נברא שטן עמה. והיינו שנבראת ע"י תרדמה ותחלת מפלה והיינו שיש קטרוג. ומ"מ עיקר אות ס' מורה סומך ה' לכל הנופלים שלא יהיה מפלה רק צורך עלייה. וכן בשינה דאי' בב"ר (פ' ט) והנה טוב

מאד טובה שינה כו' וכי שינה טובה מאד כו' אלא מתוך שאדם ישן קימעא הוא עומד ויגע בתורה הרבה. והיינו דאף דאמרי' (ברכות סא:) קיבה ישנה אף נעור. ובאף כי' ויפח באפיו נשמת חיים דעיקר החיים כשהוא נעור. וכמ"ש (שם כז:) שינה א' מס' למיתה. מ"מ לא יוכל להיות החיים בלא שינה וכמ"ש בגמ' שניהם נעורים מיד מת. וזהו שע"י השינה עומד ויגע בתורה הרבה והנפילה ירידה שהיא צורך עלייה היא. ועז"נ אני ישנה ולבי ער שאף בשעת שינה הקב"ה לבן של ישראל שהוא שוכן במעמקי הלב. וזהו חלקו של בנימין שנקרא ידיד ה' ואי' בגמ' (ב"ב יז.) ז' שלא שלט בהן רימה ותולעה וחשב בנימין מדכי' ידיד ה' ישכון לבטח ופירש"י על סמיכות ידידות השכינה ישכון בנימין לבטח. והיינו שהגוף ג"כ בקדושה ולא שלט בהן רימה. ובגמ' (מנחות נג.) יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידידים כו' ע"ש דבנימין נקרא ידיד ה' ביחוד שבהמ"ק ששם השראת שכינתו ית' בנוי בחלקו. ושלמה שקראו הנביא ידידיה וכי ביה וישב על כסא ה' למלך שהיה אז סיהרא באשלמותא (כמשנ"ת מאמר א') הוא בנה בהמ"ק. ונקרא בן ידיד זה אברהם דכי' מה לידידי. דאברהם נקרא אברהם אוהבי. ובספרי (סו"פ דברים) אי' על הקב"ה. מה דבליבך על רחמך מה דבליביה עלך. והוא כמש"נ כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. וכיון דכי' אברהם אוהבי בודאי השי"ת אוהבו ג"כ וע"כ נדרש מה לידידי על אברהם. ונזכר על בנין בהמ"ק עפ"י מ"ש בזוה"ק (ח"א ריט א) בת יהבה לאברהם כו' ובכל שמה. דאברהם היה ראשון שקראו להקב"ה בשם אדני וכמ"ש בגמ'. וכשנתברר במדתו עד השורש כי' וה' ברך את אברהם בכל. והיינו כ"ע איהו כתר מלכות. (וכמשנ"ת שם) ומ"מ כל ישראל נקראו ידידים כמ"ש בגמ' דכל ישראל ראוים להשראת השכינה. כמש"נ כי אני ה' שוכן בתוך בנ"י. אעפ"י שהם טמאים שכינה שרויה ביניהם וכמ"ש בספרי (סו"פ מסעי) והיינו שבמעמקי הלב קשור הישראל בשורש. שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב כו' כמ"ש (ברכו' יז.) וכמ"ש הרמב"ם (סו"פ ב מה' גירושין) מאחר שהוא מישראל ורוצה לעשות כל המצות כו' ויצרו תקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו כבר גירש לרצונו כו' ועל זה סומכין אף ברשע שאנו רואים שאינו רוצה ואם יחדלו מלהכותו יסרב. מ"מ סומכין אנו שבמעמקי לבבו הוא רוצה לשמוע בדברי חכמים לעשות רצונו ית'. וזה קדושת חודש זה שכל א' מישראל יכול להתברר שבמעמקי הלב קשור בהשי"ת. כמש"נ אני ישנה ולבי ער הקב"ה שהוא לבן של ישראל ואיתא (סוטה מח.) עורה למה תישן וכי יש שינה לפני המקום כו' אלא בזמן שישראל שרוין בצער כו' לכ"נ עורה למה תישן ה'. והיינו נראה כביכול אצל השי"ת כשינה. ומש"ה איתא (מגילה טו:) בלילה ההוא נדדה שנת המלך. נדדה שנת מלכו של

עולם. שאז היה נראה כשינה למעלה כביכול. שהיו ישראל בהסתר פנים. ואז נדדה שנת המלך וכ״מ שנ׳ במגילה המלך סתם בממ״ה הכתוב מדבר כמ״ש (זח״ג קט א ועי׳ מ״ר אסתר) והיינו שנתעורר לנקום נקמת ישראל וז״ש ולבי ער לגאלני. ואיתא (ב״ר פ״ב) וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן כו׳ דחושך היינו לילה ולא איברי ליליא אלא לשינתא כמ״ש (עירובין סה.) והיינו שהחשיכה עיניהם שגזרו על ישראל שלא יעסקו בתורה. ועיניהם של ישראל היינו הסנהדרין כמ״ש (שהש״ר ד׳) עיניך הן סנהדרין כו׳ ובזה החודש היה נס חנוכה. וזה המליך אות ס׳ בשינה שה׳ סומך לכל הנופלים שלא יהיה נפילה. שמזה החושך נצמח הישועה. שמקודם היו ג״כ תחת ממשלתם אך כיון שגזרו גזירות כאלו והחשיכו עיניהם. עי״ז נתעוררו ומסרו עצמם ע״ז והשי״ת עזרם ונתגברו עליהם. וזהו סומך שהנפילה היא צורך עלייה. וכן השינה הוא לטובה אני ישנה ולבי ער שהשי״ת שוכן בלב ישראל.

## פרק ה

**בסי״צ** המליך אות ס׳ בשינה כו׳ וכסלו בשנה. באותיות דר״ע אות ס׳. א״ת סמך אלא סומך מך זה הקב״ה שהוא סומך מכים נופלים שנ׳ סומך ה׳ לכל הנופלים כו׳. ד״א סמך אלו ישראל שסומכין להם תמיד זכות אבותיהם אברהם יצחק ויעקב ויוסף משה ואהרן ודוד ושלמה וכו׳. והיינו דאות ס׳ מורה על אור מקיף ואות ס׳ ראשונה שבתורה בתיבת הוא הסובב. ובכל מקום שנזכר האות בראשונה בתורה מורה על שורש החיים של זה האות וכמו שמצינו (ב״ק נה.) לענין אות ט׳ הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחלה. וכן באות ס׳ פתח תחלה הוא הסובב שהוא מקיף. וכן צורת האות מקיף. ואמר קודם שהקב״ה סמך סומך מך. והיינו ישראל וכמ״ש (ב״ר פ׳ ע״א) כ״מ שנזכר דל עני ואביון בישראל הכ׳ מדבר. ואח״כ אמר דישראל הוא האויר שבתוך אות ס׳. והמקיף רועי ישראל ז׳ רועים שהס מרכבה לז׳ המדות. וכן דרש אח״כ סמך זו ירושלי׳ כו׳ והיינו שהפנימיות הוא ירושלים והרים סביב לה. הרים אלו אבות קדושת תאבות. דאברהם קראו הר יצחק שדה ויעקב קראו בית כמ״ש בגמ׳ (פסחים פח.) וכן כשדרש סמך אלו ישראל המכוון ג״כ שישראל הם פנימיות הס׳ האויר שבאות ס׳. ורועי ישראל המקיפין להם. וחשב שם באותיות דר״ע זכותן של אברהם ויצחק במזרח סביב להם שנ׳ מי העיר ממזרח צדק ע״ש והיינו שזה נאמר על אברהם. ובגמ׳ (שבת קנו:) מה דעתיך דקאי צדק במערב מהדרנא ומוקמינא לי׳ במזרח כו׳ והיינו שהוא אאע״ה סבר שהוא הסוף צדק מלכיתא קדישא מדה אחרונה. מהדרנא ומוקמינא לי׳ במזרח שממנו יתחיל עיקר זריחת האור וכמ״ש בב״ר יהי אור זה אברהם. ויצחק ג״כ במזרח שהוא עיקר זריחת האור של

ישראל שהיה הראשון שנימול לח'. והיינו שנולד מתולדה ישראל. ואח"כ א' זכותן של יעקב ויוסף במערב שנ' ודמות וגו' פני אדם זה דמות יעקב שחקוקה על כה"כ. דמות שור זה דמות יוסף שנ' בכור שורו הדר לו כו'. והענין דכ' והארץ הדום רגלי והיינו בהמ"ק ששם השראת השכינה ונקרא בגמ' (מכות כד סע"א) בית הדום רגלי אלהינו וכ"ה במ"ר (סוף איכה) והיינו בקודש הקדשים שהוא במערב וגם השכינה במערב כמ"ש (ב"ב כה.) וע"כ חשב זכותן של אברהם ויצחק ממזרח שמהם תחלת זריחת האור. ויעקב ויוסף ממערב שהם עיקר כנס"י שכל ישראל נקראו בית יעקב ושארית יוסף ע"ש יוסף כמ"ש (ב"ר פ' עא) והיינו דיעקב מדתו אמת. והוא מרכבה לאות ו' דאיקרי אות אמת כמ"ש (זוה"ק ר"פ ויקרא) ויוסף ו' זעירא ו' המילוי. ויעקב הבריח התיכון וגו' אל הקצה. והיינו מכ"ע למדת כנס"י. ויוסף נקרא כלכל שעל ידו ההשפעה וההמשכה לכנס"י. וכ"ה בזוה"ק (ח"א קפב ב) ותרווייהו כחדא אזלי. ודא רזא דאת ו"ו דאזלי תרווייהו כחדא כו' ע"ש וז"ש יעקב פני אדם ויוסף דמות שור. אף שיש ג"כ פני נשר ופני אריה. אך הוא עפמ"ש בגמ' (חגיגה יג:) דפני השור יחזקאל ביקש רחמים עליו והפכו לכרוב כו' היינו פני כרוב היינו פני אדם. אפי רברבי ואפי זוטרי. והיינו דמות יעקב את ו' ויוסף ו' המילוי כאמור. ואמר זכותם של משה ואהרן בדרום כו' זכותם של דוד ושלמה בצפון כו'. והוא עפמ"ש (ב"ב כה:) הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין כו' שלחן בצפון ומנורה בדרום. ומשה ואהרן רבותיהם של ישראל משה רבינו הוריד התושב"כ ואהרן שורש התושבע"פ דכ' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. ושניהם בחכמה בדרום דמנורה בדרום להאיר לישראל. ודוד ושלמה מלכי ישראל שולחן בצפון וזר השלחן מרמז לשולחן מלכים כמ"ש (יומא עב: ופירש"י שם). וחשב דוד ושלמה דשניהם אות ה' רק דוד שהקים עולה של תשובה (מו"ק טז:) ה' עלאה בינה כמש"נ ולבבו יבין ושב. ושלמה ה' תתאה דהות סיהרא באשלמותא וזכה לכל חכמה תתאה חכמת שלמה. ובאותיות דר"ע אמר בטעם שדוד ושלמה מן הצפון ששניהם נתנבאו על מפן שכרן של צדיקים שבג"ע שהוא נתון בצפון כו'. דוד נתנבא כשראה טובה של ג"ע מה רב טובך אשר צפנת ליריאך. שלמה נתנבא ואמר יצפון לישרים תושי' ע"ש. והיינו ששניהם נתנבאו על האור הראשון שננגנז לצדיקים לע"ל וזהו אשר צפנת ליריאך. ולעתיד כ' אומר לצפון תני וגו' ובזוה"ק (ח"ג קעג ב) לזמנא דאתי קרי קב"ה לצפון ויימא לי' בך יהיבת כל טיבו וכל אגר טוב לבני כו' והיינו אור הראשון הנגנז לצדיקים לע"ל. וחשב די רוחות עפמ"ש בזוה"ק (ח"ב קכז סע"א קפ רע"א) ע"ש. וכאן נחשב סמך אלו ישראל היינו הפנימיות המוקף הוא ס' והמקיף זכות האבות והרועים. והוא עדמ"ש בזוה"ק (שם רד

א) שבת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו. וכבר אמרנו דכן יעקב ויוסף כחדא אינון רזא דאת ו"ו. וכן מוסף שבת נחשב (בזוה"ח תולדות) נגד יוסף דהתוספת קדושה דשבת ע"י יוסף. ואומרים קריבו שושבינין שהם משה ואהרן כמ"ש (מ"ר ומד"ת עקב) שהם ג"כ שורש קדושת שבת ודוד ושלמה ה' עלאה ותתאה שהוא שבת עלאה ושבת תתאה וזוכין ישראל בשבת לכל קדושת הרועים. ואמר בספר יצירה המליך אות ס' בשינה דכבר אמרנו דשמות החדשים מורים על קדושת החודש. כמו שדרשו תשרי תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך (כשנ"ת מא' ב). ושם כסלו הוא עפמש"נ כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד ופירש"י מירוש' בדברים שאתה כסיל בהם. והיינו אף בשינה אף כשהאדם הולך בטל דיושב בשל כישן דמי וכמ"ש (ע"ז יח:) אלך ואתגרה בשינה ת"ל ובתורתו יהגה וגו' והיינו דשינה הוא כשהולך בטל. וכאן כסלו בו' קוב"ה שהוא סמך האור מקיף סומך ה' לכל הנופלים. וכן סמ"ך אלו ישראל שמוקפים מהסייעתות מהז' רועים שהם מרכבה לז' המדות עם ה' עלאה בינה והוא דהמע"ה שהקים עולה של תשובה וכמו שאמרנו וזה קדושת החודש. ואח"כ בסוף החודש זוכין להאור נהורא עלאה האור כי טוב ובו נס חנוכה. ואז ישראל המקיף שנעשים כנס"י הס' בינה שמקיפים להאור חכמה והוא מקום שבעלי תשובה עומדין שאין צדיקים גמורים עומדים שם כמ"ש (ברכות לד:) והיא שער הנ' מנ' שערי בינה. והיינו שזוכין לסוד הדעת וזוכין למש"נ ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם. וליעקב נתגלה בחלום והנה הוי"ה נצב עליו דיעקב אע"ה סוד הדעת וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב יד סע"ב). ושלמה שקראו הקב"ה ידידיה זכה לכל חכמה תתאה בחלום. וזה קדושת החודש שישתדל האדם לזכות לתושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא. ואז זוכין מצד השי"ת אף בשינה סומך ה' לכל הנופלים. כי ה' יהיה בכסלך:

## פרק ו

**בס'** יצירה המליך אות ס' בשינה. ולגי' הגאונים (ברפ"ה) דחשב בי"ב כחות ט' רוגז הגיר' אות ס' ברוגז. ויש להבין הא כעס מדה מגונה כמש"נ כי כעס בחיק כסילים ינוח וכ' כי ברב חכמה רב כעס והאיך שייך שנברא חודש כסלו ברוגז שהוא כעס. וכן קשה במ"ש (ברכות סא:) כבד כועס והוא אבר שברא השי"ת ואיך נברא אבר מיוחד לכעס. והענין דבאמת שורש היצה"ר הוא אש כעס וכש"נ וחמתו בערה בו ורוצה לשרוף ולכלות הכל. אבל לעומת זה יש בקדוש' תושבע"פ שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס והוא ג"כ אש וכמ"ש (תענית ד.) האי צ"מ דרתח אורייתא דהוא קאמרתחא לי' שנ' הלא כה דברי כאש. והוא אש אוכלה אש היצה"ר ששורף ומכלה את היצה"ר. וז"ש בזוה"ק (ח"ב קפב ב) רוגזא דרבנן טב איהו לכל סטרין כו'. והנה יש ב' אותיות שהם בהיקף

מ״ם סתומה וסמך. מ׳ פתוחה מדת מלכות כמ״ש (זח״ג רלו ב) אך היא פתוחה שיכול לצאת ולהתקלקל. ומ״ם סתומה מורה בת מתעטרא באבהן. והוא ימינא ושמאלא דרום וצפון אברהם ויצחק ומזרח יעקב. והיינו ג׳ ראשונות דחסד עלאה נפקא מחכמה וגבורה נפקא מבינה (זח״ב קעה ב) ורוח מזרחי יעקב אות ו׳ דדא איקרי אות אמת (זח״ג ב א) והוא הבריח התיכון וגו׳ שמופיע מיוד וקוצו של יוד למדת מלכות ה׳ ד׳ הות כו׳. וכן כתב בזוה״ק (ח״ב יד ב) ליעקב ברזא דדעת. ומערב דהמע״ה שהוא מרכבה למ׳ מלכות והם ד׳ אותיות הוי״ה כמ״ש בזוה״ק (ח״ג רנח א). רק אות מ׳ יש עוד בה מ׳ פתוחה שיכול להתקלקל וכמו אחר מ״ת שאף שנעקר יצה״ר חזר אח״כ למקומו. ואות סמך מורה כמו לעתיד שישחוט הקב״ה ליצה״ר כמ״ש (סוכה נב.) ואז יעשה הקב״ה מחול לצדיקים כמ״ש (סוף תענית). והיינו בלא חילוק מדרגות כמו כל דבר עגול שאין לו ראש וסוף. ואף שאז יהיה ג״כ מדרגות כמ״ש (סוף ברכות) ת״ח אין להם מנוחה לא בעוה״ז ולא בעוה״ב שני ילכו מחיל אל חיל וגו׳ ויעלו בכל פעם ממדרגה למדרגה. מ״מ כיון שלא יהיה יצה״ר שוב לא יהיו המדרגות מעבודה חדשה רק המדרגות יהי׳ מהעבודה שבעוה״ז. וזה עסק חודש זה שנברא באות ס׳ שמורה על תושבע״פ אש אוכלה אש של יצה״ר. הרב חכמה לתקן הרב כעס. וז״ש ס׳ ברוגז וכמו שיהיה לעתיד שישחוט הקב״ה ליצה״ר. ובחודש זה היה נס חנוכה. שכבר אמרנו שבמצרים שהיה הכנה למ״ת והיה אז חכמת מצרים כישוף בלא שכל אנושי רק חכמה עליונות מהקליפה. והוא זה לעו״ז נגד חכמת תושב״כ שהוא מן השמים. וחכמה יונית דשם התחילה הפילוסופיא שהוא חכמה שכליית דעות כוזבות ומינות והיה אז בזמן אלכסנדרוס מוקדון. והוא זלעו״ז נגד חכמת תושבע״פ בקדושה שהוא ג״כ מתחדש בלב חכמים אשר מופיע בלבם דברי אלהים חיים מטלא דעתיקא. ואז בזמן אלכסנדרוס מוקדון היה שמעון הצדיק כמ״ש (יומא סט.) שהיה משיירי כנה״ג ואז התחיל התפשטות תושבע״פ. וזה עסק חודש זה לתקן האש של היצה״ר הרב כעס. ברוגז האש של תושב״פ שהיא אש אוכלה אש כאמור:

## פרק ז

**בסי״צ** המליך אות ס׳ בשינה כו׳ וכסלו בשנה וקיבה בנפש כ״ה גירסת האריז״ל. והוא עפמ״ש בגמ׳ קיבה ישנה. ולגירסת הגאונים המליך אות ס׳ ברוגז כו׳ ומרה בנפש. והוא עפמ״ש בתיקונים (תיקון מח) עציבו דטחול וכעס דמרה. ועי׳ (תיקון יג ד״ה פתח ר״ש) ובג״ד הכבד כועס במאי כועס במרה כו׳. ובפי׳ הראב״ד כ׳ ומרה בנפש כי בו יסוד האש שבטבע האדם. ובחשבון הי״ב כחות לי״ב שבטים חשב הראב״ד רוגז לדן שני׳ יהי דן נחש וגו׳. וכ״כ האריז״ל דלגרסתו המליך אות ע׳ ברוגז וטבת בשנה ולפי חשבונו

הי"ב שבמים לחדשים כסדר הדגלים דן נגד חודש טבת. והיינו רוגזא דרבנן דאיהו טב לכל סטרין כמ"ש בזוה"ק. והוא מ"ש (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר כו' והוא היפך מכעס דכתיב כי כעס בחיק כסילים ינוח. ובגמ' (יומא עב:) נדרש למה זה מחיר ביד כסיל על שעוסקין בתורה ואין בהם יי"ש. ורוגזא דרבנן הוא להרגיז על היצה"ר שלא יהא כסיל. והוא ע"י היראה פחד יצחק אש דקדושה. והפסולת ממנו עשו כעס אש של יצה"ר כ"ה לגירסת הגאונים. ולהאריז"ל שבט זה לבנימין וכן חשב הראב"ד ז"ל ג"כ שינה לבנימין של ובין כתפיו שכן וקה"ק נקרא חדר המטות. וכבר אמרנו בזה ושני הגרסאות אמיתים. שמצד האדם העסק בחודש זה הרוגז לעולם ירגיז יצ"ט על יצה"ר. ומצד השי"ת קדושת חודש זה המליך אות ס' בשינה עדמ"ש (שהש"ר ה) אני ישנה מן המצות כו' ולבי ער נדרש אח"כ על הקב"ה שהוא לבן של ישראל. והיינו שהשי"ת מעורר את הישראל אף כי אני ישנה מן המצות. והוא עפמ"ש האריז"ל דו' חדשי הקיץ דמטרוניתא ו' חדשי החורף דמלכא. וכ"כ בזוה"ק (ח"ב קפו א) ירחא דלכון איהו בסדורא כסדר דאתוון אביב כו' אבל ירחא דילי מסופא דאתוון תשרי מ"ט אתון מתתא לעילא ואנא מעילא לתתא. והיינו ניסן שאז היה יצ"מ ואז נעשה כנס"י מתחיל אז ההשתדלות מצד האדם מתתא לעילא. ותשר"י אתוון למפרע מתחיל ההתעוררות מצד אתעדל"ע מעילא לתתא. ומ"מ אין הש"י משליך עזרו רק למבקשים עזרו בתפלה כעין מש"נ קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת וכעין מה שמבקשת כנס"י השיבנו ה' אליך ואח"כ ונשובה כמ"ש (סוף א"ר). וזהו המליך אות ס' בשינה אף שהאדם בשינה יושב בטל כישן דמי ישנה מן המצות מ"מ לבו של הקב"ה ער לעורר את ישראל. אך הוא דוקא כשהאדם בשינה סור מרע וכמ"ש בגמ' (ע"ז יט:) שמא יאמר אלך ואתגרה בשינה כו' ת"ל ועשה טוב. גם צריך עכ"פ אתעדל"ת בתפלה לבקש עזרתו ית' מן היצר המבקש להמיתו ואינו יכול לו ואז השי"ת עוזר לו באתערותא דלעילא. וזה מורה אות ס' סומך ה' לכל הנופלים וכמו שאמרנו. וכן מורה אות ס' על סוכת דוד הנופלת שמקיף כסוכה להגין על מבקשי עזרתו להיות סומך לכל הנופלים. ומצד האדם העסק בחודש זה להרגיז היצ"ט על יצה"ר בהשתדלות בכל כחו עד שאין יכול לו מצדו ואלו ואלו דברי א"ח. שיש נפשות שהש"י מכיר בהם שצריכין השתדלות מצדם להרגיז על היצה"ר. ויש נפשות שהש"י סומך לכל הנופלים כמאמר השיבנו ה' אליך ואח"כ ונשובה. וכן פי' אלו ואלו דא"ח שכל א' אמר כפי שורש נשמתו. והשי"ת מכיר שורש נשמח כל א' מישראל וכן ההנהגה עמו. אבל מ"מ אף מי שהוא מכלל הצריכין עזר השי"ת מכל מקום צריך אתעדל"ת על כל פנים להתפלל לה' ולבקש עזרו. ואז קרוב ה' לכל קוראיו

וסומך לכל הנופלים. אני ישנה ולבו של הקדוש ב"ה ער לעורר את האדם בתשובה באתעדל"ע כאמור:

## תולדות

### פרק א

**ואלה תולדות יצחק וגו'** במד"ת זשה"כ גיל יגיל אבי צדיק וגו' כנגד יצחק שבשעה שנולד יצחק היו הכל שמחים שמים וארץ חמה ולבנה כוכבים ומזלות כו' שנ' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי ואין בריתי אלא יצחק כו'. נר' דהמדר' מפרש יומם ולילה חמה ולבנה. חוקות שמים וארץ היינו כוכבים חוקות שמים שקבועים בשמים ומזלות חקות ארץ שעיקר שימוש המזלות בהנהגת הארץ. אך יש להבין שייכות פתיחה זו לפ' אלה תולדת יצחק כיון דלפי פשוטו נראה דדרש אבי צדיק על אאע"ה שהי' אביו של יצחק והי' יותר שייך דרשא זו ללידת יצחק שאז הי' הכל שמחים כמ"ש המדר'. ונראה דדרש צדיק על יעקב אע"ה שהוא סתם צדיק דכיון שעובר אדם עבירה אף דרבנן שוב נקרא רשע כמ"ש (יבמות כ. נדה יב.) ואם עושה תשובה אח"כ נקרא בעל תשובה ולא צדיק. ורק יעקב אע"ה שהי' כאדה"ר קודם הקלקול ולא קלקל מעולם שלא ידע כלל מהנאת הגוף הוא נקרא סתם צדיק. ודרש על יצחק גיל יגיל אבי צדיק והיינו יצחק שהי' אבי יעקב והוא שימח אחרים ג"כ שכשנולד יצחק היו הכל שמחים דכיון שנולד יצחק שהי' ראשון שנימול לח' ידעו שממנו ראוי שיצא נפש יעקב אע"ה שהי' צדיק אחר שיצא ממנו הפסולת שאינו נחשב כלל לזרעו. וכן נדרש ויולד חכם ישמח בו ג"כ על יעקב אע"ה שהוא סתם חכם דאף דאאע"ה היה הראשון שלימד תורה וקיים כל התורה כמ"ש (יומא כח:) מ"מ סתם חכם הוא יעקב אע"ה דכ' תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (ברכות ה:). וזש"נ אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. שאאע"ה הוריד הד"ת ובו התחיל הב' אלפים תורה והוא הופיע ביצחק וכשנולד יצחק שנימול לח' הי' הכל שמחים בו שכבר ראוי להוליד נפש יעקב שהוא סתם צדיק וחכם כאמור: **ואח"כ** אי' במדר"ת זש"ה עטרת זקנים בני בנים וגו' אברהם נתעטר בזכות יעקב כו' אמרו מלאכי השרת רבש"ע לזה אתה מציל כמה רשעים עתידין לעמוד ממנו א"ל הקב"ה בשביל יעקב בן בנו כו'. ואינו מובן דלשון מלאכי השרת לא מצינו על שטן ומקטרג ולמה קטרגו כאן. גם איך יאמרו ששורת הדין שלא להצילו ח"ו מפני הרשעים שעתידין לעמוד ממנו הלא אפילו במי שעתיד לקלקל בעצמו מצינו (ר"ה טז:) שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה. ומ"ש ביפ"ת שמי שמוסר נפשו על ק"ה אין מצילין

אותו רק לצורך אחרים. שזהו טובתו שימסור נפשו וכמו שלא הצילו לר"ע ע"ש ג"כ אינו מובן שהרי גם בר"ע מצינו שאמר משה רבינו זו תורה וזו שכרה. ומה שא"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני כמ"ש (מנחות כט:) פירשו שהמכוון על מחשבה של ר"ע. והיינו שרצון ר"ע זה הי' שהשתוקק לזה וכמ"ש (ברכות סא:) כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה וכו' מתי יבא לידי ואקיימנו וזה לא מצינו באאע"ה. גם לפי פשוטו דקאי על מחשבה של השי"ת. המכוון על מאמר בראשית שבו הוזכר תוהו ובהו וחושך ואח"כ יהי אור דלית נהורא אלא דנפק מגו חשוכא (זח"ב קפד א) והיינו שר"ע הוצרך לזה שעל ידי כן זכה למדרגתו מ"ש כל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחבריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחבריו כמ"ש (מ"ר ות' חוקת) והוא שער הנ' שנמסר לבעל תשובה ולא נגלה למשה רבינו כמ"ש בגמ' (ר"ה כא:) מפני שמשה רבינו נולד טוב ונתמלא הבית אור ולא קלקל מעולם. משא"כ בר"ע שמצינו (פסחים מט:) שאמר כשהייתי ע"ה אמרתי מי יתן כו' ומש"ה זכה לשער הנ' הנמסר לבעל תשובה. וזכה לזה ע"י שהשתוקק כל ימיו על קידוש השם מתי יבא לידי ואקיימנו והוא ג"כ מיוחד בזה. אבל באאע"ה שהי' ראשון שקיים כה"ת כולה ולימד תורה ומסר נפשו על קדושת שמו היו צריכין המלאכים לומר זו תורה וזו שכרה וללמד זכות עליו. ולמה יקטרגו שלא להצילו ח"ו מפני שיעמדו רשעים ממנו. אך נראה שהם המלאכים שקטרגו על בריאת אדם שעתיד לחטוא. וכן כאן כל שלא ידעו שיעמוד ממנו יעקב אע"ה שעתיד להוציא י"ב שבטים שלא הי' בהן שום דופי סברו שממנו יעמדו ג"כ רשעים ויהי' ערבוב טו"ר עד שיתקן אדה"ר הקלקול. וע"כ אמרו שאף שאמת שזכה במעשיו להנצל יוכל השי"ת להצילו ולהעלותו למרום כמו שהעלה לחנוך ולא יעמדו רשעים ממנו וכמו שהעלה לחנוך שלא יקלקל מעשיו. אבל לצנן הכבשן לעשות נס להצילו ושיעמדו אח"כ רשעים למה יעשה זה השי"ת והשיב להם השי"ת בשביל יעקב בן בנו שיוליד אומה ישראלית ולא יהי' עוד ערבוב טו"ר דכל ישראל י"ל חלק לעוה"ב דכ' ועמך כולם צדיקים:

**ואח"כ** אמר ומנין שנתעטרו בנים בשביל אבות כו' מה יעקב אומר ללבן לולי אלהי אבי אלהי אברהם ופחד יצחק וגו' הוי זכות אברהם הצילהו ליעקב כו'. והנה בפסוק נזכר גם יצחק והמדרש מסיק רק זכות אברהם. גם הפסוק שדרש ותפארת בנים אבותם ג"כ נזכר לשון רבים. אך ענין הדרש הוא עפמ"ש בגמ' (ברכות נח.) והתפארת זו מתן תורה. ועיקר הרכוש גדול שזיכה אאע"ה לזרעו שיזכו ע"י יציאת מצרים למ"ת וכמש"נ בהוציאך את העם ממצרים וגו' וזה יוכלו לזכות רק כשיזכו שיוכלל בהם קדושת אברהם ויצחק. ששורש הד"ת אנכי ולא יהיה וכמ"ש (שהש"ר פ' ישקני) שבדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם

ובדיבור לא יהי' נעקר יצה"ר מלבם. אנכי כולל כל רמ"ח מ"ע ולא יהי' כולל כל שס"ה ל"ת. וקדושת א"א הי' ההשתדלות במ"ע וכמ"ש (חולין טז.) קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל וזריזות הוא במ"ע כמ"ש (רש"י לרי"ף פ"א דע"ז) והוא בא ע"י אהבה מדתו של א"א. וקדושת יצחק אע"ה היראה פחד יצחק שמזה בא לזהירות במל"ת והיינו לעקור הרע מלב כסיל לשמאלו. ועיקר הרכוש גדול דמתן תורה שיתקע ת"ת בלבם ע"י דיבור אנכי וזהו ע"י זכות אברהם. אך לא יוכלו לזכות לד"ת עד שיתבררו במדת סור מרע להוריק הרע מלב כסיל וזה ע"י מדת פחד יצחק. וזש"נ ותפארת בנים אבותם היינו על כלל ישראל שזכו למתן תורה שנקרא והתפארת הוא ע"י אבותם קדושת אברהם ויצחק. ומ"מ העיקר ע"י זכותו של אברהם ולכן יעקב אבינו זכר לולי אלהי אבי ומפרש אלהי אברהם רק נצרך לזה ופחד יצחק שבלא מדת היראה לא יוכלו לזכות לקדושת אאע"ה שיתקע ת"ת בדיבור אנכי בלב כאמור. ועל ידי זה ניצול שיזכו בניו למתן תורה שהוא עיקר זכותו של אברהם: **ומסיק** במד"ת יצחק נתעטר באברהם ואברהם נתעטר ביצחק. והיינו לפרש כפל הלשון יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. אך יש להבין לשון נתעטר גם למה נכתב זה בפ' זו ולא בלידת יצחק. אבל הענין דלשון עטרה הוא כשנשלם בכל ע"ס עד כ"ע כעין מש"נ ואברהם זקן בא בימים באינון יומין עלאין כמ"ש בזוה"ק וזכה למדת זקן שהוא עתיקא וכמו שאמרנו במ"ש בגמ' (ב"מ פז.) עד אברהם לא הי' זקנה שהוא שלא הי' מי שזכה למדת זקנה שהוא כשזוכין להתגלות עתיקא. וזה זכה אאע"ה בנסיון העשירי שהוא נגד כ"ע והיינו שנשלם במדתו עד השורש בכל ע"ם. ובנסיון העקידה כ' כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה וגו' וזה מדת יצחק אע"ה דמדת אאע"ה הי' האהבה כמש"נ אברהם אוהבי. ולכאורה היה העקידה ע"י אהבת השי"ת שכבש רחמיו מבן יחידו. ודחה אהבת בנו מפני אהבת השי"ת. אך כבר אמרנו שלפי מדת אהבת אאע"ה היה לו לעבור פי ה' ושלא לעקוד את יצחק כדי שיתפרסם אלהותו ית"ש ע"י יצחק וכמו שמסר נפשו בכבשן האש אף שהי' נגד הדין ולא הי' רשאי וכמו שנת' (נח מא' ט) רק מאהבתו רצה לקדש השם אף באופן שיאבד ח"ו חלקו לעוה"ב וכן היה צריך לעשות בנסיון העקידה שלא לשמוע כדי שיושאר יצחק אע"ה ויתפרסם אלהותו ית"ש על ידו. אך מיראתו המופלגת ירא לעבור פי ה' שחשד א"ע פן הוא נוגע מה בדבר לאהבת בנו. גם נראה שאאע"ה היה לו הרגש שאין יצחק לעולה וכמו שמצינו (סנהדרין פ"ט:) שאמר להשטן שא"ל כך שמעתי השה לעולה כו' וא"ל כך עונשו של בדאי שאפי' אמר אמת כו' וכן ממ"ש (ב"ר פ' נו) א"ל למחר אומר לך שופך דם את כו' א"ל ע"מ כן כו' ע"ש. הרי שהי' לו הרגש שא"צ לעלות יצחק לעולה ויכול להיות שאינו עושה כראוי. רק

מיראתו המופלגת נתיירא לעבור מאמר ה' וזש"נ עתה ידעתי כי יר"א אתה וגו' וז"ש אברהם נתעטר ביצחק. והיינו ששלימות אאע"ה עד כ"ע הי' ע"י מדת יצחק. ויצחק נתעטר באברהם הוא עפמ"ש הרמ"ע נפש האב מזל לבן. ומזל היינו למעלה מהתפיסה כמ"ש (מגילה ג.) אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו. חזו היינו בחכמה ומזלא היינו עתיקא כמ"ש בזוה"ק (ח"ג עט ב) בחיי בני ומזוני דתליא במזלא שהוא עתיקא על ה' ע"ש וז"ש יצחק נתעטר באברהם כשנשלם עד כ"ע הוא ע"י שנשלם במדת אברהם. וזש"נ אלא תולדות יצחק וגו' והיינו נפש יעקב שהיה מצדו נשלם כבר מכל וכל מתולדה שהי' כולל קדושת אברהם ויצחק. והי' עסק שלו רק שיהי' מטתו שלימה. וללידת נפש יעקב לא הי' אפשר עד שנשלמו אברהם ויצחק עד השורש. אברהם נתעטר ביצחק ויצחק נתעטר באברהם ואז יכול להוציא נפש יעקב אע"ה שיוליד אומה ישראלית. ואף שבפ' זו נזכר גם לידת עשו. אך כבר כ' במ"ש יע"א אנכי עשו בכורך ואיך הוציא מפיו דבר שאינו ובזוה"ק (קמג א) אי' שהתפלל אז הצילה נפשי משפת שקר. אך במה שלבש בגדי עשו הוציא כל הני"ק מעשו. וזה שא"ל שמה שמצא עשו חן בעינך הוא הני"ק שבו וזה כבר בידי אנכי עשו בכורך. ואי' מהאריז"ל עמש"נ כי ציד בפיו דקאי על נשמת ר"מ דנפק מנירון כמ"ש (גיטין נו.) והוא שורש תושבע"פ סתם מתני' ר"מ. וזה שאמר אנכי עשו וגו' שהקדושה שנשא חן בעיניך מעשו זהו בידי ואנכי הוא. ועיקר הפרשה לידת יעקב שיצא ממנו אומה ישראלית. וע"כ הקדים כאן שלימות אברהם ויצחק עד השורש שע"ז מורה נתעטר. ונתעטר אברהם במדת היראה ויצחק במדת אהבה. וכמו"ש (בזוה"ק ח"א קלג ב) דאתכליל מיא באשא ואשא במיא דשלימות האהבה כשבא על ידה ליראה עלאה. ושלימות היראה האהבה וכמו"ש (סא"ר רפ"ג) יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי. ואז נולדו תולדות יצחק שהוא יעקב אע"ה שממנו יצאו בני ישראל שזכו להרכוש גדול ונתעטרו בב' כתרים שהם משורש מ"ע ומצות ל"ת אנכי ולא יהי'. ובמ"ר ג"כ פתח הפ' בפסוק עטרת זקנים וגו' אברהם לא ניצול מכבשן האש אלא בזכותו של יעקב כו' משל כו' כדי הוא להנצל בזכות בתו שהיא עתיד להוליד והיא נשאת למלך כו' שהמכוון כמו שאמרנו שיעקב יוליד כנס"י שיזכו להרכוש גדול במתן תורה. וז"ש במשל שהיא נשאת למלך. שבכל שה"ש נקראו ישראל כלה והיינו על שעת מ"ת כמו"ש ביום חתונתו זו מתן תורה וזהו זכותו של יעקב. ועיקר שזכו להכתרים במ"ת הי' על ידי זכותו של אברהם וזש"נ ותפארת בנים אבותם. ואף שאחר הקלקול פרקום וזכה משה ונטלן כמ"ש (שבת פח.) בשבת מחזיר משה רבינו הכתרים לישראל כמו"ש האריז"ל:

## פרק ב

**שלש** סעודות שבת למדו בגמ' (שבת קיז:) מתלתא היום ע"ש. ורק בהיום א' שכנגדו סעודת ליל שבת כ' אכלוהו היום משא"כ אח"כ לא נזכר לשון אכילה. ומזה אמרנו סעד למ"ש בזוה"ק (ח"ב פח א) לסדרא פתורא בליליא דשבתא כו' אפי' ביומא דשבתא נמי דעיקר חיוב אכילה בלילה. ומ"ש בגמ' (פסחים קה.) כבוד יום קודם הוא רק לענין יין לקבוע סעודתו על היין. וכן האריז"ל חשב סעודת ליל שבת נגד קדושת יצחק אע"ה ויצחק מצינו שצוה לעשות לו מטעמים לאכילה. דבאע"ה מצינו רק שעשה משתה ביום הגמל את יצחק שהיה סעודת מצוה וכמ"ש תוס' (שבת קל.) מפרדר"א שהי' ח' דמילה ה"ג מל. אבל כאן לא מצינו שהיה אז שבת או יו"ט. שאף שלא נצטוו על שבתות ויו"ט מ"מ הי' שייך סעודת מצוה כיון שקיימו האבות כל התורה. אבל בחול מצינו בגמ' (שם קנא:) שנינו מי שעושים כל ימיהם כחגים ואיך ציוה יצחק אע"ה לעשות לו מטעמים. גם לשון כאשר אהבתי אינו מובן דזה שייך אם היה אומר מאכל שצריך לפרט כאשר אהבתי אבל כיון שאמר מטעמים והיינו שיהי' לו טעם ערב למה לו לפרט כאשר אהבתי. אך ענין מטעמים הוא עדמ"ש (ב"ר פ' יא) ויברך אלהים את יום השביעי ברכו במטעמים. והיינו דסעודת שבת יש בו מטעמים שערב לנפש שיש בו קדושה ומרגיש הנפש קדושה בטעם. וז"ש שבסעודה שעשה רבי לאנטונינוס בשבת הרגיש גם אנטונינוס מקדושת הטעם וערב לו. וכן בסעודת יו"ט יש בו מטעמים דישראל מקדשי לי' ומכניסים בו קדושה בהסעודות. וזה שמצינו בגמ' לשון עבידנא יומא טבא לרבנן ופירש"י (קידושין לא.) סעודה לתלמידים ומה הלשון יומא טבא. אך המכוון שמופיע קדושה להסעודה וזהו יומא טבא אור כי טוב. ומזה למד היש"ש בב"ק לענין סעודת מצוה דסיום מסכת. וכן כונת יצחק אע"ה במ"ש ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי. והוא דכ' ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ות"א ארי מצידי הוה אכיל. וע' ברמב"ן עה"פ ויבז עשו שהביא מהאבן עזרא שיצחק היה אז עני ולכן אהב את עשו בעבור צידו והוא ז"ל חלק עליו ע"ש וכ' והציד אשר בפיו כן יעשו השרים בוחרים בציד כו'. ואח"כ כ' במה שאמר לברך אותו אחר עשיית המטעמים שיחול עליו רוה"ק כענין והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' ע"ש. ואף שבודאי דברי הרמב"ן ז"ל אמיתים ויש לו כונה בזה אבל מ"מ גם זה אינו מובן וכי יצחק יאהבהו בשביל הציד והרי אנו רואים שרבקה צותה ליע"א לעשות גדיי עזים שטעמו כטעם הצבי ולא הרגיש יצחק אע"ה שינוי בטעם שיבחר בציד דוקא. גם מ"ש שע"י הסעודה והמטעמים יחול עליו רוה"ק והביא ממ"ש כנגן המנגן וגו'. שם בודאי היו מנגנים בשירות ותושבחות והי' שמחה של מצוה שכן למדו מזה שאין

השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה כמ"ש (שבת ל:). ובמדרש תנחומא מהו כי ציד בפיו הי' צד את יצחק הצדיק בפיו ע"ש ודרש זה לתרץ שמפני כן אהבו. אבל מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו כי ציד בפיו וכתרגומו ארי מצידי' הוה אכיל וכמ"ש הרמב"ן וכמ"ש בב"ר ע"פ כי ציד קופרא טבא לפומי' וכסא טבא לפומי'. אף שדרשו עה"פ איש יודע ציד צד בבית צד בשדה כו' היך מתקנין מילחא ע"ש. ונראה עפמ"ש הר"ן (לריף רפ"ב דקידושין) עמ"ש מצוה בה יותר מבשלוחה אע"פ שאין אשה מצווה על פו"ר מ"מ י"ל מצוה מפני שהיא מסייע לבעל לקיים מצותו ע"ש. והנ' מצינו עשו שהי' מקיים כיבוד אב וכמו"ש (ב"ר פ' סה) ארשב"ג כו' ולא שמשתי אותו א' ממאה ששמש עשו את אביו כו' ואף שבודאי לא היה כונת רשב"ג לשבח את עשו שקיים מצות כיבוד יותר ממנו שהרי זה אסור לומר כמה נאה כו' כמ"ש (ע"ז כ.) וכ"ש לשבחו במדה או שמקיים מצוה. רק בודאי כונת עשו לא היה לש"ש רק מפני ד"א חייבו שכלו לכבד או"א שהביאוהו לחיי עוה"ז היקר בעיניו ואדרבה הם מכבדים יותר לפי חביבות העוה"ז בעיניו. משא"כ ישראל שאין עוה"ז חשוב בעיניו שיכבד אבותיו מפני שהביאוהו לעוה"ז שהרי אמרו (עירובין יג:) נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא רק מכבד או"א מפני מצות ה'. וכונת רשב"ג הי' ללמוד מעשו שקיים מצות כיבוד מפני השכל וד"א ללמוד מזה לקיום המצוה לשם ה' וכמו שלמדו גם בגמ' (קידושין לא.) צאו וראו מה עשה כו' ודמא בן נתינה שמו. אך עכ"פ מצינו שקיים עשו כיבוד ומאכילו מצידי' תמיד. ואין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' אפי' שכר שיחה נאה כו'. ואף בשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצאה ממנו רות כמ"ש (נזיר כג:) ואף שהיה כונתו להרע לישראל ולעשות נגד רצון השי"ת. כיון שהקריב קרבנות לה' זכה כו' וכש"כ עשו שהי' מאכיל לאביו ומקיים המצוה כתיקונה רק כונתו לא הי' לשם שמים רק מפני חיוב השכל בודאי היה לו מצוה בזה. והי' יצחק אע"ה מרגיש באכילתו קדושת סעודת מצוה שהוא מסייע לו לקיים מצות כיבוד שאי אפשר לבן לקיים כי אם ע"י סעודת האב שסעדו וכסברת הר"ן. וזהו ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ארי מצידי' הוה אכיל שהי' מטריח לחפש ציד להאכיל לאביו והי' מרגיש בזה קדושת סעודת מצוה והי' סבור שכונתו ג"כ לש"ש וע"כ אהבו שמאכילו סעודת מצוה:

**וע"כ** כשרצה לברכו מפני שהי' סבור שהוא טוב וכמו שדרשו עמש"נ יודע ציד שהי' צד את אביו והי' סבור שהוא מדקדק במצוה. ורצה שבשעה שיברכו תשרה עליו השכינה לכן א"ל וצודה לי ציד ועשה לי וגו'. וכ' ציד יתיר ה' אף שאינו נקרא ואי' מהאריז"ל שבכ"מ שיש תוספות אות משם הק' הוא תוספת קדושה. וכמו שמצינו בהיפך שכ' (ב"ר

פ' נח) שחסרתו התורה ואו עפרן חסר וכאן כ' יתיר ה' שיכנים בזה קדושה יתירה ממצות כיבוד. ויצחק הי' סבור שתמיד עושה לשם מצוה וע"כ מרגיש בו קדושת סעודת מצוה. רק כאן היה חושש כיון שמצוהו להביא ציד כדי שיברכנו פן יכוין להנאת עצמו שיקבל הברכות. וע"כ א"ל ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי דייקא והיינו שיהי' בקדושה. וא' והביאה לי ואוכלה בעבור תברכך נפשי וגו' והיינו שע"י השמחה של סעודת מצוה שתרגיש הנפש בהמטעמים. הנפש בעצמה תברך כפי מה שיבא בה מהשכינה שתשרה מתוך שמחה של מצוה. כי הוא מצדו לא ידבר שהרי אין מסיחין בסעודה כמ"ש (תענית ה:) רק מכח הנפש יגולגל על פיו הברכות ע"י השראת השכינה. וע"כ רבקה כשספרה ליעקב דברי יצחק אמרה ואברככה לפני ה' אף שהוא לא אמר לפני ה'. רק הוא עצמו מה שאמר בעבור תברכך נפשי שהמכוון שתשרה עליו שכינה ותהיה מדברת מתוך פיו הברכות וזהו מ"ש לפני ה'. ואח"כ אמרה ליעקב ועתה בני שמע בקולי וגו' לך נא וגו' ויש להבין למה היה לה לבקשו כ"כ על דבר קל וקטן שישמע לקולה ואמרה בלשון נא ובפרט שהיא דורשת טובתו. אך הטעם שרצתה רבקה אמנו שירגיש יצחק בהמטעמים טעם סעודת מצוה מעין קדושת המטעמים שצוה לעשו לעשות והיינו מצות כיבוד. וזה לא ירגיש במאכל יעקב שהרי לא נצטוה ממנו להביא וחששה פן ירגיש יצחק אע"ה שאינו עשו המצווה ממנו. וע"כ אמרה ליעקב שיעשה בכונה רצוי' לקיים מצות כיבוד אם. וזש"נ שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך לך נא וגו' ותקיים מצות כיבוד אם ואעשה אותם מטעמים לאביך כאשר אהב. והיינו שאמרה שגם היא תוכל לעשות המטעמים אשר דרש יצחק מעשו שהוא להכניס קדושת מצות כיבוד אב. והיא תכניס בזה מצות כיבוד אם וירגיש ג"כ יצחק טעם סעודת מצוה. וכן מצינו שהיו מדקדקין שיהי' סעודתם סעודת מצוה כמו"ש (ביצה טז.) שמאי הזקן כל ימיו הי' אוכל לכבוד שבת כו' אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לש"ש שאמר ברוך ה' יום יום. והוא דשמאי רצה שיהי' אכילתו סעודת מצוה וע"כ נהג שהכין הכל לשבת והיה אכילתו כדי שיושאר היפה הימנו לשבת והרגיש באכילתו טעם מצות ענג שבת. אבל הלל מצינו (ויק"ר פ' לד) גומל נפשו איש חסד זה הלל הזקן כו' א"ל לגמול חסד עם הדין אכסניא בגו ביתא כו' והדין נפשא עלובתא לאו אכסניא היא ע"ש. וז"ש מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לש"ש והיינו שהי' כל אכילתו סעודת מצוה שלא הרגיש הנאת הגוף רק כמאכיל לאורח ומקיים מצות גמ"ח ולא הוצרך למדת שמאי הזקן. וכן כל א' מהקדושים מחפש שיהי' אכילתו סעודת מצוה. ובשבת כל ישראל אוכלין סעודת מצוה שהנשמה נהנית מאכילת שבת וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב רד רע"ב) שהנשמה יתירה נהנית מענוגי שבת. ואמרנו שזהו

שדקדקו בגמ' וא' כל המענג את השבת ולא אמרו כל המתענג בשבת. דקאי על הנשמה יתירה שנקראה שבת וכמ"ש בזוה"ק (שם פח ב) ושבת יומא דנשמתין איהו ולא יומא דגופא כמ"ש בזוה"ק (שם רה סע"א). ואין בהאכילה שום הנאת הגוף רק עיקר האכילה להנאת הנפש. וז"ש ברכו במטעמים שהנפש מרגשת וערב לה מאכל שבת. ובמ"ר ע"פ ועשה לי מטעמים ג"ד נאמרו בעץ שאכל אדה"ר טוב למאכל ויפה לעינים כו' והוא דכ' טעמו וראו. ובאכילת מצוה יש קדושה בטעם וכן קדושה בראי'. אך באכילת אדה"ר הי' ערבוב טו"ר. אבל בסעודת מצוה שאין בה ערבוב מרע כלל יש הנאת הנפש גם מהראי' וכן מהטעם והוא יפה לעינים ג"כ דהיינו טעמו וראו. ויצחק אמר שכיון שלא יוכל להנות מהראי' של סעודת מצוה עשה לי מטעמים שארגיש טעם סעודת מצוה. ובסעודת שבת יש הנאת הטעם שבקדושה והראיה שבקדושה. והנשמה יתירה ניהנית משניהם טעמו וראו:

## פרק ג

**סעודות** שבת נקראו סעודתא מהימנותא ונקראו סעודתא דמלכא. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב פח ב) והוא עפמ"ש (זח"ג רל א) איהי אמונה והיינו שם אדנ"י שכנגד מדת מלכות. וזה שמצינו (סוף ברכות) כל הנהנה מסעודה שת"ח שרוי בתוכה כאלו נהנה מזיו שכינה שנ' עם חותן משה לפני האלהים. ושם אלהים היינו שכינה אלהים שבמע"ב אלהים בתראה (זח"א לא ב) וכן מצינו בזוה"ק (ח"ב כב ב) משה דהוה מארי' דביתא איש האלהים וכו' ע"ש. וזהו סעודתא דמהימנותא איהי אמונה. ויש סעודתא דמלכא והוא כמ"ש (אבות פ"ג) ג' שאכלו ואמרו עליו ד"ת כו' זה השלחן אשר לפני ה'. והיינו שהוא כאכילת מזבח שולחנו של מקום והוא שולחן של שם הוי"ה. והיינו שיש ב' מיני סעודות. מצד מדרגות צדיק הוא סעודת מצוה והיינו סעודתא דמהימנותא שע"י הפחד והמורא שנמשך עליו שהוא משם אלהים והוא כעומד לפניו שנופל הפחד והיראה נתבטלה הנאת הגוף שאינו מרגיש כלל כענין שאמר רבינו הקדוש ולא נהניתי אפי' באצבע קטנה (כמ"ש כתובות קד.) אף שלא פסק מעל שולחנו לא צנון ולא חזרת וכו' (כמ"ש ע"ז יא.). ויש סעודה מצד מדרגת חכם דאי' בזוה"ק (ח"ב סא סע"ב) מזונא עלאה יתיר מכלא הוא מזונא דחברייא כו' מזונא דרוחא ונשמתא כו' החכמה תחי' בעלי' כו' עיי"ש. שהוא מוצא פי ה' שבמאכל זהו אכילה בקדושה הרבה יותר ממצוה. שהוא מאותיות של תורה לכו לחמו בלחמי ומכניס קדושה בלב וזה נקרא שלחן אשר לפני ה' שהוא כקרבן ממש. וכמו שמצינו (ברכות י:) כל המארח ת"ח בתוך ביתו כאלו מקריב תמידין. וא' (יומא עא.) הרוצה לנסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונן של ת"ח יין. וכן (כתובות קה:) כל המביא דורון לת"ח כאלו

מקריב בכורים. וכל קרבן הוא לשם הוי"ה וזהו סעודתא דמלכא. וסעודת שבת הוא מצד ב' המדרגות. שהוא סעודת מצוה שצוה השי"ת לאכלה ונקראה סעודתא דמהימנותא. ונקרא ג"כ סעודתא דמלכא כקרבנות עפמ"ש (שבת קיט.) מי עדיפת לן מינה שבשבת כל ישראל כת"ח וזוכין למזונא דחבריא והוא כאכילת קרבנות. וזה ענין המחלוקת בזוה"ק פ' זו (קמב סע"א) בההוא זמנא ערב פסח הוה כו' וע"ד עבדת תרי תבשילין. רי"ה אמר רמז הכא דזמינין בנוי דיעקב לקרבא שני שעירים כו' ביומא דכפורי כו' ומתרוייהו טעים יצחק ואכיל. והיינו דמ"ד שהיו נגד פסח וחגיגה היינו שהי' סעודתו סעודת מצוה כפסח וחגיגה שצוה השי"ת לאכול. ומ"ד שהיו כנגד שעירי יוהכ"פ ס"ל שהיו כקרבנות ממש דהשעירים ביוהכ"פ הם קרבנות רק שאסור לאכלם ביוהכ"פ. וכאן מתרוייהו טעים יצחק שהיה אכילת יצחק כקרבנות ממש. וזה שחידש יעקב שא"ל כי הקרה ה' אלהיך לפני ואי' במ"ר אם לקורבנך המציא לך הקב"ה כו' למאכלך עאכ"ו. והיינו שאכילתו כקרבנות ממש ומעולה מהם. וכן אמרה לו רבקה ואברככה לפני ה' והיינו שרבקה ידעה מעלת יצחק אע"ה כי אכילתו כאכילת קרבנות ונקרא שלחן אשר לפני ה'. רק יצחק אע"ה לא רצה לומר כן לענוותנותו וביקש שיעשה לו מטעמים והיינו שיהיה סעודת מצוה כאשר אהבתי תמיד שיהי' סעודתו סעודת מצוה. ויש הבדל בין תשמישי מצוה לתשמישי קדושה דתשמישי מצוה נזרקין. ומ"מ בשעת המצוה תשמישי מצוה ג"כ יש בהם קדושה כמ"ש (שבת כב.) שלא יכסנו ברגל שלא יהו מצות בזויות עליו והיינו שיש בהמצוה קדושה לשעתה ולכך אמר בעבור תברכך נפשי. והיינו בעת האכילה תשרה עליו שכינה ויצא מפיו הברכות כמו שאמרנו. ורבקה שידעה מעלת יצחק שאכילתו כקרבנות ממש והוה תשמישי קדושה אף לאח"כ ונקרא השלחן אשר לפני הוי"ה ולכן אמרה ואברככה לפני ה'. וכן יעקב אע"פ שאמר בעבור תברכני נפשך כלשון יצחק לעשו. מ"מ רמז לו אם לקורבנך המציא לך כו' שאכילתו כקרבנות ממש ומעולה מהם: **וזה** שנא' ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה. אף שלא מצינו שעשתה רק מטעמים מהגדיים. ואי משום דכל סעודה קרוי לחם כמ"ש רש"י עפמש"נ עבד לחם רב מ"מ כיון שכ' את המטעמים למה כ' את הלחם. רק הענין לפי האמור דאכילה זו היה כקרבנות שנקרא לחם אלהיהם לחמי לאשי. ולכן נזכר כאן ביד יעקב בנה שיעקב אע"ה הכנים בהם קדושה יתירה ע"י כונתו לש"ש לקיים מצות אמו ולא נתכוין כלל להנאת עצמו. וע"י כן נתעלה קדושת המטעמים. וכן היה שאחר שסעד אמר הברכות וכ' בקרבן בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך. ואי' במ"ר (ר"פ וירא) מה אם זה שהקריב שור ואיל לשמי הריני נגלה עליו ומברכו. ובגמ' (ברכות

ו.) שאפי' א' שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו שנא' בכל המקום וגו'. אף דזה נאמר במזבח וקרבן אבל ד"ת גדול מקרבנות כמ"ש (מנחות קי.) ע"פ זאת התורה לעולה ולמנחה דא"צ לא עולה וכו' וד' אמות של הלכה כקדושת מזבח כמ"ש (ברכות ח.) משחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה. ומש"נ אזכיר את שמי ולא כ' תזכיר כי מאתע"דלת אתער כן לעילא. ושמי נקרא ד"ת כמו שנדרש (שם כא.) לברכת התורה לפני' מדכ' כי שם ה' אקרא וגו'. והקב"ה יושב ושונה כנגדו (כמ"ש תמיד לב.). ובקרבנות דכ' לחמי לאשי שנקרא לחמו ית' הקב"ה משפיע לו ג"כ לחמו שהוא ד"ת וע"כ גם בקרבנות נא' אזכיר וגו' ועי"ז אבוא אליך וברכתיך והיינו שהברכות הם מהשי"ת. ויעקב אע"ה הוסף ויבא לו יין וישת. ואם היה פסח הוא הזמן שתקנו חכמים לשתות ד' כוסות. ואם הי' כנגד שעירי יוהכ"פ הי' היין כנגד נסכי יין כמ"ש הרוצה לנסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונן של ת"ח יין. ובמ"ר ג"כ נרמז טובים לך כו' וטובים לבניך שעל ידן הוא מתכפר להן ביוהכ"פ כו' ונשא השעיר עליו זה עשו כו' עונותם עונות תם כו'. ובאמת אלו ואלו דא"ח ככל מחלוקת חז"ל. ועדמ"ש בס' קדושת לוי (דרוש לפסח) על מ"ש הפייטן שבפסח מל א"א ובמ"א כ' שביוהכ"פ מל א"א. וכ' דקדושת המועדים ישראל מקדשי לי' ובזמן שכל ישראל מכניסין בו קדושה יש בו קדושת החג. ואברהם אבינו הי' א' שה' עובד את הבורא ב"ה ומעורר המדות כמש"נ אחד הי' אברהם. נמצא א"א היה אפשר לו לעשות יו"ט בכל יום שהוא מעורר איזה מדה ממדות וכן הי' אפשר לו לעשות שני יו"ט ביום א'. דהיינו כשהי' לו אהבת הבורא הי' אפשר לו לעשות פסח וכן כשהיה לו באותו יום יראת ה' אז אותו יום הוא יוהכ"פ כו' עיי"ב. וכן כאן כשהתעוררו בבחי' גודל אהבה מדת אאע"ה הי' אז קדושת חג הפסח שכנגד קדושת א"א והיו הקרבנות פסח וחגיגה. ואח"כ ע"י הצער שהיה ליעקב אבינו ממה שהיה צריך ללבוש עצמו בבגדי עשו ולומר דבר שאינו והתפלל הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה כמ"ש בזוה"ק. ע"י זה הוריד יע"א ע"ה קדושת יוהכ"פ ומחילת עונות והיה אז קדושת יוהכ"פ בעשיה ממש כמ"ש בס' קדושת לוי. והיו הב' גדיים כשעירי יוהכ"פ שהיו קרבנות ממש שא' הי' להשם והב' הי' צריך ג"כ להיות במקדש. ולהיות שניהם שוין במראה ובקומה ודמים ובלקיחתן כא' כמ"ש במשנה (יומא סב.) ואלו ואלו דא"ח:

## פרק ד

**ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני וגו'**. ובמ"ר מהרת למצוא את הברכה בני אביך נתברך בן ע"ה שנים ואתה בן ס"ג שנים. ויש להבין שהרי בעצמו אמר לעשות המטעמים בעבור תברכך נפשי. אך המכוון שיצחק אמר שמזה שהזמין לו השי"ת כ"כ

במהרה לצוד ציד מזה נראה שהוא רצון השי"ת והיה לו סייעתא דשמיא. וע"ז השיבו יעקב שלא בזכותו כדי שימהר לקבל הברכות רק בזכותך. וז"ש כי הקרה ה' אלהיך לפני וכמ"ש במ"ר אם לקרבנך המציא לך הקב"ה כו' למאכלך עאכ"ו. והיינו שמאכלך חביב לפני השי"ת יותר מאכילת מזבח וכמו שאמרנו. ואף שבגמ' אמרו כל המארח ת"ח כו' מעה"כ כאלו מקריב תמידין ובכ"מ כ' הדמיון מורה שהוא קטן ממנו כמ"ש (תענית ז.) יותר כו' שנ' יערוף כמטר מי נתלה במי הו"א קטן נתלה בגדול ואיך קאמר כאן ק"ו למאכלו שמאכלו חשוב מקרבן. אך שניהם אמת שמצד האדם המקריב הוה המהנה ת"ח כמקריב תמידין דמקריב קרבן לה' גדול הימנו. אבל אצל השי"ת מעולה אכילת ת"ח יותר מאכילת מזבח וחשוב אכילת ת"ח אצל השי"ת יותר. וכמו שמצינו (מד"ת פ' זו) שחס הקב"ה על כבודו של צדיק יותר מכבודו כו' עומד ומקטיר לע"ז ולא יבשה ידו וכיון שפשט אותה כנגד הנביא יבשה ע"ש. וכן חשוב יותר אכילת יצחק מאכילת מזבח וז"ש למאכלך עאכו"כ. ובזוה"ק (קלה ב) במה"נ כ' ענין סעודת צדיקים לע"ל. והטעם שסעודת יצחק הי' מעין סעודת צדיקים לע"ל וכמש"נ ואוכל מכל ובמ"ר מכל טוב שהוא מתוקן לע"ל. וכמ"ש בגמ' שהטעימן מעין עוה"ב וכמו שאמרנו שאכילת יצחק אע"ה היה מעולה מקרבנות. וא' בזוה"ק יין המשומר בענביו אלו דברים עתיקים שלא נגלו לאדם מיום שנברא העולם ועתידים להתגלות לצדיקים לע"ל כו'. וכן כ' ויבא לו יין וישת ולא מצינו שצוה יצחק לעשו רק לעשות מטעמים ולמה הביא לו יעקב אבינו יין. ועל כרחן שידע יעקב שבסעודת יצחק היה יין שהוא מסטרא דגבורה כמ"ש בזוה"ק (ח"ג לט א) וכן נר' ממ"ש במ"ר כי ציד בפיו וכסא טבא לפומי' שנראה שבכל סעודותיו הי' יין. אך בזוה"ק פ' אמור (ק א) אי' ויבא לו יין דא יין דמנטרא יין דהוא חדו דלבא רזא דעלמא דאתי כו'. והיינו שהיין של יצחק הי' מענין יין המשומר בענביו שהוא יינא דאורייתא דבע"פ אור הגנוז לע"ל לצדיקים וזה שהביא לו יע"א בסעודה זו. וכ"כ בזוה"ק בפ' זו (קמב ב) רמז לו מההוא יין דכל חדו אשתכח בי' כו' דבעי חדוה כו'. שבאמת יצחק אע"ה הי' מקור השמחה כמ"ש במה"נ וז"ש במ"ר ואוכל מכל מכל טוב שהוא מתוקן לע"ל. והיינו שאז זכה יצחק לטעום מעין עוה"ב כמ"ש בגמ' וזכה לסעודת הצדיקים לע"ל וליין המשומר. שמורה הכל על סודות והשגות גבוהות שישיגו לעוה"ב וכמ"ש בזוה"ק. והי' אכילתו כקרבנות ממש וחשוב יותר אצל השי"ת מאכילת מזבח:

**ואח"כ** בזוה"ק א"כ מהו לויתן ומהו השור אר"י והא כ' ביום ההוא יפקוד וגו' על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים הא הכא תלתא אלא רמז הוא דקא רמז כו'. הענין שבכ"מ מצינו שנדרש על ד' גליות כמ"ש (ב"ר פ"ב) ע"פ והארץ

היתה תוהו וגו' שנדרש על ד' גליות. וכן נדרש והנה אימה חשכה וגו' אימה זו בבל כמ"ש (שם פ' מד) וכן נדרש ד' נהרות. וכן נדרש את הגמל זו בבל כו' כמ"ש במ"ר שמיני. וכן בפ' זו נדרש במ"ר שא נא כליך זו בבל וכו'. וכאן בפסוק ביום ההוא וגו' נרמז על שלשה וז"ש הא הכא תלתא. והטעם ששלש אלו הם כולם מקליפת התאוה ולכן נקראו נחש בריח נחש עקלתון. שתחלת קלקול הנחש היה בתאות האכילה ובא נחש על חוה כמ"ש (שבת קמו.) וע"י שהטיל בה זוהמא גרם הק"ל שנה ומצינו בגמ' (ב"ב עד:) דגים פריצי. וזה שנקראו לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון. וכן התנין אשר בים מורה על תאות. דמים בקדושה מצד החסד ומזה מסתעף בקליפה מים הזדונים התאוה וזה רומז על בבל מדי ויון. ולעתיד מביא הקב"ה ליצה"ר ושוחטו (כמ"ש סוכה נב.) והיינו שמיצה"ר של תאוה יושאר לעתיד חשק לד"ת וכמו שנברא לתכלית זה. וכמ"ש במה"נ (קלח א) דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהוי וזה יושאר לעתיד. וזה ענין הסעודה שיעשה לצדיקים מלויתן דהיינו שיושאר המטעמים חמידו דאורייתא שע"ז התכלית נברא יצר של התאוה שיהי' חשק לד"ת. וכן א' בגמ' (ב"ב עה.) עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לויתן כו' ומשור הבר לא מצינו שיושאר מה. והוא שמחשק התאוה יושאר בקדושה להיות חמידו דאורייתא וז"ש והשאר פורסו הקב"ה על חומות ירושלים וזיוו מבהיק כו'. משא"כ שור הבר שמרמז על קליפת הקנאה והרציחה ומזה לא יושאר כלל לעתיד וכמש"נ ולא יהיה שריד וגו'. וזה הענין שנרמזו בבל מדי ויון בגמל שפן ארנבת ששלשתן יש להם סימן טומאה בחוץ שאינו מפריס פרסה והסימן טהרה בפנים. דשלשתן מורה על קליפת התאוה שבשורש הוא לטובה להיות חשק לד"ת רק הוא לרע ע"י פעולת האדם ולעתיד יתוקן ולא יהי' מנוולה כקדמיתא למיחטי בי' וכמ"ש במה"נ. משא"כ אדום שנמשל לחזיר שהסימן טומאה בפנים והסימן טהרה מבחוץ שפושט טלפיו כו' מפני שהוא מיוחד שהוא מקליפת הקנאה ורציחה ומזה לא יושאר לעתיד כלל. ורק ממה שכבשו את היצה"ר יזכו הצדיקים לסעודת הצדיקים לע"ל שהוא להיות נזונין מזיו השכינה. ויצחק אע"ה זכה בסעודה זו ואוכל מכל שנדרש (ב"ב יז.) שלא שלט בו יצה"ר ולא שלט בו מה"מ והכל א' כמ"ש (שם טז.). והיינו שסעודתו היה כעין סעודת הצדיקים לע"ל ולכן בא ענין לויתן ויין המשומר בזוה"ק בפ' זו. ובשבת כל תענוגי הגוף ג"כ בקדושה כמ"ש האריז"ל. אך מ"מ מ"ש בגמ' במעלת המענג את השבת הוא רק כשמכוון לש"ש לענג הנשמה יתירה וכמו שאמרנו והוה סעודת שבת ג"כ מעין סעודת הצדיקים לע"ל שהוא מטעמים של יצחק אבינו. וכן נדרש במכילתא (בשלח ויסע פר' ה) שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהשומר את השבת מרוחק

מן העבירה. וניצול מקטרוג היצה"ר כמ"ש בפע"ח. והוא דשומר ידו מרמז על כל כחות הגוף שהפעולות ע"ש היד וכמו שמצינו (כתובות קד.) שאמר רבי שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה אף שיגיעת התורה אינה בידים כלל. רק כל הפעולות מכונה על הידים שהם כלי המעשה. ושומר ידו היינו שכל כחות הגוף והמעשה יהיה משומר על ידי שמירת שבת. מעשות כל רע שאין יצה"ר שולט בו כלל והוא מעין סעודת צדיקים לעתיד:

## פרק ה

**ויאמר אתה זה בני עשו ויאמר אני** ופירש"י לא אמר אני עשו אלא אני. והוא מפני שכאן אי אפשר לתרץ דבורו כמ"ש רש"י למעלה אנכי המביא ועשו בכורך לכך פי' שלא אמר מה"ט אני עשו. אך מ"מ קשה הא ממילא משתמע אני עשו כיון שהשיבו אני על שאלתו אתה זה בני עשו. גם באמת יש להבין למה שאלו יצחק שנית הלא כבר א"ל אנכי עשו וגו'. ואם חשדוהו למשנה מפני השלום כדי שיקבל הברכות מה יועיל שאלתו שנית. ובפשוטו נראה שגם יצחק ידע שאפשר לתרץ מאמר אנכי עשו בכורך כפירש"י אנכי המביא ועשו הוא בכורך ולכן שאלו שנית האתה זה בני עשו ומששו באצבעו בשאלתו שכן מורה לשון זה בכ"מ שמראה באצבעו. וכמו שדרשו מאמר וכל זה איננו שוה לי שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין לו על לבו (כמ"ש מגילה טו:) והיינו דאל"כ לא שייך לשון זה. וכן כאן מששו באצבע בשאלתו וא"כ כיון שהשיבו אני מבואר אני עשו. וקשה איך הוציא יעקב שמדתו אמת דבר שאינו. ונראה הענין עפמ"ש (במ"ר ומד"ת שלח) שמותיהן נאים ומעשיהם כעורים ישמעאל ועשו ישמעאל שומע אל עשו עושה רצון עושיו. והוא כמו שאמרנו במ"ש במד"ת יצחק נתעטר באברהם ואברהם נתעטר ביצחק. דשלימות אאע"ה היה כשזכה למדת היראה פחד יצחק כמש"נ בנסיון העקידה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. אף שעסק אאע"ה היה האהבה והזריזות במ"ע שבא מכח האהבה והעסק של יצחק היה היראה והזהירות במל"ת שבא ע"י היראה (וכמו שנת' פ' חיי מאמר ז). מ"מ שלימות אאע"ה כשנתעטר במדת יצחק היראה והוא כתר נשמע הזהירות במל"ת וזש"נ עקב אשר שמעת בקולי. וכן שלימות יצחק אע"ה כשנתעטר באברהם ונתכלל במדתו האהבה והזריזות במ"ע והוא כתר נעשה (ונת' למעלה מא' א). וכיון שידע אאע"ה ששלימותו יהי' כשיתעטר במדת יצחק הפחד והיראה והשמיעה בקול ה' להזהר במל"ת קרא שם בנו ישמעאל ע"ש שומע אמרי אל. ויצחק שידע ששלימותו יהי' כשיתעטר במדת אאע"ה מדת האהבה וזריזות במ"ע קרא שם בנו עשו עושה רצון עושיו. ומזה הטעם אף שידע יצחק שיעקב איש תם יושב אוהלים. היה סבור שהוא עוסק בתורה ותפלה ועשו עוסק במצות המעשה במ"ע ובקרבנות. ומש"ה אהב יצחק את עשו שהיה

סבור שהוא יהי' כמו שיתעטר יצחק במדת אברהם הזריזות במעשה כתר נעשה. וזה ענין מ"ש במ"ר בשעה שאמר כי הקרה ה' אלהיך לפני אמר יצחק יודע אני שאין עשו מזכיר שמו של הקב"ה אין זה עשו אלא יעקב ע"ש. וכבר הקשה הרמב"ן הא לא הי' עשו רשע בעיני אביו ולמה לא יזכיר ש"ש. אך לפי האמור שהיה סבור שעסק יע"א תורה ותפלה ועסק עשו מעשה המצות. ושם הוי"ה הוא תורה כמ"ש (זח"ב ס א) קב"ה תורה איקרי שהתורה שמותיו של הקב"ה וכמו שנלמד (ברכות כא.) לברכת התורה לפני' מדכ' כי שם ה' אקרא וגו' וכן דרשו בכל המקום אשר אזכיר את שמי על העוסק בתורה (כמש"ש ו.). אלהיך מורה על מדת יצחק שהוא תפלה שבא"א ע"ה לא מצינו שהתפלל על עצמו ואף על בנים לא התפלל כמ"ש בזוה"ק פ' זו (קלז ב). ורק על סדום התפלל ונקרא תפלתו עמידה (כמ"ש ברכות שם ע"ב) והוא מפני שעמד בכח כיון שאינו נוגע בדבר וכמו ויעמוד פינחס ויפלל שעשה פלילות עם קונו כו' (כמ"ש סנהדרין מד.). משא"כ יצחק שהתפלל על עצמו ונקראה תפלתו שיחה ולפני ה' ישפוך שיחו להגיד צערו ומר לבבו. וזש"נ ה' אלהיך שם של תורה ותפלה. ומזה הוכיח יצחק אע"ה שאין זה עשו אלא יעקב כמ"ש במ"ר שמדת יעקב יושב אוהלים שהיה סבור שעסק עשו ההשתדלות במעשה כאמור. וז"ש הקל קול יעקב קל ה' קל תפלה שהיא משם אדנ"י כמש"נ אדני שפתי תפתח. קל ו' קול תורה ו' דאיקרי אות אמת (זח"ג ב א) אמת זו תורה. וזה הי' כונת יעקב במה שאמר אנכי עשו בכורך שמה שקראת שמו עשו עושה רצון עושיו במ"ע וקרבנות שעז"א בכורך שהעבודה בבכורות היה. אנכי עשו בכורך שאנכי העוסק במ"ע וקרבנות. דאי' בזוה"ק (קמב סע"א) יעקב כל עובדוי הוו לשמא דקב"ה כו' והיה אכילתו כקרבנות ממש דאכילת ת"ח אוכל לשובע נפשו כקרבנות וכמו שאמרנו ואמר יעקב דבר אמת בלא שום תירוצים. ואח"כ כששאלו אתה זה בני עשו שהורה באצבע על ידיו וכאן לא נזכר בכורה. שהי' כונתו שהרגיש בריח בגדיו על שאר מעשים שע"ש זה קרא שמו עשו. עושה רצון עושיו. ובאמת אי' במ"ר על מש"נ וירח את ריח בגדיו כגון יוסף משיתא כו' ודרש בגדיו מלשון בוגדיו (כמ"ש סנהדרין לז.). וע"ז השיבו אני שאני באמת בעל מעשים שמה שהרגשת בהלבושים ידי עשו מעשה המצות הוא מריח בוגדיו שפושעי ישראל מלאים מצות כרימון (כמש"ש). וז"ש אני שאני העושה מעשה המצות ומה שהרגשת הוא ריח בוגדיו של יעקב שגם הם מעלים ריח טוב:

## פרק ו

**במאמר** יעקב קום נא שבה ואכלה מצידי וגו' לא אמרו שום תירוץ שהרי לא היה צידו רק מטעמים מגדיי עזים. ויותר קשה שהיה כמעט ללא צורך דהול"ל ואכלה ממטעמים

שהבאתי. אך הענין הוא עפמ"ש במ"ר (פ' סז) עמש"נ הצד ציד ציידא היך צדוך ע"ש. והיינו שמדת יעקב אמת כש"נ תתן אמת ליעקב ומה שאמר לרחל אחיו אנא ברמאות (כמ"ש מגילה יג:) הוא עדמש"נ ועם עקש תתפל. וכ' בא אחיך במרמה ות"א בחוכמא ובמ"ר בא בחכמת תורתו. והוא עדמש"נ אני חכמה שכנתי ערמה שנדרש בזוה"ק (קמה רע"ב) על יעקב. והיינו דחכמה הוא תורה דכתיב בה אמת (כמ"ש ע"ז ד:) וממנה למד להתנהג בערמה ורמאות עם רמאי. וכמ"ש בזוה"ק (קלח רע"א) בגין דאתמשך עשו אבתרי' דהאי נחש אזיל יעקב עמי' בעקימו כנחש כו' בגין לאמשכא לעשו בתרי' דההוא נחש ויתפרש מיניה כו'. וכן כאן התחכם יעקב לנטלא הני ברכאן מההוא חויא. לשון רמיה דרמי לאדם ולאתתיה כו' כמ"ש בזוה"ק (קמג א). וזה ענין מה שפתח פ' זו בענין שלמים שמביא שלום. ואח"כ גדול השלום כו' וזה י"ל שייכות להפרשה אבל ענין שלמים לכאורה א"ל שייכות לכאן והו"ל לפתוח גדול השלום וכו'. אך הוא על ענין יעקב אע"ה דכל עובדוי הוה לשמא דקוב"ה כמ"ש בזוה"ק. וצדיק אוכל לשובע נפשו הוה אכילתו כקרבנות וכשלמים וכמו שאמרנו. ואמת ושלום קשיר דא בדא (כמ"ש זח"ג יב ב) וגדול השלום שדברה התורה דברי בדאי בשביל השלום. וזה מש"נ אני חכמה שכנתי ערמה וזה פתיחה לפ' זו ששורשה הברכות שקיבל יעקב מיצחק ואם היה ח"ו מתברך עשו היה כמ"ש בזוה"ק. וזה ג"כ מ"ש בזוה"ק דאזל עמי' בעקימו כנחש דאיהו חכים כו' וכל הענין בזוה"ק. וענין שאכילתו שלמים הוא מה שאמר ליצחק אני וכמו שאמרנו. ובזוה"ק (קלז סע"ב) איתא ת"ח דא סטרא דרוכב נחש ודא סטרא דרוכב על כרסיא שלימתא קדישא כו'. והיינו דיעקב ועשו זה לעומת זה עשה אלהים כמש"נ הלא אח עשו ליעקב וגו'. וזה מ"ש פירש"י (פסחים נד:) הרשעה דכ' וקראו להם גבול רשעה עכ"ל ואח"כ כ' יגדל ה' מעל לגבול ישראל. והיינו כנס"י מדת מלכות דקדושה גבול ישראל וכנגדה בקליפה מלכות הרשעה. וכמו בקדושה כ"ע איהו כתר מלכות ויעקב בריח התיכון מבריח מן הקצה וגו' מכ"ע למ' מלכות כנס"י. כן בקליפה להיפך שהוא מדת מלכות ומזרעו ראשית גוים עמלק שהוליד ראשית דקליפה ועשו מדת שקר כמ"ש בב"ר הא שוא שבראתי בעולמי וכנגדו צריך לילך ברמאות. וז"ש יעקב ואכלה מצידי ציד שלי לצוד שפת שקר ולשון רמיה כמש"נ ועם עקש תתפל. וזה בא ע"י מדת אמת שלי. ויעקב ביקש אז הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה שהוא הנחש ואתא יעקב בחכמה לאייתאה ברכאן על עלמא:

## פרק ז

**ויתן לך האלהים וגו'** ברכת יצחק אע"ה היה שיהיה האכילה בקדושה. ואמר בשם אלהים שזה היה מדרגתו שהיה מרכבה למדת גבורה. מטל השמים ומשמני הארץ

שיהיה האכילה בקדושה. ורב דגן ותירש הוא לחם ויין. וכמו שהוציא מלכי צדק לאברהם. והנודר מהדגן אסור בחמשת המינים (כמ"ש נדרים נה.) וה' המינים קרוי לחם סתם לענין חלה ומצה. ואמר שזה יתן ה' שיהיה בקדושה ולא יזיק רוב דגן ותירש. וזש"נ אח"כ שאמר יצחק לעשו הן גביר שמתיו לך וגו' ודגן ותירש סמכתיו. והנה מה שאמר הן גביר וגו' אי' בב"ר ברכה שביעית ולמה הוא א"ל תחלה אלא כו' וברכותיך שלו הן כו' ע"ש אבל מה שא"ל ודגן ותירש סמכתיו יש להבין מה אמר לו. וכי אי אפשר לתת דגן ותירש לשניהם. אך לפי האמור היה זה תשובה שאם יאמר עשו והא הברכות נתונות ליעקב על תנאי וכמ"ש בפירש"י אם יהיה ראוי להם. וא"כ יש עוד תקוה שאם יקלקל מעשיו ח"ו יתגבר עליו. וע"ז א"ל ודגן ותירש סמכתיו. והיינו שסמכתיו שלא יזיקו לו רב דגן ותירש שיהי' אכילתו בקדושה. ועיקר קטרוג היצה"ר בא ע"י אכילות רשות. כמ"ש בספרי (עקב) שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה וכ"ה בגמ' (ברכות לב.) ועד שאדם מתפלל שיכנסו תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו וכמ"ש תוס' (כתובות קד.) בשם מדרש. וכעי"ז אי' בתדב"א (א"ר פ' כו). וכיון שיהיה אכילתו בקדושה אין לך תקנה רק לעבדו וברכותיך שלו הן. ואח"כ כשברכו לא הזכיר לו באמת רב דגן ותירש. וכמ"ש בזוה"ק (קמג ב) ההבדל בין הברכות שאמר ליעקב ובין הברכות של עשו. ביעקב כ' ויתן לך האלהים ובדא כ' יהיה ע"ש. והיינו שיהיה לצורך יעקב וכמ"ש ואת אחיך תעבוד וזה יהיה השלימות שלך. וכמ"ש במ"ר ועל חרבך תחיה עול חרבך ואת חיי. והיינו שהוקשה לו לשון תחיה שבכ"מ בתורה לשון חיים מורה על חיי עולם ואיך אמר ועל חרבך תחיה. וע"כ דרש עול חרבך ואת חיי שזה יהיה החיים שלך ואת אחיך תעבוד בזה משמני ארץ וגו' לצורך יעקב. שלא רצה ליתן לו דגן ותירש שמא יזיק לו האכילה. רק כשיהי' לו מטל השמים לצורך יעקב. ויעקב יתן לו לאכול כמו שנותנים לכל. ולכן לא הזכיר רב דגן ותירש שזה נתן ליעקב שלא יזיק לו וכמ"ש ודגן ותירש סמכתיו. והיה כאשר תריד לשון ירידה. ופרקת וגו' שאם תרצה לפרוק עלו יהיה לך ירידה. שזה החיות שלך ואת אחיך תעבוד:

**והזכיר** כאן בברכת יעקב אע"ה עשר ברכות. ובכ"מ שיש מספר עשר מרמז על מספר עשרת הדברות שהם עשרה מאמרות למע"ב. ע"ס שהאציל השי"ת לבריאת העולם (כמו שנת' חיי מאמ' ב) והוא מטל השמים היינו מטלא דעתיקא וכמ"ש בזוה"ק והוא כנגד כ"ע. ומשמני הארץ נגד מדת מלכות שנקרא ארץ החיים ארץ דקוב"ה (זח"ג רמג ב) וזכר שניהם יחד כמ"ש כ"ע איהו כתר מלכות ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית. ורב דגן ותירש נגד חכמה ובינה. חכמה כ' החכמה תחיה בעליה. וכ' כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם

כי על כל מוצא פי ה' וגו' והיינו הד"ת שבו. והוא תורה שבכתב. וכמ"ש (זח"ג רעא ב) לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב. וזהו מדת חכמה מצד השי"ת כמש"נ כי ה' יתן חכמה וז"ש ורב דגן. ותירש נגד בינה דכ' ויין ישמח לבב אנוש. בינה לבא. בינה שמבין דבר מתוך דבר. והיינו יין מסכתי יינא דאורייתא דבע"פ שמבין מתושב"כ. וכמש"נ מפיו דעת ותבונה. ואח"כ יעבדוך עמים וגו' ו' ברכות כנגד ו' המדות ו' ימי בראשית והם ברכות מעניני עוה"ז. דג' ראשונות מעלמא דאתי. ומדת מלכות מחובר לבראשית כ"ע איהו כתר מלכות. ולכן אמר כנגדן ברכות מעניני עוה"ב. ואח"כ ו' ברכות כנגד ו' ימי המעשה שנברא בהן עוה"ז. וסיים ארריך ארור ומברכיך ברוך והיינו מאו"ה כמ"ש בירושלמי ומ"ר (סו"פ סו) כבר מלתך אמורה וכו' וסיים מברכיך ברוך שזה יהיה ההשארה מהם לעתיד כמש"נ ועמדו זרים וגו' וזהו שלימותם וכמו שאמרנו. ואכילת שבת תמיד בקדושה וכמ"ש האריז"ל שאף אם מכוין באכילות שבת לענג גופו ג"כ בקדושה ואכילה כזו לא יזיק כלל ולא יבא מזה קטרוג היצה"ר. ולכן אומרים במוצאי שבת ויתן לך וגו' שיומשך קדושת השבת לימי המעשה שיהיה ג"כ האכילה בקדושה וכמ"ש (זח"ג קכד סע"ב) חכמים דדמיין לשבתות ויו"ט. שאכילתם בחול ג"כ בקדושה כמו בשבת ויו"ט:

**והששה** ברכות אחרונות שכנגד ו' ימי בראשית. הם מרמזים נגד ששה רועים הק' שהם מרכבה לו' המדות שהמשיכו קדושת המדות לבטל הקליפות שכנגדם. יעבדוך עמים וישתחוו לך וגו' הם מצד קדושת אברהם ויצחק והם כנגד ע' הקליפות לבד קליפת עשו ועמלק שלא היו עדיין בעולם. יעבדוך מצד הימין דאברהם. וישתחוו שהוא מורה ביטול לגמרי עדמ"ש (ברכות לד:) השתחואה זו פשוט ידים ורגלים והיינו ביטול כל קומת הגוף וזה מצד הגבורות דיצחק. הוה גביר לאחיך נגד קדושת יעקב שהוא בקדושה נגד עשו כמ"ש (למעלה מא' ו). וישתחוו לך בני אמך מרמז על קדושת משה רבינו שהוא מרכבה למדת נצח שהוא מנצח לגמרי קליפת עשו. דיעקב ומשה מסטרא דעמודא דאמצעיתא יעקב מלבר ומשה מלגאו כמ"ש (תקו"ז תיקון יג) ומצד משה דמלגאו הוא וישתחוו לך שמתבטל לגמרי קליפת עשו שכן מורה לשון השתחואה. ארריך ארור נגד קדושת יוסף שהוא מרכבה למדת צדיק יסו"ע והוא כנגד קליפת עמלק שיוסף הוא שטנו. דעמלק ראשית דקליפה וכנגדו יוסף שהשורש שבקדושה מצד המילה דכתיב ועמך כולם צדיקים דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק כמ"ש (זח"ב כג א) שע"י המילה הוא קשור בהשורש. ובעמלק אי' (מד"ת תצא) שהיה חותך מילות וזרק כלפי מעלה והוא הארור כידוע דהוא א' עם בלעם ועליו מרמז ארריך ארור. ומברכיך ברוך נגד ק' אהרן הכהן שמדתו אוהב את הבריות ומקרבן לתורה (פ"א דאבות) שמדתו לקרב כל הבריות תחת

כנפי השכינה שיהיו כולם מתברכים ומצד קדושתו יומשך הקדושה לעתיד לכל ישראל שיהיו ככהנים כש"נ ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלהינו וגו' וכמ"ש במ"ת ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' ויקרב גם מאו"ה תחת כנפי השכינה וע"ז מרמז מברכיך ברוך וכמש"נ טוב עין הוא יבורך והוא הנבחר להמשיך הברכה לעולם:

## פרק ח

**ויתן לך האלהים מטל השמים וגו'**. בב"ר מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה דגן זו תלמוד תירוש זה אגדה. ובפשוטו אין מקרא יוצא מידי פשוטו דקאי על המאכלים בגשמיות. רק באמת גם האכילות ושתיות הגשמיות מה שהם נותנים חיות לנפש האדם וחיות הנפש הוא רק ע"י ד"ת כש"נ כי הוא חייכם וכ' ובחרת בחיים. וא' (ברכות סא:) ומה במקום חיותינו כו' ואף אנחנו כו' והיינו דד"ת מקום חיותנו כדגים במים וע"כ שיש בהם חיות ד"ת וכידוע ע"פ כי לא על הלחם וגו' כי על כל מוצא פי ה' וגו' דר"ל מוצא פי ה' שבלחם. וחט"ה בגימ' כ"ב שיש בה חיות מכ"ב אותיות התורה ועז"א לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי שהוא תושב"כ ותושבע"פ (כמ"ש זח"ג רע"א ב) וכל מיני אכילה ושתיה נקרא ע"ש לחם ויין וביצחק כ' ויעש להם משתה וכ' ויאכלו וגו' וביוסף כ' שימו לחם וכ' וישתו וישכרו עמו. וכל מיני דגן נקראו לחם כמ"ש (פ"א דחלה) הנודר מן הדגן אסור בה' המינים שחייב בחלה וקרוי לחם כמש"נ והיה באכלכם מלחם הארץ. וכל המשקים נקראים ע"ש היין כד"ש לך אכול בשמחה ושתה בלב טוב יינך וגו' ואמרו (עירובין סה.) ע"פ וברך את לחמך ואת מימיך מים שניקח בכסף מעשר ומ"נ יין וקא קרי ליה מים. והנה טל השמים ומשמני הארץ הם כמו אב ואם המולידים כל מיני מאכל כמ"ש (תענית ו.) מיטרא בעלה דארעא הוא שנ' כי וגו' והולידה והצמיחה וחיות האדם הוא מהמאכלים. וחיות הנפש שע"י האכילה נתוסף חיות והשגה בד"ת שהוא חיות אמיתי של ד"ת. עד"ש ר"נ (ב"ק עב.) דלא אמרי לך באורתא דלא אכלי בשרא דתורא ופי' בתוס' ששרוי בתענית היה ולכן לא עמד על טעמו של דבר. וכן אמר (עירובין סד.) כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי ע"ש. והוא ההתחדשות בד"ת דהקב"ה מחדש בכל יום תמיד מע"ב והוא ע"י התחדשות ד"ת שבכל יום תמיד וכן התחדשות המאכלים להחיות בנ"א הוא בכל יום (כמ"ש מכולתא בשלח ע"פ דבר יום ביומו) מי שברא יום ברא פרנסתו. והוא החיות הראוי לאותו יום בהתחדשות בד"ת שאמרו (ב"ר פ' מט) דהקב"ה מחדש בכל יום הלכה בב"ד של מעלה. ואב ואם המולידים התחדשות הד"ת הוא מקרא ומשנה שהם טל השמים ומשמני הארץ. וז"ש מטל השמים זו מקרא שהוא מן השמים מהקב"ה שנתן התורה ולא מצד יגיעת האדם וכמו כן משנה כתיבא

ומנחא שכתבו בסדר ההלכות מכל התורה והדינים הכוללים כל המשפטים. ותלמוד היא ארוכה מארץ מדה שצריכים יגיעה להתחדשות רוב החכמה. ומצד התחדשות החכמה משיגים חיי עולם החכמה תחיה בעליה כדאי' (במד"ת נח) שצריכה צער ונדוד שינה ועליהם כ' העם ההולכים בחשך ראו אור גדול. וכדאי' בזוה"ק (ח"ב סא סע"ב) מזונא דחבריא אינון דמשתדלי באורייתא כו' החכמה תחיה בעליה. ומשתדלי היינו ביגיעה והם משיגים החיי עולם וע"ז מרמז ורב דגן שהוא הלחם המחיה האדם והיינו ריבוי חיים בחכמה שבמוח. ותירוש היינו יין שמרמז על ישרת הלב דכ' ויין ישמח לבב. והשמחה מתייחס ללב בכ"מ בפסוק ונא' לב יודע וגו' ובשמחתו לא יתערב זר ומהלב תוצאות חיים לכל הגוף מרביעית דם הנפש שבו. וכ' אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ואמרו (תענית טו.) צדיקים לאורה וישרים לשמחה שהצדיק היינו שעדיין לא נתיישר לבו לגמרי ועדיין הלב כסיל לא מטוהר ומתאבק עמו. זה צריך לאורה שיאיר לו הש"י בחכמה ובשכל לכבוש את יצרו ואח"כ כשנתיישר לבו שגם הלב כסיל מנוקה ומטוהר מהרהורי שטות אז אור צדיקים ישמח וזה לישרי לב שמחה כי נעשה שלם לגמרי ומתדבק בהקב"ה ומזה בא השמחה בלבבות בנ"י שהוא רק בה' כמש"נ ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם ונא' שמחו צדיקים בה' ונא' ויספו ענוים בה' שמחה. כי בקבלת עול מלכותו הוא שמחתם. ועז"א (סא"ר פ' ג) אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי דזולת זה ולשמחה מה זה עושה ויין המשמח לב אמר שמביא יללה על האדם (ברכות מ.). ואינו טוב רק יין המשמח אלהים ואנשים והוא מ"ש (מגילה יב:) ביום השביעי כטוב לב המלך ביין כו' שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בד"ת כו' והוא מצד שהיין משמח את הלב ומעורר הדבקות שבלב בחיי עולם. וע"ז מרמז ותירש זה אגדה דאי' (ספרי עקב פ' ולדבקה בו) דורשי רשומות אמרו רצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם למוד הגדה שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה ומדבק בדרכיו. וכן אי' בגמ' (שבת פז.) ויגד משה דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה ושם אגדה מלשון נגיד ונפיק בדניאל. והיינו שמושכות לבו של אדם להקב"ה שמתדבק בלבו לגמרי בדביקות גמור לחיי עולם שלא יפסוק לעולמי עד. וזה שבירך יצחק את יעקב ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ היינו שהחיים שמצד הקב"ה המוצא פי ה' שבמאכל ומשקה וכמ"ש בב"ר ויתן לך אלהותא. ומצד התורה החכמה תחיה בעלי' בחיי עולם שלא יפסוק וכמו שאז"ל (מ"ר ומד"ת מטות) ג' מתנות נבראו בעולם כו' חכמה גבורה ועושר כו' אימתי בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה כו' אבל גבורתו ועושרו של בו"ד אינו כלום כו' ולעשו לא אמר בלשון ויתן לך האלהים שיהיה מתנת השי"ת ובכח התורה. ועי' בזוה"ק (קמג ב)

וגם לא אמר בלשון ברכה כלל רק א"ל שיהיה מושבו במקומות שהם משמני הארץ וטל השמים ולא מצד מתנת אלהים וכח התורה ולא שהוא מברכו שברכתו הוא רק הנוגע לחיי עולם ולזה אין לו שייכות כלל וא"ל רק בלשון הנה משמני וגו' ר"ל שמגיד רק מה שרואה ברוה"ק שהמקום המוכן לישיבתו הוא משמני וגו'. וגם לא אמר לו דגן ותירוש כי אין לו שייכות לחיי עולם המרומז בהם שהוא המוצא פי ה' שבמאכל ומשקה. והענין הזה מרומז בג' סעודות שבת קדושת מאכלי ישראל כי סעודת ליל שבת נזכר בפסוק בפירוש אכלוהו היום שבזה נרמז הג"ס כמ"ש (שבת קיז:) והוא נגד ויתן לך האלהים מטל השמים. וסעודת יום שבת הוא מרמז על החיי עולם השגת אור אלהותו ית"ש. ומרומז בדגן שמורה על דעת כדאי' (ברכות מ.) שאין התינוק יודע לקרות או"א עד שיטעום טעם דגן. ודעת הוא התושבע"פ שנמשכה ע"י רוה"ק מטלא דעתיקא. וסעודה שלישית כנגד יעקב מרמז על הדביקות בה' במדת אמת הקיים לעד וזה כנגד תירש אגדה שמושכות לבו של אדם להדבק בה' ובדרכיו בדבקות לעולמי עד ושפת אמת תכון לעד:

## פרק ט

**יצחק אמר בעבור תברכך נפשי בטרם אמות** וב' מלות אלו מיותרים דדי במה שאמר מקודם לא ידעתי יום מותי שהיה מתייירא שמא לפרק אמו מגיע ומה טעם לחזור אח"כ ולומר בטרם אמות כאלו יודע שהוא כן ובאמת חי עוד הרבה שנים אח"כ שחי עוד נ"ז שנה וגם למה חזרה רבקה ג"כ דבר זה ואמרה לפני מותי. וביותר מה שהוסיפה אח"כ עוד הפעם בעבור אשר יברכך לפני מותו כאלו היתה יודעת בודאי שימות תיכף. וגם יש להבין למה נכתבו הדברים האלה בתורה דברים שאינם אמת כי באמת חי אח"כ הרבה שנים ולשון לפני מותו שייך כשמת מיד כמו במשה רע"ה דכ' אשר ברך וגו' לפני מותו שהיה בשבת קודם מותו. ומצינו (מד"ת ר"פ זו) שלמדו שגדול השלום שדברה התורה דברי בדאי בשביל השלום ואיזה כה תאמרו ליוסף וגו' ע"ש ואף שהדברים שכ' בתורה הם דברי אמת שאמרו כן השבטים לומר ליוסף מ"מ כיון שיעקב לא צוה באמת. לולי שגדול השלום לא היה התורה כותבת דברי בדאי שאמרו השבטים. וכן בכאן שלא היה דברי אמת שלא היה לפני מותו ולמה נכתבו בתורה. אך הענין דמצינו (שבת קנג.) רא"א שוב יום א' לפני מיתתך שאלו תלמידיו את ר"א וכי אדם יודע איזהו יום ימות א"ל כ"ש ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה. ועדיין הלשון שאמר שוב יום א' לפני מיתתך צריך ביאור דמשמע הלשון שישוב יום א' לפני מיתתו ממש והול"ל קודם מותך שמא תמות למחר. אך יש הפרש בין השב מחמת פחדו שמא ימות ובין השב מחמת שבאמת נוטה למות. שהשב מפחד שמא ימות עדיין אין התשובה בתכלית השלימות שמרגיש

עדיין בעצמו מצד גשמיות עוה"ז עניני עוה"ז ולא יוכל להיות בתכלית הזדככות. משא"כ מי ששב מחמת שבאמת נוטה למות שאז התשובה בתכלית השלימות כי אז אין לו שום שייכות להרגשת עניני גופניות והוא אז רק בעולם הנשמות. וכיוצא בו הוא ג"כ בשבת דאי' במכלתא (יתרו בחדש פ' ז') ששת ימים תעבוד וכי אפשר לו לאדם לעשות כל מלאכתו בששת ימים אלא שבות כאלו מלאכתך עשויה. ד"א שבות ממחשבת עבודה כו' ע"ש ובטור (או"ח ס"ס שו) והרהור בעסקיו מותר ומ"מ משום עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם כלל והביא דרשת המכלתא ע"ש ובאמת דבר זה הוא הד"א שבמכילתא שלא יהרהר. ומ"ש במכלתא שיהיה כאלו כל מלאכתך עשויה הוא כדאיתא בזוה"ק (ח"ב רה סע"א) האי יומא יומא דנשמתין איהו ולאו יומא דגופא ע"ש וממילא אין לו שום עסק במלאכות גופניות כמו הנפטר מהעולם שכל מלאכתו גמרה לגמרי ולא שייך לומר שלא השלים הכל כי הלא לא יכול לעשות יותר וכל מה שהי"ל לעשות עשה. וכן בשבת צריך לראות עצמו כאלו הוא בעולם הנשמות ומופשט מהגוף לגמרי ואין לו עסק בגופניות כלל ושפיר הוא כאלו כל מלאכתו עשויה. והנה האדם גם בהיותו חי בגוף יכול לראות עצמו כאלו אינו בגוף. וכן אדם יכול לראות עצמו כאלו נפשו מוכנת לצאת מגופו מיד ואז יסולק ממנו כל מחשבות הגשמיות. ויכין לבו רק להכין עצמו ליל"ך לעולם הנשמות. ומי ששב מחמת שבאמת נדמה לו כמו שנפטר מהעולם זהו עושה תשובה בתכלית השלימות. וכמ"ש מבן הרב רבינו אלימלך זצוקללה"ה ששאלוהו מה צוה אביו לפני מותו והשיב שכל ימיו היה מצוה לפני מותו שהחזיק עצמו כל ימיו כנוטה למות ושהוא מוכן ליל"ך לעולם הנשמות. וזה כונת ר' אליעזר שא' שוב יום אחד לפני מיתתך שיחזיק עצמו באמת לפני מותו שהוא מוכן ליל"ך לעולם הנשמות ולא לשמא ימות ואז יהיה התשובה בשלימות שלא יהיה קשור כלל בעניני הגוף ועניני עולם הזה כאמור:

**ושם** בשבת סיים ע"ז ר"א ואף שלמה אמר בחכמתו בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. מרמז על תיקון גמור לצאת מהגופניות בתכלית השלימות מצד המעשה שהם מצד כחות הגוף ומצד המחשבה שבמוח. כי בגדיך מרמז על לבוש האדם שהוא הגוף כדכתיב עור ובשר תלבישני כי האדם נקרא הנשמה והרוחניות שבו כמ"ש בזוה"ק (ח"ב עו רע"א) דהגוף נקרא בשר אדם ולא אדם. וגוון הלובן הוא רומז להזדככות המעשים כש"נ אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ונא' תכבסני ומשלג אלבין. ועניני הגוף הם המעשים והיינו שיתקן המעשים שלו ושמן על ראשך אל יחסר שמן מרמז על חכמה (כמ"ש מנחות פה:) והיינו לתקן המחשבה שבמוח שיהיה מופשט מכל וכל מעניני עוה"ז כמו שנוטה למות והולך לעולם הנשמות. וכן יצחק אבינו שא"ל שיעשה

לו מטעמים ואכילה קדושה שיזכה ע"י האכילה זו להיות לפני ה' ושהוא שפתיו יפתח ויצאו הברכות מפיו כמ"ש בעבור תברכך נפשי וכמו שאמרנו וכקדושת אכילת שבת. ע"כ אמר בטרם אמות שיהיה אז מרוחק מעניני גופניות כמו לפני מותו ממש. וכן רבקה חזרה ע"ז לפני ה' לפני מותי. וכן אמרה ליעקב בעבור אשר יברכך לפני מותו. כדי שידע שעתה יתברך בהברכות בתכלית השלימות כיון שיכין עצמו יצחק להתפשט מכל עניני הגוף וכמו שהוא בעולם הנשמות:

**ואח"כ** א' בגמ' ד"א בכל עת יהיו בגדיך לבנים אלו ציצית. ושמן על ראשך אל יחסר אלו תפילין ג"כ רומז לב' התיקונים האלו במעשה ובמחשבה. כי במצות ציצית כלול כל המ"ע ומ"לת (כמ"ש נדרים כה.) דכ' ועשיתם את כל מצותי השורש ממ"ע שתלוים בעשיה שבא ע"י האהבה. וזהו הלבן שבציצית בכל עת יהיו בגדיך לבנים. ותכלת אי' בזוה"ק שמרמז על יראה שהוא השורש ממצות ל"ת (כמו שנת' חיי מא' ז) ועי"ז לא יהיו בגדיו אדומים ע"י מעשה החטאים. וממעשה המצות ועבירות נעשה לבוש לאדם וכמ"ש בפסוק (זכריה ג') ביהושע כה"ג. ותפילין הוא כנגד מחשבה שבמוח. וכמו שאנחנו אומרים שהמחשבה שבמוחי וכל חושי וכחי יהיו משועבדים לעבודתו יתב"ש. ובזוהר הקדוש פרשה זו (קמא א) שהבארות שחפרו אברהם ויצחק בגין לאתתקפא במהימנותא שלימתא יעקב אשכח ליה מתתקן ויתיב עליה ע"ש. והיינו דאברהם ויצחק היה השתדלותם לתקן הקלקול מאדה"ר ועדיין יצא מהם פסולת ויעקב אשכח ליה מתתקן ולא היה לו שום עסק בתיקון הקלקול רק עסקו היה להתדבק באלהים חיים וע"כ א' (תענית ה':) דלא מת שהיה כאדה"ר קודם הקלקול ולכך לא יצא ממנו שום פסולת. ומסיק בזוה"ק והשתא ישראל אתתקפו בי' ברזא דפקודי אורייתא כו' בציצית כו' ה"נ בתפילי דמנח ארישיה ובדרועי' כו' ע"ש וכתבו המפרשים שמוכח דעסק האבות בהבארות היה כענין ציצית ותפילין. והוא כמו שדברנו דאברהם היה עסקו בסוד תפילין שתיקן המחשבה מקלקול אדה"ר. והמחשבה שהביאתו לידי החטא הוא מה שהסיתו הנחש במ"ש אף כי אמר אלהים וגו' דר"ל אף שציוה אינך אחראי לשמוע לו כלל וא"ל והייתם כאלהים וגו' שיוכלו לברוא עולמות כמשז"ל והוא כפירה באלהות. ואאע"ה היה כל עסקו נגד זה לפרסם אלהותו ית' בכל העולם ושהוא אלהי הארץ. ואת עצמו החזיק לעפר ואפר וגם צוה לשמור דרך ה' לעשות וגו' ככל אשר יצוהו. ונסיון העשירי לשחוט בנו החביב לא עבר ובזה תיקן חטאי מחשבות של אדה"ר שהם עיקר גודל החטא. ואח"כ לתקן מעשה החטא בפועל שעשה בא יצחק בהבארות שחפר שהיה בכונת ציצית. והוא שתיקן מעשה הקלקול של אדה"ר והמעשה הוא החטא בפעל אכילת עה"ד וע"כ הוא

היה כל אכילותיו בקדושה שבזה תיקן אותה האכילה האסורה דאדם. ועיקר המעשה היה הרגשת התאוה ומדתו של יצחק הפחד והיראה וע"י זה היה מנוגב מכל תאות כמו שאמרנו עמש"נ והוא יושב בארץ הנגב (ונת' ר"פ לך). וע"י סעודות שבת זוכין ג"כ לתקן השני ענינים. סעודת ליל שבת מרמז כנגד יצחק אע"ה בתיקון המעשה שתיכף בהכנסת שבת האתערותא מצד ישראל בזכירת שבת וקידוש היום. וסעודת יום שבת שכנגד אאע"ה הוא תיקון המחשבה והחכמה שבמוח ואומרים נהוריה ישרי בה והיינו האור שנברא ביום א' שהוא אור החכמה. שבאותו מאמר יהי אור הוא התגלות מדת החכמה שהוא מוחא. ומי שזוכה בב' הסעודות לתקן הקלקול במעשה ובמחשבה יכול לזכות בסעודה ג' שכנגד יעקב אע"ה להתדבק באלהים חיים:

## פרק י

**בזוה"ק** פ' זו (קמב א) ד"א אשרי אדם עוז לו בך עז כד"א ה' עז לעמו יתן בגין דאצטריך ליה לב"נ דיתעסק באורייתא לשמיה דקוב"ה דכל מאן דאתעסק באורייתא ולא אשתדל לשמה טב ליה דלא אתברי. והיינו כמ"ש בגמ' (ברכות יז.) וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. והתוס' הקשו ממ"ש לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפי' שלא לשמה כו' ותירצו דכאן מיירי בשלא לשמה גרוע עיי"ש. אבל באמת לשון זה נוח לו שלא נברא איתא על כל הבריאה כמ"ש (עירובין יג:) נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא ותכלית הבריאה היה בשביל אדם שהוא כיעקב דעביד רק לשמיה דקוב"ה וזה נוח לו שנברא. ומ"מ שפיר א' בגמ' לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה וזה נוח לו שלא נברא ומיושב קו' תוס' על ל' גמרא דברכות. אך תי' התוס' מוכרח משאר לשונות שבש"ס שהק' בתוס' בשאר דוכתי. ואמר אשרי אדם עוז לו בך שזוכה לתורה ומכוין לשמה דהיינו מסלות בלבבם וכמ"ש בזוה"ק כד"א סולו לרוכב בערבות לארמא ליה לקב"ה ולמעבד ליה חטיבא בעלמא. והיינו כמ"ש (ברכות ו.) את ה' האמרת כו' אתם עשיתוני חטיבה א' בעולם כו' והוא כיעקב אע"ה שהכיר מדת יחוד ה' במדת אמת שהכל בידו של הקב"ה כמו קודם שנברא העולם. ואמר בזוה"ק פתיחה זו לפ' הברכות דבאמת בזה יש הבדל בין ישראל לעמים דבישראל האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ה"ז צדיק גמור. ובכורש קרי ליה בשביל זה לאחר שהחמיץ (כמ"ש ר"ה ד.) דישראל שבשורש רוצה לעשות רצון אביו שבשמים. אף שיש לו מכוון להנאת עצמו מ"מ במעמקי לבבו המכוון שלו לשם שמים לעשות רצונו ית'. משא"כ בעכו"ם כשמכוין להנאת עצמו בעשייתו מצוה הוא אין לו שום מכוון אחר רק להנאת עצמו. וכאן אף שבאמת היה יעקב המתברך ולא היה מזיק

אף אם היה המכוון שלא לשמה והיה בו ערבוב כונה להנאת עוה"ב וכדומה ומ"מ הזהירה אותו רבקה שיעשה לקיים מצותה כש"נ שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך וגו'. וכן מצינו שעשה יעקב באמת במכוון נקי רק לש"ש וכמ"ש בב"ר וילך ויקח ויבא לאמו אנוס וכפוף ובוכה והיינו שלא רצה לעשות רק עשה לקיים מצות כבוד אם. והטעם שכאן שלא היה עדיין אומה ישראלית אם לא היה הכונה נקיה רק לש"ש לא היה דינו כישראל. שרק אחר שנתברר יע"א ונעשה אומה ישראלית אז אמרו לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפי' שלא לשמה וגם העושה כדי שיחיה בני או שיזכה לחיי עוה"ב ה"ז צדיק גמור כיון שקשור בשורש במעמקי הלב וכמו שאמרנו. משא"כ קודם שהיה אומה ישראלית הוצרך לעשות המצוה כתיקונה בכונה רצויה חק לש"ש. ומסיק דיעקב כל עובדוי הוו לשמא דקב"ה כו' והוא היה תכלית הבריאה ונוח לו שנברא יותר משלא נברא וכאמור. וז"ש לו יצחק ויתן לך האלהים ובב"ר ויתן לך אלהותא והוא שיעזור לו השי"ת שיהיה המכוון שלו לש"ש ואף בעניני ד"ת כמו שדרש מטל השמים וגו' על מקרא משנה תלמוד ואגדה. יתן לך ויתן לך אלהותא וכמ"ש בזוה"ק דיתעסק באורייתא לשמיה דקב"ה. ואח"כ אמר יעבדוך עמים וגו' שהם ו' הברכות בעניני עוה"ז. שיתן לך השי"ת כל הסייעתות לעבודת השי"ת ואף בזה יתן לך אלהותא שיהיה המכוון שלך לש"ש. וכמ"ש הרמב"ם שכל עניני הרשות כשמכוין בהם לש"ש הוא עובד את בוראו תמיד. ובשבת כל תענוגי הגוף בקדושה ומ"מ צריך שיכוין בהם לש"ש כמו שאמרנו בדקדוק לשון הגמ' המענג את השבת ול"א המענג עצמו בשבת. דאף שגם כשמכוין להנאת עצמו בשבת הוא בקדושה כמ"ש האריז"ל. מ"מ מעלת המענג כו' רק כשמכוין לשם מצוה לענג הנשמה יתירה שנקרא שבת:

**אחר הבדלה**

**ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' ויתן לך האלהים וגו'**. ובשבת שכל ישראל פנוים רק לתורה ונמשלו ישראל לתפוחים כמו במ"ת שנמשלו לתפוח (שבת פח.) ונקראו ישראל חקל תפוחין קדישין. וזהו שדה אשר ברכו ה' שדה של תפוחים (כמ"ש תענית כט:) לכן אומרים במוש"ק פסוקי ויתן לך וגו' שיזכו גם בימי המעשה להיות עוסקין בתורה. וכמו שנדרש בב"ר מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה וכו'. יעבדוך עמים וגו' שכל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול ד"א וכו' וזוכין לכל הסייעתות לתורה ועבודה. ובשבת כל א' מישראל זוכה שנקרא לבו הר קדשי שבשבת כל א' מישראל זוכה לנשמה ומי שזוכה לנשמה נקרא קדוש כמ"ש בזוה"ק (ח"א סב א פג רע"ב) וכ' לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו' ובמה"נ תולדות (קלא א) הוא לבא דמדוריה דיצה"ר

ביה והיינו שלא יוכל היצה"ר לשלוט בו וכמש"נ שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שעל ידי שמירת שבת ניצול מקטרוג יצה"ר כמ"ש בפע"ח. ומתפללין במוצאי שבת החל עלינו הימים הבאים כו' חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עון שיועיל קדושת השבת לימי המעשה ג"כ להנצל מקטרוג יצה"ר. ומדובקים ביראתך הוא שבשבת נקראו ישראל יראי שמי (תענית ח:) ואימת שבת על ע"ה כמ"ש בירושלמי. ומבקשים על ימי המעשה שיהיו מדובקים במדת השבת שהוא יראה. וכ"כ בזוה"ק (ח"א ה ב) שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה וכמו שאמרנו דלכך נקרא סעודת מוצ"ש מלוה מלכה שהיא מחובר ומדובק לקדושות סעודות שבת מלשון ילוה אישי אלי שסעודה זו דדוד שהוא רגל רביעי שבמרכבה. ובשבת זוכין לחזות בנעם ה' שהוא זיוא דז"א. ולבקר בהיכלו דישראל המקיימים ג"ס שבת נקראו בני היכלא דמלכא כמ"ש בזוה"ק (ח"ב פח ב רנב ב) מבקשים במוצאי שבת ויהי נעם אדני אלהינו עלינו והיינו שמבקשים שנזכה שיהיה לנו מנעם ה' אור מקיף עלינו בימי המעשה. ומעשה ידינו כוננה עלינו שיהיה מעשה ימי החול ג"כ לש"ש. ויהיה מעשה המצות כמלאכת המשכן. ומעשה ידנו כוננהו עדמ"ש בזוה"ק (ח"א קמב א) דאצטרך ליה לב"נ דיתעסק באורייתא לשמיה דקב"ה כו'. מסלות בלבבם כד"א סולו לרוכב בערבות כו' והוא עפמ"ש בזוה"ק בא (לב ב) וכד עבדן עובדין דכשרן יהבין תוקפא וחילא לקב"ה כו' ובמ"א בזוה"ק (ח"ג ז ב) ובג"כ ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים תנינן. והיינו שהוא נחת רוח להקב"ה שאמר ונעשה רצונו. וכן ע"י מעשה ימי החול כשהן לש"ש. הם כמעשה המצות:

## ויצא

### פרק א

**אמרם** ז"ל (רפ"ד דדמאי) אימת שבת עליו על ע"ה. נזכר לענין שאומר אמת שירא לומר שקר בשבת כי זהו שורש קדושת השבת שמופיע בו בחי' אמת כי השבת מעין עוה"ב שהוא עלמא דקשוט ועוה"ז עלמא דשקרא כמ"ש (ויק"ר פ' כו) שאמר שמואל לשאול כד הוינא גבך הוינא בעולם דשקר כו' וכדין דאנא בעולם דקושטא לית את שמיע מיני אלא מלין דקשוט. וזה חלוקת יעקב ועשו כי עשו נטל לחלקו העוה"ז שהוא שקר וכן נקרא שמו עשו דאי' (ב"ר פ' סג) הא שוא שבראתי בעולמי. ויעקב נטל לחלקו העוה"ב כש"נ תתן אמת ליעקב. ואי' בתנחומא (ר"פ זו) ההורג את הנפש בשגגה גולה לערי מקלט כו' ויעקב אבינו גלה לחרן בורח בנפשו ונתיירא כו' מכיון שראהו הקב"ה בצרה גדולה נגלה עליו בחלום. ויש להבין מה ענין גלות יעקב לענין הורג נפש בשגגה ומה ענין שנגלה עליו

הקב"ה בחלום בעבור זה. ויובן דהנה ידוע שנחש הביא המיתה לעולם ע"י השפת שקר וזה מדת עשו כמ"ש (ב"ר שם) שנאת דמו של אדם בגופו והיינו קליפת רציחה. ויעקב מרכבה לאות ו' סימנא דחיי שהוא אות אמת (כמ"ש זוה"ק ר"פ ויקרא). והנה באדה"ר לא פעל עוד קלקול השקר כ"כ ולכן התודה לפני הקב"ה על חטאו. אבל קין שכבר עשה פגם המיתה והרציחה בפעל לכן כבר נתעה בשוא ושקר שהשיב השומר אחי אנכי ויצא כגונב דעת העליונה (ב"ר פ' כב). ועכ"ז דן אותו השי"ת כהורג נפש בשגגה כשז"ל (מד"ת בראשית) שטען לא ידעתי ולא ראיתי הרוג מימי וכי הייתי יודע שאני מכהו באבן והוא מת כו' ומפני זה נידון בגלות להיות נע ונד וגו'. והנה יעקב כשנכנס אצל אביו חרד מאד על נפשו כדאי' בזוה"ק (ח"א קמג א) שאז אמר אלה' בצרתה לי וגו' ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה. ובודאי בשעת מעשה דן שעפ"י דין מותר לו לשנות מפני השלום וכדאי' בס"ח שמותר לומר מלתא דמשתמעא לתרי אפי. וכמו שאמרו ביעקב שאמר אנכי המביא ועשו הוא בכורך והי' מוכרח לזה כי היכי דלא יפוק חויא מאינון לווטין וכמו"ש בזוה"ק (שם). אולם לאח"ז כאשר ראה שנצרך עי"ז לברוח מפני עשו ולגלות לחרן היה מתיירא בנפשו שנראה בזה שעשה איזה פגם בבחי' אמת בזה עד שעי"ז הוצרך לברוח מפני יראת עשו שיהיה לו עי"ז שליטה עליו מפני שנמצא בו ג"כ איזה שמץ משקר שהוא כת עשו. וכמו שאמרנו שהשעבוד בא ע"י שאור שבעיסה שבלב מעין אותה קליפה. וע"ז נדמה לו שהיא כהורג נפש בשגגה שנתחייב גלות לחרן. וכענין דאי' (סנהדרין צז.) בהאי דאיקלע לההוא אתרא וקושטא שמי' ושינה שם מהאמת מפני דרך צניעות ומתו ב' בניו וגרשוהו משם שא"ל ולא תיגרי בהו מותנא ע"ש. וכמו כן דן יעקב בנפשו ששגג בזה שהורה היתר לנפשו בשמץ פגם השקר ועי"ז נתחייב גלות. ובזה נתמרמר מאד וצעק לבו אל ה' בצרתה לי וגו' הצילה נפשי משפת שקר שלא יהי' נדון נפשו בזה כשפת שקר. והגם שהיה כבר לאחר המעשה אמנם כי יש כח בתשובה לתקן גם את העבר שיתברר שהי' באמת. ועז"א המדרש כיון שראהו הקב"ה בצרה גדולה נגלה עליו בחלום. והיינו שעי"ז נתברר לו ליעקב אע"ה שלא פגם במדת אמת כלום. כידוע כי א"א לחלום בלא דברים בטלים (כמ"ש ברכות נה.) וליעקב אע"ה נגלה הקב"ה בחלום כמו בהקיץ באמת בלא שום דמיון כלל כש"נ והנה ה' נצב עליו. מזה בטח בנפשו שהוא דבוק במדת אמת אפי' בעת השינה ובודאי לא פגם בזה כלום. וכמו שאז"ל (ב"ר פ' סז) על מש"נ בא אחיך במרמה בחכמת תורתו. שעי"ז דוקא נתברר האמת שיקח יעקב הברכות השייכים לו באמת. והנה אי' בגמ' (יומא פג:) דר"מ אמר להההוא גברא חלמא דבי שמשי לית בהו ממשא והיינו חלומות של ליל שבת וכפירש"י ולכאורה עפ"י האמור

נצרך להיות החלומות של שבת יותר אמת כשורש קדושת הזמן דשבת. אמנם ידוע מ"ש (ברכות שם) בסתירת הפ' בחלום אדבר בו וכ' וחלומות השוא ידברו ל"ק כאן ע"י מלאך כאן ע"י כו'. ודקדק בח"א שבודאי לא הי' חלום זה ע"י מלאך לגנוב ואם היה ע"י ההיפך האיך כיון לאמת שהצניע ר"מ כיסו שם. אמנם י"ל שהחלום הזה הי' ע"י רוחו של אביו שהיה רשע כמותו שהשיאו עצה לגנוב בשבת ולחללו לחפור בקברו. ולזה לא הועיל אימת שבת כי לא היה שומר שבת ועכ"ז כיון להאמת ברשעתו בעצת שקר. אבל הנפש שיש לה קצת אחיזה בקדושת שבת אפי' ע"ה מופיע עליו נקודת האמת לפי ערכו בזה שירא לשקר. ולערך הנפש כפי מדרגתו כמו"כ יש לו הרגשה בקדושת שבת להיות לו נטייה לנקודת האמת שהוא מעין העוה"ב עולם האמת:

## פרק ב

**ויצא** יעקב בב"ר פתח אז תלך לבטח דרכך וגו' אם תשכב לא תפחד אז תלך לבטח זה יעקב דכ' ויצא יעקב אם תשכב לא תפחד מעשו ומלבן ושכבת וערבה שנתך וישכב במקום ההוא. רשב"נ פתח שיר למעלות אשא עיני אל ההרים אל ההורים למלפני ולמעבדני מאין יבא עזרי אליעזר כו' ואני לא נזם א' וכו' חזר ואמר כו' לית אנא מובד סברי מן בריי אלא עזרי !עעם ה' וגו'. להבין הפתיחה לפ' זו הנה במשלי כ' קודם לזה נצור תושיה ומזמה והיינו העצה של ד"ת שיועיל להשמר מהיצה"ר כענין שא' (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד אם אבן הוא נימוח כו'. וע"ז בא פתי' המד"ר עמש"נ ויצא יעקב מב"ש וילך חרנה שמשמעות הפסוק מרמז שבין כך נטמן בבית עבר ללמוד תורה כי הי' לו לכתוב וילך יעקב מב"ש לחרן כמ"ש המפרשים. וע"ז מביא המד' אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף. כי יעקב אע"ה פחד בנפשו כאשר גלה לחרן אולי הוא מצד שנדבק בו מלשון רמיה שהוא בחי' עשו ומה גם שהולך לבית לבן אבי הרמאים ושמא יתלכלך אצלו בחטא וילמוד ממעשיו. וע"ז היה עצתו לילך לבהמ"ד של עבר ועי"ז אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף עדש"נ פן תגוף באבן רגלך והוא היצה"ר שנקרא אבן (כמ"ש סוכה שם) יחזקאל קראו אבן וע"י התורה אם אבן הוא נימוח. והתחלת הענין במשלי ה' בחכמה יסד ארץ בחכמה תושב"כ יסד ארץ היינו עוה"ז דו' אלפי שנה כנגד ו' ימי המעשה וזה נוסד ע"י תושב"כ כמו"ש (ריש ב"ר) אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. כונן שמים בתבונה תבונה מבין דבר מתוך דבר והוא תושבע"פ ואי' בזוה"ק (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי וביה אשתכלל עלמא ע"ש וזהו כונן השכלול הוא בתבונה שהיא תושבע"פ. ואמר שמים דשבת יומא דנשמתין איהו ולאו יומא דגופא כו' ואי' בגמ' (סנהדרין צא:) יקרא אל השמים מעל זו נשמה. דיום השבת מעין

עוה"ב וכנגדו אלף השביעי יום שכולו שבת. בדעתו תהומות נבקעו הוא עפמ"ש בזוה"ק (ח"א קיז א) שנרמז במש"נ נבקעו כל מעינות תהום רבה מבועי דחכמתא לתתא וזה ע"י דעת שבא בחבור חכמה ובינה ודעת רוה"ק כמ"ש רש"י תשא. ומשם שורש תושבע"פ כמ"ש רמב"ן ז"ל וז"ש בדעתו תהומות נבקעו. ושחקים ירעפו טל הוא טלא דעתיקא ושחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים (כמ"ש חגיגה יב:) היינו הופעות ד"ת כענין מש"נ לכו לחמו בלחמי. והוא כנגד ג' אבות חכמה ובינה כנגד אברהם ויצחק ימינא ושמאלא ודעת כנגד יעקב הבריח התיכון וגו' וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב יד ב ושם קעה ב'). ואח"כ אה"כ בני אל ילוזו מעיניך כענין מש"נ אל תתן שנה לעיניך וגו'. שהתושבע"פ נקנה בצער ומיעוט שינה כמ"ש במד"ת (נח) ויושב בטל כישן דמי והיינו שלא יסיח דעתו מהתורה. ואמר אח"כ נצור תושיה ומזמה ואי' בגמ' (סנהדרין כו:) תושיה דברים של תוהו שהעולם משותת עליהם ופירש"י דיבור וקרייה בעלמא כו' כתוהו הזה ואעפ"כ עולם משותת עליהן. ומזמה אי' בגמ' (ע"ז יז:) מאי מזימה אילימא תורה דכ' זימה כו' ה"ק מדבר זימה תשמור עליך ע"ש. וזהו נצור תושיה ומזימה נגד אנכי שכולל כל התורה כולה כמ"ש (שהש"ר) שבדבור אנכי נכלל כל התורה כולה בלבם וזהו נצור תושיה. ונגד לא יהיה כולל כל המל"ת סור מרע וזהו מזמה להנצל מדבר זימה. ויהיו חיים לנפשך וחן לגרגרותיך. גרגרותיך היינו בתאות האכילה שמצינו (פסחים פו:) השותה כוסו בבת אחת ה"ז גרגרן. והיינו שע"י ד"ת יועיל שגם האכילה תעלה חן לפני הש"י. וכן נכלל בזה כל תאות הגוף שמצינו ג"כ לשון גרגרן בנדה (עב.) והוא מפני שגם זה נקרא בכ' בלשון אכילה אכלה ומחתה פיה וגו' וכן בנשון חכמים (כתובות סה:) ולשון חן הוא אף שאינו נאה באמת וכמ"ש (מגילה יג.) אסתר ירקרוקת היתה כו' והיינו מדכ' ותהי אסתר נשאת חן וגו' וכן מש"נ ונח מצא חן דרשו בב"ר לא שהיה כדי אלא שמצא חן. וזש"נ וחן לגרגרותיך שע"י שיעסוק בתורה יהיו כל הנאות הגוף ג"כ בקדושה. וכמ"ש האריז"ל על אכילות שבת ויו"ט שאף בלא כונה רצויה הוא ג"כ בקדושה. ולעתיד יבורר ועמך כולם צדיקים וצדיק היינו מוגדר בתאות. ואח"כ אה"כ אז תלך לבטח דרכך וגו' והוא שיהי' קשור בשורש בהשי"ת ועדמ"ש בזוה"ק (ח"ב נד א) א"ז אלף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר כו' ומטו לזיין. והיינו שהשי"ת יברר אותו בכל המדות עד השורש מאמר בראשית דכ' ישת חשך סתרו. ורגלך לא תגוף ע"י יצה"ר וכמו שאמרנו. ועז"נ אם תשכב לא תפחד עדמ"ש ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד ועיקר שלום ממלחמת היצה"ר שע"ז נאמר אין שלום בעצמי מפני חטאתי וזהו ושכבתם ואין מחריד מרוגז ומלחמת יצה"ר. וכן א' אם תשכב לא תפחד ודרש מעשו ומלבן שעיקר פחד יעקב אע"ה שלא ילמוד

ממעשיהם ועיקר שאור שבעיסה בא בלב מקליפותיהם וכמ"ש כ"פ. ושכבת וערבה שנתך וישכב במקום ההוא ששם הראה לו השי"ת שאף בשינה קשור בהש"י וכמש"נ והנה ה' נצב עליו. ואח"כ אה"כ אל תירא מפחד פתאום שלפעמים מתלבש היצה"ר בלבוש דורש טובה ומלמד להועיל וכמו שמצינו ביעקב אע"ה כת"ח נדמה לו (כמ"ש חולין צא.) וזהו פחד פתאום שאין עולה על לב שזהו עצת יצה"ר. ואמר אל תירא מזה וממילא לא יירא משואת רשעים כי תבא שכך דרכו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר א"ל עשה כך כו' (כמ"ש שבת קה:). ועז"א כי ה' יהי' בכסלך בדברים שאתה כסיל בהם כמו"ש בפירש"י מירוש' והוא נגד פחד פתאום וכאמור. ושמר רגלך מלכד נגד שואת רשעים כי תבא. ופתח במד"ר בפסוקים אלו שבהן מרומז ענין יעקב אע"ה בהליכתו לחרן שהיה מקודם בבהמ"ד של עבר:

**הנה** בגמ' (סוכה שם) קודם מאמר משכהו לבהמ"ד אי' יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום כו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. שנראה מזה שגם ע"י תורה אין עצה נגד יצה"ר רק בעזר השי"ת. והיינו מה שהיצ"ר מתגרה באדם מעצמו יותר ממה שנפקד שעל שם זה נקרא רשע כמו שדרשו זה ממש"נ צופה רשע לצדיק וגו' והוא שברשעתו רוצה להכשיל את האדם ועל זה שנטבע מיצירה היצה"ר לפי ערך כל נפש ונפש. עז"א (קידושין ל:) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין. אבל מה שמוסיף היצה"ר מדיליה ע"ז אין בכח האדם לעמוד נגדו ואין הקב"ה בא בטרוניא וה' לא יעזבנו בידו שעוזר לו. רק לא לכל עוזר הקב"ה אלא למי שמצפה לזה והוא ע"י התפלה להשליך יהבו על ה'. ובזה יובן פתיחת רשב"נ אשא עיני אל ההורים כו' ואני לא נזם א'. ולכאורה מה ענין זל"ז לפי דרשתו אל ההורים למלפני כו' שהאבות נותנים בית והון אבל לא הרב. אמנם בא רשב"נ ללמד שבודאי לא הצטער על טובת עוה"ז רק הצטער על קטרוג היצה"ר בחלוקה השני' שלא יועיל לזה ד"ת כאמור. וע"ז מרמז למלפני שגם התורה שלמד מרבותיו שם ועבר לא הועיל לו ומאין יבא עזרי. והביא ראי' שעדיין לא אתפני יצה"ר מכל וכל שהרי הוצרך ליתן כל ממונו לאליפז כמ"ש במדרש. ומזה הרגיש יעקב שלא הועיל לו תורתו לרפאות את היצה"ר מכל וכל. שאם היה מועיל לא היה לו שום פחד מעשו וכמו שאמרנו שזה תלוי בזה ומה יהיה עוד תקותו להבא. וע"ז נתמרמר בנפשו מאד לשפוך שיחו לפני ה' כש"נ ויפגע במקום ואז"ל (ברכות כז:) שתיקן תפלת ערבית. והיינו שבחשכות הגדול שיהיה לכל נפש עד שאין לו שום עצה בעצמו עכ"ז ישליך בטחונו על ה'. וע"ז רמזו במד"ר לית אנא מוביד סברי מן בריי אלא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ היינו שסובל ומרחם על כל הנפשות מרום המעלה שנקראו שמים עד שפל המדרגה שמכונים ארץ.

וע"ז דרשו ושכבת וערבה שנתך שנ' וישכב וגו' שבזה נתגלה לו שדבוק ומקושר בהשי"ת גם למעלה מן הדעת ושכל האדם בעת השינה שנסתלקו המוחין ועכ"ז והנה ה' נצב עליו. וע"ז רמז דהמע"ה שוא לכם משכימי קום וגו' אוכלי לחם העצבים. היינו שלפעמים אי עצה גם בעסק התורה נגד היצה"ר. שזה נקרא אוכלי לחם העצבים שעסק התורה שקרוי לחם יש בו ג"כ ערבוב היצה"ר שנקרא עצבון. וכמש"נ ביעבץ לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות (כמ"ש תמורה טז.) כן יתן לידידו שנה שרק שמי שהוא ידיד ה' כשלמה בנו שנקרא ידידיה וה' אהבו הוא מדובק וקשור בהשי"ת למעלה מן הדעת גם בעת השינה. וזה המדרגה נתגלה ליעקב בחלום והנה ה' נצב עליו כאמור וע"ז ושכבת וערבה שנתך:

## פרק ג

**בתפלת** ערבית דשבת אומרים ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים. וסתם זמנים היינו קדושת ג' רגלים שנכלל בקדושת שבת גם קדושתם. והיינו כי קדושת חג הפסח הוא ענין גאולת מצרים ונמצא בשורש קדושה של שבת כמ"ש (שבת קיח:) אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהילכתן מיד נגאלין. ובתיקונים (תיקון כא) אי' ובגי"ד אמרו קדמאי אם ישראל הוו מקיימין שבת אחת כהלכתה מיד הוו נגאלין. ואמרו קדמאי מרמז באמת על דרשת גמ' הנ"ל כי הוא באמת ענין א' שהשתי שבתות המכוון ג"כ על שבת אחת הנקרא בלשון שבתותי. וכמו שדרשו ממש"נ אשר ישמרו את שבתותי והמכוון על ב' הקדושות דשבת עלאה ושבת תתאה. וכדאי' בזוה"ק (ח"א ה ב) ע"פ את שבתותי תשמרו והיינו ה' עלאה ה' תתאה. כי ה' תתאה הוא בחי' התגלות מלכות שמים בנפשות ישראל ומזה מופיע היראה בנפשות ישראל כש"נ ואם אדונים אני איה מוראי וכדאי' בריש או"ח שכאשר ישים אל לבו שממ"ה עומד עליו מיד יגיע אליו היראה והבושה כו'. וענין יראה זו היא בלב וכמו"ש (יומא עב:) ע"פ לקנות חכמה ולב אין על עוסקין בתורה ואין בהם י"ש שנקרא בשם לב. וה' עלאה בינה לבא והיינו כשנקנה היראה כבר בפנימיות נקודה שבלב. וה' תתאה מרמז על היראה בחיצוניות וע"ז אז"ל (ירוש' דמאי) אימת שבת על ע"ה והיינו בחי' היראה בחיצונות הלב. והוא ע"ד אמרם (פ"ג דאבות) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול ד"א ולעיל (פ"ב) אי' יפה ת"ת עם ד"א שיגיעת שניהם משכחת עון ונראה שנצרך לעול ד"א עם התורה. אמנם זהו רק לאחר הקלקול של אדה"ר שנאמר לו בזעת אפיך תאכל לחם וגם זה היה לטובתו כש"נ כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך. וכמו שאמרנו בענין יעודי עוה"ז הנזכרים בתוכחות שהמה אינם שכר המצות דבהאי עלמא ליכא ועיקר השכר לעוה"ב. רק הוא מה שהשי"ת מסייע להאדם

שאם בחוקותי תלכו היינו כאשר נקבל עלינו עול תורה אזי יהיה נשפע עלינו כל צורכי עוה"ז בהרחבה בכדי שלא יטריד אותנו מקיום התורה ובודאי לא נתפשע בתאות עוה"ז מאחר שיהיה מגמתינו לקבל עול תורה. אמנם בהיפך ח"ו אזי בהכרח לייסר ביסורי חסרון שפע עוה"ז וכל זה לטובתינו כדי שלא נתפשט ח"ו בתאות עוה"ז. וזהו הענין ג"כ באדה"ר יציר כפיו של הקב"ה ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה היינו לקבל עליו עול תורה בפקודין דעשה ומל"ת (כמ"ש זח"א כז א) ועל מעמד זה לא נצרך שום יגיעה על פרנסתו. אמנם לאחר הקלקול שנכנס בו ידיעת ההיפך אזי הי' בהכרח לו להיות בזעת אפך תאכל לחם וכ"ז לטובתו כדי שלא יתפשט בענין התחות של עוה"ז וכאמרם ז"ל שיגיעת שניהם משכחת עון וכן אמרו (ברכות נח.) כמה יגיעות יגע אדה"ר עד שמצא פת לאכול כו'. והנה בכלל ישראל ביום השבת מעבירין מהם עול דרך ארץ שמוזהרים לבל לעשות שום מלאכה לסבת פרנסה והיינו מפני שמקבלים עול תורה בשמירת שבת בבחי' זכור ושמור שבדיבור א' נאמרו (כמ"ש ר"ה כז.). והיינו כי זכור הוא ענין התעוררות להמשיך עליו קדושת שבת בפעל מצד האדם כמ"ש (תו"כ ר"פ בחוקותי) זכור יכול בלבך כשהוא אומר שמור הרי שמירת הלב אמורה הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיך. והיינו שיזכיר האדם בפיו הודאה להשי"ת בקידוש היום אשר קדשנו וכו' ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו. והנה בלוחות ראשונות נא' זכור שאז היה קודם הקלקול והיה חרות על הלוחות שנחקק הד"ת על הלב והיה די להנפש רק לזכור בפה קדושת שבת הנשפע מלעילא והיה נשמר שלא ישכח שהיא אתר דלית ליה שכחה כמ"ש בזוה"ק. משא"כ לאחר הקלקול נצרך גם השמירה בלב בכל רגע ביום השבת לבל יהיה נשכח מלבו כי בתנועה קטנה יכול לבא לידי חיוב חטאת כענין פשט העני את ידו כו' ע"י הוצאה שהיא מלאכה גרועה. וע"י שמירת שבת זה בכלל נפשות ישראל מקבלים עליהם עול תורה ועי"ז מעבירין מהם עול ד"א. אך מפני שהוא רק בבחי' חיצונות שבלב כנ"ל לכן אינו פועל רק לפי שעה כי מיד אחר יום השבת נצרך ליגיעת דרך ארץ מפני שיגיעת וכו'. ואלמלי שמרו בנ"י שתי שבתות דהיינו שיהיה נקבע גם בפנימיות נקודה שבלב שהוא בחי' שבת עלאה בינה לבא אזי מיד הם נגאלין הגאולה שלמה. כי ע"י שיקבלו עול תורה באמת עד פנימיות נקודה שבלב יהיו מעבירין עול שעבוד מהנפש מכל וכל היינו כל מיני דחק וצער שבנפש הקדושה. שכל הגליות נקראו ע"ש מצרים ע"ש שהם מצירות לישראל (כמ"ש ב"ר פ' טז) וע"י שיהיה ד"ת נקנה בפנימיות נקודה שבלב יהי' אז הגאולה השלמה לכל נפשות ישראל מה שאנו מקוים ב"ב. וכדאי' (באדר"נ פ' כ) כל מי שנותן ד"ת על לבו מבטלין ממנו הרהורי כו' וקא חשב במספר שמונה הרהורים ומסיים

שכ"כ בס' תלים פקודי ה' ישרים משמחי לב מצות ה' ברה מאירת עינים. שמה שניצול משמונה הרהורים הנ"ל מרמז כאשר נכנסים הד"ת בפנימיות נקודה שבלב שהוא בחי' בינה לבא דרגא תמינאה. כי נזדככים בו כל השמונה מדות שבלב שמבחי' מלכות ה' תתאה חיצונות הלב עד בינה ה' עלאה שהיא פנימיות הלב. וזה מרומז בב' הפסוקים משמחי לב ומאירת עינים. כי בהרהורי ההיפך נא' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ואמרו (ברכות יב:) אחרי לבבכם זה הרהור מינות ואחרי עיניכם זה הרהור עבירה כי העין רואה והלב חומד. אמנם כשנכנסים ד"ת בעומק הלב נולד השמחה בלב והעינים מאירות בכל דבר לראות רק השגחתו ית' כש"נ שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. וכן אי' שם על מי שאינו נותן ד"ת על לבו שנותנין לו כל השמונה הרהורים הנ"ל ומסיים שם שכ"כ במש"ת והיו וגו' תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב. והיינו שזה עיקר המכוון שיהי' העבודה בפנימיות נקודה שבלב ומזה נולד השמחה בלב ועי"ז נגאלין מכל מיני הרהורים המצירים ומעיקים להנפש. וביחוד באים לזה ע"י קדושת שבת והוא זכר ליציאת מצרים.

**וגם** קדושת חג השבועות זמן מ"ת נכלל בקדושת שבת דכו"ע בשבת נתנה תורה לישראל. ואיתא בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים כו' שבכל יום השבת מופיע האור הגנוז לצדיקים לע"ל שהוא מעין עוה"ב. וגם האור הגנוז הוא התגלות תושבע"פ שעז"נ וירא אלהים את האור כי טוב. וקדושת חג הסוכות שאומרים בו זמן שמחתנו יותר מבשאר מועדים שבהם ג"כ מצות שמחה. מפני שבסוכות נולד מעצמה השמחה מצד התגלות כבוד מלכותו ית' בימים הקדושים וכש"נ ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם. שמחו צדיקים בה'. וגם ביום השבת תקנו לומר ישמחו במלכותך והיינו שאף שאין בו מצות שמחה השמחה נולד בעצם מצד התגלות כבוד מלכותו ית' כמ"ש ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו. וכמו שדרשו (ספרי בהעלותך) וביום שמחתכם אלו שבתות והיינו שאז השמחה היא שלכם מצד הנפש בעצמה כענין דאיתא (סא"ר רפ"ג) שמחתי מתוך יראתי. וזהו ישמחו במלכותך בקבלת עול מלכותו ית' שהוא היראה. והנה גם קדושת שאר מקראי קודש נכלל בקדושת השבת. כי קדושת יוהכ"פ הוא מחילת עונות והוא ביחוד בשבת שאמרו (שבת קיח:) שאפי' עוע"ז כאנוש מוחלין לו ע"י שמירת שבת. והיינו עוד במעלה יותר מיוהכ"פ שיש ד' חלוקי כפרה ומי שיש בו ח"ה יוהכ"פ תולה ואין בו כח לכפר בשלימות ובשבת מוחלים אפי' עוע"ז כאנוש שיש בו חלול השם. וגם קדושת ר"ה שהוא יום הזכרון שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר (ר"ה טז.) וביום השבת הוא ביתר שאת ולזה כשחל ר"ה בשבת אין מהצורך

להעלות זכרונינו לפניו ית' לטובה ע"י פעולת השופר מפני שהוא יום הזכרון בעצם כש"נ ויכל אלהים ביום השביעי ותרגם ירושלמי וחמיד. והיינו שכביכול נשא הבריאה חן וחמדה לפניו ביום השבת וכמ"ש (ב"ר פ' ט) עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו. וע"ז אומרים חמדת ימים אותו קראת וכמ"ש האבודרהם. שכל יום השבת נעשה כביכול חמדה לפניו כל בריאת שיה"מ להיות נזכר לפניו לטובה. וזהו זכר למעשה בראשית. ועיקר המכוון הם נפשות ישראל כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית:

**וענין** ברכתו מכל הימים שאומרים בשבת בין אם המכוון שהוא מבורך יותר מכל הימים בין אם המכוון שנמצא בו הברכה של כל הימים. לכאורה לא נמצא בכל ששת ימי המעשה ברכה על עצם היום רק ברכה לדגים ולאדם משא"כ ביום השבת שנא' ברכה על עצם היום כש"נ ויברך אלהים את יום השביעי. ויובן זה עפמ"ש (ב"מ קז:) ע"פ ועבדתם את ה' אלהיכם זו ק"ש ותפלה וק"ש הוא תורה כמ"ש הקורא כו' כאדם שקורא בתורה (ברכות י:) וע"י ק"ש שחרית וערבית קיים לא ימוש (כמ"ש מנחות צט:) ועי"ז וברך את לחמך ואת מימך זו פת במלח וקיתון של מים. והיינו שע"י תורה ותפלה שבכל יום נתברך המאכל של כל יום שבכל יום נשפע ברכה מיוחדת בפרנסת האדם. וכדאי' בזוה"ק (ח"ב סב א) ע"פ ולקטו דבר יום ביומו לא ליבעי ליה לאינש לבשלא מזונא מן יומא ליומא אחרינא ובמכילתא ע"פ זה מי שברא יום ברא פרנסתו. ובסידור הרב ע"פ מדי חודש בחדשו מדייק למה נא' בחדשו. וי"ל כי חודש ע"ש התחדשות ולזה נא' בחדשו שמרמז שבכל ר"ח יש התחדשות אחר כמו שי"ב חדשי השנה כל א' י"ל צירוף הוי"ה מיוחד וגם אות מיוחד מי"ב פשוטות וגם אבר מיוחד כמ"ש בסי"צ וכמו כן בכל שנה יש בכל ר"ח התחדשות חדשה. וע"ז מרמז ג"כ ומדי שבת בשבתו שכל שבת יש לו התחדשות קדושה חדשה. ולכן נקראת כלה בכל שבת ושבת וכלה הוא רק פעם א' בז' ימי המשתה רק בכל שבת יש הארת קדושה אחרת מחדש. וכמו כן לשון דבר יום ביומו יורה שאין יום א' שוה לחבירו גם בבחי' שפע הברכה כי לא ברא הקב"ה שני ימים שוים וכמ"ש המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב והמזון שבכל יום שייך לאותו יום ליתן חיות להאדם כפי שצריך ביום ההוא (ונת' תולדות מא' ח) וכן הוא משמעות הפשט בכ"מ שנא' דבר יום ביומו וכמו לא תגרעו מלבניכם דבר יום ביומו שהוא מפני שאין יום שוה לחבירו בגודל וקוטן ולפי ערך שעות היום למלאכה כן סכום הלבנים. וזש"נ ועבדתם את ה' אלהיכם והיינו שלפי ערך התחדשות העבודה בנפש ע"י תורה ותפלה לפי ערך זה נשפע התחדשות הברכה בכל יום בפרנסת המאכל. כי קודם מ"ת היה הקב"ה מחדש בכל יום מע"ב

ע"י התורה שהקב"ה מחדש הלכה בכל יום בב"ד של מעלה (כמ"ש ב"ר פ' מט). ולאחר מ"ת נמסר חידוש ההלכות לנפשות ישראל ולכן נקראים ת"ח בנאין שעוסקין בבנינו של עולם (כמ"ש שבת קיד.) שבונים בכל יום ע"י שנמצא בנפשם התחדשות בד"ת לטעום טעם חדש לא מצד ההרגל בכל יום ויום. ודרשו זה מתיבת ועבדתם שזה עיקר העבודה מה שנתחדש הרצון בנפש יותר מטבעו. כדאי' ע"פ בין עובד אלהים לאשר לא עבדו אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד כו' צא ולמד משוק של חמרין כו' (כמ"ש חגיגה ט:) וכ' בס' התניא מפני שהיה הרגילות לשנות פרקו מאה פעמים ופעם א' יותר על ההרגל נקרא עובד אלהים מפני שנתחדש לו הרצון בזה. וכן בענין עבודת התפלה יש בכל תפלה ותפלה בכל יום ענין חדש. כדאי' בכתבי האריז"ל שאין בירור של תפלה אחת דומה לחבירו בענין עליות העולמות. ולפי ערך התחדשות בנפש בכל יום בתורה ובתפלה לערך זה נתחדש בו השפעת הברכה בכל יום ויום משית ימי המעשה בהמאכל שלו. וביום השבת נא' ויברך אלהים את יום השביעי ואז"ל (בב"ר) ברכו במן שהיה עומרו כפול בע"ש וגם לחם משונה בטעם ובריח ומראה (כמ"ש במכילתא). וע"ז אומרים ברכתו מכל הימים שכל השפעת הברכה של שי"המ שהיה נשפע לנפשות ישראל לפי ערך עבודתם בתורה ותפלה נקלט ונכלל הכל בקדושת יום השבת. וכמו שאמרנו שבתפלת ערבית אומרים וינוחו בה לשון נוקבא המקבל השפעת הברכה מכל עבודת שי"המ שעברו. ובש"ע של שחרית אומרים וינוחו בו והיינו שקדושת השבת הוא משפיע אז שפע ברכה על כל ששת ימי המעשה הבאים וזהו ברכתו מכל הימים:

## פרק ד

**ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה** במ"ר וכי לא יצא משם אלא הוא כו' בזמן שהצדיק בעיר הוא זיוה הוא הדרה יצא משם פנה זיוה וכו' ודכוותה ותצא מן המקום וגו' ניחא דתמן לא היתה שם אלא אותה הצדקת בלבד אלא הכא דהוי יצחק ורבקה כו' לא דומה כו'. והיינו דק"ל למה כ' ויצא והול"ל וילך יעקב חרנה ומזה דיציאתו הי' עסק מיוחד וכמ"ש בפירש"י. ויש להבין למה למעלה בפ' תולדות כ' וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה ולא נזכר יציאתו מן המקום. ושם טפי ה"ל להזכיר יציאתו מן המקום שפנה הודה פנה זיוה דשם לא נשאר שום צדיק במקומו משא"כ כאן דהוי יצחק ורבקה וכקושית המד"ר רק דלא דומה כו' ולמה לא נזכר היציאה רק ביעקב ונעמי. אך הענין הוא מטעם שלא נזכר על האבות שהיו שופריה דאדה"ר רק על יעקב דאי' בגמ' (ב"מ פד.) שהי' מעין שופריה דאדה"ר ובזוה"ק (ח"ב קיא סע"א וש"מ) דהוה שופריה ודיוקנא דאדה"ר ממש. והיינו כאדה"ר קודם הקלקול. ולמה לא נזכר כן על אברהם ויצחק שבודאי ג"כ

תקנו קלקול הנחש. דאי' במד"ר (ב"ר פ' יד) הרי אני בורא את האדם תחלה שאם יקלקל יבא אברהם ויתקן תחתיו. וכן אי' בזוה"ק (ח"א קכח א) דאמר אברהם לאדה"ר אנא זמין קמי קב"ה בגינך דלא תכסוף לעלמין ע"ש. וכן יצחק אע"ה בודאי ג"כ תיקן קלקול הנחש רק מ"מ לא נשלם התיקון שהרי יצא עוד פסולת מזרעם. ורק יעקב אע"ה שהיה כאדה"ר קודם הקלקול וכמ"ש פירש"י מב"ר והלא קל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות כו' והיינו שלא ידע כלל מהנאת הגוף שהוא עטיו של נחש רק לב להוציא בשר ולא לדבר אחר כמו שיהי' לעתיד (כמ"ש מה"נ קלז סע"ב) וע"כ לא עלה על דעתו שיש בושה בזה. וכמו באדה"ר קודם הקלקול דכ' ולא יתבוששו. וכן אי' בגמ' (שבת קמו.) עד ג' דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו כו' ע"ש. ואף למ"ד עד מ"ת היינו רק לזרעו שפסקה בשעת מ"ת וכמו שאמרנו דאלו ואלו דא"ח. אבל יעקב מצדו היה כאדה"ר קודם הקלקול וע"כ נאמר בגמ' ומ"ר על יעקב שהי' כשופרי' דאדה"ר ובזוה"ק שהי' שופרי' דאדה"ר ממש והוא דמות אדם שעל הכסא. ומטעם זה נכתב ביעקב יציאתו מבאר שבע ללמדנו שכ"ז שהיה בעיר הוא זיוה יצא משם פנה זיוה פנה הדרה. וכן נזכר יציאתה בנעמי שאז יצאה גם רות ובה נכלל נפש משיח שהוא יתקן כל פגם הנחש בכל אומה ישראלית. דיעקב אע"ה רק הוא מצדו תיקן כל הפגם והיה כאדה"ר קודם הקלקול. וכן פעל שמטתו שלמה שהוליד י"ב שבטים שלא היה בהן שום דופי. וזכו בשעת מ"ת שפסקה זוהמתן. אבל מ"מ יש עוד טענות על זרעו מעטיו של נחש. עד שיבא משיח שהוא יתקן הכל שכל ישראל יהיו כאדה"ר קודם הקלקול. וישחוט הקב"ה ליצה"ר ויבולע המות לנצח. ולכן ביציאת רות שהיה כלול בה נפש משיח נזכר יציאתה שעושה רושם שהיא זיוה וביציאתה פנה זיוה. והוזכר ביציאת נעמי שע"י השתדלותה הכניסה אותה תחת כנפי השכינה ויצא ממנה דוד שהוא משיח. ובעובד כ' בפסוק יולד בן לנעמי וכן היא גדלתו כמש"נ ותשתהו בחיקה ותהי לו לאומנת. ולכן נזכר בנעמי פנה זיוה וכו':

**ובפירש"י** נזכרו ג' לשונות בזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה. וכן נזכרו שלשתן במד"ר רות (רק דשם נזכר ג"כ הוא שבחה). הענין דכ' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת. והוא עפמ"ש במד"ר (סו"פ ואתתנן ושהש"ר ד) ישראל מעטרין את הקב"ה בעשרה לבושים. והיינו ע"ס שהאציל הש"י לבריאת העולם ונקראו לבושים. מלך לבוש בעשרה לבושים. גדלת מאד מורה על כ"ע שזה נקרא גדול שהוא למעלה מהתפיסה. דאל"כ אינו גדול רק בערך הקטן ממנו וזה לא שייך אצל השי"ת. וגדלת מאד היינו בלא תכלית והוא מדת א"ס. וכ' הוד והדר לבשת שהם ב' לבושים ראשונים. הוד נגד מדת כ"ע וכמ"ש (שבת פח.) שקשרו לישראל ב' כתרים בשעת מ"ת וכו' וכולן זכה משה ונטלן וכ'

בתוס' של הוד היו לפיכך כשנטלן משה קרן עור פניו. ובמשה נקראו קרני הוד וכמ"ש במד"ת (סו"פ תשא) ופירש"י. והרי דהוד נקרא כתר. ולבוש הדר כנגד חכמה. ובזוה"ק פ' זו (קמח ב) ויצא וגו' רמז כד נפקו ישראל מבי מקדשא כו' כד"א ויצא מן בת ציון כל הדרה ובגמ' (יומא נד רע"א) מאי כל הדרה חדרה כו' ע"ש. ובודאי אינו מגיה הפסוק שהרי אף במקום שאז"ל אל תיקרי פי' השל"ה שאין הפי' שמגיה הפסוק רק המכוון שלא תוכל לקרוא כך רק שתקרא מקודם כך ואז תבין כקריאתו. ובודאי כאן כונת הגמ' שפי' הדרה חדרה והיינו ארון עם הלוחות שכוללין כל התורה כולה. וה' חומשי תורה כנגד ה"פ אורה שנזכר במאמר יהי אור (כמ"ש ב"ר פ"ג) וזה נקרא הדרה שהוא כנגד חכמה שהוא מדה ב' וכנגדה מאמר יהי אור מאמר ב' שבעשרה מאמרות. ולבוש הדר כנגד חכמה. וזש"נ הוד והדר לבשת שהם ב' לבושים ראשונים. (וע' פ' חיי מא' א' ואלו ואלו דא"ח). וכנגד זה אמרו הוא הודה והוא הדרה. והוא זיוה הוא כנגד בינה דזיו נקרא מה שמופיע מכ"ע. וזה לשון שמצינו בגמ' (ברכות יז. סד.) ונהנים מזיו השכינה. וכן בזוה"ק (ח"א קלה ב) נהנין מאותו זיו כו' והוא מה שמופיע ו' בריח התיכון לה' שהוא מדת מלכות שהם נק' דו"נ. וכן מה שמופיע מחכמה לבינה שנק' בזוה"ק או"א נקרא ג"כ זיו וז"ש הוא זיוה. ונזכר כאן זיוה באמצע הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה. שע"י הדעת המחבר חו"ב והוא פנימיות הכתר זורח מכ"ע לחו"ב ע"י קוצו של יוד. ומזה בא בינה שהוא מבין דבר מתוך דבר ונקרא זיו. וע"כ ביעקב אע"ה שהיה כלול מקדושת אברהם ויצחק נזכר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה כנגד ג"ר כח"ב. וכמו שמצינו ברע"מ (זח"ג רנז א) שכינתא אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין עלאין דאינון ש' ג' כתרין כתר חכמה ובינה ואיהי בת כו'. ובזוה"ק (ח"ב רד א) ש' בת ש' רזא דתלת אבהן כו' רק באמת הכל א' שהאבות ענפים מג' ראשונות וכמ"ש בזוה"ק (שם קעה ב) חסד עלאה נפקא מחכמה כו' (שם יד ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת ע"ש. ויעקב כללא דאבהן וע"כ נזכרו בו ג' לשונות הודה זיוה הדרה כנגד ג' לבושים הראשונים. ואף שיצחק נשאר שם וכ' ביצחק ואוכל מכל ונדרש (ב"ב יז.) שלא שלט בהן יצה"ר והטעימו מעין עוה"ב. והיינו ג"כ שנתברר עד השורש בג"ר. מ"מ כיון שעדיין יצא ממנו פסולת ולא נתברר עד יעקב אע"ה שאז באמת נתברר גם יצחק שמטתו שלמה ונקרא ישראל. עיקר השלימות נתברר ביע"א שמטתו שלמה. ולכן כ' ביעקב ויצא יעקב שפנה הודה זיוה והדרה. וז"ש במד"ר לא דומה זכותו של צדיק א' לזכותו של שני צדיקים. אף שאמרנו שענין זה דהודה זיוה הדרה הוא רק ביעקב מ"מ כ"ז שהי' יעקב עם יצחק היה ניכר גם הזיו של יצחק שהיה ג"כ מבורר בכל המדות. רק כשהלך יעקב ממנו שוב

לא ניכר שמטתו שלמה ושהוא מבורר בכל המדות אף בג' ראשונות ושפיר אמר פנה הודה זיוה והדרה שמרמז נגד ג' ראשונות. וכן ביציאת נעמי שהכניסה רות תחת כנפי השכינה שהיה כלול בה נפש משיח שיברר כל ישראל ויתקן כל פגם הנחש. ועל משיח נדרש (מד"ת סו"פ תולדות) ירום מאברהם ונשא מיצחק וגבה מיעקב. וע"כ גם ביציאתה כ' ותצא שפנה הודה זיוה הדרה שמרמז לג' מדות ראשונות וכאמור. וג"ס שבת כנגד האבות. וע"כ בסעודה ג' שכנגד יעקב אע"ה כללא דאבהן וכבר עבר השבת בשמירה שזוכין לקדושת האבות שהם ענפים מג"ר אומרים למיחזי זיו דז"א. למיחזי היינו הכרה בלב וכענין מש"נ ולבי ראה הרבה חכמה ודעת. והיינו זיו שמופיע ללב בינה לבא. וכן מדה אחרונה נקרא לב. וכמו שנדרש (יומא עב:) ולב אין על יראת שמים. וע"כ נקרא ג"כ זיו השכינה מה שמופיע בלב. רק בינה לבא היינו כשנכנס היראה למעמקי הלב וכמש"נ ולבבו יבין ושב. והיינו אימא עלאה והמדה הזו נקרא זיו על שם ההופעה וההארה מכ"ע. וזהו למיחזי זיו דז"א עפמ"ש באד"ר (קלו ב) נהירין אנפוהי דעתיק יומין באנפוי דז"א כו' וכדין אתקרי עת רצון ע"ש ואז ניכר שלימות הזיו וההארה בלב:

## פרק ה

**ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש**. במד"ר שהשקיע הקב"ה גלגל חמה שלא בעונתה כו' ר"פ כו' אמר שמע קולן של מ"ה אומרים בא השמש אתא שמשא כו' מי גילה לו ששמי שמש כו'. ויש להבין למה שדרשו כי בא השמש על יעקב שנקרא שמש מה זה טעם שלן שם כי בא השמש מפני ששמע שקראוהו שמש. ויתכן לפי מה שא' שהשקיע חמה שלא בעונתה ומש"ה היה מוכרח ללון שם. אבל לדרשא זו יש להבין פי' הכ' וילן שם כי בא השמש. אך במד"ר אח"כ אי' תרכוסא של ג' רגלים הראה לו כו' את הוא רגל שלישי כו' חבל נחלתו מה החבל הזה פחות מג' אין מפקיעין אותו כך האבות אין פחות מג'. והיינו שהראה לו שהוא כל המרכבה הקדושה וכש"נ והנה ה' נצב עליו והוא בתכלית השלימות בעולם שהוא המשפיע האור בעולם והיינו אור קדושתו ית"ש. ואי' בזוה"ק פ' זו (קסג ב) ות"ח יעקב תושבחא דאבהן ואיהו כללא דכלהו ובגין דאיהו כללא דכלא בג"כ איהו קאים לאנהרא לסיהרא דיעקב איהו קאים לאתקנא לתפלת ערבית. והוא כי תפלות אבות תקנום כמ"ש בגמ' ומד"ר אברהם תיקן תפלת שחרית שנ' אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה כו' ותפלתו הוא בבוקר באור היום שמרמז שלא היה לפניו שום חשכות מאור קדושתו ית' והיה כעומד לפני המלך ממש. וכמו כן יצחק תיקן תפלת מנחה ג"כ עדיין יום הוא ולמדו מדכ' ויצא יצחק לשוח בשדה ואין שיחה אלא תפלה. שהי' ג"כ בהיר לפניו אור קדושתו ית"ש ושפך לפניו שיחתו כמספר

למלך ענין מצבו ומשיח לפניו כל לבו. אמנם יעקב אע"ה כיון שראה שהוא תכלית הבריאה בעולם והוא שורש המרכבה כולה. והיינו כששמע שקראוהו המלאכים שמש אתא שמשא ששמו כשמו של הקב"ה שנקרא שמש כמש"נ כי שמש ומגן ה' אלהים (וכמו"ש סוטה י.) וכן אמרו (מגילה יח.) שקראו הקב"ה ליעקב אל כו' ויקרא לו ליעקב אל. וכן נקרא שמש שמאיר לסיהרא קדישא שתאיר אף בחשכת הלילה. ולכן לן שם ותיקן תפלת ערבית כמו שדרשו ממש"נ ויפגע במקום. והיינו שאף שיהיה לאדם החשכות שלא יראה אור קדושתו מחמת החשך הגדול שמחשיך לו ג"כ תועיל לו תשובה ותפלה שיזכה לראות אור מתוך החושך. וזש"נ ויפגע במקום כי פגיעה הוא לשון התדבקות ממש שכן מורה לשון פגיעה ומצד שהתדבק עצמו בהקב"ה הוא ממש כביכול אורו של הקב"ה. וזש"נ וילן שם שתיקן תפלת ערבית לאנהרא לסיהרא כי בא השמש שהמלאכים קראוהו שמש אתא שמשא וכדמסיק מי גילה לו ששמי שמש. וזש"נ אח"כ ויאמר וגו' מחרן אנחנו שאמרו במד"ר (פ' ע) מחרונו של הקב"ה אנו בורחים ויאמר להם הידעתם את לבן וא' במד"ר הידעתם את מי שעתיד ללבן עונותיכם כשלג. והיינו שיש ביכולת להסיר החשכות ולזכות לאור גדול:

## פרק ו

**שבת** הוא פרישת סוכת שלום וכו' שזוכין כל ישראל לקדושת ירושלים והמקדש. ובמד"ר פ' זו (פ' סט) ד"א מלמד שהראה הקב"ה ליעקב בהמ"ק בנוי וחרב ובנוי. מה נורא המקום הזה זה בנוי המד"א נורא אלהים ממקדשיך אין זה הרי חרב וכו' בנוי ומשוכלל לע"ל כמד"א כי חזק בריחי שעריך. הענין עפמ"ש בזוה"ק (קנא ב) בס"ת וירא והנה באר בשדה וגו' באר דרגא דאדון כל הארץ בשדה חקל תפוחין קדישין כו'. והיינו דיעקב אבינו ע"ה הבריח התיכון שהוא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן. שכינתא תתאה כמ"ש בזוה"ק (ח"א כו סע"א) והיא חקל תפוחין קדישין. וביצחק אבינו כ' ויצא יצחק לשוח בשדה והיינו חק"ת שמדתו הוא היראה פחד יצחק. והוא שהאדם מביא היראה בלבו ע"י שישים אל לבו שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו. ויעקב אבינו מדתו נורא (וכמ"ש זח"ב עט רע"א) והיינו שנופל הפחד והיראה ממילא מצד השי"ת וזהו בינה שהוא שורש היראה. וז"ש בזוה"ק ונהר יוצא מעדן דא אמא עלאה וכו' והוא שיעקב מופיע היראה מלמעלה ואיקרי הקב"ה נורא. וז"ש הגדול הגבור מדת אברהם ויצחק גדולה וגבורה. והנורא דא יעקב וכ' נורא אלהים ממקדשיך שמבהמ"ק נופל היראה והפחד. וז"ש בגמ' (יומא סט:) אתא ירמיה ואמר עכו"ם מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו לא אמר נורא. אתא דניאל כו' משתעבדים בבניו איה גבורותיו כו' והיינו דמה שמשתעבדים

בבניו אמרו איה גבורותיו. ומה שמקרקרין בהיכלו אמרו איה נוראותיו. והוא דכ' נורא אלהים ממקדשיך וכיון שמקרקרין בהיכלו הרי אנו רואים שאין נופל הפחד מבהמ"ק. ואח"כ אנכנה"ג אמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו כו' ובגליון הגיהו את כעסו וכגי' ע"י. והיינו שהוקשה לו לשון כובש יצרו על השי"ת. אבל באמת לשון יצר הוא חשק וכמש"נ שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך. והיינו שהתפלל שיהי' החשק שהתנדבו בלב שלם לעולם. וכשהחשק לטוב נקרא יצר טוב ובהיפך נקרא יצה"ר. ויתכן לשון כובש יצרו אצל השי"ת שיש לו חשק לנקום וכובש חשקו. ומ"מ מלשון גבורת גבורתו משמע שמצמצם גם את גבורתו וראי' לגי' ע"י כובש כעסו. ואח"כ מסיק ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת כו' והיינו שאף שנראה שאין נופל פחד ה' מבהמ"ק בחורבנו שהרי מרקדין בהיכלו מ"מ באמת נופל פחד ה' מבהמ"ק רק שהוא בהסתר והעלם דאל"כ היאך יכולה להתקיים. וזהו עומק דברי המה"ר שהוקשה לו קושית הזוה"ק פ' זו (קנא א) יהיה בית אלהים בית ה' מיבעי ליה כד"א כו' בית ה' נלך כו' וכן הוקשה להמד"ר דהול"ל אין זה כי אם בית ה' ועז"א שהראה הקב"ה ליעקב בהמ"ק בנוי וחרב ובנוי. מה נורא וגו' זה בנוי כד"א נורא אלהים ממקדשיך ואז נקרא בית ה' שהוא מפורש שנופל פחד ה' והיראה מבהמ"ק. ואין זה הרי חרב שאז בחורבנו אין מפורש שנורא שנופל פחד ה' מבהמ"ק שהרי מקרקרין בהיכלו ואז אינו נקרא בית ה' כי אם בית אלהים שזה השם נשאר אז בחורבנו שבהעלם נופל פחד ה' מבהמ"ק וכמו שאמרו אכנה"ג ואלו הן נוראותיו שאלמלא כו'. ואח"כ וזה שער השמים בנוי ומשוכלל לע"ל וע"ז מביא המד"ר כד"א כי חזק בריחי שעריך וכמ"ש המת"כ. והגרסא כי אם בית אלהים בנוי וכו' אין לו ביאור שמחלק מאמר אין זה כי אם וגו' לשנים. והעיקר דדרש וזה שער השמים על בנוי ומשוכלל לע"ל דכ' התם בריחי שעריך וכמ"ש המת"כ מילקוט. וז"ש וזה שער השמים שבהמ"ק שלמעלה מכוון נגד בהמ"ק שלמטה וכמ"ש (פירש"י בשלח ממד"ר) ומקדש הג' יהיה בנוי בידי שמים וירד בנוי ומשוכלל וכמ"ש בפירש"י (ר"ה ל סע"א) וז"ש וזה שער השמים בנוי ומשוכלל לע"ל. שזהו הבהמ"ק שלמעלה שירד בנוי ומשוכלל. ויעקב קראו בית (כמ"ש פסחים פח.) והיינו שהקדושה בקביעות. ואף בחורבנו נורא אלהים ממקדשיך רק שהוא בהעלם וכאמור וזה שהראו ליעקב. ובשבת כ' לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. שאז השי"ת פורש סוכת שלום עלינו וכו' שזוכין כל ישראל להרגיש הקדושה מבהמ"ק מדת נורא וזהו ע"י מדת יעקב אע"ה. וז"ש ביעקב וירא והנה באר בשדה דהבאר שם אדנ"י דרגא דאדון כל הארץ מדת מלכות. ויעקב הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן דמשקה להאי בירא והיינו שמופיע

היראה משורשה מה' עלאה שיכנס היראה במעמקי הלב של כנס"י. וכמ"ש בזוה"ק (קנג א) דיעקב רתיכא עלאה ואמשיך ברכאן לההוא אתר ממבועא דכל מבועין והיינו מעדן וע"כ נזכר אצל יעקב ז' פעמים באר בפ' זו וכמ"ש בזוה"ק. דמספר ז' מורה על מספר שלם שהוא בשלימות. ובמשה כ' וישב על הבאר והוא כמ"ש בתקונים (תי' יג) ויעקב ודאי דיוקנא דעמודא דאמצעיתא מסטרא דלבר והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא. והיינו דמשה נשמתא והיה שורש נפשות ישראל. וע"כ כתיב בי' וישב על הבאר שהי' איש האלהים מאריה דביתא. וכמ"ש (בתנחומא ברכה) שהיה גוזר והקב"ה כביכול מקיים. ויעקב גופא שהוא מופיע הקדושה בכלל ישראל והוא הנהר המשקה הבאר. ונזכר ז"פ שמורה שהוא בשלימות שמופיע לכנס"י מעדן. והוא מדת נורא שמופיע היראה מהשורש מבינה שיכנס למעמקי הלב:

## פרק ז

**במד"ר** ע"פ וישכב במקום ההוא ר"י אמר כאן שכב אבל כל י"ד שנה שהיה טמון בבית עבר לא שכב ור"נ אמר כאן שכב אבל כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב. ומה היה אומר ריב"ל אמר ט"ו שיר המעלות כו' מ"ט לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל. ישראל סבא. רשב"נ אמר כל ס' תהלים היה אומר כו' והנה על בית עבר אינו שואל מה היה אומר כי בודאי למד תורה. וא"כ מהו השאלה על בית לבן יותר. גם יש להבין הראי' על ט"ו שיר המעלות מזה הא' לולי ה' שהי' לנו וגו'. אמנם מפני שבבית לבן הוא מרמז על הגלות וחשכות הדורות ובודאי אז גם בלילה לא שכב לבו לתקן החשכות. והנה כמו שהג' מדות של האבות הק' הם שורש חיי עולם כמו"כ זלעו"ז ג' מדות ההיפך הקנאה והתאוה והכבוד שמוציאין את האדם מן העולם. והתאוה הוא ההיפך של אהבה חסד שבקדושה. וזהו ישמעאל פסולת אברהם שהחיות שלו התאוה וניאוף כמ"ש בזוה"ק. והקנאה כעס ההיפך של גבורה דקדושה והוא פסולת של יצחק עשו שופך דמים. והכבוד הוא המנגד לקדושת יע"א שמטתו שלמה. ומ"מ יש בירור בענין התנשאות. ויעקב אע"ה היה שפל בעיניו כמש"נ קטנתי מכל החסדים והוא השורש של תורת אמת שמניחים מקום גבוה והולכין למקום נמוך כמים. (כמ"ש תענית ז.) ועליהם דייקא נאמר כבוד חכמים ינחלו (וכמ"ש עירובין יג:) והנה יעקב אע"ה כאשר גלה לבית לבן אב הרמאים ושורש ההיפך בודאי נתן על לבו לתקן הפגמים של הג' מדות רעות. וע"ז אמר ריב"ל שהי' אומר ט"ו שיר המעלות והיינו לתקן פגם התאוה. כענין מ"ש (סוכה נא:) על ט"ו מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים כנגד ט"ו שיר המעלות שבתהלים. כי המספר ט"ו מרמז על איש ואשה כשמתנהגים בקדושה שכינה ביניהן י' באיש

וה' באשה (כמ"ש סוטה יז. ופירש"י שם) וזה מרמז על שלימות חיות הקדושה מהעוה"ז ועוה"ב. כי יו"ד מרמז על שלימות עוה"ב והוא באיש ע"י לימוד התורה שהוא עץ חיים למחזיקים בה. וה' מרמז על שלימות חיי עוה"ז שאינה בת"ת רק בסייעתא בסיבת עוה"ז באקרויי בנייהו לבי כנישתא כו' (כמ"ש ברכות יז.) והנה אי' בגמ' (סוכה נג.) בשעה שכרה דוד קפא תהומא ובעי למשטפא עלמא כו' אמר כמה דמידלי טפי מירטב עלמא אמר ט"ו מעלות ואסקיה חמיסר אלפי גרמידי כו'. והענין עפ"י הידוע בזוה"ק שיצה"ר של תאוה י"ל תיקון ולכן נקרא לבן שיתלבן לע"ל כי היצה"ר נצרך לחדוותא דשמעתא. וע"ז אמרו ז"ל (שם) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד. והיינו היצה"ר של תאוה שנקרא מנוול. משכהו לבהמ"ד שיהיה התאוה והחשק לד"ת. וידוע כי מים שורש החסדים וחשק ואהבת התורה. ולעומת זה התאוה וחסדים זרים נקראו המים הזדונים ומי תהום רבה שהוא שורש העכו"ם שנא' עליהם כהמות ימים יהמיון. וע"י הט"ו שיר המעלות שאמר דהמע"ה העלה את מי התהום למירטב עלמא. והיינו לבחי' מים חיים שבקדושה לחמידו דאורייתא. וכמו שנרמז בזוה"ק (ח"א קיז א) ע"פ נבקעו כל מעינות תהום רבה מבועא דחכמתא לתתא. כי לעתיד יתעלו מי התהום למבועי דחכמתא לחדוה דאורייתא כנ"ל. וע"ז מרמז ריב"ל שהט"ו שיר המעלות אמר יעקב בבית לבן כדי לתקן הפגם של התאוה ולהעלותו לקדושה. מ"ט לולי ה' שהיה לנו יאמר ישראל סבא. ושם נא' אזי עבר על נפשנו המים הזידונים. ורק ישראל סבא העלה אותם ע"י ט"ו שיר המעלות כנ"ל:

**ורשב"נ** אמר כל ס' תהלים היה אומר. דהנה אי' (שוח"ט תהלים א) שדהמע"ה ביקש שהקורא בתהלים יטלו שכר עליהם כנגעים ואהלות. ולכאורה הו"ל לומר סתם כעוסק בתורה. ועוד אי' (חגיגה יד. וש"מ) שאמרו לר"ע מה לך אצל הגדה כלך מדברותיך אצל נגעים ואהלות כו' ויש לדקדק דהא מצינו (ב"מ קט:) כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לי והיינו שבסדר קדשים נמצא עמקות יותר. וגם בסדר הפסוק והיה אמונת וגו' מרמז חכמת על סדר קדשים (כמ"ש שבת לא.) והוא מפני ששם נמצא עומק החכמה ולמה נקטו נגעים ואהלות דייקא. וכן אמרו ז"ל (ב"מ נט.) על שונאי דוד ולא עוד אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות א"ל דוד כו' וגם אמרו ז"ל (פסחים נ.) אלו נגעים ואהלות שיקרין הן בעוה"ז וקפויין הן לעוה"ב וכל הני טעמא בעי למה נקטו דוקא נגעים ואהלות. וי"ל בזה עפ"י הידוע בשילוח ג' מחנות. ג' טומאות. זב ומצורע וטמא לנפש. שהמה ג"כ נגד הג' פגמים הנ"ל הקנאה התאוה והכבוד. כי טומאת צרעת על פגם לה"ר שבא מצד קנאה וכעס והוא מדתו של עשו שאין לה שום תיקון אף לע"ל כש"נ ולא יהיה שריד וגו' והגם שמצינו רוגזא דרבנן דטב כו' למיהב יקרא לאורייתא (כמ"ש זח"ב קפב ב) הוא

רק בעוה"ז כל זמן שזרעו של עמלק קיים לכן נצרך לפעמים הכעס על סטרא דיליה. אבל לע"ל שיאבד זרע עמלק לא יושאר מזה כלל ולא יהיה לו שום תיקון. ולכן המצורע משולח גם ממחנה ישראל שאין למדה זו עליה בקדושה כלל. משא"כ הזב שכנגד פגם התאוה אינו משולח ממחנה ישראל מפני שיש לה עליה בקדושה בחמידו דאורייתא כנ"ל רק ממחנה לויה הוא משולח שאין לו דבקות בהקדושה ולשון לוי ממש"נ וילוו עליך. וטמא מת מרומז נגד פגם הכבוד והתנשאות. כי מזה נסתעף עיקר השבירה והמיתה בראשית הבריאה מהצמצום הראשון שנא' ה' מלך גאות לבש. שהוצרך כביכול בלבוש גאות לצורך מלכות שמים ומזה נסתעף בחי' מלכין קדמאין דמיתו מפני שכל א' אמר אנא אמלוך. ולכן אמרו (סוטה ד:) שכל אדם שיש בו גסות הרוח כאלו עוע"ז. וכענין שמצינו בנ"נ שאחר כל ההתנשאות שהיה מולך בכיפה אמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון. ובזה נבוא אל הביאור שעל נגעים ואהלות שהם פגם הכעס והתנשאות אמרו בגמ' שקפויין הן לעוה"ב מפני שהם בטלים מכל וכל שלא יהיה שריד לבית עשו. וגם יהיה בלע המות לנצח מפני שאז יהיה התגלות מלכותו ית' כש"נ ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. וגם מטעם זה אמר לר"ע כלך מדברותיך אצל נגעים ואהלות מפני שהוא היה השורש מתושבע"פ והיה לו השגה גדולה מעין לע"ל כמ"ש (מד"ר ומד"ת חוקת) דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע. לכן היה ביכלתו להיות עסקו בנגעים ואהלות אף שהם יקרים בעוה"ז להשיג תיקונם. וכן לטעם זה אמרו על דואג ואחיתופל ולא עוד אלא אפי' בשעה שעוסקים בנגעים ואהלות. כי זה היה עיקר הפגם שלהם מה שהיו חולקים על דהמע"ה כמ"ש (זבחים נד:) ועל דבר זה נתקנא דואג האדומי בדוד כו' והיה מחלקותו משורש הקנאה דהיינו טומאת נגעים. ובאחיתופל היה מצד התנשאות ובקשת הכבוד וכמ"ש (סנהדרין קא:) שראה צרעת זרחה לו על אמתו הוא סבר איהו מלך ולא היא בת שבע בתו דנפקא מיניה שלמה וז"ש שאפילו בשעה שעוסקים בנגעים ואהלות אינם מרגישים שזה עצם הפגם שלהם שעי"ז הם חולקים על דוד ועוד אומרים דוד כו'. וכן זה היה כונת דהמע"ה שביקש שיהא נחשב אמירת תהלים כעוסק בנגעים ואהלות היינו שיהי' ביכולת לתקן עי"ז אפי' שני פגמים הללו שחמורים והיקרים בעוה"ז. וע"ז יוצדק מאמר רשב"נ שכל ספר תהלים היה יעקב אומר בבית לבן. כי בודאי עסק לתקן שם כל הג' פגמים גם של קנאה וכבוד כמו פגם התאוה לדברי ריב"ל ומר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי שבודאי תיקן אז כל הג' פגמים לדורות כדי להגיע לשורש החיים שבקדושה שיהיה נשרש עי"ז בנו ג' מדות האבות הק'. והנה בקדושת ג"ס שבת נתקן ג"כ ג' פגמים הנ"ל כי בסעודת חק"ת שהוא כנגד יצחק אע"ה נתקן פגם התאוה כי הוא יושב בארץ

הנגב שהיה מנוגב מכל התאוות שבעולם. ובסעודה דע"ק שהוא נגד אאע"ה נתקן פגם הכעס והקנאה כי מדת א"א שהיה נקי ומזוכך מבחי' הגבורות מכל וכל. ובס"ג דז"א שהוא נגד יעקב אע"ה נתקן פגם התנשאות. כי יעקב היה לו השפלות בעצם בנפשו כש"נ קטנתי וגו' ויעקב הקטן כש"נ מי יקום יעקב כי קטן הוא וכאמור:

## פרק ח

**בזוה"ק** פ' זו (קנג ב) ת"ח בכל אתר יובלת סתים דלא אתגליא ושמיטה אתגליא. ת"ח בשעתא דיעקב פלח שבע שנין קדמאין נפקא קלא כו' והאריך בזוה"ק. והענין דה' עלאה נקרא בזוה"ק אימא שמוליד ו"ה בן ובת. ו' דכליל שית ספיראן ובת מלכות. וכן לאה ילדה ו' בנים ובת ואח"כ רחל אולידת תרין צדיקים יוסף ובנימין יוסף צדיק לעילא בנימין איהו צדיק לתתא וכמ"ש בזוה"ק והיינו דיעקב ויוסף כחדא אינון (כמ"ש זח"א קעו ב) דאמת ושלום קשיר דא בדא (זח"ג יב ע"ב) שיוסף יברר ועמך כולם צדיקים. דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק ואף שיש טענות על ישראל מ"מ ע"י המילה ועמך כולם צדיקים (כמ"ש בזח"א צג א). וזה היה כל עסק יעקב שיברר שמטתו שלמה והוא שורש כנס"י ויוסף המברר כנס"י ונקראו ישראל על שמו שארית יוסף וכמ"ש בב"ר (פ' עא) וזהו צדיק לעילא. ובנימין לתתא שומר הברית שישראל באמת כולם צדיקים ומזה בא הנצוח וכמ"ש בב"ר (פ' עג) שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל. וזש"נ לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך וגו' שתחלת כיבוש א"י הי' ע"י יהושע מיוסף ואח"כ שאול מבנימין שנצטוה לעשות מחיית עמלק ולא ננמר אז. ואח"כ ע"י מרדכי ואסתר מבנימין היה עיקר מחיית עמלק והיינו לבער הרע. וכן לעתיד הנצוח בעכו"ם יהיה ע"י משיח בן יוסף לבער הרע מישראל. ואח"כ יהי' משיח בן דוד להכניס קדושה וטוב בישראל. ואמר בזוה"ק (קנד א) וע"ד אינון שבע שנין קדמאין אתכסיין דלא ידע בהו יעקב בנין דהוו דיובלא ואינון דשמיטה אתגליין כו' שמתחלה היה עסק יעקב אע"ה בז' שנים מבינה עד יסוד. והיה עסק יעקב לתתברר בנסתרות שישראל קשורים בשורש בהש"י שרצונינו לעשות רצונך. ואח"כ הז' שנים דאתגליין לברר דבהמעשה והפעולה עמך כולם צדיקים. ולכן רחל אולידת תרין צדיקים יוסף שאמר את האלהים אני ירא. ובנימין דכל יומוי לא חטא כמ"ש בזוה"ק. ובאמת לא הוצרך יעקאע"ה לעבוד רק ז' שנים דכיון שנתברר מבינה עד יסוד זכה גם למדת רחל ג"כ דמה שהמתין ז' ימים בהילולא דלאה היה כדי להתברר ז' פעמים ז' וכמ"ש בזוה"ק רק שעבד אח"כ ז' שנים לברר עלמא דאתגליין והיינו לברר את ישראל במעשה ובפועל. ובשנה הז' נולד יוסף שהוא סיומא דגופא והוא מברר כל ישראל ועמך כולם צדיקים בפעולה ומעשה. וא' בזוה"ק ברחל פלח שבע שנין עלאין ואתאחד

בהו בתרי עלמין כו' וילדה לאה ראובן שפתח בתשובה כמ"ש בב"ר (פ' פד) והיינו ע"י ד"ת. לוי שממנו יצאו משה ואהרן שהורידו כל הד"ת לישראל משה שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניתא כמ"ש בזוה"ק (ח"ג נג ב) ומיהודה יצא דוד ושלמה ומשיח. ומיששכר יודעי בינה לעתים וכמ"ש (יומא כו.) לא משכחת צ"מ דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר וכו' והיינו להכניס הקדושה והד"ת לישראל. ומבני רחל להגביר על הרע והיצה"ר כמ"ש איזהו גבור הכובש את יצרו ומזה בא הגבורה והנצוח. ולכן אין עשו נופל אלא ביד בניה. ולעיל בזוה"ק (קנב רע"ב) האי באר שבע זמנין כ' בפרשתא דא בגין דאיהו רמז לשבע כו' במשה לא כתיב אלא זמנא חדא כו' בגין דמשה אתפרש מכל וכל מביתא דלתתא ויעקב לא אתפרש כלל כו' וכבר אמרנו ממ"ש (תקו"ז תי' יג) דיעקב ומשה מסטרא דעמודא דאמצעיתא דא מגופא ודא מנשמתא. והיינו כמו שיעא"ה היה כאדה"ר קודם הקלקול ולא ידע מרע כלל. כן משה כשנולד נתמלא הבית אורה (כמ"ש סוטה יב.) ולא קלקל מעולם והיה כאדה"ר קודם הקלקול. ומשה נשמתא ויעקב מרכבה לשם הוי"ה. ובזוה"ק (קנג ב) בגין לאשתכחא איהו שמים וכו' ושמים נקרא נשמה וכמ"ש בגמ' (סנהדרין צא:) אל השמים מעל זו נשמה. וכן יעקב נקרא שמש כמ"ש בב"ר אתא שמשא כו' וכן פני משה כפני חמה (ב"ב עה.) רק משה רבינו לא היה לו עסק בגופי ישראל שכבר ביררם יעקב בהז' שנים שעבד מעלמא דאתגליין שאז נולד יוסף בשנה הז' לברר גופי ישראל שהם בקדושה ונקראו בשר קודש וזהו יעקב גופא. ומשה רבינו שלא היה לו עוד עסק בגופי ישראל עיקר העסק שלו בנשמתא שהוריד הד"ת שהם שורש נשמות ישראל שהם מס"ר אותיות וחלקי אותיות התורה. וזהו מ"ש ישמח משה במתנת חלקו. שיום השבת יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא (כמ"ש זח"ב רה סע"א) ולכן הוא חלק משה רבינו. וע"כ הוזכר אצל יעקב אע"ה ז' פעמים באר שהיה לו עסק בזה בהז' שנים אחר שלקח רחל. משא"כ משה שנקרא איש האלהים בעלה דמטרוניתא וז"ש מאריה דביתא ואסתלק לעילא וכו' על הבאר. משא"כ ביעקב שהיה לו עסק לברר גופי ישראל כ' וירא והנה באר. וכ' ז' פעמים באר לרמז שהוצרך לברר גופי ישראל שהם בקדושה עד שנולד יוסף בשנה ז'. וז"ש בזוה"ק ת"ח דאפילו לבן רמז ליה באינון שבע ולא ידע מאי קאמר דפתח וא' טוב דכתיב טוב תתי וגו'. והיינו דטוב מדת יוסף כמ"ש בזוה"ק (ח"א ס ע"א) טוב דא צדיק דכתיב אמרו צדיק כי טוב. והיינו כשיהיה מבורר מבינה עד מדת צדיק יסו"ע שהוא טוב ואח"כ תתי אותה לך. רק לבן לא ידע מאי קאמר והבירור היה בז' שנים שאח"כ ואז נולד יוסף בשנה ז'. ושבת כל גופי ישראל בקדושה שכל ענוגי הגוף הם מצוה. וזמ"ש דיומא דנשמתין איהו שהכל בקדושה:

## פרק ט

**בסעודתא** תליתאה דשבתא כ' והאכלתיך נחלת יעקב אביך (זח"ב פח ב) ובגמ' (שבת קיח) נחלה בלא מצרים כו' כיעקב שכ' בו ופרצת ימה וגו' ובב"ר (פ' יא) אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת ירש את העולם במדה כו' יעקב שכתוב בו שמירת שבת כו' ירש את העולם שלא במדה כו' מפורש שבזכות שבת ירש נחלה בלא מצרים. ובמ"ר פ' זו (סו"פ סח) ריב"ל פתר קרייה בגלות ויצא יעקב מב"ש המד"א שלח מעל פני ויצאו. וכן איתא במ"ר (וישלח פ' עה) אביו למה חזר וברכו כו' א"ל בא ואברכך ברכה של גליות כו' וכן בזוה"ק (קמח ב) ויצא יעקב וגו' רמז כד נפקו ישראל מבי מקדשא כו' כד"א ויצא מן בת ציון וגו' והיינו דמעשה אבות סימן לבנים. וכמו שחשב הרמב"ן מה שמרמזין לבנים וכאן התחיל הגלות שגלות יע"א לחרן היה בעירום ובחוסר כל כמש"כ כי במקלי עברתי את הירדן. ובמ"ר ר"פ זו שאמר מאין יבא עזרי (ונת' למעלה) והוא היה רומז לגלות ירושלים וכמ"ש וע"כ הזכיר בהגדה צא ולמד מה ביקש לבן כו' דקאי על מה שאמר והיא שעמדה כו' שבכל דור וכו' והקב"ה מצילנו. ועז"א צא ולמד כו' ולבן ביקש לעקור את הכל. והיינו שגלות יעקב היה שורש כל הגליות ושהורה לנו שהקב"ה מצילנו מידם. ואמר הלשון צא ולמד כו' שבכתוב לא נזכר שביקש לבן לעקור את הכל רק צא ולמד מפ' בכורים דמצות בכורים מורה שישראל קשורים בשורש המחשבה במאמר בראשית. וכן מצינו בתנחומא (תבא) כמה מתחטאין כו' שאומר איני זז מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה. ולמעלה (ראה יא) אי' בזכות ב' דברים מתחטאין בזכות שבת דכתיב כו' אז תתענג על ה' והיינו כמו שנדרש (שבת שם) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנ' והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך כו' זה עונג שבת. והיינו דבשבת יש התגלות עתיקא שהוא מקוצא דיוד דלעילא וזהו על הוי"ה למעלה מאותיות השם. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג עט ב) ואז זוכין שכל משאלות לבו הם לטובה. ואמר זה בתנחומא על מביא בכורים ג"כ שהוא מתחטא לפני המקום ואומר איני זז מכאן עד שתעשה צרכי. והוא דבשעת הבאת בכורים שהוא ראשית אז ג"כ מתגלה שישראל קשורים במאמר בראשית בראשית המחשבה. ושם בפ' בכורים כשבא להזכיר יציאת מצרים שהיה גלות ראשון הזכיר קודם לזה ארמי אובד אבי. והיינו מטעם שזה היה שורש כל הגליות שלבן ביקש לעקור את הכל. וכ"כ בב"ר (פ' עד) ומלאכה הצילה נפשות את עניי ואת יגיע כפי ראה אלהים. וכאן נרמז שלבן ביקש לעקור את הכל רק שהשי"ת הזהירו. וכמו שאמר לבן יש לאל ידי לעשות עמכם וגו'. וכיון שזה היה התחלה ושורש לכל הגליות ע"כ כשיצא יעקב נתיירא מאד וא"ל השי"ת ופרצת ימה וקדמה וגו' שבכל מקום שילך תלך עמו קדושת

הארץ וכמש"נ ושמרתיך בכל אשר תלך וזהו נחלה בלא מצרים. וכן היה שאח"כ נתברר שבבית לבן היה לו עיקר השלימות שנולדו כל הי"א שבטים ונתעברה מבנימין רק שלא רצה שיושלמו אלא בארעא קדישא וכמ"ש בזוה"ק (קנח א). וכן היה בגלות מצרים שלבד השעבוד בגופים כ' וירעו אותנו המצרים שעשו אותנו רעים וכמו שדרשו ע"פ גוי מקרב גוי שהיו כעובר בבטן אמו והיו מוקפים ומשוקעים כ"כ בקליפת מצרים. ומ"מ היה זה הכנה למתן תורה שזכו ע"י יסורין (כמ"ש ברכות ה.) והיינו יסורי גלות מצרים וכן שם במצרים נשלמו אומה שלימה כנס"י. וכמש"נ ליעקב אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם והיינו ס' ריבוא נפשות. ואי' (ב"ר פ' עט) שלא נפטר יע"א עד שראה ס' ריבוא מבני בניו. וכן בגלות בבל אי' (שהש"ר ד) כי רבים בני שוממה וגו' הוי צדיקים הרבה העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה. וכן עיקר התפשטות תושבע"פ היה בבבל ע"י אנשי כנה"ג שאמרו העמידו תלמידים הרבה כו' וכמ"ש (סוכה כ.) עלה עזרא מבבל ויסדה כו' וכל זה היה מעשה אבות סימן לבנים. וכן כל נפש מישראל בפרט המקבל עליו עול תורה מעבירין כו' (כמ"ש פ"ג דאבות) ולא אמרו העוסק בתורה כלשון שאמר (פ"ו) שאין לך ב"ח אלא מי שעוסק בת"ת. אלא דכאן מיירי כשהוא בגלות שאינו יכול להיות עוסק בתורה. עכ"פ כשמקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו כו' וע"י שמירת שבת זוכין לנחלה בלא מצרים. ובסעודה ג' שכבר עבר יום השבת בשמירה אז והאכלתיך נחלת יעקב אביך והיינו שתלך עמו הקדושה בכל מקום שילך. וזהו שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו' וכ' ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה אשר עובד בך. ונדרש בזוה"ק (ח"א מח רע"ב וש"מ) על יום השבת שהוא יום הניח והיינו שאף כשהוא בתוך העבודה הקשה אז ג"כ יהיה לו נייחא בשבת כיון שביום השבת כל א' מישראל מקבל עליו עול תורה באמת:

## פרק י

**מפטירין שובה ישראל וגו'** והשייכות להפרש' בפשוטו הוא ראש הפ' ויברח יעקב וגו' אך באמת כל ענין הפרשה מרמז ויצא יעקב דנפיק מכללא דארעא דישראל וילך חרנה אזל לרשו אחרא כמ"ש בזוה"ק ר"פ זו. וכן מרמז על הגלות כמו שאמרנו מהזוה"ק והמ"ר. וכ' וירא והנה באר בשדה ששם נבנה כל כנס"י וכן איתא בב"ר ע"פ מחרן אנחנו מחרונו של הקב"ה אנו בורחים ויאמר להם הידעתם את לבן מי שעתיד ללבן עונותיכם כשלג. שתכלית הגליות לתקן כל נפש מישראל שקשורים בשורש בראשית המחשבה במאמר בראשית. וכ' אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו (כמ"ש שבת פט:) והיינו שיהיו זדונות נעשות כזכיות.

ולכן מפטירין בפ' שובה ישראל וגו' והוזכר בו ג' פעמים לבנון. אהיה כטל לישראל והיינו טלא דעתיקא שהוא מאמר בראשית שלא נאמר בו ויאמר שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. וישראל קשורים בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. ואם יהיו חטאיכם וגו' כשלג ילבינו. יפרח כשושנה היינו שכינתא כמ"ש בזוה"ק (ח"א א) מאן שושנה דא כנס"י. ויך שרשיו כלבנון עפ"י מ"ש (יומא לט:) למה נקרא שמו לבנון שמלבין עונותיהן של ישראל. וכתיב ויך שרשיו כלבנון שבשורש הם קשורים ומושרשים. ואח"כ כ' וריח לו כלבנון והוא עדמ"ש (עירובין כא:) הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח. והוא שאף התאנים הרעות רשעים גמורים עתידין שיתנו ריח. ורש"י פי' מתרגום יונתן וריחהון כריח קטורת בוסמיא. והיינו שבקטורת ערבו חלבנה שמרמז לפושעי ישראל כמ"ש (כריתות ו:) שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכ' בין סממני הקטורת. והיינו שגם החלבנה נותן ריח טוב כשהוא יחד עם עשר סממני הקטורת. וכן פושעי ישראל יתנו ריח כשהן באגודה. ואח"כ כ' זכרו כיין לבנון ומזה מייתי התוס' (פסחים קו. ד"ה זוכרהו) דזכירה כ' על היין ומייתי גם קרא דנזכירה דודיך מיין לענין קידוש היום ובפרט יין לבנון שהוא יין נסכים דמתנסך בבית מקדשא וכמ"ש בתרגום יונתן. והוא זכור אתר דלית לי' שכחה ולא קיימא ביה שכחה (זח"ב צב ב):

**ובזוה"ק** פ' זו (קסב סע"ב) ת"ח ישבעו עצי ה' ארזי לבנון מאן לבנון הא אוקמוה. והיינו שמצינו בזוה"ק (ח"ב ג א) דהא קול אתי לדבור כו' דהא לית קול בלא דיבור ולית דבור בלא קול וע"ד אתי מלבנון כלה דעקרא דתרווייהו מלבנון קא אתיין ע"ש. והיינו דמפרש לבנון על בינה אימא עלאה שמוליד בן ובת והיינו קול ודבור דבור מלכות וקול ו' ז"א דאיקרי אות אמת. וכאן מפרש לבנון על הדעת שהוא פנימיות הכתר כידוע. והוא כעין דרשת הגמ' לבנון שמלבין עונותיהן של ישראל. והוא אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו וכמו שאמרנו וז"ש הא אוקמוה שלשון זה מורגל בזוה"ק על דרשות רז"ל בס' הנגלים דמה שנזכר בס"ת הלשון הא אוקמנא כידוע וז"ש אשר שם צפרים יקננו באן אתר בלבנון ואלין אינון תרין צפרים דקאמרן בכמה אתר כו' עלאין ונפקין מלבנון דאיהו לעילא ורזא דמלה וללבן שתי בנות וגו' והיינו עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא יובלא ושמיטה שכינתא עלאה בינה ושכינתא תתאה מלכות ונפקין מלבנון הוא הדעת פנימיות הכתר וז"ש דאיהו לעילא ואז היו בגלות תחת יד לבן בקליפה וז"ש ורזא דמלה וללבן שתי בנות וזה כל ענין הפרשה: ומה"ט אין שום פרשה פתוחה או סתומה. שהפרשיות הם ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה וכמ"ש בריש תו"כ הובא ברש"י. וכאן כל הפרשה ענין אחד הוא שמרמז לבנין כנס"י וז"ש בזוה"ק

(קסג א) אם חכמת חכמת לך וגו' דהא כל מילי דאורייתא כלהו מלין עלאין ויקירין וכל מלה ומלה כתיב בה ויקרה היא מפנינים וכו' עיש"ב. וזה הוזכר בכמה מקומות ונכתב בפרשה זו ביחוד מפני שנראה ספורי מעשיות. ובאמת הם סודות עלאין וכל הפרשה עסק א' איך שעבד יעקב ז' שנים והוציא מת"י לבן הב' בנות. מקודם לאה נגד עלמא דאתכסיא שישראל קשורים בשורש כמ"ש שרצונינו לעשות רצונך וכו' והז' שנים היינו נגד הז' מדות מבינה עד יסוד ואח"כ זכה לרחל אחר ז' הימים להתברר ז"פ ז'. ועבד אח"כ עוד ז' שנים עד שנולד יוסף לתקן המעשה והפעולה של כל ישראל דכתיב ועמך כולם צדיקים כמו שאמרנו. וזה כל העסק שהוציא מתח"י לבן הב' בנות תרין צפרים. וכ' חסידה ברושים ביתה שית בנין עלאין שית סטרין דעלמא כמ"ש בזוה"ק והיינו דעלמא עלאה נקראה אימא שמוליד ו' המדות ומדה אחרונה שנקרא ברתא ואח"כ עבד עוד ו' שנים בצאן להוציא כל הכנס"י. ונרמז במ"ש בב"ר (פ' עג) שהיה לו ס' ריבוא עדרים ומספר ס"ר הוא מכוון לנפשות בני ישראל ששורש כנס"י ס' ריבוא כמנין אותיות וחלקי אותיות שבתורה. והיה כל עסקו אז והכשבים הפריד יעקב וגו' שבירר הכנס"י וכמ"ש בזוה"ק (קסג ב) ולא שתם על צאן לבן דלא שוי חולקיה ועדביה עמהון כו' ובס"ת (קסב סע"א) עדרים אפריש ליה לגרמיה כו' וזה כל ענין הפרשה שכל הכנס"י היה בגלות אצל לבן בקליפה והוציאם יעקב משם. ומזה ענין ההפטורה וכמו שאמרנו. וכן מזמור של שבת מתחיל טוב להודות לה' ובפרדר"א שכל מי שמודה ועוזב כו' דכ' מודה ועוזב ירוחם ומסיים צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה. לבנון שמלבין עונותיהן של ישראל דשבת זמן תשובה לתקן בשורש אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו:

**אחר הבדלה**

**ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים וגו'** א"ל משה אתה נותן קצבה לברכותינו כו' א"ל זו משלי הוא כשיבא הקב"ה ויברך אתכם כאשר דבר לכם (כמ"ש ברש"י ובמ"ר) והוא שברכת השי"ת הוא בלא קצבה ומספר אך תוספת קדושה של השי"ת אלף וכמ"ש בזוה"ק פ' זו (קסא א) אלף אאנין ואלף אמרין ואלף עזין הוו מייתי ליה יעקב בכל ירחא וכו' ויברך ה' אותך לרגלי וברכתא דלעילא לא איהו פחות מאלף מכל זינא וזינא כו'. והענין כידוע מס' המקובלים בסוד המספרים שהם ד'. יחידות עשיריות מאות אלפים ורבוא הוא רק לשון ריבוי מספר מרובה וחוזר ד' המספרים האלו אלף עשרת אלפים וכדומה וכן לעולם. וד' מספרים האלו הם כנגד ד' עולמות שהם כנגד ד' אותיות השה"ק. והברכה כשנשפע מעילא לתתא הוא בעולם אצילות יחידות בסוד ולפני א' מה

אתה סופר. ובעולם בריאה שכלול מעשר הוא עשיריות. וביצירה כלול מעשר הוא מאות עד שבא לעולם העשיה הוא אלף. וכן בשבת דכ' ויברך אלהים את יום השביעי ברכת ה' הוא בלא שיעור רק מה שנשאר לו' ימי המעשה. וכמו שחשב האריז"ל דבתלתא יומי דבתר שבתא נשאר הרשימו במדרגות נשמה רוח נפש. ובתלתא יומי דקמי שבתא הופעת הקדושה משבת הבא במדרגות נפש רוח נשמה. והם ג"כ כנגד ג' עולמות הנזכר וכמ"ש בתקו"ז (תי' ו) דמכרסיא אינון נשמתין ומהאי חיה רוחין ומאופן נפשין ואינון בבריאה יצירה עשייה כו' והיינו שהנפש מעולם העשייה והרוח מיצירה עולם המלאכים והנשמה מבריאה עולם הכסא. וכשנשאר הרשימו דקדושה משבת לתלתא יומי דבתר שבתא התוספת קדושה של השי"ת אלף כאמור. ואח"כ בתלתא יומי דקמי שבתא זוכין ג"כ מקדושת שבת הבא אלף כנגד נר"נ וג' עולמות הנזכר ואח"כ בשבת ויברך אתכם כאשר דבר לכם. ברכה בלא שיעור ומספר שברכת השי"ת אין לה קצבה כאמור. ויעקב אמר ויברך ה' אותך לרגלי וברכת ה' הוא בלא שיעור רק לעיקר הברכה לא זכה לה לבן כלל רק מה שהשפיע יעקב אע"ה ללבן וזה חשב בזוה"ק אלף עאנין אלף אמרין כו' שהוא התוספת שהשפיע יע"א ללבן ואמר דהתוספת מהברכה ג"כ היה לרגלי אבל עיקר הברכה מהשי"ת זכה יעקב אבינו ע"ה. ואצל לבן היה נקרא התוספת ברכה אבל בישראל שהם שורש הקדושה נקרא תוספת קדושה:

## וישלח

### פרק א

מכי"ק

**במ"ר** רבנן אמרי מלאכים ממש. ומסתמא אלו ואלו דא"ח. וגם לאיזה צורך שלח מלאכים לעשו. אבל בב"ר א' עוד לדרכו היה מהלך כו' וכמתרעמים על יעקב ששלח. ע"ש על פסוק מעין נרפש ועל פ' מחזיק באזני כלב דעשו נקרא כן. וכן בב"ר (ר"פ וישב פ' פד) משל כו' כת של כלבים כו' כך כו' וכן (בסו"פ ע"ז) כלב אגריון כו'. כי הוא מעזי פנים שבדור שהם מתתקע"ד דורות כמ"ש (בחגיגה יד.) שהיו ראוים להיות בב' אלפים תוהו שהם מעולם התוהו שמזה בא שורש הרע היצה"ר והעכו"ם כידוע. ועשו שמלאכו ס"מ שהוא ראש השטנים כן עשו שורש כל כחות הרע שבכל העכו"ם. ועמלק נקרא ראשית גוים והם שורש הרע שבו מעולם התוהו וע"כ נרמז בפ' אלה המלכים דאדום מלכין קדמאין דמיתו (כמ"ש באד"ר קלה א) שהוא סוד בורא עולמות ומחריבן שא' בב"ר (פ' ט.) דרומז לעולם התוהו. ואינו יוצא מידי פשוטו דבמלכי אדום מדבר שהם מעולם

התוהו שקדם לעולם התיקון דזהו לפני מלך מלך לבנ"י. ורומז על משרע"ה שנקרא מלך כמ"ש (בזבחים קב רע"א ובמ"ר ר"פ אחרי) גבי אלישבע יבמה מלך. וכמ"ש (מ"ר ס"פ שמות) ע"פ ויהי בישורון מלך כי בפשוטו מלך האחרון שלא כ' בו מיתה לפי שעדיין היה חי בזמן משרע"ה. וע"כ בד"ה נא' גם עליו מיתה והיינו כי גמר עולם התיקון הוא בקבלת ישראל התורה וכמ"ש (בע"ז ג.) דאלמלא קבלו היה מחזיר עולם לתוהו. ואף דהתחלת ב' אלפים תורה מאברהם אע"ה כשהיה בן נ"ב כמ"ש (שם ט א) אז היה התחלת בנין עולם התיקון אבל השלמתו במ"ת ובבר"ר (פ"ג) ע"פ יהי אור. (ופ' סד) גבי בארות דיצחק א' בס' בראשית נתעסק הקב"ה וברא עולמו מבואר דכל הספר הוא מבריאת העולם ולא פר' דמע"ב בלבד. והיינו דכל הסיפורים דשם מדור המבול ודור הפלגה וסדום וישמעאל ועשו ומשפחתם הכל מבריאת עולם התוהו וחשוכא דקדם לנהורא ועולם התיקון. וי"ב פר' בס' בראשית. וב' ראשונות בראשית ונח הם מב' אלפים תוהו שהוא מעוה"ת לבד. ופ' לך מתחיל מהנפש אשר עשו בחרן שהוא התחלת ב"א תורה כנ"ל מגמ' דע"ז. והם י' פרשיות עד סוף הס' שהם בנין עולם התיקון וסיפורים מעולם התוהו שהיו באותו זמן שהם זלעו"ז ונבנו ג"כ כנגדם. וסדום שהוא מהשבירה שנגד תיקון דאברהם ויצחק נאבדו. אבל עשו וישמעאל שהם שניהם נגד יעקב אע"ה והם כוללים כל ע'. זה ל"ה מימין וזה ל"ה משמאל כידוע הם בנין שורש הנשאר משבירת עוה"ת לצורך הבחירה דעוה"ז שניתן לישראל ע"י מציאות הרע דיצה"ר ועכו"ם. ויעקב אע"ה נתבשר ופרצת ימה וגו' נחלה בלא מצרים שהוא עתיד לכבוש כל העכו"ם כי יבוער כל הרע ויצה"ר על ידו כי הוא וזרעו גמר התיקון. משא"כ לאברהם ויצחק ניתן בגבול רק א"י לבד כי לא פסקה זוהמא עד יעקב שהיה בהם פסולת וכמ"ש (בשבת קמו א) ואף דבאמת ישמעאל ועשו לא נקרא זרעם כמ"ש (בנדרים לא.) זה נתברר אחר שנבחר יעקב. ואצל אברהם ויצחק נא' ג"כ בכל מכל שלמדו מזה (בספ"ק דב"ב) שלא שלט בהן יצה"ר ומה"מ ורמה ותולעה ושטעמו מעין עוה"ב והוא כקדושת שבת שהוא מעין עוה"ב וא' מס' בו כמ"ש בהרואה. ונשמה יתירה דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי כמ"ש בזוהר יתרו והיינו בלא יצה"ר. ומי שמת בשבת ודאי אין הנשמה יתירה יוצאה ע"י מה"מ כלל. אבל אצלם נאמר בכל מכל ולא כל ממש כמ"ש ביעקב. ויצחק זכה לזה ע"י הסעודה שהאכילו יעקב דאמר אז ואוכל מכל כמ"ש במק"א שהוא כקדושת אכילת שבת. ואברהם ברכו ה' בזה ושניהם זכו לזה במעשיהם. אבל יעקב א' יש לי כל מעצמי וכל ממש והיה בחיי אביו ועוד מקודם מיד בצאתו מאביו כשהיה בן ס"ג הבטיחו הקב"ה ופרצת וגו' וזהו ע"י שהבטיחו אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך שהובטח שישמרנו מכל רע ולא

יתעה אחר יצה"ר ועי"ז ממילא ופרצת וגו'. כי ניצוח היצה"ר הוא ג"כ ניצוח העכו"ם שכל אומה יש לה כח רע מיוחד וקיבוצם הם כל כחות הרע דיצה"ר. ובבר"ר (פ' יא) דאאע"ה שאין כ' בו שמירת שבת ירש העולם במדה ויעקב שכתוב בו שמירת שבת דכ' ויחן כו' ירש העולם שלא במדה כו'. ואף דגם אאע"ה קיים כל התורה כולה עד שלא נתנה וגירסת הרשב"א וס' האשכול אפי' עירובי תחומין וא"כ שמר גם תחומין אבל אין ע"ז רמז בכתוב. ודיעקב רמוז בתורה. ומה שכתוב בתורה היינו שהקדושה בו בקביעות לעולמי עד. דהתורה נצחיית ונקראה אמת והוא ג"כ מדת יעקב ואמת נקרא מה שתכון לעד שהשי"ת תמיד עמו ושומרו מכל רע וע"כ מטתו שלימה דכל זרעו אחריו כן. והובטח ופרצת וגו' שכבר פסקה זוהמא אבל אברהם ויצחק אף דמצד עצמם זכו ג"כ לטעום מעין עוה"ב וביטול יצה"ר זהו רק מצדם ומצד יעאע"ה שעתיד לצאת מהם עדמ"ש במד' (ר"פ תולדות) ע"פ יעקב אשר פדה את אברהם דעל ידו ניצול מכבשן משל כו' שצפה שיוליד בת שתנשא למלך כו'. והיינו כיון דלא פסקה זוהמא מהם עדיין ויצא ג"כ פסולת. והגם דהובטחו בנחלת א"י שהוא ז' אומות הכוללים כל ז' מדות הרע. והם שלמים בכל ז' המדות הם רק בשורש. כי ע' אומות יש היינו כל א' מז' כלול מי' שכל א' קומה שלמה. ואותן ז' עממין דא"י הם הכתרים דרע שהוא השרשים של כל מדה. ואברהם ויצחק הובטחו רק על ניצוח הכתרים השרשים שהם מושרשים בטוב בשורש. אבל מצד ההתפשטות לא נתבררו עד יעקב שמטתו שלמה דבירר כל קומת הקדושה ועי"ז ניצוח כל קומת הרע בכל ז' מדות. והוא שלימות צורת האדם וכמ"ש במד"ר פ' זו דאיקונין שלו בכה"כ דהוא צורת אדם שעל הכסא. וע"כ א' אתם קרוים אדם דאדם מוליד אדם. וכל זרעו יש להם שלימות צורת אדם. דאע"פ שחטא ישראל הוא כאסא דביני הוצי (כמ"ש סנהדרין מד.) דמה שבעצם ולא במקרה לא ישתנה בזרע דאדם לא יוליד בהמה. וכל ג' אבות תבור א' דמעלת יעקב רק ע"י שיש בו גם מדת אברהם ויצחק והוא חוט המשולש. ועם זרעו הם קומה שלימה דתיקון:

**ומן** פרשת וישב עד סוה"ס ד' פרשיות הם. תיקון נהי"מ ומסיים בקבורת יוסף שהוא שלימות מדת צדיק יסו"ע שהוא מרכבה לה. והשלימות הוא אחר מיתה כמ"ש (מדר"ת תולדות) דאין הקב"ה מייחד שמו על צדיקים בחייהם דאולי יחטאו. ושלימות מדת המלכות שהוא גמר התיקון לגמרי. זה יהיה ע"י מלך המשיח שהוא מלכות דלא יתחבל לעלמין ויבולע המות וכל הרע ואז יקויים ופרצת ולא נשלם עדיין בעוה"ז דע"ז הוא כל עבודת עוה"ז. ורק בברכת יעאע"ה בפ' ויחי לשבטים וליהודה בפרט שהבטיחו על המלכות לא יסור וגו' ולו יקהת עמים בזה רמוז תיקון המלכות בשלימות לעת קץ והוא

שביקש לגלות אז ונסתם ממנו כי הש"י רצה שיהיו סתומים וחתומים הדברים כמ"ש בדניאל וכמ"ש (בפ' חלק צט.) ללבי גליתי כו' וע"כ גם כאן רמוז בסתום וחתום. ובזה נשלם סדר בנין העולם ועסק השי"ת בו. כי משבאו ע' נפש בנ"י שהם ע' כחות בקדושה נגד כחות הטומאה דע' אומות הרי נשלם הכל זה לעו"ז. וכלבין דחציפין שמעולם התוהו דנטלין לבר מבני היכלא דכסיפין למיחז זיויה דז"א שהוא צורת יעאע"ה. ובזוהר יתרו דאסעודה ג' נא' והאכלתיך נחלת יעקב אביך והיינו כי הסעודה שלו שהוא ז"א וכמ"ש בפע"ח ובגמ' (שבת קיח) מייתי ע"ז קרא דופרצת וגו' שזהו נחלתו לכבוש כל ע' אומות וכל העולם ולדחותם לנוק' דתהומא רבא שהוא התוהו הקודם לתיקון דחושך ע"פ תהום עד שאמר יהי אור דהוא התיקון ע"י התורה. וספר בראשית עסק הבריאה שיהיה אומה ישראלית והוא בנין האור שהם הכלי קיבול לאור. ונפשותם הוא האור עצמו כי נפשות בנ"י מאותיות התורה. וכלל התורה כ"ב אותיות ג' אמות אמש הם ג' אבות וי"ב פשוטות י"ב שבטין. וז' כפולות ז' ימי בראשית כמ"ש בסי"צ. וע' נפש הם ע' אנפין דאורייתא שהוא ע' כחות הנפש שבקדושה. ומזה הוא כלל הבריאה כמ"ש בזוהר (בראשית מז רע"ב) דשמים וארץ עובדא ואומנתא דתורה שבכ' ושבע"פ וכל צבאם אלין פרטי דאורייתא ע' פנים לתורה ע"ש. וס' שמות הוא הויות האור והתגלותו במ"ת. ומתחיל במיתת כל הדור ההוא דבאי מצרים שהם גמר בריאת האור ותחלת יצירתו. וגלות מצרים הוא עיבור כמ"ש ז"ל ע"פ גוי מקרב גוי כעובר הנשמט ממעי אמו. ואז חזר התוהו כתחלת הבריאה וע"כ א' (שבת קמו.) דלא פסקה זוהמא עד מתן תורה. ושם א' דפליגי. ואלו ואלו דא"ח ככל פלוגתותם דבאמת מיעקב אע"ה דמטתו שלימה פסקה זוהמא. אבל אף דהם מצד עצמם שלמים ע"י היקף זוהמת מצרים מכל צד היו כעובר שהוא ירך אמו וכאלו גם מהם לא פסקה זוהמא. ובאמת זה היה לצורך גידול האור כעובר הגדל במעי אמו וכמ"ש בזוהר ע"פ בחומר ובלבנים דא ק"ו וליבון הלכתא. ויציאת מצרים נתגלה ונולד האור ויצא לפעל וע"כ נא' לא יחרץ כלב לשונו הם דורות התוהו:

**וענין** מלאכים ממש והשליחות. אח"כ שם במ"ר (פ' עה) ד"א וישלח וגו' למה שלח כו' אמר אשלח שלוחים אם יחזור בתשובה ע"ש. משמע שכונתו היה להחזירו בתשובה וז"ש שם לפני זה ע"פ אל עשו אחיו אע"פ שהוא עשו הוא אחיו ר"ל דאף שהוא רשע גמור בפעל כיון שהוא אחיו חשב אפשר דגם בו יש קדושה במעמקי הלב. כדרך שא' (ברכות יז.) שרצונינו לעשות כו' ומי מעכב כו'. וע"כ א' (בעירובין כא:) ע"פ הדודאים נתנו ריח דגם רשעים גמורים עתידים ליתן ריח טוב ובב"ר ע"פ וירח את ריח בגדיו ריח בוגדיו. וזהו בזרע יעקב דמטתו שלמה ולא ידח נדח דאע"פ שחטא ישראל הוא. ועשו נקרא (בקידושין

יח.) ישראל מומר כי נולד בקדושה מיצחק ורבקה כיעקב. אלא שאז היה עדיין בידו לצאת משם ישראל. ורק מיעקב התחיל זה דאפי' מומר נקרא ישראל לכל דבר. וחשב הוא דגם יצחק מטתו שלימה ושגם בעשו כיון שהוא אחיו פנימיותו טוב. ובפרט שראה שיצחק אהבו ואיתא בתנחומא (תולדות סי' ח) שצדו בפיו שא"ל שבא מבית התלמוד לא כך הלכה מן כך וכך לא כך איסורו לא כך התירו דמזה נראה שהיה בו חכמה יתירה. דהגם שהיה כל היום בשדה ושקוע בתאותיו ולא עסק כלל בתורה ידע לכוין ההלכה בטעמי' ובפרטי' כאלו עסק בה כל היום דיצחק זקן ויושב בישיבה היה כמ"ש (ביומא כח:) וידע כל התורה כולה מאביו. וע"כ דגם הוא היה אומר ההלכה לאמיתה מדעת עצמו הגם שלא למד כלל וזה חכמה יתירה בד"ת שלא מצינו ביעקב שהיה יושב אהלים וא' בב"ר אהלו של שם ושל עבר שהוצרך ללמוד ולקבל מהם ולא מעצמו כאאע"ה שב' כליותיו היו נובעות תורה ע"י רוב חכמתו כמ"ש ביומא (שם) דאיצטגנינות גדולה היתה בלבו. וכבר אמרתי עמ"ש זרח משעיר והופיע מהר פארן שאמר בזוהר (בלק קצב ב) דשרים שלהם נתנו עוד נבזבזא דידהו לישראל ולא נתפרש מהו הזריחה והופעה שקבלו מהם. אבל כ"ד מצינו באו"ה חכמה כמ"ש בהרואה (נח) שמברכין על חכמי או"ה שנתן מחכמתו לבו"ד כמו על חכמי ישראל רק דחכמ"י א' שחלק ליראיו. לפי שהם יראיו ויראת ה' הוא אוצרו של החכמה וכמ"ש (שבת לא.) דאי לא לא ומוטב שלא העלית כי בלא יר"ש אפשר שהחכמה תתעהו עוד עד שיהי' לו סם המות וכמ"ש (שם פח:) למשמאילים ועכ"פ אינו לו סם חיים. כי בחכמי ישראל הוא תורה דהיינו שהוא מורה לו הדרך ילך וכמ"ש נר לרגלי כו' והוא חיינו. ואז נקרא חלק מחכמתו ית' שהוא דברי אלהים חיים ומסטורין שלו כמ"ש (בשמו"ר) משא"כ חכמת העכו"ם אינו תורה שאינו מורה ללבו כלום וכחכמתו של בלעם שהכיר מעלת ישראל וידע האמת ועכ"ז יעץ עצות להכשילם ונגד השי"ת וע"כ אז"ל (איכה רבתי ב ט) אם יאמרו יש חכמה באדום תאמין הה"ד והאבדתי חכמים וגו' תורה אל תאמין דכ' בגוים אין תורה. ומ"ש אדום משמע דבו שורש החכמה דאו"ה וכל חכמי או"ה מל"ה אומות שיונקים ממנו וכן א' (במגילה טז.) האומר דבר חכמה מאו"ה כו' מחכמים דהמן והם זרע עשו דמסתמא חכמיו הם ממשפחתו. וההחכמה הוא השגת האמת דאם מזרע היהודים וגו' ואף שהשיגו זה לא הכניעו עצמם למרדכי. כי מ"מ נמשכו אחר רצון לבם נגד החכמה דאינו תורה להורות ללב כנ"ל. וגם מצינו חסד לאומים וגו' שיש בהם מדת חסד והוא מישמעאל שהוא פסולת החסד דאברהם. ועי"ז נמשך לכל אומות היונקים ממנו ואצלם הוא חטאת כמ"ש בפ"ק (דב"ב י:) שכל כונתם להתייהר ולקנטר לישראל ושאר כונות רעות. ומ"מ אמרו

ביבוש קצירה וגו' שיש להם שכר. וחכמה דעשו הוא מפסולת הגבורה דיצחק דאורייתא מסטרא דגבורה קא אתייא (זח"ג פ' סע"ב). והתורה נובלות חכמה העליונה כמ"ש (בב"ר פ' יז) וזהו הנבזבזא דיהבי חלקם. ומשעיר היה זריחה גמורה דכשבא החכמה לישראל נעשה תורה שהוא אור וע"כ ר"מ יצא מנירון קיסר שהוא מעשו. ואי' (בעירובין יג:) דנקרא ר"מ שמאיר פנים בהלכה ולא היה בדורו כמותו. והוא יסוד תושבע"פ דסתם משנה ר"מ ומשניות הוא כולל התושבע"פ והוא חכמת חכמי ישראל כי אצלו נעשה החכמה תורה. ובב"ר שם (ס"פ עה) אמר דדורון ששלח לסמות עיניו כמ"ש השוחד יעור עיני חכמים ואין חכמים אלא אדומים שנא' והאבדתי וגו' ואין ר"ל דאחרים לא נקראו חכמים. רק ר"ל חכמים כאלו שהשוחד יעור עיניהם זהו רק אדומים שחכמתם נמשך אחר הנגיעה שבלבם ויכולים להטות חכמתם כרצונם ולטהר הטמא. וזה היה ג"כ תכמתו של ר"מ כמ"ש (בעירובין שם) ויש בזה צורך ותועלת למי שכבר עבר. וכדרך שא' ר"ט ורע"ק אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם כדתנן ספ"ק דמכות (ז.) כי היו יכולים למצוא זכות גם על עבירה גמורה וכדאי' בגמ' שם ושם (יא סע"ב) היה לו לבקש רחמים שיגמר דינו לזכות. ואע"פ שזה חייב גלות באמת עפ"י דין אבל ד"ת אין להם סוף וחכמים גדולים יוכלו למצוא זכות גם למחויב גמור. וכן בתפלה היה פועל שהשי"ת יאיר עיניהם וזהו למיימינים בה. ועז"נ פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. ועשו בחכמתו הלך לשאול וכפר בעיקר ובתחיית המתים ומכר הבכורה שאי' בבר"ר (ס"פ סג) שהכניס כת פריצים וא"ל כו' וניחוך עליו כי החזיק את יעקב לתם שאינו חכם בזה שרוצה לקנות הבכורה לענין שיקריב קרבנות וכמ"ש בב"ר שם דע"כ קנאה יעקב ע"ש ועשו בחכמתו היה זה לשחוק ולצנות שיוכל לקנות זה וכמו שיאמר לכהן מכור כהונתך לי כי אין זה דבר הנמכר דשייך רק לזרע אהרן. וכן בכורה לעבוד שייך רק למי שהוא בכור שנולד ראשון. וסיימו שם בב"ר ולפי שהיו כמשחקים הסכים הקב"ה ושחק עמהם וקיים הבכורה ליעקב ע"ש כי האמת ליעקב להיות הלכה כמותו וע"ד שכ' בתשו' רש"ל (סי' לו) לענין אורענדי כיון שכל הענין רק דד"מ מהני מדינא דמלכותא. (וכיו"ב בהג"ה מרדכי שבת ותשב"ץ קטן סי' שצ"ח לענין כיבוד מוהל וסנדק דמהני דלא יכול לחזור אף שהוא דבר דלא שייך קנין מתורת סיטומתא ע"ש) ואף קנין זה שנראה כשחוק כיון שהקב"ה שחק עמהם והסכים הוי קנין מדד"מ ממ"ה. ושם בב"ר אמרו דמיכאל וגבריאל כתבו שהבכורה ליעקב ע"ש ר"ל נמי שהקב"ה נמלך בבית דינו כמ"ש באחאב ראיתי את ה' וגו' וכל צבא וגו' מימינו ומשמאלו ודרז"ל (תנחומא שמות) מיימינים ומשמאילים. והם ב' מלאכים אלו זה מימין ראש כתות המיימינים וזה משמאל. וזה ענין חכמת תושבע"פ

שיש להטות לכל צד ויכולים לטהר השרץ דר"ל עבירה גמורה שמשלו לשרץ כמ"ש (תענית טז.) טובל ושרץ בידו. ומה שנחשב כשחוק יכולים למצוא טעמים לזכות ולקיים. ויעאע"ה הוא כלל התושב"כ כי משה מלגאו יעקב מלבר (כמ"ש תקו"ז תי' יג) והוא נקרא תורת אמת ואי' (בברכות ה:) אמת זו תורה והיא תורת ה' שאין להוסיף ולגרוע בה אפי' אות אחת. אבל תומת ישרים תנחם להשיג האמת מתושבע"פ שהוא חכמת חכמי ישראל שהוא כלל הכנס"י הנקרא אשת חיל מרכבה למדת המלכות פה תושבע"פ קרי' לה. וע"י הזריחה וההופעה שקבלו חכמה וחסד מעשו וישמעאל כנ"ל פיה פתחה בחכמה. ואצלה נעשה החכמה תורה ונקרא תורת חסד. דתושב"כ מסטרא דגבורה. אבל תושבע"פ נקרא תורת חסד שאי' (בסוכה מט:) וכי יש כו' אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד היינו כמ"ש (זח"ג רכב ב) איזהו חסיד המתחסד עם קונו וגם נא' גומל נפשו איש חסד. שגומל בזה חיים לנפשו וכמ"ש בשבת (פח:) למיימינים בה סמא דחיי. וימין הוא חסד ומיימין ומשמאיל שייך רק בתושבע"פ דתושב"כ כתיבא ומנחא. וכל ישראל שוים בה ואין שם מו"מ ולא שייך לקנטר ולא להתגאות וכיוצא כונת שלא לשמה. וצריך להתחסד עמה והחסד להיות חכם להטיב ולא להרע ח"ו. ובחכמת תושבע"פ משיגים יותר מכל הנביאים כמ"ש (בב"ב יב.) חכם עדיף מנביא וע"ש ברמב"ן:

ע"כ מכי"ק ולא נמצא סיום המאמר. וענין מלאכים ממש ושאו"א דא"ח נתבאר במאמרים הבאים בס"ד:

## פרק ב

**וישלח** יעקב מלאכים לפניו וגו' במ"ר מלאכים ממש. להבין זאת היאך היה בכח עשו לראות מלאכים ממש. כי הגם שהגר שפחת שרה ראתה כמה מלאכים. הגר היתה ראוי' יותר לזה כמ"ש במד'. משא"כ עשו שנפרד מכל וכל מהקדושה גם יש להבין שהלשון כה תאמרון לאדוני לעשו למה הזכיר לשון אדוני כשאמר לשלוחים שלח בפניו. ועכ"פ ל' לעשו מיותר דהול"ל לאדוני עשו וכן בתשובת המלאכים באנו אל אחיך אל עשו אל השני מיותר. וכן אמרו אח"כ הצילני נא מיד אחי מיד עשו מיד הב' כפל לשון. גם לשון כה תאמרון וגו' כה אמר יש להבין. אך יובן הענין עפמ"ש שכל הנביאים נתנבאו בלשון כה אמר ה' והיינו כי תיבת כה יורה שזה בעצם מאמרו ית' והוא רק שליח לדברי השכינה. ועבור זה נקראים הנביאים מלאכים כש"נ ויאמר חגי מלאך ה' במלאכות ה' (וכמ"ש במד' ר"פ ויקרא) כי זהו שורש תיבת מלאך שאין בו רק עצם כח משלחו. וכמו כן כ' כה תברכו ונדרש (סוטה לח.) בלשון הקודש. והיינו כי הלשון הזה לשון של השכינה וכש"נ אח"כ ושמו את שמי וגו' ואני אברכם שהם רק שלוחי השכינה. ובבלעם נאמר ג"כ וכה תדבר ואי' בזוה"ק (ח"ג רי ב) כ"ה דזמינא לברכא כו' והיינו שכינתא. רק שם לא

היה ברצונו כש"נ ואנכי אקרה כ"ה כלומר אעקר לה מאלין מלין. ובע"כ היתה השכינה וכמ"ש בזוה"ק דכד תפתח פומך היא תמלל. והדברים כהוייתן שאמרו הנביאים מצד שליחות השי"ת היו פועלים בלב השומע כש"נ כן יהיה דברי אשר יצא מפי וגו' כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתיו וכמו שמכל דיבור של השי"ת נעשה מלאך. כי דיבור השי"ת הוא המלאך השליחות כמו כן יש כח בצדיקים שנקראו פי ה' שיהיו דבריהם עושים רושם בלב השומע. כענין שמצינו (ברכות כח.) בנשיאתו של ראב"ע אותו היום סלקוהו לשומר הפתח כו' שהיה ר"ג מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבהמ"ד ע"ש. ויש להבין איזה שומר היה לו שיבין את פנימיות לבב אנוש. רק המכוון כי בעת נשיאות ר"ג היו דבריו ממש כשומר הפתח שפעלו בלב המרגיש בעצמו שאין תוכו כברו שלא יוכל לכנוס לבהמ"ד. אך כאשר נתמנה ראב"ע לנשיא ונתן רשות לכל תלמידים לכנוס פעל בזה שנסתלק שומר הפתח של ר"ג. ואיתא בסה"ק שפעמים לא יעשו רושם בלב השומע רק שיתגלגל הדבר ויבא ללב שומע וי"ל דז"ש (שם ו:) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנא' סוף דבר וגו' היינו שהסוף הוא שעכ"פ יהיו נשמעים. או גם כשלא יפעלו מיד אפשר שיפעלו אח"כ ומי שהוא ירא ה' נעשה מרכבה למדת פי ה' ודבריו הם דברי ה' דדבריו דברי אלהים חיים דלא ישוב ריקם. והנה יעקב אע"ה היה מסופק בתוכן פנימיות של עשו מאחר שראה שיצחק אע"ה היה מקרבו ואוהבו ואמרו (בתרגום יונתן ויחי נ יג) דרישיה דעשו בגו עיטפיה דיצחק ע"ש. וכמו"כ היה לעשו כח גדול בחכמה שבראשו וכמ"ש האריז"ל ע"פ כי ציד בפיו שהוא הכח שיצא ממנו ר"מ שהיה שורש חכמת תושבע"פ. רק הוא בעצמו לא היה שורש בחכמת התורה. והיינו שאין חכמתו מורה ומלמד ללבו שזהו שם תורה וכמו שאמרנו (ונת' למעלה) אמנם חכמה של ישראל הוא בעצם תורה שמורה ומלמד ללבו הדרך ילך בה כש"נ החכם עיניו בראשו. ולכן נקראו החכמים עיני העדה מפני שכל חכמתם הוא להכניס הד"ת בלב וזהו חכמת יעקב אמנם יעקב היה מסופק שאפשר שיש בזה יתרון לעשו ע"י כח חכמתו ויוכל להכניסו בקדושה וכמ"ש במ"ר אמר אשלח שלוחים אם יחזור בתשובה. ולכן שלח לו המלאכים היינו שהדיבורים שלו הם כמלאכים ואמר להם כה תאמרון היינו דייקא דברי יעקב ממש כי עי"ז יפעלו הדברים בלבו כנ"ל סוף דבר הכל נשמע אפי' ע"י שליח. ואמר לאדוני לעשו על תרי אפי מפני שהיה מסופק אפשר הוא אדוני שיש לו יתרון עליו מצד חכמתו ועל אופן זה ירמוז לו ויהי לי שור וחמור על משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. וז"שנ ואשלחה להגיד לאדוני כי לשון להגיד הוא ברזא דחכמתא כמו"ש בזוה"ק (ח"א רל"ד ב) והיינו שבכל הדברים ירמז לו כדרש המדרש אם היא בבחי'

אדוני ולכן קראו אדוני אפי' שלא בפניו מצד היתרון שלו. וכדרך שאמרו (כתובות קג:) על יהושפט מלך יהודה כשהיה רואה ת"ח היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי. ואמר לעשו היינו באם אין בו שום שורש קדושה רק עשו הרשע יבין הדברים כפשטן. וגם המלאכים השיבו לו באנו אל אחיך אל עשו שעשינו שליחותך ממש כדבריך לומר לו מלתא דמשתמעא לתרי אפי. וכן מ"ש הצילני נא מיד אחי מיד עשו ג"כ הכונה כנ"ל. ובזה יתישב קושית מהרש"א בח"א על פלוגתתם בגמ' (חולין צא.) ח"א כעכו"ם נדמה לו וטפלו לימינו וח"א כת"ח נדמה לו וטפלו לימינו כמו רבו ומנ"ל אימא כישראל ע"ה נדמה לו. אמנם עפ"י דברינו ניחא כי מפני שהיה שרו של עשו כמ"ש במד' ובודאי נתלבש בגוון של תפיסת יעקב אע"ה בעשו עצמו. ולכן נדמה לו רק בלבוש שני גוונים הללו כת"ח או כעכו"ם ממש והיינו או אדוני או עשו:

## פרק ג

**במ"ר** מלאכים אלו שלוחי בו"ד רבנן אמרי מלאכים ממש. ויש להבין לרבנן למה שלח לו מלאכים ובודאי לא נראו לעשו רק בדמות אנשים והיה לו לשלוח מעבדיו וכדעת ת"ק באמת. גם מש"נ כה תאמרון לאדוני לעשו יש להבין למה אמר לאדוני בשלמא במאמר כה אמר עבדך יעקב יתכן שהכניע עצמו לפניו אבל מאמר כה תאמרון שלא שמע עשו למה קראו אדוני. גם מלת כה מיותר בשניהם ובכ"מ נדרש תיבת כה. גם מה שדרשו עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי יש להבין מה זה ענין לספר לעשו. וכן מה שדרשו בב"ר עמש"נ ויהי לי שור וחמור וגו' על יוסף ומלך המשיח וכן על יששכר כ"ז אינו ענין לפיוס לעשו ולמה שלח להודיעו מזה. אך נראה דאיתא בב"ר (פ' עח) חזרנו על המקרא ולא מצינו שהלך יעקב אצל עשו ויעקב אמיתי אפשר שהיה מרמה בו אלא אימתי בא אצלו לע"ל הה"ד ועלו מושיעים וגו'. וזה הענין שאחר שראה יעקב שהוליד השבטים ונולד יוסף שטנו של עשו היה סבור יעקב שכבר בא הזמן לשפוט את הר עשו ולכן שלח מלאכים ארצה שעיר שדה אדום. אף שכפי הנראה בכ' היה עשו דר אצל אביו בחברון אז דכתיב וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו כי היה רכושם רב משבת יחדו וגו' מפני מקניהם ומשמע שעד בוא יעקב מבית לבן היה עשו דר אצל אביו. גם (בב"ר פ' עו) אי' כל השנים הללו יושב בארץ ישראל וכו' כל השנים הללו הוא יושב ומכבד את הוריו וכו' משמע שהיה אז עשו דר אצל אבותיו בחברון. רק מסתמא היה דר ג"כ לפעמים בבית חותנו בשעיר וכש"נ וישב וגו' עשו לדרכו שעירה. אבל מ"מ יש להבין למה שלח המלאכים ארצה שעיר שדה אדום ולא לביתו שהיה דר בחברון. אך לפי האמור שלח המלאכים להיות מושיעים לשפוט את הר עשו. ומסר להם הדברים

עדמ"ש הרמ"ע מפאנו על מש"נ בנחמיה ואתפלל אל אלהי השמים ואומר למלך אם על המלך טוב וגו' ולא נאמר מה התפלל לה' ופירש שזה עצמו היה תפלתו לה' רק המלך היה סבור שהדברים אמורים אליו ובאמת היה כונתו לשמים דרך תפלה אם על המלך וגו' ממ"ה. וכן אמר כאן כה תאמרון לאדני היינו להשי"ת לעשו כמשמעו. ולכן אמר לשון כה שידברו כדברים האלה ממש שיהיה המכוון להשי"ת ולעשו שיסבור עשו שיעקב מפייסו. ולכן אמר שימליצו טוב בעדו לפני השי"ת עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ועשו ישמע הדברים כפשוטן לא נעשיתי שר כו'. וכן ויהי לי שור וחמור וגו' הכל כמו שנדרש במד' להזכיר זכותם לפני השי"ת ועשו יבין הדברים כפשוטן. ואף שהיה יכול בעצמו לומר להשי"ת כאן במקומו רצה הוא שיזכירו המלאכים שם בהר שעיר את זכיותיו לפני השי"ת. ונראה שאף לרבנן לא היו מלאכים ממש ממחנות שפגעו בו מלאכי אלהים. רק רבנן אמרו שע"י דבוריו נעשו שלוחיו מלאכים ממש. וכמו שאצל השי"ת מכל דבור נעשה מלאך כן ביעקב דכ' ויקרא לו אל אלהי ישראל ודרשו (מגילה יח.) ויקרא לו ליעקב אל ובב"ר (ס"פ עט) אתה אלוה בעליונים ואני וכו'. דבוריו פעלו שהיו שלוחיו מלאכים ממש. ואמר להם כה תאמרון לאדוני להשי"ת. כ"ה מרמז למדת מלכות כמ"ש בזוה"ק (ח"ג קמה סע"ב) וז"ש כה תאמרון שבזה נתן להם כח להיות כמלאכים ממש פי ה'. וכן כ"ה אמר עבדך יעקב שדבוריו הם ג"כ כ"ה המדבר מתוך גרונו. ואמר שיזכירו זכיותיו לפני השי"ת שכבר זכה ע"י ששמר תרי"ג מצות וזכה שהוליד יוסף ומשיח בן דוד וכלל כנס"י ויוכל לשפוט את הר עשו. רק מפני שנסתפק עוד אולי לא הגיע הזמן אמר להם שיאמרו לעשו בלשון זה שיסבור שנאמרו הדברים אליו לדברי פיוסים כה אמר עבדך וגו'. וכשראה אח"כ שהמלאכים לא תקנו עוד לשפוט את הר עשו אמר לו עד אשר אבא אל אדוני שעירה שהיה מצפה לבא בקרב הימים שעירה לשפוט וגו'. ומה שדרשו חמור על מלך המשיח שנא' עני וגו' אף שהוא רוכב על החמור ולמה נרמז בחמור. אך בקדושה חמור זה ישששכר שנדרש בגמ' (ב"ק יז.) אשריכם וגו' משלחי רגל השור והחמור כו' זוכה לבינה כישששכר דכ' ומבני ישששכר יודעי בינה לעתים וגו'. וביוסף דרשו אויביו נופלין לפניו כיוסף דכ' בהם עמים ינגח וגו' ובגמ' (ע"ז ה:) דרשו מפסוק זה שיצרם מסור בידם ואין הם מסורים ביד יצרם ע"ש. והיינו דע"י תורה וגמ"ח זוכה לקדושת יוסף וקדושת ישששכר שהם בקדושה נגד קליפת שור וחמור שהוא כעס ותאוה כידוע. ויוסף שהוא שטנו של עשו שהוא קליפת הקנאה והכעס שמזה לא יהיה שריד לע"ל רק בהם עמים ינגח וילחם בקליפת הכעס וקנאה ויבטלה. משא"כ קליפת התאוה שהוא חמור זוכין להכניס בקדושה להיות חמידו דאורייתא. עדמ"ש (סוכה נב:)

אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד וכמ"ש במדה"נ (קלז ב) לבן מלובן שאינו מקולל ומנוול כבראשונה. והוא כעין מ"ש בגמ' (יומא סט:) ביצרא דעבירה חבשוה תלתא יומי ובעו ביעתא בת יומא בכל א"י ולא אשתכח כו' והיינו כמש"ש לב להוציא בשר כו' זה יושאר ג"כ בקדושה. ואח"כ א' במה"נ דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהוי כו'. והיינו דעיקר מה שיושאר לעתיד הוא שיהיה החשק לד"ת שלתכלית זה נברא מהשי"ת וכדמסיק בגמ' (ע"ז שם) ישים עצמו על ד"ת כשור לעול וכחמור למשאוי. ואי' בזוה"ק (ח"א קנו ב) אינון גרמו דיפוק יששכר לעלמא בגין דסליק ריחא דאורייתא קמי קב"ה הה"ד הדודאים וגו'. וכן אמר בזוה"ק (שם רמב סע"ב) הדודאים אילין אינון דאשכח ראובן ולא אתחדשן מלי דאורייתא אלא על ידוי בישראל כד"א ומבני יששכר וגו' וזהו חמור בקדושה. ואמר ריחא דאורייתא עדמ"ש (שבת פח:) שמכל דיבור כו' נתמלא כל העולם כולו בשמים. וזה שדרשו אח"כ חמור זה יששכר כו' ומקודם חמור זה מלך המשיח שהוא רוכב על החמור והוא יתקן שיבטל כל היצה"ר ויכניסו לקדושה שיהיה חמור בקדושה שהוא קדושת יששכר יודעי בינה. ורצה שיזכירו זכיותיו לפני השי"ת שיוכל לזכות לתיקון הגמור. ואח"כ א' וצאן ועבד ודרשו בב"ר צאן אלו ישראל כו' ועבד הנה כעיני עבדים וגו' שהעיקר אחר כל זה שנזכור כי אנחנו צאנך ואתה רועינו אנו עבדיך ואתה אדונינו. וזה מדתו של יעקב אבינו ע"ה שאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו וגו' והיינו שהם עבדו ע"י השתדלותם כל א' כפי מדתו במדות אהבה ויראה. האלהים הרועה אותי מעודי עד היום והיינו שמכיר שאין לו בהשתדלותו כלל רק שהשי"ת רועה ומנהיגו. וכמ"ש (ב"ר פ' עא) כ"מ שנזכר דל עני ואביון בישראל מדבר ששורש מדת יעקב השפלות כמש"נ מי יקום יעקב כי קטן הוא. וזה שהזכיר גם זכות צאן שמורה שכנם"י כצאן והשי"ת רועינו. וכבר בא מועד לשלוח מושיעים לשפוט וגו'. וכח דבוריו נתנו כח בשלוחיו שיהיו מלאכים ממש ולהיות כ"ה תאמרון לאדוני להזכיר זכיותיו לפני השי"ת. ועכ"ז יאמרו מפני הספק דברי פיוסין לעשו שיסבור ששלחם לפייסו אבל המכוון היה להשי"ת. ואמר כה אמר עבדך יעקב שהתפלה ג"כ מהשי"ת וכמש"נ אדני שפתי תפתח וזה הכח נתן בהם יעקב ע"י דבוריו. וז"ש רבנן א' מלאכים ממש ולא פליגי דשלח שלוחי בו"ד וע"י שליחותו נתן להם כח להיות מלאכים ממש:

## פרק ד

**איתא** בב"ר (סו"פ ויצא) רבנן אמרי ק"כ רבוא כו' מחנה הרי ששים רבוא מחנים הרי ק"כ רבוא אר"י נטל מאלו ומאלו ושלח פרוזבין לפניו הה"ד וישלח יעקב מלאכים לפניו. ויש להבין ענין הב' מחנות כיון דכ' מחנה אלהים זה הרי היו ס"ר כמ"ש במדרש ואיך

נעשו ב' מחנות ק"כ רבוא שקרא המקום מחנים. אך הענין דאי' (מד"ת בראשית) וא"ת למה ברא יצה"ר כו' אתה אומר שהוא רע כו' אמר הקב"ה אתה עושה אותו רע כו'. והיינו שהיצה"ר נברא לטובה רק שהאדם מקלקלו ועושהו רע. דשורש היצה"ר הקנאה והתאוה והכבוד והם כולם נצרכים בקדושה ג"כ. קנאה מצינו (ב"ב כא.) קנאת סופרים תרבה חכמה. תאוה אי' במה"נ (זח"א קלח א). דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהוי. וכבוד יש ג"כ בקדושה כעין מש"נ ויגבה לבו בדרכי ה' דצריכין לגבהות הלב לידע שע"י פעולותיו פועל בכל העולמות ועי"ז הולך בדרכי ה' וזה כעין גאוה והוא בקדושה. וז"ש (ע"ז ה:) בזמן שעוסקים בתורה ובגמ"ח יצרם מסור בידם ואין הם מסורים ביד יצרם. והיינו דהיצה"ר נברא שיהא מסור ביד האדם ויוכל להטותו לטוב כרצונו שיכניס כל ג' כחות של היצה"ר להקדושה וישתמש בהם לעבודת השי"ת. ואם לא יתגבר עליו יהיה מסור ביד יצרו להשתמש בהם להיפך. וע"י תורה וגמ"ח זוכין להיות יצה"ר מסור בידו כמו שנברא. וכן דרשו (סוכה נב:) מפנק מנוער עבדו וגו' על היצה"ר ופירש"י דיצה"ר הוא עבדו של אדם שאם רצה הרי הוא מסור בידו כמ"ש ואתה תמשל בו ואם מפנקו מנוער אז יהי' מסור בידו של היצה"ר ויהיה מנון ושר. וכן אי' בזוה"ק פ' זו (קסו סע"א) טוב נקלה ועבד לו וגו' האי קרא על יצה"ר אתמר כו' עד דאיהו אתגאי עלי' ומשיך לגיהנם אבל טוב נקלה דלא אזיל אבתריה דיצה"ר כו' וכדין ההוא יצה"ר מתהפך לעבד לו כו'. והוא כנ"ל שבאמת נברא היצה"ר שיהי' לעבד לו ואם מקלקל נעשה הוא ח"ו עבד להיצה"ר. וע"ז רמזו (סנהדרין נט:) חבל על שמש גדול שאבד מן העולם שאלמלא נתקלל נחש כל או"א מישראל היו מזדמנים לו שני נחשים טובים כו'. והיינו דאם לא נתקלל הנחש והוא כשלא היה מפנקו מנוער היה הנחש עבדו והיה מכניס כל כחות הנחש בקדושה וכנ"ל נמצא דבריאת היצה"ר הוא לטוב ככל מלאכי השרת. ואם אין האדם עושה אותו רע הוא מלאך א' טוב. רק ע"י אכילת אדה"ר מעה"ד שהוא פגם הנחש נעשה בכל דבר ערבוב טוב ורע. והיינו שיוכל לקלקל בכל הג' כחות ועי"ז נתחלקו לשנים ונקרא מלאך רע. ומ"מ כיון דעיקר בריאתו היה לטוב כמבואר נקרא גם הוא מלאך שהוא שלוח מה' ומשרת עליון. ולכן כיון שיש לכל אדם ב' מלאכים דהיינו שנחלקים לשנים כנ"ל. יעקב אע"ה שהי' שורש כל הם' רבוא נפשות וכאשר ראה מחנה אלהים היינו ס"ר מלאכים שגם המלאך רע הוא נברא לטוב. וז"ש מחנה אלהים זה מחנה א' ס"ר. רק כיון דלדורות יש ערבוב טו"ר ויוכלו לעשותו רע. ממילא נתחלקים לשנים והם ב' מחנות דלששים רבוא נפשות יש ק"כ רבוא מלאכים שיש לכל א' מלאך טוב ומלאך רע דהיינו מלאך שיוכל לעשות אותו רע בבחירתו. וז"שנ ויקרא שם המקום ההוא מחנים

ק"כ רבוא כמ"ש במד"ר. ואמר שנטל מאלו ומאלו ושלח פרוזבין לפניו מלאכים אל עשו אחיו. והוא עפמ"ש (חגיגה טו.) עמש"נ זלעו"ז עשה האלהים ברא צדיקים ברא רשעים כו' זכה צדיק נטל חלקו וחלק חבירו בג"ע נתחייב רשע נטל חלקו כו' ולכאורה מה שייכות להצדיק לחלק חבירו בג"ע וכן להיפך. אך לאחר הערבוב טו"ר אף דברא צדיק ורשע מ"מ בכל א' וא' יש ג"כ חלק מההיפך. וזלעו"ז עשה האלהים שנגד כל צדיק יש רשע כנגדו בחלק הרע. והצדיק צריך לברר א"ע ולהפריד הרע ממנו שיושאר כולו לחלקו של רשע שכנגדו ולקלוט חלק הטוב שבאותו רשע שהוא שייך לו. ובזה נשלם הוא כולו בקדושה ונפרד הטוב מהרע ונוטל חלק חבירו בג"ע והרע הולך לאבדון ונוטל חלק חבירו בגיהנם. וזה הטעם שקראו בגמ' חבירו ולכאורה קשה שיקראו הרשע חבירו של הצדיק. ולפי האמור ניחא כיון שאחר הערבוב טו"ר בכל טוב יש ערבוב מההיפך וכנגד שורשו יש רשע בחלק הרע וע"כ הוא נקרא חבירו. וכן היו יעקב ועשו זה לעומת זה. יעקב שורש הטוב ועשו כנגדו בחלק הרע. יעקב כ' תתן אמת ליעקב וכנגדו עשו דאי' (ב"ר פ' סג) הא שוא שבראתי בעולמי. וכמו שהרע נברא להיות עבד להטוב וכאמור בשורש הבריאה. כן עשו נברא לעבוד ליעקב כמש"נ ואת אחיך תעבוד והיינו כאשר יהיה עשו בשלימות כמו שנברא. והיה כאשר תריד ופרקת עולו וגו' זה יהיה ירידה שלך אם תפרוק עולו כי לכך נוצרת. וכמו שאמרנו שהרע נברא שהאדם יכניסו לקדושה ויהיה מסייע לטוב לעבודת השי"ת:

**וענין** השליחות אי' בב"ר אשלח לו שלוחים אם יחזור בתשובה כו'. והיינו שיקבל עליו שיהיה כמו שנברא לסייע להטוב. וזה ענין מ"ש בב"ר לעיל מינה שפגע בלובשי ברזל א"ל משל מי אתם א"ל של יעקב וכן רוכבי סוסים יושבי קרנות ע"ש. וכל זה שיראה בכבודו ויכיר מעלתו שיתרצה על ברכת אביו ואת אחיך תעבוד וזהו תשובה שיעשה כי לכך נברא כאמור. וכן מש"נ ויהי לי שור וחמור וגו' ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך היינו שיכיר גדלו ומעלתו. וזה ענין שדרשו בב"ר על יוסף וישששכר ומשיח ודוד שהכל הוא כדי שיכיר מעלתו. ומ"מ קראו יעקב אדוני וקרא לעצמו עבד עדמ"ש (חולין פט.) חושקני בכם שאפי' בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם כו'. ועשו ע"י שקראו אדוני נתגאה והוסיף גאוה על גאותו וכמ"ש בנמרוד וסנחריב וכדומה. והנה בגמ' (סוטה מא:) למדו שמותר להחניף לרשעים בעוה"ז מדכ' כראות פני אלהים ותרצני. וקשה לומר על יעקב שמדתו אמת שיאמר דבר שאינו אמת ובכ"מ תירצו דבריו שיהיו אמיתים. וכן יש להבין מש"נ ויקרא יעקב וגו' כי ראיתי אלהים וגו' וכן מה שכתבה התורה כי שרית עם אלהים והלא המלאך היה הס"מ שרו של עשו וכמ"ש בב"ר

ואיך יקרא אותו בשם אלהים ופני אלהים. אך נראה שבאמת גם בו יש ערבוב טו"ר וזה ענין מ"ש (חולין צא.) דפליגי דח"א כעכו"ם נדמה לו וח"א כת"ח נדמה לו ע"ש ולכאורה הוא מחלוקת רחוקה. אבל באמת אלו ואלו דא"ח שהיה מעורב משניהם מהרע והטוב וחלק הטוב כת"ח נדמה לו וחלק הרע כעכו"ם נדמה לו. וכן בעשו היה ג"כ הערבוב שהיה בו גם נקודה מהטוב וע"ז נדמה ליצחק כת"ח וכמ"ש בתנחומא (תולדות ח) שאמר לא כך הלכה מן כך וכך לא כך איסורו לא כך התירו ע"ש. והציד בפיו היה נשמת ר"מ שבא מזרעו וכמ"ש האריז"ל. ובגמ' למ"ד כת"ח נדמה לו פירש"י וחלק לו יעקב כבוד כאלו הוא רבו ע"ש. והיינו ג"כ לחלק הטוב שבהמלאך שרו של עשו חלק כבוד והחזיקו כרבו. וכן קרא לעשו אדוני שרצה שיחזור בתשובה וראה נקודה הטוב שבו שיש בו משורש החכמה ולזה הנקודה קרא אדוני. וזה הענין שא"ל יעקב כי ע"כ ראיתי פניך כראות פני אלהים ועפמ"ש (מגילה כח.) שהמסתכל בדמות אדם רשע עיניו כהות שנ' ותכהין עיניו מראות משום דאסתכל בעשו הרשע. ולהיפך אי' (חגיגה טז.) שהמסתכל בקשת עיניו כהות דכ' כמראה הקשת וגו' הוא מראה דמות כבוד ה'. והרי דהמסתכל במראה דמות כבוד ה' עיניו כהות. וזה שאמר לו ראיתי פניך כראות פני אלהים שמצד הטוב שבו הוא נקודת שורש חכמה שבו המקבל פני זקן כמקבל פני שכינה. ומצד הרע שבו שהוא רשע המסתכל בפניו עיניו כהות כמסתכל במראה דמות כבוד ה' שעיניו כהות כאמור. וכן מה שאמרו בגמ' ובב"ר דקאי על המלאך שהוא שרו של עשו ג"כ מובן דכן קראו במש"נ כי ראיתי אלהים פנים אל פנים. והיינו דלחלק הטוב שבו קרא כן וכמ"ש בסה"ק עמ"ש (סוכה נב) שעתיד הקב"ה לשחוט ליצה"ר שהוא הס"מ. שאז יסיר ממנו אות מ' שבו וישאר ג' אותיות שהם שם קדוש מע"ב שמות. ועז"א כי ראיתי אלהים וכן נכתב בתורה כי שרית עם אלהים וז"ש כראות פני אלהים להך מ"ד דקאי על שרו. וזה ענין מ"ש במד"ר נטל מאלו ומאלו ושלח פרוזבין לפניו והיינו ששלח לו משניהם מהמלאכים של חלק הטוב וממלאכים של חלק הרע. וכמו שאמרנו שזה לעו"ז עשה האלהים דזאת הנקודה טובה שיש בהרשע הוא מהטוב של הצדיק ונקודת הרע שבצדיק הוא מהרע שברשע חבירו שכנגדו:

**והנה** כבר אמרנו דקדושת ג' האבות הם זלעו"ז נגד קליפות הקנאה והתאוה והכבוד. ויעא"ה היה שפל בעיניו כמש"נ מי יקום יעקב כי קטן הוא והוא כנגד קליפת הכבוד. והתחלת היצה"ר הוא בגאוה וכמ"ש בזוה"ק (קסו רע"ב) ויצה"ר איהו ארים לביה ורעותיה דב"נ בגאותא ואזיל אבתריה כו' ומשיך ליה לגיהנם. ויעקב שלח לו שאחר כל הכבוד והגדולה שזכה לא גבה לבו ולא נתגאה והשפיל עצמו וקראו אדוני. ואז נתברר יעא"ה

דלא אתגאי כלל ומאיך רוחיה ולביה ורעותיה לגבי קוב"ה ועשו לא למד ממנו כלל וע"י שקראו אדוני נתגאה ורם לבבו. ואז נתברר שחלק עשו הרע ואין זכרון לחלק הטוב שבו כי יעקב זכה ונטל חלקו הנקודה טובה שיש בעשו ונתבררו שניהם. וזה ג"כ ענין השעיר לעזאזל דאיתא (בב"ר פ' סה) ונשא השעיר זה עשו כו' עונותם עונות תם שנתפרד הרע מהטוב לגמרי. וכ"כ בזוה"ק (ח"ג סג) דע"י השעיר נסתם שרו של עשו מלקטרג על ישראל. ובאמת כל העונות עליו שבאו בסבתו וכמ"ש (ברכות יז.) שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה כו' והכל אחד. וכן ענין המנחה ששלח לעשו היה על זה הכונה שיתגאה לבו וכמ"ש באוה"ח ששלח לו בע"ח במנין תק"פ בגימ' שעי"ר ע"ש. וזש"נ ויקח מן הבא בידו כענין מש"נ בשעירים שהיה ע"י גורל. והיינו כמ"ש (מד"ר ות' מסעי) שהפר של נביאי הבעל לא רצה לילך עד שמסרו אליהו לידם שא"ל ששמו של השי"ת יתקדש על ידו ג"כ ע"ש. וזה לא שייך בשעיר עזאזל וע"כ היה המצוה להתברר ע"י גורל. וכן לא רצה ליקח המנחה בידו לברור רק מן הבא בידו והשי"ת בירר ושלח לידו הראוי להיות בחלקו של עשו. וכעין שהיה הבירור בשעירים ע"י הגורל שהוא מה' כמש"נ בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו. וזש"נ מן הבא בידו והיינו שבא מעצמו. וכעין שנ' בנח שנים שנים באו אל נח ודרשו (תנחומא יב) מאליהן באו. וע"י המנחה והשלוחים נתבררו שניהם יעקב ועשו שנפרד הרע מהטוב.

## פרק ה

**וישלח** יעקב מלאכים. בב"ר מלאכים ממש. ולהבין למה שלח מלאכים ולא שלח מעבדיו ושאר הדקדוקים. ויובן עפמ"ש בזוה"ק (קסז ב) כיון דאמרו באנו אל אחיך לא ידענא דאיהו עשו כו' אלא באנו אל אחיך ואי תימא דהדר בתשובה ואזיל באורח מתקנא לאו הכי וכו'. משמע שיעקב אבינו נסתפק שמא יחזור עשו בתשובה וכ"א בב"ר אלא כך אמר אשלח לו שלוחים אם יחזור בתשובה ע"ש. ועפי"ז מיושב בפשוטו ששלח מלאכים ממש שהם יודעים להשיב לו אם חזר בתשובה אם לאו משא"כ שלוחים אחרים מעבדיו לא ידעו להשיבו שיוכל עשו להטעותם. גם לכך שלח מלאכים שיוכלו להכניס בלבו הרהור תשובה והוא היה רוצה בזה שיחזור בתשובה כי אחיו הוא. וכמ"ש בב"ר ע"פ אל עשו אחיו אע"פ שהוא עשו הוא אחיו והיה רוצה בטובתו שיחזור בתשובה. וזה שא' להם כה תאמרון לאדוני לעשו ולבד שהקשינו למה קראו בשם אדוני שלא בפניו שהרי לא ישמע עשו היאך אמר להשלוחים ולא שייך להחניפו בזה. לבד זה כולו מיותר דהו"לל לאמר כה אמר וגו'. רק המכוון שאמר כה תאמרון עדמ"ש (זח"א רלד ב) אמירה בחשאי כד"א ואמרת בלבבך ע"ש. והיינו שיופיע בלב עשו כעין שנא' תזל כטל אמרתי

שיכניסו בלבו הרהור תשובה שיתגדל ע"ז מעלתו אף מצדיק גמור. שע"ז אמר לאדוני שאם ישוב יגדל מעלתו ממני ויהיה מכונה בשם אדוני וכמ"ש (ברכות לד:) במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים. לעשו אם לא ישוב בתשובה ונצרך להחניפו תאמרו לו ג"כ כה אמר עבדך יעקב וגו'. ואמר לו ח' פעמים אדוני ופעם ראשון שאמר להם שיכניסו הרהור תשובה בלבו שאז יגדל מעלתו וקראו לאדוני באמת ע"ש מעלתו אז. הוא כנגד מדה ח' מתתא לעילא שהוא בינה עלמא דחירו שמשם תשובה כש"נ ולבבו יבין ושב שרצה באמת שישוב כנ"ל. ואח"כ קראו ז' פעמים אדוני להחניפו שהוא גדול ממנו בכל ז' המדות שהוא שורש כל העולם שנברא בז' ימי בראשית. וכן אמר על עצמו לשון עבד ה' פעמים במספר מכוון כנגד הגליות בעוה"ז שרצה להיות כפי הנגלה עבד לו כדי שיזכו זרעו להיות עמך כולם צדיקים. ובא מספר חמשה עפמ"ש (מד"ר נשא פ' י) לכך כתיב ו' פעמים כנגד ו' גליות שגלו ישראל כו' מצרים תחלה ואחר אשור וד' גליות ע"ש. ובגלות אשור אז היה מלכות בית דוד קיימת ובהמ"ק קיים ולא נקרא עבד נגד זה. רק נגד גלות מצרים וד' גליות אמר על עצמו עבד ששרו של עשו הס"מ הוא שורש הקליפות שממנו נסתעף כל ע' הקליפות. ולכן א"ל ה' פעמים עבד על עצמו להחניפו מיראה אם לא ישוב בתשובה. ואמר ויהי לי שור וגו' ואשלחה להגיד וגו' והיינו שהודיעו שלא לקח הברכות כפשוטן על עניני עוה"ז כמו שסובר עשו שע"ז לבש קנאה ורודפו. רק כל הברכות קיבל על עומק המכוון בד"ת וכמו שנדרש (ב"ר פ' סו) מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה דגן זה תלמוד ותירש זה אגדה. ועז"א ויהי לי שור וחמור שנדרש במד"ר שור זה משוח מלחמה והיינו משיח בן יוסף שעסקו היראה להוריק הרע מלב כסיל שע"י היצה"ר יש כח בקליפה לשלוט על ישראל. וז"ש בב"ר שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל. וחמור מלך המשיח שעסק שלו יהיה להכניס קדושה ותורה בלב חכם לימינו. וכן דרשו שור זה יוסף שמדתו היראה והגבורה להיות גבור הכובש את יצרו. וחמור זה ישששכר שעסקו להכניס חכמה בלב ישראל כש"נ ומבני יששכר יודעי בינה וביומא (כו.) לא משכחת צ"מ דמורי אלא כו' משבט יששכר וכו'. וכן שורש הקליפות בזה לעו"ז ג"כ שור וחמור קליפות עשו וישמעאל. עשו הקנאה ומכונה בשם שור עדמ"ש (ברכות סא.) בהמה כו' והא קא חזינן דמזקא ונשכא ובעטא. וקליפת ישמעאל התאוה דישמעאל פסולת ממדת אאע"ה שהוא אהבה. והוא היה לו חמדות זרות ואהבות זרות וע"ש זה נקרא חמור עדמש"נ אשר בשר חמורים וגו'. ויוסף שהוא שור בקדושה ומדתו יראה כש"נ את האלהים אני ירא הוא כנגד קליפת עשו. ומשיח ב"ד שנקרא עני ורוכב על החמור והיינו שהוא מנושא מכל חמדות עוה"ז וחומריות

הגוף נגד קליפה זו. וז"ש ויהי לי שור וחמור שכבר זכה לקדושת שור וחמור וכבש ב' הקליפות דשור וחמור שהם שורש ע' הקליפות ל"ה מימינא ול"ה משמאלא. צאן נדרש בב"ר אלו ישראל ועבד ושפחה הנה כעיני עבדים וגו'. וזהו נגד מש"נ הקל קול יעקב קל ה' קול תפלה קל ו' קול תורה. ואמר צאן נגד קול תורה עדמש"נ נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן שהם הורידו כל הד"ת. ועבד ושפחה נגד קול תפלה שמצינו (ברכו' לד:) הוא דומה כעבד לפני המלך. ויעקב כולל שניהם הקל קול יעקב. ואשלחה להגיד וגו' להגיד רזא דחכמתא כמ"ש (זח"א רלד ב) והיינו שהודיעו עומק וסוד הברכות של יצחק שמרמזים רק לד"ת ותושבע"פ שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס להוריק הרע מלב כסיל. ותירש אגדה דאי' (ספרי עקב) רצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם למוד אגדה כו'. וזה שקיבל מברכות יצחק שעז"נ ויהי לי שור וחמור שמורים על ב' הקדושות לכבוש את יצרו. ומשיח וישכר לזכות לד"ת להכניס חכמה ללב חכם. ועז"א למצוא חן בעיניך שלא קבלתי הברכות כפשוטן שע"ז יש לך קנאה והרי לא נתקיימו בי כפשוטן וכעין שפירש"י ובזוה"ק. ושבת דכו"ע בשבת נתנה תורה ותושבע"פ שבת מדת מלכות פה תושבע"פ. וכן דרשו במכילתא שומר שבת וגו' מעשות כל רע שע"י שמירת שבת משומר מן העבירה. זוכין בשבת לב' הקדושות קדושת יוסף לכבוש היצר ומדת משיח בן דוד להכניס הד"ת בלב ישראל וע"י שמירת שבת מיד נגאלין:

## פרק ו

**סעודות** שבת נקראו סעודתי דמהימנותא כמ"ש בזוה"ק. והיינו שישראל מאמין שהכל מהשי"ת והאומות שוחקין מישראל ששובתין שביעית השנה ומוציאים עוד הוצאות על ימי השבת לענגם במאכל ומשתה. וכמ"ש במד"ר (איכה פתיחה יז) ובגמ' (מעילה יז.) לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו. וישראל מאמינים שע"י שמירת שבת ושמכבדין את השבת מתעשרים כמ"ש בגמ' (שבת קיט.) ונקראו הסעודות סעודתי דמהימנותא. ובגמ' (חולין צא.) ויותר יעקב לבדו שנשתייר על פכין קטנים מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם. וכ"כ למה לפי שאין פושטין ידיהם בגזל. ויכלא לומר שבח על צדיקים שאין פושטין ידיהן בגזל וגם ב"נ מצווה על הגזל ואיך שייך לשבח ליעקב שלא עבר על מה שהיה מצווה. גם יש להבין מה זה טעם שיהיה ממונם חביב כו' ושיסכן יעקב אע"ה בשביל זה להשאר בלילה יחידי מה שאינו רשאי. אך הענין הוא עפמ"ש בגמ' (שם פט.) קשה גזל הנאכל שאפי' צדיקים גמורים א"י להחזירו שנא' בלעדי רק אשר אכלו הנערים. וקשה לומר כן על אאע"ה שלא יחזיר גזל מפני שנאכל. גם אם היה ח"ו גזל איך נתן מזה מעשר. גם האיך אמר ענר וגו' יקחו חלקם וגזל אסור לב"נ ג"כ. אך

באמת איך יצויר שיהיה גזל והרי קנה אאע"ה כדין מציל מיד הגיים שקונה כמו"ש (ב"ק קיד.) ובפרט שמלך סדום נתנם לו במתנה. רק המכוון כעין מ"ש (מד"ר מטות) ג' מתנות נבראו בעולם כו' זכה בחכמה זכה בכל זכה בגבורה זכה בכל זכה בעושר זכה בכל אימתי בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה וכו'. ואאע"ה זכה בחכמה שקיים כה"ת כולה עשל"נ והיה זקן ויושב בישיבה (כמ"ש יומא כח:) ומהיכן למד את התורה אב לא למדו רב לא היה לו אלא זימן לו הקב"ה ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה (כמ"ש ב"ר פ' סא) והרי היה מידו של הקב"ה מתנות שמים ובכח התורה וזכה בכל. יצחק זכה בגבורה עד"ש איזהו גבור הכובש את יצרו. והיה ג"כ מידו של הקב"ה שאלמלא הקב"ה שעוזרו אינו יכול לו (כמ"ש סוכה נב:) ובא בכח התורה דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא כמ"ש בזוה"ק (ח"א רב א'). ויעקב זכה בעושר דאף שכל האבות היו עשירים כמש"נ ואברם כבד מאד במקנה וגו' וביצחק כ' ויגדל האיש וגו' עד כי גדל מאד. ובב"ר שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך. אבל כולם לא עשו שום השתדלות מאומה רק שנתן להם השי"ת. משא"כ ביעקב אע"ה שמצינו שעשה השתדלות לקנות עושר בצאן לבן ובמקלות. רק שיעקב אע"ה ידע שהכל מהשי"ת ואף השתדלותו בין בעניני עוה"ז בין בעניני עבודת השי"ת תלה הכל בהשי"ת כמש"נ האלהים הרועה אותי מעודי וגו' וכל מעשיו היו רק לשמא דקוב"ה כמ"ש בזוה"ק (ח"א קמב א) ת"ח יעקב כל עובדוי הוו לשמא דקוב"ה כו' וידע שהן מתנות שמים. ובא מידו של הקב"ה ע"י המלאכים כמ"ש (ב"ר פ' עג) מלאכי השרת היו טעונין מתוך צאנו של לבן וכו'. ובאות בכח התורה שכל ענין המקלות היה בהן סודות וד"ת כמ"ש בזוה"ק. וכל שאינו בא מידו של הקב"ה ובכח התורה היה נחשב לפי מדרגתו וקדושתו כגזל עדמ"ש (ברכות לה:) כל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה כאלו גוזל להקב"ה וכנס"י וכו' והיינו אחר ברכה שהוא ההכרה שבא מכח ידו של הקב"ה ומכח התורה והארץ נתן לבנ"א. וקודם לזה נקרא גוזל אביו ואמו הקב"ה וכנס"י. וז"ש מיכן שלצדיקים שממונם חביב כו' לפי שאין פושטין ידיהם בגזל היינו בגזל לפי מדרגת קדושתם שאינו ברור להם שבא מידו של הקב"ה ובכח התורה שנקרא גזל אצלם אף שהוא היתר גמור עפ"י דין. וכן יעקב אע"ה שידע שעשרו בא מידו של הקב"ה ע"י המלאכים ובכח התורה שהיה בהן קדושה יתירה וכאמור ע"כ היה ממונו חביב עליו ככל דבר שבקדושה עד שנשתייר יחידי על פכין קטנים. ואאע"ה ברכוש סדום ודאי שקנה אותם עפ"י דין וכמו שאמרנו ובודאי לא היה גזל ח"ו. מ"מ לא רצה ליהנות מהם דאף שהיה מתנות שמים שהשי"ת נתן המלכים בידו. מ"מ לא באו בכח התורה שאף

שדן אותם כרוצחים וכמ"ש (תנחומא לך ז) חרב פתחו רשעים שלא היה מלחמה בעולם כו' ורוצח חייב מיתה בדיני ב"נ מ"מ עפ"י התורה לא היה צריך ורשאי לסכן בעצמו לילך יחידי עם אליעזר למ"ש בגמ' (נדרים לב סע"א). ואף למ"ד שהיו כפשוטו שי"ח איש מה זה נחשב נגד חיילות המלכים האלו. ורק לרוב חמימותו וקנאתו וידע שכיון שעלה ברצונו לרדוף אחרי המלכים מהס"ת הוא רצונו ית' להציל את לוט. ובאמת היה זה רצון השי"ת מפני נפש דוד ומשיח שיצא מזרעו וע"כ רדף אחריהם. ומ"מ כיון שלא היה צריך לרדוף אחריהם עפ"י דין דמטעם זה אי' (ב"ר פ' מב) אברהם זה קוניון הוא כו' שהיה רק מקנאתו שהיה קנאי ומחומם לעשות רצון השי"ת אף שאינו מחויב. וכן אח"כ נתיירא אאע"ה וכמ"ש (שם פ' מד) שהיה אאע"ה מתפחד כו' תאמר שאותן אוכלסין שהרגתי שהיה בהם צדיק א' וי"ש אחד ע"ש. רק השי"ת אמר לו אל תירא ואין אומרים אל תירא אלא למי שנתיירא כמ"ש מד"ר פ' זו (פ' עו) ושם אמר לו ברוך אברם לאל עליון וגו' היינו אף שהוא בשכלו והבנתו לא הבין שיסכן אברהם עצמו להציל את לוט שהיה רשע. מ"מ כיון שעשה לו השי"ת נס מסתמא עשה כהוגן ונתכוין לדעת המקום למעלה מתפיסת והשגת בנ"א. וזה שאמר לאל עליון שמורה למעלה מהתפיסה מדת עליון. ואח"כ אמר אאע"ה הרימותי ידי אל ה' אל עליון. והיינו שבטוח הוא בודאי שרצון השי"ת היה בזה ונתכוין לדעתו יתברך למעלה מהתפיסה. אבל מ"מ כיון שעפ"י התורה והחכמה לא היה צריך לעשות כן אם מחוט ועד שרוך נעל וגו' כיון שאינו בא בכח התורה אינו רוצה ליהנות מהם. ואף שמלך סדום נותן לו במתנה עז"א ולא תאמר אני העשרתי את אברם. אבל ענר אשכול וממרא הם יקחו חלקם כיון שבאמת קנו השלל עפ"י דין כדין מציל מן הגייס ואינו גזל ח"ו. רק לעצמו כפי מדרגת קדושתו נחשב בעיניו כמו גזל כיון שלא בא לידו בכח התורה כאמור. ומעתה יובן שדקדקו בגמ' מדכתיב רק אשר אכלו הנערים וזהו הנאת עצמו ולפי מדרגתו היה נחשב בעיניו כגזל ולמה לא החזיר למלך סדום מה שאכלו. רק בודאי לא היה לו ולא היה יכול להחזיר. אבל עדיין השאלה למה לא המציא לו השי"ת שיוכל להחזיר כדי שלא יהנה ממה שנחשב בעיניו למדרגתו כגזל. וע"כ ללמדנו שקשה גזל הנאכל שבמדרגת אאע"ה היה נחשב כגזל הנאכל. ולכן לא המציא לו השי"ת כדי שנלמוד זה שאפי' צדיקים גמורים כא"א אינם יכולים להחזירו. אינם יכולים דייקא שלא המציא לו השי"ת שיוכל להחזיר. ומזה למדנו לכל אדם שאף גזל פשוט הנאכל קשה להחזיר וצריך סייעתא דשמיא להנצל מזה:

**ובגמ'** קודם לזה אי' בשכר שאמר א"א מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לב' מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין ומק' בשלמא כו' חוט של תכלת מאי היא ופירש"י מאי הנאה

איכא בעוה"ז. שהרי זכו בנ"י לכל המצות ומה נשתנה חוט של תכלת שנחשב לשכר ומשני דתניא כו' דומה לכה"כ ופירש"י כשהשי"ת מסתכל בכסה"כ שלו נזכר במצוה זו שהיא כנגד כל המצות. והענין דכ' עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב. ומצות ציצית שקולה ככל התורה כולה כמ"ש (נדרים כה.) ובקבלת עול מלכות שמים נעשה השי"ת כביכול יושב על הכסא כמ"ש (שמו"ר ר"פ כג) נכון כסאך מאז משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון וכו' והוא כמ"ש (ויק"ר פ' ב) הן שהמליכוני תחלה על הים וא' ה' ימלוך לעולם ועד. ובקבלת עול מלכותו זוכין להתגלות עתיקא כד"ש כ"ע איהו כתר מלכות. וכשזוכין מעתיקא זוכין לכל הברכות שכלולים בג' חיי בני ומזוני דתליין במזלא כמ"ש בגמ' (מו"ק כח.) מזלא קדישא היינו עתיקא שהוא על ה' מקוצו של יוד שהוא על אותיות הוי"ה כמבואר בזוה"ק (סו"פ אחרי) ובא מידו של הקב"ה. ובכח התורה ע"י קבלת מצות ציצית ששקולה ככל התורה וזה ההנאה מחוט של תכלת שדומה לכה"כ. ונעשה השי"ת כביכול יושב על הכסא כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב וזוכין לכל הטובות. ולידע שהכל בא מידו של הקב"ה ובכח התורה הוא רק כשזוכין להתגלות עתי"ק. ולכן כשהכיר אאע"ה שאינו רוצה ליהנות משלל סדום מפני שאינו מבורר שבא בכח התורה הזכיר אל עליון שמורה על מדת עתיקא שלמעלה מהתפיסה. וכל האבות זכו למדת עליון וכמ"ש בברכת אבות הגדול הגבור והנורא שהוא כנגד קדושת האבות. גדולה וגבורה אברהם ויצחק ונורא מדת יעקאע"ה כמ"ש בזוה"ק (ח"ב עט רע"א) ואומרים אח"כ אל עליון שכולם זכו למדת עתיקא שבאאע"ה כ' ואברהם זקן וביצחק כ' ויהיה כי זקן יצחק והיינו שזכו למדת זקן שהוא עתיקא כידוע ויעקב בריח התיכון וגו' שלים לתרין סטרין לעתי"ק ולז"א כמ"ש בזוה"ק (ח"ב קעה ב) עיי"שב. ואף שלא זכה אאע"ה לזה רק בנסיון עשירי בעקידה מ"מ גם בנסיון ה' נאמר לו אנכי מגן לך והיינו מהתגלות עתיקא כמ"ש (זח"ג רנו ב) אנכי ביה כ' כתר כו' וזש"נ אנכי מגן לך שלא ישלוט בו יצה"ר רק שעדיין הוצרך להשתדלות מצדו (וכמ"ש ס"פ לך). ובמזמור של שבת כ' ולזמר לשמך עליון. ועפמ"ש (זח"ב רד א) ש' רזא דג' אבהן ובת אתעטרא בהו שזוכין ישראל לקדושת ג' האבות ואז הזמן לזכות לכל ג' המתנות חכמה גבורה ועושר מידו של הקב"ה ומכח התורה. והם כנגד ג' דברים חיי בני ומזוני דתליין במזלא שהוא עתיקא כמו שזכרנו. חיי היינו חכמה וכמש"נ החכמה תחיה בעליה. גבורה נגד בני שיהיו בנים יראי ה' ועדמש"נ (דה"א ח' מ) אנשים גבורי חיל וגו' ומרבים בנים ובני בנים וגו' שזוכין לבנים כשהם גבורי חיל יראי ה'. ויוסף דכ' ביה את האלהים אני ירא זכה לריבוי בנים כמש"נ ביהושע. ובגמ' (סוטה לו:) וע"י שהיה גבור הכובש את יצרו זכה לברכת עלי עין

שלא ישלוט בזרעו עינא בישא. ועושר היינו מזוני. ובשבת שזוכין לכל הג' ברכות שיש בו התגלות עתיקא וזוכין להני ג' מילי דתליין במזלא קדישא שהוא עתיקא (כמו שנת' חיי מא' י) וזוכין שיהיו הכל מתנות שמים ובאות בכח התורה. ונקראו הסעודות סעודתי דמהימנותא שלימתא אמונה בשלימות שהכל מידו של הקב"ה כאמור:

## פרק ז

**ויבא יעקב שלם וגו' ויחן את פני העיר.** ואי' בב"ר (פ' עט) נכנס בע"ש כו' הד"א ששמר יעקב את השבת כו'. ולמעלה פ' בראשית (פ' יא) אי' ע"ז אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת כו' אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת שנ' ויחן וגו'. והיינו דבאברהם כ' רק ברמז עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי וגו' שקיים כה"ת כולה ושבת בכלל. אבל ביעקב כתוב בו מפורש ויחן וגו' שקבע תחומין והוא כענין אמרם ז"ל (רות רבה פ"ה) שאלו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתיב עליו ויצילהו מידם כו' ואלו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתיב עליו כו' ואלו היה יודע בועז שהקב"ה מכתיב עליו כו' עש"ב. ובודאי שאין הכונה להתפאר בזה ח"ו רק מי שנכתב עליו בתורה מפורש הוא לאות שנקנה בו לקיום לעולמי עד מפני שהלב נעשה מזוכך בענין זה. וזה ענין שמירת שבת שנזכר אצל יעקאע"ה מפורש שהוא שנעשה לבו מזוכך בקדושת שבת והיינו שנקשר בפנימיות מחשבתו בהשי"ת וזה ענין שמירת שבת. שבני נח נצטוו יום ולילה לא ישבותו כי אם הולך בטל הם אוכלים ושותים ופוחזים ועז"נ אדם לעמל יולד. אמנם גם בישראל נאמר אדם לעמל יולד ויש בהם ב' סוגי אנשים שיש נפשות ששורשם בתולדה להיות עוסקים בכל ימי המעשה בעמל ד"א עם קביעות עתים לתורה כדרך שא' יפה ת"ת עם דרך ארץ כו' וכענין מ"ש (ברכות לה:) הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן וזה נעשה לו בשבת השביתה והנייחא בדברי תורה. ומי שזכה שגם בששת ימי המעשה עמלו בעמל תורה כמ"ש (סנהדרין צט:) טוביה לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא אזי כשבא השבת מרגיש קדושת שבת שפנימיות מחשבתו נקשר בהשי"ת בלא שום פעולה כי כל תנועותיו המה קשורים בו ית'. וזה ענין קדושת יעאע"ה לאחר שנשלם בשלימות קדושתו שנעשה מקושר בו ית' בכל ענייניו. וכמו שא' (שבת לג:) עמש"נ ויבא יעקב שלם שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו. והמכוון על שלשה עניני השלימות שנשלמו בהם שלשה האבות אשר בזה נשלם תכלית הבריאה משלשה הפגמים שהם זלעו"ז קנאה תאוה וכבוד (וכמ"ש וירא סוף מא' א ). וע"ז מרמז שלם בגופו הוא הבירור ממדת הקנאה ועפמ"ש (שבת קנב:) בר' אחאי בר יאשיה שכל מי שא"ל קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבין וכנראה מתוס' (ב"ב יז א) שמי שא"ל קנאה גם בשר הגוף בשלימות וכנראה מל'

הגמ' גששיה וכו'. וע"כ חילקו בתוס' דהנך שבעה שלא שלטה בהן רימה היינו שלא היה שום שליטה להרימה אפי' כעין מ"ש בר"א בר"ש דנפק ריחשא מאודניה אבל ודאי שמי שאין לו קנאה נשאר כל בשר הגוף שאינו מרקיב ע"ש. וזה ענין שלם בגופו שנשאר כל גופו בקיום השלימות ע"י בירור ממדת קנאה. שלם בממונו נגד הבירור מהתאוה כי ממון שורש כל התאות וכמש"נ וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך ושכחת וגו'. ושלם בתורתו הוא תכלית הבירור של יעקב אע"ה שהוא נגד בקשת הכבוד בזלעו"ז שהוא הגאוה וכנגדו תורה שנמשלו למים שמניחין מקום גבוה והולך למקום נמוך (כמ"ש תענית ז.). וזה קדושת יע"א שאמר קטנתי מכל החסדים ועליו נא' כבוד חכמים ינחלו ואין כבוד אלא תורה (כמ"ש חולין קלג.) שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו (כמ"ש עירובין יג:) וכמ"ש (זח"א קכב ב) מאן דאיהו זעיר איהו רב. וביעקב נשלם תכלית הבירור בשלימות בג' ענינים הנ"ל. ועשו היה תכלית ההפך כמ"ש (ב"ב טז:) שעבר על ע"ז ג"ע ושפ"ד שהם מג' פגמים קנאה תאוה וכבוד. שפיכת דמים בא משורש הקנאה והכעס. ותאוה ג"ע. וע"ז בא מגאות והתנשאות עד שרוצה להתגאות על הכל ולהיות ע"ז כמ"ש בנ"נ אעלה על במתי עב אדמה לעליון. ויע"א כשנשלם בג' שלימות הנ"ל בא לקדושת שבת בשלימות ונכתב עליו בתורה ויחן וגו'. ובב"ר מביא ע"פ ויבא יעקב שלם מש"נ בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע שזה מרמז על שלימות קדושת השבת לאחר שנשלם בג' מדות של האבות. כי שש צרות נגד ו' ימי המעשה שהם נגד בירור ו' המדות שלש הם כנגד ג' אבות שהם מרכבה להם ובהם נכללו השלש המסתעפים מהם כידוע. ולאחר שנשלם בהם באים לבחי' קדושת שבת והוא התגלות מלכות שמים ועז"נ בשבע לא יגע בך רע שהוא תכלית שלימות הקדושה שכבר אין שליטה בבחי' ההפך בשום שמץ כנ"ל:

## פרק ח

**אם תשיב משבת רגלך וגו'** ודרשו (עירובין נב:) על איסור תחומין. ויש להבין דהא תחומין אפי' למ"ד דאורייתא הוא רק באיסור לאו ולמה בחר הכתוב דוקא להתחיל בקדושת שבת בזה יותר משאר מלאכות גמורות והול"ל מעשות תפצך וגו'. וכן על פסוק ויחן את פני העיר דרשו בב"ר שקבע תחומין מבעוד יום וע"ז אמרו יעקב שכתוב בו שמירת שבת כו' יש להבין ג"כ למה נכתב על יעקב שמירת שבת בתחומין. גם באאע"ה שנרמ' בו שמירת שבת לגירסת הרשב"א בתשו' ובס' האשכול דגרסי (יומא כח:) קיים א"א אפי' עירובי תחומין כו' ונרמז בלשון הכ' עקב אשר שמע אברהם שמלת עקב מרמז על מצות תחומין שהוא בהלוך רגלים בעקב גם בזה אינו מובן למה רמז דוקא מצות שבת בתחומין. ואם ירצה לרמז לרבותא שאפי' מצוה קלה דרבנן שמר דס"ל תחומין דרבנן

היה לו לרמז מצות דרבנן קלות מזה ושלא באיסורי שבת דחמירי. אך הענין הוא דאי' בזוה"ק (ח"ב סג ב) אל יצא איש ממקומו ביום השביעי ממקומו תנינן מההוא מקום כו' ורזא דמלה ברוך וגו' ממקומו כו' ודא איהו רזא דכתיב כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא. כי זהו השורש של קדושת שבת בזמן להיות גם המקום מקודש מצד פריסת סוכת שלום. ומפסוק אל יצא וגו' דרשו על הוצאה מרשות לרשות (כמ"ש עירובין יז: וע"ש בתוס') והיינו כי מקום הקדושה נקרא רשות היחיד ורשות הרבים הוא ההיפך (כמ"ש ריש תי' כד וש"מ). וע"ז התחיל מס' שבת יציאות השבת דיני הוצאה מרשות לרשות ורמז פשט העני את ידו מרה"ר שעומד בו כי אין עני אלא בדיעה (כמ"ש נדרים מא.) והגם שהוא עומד ברה"ר עכ"ז יש לו גם שם קדושת המקום של ד' אמות שרשאי לטלטל בו בשבת. אמנם אם פשט ידו לפנים כו' העני חייב. והוא כעין רמז הרע"ב על פשט בעה"ב את ידו שחייב גם אם כיון לעשות מצות צדקה וכמו כן הרמז אצל העני שגם אם כיון בזה כדי לענג את השבת הוא חייב. ופתח בו לחיובא דידיה כי אצל בעה"ב הוא מצוה גמורה מיהת דצדקה לעני אבל גבי העני הרי אמרו (שבת קיח.) עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. ושינוי הלשון שמתחיל יציאות השבת ולא הוצאות איתא בסה"ק שהוא לרמז שם י"ה בר"ת. והיינו כי ה' הוא בחי' התגלות מלכות שמים בעוה"ז שנברא בה' ויו"ד מרמז על עוה"ב שנברא ביו"ד וכמ"ש (מנחות כט:) ע"פ ביה ה' צור עולמים. ובשבת יש השראת הקדושה בעוה"ז ג"כ מעין עוה"ב ומשורש הזה של השראת הקדושה במקום הוא ג"כ מצות תחומין דאורייתא בי"ב מילין שהוא השראת הקדושה של המקום של כל מחנה ישראל. וכל נפש פרטיי יש בו כללות הקדושה מכל השיעור קומה של מחנה ישראל. כמו כל מצוה בפרט שנמצא בה כללות כל תרי"ג מצות התלוים בה. וע"ז רמזו בגמ' (ב"ב עה:) ירושלים קמייתא תלתא פרסי הויא והיינו י"ב מילין מפני שהמקום מקודש למחנה ישראל לאכילת קדשים לפנים מן החומה. וגם אלפים אמה תחומין דרבנן הם ג"כ על רמז קדושת המקום כי כל דבר תופס מקומו ד' אמות שלו אפילו בההיפך כמו צואה ופתח זונות והמת. ומדה טובה מרובה על אחת חמש מאות ותופס קדושת המקום אלפים אמה שהוא ת"ק פעמים ד' אמות תפיסת ההיפך. וזה שנכתב ביעקב ענין חניית המקום מקדושת מחנה ישראל והוא מפני שכבר נקבע בו קדושת ישראל לעולמי עד וכמו שאמרנו. ולכן ירש את העולם שלא במדה והיינו שבכחו לקדש גם מקום חו"ל בקדושת ארץ ישראל כמו בכל מקום חניית ישראל שנעשה מקודש. ולכן כתוב בו ביעקב מפורש שמורה על קביעות הקדושה לעולמי עד. משא"כ באברהם אע"ה שנאמר בו רק

ברמז כי הגם דאברהם נקרא ג"כ ישראל ואיתן האזרחי הוא רק ע"י קדושת יעקב אע"ה שאז נתברר קדושת אברהם למפרע (ונת' ר"פ וירא):

## פרק ט

**ויבא יעקב שלם עיר שכם וגו' ויקן את חלקת השדה וגו'**. ואי' במד"ר ע"ז זה א' מג' מקומות שאין או"ה יכולין להונות את ישראל לומר גזולים הן בידכם מערת המכפלה ובהמ"ק וקבורתו של יוסף שהוא שכם שקנו אותם בדמים. והיינו שלקבוע מקום קדושה צריך להיות בכסף ובמחיר וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב קכח א) אשתדלותא דקוב"ה דקיימא בעובדא כו' לאמשכא עליה רוח דקודשא באגר שלים. וכאן שבא לשכם וכ' ויחן את פני העיר שאמרו שקבע תחומין דהיינו שקבע המקום בקדושה מעין קדושת שבת וזה היה בשכם בראשית כניסתו לארץ הקדושה וע"כ קנה המקום באגר שלים. והענין עפמ"ש (סנהדרין קב.) דשכם מקום מזומן לפורענות בשכם עינו את דינה בשכם מכרו את יוסף בשכם נחלקה מלכות בית דוד. ויעאע"ה בא לתקן את המקום בקדושת הארץ להשריש בה קדושת הג' אבות שהם השורש של חיי העולם. וממילא בהכרח לתקן ג' הפגמים הקנאה התאוה והכבוד שהם מנגדים לקדושת ג' האבות והם מוציאין את האדם מחיי העולם. ובשכם היה ביחוד המקום המוכן לג' פגמים אלו. עינו את דינה פגם התאוה. ומכרו את יוסף בא מקנאה כש"נ ויקנאו בו אחיו. וגם אי' (מכות י.) בשכם נמי שכיחי רוצחים דכ' דרך ירצחו שכמה וכעס ורציחה בא מפגם הקנאה. ונחלקה מלכות ב"ד מצד פגם הכבוד כי רחבעם לא רצה לפגום בכבודו לאמר קטני עבה ממתני אבי ובירבעם אי' (סנהדרין קא:) גסות הרוח שהיה בו בירבעם טרדתו מן העולם כו' ע"ש. והגם שכל הקלקולים היה אחר שקנה יעקב שכם וקבע בו קדושה אמנם פעל בזה יעקב אע"ה להכניעם שיהיה בכח נפשות ישראל להתגבר ולהתעצם בכדי להגיע לשורש החיים. וזה ע"י כח קדושת שבת שזוכין לקדושת הג' אבות בקדושת ג' סעודות שבת ונכנעים הג' פגמים הנ"ל:

**וזכר** מערת המכפלה ובהמ"ק שקנאו בדמים. דבהמ"ק שהוא לעשות מקום לה' צריך להיות באגר שלים וכמ"ש בזוה"ק (שם) וכמו שהיה בעשיית המשכן שצוה השי"ת מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי ובודאי לא נחסר להקב"ה כסף וזהב רק לקבוע מקום קדושה צריך להיות במחיר ונדבות לב ומזה נעשה המשכן. וכן אמר דוד לארונה כשקנה מקום המקדש לא כי קנו אקנה מאותך במחיר וגו'. ומערת המכפלה שאז לא נתקדש עדיין מקום המקדש היה השראת השכינה במקום קבורת הצדיקים וכמו שמצינו (סוטה לד:) שפירש כלב וכו' והלך ונשתטח על קברי אבות כו' ע"ש דשם

היה מקום מקודש לתפלה. וכיון שראה אאע"ה דשם היה קבורת אדה"ר ובאמת מקודם היה משכן אדה"ר בג"ע שהיה מלובש בגוף מזוכך ושם היה השראת השכינה ואחר הקלקול כתיב משנה פניו ותשלחהו ונשאר הג"ע משכן הנשמות והיינו דשם מתלבשים הנשמות בגוף מזוכך כתנות אור כמו אדה"ר קודם הקלקול. ואיתא במד"ר (במדבר פ' ד) לבש בגדי כהונה גדולה כו' בגדי שבת היו כו' והיינו שאף לאחר הקלקול שנתלבש במשכא דחויא כמ"ש בזוה"ק מ"מ במקדש ושבת זוכין לכתנות אור כמו אדה"ר קודם הקלקול וז"ש (ב"ר ס"פ כ) בתורתו של ר"מ מצאו כ' כתנות אור. וכן זכה לזה אדה"ר במערת המכפלה וכיון שהיה מקום מקודש קנאו ג"כ בדמים. וכן יעקב שבא לשכם בע"ש וקבע שם קדושת שבת כאמור וכאן קבע ג"כ מקום לה' וכמש"נ ויצב שם מזבח וגו' קנאו ג"כ בדמים. וקראו במד"ר קבורתו של יוסף שזה היה אחר שנולד יוסף שטנו של עשו שהוא כנגד קליפת עמלק. דיוסף מרכבה למדת צדיק והיינו שהם קשורים בשורש בהשי"ת ולכן מזרעו יכולים לכבוש עמלק ראשית גוים כתרין דמסאבותא. וכל ישראל נקראים על שמו שארית יוסף. וכאן בשכם שהיה מקום מוכן לג' קליפות הקנאה והתאוה והכבוד וקבע יעקב אע"ה הקדושה שיוכלו ישראל להכניעם והוא ע"י כח יוסף שהוא מברר את ישראל ועמך כולם צדיקים:

## פרק י

**ויבא יעקב שלם** דרשו בגמ' (שבת לג:) שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו. והג' דברים הם כנגד מש"נ בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. שלם בגופו שנתרפא מצלעתו וכמו"ש בב"ר והיינו דמקודם כ' וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו שאחר שראה הס"מ שעל יעקב אע"ה בעצמו אין לו שום מקום קטרוג ויגע בכף ירכו בזרע ישראל שעתידין לעמוד ממנו דשם מצא עוד מקום לקטרג. ואחר שנצחו נתרפא מצלעתו שהוא שמטתו שלמה דכ' ועמך כולם צדיקים וזהו נגד בכל לבבך שנדרש (ר"פ הרואה) בשני יצריך ביצ"ט וביצה"ר וזהו שלם בגופו שכל גופות ישראל ג"כ בקדושה. שלם בתורתו הוא בכל נפשך דכ' נר ה' נשמת אדם וכ' נר לרגלי דברך ואור לנתיבתי שהוא תורה אור. והיינו שכל נפשות ישראל הם כלל הד"ת וכמו"ש בסה"ק ישרא"ל ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה. והיינו דכל נפש מישראל הוא אות או חלק מאות מאותיות התורה והוא המאיר ומורה דרך להנפש ישראל. וז"ש (פסחים ח.) למה צדיקים דומין בפני שכינה כנר בפני האבוקה וזהו שלם בתורתו שכל נפשות ישראל בקדושה. שלם בממונו נגד ובכל מאדך שאמרו (ברכות סא:) ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו כו' ולכאורה איך יתכן שיהיה מי שממונו חביב עליו יותר מגופו שנא' לו ואהבת וגו'. אך באמת יש לשון זה

בגמ' (חולין צא.) גבי צדיקים שממונם חביב עליהם יותר מגופם לפי שאין פושטין ידיהם בגזל וכן מצינו (תענית כג:) באבא חלקיה שא' זה מעלה ארוכה וזה אינה מעלה ארוכה. והטעם שכיון שרכושם הוא רק מה שנותן להם השי"ת ויודעים שהרכוש שייך להם לעיקר שורש החיים ע"כ חביב עליהם (ונת' מא' ו). וכן יעקב אע"ה נצטער על הדורון ששלח לעשו וכמ"ש (ב"ר פ' עו) ותעבור המנחה על פניו אף הוא בעקא והיינו שכבר היה לו העדרים מבוררין אצלו וכמ"ש בב"ר שהיה לו ס"ר עדרים והיינו כמספר שורש נפשות ישראל שמכל א' יהיה עדר שלם. וכאן ראה שהוצרך לשלוח מהם לעשו והיה לו צער מזה שמא אין רכושו מבורר עוד. ואח"כ נתברר לו שהוא שלם בממונו ולא חסר כלום מאותו דורון שזה היה שייך לעשו שהיה לו שייכות בהם וע"י הדורון הוציא ממנו הני"ק וכמו שאמרנו. והנה על שלם בתורתו פירש"י בשבת שלא שכח תלמודו מפני טורח הדרך ובפי' התורה פירש"י שלא שכח תלמודו בבית לבן ומסדר הפרשה נראה שיש לו שייכות למה שניצול מעשו ומשרו. אך באמת הכל א' שבענין השר שנזדווג לו בדרך איתא בגמ' (חולין שם) כת"ח נדמה לו. והוא שזה כח היצה"ר שלפעמים מתחפש כמורה דרך לטובה ואומר לרע שהוא טוב ושם חושך לאור. וכמו שמצינו בכל הג' מלכים וד' הדיוטות שהיו גדולים בתורה כמ"ש בירבעם (סנהדרין קב.) בשלמה חדשה שחידשו דברים שלא שמעה אוזן מעולם כו' שכל ת"ח דומין לפניהם כעשבי השדה. וכן בדואג ואחיתופל אי' (שם קו:) ארבע מאות בעייא בעי דואג ואחיתופל כו'. וגם על גיחזי אי' (בירושלמי חלק ה"ב) גיחזי אדם גבור בתורה היה וכו'. ואי' בגמ' (שם קג:) מנשה היה שונה נ"ה פנים בתו"כ אחאב פ"ה. ירבעם ק"ג והיינו כמנין עג"ל היה דורש פנים בתו"כ שהיה אומר שהוא ענין עבודה להשי"ת דאל"כ לא היו ישראל מקבלים ממנו וכמ"ש בגמ' (שם קא סע"ב) ס"ד דגברא כירבעם פלח לע"ז וכו' יהוא צדיקא רבה הוה כו' חותמו של אחיה השילוני ראה וטעה ע"ש. והיינו שהם סברו שבאמת הוא ענין עבודה לשמים ולהם נעשה התורה שלמדו סמא דמותא למשמאילים בה (כמ"ש שבת פח:) וזה מ"ש כת"ח נדמה לו רק שיעקב מדתו אמת ולא יכול להטעותו ח"ו ויגע בכף ירכו שבתולדותיו יוכל עוד לקטרג ולכנוס ולהטעות. ואח"כ שנתרפא מצלעתו היינו שראה יעקב אע"ה שלא יוכל לשלוט בזרעו ח"ו להטעותם שיתבררו אח"כ. וזהו שלם בתורתו שלא יוכל היצה"ר לקלקל ע"י תורה שיתעה להיות למשמאילים בה וזהו כנגד בכל נפשך כאמור. וזה ג"כ ענין מ"ש במ"ר (ר"פ ויצא) שבהליכתו לבית לבן אמר אשא עיני אל ההרים אל ההורים למלפני ולמעבדני מאין יבא עזרי. והיינו כיון שראה שהוצרך לברוח מפני עשו ולילך לבית לבן סבור שלא הועיל לו התורה שלמדוהו רבותיו שהביאו בו הנשמה נר

ה' נשמת אדם וזהו למלפני. וגם קדושת הגוף שזכה ע"י אבותיו יצחק ורבקה שעז"א ולמעבדני שהם הביאוהו לעוה"ז. ויצחק אע"ה נולד בקדושה וגם רבקה כשהיתה בת ג' שנה כבר זכתה לשורש גמ"ח שאמרה גם לגמליך אשאב. וצריך להיות גופו בקדושה ע"י שבא מיצחק ורבקה ועתה הוא מוכרח לילך לבית לבן מאין יבא עזרי. ואח"כ אמר עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ והיינו שהשי"ת עיקר העושה הגוף והנשמה וע"ד מה שדרשו (סנהדרין צא:) אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ זה הגוף. והיינו שהנשמה ודאי עיקרה מהשי"ת והוא המופיע באדם התורה נר לרגלי דבריך שהוא נר ה' וגו'. ואף הגוף שאבותיו הם שותפים בו מ"מ העיקר הוא מהשי"ת. וכאן נתברר לו אחר שנצח לשרו של עשו שהוא שלם בגופו וכל גופי ישראל בקדושה כש"נ ועמך כולם צדיקים. ושלם בתורתו נגד הנשמה שלא יוכלו ח"ו לקלקל בפיתוי היצה"ר ע"י שיתעו ח"ו בהדברי תורה להיות למשמאילים בה. וזה מה שכתוב (בתיקונים תי' יג) ויעקב וכו' אתמר ביעקב ויבא יעקב שלם ויעקב ודאי איהו דיוקנא דעמודא דאמצעיתא מסטרא דלבר והא משה תמן הוה אלא מסט' דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא ע"ש. והיינו דיעקב אע"ה שממנו יצאו כל ישראל בירר כל גופי ישראל שהם בקדושה. ומשה רבינו שהוריד כל הד"ת שהוא כלל נשמת ישראל הוא נשמתא שורש כל הנשמות מישראל. ויעקב זכה אז לזרעו ג"כ שיזכו למתן תורה ע"י משה רבינו. ושלם בממונו הוא בודאי מענין עשו וכמו שאמרנו שע"י הדורון שהיה שייך לעשו הוציא ממנו כל הני"ק שהיה בו וכל החכמה שהיה כלול בו וכמו שאמרנו. ובשבת כל א' מישראל שלם בגופו שכל הנאת הגוף בקדושה וכמ"ש האריז"ל שאף כשמכוין בשבת להנאת עצמו הוא ג"כ בקדושה. ושלם בתורתו דכו"ע בשבת נתנה תורה כמ"ש בגמ' ובזוה"ק (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תושבע"פ. ושלם בממונו דאי' (שבת קיט.) ושבשאר ארצות בשביל שמכבדין את השבת כו' וכשמניחים אותה אומרים לה' הארץ ומלואה כו' ע"ש. והיינו אף שזכה לעושר מופלג ע"י שכיבד את השבת לא הזיק לו העושר והיה מכיר כי לה' הארץ והוא הנותן. וזהו עיקר השלימות בממון שכיון שהוא מהשי"ת אינו מזיק כלל וז"ש בב"ר (פ' י"א) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת שעל ידי שבת זוכין לעושר מברכת ה' וזהו שלם בממונו:

## פרק יא

**בב"ר** על פ' וישתחו ארצה שבע פעמים למה שבע ע"ש כי שבע יפול צדיק וקם. לשון צדיק יורה על מי שכבר נשלם ועכ"ז יש לו עוד נפילות. וכמו יעקב אע"ה לאחר שכבר נצח את המלאך וא"ל כי שרית וגו' ותוכל עכ"ז הרגיש שבהכרח להיות עוד כמה

נפילות לבניו עד שבע כדי להתברר בהשבע מדות הק' וע"י זה יהיה וקם שיהיה תקומה להקדושה לעולמי עד. וע"ז מרמז הפ' בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע. שהשש צרות מרמז על הששה גליות של כלל ישראל שנחשבו במ"ר (נשא פ' י') והם מצרים ואשור וד' גליות שהם לברר בהם כל המדות הק'. ובשבע לא יגע בך רע מרמז על מלחמות גוג ומגוג שלא יספיק להגיע הרע שיהיה לו מפלה מיד ויהיה רק פחד כמש"נ יושב בשמים ישחק וגו'. והם באים לברר המדות הק' מההיפך כי מצרים ערות הארץ הוא המנגד לבחי' אהבה וחסד שבקדושה מדת אאע"ה ונגד זה בחי' התאוה קליפת ישמעאל. וע"י גלות מצרים שהיו שטופים בזנות וישראל גדרו א"ע מהערוה זכו לברר בחי' חסד שבקדושה. ולכן נאמר לאברהם מפורש גלות מצרים ועבדום ועינו אותם כדי לברר מדתו. ואי' (ב"ר פ' טז) כל האומות נקראו ע"ש מצרים ע"ש שהם מצירות לישראל והיינו שבענין הזה יש לכל נפש ישראל מיצר ודחק שמעיק לו כשרוצה לפנות א"ע להקדושה. ואשור הוא המנגד למדת יצחק הגבורה שבקדושה וכשם אשור שהוא לשון תוקף וכח. וכן כ' בדברי רבשקה עצה וגבורה למלחמה שזהו תכלית כחו בההיפך. וגם כל העכו"ם נקראו ע"ש אשור שהיו מאשרין עצמן מישראל וכמו"ש במד"ר. כי אלו השתי מדות בהיפך הם כנגד קליפות ישמעאל ועשו שהם כלליות של הקליפות כידוע. ובבל ויון המה המנגדים לקדושת משה ואהרן היינו לבחי' תושב"כ ותושבע"פ. כי בבל מנגד לתורת משה שאז בגלות בבל היה עוד התגלות נביאים שנתנו לכתוב כדניאל וחבריו. ולעומת זה היה בקליפה בכח זה חרטומים ואשפים וחכמי בבל וגם נא' בהם וללמדם ספר ולשון כשדים והיה אז גם יצרא דע"ז. אמנם קליפת יון הוא לנגד תושבע"פ שהוא מדת אהרן דכ' תורת אמת היתה בפיהו וגו' כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו ונא' והיה הוא יהיה לך לפה וגו'. כי אז בימי שמעון הצדיק לאחר שפסקו כבר התגלות נביאים והיה זמן אנשי כנה"ג שביטלו יצרא דע"ז וגזרו גזירות לעשות סייג לתורה ואז נגד זה היתה חכמת יון והצדוקים ואז נתברר קדושת חכמת תושבע"פ ע"י התנאים. ופרם ואדום המה מנגדים לבחי' יעקב ויוסף כדאי' (פסיקתא לפ' פרה) תמימה זו פרס ומדי תמימים היו א"ל להקב"ה עליהם רק שעבדו עכו"ם שקבלו מאבותיהם בלבד. והיינו שעל הגוון יש להם תמימות ממדת יעקב איש תם. וכעין שאמרו (ברכות ח:) בג"ד אוהב אני את הפרסיים כו' וצנועין בד"א. ואח"ז א' אני צויתי למקודשי אלו הפרסיים המקודשים ומזומנים לגיהנם. והיינו הגם שעל הגוון נראה שיש בהם מדת אשר ישראל נקראו קדושים בשביל זה וכמו"ש (מגילה יג.) על אחשורש מגנותו כו' שלא היה וכו' ועל דבר זה אמרו (שבת פו.) ישראל קדושים כו'. ועכ"ז הם עי"ז מקודשים ומזומנים לגיהנם שהצניעות שלהם אינו מגדר

הקדושה. ואדום כנגד בחי' קדושת יוסף כי אין עמלק נופל כו' וכש"נ ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' שכבר נולד שטנו של עשו וכמו"ש בב"ר. וגוג ומגוג יהיה תכלית הבירור של משיח בן דוד כש"נ על ה' ועל משיחו ובתכלית הבירור השביעי יהיה הגאולה השלימה. וע"ז נא' וישתחו שבע פעמים עד גשתו עד אחיו היינו שיהיה בזה תכלית הקימה כש"נ ועלו מושיעים בהר ציון וגו' והיתה לה' המלוכה:

**אחר הבדלה**

**הנה אל ישועתי וגו'** הוא עדמ"ש בזוה"ק פ' זו (קע"ד סע"א) למעוז דא הוא תוקפא דאית ביה ישועות דכ' ומעוז ישועות גו'. והמכוון עפמ"ש (ויק"ר) ישעי ביוהכ"פ שעיקר ישועה תיקון העבר מחילת עונות. ואמר והיך יתקף ב"נ ביה בקב"ה יתקיף באורייתא דכל מאן דאתתקף באורייתא אתתקף באילנא דחיי ע"ש. ושבת כל א' מישראל עוסק בתורה וכמ"ש (ריש סא"ר) שבת יעשה כולה תורה וכל א' מישראל אתתקף בתורה ובקוב"ה. ואמר (שם) ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת לישראל. ודקדק בהם דייקא שקדושת השבת מופיע בכל ששת ימי המעשה. וכמ"ש האריז"ל שנשאר רשימו בתלתא יומא דבתר שבתא משבת העבר ובתלתא דקמי שבתא מופיע מקדושת שבת הבא. וע"כ אומרים במוצאי שבת הנה אל ישועתי ישועה על העבר שביום השבת ע"י שמירת שבת אפי' עוע"ז כאנוש מוחלין לו כמ"ש בגמ'. אבטח ולא אפחד אף בו' ימי המעשה. כי עזי וגו' ויהי לי לישועה וכמש"נ טוב ה' למעוז וכמו שדרש בזוה"ק שהוא התקיפות בתורה וקב"ה והוא תושב"כ שהוא מועיל לתקן כל העבר. וכמ"ש (שמו"ר פ' לח) קחו עמכם דברים ואין דברים אלא ד"ת וכו' שזה מועיל לתקן העבר וכמש"ש ואני מוחל על כל עונותיכם. וכ' ולכל בשרו מרפא והיינו שהד"ת רפואה ומועיל לתקן הכל ואף להפגם שנמנע התשובה בזוה"ק (ח"א ריט ב) אמרנו שרק תשובה אינו מועיל אבל ע"י תורה מועיל תשובה ועדמ"ש (ר"ה יח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה. וזש"נ לכל בשרו שזה נקרא בשר רר בשרו. ובקדושה בשר קודש ובהיפך בשר חמורים וד"ת לכל בשרו מרפא. וכן על העתיד לכבוש היצה"ר ולהתגבר עליו אי' (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא והיינו בתושבע"פ וכמש"ש ישתדל באורייתא. וז"ש ושאבתם מים בששון אין מים אלא תורה ותושבע"פ הוא שנמשל למים וכמו"ש (תענית ז.) שהם כמים שמניחין מקום גבוה והולכים למקום נמוך. וכן נדרש מש"נ לכו למים ומש"נ התיו מים בתלמידים. וזה יתכן בתושבע"פ שצריך רב והם מניחין מקום גבוה כו' אבל תושב"כ כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבא וילמוד (קדושין סו.). וזש"נ ממעיני הישועה שהתושבע"פ מטלא דעתיקא כש"נ תזל כטל אמרתי והם

חיי עולם טל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים שעז"א (כתובות קיא:) כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו ובתיקו"ז (תי' יט) הובא טל תורה מחייהו והיינו טל תושבע"פ טלא דעתיקא. וזהו ממעיני הישועה ישועה על העבר ועדמ"ש אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית (כמ"ש שבת פט:) והיינו שבמאמר בראשית הוזכר תוהו ובוהו שמרמז על מעשיהן של רשעים כמ"ש בב"ר. והיינו שכן עלה במחשבה כדי שיהיה טוב מאוד ועדמ"ש בזוה"ק דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טוב וכו' ומזה בא הישועה על העבר שיועיל תשובה מאהבה שיהיו זדונות כזכיות וזש"נ כשלג ילבינו. וזהו ממעיני הישועה:

## וישב

### פרק א

**וישב יעקב בארץ מגורי אביו וגו' אלה תולדות יעקב יוסף וגו'**. בפסוקים אלו נזכר ב' פעמים בשם יעקב ואח"ז נזכר ב' פעמים בשם ישראל וישראל אהב את יוסף וגו' ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רועים בשכם וגו'. הענין דהנה ידוע ששם יעקב הונח על פשוטי עם ושם ישראל יורה על ת"ח כמו"ש (ב"מ לג:) הגד לעמי פשעם אלו ת"ח כו' ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה וכו'. וזה ענין מש"נ ועתה וגו' בראך יעקב ויוצרך ישראל שידוע שבריאה בחי' עליונה נגד בחי' יצירה. ומשם נשמה ורוח שבאדם הנשמה שבמוח ועלי' נא' נשמה שנתתי בי טהורה היא שהיא מעולם הבריאה שכמעט כולו טוב. ומשכן הרוח בלב שהוא מעולם היצירה ששם מתחיל בחי' עץ הדעת טו"ר ובלב משכן היצ"ט והיצ"ר בלב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. וע"י זה יוכל לפעמים להגיע איזו פגם גם להנשמה שבמוח. ולזה יכנה הכ' שם יעקב על בריאה שהשורש של עולם הבריאה כל כלל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כש"נ ועמך כולם צדיקים וגו'. ושם ישראל גם על יצירה שהוא מקום הבחירה בטוב והיפך מפני שיש בכח תורתם להתגבר על יצרם. כי ע"ז יורה שם ישראל ע"ש כי שרית עם אלהים וגו' ותוכל והיינו עם המלאך שהוא מבחי' היצה"ר. והנה נא' וישב יעקב בארץ מגורי אביו ואמרו (בב"ר) שיעקב אבינו בקש לישב בשלוה וכו'. והיינו שרצה בדעתו שיהיו מתוקנים בזה כל תולדותיו לדורות שאף ע"ה אשר נקראו ע"ש יעקב יהיה ג"כ מובטח בהם שהם נכללים בקדושה. והיינו ע"י בארץ מגורי אביו שיקבל על עצמו בחי' גירות ובזה יהיה נשלם גזרת כי גר יהיה זרעך וגו'. וגזרת ועבדום ועינו אותם חשב בדעתו שכבר קיבל הוא עליו בעד כל כלל זרעו כמו שאמר ללבן עבדתיך ארבע עשרה שנה וגו'. וגם העינוי סבל כש"נ הייתי ביום אכלני

חורב וקרח בלילה וע"י הגירות יהיה שלימות הבירור בעד כלל נפשות צאצאיו לדורות אפילו אשר בשם יעקב יכונה כנ"ל. וע"ז נאמר אלה תולדות יעקב יוסף וגו' וכמו שאמרו קפץ עליו רוגזו של יוסף. היינו שהראו לו שיש עוד בירורים בזרעו מה שצריך עוד לתיקון כענין הוצאת דבה של יוסף וגם ענין מכירת יוסף כידוע. ואח"כ נא' וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו. והיינו שחשב יעקב אע"ה שע"י בחי' ישראל דהיינו ע"י כח התורה יהיה עכ"פ בזה שלימות הבירור שע"ז יורה שם ישראל כנ"ל. וכמ"ש (קדושין ל:) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין ובזוה"ק (ח"א רב א) לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. ועי"ז אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו וכת"א ארי בר חכים הוא וכמשמעות תיבת זקן זה קנה חכמה (כמש"ש לב:) והיינו שהחכמה יש לה קנין בלבו. וע"ז נא' אח"ז ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם לך ואשלחך אליהם. היינו מצד בחי' ישראל אמר אל יוסף שהוא בכח התורה כנ"ל יתקן את הקלקול אשר בשכם שהוא המקום המוכן לפרעניות ששם נפרצה הערוה. וזהו לכה ואשלחך שתיבת לכה נראה כמיותר. רק הרמז הוא שזה הדבר הנוגע לך דייקא שבכחך לתקן. וע"ז יורה גם אות ה' המיותר המרמז לכנס"י שע"י כח התורה שלך תוכל לתקן כלל נפשות ישראל. וגם בזה הראו לו שאין עוד תכלית הבירור בשלימות כי ע"י שליחות זה בשכם מכרו את יוסף שזה הוא ג"כ מעין פגם הברית כמש"נ על מכרם בכסף צדיק. וגם בשכם נחלקה מלכות בית דוד והוא ג"כ שייכות לזה שהיה ע"י ירבעם בן נבט שהיה לו ג"כ כח התורה כמו"ש (סנהדרין קב.) ע"פ לבדם בשדה שכל ת"ח דומין לפניהם כעשבי השדה. וע"פ והוא מתכסה בשמלה חדשה שתורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי כשמלה חדשה. ושמענו מרה"ק זצוקללה"ה שעבור זה היה לו חן לירבעם בעיני אחיה השילוני מפני שהיה ירבעם מנוקה מתאוות וכמו שנא' בו אפרתי שמורה ע"ז ואחיה היה משילה שהוא מחלקו של יוסף. וכן באמת יצא ממנו משיח בן יוסף מאביה בן ירבעם כמ"ש (בזוה"ח בלק) וכש"נ בו יען נמצא בו דבר טוב. והראו לו שגם בזה אין תכלית הבירור עוד כדאי' בב"ר ע"פ הנה בעל החלומות זה עתיד להשיאם לבעלים והיינו ע"י עגלי ירבעם (כמ"ש במת"כ). כי גם ע"י משיח בן יוסף לא יהיה הגאולה בשלימות רק דייקא ע"י משיח בן דוד:

## פרק ב

**במד"ר** ר"פ זו לא שלותי מעשו ולא שקטתי מלבן ולא נחתי מדינה ויבא רוגז בא עלי רגזו של יוסף והיינו כמו"ש קודם לזה שביקש יעקב לישב בשלוה וכו'. והוא שיעקב אבינו שהיה נשלם באמת ועוד מבטן אמו נמשך להקדושה כמו"ש (ב"ר ר"פ תולדות) בשעה

שהיתה עומדת על בתי כנסיות ובתי מדרשות יעקב מפרכס לצאת. והיה נדמה לו שיכול לישב בשלוה שלא יבא לנגדו שום צד מבחינת ההיפך ולא עלה בידו ע"י שראה שהיה נרדף מפני עשו. ואח"ז היה נדמה לו שישקוט ובא עליו צרת לבן וז"ש ולא שקטתי מלבן. ולא נחתי היינו בעת שבא יעקב שלם לשכם דכ' ויחן את פני העיר שאמרו (בב"ר) שבא על קדושת שבת שהוא יום מנוחה. ועז"א ולא נחתי שגם מנוחת שבת לא הועיל לו שעכ"ז בא עליו אח"כ צרת דינה והראו לו בזה שאינו נשלם עוד. ואחר כל זה ויבא רוגז שהוא ענין חרדה גדולה המרגיז ומפחיד לב האדם זה רגזו של יוסף שהיה נראה לו בזה שכבר אבד תקותו מכל וכל. כש"נ כי ארד אל בני אבל שאולה ופירש"י ממדרש גיהנם שהיה מסור בידו שאם לא ימות א' מבניו בחייו אינו רואה פני גיהנם וכשאירע לו מעשה זו ביוסף שהיה אהוב לו מכל בניו היה נדמה לו שחלילה אבדה תקותו מכל וכל. ואי' בזוה"ק (ח"א מח ב וש"מ) שקדושת נייחא של שבת פועל להסיר העצב והרוגז כד"א ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך וגו' ודרש על השבת שהוא יום הניח. וענין עצבון משמעו על דאגה מדבר שעבר כש"נ נעצב המלך על בנו וכדומה במקרא. וענין רוגז הוא מה שמפחד האדם וחרד מדבר העתיד לבא עליו כש"נ שמעו עמים ירגזון. והנה קדושת שבת כברייתו של עולם היה להופיע ולתקן את ששת ימי המעשה שעברו וכש"נ וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד וגו' ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. והיינו שהופיע קדושת השבת לתקן כל המעשים שעברו בו' ימי המעשה שיהיו טוב מאד. וזהו בחי' הנייחא מעצבך והיינו שבכל שבת נמצא קדושה זו לתקן העצב מכל מה שאירע בכל ו' ימי המעשה שעברו. ואצל אדה"ר היה השבת קודם ימי המעשה כי מיד נכנס לשבת כדי שהשבת יופיע בקדושתו על ו' ימי המעשה הבאים. וזהו להניח מרגזך שמזה נמצא בכל שבת הכח להופיע קדושה לימי המעשה שאחריו להנצל מפחד ורוגז. וי"ל הרמז בזה במשנה (שבת עג.) אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ולכאורה מה לו להזכיר מנין ארבעים הול"ל שלשים ותשע (וכמו שהק' התוי"ט). ויובן ע"ד מה שאמרו (שם מט:) של"ט מלאכות כנגד מלאכה ומלאכתו שבתורה ארבעים חסר אחת. ובעי ר"י אם והמלאכה היתה דים ממנינא הוא ויבא הביתה לעשות מלאכתו לאו ממנינא וכמ"ד לעשות צרכיו נכנס או דילמא ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא והאי והמלאכה היתה דים ה"ק דשלים ליה עבידתיה ע"ש. והיינו שבאמת יש מספר ארבעים מלאכות בתורה ול"ט מהם המה נגד ל"ט מלאכות של ו' ימי המעשה שהם נקראים ימי מלאכה שנתונים לאדם לעמול במלאכתו ולקדשם בכונה לש"ש. כמלאכת המשכן שהם במספר ל"ט שע"ז היה מחשבת הבריאה של ששת ימי המעשה כש"נ נעשה אדם

בצלמנו כדמותנו שיהיה השראת השכינה במעשה התחתונים. ואחר החטא סילקו את השכינה מהארץ עד רקיע ז' עד שבמתן תורה הוריד משה השכינה לארץ (כמ"ש ב"ר פ' יט). ואחר הקלקול צוה השי"ת לעשות המשכן שיהיה עכ"פ השראת השכינה במקום מיוחד ואז נגמרו הל"ט מלאכות שבמשכן. וקדושת שבת המנוחה נחשב ג"כ למלאכה הסוכם מספר של ארבעים מלאכות שנרמז בתורה. והנה אותו מ"ד דיבא הביתה לעשות מלאכתו מלאכתו ממש והוא ממנין ל"ט מלאכות ממילא והמלאכה היתה דים הוא נגד מלאכה הארבעים של שבת. והיינו כמ"ד דשלים ליה עבידתא והיינו בעצם המלאכה של שבת שנשלם בה כל המלאכות של ששת ימי המעשה שעברו להיות נתקנים כמלאכת המשכן. וכש"נ ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה והוא בעצם המלאכה של שבת דשלים ליה עבידתא של ו' ימי המעשה. וזהו אחד מהדברים ששינו לתלמי המלך שכ' ויכל ביום הששי (כמ"ש מגילה ט.) כי אין להם השגה להרגיש שזהו עצם מלאכתו ית' שיתוקנו ו' ימי המעשה שעברו. וזה (שפירש"י שם) שהוא לא יקבל מדרש חכמים מה היה העולם חסר מנוחה באתה שבת באתה מנוחה וזהו גמרו. ולזה נקראו שבעה ימי בראשית כמ"ש (סנהדרין לח.) ע"פ חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ימי בראשית וכמ"ש תוס' שאע"פ שבששה ימים נברא העולם מ"מ היה חסר מנוחה עד שבא שבת בא מנוחה. וע"כ השבת ג"כ מהמנין שהשלים את המלאכה וזה מרמז על יום הניח לך מעצבך לתקן העצב של ו' ימי המעשה שעברו כנ"ל. ואי נימא דפסוק והמלאכה היתה דים ממנינא הוא ממנין הל"ט מלאכות וממילא ויבא הביתה לעשות מלאכתו כמ"ד לעשות צרכיו נכנס נמצא שזהו סוכם למנין ארבעים המרמז למלאכת השבת. דהנה באמת אין לו הבנה עפ"י פשוטו שיוסף הצדיק יהיה נפתה חלילה אף לפי שעה על מעשה כזו בפועל. אמנם הגם שבודאי שבאותו שעה היה לו מלחמה לעמוד בנסיון כמו שאומרים בשם הרה"ק ר' ר' בינם זצוק"ל עמ"ש (סוטה יא:) ותיראן המילדות את האלהים ולא עשו כאשר דיבר אליהן וגו' מלמד שתבען לדבר עבירה ולא נתבעו שדקדקו בלשונם הצח ולא נתבעו שלשון זה יורה שלא בא בלבם שום הרגש תאוה לזה שיהיו נתבעים. אבל ביוסף כ' לשון וימאן היינו שבאמת היה לו הרגש תאוה בלבו רק שהתגבר על יצרו לעמוד בנסיון. והיינו עפמ"ש (בב"ר פ' פה) שאשתו של פוטיפר לש"ש נתכונה שרואה היתה באסטרולוגין שלה שהיא עתידה להעמיד ממנו בן וכו' ומכש"כ שיוסף הצדיק ראה זאת בודאי שעתיד נהעמיד מנשה ואפרים מבתה. וזה ענין אמרם ז"ל לעשות צרכיו נכנס כידוע שזה עיקר מדת יוסף שורש השפעת הברכה לכלל ישראל וכש"נ ויכלכל יוסף וגו' ולכן הוליד את אפרים שכל ישראל נקראו על שמו שנ' הבן יקיר לי אפרים.

וזה בעצמו היה גודל הנסיון שלו שנדמה לו לפי שעה שיעשה מצוה בזה וזהו לעשות צרכיו מה שמוטל עליו בחינת יסוד להוליד את אפרים שהוא בחי' השפעה לכלל ישראל להשפיע האור כש"נ אור זרוע לצדיק וכ' וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנ' אמרו צדיק כי טוב (כמ"ש חגיגה יב.). כי כן דרך היצה"ר להראות בעת הנסיון שיעשה מצוה בזה וכמש"נ שמים חושך לאור. אלא שנראה לו דמות דיוקנו של אביו והיינו שבזה נזכר בעצמו ע"י דיוקנו של אביו שמדתו אמת וממילא עמד על האמת שהוא הסתה של היצה"ר בשקר ואין לו קיום. ונמצא דלמ"ד לעשות צרכיו נכנס מלאכתו מרמז ג"כ על מלאכת שבת שהוא סוכם מספר הארבעים שהוא בעצם מלאכת שבת שהוא שורש השפעת הברכה מבועא דבירא להשפיע האור של מדת יסוד כש"נ מה רב טובך אשר צפנת. והאור הזה נתגלה בקדושת שבת להשפיע שפע וברכה לששת ימי המעשה הבאים כמו"ש בזוה"ק (ח"ב סג ב) כל שיתא יומין מתברכאן מיומא שביעאה. ובחינת מלאכה זו של שבת מרומז על הניח מרגזך שהיא הנייחא לבל לרגז ולפחוד מקלקול של ו' ימי המעשה הבאים מפני שקדושת שבת משפיע בהם קדושה ושפע ברכה. ועל רמז זה נרמז בפ' ויבא הביתה לעשות מלאכתו שהוא רגזו של יוסף שנתהפך הכל אח"כ לטוב:

## פרק ג

**וישב יעקב** במד"ר כ' בזעקך יצילוך קבוציך תני כינוסו וכינוס בניו הצילו וכו'. ויש להבין בשלמא כינוס בניו יתכן אבל כנוסו איך שייך כינוס על נפש א'. ויובן עפמ"ש במשנה (ר"ה כז:) זה כיון לבו וזה לא כיון לבו וכן (רפ"ה דברכות) חסידים הראשונים היו שוהין שעה א' ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים. ולשון כיוון הוא ישרות הלב והוא ליישר הלב שלא יהיה פזור בתאוות וחמדות עניני עוה"ז רק שיהיה מכוון ומיושר לאביו שבשמים. ואי' בירושלמי (פ"ב דברכו' ה"ד) א"ר חייא רובא אנא מן יומא לא כוונית אלא חד זמן בעי מכוונה והרהרית בלבי ואמרי מאן עליל קומי מלכא קדמי אלקפתא או ריש גלותא שמואל אמר אנא מנית אפרוחיא ר' בון בר חייא אמר אנא מנית דימוסיא והובא בתוס' (ר"ה טז.) ושאר ראשונים. והוא פלא שהאמוראים לא יכוונו בתפלתם ובפרט ר' חייא רבה דאי' (במ' פה.) ויש דוגמתן בעוה"ז א"ל איכא ר' חייא ובניו כו' כי מטי למימר מחיה המתים רגש עלמא כו' ע"ש והיאך יתכן שר' חייא יאמר שלא כיון בתפלה מימיו. גם היאך שייך מחשבות כאלו שיהרהר בהן מאן עייל ברישא כו' שיתכן שיפול בלב המתפלל מחשבות מהרהורי לבו כל היום כמ"ש בחובת הלבבות ת"ח בעניני למודו וסוחר בעניני עסקיו אבל ענין כזה שבטח לא הרהר בו איך נפל בלבו בתפלתו. גם מ"ש מנית אפרוחיא וכן מנית דימוסיא יש להבין שהלא אף מי שאינו מכוין בתפלתו עכ"פ

עיניו סגורות ולמנות אפרוחים ושורות הבנין צריך שיהיו העינים פתוחים. ונראה שאף שהראשונים הביאו הירושלמי לענין עיון תפלה שאין מכוון לבו בתפלה היינו מפני שאמרו בזה הלשון שמורה בפשוטו שלא כיונו בתפלתם אבל מ"מ יש לומר כונה אחרת בעומק דבריהם. והוא דמצינו (ברכות ה:) באבא בנימין שאמר שהיה מצטער על תפלתי שתהא סמוך למטתי ופירש"י שלא לעסוק בתורה קודם התפלה ותוס' פירשו שלא יעשה מלאכה. ויש להבין למה נצטער היה לו לזהר להתפלל תיכף בקומו ולא יעשה מלאכה ולא ילמוד קודם. אך הענין דחסידים הראשונים היו שוהין שעה א' כדי שיכוונו לבם והיינו ליישר לבם שיהיה רק לב א' לאביהם שבשמים ולא יהיה בלבם שום דבר מעניני הגוף וזה מעלת החסידים. ומ"מ מצינו מעלה גדולה מזו עד"ש (שם טז:) ונשכים ונמצא יחול לבבנו ליראה את שמך היינו שאינו נצרך שום הכנה רק מוצא לבבו מוכן ליראת ה' כל היום ויכול להתפלל תיכף. והנה ההכנה לתפלה במשנה איתא אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ומייתא מקראי אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך וכן השתחוו לה' בהדרת קודש בחרדת עבדו את ה' ביראה. והיינו שעיקר ההכנה ע"י יראת השם שיצייר בלבו שבא להתפלל ולעמוד לפני המלך. ובברייתא (שם לא.) אין עומדין להתפלל כו' אלא מתוך שמחה של מצוה והיינו הך דברייתא דאין עומדין להתפלל כו' אלא מתוך הלכה פסוקה. ומסיק בגמ' רבנן עבדי כמתניתין רב אשי עביד כברייתא. וי"ל שז"ש ר' חייא רבה מן יומא לא כוונית והיינו שלא היה נצרך ליישר הלב ולכוון לבו לאביו שבשמים ע"י הכנה מד"ת או מיראה לשהות קודם התפלה רק היה משכים ומוצא יחול לבבו לאהבה וליראה וכצלותא דר"א ונשכים וכו'. חד זמן בעי מכוונה שאירע שהיה צריך הכנה לתפלה לשהות שעה א' קודם ונסתפק איזה הכנה יעשה אם כמתני' אם כברייתא. וז"ש והרהרית בלבי מאן עליל קומי מלכא קדמי אלקפתא או ריש גלותא אלקפתא היינו ת"ח וכמו שמצינו (זבחים צו:) אלקפתא נקטן ריחא אתי לה ליד משום דאזלה לך לקמיה דרב ששת הוית לך כי ר"ש ורב ששת היה סיני כמ"ש (עירובין סז.) ר"ח מרתען שפוותיה ממתנייתא דרב ששת וזה ענין אלקפתא. ונקט הלשון נקטן ריחא עפמ"ש (זח"א קנו ב) אינון גרמו דיפוק ישששכר לעלמא בגין דסליק ריחא דאורייתא קמי קוב"ה הה"ד הדודאים נתנו ריח וע"ד שא' (שבת פח:) שמכל דיבור כו' נתמלא כל העולם כולו בשמים. וריש גלותא הוא שבט מושל כמ"ש (סנה' ה.) שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט וכן מצינו (חולין צב.) כי שרית עם אלהים ואנשים רמז לו כו' רי"ג שבבבל ונשיא שבא"י. והיינו דנשיא הוא בד"ת וכפירש"י שסמוכים הם נקראו אלהים ורי"ג היינו אנשים שהוא שבט ממשלה ומצינו בגמרא (ברכות ל"ד:) המלך

כיון שכרע שוב אינו זוקף שהוא מלא יראה והכנעה ופחד. וזה שנסתפק ר' חייא איזו הכנה יעשה שיכוין ויישר לבו לאביו שבשמים אם ע"י כובד הראש והכנעה ופחד שע"ז מרמז מדרגת ריש גלותא וכמתניתין. או שיעשה ההכנה לכוין לבו מתוך דבר הלכה פסוקה כברייתא שע"ז מרמז אלקפתא כאמור. וז"ש ואמרי מאן עליל קמי מלכא קדמי אלקפתא שזה מרמז מתוך ד"ת או ריש גלותא שמרמז על יראה. ובאמת שניהם א' כמ"ש (אבות) אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה רק שנסתפק ר' חייא במה יהיה התחלת האתערותא אם מתורה או מיראה והכנעה. וז"ש מאן עליל קמי מלכא קדמי כו' והיינו מה להקדים:

**וז"ש** אבא בנימין שהיה מצטער על תפלתו שתהא סמוך למטתו וזה שפירש"י שלא לעשות מלאכה או לעסוק בתורה וכו'. והיינו כעין צלותא דר"א ונשכים ונמצא יחול לבבנו ליראה והוא שלא יצטרך שום הכנה לכוין וליישר לבו לאביו שבשמים לא ע"י תורה ולא ע"י עבודה וציור היראה וההכנעה בלב בשיהוי שעה א' רק ימצא לבבו מכוון ומיושר לב א' לאביו שבשמים ויוכל להתפלל תיכף בקומו סמוך למטתו וכמו שאמר ר"ח רבה מן יומא לא כוונית וכנ"ל. שמואל אמר אנא מנית אפרוחיא הוא עדמ"ש (תקו"ז תי' יוד) ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא כו' ומצוה בלא דחילו ורחימו לא יכילת לסלקא וכו' והיינו מנית אפרוחיא שהיה מונה בדברי תפלתו היראה והאהבה שבו שעל ידיהם תהא פרחא לעילא וזהו מרומז במ"ש אפרוחיא. ר"ב בר"ח אמר מנית דמוסיא הוא עפמ"ש (ס' יצירה סו"פ ד) שקרא האותיות אבנים וצירוף אותיות הם כמו שורת הבנין שנעשה מכמה אבנים תיבה שלמה וז"ש מנית דימוסיא שהיה מונה תיבות התפלה. וההבדל ביניהם הוא דאיכא תפלה לעני ואיכא תפלה למשה איש האלהי' (כמ"ש זח"א קסח ב) והחילוק ביניהם הוא כעין מחלוקת (סוטה ה'.) ר"ח ור"ה חד אמר אתי דכא וח"א אני את דכא. תפלה לעני הוא אני את דכא שהשי"ת מרכין שכינתו ושוכן בתוך לב המתפלל ובתוך אותיות התפלה. ועד"ש (ברכות לד:) אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ובגמ' יליף מדכ' בורא ניב שפתים וגו' ובירושלמי שם הגירסא אם עשו שפתותיו של אדם תנובה יהא מבושר שנשמע תפלתו ודרש ג"כ מדכתיב בורא ניב שפתים וגו' וכן במד"ר (מצורע ס"פ טז) אם הניבו שפתיו בתפלה כו' מ"ט בורא ניב שפתים וגו'. והוא שהשי"ת הוא הבורא ניב שפתים שינובו שפתותיו ויהיה תפלתו שגורה בפיו. וכמו שאמר רבינו ר' אלימלך זצוקללה"ה עמ"ש אם שגורה שהוא מלשון שליחות ששלח השי"ת התפלה בפיו וזה מ"ש בגמ' (שם ז'.) בבית תפלתי מכאן שהקב"ה מתפלל והיינו בתוך פיפיות ישראל ששולח התפלה בפיהם עכד"ק.

וזה שדרשו ממש"נ בורא ניב שפתים ואף לפירש"י שהניב בריא באדם כו' המכוון ג"כ שהשי"ת שולח זה שמה שהתפלה שגורה בפיו הוא מהשי"ת וכדכתיב בורא ניב וגו' וכמ"ש בירושלמי ומדרש. ועוד אמרו בירוש' ומ"ר שם אם כוונת את לבך בתפלה תהא מבושר שנשמעה תפלתך ומ"ט תכין לבם תקשיב וגו'. והיינו ג"כ שאף כונת וישרות הלב שלא יהא מפוזר בעניני הגוף זהו ג"כ עיקר הסייעתא מהשי"ת אחר הכנת האדם מצדו באתעדל"ת וכדכתיב תכין לבם תכין דייקא. וזהו אני את דכא שהשי"ת שוכן בתוך תיבות התפלה וזהו תפלה לעני וכמ"ש בזוה"ק דעני אתדבק במסכנותיה כמאן דלית ליה מגרמיה כלום וכענין מש"נ אדני שפתי תפתח וגו'. ותפלה למשה איש האלהים הוא כשזוכה אתי דכא שהשי"ת מגביהו עד ששוכן למעלה אצלו. וזה מה שא' שמואל אנא מנית אפרוחיא דדברי התפלה פרחין לעילא ע"י הדחילו ורחימו. ור' בון אמר שהוא לא זכה לזה רק שתפלתו תפלה לעני שהכל מהשי"ת הכיוון וישרות הלב וניב שפתים והשי"ת שוכן בתוך תיבות התפלה. וז"ש אנא מנית דימוסיא דהיינו תיבות התפלה שהם כשורות בנין כנ"ל שהשי"ת שוכן בהם וכמ"ש שהשי"ת מתפלל בתוך פיות ישראל. וזה מ"ש כינוסו וכינוס בניו דיעקב אע"ה שאיקונין שלו קבוע בכסה"ר כמ"ש (מד"ר במדבר ר"פ ד) שהוא דמות אדם שעל הכסא וכנוסו לתפלה שהוא כיון וישרות לבו לתפלה הוא לתפלה למשה שעולה למעלה דכא אתי. וכינוס בניו שלא זכו למדת אמת כמוהו רק ע"י אמונה משיגים היחוד יחודא תתאה וכינוס בניו לתפלה הוא מעין תפלה לעני דלית לי' מגרמיה כלום אני את דכא. וע"כ חילק אותם במד"ר שאינו דומה כינוסו של יעקב אע"ה לכינוס בניו ושניהם הצילו מיד עשו. וזש"נ בזעקך יצילוך קבוציך דכנוסו של יעאע"ה אין צריך זעקה וצעקה רק ע"ד שא' ר' חייא מן יומא לא כוונית שהוא שמצא יחול לבבו מוכן ליראה וכנ"ל והוא אמר משיב הרוח ונשיב זיקא וכו' באמירה בעלמא. ואף שמצינו והיה טרם יקראו ואני אענה רק גם זה אינו שבחו של ציבור ושבחו של ציבור הוא אמר משיב הרוח ונשיב זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מטרא (וכמ"ש תענית כה:) וכתפלת ר"ח ובניו. וכינוס בניו ע"ד תפלה לעני וזהו צריך זעקה וזהו בזעקך יצילוך קבוציך שהוא כינוס בניו לתפלה וכאמור:

## פרק ד

**בב"ר** פתח פ' זו כ' בזעקך יצילוך קבוציך תני כינוסו וכינוס בניו כו' ואת כולם ישא רוח יקח הבל זה עשו ואלופיו והחוסה בי ינחל ארץ זה יעקב. וענין פתיחת פסוק זה להפרשה שהם כתובים בפ' הצדיק אבד וגו' שמדבר כולו מפגם הברית וכמש"נ שוחטי הילדים וגו' שנדרש (נדה יג) על פגה"ב וסוף הענין כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי שנדרש

(שם) שאין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. וכן כל פרשה זו מדברת מתיקון פגה"ב שכן יוסף הביא דבתם שתולין עיניהם בבנות הארץ ובודאי נדמה לו כן והיה סבור שצריכין בירור במדה זו. והם שידעו שהם נקיים בזה חשדו ליוסף לפוסל במומו שכל א' החסרון שיש בו נדמה לו שנמצא בחבירו. וע"כ מכרוהו לעבד וכמ"ש בב"ר נתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל שפגם זה גורם עבדות (וכמו שנת' וירא מא' א'). וזה התחלת הפ' וישב יעקב שביקב לישב בשלוה שהיה מצדו כבר נשלם וקפץ עליו רוגזו של יוסף היינו שבמדת יוסף שהוא מדת צדיק יסו"ע צריך עוד בירורין שיש לו עסק בזה לברר מטתו שהיא שלמה כש"נ ועמך כולם צדיקים. ויוסף שהיה מרכבה למדת צדיק הוצרך לבירור ע"י הנסיון במצרים כש"נ ה' צדיק יבחן. וביהודה כ' וירד יהודה ואי' ע"ז בב"ר בטרם תחיל ילדה קודם שנולד משעבד הראשון נולד גואל האחרון. ואם קאי על פרץ מפני שיצא ממנו דהמע"ה ומשיח יש להבין הא מיהודה יצאו ג"כ וכן מיעקב ומאי אולמא דפרץ שנקרא גואל אחרון ואדה"ר הוא רוחו של מלך המשיח ועז"נ אחור וקדם צרתני (וכמ"ש ב"ר פ' ח). אבל כוונת המ"ר דפרץ עצמו הוא נשמת משיח שעליו נאמר עלה הפורץ לפניהם. ופרץ וזרח היו נשמות ער ואונן כמ"ש האריז"ל ופרץ נשמת ער שער היה נשמת משיח והוא קלקל בפגם זה ובא אח"כ פרץ. וכברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא שגם במאמר בראשית ישת חושך סתרו דכ' וחושך ע"פ תהום כתיב ורוח אלהים מרחפת ונדרש בב"ר על רוחו של משיח. ברישא חשוכא היה נשמת ער והדר נהורא פרץ שהיה נשמת משיח ממש וזה היה תיקונו של ער וז"ש נולד גואל האחרון. ויוסף ירד למצרים ונתברר שנעשה מרכבה למדת צדיק יסו"ע ע"י הנסיון והוא יברר כל ישראל ועמך כולם צדיקים דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק וכל ישראל נקראו על שמו שארית יוסף וכמ"ש (ב"ר פ' עא). וכן בפרשה זו ענין יהודה שהודה ויצא ב"ק ממני וכו' והוא ומשיח מזרעו יבררו כל ישראל ע"י תשובה שכל ישראל נקראו על שמו של יהודה וכמ"ש (שם פ' צח) וזה כל ענין פרשה זו. ולכן פתח במד"ר פרשה זו בפ' בזעקך יצילוך קבוציך והוא עדמ"ש (סוכה נב:) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום כו' שנא' צופה רשע לצדיק והיינו לכל א' מישראל דכ' ועמך כולם צדיקים וכ' ה' לא יעזבנו בידו והיינו ע"י צעקה ותפלה. וכן כ' פני ה' בעושי רע ורע היינו בפגם זה כמ"ש בזוה"ק ובגמ' (נדה יג:) וכתיב בתריה צעקו וה' שמע ומכל צרותם הצילם והוא מש"נ ה' לא יעזבנו בידו וזש"נ בזעקך יצילוך. וכתיב קבוציך והוא שיוציאם מהקליפה ויכניסם לקדושה וכמ"ש בברכת תקע וקבצנו יחד מארבע כנפות שכ' בסה"ק שנרמז בו שם חב"ו שהוא ר"ת "חיל "בלע "ויקאנו שיוציאם מהקליפה לקדושה. ואמר במד"ר תני כינוסו וכינוס בניו

ולכאורה אין הבנה למ"ש כינוסו איך שייך כינוס בנפש א'. אך לענינינו יתפרש עפ"י מש"נ אין שלום בעצמי מפני חטאתי שע"י החסרון אין שלום בין עצמות האדם. והשלום העיקר ממלחמת היצה"ר ואז עושה כנוס בגוף ושלום ע"י שמתקן הלב כסיל לשמאלו ג"כ שיהיה לטובה. וכמ"ש במכילתא ע"פ ויחן ישראל כאיש אחד בלב אחד שהוא לב א' לאביו שבשמים ולא ב' לבבות כמו שנדרש בכל לבבך בשני יצרך ביצ"ט וביצה"ר. ובזוה"ק פתח פרשה זו רבות רעות צדיק שגם מזמור זה מדבר מפגה"ב ותיקון הפגם וכמש"נ פני ה' וגו' וכמו שאמרנו. וזש"נ רבות רעות צדיק שהוא מדת צדיק ומכולם יצילנו ה' וכמש"נ ה' לא יעזבנו בידו. וכ' תמותת רשע רעה ואין רעה אלא גיהנם וכמ"ש (נדרים כב.) ושונאי צדיק יאשמו היינו עשו ששונא אות ברית מדת צדיק כמ"ש (ב"ר פ' סג) ששונא דם של מילה הם יאשמו. פודה ה' נפש עבדיו משמע שצריכין פדיון שיש עליהם טענות. ומ"מ לא יאשמו כל החוסים בו דאף דכ' ושונאי צדיק יאשמו החוסים בו לא יאשמו דה' פודה נפש עבדיו. וזהו שדרשו במד"ר ואת כולם ישא רוח יקח הבל זה עשו ואלופיו שהם שונאי צדיק כנ"ל. והחוסה בי ינחל ארץ זה יעקב שכל זרע יעקב לא יאשמו כל החוסים בו. שיזכו כל זרע יעקב לתקן פגם זה וכמש"נ ועמך כולם צדיקים לעולם ינחל ארץ ארץ החיים. ושבת רזא דברית כמ"ש (זח"ב צב א) ויכול לזכות בשבת שיהיה תיקון לכל קלקול פגם הנחש וכמ"ש בתיקונים זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרין בתי לבא ואתפני יצה"ר מן תמן וזהו עיקר הכינוס והשלום:

## פרק ה

**איתא** בגמ' (שבת קיח.) כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול מג' פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וכו' ואי' מהאריז"ל שהם כסדר הסעודות שבסעודת ליל שבת ניצול מחבלו של משיח. ויש להבין בשלמא דינה של גיהנם שייך לכל נפש בכל דור אבל חבלו של משיח שהוא רק בזמן שבן דוד בא וכמ"ש פירש"י חבלו של משיח כדאמרי' דור שב"ד בא בו קטיגוריא בת"ח גם הלימוד שלמדו שניצול מחבלו של משיח מדכ' הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ובשבת כ' יום וביאת אליהו יהיה רק בעת בוא משיח בן דוד וגם בזמן הגמ' אמרו ייתי ולא איחמיניה (כמ"ש סנהדרין צח:) ואיך שייך בכל שבת שניצול מחבלו של משיח. אמנם הגם שמשיח בן דוד יש זמן וקץ אימתי יבא אבל בחינת אורו של משיח ישנו בכל דור כדאי' (שם) מה שמו דבי ר' שילא אמרי שילה שמו דבי ר' ינאי אמרו ינון שמו דבי ר' חנינא אמרו חנינה שמו ובודאי אמרו על רבם. ובכל הכנסיות של ת"ח נמצא התגלות אורו של משיח ואמרו כל א' על רבו. וכמו כן בחינת התגלות אליהו כדאי' (מנחות מה.) פרשה זו אליהו עתיד לדורשה ובחידושי

הרש"בא שם כ' שאליהו יתגלה לא' בביהמ"ד לדרוש הפרשה. והיינו שיופיע בלבו התגלות התחדשות בד"ת והוא בחינת התגלו' אליהו. וכדאי' בס' נצח ישראל ממהר"ל מפראג על מ"ש (עירובין מג.) הני שב שמעתא דאיתאמרן בצפרא בשבתא וכו' לאו אליהו אמרינהו כו' דלמא יוסף שידא אמרינהו ואם היה התגלות אליהו בפעל שהיה נראה אליהם איך היו מסופקים בגמ' על ידי מי היה. רק שזהו בעצמו שמופיע בלב ההתחדשות בד"ת הוא בחי' התגלות אליהו ורק נצרך מבינות על זה שלפעמים הוא בא מצד ההיפך יוסף שידא. והנה התגלות אליהו הוא רק בבהמ"ד של ב"ד הגדול והתגלות אורו של משיח הוא בכל פרט נפש לפי בחינתו ונצרך לסבול מקודם חבלו של משיח. והוא הענין דאי' בב"ר (פ' פה) שבטים עסוקים במכירתו של יוסף ויוסף היה עסוק בשקו ותעניתו וכו' ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח. והיינו כי ענין עסק השבטים עם יוסף היה מענין חבלו של משיח שהוא קטיגוריא בין ת"ח כי יוסף הביא דבתם רעה אל אביהם שלא ישר דרכם בעיניו והיה כונתו להגיד לאביו כדי שיוכיחם וכדאי' (ערכין ט"ז:) שהרבה פעמים לקה עקיבא על ידי שהייתי קובל עליו לפני ר"ג וכ"ש שהוסיף בי אהבה כו'. והשבטים דנו אותו לבעל לה"ר שהורג שלשה ועי"ז רצו להורגו ואח"כ מכרוהו מטעם שאמרנו. ואחר מעשה המכירה נודע להם שלא טוב עשו ועל ידם נעדר השבט שהיה מכוון נגד מדת צדיק יסו"ע. ועלה על דעת יהודה לתקן זה ע"י שישא אשה ויוליד בנים ויתחלק שבטו לשנים כענין התחלקות מנשה ואפרים משבט יוסף ויהיה משבטו למלא חסרון יוסף ואצלו היה הענין לירידה גדולה וכש"נ וירד יהודה לשון ירידה. ואח"כ כ' הנה חמיך עולה תמנתה ואיתא (סוטה י.) כ' וירד שמשון תמנתה כו' יהודה שנתעלה בה כתיב ביה עלייה כי באמת היה לו ליהודה עלייה עי"ז שנולד מזה פרץ שהוא אורו של משיח כי מפרץ התחיל התנוצצת אורו של משיח כדאי' (ב"ר פ' יב) שנא' אלה תולדות פרץ מלא ו' בשביל ו' דברים שיחזרו והיינו הו' דברים שנחסרו מאדה"ר ויחזרו על ידו והיינו התגלות אורו של משיח בכל דורות והתולדות כנ"ל. והנה קדושת שבת הוא התגלות אורו של משיח כדאי' בזוה"ק (ח"ב פ"ח ב) נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי והיינו מעין עוה"ב שיהיו נתקנים בשלימות כל המעשים. וביחוד בסעודת חקל תפוחין שהוא שלימות נשמות ישראל שנקראו תפוחין וחקל הוא בחינת כנס"י אשה יראת ה' הנקראת שדה כענין מ"ש תוס' (כתובות ב רע"ב) במ"ש נסתפחה שדהו. והוא מדתו של יצחק אע"ה כש"נ ויצא יצחק לשוח בשדה והוא מדת יראה וצמצום בנפשו שעי"ז דייקא זוכין להתגלות אורו של משיח ע"י ההסתר והחשכות כמ"ש (זח"א קמא סע"ב) ויקרא א' לאור יום דא אברהם

כו' ולחושך קרא לילה דא יצחק כו' ובג"כ איהו כד סיב מה כ' ותכהין עיניו מראות. ודייקא ע"י מדה זו נתקנים כל המעשים כדאי' (שבת פט:) שדייקא יצחק אמר פלגא עלי ופלגא עלך מה שאין זה בכח שאר האבות וא' ואת"ל כולם עלי הא קריבית נפשי קמך. והיינו שמאז נתקשר בהשרש למעלה מן ההשגה בחינת ישת חשך סתרו וכמ"ש (ב"ר פ' סה) ותכהין עיניו מראות מכח אותה ראיה שבשעת העקידה תלה עיניו במרום והביט בשכינה שנפתחו לו הרקיעים. וא' בגמ' ומחוי להו יצחק הקב"ה בעינייהו והיינו בחינת התגלות אורו של משיח לנפשות ישראל שהוא תיקון כל המעשים ע"י מדתו של יצחק אע"ה וכנ"ל:

## פרק ו

**במדרש** (ב"ר פ' יא) ברכו באור פניו של אדם כו' לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השנה כמו שהוא דומה בשבת. והיינו דאדה"ר נברא בצלמנו כדמותנו וזה ענין שמזכירין בגמ' וזוה"ק שופריה דאדה"ר דיעקב הוה שופריה דאדה"ר שזהו מ"ש שצורתו שליעקב חקוקה בכסה"כ דמות אדם שעל הכסא. ואי' (שם) רבנן אמרי במוצאי שבת ניטל זיוו ממנו וטרדו מג"ע משנה פניו ותשלחהו והרי שבשבת היה לו האור פנים כמו שנברא. ואיתא בזוה"ק (פ' זו קצא א) דכל זמנא דבר נש קאים בעלמא כל אינון בריין דעלמא זקפין רישא ומסתכלין בדיוקנא עלאה דב"נ כדין כלהו דחלין וזעין מקמיה כו' והביא מדניאל ע"ש ומסיק וע"ד מבעי ליה לב"נ לאסתמרא ארחוי ושבילוי בגין דלא יחטא קמיה דמארי ויתקיים בדיוקנא דאדם ת"ח יחזקאל נטר פומיה ממאכלי דאיסורי כו' זכה ואתקרי בן אדם דניאל מה כ' ביה אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו זכה הוא ואתקיים בדיוקניה דאדם וכו'. והיינו שעיקר התחלת קלקול הנחש היה באכילה ולכן מי שזוכה ומתקן אכילתו שיהיה בקדושה זוכה לדיוקנא דאדה"ר קודם הקלקול. וע"כ בשבת שכל א' מישראל אכילתו בקדושה זוכין לדיוקנא דאדם וזהו מ"ש ברכו באור פניו של אדם וכו' שבשבת זוכין לפנים חדשות דיוקנו של אדה"ר וזה שאומרים ברם אנפין חדתין כו'. ובזוה"ק א"ר חזקיה א"ה הא כתיב אלהי שלח מלאכיה וסגר וגו' משמע דבגין מלאכא דאסגר לפומייהו לא אתחבל א"ל דיוקניה דבר נש זכאה איהו מלאכא ממש דסגר פומא כו' ובג"כ שלח מלאכיה ההוא דכל דיוקנין דעלמא מתחקקן ביה ואיהו אתקיף דיוקני בי וכו'. והוא עפמ"ש בזוה"ק ר"פ וישלח מלאך ה' סביב דא שכינתא כו' וע"ז רמז הרמב"ן ז"ל בפ' המלאך הגואל שכ' ולכך אמר בקרב הארץ ע"ש וכ"כ בפ' העקידה ומלאך ה' הוא המונע והמבטיח יתברר בפסוק המלאך הגואל ונתכוין מדעתו למ"ש בזוה"ק שם. וזה המכוון במ"ש מלאכיה ההוא דכל דיוקנין דעלמא מתחקקן ביה והוא עפמ"ש בס' הבהיר

(סי' כט) וינפש שמשם פורחין כל הנשמות. שממדת מלכות שהוא צרור החיים שורש נשמות ישראל וכתיב חכמת אדם תאיר פניו והיינו שיש חכמה עלאה שע"ז נא' כי ה' יתן חכמה ויש חכמה תתאה חכמת שלמה תושבע"פ וזה נקרא חכמת אדם וע"ז נאמר תאיר פניו וזהו מלכות פה תושבע"פ קרינן לה שמשם הוא שורש הנפשות מישראל והאור פנים. וע"כ בדניאל שמצינו דכ' ביה וחכמה כחכמת אלהין השתכחת ביה וכתיב חכם אתה מדניאל. וכן ביחזקאל איתא (ברכות נז:) יחזקאל יצפה לחכמה והוא מפני שיחזקאל גילה סתרי המרכבה שהם דברים שכיסה עתיק יומין וזהו שורש החכמה ומש"ה זכו יחזקאל ודניאל לדיוקנא דאדה"ר שזהו חכמת אדם תאיר פניו. ובשבת שזוכה הישראל לנשמה יתירה שאף שבפסוק נרמז וינפש ויו אבדה נפש מ"מ הלשון בגמ' נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ע"ש וכו' (ביצה טז.). ומה שאמר הלשון ויו אבדה נפש ביאר בזוה"ק (ח"ב רד ב) ההוא רוחא שריא בגווה דההיא נפש כו' וכדין ההיא נפש יתירה ברבויא ותועלתא יתיר ממה דהוה וכו'. והיינו שהנפש זוכה לנשמה יתירה. וכן הלשון בזוה"ק (שם פח ב) בשבתא יהבין ליה לב"נ נשמתא אחרא נשמתא עלאה נשמתא דכל שלימו בה וכו' וזהו שאומרים ברם אנפין חדתין ורוחין עם נפשין. וזה זוכין בסעודה דמעלי שבתא סעודתא דחקל תפוחין שנקראו ישראל תפוחין קדישין כמו במתן תורה שנמשלו ישראל לתפוח כשהקדימו נעשה לנשמע (כמ"ש שבת פח.) ואמר שם מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכ' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ברישא עושי והדר לשמוע. דבור היינו מדה אחרונה וכמו"ש (שם קלח:) דבר ה' זו הלכה והיינו מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ובזוה"ק (ח"א לב א) והאי דבור אקרי שבת כו' וכ' לשמוע בקול דברו שהקול הוא חיות הדבור וכמו"ש (זח"ב ג א) קול אתי לדבור ומדבר לה בהדיה וזהו לשמוע בקול דברו. וכ' עושה דברו עפמ"ש בזוה"ק (ח"ג קכג רע"ב) התורה והמצוה דאינון בן ובת וזה ו' ה' אחרונה מדת מלכות וזש"נ עושי דברו שהמצוה בא ממדת מלכות שנקרא דברו. לשמוע בקול דברו קול שהוא קוב"ה קול חיות הדבור. וע"כ סידר האריז"ל סעודתא דמע"ש נגד קדושת יצחק אע"ה ועפמ"ש בזוה"ק (פ' זו קפט ב) ואלין בני נשא דאתתקפו עליה אקרון גבורי כח כו' ואלין מלאכיו דקוב"ה דאתיין מסטרא דגבורה קשיא כו'. וכן בזוה"ק להלן (קצב סע"ב) דרש וה' נתן קולו דא הוא קלא דכ' קול דברים וכו' והיינו קול דמתן תורה. וכתיב כי עצום עושה דברו ועצום וגבורי כח הוא מדת יצחק אע"ה פחד יצחק. ולכן במעלי שבתא שכל א' מישראל משיג הפחד והיראה וכמו"ש בירושלמי (פ"ד מדמאי) אימת שבת על ע"ה וזה מועיל דנאמן תיכף בכניסת שבת נקראו ישראל תפוחין קדישין כמו במתן תורה. ובשבת כ' האריז"ל שמשה

רבינו מחזיר לישראל הכתרים והיינו הב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע שעליהם אמרו בגמ' (שם) וכולן זכה משה ונטלן ומהם זכה משה רבינו לאור פנים כמש"נ כי קרן עור פניו וכמו"ש תוס'. ובשבת כשמחזיר הכתרים לכל א' מישראל זוכין לאור פניו של אדם וזהו ברכו באור פניו כו' וזהו שאומרים ברם אנפין חדתין ורוחין. גם איתא בזו"הק (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי כו' דשבת מדת מלכות פה תושבע"פ ואז הזמן לזכות לאור פנים כמש"נ חכמת אדם תאיר פניו וכמו שאמרנו שהוא תושבע"פ שנקרא חכמת אדם וזהו אנפין חדתין ורוחין עם נפשין שהוא א'. ואח"כ אומרים למיעבד נשמתין ורוחין חדתין ובסעודה זו משיגין היראה פחד יצחק זוכין לאור פנים שכל האכילות בקדושה שמזה זוכין לאור פנים וכמו שאמרנו. ובאמת תלוי זה בזה שע"י אכילה בקדושה זוכין לד"ת וכמו"ש בתוס' (כתובות ק"ד.) בשם מדרש עד שאדם יתפלל שיכנסו תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו וכעין זה איתא בתדב"א (סא"ר פ' כו). וכן ע"י דברי תורה זוכין שיהיה האכילה בקדושה וכמו"ש בזוה"ק (ח"ג קכד סע"ב) חכמים דדמיין לשבתות ויו"ט ואכילתם תמיד בקדושה כמו בשבת ויו"ט. והיינו כמו רבי שאמר ולא נהניתי אפי' באצבע קטנה והתוס' (ע"ז יא.)הקשו מזה עמ"ש שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת וכו' ע"ש. אך יש ליישב שהוא לא נהנה כלל מאכילתו שלא הרגיש הנאת הגוף רק ע"ד מ"ש (ויק"ר פ' לד) בהלל שאמר שהולך לגמול חסד עם הדין אכסניא בגו ביתא וכו' והדין נפשא עלובתא לאו אכסניא הוא בגו גופא והיינו שלא הרגישו כלל הנאת הגוף רק כגומל חסד עם אכסניא וזה מ"ש ולא נהניתי כו'. והוא כמו אכילת שבת ויו"ט וכמו שאמרנו במ"ש המענג את השבת שהמכוון הוא רק לענג את הנשמה יתירה שנקרא שבת כמו"ש בזוה"ק. ובשבת שזוכין לריבוי השפעה בתושבע"פ וגם כל האכילות בקדושה זוכין לתקן קלקול הנחש שהיה באכילה וזוכין לאור פניו של אדם וזהו אנפין חדתין:

## פרק ז

**והתחלת** מאמר יחזקאל הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי וגו' ולא בא בפי בשר פגול. ודרשו (חולין לז:) לא מטומאה שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה ונבלה וגו' שלא אכלתי בשר כום כום מעולם ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם. והיינו שבודאי אמר על דברים שאינם איסור מפורש דאל"כ מה רבותיה דיחזקאל ומה שחשב לא מטומאה שלא הרהרתי אף שזה איסור מפורש לכל אדם כ' בתוס' דחשב רבותיה מפני שהם מג' דברים שאין אדם ניצול בכל יום. ועכ"פ רואין אנו שהקדים לתיקון האכילה שיהיה בקדושה נפשי לא מטומאה

בתיקון פגם הברית. והוא מפני שאי אפשר לתקן האכילה שיהיה בקדושה כראוי אם לא מתקן מקודם קדושת הברית. שכן הסתת הנחש שהיה להרגיש תאות והנאת הגוף היה מתחלה באכילה ואח"כ בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא (כמ"ש שבת קמו.) וכשבא אדם עליה נדבקה הזוהמא גם בו ונצמח מזה הפגם ק"ל שנה. וכשבאים לתקן הקלקול צריך לתקן פגה"ב ואח"כ יכולים לתקן פגם האכילה שהיה שורש הקלקול ולתקן שיהי' האכילה בקדושה כמו קודם הקלקול. וזה תלוי בזה כי כשמתקן פגם זה שיהיה הגוף בקדושה ונקרא בשר קודש אז גם עינוגי הגוף בקדושה וכאכילת אדה"ר קודם הקלקול. ואמר נפשי לא מטומאה נגד מ"שנ לב טהור ברא לי טהור מכלל דאיכא טמא (כמ"ש סוכה נב.) והייני בפגם הברית שנקרא טומאה. ובזוה"ק (פ' זו קצב ב) בגין דאית מסט"א לב טמא ורוח עועים דאסטי לבני עלמא ודא הוא רוח טומאה כו' ועז"א נפשי לא מטומאה. ואח"כ אמר הקדושה באכילות שמורה שתיקן כל פגם של הנחש והוא נגד מש"נ ורוח נכון חדש בקרבי וכד"א ורוח חדשה אתן בקרבכם והיינו כמו לעתיד שלא יהיה כלל שליטה להיצ"ר דעיקר קטרוג היצ"ר בא מאכילה כשאינה בקדושה. וזה כל ענין פרשה זו שנמצא בה כל הפגם ותיקון הפגם מיוסף ויהודה וכלל השבטים. ומתחיל ויבא יוסף את דבתם רעה דאי' בב"ר שאמר חשודין הן בניך על אבר מן החי והיא האכיל' הנאסרת לב"נ והוא כמו אכילת עה"ד טו"ר שהוזהר אדם הראשון בפירוש עליה. וכן תולין הן עיניהם בבנות הארץ שנדמה לו שיש בהם פגם זה מזוהמא שהטיל הנחש. ובמכירת יוסף כ' וישבו לאכל לחם ואי' בב"ר עבירתן של שבטים כו' לאכל לחם מאכיל לחם לכל באי עולם. והיינו שהוקשה להמ"ר למה מזכיר הפסוק שישבו לאכל לחם ונעשה מזה פסוק בד"ת לעולמי עד. אך ענין הכ' הוא כמו שאמרנו במ"ש במד"ר אמרו נלך ונתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל וכו' שהוא מפני שעיקר עבדות בא מפגם זה. ויוסף אמר עליהם שהם מקולקלים ח"ו באכילה ובפגם זה ואכילת אבמ"ה יש תירוצים בספרים ומה שאמר שתולין עיניהם כו' מהס"ת טעה ונדמה לו כן. והם ידעו בעצמם שהם נקיים בזה וסברו שמסתמא יוסף מקולקל בזה וע"כ במומו פוסל וסברו שהוא הפסולת של יעקב ח"ו. וזה שנכתב וישבו לאכל לחם אכילה בקדושה עדמש"נ לכו לחמו בלחמי שמאחר שמתקנים פגם זה יכולים לתקן פגם האכילה ג"כ שיהיה האכילה בקדושה כמו שאמרנו גבי יחזקאל. ובאמת אחר שירד יוסף למצרים ונתברר בנסיון שגדר את הערוה ונעשה מרכבה למדת צדיק יסו"ע זכה להיות כלכל (כמו"ש מ"ר חקת) שנ' ויכלכל יוסף. וז"ש במ"ר לאכל לחם מאכיל לחם לכל באי עולם שע"י תיקון מדה

זו בחי' צדיק זוכין להאכיל לחם אכילה בקדושה לכל העולם. ואח"כ בא בפרשה ענין ער ואונן והתיקון שלהם שבאו אח"כ בפרץ וזרח שהוא אורו של מלך המשיח שיתקן הכל. וכן ענין יוסף שגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו (כמו"ש שהש"ר) והוא הכנה לגאולת מצרים ומתן תורה. וכן שבת ברזא דברית כמו"ש בזוה"ק דשבת מעין עוה"ב שאז יתברר ועמך כולם צדיקים כל מאן דאתגזר איקרי צדיק והזמן בשבת לתקן הפגם הזה שיהיה הגוף בשר קודש. ולכן יש מצוה לענג את הגוף וכמו"ש האריז"ל שבשבת אף אם אוכל להנאת הגוף הוא ג"כ בקדושה. רק מעלת המענג את השבת הוא כמו שאמרנו כשמכוין לענג את הנשמה יתירה שנקרא שבת כמו"ש בזוה"ק ואז זוכה לכל מה שאמרו בגמ':

## פרק ח

**ויכירה ויאמר כתנת בני חיה רעה אכלתהו טרוף טורף יוסף.** לכאורה הוא פלא שיעקב אע"ה שמדתו אמת יוכל לצאת מפיו דבר שאינו אמת גם למה כתבה התורה דבר שאינו אמת. וכמו שדקדקו (מדר"ת ר"פ תולדות) שגדול השלום שדברה התורה דברי בדאי בשביל השלום ואיזה כה תאמרו ליוסף וגו' ואין אנו מוצאים שצוה וכו' ואף שאמת שהם שלחו כדברים האלה ליוסף רק כיון שלא היו דברי אמת לא היה התורה כותבת דברי בדאי שלהם אם לא ללמדנו שגדול השלום. וכן כאן למה כתבה התורה דבר שאינו אמת. ואף שאינו דומה דשם תיבות אביך צוה לפני מותו לאמר הוא דברי בדאי ושקר משא"כ כאן שכל הדבר אמת שאמר כן. וכפי מה שהיה בדעתו שהוא היה סבור כן. אך מ"מ עדיין יש להבין כיון שהיה הדבר בטעות ולא היה האמת כן לא היה נכתב בתורה דבר טעות. ומטעם זה אמרו (בב"ר) נצנצה בו רוח הקודש חיה רעה אכלתהו זו אשתו של פוטיפר. ונראה שבאו ליישב מאמר יעקב שיהיה אמת אבל עדיין קשה דהא מעשה אשת פוטיפר לא היה עוד וכאן כ' אכלתהו לשון עבר. אבל באמת יוסף בירידתו למצרים הוצרך לתקן עון לה"ר שדיבר על אחיו. ואי' (ערכין טו:) המספר לה"ר מגדיל עוונות נגד ג' עבירות ע"ז וג"ע ושפ"ד כו'. ומטעם זה הי' כח לאשת פוטיפר להתגרות בו מפני שלא תיקן עדיין פגם דלה"ר שאז היה סבור שכדין סיפר עליהם לאביו כדי שיוכיחם. ואז באותה שעה עד שלא תיקן קלקול לה"ר אמר יעקב אבינו אמת חיה רעה אכלתהו על הנחש שנקרא חיה רעה. ושורש פגם הנחש קנאה תאוה וכבוד שמהם מסתעף ע"ז וג"ע ושפ"ד והבעל לה"ר מגדיל עוונות כנגד שלשתן. וז"ש טרוף טורף יוסף שהוא שיוסף נכשל בעון לה"ר במה שסיפר על אחיו וזה טורף יוסף. וע"י זה האחים שידעו שהם נקיים בזה חשדוהו ליוסף לפוסל במומו וסברו שבודאי הוא פגום ובשביל זה מכרוהו לעבד. והרי גרם גם

לאחיו שיספרו עליו לה"ר וז"ש טרוף טורף יוסף. וזה ג"כ מ"ש במד"ר שנצנצה בו רוה"ק חיה רעה על אשת פוטיפר שזה שלא עשה יוסף תשובה על עון לה"ר שעל זה אמר חיה רעה אכלתהו כאמור וזה גרם לאשת פוטיפר שיהיה לה כח להתגרות בו דברית הלשון וברית המעור מכוונים כידוע. ואח"כ בהנסיון תיקן הכל במצרים שמזה הבין שטעה במה שסיפר לשון הרע על אחיו ותיקן פגם לה"ר ונעשה ע"י הנסיון מרכבה למדת צדיק:

**וכן** מה שאמר יעקב אע"ה כי ארד אל בני אבל שאולה הוא ג"כ דבר אמת כיון שיצא מפיו. והוא שע"י כן יוכרח לירד למצרים שמזה נתיירא יעאע"ה וכמש"נ אל תירא מרדה מצרימה וגו' ואי' (ב"ר פ' עו) גבי עוג אינו אומר אל תירא אותו אלא למי שנתיירא. וז"ש כי ארד אל בני אבל שהיה לו אבלות שיסבלו בניו במצרים זמן רב ויהיו משוקעים בקליפת מצרים כמש"נ גוי מקרב גוי כעובר בבטן אמו. וז"ש שאולה שמצרים הוא שאול ערות הארץ. ושם היה כל כנס"י בגלות שע"ז מרמז ה' שאול ה' ויצטרכו להוציא משם הכנג"י שיהיו כעובר במעי אמו. וזש"נ ויבך אותו אביו ולפשוטו קאי על יעקב ותיבת אביו מיותר דהול"ל ויבך אותו וביעקב משתעי. אך מרמז אב י' ו' דיעקב אבינו אות ו' דאיקרי אות אמת ויוסף ו' זעירא ו' המילוי כמ"ש בזוה"ק (קפב ב) ועל ידי יוסף ההופעה וההארה למדת מלכות כמ"ש (זח"ב קכג ב) ה' ד' הות כו'. ויעקב מופיע מיוד עלאה ע"י מדת יוסף יוד זעירא משם שדי וכיון שראה שיוסף נפרד מעמו יחסר לו ההופעה מיוד ע"י אות ו' וזהו אב י' ו'. ובב"ר אי' ויבך אותו אביו זה יצחק. ומ"מ י"ל ג"כ שזה שהשמיענו הכתוב בא לרמז שיצחק בכה על בחינת י' ו' שנסתר יוסף ויחסר ההשפעה למדת כנס"י כאמור עד שתיקן שם יוסף מדרגתו ונעשה מרכבה למדת צדיק יסו"ע כנ"ל:

## פרק ט

**ישדר** לן שופריה ונחזי ביקריה ויחזי לן סתריה כו'. הנה הוא בקשה על התגלות עתיקא קדישא שע"ז מרמז ויחזי לן סתריה היינו התגלות עתי"ק כדאי' (פסחים קיט.) ולמכסה עתיק זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומ"נ סתרי תורה וכן ישדר לן שופריה ג"כ מרמז על עתי"ק. ואיך שייך לבקש על התגלות עתיקא הלא הוא שכל הנעלם מכל רעיון ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. ובזוה"ק פר' זו (קפח א') דהפוגם ברית לא חמי סבר אפי עתיק יומין ע"ש משמע דמי שלא פגם חמי ואיך יוכל שום נברא לראותו והוא נעלם מכל רעיון וכמ"ש אל מסתתר כו' השכל הנעלם מכל רעיון כו' מוכתר בכתר עליון. ובפ' ויחי (ריט סע"ב) איתא ולא חמי אפי שכינתא ע"ש וזה המדרגה האחרונה מדת מלכות השוכן בתוך בנ"י אבל ידוע ממאמר פתח אליהו כ"ע איהו כתר מלכות כו' המגיד מראשית אחרית וזהו לשון ישדר לן שופריה היינו הפנים ואיך יתכן לומר שישלח הפנים והיה

שייך לומר שיראה לנו הפנים. אך הפירוש שישלח כמו מי ששולח צורת הפנים שלו מצוירת על הטבלא או על הנייר וכן הענין אפי שכינתא כי שכינתא איהי אמונה (כמ"ש זח"ג רל א) והיינו מדת מלכות דכ' אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. וכנגד מדה זו שם אדנ"י שישראל מאמינים בני מאמינים שיש אדון בעולם והוא מלך העולם ואנחנו עמו ומצד אמונה אנחנו משיגים כבוד אלהותו ית"ש. והתגלות המלכות הוא בשבת שהיא מדה שביעית מדת מלכות ואמנם התגלות המלכות לא יוכל להיות בשלימות רק כשהמלך מוכתר בכתר מלכות וע"ז מרמז מגיד מראשית אחרית כ"ע איהו כתר מלכות. ומצד אמונה בשבת שהיא ביתר התגלות יכולים להשיג כבוד אלהותו ית"ש גם מעין עתיקא זולת מי שפגם בריתו. ושבת ברזא דברית דשבת הוא תיקון פגה"ב ויש יכולת לכל ישראל החפצים להתקדש עצמם בשבת ולהתקרב לקדושתו ית' להגיע להשגת סבר אפי עתיק יומין. והנה דהמע"ה שהוא מרכבה למדת מלכות שהוא יום השבת והוא הקים עולה של תשובה לכל הפגמים ואף לפגם זה שמחמיר הרבה בזוה"ק. התפלל לב טהור ברא לי אלהים ואמרו (סוכה נב.) מכלל דאיכא טמא והיינו שהיה מחזיק עצמו שהוא מרוחק מהקב"ה בתכלית הריחוק מצד שהלב שלו אין לה שום תקוה שתוכל להתטהר ולהתקרב לקדושה והתפלל להקב"ה שיעשה לו בריאה חדשה שיברא לו לב טהור יש מאין. ורוח נכון חדש בקרבי דאי' בזוה"ק פר' זו (קצב ב) ורוח נכון וגו' דא הוא רוח נכון ודאי כד"א ורוח אלהים מרחפת ע"פ המים ואתערו זה רוחו של משיח ואתערו ורוח חדשה אתן בקרבכם וצלי דוד ההוא רוח נכון חדש בקרבי וכו' מאי חדש דא חדושא דסיהרא בשעתא דאתחדש סיהרא דוד מלך ישראל חי וקיים ובג"כ חדש. היינו כי דהמע"ה רצה שיהיה הוא משיח ושיהיה קץ הגאולה בימיו שכן התפלל שיזכה בימיו לענין שיהיה לעתיד והיינו רוח חדשה אתן בקרבכם זה רוחו של מלך המשיח שמרמז על התגלות עתיקא כמ"ש בדניאל על משיח עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוה ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקרבוהי. וכמו שמרומז במא' בראשית שאמרו (ר"ה לב.) בראשית נמי מאמר הוא ולא כתיב ביה ויאמר בפירוש שמרמז על עתיקא שכל הנעלם וכתיב בו ורוח אלהים מרחפת על פני המים ואיתא בב"ר זה רוחו של מלך המשיח כו' באיזו זכות כו' בזכות התשובה שנמשלה כמים שנא' שפכי כמים לבך. כי הוא יהיה יחיד שעשה תשובה שמוחלין לכל העולם כולו (כמ"ש יומא פו:) והיינו מצד שמלך המשיח יתן רוח תשובה בלב כל נפשות ישראל וישובו כולם. וכתיב ונתתי לכם לב חדש ולמעלה כתיב ונתתי לכם לב אחד והיינו הלב חדש שאיך יתכן שיתן לב אחד לכל ישראל. אך הפירוש הוא שכל ישראל יהיה להם רק לב אחד לאבינו שבשמים שלא יהיה

בלבבם שום מחשבה רק יהיה לבם מלא תשוקה ורצון רק לרצונו ית'. וגם הלב כסיל יתמלא ברצון לעשות רצונו ית' ויהיו השני לבבות לב אחד. כמו במתן תורה שהיו ישראל כתכלית מכוון הבריאה כאדה"ר קודם הקלקול וכתיב ויחן שם ישראל ואיתא במכילתא כאן השוו לב אחד כו'. והיינו מצד שלא היה בלבבם שום רצון אחר זולת לעשות רצונו ית"ש וכמש"נ כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע שהקדימו עשייה לשמיעה מצד שהיה לב כל ישראל רק לעשות רצונו ית'. ואמר בזוה"ק מאי חדש דא חדושא דסיהרא כו' והוא דכמו שהלבנה מתחדשת תמיד ומקבלת תמיד אור חדש כך מתחדש תמיד בישראל הלב חדש ורוח חדשה שמקבלין תמיד התחדשות אור שמשיגים השגה חדשה בכבוד מלכותו ואלהותו ית' מצד התגלות עתיקא שהוא אין סוף. ובשבת יכולים לתקן כל הפגמים מצד התחדשות רוח חדשה כי בכל שבת הנשמה יתירה חדשה כמו שאמרנו שלכך נקראה בכל שבת כלה כי היא חדשה בכל שבת במדרגה חדשה משבתות שעברו. ונשמה יתירה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי כמ"ש בזוה"ק (ח"ב פח ב) והוא מרוח של מלך המשיח בכח התשובה. וגם בשבת מתחדש הלב אחד שרצונינו רק לעשות רצונו ית' וכמ"ש (שבת קיח:) המעניג את השבת נותנין לו משאלות לבו כו' ואיתא (שוח"ט תהילים כ:ו') ימלא ה' כל משאלותיך זו תפלה שאין מתפללין על כל אדם לפי שפעמים יש בלבו של אדם לגנוב כו' אלא ע"י שלבו שלם לפני בוראו כו'. וכאן אמר שנותנין לו משאלות לבו והטעם שבשבת משאלות לב ישראל רק לטובה לעשות רצונו ית"ש. ובזוה"ק ר"פ זו (קעט ב) ילד מסכן דאיהו יצ"ט ודא הוא נער כו' בגין דאית ליה חדתו דסיהרא דמתחדשא תדיר כו'. וזה מרמז על חידושי תושבע"פ שע"י התחדשות תושבע"פ והשתדלות באורייתא יוכל האדם ג"כ לתקן כל הפגמים וזהו חדתותא דסיהרא שמרמז על תושבע"פ שמקבלת השפעת אור מתושב"כ. והלבנה נקראת ג"כ ילד לשון לידה כמו שמצינו (ר"ה כ:) נולד קודם חצות או נולד אחר חצות וכן (שם כה.) ולמחר כריסה בין שיניה ונקרא מולד הלבנה. וכמו כן היצ"ט נקרא ילד כמ"ש בזוה"ק בגין דאית ליה חדתו דסיהרא דמתחדשא תדיר ותדיר איהו ילד כי נולד בכל פעם לידה חדשה בהתחדשות תושבע"פ. ושבת הוא ג"כ זמן התחדשות דברי תורה כמ"ש ריש סא"ר שבת יעשה כולו תורה:

## פרק י

**פרשה** זו במספר תשיעי מספר בראשית המכוון נגד מדת יסוד שהוא תיקון פגם הברית. והיינו כי בתורה נמצאו ג"ן סדרים לבד פ' ברכה שאינו נקרא בשבת רק ביו"ט ושם מתחיל שורש תושבע"פ של משה רבינו. והג"ן סדרים הנו"ן מרמז על חמשים שערי

בינה שהוא בחינת ה' ראשונה כידוע שכל א' מה' כלול בעשר ספירות. והג' מרמז על תלת חללין דגולגלתא שמבחינת חכמה מוחא שיש ל"ב נתיבות חכמה וע"ז מרמז סיום התורה בלמד נגד תלת חללין שכל א' כלול בעשר וב' מבראשית נגד שורש ההשפעה מלעילא ממדת חכמה. והיינו כנגד שני הדברות אנכי ולא יהיה שמפי הגבורה שמענום והיינו שנשפע הארה דלעילא להיות נקבע בלבינו בחינת אנכי ולא יהיה דאי' (שהש"ר פ' ישקני) שבדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדיבור לא יהיה נעקר יצה"ר מלבם. ובכל סדרה תשיעית מחומשי תורה יש בו התגלות מדת צדיק לפי אותה בחינה של ה' ראשונה כנ"ל. לכן נמצא בה תיקון על פגם הברית מה שנראה לעין שחלילה נתקלקל הכל ואין תקוה חלילה ודייקא בזה נעשה שלימות התיקון. כאשר היה בראשית הפגם באדה"ר שכל הק"ל שנה שנראה לעין שהוליד כו' דחזי לאונסיה (כמ"ש עירובין יח:) ואז דייקא היה תיקונו וכמש"ש שישב בתענית והעלה זרזי תאנים על בשרו. הגם שבעוה"ז כ"ז שנשאר המיתה לא יתוקן לגמרי החטא הזה להיות זדונות נעשים כזכיות עד לעתיד כשיתגלה אורו של משיח. והוא הענין הנזכר בפרשה זו שהיו עסוקים בשקם ותעניתם לאחר מעשה זו שהיה נראה לעיניהם שפגמו במדת יסוד מה שאין לו תיקון וחלילה אפם תקוה. כי גם יוסף בעצמו פגם בהוצאת דבה ולשון הרע ג"כ כפגם הברית שנקרא רע כי ברית הלשון וברית המעור מכוונים כידוע. ולאחר שראה מה שנולד מזה שמכרו אותו למצרים אז התמרמר בנפשו שהוא גרם לזה ע"י שפגם במדת יסוד. ומה גם השבטים בעצמם שבודאי התמרמרו מאד שהמה היו בעלי מעשה שמכרו את יוסף שהיה מרכבה למדת צדיק יסו"ע למצרים והיה נדמה להם שח"ו אפס תקוה. וע"י מעשה זו דייקא היה הקב"ה בורא אורו של משיח והיינו שלימות התיקון של חיי עולם שהוא בחינת משיח בן דוד כמ"ש (סוכה נב.) משיח בן דוד שעתיד להגלות כו' וכיון שראה משיח בן יוסף שנהרג א"ל רבש"ע איני מבקש ממך אלא חיים א"נ חיים עד שלא אמרת כבר התנבא עליך כו' חיים שאל נתת לו. והיינו כי מדת משיח בן יוסף הוא בחינת צדיק להיות נזהר בכל מעשיו בלא שגיאה ומכשול ובאמת אין בזה קיום להכלל ישראל ולכן יהיה נהרג. וזש"נ והביטו אלי את אשר דקרו וגו' שזה נא' על משיח בן יוסף שנהרג (כמש"ש) והיינו אשר דקרו הם בעצמם בסבת הכלל שאין יכולים לעמוד עפ"י בחינתו. ויש לומר שזה היה טעות השבטים מחמת שראו זאת שלא יהיה קיום עפ"י בחינתו רק דייקא ע"י אורו של משיח בן דוד והוא בחינת חיי עולם שכל המעשים נתקנים. וזה נתגלה בגמר המעשה ע"י תולדות פרץ וזרח שהוא בחינת אורו של משיח ודייקא מגלגול ער ואונן שהם פגמו בזה בפעל כש"נ רע בעיני ה' שהוא על הפוגם בברית שהוא נקרא רע היפך

של טוב ואין טוב אלא צדיק שנ' אמרו צדיק כי טוב (חגיגה יב.) וזה נצמח מאכילת עה"ד טוב ורע שנעשה הערבוב טו"ר. וכן כשאירע לדהמע"ה אותו מעשה אמר והרע בעיניך עשיתי מפני שהקב"ה שונא זימה וכביכול כאלו אינו יכול ומואם לראות הרע בעיניו ית'. וכנראה מהזוה"ק שאינו מועיל תשובה לפגם זה ובאמת ידוע שאין דבר עומד לפני התשובה ועל הכל יש תיקון אם רק נותן אל לבו זאת ויתמרמר על גודל הפגם להיות נשמר בזה מכאן ולהבא ממילא יוכל לחסות בה' שיהיה נתקן הכל. וכמו שאמרנו ברמז המד"ר ר"פ זו והחוסה בי ינחל ארץ זה יעקב שהוא כרמז הפסוק ולא יאשמו כל החוסים בו שכל זרע יעקב לא יאשמו אף שצריכין פדיון פודה ה' נפש עבדיו (ונת' מאמר ד). ואיתא בס' הבהיר (סי' נט) שפרץ וזרח מרמזים לחמה ולבנה פרץ ע"ש הלבנה שהלבנה נפרצת לעתים וזרח אקרי ע"ש החמה שזורחת תמיד כענין וזרח השמש. והיינו כי זרח היה גלגולו של אונן ומפני שבו נכתב המעשה מפורש בתורה יותר משנכתב בער שאצל ער נכתב רק ברמז וכבר אמרנו שמה שנכתב בתורה בפירוש מורה שנעשה חקוקה בנפש. ממילא הפגם של אונן יותר גדול וממילא היה נצרך תיקונו שיהיה ע"י הארה גדולה כזריחת החמה. אמנם בער שהפגם נכתב רק ברמז נתקן בתולדות פרץ שהוא דוגמת הירח שנשלם הפגם שלה והוא ע"י בחינת אורו של משיח בן דוד שחי וקיים בחיי עולם כנ"ל. וע"י קדושת שבת נתקן הכל וכמ"ש בגמ' (שבת קיח.) שכל המשמר שבת כהלכתה אפי' עוע"ז כאנוש מוחלין לו כש"נ שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע רע דייקא וכ' מחללו מחול לו כמש"ש:

## פרק יא

**בתנחומא** פ' זו ע"פ ויוסף הורד מצרימה פתח בדין הבדלה על נר של עכו"ם ומייתי מעשה באנטונינוס כו' שאמר ר"ח זבובין אלו ואותו לגיון שוין כו' א"ל כל כך נתן ר' חייא הבבלי ממשש השוה אותן כו' אבל זבובין הקב"ה עושה שליחותו בהן וכו' וכן ושלחתי את הצרעה ובכנים וצפרדעים וכו'. ויש להבין הא מקרא מפורש הוא הוי אשור שבט אפי ומטה הוא בידם זעמי והרי הקב"ה עושה שליחותו על ידם. והנביאים נתנבאו על אשור ונ"נ שעתידין לעשות ומה מעליותיה דזבובין וכדומה שאמר שהקב"ה עושה שליחותו על ידיהם. אך הענין הוא עפמ"ש הרמב"ם (פ"ו מה' תשובה) שאעפ"י שגזר הקב"ה ועבדום וענו אותם מ"מ לא נפטרו המצרים מאחר שלא גזר על איש ידוע אלא הודיעו שסוף זרעו עתיד להשתעבד כו' וכל א' וא' מאותן המצרים והמריעים לישראל אלו לא רצה להרע להם הרשות בידו ע"ש והראב"ד השיגו כיון שאחד מוכרח ועל מי יחול הגזירה ע"ש. אך הפירוש נראה שהעונש על רצונם והנאתם שהיה להם בשעת

מעשה שהצרו לישראל ואלו היו עושים רק לקיים הגזירה הקדומה מהשי"ת היו עושים כזבוב העושה בשליחות הבורא ואין לו שום הנאה כלל והצפרדעים במצרים נכנסו לאש לקיים גזרת הבורא ית"ש (כמ"ש פסחים נג:). ועל מה שנהנו בשעת מעשה שהצרו לישראל בא העונש שמזה מבואר שלא עשו מפני הכרח הגזרה שהרי לא נגזר שיעשו בחשק וברצון. וזה המכוון ג"כ שבזבובים וכדומה הקב"ה עושה בהן שליחותו כיון שאין עושים ע"י בחירתם ורצונם משא"כ אשור ונ"נ וכדומה אף שהם כלי זעמו של הקב"ה מ"מ לא שייך לומר שהקב"ה עושה בהן שליחותו כיון שעושים ברצון עצמם וחשקם מה שלא נגזר עליהם. ואם היה מי מהם עושה בלא רצון ובחירה רק כמו שאר בע"ח שעושה להשלים הגזירה שגזרה ידיעתו הקדומה לא היה נענש כלל. וכן י"ל ענין מש"נ וקם העם הזה וזנה וגו' וחרה אפי בו וגו' ובגמ' (סנהדרין צ:) דייקו מקרא זה שהקב"ה יודע מה שעתיד להיות וע"ז שאלו א"כ למה יגיע להם העונש וחרון אף. אמנם באמת השי"ת ברא היצה"ר שיפתה את האדם כמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצה"ר אבל האדם צריך להתגבר עליו. ויש לפעמים שהאדם אנום ולא יוכל להתגבר על היצה"ר כמו באדה"ר בהק"ל שנה דחזי לאונסיה כמ"ש (עירובין יח:) והלא חסיד גדול היה ושב בתשובה ובודאי היה נזהר מהרהור עבירה ג"כ אע"כ שגם ההרהור היה לאונסו שלא יכול להתגבר על היצה"ר. ואם היה כר' מאיר וכר"ע בודאי גם מזה היה ניצול וה' לא יעזבנו בידו והיו מכריזין עליו ברקיע הזהרו בפלוני ובתורתו כמו שהכריזו על ר"מ ור"ע (קידושין פא.). אך מפני הקלקול מהנחש לא נעזר מהשי"ת להשמר מכח היצה"ר והוליד וכו'. וכן הענין במש"נ וקם העם וזנה שהשי"ת יודע שיהיה מי שלא יוכל להתגבר על היצה"ר שהרי ברא אותו בכח זה וזש"נ וקם העם הזה וזנה וגו' שיהיה לאונסו שלא יוכל להתגבר על היצה"ר ולכובשו. ומ"מ נכתב אח"כ עונש ע"ז וחרה אפי וגו' שצפוי לפניו שיהיה מי שיעשה בחשק והנאה ולא יהיה כזבוב וצפרדע שעושה רק לקיים גזירת השי"ת ועושה בשליחותו. ואם היה אדם עושה בלא שום הנאה וחשק רק כמו בע"ח שעושה בשליחות הבורא ית' וכן היה עושה רק מהאונס שכן גזרה ידיעתו ית' לא היה נענש כלל. ואף שגם חשק זה והרצון נודע להשי"ת כבר שב לשאלת ידיעה ובחירה. וכבר אמרנו שמ"ש הרמב"ם (שם פ"ה) שהוא מ"ש הנביא כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' נתכוין ג"כ למ"ש בזוה"ח שבמקום שיש ידיעה אין בחירה כלל ויש מקום שברא השי"ת שנמסר הבחירה לאדם. ולעתיד יברר השי"ת ע"י שיעשו כל ישראל תשובה מאהבה שיהיו זדונות נעשות כזכיות. והוא מ"ש (שבת פט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית ועד עכשיו. והיינו שבמאמר בראשית נזכר תוהו ובוהו שמרמז על מעשיהן

של רשעים כמ"ש (ב"ר פ' ב) והוא שבאמת גזרה כן חכמתו ית"ש כשהאציל הבריאה שיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כמ"ש בזוה"ק (ח"ב קפד א) ואז כשלג ילבינו שזדונות נעשות כזכיות. והיינו שאז יברר השי"ת שלא היה הדבר נעשה בבחירתו כלל וכמ"ש האריז"ל שבמקום שיש ידיעה אין בחירה כלל. והוא שבז' מדות תחתוניות שהם ז' ימי בראשית שם הבחירה נתונה ובג' ראשונות בעתיקא אין בחירה באמת וכמו שיבורר אחר שיזכו ע"י תשובה מאהבה שזדונות נעשות כזכיות. וזש"נ בפ' דרשו ה' בהמצאו קראוהו וגו' יעזוב רשע דרכו וגו' שהמכוון שזהו התפלה שיתפלל להשי"ת שיעזוב רשע דרכו וגו' שגם כח התשובה הוא ביד השי"ת ועז"נ קראוהו וגו'. ויוכל ח"ו לבא מזה לידי טעות ולומר שאין בחירה כלל שהכל ביד השי"ת ובאמת שהידיעה והבחירה שניהם אמת וכאמור אך שאין כח לנו שאנחנו בעולם העשיה להבין זאת ועז"א הכ' כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו'. וכן בסוף פ' שובה כתיב ממני פריך נמצא והוא ג"כ מרמז על הבירור אחר שיעשה האדם תשובה מאהבה שיהיו נעשות הכל כזכיות. ופרי נקרא מעשה האדם כמו שמצינו לטובה (סוטה מו סע"א) שלא הניחו לעשות פירות מאי פירות כו' אלא מצות ע"ש וכן (במד"ת ר"פ נח) פרי צדיק כו' תולדותיו של אדם אלו מעשיו הטובים. וכן בהיפך ח"ו נקראו פירות רעים כענין מש"נ קויתי לעשות ענבים ויעש באושים. ואחר שיעשה האדם תשובה מאהבה אז יברר השי"ת ממני פריך נמצא שכל הפעולות מהשי"ת כעין מש"נ כי גם כל מעשינו פעלת לנו וכמ"ש שסדורות ובאות מו' ימי בראשית. רק איך יוכל להבין זאת ע"ז אמר הכ' מי חכם ויבן אלה נבון וידעם הזכיר ג' מדות חב"ד חכם נבון וידעם. והוא שמחיבור חכמה ובינה יבא הדעת כמו שאמרנו במש"נ כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם חכמה מוחא בינה לבא וכשיתחבר חכמת המוח שיהיה כפי בינת הלב יזכה לבחינת הדעת וידוע כי הדעת פנימיות הכתר וזש"נ וידעם. כי ישרים דרכי ה' עדמש"נ ולא דרכיכם דרכי. וצדיקים ילכו בם היינו שהצדיקים מבררין א"ע בכל כחם במדת הפחד והיראה להתגבר על היצה"ר שהרשות נתונה בעולם העשייה. ואח"כ אם ח"ו יפלו ביד היצה"ר מבררין א"ע ע"י תשובה עלאה מאהבה. ואז השי"ת מברר אותם ואומר ממני פריך נמצא וחטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כאמור. ופושעים יכשלו בם שע"י כן יוכלו הפושעים להתפקר ולומר דלית דין ח"ו כיון שהכל בא מהשי"ת. אבל באמת ישרים דרכי ה' שהכל צפוי והרשות נתינה וכאמור:

## פרק יב

**גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי** בזוה"ק פ' זו (קפט א) דרש פסוק זה כנגד יוסף יוסף אזל בגיא צלמות ונחתו ליה למצרים שכינתא הות עמיה וכו' והוא מ"ש בגמ' (סוטה לו:) לעשות מלאכתו אמר ר' יוחנן מלמד ששניהם לדבר עבירה נתכוונו. וראיתי לא' שהקשה הא אשכחן (שבת נו.) רבי דאתי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד. ור' יוחנן אתי מזרעא דיוסף כמ"ש (ברכות כ.) ולמה דרש לחובתו כיון דפליגי בזה בגמ' והול"ל מלאכתו ממש. גם יש להבין כל עיקר למה דרשו לעשות צרכיו נכנס ולא הפכו בזכותו של צדיק. ויותר קשה במה שמצינו (מגילה יד:) שדרשו בדוד שא"ל לאביגיל השמעי לי א"ל לא תהיה זאת וגו' והוא דבר שאין רמז בכתוב ולמה דרשו כן על דוד והלא יקשה עליהם מה ששאל ריב"ב לר"ע בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק (שבת צו סע"ב) וכן יקשה למה תלו בו בדוד חטא כזה שלא נכתב בפסוק. אך באמת זהו רק למעלתו של יוסף ודוד שהוא מ"ש בזוה"ק ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו. והוא מש"נ גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי יוסף אזל בגיא צלמות. דאי' בב"ר (פ' פה) אף זו לשם שמים דאריב"ל רואה היתה באסטרולוגין שלה שעתידה להעמיד ממנו בן ולא היתה יודעת אם ממנה אם מבתה כו'. ומסתמא כיון שצפתה היא בודאי יוסף הרגיש שיש לו שייכות לשורשה ובודאי היצה"ר מצא לו היתר עפ"י ד"ת. דאף דבעולת בעל יש להם מ"מ כיון שממאנת בו הרי היא כגרושה שלנו שבב"נ תלוי הגירושין בה ג"כ ויכולה לפרוש ממנו וכמ"ש הרמב"ם (פ"ט מה' מלכים ה"ח). וזש"נ ויהי כהיום הזה ובכ"מ נדרש היום על יום המיוחד שהוא שבת (כמ"ש מדר"ת ר"פ וירא) וכן דרשו (שוח"ט תהלים) פ' היום אם בקולו תשמעו על יום השבת. והוא דיום הוא לשון אור כמש"נ ויקרא אלהים לאור יום ושבת יש בו התגלות מאור הראשון כמ"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו ולכן נקרא שבת ביחוד בשם יום שהוא אור ושאר הימים נקראו ג"כ יום ע"ד השאלה מאור השמש. וכתיב הזה שקדושת השבת היה מפורש לפניו כמו שמורה לשון הזה כמראה באצבע. וכמו שנדרש יום ההוא על עוה"ב שיתגלה אז אור בחינת הוא כן נדרש היום הזה על יום השבת שמפורש לנגד עין קדושת יום השבת אור כי טוב. ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואי' בזוה"ק (קצ ע"ב) יומא דיצה"ר שלטא בעלמא כו' אימתי יומא דאתי בר נש לאתבא בתיובתא על חובוי או לאשתדלא באורייתא כו'. וזהו בשבת שהוא זמן תשובה כמש"נ טוב להודות לה' וכ' ומודה ועוזב ירוחם וכן שבת זמן מיוחד לתורה. וזהו לעשות מלאכתו דאיהו מלאכתו דב"נ בהאי עלמא וכדין יצה"ר נחית לאסטאה לבני נשא

וכמ"ש בזוה"ק. ובטח מצא לו היתר כמו שאמרנו ועז"נ גם כי אלך בגיא צלמות דיוסף אזל בגיא צלמות. מ"מ לא אירא רע כי אתה עמדי והשי"ת רגלי חסידיו ישמור. ולזה דרש ר' יוחנן למעלתו ויהי וגו' לעשות מלאכתו שנכנס לאשתדלא באורייתא דאיהו מלאכתו דב"נ ואז בא היצה"ר לפתותו. וז"ש מלמד ששניהם וכו' שמצא מקום היצה"ר גם ביוסף לפתותו רק שנשמר מהשי"ת וכש"נ ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו. ועז"א שבטך ומשענתך המה ינחמוני והיינו שלפעמים השי"ת מצילו ע"י משענת שהוא ד"ת כמו שנדרש (חגיגה יד.) משען ומשענה כל משען לחם וגו' הכל על ד"ת. והוא כמו שאמרו בגמ' שבאתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון וכו' והיינו מדת אמת כש"נ תתן אמת ליעקב ועי"ז ראה וינס החוצה. ומהזוה"ק ג"כ משמע שדרש ואין איש וגו' שלא התגבר בכחו על היצה"ר עד שמצאה מעט שליטה בו רק שהיה בהלבוש שלו כמש"נ ותתפשהו בבגדו. עד שהראה לו השי"ת אות אמת דיוקנו של אביו וזה כי אתה עמדי. וי"ל עוד במ"ש באתה דיוקנו של אביו כו' עפ"י מה שספרו מרבינו הק' מלובלין זצוק"ל שניצול מנסיון אף שנדמה לו כהיתר עפ"י פיתוי היצה"ר רק שנזכר שגדר בעדו שלא יעשה דבר רשות שלא יוצמח כבוד שמים ממעשה זו ועי"כ פירש. וזהו שא' שבאתה דיוקנו של אביו דאי' בזוה"ק (ח"א קמב א) ת"ח יעקב כל עובדוי הוה לשמא דקוב"ה ובג"כ קוב"ה הוה עמיה תדיר דלא אעדי מיניה שכינתא וכו'. וכן כאן ביוסף שבאתה דיוקנו של אביו שלא לעשות דבר רשות ג"כ ולפי דברי היצה"ר ג"כ לא היה בו מצוה וע"י כן ניצול וזהו ג"כ ע"י משענת מד"ת. ולפעמים רגלי חסידיו ישמור ע"י שבטך וכמו שמצינו בזוה"ק ר"פ זו (קעט סע"ב) רבות רעות לצדיק לא כתיב אלא צדיק וכו' ת"ח כמה בישין עברו עליה דיעקב בגין דלא יתדבק בההוא יצה"ר וכו'. וכל עסק יעקב אע"ה היה רק שיהיה מטתו שלמה שמצדו הי' כאדה"ר קודם הקלקול ולא היה לממנא דעשו שום שליטה בו רק ביוצאי ירכו וסבל כל הסבלנות רק בשביל יוסף. וזה רבות רעות צדיק שסבל כמה רעות במדת צדיק לכבוש היצה"ר ולכובשו ומכולם יצילנו ה' שע"י הרעות והסבלנות על ידי כן ניצול וזהו ע"י שבטך. וכן הועיל כאן ליוסף הסבלנות שסבל יעקב אע"ה להציל את יוסף וזהו שבטך ומשענתך המה ינחמוני. וכן הוא הענין בדהמע"ה שבאמת היתה אביגיל זיווגו שהרי נשאה אח"כ וילדה ממנו והיצה"ר מצא מקום לפתותו שהיא מותרת לו וכעין שמצינו בדואג שא"ל לשאול וכי יש אישות לדוד והלא מורד במלכות הוא כו' ועכשיו התיר קונעתו כו' (כמ"ש ב"ר פ' לב). וכן כאן מצא היצה"ר היתר שהרי נבל מורד במלכות הוא וחשוב כמת ואשתו מותרת וז"ש בגמ' זאת מכלל דאיכא אחריתא ומאי ניהו מעשה דבת שבע שאביגיל היתה כמו בת שבע שאמרו (סנהדרין קז.) ראויה היתה

בת שבע לדוד מששת ימי בראשית וכו' וכן אביגיל ראויה אליו וכמו שנשאה אח"כ. וזה שדרשו בגמ' למעלתו של דוד שהשי"ת רגלי חסידיו ישמור ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו. שאף שמצא היצה"ר מקום לפתותו והוא הרגיש באמת שיש לה שייכות אליו והיא זווגו מ"מ השי"ת הצילו. ועז"א גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע שמורה על פגם זה כי אתה עמדי דשכינתא אתיא עמיה ולא יעזבנו בידו. ושבת הוא זמן תורה ודכו"ע בשבת נתנה תורה ובזוה"ק (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תושבע"פ כו'. ומש"נ ה' לא יעזבנו בידו שדרשו על היצה"ר שצופה לצדיק וה' לא יעזבנו בידו הוא ג"כ ע"י ד"ת וכמ"ש בזוה"ק (ח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא ושבת הזמן לתורה. ובזוה"ק פ' זו (קצ א) דכד חמי בר נש הרהורין בישין אתייו לגביה יתעסק באורייתא וכדין יתעברון מניה ויוכל לתקן ע"י ד"ת להיות נשמר מקטרוג היצה"ר להבא: **ואמר** בזוה"ק יוסף אזל לגיא צלמות ונחתו ליה למצרים שכינתא הות עמיה וכו'. והיינו שיוסף שירד למצרים שהיא תכלית הקליפה ערות הארץ והיה איש אחד בין כמה טמאים והיה לו כמה נסיונות ועכ"ז לא תאונה לו רעה כי אתה עמדי. שבכל הירידות היתה השכינה ביחוד עמו כמ"ש בב"ר (פ' פו) ויהי ה' את יוסף הא עם שאר שבטים לאו כו' שהיה לו י"ב בהמות טעונות יין נכנסה אחת מהן לחנותו של עכו"ם הניח י"א והלך לו אחריה כו' כי השאר ברשות הרבים כו'. וכן השבטים ברשות אביהם משא"כ יוסף ברשות עצמו ובארץ רחוקה לפיכך נתייחד הקב"ה עמו לשמרו. ובזה יוכלו לבטוח פרטי נפשות שגולים לארץ רחוקה בין העכו"ם כי באם שיתנו דעתם להחזיק במעוזם בודאי השי"ת יהיה בכסלם ויהיו נשמרים מכל רע כש"נ כי אתה עמדי. שבטך ומשענתך המה ינחמוני שע"י השבט מוסר יהיה לו עילוי ומשענת בו ית"ש. וכמ"ש (ב"ר פ' מד) שאברהם לא היה יודע במה לברור בגיהנם או בגליות עד שא"ל הקב"ה לברור גליות. ולכאורה היה יותר טוב גיהנם שאין פחד להתקלקל שם יותר כמו בגלות שיש חשש נסיונות שיתקלקלו. אולם מפני שבגיהנם אין תקוה שייטיב מעשיו מעתה כי אין מעשה וגו' בשאול וגו' והגם שלא יתקלקל יותר אבל אין תקוה שיתקן משא"כ בגלות שיש תקוה שיוכל להתעלות בקדושה ע"י השבט מוסר כנ"ל. וז"ש במ"ר ר"פ זו נסו ואין רודף וגו' דכתיב וילך אל ארץ מפני שט"ח ואמר ע"ז עריק רשיעא ולא רדיפין ליה כי לא היה המכוון עליו שאין תקוה ותועלת בו שייטיב מעשיו ע"י השבט מוסר. וצדיקים ככפיר יבטח וישב יעקב שיעקב קיבל ע"ע ברצון נפשו עול השטר חוב שידע והיה בוטח בהשי"ת שבניו לא יתקלקלו במצרים אלא אדרבה יתעלו עי"ז בקדושה ביתר שאת וכדברינו. וזהו שבטך ומשענתך המה ינחמוני:

## פרק יג

**בזוה"ק** פ' זו (קפד א) ת"ח אית רוגזא ואית רוגזא אית רוגזא דאיהו מברכא מעילא ותתא ואקרי ברוך כמד"א דכ' ברוך אברם לאל עליון וגו'. והיינו אף שהרג אברהם כמה נפשות ונתייירא שמא יש בהם צדיק א' וי"ש אחד כמ"ש (ב"ר פ' מד). וע"ז אמרו (שם פ' מב) אברהם זה קוניון הוא והיינו שעשה שלא בחשבון למסור עצמו ע"ז לרדוף אחרי ד' מלכים והיה רק מחמימותו וקנאתו לקנאת ה' שפתחו במלחמה. ומ"מ ברכו שם ברוך אברם לאל עליון (וכמו שנת' וישלח מאמר ו). ואית רוגזא דאיהי אתלטיא לעילא ותתא כמד"א דאקרי ארור וכו' והיינו קליפת הכעס שהוא מהנחש דכתיב ארור אתה. ואמר אח"כ בזוה"ק כגוונא דא מסטרא דיצחק נפקו תרין בנין חד מבורך וחד דאתלטיא לעילא ותתא וכו'. ויש להבין שאמר שיצאו מיצחק תרין רוגזין כמו שאמר מקודם מסטרא דדינא קשיא נפקי רוגזא לתרי סטרין וכו' ובשלמא עשו שנאמר בו על חרבך תחיה יתכן לקרותו רוגזא והוא רוגזא דאתלטיא כמ"ש בזוה"ק אבל יעקב שהיה יושב אוהלים למה קראוהו בשם רוגזא כלל. אמנם הענין עפמ"ש (זח"ג רבע א) ו' גוף החרב י' ראש החרב ה"ה תרי פיות. ויעקב אע"ה שהיה מרכבה לשם הוי"ה כמש"נ והנה הוי"ה נצב עליו וכ' תתן אמת ליעקב את ו' דאקרי אות אמת כמ"ש בזוה"ק (ר"פ ויקרא) הוא חרב פיפיות נגד היצה"ר. וז"ש בב"ר ר"פ זו ויבא רוגז זהו רגזו של יוסף והיינו לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר שזהו מדת יוסף גבור הכובש את יצרו. והיינו ע"י תורה כמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין. ויעקב מדתו אמת זו תורה (ברכות ה) וכן נדרש חרב פיפיות ברע"מ וגמ' שם על הקורא ק"ש על מטתו וק"ש הוא ג"כ ת"ת כמ"ש (מנחות צט:). וע"י זה הוא חרב פיפיות לקטלא ליצה"ר וממילא הוא לעשות נקמה וגו' כמו שאמרנו שעיקר קטרוג העכו"ם ע"י היצה"ר. ורוגזא דרבנן טב איהו לכל סטרין (כמ"ש זח"ב קפב ב) והיינו שהת"ח נקראו אש והם אש אוכלה אש. דיצה"ר נקרא אש כמ"ש (קידושין פא.) חזי דאת נורא כו' ואש של התורה אוכלת אש היצה"ר וכמ"ש (תענית ד.) האי צ"מ דרתח אורייתא דקא מרתחא ליה דכתיב הלא כה דברי כאש. וזה מ"ש במד"ר לא שלותי מעשו ולא שקטתי מלבן ואח"כ כשנולד לו יהודה ויוסף שטנו של עשו ראש הקליפות ביקש לישב בשלוה שהוא מצד עצמו לא היה לו שום עסק עם היצה"ר שהיה כאדה"ר קודם הקלקול רק כל העסק שלו היה בענין זרעו שיהיה מטתו שלמה והיה סבור שכעת א"צ עוד למלחמה נגד היצה"ר שכבר נבנה כנס"י ומטתו שלימה. ויבא רוגז שהראה לו השי"ת שיש לו עוד עסק לברר זרעו במדת צדיק ונצרך עוד לרוגז. וזהו רגזו של יוסף להרגיז יצ"ט על היצה"ר אך רוגז זה מברכא מכל סטרא. וז"ש בזוה"ק מהאי נפקין כל ברכאן לעילא ותתא וכל טיבו וכל

נהירו וכל פורקן וכל שזבותא. ונקט ו' דברים נגד ו' הרועים שהם מרכבה לו' מדות לבד מיצחק אע"ה שהוא דינא קשיא ומיניה נפקין רוגזי. כל ברכאן לעילא ותתא נגד אברהם ואהרן דבאברהם כ' אתה כהן לעולם שנדרש על א"א כמ"ש (נדרים לב:) וכתיב בו והיה ברכה ודרשו בב"ר הרי הברכות מסורות לך. וכן אהרן הכהן שזכה לכתר כהונה ולו ניתן הכח לברך את ישראל וכנגדם אמר ברכאן עילא ותתא. וכל טיבו וכל נהירו נגד יעקב ומשה שהם ג"כ אחד כמ"ש בתקו"ז (תיקון יג) ויעקב כו' מסטרא דלבר והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה כו'. וכתיב במשה ותרא אותו כי טוב הוא ואיתא (סוטה יב.) בשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אור והיינו שהוריד התורה לארץ ואור זה תורה דכ' ותורה אור כי טוב. וכן יעקב אות אמת אמת זו תורה כמ"ש בגמ' (ברכות שם) וזהו וכל טיבו וכל נהירו. וכל פורקן וכל שזבותא נגד יוסף ודוד שמהם יבאו תרין משיחין הגואלים. ופורקן תרגום גאולה וגאולה ע"י מחיר כמש"נ או דודו או בן דודו יגאלנו. ושזבותא הוא תרגום הצלה והוא בחנם כלשון המציל מן הארי והיינו להציל עשוק מיד עושקו וזה כח הב' משיחים. וזהו רוגזא דרבנן טב איהו לכל סטרין היינו לכל ו' הקצוות. וכן נחשב אח"כ בזוה"ק בהיפך ומהאי נפקין כל לווטין וכל חרבא וכל דמא וכל שממא וכל בישין וכל מסאבו דעלמא ג"כ ו' דברים שגם בקליפה יש ו' מדות כנגד ו' המדות הקדושים שהרועים מרכבה להם דזה לעומת זה עשה האלהים כידוע. וכן כל הברכות שבירך יצחק ליעקב אע"ה שהיה עסק גדול שסיבב השי"ת שיברך ליעקב כמ"ש בזוה"ק (ח"א קמב) והיינו ע"ד מש"נ כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד שהשי"ת שמר את יצחק שלא יברך רק ליעקב. שעשו היה הס"מ שהיה כרוך באילן של סם חיים (כמ"ש מדר"ת לך ד) וכ' ויתן לך האלהים במדת גבורה להיות גבור הכובש את יצרו כמ"ש בב"ר יתן לך אלהותא ונדרש בב"ר הכל על ד"ת מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה דגן תלמוד תירש אגדה. שכל אלו הברכות נצרך ליעקב להרגיז ע"י זה היצ"ט על יצה"ר ואיהו רוגזא דרבנן דאיהו טב לכל סטרין היינו לתקן הלב כסיל ג"כ שיהיה בקדושה להתגבר על היצה"ר. וזהו חרב פיפיות וגו' וכמו שאמרנו. וכמו שהיה באאע"ה שתלוי זה בזה וכתיב ביה ברוך אברם וגו' ובשבת איתא בתקו"ז (תי' מח) לדרתם דעביד לון דירה בשבת בתרין בתי לבא ואתפני מתמן יצה"ר וכו' והיינו הרוגזא דאיהו ברוך:

# לחנוכה

## פרק א

**ענין** חנוכה נסדר בגמ' בפ' במה מדליקין בענין הדלקת נר שבת ולא במקום שהוזכר במשנה (ב"ק סב:) והיינו מטעם שנר חנוכה מעין נר שבת. ולכאורה היה שייך יותר במנחות בדיני הדלקת המנורה שהרי נ"ח זכר לנרות המקדש. אך עיקר הנס היה בחנוכה מה שנצחו החשמונאים במתי מספר את היונים שהיו מולכים בכל העולם והיו עם רב. אבל הנס שהיה בשמן היה רק מצד השי"ת שהיה חביבה לפניו הדלקה זו. שישראל מצידם כיון שטימאו כל השמנים ולא היה להם שמן היו פטורים ממצות הדלקת המנורה דאונס רחמנא פטריה וכ"ש שלא היו מחויבים למסור נפשם בעד מצוה זו. רק שהראה השי"ת אז שחביבה הדלקת המנורה לפניו והמציא לפניהם בנס שמן להדלקת הנרות. וענין הדלקת המנורה הוא מ"ש בא והאר לי כמו שהארתי לכם כמ"ש במד"ר (בהעלותך ור"פ תצוה) והיינו אור תושבע"פ שנמסר לישראל ולא בשמים היא. וכלשון הזה מצינו באאע"ה (מד"ר נח סו"פ ל) עד שאתה מאיר לי מאספוטמיא ומחברותיה בא והאר לפני בא"י ע"ש. והיינו ג"כ תורה אור שמאאע"ה התחיל הב' אלפים תורה והוא קיים ולמד כל התורה כולה ממה שהבין מלבו כמ"ש (ב"ר פ' סא) שזימן לו הקב"ה שני כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה. והיינו שפרסם אלהותו ית"ש בין הבריות וכמ"ש (שם פ' נט) וכיון שהודעתי אותו לבריותיו אלהי הארץ. והוא עיקר ד"ת ששורש כל הד"ת הוא מאמר אנכי ה' אלהיך ועיקר כח הארת תושבע"פ ניתן לאהרן הכהן וכמש"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. וזה ג"כ ענין מ"ש במד"ר (בהעלותך) שא"ל לאהרן לגדולה מזו אתה מתוקן. בהעלותך את הנרות הקרבנות כ"ז שבהמ"ק קיים הם נוהגים אבל הנרות לעולם ע"ש. ובאמת ענין חנוכת הנשיאים היה שהנשיאים הקריבו הקרבנות משלהם אבל ההקרבה היה ע"י הכהנים ומה נחמו השי"ת לגדולה מזו אתה מתוקן שידליק נרות המנורה הא נרות בהמ"ק ג"כ היה השמן משל צבור וכמש"נ ואתה תצוה את בנ"י ויקחו אליך שמן וגו' ורק ההדלקה זכה אהרן. וכן היה כל הקרבת הקרבנות ע"י אהרן ובניו וכן הקרבות קרבנות הנשיאים היו על ידו. רק ענין הדלקת הנרות העיקר שזכה שלו ניתן הכח להאיר אור תושבע"פ שהוא ענין בא והאיר לפני. וזה הכח ניתן לאהרן להופיע ולהאיר בלב כל ישראל אור תושבע"פ ע"י הדלקת נרות המקדש. וזש"נ ויעש כן אהרן אל מול וגו' ופירש"י מספרי להגיד שבחו של אהרן שלא שינה ולא מצינו שיכתוב כן הכתוב על שום קרבן ומצוה. רק דקאי על ענין עומק מכוון הנרות שהוא להאיר אור תושבע"פ בלבות ישראל ולא נתפרש בציווי רק

ברמז. וזה נשאר לעולמי עד שעיקר תושבע"פ ניתן לכהנים וכמש"נ ובאת אל הכהנים הלוים וגו' על פי התורה אשר יורוך וגו'. וכן זה עיקר ענין נרות חנוכה וכמ"ש הרמב"ן על מ"ש במד"ר אבל הנרות לעולם הא באמת גם נרות בהמ"ק הם רק בזמן שבהמ"ק היה קיים כמו הקרבנות וכ' שלא רמזו אלא לנרות של חנוכת בית חשמונאי והביא ממדרש שכ"כ והם לעולם. והיינו שנרות חנוכה הם ג"כ להאיר אור תושבע"פ ועיקר נם חנוכה ומצותה בא ע"י כהניך הקדושים שהם המאירים אור זה בלב ישראל:

**והנה** בגמ' הלשון וכשגברה בית מלכות חשמונאי ונצחום כו' ואז לא היו מלכים רק אח"כ זרע זרעם לקחו להם שם מלוכה. והרמב"ן (פ' ויחי) כתב שמפני זה נענשו החשמונאים אף שהיו חסידי עליון ונעשה נס כזה על ידם ומ"מ נענשו שלא נשתייר מזרעם כלל עד שאמרו (קידושין ע:) כל דאמר מבית חשמונאי מלכא קאתינא עבדא הוא דלא אשתייר מיניהו אלא ההוא רביתא כו' נפלה מאיגרא ומיתה ולא נשתייר מהם אף נקבות. וכתב שעונשם היה משום שעברו על מש"נ לא יסור שבט מיהודה וגו' והם לקחו להם מלוכה ע"ש. וזה לא מצינו להם רק אחר כמה דורות ובעת הנס היו רק כהנים ומתתיהו היה כה"ג ויש להבין למה אמרו בגמ' הלשון וכשגברה בית מלכות חשמונאי. גם כל הענין יפלא שאף שמצינו בירבעם שהיה מלך אף שהיה משבט יוסף הלא היה עפ"י נביא. אבל כאן הלא היה עפ"י הסכמת כל ישראל ליתן להם כתר מלכות ואף לינאי מלכא אמרו רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה כו' (כמ"ש קידושין סו.) והרי על המלכות הסכימו כל ישראל ואיך עברו על מש"נ לא יסור שבט מיהודה וגו'. גם יש להבין למה יהיה עונש חמור כזה בשביל עון זה שגרם שיכלה זרעם כמ"ש הרמב"ן. אמנם הענין הוא עפמ"ש בזוה"ק (ח"ב נא א) אמר מלכא מכאן ולהלאה קרבא דילי אתמסר בידך זיינין דילי מארי מגיחי קרבא בידך ע"ש. דכל נצוח בא ע"י מדת מלכות דינא דמלכותא. ואף משה רבינו ע"ה היה נקרא מלך כמ"ש (זבחים קב.) יבמה מלך וכמש"נ ויהי בישורון מלך (כמ"ש שמו"ר סו"פ ב) והיינו שהוא היה המנצח לפרעה והוציא את בנ"י ממצרים והניצוח ממדת מלכות. ומלכותו היה ע"י תורה כמ"ש (גיטין סב.) דרבנן אקרו מלכים דכתיב בי מלכים ימלכו. וכן ענין היונים שהיה שגזרו על ביטול התורה והמצות להשכיחם תורתך ואף שנמצאו שהרגו נפשות היה ג"כ על קיום התורה כמ"ש (ויק"ר פ' לב) מה לך יוצא ליסקל על שמלתי את בני וכו' ועיקר גזירות היה בזמן יונים. וכבר אמרנו שהם היו בקליפה זלעו"ז כנגד קדושת תושבע"פ שהיה עיקר התפשטותה ע"י שמעון הצדיק שהיה משיירי אנשי כנה"ג וממנו התחילה שלשלת המשנה. ובימיו היה אלכסנדרוס מוקדון (כמ"ש יומא סט.) ואז התחילה חכמת יונית ע"י ארסטו שהיה בקליפה נגד קדושת

תושבע"פ שגם הם חידשו בגוון חכמה ומוסר מלבם בהנהגת ד"א וע"כ רצו הם לבטל תושבע"פ מישראל. שבמתן תורה פסקה זוהמא מישראל כמ"ש (שבת קמו.) וגזרו הם הגזירה שנזכרה ריש כתובות תיבעל לטפסר תחילה שרצו להטיל זוהמא שלהם בכל בנות ישראל כמ"ש (יבמות קג:) דקא שדי בה זוהמא כו' ויהיו ח"ו ע"י כן כל ולדות ישראל מאותן הזוהמא כמו שנתהוה בזרע חוה ע"י הזוהמא שהטיל בה נחש. רק שהיה אז החשמונאים מזרע אהרן שהיו שורש תושבע"פ שהוא מדת מלכות פה תושבע"פ קרינן לה וע"י כח בחי' מדת מלכות נצחום. ועיקר התעוררת החשמונאים היה ע"י גזרה זו כמ"ש (קידושין סו.) שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים ובאמת החשמונאים התקנאו אז על זה ומרדו ביונים והצילו בנותיהם והם אמרו שנתחללה באמת. והנה מש"נ לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו הוא ג"כ על דברי תורה וכמ"ש (סנהדרין ה.) דהכא שבט והתם מחוקק וכו' ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים. והלל בא ג"כ מנקבות מיהודה וכמ"ש תוס' מירושלמי והוא מ"ש רבי על ר"ה (פ"ט דכלאים ה"ג) דהוא מן יהודה ואנא מבנימין דהוא מן דכריא ואנא מן נוקבתא. ומנקבות כל שלשלת הכהנים בא משבט יהודה שהרי אשת אהרן היתה אלישבע בת עמינדב אחות נחשון. והיו אז החשמונאים שורש תושבע"פ מחוקק מבין רגליו ולכן הוזכר בגמ' וכשגברה בית מלכות חשמונאים ונצחום שהנצוח היה ממדת מלכות וכמ"ש בזוה"ק דבידהא אתמסר כל זיני קרבא. והנצוח שלהם בא ע"י שהיה בהם בחי' מדת מלכות והיינו שהיו שורש מלכות פה תושבע"פ. רק בינאי שנזרקה בו כו' וביטל כל תושב"פ כמ"ש בקידושין שם והוא לקח המלכות רק על ענין שבט ממשלה לכך נענש וכלתה זרעו של ינאי מלכא שהתחילה מלכות הורדוס. ואז התחיל שלשלת הלל ובניו שהתחילה מאה שנה בפני הבית כמ"ש (שבת טו.) וסמוך לאותו זמן כלה זרע חשמונאים. (עי' תוס' כתובות ז: ד"ה הורוה) ודברי הרמב"ן ז"ל בודאי ג"כ אמת שבצירוף מה שנתחבר ינאי לצדוקים וכפר בתושבע"פ ושוב לא היה מלכות מכח התורה דכ' בי מלכים ימלוכו כמו שהיה בשעת הנס שהיו החשמונאים שורש תושבע"פ בחינת מלכות והיו א' מחוקק שהיו מנוקבתא מיהודה וכמו שאמרנו. וכיון שהוא ינאי כפר בתושבע"פ הרי עבר על מש"נ לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו ונגזר על זרעו שיכלה וכמ"ש הרמב"ן:

**והנה** חנוכה חל תמיד סמוך לפ' וישב שמדברת מתיקון פגם הברית. והיינו שיבורר ועמך כולם צדיקים. ואור תושבע"פ הוא מטלא דעתיקא וזש"נ תזל כטל אמרתי דקאי על תושבע"פ. והוא אור הראשון שנגנז לצדיקים כמ"ש (חגיגה יב.) שנ' וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנא' אמרו צדיק כי טוב. ואור הראשון נגנז לעמלי תושבע"פ

כמ"ש מד"ת (נח ג) עה"פ העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון וכו'. וזש"נ (זכריה ט:י"ג) ועוררתי בניך ציון על בניך יון והוא עפמ"ש בזוה"ק (ח"א קפו א) דציון איהו שכלולא ושפירו דעלמא כו' והיינו מדת צדיק יסוד עולם וכמ"ש בסה"ק ציו"ן גימטריא יוס"ף. וקליפת יון שהיה להכניס זוהמא בבנות ישראל כמו שאמרנו שגזרו תיבעל לטפסר תחלה היה נגד והיפך ממדת צדיק. וע"כ החשמונאים שהיו שורש תושבע"פ אז והיינו שהיו מבוררין במדת צדיק וזכו לאור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ ע"כ היו הם המנצחים לקליפת יון. ובב"ר (פ' צט) לוי כנגד מלכות יון זה שבט שלישי וזו מלכות שלישיה וכו' ובניך ציון הוא ההיפך מקליפת יון. ושבת מעין עוה"ב שבעוה"ב יתברר ועמך כולם צדיקים שכל ישראל י"ל חלק לעוה"ב ושבת מעין זה שיכולים ג"כ לתקן פגם זה. ובפרשת וישב נמצא איך שנתברר יוסף במדתו צדיק יסו"ע ע"י הנסיון והמכירה היה ע"י יהודה ואף שאחיו הורידוהו מגדולתו בשביל זה הוא מפני שלא ידעו עומק המכוון מהשי"ת בזה שבאמת נתגלגל ע"י יהודה שיבורר יוסף במצרים. וכן יהודה נתברר אז וכמ"ש בב"ר והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח. ובזוה"ק וישב (קפח ב) תרין נשין הוו דמנייהו אתבני זרעא דיהודה ואתו מנייהו דוד מלכא ושלמה מלכא ומלכא משיחא תמר ורות כו'. ואף שמהם יצאו רק דוד ושלמה ומשיח והיו בני שלה שלא היו מתמר מ"מ אמר בזוה"ק שנבנה מהם כל זרע יהודה. והוא עפמ"ש (סוטה לו.) יהודה שקידש ש"ש בפרהסיא נקרא כולו על שמו של הקב"ה. והיינו שיש בו כל שם הוי"ה ובאמצע ד'. והוא עפמ"ש בזוה"ק ה' דלת הות בקדמיתא והיינו דלת דלית לה מגרמה כלום ואח"כ נעשית ה' כשמופיע יו"ד בה. והיינו סיהרא שהיא כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא וזה שרמזו (ר"ה כ:) כ"ד שעי מיכסי סיהרא והוא דלת הות בקדמיתא. ובזוה"ק (ח"א קפא א) לאינון דסבלי עם סיהרא ההוא פגימו כו' יתחדתון עמה ואלין אקרון יסורין של אהבה וכו' דאתפגם נהורא של אהבה זוטא דאתדחיא מאהבה רבה וכו' והוא סוד מ"ש (שבועות ט.) יהא כפרה על שמיעטתי את הירח. וכן היה כאן ברישא ער ואונן ברישא חשוכא והדר נהורא פרץ וזרח שהיו נשמותיהן (כמו שנת' פ' וישב). וזהו אורו של משיח שיתקן כלל ישראל דעמך כולם צדיקים והוא מדת מלכות פה תושבע"פ שהתושבע"פ הוא הרב חכמה לתקן הרב כעם. ובזוה"ק (שם קפט א) דדרש גם כי אלך בגיא צלמות על יוסף דאזל לגיא צלמות והשי"ת רגלי חסידיו ישמור וזש"נ כי אתה עמדי. וכתיב אחר כך דשנת בשמן ראשי שמן מורה על חכמה כמ"ש (מנחות פה:) מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן. דשנת בשמן ראשי היינו אור תושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא וכמש"נ ושמן על ראשך אל יחסר. ובגמ' (שבת קנג.) דרש אלו

תפילין והיינו תפילין שבראש כמ"ש בפירש"י שהוא ככתר על הראש. וכן דרשו ויקר אלו תפילין שבראש (מגילה טז:) והיינו שיקר מורה על כ"ע כמו שאמרנו כ"פ:

**והנה** בתיקונים (תי' לו) איתא יהי אור דא פסח ויהי אור ר"ה כו' ובמ"א (תי' ל) איתא יהי אור דא ימינא ויהי אור דא שמאלא וכו' ע"ש. ובזוה"ק (ח"ב קסז א) דויהי אור מורה על אור תושבע"פ והוא כמ"ש בתיקונים (תיקון כא) מימינא אתיהיבת אורייתא דבכתב ומשמאלא אתיהיבת אורייתא דבע"פ וכ"כ בהקדמה (ד"ה פקודא רביעאה) וכד אתנטילת מגבורה אתקריאת תושבע"פ דהכי אוקמוהו מארי מתניתין תושבע"פ מפי הגבורה נתנה ותמן גבורים עומדים בפרץ וכו' ע"ש. והענין דפסח יהי אור שהיה ההכנה לתושב"כ שהוא מימין כמש"נ מימינו אש דת. ובמתן תורה היה חרות על הלוחות חירות ממלאך המות וממילא היה חירות גם מיצה"ר שהוא יצה"ר הוא מה"מ (כמ"ש ב"ב טז.). ובודאי לא יצויר חירות ממלאך המות עד שיתוקן כל פגם הנחש שהיה סיבה לזה והוא כשיש חירות מיצה"ר כמו שיהיה לעתיד שישחוט הקב"ה ליצה"ר ואז יבולע המות. ובודאי בשעת מ"ת היה חירות מיצה"ר רק אחר הקלקול שחזר יצה"ר הוצרכו לתושבע"פ שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעם. ועל זה ר"ה ויהי אור הכנה להתחדשות תושבע"פ והיינו שיכנסו הד"ת ללב ויהיה הוויה להאור. וזהו שמאלא לתקן הרב כעס שנצרך רב חכמה שיכנסו ד"ת בלב. וכמו שאמרנו כ"פ מרה"ק זצוק"ל על מ"ש במד"ר (מצורע פ' טז) שאמר ר' ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודיעו מי האיש החפץ חיים. ואף שהרוכל לא אמר לו רק הפסוק כצורתו רק ר' ינאי הרגיש אז טעם מחודש ע"י הרוכל שנכנס ללב וזהו עיקר אור תושבע"פ. ור"ה הכנה ליוהכ"פ יום שנתנו בו לוחות אחרונות שכלול בהם מדרש הלכות ואגדות (כמ"ש שמו"ר פ' מו ופ' מז) והוא הרב חכמה מתושבע"פ. וזהו ישעי ביוהכ"פ כמ"ש במד"ר והיינו מחילת עונות. וגמר הישועה בהושענא רבה היינו ישועה גדולה. ואח"כ בשמחת תורה מסיימין התורה שאז מתחיל ההתחדשות בד"ת. וכמו שאמרנו במ"ש (תקו"ז תיקון יג וש"מ) ג"ן סדרים דאורייתא דבכתב אף שיש נ"ד. אך פרשת ברכה אינו נחשב שמשם התחיל הופעת והארת תושבע"פ של משה רבינו וע"כ אינה נקראת בשבת רק ביו"ט (ונת' ש"ת). ובכל שבת הוא התחדשות הפרשה באור תושבע"פ והוא שירגישו טעם מחודש בהפרשה שיכנסו הד"ת בלב שהוא אור תושבע"פ. וימי חנוכה בכל שנה הוא חנוכת כל שבתות השנה שהם התחדשות האור דתושבע"פ. וכמו שהיה חנוכה במשכן ובמקדש להתחנך בעבודה כן חנוכת החשמונאים חנוכה לאור תושבע"פ שהיא בכל שבתות השנה שזוכין לאור תושבע"פ ולתקן הרב כעס. וע"כ לא עשו זכר לשאר החנוכות שהיו

רק לחנוכת החשמונאים שנוהגת לעולם. ובשבת אף בזמן הזה השי"ת שוכן בתוך לב בני ישראל כמ"ש (תיקון מח) לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא. ואומרים בשבת נהוריה ישרי בה והוא אור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא. ות"ח שעוסקים תמיד בתורה וזוכין לתושבע"פ אתקריאו שבתות ויו"ט כמ"ש (זח"ג כט ב) וכל א' מישראל זוכה לזה בשבת. וכ' לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי ואי' במה"נ (זח"א קלח א) הוא לבא דמדוריה דיצה"ר ביה. ובשבת כל ישראל נקראו הר קדשי ויכולים לזכות למיעבד דירה לשכינתא בתרי בתי לבא ואתפני יצה"ר מתמן והיינו ע"י אור תושבע"פ. וחנוכה היא חנוכת השבתות של כל השנה שאז שוכן השי"ת בלב ישראל כאמור ולכן נסדר בגמ' ענין חנוכה במס' שבת. וממילא סדרו בגמ' סמוך לנר שבת כיון שחנוכת חשמונאים ג"כ בנר ואור:

## פרק ב

**בנוסח** על הנסים בחנוכה מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. וזהו תוקף הנס שהיה נגד הטבע. ואח"כ אומרים ג' לשונות וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך וזה אינו שייך לגדל הנס רק הכל ענין א' שמסר השי"ת היונים ביד ישראל. אך ענין הג' דברים שחשב הוא דשרשי הקליפה הם הקנאה והתאוה והכבוד שורש הקליפות דעשו וישמעאל שמהם נסתעף ל"ה מימנא ול"ה משמאלא כמ"ש האריז"ל. קליפת ישמעאל נקרא חמור דשני נעריו עמו בעקידה היו ישמעאל ואליעזר כמ"ש בפירש"י והוא במד"ר (אמור פ' כו) ולהם אמר אאע"ה שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור כמ"ש (יבמות סב.) והיינו קליפת התאוה כמ"שנ אשר בשר חמורים בשרם וגו'. ועשו קליפת שור דאי' (ברכות סא.) והא קא חזינן דמזקא ונשכא ובעטא והיינו שור נגח קליפת הקנאה ורציחה. ועמלק קליפת כלב כמ"ש (זח"ב סה א) נפק מתקיפותא דלהון דאיקרי כלב ודא חציפא מכולהו. והוא דאותיות אמצעות דשור וחמור ו' מ"ו גימט' כל"ב כמ"ש רח"ו והוא קליפת הגאוה והכבוד ועליו אה"כ זד יהיר לץ שמו וכמו שנדרש (מד"ר יתרו פ' כז) לץ תכה זה עמלק שהוא הלץ. והיינו דכל האומות שמעו עמים ירגזון מאחר שראו נסים נגלים ומפורשים ולא יכלו לכפור והוא ע"י לצנות דחה הכל וכפר. וזה בא מגאוה שלא יתכן בעיניו שיהיה דבר נעלם משכלו וגבוה מהשגתו וע"י זה נעשה לץ וכפר בכל ע"י לצנות. והוא ראשית גוים עמלק ראשית דקליפה דשורש הסתת הנחש היה והייתם כאלהים וזה סוף הגאוה וכמש"נ בנ"נ ובחירם וזהו שורש היצה"ר. והוא ע"י שבירת הכלים ומלכין קדמאין דמיתו שהיה ע"י גאוה דאנא אמלוך כידוע. וכמו שאמרנו שממה שנתלבש השי"ת בלבוש זה כמש"נ ה' מלך גאות לבש

מזה נסתעף באדם הגאוה (וכמו שנת' וירא סוף מא' א). ומלכות יון איתא (בב"ר פ' ב) וחשך זה מלכות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל כו' וכ' בסה"ק חש"ך ר"ת "חמור "שור "כלב ג' קליפות הנז'. דקליפות היונים היה מינות וזה שורש כל הקליפות שבא מהגאוה שגבה לבם שהם חכמים בעיניהם ומזה באו למינות. וע"י כן באו ג"כ לב' הקליפות שהם הקנאה והתאוה שחכמתם הוא היפך חכמת התורה דאיתא (קידושין ל:) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין והיינו אור תורה דמצלת מג' קליפות אלו. דכנגד קליפת התאוה אמרו שם אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד כו' ומנוול נקרא יצה"ר של התאוה כמ"ש (שבת קנב.) אשה חמת מלא וכו' ובמדה"נ (זח"א קכח ב) לא מנוול כבראשונה כו' ע"ש. ואמר משכהו לבהמ"ד שימשוך חשק זה לד"ת כמו שיהיה לעתיד שיהיה לחמידו דאורייתא (כמש"ש קלח א). וכנגד קליפת הקנאה אי' בתיקונים (בהקדמה הנ"ל) וכד אתנטילת מגבורה אתקריאת תושבע"פ דהכי אוקמוה מארי מתני' תושבע"פ מפי הגבורה נתנה וכמ"ש (תענית ד'.) צו"מ דרתח אורייתא דקא מרתחא ליה שנא' הלא כה דברי כאש ורוגזא דרבנן טב איהו לכל סטרין. וכן עיקר הד"ת נקנה ע"י שפלות וע"י ד"ת קשורים בראשית המחשבה בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית והוא כנגד ראשית דקליפה ראשית גוים קליפת הגאוה. וחכמתם שהוא חשך היפך תורה אור מביא לידי קליפות התאוה והקנאה כחות היצה"ר. וז"ש וטמאים ביד טהורים נגד קליפת התאוה כי עיקר שם טומאה היא טומאה היוצאה מגופו של אדם והוא הזיבה שבא מכח תאוה כמ"ש (פ"ב דזבים) בז' דרכים בודקין את הזב כו' ובהרהור. והעכו"ם אין בהם שום טומאה אבל חכמים עשאום כזבים לכל דבריהם דגופם מלא מזוהמת טומאה זו שהיא זוהמת הנחש שהטיל בחוה שלא פסקה מהם. וע"כ אמרו (ב"ר פ' פ) הנבעלת לערל קשה לפרוש דשדי בה זוהמא זו דתאוה. והוא קליפת ישמעאל שהיא הפסולת של אאע"ה שהיה מדת אהבה בקדושה כי כל אהבתו וחמדתו היה רק להקב"ה. והכח קדושה לפרוש מתאוה נקרא טהרה וכמ"ש דהמע"ה באותו מזמור דכאשר בא וגו' שהוא על פגם התאות ביקש לב טהור ברא וגו' ואז"ל (סוכה נב.) מכלל דאיכא טמא. וז"ש ביד טהורים דכ' יראת ה' טהורה עומדת לעד וע"י היראה נפרשים מתאוה כמש"נ כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה וגו' וע"י זה הם מלאים מתאוה. ואאע"ה בנסיון הי' דעקידה א"ל עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה כי בירור שלימות אהבתו להשי"ת הוא כאשר בא כנגדו אהבה אחרת כמ"ש בנך וגו' אשר אהבת. ובנסיונות הקודמים היה רק כנגד חמדות עוה"ז שהיו כאין בעיני אאע"ה נגד אהבת השי"ת. אבל אהבתו ליצחק אע"ה שהיה בשביל קדושתו ושהובטח שיצא ממנו אומה קדושה בזה היה נסיון הי' שנתברר שהוא ירא ה' שהוא

חושב הואיל והוא בנו אפשר שהוא מצד אהבת כל אב לבן. וזהו בירור שלימות האהבה דקדושה כאשר הוא ג"כ ירא ה' ולבבו טהור מאהבות זרות שמקליפת ישמעאל. וז"ש ביד טהורים כי ישראל הם האשה יראת ה' והם יראים וטהורים. ורשעים ביד צדיקים רשעים נגד קליפת עשו עפמ"ש במד"ר (ר"פ וישלח) פלטה נפשי מאותו הרשע שהוא חרבך שבו אתה רודה את עולמך. והיינו שהשי"ת ברא את החרב להיות שבט אפו לרדות עולמו. וכתיב יוחן רשע שדרשוהו (מגילה ו.) על עשו שאמר יצחק יוחן וכו'. וכתיב חרב פתחו רשעים וגו' וכתיב וקראו להם גבול רשעה. ומדת הגבורה דקדושה הוא להיות גבור הכובש את יצרו. ויוסף שטנו של עשו (כמ"ש ב"ר פ' עג) שיוסף היה ג"כ גבור הכובש יצרו ובזה נתייחד יותר מכל השבטים דע"כ נקרא בשם צדיק. וזה החילוק בין צדיק לטהור דטהור הוא שהלב טהור לגמרי ע"י שממולא באהבת דקדושה. וצדיק הוא שכובשו בגבורתו שמתגבר כנגדו והוא מרכבה למדת צדיק והוא בקדושה בכור שורו הדר לו וגו' בהם עמים ינגח והוא נגד קליפת עשו שהוא שור נגח וזה רשעים ביד צדיקים. וזדים כנגד קליפת הכבוד שהיא התנשאות וגסות רוח כמש"נ זד יהיר לץ שמו והוא מנגד לקדושת התורה שנקרא בקדושה כבוד כמ"ש (חולין קלג.) ואין כבוד אלא תורה שנא' כבוד חכמים ינחלו. וזכה לזה יעאע"ה שצורתו חקוקה בכסא הכבוד כי הוא יושב אהלים שר"ל אהלי תורה וקול קול יעקב בתורה וזהו מדת אמת ליעקב כמ"ש (בברכות ה:) אמת זו תורה שנא' אמת קנה. ובימי החשמונאים היה עיקר התפשטות התושבע"פ וזה לעומת זה עשה האלהים ומצד התרבות הד"ת היה התגברות חכמת יונית שהיא היפך חכמת תושבע"פ והיה אז ארסטו ראש חכמי היונים. ומצד חכמתם היה להם התנשאות וגסות רוח והתלוצצו מכל אמונות הקודמות ואף מע"ז וכישוף. ואמנם רצו לבטל גם התורה הקדושה ודבר נבואה כי אמרו אם היה מציאות נבואה בעולם שהשי"ת ידבר עם בנ"א היה הם משיגים זה. ומחמת שלא השיגו בחכמתם הד"ת לא האמינו בד"ת שאמרו שאין חכמה בעולם רק מה שהם משיגים וע"כ נקראים זדים. ויעאע"ה זכה לתורה ע"י שפלותו בעיניו כמ"ש קטונתי מכל וגו' ונאמר יעקב כי קטן הוא דד"ת מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך וסימן לגסות הרוח עניות דתורה (קידושין מט:) ואמרו אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו (סוטה כא:). וזהו זדים שהוא קליפת הגאוה ובברכת המינים וכל הזדים וכו' ובחתימה ומכניע זדים שהוא שורש הכפירה שבא מגאוה. ביד עוסקי תורתך שישראל נקראו עוסקי תורתך שכן הלשון תמיד כל העוסק בתורה. וכן בברכת התורה הנוסח לעסוק בדברי תורה והיינו שיהי' לו עסק בתורה כי לעמל יולד והיינו שיהיה לו עסק ולא ילך בטל. ובאמת לעמל תורה נברא וטוביה לדזכי

דהוי דרופתקי דאורייתא (כמ"ש סנהדרין צט:) ועכ"פ מי שנצרך להיות לעסוק גם בעמל דרך ארץ מ"מ יהיה יודע שנברא רק לשמש את קונו רק הרעותי את מעשי וכו' שאחר הקלקול נתקלל אדה"ר בזעת אפך תאכל לחם. ויהיה עיקר כונתו שיוכל לקבוע עתים לתורה ומי שאינו בר הכי יהיה המכוון שיוכל לגדל בניו לת"ת. וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שע"י שיקיים בכל דרכיך דעהו שיהיה כל מעשיו לש"ש יהיה כל מעשיו מעשה המצוה כיון שתכלית המכוון לעבודת השי"ת וזהו עוסקי תורתך. וגם כל מעשה המצות הם בכלל עסק התורה וכמו שאמרנו במ"ש בגמ' (סוטה כא.) תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור כו' לומר לך מה נר אינו מאירה אלא לפי שעה כו' ומפרש בגמ' דנר מצוה הוא כמו נר שמן ופתילה כשהוא דולק ומאיר לפי שעה. ובזוה"ק (ח"ב קסו א) איתא דהמצוה היא נר היינו שרגא שהוא שמן ופתילה בלא שלהבת ושרגא בלא נהורא לאו כלום והתורה אור הוא הנהורא דאדליקת שרגא מניה עיי"ש. ולכאורה הם סותרין זא"ז ואמרנו שהכל א' והוא שכל המצות המצוה עצמה המעשה גולמיית היא רק נר שמן ופתילה בלא אור כלל. רק שבכל מצוה יש תורה אור והוא המכוון בהמצוה לש"ש שלא תהיה כמצות אנשים מלומדה ויעשה כאשר צוני ה' אלהי זהו התורה אור שבמצוה והוא הנהורא לאדלקה שרגא מיניה שכ' בזוה"ק. ומצות התורה הלימוד בעצמו היא מצוה ככל המ"ע והיא ג"כ נר מצוה שרגא בלא נהורא והמכוון לש"ש בלימוד התורה היא התורה האור שבמצות התורה. וההבדל שבין מצוה לתורה הוא שהאור תורה שבמצוה היינו הקדושה והמכוון שבה לש"ש הוא מאיר לפי שעה משא"כ התורה אור שבמצות לימוד התורה הוא מאיר לעולם. וזה מ"ש בגמ' דמצוה מאיר לפי שעה כנר ותורה מאיר לעולם. וידוע שכל א' מישראל אף מי שאין לו שום עסק בתורה שאינו בר הכי כלל ואין לו בנים לגדלם לת"ת מ"מ עכ"פ עוסק במצות ויש במצות ג"כ אור תורה היינו המכוון והקדושה שבמצוה וכל עסק המצות הם תורה אור ונקראו כל ישראל עוסקי תורתך:

**ואז** זכו ישראל מש"נ אל ה' ויאר לנו שנגד מה שחשבו הזדים להשכיחם תורתך אדרבה השי"ת האיר לנו בתוספת אור תושבע"פ. ומפסוק זה נלמד בפסיקתא שצריך לומר הלל בחנוכה שע"י מצות נר חנוכה בעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא (כמ"ש זח"ג צב סע"א ורע"ב). וע"י הדלקת הנרות אתער עובדא לעילא שהשי"ת מאיר לנו בתוספת אור תורה. דמצות נר חנוכה נקרא במדרש (תנחומא נשא כט) ובפסיקתא מצות זקנים והטעם דכל מצות דרבנן יש להם שורש בתורה כמו עירובין משמרת וסיג שלא יבאו לטלטל ברה"ר ודבר זה אסמכוה אקרא ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי כמ"ש (יבמות כ.) ומצות מגילה למדו מח"ו (מגילה יד.) ומה מעבדות לחירות כו' ממיתה לחיים לכ"ש

והרי כתיב בתורה שהקב"ה קבע מועד בפסח לזכר נס יצ"מ מעבדות לחירות וק"ו ניתן לדרוש. משא"כ מצות נר חנוכה שאין לו שורש בתורה ורק מצות זקנים. וזה הטעם ששאלו בגמ' (שבת כג.) והיכן צונו כו' ולמה שאלו רק על מצות נר חנוכה ולא שאלו על שאר מצות דרבנן כמו מקרא מגילה ועירובין שמברכים ג"כ אק"ב וצונו היכן צונו. רק דשם יש להמצוה שורש ג"כ בתורה משא"כ מצות נר חנוכה שהיא רק מצות זקנים כאמור. וז"ש במדר"ת לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינם מן התורה כו' אלא כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימים כו' למה שאף על דבריהם אני מסכים כו'. ובפסיקתא הגירסא למה שאף עלי הן גוזרין שנ' ותגזור אומר ויקם לך כו'. והיינו שכל התורה דרכיו של הקב"ה וכמ"ש (בירושלמי פ"א דר"ה ה"ג) שהקב"ה גוזר גזירה ומקיימה תחלה כו' אני הוא ששמרתי מצותיה של תורה תחלה ונצטוו ישראל ללכת בדרכיו ית' ולקיים המצות. וז"ש שאף עלי הן גוזרין והיינו שגם הקב"ה מקיים מצות זקנים כמו שמקיים כל מצות התורה. והוא כיון שצונו מלא תסור או ממש"נ שאל אביך ויגדך לקיים מצות זקנים והם תקנו וצוו להדליק נר חנוכה גם השי"ת כביכול מדליק נר חנוכה שמקיים המצוה. וזה מש"נ אל ה' ויאר לנו שמאיר לנו בחנוכה בתוספת אורה באור תושבע"פ. וזה נ"ח שהשי"ת מקיים ג"כ תחלה שמשפיע בישראל תוספת אור תורה. וע"י אור התורה נצולים מג' קליפות היצה"ר שהם ר"ת חש"ך "חמור "שור "כלב שהם כלולים בקליפת הגאוה שהיה שורש קליפת יונים. וזה שקראום ימי חנוכה שהם חנוכה להאור שיאיר לנו. וע"י כן לב ישראל נעשה מדור לשכינה וכמ"ש במה"נ (זח"א קלח א) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי הוא לבא דמדוריה דיצה"ר ביה. והר קדשי נקרא הבהמ"ק כמש"נ והביאותים אל הר קדשי ולמה נקרא הלב הר קדשי. ולפי האמור מובן שהבהמ"ק הוא משכן לשכינה וכשזוכים לעקור היצה"ר מהלב נעשה הלב משכן לשכינה ונקרא הר קדשי. ובימי חנוכה שזוכים אל ה' ויאר לנו שמאיר לנו בתוס' אור תורה וניצולים מחשך של היצה"ר שהוא הג' קליפות ר"ת חש"ך נעשה הלב משכן לשכינה שנקרא הר קדשי וע"ז עושין חנוכה:

**והוא** ענין מ"ש בתקו"ז (תיקון יג) תמינאה בהודאה כו' ודא הוד ודאי כו' וביה שבח משה אז ישיר משה בגין דאיהו הוד דיהיב למשה וכו' וכ"ה בזוה"ק בכ"מ. ואף דידוע דמשה ואהרן מרכבה למדת נצח והוד משה מרכבה למדת נצח והוד דרגא דאהרן וכאן אמר דנתן ההוד למשה. אך הענין דנצח מקו ימני והוד מקו שמאלי והוא תושב"כ מימינא ותושבע"פ משמאלא וכמ"ש בתיקו"ז (תיקון כא) מימינא אתיהיבת אורייתא דבכתב ומשמאלא אתיהיבת אורייתא דבע"פ. וכ"כ בהקדמת תיקו"ז תושב"כ מימינא דכ' מימינו

אש דת למו ותושבע"פ מפי הגבורה נתנה וכ"ה בזוה"ק. ואי' (ב"ב יב.) אעפ"י שנטלה מן הנביאים מן החכמים לא נטלה ופי' הרמב"ן שהוא ע"י מדרגת רוה"ק שמכוונים להלמ"מ וכמ"ש בגמ' דמתאמרא משמיה דר"ע כוותיה כו' ומתאמרא הלכה למ"מ כוותיה. וכיון שאמרו בגמ' הלשון מן החכמים לא נטלה מבואר שבא ע"י נבואה. ונצח והוד תרי נביאי קשוט והיינו אספקלריא דנהרא ואספקלריא דלא נהרא כידוע וכן שם שכנגדם צבאות וכמ"ש (זח"ג יא ב) ועפמ"ש בגמ' (ברכות לא:) לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות כו' וממנה יצא שמואל ששקול כשני אנשים ומאן אינון משה ואהרן (כמש"ש) ושמואל רבן של נביאים. ולכן אהרן דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו ובדעת פירש"י תשא רוח הקודש כלומר רוח מההוא קודש דלעילא כמ"ש בזוה"ק (שם סא א) ואהרן שורש תושבע"פ הוא מרכבה למדת הוד. ומשה רבינו שהוא שורש תושב"כ שהוא מימינא הוא מרכבה למדת נצח שהוא מימין. אמנם מצינו בכ"מ הלכה למשה מסיני וכיון שנא' מסיני למה לא נכתב. ואמרנו שהוא תושבע"פ של משה רבינו שהופיע השי"ת בדעתו של משה וחידשם בפלפולו. ועז"א (נדרים לח.) אלא פילפולא בעלמא שזה מסר השי"ת רק למשה. ונקרא הלכה למשה מסיני שמשה רבינו ידע מפורש שהם מסיני כמו כל תושב"כ ומשה מסרן לישראל כהלכתא בלא טעמא. ועל טעמם לא יוכל אדם לעמוד בכח נבואה רק משה רבינו דכ' ולא קם נביא עוד וגו' רק ע"י בחינת רוה"ק לא נטלה מן החכמים שמחדש משכלו ומתאמרה הלכה למשה מסיני כוותיה. וז"ש בר"ע (מנחות כט:) ששאלוהו תלמידיו רבי מנין לך א"ל הלכה למשה מסיני ואף דאיתא במדרש (רבה ות' חוקת) וכל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחבריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחבריו ובגמ' שם ג"כ א' שישב בסוף ח' שורות ולא היה יודע מה הן אומרים. מכל מקום בטעם הלכה למשה מסיני לא השיג ר"ע שזה חלקו של משה רבינו. ועז"א בגמ' שנתיישבה דעתו של משה שמזה ראה שהדעת שלו למעלה וחלקו תושבע"פ שלא זכה לזה שום אדם. וחלק תושבע"פ של ר"ע וחבריו אינו שייך למשה מפני שלא קלקל מעולם ואינו נצרך להרב חכמה שער הנ' שנמסר לבעל תשובה לתקן הרב כעם:

**והנה** מלך בעשרה לבושים לבש כמו שחשב במד"ר (סו"פ ואתחנן) ובפסיקתא והיינו ע"ס שהאציל השי"ת לבריאת העולם. וחשב בפסיקתא (שוש אשיש) לבוש הראשון הוד והדר שנ' הוד והדר לבשת. ואח"כ כ' עוטה אור כשלמה דאיתא (ב"ר פ' ג) מהיכן נבראת האורה מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה והבהיק זיו הדרו וכו'. והנה בזוה"ק (ח"ג יא סע"ב) חשב מאמר ראשון מאמר יהי אור ובגמ' (ר"ה לב.) איתא בראשית נמי מאמר הוא. ואמרנו

דאלו ואלו דא"ח שכפי המחשבה בראשית נמי מאמר הוא ולא כ' ביה ויאמר שאין בו תפיסה והוא נעלם מכל רעיון ואח"כ יהי אור מאמר הב' שבו התחיל הכרת החכמה ותפיסת השכל. ולאחר שנגנז אור הראשון אז מאמר יהי אור ג"כ נעלם מכל רעיון וע"כ חשבו בזוה"ק למאמר ראשון נגד כ"ע ומ"מ יש מאמר בראשית דנמי מאמר הוא וכמו"ש בגמ'. היינו דכ' ה' אלהי גדלת מאד וגדול אצל השי"ת בלא ש עור למעלה מתפיסת שכל האדם והוא כנגד כ"ע הנעלם מכל רעיון ועז"נ הוד והדר לבשת שלבוש הראשון הוד והדר. ואור הראשון נגנז לצדיקים וכמו"ש בגמ' ומדרשים וכ' אור זרוע לצדיק וצדיקים לאורה (תענית טו.) ויש שזוכים לאור הראשון ע"י בחינת הוד וזה תושבע"פ של משה רבינו ועז"א שניתן ההוד למשה והוא מטלא דעתיקא ע"י לבוש הוד. ויש שזוכין לאור הראשון ע"י בחינת הדר דאי' (זח"ב קפו ב) מאן איהו הדר דא צדיק שהוא בחינת יוסף הצדיק שנקרא יפה תואר ויפ"מ שיש לו גוף נקי ומהודר. והנה איתא במכילתא ומד"ר (בשלח) ובזכות האמונה שרתה עליהם רוה"ק ואמרו שירה שנא' ויאמינו וגו' אז ישיר משה. ומשה רבינו היה העיקר שזכה לומר שירה והשירה לא היה ככל הד"ת דכ' וידבר ה' אל משה רק משה אמר השירה ברוה"ק ועל ידו וממנו זכו גם ישראל לומר שירה וכמוש"נ משה ובני ישראל וכמו"ש במכילתא וזוה"ק (שם סד ב וש"מ) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וזה זכו ע"י רוה"ק. וזה שאמר בתיקונים וביה שבח משה אז בגין דאיהו הוד דיהיב למשה והיינו דהוד מדה ח' מע"ס ונחלק הח' לא' ז' עפמ"ש בזוה"ק (שם נד א) כד אתנהיר נהירו דעתי"ק כו' נהירו דאלף ומטו לזיין כו'. והוא דאלף מורה על פל"א עליון עתי"ק ומטו לזיין נהירו דעתיקא טלא דעתיקא שהוא תושבע"פ של משה רבינו שהוא ע"י בחינת הוד. וזה מ"ש ניתן ההוד למשה וההדר ליהושע והוא עפמ"ש בזוה"ק (שם קלז ב' בס"א) עמ"ש משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ואתערו על תושבע"פ דאלו תורה שבכתב הא כ' ויתנה אל הכהנים בני לוי. והוא דיהושע היה הראשון שכתב ספרו אחר חומשי תורה והוא מעין תושבע"פ וז"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד שערכה של א"י היא כו'. והיינו שארץ ישראל נקרא נחלת ה' והיא שורש ארץ שהיא מדת מלכות פה תושבע"פ וס' יהושע הוא חלק תושבע"פ שיש לכל נפש מישראל בתורה שע"ז מורה חלקו בא"י. ויהושע שבא מיוסף לו ניתן ההדר שהוא התושבע"פ שזוכין ע"י מדת צדיק צדיקים לאורה והוא ג"כ מאור הראשון אור זרוע לצדיק והוא ע"י בחינת הדר דא צדיק: **ואמר** אח"כ בתיקונים שם ואיהו הוד תמניא יומי דחנוכה וכו' והוא כמו שאמרנו שנקרא חנוכה ע"ש חנוכת האור שמאיר בלב ישראל ונקרא הלב הר קדשי. וכן אומרים בחנוכה

ועל הנפלאות וכן בנוסח הנרות הללו ועל נפלאותיך נפלאות הם דברים הנעלמים ומכוסים דברים שכיסה עתיק יומין שזוכין בחנוכה להתגלות ע"י נרות חנוכה שמדליקין ואתער עובדא לעילא שהקב"ה ג"כ מדליק נרות כמש"נ אל ה' ויאר לנו. וזה ג"כ אז דאתנהיר נהירו דעתי"ק אל"ף אותיות פל"א ומטו לזיין כמו אז ישיר. וזה ענין מ"ש בזוה"ק (ח"ג רמג א) כל היום דוה הוד מסטרא דהוד אלף חמישאה אשתארת בי מקדשא חרבה. דו' אלפים הוו עלמא וחד חרוב אלף הז' יום שכולו שבת וב' אלפים תוהו כמו"ש (בע"ז ט.) ובאלף הג' היה המשכן ובסופו נבנה בהמ"ק ובאלף הד' היו מקדש ראשון ושני ובאלף הששי יבנה בית הג' ב"ב. אך באלף החמישי כל היום דו"ה וכמ"ש בזוה"ק (ח"א קטז ב) והיה מצות זקנים להדליק נרות חנוכה לעשות חנוכה למשכן השכינה בלב שנקרא הר קדשי ותקנו כל אלף החמישי שהוא הוד. וזה כמו שאמרנו במ"ש שע"י שמירת שבת כהלכתו מיד נגאלין שאף שהעולם נידון אחר רובו ואין בהמ"ק נבנה מ"מ כל נפש בפרט המשמר שבת כהלכתו הוא נגאל מכל וכל. ואף שלא נבנה בהמ"ק בימיו לבו נעשה משכן לשכינה והוא כבהמ"ק הר קדשי. וזה מ"ש (ברכות לג.) כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה בהמ"ק בימיו והוא שבהמ"ק היינו מקום המיוחד להשראת השכינה מי שיש בו דעה היינו שזכה למדת הדעת שהוא פנימית הכתר כידוע ומשיגים זה ע"י בחינת רוח הקודש ואז לבו נעשה משכן לשכינה ונקרא הר קדשי וכאלו נבנה בהמ"ק בימיו. וזה שכ' האריז"ל שהחשמונאים תקנו מדת הוד והיינו שתקנו כל אלף החמישי שנהפך הודי למשחית וכל היום דו"ה שאין בהמ"ק והם תקנו החנוכה לחנך המשכן לשכינה בלבא דבר נש. ונחלקו בגמ' בש"א כו' פוחת והולך וב"ה אומרים כו' מוסיף והולך כו' וח"א טעמא דב"ש כנגד פרי החג וטעמא דב"ה דמעלין בקודש. וטעם ב"ה מובן שהנרות נקראו קודש כמ"ש הנרות הללו קודש הם והוא כמו שאמרנו שהנרות הם להיות אתער לעילא אל ה' ויאר לנו שיאיר לנו אור התורה ע"י רוח מההוא קודש דלעילא ומעלין בקודש. אבל טעם ב"ש יש להבין מה ענין נ"ח לפרי החג. אכן פרי החג הם ע' כנגד ע' אומות והוא עפמ"ש בס' על מ"ש (פסחים פז:) לא הגלה הקב"ה את ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שאין המכוון שיתגיירו מהם בפעל רק כדי שיוציאו ישראל הני"ק שהם בגלות שם. וע"ז היה גלות מצרים דכ' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול שהוא מש"נ וינצלו את מצרים שאמרו (ברכות ט:) שעשאוה כמצודה שאין בה דגן כמצולה שאין בה דגים. והיינו דגים מורה על שורש החיים שבדגים נזכר שם חיה בראשונה ודגן הוא קיום החיים והיינו הני"ק בסוד ואתה מחיה את כולם. וע"ז הקריבו ע' פרי החג כנגדם שהחיות והני"ק שבהם אנו מקריבין להשי"ת ולזה פוחתין והולכין שבכל

פעם מוציאים מהם יותר. וכן ענין נרות חנוכה להוציא האור והחיות שהוא בגלות וכמו שמצינו במכות מצרים נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל (ע"ד מה שנדרש זח"ב לו א) שבכל מכה יצאו ישראל ממדה א' שבעשר מדות שבקליפה זה לעו"ז ונכנסו למדה שכנגדה בקדושה. וכ' במכת חשך שהיה מכה ט' ולכל בני ישראל היה אור במושבותם שכיון שהיה נגוף למצרים מכה ט' החשך עי"ז היה רפוא לישראל שזכו לאור. והוא כמו"ש בגמ' צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק וצדיק מדה ט' וכן מתתא לעילא מדה ט' חכמה שכנגדה מאמר יהי אור. וכן אי' בגמ' (סנהדרין צט א) אימת אתי משיח א"ל לכי חפו להו חשוכא כו' קרא כתיב כי הנה החושך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח ה' וגו'. וכן ענין הדלקת נ"ח להוציא מהם הני"ק והאור ועי"ז יזכו ועליך יזרח ה' שנזכה להאור כש"נ אל ה' ויאר לנו. והיינו באור הראשון שנגנז לצדיקים אור כי טוב וזוכין לו ע"י תורה אור שזוכין ישראל להיות עוסקי תורתך שכל א' מישראל י"ל עסק בתורה. וכן להיות צדיקים וצדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק. ולהיות טהורים דכ' יראת ה' טהורה עומדת לעד וכ' הן יראת אד' היא חכמה וגו' ומי שעוסק בתורה ואין בו יראת שמים אמרו עליו (יומא ע"ב:) למה זה מחיר ביד כסיל וגו' שעוסקים בתורה ואין בהם יראת שמים. והוא שורש החנוכה שעושין על האור הראשון שישראל זוכין שהשי"ת מאיר לישראל כש"נ אל ה' ויאר לנו וע"ז עושין חנוכה:

## פרק ג

**הנרות** הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות. הנה נסים ונפלאות שייך בנס הנרות שהיה אז אבל תשועות זה שייך בענין המלחמות ואינו ענין לטעם נס הנרות שהיה אחר נצוח המלחמה וגם צריך ביאור הכפל נסים ונפלאות. אכן פלא הוא ענין מופלא ומכוסה משכל אנושיי ובקריעת י"ס כתיב עושה פלא כי עפ"י שכל אנושיי לא היה שום השגה מדוע יעברו ישראל בים ביבשה והמצרים יטבעו כי היה קטרוג מה נשתנו אלו מאלו וע"כ א' בזוה"ק (ח"ב נב ב) דקי"ס בעתיקא תליא. וע"כ אמרו (פסחים קיח.) קשין מזונותיו של אדם כקריעת י"ס (סוטה ב.) וקשין לזווגן כקריעת י"ס היינו משום דחיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא והיינו במדת אין שהוא מזל לישראל והיינו שאנו דבוקים בהשורש גבוה מעל גבוהים ושם אין שום שליטה לקטרוג והיינו עושה פלא למעלה מתפיסת שכל אנושיי. ואיתא בעץ החיים שלשה יחודים יש בחנוכה והם יחוד שמות הק' העולים נ"ר יחוד הוי"ה אהי"ה הוי"ה אלהי"ם הוי"ה אדנ"י. והנה ידוע איהו אמת ואיהי אמונה דשם אדנ"י שכנגד מדת מלכות מורה שאנו מאמינים שהשי"ת הוא אדון העולם ואנחנו עבדיו ומצד אמונה כל

א' יוכל להשים על לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ומיד נופל עלינו היראה והפחד וההכנעה מלפניו ית"ש והוא מהארת שם זה דאם אדונים אני איה מוראי. ואמונתך בלילות היינו בעת החשך כשהקב"ה מאיר לי לאמתותו זה יחוד השמות הוי"ה אדנ"י שהוא יחוד קוב"ה ושכינתיה ונפתח פתח הנסים לעשות נס שלמעלה מהנהגה. כי שם אדנ"י הוא הנהגת העוה"ז ושם הוי"ה הוא הנהגה שלמעלה מהנהגה הנגלית וזה שכ' בעץ החיים שצירוף הוי"ה אדנ"י עולה בגימט' נ"ס כי שם אדנ"י עולה ס"ה ושם הוי"ה במילוי אלפין עולה מ"ה ועולים יחד גימט' נ"ס. ושם אהי"ה הוא בכתר והוא עתיקא למעלה מהשגת שכל אנושיי ובצירוף שם הוי"ה נעשה לנו נפלאות מפל"א עליון. ואיתא בעץ החיים שתיקון מדת הוד הוא בחנוכה ובפורים וע"כ אומרים על הנסים בהודאה וביותר התיקון בחנוכה. והיינו כי מדת הוד אהרן הכהן מרכבה לה כידוע והוא המקור לתושבע"פ ובשעת מ"ת כפה עליהם ההר כגיגית על קבלת התושבע"פ שצריכה יגיעה רבה ונדוד שינה ולמאס תענוגי העוה"ז וכמ"ש (בתנחומא נח ג). ובפורים הדר קבלוה מאהבה ובטלו המודעה דכפיית ההר כגיגית כמ"ש (שבת פח.). ובחנוכה היה הענין מסירת נפשם על קיום תושבע"פ כי אחר אנטיגנוס התחילו הצדוקים שכפרו בתושבע"פ והוא ע"י קליפת יון וחכמת יונית שנתפשטה אז באותו זמן ויוסי בן יועזר נהרג על קידוש השם אז באותו גזירה. והיונים אמרו שהתושב"כ ג"כ שלהם כמ"ש (תנחומא תשא לד) שעתידים לתרגם את התורה יונית והם אומרים אנו ישראל ורק עמדו וגזרו גזרות לבטל תושבע"פ בחכמתם הכוזבות. ונעשה הנס ע"י כהניך הקדושים כי אהרן הכהן מרכבה למדת הוד כי היה הראשון מתושבע"פ כמש"נ הוא יהיה לך לפה וכמש"נ תורת אמת היתה בפיהו וגו' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. והשגת תושבע"פ הוא המשכת אור עליון דזהו לשון ישמרו דעת וברש"י תשא דדעת הוא רוה"ק. וזהו הרוה"ק של החכמים דעדיפי מנביאי וכמ"ש הרמב"ן (ב"ב יב.) על גמ' זו וע"ז א' (מד"ר ומד"ת חוקת) ע"פ כל יקר ראתה עינו דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחבריו. ודעת הוא פנימיות הכתר כידוע וע"כ א' (בשבת פח) שהכתרים מנעשה ונשמע זכה משה ונטלן ומהם היה קירון אור פניו וע"ש בתוס' דשל הוד היו. היינו כי הוד הוא זיו של הכתר ולזה כתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו כי אין שייך לומר ידיעה בדבר שלמעלה מהשגת ידיעת שכל האדם וזש"נ ויראו מגשת אליו והיינו שלא יכלו לגשת למדה זו שלמעלה מהשגתם. והתושבע"פ הוא מטלא דעתיקא רק שהשי"ת משפיע בהחכמים ומחדשים התושבע"פ עפ"י רוח קדשם. ואיתא (זח"ג רמג א) דאלף החמישי הוא שכתוב כל היום דוה כי אז היה התחלת הב' אלפים ימות המשיח אלו זכו ישראל. והתחילו

אז דורות האמוראים ויסוד תלמוד בבלי מכי אתא רב לבבל והיה התפשטות תושבע"פ שהוא ממדת הוד וסבלו ישראל אז גזירות רבות ונתקן תיבת דו"ה להיות הו"ד. והאלף החמישי כנגד מדת הוד כידוע. ובשלמה המע"ה כתיב (בדברי הימים א כ"ט:כ"ה) ויתן עליו הוד מלכות אשר לא היה על כל מלך לפניו על ישראל. והיינו כי ידוע מלכות פה תושבע"פ קרינן לה ולזה ביהושע שהיה התחלת תושבע"פ כתיב בו ונתת מהודך עליו והיינו הוד מלכות כי הוא היה המלך הראשון לישראל שקבלוהו עליהם למלך כמש"נ כל איש אשר ימרה את פיך וגו' כדין מורד במלכות. ולשלמה ניתן הוד מלכות בשלימות כי בימיו היה סיהרא באשלמותא סיהרא נקרא התושבע"פ שמקבלת האור מהשמש וכמו"כ התושבע"פ מקבלת האור מתושב"כ. ואאע"ה היה התחלת הב' אלפים תורה והיינו התחלת זריחת הסיהרא קדישא ושלמה המלך שהיה הדור הט"ו מאברהם ונתמלא דיסקוס של לבנה (כמ"ש שמו"ר פ' טו) וזהו סיהרא באשלמותא והיה המקור מתושבע"פ. ונס חנוכה היה שמונה ימים היינו ממדת הוד בכלל עד הכתר שהאיר זיו כל המדות דהמדות הם ימים שז' ימי בראשית ז' תחתוניות והתורה קדמה ב' אלפים כמ"ש שעשועים יום יום (כמ"ש ב"ר פ' ח) שהיא מחכמה עליונה שהם ב' מדות מקודם. וחנוכה הוא לשון חינוך שימי חנוכה מחנכים לנו הקדושה על כל השנה כענין מש"נ חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה וכן ימים אלו חינוך על כל השנה. והנה ידוע שלכל הקדושות צריכין אנו עזר השי"ת וכמ"ש (סוכה נב.) ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו וע"ז מרמז היחוד הוי"ה אלהי"ם דשם אלהים הוא שהוא בעל הכחות כולם וצירוף שם הוי"ה אלהי"ם היינו שיהיה נקבע זה בכל כחותיו ובזה הוא שהקב"ה עומד תמיד לעזר ולישועה לישראל שיוכלו להתגבר נגד היצ"ר וזה הוא התשועות. וכבר אמרנו כי במוצש"ק קודם הבדלה אומרים ו' לשונות של ישועה כי בשבת אני ה' מקדשכם הש"י בעצמו משפיע קדושה. ובצאת השבת מסתלק הקדושה וע"ז מבקשים ו' פסוקי ישועה על ו' ימי המעשה להיות זה נקבע בלב (ונת' הבדלה בראשית) וכן חנוכה האור הוא מהשי"ת וצריך לישועה שיקבע בלב גם אח"כ וזהו התשועות שהיה אז שע"י הארת הנס שהוא מצד הש"י אבל הש"י קבע בו הקביעות בלב שזה הוא לישועה גם אח"כ. והנה בתחלת נוסח הנרות הללו הסדר תשועות נסים ונפלאות ובסוף הסדר על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועותיך ישועה בסוף. והוא כי התחלת הכל הוא ע"י עזרה וישועה מהש"י ולזה הנוסח בהתחלה בתשועות בראשונה. ושיקבע הישועה לעולמי עד היינו אף אחר עבור הזמן לזה מזכירין הישועה בסוף שלא ימיש מאתנו ישועתו תמיד. ובהתחלה ההארה מהש"י להיות נקבע בלב זה בא ע"י התחלת האדם בהדלקה שע"י

פעולת האדם נקבע בלב מיד בכל כחותיו כולם וע"כ תחלת המעשה היה התשועה קודם ואח"כ הנסים והנפלאות שזה היה אחר מעשה ההדלקה בפעולת האדם. וביציאה אח"כ אומרים הישועה בסוף שהתגלותו אחר עבור ימי החנוכה:

## פרק ד

**הנרות** הללו קודש הם באבודרהם כ' שע"כ נקראו הנרות קודש מפני שהם זכר לנרות המקדש ובאמת גם הר"ן ז"ל כ' שמטעם זה אסור להשתמש לאורה שעשאוה כמנורה ע"ש. אך שם שייך שגזרו חכמים שלא להשתמש לאורן לזכר דנרות מקדש שנעשה בהם הנס אבל להיות נקרא הנרות קודש צריך ביאור מה ענינו להקרא קודש משום שהוא זכר למקדש. אך י"ל עפמ"ש הרמב"ן (בהעלותך) על מ"ש במד"ר שא"ל לאהרן לגדולה מזו אתה מתוקן כו' הנרות לעולם כו'. ואף שידוע שבחורבן בהמ"ק גם הנרות בטלין וכ' הרמב"ן שרמזו לנרות חנוכה שנוהג אף לאחר חורבן ע"ש. ודבריו צריכין ביאור מה נחמו בהדלקת נ"ח שיהיה אף לאחר חורבן כיון שנוהג בכל ישראל ולא נעשה כלל ע"י אהרן ובניו. אמנם ענין הדלקת המנורה איתא הלשון במד"ר לא שאני צריך לכם אלא שתאירו לי וכלשון הזה איתא במ"ר (נח ס"פ ל) שאמר לאברהם אע"ה עד שאתה מאיר לי מאספוטמיא ומחברותיה בא והאר לפני בא"י. והיינו מה שפרסם אלהותו ית' לכל העולם דתחלה היה מהלך באפלה דהחושך יכסה ארץ וגו' דר"ל העדר השגת אורו ית' דזהו עיקר החושך בלשון הכתוב והכסיל בחושך הולך ונא' ורשעים בחשך ידמו ועוד דוכתי טובי. וכן האור בלשון הכ' ה' אורי. האר פניך. ועליך יזרח ה'. וכן כי אשב בחשך ה' אור לי ועוד טובי. וכן התורה נקרא אור כמש"נ ותורה אור נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי. העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אי' (בתנחומא נח ג) על תושבע"פ וכ"א (מגילה טז:) ליהודים היתה אורה זו תורה דזהו מכוון כל התורה כולה דתרי"ג מצות תרי"ג עטין (זח"ב פ"ב ב) היינו עצות להאיר בלבו אורו ית' וע"כ אמרו לעתיד ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי ובשהש"ר ע"פ ישקני דבדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ואאע"ה הוא שהאיר אור זה בעולם לפרסם אלהותו ית' וע"ז אמרו (ב"ר פ"ב) אמר הקב"ה עד מתי יהא העולם מתנהג באפלה תבא האורה וי"א יהי אור זה אברהם. והנה בראשית הבריאה ברא הקב"ה החושך והאור ולחושך קרא לילה וברא השי"ת מאורות להאיר חשכת הלילה. מאור הלבנה לממשלת הלילה אך מאור הלבנה אינו רק במקצת החודש וגם כשמאיר אינו מאיר בבית כהוגן וע"ז אמר אדה"ר אך חשך ישופני וכמ"ש (בב"ר פי"א) שזימן לו הקב"ה שני רעפים והקישן זה לזה ויצא מהם אור ובירך עלי' בורא מאורי האש ועז"א ולילה אור בעדני. והנה ב' המאורות האלו נפרדים זמ"ז שאור הלבנה הוא מצד

השי"ת שמאיר לכל העולם אמנם בריאת אור האש שע"י היקש הרעפים זה בזה הוא ע"י יגיעת האדם להמציא האור ההוא. ועל דרך זה הוא ג"כ בהארת אורו ית' להאיר חשכת לילה דעוה"ז הדומה ללילה כמ"ש (פסחים ב:) דהנה מאורות הגשמיים שמצד השי"ת הם ב' אור השמש והירח. והשמש הוא אור עצמיי. והירח מקבלת אורה מאור השמש. וברוחניות הם אור תושב"כ ותושבע"פ דתורה אור כנ"ל. והמה מאורות של השי"ת והם ג"כ על דרך ב' המאורות הנ"ל. התושב"כ הוא אור עצמיי מצדו ית' ואין בו חושך כלל ואלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' כמ"ש (נדרים כב:) ועז"נ כי ברוב חכמה רוב כעס ובעת נתינת התורה כתיב אני אמרתי אלהים אתם והיינו כמ"ש (ע"ז ה.) שהיה חירות ממה"מ דלא הוו מייתי והוא מה"מ הוא יצה"ר. והיו כמו לעתיד דכ' ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' והיה די להם תושב"כ שהוא דוגמת אור השמש. דעוה"ב דומה ליום כמ"ש ריש פסחים. וכיון שחטאו חזרו לחשכת עוה"ז הדומה ללילה. וצריכין למאור הלבנה להאיר מתוך החשך. והיינו בחינת תושבע"פ סיהרא דמקבלא משמשא תושב"כ. ואור תושבע"פ הוא ג"כ מאור שבראו השי"ת ואע"פ שהכל הוא מה שחדשו סופרים וחכמי ישראל. הוא רק שנדמה בעיני האדם שהוא הממציא והמחדש האור ההוא אבל באמת הוא מצד השי"ת שמאיר בלבו האור ההוא. וכמ"ש (עירובין יג:) אלו ואלו דברי אלהים חיים (ובחגיגה ג:) כולם כו' מפי אדון כל המעשים וכן (שבת קלח:) לבקש את דבר ה' זו הלכה כו' ולא ימצאו שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום א' הרי דהכל דבר ה'. וע"ז נא' תזל כטל אמרתי אמירה בחשאי כד"א ואמרת בלבבך (זח"א רלד ב) והיינו תושבע"פ שמופיע השי"ת בלב החכמים והוא נדמה כטל שאין אדם רואה ומרגיש בירידתו מן השמים רק אח"כ מוצא הארץ לחה ויודע שירד הטל. וכן הוא התחדשות תושבע"פ אשר אין אדם מרגיש ההארה וההשפעה בלב ונדמה לו שנתחדש בשכלו ובאמת הוא מהשי"ת שמאיר בלבו כמש"נ ודברי אשר שמתי בפיך וכל התושבע"פ כולה לקוחה מהתושב"כ וכמ"ש (תענית ט.) גם על הכתוב בכתובים דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא וע"ז אמרו (עירובין כא:) ע"פ קווצותיו תלתלים שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. והוא לעומת מאור הלבנה שנדמה ג"כ שיש בה אור עצמיי ובאמת האור הוא רק מה שמקבלת מהשמש. וזהו ההארה א' שבעוה"ז הדומה ללילה שהוא רק מצד השי"ת שהוא דוגמת אור הירח. ויש עוד אור שמצד האדם והוא כמו מאור האש המאיר בחשיכה והוא מ"ש (ב"ב ד.) דא"ל להורדוס דקטיל לרבנן שהם אור תורה וא"ל הוא כבה אורו של עולם דכ' ותורה אור ילך ויעסוק באורו של עולם דכ' ונהרו וגו' והיינו אור הבהמ"ק שהוא העבודה. והנה ב' המאורות

המאירים לנו חשכת עוה"ז הדומה ללילה הם עמודים שהעולם עומד כמ"ש בריש אבות על ג"ד העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח. תורה היינו אור תושבע"פ הנ"ל. ועבודה אור בהמ"ק שהוא אור העבודה ואחר החורבן תפלה במקומו וכמ"ש בפרדר"א (ר"פ טז) ומדרש שמואל רבתא (פ"ב) מקרא די אנת פלח ליה ובגמ' (ברכות כו:) תפלות כנגד תמידין תקנום ובריש (תענית ב.) עבודה שהיא בלב זו תפלה וכן אומרים בברכת עבודה ואשי ישראל ותפלתם כו' כי גם ע"י תפלה שהוא כעומד לפני המלך מאיר חשכות הלב. ועמוד הג' שהוא גמ"ח אינו נחשב לאור בפ"ע. מפני שגם בעכו"ם יש גמ"ח וכתיב וחסד לאומים חטאת כל צדקה שעכו"ם עושין חטא הוא להם שאין עושין אלא להתיהר בו כמ"ש (ב"ב י:) וכיון שאין כונתם לש"ש רק למחשבה אחרת אינו נחשב מצוה כלל. ועיקר עמוד הגמ"ח שנחשב מעמודי עולם הוא רק אם נצמח מב' אורות הנז' שהם עמוד התורה והעבודה כשעושה בעבור מצות השי"ת ואז גם זה עבודה. ואאע"ה שהיה ראש גומלי חסדים אבל עיקר כונתו היה להאירם עי"ז מאור השי"ת כמ"ש (ב"ר ס"פ נד) משהיו אוכלין ושותין א"ל בריכו וכו' ברוך אל עולם שאכלנו משלו וכו' והיינו שכל כונתו היה להאיר על הארץ שהשי"ת הוא גם אלהי הארץ. הוא עמוד של גמ"ח שנצמח מאור תורה. ואאע"ה היה האור תורה דממנו הוא התחלת ב' אלפים תורה ואי' (ב"ר פ' סא) שזימן לו הקב"ה שני כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה. והוא מה שהשי"ת האיר לו וכלשון המדרש (ב"ר פ"ב) הנ"ל אמר הקב"ה כו' ותבא האורה. ויצחק אע"ה היה עמוד העבודה שנעקד לקרבן להשי"ת וכדאיתא בזוה"ק (ח"א קמב א) ויקרא אלהים לאור יום דא אברהם כו' ולחשך קרא לילה דא יצחק כו' ותכהין עיניו מראות. והיינו אור העבודה שבמקדש שמאיר מתוך החשכות דיצחק אמר הא קריבית נפשי קמך. ואור תורה הוא אור עצמיי שמאיר לכל העולם כולו שהשי"ת אלהי השמים ואלהי הארץ. וכמו אאע"ה שהאיר לכל העולם כולו משא"כ אור העבודה הוא המאיר בלבו מתוך החשכות. וכן יצחק אמר רק שנפשי קריבית קמך. ובגמ' (שבת כב:) אמרו שנר מערבי עדות הוא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל ע"ש. והיינו שענין אור העבודה במנורה הוא כעין אור תורה שמאיר לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל ובשעת מתן תורה כ' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים והיינו שכל ישראל יהיו בבחי' כהנים שהוא כהן העובד וכמו שנברא האדם כמ"ש (סוף קידושין) ואני נבראתי לשמש את קוני וכמו שיהיה לעתיד שנא' ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלהינו וגו' והיינו בזריחת האור תורה לכל העולם כמש"נ כי הנה החשך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח ה' וגו'. ואח"כ נבחרו אהרן ובניו שהם יהיו המאירים לכל העולם שהשכינה שורה בישראל בהדלקת הנרות שבמקדש שמורה

ע"ז שהוא עדות לבאי עולם כו' וז"ש במד"ר לגדולה מזו אתה מתוקן בהעלותך את הנרות. וענין בחינת הארה זו ממש הוא ג"כ בעצם בענין הדלקת נ"ח שמאיר ג"כ להאיר חשכת עוה"ז הדומה ללילה. ונמשך מצד בניו של אהרן שמסרו נפשם בשביל כבוד שמים ועמדו כנגד היונים שהיו מולכים בכיפה ובודאי לא היה כונתם שינצלו בנס. וכמו שמצינו בחמו"ע דכתיב והן לא וגו' לאלהך לא איתנא פלחין והיינו בין מציל בין שאינו מציל שזה שנ' והן לא וכמ"ש (מד"ר בהעלותך) והוא כענין עמוד העבודה דיצחק שאמר הא קריבית נפשי קמך. ועי"ז נעשה להם הנס הזה. ואנו מדליקין נר חנוכה להורות כי ה' שוכן בתוך בנ"י והוא המציל מעטים מיד רבים. והוא כהוראת אור המנורה שבמקדש להאיר כל העולם. ובא ע"י כח כהניך הקדושים וז"ש לאהרן לגדולה מזו אתה מתוקן כו' הנרות לעולם והוא מרמז על נ"ח כמ"ש הרמב"ן והנה כיון שיש בנ"ח בחי' ההארה בלב כל א' מישראל שהשי"ת שוכן בלבם מן הדין שיקראו נ"ח קודש בעצם כעין מ"ש (נדה נה.) בזיבה שמטמא מכח ק"ו לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כ"ש. וכעין זה הוא כאן ובפרט דמדה טובה מרובה וכיון שמאיר קדושה בכל לב כ"ש שבעצמו הנרות קודש הם. אמנם בגמ' שם דחו הק"ו שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור. ועוד מצינו בילקוט (חקת מספרי זוטא) הנוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא. ויש לומר ההפרש בזה דבזיבה ק"ו פריכא דאפשר לומר שמצד האדם הרואה הוא טמא אבל בזיבה אין בה טומאה בעצם וכמו בשעיר המשתלח. וכן בנוגע במת מצד פעולתו שהיא הנגיעה נטמא. אבל בענין נ"ח אפשר לומר שזה החילוק בין כל המצות לנ"ח שבכל מצוה עיקר המצוה בשעת הפעולה והעשייה וע"כ אף שגורם קדושה להעושה אין ראיה להקרא בשם קדושה עצם המצוה. כי עיקר המצוה היא פעולת האדם והוא כבר עשהו. ואף שע"י המצוה מאיר בלב העושה אין זה ראיה לעצם המצוה שיהי' נקרא קדושה. אבל נרות חנוכה שמצותן כל החצי שעה ואז עושה פעולת ההארה בלב ישראל. שהשי"ת שוכן בתוך בנ"י כעין הארת אור המנורה שבמקדש. ואף שכבר נגמר פעולת האדם מצדו. א"כ עצם המצוה בלי פעולת האדם יש בכחה להאיר בלב ישראל קדושה כעין אור נרות המקדש ושפיר מן הדין להיות הנרות נקראים קודש בעצם מכח ק"ו הנז'. ומובן מ"ש האבודרהם דכיון שהם כמנורה שבמקדש הנרות הללו קודש הם:

## פרק ה

**להבין** למה הוצרך הנס בחנוכה בשמן המנורה שהוא רק לקיים מצוה א'. אשר גם בלא זה אונס רחמנא פטריה. אמנם כי היה זה מרמז על אור התורה הק' שנשפע אז דייקא מה שרצו היונים להשכיחם תורתך. כידוע כי יש ז' מדות בקדושה שהם קדושת השבעה

רועים שהם מרכבה להם. וקדושתם נמצא בכלל נפשות ישראל כי ג' מדות האבות הק' נמצא בכלל ישראל שהם רחמנים ביישנין וגומלי חסדים (כמ"ש יבמות עט.) ומדות משה ואהרן הם בחי' תושב"כ ותושבע"פ ונמצא בכלל ישראל. ומדת יוסף הצדיק שהי' מרכבה למדת צדיק וכ' ועמך כולם צדיקים. וכל ישראל נקראים על שמו שארית יוסף. ודהמע"ה בחי' מלכות שמים. כנס"י. ובזלעו"ז יש ששה גליות שנחשבו (במ"ר נשא פ"י) שהם מצרים ואשור וד' גליות שהם התגברות ההיפך של ז' המדות ואמרנו שע"ז מרמז מש"נ בשש צרות יצילך נגד הששה גליות שנצולים ישראל מגלותם המנגד להקדושה ובשבע לא יגע בך רע מרמז על מלחמת גוג ומגוג שלא יהיה לו שליטה ונגיעה בישראל (ונת' וישלח מא' יא) וכפי הסדר גלות יון החמישית המנגד להקדושה מדת הוד בחי' אהרן הכהן. וכ"ה בתיקו"ז (תי' יג) תמינאה בהודאה. ונזכר שם כל ענין חנוכה וכ"כ האריז"ל שחנוכת החשמונאים הוא תיקון הוד שבקדושה ולכן הי' הנס ע"י הכהנים וכ"כ (ב"ר פ' צט) לוי כנגד יון זה שבט שלישי כו' כי הם זלעו"ז ולכן נפלו בידם. ואדום נופל ביד בניה של רחל והיינו שבט יוסף שהם ג"כ מדה הששית. וגוג ומגוג נופל ביד משיח בן דוד בחי' מדה השביעית וכבר אמרנו שמדת אהרן הכהן הוא קדושת תושבע"פ כש"נ תורת אמת היתה בפיהו וגו' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וע"ז היו מנגדים היונים שהיו בימי שמעון הצדיק שהיה משירי כנה"ג שהוא היה התחלת התפשטות תושבע"פ ובימיו היה התחלת חכמת יונית המנגד לקדושת תושבע"פ. וכמ"ש (מדר"ת תשא לד) לפי שצפה הקב"ה שעתידים לתרגם התורה יונית והם אומרים אנו ישראל כו' מי שמסטורין שלי אצלו הם בני והיינו התושבע"פ שאין להם שייכות בה. כי עיקר חכמת תושבע"פ להיות נקבע החכמה בלב. והנה אי' (תמורה טו:) משמת יוסי בן יועזר כו' בטלו האשכולות איש שהכל בו ופירש"י תורה ויראת חטא וגמ"ח. והיינו כי יוסי בן יועזר היה ג"כ בימיהם והיה התחלת הזוגות כמ"ש בריש אבות וקבלו מהם היינו מאנטיגנוס ושמעון הצדיק וכן מצינו (פ"ב דפאה מ"ו) שקבל מן הזוגות שקבלו מן הנביאים כו' ויוסי היה מהזוגות וקיבל מאנכה"ג בימי שמעון הצדיק. ופירש"י על אשכולות מכוון למ"ש (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה ומע"ט שלא יהא אדם קורא ושונה ובועט באביו כו' ובמי שגדול ממנו כו' שנ' ראשית חכמה יראת וגו' ואף שנזכר רק יראה. תשובה בכללה שע"י יראה בא לתשובה וכמו שאמרנו במה שדרשו (ע"ז יט.) אשרי איש ירא וגו' שעושה תשובה כשהוא איש. וגמ"ח הוא כלל מעשים טובים שכן נקרא במ"ר וירושלמי מצות צדקה סתם מצוה מפני שנוהגת בכל עת. וזכר בגמ' שלא יהא בועט וכו' שזה תכלית המכוון של התורה להיות רוחו שפלה ע"י התורה ולא יהיה בועט במי שגדול ממנו ולכן

נמצא תכלית השפלות בתוה"ק בנפשות שהיו השורש של חכמת התורה. דאאע"ה אמר ואנכי עפר ואפר ואמרו עליו (ב"ר פ' סא) שזימן לו הקב"ה ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה. ובמשה ואהרן שאמרו ונחנו מה והמה היו שורש תושב"כ ותושבע"פ. ודהמע"ה שאמר ואנכי תולעת והוא שורש של תושבע"פ כי הוא מרכבה למדת מלכות פה תושבע"פ. והיינו כי ע"י שנקבע הד"ת בלבם מזה דייקא באו לתכלית השפלות בנפשם. משא"כ חכמת יונית שהיא חכמה אנושית בלא לב ויראת ה'. מביאה לידי התנשאות וגבהות הלב. והנה אמרו (תמורה שם) כל האשכולות שעמדו לישראל מימות משה עד שמת יוסי בן יועזר לא היה בהן שום דופי והיינו שהיו מקבלים האמת ולא היה בהם שום מחלוקת זולת בסוף ימיו של יוסי שהתחיל מחלוקת סמיכה בישראל דבצר ליבא כמ"ש בגמ'. והיינו מסיבת שליטת יון שנתגברה בימיו והחשיכו עיניהם של ישראל וכדאי' בסוף מגילת תענית בח' בטבת נכתבה התורה יונית וההחשך בא לעולם שלשה ימים ומסיבה זו נגע החשכות בלב נפשות ישראל דבצר ליבא והיינו שלא נקבעו הד"ת בשלימות בלב ועי"ז נעשה המחלוקת והפירוד בלב בדיעות שונות שבא משמץ התנשאות. אמנם בזה דייקא אז היה הנס בשמן המרמז לבחי' חכמה כמ"ש (מנחות פה:) מ"ש תקועה. מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן. ונתברך המועט להאיר את החשך דייקא וכמו שאמרו (תנחומא נח ג) ע"פ העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לעמלי תושבע"פ וכו' שדייקא ע"י החשכות מייגעים א"ע ביותר ועי"ז נתרבה האור ביתר שאת וכמו כן בכל דור דבצר ליבא ביותר כמ"ש ז"ל (עירובין נג.) לבן של ראשונים כפתחו של אולם וכו' ואנו כמלא נקב מחט סידקית. ודייקא ע"י עוד נתרבה ונתחדש התושבע"פ עד אין שיעור. והנה איתא בסה"ק שחנוכה הוא הגמר מר"ה והוא לרמז דברי התיקונים (תיקון לו) ויהי אור דא ר"ה שאמרנו שבכל ר"ה בא התחדשות הארת תושבע"פ לנפשות ישראל ומזה הגמר בחנוכה להתרבות האור להאיר מתוך החשך כנ"ל:

**והנה** בפירש"י (סוטה מז:) פי' איש שהכל בו תורה באמתה ואין דופי ושכחה ומחלוקת והוא כמ"ש בתמורה כל אשכולות כו' היו למדין תורה כמשה רבינו כו' ובאמת לפירש"י בתמורה איש שהכל בו תורה ויראה וגמ"ח יש להבין איך אמרו שבטלו משמת יוסי בן יועזר והלא גם בימי האמוראים היו ג"כ דעסקי בתורה ובגמ"ח כמ"ש (ר"ה יח.) אבייי דעסק בתורה ובגמ"ח. ותורה בלא יראת שמים קראו בגמ' (יומא עב:) מחיר ביד כסיל ואין זה תורה כלל. ונקרא התורה רק תרעא לדרתא שהיא היראה. והנה נא' אשכול הכופר דודי לי וגו' ודרשו (שבת פח:) מי שהכל שלו מכפר לי על עון גדי שכרמתי לי היינו על עון

העגל. ויש להבין למה דוקא בכאן מכניס להשי"ת בשם אשכול שהכל שלו יותר משאר מקומות. וי"ל בזה כמו שאמרנו במ"ש (ברכות יא:) עושה שלום ובורא רע כו' כתיב רע וקרינן הכל לשנא מעליא. שכינו הרע בלשון הכל עפמ"ש (ב"ר פ' ט) ע"פ וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שדרשו שהוא המות והרע וזה נקרא כל אשר עשה. והגם שאין שייך לומר על השי"ת בורא רע כי לא נמצא זאת בכל הבריאה רק הוא ע"ד אמרם ז"ל (שבת קמט:) אין לא טוב אלא רע והנה בהתחלת הבריאה דכ' תוהו ובהו וחשך לא נאמר בו כי טוב הוא מרמז על הרע של ד' גליות כמ"ש בב"ר. עד בריאת האור שנא' בו וירא אלהים כי טוב. וכמו כן נא' בכל בריאת ששת יה"מ זולת ביום שני שלא נאמר בו ג"כ כי טוב מפני שבו נבראת מחלוקת וההבדלה בין מים עליונים לתחתונים (כמ"ש ב"ר פ"ד) וזהו הענין שאמרו אשכול מי שהכל שלו היינו בורא את הכל בחי' הרע כנ"ל מכפר לי על עון גדי היינו בחי' החשך של הבריאה שיהיה נהפך לטוב מאד. וע"ז רמזו ז"ל שבטלו האשכולות שכל האשכולות שעמדו מימות משה עד שמת יוסי בן יועזר היו למדין תורה כמשה רבינו והיינו שהיה להם כח ע"י התורה להפוך את הרע של הבריאה לטוב מאד כמשה רבינו שנא' לו באותו מעשה ועתה הניחה לי שהיה תלוי בו. ולכן נקראו ג"כ בשם אשכולות שהכל בו שביכלתם לעשות ע"י תורתם בחי' הכל לטוב מאד. וע"ז מביא המשנה שבטלו אשכולות שנא' אין אשכול לאכול והיינו שיהיה פועל בתורתו שיהיה נקנה בלב השומע הד"ת שמכונה בשם אכילה דכ' לכו לחמו בלחמי. ועי"ז יתעלה הכל לטוב כנ"ל. וע"ז רמזו בתמורה דבסוף שניה דיוסי בן יועזר דבצר ליבא אפלוג בסמיכה ובטלו האשכולות והיינו שלא היה עוד בכחם לעשות האחדות מבחי' ההבדלה של יום השני שלא נאמר בו כי טוב מפני המחלוקת. וזה היה משום דבצר ליבא מצד הקליפה של חכמת יונית שהיה בלא לב וכמו שאמרנו במ"ש (מ"ר איכה ב ט) יש תורה אל תאמן דכתיב בגוים אין תורה והיינו כי החכמה שיש להם הוא מן השפה ולחוץ ואינה מורה ללב משא"כ חכמת התורה שעיקר קנינה הוא בלב כש"נ ובלב כל חכם לב נתתי חכמה (ונת' ר"פ וישלח) וזהו ענין אמרם ז"ל על היונים שטמאו כל השמנים והיינו בחי' החכמה שבלב שהחשיכו עיניהם של ישראל. וידוע דראשית חכמה יראת ה' הוא בחי' אשה יראת ה' שנמצא בכלל כנס"י והיא קבלת עול מלכות שמים מצד אמונה בלב שממ"ה הקב"ה עומד לפניו ורואה במעשיו וזה סוף המדרגה מדת מלכות דאיהי יראה וזה נקנה ג"כ בלב וכמי שדרשו (יומא עב:) ולב אין על שעוסקין בתורה ואין בהם י"ש. ויש עוד מדרגה בחי' בינה לבא שהוא דרגא תמינאה למעלה מהשבע מדות שהוא מדרגת היראה שנקלט בפנימיות נקודה שבלב כמש"נ ולבבו יבין. וע"ז היה הוראת הנס שבשמן.

כאשר הרגישו אז החכמים בסוף שניה דיוסי בן יועזר שנהרג בגזירת יונים (כמ"ש ב"ר פ' סה) דבצר ליבא כמ"ש בגמ'. והיינו שלא נשאר רק מדרגה התחתונה בנפשות ישראל יראה תתאה מצד האמונה. וע"ז מרמז הפך א' של שמן שהיה בו רק להדליק יום אחד והיינו מדה א' בחי' מלכות שמים ונעשה בו נס והדליקו ממנו ח' ימים והיינו שנתוסף ממנו האורה עד שהיה מאיר ובא להם לשמונת ימים והיינו שע"י בחי' מדה האחרונה שהיא יראה יש ביכולת להאיר על נפשו עדי יגיע לדרגא תמינאה להיות נקלט היראה בפנימיות שבלב. וזה הסוד נתגלה להם בשנה האחרת שהרגישו הארה זאת בנפשם עד שהגיע לבחי' נקודה פנימיות שבלב ולכן קבעום לשנה האחרת בהלל והודאה כי זאת הוראה שלדורי דורות גם בשפל המדרגה לא יופסק הארת הקדושה מנפשות ישראל. וזה ענין מ"ש ר' אל עזר בן עזרי' (חגיגה ג:) ע"פ דברי חכמים וגו' בעלי אסופות הללו מטמאין והללו מטהרין כו' כולם נתנו מרועה אחד אל אחד נתנן וכו' היינו שגם עתה שנתמעטו הלבבות יש בכח להיות נקנה בלב להתאחד גם חלוקי הדיעות להיות בחי' כל אשר עשה טוב מאד. ובזה יונח הדרש (חולין צב.) הבשילו אשכלותיה ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור וגם אמרו אשכולות אלו ת"ח כו' ליבעי רחמים איתכליא על עליא. שבאמת יש בכל דור מציאות בחינת אשכולות כאמור:

## פרק ו

**ענין** נס חנוכה שאינו דומה לנס פורים ושאר גאולות. דשם ביקש המן להשמיד כל היהודים והיה הנס שלא נתקיימה מחשבתו ונהפוך הוא משא"כ בימי היונים שעמדו לבטל את ישראל מתורה ומצות וכפי הראות עלתה בידם אז לפי שעה שהרבה מישראל המירו דת רח"ל. אך הענין הוא עפמ"ש (ב"ר פ' סה) וירח את ריח בגדיו כגון יוסף משיתא ויקום איש צרורות שהיה בן אחותו של יוסי בן יועזר וכבר אמרנו שיוסי היה בזמן גזירת היונים שנתלה אז. והוא קיבל מאנטיגנוס שבאותו זמן פקרו תלמידיו צדוק ובייתוס כי נתפתו לחכמת יונית ורצו להמיר דתם. רק שבושו לעשות כן ופקרו בתושבע"פ המנגד לחכמת יונית ויקום ג"כ מתחלה נתפתה ובגד בקדושת ישראל כמוש"ש דאמר ליוסי בן יועזר חמי סוסי דארכבי מרי שרכב על סוס בשבת וחמי סוסך דארכבך מרך הקורה להתלות עלי' כנ"ל וי"ל שהיה כעין התפקרות צדוק בתושבע"פ כי רכיבה בשבת הוא רק איסור שבות דרבנן. ומ"מ נכנסו בלבו דברי יוסי בן יועזר וקיים בעצמו ד' מיתות ב"ד ובשעה קלה קדמוהו ליוסי לג"ע. וכן יוסף משיתא אף שפקר מקודם ונכנס להיכל מ"מ אח"כ לא נתרצה במסירת נפש וקידש ש"ש. וזהו ריח בגדיו דדרש כמו ריח בוגדיו (כמ"ש סנהדרין לז.) והוא שמהריח של הבגידה שמקודם נתעלה ביתר שאת שנתגלה פנימיות

לבבם שבשורש ישראל מקושרים בהקדושה כענין מ"ש (ברכות יז.) גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה וזהו אף בקל שבקלים כמו שהיו הם מקודם. ומזה נתברר שגם הבגידה שמקודם היה ברצון השגחתו ית' והוא מ"ש (ב"ר פ' פד) למה תתענו ה' מדרכיך וגו' כשרצית נתת בלבם של שבטים לאהוב וכשרצית נתת בלבם לשנוא ולכאורה הסדר מהופך שמזכיר מקודם נתת בלבם לאהוב שזה הי' בשעה שנ' ויעברו אנשים מדינים שאמר עברו אותן הדיינים. אמנם כי כן הוא הסדר כשנתודע לאדם מקודם בטח בנפשו שמעשיו הטובים אינם מכחו רק מהשגחתו ית' וזהו כשרצית נתת בלבם לאהוב אז גם אם חלילה יזדמן לפניו לפעמים איזה מעשה שלא כהוגן יוכל לבטוח שגם זה היה בהשגחתו ית' והיינו נתת בלבם לשנוא. וע"ז מרמז דהמע"ה ה' רועי לא אחסר וגו' ינחני במעגלי צדק למען שמו היינו שהיה ברור לנגד עיניו שהשי"ת רועו ומנהיגו ללכת במעגלי צדק ויושר ולא בכחו יגבר. עי"ז גם כי אלך וגו' לפעמים. ג"כ לא אירא רע כי אתה עמדי שגם שם אתה עמדי. והנה איתא בלקוטים מהרה"ק ר"פ מקארעץ זצ"ל שבנרות חנוכה יש התגלות אורו של משיח והוא לרמז דברינו הנ"ל וכמו שאמרנו במ"ש (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת והיינו מפני שהיה בתכלית שלימות הקדושה כמו אדה"ר קודם הקלקול וכן אליהו שלא חטא הוא חי וקים לעולם אבל שאר הנפשות בהכרח לטעום טעם מיתה ע"י שנדבק בהם מעטיו של נחש. אמנם דהע"ה הוא הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה היינו שיוכל ליתקן גם הפגם שמקודם שיהיו נעשות כזכיות והיינו שיתברר שגם זה היה מהשגחתו ית' מקודם כמ"ש (שבת פט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משנת ימי בראשית. והיינו שיתודע שכן היה מסודר לפניו ית' והוא בחי' לאהפכא חשוכא לנהורא. וזה שורש אורו של משיח בן דוד שהמה חיי עולם שיתבררו שכל הקלקולים היה מהשגחתו ית' ויתוקנו ביתר שאת להיות טוב מאד יתר מצדיק מעיקרו שהוא בחי' משיח בן יוסף שלא יהיה לו קיום. וזה מ"ש (ברכות לד:) מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין. וזה נתגלה בהארת נס חנוכה כדברנו שנתעלה הריח בוגדים ביתר שאת ע"י קידוש השם שמסרו נפשם דהנה אי' (יומא פו.) חלוקי כפרה אבל מי שיש חלול השם בידו כו' כולן תולין ומיתה ממרקת. ואי' התם ה"ד חלול השם כו' ר' יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין והיינו שידע שבהכרח לכל נפש לתלות בו המיתה מנורא עלילה ע"י פגם של חילול השם והתנצל שלפניו יש די בעלילה זו. ובגזירת היונים ניתקן החלול השם בעצם ע"י מסירת נפש על קידוש השם והוא תכלית התיקון של משיח בן דוד שנתקן אז ע"י ריח בוגדיו ביתר שאת. עוד איתא בלקוטים מר"פ זללה"ה שבנרות

חנוכה ההארה מאור הגנוז לצדיקים לע"ל והוא ג"כ על רמז הנ"ל כאמרם (חגיגה יב.) כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול כו' שמעשיהן מקולקלים עמד וגנזו מהן ולמי גנזו לצדיקים לע"ל והיינו הארת אורו של משיח שיתודע שגם כל הקלקולים המה בהשגחה. אמנם אין העולם כדי לזה כי עי"ז יוכלו ח"ו להקיל בנפשם לומר לית דין ולית דיין ויעשה מה שלבו חפץ ולכן גנזו רק לצדיקים לע"ל כש"נ מה רב טובך אשר צפנת ליראיך היינו להירא וחרד בנפשו שאינו יוצא ידי חובתו תמיד ויודע בנפשו שמעשיו אינם כהוגן כי ע"י יראה בא לתשובה מפני שלא יישרו מעשיו בעיניו לנגד גדולת הבורא אליו נצפן הארה זו כי גם כל הבגידות המה בהשגחה ונתקן הכל להיות טוב כנ"ל. והרמז הזה שהכל מהשי"ת הוא בנרות המנורה דאי' (שמו"ר ס"פ לו) מאיר לעולם שנ' והארץ האירה מכבודו ואמר לישראל ויקחו אליך שמן וגו' הוי למעשה ידיך תכסוף. שרוצה שנאיר לפניו והוא לעדות שהשכינה שורה בישראל ע"י נר מערבי כמ"ש בגמ' והיינו שגם מעשה מצות הנרות הוא מצד השי"ת ששולח הארה בלב רק שמכנה אותו על מעשה האדם:

## פרק ז

**שם** חנוכה הוא לשון חינוך על שהיה אז חנוכת המזבח ששקצום מלכי יון ואיתא במגלת תענית שלא היה להם מנורה להדליק ושפודין של ברזל היה בידם וחיפום בעץ והדליקו בהם ובפסיקתא (פ"ב) איתא רק טעם זה על נס חנוכה שמצאו שפודין של ברזל ומנס השמן אינו מזכיר כלום וכפי הנראה היה אז עיקר החנוכה בנרות המנורה כי טמאו כל כלי המקדש ולא היו יכולים להקריב קרבנות רק שהדליקו המנורה ע"י נס שמצאו שפודין של ברזל ועושין חנוכה לזכר הנס מחנוכת המנורה. וענין חנוכה הוא התחלה מה שהאדם מתחיל לחנך עצמו ומזה נשאר קבוע לעולמי עד ע"י שמרגיל עצמו בתשוקה ורצון של ימי הנעורים כש"נ חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. ויש להבין למה עושין זכר לחנוכת המנורה שהיה בימי החשמונאים ואין עושין זכר לחנוכת המשכן וחנוכת המקדש שהיה קדושה קבוע לדורות. וי"ל שכבר זכרנו מ"ש במ"ר שהיה אהרן מיצר על שלא הקריב בחנוכת הנשיאים וא"ל הקב"ה לגדולה מזו אתה מתוקן כו' הקרבנות כ"ז שבהמ"ק קיים הם נוהגים אבל הנרות לעולם כו' וכ' הרמב"ן שמרמז על נרות חנוכה שהם נוהגין לעולם. דהנה ענין ז' הנרות של המנורה מרמזים על התפשטות אור התורה בכל ז' המדות הק' נגד ז' הרועים שהם מרכבה לז' המדות ובכולם נמצא התפשטות חכמת התורה המרומז למנורה בדרום כמ"ש (ב"ב כה:) הרוצה שיחכים ידרים כו' והיינו כי בא"א ע"ה אי' (בב"ר פ' סא) שזימן לו הקב"ה ב'

כליותיו כשני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו חכמה וגם הב' אלפים תורה התחילו מאא"ה. וביצחק אי'(זח"ג פ סע"ב) אורייתא מסטרא דגבורה קא אתייא. שהיא יראה מדתו של יצחק וכל מה שנתפשטה יותר חכמת התורה בהמדות הוא בתוקף התלהבות ביותר. וביעקב שמדתו אמת נתפשטה הארת התורה ביותר כמ"ש (ברכות ה:) אמת זו תורה שנ' אמת קנה ואל תמכור וביוסף כ' כי בן זקונים הוא לו ואי' בב"ר שכל הלכות שמסרו שם ועבר ליעקב מסרן לו וגם אמרו (תענית טו.) צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק וע"י האור הזרוע בבחי' צדיק נשפע ונתפשט הארת התורה בשפע רב כידוע. ומשה ואהרן המה השורש של תושב"כ ותושבע"פ. ודהמע"ה הוא מרכבה למדת מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ובחנוכה מדליקין ח' נרות כי הנר שמיני מרמז על בינה ליבא שהוא המקור של ז' האורות הנז' והיינו התשוקה והרצון שבלב להגיע למאור התורה שתתפשט בלב. ועיקר הגעגועים והתשוקה בלב לזכות למאור התורה נתגלה אז בימי גזירת יון שהיה לבטלם מתורה ומצות. והיה לבם נשבר מאד מזה שנראה שמן השמים מעכבין מפני שאין התורה ומצות שלהם מקובל בעיניו ית' והוא דומה כשופך קיתון על פניו (בסוכה). ועי"ז נתמרמרו וגדלה התשוקה בלבם לעסוק בתורה בסתר. וגם אותם שלא יכלו להצניע א"ע ולעסוק בתורה עוד יותר גדלה הצעקה והתשוקה בלבם לזכות למאור התורה ועי"ז זכו לנס שנזדמן להם השפודין של ברזל לעשות המנורה שהיא הכלי קיבול למאור שבעת הנרות. שהיא כנגד הרצון שבלב שעי"ז נעשה כלי להיות נשפע בו מאור התורה. וי"ל שמתורץ בזה קושית הב"י למה עושין ח' ימי חנוכה כי הנם מהשמן היה רק על ז' ימים. די"ל כי נס יום הראשון היה שמצאו השפודין של ברזל כנראה מהפסיקתא שזה היה עיקר הנס והיינו מה שמצאו הכלי להדליק בו האור ואח"כ מדליקין ז' ימים נגד הנם של מציאת השמן להיות התפשטות עצם הארת חכמת התורה בז' המדות הק' כנז'. ואיתא (שבת יג:) מי כתב מגלת תענית אמרו חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות ולכאורה הו"ל לומר שהיו מחבבין את הניסים ומה להם להצרות. אמנם ע"י הצרות והגזירות זכו למאור התורה וכמש"נ שבטך ומשענתך המה ינחמוני שדייקא ע"י השבט מוסר בא להם המשענת ביתר שאת וכדאיתא בפרקי היכלות (פ' כז) שבבית שני אעפ"י שלא שרתה שם שכינה. אבל הדרה יקרה כבודה וגדולתה וכו' של תורה לא נתנה עד בית שני ע"ש והמכוון על זמן החשמונאים שהיה התחלת הארת תושבע"פ. דחנוכה התחלת הניסים שלא נתנו ליכתב כי אסתר הוא סוף הניסים שניתנו ליכתב (כמ"ש יומא כט.) והיינו התחלת תושבע"פ. כי היא התחלת מצוה דרבנן שהוא רק משורש תושבע"פ כמ"ש בגמ' על ברכת נר חנוכה והיכן צונו מלא תסור. ודייקא אז ע"י

הצער והגזירה נתיסד התושבע"פ כמ"ש (ב"ר פ' ב) וחושך זה יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן ודייקא עי"ז ויאמר אלהים יהי אור והיינו הארת תושבע"פ וכדאיתא (תנחומא נח ג) שעל עמלי תושבע"פ נא' העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור הראשון וכו' וגם לא כפה ההר כגיגית רק על תושבע"פ לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה ומנבל עצמו עליה. ועל לימוד תושבע"פ נא' ואהבת וגו' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. שאין זוכה לה רק מי שהוא אוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו ע"ש ועליהם נא' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו שהקב"ה מאיר עיניהם לע"ל. ובזה יובן למה אין עושין זכר לחינוך הבית בקרבנות כי הקרבנות המה בטלים כמש"נ למה לי רב זבחיכם אמנם הנרות המרמזים למאור התורה עושין זכר להחינוך של החשמונאים כי מזה נתקיים בנו מאור התורה ע"י החינוך והתשוקה לאור התורה שהיה להם אז. כי מיד בהתחלת מ"ת היה בתשוקה גדולה כמש"נ ויחן שם ישראל כאיש אחד בלב א' וזה היה על תושב"כ שעל תושבע"פ נצרך לכפות עליהם ההר כגיגית כדאיתא בתנחומא אבל אח"ז הדר קבלוה מאהבה בימי אחשורש ובטלו המודעה דכפיית ההר כגיגית. וגמר התשוקה והגעגועים היה בימי החשמונאים מצד הצרות וע"ז אנו עושין זכר לזה החינוך והתשוקה של תושבע"פ שהיה אז שעי"ז נשאר בנו בקביעות הארת התושבע"פ לעולם וכמש"נ חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה וכמכוון המדרש אבל הנרות לעולם:

## פרק ח

**בגמ'** (שבת כא:) בש"א כו' מכאן ואילך פוחת והולך ובה"א יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך כו' ח"א טעמא דב"ש כנגד ימים הנכנסין וטעמא דב"ה כנגד הימים היוצאין וח"א טעמא דב"ש כנגד פרי החג וטעמא דב"ה דמעלין בקודש וכו' ויש להבין שורש מחלוקת ב"ש וב"ה להך מ"ד. למה ס"ל לב"ש כנגד הימים הנכנסין דוקא וב"ה ס"ל כנגד הימים היוצאין דוקא. אך הענין דב"ש וב"ה נקראו במשנה (עדיות פ"א מ"ד) אבות העולם וכן נקראו בזוה"ק (ח"ג עג א) אבהן דעלמא. והיינו דהלל היה מסטרא דרחמי דרגא דאברהם ושמאי היה מסטרא דדינא גבורה דרגא דיצחק כמ"ש ברע"מ (שם רמה א) וכ"כ האריז"ל שלעתיד יהיה ההלכה כב"ש. והוא עפמ"ש רז"ל שבתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין. ואח"כ שיתף הקב"ה מדת הרחמים למדה"ד כמש"נ ביום עשות הוי"ה אלהים. ושם כתיב בהבראם ונדרש (ב"ר פי"ב ובזוה"ק) באברהם וזהו עולם חסד יבנה ואיתא (שם פ' יד) שהיה אברהם ראוי להבראות קודם אדה"ר אלא אמר הקב"ה כו' אני בורא את האדם תחלה שאם יקלקל יבא אברהם ויתקן תחתיו.

וע"כ בעוה"ז שמתנהג עפ"י ההנהגה שהקדים השי"ת מדת הרחמים למדה"ד הלכה כב"ה. אבל לעתיד כשיתוקן כל הפגם של הנחש. ויהיה כמו שעלה במחשבה. עשה הא' את האדם ישר. ויוכל העולם להתנהג במדה"ד יהיה ההלכה כב"ש. וכן עם צדיקים הקב"ה מדקדק אפי' כחוט השערה שנ' וסביביו נשערה מאד (כמ"ש ב"ק נ.) שהם יוכלו להתנהג כפי המחשבה. וכן יעקב אע"ה שהיה כאדה"ר קודם הקלקול כמו שאמרנו כ"פ. כתיב ביה והיה ה' לי לאלהים שרצה להתנהג עפ"י מדת הדין. וזש"נ לי לאלהים דייקא. וזה הענין שבמשנה הוזכרו תמיד ב"ש קודם לב"ה ומ"מ הלכה כב"ה. והטעם דנפשות האבות ברא השי"ת מצדו. דכתיב ואקח את אביכם את אברהם וגו'. וכן יצחק נימול לשמונה בראשונה והיינו שבחר בו השי"ת שלא מדעתו. והוא שבאמת השי"ת מצדו ברא נפשות האבות שהם מדות הקדושים חסד וגבורה ומדותיהם אהבה ויראה ומצד השי"ת הסדר בחינת אברהם ואח"כ בחינת יצחק. דאברהם ששורש מדתו האהבה כמש"נ אברהם אוהבי ומצד האהבה בא הזריזות במ"ע. ויצחק שמדתו פחד יצחק היראה ומצדה בא הזהירות במצות ל"ת וכמו שאמרנו מהירושלמי (ונת' פ' חיי מאמר ז) והסדר מצד השי"ת אנכי ואח"כ לא יהיה שהשי"ת משפיע קדושה וד"ת ללב חכם לימינו ועי"ז נעקר הרע מלב כסיל לשמאלו וכמ"ש (שהש"ר פ' ישקני) שבשעה ששמעו דיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובשעה ששמעו דיבור לא יהיה נעקר יצה"ר מלבם. דאנכי שורש כל המ"ע והד"ת. ולא יהיה שורש המצות ל"ת. ולכן מצד השי"ת הסדר נפש אברהם ואח"כ יצחק וכן יצאה ב"ק הלכה כב"ה שהם דרגא דאברהם. אבל מצד האדם הסדר סור מרע ואח"כ ועשה טוב. שלזכות לד"ת צריך שיוקדם היראה להיות סור מרע שהוא מדת יצחק אע"ה. וכן הוזכרו תמיד ב"ש קודם לב"ה. והנה בחנוכה יש ב' הענינים הניצוח שבא ע"י שזכו להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו. וגם הנס שנעשה בשמן שזכו להכניס קדושה ללב חכם לימינו. וע"י הדלקת הנרות שזוכין שיאיר בלבם האור מהשי"ת כמש"נ אל ה' ויאר לנו וכמו שאמרנו שהשי"ת מקיים מצות זקנים ומדליק נ"ח שמאיר בלב בנ"י. וזה הענין דבית הלל כפי מדתם שהיו דרגא דאברהם. וס"ל שהעיקר להכניס האור ללב חכם לימינו וע"כ ס"ל דמוסיף והולך דמעלין בקודש שכן סדר הארת האור. הולך ואור עד נכון היום. וכמ"ש בזוה"ק (ח"א קע א) ישראל נהורא דלהון זעיר זעיר עד דיתתקפון וינהיר לון קב"ה לעלמין כו' כמו שחר ודא איהו נהורא דקיק ולבתר יפה כלבנה כו' נהיר יתיר משחר. ולבתר ברה כחמה בגין דנהוריה תקיף ונהיר יתיר מסיהרא וכו' וז"ש מוסיף והולך כסדר הארת האור בלב שמאיר השי"ת. וב"ש כפי מדתם שהיא דרגא דיצחק וס"ל שעיקר להוריק הרע מלב כסיל ע"י היראה אומרים פוחת והולך כנגד פרי החג שהם

להוציא הני"ק ובכל פעם פוחת והולך (כמשנ"ת סוף מאמר ב) והיינו להוריק הרע שלא יושאר רק ההשארה לצורך ישראל. וחד אמר טעמא דב"ה כנגד ימים היוצאין כו' דב"ה כפי מדתם ס"ל דעיקר מצות חנוכה להכניס האור ללב חכם שהנצוח מהרע כבר היה בכ"ד ימים שקודם. ע"י כהניך הקדושים. ועיקר נ"ח לזכות לאור והסדר לזכות לאור הוא מתתא לעילא מדליק א' ואח"כ מוסיף והולך וע"כ אמרו כנגד ימים היוצאין. משא"כ ב"ש מצד מדת הדין דרגא דיצחק שהוא מדתם כמ"ש בזוה"ק ס"ל שעדיין לא יצאו י"ח להוריק הרע מלב כסיל כמו שנצרך וגם הניצוח להרע היה בימים ההם. ומופיע בכל שנה בזמן הזה כח הניצוח להיות סור מרע. שזה ענין מ"ש בגמ' לשנה אחרת קבעום וכו' והקשה בס' עבודת ישראל הלא זריזים מקדימין למצות ומדוע המתינו לשנה אחרת. אך י"ל דבשנה ראשונה לא ידעו אם נקבע קדושת ימי חנוכה לעולמי עד. ולא ידעו אם לקבוע ימי חנוכה לעולם דבשלמא ביציאת מצרים צוה השי"ת לקבוע יו"ט לעולמי עד משא"כ מצות נר חנוכה שהיה רק מצות זקנים שהם תקנו לא ידעו בשנה ראשונה אם תהיה הקדושה נקבע לעולמי עד בזמן הזה אך לשנה אחרת כשהרגישו בזמן הזה האור שהאיר בלב קבעום להיות מדליקין נר חנוכה לעולם וז"ש ועשאום יו"ט בהלל והודאה. שע"י ההלל והודאה יאיר האור כי טוב. וע"י כן יזכו להוריק הרע מלב כסיל בזמן הזה. וב"ש לפי מדתם דהעיקר להוריק הרע מלב כסיל. ונצרך לזה רב חכמה לתקן הרב כעס ועפמ"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה כו' כי ברוב חכמה רב כעס. וע"כ כ"ז שיש רב כעס נצרך לעומת זה רב חכמה לתקן הרב כעס וע"כ אמרו יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך. שכל שנפחת הרב כעס שמתקנים אותו. אין נצרך רב חכמה ג"כ כ"כ שע"ז מורה הנרות שמרמזים לרוב חכמה דשמן מורה על חכמה. וענין שמונה ימים מורים כנגד המדות שנקראו ימים. והם שמונה עד הוד וכמ"ש (תקו"ז תי' יג) ואיהו הוד תמניא יומי דחנוכה כו' והיינו שבכל יום מתבררין במדה א' עד הוד. ואח"כ מתבררין ישראל בב' המדות ג"כ דכיון שמתבררין בשמונה המדות בקדושה מתבררין ממילא דעמך כולם צדיקים. וכן כנס"י בחינת מלכות שמים וכמ"ש בזוה"ק (ח"א קפו א) בגין דתרין דרגין אינון ואינון חד אינון ציון וירושלים כו' והיינו צדיק וצדק וכמ"ש להלן (שם ע"ב) דוגמא דההוא נהר רזא דצדיק דאתחבר בצדק כו' ובכל פעם מתבררין בהמדות בקדושה להוריק הרע מלב כסיל. שיש גם זה לעו"ז בההיפך נגד המדות. ושניהם שהוא הנצוח והרקת הרע מלב כסיל והופעת וזריחת האור ללב חכם לימינו היה ע"י כהניך הקדושים. דנצח והוד משה ואהרן מרכבה להם. משה רבינו למדת נצח שהוא מקו ימני שהיה כמו אאע"ה שפרסם אלהותו ית' שיהיה

נקרא אלהי הארץ וכן משה רבינו הוריד השכינה לארץ כמ"ש (ב"ר פ' יט) והוא שושבינא דמלכא. ואהרן מרכב' למדת הוד שהוא מקו שמאל שהוא שושבינא דמטרוניתא (כמ"ש זח"ג נג ב) שהוא המכפר ומקשט למטרוניתא כנס"י שתהיה נושאת חן בעיני הקב"ה. וכל עסק הקרבנות וקדושת יוהכ"פ ע"י אהרן הכהן ומ"מ מצינו בזוה"ק (שם קמו א) דכהן מחסד אתי. והוא עפ"י מש"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת גו' ודעת הוא חיבור ימינא ושמאלא חכמה ובינה מוחא ולבא כידוע. וכן היה שהנצוח שהיה ע"י שזכו להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו וכן הזריחה להכניס אור ללב חכם לימינו. שניהם היו ע"י כהניך הקדושים ע"י הדלקת הנרות שזוכין להאיר כמ"ש אל ה' ויאר לנו. וע"י שזוכין לאור תורה זוכין להוריק הרע מלב כסיל כמ"ש בזוה"ק (ח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. וכן אמרו (שם קצ א) דכד חמי בר נש דהרהורין בישין אתיין לגביה יתעסק באורייתא וכדין יתעברון מניה. וע"י הארת הנרות זוכין לב' הענינים להוריק הרע מחלל לב השמאלי ולהכניס קדושה ואור ללב חכם לימינו:

## פרק ט

**בגמרא** לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה. והוא שהיו"ט הוא רק לומר בהם הלל דאיתא (ערכין י:) שבת כו' לא איקרי מועד ר"ח כו' לא איקדיש בעשיית מלאכה כו' לילה המקודש לחג טעון שירה כו' ופריך והא חנוכה דלא הכי ולא הכי וקאמר ומשני משום ניסא והיינו שע"י הנס היה בכח כהנים הקדושים לעשות אותם כיו"ט לענין קריאת הלל אף דלא איקרי מועד ולא נאסר במלאכה. וז"ש בלשון קבעום ועשאום ולא אמרו תקנו לעשותו יו"ט בהלל או ציוו לעשותו יו"ט כו' אך לשון עשאום הוא ע"ד שמצינו (שבת קיט. קידושין לא.) עבידנא יומא טבא לרבנן ופירש"י סעודה ואמרנו שהמכוון בל' עבידנא יו"ט. הוא שהיה בכחן ע"י שמחה של מצוה שהיה בהסעודה מסיום המס' או ממה ששמח על ששמע דהלכה כר' יהודה ואח"כ דאין הלכה כר' יהודה להכניס קדושה בהסעודה שירגיש האוכלה מאור כי טוב וע"ז מורה יום טוב. יום היינו אור עדמש"נ ויקרא אלהים לאור יום וכן טוב כמש"נ וירא אלהים את האור כי טוב. וכן פי' עשאום ימים טובים שהחשמונאים עשאו הימים י"ט שירגישו בהם האור כי טוב אך לא לענין סעודה ומלאכה רק לענין הלל והודאה וחמרו קבעום שקבעו לדורות שיהיה הרגש האור כי טוב קבוע וקיים לדורות. והט"ז (תר"ע סק"ב) הביא מהלבוש שבפורים היה הצלת נפשות וע"כ יש בו מצות משתה משא"כ בחנוכה שהיונים גזרו רק העברת דת וכ' הט"ז דאינו נכון שגדול המחטיאו יותר מן ההורגו. אבל באמת י"ל דודאי גדול המחטיא וגזירת היונים היתה גדולה וקשה משל המן. אבל מ"מ לענין סעודה שיהיה

מצויה לענג את הגוף לא יתכן רק בפורים שהיה הנס גם לגוף שמורה שחביב לפני השי"ת גופי ישראל שיש בהם קדושה וע"כ תקנו בו מצות סעודה לענג גם את הגוף. משא"כ בחנוכה שרצו רק להשכיחם תורתך. אף שגדול מן ההורגו מ"מ הנס היה רק לנשמות ישראל ולא לגוף. והוא רק שמחה בד"ת שזכו לאור תושבע"פ ביתר שאת וע"ז לא תקנו משתה דאי' (פ"ו דאבות) כך דרכה של תורה פת במלח תאכל כו' והיינו עמלי תושבע"פ דאיתא (מד"ת נח ג) שכל מי שאוהב תענוג אינו יכול ללמוד תושבע"פ לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה וכו' וכן יוהכ"פ דאיתא פ"ד דתענית לא היו י"ט לישראל כט"ו באב ויוהכ"פ. מ"מ יוהכ"פ הוא תענית. והיינו דשמתת יוהכ"פ שבו ניתנו לוחות אחרונות ואיתא (שמו"ר פ' מו ופ' מז) ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהן מדרש הלכות ואגדות כו' וע"כ אף שבעצרת שהוא זמן מ"ת שניתנו לוחות ראשונות יש בו מצות שמחה ואכילה והכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם (כמ"ש פסחים סח:) מ"מ ביוהכ"פ שהוא קדושת היו"ט לישראל שניתנו בו לוחות אחרונות שכלול בהם כל התושבע"פ אין בו מצות אכילה ואדרבה הוא יום צום. שכן הוא דרכה של תורה כו' וכבר אמרנו במ"ש ואל תתאוה לשולחנם של מלכים כו' שבודאי מי שמורגל בפת במלח לא יתאוה לתענוגים. והול"ל שאל תתאוה למאכלים טובים. רק המכוון לשולחן שלמה המע"ה שנכתבה סעודתו בד"ת שהיא אכילה בקדושה. ועז"א ששולחנך גדול כו' והיינו שהעמל בתושבע"פ ולא כשלמה המע"ה שזכה לכל התושבע"פ בחלום מצד השי"ת. והעמל לקנות תושבע"פ זוכה למ"ש (זח"ב סא סע"ב) מזונא דחברייא אינון דמשתדלי באורייתא דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא ולא אכלי מזונא דגופא כלל כו' הה"ד החכמה תחיה בעליה. וזה ענין שנסדר אגדת ענין המן בפרק יוהכ"פ. שהמן לחם שמלאכי השרת אוכלין והיינו מטלא דעתיקא. וכן יש ביוהכ"פ אכילה מזונא דרוחא ונשמתא מטל תושבע"פ. וכן בחנוכה שהנס היה באור נרות המקדש שהם הקדושה להאיר בלב ישראל באור תושבע"פ וכמו שאמרנו. וע"כ לא תקנו בם סעודה רק עשאום יו"ט בהלל. ומ"ש ובהודאה י"ל ג"כ דקאי על הלל שמסיים בהודו לה' כי טוב וגו' ואין טוב אלא תורה שנ' כי לקח טוב נתתי וגו' (כמ"ש ברכות ה.) והיינו תושב"כ. וכן תושבע"פ נקרא ג"כ טוב כש"נ טוב לי תורת פיך. כי לעולם חסדו עדמש"נ ותורת חסד על לשונה. והיינו אשת חיל אשה יראת ה' בחינת כנס"י מלכות פה תושבע"פ קרינן לה וזה מ"ש (סוכה מט:) תורה ללמדה זו היא תורה של חסד והיינו תושבע"פ דתושב"כ כרוכה ומונחת כל הרוצה ללמוד יבא וילמוד (קידושין סו.).

**וההזכרה** ג"כ קבעו בברכת הודאה. דג' ברכות ראשונות הם קדושת האבות מגן אברהם ואח"כ אתה גבור כנגד פחד יצחק ואח"כ אתה קדוש כנגד יעקב כש"נ והקדישו את קדוש יעקב. וג' מדות של האבות הם המשכה מג' ראשונות חסד עלאה נפקא מחכמה וגבורה מבינה ויעקב מדת הדעת וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב יד סעב קעה ב) ואח"כ י"ב ברכות אמצעיות כנגד קדושת י"ב השבטים וכ"כ ברע"מ (זח"ג ד א) והיינו כנס"י שהיא בחינת מלכות שמים ונקרא אני וכמ"ש בזוה"ק וכ' ואני תפלה. ויש עוד ברכת המינים ובגמ' (ברכות כח:) אמרו למ"ד די"ח ברכות כנגד י"ח אזכרות שבהבו לה'. היא כנגד אל הכבוד ולמ"ד כנגד י"ח אזכרות שבק"ש. היא כנגד אחד ולמ"ד כנגד י"ח חוליות שבשדרה היא כנגד חוליא קטנה שבשדרה. ולפמ"ש ברע"מ שי"ב ברכות אמצעיות כנגד י"ב שבטים. י"ל דברכת המינים תקנו כנגד שבט יוסף שנחלק לשנים מנשה ואפרים דמדת יוסף כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא וארעא שע"י מדתו יחוד קוב"ה ושכינתיה שמים וארץ (כמ"ש זח"א לא רע"ב) והוא מנגד לקליפת המינים שמפרידין היחוד כמ"ש (שבת קטז.) הללו שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים. וכן כל שבט יש לו קדושה מיוחדת שמכוון נגד קדושה זו הברכה. ותקנו הברכה לכל ישראל דכ' איש אשר כברכתו ברך אותם שכלל לכל השבטים בכל הקדושות כמ"ש בב"ר חזר וכללן כולם כא' כו' לקיים מש"נ כולך יפה רעיתי. וכל הברכות אמצעיות הם צרכי הנפש לבד רפאנו וברכת השנים שלפשוטן הם צרכי הגוף אבל באמת הם ג"כ לצורך הנפש שאומרים רפאנו ה' ונרפא הושיענו ונושעה ולכאורה מה שייכות ישועה לרפואה אך הוא עפמ"ש במד"ר (אחרי) ישעי ביוהכ"פ שהוא ישועה מחילת עונות שעל ידי כן נושעים מהיצה"ר גם להבא וביוהכ"פ ונשא השעיר את כל עונותם עונות תם כמ"ש בב"ר הוא ישועה. וכן חולי איתא (ירושלמי פ' יד דשבת) והסיר ה' ממך כל חולי זה יצה"ר שתחלתו מתוק וסופו מר. וזהו המכוון בברכת רפאנו רפואת הנפש מהיצה"ר שהוא חולי ועז"א הושיענו ונושעה שהישועה ע"י מחילת עונות כאמור. וכן ברכת השנים ג"כ עיקרה על צורך הנפש שאומרים ואת כל מיני תבואתה לטובה והיינו שיהיה האכילה מסטרא דטוב שבעה"ד וממילא יביא קדושה ללב כמשנ"ת כ"פ. וע"י ברכת ה' בהאכילה כ' וברך את לחמך וגו' והסירתי מחלה מקרבך. והיינו היצה"ר ששולט באכילה שע"ז מורה לשון מקרבך וכמו שדרשו (תענית יא:) כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו שנא' בקרבך קדוש. שלשון בקרבך דרש על מעיו. וכן כאן מקרבך מאכילה שבתוך מעיו שהאכילה מביא לידי קטרוג יצה"ר כמ"ש בספרי (עקב) וגמ' (ברכות לב.) ובזוה"ק (ח"ב קנד ב) שאי יצה"ר שולט אלא מתוך אכילה. וכשיש בו ברכת ה' מסיר המחלה שהוא היצה"ר ומביא קדושה ואור כי

טוב וכמו שאמרנו במ"ש עבידנא יומא טבא לרבנן שהוא שיזרח בהאכילה מהאור כי טוב. וז"ש ברך כו' תבואתה לטובה שיופיע בהאכילה הברכה והאור. ואח"כ ג' ברכות אחרונות נגד מדות נצח הוד ויסוד הממשיכים לכנס"י. והמרכבה לג' מדות אלו משה אהרן ויוסף. ברכת עבודה נגד נצח דרגא דמשה. דאי' (ב"ר פ' יט) בא משה והורידה לארץ וזהו המחזיר שכינתו כו' והיינו שבמתן תורה הוריד משה השכינה לארץ ואחר הקלקול מעשה המשכן היה ג"כ עקרו ע"י משה וכ' באתי לגני ואי' בפסיקתא (פ' ה) לגן אין כתוב כאן אלא לגוי לאותו הגן שנסתלקתי הימנה כמ"ש מתהלך בגן. והיינו שיהיה שכינה בתחתונים עכ"פ במשכן. ואח"כ ברכת הודאה נגד הוד דרגא דאהרן ואומרים בברכה זו ועל נסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים. וכל א' וא' מישראל אומר נוסח זה ולכאורה יש להבין וכי כל א' י"ל נס בכל יום. אך המכוון שמצינו שמשה רבינו במחיית עמלק קרא שם המזבח ה' נסי והוא דנס נקרא כשיוצא מגדר ההנהגה והטבע והשי"ת עשה הסדר בבריאת האדם שיתנהג עפ"י הבחירה ויש עמלק יצרא בישא קטיגורא מקטרגא דבר נש דישתכח תדיר בב"נ כמ"ש בזוה"ק (ח"ג קס א) וכ' אשר קרך בדרך שעסק עמלק ראשית גוים לקרר את האדם ולהשליך עליו עצלות ועצבות וזה שולט אף בגדולים כמו שמצינו ביעבץ שריבץ תורה בישראל וההלכות שנשתכחו באבלו של משה הוא החזירן מתוך פלפולו ומ"מ ביקש לבלתי עצבי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות (כמ"ש תמורה טז.) ומקליפה זו אין בכח האדם להנצל ע"י בחירתו לבד ועז"א ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. וכל הגדול מחבירו יצרו גדול (כמ"ש סוכה נב) וז"ש ועל נסיך שבכל יום עמנו שעזרת ה' הוא נס יוצא מגדר וסדר ההנהגה שהוא ע"י בחירה וזה בכל יום שבכל יום מתגבר היצה"ר ובכל יום מתחדש היצה"ר שכל הגדול מחבירו יצרו גדול וזהו מ"ש שמתחדש בכל יום. והשי"ת עושה נס ועוזר ממנו שלא יעזבנו בידו וזש"נ כי מחה אמחה וגו' שאין בכח האדם למחות זכר עמלק אלמלא הקב"ה שעוזר לו. וזהו נס שלא כסדר וע"כ קרא משה רבינו שם המזבח ה' נסי ע"ש הנס וז"ש בפירש"י ממדרש תנחומא (תצא) שכביכול אין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה זכר עמלק. והוא דעמלק ראשית דקליפה והוא בזלעו"ז נגד ראשית דקדושה וכ"ז שאין שמו של עמלק נמחה נחסר אלף בכסא. דאל"ף מורה על פל"א עליון. וגם נחסר היחוד י"ה בו"ה שהוא ההשפעה מיו"ד ותגו של יו"ד המורה על כ"ע לה' תתאה מדת כנס"י. וזה נסיך כו' ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל יום זוכין לעזר השי"ת שהוא נס כאמור. להשפיל ולמחות ראשית דקליפה וזה ע"י שיזכו לנפלאותיך להופיע ולהזריח מפל"א עליון. וטובותיך להזריח מחכמה שכנגדה מאמר יהי אור שנקרא טוב והיינו

היו"ד מהשם שמרמז לחכמה וקוצא דלעילא דרמיזא לאין כ"ע כידוע. והוא עפמ"ש (בשמו"ר פ' לח) קחו עמכם דברים ואין דברים אלא ד"ת כו' א"ל אין אנו יודעין א"ל בכו והתפללו לפני כו' והיינו דלכבוש את היצה"ר כ' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך והיינו שע"י הפה יכנס ללב ג"כ והוא ע"י הקל קול יעקב שהוא קל ו' קל תורה קל ה' קל תפלה ומי שזוכה לד"ת משבר היצה"ר ע"י כח התורה וכמ"ש (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא וזה זוכה לנפלאותיך וטובותיך שמורה על החכמה שהיא אור כי טוב וקוצא דיו"ד דלעילא דרמיזא לאין כ"ע פל"א עליון. ועל ידי כן זוכה לעזר השי"ת שהוא נס כאמור. ומי שאינו בר הכי ואינו זוכה לד"ת. מ"מ יש לו עצה בכו והתפללו לפני כמ"ש במד"ר וע"ז מרמז וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים שהם ג' זמני התפלות שגם ע"י תפלה זוכין לנסיך שבכל יום לכבוש היצה"ר ראשית דקליפה. וגם בתפלה זוכין לנפלאות מפלא עליון שאומרים ברוך אתה הוי"ה כעומד לפני המלך ושם הוי"ה כולל ט' ספירות כמ"ש (זח"ג רנח א) וקוצא דיוד דלעילא רומז לכ"ע (כמש"ש סה ב) וזוכין ע"י תפלה ג"כ לנפלאות ואור כי טוב. ובברכה זו תקנו הזכרת על הנסים בחנוכה שהיה ע"י הכהנים שתקנו מדת הוד וכמ"ש האריז"ל. וזה שמסמיכין לזה ברכת כהנים ואח"כ ברכת שים שלום נגד מדת יסוד שיוסף מרכבה לה ומדתו שלום כמ"ש בזוה"ק: **וקורין** בחנוכה בנשיאים (כמ"ש מגילה לא.) והוא עפמ"ש (ילקוט מלכים סו רמז קפד מפסיק') בכ"ה בכסלו נגמרה מלאכת המשכן ועשה מקופל עד א' בניסן כו' ומעתה הפסיד כסלו כו' שילם לו הקב"ה חנוכת חשמונאי כו' ויש להבין מה תשלומין הוא הא כסלו ראוי לחנוכה מפני הנס שאירע בו שגברו על היונים שטמאו כל השמנים וכל כלי המשכן וכיון שראוי לחנוכה מצד עצמו מה שילם לו הקב"ה. אכן מצד הנס היה ראוי לעשות חנוכה לשעתו אבל לא לקבוע חנוכה לדורות כמו שלא נקבעו לדורות הימים שנעשה בהן חנוכת המשכן וחנוכת המקדש. ומה שנקבע חנוכת חשמונאי לדורות זהו תשלומין לחנוכת המשכן שנגמרה מלאכתו בכ"ה בכסלו. וע"כ קורין בנשיאים ומתחילין ויהי ביום כלות משה. וכמו שאמרנו שעיקר קדושת המשכן היה ע"י משה רבינו שבא והוריד השכינה לארץ מקודם במ"ת ואחר הקלקול נקבע השראת השכינה במשכן וזה ענין מ"ש בירושלמי (פ"ב דברכות הובא תוס' ר"ה טז:) אר"מ מחזיק אנא טיבו לרישא דכד הוה מטי למודים הוא כרע מגרמיה. ויש להבין איך הרגיש הראש לכרוע ואם מפני ההרגל למה מחזיק טיבו לרישא אך הענין שכל הברכות אנו אומרים בלשון הווה חונן הדעת מרבה לסלוח רופא חולי וכדומה דכיון שהאדם מתפלל והשי"ת שומע תפלה מיד נענה בשעתו בהווה ובברכת רצה שמברכין המחזיר שכינתו לציון בהווה. וברכה זו כנגד

משה רבינו שע"י קדושתו זוכין לזה ואומרים המחזיר שכבר מחזיר בהווה. ואף שהעולם נידון אחר רובו ולא זכו לזה הכלל מ"מ פרט נפש המתפלל נענה כבר ועדמ"ש (ברכות לג.) כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה בהמ"ק בימיו וכיון שמרגיש שמחזיר שכינתו מיד נופל עליו הפחד וכמ"ש ובמורא גדול זה גילוי שכינה שבכ"מ שיש התגלות השכינה נופל הפחד והיראה. והראש מרגיש הפחד עדמ"ש הרב ז"ל שדקדקו בגמ' תפלין שבראש ול"א תפילין שעל הראש. שהמכוון על הארת התפילין במוח שבראש וז"ש מחזיק אנא טיבו לרישא שמרגיש הפחד כי מטי למודים וכרע מגרמיה. דברכת עבודה נגד משה רבינו שושבינא דמלכא שמוריד השי"ת לישראל ואח"כ מודים כנגד הוד דרגא דאהרן שושבינא דמטרוניתא שמקרב ישראל לאביהן שבשמים. ובו מזכירין נסים ונפלאות ובו מזכירין על הניסים בחנוכה שהיה ע"י שמן ונרות שמורים על חכמה כמ"ש (מנחות פה:) ועל תורה כמש"נ ותורה אור. והשפעת ד"ת ע"י הכהנים שזה כח אהרן ומקרבן לתורה וכן נא' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. וכן בפורים מזכירין על הנסים בברכת הודאה שגם שם היה נסים ונפלאות דשם נס מורה על אור שמאיר בלב ע"י הנס שעושה השי"ת שלא כהרגל. וכן כ' ליהודים היתה אורה ונדרש (מגילה טז:) אורה זו תורה. והיינו תושבע"פ דתורה אור ואורה בה"א בחינת תושבע"פ מלכות פה כו' ונפלאות מפל"א עליון וכמו שנדרש שם יקר אלו תפילין שבראש. שמורה על כ"ע קרקפתא דתפילין. רק בפורים לבד הנס בתושבע"פ כמ"ש (שבת פח.) הדר קבלוה בימי אחשורש ובטלו מודעה דכפיית הר כגיגית. וזה היה על תושבע"פ שעל תושב"כ אמרו כבר נעשה ונשמע וכמ"ש (מד"ת נח ג) אז היה ג"כ נס לגופי ישראל שנצולו ממות לחיים וע"כ תקנו בו משתה ושמחה משא"כ בחנוכה שהיה הגזירה והנס רק לנפשות וע"כ לא תקנו בו משתה וכמו שאמרנו. ומ"מ איתא בשו"ע שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות בחנוכה דבאותן הימים היה חנוכת המזבח ע"ש ואף שחנוכת המשכן היה בניסן ושל בהמ"ק היה בתשרי רק המכוון עפמ"ש בפסיקתא הנז' שנגמרה מלאכת המשכן כ"ה בכסלו וכ"כ בא"ר בשם מדרש. אך קשה הא גם בחנוכת המשכן בניסן לא היה בהם חיוב משתה וסעודה ולא נזכר שעשו יו"ט. אמנם י"ל כיון שהיה אז שלמים בקר שנים וט"ו אילים וכבשים ושלמים נאכלין לבעלים ויש בו רמז לסעודה. ואף שמסתמא אכלו כל השבט ומה זה נחשב לאכילה לשבט מ"מ לפי שהיו אז הכבשים גדולים כמ"ש (ב"ר פ' סה וע' מנחות פז.) יכול להיות שהיה אכילת בשר בכזית לכל א' מהשבט ומצינו בלחם הפנים כזית יש אוכלו ושבע יש אוכלו ומותיר (כמ"ש יומא לט.) ועכ"פ היה בו אכילת בשר. ולזכר זה ששילם הקב"ה חנוכת החשמונאים בכסלו יש בו ג"כ סעד לסעודה.

ומ"מ אין בו חיוב שעיקר הנס היה בד"ת שרצו להשכיחם תורתך. ונעשה נס שעי"ז זכו לריבוי אור תושבע"פ וכמו שאמרנו. וע"כ לא קבעו בו חיוב סעודה שכך דרכה של תורה כו' וכמו שאמרנו. וקבעום ועשאום יו"ט רק בהלל והודאה הודו לה' כי טוב על שזכו להאור כי טוב. וחודש כסלו איתא בס' יצירה שנברא באות ס' ואי' בזוה"ק (ח"ב קכז סע"א) בשעתא דסתים ואתגניז בגויה גו נהורא עלאה לעילא כדין איהי קיימא בדיוקנא דאת סמך כו' והיינו שהמקיף בינה והמוקף נהורא עלאה. והוא אור כי טוב (ונת' ר"ח כסלו) וזה קדושת החודש ובסופו זוכין להאור כי טוב אור יום הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ כמ"ש בספר הבהיר ומד"ת (נח ג) וז"ש קבעום ועשאום ימים טובים שיופיע ויזריח בהם האור כי טוב וקבעום לדורות בהלל והודאה:

## פרק י

**בגמרא** נר חנוכה משמאל מזוזה מימין. הענין עפ"י מה שאמרנו בשם הרמב"ן (ר"פ בהעלותך) שפי' מ"ש במד"ר שם שא"ל לאהרן לגדולה מזו אתה מתוקן כו' הקרבנות כ"ז שבהמ"ק קיים אבל הנרות לעולם שלא רמזו אלא לנרות של חנוכת חשמונאי שנוהגת אף לאחר חורבן כו' שנר חנוכה מעין נרות שבמקדש וידוע דעיקר האור תורה אור ונא' לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו היינו מבחינת תושב"כ מופיע הארתו ית' על לב חכם לימינו וזהו ענין מזוזה בימין היינו פ' שמע והיה אם שמוע שנכתב בה והם קבלת עול מ"ש ועול מצות ומזה מופיע הארה על לב חכם לימינו. ונר חנוכה שמרמז על הארת תושבע"פ דזהו ענין המנורה שא' במדרש שהקב"ה אמר בא והאר לי וזהו האור דתושבע"פ דהוא מה שהחכמים מחדשים ולא בשמים היא וכמ"ש (ב"מ נט:) דהקב"ה אמר נצחוני בני ואי' (חגיגה טו:) דקאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דר"מ לא כו' השתא קאמר מאיר בני אומר כו'. וזה התחיל מאנשי כנה"ג ואז התחיל זלעו"ז חכמת יונית ובאו על ישראל להשכיחם תורתך כי החכמה שלהם נקרא חושך ולא אור וכשאז"ל (ב"ר פ"ב) וחשך זו מלכות יון כו' וע"ז מרמז הנס בנר חנוכה על הופעת האור בתושבע"פ ולכן מצות נר חנוכה בשמאל דייקא כדי להופיע גם על לב כסיל לשמאלו וכמ"ש (נדרים כב:) ע"פ כי ברוב חכמה רב כעס שאלמלא חטאו היה די בה' חומשי תורה כו' שדייקא על רב כעס של היצה"ר נצרך התרבות של רוב חכמת תושבע"פ מה שאדם ממציא מנפשו. וע"ז רמזו במנורה משל כו' תאירו לי כו' (כמ"ש מד"ר שם) שהקב"ה משתוקק כביכול להארת האדם דייקא מה שממציא מלבו והוא התושבע"פ. והקב"ה אומר הלכה בשם אומרה אליעזר בני אומר כו' (כמ"ש מד"ר פ' חקת). והנה אמרו (בב"ר) ע"פ וישב יעקב שביקש לישב בשלוה בעוה"ז נזדווג לו שטנו של יוסף. והיינו שביקש להיות

בטוח לדורי דורות שיזכו לבחינת חיי עולם בעוה"ז וע"ז קפץ עליו רגזו של יוסף היינו מפני שבענין הזה בבחינת קדושת הברית נצרך עוד בירורים רבים בנפשות ישראל שלא יתברר בירור גמור לכל נפשות ישראל כולם עד עת קץ וזהו ענין הפחד שנז' ע"ז בזוה"ק (ח"א ריט ב) שאין לו תיקון ח"ו. והיינו שבעוה"ז אין לו עוד בירור בזה שיהיו זדונות נעשית לו כזכיות וכשלג ילבינו שזהו כשיתוקן זוהמת הנחש לגמרי שממנו התחיל זה. שתיקונו לגמרי להיות עמך כולם צדיקים וזהו כשיבולע המות לנצח שיתוקן הפגם בעת קץ ועיקר התיקון לזה ע"י העסק בתושבע"פ היינו שיהיה הלב תמיד מלא מד"ת וע"ז נא' עץ חיים היא למחזיקים בה כי ע"י הד"ת יוכל להגיע לחיי עולם. כי ענין המיתה נצמח מראשית הקלקול של אדה"ר וכ' פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. וע"י העסק בד"ת נא' בהתהלכך תנחה אותך זה העוה"ז בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לע"ל (כמ"ש סוטה כא.) כי אז לתחיית המתים יהיה תכלית הבירור בזה שהמיתה היה רק כשינה בעוה"ז וכמו שקראו חז"ל המיתה כד דמך. וטל תורה מחייהו. ובזה הכח דייקא הכניעו היונים כמ"ש וזדים ביד עוסקי תורתך דייקא ובכל ימי החנוכה מתנוצץ התיקון על פגם הזה. כי על פגם זה נא' רע בעיני ה' שכביכול השי"ת אינו משגיח עליו וכש"נ לא יגורך רע ואמר (שבת קמט:) צדיק אתה ה' ולא יגור במגורך רע. שמונע השראת השכינה כביכול וכמ"ש בזוה"ק (שם) דלא חמי אפי שכינתא. אמנם ע"י התיקון נא' עיני ה' אל צדיקים וגו' ואמרו (שבת כב:) על המנורה עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. ועפ"י דברנו הנ"ל שנר חנוכה מעין נרות המנורה יוצדק הרמז הנז' במנורה על תיקון הפגם הזה שהוא עדות שיחזיר השראת השכינה בישראל שיגור במגורינו לעולם:

## פרק יא

**נר** חנוכה משמאל מזוזה מימין. ובשאילתות דרא"ג הגיר' ובעה"ב בטלית מצויצת באמצע ובתשובת מהרי"ל (סוס"י מ) אי' דסיים לקיים מה שנא' והחוט המשולש לא במהרה ינתק והוא סיים ע"ז פי' חוט של ציצית. והנה בגמ' (מנחות מג:) אי' כל מי שי"ל תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא שנא' והחוט המשולש וגו' ושם הכונה על כל הג' מצות שהם כמו חוט המשולש שהוא חזק ביותר ולא על חוט הציצית דוקא. אבל שם כל אותן ג' מצות עצמן הם על האדם כל היום דתפילין בזרוע ובראש היו הולכים כל היום וגם ציצית בבגדו ומזוזה בפתחו המה תמידיות משא"כ מצות נר חנוכה שמצותה רק בלילה ואז אין הזמן לחטוא וכמ"ש (שבת פט:) דל כ"ה דלילותא. ולא שייך שיהיה מצוה זו להציל מהחטא. ומה גם שהוא

לשעה קלה זמן ההדלקה. וע"כ פי' מהרי"ל שהמכוון מהחוט של ציצית באמצע דחוט דציצית הוא לזכור עי"ז כל המצות וצירוף הב' מצות דחנוכה ומזוזה מועיל לאותו חוט להתחזק ולהיות כבחינת החוט המשולש שנעשה בזה בחינת יעקב חבל נחלתו המשולש מקדושת כל ג' האבות כחבל הזה שאין מפקיעין אותו בפחות מג' (כמ"ש ב"ר פ' סח) והכח הזה נקבע ונשלם ע"י הנ"ח בכלל נפשות ישראל. דידוע דבחי' אאע"ה היה להכניס כל באי העולם תחת כנפי השכינה בקבלת עול מ"ש שיהיה נקרא אלהי הארץ בפי כל הבריות וגם להכניסם בעול תורה ומצות דב' אלפים תורה התחיל מימי אברהם וזהו ענין מזוזה בפתחו שנכתב בה ב' פרשיות שהם קבלת עול מלכות שמים ותורה ומצות והכל ע"י בחינת אאע"ה דכ' ואהבת את ה' וגו' וכן בפ' שניה מתחיל לאהבה את ה' אלהיכם וגו' וזהו מדת אאע"ה שהיה בו אהבת השי"ת עד מיצוי הנפש שהשליך עצמו לכבשן האש על קידוש שמו ית'. ומצינו (סוטה כז:) שלמדו דלא עבד איוב אלא מאהבה שנא' הן יקטלני לו אייחל עד אגוע וגו' וכאשר בא יצחק אע"ה וראה שמכל היגיעה של אביו לא הועיל לדורו שלא נשארו בקדושה מכל הגרים שגייר וגם ישמעאל ובניו נטבעו בתאוות ואהבות וחמדות זרים. ע"כ התחיל יצחק להתלהב בנפשו בבחינת היראה שעי"ז יהיה נשרף כל הכחות של אהבות זרות באש היראה. כי האש של התלהבות היראה והקדושה שורף האש של התאוה שנקרא ג"כ בלשון נורא (כמ"ש קידושין פא.) חזי דאת נורא. והוא הכח של תושבע"פ שנא' בה הלא כה דברי כאש. מפני שבא מצד היראה שבלב וכמש"נ הן יראת אדני היא חכמה וכמ"ש (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה ומע"ט כו' שנא' ראשית חכמה יראת ה'. ובחי' יצחק שהיה מרכבה למדת גבורה להיות גבור הכובש את יצרו ואי' בזוה"ק ותיקונים (שנז' למעלה מא' א) מימינא אתיהיבת תושב"כ ומשמאלא אתיהיבת אורייתא דבע"פ. ואמר עוד וכד אתנטילת מגבורה אתקריאת תושבע"פ דהכי אוקמוה מארי מתני' תושבע"פ מפי הגבורה נתנה וכו' וכן אמרו (סוף חגיגה) ת"ח שכל גופן אש כו' והוא התושבע"פ אש אוכלה אש דיצה"ר. וע"ז מרמז מצות הדלקת נר חנוכה דקי"ל הדלקה עושה מצוה היינו ענין ההתלהבות המתעורר בנפש מצד פחד ה'. ועדמ"ש (שהש"ר ה') ע"פ פתחי לי. פתחו לי פתח א' של תשובה כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו. כן העיקר שידליק בעצמו הפחד והיראה להתגבר על היצה"ר ואח"כ ה' לא יעזבנו בידו. וזה היראה נקנה בנפשם בזמן הנס ע"י התיסדות התושבע"פ כנ"ל. ואמנם גם בזה עצמו אין עוד בירור כי הלא נמצא גם מיצחק פסולת שיצא ממנו עשו שעל הגוון היה בו ג"כ כח החכמה דתורה שבע"פ וכמש"נ ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ואי' מהאריז"ל דהיה בו ניצוצי

הקדושה של נפש ר"מ דסתם משנה כותיה שהיה שורש תושבע"פ ויצא מזרעו מנירון (כמ"ש גיטין נו.) וזה ענין מ"ש (תרגום יונתן פ' ויחי) דרישיה דעשו אתנח בגו עיטפיה דיצחק ונקבר ראשו במערת המכפלה ע"ש. והוא נקרא (קידושין יח.) ישראל מומר. כי הוא נולד מיצחק ורבקה ואחר שנימול יצחק לח' שמורה על שורש יהדות. אבל הוא היה בו כח להסירו ולבטלו ולדבק בשרשו הרע. אמנם יעקב אע"ה היה הממוצע של ב' קדושות האבות לזווגם יחד ועי"ז בא לבחי' אמת שהוא החבל המשולש אשר לא ינתק דשפת אמת תכון לעד. כי בחינת של אברהם ויצחק היה רק מצד בחי' אמונה. כי הגם שהיה להם התגלות אלהות כש"נ וירא ה' וגו' היה רק לשעה אבל כל ימיהם החזיקו באמונתם. וכן אי' במכילתא בשלח ע"פ ויראו העם וגו' שלא ירש אברהם אבינו העוה"ז והעוה"ב אלא בזכות אמונה שנא' והאמין בה' וגו'. אבל ביעקב כתיב ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו ופירש"י במקום אשר וגו' איני יודע מה מלמדנו. ובפשוט הכונה להודיע מעלת יעא"ה דגם אחר ההסתלקות היה נשאר בנפשו באותו מצב כמו במקום אשר דיבר אתו וזהו שהופיע בו בחי' האמת ושפת אמת תכון לעד. וזהו הרמז שע"י הדלקת נר חנוכה המזדווג לבחי' המזוזה מימין שהוא בחי' קדושת ב' האבות אברהם ויצחק נעשה חוט של ציצית באמצע משולש להיות נקבע בנו הקדושה המשולשת מבחי' יעקב קו האמצעי המחברם להיות חבל נחלתו כי זהו עיקר סגולת מצות ציצית שנא' בה למען תזכרו וגו' שנהיה תמיד מבחי' זכור אתר דלית ליה שכחה. וכדאי' (מנחות מד.) באו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו כו' עכשיו נדמו עלי כד' עדים כו' שבאו להזכירו ואף שהיה כבר מוכן לעבור הגינו בעדו והצילוהו מן העבירה שזה כל מעשה היצה"ר שמשכח את האדם ושוכח שורש העבירה. שאם היה זוכר שהיא עבירה לא היה עובר. וע"י מצות ציצית בא לזכירה וכמש"נ וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וגו'. ואפשר לומר דאף בגמ' קאי והחוט המשולש על מצות ציצית שע"י מצות תפילין ומזוזה נעשה חוט של ציצית חוט המשולש להיות נקבע הקדושה לעולמי עד ובחיזוק שלא יחטא וכמו שפי' מהרי"ל לענין נר חנוכה. דבגמ' מסיים ואומר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. ובמד' (תנחומ' ויצא) עשה אדם מצוה א' מוסרין לו מלאך א' ב' מצות מוסרין לו ב' מלאכים עשה מצות הרבה מוסרין לו מלאכי' הרבה כו' וכאן כ' מלאך לשון יחיד. רק מזה נר' דדרשו הפסוק על מצות ציצית שהם מקיפים את האדם סביב משא"כ תפילין ומזוזה. ולפי שארבעתן מצוה א' ע"כ חונה מלאך וגו' מלאך א'. ואף המצות עצמן קרוים מלאכי' שהם שלוחים מהש"י וכמ"ש (מד"ת ויגש ו') היו מכבדין את המצות שהן שלוחי ושלוחו של אדם כמותו כו' וזש"נ חונה מלאך ה' סביב על ד' ציצית שהן מצוה א' ומקיפין האדם.

ויחלצם שמצוה זו מביא לידי זכירה וניצול מהיצה"ר. והנה כל זה נקנה בנפשינו ע"י נם חנוכה שעמדו היונים בזלעו"ז להשכיחם תורתך וע"י הנם נקבע בנו הקדושה מכח התחדשות תושבע"פ להיות קיום לכח הזכירה לעולמי עד. והנה קדושת המזוזה מימין שמורה על מדת אאע"ה בחי' האהבה עד מיצוי הנפש קיים לעולמי עד כמו שראו שמסרו נפשם אף קלי עולם על קדושת שמו ית' שזה ממה שנטוע בלב ישראל מהאבות הקדושים לאהבה את ה"א בכל נפשכם. וכן קדושת נר חנוכה נשאר ג"כ לעולמי עד וכמש"נ כי לא תשכח מפי זרעו. והוא מה דקי"ל בטלה מגילת תענית חוץ מחנוכה ופורים (כמ"ש ר"ה יט:) כי אותם ב' ישועות דאלו ב' זמנים נשארו לעד. דפורים שהי' לאבד וגו' וזה לא יהי' עוד. וטעמא דחנוכה אמרו (בגמ' שם יח:) שאני חנוכה דמיפרסם ניסא ופירש"י כבר הוא גלוי לכל ישראל ע"י שנהגו בו המצות וכו' ולכאורה מה זה תירוץ לקושית הגמ' ותיבטיל איהי ותיבטל מצותה ע"ש. אך המכוון דמפרסם ניסא שלא להשכיח התורה מישראל וזה נשאר לעולמי עד. דאף שהבטיחנו השי"ת כי לא תשכח מפי זרעו מ"מ היה פחד כעין מה שמצינו (מכות כד.) מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוים וכן מסיפא דקרא ואכלה אתכם וגו' ואף שהבטיחנו השי"ת כן יעמוד זרעכם ושמכם וכדומה. מ"מ הי' מסתפי והי' פחד וכן כאן הי' פחד. אבל ע"י נס חנוכה האיר להם באור כח תושבע"פ שלא תשכח מפי זרעו לעולמי עד. וכל מועדי מגילת תענית נבטל הארתם בזמן הגלות משא"כ בנס חנוכה שדייקא אחר כל ההסתרות מתנוצץ כח הזה של התחדשות בחינת תושבע"פ בנפשות ישראל לעולמי עד ולהתקיים בנו כי לא תשכח מפי זרעו. וציצית אף דלילה לאו זמן ציצית מ"מ יש דיעות דכסות יום חייב בציצית אף כשלובשו בלילה (כמ"ש או"ח סי' יח) ומצות נר חנוכה הוא רק בלילה. אך כבר אמרנו דלילה אינו זמן חטא כנראה ממה שאמר יצחק אע"ה דל כ"ה דלילותא רק מועיל מצות נר חנוכה כשמזדווג להמזוזה בימין להיות חוט הציצית פועל להזכיר תמיד כל היום. כי נעשה חוט המשולש שהוא בחי' אמת דתכון לעד:

## פרק יב

**במס' סופרים** (פרק כ הל' ה) נ"ח כו' שתהא מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל לקיים מה שנא' מה יפית ומה נעמת מה יפית במזוזה ומה נעמת בנר חנוכה. והנה בשהש"ר על פסוק מה יפית וגו' נדרש הרבה דרשות יפית במצות ונעמת בגמ"ח. יפית במ"ע ונעמת במצות ל"ת. יפית במצות הבית ונעמת במצות השדה וכו' הכל בב' מצות המזדווגים זה לזה ומה אמר זה בכאן לקיים מש"נ כו' כאלו רומז על ב' אלו דוקא. גם נראה שאמר זה לטעם על השייכות זה לימין וזה לשמאל דוקא וגם אם היו שניהם יחד במקום אחד

יוכלו לדרוש כן עליהם. אבל באמת בשהש"ר דרשו מקודם (בפר' א) על פסוק הנך יפה רעיתי הנך יפה שדרשו ג"כ על כל אותם חבורי מצות שדרשו ע"פ מה יפית ומה נעמת הנ"ל יעוש"ב. והנה הך פסוק מוקדם ואי המ"ס דורש כהמ"ר רק צירוף ב' מצות הול"ל קרא דהנך יפה הנך יפה המוקדם. ועל כרחן דנקט זה דיפית ונעמת שהם ב' ענינים דמרמזי על ב' אלו דוקא ומה"ט הם בימין ושמאל. והוא דבשהש"ר שם לפני זה והוא ג"כ במדר' (תנחומא תצוה ו) ע"פ ראשך עליך ככרמל האמור לפני פ' מה יפית דרשו הרשים שבכם חביבים עלי כאליהו שעלה להר הכרמל כו' ודלת ראשך כארגמן הדלים והרשים שבישראל חביבין עלי כדוד שנא' והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדויד. וי"א כדניאל דכתיב ביה והלבישו לדניאל ארגונא וגו' ועפ"י פשוט נדרש הפסוק שגם הרשים במצות שנראה לעין שקלקלו ח"ו יוכלו להתקן להיות נחשב כאליהו שהקריב בשעת איסור הבמות בהר הכרמל ועכ"ז נתברר שהי' לזכות לישראל כמו כן יתהפכו הזדונות לזכיות ע"י תשובה. וכן יוכלו להיות כדויד שהיה נראה לעין הקלקול הגדול שלו. ומ"מ נתברר בימי שלמה בנו שנהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה (כמ"ש שבת ל'.) אבל מהו שייכות הדרוש על דניאל ולמה נבחר הוא להדמות אליו יותר מכל גדולי הדורות. גם מה ענין הדרוש הזה בפר' תצוה דאח"כ נדרש סוף הפסוק מלך אסור ברהטים על משרע"ה מה מלך כו' אף אתה גזור עליהם והם עושים והיינו מפני שלא נא' בפרשה זו וידבר ה' וגו' צו את בנ"י ויקחו אליך רק ואתה תצוה וגו' שמשרע"ה יצוה מעצמו. וצריך ביאור מה נשתנה מצוה זו משאר הדברות וגם שייכות זה לתחלת המקרא ראשך וגו' הנ"ל. וי"ל שכל ענין הדרוש סובב הולך על פר' הדלקת המנורה כענין הדרוש הנזכר שם למעשה ידיך תכסוף ואין תכסוף אלא לשון תאוה כו' אתה מאיר לכל העולם ואתה מצוה להעלות נר תמיד כו' והיינו כמו שאמרנו כי עיקר הארת הנרות מרמז על הארת תושבע"פ שהאדם מאיר בנפשו וזהו שהקב"ה רוצה שנאיר לפניו (כמו שנת' למעלה) וזה הענין מצינו ג"כ באאע"ה שאמרו (ב"ר סו"פ ל) משל כו' עד שתהא מאיר לי מאספוטמיא וחברותיה בא והאר לפני כו' כי הוא היה הראש לפרסם אלהותו ית' בפי כל העולם להיותו נקרא אלהי הארץ וזה היה ע"י שקידש שם שמים במסירות נפשו. והנה כמו כן בדרך הזה היו הכהנים החשמונאים שמסרו נפשם במתי מעט נגד כל ההמון הגדול וקידשו שמו ית' ואנו אומרים ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך שנתקדש ש"ש אז ואנו מכירים שגם הכח הזה היה מהשי"ת. אבל עיקר ההתעוררות היה מצדם וכמ"ש שעשית לאבותינו כו' ע"י כהנך הקדושים וזה הענין חביב מאד אף נעים לפניו ית' שחומד ומתאוה שנאיר לפניו מצד האדם וע"ז דרשו ודלת ראשך כארגמן שאף הדל והרש שבישראל יהיה חביב

כדניאל שנקרא בפ' איש חמודות ונא' לו בפי' כי חמודות אתה כמו כן אפי' השפל שבשפלים אם רק יתעורר מעצמו לקדושת שמו ית' יהיה נחמד אף נעים לפניו. וע"ז דרש סוף הפ' מלך אסור ברהטים על משה רבינו דכ' ואתה תצוה. דידוע שכח כל המצות שאנו מקיימים כתיקונם הוא רק מכח מאמרו ית' שצוה אותנו בתוה"ק כדש"נ כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב וגו' כי אם עשה את אשר חפצתי וגו' אמנם כאן על מצות הדלקת הנרות נא' דייקא ואתה תצוה. שיהיה הציווי ג"כ ממשרע"ה בעצמו שהוא ג"כ רק מכח האדם בעצמו. מפני שזה עצם מצות הדלקת הנרות שנאיר לפניו ית' מעצמינו וזה חביב מאד לפניו ית'. וזה שרמז במ"ס בפ' מה יפית ומה נעמת דכ' אחריו על מצות מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל דידוע שכל התורה והתרי"ג מצות אשר האדם מקיים עפ"י התורה שבכתב מה שהשי"ת מופיע על לב חכם לימינו מזה נעשה האדם יפה ומפואר בשלימות גופו בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו הנעשים בצלם אלהים ברמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת וזהו הענין מזוזה בימין שנכתב בה קבלת עומ"ש והמצות להאיר על לב חכם לימינו והוא היופי של אדם וא' בזוה"ק אורייתא וקוב"ה חד ואורייתא שמא דקוב"ה (כמ"ש זח"ב צ ב וש"מ) ונחשב המזוזה שהשי"ת עומד על ימינו לשמרו כש"נ ה' שומרך וגו' על יד ימינך וכמו שאז"ל (ע"ז יא.) הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנא' ה' ישמר צאתך ובואך וגו'. ונר חנוכה הוא בחי' הנעימות הארת ההתחדשות כח תושבע"פ שהאדם מאיר לפניו יתברך העומד לנגדו בימינו כש"נ עליהם הנחמדים מזהב וגו' ומתוקים מדבש. והוא בשמאל להאיר גם על לב כסיל לשמאלו כי הרוב חכמה מאיר גם על הרב כעס של הלב כסיל (כשנ"ת מא' י) וזה נחמד ונעים לפניו כמו שאמרנו וז"ש ומה נעמת בנר חנוכה. ולזה הרמז נזכרו דיני הדלקת נרות חנוכה בפ' במה מדליקין דקדושת המקדש במקום בקדושת שבת בזמן ונרות חנוכה המה ג"כ משורש קדושת נרות המקדש וכמ"ש הרמב"ן במ"ש (במד"ר בהעלותך) אבל הנרות לעולם שמרמז על נר חנוכה ע"ש וכמו שאמרנו:

## פרק יג

**בפסיקתא** (פר' ד) לחנוכה ויקח אליהו שתים עשרה אבנים. י"ר ר"ח שחל להיות בחנוכה כו' את מוצא כו' מסדר הפסיקתא נראה שהיה זה הפר' דויקח אליהו הפטרה לשבת חנוכה לפי מנהגם ויש להבין שייכות ענין אליהו בהר הכרמל לחנוכה בשלמא נרות דזכריה ונרות דשלמה שאנו מפטירין עפ"י הגמ' (מגילה לא.) שייכין לחנוכה שהיה הנס ג"כ בנרות המקדש אבל ענין אליהו בהר הכרמל לכאורה אין לו שייכות כלל לחנוכה. אך הענין הוא דאליהו הקריב אז בחוץ בשעת איסור הבמות שע"ז דרשו (ב"ר פ' פב) גוי

וקהל גוים עתידין בניך לעשות כקהל עמים כו' אף בניך מקריבין בשעת איסור הבמות. אך היה עת לעשות לה' שאז ע"י כן קירב את ישראל לאביהן שבשמים ואמרו ישראל הוי"ה הוא האלהים והוא היחוד באורח פרט כמ"ש ברע"מ (זח"ב כה א) ולסוף מ' שנין כו' כדין אוליף לון באורח פרט הה"ד וידעת היום וגו' היום דייקא מה דלא הוה רשו מקדמת דנא כי ה' הוא האלהים דא באורח פרט. במלה דא כמה רזין וסתרין אית בה וכו' והנה מי בא בסוד ה' בס"ת שיש בו. אך זה עכ"פ אנו רואין שזה אמר משרע"ה לישראל אחר מ' שנה שהיו במדבר דכתיב ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו' עד היום הזה ואז דייקא זכו שאמר להם וידעת היום וגו' כי הוי"ה הוא האלהים והיינו כידוע דשם הוי"ה מורה היה הווה ויהיה שהוא אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם. דאף אחר שנברא העולם ואנו רואים תבל ויושבי בה ויש בהן שמחרפין ונראה שהם נגד כבודו ית' מ"מ אין נעשה בעולם שום דבר נגד רצונו ית' כמו קודם בריאת העולם וזש"נ וידעת היום בבחי' הדעת שנכנס למעמקי הלב שכן מורה והשבות אל לבבך לב' הלבבות שהם יצ"ט ויצה"ר כמו שנדרש (פ' הרואה) בכל לבבך. כי הוי"ה שמורה שהכל כמו קודם שנברא העולם. ובזה אין לנו שום תפיסה בעוה"ז שמפני כן אין שם זה נהגה בעוה"ז רק בשם אדני שהוא בחי' אמונה שאנו מאמינים כן אף שאינו נראה לעין כן. ואז זכו לבחי' הדעת כי הוי"ה הוא האלהים ושם אלהים מורה על הנהגת עוה"ז. וכמו"ש בס' אלהי"ם גי' הטב"ע דמה שנראה לעין שמתנהג עפ"י הטבע הוא ג"כ מכח אלהים שהוא בעל הכחות כולם ואז זכו ליחוד זה. וע"ז אמר להם משה רבינו ולא נתן ה' לכם לב לדעת בחינת הדעת הוא פנימיות הכתר כידוע והיינו כשנכנס למעמקי הלב עד היום הזה דייקא. ולזה היחוד זכו ישראל ג"כ אז ע"י קרבן אליהו שהקריב בחוץ בשעת איסור הבמות שהוא בכרת. וע"י ירידת האש נתקדש ש"ש ואמרו הוי"ה הוא האלהים. ואיתא (שהש"ר פר' ז) ע"פ ראשך עליך ככרמל הרשים שבך חביבים עלי כאליהו שעלה להר הכרמל. ויש להבין למה דימה הרשים לאליהו דייקא. גם למה נקרא אליהו בכאן בשם כרמל דייקא. רק המכוון דכמו שאליהו בהר הכרמל הקריב בשעת איסור הבמות רק שהיה לצורך שעה ולא די שלא נחשב לחטא רק היה עוד לרצון לפני השי"ת. וכן הרשים שבך אם יזכו לעשות תשובה מאהבה אז יברר השי"ת כמ"ש (שבת פט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית ועד עכשיו. והיינו שכן היה מסודר ממאמר בראשית בראשית המחשבה ע"ד מה שיצאה ב"ק ביהודה ממני יצאו הדברים כבושין (כמ"ש מכות כג:) ואז כשלג ילבינו והיינו שלא רק שיתכפרו ע"ד ותשליך במצולות ים כל חטאתם. רק ילבינו כשלג שיהיו כזכיות וזה ע"י כח תשובה מאהבה

שזדונות נעשות לו כזכיות (כמ"ש יומא פו: ונת' כ"פ) ותלה זה באליהו שזה הכח על ידו הוא וכמ"ש בפסיקתא (להלן) ובנביא העלה וגו' זה משה ובנביא נשמר זה אליהו אתה מוצא ב' נביאים עמדו להם לישראל משבטו של לוי משה ראשון ואליהו אחרון גואלן לישראל כו' ואף שהגואל האחרון יהיה משיח בן דוד. אך הגאולה יהיה בכח אליהו דכ' הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים וגו' והיינו שיחזיר את ישראל בתשובה ומכניס בלבם תשובה שלימה שיהיה הכל נעשית כזכיות וזה יהיה ההכנה לגאולה אחרונה. וזה נרמז במ"ש (סוף עדיות) שאליהו בא לעשות שלום בעולם. והיינו השלום מעיקר המלחמה הפנימית כנגד היצה"ר וכמו שאמרו בשם רבי' ר' בינם זצ"ל שאמר שפי' הפשוט במש"נ כי תצא למלחמה על אויבך הוא על היצה"ר שנקרא אויב ושונא ואין זה דרך דרש ורמז. וכמו שאמרנו במש"נ אין שלום בעצמי מפני חטאתי שעיקר הפירוד ומלחמה הוא בגוף האדם בין עצמותיו ע"י החטא והיצה"ר וממילא מסתעף המלחמה מבחוץ. שיש להם קטרוג כשמוצאין שהישראל יש לו עסק ומלחמה פנימית ואליהו בא לעשות שלום שיכניס הרהורי תשובה שלימה בלב כל ישראל ויהיה שלום בניהם מכל הענינים. וזש"נ והשיב לב וגו' ואיתא (סוף סוטה) וחסידות מביאה לידי רוה"ק ורוה"ק מביאה לידי תחיית המתים ותחיית המתים בא ע"י אליהו הנביא זכור לטוב וזה ג"כ מרמז ע"ז שאליהו הנביא יחזיר בתשובה אף הפושעים רשעים שבחייהן קרוים מתים כמו"ש (ברכות יח:) והוא יחזירם בתשובה ויחיה אותם וזה ג"כ בחי' תחיית המתים. ובירושלמי (סופ"ג דשקלים) אמרו חסידות מביאה לידי רוה"ק דכ' אז דברת בחזון לחסידך. רוה"ק מביאה לידי תחה"מ דכ' ונתתי רוחי בכם וחייתם. והמכוון עפמ"ש (כתובות קיא:) כי טל אורות טליך וגו' כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו. והיינו טל תושבע"פ שע"ז נא' תזל כטל אמרתי ובתיקונים (תי' י"ט ובהק') מביא הלשון כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו. והוא הטל שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתים שנזכר בגמ' (שבת פח:) ובזוה"ק קורא אותו טלא דעתיקא והוא ג"כ למכוון זה דשורש התושבע"פ בא מהשפעת טלא דעתיקא שמשפיעין ללב החכמים משם. והוא אור תורה היינו אור תושבע"פ שהוא אור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לעמלי תושבע"פ כמ"ש (תנחומא נח ג) ואליהו יהיה המגלה כל עמקי תושבע"פ וכמו שמצינו (מנחות מה.) פרשה זו אליהו עתיד לדורשה וכן בכמה דוכתי לכשיבא אליהו. וע"כ יהיה תחיית המתים ע"י אליהו זכור לטוב. ובפסיקתא אחרת (פר' ח') אי' ושנים זתים עליה אלו שני המשיחים וכו' והמכוון ג"כ שאז יתגלה עיקר שורש תושבע"פ ע"י אליהו והם המשיחים הזתים המשקים לכנס"י ומאירים באור הראשון שהוא אור תושבע"פ. וכן איתא בזוה"ק (ח"א

קלא א) שתחה"מ יהיה ע"י אור הגנוז דא' טוב דא תחה"מ ויתנהיר ההוא נהורא דזמין לאנהרא להו לצדיקיא וכו' וכדין זמין קב"ה לאחייא מתייא כו' ומייתי קרא דכ' וזרחה לכם וגו' והוא דכ' ומרפא בכנפיה ומפרש ע"ד מה שדרשו (ב"ר פ' י) ומחץ מכתו ירפא מחץ מכתו של עולם ירפא והוא המכה שגרם פגם הנחש לעולם וכן מרפא בכנפיה מרמז על תחה"מ וזה יהיה ע"י התגלות אור שנברא ביום ראשון והוא אור תושבע"פ טל תורה. וז"ש (שם פ' ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים זה רוחו של משיח. והיינו במאמר ראשון שהוא נעלם מכל רעיון ולא כ' בו ויאמר בבחי' ישת חשך סתרו. כבר נזכר רוחו של משיח ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלה כמים כו' והיינו שמשיח יחזיר הכל בתשובה ויתוקן מעשיהם של רשעים הנרמז בתוהו ובהו. וזה יהיה ע"י התגלות תושבע"פ שיתגלה ע"י אליהו וזהו בחי' תחה"מ שיהיה ע"י אליהו וזה שייכות ענין אליהו ומזבח שבנה לחנוכה. דאי' בפסיקתא (פר' ב סי' ב) שחשב ז' חנוכות. כ' וחנוכת הכהנים זו שאנו מדליקין. וכן אח"כ (שם סי' ז) שחשב עוד הפעם הז' חנוכות כ' הלשון וזו של עכשיו של בית חשמונאי ע"ש וכבר דקדקנו מה שלא אמר הלשון וחנוכה שעשו החשמונאים אז בזמן הנס. רק הענין הוא שבכל דור ודור יש חנוכה זו שהשי"ת עושה לו דירה בלב ישראל שנעשה משכן להשכינה וע"ז עושין חנוכה בכל יום על חנוכת השראת השכינה בלב בנ"י ונקרא ע"ש הכהנים החשמונאים שהם פעלו זאת שיתגלה אור תושבע"פ בלב ישראל. וזה הנר חנוכה שהשי"ת כביכול מדליק שמאיר בלב ישראל ומקיים מצות זקנים (כמו שנת' מא' ב) והוא כח אהרן שהוא שורש תושבע"פ כמו שנ' והיה הוא יהיה לך לפה שמשה רבינו הוריד התושב"כ ה' חומשי תורה שכנגדן כ' ה' פעמים אורה במאמר יהי אור. ואהרן לפה שהוא שורש תושבע"פ שהוא אור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ ועז"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' דטת הוא פנימיות הכתר כידוע ותורה יבקשו מפיהו וזה כחו של אהרן בהדלקת המנורה שא"ל הקב"ה לגדולה מזו אתה מתוקן כו' הנרות לעולם ופי' הרמב"ן דקאי על נרות חנוכה והיינו שבכל יום מתגלה חנוכה חדשה בלב ישראל שהשי"ת עושה לו דירה בלבם. ונרות המקדש ונרות חנוכה וכן נר שבת כולם מורה על אור תושבע"פ (ונת' כ"פ) ולעתיד יתגלה ג"כ משה רבינו כמו שנרמז "מה "שהיה "הוא שיהיה (כמ"ש זח"ג רעו ב) ואז אליהו יהיה לו לפה דאיהי אורייתא דבע"פ כגוונא דאתמר באהרן הוא יהיה לך לפה וכמ"ש (שם כח רע"א) והיינו כמו שאמרנו למעלה שאז יהיה אליהו שורש תושבע"פ שיגלה כל עומק וסתרי תושבע"פ ויתקן כל הספקות וע"י כן יתקן כל מעשי ישראל שיחזירם בתשובה. ועי"ז ישכון השי"ת בלב ישראל. וע"י המזבח שבנה בהר הכרמל חידש אליהו שאף שאינו במקום המקדש

מ"מ יוכלו ישראל לזכות להתגלות כזה. שיזכו ליחוד באורח פרט הוי"ה הוא האלהים. וכן בחנוכה נעשה חנוכה בכל יום חנוכת הבית שהשי"ת שוכן בלב ישראל ולכן בחנוכה הזמן לזכות לעשות תשובה עלאה אם יהיו חטאיכם כו' כשלג ילבינו שיהא הכל נעשות כזכיות וכאמור. וזה שורש החיים שזוכין ע"י אליהו כאמור:

**וזה** הענין שמצינו בגמ' (מגילה כז: כח.) דקא חשב במה הארכת ימים וחשב שם מילי דחסידות ולא דברי חיוב מן הדין ע"ש. ואמרנו דבאמת אמרו (מו"ק כח.) חיי כו' לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא. והוא מטעם דשכר מצות בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:) אמנם זהו רק שכר המצוה שעושה מצד החיוב אבל מה שעושה לפנים משורת הדין יפרע לו הקב"ה בחייו וכמו שפירש"י (ב"ק ט:) על מ"ש עד שליש משלו מכאן ואילך של הקב"ה שיפרע לו הקב"ה בחייו. וזה שחשב מילי דחסידות שע"י כן זכו לאריכות ימים. ולפי האמור הוא מ"ש חסידות מביאה לידי רוה"ק ורוה"ק לתחיית המתים דכתיב ונתתי רוחי בכם וחייתם כמ"ש בירושלמי והיינו דע"י החסידות זוכה לחיים. וכתיב ונתתי רוחי בכם רוחי דייקא והיינו כמו שחשב בפסוק ונחה וגו' רוח ה' וגו' רוח דעת ויראת ה' והיינו כשיזכה לבחינת הדעת. וכעין מש"נ אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא והוא כשנכנס היראה למעמקי הלב שע"ז מורה בינה לבא שנכנס היראה לבחי' נקודה שבלב אז זוכה לבחי' הדעת שהוא פנימיות הכתר כידוע. ורוח הקודש כלומר רוח מההוא קודש דלעילא (כמ"ש זח"ג סא א) והיינו חכמה עלאה כמו שמקבל מאור הגנוז מקוצא דיוד דלעילא דרמיז לכ"ע כידוע. וזש"נ ונתתי רוחי בכם וחייתם. דע"י כן זוכה לחיי עולם שכן תחה"מ ע"י נהירו דאור הגנוז. וז"ש בס' דחנוכה ההשלמה מר"ה. שבר"ה ספרי חיים פתוחין וכל הבקשות על החיים. ובחנוכה ההשלמה ע"י שזוכין לאור הגנוז לעמלי תושבע"פ זוכין לחיי עולם. ואז הזמן שיתוקן כל מעשי ישראל ע"י תשובה עלאה שזהו בחי' תחה"מ שבא ע"י אליהו. ויהי' ראשך עליך ככרמל שהרשים יזכו כאליהו שהקריב בחוץ בהר הכרמל. שאז זכו להיחוד באורח פרט הוי"ה הוא האלהים שזוכין לזה רק ע"י בחי' הדעת כמש"נ וידעת היום וגו' וכאמור. וע"י בחינ' הדעת זוכין אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית וכמו שאמרנו. ופסוק גוי וקהל גוים שדרשו על מעשה אליהו בהר הכרמל נאמר ליעקב אע"ה קודם לידת בנימין מטעם דאליהו בא משל בנימין (כמ"ש ב"ר סו"פ עא) ואף די"א שבא משל גד כמש"ש. וכן י"א שהוא כהן וכמ"ש (ב"מ קיד: וע"ש בתוס') הכל אמת שהוא כלול מנשמות רבות כידוע מד' האריז"ל וכאן נרמז שורש נשמתו שהוא מבנימין. והנה בפסיקתא זו אי' שהכל בזכות השבטים אף בהמ"ק עתיד להבנות בזכות השבטים וכו' אתה מוצא שנים עשר

חודש בשנה וכו' ע"ש והיינו די"ב שבטים שלימות הסיהרא שהיא בחי' כנס"י. וכן סדרו מפרשי ס' יצירה החדשים להשבטים והאריז"ל סדרן כסדר הדגלים וחודש כסלו כנגד בנימין. וע"כ מופיע בחודש כסלו נס החשמונאים שהוא ג"כ חנוכת הבית וזהו בזכות השבטים כמ"ש בפסיקתא. ואי' (ב"ר פ"ב) וחושך זה יון וכו' וכיון דכתיב אח"כ יהי אור והיינו דיהי' נהורא ההוא דנפק מגו חשוכא. מורה שהאור שנעשה ע"י החושך שהוא יון הוא מהאור הראשון ואיתא בזוה"ק (ח"א רג ב) וזרחה לכם וגו' שמש וגו' ההוא שמשא דגניז קב"ה מיומא דאתברי עלמא וכו' ולכאורה אינו מובן דהא השמש הוא בעוה"ז. אך באמת הוא שמתחלה נברא אור השמש שבעתיים כמו שיהיה לעתיד. ואם לא היה הפגם היה נשאר כן. רק אחר הקלקול נגנז אור השמש. וחנוכת עוה"ב יהיה באור כמש"נ והיה אור הלבנה וגו' ואור החמה יהיה שבעתים וגו' (וכמ"ש בפסיקתא פר' ב) והיינו שיתגלה אור הראשון וזה יהיה ע"י משיח. וע"כ קודם שנולד בנימין שהוא גמר הי"ב שבטים נאמר ליעא"ה גוי וקהל גוים וגו' דהיינו אף כי אח עשו ליעקב והוא כשעושה יעקב ח"ו כמעשה עשו מ"מ ואוהב את יעקב. ויתברר זה ע"י מעשה אליהו שהיה בענין זה משורש זרעו של בנימין ויקריב באיסור הבמות בהר הכרמל. ואז יזכו ראשך עליך ככרמל שהרשים שבכם יהיו חביבים כאליהו בהר הכרמל. שיתבררו ע"י בחי' אליהו שמכנים הרהור תשובה בעומק הלב שיהיו זדונות נעשות כזכיות כשלג ילבינו. ואז זכו כל ישראל לומר הוי"ה הוא האלהים שהוא היחוד האמיתי באורח פרט. וכן במוצאי יוהכ"פ אומרים ז' פעמים הוי"ה הוא האלהים שאז אחר שעשו ישראל תשובה ונתגלה תרעא דחירו בינה עלמא דאתי מזכירין ז' פעמים יחוד זה. ומספר ז' הוא מספר השלם כידוע. והוא עדמש"נ אז תבין וגו' ודעת אלהים תמצא שזוכין לבחי' הדעת. שעי"ז זוכין ליחוד באורח פרט וכמש"נ וידעת היום. ובכל שנה בחנוכה הזמן שיוכל כל אדם לזכות לתקו מעשיו שיהיו נחשבין כזכיות שאם יפתח פתח א' של תשובה כחודה של מחט בהתעוררות מצדו השי"ת מוכן לעזרו שיעשה תשובה שלימה המהפך זדונות לזכיות:

## פרק יד

**בחנוכה** ובפורים מזכירין בתפלה בימי וכו' מה שלא מצינו במועדים שיזכירו יציאת מצרים ע"י משה ואהרן. והטעם דשם היה מפורש שהנס היה מהשי"ת שצוה למשה ואהרן להוציא את בנ"י ממצרים משא"כ כאן שעשו ישראל מעצמם. ובימי מרדכי היה עכ"פ נביאים אחרונים משא"כ בחנוכת חשמונאים שכבר פסקה נבואה מישראל רק הם מעצמם נתעוררו לקדש ש"ש ואף שהי' ג"כ מהשי"ת שנתן להם כח ואומץ הלב. ואחר כך עשה להם הנס לנצחם ומסר גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. מ"מ ההתחלה

היה מצדם באתעדל"ת והיה כעין בחי' תושבע"פ. וע"כ מזכירין בב' זמנים אלו בימי וכו' שהנם היה מצדם. ובפורים מזכירין מרדכי ואסתר שהם ושמותן היו מסוגלים להישועה. וכמו שנרמזו בתורה כמ"ש (חולין קלט:) אסתר מן התורה מנין כו' מרדכי מן התורה מנין דכ' מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא. והיינו שמטעם זה איתא (מגילה י:) שנקרא ראש לכל הבשמים שנא' בשמים ראש מר דרור כו' ואיתא (עירובין כא:) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא וכבר אמרנו שממה שהזכיר לשון בחורי ישראל נראה דקאי על חטא פגם הברית שגורם הבחרות והם לא טעמו טעם חטא שנתגברו על יצרם וע"י כן נתנו ריח טוב. וכן אי' (סוטה מט.) טהרה בטלה טעם וריח כו' מורחינא ריחא דחינוניתא א"ל בני טהרה ישבך והיינו דטהרה גורם שלימות חוש הריח דכתיב יראת ה' טהורה וכ' והריחו ביראת ה'. וסתם טהרה הוא מפגם זה (כמו שנת' מא' ב) ומי שנקי מפגם זה נותן ריח טוב ומרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים היינו שהיה בחי' צדיק יסו"ע. וע"כ היה הוא בזלעו"ז נגד קליפת עמלק המנגד לבחי' צדיק כמ"ש (מד"ת תצא) שהיה חותך מילותיהן של ישראל וזורק כלפי מעלה. וכן היה הוא מרדכי מסוגל לברר קדושת ישראל במדת צדיק. נגד הפרסיים שהיה להם גוון יפה בצניעות וכמ"ש (ברכות ח:) בג"ד אוהב אני את הפרסיים כו' וצנועין בדבר אחר ואמרנו שלזה נסמך אח"כ בגמ' אני צויתי למקודשי אלו הפרסיים המקודשים ומזומנין לגיהנם והיינו שמצינו באחשורש מגנותו של או"ר למדנו שבחו וכו' (כמ"ש מגילה יג.) ועל דבר זה נקראו ישראל קדושים (שבת פו.) ואז בהסעודה שנעשה ע"י מרדכי נתברר קדושת ישראל. שבאותו רשע ראינו שע"י היין נתגלה קלונו שדרש דבר המגונה אף לאו"ה וכמו ששלחה לו בר אהוריריה דאבא כו' וההוא גברא אשתטי בחמרא משא"כ ישראל שבאותו סעודה התחילו בד"ת ובדברי תושבחות וכמ"ש בגמ' (שם יב:) ואז נגלו מעמקי הלב שבג' דברים אדם ניכר בכוסו וכו' (כמ"ש עירובין סה:) ונתברר שישראל באמת קדושים בשורש משא"כ הפרסיים הם רק לפנים שהוטב בעיניהם הצניעות לדבר יפה אבל בשורש הם מלאים טנופת מזוהמת הנחש והם מקודשים ומזומנים לגיהנם. וזה נתברר ע"י מרדכי שהיה מרכבה למדת צדיק ושמו מורה ע"ז שנקרא ראש לכל הבשמים כאמור וע"כ נזכר בימי מרדכי. וכן אסתר היתה ג"כ מבחי' צדיק כמו שאמרנו במ"א מהתקו"ז וכן נקראה הדסה ע"ש הצדיקים שנקראו הדסים כמ"ש (מגילה שם) וז"ש בימי מרדכי ואסתר. וכן שם אסתר מורה על הנס ששמה מרומז במש"נ ואנכי הסתר אסתיר כמ"ש בגמ'. וכן הנס היה בהסתר שביצ"מ היה מפורש לכל שהיה נגד הטבע משא"כ נם פורים שהיה מקופל מעט בטבע וע"ש זה נקראה אסתר. ופורים וחנוכה סוף כל הנסים. דאי' (יומא כט.) אסתר סוף כל הנסים

והקשו בגמ' והא איכא חנוכה. דנס חנוכה היה אח"כ ומדליקין ומברכין וצונו. ומשני ניתנה ליכתב קא אמרינן והיינו שבנס אסתר אף שהיה מקופל קצת בטבע מ"מ עיקר הנהגת הנס ראו הכל שהוא מהש"י שיעלה על לב מלך לישא אשה אשר לא ידע מולדתה הוא נגד הטבע. ובפרט לפמ"ש בגמ' (מגילה שם) אסתר ירקרוקת היתה כו' והיה ניכר כי יד ה' עשתה זאת. וכן מה שהרג לושתי היה ג"כ כנגד הטבע כמובן. רק שאח"כ היה הנס מקופל קצת בטבע שעשה לאהבת אסתר וזה נרמז במש"נ ואנכי הסתר אסתיר. ומ"מ היה שורש הנס מפורש וז"ש בגמרא (שם יא.) אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו בימי מרדכי ואסתר וז"ש שניתנה ליכתב שהיה הנס בחי' תושב"כ שהוא מפורש שבא מהשי"ת וכמו שאמרנו שמטעם זה נמשל למטר שניכר לכל שיורד המטר מן השמים. ומ"מ אסתר סוף כל הנסים שהיה מכוון נגד מדת מלכות מדה אחרונה וכמ"ש (שם יד:) ותלבש אסתר מלכות כו' שלבשתה רוח הקודש והוא מבחי' מלכות כידוע מהזוה"ק. וזהו שנרמז בגמ' במש"נ ראו כל אפסי ארץ ארץ דייקא שהוא בחי' כנס"י כמ"ש (זח"א לא רע"ב וש"מ). משא"כ נס חנוכה שהיה בחי' תושבע"פ שאמרנו שנמשל כטל תזל כטל אמרתי. שאין ניכר ירידת הטל מלמעלה רק מבינים כשרואין הארץ לחה שירד הטל. וכן תושבע"פ נדמה לחכמים שהם המחדשים ובאמת הם דברי אלהים חיים דברי אשר שמתי בפיך. וכן נס חנוכה שהיה ע"י מלחמה. רק שבאמת היה מהשי"ת שנתן בלבם אומץ וחיזוק לעמוד במתי מעט נגד עם רב. מ"מ ההתעוררות היה מצדם ואח"כ נתן להם כח ומסר גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים ומ"מ לא היה הנס מפורש לעין כל. ובפרט נס השמן שהיה נסתר בודאי ולא ניתן לכתב שהיה בחי' תושבע"פ. ונם חנוכה היה באמת סוף כל הנסים:

**ויש** שינוי בין נוסחאות ההזכרות. שבפורים לא נזכר רק שם מרדכי ולא שם אביו אף שהוזכר במגילת אסתר שם אבותיו משא"כ בחנוכה שמזכירין בימי מתתיהו בן יוחנן כה"ג וצריך להבין הטעם בזה. אך הענין שכבר אמרנו במ"ש (ברכות יז:) אמר רב בכל יום ויום ב"ק יוצא מהר חורב ואומרת כל העולם כולו נזונין בשביל חנינא בני וכו' וכפי הנראה מהגמ' (תענית כד סע"ב) שנסדר בעניני ר' חנינא בן דוסא דהכרוז קאי על רחב"ד וקשה שהרי בזמן רב לא חי רחב"ד ואיך שייך כרוז זה בכל יום בזמן רב. ואמרנו שבכל דור ודור יש נפש שנקרא חנינא והיינו שיודע ומכיר שהכל בא מחסד השי"ת שחונן לבריותיו. וכמו שהיה משה רבינו שהתפלל בלשון ואתחנן בלשון תחנונים כמ"ש במ"ר. ובגמ' (סנהדרין מד.) תחנונים ידבר רש זה משה. והיינו דמשה רבינו היה שורש תושב"כ וכ' והחכמה מאין תמצא ודרשו (סוטה כא:) אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמשים עצמו

כמי שאינו. וזה הי' משה רבינו שהיה ענו מכל האדם ואמר ונחנו מה. ובשביל נפש כזה כל העולם כולו ניזונין. והוא די לו בקב חרובין כיון שמכיר שהכל בחסד ומתנת חנם. ורחב"ד בדורו היה הוא הנפש שהיה בחי' חנינא וע"כ הובא המאמר בתענית עליו. וזה מדרגת משה רבינו. וכן יעקב אע"ה דכ' תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (כמ"ש ברכות ה:) בו מצינו ג"כ שאמר האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה שהכיר שהכל מהשי"ת ולא תלה בהשתדלות עצמו כלל. וכן אי' (ב"ר ר"פ ויצא) שאמר על עצמו מאין יבא עזרי כו' ליתי אנא מוביד סברי מן ברייי. וכן מורה ע"ז שם מתת יהו שהכל מתנת חנם מהשי"ת שע"ז רומז אותיות יה"ו. וכן מורה ע"ז שם יוחנן י"ו חנן דהקב"ה החונן. דה"ה שבשם הק' ה' עלאה ה' תתאה שכינתא עלאה שכינתא תתאה ואות ו' קוב"ה יו"ד חכמה עלאה אבא כידוע מהזוה"ק. ואי' בגמ' (ברכות נז.) שהרואה חנינא חנניה יוחנן נסי נסים נעשה לו ופירש"י נונין הרבה נסים הרבה ויש להבין לשון נסי נסים. אך הענין דאי' ברחב"ד (בתענית שם) שאמר לבתו מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק והיה דולק עד שהביאו ממנו אור להבדלה. ולכאורה הא אין נהנין ממעשה נסים כמ"ש בגמ' שם ועכ"פ אין לבקש על נס שמנכין לו מזכיותיו (כמ"ש שם כ:) ולמה ביקש רחב"ד על מעשה נסים. אמנם רחב"ד שהיה נפש חנינא בדורו שהכיר שהכל מהשי"ת שחונן לא היה אצלו שייכות למעשה נסים כלל. שזה רק מי שמורגל בטבע כמונו וכשרואה דבר היוצא מהטבע הוא נס. כמו אצלינו שנראה מה ששמן דולק הוא בטבע ושידלוק חומץ הוא נס. משא"כ רחב"ד הכיר מפורש שהכל מהשי"ת ומה שהשמן דולק הוא ג"כ בנס ממעשה השי"ת והוא יאמר לחומץ וידלוק והכל א'. וע"ז רומז מ"ש בס' אלהי"ם גי' הטב"ע. שהוא שאף מה שנראה לעין שמתנהג בטבע הוא ג"כ רק מעשה אלהים שהוא בעל הכחות כולם. וזהו נסי נסים נעשה לו שיכיר שהכל נסים. ומה שמכירין הכל שהוא בנס הוא נסי נסים. וע"ז מורה שמות חנינה חנניה יוחנן. וזה ענין מ"ש (שבת לא.) אמונת זה סדר זרעים וכ' תוס' מירושלמי (וכ"ה שוח"ט תהלים יט) שמאמין בחי העולמים וזורע. והיינו שהאומות זורעין וסוברין שמצמיח בטבע וישראל מאמינים בחי העולמים שהוא מצמיח. וי"ל שזה שאומרים בברכת הודאה ועל נסיך שבכל יום עמנו מפני שבאמת הכל נסים. ואומרים זה בברכה שכנגד הוד דרגא דאהרן. שבו נאמר ג"כ ונחנו מה והוא שורש תושבע"פ שעלי' אמרו ביחוד שנמשלה למים שמניחין מקום גבוה והולך למקום נמוך (תענית ז.) ומי שיש בו שורש השפלות מכיר שהכל בא בנס מהשי"ת. וכן מזכירין בברכה זו נס חנוכה שנעשה ע"י ההכרה שהכל מהשי"ת. דאל"כ איך היו נכנסים ה' אנשים ללחום נגד עם רב כיונים שמשלו בכל העולם אז. ואף בחנניה מישאל ועזריה

מצינו שא"ל יחזקאל מקובל אני מישעיה רבי חבי כמעט רגע וגו' (כמ"ש שהש"ר פר' ז פ' ח) והם רצו לקדש ש"ש ולא לצאת למלחמה. והחשמונאים שיצאו למלחמה בודאי אין מקום למלחמה כזו במתי מעט. רק מפני שהופיע בהם אז מדרגה זו שידעו שהכל בנס כעין מ"ש רחב"ד מי שאמר לשמן וידלוק כו' שהכל יד ה' עושה ואין שום דבר בטבע. ומי שיתן כח לגבורי מלחמה המרובים לכבוש אין מעצור לו להושיע גם למתי מספר וכמו שמורה שם יוחנן על נסי נסים כאמור:

**וי"ב** ברכות אמצעיות מתחיל בברכת חונן הדעת. ובזוה"ק מצינו כמעט בכל דף היקרות מד"ת ועיקר הדעת הוא תושבע"פ שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס ועז"א (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. והתושבע"פ זוכין ע"י רוה"ק כמו שא' כ"פ מהרמב"ן ורש"י פי' בפ' תשא ובדעת רוח הקודש. והעיקר שיהיו דברי אלהים חיים כמש"נ דברי אשר שמתי בפיך וז"ש אתה חונן. ולזכות לתושבע"פ צריך שיהיה דעתו שפלה שעז"א בגמ' (תענית ז.) שנמשלו למים והיינו במש"נ לכו למים ונא' לקראת צמא התיו מים דמוקי בגמ' בתלמיד הגון ואינו הגון. והוא בתושבע"פ שלמדין רק מרב. דתושב"כ כרוכה ומונחת כו' כל הרוצה יבא וילמוד (כמ"ש קידושין סו.) וכן התושבע"פ נמשלו לג' משקין שאין מתקיימין אלא בפחות שבכלים כו' והיינו מש"נ ובלא מחיר יין וחלב. ומזה למדו שאין ד"ת מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. וזה רומז ג"כ על תושבע"פ כעין מש"נ דבש וחלב תחת לשונך. וע"י השפלות מכירין שהשי"ת חונן כענין מש"נ וחנותי את אשר אחון אעפ"י שאינו הגון (כמ"ש ברכות ז.) וי"ל שנרמז ג"כ במש"נ באסתר ותהי אסתר נושאת חן וגו' שרומז שהכירה שהכל מהשי"ת בחן ובחסד ועי"כ ותלבש אסתר מלכות שדרשו בגמ' ובזוה"ק (ח"ג קסט ב) שלבשתה רוח הקודש. והיינו מדת מלכות וכמו שאמרנו שע"ז רומז שהיא סוף כל הנסים שמכוון נגד מדת מלכות. ואי' (במ"ר ומד"ת מטות) ג' מתנות ברא הקב"ה בעולם חכמה וגבורה ועושר כו' ואמרנו שהם נגד חיי בני ומזוני דתורה עיקר החיים וכ' החכמה תחיה בעליה וגבורה נגד בני ע"ד שנא' (דה"א קפי' ח) גבורי חיל וגו' ומרבים בנים ובני בנים. ועושר היינו מזוני (ונת' וישלח מא' ו) ואי' במדרש שם אימתי בזמן שהם מתנות שמים וכו' והיינו שהעיקר שיכירו כי הם מהשי"ת ונתן להם במתנת חנם. וז"ש בחכמה אתה חונן כו' וחננו מאתך כו' חונן הדעת. ובנים. היה יעקב אע"ה שהוליד הי"ב שבטים שנשתל מהם כנס"י ואמר הילדים אשר חנן אלהים וגו' ובבנימין שלא נולד אז נזכר ג"כ לשון חנינה בו שאמר לו יוסף אלהים יחנך בני (וכמ"ש במ"ר) והיינו שהכל א' לשון חן ולשון תנן שהוא ההכרה שהכל מהשי"ת בחנינה אעפ"י שאינו כדי. וזה הכיר יעקב אע"ה וכמ"ש (ב"ר פ' עא) כ"מ

שנא' דל עני ואביון בישראל הכתוב מדבר. ומזוני כבר אמרנו שזהו מ"ש כל העולם כולו ניזונין בשביל חנינא בני היינו בשביל נפש שמכיר שהכל בחן וחנינה מהשי"ת והכל שוה שאין שום טבע והכל כעין נס. ועפי"ז י"ל הגיר' בגמ' ברכות בכל יום ב"ק יוצאת מהר חורב ואומרת כל העולם כו' ובתענית כ' רש"י דלא גרסינן מהר חורב והיינו דלא שייך הב"ק להר חורב דשייך רק גבי הב"ק אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (פ"ו דאבות) שיוצאת מהר חורב שקבלו התורה אבל בת קול זה למה יוצאת מהר חורב ולפי האמור י"ל עפמ"ש (פסחים קיח.) כ"ו הודו כנגד כ"ו דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו. ומשמע שאחר מ"ת באים המזונות בזכות התורה ויוצא הב"ק מהר חורב שכל העולם ניזון בשביל נפש שי"ל מדת חנינא שהוא מכיר שכל הד"ת מהשי"ת שחונן במתנת חנם ובשבילו כל העולם ניזונין וכמו שאמרנו ומיושב הגיר' בברכות מהר חורב:

**וזה** ענין מ"ש בגמ' (גיטין לד:) בנ"א הבאים משם לכאן שמו יוסף וקורין לו יוחנן יוחנן וקורין לו יוסף כו' ולכאורה יפלא שתפס שינוי בשמות למשל בשמות שאינו מורגל כמו יוחנן. ולפי האמור יש יחס לב' השמות האלו דשם יוחנן מורה שמכיר שהכל בחנינה מהשי"ת וע"ז מורה שם י"ו חנן וכן יוסף מרכבה למדת צדיק יסו"ע כי כל בשמים ובארץ ומתרגמינן דאחיד בשמיא וארעא שמים קוב"ה כידוע והיינו ג"כ שמכיר שהכל מהקב"ה. וכן מדת יוסף שהיה גבור הכובש את יצרו והיינו ע"י תושבע"פ וכמו שאמרנו שעז"א בזוה"ק לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא וכן אמרו בגמ' (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד. ובהמ"ד היינו מקום חידוש הלכות והוא ג"כ בחי' הוד דרגא דאהרן. ובגזירת יון כבר זכרנו דאז היה הגזירה (שנז' ריש כתובות) תיבעל לטפסר תחלה והיינו שרצו להטיל בישראל זוהמת הנחש שפסקה אחר מתן תורה וכעין מ"ש ביעל דקא שדי בה זוהמא. (כמ"ש יבמות קג:) וכעין מ"ש (ב"ר פ' פ) הנבעלת לארמי קשה לפרוש. וע"י זה נעשה שורש הנם שנמצא בס' שאז הגיע נישואי א' מבנותיהן של חשמונאים וע"כ נתעוררו למרוד ביונים וזה ענין מ"ש (קידושין סו.) בינאי שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים ע"ש שבהר הזה התחיל המלחמה והיה קול כזה שאמו נשבית והיה שקר שבאמת לא נגעו בה שנתגברו הכהנים החשמונאים כאמור. וכבר אמרנו ששורש הנס היה ע"י ששמו יוחנן שהוא בחי' ההכרה שהכל י"ו חנן מהשי"ת. וכן מורה ע"ז שם יוסף. וע"כ יארע שמתחלפין שמות יוסף ויוחנן. וכמו שאמרנו שהחשמונאים היו שורש תושבע"פ שהיו מבוררין במדת צדיק וזכו לאור הראשון (ונת' מא' א). ונמצאו ב' הנסים משורש א' דנס פורים הי' ע"י מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים שמורה שהיה

בחי' צדיק כמו שנז' למעלה. וכן מתתיהו בן יוחנן שמורה ג"כ שמכונה יוסף דאחיד בשמיא וארעא. והוא ג"כ בחי' צדיק כאמור. ופורים הכנה לגאולה וכמ"ש (מגילה ו:) מסמך גאולה לגאולה עדיף. והיינו כמו בב' המשיחים דמשיח בן יוסף קודם למשיח בן דוד וכ' בס' קדושת לוי (פ' תצוה) דחודש אדר כנגד יוסף וממנו יצאו ב' שבטים לכך אדר מעובר ויש לפעמים ב' חדשים אדר ע"ש. והזמן ראוי באדר לביאת משיח בן יוסף ואח"כ יבא משיח בן דוד בניסן שבניסן נגאלין (כמ"ש ר"ה יא.) וכן חנוכה הוא ג"כ הכנה לגאולה וכמו שאמרנו במ"ש (סוכה נב:) ארבעה חרשים משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו וכהן צדק. ולכאורה מה ענין כהן צדק לכאן וע' פירש"י. ואמרנו דשם היה הכהן הראשון ושלימד תורה וזה נקרא חרש שבנה בהמ"ק בלב ובנפש ע"י שלימד תורה. ואליהו הכהן האחרון שילמד כל סתרי תושבע"פ לישראל קודם ביאת עוה"ב (וכמו שנת' מא' יג) ואח"כ יהיו ב' המשיחים משיח בן יוסף שיברר ועמך כולם צדיקים. ומשיח בן דוד שיהיה יחיד שעשה תשובה שאף מי שקלקל יתוקן ע"י תשובה. והם הארבעה חרשים לבנין העתיד שירד בנוי ומשוכלל כמ"ש פירש"י (ר"ה ל סע"א). והיינו דאליהו וכהן צדק הכהנים שהכניסו ד"ת. והמשיחים שיתקנו הלב כסיל שאז ישחוט הקב"ה ליצה"ר. וכן ענין חנוכה שזוכין ע"י הדלקת הנרות שיאיר בלב אור תושבע"פ. שכן מורה נס חנוכה בשמן ונרות שרומזים על חכמה ותושבע"פ והוא ג"כ ההכנה לגאולה שעתידין להגאל:

## פרק טו

### לו' דחנוכה ור"ח טבת

**בפסיקתא** (פ' ד) ויקח אליהו וגו' ילמדנו רבינו ר"ח שחל להיות בחנוכה הואיל שאין תפלות המוספין בחנוכה כו' מהו שיהא צריך להזכיר של חנוכה כו' וצריך להבין למה לא שאל גם על מוסף שבת אם צריך להזכיר של חנוכה וכדאיבעי לי' בגמ' (שבת כד.) מהו להזכיר של חנוכה במוספין דקאי על שבת ור"ח שבחנוכה. וכמו שאמר אח"כ בפסיקתא בהתשובה אחר שאמר שבר"ח מזכיר אמר שבת שחלה וכו'. אך הענין כמו שאמרנו דהופעת נר חנוכה כמו שבת ומטעם זה נסדר בש"ס דיני נר חנוכה בפ' במה מדליקין בין דיני נר שבת ששניהם מאור הראשון שנגנז לצדיקים. והנה חנוכה כ' הר"ן וכן בטור או"ח שרומז חנו כ"ה. וכן הוא בתקו"ז (תי' יג) ואיהו הוד תמניא יומי דחנוכה לכ"ד יומין דאינון בשכמל"ו ומיד כו' שריא כ"ה על ישראל בכ"ה בכסלו ואלין אינון כ"ה אתוון דיחודא דאינון שמע ישראל וגו' ודא איהו חנוכה חנו כ"ה ע"ש. והיינו שבכ"ד ימים שבכסלו היה המלחמה והניצוח והוא נגד כ"ד אותיות יחודא תתאה בשכמל"ו שהיה ההארה ממדת מלכות בחי' כנס"י שמסרו נפשם ללחום מעטים כנגד רבים כדי לשמור

מצות ה' שרצו להשכיחם תורתך. ואח"כ בכ"ה בכסלו חנו שזכו להנייחא ויכלו לעשות חנוכת המקדש ולהדליק נרות וקבעו החנוכה ביום החנייה ולא בימי המלחמה שהיה אז הנס מפני שעיקר קביעת הקדושה ביום החנייה וכמו שקבעו מועד פורים ג"כ כימים אשר נחו בהם וגו'. וחנו היינו הנייחא וכמו שדרשו חני' לשון נייחא (ב"ר פ' יא) יעקב שכ' בו שמירת שבת שנא' ויחן וגו' שימי המעשה הוא ההשתדלות ויהי בנסוע וגו' ובשבת נקרא ובנוחה וגו'. וזהו חנו כ"ה שבכ"ה היה להם נייחא וז"ש דאינון כ"ה אתוון דיחודא שמע ישראל. והוא עפמ"ש בגמ' (פסחים נ.) ביום ההוא יהיה ה' אחד אטו האידנא לאו אחד הוא כו' לעוה"ב כולו הטוב והמטיב. והיינו שכן מורה הוי"ה אחד שהכל לטובה שכן מורה שם זה על רחמים וחפץ רק להטיב. רק בעוה"ז אין זה בהתגלות שיכירו הטובה בההיפך ג"כ וזה יתגלה רק ביום ההוא. ואז בימי החשמונאים היה להם הנייחא בבחי' יחודא עלאה שהכירו הכל שהגזירה היה לטובתם שעל ידי זה נצחו את היונים ופרקו עולם. שמקודם היו משועבדים להם והוצרך שמעון הצדיק לצאת נגדו (כמ"ש יומא סט.) ולולא הגזירות בודאי לא היו קמים כנגדו. רק ע"י הגזירה שרצו להעבירם על דת מסרו עצמם למיתה להלחם נגדו ונעשה להם הנם ופרקו עולם מעל צואריהם וזהו רמז כ"ה אתוון שביחודא עלאה שכ' בתיקו"ז. וכן בשבת כ' ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה הקשה וגו' שנדרש (זח"א מח ב וש"מ). על יום השבת שהוא יום הניח. והיינו דיש בו התגלות מאור שנברא ביום ראשון דכ' וירא אלהים את האור כי טוב ואז זוכין להשיג שהכל לטובה. ואף כשהוא בתוך העבודה הקשה י"ל נייחא כיון שהוא לטובה. וכן אי' בזוה"ק (שם קלא א) כי יבא טוב דא תחיית המתים ויתנהיר ההוא נהורא דזמין כו' והיינו שבהתגלות מאור הראשון זוכין להשיג הטוב האמיתי. וזה זכו בחנוכה וכן זוכין בכל שבת וע"כ לא שאל בפסיק' אם מזכירין במוסף שבת של חנוכה דבודאי מזכירין שהם מעין קדושה א'. ושאל על מוסף ר"ח אם מזכירין של חנוכה ואמר דמזכירין והיינו דבמוסף ר"ח יש בו ג"כ הופעה מכ"ע וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג עט ב) ואוף הכי בחדתותי סיהרא דהא נהיר כו' דנהירו דעתיקא ומה"ט כ' האריז"ל שאומרים קדושת כתר במוסף ר"ח. רק דכתב שההארה רק כל זמן מוסף. ובזה אינו דומה לשבת. וכן בחנוכה ההארה כל היום דזה שאומרים וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קודש הם שמורה שהופעת האור והקדושה כל ח' הימים ולא רק בשעת הדלקת נרות והוא כעין הופעת שבת רק אינו דומה בערך הקדושה דחנוכה מותר במלאכה. ומ"מ ענין הופעת הקדושה מענין א' מהופעת אור שנברא ביום ראשון. וע"ז הוא חנוכת הבית שיש בכל יום בימי חנוכה חינוך באור. וכן בשבת מפורש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו

וכו' והיא ג"כ חנוכה חדשה באור וכמ"ש (תקו"ז תי' מח) לדרתם דעביד לון דירה בתרי בתי לבא והם מענין א' כאמור:

**וחשב** בפסיק' השיווי של משה ואליהו ע"ש. וא' משה כינס את ישראל להר סיני ואליהו כינסם להר הכרמל. והיינו שאליהו הופיע להם ההתגלות מעין התגלות הר סיני. שעל ידו אמרו ה' הוא האלהים ואז אמר אליהו הפ' ואתה הסיבות את לבם אחורנית ואמרו ע"ז (ברכות לא סע"ב) אליהו הטיח דברים כלפי מעלה כו' ואמרו שחזר הקב"ה והודה לו דכ' ואשר הרעותי ואי' שם אלמלא ג' מקראות הללו נתמוטטו רגליהם כו' והיינו שאז הופיע להם מאור הגנוז מעתיקא שהוא אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כו' כשלג ילבינו (כמ"ש שבת פט:) והיינו שבמאמר בראשית כ' תוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים (כמ"ש בב"ר) וכשזוכין להתגלות מאור זה ע"י תשובה מאהבה כשלג ילבינו שנעשות זדונות לו כזכיות וכן אמר אליהו ואתה הסבות את לבם אחורנית. שהרי כיון שכינסם שבו כולם להשי"ת ואמרו היחוד ה' הוא האלהים ואור זה מעין אור של מ"ת. וכן במעשי חשמונאים בגזירת יון שנדרש עליהם וחושך שהחשיכה עיניהם של ישראל כו' והיינו שרצו לבטל מהם אור תושבע"פ. וזהו עיניהם של ישראל דהסנהדרין נקראו עיני העדה. והם רצו לפשט חכמתם והמינות שהיא בקליפה בזלעו"ז נגד קדושת תושבע"פ. ורצו להטיל בהם זוהמא ואחר שגברו עליהם ונצחום נתגלה להם מאור הראשון והוא מבחי' אורו של משיח וכמ"ש (ב"ר) ורוח אלהים זהו רוח של משיח ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלה כמים כו' וכ' ונשא השעיר עליו את כל עונותם ונדרש (ב"ר פ' סה) עונות תם. ואף יון נקרא השעיר וכמ"ש בדניאל והצפיר השעיר מלך יון וגו' וכן אי' (שם) וירח את ריח בגדיו כגון יוסף משיתא ויקום איש צרורות כו' ומעשה יקום איש צרורות היה בגזירת יון שהיה ב"א של ר' יוסי בן יועזר שנהרג אז וע"י שהכניס בו אז הרהור תשובה קיים בעצמו ד' מיתות ואמר ר"י בן יועזר שקדמו לג"ע. ודרש ריח בגדיו כמו ריח בוגדיו (כמ"ש סנהדרין לז.) והיינו שעלה ריח שלהם ונתברר שמעשה בוגדיו רק מה שלבש בגדי ולבוש עשו שנקרא בתורה איש שעיר ויון נקרא בדניאל שעיר. וקליפת השעיר הוא החושך וכמ"ש (שבת עז:) מ"ט עיזי מסגן ברישא כו' כברייתו של עולם דברישא חשוכא כו' ופירש"י סתם עזים שחורות כו' והוא קליפת החושך שכן נקרא גוון שחור חושך וכמוש"נ חשך משחור תארם וכן נראה גוון החשך שחור. וחשב עוד בפסיקתא משה ביער עוע"ז שימו איש חרבו וגו' ואליהו ביער עוע"ז ותפש נביאי הבעל משה קנאי מי לה' אלי ואליהו קנאי וכו' וזה ענין מ"ש בסי"צ המליך אות ע' ברוגז כו' גדי בעולם וטבת בשנה וכבד בנפש כו' ואי' בגמ' (ברכות סא:) כבד כועס. וכן אי' ברע"מ (זח"ג

רלד א) דכבד איהו דרגא דעשו כו' הוא כניש כל דמין וכו' ועל עשו כ' דם שנאת ואמרו (ב"ר פ' סג) שנאת דמו של אדם בגופו והיינו שהוא שורש קלי' הכעס והקנאה וכאן אמרו שנברא באבר זה קדושת החודש. אמנם באמת האלהים עשה את האדם ישר וברא רמ"ח איברים כנגד רמ"ח מ"ע. ואבר זה ברא הקב"ה נגד מ"ע דמחיית עמלק ששם ציוה השי"ת שלא לרחם כלל רק להוציא רוח כל הכעס עליהם ודלא כמו שדן שאול ק"ו אם אדם חטא בהמה מה חטאה (כמ"ש יומא כב:) ואמרו (ילקוט שמואל רמז קכא) עליו כל שהוא רחמן על אכזרי לסוף נעשה אכזר על הרחמנים וכו' וכתיב מלחמה לה' בעמלק שאף שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים כמ"ש (מגילה י:) מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה מ"מ כ' מלחמה לה' בעמלק וכמ"ש (מדר"ת תצא) אתם מזכירין שמו מלמטה ואני מוחק שמו מלמעלה. ועל זה ברא הקב"ה אבר הכבד והכעס לכעוס על עמלק שהוא שורש כל הקליפות ראשית דקליפה. והוא רוגזא דרבנן טב איהו לכל סטרין כמ"ש (זח"ב קפב ב). וזהו שמשה ביער עוע"ז ואליהו ביער עוע"ז אף שהיו בישראל. מ"מ רוגז זה טב איהו לכל סטרין שעל ידי זה שבו כל ישראל וקרבום למקום. ונשא השעיר עליו את כל עונותם עונות תם. שכ"ז שיש לקליפת עמלק הויה בעולם נצרך לרוגז וקנאה. וכן בפורים אחר שקיימו מחיית עמלק כתיב ליהודים היתה אורה ודרשו בגמ' (שם טז:) אורה זו תורה והיינו אור תושבע"פ (וכמו שנת' כ"פ) שהוא מאור הראשון וכמו כן החשמונאים אחר שכבשו היונים שהוא השעיר והחושך שהחשיכה עיניהם שכל גזירתם היה לבטל מהם התורה ואור תושבע"פ קבעו אח"כ נרות חנוכה שזוכין עי"כ להופיע בהם מאור הראשון ואור תושבע"פ. ותמיד ג' ימים האחרונים מחנוכה בחודש טבת שנברא ברוגז וכבד בנפש שהוא בחי' הכעס ורוגזא דרבנן על שורש הרע קליפת עמלק. והנה ב"ש וב"ה נחלקו בגמ' דב"ש אומרים דפוחת והולך כנגד פרי החג וב"ה אומרים דמוסיף והולך דמעלין בקודש (כמ"ש שבת כא.) וכבר אמרנו דאלו ואלו דא"ח ועדמש"נ כי הנה החושך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח ה' דכשפוחת והולך נגד פרי החג שרומז על הני"ק שמוציאין. ממילא על ידי זה בישראל האור מוסיף והולך דמעלין בקודש שנתוסף בכל יום קדושה בישראל וכן להיפך. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג רע"ב ב) לענין שבת כגוונא דצריך לקבלא גבירתא בכמה נהורין בשבת ובכמה ענוגין ולבושין שפירין כו' גרמין דאשתארו שפחה בישא בחשוכא ברעבון בבכיה בהספד בלבושין אוכמין כארמלתא כו' (ושורש מחלקותם נת' מ"ב ומ"ח) ותמיד ג' ימים האחרונים מחנוכה בחודש טבת. וביום ו' שהמקריב בו נשיא לבני גד ואי' (ב"ר פ' עא) בא גד בא מי שעתיד לגדד משתיתן כו' ומנו אליהו. אז חל ר"ח טבת שהוא ראש של החודש וכמו שאמרנו שמה"ט נקרא ראש חודש ולא תחלת חודש או

ראשון של חודש. מפני שמורה שהוא הראש מעסק קדושת החודש דבתר רישא גופא אזיל (עירובין מא.) וכל החודש נברא ברוגז וכבד בנפש. ור"ח ראש הקדושה ושייך לזה נשיא גד שממנו אליהו שעתיד לגדד משתיתן כו' ואח"כ יום ז' ויום ח' הקריבו הנשיא לבני אפרים והנשיא לבני מנשה ואי' (ב"ר פ' עג) שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל דיוסף שטנו. דיוסף מדת הגבורה דקדושה כמו שאמר את האלהים אני ירא וזהו ע"י הגבורה גבור הכובש את יצרו. ועמלק נופל ביד זרעו דייקא רק בר"ח יום ו' שייך נשיא גד שעתיד לגדד משתיתן שזה יהיה ע"י אליהו שהוא בזה מזרעו של גד ועיקר כלי' זרע עמלק יהיה ע"י משיח בן יוסף. ואז ועליך יזרח ה' וגו' שיהיה האור והקדושה מוסיף והולך וכמ"ש בפסיקתא (פר' ח) ושנים זתים עליה אלו שני המשיחים כו' וכאמור שעל ידם יהיה האור והקדושה מוסיף והולך. והנה לעתיד אף דכ' ולא יהיה שריד לבית עשו ואז לא יהיה שום השארה למדת הכעס. ואף היצה"ר יתבטל בימות המשיח (כמ"ש שבת קנא:) ולא יוצרכו להרוגו להרגיז היצה"ר ולהתגבר עליו. מ"מ זה האבר הכבד שכנגדו לא יתבטל שמ"מ יהיה נצרך אש וגבורה דקדושה וכמו שאמרנו שגם באהבה נמצא בחי' אש כמש"נ שלהבת י"ה. וכמו שמצינו באאע"ה שאחר נסיון העקידה כתיב עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. אף שזה המעשה מתייחס לכאורה יותר למדת אהבת השי"ת שעל ידה נדחה אהבת בנו. וכעין מש"נ ואהבת וגו' ובכל נפשך ובכל מאדך. וכן קיים מקודם בכל נפשך בנסיון הכבשן ואח"כ נסיון העקידה נקרא ובכל מאדך שמורה אף דבר שחביב עליו מאד יותר מנפשו. ומ"מ שבחו השי"ת בבחי' ירא אלהים מפני שאז עשה מצות האהבה בכח וגבורה שבער בו האהבה בשלהבת י"ה. וכן מצות הדלקת הנרות שתהא שלהבת עולה כמ"ש בגמ'. ורומז שיבער בו אהבת ה' כענין מש"נ רשפי אש שלהבת י"ה וזהו שלימות האהבה:

## פרק טז

**חדשי** הקיץ הם דמטרוניתא וחדשי החורף דמלכא ונחשבו חדשי טבת ושבט עייניו מלכא כידוע מהאריז"ל. וכתיב עיני ה' אל צדיקים וצדיק נקרא מאן דנטיר ברית ובהיפך נאמר רע בעיני ה'. וכן בדהמע"ה שנכתב עליו מפגם זה אמר והרע בעיניך עשיתי. ועז"נ תמותת רשע רעה אולם אח"ז נא' ושונאי צדיק יאשמו היינו דייקא מי ששונא בחי' צדיק שאינו נותן על לבו להנחם ע"ז. אבל מי שלבו נשבר בקרבו מזה ורוצה להשמר מעתה הגם שאין לבו מזוכך עוד. ע"ז נא' הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו היינו מי שירא וחרד מזה ומיחל לחסדו ית' שיסיעוהו מן השמים להטיב מעשיו מעתה עין ה' אליו ויזכה לתקן העבר. ועדמש"נ בדניאל מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין

ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך. וע"ז נא' פודה ה' נפש עבדיו עבד נקרא העובד מיראה וכמש"נ ואם אדונים אני איה מוראי. ומי שהוא ירא ה' ומקבל מעתה להיות עבדא דמלכא עליו נא' פודה ה' וגו' אף שצריך פדיון ולא יאשמו וגו'. והנה בב' חדשים האלו הזמן לזכות בתשובה להחזיר אליו בחי' עיני ה'. וכמ"ש האריז"ל דזמן המסוגל לפגם זה הוא בפר' שובבי"ם שנשלמים בסוף חודש שבט וגם הפרשיות שקודם שמות מהתחלת ר"ח טבת עיקר ענינם מתיקון בחי' צדיק. ור"ח טבת חל תמיד בו' דחנוכה וי"ל שע"ז רומז ביחוד מש"נ הנה עין ה' וגו' שחודש טבת בחי' עין ימין. ועז"נ למיחלים לחסדו והוא מרמז על כח אור תושבע"פ המתנוצץ בחנוכה שעמדו על ישראל להשכיחם תורתך. ונעשה הנס ע"י הכהנים שנא' עליהם כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו. יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל ותושבע"פ נקרא תורת חסד על לשונה דייקא. ואמרו (סוכה מט:) תורה ללמדה זו היא תורה של חסד. ועז"נ למיחלים לחסדו להיות התיקון ע"י תושבע"פ שהיא תורת חסד על לשונה. וכבר אמרנו דעל תושבע"פ בפרט אמרו (תענית ז.) שאין מתקיים אלא במי שדעתו שפלה. שתושבע"פ נמשל למשקין יינא דאורייתא דבע"פ (ונת' מא' יד) והיא מתקיים רק במי שדעתו שפלה ונשבר לבו בקרבו. וי"ל דשמונת ימי חנוכה מרמזים על בחי' בינה דרגא תמינאה מתתא לעילא והוא שורש התיקון ע"י תושבע"פ ששרשה מבינה. דתושב"כ בחי' חכמה מה שלומד וקיבל מאחרים וכמ"ש (ב"ר פ' יז) נובלות חכמה של מעלה תורה. ותושבע"פ בחי' בינה שמבין דבר מתוך דבר. וגם אי' מהאר"י ז"ל צירוף תיבת חנוכה חנ"ה כ"ו ובגי' שם ס"ג ששרשו מבינה ושם הוי"ה. והיינו שבא בזמן זה המשכה מבינה למלכות שהוא בחי' כנס"י והיינו כללות נפשות ישראל:

**ובחנוכה** קורין בנשיאים עפ"י הפסיקתא שהמשכן נגמר בכ"ה בכסלו וי"ל דהנשיאים שקורין בחנוכה יש להם שייכות לתיקון זה כפי דברינו. דדגל הראשון של מחנה יהודה והוא השורש מתושבע"פ דכ' יהודה מחוקקי ואף שאמרו (יומא כו.) דלא מסיק שמעתא אליבא דהלכתא מ"מ עיקר שורש תושבע"פ הוא משבט יהודה ומה דלא מסיק שמעתא אליבא דהלכתא הוא מחמת גודל העומק ואין יכולים לעמוד על סוף דעתו וע"ד מה שאמרו (עירובין יג:) על ר"מ. ומ"מ סתם משנה ר"מ ונקרא ר' מאיר שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה. ואחריו ישששכר דכ' ומבני ישששכר יודעי בינה לעתים. וזבולן הם ג"כ תמכי אורייתא והכל מרמז על תושבע"פ. ודגל מחנה ראובן הוא בחי' תשובה מעון זה כי עליו נכתב מפגם הזה בתורה ואמרו (ב"ר פ' פד) על ראובן מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה חייך שבן בנך עומד ופותח בתשובה תחלה

שנא' שובה ישראל וגו'. ואחריו שבט שמעון שהוא היה מיוחד שהיה ליוסף טענה עליו בקדושה זאת מכל השבטים שע"ז נא' ויאסר אותו לעיניהם ואח"ז גם שמעון נתחרט ועשה תשובה. ויום הששי נשיא גד שבא ממנו אליהו מלאך הברית (כמ"ש ב"ר פ' עא) ואמרו שם שבא מבנימין והיינו שהיה כלול מנפשות רבות וכמו שאמרנו מהאריז"ל. והיינו שהוא יעשה שלום בין השבטים ויברר שבאמת עמך כולם צדיקים שכל נפשות ישראל נקראו שומרי הברית דלעתיד יתוקן כל הפגמים. וביום השביעי והשמיני נשיא אפרים ונשיא מנשה שהם בני יוסף בחי' שומרי הברית בעצם דיוסף מרכבה למדת צדיק ובזה נשלם ימי חנוכה בתכלית התיקון:

## פרק יז

**איתא** בסי"צ המליך אות ע' ברוגז כו' גדי בעולם וטבת בשנה וכבד בנפש כו' ואי' ברע"מ (זח"ג רלד א) דכבד איהו דרגא דעשו הוא כניש כל דמין כו' ולהבין הענין הלא כל האיברים המה כדוגמא דלעילא כמש"נ נעשה אדם בצלמנו וגו' ואיך שייך הכבד שהוא עשו מדת הכעס בשורש הקדושה. אמנם י"ל שבאמת יש ב' ענינים ברוגז. ענין הרוגז של כעס הוא דרגא דעשו שהוא הפסולת דגבורה דיצחק שבקדושה. ויש רוגז בקדושה שנקרא פחד יצחק והיינו היראה והפחד מהשי"ת לבל יעבור רצונו ית' וכמו"כ נמצא בכתוב לשון רוגז על ב' אופנים על ענין כעס וגם על לשון פחד כעין מש"נ שמעו עמים ירגזון והיינו שהיה להם פחד ומורא ועד"ז אמרו (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר שנא' רגזו ואל תחטאו. והיינו רגזו של יוסף שנא' בו את האלהים אני ירא שכדי להתגבר על היצה"ר נצרך להתלבש ברוגז ופחד ביראת ה'. ואמרו (בב"ר) ע"פ וישב יעקב שביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רגזו של יוסף והוא כמ"ש (תענית טו.) לא הכל כו' צדיקים לאורה וישרים לשמחה היינו מי שכבר לבו ישר ואין לו שום נטייה להרע יוכל להיות תמיד בשמחה אמנם הצדיק שהוא מי שי"ל עוד מלחמות ואין לבו מבורר עוד אין לו שמחה עדיין מפני שנצרך להתלבש ברוגז ויראת ה' ורק נשלח לו הארה מן השמים שהוא דבוק להקדושה. ויעקב אע"ה שהיה לבו מבורר שלא היה לו שום נגיעה להיצה"ר ביקש לישב בשלוה בעוה"ז להתענג מהקדושה וקפץ עליו רגזו של יוסף. שהראו לו מן השמים שעוד נצרך בירור בזרעו שכל זמן שהאדם בחיים יש לו עוד עסק שנצרך להתלבש ביראה ובחי' הרוגז שבקדושה. וזה ענין החודש הזה שנברא ברוגז וכבד בנפש כי בודאי הכבד שהוא כולו דם כמ"ש (בכורות נה.) זכרותא דדמא כבדא. הוא דרגא וחלקו של עשו וכמ"ש (ב"ב נח:) בריש כל מרעין אנא דם. אמנם יש בו רביעית דם שהוא צחותא דדמא הניתן ללב (כמ"ש בר"מ שם ותוס' סוטה ה.) והיינו בחי' הרוגז שבקדושה והוא היראה

הנצרך ללב וכמ"ש (יומא עב:) שעל העוסקין בתורה ואין בהם יראת שמים נא' למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין כי זהו עצם שורש הלב להיות מלא יראה ופחד מלמרות עיני השי"ת. וע"ז רומז ג"כ אות ע' שנא' הנה עין ה' אל יראיו וביחוד בחודש טבת שהוא בחי' עיינין דמלכא. והעיקר לתקן בו שמירת העינים כמש"נ ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ואמרו אחרי עיניכם זה הרהור עבירה (כמ"ש ברכות יב:) רק שיהיה העין שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. והנה חודש זה לפי מה דחשב האריז"ל החדשים נגד השבטים כסדר הדגלים נמצא חודש טבת מיוחס לשבט דן ונא' עליהם בשופטים פן יפגעו בכם אנשים מרי נפש וגו' ומרי נפש היינו כעסנים ויש בתי' זו בקדושה הרוגז להרגיז יצ"ט על יצה"ר. והנה שבט דן הירוד שבשבטים (כמ"ש שמו"ר ס"פ מ) וכמו כן חודש טבת הירוד שבחדשים וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב יב א) ותצפנהו שלשה ירחים אלין כו' תמוז אב טבת ומזל אב אריה היינו במעלות הקדושה ומזל טבת הוא גדי היינו שעיר וכמו שהביא הראב"ד ז"ל על מזל גדי מש"נ ושעירים ירקדו שם ע"ש ושעיר חלקו של עשו שנקרא איש שעיר. ועכ"ז כתיב ונשא השעיר את כל עונותם שנדרש (ב"ר פ' סה) עונות תם שבחודש זה הזמן לתקן הפגם מהנחש. וכמו כן נאמר בדן גור אריה לזווגו עם הגדול שבשבטים שהוא יהודה דכ' גור אריה יהודה וכמו שהמשכן נעשה בשניהם בצלאל מיהודה ואהליאב מדן וכן המקדש (כמ"ש שמו"ר שם) כי היה אז התגלות מעין לעתיד שיתגלו העיגולים כמ"ש (סוף תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים כו' והיינו כי בהעגול מגיע דייקא הסוף להתחבר עם הראש. וע"ז אמר יעקב אע"ה על דן לישועתך קויתי ה' דאי' (בב"ר) שהיה רואה שמשון וסבור שהוא יהיה משיח וכיון שראה אותו מת אמר לישועתך וגו' והיינו שקיוה על הישועה שלע"ל שאז יהיה המחול בהתגלות בחי' העיגולים. וגם אז יהיה שריה מדן דזמין למיתי בהדי משיחא דאפרים כמ"ש בזוה"ק (ח"ג קצד ב). וזה מורה כי כאשר באים לתחתית המדרגה יש קיווי להוושע ולהגיע דוקא עי"ז לראש הישועה. והנה איתא בזוה"ק (שם רמח א) ובראשי חדשיכם וכי כמה ראשין אינון לסיהרא כו' אלא ראשי תרין ואינון יעקב ויוסף כו' דהנה כנס"י נמשלו לירח המקבלים האור מהשמש כמאמר (שם רלא) איהו אמת ואיהי אמונה ונפשות ישראל בחי' כנס"י יש בכחם לקבל עול מלכות שמים בלב ע"י אמונה כמ"ש בריש הג"ה שו"ע שויתי ה' לנגדי תמיד כו' כשישים האדם אל לבו שהמלך הקב"ה עומד עליו כו' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת. והוא הקדמה להש"ע שצריך האדם לקבוע זאת בלבו שממ"ה עומד עליו. והיינו רק ע"י האמונה שבלב הגם שאינו מרגיש זה בחוש. אמנם כשיקבל האור מהשמש כש"נ כי שמש ומגן ה' והיינו כשמופיע בלבו התגלות

אלהות בבחי' אמת זהו עיקר התחדשות הירח וזהו הראש חודש שמופיע בחי' יעקב על כנס"י דהיינו נקודה של אמת כש"נ תתן אמת ליעקב ויעקב נקרא שמש כמש"נ והנה השמש וא' (בב"ר) מי גילה לו ששמי שמש. ועכ"ז נצרך לזה גם קדושת יוסף להיות נשמר ברוחו להחזיק במעוזו ביראת ה' להיות שומר הברית שעי"ז נעשה ההתקשרות ויחוד קוב"ה ושכינתיה דהיינו יחוד אמת ואמונה ע"י בחי' יוסף כי אי אפשר לכנוס בלב הארת האמת ולהיות ה' אורי כשהלב מלא תאוות. וע"י קדושת יוסף יכולים לזכות לקדושת יעקב בחינת אמת:

## פרק יח

**בסי"צ** המליך אות ע' ברוגז כו' גדי בעולם וטבת בשנה וכבד בנפש. ובגמ' (ברכו' סא:) אי' כבד כועס ולמה לא אמר אות ע' בכעס. אך באמת לשון רוגז נמצא במקרא על הרוב על החרדה ורעדה והוא פחד יצחק שעומד פחד ה' לנגד עיניו וכמ"ש (שם ה.) לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר שנא' רגזו ואל תחטאו. שע"י החרדה שיכניס בלבו מפחד ה' עי"ז ינצח היצ"ר ומיצחק יצא הפסולת עשו שהוא שורש הקנאה והכעס וכתיב כעס בחיק כסילים ינוח וכסיל נקרא מי שאין בו יר"ש וכמו שנדרש (יומא עב:) למה זה מחיר ביד כסיל על העוסקין בתורה ואין בהם יראת שמים. וכ"כ ברע"מ (זח"ג רלד א) דכבד איהו דרגא דעשו כו' וכן מצינו בדהמע"ה דכתיב (שמואל ב י"ט:א') וירגז המלך ולא כ' ויכעס אף שהקפיד על מה שהרגו את אבשלום. היה רק בחי' רוגז שהיה חרד ורגז מפחד ה' משא"כ באסא כ' (דברי הימים ב ט"ז:י') ויכעס אסא אל הרואה. שכיון שהקפיד על הנביא זה נקרא כעס שאינו מצד הקדושה ופחד יצחק. ואות ע' שהוזכר ראשונה בתורה הוא אחר תיבת וחושך על וגו' ובכ"מ האות שנזכר ראשונה בתורה שם הוא שורש כח האות וכמו שלמדו (ב"ק נה.) על אות ט' שהוא לטובה הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחלה שמבראשית עד וירא אלהים את האור לא כתב טית. וכן א' (ב"ר פ' יז) מתחלת הספר עד כאן אין כ' סמ"ך כיון שנבראת נברא שטן עמה. וכן הע' שנכתב בראשונה אחר תיבת וחושך שנדרש (שם פ' ב) זה גלות יון שהחשיכה כו' ואח"כ על פני תהום שנדרש על גלות אדום שא"ל חקר כו' זהו שורש האות. וכן עמ"ש גדי בעולם כ' הראב"ד בפי' שהוא עדמ"ש ושעירים ירקדו שם וכבר אמרנו שהוא חלקו של עשו שנקרא איש שעיר וכן יון שנקרא בדניאל והצפיר השעיר מלך יון. וז"ש המליך אות ע' ברוגז שיהיה בקדושה בחי' רוגז שהוא בקדושה נגד כעס וכבד שהוא דרגא דעשו וכן שעיר שהוח דרגא דעשו ויון שנקראו שעיר. והנה באותיות דר' עקיבא כתיב בתחלת הס' בתמונת אות ע'. עין הוא עשו כו' ומפני מה כרועה ורבוצה מפני שהוא עתיד ליפול כו' ואח"כ באות ע' כ'

עי"ן לא נאמר אלא עין של תורה כו' ולא אמר טעם על זה רק הביא פסוקים שאין להם שייכות לאות ע' לפי הפשט וצריך פירוש ע"ש. ונראה הענין דשורש כל הקליפות הוא שרו של עשו שהוא הס"מ כידוע. וכן עשו שורש כל הקליפות והוא קליפת הקנאה והכעס. וממנו נסתעף ע' הקליפות. וכמו בקדושה ז' ימי בראשית ז' מדות שהאציל השי"ת לבריאת העולם וכשכל א' כלול מעשר הוא ע' ומזה בקדושה ע' נפש לבית יעקב וכן ע' אנפין דאורייתא כמ"ש בזוה"ק ותיקונים. וכן מזה יש ע' סנהדרין שיש ע' דעות בתורה וזלעו"ז בקליפה נסתעף ע' קליפות מז' אומות שכל א' כלול מעשר ושורשם עשו קליפת הכעס והקנאה. וכן כ' יצב גבולת עמים למספר בני ישראל. וזה ענין מ"ש ל"נ עי"ן אלא תורה והיינו ע' פנים לתורה והיא כרועה ורבוצה שצריך להיות כפוף ורבוץ תחת השי"ת וכמש"נ והחכמה מאין תמצא ובגמ' (סוטה כא.) דרשו מזה שאין ד"ת מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו וכן א' (תענית ז.) למה נמשלו ד"ת למים כו' לשלשה משקין כו' אף ד"ת אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. וע"ז מורה מה שאות ע' כרועה ורבוצה שמי שמשים עצמו כמי שאינו נעשה מרכבה למדת אין שהוא עתיקא (כמ"ש זח"ב סד ב) וזה זוכה לע' פנים לתורה. וכן מרמז אות ע' עשו שהוא שורש ע' הקליפות והע' כרוע שהוא עתיד להיות כרוע וליפול כמש"ש. וכן בחודש כסלו היה הניצוח ליונים ואח"כ ימי חנוכה שנא' אל ה' ויאר לנו שמרמז לחנוכה וכמ"ש בפסיקתא דמטעם זה אומרים הלל בחנוכה. והיינו שהשי"ת מאיר לנו באור תושבע"פ בימי חנוכה (כמשנ"ת מא' ב) ומתחיל חודש טבת שהמליך אות ע' ברוגז שלא יהיה בכעס דרגא דעשו רק ברוגז וחרדה שהוא פחד יצחק אש דקדושה והוא ע' פנים דתורה וכמ"ש (תענית ד.) האי צ"מ דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה שנא' הלא כה דברי כאש. והיינו תושבע"פ כמ"ש (שבת קלח:) דבר ה' זו הלכה. וכן למדו מקרא דברי כאש (סוף חגיגה) לת"ח שכל גופן אש. וע"י הד"ת שהיא אש אוכלה אש יש כח לנצח היצה"ר שנקרא אש כמ"ש (קידושין פא.) חזי דאת נורא כו' וכן כל הקליפות דיצה"ר נקרא אש. (כשנ"ת ויקרא מא' א) ועל גדי בשנה הביא הראב"ד ז"ל בפירושו ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו. ומרמז בזה כי עזים הוא כעס שהוא שרשו של עשו שנקרא איש שעיר. רק לפי שעה הלבישה רבקה את עורות העזים על ידי יעקב איש תם יושב אוהלים כדי שיהיה לצורך רוגזא דרבנן שהוא כאש להיות אש אוכלה אש דיצה"ר. וזה שייכות גדי בעולם שיהיה רק בבחי' רוגז שהוא בקדושה והיינו ברוגזא דרבנן שהוא אש של ד"ת. ובס' של"ה אי' דפ' וישב מקץ ויגש המדברות מעסק יוסף ובאלו פרשיות חל ימי חנוכה לפניהן או לאחריהן ובודאי יש להם שייכות ע"ש והיינו דהתחלת חנוכה חלו לפעמים בפ' וישב וסוף חנוכה לרוב

בפ' ויגש. ואמר דחנוכה י"ל שייכות לאותן הפרשיות שחל בהן והוא דהנה בפ' וישב כל הפר' מעסק בירור בחי' צדיק יסו"ע מדת יוסף (וכמו שאמרנו שם) ובפ' זו נאמר התחלת ענין יוסף ובירור מדתו והגבורה והניצוח ליצה"ר שנעשה גבור הכובש את יצרו. ובפר' מקץ הבירור שלו שיצא מבית האסורים למלוך. ובפר' ויגש נאמר שבאו כל השבטים וע' נפש. וכ' ויכלכל יוסף והוא שלימות מדתו שזכה להיות כלכל ולהיות מרכבה למדת צדיק. ואז זכה להאור דכ' אור זרוע לצדיק. וכן התחלת חנוכה בכסלו שבו היה הניצוח ליון שהוא חושך. ואח"כ בחודש טבת שהוא באות ע' שמורה על אור תורה שיש בה ע' פנים. וברוגז שהוא פחד יצחק. וכן יוסף אמר את האלהים אני ירא וכן אמר וחטאתי לאלהים הזכיר שם זה שהוא מדה"ד אלהים דפחד יצחק. שעל ידי שהזכיר פחד ה' והכנים רעדה וחרדה בלבו נעשה גבור הכובש את יצרו. וזהו המליך אות ע' ברוגז שהוא רגזו ואל תחטאו שבחודש זה הזמן להכניס רוגז ורעדה בלב להיות גבור הכובש את יצרו ולהיות פחד ה' לנגד עיניו תמיד שכן נכללו כל כנס"י בקדושת יוסף שנקראו שארית יוסף וכ' ועמך כולם צדיקים. וכן חודש זה מסוגל לתיקון פגם הברית (ונת' למעלה) וכתיב והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך. ופגם זה נקרא רע כידוע. ומרמז שע"י שיתקן מדת הכעס דרגא דעשו שיהיה בקדושה ברוגז של ד"ת להרגיז על היצה"ר ע"י כן יזכה לתקן פגם זה. וכן יוסף שטנו של עשו (כמ"ש ב"ר פ' עג) דעשו קליפת הכעס שהוא שורש של כל קליפות היצה"ר וכמו שאמרנו ויוסף גבור הכובש את יצרו ע"י הרוגז והרעדה שמכנים בלבו פחד יצחק והוא פחד ה' שעומד עליו תמיד ורואה במעשיו וזה עסק חודש זה. וזהו עיקר האור כש"נ אור זרוע לצדיק שמאיר לו שהשי"ת עומד עליו תמיד. והוא היפך החושך שנדרש על יון על פני תהום שנדרש על אדום. והיינו שע"י ע' שהוא תורה ע' פנים לתורה ירגיז יצ"ט על יצה"ר וינצחהו:

## פרק יט

**בס'** יצירה המליך אות ע' ברוגז כו' וטבת בשנה כ"ה לגירסת האריז"ל. ולגירסת הגאונים (בר"פ ה) בחשבון י"ב כחות דחשב שחוק עשירי נמצא לטבת אות ע' בשחוק ובודאי דברי שניהם אמת שבכל מחלוקת אלו ואלו דברי אלהים חיים וכבר אמרנו שיש נפשות שאצלם החודש מיוחד לעסק זה ויש נפשות שלהם החודש מיוחד לעסק אחר (ונת' ר"ח כסלו מא' ז) והנה ענין רוגז לא מיירי מכעס דכאן אמר שהשי"ת ברא החודש בכח זה ובודאי הוא בקדושה הרוגז להרגיז יצ"ט על יצה"ר והוא רוגזא דרבנן דטב איהו. ור"ח טבת שחל בחנוכה ובר"ח שורש הקדושה מכל החודש וכמו שאמרנו דלטעם זה נקרא ראש חודש ראש של החודש. בודאי עסק חודש זה יש לו שייכות לקדושת

חנוכה שהוא לתקן העבר ולהתגבר על היצה"ר להבא ושניהם ע"י אור התורה שהוא לכל בשרו מרפא ולהבא אמר (זח"א רב א) לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. והיינו תושבע"פ שמופיע בלב ישראל ע"י נרות חנוכה. וכמו שאמרנו (ונת' למעלה) וזהו עומק גירסת האריז"ל המליך אות ע' ברוגז שהוא להרגיז היצ"ט על יצה"ר. ולגירסת הגאונים אות ע' בשחוק הוא דבאמת אמרו (ברכות לא.) אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז כו' רק הפירוש בשחוק כמו שאמרנו במ"ש (מגילה י.) הוא אינו שש אבל אחרים משיש. שאף שהשי"ת אינו שש במפלתן של רשעים שהיה רוצה שלא יאבדו ויועיל להם יסורין להטיב דרכם. מ"מ מועיל לישראל ששפכו דמן לזכות לשמחה וזה אינם זוכים רק כשזוכין ליישר הלב שלא יהיה לו שום נטיה לרע כמ"ש (תענית טו.) ישרים לשמחה. ובחנוכה זכו לאור תושבע"פ וכן הזמן לזכות בכל חנוכה שיאיר בלב אור תושבע"פ וכ' פקודי ה' ישרים משמחי לב שע"י אור תושבע"פ זוכין ליישר הלב ולשמחה. והנה אי' (ברכות ל:) חזייה דהוה קא בדח טובא אמר וגילו ברעדה כ' א"ל אנא תפילין מנחנא כו' ולכאורה מה תירץ הא אסור למלא שחוק פיו בעוה"ז וכתיב אז ימלא שחוק פינו אז דייקא. אמנם תפילין מורה שקשורים בשורש המחשבה בראשית בשביל ישראל כו' שכן ישראל מכתירין בפאר התפילין להקב"ה ה' אחד והקב"ה משתבח בשבחייהו דישראל (כמש"ש ו.) וז"ש וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך אלו תפילין שבראש. עליך דייקא דתפילין ש"ר הם ככתר על הראש. ואי' בזוה"ק (ח"ב נד א) דלשון אז מורה כד אתנהיר נהירו דעתי"ק כו' אל"ף אנקיב בחשוכי וכו' ומטו לזיין. וזש"נ אז ימלא שחוק פינו דלעתיד יתגלה ויאיר בחי' הוא שע"ש זה נקרא יום ההוא שיאיר כיום בחי' הו"א שמורה עתי"ק כידוע. וזהו א"ז דייקא ימלא שחוק פינו. וז"ש אנא תפילין מנחנא שבשעה שהישראל מניח תפילין מופיע בו התגלות מאור עתיקא שקשור בשורש. והוא ג"כ א"ז כאמור. וזה המליך אות עין דעין מורה על חכמה שהוא בראש ושרשו מהמוח ואי' (ע"ז כח:) דשורייני דעינא באובנתא דליבא תלו שהם גם מהלב ומורים על חיבור חכמה ובינה ובחיבור חכמה שבמוח עם בינה שבלב זוכין לבחי' הדעת וכמש"נ כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם. וע"כ נקראו הסנהדרין עיני העדה וכן כל החכמים וכמ"ש (ב"ב ד.) בהורדוס הוא סימא עינו של עולם כי שורש תושבע"פ מהדעת כמו שאמרנו כ"פ. ולהתגלות אור זה זוכין רק יראים וצדיקים וע"ז רומז מש"נ הנה עין ה' אל יראיו ונא' עיני ה' אל צדיקים שהצדיק והירא זוכה לבחי' עין ה' שהוא הדעת. וכתיב אור זרוע לצדיק וכתיב אור צדיקים ישמח שע"י האור שזוכה הצדיק זוכה ליישר הלב שלא יהיה לו שום נטייה לרע וישרי לב שמחה. וזה ע"י שזוכה לבחי' הדעת שהוא פנימיות הכתר כידוע.

וז"ש המליך אות ע' בשחוק שאז מופיע בו מעין העתיד. והעיקר מצד האדם המליך אות ע' ברוגז להרגיז יצ"ט על יצה"ר שעי"ז זוכה לבחי' צדיק דכ' עיני ה' אל צדיקים שבהיפך ח"ו נקרא רע בעיני ה' וכמו שאמרנו. וע"י מה שמרגיז היצ"ט על יצה"ר זוכין לבחי' שחוק שזוכין ליישר הלב. וזה זכו בחנוכה כשכבשו קליפת יון וזכו לאור. ואחרים משיש שזכו לישרי לב שמחה וזה עסק חודש טבת שר"ח שלו חל בחנוכה:

## פרק כ

**הנרות סללו וכו' אלא לראותן בלבד כדי להודות וכו'** הוא עדמש"נ פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה יה זה השער וגו' כי כאשר זוכים להיות נפתחים בלב השערי צדק ע"י הופעת התגלות כבוד מלכותו עי"ז באים להודות ולהלל לה' כענין מש"נ אדני שפתי תפתח והיינו השערי צדק ועי"ז ופי יגיד תהלתך. ובמה זוכים לזה עז"א זה השער לה' צדיקים יבואו בו ע"י התיקון קדושת הברית שהוא בחי' צדיק זוכין להארת שערי צדק בלב כש"נ אור זרוע לצדיק ועי"ז באים להודות ולהלל וזהו ענין קדושת נר חנוכה שע"י ראיית הנרות נפעל בזה האור זרוע לצדיק בלב נפשות ישראל וכמו שאמרנו שמצות ראיית נר חנוכה פועל להארת תיקון הברית בנפש וכמ"ש (שבת כב.) נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה הגם שהדליק כדין בכל דקדוקי מצוה והדלקה עושה מצוה מ"מ פסולה משום דלא שלטה בה עינא וזהו עיקר מצוה של נ"ח לראותם בלבד ועי"ז נקבע הארה בלב מאור זרוע לצדיק. ואמנם נצרך לזה זכות שיזכה לראות האור כי טוב והוא כענין שאמרו ביוסף (סוטה לו:) באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו כו' והיינו שבא לו הארת אספקלריא המאירה שהוא דיוקנו של יעקב כדאי' בזוה"ק (ח"א קסח א) מאן דחמי ליה ליעקב כמאן דאסתכל באספקלריאה דנהרא כי צורתו של יעקב חקוקה בכסה"כ. והנה אחר מאמר הגמ' הנ"ל נ"ח שהניחה כו' נסמך בגמ' דרש רנב"מ משמיה דר' תנחום מאי דכתיב והבור רק אין בו מים כו' מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. ולהבין סמיכת המאמרים הגם שנאמרו מפי א' יש בו רמז בסמיכות וי"ל בזה ע"ד מ"ש בגמ' (שבת קכא:) נזדמנו לו נחשים ועקרבים הרגן בידוע שנזדמנו לו להורגן לא הרגן בידוע שנזדמנו להורגו ונעשה לו נס מן השמים. והנה רש"י פי' נלכה דותינה לבקש לך נכלי דתות שימיתוך בהם והיינו שדנו עפ"י דין שחייב מיתה מפני שהעיד עליהם לאביו שאכלו אבר מן החי ובדין בני נח חייבים מיתה בע"א ואפי' קרוב (כמ"ש סנהדרין נז:) ולפי דעתם היה רודף והבא להרגך השכם להרגו. וכאשר הושלך לבור נחשים ועקרבים ולא הרגם אז ידע יוסף שנזדמנו להורגו ונעשה לו נס ואז הרגיש בנפשו שנצרך לו להתברר בשני הדברים שהוציא דיבה על אחיו שתולים עיניהם בבנות הארץ ושחשודים על אבר

מן החי כי לענין זה נזדמנו לו הנחשים ועקרבים כי הנחש שורש של פגם הברית שהוא העטיו של נחש שהכניס לאדה"ר בתאוות האכילה ועי"ז נענש בנחש עפר לחמו שניטל ממנו הטעם של תאות אכילה. והעקרב הוא הממית בודאי כמ"ש (ברכות לג.) אבל עקרב פוסק והוא נגד פגם רציחה שנמשך ע"י קין והוא נגד פגם של אבר מן החי שנזהרים בזה גם או"ה מצד שהוא אכזריות גדולה חוץ האיסור שנאסר לבני נח ולכן נתבייש נבוכדנצר כשאכל ארנבת חיה (כמ"ש נדרי' סה.) וכאשר נזדמנו לפני יוסף הנחשים ועקרבים הרגיש בנפשו שצריך להתברר בענין הוצאת הדיבה ובודאי עשה תשובה על שני הפגמים הנ"ל. ואחר כל זה כשנמכר לעבד נתוודע לו שנצרך עוד בירורים בזה שלא נתקן עוד בשלימות הפגם. וגם אח"ז שנזדמן לו הנסיון וזכה להאור זרוע לצדיק שנראה לו דמות דיוקנו של אביו כנ"ל ועמד בנסיון הוצרך עוד לבירורים ועינו בכבל רגלו. עד עת קץ שם לחשך אמרת ה' צרפתהו. ומזה ידין כל אדם בנפשו שגם אם זכה לפעמים להאיר בנפשו מבחי' האור זרוע לצדיק בל יאמר בלבו שלום עליך נפשי וכבר זכיתי לבי כי בודאי עוד נצרך בזה לבירורים בכל ימיו וכמ"ש (סוכה נב:) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום שנא' צופה רשע לצדיק דייקא היינו מי שגודר א"ע לתקן הפגם ועכ"ז נצרך לבירורים בכל יום. ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. וע"ז ירמז סמיכת המאמר אבל נחשים ועקרבים יש בו. למאמר הראשון בנר חנוכה שהעיקר במצות הראיה שזוכין עי"ז לבחי' אור זרוע לצדיק להיות נתקן פגם הברית כנ"ל. ונסמך זה המא' כדי שלא יסמוך האדם בנפשו שכבר נתקן הכל רק ידע דימי חנוכה המה הכנה וחינוך מבחי' האור זרוע לצדיק שעי"ז יזכה לשלימות התיקון בימי שובבי"ם והעיקר להיות נזהר בנפשו מהרהור וראיה שע"ז מורה שנברא חודש זה באות ע' שהוא הכנת התיקון בשמירת העינים וכמש"נ ולא תתורו וגו' ואחרי עיניכם. ואמרו (ברכות יב:) זה הרהור עבירה כי ע"י שמירת עינים ניצולים מהרהור כמ"ש (ע"ז כח:) דשורייני דעינא באובנתא דליבא תלו. ובכל שנה ושנה בזמנים אלו נפעל התיקון והבירור בנפשות ישראל בעזר השי"ת. וכאשר יתן האדם אל לבו לתקן ישים ה' מבטחו שיהיה נתקן בשלימות וכמ"ש ביוסף (ב"ר פ' פט) אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף:

## פרק כא

**כבר** אמרנו שנקרא ראש חודש ולא התחלת חודש מפני שהיום הזה הוא הראש והמקור של החודש וכאשר אמרנו שיצירת החדש הזה באות עין ור"ח טבת חל בחנוכה להיות נשפע מהאור של ר"ח שהוא המקור להאיר העינים בקדושה על כל החודש ע"ד שא' (עירובין מא.) דבתר רישא גופא אזיל ואי' בפי' הראב"ד על ס' יצירה בחודש טבת

שמזלו גדי מביא הפ' ושעירים ירקדו שם ופ' ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו. וי"ל בזה עדמ"ש (שבת עז:) מ"ט עיזי מסגן ברישא כו' כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא ופירש"י סתם עזים שחורות והוא עדמש"נ חשך משחור תארם. ויון נמשל לשעיר בדניאל דכ' והצפיר השעיר מלך יון והמה הקליפה של חשך כמ"ש (בב"ר) וחשך זה יון שהחשיכו עיניהם של ישראל ואיתא במגילת תענית בח' טבת נכתבה התורה יונית והחושך בא לעולם ג' ימים והיינו בחי' החשכות של חכמת יונית שהם העתיקו התורה שבכתב ואמרו אנו ישראל (כמ"ש מד"ת תשא לד) הגם שעוע"ז ועושים כל שחפצים הם מלבישים את התורה לדברי רוח. וגם אמרו (פ"א ממס' סופרים) כשהעתיקו התורה יונית והיה היום קשה לישראל כיום שנעשה העגל. והיינו כי במ"ת היה נשפע הארה גדולה ואח"כ כשעשו העגל ונשברו הלוחות חזר החשכות וכענין הזה היה בשעה שעמדה יון להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך וזה היה בחדש טבת שמזלו גדי שהוא בחי' החשכות ודייקא אז פעלו בנם ע"י מסירת נפשם להאיר מתוך החשך ביתר שאת עדמ"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. והיינו כברייתו של עולם וכמ"ש (שבת קל.) כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליהם למיתה כו' עדיין היא מוחזקת בידם והיינו שפעלו עי"ז דייקא להיות נחקק החוקי חיים בלב. וזה ג"כ הרמז ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו כי יעקב אע"ה קיבל הברכות דייקא ע"י הלבוש של גדיי העזים שהוא בחי' השעיר דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. וענין החשכות של השעיר מרמז על פגם הברית והוא ענין השעיר של בהכ"ס דאיתא בגמ' (ברכות סב.) ולרבי ליה גדיא שעיר בשעיר מיחלף ופירש"י שד של בהכ"ס דומה לשעיר ועליהם נא' ושעירים ירקדו שם. ועפ"י פשוט מפני שזה נא' על חורבן בבל שיהיה מקום שממה וטינופות. אמנם עיקר הטעם כענין קליפת פעור שהוא בצואה והיא הקליפה של תאות זנות בשטים מפני שהיצה"ר בזה נקרא מנוול וכמו שאמרנו עפמ"ש (שבת קנב.) אשה חמת מלא צואה כו' וע"כ נקרא שעיר. ואיתא בגמ' (קידושין עב.) הראני ישמעאלים דומין לשעירים של בית הכסא ופירש"י מלובשים שחורים וכו' והוא ג"כ למכוון זה כי ישמעאל הוא הקליפה של זנות כידוע וזה נקרא שחור ומכוער בתוה"ק היפך יפה תואר שמורה מי שנגדר בזה ויש לו גוף נקי ומהודר. וכמו כן בני קדר המה שחורים מפני שהם מקליפה של ישמעאל וכמו ששמעתי מרה"ק זצוק"ל דפר' הלא כבני כושיים אתם לי מרמז על בני הנעורים שדוה לבם על שהמה משוקעים בזו התאוה ולכן נקראו בני כושיים ומנחם אותם בזה שנא' אח"כ כי הנה אנכי מצוה וגו' ולא יפול צרור ארץ שהשי"ת חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח שהכל יהיה נתקן בעזר הש"י. ועל רמז

זה אמרו (ברכות שם) אין קורין צנוע אלא למי שצנוע בבית הכסא כי שם צניעות הונח על הנגדר מתאוות כמ"ש (כתובו' ב:) משום צנועות ומשום פרוצות וזה דייקא בבהכ"ס ששם משכן קליפה זו כנ"ל. והוא ג"כ רמז מ"ש (ברכו' ח:) בג"ד אוהב אני את הפרסיים הן צנועין באכילתן וצנועין בבהכ"ס וצנועין בדבר אחר מפני שזהו שורש הצניעות. רק סמוך לזה אמרו אני צויתי למקודשי אלו הפרסיים המקודשין ומזומנין לגיהנם שבישראל ענין זה הוא קדושה הגודר א"ע בצניעות ואצלם הוא רק על הגוון ומקודשים לגיהנם (ונת' מא' יד). והנה יון נקרא שעיר וחושך מפני שהם רצו להכניס הקליפה שלהם בישראל שאז היה הגזירה תיבעל לטפסר תחילה והיינו שרצו להטיל הזוהמא שלהם שהם משוקעים בזוהמת הנחש ורצו להטיל בנפשות ישראל. ודייקא ע"י חשכות זה נעשה הנס בחי' נהורא דנפיק מגו חשוכא להאיר עיניהם ולזכך נפשות ישראל ע"י נרות של חנוכה. וכמו כן בכל שנה ושנה בחודש טבת שמזלו גדי הוא מוכן לחשכות הזו כרמז ושעירים ירקדו שם כנ"ל ודייקא בחשכות הזה הוא הזמן המסוגל לתיקון ובירור הקדושה ע"י הופעת הארת קדושת נרות חנוכה שמתנוצץ בר"ח. דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. וזהו רמז השני שכ' הראב"ד ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו. שע"י הלבוש של השעיר דייקא זוכין לקבל הברכות ושפע הקדושה וכמש"נ שם וירח את ריח בגדיו ואמרו (סנהדרין לז.) א"ת בגדיו אלא בוגדיו והיינו ריח רע של שטף של עזים. ועי"ז זוכין ויברכהו ע"י שמתגברין ומזככין עצמם בפנימיות. כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא:

**ואיתא** (סוטה מט.) טהרה בטלה טעם וריח כו' מורחינא ריחא דחינוניתא א"ל בני טהרה יש בך. ומכוון של הטהרה הוא מטומאה היוצאת מגופו כי ע"י טהרת קדושת הברית זוכין לבחי' הריח וכמ"ש (עירובין כא:) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא וע"ז נקט לשון בחורי ישראל שאז הוא העת להיות נשמר מחטאת נעורים ואמרו שם ע"פ והנה שני דודאי תאנים וגו' תאנים הטובות אלו צדיקים גמורים תאנים רעות אלו רשעים גמורים ושמא תאמר אבד סברם ובטל סיכוים ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח והיינו התאנים הטובות הוא הנשמר מנעוריו בקדושה זו והיינו בחורי ישראל שלא טעמו כו' והתאנים הרעות היינו גם מי שפגם וקלקל בזה יש יכולת בידו לתקן אם יהיה רק נשמר ויגדור א"ע מכאן ולהבא. וע"ז מכונים בשם תאנים עפמ"ש (ברכות מ.) אילן שאכל ממנה אדה"ר תאנה היתה. והיינו מפני שנמצא בהם מתיקות לאכילה וזהו עטיו של נחש שהכניס באדם להרגיש תאות והנאת הגוף בתאוות המתוקים לגוף למראה עיניו וזה בחי' עץ הדעת טוב ורע. כי הנשמר בזה בקדושה הוא

בבחי' הטוב וההיפך בהיפך. אמנם גם מי שנלכד ח"ו בהיפך יהיה נתקן בתשובה עד שגם הוא יתן ריח טוב וכמ"ש וירח את ריח בוגדיו משטף של עזים כנ"ל. וענין אמרם ז"ל ושמא תאמר אבד סברם כו' והלא אין לך דבר שעומד בפני התשובה. הוא ההו"א עפמ"ש בזוה"ק (ח"א סב א וש"מ) על פגם זה שתשובתו קשה והיינו מפני שזה תלוי רק כשיהיה נתברר בשלימות הפגם הראשון עטיו של נחש ויהיו הזדונות נעשות כזכיות וממילא יתבטל המיתה שהביא הנחש בעולם ובירור הזה לא יוכל להיות בעוה"ז עד ימות המשיח שנזכה לחיי עולם שזהו אורו של משיח שנא' חיים שאל ממך נתת לו ארך ימים עולם ועד. ואז יהיה משיח מורח ודאין (כמ"ש סנהדרין צג:) שיושלם בחי' הריח טהרה בשלימות כש"נ עליו והריחו ביראת ה'. וע"ז אמרו ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח כי גם מי שפגם בזה ח"ו יש לעולם תקוה ותיקון ע"י שיהיה נשמר לפנות לבו ועיניו מהרהורים רעים ויכניס א"ע בעסק התורה תמיד וכדאי' בהרמב"ם ז"ל (סוף ה' א"ב) שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה. וע"י עסק התורה יזכה להראייה שבקדושה כש"נ והיה עינך רואות את מוריך כלשון תורה שהוא מורה את התגלות כבודו ית"ש להאדם ועי"ז יזכה לריח טהרה כש"נ יראת ה' טהורה עומדת לעד כי עסק התורה הוא תכלית התשובה והתיקון לפגם הנ"ל. ותיבת יראה הוא מרמז על תשובה כמו שדרשו (ע"ז יט.) אשרי איש ירא את ה' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש וכן א' (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה כו' שנא' ראשית חכמה יראת ה' וע"י עסק התורה יש ביכולת תמיד להיות נתקן הפגם גם בעוה"ז כמש"נ לכל בשרו מרפא (ונת' כ"פ) וכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד דקאי על התורה כמ"ש בזוה"ק (ח"ג פ סע"ב) שעומדת לעד להאדם לטהרו ולזכך נפשו שיזכה לרוח טהרה:

## פרק כב

### לזאת חנוכה

**יום** ח' דחנוכה קורין זאת חנוכה. מפני שקורין בו תשלום חנוכת הנשיאים ופ' זאת חנוכת המזבח. ואיתא בפסיקתא (פר' ו) שהמשכן נגמר בכ"ה כסלו ועמד מקופל עד א' בניסן כו' הפסיד כסלו כו' מה שילם לו הקב"ה חנוכת חשמונאי. והנה חנוכת המשכן היה ע"י נשיאי י"ב שבטים שהוא השלימות מצד כנס"י מתתא לעילא די"ב שבטים המה כלל כנס"י כמ"ש (ב"ב קטו:) גמירי דלא כלה שיבטא. וחנוכת חשמונאים היה מצד אתעדל"ע כי כהני שלוחי דרחמנא נינהו (כמ"ש יומא יט.) והם הופיעו בחי' זו בתוך כלל ישראל להיותם ממלכת כהנים. ולזה היה במספר שמונת ימים כנגד השפעת הארה דלעילא ממדת חכמה עד יסוד שהוא גמר המעשה. ולזה קורין ביום ראשון של חנוכה

נשיא יהודה וביום אחרון שלימות נשיאי בני יוסף. כי יהודה ויוסף הם כלל קדושת ישראל שכל ישראל נקראו על שם יהודה (כמ"ש ב"ר פ' צח) יהודי אנא. וכן נקראו ע"ש יוסף (כמש"ש פ' עא) כמש"נ שארית יוסף. כי בחי' יוסף יורה על שלימות המעשים ובחי' יהודה יורה על שלימות התיקון לחיי עולם וע"ז רמזו (סוטה י:) יוסף שקידש ש"ש בסתר הוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה כו' יהודה זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה. והיינו יוסף שהוא מרכבה למדת יסוד המורה על שלימות המעשים כשנותסף לו ה' נמצא בו ג' אותיות משם הוי"ה ב"ה המרמזים על שלימות מחכמה עד יסוד שהוא בחי' סוף מעשה כי י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת כליל שית ספירין (כמ"ש זח"ג רנח א) והיינו מחסד עד יסוד. אבל יהודה נקרא כולו ע"ש של הקב"ה ועוד נמצא בו אות ד' שמורה על בחי' שלימות התגלות מלכות שמים כי ה' ד' הות שע"י השפלות והדלות זוכין לה' אחרונה שהוא תכלית התגלות מלכות שמים. והנה אמרנו ששמונת ימי חנוכה מרמזים גם על שלימות מבינה עד מלכות היינו מרצון שבלב שהוא מוטל על האדם להיות לו רעותא דלבא שזהו בחי' בינה ליבא ואח"כ נגמרים שבעת המדות שהם כלי המעשה בעזר השי"ת כמש"נ ה' יגמור בעדי וגו' מעשי ידיך אל תרף ונמצא שביום הח' של חנוכה נגמר בחי' מלכות. ובודאי יצדק השם זאת חנוכה על בחי' התגלות מלכות שמים כידוע זה וזאת הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה וכמ"ש ברע"מ איהו אמת ואיהי אמונה דהיינו בחי' זה הוא הדבר שעומד מבורר לנגד עיניו וכמ"ש (מכילתא וזוה"ק בשלח) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל שהוא שכל א' הראה באצבע זה אלי וגו' וכמו כן לעתיד שיהיה מבורר השגת אלהות לעין כל כשיעברו כל המסכים ויתגלה האמת לאמתו אמרו (סוף תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים כו' וכל א' וא' מראה באצבעו שנ' ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' וגו' וזה בחי' יום ההוא שיתגלה כאור יום בחי' הו"א. ולכן תקנו לומר אמת ויציב בשחרית שהוא התגלות האמת כמו שהוא. ובערבית תקנו לומר אמת ואמונה שנא' ואמונתך בלילות. שזה בחי' זאת התגלות מלכות שמים ע"י האמונה הגם שלא הוסר החשכות מ"מ ע"י תוקף האמונה שנקבע בנפשות ישראל יכולים לקבוע בנפשם היראה כמו שרואים בחוש. וכדאי' בלשון הרמ"א ריש או"ח כשישים האדם אל לבו שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו כו' מיד יגיע אליו היראה וכו' והיינו בבחי' זאת ע"י אמונה שישים אל לבו והוא בחי' שכינתא וכנס"י שנא' כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. וכש"נ סוד ה' ליראיו שליראיו השגת אלהות הוא בחי' סוד וכדאי' בזוה"ק (ח"א קג רע"ב) נודע בשערים בעלה לפום מה דמשער בלביה כל חד כמה דיכיל כו' וזה הבחי' נשלם בשלימות ביום האחרון של חנוכה ולכן נקרא זאת חנוכה:

## פרק כג

ח' דחנוכה קורין זאת חנוכה ואף שלא נזכר שם זה בראשונים מ"מ כיון שנקרא כן בפי רוב ישראל בודאי י"ל מקום בד"ת. וגדולה מזו מצינו שזכרו בגמ' היינו דאמרו אינשי ונעשה מזה ד"ת בש"ס. ושורש השם הוא ע"ש שקורין בו פר' זאת חנוכת המזבח. ומסתמא יש לזה שייכות לקדושת היום. והענין שכבר אמרנו שתיבת זאת מורה על דבר המפורש לעין שיוכל להראות באצבעו וכמו לשון זה בלשון זכר. שדרשו (מגילה טו:) וכל זה איננו שוה לי מלמד שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין לו על לבו כו' דכשהוא חקוק על לבו הוא כמפורש לעין ויתכן לומר לשון זה כמראה באצבע. וכן הוא לענין הטובה בודאי. וזה שדרשו (וי"ר פ' כא) בזאת יבא אהרן בזכות שבת אשרי אנוש יעשה זאת שקדושת השבת שחקוקה בלב ישראל הוא כאור מפורש לעין שיוכל להראות באצבע ונקרא זאת. וכן וזאת התורה שהתורה אור והוא אור מפורש שיוכל להראות באצבע. וכתיב בוא"ו וזאת דו' איקרי אות אמת אמת זו תורה כמ"ש (ברכות ה':) והוא מורה על יחוד קבה"ו (כמ"ש זוה"ק ר"פ חוקת) וכן בברכת יעקב אע"ה כתיב וזאת אשר דיבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם שכולו נראה כמיותר שכבר נזכר שבירך אותם. אך מאחר דכ' איש אשר כברכתו ברך אותם ללמד שכלל לכל השבטים שכולן כלולין בכל הברכות של כל שבט ושבט וכמו שפירש"י מהמד' (רבה ותנחומא) לכן כתיב וזאת שהקדושה מכל שבט היה מפורש וחקוק בלב שיתכן לשון זאת שהוא מפורש שיוכל להראות באצבע. וכתיב בו' וזאת שהוא אות אמת מדתו של יעקב דכ' תתן אמת ליעקב. להורות שע"י שהם כלולים כולם בקדושת יעקב כלול כל א' בקדושת כל השבטים. וכן ענין קרבנות הנשיאים שנדרש (במד"ר נשא) כונות על קרבנות של כל א' מהקרבנות ביחוד. והיינו שכל א' מהנשיאים היה לו כוונה מיוחדת בקרבנותיו. דאל"כ למה כפל הכתוב לפרט בכל א' הקרבנות והו"ל לכתוב וכן הקריב נשיא פלוני ביום פלוני כיון שכולם הקריבו מספר א' אע"כ שאין כונתו של זה דומה לזה. וכ"כ במד"ר (שם פ' יג) אע"פ שקרבן שוה הקריבו כולם על דברים גדולים הקריבו וכל א' וא' הקריב לפי דעתו וכו' והיינו שכל א' היה לו כונה מיוחדת לפי קדושת שבטו. וכתיב בסוף קרבנות כולם זאת חנוכת המזבח וגו' וכלל מספר כל הקרבנות. ולכאורה למה הוצרך הכתוב למנותן ומעצמינו נוכל לידע מספר כולם וע"כ השמיענו הכתוב בזה שנכלל כל אחד מהנשיאים מקדושת כל י"ב השבטים וכונת קרבנותיהן וכ"כ במד"ר (שם) אלא העלה עליהם האלו כולם הקריבו ביום ראשון וכאלו כולם הקריבו ביום אחרון. וא' שם שאין זה גדול מזה. וע"כ נדרש על כל א' כונות מיוחדות ואח"כ כוללם יחד שכלולים

כל א' מכל י"ב הקדושות. וכ' זאת שמורה שהיה קדושת כל השבטים בכל א' מפורש שיתכן לשון זאת והיינו שהיה חקוק הקדושה בלב וכנ"ל. והנה מה שקורין בחנוכה בפ' הנשיאים. אף שחנוכת הנשיאים היה בקרבנות. וחנוכה שאנו עושין הוא בנרות והם זכר לנרות המקדש וטפי הו"ל לקרות בפ' בהעלותך. ואם מפני שאין בו רק ד' פסוקים וליכא עשרה פסוקים לג' גברי הו"ל להתחיל בפר' זאת חנוכת המזבח וגו' ובהעלותך שיהיה ביחד עשרה פסוקים. אמנם הענין אף דאשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש (כמ"ש בריש עירובין) מ"מ סתם משכן על המשכן שעשה משה. ומשכן הוא ע"ש אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. וכן מורה מקדש שהקב"ה שוכן שם והכנ א' אך הוא עפמ"ש (זח"ג רל א) איהו אמת ואיהי אמונה. והוא דמקדש מורה כשהוא מפורש השראת השכינה בבחי' אמת. ומשכן הוא כשאינו מפורש כ"כ רק ע"י בחי' אמונה והמשכן היה אף בחו"ל ומקדש היה בא"י. וע"כ ענין חנוכת החשמונאים שאנו עושים אף בגליות הוא כעין חנוכת המשכן. רק אז עד שלא נתקדשה הארץ הוכשר חו"ל למשכן והיה החנוכה בקרבנות במעשה משא"כ אחר שנתקדש בית עולמים ואין רשות להקריב קרבן. החנוכה היא בנרות שהיא תורה אור שע"ז אמרו (מד"ר ר"פ בהעלותך) הקרבנות כ"ז שבהמ"ק קיים אבל הנרות לעולם ע"ש ואף דנרות בהמ"ק ג"כ בטלין אחר החורבן. רק דקאי על נרות חנוכה וכמ"ש הרמב"ן. והיינו אור תושבע"פ שזה ניתן לכהנים (וכמו שנת' למעלה) וע"כ בחנוכה שאנו עושין על השראת אור תושבע"פ בלב ישראל וכמו שאמרנו על מש"נ אל ה' ויאר לנו שע"י נרות חנוכה שאנו מדליקין השי"ת מאיר בלב ישראל מטלא דעתיקא טל תורה שבע"פ ועושין ע"ז חנוכה. קורין בפר' קרבנות הנשיאים בחנוכת המשכן. ואף שאין לנו קרבן במעשה מ"מ יש לנו האור תורה שבמעשה מצות הקרבנות. וכמו שאמרנו במ"ש (סוטה כא.) דנר מצוה מה נר מאיר לפי שעה אף מצוה וכו' ונר' דס"ל לגמ' דנר מצוה היינו כנר כמו שהוא דולק ובזוה"ק (ח"ב קסו א) איתא דמצוה רק שרגא והיינו נר ופתילה ושמן בלא שלהבת ואמרנו שבכל מצוה יש אור והוא המכוון לש"ש וזה נקרא אור תורה שעיקר התורה קיום המצות ומה לי שלומד הפרשה או מכוין כונת המצוה. רק האור תורה שבמצוה מאיר רק לפי שעה משא"כ האור תורה שבקיום מ"ע של לימוד התורה הוא מאיר לעולם ועז"נ תורה אור (ונת' מא' ב). וכן יש לנו המכוון שבקרבנות הנשיאים שכל א' מהם התכוון לכונה מיוחדת לפי דעתו והוא קדושת השבט וכמו שזכרנו מהמ"ר ולזה יכולים לזכות אף בזמה"ז. והנה נר מצוה ותורה אור כנגד זה זכו ישראל במתן תורה בב' כתרים א' כנגד נעשה והיינו אור תורה שבמעשה המצוה. וא' כנגד נשמע שהוא תורה אור. והם כנגד תפילין ש"ר שהוא כתר

נשמע. ותפילין של יד שהוא ג"כ כתר והוא נגד נעשה שכל הפעולות ע"ש הידים. ואיתא בתקו"ז (תיקון ל) קב"ה ושכינתיה דאינון ברא וברתא אינון תפילין דילן. והיינו תפילין דרישא עמודא דאמצעיתא קב"ה. ותפילין דיד שכינתא תתאה וכמ"ש לעיל מינה. וע"כ חנוכת המשכן שמורה אני ה' שוכן בתוך בני ישראל בבחי' איהי אמונה היה החנוכה במעשה הקרבנות. ואח"כ היה חנוכת אהרן בנרות המנורה שהוא מורה ומרמז על אור תורה שהוא לעולם. וע"כ בחנוכה שהוא חנוכת האור השוכן בלב ישראל כמ"ש אל ה' ויאר לנו. והוא אף בחו"ל כעין חנוכת המשכן קורין בפר' קרבנות הנשיאים שמורה על נר מצוה. האור שבמצות הקרבנות שהתכונו כל נשיא ונשיא לפי דעתו וקדושתו ומתחילין בנשיא שבט יהודה שכל ישראל נקראו על שמו (כמ"ש ב"ר פ' צח) ומסיימין בז' וח' בקרבן נשיאי אפרים ומנשה שכל ישראל נקראו ע"ש יוסף שארית יוסף (כמש"ש פ' עא). וכן לעתיד יבאו ב' משיחים משיח בן יוסף שיברר כל ישראל ועמך כולם צדיקים ומשיח בן דוד שיהיה יחיד שעשה תשובה שמוחלין לכל העולם בשבילו (כמ"ש יומא פו:) והיינו שיכניס הרהור תשובה בכל לבות ישראל. וביום הח' קורין עם נשיא מנשה קרבנות שאר הנשיאים וקורין אח"כ זאת חנוכת המזבח וגו' שמורה איך שנכלל קדושת כל השבטים בכל שבט ושבט. וכיון שנחקק הקדושה בלב הרי הוא כמפורש לעין שיוכלו להראות באצבע ויתכן לשון זאת. והיינו שבכל א' מישראל יש קדושת האור תורה שבנר מצות הקרבנות של כל נשיא ונשיא. ואח"כ קורין פ' בהעלותך את הנרות שהוא על תורה אור שמאירה לעולם. וניתן לאהרן הכהן כמש"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. והיינו שע"י שהדליקו הנרות בכל הח' ימים שמתבררין ישראל עד הוד זוכין לבחי' ועמך כולם צדיקים ונכללין בכל קדושות השבטים וזוכין להאור מהקב"ה כמש"נ אל ה' ויאר לנו והיינו מאור תושבע"פ וע"ז חנוכת הנרות שהם זכר לנרות בהמ"ק שהם תורה אור והוא מאיר לעולם. ולכן קורין יום זה זאת חנוכה שמורה שכבר נקבעו ונחקקו כל הקדושות מכל השבטים בלב ישראל והוא כמפורש לעין שיתכן לומר לשון זאת כמראה באצבע על חנוכת האור שבלב ישראל:

## פרק כד

**בתנחומא** ובפסיקתא ע"פ ביום השמיני נשיא לבני מנשה ילמדנו רבינו נ"ח שהותיר בה שמן וכו' לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים כו' א"ל הקב"ה כו' כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימין כו' שאף על דבריהם אני מסכים כו' תדע לך שהרי יעקב כו' וישם את אפרים לפני מנשה כו' וקיים הקב"ה גזרתו אימתי בקרבנות הנשיאים שהקריב שבט אפרים תחלה כו'. ולהבין סמיכת דבריהם אלו למצות נר חנוכה דוקא י"ל בזה בהקדם

לתרץ קושית הקדושת לוי למה מברכין בחנוכה שעשה נסים כו' ואין מברכין בפסח על נס יצ"מ. ונראה בזה עפ"י פשוט דהא מברכין בפסח אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים כו' מפני שביציאת מצרים אין שייך לברך על הנסים שנעשה אז רק על עיקר הגאולה שהיא נוגע גם לנו עתה. כי אז לא היה עוד התורה והיו משוקעים בקלי' מצרים כעובר במעי אמו וכמו שדרשו ע"פ גוי מקרב גוי ואלו לא הוציא הקב"ה כו' הרי אנו ובנינו משועבדים היינו וכו' וע"ז מברכים על עיקר הגאולה משא"כ בנס חנוכה שאין שייך לברך על הגאולה שהיה להם אז מיונים כי מה נ"מ בזה לנו עתה. רק מברכים על הנסים שעשה אז לאבותינו בזמן הזה אמנם הא גופא קשיא למה מברכים כאן שעשה נסים כו' על הזמן שעבר. שלא נמצא שנתקן ברכה רק על המקום שאירע נס לאבות כמ"ש בפרק הרואה על כל נסי אבותינו. או על נס יחיד שמברך שעשה לי נס במקום הזה מפני שרואה אותו מקום בעצמו שנעשה בו הנס. אבל על הזמן לא שייך לברך על הנס שהיה אז כי הלא הזמן כבר עבר. הגם שמצינו בכל המועדים מקראי קודש שמופיע הקדושה שהיה מאז באותו זמן בכל שנה כשמגיע הזמן. הוא רק מה שהשי"ת גילה לנו בתוה"ק לעשות היו"ט מפני שמופיע גם עתה בזמן הזה ההארה הראשונה. אבל בנס חנוכה מאיזה טעם תקנו לברך על הנס שהיה בזמן העבר והגם שבנס פורים מברכין ג"כ על נסים שהיה בזמן העבר. הוא ג"כ מפני שהיה עוד בימי הנביאים וידעו שהקב"ה הסכים לזה וכמש"נ קיימו וקבלו קיימו למעלה מה שקיבלו למטה ומזה למדו שאסתר ברוה"ק נאמרה (כמ"ש מגילה ז.) והוא עוד בחי' תושב"כ משא"כ בחנוכה שהיה לאחר שפסקה הנבואה רק מצד מצות חכמים לבד. וי"ל בזה שדייקא בנס זה של חנוכה ראו חכמים שמופיע קדושת הנס על הזמן ולכן קבעו המצוה והברכה על הזמן. ובזה יובן שאלת הגמ' (שבת כג.) על ברכות נ"ח. והיכן צונו רב אויא אמר ולא תסור ר"נ אמר שאל אביך ויגדך וגו' ולמה שאלו במצות נ"ח יותר משאר מצות דרבנן שמברכין עליהם כמו על נטילת ידים וברכת הלל והרמב"ן ברישׁ ס' המצות וכן הר"נ בדרשותיו הרגישו למה לא נ"ל לר"נ בטעמא דלא תסור. אמנם הוא עפ"י הנ"ל שבודאי יש כח להחכמים לתקן מצות וכן לעשות הרחקות וגזירות עפ"י הסיג לתורה כש"נ ע"פ התורה אשר יורוך וגו' ויש לברך עליהם וצונו. משא"כ במצות חנוכה שהוא קביעות מצוה על נס זמן שכבר עבר ע"ז שאלו והיכן ציונו. ומשני רב איוא שגם זה נכלל בלא תסור. וזה לא ניחא לי' לר"נ דס"ל שהוא רק על הוראת דיני התורה משא"כ מצות חנוכה שהוא על קדושת זמן העבר וע"ז מייתי הפ' שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך שלא נאמר דוקא על דיני התורה רק שתשמע להזקנים כל מה שיאמרו לך וע"ז הרמז מייתי התנחומא והפסיקתא על

מצות חנוכה דייקא שלא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים כזו דייקא מפני שאינם מן התורה כדברינו וע"ז מסיים שאין רשאים לומר כן אף על מצוה זו שהוא מורה על הופעת קדושה בזמן למה שאף על דבריהם אני מסכים גם מה שגוזרים על השראת קדושת הנס בהזמן כש"נ ותגזר אומר ויקם לך והיינו אף אמירה בעלמא תדע שהרי יעקב בירך הקטן לפני הגדול וקיים הקב"ה גזירתו בקרבנות הנשיאים וכו' והוראה זו היה דייקא בזמן חנוכת המשכן שהודיע הקב"ה בזה שמסכים על דברי חכמים כי עצם חנוכת המשכן היה בו ג"כ השראת הקדושה מכח מעשה ידי החכמים וכמש"נ ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וגו' וימשחם ויקדש אותם. כי הלא לא היה השראת הקדושה במקום קבוע כבהמ"ק שהיה מקומו מקודש מאז מבריאת העולם במקום אבן שתיה וכש"נ מכון לשבתך פעלת ה'. משא"כ קדושת המשכן שהיה מטולטל ממקום למקום. ורק היה בו השראת הקדושה שע"י חנוכת הנשיאים והמשיחה. ואז הופיע השי"ת שמסכים למעשה חכמים גם בענין השראת הקדושה כנ"ל ולטעם זה י"ל שקורין חנוכת הנשיאים בחנוכה מפני שאז הופיע הקב"ה שמסכים לדברי הזקנים שנא' ותגזר אומר ויקם לך:

## פרק כה

**בתנחומא** וכן בפסיקתא (פ' ג) על פסוק ביום השמיני נשיא לבני מנשה כתבו דין מדיני נ"ח ואח"כ כ' לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינם מה"ת. א"ל הקב"ה כו' כל מה שגוזרין עליכם תהיו מקיימין כו' למה שעל דבריהם אני מסכים שנא' ותגזר אומר ויקם לך תדע לך שהרי יעקב בשעה שבירך כו' וישם את אפרים לפני מנשה כו' וקיים הקב"ה גזרתו אימתי בקרבנות הנשיאים כו' ויש להבין שהרי יעקב לא הקדים לאפרים מטעם גזרה בלא טעם רק אמר הטעם ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וגו' שיעמוד ממנו יהושע שהוא מעמיד גלגל חמה ולבנה. ומזה הטעם יתכן שהקדימו השי"ת בקרבן הנשיאים ומה ראיה מייתי מינה שהקב"ה מקיים גזרת זקנים. אך הענין בזה דהנה יוסף קרא שם הבכור מנשה ע"ש כי נשני אלהים את כל עמלי והיינו עמל מלחמת היצה"ר וכמ"ש ויהי מקץ שנתיים ואי' ע"ז בב"ר קץ שם לחושך שכ"ז שיצה"ר בעולם כו' וזה היה כל עמלו להיות גבור הכובש את יצרו כמ"ש את האלהים אני ירא. ואת כל בית אבי היינו עמל שלהם שזה היה עסק כל השבטים אז שהם מכרוהו מפני שסברו שהוא צריך בירור במדת צדיק כיון שחשד אותם בזה מסתמא במומו פוסל. והוא נדמה לו שהם צריכין בירור בזה ואחר שנתברר במצרים ונעשה מרכבה למדת צדיק קרא שם הבכור מנשה כי נשני וגו' אמנם בודאי היה לו עוד עסק בזה העולם לקנות קדושה ולעלות במעלות הקדושה מדרגא לדרגא דאל"כ לא היה לו חיים בעוה"ז כמש"נ לא אוכל עוד

לצאת ולבא. ובודאי השפיע לו השי"ת קדושה בכל פעם בשפע יותר. וע"ז קרא שם השני אפרים כי הפרני אלהים וגו'. ובודאי הקדושה שזכה מצד השי"ת הוא יותר מקדושה שקנה בעמלו וכמ"ש (יומא לט.) אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה. שהש"י מוכן ורוצה להשפיע קדושה למוכנים לקבל. ומ"מ יוסף מצידו היה חביב עליו בחי' מנשה ע"ש כי נשני וגו' מפני שזה זכה בעמלו וביגיעו ועדמ"ש (ב"מ לח.) אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו. שאמרו מתשעה קבין והול"ל מעשרה קבין לתפוס מספר שלם לגוזמא כנהוג. אך בא לרמז שהאדם רוצה בקב שלו דהיינו מדה אחרונה קבלת עול מ"ש איהי יראה כו' שהאדם מברר א"ע במדת היראה יותר ממה שמשפיע לו הש"י מכל הט' מדות עד כ"ע מפני שאינו בעמלו ויגיעתו. וזה הענין שמצינו דכ' והיה מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו הקדים חודש לשבת וכן כ' לא חדש ולא שבת הקדים ג"כ חודש לשבת וביחזקאל כ' וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח הקדים שבת לחודש. ובאמת לכאורה נראה שצריך להקדים קדושת שבת שהיא מצד הש"י כש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם והיא קדושה דקביעא וקיימא מו' ימי בראשית משא"כ קדושת החודש דישראל הוא דקבעי ליה. אמנם בגמ' (זבחים צא.) חשיב למוספי ר"ח מקודש נגד מוספי שבת וכ' רש"י הטעם דמקודשין משל שבת דאיקרי מועד ואינו מובן וכי מפני שר"ח נקרא מועד יהא מקודש יותר משבת שקדשו השי"ת ונקרא שבת. אך לפי האמור מובן שבודאי מצד הש"י קדושת השבת מעולה יותר מקדושת החודש ולכן כ' וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח דשם מדבר ממה שיפתח השי"ת. ובודאי קדושת השבת דקביעא וקיימא קודמת לקדושת החודש. אכן מצד ישראל קדושת החודש חביבה להן מפני דישראל מקדשי ליה ואדם רוצה בקב שלו וכו'. וע"כ כשמדבר מצד ישראל יבא כל בשר להשתחות וגו' וכן לענין קבלת פני רבו שבשונמית הקדים הכ' חודש לשבת שקדושת החודש חביב ומקודש יותר מצד ישראל מפני שבא מצדם ונקראו כעין קב שלו. ולכן לענין הקרבת המוספין שהוא מצד ישראל המקריבים חשיב למוסף ר"ח מקודש משל שבת. וזה ג"כ עומק כונת רש"י שכ' דאיקרי מועד. והיינו דישראל קבעי לה. וכן הקדים יוסף בחי' מנשה לאפרים מטעם האמור שאדם רוצה בקב שלו. ובאמת העיקר שהש"י דורש מהאדם הוא שיברר א"ע ביראה וכמש"נ מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה וגו' ואמרו (שבת לא:) לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו כו' וזה עיקר פעולת האדם מצדו כמ"ש (ברכות לג:) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. אך יעקב אע"ה שהיה שפל בעיניו כמש"נ קטנתי מכל החסדים וגו' ונא' מי יקום יעקב כי קטן הוא. חידש שאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו. דהיינו שהם ביררו א"ע

בהשתדלותם אברהם במדת האהבה ויצחק במדת היראה והפחד. האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה. שעל עצמו אמר שאין לו מהשתדלותו כלום רק שהש"י מנהיגו ורועו. והכל הוא מהש"י אף מה שקונה בהשתדלות למראה עין ואין לו כלל קב שלו. ולכן הקדים הוא אפרים למנשה לפי ערך הקדושה שהשי"ת משפיע מלמעלה הרבה יותר מהקדושה שנראה שקונה בעמלו ובאמת גם זה מצד השי"ת. והנה בזוהר הקדוש (ח"ג קס א) איתא אם חפץ בנו ה' כיון דישתדל ב"נ ברעותא דלבא לגבי קב"ה לא בעי מינן אלא לבא וכו' ונראה דדרש כמו אם חפץ ה' בנו שהוא רעותא דלבא. והיינו שנרצה לעשות רצונו וכ' מה ה"א שואל כי אם ליראה וגו' אבל באמת הוא דבר קשה מאד לברר א"ע במדת היראה וכמש"נ אם תבקשנה ככסף וגו' אז תבין יראת ה' וגו' וכן היה טענת המרגלים אפס כי עז וגו' דיהא ליה עותרא סגי. וגם ילידי הענק בעי גופא תקיף גיבר כארי כו' עמלק יושב וגו' הא יצרא בישא קטיגורא וכו' וכמ"ש בזוה"ק. וע"ז השיבו יהושע וכלב דקב"ה לא בעי מנן אלא רעותא דלבא ועדמ"ש בתפלת אנשי כנה"ג (נחמיה א:י"א) תהי נא אזנך קש בת וגו' ואל תפלת עבדיך החפצים ליראה את שמך. לא אמר יראי שמך רק החפצים ליראה דהיינו רעותא דלבא ואח"כ חונן הש"י מצדו להתברר בכל המדות. והנה יוסף בחי' צדיק גבור הכובש את יצרו והיה עיקר השתדלותו לברר א"ע במדת היראה וכמ"ש את האלהים אני ירא והיה זה חביב לו המעט שזכה מצד אתעדל"ת והקדים מנשה לאפרים. ודהמע"ה שאמר כי עני ואביון אני אמר ה' רועי וגו' על מי מנוחות ינהלני וגו' ינחני במעגלי צדק וגו' והיינו שזכה למדת ובחי' יעקב שאמר האלהים הרועה אותי וגו' שהכיר שהכל מהשי"ת. וע"כ הקדים אפרים לפני מנשה כאמור. וז"ש במדר"ת ובפסיקתא שקיים הקב"ה גזרתו והסכים על ידו שהקדים אפרים למנשה. שבאמת השי"ת רוצה שיברר האדם א"ע במדת היראה. רק שזה חידש יעקב אע"ה שהכל מצד השי"ת וע"כ הקדים אפרים למנשה. והשי"ת מקיים גזירת ומצות זקנים כאמור:

**וכן** נס חנוכה היה מצד הש"י. דמצות נרות המקדש הוא בא והאיר לי (כמ"ש במ"ר בהעלותך) ואז בזמן הנס היה עיקר האור מהש"י. ורק הרעותא דלבא היה מצד ישראל שרצו להדליק בשמן טהור ומסתמא כשמצאו פך שמן כשיעור לילה א' הדליקו באותו לילה. ואח"כ כשלא יהיה להם שמן טהור יהיה מותר בשמן טמא דטומאה הותרה בצבור (וכמו שהק' הפני יהושע שבת) ואפי' אם לא היה מותר היו פטורין דאונס רחמנא פטריה. ואח"כ ביום הראשון כבר נעשה הנס שלא נחסר השמן בבוקר והיו הנרות מלאים או הפך היה מלא (כמ"ש הב"י א"ח סי' תרע) והיה הנר מאיר ודולק רק מצד הש"י. וכן לתי'

הב"י שחילקו השמן שבפך לח' חלקים ובכל לילה נתנו חלק א' והיה דולק כל הלילה לפי"ז יקשה איך היו רשאין לבטל מצות היום שהמצוה שיהיה דולק כל הלילה. ואיך בטלו המצוה כדי לקיים קצת מצוה למחר והרי לא ידעו מהנס עוד. וע"כ צ"ל שעשו פתילות דקות מאד שיוכל לדלוק כל הלילה רק יהיה דולק אור קטן מאד. והש"י שלח אורו בנס שהאיר אור גדול כמו שהיה מאיר תמיד כשנתנו שמן ח' פעמים משיעור שנתנו עכשיו. בין כה היה הנס שהראה הש"י שאף האור שצוה לנו בא והאיר לי גם זה הוא מהש"י. והוא כמו שחידשו יעקב אע"ה ודהמע"ה שהכל מהשי"ת. וכמש"נ ביעקב הא' הרועה אותי וגו' ובדהמע"ה ה' רועי וגו' וזה בא מצד שהסכים הש"י למצות זקנים. וכן נס הנצוח היה מצד הש"י שזכו לזה מצד שמסרו נפשם על שמירת התורה שזה היה עיקר גזירת היונים. ובפרט בענין שלא היו מחויבים דהגזירה תיבעל לטפסר תחילה הא אף בדידה אמרו אסתר קרקע עולם היתה (כמ"ש סנהדרין עד) וכש"כ האחים שלא היו מחויבים כלל וזה היה מסירת נפש לעמוד במתי מספר נגד עם רב. ואף שהיה בשעת גזרה דאפי' מצוה קלה יהרג כו' מ"מ היו צריכין להטמין עצמם וכמו שעשו אז רוב כשרי ישראל ולקיים חבי כמעט רגע. רק מהרעותא דלבא שהיה להם שיתקדש ש"ש על ידם זכו ע"י זה לעיקר הנס מהש"י מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. וע"כ הוזכר בתפלה בימי מתתיהו בן יוחנן ולא מצינו בשום נם שיזכירו בימי רק בפורים שמזכירין בימי מרדכי ואסתר מפני שהשמות שלהם היה שייכות להנס וכמו שנרמז שמותם בתורה כמ"ש (חולין קלט:) ואיתא בהאריז"ל סודות על שמותם ששייך להנם. וגם שם אין מזכירין מרדכי עם שם אביו וכאן מזכירין בימי מתתיהו בן יוחנן כה"ג. והטעם בזה שעיקר הנס נעשה ע"י כהניך הקדושים ששורש קדושת אהרן היה ג"כ שהיה שפל בעיניו וכמש"נ ואהרן מה הוא כי תלינו עליו ונא' ואת אשר יבחר בו יקריב אליו שאהרן מצדו לא ידע מאומה רק מצד שהש"י בחר בו. ואי' במ"ר (במדבר פ' ג) אשרי בכפלים מי שהקב"ה בחר בו וקירבו זה אהרן וכו' אבל אהרן מצדו לא ידע מאומה והוא כעין מדת יעקב אע"ה שאמר הא' הרועה אותי וגו' וע"כ זכו הכהנים לנס זה שהיה הכל מצד הש"י כאמור. ובאותו דור היה נפש מתתיהו שזכה בשורש לבחי' קדושה זאת. וע"כ נקרא שמו מתתיהו דשמו של אדם הוא שורש החיים שלו וכמ"ש בסה"ק שמטעם זה אדם ניעור משנתו כשקורין אותו בשמו. וזה מורה שם מתתיהו שמכיר שהכל מתת יה"ו ג' אותיות משם הוי"ה שבא מהם ההשפעה למדת מלכות שהוא בחינת כנס"י. וכן מורה שם יוחנן י"ו חנן והוא ג"כ אותיות י"ו מהשה"ק שבא ע"י ההשפעה לה' עלאה וה' תתאה שהם בחי' שכינתא עלאה ותתאה. וז"ש בן יוחנן שמורה שבשורש נשמתו היה ג"כ בבחינ' זו

שהכיר י"ו חנן. וכמו שמצינו שדרשו (מגילה יב:) במרדכי כולן על שמו נקראו בן יאיר בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו. והיינו שמרדכי נקרא בן יאיר ששורש נשמתו יאיר שהאיר עיניהם כו' וכן כאן מתתיהו נקרא בן יוחנן ששורש נשמתו י"ו חנן. ומפני שנקרא יוחנן שהכל תלה בהשי"ת זכה שנעשה על ידו נסי נסים ועד"ש (ברכות נז.) חנינא חנניה יוחנן נסי נסים נעשה לו. שכן מורה גם שם חנינא שמכיר שהכל מהשי"ת שחנן אותו (וכמו שנת' מא' יד). וזהו שייכות ענין שהקדים השי"ת אפרים למנשה בנשיאים כמו שאמר יעא"ה. לענין מצות זקנים שתקנו נרות חנוכה שהכל מענין א' שתקנו כהניך הקדושים שהיו באותו דור. ואז היה מתתיהו שורש למדה זו להכיר שהכל מהש"י. והכל מתת יה"ו וכן י"ו חנן וכאמור:

**ובפשיטות** נראה שקבעו במד"ת ענין חנוכה בפ' ביום השמיני מפני שהוא קריאת יום אחרון דחנוכה. אך כבר דקדקנו למה תקנו באמת לקרות בחנוכה בפר' נשיאים. ואם מפני שעשו החשמונאים ג"כ חנוכה הא חנוכת הנשיאים היה בקרבנות וחנוכת חשמונאים היה בנרות והיה שייך טפי לקרות בפ' הנרות ומנורה בתצוה ואמור ובהעלותך. ואמרנו שהוא עפמ"ש בפסיקת' (פר' ו) שבכ"ה בכסלו נגמרה מלאכת המשכן כו' הפסיד כסלו כו' שילם לו הקב"ה חנוכת חשמונאי ע"ש. והיינו שחנוכת חשמונאים זכר לחנוכת המשכן. ובפסיקתא (פר' ב) חשב ז' חנוכות. וחשב חנוכה א' חנוכת ברייתו של עולם דכ' ויכולו וכו' והיינו שעיקר המכוון בברייתו של עולם היה שיהיה עיקר שכינה בתחתונים. וביום השבת נתעלה וישב על כסא כבודו והיינו שקבע שכינתו בתחתונים ואז עשה חנוכה. וכן חנוכת המשכן ובהמ"ק. וכן היה חנוכת החשמונאים שתקנו שכל א' מישראל יעשה חנוכת הבית שהש"י שוכן בלב בנ"י. וזה יכולים לעשות בימים ההם בזמן הזה. וזה קיים לעד אף בגלות וחו"ל. וזה זכר לחנוכת המשכן שהיה ג"כ במדבר בחו"ל ולא היה קבוע במקום רק בכ"מ שחנו בנ"י קבעו מקומו ושם היה משכן השכינה. וכבר אמרנו כ"פ מהרמב"ן שפי' מ"ש במד"ר (בהעלותך) אבל הנרות לעולם דקאי על נרות חנוכה שתקנו הכהנים. וזהו זכר לחנוכת המשכן דייקא וע"כ קורין בנשיאים. ותקנו ח' ימי חנוכה ולב"ה מוסיף והולך דמעלין בקודש. והיינו שבכל יום נתוסף קדושה ומשלימין ביום ח' פר' הנשיאים ופר' זאת חנוכת המזבח וגו' ופר' בהעלותך וגו' ואיתא במד"ר (נשא פ' יד) זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו וכי ביום שנמשח נעשה כל חנוכת המזבח כו' ללמדך שכל השבטים הם שוים וחביבים כולם כא' כו' כאלו ביום ראשון הקריבו כולם כו' והמכוון עפמ"ש בב"ר ע"פ איש אשר כברכתו ברך אותם לפי שבירכן יהודה באריה וכו' חזר וכללן כולן כא' ועשאן אריות וכו' והיינו

שכל קדושות השבטים כלולים זה בזה. וכל א' מישראל כלול מקדושת כל הי"ב שבטים. ואף שקדושת יוסף מורה שהעיקר עבודת האדם להתברר במדת היראה בחי' יוסף. וכמו שאמרנו שמטעם זה הקדים מנשה לאפרים. מ"מ כלול בו גם קדושת כל השבטים ובתוכם שבט יהודה שקדושתו בחי' דהמע"ה שאמר ה' רועי וגו' שמורה שהכל מהשי"ת ואין להאדם מהשתדלותו כלום. ונוכל לומר שמטעם זה סידר בפסיקתא (פר' ד) לחנוכה מענין בנין מזבח שבנה אליהו בהר הכרמל דכ' ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב וגו' והיינו שאז חידש אליהו שבנה מזבח בחוץ באיסור הבמות. והוא כעין בחי' נר חנוכה שמדליקין בחו"ל. וגם עשה למספר השבטים להורות שקדושת השבטים כלול זה בזה מקדושת יעקב אע"ה שכללן יחד. וכן חשב בפסיקתא שם שהכל בזכות השבעים וכל הבריאה בזכותם שנא' ואת כל אלה ידי עשתה בזכות כל אלה שבטי ישראל וגו' ושם הכתוב מסיים איש אשר כברכתו ברך אותם:

**ואיתא** (ברכות נח סע"א) וההוד זו בהמ"ק. והענין כידוע מלך בעשרה לבושים והיינו בעשר מדות ע"ס שהאציל הש"י לבריאת העולם. ובפסיקתא (שוש אשיש) חשב לבוש הוד לבוש ראשון כמש"נ גדלת מאד הוד והדר לבשת (ונת' מא' ב). והנה עיקר בריאת העולם היה שיהיה עיקר שכינה בתחתונים ויהיה עוה"ז מקדש. וזה מ"ש וההוד זו בהמ"ק. ובשלמה המע"ה כ' (סוף ד"ה א) ויתן עליו הוד מלכות וגו' והוא זכה לבנות הבהמ"ק. וז"ש בתיקו"ז (תי' יג) אז ישיר משה בגין דאיהו הוד דיהיב למשה וכ"ה בזוה"ק בכ"מ. והמכוון כדברינו שמשה רבינו הוריד השכינה לארץ כמ"ש (ב"ר פ' יט) וזהו בחי' הוד בנין בהמ"ק. ואהרן הכהן הוא מרכבה למדת הוד והוא עיקר העובד בבהמ"ק והמשכן. וזכו לזה ע"י שאמרו ונחנו מה. ואי' (שמו"ר ס"פ מ) אין לך גדול משבט יהודה ואין לך ירוד משבט דן כו' אמר הקב"ה יבא ויזדווג לו כו' המשכן בשני שבטים אלו נעשה וכן המקדש כו' ע"ש ובזוה"ק (ח"ג קצד ב) איתא שגם לעתיד יבא שריה משבט דן עם משיח בן יוסף. ויהיה שבט דן משותף גם בבנין העתיד. והוא עפמ"ש בסבא (זח"ב קד סע"ב) דן ונפתלי גד ואשר בירכא שמאלא דן עד פרקא דרגלא כו' והיינו כנגד מדת הוד. וע"כ הוא משותף לבנין המשכן ובהמ"ק. וכן מצות חנוכה קבעו בב' חדשים אלו כסלו וטבת. ולפי מה שחשב האריז"ל החדשים לשבטים כסדר הדגלים. כסלו מיוחס לשבט בנימין. ובבנימין כ' ובין כתפיו שכן. והשראת השכינה הוא תמיד בחלקו כמ"ש בגמ' (זבחים קיח:) וחודש טבת מיוחס לדן שהוא ירוד שבשבטים. והיינו שכל קדושת השבטים נמצא בכל א' וא' וכמש"נ איש אשר כברכתו ברך אותם. וכ"כ בפסיקתא (פר' ז) יעקב קינתר לראובן ושמעון ולוי כו' חזר וברכם כו' עשה אותם יונקים זה מזה לפיכך מונה אותן לעצמן בס' אלה שמות ומייחסם

אצל משה ואהרן כו' וכ"ה במד"ר (פ' יג) והוא דידוע דמשה ואהרן תרין ירכין נו"ה. והם קירבו הכל לבחי' יעקב גופא לתקן מה דכ' ותקע כף ירך יעקב ואי' (חולין צא.) ורבנן מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו. ומשה ואהרן יתקנו שניהם. וכן מצות נ"ח עד יום ח' שהוא מדת הוד כמ"ש בתקו"ז (שם) ואיהו הוד תמניא יומי דחנוכה שענין חנוכה הוא ג"כ לעשות מקדש ובית להשראת השכינה וע"ז עושין חנוכת הבית:

**ובגמ'** (ברכות שם) אמרו לעיל מינה וההוד זו מלחמת נחלי ארנון שנא' ע"כ יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה. ויש להבין שייכות מלחמה זו להוד. גם למה נדרש ע"ז מדה מיוחדת דבשלמא אח"כ דרש על בהמ"ק ניחא אבל לדרוש על מלחמה זו לכאורה אינו מובן. אך הענין דמלחמת נחלי ארנון היה בתחילת כניסת ישראל לא"י וכמ"ש (מד"ר חוקת) שאותו נחל מפסיק בין תחומי א"י לתחומי ארץ מואב. והנה עפ"י הפשט את והב שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כמ"ש בגמ' (שם נד ע"א) ועל ידם נתגלה הנס וזה מורה שאף שהיו משולחין מן המחנה מ"מ זכו ונתגלה הגם על ידם ואמרו ישראל שירה על הבאר. וע"ד הדרש נדרש על תושבע"פ וזהו מלחמות ה' שע"י ספר וכמ"ש (קידושין ל:) אפי' אב ובנו הרב ותלמידו שעוסקים בתורה בשער א' נעשים אויבים זא"ז ואינם זזים משם עד שנעשין אוהבין זא"ז שנא' את והב בסופה כו' ואח"כ אמרו שירה על הבאר שהוא מרמז לתושבע"פ דהמן בזכות משה (כמ"ש תענית ט.) שהוא הוריד תושב"כ מן השמים והמן לחם מן השמים. ובאר מים מן הארץ מרמז על תושבע"פ. וכן אי' בזוה"ק (ח"ג רעא ב) ודא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ. ומים כולל כל המשקים וכמו"ש (עירובין סה.) כל שאין יין נשפך כו' שנא' וברך את לחמך ואת מימיך. וכן טעמו באמת בבאר טעם כל המשקים כמו שטעמו במן טעם כל מאכלים וכמ"ש (במכילתא יתרו ע"פ ויחד יתרו) והבאר בזכות מרים דתושבע"פ הוא בחינת סיהרא דמקבלא משמשא שהוא תורה שבכתב והיינו בחינת מלכות. ואיתא (סוטה יא:) דוד נמי ממרים קאתי מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ודוד ושלמה שורש תושבע"פ וחכמה תתאה. וכן נדרש באר חפרוה שרים משה ואהרן כמ"ש רש"י. והיינו שמשה רבינו הוריד התושב"כ שהיה כלול בה כל התושבע"פ ג"כ. ובאהרן כתיב והיה הוא יהיה לך לפה. ונא' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וגו' דהוא שורש תושבע"פ. וכ' כרוה נדיבי עם היינו מה שחידשו החכמים כל א' מלבו והם דברי אלהים חיים. ונדרש במד"ר שכל א' מהנשיאים עומדים ע"ג ומושכים במטותיהן כל א' לשבטו כו' והיינו שהתושבע"פ בא ע"י הסנהדרין ות"ח שהם נדיבי עם. וכ' במחקק שהיה העיקר ע"י משה רבינו שנקרא מחוקק כש"נ כי שם חלקת מחקק ספון. והוא הוריד

התושב"כ והיה כלול בה כל התושבע"פ ונהג בה טובת עין ונתנה לישראל כמ"ש (נדרים לח.) והיינו פילפולא בעלמא שניתן רק למשה כמש"ש וזש"נ במשענתם שנעשה להם משען ומשענה שנדרש (חגיגה יד.) משענה אלו בעלי משנה כו' כל משען לחם אלו בעלי תלמוד. ואח"כ כ' וממדבר מתנה ונדרש (עירובין נ"ד.) אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תורה ניתנה לו במתנה. והמכוון עפמ"ש (ע"ז יט.) שמתחלה נקראת ע"ש של הקב"ה תורת ה' ולבסוף נקראת על שמו ובתורתו וגו'. ואם מגיס לבו הקב"ה משפילו שנא' ומבמות הגיא. והיינו כמ"ש (תענית ז.) שנמשלו ד"ת למים שמניחין מקום גבוה והולך למקום נמוך וכבר אמרנו כ"פ דקאי על תושבע"פ שנמשל למים כמש"ש דקאי על תלמידים. וכן נדרש השירה על תושבע"פ שע"ז רומז הבאר. ואף לפי הפי' דאת והב ב' מצורעים הוו. המלחמה היה שרצו לעכב את ישראל מלכנוס לארץ. וארץ בחי' מלכות כנס"י (כמ"ש זח"א לא סע"א וש"מ) וע"כ בא"י שם עיקר המקום לתושבע"פ (כמ"ש ב"ב קנח:) אוירא דא"י מחכים ואמרו (כתובות עה.) וחד מינייהו עדיף כתרי מינן ואי' (ב"ר פ' טז) וזהב הארץ ההיא טוב מלמד שאין תורה כתורת א"י ולא חכמה כחכמת א"י. וכבר אמרנו שז"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וס' יהושע בלבד שערכה של ארץ ישראל הוא. שהמכוון שס' יהושע הוא סוד תושבע"פ ועז"א משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע דקאי על תושבע"פ כמו"ש בזוה"ק (ח"ב קלז ב) דתושב"כ מסר ללואי ואלמלא חטאו היו רואים איך הכל כלול בה' חומשי תורה דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא (כמ"ש תענית ט.) וזהו ערכה של א"י שהיא מקום השכינה. וערכה היינו חלק כל א' מישראל בתושבע"פ שהוא ארץ בחי' כנס"י. ואף דס' יהושע רק שמות עיירות צפונים בו הסודות משרשי תושבע"פ שהוא ספר ראשון אחר תורת משה. ועז"נ ונתתה מהודך עליו שהיא תושבע"פ של משה רבינו שבא ע"י לבוש הוד (כמו שנת' מאמר ב) וכן המקדש שנקרא הוד כמ"ש בגמ' שם עיקר תושבע"פ וכמ"ש (שם טז.) הר המוריה הר שיצא ממנו הוראה לישראל ובמשנה (סנהדרין פו:) לב"ד הגדול שבלשכת הגזית שממנו יוצאה תורה לכל ישראל. וכ' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. וע"י מלחמת נחלי ארנון זכו לבא לא"י ולזכות לאור תושבע"פ ומובן מה שדרשו וההוד זו מלחמת נחלי ארנון והוא כעין מה שדרשו וההוד זו בהמ"ק וכאמור. וכן ענין נרות חנוכה שעושין חנוכת הבית ובהדלקה ממשיכין מאור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ. כמו שנת' (במאמרים הקודמים) נמשך ההדלקה עד יום ח' הוד דרגא תמינאה. ושנים זתים עליה נדרש בפסיקתא (פ' ח') אלו שני המשיחים כו' שהם מוריקים השמן דהמע"ה ומשיח בן דוד מרכבה למדת מלכות פה תושבע"פ. ויוסף בן זקונים שכל הלכות שמסרו שם ועבר

ליעקב מסרן לו (כמ"ש בב"ר) ויהושע מזרעו הנחיל הארץ לישראל שהיא התושבע"פ כאמור. וע"י מדת יסוד ההמשכה מתושב"כ לתושבע"פ שהם בחי' שמים וארץ כידוע. ומשיח בן יוסף נקרא בפסיקתא (פ' לח שוש אשיש) אפרים משיח צדקי. שקוראו הש"י אפרים שרומז לתושבע"פ שהוא מאור הראשון שמשפיע השי"ת לצדיק ועז"נ כי הפרני אלהים בארץ עניי וכמו שאמרנו. ועיקר תושבע"פ נקנה בלב מי שמשים עצמו כמי שאינו וכמש"נ והחכמה מאין תמצא. וכמו שאמרנו שהוא זוכה להיות מרכבה למדת אין. וע"כ אהרן שאמר ונחנו מה הוא שורש תושבע"פ שהוא יודע שהכל מהשי"ת. והוא ית' משפיע ללב החכמים המחדשים כמש"נ תזל כטל אמרתי וזה ג"כ שורש נס חנוכה שהכל הוא מהש"י וכמו שאמרנו:

**ובאמת** בלשכת הגזית שמשם יצא הוראה לא הי' מחלוקת רק אח"כ בבבל התחיל עיקר המחלוקת ומלחמות ה' שבתושבע"פ. וכן נדרש (סנהדרין כד.) יצהר אלו ת"ח שבא"י שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית ושנים זתים עליה אלו ת"ח שבבבל שמרירין זה לזה בהלכה כזית. וזהו בחי' יוסף ודוד יוסף נקרא זית ע"ד מש"נ זית רענן יפה פרי תאר שהוא בחי' יוסף שנקרא יפה תואר ויפה מראה ע"ש שגופו נקי ומהודר (כמ"ש מא' כא) ודוד יצהר שנוחין זל"ז בהלכה. וכן דרשו (שם) נועם אלו ת"ח שבא"י שמנעימין זל"ז בהלכה חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זל"ז בהלכה. והיינו דעיקר שורש תושבע"פ בא"י וכמו שאמרנו. ומ"מ הפלפול והמלחמה בבבל כמ"ש (סוכה מד.) דלכון אמרי דלהון היא וכן א' (שם כ.) עזרא מבבל ויסדה כו' הלל הבבלי ויסדה כו' עלו ר"ח ובניו ויסדוה. וי"ל דכן ענין ב"ש וב"ה דשמאי מסט' דדינא וב"ה מסט' דרחמי כמ"ש (זח"ג רמה א) ואיתא בגמ' (יבמות יד.) ב"ש מחדדי טפי. והוא מפני שהם מבחי' יוסף שהוא היראה דשמאי מדרגא דיצחק. ויוסף הקדים מנשה לאפרים שהעיקר הניצוח ליצה"ר ועיקר הנצוח ע"י פלפול ההלכה. וב"ה אי' (עירובין יג:) שנוחין ועלובין היו כו' שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן. וזה מבחי' דוד שאמר כי עני ואביון אני וא' ה' רועי וגו'. וי"ל דזה ענין שמצינו (גיטין לד:) בני אדם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקוראין לו יוחנן יוחנן וקוראין לו יוסף כו' וכבר דקדקנו שתפסו דאתרמי חילוף בין יוחנן ליוסף. ובאמת שם יוסף שמורגל למשל הוא מפני שכל ישראל נקראו על שמו שארית יוסף וכ' ועמך כולם צדיקים. וע"כ נקטו בגמ' יוסף בן שמעון למשל (ונת' במ"א) אבל מה טיבו להחליפו ליוחנן. אך עפ"י האמור יתכן דשם יוסף מורה שמחבב עמל עצמו ויגיעו שזה בחי' יוסף שהקדים מנשה לאפרים. ויוחנן מורה שמכיר שהכל מהשי"ת וכבחי' דהמע"ה שאמר ה' רועי. וע"ז מורה שם יוחנן י"ו חנן וכמו שאמרנו ולכן יתכן דלפעמים בא"י שזכה לחכמה נקרא יוסף ששם

היה תולה בעמלו בחדוד ופלפול. וכשבא לק"ל לבבל וראה מלחמות ה' של הבבליים מכיר שמה שזכה בא"י להחכמה היה הכל מהש"י וע"כ קוראין אותו יוחנן. ולפעמים בא"י שנוחין זל"ז בהלכה נקרא יוחנן שמכיר שהכל מהש"י וכשבא לבבל ולומד הפלפול ומלחמת ה' של הבבליים אז קוראין אותו יוסף שמחבב עמלו ויגיעו. וזה ענין הב' משיחים מיוסף ומדוד שהם מרכבה למדות יסוד ומלכות והוא בחינת יוסף ויוחנן. והנה טסח על הנסים אי' ברוקח וכלבו שתקנו יוחנן כ"ג וכ' שיש בו תיבות כמספר יוחנן. ואף שאין מספר זה בנוסח שלפנינו מסתמא היה להם נוסח שהיה כן מספר התיבות. ואמת שלא נדע איזהו יוחנן הוא. אם היה אבי מתתיהו לא נזכר שהי' בעת הנס. ויוחנן כ"ג שנעשה צדוקי לא יתכן שיהיה הוא מתקן נוסח תפלה לישראל. והנה מצינו (ספ"ה דמעשר שני) תקנות מיוחנן כ"ג ופי' הרע"ב ששימש אחר שמעון הצדיק וכ"כ הרמב"ם (רפ"ט מה' מעשר) וע"ש בכ"מ והיינו יוחנן אבי מתתיהו כמו שנראה לפי חשבון הדורות וע' ר"ש פ"ג דפרה מ"ח. אבל איך שיהי' אם יוחנן אבי מתתיהו תיקן שהאריך ימים או מתתיהו היה לו בן ושמו יוחנן אף שלא נזכר ביוסיפון עכ"פ הוא מקובל שמתקן נוסח על הנסים שמו יוחנן. והוא לרמז דברינו ששמו מורה י"ו חנן. והזכיר כל הנס שהיה מצד השי"ת וכמו שאמרנו שעמדו על ישראל להעבירם מחקי רצונך. והוא עפמ"ש בס' שגזירת היונים היה לבטל מישראל חודש שבת ומילה והם נקראו חוקי רצונך שנחקק בלב ישראל רצון הש"י שהם קשורים בשרש בראשית המחשבה דאיקרי רצון. שבת קדושה קביעא וקיימא דכ' לדעת כי אני ה' מקדשכם ונחקק הקדושה בלב להשאיר לששת ימי המעשה וכמו שאומרים בהבדלה בתפלה ותלמדנו לעשות חקי רצונך. וחודש ג"כ יש בו מקדושת עתיקא וכמ"ש (זח"ג עט ב) אוף הכי בחדתותי סיהרא דהא נהיר לה שמשא בחדוותא דנהירו דעתיקא. וכן מילה שנימול תינוק לח' שלא מדעתו ונעשה ישראל זה מורה שנולד בקדושת ישראל שקשור בשורש ברצון העליון ואח"כ הנס שנעשה מצד השי"ת מסרת גבורים ביד חלשים כו' וכמו שאמרנו. ואח"כ כו' והדליקו נרות בחצרות קדשך. ואם היה המכוון על נרות המנורה בבהמ"ק זה לא היה מצד ישראל רק ע"י הנס מהש"י. גם לפי"ז לא יובן לשון בחצרות קדשך שזה נקראים העזרות שהם נגד חצר המשכן ונרות המנורה הדליקו בהיכל. אך נראה דקאי על נרות חנוכה שתיכף ביום ראשון כשראו הנס שנשתייר השמן בפך או שהאיר אור גדול עפ"י נס אף שעשו פתילות דקות מאד וכמו שאמרנו לתי' הב"י אז מחמת שמחה הדליקו נרות. שהיה אז ג"כ מנהג להדליק נרות מחמת שמחה כמ"ש (ניטין נז.) ואדליקו שרגי עד דאתחזי בליונא דגושפנקא ברחוק מילא. וכן מצינו מד"ר (איכה פר' ד אות ק) נשתתק הולד בחנוכה כו'

וכד מיית ולדא אדליקו בוציניא כו' וע"כ גם כאן כשראו הנס הדליקו נרות וזה היה מותר משמן טמא. ונקרא בחצרות קדשך עפ"י מה שאמרנו כ"פ שענין קדושת חנוכה שיוכלו לעשות חנוכת הבית בכל מקום. וכ"מ שהדליקו נקרא חצרות קדשך. ויכולין להמשיך בו מאור הראשון שנגנז בתושבע"פ כמו שהמשיך אהרן ע"י נרות המקדש. ואח"כ כשראו שמתגלה האור הזה בכל פעם בימים ההם בזמן הזה קבעו שמונת ימי חנוכה אלו לדורות כמו שאמרנו:

## מקץ

### פרק א

**ויהי מקץ שנתים ימים**. במד"ר ובזוה"ק פתחו פר' זו בפ' קץ שם לחשך וגו' וא' במד"ר שכ"ז שיצר הרע בעולם אופל וצלמות בעולם דכ' אבן אפל וצלמות נעקר יצה"ר מן העולם אין אופל וצלמות בעולם ד"א קץ שם לחשך זמן נתן ליוסף כמה שנים יעשה באפלה כו'. הענין שמקודם היה יוסף בבור עשר שנים (כמ"ש שמו"ר פ' ז) ובכ"מ מספר עשר מורה על מספר שלם ע"ס. והיינו שתיקן בחינתו בכל העשר מדות. ואח"כ הי' עוד ב' שנים ואמרו בב"ר ע"י שאמר לשר המשקים זכרתני והזכרתני נתוסף לו ב' שנים. ובודאי לא בטח יוסף ח"ו בשר המשקים והרי דרשו אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף. רק מפני שראה ברוה"ק שישועתו עתידה לבא ע"י שר המשקים וכמו שהיה באמת בסוף ע"כ א"ל כי אם זכרתני וגו'. אך זהו עוד נגיעה לעצמו וזהו בא ע"י עטיו של נחש שהכניס באדם להרגיש הנאת הגוף וזה נחשב למדרגת יוסף הצדיק לחטא שבאמת לפי מדתו היה לו להניח להש"י שבודאי יגמור בעדו לטובה בלא השתדלותו ואי' (שבת נה:) ד' מתו בעטיו של נחש כו' וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה קרא דכ' בת נחש וכו' בת מי שמת בעטיו של נחש כו' וקרי ליה נחש והוא עפמ"ש (מד"ר ר"פ תזריע) הן בעוון חוללתי בעוון מלא (כ"ה גיר' ילקוט תהלים) אפי' אם יהיה חסיד שבחסידים א"א שלא יהיה לו צד א' מעון כו' וזה עטיו של נחש שהכניס הנחש באדה"ר שירגיש הנאת עצמו. וע"כ אחר שבירר יוסף הצדיק א"ע בכל המדות היה לו עסק עוד לברר א"ע בענין עטיו של נחש ואחר שבירר א"ע בב' המדרגות וזכה להיות קץ שם לחשך שנעקר יצה"ר מלבו. מ"מ היה לו עוד עסק בעולם שהרי חי אח"כ פ' שנה. וכל שאין לו שום עסק כשנשלם לגמרי אין לו חיים בעוה"ז כדש"נ לא אוכל עוד לצאת ולבא. אבל כל שיש לו עסק עוד אף שחי שלא ביצה"ר מ"מ יש לו חיים בעוה"ז כמו שמצינו ביעקב אע"ה דכ' ויחי יעקב ואי' (סא"ר פ' ה) שזכה לחיים שלא בצער ושלא ביצה"ר. ומלמדנו בפר'

זו שעיקר עסק האדם להיות קץ שם לחשך לשרש את היצה"ר מלבו. ואח"כ יש לו עוד עסק לתקן עטיו של נחש שהוא הנגיעה להנאת עצמו. ועיקר התיקון ע"י התורה שנקרא עץ החיים כמ"ש (ריש סא"ר) אין עץ החיים אלא תורה. ובזוה"ק פ' זו (ר"ב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. והנה כבר אמרנו במ"ש בתקו"ז (תיקון כד) וכן בתיקוני זוה"ח בענין עה"ד טו"ר חד אמר חטה היה וח"א גפן וכלא קשוט שבע מינין אינון וכו' ולכאורה האיך יתכן שכולם אמת בדבר מחלוקת במציאות ואמרנו דכ' ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע. והיינו שהפנימיות שבכל עצי הגן היה עץ החיים ועה"ד טו"ר וניתן כח זה בהם שאם היה טועם מעץ החיים תחלה היה מרגיש באכילתו מכל פרי הגן טעם עץ החיים לכו לחמו בלחמי שהוא תורה. וכיון שטעם מעץ הדעת נעשה הערבוב וטעם בכל אכילתו מעץ הדעת טו"ר. והיינו מה שהרגיש הנאת עצמו שהוא עטיו של נחש. (ונת' בראשית מא' ח) והנה אחר הקלקול כ' ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. ויש להבין מה יזיק שיאכל מעץ החיים ויחיה לעולם. ובפרט לפי מ"ש בתדב"א דעץ החיים הוא תורה יאכל מהתורה ויתקן הקלקול. אך הוא עפמ"ש (ב"ר פ' כא) ועתה אין ועתה אלא תשובה והוא אומר פן ואין פן אלא לאו. והיינו שפתח לו השי"ת פתח של תשובה ולא רצה לשוב ואמר השי"ת פן בהסתת הנחש ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים. וע"ד מ"ש בס' דברי מנחם מהרה"ק מרומנוב עה"פ וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת. שבכל המעשים שהיה רצון השי"ת היו אבריו של אאע"ה עושין מעצמם מרוב הזר זות וכן היה בכל מעשה העקידה זולת במעשה לקיחת המאכלת שלא היה ברצונו ית' שלא רצה לשוחטו לכן לא רצו ידיו של אאע"ה ליקח. רק אאע"ה חשד א"ע שמא הוא מהסתת ועצלות היצה"ר וע"כ כ' וישלח את ידו בכח ליקח את המאכלת עכ"ד. וכן כאן כתיב פן ישלח ידו היינו בכח שלא ברעותא דלבא רק ע"י הסתת הנחש והיצה"ר וזש"נ ולקח גם מעץ החיים גם דייקא שלא ישליך מעשיו הרעים. ויהיה עץ החיים טפל ואז יזיק מה שיאכל מעץ החיים ועדמש"נ ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי וגו' וכשלומד ד"ת ואינו מתקן מעשיו קודם להיות סור מרע. ע"י הד"ת מוסיף כח בקליפה וכמ"ש (שבת פח:) למשמאילים בה סמא דמותא. וזהו כשלומד ע"י הסתת הנחש והיצה"ר. ואחר שזוכה לשרש אחר היצה"ר יש להאדם עוד עסק בתיקון עטיו של נחש. ומקץ שנתים ימים כשמברר עצמו בב' בחי' זוכה לחיים שלא ביצה"ר ומ"מ יש לו עסק בעוה"ז. והוא דב' מורה שנעשה חזקה דבתרי זמני נמי מצינו בתורה דכ' פן ימות גם הוא כאחיו. והוא פלוגתא דתנאי (יבמות סד:) אי בתרי זמני הוה חזקה או דוקא בתלתא זמני. ואלו ואלו דא"ח שגם בב' זמני אתחזק וכמו שמצינו (יומא פו:) כיון

שעבר אדם עבירה ושנה בה כו' נעשית לו כהיתר ומדה טובה מרובה. וכשמברר א"ע בב' בחי' מקץ שנתים ימים אז קץ שם לחשך שבטוח הוא מהיצה"ר שלא ישלוט בו. אך מ"מ יש לו עסק בעוה"ז עד שיברר א"ע בבחינה ג' ואז הוה חזקה והוא נשלם מכל וכל ואין לו שום עסק בעוה"ז כמ"ש לא אוכל עוד לצאת ולבוא. ומקץ שנתים ימים מורה שנעקר יצה"ר מלבו ומ"מ היה לו עסק בעוה"ז כמו שראינו ביוסף שחי אח"כ פ' שנה. וכשנעקר יצה"ר אין אופל וצלמות שזה גרם הנחש. ואכילת שבת מסטרא דעץ החיים והם תיקון לפגם הנחש שהיה באכילה. והיונים רצו להשכיחם תורתך שכן אותיות החש"ך הוא שכח"ה ובב"ר נדרש וחושך זה יון שהחשיכה עיניהם של ישראל שכל הגזירות שלהם היה לבטל ד"ת. וע"י כהניך הקדושים זכו לאור שהוא בחי' זכור אתר דלית ליה שכחה ולא קיימא ביה שכחה כמ"ש בזה"ק (ח"ב צב ב):

## פרק ב

**ויהי מקץ שנתים ימים** בזוה"ק (קצג ב) ר"א פתח חי ה' וברוך צורי וגו' וברוך צורי דא הוא דכ' ברוך ה' צורי כו' ת"ח כד"א ברוך אדני יום יום ברוך אדני באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד כו' יום יום אלו שנתים ימים. דהנה השם אדני מורה על תוקף התגלות היראה כמש"נ ואם אדונים אני איה מוראי. ויראת שמים הוא בחי' תשובה לתקן העבר כמו שאמרנו כ"פ. ומזה בא תקיפות ללב האדם וזהו דכ' ברוך ה' צורי וכמ"ש (שהש"ר פר' ה ב) מצינו שהקב"ה לבן של ישראל דכ' צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. שהשי"ת שוכן בלב ישראל והיינו שם אדנ"י בחי' כנס"י. וכמו ששמענו מרה"ק זצוק"ל ע"פ לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים. כי צור לשון תקיפות והיינו שהש"י נותן תקיפות בלב הבעל תשובה כמו שדיבר אליו ביחוד להיות מושל באדם צדיק היינו גם בדברים שנא' בזוה"ק מרשב"י שאינו מועיל תשובה ח"ו (כמ"ש זח"א ריט ב) יש ממשלה להבעל תשובה לבטל זאת ולתקן. וגם מושל ביראת אלהים מה שנאמר מפי הקב"ה כענין הבת קול שיצא שובו בנים שובבים חוץ מאחר אעפ"כ היה ביכלתו לתקן ע"י תשובה מפני שכן רצון השי"ת וכמ"ש בשל"ה ובס' ראשית חכמה שע"ז רמזו (פסחים פו:) כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא. ועד"ז יש לכוין מ"ש בזוה"ק ברוך אדני יום יום אלו שנתים ימים היינו שנותן תקיפות בלב הבע"ת לתקן גם השני ימים שנקראים ימי רע וכדאי' בזוה"ק פ' זו (קצח ב) ע"פ למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני כו' ימי רע ואלין ממנן על אינון חובין דדשין בהו בני נשא בעקבייהו. והיינו שנדמה בעיניהם שהוא דבר קל וע"ז נא' הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה והיינו על שני הענינים שנזכר בגמ' שכך אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך כו' עד שאומר לו כו' ונזכר במדת

הכעס (שבת קה:) המקרע בגדיו בחמתו כו' יהא בעיניך כו' שכך אומנתו של יצה"ר כו' וגם במדת התאוה אי' (נדה יג:) דקמגרי יצה"ר אנפשיה כו' שכך אומנות של יצה"ר כו' והיינו הפסולת של שני ימים הראשונים של הבריאה שהם נגד המדות הק' חסד וגבורה. כי ביום הראשון שהוא בחי' אהבת חסד הגם שנאמר בו כי טוב עכ"ז מפני שהאור נגנז לע"ל כי לע"ל יתלבן ויהיה כולו טוב. אמנם לע"ע נסתעף מזה פסולת אהבה זרה לתאוה. וביום השני לא נאמר כי טוב מפני שנברא בו גיהנם שהוא בחי' הכעס שאש של גיהנם שולט בו. וגם מפני שנברא בו מחלוקת (כמ"ש ב"ר פר' ד) וכעס נורא דגיהנם כידוע (מתקו"ז תיקון מח) ע"פ לא תבערו אש בכל מושבתיכם. וזה מורה שגם אם נמשך ת"ו בשני הפגמים יש קץ לשני הימים האלו לתקנם ע"י תשובה. והנה אי' בב"ר בכל עצב יהיה מותר כ"ד שנצטער יוסף עם אדונתו היה לו יתרון ממנה שנטל את בתה. ודבר שפתים אך למחסור ע"י שאמר לשר המשקים זכרתני והזכרתני ניתוסף לו שתי שנים ואח"כ א' שם אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבים ע"י שאמר לשר המשקים וכו'. דהנה יוסף כאשר הביא את דבתם רעה אל אביהם לא הרגיש בזה שום חטא בנפשו. אמנם כאשר נמכר לעבד למצרים ובאו לפניו הנסיונות עד שנגע בו במחשבתו כמ"ש (סוטה לו:) ואח"כ ישב בבית האסורים עשר שנים התמרמר מאד ומצטער בנפשו והיה עצב מאד על מה שעלה במחשבתו כנ"ל שח"ו היה לו פגם וחטא גדול בקדושת הברית הגם שנתגבר על יצרו בפועל ולבסוף הראו לו שבכל העצב שהיה לו שנצטער עם אדונתו היינו מה שאירע לו במחשבה עלי' שע"ז נצטער מאד היה לו יתרון ממנה שנטל בתה כי באמת היה לו שייכות עמה בקדושה שנולד לו השני שבטים מבתה ולכן נפל לו המחשבה עלי' וגם היא ראתה באצטרולוגין שלה ולכן חמדה לו. וכמו שאומרים על אין ארור מדבק בברוך שהארור אינו רוצה לדבק בברוך. ורק רצונה ותשוקתה היה מפני שהיה לה באמת איזה שייכות אליו כנ"ל. אמנם דבר שפתים שלו היה אך למחסור ע"י שאמר לשר המשקים זכרתני והזכרתני. וזה לא נחשב בעיניו לשום חטא כי באמת לא בטח בשר המשקים כמ"ש אשר שם ה' מבטחו זה יוסף רק לאשר הרגיש שבאמת סיבת תשועתו יהיה ע"י שר המשקים רצה שיהיה נעשה הישועה ע"פ הטבע כי אין סומכין על הנס. ועכ"ז היה לו למחסור שע"י זה נתוסף לו ב' שנים לעוררו בזה על הדבר שפתים שהביא דבה על אחיו שהיה נדמה לו ג"כ שהוא דבר קל. ובאמת נסתעף מזה שני הפגמים הנ"ל כי לה"ר והוצאת דבה בא מסבת קנאה וכעס וברית הלשון מכוון נגד ברית המעור כידוע. ודבר שפתים כאלו המה מעונות שאדם דש בעקביו והם אך למחסור ועי"ז נתוסף לו ב' שנים לעוררו שנצרך לתקן פגם השני ימים ע"י הדבר

שפתים. וע"ז מרמז ויהי מקץ שנתים ימים היינו כאשר נתקנו פגם השני ימים כנ"ל ופרעה חולם וכמש"נ עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו:

## פרק ג

**ויהי מקץ שנתים ימים** בזוה"ק ומ"ר פתחו פר' זו בפ' קץ שם לחושך וגו' וכ' בזוה"ק אבן אפל וצלמות דא אבן נגף דבה כשלין חייבין וכו' ובמד' שכ"ז שיצה"ר בעולם אופל וצלמות בעולם נעקר יצה"ר וכו' הענין דהיצה"ר עיקר עסקו לשכח את האדם כמש"נ והיה אם שכח תשכח וגו' והרבה כיו"ב בכתובים. ובגמ' (נדרים לב:) דבשעת יצה"ר לית דמדכר ליה ליצר טוב. ואותיות החש"ך הם שכח"ה. ותחלת הבריאה היה בשביל האדם ואדה"ר נברא ביום ו' שהוא מדת צדיק יסו"ע שהוא היה ראוי להיות בחי' צדיק יסוד עולם שבשביל צדיק א' נברא העולם ומתקיים העולם (כמ"ש יומא לח:) ואחר שקלקל אדה"ר נעשה יוסף מרכבה למדת צדיק יסו"ע כידוע ומתקן הקלקול של אדה"ר. וכ' אור זרוע לצדיק אור היפך החשך שהוא היצה"ר המשכח את האדם וכתיב אור צדיקים ישמח שהצדיק שזוכה לאור זוכה ע"י האור ליישר הלב להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו וזוכה לשמחה דכ' לישרי לב שמחה. וזהו ויהי מקץ וגו' שנתברר יוסף שעשה קץ לחשך שנעקר יצה"ר מלבו. ולכן בפר' זו נזכר שעשה יוסף לאחיו סעודת שבת כמ"ש והכן ואין והכן אלא שבת (כמ"ש בב"ר) וכ' וישתו וישכרו עמו דהסעודה היה לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב והיין הי' כעין מש"נ שתו ביין מסכתי יינא דאורייתא דבע"פ (כמ"ש רע"מ עקב) וכן נדרש (ב"ר פר' סו) תירוש זה אגדה ואיתא בספרי (עקב פ' ולדבקה) רצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם למוד אגדה כו' וזה הופיע להם יוסף באותה סעודה שהי' סעודת שבת שחרית שעשה להם ובסעודת שחרית אומרים ובחמרא טבא דביה תחדי נפשא שיכולים לזכות על ידו לישרי לב שמחה. וכן יון נרמז בפ' וחשך (כמ"ש בב"ר) שהחשיכה עיניהם של ישראל שהם רצו להטיל בישראל זוהמת הנחש והחשמונאים נצחום. ועפ"י רוב שבת זה בחנוכה וכבר אמרנו שנרות חנוכה רומזין על אור תושבע"פ שהוא היפך החושך. וכ' אור זרוע לצדיק שע"י שזוכין לבחי' צדיק זוכין לאור הראשון שננגז לעמלי תושבע"פ (כמ"ש מדר"ת נח) וע"י שבת זוכין ג"כ להוריח הרע מלב כסיל כמ"ש במכילתא ע"פ שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהמשמר שבת מרוחק מן העבירה ובפע"ח הלשון שניצול מקטרוג יצה"ר וכ' מעשות כל רע דייקא שמרמז על פגם זה שנקרא רע כידוע וע"י שבת זוכין לתקן זה:

## פרק ד

**וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור** בזוה"ק אי' ע"ז ר"א פתח רוצה ה' את יראיו וגו' את יראיו כתיב ולא ביראיו כמאן דרעי ברעותיה לאחרא ואתרעי ליה לאתפייסא בהדיה כו' כגוונא דא יוסף הוה עציב בעציבו דרוחא דהוה אסיר תמן כיון דשדר פרעה בגיניה מה כ' ויריצוהו אתפייסו ליה ואהדרו ליה מלין דחדוה כו' והיינו שמפרש ויריצוהו שהכניסו רצון בלבו שנתפייס מן הבור כיון ששלח פרעה לקרוא לו ידע שיתגדל ע"י זה וראה שהבור היה הכנה לגדולתו ונתרצה מן הבור ונתמלא רצון. וכן מפרש רוצה ה' את יראיו שמכניס בהם רצון שמפייסם. וזהו שנא' שם באותו מזמור בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס הרופא לשבורי לב וגו' והיינו שאחר שיכנס ה' נדחי ישראל ויבנה ירושלים אז יהיה רופא לשבורי לב מה שהיו בעציבו דרוחא ובעציבו דלבא בגלות ואז יתרצו שיתגלה להם שהגלות היה לטובתם שיזכו ע"י זה לימות המשיח ועוה"ב ועז"נ רוצה ה' את יראיו שמכניס רצון בלב יראיו וכפי' הזוה"ק דאתפייסו ליה. והנה אי' בגמ' (ברכות ה.) ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין. תורה וארץ ישראל והעוה"ב ומייתי מקראי. וי"ל דגלות מצרים היה הכנה לתורה שבכתב שהיה אז בגלות במצרים ושם היה בזלעו"ז חכמת מצרים שהיה ע"י כישוף וכמ"ש (מנחות פה.) תבן אתה מכניס לעפריים ופירש"י כך מצרים שהיא מלאה כשפים אתה בא לשם לעסוק בכשפים. וכישוף הוא בזלעו"ז נגד תורה מן השמים שגם הכישוף חכמה מקובלת וע"י כחות הטומאה וע"י גלות מצרים זכו להרכוש גדול שהוא מתן תורה. וגלות בבל ויון היה הכנה לתושבע"פ שהיא קדושת ארץ ישראל וכמו שאמרנו שערכה של ארץ ישראל היא שורש תושבע"פ (ונת' חנוכה מא' כה) ועיקר התפשטות תושבע"פ זכו בבבל כמ"ש (סוכה כ. ונת' שם) וכן חכמת יון שהיא הפלסופיא שהוציאו מלבם היא בזלעו"ז בקליפה נגד קדושת תושבע"פ. וע"ז נרמז יון בחשך שהחשיכה עיניהם של ישראל (כמ"ש בב"ר) ואז דייקא זכו ישראל להתפשטות תושבע"פ ברוב דעות החכמים שאלו ואלו דברי אלהים חיים וזה התחיל אחר יוסי בן יועזר שנהרג בגזירה זו. ואז התחיל ההתפשטות ברוב דעות (כמ"ש תמורה טו:) וגלות האחרון הכנה לזכות לימות המשיח ועוה"ב. וכ' אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין וכו' כמ"ש (ברכות שם ומ"ר פ' זו ר"פ צב) ומדייק במ"ר אשר תיסרנו ה' אין כתיב כאן אלא אשר תיסרנו יה וי"ל שרומז בזה עפ"י הידוע מהזוה"ק יו"ד חכמה ה' בינה עלמא דאתי. והיינו שע"י היסורין זוכין לעלמא דאתי שזה תכלית טובת יסורי הגלות לזכות לימות המשיח ועוה"ב. והג' מתנות טובות הם כנגד ג' קדושות

שבת שהם קדושת ג' הסעודות שנחשבו דחק"ת ועתי"ק וז"א. חק"ת בחי' כנס"י מלכות פה תושבע"פ והיא ערכה של ארץ ישראל כאמור. וז"א היינו תורה כמ"ש (זח"ב ס א) קב"ה תורה איקרי ואין תורה אלא קב"ה. ועלמא דאתי בינה כולל כל ג' ראשונות דחו"ב תרין רעין דלא מתפרשן וכ' כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם שע"י חבור חו"ב מוחא ולבא זוכין לדעת שהוא בחי' התגלות מפנימיות הכתר וזהו עתי"ק שנחשב בזוה"ק (שם פח ב) סעודת יום שבת דעתיקא. וברע"מ (שם צב א) נחשבו ג' קדושות שבת. שבת דיומא שבת דליליא והיינו ז"א וחק"ת וכנגד עתיקא חשב שבת עלאה שהוא בינה. והוא מטעם דהכל א' דבינה כולל כל ג"ר. והג' מתנות טובות הם מהימנותא שלימתא וכמ"ש בזוה"ק (שם) דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחקלא דתפוחין. ובחי' כנס"י איהי אמונה כידוע וזש"נ אשרי הגבר אשר תיסרנו יה שזה תכלית היסורין לזכות לבחי' עוה"ב שהוא בינה וע"כ נזכר שם זה שכולל חו"ב וכולל כל ג' ראשונות כנ"ל. ואז הרופא לשבורי לב וגו' שיתרפאו מעציבו דלבא שיכירו שהכל היה לטובה וכמו ביוסף דכ' ויריצוהו מן הבור שנתמלא רצון מן הבור. וכ' רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. וזה נדרש בפרט על יוסף שהיה מיחל לחסד ה' וכמו שדרשו בב"ר (ר"פ זו) אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף ומפרש הזוה"ק ויריצוהו מן הבור על השי"ת שפייסו ומלאו רצון. וכמ"ש בזוה"ק אח"כ וישלח פרעה ויקרא את יוסף לקרא ליוסף מבעי ליה אלא ויקרא את יוסף דא קב"ה כו' כתיב הכא ויקרא את יוסף וכ' התם ויקרא אל משה. והיינו מדלא כתיב מאן קרא קאי על קב"ה שזה היה מהשי"ת שקראוהו וע"י זה ויריצוהו שנתמלא רצון ופיוס מעציבו דלבא דהוה אסיר בבור:

**והנה** איתא בזוה"ק (נח ס א) ויקרא את שמו נח וכתיב ויקרא שמו יעקב אמאי לא כתיב את כו' יעקב דרגא דיליה קב"ה ממש קרא ליה יעקב אבל הכא את לאתכללא שכינתא ע"ש. ויש להבין כאן דכ' ויקרא את יוסף וקאי על הש"י כמ"ש בזוה"ק אמאי לא כתיב ויקרא אל יוסף או ליוסף כמש"נ ויקרא אל משה. אך הענין עפמ"ש בזוה"ק פ' זו (קצז רע"א) ובג"כ יוסף דנטר ליה לברית זכה לאתעטרא באתריה וזכה למלכותא דלעילא ומלכותא דלתתא כו' והיינו קב"ה ושכינתיה שזכה לב' הקדושות. דיעקב אע"ה מרכבה לשם הוי"ה דכ' תתן אמת ליעקב את ו' דדא איקרי אות אמת (כמ"ש זוה"ק ר"פ ויקרא) ויעקב ויוסף כחדא אינון (זח"א קעו ב) וכ' והאמת והשלום אהבו דאמת ושלום קשיר דא בדא (זח"ג יב ב) דיוסף ו' זעירא ו' המילוי וכמ"ש בזוה"ק (ח"א קפב ב) ודא הוא רזא דאת ו"ו דאזלי תרווייהו כחדא כו'. וז"ש דזכה למלכותא דלעילא והיינו ו' של שם הוי"ה. וזכה למלכותא דלתתא וכמ"ש בזוה"ק (שם) צדי"ק וצד"ק כחדא אינון כו' וכמ"ש בס"ת

(שם פ' א) ואני נתתי לך שכם אחד דא שכינתא דאתחזי ליה הואיל ואתקרי צדיק דהא צדק לאו דיורה אלא בהדי צדיק. וזש"נ ויקרא את יוסף לאכללא שכינתא שאז נתברר יוסף וזכה למלכותא דלתתא ומלכותא דלעילא. וזהו את דייקא עפמ"ש בזוה"ק (שם קסד רע"ב) את קרבני רזא דכנס"י דכ' את את דייקא וכידוע מהזוה"ק את דא שבת דמע"ש. וזה ענין שחשב בזוה"ח (תולדות) מוסף שבת כנגד בחי' יוסף והיינו שהתוספת קדושה דשבת בא ע"י בחי' יוסף שמשפיע כל ג' קדושות השבת בישראל שהם רזא דמהימנותא שלימתא כאמור:

## פרק ה

**ויריצוהו מן הבור** בזוה"ק אי' ע"ז רוצה ה' את יראיו כתיב ולא ביראיו. כמאן דרעי ברעותיה לאחרא כו' כג"ד יוסף הוה עציב בעציבו דרוחא בעציבו דלבא כו' מה כ' ויריצוהו אתפייסו ליה כו'. הענין הוא כי יוסף היה בבית האסורים ע"י המעשה שאירע לו בהנסיון והיה עצב ע"ז הענין שסבל המאסר והיה נדמה בעיניו שהוא ח"ו דבר שא"ל תקוה להתתקן כידוע מלשון עצב כמש"נ נעצב המלך על בנו שהוא על דבר שאין לו תקנה וע"כ דרשו מזה (ב"ר ר"פ יא) ע"פ ולא יוסיף עצב עמה וכן (שם ס"פ כז) ע"פ ויתעצב אל לבו שהוא לשון אבל. וכאשר שלח לו פרעה וראה שיתגדל ע"י זה נעשה לו פיוס מן הבור שיהיה נתקן הכל. ועז"א רוצה ה' את יראיו שהש"י הוא מפויס עמו בזה והבור היה לטובתו. ולעיל מפסוק זה נאמר בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס שהוא מוסב על פרטי נפשות ישראל שנשבר לבם בקרבם על מעשים כאלו שנזדמן לפניהם מה שנראה להם שחלילה אבד סברם ותוחלתם מה' וע"ז נא' לחזק לבם בונה ירושלים ה' שהש"י בונה ירושלי' שהוא כלל לבות נפשות ישראל שיהי' מזוכך. נדחי ישראל יכנס ע"י שיקבץ הנדחים מארבע כנפות הארץ כידוע מרמז בברכת תקע בתיבות יחד מארבע כנפות השם שהוא ר"ת חיל בלע ויקיאנו. ונא' הרופא לשבורי לב וגו' שהש"י רופא לשבורי לב אלו ומחבש תחבושת סמים לעצבותם שלהם שנדמה להם שאין תקוה ח"ו לתקן. ועז"א מונה מספר לכוכבים שהש"י יש לו מספר לכל הברואים שבעולם שיש כנגדו מזל וכוכב בשמים ומכש"כ שיש מספר לכל נפשות ישראל שלא יחסר שום נפש משורש. הקדושה וכמש"נ וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח. וכמו שהיה במ"ת שלא היה חסר אפי' נפש אחת וכן יהיה לע"ל. וזש"נ גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין מספר ואין לעמוד על תבונתו בענינים כאלו. ואח"ז נא' רוצה ה' את יראיו שסוף הדבר שיכניס השי"ת רצון בלבם להראות להם שהכל יתוקן וכענין המעשה של יוסף שהיה סימן לדורות:

## פרק ו

**בפרשה** זו נזכר בראשונה סעודת שבת דכ' וטבוח טבח והכן וא' (ב"ר פ' צב) ואין הכן אלא שבת כו' שכיון שנאספו כל י"ב השבטים שהיה גם בנימין עשה להם יוסף סעודת שבת. דשבת תכלית מעשה שמים וארץ שמתחלת הבריאה היה גם יצה"ר כמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצה"ר. ואף קודם הקלקול היה באדה"ר כח זה שיוכל הנחש לפתותו ולהכניס בו תאוה. ואח"כ תחלת פיתוי הנחש היה באכילה. ואח"כ הטיל זוהמא בחוה ומזה בא הזוהמא באדה"ר וזרעו וגם זה נקרא בלשון אכילה כמש"נ אכלה ומחתה וגו'. וסעודת שבת הוא תיקון לפגם האכילה דסעודת שבת נקרא סעודתא דמלכא שהוא כאכילת קרבנות שהוא בקדוש'. וכמו אכילת ת"ח שדומה המאכילו כמקריב תמידין (כמ"ש ברכות י:) והמשקהו יין כמנסך ע"ג המזבח (כמ"ש יומא עא.) וזה עיקר התיקון שיהיה אכילתו בקדושה ועי"ז זוכה לכל הקדושות וכמ"ש (תענית יא.) לעולם ימוד אדם עצמו כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו שנא' בקרבך קדוש. וע"כ יוסף שנעשה אחר הנסיון מרכבה למדת צדיק יסו"ע ואמר את האלהים אני ירא שהיה גבור הכובש את יצרו וזה עיקר הקדושה כמ"ש קדושים תהיו פרושים תהיו הפרישות מן התאוה. וע"כ כשנתאספו אצלו כל השבטים עשה להם סעודת שבת שרצה להכניס בכולם קדושה זו שכל ישראל נקראו על שמו שארית יוסף (ב"ר פ' עא) וע"י קדושת סעודת שבת יתקנו כל הפגם שבאכילה שהוא השורש. ואמרו (סוכה נב.) דיצה"ר הקב"ה קראו רע שנא' כי יצר לב האדם רע מנעוריו. ומנעוריו מורה על חטאים שבאים מחמת ילדות ונערות וכיון שנתגבר יוסף על יצרו בזה זכה שיכול ג"כ לתקן פגם האכילה. ורצה להכניס קדושה זו בכל השבטים שחשדן מקודם באבמה"ח שהוא הפגם באכילה ושנושאין עיניהם כו'. והנה אי' (מגילה טז:) ע"פ ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך בכה על ב' מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף. נרמז המקדשים בצואר דהמזבח נקרא צואר דענין האכילה מכונה בשם צואר כמו שנקרא הלהוט אחר אכילה ושתיה גרגרן (פסחים פו:) והמזבח היה מקום אכילת קרבנות סעודתא דמלכא. ותחלת הקדושה היה בחלקו של יוסף במשכן שילה והיה נאכל קדשים קלים ומע"ש בכל הרואה ואמרו (זבחים קיח:) עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עינים. ריב"ח א' כו' תזכה ותאכל בין השנואין שקדשי משכן שילה שבחלקו של יוסף נאכל אף בגבולי שאר שבטים ששנאוהו. והיה כח בקדושת יוסף שכל מי שראה אותו יכול לאכול מקדשי שמים. שהרי בירושלים היה נאכל בקדושה רק בתוך החומה ובמשכן שילה שבחלקו של יוסף הועיל הראיה שיוכלו

לאכול בקדושה. וע"כ האכיל יוסף לאחיו מסעודת שבת שלו שהיה סעודתא דמלכא ממש והאכיל להם להכניס בהם הקדושה שיאכלו ג"כ אכילה בקדושה ולתקן כל שורש הפגם. שעיקר שליטת היצה"ר מתוך אכילה ושתיה כמש"נ ואכלת ושבעת השמרו לכם פן וגו' וכמ"ש בספרי מכמה קראי. ואי' (ב"ב יב:) קודם שיאכל אדם וישתה יש לו שתי לבבות. והיינו ע"ד מה שדרשו בכל לבבך בשני יצריך ביצ"ט וביצה"ר. וזה שתי לבבות לב חכם ולב כסיל. לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד ע"ש ולא נתפרש איזה לב אחד י"ל לאחר אכילה ושתיה. אך הוא תלוי כפי כונת האכילה כי כשאוכל אכילה בקדושה מתקן גם הלב כסיל ויהיה לו רק לב א' לאביו שבשמים. ואם ח"ו האכילה אינו בקדושה רק למצא תאותו אז מתגבר היצה"ר ע"י האכילה וכאמור. ואיתא בזוה"ק (ח"ב סא סע"ב) מזונא דחברייא אינון דמשתדל באורייתא כו' מאתר עלאה יקירא על כלא ואיקרי חכמה כו' הה"ד החכמה תחיה בעליה. והיינו שכן הציג השי"ת שיהיה קיום החיים ממזונות דכ' לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי דהוא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ (כמ"ש זח"ג רע"א ב) וזהו קיום החיים של הת"ח וזש"נ ותורתך בתוך מעי וכן הלשון בתדב"א (סא"ר פ' כו) ואם לא זכה אדם לבקש רחמים על ד"ת שיכנסו לתוך מעיו מ"מ יבקש וכו'. ואכילת ת"ח הוא כד"ת ממש. וכבר אמרנו שאכילת שבת הוא אכילת ת"ח וכמ"ש (שבת קיט.) מי הוה ידעיתון דאתינא א"ל מי עדיפת לן מינה. והיינו דהנשמה יתירה שנקרא שבת כמ"ש בזוה"ק הו"ל אצל כל א' מישראל כמארח ת"ח בתוך ביתו ודומה סעודת שבת כמקריב תמידין וכמנסך ע"ג המזבח. והוא כאכילת קרבנות: **וכתיב** ותרב משאת בנימין ממשאת כולם חמש ידות. והנה לשון ותרב משמע שנתרבה מאליו ולפירש"י שהוא חלקו וחלק יוסף ואסנת ומנשה ואפרים יש להבין לשון ותרב. גם למה נתנו לו מחלקם. ולפי דברינו שעיקר כונת יוסף היה להאכילן משירי סעודת שבת שלו שהיתה סעודתא דמלכא והיה כח בשירי סעודתו להכניס קדושה בכל השבטים לפי"ז לא שייך טעם זה על חלקי מנשה ואפרים ואסנת. אמנם י"ל ע"פ מה דמצינו בה' מקומות שרתה שכינה על ישראל בחלקו של בנימין ולפמ"ש בגמ' (זבחים קיח:) למ"ד חופף עליו זה מקדש ראשון כל היום זה מקדש שני ובין כתפיו שכן אלו ימות המשיח. השראת השכינה בג' מקדשים ונוב וגבעון בחלק בנימין הרי ה'. ולמ"ד חופף עליו זה העוה"ז כל היום אלו ימות המשיח כו' ואף שילה בכלל. י"ל דנוב וגבעון חדא חשיב לה ועדמ"ש רש"י (שם קיט.) גבי שלש בירות. ולכו"ע בה' מקומות שרתה שכינה בחלק בנימין וזש"נ ותרב משאת בנימן וגו' חמש ידות. דאף שהכניס קדושה לכל השבטים בבנימין נתרבה הקדושה ה' ידות. ששרתה השכינה בחלקו בה' מקומות ומספר חמש

מורה מכל וכל. שכן ה' מדרגות שבנפש נפש רוח נשמה חיה יחידה (כמ"ש ב"ר ס"פ יד) והם כנגד ה' פרצופין או"א דו"נ שכנגד ד' אותיות הוי"ה ואריך שכנגד קוצא דיו"ד דלעילא כידוע. וכתיב נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. וי"ל שרומז בזה דהנה הדם הוא הנפש ומשכנה בכבד ורובו רע. והרוח רצוניות שבלב ויש בו טו"ר לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. ונשמה חיה יחידה כולו טוב וכמ"ש בתיקונים (תי' ו) דמכרסיא אינון נשמתין. והוא מה' עלאה נשמה שנתת בי טהורה היא שבשורשה כולי טוב ומ"מ הוא בחי' בינה לבא ומסתעף לפעמים מהלב להנשמה שבמוח. וזה רומז נ"ר ה' נשמת אדם על מדרגות נר"נ חופש כל חדרי בטן לתקן הקלקול שבמעים שהכניס הנחש. וחופש כל חדרי בטן היינו אף מעון זוטר (כמ"ש פסחים ז:) והיינו עדמ"ש בתדב"א הנ"ל יבקש רחמים על אכילה ושתיה יתירה שלא יכנסו לתוך מעיו. ועיקר תיקון הקלקול שבאכילה ע"י ד"ת כמש"נ ותורתך בתוך מעי ובזוה"ק פ' זו (רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. ונתרבה חלקו של בנימין שהמשכן שבחלקו של יוסף נקרא רק אוהל משא"כ בית עולמים שבחלק בנימין שנקרא מנוחה. ומ"מ ההתחלה היה בחלקו של יוסף שהוא התחיל לתקן הפגם ואח"כ הכניס קדושתו לכלל ישראל ואצל בנימין נתרבה חמש ידות כאמור. והנר של המשכן ומקדש שהיה ע"י אהרן ואמרנו שרומז על אור תושבע"פ שעז"א הקב"ה בא והאיר לי כמ"ש (במ"ר בהעלותך) וזה הכח ניתן לאהרן דכ' כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' ונחמו הש"י לגדולה מזו אתה מתוקן וכו' אבל הנרות לעולם. ופי' הרמב"ן דקאי על נר חנוכה שהוא ע"י הכהנים והיינו שהכניסו כח זה בישראל שיזכו ע"י נרות חנוכה לאור תושבע"פ. וזהו לעולם אף בזמה"ז (כמשנ"ת חנוכה מא' א) נס זה היה ג"כ בחודש כסלו שהוא מיוחס לשבט בנימין לפי מה שחשב האריז"ל השבטים כסדר הדגלים. והיינו דבנימין זכה להיות השראת השכינה תמיד בחלקו כאמור. וג' מדרגות נשמה חיה יחידה הם כנגד ג' ראשונות כידוע. והם ג"כ כנגד קדושת ג' מקדשים שהם כנגד קדושת האבות דמקדש ראשון נגד אאע"ה ושני כנגד יצחק אע"ה והבית הג' כנגד יע"א שקראו בית והכל א'. וכמו שמצינו בזוה"ק (ח"ב רד א) שבת ש' בת ש' רזא דתלת אבהן דמתאחדן בבת יחידה. וברע"מ (זח"ג רנז א) שכינתא אתקריאת שבת מסט' דתלת דרגין עלאין דאינון ש' ג' כתרין כתר חכמה ובינה ואיהי בת רביעאה לון כו' אבל באמת הכל א' שקדושת האבות ענפים מג' ראשונות כמ"ש (זח"ב קעה ב) חסד עלאה נפקא מחכמה גבורה כו' נפקא מבינה כו' ואי' (שם יד סע"ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת. וכן הענין שנתרבה קדושת בנימין חמש ידות

כנגד כל ה' מדרגות נ"ר נח"י. וכנגדם ה' מקומות ששרתה שכינה וכולם בחלקו של בנימין כאמור. וכל זה פעל יוסף ע"י שהאכילן משירי סעודת שבת שלו:

**ובאמת** מצינו קדושה בשירי מצוה שהרי כל קדושת אכילת הכהנים מקרבנות הוא מפני שהם שירי אכילת מזבח שהוא סעודתא דמלכא כמש"נ לחמי לאישי. אמנם מצינו עוד בשירי אכילת מצוה דאי' (קידושין לח.) עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן. והיינו מפני שהיה משירי אכילת מצוה שהוזהרו על החמץ יום ראשון. ולכן אח"כ אף שהיה החמץ מותר להם ג"כ טעמו בהם טעם מן. והנה באמת אכילת המן היה בו קדושה יותר מאכילת מצה וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב סא ב) כד נפקו ישראל ממצרים עאלו בנהמא דאיקרי מצה והשתא זכו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר מאתר עלאה וכו' אך ענין המצה מרמז שנאסר להם אכילת חמץ שהוא שאור שבעיסה. ואחר שזכו ע"י אכילת מצה לבער מלבם השאור שבעיסה פעל להכניס קדושה בשירי העוגות שיטעמו בהם טעם מן שפעל להכנים ד"ת בלבם שכן היה אכילת המן במדבר שתהא התורה מתישבת בגופן (כמ"ש מדר"ת ר"פ בשלח) וכן הוא הסדר מצד האדם סור מרע ועשה טוב. ואחר שזכו ע"י מצה שעם הפסח להיות סור מרע פעל שירי העוגות שיזכו שיכנסו ד"ת בתוך לבם וז"ש שטעמו בהם טעם מן. ומצד הש"י בא מקודם מאמר אנכי ואח"כ לא יהיה ואי' (שהש"ר פ' ישקני) שבשעה ששמעו ישראל אנכי נתקע ת"ת בלבם כו' ובשעה ששמעו ישראל לא יהיה לך נעקר מלבם יצה"ר כו' וכן מצד השי"ת נתן לאדם השבת הקדושה מהש"י כמש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם. והוא שבת עלאה שפועל להכניס קדושה לימי המעשה לעקור היצה"ר מהלב. אבל מצד האדם צריך לברר א"ע תחלה ע"י מדת הפחד והיראה להיות סור מרע. ואח"כ יכול לזכות שיכנסו ד"ת בתוך לבו ולזכות לקדושת השבת. וע"כ יוסף כשזכה להיות מרכבה למדת צדיק יסו"ע ואמר את האלהים אני ירא עשה לכל השבטים סעודת שבת ומשירי סעודת שלו הכניס בהם קדושה להיות ועמך כולם וגו'. וכן חשב האריז"ל סדר ג' סעודות שבת שחשב סעודתא דלילא נגד קדושת יצחק אע"ה שכל א' מישראל ירא השם ואימת שבת על ע"ה ג"כ. ועי"כ זוכה לקדושת השבת מצד הש"י שנא' לדעת כי אני ה' מקדשכם. וסעודת היום כנגד אאע"ה. וסעודה ג' כנגד יעקב אע"ה:

## פרק ז

**ענין** סעודת שבת נרמז בפר' זו אצל יוסף דכ' וטבוח טבח והכן וא' בב"ר (פ' צב) אין הכן אלא שבת המד"א והיה ביום הששי והכינו. ולכאורה ההכנה הוא מערב שבת לפי שאינו יכול לאפות ולבשל בשבת אבל ביוסף נאמר והכן באותו יום עצמו ע"י משרתיו שלא

שמרו שבת. וכמש"נ כי אתי יאכלו האנשים בצהרים. ומיהו בתנחומ' (פ' נשא כח) מבואר דהך הכנה דיוסף היה בע"ש והסעודה היה למחר אבל לשון הב"ר לא משמע כן. רק כפשטיה דקרא דלשון בצהרים משמע באותו יום. אמנם כי עיקר ההכנה הוא על עצם קדושת הסעודה שנשתנה לשבח בריח כמ"ש (שבת קיט.) תבשיל של שבת ריחו נודף כו' ובטעם. וכמ"ש במדרש (ב"ר פר' יא) שהרגישו ריח משונה וטעם משונה בתבשיל של שבת ובודאי היה העיקר הטעם והריח על ידי המכוון של ריב"ח ורבי בהכנת הסעודת שבת. וכן הפי' במש"נ והיה ביום הששי והכינו וגו' דיקשה דהו"ל למימר והיה ביום הששי והיה משנה וגו' והכינו וגו' שהרי ההכנה היה אחר שנמצא המן משנה בע"ש. אך הפירוש לפי האמור שע"י הכונה וההכנה לכבוד שבת ע"י זה והיה משנה שהיה המן של שבת משונה בריחו ובטעמו וכמ"ש במכילתא והובא ברש"י על פ' לחם משנה ע"ש. וכן אמר יוסף והכן שיהיה נעשה ההכנה ממילא ע"י כונת יוסף לש"ש שהכניס קדושה בהסעודה וז"ש ואין הכן אלא שבת וכו'. וע"י הכנה זו הטעים יוסף מקדושת סעודת שבת לכל השבטים וכל א' טעם בלחם כפי השייך לו. דכל שבט יש לו קדושה מיוחדת. וכענין חנוכת הנשיאים שחשב במד"ר לכל א' טעם מיוחד בקרבנו וכמש"ש שכל א' הקריבו לפי דעתו וכו' והיינו שכל א' היה לו כונה מיוחדת לפי קדושת שבטו (ונת' חנוכה מא' כג). וכענין זה קדושת י"ב חלות של שבת שאמ' ברע"מ (זח"ג רמ"ה א רע"א ב.) שהם י"ב אנפין נגד פני אריה שור ונשר ע"ש. ופני אדם לא חשיב דבפני אדם שהם עיקר הדמות כמפורש בכתוב ביחזקאל וע"ש ברש"י שהוא דמות פרצופו של יעקב אבינו נכלל כל הי"ב אנפין שהם הי"ב שבטים. ולזה הטעם וישתו וישכרו עמו הגם שהם לא ידעו מזה שעתה נשלמו הי"ב שבטים ביחד רק כי הרגישו בטעם הלחם מקדושת שבת ועל סמך זה שתו וישכרו. והגם דענין שכרות נאמר רק לגנאי בנח ולוט אמנם שתיה זו היה כענין הנסכים שנא' הסך נסך שכר לשון שכרות וכמ"ש (סוכה מט:) שפוקקין את השיתין כו' ומטעם זה רבא אכסא דברכתא אגמע גמועי והיינו דרך שביעה כנסכים. ועוד יש רמז בשבת חנוכה בחינוך לחם הפנים כי בחנוכה היה חנוכת המזבח ששקצום היונים והיה נצרך לחנך בקרבנות ובשבת ע"י הי"ב לחם היה החינוך של השולחן. ואיתא בפסיקתא (ספ"ר ב) שבע חנוכות הם חנוכת ברייתו של עולם דכ' ויכלו השמים וכו' ב' חנוכת המשכן ג' חנוכת הבית ד' חנוכת בית שני ה' חנוכת חומת ירושלים ו' וזו של בית חשמונאי ז' וחנוכת העה"ב ע"ש. ובודאי מספר שבע הוא מכוון כנגד ז' המדות הקדושים שכנגדם הז' רועים שהם מרכבה להם כידוע. והנה חינוך ברייתו של עולם הוא כנגד בחי' חסד לאברהם כמש"נ עולם חסד יבנה ואי' (ב"ר פ' יב) בהבראם באברהם בזכותו של אברהם שהוא

האיר לכל באי העולם שאין בירה בלא מנהיג וע"ז היה תכלית מכוון הבריאה. וחנוכת המשכן כנגד בחי' יצחק. וע"כ אז"ל (תנחומא ומד"ר ס"פ פקודי) שאף שנשלם המשכן נתעכב הקמתו עד ניסן שרצה הקב"ה שיהיה בחודש שנולד יצחק. והוא מפני שהיה כנגד בחי' יצחק. והוא עדמ"ש (פסחים פח.) לא כאברהם שכתוב בו הר כו' ולא כיצחק שכתוב בו שדה כו' כי מדת אאע"ה שהיה ראשית התפשטות הקדושה בעולם שהיה תחלה לגרים והוא כהר שהוא גבוה ורחוק מן האדם בריחוק מקום כעין מש"נ וירא את המקום מרחוק. אמנם ביצחק נעשה יחוד וצמצום הקדושה לזרעו כש"נ כי ביצחק יקרא לך זרע וזה הענין שקראו שדה שנא' ויצא יצחק לשוח בשדה כענין התוועדות שני רעים עדמש"נ לכה דודי נצא השדה. וזה ענין חנוכת המשכן במדבר ובשדה. ועיקר שלימות היחוד נשלם ביעקב שקראו בית שהוא שלימות היחוד בקביעות לעולמי עד כש"נ שפת אמת תכון לעד וכנגדו חנוכת בית ראשון של שלמה. ובנין בית שני היה בו התחדשות תושב"פ ע"י אנשי כנה"ג ובימי מרדכי ליהודים היתה אורה זו תורה (כמ"ש מגילה טז:) ולא כ' אור רק אורה ל' נקבה רומז לתושבע"פ דמקבל מתושב"כ ובשבת (פח.) אמרו אכפיית הר כגיגית דהדור קבלוה בימי אחשורש וכפיית ההר היה על תושבע"פ כמ"ש (תנחומא נח ג) ובס"ע אי' כשמתו חגי זכריה ומלאכי פסקה נבואה מישראל מכאן ואילך הט אזנך ושמע דברי חכמים. וכדאי' בפרקי היכלות (פ' כז) שאעפ"י שחסרו ה' דברים בבית שני מ"מ זיוה של תורה והודה והדרה וכו' במספר י"ז מעלות היה בבית שני ביותר והיינו שע"י תושב"פ הוא עיקר השגת מתיקת הד"ת וזיוה ואי' (מגילה כח:) בתגא כו' הלכות כתרה של תורה. וחנוכת מקדש שני שהוא מחנה שכינה היה נגד בחי' משה שושבינא דמלכא שהוא הופעת קדושת תושב"כ. וחנוכת חומת ירושלים שהוא קדושת מחנה ישראל הוא נגד בחי' אהרן שושבינא דמטרוניתא שהוא בחי' התחדשות תושבע"פ שהתחיל בבית שני שזה קדושת אהרן כמש"נ שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו ודעת הוא תושבע"פ חבור חכמה ובינה וכן מפיהו ר"ל תושבע"פ. וחנוכת בית חשמונאי הוא נגד בחינת יוסף קדושת הברית שבזה נתבררו הכלל ישראל כמש"נ ועמך כולם וגו' וכמו שאומרים מסרת טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים כי היונים נקראים רשעים וטמאים. וישראל נתבררו שהמה צדיקים וטהורים וגזירת יונים היה תיבעל לטפסר תחלה שהוא החזרת הזוהמא כמ"ש (יבמות קג רע"ב). וי"ל שלרמז זה יזדמן עפ"י רוב שבת חנוכה בפ' מקץ כי בפ' זו נתברר ע"י יוסף קדושה זו לכל כלל ישראל לדורות להיות נשרשים בקדושת הברית. ולרמז זה היה הנס ע"י הכהנים דכ' בפינחס הנני נותן לו את בריתי שלום ונא' כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו ונא' בריתי היתה אתו

החיים והשלום ושלום הוא מדת היסוד כידוע. וחנוכה ז' לעתיד לבא ע"י משיח בן דוד שהוא ענין התגלות בחינת מלכות שמים בשלימות:

## פרק ח

**וישתו וישכרו עמו**. הנה מה ששתו י"ל מפני שהיה אז סעודת שבת וכמ"ש בב"ר אין הכן אלא שבת ובשבתות אדם קובע סעודתו על היין (כמ"ש ברכות מב:) אבל להשתכר לא מצינו. ואיתא (סנהדרין ע:) ולרוזנים אי שכר מי שכל רזי עולם גלוים לו ישתה יין וישתכר ובשבת ישראל עוסקין ברזי עולם וכמו שאומרים יגלה לן טעמי וכו' חדו חצדי חקלא וכו' ובודאי אינו זמן שכרות. והנה השבטים י"ל ששתו מהכרח לקיים גזירת מושל מצרים ואם נשתכרו אח"כ מה הו"ל למיעבד. אבל יוסף יש להבין למה שתה לשכרה. אמנם בפורים מצינו (מגילה ז:) מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו' והיינו דעמלק שורש כל הקליפות כמש"נ ראשית גוים עמלק. וכשיהיה גמר מחיית עמלק באמת ביום ההוא יהיה ה' אחד וגו' שיתבטלו כל הקליפות. ובפורים הזמן המיוחד שהיה בו מחיית עמלק ראשית דקליפה וע"כ יש בו מצות שכרות שמורה שאף שלא מדעת הישראל קשור בשורש ראשית דקדושה כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. וכן יוסף היה סבור שהוא משיח בן יוסף וכבר נתבררו כל ישראל ועל ידו יהיה מחיית עמלק שורש הקליפות. וכבר פעל יוסף במצרים ג"כ שפרעה הכיר בשם אלהים שאמר אחרי הודיע אלהים וגו' ושם זה קודש. שזה פעל יוסף שהכניס אף בפרעה שיאמין באלהים. וגם פרעה הסכים על המילה כמ"ש במדרש. והיה סבור שכבר בא הזמן שיהיה התיקון. ואז היה שבת שע"י שמירת שבת מיד נגאלין ורצה להכניס קדושת השבת באחיו ג"כ ויהיה מחיית עמלק ראשית דקליפה וזש"נ וישכרו עמו. ובזה יובן מה שיפלא לכאורה על יוסף שאחר שאכל ושתה עמהם למה זה ציער אותם אח"כ במעשה הגביע והיה לו להתגלות לפניהם ולשלוח ולהביא את יעקב. אך לפי האמור מתחלה היה סבור שכבר עשה מחיית עמלק וכמו שהוא נתברר בשלימות במדתו כן גם כל השבטים נתבררו ועשו תשובה כשאמרו אבל אשמים אנחנו וגו' והיה סבור שע"י שבת יהיו נגאלין מיד ויהיה הוא כמו משיח בן יוסף. אבל אח"כ ראה שהקליפה בתקיפותה והבין מזה שעדיין לא נתבררו כל השבטים ועשה תחבולה כדי שיצטערו וישובו בתשובה שלמה ואח"כ יתודע אל אחיו. רק אח"כ ולא יכול יוסף להתאפק וגו' והיינו שמצדו רצה להתאפק עוד עד שישובו באמת ויתקנו שורש הקלקול ויהיה גמר התיקון על ידו שיהיה משיח בן יוסף אך לא יכול להתאפק וגו'. וכמ"ש הרמב"ן כי אנשים רבים חילו פניו שימחול לבנימין כי נכמרו רחמיהם על תחנוני יהודה כו' וזה היה מן השמים כיון שלא היה עוד

זמן משיח בן יוסף. ולכן נתן הש"י בלבם שיחלו פניו ולא יכול להתאפק ונתודע עליהם אף שעדיין לא תקנו הכל מצדם שיזכו להיות גמר התיקון עד עת בוא דברו ויבא משיח בן יוסף מזרעו:

## פרק ט

**רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם ה'**. מה שמתחילין כאן ההפטרה והשייכות לענין הפטרת חנוכה הוא רק פסוקי המנורה ולכאורה היה טוב יותר להוסיף הפסוקים שאח"כ שמדבר ג"כ במנורה. אך השייכות הוא מ"ש רני ושמחי בהווה לרון ולשמוח תיכף כי הנני בא בהווה דלא אמר בלשון עתיד. ונקראו ישראל בת ציון דציו"ן גימט' יוס"ף והיינו שהוא יתקן ויברר כל בנ"י דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק. והיינו ציון שמצוינים באות ברית קודש. ואף בפגם שאמרו (עירובין יט.) דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה. י"ל דרק אאע"ה אינו מכיר אותו אבל אחר שיעשה תשובה יברר יוסף אף את זה כיון דמשוך דינו כמהול ובאמת רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה כו' (כמ"ש ברכות יז.) ונשא השעיר את כל עונותם עונות תם (כמ"ש ב"ר פ' סה) והנה חנוכת החשמונאים הוא שכל א' יכול לעשות חנוכת הבית שהש"י שוכן בתוך לבו והיינו ע"י תיקון קדושת הברית בחי' יוסף דידוע דגזרת היונים היה תיבעל לטפסר תחילה שהיונים רצו להטיל זוהמת הנחש בישראל וכמו דבועל ארמית משכא ערלתו כן בהיפך כתיב ותדבק נפשו בדינה ואי' (ב"ר פ' פ) גוררין בה כו' קשה לפרוש. והחשמונאים תקנו זאת כשנצחום וקבעו חנוכה שהש"י שוכן בתוך בנ"י וזש"נ כי הנני בא ושכנתי בתוכך וגו' והיינו בימים ההם שכל א' מישראל יכול לעשות מקום משכן לה' ולעשות חנוכת הבית. וכן כתוב אח"כ מענין יהושע כה"ג שהיה ג"כ מעין פגם זה שבניו נשאו נשים דלא כשרן לכהונתא כמ"ש בתרגום וגמ' (סנהדרין צג.) וכ' וישימו הצניף הטהור על ראשו והוא עדמ"ש (שבת עז:) סודרא סוד ה' ליראיו שמזה שמכסין ראשם בסודר המיוחד לת"ח זוכין ומשיגין סוד ה' וכדרך שאומרים ויחזי לן סתריה דאתאמר בלחישא. וזה סוד ה' וזש"נ אח"כ מנורת זהב כולה וגולה על ראשה על דייקא שהוא ככתר על הראש. וז"ש בפסיקתא (פר' ח) ע"פ זה ויעבר וגו' וה' בראשם דקאי על הקב"ה. וכן ושבעה נרותיה עליה דייקא והכל לרמז זה. וכתיב ושבעה מוצקות וגו' שמריקות השמן מעצמן. ומסיים לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וגו' והוא ע"ד מש"נ אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח שקר הסוס וגו' חיל היינו ד"ת וכמ"ש (סוף ברכות) מחיל אל חיל ופרש"י מישיבה לישיבה כו' ורבנן אקרו מלכים כמש"נ בי מלכים ימלוכו (וכמ"ש גיטין סב.) ואמר דאף דלית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא כמ"ש בזוה"ק פ' זו. מ"מ אין המלך שהוא

הת"ח נושע ברב חיל שד"ת בעצמו לא יועיל להוושע מהיצה"ר. וכן גבור שהוא הכובש את יצרו לא ינצל ברב כח שע"י כח יראת האדם בעצמו לא ינצל מקטרוג יצה"ר וכמ"ש (סוכה נב:) ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. שקר הסוס לתשועה היינו השתדלות במעשה המצות וזה מכונה בשם סוס ועדמ"ש (סנהדרין צו.) כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים כו'. גם זה אמר שאינו מועיל לתשועה מיצה"ר. רק הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו שעוזר לו הש"י בחסדו. וזש"נ לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וגו' שאמת שחיל שהוא ד"ת וכן כח וגבורה לכבוש את היצה"ר הם עצות לתברא יצה"ר ולהנצל מקטרוגו אבל אינם מועילים רק כשבאין מהשי"ת לתברא יצה"ר והש"י משפיע בעצמו כמ"ש וגולה על ראשה כאמור. והוא מ"ש במד' (רבה ותנחומא פ' מטות) ג' מתנות טובות ברא הקב"ה בעולם חכמה וגבורה ועושר זכה לא' מהן נוטל חמדת כל העולם וכו' אימתי בזמן שהם מתנות שמים וכו'. חכמה היינו ד"ת. גבורה יראה להיות גבור הכובש את יצרו. עושר היינו בעלי מצות גמ"ח ועדמ"ש (קה"ר פר' ז) עתיד הקב"ה לעשות צל וחופה לבעלי מצות אצל בעלי תורה מ"ט כי בצל החכמה בצל הכסף. ועז"א שכל אלו לא יועיל רק בזמן שהם מתנות שמים ובאות מכח הגבורה של הקב"ה. והיינו שהקב"ה עוזרו ומשפיע לו ד"ת לתברא יצה"ר דאל"כ מצינו (סוכה נב) שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו ואבייי אמר אי מאן דסנו לי וכו' וגבורת האדם אמרו אלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. וזש"נ אל יתהלל החכם בחכמתו רב חיל. ואל יתהלל הגבור בגבורתו דייקא כמש"נ גבור לא ינצל ברב כח. אל יתהלל עשיר בעשרו היינו בעל מצות גמ"ח ג"כ לא יוכל להתהלל שיוכל לנצח היצה"ר בזכות זה וכמ"ש שקר הסוס לתשועה ואף תורה ומצות ג"כ לא ימלט. כי אם בזאת יתהלל השכל וידוע אותי שזוכה לבחי' הדעת שבא ע"י חבור חכמה ובינה מוחא ולבא והיינו כשנכנס היראה למעמקי הלב כדש"נ כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם. וכן זרובבל לבו נשבר איך יבנה בהמ"ק וא"ל הנביא לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי כשזוכה לבחי' הדעת מהשי"ת וע"י שלבו נשבר ושפל בעיניו יהיה ה' בעזרו. וזש"נ מי אתה הר הגדול לפני זרובבל מרמז על היצה"ר עדמ"ש בגמ' (שם) צדיקים נדמה להם כהר וכו' וזה ג"כ שורש קדושת חנוכה שיהיה שפל בעיניו ויכיר שהכל מתנות שמים וכמו שאמרנו שע"ז מורה שם מתתיהו בן יוחנן שהכיר שהכל מתת יה"ו. והכל י"ו חנן. ומי שמכיר זה ומייחל לחסדי הש"י זוכה להדעת מהש"י וכמש"נ הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו:

## פרק י

**מי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם מעבדות לחירות הוא יגאל אותנו בקרוב.** הנה איתא בכ' האריז"ל דהיונים רצו לבטל מישראל חודש שבת ומילה ומרומז בר"ת חש"מ מחשמונאי והכונה בביטול חודש היינו קידוש החודש דמצינו (ר"ה כה.) זיל לעין טב וקדשיה וכו' דהיו יראים לקדש במקומו ואמר ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקים שיראו לומר בפירוש קידוש החודש וא"ל שישלח לו ברמיזא וכמו כן (סנהדרין יב.) בקשו לקבוע נציב אחד ולא הניחן וכו' ור' עקיבא ירד לבבל לקדש את החודש (כמ"ש ברכות סג.) ג"כ מצד שהיה ירא בא"י מהגזירה. אבל על חודש עצמו לא שייך גזירה שאין שום היכר מיוחד למשונה לישראל ביום ר"ח משאר אומות דמותרים בכל מלאכות וליכא בו שום מעשה יד שיעשו בו ישראל שיגזרו ע"ז לבטל דעל תוס' תפלת מוסף מאי נ"מ להו בין זה לתפלת שחרית. והנה הגזירות על שבת ומילה היה מצד שבשני קדושות הללו ישראל מובדלים לגמרי מהם כי אין להם שום שייכות בקדושת שבת ומילה כידוע אבל מאי איכפת להו שישראל מקדשין החודש ומה ראו על ככה לגזור על זה. אכן הנה הגזרות שגזרו על ישראל היה מצד קנאתם בקדושת ישראל שידעו שישראל במצות אלו מחשיבים עצמם לקדושים מכל. ושרק הם עיקר המכוון בבריאת העולם דכתיב קודש ישראל לה' וגו' וע"ז מורה שבת ומילה. וכמו כן ראו בענין קידוש החודש גדלות ישראל בעולם. דזה היה מסור לב"ד שהש"י מסר להם התחדשות הזמנים בעולם וכדמצינו (ירושלמי פ"א דכתובות סוף ה"ב) בת שלש שנים ויום א' ונמלכין ב"ד לעברו הבתולין חוזרין כו' שמצד עבור החודש נעשה זה היום בתוך הג' שנים והוא השתנות הזמנים מצד סדר דרך הטבע שבעולם. וע"כ התחלת גאולת ישראל היה במצוה זו הראשונה שמסר להם דהחודש הזה לכם והוא התחדשות הזמנים למועדים. כי הזמן מסור ג"כ לישראל ובזה תלוי גאולת ישראל בחשבון הזמנים כי לכל יש קץ וזמן שקבע הש"י. אבל הזמן מסור לישראל ועי"ז יוכל בשביל ישראל לעשות חשבון וסדר זמנים בענין אחר וכדאיתא (שהש"ר פר' ב) שאמרו למשה רבינו האיך אנו נגאלין כו' ועדיין אין בידינו אלא ר"י שנה. א"ל הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונותיכם אלא מדלג על ההרים כו' מדלג על החשבונות כו' ונשתנו למענם החשבונות ונחשב מיום שנולד יצחק ושלמו ת' שנה או שקושי השעבוד השלים. כי בשביל ישראל משנה הקב"ה חשבון הזמנים ג"כ ומחדש בשבילם זמן חדש. ולכן אנחנו מתפללין כשמברכין החודש מי שעשה נסים לאבותינו במצרים וגאל אותם מצד שקירב את חשבון הקץ מהד' מאות שנה מצד שמסר התחדשות הזמנים ביד ישראל כמו כן הוא יגאל אותנו גם עכשיו בקרוב כי אף שיש קץ הגלוי

לפניו ית'. גם בעתה יש אחישנה שיכול למהר ולקרב את הקץ בעתו ולמצוא חשבון חדש שיהיה בקרוב הזמן בעתו וכמו שהיה התחדשות בזמן בעתו במצרים. ודבר זה הוא שמסר הקב"ה קידוש החודש לישראל לומר שהזמן מסור בידם ותלוי בהם ועי"ז כל קצים וזמנים תלוי בהם. והנה בס' קדושת לוי דקדק למה בחנוכה ובפורים מברכין שעשה נסים ואין מברכין ברכה זו בפסח שנעשה בו ג"כ נס. אכן יש הפרש בין נסי מצרים לנסי חנוכה ופורים דכל נסי מצרים היה חוץ לדרך הטבע והיה שינוי סדרי בראשית ממש בכל העשר מכות וגם מה שבאו רק על המצריים ולא על ישראל שמצד הטבע כשבאה מכה בעולם נוגע לכל. ובכאן הופרשו ישראל לגמרי ובפרט במכות בכורות שברגע א' מתו בדקדוק רק מי שהיה בכור מצרי. וכמו"כ בקריעת י"ס שהיה מפורש השתנות סדרי בראשית לעשות מן ים יבשה. וזה רק לישראל ותיכף כשבאו המצרים בתוכו שבו המים ונטבעו בתוכו שאז הודו כל האומות על הנס כש"נ שמעו עמים ירגזון. ורחב אמרה כי שמענו את אשר הוביש וגו' ומצד ישראל לא היה שום מעשה בענין זה. ונסים הללו היה רק מצד התגלות עתיקא כי באמת לא היה ישראל אז כראוי כי במצרים היו משוקעים בקליפת מצרים כעובר בבטן אמו וכמ"ש ע"פ גוי מקרב גוי ובאם היו מתעכבים עוד ח"ו לא היה אפשר להוציאם משם. וכמו כן בים היה ג"כ הקטרוג מה נשתנו אלו מאלו (כמ"ש זח"ב קע ב) ורק מצד התגלות עתי"ק שנתגלה שעכ"פ ישראל מבוררים ומדובקים בהשורש וע"י זה לבד היה הישועה. ונסים כאלה בשידוד הטבע הם רק כשאינם ראוים מצד מדת המשפט לישועה. ושם אלהים הוא שם מדה"ד הוא בגימ' הטב"ע כידוע והישועה שמצד מדה"ד הוא ישועה מלובשת בדרך הטבע. וע"כ אמרו (שבת נג:) באותו שנפתחו לו דדין כאשה והניק את בנו כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית דאם לא היה גרוע היה השי"ת מושיעו בדרך הטבע שיזמין לו שיוכל לשכור מניקת ומה שהוצרך לנס בשינוי טבע הוא רק מצד שהוא גרוע ולא היה מדה"ד מסכים. והברכה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה מורה שאנחנו מבקשים שיעשה לנו גם עכשיו נסים כאלה כמו שעשה לאבותינו בימים ההם. ועל נסים בשינוי סדרי בראשית אין אדם רשאי להתפלל כדאיתא (שם לב.) שמנכין לו מזכיותיו ואסור ליהנות ממעשה נסים כמ"ש (תענית כד:) לא תיזבנון דמעשה נסים הוא. וחזקיהו שהתפלל על נסים שאמר אני ישן על מטתי ואתה עושה נסים (כמ"ש איכה רבתי פר' ד) ולא רצה ללחום ולהיות מלובש בדרך הטבע הוא ג"כ לפי שראה שאין דורו ראוי לכך שהעולם נידון אחר רובו ורובו דרובא בישראל לא היו אז כראוי כי עשרת השבטים גלו אז בעונם וגם בירושלים עצמה היו הרוב אחר שבנא וסיעתו. וחזקיהו בעצמו היה מסופק בהישועה מצד הרוב

שהיו כנגדו עד שנאמר לו שקשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מהמנין (כמ"ש סנהדרין כו.) ולזאת כיון שהרוב לא היו כראוי התפלל להקב"ה שיעשה הוא כרצונו ית' ואני ישן על מטתי ואתה עושה. ולכך אין אנו מברכים בפסח שעשה נסים שיהיה נראה שאנו חפצים שיעשה לנו גם עכשיו נסים כאלה וע"ז אין לבקש כנ"ל רק אנו מבקשים שישיבנו אליו ונשובה ויגאלנו במשפט. אמנם בחנוכה ופורים היו הנסים מלובשים בטבע ובלא שינוי סדרי בראשית. ובפורים היה דרך הטבע גמור שבשביל שהמלכה היתה מישראל ועמדה לבקש על עמה עשה המלך רצונה וצוה להרוג את שונאי ישראל. ואף שבאמת היה נסים ונפלאות של הש"י מתחלה ועד סוף. כי תיכף מעשה ושתי שיכנוס באחשורש רוח שטות כזה שיחפוץ לעשות נבלה כזאת בפני שרים שישבו אצלו ומצד שלא רצתה למלאות השטות שלו יהרוג את אשתו המלכה. גם אח"כ במעשה אסתר שיתרצה מלך גדול ליקח אשה שלא ידע מולדתה ועמה. וגם אח"כ במעשה בגתן ותרש ששלח הקב"ה הרפואה קודם למכה. גם בלילה ההוא נדדה שנת המלך וכל שאר המעשים שהיו שם. אבל מ"מ לא היה נראה בחוש להשתנות סדרי בראשית. וכמו כן בחנוכה לא היה נראה כ"כ השתנות סדרי בראשית כי היה התחלת הנס ע"י מלחמה והיו יכולים ג"כ לקרב הדבר אל השכל אף שנפלו גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים יוכל להיות מצד שישראל הלכו במסירת נפשם ונתרצו ליהרג על קידוש השם והיונים לא מסרו נפשם ולכן גברו החשמונאים. וכדומה ענינים שיוכל להיות במלחמה לפעמים שיתגבר החלש על הגבור. ואף דבאמת היו התשועות והנסים והנפלאות מן השמים מ"מ מאחר שלא היה התגלות שינוי סדרי בראשית. על נסים כאלה שלא מצד השתנות סדרי בראשית רשאים להתפלל תמיד. ולכן אנחנו מברכים שעשה נסים בחנוכה ובפורים שיתעורר נסים כאלה גם עכשיו כמו שמזכירין שעשה נסים לאבותינו בזמן הזה. ולכך בנוסח מי שעשה נסים בשבת שמברכין אין אנו אומרין בלשון מי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם הוא יעשה לנו נסים ויגאלנו כי אין רשאים להתפלל על נסים כאלה שנעשה במצרים ואנחנו מבקשים רק מי שעשה אז הנסים יגאל אותנו גם עכשיו מצד התקרבות הקץ של בעתה וכמו שאמרנו שבשביל ישראל מצד שמסר לנו התחדשות הזמנים יש יכולת לחדש הזמן ושיהיה בעתה ובקרוב ויגאל אותנו:

## פרק יא

**בהפטרת** שבת חנוכה והנה מנורת זהב כלה וגולה על ראשה ושבעה נרותיה עליה וגו' ובפסיקתא (פר' ח') והנה מנורת זהב כלה זו כנסת ישראל וכו' וגולה על ראשה זה הקב"ה וכו' ושבעה נרותיה עליה זכות השבת שישראל משמרים א' לז' ימים. היינו כי מנורה

היא הכלי המקבלת השמן בתוכה ומרמזת על כנס"י המקבלת השפעת הד"ת מהקב"ה וזהב מרמז שעוסקים בתורה עם יראת שמים כי זהב מרמז מדת היראה כידוע וכמש"נ מצפון זהב יאתה ושלחן בצפון שמצד היראה ממשיך עשירות והכנס"י מדת מלכות מדת יראה ונא' יראת ה' היא אוצרו שהיא האוצר להחזיק הד"ת וכמ"ש (שמו"ר פר' ל) יש לך אפותיקאות להכניס התבואה והשמן ע"ש וכן השמן שהיא חכמה כדאי' (מנחות פה:) הוא תוך המנורת זהב שהיא האשה יראת ה' דכנס"י נקראה כן. וגולה על ראשה מרמז על הקב"ה שמשפיע להם הד"ת. וזש"נ על ראשה דהיינו התחדשות ד"ת שמצד טלא דעתי"ק שהוא על הראש למעלה מהשגת שכל אנושיי וכדכתיב ושבעה מוצקות לנרות ששופעות ונוזל השמן מעצמן כמו שאמרנו כ"פ שכן ענין תושבע"פ שנראה כאלו החכמים מחדשים הד"ת ובאמת הם דברי אלהים חיים. ושבעה נרותיה עליה זה השבת היינו כמו גוף המנורה שכולל בתוכה הכל כמו כן שבת כולל כל ז' הימים וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב פח א) דשבת מתברכאן מיניה כל שיתא יומין. ושנים זתים עליה אחד מימין הגולה וא' על שמאלה מרמז על שני אופני השתדלות בתורה. הא' על שמאלה מרמז על עסק התורה לעקר ולשרש את היצה"ר מחלל השמאלי שבלב ולזכך ולטהר את הלב כסיל מרצוניות וחמדות עוה"ז. וא' מימין מרמז שאף שמטהר לבו מתאות וחמדות עוה"ז צריך להשתדל בעסק התורה להכניס בלבו קדושתו ית'. כדאי' (ע"ז יח:) אשרי האיש אשר לא הלך לטרטיאות וכו' ובדרך חטאים לא עמד זה כו' שמא יאמר אדם כו' אלך ואתגרה בשינה ת"ל ובתורתו יהגה יומם ולילה דהיינו שמצד שמטהר לבבו מיצה"ר עדיין לא יקנה קדושתו ית'. רק ע"י עסק התורה שמכניס קדושה בלב כי זהו תכלית רצונו ית' להכניס בלב מאמר אנכי שהוא ידיעתו ית'. ורש"י פי' ע"פ אלה שני בני היצהר קרן כהונה ומלכות הנמשחים כו' והוא ג"כ מרמז על ב' בחינות הנז' כי מלכות מרמז על כח ד"ת לנקות ולטהר הלב מיצה"ר כי מלך מרמז על הלב ודהמע"ה הוא הלב מכל ישראל והוא הגבר שהקים עולה של תשובה שהוא לטהר חלל השמאלי שבלב משאור שבעיסה השוכן שם. ואיתא בס' יצירה (פ"ו) לב בנפש כמלך במלחמה. וכהונה מרמז על עסק התורה לידיעתו ית"ש שיכניס קדושה בלב חכם לימינו וכדכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא ומלאכים אין להם יצה"ר. והיינו כי התורה שמפי הכהן הם כמו מפי מלאך שמבוררים רק לרצונו ית' כי המלאך לא יוכל לדבר רק דברי ה'. ומלכות חשמונאים כוללת שני מדרגות עסק התורה כי היו כהנים וגם מלכים. והנה בגמ' (סנהדרין כד.) ויאמר אלי אלה שני בני היצהר וגו' ושנים זתים עליה. יצהר אלו ת"ח שבא"י שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית. ושנים זיתים אלו ת"ח

שבבבל שמרירין זה לזה בהלכה כזית ובפסוק כתיב ואומר אליו מה שני הזתים האלה וגו' ויאמר אלה שני בני היצהר וגו'. והנה הגמ' פלגינהו לתרתי דהזיתים ת"ח שבבבל ובני היצהר ת"ח שבא"י והרי בכתוב נאמר על הזיתים אלה שני בני היצהר שהמשמעות ששניהם אחד. אכן הענין הוא דת"ח שבא"י נוחין זה לזה בהלכה שבזמן הבית לא היה מחלוקת בין הת"ח בענין הלכה כדכתיב כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' וקמת ועלית וגו' ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך וגו' ובעת שהיה חלוקי דעות בין החכמים היו עולים ללשכת הגזית והיו הסנהדרין מכריעין ולא היה מחלוקת כלל. אמנם בבבל לא נמצא הלכה ברורה ויש מחלוקת בין החכמים ואין מכריע ומרירין זה לזה כזית וכמ"ש בגמ' לעיל מינה חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה כי בשעת המחלוקת הם כשונאים זה לזה וכמ"ש (קידושין ל:) אפי' האב ובנו וכו' אבל גם בהם כתיב את והב בסופה אהבה בסופה מחמת כי המחלוקת היא לשם שמים. ומה שא"ל מה שני הזיתים האלה וגו' הוא ע"ד מ"ש (חגיגה ג:) בעלי אסופות אלו ת"ח שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאין והללו מטהרין וכו' שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה ת"ל כולם נתנו מרועה אחד אל א' נתנן פרנס א' אמרן כו' וז"ש מה שני הזיתים שמרירין זה לזה מצד המחלוקת שיש ביניהם ולא נמצא הלכה ברורה והיאך אני למד תורה מעתה וע"ז השיבו המלאך אל תתמה על זה כי אלה הם בני היצהר היינו שגם הת"ח שבבבל שיש מחלוקת ביניהם נחשבים ג"כ בני היצהר כת"ח שבא"י כי אלו ואלו דברי אלהים חיים ושניהם אמת מפי אדון כל המעשים ברוך הוא:

## פרק יב

**שבת** זה כשחל בו ר"ח יש בו ג' קדושות והחוט המשולש לא במהרה ינתק. והיינו שהוא כבר בחינת אמת וכ' ושפת אמת תכון לעד וכמש"נ יעקב חבל נחלתו וא' (ב"ר פ' סח) מה החבל הזה פחות מג' אין מפקיעין אותו כך האבות אין פחות מג'. והיינו שיעקב כולל קדושת אברהם ויצחק כמ"ש (זח"א רז א) ורזא דאבהן דא הוא יעקב דאיהו כללא דלהון בגין דיעקב תושבחתא דאבהן איהו וכ' תתן אמת ליעקב ושפת אמת תכון לעד וזש"נ יעקב חבל נחלתו שהוא כולל כל הג' קדושות האבות והוא כנחלה שאין לה הפסק (כמ"ש ר"ה יב:) שהוא חוט המשולש. וע"ד זה אמרו (מנחות מג:) כל שי"ל תפילין כו' וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא שנא' והחוט המשולש וגו'. וכן כאן קדושת שבת עצמו אי' בזוה"ק (ח"ב רד א) ש' רזא דג' אבהן דמתאחדן בבת יחידה ואיהי מתעטרא בהו והיינו שהישראל זוכה בשבת לקדושת ג' האבות והיינו בג"ס שבת שכנגד האבות. ולכן במנחת שבת שכנגד יעקב שגם ג' התפלות נגד האבות (כמ"ש תקו"ז

תי' יח) אומרים במנחה ואני תפלתי וגו' ענני באמת ישעך שאז זוכה הישראל לקדושת יעקב שפת אמת דתכון לעד ומבקשים שתהיה הישועה מיצה"ר ומכל רע לעד. וכמו שמבקשים בהבדלה בתפלה על ימי המעשה שנהיה חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עון ומדובקים ביראתך שבשבת נקראו ישראל יראי שמי כמ"ש (תענית ח:) והיינו שע"י שזוכין לקדושת האבות. ובחי' היראה מצינו בכל האבות שבאעא"ה כ' עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. ויצחק מדתו היראה פחד יצחק כידוע ויעקב מדתו הנורא (כמ"ש זח"ב עט רע"א) והיינו שנופל פחד ה' ממילא. ומבקשים על ימי המעשה שנהיה ג"כ מדובקים ביראתך ולהיות גבור הכובש את יצרו. ושורש הקדושה בחי' יעקב וכמש"נ והקדישו את קדוש יעקב. וכשחל ר"ח בשבת חנוכה היא קדושה משולשת דשבת מפורש ביה קדושה דכ' לדעת כי אני ה' מקדשכם והיינו קודש עלאה. ובחדש ג"כ מצינו (ר"ה כ.) החודש הזה וגו' כזה ראה וקדש. וכן (שם כד.) ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש. והיינו דנהיר לה שמשא מקודש עלאה. וכן חנוכה שזוכין ע"י הנרות להקדושה מאור הראשון. והחוט המשולש בקדושה משולשת יכול לפעול להכניס אור וקדושה לימי המעשה:

## פרק יג

**שבת** יש בו התגלות עתיקא כל היום כידוע ובר"ח אי' (זח"ג עט ב) אוף הכי בחדתותי סיהרא דהא נהיר לה שמשא בחדוותא דנהירו דעתיקא לעילא. והאריז"ל כ' שמופיע רק בעת מוסף ולכן אומרים קדושת כתר ואח"כ מסתלק. וכן בחנוכה שנדרש בפסיקתא מש"נ אל ה' ויאר לנו על חנוכה וע"כ אומרים בו את ההלל (כמש"ש פר' ב) וכבר אמרנו שאז מתגלה מאור הראשון ע"י הנרות שהשי"ת מדליק שמקיים מצות זקנים ועי"ז ויאר לנו באור הנגנז לעמלי תושבע"פ מטלא דעתיקא (ונת' חנוכה מא' ב) רק ההבדל הוא איך שבא ההמשכה. שבשבת ההמשכה ע"י קו האמצעי ע"י בחי' יעקב שהוא הנהר היוצא מעדן. ויעקב בריח התיכון וגו' דאחיד להאי כו' לעתיקא קדישא (כמ"ש זח"ב קעה ב) ועדן עלאה כ"ע (כמ"ש תקו"ז תי' נה) ויעקב הנהר היוצא ת"ת וההמשכה ע"י בחי' יוסף דהוא מרכבה למדת יסוד. להשקות את הגן דא שכינתא תתאה והמשכה זו דוקא ע"י בחי' יוסף שהוא נהר דנגיד ונפיק כמ"ש בזוה"ק פ' זו (קצו ב וש"מ) וההמשכה ע"י בחינתו. ובר"ח יש בו ג"כ התגלות עתיקא רק הוא ע"י סיהרא דמקבלא משמשא דנהיר לה מנהירו דעתיקא. ובחנוכה ההמשכה ע"י קו השמאלי מבינה שהוא ג"כ בכלל עדן (כמ"ש זח"א כו א) ומדת גבורה והוד דרגא דאהרן שקדושת נ"ח בא ע"י כהניך הקדושים. ובזה י"ל מה שאמרו השבטים כולנו בני איש אחד נחנו כנים אנחנו וגו' ובזוה"ק (ר א) נחנו אנחנו

מיבעי ליה אמאי חסר א' בגין דרזא דברית לא אשתכח עמהון אסתלק מתמן א' וכו' ולבתר אמרו כנים אנחנו אתוסף א' אמרו ולא ידעו מה קאמרו וכו' מנלן דכתיב ויאמרו שנים עשר עבדך אחים אנחנו ויוסף איהו בחושבנא כד אעל בחושבנא אמרו אנחנו וכד לא אעל בחושבנא אמרו נחנו. וצריך להבין בשלמא אח"כ אמרו אנחנו שבמספר י"ב נכלל גם יוסף ומקודם כשאמרו כולנו בני איש אחד נחנו שנתכוונו על עצמם שהיו רק עשרה אמרו נחנו בלא א'. אבל למה אמרו באותו דיבור כנים אנחנו דקאי ג"כ על עצמם שנחשדו למרגלים. ולפי האמור י"ל דאות א' מרמז לנהירו דעתיקא פל"א עליון. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב נד א) כד אתנהיר נהירו דעתיקא קדישא כו' נהירו דאלף וכו' וההמשכה מנהירו דעתיקא ע"י קו האמצעי ובחי' יעקב אע"ה זה אי אפשר רק ע"י מדת צי"ע שהוא בחי' הנהר דנגיד וכו'. וע"כ כשאמרו כולנו בני איש אחד שהזכירו קדושת יעאע"ה לכן כיון שאין יוסף נכלל עמהם אמרו נחנו דאסתלק אל"ף מתמן. שאי אפשר ההמשכה ע"י קו האמצעי בלא יוסף. ומ"מ אמרו כנים אנחנו באל"ף שמצדם שהם כנס"י זוכין להארת נהירו דעתיקא שהוא אל"ף והוא כעין התגלות נהירו דעתיקא שבר"ח שאינו ג"כ דרך קו האמצעי רק דנהיר לה שמשא וכו' ואח"כ כשאמרו שנים עשר עבדיך אחים אנחנו שבמספר י"ב נכלל גם יוסף לכן אף שאמרו בני איש אחד וגו' שהוא קדושת יעאע"ה מ"מ אמרו באל"ף אנחנו כיון שכללו ליוסף במספר. וכיון שיש בחי' יוסף נהר דנגיד ונפיק יוכלו לזכות לנהירו דעתיקא ההמשכה מכ"ע דרך קו האמצעי ע"י קדושת יע"א הבריח התכון וכמו ההתגלות דשבת. וג"ס שבת ברזא דענ"ג עדן נהר גן וזוכין להתגלות עתיקא ע"י קו האמצעי דמוסף שבת לחשב בזוה"ח (תולדות) כנגד מדת יוסף שהוא הנהר דנגיד ונפיק וע"י קדושת יע"א עמודא דאמצעיתא יוצא מעדן עלאה כ"ע להשקות את הגן שכינתא תתאה וכאמור.

## פרק יד

**סעודה** ג' דשבת חשב האריז"ל נגד קדושת יעקב אע"ה. ומצינו אצלו שעשה סעודה שנא' ויזבח יעקב זבח בהר וגו' ויאכלו לחם. ויש להבין מה היה ענין הסעודה שבודאי לא עשה סעודת הרשות ואיתא בזוה"ק (ח"א קמב א) ת"ח יעקב כל עובדוי הוו לשמא דקב"ה וכו'. אכן גלעד היה ההבדל בין חו"ל לא"י וכמש"נ אח"כ ויפגעו בו מלאכי אלהים ופירש"י מלאכים של א"י כו' וגלעד הוא קליפת נוגה שמקיף וסמוך לא"י. ואיתא (מגילה ט'.) תרגום שכתבו מקרא כו' איכא יגר שהדותא ונצרך לכתבו תרגום דייקא. ובס' מג"ע איתא שנרמז ענין חשמונאים בתיבת יג"ר שהיה שנת רי"ג לתחלת בנין בית שני (וכמ"ש בסע"ר וע' סה"ד) שאז היה הגזירה ונתגברו על היונים ויעקב תקנו שקראו

גלעד. והענין דאיתא (בזוה"ח פ' יתרו ד"ו לח סע"א) נגה לו סביב דא איהו מלכות יון דסחרא לון נוגה כו' בגין דלית בכל מלכוון דאינון קרבין לאורח מהימנותא כוותיה. וכנגד זה גלעד שהוא בחו"ל וקרוב לארץ ישראל נוגה לו סביב. ויעקב תקנו שקראו גלעד הוא עפמ"ש (ספרי ברכה) ע"פ ויראהו וגו' את הגלעד מלמד שהראהו בהמ"ק כו' ואין גלעד אלא בהמ"ק שנא' (ירמיהו כ"ב:ו') גלעד אתה לי ראש הלבנון. וזה שתקנו יעקב והכניסו לקדושה שיעקב תיקן קליפת נוגה שממנה כל דברי רשות ויעקב הכניס כל דברי הרשות לקדושה שלא ידע כלל מהנאת עצמו דכל עובדוי הוו לשמא דקוב"ה כמ"ש בזוה"ק. וכבר אמרנו דישי מת בעטיו של נחש דמפרש בי' קרא (כמ"ש שבת נה:) שהוא להרגיש הנאת עצמו שעל ישי נא' הן בעוון חוללתי וא' (מד"ר ר"פ תזריע) בעוון מלא כו' חסיד שבחסידים א"א שלא יהיה לו צד א' מעון כו' והיינו הרגש הנאת עצמו ויעקב אע"ה אמר מה שקל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות אמר כך כמ"ש פירש"י (ויצא מב"ר) והיינו שלא ידע כלל מהנאת הגוף רק כמו שיהיה לעתיד לב בשר לב להוציא בשר כמ"ש מה"נ (זח"א קלז סע"ב) וע"כ לא ידע בושה בזה כמו קודם הקלקול דכ' ולא יתבוששו. וכיון שלא ידע כלל מהנאת הגוף שהוא עטיו של נחש ע"כ יעקב אבינו לא מת (כמ"ש תענית ה:) והכניס גלעד שהיא קלי' נוגה לקדושה שיהיה כקדושת בהמ"ק. וכן משה רבינו קידש ג"כ כל דבר הרשות שהוא מקלי' נוגה ולא מת ג"כ כמ"ש (סוטה יג:) ולכן ויראהו את הגלעד זה בהמ"ק. ואיתא מרבינו הק' מלובלין זצוק"ל ע"פ ולמכיר נתתי את הגלעד למכיר בוראו נתתי את הגלעד זה אליהו וכונתו עפמ"ש (פסחים סח.) גלעד זה אליהו כו' שאליהו ג"כ קידש דבר הרשות שהוא מקלי' נוגה ולא ידע כלל מהנאת הגוף שהוא עטיו של נחש ועודנו בחיים וכ"כ (ויק"ר פ' כז) כבר היה אליהו שלא חטא הוא חי וקים לעולם. וז"ש למכיר בוראו היינו מי שזכה לבחי' הדעת וכמ"ש (מד"ר נשא ר"פ י) דעת זה המכיר את בוראו. נתתי את הגלעד שזוכה לגילוי אליהו שזה ג"כ מדריגה ברוה"ק שהוא דעת כמ"ש רש"י תשא ובדעת רוח הקודש. וכמ"ש בס' נצח ישראל עמ"ש (עירובין מג.) לאו אליהו אמרינהו כו' דלמא יוסף שידא אמרינהו שבודאי לא ראו האומר שאז לא נסתפקו בספק זה רק שהופיעו ההלכות בלב א' מבהמ"ד ולא ידעו אם היה מצד הקדושה ע"י אליהו בבחי' רוה"ק או מצד יוסף שידא. וזה ענין סעודת יעקב אע"ה שעשה בגלעד שעשה אותו כקדושת המקדש. והזבחים מעין קדושת קרבנות והוי סעודת מצוה סעודתא דמלכא. ובשבת בסעודה ג' שכנגד קדושת יע"א יכולים לזכות לקדש כל דברי הרשות שיהיה בקדושה:

**אחר הבדלה**

**בהבדלה** בתפלה הנוסח ותלמדנו לעשות חוקי רצונך וכמו"כ אומרים בנוסח עה"נ להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך. ונראה שמרמז בזה כעין שרומז בכהאריז"ל בר"ת חש"מ מתיבת חשמונאי שהוא ר"ת חודש שבת מילה שרצו לבטל מישראל וג' מצות אלו נקראים חוקי רצונך מפני שהם נחקקים לאות דייקא בנפשות ישראל שבזה הם נבדלים מן העכו"ם. ולטעם זה עמדו היונים לבטל מישראל דייקא שלש מצות האלו. מפני שבהם דייקא נחקק קדושת ישראל. כי קדושת שבת כתיב בני ובין בנ"י אות היא לעולם. וקדושת המילה הוא ג"כ רק אות לישראל כידוע וכמ"ש (נדרים לא:) שאני נהנה למולים אסור בערלי ישראל וכו'. וקדושת החודש הוא רק לישראל כש"נ החודש הזה לכם הגם שחשבון המולד ידוע לכל אמנם הכח הזה ניתן דייקא לישראל שיוכלו לקדש החודש אפילו קודם המולד או לאחריו. וכמ"ש (ר"ה כה.) אתם אפי' שוגגין אתם אפי' מזידין כו'. ועל רמז זה אומרים ג"כ בהבדלה ותלמדנו לעשות חוקי רצונך היינו קדושת ג' מצות הללו שע"ז מרמזים ג' הבדלות שאומרים במוש"ק. בין אור לחשך היינו קדושת החודש שהוא ע"י הארת הירח. ובין ישראל לעמים היינו קדושת המילה המבדיל בין ישראל לעמים כנז'. ובין יום השביעי לששת ימי המעשה היינו קדושת שבת. וע"ז נקראים ג' המצות הללו בשם חוקים ע"ד מה שאמרו (קידושין לט.) ע"פ את חקתי תשמרו חוקים שחקקתי לך כבר. וכמו"כ ג' הבדלות הללו כבר נחקקו בעת הבריאה בו' ימי בראשית. שמיד ביום ראשון נא' ויבדל אלהים בין האור ובין החושך. וביום הששי בבריאת אדה"ר אמרו (סנהדרין לח:) אדה"ר מושך בערלתו היה. והיינו שנברא מהול רק שאחר הקלקול נתהוה לו ערלה וכיון שהיה בתוך ו' ימי בראשית נעשה כטבע בבריאה שכל זרעו נולדים עם ערלה. וממילא היה בשעת הבריאה הבדלה זו בין ערלה למילה והיינו בין ישראל לעמים. ובין יום השביעי לשיה"מ היה הבדלת שבת בראשית. והנה הבדלת בין אור לחשך מה רבותא בזה הלא כל הברואים מכירים להבדיל בזה ובגמ' (ברכות לג.) נקרא הבדלה חכמה. אמנם כאשר אמרנו שמרמז לקידוש החודש באיזה יום שיגזרו גם אם אינו יום המולד וע"ז צריך בינה יתירה לשום אור לחשך וחשך לאור על פי התורה. כי יש בההפך ג"כ כענין שנא' שמים חשך לאור ואור לחשך. וזה נרמז בבני ישששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ואמרו (מגילה יב:) ע"פ יודעי העתים שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים שהם היו מבני ישששכר כמ"ש במד"ר. והכח הזה הוא רק ע"פ הבנת התורה וכמ"ש (יומא כו.) לא משכחת צ"מ דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט ישששכר. כי למשה ואהרן נאמר ג"כ החודש הזה לכם שמסורה לכם דייקא ההבדלה בין אור לחושך ע"פ התורה. ולכן אין שייכות למצוה זו

רק לישראל שהוא רק ע"י כח התורה ועכו"ם העוסק בתורה חייב כו' (כמ"ש סנהדרין נט.). ולכן אומרים אתה חוננתנו למדע תורתך ותלמדנו לעשות חוקי רצונך שע"י התורה יכולים להבדיל בין האור לחשך כנ"ל. וכמו"כ בעל הנסים אומרים להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך מפני שזה תלוי בזה כנ"ל. והנה ביום השבת מופיעים ג' קדושות הללו בכל נפשות ישראל. קדושת שבת ע"י שמירתה כי כל ישראל נקראים שומרי שבת. וממילא מופיע בהם גם קדושת הברית דשבת רזא דברית קדישא כמ"ש (בזוה"ק ח"ב צב א). וקדושת החודש שהוא ע"י עסק התורה כנ"ל הוא ג"כ מופיע בשבת כדאי' (סא"ר פ' א) שבת יעשה כולו תורה. ולזה במוש"ק מתפללים אתה חוננתנו כו' ותלמדנו לעשות חוקי רצונך. והיינו ע"י קדושת שבת כאמור ומבקשים אשר יהיה השארה מזה גם על ימי החול שנהיה מובדלים בג' מצות האלו. וע"ז אומרים במוש"ק ויהי נועם אדני אלהינו עלינו כדי להמשיך מקדושת שבת על ימי המעשה וכמ"ש (בזוה"ק פ' זו קצז ב) בשעתא דנפק שבתא אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא וכו'. והיינו ע"י כח התורה וכמ"ש בזוה"ק דרכי נעם אלין ארחין דאורייתא. ומעשה ידינו כוננה עלינו כי בודאי לאו כל אדם זוכה להיות גופו דרופתקי דאורייתא ונצרך לעסוק במעשה ידיו להתפרנס בהם. וע"ז מתפללים ומעשה ידינו כוננה עלינו שיהיה בהם המכוון לשם שמים כמלאכת המשכן וממילא נוכל גם בהם להמשיך ג' קדושות האלו. קדושת החודש שהיא קדושת התורה זוכין שע"י שמקיימין המצות שבעניני מו"מ שבין אדם לחבירו נקרא המקום ד' אמות של הלכה שמקיימין דבר הלכה. וגם הכונה של מצוה נקרא בשם תורה אור (וכמו שנת' חנוכה מא' ב וכג). וקדושת הברית נקרא מעשה ידינו דהיינו שהפעולה הוא מהגוף הקדוש בקדושה זו. וכדאי' בהק' זוה"ק (ח' א) מעשה ידיו וכו' ואינון מארי קיימא דברית אקרון מעשה ידיו כד"א ומעשה ידינו כוננהו דא ברית קיימא וכו'. וגם קדושת שבת יכולים להמשיך על ימי המעשה כדאי' (זח"ג כט ב) ת"ח אתקריאו שבתות כו' שיש להם הנפש יתירה דשבת גם ביומין דחול כמ"ש (תקו"ז תי' כא). וגם אי' (זח"ג קעט ב) לא זזה שכינה מישראל ואפי' בשבתות דחול. והיינו ומעשה ידינו כוננהו:

## ויגש

### פרק א

**ויגש אליו יהודה וגו'** להבין ענין הגשה זו אחר שכבר אמר יהודה מה נאמר לאדוני וגו' שהצדיק הדין על נפשו שכולם יהיו עבדים ואח"ז כאשר הניח להם יוסף שרק מי שנמצא בידו יהיה עבד נגש בתוכחות גם על זה. וי"ל בזה דהנה כאשר נמצא הגביע בידם

והיה המשפט ע"פ דיניהם שיהיו כולם עבדים וכמו שאמרו בעצמם אשר ימצא וגו' וגם אנחנו נהיה לאדוני לעבדים אזי הרגיש יהודה בעצמו אשר המשפט צדק בא עליהם מן השמים לשלם להם כפי מדתם שמכרו את יוסף לעבד ועבור זה הצדיק על נפשם שיהיו כלם עבדים גם בנימין הגם שלא היה במכירתו כי העולם נידון אחר רובו וכמו ראובן שלא היה ג"כ במכירתו. והיה סבור שהוא משפט מהש"י וכמו שאמר האלהים מצא וגו' אמנם כאשר אמר להם יוסף שרק בנימין יהיה עבד אזי נתיישב יהודה בלבו שזה לא בא מצד עונש של המכירה. רק שזה בעצמו שנמכר יוסף לעבד מן השמים נסבה כדי שיתקיים על ידו גזרת בין הבתרים ועבדום ועינו אותם ודייקא ע"י יוסף מפני שהוא היה המובחר שבהם. וכמו שראו שהתאבל יעקב עליו ימיר רבים שמזה הוכיחו שיוסף היה צדיק באמת. וסבר שלזה נבחר הוא להשלים בו העינוי. שכבר אמרנו שיעקב היה סבור שכבר נתקיים על ידו העבדות והעינוי שסבל אצל לבן וכמו שאמר הייתי ביום אכלני חורב וגו' וע"כ ביקש יעקב לישב בשלוה (ונת' וישב מא' א) והיה יהודה סבור שנבחר יוסף להשלים על ידו העבדות והעינוי. והנה עתה כאשר רוצה מושל מצרים שבנימין יהיה עבד דן יהודה מזה שבודאי יוסף מת כבר וע"כ נבחר בנימין מן השמים לקיום גזרת העבדות תחתיו. ובזה יונח מה שאמר כאן ואחיו מת והלא כבר אמרו והאחד איננו והגם שפירש"י שמפני היראה אמרו כו כדי שלא יאמר הביאהו אצלי אינו מובן שכבר אמרו והאחד איננו ומה יועיל אם לא ירצה להאמינם מה שאומרים שמת. גם מהיכן יביאוהו כיון שאמרו שאיננו ולא ידעו מקומו. ולפי דברינו אמר זה לדבר אמת כפי מה שדן בדעתו שכבר מת. וע"ז התחיל עתה להתמרמר מאד בנפשו מפני שגם על יוסף היה הוא עיקר הגורם לצער את אביו באבילות ועתה נוסף עוד שע"י הערבות שלו יגרום חלילה מיתה לאביו וע"כ נגש במרירות נפשו לבקש בתפלה שיתקבל הוא לעבד ויתקיים בו העבדות והעינוי והנער יעל עם אחיו. כי כל דברי יהודה היה נשמעים לכאן ולכאן שבפשוטו דיבר ליוסף והדברים הללו בעצמם היה כונתו לתפלה להש"י בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני וגו' הכל המכוון להש"י אדני שאל וגו' שידע שכל המאורע מהשגחתו ית' מה ששאל אותם ומה שצוה שיביאו את בנימין. וכעין מה שפי' הרמ"ע גבי נחמיה דכתיב ואתפלל אל אלהי השמים ואומר למלך וגו' שאף שלא מצינו שם שום תפלה רק הדברים שדיבר למלך היה כונתו בתפלה להש"י. וכן בכאן היו דברי יהודה שאמר ליוסף במכוון להתפלל להשי"ת. וז"ש בב"ר שנגש למלחמה ולפיוס ולתפלה ע"ש אף שלא מצינו כאן שום תפלה רק הדברים שדיבר ליוסף היו דברי תפלה להש"י. וכמו שמצינו ביעקב אע"ה כשהלך נגד עשו שהתקין עצמו לדורון ולתפלה ולמלחמה כמ"ש פירש"י

וישלח. כי כל מעשה אבות סימן לבנים כמ"ש הרמב"ן. וגם בפר' זו מרמז המדר"ת שכל ענין התגלות יוסף לאחיו הוא מעין התגלות הישועה לעתיד. והנה כונת יעקב אע"ה בהדורן ידוע שהיה כעין בחי' שעיר המשתלח ביוהכ"פ דאי' בזוה"ק (ח"ג סג א) למרמי ליה גרמא לכלבא וכו' וכמו כן היה ביהודה שכפי דעתו היה נדון עם מושל מצרים התקין עצמו לפיוס שהיה סבור שע"י שיכניע עצמו אליו וקיבל עליו עבדות ויקראהו אדוני ע"י זה יתפייס ויהיה יוצא בזה העבדות. ובלבו כיון הדברים להשי"ת והיה תפלה. והנה במ"ר איתא מקודם מחלוקת ר"י ור"נ ורבנן שכל א' אמר שההגשה היה על אופן א' מג' הגשות הנז' ואח"כ ר"א פשט להון שמוכן לכל הג' דברים למלחמה ולפיוס ולתפלה. והיינו מפני שהענינים האלו מרמזים על הגאולה העתידה שיוצרך ג"כ ג' הענינים האלו וגם בבחי' אחת מהם יהיה די לפנינו שיהיה התגלות הישועה על ידה אחר שכבר סבלנו וכדאי' בשם הצדיקים שענין מלחמת גוג ומגוג והריגת משיח בן יוסף כבר עבר עלינו. וכמו"כ יהודה היה סבור שכבר הוא סוף התיקון ונצרך חבלי משיח ונסתפק מה שנצרך וזה קיבל על עצמו. ואחר שקיבל עליו עבדות שיסבול הוא בעד הכלל אז ולא יכול יוסף להתאפק אף רגע א' כיון שהגיע עת התגלות שלו. כמו כן יהיה בעת קץ שלא יעכב המקום אף רגע וזש"נ אני ה' בעתה אחישנה כשיבא העת יהיה חיש מהר:

## פרק ב

**ויש אליו יהודה** במד"ר רי"א הגשה למלחמה רנ"א הגשה לפיוס רבנן אמרו הגשה לתפלה כו' רא"א פשט להון אם למלחמה אני בא אם לפיוס אני בא אם לתפלה אני בא. והנה ביעקב עם עשו אי' שהתקין עצמו לדורון ולתפלה ומלחמה אך שם דורן ותפלה נזכר בכתוב ומלחמה נרמז במש"נ והיה המחנה הנשאר לפליטה בעל כרחו. ולא הוצרך לו ולכן לא נזכרה. משא"כ כאן שנזכר רק דברי פיוס. ומלחמה יכול להיות שבאם לא היה מתפייס הי' נלחם אבל תפלה לא הוזכר כאן כלל. ואמרנו שהוא עפמ"ש הרמ"ע בנחמיה דכ' ואתפלל אל אלהי השמים ואומר למלך וגו' ולא הוזכר תפלתו ופי' שדבריו שדיבר למלך נתכוין בלבו לתפלה להש"י והמלך היה סבור שאליו מדבר. וכן יש לפרש כאן אך שם יתכן שמה שאמר אם על המלך טוב נתכוין לשמים על ממ"ה וכן מ"ש ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני וגו' נתכוין להש"י. אבל כאן שיש מאמר ארוך צריך להבין איך היו הדברים בכונה להתפלל להש"י. אכן יש לפרש מ"ש ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני וגו' נגד הש"י. ומ"ש כי כמוך כפרעה ג"כ להש"י ועדמש"נ פלגי מים לב מלך ביד ה' וגו' והיינו שנתכוין לומר להש"י שידעתי שכל מה שיעשה פרעה הוא רק מעשה ידך ותפס פרעה שהוא שם המלוכה וגם יוסף בכלל שהיה משנהו. וגם אמר

לשון כפרעה כדי שיתכן לשון זה נגד יוסף לפי הכונה השניה. ולנגד הש"י התכוין שיודע שכל הדיבורים והפעולות שפעל יוסף שכינוהו בשם פרעה ע"ש המלוכה הוא רק מהש"י. ומלך הוא מרכבה למדת מלכות. ואף במלכי עכו"ם הוא ג"כ ביד ה' רק הוא כבחי' גלות השכינה שצריך להיות הפעולה על ידם. וז"ש (ב"ר סו"פ צא) מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה אלא כך אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם לי וכו' והיינו שיעקב אע"ה ידע בודאי שכל הסבות מהש"י ולא תלה כלל בבחירתם ומעשיהם שלא בגזרת הש"י ומה שאמר למה הרעותם לי היה כונתו שעכ"פ הסיבה שהרעותם לי להגיד לאיש היה ע"י עונותיכם דמי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא (כמ"ש ברכות ה:) וז"ש שמעולם לא אמר יע"א דבר של בטלה. רק אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם לי והיינו שהיה לו לידע שבודאי הוא לטובה ואינו בכלל רעה שיאמר למה הרעותם לי. שבאמת אני עוסק להמליך את בנו במצרים ואף שכבר מלך יוסף כט' שנה במצרים. אך באמת לא היה מלך רק משנה למלך ומה שמשל על מצרים לא נחשב. והעיקר שהיה הקב"ה עוסק שיבאו כל השבטים שהיו כלל כנס"י ויוסף מלך עליהם שהשתחוו לו ועליהם היה יוסף מלך ממש. ואף אחר פטירתו של יעקב אמרו הננו לך לעבדים וכן יעקב צוה יוסף אל יטען שהוא מלך כמ"ש (מד"ר במדבר פ' ב) וז"ש להמליך את בנו במצרים הד"א נסתרה דרכי וגו'. ואח"כ אמר אדוני שאל את עבדיו וגו' והתכוין להש"י שמה ששאל המושל יודע אני שהיה בגזרתך וכאלו הש"י השואל ונאמר אל אדוני וגו' גם מה שהשבנו להמושל היה ג"כ בגזרתך והיית עם פינו וגם אנחנו ידענו שהסיבה מאתך. ותאמר אל עבדיך וגו' שגזרת כן שיצוה להביאו. ועז"א ונאמר אל אדוני לא יוכל הנער לעזוב את אביו וגו' והיינו שרצינו לעורר רחמיך שתטה לב המושל שיחדל מלבקש מאתנו להוריד את אחינו ולא הועיל רק בגזרתך השיבונו המושל אם לא ירד וגו' והם כמו דברך וזש"נ ותאמר וגו' ויהי כי עלינו וגו' ונגד לו את דברי אדוני היינו שקראו כל דברי המושל על שם הש"י שהוא היה הסיבה לזה כש"נ לב מלך ביד ה' וכן יתפרש כל הפר' לעומת הש"י. ועפי"ז י"ל מה שאמר כאן ואחיו מת ורש"י פי' שמפני היראה הוציא דבר שקר מפיו כו' ולבד מה שהקשינו איך יכחיש דבריו הראשונים גם למה נתפחד שיצוה להביאו הלא אמרו שאיננו ומהיכן יקחוהו. לבד זה קשה איך יתכן שיכתוב הכתוב דברים בדאים שאמר. ואף שהוא אמר מפני היראה לא היה התורה כותבת דבר בדאי. וכמ"ש (מד"ת ר"פ תולדות) גדול השלום שדברה התורה דברי בדאי מפני השלום ואי זה כה תאמרו ליוסף וגו' ואין אנו מוצאים שצוה וכו'. ומה קשה לו הא המעשה היה אמת שדברו כן

השבטים ליוסף. אך כיון שלא היה דבר אמת אף שהם אמרו מפני איזה טעם לא היה התורה כותבת דבריהם כיון שהיו דברי בדאי. אע"כ שבא ללמדנו שהם עשו כהוגן לומר כן מפני השלום. וא"כ בכאן אם אמר יהודה דבר שקר מפני היראה איך יכתוב זה בתורה וכאן לא למדנו דבר חדש מזה. אכן י"ל בזה שיהודה כיון שראה שרוצה המושל לפי דעתו לתפוס את בנימין ויאבד הוא ח"ו ב' עולמות. אז עלה בדעתו שבודאי נתקלקל יוסף במצרים וכיון שנתגלגל דבר כזה על ידו שנמכר יוסף למצרים ונתקלקל ח"ו גדול עונו מנשוא. וע"ז התמרמר מאד ואמר ואחיו מת והיה כונתו עדמ"ש (ברכות יח:) רשעים שבחייהן קרויין מתים ושב ע"ז בתשובה והתודה בזה. ונתייירא פן כשיניח את בנימין במצרים פן גם הוא יתקלקל כאחיו. וזה שאמר והיה כראותו כי אין הנער ומת והיה כונתו גם על בנימין שיתקלקל שזה נקרא מיתה. וגם על יעקב וכמ"ש והורידו עבדיך וגו' והתפלל ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני. והיה כונתו להש"י שטוב יותר שהוא יושאר במצרים והוא בטוח בעצמו שלא יתקלקל במצרים ויהיה עבד לאדוני ר"ל להש"י והנער יעל עם אחיו. ועפי"ז יובן מה שדרשו (בב"ר) כי הנה המלכים זה יהודה ויוסף עברו יחדיו זה נתמלא עברה על זה וזה נתמלא עברה על זה וכן אי' בזוה"ק (רו א) אתרגיזו כחדא ואתרגיזו דא בדא וכו' ובפסוק לא נמצא כלל שהשיבו יוסף וגם בדברי יהודה לא נמצא בפירוש דברי כעס. ואף אם נאמר שנמצא ברמז מ"מ עכ"פ תיקשי מנ"ל להמד"ר וזוה"ק שיוסף ג"כ נתמלא עברה על יהודה. אך ע"פ האמור י"ל דכיון שאמר ואחיו מת שנתקלקל יוסף לפי דמיונו בודאי נתמלא עברה על יוסף במקום שהוא. וכן יוסף נתמלא עברה על יהודה שחשדו ולא דן אותו לכף זכות ותיכף כשנתמלא יוסף עברה על יהודה כששמע הדבור ואחיו מת כבר שב באותו רגע לדבר אמת. ואף שאינו ח"ו לפי המכוון של יהודה שנתקלקל להיות חשוב כמת ח"ו. אך עכ"פ היה הסתלקות רוה"ק שהוא ג"כ כבחי' מיתה עדמש"נ ותחי רוח יעקב אביהם. שהוא שמקודם שהיה בעציבו נסתלק ממנו רוה"ק כמ"ש בזוה"ק (מקץ קצז סע"א) וזהו עיקר החיים. ואמרו (פסחים סו:) כל אדם שכועס כו' אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו. ואיתא בזוה"ק (ח"ב קפב סע"א) טורף נפשו באפו איהו טריף ועקר נפשיה בגין רוגזיה וכו'. ולכן נכתב עליו בתורה ואחיו מת שהיה בו זו הרגע כעין בחי' מיתה שהוא הסתלקות החיים. והיינו שהיה לו אז כרגע הסתלקות רוה"ק והשכינה. ומזה גופא שנכתב בתורה ואחיו מת ובודאי לא תכתוב התורה דברי בדאי מזה הוכיחו בזוה"ק ומד"ר שיוסף נתמלא עברה על יהודה וע"כ נכתב בתורה ואחיו מת וע"כ דרשו כי הנה המלכים זה יהודה ויוסף. דמלך מרכבה למדת מלכות כידוע ומלכות הוא רוה"ק וכמו שנדרש (מגילה יד:)

ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש ודוד המע"ה ושהמע"ה היו מרכבה למדת מלכות שהיה שורש חכמה תתאה תושבע"פ שהוא בחי' רוה"ק כלומר רוח מההוא קדש דלעילא כמ"ש (זח"ג סא רע"א) וזהו כי הנה המלכים יהודה ויוסף שהיו בעלי רוה"ק נועדו עברו יחדיו ונסתלקה רוה"ק מהם כרגע כשנתמלאו עברה זה על זה וזה נרמז בתורה במש"נ ואחיו מת כאמור. וכיון שהתפלל יהודה תפלה זו ונתחרט בלב נשבר על שגרם לזה ושב ואמר שהוא בטוח שהוא יהיה עבד לאדוני שלא יתקלקל במצרים. ובודאי כיון שנכתב זה בתורה האמת כן הוא שהוא בטוח שיהיה עבד ה' וזה עיקר התשובה שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם וכמ"ש הרמב"ם (פ"ב מה' תשובה) ולכן כתיב מיד ולא יכול יוסף להתאפק שתיכף נצמחה הישועה שהש"י החיש עליו להתגלות ועדמש"נ אני ה' בעתה אחישנה שכשיבא העת הקב"ה מחיש ישועה לעמו שלא יתעכב אף כמו רגע:

## פרק ג

**ויגש אליו יהודה** במד"ר ובזוה"ק איתא ע"ז הפ' כי הנה המלכים נועדו זה יהודה ויוסף כו' אמרו מלכים מדיינים אלו עם אלו וכו' עברו יחדיו איתא בזוה"ק כדכתיב ועובר על פשע וע"ד עברו יחדיו עברו אינון חובין אתכפרו בגין דהא כדין כל אנפין נהירין וכל חובין אתעברו. הענין דאי' בס' יצירה לב בנפש כמלך במלחמה דידוע דכלל ישראל הם קומה שלימה לכן בהכרח להיות נמצאים בהם פרטי נפשות שהם כנגד איברים פרטים. והסנהדרין והחכמים נקראו עיני העדה (כמ"ש ב"ב ד.) והנפשות שהם בחי' הלב של כלל ישראל המה נכתרים בכתר מלכות. וידוע שיש שני חללים שבלב ונגד זה כאשר נזכה לשלימות הגאולה להתברר מכל וכל שיהיה הקומה שלימה יהיה ע"י תרין משיחין משיח בן יוסף ומשיח בן דוד שהמה נגד שלימות שני החללים שבלב. וכמו כן בהתחלת כניסת ישראל לארץ היה ע"י שני מלכים ע"י יהושע שהיה מלך ראשון בישראל והיה משבט יוסף והיה כובש את הארץ וע"י דוד המע"ה שהיה משבט יהודה. וכדוגמא הזה היה הרשימה בפר' זו מעין התגלות הישועה שלעתיד בזה שנגש יהודה אל יוסף שע"י זה כל חובין אתכפרו. וכדאיתא (במד"ת ו) ע"פ ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף זש"ה המשל ופחד עמו וגו' המשל זה מיכאל ופחד זה גבריאל מיכאל מן המים וגבריאל מן האש עושה שלום במרומיו שאין המים מכבים האש כו' יהודה ויוסף זה ארי וזה שור וכו'. והיינו כי יוסף הוא בחי' אש של היראה ופחד ה' לנגד עיניו לבל יעבור שום נדנוד נגד רצונו ית' כש"נ בו את האלהים אני ירא. ובזה נשמר מהחטא בהנסיון מבחי' גבורה הכובש את יצרו. והוא נגד חלל הלב הימין דכ' לב חכם לימינו וכ' ראשית חכמה יראת

ה'. וע"ז מרמז פחד זה גבריאל של אש. ובחי' יהודה נקרא המשל והוא בחי' דוד המע"ה שנא' בו הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה (כמ"ש מ"ק טז:) כדי להורות תשובה לדורות. כי בחינת יוסף להיות נשמר מכל רע אין בזה בירור לדורות לכל נפשות ישראל להיותם נתבררים בשלימות להיות ועמך כולם צדיקים כי אדם אין צדיק בארץ וגו'. אמנם כאשר יזדווג בזה גם בחי' יהודה אזי יתברר הכל בשלימות להיות נתקן עי"ז גם כל פרטי נפשות שאירע להם איזה פגם וקלקול. וע"ז הועמד יהודה נגד הלב כסיל לשמאלו שגם אם אירע איזה פגם מסיבתו שיוכל ג"כ להיות נתקן. וע"ז מרמז בזוה"ק דכד מתחברן כחדא כו' כל חובין אתעברו. וכאשר שמענו מרה"ק זצוק"ל ע"פ לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים. היינו שהבעל תשובה יש לו תקיפות גדול בעצמו שאליו דיבר צור ישראל ביחוד בלשון עז ותוקף. מושל באדם צדיק היינו רשב"י שאמר על פגה"ב שלא יועיל תשובה ח"ו שלא ישגיח ע"ז. וגם מושל ביראת אלהים אפילו בדבר שנשמע מהש"י שלא יועיל לו תשובה כענין אחר ששמע הב"ק שובו בנים שובבים חוץ מאחר. עכ"ז אם היה דוחק עצמו לשוב בתשובה היה נתקבל כמ"ש בשל"ה בשם ס' ר"ח שע"ז רמזו כל מה שיאמר לך בעוה"ב עשה חוץ מצא (פסחים פו:) וכדאיתא העצה מהבעש"ט זצוק"ל שאמר על עצמו שיעבוד את הש"י גם אם לא יהיה לו חלק לעוה"ב ויהיה במעלה גדולה שלא ע"מ לקבל פרס. ובחי' זו נקרא המשל זה מיכאל שיש לו תוקף וממשלה להרהיב עז ברפשו לגשת אל הקודש הגם שלמראה עין נראה שאפס תקוה ח"ו עכ"ז בל יתייאש בעצמו ועי"ז בא התגלות הישועה להתוודע שנתקן הכל. וזה ענין פרשה זו שנפעל ע"י הגשת יהודה התגלות הישועה בשלימות. דהנה בענין מכירת יוסף לעבד כבר אמרנו במ"ש (ב"ר פ' פד) אמרו נלך ונתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל שע"י פגם הברית של חם נתקלל לעבדות וכמו"כ חשדו ליוסף שיש בו פגם בזה שהוציא דיבה שבמומו פוסל ולכן יתברר בזה ע"י העבדות להיות נתקן ע"י זה הפגם. והנה אחר שהודה ואמר צדקה ממני דהיינו שהרגיש בעצמו והודה שבו פגם זה וגם הרגיש בזה ע"י הסיבה של מיתת בניו שהיה מצד הפגם הזה ומה גם כשהגיע לפניו המעשה בפ' זו שנתפס בנימין בסיבת ערבתו ע"י הגביע והיה הפסק ממושל מצרים להיות עבד אז הכיר בנפשו שהוא החייב בדבר ובו נמצא הפגם הזה. ואז נגש בצעקה גדולה להש"י מעומקא דלבא וכמ"ש (בב"ר) ויגש וגו' הגשה לתפלה כו' בי אדוני וגו' ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני היינו שקיבל עליו דין שמים באהבה להיות עבד ברצונו הטוב כדי שיהיה נתקן בו הפגם הזה ע"י שבטך ומשענתך המה ינחמוני.

וכדאי' (שוח"ט תהלים מ כו) על דהמע"ה שאמר למה הרצועה תלויה הכוני בה. ובזה דייקא פעל התגלות הישועה כש"נ ולא יכול יוסף להתאפק:

## פרק ד

**ויגש אליו יהודה** במד"ר אחד באחד יגשו זה יהודה ויוסף ורוח לא יבא ביניהם אלו השבטים לכאורה מה ענין פסוק זה המדבר בלויתן לענין השבטים. אמנם כי בזה גילה המדרש שעיקר שלימות הישועה נגמר דייקא ע"י שנתאחד יהודה עם יוסף ולא ע"י שום שבט אחר. ובזה דייקא נגמר כלל קדושת ישראל שהם נקראים ע"ש יוסף שארית יוסף (כמ"ש ב"ר פע"א) וע"ש יהודה יהודי אנא (כמ"ש שם פ' צח) כי ע"י שניהם ביחד נשלם קדושת ישראל לקיום עולם. כי בחי' יוסף להיות יראת ה' על פניו תמיד שיהיה נשמר מכל נדנוד דבר רע ח"ו כמ"ש בו את האלהים אני ירא וזהו בחי' צדיק. אבל אין בזה קיום להכלל מפני שאין רוב צבור יכולים לעמוד בו זולת כשיצטרף לזה בחי' יהודה שאמרו (סוטה לו:) שנקרא כולו על שמו של הקב"ה. והיינו שנמצא בו כל שם הוי"ה וגם אות דל"ת שעל ידה נשלם ה' אחרונה בחי' התגלות. מלכות שמים. כמ"ש בזוה"ק ה' דלת הוית דהיינו ע"י שהאדם בדלות ושפלות להכיר דלית ליה מגרמיה כלום. כי כל מעשיו גם היראת שמים שלו הוא רק מכח הש"י ע"י זה נשלם בחי' התגלות מלכות שמים. וזהו שנקרא כולו על שמו של הקב"ה היינו שכל ענייניו הוא מוסר להשי"ת. וע"י ב' הבחי' של יהודה ויוסף נשלם כל העבודה בשלימות. כי ראשית הכל היראה בחי' יוסף כש"נ ראשית חכמה יראת ה' והיראה מצד האדם וזה מדרגת יוסף. ובחי' יהודה היא עדמש"נ הן יראת אדני היא חכמה היינו שגם היראה היא בידי שמים. ואיתא (קה"ר פ' ט) עיר קטנה זה מצרים ואנשים בה מעט אלו אחי יוסף כו' ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יוסף כו' ומצא בה איש מסכן חכם זה יהודה וכו' ואדם לא זכר וגו' אמר הקב"ה אתון לא אדכרתוניה אנא מדכר ליה ואת יהודה שלח לפניו וגו'. והוא לרמז דברינו שא' מלך גדול זה יוסף כי מי שיש בו הכח ממשלה להתגבר על יצרו להיות סר מכל רע רק ביראת ה' כל היום נקרא מלך גדול. ובנה עליה מצודים גדולים היינו שבענין זה היה לו טענה על אחיו שאינם בשלימות כמותו. וע"ז הביא את דבתם רעה אל אביהם ומה גם כשראה עתה שעשו שלא כשורה במה שמכרו אותו. ומצא בה איש מסכן זה יהודה היינו בחי' הדלות והשפלות בעצמו לידע בנפשו שהכל הוא מהש"י. ועי"ז ומלט הוא את העיר שנשלם ונתקן הכל ואדם לא זכר וגו' שעפ"י פשטיות הפרשה לא נראה שעיקר התגלות הישועה פעל יהודה דייקא. רק מזה שנא' ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו ואמרו (מד"ת) להתקין לו בית תלמוד כו' שיהא מלמד את השבטים.

שאינו מובן עפ"י פשוט למה הוצרך יעא"ה לזה לשלוח את יהודה דוקא ולמה מזכיר אל יוסף. רק שזה היה לאחר שנתודע ליעקב אע"ה שנעשה בזה התגלות הישועה להיות נבנה ונתקיים קדושת ישראל לדורות ע"י שבטי יה בלא שום פגם. והנה מקודם לזה נא' ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק ופירש"י והוא מב"ר חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו. והקשה הרמב"ן שהיה צריך לומר לאלהי אבותיו ועוד שאר דקדוקים. והנראה בזה עפ"י פשוט כי באמת לא נאמר כאן ביעקב שבנה מזבח בבאר שבע רק ויזבח זבחים. ונראה מזה שהקריב על אותו מזבח שבנה יצחק בבאר שבע כנאמר בכתוב. אבל באאע"ה לא מצינו שבנה שם מזבח אלא ויטע אשל בבאר שבע ואמר (סוטה י.) פונדק לאורחים. ולזה נאמר לאלהי אביו יצחק מפני שלא היה לו שם רק המזבח של יצחק. ועכ"ז קשה למה לא הקריב בחברון מיד טרם לכתו לבאר שבע ולהקריב על המזבח שבנה אברהם. עז"א שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו ולכן הלך לבאר שבע. ובב"ר (פ' צד) איתא ר"י אמר שחייב כו' ור"ל אמר על ברית השבטים הקריב משמע דר"ל בא ליישב זה בדרך אחר וצריך ביאור. וענין המכוון בזה כי אאע"ה היה תחלה לגרים (כמ"ש חגיגה ג.) כי ענינו היה להקריא שמו של הקב"ה בפי כל הבריות ולקרב רחוקים תחת כנפי השכינה. וכמ"ש הרמב"ם (פ"ד מה' בכורים) שהגר מביא וקורא שיכול לומר לאבותינו שנא' לאברהם אב המון גוים נתתיך וכו' וכן אמרו לו נשיא אלהים אתה בתוכנו. ואמרו (ב"ר פ' מג) אל עמק שוה ששם השוו כל או"ה כו' ואומרים לו שמענו אדוני וגו' ולכן הורשה לילך למצרים מפני שגם שם גייר גיורים. אמנם ביצחק אע"ה לא מצינו מפורש בפסוק שגייר גיורים רק ברמז בארץ מגורי אביו מגיורי אביו (כמ"ש בב"ר). וגם לא נמצא שהיה לו שייכות עם האומות לקבלו עליהם לנשיא רק באבימלך מצינו שפייס אותו לאחר שגרשו והיינו מפני שראה שהוא איש מצליח וירא ממנו. אבל לא היה לו שום שייכות ומו"מ עם האומות מפני שהוא היה הראשון שנימול לח' ונא' עליו כי ביצחק יקרא לך זרע. והיינו שבו יתחיל להשתרש הקדושה שיהיו כל צאצאיו נשרשים בקדושה ולכן לא הורשה לצאת לחו"ל. וגם מה שרצה לקרב את עשו היה מפני שהיה לעשו הבחירה שנקרא ישראל מומר (קידושין יח.) והיה הדבר עומד במשקל שיוכל לכנום בכלל קדושת ישראל. וע"כ יעא"ה כאשר הבין שע"י התקרבות בחי' יהודה ליוסף יהיה נשלם קדושת ישראל לדורות ע"י צאצאיו דייקא אשר כולם בשם זרע ישראל יכונה. לכן נאמר בו ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק והיינו בחינת יצחק אשר ממנו התחילה הקדושה להתייחד לזרעו דייקא. וז"ש ר"ל שעל ברית השבטים הקריב והיינו לרמז דברינו שמפני כך ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק

על שראה שנעשה עתה כריתת ברית להשבטים שיתקיים הקדושה בזרעם. וגם איתא בהרמב"ן שאמר זבחים להודיע שהיו שלמים משא"כ באברהם שהקריב עולות למ"ד (זבחים קטז.) לא קרבו ב"נ שלמים. והיינו מפני שענין שלמים הוא שיהיה נחשב אכילת והנאת אדם כקרבן וזה אין כח רק בקדושת זרע ישראל אבל בן נח אין לו שייכות בזה רק להקריב עולות שכולו כליל לה'. וביצחק אע"ה מצינו שהיה הראשון שאכילתו היה כקדושת הקרבנות ועוד יותר כמ"ש (ב"ר פ' סה) אם לקורבנך המציא לך הקב"ה למאכלך על אחת כו"כ. ולכן גם יעקב אע"ה כשראה שנשלם בו קדושת ישראל הקריב שלמים על מזבחו של יצחק כנ"ל. ואח"כ נא' ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף מפני שראה שע"י שיהיה נשלם בחי' יהודה לבחי' יוסף יהיה בזה שלימות הקדושה. ולזה רמזו להתקין לו בית תלמוד עפמ"ש (ברכות ח.) מיום שחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. וכמו כן קודם שנבנה בהמ"ק ג"כ ד' אמות של הלכה היינו קדושת ישראל בשלימות. והנה בקדושת שבת שהיא ג"כ שלימות הקדושה נמצא ג"כ שלימות ב' הקדושות הנז' ביחד כי התחלת קדושת שבת הוא ע"י בחי' היראה אשה יראת ה' חקל תפוחין קדישין וכמ"ש בזוה"ק (ח"א ה ב) מקדשי תיראו דא שבת דמעלי שבתא דאיהי יראה ושריא בה יראה וגם אי' (סא"ר פ"א) ע"פ ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וגו'. שזה מרמז על קדושת יום השבת והיינו בחי' יהודה שמכיר שהכל מהש"י כאמור וזוכין בשבת לשני הקדושות של יוסף ויהודה:

## פרק ה

**ויגש אליו יהודה** במ"ר אי' ע"ז הנה ימים באים נאם ה' ונגש חורש זה יהודה בקוצר זה יוסף כו' לכאורה אין לו שייכות להפרשה רק מה דכ' ונגש שהרי הפסוק מדבר בגאולה העתידה. אמנם הפרשה שם מתחלת הלוא כבני כושיים וגו' ושמעתי מרה"ק זצוק"ל שזהו מרמז על פגה"ב שנקרא כושי והוא היפך בחי' יוסף שהוא מרכבה למדת צדיק יסו"ע ונקרא יפה תואר ויפה מראה שיש לו גוף נקי ומהודר. וכ"כ בזוה"ק פ' זו (רו ב) יפה נוף דא איהו יוסף הצדיק דכתיב ויהי יוסף יפה תואר וגו'. וכ"כ להלן (רז סע"א) נפיק מיניה ענפא חדא שפירא בחיזו וכו' ומאן איהו דא יוסף וכו'. ואמר הכ' כי הנה אנכי מצוה והנעותי וגו' ולא יפול צרור ארץ. שזה תכלית הגליות שיתבררו כל נפשות ישראל איש מהם לא נעדר שכולם בכלל מש"נ ועמך כולם צדיקים וזש"נ ולא יפול צרור ארץ. ואח"ז נא' הנה ימים באים ונגש חורש זה יהודה וכו' במושך הזרע זה יוסף שמשך זרעו של אביו והורידו למצרים וכו'. שגלות הראשון היה למצרים שהיא ערות הארץ ולשם נמשכו ע"י יוסף שבא ראשונה למצרים. ואי' (שהש"ר פר' ד) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו

מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. וז"ש שמשך זרעו של אביו כו' היינו שיתוקנו כולם שיהיו בכלל ועמך כולם וגו' ובאמת נתבררו שם הכל. אך מ"מ הוצרכו עוד לגליות ע"ד מש"נ כי שבע יפול צדיק וקם והוא שיש ז' נפילות שע"י זה יתבררו היטב במדה זו. וזש"נ ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת ועל שם זה נקרא משיח בר נפלי כמ"ש (סנהדרין צו סע"ב) והוא מ"ש (ב"ר פ' עה) שראה יצחק ברוה"ק וכו' א"ל בא ואברכך ברכה של גליות כו' ומה הן הברכות בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע וכו'. והוא ע"ד מה דאיתא (מ"ר נשא פר' י) לכך כתיב ו' פעמים למי כנגד ששה גליות כו' ואלו הן מצרים תחלה ואחר אשור בבל מדי יון ואדום כו'. וזהו בשש צרות יצילך ומ"מ אחר ההצלה היה עוד צרה שהוצרכו לבירור אחר בירור. אך בשבע שזה מרמז למלחמת גוג ומגוג שכנגד מדה ז' וע"ז נא' לא יגע בך רע שאח"כ לא יהיה עוד שום רע בעולם שזה יהיה תשועת עולמים. ונאמר זה ליעקב שאצלו ג"כ מצינו שבע צרות שנחשבו (במד"ת סו"פ מקץ והובא ברש"י) צרת לבן צרת עשו צרת רחל צרת דינה צרת יוסף צרת שמעון. והם כנגד מש"נ בשש צרות יצילך שגם אחר שהיה הצלה היה עוד צרה. ובשבע לא יגע בך רע נגד צרת בנימין שאח"כ נושע תשועת עולמים שבא למצרים וראה את יוסף בגדולה ויחי יעקב בארץ מצרים חיים שלא בצער ושלא ביצה"ר (כמ"ש סא"ר פר' ה). ומעשה אבות סימן לבנים שכן במלחמת גומ"ג לא יגע בך רע שיהיה הישועה לעולמי עד. וע"ז נא' אח"כ ושבתי את שבות עמי וגו' ולא ינתשו עוד מעל אדמתם וגו'. וכן במדרש הביא הרבה דמיונות מפסוקי פר' זו לענין העתיד כמ"ש (ב"ר סו"פ צג) ויתן את קולו בבכי כשם כו' כך הקב"ה אינו גואל את ישראל אלא מתוך בכיה כו' וכן יוסף קטנן של שבטים כו' לכשיבא הקב"ה ויוכיח כל או"א לפי מה שהוא כו' והיינו לעתיד. וכן בזוה"ק פ' זו (רח ב) בזמנא דקב"ה יוקים לה לכנס"י כו' כתיב ומעמים אין איש אתי וכתיב הכא ולא עמד איש אתו וגו' וכדומה. וכן (במד"ת סו"פ זו) חשב כל שאירע ליוסף אירע לציון וכו'. והוא כמו שאמרנו דהגאולה תהיה ע"י ב' המשיחים משיח בן יוסף שיברר כל נפשות ישראל שהם בכלל ועמך כולם וגו'. אך בחי' יוסף הוא שלא פגם כלל ויש פרטי נפשות שפגמו. וע"ז בא בן דוד שהקים עולה של תשובה ומשיח הוא יחיד שעשה תשובה שבשבילו מוחלין לכל העולם כולו (כמ"ש יומא פו:) והיינו שיכניס הרהור תשובה בהכלל. וכמו שאמרנו שבודאי לא ימחלו לכל העולם בכדי. וזה נזכר ביהודה הקלקול בער ואונן והתיקון ע"י פרץ שהוא אורו של מלך המשיח. וזה ענין מה שנדרש פר' אלו על הגאולה. ובזוה"ק (רז ב) דוד מלכא איהו חי וקורבא דיליה לחי העולמים וכו' והיינו דחי העולמים נקרא בחי' יוסף כנודע. ודוד נכתב עליו מקודם הפגם ואח"כ נתברר דוד מלך ישראל חי וקים

וכמ"ש (שמו"ר ר"פ ח) באותו שעה חיה דוד. וזה מ"ש ונגש חורש זה יהודה בקוצר זה יוסף וכעין מש"נ וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד. שנדרש (ב"ר פר' צח) התקינו עצמכם לגאולה מה כ' אחריו ועשיתי אתכם לגוי אחד וגו'. ואז יתבררו כל ישראל במדת צדיק יסו"ע דכל מאן דאתגזר וכו' (כמ"ש זח"ב כג א). ושבת מעין עוה"ב שבו ג"כ הזמן לתקן פגם זה וכמ"ש בזוה"ק (שם צב א) דשבת רזא דברית שיש בו התגלות מעין עוה"ב דכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנא' ועמך כלם צדיקים:

## פרק ו

**במדרש** (ב"ר ס"פ יא) אמרה שבת לפני הקב"ה לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג א"ל הקב"ה כנס"י היא בן זוגך כו' לפני הר סיני א"ל הקב"ה זכרו הדבר שאמרתי לשבת כו' היינו דיבור זכור את יום השבת לקדשו. והיינו שמורה שישראל מכניסין קדושה לשבת כמש"נ לקדשו ושבת היא מדת מלכות וישראל בן זוגה שמשפיעין לה כביכול. והיינו שע"י שישראל מכירין עול מלכותו ית' אז נכתר הש"י בכתר. ושבת מעין עוה"ב א' מס' לעוה"ב כמ"ש (ברכות נז:) והיינו שמרגישין בו טעם מעין עוה"ב שהוא יום שכולו שבת. וז"ש בזוה"ק (ח"ב פח ב) בשבתא יהבין ליה לב"נ נשמתא אחרא נשמתא עלאה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי ובג"כ אקרי שבת. והיינו שזוכין לטעום בו מעין עוה"ב שהוא יום שכולו שבת וע"כ נקרא הנשמה יתירה שבת. והנה איתא (שבת קיט.) ר' חנינא מיעטף וקאי אפניא דמע"ש אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה. ובב"ק (לב:) הגיר' לקראת כלה מלכתא ר' ינאי כו' ואמר בואי כלה בואי כלה. והנה לשון בואו משמע שקרא לתלמידיו שיבאו אצלו ויצאו יחד ולפי"ז יש להבין למה לא יצא אליהם. וכבר אמרנו שפירוש ונצא היינו לצאת מעניני הגוף ועניני עוה"ז והוא ענין התפשטות הגשמיות שזכרו בסה"ק. וזה הכנה לקבל קדושת שבת דאי' (זח"ב ר"ה סע"א) האי יומא יומא דנשמתין איהו ולאו יומא דגופא. וכ"כ (שם קלו ב) ובכל מעלי שבתא יתיב בר נש בעולם הנשמות ע"ש. ור' ינאי קרא לשבת שתבא. וענין המחלוקת שביניהם הוא עפמ"ש (ברכות יז:) אר"י אמר רב בכל יום ויום ב"ק יוצאת כו' כל העולם כולו ניזונין בשביל חנינא בני וחנינא בנו די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש ומשמע שהכונה על רחב"ד וכמפורש בתענית ולפ"ז קשה למה יוצא הב"ק בכל יום דמשמע בכל דור גם בעל המימרא רב והוא היה זמן רב אחר רחב"ד שהיה בזמן ר"י בן זכאי (כמ"ש ברכות לד:) אך הענין דאי' (סנהדרין צח:) מה שמו כו' דבי ר' ינאי אמרי ינון שמו כו' דבי ר' חנינא א' חנינה שמו כו' ופירש"י כל אחד היה דורש אחר שמו ע"ש. והיינו דידוע שבכל דור יש נפש משיח ואמרו כל א' שרבם נפש משיח ואם יהיה הדור ראוי יהיה הוא משיח ור' ינאי ור' חנינא נראה שהיו

בדור א' מתלמידי רבי. אמנם נראה שיש ב' מיני משיח לפי כשרון הדור. יש נפש שמכיר שאין לו כלום אצל בוראו והכל בתורת חסד וחנינה וזה נקרא חנינה. ונפש כזו די לו בקב חרובין ובשביל נפש כזה כל העולם כולו ניזון בחסד וחנינה עדמ"ש (ברכות ז.) וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון. ובדור רחב"ד היה הוא נפש זה שכל העולם ניזון בשבילו בחסד והוא היה די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש לסעודת שבת וכל השבוע היה מתענה והיה די לו ולא נחסר לו כלל יותר כי היה יודע ומכיר שאף זה בחסד וחנינה אע"פ שאינו כדי (ונת' חנוכה מא' יד) ונפש כזה שהוא בחי' חנינה יהיה משיח אם לא יזכה הדור לגאולה ע"י תשובה ומע"ט רק הש"י יעשה למען שמו ע"ד מש"נ וירא כי אין איש וגו' ותושע לו זרועו וצדקתו היא סמכתהו. ואז יהיה נקרא המשיח חנינה מלשון וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון. וז"ש בכל יום ויום ב"ק יוצא כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וכו' שבכל דור יש נפש שהוא מעין בחינה זו ונקרא חנינא כאמור. ואם יזכה הדור לגאולה ע"י תשובה ומעשים טובים יהיה נקרא המשיח ינון שיהיה נפש זה משיח הזוכה בשביל מעשיו והוא מלשון ואחריתו יהיה מנון שפירושו שר ושליט. ור' ינאי היה נפש משיח מבחי' זו ולכן אמרו תלמידיו ינון שמו. ודהמע"ה שהיה כולל נפשות ב' בחי' המשיחים קרא לנפשו חסיד וגם עני ואביון והיינו נפשות ב' המשיחים הכלולים בו שיהיו לפי זכות הדור. וזה הענין דר' חנינא שידע והכיר בנפשו שאין לו מעשים כלל וע"כ אמר בואו ונצא לקראת שבת שנצרך הכנה דרבה ע"י התפשטות הגשמיות לזכות לקבל הנשמה יתירה שהיא מעין עוה"ב ונקרא שבת שהיא כדוגמא דעלמא דאתי. וע"כ אמר לקראת שבת המלכה דהיינו מדת מלכות של הש"י ומ"ש בב"ק שם כלה מלכתא היינו כלתו של קב"ה. אבל לא היה אומר שאנחנו בן זוגה של שבת שזה נאמר רק בדברות ראשונות שאז נא' אני אמרתי אלהים אתם וגו'. ואז נאמר זכור הדבר שאמרתי לשבת כנסת ישראל היא בן זוגך ומדת מלכות נקרא כלת ישראל. אבל אחר הקלקול לא נא' זכור רק שמור וגו' דאז רק הש"י מקדש את ישראל כמש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם. אבל ר' ינאי לפי בחינתו מתעטף וקאי ואמר בואי כלה (כמ"ש ב"ק שם) דשבת כלה של ישראל דכביכול ישראל משפיעין למדת מלכות. וכמ"ש ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת לישראל (כמ"ש ריש סא"ר) שישראל מכניסין קדושה לשבת. והוא ע"ד מ"ש (ב"ב עה:) עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה כו' והיינו שם הוי"ה כעין שאמרו במשיח שנקרא הוי"ה צדקנו וכמו יעקב אע"ה שהוא מרכבה לשם הוי"ה כידוע. ולעתיד כל ישראל נקראין בשמו הוי"ה ויהיו משפיעין למדת מלכות בחי' קבלת עומ"ש. ושבת מעין עוה"ב ואז נקרא מדה זו כלה של ישראל כמ"ש כנס"י היא בן זוגך בן זוגך דייקא. וע"כ לא אמר ר'

ינאי בואו ונצא שא"צ הכנה כ"כ כמו שאמר ר"ח ע"י התפשטות הגשמיות רק בהכנה מועטת בכסות נקיה לכבוד שבת זוכין והכלה באה מעצמה. ואנו אומרים כב' הדעות מתחילין לקראת שבת לכו ונלכה והוא כעין מ"ש בואו ונצא. לכו היינו לילך ולהתפשט מכל עניני הגוף ועוה"ז ונלכה לקראת שבת. כי היא מקור הברכה עדמ"ש כ"ע איהו כתר מלכות. וכל הברכות כלולים בחיי בני ומזוני דבמזלא תליא מלתא (כמ"ש מ"ק כח.). ומזלא קדישא היינו עתיקא שהוא בחי' על ה' וכמ"ש בזוה"ק (ס"פ אחרי) וז"ש דמדת מלכות היא מקור הברכה. מראש מקדם נסוכה מראש היינו במאמר בראשית מקדם שנברא העולם שהוא קודם ז' מאמרים שכנגד ז' מדות שהם ז' ימי בראשית. ושם בתיבת בראשית נרמז יר"א שב"ת כמ"ש בתקו"ז (תי' ט) והיינו ע"י שישראל נקראו ע"י שמירת שבת יראי שמי (כמ"ש תענית ח:) ומקבלין עול מלכותו ית"ש עי"ז נכתר הש"י בכ"ע וזהו כ"ע איהו כתר מלכות. סוף מעשה במחשבה תחלה כמ"ש ולו אחד בהם זה יום השבת לישראל שזה היה תכלית מעשה שמים וארץ שיתגלה כבוד מלכותו ויקבלו כל ישראל עומ"ש. ואח"כ אומרים מקדש מלך קומי צאי וכן כל החרוזים הכל בלשון הווה שע"י שמירת שבת מיד נגאלין כמ"ש (שבת קיח:) אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כו'. ובירושלמי (פ"א דתענית) וזה"ח (יתרו) ותקו"ז (תי' כא) ומ"ר (בשלח ס"פ כה) ושוח"ט (תהלים צה) אי' שע"י שבת א' כהלכתה מיד נגאלין וע"כ אומרים בלשון הווה. ואח"כ אומרים ימין ושמאל וכו' ע"י איש בן פרצי שיבא משיח ונשמחה ונגילה אף שאמרו (תענית טו.) לא הכל לשמחה ישרים לשמחה והיינו מי שזוכה ליישר הלב ולהוריק הרע מלב כסיל מכל וכל וצדיקים זוכין רק לאורה. רק בשבת ע"י בחי' היראה זוכין לאור זרוע לצדיק וכ' אור צדיקים ישמח שאח"כ זוכין ע"י האור ליישר הלב וזוכין לשמחה. וכמ"ש בתקו"ז (תי' מח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה מהו לדרתם אלא זכאה איהו מאן דעביד לון דירה בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצה"ר כו' ואז זוכין לשמחה לישרי לב שמחה. ולכן אף שלא מצינו מצות שמחה בשבת כיו"ט מ"מ נדרש (ספרי בהעלותך) וביום שמחתכם אלו השבתות שישראל זוכין בשבת לשמחה כמ"ש ישמחו במלכותך וכו' וכן מסיימים גם ברנה ובצהלה שהוא התגלות השמחה. ואח"כ מסיימין בואי כלה בואי כלה כר' ינאי. ואומרים אח"כ בואי כלה שבת מלכתא אף שר' ינאי לא אמר כלל מלכתא רקכלה דהיינו כלה של ישראל כמ"ש כנס"י היא בן זוגך. והוא שאנו מדייקים בזה שגם מדת מלכות כלת ישראל שישראל מכניסין כביכול קדושה למדה זו וישראל בן זוגה והיינו כשזוכין לבחי' שם הוי"ה שמשפיע לשם אדנ"י שכנגד מדת מלכות וכמו שיהיה לעתיד. ומקודם אומרים בואי כלה על הנשמה יתירה

שנקרא ג"כ שבת כאמור. ואי' מהאריז"ל שפעם ג' אומרים בלחש. והוא טעם א' עם מה שאומרים שבת מלכתא בלשון תרגום ואין אומרים שבת המלכה כמ"ש בגמ' שבת. והוא עפמ"ש (שבת יב:) שאין המלאכים מכירין בלשון ארמי. ולכן אומרים בלשון תרגום שלא יתקנאו המלאכים בישראל שקורין למדת מלכות כלה וע"ד מה שהביאו בתוס' (ברכות ג.) לענין קדיש ואומרים בואי כלה בלחש מפני שמזכירין בזה שבת מלכתא שמורה שמדת מלכות כביכול כלה שלנו. משא"כ מקודם שאומרים ב"פ בואי כלה אין אומרים בלחש שזה קאי על הנשמה יתירה. וכן בקידוש אומרים מתחלה ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו זכרון למעשה בראשית. והיינו המתנה טובה הקדושה מצד הש"י כמש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם. ואח"כ אומרים תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים. והיינו שבתחלת המועדים הוזכר השבת דישראל מכניסין קדושה לשבת אף שקדושת שבת קביעא וקיימא מצד הש"י וכמש"נ זכור את יום השבת לקדשו ואי' (סא"ר פ' כו ומ"ר נשא פ' י) במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה כו'. שע"י הסעודות שהם ברזא דענ"ג עדן נהר גן ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן דא שכינתא תתאה כמ"ש בזוה"ק (ח"א כו סע"א) ע"י זה הישראל מכניסין קדושה לשבת:

## פרק ז

**ואמר** ר"ח מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא כו' ר' ינאי לביש מאניה מעלי שבת כו'. והוא כמ"ש (מ"ר וסא"ר שם) במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה והמאכל ומשתה הוא בג"ס שבת והנשמה יתירה זוכין בע"ש בכניסתו כמ"ש בגמ' (ביצה טז.) ובזוה"ק תרומה וכלהו מתעטרין בנשמתין חדתין כדין שירותא דצלותא וכו'. והיינו בתחלת קבלת שבת וזהו זוכין ע"י הכסות נקיה. ואיתא (שבת קיג סע"א) וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול וכי הא דר"י קרי למאניה מכבדותי. ובשאילתות (בראשית) הגירסא למאניה דלביש בשבתא. והיינו דבגדי שבת כמו בגדי כהונה וכמ"ש (מ"ר במדבר פ' ד) לבש בגדי כהונה גדולה כו' בגדי שבת היו וכו'. ובבגדי כהונה כתוב לכבוד ולתפארת וכן נקראין בגדי קודש. ובגדי כהונה מפורש שמכניסין קדושה לכהן וכמ"ש (סנהדרין פג:) בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם. וכך בגדי שבת מכניסין קדושה לישראל והיינו ד"ת כידוע מהזוה"ק דחכמה קודש אקרי. והיינו כבוד וכמ"ש (חולין קלג.) כל השונה וכו' כן נותן לכסיל כבוד ואין כבוד אלא תורה וכו'. והיינו תושבע"פ שע"ז עיקר הלימוד לתלמיד דתשב"כ כרוכה ומונחת כל הרוצה יבא וילמוד וכמ"ש (קידושין סו.). וזה שנקראו מאניה דלביש בשבתא מאני מכבדותי שזוכין על ידיהם לקדושת תושבע"פ שהיא בחי' כבוד וע"כ

נדרש מדכתיב וכבדתו. וכן דרשו (שבת שם ע"ב) ושמת שמלותיך אלו בגדים של שבת. ודקדקו מלשון שמלותיך דמשמע המיוחדים לה וזה לא שייך על בגדי חול שאין מיוחד להאדם שהרי קודם שקנאם היו של אחר וגם יוכל למכרם. גם למה לא כתיב בגדים נאים וע"כ דרשו על בגדים של שבת שהם מיוחדים להאדם. וכמו שאמרנו שזוכין על ידם לקדושת תושבע"פ. והוא ע"ד מה שדרשו (חגיגה יד.) שמלה לך דברים שבנ"א מתכסין כשמלה וכו'. וכן אח"כ משנ"ב ובביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא גמרא. והיינו דלחם היינו מקרא עדמשנ"ב לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב (זח"ג רע"א ב). ושמלה היינו משנה וגמרא. ורש"י פי' שבנ"א מתכסין נחבאין שלא ישאלו להם כו' ובישעיה פירש"י עשיר אתה בתורה ומחוורת היא בידך כשמלה. והוא עדמ"ש (ספרי תצא) ופרשו השמלה יחוורו הדברים כשמלה וכעי"ז בגמ' (כתובות מו.). ואח"כ ע"פ ובביתי אין לחם ואין שמלה פירש"י אין בידי לא טעם משנה ולא טעם אגדה. ובפירש"י (שבת קיט:) עמ"ש שבנ"א מתכסין בהם כשמלה פי' כששואלין אותם טעמי תורה הללו עושין עצמן כמעלימין את דבריהן מפני שאינן יודעים להשיב. והיינו טעמי תורה שאמרו (פסחים קיט.) המגלה דברים שכיסה עתיק יומין ומ"נ טעמי תורה וזה מכונה בשם שמלה. וכן מצינו (סנהדרין קב.) בשלמה חדשה מה שלמה חדשה אין בה שום דופי אף תורתו וכו'. ד"א שלמה חדשה שחידשו דברים שלא שמעה אזן מעולם. והיינו דתושבע"פ היא לבוש מלכות תושבע"פ והוא מעין מ"ש (ב"ר פ' ג) שנתעטף בה הקב"ה כשלמה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו כו' עוטה אור כשלמה. והיינו אור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ (כמ"ש מדר"ת נח ג). וזה שדקדק הכתוב ושמת שמלותיך השמלה המיוחד לה לבוש של הנשמה המיוחד לשורשה. ובאסתר דכ' ותלבש אסתר מלכות דרשו (מגילה יד:) שלבשתה רוח הקודש. וכן בזוה"ק (ח"ג קסט ב) מלכות דא רוח דקודשא כו' ואתלבשא ביה אסתר ע"ש והיינו מלכות פה תושבע"פ. וכן דרשו בזוה"ק (שם) משנ"ן ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות על רוה"ק שדרשו מלפני המלך ממ"ה הקב"ה עפמ"ש במד' (אסת"ר) כ"מ שנא' המלך סתם משמש קודש וחול. וזש"נ בלבוש מלכות רוה"ק שהתושבע"פ זוכין ע"י בחי' רוה"ק כמ"ש הרמב"ן (ב"ב יב) שעז"א חכם עדיף מנביא. ותכלת היינו יראה כמ"ש בזוה"ק (שם קעה א) וכמש"נ וראיתם אותו וגו'. וחור נדרש מלשון חוור כמ"ש (מגילה יב.) מילת לבנה. וזה רומז על אהבה והיינו בחי' יעקב ויוסף בחי' יוסף שאמר את האלהים אני ירא ובחי' יעקב רחמי ונקרא רחמן שבאבות כמ"ש (ב"ר פ' עח) ותכלת ולבן דינא ורחמי כמ"ש בזוה"ק (שם). ואח"כ כ' ועטרת זהב גדולה ואי' בזוה"ק (שם) דא עטרת דשריאת על רישיהון דצדיקיא כו' כד קבילו

ישראל אורייתא כגוונא דא הוה להון עד דחבו וכו'. והיינו הכתרים שזכו בשעת מ"ת כמ"ש בגמ' (שבת פח.) וזש"נ ותכריך בוץ וארגמן. והוא עפמ"ש (מ"ר שלח פ' טז וש"מ) על הכתרים דמתן תורה א' חוגרו זיינו וא' נותן עטרה בראשו. והיינו דכתר נעשה היה חגורה שהוא נגד תפילין של יד. והב' כתרים הם כנגד חכמה ובינה. וזהו עטרת כנגד חכמה ותכריך כנגד בינה. תכריך חגורה כענין חוגרו זיינו. וחשב שנים תכריך בוץ וארגמן ע"ד מש"נ כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם שבחיבור חכמה ובינה מוחא ולבא שנכנס החכמה שבמוח לבחי' בינה לבא זוכין לבחי' הדעת שהוא פנימית הכתר כידוע. וכשזכה להב' כתרים שכנגד חו"ב זכה גם לבחי' הדעת ולכן נחשב עטרת זהב ותכריך בוץ וארגמן. והם הכתרים שזכו ישראל במתן תורה. והיינו שמרדכי זכה לכל קדושת השבת שהם ה' דאי' בזוה"ק (ח"ב רד א) שבת ש' רזא דג' אבהן בת מתעטרא בהו. וברע"מ (זח"ג רנז א) איתא ש' ג' כתרין כתר חכמה ובינה ואיהי בת רביעאה לון. ואמרנו שהכל א' שג' מדות האבות הם ענפים מג' ראשונות כמ"ש בזוה"ק (ח"ב קעה ב') חסד עלאה נפקא מחכמה כו' וכ"כ (שם יד סע"ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת. וג' סעודות שבת נחשב בזוה"ק (שם פח א) דחק"ת ועתי"ק וז"א וברע"מ (שם צב א) חשב שבת עלאה שבת דיומא שבת דליליא ע"ש. והיינו דג' סעודות דשבת ברזא דענ"ג ע' עדן נ' נהר ג' גן (כמ"ש זח"א כו סע"א). ושם חשב ונהר דא עמודא דאמצעיתא יוצא מעדן דא אמא עלאה להשקות את הגן דא שכינתא תתאה. ובמ"א (זח"ג רצ ב) איתא מאן עדן דא חכמה עלאה ובמק"א (הקדמת תקו"ז) אי' ולית עדן אלא כ"ע דאיהו מופלא ומכוסה ובג"ד אתמר בעדן עין לא ראתה וגו'. אך באמת עדן כולל כל ג' ראשונות וכמ"ש בתקו"ז (תי' נה) והכל נשפע ע"י הנהר לגן תתאה שהוא בחי' כנס"י שכינתא תתאה. וע"ד מ"ש בזוה"ק (ח"ג קפב ב) האי עדן תתאה אקרי גן והאי גן איקרי עדן לגן דלתתא. ולהרגיש מעין קדושת עתי"ק שהוא כ"ע זוכין רק ע"י בחי' הדעת שזוכין לזה ע"י חיבור חכמה ובינה מוחא ולבא וכמו שאמרנו. וזה שנחשב ברע"מ נגד קדושת עתיקא שבת עלאה שהוא בינה וקדישות שבת עדן כולל כל ג"ר ונהר יעקב ז"א ויעקב ויוסף כחדא אינון כמ"ש (זח"א קעו סע"ב) ברזא דאת ו"ו דאזלי תרוויהו כחדא (כמש"ש קפב ב) וכ"כ בזוה"ק (שם קצד רע"א וש"מ) דנהר דא יוסף הצדיק הוא. והיינו דנהר בתי' יעקב עמודא דאמצעיתא יוצא מעדן שכולל כל ג' ראשונות להשקות את הגן בחי' כנס"י והוא ע"י בחי' יוסף שמדתו דאחיד בשמיא וארעא. וז"ש במרדכי שזכה לכל קדושות שבת ג"ר חב"ד שכנגד זה כ' עטרת זהב ותכריך בוץ וארגמן. ובחי' יעקב ויוסף תכלת וחור וכמו שאמרנו:

וזה שנא' לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימן וגו' וחמש חליפות שמלות. והוא ע"ד מה שאמרנו במש"נ וישא משאת מאת פניו אליהם ותרב משאת בנימן ממשאת כולם חמש ידות. שבודאי לא הוצרכו למנות מחלקי יוסף וכדומה דכלום חסר מבית המלך אלא מפני שהיה אז סעודת שבת כמ"ש (ב"ר פ' צב) ואין והכן אלא שבת והאכילם יוסף משירי סעודת שבת שלו להכניס בהם קדושה (וכמשנ"ת מקץ מא' ו) וכתיב ותרב משאת בנימין וגו' דמשמע שרבתה מעצמה חמש ידות. והוא עפמ"ש בזה"ח (תשא) זכור את יום השבת ברזא דברית דאיהו יסוד דאחיד ביה יוסף וע"ד איקרי שבת דהא יוסף כל איקרי ושבת נמי איקרי כל וכ"כ (שם ס"פ תולדות) דמוסף שבת לקבל צי"ע דאקרי כל ואקרי שבת. וע"כ האכיל יוסף להשבטים משירי סעודת שבת שלו להכניס בהם קדושתו מדת צי"ע דאקרי שבת. ובנימין שהוא צדיק תתאה דכל יומוי לא חטא בהאי אות קיימא וכמ"ש בזוה"ק (ח"א קנג ב) וע"כ ותרב משאת בנימן מעצמה חמש ידות שזכה לכל ה' קדושות שבת שהם ג' ראשונות עדן ובחי' יעקב ויוסף שהם הנהר היוצא מעדן. וכמו כן נתן לכל א' מהשבטים חליפות שמלות. והיינו בגדי שבת שמכונים בשם שמלות כמו שאמרנו ולבנימין נתן חמש חליפות שמלות כנגד כל חמש קדושות שבת. רק בשירי סעודתו כתיב ותרב משאת בנימין שרבתה מעצמה ע"י קדושת בנימין שהיה צדיק תתאה. וכאן בהשמלות כ' ולבנימן נתן וגו' דהשמלות הם בחי' אור מקיף בסוד עוטה אור כשלמה וכתיב אור זרוע לצדיק. והשפעת האור רק ע"י בחי' יוסף ההוא צדיק דאיהו גננא דגנתא דעדן (זח"ב קסו סע"ב). וזה הענין דאי' (מגילה טז סע"א) אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו וכו' רמז רמז לו שעתיד בן שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנח' ומרדכי יצא וגו'. ויש להבין מה תירץ שרמז לו דאכתי קנאה יש ביניהם אמנם לפי האמור י"ל שנתקנאו על הכתונת פסים מפני שבאמת לא היה יוסף גדול מהם. ובגמ' (שם) שאלו רק מאי בצירותיה מאחווה ע"ש ועכ"פ לא היה גדול מהם ואדרבה יהודה גבר באחיו ואח"כ א"ל יעקב ישתחוו לך בני אביך ויוסף היה בכלל רק את יוסף אהב כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים וע"ז היה להם קנאה. משא"כ על בנימין הא דכתיב ותרב משאת בנימן וגו' חמש ידות לא שייך להקשות איך לא נתיירא יוסף שיתקנאו בו אחר שיתודע יוסף אליהם דהא אמרנו שהפסוק מדייק שרבתה מעצמה ע"י זכותו וע"ז לא שייך קנאה אצל השבטים רק בחמש חליפות שמלות שנתן לו יוסף מקשה שפיר איך לא נתיירא שיקנאו בו אחיו וע"ז אמר רמז רמז לו כו' והיינו דכיון דבנימין בזכות קדושתו זכה לכל ה' קדושות שבת כמש"נ ותרב משאת בנימין וגו' שנתרבה מאליה וע"ז לא שייך קנאה כיון שהוא יש לו באמת מה שלא זכו

הם. ממילא לא שייך קנאה גם על מה שנתן לו השמלות ג"כ חמש חליפות ולהם נתן א' כיון שהוא זכה לזה שצריך הצדיק להופיע לו האור מקיף בחמש קדושות שבת. וז"ש רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שגם הוא יזכה לה' קדושות שבת ויצא מלפני המלך ממ"ה הקב"ה בחמשה לבושי מלכות שהם מרמזין לה' קדושות שבת ג"ר חב"ד ובחי' יעקב ויוסף. וכן הם ג"כ כנגד ה' פרצופין שהם ד' אותיות הוי"ה וקוצא דיו"ד דלעילא דרמיזא לאין כ"ע (כמ"ש זח"ג סה ב) וכנגד זה ה' מדרגות בנפש. שהם נפש רוח נשמה חיה יחידה (כמ"ש ב"ר ס"פ יד) והיינו דנפש רוח נשמה מאותיות הו"ה מהשם כידוע ונשמה לנשמה כולל ב' בחינות והם מיו"ד וקוצו של יו"ד. חיה מהיו"ד חכמה ע"ד מש"נ החכמה תחיה בעליה. ויחידה מקוצא דיו"ד דלעילא דרמיז לכ"ע. וכנגד זה רומז מספר החמש (ונת' מקץ מא' ו) והמהרש"א דקדק דאכתי יש קנאה במה שנתן לבנימין הש' כסף ולא נזכר רמז בזה ותירץ דמה שנתן לבנימין אין קנאה מפני שהוא אחיו גם מהאם רק במלבושים שבגלוי יש קנאה שיחשבו שמראה להם נטירת שנאה מהמכירה ע"ש ויש להוסיף לפי דברינו דעל השמלות כיון שרמז לו שהוא באמת זכה לזה ע"י קדושתו ממילא לא שייך קנאה אף שהם מתנות גלויות כיון שהעולם יוכלו לחשוב שנותן לו מפני חביבות שהוא אחיו יחידו מהאם. והם השבטים ידעו שבאמת זכה לזה ע"י קדושתו וע"כ לא שייך קנאה. משא"כ ביעקב שנתן לו הכתונת פסים מתנה גלויה שמראה גלוי לכל שמחזיקו לגדול מהם. ובאמת לא היה גדול מהם ע"ז שפיר נתקנאו בו משא"כ בבנימין שזכה לפי בחינתו לה' קדושות שבת לא שייך קנאה כאמור:

## פרק ח

**בבזמור** של שבת כתיב טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון. טוב להודות היינו בחי' תשובה וכמ"ש (פרדר"א פ' יט) שכל מי שמודה על פשעיו ניצול מדינה של גיהנם וכמש"נ מודה ועוזב ירוחם וכן אי' (ב"ר ס"פ כב) כך היא כחה של תשובה וכו' עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת. והיינו דכתיב ולזמר שהוא בחי' שמחה ורננה הגם דאי' בזוה"ק (ח"ג ח א) דמאן דתב לקמי דמאריה במאן אנפין יקום קמיה הא ודאי ברוח תבירא ברוח עציב אן הוא שמחה אן הוא רננה כו' רק ע"י הכהנים והלוים בעבודת קרבנו אשלימו שמחה ורננה בגיניה ע"ש. אמנם קדושת השבת פועל להתעוררת התשובה ועכ"ז לזמר ולרנן בשמחה שקדושת שבת פועל להיות בחי' תשובה מאהבה אשר עי"ז נצמח עוד השמחה בלב כמש"נ ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך וגו' שנדרש בזוה"ק (ח"א מח רע"ב וש"מ) על יום השבת שהוא יום הניח המיוחד לנייחא ודקדקו מדלא כתיב בהניח וגו' וכתיב ביום הניח משמע דעל יום המיוחד למנוחה קאי. וזהו הענין הנזכר בפר' זו שאמר

יוסף להשבטים ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם וגו' כי למחיה שלחני אלהים לפניכם. ולכאורה מחוסר הבנה מה ניחם אותם בזה כי למחיה שלחני וכי בזה יהיה תרופה למכאובם הא הם לא נתכונו לטובה וכמ"ש (נזיר כג.) מי שנתכוון לעלות בידו כו' ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה. אולם י"ל בזה ע"פ מה דאי' (ברכות לד:) דפליגי דר"י אמר כל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה וגו' ור"א אמר מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין וי"ל דאלו ואלו דא"ח ולא פליגי רק תלוי באיכות התשובה דאי' (יומא פו:) דע"י תשובה מיראה והיינו מיראת העונש זדונות נעשות לו כשגגות משא"כ ע"י תשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות. והנה צריך להבין מה ענין שהזדונות נעשות כשגגות ממ"נ אם נמחל העון לגמרי לא יושאר ממנו שום רושם ואם לא נמחל הלא הוא היה מזיד. רק הענין הוא עפמ"ש (קידושין נט) דאין מחשבה מוציא מידי מעשה אבל מחשבה מוציא מידי מחשבה שאינה כמעשה וכן דבור אתי דיבור ומבטל דיבור. והנה כאשר עבר אדם עבירה במזיד היה הפגם במעשה ובמחשבה שעשה בכונה בשאט בנפש וכאשר משים אל לבו יראת העונש מה שיגיע אליו הוא מתנחם ומתחרט על העבר במחשבתו וכן בדיבור ששב ומתודה וע"י זה עוקר המחשבה ראשונה של העבירה. אבל מעשה העבירה נשאר בתקפו כמו השוגג שעשה מעשה העבירה בלא כונה ונעשות לו כשגגות. ועכ"פ נשאר לו פגם של המעשה שנצרך לו כפרה וסיגופים משא"כ השב מאהבה שמאיר לו הש"י ומתקן גוף המעשה שנעשות לו כזכיות ולכן הוא יותר מעולה מצדיק גמור מפני שיש לו זכיות חדשים מה שאין בכח הצדיק מעקרו להגיע לזכיות כאלו עדמ"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא מגו בישא ואז הוא נעשה טוב מאד. והנה השב מיראת העונש הוא תמיד בעצבון על העבר מפני שמרגיש בנפשו שנשאר עליו רושם הפגם של המעשה וע"י זה הוא חרד בנפשו גם על העתיד שלא יסיתהו היצה"ר עוד כענין הידוע שעבירה גוררת עבירה מצד הפגם שנשאר בנפשו מהעבר. והנה כאשר ראה יוסף שנתחרטו אחיו על מכירתו כאמרם אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו' על כן באה אלינו הצרה הזאת. וזה היה מיראת העונש כאשר הרגישו שזהו מצד העונש של המכירה וידע שעכ"פ יהיה נשאר בנפשם העצב על העבר וגם הרוגז והחרדה על העתיד כנז'. וע"ז אמר להם ועתה אל תעצבו ואין ועתה אלא תשובה כמ"ש (ב"ר פ' כא וש"מ) והיינו שע"י התשובה שעשיתם לא ישאר בנפשכם שום עצב גם אם הוא מיראת העונש מפני שגם מהמעשה לא ישאר שום פגם כי המעשה היה לטובה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם כי גם יוסף בעצמו הוא מפוייס בזה כי עי"ז נעשה מושל בכל ארץ מצרים. ועל

המחשבה שלכם אתי מחשבת החרטה ודיבור של הוידוי ומוציא מיד מחשבה הרעה כאמור. וע"ז מורה קדושת השבת שבשבת חושב כל א' העובר עליו כל ימי המעשה והוא מודה ומתחרט אך זה גורם לו עציבו דרוחא ויום השבת מניח לו מהעצבון דשבת הוא מעין עוה"ב שאז יברר הש"י אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו (כמ"ש שבת פט:) והיינו שנעשות לו כזכיות. והיינו שמאיר לו השי"ת שכך עלה במחשבה לפניו להיות נהורא דנפק מגו חשוכא שיתקן ע"י תשובה מאהבה שיהיה טוב מאד וזש"נ ביום הניח ה' לך מעצבך על העבר ומרגזך שהוא על העתיד שמפחד שלא יסיתהו עוד שכן דרכו של יצה"ר שהולך מהקלות אל החמורות (כמ"ש שבת קה:) וכיון שיש לו פגם שגגות עבירה גוררת עבירה. אמנם ע"י השבת שזוכה שיהיו נעשות כזכיות אז אין לו פחד מרוגז היצה"ר וזה שאמר להם יוסף אח"כ אל תרגזו בדרך היינו שגם על להבא לא יעלה בנפשם שום פחד ורוגז שכבר נתקן ולא נשאר שום פגם מהעון הזה. וזה היה ג"כ ממה שהטעים להם מבחי' קדושת שבת בסעודתו שא' בב"ר ואין והכן אלא שבת ואף שקיבל מהם עוד בנימין. בודאי ידע שיתודע להם שהרי רצה להודיע לאביו ולשמחו ולהחיות רוחו אך רצה עוד לברר אותם שלא נתקן עדיין הכל וכמ"ש (ב"ר פ' צג) כל הדברים שדיבר יהודה ליוסף היה בהם פיוס ליוסף ופיוס לאחיו וכו' ואח"כ ולא יכול יוסף להתאפק שכבר תקנו הכל ואמר להם ועתה אל תעצבו על העבר ואח"כ אמר להם אל תרגזו בדרך על העתיד. כי ע"י קדושת שבת נמצא הכח הזה להיות נעשות כזכיות ונכנס נייחא בלב מעצבך על העבר ומרגזך על העתיד וכמ"ש במכילתא (בשלח ויסע פר' ה) ע"פ שומר שבת וגו' ושומר ידו מעשות כל רע שכל מי שמשמר את השבת מרוחק מן העבירה וז"ש להם אל תרגזו בדרך:

## פרק ט

**ובחמרא** טבא דביה תחדי נפשא דיין יש שותהו וטוב לו ויש להיפך (כמ"ש ברכות נז.) אנחנו מבקשים בחמרא טבא דביה תחדי נפשא שמחת הנפש ולא שמחה גופניות. ושמחת הנפש הוא רק ישמח ישראל בעושיו וגו' וזה יין ישמח לבב אנוש שמחה במלכות שמים. כתיב בפר' זו ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ואי' (ספ"ק דמגילה) שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ולא מצינו שנשתבח מצרים בעניני יין ויש להבין למה נקרא טוב מצרים. ורש"י פי' מ"ש שלח כזאת ששלח משא עשרה חמורים ולא חמורים ממש ויש להבין למה הוצרך הכתוב לכתוב חשבון המשא. אכן מצינו (עירובין סה.) לא נברא יין כו' ולשלם שכר לרשעים. והיינו שרצון הרשעלמלא תאותו והיין מסייע לו לתאותו כמ"ש (יומא עה.) הנותן עינו בכוסו עריות כולן דומות עליו

כמישור העולם כולו דומה עליו כמישור. ואיתא (סוטה ז.) שאומרים לה הרבה יין עושה וכן אמרו (שם ב.) הרואה סוטה בקילקולה יזיר עצמו מן היין. והנה אאע"ה כשהודיעו הש"י ענין הגלות ונתיירא אולי ישתקעו ישראל בגלות ולא יזכו לגאולה כלל. וא"ל הקב"ה ועבדום וענו אותם ומצד העינוי והיסורין שיסבלו ישראל בהגלות ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. היינו שיוציאו כל הניצוצות קדושה משם כי בכל ענין קליפה שיש בעולם משוקע בתוכה צד קדושה כענין ואתה מחיה את כולם וישראל יוציאו משם כל הנ"ק המשוקע בתוכם. ויזכו למדרגת אהבה וחסד בהתפשטות בבחי' גדול שהוא בלא שיעור שזה היה מדת אאע"ה חסד ואהבה ענין התפשטות בקדושה. ומצד החסד והאהבה שזכו במצרים נמשכו אחר הקב"ה למדבר ולא אמרו מה נאכל שם. והש"י זוכר להם החסד ואהבה הזו לעולמי עד כמש"נ זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר וגו'. והנה קליפת מצרים היה תאות וחמדות רעות כדכתיב אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם. שהסוסים שטופי זמה ובשר חמורים מרמז ג"כ על זנות דבישראל שהם קדושת הברית נקרא בשר קודש. וטוב מצרים הוא הרכוש גדול שהבטיח להוציא הטוב. וכמו שית' עמ"ש בפירש"י נבא ואינו יודע מה נבא כו' דר"ל הטוב שיש בקליפת מצרים מצד הערבוב טו"ר דחטא אדה"ר. וזהו ששלח לאביו לרמוז לו שיזכו לקלוט כל הטוב שבמצרים הגם שהם מלאים זוהמת תאות והיין נשפע להם למילוי תאותם. יש בו טוב שדעת זקנים שקנו חכמה ונתבטל תאותם נוחה הימנו. ובעשרה חמורים נושאים מטוב מצרים מרמז שיוציאו הקדושה וטוב שבקלי' מצרים היינו מענין קליפת התאוה. וזהו המספר משא עשרה חמורים שהזכירו כי מספר עשרה מרמז הענין כולו משרשו עד קצה האחרון. כי כמו בקדושה מספר עשרה מרמז על שלימות הקדושה מן הקצה אל הקצה כמו"כ יש בזלעו"ז בקליפה ג"כ מספר עשרה שמרמז על כל המדרגות. וחמורים מרמז על קליפת מצרים דבשר חמורים בשרם. ולכך שלח משא עשרה חמורים שמרמז שיוציאו הקדושה ממצרים מכל הקליפה מן הקצה אל הקצה. וזה ג"כ מ"ש בפירש"י על מ"ש פרעה ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים נבא ואינו יודע מה נבא סופה לעשותה כמצולה שאין בה דגים. והיינו כי נרמז בדבריו כמו כן שיוציאו כל הקדושה שהוא הטוב שבקליפת ארץ מצרים ולא ישאר בהם שום צד קדושה. וזה שמרמז בחמרא טבא שמצד קדושת הברית מתדבקין ישראל בהשורש בעתיקא קדישא. וכמו שית' במדרש (שהש"ר פר' ז) ע"פ וחכך כיין הטוב כהדין דשתי חמר עתיק אע"ג דהוא שתי ליה טעמא וריחא בפומיה. דהחמרא טבא זהו היין ישן שדעת זקנים היינו אותם שתקנו פגם הברית דזקן הוא שמגיע למדרגת עתיק וכשנ"ת. ואצלו נעשה חמרא טבא לזכות על ידו לשמחת

הנפש. והנה סעודת שחרית דשבת סדרה האריז"ל נגד אברהם אבינו והיא סעודתא דעתי"ק. כי אאע"ה השיג ענין עתיקא כמרומז בתיבת ואברהם זקן וכמ"ש בזה כ"פ. ומצינו באאע"ה שעשה משתה ביום הגמל את יצחק ואיתא (פרדר"א הובא תוס' שבת קל.) ביום ה"ג מל ביום ח' דמילה. והיינו מצד שזכה שיצא ממנו שורש התחלת קדושת ישראל שיהיו מדובקים בעתיקא מצד קדושת הברית. ויצחק היה ראשון שנימול לח' שמורה שנעשה מדובק בעתי"ק כי הנמול לשמונה אין בו עדיין שום דעת מצד עצמו. ואי' בזוה"ק (ח"ב כג א) כיון דאתגזר איקרי צדיק ולכן עשה אאע"ה משתה היין שמרמז על היין הטוב חמר עתיק. ולכך כ' משתה גדול כי תיבת גדול מרמז על אין סוף כמו שמרמז אריך אנפין שהוא ארוך בלי סוף. כי כלפי הש"י לא שייך לקרות ארוך כשיש לו שיעור ומדה דהרי אפשר שימצא ארוך אלפי אלפים כמוהו שלגביה נקרא זה זעיר וקצר. וכיו"ב אמרו (סוף חולין) אריכות ימים לעולם שכולו ארוך היינו בעוה"ב שהוא ג"כ אין סוף. וכן אאע"ה שהיה מרכבה למדת החסד שנקרא גדולה כידוע מפ' לך ה' הגדולה והגבורה וגו'. וכן הגדול הגבור והנורא הם ג' מדות חג"ת דאברהם יצחק ויעקב כידוע וכלפי הש"י גדול הוא ג"כ כשהוא א"ס דאל"כ נגד הגדול יותר הוא קטן. וזהו כשמגיע עד עתיקא. וזהו מ"ש בב"ר ע"פ משתה גדול עולמים היה שם וגדול עולמים הוא תואר הא"ס והיינו כשמגיע עד א"ס וכמשנ"ת. דיראה הוא בצמצום וגבול משא"כ האהבה הוא התפשטות בלא גבול. וזהו דנקרא קידוש היום קידושא רבא דר"ל גדול כי מדה זו בהתפשטות ונקרא גדול כמ"ש. וחמרא טבא הוא הוצאת הטוב שבפסולת האהבה כנ"ל. ושלימות הוצאת הטוב הוא במספר עשרה כנ"ל היינו עד עתיקא. וזהו החמר עתיק ויין ישן דטעמו נשאר בפומיה גם אחר השתיה כי כשמגיעים להשורש דעתיקא הוא דבר שאין לו גבול וקץ והפסק כלל. וסעודת ליל שבת היא נגד יצחק אע"ה בחי' יראה שהיא התחלת כניסת שבת שישראל מקבלים עליהם קדושת השבת. וההתחלה צריך להיות באתערותא מצד נפשות ישראל. והאתערותא הוא היראה כמש"נ מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה והוא מ"ש (זח"ג צה א) פתחי לי פתחא כחדודא דמחטא. וצריכים אנחנו תיכף בכניסת שבת לעשות זכירה בפה בקידוש על היין בדברי שבח להש"י על היין. ולכך אנחנו אומרים בלילה בחמרא גו כסא כי כו"ס גימט' אלהי"ם שהוא שם הגבורה ומרמז על ענין צמצום כמו הכוס שהוא כלי המצמצם את היין במדת הכוס. והצמצום מרמז על היראה ומדת הפחד כידוע. ואמנם ביום השבת שהיא סעודת א"א שמדתו האהבה והאהבה בא מלעילא מצד הש"י. כדאיתא מר' ר' בער זצוק"ל שהיראה מצד האדם ואח"כ בא האהבה רבה מלמעלה מאליה וממילא בבחי' מתנה כי דרכו של איש

לחזור וכו' ואהבה הוא ענין התפשטות. ולכן נקרא קידוש היום קידושא רבא אף שאין אומרים עליו שום ענייני זכירת שבת. מחמת שהוא מצד הש"י מעתיקא שישראל זוכין למדרגת אהבה וחסד בהתפשטות:

## פרק י

**חדו חצדי חקלא בדבור ובקלא ומלילו מלה מתיקא כדובשא.** איתא בזוה"ק (ח"ג רא ב) שבשבת נברא פי ה' וכן איתא (זח"א לב א) דשבת אקרי דבור. דשבת הוא מדת מלכות פה. וצריך לומר דהגם דבריאת העולם היה בעשרה מאמרות ובדבר ה' שמים נעשו מ"מ בשבת היה ההתגלות כמו שאמרנו עמ"ש ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו שהוא התגלות מדת המלכות. וכן איתא בס' יצירה המליך אות ת' וכו' יום שבת בשנה ופה בנפש. כי כתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותינו ובשבת שהוא פי ה' כמו כן הפה שבאדם נוצר באות הת' שבו נברא השבת שהוא ג"כ פי ה'. כי כל בריאת האדם לשמש את קונו כמ"ש (סוף קידושין) ועיקרו לעמל פה נברא כמ"ש (סנהדרין צט:) ובריאת הדבור והפה לשמש קונו דצריכים להיות רק בעניני קדושה בתורה ותפלה כדכתיב הקל קול יעקב קל ה' קל ו' קול תורה וקול תפלה. ומסיים והידים ידי עשו שמרמז דבזה מכריתים ומבערים הקוצים דהיינו הקליפות. דע"ז מרמז חדו חצדי חקלא שמרמז על כריתת הקוצים מהכרם. וכמו הידים ידי עשו שיש לו הכח בחרבו בידיו כמו כן כנגדו נתברך יעקב הקול קול יעקב. שבקול יעקב יש ג"כ הכח דחרב פיפיות לעשות כמו עשו בידיו. וכדכתיב אל תיראי תולעת יעקב ואמרו (מד"ת בשלח ושוח"ט תהלים כב) מה תולעת אין כחו אלא בפה כך יעקב אין כחו אלא בפה. כי התולעת משחית בפיו כל הפירות כמש"נ כי תאכלנו התולעת וכל הארזים אף החזקים שבעולם מכה בפיה. כך יעקב בקול תורה ותפלה מכרית כל הרשעים וכל כחות הקליפות שבעולם. וכמש"נ רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה וגו'. ואיתא (ברכות ה.) כל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אוחז חרב של שתי פיות בידו. והנפש הנבחר לזה מישראל שיכניס כח הקול הזה בישראל מרומז בראשונה ביהודה כמש"נ שמע ה' קול יהודה וגו' ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה מרמז שקול יהודה עושה הפעולה כמו הידים וזה שמרמז במש"נ ידיו רב לו דע"י הקול כח ידיו רב לו. ועזר מצריו תהיה היינו שמכרית ומבער הרשעים וגם הקליפות עוקר ומשרש מתוך לבות בני ישראל. וכמו כן נבחר דהמע"ה שכתוב בו והוא אדמוני עם יפה עינים ונקרא נעים זמירות ישראל דאיתא (שהש"ר פר' ד) עשרה בנ"א אמרו ספר תהלים כו' אמר הקב"ה כולכם נעימים כו' יאמר דוד שקולו ערב כו'. וזמירות היינו מלשון לא תזמור דהיינו כריתה וכמו שאומרים ביה"ר שקודם תהלים

לזמר עריצים ולהכרית כל החוחים והקוצים הסובבים את השושנה העליונה. וע"כ הוא הקים עולה של תשובה שהוא לבער הרע שבלב כסיל לשמאלו ומקרב כל נפשות ישראל להקב"ה מצד שהוא בחי' הלב מכל ישראל. כמו שאמרנו כ"פ שהמלך הלב מישראל ומכניס כח התשובה בכל לבבות בנ"י. ובד"ת ותפלה מעקרים ומשרשים את היצה"ר מלבם ומטהרים לבבם מכל שיקוץ ותיעוב ומתקנים כל הקלקולים. וע"ז מרמז חדו חצדי חקלא בדבור ובקלא דאע"פ שבריאת אדם היה ביום ו' ונא' ויהי האדם לנפש חיה ות"א לרוח ממללא. בשבת שהוא פי ה' יכולים בדבורי קדושה דתורה ותפלה להכניס בשבת תשובה בלב ולהכרית ולזמר עריצים ולעקר ולשרש כחות הקלי' מלבבות בנ"י. אכן יש ג"כ כח ד"ת שמלמדים דעת ותבונה לאדם לנעול דלתי הלב מפני היצה"ר שלא יכנוס בלבו כלל שלא יבא לידי קלקולים. וזה ג"כ מרומז בקול יעקב ולזה נבחר כח יוסף הצדיק שמצד היראה היה כובש את יצרו וניצול מן החטא וכמש"נ את האלהים אני ירא. ודוד ויוסף שניהם היו מלכים בישראל כי מזרעא דיוסף היה יהושע ב"נ המלך הראשון בישראל ושאר מלכי ישראל ומשיח בן יוסף. ששניהם מרכבה למדת מלכות פה דכח שניהם להכנים קדושתם בלבות בנ"י. ואיתא (ברכות ו:) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין. היינו שמצד יראת שמים שבו נעשה מרכבה למדת מלכות שמזה בא היראה בהכרת מלכותו ית' דאימת מלכות עליו והוא השם אדנ"י דאם אדונים אני איה מוראי. והם דברים היוצאים מן הלב ונכנסים ללב. ולכן כתיב ביוסף ויתן את קולו בבכי וישמעו מצרים וישמע בית פרעה. ולכאורה מה שייכות לשון נתינה לענין בכיה והול"ל ויבכה בקול כדרך שנא' ויזעקו בקול גדול. אכן הענין הוא ויתן את קולו דייקא ר"ל הקול שלו היינו עם החיות שלו שהוא מדריגתו להיות קולו בהדיבור. ותיבת קול מרמז על החיות שבדבור כי באם ידבר דברים בלתי חיות אין בדברים שום כח להכניס בלב האדם דיבוריו. רק מצד חיות הקדושה שנותן בדיבור יש כח בהדיבור לכנוס בלב. וכמ"ש מרבינו הבעש"ט זצוק"ל שהראה לר' ר' בער זצוק"ל ענין בקבלה ואמר הרב ר' בער הפשט וכיון האמת. וא"ל הבעש"ט זצוק"ל אם כי הפשט הוא אמת אכן אין שום חיות בהדברים וכשאמר לו הפשט בחיות קדושה נתמלא החדר מלאכים שמצד שהיה בחיות פי ה' נעשה מכל דבור מלאך. וכמו"כ נא' ביוסף ויתן את קולו בבכי היינו שנתן כח חיות בדברי בכיתו ולכן נכנסו דבריו בלב פרעה. וכמש"נ וישמע בית פרעה ונא' וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו. כי היו דבריו נשמעים ותיכף כשנכנסו דברי יוסף בלב פרעה אמר ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים וכמו שהיה אח"כ באמת שכל טוב מצרים שייך רק לישראל כמו שאמרנו מענין טוב מצרים. וכמו כן יובן מה שנא' והנה עיניכם

רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם ואז"ל (בב"ר) בלשון הקודש ולכאורה מה שייכות לשון ראיה דעין לשמיעת הקול והיה שייך לומר אזניכם שומעות. גם כיון שאמר להם עיניכם רואות שהיה גם בנימין בכלל כי עם כולם דיבר למה הכפיל ופרט ועיני אחי בנימין. אכן הענין הוא דאף דירא שמים דבריו נשמעים צריך שגם השומע יהיה כלי מוכן עכ"פ שיהיה ביכולת הדברים לכנוס בלבו וקודם שנתגלה להם יוסף לא היו אחיו עדיין כלים מוכנים לקבל דבריו. וכמו שאמרנו כי לא נגמר שלימות תיקון השבטים מחטא מכירת יוסף עד אותה רגע שנתגלה להם. וכמו שאמרנו דע"כ נא' ולא יכול יוסף להתאפק וגו' וכמו שנת' על לשון הגמ' (שבת קיח:) אלמלי משמרין ישראל כו' מיד נגאלין לשון מיד היינו כשנגמר התיקון אין הקב"ה מעכב אפי' רגע אחד. רק שלא נגמר עדיין תיקון הברית בענין יוסף. ואמנם אחר שנתודע להם שהוא יוסף ושנתקן הברית בחי' יוסף א"ל והנה עיניכם רואות כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש היינו בקול חיות שבדיבוריי. ועיניכם רואות מרמז מצד החכמה דעין רומז על חכמה כי סנהדרין נקראו עיני העדה מצד חכמתם. וראיה ג"כ מרמז על חכמה וכמש"נ ולבי ראה הרבה חכמה. ועיני אחי בנימין מרמז על תיקון ענין יוסף כי אחי בנימין לא היה במכירתי ועתה שנתקן הענין גם אתם שוים כמו אחי בנימין (וכעין מ"ש מגילה טז:) ודברים שהם בחיות קדושה מרגיש האדם בהם טעם ומתיקות. וע"ז מרמז ומלילו מלה מתיקא כדובשא כי בשבת מצד כח פי ה' יש כח בדבורי ישראל לענין שני הקדושות שבקול יעקב. קול בחינת דהמע"ה מלכות פה וכן קול שמצד בחינת יוסף הצדיק. כי בשבת כל ישראל נקראו יראי שמי וכמ"ש (תענית ח:) וגם כל ישראל הם בשבת כלי קיבול הדברי קדושה מצד כי תיקון הברית הוא בשבת:

## פרק יא

**ויאמר אלהים לישראל וגו' ויאמר יעקב יעקב וגו'**. הנה אחר דכ' ותחי רוח יעקב נקרא בכל הפר' בשם ישראל. ויאמר ישראל רב וגו' ויסע ישראל ויאמר אלהים לישראל. ואח"כ נקרא בשם יעקב יעקב וכן אח"כ נקרא כ"פ יעקב. וכן כשבא עם בניו למצרים כתיב ג"כ יעקב ובניו. ואח"כ נקרא ישראל כבראשונה דכ' ויעל לקראת ישראל ויאמר ישראל אל יוסף. והנה קודם לזה כ' ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק ופירש"י מב"ר חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם. אכן הענין הוא דיעקב מצד עצמו היה שלם בתכלית השלימות כמ"ש (ב"ר פר' פב) שאיקונין שלו קבועה בכסא הכבוד. ופירש"י ע"פ הבה את אשתי וגו' והלא קל שבקלים אינו אומר כו אלא להוליד תולדות אמר כך. והוא כמו לעתיד שאז"ל (זח"א קלז סע"ב) ע"פ והסירותי וגו'

ונתתי לכם לב בשר לב להוציא בשר. וכמו אדה"ר קודם הקלקול דכ' בו ולא יתבוששו שלא היה לו שום צד תאוה גופניית. ואמרו ז"ל שביקש יעקב לישב בשלוה כו' והיינו שהיה סבור שנשלם תכלית מכוון הבריאה כרצונו ית'. קפץ עליו רגזו של יוסף שנפל עליו פחד מבחי' יוסף שלא נתקן עדיין פגם אדה"ר. וכשנתבשר בבשורת יוסף כתיב ותחי רוח יעקב. אמנם כשראה שצריך לירד עם בניו למצרים ושיתחיל גלות מצרים שהוא לתיקון קלקול הק"ל שנה מאדה"ר ופגם דור המבול שהיה בפגה"ב. ומדת יעקב היה תורה וכמ"ש (במד"ת) ע"פ ואת יהודה שלח לפניו להתקין לו בית תלמוד ועיקר תיקון הברית ע"י ההשתדלות בעסק התורה. ובמצרים שיהיו בניו בגלות ולא יהיו פנוים לעסוק בד"ת היה ירא שישלוט בהם היצה"ר וכמ"ש בזוה"ק (ח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. והש"י שברא היצה"ר אמר ובראתי לו תורה תבלין. ונפל עליו הפחד מצד ביטול ד"ת במצרים. ועדמ"ש (ברכות ס.) פחדו בציון חטאים והא כתיב אשרי אדם מפחד תמיד א"ל ההוא בד"ת כתיב. היינו אשרי מפחד תמיד שלא יהיה לו בטולים מעסק התורה. ולכך כתיב ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק. שהיה מענין פחד ויראה מפני שהיה מפחד שיבטלו בניו מדברי תורה. וע"כ קרא לו הקב"ה בזה יעקב יעקב לרמז מדרגת זרעו כשיהיו במצרים במדריגה התחתונה. וע"ד מה שנדרש (ב"מ לג:) ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה שזדונות נעשות להם כשגגות. ואמר לו דאעפ"כ אל תירא מרדה מצרימה. ואמרו (ב"ר פ' עו) אינו אומר אל תירא אלא למי שנתיירא. וכן יעקב נתיירא מצד בניו וזרעו שיוכלו להבטל מן התורה במצרים וא"ל הקב"ה אל תירא מרדה מצרימה וגו' אנכי ארד עמך. והיינו שאהיה עמהם במצרים ואנכי אעלך גם עלה כי דייקא משם יהיה להם עליה גדולה. כי שם זכו ישראל והשיגו בחי' האהבה והחסד בהתפשטות כדכתיב זכרתי לך חסד נעוריך וגו'. ויוסף ישית ידו על עיניך היינו שיתקנו במצרים ענין פגם הברית. כי עינים הם סרסורי דחטאה (כמ"ש ירושלמי פ"א דברכות ה"ה). וכמו שדרשו (ברכות יב:) אחרי עיניכם זה הרהור עבירה. וז"ש ויוסף ישית ידו על עיניך שקדושת יוסף יועיל שיגדרו כל ישראל עצמן בקדושת הברית. וכמ"ש (שהש"ר פר' ד) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. ובאמת היו גדורים מן הערוה במצרים וכמ"ש שם שבזכות גדירת הערוה נגאלו ישראל ממצרים:

## פרק יב

**ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו וגו'**. וא' בב"ר להתקין לו בית ועד שיהא מורה בו ד"ת כו'. דהנה כל עניני גליות ישראל להוציא הנ"ק ששקוע בקליפה בסוד ואתה מחיה את כולם. ועסק ישראל במצרים שהיא ערות הארץ היה כדי לתקן פגם הברית

שההתחלה היה ע"י יוסף כמ"ש (שהש"ר פ"ד) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. ובזכרים לא נמצא אף אחד פרוץ בערוה שהרי בנקבות אחת היתה ופירסמה הכתוב. ומקליפת התאוה יושאר לעתיד ג"כ איזה השארה וכמ"ש במה"נ (זח"א קלז א) לע"ל שלא יהא מנוול כדבקדמיתא כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה קראן לו לבן. וכן יושאר ממנו החשק לחמידו דאורייתא שלתכלית זה נברא. וכמ"ש (שם קלח א) דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהוי. דעיקר היצר נברא שיהיה חשק לד"ת דפי' יצר הוא חשק כמו ליצר מחשבות לבב עמך וגו'. וזה הקדושה שהוציאו ממצרים. והתחיל יוסף להכניס בשבטי' הקדושה ע"י סעודת שבת שעשה להם וע"י המנות שנתן להם משירי סעודת שבת שלו (כמו שנת' פר' מקץ). ובפרשה זו לכלם נתן לאיש חליפות שמלות ואמרנו דהיינו בגדי שבת שמכונים בשם שמלות (כמשנ"ת מא' ז). ובגדי שבת כמו בגדי כהונה שמכניסין קדושה להלובש כן בגדי שבת מכניסין קדושת שבת. וזה שאמרו (שבת קיח.) עשה שבתך חול וכו' ולכאורה הול"ל שבת ומה הלשון שבתך. גם מ"ש חול לכאורה היה צ"ל כחול. אך באמת כבר אמרנו דאף דקדושת שבת קביעא וקיימא מהש"י מ"מ הישראל מכניס בו ג"כ קדושה וכמש"נ לקדשו ואיתא בפ יקתא (פר' כג) ובמד"ר (נשא פר' י) במה את מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה. והנה קדושת שבת שהיא קביעא וקיימא מהש"י אין ביכולת האדם לעשות כחול כלל כיון שהיא קביעא וקיימא ששת ימי בראשית מהש"י. רק הקדושה שהישראל מכניס ע"י הסעודות וכסות נקיה אם אין מקדשו הוא חול ממש וזה שדקדקו שבתך דייקא חול ממש. ויוסף שהיה בחינתו קדושת השבת וכמו שאמרנו מהזוה"ח דיוסף אקרי כל ושבת נמי איקרי כל הכניס להשבטים מקדושתו קדושת השבת ע"י שירי סעודתו. וע"י בגדי שבת שנתן לכל א' מהם ולבנימין נתן וגו' וחמש חליפות שמלות נגד ה' מדרגות שבנפש נפש רוח נשמה חיה יחידה. וכמו שאמרנו (ונת' שם) וכתיב ולאביו שלח כזאת מלת כזאת מורה ששלח חשבון מכוון בכונה. עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות נושאות בר ולחם וגו'. דהנה ידוע דחכמת מצרים היה אז בהפלגה שלא היה בכל העולם דוגמתם. וחכמת מצרים היה בזלעו"ז נגד תושב"כ בקדושה. שכן היה חכמתם מעניני כישוף וכדומה שהם התגלות מכחות הטומאה והוא זלעו"ז נגד תושב"כ שהוא התגלות הקדושה מן השמים. ואז היה כלול כל אור תושבע"פ. וכן ההלכות למשה מסיני שהוא תושבע"פ של משה רבינו היה הכל כלול בתושב"כ. וכמו שנמסר למשה רבינו במ"ת וכמ"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה כו' והיו זוכין להשיג מהם כל סתרי תושבע"פ. וכ"ז היה שקוע בגלות בקליפת מצרים וזהו ששלח לו עשרה חמורים. ומספר

עשרה מורה על מספר השלימות מן הקצה אל הקצה כמו שאמרנו (ונת' מא' ט) ושלח לו עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים והיינו אור תושבע"פ. וזה שרמזו בגמ' (מגילה טז:) יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו והיינו תושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא וזהו מרומז בחמר עתיק. וז"ש שדעת זקנים נוחה הימנו עפמ"ש (קידושין לב:) אין זקן אלא מי שקנה חכמה. ועשר אתונות נושאות בר ולחם מרמז על תושב"כ. וע"ד מש"נ לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. וא' (זח"ג רעא ב) נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ. ושלח לו עשרה חמורים ועשר אתונות עפמ"ש (בכורות ה:) שאין לך כל א' וא' מישראל שלא היו עמו צ' חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים. והיינו דקליפת מצרים שורש קליפת התאוה כמש"נ אשר בשר חמורים בשרם וגו' ושם היו הניצ"ק מחמידו דאורייתא שהוא הטוב שבקליפת התאוה. וע"ז אמר הקב"ה לאאע"ה ואחרי כן יצאו ברכוש גדול והיינו הניצ"ק שיוציאו משם. וזה היה הכנה למתן תורה וז"ש מכספה וזהבה של מצרים אף שבאמת היה כפשוטו הרכוש מכסף וזהב בו היה נכלל גם הרכוש שהם הניצ"ק. ולזה סייעו החמורים שהוא הקליפה שלהם והם ג"כ סייעו להוציא הניצ"ק וע"כ נשתנו פיטרי חמורים להתקדש. וזה ששלח יוסף לאביו שצריך להוציא ממצרים קדושת תושב"כ וקדושת תושבע"פ הכלול בתושב"כ. וזה שרמז לו בחמורים ואתונות דהקדושה בזכרים פטרי חמורים ועיקרו בא ע"י האתונות דבפטר רחם תלא רחמנא. ושלח משניהם מספר עשר שמורה מספר שלם מכל וכל. ולכן שלח האתונות שהם מביאי הקדושה דפטר חמור. שהיו נושאות בר ולחם שמרמז על תושב"כ שהוא שורש הקדושה ועשרה חמורים מטוב מצרים שמורה על אור תושבע"פ יינא דאורייתא דבע"פ שהיא הקדושה הכלולה בתורה שבכתב. וז"ש פירש"י ע"פ ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים נבא ואינו יודע מה נבא סופם לעשותה כמצולה שאין בה דגים. והיינו שיוציאו משם כל הניצ"ק שנקרא חיים כמש"נ ואתה מחיה את כולם. והוא טוב ארץ מצרים דטוב הכתוב בתורה מורה רק על תורה כמ"ש (ברכות ה.) אין טוב אלא תורה שנא' כי לקח טוב וגו'. וכן תושבע"פ נקרא טוב כמש"נ טוב לי תורת פיך וגו' וכן היה בסוף דכ' וינצלו את מצרים ואמרו (שם ט:) שעשאוה כמצודה שאין בה דגן וזה מרמז על קדושת תושב"כ כענין מש"נ לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב. ור"ל א' עשאוה כמצולה שאין בה דגים וזה מרמז על אור תושבע"פ. דדגים הוא מורה על שורש חיים שבדגים נזכר בתורה בראשונה לשון חיים שצא' נפש חיה. ואי' (ב"ר פ' צז) שישראל נמשלו לדגים מה דגים גדלין במים כיון שיורדת טיפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כו' כך ישראל גדלין במים בתורה כיון ששומעין דבר חדש מן התורה כו' והיינו חידושי תושבע"פ ולכן

דגים מרמז על אור תושבע"פ. וע"כ כשירד יעקב אע"ה למצרים שלח את יהודה אל יוסף להורות להתקין לו בית ועד שיהא מורה בו ד"ת ושיהיו השבטים לומדים בו. שזה היה עיקר המכוון בגלות מצרים להוציא הני"ק שהוא החמידו דאורייתא שהוא טוב דמצרים קליפת התאוה. וכן היה תכלית כל הגליות להוציא הני"ק. ולבן הרמאי שהיה רבהון דרמאי (כמ"ש ב"ר פ' עה) היה כלול בו נפשות האמהות שהם שורש האמת שיצא מהם כל כנס"י. ושם בגלות לבן נולדו ליעקב אע"ה כל הי"א שבטים והיו לו ליעקב אע"ה ס' רבוא עדרי צאן (כמש"ש ס"פ עג) ואמרנו שמרמז על שורש ס' רבוא נפשות ישראל שכל א' נעשה לעדר שלם וזה הוציא משם. אמנם עשו דאיתא (שם פ' סג) הא שוא שבראתי בעולמי ממנו לא היה מה להוציא רק הנפשות כמו ר"מ שהיה ציד בפיו כידוע מהאריז"ל והם נכנסו לכלל ישראל וכן מקליפת הקנאה ורציחה לא יהיה שריד לעתיד. רק יעקב שהובטח ופרצת ימה וקדמה וגו' הוא יקנה כל המקומות ויכניסם לקדושה וע"ז אמר לו יעקב עד אשר אבא אל אדוני שעירה שהוא לעתיד דכתיב ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט וגו' (כמ"ש ב"ר פ' עח) ואז יקחו המקום לקדושה. אבל ממנו אין לקלוט מאומה. ובבבל ויון היו הני"ק מהתפשטות תושבע"פ שהיה בבבל (כמ"ש סוכה כ.) ויון שהיה בזמן שיירי כנה"ג. וחכמת יון היה בזלעו"ז נגד חכמת תושבע"פ בקדושה שחכמתם היה ג"כ מה שבדו מלבם וחדשו משכלם. ואז הוציאו מהם הני"ק התפשטות תושבע"פ שהוא הטוב השקוע בהם וכמו שאמרנו:

**והנה** מש"נ ולבנימן נתן שלש מאות כסף יש להבין מה זה מתנה למושל הארץ ליתן לאחיו יחיד מאמו שלא ראוהו זה כ"ב שנה. אך נראה שהוא עפמ"ש (זח"א קכג ב בתוספתא) ארבע מאות שחל כסף ארבע מאות עולמות והנאות וכסופין. ובודאי אין המכוון מחמדות עוה"ז רק הוא כענין נהנין מזיו השכינה שהוא השגות גבוהות שיזכו להשיג בעוה"ב כמ"ש בזוה"ק (שם קלה ב). וחשבון ת' עולמות הוא עפמ"ש (סוף עוקצין) עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות שנא' להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. ואוצרותיהם היינו אוצר של יראת שמים שזה אוצר שלהם כמ"ש (שבת לא.) ואפ"ה אי יראת ה' היא אוצרו אין כו'. ובמדרש (שמו"ר פ' ל) א"ל חבירו יש לך אפותיקאות ליתן אותן בהם הכל שלך כו' יראת ה' היא אוצרו. ועל אות צ' איתא (שבת קד.) צדיק כפוף צדיק פשוט. והיינו דצדיק מדתו של יוסף שהיא מדה תשיעית וט' פעמים יוד כשכלול מבחי' כנס"י הוא עולה צ' וכתיב ועמך כולם צדיקים. וזהו ואוצרותיהם אמלא היינו צ' עולמות שזוכין בזכות היראה שהיא מדת יוסף כש"נ את האלהים אני ירא. ולעתיד ימלא הש"י האוצרות ברב טוב אשר צפנת ליראיך. וש"י עולמות שהש"י מנחיל מחסדו לאוהביו

כמש"נ להנחיל אוהבי יש עולה ת' עולמות. ושמעתי מרה"ק זצוק"ל שאמר דאות ת' הוא מעלמא דאתי וע"כ כל הגוזמות תפסו במספר ש' כמ"ש הרשב"ם (פסחים קיט.) שהוא מספר היותר גדול בעוה"ז. וכבר אמרנו שזה ענין דאי' בס' יצירה דיום שבת בשנה נוצר באות ת' מטעם דשבת מעין עוה"ב וזה הענין שנתן יוסף לבנימין שלש מאות כסף שמרמז על שלש מאות כסופין וחמדות של עוה"ב והיינו החמידו דאורייתא שהוציא יוסף מקלי' מצרים ולזה נתן לו שלש מאות כסף דזה יכול לטעום בעוה"ז מכיסופי ת' עלמא דכיסופין וכאמור:

## פרק יג

**בני היכלא דכסיפין למיחזי זיו דזעיר אנפין.** דאי' (ב"ר פ' יא) ע"פ ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו ברכו באור פניו של אדם קדשו באור פניו של אדם לא דומה כו'. כי קודם החטא של אדה"ר היה זיוו וקלסתר פניו מכהה גלגל חמה כמ"ש (מד"ר ר"פ אחרי) ואחר הקלקול ניטל זיוו כש"נ משנה פניו ותשלחהו רק שנשאר אצלו הזיו עד אחר השבת (כמ"ש ב"ר שם). וכמו כן גם לדורות נשאר המאור פנים של האדם שזוכה לו בשבת. שלא דומה אור פניו של אדם שיש לו בשבת לבימות החול והגם שאין לנו עתה שום היכר להכיר זאת בעלי המדרש היו מבינים ע"ז. וכמו כן אומרים עתה בני היכלא היינו אותם אנשים שהם בני עליה והמה מהיכלא דמלכא. ודכסיפין שיש להם תשוקה גדולה להקדושה הם יכולים למיחזי את הזיו דז"א שישנו עתה בכל נפשות ישראל. ודייקא בסעודה זו לאחר שפנה כל יום השבת בקדושה אבל לא מקודם. וכענין מ"ש (מד"ת תולדות ז) שאין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהן כו' שאין הקב"ה מאמין בהם שלא יטעה אותן היצה"ר וכמש"נ הן בקדושיו לא יאמין. וכמו"כ לאחר שקיימנו כל יום השבת כראוי אז דייקא ניכר בנו הזיו שהוא בחי' המאור פנים דז"א שהוא שופריה דיעקב מעין שופריה דאדה"ר. ואיתא (ב"ב נח.) קא מציין מערתא כו' כי מטא למערתא דאדה"ר יצתה ב"ק ואמרה נסתכלת בדמות דיוקני היינו בצורת יעקב אע"ה בדיוקני עצמה לא תסתכל שהוא שופריה דאדה"ר שנא' עליו נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. וע"ז אמרו (ב"ר ר"פ כז) גדול כחן של נביאים שמדמין צורה ליוצרה כו' שנא' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'. ואמרו (שם פ' פב) שצורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד. ובענין זה ג"כ התוארים בזוה"ק דז"א ודאריך אנפין ובאיזו מקומות בזוה"ק (ח"א קמב ב ח"ב קיא סע"א) אי' דשופריה דיעקב הוא שופריה דאדה"ר ממש. וי"ל בזה דהנה נאמר בב"ר ב' לשונות על המאור פנים ברכו וקדשו כי שורש המאור פנים של האדם זוכים אליו בשני אופנים. ע"י קדושת חכמת התה"ק כדאי' (נדרים מט:) מורה ורוי וכו' אלא חכמת אדם

תאיר פניו. וגם ע"י שמחת הלב כמו שנא' לב שמח ייטב פנים. וזה שאמרו קדשו באור פניו היינו מבחי' חכמת אדם כי קדש הוא חכמה כידוע מהזוה"ק. וברכו באור פניו הוא מבחינת שמחת הלב כמ"ש בב"ר ע"פ ויברך אלהים את יום השביעי כתיב ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה כו'. וכבר אמרנו דויברך ויקדש מרמז על בחי' קדושת יעקב ויוסף כי ויקדש הוא בחינת יעקב אע"ה שמדתו הקדושה כש"נ והקדישו את קדוש יעקב והיינו שופריה דיעקב מבחי' חכמה כנ"ל. ויברך מרמז על בחי' יוסף שהיה ירא אלהים וממנה בא השמחה ללב וכמ"ש (סא"ר ר"פ ג) יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי וברכת ה' היא תעשיר וגו'. וזהו ברכו באור פניו היינו שליוסף כמ"ש (בב"ר) ע"פ כי בן זקונים הוא לו שהיה זיו איקונין שלו דומה לו. וי"ל שזהו ענין השינוי לשון שבזוה"ק (שם וש"מ) איתא שהוא שופריה דאדה"ר ממש ובגמ'(ב"ב שם) דשופרי' דיעקב אבינו מעין שופרי' דאדה"ר. שהוא דבאדה"ר נאמרו שניהם ויברך ויקדש שהיה השופרא דיליה מבחינת חכמה ומבחינת שמחת הלב כנ"ל. ויעקב אע"ה היה לו השופרא מבחי' קודש שהוא שופריה דאדה"ר ממש בצד אחד ועכ"ז הוא רק מעין שופריה מפני שבאדה"ר היה המאור פנים גם מבחי' דרגא דיוסף. ויש לומר בזה מש"נ ביוסף וירא יוסף את אחיו ויכירם ויתנכר אליהם ופירש"י שנעשה להם כנכרי לדבר קשות והרמב"ן מיאן בפירש"י וכ' ואיננו נכון והיינו משום דבאמת מה שדיבר קשות היה רק ע"י שהם אחיו ואלו היה נכרי לא היה מדבר עמם קשות כלל. ופי' הרמב"ן שהתנכר עצמו ממש בשינוי בגדים שלא יכירוהו ועפ"י דרכנו י"ל מפני שעלה על דעתו פן יכירוהו אחיו שהיו קדושי עליון ע"י הזיו מאור פניו שלו ועל זה התנכר שהטמין והסתיר את המאור פנים שלו בקרבו שלא יכירוהו. וכמו שידוע בקדושי עליון שביכלתם לעשות כן להטמין א"ע עם בחי' קדושתם שלא יכירום. ובזה יובן הלשון שנא' אח"ז בפר' זו כשאמר להם אני יוסף דכ' ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו דלכאורה הול"ל ממנו ומה הלשון מפניו שמיותר אות. אמנם מפני שכשבא העת להתודע להם אז שוב לא הסתיר את מאור פניו מהם ואז הכירוהו באמת ונבהלו ממאור פניו שראו בו שהוא יוסף. ובענין הזה י"ל ג"כ במש"נ אח"ז כשבא יוסף אל אביו שנא' ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו וגו' שתיבות וירא אליו נראה כמיותר וכמ"ש הרמב"ן ע"ש אמנם הוא על רמז הנ"ל שבעת שבא אל אביו נתגלה אליו להראות לו את מאור פניו שלו שנתקיים בקדושתו:

**ובזה** י"ל ג"כ מ"ש בפרש"י בשם רז"ל ע"פ ויבך על צואריו עוד אבל יעקב לא נפל כו' שהיה קורא את שמע. ולכאורה למה לא קרא יוסף ק"ש אם הגיע זמן ק"ש אז. ואם יוסף כבר קרא הי"ל ליעקב ג"כ לקרות מקודם. אמנם יובן עפ"י דברנו כי בעת שהביאו לו

כתונת הפסים אמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו ואי' (שבת קנא:) אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה והיינו שנשתנה זיו פניו וכדאי' בזוה"ק (ח"א קצא א) בגין דאתחלף ליה האי דיוקנא קדישא אתחלף ליה האי דיוקנא דבר נש. ועי"ז וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה כי מפני שהיה זיו איקונין של יוסף דומה ליעקב כמ"ש מהב"ר וממילא כאשר שלטה חיה רעה ביוסף מזה נראה שיש פגם וקלקול גם בדיוקנא של יעקב אע"ה. והנה אח"ז כשבשרוהו שיוסף חי ולא שלטה בו חיה רעה עכ"ז היה עוד מסופק אם ח"ו לא נתקלקל הדיוקנא שלו במצרים ערות הארץ ובפרט שהיה מושל ושליט והיה ברשות עצמו. וע"ז אמר רב עוד יוסף בני חי אלכה וארא דייקא שנצרך לו עוד לראות במאור פניו אם עומד על עמדו ולא נפגם ח"ו זיו פניו. והנה אמרנו על מ"ש בני היכלא דלאו כל אדם זוכה לזה שיהיה מבין על מאור פניו של אדם רק מי שהוא מבני היכלא דמלכא. והגם שיעקב אע"ה היה מהאבות שלא שלט בהן יצה"ר ושהטעימן הקב"ה בעוה"ז מעין עוה"ב שנא' בהם בכל מכל כל (כמ"ש ספ"ק דב"ב) וגם יעקב אע"ה אמר זאת על עצמו וכי יש לי כל. אמנם מפני שהיה ירא בעצמו תמיד שמא יגרום החטא (כמ"ש ברכות ד.) וכש"נ בו קטנתי מכל החסדים וגו' לכן לא היה נכון לבו בטוח בעצמו שיהיה תמיד עומד בקדושתו ויהיה מכיר תיכף בראיית פניו של יוסף אם הדיוקנא שלו קיימת. ולכן עשה הכנה לזה ע"י ק"ש שיהיה עכ"פ עתה לפי שעה מבני היכלא דמלכא ע"י היתוד של ק"ש כש"נ אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו כי ע"י שיזכה ליחד נפשו לקשרה בהמקור לחזות בנועם ה' דנפיק מע"ק עי"ז נעשה מבני היכלא דמלכא כש"נ ולבקר בהיכלו וע"ז היה הכנת יעקב אע"ה בק"ש כי ע"י היחוד של ק"ש יהיה נפעל לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו כידוע שע"י בשכמל"ו נעשה יחודא תתאה בחי' התגלות מלכות שמים שאין מלך בלא עם ועיקר היחודא עלאה נעשה בשמע ישראל שהוא בחינת היחוד והאחדות עד השורש והמקור שהוא היה הווה ויהיה וכמ"ש אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו' וע"י היחוד הגדול שעשה בשעת מעשה יזכה לחזות בנועם ה' וגו' וממילא היה מבין אז בראיית פניו של יוסף שהדיוקנא של זיו פניו קיימת ולא נפגמה ח"ו וע"ז אמר אח"כ אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך דייקא שהכיר במאור פניו כי עודך חי בצדקו כאמור:

## פרק יד

**בזוה"ק** על פ' והקל נשמע וגו' אי' דאצטריך לצלאה בלחש בההוא קלא דלא אשתמע ודא היא צלותא דאתקבלת תדיר וסימניך והקל נשמע קל בלא וא"ו נשמע. ולהבין זאת דהא כתיב אכן שמע אלהים הקשיב בקול תפלתי וכ' בקול בוא"ו. אכן אין המכוון בזה

על הקול הברה הנשמע לאזני האדם רק הצעקה היוצא מפנימיות נקודה שבלב ואין לה הבנה בתפיסת האדם זולת להיודע תעלומות הלב וכמ"ש ושמע צעקתנו יודע תעלומות וזהו קול דבלחש דאתקבלת כי עי"ז נתקן כל הפגמים עד השורש. ואיתא (במד"ת ה) והקל נשמע ואין קול זה אלא קול יהודה שנא' שמע ה' קול יהודה. כי בזה שנא' ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני היה הגשה לתפלה מעומק הלב להש"י (וכמ"ש בב"ר ונת' מא' א ב) שאין לו שום עצה רק שמצפה לישועתו ית' ובזה היה נתברר להיות נתקן גם השרש ונעשה בזה הכנה לכל כלל ישראל. ולכן אחר שנא' והקל נשמע בא בפי פרעה לומר ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים נבא ואינו יודע מה נבא (כמ"ש רש"י) כי כאשר באמת כבר נתקן השורש אזי ממילא נתלקטים כל הניצוצות קדושות אשר הם מפוזרים בין הקליפות וזה טוב כל ארץ מצרים דהיינו עצם החיות שלהם וממילא נשארו בלא חיות וע"ז רמז ג"כ יוסף בפ' ולאביו שלח כזאת עשר חמורים נושאים מטוב מצרים ובגמ' (מגילה טו:) שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו והיינו חמר עתיק דאע"ג דהוא שתי ליה טעמא וריחא בפומיה (כמ"ש שהש"ר פר' ז' ונת' מא' ט) והיינו תיקון השורש ע"י בחי' עתיקא ועי"ז נלקטים כל הני"ק שזהו טוב מצרים כמו שאמרנו:

## פרק טו

**ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו** ואי' (במד"ת יא) להתקין לו בית תלמוד וכו' י"ל בזה ג"כ על רמז דברנו (מא' ג) עמ"ש במד"ת ע"ז הפר' המשל ופחד עמו וגו' דזה מרמז על תכלית השלימות כשנזדווגו ביחד שני הבחי' של יוסף ויהודה בקדושה ועיקר השלימות נמצא ע"י ד"ת וזה להתקין לו בית תלמוד. ועפ"י דברנו הנ"ל פחד זה גבריאל שהוא מן האש כמ"ש במד"ת והיינו בחי' יוסף להיות פחד ויראת ה' על פניו לבל לעבור עבירה וזה ע"י בחי' אש של גבורה הכובש את יצרו וזה דייקא ע"י ד"ת שנאמר בה הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע (וכמ"ש סוכה נב:) כי האש של התלהבות התורה שורף האש של היצה"ר ועי"ז יהיה נשמר על להבא להטיב דרכיו. והמשל הוא בחי' יהודה להיות מושל ביראת אלהים לתקן את העבר ע"י כח התשובה וזהו מ"ש במד"ת המשל זה מיכאל מן המים והיינו ג"כ ע"י כח התורה שנמשלה למים שנא' הוי כל צמא לכו למים (תענית ז.) והיינו בחי' התשובה שנא' בה שפכי כמים לבך נוכח פני אדני (כמ"ש ב"ר פ' ב) וכל השלימות הזה הוא בעסק התורה כאשר מיגעים א"ע בפנימיות הלב עד שנתחדש הארה בלב מטעמי תורה ועל רמז זה אי' במד"ת ע"פ זה י"ר כו' אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו והוא על רמז דברנו הנ"ל:

## פרק טז

**ויפל על צוארי בניסן אחיו ויבך ובנימן בכה על צואריו.** הנה המזבח נקרא זאב הטורף שכן קראתו לוקוס (סוף סוכה) והוא ע"ש אכילת הקרבנות של הבהמות כדי לברר כל מיני אכילות של נפש הבהמית ועבור זה נקרא בנימין זאב יטרף שע"כ בנוי בחלקו המזבח בבית עולמים כמ"ש (זבחים נד:) ע"פ מצאנוה בשדה יער. וע"ז יש לרמז מש"נ ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך וגו' ופירש"י (מגמ' מגילה טז:) בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ובנימין בכה על צואריו על משכן שילה כו' כי עיקר רמז הצואר הוא על קדושת האכילה והוא ענין המקדש שהיה בו המזבח המברר האכילות (וכשנ"ת מקץ מא' ו) והנה בפר' מקץ דכתיב וירא יוסף אתם את בנימין וגו' כתיב וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות וגו' ואמרנו דהיינו מפני שראה את בנימין אתם בבחינתם על ענין פלגש בגבעה שחלילה יהיה נחסר שבטו על פגם הברית. אמנם לאחר שנתועדו השבטים ביחד ונתגלו זה לזה קדושת כל א' אז נא' ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך דידוע שעיקר פגם הברית נמשך מתאות אכילה כמו שהיה ראשית הקלקול בתאות אכילה כש"נ ותרא האשה כי טוב העץ למאכל ומזה נמשך שבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא. אמנם כשנתודעו זה לזה ראה יוסף באמת דבנימין אחיו צדיק לתתא (כמ"ש זח"א קנג ב) ובהמ"ק יהיה בנוי בחלקו עם המזבח וזהו הצואר הרומז לקדושת האכילה אשר הוא שייכות לקדושת הברית שלו הרומז על צואר משכן שילה שיהיה בחלקו ואז הכירו שניהם את בחינתם שהוא אחד ונתיחדו. ובכו על שעתידין ליחרב שלא יהיה גמר התיקון עוד עד עת בוא קץ:

## פרק יז

**בפרשה** זו שמעתי שרה"ק זצוק"ל אמר רמז בר"ת ויג"ש על בכיה וצעקה ובודאי י"ל שורש בפרשה. והענין דאיתא (בב"ר פ' צג) ר' אלעזר בן עזריה אומר אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה ומה יוסף כו' הקב"ה שהוא דיין ובע"ד ויושב על כסא דין ודן כל או"א עאכ"ו כו' וזה שרמז שצריך לצעוק אוי לנו מיום הדין. ובגמ' (חגיגה ד:) אי' ר"א כי מטי להאי קרא בכי ולא יכלו אחיו וגו' ומה וכו' וזה שרמז בכיה. וראב"ע שהיה עשירי לעזרא ואתרחיש ליה ניסא ואהדרו ליה תמני סרי דרי חיורתא (כמ"ש ברכות כח.) אמר כן. מזה יכול כל אדם לדון ק"ו בעצמו ולצעוק מרה אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. ובתנחומא הלשון ומה יוסף וכו' כשעומד הקב"ה לדין דכתיב ביה ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו שכתוב בו כי לא יראני האדם וחי עאכ"ו והיינו עפמ"ש (בריש הג"ה א"ח) כשישים האדם אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה

במעשיו מיד יגיע אליו היראה והפחד כו' ובושתו ממנו תמיד. והוא דמצינו בגמ' (שם ע"ב) שיהא מורא שמים עליכם כמורא בו"ד א"ל תלמידיו עד כאן א"ל ולואי תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם. והיינו שזה ג"כ מדרגה ביראה שיהיה מורא ממ"ה כמורא בו"ד מפני שבו"ד נראה לעין והקב"ה רואה ואינו נראה (כמש"ש י.) ורק ע"י אמונה ישים האדם אל לבו שעומד עליו ורואה במעשיו. ויש מדרגה יותר כשיצייר ע"י אמונה שממ"ה הקב"ה עומד עליו ואז יגדל הבושה יותר ויותר. וכ"ז בבחי' אמונה עדמ"ש ברע"מ איהי אמונה. ויש מדרגה גבוה יותר כשזוכין להיות מפורש לעין שממ"ה הקב"ה עומד עליו ולזה אין אדם זוכה בעוה"ז להשיג היראה בבחי' אמת. ולא זכה לזה רק יעקב אע"ה שהיה מרכבה לשם הוי"ה וזש"נ תתן אמת ליעקב ע"ד מ"ש איהו אמת. וע"ז אמרו השבטים כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד (כמ"ש פסחים נו.) ואמרנו כ"פ שהמכוון שע"י אמונה נוכל להשיג אמונת היחוד שיהיה כמפורש לנגד עין שהכל מהש"י כמו קודם בריאת העולם. והוא השגת ה' בבחי' אמת. וז"ש (נדרים כ.) ובעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה. שע"י שאז נגלה הש"י לעין כל ישראל כמש"נ פנים בפנים דיבר ה' עמכם וגו' נשאר מזה לדורות עולם שיוכל האדם לצייר בלבו שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו שע"י כן יגיעהו הפחד ובשתו ממנו תמיד. וע"ז אמרו תלמידי ר"א עד כאן שמברכם רק בציור שעומד עליו בו"ד ורואה במעשיו הא יש מדרגה יותר שיצייר האדם בלבו שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו וע"ז השיבם שגם זה מדרגה בי"ש שעכ"פ מונעתו מלחטוא ועז"א (שם) שכל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. ולעתיד שהכל יראו עין בעין שהש"י רואה כל מעשי בנ"א אז יבוש האדם במעשיו כענין מש"נ בושתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך וגו' וזה שנא' ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו. וזה דמסיים במד"ת שכ' בו כי לא יראני האדם וחי שכ"ז שהאדם בחיים הש"י רואה ואינו נראה ולעתיד בהראותו ויראו הכל עין בעין כי הש"י עומד עליהם תמיד תגדל הבושה מאד אך אז לא יועיל תשובה. אשר ע"כ כל זמן שהאדם בחיים ויתן אל לבו להשיג עכ"פ ע"י אמונה שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו יזכה למדת בושת פנים ובשתו ממנו תמיד. וזה הלימוד בפר' זו ממש"נ ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו מפני הבושה כפירש"י. ולכן רמז רה"ק בשם הפרשה לצעוק ולבכות כדי שיעשו תשובה בעוה"ז ולא יבאו ח"ו לידי בושת פנים בעוה"ב כשלא יועיל תשובה. ובשבת שנקראו כל ישראל יראי שמי (כמ"ש תענית ח:) ונעשה האדם עני ונכה רוח וכמו שנדרש (ריש סא"ר) ואי זה מקום מנוחתי על יום השבת. וע"י היראה והבושה יבא האדם לתשובה

וכמו שנדרש (ע"ז יט.) ירא ה' שעושה תשובה כו' וזש"נ בשיר של שבת טוב להודות לה' עדמש"נ ומודה ועוזב ירוחם וכמ"ש (פרדר"א פ' יט) שכל מי שמודה ועוזב ניצול מדינה של גיהנם. וכ"כ (ב"ר ס"פ כב) כך כחה של תשובה פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות וגו':

**אחר הבדלה**

**במכילתא** (יתרו) זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מלאחריו כו' הענין עפמ"ש בזוה"ק (ח"א רמח סע"א) יברכך ה' מדכורא וישמרך מנוקבא יברכך ה' מזכור וישמרך משמור. והיינו דברכת ה' מורה שהש"י מכניס קדושה וד"ת ללב ועז"נ יברכך ה' בשם הוי"ה קוב"ה תורה איקרי (זח"ב ס א) וישמרך היינו השמירה מכל רע וזהו משמור מנוקבא בחי' כנס"י שהיא מדת היראה וע"י היראה נשמר האדם מלעבור על מל"ת כמ"ש (ירושלמי פ' הרואה הובא תוס' סוטה כב:) עשה מיראה שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא מבעט. וזהו זכור מלפניו שקדושת יום השבת מועיל לתקן ימי המעשה שעברו ע"י בחי' זכור שהוא ד"ת דבכניסת שבת כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. והיינו שע"י קדושת השבת ראה הש"י אחר קלקול של אדה"ר שמזה יהיה נעשה טוב מאד ע"י תשובה מאהבה ועדמ"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא מגו בישא. ואיתא (זוה"ח בלק) מאשר יקרת בעיני נכבדת יקר מיבע"ל כו' מאי יקרת מכלל דאיהו מגרמיה אתיקר כו' ואני אהבתיך דלית רחימו לקב"ה בהדי ב"נ בעלמא אלא מאן דתב מחובוי ועדמ"ש (זח"א קכט סע"א) זכאין אינון מאריהון דתשובה דהא בשעתא חדא ביומא חדא ברגע חדא קריבין לגבי קב"ה מה דלא הוו הכי אפי' לצדיקים גמורים דאתקריבו גבי קוב"ה בכמה שנין אברהם וכו' וזהו זכור מלפניו שמועיל לתקן העבר ע"י קדושת השבת בבחי' תשובה מאהבה (כמו שנת' מא' ח) שיהיה טוב מאד וזדונות נעשות כזכיות. משא"כ לאחריו מועיל רק בבחי' שמור וישמרך שיהיה נשמר מכל רע בששת ימי המעשה שאחריו. וז"ש בהבדלה בתפלה החל עלינו הימים הבאים וכו' חשוכים מכל חטא כו' ומדובקים ביראתך דשורש היראה להשמר ממל"ת כמו שאמרנו מהירושלמי. ומקודם אומרים ותלמדנו לעשות חוקי רצונך. והוא דשבת יומא דנשמתין איהו ולאו יומא דגופא כמ"ש (זח"ב רה סע"א) ונשמה נקרא שמים והגוף ארץ וכמ"ש (סנהדרין צא:) השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף ובשבת הישראל מאנשי שמים שאין לו שום עסק בעניני הגוף והארץ. וע"כ ביום א' השיר שלו לה' הארץ ומלואה. והיינו שלא ישוקעו כ"כ בעניני הארץ והגוף בימי המעשה ע"י שיזכרו שהכל מהש"י. והנה מי שזוכה להיות משמר שבת כהלכתו שזוכה להיות

נגאל מכל וכל אז זוכה שיהיה אצלו ימי המעשה ג"כ כשבת וכמ"ש ברע"מ (זח"ג כט ב) ת"ח בנוי דמלכא ומטרוניתא אתקריאו שבתות. ומועיל השבת להיות נחקק בלב לעשות כרצונו של מקום כמו שהיה תכלית מכוון הבריאה אשר עשה האלהים את האדם ישר להיות פנוי רק לתורה ועבודה וכמ"ש (סוף קידושין) ואני נבראתי לשמש את קוני. רק אחר הקלקול שנתקלל בזיעת אפיך תאכל לחם אז מצותו של מקום לשבות רק בשבת ובימי המעשה הותרה המלאכה. אבל רצונו של מקום הוא שיהא האדם דרופתקי דאורייתא וכמו שאמרנו בפי' מ"ש (ברכו' לה:) ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן שנא' ואספת דגנך וגו' והיינו שעושין כמצותו של מקום שעושין מלאכה בששת ימי המעשה ושובתין בשבת (ונת' פ' לך מא' ג) אך עכ"פ כל א' מישראל זוכה ע"י קדושת השבת לימי המעשה שאחריו. שאף אם הוא מוכרח לעסוק במלאכה לצורך פרנסתו שלא זכה להיות דרופתקי דאורייתא שיהיה מלאכתו נעשית ע"י אחרים. מ"מ עכ"פ לא ישוקע כ"כ בזה ויזכור כי לה' הארץ ואף בעניני הגוף שמכונה בשם ארץ נמצא רצון השם יתברך והוא המכוון לשם שמים שעל ידי זה נתקדש המעשה רשות להיות כמצוה וכמו שאמרנו כ"פ וזהו שמור לאחריו:

## ויחי

### פרק א

**ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה.** מצינו בתורה שהפרטים משנותיו של יעקב לא נכתבו בפירוש רק ברמז כמ"ש (מגילה יז.) למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי ליחס בהן שנותיו של יעקב שלמדין שנתברך בן ס"ג ושהיה י"ד שנה בבית עבר ולא נכתב בפירוש ובפרט כאן דכתיב שבבואו למצרים אמר לפרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה וכיון שכתוב שחי קמ"ז שנה הרי נדע שהיה בארץ מצרים י"ז שנה. ולמה מונה שנותיו בפרט ואח"כ בכלל. אכן אי' בזוה"ק (רטז ב) דהא כל יומוי לא אקרי ויחי בגין דכל יומוי בצערא הוו עליה כ' לא שלותי וגו' בתר דנחת למצרים אקרי ויחי וכו' ודייקו מדלא כתיב וישב יעקב וגו' וכ' ויחי. כי הי"ז שנה שהיה במצרים החיה גם אותם השנים שעברו עליו. וכמו שאמרו (סא"ר פ' ה) כל שהשיגתו שנה א' טובה סמוך לזקנתו סימן יפה לו כו' והעלה עליו הקב"ה כאלו כל ימיו היה בטובה. כי כל ימי יעקב שהיה בצערא לא נקראו חיים אצל יעקב כי לא נשלם בקדושתו ורק במצרים זכה להשתלם בקדושתו. ולכאורה לפי השכל כיון שארץ ישראל מקום המקודש מכל העולם ולאאע"ה אמר הקב"ה לך לך

וגו' ושם אעשך לגוי גדול. וליצחק אמר גור בארץ הזאת וגו' והאבות וגם יעקב בעצמו חבבו את הארץ. היה ראוי שישתלם יעקב בקדושתו בארץ הקדושה ולא במצרים בארץ הטמאה ועמה מזוהמים יותר מכל העולם. אכן מצינו כמו כן בגלות בבל ובגלות בית שני שעיקר התפשטות התושבע"פ היה דייקא בבבל. ודייקא שם נתגלה להם רזי התורה מה שלא נתגלה להם בישבם על אדמתם ודייקא בבבל היו אנשי כנה"ג. וא' (סוכה מד.) דלהון היא וכן (שם כ.) עלה עזרא מבבל ויסדה חזרה ונשתכחה עלה הלל וכו' עלו ר' חייא ובניו ויסדוה. ואח"כ התלמוד בבלי שהוא עיקר תושבע"פ שלנו ונתייסד בבבל. ואמרו (שהש"ר פ' ד ד) צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה. והנה בריאת העולם היה בי"ב מזלות ברקיע היינו בעולם. וי"ב חדשים בשנה הוא בזמן כי לכך נקראת שנה שהוא לשון שנית שהחמה חזרה למקומה הראשון ותקיף העולם פעם שני. וי"ב שבטים הוא בנפש כי כל מה שנברא הם בעולם שנה נפש כידוע בס' יצירה. והכל נברא בהתורה שהיא כלי אומנתו (כמ"ש ריש ב"ר) ויש בספר בראשית ג"כ י"ב פרשיות. ובב"ר ע"פ יהי אור וכן בהבארות דיצחק חשבו כנגד ה' חומשי תורה. ואמר שם על ספר בראשית שבו נתעסק הקב"ה וברא את עולמו. היינו שכל ספר זה וסיפוריו הוא כלל בריאת העולם שנשלם בקבורת יוסף שהוא הצדיק יסוד עולם. וכלל פר' זו בסיפור חיות יעקב ופטירתו וברכת השבטים. ופרשה זו סתומה ורז"ל נתנו טעמים מפני מה פרשה זו סתומה וכולם דברי אמת. וי"ל ג"כ טעם לסתימתה כי באמת הענין הזה שיושלם יעקב בקדושתו דייקא במצרים ולא בארץ. ושיתגלה ויגיע לעולם כלל הכנס"י נפשות קדושות מוכנים לקבלת התורה דייקא בחו"ל ולא בארץ. ושיהיה גמר הבריאה ג"כ במקום הזה. הם ענינים סתומים ונעלמים משכל האדם להבינם. ואמרו (ריש תו"כ) מה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה. ומאשר הענין הזה עמוק מאד שאין בשכל האדם להתבונן לזאת היא סתומה. ועכ"פ מרמז לנו בענין הזה שלא ימס לבבנו מאשר אנחנו בעקבתא דמשיחא ובכל דור הנפשות מתקטנים ואיך נזכה להגאולה. כי רואים אנחנו מה שקרה לאבותינו בגלותם ודייקא בגלות הגיעו לכל הקדושות כי כן רצון הש"י. ושמעתי בשם הרה"ק מפרשיסחא זצ"ל שאף שהנפשות מתקטנים בכל דור. מ"מ הנקודה שבלב נטהר בכל דור ודור יותר:

## פרק ב

**ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב וגו' ויקרבו ימי ישראל למות.** להבין זאת מה דאי' בזוה"ק (ריו ב) ובתדב"א (סא"ר פ' ה) שי"ז שנים הללו שבארץ מצרים היה עיקר החיים שלו שלא בצער ושלא ביצה"ר ומעין עוה"ב. ומ"מ נא' בלשון יעקב

שהוא קטנות המדרגה כידוע וכמו כן בכללות חייו קמ"ז שנה נאמר ג"כ בשם יעקב ואח"כ נא' בלשון ויקרבו ימי ישראל וגו' שהוא בחי' המדרגה הגדולה. והקשה זה ג"כ בזוה"ק (רכא ב). וגם הלא אמרו (ספ"ק דב"ב) שג' האבות הטעימן הקב"ה בעוה"ז מעין העוה"ב ולא שלט בהן יצה"ר ודרשו מדכ' בכל מכל כל והנה זה שאמר יעקב אע"ה וכי יש לי כל היה עוד הרבה שנים קודם ויחי יעקב בארץ מצרים ואז כבר נשלם בבחי' כל היינו שלימות החיים והיאך אמרו בזוה"ק ובתדב"א שעיקר שלימות החיים היה השבע עשרה שנה ובארץ מצרים דייקא. אמנם יובן עפמ"ש (ב"מ לג:) ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה שזדונות נעשות להם כשגגות. כי בודאי יעקב אע"ה בעצם שרש נפשו כבר היה נשלם בעת שישר אל המלאך ויוכל שהיה שרו של עשו שהוא כח היצה"ר. וקרא שמו ישראל כי שרית עם אלהים וגו' ולכן אח"ז אמר לעשו וכי יש לי כל שכבר זכה באמת לשלימות החיות שלא ביצה"ר. אך מפני שכל ענינו של יעקב אע"ה לסבול צער גידול בנים כדי להשריש הקדושה לזרעו אחריו לדורות עולם גם לנפשות הנמוכים אשר בשם יעקב יכונה שיזכו ג"כ לחיי העוה"ב שלא ביצה"ר. וזה היה דייקא בי"ז שנה שהיה בארץ מצרים שאז נשלם החיות גם ב' נפשות של בחי' יעקב כנז"ל. וזש"נ לו במראות הלילה יעקב יעקב אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם דייקא ע"י ירידתם למצרים יתבררו כל הנפשות להיותם מוכנים לקבלת התורה. שהם בעצמם שזכו להזדכך היו כל הס' רבוא נפשות שהיו הדור דעה. וזה ענין פר' זו שהוא סוף ספר בראשית ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה שבזה נשלם שלימות הבריאה גם לנפשות הפחותים שבישראל שיזכו לחיי עולם. ואיתא בב"ר על רבי שהיה ניצוץ מנשמת יעקב אע"ה שהיה דר בציפורי י"ז שנה וקרא על עצמו ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה וחיה יהודה כו'. וכל אותם השנים היה חושש ביסורין כדי לתקן כללות נפשות ישראל שיזכו לשלימות החיות של עוה"ב וגם מה שעבר עליהם יהיה בסוף נתקן הכל כמש"נ ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו' וענין היקיצה נא' בצדיקים כמש"נ הקיצו ורננו שוכני עפר שהמיתה הוא רק כשינה ומזה הלשון בדברי רז"ל על המיתה כד דמך. ומ"מ מצינו זה הלשון (בב"ר פר' סה) בהדא סיעא דפריצין כו' חד מנהון דמך וכמ"ש מזה כבר. וע"ז גמר אומר ויהי ימי יעקב שני חייו בכלל קמ"ז שנה שע"י הי"ז שנה שבסוף נתבררו כל בחי' חיי יעקב שהמה הנפשות השפלים לטובה. כי עיקר המכוון מן האדם רק מה שיתברר בסופו ועי"ז נתקן ונשלם כל מה שעבר עליו דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא (כמ"ש זח"ב קפד א) וכמו ששמענו בשם הרה"ק מפרשיסחא זצ"ל ע"פ ותלך לדרוש את ה' שפירש"י מה תהא בסופה דהיינו שרבקה חשבה שהוא עובר א' שיש בו שינוי עתים ורצונות פעמים

לטוב ופעמים להיפך כי כשעוברת על בתי מדרשות מפרכם לצאת וכמו"כ בהיפך. וע"ז דרשה את ה' לידע אם עכ"פ יתברר בסוף לטוב יהיה הכל טוב. ואיתא בזוה"ק (ריו ב) שפרשה זו סתומה דלא אתחזי לאפרשא בין וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד ובין ויחי יעקב והיינו כי ענין הפסקות הפרשיות שבתורה א' (ריש תו"כ) שהוא כדי ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ומה שהפרשה סתומה יורה שאין בו ריוח להתבונן והיינו שאין שכל האנושיי משיג זאת ע"פ בינת הלב מה שנא' וישב ישראל בארץ מצרים. כידוע שמתחלה לא ירדו למצרים להשתקע בה ח"ו רק לגור בה ועכ"ז ויאחזו בה שנעשו נאחזים ונקלטים בקליפת מצרים ערות הארץ כעובר במעי אמו. ומזה דייקא ויפרו וירבו מאד שפרה ורבה הקדושה ויחי יעקב בארמ"צ י"ז שנה והיינו שלימות חיות דקדושה לבחי' יעקב גם לנפשות הנמוכים שירדו בתחתית המדרגה כי לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. והוא ענין סתימת הפרשה הנהגת הש"י למעלה מהשגת האדם. וידוע שגלות מצרים היה השרש לכל הגליות ובזה נעשה הרשימה לדורות לכל הגליות וכל הירידות שיעברו על נפשות ישראל בכלל ובפרט. שדייקא ע"י השפלות והירידה יתעלה הקדושה בתכלית להתברר בשלימות כמש"נ וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח. וע"ז מרמז ג"כ בסיום הפרשה ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים ובזה נשלם ספר בראשית. שהוא ענין שלימות הבריאה כאשר נשלם קדושת הברית בשלימות. והוא ג"כ דייקא ע"י נהורא דנפיק מגו חשוכא כמו שהיה בגמר הבריאה ביום הששי שהוא כנגד יסוד. והיה מה שהיה ובסוף היום נאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד דייקא שהכל נתקן שיהיה טוב מאד. וכמו כן נא' כאן בסוף הספר על בחי' יוסף שנשלם ע"י ויישם בארון וזה במצרים דייקא. וענין ארון הוא שלימות קדושת הברית כדאי' בזוה"ק (סו"פ זו) דלא עייל בארונא אלא צדיק דנטיר ברית וארון התורה ארון הברית אקרי. והיינו בחי' הטעם והריח של כח התורה ומעשים טובים (כמ"ש ויק"ר פ' ל) שהוא ענין הזדככות בקדושת הברית. וע"ז מרמז תיבת ויישם בארון בשני יודי"ן יו"ד תתאה מרמז על בחי' יסוד שהוא קדושת הברית בפעל. ויו"ד עלאה הוא בחי' חכמה שהוא טעמי תורה. וכמו ששמענו הרמז ע"ז מרה"ק זצוק"ל עמ"ש בסממני הקטורת קנמון תשעה הרמז על קדושת הברית שיוצרך האדם להתעצם בזה מצד עקשות למעלה מן הדעת והוא ע"י בחי' תשעה. והיינו מדה הט' מע"ס מעילא לתתא והוא יסוד. וגם מדה הט' מתתא לעילא והוא חכמה. וי"ל שהוא ע"פ רמז המדרש (ב"ר פ' מו) על מילת אברהם אע"ה דייקא קודם לידת יצחק שהוא הנימול לח' תחלה והיינו שורש המקודש בקדושת הברית בתולדה. אי' שם הלשון קנמון אני מעמיד בעולם

וכו'. והרמז במספר תשעה מעילא לתתא ומתתא לעילא הוא שגם אם יזדכך גופו בפועל להיות נשמר בכל עניני שמירה. אם לא יתנהג ע"פ כח התורה שקר ענה בנפשו. רק דייקא שיהיו שני הבחינות כאחד שמירת הברית ע"פ כח התורה שהוא בחי' הטעם והריח ועי"ז ויישם בארון במצרים דייקא:

## פרק ג

**בב"ר** ע"פ המלאך הגואל אי' רא"א הקיש גאולה לפרנסה ופרנסה לגאולה מה גאולה כפלים אף פרנסה כפלים ומה פרנסה בכל יום אף גאולה בכל יום. והנה בודאי אין פי' גאולה על גאולה העתידה דא"כ איך אמר שהוא בכל יום אך עיקר הגאולה ממלחמת ושעבוד היצה"ר. שמזה מסתעף כל הקטרוגים שאף בישראל נמצא מהקליפה שלהם. וז"ש דגאולה בכל יום עפמ"ש (סוכה נב:) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכו' ה' לא יעזבנו בידו והא בהא תליא. וז"ש (שבת קיח:) שהמענג את השבת ניצול משיעבוד. והיינו דכ' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע ואי' במכילתא (בשלח) הא למדנו שכל מי שמשמר את השבת מרוחק מן העבירה. ובפע"ח הלשון שניצול מקטרוג היצה"ר וניצול ממילא משיעבוד. ונדרש בגמ' מדכתיב והרכבתיך וגו' ובזוה"ק (ח"ב פח ב) אי' שבסעודת ליל שבת כתיב והרכבתיך וגו' והיינו דסעודת ליל שבת חשב האריז"ל נגד קדושת יצחק אע"ה. והיינו שאז זוכין למדת היראה פחד יצחק וע"י מה שנכנס הפחד והיראה בלב זוכין להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו. וע"י זה ניצול משיעבוד ואף שהעולם נידון אחר רובו כבר אמרנו על מה דאי' בגמ' שם שע"י ג"ס ניצול מחבלו של משיח ויש להבין מה הוי עלייהו שקיימו הג"ס וכבר עבר כמה דורות ולא היו בזמן משיח. אך כל נפש בפרט ניצול מחבלו של משיח שיש בכל דור (ונת' וישב מא' ה) וז"ש מה פרנסה בכל יום שצריך בכל יום לפרנסת יומו. אף גאולה בכל יום הגאולה מקטרוג היצה"ר ג"כ בכל יום. וז"ש מה גאולה כפלים כמ"ש בזוה"ק (רל א) דמלאך הגואל הוא השכינה. ובפ' בשלח (נא א) עש"ב. ומלבד ההצלה מרע הנה היא עוד מאירה בתוספת חיים וקדושה בלב. וכן הפרנסה עיקרה דעל מוצא פי ה' שבמאכל יחיה האדם. בתוספת חיות וקדושה כשהאכילה בקדושה דע"ז ברא הש"י צורך המזון. והיא מצלת גם מרע כמש"נ וברך את לחמך וגו' והסירותי מחלה מקרבך. והגאולה מרע בעצמו הוא ג"כ כפלים דכתיב המלאך הגואל אותי מכל רע. והנה הקדמונים כתבו דלשון כל הוא לפחות על ג' (כמ"ש תוס' כתובות ח. סוד"ה שהכל) ובאמת מצינו בכמה פסוקים ומשניות וגמ' לשון כל אף על ב'. ומ"מ מצינו ג"כ במדרש (ב"ר ס"פ צ) ע"פ ויהי רעב בכל הארצות בשלש ארצות בפנקיא ובערביא ובפלסטיני. נראה שדייקו מלשון כל על ג' ארצות כדעת הראשונים. ונראה

דבאמת כל הוא ג' והיינו ב' קצוות והאמצעי הכוללם וכ"ה החשבון תמיד בקדושה. וכ"ה זלעו"ז בקליפה דג' מדות דרע הידועות קנאה תאוה וכבוד שהם ג' ראשי העבירות ע"ז ג"ע וש"ד. דע"ז בא ע"י הכבוד דכשבא לתכלית הכבוד כמו בנבוכדנצר שמלך בכיפה אמר אעלה על במתי עב וגו' וכן הסתת הנחש היה והייתם כאלהים. והם נגד ג' אבות בקדושה. ומאברהם ויצחק יצא פסולת ישמעאל ועשו שהם ג"ע וש"ד. אבל מיעקב שהוא תכלית השפלות כמ"ש (ב"ר פ' עא) כ"מ שנא' דל עני ואביון בישראל מדבר. וזש"נ האלהים אשר התהלכו וגו' האלהים הרועה אותי וגו' כי הוא ידע דהכל מהש"י וממנו לא יצא פסולת. והגיאות הוא ענף התאוה או הקנאה ונמשך מא' מאלה. וכן ע"ז דאי' (סנהדרין סג:) דלא עבדו ישראל ע"ז אלא להתיר להם עריות בפרהסיא. ובירבעם אי' (שם קא:) גסות הרוח שהיה בו טרדתו מן העולם כו' ע"ש דע"י הקנאה בא לע"ז. וע"כ הם רק ב' מיני רע ומזה נסתעף הג' הכוללם. ונגד אלו ג' השילוח מג' מחנות (ויק' במ"א). וכן בקדושה קדושת אברהם ויצחק בחי' חו"ג. ויעקב הכולל ב' הקדושות וכמ"ש (ב"ר פ' סח) יעקב חבל נחלתו מה החבל הזה פחות מג' אין מפקיעין אותו כך האבות אין פחות מג'. ונקרא יעקב חבל נחלתו שכולל קדושת שניהם. וכמ"ש בזוה"ק (ח"א קסג ב ושמ"מ) דיעקב כללא דאבהן. וכ"ה בכל המספרים ב' הפכיים וא' הכולל אותם. וע"כ אמת הוא דלשון כל שייך על ב' שכולל ג' עם השלישי הכוללם. וכן הסתת הנחש היה בתאוה ורציחה שהאכילה לכל בע"ח ונסתעף בקין דזהו השורש מב' מיני רע ואח"כ מהם נסתעף השלישי הכוללם. ולעומת זה בקדושה כשבא יעקב אע"ה שהיה כלול מב' הקדושות דאברהם ויצחק שוב לא יצא ממנו שום פסולת והיה מטתו שלימה. וזש"נ המלאך הגואל אותי מכל רע מב' המדות בקליפה שהוא כל רע וממילא ניצול גם מהג'. וזהו מה גאולה כפלים שהוא ב' מיני הרע שהוא כל רע ב' ההפכיים והג' הכוללם כאמור. אף פרנסה כפלים שעיקר הסתת היצה"ר מתוך אכילה ושתי' כמש"נ ואכלת ושבעת השמרו לכם וגו' וכמ"ש ע"ז בספרי מכמה פסוקים וכ"ה בגמ' (ברכות לב.) ואמרו (ב"ב יב:) קודם שיאכל וישתה יש לו שתי לבבות לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב א' והשתי לבבות שקודם שיאכל הם יצ"ט ויצה"ר כמו שנדרש בכל לבבך. ולאחר שישתה לא נתפרש איזהו לב א'. ואמרנו שתלוי כפי שהיה האכילה כשהמכוון למלא כרסו מביא קטרוג יצה"ר. וכשהאכילה בקדושה מביא שמתקן גם הלב כסיל ולו לב א' לאביו שבשמים והאכילה עדמש"נ לכו לחמו בלחמי וגו' וזהו אף פרנסה כפלים כשהוא מיד הש"י לא לבד שאינו מביא לידי קטרוג יצה"ר רק מכניס עוד קדושה בלב חכם לימינו שזוכה ע"י האכילה לדברי תורה וכמו שאמרנו:

**ואמרו** בב"ר לעיל מינה קשה הפרנסה כפלים כלידה. בלידה כ' בעצב וגו' בפרנסה כתיב בעצבון תאכלנה וכ"ה בגמ' (פסחים קיח.) ואף דבכ"מ נ' מקטין כמו אישון בת עין שכ' הקדמונים שנקרא אישון מפני שנראה בעין כדמות איש קטן. וכאן נדרש בעצבון על לשון רבים. אך שניהם אמת דענין עצב שבלידה הוא מהש"י ששולח לה יסורין ע"י הקללה אבל האשה מצדה אין לה עצב ויסורין. משא"כ בפרנסה שהאדם יש לו עצב מעצמו מה שהומה ומהמה אחר השגת פרנסתו כמש"נ בזיעת אפך תאכל לחם. והבוטח בה' ממציא לו הש"י פרנסתו בנחת וכתיב שטו העם וגו' וא' (זח"ב סב סע"ב) שטותא הוו נסבי לגרמייהו בגין דלא הוי בני מהימנותא. ולכן כתיב בעצבון בנ' הקיטון שהעצב עיקרו מצד האדם והוא קטן. ומ"מ הוא עצבון לשון רבים ג"כ שהוא כפלים שהשורש הוא גם מקללת הש"י בזיעת אפך וגו'. וכן אישון ג"כ מה"ט נקרא בנ' הקיטון שהוא רק מצד האדם המביט בעין ורואה כדמות איש ואינו איש. וכן עצבון הוא מצד האדם וע"כ הוא בנ'. ומ"מ הוא כפלים שהוא גם מצד הש"י מהקללה וגם מצד האדם. ובשבת האכילה במנוחה ונייחא כמש"נ ביום הניח וגו' מעצבך שנדרש על השבת בזוה"ק שאין בה עצבון כלל:

## פרק ד

**במת"כ** הביא הגרסא מה גאולה פלאים אף פרנסה פלאים ופי' מדכתיב לעושה נפלאות גדולות וסמיך ליה ויפרקנו מצרינו. ויש להבין הא פסוק לעושה נפלאות בתחלת המזמור ואח"כ מזכיר בריאת שמים וארץ ושמש וכדומה ואח"כ בסוף כ' ויפרקנו מצרינו וסמיך ליה נותן לחם וגו' וכמו דקאי לעושה נפלאות על גאולה כן קאי גם על פרנסה ולמה נלמד זה מזה. ולעיל בב"ר (פ' כ) מייתי רק שהקיש גאולה לפרנסה מדכ' ויפרקנו מצרינו וסמיך ליה נותן לחם אבל לא לענין לימוד דגאולה פלאים ע"ש. אך ענין פלאים היינו שצריך להיות נמשך מעתיקא שכל הנעלם שהוא פל"א עליון. וזה היה בגאולת מצרים שהיתה לעולם שנא' לא תוסיפו לראותם עוד וגו' משא"כ שאר הגאולות שנשארו משועבדים כמ"ש (מגילה יד.) אכתי עבדי אחשורש אנן. וכן שאר הגאולות שלא היה בשלימות. ורק על הגאולה העתידה שיהיה גאולה בשלימות כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. וזש"נ לעושה נפלאות וגו' ואח"כ מזכיר בריאת שמים וארץ ויציאת מצרים וקריעת י"ס דבעתיקא תליא (כמ"ש זח"ב נב ב) וא' נא' לא תוסיפו לראותם וגו'. וע"כ כתיב בשירת הים נורא תהלות עושה פלא פל"א מורה התגלות עתיקא. ואח"כ כ' ויפרקנו מצרינו וכתיב נותן לחם וגו' דמזוני ג"כ במזלא תלייא מזלא קדישא שהוא עתיקא כמ"ש בזוה"ק (ח"ג עט ב) והוא ג"כ פל"א. ושורש הגאולה הוא שיתוקן פגם הנחש

שהיה באכילה. וכן גאולת מצרים היה שיקבלו ישראל את התורה ובמ"ת כ' אני אמרתי אלהים אתם ויהיה חירות ממלאך המות ומיצה"ר (כמ"ש ע"ז ה.) ואז היה גאולה אמיתית רק אח"כ נתקלקל. דגלות מצרים היה לתקן פגם הראשון שהיה באכילה ואח"כ הטיל זוהמא בחוה ומזה נסתעף פגם הק"ל שנה וע"ז היה התיקון במצרים שהיא ערות הארץ. ואי' מהאריז"ל דלכן היו במצרים ק"ל שנה עד לידת משה רבינו לתקן הק"ל שנה. ואח"כ בקריעת י"ס כ' הים ראה וינוס. וא' (ב"ר פ' פז) בזכות עצמותיו של יוסף נקרע הים. והים נקרע בשביל כל ישראל. והיינו שאז נתבררו שגדרו כולן את הערוה במצרים כמ"ש (בשהש"ר) והיינו בחי' יוסף שמברר ועמך כולם צדיקים. וכן גאולה העתידה פלאים שאז יתברר דכל ישראל בבחי' יוסף ויתוקן הקלקול הראשון לגמרי ואז יבולע המות לנצח. ולא כמו שהיה במ"ת שהיה רק לשעה ונתבטל אח"כ שחזר יצה"ר למקומו. ופרנסה שהוא אכילה בקדושה כשבא מהש"י וכמו שאמרנו הוא ג"כ תיקון לפגם הנחש דעיקרו היה באכילה. ואכילת שבת שהוא בקדושה בכל הסעודות עתי"ק אתייא לסעדא בהדה. וכן שבת הזמן לתקן פגה"ב דשבת ברזא דברית (כמ"ש זח"ב צב א) דע"י אכילה בקדושה התיקון גם לפגם זה. והנה בזוה"ק פ' זו (ריט ב) א' לית לך חובא בעלמא דלא אית ליה תשובה בר מהאי כו' וכ' בגליון בפ' נח (סב א) איתא בר בתשובה סגי. ובאמת שם א' בזוה"ק ועליה כ' נכתם עונך לפני ומלשון ריש הפסוק כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית וגו' משמע שאין מועיל שום תשובה ח"ו. אבל כבר הקשו ע"ד הזוה"ק דהא אין לך דבר שעומד בפני התשובה. אמנם בזוה"ק (שם עג ב) אי' זמנא חדא עביד רשימו וכד חב ביה זמנא תנינא אתתקף ההוא רשימו יתיר חב ביה זמנא תליתאה אתפשט האי כתמא מסטרא דא לסטרא דא כדין כתיב נכתם עונך. וקודם לזה א' שם ולא אתמחק בר בתוקפא דתיובתא סגי כד"א כי אם תכבסי וגו' ויש להבין שמהפסוק שמביא נראה שאינו נמחק אפי' בתיובתא סגי. ובאמת כתיב אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ושנים הוא צמר צבוע מעבר לעבר כידוע ומ"מ כ' כשלג ילבינו. אכן הכל אמת שבודאי מצד האדם אי אפשר לטהר א"ע מהחטא כשיש הכתם מעבר לעבר. וכן בפגם זה אמר שהוא תמיד נכתם מעבר לעבר. וע"ז נא' כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני. שאין מועיל התשובה מצד האדם לבדו רק צריך לבקש מהש"י שהוא יטהרינו. וכמו בדהמע"ה שהקים עולה של תשובה ועליו נכתב הטענה מפגם זה אמר וביקש תכבסני ומשלג אלבין והיינו שהש"י יכבס ויטהר הכתם. וז"ש אם יהיו חטאיכם כשנים שנדרש (שבת פט:) כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כו' והיינו ממאמר בראשית שהוא כנגד כ"ע שכל הנעלם ולא כתיב בו ויאמר. והוא נגד אל"ף פל"א עליון

כמו שיתגלה לעתיד ואז כשלג ילבינו. ודהמע"ה אמר ומשלג אלבין שיתלבנו יותר משלג והיינו שיהפכו העונות לזכיות וזה ע"י ההתגלות מצד הש"י. וזהו שער הנ' שזוכה לו רק הבעל תשובה ע"י בינה לבא שהוא כשנכנס היראה למעמקי הלב וכמש"נ אז תבין יראת ה' והיינו שיכנוס היראה לבחי' בינה נקודה פנימיות שבלב ויזכה לתשובה מאהבה. אז מצד השי"ת ודעת אלהים תמצא ודעת פנימיות הכתר כידוע. והוא שער הנ' שמשה רבינו אף שהיה שורש הדעת מ"מ לא נגלה לו רק מ"ט שערי בינה כמ"ש (ר"ה כא:) והיינו מפני שלא ידע כלל מרע וכשנולד נתמלא הבית אור לא נצרך לשער הנ' שנתגלה רק לבעל תשובה. ובמאמר בראשית נזכר תוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים כמ"ש בב"ר. והיינו שלבעל תשובה שיזכה לתשובה מאהבה יברר הש"י שהכל עלה במחשבה לפניו שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא. ועי"ז יתוקן הכל שיהיה טוב מאד ויהיו זדונות נעשות לו כזכיות. וזהו כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית (ונת' כ"פ) וז"ש מה גאולה פלאים. שעיקר הגאולה מהרע הוא ע"י שממשיך משכל הנעלם שהוא פל"א עליון כאמור. ובשבת שא' שאפי' עוע"ז כאנוש מוחלין לו שהוא עון חילול השם. בודאי שיש תיקון גם לפגם זה ע"י שמירת שבת דשבת ברזא דברית כאמור:

## פרק ה

**ויחי יעקב וגו'** במ"ר למה פרשה זו סתומה כו' אלא כיון שנפטר אבינו יעקב התחילה שעבוד מצרים ד"א מפני שביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ ונסתם ממנו ד"א מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם. כל הטעמים יש להבין אבל עיקר המכוון עפמ"ש בזוה"ק (ריו ב) מה כ' לעילא וישב ישראל וגו' וכ' ויחי יעקב דלא אתחזי לאפרשא בין דא לדא וכו' ואמרנו דעיקר הפסקות הפרשיות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה כמ"ש ריש תו"כ. ולכן בכאן אין שום פרשה שאין כאן מקום תפיסה איך אחר דכ' וישב ישראל וגו' ויאחזו בה שהיה להם אחיזה במצרים. וכ' ויפרו וירבו שנעשה אז עיקר כנס"י וכ' ויחי יעקב שזה היה עיקר החיים של יעקב שנבנה כנס"י וס"ר נפשות שקבלו אח"כ התורה ובזה אין שום תפיסה. וע"כ לא אתחזי לאפרשא שאין כאן שום הפסק פרשה כיון שאין מקום להתבונן בזה. וע"ד זה יש לפרש כל טעמי המד"ר. דלפשוטו קשה על טעם א' שהפרשה סתומה מפני שהתחיל השעבוד והא כל זמן שהיה אחד מהשבטים קיים לא התחיל השעבוד וכמ"ש בפירש"י וארא דלכך נמנו שנותיו של לוי כו' ע"ש. ובמד"ר (שמות) ע"פ וימת יוסף אי' שכ"ז שהיה א' מהן מאותן שירדו למצרים קיים לא שעבדו המצרים בישראל. ובפרט כ"ז שיוסף קיים והיה מושל הארץ לא יתכן שישעבד מי באחיו. ויוסף חי אחר מיתת יע"א ע"ה נ"ד שנה ואיך אפשר לומר דאחר פטירת

יעקב התחיל השעבוד. גם פשט הכתוב וימת יוסף וגו' ויקם מלך חדש וגו' אשר לא ידע את יוסף משמע שכ"ז שזכרו את יוסף לא מלא לבם לשעבד בישראל. אך הענין כמו שאמרנו בפי' מ"ש במד"ר מה גאולה בכל יום שהמכוון על הגאולה מקטרוג ושעבוד היצה"ר שזהו עיקר הגאולה (ונת' מא' ג) וכן כאן אף דכתיב ויאחזו בה שהיה להם אחיזה במצרים מ"מ כל זמן שיעאע"ה היה חיים הופיע מחיות יעקב להכלל. ולא הרגישו כלל ישראל מענין קליפת מצרים. ואף שהיה להם אחיזה מה במצרים היה בהעלם מאד. וכיון שנפטר יעקב התחיל השעבוד שהתחילו להרגיש משעבוד היצה"ר מקליפת מצרים והתחיל העמל במלחמת היצה"ר. וזה שכ' ברש"י שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד. וכן הלשון בזוהר הקדוש בשעתא דמית יעקב אסתימו עיניהון דישראל. עיניהם מרמז על בחינת חכמה מוחא דהעינים שרשם מהמוח וכן נקראו הסנהדרין וחכמי ישראל עיני העדה (כמ"ש ב"ב ד.) ולבם היינו בחינת בינה לבא. והיינו שעל ידי הקליפה נסתמו מעינות חכמה ובינה מישראל ונכנס ללב ומוח השעבוד מקליפת מצרים. אך מכל מקום לא הרגישו במפורש שנתקלקלו ע"י קליפת מצרים. רק נכנס ללב ומוח ולא היה בהעלם כ"כ כמו שהיה בחיי יעקב אע"ה וע"כ פרשה זו סתומה שלא ניתן להתבונן איך שנאחזו בקליפת מצרים בעומק במוח ובלב. וכן טעם הב' שבמד"ר שפ' זו סתומה מפני שביקש יעקב לגלות הקץ ונסתם ממנו. ג"כ לפשוטו קשה דהיה צריך להיות סתומה פרשת ויקרא יעקב ושם מתחיל פרשה והיא פתוחה ומה טעם שיהיה ויחי יעקב סתומה. אך בזוה"ק (רלד ב) הקשה למה נכתב בתורה ענין זה שביקש יעקב לגלות הקץ ונסתם ממנו ולמה נכתב ואגידה אם לא נתקיים. אבל באמת גילה להם זה שיהיה אחרית הימים והיינו שבסוף יהיה הכל לטובה ועדמ"ש (ב"ב יד:) ברות פורענות דאית ליה אחרית והיינו שממנה יצא דוד וזרעו ומשיח שיהיה האחרית לטובה. וכן בגלות בבל כתיב לתת לכם אחרית ותקוה ודרשו (תענית כט:) אלו דקלים כו' ואמרנו שרומז לתושבע"פ שהוא מין האחרון מז' מינים שהם כנגד ז' המדות. ובבבל היה עיקר התפשטות התושבע"פ (כמו שנת' מא' א) וז"ש ואגידה לכם דאי' בזוה"ק רזא דחכמתא איהו. את אשר יקרא אתכם באחרית הימים היינו דשעבוד מצרים והגלות יהיה הכנה שיהיה לכם אחרית לטובה שע"י זה יזכו להתגלות בקי"ס ולמתן תורה וזה גילה להם באמת. אך מ"ש שנסתם ממנו הוא הגאולה פלאים בחי' פל"א עליון שהוא דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא (כמ"ש זח"ב קפד א) והיינו שיאיר להם איך ממה דכ' וישב ישראל וגו' ויאחזו בה וגו' שע"י שנאחזו במצרים יהיה שלימות הכנס"י וכמו שרומז ויחי יעקב ומזה באו לכלל האחרית טובה. שזה נעלם מהם עד שראו אח"כ

עין בעין שע"י גלות מצרים זכו להתגלות עתיקא בקי"ס וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (כמ"ש במכילתא בשלח וזוה"ק שם סד ב) וכן אח"כ זכו להתגלות מתן תורה. וע"כ בכאן פרשה סתומה שלא ניתן להתבונן בזה איך שנסתעף האור מתוך החושך. אבל אח"כ בפ' ויקרא יעקב יש פרשה פתוחה שזה גילה להם שיהיה להם אחרית הימים. וזה ג"כ המכוון בטעם הג' שסתם ממנו כל צרות. והוא דאף שהיה נעלם מהכלל איך יהיה ממש"נ וישב ישראל וגו' ויאחזו בה אחרית הימים. מ"מ יעקב בעצמו ידע שמגלות מצרים יהיה עיקר הישועה וצמיחת כנס"י וסתם ממנו כל צרות שבעולם. שידע שהכל לטובה רק אין כאן הפסק פר' להתבונן שנסתם ממנו להראות ולהאיר זה בלב כל ישראל בפרט שיכיר הטובה הצפונה בו בהווה. ושבת שהיא מעין עוה"ב ויש בו התגלות עתיקא כתיב ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה וגו' שנדרש בזוה"ק (ח"א מח רע"ב) על יום השבת שהוא יום הניח. והיינו שאף שהוא עדיין בהעבודה הקשה ועיקר הענין נעלם ולא ניתן להתבונן בו איך הוא לטובה. מ"מ בלב מרגיש נייחא שיודע שהכל לטובה.

## פרק ו

**חדו סגי ייתי ועל חדא תרתי נהורה לה ימטי וברכאן דנפישין** בזוה"ק פ' זו (רלג סע"ב) ת"ח כל ברכאן עלאין כלהו אתמסרו להאי דרגא לברכא לכלא. ואע"ג דלית לה נהורא מגרמא כל ברכאן וכל חידו וכל טיבו כלהו קיימי בה ומנה נפקי כו' כמד"כ ברכת ה' היא תעשיר וע"ד כ' ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה. וכן בסעודתא דמע"ש דהיא סעודתא דחק"ת מזכירין שלשה הדברים שחשב כאן בריבוי. חדו סגי כנגד מ"ש כל חידו. וברכאן דנפישין כנגד כל ברכאן. ועל חדא תרתי נהורה לה ימטי כנגד כל טיבו עדמש"נ וירא אלהים את האור כי טוב. והיינו דכל מורה על שלש כמ"ש הראשונים (ונת' מא' ג) וכן סגי ונפישין מורה על ג' כמ"ש (גיטין מו.) רבים שלשה. כל ברכאן היינו חיי בני ומזוני דלא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא (כמ"ש מ"ק כח.) מזלא קדישא היינו עתיקא שהוא על ה' וזש"נ השלך על הוי"ה יהבך וגו' וכן ותתפלל חנה על הוי"ה על דייקא וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג עט ב) והיינו שהוא מרומז בקוצו של יוד דלעילא שמרמז לאין שהוא כ"ע (וכמש"ש סה ב) וזהו על ה' שהוא למעלה מד' אותיות השם וזה אתמסרו להאי דרגא בחי' מלכות כידוע דכ"ע איהו כתר מלכות. והאבות נתברכו בג' ברכות אלו. אאע"ה נתברך בבני כש"נ הביטו אל אברהם אביכם וגו' כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו ובגמ' (יבמות סד סע"א) דאברהם ושרה טומטמין היו וכו' וזש"נ כי אחד קראתיו רק ואברכהו ברכה מעתיקא ממזלא קדישא וארבהו. ויצחק אע"ה נתברך בעושר כמש"נ ויברכהו ה' ויגדל האיש וגו' עד כי גדל מאד ובב"ר עד שהיו אומרים זבל פרדותיו של

יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך. ויעקב כ' ביה לשון ברכה כ"פ ומתחלה נא' לו והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והיינו שמירה מהיצה"ר שהוא השטן ומה"מ (כמ"ש ב"ב טז.) ואח"כ בשובו מבית לבן כתיב ויברך אותו וגו' כי אם ישראל יהיה שמך ושם זה נקרא ע"ש שנצח הס"מ שרו של עשו שהוא השטן והיצה"ר כידוע. וכמש"נ כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל. וכן א' (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת והיינו כיון שנצח להשטן שהוא המה"מ וזכה לשורש החיים. וכן כל חידו ג"כ שלשה מיני היפך העצבון שהוא מצד הנחש והיצה"ר וכן נדרש (תמורה טז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות. ונמצא בהקללה מהנחש ג' לשונות של עצב הרבה ארבה עצבונך. בעצב תלדי בנים. בעצבון תאכלנה והוא נגד ג' הקליפות שהם היפך החיים. שהם הקנאה והתאוה והכבוד שקדושת האבות שזכו לחיי עולם הם נגדם. דאברהם נגד קלי' הקנאה ויצחק נגד קלי' התאוה ויעקב נגד הגאוה והכבוד כמש"נ מי יקום יעקב כי קטן הוא (ונת' כ"פ). וזה הענין שבהאשה שלא היה רק ב' הקליפות קנאה וכבוד שהנחש פיתה אותה שתאכל מהטוב שבעה"ד וכמש"נ ותרא האשה כי טוב העץ וגו' ובב"ר (פ' יט) ג"ד כו' טוב למאכל ויפה לעינים ומוסיף חכמה. ורצתה לאכול מהטוב רק הנחש הכניס בה קליפת הגאוה כמש"נ והייתם כאלהים וגו' וזה שורש הקליפות שהוא ע"י שבירת הכלים ומ"ק דמיתו שהיה ע"י גאות דאנא אמלוך כידוע. ובא ע"י לבוש מלכות שהש"י מתלבש כמש"נ ה' מלך גאות לבש והאדם נברא בצלמנו וגו' יש בו ג"כ לבוש זה (כמו שנת' וירא סוף מא' א) ורצתה חוה לטעום מהטוב שבעה"ד רק היה עם גאוה. ואח"כ ותתן גם לאישה וגו' זה היה מקליפת הקנאה שנתקנאה שתמות והוא יחיה ויקח אחרת כמ"ש בב"ר. לבד שהיה גם רציחה שעי"ז שפכה דמו וזה שורש קליפת הקנאה. ולכן נתקללה בב' מיני עצבון. בעצב תלדי בנים נגד בני שתלד בעצב. וארבה עצבונך נגד חיי שתסבול חיי צער בגידול בנים וכמ"ש (עירובין ק:) וע"י קדושת אברהם ויעקב שנתברכו בבני וחיי ניצולין מב' מיני עצב אלו. ואדה"ר שידע האיסור שנאסר מהש"י לטעום מעה"ד רק התנצל האשה אשר נתתה וגו' ואוכל והיינו ע"י קליפת התאוה שהכניס בו הנחש להרגיש הנאת הגוף והיא זוהמת הנחש וע"כ נתקלל בעצבון תאכלנה עצב ג'. וע"י קדושת יצחק שבחינתו נגד קליפת התאוה ניצולין מעצב זה. וזהו כל חידו נגד ג' מיני עצב הנז'. וז"ש חדו סגי ייתי רוב שמחה. רבים שלשה. ג' מיני שמחה שניצולין מג' הקליפות המכונים בשם עצב. וכ' לישרי לב שמחה ואמרנו כ"פ שהוא כשזוכין ליישר הלב שגם הלב כסיל לא יפתהו לרע כלל ויהיה ניצול מכל ג' מיני היצה"ר וזהו חדו סגי ייתי לישרי לב שמחה. וברכאן דנפישין רבים שלשה היינו הג' ברכות שנתברכו בהם ג' האבות חיי בני ומזוני. וכשזוכין

לקדושתם ניצולין מכל ג' מיני עצב וזוכין לג' בחינות שמחה חדו סגי וכל טיבו היינו אור כי טוב ואין טוב אלא תורה וכ' ותורה אור והיינו תושב"כ. רק זהו בדברות ראשונות שהיה רק אור א'. אבל אח"כ בשניות דאי' (שמו"ר פ' מו ופ' מז) שיש בהן מדרש הלכות ואגדות ועז"נ כי כפלים לתושיה יש ב' מיני אור אור תושב"כ ואור תושבע"פ וב' האורות היו כלולים באור א' כפי מה שזכו לו במתן תורה בלוחות ראשונות. וכמו שזכה משה רבינו (ונת' במ"א) וז"ש ועל חדא תרתי נהורה לה ימטי והיינו שהאור א' תורה אור כולל ב' אורות תושב"כ ותושבע"פ וז"ש בזוה"ק וכל טיבו אור כי טוב. ולשון כל מורה על שלש כמ"ש הראשונים. ומ"מ מצינו לשון כל גם על ב' בהרבה מקומות (וכמ"ש בס' יד מלאכי סי' שלו) ואמרנו דהכל אמת שהשורש שנים והאמצעי כוללן (ונת' מא' ג) וזה וכל טיבו כפלים לתושיה. ושבת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו (כמ"ש זח"ב רד א) שזוכין ישראל לג' בחי' קדושות האבות וזוכין לכל חידו וכל טיבו וכל ברכאן דע"י קדושת שבת זוכין לחיי בני ומזוני (כמו שנת' חיי סו' מא' י):

## פרק ז

**ובשבת** כתיב ויכל אלהים ביום השביעי וגו' ובתרגום ירושלמי וחמיד והוא עפמ"ש (ב"ר פ' ט) עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. והיינו שבשבת מצאה הבריאה חן בעיני הש"י ושמח אז במעשיו כמו שיהיה לעתיד דכ' ישמח ה' במעשיו וא' (ויק"ר פ' כ) שמח ה' במעשיו אינו אומר אלא ישמח עתיד הקב"ה כו'. וכ' וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו שביתה ומנוחה הוא ג"כ בחי' שמחה שמצינו מנוחה שהוא היפך העצב כמש"נ ביום הניח ה' לך מעצבך וגו' וז"ש בזוה"ק פ' זו הנז' וכל חידו. וכתיב ויברך אלהים את יום השביעי. וכבר אמרנו דברכת השבת כולל ראשי הברכות שהם חיי בני ומזוני (כשנ"ת פ' חיי שם) וזהו כל ברכאן שכולל ג' הברכות הנז' כמו שאמרנו. וכ' ויקדש אותו קדושה היינו חכמה דאקרי קודש. חכמה עלאה קודש עלאה חכמה תתאה קודש תתאה (זח"ג קעו ב וש"מ) וחכמה הוא אור וכמ"ש (ב"ר פ' ג) ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה כו' ואור תושב"כ דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל כמ"ש (שבת פו:) ואור תושבע"פ אי' (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי והיינו כמ"ש מלכות פה תושבע"פ קרי' לה. וזהו ועל חדא תרתי נהורה לה ימטי. והיינו אור תושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא אור הגנוז לעמלי תושבע"פ (כמ"ש מד"ת נח ג) והוא מרומז בקוצא דיוד דלעילא דרמיזא לאין שהוא כ"ע וכנז' מהזוה"ק. וכתיב כי בו שבת מכל וגו' אף שכבר נא' וישבות ביום השביעי מכל וגו'. אך המכוון דאף שכבר אמרנו מהמ"ר שמח אינו אומר אלא ישמח וכו' וכאן אומר

וישבות וגו' ושביתה ומנוחה הוא שמחה כאמור. וע"ז אמר שבשבת מצאה הבריאה חן בעיניו ושמח ה' במעשיו דשבת מעין עוה"ב כמ"ש בהרואה. וזש"נ כי בו שבת מכל מלאכתו ושמח ה' במעשיו. אשר ברא אלהים לעשות שכל מעשה בראשית צריכין תיקון אפי' אדם צריך תיקון כמ"ש (ב"ר פ' יא) והיינו שניתן להאדם שיתקן ויהיה טוב מאד וע"כ בשבת שהוא מעין עוה"ב מצא הבריאה חן בעיניו ושמח ה' במעשיו. והנה כתיב ויקדש אותו ולא כתיב את יום השביעי. אך הוא עפמ"ש ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים. והיינו דשבת כולל כל ברכות ו' הימים וקדושת כל הזמנים. והוא עפמ"ש (זח"ב פח א) דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין אף דו' ימי בראשית הם ו' המדות כמו שמדייק בזוה"ק מדכ' כי ששת ימים עשה ולא כ' בששת. ואות ו' שבשם הוי"ה ת"ת כליל שית ספיראן ה' מלכות כמ"ש בזוה"ק (ח"ג רנח א) ו' קוב"ה ה' שכינתא. ובחי' ו' גבוה מבחי' ה' תתאה וקודם. אכן למעלה ו' המדות גבוהין ממדת מלכות אבל אינם משפיעין למטה רק ע"י מדת מלכות וכמ"ש בזוה"ח (בתיקונים דפ"ו קיא א) וכל ספירה אין לה פעולה בתחתונים אלא ע"י המלכות שנא' בה ומלכותו בכל משלה וכו' ע"ש. וזש"נ ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת לישראל (כמ"ש ריש סא"ר) שהש"י משפיע בחי' כל הו' מדות ליום השבת וע"י יום השבת מקבלין כל ו' ימי המעשה מקדושת המדות דבר יום ביומו. וז"ש (ביצה טז.) שהלל מדה אחרת היתה לו כו' שאמר ברוך ה' יום יום והיינו כמו שנדרש (ברכות מ.) כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו. שכל יום י"ל ברכה מיוחדת משורש קדושת המדה שכנגדו. ושמאי היה אוכל כל ימיו לכבוד השבת כאמור שכל קדושת הימים וברכותיהן בא ונכלל בקדושת השבת. וזש"נ ולו אחד בהם דייקא שבימי המעשה מופיע קדושת השבת שמקבלין ישראל מדת מלכותו ית' ועי"ז נשפע בהם ברכת הימים וזהו ברכתו מכל הימים. וקדשתו מכל הזמנים הוא ע"פ מה ששמעתי מרה"ק זצוק"ל שכל ו' המועדים נגד ו' ימי המעשה. פסח ושבועות כנגד יום א' וד'. ר"ה ויוהכ"פ כנגד ב' ה'. סוכות ושמע"צ נגד יום ג' ו'. והמכוון הוא דפסח הוא נגד אאע"ה שלו נא' גלות מצרים והגאולה. והיה רק ע"י החסד שהוא בחי' אברהם חסד לאברהם. והוא נגד יום א' שהוא מדת החסד. ובו נא' מאמר יהי אור וא' (ב"ר פ' ב) יהי אור זה אברהם. שבועות נגד יום ד' שהוא מדת נצח ומשה רבינו מרכבה למדה זו וחג זה נגדו שהוריד התורה לארץ. ר"ה נגד יום ב' גבורה דאי' (תקו"ז תי' מא) תמן תשרי ודא דרועא תניינא יום תניינא כו' איהו ר"ה. יוהכ"פ נגד יום ה' שהוא מדת הוד דרגא דאהרן כידוע ואהרן הוא המכפר ביוהכ"פ. וסוכות נגד יום ג' שהוא מדת ת"ת ויעאע"ה מרכבה למדה זו אות ו' דאקרי אות אמת כמ"ש בזוה"ק (ריש ויקרא) וכ' תתן אמת ליעקב.

וחג הסוכות נגדו דכ' ויעקב נסע סוכתה. ויום ו' שהוא מדת צדיק יסו"ע שיוסף מרכבה למדה זו וכנגדו שמע"צ דסוכות ושמע"צ סמוכין זה לזה דיעקב ויוסף כחדא אינון (כמ"ש זח"א קעו סע"ב) ותרווייהו כחדא אזלי ודא הוא רזא דאת ו"ו דאזלי תרווייהו כחדא (שם קפב ב) דיעקב אות ו' אמת ליעקב ובחי' יוסף ו' זעירא ו' המילוי. וזה מ"ש וקדשתו מכל הזמנים שבקדושת שבת נכללים כל קדושת ו' המועדים והזמנים שהם קדושת ו' המדות כאמור וע"י קדושת שבת מקבלים קדושתם כמו שאמרנו. וזה שנא' ויקדש אותו אות ו' שעל ידו ניתן הקדושה לו' המועדים שהם בחי' ו' ימי המעשה וע"י קדושת השבת שהוא מהש"י ניתן הכח לישראל לקדש את הזמנים וכמ"ש (שמו"ר פ' טו) כלי חול כשמתמלא מן הקודש מתקדשת עאכ"ו ישראל שהם קדושים כו' שהם קדושים ע"י קדושת השבת שנא' לדעת כי אני ה' מקדשכם. דניתן לישראל הקדושה דקביעא וקיימא מהש"י ועי"ז מקדשי לו' הזמנים:

## פרק ח

**ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף וגו'**. לכאורה תיבות אחרי הדברים האלה מיותר. גם למעלה כתיב אנכי אעשה כדברך והול"ל כן אעשה ובתורה אין אות מיותר ח"ו וכ"ש כמה אותיות. אמנם הענין דכ' ועשית עמדי חסד ואמת ות"א טיבו וקשוט. והיינו טיבו האור כי טוב דכ' אור זרוע לצדיק והוא היוד שמופיע ממדת צדיק למדת מלכות כידוע ה' ד' הות ומדאתעברת בי'. ועז"א כי כל בשמים ובארץ כי כל דא צדיק כו' די אחיד בשמיא ובארעא כלומר דיסודא דעלמא דאקרי כל אחיד בת"ת דאקרי שמים ובארץ דאקרי כ"י כמ"ש בזוה"ק (ח"א לא סע"א) והיינו בחי' מלכות פה תושבע"פ. וזש"נ ותורת חסד על לשונה והיינו תושבע"פ עפמ"ש (סוכה מט:) תורה ללמדה זו היא תורה של חסד והיינו תושבע"פ שמלמדין לתלמידים. וז"ש בזוה"ק פ' זו (ריט א) בת יהבה לאברהם דכתיב וה' בחר את אברהם בכל בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. והיינו דמדת כל שמשפיע היו"ד למדת מלכות דדלת הוית שיהיה ה"א. זהו מצד בחי' אברהם חסד לאברהם. ויהושע שבא מיוסף היה שורש תושבע"פ וכמו שאמרנו כ"פ במ"ש (נדרים כב:) וס' יהושע שערכה של א"י הוא. שהוא חלק כל א' מישראל בתושבע"פ איך הוא נכלל בתושב"כ וזהו קדושת הארץ דאי' (קידושין מט:) עשרה קבין חכמה ירדו לעולם ט' נטלה א"י. והיינו חכמת תושבע"פ וזהו תורת חסד האור כי טוב. ואמת מדת יעקב אע"ה אמת ליעקב אמת זו תורה (ברכות ה:) והיינו תושב"כ וכמ"ש בזוה"ק קוב"ה תורה איקרי. ויוסף היה כלול מב' הקדושות ו' של יעקב אע"ה תושב"כ. ויו"ד שלו שהוא הו' זעירא ו' המילוי שהיא קדושת בחי' מלכות תושבע"פ. וזה שא' לו ועשית עמדי חסד ואמת טיבו וקשוט. אל נא

תקברני במצרים שהיא ערות הארץ. ונשאתני ממצרים הוא כנגד בחי' סור מרע והוא ע"י קדושת תושבע"פ כמ"ש (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. ואמרנו כ"פ שעיקר שבירת כח היצה"ר הוא ע"י קדושת תושבע"פ. וקברתני בקבורתם היינו להכניסו למערת המכפלה דשם היה אור דיוקנא דאדה"ד קודם הקלקול דאי' (מד"ר ר"פ אחרי) תפוח עקבו של אדה"ר מכהה גלגל חמה קלסתר פניו עאכ"ו. והיינו למעלה מבחי' השמש. ואחר הקלקול דניטל זיוו ונקנסה עליו מיתה לתקן הפגם כיון שסבל המיתה זכה למדרגתו הראשונה בהנוגע לפרט נפשו אף שלא נתקן עדיין הפגם מכל העולם (כשנ"ת במ"א) וכן זכה גם יעאע"ה כשהכניסו יוסף למערת המכפלה. והנה כל עסק יעקב אע"ה בעוה"ז להוציא הכנס"י ושיזכו להרכוש גדול שהוא מתן תורה ואז יוכל הוא לקנות מעלתו ומדרגתו. וזה שמרמז ועשית עמדי חסד ואמת. דידוע דעיקר ההשפעה י' לבחי' כנס"י הוא ע"י בחי' יוסף שהוא מרכבה למדת צי"ע וכנגדו שם שדי. וז"ש ועשית עמדי עם ד' י' שתוכל הד' לאתעברא ביו"ד חסד ואמת תושבע"פ ותושב"כ דידוע דהם כנגד קוב"ה ושכינתי'. וע"י כן תוכל להוציאני ממצרים ולהכניסני למערת המכפלה לקנות מעלתי. דאל"כ ח"ו יוכרח לבא עוד לעוה"ז להוציא הרכוש גדול. ועז"נ ויאמר אנכי עדמ"ש בזוה"ק פר' זו (רלד ב) אמירה בחשאי כד"א ואמרת בלבבך ואי' (זח"ג רנו ב) אנכי ביה כ' כתר והוא מ"ש (שהש"ר פ' ישקני) כששמעו ישראל דיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם. וכן מרמז כאן ויאמר אנכי שהכניס בלבו מדרגת ובחי' אנכי. וע"י כן אעשה כדברך שהוא מ"ש ועשית עמדי חסד ואמת תושב"כ ותושבע"פ. וזה שנא' ויהי אחר הדברים האלה הדברים היינו ד"ת וכמ"ש (שמו"ר פ' לח) אין דברים אלא ד"ת וכו' והיינו דב"ר סתם דיבור הוא ד"ת י"ס מרמז שהיוד ההופעה למדת מלכות נעשה מ"ם סתומה שמורה שנסתם ונקבע לעולמי עד (כמ"ש זח"ג רלו רע"ב). האלה מורה שהד"ת מפורש לעין עד שיוכל להיות מראה באצבע. וכמו שנדרש לשון זה שלעתיד כל או"א מראה באצבעו. וכן כשחקוק על לבו ג"כ שייך לשון זה. וכמו שאמרנו כ"פ ממ"ש (מגילה טו:) עמש"נ וכל זה וגו' שהיו כל גנזיו חקוקין לו על לבו דכיון שחקוק בלב ג"כ שייך לשון זה כמראה באצבע. ולשון האלה בל' רבים כמו הזה בל' יחיד. וזש"נ הדברים האלה שמורה שנחקקו בלבו בחי' חסד ואמת טיבו וקשוט תושב"כ ותושבע"פ. וזה שורש קדושת שבת כמו שאמרנו כ"פ דכו"ע בשבת נתנה תורה לישראל שהוא תושב"כ. ואי' (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי. והיינו מדת מלכות פה תושבע"פ:

## פרק ט

**ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו וגו'**. ידוע דקדוק הזוה"ק (רכז ב) למה נא' כאן ויברך את יוסף דלא אשכחן הכא ברכה דבריך ליוסף אלא לבנוי. וי"ל בזה ע"פ מה שאמרנו במש"נ כריח שדה אשר ברכו ה' ואיתא בזוה"ק (ח"א קמב ב) דא שדה דתפוחים שדה דאבהן עלאין חמידי ליה ומתקנין ליה שהוא עפמ"ש התוס' (תענית כט:) דריח תפוחים היינו אתרוג וידוע מ"ש (ויק"ר פ' ל) דאתרוג יש בו טעם וריח מרמז על ישראל שיש בהם תורה ומעשה טובים כי בחי' הריח מצד מעשים טובים שבגוף והטעם מצד הנשמה שבמוח. וזה כח אבותינו שהשתדלו בזה והעמידו אומה ישראלית להשריש קדושה זו לבניהם אחריהם לעולם. וזה ויברך את יוסף האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו. ועפ"י דברינו שבחי' הריח מעשים טובים הוא הזדככות הגוף בפועל במעשה המצות להיות סור מרע ועשה טוב והוא בחי' יוסף. וידוע דאאע"ה היה כל ענינו וחשקו בפעל עשה טוב להכניס אורחים ולקרבם תחת כנפי השכינה וכמ"ש (יומא כח:) אנן מאברהם ניקום וניגמור ופירש"י להיות זריזין כאברהם שהיה זריז מאד בפעל עשה טוב. וכמו כן יצחק אע"ה היה זהיר מאד לצמצם א"ע בסור מרע שזה ג"כ בחי' מע"ט כמ"ש (קידושין לט:) ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה. וזהו אשר התהלכו אבותי לפניו דייקא אברהם ויצחק שהשתדלו בבחי' מע"ט. אמנם יעקב אע"ה היה מבורר לנגד עיניו שכל מעשיו ועניניו המה רק מכחו ית' והיינו בחי' טעמי תורה. וזהו האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה הכל רק מכחו ית'. וע"ז מרמז פתי' הזוה"ק (רכט א) ע"פ המלאך הגואל. בית והון נחלת אבות וכי נחלת אבות אינהו והא קוב"ה יהיב כלא לב"נ אלא וכו' לזמנין דיחסין כלא לבריה ויהא אחסנא דאבות. והיינו כי בית מכונה ע"ש מעשים טובים וכמו שדרשו (סוטה מד.) ע"פ אחר ובנית ביתך אלו מעשים טובים. והון מרמז על טעמי תורה וכמ"ש (עירובין סד.) ע"פ ורועה זונות יאבד הון מאבד הונה של תורה וכן נאמר ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים וב' הבחי' הם ב' נחלות אבות כנ"ל כי אברהם ויצחק התהלכו לפניו בבחי' מע"ט. ויעקב אע"ה הוא בחי' הונה של תורה האלהים הרועה אותי כנ"ל. וע"ז גמר אומר יברך את הנערים ויקרא בהם שמי להנחיל להם לדורות בחי' הונו של תורה. ושם אבותי אברהם ויצחק היינו בחי' מעשים טובים והוא כללות בחי' שדה של תפוחים שיש לה בחי' הטעם והריח דאבהן עלאין חמידו ליה ומתקנין ליה. וברכה זו שייכה דייקא ליוסף כדברינו (ונת' מא' ב). וע"ז גמר וידגו לרוב וגו' שאמרו ע"ז בב"ר מה דגים וכו' כמי שלא טעמו טעם מים מימיהון

כך ישראל גדלים במים בתורה כיון ששומעין דבר חדש מה"ת מקבלין אותו בצמאון וכו' והיינו החמדה והתשוקה להתחדשות בד"ת הוא שדה דאבהן חמידו ומתקנין ליה:

## פרק י

**נהוריה ישרי בה וכו'** בסעודתא דעתיקא אנו מבקשים על התגלות נהורא דייקא בה בהאי סעודה והגם דעתיקא הוא שכל הנעלם מכל רעיון ועלי' נאמר ישת חושך סתרו. וכמ"ש בזמר אל מסתתר כו' השכל הנעלם מכל רעיון עלת העלות מוכתר בכ"ע כתר יתנו לך ה'. אכן הענין הוא כי התושבע"פ השפעה מצד טלא דעתיקא וכמו שאמרנו כבר ע"פ תזל כטל אמרתי שהוא על תושבע"פ. דתושב"כ הוא כמטר לקחי דלקח טוב נתתי וגו' זה רואין שהוא מן השמים. אבל תושבע"פ הוא מה שחכמ"י מחדשים בלבם והם באמת דברי אלהים חיים והוא כטל שאין רואים ירידתו רק שאח"כ רואים לחלוחית בארץ. וזהו אמרתי דאמירה בלחישו. והוא מ"ש בסוף כתובות ע"פ טל אורות טליך דטל תורה מחייהו והיינו טל דתושבע"פ. דבמתן תורה א' בפרע"ק הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם וע"כ דאינו התושב"כ. ובזוה"ק (ח"ג קכח ב) דטלא דעתיקא הוא טל דתחה"מ. וטל יורד דוקא בלילה בעת החושך וכן תושבע"פ מדת לילה וכמ"ש (במד"ת סוף פ' תשא) במשרע"ה בשעה שלמד תושבע"פ ידע שהוא לילה. ובשבת הוא התגלות דתושבע"פ כמ"ש (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תושבע"פ והיינו מדת מלכות פה תורה שבע"פ. והוא מ"ש בס' הבהיר דבשבת התגלות מאור הגנוז וכ"א (בב"ר פ' יא) ברכו באורה דאותו שבת שימש אור דיום א' והרי הברכה נשאר לכל שבת ולעולם. ושם בסה"ב דאותו אור הוא אור דתושבע"פ ע"ש. ובמד"ת (נח ג) דעל התושבע"פ שבא ביגיעה וצער גדול נא' העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון כו' וכן בגמ' (סנהדרין כד.) במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל והוא הנהורא דנפיק מגו חשוכא דוקא כמ"ש בזוה"ק (ח"ב קפד א) דלית נהורא וכו' ובגמ' (נדרים כב:) אלמלא חטאו כו' כי ברוב חכמה רוב כעס. כי ע"י התיקון דרוב כעס באים לרוב חכמה. והשפעת הטלא דעתיקא הוא בשבת כמ"ש בזוה"ק (ח"ב פח א) מליא רישיה דז"א מטלא דנחית מעתי"ק וכו'. ומה שהוא בשבת דוקא וכן מה שסעודת יום שבת נקרא סעודתא דעתיקא דאז כתר יתנו לך. לפי שאנו משיגים בשבת שהקב"ה הוא למעלה מהשגת שכל אנושיי כמ"ש כתר יתנו לך וכתר הוא למעלה מהראש ומורה על למעלה מהשגה. ולכך כתיב ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה וגו' דפי' בזוה"ק (ח"א מח רע"ב) על יום השבת והיינו דדייק מלשון ביום הניח ולא אמר בהניח. אבל שם הכתוב מדבר בגלות בבבל ובעודם בגלות עדיין ואמר שאף בהעבודה יש לנו יום אחד שיש לנו נייחא מעצבך היינו מצרות

שעבר כבר. ומרגזך היינו מהפחד להבא. ומן העבודה הקשה בהווה. מצד שביום השבת אנחנו משיגים שהכל הוא רק לטובה אף שאין אנחנו מבינים הטובה. ועל זה נא' כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם נאם ה' מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה ואנו מאמינים זה אף שאין אנו משיגים ומבינים איך ומה. וע"ז מרמז מזמור של שבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון. דעליון מרמז שהוא ית' למעלה מהשגת שכל אנושיי. שעל דבר זה היו צועקים כל הנביאים מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד. והצדיקים לא כן. ובשבת מגיעים לאמונה והקב"ה נותן נייחא בלב לזמר על הכל. כי אף שאנחנו בעיני בשר רואים דרך רשעים צלחה כמש"נ בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און שהם מצליחים במהרה אעפ"כ אנו מאמינים שהצלחתם הוא רק להשמדם עדי עד ועז"א מאד עמקו מחשבותיך ואנחנו קוראים כסיל ובער לאותם הפונים אחר הצלחתם. כי אנחנו יודעים בבירור מצד אמונה שהצלחתם להשמדם עדי עד וצדיק כתמר יפרח. וגם משה רבינו עמד על זה השאלה כמ"ש (ברכו' ז.) ע"פ הודיעני נא את דרכיך מפני מה יש צדיק ורע לו יש רשע וטוב לו. וע"ז הוא ג"כ מה שביקש הראני נא את כבודך (וכמ"ש שמו"ר פ' מה) והיינו כי תכלית מכוון הבריאה היה שיהיה התגלות כבוד מלכותו ית' בעולם וכאשר דרך רשעים צלחה והצדיקים לא כן. נסתר התגלות כבודו ית'. והש"י הראהו וא"ל וראית את אחורי וגו' ושמעתי מרה"ק זצוק"ל שעל פ' זה מתרגם ותחזי ית דבתרי ודקדמי לא יתחזון ואמר שהפי' הוא שאחר התגלות המעשה הכיר תיכף משה רבינו את העומק והטובה שהיה בזה הענין אמנם קודם התגלות המעשה אין להשיג את העומק כי מאד עמקו מחשבותיו ית"ש למעלה מהשגה. ואי' (מד"ר ותנחומא חוקת) וכל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחבריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לר' עקיבא ע"ש וזה ע"ד שאמרו (יבמות מט:) על טענת מנשה. משה רבינו אמר כי לא יראני האדם וחי וישעיה אמר ואראה את ה' וגו' ומשני בגמרא ע"ז משה רבינו נסתכל באיספקלריא המאירה וכו' וגם בשאר הנביאים שהסתכלו באיספקלריא שאינה מאירה מכל מקום היה מצד מראה נבואה שהראו להם מן השמים ולכך גם כן לא היו יכולים לראות מה שראה עיניו של ר' עקיבא. שהוא לא ראה ע"י מראה נבואה רק ע"י חכמה מהשפעת טלא דעתיחא והיה יכול להשיג יותר השורש הנעלם בעוה"ז ולכך אמרו עליו כל יקר ראתה עינו. יקר הוא תרגום של כבוד כי הוא היה יכול להשיג כל כבודו ית'. רק לא בראיה דפני לא יראו אלא בהשגת חכמה. וזהו כמו החילוק בין תרגום ללשון הקודש. דלה"ק הוא עצם הדבור המקודש של הש"י בתורתו ושבו ברא עולמו. ותרגום הוא הבנת אותו דבר ולא גוף הדבר עצמו. וכן ראיית משה רבינו הוא

עצם הדבר. וראיית עין רע"ק הוא עין החכמה דרך השגה היה משיג כל היקר. וז"ש (מנחות כט:) כשהראה למשה רבינו ע"ה ששוקלין בשרו של ר"ע במקולין שהיו סורקין את בשרו במסריקות של ברזל אמר משה רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני. היינו שרמז לו בתיבת לפני שהוא השיג כבודו ית' אף מה שלא השיג שום נביא בעולם כי הוא השיג ית דקדמי. כי מצד הרוב חכמה שמתרבה ע"י תיקון הרב כעס דהוצרך לו רע"ק בדורו יכולים להשיג משורש עתיקא אף קודם שרואה המעשה. כי השגת תושבע"פ הוא השפעת טלא דעתיקא. והתושב"כ הוא מחכמה העליונה כמ"ש בב"ר על פ' יהי אור דה' פעמים נא' שם לשון אור נגד ה' חומשי תורה. ובאור הוא הראיה וכמש"נ וירא אלהים את האור. ותושבע"פ נמשך מהחשוכא דקדם לנהורא שהוא עתיקא וכנז' למעלה וזהו לפני וכד"ש בזוה"ק (ח"ב פג א) על פ' תתענג על ה' ועל פ' ותתפלל על ה' דכ' בחנה (זח"ב עט ב) דרומז לעתיקא שהוא למעלה מהוי"ה כידוע דד' אותיות השם הם או"א דו"נ שהוא מחכמה ולמטה וכ"ע רמוז בקוצו של יוד שהוא על ה'. וראיית משה רבינו ע"ה באספקלריא המאירה הוא עד מקום הראיה והאור כי טוב דע"כ נאמר בלידתו כי טוב שנתמלא הבית אורה. אבל רע"ק עלה במחשבה לפני ר"ל הוא עלה בהשגתו לשורש המחשבה שלפני. טרם התגלות המחשבה בחכמה מוחא. וע"כ א"ל שתוק שזה במופלא ממך להשיג דקדמי וקודם המעשה איך הכל טוב. דבבריאת החושך לא נאמר כי טוב דלא היה התגלות מהטובה שבזה אז. רק אח"כ נא' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שאמרו בב"ר שמרמז גם על מה שלא אמר בו כי טוב. וכמו שאמרנו כבר דע"כ תיקנו לומר את הכל במקום ובורא רע לישנא מעליא (כמ"ש ברכות יא:) דהכל רומז להיפך הטוב המרומז בלשון כל אשר וגו' דאחר שנתגלה הטוב שבו רואים שהוא טוב מאד. ורע"ק השיג כל היקר גם מקודם דהכל טוב. וכמ"ש (ברכות ס סע"ב) דהי' אומר כל דעביד רחמנא לטב ושם נתגלה אח"כ מיד דהיה לטב:

**ואמרו** עוד (שם סא:) דכשהוציאוהו להריגה היה קורא ק"ש ומקבל עומ"ש א"ל תלמידיו רבינו עד כאן א"ל כל ימי הייתי מצטער על פ' זה בכל נפשך כו' ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד כו' דהוא לא חש לכל היסורין והיה מקבל עומ"ש באהבה ותלמידיו לא הבינו איך אפשר ביסורים גדולים דמסריקות ברזל לכוין ביחוד וקבלת עומ"ש ובאהבה שלימה וא"ל שכל ימיו הי' מתאוה ומצפה לזה והכין עצמו לזה תמיד וזהו כך עלה במחשבה שהוא עצמו עלה במחשבה זו לפני שהיה חושק ומקוה מתי יבא לידו. ועי"ז זכה ג"כ לכל היקר הנמשך משורש המחשבה שלפניו ית' שמשם היה התוהו ובהו וחושך שדרשוהו בב"ר על הגליות והכל כדי לבא עי"ז

לנהורא שמגו חשוכא. וע"כ זכה הוא לאותו נהורא ועי"ז זכה ג"כ דיצאה נשמתו באחד. דאין הפירוש שמצד היסורים יצאה נשמתו ועפ"י מקרה יצאה נשמתו באחד. רק מצד היסורים לא יצאה נשמתו וכדמצינו בחמו"ע שהושלכו לכבשן האש ולא שלטה בהן האש. וכן דניאל שהשליכוהו לגוב אריות וכ' אלהי וגו' וסגר פום אריותא ולא חבלוני. וכמו כן לא שלטו המסריקות ברזל והיסורים ברע"ק כלל ולא היה מרגיש בהם. רק מצד שהגיע אז לתכלית שלימות האהבה ואחדותו ית"ש יצאה נשמתו באחד בנשיקה כטבע הנר שמתבטל בפני האבוקה ונר ה' נשמת אדם. וכשנתגלה לו אז אור אלהותו ית' בשלימות יצאה נשמתו שנתאחדה בהאבוקה. וכעין זה יכולים לזכות לזה ביום השבת ובסעודה זו דנקראת סעודתא דעתיקא דהאכילה הוא בחי' קרבנות שנקראו אשי ה' לחם אלהיו ואי' בזוה"ק (ח"ג ז ב) ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים והיינו שיש נ"ר לפניו שאמר ונעשה רצונו. וכן מה דכתר יתנו לו מצד האמונה כנז"ל דע"כ ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו שהוא ע"י הכ"ע שהוא כתר מלכות עד"ש (שמו"ר ר"פ כג) על פ' נכון כסאך. המלך עומד ואגוסטוס יושב ע"ש וזה הנח"ר לפני מדת הכ"ע ועתיקא. והסעודה שאנו עושין הוא ג"כ לשמחה זו דכתר יתנו דישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג. ועי"ז אנו זוכין לנהורא שישרי כנ"ל. ועי"ז ג"כ אומרים ישדר לן שופריה ונחזי ביקריה. שופריה היינו כמו דמות שמצויר על הטבלא או על הנייר שאינו הפנים ממש דכתיב לא יראני האדם וחי. רק מצד אמונה יכולים אנחנו להשיג לגמרי. וכמו דמות שמצויר ממש כהדמות ואעפ"כ איננה דמות ממש. וע"ז מורה ונחזי ביקריה שהוא תרגום ונראה בכבודו וכמו שאמרנו ברע"ק שזכה לכל היקר:

## פרק יא

**ושלשה** דברים שהם כלל צורכי האדם חיי בני ומזוני ובשלשתן כ' ברכה. בני ברכה דאדם פרו ורבו. מזוני כ' ברכת ה' היא תעשיר. חיי כ' וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה מקרבך ושלשתן ההשפעה מעתי"ק כדאי' (מו"ק כח.) חייבני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא ואי' בזוה"ק (ח"ג עט ב) דמזלא קדישא היינו עתיקא והוא מדת אין ועז"א (שבת קנו.) אין מזל לישראל והיינו מדת אין. ובשבת שיש התגלות עתיקא זמן ההשפעה לשלשתן דכ' ויברך אלהים את יום השביעי ולא פירש מהו הברכה וע"כ שכולל כל מיני ברכה והם כל ג' דברים שכתוב בהם ברכה שהם כלל הברכות ושבת ברכאן דכולא ביה כמ"ש בזוה"ק דמתברכאן מיניה כל שיתא יומין שהוא מקור הברכה והברכה שלהם ביום השבת. ובפרשה זו ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל וגו' ובזוה"ק (רלג א) מדקדק מאי ביום ההוא דמה שייך לומר ביום ההוא

כאלו כבר ברכם ביום אחר ואומר שברכם ביום ההוא הלא עכשיו באותו יום עומד. וגם מדקדק בזוה"ק מ"ש לאמור בויו ובכ"מ לאמר כתיב חסר. גם כל תיבת לאמר א"ל פירוש כאן דבכ"מ לאמר שצוה הקב"ה למשה לאמר לישראל. וכן בך יברך ישראל לאמר היינו שהמברכים יאמרו כן אבל כאן שהברכה להם בעצמם הול"ל ויברכם ויאמר כדלעיל ויברך את יוסף ויאמר. גם מ"ש בך יברך ישראל דייקא בך ולמה יברכו כל ישראל א"ע ביוסף דוקא והלא מצינו בברכת יהודה שמעולה מברכת יוסף שהרי עשאו מלך גם עליו כמש"נ ישתחוו לך בני אביך וגו' לא יסור שבט מיהודה וגו עד כי יבא שילה. אכן י"ל שמרמז בזה שברך את יוסף שהוא דייקא יהיה מקור הברכות ושורש השפעת הברכות כיום השבת שהמשכת השפע ברכה מהשורש דע"ק הוא בג' מדריגות כדאי' בזוה"ק והאי יומא מליא רישיה דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחקלא דתפיחין קדישין שנגדם הג' סעודות. ובזוה"ח (פ' תשא) מבואר דיוסף הוא ברזא דשבת כי שבת הוא ברזא דברית כמ"ש (זח"ב צב רע"א) ושם (קלה ב) אפיקו דברכאן ממקורא דחיי כו' ברזא דאת קיימא וכו' ע"ש כי יוסף הוא צינור דהמשכת הברכות ממקור העליון. וזה שברכו ביום ההוא שמרמז על עתי"ק שאנחנו מכנים את הש"י בשלשה בחי' הוא אתה אני. הוא רומז על עתיקא שהוא לשון נסתר ונעלם שכל הנעלם מכל רעיון. אתה מרמז על ז"א שהוא שם הוי"ה שאנו מדברים לנוכח אתה ה' כידוע (זח"ג רצ א). אני מרמז על השכינה והיא חקל תפוחין נפשות ישראל כמש"נ אני ה' שוכן בתוך בני ישראל (שם רכג רע"א) והם הג' שמות אהי"ה הוי"ה אדנ"י דאהיה ר"ל מה שאינו עתה רק שיהיה לעתיד דאז יתגלה זה. ובכ"מ ביום ההוא מרמז לעתיד שיתגלה הנעלם. וכן כאן ביום ההוא מרמז על עתיקא שכל הנעלם מכ"ר והיינו טלא דנחית מעתי"ק. ותיבת לאמר מרמז על חקל תפוחין נפשות ישראל שהקב"ה משפיע בהם הטלא דעתיקא וזהו לאמר שיהיה נאמר זה בלבבות דישראל. וכמו שאמרנו ע"פ תזל כטל אמרתי שמרמז על תושבע"פ שנוזלת מטלא דעתיקא ואמירה הוא בחשאי ובלב כמש"נ אמרתי אני בלבי ויאמר המן בלבו (וכמ"ש בזוה"ק פ' זו רלד ב) וכן התושבע"פ נוזל ג"כ בלב ובלחישו שנראה כאלו החכמים מחדשים (כשנ"ת מא' י) ואות וא"ו שבתיבת לאמור מרמז על זעיר אנפין דו' שבשם הוא ז"א כידוע ומרמז על ו' המדות הו' קצוות ואי' בזוה"ק (ר"פ ויקרא) דאות ו' איקרי אות אמת ואות חיים שמרמז על חיי עולם בלא הפסק לעולמי עד. וזה שבירך את יוסף שהוא יהיה מקור השפעת הברכות כדאי' (זוה"ח תולדות) דמוסף שבת שהוא ריבוי הקדושה דשבת ברזא דיוסף כי בחי' יוסף קדושת הברית והוא רזא דשבת. וז"ש בזוה"ק (ח"ב קלה ב) ובגין דאיהו מקורא ברזא דאת קיימא קרינן ליה המבורך איהו מבועא דבירא כו' וכיון דמטאן

התם כלהו לעולם ועד. וע"י שברכם ביום ההוא לאמור שהוא השפעת הברכות מהמקור ע"כ אמר בך יברך ישראל שדבר זה של המשכת הברכות הוא חלקו של יוסף הצדיק:

## פרק יב

**ואני נתתי לך שכם אחד וגו'** בב"ר שכם זו הבכורה ולבושו של אדה"ר אשר לקחתי מיד האמורי זה עשו כו' שעשה מעשה אמורי בחרבי ובקשתי במצות ומעשים טובים. ויש להבין מה טעם שיתן לבושו של אדה"ר ליוסף. גם למה בכאן נקרא עשו בשם אמורי שעשה מעשה אמורי. אכן הענין עפמ"ש בס' דברי אמת (לך) דחשב ז' אומות כנגד ז' הקליפות שהם בזלעו"ז נגד ז' מדות. וחשב שם האמורי נגד ת"ת בקדושה. שהוא עדש"נ את ה' האמרת וה' האמירך שישראל מתפארין בהש"י ה' אחד. ותפארת של הש"י שמשתבח בשבחייהו דישראל ומי כעמך ישראל גוי אחד. וכמ"ש (ברכות ו.) ויעקב שהוא מרכבה למדת התפארת בחינתו השפלות כמש"נ מי יקום יעקב כי קטן הוא. ואמרו (ב"ר פ' עא) כ"מ שנא' דל עני ואביון בישראל מדבר. וזלעו"ז בקליפה אמורי שמתפאר ומתגאה והוא שורש קליפת הגאוה וזש"נ ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו שהוא שורש הגאוה. וכמו בקדושה יעקב בריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה דאחיד לעתיקא והיינו מכ"ע עד מלכות. כן לעו"ז בקליפה אמורי מבריח מראשית דקליפה עד מלכות דקליפה. וסיחון מלך אמורי אמרו עליו (ב"ב עח:) עיר סיחון כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה והוא ע"ד מש"נ כי נפת תטופנה שפתי זרה וגו'. וכן עשו איש יודע ציד שהיה צד בפיו ומתלבש בלבוש יעקב שהוא תורה ומצות וכמ"ש (מד"ת תולדות ח) שהיה אומר ליצחק המלח מהו שתהא חייבת במעשר כו' מדקדק במצות והיה א"ל אביו היכן היית א"ל בבית התלמוד לא כך הוא הלכה כו' לא כך איסורו לא כך התירו. וכן לעתיד ג"כ איתא (שם פ' צו ב) מה עשו עושה מתעטף בטליתו כזקן ובא ויושב לו אצל יעקב וכו' וז"ש שעשה כמעשה אמורי. וכ' וירח את ריח בגדיו ובזוה"ק פ' זו (רכד ב) בגדיו בגדי עשו מיבעי ליה כו' אך למעלה (קמב ב) אי' בזוה"ק דכשלבשם עשו לא הוו סלקין ריח כלל שהיו בגדי אדה"ר והם היו בחלקו של יעקב שהיה שופריה דאדה"ר ממש וכיון דלביש לון יעקב כדין תבת אבדה לאתרה וסליקו ריחין ע"ש. וזהו שכם א' אשר לקחתי מיד האמורי עשו שעשה מעשה אמורי. בחרבי עדמ"ש (זח"ג רעד ב) ו' גופא דחרבא וזהו בחרבי דייקא שהוא של יעקב שהוא מרכבה לאות ו' דאיקרי אות אמת כמ"ש בזוה"ק (ר"פ ויקרא) וכתיב תתן אמת ליעקב. אמת זו תורה כמ"ש (ברכות ה':) וזהו בחרבי ובקשתי מעשים טובים כמ"ש (שם יז.) ללומדיהם לא נא' אלא לעושיהם דכשעוסק בתורה ואין בו י"ש נקרא כסיל כמ"ש (יומא עב:) שעז"נ למה זה מחיר ביד

כסיל לקנות חכמה ולב אין שאין בהם י"ש. וכן ק"ש נקרא חרב פיפיות כמו שנדרש על הקורא ק"ש על מטתו (ברכות ה'.) וק"ש הוא חלק יעקב שזיכה לישראל כמ"ש (בב"ר פ' צח) שע"ז אומרים שמע ישראל אבינו וכו' והוא ה"א ה"א תרין פיפיות דילה כמ"ש בזוה"ק. ועשו היה ציד בפיו והיינו נשמת ר"מ שהיה שורש תושבע"פ דסתם מתני' ר"מ. ויצא מעשו כמ"ש (גיטין נו.) וזה לקח ממנו בחרב פיפיות. וכן מעשים טובים שהיה עשו מתלבש בלבוש צדיק (כמ"ש ב"ר ר"פ סה) שאמר מה אבא נשא אשה בן ארבעים שנה כו' ויעקב נטלו ממנו בק"ש עדמ"ש בהקדמת תקו"ז (ד"ה ועוד תקונא ז) ואיהי ק"ש קשת דזריק חצים מסט' דברוך שם כבוד מלכותו. וכשלבש הבגדים קלט הריח ג"ע שהוא ריח חקל תפוחין וכמ"ש בזוה"ק. וזהו השכם א' שנתן ליוסף דכתיב ביה את האלהים אני ירא וכ' והריחו ביראת ה'. וכבר אמרנו כ"פ דבחי' יוסף הריח שמורה על טהרת קדושת הברית וכמ"ש (עירובין כא:) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. ומלשון בחורי ישראל נראה דקאי על טעם חטא זה שגורם הילדות והבחרות וז"ש (סוטה מט.) מורחינא ריחא כו' בני טהרה יש בך כו' וכן נאמר יראת ה' טהורה. ונתן ליוסף בגדים של אדה"ר שיתנו ריח חקל תפוחין. ושבת רזא דברית כמ"ש (זח"ב צב א וש"מ) ואז זוכין לבגדי קודש דעל בגדי אדה"ר אי' (מד"ר במדבר פ' ד) שהיו בגדי כהונה ובגדי שבת היו. ובבגדי כהונה כ' לכבוד ולתפארת וז"ש (שבת קיג.) לגירסת השאלתות דר' יוחנן קארי למאניה דלביש בשבתא מכבדותא וע"כ דרשו מדכתיב וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת וכו' וכמו בגדי כהונה מכניסין קדושה לכהן כמ"ש (סנהדרין פג:) ובזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם כו' כן בבגדי שבת אי' במד"ר (ר"פ עקב וש"מ) מקדש את השבת בכסות נקיה (ונת' ויגש מא' ז) ות"ח דמשתדלי באורייתא דמיין לשבתות כמ"ש (זח"ג קכד סע"ב) איתא (בנדרים כ:) מאן מלאכי השרת רבנן כו' דמציניי כמלאכי השרת וכן (קידושין עב.) ת"ח שבבבל דומין למלאכי השרת וע"ש ברש"י. וא' (שבת עז.) סודרא סוד ה' ליראיו. וז"ש (קידושין ח.) ר"כ שקיל סודרא וכו' לדידי חזי לי ה' סלעים ומצינו ג"כ (פסחים קיא:) סודריה דמר כי צורבא מרבנן כו' שהיה הסודר מיוחד לת"ח. וכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא. והיינו דכהן זוכה לבחי' מלאך שאין לו יצה"ר כלל כמ"ש (ב"ר פ' מח ושבת פט.) וזוכה לזה ע"י מדת היראה וכמש"נ ואתנם לו מורא ויראני וגו' וע"י לבושי כהונה זכה לקדושת מלאך. וכן מצינו בר"י בר אלעאי בע"ש כשהיה מתעטף בבגדי שבת שהיה דומה למלאך ה' צבאות כמ"ש (שבת כה:) והוא כאמור דבגדי כהונה ובגדי שבת הכל א' משורש קדושת בגדי אדה"ר. וכן זוכין בשבת להשפעה בתושע"פ ככהנים דכ' ותורה יבקשו מפיהו וכמ"ש בזוה"ק (ח"א מז ב) ביום

השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תושבע"פ והוא ע"י קדושת בגדי שבת (כשנ"ת ויגש מא' ז) שהם קדושת בגדי אדה"ר. וזוכין להם ע"י מדת יוסף רזא דברית ויוסף רזא דשבת כמ"ש (זוה"ח תשא) וכמו שאמרנו למעלה:

## פרק יג

**בזוה"ק** פ' זו (רמ"ו א) אית לחם דאיקרי לחם עוני ואית לחם דאיקרי לחם פנג כו' והיינו לחם עוני הוא הלחם בקדושת שכינתא שהוא בחי' הסיהרא דלית לה מגרמה כלום ואז צריך צמצום וכמו ביצ"מ שזכו ללחם עוני ונאסר אז השאור וחמץ שמרמז ליצה"ר. שאז שורש היראה וכמ"ש (זח"א ה ב) דאיהי יראה ושריא בה יראה. משא"כ בשבועות זמן מתן תורה שמקריבין חמץ שאז זכו ללחם פנג לחם ו' והיינו שאז נתקן השאור שבעיסה שהוא רק ממיעוטו שהוא יפה כמ"ש בגמ' (ברכות לד.) והיינו שהיצה"ר יועיל שיהיה חמידו דאורייתא וכמו שיהיה לעתיד וכמ"ש במדה"נ (זח"א קלח א) אלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא להוי. ואמר וע"ד מאשר שמינה לחמו לחם ו' וכו' ודאי הוא יתן מעדני מלך וכו' דא כנס"י דהא מיניה אתזנת והוא יהיב לה על ידא דצדיק וכו' והוא כמ"ש בזוה"ק לעיל (רמה סע"ב) מעלמא דאתי אתמשיך ונגיד להאי צדיק למיהב תפנוקין ועדונין להאי ארץ דאיהו לחם עוני ואתעביד לחם פנג. וזהו יחוד קוב"ה ושכינתיה שהוא ע"י בחי' צדיק. והיינו שלשבט זה ניתן הכח לתקן האכילות שיהיה בקדושה. ואיתא (זח"ב סא סע"ב) מזונא עלאה יתיר מכלא הוא מזונא דחברייא אינון דמשתדלי באורייתא דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא וכו' ואיקרי חכמה וכו' הה"ד החכמה תחיה בעליה ומסתמא אכילת שבת מעולה עוד מלחם מן השמים והוא כמזונא דחברייא דאקרי חכמה וז"ש בזוה"ק אח"כ בספרא דר"ה וכו' מאשר שמנה לחמו דא לחם שבת דאיהו פנג על חד תרין וכו' לחם משנה תרי לחם לחם מן השמים ולחם מן הארץ דא הוא לחם פנג ודא הוא לחם דמסכנא ובשבת אתכליל לחם תתאה בלחם עלאה וכו' והיינו שבשבת הוא היחוד קוב"ה ושכינתיה והסעודות ברזא דענג עדן נהר גן שהנהר יוצא מעדן להשקות את הגן (כמ"ש זח"א כו סע"א) וכולל קדושות כל שם הוי"ה. ואמר זה בשבט אשר ע"ד ששמעתי מרה"ק זצוק"ל שאמר דעמום שהיה משבט אשר שהיה מתקוע אמר פר' הלא כבני כושיים שהוא מיוסד על צעקת בני הנעורים שהפגום נקרא מכוער וכושי שהוא היפך מבחי' יוסף שנקרא יפה תואר ויפה מראה. והוא מפני שבשבט זה מצוי יותר הפגם עכ"ד. והיינו שלשבט זה ניתן הכח ביותר לתקן פגם וקלקול הנחש שהיה שורשו באכילה ואח"כ נסתעף שבא על חוה והטיל בה זוהמא שמזה נסתעף קלקול הק"ל שנה. וכיון שבשבת זה ניתן הכח היותר גדול לתקן שורש הקלקול שהיה באכילה ע"כ בו מצוי

הפגם יותר שהוא מתקנו ביותר. וכמו שמצינו בשבט יהודה שבו נזכר הפגם בער ואונן וממנו יצא דוד שהוא שורש החיים וכמ"ש (זח"א רז ב) דוד מלכא איהו חי וקורבא דיליה לחי העולמים וכו' וממנו יצא משי"ח שהוא גימט' נח"ש שיתקן כל פגם וקלקול הנחש ויבולע המות לנצח. וכן בשבט הזה ניתן הכח ביותר לתקן שורש הקלקול של הנחש שהיה באכילה וכאמור. ואמר מאשר שמנה לחמו דשמן מרמז לחכמה וכמ"ש (מנחות פה:) תקועה מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהם. והתיקון לפגם זה הוא עקרו ע"י חכמה ותורה וכמ"ש (סוכה נב.) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד והיינו להמשיכו לקדושה שיהיה ממנו חדוותא דשמעתא כמו שיהיה לעתיד ולתכלית זה נברא וכמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין והיינו היצה"ר של תאוה שעז"א בראתי יצה"ר. וכמו שאמרנו דהז' שמות של היצה"ר שנחשבו בסוכה הם רומזים בזלעו"ז נגד הז' מדות בקדושה והיצר מתאוה הוא נגד בחי' החסד ועז"א הקב"ה קראו רע שהפוגם נקרא רע בעיני ה' והוא הפסולת מבחי' החסד כידוע. (ונת' ס"פ בראשית) וכתיב איש אשר כברכתו ברך אותם והיינו שכלל לכל השבטים בברכת כל השבטים וכמ"ש (במדרו"ת והובא ברש"י) והיינו שלכל ישראל ניתן הכח הזה לתקן כל האכילות שיהיה בקדושה ולתקן פגם הנחש מכל וכל. ובשבת כל ישראל כת"ח כמ"ש כ"פ ושבת ברזא דברית כמ"ש בזוה"ק והוא הזמן לתקן פגם הנחש שהיה להכניס תאוה באכילה ונסתעף ממנו בכל עניני התאוה. וזוכין בשבת ללחם פנג דאתכליל לחם תתאה בלחם עלאה:

## פרק יד

**בזוה"ק** פ' זו (רמח סע"א) יברכך ה' וישמרך יברכך ה' מדכורא וישמרך מנוקבא יברכך ה' מזכור וישמרך משמור. והוא כמ"ש (זח"ג צב סע"ב) זכור לדכורא ושמור לנוקבא והוא מדת יום ומדת לילה כידוע. וזהו וישמרך השמירה מכל רע והוא ע"י בחי' היראה להיות סור מרע והוא ע"י קדושת שכינה דאיהי יראה וכו' וכמ"ש בזוה"ק (רל א) ע"פ המלאך הגואל אותי דא שכינתא כו' והוא הגואל מכל רע כשיש משכן השכינה בלב והיינו שיש בו יראת שמים שמי שאין בו יראת שמים דרשו (יומא עב:) ולב אין. דלב ישראל הוא דשריא ביה יראה ואז הוא נגאל מכל רע וזה מדת לילה כמש"נ ואמונתך בלילות ועד"ש ברע"מ (זח"ג רל א) איהי אמונה. יברכך היינו ההשפעה בד"ת ללב חכם לימינו ובזה כ' יברכך ה' בשם הוי"ה והוא מדת יום כד"א ויקרא אלהים לאור יום וכתיב ותורה אור. והוא שם הוי"ה כמו שנדרש (ברכות כא.) לברכת התורה לפניה מדכתיב כי שם ה' אקרא הבו גודל וגו' ואמר בזוה"ק וכלא חד מלה בגין דמתרווייהו נפקין ברכאן לעלמין. ובשבת כתיב ויברך אלהים את יום השביעי ולא נתפרש איזה ברכה ובודאי קאי על הברכה

המפורשת במקום אחר והוא ברכת כהנים והוא כמ"ש בתקו"ז (תי' מח) מאי לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא וכו' והוא להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו ולהכניס הקדושה והד"ת בלב חכם לימינו. ושוכן שכינתא עלאה ותתאה בב' חללי הלב וזהו יברכך וישמרך כאמור. ובזוה"ק (לעיל רלג סע"ב) איתא כל ברכאן עלאין כלהו אתמסרו להאי דרגא וכו' ואע"ג דלית לה נהורא מגרמה כל ברכאן וכל חידו וכל טיבו כלהו קיימין בה ומינה נפקי וע"ד אתקריאת כוס של ברכה כמד"כ ברכת ה' היא תעשיר וע"ד כ' ומלא ברכת ה' וגו' והיינו דודאי כל הברכות הם מעתיקא וכמו שאמרנו ומדת מלכות היא בחי' הסיהרא דלית לה מגרמה כלום ומ"מ כל הברכות ע"י מדה זו וכ"כ בזוה"ק (ת"ג קמה סע"ב קמו א) יברכוכה יברכו כ"ה דמדת מלכות אקרי כ"ה וכמש"ש ואי' בזוה"ק (שם רי ב) הרי כ"ה דזמינא לברכא לון כה תמלל ברכה דבני וכו' והיינו דמדת שבת כליל כל ברכאן ומיניה מתברכאן. וההמשכה ע"י יוסף שהוא הנהר דנגיד ונפיק להשקות את הגן שכינתא תתאה. וז"ש שבירך יעקב ליוסף דכל ברכא אתמסרו בידיה לברכא (ונת' למעלה מא' ז) וחשב כל ברכאן דהוא מקור הברכה וכן יום השבת כללא דכל ברכאן וכל חידו וכל טיבו. טיבו מורה על בחי' האור כי טוב וכתיב אור זרוע לצדיק וכתיב אור צדיקים ישמח. שאח"כ ע"י האור שהוא לצדיקים זוכין ליישר הלב מכל וכל וזוכין לשמחה וזהו וכל חידו וכל טיבו. ישרים לשמחה וצדיקים לאורה (כמ"ש ספ"א דתענית) והיינו כשמתיישר הלב מכל וכל שנעקר כל היצה"ר מלבו שהוא כשזוכין לשבת עלאה ואתפני מתמן יצה"ר (כמ"ש תיקון מח). וכתיב ברכת ה' היא תעשיר והיינו עשירות בד"ת וכעין מה שנדרש יצה"ר (מדר"ת תשא ג) והשבע לעשיר בעשירי תורה אני מדבר ולא בעשירי ממון. וכן בגמ' (תמורה טז.) נדרש עשיר ורש נפגשו מי שעשה חכם לזה וכו' וכן (בב"ר פ"ר יא) אי' ברכת ה' היא תעשיר זו השבת שנא' ויברך אלהים את יום השביעי. ואז היה אדה"ר יחיד בכל העולם ומה שייך לו ברכת העושר רק המכוון על ברכה בעשירות דתורה שהוא בשבת דכו"ע בשבת נתנה תורה לישראל והיינו תושב"כ ובזוה"ק (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי. והיינו מלכות פה תושבע"פ והמשכת הברכה ע"י יוסף שנחשב בזוה"ח (תולדות) מוסף שבת שהוא ריבוי הברכה דשבת כנגד בחי' יוסף וכאמור:

## פרק טו

ה' **רועי לא אחסר** מפשט הלשון נראה דקאי על הנהגת הנפש בד"ת וכמו שאומר אח"כ ינחני במעגלי צדק למען שמו וכן יעקב אע"ה שאמר האלהים הרועה אותי מעודי וגו' נראה ג"כ דקאי על הנהגת ומזון הנפש בעבודה וכמו שהקדים האלהים אשר התהלכו

אבותי לפניו והיינו שהם השתדלו ועבדו כל א' את השי"ת עפ"י בחי' מדתו. ועל עצמו אמר שאין לו מהשתדלותו כלל רק האלהים הרועה ומנהיג אותי בדרך הישר והטוב. אבל בב"ר מייתי עלה הקיש גאולה לפרנסה נראה דמפרש האלהים הרועה אותי על פרנסה. וכ"ה מפורש בגמ' (פסחים קיח.) בגאולה כ' המלאך וגו' במזונות כתיב האלהים הרועה אותי הרי דמפרשים הרועה על מזונות ופרנסה. אמנם באמת הכל אחד הוא שהרועה ג"כ מנהיג צאנו בדרך הישר וגם מפרנסם וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב כ ב) ופי' ה' רועי הוא ג"כ מפרנסני. והוא היסוד בהקדושה שעיקר שורש הסתת הנחש הי' בהרגש הנאת הגוף באכילה ואין יצה"ר שולט אלא מתוך אכילה ושתיה כמש"נ ואכלת ושבעת השמרו לכם וגו' ובספרי מייתי לה מכמה פסוקים. וכשהש"י הרועה ומפרנס הוא בקדושה וכמו שביקש שהמע"ה הטריפני לחם חוקי שיהיה הש"י הזן לחם הנחקק ונקצב כמה שנצרך לתורה ועבודה. וחוקי מורה שנחקק בלב הד"ת והעבודה ע"י האכילה וממילא בא ההנהגה בדרך הישר על מי מנוחות ינהלני נפשי ישובב שנדרש (שוח"ט תהלים) על ד"ת. ינחני במעגלי צדק וגו' ובשבת שהאכילה בקדושה אכילת מצוה כ' ושומר ידו מעשות כל רע ואי' (מכילתא בשלח) שהמשמר את השבת מרוחק מן העבירה. וגאולה ע"י מלאך הוא עפמ"ש (שבת קיט:) שני מלאכי השרת וכו' א' טוב וא' רע והיינו יצ"ט ויצה"ר וכ"ה מפורש בזוה"ק (ר"פ וישלח) ואמרו (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר. וז"ש שגאולה שהוא הגאולה משעבוד היצה"ר הוא ע"י מלאך שמרגיז ומגביר המלאך הטוב היצ"ט על היצה"ר. וא' נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה הוא עפמ"ש (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא וכן אמרו (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד. וא' נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש. והיינו שע"י שיכניס בלבו יחוד ה' שמבלעדי ה' אין שום דבר בעולם ע"י זה יכנע היצה"ר. ואחר כל העצות אמרו (שם) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום כו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. אך יעקב אע"ה שהיה כמו אדה"ר קודם הקלקול שלא ידע כלל הרגש הנאת עצמו (כמשנ"ת כ"פ) ולא התחיל לשמוע כלל ליצה"ר רק השליט מתחלה מלאך טוב שהוא היצ"ט על היצה"ר אמר המלאך הגואל אותי מכל רע. מלאך בעלמא דקאי על היצ"ט. ומ"מ אמר הוא יברך את הנערים דמלאך היינו שלוחו של השי"ת וכמו שמצינו (מדר"ת ויגש ו) היו מכבדין את המצות שהן שלוחי ושלוחו של אדם כמותו כו' והיינו שמכל מצוה נברא מלאך כמ"ש פ"ד דאבות ומדרש (רו"ת ס"פ משפטים) ומלאך שלוחו של הש"י. ומצינו שהמלאכים אומרים בשמו של הש"י כמו באאע"ה בעקידה וע"כ יתכן לומר על המלאך הוא יברך. ועל הפרנסה ומזונות שיהיה בקדושה אמר יעקב אע"ה האלהים הרועה אותי

וגו' שלזה נצרך שהש"י יתן המזונות שיהיו בקדושה. וע"י כן יסתעף המלאך הגואל שיוכל להגביר המלאך הטוב היצ"ט על היצה"ר. ויעקב אע"ה שהקדים אפרים למנשה שהמכוון שהעיקר היה אצלו הקדושה ששולח הש"י מצדו באתע"דלע שע"ז מורה בחי' אפרים. ובמה נחשב נגדו מה שאדם קונה מיגיעו להנצל מרע ולהגביר על היצה"ר שע"ז מורה בחי' מנשה. וכיון שהכיר שהכל מהש"י לכן הקדים אפרים למנשה (וכמו שנת' חנוכה מא' כה באורך) וע"כ הקדים האלהים הרועה אותי שהוא העזר מהש"י שהוא המפרנס שיהיה המזונות בקדושה ואח"כ המלאך הגואל אותי מכל רע שהמכוון ע"י שהרגיז המלאך הטוב יצ"ט על יצה"ר כאמור שאף שזה מצדו הוא הכיר שאף השתדלותו הוא רק ע"י עזר השי"ת. והנה בדברות נאמר לא יהיה שהוא השורש מכל מל"ת ונא' בלשון ציווי שהוא להרגיז יצ"ט על יצה"ר ולמנוע א"ע מפעולות אסורות. ומאמר אנכי ה"א שהוא להכניס קדושה בלב לא נאמר בלשון ציווי רק בלשון הבטחה שכן הוא. ואי' בסה"ק דכל האיסורים מג' קליפות הטומאה. וקליפת נוגה מזה דברי הרשות שביד האדם להכניסם בקדושה או להיפך ח"ו. ולזה להכניס דברי רשות בקדושה צריך שיהיה מצד עזר הש"י וכמ"ש דבמזונות כ' האלהים הרועה אותי שכשהש"י המפרנס לחם חוקי נחקק ד"ת בלב והכל בקדושה. ויעקב אע"ה שלא קלקל מעולם אמר הסדר האלהים הרועה אותי שהוא כנגר דיבור אנכי שכששמעו ישראל דיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם (כמ"ש שהש"ר) ואח"כ המלאך הגואל וגו' שהוא נגד דיבור לא יהיה שהוא להרגיז יצ"ט על יצה"ר. אבל זה הסדר הוא רק במי שלא קלקל כלל כיעקב אע"ה. אבל מי שקלקל ורוצה להתפלל צריך להקדים גאולה לתפלה ותפלה הוא בחי' דוד שאמר ואני תפלה ודוד הוא הגבר שהקים עולה של תשובה שהוא עיקר הגאולה:

**ובחזקיהו** שהיה צריך לתקן מה אמר והטוב בעיניך עשיתי ואמרו (ברכות י:) שסמך גאולה לתפלה ובזוה"ק פ' זו (רכח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ולבתר ויתפלל כו' מכאן אוליפנא דמאן דאית ביה חובא ובעי למיבעי רחמי עלוי יכוין כו' לאתקנא גרמיה מהההוא חובא ולבתר יבעי צלותא עש"ב. והיינו שהיה עליו טענה מענין זה שהוא כעין פגה"ב דלא נסיב. ובאמת הוא אמר דנטר ברית קדישא כדקא יאות וכמ"ש בזוה"ק כתיב הכא התהלכתי לפניך וכ' התם התהלך לפני וגו' וזה שאמר והטוב בעיניך עשיתי היפך ממה שאמר דהמע"ה והרע בעיניך עשיתי שנתכוין על פגם זה שנכתב עליו טענה מענין זה שנקרא רע בעיני ה' כמ"ש בזוה"ק (ריט ב) והוא אמר והטוב בעיניך עשיתי דנטר ברית שזה נקרא טוב כמש"נ אמרו צדיק כי טוב (כמ"ש יומא לח:) ובזוה"ק מסיים והטוב בעיניך עשיתי שסמך גאולה לתפלה. שאף שהתנצל דמה דלא נסיב משום שראה ברוה"ק דנפיק

מיני' בנין דלא מעלי. מ"מ א"ל ישעיה בהדי כבשי דרחמנא למה לך כו' כמ"ש (ברכות שם). וכמו יוסף שאף שראה ברוה"ק שיצא ממנו ירבעם ואחאב (כמ"ש במדר"ת) מ"מ מירבעם יהיה משיח בן יוסף שבא מאביה (כמ"ש בזוה"ח סו"פ בלק) וכן מאחאב יצא משיח בן דוד שנתחתן בבית דוד כמ"ש בכתוב. וע"ז כתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר שעשה תשובה כמ"ש בזוה"ק. ועז"א והטיב בעיניך שסמך גאולה לתפלה ואח"כ התפלל. ודהמע"ה אמר ג"כ ה' רועי וגו' כמו שאמר יעקב האלהים הרועה אותי וגו' ואח"כ אמר גם כי אלך וגו' כי אתה עמדי שהש"י גואל ישראל ואתה עמדי לגאלני. והקדים ג"כ ה' רועי לגאולה וכמו יעקב אע"ה שהקדים הרועה אותי ואח"כ המלאך הגואל. ואף שדהמע"ה הגבר שהקים עולה של תשובה. אכן דוד הזכיר שם הוי"ה שכולל גם ג"ר כידוע והיינו שבעל תשובה יכול להמשיך משער הנ' שהוא לבעל תשובה שמורה אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימ"ב כשלג ילבינו (כמ"ש שבת פט:) ונעשה מזדונות זכיות. וזה רק ע"י הש"י שמופיע זה למי שעושה תשובה מאהבה. וע"ק הקדים ה' רועי וגו' כי אתה עמדי וגו' ועי"ז הש"י גואל אותי שיהיו נהפכות לזכיות והקדים שהכל מהש"י. דאף התעוררות התשובה הוא רק ע"י אתעדל"ע. וע"י כן זוכה לגאולה מצד הש"י ובזה הוא כמו בחי' יעקב שתנה כל השתדלותו ג"כ בהש"י. וכיון שהכל מהש"י ממילא הכל טוב וכמו שנדרש (בב"ר פ' ט) ע"פ כל אשר עשה והנה טוב מאד שמרמז על כל היפך הטוב שיהי' טוב מאד. וכמו שאמרנו שמטעם זה תקנו אנכה"ג ובורא הכל במקום ובורא רע. ויעקב הוא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן שהוא בחי' כנס"י שיהיה הכל טוב. וע"כ אמר יעקב אע"ה וכי יש לי כל שהוא שיש לו מדה זו שנקרא כל. ואף שיוסף הוא מרכבה למדה זו שנקרא כל כידוע כי כל דאחיד בשמיא וארעא היינו שממשיך משמים שהוא בחי' יעקב אע"ה לארץ שהוא בחי' כנס"י (וכמ"ש זח"א לא רע"ב). שבאמת כל עסק יעקב אע"ה היה לברר כל יוצאי ירכו שאין בהם פסולת וע"ז מורה בחי' כל וכאמור. והבירור ע"י יוסף דאיקרי כל כידוע וזה שהקדים דהמע"ה ג"כ ה' רועי שהכל מהש"י ולית ליה מגרמיה כלום וממילא גם כי אלך וגו' לא אירע רע כי אתה עמדי לגאול אותי שיהיה הכל כזכיות:

## פרק טז

**ויישם בארון במצרים**. לכאורה תיבת במצרים מיותר שידוע שהיה במצרים. גם לפמ"ש (סוטה יג. ומדרשים) שנתנוהו בנילוס והנהר מתפשט אף חוץ למצרים לא יתכן לשון במצרים. וי"ל שמרמז בזה מ"ש (מדר"ת ר"פ בשלח) שארונו של יוסף מהלך עם ארון העדות כו' וכי דרכו של מת מהלך עם ארון חי העולמים כו' המונח בארון זה קיים כל מה

שכתוב בזה. וכ"ה בזוה"ק דאשתוי בתרי ארוני כו' ע"ש וכיון שהניחוהו בארון היה מלא ד"ת כמו ארון העדות שהיו בו הלוחות. וזה שמרמז במצרים על הד"ת דאז היו כל הד"ת עוד במצרים כ"ז שהיו שם כל ישראל שורש ס"ר נפשות שהם שורש כל הד"ת. וי"ל שזה מרמז במה שאמר והעליתם את עצמותי מזה ויש להבין למה לא אמר והעליתם אותי ואם היה דן שבזמן רב לא יושאר הבשר מהיכן ידע שלא ירקבו העצמות. ואם ע"ד נס יוכל להתקיים אף הבשר והול"ל סתם אותי. אך בא לרמז קדושתו דאי' (נדה לא.) שמצד האב העצמות כו' ומצד האם הבשר. והנה כ"ז שהעובר במעי אמו אין בו יצה"ר כמ"ש בגמ' (סנהדרין צא:) ובזוה"ק (ר"פ וישלח) והוא בחי' בנימין צדיק תתאה דלא חטא כל יומוי (כמ"ש זח"א קנג ב) משא"כ משנולד ששולט היצה"ר אך משנימול כיון דאתגזר אקרי צדיק זהו בחי' יוסף והוא בחי' צדיק עלאה והוא מצד קדושת האב. וידוע דקדושת יוסף הוא הי' שמשפיע יעקב בכנס"י שהיא דל"ת כמ"ש ה' ד' הוי ת ונעשית ה'. וזה קדושת יוסף לתקן ולהתברר במדת צי"ע אף שכבר שולט היצה"ר משעת יציאה. וע"ז מרמז עצמותי עצמות י' שזהו שורש קדושתו. ואמר מז"ה לרמז שכבר זכה גם לקדושת יעקב אע"ה שהוא מרכבה לשם הוי"ה אספקלריא דנהרא. שע"ז מורה בחי' זה שמפורש לנגד עיניו עד שיוכל להיות מראה באצבע כמו שיהי' לעתיד כמ"ש סוף תענית. וכמו שזכו בקי"ס דכ' זה אלי. וע"ז נא' ויישם בארון במצרים שהיה ארונו מלא ד"ת שזכה שיהיה כלול בקדושת יעקב אע"ה שהוא ד"ת וכמ"ש (זח"א קעו ב) ויעקב ויוסף כחדא אינון:

## פרק יז

**סיום** הספר. ויישם בארון במצרים כי בספר בראשית נזכר ענין בנין קדושת ישראל ונשלם בפר' זו ע"י תולדות הי"ב שבטים והעיקר ע"י יוסף כשנשלם בבחי' קדושת הברית וזה היה דייקא בשעת מותו כי כל זמן שהאדם חי אין לו עוד בירור שיהיה נשלם בענין שבא לעולם רק דייקא בשעת מותו נשלם בחינתו. וזהו הסיום וימת יוסף וגו' ויישם בארון במצרים דייקא שהיא ערות הארץ בעלי זנות כמש"נ וזרמת סוסים זרמתם וע"כ מוצא הסוסים ממצרים כי הסוס אוהב הזנות (כמ"ש פסחים קיג:) ודייקא עי"ז הושם ארונו במצרים כמ"ש (שהש"ר פ' ד יב) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו ואמרו (מדר"ת בשלח) דארונו של יוסף היה מהלך במדבר עם ארון חי העולמים כי יש להם שייכות זה לזה קיים זה מה שכתוב בזה. ואמרו (ב"ר פ' פז) בזכות עצמותיו של יוסף נקרע הים לישראל הה"ד הים ראה וינוס בזכות וינס החוצה. והנה כתיב שבת בשבתו שכל שבת י"ל קדושה מיוחדת והיא קדושת הפרשה שקורין בה ובשבת זה קראו במנחה בפ' שמות שהוא התחלת התיקון לקדושת הברית שהוא שלימות קדושת

ישראל. והגמר מהתיקון בפ' משפטים שהוא סוף שובבי"ם בפ' כי תקנה עבד עברי כידוע מהאריז"ל. כי עיקר עבדות מצרים היה לתקן פגם הברית ועי"ז זכו למ"ת וכ' כי לי בני ישראל עבדים וגו'. ובפ' כי תקנה וגו' הגם שאמרו (קידושין כב:) אוזן ששמעה וכו' כי לי בני ישראל וכו' עם כ"ז זכה עכ"פ להיות עבד עברי והוא ג"כ מבחי' התיקון הנז':

**אחר הבדלה**

[א] **אמרו** (שבועות יח:) כל המבדיל על היין במוצאי שבתות הויין לו בנים זכרים כו' בנים ראויין להוראה דכ' להבדיל ולהורות. ויש להבין מהו החיוב להבדיל על היין בשלמא בקידוש שהוא בשמחת כניסת שבת החיוב ביין כמש"נ ויין ישמח אבל הבדלת מוש"ק לשמחה מה זו עושה. וגם למה בשכר זה יזכה לבנים בעלי הוראה. וי"ל בזה דהנה (סנהדרין סה:) בשאלת טורנוסרופוס מה יום מיומים א"ל ר"ע ומה גבר בגוברין. ותשובת השאלה הוא שהם מענין א' כי יום מיומים היינו הבחנת קדושת שבת משאת יה"מ. ומה גבר בגוברין היינו הבחנת בין ישראל לעמים כי בשני הענינים נצרך הבחנה בעיון השכל להבדיל ביניהם כמ"ש (ירושלמי ברכות פ' ה סו' ה"ב) אם אין דיעה הבדלה מנין. כי באמת למראה עין בשר אין הבדל בין יעקב לעשו כמש"נ הלוא אח עשו ליעקב נאם ה' וכאשר באמת רימה את אביו יצחק כי על גוון המעשה אין שום הבחנה רק במאמר הש"י ואוהב את יעקב. וכמו שאמרו בשם היהודי הק' זצוק"ל ע"פ והייתם לי סגולה וגו' שיקרות ישראל הוא כעין סגולה שרפואתו בלא שכל. וכמו כן אין על הגוון שום הבחנה על קדושת הזמן שירגיש החילוק בין קדושת שבת לששת יה"מ רק למי שחלק לו הש"י בבינה כמש"נ ומבני ישששכר יודעי בינה לעתים וגו'. והיינו דייקא בהבדלת מוש"ק אם הוא מרגיש בנפשו בהבחנה דקה בהבנת הלב שנתחלף הזמן מקודש לחול כמו מאיגרא רמא וכו' כי אז דייקא יש לו הרגשה והגעגועים מהקדושה של שבת. וזהו כל המבדיל על היין במו"ש היינו שיש לו השמחה מהרגשת קדושת שבת בעת הפרדו ע"י הבחנת הדעת שלו זוכה לבנים ראויין להוראה והוא מדה במדה מפני דענין הוראה הוא ג"כ הבחנה דקה בדעת להבדיל בין הטמא ובין הטהור וכמ"ש (תו"כ הובא ברש"י) אין צ"ל בין פרה לחמור הלא מפורשים הם אלא בין נשחט רובו של קנה לנשחט חציו שהוא ג"כ הבחנה דקה כחוט השערה. ולכן אמרו דהו"ל בנים ראויין להוראה. ולא שהוא בעצמו יזכה לזה דלאו כל אדם זוכה לזה כמ"ש (קה"ר סו"פ ז) אלף בנ"א נכנסין למקרא וכו' יוצא מהם א' להוראה. אמנם עכ"פ אם הוא לאו בר הכי זוכה לבנים ראויין להוראה. ויש לרמז זה בפ' ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות וגו' ואמרו (מדר"ת) ע"ז להתקין לו בית תלמוד שיהא מורה שם הוראה. כי בחי' יוסף הוא הבדלה בין ישראל לעמים היינו

שגוף ישראל בקדושה ונקרא בן ברית איך שהוא. וכמ"ש (נדרים לא:) קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל וכו' ובחי' יהודה הוא הבנת הלב בין קודש לחול וכמ"ש (סוטה לו:) יהודה נקרא כולו על שמו של הקב"ה ולזה שלח את יהודה אל יוסף להורות כי ע"י הבחנת ב' הבדלות בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת יה"מ זוכין להורות הוראה להבדיל בין הטמא ובין הטהור. וי"ל דלטעם זה מזכירין במוש"ק אליהו הנביא ומלך המשיח שהם ב' בחינות הבדלות הנ"ל כי אליהו מלאך הברית הוא הבדלת בין ישראל לעמים כי הוא יעיד דישראל מקיימין האי קיימא (כמ"ש זח"א צג א) ועמך כולם צדיקים. ומלך המשיח הוא בחי' קדושת שבת מיום שכולו שבת. ולכן יבא משיח גם בערבי שבתות משא"כ אליהו שאינו בא בערבי שבתות מפני הטורח (כמ"ש עירובין מג:) כי אליהו הוא בחי' יוסף מנשמתין דחול שיש עוד טורח והכנה מצד האדם. אבל משיח הוא בחי' נשמתין דשבת ויבוא יום שכולו שבת ואז אין טורח והכנה מצד ישראל וכמו שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו':

[ב] **במדרש** (ב"ר פ"ג) ה' פעמים אורה כ' כאן כנגד ה' חומשי תורה יהי אור כנגד ספר בראשית שבו נתעסק הקב"ה וברא את עולמו כו' וסיום הספר ויישם בארון במצרים שתכלית הבריאה הם האבות וי"ב שבטי ישראל ולזכות לאור הראשון כמו שנברא. ובגמ' (תענית טו.) צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק. שלזכות לאור הראשון הוא רק ע"י בחי' צדיק יסו"ע שהוא מדת יוסף והוא יברר כל ישראל בבחינתו ועי"ז לעולם ירשו ארץ ארץ החיים. ובזוה"ק (ח"ב קסו ב) האי אור זרע ליה קב"ה בגנתא דעדנוי ועבד ליה שורין שורין על ידוי דהאי צדיק דאיהו גננא דגנתא וכו' שמקודם לעבד נמכר יוסף ואמרנו שדנוהו לפוגם במדת צדיק ע"י שהוציא עליהן דבה שנושאין עיניהם וסברו שבודאי במומו פוסל. ואח"כ יוסף ירד למצרים וגדר א"ע מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו (כמ"ש שהש"ר פ"ד) וזש"נ ויישם בארון במצרים שמורה שנקבע קדושת יוסף שהלך ארונו עם ארון חי העולמים במדבר מפני שקיים זה מה שכ' בזה (כמ"ש מדר"ת בשלח) וכן מדת יוסף נקרא ג"כ חי העולמים כידוע. ונקבע קדושתו בכל ישראל דכ' איש אשר כברכתו ברך אותם שחזר וכללן וכמ"ש בב"ר שכל א' מהשבטים זכה לקדושת כל י"ב שבטי יה וזש"נ ועמך כולם צדיקים. ונשלם מאמר יהי אור שהוא אור זרוע לצדיק. ואח"כ מתחילין פרשיות שובבי"ם שהם הזמן לתקן פגה"ב כמ"ש האריז"ל. וע"י זה יזכו לאור וז"ש ויהי אור כנגד ס' ואלה שמות שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה. וזהו ויהי אור שיהיה הוויה להאור. ועיקר התיקון בשבתות שבהם דשבת ברזא דברית קדישא כמ"ש (זח"ב צב א) ובזוה"ח (תשא) יוסף אקרי כל ושבת נמי איקרי כל וכו'. ובשבת יש הופעה מאור הראשון

כמ"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים וכו'. ופ' ויחי בחודש טבת שכ' האריז"ל דב' חדשי טבת ושבט הם בחי' עיינין דמלכא ובהם הזמן לתיקון פגם זה שהפוגם נקרא רע בעיני ה'. והזמן לתקן ולזכות לבחי' צי"ע וכ' עיני ה' אל צדיקים. והתיקון לזה הוא ע"י מדת הענוה כשנעשה לב נשבר וכמו שאמרנו דכ' פני ה' בעושי רע שמרמז על פגם זה וכ' בתריה צעקו וה' שמע דצעקה מועיל לזה וכ' קרוב ה' לנשברי לב שמי שזוכה שנעשה לבו נשבר בקרבו מתקרב להשי"ת וה' מושיעו להתברר במדת צי"ע. וזה זוכין בשבת שנעשה הישראל עני ונכה רוח כמ"ש (ריש סא"ר) דדרש ואי זה מקום מנוחתי על יום השבת שהוא בזמן כמו המקדש בעולם. ואז נעשה הישראל עני ונכה רוח ונעשה לבו נשבר ויכול לתקן הפגם. וכן אמרנו שעיקר התיקון לפגם זה ע"י תורה וע"ז מרמז לכל בשרו מרפא דזה נקרא בשר כמו רר בשרו. ונקרא בקדושה בשר קודש ובהיפך בשר חמורים. וצעקה ותורה הם הקל קול יעקב קל ה' קול תפלה קל חסר כמ"ש (זח"א רי א). קול מלא ו' מרמז על תורה כידוע אמת זו תורה ואת ו' אקרי אות אמת כמ"ש בזוה"ק (ר"פ ויקרא) ושבת זמן תושב"כ ותושבע"פ דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל והיינו תושב"כ ויום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי (כמ"ש זח"א מז ב) ושומרי שבתות נקראו יראי שמי כמ"ש (תענית ח:) וזהו בחי' תפלה שהוא משורש היראה (כמשנ"ת נח מא' ג) וזוכין להיות עני ונכה רוח ונעשים נשברי לב. וכן זוכין להיות חרד על דברי שזה מורה על מדריגת ת"ח כמ"ש (ב"מ לג:) החרדים אל דברו אלו ת"ח. וע"כ השבת מיוחד לתיקון הפגם הזה. ושבת מעין עוה"ב א' מס' לעוה"ב. שאז בעוה"ב יתברר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. ובשבת זוכין לטעום מעין זה ומתפללין במוצש"ק שיושאר כך לעולמי עד שנהיה חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עון ומדובקים ביראתך שהוא קדושת השבת שנקראו ישראל יראי שמי:

**חזק**

## שמות

### פרק א

**פרשת** שמות מתחיל בשמות השבטים. דס' זה הוא דמתן תורה כמ"ש בבראשית רבה ע"פ ויהי אור זה ס שמות שהוא הוויית האור תורה. וידוע דששים ריבוא אותיות בתורה נגד ס רבוא נפשות דישראל כי אור התורה הוא עצמו אור הנפשות דבני ישראל. ומה שאמרו ששים ריבוא אף שאין ששים ריבוא אותיות בתורה כידוע. רק שכל אות מחובר מאותיות כמו ל' מ' הם כ' ו'. צ' הוא נ' ו'. ש' ג' ווין. א' ב' יודין ובאמצע ו' וכדומה. והגם

דגם בזה אין החשבון מכוון ששים ריבוא אבל תפסו המספר ששים ריבוא שהיו בדור המדבר מקבלי התורה. וגם נפשות כל הדורות שרשם מהתורה ומאותם אותיות כי הרבה נפשות באות אחד וכלל כל הנפשות מישראל הם כלולים בי"ב שבטים ועל כן שמות השבטים שהוא שורש נפשותם דהשם הוא שורש החיות הוא גם כן כולל כל התורה. ובכל פעם שנז' שמות השבטים בתורה הוא בכונה מיוחדת בהוראת שמותם על אותו הענין שמדבר שם. כי כל הקדושות כלול בהם והשמות מרמזים על זה. ובריש שמות רבה דנקראים ע"ש הגאולה יעוש"ב. ור"ל דזכרון שמותם סימן הוא על שם הגאולה הרמוזה גם כן בשמותם. כי על ידי קדושת נפשותם היה הגאולה וכמ"ש ראובן ראה ראיתי את עני עמי שמעון כו'. כי בשבט ראובן היה קדושת הראיה ועל ידי זה גם כן ראה ה' וכן בשמעון קדושת השמיעה ועל ידי זה גם כן שמע ה' את נאקתם. וכן בכולם כפי הקדושה שלהם המרומז בשמם נתעורר על ידי זה למעלה גם כן כטעם ה' צילך ועל ידי זה בא הגאולה. והגם דהם נזכרים בהתחלת הגלות אבל עיקר הגלות בשביל הגאולה וכמ"ש במדרש שם דאשר יאהב ה' יוכיח וכל הגלות היה רק כדי לבוא לגאולה ולקבלת התורה. ועל זה הוא מזכיר שם שמות השבטים מצד רמיזתם על הגאולה שהוא מכוון הגלות והכל הכנה למתן תורה כמ"ש שם ובברכות ו' א' דג' מתנות על ידי יסורין וכמ"ש דרך חיים תוכחות מוסר. וד' פרשיות אלו שוב"ב הכנה למתן תורה שבפרשת יתרו ואחר כך משפטים להושיע משופטי נפשו שהם אותם אשר גם יצר הרע שופטן כמ"ש בהרואה ולעשות משפט כתוב באויבי עצמו שהם עצמם חיילות היצר הרע שעולה ומקטרג. וזהו פ' השובבי"ם שהוא זמן תשובה לבנים שובבים בתיקון הברית בדבר שאין התשובה מועלת כמ"ש בזוהר. אבל יש לו תיקון על ידי דברי תורה שהוא מחכמה שהוא למעלה מתשובה שהוא מבינה כמ"ש ולבבו יבין ושב. והוא רמוז בברכות דבקריאת שמע שעל מטתו אותו חרב פיפיות להרוג המזיקין וזהו לאסור מלכיהם ונכבדיהם שהוא שורש כח האומות. ופיפיות דרצה לומר ב' פיות קול קול יעקב דאז"ל קול תורה וקול תפלה דקריאת שמע כולל שניהם דעיקרה תורה ובקריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ושלא בזמנה כעוסק בתורה ובעונתה עדיף שהיא גם בכלל תפלה וכמ"ש תוס' שבת י"א א' דהיא בכלל צלותא. וקרא חשיב ו' דברים חרב פיפיות. לעשות נקמה. תוכחות בלאומים. לאסור מלכיהם ונכבדיהם לעשות משפט. והם ו' פרשיות אלו שהם נגד ו' ספירות מחסד עד יסוד ובחסד ואמת יכופר עוון. ושמות שהוא סיפור הגלות הוא מצד החסד כמ"ש בריש שמות רבה על זה קרא דאוהבו שחרו מוסר ואשר יאהב ד' יוכיח שהוא מצד האהבה והחסד ואברהם בירר לו המלכיות והוגד לו גלות מצרים כשאמר במה

אדע כי אירשנה דירושת הארץ הוא לצדיקים כמ"ש ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ ועל זה אמר במה אדע כי ידע שגם בזרעו ימצא פוגמי הברית וצדיק נקרא שומר הברית כידוע. אבל הכתוב העיד דכולם צדיקים וכל ישראל נקראים על שם יוסף הצדיק שארית יוסף ואפילו ערלי ישראל נקראים מולים וכל העכו"ם ערלים אפילו המולים כמ"ש בנדרים וזהו אות הברית המבדיל בין ישראל לעמים ונתבררו בגלות מצרים ועל זה אמר ידוע תדע וגו' דשם יתוודע ויתברר קדושת ישראל. וידוע מחלוקת ראשונים אי האבות יצאו מכלל ב"נ ואלו ואלו דברי אלוקים חיים דמכלל ב"נ יצאו ואברהם אבינו ע"ה נקרא בחגיגה ג' א' תחלה לגרים אבל לכלל ישראל לגמרי לא באו עד מתן תורה שהיו קדושין כמ"ש בסנהדרין ע"פ תורה וגו' מורשה קהלת יעקב מאורסה. ואברהם הובטח בזה בשבועה והוא כמו שידוכין והתקשרות בשבועה אבל עדיין אפשר להנתק עד הנשואין שנגמרו השדוכין ועל זה נאמר וידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים שהיו אז דוגמת נפש הגר דרק בשם ישראל יכנה וז"ש כי גר יהיה זרעך וגו' ועל ידי זה ועבדום וגו' יוכלו לשלוט לשעבדם דעדיין לא נקראו עבדי ה' ובנים למקום. ועל ידי העבדות זכו להתגלות הגאולה אחר כך וקבלת התורה. דעינויים ויסורין שלהם אינו כיסורי העמים שהוא להאבידם אבל אל ישראל הוא כאשר ייסר איש את בנו וגו' שהוא לאהבתו ומצד חסדו וטובו שאין יכול עדיין להטיב לו וצריך לייסרו ולהוכיחו דעל ידי זה יוכל לקבל אחר כך רוב טובה. ועל זה נאמר כל המחלה אשר שמתי במצרים לא וגו' כי אני ה' רופאך ואם אין מכה רפואה למה. אבל הכונה אף שיהיה מכה אינו כמחלה במצרים שהיה להכותם ולכלותם במדת הדין וזה לא אשים עליך רק כשיגיע ח"ו עליכם תדע כי אני ה' שם הוי' שהוא מצד מדת הרחמים ואני רופאך בזה וכרופא המכאיב על ידי הרפואות והוא מקבל באהבה וחיבה שיודע שאינו רוצה לייסרו ולהכותו רק להטיב לו על ידי זה. וזהו פ' שמות שהוא הגלות שבא על ידי מדת החסד לאברהם והוא החרב פיפיות בידם שרומז גם כן על המילה שנעשית על ידי חרב פיפיות וניתנה לאברהם אבינו ע"ה ועל ידי זה מנצחים לכל האומות ולחרבא דעשו שהוא שורש האומות וכמ"ש ראשית גוים עמלק והוא מאס המילה שהוא שורש הערלה דעכו"ם ערלים. ובמצרים היה השעבוד על ידי שבטלו המילה כמ"ש במדרש דנעשו למה"ע ככל הגוים ול כן נאמר גוי מקרב גוי כעובר במעי אמו שזוהמת מצרים היתה מקפתם ועובר ירך אמו. אבל רק בהיותו במעיו וגם אז עצמותו חיותו אחר וסופו להיות בפ"ע. ומצרים ערות הארץ ושטופי זמה דעל כן היה הגלות לשם לברר שהם אינם כמותם דהם היו גדורים בעריות כמו שאמרו ז"ל. והוא על ידי יוסף שנגדר שם מערוה ונגדרו כל ישראל בזכותו

כי כל ישראל גוי אחר. ולפי שיוסף הוציא דיבת אחיו דנותנים עיניהם בבנות הארץ שזהו עיקר פגם הברית דבועל ארמית ממשכא ערלתו כמ"ש בעירובין וחטא הוא בלשון וברית הלשון נגד ברית המעור דפגם שניהם נקרא רע כמ"ש בער רע בעיני ה' כידוע. וכן לשון הרע נקרא רע וא' על פי תורת המצורע המוציא רע ותיקון שניהם תורה כמ"ש בלשון הרע מאי תקנתי' יעסוק בתורה דכתיב מרפא לשון עץ חיים. ומות וחיים ביד לשון ולשון הרע נקרא מות וכן פגם הברית הביא המיתה דעיקר חטא אדם הראשון היה שעל ידי זה נעשה משוך בערלתו כמ"ש בסנהדרין מקרא דכאדם עברו ברית על ידי הזוהמא שהטיל בחוה. ועל ידי זה הוליד אותן ק"ל שנה רושו"ל בהוז"ל כמ"ש בעירובין. וידוע דהם הנפשות דגלות מצרים שהוצרכו לתקן זה על ידי ההשתקעות בזוהמת מצרים והם גדורים בעריות ועל ידי זה זכו להסרת הזוהמא במתן תורה כמ"ש בשבת. ולחד מ"ד שם ביעקב פסקה ואלו ואלו דברי אלוקים חיים וביעקב עצמו פסקה לגמרי דע"כ לא מת אבל אף דמטתו שלימה מכל מקום לא היה עדיין בהתגלות עד מתן תורה. ובמצרים שהיו כעובר דירך אמו כנ"ל לא נתגלה קדושתם ועל ידי זה טעה יוסף בהשבטים לחשדם כפוגמי הברית. ועל ידי זה לעבד נמכר יוסף כי הם חשבו דמסתמא כל הפוסל במומו פוסל. ע"כ מכתי"ק וחסר הסיום:

**ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו'**. במ"ר ומדברי תורה פתחו פרשה זו בפרשת חושך שבטו וגו' ואוהבו שחרו מוסר. ורמזו בזה שכל ענין גלות מצרים היה הכנה למתן תורה שזכו על ידי אהבת השם יתברך וזכו על ידי היסורין של גלות מצרים עד"ש ואוהבו שחרו מוסר. והגלות מתחיל מפסוק ויקם מלך חדש וכמ"ש במדרש רבה על פסוק וימת יוסף וגו' שכל זמן שהיה אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים לא שעבדו המצרים בישראל. וגם לפשוטו בודאי כל זמן שהיה יוסף קיים והיה מושל בארץ לא מלא לב א' מהמצרים לשעבד באחיו. ומ"ש (בראשית רבה ר"פ ויחי) כיון שנפטר אבינו יעקב התחילה שעבוד מצרים על ישראל. היינו שעבוד הנפש שהרגישו אז בנפשם מקליפת מצרים (כמו שנת' ויחי מ' ה). והנה בבראשית רבה (פ' ג) אי' דה' פעמים אורה שבמאמר יהי אור כנגד ה' חומשי תורה. והם כנגד ה' פרצופין שהם כנגד ד' אותיות השם הוי"ה וקוצו דיוד דרמיזא לאין שהוא פרצוף אריך אנפין כידוע ונגד זה הם ה' מדריגות שבנפש שנחשבו (בראשית רבה פ' יד). וכל אחד כלול מעשר כידוע. וספר ויקרא במדבר הם של עשר פרשיות. וכן דברים גם כן עשר פרשה. דפרשה ברכה אינו מחשבון ג"ן פרשיות ואינו נקרא בשבת מטעם זה. רק ספר בראשית בו י"ב פרשיות וס' שמות בו י"א פרשיות. והנה בבראשית רבה אמרו יהי אור כנגד ס' בראשית שבו נתעסק הקב"ה

וברא את עולמו. ואמרנו שעקרו מתחיל מפ' לך ועד"ש (בראשית רבה פ' ב) יהי אור זה אברהם ואז התחיל אברהם אבינו ע"ה להאיר ולפרסם אלהותו יתברך ואחר כך נזכר כל לידת האבות וי"ב שבטים עד שמסיים ויישם בארון במצרים שאז נשלם בירור כנסת ישראל בבחינת יוסף וזה תשלום בריאת העולם בהעשר פרשיות שכנגד ע"ס. ומקודם לזה באו ב' פרשיות בראשית נח נגד ב' אלפים תוהו (כמו שנת' ר"פ וישלח) ושם נזכר דור המבול שהם כנגד תורה שבכתב שהיה ראוי ליתן לדור המבול כמ"ש (שמות רבה פ' ל) והתחלת דור המבול נזכר בפ' בראשית ואחר כך דור הפלגה שהיה בזלעו"ז נגד תורה שבעל פה שעיקר התפשטותה בבבל. ולכן כשהרגישו מזה רצו להעמיד המגדל שהוא בזלעו"ז נגד המקדש (ונת' ר"פ נח) וזה נזכר בפ' נח והם כנגד ב' אלפים תוהו והם הכנה לס' בראשית שכנגד יהי אור זה אברהם שממנו התחיל הב' אלפים תורה. ואחר כך ויהי אור כנגד ספר שמות שבו יצאו ישראל מאפילו לאורה כמ"ש בבראשית רבה. ויש לומר גם כן שעקרו מתחיל מפרשת וארא דשם כבר הוזכרו הז' מכות שהם היו נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל ועל דרך מה שדרשו (זח"ב לו א) והיינו שבכל מכה יצאו ישראל מקליפה א' ונכנסו בקדושה במדה א' שמז' תחתוניות. ואחר כך בא בשלח גמר יציאת מצרים. ואחר כך מתן תורה דכ' אני אמרתי אלהים אתם שהיה ראוי להיות התיקון לכל הפגם של הנחש. ואחר כך אחר הקלקול נא' מעשה המשכן שהיה גם כן על ידי משה רבינו ע"ה להשכין השכינה בארץ ואף בחו"ל. וזה תשלום ס' שמות שכנגד ויהי אור שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה ובתקו"ז (תי' לו) אי' ויהי אור דא ר"ה וכו' ויהי לשנא דצערא. והיינו שזה מורה התחדשות תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס ובמק"א (תי' ל) אי' ויהי אור דא שמאלא והוא על דרך מ"ש ומשמאלא אתיהיבת אורייתא דבעל פה וכו' ובזוהר הקדוש (ח"ב קס"ז א) ויהי אור דמימינא נפיק שמאלא. וזהו מרמז על לוחות שניים שהיה כלול בהם מדרש הלכות ואגדות וכמ"ש (שמות רבה פ' מו ופ' מז) ועז"נ כי כפלים לתושיה וזה סדר ספר ואלה שמות שהיה על ידי משה רבינו שהקים המשכן. והם גם כן עשר פרשיות. שבפרשה זו לא נזכר כלל מגאולתן של ישראל ואדרבה הפרשה מסיים למה הרעותה לעם הזה וגו' ומאז באתי וגו' הרע לעם הזה. אכן באמת פרשה זו הכנה לכל ס' שמות ויהי אור שבו יצאו ישראל מאפילה לאור שעל ידי גלות מצרים זכו למתן תורה כמ"ש (ברכות ה.) ג' מתנות וכו' וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין תורה וכו' והתורה זכו על ידי יסורי גלות מצרים וזהו שרמזו במדרש בפתיחת פרשה זו מה שנאמר ואוהבו שחרו מוסר:

**אך** מה שנאמר ואלה שמות בני ישראל וגו' שאינו מדבר מהגלות. הוקשה להמדרש דהא כבר הוזכרו שמותן ואמר במ"ר ואלה מוסיף שבח על הראשונים וכו' ואלה שמות הוסיף שבח על ע' נפש שנאמרו למעלה שכולם היו צדיקים. ויש להבין מה שייך בזה ואלה מוסיף שבח על הראשונים כיון שהם הם הע' נפש הנזכרים למעלה בספר בראשית ומה מוסיף בזה. אכן הענין הוא דכאן כתיב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב וגו' ולכאורה הוה ליה לומר בני יעקב או לכתוב אחר כך את ישראל אך בזה להוסיף שבח על הראשונים שנשלמו בבחינת ישראל שהוא מדרגה עליונה ונקראו כולם בני ישראל. ואמר את יעקב שזה היה שלימות יעקב אבינו ע"ה שנשלם במצרים כמה שנאמר ויחי יעקב בארץ מצרים. שזה היה עיקר חיים שלו שנשלם שמטתו שלימה. והיינו שאף ע"ה מכונים בשם יעקב כמו שנדרש (בבא מציעא לג:) ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה וכו' דאף שאין יודעין כלל עד שזדונות נחשב להם לשגגות מכל מקום נקראים בית יעקב. וזה שלימות יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלימה. וחשב כאן שמות בני ישראל ואיתא (במ"ר ומדברי תורה) על שם גאולת ישראל נזכרו כאן וכו' והיינו דכאן מדבר אחר שנשלמו ששים ריבוא נפשות מספר כל שורש כנסת ישראל וכמ"ש (ב"ר פ' עט) לא נפטר אבינו יעקב מן העולם עד שראה ס' רבוא מבני בניו. ואז נזכרו השמות על שם גאולתן של ישראל וזהו ההכנה לספר שמות שכנגד ויהי אור שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה. ואחר כך מסיים הפרשה במאמר משה רבינו ע"ה למה הרעותה לעם הזה וכבר הקשו הראשונים ז"ל שהרי כבר הודיע השם יתברך למשה כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך וגו' ולמה יתרעם. ונראה על פי מ"ש (במ"ר פ' א) וירא בסבלותם הלך משה ותיקן להם יום השבת לנוח. והיינו שתיקן להם שיועיל להם שביתת השבת שעל ידי זה יוכלו לצאת מאפילה לאורה. שבמצרים היו בתוך הקליפה מוקף ומוסגר מכל צד כעובר בבטן אמו ותיקן להם השבת שעל ידי כן יוכלו לצאת לאורה. ואחר כך איתא (מ"ר פ' ה) מלמד שהיו בידם מגילות שהיו משתעשעין בהן משבת לשבת לומר שהקב"ה גואלן וכו' א"ל פרעה תכבד העבודה וגו' אל יהו משתעשעין ואל יהו נפישין ביום השבת. ועל זה צעק משה רבינו אל ה' למה הרעותה וגו' שנתייירא שח"ו יתקלקלו עוד כיון שנתבטל מהם השבת והדברי תורה שכן הלשון במדרש (שוח"ט תהלים קי"ט) על פסוק לולי תורתך שעשועי ספרים היו להם והיו משתעשעים בהם וכו' ומסתמא היה להם הפרשיות שנאמרו בהם ההבטחות שהבטיח הש"י להאבות שיגאלו וזה היה דברי תורה שלהם. וכיון שנתבטלו מהם הדברי תורה והשבת אמר משה רבינו שהרע לעם הזה שיוכלו להתקלקל ח"ו ולא יהיה ואוהבו שחרו מוסר. והראה לו השם יתברך שזה הוא כעין קדרותא דצפרא. ואדרבה מזה יהיה

עיקר ההכנה למה שנאמר ויהי אור שבו יצאו ישראל מאפילה לאור. והוא כנגד החשך שנזכר במאמר ראשון בראשית שכן היה סדר ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא וכו'. וכל הפרשה זו הכנה לס' ואלה שמות שכנגד ויהי אור שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה. ואחר כך מתחיל העשרה פרשיות מהספר שהם כנגד ע"ס. וכן כתיב ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה וגו' שנדרש (זח"א מ"ח רע"ב וש"מ) על יום השבת שהוא יום הניח שאז נותן השם יתברך נייחא בלב הישראל אף כשהוא בתוך העבודה הקשה ונראה שח"ו ישראל מתקלקלין עוד. אז מכיר הישראל שהוא מהש"י והוא צופה לטובה שעל ידי זה יצאו מאפילו לאורה כימי צאתך מארץ מצרים ויהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא ועל ידי זה יהיה טוב מאד ועל ידי זה יש לישראל נייחא בלב. והמשמר שבת כהלכתה נגאל מיד מכל וכל:

## פרק ב

**ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו.** פתח בני ישראל ואמר אחר כך את יעקב. ובזוהר הקדוש דקדק כיון דכתיב בני ישראל מהו את יעקב הבאים אתו אצטריך למימר. והמכוון גם כן דעל כל פנים הוה ליה לומר את ישראל. גם יש להבין מה שנאמר הבאים שהרי כבר באו והוה ליה לומר אשר באו וכן הקשה במ"ר וכי היום באים והלא ימים רבים היה להם שבאו למצרים וכו'. אכן כבר אמרנו במ"ש במד' ואלה שמות הוסיף שבח על ע' נפש שנאמרו למעלה שכולם היו צדיקים. ולכאורה לא שייך בזה הוסיף שבח כיון שהן המה הע' נפש שנזכרו בפ' ויגש. ואמרנו שהוסיף שבח במה שזכו להיות שמותיהן נזכר על שם גאולת ישראל וכמ"ש במ"ר ראובן שנאמר ראה ראיתי את עני עמי וכן כולם. והיינו שבפ' ויגש מדבר מביאת השבטים עם הע' נפש. וכאן מדבר משמות השבטים שמרמזין על גאולתן של ישראל. שכאן מתחיל סיפור הגלות. ויש לומר דזה שנאמר הבאים בלשון הווה. דכשנכתב הגלות אז הופיע האור משמות השבטים שרומזין לגאולת ישראל. ועל כן הזכירן בשם בני ישראל ע"ש מעלתן שמורה כי שרית עם אלהים ואנשים. ואחר כך כתיב את יעקב כמו שאמרנו במה שנאמר בסוף ויגש וישב ישראל וגו' והיינו שאז נשלם יעקב אבינו ע"ה בארץ גושן. וחי חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע (כמ"ש סא"ר פ"ה) ואחר כך כתיב ויחי יעקב וגו' שמרמז שהכניס החיים והשלימות בכל זרעו דאף ע"ה יש להם קביעות בקדושה ונקראו בית יעקב וכמ"ש (בבא מציעא לג:) ועל כן נזכר בשם יעקב. וכן מורה כאן את יעקב שזה האור שירמז על גאולת ישראל זיכה להם יעקב שהוא השלימות מצדו להאיר לכל זרעו. ואיתא

(מדברי תורה פ' זו) עקב ד' אותיות יש בו כנגד ד' עטרות שבניו מעטרין להקב"ה י' כנגד עשרת הדברות ע' כנגד ע' זקנים. ק' כנגד ההיכל שגבהו ק' אמה. ב' כנגד שני הלוחות וכו'. התחלת וסיום שמו מורה על תורה שבכתב עשרת הדברות וב' לוחות. ובאמצע ע' כנגד ע' זקנים והיינו שיש בדברי תורה ע' דיעות וכמ"ש בזוה"ק (ח"א כ"ו רע"א וש"מ) ובתיקונים שבעין אנפין לאורייתא. ונגד זה ע' זקנים וסנהדרין וכן הק' שמרמז לגובה ההיכל שם המנורה שמרמז ג"כ על אור תורה שבעל פה כמו שאמרנו כ"פ שזהו המכוון במ"ש במ"ר (תצוה ובהעלותך) בואו והאירו לי שהוא מרמז על בחינת תורה שבעל פה שהאור מצד ישראל כמ"ש (בבא מציעא נט:) לא בשמים היא כו' נצחוני בני (ונת' חנוכה). והענין שבאמת יעקב אבינו ע"ה שמו שמש שהוא מרכבה לשם הוי"ה. וכ' תתן אמת ליעקב אמת א' בראשון של אותיות תיו בסופן מם באמצעינתן וכו' (כמ"ש ב"ר פ' פא) וזה מורה שם הוי"ה היה הווה ויהיה. וקודשא בריך הוא תורה איקרי כמ"ש (זח"ב ס' א) וכן נדרש (ברכות כא.) כי שם הויה אקרא הבו גודל וגו' לברכת התורה לפניה שהתורה נקרא שם הוי"ה וכן אמרו (שם ה:) אמת זו תורה. ועל שם זה נקרא ישראל דישראל ואורייתא וקודשא בריך הוא חד כידוע. ובאמת כלול בהתורה שבכתב כל אור תורה שבעל פה ג"כ ועל זה מרמז הפנימיות משם יעקב ע' ק' שרומזים לאור תורה שבעל פה כמו שאמרנו ואותיות י"ב רומזים לתורה שבכתב. וכל א' מישראל יש לו חלק בתורה שבעל פה וכמ"ש (ויק"ר פ' ט) ירותתי גבך וכו' מורשה קהלת יעקב אל תקרי אלא קהלת יעקב וכו' והיינו אף ע"ה שנקראו בית יעקב יש לומר חלק בתורה. והרי דאף זה האורח שהיה ע"ה עד שהיה סבור ר' ינאי שאינו בד"א ג"כ ולא ידע כלל בדברי תורה רק פסוק זה ששמע מהתינוקות. מכל מקום היה לו חלק בתורה שבעל פה שחידש זאת שאף ע"ה יש לומר חלק וירושה בדברי תורה וזה שנאמר את יעקב איש וביתו באו ועל דרך מ"ש בזוהר הקדוש (ד' א) כל דמקבל מאחרא איהו ביתא מההוא דיהוב וכו' וכן בכל המדות המקבל נקרא בחינת בית ויעקב אבינו ע"ה היה מרכבה לשם הוי"ה שנקרא שמש ואנהיר לסיהרא בחינת כנסת ישראל מלכות פה תורה שבעל פה. ודברי תורה הם נצחיים שלא נאמרו ח"ו רק לשעתם. וכתיב הבאים מצרימה בלשון הווה שמרמז על כל הגליות שכולם נקראו ע"ש מצרים על שם שהם מצירות לישראל כמ"ש (ב"ר פ' טז) וזש"נ ואלה שמות בני ישראל שמרמזין על שם גאולתן של ישראל. הבאים מצרימה שבכל הגליות שבאו ישראל עיקר המכוון הוא הגאולה שנרמז בשמות השבטים וכמו בגלות מצרים שהיה עיקר המכוון לזכות למתן תורה וכמו שפתחו מהאי טעמא במדרשים בפ' חושך שבטו וגו' ואוהבו שחרו מוסר. שכל היסורין הם רק כאשר ייסר איש את בנו.

והרי אף גלות מצרים שהיו ישראל משוקעין בקלי' מצרים כעובר בבטן אמו מכל מקום עיקר המכוון היה מאהבה לזכות לתורה שבכתב. והיה כלול בה גם התורה שבעל פה כמו בלוחות שניים שהיה כלול בהן מדרש הלכות ואגדות כמ"ש (שמות רבה פ' מו ופ' מז) כן תכלית כל הגליות להוציא כל הניצוצות קדושות והתורה שבעל פה שנמצא בהם בסוד ואתה מחיה את כולם. וזהו הרב חכמה לתקן הרב כעס ולהאיר מתוך החושך וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב קפ"ד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מרוב חשוכא. וזה שנאמר את יעק"ב שמרמז על תורה שבעל פה שהוא פנימיות התורה שבכתב כמו שאמרנו. וזהו איש וביתו באו תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהם קודשא בריך הוא ושכינתיה. וכיון שתכלית הגליות לזכות לאור תורה שבעל פה על כן ביום השבת שהוא בחינת תורה שבעל פה כמ"ש (זח"א מ"ו ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תורה שבעל פה. הוא הזמן שיכולים לזכות לגאולה וז"ש שעל ידי שמירת שבת מיד נגאלין:

## פרק ג

**ויהי בימים וגו' וירא בסבלותם.** אי' ע"ז במ"ר ראה שאין להם מנוחה וכו' הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח וכ"כ במ"ר (פ' ה) תכבד העבודה וגו' ואל ישעו אל יהו משתעשעין ואל יהו נפישין ביום השבת. ויש להבין איך נרמז כאן שתיקן להם משה יום השבת ובפסוק כתיב רק וירא בסבלותם. ובודאי יש בו רמז לשבת. אכן הענין הוא דבכל מעשה בראשית כתיב וירא אלהים כי טוב ואיך יתכן לשון וירא וכי מקודם לא ראה הבריאה. אך המכוון שעל ידי הראיה שראה הש"י הבריאה ונסתכל בהם הכניס בהם האור כי טוב ובמאמר ראשון שלא נאמר בו וירא כי טוב מפני שנזכר בו חושך ותוהו ובהו וכן ביום שני לא נאמר בו כי טוב מפני שנברא בו גיהנם כמ"ש (פסחים נד.) וכבר אמרנו שזה שנאמר ובורא רע אף שלא נזכר בבריאה שנברא רע. שהוא על פי מ"ש (שבת קמט:) עמה שנאמר גם ענוש לצדיק לא טוב אין לא טוב אלא רע. וזה מ"ש (סוכה נב.) דיצר הרע הקב"ה קראו רע דהכל א' דאש דיצר הרע הוא אש של גיהנם כמ"ש (ב"ר פ' ו) וכיון דלא כתיב בהוא וירא כי טוב הוא רע (ונת' בראשית מא' טו) וביום ו' כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד והיינו שאז ראה הש"י בכל הבריאה ואז הכניס בהם האור כי טוב והיינו שמכל ההיפך מהטוב יהיה טוב מאד וכמו שנדרש בב"ר על היצה"ר ומה"מ וכדומה. והוא כמ"ש בזוה"ק (ח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא מגו בישא והוא שנעשה טוב מאד ע"י תשובה מאהבה שזדונות נעשות כזכיות וז"ש בגמ' (פסחים שם) אף על פי שלא נאמר בו כי טוב

חזר וכללו בששי וכו' ואז בא המנוחה דכ' ויכלו וגו' כי בו שבת מכל מלאכתו שמצא חן בעיניו כל הבריאה והיה לו נייחא מזה. וזה דאי' (ר"ה יח.) היוצר יחד לבם וגו' אלימא ה"ק דברינהו לכו"ע ומייחד לבייהו כהדדי והא קא חזינן דלאו הכי הוא אלא לאו ה"ק היוצר רואה יחד לבם ומבין וכו' ואף דבקרא לא כתיב רואה לבם. אך כיון דכ' יחד לבם דמייחד לבייהו והוא רק על ידי הראיה שהיוצר רואה לבם ומכניס בהם אור כי טוב על ידי זה מייחד לבייהו וכש"נ ויחן ישראל נגד ההר ואי' במכילתא כאיש אחד בלב אחד ואז וירד ה' וגו' דזה לא יוכל להיות רק על ידי הראיה שרואה יחד לבם. וכתיב עיני ה' אל צדיקים ופירשו שהצדיקים זוכין גם כן לבחינת עיני ה' והיינו שיוכלו הצדיקים גם כן להכניס על ידי הראייה שלהם האור כי טוב. וכיון דכתיב במשה וירא בסבלותם היינו שהכניס בהם על ידי ראייתו שיהיה טוב מאד ובזה נרמז שתיקן להם יום השבת לנוח. וזכו אז להאמונה שהיו משתעשעין משבת לשבת בהמגילות שהקב"ה גואלן. וכן אמר הש"י שהם מאמינים בני מאמינים שנאמר ויאמן העם וכו' כמ"ש (מ"ר פ' ג) וכן היה דכתיב ויקדו וישתחוו. ומכל מקום כתיב אחר כך בקי"ס וירא ישראל וגו' ויאמינו בה' ואי' ע"ז במכילתא ומ"ר שבזכות האמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה. דאף על פי שהאמינו במצרים חזרו ולא האמינו וכמ"ש במ"ר שם. וכן איתא במ"ר פ' זו שהזקנים שהלכו עם משה נשמטו א' א' וכשהגיעו לפלטרין של פרעה לא נשתייר א'. והוא מפני שלא היה להם האמונה בשלימות ועל כן נתייראו לכנוס עם משה ואהרן לפרעה ולכן נתבטל מהם אז מצות שבת וכמ"ש במ"ר. וזה היה כעין חבלי משיח וכמו קדרותא דצפרא. ובזה נוכל להבין מה שכתוב בתורה ואל ישעו בדברי שקר שנדרש במ"ר שאמר פרעה על המגילות שהיו משתעשעין בהם וקראם פרעה דברי שקר. ובאמת הם דברי אמת שהיו הנביאות וההבטחות להאבות. ואיך תכתוב התורה דברי בדאי שאמר פרעה וכמו שאמרנו כ"פ שאף שהדבר מת שאמר כן מכל מקום כיון שאמר דברי בדאי אין התורה כותבת אותם. וכמו שלמדו (מדברי תורה ר"פ תולדות) שגדול השלום שדברה התורה דברי בדאי בשביל שלום ואי זה כה תאמרו ליוסף וגו' ואף שאמת שאמרו כן ליוסף מכל מקום אם השבטים אמרו דברי בדאי לא היה התורה כותבת אותם אם לא ללמדינו שראוי היה לומר כן מפני שלום. ולמה נכתב בתורה התיבות בדברי שקר שאמר פרעה כיון שדבריו דברי בדאי - אך לפי האמור מובן שהוא מפני שמה שהיו משתעשעין בהמגילות לומר שהקב"ה גואלן לא היה להם האמונה בשלימות ע"כ קראם הכתוב דברי שקר. והראיה שהרי אחר כך הזקנים נשמטו אחד אחד. ואחר כך בקי"ס דבעתיקא תליא כמ"ש (זא"ב נב ב) ואיתא במכילתא (בשלח וזוה"ק שם סד ב) ראתה שפחה

על הים מה שלא ראה יחזקאל. אז כתיב ויאמינו בה' שזכו אז לאמונה בשלימות ועל ידי כן זכו לומר שירה ולכן נדרש על זה תשורי מראש אמנה שמרמז שזכו לאמונה עד הראש שהוא מהימנותא שלימתא שזוכין בהתגלות עתיקא. ובאמת כל אחד מישראל מאמין שהכל מה' יתברך והוא הזן ומפרנס ומכל מקום רואים אנו שמבטלין מן התורה ומטרידין א"ע בהשתדלות הפרנסה. ואף שמאמינים שהכל מה' יתברך והיה לו לסמוך שאין מעצור לה' להושיע במעט השתדלות והיש לומר לעשות תורתם עיקר ומלאכן עראי. אך הוא מפני שאין האמונה בשלימות וכמ"ש (זח"ב סב סע"ב) שטו העם ולקטו שטותא הוו נסבי לגרמייהו בגין דלא הוו בני מהימנותא וכו' ובודאי היה כל א' משיג פרנסתו במעט השתדלות. וזה ענין מ"ש (שבת לא.) בשעה שמכניסין אדם לדין א"ל נשאת ונתת באמונה קבעת וכו' ומצינו (קידושין מ:) אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה וכו' וכמו שעמדו ע"ז בתוס' (שם). אך לפי האמור הוא ענין א' ששואלין לו נשאת ונתת באמונה שלימה שהש"י הזן ומפרנס והכל מידו וממילא עושה האדם מלאכתו עראי ותורתו עיקר. וזה שדרשו פוטר מים היינו מי שפוטר עצמו מדברי תורה הנמשל למים וכמ"ש בפירש"י. וזה ע"י התנצלותו שהיה טרוד בפרנסתו. ראשית מדון ששואלין אותו נשאת ונתת באמונה. ומצינו (יומא לה:) הלל מחייב את העניים. ובשבת זוכה כל א' למהימנותא שלימתא דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחק"ת כו' ועל כן נקראו הסעודות סעודתי דמהימנותא שלימתא. ומקבל כל א' מישראל עליו עול תורה באמת בשלימות:

## פרק ד

**נהוריא** ישרי בה. בב"ר (פ' ג) ה"פ אורה כנגד חמשה חומשי תורה יהי אור כנגד ספר בראשית שבו נתעסק הקב"ה וברא את עולמו. והוא שכל ספר בראשית הוא סדר הבריאה אשר עשה את האדם ישר וקלקל ואחר כך בא אברהם יהי אור זה אברהם כמ"ש (שם פ' ב) ואחר כך נולדו י"ב שבטים וסיום הספר ויישם בארון במצרים והוא שלימות בחינת יוסף שיברר כל ישראל במדתו ונת' כ"פ. ויהי אור כנגד ס' ואלה שמות שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה. והיינו דויהי אור הוא תורה דתורה אור. ובפרשה זו נזכר לידת משה דכתיב ביה ותרא אותו כי טוב הוא ונדרש (סוטה יב.) שבשעה שנולד נתמלא הבית כולו אור. ובפרשה זו נזכר הגלות שהיה הכנה למתן תורה שזכו ע"י היסורין כמ"ש (ברכות ה.) והיינו ע"י יסורי גלות מצרים וכמו שאמרנו שמטעם זה פתחו פרשה זו במד"ר ומדברי תורה בפ' ואוהבו שחרו מוסר. ועוד דרשו בגמ' כי טוב הוא שנולד כשהוא מהול ובזוהר הקדוש פ' זו (יא ב) מייתי ב' הדרשות ומסיים וכלא הוה ר"ל שב' הדרשות הם א'

דטוב מורה על קדושת הברית כמה שנאמר אמרו צדיק כי טוב והוא היפך הפוגם ח"ו שנקרא רע בעיני ה' כמ"ש (זח"א ריט ב) וכ"ה בגמ' (נדה י"ג:) וכתיב אור זרוע לצדיק ובגמ' צדיקים לאורה וצדיק נקרא מאן דנטיר ברית כידוע. ואמרו (סנהדרין לח:) אדם הראשון משוך בערלתו היה והיינו שאחר הפגם על ידי זוהמת הנחש נעשה משוך. ומפני שהיה ביום הבריאה בתוך ו' ימי בראשית נמשכה לו הערלה בטבע ונולדים כל זרעו ערלים. אבל קודם הפגם נברא מהול ואם לא היה הפגם היו נולדים הכל מולים. וז"ש כשנולד משה נתמלא הבית אור שהוא הנפש המיוחד לתיקון פגם הנחש ונתמלא הבית אור זרוע לצדיק. וזה גם כן מ"ש שנולד מהול כיון שנתקן בו פגם אדם הראשון שהיה על ידי זוהמת הנחש שגרם גם פגם הק"ל שנה. ועד לידת משה היו ישראל במצרים ק"ל שנה כנגד הק"ל שנה שקלקל. ונתקן הפגם וכמ"ש האריז"ל. וכן היה קודם לידתו הגזירה היאורה תשליכוהו כמו דור המבול שהיה בשביל פגם זה כידוע. והנה במאמר בראשית נזכר וחושך ע"פ תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים ואיתא בב"ר ורוח זו רוחו של מלך המשיח וכו' ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלה למים שנאמר שפכי כמים לבך נוכח פני אד'. ואיתא בתדב"א (סא"ר פ' יח) שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה נכח אלה וגו' מה להלן וכו' מה כתיב שם ביום השביעי ותקרב המלחמה וגו' ואלולי שהדבר כתוב אז איפשר לאומרו וכל האומרו היה חייב מיתה. והמכוון על דרך מה ששמעתי מרה"ק זצוק"ל עמה שנאמר מושל באדם צדיק מושל ביראת אלהים דקאי על בעל תשובה וכמו שנדרש הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה (כמ"ש מ"ק טז:) ואמר שהבעל תשובה מושל באדם צדיק ומרמז שאף שרשב"י אמר שאין מועיל תשובה לפגם זה כמ"ש (זח"א רי"ט ב) מכל מקום הבעל תשובה עומד כנגד ומעורר רחמי שמים ומתקבל בתשובה. מושל יראת אלהים היינו אף מי שנמנע ממנו התשובה מן השמים כאחר ששמע שובו בנים שובבים חוץ מאחר (כמ"ש חגיגה טו.) מכל מקום אם היה דחיק נפשיה ועייל והיה שב בתשובה היה מועיל וכמ"ש השל"ה הק' וסמכו עמ"ש (פסחים פו.) כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא וזהו מושל ביראת אלהים כביכול (ונת' מקץ מא' ב ויגש מא' ג) וזה כונת התדב"א דדרש שפכי כמים לבך על התשובה כמ"ש בב"ר ואמר נכח פני אדני כביכול לשון מלחמה. שהבעל תשובה מופיע בו הש"י תקיפות שיוכל לעמוד מנגד ולהתגבר בתשובה ויתקבל. ומה שאמרו חוץ מאחר היה רק שלא יסייעוהו אבל אם היה זוכה להתגבר בתשובה היה מתקבל גם כן. וכן דברי רשב"י נקראו גם כן דברי אלהים חיים והבעל תשובה יכול לדחוק עצמו ולמיעל ומתקבל בתשובה וזה גם כן מרומז במה שנאמר נכח פני אד'. וז"ש בתדב"א ואלולי שהדבר כתוב וכו' וזה נרמז

במאמר בראשית שע"י תשובה יכול לתקן החושך ותוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים כמ"ש בב"ר שיהיו נעשים זדונות כזכיות ועל דרך מ"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא דאחר כך נא' יהי אור כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא. ואחר כך ויהי אור כנגד ס' ואלה שמות שמשה רבינו הוריד התורה שבה יש תיקון לפגם זה להבא דאצולי מציל מהרהורים רעים וכמ"ש (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש דהיינו להכניס החשק לדברי תורה. וכן על ידי דברי תורה יש תיקון לפגם זה על העבר וכמו שאמרנו דזש"נ ולכל בשרו מרפא דקאי על פגם זה דנקרא בשר ובקדושה בשר קודש ובהיפך בשר חמורים ועל כן כתב האריז"ל שזמן ו' שבועות אלו שר"ת שובבי"ם מסוגל לתיקון פגם זה שמות שנזכר בו לידת משה עד יתרו שבו מתן תורה שיצאו ישראל מאפילה לאור. ואחר כך משפטים דכ' בו כי תקנה עבד וגו' והיינו מי שקלקל כ"כ עד שנמכר לעבד. שזה גורם פגם זה וכמו שמצינו בחם שקלקל ששימש בתיבה כמ"ש (סנהדרין קח:) שהיה פגה"ב כיון שנאסר להם. וכן אי' למ"ד רבעו (כמש"ש ע.) נתקלקל בנו לעבד. וכמו שאמרנו דמהאי טעמא מכרו ליוסף שחשדוהו לפגום בזה כיון שאמר עליהם שנושאים עיניהם בבנות הארץ וסברו שבמומו פוסל (ונת' כ"פ) וכן עיקר גלות מצרים היה לתיקון פגם זה ובאמת על הכלל הועיל גלות מצרים שנתבררו כולם במדת צי"ע וכמ"ש (שהש"ר פ' ד) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. ואחת היתה ופרסמה הכתוב ומכלל שבזכרים לא נמצא אף א'. מכל מקום בפרט יכול להיות שיהיה א' שיקלקל ויצטרך להמכר לעבד לתיקון פגם זה ועל זה כ' כי תקנה וגו' ובשביעית יצא שיש לו תיקון בבחינת שמיטה שבת תתאה. ואף מי שמשוקע ביותר ח"ו עד שיאמר אהבתי את אשתי וגו' מכל מקום גם לזה יש תיקון ביובל שהוא בחינת שבת עלאה והוא שופר גדול דכ' ובאו וגו' והדחים בארץ מצרים והיינו אף המשוקעים בקליפת מצרים שהיא ערות הארץ. מכל מקום יתעורר בלבם תשובה ע"י השופר גדול שהוא בחינת שבת עלאה יובלא. ושבת ברזא דברית כמ"ש (זח"ב צב א) שהוא מיוחד לתיקון פגם הברית. והוא גם כן שמירה להבא דכ' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע ודרשו במכילתא (בשלח) שמשומר מן העבירה ונראה שמרמז ביחוד על פגם זה שנקרא רע כמו שאמרנו. וכן הוא תיקון על העבר שנדרש (שבת קיח:) שאפילו עובד עבודה זרה כאנוש מחול לו. ובעובד עבודה זרה נכלל כל העבירות וק"ו שעל ידי שמירת שבת יש תיקון לפגם הברית. ובסעודת יום שבת שהוא כנגד שבת עלאה כמ"ש ברע"מ (שם) תיקון לכל אחד מישראל ואף הנדחים בארץ מצרים מכל מקום

על ידי שבת עלאה שהוא השופר גדול יכולים להתעורר לתקן הכל שיהיה טוב מאד ואומרים נהוריה ישרי בה שזוכין לאור זרוע לצדיק:

## פרק ה

**חדו חצדי חקלא בדבור ובקלא.** חצדי חקלא הקוצרים להכרית כל הקוצים והחוחים הסובבים את השושנה העליונה. דישראל נקראו כשושנה בין החוחים. ובמ"ר פ' זו (פ' ב) מה הסנה עושה קוצים ועושה וורדים כך ישראל וכו' והיינו שבסנה גדל יחד קוצים וורדים וכן נראה ממ"ש (שבת סז.) וליזל להיכא דאיכא וורדינא ופירש"י סנה וכמבואר מהגמ' אחר כך. ונראה מזה שעל הסנה גדל וורדים. וזה הוצרך כאן במצרים שהיו ישראל משוקעים בתוך קלי' מצרים כעובר בבטן אמו כמו שאמרו עמה שנאמר גוי מקרב גוי ולכך נתראה הש"י בסנה שגדלים בו קוצים וורדים לרמז מ"ש (סנהדרין מד.) אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה. ושם אמרו זה לענין פרט נפש מישראל דאף על פי שחטא ישראל הוא אף שהגדיל עונות ח"ו מכל מקום ישראל הוא. וכאסא דקאי ביני חילפי שהם קוצים וכענין שאמרו (ברכות יז.) רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה וכו' והיינו שע"י הקלי' שבעכו"ם גורם להכניס בלב ישראל השאור שבעיסה חוחים הם העכו"ם וחילפי היינו שאור שבעיסה. וכן כאן רמז זה בסנה שבאמת ישראל שושנה וורדים. רק המצרים הם הקוצים הסובבים את השושנה. ובמה כורתים אותם בדבור ובקלא דבור היינו דברי תורה. וכמו שנדרש (סוטה מט.) הלוך ודבר טעמא דאיכא דיבור כו' דהיינו דברי תורה שזהו סתם דיבור וכן בכמה דוכתי. ושבת אקרי דיבור כמ"ש (זח"א לב א) והיינו דשבת מדת מלכות פה תורה שבעל פה וכן נדרש (שבת קלח.) דבר ה' זו הלכה וכתיב רוממות וגו' וחרב פיפיות בידם. פיפיות היינו ג' פיות פי א' פיות ב' וכעין שדרשו בזוה"ק (ח"א רכד סע"ב) בצחצחות בצח חד צחות תרין והיינו צחצחות בהירות קדושת ג' האבות וכן כאן פיפיות ג' פיות. שהחרב צריך שיהיה לו ג' פיות להכרית ולבטל כל הג' קליפות שהם הקנאה והתאוה והכבוד שהם שורש ג' עבירות ע"ז וג"ע ושפ"ד כשנ"ת כ"פ. והתאוה קלי' ישמעאל שיצא הפסולת מבחינת אהבה של אברהם אבינו ע"ה והקנאה קלי' עשו שהוא הפסולת ממדת גבורה של יצחק אבינו ע"ה. והכבוד נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שאמר קטונתי וגו' ונדרש עליו בב"ר (ר"פ ויצא) שאמר מאין יבא עזרי לית אנא מוביד סברי מן ברייי. שלא מצא בעצמו דבר שהועיל לו לימודיו מאבותיו ומרבותיו כמ"ש אשא עיני אל ההרים למלפני ולמעבדני. וכן נאמר מי יקום יעקב כי קטן הוא. ולכל הקליפות הניצוח רק בדברי תורה. דקליפת התאוה אי' (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ומנוול נקרא היצר הרע של

התאוה כמ"ש (שבת קנב). אשה חמת מלא כו' וכן איתא (סנהדרין קו.) שנתעסקו בדברי שטות ואמרו (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. ובעבודת פעור מצינו (סנהדרין סד.) שאף נכרית אמרה מוטב שתחזור ההיא אשה לחוליה ולא תעבוד עכו"ם בכך ע"ש ומכל מקום ע"י התאוה נצמדו לבעל פעור ועל כן נקרא היצר הרע של תאוה מנוול. ועל זה בא העצה משכהו לבית המדרש והיינו שיקח החשק הזה לדברי תורה שלזה נברא היצר והחשק להיות חמידו דאורייתא. וכן זה יושאר ממנו לעתיד כמ"ש (זח"א קלח א) במה"נ דאלמא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהוי. וכשיטריד רעיונותיו במלחמתה של תורה ינצל מהרהורי עבירה וכמ"ש הרמב"ם (סוף ה' א"ב) שאין מחשבות עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן התורה. וכן בא התיקון לפגם זה בזעת אפיך תאכל לחם שמי שמוכרח לעמול לפרנסה הוא גם כן מוטרד ולא יהיה לבו פנוי וכמ"ש שיגיעת שניהם משכחת עוון. ואברהם אבינו ע"ה שהיה לו כל האהבות והחמדות רק לדברי תורה השיג כל התורה עד שלא ניתנה ונעשו ב' כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה (כמ"ש ב"ר פ' סא). וכן לענין קליפת הקנאה כתיב כי ברב חכמה רב כעס והיינו שהרב חכמה מועיל לבטל הרב כעס שלזה ניתן הרב חכמה לתקן הקלקול וכמ"ש (נדרים כב :). וכן לקליפת הגאוה והכבוד על ידי דברי תורה בא לידי שפלות ויעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת ואמת זו תורה כמ"ש (ברכות ה :) הוא היה שורש השפלות וכמו שאמרנו. ואמרו (חולין פט.) חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני נתתי גדולה לאברהם וכו' וגדולה היינו השפעה בדברי תורה ואברהם אבינו ע"ה התחיל הב' אלפים תורה וקיים כל התורה כולה אמר ואנכי עפר ואפר. וגדול מה שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם שנאמר בהם ונחנו מה והם הורידו הדברי תורה ומשה רבינו עניו מכל האדם הוא היה שורש הדברי תורה. והדברי תורה הוא החרב פיפיות לבטל כל הג' קליפות וכן אי' (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע כו' נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' ואם לאו יקרא ק"ש וכו' והיינו דתורה הוא סתם בחינת דיבור וקול אתי לדיבור וכו' (כמ"ש זה"ק פ' זו ג א) והיינו דקול חיות של הדיבור שהוא הדברי תורה. וחיות הדברי תורה הוא יחוד ה' הוי"ה אחד. ובגמ' (שם) נדרש חרב פיפיות על הקורא ק"ש כו' והיינו דק"ש כולל שניהם דק"ש הוא גם כן פרשה בתורה ואמרו (מנחות צט :) אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ואיתא (ברכות י :) גדול הקורא קריאת שמע בעונתה יותר מהעוסק בתורה דיחוד הוי"ה אחד הוא חיות של כל הדברי תורה וכ' הקל קול יעקב דיעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת הוא בחינת קול. ובכל ישראל שזוכין להיחוד

בבחינת אמונה וכמו שאמרנו שזה שאמרו השבטים כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו וכו' (פסחים נו.) הדברי תורה בבחינת דיבור. וזה שאנו מבקשים והאר עינינו בתורתך ודבק לבינו וכו' שהעיקר הוא הארת עינים בדברי תורה ושידבק לבנו במצותיו. וכן אנו מבקשים הוא יפתח לבנו בתורתו והיינו קול אתי לדיבור וכו' שיהיו הדברי תורה עם החיות וישם בלבנו אהבתו ויראתו וכו'. ובגמ' אמרו כל הקורא קריאת שמע על מיטתו כאלו אוחז חרב של שתי פיות בידו והוא כעין מה שנאמר ושכבתם ואין מחריד והיינו שאף בשינה לא יהיה לו חרדה מהיצר הרע והוא כמו שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע. ושבע נדרש (ברכות יד.) כל המשביע עצמו מדברי תורה אין מבשרין אותו בשורות רעות. ונראה לפרש בל יפקד רע על פגם הברית שנקרא רע כמ"ש בזה"ק ובגמ'. ואפשר שזה מרמז במ"ש אין מבשרין אותו בשורות רעות שנשמר ממקרים. ובשבת ובפרט בסעודתא דעתיקא קול אתי לדיבור וכ' ונחך וגו' בצחצחות נפשך צחצחות היינו בהירות וקדושת הג' אבות שהם מבטלים הג' קליפות שהם בזלעו"ז כמו שאמרנו. ועצמותיך יחליץ ואיתא (יבמות קב :) זו מעולה שבברכות וא"ר זרוזי גרמי. זה כנגד קליפת עמלק דכ' אשר קרך שהוא שמשליך עצלות וקרירות וזה גורם עצבות וביטול תורה כמ"ש (תמורה טז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מנשנות. וכל האבות היו זריזים וכמ"ש (סנהדרין צו.) כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים וכו' ואברהם אבינו ע"ה היה שורש הזריזות וכמ"ש (חולין טז.) קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל וכן (יומא כח :) מאברהם ניקום ונגמר פירש רש"י להיות זריזין כאברהם. ובסעודתא דעתיקא שחשבה האריז"ל נגד קדושת אברהם אבינו ע"ה זוכין לבטל קליפת עמלק שהוא ראשית גוים כתרין דמסאבותא ואומרים חדו חצדי חקלא בדבור ובקלא. להכרית על ידי דברי תורה בחינת דיבור עם החיים שהוא קול. ועל ידי זה יכולים להכרית כל הג' קליפות וקליפת עמלק בשלימות:

## פרק ו

**ברמב"ן** ע"פ אהיה אשר אהיה מביא מדרש אגדה על זה כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך וכו' ע"ש. ומשמע דמפרש כן לשון אהיה וגו' ואין לשון אשר אהיה מכוון ע"ז דהוה ליה לומר כאשר תהיה אבל אהיה קאי גם כן על ה' יתברך. ויש לומר דהנה איתא במ"ר (פ"ג) ושמעו לקולך למה שמסורת גאולה הוא בידם שכל גואל שיבוא ויאמר להם פקידה כפולה גואל של אמת הוא. וכ' ע"ז הרמב"ן ויש עליך לשאול ומנין להם שיאמינו שמא שמע משה במסורת הזאת כמותם. אבל באמת מה שהקב"ה יפקוד ויזכור את ישראל הוא גם כן כמו שאתה הווה עמי וכמה שנאמר כמים הפנים לפנים וגו'

דאמרו זה גם על הקב"ה (וכמ"ש ספרי דברים ע"פ בשנאת ה' אותנו וכו' מה דבליבך על רחמך וכו' ע"ש) וכשיעלה בזכרונינו אלהותו יתברך אז יזכור גם הוא אותנו. והגואל השליח דאנכי שלחתיך הוא יאיר להם האור הזה בלבם גם בגודל שיקועם וחשכות מצרים וזה סימן הגואל האמיתי שיוכל להכניס זה בלבם. והנה דצריך שאתה הווה עמי שההתחלה יהיה מאתערותא דלתתא אבל כשהגיע העת אז הוא המעוררם גם לאתערותא. וזה שא' על שאלת מה שמו היינו איזה תפיסה יוכל להיות בהם בגודל השיקוע בלא אתערותא מהם ועל זה א' אשר אהיה דגם מה שאתה הווה עמי אני אהיה גם ע"ז לעשות שתהיה אתה הווה עמי. ואיתא (בפרדר"א פ' מח) פ"ח בו נגאלו אבותינו ממצרים פקוד פקדתי צ"ץ בו עתיד הקב"ה לגאול את ישראל כו' כי פקוד לשון מקור וזה הסימן היה מסור בידם שהגואל שיבוא ויאמר להם פקוד היינו שיכניס בלבם ענין פקידה שירגישו בלבם אור מפקידה זה יהיה הגואל של אמת. וכאשר בא משה ואמר להם פקוד פקדתי תיכף נכנס בלבם אור פקידה ועל ידי זה האור האמינו תיכף ושמעו לקולו. וכן יהיה לעתיד וכמו ששמעתי מרבותינו הקדושים זצוקללה"ה שאמר עמ"ש בזוה"ק (ח"א עב ב) עד דיתחזי האי קשת בעלמא מתקשטא בגווני נהירין וכדין צפי ליה למשיח כי קשת הוא לשון בטחון וכשיגיע זמן הגאולה יבא בלבות בני ישראל הקיווי והבטחון חזק שיגאלו וזה מרמז צ"ץ צמח צמיחת ישועה. וז"ש בתפלה את צמח דוד מהרה תצמיח שבמהרה נרגיש בלבינו הבטחון לצמיחת ישועה. ואתה תצמיח הישועה בקרוב:

## פרק ז

**עוד כ'** הרמב"ן בשם ת"א שתרגם ב' השמות אהא עם מאן דאהא ולפנינו בת"א לא תרגם כלל רק כתב השמות כצורתן ובודאי היה לו גירסא זו בת"א. והנה יש להבין שעל שאלת משה רבינו ע"ה ואמרו לי מה שמו השיבו אהיה אשר אהיה ואחר כך כה וגו' אהיה שלחני ואחר כך כ' כה תאמר וגו' ונזכר שם הויה. אך הענין בשאלת מה שמו היינו שכיון שהם ידעו שאינם ראוים עוד לגאולה לפי מעשיהם גם שהוא קודם הזמן כמ"ש (שהש"ר ב) על פי קול דודי הנה זה בא ע"ש. ועל זה ישאלו מה שמו והיינו באיזה מדה ממדותיו יגאלם ועל זה השיבו ה' יתברך שם אהיה אשר אהיה דשם אהיה מורה דאנא זמין כו' ואמר השי"ת למשה אהיה אשר אהיה אהא עם מאן דאהא עם מי שאני עתיד להיות כבר נרגש בהווה ע"ד מה שנאמר וחנותי את אשר אחון (כמשנ"ת פ' לך מא' ו) ועל כן אמר שיאמר להם שם אהיה שמורה על העתיד והיינו התגלות עתיקא שיזכו לזה בשעת קריעת ים סוף כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב נב ב) וראתה שפחה על הים כו'. וכן במתן תורה דכ' פנים בפנים וגו' חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל כמ"ש (שם פב

רע"א) ועל ידי שיאמר להם שם אהיה ירגישו תיכף מעין קדושה זו וכמ"ש אהא עם מאן דאהא ועל ידי כן יוכל לומר להם שם הוי"ה שהוא כולל כל הע"ס (כמ"ש זח"ג רנ"ח א) יוד חכמה ה' בינה ו' תפארת כליל שית ספיראן ה' מלכות. וקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין שהוא כ"ע (כמש"ש סה ב) שהוא ההתגלות בסוד הדעת. ואף דשם הויה אינו נהגה בעולם הזה. שאין תפיסה להשיג היחוד איך הוא בעולם הזה גם כן כמו עד שלא נברא העולם מכל מקום על ידי קדושת שבת שהוא מעין עולם הבא יוכל כל אדם לזכות להרגיש כל חד לפום מאי דמשער בליבי' כמ"ש (זח"א קג רע"ב) נודע בשערים בעלה דא קודשא בריך הוא דאיהו אתידע לפום מה דמשער בלבי':

## פרק ח

**שובבי"ם** הזמן לתיקון פגם הברית כמ"ש האריז"ל וכבר אמרנו שעיקר זמן התיקון בשבתות שבהן. דשבת ברזא דברית כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב צב א וש"מ) צדיק איהו שבת (כמש"ש צד ב ובזוהר הקדוש תשא) וקדושת השבת שמתחדש בכל שבת היא קדושת הפרשה שקורין בה. ופרשה שמות מורה שאף שהיו ישראל משוקעין בקליפת מצרים כעובר בבטן אמו מכל מקום עלתה צעקתם כמה שנאמר ואת צעקתם שמעתי וגו' וכ' עתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי. והוא תיקון לפגם זה כמו שאמרנו במה שנאמר פני ה' בעושי רע דקאי על פגם זה שנקרא רע בעיני ה' כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א ריט ב) ובגמרא (נדה יג :) וכ' בתרי' צעקו וה' שמע דצעקה מועיל לפגם זה (ונת' כ"פ) ובזוהר הקדוש פרשה זו (כ רע"א) צעקה גדולה מכולן שצעקה היא בלב הה"ד צעק לבם אל ה'. וכ' אחר כך קרוב ה' לנשברי לב והזמן לזה בשבת שנעשה הישראל עני ונכה רוח כשחושב ונותן אל לבו לכל העובר עליו בימי המעשה וכמו שאמרנו שפ' זה נדרש (סא"ר רפ"א) על יום השבת (ונת' סו"פ ויחי) ואז מועיל אף לפגם הזה שמנע התשובה ממנו בזוהר הקדוש (ח"א ריט ב) ואחר כך א' בזוהר הקדוש גדולה צעקה שמושלת בעולם הזה ובעולם הבא בשביל צעקה נוחל האדם העולם הזה והעולם הבא דכתוב ויצעקו אל ה' וגו' וראיתו מדמתחיל יאמרו גאולי הוי"ה. והיינו לעולם הבא בינה עלמא דאתי. כי כשיתן האדם אל לבו שממ"ה עומד עליו יגיע אליו היראה והיינו ראשית חכמה יראת ה' שבת דמעלי שבתא איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה ב) ושכינתא תתאה נקרא לב גם כן וכמו שנדרש (יומא עב :) ולב אין על מי שאין בו יראת שמים. ועל ידי היראה בא לתשובה שכן נדרש (ע"ז יט. וברכות יז.) לשון יראה על תשובה שעל ידי היראה נזכר ומתחרט על חטאיו ושב עליהם. וכשנכנס היראה למעמקי הלב כ' ולבבו יבין ושב וגו' וזהו בינה לבא וז"ש שמושלת בעה"ז היינו יראה שהיא מ' מלכות ובעה"ב תשובה בינה עלמא דאתי.

וההפטורה מפ' זו ביום ההוא יתקע בשופר גדול. שופר מורה על יראה כמה שנאמר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. ושופר גדול בינה כמ"ש בזוה"ק (ח"ג רסו ב) והיינו כשנכנס היראה לנקודה שבלב וההתעוררת במעמקי הלב מועיל אף לנדחים בארץ מצרים והיינו שיודעים ששרשם מישראל כמו במצרים שהיו מצוינים שם. רק שהם נדחים מוקף בקליפה מכל צד כעובר במעי אמו כמו בגלות מצרים והם מתיאשים. ואף האובדים בארץ אשור שנטמעו בין האומות ואינם יודעים כלל שהם זרע ישראל. מכל מקום על ידי השופר גדול יתעוררו גם כן לתשובה. וז"ש שמושלת בעולם הזה ובעולם הבא. מ' מלכות ובינה יראה עלאה ותתאה ושניהם בחינת לב וכמו שאמרנו והצעקה בלב כדש"נ צעק לבם וגו' ומועיל אף לפגם זה לתקן השורש על ידי תשובה עלאה:

## פרק ט

**ועתה לכה ואשלחך אל פרעה וגו'**. תיבת לכה לכאורה אין לו פירוש דאנה ילך קודם השליחות והוה ליה לומר אשלחך ותלך. גם למה כ' לכה בה'. אך למעלה כ' אל תקרב הלום וגו' וכ' הרמב"ן ז"ל לא הגיע עדיין למעלתו הגדולה בנבואה כי בהר סיני נגש אל הערפל כו' ע"ש. אכן בזוהר הקדוש פ' זו (יט א) איתא כשנולד משה ייחד הקב"ה שמו עליו דכתוב כי טוב הוא וכתוב טוב ה' לכל. וא' (זח"ג רסא ב) מאי טוב דא משה דכ' כי טוב הוא כו' וע"ד כ' כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא עומד עליו דייקא מ"ט בגין כי טוב הוא וטוב הוא דכורא ע"ש. והיינו שהוא למעלה מאדמת קודש שהוא בחינת שכינתא והיינו שזכה למעלת איש האלהים והיינו בעלה דמטרוניתא. ולזה כבר זכה על ידי שכשנולד נתמלא הבית אור כי טוב וכמש"ש בגין דהוה טב סליק לדרגא אחרא עלאה וכו' ועל פי זה יש לומר מה שנאמר לכה על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"א עז סע"ב) לך לך לגרמך לאתקנא דרגא דילך. וכן כאן לכה בה' ה' עלאה שמורה על בינה שזכה משה לזה כמה שנאמר בכל ביתי נאמן דאשתלים בכל עשר דרגין (כמו שנת' מא' ח) וזש"נ לכה לדרגא דילך ועדמ"ש בזוהר הקדוש (יט א) ולפיכך כ' וילך כלומר שהלך למדרגה זו ע"ש. ואחר כך ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי וגו' והיינו שתוכל להשפיע לכל ישראל בחינת מהימנותא שלימתא והוא על פי מ"ש (ברכות ו :) כל מי שיש בו י"ש דבריו נשמעין וכבר אמרנו די"ש נקרא לב וכמו שדרשו ולב אין על מי שאין בו י"ש. ובינה לבא היינו כשנכנס היראה בעומק נקודה שבלב (כשנ"ת מא' י) ומי שנעשה מרכבה למ' מלכות איהי יראה וכו' דבריו נשמעין שיוצאין מהלב. ומי שזוכה לבחינת בינה לבא דבריו נשמעין יותר ויותר. ודבריו הם כדבר ה' דכתיב כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה וגו' והצליח אשר שלחתיו וזש"נ לכה בה' שמורה על ה'

עלאה מדרגת משה רבינו. ואשלחך וגו' והוצא וגו' שיצליח אשר שלחתיו. וזה שנ' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וגו' כיון שזוכה לבחינת הדעת שהוא על ידי חיבור מוחא ולבא כמה שנאמר כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך וגו' אז ותורה יבקשו מפיהו שדבריו נכנסין ללב השומע. ובשבת אי' (תקו"ז תי' מח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה כו' ואז הזמן ודבר דבר שיזכו לדבר דבר שיהיה פי ה' ויכנסו הדברי תורה בלב השומע דשבת תתאה שבת דמע"ש איהי יראה וכו' ושבת עלאה כשנכנס היראה בעומק הלב ודבריו נשמעין ותורה יבקשו מפיהו:

## פרק י

**דבי' רעוא דרעוין**. רצון הרצוניות שיש רצון לדבר הערב והוא מרצוניות שבלב ועל דברי תורה כ' ומתוקים מדבש ונופת צופים שמרגיש בהם מתיקות ורוצה בהם. ויש רצון לדבר המועיל והוא על פי שכל והוא במוח. ויש רצון בלא טעם כמו מצא חן והוא רצון של כל הרצוניות. וכן אמר משה רבינו ואתה אמרת וגו' וגם מצאת חן בעיני וכן אם נא מצאתי חן וגו' למען אמצא חן בעיניך. כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך. וה' יתברך השיבו כי מצאת חן בעיני וגו' ומציאת חן הוא בלא טעם וכמו שמצינו באסתר דכתוב ותהי אסתר נושאת חן ואמרו (מגילה יג.) אסתר ירקרוקת היתה וכו'. וכתיב ואוהב את יעקב וגו' והיינו אף כי את עשו ליעקב והוא על פי מ"ש (מדברי תורה צו ב) מה עשו עושה מתעטף בטליתו כזקן ובא ויושב לו אצל יעקב וכו'. והיינו שמדמה מעשיו למעשה יעקב. וכן להיפך כשיעקב עושה ח"ו כמעשה עשו מכל מקום ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם. וזהו מציאת חן מרצון הרצוניות מעתיקא. וכמ"ש (גיטין נז.) ת"ח מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם בא ללמדנו שאף פושעי ישראל כזה מעולה מבלעם שהיה נביא מאומות העולם. ובנח כתוב ונח מצא חן וא' (סנהדרין קח.) אף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן ובמדר' (ב"ר סו"פ כח) ואף נח לא שהיה כדאי אלא שמצא חן. ובשבת התגלות עתיקא רעוא דרעוין וזהו חן. וז"ש (ב"ר פ' ט) עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. והנה איתא במדרש (שם פרשה לו) חביב משה מנח נח משנקרא איש צדיק נקרא איש האדמה אבל משה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלהים. ויש להבין למה נקרא באמת איש מצרי ואם שהם טעו וקראוהו כן. מכל מקום למה נכתב בתורה דברים בדאים שאמרו בטעותם וכמו שדקדקו (מדברי תורה ר"פ תולדות) שגדול השלום ממה שנכתב בתורה מה שאמרו ליוסף אנא שא נא וגו' וקראום דברי בדאי אף שאמת שאמרו ליוסף כן מכל מקום לא היתה התורה כותבת דברי בדאי שאמרו אם לא שראוי היה לומר כן מפני שגדול השלום.

(ונ"ת כ"פ) ולמה נכתב כאן מה שאמרו איש מצרי בטעות. ונראה שזה שבא במ"ר פ' זו (פ' א) ליישב במ"ש משל לא' שנשכו הערוד וכו' מי גרם לזה שיבא אצלינו איש מצרי שהרג. ובפשוטו הדבר קשה שיאמר להם הריגת המצרי ובודאי הסתיר הסיבה שבגללה ברח מפרעה. רק המדרש בא ליישב איך נכתב בתורה איש מצרי הצילנו. ומיישב שכן היה האמת שהמצרי שהרג היה סיבת ההצלה וזה נתודעו אחר כך. אבל בפשט הכתוב קאי איש מצרי על משה רבינו וכן דעת הב"ר וכמ"ש משנקרא איש מצרי כו' ויש להבין למה נקרא כן. אך הענין דאיתא (סוטה יב.) אף על עמו גזר מפני שאמרו האצטגנינים היום נולד מושיען של ישראל ולא ידעו אם מצרי או ישראל ויש להבין למה לא ידעו כיון שראו בכישוף וכדומה. אכן באמת היה משה רבינו נקרא בן בתיה מפני שגדלתו שכל המגדל יתום מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו (וכמ"ש מגילה יג.) ולזה ראו שהוא בן ישראל ומצרי ולא ידעו מה זאת. ובאמת שכך הוצרך להיות גדל בבית פרעה ושיהיה בת פרעה מגדלתו וכמ"ש במ"ר (פ' זו) ואף מלך המשיח כו' יושב עמהם במדינה כו' והיינו כיון שהיו ישראל משוקעין בקליפת מצרים כעובר במעי אמו כש"נ גוי מקרב גוי. הוצרך להיות גדל בבית פרעה ואף שלא ידע שרשו מכל מקום לא נדבק בו כלל מקליפת מצרים. על ידי זה היה ראוי להוציא את ישראל ממצרים אף שהיו משוקעין כמ"ש (ויק"ר פרשה כג) אלו ואלו וכו'. וכן משיח שיהיה צריך להוציא אף האובדים בארץ אשור והנדחים וגו' אף שהם משוקעים. צריך להיות יושב עמהם במדינה. וז"ש משנקרא איש מצרי נקרא איש האלהים דהיינו אף כשהיה ביניהם בבית פרעה לא נדבק בו מאומה מהרע. וז"ש (סנהדרין לא :) לדזיו ליה כבר בתיה כו' והיינו משה רבינו ע"ה. ויש להבין למה קראו אז למשה בשם בר בתיה על שם שגדלתו ורש"י הביא גי' כבר ביתיה ע"ש אך לגירסתינו יש להבין למה נקרא במקום הזה כן. אכן הקרני הוד זכה משה על ידי שנתגדל בבית פרעה ולא נדבק בו מהרע ולכן מר עוקבא שהיה בעל תשובה כמ"ש בפרש"י וזכה לנר דולק בראשו והיינו על ידי התשובה שלימה זכה למ"ש (שבת פט :) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית וכו' והיינו מעתיקא ממאמר בראשית שנזכר בו תוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים על ידי זה כשלג ילבינו שנעשה כזכיות ועל ידי זה זכה גם כן לנר דולק בראשו. ולכן קראו למשה אז בר בתיה. שמשה רבינו נולד ונתמלא הבית אור והיינו שנולד בשורש טוב וזה מעתיקא וזש"נ כי מצאת חן בעיני:

**אך** גוף הדבר צריך ביאור מה שצריך למצוא בו חביבות במשה רבינו ע"ה שהיה רבן של כל הנביאים וכל ישראל ולא קם נביא וגו' וגדול מהאבות וכמ"ש (מדברי תורה סו"פ תולדות) ירום מאברהם כו' ונשא ממשה. וכן בזוהר הקדוש (ח"ב כג א) בכלהו כ' כו' ואל

יעקב כו' ועכ"ד לא זכה לאשתמשא בי' כמשה וכן בכ"מ. ולמה צריך למצוא חביבות נגד נח. וגם לשון חביב צריך ביאור דהוה ליה לומר גדול. אבל באמת לענין גדולה לא צריכא למימר רק עיקר השתוותם הוא מצד מציאות חן דהיינו החביבות אצל הקב"ה מצד השורש בלא טעם כאמור. ועל זה אמר לבד דגם בזה אין דמיון שבאמת החן של נח היה רק להנצל מדור המבול. רק גם בעיקר החן שהיה כל אחד לפי מדרגתו היה גם כן חביבות בחן דמשה רבינו ע"ה. כי אצל נח היה רק לפי שעה וקייש לומר מעלין בקודש ולא מורידין. אבל כמו שיש חילוק בין תשמישי מצוה דנזרקין לתשמישי קדושה דנגזרין (כמ"ש מגילה כו :) כן החילוק בנפשות. דנח איש צדיק תמים במעשה המצות ואינו ענין לקדושה דמעלין וכו' ויוכל לירד אחר כך ולהיות נזרק כי קדושה הוא רק בישראל שנקראו גוי קדוש ועם קדוש. וזהו חביב משה מנח דנח לא היה לו שייכות לתורה ואף דאי' (פירש"י נח) למדנו שלמד נח תורה מכל מקום לא היה לו שייכות לזה וכן נצטוה יום ולילה לא ישבותו ולא היה לו חלק בשבת שהוא גם כן קדושה כמה שנאמר כי אני ה' מקדשכם. רק היה צדיק במעשה וז"ש משנקרא איש צדיק נקרא איש אדמה דהיינו כשמצאו בו חסרון שנתקלקל נקרא איש אדמה דתשמישי מצוה נזרקין. מה שאין כן משה רבינו ע"ה כשנולד נתמלא הבית אורה. אורה זו תורה (כמש"ש טז :) וחכמה קודש עלאה איקרי כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רצז א) וזכה להיות השבת מתנת חלקו ומעלין בקודש ואין מורידין שבכל פעם מוסיף והולך בקדושה וזה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלהים. ומשה רבינו היה שורש תורה שבכתב. וגלות מצרים היתה הכנה למתן תורה כמ"ש (ברכות ה.) ג' מתנות כו' על ידי יסורין תורה וזה היה על ידי יסורי גלות מצרים:

**וגלות** בבל היה הכנה לתורה שבעל פה כמ"ש (שבת קמה :) הבאים ישרש יעקב וגו' אלו ת"ח שבבבל שעושין ציצין ופרחים לתורה ועל זה אמר הכתוב ומלאו פני תבל תנובה שמשם נתפשט תורה לכל העולם. וכן כל הגליות הוא להתפשטות תורה שבעל פה שכל הגליות בכלל גלות בבל. והראיה מדאמרי' (ברכות כד :) ר"א הוה קא משתמיט מיני' דר"י דוה קא בעי למיסק לארעא דישראל דאר"י כל העולה מבבל לארץ ישראל כו' עד יום פקדי וגו' והם היו כבר אחר הפקידה. ואדרבה חשבו בגמ' (יומא ט :) לחסרון שלא עלו כולם בימי עזרא ע"ש. אך כיון שהוצרכו לגלות עוד שוב חזר מאמר הכ' בבלה יובאו ושמה יהיו עד וגו' שכל הגליות בכלל בבל וכאמור. והאריז"ל כ' שר"ע היה שורש תורה שבעל פה ולכן איתא (מד"ר פ' חוקת) דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע כו' וז"ש בגמ' (מנחות כט :) שמשה לא היה יודע מה הן אומרים והיינו מפני שר"ע היה בן

גרים וזכה לשער הנ' שמיוחד לבעל תשובה ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א קכט ב) מאריהון דתשובה בשעתא חדא ביומא חדא ברגעא חדא כו' דמשכא עלייהו ברעותא דלבא יתיר ובחילא סגי וז"ש (ברכות לד :) במקום שבע"ת עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים ואמר רה"ק זוצקללה"ה מ"ש (מנחות שם) כיון שהגיע לדבר א' כו' הלכה למשה מסיני זה יחוד ה' אחד ששורש ר"ע היה לא יהיה שורש המל"ת ושורש משה רבינו היה אנכי. והוא שכל התורה נק' בזוהר הקדוש (ח"ב פב ב) תרי"ג זיני עיטא. ולמה הן עצות אך כל התורה עצות איך לזכות שיופיע בלב מאמר אנכי וזה חלק משה רבינו ע"ה שנולד ונתמלא הבית אורה וחלק ר"ע היה לתקן כל הרע. והתורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס ואלמלא חטאו ישראל וכו' (כמ"ש נדרים כב :) ואף שזה גם כן מאור הראשון שנגנז בתורה שבעל פה (כמ"ש מדברי תורה נח ג) מטלא דעתיקא רק משה רבינו נולד כך וכמו שאמרנו במה שנאמר כי מצאת חן בעיני. וז"ש בגמ' (חגיגה יד.) א"ל ראב"ע עקיבא מה לך אצל הגדה כלך מדברותיך אצל נגעים ואהלות וכו' ולכאורה איך יתכן לומר כן לר"ע שנכנס לפרדס ובודאי היה חלקו בסתרי ורזי התורה ואיך יאמר לו מה לך אצל הגדה. אך ענין נגעים היינו מה שהמצורע משולח חוץ למחנה ישראל ואין לו חלק בישראל. ואהלות הוא שורש פגם הנחש שהביא מיתה לעולם משורש קנאה והכבוד (כמשנ"ת פרשה ויצא מא' ז ע"ש) וזה עסק וחלק ר"ע לתקן כל הרע והרב כעס הנכלל במאמר לא יהיה לך. והגדה אי' (ספרי עקב פ'. ולדבקה) רצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם למוד הגדה שמתוך כך אתה מכיר וכו' וזה חלק משה רבינו שהוא שורש מאמר אנכי. וזה א"ל ראב"ע דהוא עשירי לעזרא (כמ"ש ברכות כז סע"ב) ועזרא איתא (סנהדרין כא :) ראוי היה שתנתן תורה על ידו לישראל אלמלא קדמו משה כו' ועל כן א"ל כלך אצל נגעים ואהלות שזה חלקך לתקן כל הרע ובהגדה אנכי אדרוש שזה חלק משה רבינו ע"ה ועזרא. ושבת בו התגלות עתיקא והוא חן ורעוא דרעוין. והעיקר שצריך לידע שזה העסק לה' יתברך בהגליות להרים השבט שיכנסו דברי תורה בלב. וטוב שנראה שיספיק הרמת השבט ויביא תיכף למשענת שהוא דברי תורה שהוא שורש כל הגליות וכמה שנאמר שבטך ומשענתך המה ינחמוני:

## פרק יא

**וירכיבם על החמור** פירש"י חמור המיוחד שחבש אברהם לעקידת יצחק והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו וכו' (וכ"ה בפרדר"א פ' לא) ובודאי אין הפירוש שהחמור חי כמה אלפים שנה רק המכוון שהכל קדושה א'. ועל זה קשה שהרי החמור של אברהם אבינו ע"ה נדרש (יבמות סב.) שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור והרי הוא לגריעותא.

אך הענין דחמור מרמז לגוף שהוא החומר ובא"א כ' ויחבוש את חמורו שכבש הגוף להיות בו קדושה ובשעה שרכב עליו נהפך לטוב ומרמז לקדושה. ומכל מקום אחר כך כשהניחו אצל ישמעאל ואליעזר שהם היו שני נעריו שלקח (כמ"ש ויק"ר פ' כו והובא ברש"י) וישמעאל עקרו ושרשו משפחה מצרית והוא קליפת החמור כמ"ש בזוהר הקדוש. אצלם היה החמור דקליפה קליפת התאוה ועז"א להם עם הדומה לחמור. וכן משה רבינו עליו השלום מה שלקח אשתו ובניו למצרים אף שהולך להוציא את ישראל משם ולמה הוליכם למצרים וכמו ששאל יתרו (כמ"ש מ"ר סו"פ ד) אך נתיירא שמא יתקלקלו כשיהיו במדין בין רשעים. ורצה שיקבלו את התורה אחר יציאת מצרים (כמש"ש) ועל זה נאמר וירכיבם על החמור שזה היה המכוון שלו להרכיב אותם ולהמשיל אותם על החומר הגוף והיצר הרע וזה גם כן הקדושה של אברהם אבינו ע"ה דכתוב ויחבוש את חמורו שחבשו להתגבר על היצר הרע ולהכניס קדושה בהגוף. וז"ש והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו שנאמר עני ורוכב על חמור שהוא יפעול אז שכל ישראל יכבשו החמור שאז ישחוט השי"ת להיצר הרע מכל וכל (כמ"ש סוכה נב.) ואז יהיה הגוף מלא קדושה. וכ' עני שזה יפעול על ידי שידע שהכל מהשי"ת ויהיה שפל בעיניו ועל ידי ענוה זוכין להיות רוכב על חמור שיהיה נכבש תחתיו. והוא יפעול כן בכל ישראל שיתגברו על הרע מכל וכל. וכן משה רבינו שהיה ענו מכל האדם פעל לזרעו שיוכלו לכבוש את החמור ולהכניס קדושה בהגוף וזש"נ וירכיבם על החמור שזה היה כח משה שפעל בהם לכבוש החמור. ואחר שמל את אליעזר בנו והכניסו בקדושה שממנו יצא רחביה הראש שיצאו ממנו ששים ריבוא וכמ"ש (ברכות ז סע"א) רבו למעלה ששים רבוא. ומספר ששים ריבוא היינו שכוללין כל הדברי תורה שיש בהם ששים ריבוא אותיות וחלקי אותיות שכנגד זה יש בישראל ששים ריבוא נפשות מקבלי התורה. ואז אחר מילת אליעזר שוב לא נתיירא משה רבינו ע"ה לשלחם חזרה למדין כמ"ש (מכילתא ר"פ יתרו הובא ברש"י) כי כבר פעל בהם להרכיבם על כל עניני ותאוות הגוף שיהיה בקדושה וכאמור:

**אחר הבדלה**

**במוש"ק** מבקשים על ביאת אליהו שלח תשבי לנאנחה. הענין דכתוב הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא וידוע דגדול ונורא הם מדות אברהם אבינו ע"ה ויעקב אבינו ע"ה (כמ"ש בזח"ב עט א ונת' סו"פ נח) והנה בשעת הבריאה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין והיינו בשם אדני בהיפוך אתוון דינ"א דמלכותא דינא כמ"ש בזה"ק (שם קיח א) והיינו שם אלהים בתראה דמעשה בראשית (כמ"ש זח"ג רלג ב) וכיון שצפה השי"ת שיהיה הקלקול ואין העולם מתקיים שיתף מדת הרחמים

למדת הדין דכ' אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ונדרש (בב"ר פ' יב ובזוהר הקדוש) באברהם וכמה שנאמר עולם חסד יבנה. ואמרו (שם פ' יג) מזכיר שם מלא על עולם מלא וכ"ה בזוהר הקדוש (ח"ג קלח ב) והיינו שנזכר עם שם הוי"ה שיעקב אבינו מרכבה לשם זה כידוע. ושבת שהוא מעין עולם הבא א' מס' לעולם הבא (ברכות נז :) נקרא גם כן יום הגדול והנורא וכמו שאמרנו. וז"ש זכות ומישור לפני כסאו חסד ורחמים מלא כבודו. לפני כסאו היינו בשבת כמ"ש ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו והוא על פי מ"ש במ"ר (בשלח כג) נכון כסאך מאז כו' מאז ישיר והיינו שבהתגלות מלכותו בקי"ם שאמרו ה' ימלוך לעולם ועד נעשה ה' יתברך בי' יושב על הכסא שמתחלה כ' עמד וימודד וגו' (ונת' כ"פ) חסד ורחמים מלא כבודו חסד מדת אברהם אבינו ע"ה כש"נ חסד לאברהם. ורחמים מדת יעקב אבינו ע"ה כידוע. מלא כבודו כבוד תתאה. ברוך שם כבוד מלכותו שהוא יחודא תתאה כמ"ש (זח"ב קלד א) והיינו שבת תתאה. ועוה"ב שבת עלאה עלמא דאתי יום ה' הגדול והנורא ולפניו יבוא אליהו מלאך הברית שיבוא לתקן הפגם והקטרוג מפגם הברית שממנו באו כל הגליות. שכן גלות מצרים היה לתקן פגם זה וכמ"ש (שיר השירים ד) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו וכן כל הגליות נסתעפו מגלות מצרים וכולם באו לתקן פגם זה כמ"ש (זוה"ח פ' וישב) ואליהו יבא לתקן כל הקטרוג בפגם זה. ושבת ברזא דברית קדישא (כמ"ש זח"ב צב א ובזוה"ח תשא (ד"ה זכור) דהא יוסף כל איקרי ושבת נמי איקרי כל וכו'. והתוספת קדושה דשבת בא מסטרא דיוסף הצדיק שכן חשב (זוה"ח תולדות) מוסף שבת נגד קדושת יוסף. ועל כן הזמן בשבת לתקן הפגם וז"ש חסד ורחמים מלא כבודו. ואיתא בתיקונים (תי' מח) תרין זמנין אדכר שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה והיינו שבת עלאה שבת תתאה. ואמר לדרתם זכאה מאן דעביד לון בשבת דירה בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע. וז"ש (שבת קיח :) אלמלי משמרין ישראל ב' שבתות כהילכתן מיד נגאלין. והיינו כשיזכו לשבת עלאה. וזה שמבקשים במוצאי שבתות על ביאת אליהו. שיועיל שבת העבר שיבאו ימי המעשה לתקן כל הפגם. וזה מרומז בביאת אליהו. ושנזכה על ידי זה לשבת הבא לקדושת שבת עלאה כפי הכנת ימי המעשה (ונת' כ"פ) ונהיה מיד נגאלין:

## וארא

### פרק א

**וארא אל אברהם וגו'**. בא' שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי להם ופירש"י לאברהם בפ' מילה נא' אני אל שדי וגו' ונתתי וגו' וליעקב מביא מפ' אני אל שדי פרה ורבה וגו' וביצחק

כ' והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם ואותה שבועה היה בא' שדי. וקשה שהרי לכל האבות נא' כמה פעמים שם הוי"ה ואף בפ' מילה כ' וירא הוי"ה אל אברם רק אחר כך כ' שם א' שדי. ובהבטחת הארץ כ' בפ' לך בתחלת ביאתו לארץ ואחר כך בברית בין הבתרים בשם הוי"ה. וביעקב לא נאמר שם א' שדי רק פעם א' קודם לידת בנימין. ובהבטחת הארץ כ' והנה הוי"ה נצב עליו ויאמר אני הוי"ה וגו' לך אתננה ולזרעך. וביצחק לא נזכר כלל שם א' שדי. ומ"ש רש"י שאותה שבועה נשבעתי לאברהם בא' שדי קשה לא נזכר שום שבועה. ואי קאי על מה שנזכר ברית. הא בפ' בין הבתרים כ' בפי' כרת ה' את אברם ברית לזרעך נתתי וגו' ושם כל הפרשה בשם הוי"ה. ויותר היה נראה לפרש מה שנאמר ליצחק והקימותי את השבועה וגו' דקאי על השבועה הנז' בפרשה עקידה דשם מפורש כי נשבעתי וגו' לשון שבועה. גם שם כ' ככוכבי השמים וגו' והתברכו בזרעך וגו' עקב אשר שמעת בקולי. וממש כלשון זה נא' ליצחק והרביתי את זרעך ככוכבי השמים וגו' והתברכו בזרעך וגו' עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו'. וצריך להבין מה שנאמר וארא וגו' בא' שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי להם. אבל נראה הענין דעיקר הידיעה שנזכר על שמות הקדושים אין המכוון לידע קריאתו רק עיקר הידיעה ההארה וההופעה בו מאור קדושת השם. ושמי הוי"ה היינו כלל הדברי תורה כמו שנלמד (ברכות כא.) מפ' כי שם ה' אקרא וגו' על ברכת התורה לפני'. וכן נדרש (שם ו.) אשר אזכיר את שמי על א' העוסק בתורה וכו' דכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה כנודע. ודעת היינו מ"ש והאר עינינו בתורתך וכ' ותורה אור. והתורה היינו המצות שנצטוו מפי השי"ת. והאבות אף שקיימו כל התורה כולה עד שלא נתנה הם קיימוה מעצמם וכמו"ש בא"א ע"ה (ב"ר פ' סא) שזימן לו ב' כליותיו כשני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה. אבל השי"ת לא ציוה אותם שום מצוה זולת מצות מילה. דאדה"ר נצטוה על ז' מצות שמחויבים כל האומות לקיים. שהם בכלל דרך ארץ שקדמה לתורה וכמ"ש (ריש סא"ר) לשמור את דרך זה דרך ארץ. עץ החיים מלמד שד"א קדמה לעץ החיים ואין עץ החיים אלא תורה וכו' ולאברהם אבינו ע"ה ציוה הש"י על מצות מילה ומצוה זו שורשה שם אל שדי שהוא שם ו' מז' שמות שאינם נמחקין. ושם זה כנגד מדת צדיק יסוד עולם (כמ"ש זח"ג יא ב) ואז נתגלה לאברהם אבינו ע"ה אור שם שדי. ושמי הוי"ה שורש כל מצות התורה לא נודעתי להם ע"י בחינת הדעת שהוא תורה אור וכמ"ש והאר עינינו בתורתך. רק אחר המילה כ' וירא אליו ה' בשם הוי"ה ואי' (בב"ר ר"פ מח) ומבשרי אחזה אלוה אלולי שעשיתי כן מהיכן הקב"ה נגלה עלי. דמשמע דקודם המילה לא היה נגלה אליו ה' אף שמצינו כ"פ ויאמר אליו ה' וגם לשון וירא ה' אל אברם כתיב

קודם המילה. ואמרנו שלצורך דבור ומאמר ודאי נגלה אליו ה' וזה אינו דבר חדש שכבר דיבר השי"ת עם אדם קין ונח וכן אחר כך דיבר אף עם או"ה רק אחר המילה כ' וירא אליו הוי"ה ולא נזכר שום דיבור והיינו התגלות שם הוי"ה (ונת' ר"פ וירא) שלא היה לו קודם המילה. ואחר המילה אף ששורשה שם אל שדי מכל מקום מצות מילה בכלל כל תרי"ג מצות שנקראו שם הוי"ה. ואז היה לו הופעה והארה בהתגלות שם הוי"ה ע"י שם א' שדי שהוא מצות מילה שנצטוה. וזש"נ וארא אל אברהם וגו' בא' שדי. שמה שהיה להם להאבות הארה והופעה בשם הוי"ה היה רק ע"י מצות מילה ושם א' שדי. ושמי הוי"ה שהוא עיקר ושורש כל המצות לא נודעתי להם שלא היה להם הארה והופעה באור שם הוי"ה. שהם לא נצטוו רק על מצות מילה ששורשה שם שדי וע"י זה היה להם הופעה בשם הוי"ה הכולל גם מצות מילה בכלל תרי"ג מצות. ובשם א' שדי היה הופעה והארה לאברהם אבינו ע"ה ולכן נזכר אצלו במצות מילה. וכן יצחק ויעקב היה להם הארה והופעה בשם שדי רק לא הוצרך הכתוב להזכירו אצלם מפני שכבר מצווים במצות מילה מאברהם וכבר זכו לאור שם זה. ומה שנזכר שם א' שדי ביעקב קודם לידת בנימין הטעם מפני שנאמר לו אז גוי וקהל גוים יהיה ממך שנתבשר על בנימין מנשה ואפרים (כמ"ש ב"ר פ' פב) שהם שטנו של עמלק כמ"ש (ב"ב קכג :) שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף. ועמלק מנגד לקדושת הברית כמ"ש (מדברי תורה תצא) שהיו חותכים מילותיהם של ישראל כו' טול מה שבחרת. ומנשה ואפרים הם ב' השבטים מיוסף שיוסף לא הוזכר בכלל השבטים. ובנימין גם כן מדת צדיק ונקרא צדיק תתאה כמ"ש בזה"ק (ח"א קנג ב) ועל כן נזכר אז שם א' שדי שהוא נגד מדת צדיק יסוד עולם וכמו שזכרנו. והרמב"ן ז"ל פי' ושמי ה' לא נודעתי להם דהיינו שלא נגלה להם באספקלריאה המאירה רק באספקלריאה דלא נהרא. והוא שם אד' וכמו"ש בזוה"ק (שם קע"ב א) ואל לדבריו צריך להבין דהוה ליה לומר וארא אל אל וגו' באדני. אך לפי האמור כאן מדבר רק בעיקר התגלות השמות שהוא ע"י המצות של תורה שהם שמותיו של הקב"ה ונקראו שם ה' כאמור. ונא' זה למשה נגד מה שאמר לא איש דברים אנכי וכן מי אנכי וגו' ועל זה א"ל השי"ת שאין מדרגתו קטנה שהרי חלקו כל התורה כולה שהוא שם הוי"ה מה שלא זכו האבות ע"ה. שלא זכו רק למצות מילה שהיא התגלות שם שדי. ושבת דכו"ע בשבת נתנה תורה ויש בה התגלות משם הוי"ה שהוא שלימות כל המדות. ומאן דנטיר שבת כמאן דנטר אורייתא כלא וכשנ"ת כ"פ ויש בשבת התגלות שם ה':

**ובזוה"ק** (כג א) דקדק מהו וארא ואדבר מיבעי ליה. ולכאורה לא מצי למיכתב ואדבר שהרי כל הדיבורים היה להאבות בשם הוי"ה. אך כבר אמרנו דגם לשון ראיה מצינו

וירא אליו ה' ומתחלה וירא ה' אל אברם. ומסיק בזוה"ק ואבהן הוו תמאן מגו אלין גוונין דאתגליין אינון סתימין דקיימו עלייהו וכו' באספקלריאה דלא נהרא ביה כתי' ראיה באספקלריא דנהרא דאיהו בסתימו כ' ביה ידיעה. והענין כמו שאמרנו שדיבור מצינו שנדבר השי"ת עם אדם הראשון וכדומה. אך ענין ראיה שמורה התגלות זה זכה אברהם אבינו ע"ה רק אחר המילה. וזולת המילה לא היה ראוי להיות כלי מוכן להתגלות וזהו המדרגה זכו האבות רק ע"י שם שדי שכנגד מדת צדיק יסוד עולם. ושמי הוי"ה לא נודעתי להם שבבחינת הדעת לא זכו לזה. שזכו רק בבחינת מהימנותא שלימתא וכמו שנדרש (שמות רבה פ' כג) על אברהם אבינו ע"ה תשרוי מראש אמנה. ואף יעקב אבינו ע"ה שהיה מרכבה לשם הוי"ה מכל מקום איתא בתיקונים (תי' יג) ויעקב ודאי דיוקנא דעמודא דאמצעיתא מסטרא דלבר והא משה תמן הוה אלא מסט' דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא. והיינו דמשה רבינו היה הפנימיות והוא סוד הדעת וזהו מ"ש ישמח משה במתנת חלקו (ונת' שמות מא' ח' ט) וזהו מ"ש בזוה"ק ואל יעקב אתוסף ביה ו' לאחזאה דאיהו שלימו יתיר מכלהו. ועם כל דא לא זכה לאשתמשא ביה כמשה. והיינו דכתיב נודע בשערים בעלה כ' לשון ידיעה ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א קג רע"ב) בעלה דא קודשא בריך הוא דאיהו אתידע ואתדבק לפום מאי דמשער בליביה וכו' והיינו ע"י אמונה יכולין להשיג משם הוי"ה כל חד לפום מאי דמשער בליביה וזהו באספקלריא דלא נהרא שהוא שם אדנ"י. ועל זה נאמר לשון ראיה והיינו שהם הכירו בבחינת מהימנותא שלימתא כל המדות שכלולים בשם הוי"ה (כמ"ש זח"ג רנח א) אבל משה רבינו זכה באספקלריא דנהרא שהוא היה הפנימיות מיעקב אבינו ע"ה והוא הוריד כל הדברי תורה לארץ והוא סוד הדעת:

## פרק ב

**וארא אל אברהם וגו'** במדרש וכן בגמ' (סנהדרין קיא.) חבל על דאבדין ולא משתכחין הרי כמה פעמים נגליתי על אי"ו וכו' ולא הרהרו על מדותי ולא אמרו לי מה שמך וכו' ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה ועכשיו אתה אומר וכו' וצריך להבין למה לא א"ל חטא זה בשעה ששאל מה שמו וגו' ובאמת משה רבינו לא שאל מה שמך רק אמר ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם והיינו שישראל ישאלו. אך אומרים מרבינו ר' בינם זצוק"ל שאמר שהמכוון שלו היה לידע השם שהרי אחר כך אמר לא איש דברים אנכי שלח נא ביד תשלח. ואפ"ל שזה מ"ש ואתה אמרת לי מה שמך. אבל למה זה א"ת חטא זה כעת ולא בזמנו. אך ענין השאלה מה שמו הוא כיון שידעו שישראל היו משוקעים בקליפת מצרים כעובר במעי אמו ונצרך להופיע בהם אור ועז"א וא"ל מה שמו היינו

באיזה שם יופיע בהם האור. ועל זה א"ל השי"ת אהיה אשר אהיה. דהיינו דשם אהיה מורה כ"ע ובינה שהוא עלמא דאתי כידוע ואז נקרא יום ההוא דהיינו שיאיר כאור יום מדת הו"א דמורה עתי"ק דאתכסייא אקרי הוא (כמ"ש זח"ג רצ א) ובאמת יציאת מצרים היה שיקבלו התורה דכ' אני אמרתי אלהים אתם שיתקנו הכל ויהיה כעוה"ב. אך צפה השי"ת שיתקלקל ויחזור יצה"ר למקומו ועז"נ אשר אהיה בשעבוד ואחר כך יתגלה אור יום ההוא. ולישראל ציוה השי"ת לומר אהיה שלחני אליכם דהיינו לתקן הכל שיתגלה אור העתיד. ולא יאמר להם שיקלקלו משום דיה לצרה בשעתה (כמ"ש ברכות ט:) ואחר כך אמר כה תאמר וגו' ה' וגו' והיינו שיופיע בהם על ידי שם הוי"ה שכולל כל הט' מדות כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רנח א) וקוצא דיוד דלעילא דרמיז לאין כ"ע (כמש"ש סה ב). וע"י מהימנותא שלימתא יוכלו לזכות להשיג אור שם אהי"ה. וכמו שהשיגו האבות ע"י מהימנותא שלימתא אור שם הוי"ה וזש"נ אור אהי"ה בשלימות וכמו ששמעתי מרה"ק זצוק"ל על פ' וראית את אחורי וגו' דמתרגם ותחזי ית דבתרי ודקמי לא יתחזון. ואמר שהפי' שאחר מעשה השיג משה רבינו אל כל העומק והיינו עד המחשבה. ופני קודם המעשה לא יראו שלא יוכל להשיג את העומק כי מאד עמקו מחשבותיו ית"ש (וכש"נ ויחי מא' י) ומשה רבינו זכה למדרגתו משנולד (וכמשנ"ת שמות מא' י"א מהזוה"ק) ואחר כך כשראה משה רבינו ע"ה שעדיין לא נגאלו ואדרבה ומאז באתי וגו' הרע לעם הזה. תלה הדבר בחסרונו שמקודם זכה לראות ועתה נתקלקל שאינו כדאי לראות ולהשיג מעשה ה'. ובאמת הוא מפני שהוא קודם המעשה וההתגלות ולכן לא האיר לו עוד. והוא שתלה בחסרונו שאל למה הרעותה וגו' למה זה שלחתני כיון שידעת שאוכל להתקלקל. והנה האבות השיגו שם הוי"ה באספקלריא דלא נהרא וכמ"ש בזה"ק (כג ב כו א) והיינו בבחינת אמונה מהימנותא שלימתא השיגו כל שם הוי"ה וזש"נ ושמי הוי"ה לא נודעתי להם היינו בבחינת הדעת והוא באספקלריא דנהרא (כשנ"ת מ"א) ועל כן כשראו שלא נתקיים לא הרהרו אחר מדותיו. דע"י מהימנותא שלימתא תלו שגרם החטא כמו"ש ביעקב (כמ"ש ברכות ד.) וכדומה. ואף שלא נאמר להם על תנאי אם בחוקותי תלכו. האמינו ולא הרהרו אחר מדותיו וידעו שמסתמא הדבר ריק מהם שהוא במחשבה שהוא נעלם מכל רעיון. משא"כ משה רבינו שהשיג באספקלריא דנהרא אחר מעשה כמה שנאמר וראית את אחורי כאמור שאחר מעשה השיג מעשה ה' בשלימות. ולכן כעת שראה שאינו רואה הישועה צעק למה זה שלחתני. אף שתלה בחסרונו מכל מקום אמר אתה היודע שאתקלקל למה זה שלחתני. ועל זה אמר השי"ת חבל על דאבדין כו' שהאבות לא אמרו לי מה שמך והשיגו רק באספקלריא דלא נהרא והוא על ידי בחינת מהימנותא שלימתא

כאמור ולא הרהרו אחר מדותי. ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה ועכשיו וכו' ובגמ' ומ"ר נזכר פסוק ומאז באתי וגו' והצל לא הצלת וגו' ורש"י הביא דבר אתו משפט על שהקשה לדבר למה הרעותה. וכן הובא פ' זה במדברי תורה מתחלה. והיינו מה שנאמר למה זה שלחתני כאמור. ואחר כך כתוב ויאמר אליו אני ה' וא' במ"ר ולפי שנסתכל הקב"ה שבשביל צער ישראל דיבר כן חזר ונהג עמו במדת רחמים וכו'. והיינו כמ"ש בסה"ק שבחטא דור המבול הקטרוג היה וכל יצר מחשבות לבו רק רע. ואחר המבול כ' זה לסניגוריא וזכות לא אוסיף לקלל וגו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו. וכן גם כאן אותו הטענה שא"ל השי"ת. מזה עצמו היה לו זכות כיון שלטובת ישראל נגלה לו אור אהי"ה. וכעת רואה שאינו משיג ומכיר הגאולה ולכן דיבר כן. ובשבת כל ישראל זוכין מעין עולם הבא והיינו איך שיתוקן הכל ויאיר אור אהי"ה. וזה משיגים ע"י מהימנותא שלימתא שבת ש' בת דבת מתעטרא באבהן (כמ"ש זח"ב רד א) שזכו להשיג השם ע"י מהימנותא שלימתא כאמור:

## פרק ג

**וארא אל אברהם וגו' באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם**. להבין הלא מצינו שנגלה השי"ת להאבות בשם הוי"ה. אך הנה שם אל שדי נגד מדת צדיק יסוד עולם כמו שאמרנו מהזוה"ק. והוא נגד יום הששי כידוע. שהוא גמר מעשה בראשית והוראת השם שאמר לעולמו די שבשעה שברא הקב"ה העולם היה מרחיב והולך וכו' (כמ"ש חגיגה יב.) ואומרים בשם רבי' ר' בינם זצוק"ל שפי' שאמר לעולמו די שמזה יספיק שיכיר הנברא מלכותו ית"ש. והוא כי תכלית מכוון הבריאה שיכיר האדם מלכותו ומכל מה שנברא יוכל האדם ללמוד וכמ"ש (עירובין ק :) אלמלי לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול גזל מנמלה ערות מיונה וכו' והיה העולם מרחיב והולך שיוכלו להכיר יותר מלכותו עד שא"ל הקב"ה שאין צריכים להתפשט יותר כי יש די בהבריאה שנברא עד היום להכרת כבוד מלכותו ית'. והנה אברהם אבינו ע"ה היה הראשון שהתחיל להכיר אלהותו ית' בעולם והסתכל בהבריאה וממנה למד שהתחיל להרעים בלבו תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג עד שהציץ עליו הקב"ה וא"ל אני הוא בעל העולם (כמ"ש ב"ר ר"פ לך) וכן מכל מה שנברא בעולם למד. כי העולם נברא ע"י התורה וכמו"ש (ריש ב"ר) ובחכמתו והשגתו השיג כל התורה כולה מהבריאה שהתורה המפה של העולם וכמ"ש (שם) דיפתראות ופינקסאות וכו'. ועל כן קיים כל התורה עד שלא נתנה וז"ש (שם פרשה סא) זימן לו הקב"ה ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה. וכן יצחק ויעקב הכירו אלהותו יתברך מכל הבריאה וזש"נ וארא אל וגו' באל שדי. כי בזה השם נגמר

הבריאה להיות ממנה הכרת מלכותו. ושם הוי"ה הוא הדעת דמשה רבינו ע"ה שהוריד תורה מן השמים מה שהשי"ת מאיר ללב שלא ע"י התבוננות בבריאה. וא דכ' וירא אליו ה' בשם הוי"ה מכל מקום כ' ושמי ה' לא נודעתי להם דדייק לא נודעתי ולא כ' בשמי ה' לא נראיתי להם. והיינו שבאמת השיגו שיש קדושה גבוה משכל אנושיי אבל לא נודעתי להם היינו שיהיה הליכת דרכם בבחינת דעת וזש"נ הא' אשר התהלכו אבותי לפניו היינו שהקב"ה לא הנהיגם רק הם מצד חכמתם הלכו בדרך ה' כפי כח השגתם. ולא הראה להם השי"ת דרך ילכו בה וזה נקרא שהלכו לפני הקב"ה. שהשיגו הדברי תורה כפי השגת חכמתם מצד הבריאה שנגמרה בשם א' שדי שתספיק להכרת מלכותו ית'. ויעקב שהיה לו שייכות לבחינת דעת יותר מאברהם ויצחק שכ' בו האלהים הרועה אותי וגו' אמנם עדיין לא ניתנה תורה בהתגלות. וזהו שא' (תקו"ז תי' יג) דיעקב מלבר משה מלגאו דמשה רבינו ע"ה היה פנימיות הדעת וכל הליכתו ודרכו היה בבחינת דעת והוא רוה"ק כמו"ש בפירש"י (תשא) וכל דורו נקרא דור דעה (כמ"ש מ"ר חוקת) והוריד התוה"ק שנקראה דעת וכמו שדרשו (שמות רבה פרשה ל) בדור המבול שרצה השי"ת ליתן להם תורה ולא רצו מדכ' ודעת דרכיך לא חפצנו. כי התורה דרכיו של השי"ת. ובמשה רבינו ע"ה כ' הודיעני נא את דרכך. וכ' יודיע דרכיו למשה היינו כי הורה לו דרכו למעלה מהשגת שכל אנושיי. וז"ש (סנהדרין קיא.) שא"ל הקב"ה למשה חבל על דאבדין כו' הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי והיינו שיכירו כבוד מלכותו מצד השגת שכלם וחכמתם. ולא הרהרו על מדותי. והיינו כשהבטחתי להם ולא קיימתי היה להם להשיב נגדי וכמ"ש (ב"ר פ' נו) דאמר אברהם אבינו ע"ה בעקידה היה לי להשיב אתמול אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו קח נא את בנך וגו' ומאשר דרכם היה בהשגת חכמתם וכאשר לא קיימתים היה זאת נגד השגתם והיה להם על ידי זה מקום להשיב נגדי ועכ"ז לא הרהרו אחר מדותי. ואתה שהדעת קבועה בלבך בהנהגתי למעלה משכל אנושיי ותיכף בתחלת שליחותך אמרת לי מה שמך ועתה אתה מהרהר אחר מידותי. אף שידעת כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם וגו'. ומשניתנה תורה אין לאדם להשכיל להשיג אלהותו ית"ש מצד שום שכל רק מצד התורה הקדושה:

## פרק ד

**ויברך א' את יום השביעי** ובמדרש (ב"ר פ' יא) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה. היא תעשיר זו השבת וכו' והפסוק אינו מדבר בעשירות ממון רק בדברי תורה. וכמו"ש (תמורה טז.) עשיר ורש נפגשו וגו' מי שעשאו חכם לזה וכו' דריש עשיר בדברי תורה. וכן איתא (מדברי תורה תשא ג) על פ' והשבע לעשיר וגו' בעשירי תורה אני מדבר ולא

בעשירי ממון. וכן הברכה בשבת באור התורה והיא תעשיר. ולא יוסיף עצב עמה הוא כי מצינו עצב אף בדברי תורה כמו שמצינו במ"ר פרשה זו (ר"פ ז) בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך למחסור בכל הדברים שאדם נושא ונותן בהם דברי תורה הוא נוטל עליהן שכר יכול אף בדברי בטלה כן ת"ל ודבר וגו'. אתה מוצא לא היה יוסף ראוי להנתן בבית האסורין אלא י' שנים וכו' וע"י שאמר לשר המשקים כי אם זכרתני וגו' נתוסף לו עוד ב' שנים וכו' ובודאי לא יעלה על הדעת שהעוסק בדברי בטלה יטול עליהן שכר. רק הפירוש הוא ג"כ על דברי תורה רק שהם בלא מכוון להשיג מהם קדושה ושיכנסו ללב כי לשון דבר שפתים היינו ע"ד מ"ש (סנהדרין קו :) אין תורתו של דואג אלא משפה ולחוץ. ואף שאמרו (פסחים נ :) לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אע"פ שלא לשמה וכו' וא' (ירושלמי סוף ברכות) כל פיטטיא בישין ופיטטיא דאוריתא טבין. אבל צריך לזה יגיעה ועז"נ אך למחסור. ודבר שפתים קראו מה שאמר יוסף לשר המשקים כי אם זכרתני אתך אף שבאמת היה יציאתו מבית האסורין על ידי שר המשקים ויוסף הרגיש מזה ואיתא (ספרי ראה) וברכך ה' אלהיך יכול כשעומד ובטל ת"ל בכל אשר תעשה שצריך האדם לבקש סיבות. ובפרט יוסף הצדיק שביקש הסיבה ע"י שר המשקים לשם שמים שיהיה חפשי ויוכל לעבוד את הש"י ביותר. רק לצדיק גדול כמו יוסף חשב לו הקב"ה גם זאת לדבר שפתים כי הקב"ה לבן של ישראל כמ"ש במד' (שהש"ר) ע"פ ולבי ער מדכתיב צור לבבי וגו' ודברים היוצאים מהלב נכנסים ללב היינו כמ"ש (ברכות ו :) כל אדם שיש בו י"ש דבריו נשמעין. כי יראת שמים הוא על ידי שמרגיש בלבו שהש"י עומד נגדו וזהו שהש"י בלבו ועל כן א' (יומא עב :) על פי ולב אין על מי שאין בו יר"ש. שזה על ידי שאין הש"י שוכן בלבו. וכל דיבורים גם בדברי תורה שלא ביר"ש נקרא משפה ולחוץ דהיינו שאין רוצה להכניסם בלב. וגבי יוסף נקרא גם זה דבר שפתים כיון שלא היו דיבורים אלה מרצון השי"ת שהוא לבן של ישראל. וז"ש במד' (ב"ר ר"פ מקץ) אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבים ע"י שאמר לשר המשקים זכרתני והזכרתני נתוסף לו ב' שנים ולכאו' דברי המדרש סותרים למה שאמרו מקודם דיוסף שם בה מבטחו. אך לפי האמור באמת אם לא היה יוסף איש אשר שם בה' מבטחו לא היה נחשב אמירתו לשר המשקים לחטא. כי סתם אדם צריך לעשות איזו סיבה כמה שנאמר בכל אשר תעשה. רק כיון שיוסף באמת היה הגבר אשר שם בה' מבטחו לאיש צדיק כזה לא היה ראוי לעשות שום פעולה. ואמרם בכל עצב יהיה מותר בכל הדברים שאדם נושא ונותן בהם דברי תורה וכו' הוא על פי מ"ש (ב"ב קמה :) מסיע אבנים יעצב בהם אלו בעלי משנה בוקע עצים יסכן בם אלו בעלי גמרא. ואיתא בגמ' (עירובין נד :) והולכי אלו בעלי

מקרא על דרך אלו בעלי משנה שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן דברי תורה. והוא כי בעלי מקרא נקראו רק הולכי שמתחילים ללילך. ובעלי משנה נקראו על דרך שכבר הם על דרך להגיע למקום השלמתם. וכ"ז שלא השיגו שלימות הדברי תורה להיות נבלע בלב הוא עסוק תמיד במלחמתו ועל זה דרשו מסיע אבנים יעצב בהם. ובעלי תלמוד היינו שכבר נבלעו דברי תורה בלבם. ועל ידי זה ממילא כל שמשיחים דברי תורה כי אין בלבם רק דברי תורה. עליהם דרשו בוקע עצים יסכן בם שאור תורה מחמם לבבם ומלהיבו להשי"ת. וז"ש במד' בכל עצב יהיה מותר בכל הדברים שאדם נושא ונותן בהם דברי תורה היינו שיש לומר משא ומתן בהדברי תורה שהוא משתדל להכניסם בלב ואע"פ שעדיין לא נשלם בהם. רק נושא ונותן בהם כהולך על דרך להגיע למקום שלימותו בזה יש מותר ונוטל עליהם שכר. ועל שבת אמר ולא יוסיף עצב עמה. כי ביום השבת מאיר השי"ת עיניו בדברי תורה. שיהיו נבלעים לעד ומשמחים לבבו כש"נ פקודי ה' ישרים משמחי לב. וכמו שאמרנו במ"ש (תענית טו.) צדיקים לאורה וישרים לשמחה כו' דצדיק הוא מי שיש לומר עוד עסק ומלחמה להתגבר על היצה"ר וזה אין לו שמחה שאין לו מנוחה מהיצר הרע ונצרך לאורה שיזריח ויופיע לו השי"ת כדי שיוכל להתגבר. ואז אור צדיקים ישמח שהש"י מופיע לו הדברי תורה ליישר הלב ולהוריק הרע מלב כסיל לגמרי. ואז זוכה למדרגת ישרים לשמחה. ואיתא בשם ר' ר' בער זצוק"ל שהאהבה בא מצד השי"ת כשמברר האדם א"ע ביראה. וזש"נ בשלמה הוא לכם וגו' אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא. כי מי שיש לומר עסק ביראה ולא זכה לשלימות האהבה. הדברי תורה הם בעצב ונקרא לחם העצבים משא"כ שלמה המלך ע"ה דכ' בו יה' אהבו ונקרא ידידיה הוא זכה לכל הדברי תורה בשינה. ובשבת זוכין להדברי תורה משמחי לב שהלב מתיישר וזוכין לדעת להיות דברי תורה נבלע בלב (כשנ"ת כ"פ) ולישרי לב שמחה:

## פרק ה

**עונג** שבת בדגים גדולים ודבר מועט אר"פ כסא דהרסנא שהם דגים קטנים (כמ"ש שבת קיח : ורש"י שם) והענין דמים חסדים בקדושה וים מדת מלכות ים התלמוד דימא עלמא עלאה אשקי לארעא דהוא עלמא תתאה ונק' גם כן ים כנודע (וע' תקו"ז תי' י"א שבסוה"ס) ובהיפך מים הזדונים תאוות רעות ומשם דגים פריצי כמ"ש בגמ' (ב"ב עד :) וכן כל קליפת מצרים שהוא ערות הארץ תאוות רעות ועליהם כתיב אשר בשר חמורים בשרם וזרמת וגו'. ואמרו (סוכה נב :) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש והיינו שיכניס חשק זה של תאוה שנקרא מנוול (כשנ"ת כ"פ) לקדושה וימשיכו להיות ממנו חדוותא דשמעתא כמו שיהיה לעתיד כמ"ש במה"נ (זח"א קלח א) ומזה נמשלו ישראל לדגים שבקדושה.

כמ"ש (בר"ר פ' צז) מה דגים הללו גדלין במים כיון שיורדת טיפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כו' כך ישראל גדלין במים בתורה כיון ששומעין דבר חדש מן התורה מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמע דברי תורה מימיהן. והינו התמידו דאורייתא גם כן נמשל לדגים. ובזה"ק פ' זו (כט א) ת"ח תתאה דכל דרגין מחא בקדמיתא אר"ש מתתאה שרא קב"ה כו' ע"ש. והיינו דמכות מצרים היו עשר ובכ"מ מספר עשר מורה על ע"ס. ובכל מכה יצאו ישראל ממדה א' ממעשר קלי' שהם בזלעו"ז ונכנסו למדה א' בקדושה וזהו נגוף למצרים ורפוא לישראל ע"ד שנדרש בזוה"ק (ח"ב לו א'). ועל כן כשהתחיל השי"ת המכות מתתא לעילא. היה ראשונה להפוך המים לדם והדגה אשר ביאור מתה. והוא נגד מ' מלכות תורה שבעל פה ים התלמוד והדגים דחמידו דאורייתא. ולעו"ז אצל מצרים בקלי' מים הזידונים ודגים דפריצי'. ושז"נ בהפטורה מצרים והדבקתי דגת יאורך וגו' ונטשתיך המדברה אותך ואת כל דגת יאורך וגו' ופירש"י דגת יאורך כל גבוריך. והיינו מפני שקלי' מצרים תאוה נקראו גבוריו דגת יאורך דגים דפריצי כאמור. וסיום ההפטורה ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל וגו' ורש"י כ' לא שמעתי ולא מצאתי פי' מקרא הז מה היא צמח קרנם של ישראל במפלת מצרים שהרי גלו ישראל ח' שנה קודם מפלת מצרים. ופי' דקאי על אחר מ' שנה שהיה שבות מצרים ע"ש ולפירושו יש להבין לשון ביום ההוא כיון שאין לו שייכות לשבות מצרים רק מה שאירעו שניהם בזמן א' לא שייך לשון ביום ההוא. ואיפשר לפרש דקאי על מפלת מצרים דמפלת האומה מורה על מפלת הקליפה שהיא משורשה. ואז מאיר בלב ישראל שנעקר מלבם הקליפה הזו. שכבר אמרנו דהשאור שבעיסה מסתעף ממה שנמצא מציאות הרע בעולם ועל ידי זה בא מעט בלב ישראל. וזה מ"ש (סוכה נב.) משה קראו ערל שהיצר הרע כח זר עמו ערל יושב בלב ומפתה ואין לו שייכות לישראל וכשתפול אומת מצרים אז אצמיח קרן לבית ישראל. והיינו שיהיה צמיחת קרן בלב ישראל. ואף שאז כבר היה שנה ח' לגלות בבל מכל מקום אז הרגישו הקדושה בלב שנסתעף ממפלת מצרים שנעקר מהם היצה"ר של תאוה קלי' מצרים ונעשה ממנו תמידו דאורייתא. שעיקר גלות בבל היה להתיסדות תורה שבעל פה על ידי החרש והמסגר. ואחר כך על ידי אנשי כנסת הגדולה שאמרו העמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה. ואז במפלת מצרים הרגישו צמיחת קרן בלב ליקח החשק שנברא לטוב משכהו לבית המדרש להיות חמידו דאורייתא כמו שיהיה לעתיד. והנה באמת בגמ' (סנהדרין צח.) נדרש פסוק זה לעתיד שא' אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה ולא ימצא שנאמר אז אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך וכתיב בתריה ביום ההוא אצמיח קרן וגו' ותיבת בתריה נמחק בדפו"ח שהרי פסוק אז אשקיע בסי' ל"ב ופ'

ביום ההוא וגו' סוף סי' ל"ט. ומהרש"א ז"ל יישב בדוחק לפי ששניהם במפלת מצרים מדבר חמר וכ' בתריה דמפלתן ביום ההוא וגו' ע"ש. ולפי האמור דקאי על מפלת מצרים שממפלתה יצמיח קרן בלב ישראל. יתכן שבסי' כ"ט מיירי ממפלת מצרים שהיה אז בזמן גלות בבל וא' שאז ביום ההוא יצמיח קרן בלב ישראל שיתהפך מיצר הרע של תאוה לחמידו דאורייתא. ואז היה מפלה לפי שעה שאחר מ' שנה שבו להיות ממלכה שפלה מה שאין כן בסי' ל"ב נראה דמיירי במפלת מצרים לעתיד שנאמר באותה פרשה שם משך ותובל וגו' והיינו גוג ומגוג. וכן נאמר שם עילם וגו' ונאמר שמה אדום וגו' והיינו כשיהיה מפלת מצרים לעתיד ואז יהיה מפלה עולמית שלא נזכר שם שישובו. ויש לומר דעל זה קאי מה שנאמר אז אשקיע מימיהם וגו' והיינו בתתי את ארץ מצרים שממה וגו' דקאי על מפלה העתיד שבא אחר כך. ועל זה נאמר אז אשקיע על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב נד א) אז אל"ף אנקיב בחשוכי וכו' ומטו לזיין כו' והיינו כשיתגלה האור ועז"א אז אשקיע מימיהם שיתבטל כל הקליפה שלהם מים הזידונים. ונהרותם כשמן אוליך היינו שהיצר של תאוה יתלבן מטינופו ויהיה ממנו חמידו להיות חדוותא דשמעתתא כמו שיהיה לעתיד כמ"ש במה"נ וזהו כשמן שמורה על חכמה כמ"ש (מנחות פה :) מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן. וז"ש שיבוקש דג לחולה היינו מהדגים דפריצי ולא ימצא ואז בן דוד בא. ומייתא ראיה מפסוק ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל שבסי' כ"ט כיון שרואין שממפלת מצרים לפי שעה על מ' שנה היה צמיחת קרן בלב ישראל להגאל מקליפת מצרים. להיות היצר לחדוותא דשמעתא ונתרבה בבבל התורה שבעל פה. ממילא כשיתבטל קלי' זו מכל וכל לעתיד ויהיה ממים שלהם שמן שמורה על חכמה. יבוקש דג מדגים דפריצי ולא ימצא ויבא בן דוד. ועל כן עונג שבת בדגים שמורה בקדושה על חשק התורה כדגים שמקבלין המים בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהם כמ"ש בב"ר. דענג ר"ת עדן נהר גן דנגיד ונפיק מעדן לגן שהוא שכינתא תתאה כמ"ש בזה"ק (ח"א כו א) שמורה על ים דקדושה ים התלמוד וכאמור:

## פרק ו

**חדו חצדי חקלא בדבור ובקלא.** בריש אד"ר נשא אי' מחצדי חקלא ופי' האריז"ל עפמ"ש בזה"ק (ח"ב קסו ב) האי אור זרע ליה קודשא בריך הוא בגנתא דעדנוי וכו' והם מחצדי חקלא זו. והיינו דשם איתא אור קדמאה איהו זמין למיעבד תולדין לעלמא דאתי וכו' אפילו בכל יומא ויומא דאי לא הוי האי אור עלמא לא יכיל למיקם דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה. והוא שהעולם נברא ע"י התורה כמ"ש (ריש ב"ר) אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. ואחר כך בטובו מחדש בכל יום מע"ב על ידי חידוש ההלכות שהקב"ה מחדש

בכל יום (כמ"ש שם פרשה מט) ואחר מתן תורה נמסר לחכמים שהם המחדשים תורה שבעל פה. שבא ע"י שמופיע בהם מאור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה (כמ"ש מדברי תורה נח ג) וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב קמט א) על אור הראשון אבל שמושא קא משמש בעלמא ואיהו מחדש בכל יומא עובדא דבראשית ע"ש. ועל כן נקראו החכמים בנאין שעוסקין בבנינו של עולם (כמ"ש שבת קיד.) וזהו מחצדי חקלא שקוצרין שדה ג"ע דעביד פירין של אור זרוע שהוא אור עתיקא. ונזכר זה באדרא שהוא הביאני המלך חדריו. והוא כמה שנאמר ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. יקר הוא מורה כ"ע כמ"ש (מגילה טז :) ויקר אלו תפילין שבראש (ונת' כ"פ) וכן נועם ה' מורה על עלמא דאתי וכמ"ש בזוה"ק פ' זו (לא ב) וש"מ. ודעת פנימיות הכתר כידוע שבא מחיבור חכמה ובינה. ולכן זכר מחצדי חקלא הקוצרים מפרי אור הראשון. ואמר בזוהר הקדוש (קסו ב) הנז' ועביד ליה שורין שורין על ידי דהאי צדיק דאיהו גננא דגנתא ונטיל להאי אור כו' בר בזמנא דישראל בגלותא וכו' ומניה ומגרמיה אזדרע וכו' והיינו דכשישראל בגלות הוא גלות השכינה וצדיק אבד למטרוניתא (כמ"ש זח"ג סט א) הצדיק אבד אבוד אוי נאבד לא כתיב אלא אבד הה"ד אבדה האמונה כו' (שם טז ב) ואז הזרעים רק מספיחין. ובשבת בסעודה ב' נהוריה ישרי בה מאור הראשון דזרע ליה בג"ע אומרים חדו חצדי חקלא. והחצדי חקלא הוא רק ע"י דצדיק גננא דגנתא. וצדיק נקרא גבור הכובש יצרו שלא קלקל. וכשקלקל מה תהא עליו ע"ז אמר בדבור ובקלא שהוא התיקון לזה. דבור היינו דברי תורה שהוא סתם דבור וכמו שנדרש (תענית י :) הלוך ודבר טעמא דאיכא דבור וכו' (ועוד בכ"מ ונת' כ"פ) ותורה תיקון לזה הפגם כמו שאמרנו על מה שנאמר ולכל בשרו מרפא. דבשר מרמז ע"ז שנקרא בשר קודש. וכן מצינו שדרשו (ב"ר ר"פ וירא) מה שנאמר ומבשרי אחזה וגו' על המילה. וזה קל ו' שהוא תורה. ובקלא היינו תפלה דעיקר התפלה בצעקה שהוא קול בלא דיבור כמ"ש בזה"ק (ח"ב יט סע"ב) צעקה שצועק ואינו אומר כלום. וא' אחר כך מאן דצלי ובכי וצעיק עד לא יכיל למרחש בשפוותיה האי צלותא שלימתא דהיא בלבא ולעולם לא הדרא ריקניא וכמו שהביא פ' שמוע אשמע צעקתו. וזה מועיל אף לפגם זה דאי (זח"א ריט ב) דלא אית ליה תשובה מכל מקום צעקה מועיל. וכמו שאמרנו ממה שנאמר פני ה' בעושי רע וגו' רע נקרא פגם זה (כמש"ש) וכ' צעקו וה' שמע (ונת' שמות מא' י' ובכ"מ) ובשבת שאין צעקה מכל מקום אנו מתפללין ותן חלקנו בתורתך. שע"ז עיקר התפלה בשבת וכמ"ש (ברכות כט.) הני ז' דשבתא כנגד שבעה קולות שאמר דוד על המים. ואין מים אלא תורה (כמ"ש ב"ק יז.) והם כנגד ז' קולות דמתן תורה. שהתורה נתנה בחמשה קולות וכ' וכל העם רואים את הקולות ב' קולות. ואף דאמרי' (ברכות ו :) אותן

קולות דקודם מתן תורה הוו. המכוון שנשארו לעולם שנשאר מהם היראה וכמה שנאמר ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. ואותן קולות נשארו לעולם דכ' רואים בלשון הווה. וזהו קולות דקודם מתן תורה יראה שקדם לתורה. וכן מבקשים בשבת וטהר לבנו לעבדך באמת והוא גם כן ברזא דברית דאיתא (ב"ר פרשה מו) ד' ערלות הן וחשב שם ערלה באוזן ערלה בפה ערלה בלב ערלה בגוף ע"ש וכל הד' ערלות הם א'. דמשה קראו ליצר הרע ערל ערלת לבבכם כמ"ש (סוכה נב) והיינו שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה וכו' (כמ"ש ברכות יז.) והיינו שהיצר הרע כח זר מחמת מציאו הקליפות בעולם ונכנס בלב ישראל מעט. וכעומד בלב כסיל ומפתה לסור מעבודת השי"ת ואין לו שייכות לישראל. והוא כמו הערלה החופה לאות ברית והוא דבר זר. וכן ערלת הפה שאמר משה רבינו ואני ערל שפתים היינו דאיתא (ברכות ו :) כל אדם שיש בו יר"ש דבריו נשמעין ולמה לא שמעו ישראל. ועל כן הטעם ואני ערל שפתים כמו שיש ערל שוכן על שפתים ואינו מניח לדיבור שלו שיעשה פעולתו. דאם לא כן בודאי היו דבריו נשמעין. והוא מ"ש בזה"ק (כה ב) שהדיבור שלו בגלות. והיינו בגלות מצרים שהיה קליפתן מקיף לישראל מכל צד כמה שנאמר גוי מקרב גוי כעובר במעי אמו. ואף דכתיב ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ואיתא בזה"ק (שם) ומאן איהו רוח דא יעקב דכ' ותחי רוח וגו'. אם לא היה הדבור בגלות לא היה לישראל קוצר רוח ובודאי היו דבריו נשמעין. והוא גם כן על ידי כח זר וכערלת בשר. וזהו גם כן ערלת האוזן דכ' הנה ערלה אזנם וכמ"ש דברים היוצאים מהלב נכנסים ללב. אך יש ערל השוכן על האוזן ואינו מניח לדברים היוצאים מהלב להכנס לאוזן ולהלב. ונמצא הד' ערלות כולם ממקום א' ע"י מציאות הרע שנכנס מזה ללב וזה כח זר. ומבקשים וטהר לבינו מהערלה לעבדך באמת. והוא צעקה מהלב שצועקין בשבת וזהו בדבור דברי תורה ובקלא תפלה. ושבת ברזא דברית והוא מסוגל לתקן זה וכמשנ"ת כ"פ:

## פרק ז

**בזוה"ק** (כה ב) מאי ואני ערל שפתים והא בקדמיתא כ' לא איש דברים וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי וקב"ה הוה אותיב ליה מי שם פה לאדם וגו' ואנכי אהיה עם פיך ס"ד דלא הוה כן והשתא אמר ואני ערל שפתים וכו' אלא רזא איהו. משה קלא ודבור דאיהו מלה דיליה הוה בגלותא וכו'. והיינו כמ"ש למעלה (זח"ב ג א) דהא קול אתי לדבור וכו' בגין דקול איהו כלל דבור איהו פרט וכו' והוא דקול שם הוי"ה קב"ה והיינו תורה שבכתב וכמו שנלמד (ברכות כא.) מדכתיב כי שם ה' וגו' לברכת התורה לפניה. ודבור שכינתא תורה שבעל פה וכמ"ש (שבת קלח :) דבר ה' זו הלכה. ובס' יצירה איתא יום שבת בשנה

ופה בנפש ובזוהר הקדוש (ח"ג רא ב) אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא פי ה'. ואמרנו שבודאי לא נברא הפה בנפש בשבת שהרי אדם הראשון דיבר בערב שבת. אך פי ה' היינו שידבר האדם ויהיה דבר ה' דברי אשר שמתי בפיך זהו נברא בשבת כד אתקדש יומא. וזהו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וזה הדבור היה בגלות במצרים שהיה כל הדברי תורה בגלות ובכללם התורה שבעל פה גם כן. אך יש להבין מה תירץ הזוהר הקדוש לקושיתו כיון שהבטיחו השי"ת ואני אהיה עם פיך ובודאי נתקיים כן ולמה אמר ואני ערל שפתים. רק באמת יש שינוי שמתחלה אמר לא איש דברים אנכי. דמשה רבינו נקרא איש האלהים בעלה דמטרוניתא וכמ"ש בזוהר הקדוש (כב ב) מאריה דביתא איש האלהים. וזהו איש דברים על פי מ"ש (זח"א לב א) והאי דבור אקרי שבת דשבת אקרי דבור וכו' ועז"א לא איש דברים אנכי שהדבור בגלות. ואחר כך אמר למה הרעותה וגו' והיינו מה שניטל מהם השבת. ועל כן אף שמקודם כתיב ויאמן העם זה היה על ידי כח השבת שהכניס אמונה בלבם. דשבת בחינת מהימנותא שלימתא ועל ידי המגלות שהיו משתעשעין בהם משבת לשבת שהשי"ת גואלן. וכיון שאמר פרעה תכבד העבודה וגו' ואל ישעו וגו' אל יהו משתעשעין ואל יהו נפישין ביום השבת כמ"ש (מ"ר שמות פ' ה' ומדברי תורה פ' זו ו). על כן אף שאמר להם משה רבינו ע"ה כל הלשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי. מכל מקום לא נכנס בלב ישראל כיון שנחסר להם השבת והמגילות שהיה מביא בלבם האמונה בשלימות. וזש"נ ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ובזוהר הקדוש (כה ב) ע"ז דעד לא נפק יובלא למיהב לון נפישו ורוח בתראה עד לא שלטא למיעבד נימוסוי וכו'. רוח בתראה היינו רוח הקודש דכל ישראל בני נביאים (כמ"ש פסחים סו.) שהם בני אברהם יצחק ויעקב שהיו נביאים ומזה יש לכל א' מישראל רוח הקדוש לכוין המעשה אשר יעשה. ובשבת שהוא מדת מלכות פה תורה שבעל פה. ותורה שבעל פה על ידי רוח הקודש כמ"ש הרמב"ן (ב"ב יב.) אז כל א' מישראל משיג מבחינת רוח הקודש. וכמו שכיונו שם כולם ההלכה בשבת ואף הע"ה שבהן. וזש"נ מקוצר רוח ממה שניטל מהם השבת שהיו זוכין על ידו לבחינת רוח הקודש. ויובלא היינו הנייחא דשבת. ואחר כך אמר משה רבינו הן בני ישראל לא שמעו אלי וגו' ואני ערל שפתים והוא על פי מ"ש (שמות רבה פרשה מב) לך רד א"ל לא בשביל כבודך אתה עולה לכאן אלא בשביל בני אמרתי לזקן שלהם והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו וכו' וכשהם יורדים הם ושלוחיהם בירידה ע"ש. וזה שאמר משה רבינו ע"ה שעל ידי שניטל מישראל השבת ונחסר להם האמונה על ידי זה גרמו ואני ערל שפתים שמשה רבינו היה המנהיג שלהם. ולא אמר כבד פה וכבד לשון כמו שאמר בתחלה על

שהדיבור בגלות. שנחסר לו הכח להוציא מן הכח אל הפועל דהיינו שיכנסו דבריו בלב השומע. ואמר ואני ער שפתים כמו שקראו ליצה"ר גם כן ערל שהוא כח זר יושב בלב. וכן כאן אמר שהוא כח זר מונח על שפתיו שאינו מניח לדיבור שלו שיעשה פעולתו (וכמו שנת' מא' ו). ועל זה אמר ואיך ישמעני פרעה שבאמת דבור משה רבינו היה בו כח לכנוס אף לאזני פרעה אף שאזניו אטומות משמוע והוא ערל לב. מכל מקום כיון שדיבור של משה רבינו ע"ה היה דבר ה' ממש שמדבר מתוך גרונו וכ' כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה וגו' והצליח וגו'. והיו פועלין אף על לב ואוזן פרעה. שזה ההבדל שמי שיש בו יר"ש שדבריו נשמעין מכל מקום צריך שיבואו דבריו על אוזן שומעת. מה שאין כן כשהשומע יש לומר ערלת האוזן וערלת הלב. משא"כ דבר ה' דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם. וכמו בחינת דבור של משה רבינו ובטח היה נשמע אף לפרעה. וכיון שראה שלא נכנסו דבריו בלב ישראל אמר הן בני ישראל לא שמעו אלי. והיינו על ידי שנחסר להם השבת והאמונה גרמו שיהיה משה ערל שפתים כח זר מונח על שפתיו ואינו מניח הדבור לצאת ולכנוס בלב ואוזן השומע. ואיך ישמעני פרעה שהוא ערל לב וערלה אזנו משמוע. ובשבת זוכין ישראל לקול ודיבור. קול תורה שבכתב דכו"ע בשבת נתנה תורה (שבת פו :) ודבור תורה שבעל פה ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום ז' כו' והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וזוכין לקול ודבור וזהו בדבור ובקלא:

## פרק ח

**בזוה"ק** (שם) מאי ואני ערל שפתים והא וכו' אלא רזא איהו משה קלא. ודבור דאיהו מלה דיליה הוה בגלותא וכו' ועל דא שתף קב"ה לאהרן בהדיא. וכ' בגליון דאהרן שושבינא דמטרוניתא. ומכל מקום יש להבין מה מועיל אהרן כיון שהדיבור בגלות אך באמת מדקדק בזה"ק ודבור דחיהו מלה דיליה הוה בגלותא וכו' והיינו דמה שאמר משה רבינו ואני ערל שפתים היינו ממה שאין דבריו נשמעים. כיון שלא שמעו בני ישראל אליו מקוצר רוח. ועל כן הוא מפני שהדיבור שלו בגלות (וכמו שנת' למעלה) ודיבור של משה הוא על פי מ"ש בספרי (ריש מטות) כך נתנבאו נביאים בכה אמר ומוסיף עליהם משה בזה הדבר ע"ש. והוא שכל הנביאים נתנבאו בכה אמר ה' שהם סיפרו מה שאמר השי"ת קודם. ומשה נתנבא בזה הדבר שזה עצמו דבר ה' שהשכינה מדברת מתוך גרונו זו הרגע. וזה ענין אספקלריא המאירה (ונת' במ"א) ודיבור שלו הוא עצמו דבר ה' וכתיב כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם וגו'. משא"כ דיבור של אהרן שהיה נביא וכמו שנאמר הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים וגו' ונבואתו הוא כשאר נביאים

במדרגת כה אמר ה'. והנה גלות מצרים היה הכנה לתורה שבכתב שהגיע זמנה להגלות. וכנגד זה היה חכמת מצרים שהיה בכישוף והתגלות מצד הקליפות בזלעו"ז. ונצרכו להיות בגלות מצרים להוציא הניצוצות קדושות השייכים לתורה שבכתב ועז"נ ואחרי כן יצאו ברכוש גדול הרכוש גדול דקדושה. ובגלות בבל שהיו אז עוד נביאים אחרונים יחזקאל חגי זכריה ומלאכי ודניאל ובעלי רוח הקודש. והיה אז בזלעו"ז חרטומים ופותרי חלומות ומודיעים עתידות מצד הקליפה. ואחר כך שפסקה הנבואה והגיע זמן התגלות תורה שבעל פה וכמ"ש בסדר עולם נוטא מכאן ואילך הט אזנך ושמע דברי חכמים. והיינו חכמים המחדשים בשכלם בתורה שבעל פה דאף שהוא גם כן דברי אלהים חיים מכל מקום מופיע בלבם של חכמי ישראל. אז התחילה חכמת יונית על ידי ארסטו שכפרו בכישוף והתגלות וסמכו על שכלם והבנתם הגרועה להכחיש דברי אלהים חיים התורה שבעל פה. ואז היה התורה שבעל פה בגלות עד שהוציאו הניצוצות קדושות ואז התפשטה התורה שבעל פה (ונת' חנוכה מא' א). והנה חלק משה רבינו היה התורה שבכתב שהורידה מן השמים. ואז היה התורה שבכתב עוד בגלות מצרים. וזה שאמר שבחינת דיבור שלו בגלות. שאם לא היה בגלות היו דבריו נשמעין אף לפרעה שהיה ערל לב וערל אוזן (וכמו שנת' מא' ז). וע"ד שתיף קודשא בריך הוא לאהרן בהדיה. ודבור של אהרן היה דיבור נבואה שהוא כה אמר ה' וכמה שנאמר ואהרן אחיך יהיה נביאך. וחלקו היה תורה שבעל פה הוד דרגא דאהרן. וכתיב והיה הוא יהיה לך לפה. ונא' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו דייקא. ובחינת דיבור של אהרן לא היה אז בגלות. וז"ש דאהרן שושבינא דמטרוניתא והיינו שכחו להכניס דברי משה רבינו ללב ישראל שהם כנסת ישראל. ויהיו דברי משה רבינו נשמעין. ומסיק בזה"ק ת"ח כל זמנא וכו' והכי אזיל עד דקריבו לטורח דסיני ואתיהיבת אורייתא ובההוא זמנא אתחבר קלא בדבור וכדין מלה מליל הה"ד וידבר אלהים את כל הדברים האלה כו' והיינו דכל זמן שהיו ישראל במצרים היה בחינת הדיבור בגלות ולא נזכר לשון דיבור (זולת בר"פ זו כמ"ש בזה"ק) ואף בפרשה החודש הזה לכם שהיה התחלת הדברי תורה מכל מקום כתיב ויאמר. ואחר כך כ' וידבר וגו' קדש לי כל בכור שזה נא' אחר יציאת מצרים. ומכל מקום הדיבור בשלימות לא היה עד מתן תורה שאז נא' כל הדברים האלה שאז זכה לבחינת הדיבור בשלימות. וכדין משה אשתכח שלים במלה כדקא יאות קול ודבור כחדא בשלימו וכמ"ש בזוהר הקדוש:

## פרק ט

**עיקר** תיקון פגה"ב על ידי תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהם קדושת משה ואהרן. ואי' מהאר"י הקדוש ז"ל דששה שבועות אלו מסוגל לתיקון הפגם. והענין דבפרשה שמות נזכר לידת משה דכ' ותרא אותו כי טוב שנתמלא הבית כולו אורה (כמ"ש סוטה יב.) ופרשה זו מתחיל וארא וגו' באל שדי. ושם זה נגד מדת צדיק יסוד עולם (כמ"ש זח"ג יא ב) ושם זה נאמר ליעקב אבינו ע"ה אחר שנקרא שמו ישראל. דהיינו שמטתו שלמה ולא יתקלקל עוד לעולם. ואז נתבשר קודם לידת בנימין גוי וקהל גוים יהיה ממך ואי' (בר"ר פ' פב) עתידין בניך לעשות גוי כקהל עמים וכו' אף בניך מקריבין בשעת איסור הבמות. ויש להבין למה נתבשר אז שיקריבו ישראל באיסור במות. אך בלידת בנימין שנאמר עליו ובין כתפיו שכן שבחלקו יבנה הבהמ"ק ויהיה השראת השכינה בשרו השי"ת שמזרעו יצא אליהו (כמ"ש שם סו"פ עא) שיקריב באיסור במות שיהיה כעין שחוטי חוץ. רק יהיה לצורך השעה שעל ידי זה יאמרו כל ישראל ה' הוא האלהים. ואי' (ויק"ר פרשה לא) ראשך עליך ככרמל הרשים שבכם חביבין עלי כאליהו שעלה לכרמל. והיינו הרשים אף שקלקלו הרבה מכל מקום אליהו מלאך הברית יתקן אותם שיהיו חביבין כאליהו שהקריב באיסור הבמות. והיה כדי שיהיה מזה טוב מאד. שנתברר שישראל באמת רצונינו לעשות רצונך וכו'. ואמר ואתה הסיבות את לבם אחורנית. והיינו שהיצר הרע השי"ת בראו והוזכר במאמר בראשית החושך שמרמז למלאך המות (כמ"ש מדברי תורה וישב ד) והוא היצר הרע כידוע והוא כדי שיהיה נהורא דנפק מגו חשוכא ובישא כדי שיהיה טוב מאד. והשי"ת הודה לדבריו דכ' ואשר הרעותי (כמ"ש ברכות לב רע"א) ואלמלא ג' מקראות הללו נתמוטטו רגליהם וכו'. ולכן נתבשר אז כשנקרא ישראל על אליהו מלאך הברית שיברר כלל ישראל ועמך כולם צדיקים ועל כן נזכר שם אל שדי שכנגד מדת צדיק כאמור:

**ואחר כך** כ' בפרשה וגם הקמותי וגו' את ארץ כנען את ארץ מגוריהם אשר גרו בה. ויש להבין למה נאמר כאן את ארץ מגוריהם וגו'. אך הענין שהאבות הם הכניסו הקדושה לארץ. דא"י כנגד מדת מלכות שהיא מדת יראה כמ"ש (זח"א ה ב) וכנגדה שם אדנ"י שמורה גם כן יראה כש"נ ואם אדונים אני איה מוראי ואיתא (כתובות קי :) שכל הדר בא"י דומה כמי שיש לומר אלוה וכו'. וא"י עיקרה חלק יצחק אבינו ע"ה שמדתו פחד יצחק. דאברהם אבינו ע"ה אף שנאמר לו לך לך וגו' מכל מקום יצא אחר כך לחו"ל. וכן יעקב אבינו היה בחו"ל. מה שאין כן יצחק דכ' ביה גור בארץ הזאת שמדתו היראה. וביעקב כ' וישב בארץ מגורי אביו ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א קפ א) כד"א גור מסביב דכל יומוי הוה

דחינ וכו' ובזוהר הקדוש פ' זו (כו א) אשר גרו בה מיומא דאתקריבו לגבי קב"ה דחילו בה דחילו ודחילו עלאה בה וכו' ולשון ארץ מגוריך וגו' נא' בפרשה מילה שמתחיל בשם אל שדי. וכבר תקנו במצרים שנגדרו כולן מן הערוה כמ"ש (שהש"ר ד יב) שרה ירדה למצרים כו' ונגדרו כל הנשים בזכותה יוסף ירד למצרים כו' ונגדרו כל הזכרים בזכותו והיינו שבהם לא נמצא אף א' שבנשים לא נמצא אלא זו ופרסמה הכתוב. ועל כן הוזכר ביציאת מצרים שם זה. ואחר כך הוזכר בפ' יחוס ראובן שמעון ולוי. ושבט לוי ייחס מפני שלשלת משה ואהרן. אך שבט ראובן ושמעון למה נתייחסו כאן ורש"י הביא מפסיקתא לפי שקנתרם וכו'. ואיפשר לומר שהוא מפני דראובן היה קדושת הראייה לברר ראיית כלל ישראל ושמעון השמיעה לברר שמיעת הכלל שהוא בקדושה. וקדושת כל שבט נכלל בכל כלל ישראל כמ"ש בב"ר ע"פ איש אשר כברכתו ברך אותם. והוא על דרך מ"ש (נדרים לב :) כתיב אברם וכ' אברהם כו' ולבסוף המליכו על רמ"ח איברים אלו הן שתי עינים ושתי אזנים וכו' ופי' הר"ן שהמליכו עליהם שיהיו ברשותו שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה. והוא ע"ד מה שנאמר והיה עינך רואות את מוריך. שכל מה שיראה ילמוד ממנו לעבודת השי"ת. וכן וכ' ואזניך תשמענה דבר מאחריך זה הדרך לכו בה. שכל מה שישמע ילמוד ממנו דרך ה'. ועז"נ מכל מלמדי השכלתי שמהכל ישכיל וידע דרך ה' וכולם נקראו מלמדי אף שאינו מכוין ללמדו וזה זכה אברהם אבינו ע"ה אחר המילה (ונת' לך מא' ו) ולכן נתייחס שבט ראובן ושמעון שהם מבררים ראיית ושמיעת כלל ישראל שהוא רק לדבר מצוה כנ"ל. ואחר כך כתיב הוא אהרן ומשה וגו' הוא משה ואהרן. ובזוהר הקדוש (כו ב) הם אהרן ומשה מבעי ליה אלא לאכללא דא בדא רוחא במיא. הוא משה ואהרן לאכללא מיא ברוחא וכו'. דאהרן מסטרא דחסד כהן. ואברהם אבינו ע"ה שהיה מדתו חסד כתיב ביה אתה כהן לעולם דקאי על א"א (כמ"ש נדרים שם). והוא בחינת מים דחסדים כידוע. ומשה רוחא שהוא נשמתא דכלל ישראל כמ"ש בתיקונים (תי' יג) והא משה תמן הוה וכו' דא מגופא ודא מנשמתא ע"ש. דמשה רבינו נשמתא שהוא כלל תורה שבכתב שכולל שורש ששים ריבוא נשמות ישראל וכמו שכתבו ישרא"ל ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה. והיינו חלקי אותיות (וכמו שנת' כ"פ) ומשה רבינו שכולל כל הדברי תורה הוא כלל נשמותיהן של ישראל. וכשנכללו משה שחלקו תורה שבכתב ואהרן שחלקו קדושת תורה שבעל פה. על ידיהם יש תיקון לפגם זה וכמו שאמרנו כ"פ ממה שנאמר ולכל בשרו מרפא (ונת' מא' ו). ושבת דכו"ע בשבת נתנה תורה (שבת פו :) ואיתא בזוה"ק (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו

יום ז' והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. והוא זמן תורה שבכתב ותורה שבעל פה ובו הזמן לתיקון וכאמור:

## פרק י

**במ"ר** פרשה זו (סו"פ יא) אריב"ל נס גדול נעשה בשחין שאדם וכו' ומשה זרק פיח הכבשן וכו' וזרקו משה השמימה עד כסא הכבוד. יש להבין מ"ש עד כסה"כ ואי משום שנאמר השמים כסאי וגו' היה סגי למימר עד השמים כלשון הכ' השמימה. אך נראה דהמדרש מדייק מדכ' השמימה בב' ההין והיינו ה' עלאה ה' תתאה ואיתא (תקו"ז תי' ו) דמכרסיא אינון נשמתין ומהאי חיה רוחין ומאופן נפשין ואינון בבריאה יצירה עשיה וכו' והיינו דנפש מעשיה מה' אחרונה וינפש דמשם פרחין נפשין ונפש רובו רע. והרוח מיצירה והוא בלב שיש בו ב' חללי הלב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו והוא חציו טוב וחציו רע. ומכרסיא נשמתין מבריאה שם רובו טוב כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה היא. וד' אותיות הוי"ה כנגד ד' עולמות אבי"ע ה' תתאה עולם העשיה ו' עולם היצירה ה' עלאה בריאה. יוד עולם האצילות ומשם נשמה לנשמה שנחלק לב' מדריגות חיה ויחידה והם כנגד היוד ותגו של יוד שמרמז לכ"ע ושם כולו טוב כידוע (ונת' במ"א). וזה ענין מ"ש (יומא פו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך ומפרשים שהתשובה מגעת עד כסא הכבוד ודייק עד ה' עלאה. ור"ח פירש דקאי על העונות אפילו אם הגדיל עונות עד כה"כ מכל מקום מועיל התשובה. והיינו דנשמתא מכרסיא נשמה שנתת בי טהורה מכל מקום הוא בחינת בינה לבא ולפעמים מסתעף הפגם מהלב לנשמה שבמוח. ומכל מקום מועיל תשובה. וב' הפירושים נמצאו בפסיקתא רבתי (פיסקא שובה) גדול כחו של תשובה וכו' מיד היא עולה וכו' עומדת לפני כסא הכבוד ואחר כך אי' כי עונותינו רבו למעלה אש וגו' אמר הקב"ה אל תתייראו וכו' אם הם עד הרקיע וכו' עד השביעי עד כסה"כ ואתם עושים תשובה מיד אני מקבל אתכם וכו' והיינו כפי' ר"ח. וכדמסיק ואפילו עונות עד ה' אלהיך. והנה עשר מכות כנגד ע"ס שזלעו"ז יש עשר כתרין דמסאבו. וכל מכה היה נגוף למצרים ורפוא לישראל שיצאו ישראל מקלי' א' ונכנסו כנגדו במדה א' בקדושה. והיה הסדר מתתא לעילא כמ"ש בזה"ק פ' זו (כט א) מתתאה שרא קודשא בריך הוא וכו' (ונת' למעלה מא' ה) וכבר אמרנו שבמכת חושך מכה ט' שכנגד מדת חכמה שכנגדה מאמר יהי אור כתיב ולכל בני ישראל היה אור במושבותם שיצאו מקלי' חושך שלקו מצרים וזכו למדת חכמה ומאמר יהי אור. ובמכת שחין שהיא מכה ו' הוא נגד מדת גבורה מדה ו' מתתא לעילא. והיא קדושת יצחק אבינו ע"ה שהוא מרכבה לה. והשחין אש של קליפה וכמו שפירש רש"י שחין

לשון חמימות. והיינו אש של תאוה שנקרא אש כמ"ש (קידושין פא.) חזי דאת נורא וכו' והיא קליפת מצרים ערות הארץ. וישראל היו מוקפין בקליפה במצרים כעובר במעי אמו כמו"ש על פ' גוי מקרב גוי. ובמכת שחין היה נגוף למצרים ורפוא לישראל שנתבררו שלא נמצא א' מהן פרוץ בערוה וכמ"ש (שהש"ר ד' יב) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. וזה שנאמר וזרקו משה השמימה עד כסא הכבוד שכנגד ה' עלאה. שיצחק אבינו ע"ה הוא בחינת אש דקדושה פחד יצחק מרכבה למדת גבורה. וגבורה עלאה נפקא מבינה כמ"ש (זח"ב קעה ב) עביד ליצחק ברזא דתבונה (כמ"ש שם יד סע"ב). ומשה זרקו השמימה עד כסא הכבוד לרפאות את ישראל אף מי שהגדיל עבירות עד כסא הכבוד. מכל מקום אז נתבררו וזכו לאש בקדושה. שהיא אש אוכלה אש של תאוה דקלי' מצרים. ושבת ברזא דברית קדישא ובו הזמן לתיקון מדה זו:

## פרק יא

**מה** שאנו אוכלין בשבת בשר ודגים. דהנה עיקר קלקול הנחש היה בתאוה וקנאה דשורש הסתת הנחש להכניס תאוה ולהרגיש הנאת עצמו כידוע. וכן כתיב ותרא האשה וגו' וכי תאוה הוא וגו'. וכ' ותתן גם לאישה עמה וזה בא מחמת קנאה כפירש"י שלא יחיה הוא וישא אחרת (וכ"ה בפרדר"א פ' י"ג) וזה עיקר עבודתנו לתקן קלקולו ולהכניס ב' בחינת אלו רק להקדושה וכמו שכ' אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום. והיינו שביראת ה' צריך לקנאות וכמו"ש (ב"ב כא.) קנאת סופרים תרבה חכמה. וזה ענין בהמות בהררי אלף והוא שור הבר והלויתן שמזומן לצדיקים לעתיד לבא כשיבוער היצר הרע דהם ב' יצרים דתאוה וכעס. והם בב' בע"ח אלו כדאי' (ברכות סא.) דבהמה גם כן אית לה יצר הרע דהא חזינן דמזקא ונשכא ובעטא והיינו יצר הרע דרציחה. והלויתן הוא תאוה דעיקר גידולו במים וכדאי' (ב"ב עד :) גבי לויתן ליסרסיה לזכר וליצננה לנקבה דגים פריצי (ונת' מא' ה ופ' תולדות מא' ד) וזה שאנו אוכלין בשר ודגים בשבת לתקן קלקולו ע"י אכילה בקדושה ולהכניס הב' בחינת להקדושה. וזה הענין היה ברחל ולאה שהם הכניסו הב' בחינת לקדושה כי ברחל כ' ותקנא רחל באחותה ואיתא (ב"ר פ' עא והובא ברש"י) שקנאתה במעשיה הטובים וכו' כי הכניסה הקנאה לקדושה שלא לקנאות רק בדבר קדושה. ולאה תקנה שלא להתאוות רק לדבר שבקדושה שצפה הקב"ה שהיתה כונתה לש"ש להעמיד שבטים (כמ"ש ב"ר פ' עב) ועל ידי זה זכתה לישכר שאפילו בדורו של משה לא היו כמותן דכ' ומבני ישכר יודעי בינה לעתים וגו' (וכמ"ש עירובין ק :) וזה היה מפני שתאותה היה רק לדבר מצוה וזה מ"ש (סוכה נ"ב :) אם פגע בך מנוול זה

משכהו לבית המדרש והיינו שימשך אותו הניוול והתאוה בעצמה להיות החשק לבית המדרש לחמידו דאורייתא ונת' כ"פ:

## פרק יב

**אחר** ציווי על מלאכת המשכן בפ' תשא כתיב לדעת כי אני ה' מקדשכם. כי המשכן היה שיהיה מקום להשראת שכינתו ית'. ואולי יעלה על הדעת מה לנו עוד לקדושת שבת הלא מבלעדי קדושת שבת קדושים אנחנו כמה שנאמר כי עם קדוש וגו' וכבר יש לנו קדושת משכן להשראת שכינתו בתוכינו וכל מבקש ה' יצא אל אוהל מועד. לזה אמר השי"ת את שבתותי תשמרו וגו'. כי עדיין יש קדושה למעלה מקדושה. וגם זה שקדוש לגמרי כל ימי המעשה הוא ישיג ביום השבת קדושה עליונה יותר. וז"ש (בפסיקתא רבתי סוף פיסקא ג' דעשרת הדברות) על מחלוקת דח"א לא ניתנה השבת אלא לתענוג וח"א לא ניתנה השבת אלא לת"ת. דלא פליגי הא דא' לתענוג אלו ת"ח שהם יגעים בתורה כל ימות השבת וכו' והא דאמר לת"ת אלו הפועלים שהם עסוקין במלאכתן כל ימות השבת ובשבת מתעסקים בתורה. והת"ח שעוסקין בתורה כל ימי המעשה ועז"א ברע"מ (זח"ג כט ב) ת"ח וכו' אתקריאו שבתות ויו"ט. והיינו מאן דזכי דהוי דרופתקי דאורייתא. להם ניתן השבת לתענוג עדמה שנאמר אז תתענג על ה'. כי בשבת משיגים הדעת והקדושה לדעת כי אני ה' מקדשכם. וכל הקדושות שיש באדם הם רק מצד השי"ת שמשפיע בו קדושה. וז"ש ברע"מ פרשה זו (כה א) ראשיתא קדמאה דכל פקודין למנדע ליה לקב"ה בכללא וכו' דאית שליט עלאה דאיהו רבון עלמא וברא עלמין וברא עלמין כלהו וכו' כיון דידעו פקודא דא באורח כלל וכו' ולסוף מ' שנין וכו' כדין אוליף לון באורח פרט הה"ד וידעת היום והשבות אל לבבך וכו' ואחר כך (כו ב) אי' בזה"ק האי קרא הכי מיבעי ליה וידעת היום כי ה' הוא האלהים והשבות וגו'. תו והשבות אל לבך מיבעי ליה אלא אמר משה אי את בעי למיקם ע"ד ולמנדע כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך. לבבך יצר טוב ויצר רע דאתכליל דא בדא ואיהו חד וכו'. כי צריך האדם להשתדל בהתגברות על יצה"ר ולכבוש גם את הלב כסיל להטותו גם כן לרצון השי"ת ולעשותו טוב. על ידי ידיעתו שיש רבון עלמין ושליט על עלמין. אך אף שיודע את הקב"ה באורח כלל דאיהו ברא עלמין וכו' ועל זה נא' מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה. שעל ידי הכרה זו בא היראה והשתדלות האדם לבחור בטוב. וידיעה זו בא להם מיד ביציאת מצרים. מכל מקום אי את בעי למנדע כי ה' הוא האלהים שזה נקרא באורח פרט לדעת כי אין עוד מלבדו והשבות אל לבבך. כי על ידי השתדלות האדם לכבוש היצר ולהתכלל הב' לבבות כיחד. תגיע אחר כך לקדושה זו שהכל רק מצד השי"ת אף התגברותך ובחירתך בטוב.

וכמו"ש הרמב"ן (שמות) בשם מדרש אגדה אהיה אשר אהיה כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך. וכבר דקדקנו דלפי המכוון היה צריך לומר אהיה אשר תהיה (ע' שמות מא' ו) אכן הפירוש הוא שהבטיח השי"ת שישפיע בנו זו הקדושה שנדע אשר גם עבודת והשתדלות האדם הוא גם כן מצד הש"י ויתכן על מה שאתה הווה עמי גם כן לשון אהיה שזה גם כן באמת מצד השי"ת. וכ"ז שיש באדם הב' לבבות לא יוכל לבא לקדושה זו לדעת כי ה' הוא האלהים. רק אחר שיתגבר האדם להתכלל הב' לבבות כחד. אז יזכה לידיעה זו כי הכל מצד השי"ת. ואז כשנבקע בלבו זה הדעת לדעת בכל מעשיו כי רק ה' פעל כל זאת אז באמת הקב"ה מתנהג עמו כידיעתו ומצילו מכל רע. ע"ד שמצינו (חולין ז :) בר' חנינא שלא נתייירא אף מכשפים ואמר אין עוד מלבדו כתיב ומקשה מדא' ר"י שנקראו כשפים שמכחישין פש"מ ומשני שאני ר' חנינא דנפישא זכותיה. והרי הוא קרא קאמר דאין עוד מלבדו כתיב ומה משני שאני ר"ח וכו'. אבל הכונה שדבריו היינו למי שמשיג בידיעה זו דאין עוד מלבדו. אז גם השי"ת הווה עמו כן. וז"ש שאני ר"ח וכו' שהיה קבוע בו זה הידיעה דאין עוד מלבדו. ועל כן נתגלה השי"ת למענו בהתגלות זה אין עוד מלבדו. ולא יוכל שום דבר להזיקו. וז"ש ולסוף מ' שנין דקא אשתדלו בכל אינון פקודין דאורייתא וכו' וידעת היום היום דייקא וכו' כי מה שאיחרם במדבר מ' שנה אי' (מדברי תורה ר"פ בשלח) שיאכלו המן וישתו מי באר והתורה מתישבת בגופן. ובליעת דברי תורה בלב היינו שיסתלק הלב כסיל משמאלו. ע"ד כי תבוא חכמה בלבך ודעת וגו' דזהו הדעת המחבר מוחא ולבא להיות כל חכמתו נבלע בלב. וזהו והשבות אל לבבך שיהיה נבלע בב' חדרי הלב. ואז יוכל להגיע למדרגת הדעת בפרט היינו אין עוד מלבדו וזהו לדעת כי אני וגו' דבשבת דברי תורה נבלעים בלב ומגיעים למדרגת הדעת. דע"כ שבת מתנת חלקו של משה רבינו ע"ה. ולהשיג קדושה זאת נתן השי"ת השבת לישראל דגם מי שהוא תכלית הקדושה בו' ימי המעשה. נצרך להגיע למדרגה זו ביום השבת. דשומר שבת שומר ידו מעשות כל רע שמשומר מן העבירה כמ"ש במכילתא (בשלח פרשה ויסע פרשה ה) מפסוק זה. ובפע"ח דניצול מקטרוג היצר. וכפי הקדושה דו' ימי המעשה כך מתרבה הקדושה ביום השבת. שאז יוכל לזכות לביעור היצה"ר מלב לגמרי ע"י בליעת דברי תורה ויזכה לדעת וגו':

## פרק יג

**ואני תפלתי וגו' ענני באמת ישעך** אומרים במנחה דשבת כמ"ש בזה"ק (ח"ג קכט א) ותפלה זו כנגד קדושת יעקב אבינו ע"ה וכמ"ש בתקו"ז (תי יח). וכ' תתן אמת ליעקב וכ' ושפת אמת תכון לעד. וכן נקראה הסעודה ג' דזעיר אנפין והיינו אות ו' משם הוי"ה

ואי' בזה"ק (ר"פ ויקרא) אות אמת דא אות ו' דדא אקרי אות אמת. והיינו מ"ש בגמ' (שבת נה.) חותמו של הקב"ה אמת ובמד' (ב"ר פ' פא) א' בראשון של אותיות מ"ם באמצע ת"ו בסוף ע"ש אני ראשון ואני אחרון. וכהורואת שם הוי"ה היה הווה ויהיה. ובזוה"ק (ר"פ זו) ר"א פתח בטחו בה' עדי עד וכו' באתר דאיהו קיומא וקשורא דכלא ואקרי עד. והיינו ז"א שהוא שפת אמת תכון לעד. ואמר והאי עד תיאובתא דכלא ביה כד"א עד תאות גבעות עולם וכו' אלין אינון תרין אמהן נוקבין יובל ושמיטה דאקרון גבעות עולם. והוא על פי מ"ש (ויק"ר סו"פ לו) והגבעות אלו אמהות. עולם כד"א מן העולם ועד העולם יובל ושמיטה כל חד מנהון אקרון עולם. והיינו עלמא עלאה ועלמא תתאה. ויובל נקרא עולם כמ"ש (קידושין טו סע"א) לעולם לעולמו של יובל. ובין עלמא עלאה ועלמא תתאה יש ע"ד שהוא ו' ז"א שפת אמת תכון לעד. וא' בזה"ק ותיאובתא דלהון בהאי ע"ד וכו' תיאובתא דיובלא לגבי דעד לאעטרא ליה ולנגדא עליה ברכאן וכו' תיאובתא דשמיטה לאתברכא מיניה וכו' והוא על פי מ"ש בזה"ק (ח"א רו ב) כדין תרין עלמין מתקשרין כחדא וכו' דא לאתפתחא אוצרא ודא ללקטא למיכנש בגויה וכו' עלמא עלאה ועלמא תתאה וכו' עיי"ש. וסדר ההשפעה ע"י ז"א שהוא הנהר היוצא מעדן אימא עלאה להשקות את הגן דא שכינתא תתאה (כמ"ש זח"א כו א). ומסיק בזה"ק הה"ד כי ביה ה' צור עולמים צייר עלמין דהא בתרין אתוון אתברין עלמין עלמא דין ועלמא דאתי. והוא כעין דרשת הגמ' (מנחות כט :) העוה"ז בה"י והעולם הבא ביו"ד. עלמא דין מלכות ועלמא דאתי בינה. והעיקר שיהיה הבטחון עדי עד כאמור. ואמר פתיחה זו לפרשת וארא על פי מ"ש בזה"ק (כה ב) מאי מקוצר רוח וכו' עד לא יהיב ליה יובלא ברכה על האי רוחא לאתקיימא נפש תתאה וכו' ומאן איהו רוח דא יעקב דכ' ותחי רוח וגו' שהקוצר רוח היה שנחסר להם הרוח רוח יעקב. וזה דלא יהיב יובלא עלמא עלאה ברכה לאתקיימא נפש תתאה שהוא מלכות. והיינו שלא היה הבטחון עדי עד. שהע"ד ימשיך השפע מעלמא עלאה יובלא לעלמא תתאה שמיטה והוא נפש תתאה. וג"ס שבת ברזא דענג ר"ת עדן נהר גן. ותפלה זו שכנגד סעודתא דז"א אומרים בה ענני באמתן תורה:

## פרק יד

**ענני באמת ישעך** הוא עפמ"ש (ויק"ר פ' כא) ישעי ביוהכ"פ שאז הישועה מבחינת יובלא עלמא דאתי עלמא דחירו מחילת עונות והוא הישועה. ושבת קדשתו מכל הזמנים. שכלול בשבת קדושת כל המועדים שהם ו' ימי החג ב' ימי פסח ושבועות ור"ה סוכות ושמע"ה (וכמשנ"ת ויצא מא' ג וש"מ) ויוהכ"פ שבת שבתון. שבת שיכולים ישראל לעשות מקרא קודש ולקבוע בו קדושת שבת והוא ישעי מחילת עונות. ושבת יש בו ג"כ מחילת

עונות כמ"ש (שבת קיח :) דאפילו עועל זה כאנוש מוחלין לו. אך ביוהכ"פ אי' (יומא כ.) השט"ן גימט' שס"ד וכו' ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני. ובכלל שס"ד הימים יש השבתות ג"כ. והרי שבשבת יש לו רשות לאסטוני. אבל בסעודה זו שאומרים לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין והיינו עמלק שהוא קלי' כלב כמ"ש בזה"ק (ח"ב סה א) שהוא כלב נובח ומקטרג על ישראל. ובגמ' (מגילה יג :) ליכא דידע לישנא בישא כהמן וכו' שכל הקטרוגים שאמר נתכוין לקטרג מלמעלה עליהם ישנו מן המצות ורבנן עם א' הם. שזה קליפת עמלק לקטרג על ישראל. ובסעודה זו אין רשות להם לקטרג כמו ביוהכ"פ ועל כן אומרים לבר נטלין וכו'. ולכן בתפלה שכנגד סעודה זו אומרים ענני באמת ישעך שהוא כמו ישעי ביוהכ"פ שמתבטלין כל הקטרוגים. וזוכין באמת:

## פרק טו

**ה' רועי לא אחסר.** במד' (שוח"ט כג) את מוצא שאין אומנות בזוי' מן הרועים וכו' ודוד קרא להקב"ה רועה אלא א' דוד מזקנים אתבונן יעקב קרא לו רועה שנאמר האלהים הרועה אותי אף אני קורא אותה רועה וכו'. ומכל מקום יש שינוי דיעקב אבינו ע"ה אמר בשם אלהים ודוד אמר בשם הוי"ה. אכן הענין הוא עפמ"ש ברע"מ פ' זו (כה א) ולבסוף מ' שנין דקא אשתדלו בכל אינון פקודין דאורייתא דאוליף לון משה וכו' כדין אוליף לון באורח פרט הה"ד וידעת היום והשבות אל לבבך היום דייקא כו' כי ה' הוא האלהים וכו'. ולהלן (כו ב) אל לבך מיבע"ל כו אי את בעי למינדע כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך כו' לבבך יצ"ט ויצ"ר דאתכליל דא בדא כו' (ונת' מא' יב) ולהלן (כז א) והשבות אל לבבך לאכללא לון כחדא שמאלא בימינא כדין תדע כי ה' הוא האלהים. והנה קודם מתן תורה לא היה הופעת שם הוי"ה שהדברי תורה נקראו שם הוי"ה כמו שאמרנו מהגמ' (ברכות ו. כא. ונת' מא' א). ועבודת האבות היה בהשתדלותם כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו דשם זה מורה בעל הכחות כולם. והאבות הלכו בהשתדלותם שהתבררו כל א' במדתו שם הוי"ה. ועל עצמו אמר האלהים הרועה אותי וגו' שהשיג שמה שעשה לא היה בכחו והשתדלותו רק שבעל הכחות כולם מנהיג אותו שהכל מהשי"ת. אבל מכל מקום לא היה הדברי תורה בהתגלות שע"ז נא' ושמי הוי"ה לא נודעתי להם (ונת' מא' ג). ואחר מתן תורה שהוא שם הוי"ה שכל התורה שמותיו של הקב"ה. ולמינדע באורח פרט כי ה' הוא האלהים דהיינו לידע שכל מה שעושה הוא רק מהשי"ת. זה א"א להשיג רק אחר שיזכה לעשות לו לב א' לאביו שבשמים ולהוריק הרע מלב כסיל שגם הוא יתהפך לטוב. וזהו לאכללא שמאלא בימינא וזה והשבות אל לבבך בב' הלבבות ואז וידעת כי הוי"ה הוא האלהים בעל הכחות כולם. וז"ש דהמע"ה

ה' רועי בשם הוי"ה לא אחסר. וא' אחר כך גם כי אלך וגו' לא אירע רע כי אתה עמדי. הוא ע"ד מ"ש (יומא לט :) לבנון שמלבין עונותיהן של ישראל. שאחר תשובה מאהבה זוכין שזדונות נעשות לו כזכיות. והיינו שמברר השי"ת שהכל היה מסודר מאתו ית' בראשית הבריאה וכמ"ש (שבת פט :) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו שיהיו כזכיות (ונת' כ"פ) וזהו כי אתה עמדי. ובשבת כשזוכין לשבת עלאה תשובה עלאה. לדרתם למיעבד לון דירה בתרי בתי לבא והיינו להוריק הרע מלב כסיל ולהכניס קדושה ללב חכם וכמו"ש (תקו"ז תי' מח) ואתפני מתמן יצה"ר. וכ' וירא א' וגו' והנה טוב מאד שנדרש בב"ר על כל היפך הטוב שיהיה טוב מאד. וע"ד מ"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפק מגו בישא. ואז זוכין למדרגת הדעת וידעת כי ה' הוא האלהים. וכן ביוהכ"פ שהוא עלמא דחירו יובלא שבת עלאה אומרים ז' פעמים הוי"ה הוא האלהים:

## פרק טז

**שהשלום שלו ישים עלינו ברכה ושלום.** שבשבת בתפלה ג' אומרים אתה אחד וכו' ומי כעמך ישראל גוי אחד. שפירוד הדיעות וכל המחלוקת בא מחמת שכל א נוגע לעצמו. ושבת דאי' (זח"ב רה סע"א) האי יומא יומא דנשמתין איהו ולאו יומא דגופא. ע"כ נעשים בו ישראל גוי אחד כיון שאין להם רק מכוון א' לעשות רצון אבינו שבשמים והאמת והשלום אהבו וכעין מחלוקת שמאי והלל כמ"ש (יבמות יד :) ואז נקרא השי"ת מלך שהשלום שלו שהוא עושה שלום במרומיו. ובמשנה (תענית כו :) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה במלך שהשלום שלו (כפירש"י) בעטרה שעטרה לו אמו כנסת ישראל ועל דרך מ"ש (שמות רבה פ' נב) לא זז מחבבן עד שקראן אמו. ובזוהר הקדוש ר"פ זו מפרש אמו יובלא. וא' במשנה ביום חתונתו זה מתן תורה ויום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה ב"ב ואז נקרא השי"ת מלך שהשלום שלו. ושבת דכו"ע בשבת נתנה תורה לישראל (שבת פו :) ובמשנה קאי על יוהכ"פ יום שנתנו בו לוחות אחרונות שהיה כלול בהם מדרש הלכות ואגדות (כמו"ש שמות רבה פ' מו ופ' מז) ושבת גם כן מדת מלכות פה תורה שבעל פה וכמ"ש (זח"א מז ב) יום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי. ובכל שבת מתעורר זמן מתן תורה. ויום שמחת לבו בנין בית המקדש הוא גם כן בשבת שאז נעשה לב ישראל הר קדשי שהשי"ת שוכן בלבם ואין שליטה ליצר הרע כמה שנאמר לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי דא לבא דמדוריה דיצר הרע ביה כמ"ש (מה"נ זח"א קלא א) ושבת מעין עולם הבא. ואז נקרא השי"ת מלך שהשלום שלו. ושלום נקרא מדת יוסף הצדיק שעל ידי מדתו היחוד כי כל בשמים וארץ כתרגומו די אחיד בשמיא ובארעא

שמחבר מדת שמים וארץ קודשא בריך הוא וכנסת ישראל (כמ"ש זח"א לא רע"ב) ולכן אומרים בסעודה ג' מלך שהשלום שלו הוא ישים עלינו ברכה ושלום דאיהו מבועא דכל ברכאן והמשמר שבת כהלכתו מיד נגאל מכל קטרוג היצר הרע ואלמלי משמרין כל ישראל השבת מיד נגאלין דרור יקרא וכו':

## פרק יז

**שהשלום שלו וכו'**. בזוה"ק פ' זו (לא א) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום וכו' מאן דרכים מאן נתיבות מאן נועם ומאן שלום. דרכיה דרכי נועם היינו דכ' הנותן בים דרך כו' דרך הוא אורחא פתיחא לכלא וכו'. והיינו דדרך הוא דרך התורה מה שנ' בתורה שבכתב ותורה שבעל פה. וגם מה שכ' בשו"ע ופוסקים הוא דרך כבושה לכל ישראל. ועז"נ אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. וכל נתיבותיה היינו שכל נפש בפרט יש לו לפעמים שאלות וספיקות לפי מצבו ומעמדו ומקומו וזהו נתיבה. ועל זה נאמר ובמים עזים נתיבה מים עזים הם מים הזידונים בתאוה שיש בו שליטת היצר הרע מכל מקום נותן השי"ת במים עזים נתיבה. וזהו נר לרגלי דבריך היינו כלל הדברי תורה שמורה לאדם דרך ילך בה. ואור לנתיבתי היינו הנתיבה המיוחד לו בפרט. וזה נקרא שלום שהוא מדתו של יוסף שמברר כל ישראל שהם ועמך כולם צדיקים והוא אור לנתיבתי ע"ד מה שנאמר אור זרוע לצדיק צדיקים לאורה וכיון שנימול לח' שלא מדעתו ונעשה על ידי זה ישראל מורה שהוא קשור בשורש בראשית המחשבה. ושבת אקרי נועם כמ"ש בזוה"ק ונתבאר כמה פעמים:

**אחר הבדלה**

**במ"ר** (פרשה ט) הה"ד הן אל ישגיב בכחו מי כמיהו מורה בנוהג שבעולם וכו' והקב"ה מתרה לפרעה כדי שישוב בו הה"ד בזאת תדע וגו' להבין מה שהתרה השי"ת בפרעה כדי שידע כי אני ה'. וכן כ' למען תדע וגו' בעבור תדע וגו' וכי מה יהיה מזה אשר גם פרעה הרשע ידע ה'. והענין דהנה ידוע דכמו שיש ע"ס קדושות כן בזלעו"ז יש עשר כתרין דמסאבותא ועל זה באו העשר מכות על המצרים כדי להחליש ולהשפיל העשר כתרין דקלי'. ואז יעלה ויגבר עשר כחות דקדושה על דרך מה שנאמר אמלאה החרבה אם מלאה זו חרבה זו כו' (כמ"ש פסחים מב :) ועל ידי זה יוכל לבוא לכל א' מישראל האתערותא והזכירה בהשי"ת כדי שיוכל לגאול אותם. גם כאשר יראו מכות מצרים יפול על ישראל הפחד ועל ידי זה יבוא להם אתערותא. ולזה נכתבו ז' מכות בפרשה זו. וג' מכות בפרשה בא בפ"ע נגד הג' ראשונות וזש"נ למען תדע וגו' היינו למען שיתודע ע"י המכות כי אני ה' שוכן בלב ישראל על ידי המכות כאשר יתגבר כחות דקדושה.

וכן לדורות באלו הו' שבועות שובבי"ם צריכין לתקן אלו המדות מחסד עד יסוד שהם רומזים על ו' המדות. דכל פרשה הוא קדושת אותה שבת כיון שנקבעה לקרותה. והנה בפ' שמות נכתבו היסורין והגלות. שבודאי היה מצד החסד כאשר ייסר איש את בנו וגו' וכן מתחיל המ"ר ומדברי תורה בפ' שמות בפ' חושך שבטו וגו' ואוהבו שחרו מוסר שהיסורין היה מחמת אהבה וחיבה של השי"ת לישראל ובפרשה וארא נכתבו המכות ויסורין של המצריים אשר הם באו מצד הדין וגבורה שלמעלה. וגם כדי שיראו ישראל ויפחדו. וזש"נ כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך וכבר הקשו בגמ' (סנהדרין קא.) וכי מאחר שלא שם רפואה למה ע"ש. ולפי האמור יש לומר כי המחלה אשר שמתי במצרים שהיו מצד הדין והגבורה לא אשים. ומה שאשים באיזה פעם הוא מחמת שאני ה' רופאך שהם באים לרפואה ולטובה וכנ"ל. וכאשר האדם תוקע זאת בלבו יוכל לזכות לבחינת אמת שהוא נגד פרשה בא ועל כן נכתבו בפרשה בא איזו מצות כי אזי יוכל להיות כלי לקבלת עול מצות. ויש לרמז הו' פרשיות אלו במה שנאמר וחרב פיפיות בידם. לעשות נקמה בגוים. תוכחות בלאומים. לאסור מלכיהם בזקים. ונכבדיהם בכבלי ברזל. לעשות בהם משפט כתוב. וחרב פיפיות בידם נגד פרשה שמות שנכתבו בו שמות השבטים שהם כלל התורה כידוע מה שכ' שיש בתורה ששים ריבוא אותיות והיינו שכמה אותיות מתחלקין לחלקים (כמו שנת' כ"פ) והם כנגד ששים ריבוא שרשי נשמות ישראל. וחרב פיפיות מרמז על תורה כי הוא החרב פיפיות בידינו. להנצל מהמזיקין ע"י עסק התורה (כמ"ש ברכות ה.) וכבר אמרנו דאף שהחמיר בזה"ק (ח"א ריט א) ומנע התשובה על חטא פגה"ב. מכל מקום ע"י תורה מתכפר וע"ד שא' בבני עלי (ר"ה יח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה (ונת' כ"פ). לעשות נקמה בגוים מרמז על פרשה וארא שנכתב שם הנקמה ממצרים כדי שיתנו ישראל גם כן לב לשוב בתשובה ושב ורפא לו:

## ראש חודש שבט

### פרק א

**בסי"צ** המליך אות צ' בלעיטה וכו' ושבט בשנה וקורקבן בנפש. והוא על פי מ"ש (ברכות סא :) קורקבן טוחן. ואות צ' איתא (שבת קד.) צ' כפופה וצ' פשוטה צדיק כפוף וצדיק פשוט וצדיק נקרא מאן דנטיר ברית כמ"ש בזוה"ק (ח"ב כג א) והיינו דמדה ט' הוא צדיק יסוד עולם ובשלימות הוא כשכלול מכל עשר מדות וט"פ עשר עולה צ'. וחודש זה מסוגל לתיקון פגם הברית כמ"ש האר"י הק' דו' שבועות שובבי"ם מסוגלים לזה וד'

שבועות בבי"ם הם תמיד בחודש זה. דבפרשה בא התחיל האור דכ' ולכל בני ישראל היה אור. והתחיל בו פרשיות ומצות מדברי תורה כמ"ש לא היה התורה צריך להתחיל אלא מהחודש הזה לכם. וכ' אור זרוע לצדיק. והמליך אות צ' בלעיטה דתחלת הסתת הנחש היה באכילה להרגיש בו הנאת הגוף ומזה בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא כמ"ש בגמ' (שם קמו א) ונסתעף מזה הק"ל שנה. דנעשה אדם הראשון משוך בערלתו כמ"ש (סנהדרין לח :) והעסק בחודש זה להכניס קדושה באכילה כמה שנאמר צדיק אוכל לשובע נפשו ועל דרך מ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"ג מה' דעות) שאם יאכל כדי שיהיה לו כח לעבוד ה' וישן כדי שתנוח דעתו עליו נמצא אכילתו ושינה שלו עבודה למקום ב"ה. ובטן רשעים תחסר מפרשים שהרשעים שאוכלים להנאת עצמם יחסר להם בטן כדי למלא תאותם עוד. והאריז"ל שחשב החדשים להשבטים כסדר הדגלים נמצא חודש שבט נגד אשר ואי' בזוה"ק (ח"א רלה ב) אשר ישב לחוף ימים וגו' והכא אשר דא פתחא עלאה דצדיק וכו' והאי פתחא כו' ואקרי אשר. וכ' בגליון הזוהר הקדוש אש"ר גימט' מש"ה יוס"ף. והיינו דאשר לחוף ימים דיש ים עלאה וים תתאה מדה אחרונה נק' ים ובינה גם כן נק' ים עלאה כידוע ולעומת זה בקלי' האומות נקראו כהמות ימים יהמיון. דמים חסדים כידוע דמים ואש דקדושה בחינת אברהם ויצחק. ובקליפה יש מים הזידונים תאות וחמדת אהבות עולם הזה ובמשנה (אבות) נקראו מים הרעים. ועיקר ההגדרה מפגם התאוה הוא על ידי תורה כמ"ש (קידושין ל :) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין כו' אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש. שעיקר בריאת היצר שהוא החשק היה כדי שיהיה חמידו דאורייתא להיות חדוותא דשמעתא כמו שיהיה לעתיד כמ"ש (זח"א קלח א' במה"נ) ולית לך מלה לחברא יצר הרע אלא אורייתא (כמ"ש שם רב א). וכן ההגדרה על ידי יראה כמ"ש איזהו גבור הכובש את יצרו. גבורה פחד יצחק. ויוסף שהיה מרכבה למדת צדיק יסוד עולם כתיב ביה את האלהים אני ירא. ואחר כל אלה נצרך עוד תפלה להשי"ת שיעזור לו כמ"ש בגמ' (שם) ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. אך תפלה ויראה הם דבר אחד. דיראה בא ע"י שמצייר האדם לפניו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ואז מיד יגיע אליו היראה (כמ"ש ריש או"ח) וכשעומד לפני המלך מבקש רחמים על צרכיו וכן דרשו (ברכות י :) את הא' ירא על בקשת רחמים וכן (שם ט :) ייראוך עם שמש על תפלה. ותורה בלא יראת שמים אינה כלום שנקראה מחיר ביד כסיל (כמ"ש יומא עב :) וכן יראה ותפלה בלא תורה אינה כלום וכמ"ש (שוח"ט תהלים צא) לעתיד לבא הקב"ה מודיען כמה שנאמר לכן ידע עמי שמי באותה שעה הם מתפללין ונענין ועל זה נא' כי ידע שמי יקראני ואענהו ע"ש. ושם ה' היינו דברי תורה כמו שנדרש (ברכות כא.)

לברכת התורה מדכ' כי שם ה' אקרא וגו' דכל התורה שמותיו של הקבה. וזה שנאמר קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ואי' (ויק"ר ר"פ יז) לכל קוראיו יכול לכל ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת והיינו על דרך מ"ש בגמ' (שם ה :) אמת זו תורה והטעם דכיון שנתן השי"ת עצה להאדם להתגבר על היצר הרע על ידי תורה שהוא תבלין ועל כן צריך שיוקדם להתגבר על ידי התורה ואחר כך להתפלל לפני השי"ת ואז יהיה נענה וה' לא יעזבנו בידו. ועז"א במשנה אם אין חכמה אין יראה. ואם אין יראה אין חכמה דנקרא כסיל. וזהו אשר ישב לחוף ימים דאשר הוא בחינת משה שהוא התורה ובחינת יוסף שהוא היראה והוא יושב לחוף ימים להגדיר ולשמור להבא מהמות ימים שהם התאוות רעות ובכלל היראה התפלה כמו שאמרנו. ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א רמו א) מאשר שמנה לחמו דא הוא אתר דכלא מאשרין ליה ומאי איהו עלמא דאתי וכו' והיינו בינה ליבא שנק' עלמא דאתי כידוע והוא תשובה כש"נ ולבבו יבין ושב והיינו לתקן העבר. ועל זה נא' ועל מפרציו ישכון. דהיינו מי שפרץ בזה בים ומים הזידונים הוא גם כן ישכון לתקן העבר שהוא גם כן על ידי תורה ויראה ותפלה. דהתיקון לפגם זה על ידי תורה כמו שאמרנו ממה שנאמר ולכל בשרו מרפא ובשר מרמז על זה שנק' בשר קודש ובהיפך ח"ו בשר חמורים. וכן התיקון על ידי צעקה ותפלה וכמו שנאמר פני ה' בעושי רע שמרמז על פגם זה שנקרא רע כידוע. וכ' צעקו וה' שמע דצעקה מועיל וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב כ א) גדולה צעקה מכולן שצעקה היא בלב הה"ד צעק לבם וגו' וע"ש דמסיק ולעולם לא הדרא ריקניא. והיינו דמועיל אף לפגם זה שמנע התשובה ממנו בזוהר הקדוש (ח"א ריט ב). ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב שם) גדולה צעקה שמושלת בעולם הזה ובעולם הבא בשביל צעקה נוחל האדם העולם הזה והעולם הבא דכ' ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילם. ויש להבין היכן נרמז זה בפסוק שנוחל עולם הזה ועולם הבא (וע' שמות מא' י). אך נראה דקאי על פסוק יורדי הים באניות וגו' דקאי על העוסקים בתורה ויורדים בים התלמוד וכמוש"נ אחר כך יעלו שמים ירדו תהומות דאף שנראה להם שעולים עד לשמים מכל מקום יצרו של אדם מתגבר ומתחדש עליו בכל יום וזה ירדו תהומות על ידי הסתת היצר הרע. וכ' בתריה וכל חכמתם תתבלע שלא יועיל להם התורה לבד אף שהם עושי מלאכה במים רבים שמורה על עסק התורה שבעל פה שנמשל למים. ויצעקו אל ה' בצר להם. דגלות ראשון היה מצרים שהיא ערות הארץ קליפת התאוה והיא מצירה ומעיקה לנקודת ישראל וכל האומות עכו"ם נקראו על שם מצרים על שם שמצירות לישראל (כמו"ש ב"ר פ' טז) ומה שנקראים ע"ש מצרים הוא מה שמעיקים ומצירים לישראל בפגם זה שבאמת רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור

שבעיסה וכו' (כמ"ש ברכות יז.) והיינו על ידי מציאת הרע דקליפה זו בעולם מכניסין ללב ישראל גם כן השאור שבעיסה ועל זה נא' ויצעקו אל ה' בצר להם כשמציר ומעיק להם וממצוקותיהם יוציאם. שיהיו נענים ויוציאם השי"ת מהדחק וצוקה שלהם. וכמה שנאמר עיני ה' אל צדיקים שהשי"ת מסתכל רק אל הצדיקים דנטרין ברית. ולהמקלקלים ופוגמים קדושת הברית לא יסתכל כמה שנאמר לא יגורך רע. וכשהשי"ת פונה אליהם ומסתכל בהם מכניס בהם אור כי טוב. דבכ"מ שהשי"ת רואה מכניס אור כמה שנאמר וירא א' כי טוב (ונת' שמות מא' ג) וזש"נ פני ה' בעושי רע המקלקלים ופוגמים במדת צדיק להכרית וגו'. צעקו וה' שומע ומכל צרותם הצילם שמציל אותם ממה שמעיק ומציר להם וזש"נ וממצוקותיהם יוציאם. וכתיב וישמחו כי ישתוקו וינחם אל מחוז חפצם היינו לעולם הבא שהוא תכלית האדם כמה שנאמר כי הולך האדם אל בית עולמו דכל ימי חיי האדם הוא הולך אל בית עולמו. וכל ימי חייו יש לו עסק בעניני התאות ולהכניסו לחשק בדברי תורה והוא מיורדי הים באניות. והשי"ת מנהיגו אל מחוז חפצו שהוא בית עולמו שכל צדיק יש לו עולם בפ"ע (כמו"ש שמות רבה פ' נב) ובגמ' (שבת קנב.) שכל צדיק נותנין לו מדור לפי כבודו וזה מחוז חפצם וכ' ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ וארץ נקרא א"י בעולם הזה. והעולם הבא ארץ העליונה וכמו שלמדו מזה שכ"י יש לומר חלק לעולם הבא. וז"ש בזוהר הקדוש שעל ידי צעקה נוחל העולם הזה והעולם הבא דהיינו שזוכה לבחינת צדיק. ולפי זה צ"ל בזוהר הקדוש וממצוקותיהם יוציאם. ואפשר שהיה כ' להם וגו' והוסיפו ממצוקותיהם יצילם שבא ראשון בפסוק. והוא ט"ס אך מהיכן זכה אשר לזה אף שהוא בחינת יוסף ויוסף מרכבה למדת צדיק יסוד עולם. אבל הוא מדתו דנטיר ברית גבור הכובש את יצרו ובאשר כתיב ועל מפרציו ישכון שהוא מתקן פגם זה אף מי שקלקל וכאמור. אכן זכה לזה על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"א רמד ב) ת"ח ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן וכו' וע"ד גד דא אפיק ויהיב ודא לקיט וכו' אר"י אלמלא דהוה גד מבני שפחות שעתא קיימא ליה לאשלמא יתיר מכלא הה"ד בא גד קרי וכתיב בגד חסר אליף דהא שעתא קיימא בשלימו ואסתלק מיניה וכו' וע"ד לא זכה בארעא קדישא וכו' ת"ח מה דאתפנים בגד אשתלים באשר הה"ד מאשר שמנה לחמו וגו'. והיינו דגד בו אות ג' דיהיב ואות ד' דלקיט רק נחסר האל"ף אותיות פל"א. ואות אלף אשתלים באשר. ועל כן זכה אשר למדה זו נהר דנגיד ונפיק להיות מושך לכלל כנסת ישראל וכמה שנאמר והוא יתן מעדני מלך ומאן מלך דא כנסת ישראל כמ"ש בזוהר הקדוש (שם רלה ב רמו א) ונגיד להאי צדיק למיהב תפנוקין ועדונין להאי ארץ דאיהו לחם עוני ואתעביד לחם פנג וכו' (כמ"ש שם רמה סע"ב) והיינו דכח אשר שהוא מתקן ומכניס קדושה באכילה כמה

שנאמר מאשר שמנה לחמו לחם ו' שהוא אות אמת זו תורה כידוע. ובאכילה הוא שורש הפגם מהנחש שגרם פגם הברית וכמו שאמרנו. ואשר מכניס באכילה קדושה שיהיה דברי תורה לכו לחמו בלחמי. וזש"נ והוא יתן מעדני מלך דא כנסת ישראל. ומדה זו יראה כמ"ש (זח"א ה ב) איהי יראה וכו' והשם שכנגד מדה זו שם אד' גם כן מורה יראה כש"נ ואם אדונים אני איה מוראי. והוא גם כן תפלה שבא מיראה כמו שאמרנו. וכ' אד' שפתי תפתח וגו' שהתפלה ממדת מלכות. (ונת' בכ"מ). וגד שעתא קיימא ליה שמגד יצא אליהו (כמ"ש ב"ר פ' עא) והוא מלאך הברית שיתקן כלל ישראל ויבררם ועמך כולם צדיקים. והוא כלול גם מבנימין כמ"ש (ב"ר שם) די"א שבא מבנימין והיינו שהיה כלול מנשמות רבות כידוע מד' האריז"ל (והובא חנוכה מא' יג) והיינו דבנימין הוא שורש קדושת ארץ ישראל דכתי' ובין כתפיו שכן והוא קדושת המקדש וא"י. וגד אסתלק ולא זכה כלל בא"י כמ"ש בזוה"ק שזכרנו. ואליהו בהר הכרמל הקריב באיסור הבמות אף שהיה כשחוטי חוץ רק היה בא"י. וכח אליהו להכניס קדושה בחוץ שיהיה כקדושת המזבח והיה יכול להכניס קדושה אף בחו"ל. ואז בירר שאמרו כל ישראל ה' הוא האלהים. והוא טען ואתה הסיבות את לבם אחורנית וחזר הקב"ה והודה לדבריו דכ' ואשר הרעותי (כמ"ש ברכות לב.) והוא יבוא להוציא הנדחים בארץ מצרים דהיינו המשוקעים בקליפה זו שמצירים ומעיקים לישראל בפגם זה. ואליהו היה מה דגד קיימא ליה שעתא קודם דאסתלק מיניה. ומה דאתפגים בגד אשתלים באשר ולכן באשר כח התיקון לפגם זה ועז"נ ועל מפרציו ישכון וכמו שאמרנו. ושמעתי מרה"ק זצוק"ל דעמוס שהיה משבט אשר שהיה מתקוע. והיינו דתקוע אלפא לשמן (כמ"ש מנחות פה :) ובגמ' שם וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר וכו'. והוא אמר פרשה הלוא כבני כושיים שהוא מיוסד על צעקת בני הנעורים בפגם זה שנקראו בני כושיים. היפך מבחינת יוסף שנקרא יפה תואר ויפה מראה שיש לו גוף נקי מפגם זה (ונת' ויחי מא' יג) ומפני ששימש חם בתיבה שהיה באיסור והיה מעין פגם הברית לקה בעורו (כמ"ש סנהדרין קח :). ואמר שם בפרשה זו כי הנה אנכי מצוה והניעותי וגו' ולא יפול צרור ארץ. והיינו שמישראל לא יהיה שום פסולת דהנענוע בכברה הוא להוציא הקמח ושיושאר הפסולת. ואמר שמבית ישראל לא יושאר פסולת שמי שירצה להטהר יהיה לו סייעתא מלמעלה לתקן העבר ולהתגבר על היצה"ר להבא. דכתיב צופה רשע לצדיק ועמך כולם צדיקים וכ' ה' לא יעזבנו בידו. ואפילו האובדים בארץ אשור דהיינו שנטמעו בין העכו"ם ואיתא (ויק"ר פ' יג) שכל האומות עכו"ם נקראו ע"ש אשור שמאשרין עצמן מישראל דהיינו דמתחזקים ממה שנטעמו ישראל ביניהם ועל כח זה נקראו כולם אשור. ומכל מקום מישראל לא ידח ממנו נדח דאף על פי שחטא ישראל

הוא (כמ"ש סנהדרין מד.) ואשור בקליפה כנגד אשר בקדושה ובא בו תוספת אות ו' שהוא אות משם הק'. ע"ש שמאשרים עצמן מישראל. והשי"ת יוציאם משם ולא ידח ממנו נדח. ולא יפול צרור ארץ. וחודש זה כנגד אשר שמי שמפנה עצמו להשי"ת ורוצה להיות טוב יכול לתקן הכל ולהכניס קדושה במאכל שזה בחינת אשר כש"נ מאשר שמנה לחמו וגו' שיהיה לחם פנג. ויכול לתקן הפגם שפגם במדת צדיק ע"י התורה וצעקה בלב תפלה ויראה שהם בחינת מש"ה ובחינת יוס"ף שהם גימט' אש"ר. שיהיה הכל טוב:

## פרק ב

**בסי"צ** חשב לכל חודש אות א' מי"ב פשוטות וחשב לחודש שבט אות צ'. ואות צ' אי' בגמ' (שבת קד.) צ' כפופה וצ' פשוטה צדיק כפוף פשוט. וכן בזוהר הקדוש (ח"א ב ב) דאמרה אות צ' בי חתומין צדיקים ואנת דאתקריאת צדיק בי רשים וכו' והיינו דאות זה מורה על מדת צדיק וכמש"ש צדי אנת וצדיק אנת. אך בגמ' שם פריך היינו נאמן כפוף נאמן פשוט ומשני הוסיף לך הכ' כפיפה על כפיפתו נראה מזה דאותיות נ' וצ' יש להם שייכות זה לזה. והענין דאי' (ברכות סא.) מ"ד וייצר וגו' בשני יודי"ן שני יצרים ברא הקב"ה א' יצר טוב וא' יצר רע. ואף דדחי בגמ' אלא מעתה בהמה וכו' דחה רק דאין זה המכוון בהב' יודי"ן אבל הדבר שברא הקב"ה ב' יצרים לא נדחה. וצריך להבין הא אי' (במדר"ת בראשית ז) לא בראו הקב"ה שנקרא צדיק וישר את האדם בצלמו אלא כדי להיות צדיק וישר כמוהו. וא"ת למה ברא יצר הרע וכו' אמר הקב"ה אתה עושה אותו רע כו' וכבר נתבאר שיצר פירושו חשק כמו ליצר מחשבות לבב עמק והקב"ה ברא החשק להיות חמידו דאורייתא וכמו שיהיה לעתיד (כמ"ש זח"א קלח א) רק אתה עושה אותו רע. ועל זה אמרו (קידושין ל :) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין וא' אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש והיינו להיות החשק והיצר לבית המדרש להיות חדוותא דשמעתא. ואם כן נברא רק יצר א'. ואיך קאמר שברא הקב"ה ב' יצרים. אכל המכוון בזה על ב' חללי הלב וכתיב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. לימינו היינו בדברי תורה וחכמה וזהו ה' שוכן בתוך בני ישראל ובמד' (שהש"ר ה' ב) איכן מצינו שהקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכ' צור לבבי וחלקי אלהים לעולם והיינו שה' שוכן בלב ישראל. ולשמאלו היינו בעניני הגוף ודרך ארץ והוא מ"ש (קה"ר ג יא) על פ' גם את העולם נתן בלבם אהבת עולם נתן בלבם וכו' שאילו לא יצה"ר לא בנה אדם בית ולא נשא אשה וכו' וזהו לב כסיל לשמאלו שכח היצר הרע נקרא מלך זקן וכסיל ומכל מקום כשנברא אדם הראשון קודם הקלקול כ' ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה ובפשוטו קאי על עבודת אילני הג"ע והיה זה עסק בקדושה לעבדה מ"ע ולשמרה מצות ל"ת כמ"ש בזה"ק (ח"א

כז א) ובתקו"ז (תי' כא) ופרי הגן היה לאכילת אדם כמ"ש מכל עץ הגן אכל תאכל והיה זה מ"ע. שהיה אז העסק בעניני העולם גם כן בקדושה והיה דברי תורה. ויעקב אבינו ע"ה שהיה כאדם הראשון קודם הפגם שלא ידע כלל מהנאת הגוף שהוא עטיו של נחש (כשנת' כ"פ) ע"כ אמר מה שקל שבקלים אינו אומר אלא להוליד תולדות נתכוין (כמ"ש רש"י ויצא) והיינו כיון שלא ידע כלל מהנאת הגוף לא היה יודע בושה בזה וכמה שנאמר באדם הראשון קודם הקלקול ולא יתבוששו. וז"ש אתה עושה אותו רע שאחר הקלקול נעשה הערבוב ויש בו רע. וזה ענין אות נו"ן שמורה נאמן והוא לב חכם לימינו שהוא רק לדברי תורה. ואות נ' איתא בזוה"ק (ח"ב צא א) נ' רזא למדחל מקב"ה כו' דרזא דיליה ה' תתאה. והיינו דאות נ' מדת מלכות ושם אד' שמורה על יראה כמה שנאמר ואם אדונים אני איה מוראי ובזוה"ק (ח"א ה ב) דאיהי יראה ושריא בה יראה והיינו שהשי"ת שוכן בלב ישראל. והוא על ידי בחינת אמונה וזה נקרא נאמן כמ"ש (תמיד כח.) יחזיק באמונה יתירה שנאמר עיני בנאמני ארץ והיינו מהימנותא שלימתא וז"ש (זח"ג רל א) איהי אמונה. ולימינו הוא רק חכמה ודברי תורה וז"ש נאמן כפוף שלקנות דברי תורה צריך שיהיה כפוף ועניו כמ"ש (תענית ז.) מה מים כו' אף דברי תורה אינם מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה וכן (סוטה כא :) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו וז"ש מכאן שניתנה תורה במנוד ראש. ואות צדיק הוא על עניני העולם שהוא בלב כסיל לשמאלו ועל זה צ' כפופה צדיק כפוף להיות גבור הכובש את יצרו משכהו לבית המדרש וזהו כפוף לכוף את יצרו בגבורה ולעשותו טוב שיהיה כל עניני העולם בקדושה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (בפ"נ מה' דעות) שבכל עניני העולם כשמכוין לש"ש הוא עבודה למקום והוא מעשה מצוה. וכשמכוין לשם תאוה הוא להיפך ואין דבר רשות כלל. וז"ש בזה"ק (ח"א ב ב) באות צ'. נ' איהי אתיא י' דשמא דברית קדישא ורכיב עלה ואתאחד בהדה וכו' והיינו דאות י' מורה על ברית וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב לו א) משום דאתגלייא יו"ד כו' ע"ש וכן אי' במדרש (תנחומא תזריע ה) ומהו השם והחותם ששם בהם הוא שדי השי"ן באף והדל"ת ביד והיו"ד במילה. ושם שדי שם הט' כנגד מדת צדיק יסוד עולם (כמ"ש זח"ג יא ב) וז"ש על אות צדי דנ' איהי והיינו ברזא דה' תתאה איהי אמונה והיו"ד דשם שדי רכיב עלה דיוסף הוא הנהר דנגיד ונפיק ויעקב ויוסף כחדא אינון (כמ"ש זח"א קעו ב) ובר"מ (זח"ג רמב ב) דגוף וברית חשבינן חד. ויעקב אות ו' שהוא מרכבה לשם הוי"ה ויוסף ו' המילוי וכמ"ש בזוהר הקדוש (ת"ח קפב ב) ודא הוא רזא דאות ו"ו דאזלי תרווייהו כחדא כו' ויוסף נקרא ו' זעירא והוא היו"ד דברית משם שדי והוא מדת צדיק יסוד עולם דאחיד בשמיא וארעא. וז"ש אחר כך בזוה"ק ורזא דא כד ברא קב"ה לאדם הראשון פרצופין

בראו ובג"כ אנפוי דיו"ד מהדר לאחורא כו' והיינו דהנ' כנסת ישראל והיוד צדיק יסוד עולם וכן היו אדם וחוה כמו שנבראו להיות אדם הראשון צדיק יסוד עולם שנברא ביום הששי מדה זו (ונת' במ"א) וז"ש כגונא דא אמר קודשא בריך הוא לה דאנא זמין לנסרא לך וכו' וזה המכוון באות צ' שמורה על צדיק יסוד עולם שזה היה אדם הראשון כפי מה שעשה הא' את האדם ישר להיות צדיק וכמ"ש במדרש. ואמר צדיק כפוף צדיק פשוט שמתחלה צריך להיות כפוף ללחום בגבורה ולכוף את היצר לטוב. ומכל מקום יש לו מלחמה שמתגבר עוד וזהו צדיק כפוף ואחר כך צדיק פשוט שזוכה ליישר הלב שיהיה כן לעולם ולא יהיה לו כלל קטרוג היצר הרע. ורש"י פירש נאמן כפוף להיות כפוף ועניו וסופו להיות פשוט וזקוף לעולם הבא ומסתמא כן פי' צדיק פשוט גם כן לעולם הבא:

**והנה** בפרדר"א (פ' מח) אי' על אותיות הכפולות שמורין על גאולת האבות וישראל ובמדרש (רבה ותנחומא קרח) חשבו אותיות הכפולות בב' עולמים. והנה רש"י פי' מאמר פתוח ומאמר סתום יש דברים שרשות לדורשן ויש שאתה מצווה לסותמן כגון מעשה מרכבה ועל פה פתוח פי' בשעת המכנסים פזר. פה סתום בשעת המפזרים כנס. ולפירושו יש להבין דהא הפ' אינה סתומה רק אינה פתוחה כמו הפ' פשוטה. ופי' פה סתום להיות כנס וסתום לגמרי. והמ"ם סתומה לגמרי סתומה והוא פי' מאמר סתום על מעשה מרכבה וזה ניתן לדרוש ולמסור ראשי פרקים לאב ב"ד ולמי שלבו דואג בקרבו כמ"ש (חגיגה יג) וזה מ"ש במשנה (שם יא :) אלא א"כ היה חכם ומבין מדעתו דהיינו שיספיק לו ראשי פרקים ויבין מדעתו. ועל פי מ"ש במד' שהכפולות מורות לעולם הבא יתכן לפרש פה פתוח ופה סתום על דרך מה שפירש"י על מאמר פתוח מאמר סתום. והיינו פה פתוח על דברי תורה הנגליים ופה סתום בסתרי תורה שכפוף וסתום שלא ניתן רשות לדורשן ואתה צריך לסותמן. רק פתוח קצת למסור לחכם ומבין מדעתו ראשי פרקים והוא יבין מדעתו. ופה פתוח לעולם הבא שאז יתגלו כל הסתרי תורה והיינו שלעולם הבא יהיה הפה סתום גם כן פה פתוח. ומאמר פתוח מאמר סתום יתפרש על פי מ"ש מהרש"א בח"א מאמר סתום מאמר ראשון דבראשית נמי מאמר הוא מאמר פתוח הט' מאמרות עיי"ש. ולפי האמור יתפרש בעולם הזה מאמר פתוח הט' מאמרות. דבראשית אף דנמי מאמר הוא (כמ"ש ר"ה לב.) מכל מקום לא כתיב ביה ויאמר שהוא שכל הנעלם מכל רעיון ואין בו שום תפיסה. ומאמר סתום לעולם הבא שאז יהיה בן ג"כ ביום ההוא שהוא שיאיר כאור יום מדת הו"א שהיא עתיקא כמ"ש (זח"ג רצ א) עתיקא קדישא דאתכסיא אקרי הו"א ועל כן נקרא עולם הבא יום ההוא שיאיר מדת הו"א שכל הנעלם עדש"נ ויקרא אלהים לאור יום. וזה מ' סתומה מאמר סתום לעולם הבא שאז

יהיה מאמר ויתגלה הסתום. וכן כ' פשוטה וכ' כפופה יש לומר דהנה אות כ' מורה על כתר כמ"ש בגמ' שם וברע"מ (זח"ג רנו ב) אנכי ביה כ' כתב וביה אין. ועל כן חשבו בפרדר"א ומדרש כ"ך לאברהם. משום דביה כ' ואברהם זקן והיינו שזכה למדת עתיקא והיינו שהוא היה הראשון שזכה להתברר בכל המדות כש"נ בא בימים ובזוה"ק באינון יומין עלאין כו' והיינו עד כ"ע. אך הוא זכה לזה רק ע"י אמונה שהשיג ע"י מדת מלכות שיש שכל הנעלם מכל רעיון. וז"ש (שמות רבה פ' כג) ע"פ תשורי מראש אמנה בשביל האמנה שהאמין אברהם וכו' וזהו מראש אמנה שאברהם אבינו ע"ה השיג ע"י בחינת אמונה מראש עד כ"ע מראש דייקא. וזהו רזא דמהימנותא שבזוה"ק מהימנותא שלימתא וזהו סוד כ' כמ"ש אנכי ביה כ' כתב וביה אי"ן היינו אנ"י שהוא מדת מלכות (כמ"ש זח"ג רכג א') וזה כ"ע איהו כתר מלכות וזה ואברהם זקן שזכה לבחינת עתיקא שיש שכל הנעלם מכל רעיון וזה סוד מ"ש (בבא מציעא פז.) עד אברהם לא היה זקנה. כ' פשוטה לעולם הבא שאז יתגלה אור זה שע"ש זה קרא יום ההוא שיאיר בחינת הו"א כאמור. מ"ם ליצחק כי עצמת ממנו מאד והוא על פי מ"ש בתקו"ז (בהקדמה ד"ה פקודא רביעאה) וכד אתנטילת מגבורה אתקריאת תורה שבעל פה דהכי אוקמוהו מארי מתני' תורה שבעל פה מפי הגבורה ניתנה וכו' וכל כך (בתיקון כא) ומשמאלא אתיהיבת תורה שבעל פה (ונת' במ"א) והוא מאור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה כמו"ש (מדברי תורה נח ג) והיינו מכ"ע שמופיע מתגו של יוד לחכמה ובינה ולעולם הבא יתגלה כל הסודות וס"ת ויהיה תפיסה גם במאמר סתום וכאמור. וזה שנרמז בפסוק כי עצמת ממנו מאד הב' ממי"ן. דקאי על עושרו של יצחק ואף שבאמת היה עשיר גם כפשוטו וכמ"ש במ"ר ע"ז שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק וכו' מכל מקום עיקר עשירות של יצחק אבינו ע"ה היה בעשירות דתורה כעין שנדרש (תמורה טז.) עשיר ורש נפגשו מי שעשאו חכם לזה וכו' וזהו הב' ממי"ן מאמר פתוח מאמר סתום. נ"ן ליעקב שניצל בב' עולמים שביעקב אבינו ע"ה התחיל כבר שלימות בנין כנסת ישראל וזהו נאמן כפוף כמ"ש איהי אמונה וכמו שאמרנו. נאמן פשוט לעולם הבא שאז יזכו לכל הדברי תורה שנתנה בעולם הזה במנוד ראש ואז יזכו מצד השי"ת לכל הסודות ונרמזו הב' נוני"ן בפ' הצילני נא דשם כתיב פן יבוא והכני אם על בנים והיינו שלא דאג על עצמו רק עיקר דאגתו על האמהות והשבטים שהם כנסת ישראל שה' שוכן בלבם וזהו נאמן כפוף נאמן פשוט לעולם הבא. פ"ף לישראל למשה פקד פקדתי (כמ"ש במ"ר שם) הוא כמו שאמרנו לענין קושית הרמב"ן מה סימן מסר יוסף שגואל שיאמר פקידה כפולה גואל אמת הוא והא אפשר שגם משה שמע המסורת כמותם. ואמרנו שהסימן היה מי שיכניס אור זה של הפקידה בלבם

שירגישו בלבם אור מפקידה זהו הגואל אמיתי (ונת' פ' שמות מא' ו עיי"ש) וזהו הגאולה הראשונה במצרים שע"י משה רבינו הכניס השי"ת בלבם הפקידה. שבגלות מצרים היה הדיבור בגלות כמ"ש בזה"ק (ח"ב כה ב) ודבור שכינתא תורה שבעל פה ובמצרים היה כל הדברי תורה בגלות. ומשה איש האלהים בעלה דמטרוניתא ועל כן כשהיה בחינת דיבור בגלות אמר לא איש דברים אנכי (ונת' וארא מא' ז) ועל ידי משה הכניס השי"ת בלב ישראל הפקידה והחשק לדברי תורה וזה פקוד פקדתי שאחר כך בא הסייעתא מהשי"ת. אך בעוה"ז פה סתום. ולעולם הבא שיתגלו כל סודות התורה פה פתוח וכמו שאמרנו. צ"ץ איש צמח שמו וגו' זה משיח וכה"א והקימותי לדוד צמח צדיק וגו' והיינו שמשיח יביא הצמיחה בלב ישראל מאות צדיק. שיעקרו יהיה לעולם הבא צדיק פשוט שיבוטל הרע לגמרי. וזה סדר החדשים שהגאולה בניסן עתידין להגאל (כמ"ש ר"ה יא.) ונברא שבט באות צ' שהוא התחלת הצמיחה והוא כנגד יוסף שהוא מרכבה למדת צדיק יסוד עולם. ואחר כך חודש אדר באות ק' קוף קדוש כמ"ש בגמ'. והוא נגד יעקב אבינו ע"ה שהוא שורש הקדושה וכש"נ והקדישו את קדוש יעקב וברכת אתה קדוש נתקן נגדו כידוע. והיינו לתקן כמו יעקב שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול וכמו שאמרנו. ובחודש זה מחיית עמלק שהוא ראשית דקליפה ואחר כך חודש ניסן באות ה' וה' עלאה עלמא דאתי שהוא צדיק פשוט לעולם הבא. ואמר בסי"צ המליך אות צ' בלעיטה דתחלת הסתת הנחש היה להכניס תאוה באכילה ומזה נסתעף להפגם בבחינת צדיק (וכשנ"ת מא' א) והעסק בחודש זה לתקן שורש הפגם שהוא באכילה וז"ש בלעיטה. והיינו לתקן שיהיו כל עניני הגוף בקדושה כמו שהיה בתחלה אצל אדם הראשון לעבדה ולשמרה. וגם את העולם נתן בלבם שיהיה כל עניני העולם בקדושה לש"ש ויהיה עבודה לשמים. ועל כן כתב האר"י הק' ז"ל שו' שבועות שובבי"ם מסוגלים לתיקון פגם הברית וד' מהם בחודש זה. והב' שבועות שהם בחודש טבת. שאז התחלת התיקון שחודש טבת נברא באות ע' ואז התחלת התיקון בעייניו דאי' במ"ר (נשא פרשה י) תנה בני לבך לי ועיניך וגו' מה ראה הקב"ה לשאול מישראל הלב והעינים לפי שהעבירה תלויה בהם וכו' עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה אינון. וכ"ה בירושלמי (פ"א דברכות הל' ה) אמר הקב"ה אי יהבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי. ואחר כך חודש זה באות צדיק צדיק כפוף בעולם הזה להיות גבור הכובש את יצרו והוא בחינת יוסף הצדיק והוא יוד דשמא דברית קדישא דרכיב על נ'. יוסף נהר דנגיד ונפיק לאות נ' שהוא מרמז למדה אחרונה. וזה כל עסק חודש זה לתקן כל עניני העולם שהוא הלב כסיל לשמאלו. שיהיה גם כן בקדושה כמו שהיה קודם קלקול אדם הראשון. ואחר כך חודש אדר באות ק' קדושת יעקב אבינו

ע"ה שהוא הבריח התיכון מבריח וגו'. ובחודש זה מחיית עמלק שהוא מנגד לקדושת הברית ששונא דם מילה ואיתא (מדברי תורה תצא י) שהיה חותך מילותיהן של ישראל וכו' ואחר כך חודש ניסן. שנברא באות ה' שהיא ה' עלאה שמורה לעלמא דאתי וזהו יצמח הצמיחות ישועה מהשי"ת. ואז צדיק פשוט לעום הבא שלא יהיה שום שליטה להיצר הרע ויהיה הכל בקדושה:

## פרק ג

**בסי"צ** המליך אות צ' בלעיטה כו' ושבט בשנה. צדיק נקרא מאן דנטיר ברית כמ"ש בזוה"ק (ח"ב כג א) וכ' צדיק אוכל לשובע נפשו. וששה שבועות שובבי"ם מסוגלים לתיקון פגם הברית ואחר כך אדר שבו מחיית עמלק שהוא מנגד לזה כמ"ש (מדברי תורה תצא) שהיה חותך מילותיהם כו' הוי לך מה שבחרת והוא דכ' ועמך כולם צדיקים וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק כמ"ש בזוה"ק (שם) והוא מקטרג ע"ז שיש כמה חייבין בישראל כמה חטאין וכמה רשעין כו' ואינו מאמין דעל ידי המילה עאלו בהאי חולקא דצדיק כו' (כמ"ש זח"א צג א). ובא התיקון בחודש זה לפגם האכילה שהיה שורש הפגם בהסתת הנחש ומזה בא הזוהמא ופגם הזה. וכן קטרוג היצה"ר עקרו באכילה וכמה שנאמר ואכלת ושבעת השמרו לכם וגו' ובספרי שם שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה ומביא מכמה פסוקים. וזהו המליך אות צ' בלעיטה שיהיה אכילה בקדושה צדיק אוכל לשובע נפשו. וכן בחודש זה ר"ה לאילנות כמ"ש (ריש ר"ה) בא' בשבט ר"ה לאילן ולב"ה בט"ו בו. שמתחלה קודם הפגם היה אכילת אדם הראשון פרי העץ ובא המצוה מכל עץ הגן אכל תאכל שזה היה מ"ע והכניס קדושה להמאכל כמו בכל מעשה המצות שמברכין אשר קדשנו במצותיו וכו' וז"ש (זח"א כז א) לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דל"ת. והיינו המ"ע מכל עץ הגן תאכל והמל"ת ומפרי העץ וגו' לא תאכל. ואי' (ר"ה טז) הביאו שתי הלחם בעצרת וכו' שיתברכו לכם פירות האילן ופירש"י דר"י לטעמי' דא' עץ שאכל אדם הראשון חטה היה. והיינו דקודם החטא היה החטה ג"כ כמו פרי העץ כמו שיהיה לעתיד שא' (שבת ל :) עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכו' וכן היה קודם הפגם החטה גלוסקא מוכנת למאכל אדם ככל הפירות. רק אחר כך נתקלל בזעת אפך וגו' ואז כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול חרש וזרע וקצר וכו' ולש ופה (וכמ"ש ברכות נח.) ובעצרת שהוא זמן מתן תורה דכ' אני אמרתי אלהים אתם שהיה ראוי להיות התיקון כמו קודם הקלקול תורה הביאו שתי הלחם שיתברכו פירות האילן. ואמר המליך אות צ' בלעיטה ולא אמר באכילה. דלעיטה נקרא על ידי אחר וכמ"ש (ב"ר פרשה סג) פער פיו אותו רשע כגמל א"ל אנא פתח פומי ואת תהא משתדר

ואזיל כהדא דתנינן כו' אבל מלעיטין. וכתיב ביעקב אבינו ע"ה ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש. ולמה כתיב לאכול וללבוש ומי לא ידע שהלחם לאכילה ובגד הוא ללבוש ובגר דכתיב לתת לו לחם ושמלה לא כ' לחם לאכול ושמלה ללבוש. רק דיעקב אבינו ע"ה ביקש שיתן השי"ת לו הלחם וגם האכילה שיאכילהו ויהיה האכילה בקדושה. וכן שיתן השי"ת הבגד והלבישה שילבישהו השי"ת. וכמו שמצינו בלבישה ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם דלבד שעשה להם הכתנות הלבישם השי"ת וכ"כ בזוה"ק (ח"ב לט ב) ואי ס"ד דאינון אתלבשו מגרמיהון בהו ת"ח דכ' וילבישם דקב"ה אלביש לון. וכן בבגדי כהונה ציוה השי"ת למשה רבינו ע"ה לעשות להם ולהלבישם. ובבגדי אדם הראשון אי' (מ"ר במדבר פ' ד) שהיה בחינת בגדי כהונה ובחינת בגדי שבת שאמר שם לבש בגדי כהונה גדולה שנאמר ויעש וגו' וילבישם בגדי שבת היו וכו' והיינו דהלבישה היה בקשדושה לבישה דמצוה. וזה שביקש יעקב אבינו ע"ה ונתן לי לחם לאכול שיתן לו השי"ת ויאכילהו שיהיה בקדושה. דכ' האלהים הרועה אותי וגו' וכמו רועה שלבד שמוביל צאנו למקום מרעה מאכילם בידיו. וכן בגד ללבוש שילבישוהו. וכן בברכת אוזר ישראל בגבורה ועוטר ישראל בתפארה שנתקנו על לבישת החגורה והסודרא (כמ"ש ברכות ס :) שהם לבושי מצוה. החגורה שלא יהיה לבו רואה את הערוה והסודר שלא ילך בגילוי ראש. מברכין אוזר ישראל ועוטר ישראל שהשי"ת מלביש את ישראל בלבושי מצוה ולא שמכין מלבושים להם והאדם מלביש א"ע בהם. וזה המליך אות צ' בלעיטה שיהיה האכילה בקדושה שיהיה השי"ת המאכיל שנקרא לעיטה. ואמר לשון לעיטה שהוא בגמל שגמל אכילתו מרובה שהולך למדבריות וצריך לשהות המאכל בבטנו. ואי' (מדברי תורה פנחס יג) צדיק אוכל לשובע נפשו זה אליעזר שאמר לרבקה הגמיאיני מעט מים כדי גמיאה ובטן רשעים תחסר זה עשו כו' פער פיו כגמל וכו' ע"ש. אך מצינו אף אכילה מרובה שיהיה בקדושה וכמ"ש (פסחים נז.) ויכנס יוחנן בן נרבאי וכו' וימלא כרסו מקדשי שמים וכו' ואוכל מ' סאה גוזלות בקינוח סעודה וכו' אף שהיה אכילה מרובה ומצינו מספר זה לרע (סנהדרין צד :) מכל מקום הוא היה משובח בזה מפני שהיה אכילה בקדושה. והיה קרבנות שהם קדשי שמים ממש. ומצינו (פסחים פו :) בר' ישמעאל בר"י ששתה כוסו בחד זימנא ואמר לא אמרו בכוסך קטן ויינך מתוק וכרסי רחבה. שהוא היה אוכל לשובע נפשו לש"ש והיה בקדושה והיה כרסו רחבה בקדושה וכן מצינו (שהש"ר ה יד) בר"א בר"ש דהוה יתיב גבי תנורא אמיה נסחא והוא אכיל עד דאכיל כל אצוותא כו ע"ש רק כ,ז היה לשובע נפשו שיהיה לו כח לתורה והיה בקדושה. וכן אכילת שבת שהיא בקדושה אי' מהאריז"ל שכל מה שישראל אוכל בשבת אף להנאת

עצמו הוא בקדושה. וזהו המליך אות צ' בלעיטה לתקן האכילה שיהיה השי"ת המאכיל ויהיה אכילה בקדושה:

## פרק ד

**חודש** שבט נוצר באות צ' כמ"ש בס' יצירה. ולגיר' הגאונים אות צ' בהרהור וכן נחשב בגירסתם (ר"פ ה) בי"ב כחות הי"א הרהור. והראב"ד ז"ל דחשב י"ב כחות כנגד י"ב שבטים ולא חשב כסדר הדגלים כמ"ש האריז"ל לחשוב מנשה ואפרים לב'. רק חשב לוי בכלל י"ב שבטים חשב הרהור לישכר וכו' ומתוך הרהורו בתורה כו'וי"א הרהור ללוי שנאמר יורו משפטיך ליעקב עיי"ש. מפרשים הרהור על הרהור בדברי תורה דכ' ובתורתו יהגה וגו'. ואף שיש הרהור שמתפללין עליו להנצל מהם דהיינו הרהור עבירה (יומא כט. וב"ב קסד סע"ב) וגירסת רה"ק זצוק"ל בברכת השחר ולא לידי הרהור עבירה ועון. אך הם מפרשים המליך אות צ' בהרהור דצדי מרמז לצדיק שהוא גבור הכובש את יצרו. והיינו שיש לו עוד עסק ומלחמה עם היצה"ר וזה נצרך עדיין לאורה שיאיר לו השי"ת שיוכל להתגבר על היצה"ר כמו שאמרנו כ"פ במ"ש (תענית טו.) צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק. והיינו ע"י אור תורה כמ"ש (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא. ועל ידי הרהור בתורה ניצול מהרהורי שטות. וכן גרסי הגאונים ורגל ימין בנפש. וכבר אמרנו דרגל ימין מרמז על תורה וע"ד מה שנאמר אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. והיינו שהזמן בחודש זה לתקן במדת צדיק ולהיות גבור הכובש את יצרו ע"י דברי תורה והרהור תורה ולכן חשבוהו לישכר או ללוי. וגירסת האריז"ל המליך אות צ' בלעיטה ושבט בשנה וקורקבן בנפש והוא על פי מ"ש (ברכות סא:) קורקבן טוחן (ונת' מאמר א) והיינו לתקן שורש הפגם מהנחש שהיה באכילה והזמן בחודש זה לתקן להיות צדיק אוכל לשובע נפשו אכילה בקדושה. ועל ידי זה זוכה לתקן גם הפגם במדת צדיק יסוד עולם. והכל עולה למקום א' דאלו ואלו דברי אלהים חיים. אך לכאורה היה צ"ל הלשון באכילה שמורה להשביע את נפשו ומה זה הלשון בלעיטה ולשון לעיטה מצינו רק בעשו הלעיטני נא וגו'. גם הראב"ד ז"ל דחשב י"ב הכחות שנכתב אצל השי"ת גם כן שבכל אלו י"ב מדות מתארים פעולת השי"ת חשב שם כנגד כח לעיטה מה שנאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא עיי"ש. וקשה דהוה ליה לומר כח אכילה כלשון אש אוכלה. אך ענין לשון לעיטה היינו בליעה כמ"ש (ב"ר פ' סג) אנא פתח פומי ואת תהא משתדר ואזיל כההיא דתנינן כו' אבל מלעיטין ובגמ' (שבת קנה:) אי' הלעטה למקום שיכולה להחזיר ר"ח א' אידי ואידי למקום שאינה יכולה להחזיר כו' ולכו"ע הלעטה ע"י אחר והאוכל בולע. ואיתא (ביצה טז.) מאי משמע דהאי חק לישנא דמזוני

הוא וכו' מהכא הטריפני לחם חוקי. פי' לחם חוקי הוא מה שהשי"ת קובע לכל איש כדי צרכו לתורה ועבודה לחקיקת דברי תורה בלב (ונת' כ"פ) וג"כ קשה למה כ' לשון טרף ולא האכילני. וכן כתיב ותתן טרף לביתה וגו' וכ' טרף נתן ליראיו בכולן לשון טרף שהוא כעין לשון לעיטה. אך כמו שמצינו בעשו הרשע שאמר הלעיטני נא היינו מרוב תאוה שהיה לו להאכילה ביקש שיפעור פיו כגמל וישפכו בו. כן בהיפך שמענו מ צדיקים שלא רצו לטחון וללעוס המאכל ובלעוהו בלא טחינה ולעיסה כדי למעט הנאתן שלא ירגישו בחיך טעם האוכל. ובליעה נקרא לעיטה. וזש"נ טרף נתן ליראיו שאכילת היראים כזאב שטורף ואוכל ואינו מכוין להנאתו רק לטרוף הצאן. וכמו שמצינו (שבת נג סע"ב) ומסגו כי דוו ופירש"י מביטין כאן וכאן לפיכך מתקנאים בהם כסבורין שרוצין להלחם בהם. והרי דעיקר טריפת הזאב אינו להנאתו רק לטרוף הצאן לנקמה עי"ש. וזה שחשב הראב"ד ז"ל שמצינו לעיטה אצל השי"ת דכ' כי ה"א אש אוכלה הוא. והיינו אכילת מזבח שנקרא לחמי לאישי שבודאי אין בו ח"ו מעין ענין אכילה רק לשם הנחת רוח (כמ"ש זבחים מו :) שאמר ונעשה רצונו (כפירש"י). וכן במזבח אי' (שם נג :) לפי שלא היתה בחלקו של טורף וכן (בסוף סוכה) קראה למזבח זאב. והיינו כנ"ל שאינו מכוין להנאתו רק לשרוף הקרבן לעשות נח"ר להשי"ת שאמר ונעשה רצונו. ואכילה כזו נקרא לעיטה שהוא שהאדם בולע ואינו טועמו בחיך. ועל זה הביא מה שנאמר ה"א אש אוכלה ששורף המאכל על גבי המזבח. וזה שנאמר טרף נתן ליראיו וכן ותתן טרף לביתה וגו' שהיראים אוכלים רק כטרף הזאב שלא להנאת הגוף. ואכילתם הוא לקיום החיים לבדו שכן ברא השי"ת שיהיה האדם נצרך להכניס בתוכו מאכל לקיום החיים ונעשה רצונו בזה וזהו ותתן טרף לביתה הם הת"ח שהם בני ביתה של הכנסת ישראל כידוע. וחוק לנערותיה וזש"נ הטריפני לחם חוקי שהשי"ת בעצמו יהיה המאכיל והמטריף וזה כמו לעיטה שהאדם פותח פיו ומלעיטין אותו ואינו מרגיש טעם המאכל בחכו. וזהו לחם חוקי שחוקק על ידי זה הדברי תורה בלב. שהדברי תורה נקרא לחם כש"נ לכו לחמו בלחמי ובזוהר הקדוש (ח"ג רעא ב) נהמא דאורייתא דבכתב. וז"ש המליך אות צ' בלעיטה וכו' שעסק החודש לתקן האכילה שיהיה צדיק אוכל רק לשובע נפשו שישבע הנפש שביעה בדברי תורה כאכילת שהמע"ה (שנת' כ"פ). וכן לפי מאי דחשב האריז"ל החדשים לשבטים כסדר הדגלים ונמצא שבט לשבט אשר וכ' ביה מאשר שמנה לחמו וגו' והוא גריס בלעיטה. ולשון שמנה לחמו משמע הרגש טעם ולכאורה לא יתכן לשון לעיטה כאמור. אך באמת מצינו (ב"ב כב.) אדמגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלו בשרא שמינא בי רבא הרי דשייך לשון שמינה על דברי תורה והוא לעיטה בלא הנאת הגוף וכאכילת

מזבח הקרבנות לעשות נחת רוח להשי"ת. וזש"נ מאשר שמנה לחמו דאכילתו בקדושה ע"ד לכו לחמו בלחמי שאכילתו דברי תורה. וכן אי' (מנחות פה :) וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר שמושך שמן וכו' ושם מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן וזהו שמנה לחמו שהוא חכמה והיינו נהמא דאורייתא. וז"ש המליך אות צ' בלעיטה שיהיה האדם צדיק אוכל רק לשובע נפשו בלא הרגש הנאת הגוף רק אכילה בקדושה רוחניות להשביע הנפש ויהיה האכילה דברי תורה. ועל ידי זה יהיה צדיק גבור הכובש את יצרו דהא לית מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא כמו שאמרנו מהזוה"ק. ויוכל לתקן כל קלקול הנחש שהיה להרגיש הנאת הגוף באכילה. ועל ידי זה הטיל הנחש זוהמא בחוה וכל ילודי אדם נולדו מהזוהמא. ומזה בא עטיו של נחש שאמרנו שהוא מ"ש במ"ר (ר"פ תזריע) הן בעוון מלא אפילו אם יהיה חסיד שבחסידים אי איפשר שלא יהיה בו צד א' מעון. וכן הזמן בחודש שבט שכולו בפרשיות שובבי"ם שבהם הזמן לתיקון פגם הברית. רק מקצתן הם בטבת שהוא ההכנה להאור. ואחר כך הסיום באדר המיוחד למחיית עמלק שמצדו שורש הפגם (ונת' למעלה) וחודש שבט כולו מיוחד לתיקון הפגם. ונרמז שובו בנים שובבי"ם שאמרו (יומא פו.) דמעיקרא שובבים אתם. שהתשובה רפואה למפרע ולא כבעל מום שנתרפא. והיינו שאחר שנעשה זדונות כשגגות על ידי התשובה מיראה מצד האדם באתעדלת. השי"ת מעורר באתדל"ע שובו בנים שובבי"ם דמעיקרא שובבים אתם לעשות תשובה מאהבה. ע"י דברי תורה שזה תיקון גם לפגם זה כמו שאמרנו ממה שנאמר ולכל בשרו מרפא. ויהיה נעשה מתוקן מעיקרו:

## פרק ה

**בסי"צ** בגירסת הגאונים נוצר עם צ' דלי שבט רגל ימין הרהור ונטול הלב. הענין דאבר הלב יש בו ב' חללים חלל ימין לב חכם לימינו וחלל שמאלי לב כסיל לשמאלו ועל זה אות צדי שמורה על מדת צדיק יסוד עולם שכנגד מדה זו שם שד"י כמ"ש בזוה"ק (ח"ג יא ב) והיינו לתקן שורש הפגם מהנחש שהיה באכילה ובתאוה ועיקר התיקון ע"י דברי תורה שמועיל לתקן העבר כש"נ ולכל בשרו מרפא. וכן להבא כמ"ש בזוהר הקדוש דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא. והיינו לשבר היצר הרע שלא יוכל לבא ולקלקל (ונתבאר למעלה) ובגמ' (ברכות סא.) יצה"ר דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב. והיינו שהוא נכנס ללב חכם לימינו שהוא המקום המיוחד להכניס בו דברי תורה והיצר הרע שם אור לחושך ומחשיך את הדברי תורה ואחר כך נכנס ללב כסיל לשמאלו המיוחד לעניני הגוף והעולם הזה והוא שם חושך לאור. ועל זה העצה בדברי תורה שהוא אור וכתיב בה אמת (ע"ז ד:) שלא יתעהו היצר הרע. ומיוסף הצדיק שהוא מרכבה

למדת צדיק יסוד עולם יצאו ב' נפשות מזרעו. א' יהושע בן נון שהנחיל התורה שבעל פה לישראל שאמרנו שזה מ"ש (נדברים כב :) אלמלא כו' וס' יהושע בלבד שערכה של ארץ ישראל היא וכו' (ונת' חנוכה מא' ב) שהוא שורש תורה שבעל פה ששייך לכל אחד מישראל והיינו הט' קבין חכמה שנטלה ארץ ישראל (כמ"ש קידושין מט:) והיינו חכמת תורה שבעל פה. ואמרו (ב"ב קנח :) אוירא דארץ ישראל מחכים. והוא הדברי תורה הרב חכמה לתקן הרב כעס להתגבר על היצר הרע שלא יוכל לכנוס לב' חללי הלב. וז"ש המליך אות צ' בהרהור והיינו בדברי תורה כמ"ש מפרשי ס' יצירה (ונת' מאמר ד) ועל ידי כן יוכל להתגבר על היצר הרע שלא יטעה אותו בשקריו לשום חושך לאור ואור לחושך. אבל מכל מקום יוכל היצר הרע עוד להתגבר עליו ח"ו כמ"ש (סוכה נב.) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום. ועל זה יצא עוד מזרע יוסף משיח בן יוסף שהוא יתקן כל ישראל שיוכלו לתקן כל העבר ע"י דברי תורה ואז יתבטל היצר הרע מכל וכל. ואף שעוד יהיה גוג ומגוג שיבא לקטרג על ישראל ויהיה פחד שיסברו שיוכלו להתקלקל. ורק על ידי משיח בן דוד יהיה התשועה מהיצר הרע שישחוט הקב"ה להיצר הרע (כמ"ש שם) אבל באמת יהיה רק פחד ויושב בשמים ישחק. וזהו שחשבו כאן ונטול הלב שבאמת על ידי קדושת בחינת צדיק שהוא משיח בן יוסף יהיה נטול הלב מכל וכל שיתבטל היצר הרע באמת. ובס' חכמוני לר' שבתי דונולו ז"ל אי' נוצר עם צדי דלי ושבט ורגל ימין והרהור ושמחת הלב. והכל אחד דבאמת יהיה אז בזמן משיח בן יוסף ביטול היצר הרע מכל וכל וא' (תענית טו.) צדיקים לאורה וישרים לשמחה לישרי לב שמחה. שהשמחה רק כשמתבטל היצר הרע מכל וכל ומתיישר הלב להיות לב א' לאביו שבשמים ואז אין לו שום מלחמה עם היצר הרע וזוכה לשמחה (ונת' כ"פ) ובאמת מצד השי"ת יזכו על ידי משיח בן יוסף לישרות הלב דכתיב אור צדיקים ישמח והיינו ע"י האור זרוע לצדיק שזוכה ע"י בחינת צדיק כשמתגבר על יצרו. זוכה אחר כך ליישר הלב מכל וכל וזוכה לשמחה המיוחד לישרי לב. אך כיון שלא ידעו אז שהוא משיח בן יוסף. אחר שיראו שיבוא גוג ומגוג ויהיה פחד שיוכל להתקלקל ע"כ לא ניכר עוד השמחה עד שיבא משיח בן דוד וישחוט הקב"ה ליצה"ר. וחשבו נגד זה ונטול הלב כמו שיהיה באמת אז. אך התגלות השמחה לישראל יהיה ע"י משיח בן דוד כאמור. וגירסת האריז"ל המליך אות צדיק בלעיטה. ולפי מ"ש מכת"י האריז"ל באות צ' שניתן לאשר ומולך על האכילה נראה דגריס המליך אות צ' באכילה וכו' והיינו דהזמן בחודש זה לתקן שורש פגם הנחש שהיה באכילה ובתאוה. והזמן לתקן האכילה שיהיה בקדושה כאכילת שבת שהיא בקדושה אף כשהגוף נהנה וכמ"ש האריז"ל. וכן אכילת ת"ח דדמיין לשבתות (כמ"ש זח"ג כט ב)

הוה גם כן בקדושה כאכילת שבת. והיינו שעל ידי דברי תורה יכולים לתקן האכילה אף כשהגוף נהנה ממנו יהיה בקדושה כיון שהוא להיות כחו לדברי תורה. וגירסת בלעיטה אמרנו מהמ"ר (ב"ר פ' סג) הלעיטני אנא פתח פומי וגו' והוא ע"ד מה שאמרנו במה שנאמר אצל יעקב אבינו ע"ה ונתן לי לחם לאכול שהשי"ת יתן הלחם. וגם השי"ת יהיה המאכיל כדי שיהיה בקדושה (ונת' מא' ג) וזהו לעיטה ע"י אחרים (כמ"ש שבת קנה :) והיינו כמו שיהיה האכילה לעתיד שעתידה א"י שתוציא גלוסקאות כו' (כמ"ש שם ל:) וכן אדם הראשון בג"ע אי' (סנהדרין נט :) שהיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין כו' והיינו שיכינו לו המאכל מכל וכל. וזה לעיטה שיהיה אחר מאכיל. והיינו שיהיה האכילה כמו שהיה קודם הקלקול אצל אדם הראשון. שהיה האכילה דברי תורה לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב. והיינו כמו שיופיע בנפש משיח בן יוסף קדושת יעקב אבינו ע"ה דכ' תתן אמת ליעקב. אל"ף פל"א עליון תי"ו מעלמא דאתי ובעולם הזה נברא באות ת' יום השבת (כמ"ש בסי"צ) שהוא מעין עולם הבא א' מס' לעולם הבא (כמ"ש ברכות נז :) ומופיע א' ת' באות מ' שהוא מדת מלכות כמ"ש (זח"ג רלו ב). ובאמת מצד השי"ת יופיע אז ישרות הלב לישרי לב שמחה ויהיה נטול הלב. שלא יוכל יצה"ר לכנס לקלקל. רק לא יהיה ניכר לישראל עד שיבא תיכף משיח בן דוד וישחוט הקב"ה ליצר הרע כאמור. והכל א' דקדושת החודש באות צדיק שהעסק בו לתקן שורש פגם הנחש שהיה באכילה ותאוה. וההתחלה לתקן על ידי הרהור בדברי תורה הרב חכמה לתקן הרב כעס. ועל ידי זה יזכו לאכילה בקדושה. ושלא ירגישו כלל הנאת עצמן באכילה (כשנ"ת מא' ד) ויזכו ללעיטה וכאכילת אדם הראשון קודם הקלקול. ויזכו לנטול הלב ולשמחת הלב:

## פרק ו

**כל** חודש נוצר באות א' מי"ב פשוטות כמ"ש בסי"צ וחשב לשבט אות צדי. ואיתא באותיות דר"ע צדי אל תקרי צדי אלא צדיק זה צדיקו של עולם הקב"ה שהוא עושה צדקות עם בו"ד זו דעת וחכמה ובינה ופתיחת פה ומענה לשון שהוא נותן לבני אדם וכו'. הענין דאות צ' צורתו יו"ד נו"ן כמ"ש ראשונים ואחרונים. ובזה"ק (ח"א ב ב) נ' איהי אתיא י' דשמא דברית קדישא ורכיב עלה וכו' והיינו דיוד חכמה כידוע. נ' מלכות כמ"ש (זח"ג סו ב) נ' כפופה דא מטרוניתא ובזוהר הקדוש (ח"ב צא א) נ' רזא למדחל מקב"ה ולמנדע דאית דין ואית דיין ואית אגר טב לצידקייא ופורענות לרשיעיא בגין דרזא דיליה ה' תתאה. והיינו ה' כשכל א' כלול מעשר היא נ' שערי בינה. וכ"כ פירש"י (ר"פ וארא) על אני ה' שהוא ממדת מלכות כידוע אני מן אד' ופירש"י אני נאמן ליפרע וכשהוא

אמור לענין קיום מצות נאמן ליתן שכר. וה' ד' הות והיו"ד דקבילת עוברה ונעשה ה' היא יו"ד דשם שדי יוד דברית קדישא כמו שאמרנו (מאמר ב) מהזוה"ק וממדברי תורה תזריע היו"ד במילה ע"ש. והצדיק אחיד בשמיא וארעא דמחבר היו"ד לנ'. ומלכות הוא רוח הקודש כמו"ש בגמ' (מגילה יד :) ע"פ ותלבש אסתר מלכות ובזוהר הקדוש (ח"ג קסט ב) על בלבוש מלכות דמרדכי ורוח הקודש כלומר רוח מההוא קודש דלעילא כמ"ש בזה"ק (שם סא א). קודש עלאה חכמה עלאה והצדיק מחבר חכמה ומלכות והיו"ד תתאה יו"ד דברית הוא עוברה דקבילת ד' והוא ה'. וז"ש זה צדיקו של עולם שהוא עושה צדקות כו' זו דעת חכמה ובינה שהדעת בחבור חכמה שבמוח עם בינה שבלב כמו שאמרנו על מה שנאמר כי תבוא חכמה בלבך ודעת וגו' (ונת' כ"פ) והיינו ג' ראשונות י"ה עם קוצא דיוד דלעילא שרומז לכ"ע כמ"ש בזה"ק (שם סה ב) ודעת פנימיות הכתר כידוע. ופתיחת פה ומענה לשון שהוא נותן לבני אדם. היינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ובזוהר הקדוש (ח"ג רא ב) אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא פי ה' וכ"כ בסי"צ (פ"ד) ויום שבת בשנה ופה בנפש. וכבר אמרנו שבודאי הפה לא נברא בשבת שכבר דיבר אדם הראשון בע"ש. רק בשבת נברא הכח שידבר האדם בתורה שבעל פה ויהיה פי ה'. ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א לב א) והאי דיבור אקרי שבת דשבת אקרי דיבור. והיינו דפה כלי הדיבור והדיבור שניהם מדת מלכות שהוא תורה שבעל פה וזהו פתיחת פה ומענה לשון. וביום ו' שכנגד מדת צדיק יסוד עולם ברא השי"ת את האדם שנברא מהול כמ"ש (סנהדרין לח :) משוך בערלתו היה. והיינו שעל ידי פגם הנחש נמשכה ערלתו ונעשה ערל וגם הערלה לכל תולדותיו. מכלל שנברא מהול. והוא היה צדיק יסוד עולם שבשבילו נברא העולם (כמ"ש יומא לח :) והוא עמוד א' וצדיק שמו שבגמ' (חגיגה יב :) וזהו מדת כל דאחיד בשמיא וארעא. ואחר פגם הנחש בתאוה באכילה והטיל זוהמא בחוה וגרם פגם הק"ל שנה. חודש שבט המליד אות צ' בלעיטה לתקן שורש הקלקול. ותיקונו ע"י תורה שבעל פה כאמור ובכניסת השבת כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד והיינו מדת כל שהוא אדם הראשון צדיק יסוד עולם כי כל בשמים וארץ דאחיד בשמיא וארעא. ועל ידי הנחש קלקל. ראה השי"ת שהקלקול גרם להיות טוב מאד ע"י תשובה. וכ"כ (בב"ר פ"ט) הוא מא"ד הוא אד"ם כו'. והיינו שבשבת ע"י התורה שבעל פה שהוא מדת שבת יתקן שיהיה טוב מאד. וזה דחשב פתיחת פה ומענה לשון שהוא נותן לבני אדם שאלמלא מענה לשון ופתחון פה אין העולם יכול להתקיים אפילו שעה א'. והוא על פי מ"ש בגמ' (סנהדרין צט :) אדם לעמל יולד לעמל פה נברא כו' לעמל תורה נברא.

ואיתא (שבת פח.) שהתנה השי"ת עם מעשה בראשית אם ישראל מקבלין התורה אתם מתקיימין וכו':

**ואמר** אחר כך באותיות דר"ע לפי שבשעה שאמר משה לפני הקב"ה הן אני ערל שפתים נזדעזעו כל בריות שבעולם וא' מה משה שעתיד לדבר עמו שכינה בקע"ה מקומות. והוא בקע"ה פרשיות שבתורה כמ"ש (מס' סופרים פ' טז ה י) שכנגד שנותיו של אברהם אבינו ע"ה עיי"ש. ואמר והוא מבאר כל אות ואות וכל דבר ודבר וכל פסוק ופסוק שבתורה בע' לשון. והיינו כמה שנאמר באר את התורה וגו' ופירש"י (וכ"ה במדברי תורה) בע' לשון פירשה להם ולמדו בגז"ש מדכ' באר היטב ע"ש. הוא אומר לפני הקב"ה הן אני ערל שפתים אנו על אחת כמה וכמה. והיינו מ"ש משה רבינו ע"ה כי כבד פה לנון אנכי שהוא כנגד פה ודיבור שנקרא מדת מלכות תורה שבעל פה והוא פתיחת פה ומענה לשון כנ"ל. (ונת' וארא מא' ז). ואמר עוד ובשביל שאמר משה כי כבד פה ולא איש דברים אנכי זכה שא"ל הקב"ה פה אל פה אדבר בו וזכה שאמר אלה הדברים. והוא כמ"ש (מדברי תורה דברים ב ומ"ר שם) אתמול אמרת לא איש דברים אנכי ועכשיו אתה מדבר כ"כ וכו' שנה את התורה והתרפא כו' וכש"נ מרפא לשון עץ חיים. וס' דברים הוא שורש כל תורה שבעל פה (וכמ"ש זח"ג רסא א' תורה שבכתב ותורה שבעל פה והוא אקרי תורה ומשנה תורה) וזה אמר משה רבינו ע"ה בר"ח שבט כש"נ בעשתי עשר חודש בא' לחודש דיבר משה וגו'. חודש שנוצר באות צ'. וז"ש שא"ל הקב"ה אתה אומר כבד פה וכבד לשון אנכי חייך אני נותן לך פתחון פה ומענה לשון יותר מכל באי עולם וכו'. והיינו מ' מלכות פה ושבת דבור אקרי והם שניהם תורה שבעל פה פתחון פה ומענה לשון. ומסיק שנאמר ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך וכו' עם פיך זו פתיחת פה ומענה לשון וז"ש והוריתיך זה גנזי חכמה שגלה לו כו' בכל ביתי נאמן מלמד שהפקידו הקב"ה על כל ישראל ועל כל גזני כו' וחשב גנזי תורה גנזי חכמה גנזי תבונה גנזי מזימה גנזי מדע גנזי ג"ע גנזי חיים עיי"ש ז' לשונות. ובחודש שבט הד' שבתות עפ"י רוב בא בשלח יתרו משפטים בפרשה בא נכתבו הג' מכות אח"ב שכנגד ג"ר שכבר אמרנו שהיוד מכות היו נגוף למצרים ורפוא לישראל ע"ד שנדרש בזוהר הקדוש (ח"ב לו א). ובכל מכה יצאו בנ"י ממדה א' בקליפה ונכנסו למדה שכנגדה בקדושה. וכן במכות חושד כ' ולכל בנ"י היה אור וגו' תורה אור וכן התחיל פ' החודש הזה לכם דאיתא (שם לט ב) דלא אצטריך אורייתא למכתב אלא מהחודש הזה. ובו נאמר כמה מצות. ואחר כך יתרו משפטים גופי תורה. ובפ' משפטים מסיים ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצות אשר כתבתי להורותם ונדרש (ברכות ה.) לוחות עשרת הדברות תורה זה מקרא והמצוה זו משנה. והוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג

קכג רע"ב) התורה והמצוה דאינון בן ובת. והיינו ו' תורה דאיקרי אות אמת כמ"ש בזה"ק (ריש ח"ג) אמת זו תורה כמ"ש בגמ'. ה' מצוה והיינו מדת מלכות שהוא תורה שבעל פה והמשנה שורש תורה שבעל פה. ודרשו אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים שהם הנוספים על תורה שבכתב ונתנו לכתב. להורתם זה גמרא מלמד שכולם נתנו למשה מסיני ע"ש. וזה מ"ש באו' דר"ע אם נאמר אהיה עם פיך למה נאמר והוריתיך כו' אלא עם פיך זו פתיחת פה ומענה לשון וז"ש והוריתיך זה גנזי חכמה שגלה לו הקב"ה וכו'. והיינו ספר אלה הדברים שאמר בר"ח שבט שבו שורש כל תורה שבעל פה כאמור. וז"ש אני נותן לך פתחון פה ומענה לשון יותר מכל באי עולם. שהתורה שבעל פה של משה רבינו ע"ה גבוה יותר מכל תורה שבעל פה. והוא ההלכה למשה מסיני שהמציא משה רבינו מפלפולו ונתן מתנה לישראל (נדרים לח.) הלכתא בלא טעמא (ונת' חנוכה מא' ב ויח' עוד בס"ד) והטעמים והפלפול לא נגלה לשום חכם רק מה שמכוין ברוח הקודש (כמ"ש ב"ב יב. ורמב"ן שם) וזה עסק חודש זה לתקן ע"י אור תורה שבעל פה כל פגם וקלקול הנחש ולזכות להיות מרכבה למדת צדיק יסוד עולם דאחיד בשמיא וארעא:

## בא

### פרק א

**ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה וגו'**. בזה"ק (לד א) לך אל פרעה מבעי ליה מאי בא אלא דעייל ליה קב"ה אדרין בתר אדרין לגבי תנינא חדא עלאה תקיפא כו' רזא דתנין הגדול. הענין דכבר אמרנו דהעשר מכות כנגד ע"ס שיש בזלועל זה בקליפה עשר כתרין דמסאבו ובכל מכה היה נגוף למצרים ורפוא לישראל שיצאו ישראל מקליפה א' והכניסם בקדושה במדה א'. וסדר המכות מתתא לעילא וכמ"ש (זח"ב כט א) מתתאה שרא קב"ה וכו'. ואחר ז' מכות שהיו כנגד ז' מדות תחתוניות והיינו מה שהיו ישראל משוקעים בקליפה בנגלות והתחיל הג' מכות שהם כנגד ג' ראשונות שהם הנסתרות לה' אלהינו. והיינו להוציא את ישראל מהג' ראשונות דקפליפה שהיו ישראל משוקעים בנסתרות כתיב בא אל פרעה דעייל ליה אדרין בתר אדרין כו'. אך אחר כך א' בזוהר הקדוש רזא דתנין הגדול ומשה דחיל מניה ולא קריב אלא לגבי אינון יאורין ואינון דרגין דיליה אבל לגביה דחיל וכו' כיון דחמא קב"ה דדחיל משה וכו' אמר קב"ה הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו וקב"ה אצטריך לאגחא ביה קרבא ולא אחרא וכו'. וצריך להבין היכן מצינו דדחיל מיניה משה. והנה איתא בהג"ה רח"ו על תנינא חדא כו' רזא דתנין הגדול אריך דקליפה. והיינו עשירי שכנגד כ"ע בקדושה

וז"ש בזה"ק להלן (ע"ב) והארץ היתה תהו וגו' אר"ש עובדא דבראשית חבריא לעאן ביה וידען ביה אבל זעירין אינון דידעין לרמזא עובדא דבראשית ברזא דתנין הגדול וכו'. והוא דבמאמר ראשון הוזכר תוהו ובהו וחשך וזה נדרש (ב"ר פ' ב) על ד' גליות ומעשיהן של רשעים. והיינו דבמאמר ראשון לית ביה תפיסה כלל והוא נעלם מכל רעיון ולכן לא כתיב ביה ויאמר. ולהיפך בקליפה רזא דתנין הגדול אריך דקליפה והיינו היצר הרע מראשית דקליפה והוא אינו מסית לרע מפורש רק הוא מתחפש כמורה דרך לטובה כעין שמצינו בהס"מ שרו של עשו דאי' (חולין צא.) כת"ח נדמה לו דאמר מה המהלך לימין רבו וכו' שהתחפש נגד יעקב אבינו ע"ה כרב המורה דרך לטובה. והוא שם חושך לאור ואומר לרע טוב והוא שורש הנחש שבאמת הוא כולל כל הקליפות. שאף שתחלת הסתת הנחש היה בתאוה מכל מקום היה בו ג"כ קלי' הקנאה והרציחה שהרי ידע שיביא המיתה לעולם. ומצינו שאמר לא מות תמותון ואיך יכול לומר כן כיון שאמר השי"ת בפירוש כי ביום אכלך ממנו מות תמות. אך מתחלה הכניס בלב חוה ששינתה ואמרה פן תמותון ואחר כך אמר לה לא מות תמותון. דהיינו דאמת שדאג השי"ת לטובתכם ואמר שלא תאכלו מעץ הדעת טוב ורע פן תטעמו מצד הרע ופן תמותון. מכל מקום רוצה יותר שתאכלו ממנו רק תטעמו מהטוב לבדו אז והייתם כאלהים. ועל זה אמר בהבטחה לא מות תמותון כי יודע אלהים וגו' אבל אתם תטעמו רק מהטוב ויטיב לכם. והוא כעין שמצינו בשהמע"ה שאמר אני ארבה ולא אסור אני ארבה ולא אשוב (כמ"ש סנהדרין כא:) והוא מפני שנתגלה הטעם. וכן הסית הנחש את חוה כאמור. וזה הענין שהוזכר במאמר ראשון החושך שהוא אריך דקליפה שהוא מורה לאדם ומתחפש כמורה לטוב להיות תפיסה גם במאמר ראשון. ובאמת פורש רשת לרגליו כמו הנחש לחוה. וז"ש (מגילה כה סע"א) מהו דתימא אתו לשיילי מה למעלה מה למטה וכו' והיינו ע"י הסתת אריך דקליפה. וזה הענין שהראה השי"ת למשה רבינו ע"ה האותות וכו' וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו והקשה הרמב"ן ז"ל למה הראה האותות למשה והלא היה מאמין והראוי שיאמר לו שישליכהו לפניהם ויהי לנחש ותי' עפ"י מרז"ל שרמז לו שסיפר לה"ר וכ' וזה טעם וינס משה מפניו כי פחד שמא יענש וישכנו הנחש וכל אדם מתרחק מן המזיק לו אע"פ שיודע כי אם יהיה כן בחפץ ה' אין מציל מידו עכ"ד. וקשה לומר כן על משה רבינו ע"ה שיהיה מנוסתו מן הנחש כדרך העולם והלא אם היה סבור שהשי"ת הראה לו הנחש להזיקו מה יועיל מה שנס מפניו. אך לפי האמור יש לומר שהראה לו השי"ת שעוד ישתקעו ישראל יותר בקליפה עד קלי' התנין אשר בים שהוא שורש הנחש. והוא מה שנתבטל מהם השבת והמגלות שהיו משתעשעין בהם שהשי"ת גואלן (כמ"ש

במ"ר סו"פ שמות) ועל זה אמר משה רבינו ע"ה למה הרעותה לעם הזה וגו'. ואז מזה יהיה הישועה שזה יהיה כעין קדרותא דצפרא וכמו שיהיה סמוך עקרבתא דמשיחא. ועל ידי זה יצאו מקליפה מאריך דקליפה ויכנסו למדת כ"ע בקדושה במכה עשירית (ונת' שמות מא' א'). ועל זה נאמר וינס משה מפניו והיינו שפחד משה רבינו ע"ה כיון שישתקעו כ"כ עד אריך דקליפה. פן ח"ו יהיה לו שליטה גם בו כיון שהיה יכול לכנוס לאדם וחוה בג"ע אף שלא ידעו כלל מיצר הרע והיה יכול להסיתם ולשום חושך לאור ולומר לרע טוב כמורה אותם לעלות למדרגה גבוה והייתם כאלהים וגו' שיטעמו רק מהטוב שבעה"ד טו"ר. וכן היה יכול להסית אף לשלמה המלך ע"ה דאי' (ר"ה כא:) לחד מ"ד בנביאים לא קם במלכים קם דשלמה היה כמשה רבינו ומכל מקום נכנס והסית אותו לומר אני ארבה ולא אסור כו' כעין שהסית לחוה לא מות תמותון שיטעמו רק מהטוב ויעלו למדרגה וזה רצון השי"ת וכאמור. ולכן פחד משה רבינו פן יהיה לו שליטה ח"ו גם בו ולכך וינס מפניו. וזה ענין מ"ש בזהר"ק רזא דתנין הגדול דתנין היינו נחש כמו שפרש"י יהי לתנין נחש. דנחש שבים תנין שמו. והיינו דהנחש כלול מכל הג' קליפות ומ"מ ראשית הסתת הנחש היה בתאוה. והוא אריך דקליפה והוא התנין אשר בים. דמים חסדים דקדושה ובהיפך מים הזידונים תאוות רעות ואהבות זרות וזה תנין אשר בים (ונת' וארא מא' ה ומא' יא) ועי' במה"נ (זח"א קלה ב) ע"פ והרג אח התנין אשר בים אלא רמז הוא דקא רמז וכו' (ונת' תולדות מא' ד) וזה הי' קליפת פרעה דמצרים ערות הארץ שורש התאוה. וביצה"ר זה מצינו (סוכה נב.) דאמר אביי אי מאן דסנו לי' הוה לא הוה מצי לאוקומי נפשיה. אף שאביי היה תמיד משוקע בדברי תורה מ"מ נתייירא מזה ועל ענין זה אמרו כל הגדול מחבירו יצרו גדול וכעין שמצינו ברב עמרם חסידא (קידושין פא.) שכמו רגע היה יכול להסית אף לגדול רק שתיכף מתגבר דמושכו לבהמ"ד להיות מזה חמידו דאורייתא. וז"ש בזוה"ק ומשה דחיל מיניה ולא קריב וכו' והיינו משי"נ וינס משה מפניו. וא' בזה"ק כיון דחמא קב"ה דדחיל משה אמר קב"ה הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול וגו' וקב"ה אצעריך לאגחא ביה קרבא ולא אחרא כמד"א אני ה'. והיינו משי"נ במכות בכורות שהיה כנגד אריך דקליפה וכ' ועברתי בארץ מצרים וגו' אני ה' ודרשו אני ולא מלאך אני ולא שרף אני ולא השליח וכן לעתיד כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות והיינו התגלות עתיקא שהוא אל"ף פל"א עליון והוא מאמר ראשון בראשית שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. ועז"א בזה"ק זעירין אירן דידעין לרמזא עובדא דבראשית ברזא דתנין הגדול והיינו שהוא מרומז במאמר ראשון שהוא כנגד כ"ע. וא' בזה"ק (מב ב) ותמן לית מאנא למתפס ליה למנדע ביה ידיעה כלל ובגי"ד אמרו ביה במופלא ממך אל תדרוש וכו'.

ולעוה"ב נקרא יום ההוא שיאיר כיום ויתגלה אור עתיקא דאקרי הו"א (כמ"ש זח"ג רצ א) ושבת מעין עוה"ב יש בו ג"כ התגלות עתיקא שמשיגים שיש שכל הנעלם מכל רעיון. וע"כ קדושת שבת מועיל אף נגד קטרוג היצה"ר ראשית הסתת הנחש שהיה בתאוה וכמו"ש במכילתא (בשלח ויסע פי' ה) ע"פ שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהמשמר שבת משומר מן העבירה. ובפע"ח שניצול מקטרוג היצה"ר. וכ' מעשות כל ר"ע והיינו גם מפגם זה שנקרא רע בזה"ק ובגמ' כידוע. ושבת ברזא דברית שאז יכולים לתקן אף פגם זה שהוא מראשית הנחש התנין אשר בים. וע"י שמירת שבת זוכים לתקן העבר ולהנצל מקטרוג היצה"ר להבא:

## פרק ב

**בא** אל פרעה בזה"ק (לד א) לך אל פרעה מבעי ליה מאי בא אלא דעייל ליה קב"ה אדרין בתר אדרין וכו' והנה גם במכות צפרדע ודבר בפ' וארא כ' ג"כ לשון בא וגו' ונראה דעיקר דקדוקו דכאן לא כתיב מה יאמר לו בבואו. דבפ' וארא דכתיב שנצטוה לומר לו התראה י"ל כמו"ש בס' אוה"ח (במכת דבר) דלפעמים נצטוה לילך אצלו המימה ואז כ' לך אל פרעה ולפעמים נצטווה לילך לביתו לטרקלין שלו ואז כ' בא אל פרעה ע"ש. אבל כאן לא נזכר לא דיבור ולא אמירה למה א"ל בא אל פרעה. גם להבין למה סדרו הג' מכות האחרונות בפר' זו והבדילו בין ז' מכות ראשונות לאלו הג' ולמה לא נכתבו כולן בפר' וארא ביחד. ועז"א דעייל ליה קב"ה אדרין בתר אדרין וכו' היינו שהכניסו למקומות נסתרים כמו שמצינו הביאני המלך חדריו ונא' ובדעת ימלאו חדרים כל הון יקר ונעים שבדעת שהוא חבור מוחא ולבא בקדושה נתמלאו כל החדרים וזה ענין רשב"י וחבריו באדרא שהביאם השי"ת לחדרי הקדושה. וזלעו"ז עת אשר שלט האדם בליעל באדם דקדושה. והנה העשר מכות היו כנגד העשר מדות הקדושים שיש בזלעו"ז עשר כתרין דמסאבו (וכמשנ"ת למעלה) שהיו ישראל משוקעים במצרים בקליפה כעובר במעי אמו. וע"י המכות היה נגוף למצרים ורפוא לישראל כי ישראל בראותם המכות היו ג"כ מתפחדים שלא יבוא עליהם ג"כ וכמש"נ מדוה מצרים אשר יגורת מפניהם. וע"י הפחד הזה נרפאו ישראל שיצאו ונפרדו מכחות הטומאה ונטהרו לבבם ע"ד מש"נ הכרתי גוים וגו' אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר. והנה הז' מדות תחתונות מצוירים בדמות קומת הגוף חסד דרועא ימינא וכו' עד מלכות. והמכות היו בסדר מתתא לעילא כמו שאמרנו מהזוה"ק (ח"ב כט א) וע"כ י"ל דצפרדע שהיה כנגד מדת יסוד מתתא לעילא. וכן מכת דבר שהיה נגד מדת ת"ת שהם קדושת יוסף ויעקב. ויעקב ויוסף כחדא אינון (כמ"ש זח"א קעו ב) דאמת ושלום קשיר דא בדא (כמ"ש זח"ג יב ב) אמת ליעקב ושלום מדת יסוד

כידוע. ולכן בבי מכות צפרדע ודבר כתיב בא אל פרעה שהיה צריך לכנוס לתוך הקליפה להוציא הניי"ק מהם ולהוציא את ישראל משם ולמהר לבבם שיכנסו בקדושה במדת אמת ליעקב ומדת יסוד בחיי יוסף הצדיק. והנה במכת ברד שהיתה השביעית כ' כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי וגו' והלא היה לו להביא עוד ג' מכות. ומאי אולמא דזו מהאחרות וע"ש ברש"י. אך לשון מגפותי מרמז על ז' המכות שהם נגד ז' המדות שמכונים בשם גוף. וע"ד שמצינו (ב"ק ב :) אדם דאית ליה מזלא כ' כי יגח בהמה דלית לה מזלא כתיב כי יגוף והיינו נגיפה בעלמא בגוף וע"ש ברש"י שהוא מלשון גוף וכל נגיפה הוא הכאה בגוף. ובמכות האלו שהם להוציא מז' תחתונות דקליפה שהם בציור הגוף א"ל לשון כל מגפותי לשון גוף. כי בזה כבר נשלמו המכות דהוצאת גוף הקדוש דישראל מגוף הטומאה דמצרים. ולכן כ' במכת ערוב למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ כי הז' מכות היו כנגד המדות שהם בהתגלות על הארץ. ובמכת ברד שהיא האחרונה בז' אלו כ' בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. אמר לשון בכל לפי שנגמר בזה שלימות כל ז' מדות התחתונות שהם ז' ימי בנין העולם והארץ הזו הנגלית. ונאמר אחר כך ולמען ספר שמי בכל הארץ דעל ידי ז' מכות אלו הוציאו ישראל הקדושה מהקליפה בהנגלות בארץ כולה שהם כל ז"ת אלו. ובארבה נאמר למען תספר באזני בנך ובן בנך וגו' כי הקדושה לדורות זהו ע"י הקדושה שבמעמקי הלב של האב. ולזה כשראה פרעה שגם אחר המכה האחרונה מהז' עוד לא נגאלו. היה בדעתו שלא יגאלו עוד ח"ו כי כלו כל המכות ועדיין לא נושענו. ועל כן לא כתיב אחר מכה זו ויחזק ה' את לב פרעה אף שהיתה מה' מכות שאמרו (שמות רבה סו"פ יא) כיון שראה הקב"ה שלא חזר בו מה' מכות ראשונות וכו' א' הקב"ה אני מחזק לבו וכו'. ובזו המכה כ' ויכבד לבו הוא ועבדיו וכ' ויחזק לב פרעה וגו'. רק לא הוצרך במכה זו שיחזק ה' לבו שבעצמו נתחזק והכביד לבו מאחר שראה שכלו כל הז' מכות. ועל כן לא כתיב בפרשת וארא הג' מכות כי פרשה זו מדברת רק מהז' מכות שהם היציאה מז' תחתונות דקליפה שהוא מהנגלות ועדיין היו משוקעים בנסתרות במעמקי הלב. וכמ"ש על חו"ב שהם מוחא ולבא דעל אילין תרין כתיב הנסתרות לה' אלהינו. ועתה בפרשה זו שהתחילו הג' מכות האחרונות שהם נגד ג' ראשונות והיה נצרך להוציא את ישראל מג' הקליפות שהם כנגד ג' ראשונות ולהכניס ישראל בקדושה בג"ר. היה צריך משה לכנוס לפנימיות לבו ונפשו של פרעה. ועל כן נאמר לו בא אל פרעה. וז"ש בזה"ק דעייל ליה קב"ה אדרין בתר אדרין לגבי תנינא חדא עלאה וכו' וכמו שאמרנו ונת' למעלה:

**והנה** מכות בכורות היה כנגד ראשית דקליפה שהוא כנגד כ"ע. שאז נתבררו ישראל שנקראו בני בכורי ישראל שקשורים בראשית המחשבה בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. ומכה הט' הוא הוצאת מדה ט' דקדושה מהקליפה והוא מדת חכמה שהוא מאמר דיהי אור כידוע. ועל כן לכל בני ישראל היה אור במושבותם שנתגלה האור אז. ולהם היה על ידי זה חושך. וישראל יצאו מהקליפה והשיגו האור. אך מה ענין מכת ארבה נגד מדת בינה. הענין דכל הבע"ח יש להם אותיות מכ"ב אותיות. דאדם המדבר יש לומר כל הכ"ב אותיות והבע"ח יש לומר לכל אחד אותיות מיוחדים כמו שמצינו (יומא כ :) קריאת הגבר כו' קרא תרנגולא דקריאת התרנגול נקרא קרא מפני שמוציא אותיות ק"ר כידוע. וכן הברת עוף רחם שרקרק (כמ"ש חולין סג. ופירש"י) וכן נקרא צפצוף עופות על שם שנמנע מהם כמו ציף ציף ונמסר להם אותיות צ"ף. ושמעתי מרבי' ה' זצוק"ל שאמר בשם רב קדוש א' שהברת הארבה ס"ס. והנה באות ס' אי' בזוה"ק (ח"ב קכז א) אפריון דא היכלא דלתתא דלית ביה סמך עד דאתמשך מגו היכלא עלאה והיינו כמ"ש (ברכות ד :) אפ"ה חזר דוד וסמכן ברוה"ק שנ' סומך ה' לכל הנופלים וכ"כ בזה"ק (ח"א ג רע"א) על אות ס' אנת צריך לאתרך וכו' דאינון נפילין הואיל ואינון סמיכין עלך כו' דבעוה"ז השכינה כבי' נק' סוכת דוד הנופלת ועל כן קרי למשיח בר נפלי (כמ"ש סנהדרין צו סע"ב) וזה דלית ביה סמך עד דאתמשך מגו היכלא עלאה שהוא בינה. ואיתא בזוה"ק שם בשעתא דסתים ואתגניז בגויה גו נהורא עלאה וכו' דא סמ"ך וכו' ובשעתא דהדרא ויתבא רביעא על בנין לתתא לינקא לון כדין איהי קיימא בדיוקנא וכו' והיינו ס"מ שבאפרסמון ואף דשם מ' פתוחה הוא מפני שהוא באמצע תיבה. וס"מ עולה מאה. והיינו שהוא כלול מעשר פעמים י'. ועל כן נקרא הס' היכלא עלאה שהוא בינה שהוא גם כן מכ"ע ע"י הדעת שמחבר חו"ב והדעת פנימיות הכתר כידוע. וכנגדו בקליפה הארבה שהאות ס' שהוא בינה ניתן להברתו וכאמור. וזש"נ בא אל פרעה דעייל ליה קב"ה למשה אדרין בתר אדרין הייכו לפנימיות הלב שלו. כי אני הכבדתי את לבו. שבודאי ע"י מכה א' היה מוציא את ישראל אם היה רצון השי"ת. רק שהוצרכו המכות כדי להוציא את ישראל מעשר כתרין דמסאבו ולהכניסם לקדושת העשר מדות הק' כמו שאמרנו. במה שנאמר נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל. ואמר למען שתי אותתי אלה בקרבו רמז לו על מכת הארבה שהוא נגד בינה לבא והוא בקרבו. וכן נרמז במה שנאמר ולמען תספר באזני בנך ובן בנך וגו' והוא עפ"י מה ששמעתי מרה"ק זצוק"ל שאמר שהבנים הם מעמקי הלב של האב וכ"כ הרמ"ע שנפש האב מזל לבן והיינו שורש החיים. וזש"נ ולמען תספר וגו' שע"י הארבה יזכו למדת בינה לבא ויזכו לקביעת הקדושה לדורות למען תספר

וגו'. ובזה רמז לו למכת ארבה שכנגד בינה לבא. וכן נאמר ביואל ואת הצפוני ארחיק מעליכם דלפשוטו קאי על הארבה ובגמ' (סוכה נב.) יואל קראו צפוני ודרשו צפוני זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם. והיינו בחדרי לבו בנסתרות וזש"נ אותותי אלה בקרבו דייקא. ובמ"ר איתא עמה שנאמר ולמען תספר וגו' זו מכת הארבה כמה דתימא עליה לבניכם ספרו. והיינו דביואל ג"כ כ' על הארבה לבניכם ספרו ובניכם לבניהם ובניהם לדור אחר. והוא ג"כ מטעם הנז' שהבנים מעמקי הלב של האב. והוא רומז נגד ארבה שהוא בקליפה נגד אות ס' ובחינת בינה לבא וזש"נ למשה כאן בא אל פרעה דעייל ליה אדרין בתר אדרין למעמקי הלב שלו. וע"י מכות ארבה וחושך שכנגד מדה ח' ומדה ט' יצאו ישראל מהקליפות מכל כחות שבהשגת אדם ועוד נשאר השורש שאז יצאו לגמרי והוא במכות בכורות שאז נתבררו ישראל שקשורים בראשית המחשבה:

## פרק ג

**הרמב"ן** ר"פ זו כ' כי כאן במכת ארבה לא נזכר רק דברי משה לפרעה בשם ה' וכן קצר למעלה במכת הברד שסיפר דברי הקב"ה למשה לומר לפרעה ולא נזכר שאמר לפרעה ופעם יקצר בזה ופעם יקצר בזה ע"ש. ובאמת כאן א"ש שכיון שהזכיר שהתרה משה את פרעה בשם ה' ידוע שדבר ה' הוא. מה שאין כן למעלה צריך טעם שלא נזכר העיקר דברי משה בהתראה לפרעה. אך באמת מצינו במכת ברד במעשה המכה דכתיב ותהלך אש ארצה וגו' ויהי ברד ואש מתקלחת בתוך הברד וגו' ובדבר ה' למשה להתרות לפרעה לא נזכר אש ואש מתלקחת ובאמת לא נצרך האש להמכה דלא נזכר דשרף האש רק וירך הברד וגו'. והענין כמו שאמרנו שסדר המכות היו נגד ע"ס מתתא לעילא ומכת ברד היא נגד מדת החסד דאברהם אבינו ע"ה מרכבה לה חסד לאברהם. והיו המכות נגוף למצרים ורפוא לישראל ועל כן זכו ישראל במכה זו לאש מתלקחת שמרמז לדברי תורה. דבאברהם התחיל הב' אלפים תורה והוא היה הראשון שקיים ולימד התורה שלא ניתנה (כמ"ש יומא כח :) וזהו אש מתלקחת ע"ד שא' (תענית ד'.) האי צו"מ דרתח אורייתא דקא מרתחא ליה דכ' הלא כה דברי כאש. ושם מיירי מתורה שבעל פה כענין צו"מ דרתח וכן לשון דברי היינו תורה שבעל פה דבר ה זו הלכה (כמ"ש שבת קלח :) שעיקר האש מדברי תורה שהיא אוכלת אש היצר הרע היא אש התורה שבעל פה (כמו שנתבאר כ"פ). ותורת אברהם אבינו ע"ה שהיה עד שלא ניתנה רק זימן הקב"ה ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו מלמדות אותו תורה וחכמה (כמ"ש ב"ר פ' סא) וע"י זה היה זקן ויושב בישיבה היה זה מעין בחינת תורה שבעל פה. ואברהם אבינו בנסיון העקידה כ' ביה עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה דאז אתכלל אש"א במיי"א כמ"ש (זח"א קיט ב קלג ב). וזכו אז ישראל

במכת הברד שכנגד קדושת א"א לקדושה זו דאש מתלקחת בלב ישראל שהוא הלא כה דברי כאש. וזה לא הרגישו פרעה והמצרים כלל רק ישראל הרגישו בלב האש מתלקחת דדברי תורה אש אוכלת האש דיצה"ר. וזה הועיל מאמר ה' למשה נטה את ידך על השמים ויהי ברד וגו'. ע"י זה הועיל ויט משה וגו' וה' נתן וגו' ותהלך אש ארצה וגו' ויהי ברד ואש מתלקח בתוך הברד שהרגישו ישראל הלב האש מתלקחת. אבל פרעה ועמו לא הרגישו רק מה שהכה הברד את כל אשר בשדה דלא נזכר ששרף האש. ועל כן לא נזכר בתורה התראת משה לפרעה שלפרעה לא נאמר עיקר ענין מכת הברד שהיה כדי שיהיה האש מתלקחת בלב ישראל בבחינת רפוא לישראל. ואף שקודם לזה היה מכת דבר שהיה כנגד מדת ת"חת וזכו אז ישראל לקדושת יעקב אבינו ע"ה והוא שורש ועיקר קדושת כנס"י. ועל כן כתיב שם והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים וגו' שבמקנה מצרים היינו הרכוש שלהם שם היה בגולת הניצוצות קדושות הדברי תורה שעז"נ ואחרי כן יצאו ברכוש גדול המתן תורה (כשנ"ת כ"פ) ומה שלא יכלו ישראל להוציא מהם הניצוצות קדושות המית הדבר. ובמקנה ישראל שהיה מה שהצילו כבר מהרכוש של מצרים בו היה כבר קדושה ולא שלט הדבר. וזש"נ והפל"ה שהיה מבחינת פל"א עליון כמו בקריעת ים סוף דבתיקא תליא כמ"ש (זח"ב נב ב) ואמרו מכילתא בשלח וזה"ק (שם סד ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל והיינו התגלות עתיקא כתיב ביה עושה פל"א. וזה הפל"א היה רק לישראל ולמשה רבינו שהרגישו במכת הדבר. ועל כן לא נזכר בתורה התראת משה לפרעה במכת דבר מפני ששורש ועיקר המכה לא נודע לפרעה. אך מכל מקום כיון שהיה אז מכה החמישית ועדיין היו ישראל משוקעים בב' הקליפות מז' תחתונות שכנגד הב' מדות הקדושים חסד גבורה. לא יכלו ישראל להרגיש בלב קדושת הדברי תורה של יעקב אבינו ע"ה. עד מכת ברד מכה ז' שהיה נגד קדושת מדת חסד לאברהם וכ' וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לאברהם אבינו ובכל שמה בת יהבה לאברהם כמ"ש בזוה"ק (ח"א ריט א) שזכה שיצא ממנו כנסת ישראל. וכבר יצאו ישראל מכל ז' קליפות תחתונות ונכנסו לז' מדות הק'. אז כבר זכו ישראל להרגיש בלב האש מתלקחת מדברי תורה שהיא אש אוכלת אש דקליפה. וכתיב והחטה והכוסמת לא נכו כי אפילות הנה. והוא דהארץ היא שורש הקליפה שנק' ערות הארץ ומשם לא היה להוציא הרכוש הגדול הניצוצות קדושות. רק בפירות הארץ שיצאו ממנה מהם הוציאו ישראל הניצוצות קדושות הרכוש גדול ומה שלא הוציאו הוכה במכת הברד. ועל כן כל שהיה קרוב לארץ עדיין היו נכללים בגוף קרקע של ארץ מצרים ולא נוכו שאחר כך יוכלו ישראל להוציא מהם הניצוצות קדושות. והאש מתלקחת בלב ישראל היה

מקדושת אברהם אבינו ע"ה שהיה כלול בו קדושת יצחק אבינו ע"ה משעת העקידה וזכו להרגיש בלב האש מתלקחת דדברי תורה תורה שבעל פה שהיא קדושת שבת כידוע מלכות פה תורה שבעל פה. והיא קדושת שבת ש' בת בת דמתעטרא בתלת אבהן רזא דש' כידוע:

## פרק ד

**סעודת** ליל שבת נקראת סעודתא דחקל תפוחין קדישין עפימ"ש (תענית כט :) כריח שדה אשר ברכו ה' כריח שדה של תפוחים ובמד' (ב"ר סו"פ ס"ה) על פסוק זה איתא שנכנסה עמו ג"ע והכל א' דנפשות ישראל נקראו תפוחים. ומדת כנסת ישראל והוא הגן משכן נפשות ישראל נקרא שדה של תפוחים ובלשון הזוהר הקדוש חקל תפוחין קדישין ובכניסת שבת זוכין ישראל שנקראו תפוחים כמו שנקראו בשבת מתן תורה כשהקדימו נעשה לנשמע (כמ"ש שבת פח.) וגן תתאה מדת כנסת ישראל חקל תפוחין קדישין (ונת' ר"פ חיי). ובזוהר הקדוש פרשה זו (לט ב) וכי מניין הוה ידע יצחק ריח שדה אשר ברכו ה' אלא תרין מלין אינון וכלא הוא חד דכ' ויצא יצחק לשוח בשדה וכו' אותה שדה אשר קנה אברהם כו' ובשעתא דהוה יצחק עאל גביה חמא שכינתא עליה וסליק ריחין עלאין קדישין ובג"כ הוה מצלי תמן וכו'. והיינו שבכ"מ קרי למקום המקדש שדה וכמ"ש (פסחים פח.) ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה וכן דרשו (ב"ר פ' כב) ויהי בהיותם בשדה ואין שדה אלא בהמ"ק וכו' שנחלקו על בהמ"ק. וכאן אמר שהוא שדה הסמוך למערת המכפלה. ועל זה א' תרין מלין אינון וכלא הוא חד. ומסיק בזוהר הקדוש ואברהם אמאי לא הוה מצלי תמן משום דקביעותא דאתרא אחרא הו"ל בקדמיתא ומלה אחרא ריחא דחמא בהר המוריה וכו'. והנה מקום המקדש יתכן שנקרא שדה אשר ברכו ה' דכ' הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה וגו' ונא' יברך ה' מציון וכמ"ש (ויק"ר פ' כד) מפסוק זה דברכה מציון. וציון נקרא מקום המקדש כדמוכח בגמ' (יומא נד :) דא' מציון נברא העולם על אבן שתיה ע"ש. אבל מערת המכפלה והשדה למה נקרא שדה אשר ברכו ה'. אך גם באברהם אבינו ע"ה מצינו בזוהר הקדוש (ח"א קכז ב) בגין דהוה רהיט אבתריה דההוא עגלא וכו' וההוא בן בקר ערק עד ההיא מערתא ועאל אבתריה וחמא מה דחמא. תו בגין דאיהו צלי כל יומא ויומא והוה נפיק עד ההוא חקל דהוה סליק ריחין עלאין וחמא נהורא וכו'. והנה ביצחק א' בזה"ק פ' זו דסליק ריחין עלאין קדישין ושם באברהם לא נזכר קדישין. ונראה שאז היה השדה והמערה עוד ביד עפרון ולא היה עוד בו קדושה רק דסליק ריחין עלאין והוא על פי מ"ש (עירובין כא :) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. וכבר אמרנו דמלשון בחורי

ישראל נראה דחטא היינו בפגם הברית שגורם הבחרות והילדות וכיון שלא טעמו טעם חטא זה נותנים ריח טוב. דלהיפך מהפוגם ח"ו ריח מאוס שכן נקרא יצר הרע של תאוה מנוול שהוא מאוס ומנוול וכמ"ש (שבת קנא.) אשה חמת וכו'. ועל זה א' (סוכה נב :) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש. למשוך החשק שיהיה ממנו חדוותא דשמעתא וחמידו דאורייתא כמו שיהיה לעתיד כמ"ש במה"נ (זח"א קלח א). ואי' (סוטה מח.) הטהרה נטלה את הטעם ואת הריח. ושם בגמ' בני טהרה יש בך וכו'. וטהרה הוא בענין זה וכמו שמצינו בדוד המלך ע"ה דאף שלא חטא ח"ו (כמ"ש שבת נו.) כיון שנכתב ונתלה עליו חטא בענין זה אמר לב טהור ברא לי ואו' (סוכה נב.) דוד קראו טמא וביקש שיברא לו ה' לב טהור (ונת' ר"ח מרחשון מא' ג וש"מ). ובחורי ישראל הנקיים מפגם זה נותנים ריח טוב. ועל כן כשנכנס אברהם אבינו ע"ה למערה זו שהיה קבור בה אדם הראשון והוא הצדיק שנברא העולם בשבילו שנברא ביום ו' שהוא מדת צדיק יסוד עולם (וכמו שנת' ר"ח שבט מא' ו). חמא נהורא אור כי טוב והוה סליק ריחין עלאין. שאז התחיל אברהם אבינו ע"ה לתקן פגם הנחש ולתקן קלקול אדם הראשון. ואף דשם אמר בזה"ק דהוה אברהם אבינו ע"ה צלי תמן בכל יומא ובזוה"ק פרשה זו אמר דאברהם לא הוה מצלי תמן דקביעותא דאתרא אחרא הוה ליה ריחא דתמא בהר המוריה. יש לומר דזה היה אחר העקידה דוקא שמקודם לא נגלה לו עדיין מקום המקדש דכ' אל ארץ המוריה וגו' על אחד ההרים וגו'. ואחר כך כ' וירא את המקום שראה ענן קשור בהר (כמ"ש בב"ר). ואז הראה לו השי"ת הר המוריה ומקום המקדש וקבע מאז מקום תפלתו שם. אבל מקודם כשהתפלל על סדום שהיה בחברון דשם נרמז תפלתו דכ' וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם שלמדו מזה (ברכות כו :) שתיקן תפלת שחרית. זה היה בהדשה שסמוך למערת המכפלה דשם התפלל בכל יום ושם דיבר עמו השי"ת. רק אז כשהיה המערה תחת רשות עפרון לא היה בו עוד קדושה וז"ש דסליק ריחין עלאין מטעם הנז' ולא הזכיר קדישין. אבל אחר כך כשקנה אברהם אבינו ע"ה השדה והמערה דכ' ויקם שדה עפרון וא' (ב"ר פ' נח) דהוה נפילא וקמת ובזוה"ק (שם קכח א) דלא אתגליא לעפרון כלום ולא הוה חמא אלא חשוכא וכו' מה כתיב ויקם וגו' קימה ממש הוה ליה וכו' ע"ש. אז כשהיה תחת רשות אברהם אבינו ע"ה אמר ביצחק כשנכנס להמערה דחמא שכינתא עליה וסליק ריחין עלאין קדישין. הוזכר קדושה מה שלא נזכר בכניסת אברהם אבינו ע"ה להמערה. ובכ"מ שיש בו קדשוה יש בו ברכה. דקדושה ראשונה נאמרה בתורה בשבת וכ' ויברך וגו' ויקדש. ובאהרן דכתיב (דה"א כג יג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים הוא ובניו וגו' נמסר הברכה להם לברך לישראל. וכמו דציון ומקום המקדש המקום המקודש שם

צוה ה' את הברכה ונקרא שדה אשר ברכו ה' וכמו שאמרנו. כן השדה הסמוכה למערת המכפלה נקרא אז שדה אשר ברכו ה' כיון דסליק ריחין עלאין קדישין שם צוה ה' את הברכה. וז"ש בזוה"ק דתרין מלין איינון וכלא הוא חד:

## פרק ה

**ועז"א** וירח את ריח בגדיון ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' שאז הריח בריח בגדיו שנדרש בב"ר על יוסף משיתא ויקום איש צרורות ודרש ריח בגדיו כמו ריח בוגדיו וכמ"ש (סנהדרין לז.) והיינו שאף בהם יש ריח טוב וכמ"ש (עירובין כא :) תאנים רעות אלו רשעים גמורים וכו' אלו ואלו עתידין שיתנו ריח. והוא הריח כשיתברר ועמך כולם צדיקים וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק (כמ"ש זח"ב כג א) ויצחק שהיה הראשון שנימול לח' הרגיש ביעקב אבינו ע"ה שכבר מטתו שלימה דכולם צדיקים וז"ש דריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' דסליק ריחין עלאין קדישין. וכאמור דהריח מורה שנתקן הפגם וזכה לבחינת צדיק. וטהרה היא ממדת היראה כש"נ יראת ה' טהורה דיראה היא ע"י שמצייר האדם בלבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה (כמ"ש בריש או"ח) ואז הוא נגדר וטהור מענין פגם זה ויש לו ריח טוב וזש"נ והריחו ביראת ה' וזהו ריחא עלאה שהרגיש אברהם אבינו ע"ה ממערת המכפלה ע"י אור אדם הראשון שנקבר שם וכאמור. ויש ריח עלאה קדישא וזהו אפרסמון שא' בזוה"ק (ח"ב קכז א) אפרסמון דא היכלא עלאה טמירא גניזא ע"ש (ונת' למעלה מא' ד). ובשבת בכניסת שבת שכל ישראל נקראו יראי שמי (כמ"ש תענית ח :) מפני שהן שומרי שבתות ואמרו (ירוש' פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה נקרא סעודתא דליליא סעודתא דחקל תפוחין קדישין שדה אשר ברכו ה'. ושבת ברזא דברית קדישא (זח"ב צב א) שהוא דרגא דצדיק ואת יוד איהו אשלים לרזא דמאה כמ"ש בזה"ק (ונת' שם) והוא מ"ש ועתי"ק אתיין לסעדא בהדא. שזוכים לריח טוב אפרסמון שהוא היכלא עלאה. וז"ש בזוה"ק (תרומה שם) אפריון דא היכלא דלתתא דאיהו כגוונא דהיכלא עלאה וקב"ה קרא ליה גנתא דעדן וכו' ואית לון דוכתין למחמי לאתענגא גו ענוגא לאה דאקרי נעם ה' וכו'. ונועם ה' לפעמים אי' בזוה"ק שהוא עתיקא (כמ"ש זח"א ריט א וש"מ) ואפרסמון היכלא עלאה והוא ג"כ מעתיקא בסוד הדעת שהוא פנימיות הכתר כנודע. וקדושת שבת דיממא עתיקא או בירה שבת עלאה כמ"ש ברע"מ (זח"ב צב א) והכל א' כשנ"ת במ"א. והוא ס"מ רזא דמאה ברכאן. והיינו עד עתיקא (כמ"ש זח"א קכג א) כשכל מדה כלול מעשר. דאכילת שבת בקדושה ואי' בזוה"ק (ח"א מז ב) ובהאי אתר שריין כל קדושין לעילא ונפקי מיניה לכנס"י למיהב לה תפנוקא לחם פנג וכו' מאשר דא קיים שלים שמנה לחמו דהוה לחם עוני אתהדר למיהוי לחם

פנג. והיינו שהאכילה בקדושה ונותן ריח טוב (כשנ"ת מא' ד) והוא יתן מעדני מלך מאן מלך דא כנס"י הוא יהיב לה לה כל תפנוקין וכו' וע"ד ויקדש אותו ההוא את קיימא וכו' וכ"כ בזה"ק (שם רמו א) ולעיל מינה (שם רלה ב) אחר דאמר מאן מלך דא כנסת ישראל. מסיק ודא יהיב להאי מלך כל ברכאן כל חידו וכל טיבו וכו' ע"ש. כל טיבו היינו מדת צדיק כמ"ש (חגיגה יב.) אין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב. כל חידו הוא כמו שאמרנו דאף דא' (תענית טו.) צדיקים לאורה ישרים לשמחה. דצדיק שהוא מי שיש לומר עסק ומלחמה להתגבר על היצה"ר אין לו שמחה עדיין ונצרך לאורה שיופיע לו השי"ת כדי שיוכל להתגבר. והשמחה זוכה רק מי שזוכה ליישר הלב מכל וכל שלא יפתהו היצה"ר לרע כלל. מכל מקום כתיב אור צדיקים ישמח שע"י האור זרוע לצדיק זוכין ליישר הלב ולהוריק הרע מלב כסיל מכל וכל וזוכין לבחינת לישרי לב שמחה וז"ש כל חידו. וכל ברכאן שבכ"מ שיש קדושה יש בו ברכה וכמו שאמרנו. וז"ש בזוהר הקדוש (שם רמו א) לחם שבת דאיהו פנג על חד תרין לחם מן השמים וכו' וידוע דשמים ז"א וזהו כשזוכין שמתיישר הלב וזהו לחם פנג ריח טהרה. זוכין אחר כך לריח עלאה קדישא שהוא מחכמה עלאה אפרסמון. וזש"נ והוא מרמז על עתי"ק דאתכסייא דאקרי הו"א (כמ"ש זח"ג רצ א) ועלמא דאתי נקרא יום ההוא שיאיר כיום הנעלם שנקרא הוא. והוא בסוד הדעת בחבור חכמה ובינה שזוכין לדעת שהוא פנימיות הכתר. וכשנכנס החכמה לבינה שבלב נקרא ריחא קדישא עלאה. וזש"נ והוא יתן מעדני מלך יהיב להאי מלך כל ברכאן שהוא ע"י הקדושה. וכל הברכות מעתיקא דכל ההשפעות נכלל בכלל חיי בני ומזוני דבמזלא תליין (כמ"ש מו"ק כח.) ומזלא היינו עתיקא (כמ"ש זח"ג עט ב) וזהו ויברך ויקדש דשבת דכל ברכאן מינה נפקי (ונת' ויחי מא' ו'):

## פרק ו

**נהורי' ישרי בה.** ביום השבת בבוקר שאז יצא אדם לפעלו בימי המעשה ובשבת כל אחד מישראל מניח עסקיו ומלאכתו ניכר שביתת שבת וקבלת עול מ"ש ועל כן נקרא הסעודה סעודתא דעתיקא כ"ע איהו כתר מלכות וכמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. והיינו ע"י שמקבלין מלכותו ית'. וזה נקרא אור דהיינו ההכרה שיש בורא ואדון על כל בריותיו. וההיפך הוא חושך וכמה שנאמר והיה במחשך מעשיהם ויאמרו מי רואנו ומי יודענו. וכ' שלח חשך ויחשיך ולא מרו את דברו ואיתא במ"ר (פ' יד) ובתנ' ר"פ זו על שלא קבלו במרות דברו של הקב"ה עליהם. והיינו שבכל המכות היה מדה במדה מפני שעשו בישראל (כמ"ש מדברי תורה וארא י"ד ומ"ר שם) ובמכת חשך אמרו (שם) הטעם שלא יראו במפלתן של רשעי ישראל שמתו בימי אפלה ויש להבין מה

חטאו מצרים לידון בחשך ועל זה אמרו שבשביל שלא קבלו מרות של הקב"ה בח' מכות שקדמו ממילא הם בחשך דהאור הוא ה' אור לי ונא' ה' אורי וישעי והיינו שמקבלים אור מלכות שמים ואדנותו וכיון שלא קבלו מרות הקב"ה ממילא הם בחשך ובא להם החשך. ואז מתו רשעי ישראל ג"כ. וישראל הודו ושבחו ע"ז שלא ראו במפלתן (כמ"ש מדברי תורה ר"פ בשלח). וז"ש אח"ר במד' למה"ד למלך שסרח עליו עבדו כו' והוסיף לו משלו כו' והוסיף החשך משלו הוי שלח חשך ויחשיך. ולכאו' למה הוסיף החשך משלו ולא מצינו כן בשאר מכות. אך לפי האמור כיון שהחשך בא מפני שלא קבלו מרות הקב"ה עליהם בח' מכות שעברו וזהו החשך ששלח עליהם. וכיון שלא קבלו מרות הקב"ה גם במכת חשך ולא שמעו להוציא את בנ"י הוסיף החשך משלו על שלא קבלו מרות הקב"ה במכת חשך. וזה נקרא הוסיף משלו דעיקר מכת החשך היה ע"י שלא קבלו מרות הקב"ה בהח' מכות שעברו. ואף שרצו לשוב דהא כ' ויחזק ה' את לב פרעה ובמד' (שמות רבה סו"פ יא) אפילו אם ירצה לשוב אני מחזק לבו. היינו שהיה רוצה לשוב מפני פחד המכה אבל לא קבלו מרות ואדנות של הקב"ה עליהם. ואי' במד' אחר כך פלוגתא מהיכן היה החשך רי"ה אומר מחשך של מעלה כו' ר"נ אמר מחשך של גיהנם כו' הענין דבמכה זו כ' ולכל בנ"י היה אור והיינו שזכו למדת חכמה שהוא תורה אור. ואף שלא היה עדיין לישראל שום מצוה ואף מצות מילה בטלו ונמולו רק קודם שחיטת הפסח ויש מהם שנמולו אחר שעשה משה הפסח ונדבקו בו מרוחות שבג"ע והיה ריחו הולך וכו' (וכמו"ש מ"ר פ' יט) ומהיכן היה האור לבני ישראל ובמה קבלו מרות הקב"ה עליהם. ועז"א רי"ה שבא מחשך שלמעלה והוא עפמ"ש (סנהדרין צט רע"א) אימתי אתו משיח לכי חפו להו חשוכא כו' מילט קא לייטת לי א"ל קרא כתיב כי הנה החשך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח וגו' והיינו דכשאין זכות לישראל ח"ו אז השי"ת רואה החשך שבעכו"ם וכנגדם ישראל קדושים הם. וכמו שאמר דוד המלך ע"ה כי עני ואביון אני אך א' ע"ז (ברכות ד.) לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב וכו' ואני כו' לא חסיד אני שכל וכו' ואני ידי וכו' והיינו שכנגד מלכי האומות עכו"ם קרי לנפשיה חסיד. וכן מצינו (עירובין כא :) נלינה בכפרים א"ת בכפרים אלא בכופרים בא ואראך אותם שהשפעת להן טובה והם כפרו בך וכו' אראך כבודי וגודלי שבח בני ובנותי. והיינו שכנגדם נמצאו ישראל זכאים וזהו כי הנה החשך יכסה ארץ וגו' איך הם בחשך ואינם מקבלים מרות של הקב"ה עליהם ואז ממילא ועליך יזרח וגו' שניכר יתרון ישראל כאור מן החשך ואתי כמ"ד (ויק"ר פ' כג) גוי מקרב גוי אלו ואלו ערלים אלו ואלו מגדלי בלורית וכו' לא היה נותנת מדה"ד שיגאלו ישראל וכו' ומכל מקום כשנגלה החשך של מצרים אז ניכר יתרון

ישראל כיתרון האור מן החשך. וזהו מחשך של מעלה כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא (שבת עז:) ובישראל היה אור בזה שקבלו מרות של הקב"ה במה שקיימו מצות ה' וישאלו איש מאת רעהו וגו' דאי' (ברכות ט:) בעל כרחם דישראל משום משוי. וזה היה בימי אפלה וכמ"ש במ"ר שהיה ישראל נכנס לבתיהן והיה רואה כלי כסף וכו' והיה בזה אור לישראל שקיימו מצות ה' וקבלו מרות הקב"ה בזה. וזה דעת רי"ה שבא מהחשך של מעלה. והיינו מה שאינו מאיר להם אור ה' לקבל אדנותו. ור"נ אמר מחשך של גיהנם וכו' דס"ל כמ"ד (שמות רבה סו"פ א) ששבו כל ישראל בתשובה הבינונים במטמוניות וגם הרשעים הרהרו כו' ולא ידעו איש מחבירו ע"ש. וע"י זה ולכל בני ישראל היה אור ולהם בא החשך מגיהנם עדמ"ש (ב"ר פ' ו) לא יום ולא גיהנם אלא אש שיוצאת מגופן של רשעים ומלהטת אותם. והיינו דאש דיצה"ר היינו אש הגיהנם וזש"נ ואשם לא תכבה. וכן החשך חשך של גיהנם מה שלא קבלו מרות של הקב"ה עליהם מזה בא להם החשך. וישראל ששבו בתשובה היה אור במושבותם. ובשבת אי' ברע"מ (זח"ג רבע ב) כגוונא דצריך לקבלא גבירתה בכמה נהורין דשרגין וכו' גרמין דאשתארת שפחה בישא בחשוכא ברעבון בבכיה וכו' כארמלתא וכו' ואף שאין מרגישין אז החשך והם יושבים בשלוה. אך בשורש הקליפה יש חשך בשבת שישראל מוצאים חן עד"ש (ב"ר פ' ט) עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. והיינו שישראל מוצאים חן ע"י שמגלה השי"ת החשך שיש בעכו"ם עדש"נ כי הנה החשך וגו' ואז כנגדם ישראל מוצאים חן. שכל החשך שהיה בישראל היה רק כדי שיתוקן שיהיה יתרון האור וכמ"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ומהכל יהיה טוב מאד. ואז החשך בא לשפחה בישא ונשא השעיר את כל עונותם עונות תם (כמ"ש ב"ר פ' סה) וישראל יש להם נייחא. והם יש להם בשורש בכיה והספד היפך הנייחא. וזהו שבסעודת יום השבת שאז ניכר ביותר שמקבלים ישראל מרות של הקב"ה עליהם במה ששובתין ממלאכה דאז זמן מלאכה כמה שנאמר יצא אדם לפעלו וגו' אומרים נהוריה ישרי בה:

## פרק ז

**ולקחתם אגדת אזוב וגו' והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזת וגו'**. אין אגודה פחות מג' (כמ"ש סוכה יג.) והענין שיש ג' קליפות הקנאה התאוה והכבוד שהם היפך החיים וכנגד זה יש ג' קדושות של האבות שהם היפך זה והם חיי עולם (ונת' וירא סוף מא' א' ובש"מ) והם מרכבה לג' מדות חג"ת והם ענפים מג' ראשונות כמ"ש (זח"ב קעה ב) חסד עלאה נפקא מחכמה גבורה דהוא דינא תקיפא נפקא מבינה וכו' (ושם יד סע"ב) עביד

לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת. ושורש היצה"ר הוא הגאוה שהוא ראשית דקליפה כמ"ש בזה"ק (ח"א רב א) דיצר הרע לא שריא כו' וגסותא דרוחא. ואזוב רומז לשפלות כמ"ש (מ"ר ותנ' חקת) כיון שהשפיל עצמו כאזוב נתרפא ע"י אזוב. ויש ג' מיני שפלות כמ"ש (רפ"ג דאבות) התסכל בג' דברים ואי אתה בא לידי עבירה וכו' והם נגד ג' קלי' הנזכרות מאין באת מטיפה סרוחה נגד קלי' הקנאה שהיא להתגבר על חבירו כעין קלי' עשו על חרבך תחיה וע"י שישפיל דעתו שבא מטיפה סרוחה במה יתגאה ויתגבר על חבירו. ולאן אתה הולך למקום עפר כו' על ידי זה יוכל לבטל קלי' התאוה וכמ"ש (ברכות ה.) שעצה האחרונה להתגבר על היצר הרע שיזכיר לו יום המיתה שאז גמר לכל התאוות. ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו' ע"י כן ינצל מקלי' הגאוה והכבוד שאף שיוכל היצר הרע להטעות בנפשו שימצא בו מעלות במה להתגאות מכל מקום כשיזכור שצריך ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אז ידע בנפשו כי מה אני ומה חיי נגד גדולתו ית' ואיך יתגאה. וזה ענין אגודת אזוב ג' קלחי אזוב כנגד ג' מיני שפלות הנזכר כדי לבטל הג' קליפות. והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות זה כנגד ג' קדושות האבות שתי המזוזות ימינא ושמאלא חו"נ שהם ענפים מחכמה ובינה כאמור המשקוף נגד כ"ע והוא כנגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שהוא הבריח התיכון וגו' דאחיד וכו' ומדתו הדעת שהיא פנימיות הכתר כנודע. וז"ש בזה"ק פ' זו (לה ב) אגדת אזוב למה בגין לבערא רוח מסאבא מביניהו ולאחזאה בפתחייהו בהני תלת דוכתי מהימנותא שלימתא חד הכא וחד הכא וחד בגוויהו והוא כמו שאמרנו. וזה ענין השינוי שבציווי השי"ת כ' ונתנו על שתי המזוזת ועל המשקוף ובציווי משה רבינו ע"ה לישראל כ' והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזת. שהשי"ת הורה לישראל השתדלות האדם מתתא לעילא על שתי המזוזות ואחר כך זוכין על המשקוף שכן הסדר. ומשה רבי' בשרם והגעתם אל המשקוף וגו' שיוכלו להגיע אף אל המשקוף שמורה קדושת עתיקא כ"ע. שזה יפלא בעיניהם שידעו שהם משוקעים כ"כ. ועל כן פתח בזה תחלה שיזכו לזה מצד השי"ת. ובשבת שזוכין לקדושת ג' האבות וכמ"ש (זח"ב רד א) ש' רזא דג' אבהן בת מתעטרא בהו וברע"מ (זח"ג רנז א) ש' ג' כתרין כת"ב ואיהי בת רביעאה לון ע"ש. נדרש בתדב"א (ריש סא"ר) ואיזה מקום מנוחתי על יום השבת שאין מנוחה להקב"ה וכו' וכתיב ואל זה אביט אל עני ונכה רוח ותרד על דברי והיינו שבשבת הישראל זוכה לג' מיני שפלות אלו עני כנגד מאין באת מטיפה סרוחה והוא עני בשורש. ונכה רוח אחר שנותן אל לבו ולאן אתה הולך למקום עפר וכו' נשבר לבו בקרבו ונעשה נכה רוח. וכשיתן אל לבו שעתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה

נעשה חרד על דברי כי לפני משפטו מי יעמוד ומי יזכה נגדו ונעשה שפל בעיניו בתכלית וניצול מכל ג' מיני הקליפות ויוכל לזכות להיות נגאל מכל וכל:

## פרק ח

**ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו וגו' וראה את הדם וגו' ופסח וגו'** שכל זה לא הועיל רק להכניס קדושה במקום משכן ישראל והוא עדמ"ש (זח"ב סג ב) אל יצא איש ממקומו מההוא מקום דאתחזי למהך וכו' ורזא דמלה דכ' ברוך וגו' ממקומו ודא איהו מקום ודא איהו רזא דכ' כי המקום וגו' אדמת קודש הוא. והיינו שבשבת יש השראת השכינה בכ"מ שהישראל שוכן שהשבת בזמן כמו המקדש במקום ועולם. שבו נשאר אחר הקלקול מקום משכן שכינה בתחנונים ומקומו של אדם ד' אמות (כמ"ש עירובין מח.) וכמו שאמרנו שמזה תקנו חכמים אלפיים אמה שהם תת"ק פעמים ד' אמות (ונת' בראשית מא' א' וישלח מא' ח). וכאן אף אחר מצות הפסח אף שהיה אחר מכה עשירית שהיה כנגד מדת כ"ע ואז נתבררו ישראל כענין נגוף למצרים ורפוא לישראל שיצאו מקלי' עשירית ראשית דקלי' ונכנסו בקדושה (כשנ"ת למעלה) וכ' ואומר לך בדמיך חיי וגו' בדמיך חיי ואי' (מ"ר פ' יז) בדם פסח ובדם מילה ולשון חיי מורה על חיי עולם שקנו ע"י פסח ומילה כידוע שלשון חיים בתורה מורה על חיי עולם. ומכל מקום אחר כך בקריעת ים סוף כתיב והמים להם חמה חסר. ואי' (במכילתא בשלח פ' ו) אל תקרי חומה אלא חימה וכו' ובמד' (בשלח פ' כא) שעמד הס"מ לקטרג עד עכשיו היו עועל זה ואתה קורע להם הים. והיינו שאכילת פסח הועיל רק לקדש מקום משכן ישראל והמקום שאכלו את הפסח שהיה אכילה ראשונה בקדושה אכילת מצוה קדשי שמים. שנתקדש המקום כקדושת השבת ועל כן הוזהרו ואתם לא תצאו וגו':

## פרק ט

**בזוה"ק** פ' זו (לח א) זכאין אתון אברהם יצחק ויעקב דבזכותהון שריאו קטרין וקב"ה דכר תלת קטרי מהימנותא דלכון הה"ד ויזכור וגו'. ואחר כך א' תנא כל זמנין וחגין ושבתין כלהו דוכרנא להאי וכו' ובג"כ לא אשתצי דכרנא דמצרים מכל זמנין וחגין ושבתין. וכן אומרים בכל המועדות זכר ליציאת מצרים. וכן הם החגים זכר ליצ"מ פסח כי בו יצאת ממצרים ושבועות זמן מתן תורה וכ' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון וגו' וסוכות כ' כי בסוכות הושבתי וגו' ויוהכ"פ יום כפרה ג"כ זכר ליצ"מ ומתן תורה. וכן ר"ה יום הזכרון שבא זכרון ישראל לפניו אבל קדושת שבת דקביעא וקיימא מו' ימי בראשית ומכל מקום אומרים תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים. והענין דהמועדים נקראו מקראי קודש שישראל נותנים בהם קדושה וגם השבת דקדושתו קביעא וקיימא מכל

מקום נזכר בפ' אמור בשם מקרא קודש שגם בשבת צריך הישראל להכניס בו קדושה וכמה שנאמר זכור וגו' לקדשו ע"י קידוש היום ובדברות שניות שמור לקדשו שע"י שמירת שבת שהישראל מקבל עומ"ש מכניס קדושה לשבת. ועיקר הקדושה שיכול הישראל להכניס הוא רק ע"י יציאת מצרים שמקודם לא נזכר קדושה רק ביום השבת ויקדש אותו והיינו הקדושה מהש"י רק בפרשה זו כשהתחיל יצ"מ כ' החודש הזה לכם שניתן לישראל כח להכניס קדושה לחודש וכמ"ש (ר"ה כד.) ראש ב"ד אומר מקודש וכו' ובתחלה ניתן רק למשה ואהרן שהם שורש הקדושה ואחר כך ניתן לכל ישראל ואי' (מ"ר פ' טו) ואם כלי חול כשמתמלא מן הקודש מתקדשת על אחת כמה וכמה ישראל שהם קדושים ומקדשים החודש וכו' ואחר כך נזכר בפרשה זו קידוש הבכורים. וכן כתיב בפרשה מקרא קודש על פסח שהוא לדורות וז"ש בזוה"ק דאלמלא האי לא הוה נטורא דזמנין וחגין ושבתין והיינו שלא היה אופן להכניס קדושה לשבת ע"י שמירת שבת. והקדים לזה בזוה"ק עיקר זכירת יצ"מ שהיו אז ישראל במיצר ודוחק ומצרים היו כלל הקלי' י' כתרין תתאין ועשו הקשרים שלא יוכלו ישראל לצאת מהם וכמו שנדרש עמה שנאמר גוי מקרב גוי שהיו כעובר מעי אמו ולא היה אופן שיצאו ישראל רק ע"י כח וגבורה של השי"ת שהתיר כל הקשרים שלהם ותבר כל אינון כתרין בגין לאפקא לון. וזכר ג' דרגין ותלת קשרין שכן גם בקליפה כלול מג' ג'. ועז"נ ויזכור אלהים את בריתו את אברהם וגו' שהם ג' הקדושות כנגד ג"פ קדוש. קדיש בשמי מרומא נגד אברהם אבינו ע"ה שזכה למדת זקן עתיקא קדיש על ארעא עובד גבורתיה נגד יצחק אבינו ע"ה שהיה מרכבה למדת גבורה קדשי לעלם וכו' נגד יעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת ושפת אמת תכון לעד וקדושתו לעולם שמטתו שלמה וכן נק' בזה"ק ואת יעקב הא קשרא תליתאה שלימתא דיעקב. וזה עיקר זכרון יצי"מ שיזכור האדם אף בצר לו מכל מקום כשיפנה עצמו להש"י יושיעו מכל צר ועאקו דיליה כמו שהיו במצרים בעומק הקליפות כמה שנאמר גוי מקרב גוי (וכמ"ש ויק"ר פ' כג) אלו ואלו וכו' ומכל מקום הוציאם הש"י כן כל איש אשר ידע נגעי לבבו לא יתייאש ח"ו מלבקש עזר ה' להושיעו מן המצר. וכן א' (ב"ר פ' טז) שכל העכו"ם נקראו על שם מצרים וכו' שמצירין לנקודת ישראל שבאמת רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב וכו' (כמ"ש ברכות יז.) שע"י מציאת הרע בקליפה נכנס גם ללב ישראל השאור שבעיסה. וזה ענין זכרון יצ"מ שא' בזה"ק ודכרנא דא לא ישתצי מישראל לדרי דרין. ואז נתקדשו ישראל בקידוש בכורות שהוא נגד הקלי' ראשית גויים עמלק. וע"י קדושת ישראל שזכו יוכלו להכניס קדושה לחגים ושבתות ובלא זה לא היה אופן לשמירת השבתות ועל כן אומרים תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים. ומצרים

היה גלות הראשון ועיקרו היה לתקן פגם הנחש ועל זה באו למצרים שהיא ערות הארץ ואי' מהאר"י הק' דששה שבועות אלו מסוגלים לתיקון פגם הברית שבפ' שמות כבר נזכר לידת משה רבינו שנתמלא הבית אורה ובפ' זו כ' ו לכל בנ"י היה אור וגו'. ונרמז קידוש החודש ומקרא קודש דפסח. וכ' ויקד העם וישתחוו ופירש"י על בשורת הבנים וכ"ה במכילתא בשורה טובה וכו' ויש להבין מה זה בשורה לכלל האומה שיהיה להם בנים. דלאיש פרטיי שייך בשורה שיוליד בנים מה שאין כן כלל אומה ודאי שיהיה להם בנים. אך המכוון דכאן כתיב שאלת בן רשע מה העבודה הזאת לכם ומכל מקום כ' והיה כי יאמרו. והיה לשון שמחה (כמ"ש ב"ר פרשה מב) והיינו אף שמצינו (מדברי תורה תרומה ט) בתפלת שלמה המלך ע"ה בישראל אם תובע בנים ואתה יודע שמכעיסין לפניך אל תתן לו. מכל מקום בחזקיהו אף שראה שעתיד לצאת ממנו בנין דלא מעלי א"ל ישעיה בהדי כבשי דרחמנא למה לך כו' (כמ"ש ברכות י.) והיינו שהשי"ת כשיודע שיהיו מכעיסין ולא יוצמח טובה ממנו ביקש שלמה המלך ע"ה שלא יתן לו. אבל מכל מקום בהדי כבשי דרחמנא ל"ל כשיתן השי"ת בנים בודאי יהיו לטוב וכמו שבאמת יצא ממנשה משיח בן דוד ואף במנשה עצמו דורשי רשומות א' שיש לומר חלק לעולם הבא סנהדרין עצמו דורשי רשומות א' שיש לומר חלק לעולם הבא (סנהדרין קד סע"ב). וזהו בשורת הבנים שאף הבן רשע מכל מקום לעתיד יבורר מהשי"ת ועמך כולם צדיקים ולא ידח ממנו נדח וזה זכו ע"י יציאת מצרים שאף שהיו בשפל המצב מכל מקום הוציאם השי"ת. וכן כל א' וא' בצר לו כשיפנה להש"י יושיעו מכל צרותיו שמיצר ומעיק לנקודת ישראל ושבת ברזא דברית ועל כן שבתות אלו מסוגלים לתיקון הפגם ולזכות למדת צדיק שבשבת נעשה הכל טוב מאד כמה שנאמר בכניסת שבת וירא וגו' והנה טוב מאד:

## פרק י

**בקידוש** ל"ש אומרים זכרון למעשה בראשית תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים. ויש להבין שייכות קדושת שבת שיהיה זכר ליצ"מ. אבל בלוחות אחרונות כ' וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו' ע"כ צוך וגו' ובדברות ראשונות כ' כי ששת ימים וגו' וינח וגו' שהוא זכר למעשה בראשית. והענין דאי' במד' (ב"ר פרשה ב) משל למלך שקנה ב' עבדים שניהם באוני אחת ובטומי אחת על א' גזר שיהא ניזון מטמיון ועל א' גזר שיהא יגע ואוכל וכו' כך ישבה הארץ תוהא ובוהא אמרה העליונים וכו' והתחתונים אם אינם יגעים אינם אוכלים וכו' ולכאורה הא דבזעת אפך תאכל לחם דצריך ליגיעה לאכול זה היה קללת אדם הראשון אחר החטא אבל מקודם היה כמו לעתיד דלא היה צריך ליגיעה דכל עצי הגן היו מוכנים לפניו ואמרו (סנהדרין נט :) דמלאכי השרת היו צולין לו בשר ומסננין לו

יין וכאן אמרו זה מיד בשעת בריחת העולם דהיתה הארץ תוהא ע"ז משמע דכן נגזר בתחלת הבריאה. אבל באמת אדם לעמל יולד אלא שהוא לעמל תורה וכך היה תחלת הבריאה וכמה שנאמר והיה אם שמוע וגו' ואכלת ושבעת השמרו וגו' ועצר וגו' ונאמר באדם הראשון בג"ע לעבדה ולשמרה ואיתא (זח"א כז א) לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דל"ת. ואמרו (סוף קידושין) ואני נבראתי לשמש את הוני כו' אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי ואחר החטא ניתן לו היגיעה על פרנסה ועול דרך ארץ ובתחלת הבריאה היה להיות היגיעה בעמל תורה. כי האדם נברא בדוגמא העליונה והקב"ה עסק בו' ימי המעשה בבריאות העולם שהוא ע"י התורה כמ"ש (בריש ב"ר) ע" ואהיה אצלו אמון כלי אמונתו כו' וכן מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית ועל זה אמרו (ב"ר פרשה מט) דגילה לאברהם אבינו ע"ה הלכה שמחדש בכל יום והיינו דחידוש מעשה בראשית בכל יום הוא ע"י התחדשות דברי תורה בכל יום וקודם מתן תורה היה הש"י המחדש. ומשניתנה תורה לא בשמים היא ומסר זה לישראל דע"כ נקראו ת"ח בוניך בסוף ברכות (ובשבת קיד.) של בנאים אלו ת"ח שעוסקין בבנינו של עולם כו' דע"י התחדשות דברי תורה שלהם הוא התחדשות דמעשה בראשית. וע"י יגיעה זו ניזונים כמ"ש (פסחים קיח.) כ"ו הודו כנגד כ"ו דורות דקודם מתן תורה וזן אותן בחסדו מבואר דממתן תורה ואילך זן בזכות התורה וזהו מ"ש (ברכות יז :) בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב כל העולם כולו ניזונין בשביל וכו' ומ"ש מהר חורב ורש"י בתענית מוחקו אבל בברכות איתא אבל ר"ל דממתן תורה הוא שהתחיל זה. וזהו מדוגמא העליונה דבו' ימי המעשה עמלים בתורה ועוסקים בבנינו של עולם ונייחא שלהם בשבת להתענג על ה' וזהו זכרון למעשה בראשית שהוא דוגמת שבת דמע"ב וזהו בדברות ראשונות שבדבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שהש"ר א' ב) ועל ידי זה היו חירות מיצה"ר ומשעבוד ולא היה להם עול ד"א כמו שהיו במדבר אוכלי מן ושמלתם לא בלתה כדי שיעסקו בתורה ושבת דידהו זכר למעשה בראשית. ולוחות אחרונות אחר החטא והוצרכו ליגיעה דעוה"ז ושבת הוא הנייחא מעמל צורכי גופו ואז בשבת יעסוק בתורה וזהו הנייחא שלו. ועל כן נאמר שם שמור שהוא השמירה בלב כמ"ש (בתו"כ ר"פ בחוקותי) שהוא מי שיגע בימי המעשה בצרכי גופו ויוכל לשכוח בשבת לעשות איזה דבר האסור וצריך שמירה ודברות ראשונות זכור שא' (זח"ב צב ב) שהוא אתר דליה ליה שכחה ולא קיימא ביה שכחה. ובדברות אחרונות השבת הוא זכר ליציאת מצרים שהוא ההוצאה מעבדות לפרעה להיות עבדים להש"י וכן בשבת נגאלים מעבודת ד"א ולעסוק בעבודת הש"י והוא לעסוק בתורה. ובכל אחד מישראל יש מב' שבתות אלו רק אצל אלו זה עיקר

ואצל אלו זה עיקר. ועל כן אומרים בקידוש מתחלה בלשון נסתר אשר קדשנו כו' ורצה וכו' הנחילנו. דזכור הוא שבתא דיממא שזהו התגלות עתיקא שהוא שכל הנעלם מכל רעיון ונקרא הו"א וביום ההו"א אז יתגלה זה וכמ"ש כבר בסוד אני אתה הוא דהם ג' סעודות דשבת ושמור הוא שבתא דליליא זכר ליצ"מ חוזרים אחר כך לומר לנוכח כי בנו בחרת כו' קדשת כו' הנחלתנו. כי במדרגה זו מכירים הנוכח שהקב"ה עומד עלינו ורואה במעשינו. ובירושלמי (פט"ו דשבת ה' ג) איתא פלוגתא דח"א לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה וח"א לא נתנה השבת אלא לתענוג ואיתא בפסיקתא (סו' פרשה כג) דלא פליגי דמ"ד לתענוג אלו ת"ח וכו' ומ"ד לת"ת אלו הפועלים שעסוקין במלאכתן כל ימות השבת ובשבת הם באים ומתעסקים בתורה (ונת' סו' מאמר ז' מקו' קדושת שבת עיי"ש) והוא כמו שאמרנו. וכל המקבל עליו עול תורה מעבירין הימנו עול ד"א ובשבת מעביר הש"י עול ד"א מכל ישראל דכל ישראל יש עליהם בשבת עול תורה מה שצריכים להשמר ממלאכה שקל לשכוח ולעשות איזה דבר האסור מתוך הרגילות. וזה עיקר הדברי תורה קיום מצותיה (כשנ"ת כ"פ):

## פרק יא

**שמעתי** בשם רבי' הרה"ק מלובלין זצוק"ל שאמר ששבת פ' בא הוא כעין ימים ראשונים דפסח בשלח ימים אחרונים דפסח יתרו שבועות. והוא כמו שאמרנו כ"פ במה שנאמר שבת בשבתו שכל שבת יש לומר קדושה מיוחדת. והיינו דקדושת הפרשה שקורין בו זהו קדושת השבת ובכל שבת קריאה מחודשת ובשבת זה קורין יציאת מצרים ובשלח קריעת ים סוף ויתרו מתן תורה. וקדושת יציאת מצרים כ' בצאת ישראל ממצרים וגו' היתה יהודה לקדשו וגו' והיינו דכל ישראל נקראו על שם יהודה יהודי אנא (כמ"ש ב"ר פ' צח) דאף שכל ישראל נקראו ע"ש יוסף שארית יוסף (כמ"ש שם פ' ע"א) אבל מדת יוסף גבור הכובש את יצרו ולא קלקל כלל ויש בישראל מי שקלקל ועל זה יברר יהודה דועמך כולם צדיקים דביהודה התחיל הקלקול בער ואונן ואף דאיתא במד' (שם פ' פד) בראובן ואתה פתחת בתשובה תחלה חייך שבן בנך עומד ופותח בתשובה וכו' מכל מקום איתא (ב"ק צב.) מי גרם לראובן שיודה יהודה וכו' וזה היה במעשה תמר שאז ניתקנו נשמות ער ואונן בגלגול פרץ וזרח ומפרץ יצא דוד שהקים עולה של תשובה (מו"ק טז :) וממנו יצא משיח שיברר שכל ישראל קדושים הם. ואף מי שיש לו ואינו רוצה אקרו ישראל קדושים (כמ"ש חולין ז :) והוא מטעם שבאמת רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה כו' (כמ"ש ברכות יז.) ואף שקביעת הקדושה התחיל ביהושע מזרע יוסף שהכניס ישראל לא"י ונקבע קדושה בשילה מכל מקום כתיב ויטוש משכן שלו וגו' ויבחר את

שבט יהודה וגו' ועיקר קדשוה יהודה לקדשו שהיא קביעא וקיימא בכל ישראל. ישראל ממשלותיו ממשלה נקרא שלא מדעת כמו שפירשו מה שנאמר המלוך וגו' אם משול תמשול בנו וע"ד מה שנאמר כי לה' המלוכה ומושל בגוים שאצלם נקרא הש"י מושל. וכתיב אם לא ביד חזקה וגו' אמלוך עליכם ובמתן תורה כפה עליהם ההר כגיגית (כמ"ש שבת פח.) ומכל מקום כ' והם תוכו לרגליך והיינו שבשורש רצו ישראל שיכופו אותם והיינו בשורש בחינת מלוכה. וישראל נקרא ע"ש שמטתו שלמה ואין בה פסולת ובשעה שנקרא שמו ישראל נא' לו גוי וקהל גויים וגו' וא' (ב"ר פ' פב) עתידין בניך וכו' מקריבים בשעת איסור הבמות והיינו שאז יתקן אליהו כלל ישראל ודרשו (ברכות ט :) ענני ה' ענני שתסיח דעתם שלא יאמרו מעשה כשפים הם שנאמר ואתה הסיבות את לבם וגו' שאף זה שלא יאמרו מעשה כשפים הם הוא ג"כ ביד הש"י שלבן של ישראל גם כן בידו וזש"נ ישראל ממשלותיו ממשלה שלא מדעת. ואיתא מהאר"י הק' שו' שבועות שובבי"ם מסוגל לתיקון קדושת הברית והעיקר עד אחר פ' יתרו דמשפטים הוא נגד מי שקלקל ונמכר לעבד. ועיקר התיקון ע"י תורה אור וכמה שנאמר אור זרוע לצדיק. וה' פרשיות אלו נגד ה' פעמים שבפ' יהי אור. יהי אור נגד פרשה שמות שנזכר בו הגלות שהיא ההכנה למתן תורה כמ"ש במד' ר"פ שמות ע"ז ואוהבו שחרו מוסר ובגמ' (ברכות ה.) ג' מתנות טובות כו' ע"י יסורין ואלו הן תורה כו' ויסורי גלות מצרים היה הכנה שע"י כן זכו למתן תורה ונזכר בפ' זו לידת משה דכ' בו כי טוב שנתמלא הבית כולו אור (כמ"ש סוטה יב.). ויהי אור נגד פרשה וארא שהוזכר בו הז' מכות שכבר יצאו ישראל מז' הקליפות ונכנסו לקדושת ז' מדות תחתונות שבקדושה וכתיב במכה ז' כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפתי וגו' והיינו על מכת ברד שכנגד המדה ז' דז"ת מכונה בשם גוף. ועל כן כתיב בה ויכבד לבו וגו' ויחזק לב פרעה וגו' מעצמו שהיה סבור שכבר נפטר וקיבל כל המכות ועמד בהן (כמו שנת' מא' ב'). וירא אלהים את האור כי טוב נגד פרשה זו דכתיב בה ולכל בנ"י היה אור במושבותם ובפרשה זו כבר נזכר יציאת מצרים ואז היתה יהודה לקדשו וכ' אמרו צדיק כי טוב אין טוב אלא צדיק (חגיגה יב.) ויהודה יברר דכל ישראל בבחינת צדיק דכולם צדיקים. ויבדל א' בין האור ובין החושך נגד פרשה בשלח דשם היה ההבדל בין ישראל למצרים שמקודם קי"ס סברו עוד שמצרים שולטים בהם ויצאו רק לפי שעה ובקי"ס שהיה התגלות עתיקא נא' לא תוסיפו לראתם וגו'. ויקרא א' לאור יום נגד פ' יתרו שבו מתן תורה ועדמ"ש (ריש פסחים) קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה אמצותא דיממא והיינו שנקבע בלב ישראל האור שלא יתקלקל עוד כמו שהיה אחר קי"ס דכ' וילכו וגו' ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה (כמ"ש ב"ק פב.). והפטרת פרשה זו ואתה

אל תירא עבדי יעקב וגו' כי הנני מושיעך מרחוק. שנתיירא יעקב שראה שיצאו מזרעו מי שיקלקלו ועז"א כי הנני מושיעך מרחוק היינו מי שמרוחק מהשי"ת ע"ד מ"ש (ברכות לד :) שלום לרחוק לרחוק ברישא על בעל תשובה. ואף מי שהוא מרוחק הרבה מכל מקום הנני מושיעך מצדי שלא מדעתם. ושב יעקוב שבודאי ישובו וכמו שאמרנו במ"ש ישראל ממשלותיו שהשי"ת יחזרם בתשובה אף שלא מדעתם שזהו בחינת ממשלה. ועל זה א' ואל תחת ישראל ושקט ושאנן ואין מחריד ע"ד מה שנאמר ושכבתם ואין מחריד והיינו מפחד ורוגז היצר הרע שעז"נ ונתתי שלום בארץ ואמרנו שזהו עיקר השלום מפחד ומלחמת היצר הרע וכמה שנאמר אין שלום בעצמי מפני חטאתי. וא' ושב יעקוב שבודאי ישוב וכמה שנאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם וגו' ונא' ועשיתי את אשר בחוקי תלכו וגו'. ובשבת נתקן הכל שיהיה טוב מאד דלית נהורא אלא ההוא דנפק מגו חשוכא (כמ"ש זח"ב קפד א) והחשך מועיל שיהיה טוב מאד:

## פרק יב

**לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין**. ובפרשה זו כ' ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו למאיש ועד בהמה וגו' כלב היינו קליפת עמלק כמ"ש בזה"ק (ח"ב סה א) דשור וחמור קלי' עשו וישמעאל וכד מזדווגי כחדא נפיק מתקיפותא דילהון דאקרי כלב וכו' הרי אני מוסר אתכם לכלב מיד ויבא עמלק וכמו שכ' דפנימיות שור וחמור ומ"ו גימט' כל"ב. והוא רק כלב נובח מה נשתנואלו מאלו ועיקר קטרוגו על קדושת הברית וכמ"ש (מדברי תורה תצא) שהיו מחתכין מילותיהם של ישראל וזורקין וכו' שאומר שאינו אמת דעמך כולם צדיקים שאף בישראל יש כמה שפוגמים בזה. והמן מבני בניו אי' (מגילה יג :) ליכא דידע לישנא בישא כהמן דהיינו שקטרג למעלה על ישראל ישנו מן המצות ואף רבנן עם א' הוא. וזה הקטרוג היה גם ביציאת מצרים מה נשתנו אלו מאלו וכמ"ש במד' (שמות רבה פ' כא) ובזה"ק (ח"ב קע ב). וקדושת בכורי ישראל שלא מתו היה מפני שבכורי ישראל מולים וכמ"ש בזה"ק פ' זו (לו א) ופסח ה' על הפתח זה פתח הגוף וכו' זו מילה וכו' והוא יושב פתח האהל משום דאתגלייא יוד וכו' ובאמת עיקר מילה הסרת הערלה אבל התגלות היו"ד ע"י פריעה ואיתא בזה"ק (שם מ ב) אמאי אקרי לחם עני כו' מ"ט משום דלא אתפרעו וכו' וכמש"ש לעיל מינה (ע"א) אימתי אתפרעו בשעתא דכתיב שם שם לו חק ומשפט וגו' ואע"ג דאוקימנא האי קרא במלה אחרא כלא הוה ויאות ע"ש והוא דבמכילתא דרש שם לו חק על שבת ובגמ' (סנהדרין נו :) אי' שבת וכיבוד כאשר צוך במרה ועל זה א' דכלא הוה ויאות דהיינו דודאי נדרש חוק על מילה והיינו הפריעה אך כ"ז שלא נתגלה הקדושה ע"י הפריעה לא יכלו לזכות למצות שבת שהוא דומה למלך

יושב ומטרונה יושבת כנגדו (כמו"ש שמות רבה סו"פ כה) וזהו רק אחר שנתגלה הקדושה ע"י הפריעה וכמ"ש והוא יושב פתח האהל משום דאתגלייא יוד וכו' בפתח האהל דהיא צדק לאתבסמא בחסד וכו' ע"ש. ומילה נקרא חוק וכמ"ש (מדברי תורה לך כ' תזריע ה) ופערה פיה לבלי חק למי שאין בו חק ברית מילה ומנין שהיא נקראת חק וכו' וכן נוסח הברכה (שבת קלז:) חוק בשארו שם. ועל כן דרש שם לו חק על הפריעה ואמר דמקודם נאמר לחם עני ואחר כך כשנכנסו לא"י עאלו גזירין ואתפרעו כ' ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' מפרש הזה"ק לא תחסר כל בה על מדת כל שהוא מדת צדיק יסוד עולם כמ"ש (זח"א לא סע"א) כי כל גו' דאחיד בשמיא ובארעא וכו' וכיון דאתנהרא מכל שוב אינו לחם עוני וכמ"ש בזה"ק (שם רמה סע"ב) דאתעביד לחם פנג (ונת' מא' ד). ואברהם אבינו ע"ה אף דאי' (יבמות עא:) לא ניתנה פריעת מילה לא"א היינו שלא הוצרך לזה שכבר נתגלה הקדושה ונצרך רק לחתוך הערלה ולהשליכה והקדושה נתגלה ממילא וזה נרמז במ"ר ופירש"י סו"פ לך. אבל ישראל במצרים כל זמן שלא פרעו המילה היה עוד מקום לקלי' עמלק לקטרג למה ניצולו בכורות ישראל. ואף שמצד השי"ת כבר הוסר הערלה מהם אבל כיון דלא אתגלייא יוד שאינו בהתגלות יכול לקטרג ועז"נ ולכל בנ"י לא יחרץ כלב וגו' שסתם השי"ת פיו ולא הניחו לקטרג אף שהיה לו מקום כנ"ל. וכתיב למאיש ועד בהמה שבזה היה הקטרוג יותר למה נבדלו בהמות ישראל ולא מתו בכורי בהמתם וזה מורה שיש קדושה גם בבהמת ישראל וכדאיתא (ע"ז כב:) חביבה עליהן בהמתן של ישראל וכו' ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן שהועיל אף להכניס קדושה בבהמות ובלעם שהיה כעין קליפת עמלק כנודע לא יכול להבין שיהיה קדושה בענין זה וכמ"ש (נדה לא.) וע"ד זה נסמית עינו של בלעם הרשע א' מי שהיא טהור וקדוש ומשרתיו טהורין וקדושין יציץ בדבר זה וכו' שלא האמין שיהיה בישראל קדושה בענין זה. ואיתא (זבחים קטז.) לא קרבו שלמים ב"נ והיינו דב"נ יוכל להקריב עולות שהוא כליל לה' אבל להיות לו הנאת הגוף בקדושה כמו אכילת שלמים אין בכח הב"נ. ומי שעושה כמעשה בהמה נקרא בהמה וכמ"ש במד' (תנחומא תרומה ג) ומה בינך לביניהם אתה אוכל ושותה והן אוכלים ושותים אתה פרה ורבה והם וכו' ע"ש דכל שעושה כמעשה בהמה נקרא בהמה כיון שעושה להנאת גופו כבהמה. ועל זה קטרוג עמלק טול מה שבחרת ועז"נ ולכל בנ"י לא יחרץ כלב לשונו למאיש ועד בהמה שסתם השי"ת פיו שלא קטרג אף על קדושת בהמת ישראל וכ"ש בישראל אף מי שהוא כבהמה מכל מקום ועמך כולם וכגו' מאן דאתגזר אקרי צדיק (כמ"ש זח"ב כג א) וזש"נ למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל שזהו מצד השי"ת כנ"ל. ובשבת שהיא התגלות הקדושה ואתגליא

יוד ואתברך בפתח האהל מדת צדק אומרים לבר נטלין וכו' שא"צ לסתום פיהם שאין להם מקום קטרוג כלל ולא עאלין כלל דשבת ברזא דברית כנודע. ובשבת יוכלים לתקן פגם זה וכמו שאמרנו ממ"ש (שבת קי"ח :) שהמשמר שבת אפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוחלין לו וכש"כ פגם זה. וגם להבא ע"י שמירת שבת משומר מהעבירה וניצול מקטרוג היצר הרע כמ"ש במכילתא ופע"ח. ואין מקום לכלב לכנוס כלל:

**למוש"ק אחר הבדלה**

**המבדיל** בין קודש לחול חטאתינו הוא ימחול וכו' על חטאי עבור תעבור וכו' טהר וכו' סלח נא על קל וחומר. מזכירין בו סליחות עונות ומה טיבו למוצאי שבת ובגמ' (שבת קיח :) שומר שבת מחללו מחול לו אפילו עובד עבודה זרה וכו' הזמן בשבת למחילת עונות דשבת זמן תשובה כמה שנאמר טוב להודות לה' וכ' מודה ועוזב ירוחם וכ"כ במד' (ב"ר סו"פ כב ופרדר"א פ' יט) ומוחלין לו בשבת. ואם נאמר שאחר שעבר יום השבת בשמירה מבקשים על סליחת עונות עכ"פ יש להבין שייכות דסליחת עונות לשבח ותו אר המבדיל בין קודש לחול. הענין על פי מה שאמרנו מה שמבדילין על היין במוצאי שבת שמורה שמחה ולשמחה מה זו עושה ביציאת השבת קודש. ואמרנו שהוא על ההכרה להבדיל בין קודש לחול ושאר הבדלות (ונת' ויחי במוש"ק) וז"ש (ברכות לג.) מתוך שהיא חכמה קבעוה בברכת חכמה. והנה ראשית התפלה באמצעיות על הדעת ואחר כך תשובה וסליחה והוא על דרך מ"ש (מ"ר נשא ר"פ י) ודעת זה המכיר את בוראו. והיינו שיהיה כעומד לנגד עיניו וכשישים אל לבו שהקב"ה ממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו יגיע אליו היראה כמ"ש ריש או"ח. ועל ידי היראה יבא להתחרט על מעשיו שעשה נגד רצונו יתברך ועושה תשובה שמטעם זה דרשו (ע"ז יט.) אשרי איש ירא וגו' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש. וזהו שמודים אתה חוננתנו למדע תורתך לבחינת הדעת ועל ידי זה זוכין להבחין הבדל בין קודש לחול ושאר הבדלות שכלולים כולם בהבדלה בין שבת לחול. ושמעתי מרה"ק זצוק"ל שאמר בשם רב א' שבמוצאי שבת הישראל כמו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. והוא על פי מ"ש (חגיגה ה :) השליך משמים ארץ נפל מן ידיה אמר מאיגרא רם לבירא עמיקתא. וכן במוצאי שבת דיום השבת יומא דנשמתין איהו (כמ"ש זח"ב רה סע"א) ואיתא בגמרא (סנהדרין צא :) אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ וגו' זה הגוף. ועל כן מי שיש לו הרגש במוש"ק רואה ומרגיש שנופל משמים מיומא דנשמתין. לארץ לעסוק בעניני הגוף וזהו מאיגרא רם לבירא עמיקתא. ועל ידי שזוכין לבחינת הדעת ולהרגיש ההבדל בין קודש לחול יש לו חשק ליום השבת להיות שמור מלאחריו (כמ"ש במכילתא יתרו) והוא להיות יושב שומר ממתין ומצפה לקדושת

השבת ועל ידי כן יכולים לזכות שיהיו ימי המעשה חשוכים מכל חטא כמו יום השבת שניצולין מן העבירה וכמ"ש (מכילתא בשלח ויסע פ' ה) על פי שומר שבת וגו' שמרוחק מן העבירה ובע"ח שניצול מקטרוג היצר הרע וז"ש שעל ידי שמירת שבת נגאל מיד. ובשבת נקראו ישראל יראי שמי כמ"ש בגמ' (תענית ח :) דאימת שבת על ע"ה כמ"ש בירוש' דמאי. ועל ידי הרגש ההבדלה יועיל לימי המעשה. ועל ידי יראה בא לתשובה. ועל ידי שמירת שבת מחול לו ושלא יהיה כטובל ושרץ בידו אומרים המבדיל בין קודש שהוא יום השבת כש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם לחול. חטאתינו הוא ימחול. ועל ידי ההכרה בההבדלות נוכל לבקש על ימי המעשה שיהיה מנוקים מעון חשוכים מכל חטא ומדובקים ביראתך בקדושת השבת שהיא יראה. וכיון שמשליכין רוע מעשים נוכל לבקש על סליחת העונות לתקן העבר ועל טהרה:

## לסעודת פדיון הבן

### פרק א

**קדש** לי כל בכור וגו' יש להבין למה נצטוה משה רבינו לקדש הבכורות והוה ליה לומר צו את בני ישראל ויקדשו לי וג' או ויפרישו בכורות ויפדו בכור אדם. גם להבין למה הקדים משה רבינו ע"ה לפרשה בכורות זכירת יציאת מצרים ומצות הפסח ומצה והשבתת שאור ותפילין למען תהיה תורת ה' בפיך ואחר כך א"ל פרשה בכורות. העין דאיתא בזוהר הקדוש (בא מב א) ומסטרא דמיכאל אתקרי בכור דדרגיה כסף חוורו ובג"ד פדיון וכו' ה' סלעים כחושבן ה' דאברהם דאי יחכים בתורה מתסף עליה י' דאיהו קדש וכו' והיינו דיוד חכמה קודש עלאה וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ג רסב א) חד ביתא דתפילין דהוא קדש לי כל בכור סתם מוחא עלאה חכמה. וכ"כ (זח"א יג ב) קדש לי כל בכור דא י' דאיהי קדש בוכרא דכל קודשין עלאין. והיינו שהשי"ת האציל ע"ס. וכ"ע הוא שכל הנעלם מכל רעיון והמדה הראשונה שבו ההתחלה להיות בו מעט תפיסה היא חכמה קודש עלאה י' ונגדה מאמר יהי אור ובמד' (ב"ר פ' ב) יהי אור זה אברהם. ומכל מקום איתא בפתח אליהו ועל אלין תרין כתיב הנסתרות לה"א ומהז' מדות תחתונות המדה הא' חסד שאברהם אבינו ע"ה מרכבה לה והוא היה ראשית הקדושה שאחר ב' אלפים תוהו התחיל קדושת אברהם אבינו ע"ה וז"ש מסט' דמיכאל שהוא לימין רחמים וחסד כמ"ש דדרגיה כסף חוורו ובג"ד הפדיון ה' סלעים כחושבן ה' דאברהם. והוא דא' (מנחות כט :) כי ביה ה' צור עולמים וכו' בה"י בראם העולם הזה בה' וכו' והיינו ה' עלאה. ובמדרש (ב"ר פרשה י"ב) ובזוהר הקדוש (ח"א צג א וש"מ) בהבראם באברהם. דאברהם הוסיפו לו ה'

אחר המילה והיינו ה' תתאה שממנו נבנה כנסת ישראל. והענין כמו שאמרנו דבמכות בכורות כ' ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב וגו' ולמה יחרץ כלב לשונו. אך הקליפה כלב נובח מקטרג על מה שאז נתבררו בכורי ישראל שהם בקדושה. דמצרים קליפת התאוה ועיקר הזוהמא בבכורות. וישראל נתבררו שכבר פסקה זוהמתן וא' (בשבת קמו.) ישראל שעמדו על ה"ס פסקה זוהמתן וכו' ופליגא דראב"כ וכו' עד ג' דורות לא פסקה זוהמא וכו' יעקב הוליד י"ב שבטים שלא היה בהן שום דופי. ובכל מחלוקת חז"ל אלו ואלו דברי אלהים חיים. והיינו שמיעקב שמטתו שלמה ולא היה בהן שום דופי נתבררו עוברי ישראל שהם בקדושה שאז אין בהם יצר הרע שמשעת יציאה שולט היצר הרע במ"ש לפתח חטאת וגו' (וכמ"ש סנהדרין צא :) ואז אין בו זוהמא. רק מכל מקום אחר שיוצא ממעי אמו ושולט בו היצר הרע אז עדיין יש בו מזוהמת הנחש. עד מתן תורה דאז כ' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכהנים נקראו קודש קדשים כמה שנאמר ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים. ובשעת מתן תורה דכתוב אני אמרתי אלהים אתם היו כל בני ישראל ראוים להיות ככהנים. וגוי קדוש שכל א' מישראל קדוש וכן כתוב אחר כך כמה לשונות כי עם קדוש אתה וגו' וכדומה ובגמ' (חולין ז :) ישראל קדושים הן וז"ש ישראל שעמדו על ה"ס פסקה זוהמתן. אבל בעוברי ישראל פסקה זוהמא מיעקב אבינו ע"ה וכראב"כ וז"ש בברכת פדיון הבן מהגאונים אשר קדש עובר במעי אמו ותמה הרא"ש (פ"א דקידושין סוסי' מא) אי אקדושת בכור קאמר בפטר רחם תלא רחמנא וכו' ע"ש. אך לפי האמור יש לומר דקאי על קדושת עוברי ישראל במעי אמו שאין בהם שליטת יצר הרע והם קדושים שפסקה זוהמא מהן מיעקב אבינו ע"ה. ובשעת מתן תורה פסקה זוהמא גם מבהמת ישראל וכמ"ש (ע"ז כב :) חביבה עליהן בהמתן של ישראל וכו' בשעה שבא נחש וכו' הטיל בה זוהמא וכו' ישראל שעמדו על ה"ס פסקה זוהמתן. וענין הטיל בה זוהמא היינו עטיו של נחש והיינו להרגיש הנאת עצמו וכמו שמצינו בישי אבי דוד דמפרש ביה קרא שמת בעטיו של נחש (כמ"ש שבת נה :) בת נחש בת מי שמת בעש"נ. ומצינו בו במד' (בפ' תזריע לגי' ילקוט) בעוון מלא אפילו חסיד שבחסידים א"א שלא יהיה בו צד א' מעון והיינו הרגש הנאת עצמו. ויעקב אבינו ע"ה שהיה כמו אדם הראשון קודם הקלקול דכ' ולא יתבוששו וכן יעקב אמר מה שקל שבקלים אינו אומר כיון שלא ידע בושה בזה (כמ"ש רש"י ויצא מב"ר) ועל כן א' (תענית ה :) יעקב אבינו לא מת ובאמת פסקה אז זוהמא מאבותינו. וכן ברבינו הקדוש מצינו (כתובות קד.) שהעיד על עצמו ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה והתוס' (ע"ז יא.) הקשו מזה עמ"ש שלא פסקו מעל שולחנם וכו' ואמרנו ליישב שהוא לא נהנה כלל מאכילתו שלא הרגיש הנאת עצמו (ונת' וישב סו' מא'

ז) ועל כן לא מת וכל בי שמשי הוה אתי לביתיה כמ"ש בגמ' שם ואיתא (בס' חסידים סי' תתשכט) שהיה מוציא בני ביתו בקידוש שהיה דינו כחי וכ' מהאר"י הק' ז"ל שהיה ניצוץ מנשמת יעקב אבינו ע"ה וכו' נשי"א ר"ת ניצוץ של יעקב אבינו והנה התוספת בתיבת עוון הוא אות ו' ואית מהאר"י הק' שבכ"מ שיש תוספת מאותיות השם ה' יש בו קדושה וכש"כ אות ו' שהוא אות אמת כמ"ש בזה"ק (ר"פ ויקרא). אך באמת על יצר הרע של תאוה א' (קידושין ל :) בראתי יצר הרע וכו' וממנו יושאר לעתיד כמ"ש (זח"א קלח א) אלמלא יצר הרע וכו' חדוותא דשמעתתא לא ליהוי. והיה המכוון שיהיה טוב מאד ועל דרך מ"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא וכו' וז"ש (שבת פט :) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית והיינו שכך עלה במחשבה במאמר בראשית כשלג ילבינו שעל ידי תשובה מאהבה הכל כזכיות וזה יתברר לעתיד וכן בשעת מתן תורה דכתוב אני אמרתי אלהים אתם היו ראוים להיות כן וז"ש שפסקה זוהמתן ויעקב אבינו ע"ה מצדו היה כאדם הראשון קודם הקלקול ולא ידע כלל מהנאת הגוף עטיו של נחש. ובשעת מכת בכורות כבר התחיל ההתגלות שבישראל יש קדושה כמה שנאמר כי לי כל בכור וגו' והיינו שפסקה זוהמא מאבותינו מיעקב וכן פסקה זוהמא מבהמת ישראל. דעיקר הזוהמא בבכורות ועל זה היה הקטרוג מה נשתנו אלו מאלו ועז"נ ולכל בנ"י לא יחרץ כלב לשונו למאיש ועד בהמה. והיינו כלב נובח המקטרג שהיה לו לקטרג שעדיין לא פסקה זוהמתן מפורש עד מתן תורה. רק השי"ת לא הניחו לקטרג והיינו שאז כבר ראה השי"ת ההתגלות ממתן תורה שאז באמת פסקה זוהמתן מאדם ועד בהמה ואף שהכל גלוי לפניו אך אז התחיל ההתגלות שהעיד הש"י על ישראל כי לי כל בכור שהש"י בירר הבכורות לו רק היה נצרך יו"ד חכמה קדושה עלאה. דהנה מסט' דמיכאל דדרגיה חוורו בחינת אהבה זה היה מצד השי"ת וכמ"ש בשם רבינו רבי בער זצוק"ל שהאהבה בא מצד הש"י שכן דרכו וכו' אבל לפסיקת הזוהמא צריך קדושה שהוא היפך התאוה ועל זה נאמר קדש לי כל בכור. וקודם יציאת העיבור שאין בו שליטת יצר הרע כבר היה קדושה בעוברי ישראל וכמו שאמרנו במ"ש אשר קדש עובר וכו'. ומשה רבינו שהיה שורש תורה שבכתב אמר לו הש"י קדש לי כל בכור שיכניס קדושה בבכורי ישראל יו"ד חכמה להופיע בהם אור תורה. ואברהם אבינו ע"ה היה שורשו תורה שבעל פה כמ"ש (ב"ר פ' סא) אב לא למדו רב לא היה לו ומהיכן למד התורה זימן לו הקב"ה ב' כליותיו כמין ב' רבנים וכו' והיינו כעין תורה שבעל פה שמופיע השי"ת בלב החכמים והוא ה' דאברהם ה' תתאה מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וזה כח אהרן כש"נ כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו. וכן שם מיכאל

הוזכר רק בדניאל וכמ"ש (ירושלמי ר"ה פ' א ה' ב וב"ר פ' מח) דשמות מלאכים עלו מבבל. ובבבל היה עיקר התפשטות תורה שבעל פה (כשנ"ת כ"פ):

**והנה** ז' ימי החג שיש בשנה הם כנגד ז' רועים ולכל הדיעות יום א' דפסח נגד ק' אברהם אבינו ע"ה (ונת' במ"א) וכן גלות מצרים נאמר לאברהם אבינו כששאל במה אדע וגו' והיינו שיושאר הקדושה שהובטח על זרעו שיהיו ככוכבי השמים שזה מורה שיהיו במעלה עליונה עד"ש (מגילה טז.) כשהן עולין עולין עד לכוכבים. ושאל במה אדע וגו' והלא יש בחירה. ועל זה נאמר לו גלות מצרים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול שיוציאו כל הניצוצות קדושות ויהיה הכנה למתן תורה. והעיקר ע"י עשר מכות שהיו נגוף למצרים ורפוא לישראל שנתבררו בכל העשר מדות (וכמו שנת' כ"פ) ומשה רבינו היה שורש תורה שבכתב וכן היה כל תורה שבעל פה נכלל בתורה שבכתב כפי מה שנתנה בלוחות ראשונות למשה וכמ"ש (נדרים לח.) שפלפולו של תורה ניתנה למשה והוא נהג טובת עין ונתנה לישראל נאמר לו אחר יציאת מצרים קדש לי כל בכור שיכניס בבכורות קדושה חכמה שהוא קודש עלאה. ואז נאמר רק וכל בכור אדם בבניך תפדה לפדות מהש"י. רק אחר הקלקול שנבחרו הכהנים נצטוו ישראל ליתן לכהנים שהם שלוחי דרחמנא. וכהן מסט' דחסד כנודע וכן מיכאל דרגיה כסף חוורו חסד בכור וראשית הז' מדות כאמור מהזה"ק. ומיכאל הוא כהן וכמ"ש (שלהי מנחות) ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן. וכתיב מיכאל שרכם והיינו שר של כנסת ישראל ה' תתאה ה' דאברהם וכן באברהם אבינו ע"ה כתוב אתה כהן לעולם וכמ"ש בגמרא (נדרים לב :). וקדושת הבכור שהוא בלא פעולה ולא כמו שהיה פסיקת הזוהמא במתן תורה על ידי קבלת התורה רק מלידה ומבטן נתקדש הבכור זהו מסטרא דמיכאל חסד דרגא דאברהם והוא משורש תורה שבעל פה תורת חסד על לשונה. ואיתא במג"ע דמילוי מאותיות מש"ה מינ"א גימט' ק"א כמו מיכא"ל. והיינו דהשם עיקר החיות של האדם כמו שאמרנו מכבר. והמילוי מהשם היינו הפנימיות מהשם היא אחד עם שמו. וכמו שמצינו בזוהר הקדוש (ח"א קעו סע"ב) ויעקב ויוסף כחדא אינון והיינו מ"ש (שם קפב ב) ודא הוא רזא דאת ו"ו דאזלי תרווייהו כחדא וכו' והיינו דיעקב מדת אמת אות ו' דאקרי אות אמת כמ"ש בזוהר הקדוש. וכתוב תתן אמת ליעקב ושפת אמת תכון לעד שפסקה זוהמא שמטתו שלמה ובעוברי ישראל כבר נמצא קדושה כמו שאמרנו. ויוסף ו' המילוי ו' זעירא (כמ"ש זח"ג יא א) שיברר ועמך כולם צדיקים וכחדא אינון. וכן משה רבינו ע"ה שורש תורה שבכתב שנקראת תורת משה ונכלל בו במילוי גימטריא מיכא"ל בחינת תורה שבעל פה כאמור. וכתיב אור זרוע לצדיק שכיון שנימול זוכה לאור מטלא דעתיקא והבכור משנולד זוכה

לאור. ועל כן כשנאמר למשה רבינו ע"ה פרשה קדש קודם שאמר לישראל פרשה קידוש בכורות א"ל זכור את היום הזה וגו' זכרון יציאת מצרים שמורה שלא יתייאש האדם ח"ו. שהרי במצרים היו משוקעים בקליפה ויציאת מצרים היה מצד החסד קדושת אברהם אבינו וכנגדו מצות אכילת פסח שביום א' דפסח שנגד קדושתו. וכן א"ל השבתת שאור שמורה על ביטול היצר הרע שהוא על ידי האור זרוע לצדיק שזוכה כל אחד מישראל משעת מילה והבכור מבטן ומלידה. ואחר כך תפילין לזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך על אור תורה שבעל פה דברי אשר שמתי בפיך וזהו מסט' דמיכאל וקדושת אברהם אבינו ע"ה כמו שאמרנו ואחר כך אמר להם פרשת קידוש בכורות:

**וזה** ענין מ"ש בברכת פה"ב מהגאונים וצוה לו מאכל ומשתה דבש וחלב להתענג בו וזימן לו שני מלאכי השרת לשמרו במעי אמו. ולא מצינו שיהיה לעובר דבש וחלב רק אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה (כמ"ש נדה ל :) שמתהנה מהנאת אמו. גם דמייתי ע"ז פ' ככתוב חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי. מה שנאמר פקודתך שמרה רוחי הוא ראיה למה שאמר וזימן לו ב' מלאכי השרת לשמרו וכו' אבל במה שנאמר חיים וחסד וגו' היכן נרמז בזה דבש וחלב (ואף שברא"ש בקידושין ובסוף בכורות ליתא תיבות דבש וחלב להתענג בו. איתא בנוסח הרמב"ן בה' בכורות פ"ח ע"ש) אך המכוון בזה על דברי תורה ע"ד מה שנאמר דבש וחלב תחת לשונך ונדרש (חגיגה יג.) דברים המתוקין מדבש וחלב וכו' והמתיקות מתורה שבעל פה הוא תורה דבכתב וכמו שנדרש (זח"א כז א וש"מ) וימררו את חייהם דברי תורה שלהם בעבודה קשה בקושיא בחומר בק"ו ובלבנים בליבון הלכתא וכו' וכ' ויורהו ה' עץ ודא עץ חיים והיינו תורה שבכתב וביה וימתקו המים דמיין מרירן דאורייתא דבעל פה אתהדרו מתיקן (זח"ג קנג א) וזהו מ"ש דבש וחלב להתענג בו והוא מ"ש בגמרא (נדה שם) ומלמדין אותו כל התורה וכו' ומקודם מייתי בהלו נרו עלי ראשי וגו' ע"ש והיינו נר שעל הראש שהוא מטלא דעתיקא וזה מרמז על תורה שבעל פה (ונת' במ"א) וז"ש וצוה לו מאכל ומשתה. היינו תורה שבכתב על פי מ"ש ברע"מ (זח"ג רעא ב) הנמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה. דבש וחלב היינו המתיקות מדברי תורה והטעם דברים שכיסה עתיק יומין ומ"נ טעמי תורה (פסחים קיט.) להתענג בו הוא ע"ד מה שנאמר תתענג על ה' שהוא על טלא דעתיקא כנודע מהזוהר הקדוש. ועל זה מייתי ככתוב חיים וחסד עשית עמדי חיים תשב"כ עדש"נ ויוהו ה' עץ ואין עץ חיים אלא תורה כמ"ש בתדב"א (ריש סא"ר וברכות לב :) וחסד תורה שבעל פה ע"ד מה שנאמר ותורת חסד על לשונה והוא תורה ללמדה תורה של חסד (כמ"ש סוכה מט :) והוא תורה שבעל פה דתורה דבכתב כל מי שרוצה יבא

וילמוד כמ"ש (קידושין סו.) וזש"נ קדש לי כל בכור שהיא הקדושה בעוברי ישראל שיכניס הקדושה י' חכמה קודש עלאה וכן אור תורה שבעל פה תורת חסד דרגא דאברהם אבינו ע"ה ה' דאברהם מלכות פה תורה שבעל פה והיו שניהם כלולים בתורה שבכתב של שורש משה רבינו כמו שאמרנו:

**ובגמ'** (סוף פסחים) פשיטא על פדיון הבן אבי הבן מברך. שהחיינו כו' כהן מברך דקמטי הנאה לידיה או אבי הבן וכו' ויש להבין מה מספק"ל היכן מצינו שיברך אדם על הנאת ריוח כסף אף הון רב ורק על הנאת כלים חדשים שנהנה מהן גופא מברך אבל ריוח כסף להיות מונח בארגז אין זה הנאה והנהנה מעצמותן היא עכברא דשכיב אדינרי. גם מ"ש אחר כך והילכתא אבי הבן מברך שתים צריך להבין דבכל מקום שאלו בגמרא הלכה מכלל דפליגי (שבת נז : וש"נ) וכאן לא פליגי כלל ור"ש מספקא לי' ושאיל בי מדרשא ופשטו ליה דאבי הבן מברך ומה הלשון והילכתא. גם מ"ש פשיטא אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על פדיון הבן אבי הבן מברך צריך להבין מאי קמ"ל וכי מי יברך הלא מצות האב הוא. אך לפי האמור דבאמת כ' בכור וגו' תפדה והיינו מהשי"ת וניתן לכהנים אחר כך שהם שלוחי דרחמנא. ואף אם הכהן שונא מתנות צריך ליקח מעות פדיון והוא מצוה דכל מתנות כהונה מצוה כמו אכילת קדשים ואכילת תרומה בגבולין דאיקרי עבודה (כמ"ש פסחים עג רע"א) וכן יש מצוה ליקח מעות פדיון הבן והיינו שעל ידי זה מופיע בו האור דתורה שבעל פה מסט' דכסף חוורו ה' דאברהם תורת חסד וסיום הברכה מקדש בכורי ישראל לפדיונם. היינו שהקדושה עד הפדיון. ואחר הפדיון אזלא קדושתי' וניתנה לכהן וזה הפדיון ה' דתורה שבעל פה כנ"ל והוה ס"ד דכהן יברך ע"ז. ועז"א דפשיטא אשר קידשנו במצוותיו וציוונו וכו' אבי הבן מברך שהמצוה עליו במעשה. אך ברכת שהחיינו יש לומר שבאמת שניהם מחויבים כהן דקמטי הנאה לידיה היינו הנאת הנפש שמופיע בו האור והאבי הבן דקא עביד מצוה ומספקא להו מי יברך ויוציא את חבירו. ובאמת לדעתי נראה שגם הכהן צריך לצאת בברכת שהחיינו שמברך אבי הבן. והוא מסתבר לר' שמלאי דכהן מברך ומוציא את האב דעל כן הקדים בשאלה כהן מברך וכו' רק בבי מדרשא פשטו ליה דאבי הבן מברך והכהן יוצא בברכתו ועז"א והילכתא אבי הבן מברך שתים שהיא כהילכתא בלא טעמא כהלמכל מקום (ע"ד מ"ש גיטין יד.) וזה ענין שייכות עובדא דר' שמלאי לסוף פסחים והרשב"ם כ' משום דאיירי מתניתין בב' מיני ברכות וכו' ולפי האמור יתכן דסיום המס' שורש הדבר שהתחיל אור לי"ד וכו' והיינו אור אורתא. שכן הסדר וביציאת מצרים השבתת שאור קודם קרבן פסח וזמן מכות בכורות. והיינו דאף דבאמת זמן השבתת שאור ביום ומותר לאכול חמץ עוד. בתורה שבעל פה

שהיא מדת לילה כידוע דמדת יום תורה שבכתב ולילה תורה שבעל פה וע' מדברי תורה (תשא לו) ובזוהר הקדוש (בשלח מו ב) דלית יום בלא לילה ולית לילה בלא יום ולילה ויום אקרי יום אחד וכו' והיינו קודשא בריך הוא ושכינתיה תורה שבכתב ותורה שבעל פה. שהתורה שבעל פה עקרו להאיר מתוך החשך הרב חכמה לתקן הרב כעס ולזה אמרו אור לישנא מעליא. התקינו אור לארבעה עשר בודקין את החמץ ההשתדלות מצד האדם שאז כבר מופיע ממכת בכורות ויציאת מצרים שהיה ביום שאז היה השבתת שאור מצד השי"ת. ונסתיים המס' בפדיון הבן שניתן לכהן שהיא קדש לי כל בכור הופעת האור מיוד חכמה קודש עלאה לה' תתאה מלכות פה תורה שבעל פה כסף חווּרי ה' דאברהם שנותנין לכהן אור תורה שבעל פה כאמור:

**והוא** ענין מ"ש (ב"ק פ סע"א) לבי ישוע הבן ופירש"י משתה שעושין לפדיון הבן ישוע מתרגמינן פורקן והתוס' הק' דמכל מקום אין שייך לשון ישוע. ויתכן על פי מ"ש (ויק"ר פ' כא) ישעי ביום הכיפורים והיינו ישועה מכל רע מחילת עונות ובו ניתן לוחות אחרונות שיש בהן מדרש הלכות ואגדות (כמ"ש שמות רבה פ' מו ופ' מז) הרב חכמה לתקן הרב כעס. ושמעתי בשם הרה"ק ר"מ זצוק"ל שאמר בשם רבותינו הק' זצוקללה"ה דסעודת פדיון הבן כפ"ד תעניות. שהוא תיקון לפגם הברית והוא על דרך מה שאמרנו כ"פ במ"ש (קידושין לא. וש"מ) עבידנא יומא טבא לרבנן שפירש"י סעודה לתלמידים שהוא שיוכל להופיע בהם אור כי טוב ע"ד מה שנאמר ויקרא אלהים לאור יום וזהו יום טוב והיינו תורה אור ואור תורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא וכן איתא למ"ד בירושלמי (פ' טו דשבת ה' ג) דלא נתנו ימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה. ועל ידי השמחה שעושה אבי הבן לשמחת המצוה מופיע אור כי טוב על הסעודה וכל מי שאוכל ונהנה מסעודה זו זוכה ליומא טבא אור כי טוב אור תורה שבעל פה. וכן נדרש במכילתא (בא ר"פ ט) מקרא קודש דיום טוב קדשהו באכילה ושתיה וכסות וכפירש"י. שעל ידי האכילה מכניסין קדושה ליום טוב וכן כל סעודת מצוה עביד יומא טבא להמסובין ועל ידי זה יכולים לתקן הפגם ועטיו של נחש להיות הו' מעוון מלא נהורא דנפיק מגו חשוכא וכמו שאמרנו. ובפרט בחודש שבט שנוצר באות צ' כמ"ש בס' יצירה והיינו דצדיק נקרא המוגדר מתאוה וכן שבועות אלו מסוגלים לתיקון פגם הברית וכשיש בו סעודת פדיון הבן יכולים לתקן כל הקלקול והפגם זוהמת הנחש שיהיה בישראל פסקה זוהמתן לגמרי כמו לעתיד ולא יהיה קטרוג כלל קודש ישראל לה' ראשית תבואתו. שישראל קשורים בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית:

## פרק ב

**קדש לי כל בכור וגו'** להבין למה נצטוה משה רבינו קדש וגו' והוה ליה לומר צו את בני ישראל ויקדשו בכור. הענין דכתיב בני בכורי ישראל ואין המכוון שנגד העכו"ם הם בכור דהא העכו"ם אינם קרוים בנים למקום כלל רק ישראל. רק המכוון נגד מלאכים שנקראו ג"כ בני אלהים וישראל בני בכורי והוא על פי מ"ש (ב"ר פ' ח) אם זכה אדם א"ל אתה קדמת למה"ש ואם לאו א"ל זבוב קדמך וכו' דהגוף נברא אחור למעשה בראשית והנפש קדם למלאכים דכ' עושה מלאכיו רוחות ויליף מינה (שם פ' ג) שבשני נבראו וכתוב ורוח אלהים מרחפת וגו' ואמרו (שם פ' ב) זה רוחו של מלך המשיח. וכמ"ש אד"ם ר"ת אדם דוד משיח דמשיח יהיה הסוף שיברר נפש אדם הראשון וישראל ונאמר אחר כך הנה אנכי הורג את בנך בכרך דבקליפה גם כן הבכור ראשית דקליפה ובמכה עשירית נתבררו ישראל שקשורים בשורש בני בכורי ישראל. וכמו שאמרנו שהמכות נגד עשר המדות שבכל מכה נתבררו ישראל במדה א' מתתא לעילא בסוד נגוף למצרים ורפוא לישראל שיצאו ישראל מקליפה א' ונכנסו לקדושה. והוא כמו מילה שנימול לח' ונעשה ישראל ואקרי צדיק כמ"ש (זח"ב כג א) דכל מאן דאתגזר אקרי צדיק. והיינו שקשור בשורש שנולד ישראל. רק מילה מרמז על קדושת הגוף של ישראל שנקרא בשר קודש ובהיפך בשר חמורים (וכמו שנת' וירא מא' א) וקדושת הבכור מורה על נפש ישראל שנקראו בני בכורי שהוא רוחו של משיח שהיה ביום א' במאמר בראשית מה שאין כן המלאכים שנבראו ביום ב' או ה' (כמ"ש ריש ב"ר). ואיתא (בתקו"ז תי' יג) והא משה תמן הוה וכו' דא מגופא ודא מנשמתא. דיעקב גופא שהוא כולל קדושת כל גופי ישראל שהם זרעו. ומשה נשמתא שהוא שורש כל נשמות ישראל שהם כלל ששים ריבוא והם ששים ריבוא אותיות וחלקי אותיות שבתורה ומשה רבינו כולל כל אותיות התורה שנקרא תורת משה וכתיב תורה צוה לנו משה והוה ליה לומר כתב משה או דיבר משה שהרי ה' צוה. רק זה הופיע משה בישראל שהדברי תורה מורשה קהלת יעקב וא' (ויק"ר פרשה ט) מורשה קהלת ינאי אין כ' כאן אלא קהלת יעקב כו' ע"ש והיינו שאף ע"ה שזדונות נעשות להם כשגגות שאין יודעים כלל מה אסור והם נקראו בית יעקב (כמ"ש בבא מציעא לג :) מכל מקום יש להם חלק בתורה כמו ע"ה זה שלא ידע כלל בתורה רק פי' פסוק זה שאביו מלמדו כשיכול לדבר (כמ"ש סוכה מב.) וזה היה חלקו שחידש בתורה דקהלת ינאי אכ"כ וכו'. אבל כאן אחר יציאת מצרים קודם מתן תורה נצטוה משה רבינו קדש לי כל בכור שיכניס קדושה בבכורות שהם קשורים בשורש בראשית. ונאמר אחר כך ויאמר משה וגו' זכור את היום הזה וגו' שמשה רבינו הקדים להם זכירת יציאת מצרים ושהוא

בחודש האביב ומצות הפסח ומצה ותפילין ואחר כך אמר להם פ' קידוש בכורות. והא דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קפו א) ירחא דילכון בסדורא דאתוון אביב דאיהו אב"ג אבל ירחא שביעאה דילי איהו מסופא דאתוון. וכמ"ש האריז"ל דחדשי הקיץ דמטרוניתא וחדשי החורף דמלכא. בקיץ כסדרן ע"ד מ"ש (סוטה ה.) אתי דכא וזה אין כח ביד האדם לעלות רק מצד השי"ת. ותשרי אתוון למפרע כמ"ד אני את דכא שהשי"ת מופיע לישראל שיהיה נקרא על שם ישראל שהם הפועלים והמשתדלים. והיה ההתחלה מן הקיץ חג הפסח ביום ראשון מכת בכורות שאז בירר הש"י בני בכורי ישראל. וביום השביעי עצרת לה' אלהיך וכמו שאמרנו דעצרת הקליטה וכמ"ש האר"י הק' דבשמיני עצרת קליטת קדושת חג הסוכות. וכן מצד הש"י ז' דפסח הקליטה מקדושת חג הפסח וזהו עצרת לה' אלהיך. ומצד ישראל נקלט הקדושה מפסח במתן תורה ועל כן נקרא שבועות בלשון חז"ל בשם עצרת (ונת' במ"א). ואמר זכור את היום הזה וגו' שלא יאמר האדם היודע נגעי לבבו איך יתקרב להש"י ועל זה אמר זכור וגו' שהיו ישראל משוקעים כ"כ עד שאם ח"ו היו מתמהמהין רגע אחד לא יכלו לצאת. ועם כל זאת עזרם הש"י מצדו. ואף בקריעת ים סוף היה עוד הקטרוג הללו וכו' והללו וכו' כמ"ש במכילתא ומ"ר (בשלח) ובזוהר הקדוש (תרומה קע ב) רק הכל מצד הש"י. וצוה ולא יראה לך שאור שהשאור הוא מג' דברים שרובן קשה ומיעוטן יפה (כמ"ש ברכות לד.) שנצרך מעט שאור שבעיסה כדי שיהיה להאדם עסק בעולם הזה ויהיה מקום לשכר ועונש. ומכל מקום אז צריך שלא יראה עשה את האדם ישר וא"צ לפעולת אדם רק הכל מצד השי"ת. ותשרי אתוון למפרע שהש"י מזכה לישראל שיהיה נקרא מצדם שמורידים הקדושה על ידי פעולת אדם. ואחר כך אמר מצות תפילין. ויש בזה שינוי שבפ' שמע והיה אם שמוע כ' וקשרתם בתפילין של יד והיו בתפילין ש"ר וכאן בפ' קדש והיה כי יביאך כ' לשון והיה על תפילין ש"י וש"ר. והיינו דתפילין של יד שמורה על מעשה הפעולות שיהיו כרצון הש"י זהו מצד ישראל ועל כן כ' וקשרתם מה שאין כן תפילין ש"ר שמורה שקשורים בשורש בכ"ע זה כ' בלשון והיו שבא מצד הש"י וזהו רק בפ' שמע והיה א"ש עול תורה ומצות שאחר מתן תורה מה שאין כן בפרשיות אלו שנאמרו קודם מתן תורה כתיב בשניהם והיה שהכל היה מצד הש"י שביררם לחלקו. ובכל ד' פרשיות תפילין נזכרו הבנים והיינו כיון שהם קשורים בשורש כמו שהאדם מוליד אדם ובהמה בהמה כן ישראל מוליד ישראל וכמ"ש (יבמות סא.) אתם קרויין אדם וכו'. ובפרשת שמע והיה א"ש שבו היחוד וקבלת עול תורה ומצות כ' ושננתם וגו' ולמדתם וגו'. וכאן כ' והגדת לבנך וגו' דקאי על שאינו יודע לשאול וכן כי ישאלך בנך דקאי על התם וכמ"ש במכילתא (סו"פ בא)

והיינו שאף הוא נולד ישראל בשורש. ובפ' קדש כ' והיה וגו' ולזכרון בין עיניך ולא כ' ולטוטפות דטוטפות לשון כלילא כמ"ש תוס' (מנחות לד :) מגמ' דשבת (נז :) וזה זכו אחר כך דתפילין ש"ר הם כתר על הראש וראו כל ע"ה כי שם ה' נקרא עליך וגו' אלו תפילין שבראש (כמ"ש ברכות ו.) מה שאין כן בפ' קדש כ' והיה לך לאות וגו' ודרשו (מנחות לז :) לך לאות ולאחרים לאות דשם מיירי בשאינו יודע לשאול והוא אינו זוכה שיהיה הש"ר כתר להיות וראו כל ע"ה וגו' אלא לזכרון שמורה ג"כ קשירה בהש"י על דרך מ"ש (זח"ב צב ב) זכור אתר דלית ליה שכחה וכו'. רק הוא לך לאות בלב ולא יזכה שיהיה הש"ר כתר וראו כל עמי הארץ וגו' רק יזכה לזכרון שהיצר הרע דרכו לשכח. והיינו שיזכה לביעור השאור שבעיסה. ועל ידי זה יזכה למען תהיה תורת ה' בפיך. והיינו שיזכו לאחר מתן תורה לפרשת שמע והיה א"ש דשם כ' וקשרתם. שעל ידי ההשתדלות במעשה ופעולת הידים שע"ז מורה תפילין של יד יזכו והיו לטוטפות כתר על הראש ויזכו להיות נגלה לכל בשר וראו כל עמי הארץ וגו'. ואחר כך בפ' והיה כי יביאך אחר שאמר להם פ' קידוש בכורות שקשורין בשורש. ושם מיירי בתם ששואל עכ"פ מה זאת אף דכ' גם כן והיה שאין בזה השתדלות מצד האדם דנאמרו קודם מתן תורה מכל מקום כ' ולטוטפת שיזכו למדרגת כתר על הראש שקשורים בשורש וזה כח משה רבינו שהכניס הקדושה בישראל כאמור. ואמרו (ברכות שם) ובזרוע עוזו אלו תפילין שנאמר ה' עוז לעמו וגו' ומנין שהתפילין עוז הם לישראל וכו' אלו תפילין שבראש. ולכאורה ובזוע עוזו קאי על תפילין של יד שהקב"ה מניח אך הענין דאיתא (שם) אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה א' בעולם וכ' והיינו שישראל מכתירין להשי"ת בכתר עליון והשי"ת מכתירן לישראל בתפילין ש"ר שהוא ככתר אך לענין מה שנאמר וראו וגו' ויראו ממך עז"א ובזרועו עוזו אלו תפילין והיינו תפילין של יד הם עוז של הקב"ה וזה נותנין ישראל כביכול כמה שנאמר תנו עוז לאלהים וא' בזוהר הקדוש (ר"פ בא) במה בעובדן דכשרן וכד עבדין וכו' יהבין תוקפא וחילא לקודשא בריך הוא וכנגד זה הקב"ה מניח תפילין ה' עוז לעמו יתן שנותן עוז לישראל והיינו תפילין של ראש להיות כתר נגלה לכל בשר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך וכמו שאמרנו שע"י וקשרתם וגו' התפילין של יד שמורה על עובדין יזכו והיו לטוטפת וגו' כלילא וכתר להיות וראו וגו' וזה יזכו אחר מתן תורה כאמור. ואמר למען תהיה תורת ה' בפיך כי וגו' היינו שעיקר זכירת יציאת מצרים לזכור ולידע שהכל מהש"י ואף דברי תורה היא תורת ה' ואף שאמרו (ע"ז יט.) ולבסוף נקראת על שמו שנ' ובתורתו וגו' מכל מקום צריך לידע שהכל אף ההשתדלות שע"ז מורה תפילין של יד הוא גם כן מהש"י וכמו שנאמר

בפ' קדש ופ' והיה כי יביאך ביציאת מצרים והיה גם על תפילין של יד וכמו שאמרנו. ואיתא (מ"ר מטות) ג' מתנות נבראו בעולם זכה באחת מהן נטל חמדת כל העולם וכו' אימתי בזמן שהם מתנות שמים ובאות בכח התורה וכו' ע"ש וכבר אמרנו דהג' מתנות זכו האבות אברהם אבינו ע"ה זכה בחכמה ויצחק אבינו ע"ה זכה בגבורה ויעקב אבינו ע"ה זכה בעושר (ונת' וישלח מא' ו' ע"ש) דאף דכל האבות היה להם עושר ביעקב מצינו השתדלות בזה וידע שהכל אף ההשתדלות הוא מהש"י וכמו שאמר האלהים הרועה אותי וגו' וידע שהם מתנות שמים ובאו מידו של הקב"ה על ידי המלאכים ובכח התורה וכמ"ש בזה"ק שכל ענין המקלות היה בהן סודות ודברי תורה ועל כן אמרו עליו (חולין צא.) שנשתייר על פכין קטנים מיכן לצדיקים שחביב עליהם ממונם וכו' (ונת' שם ע"ש). ובזה יש להבין מאי דמיבע"ל (סוף פסחים) בברכת שהחיינו אי כהן מברך דקמטי הנאה לידיה וכבר שאלנו מאי מספק"ל והלא לא מצינו שיברך אדם שהחיינו על ריוח כסף כיון שטובת הכסף רק לקנות בהם דבר הנאה ורק כשקונה כלים חדשים שנהנה בהן מברך. ולפי האמור יש לומר דכיון שהוא מתנות שמים ובאות בכח התורה שזיכתה לו הוה ס"ד שיברך שהחיינו על הכסף בעצמו שזה עצמו הנאה ושמחה. אף שבשאר ריוח כסף אינו מברך דשם הכסף בעצמותו אינו כלום רק התכלית שיקנה בכספו דאוהב כסף בעצמותו נפש רעה היא עכברא דשכיב אדינרי. מה שאין כן כסף זה שבא מידו של הקב"ה ובכח התורה. וזה העיקר שיכירו וידעו שהכל מהש"י אף השתדלות האדם בתורה ומצות וזש"נ אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' דחכם בחכמתו וכן גבור הכובש יצרו בגבורתו כל שתולה בהשתדלותו אינו כלום. כי אם בזאת יתהלל וגו' השכל וידוע אותי היינו שיכירו כח הנותן כי אני ה' עושה וגו' וזש"נ למען תהיה תורת ה' בפיך וגו' ואז יזכו וקשרתם וגו' לכתר נעשה ע"י השתדלות ופעולת האדם שנק' ע"ש הידים. ועל ידי זה ה' עוז לעמו יתן כתר נשמע והיו לטוטפת וראו כל ע"ה כי שם ה' נקרא עליך וכאמור:

## פרק ג

**קדש לי כל בכור וגו'** להבין למה נצטוה משה רבינו קדש וגו' ולא כ' דבר אל בני ישראל וגו'. אך מצינו גבי בכור בהמה דאף דאי לא מקדיש ליה נמי קדיש מכל מקום מצוה להקדישו (כמ"ש נדרים יג.) ובמכילתא (בא פ' טז) הקדישו שתקבל שכר וכו' ויש להבין למה נצרך לקדשו כיון שהוא קדוש ממעי אמו. אכן מצינו כה"ג גבי קדושת שבת דקביעא וקיימא (כמ"ש פסחים קיז :) וכ' לדעת כי אני ה' מקדשכם וא' (שבת י :) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה וכו' וכמ"ש יום מנוחה וקדושה לעמך נתת. ומכל מקום כ' זכור את יום השבת לקדשו ואמרו (תו"כ ר"פ בחוקותי) זכור שתהא שונה בפיך ובגמ' (פסחים

קו.) לקדשו זוכרהו על הין. וכן כאן אף שקדושת הבכורות מהש"י מצוה להקדישו בפה. וכבר אמרנו במ"ש ישמח משה במתנת חלקו שהשבת חלק משה רבינו שבשבת זוכין להתגלות עתיקא כש"נ אז תתענג על ה' והיינו עתיקא שעל אותיות הוי"ה שמורים על ט' המדות כמ"ש בזה"ק (ח"ג רנח סע"א) וקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין כ"א (כמש"ש סה ב) וזה חלק משה רבינו דאיתא בזוה"ח (בראשית ד"ו יא ע"ג) מהו חכמה הוא שמו של הקב"ה ומעולם לא גלה לשום אדם ולא עתיד להגלות אלא קצת הימנה למשה וכו' על מה שלא עמד אדם על האי ראשית שהיא חכמה דכ' ביה במשה וירא ראשית לו ואם תאמר והא כתיב וה' נתן חכמה לשלמה ת"ח לא כ' נתן החכמה וכו' המשיח עתיד לדעת קצתו וכו' ע"ש והיינו יוד חכמה קודש עלאה ונגד זה מאמר יהי אור. והאור שנגנז הוא תגו של יוד שמרמז לכ"ע וזה לא נגלה רק למשה רבינו ע"ה ועז"נ וירא ראשית לו. וז"ש בגמרא (פסחים נו.) היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמר יעקב וכו' והיינו שמשה רבינו ע"ה רצה להכניס בכלל ישראל שיכירו יחוד ה' בבחינת יחודא עלאה ה' אחד ועל כן לא אמר בשכמל"ו שזה אמר יעקב אבינו על מה שאמרו השבטים כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבבינו אלא אחד והיינו אף שאין אנו משיגים היחוד בבחינת אמת כמוך. מכל מקום על ידי אמונה אנו מאמינים כי ה' אחד וז"ש (זח"ג כל א) איהו אמת ואיהי אמונה ועל זה אמר יעקב אבינו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יחודא תתאה בחינת כנסת ישראל. ומשה רבינו לא הסתפק בזה ורצה להכניס בלב ישראל בחינת יחודא עלאה אתה הוא משנברא העולם כמו קודם שנברא העולם ויכירו היחוד בבחינת אמת ועל כן לא אמרו משה. וזהו מתנת חלקו כל שם הוי"ה ותגו של יוד שכולל כל הע"ס. וזש"נ למשה קדש לי כל בכור להכניס הקדושה לבכור שקשור בראשית וזהו רק על ידי משה שזה מתנת חלקו. וקדושת בכורות היה צריך להיות תיכף במכת בכורות כש"נ כי לי כל בכור וגו' ביום הכותי וגו' וכמו שאמרנו כ"פ די' מכות נגד ע"ס מתתא לעילא כמ"ש בזה"ק (ח"ב כט סע"א) ומכת בכורות נגד כ"ע והיה נגוף למצרים ורפוא לישראל. שיצאו ישראל מראשית דקליפה ונתבררו שקשורים בראשית דקדושה בני בכורי ישראל. רק היה אז הכל מצד השי"ת ולא היה חלק מצד ישראל. ועל כן הקדים משה רבינו ע"ה לפרשת בכורות זכור את היום וגו' כי בחזק יד הוציא וגו' והיינו שהיו ישראל משוקעים בקלי' מצרים כעובר במעי אמו ולא היו ראוים לגאולה מצד מעשיהם וכמ"ש (שהש"ר ב ח) הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט במעשיכם הרעים וכו' מדלג על ההרים. והוצרכו לחוזק יד וכן בפ' שבת בלוחות אחרונות ויוציאך ה' אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. והיינו דלזכות לקדושת עתיקא צריך כח משה רבינו ובמצרים לא

היה מקום לזכות לקדושה זו כאמור. ואמר אחר כך היום אתם יוצאים בחדש האביב ומה הודיעם והלא הכל ידעו זמן צאתם שהוא בחודש האביב אך המכוון על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפו א) ירחא דלכון איהו בסדורא דאתוון אביב וכו' מ"ט אתון מתתא לעילא וכו' והיינו דיציאת מצרים היה בחוזק יד מצד הש"י אף שלא היו ישראל ראוים אבל מהיום והלאה צריכין אתם להתברר מתתא לעילא בכל המדות. ואחר כך אמר להם מצות תפילין שבראש שהוא ככתר על הראש. והיינו שבלב ובמוח קשורים בהש"י וכמ"ש הרב מלאדי זצוק"ל על שדקדקו בגמרא אלו תפילין שבראש ול"א שעל הראש שמורה שקשורים במוח שבראש. ואחר כך א"ל פרשה קידוש בכורות שיתחייבו בביאת הארץ. ובפ' שמע והיה אם שמוע כ' לטוטפת שהוא כלילא על הראש מה שאין כן בפרשת קדש שקודם קידוש בכורות כ' לזכרון בין עיניך שמורה גם כן על קשירה בשורש על דרך מ"ש (זח"ב צב ב) זכור אתר דלית ליה שכחה וכו' אבל מכל מקום אינו כתר שזה זכור רק אחר קידוש בכורות שהכניס בהם משה רבינו ע"ה הקדושה בקביעות שיזכו מצד ישראל לקדושת בחינת עתיקא ועל דרך מ"ש (ברכות ו.) אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם וכו' והיינו שעל ידי שהמליכו השי"ת בכ"ע ה' אחד זכו אז לכתר תפילין:

## בשלח

### פרק א

**ויהי בשלח פרעה וגו'**. כ"מ שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער (מגילה י :) וזה שדקדק במ"ר מי צוח וי פרעה משל למלך וכו' אך יש להבין למה הזכיר כאן שצוח פרעה וי. גם למה נכתב כאן בשלח פרעה וגו' והוה ליה לומר ויהי בצאת ישראל והיה קיצור לשון ובתורה אין אות יתירה ח"ו. אך באמת ידוע שבודאי לא נצרך המכות כי אין מעצור לה' להוציא בנ"י בע"כ דפרעה בלא שום מכה. רק מפני הקטרוגים מה נשתנו אלו מאלו שהיו ישראל מוקפין בקליפה כעובר במעי אמו כמו שנדרש (בפסיקתא) ע"פ גוי מקרב גוי ובמד' (ויק"ר פ' כג) אלו ואלו ערלים וכו' ועל זה הוצרכו המכות להיות נגוף למצרים ורפו לישראל שנתבררו ישראל ובכל מכה יצאו ממדרגה א' בקליפה ונכנסה במדה א' בקדושה מתתא לעילא (ונת' כ"פ) ועל כן הוצרכו ישראל לצאת ברשותו של פרעה. וזש"נ ויהי בשלח פרעה את העם שיצאו ברשיונו מפני שהיו משוקעין וזש"נ ויהי דצוח פרעה וי ששלחתי את ישראל כיון שהיה סיפק בידו שלא לשלחם ולא היו יוצאים בלא רשותו. וזהו ווי באמת גם כן שהיו ישראל משוקעין כ"כ בקליפה שאם היו מתמהמה עוד שעה ח"ו לא היו יכולים לצאת משם. ואף במכת בכורות היה עדיין קטרוגים וכמו שאמרנו

במה שנאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב וגו' שהיה להקלי' כלב נובח מקום לקטרג רק שהש"י לא הניח לקטרג (ונת' בא מא' יב.) וקריעת ים סוף היה בזכות האבות דאז היה גם כן קטרוגים כמ"ש במ"ר (פרשה כא) ובזוה"ק (ח"ב קע ב). ואיתא במכילתא (פרשה ג) ובמ"ר (שם) דבזכותו של יעקב אני קורע להם הים שנאמר ופרצת ימה וגו' והיינו דשם נאמר לו והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת וגו' שמורה שאינם כדאים ע"ד מ"ש (מגילה טז.) כשהן יורדין יורדין עד עפר ובמ"ר פ' זו (פ' כה) כשיגיעו בניך עד עפר הארץ אותה שעה ופרצת וכו' וזה פעל זכותו של יעקב שעוד לא יהיה כזה שישתקעו ישראל ח"ו בקלי' עד שיהיה מההכרח להוציא אותם כרגע כדי שלא ישתקעו לעולמי עד כמו שהיה ביציאת מצרים וכמו שאנו רואים שיותר מי"ח מאות שנה שגלינו מארצנו ואין ישראל משוקעים ח"ו. ובגאולה העתידה כ' כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שגם גאולה העתידה יהיה בעתיקא שהוא פלא עליון אך להיפך מגאולת מצרים דשם היה לא זכו אחישנה שדלג הש"י על הקץ כדי שלא ישתקעו ח"ו לעולם וכאן יהיה זכו אחישנה לא זכו בעיתה (כמ"ש סנהדרין צח.) דשוב לא יהיה פחד שישתקעו ח"ו לעולם דזה פעל זכותו של יעקב. ואחר כך אמר במ"ר מי אמר וי משה אמר וי וכו' ואיני אכנס עמהן לארץ וכו'. וגם צעקת משה וי הוא שייך למה שנאמר בשלח פרעה שמורה שלא נשלמו ישראל מצדם ולא היו ראוים לצאת ביד רמה בלא רשות פרעה רק בשלח פרעה שיצאו ברשותו וכמו שאמרנו ויצטרכו עוד לגלוית מזה ידע משה רבינו ע"ה שאינו נכנס עמהם לארץ שאם היה נכנס עמהן לא נשתעדו עוד ישראל בשום גלות (כמ"ש במג"ע) ולכן כיון שראה שלא יצאו ביד רמה בלא רשות רק פרעה הסכים ושלחם צוח וי שאינו נכנס עמהם לארץ כאמור:

**ובזה**"ק משמע דהרגיש גם כן על לשון ויהי ומפרש דקאי על ישראל שהם הרגישו אז חבירו דרוחא ואמרו וי וע"ש (מה א). ומתחיל תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות ומבאר שהיה מסט' דנוקבא דהיינו בחינת היראה וכמ"ש שמעתי שמעך יראתי. בקרב שנים חייהו הב ליה חיין וכו' שגיונות כד"א שגיון לדוד זיני תושבחן וכו' כד נפקו ישראל ממצרים רוחיהון הוה תביר וכו' ב"נ כד איהו שביק פולחנא כדין ידע חבירו דגרמוי חבירו דרוחיה וכו' וקב"ה אסי לון דכ' וה' הולך לפניהם יומם וגו'. מצינו ג' מיני תפלה תפלה לעני תפלה למשה תפלה לדוד. תפלה לעני היינו שאינו מתפלל שיתנו לו מה רק מתנצל ושופך שיחו איך שהוא חסר מכל וכל. ותפלה למשה הוא מצד שהשיג גדולת הש"י ובראותו גודל קדושתו ית' נעשה בעצמו שפל בתכלית השפלות וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"ב מה' יסוה"ת) וכשהוא מחשב במעשיו וברואיו וכו' מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפילה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות.

ואמרו (חולין פט.) גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר שיש בהם צד ממשות ואילו במשה ואהרן כ' ונחנו מה לגמי לא נחשב לשום ממשות ותפלתו היה מצד גדלותו וקדושתו שהיה שלם בקדושה והשגה היותר גדולה ועל ידי זה נעשה שפל בעצמו ואמר ונחנו מה נגד קדושת ורוממות אלהותו ית"ש והיה כל תפלתו רק בתחנונים כש"נ ואתחנן אל ה'. וחשב שכל מה שהשיג הוא מצד שהש"י חנן אותו ואיתא במ"ר (ר"פ ואתחנן) וכ"ש (סנהדרין מד.) תחנונים ידבר רש זה משה שהיה רש בעצמו שאין לו כלום. ותפלה לדוד שאמר על עצמו ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם היינו שהיה סבור בדעתו שהוא גרוע מכל ורחוק מהקדושה לגמרי ומלא חסרונות נגד רצונו יתברך כי עליו נא' הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה (מו"ק טז :) והיינו שהיה יחיד שעשה תשובה שמוחלין לכל העולם כולו בשבילו (כמ"ש יומא פו :) והיינו על ידי שמכניס הרהור תשובה בכל לבבות ישראל וכן הכניס הרהורי תשובה בכל ישראל. והיה לבו נשבר בקרבו מחמת שהיא מלא חסרונות ועכ"א שלבד שלא נחשב למאומה תולעת ולא איש עוד היא חרפת אדם ובזוי עם והתפלל לב טהור ברא לי טהור מכלל דאיכא טמא (סוכה נב.) והתפלל שיברא לו ה' יתברך בריאה יש מאין לב אחר לב טהור והיה שפלותו מצד החסרונות. והנה האדם החפץ לקרב עצמו לקדושת הש"י מאיר לו הקב"ה מאור קדושת עתיקא למעלה מהשגת שכל אנושיי ומשיג חיות הקדושה בלא שום מסך מבדיל ומתמלא האדם כולו אורה. וז"ש (בס' הרוקח) אין חוזק כחוזק החסידות בתחלתו כי על ידי האור הגדול בוער בלבו חשק ורצון לקדושה בכל תוקף ועוז. אך האור הזה הוא רק לפי שעה כדי שיראה האדם שיש אור אלהותו יתברך בעולם ואחר כך נתעלם ממנו אותו האור ורואה האדם כל מה שפעל ועשה נגד רצון הש"י כל הזמנים שעברו עליו ואז נשבר לבו בקרבו ולא נשאר בו רוח ומתפלל להקב"ה בכל לבו ושב בתשובה שלמה וזהו כמו תפלה לדוד שאמר לב טהור ברא לי. וכמו כן ישראל בשעת יציאת מצרים דבליל א' דפסח נתגלה להם הקב"ה באור עתיקא ויצאו ביד רמה בלא שום מסך מבדיל והיו מלאים מאורו ית' בבהירות היותר גדולה ואחר כך תיכף נעלם מהם אותו ההארה ואז התמרמרו בלבם בזכרם מה שעבר עליהם במצרים שהיו משוקעים בקליפתם עד שאם היו מתעכבים עוד ח"ו היו נשארים שם ונשבר רוחם בקרבם וזהו החבירו דרוחא ומגודל החבירו דרוחא לא יכלו למחדי באינון תושבחן דשמעו וביסס להם השי"ת בקדושת שבת וז"ש בזה"ק וקב"ה אסי לון דכ' וה' הולך לפניהם יומם והיינו בקדושת האבות וכמ"ש בזה"ק (מו רע"ב) יומם דא אברהם שהמשיך מדת עתיקא דהתגלות עתי"ק בשבת דיממא כנודע שהוא הקדושה

מצד הש"י למעלה מתפיסת השכל בעמוד ענן דא יצחק שמדתו הפחד והגבורה צמצום האור שאינו בהתגלות כמו אור עתי"ק רק שיש מסך מבדיל ומכל מקום נפשות ישראל מלא קדושה והיא קדושת סעודת ליל שבת דחק"ת קדישין שמרמז על נפשות ישראל כנודע. לנחותם הדרך דא יעקב וכו' והיא קדושת ס"ג של שבת שהנייחא בשלימות שנקבע ונבלע קדושת שבת בנפשות ישראל ולילה בעמוד אש להאיר להם דא דוד מלכא והיא נגד סעודת מוצאי ש"ק דאיתא (ב"ר פ' יב) שהאור הראשון גנוז לצדיקים לע"ל וחלק כבוד לשבת וכיון ששקעה חמה בליל שבת שמשה האורה וכו' והיינו האור מצד השי"ת אור עתי"ק וזה נקרא מאורי אור שזורח אור קדושתו מצד הש"י בלא אתערותא דלתתא. וא' כיון ששקעה חמה במוצ"ש התחיל החשך ממשמש ובא נתיירא אדם הראשון אמר שמא אותו שכ' בו הוא ישופך ראש וגו' בא להזדווג לי וכו' זימן לו הקב"ה שני רעפים והקישן זה לזה ויצאת האור ובירך עלי' וכו' והיינו שנתיירא מהיצה"ר ממה שעבר עליו מקודם שניסת לדברי הנחש ונעשה חסר מכל וכל ואמר אוי שמא יבא הנחש ויסיתני ונתן הקב"ה בלבו בינה והוציא האש ועל זה מברכין במוש"ק בורא מאורי האש והיינו האש שהאדם מדליק וזהו מדרגת דוד המלך ע"ה שהקים עולה של תשובה. ובזה נתבסס רוחם של יוצאי מצרים אחר חבירו דרוחא שהיה להם ואמרו וי על זכרון מה שעבר עליהם במצרים. ונפתח להם על ידי קדושת השבת וקדושת האבות מחדש שערי אורה וז"ש בזה"ק וכל אורחין הוו סלקין ריחין דאסותא וכו' ונייחין ברוחיהון:

## פרק ב

**ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם וגו' פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה.** ובמ"ר איתא דפרעה צוח וי ע"ש ולכאורה מה ראה על ככה לחזור מדעתו ששלחם והלא ראה המכות שסבל עד שלא שלחם. אך באמת אם היו ישראל בשלימות לא היה פרעה רודף אחריהם ולא היה צוח וי וכדרך שאומרים אין ארור מדבק בברוך היינו שהארור אינו רוצה להתדבק בברוך ובורח ממנו ורק מפני שהיה לישראל עוד נגיעה ושייכות לקליפת מצרים היה רצון פרעה לרדוף אחריהם לצד החלק רע מהקלי' שנמצא בהם ועל כן צוח וי ששלחם. וזש"נ ולא נחם וגו' בראותם מלחמה ושבו מצרימה ואיתא במכילתא דקאי על מלחמת העמלקי והכנעני ולכאורה מה הועיל אף כשהוליכם דרך המדבר אמרו נתנה ראש וגו' וגם מלחמת הכנעני היה אחר חטא המרגלים ועכשיו קודם הקלקול היו מוכנים לכנוס תיכף והיו יכולים לכנוס דרך ארץ פלישתים ולא היו מוחים בהם לעבור דרך ארצם אחר כי אוכל יקנו מאתם בכסף דרק אדום לשנאתם לא הניחו ישראל לעבור דרך ארצם. אכן הענין כמ"ש בשם רבי' ר' בינם זצוק"ל שאמר דמה שנאמר

כי תצא למלחמה על אויביך וכ' בס' דקאי על מלחמת היצ"ר אינו דרך דרוש ורמז רק היא פשט הכתוב שזה מלחמה תמידית. וכן כאן פי' מה שנאמר פן ינחם העם בראותם מלחמה היינו מלחמת היצה"ר ולא יוכלו לעמוד בקשרי המלחמה ולהתגבר כנגדו ושבו מצרימה לקליפת מצרים ובאמת מלחמת היצר ומלחמת עכו"ם הם מענין א' ותלוי זה בזה שהתגברות העכו"ם הוא ע"י קטרוג שיש צד התגברות היצר הרע. ואיתא במכילתא שהוליכם דרך המדבר שיאכלו מן וישתו מי באר והתורה נבללת בגופן שאם הוליכן דרך פשוטה מחזיקים איש בשדהו ובכרמו. ולכאורה גזירת מ' שנה היה רק אחר המרגלים ולולי החטא היו נכנסין לארץ ישראל בי"א יום ואיך היה נבלע דברי תורה. אך אם לא חטאו במרגלים היה די שיבלעו דברי תורה במ' יום של קבלת התורה ומ' אמצעיים ומ' אחרונים. ומסיק במכילתא מכאן וכו' שלא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושניים להם אוכלי תרומה וכבר אמרנו דהמכוון שלהיות הדברי תורה נבלע בלב האדם צריך להיות אכילה בקדושה וכמ"ש בתדב"א (סא"ר פ' כו) ואם לא זכה על דברי תורה שיכנסו לתוך מעיו מכל מקום יבקש רחמים על אכילה ושתיה הרבה שלא יכנסו לתוך מעיו והמן היה אכילה בקדושה שהיה לחם מן השמים. וכן אכילת תרומה מאכל קודש (כמ"ש מו"ק כח.) ונקראת עבודה כמ"ש (פסחים עג רע"א) עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש ולזה אמר עבודה עבדתי ע"ש. ועל ידי שהוליכן דרך המדבר ואכלו המן ונבלע דברי תורה בלבם יוכלו לעמוד במלחמה נגד היצר הרע ולא ישובו לקלי' מצרים ח"ו. כיון שיאכלו אכילה בקדושה. ולכך מנהג ישראל אוהבי התורה ורוצים שיהיו בניהם ת"ח. שנותנים מזונות לבניהם אחר החתונה שנים רבות כדי שיהיו פנוים לתורה ושיבלעו הדברי תורה בלבם ואף בהיותם אחר כך מוטרדים במו"מ לא ימושו הדברי תורה מלבם. מצד שמאכלם בשני המזונות אכילת מצוה ואכילה בקדושה על דרך מ"ש הר"ן (לרי"ף רפ"ב דקידושין) דא' מצוה בה יותר מבשלוחה אף שאינה מצווה על פו"ר מכל מקום יש לומר מצוה שמסייעת לבעל לקיים מצותו ע"ש והיינו כיון שמבלעדיה לא יתקיים המצוה. וכמו כן האבות שנותנים המזונות ומכוונים למצוה שיעסקו בניהם בתורה הוו הבנים ע"י אכילתם מסייעים להאבות לקיום המצוה והוי אכילתם אכילת מצוה (וכעין מה שנת' תולדות מא' ב ופ' בא מא' ד) וכסברת הר"ן:

## פרק ג

**בזה**ק ר"פ זו פתח ר"ש תפלה לחבקוק וגו' ת"ח מאי כ' ויהי היום וגו' ושם אשה גדולה מאי אשה גדולה אלא גדולה בעובדהא וכו' וכ' בהג"ה רח"ו ז"ל שהיתה גלגול חוה ונקראה גדולה כמו אדם הראשון אדם הגדול. והענין דאיתא בזוהר הקדוש להלן (ע"ב)

מאן דאתי מסט' דנוקבא מותא אקדים לרגלוי והיינו משום דחוה גרמה המיתה לעולם. אבל מכל מקום פגם היה רק בחיי חוה אבל אחר שנכנסה למערת המכפלה כבר תיקנה כל הפגם ואז חזר דיוקנא דאדם הראשון כמו שהיה קודם הקלקול וכמ"ש (ב"ב נח.) נסכלת בדמות דיוקני בדיוקני עצמה לא תסתכל. ושם א' נסתכלתי בב' עקביו ודומים לב' גלגלי חמה. וכן אי' (שם) חוה בפני כקוף בפני אדם אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם. והיינו משום דאדם היה לו כח התורה מה שאין כן חוה שאין בה אור תורה היא בפני אדם כקוף וכו' אבל מכל מקום תיקנה מצדה כל הפגם וכאן דאמר דשונמית היתה גלגול חוה ונק' אשה גדולה היינו שתיקנה כל פגם הנחש. וז"ש בזה"ק הנה נא ידעתי וגו' במה ידע וכו' לא חמת ביה קרי ולא אעבר זבובא בפתוריה והוא מרמז לתיקון פגם הנחש שהיה באכילה ואי' (ברכות סא.) יצר הרע דומה לזבוב. (כמ"ש שבת קמו.) ומזה גרם קלקול הק"ל שנה כמו שנת' (כ"פ) ומקשה בזה"ק הא סגיאין אינון ב"נ הכי בעלמא וכו' ומסיק והאי בשעתא דסלקת ההוא שושיפא מערסיה הוה סליק ריחין כריחין דגנתא דעדן וכו' ומדידעה זה היינו שתיקנה כל פגם הנחש וידעה ריח ג"ע כמו שהיתה חוה מקודם בג"ע ועל כן אמרה הנה נא ידעתי וגו' שאחר לא היה יודע ולא היה מרגיש ומבין זה שעולה ריח כריח ג"ע. ועל כן תיקנה לו מטה שולחן כסא ומנורה והם כנגד קדושת שבת ש' רזא דג' אבהן בת מתעטרא בהו (כמ"ש זח"ב רד א). והוא על פי מ"ש (ב"ב כה :) שלחן בצפון ומנורה בדרום והיינו קדושת אברהם ויצחק תרין דרועין צפון ודרום כידוע. וכסא נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה דאיתא בזוהר הקדוש (ח"א צז א' במדה"נ) יעקב אבינו הוא כסא בפ"ע כו' דעביד ליה כרסי יקר בלחודוי וכו'. ומטה כנגד קדושת כנסת ישראל שזה מה שזכה יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלמה והיינו כל קדושת שבת. ונקרא אלישע כאן איש אלהים בעלה דמטרוניתא כמו שנקרא משה רבינו ע"ה שכחו שהופיע שכל א' מישראל אפילו ע"ה יש לומר חלק בתורה שעז"נ מורשה קהלת יעקב. דמשה רבינו היה כאדם הראשון קודם הקלקול וכמו יעקב אבינו ע"ה יכמ"ש בתקו"ז (תי' יג) דיעקב מלבר ומשה מלגאו דא מגופא ודא מנשמתא (ונת' ס' פה"ב מא' ב). והנה השונמית תיקנה כל פגם הנחש וכיון שאינה בת תורה כל שתיקנה הפגם בשלימות כחוה נקראה אשה גדולה וכמו אדם הראשון שנקרא האדם הגדול וכמ"ש רח"ו. והיינו מדרגת אברהם אבינו ע"ה שמדתו גדולה שהיה הראשון שזכה לאור תורה וכמ"ש (ב"ר פ' ב) יהי אור אברהם והוא מדרגת משה רבינו. ואשה דלאו בת תורה כשתקנה הפגם כחוה נקראה אשה גדולה ועל כן ידעה כי איש אלהים קדוש הוא כאמור. ומכל מקום אמר מאן דאי מסט' דנוקבא מותא אקדים לרגלוי דאף שתיקנה כל הפגם דנחש כחוה מכל מקום לא פעלה לזרעה

כמו שגם חוה לא פעלה לזרעה לתקן גרם המיתה. ועיקר תיקון פגם הנחש על ידי דברי תורה כמ"ש (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא ונשים אינם בתורה ורק במאי זכיין באקרויי בנייהו לבי כנישתא (כמ"ש ברכות יז.) והיא לא למדה אותו תורה עדיין. וזש"נ ותעל ותשכיבהו על מטת איש האלהים נקרא כאן בשם איש האלהים בעלה דמטרוניתא בחינת משה רבינו ע"ה שהופיע דברי תורה אף לע"ה שלא למד תורה וכמה שנאמר מורשה קהלת יעקב והיינו אף ע"ה שאינם יודעים כלל עד שזדונות נעשות להם כשגגות שהם מכונים בשם בית יעקב (כמ"ש בבא מציעא לג :). ועל כן יכול אלישע להשפיע בו חיים וז"ש חבקוק תרי חד דאמיה וחד דאלישע. וז"ש בזה"ק וע"ד אתקשר ביה האי תפלה והיינו מדת כנסת ישראל מצד אמו וזה תפלה כמה שנאמר ואני תפלה הקל קל ה' קל תפלה (זח"א רי א). ואמר אלא שגיונות כמד"א שגיון לדוד תושבחן הוו קמייהו דנביאי וכו' וכמ"ש גם בגמ' (שבת ל :) שאין השכינה שורה כו' אלא מתוך דבר שמחה של מצוה. ומסיק ת"ח כד נפקו ישראל ממצרים רוחיהון הוה חביר בגוויהו וכו' והיינו שמדקדק מה שנאמר ויהי בשלח לשון וי וכמו שדקדק במ"ר גם כן מי צוח וי ומ"ש במד' דפרעה צוח וי לא ניחא ליה שיכתוב בתורה וי על צעקת פרעה ומפרש ויהי בשלח פרעה שליוה אותן וכדמסיק ופרעה וכל אינון אוכלסין דיליה הוו אזלי בתרייהו לאוזפא לון וכו' והוא מטעם שרצו להכניסם ח"ו לקליפת מצרים בחזרה שעדיין היה להם נגיעה בזה (כשנ"ת למעלה) ואז על ידי זה הרגישו ישראל תבירו דרוחא ועז"נ ויהי בשלח שישראל הרגישו וי ואז השי"ת אסי לון דכ' וה' הולך לפניהם וגו' לנחותם הדרך היינו דרך ה' כד"א אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' וכ' והלכת בדרכיו ונרמז כאן קדושת האבות ודוד המלך ע"ה כמ"ש בזוהר הקדוש (מו ב) והיינו קדושת שבת ש' ג' אבהן ובת כנודע וא' בזוהר הקדוש וכן כל אינון רברבין וכו' אוזיפו לה לשכינתא ולישראל עד דשארו באתם. את"ם אותיות אמתן תורה רק דשם מ' פתוחה דאף שמופיע מאל"ף פל"א עליון ות' שהוא מעלמא דאתי דשבת שהוא מעין עולם הבא נוצר באות ת' (כמ"ש בסי"צ) ומופיעים למ"ם שהיא מדת מלכות (כמ"ש זח"ג רלו ב) מכל מקום היא פתוחה שמורה שיוכל עוד היצר הרע לכנוס. וכאן באותיות את"ם מ"ם סתומה שהיא עלמא עלאה שמורה שיהיה כן לעולמי עד שאז כבר התחיל הופעת הקדושה מקריעת ים סוף דאיתא (במכילתא וזה"ק) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל. ואז כבר יצאו מקליפת מצרים ונתרפאו מחבירו דרוחא. ואז כבר יצאו מקליפת מצרים ונתרפאו מחבירו דרוחא. וה' הולך לפניהם יומם וגו' שמרמז על קדושת שבת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו וכמו"ש בזוהר הקדוש שרמוז בפ' זה האבות ודוד המלך ע"ה כאמור:

## פרק ד

**ויסב** אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים וגו' בזה"ק (מה ב) מקשה מ"ש כד הוו ישראל במצרים דכ' שלח את עמי וכו' בכורי ישראל וכו' והכא דהוו גזירין ועבדו פסחא קרו לון את העם אלא בגין ההוא ע"ר דאתדבקי בהו קרו לון את העם סתם ויקהל העם וכן כלהו ע"ש ולפי"ז יש להבין פי' פסוק זה דהא גם ישראל הלכו באותו דרך ואיך מפרש ויסב אלהים את העם על ע"ר. וחמשים עלו בני ישראל על ישראל קודם שנתחברו ע"ר ע"ש. אך באמת אמר אחר כך בזוהר הקדוש (סע"ב) על הע"ר היו בקריעת ים סוף שזכו שראתה שפחה מה שלא ראה יחזקאל כמ"ש במכילתא וזה"ק (ס"ד ב) וכן היו הע"ר במתן תורה דאיתא בזוהר הקדוש (יתרו פב א) חמו הכא ישראל מה דלא חמא יחזקאל בן בוזי. רק המכוון לענין מה שנאמר וחמשים עלו בני ישראל דכ' חסר דיצ"מ היה מסטרא דיובלא וע"ד אתעכבו חמשין יומין לקבלא אורייתא כמ"ש בזוהר הקדוש (מו א' ב' ולעיל מג ב וש"מ) וכ' כי תבא חכמה בלבך ודעת וגו' שבחיבור חכמה עם בינה לבא והיינו כשנכנס החכמה שבמוח לעומק מעמקי הלב זוכין לבחינת דעת שהוא שער הנ' שנמסר לבעל תשובה שעז"א (ברכות לד :) במקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אינם עומדים והיינו שזוכין לתקן כל העבר. ודעת פנימיות הכתר כנודע ומרמז שזוכין להתברר עד השורש. וזה זכו ישראל ממצרים שהוציאו הרכוש גדול. ועל ידי כן זכו אחר כך למתן תורה דכ' אני אמרתי אלהים אתם והיינו להיות מתוקן כל פגם הנחש כמו לעתיד ועז"נ וחמשים חסר שרומז לנ' שע"ב עלו בנ"י מה שאין כן הע"ר אף שזכו גם כן לקריעת ים סוף ומתן תורה. מכל מקום היה דרך המדבר שהוא מקום חרב וריקן שלא זכו ליציאת מצרים מסטרא דיובלא כישראל וכן למתן תורה מסט' דיובלא רק הלכו לתומם עם ישראל וזש"נ ויסב אלהים את העם שהם הע"ר דרך המדבר שזכו לקי"ם ומתן תורה דרך המדבר בריקניא. וחשמים שמרמז לנ' שע"ב מסט' דיובלא עלו בני ישראל דייקא שזכו לזה מארץ מצרים:

## פרק ה

**וחמשים עלו בני ישראל וגו'**. מקודם אמר ג"פ בלשון העם ויהי בשלח פרעה את העם. פן ינחם העם ויסב אלהים את העם ואחר כך כתב בלשון בני ישראל. והיינו נגד מה שנאמר בשלח פרעה את העם שהשילוח היה בהסכם פרעה כ' אחר כך וחמשים עלו בני ישראל עלו מעצמם וכן כ' אחר כך ובני ישראל יוצאים ביד רמה שיצאו מעצמם ביד רמה. והענין דבס' אור זרוע איתא דלשון עם הארץ שנקרא כן מלשון גחלים עוממות שאין בהם אור תורה. והנה יש ה' מדריגות בנפש. נפש רוח נשמה חיה יחידה וכמ"ש

במד' (ב"ר פ' יד) וכנגד זה איתא בגמ' (ברכות י.) הני ה' ברכי נפשי (ונת' חיי מא' ד') ואיתא בתיקונים (תי' ו) דמכרסיא אינון נשמתין ומהאי חיה רוחין ומאופן נפשין ואינון בבריאה יצירה עשייה וגו' עולמות בי"ע כנגד אותיות הו"ה שבשם כנודע. ונפש מעשייה מה' בתראה. ורוח מיצירה ו'. נשמה מבריאה ה' עלאה. ואף דנשמה שנתת בי טהורה היא מכל מקום עדיין הוא בחינת בינה לבא ובלב יש ב' חללי הלב. ומדריגות חיה יחידה מאצילות והם נשמה לנשמה כנגד יוד מהשם שרומז לחכמה וקוצו של יוד שרומז לכ"ע כמ"ש (זח"ג סה ב) והנה עשר מכות כבר היה נגוף למצרים ורפוא לישראל שנתבררו במדה א' שיצאו מהקליפה ונכנסו במדה בקדושה שכנגדה. והנה עד מכת חושך לא הוזכר אור בישראל רק במכת חשך כ' ולכל בני ישראל היה אור והיינו במכה זו שהיה כנגד מדת חכמה זכו ישראל לאור תורה ואז ניתן להם פ' החודש הזה לכם שזכו לקדושת סיהרא כנסת ישראל וניתן להם פ' התורה ומצות פסח וכדומה (ונת' במקומו) ואז נקראו כלל ישראל בשם בני ישראל ע"ש כי שרית עם אלוקים וגו' שיוכלו לנצח היצר הרע שאמר (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא. וכן במכה עשירית שיצאו ישראל מקליפה עשירית ראשית דקליפה ונכנסו לקדושה אז נקראו בני בכורי ישראל ונגד ב' מדות אלו נקראו בשם ישראל. ומכל מקום בשאר ח' המדות אף שנתבררו בהם מכל מקום לא האירו להם בבחינת אור אף אחר יציאת מצרים. ועל כן כתוב ויהי בשלח פרעה את העם נגד הח' מדות שלא היה מאיר בהם עוד והיו גחלים עוממות ונקרא השילוח ע"ש פרעה שמורה שלא היו ראויים לגאולה במדת הדין בע"כ דפרעה (כשנ"ת מא' א') ועז"נ ולא נחם וגו' פן ינחם העם וגו' כיון שהיה השילוח בהסכם פרעה ולטעם זה ויסב אלהים את העם דרך המדבר וח' המדות נכללים בג' אותיות מהשם ה' בינה ו' ת"ת כליל שית ספיראן ה' מלכות (כמ"ש זח"ג רנח סע"א) ומהם מדריגות נפש רוח נשמה כאמור ועל כן כ' ג' פעמים העם שמורה ומרמז שבח' המדות היו עדיין עוממים ולא זכו לאור לצאת ביד רמה. ואחר כך כ' וחשמים עלו בני ישראל שיצאו בתקיפות כמ"ש במ"ר שעלו מזויינים והיינו שבב' מדות אחרונות מתתא לעילא דהיינו חכמה וכ"ע יו"ד ותגו של יו"ד שמהם מדריגות חיה יחידה נשמה לנשמה כבר האיר בלבם אור תורה וזכו להיות קרוים ישראל ע"ש כי שרית וגו' לנצח היצר הרע ועז"נ וחמשים עלו בני ישראל דאיתא בזוהר הקדוש (מו א) בגין דההוא יובלא כו' ומההוא אתר נפקת אורייתא וע"ד וחמשים חסר כו' דמפרש וחמשים על נ' שערי בינה. וכן כ' אחר כך ובני ישראל יוצאים ביד רמה נגד מדרגה עשירית שיצאו בתקיפות כיון שכבר האיר בהם אור תורה ומכל מקום בח' הבחינה שנכללו בג' אותיות השם וג' מדריגות נר"נ עדיין

היה הור עומם ונק' העם. עד קריעת ים סוף שהיה התגלות עתי"ק ואז נתבררו בכל ה' מדריגות שלהם נרנח"י בבחינת אור ובכל ע"ס שרמוזים בד' אותיות הוי"ה וקיצו של יוד כאמור:

## פרק ו

**שבת** זה קורין שבת שירה ובודאי יש בזה טעם שהרי בגמ' (ב"ק צב.) אמרו מנא הא מלתא דאמרי אינשי וכה"ג (סנהדרין ז.) וכ"ש שם שקורין כל ישראל דיש לו שורש ולמה אין קורין שבת יתרו או שבת מתן תורה שבת משפטים וכדומה. ומה שקורין שבת הגדול ושבת תשובה או שובה הטעם על פי מ"ש בתיקו"ז (תי' יט) ש' שבת הגדול בינה שבת הקטן מלכות והיינו דשופר גדול יובלא בינה כמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (מו ב וש"מ) וכבר אמרנו דמ"ש בגמ' (שבת קיח :) אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין היינו שבת עלאה ושבת תתאה ועל זה נאמר אשר ישמרו את שבתותי ושניהם מורה יראה בחינת שופר. והוא כעין מ"ש בתקו"ז (תי' מח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע. ומי שזוכה בשבת אחד לב' הקדושות שבת הקטן מלכות שבת הגדול בינה על ידי שמירת שבת אחד נגאל מיד וז"ש בירושלמי (תענית פ' א) ובמדרשים (מ"ר פ' זו סו"פ כה ושוח"ט תהלם צה) וזוה"ח (יתרו) ותיקו"ז (תי' כא) אילו משמרין ישראל שבת אחד כתיקנה מיד היה בן דוד בא. ועל כן ב' שבתות אלו שהם בניסן ובתשרי המיוחדים לגאולה נקרא בניסן שבת הגדול כר' יהושע שבניסן עתידין להגאל (ר"ה יא.) והיינו אם יהיה הגאולה מצד השי"ת כגאולת מצרים וכשיטתו (סנהדרין צז :) לא בתשובה ומע"ט. ואז ההכנה להיות שבת שלם ב' הקדושות ונקרא שבת הגדול ע"ש מדת גדולה חסד מהשי"ת. ובתשרי כר"א שבתשרי עתידין להגאל והיינו אם יהיה הגאולה על ידי תשובה וכשיטתו בסנהדרין נקרא שבת תשובה או שובה שאז ההכנה להיות שבת שלם על ידי תשובה שיהיה הגאולה על ידי ישראל שיזכו לתקן שיהיה שבת שלם בב' הקדושות. ושבת חזון ושבת נחמו שקורין השבתות ע"ש ההפטורה הוא גם כן על שם הגאולה שיזכו לשבת שלם. בפ' ואתחנן התחלת ז' דנחמתא ועיקר הנחמות בשבתות כמ"ש (מ"ר שמות פ' ה ומדברי תורה וארא) במצרים שהיה להם מגילות שהיו משתעשעין בהן משבת לשבת שהשי"ת גואלן והז' דנחמתא הכנה לתשרי שיהיו נגאלין בו. ושבת חזון גם כן הכנה לזה דג' דפורענותא נגד דיבור שמיעה ראיה (כמו שנת' במקומו) והגליות היו שיזכו לבחינת הראיה וכמ"ש בסה"ק שבין המצרים הזמן להוציא הניצוצות קדושות והוא הכנה לגאולה ויתכן לקרוא אותם ביחוד שבת שהוא הכנה להיות שבת שלם. אבל שבת

זה מאי אולמא משאר שבתות שנקרא שבת שירה גם בפ' זו יש פ' המן ויתכן יותר לקרוא שבת מן שזה יש לו שייכות לשבת כמ"ש (ב"ר פ' יא) ברכו במן וקדשו במן. אמנם הענין דגם בשבת זה הזמן שיהיה השבת בשלימות שבת עלאה ויהיו נגאלין מיד דעיקר הגליות לתקן פגם הברית שיתברר ועמך כולם צדיקים וגו' ופגם זה נקרא (נדה יג :) בני מבול נינהו והיינו דמים חסדים ואש גבורה וזה בקדושה קדושת אברהם חסד ויצחק פחד וגבורה וזה לעו"ז בהיפך נגד אברהם עשו קליפת הקנאה ונגד יצחק קליפת ישמעאל התאוה והם מים הזדונים (כמ"ש זח"ג רמו ב) ובגלות מצרים היו נפשות דור המבול שנגזר עליהם היאורה תשליכוהו וכמ"ש האר"י הק' ז"ל. ואף שהיו גדורין במצרים מן הערוה כמ"ש (שהש"ר ד יב) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו מכל מקום היה עליהם טענות בענין זה (ע' יומא עה.) ועיקר הגלות התחיל על ידי מכירת יוסף שמכרוהו לעבד מפני שסברו שכיון שאמר עליהם שנושאין עיניהם וכו' והם ידעו שנקיים מזה בודאי במומו פוסל (ונת' כ"פ) ושם באמת נתברר יוסף על ידי הנסיון שזכה להיות מרכבה למדת צדיק. וכל השבטים נתבררו במה שהיה עליהם טענות בענין זה ונגזר עליהם היאורה תשליכוהו ובפרט שבטלו אז מילה וכמ"ש (שמות רבה פ' יט) ורק כל מאן דאתגזר איקרי צדיק (כמ"ש זח"ב כג א). והיה עיקר התיקון לפגם זה בקריעת ים סוף דכ' ויבקעו המים והמצרים נטבעו וישראל ניצולו. ואף שהיה עליהם קטרוג גם כן כמ"ש במ"ר (פ' כא) וזה"ק (ח"ב קע ב) ואיתא במכילתא (בשלח פ' ו) והמים להם חמה א"ת חומה אלא חימה אך נתברר אז שכל הרע שבישראל הוא על ידי קליפת וטומאת מצרים והם החייבים בזה ולקחו המצרים חלקם בגיהנם וישראל לקחו כל החיות והניצוצות קדושות שבמצרים עדמ"ש (חגיגה טו.) זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם והיינו כה"ג (ונת' וישלח מא' ד). וזה ענין ביזת הים שהפליגו במכילתא (בא סו"פ יג) ומדש (שהש"ר א יא) שגדול מביזת מצרים דהוא הוצאת הניצוצות קדושות כנ"ל. וז"ש במד' (תהלם) ע"פ הים ראה וינוס ראה ארונו של יוסף וכ"כ בזה"ק (פ' זו מט א) והיינו שכל ישראל נקראו ע"ש יוסף שארית יוסף וע"ש אפרים (כמ"ש ב"ר פ' עא) והיינו שכל ישראל זכו לקדושת יוסף ועל פי מ"ש (שם פ' צט) עה"פ איש אשר כברכתו ברך אותם שחזר וכללן יחד והיינו שכל אחד כלול מברכת וקדושת כל השבטים וזש"נ ועמך כולם צדיקים וז"ש ראה ארונו של יוסף שמברר דעמך כולם צדיקים ועל ידי זה וינוס והמצרים נטלו חלק הרע שבהם ונטבעו. ועל זה אמרו ישראל שירה דאיתא במכילתא וזה"ק (סד ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל והוא מה שאמרו זה אלי. ובפגם זה אי' בזה"ק (ח"א ריט ב) דלא חמי אפי שכינתא וכיון שזכו לומר זה אלי

מוכח שנתקן כל הפגם. וז"ש בגמ' (שלהי תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכו' וכל א' וא' מראה באצבעו וכו' ולעתיד כל ישראל יש לומר חלק לעה"ב מדכ' ועמך כולם וגו' וא"כ הו"ל לומר לעשות מחול לישראל. אך רמז בזה שע"י המחול שיזכו להיות כל אחד מראה באצבעו מזה יתברר שהם כולם צדיקים שתקנו כל הפגם כאמור:

## פרק ז

**ובמכילתא** (בשלח הנז') אחר שאמר שהים נתמלא עליהם חימה מדכ' חמה חסר א"ת חומה אלא חימה אמר ומי גרם לישראל להנצל מימינם בזכות התורה כו' מימינו אש דת למו ומשמאלם זו תפילין (כצ"ל ע"ש) והיינו דתורה תיקון לפגם זה וכמו שאמרנו ממה שנאמר ולכל בשרו מרפא דתורה רפואה לפגם זה שנקרא בשר רר בשרו ובקדושה בשר קודש ובהיפך בשר חמורים ומ"ש בזה"ק (ח"א שם) דתשובה אינו מועיל היינו מפני שהפגם במוח ותשובה מבינה לבא אבל על ידי תורה שהוא מחכמה יש מרפא וע"ד מ"ש בבני עלי (ר"ה יח.) אבל מתכפר בתורה. וכן תפילין שמעתי מרבי' הק' זצוק"ל רמז במ"ש (בבא מציעא כט :) תפילין בי בר חבו וכו' ושם חב"ו מרומז בתפלה בתיבות יחד מארבע כנפות שאות שקודם אות אחרונה הוא חב"ו ר"ת חיל בלע ויקאנו. מרמז דתפילין תיקון לפגם זה. אך תפילין צריכין גוף נקי והיינו שהגוף יהיה באמת נקי שבאם לאו מה יועילו התפילין אם יהרהר בהם דברי שטות ושבת הן גופן אות (כמ"ש עירובין צו.) והוה כמו שכל ישראל הולכין בתפילין כל המעל"ע ואף בלילה שאינו זמן תפילין כיון ששובתין ממלאכה שרגילין בה הם כמניחין תפילין ועל כן שמירת שבת תיקון לפגם זה. ובאמת אז לא ניתן להם עדיין תורה ותפילין דאף שנאמר להם פ' קדש ופרשה והיה כי יביאך מכל מקום לא היה איפשר לקיים מצות תפילין כיון שלא היה להם פרשה שמע ופ' והיה אם שמוע וזה העיקר שישראל קשורים ביחוד ה' ובאהבה ועול תורה ומצות וגם במצות תפילין נאמר והיה כי יביאך. אך הועיל להם הזכות שעתידין לקבל התורה ולקיים מצות תפילין. ובשבת דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל כמ"ש בגמ' ושבת יעשה כולו תורה כמ"ש (ריש סא"ר) ושבת תורה שבעל פה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א מז ב) והם גופן אות שישראל כמניחין תפילין הזמן בשבת לתקן פגם הברית וז"ש בזה"ק (ח"ב צב א) דשבת ברזא דברית. ויוכלו לתקן הפגם ואם יזכו לזה כל ישראל מיד נגאלין. ועיקר התיקון כשיהרהר בתשובה מעומק הלב על להבא לעזוב החטא עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שזה גדר התשובה וכמ"ש הרמב"ם (פ"ב מה' תשובה ה' ב) ואז אף אם ח"ו אחר כך יתגבר עליו היצר הרע ויחטא. מכל מקום כיון שבשעת מעשר גמר בדעתו לעזבו עזיבה גמור כנ"ל כבר נכנס בגדר צדיק וכדמוכח מגמ' (קידושין מט :)

ע"מ שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו ובודאי מיירי שמתנהג עוד ברשעו דאם לא כן מאי קאמר שמא הרהר הלא בודאי עשה תשובה. ואם כן איך הועילה תשובתו כיון שלא עזב החטא. ועל כן כיון שבשעת מעשה גמר בדעתו לעזוב החטא עזיבה גמורה עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב עוד לזה החטא לפי מצב גמר דעתו אז בשעת מעשה. אף שאחר כך נתגבר עליו היצר הרע ושב לסורו מכל מקום אז נקרא בשם צדיק. ואם יגמר בדעתו תשובתו שלימה ועזיבת החטא דפגם זה שוב יועיל זכות תורה ושבת לתקן פגם זה. ובשבת נעשה הישראל עני ונכה וכמו שנדרש (ריש סא"ר) ואי זה מקום מנוחתי על השבת וכ' אל זה אביט אל עני ונכה רוח וגו' שבשבת זוכה לזה (ונת' בא מא' ז) וכתיב פני ה' בעושי רע וגו' ואמרנו כ"פ דקאי על פגם זה שנקרא בגמ' וזה"ק רע וכ' קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע שעל ידי שנשבר לבו ונעשה דכא רוח יש תיקון לפגם זה ובשבת שעל ידי שנותן אל לבו העבר עליו בימי המעשה ונעשה עני ונכה רוח הוא ברזא דברית שיוכל לתקן. וכ' טוב להודות לה' דשבת זמן תשובה כד"א מודה ועוזב ירוחם. וחודש שבט נוצר באות צ' כמ"ש בס' יצירה והיינו שחודש זה מסוגל לתיקון הפגם בבחינת צדיק והאר"י הק' שחשב הזמן לתיקון בפרשה שובבי"ם ועיקר התיקון בשבתות שבהם קורין בתורה פרשה שובבי"ם שאז נקבע שיהיה כך לעולם. ובפרט בשבת זה שקורין בו השירה שמורה על תיקון פגם הברית והוא חל תמיד בחדש שבט שנוצר באות צ' ולכן נקרא שבת שירה שבו גם כן הזמן לזכות להיות שבת שלם בב' הקדושות וכמו השבתות שנקראו בפרט ע"ש הגאולה כאמור. ובו גם כן הזמן לתקן שיהיו נגאלין מיד ויזכו לומר ולהשיג בחינת שירה והיינו לזכות להיות ועמך כולם צדיקים ולהיות כל אחד ואחד מראה באצבעו זה אלי:

## פרק ח

**ה' ילחם לכם ואתם תחרישון**. בזוהר הקדוש ר"א פתח אם תשיב משבת וגו' וע"ד וקראת לשבת ענג דיזמין לי' כו' בפתורא מתקנא וכו' ענין פתיחת דרוש שבת לפסוק זה משום דקשיא לי' למה נאמר ואתם תחרישון למה לא יתפללו והא איתא (יבמות סד.) שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. אך בכ"מ שיש התגלות עתיקא אין מקום לתפלה ואתעדל"ת וכמו שמצינו (שבת קיח :) המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו. והיינו דענג ר"ת עדן נהר גן כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א כו א) וכבר אמרנו דאף דאמר שם עדן דא אמא עלאה כשזוכין לשבת עלאה עדן כולל כל ג' ראשונות כמו שנת' (חיי סו' מא' ב) מהזוהר הקדוש ותקו"ז. ועל דרך מ"ש (זח"ג קפב ב) האי עדן תתאה אקרי גן לעדן דלעילא וכמו דהו' עמודא דאמצעיתא נהר יוצא מעדן תתאה שהוא ה' עלאה להשקות את הגן

דלתתא שכינתא תתאה כן יו"ד חכמה יוצא מעדן עלאה כ"ע להשקות את הגן ה' עלאה. ובס' רקנטי מביא מס' הבהיר על פסוק ה' איש מלחמה משל לה"ד כו' אתן דירה זו לבני ששמה א' כו' ששמה י' כו' ששמה ש' וכו' ופי' הרקנטי האל"ף רומז לכ"ע והיו"ד לחכמה והשי"ן לתשובה שהוא הבינה ע"ש והנה אל"ף שמורה על כ"ע כ"ה בזוהר הקדוש (נד א) אל"ף אנקיב בחשוכי וכו' והיינו אלף פל"א עליון ויו"ד חכמה מפורש בזוהר הקדוש בכ"מ אך מ"ש שי"ן בינה לא נתפרש מקורו ונראה על פי מ"ש ברע"מ (זח"ג רנז א) ש' ג' כתרין כח"ב כו' מבינה ולעילא איהי מנוחה כו' וכבר אמרנו דבינה כולל כל ג"ר עדמ"ש כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם שבחיבור חכמה מוחא ובינה לבא זוכין לבחינת הדעת שהוא פנימיות הכתר וההופעה מכ"ע ע"י קוצא דיוד דלעילא הוא בבחינת הדעת ועל כן השי"ן שהוא ג' הראשונות היינו בינה שכולל ג"ר כאמור. והוא ג' קדושות שבת שין רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו (כמ"ש זח"ב רד א) וג' מדות האבות ענפים מג"ר (כמש"ש קעה ב) וכשזוכין לשבת עלאה אתפני יצר הרע וכמו"ש בתקו"ז (ונת' מא' ז) ועל כן המענג את השבת שזוכה לבחינת עתיקא ברזא דענ"ג נותנין לו כל משאלות לבו שא"צ תפלה כלל ולא ישאל לבו רק טוב כיון דאתפני יצר הרע מכל וכל. וכן בקריעת ים סוף דאיתא בזוהר הקדוש (נב ב) דבעתיקא תלייא. דכבר אמרנו דבמכות בכורות אף שנתבררו ישראל שקשורים בראשית ונקראו בני בכורי ישראל מכל מקום מדכתיב ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב וגו' מכלל שקלי' עמלק כלב נובח היה לו לקטרג על מה שניצולו בכורי אדם ובהמה מישראל. דאף דבאמת כבר פסקה זוהמא מאבותינו מיעקב שמטתו שלמה ופסקה גם מזרעו. והראיה שהרי מתים שהחיה יחזקאל שהיו מבני אפרים ולא היו ביצ"מ ומתן תורה וריב"ב אמר אני מבני בניהם (כמ"ש סנהדרין צב :) ובודאי הם ישראלים גמורים. וגם אותן שמתו בימי אפילה גם כן לא ידח ממנו נדח וכמו האובדים בארץ אשור שנטמעו. ויהיה להם תיקון על ידי גלגול וכדומה. והיינו שיעקב מטתו שלמה שכל שהוא מזרעו לא ידח וכבר פסקה זוהמא מיעקב וזרעו. רק בהתגלות לא היה הפסיקת זוהמא עד מתן תורה וכמו שאמרנו במחלוקת הגמ' (שבת קמו.) דלא פליגי כנ"ל והיה עוד הקטרוג מה שבירר הש"י בכורי ישראל ובכורות בהמתם רק השי"ת סתם פי המקטרג ולא יחרץ כלב לשונו (ונת' ס' פה"ב מא' א) וכן אחר כך בקריעת ים סוף היה קטרוג רק בעתיקא תלייא וכן אמרו אז ישיר ואיתא בזוהר הקדוש אל"ף אנקיב בחשוכי וכו' ומטו לזיין. אשירה לה' כי גאה גאה מורה גם כן על בחינה זו שכן מורה תמיד לשון גדול ורם וגאה אצל השי"ת שהוא בלא שיעור למעלה מתפיסת בנ"א. עזי וגו' ויהי לי לישועה הוא על דרך מ"ש (ויק"ר פ' כא) ישעי ביום הכפורים. ואמרו זה אלי ואנוהו

איתא במכילתא ות"א שהוא לשון נוה והוא על דרך מ"ש בתקו"ז (תי' מח) לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע וכו' ובית המקדש שלמעלה מכוון כנגד בית המקדש שלמטה (מ"ר במדבר פ' ד) וכיון שנעשה לב ישראל משכן לשכינה אז השי"ת יושב על הכסא וכמ"ש במ"ר (ר"פ כג) ע"פ נכון כסאך מאז מלך עומד ואגוסטוס יושב כו' משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך כו' והוא כמ"ש הזוהר הקדוש אז אל"ף אנקיב בחשוכי וכו' וכשזכו ישראל לומר זה אלי ונעשה לבם משכן לשכינה ואנוהו אעשה לו נוה השמים כסאי. אלהי אבי וארוממנהו רם ונשא מורה עתיקא מרומם מכל תפיסה ומכל רעיון. ה' איש מלחמה כמו שאמרנו מהרקאנטי אי"ש מורה ג' ראשונות וז"ש ה' שמו דאז התגלות בחינת הוא כמו לעתיד שנקרא יום ההוא מהאי טעמא שמאיר בחינת הוא וכ' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ואיתא (פסחים נ.) לעולם הבא כולו אחד שנקרא ביו"ד ה"י וזש"נ הוי"ה שמו וכן בשבת ס"ג שזוכין לקדושת יעקב אומרים אתה אחד ושמך אחד:

## פרק ט

**בזוהר הקדוש** פ' זו (מז ב) ת"ח ההיא מלה דנפיק מפומיה דב"נ סלקא ואתער אתערותא לעילא אי לטב וכו' ובשבת במלי דשמיא ובקדושא דיומא בעי לאתערא ולא במלה אחרא. אמר במלי דשמיא ולא א' במלי דאורייתא. דשמים נקרא השי"ת כמה שנאמר ואתה תשמע השמים (וכמ"ש בס' הבהיר ותקו"ז תי' נא) ובכ"מ בזוהר הקדוש מכנה שמים וארץ קב"ה ושכינתיה. ומילי דשמיח היינו שידבר מהשי"ת שיש בורא וזה ה' אור לי. וכל הדברי תורה גם כן אור כש"נ ותורה אור שכל הדברי תורה מכניסין אור בלב הישראל ועיקר הדברי תורה והאר עינינו בתורתך. אבל מכל מקום יש בדברי תורה שהם ביאורי המצות והלכות המצות ובשבת יש לדבר מאור השי"ת ובקדושא דיומא קדושת השבת. ובאדרא דנשא הוזכר מחצדי חקלא והיינו הקוצרים השדה שזרע הקב"ה בג"ע מאור הראשון כמ"ש בזה"ק (ח"ב קסו ב) ובשבת אומרים חדו חצדי חקלא שבשבת צריך לאתערא באור ה' שהוא מלי דשמיא. ואמר בדבור ובקלא. קלא איתא בזה"ק פ' זו (ס ב) לקול ה' אלהיך כד"א כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא דא כנסת ישראל והוא מדלא כתיב אש אוכל וכ' אוכלה נוק' והיא כנסת ישראל וה' אלהיך היינו בעל הכחות שלך. דבשם הוי"ה אין לאדם שום תפיסה דשם זה אינו נהנה ואף דרשות וטעמים התלוים גם כן לעלם כתיב כדאיתא (פסחים נ.) דודאי הא דסבר רבא למדרשיה בפרקא היינו הרמזים והטעמים התלוים בשם דלהגות השם בודאי אסור וע"ש. ועל זה כ' נודע בשערים בעלה ואיתא (זח"א קג רע"ב) דא קב"ה דאיהו אתידע לפום מאי דמשער בלביה וכו'. רק מדת

מלכות אנ"י ה' שוכן בתוך בני ישראל וכתיב גם כן בשם הוי"ה וכן במה שנאמר אלהיך בעל הכחות שלך מדת כנסת ישראל כ' גם כן שם הוי"ה. ובמתן תורה כ' אנכי ה' אלהיך וכבר אמרנו ההבדל בין אני לאנכי דאני מדת מלכות כנודע ואנכי היינו שיש בו כ' שרומז לכתר וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ג רנו ב) אנכי ביה כתר וכו' ואמר ה' אלהיך דאז היה התגלות עתיקא כ"ע איהו כתר מלכות וזהו אנכי ה' אלהיך. וכ' ה' אלהיך אש אוכלה עדמ"ש לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין וכו' צדק מלכותא קדישא דינא דמלכותא דינא (זח"ב קיח א) ואמר לקול ה' אלהיך דמדת כנסת ישראל יראה והשם שכנגדה אדנ"י וכ' ואם אדונים אני איה מוראי. וקולות דמתן תורה כ' וכל העם רואים את הקולות שרואים בהווה לעולם שמהקולות נשאר היראה כמה שנאמר ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו ואיתא (נדרים כ.) זו בושה וכו' ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני שזה נשאר ממעמד ה"ס וז"ש לקול ה"א דא כנסת ישראל ושבת מדת מלכות וזהו קדושא דיומא קדושת השבת. וז' ברכות תפלת שבת כנגד ז' קולות שאמר דוד על המים (כמ"ש ברכות כט.) והיינו קולות דמתן תורה על דרך מ"ש אין מים אלא תורה וקול ה' אלהיך שהוא היראה ובכל שבת ודכו"ע בשבת נתנה תורה כמ"ש (שבת פו :) מתעוררין הקולות דמתן תורה וזהו קדושא דיומא וזהו בקלא. ודבור היינו מילי דשמיא דבורים של השי"ת וכמ"ש דמלה דנפיק אתער אתערותא לעילא וכשהישראל מדבר מאור השי"ת אז השי"ת שולח בתוך לבות ישראל דבר ה' שהוא תורה שבעל פה כש"נ ואשים דברי בפיך ונא' דברי אשר שמתי בפיך וגו' ושבת אקרי דבור (כמ"ש זח"א לב א) ובשבת סליק פומא דשליט על כלא פי ה' (כמ"ש זח"ג רא ב) שאז על ידי שמדבר בקדושא דיומא ובמילי דשמיא זוכה שמופיע בו דבר ה' דברי אשר שמתי בפיך ומדבר על ידי פי ה':

## פרק י

**פתיחה** זו איתא בזוהר הקדוש על פסוק ה' ילחם לכם ואתם תחרישון ומסיק וע"ד לא בעא קב"ה דיתערון ישראל מלה בעלמא דאי יתערון ישראל מלה לא יתערון שמא דרחמי וכו' והיינו דלטעם זה לא רצה השי"ת שיתפללו ישראל שבאם היו מתפללין בודאי היו רוצים לעורר מדת הדין על המצרים ובאם היה מתעורר מדת הדין לא היה המשפט נותן להציל את ישראל שכן א במ"ר (פ' כא) שעמד הס"מ לקטרג עליהם ביציאת מצרים עד עכשיו עוה"ז ואתה קורע להם את הים וכן קטרג שר מצרים מה נשתנו אלו מאלו כמ"ש בזה"ק (תרומה קע ב). רק שהיה אז התגלות עתיקא שהוא רצון העליון ע"ד שנאמר הלא את עשו ליעקב ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם וכמ"ש בזוהר הקדוש (נב ב) דקי"ס בעתיקא תלייא ולכן אמר דלא תתערון מלה. ואיתא בזוהר הקדוש ה' בכל אתר

רחמי והכא תמינא דכ' ה' ילחם לכם וכו' דהיה צריך לומר ה' ילחום לכם וכתיב ילחם שנעשה לוחם דבאמת אף במלחמה דינא ברחימותא הוא וכ' ה' איש מלחמה ה' שמו שבמלחמה גם כן הוא רחום כמו שמורה שם הוי"ה. וכן מורה פסוק שמביא ויצא ה' ונלחם בגוים שנעשה לוחם דשם הוי"ה הוא רחמי והא דכ' ה' כגבור יצא כגבור ולא גבור דישני לבושוהי כמ"ש בזוהר הקדוש כאיש מלחמות ולא איש מלחמות ולכן אמר ואתם תחרישון שלא לעורר מדת הדין. ועל זה הביא הדרוש ודבר דבר שבשבת צריך לדבר בקדושא דיומא ומילי דשמיא שעל ידי זה נתעורר להיות ודבר דבר וכמו שאמרנו:

## פרק יא

**בזוהר הקדוש** (מז ב) ובשבת במילי דשמיא ובקדושא דיומא בעי לאתערא ולא במלה אחרא וכו' ת"ח הכא כד אתקריב פרעה וכו' ואתם תחרישון ודאי לא תתערון מלה וכו'. בגמ' (מנחות כט :) א"ל רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני וכו' אמר לו רבונו של עולם זו תורה וזו שכרה אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני. וצריך להבין למה אמר לו שתוק גם מה זו תשובה כך עלה במחשבה לפני. אך הענין שהשי"ת האציל ע"ס לבריאת העולם ובפתיחת אליהו תארם בצורת אדם ז' תחתונות על האברים וג' ראשונות מוחא ולבא וקרקפתא דתפילין. ובצלם זה עשה את האדם גם כן. וז"ש במחשבה לפני היינו עתיקא שלפני המחשבה דמחשבה רצון ועתיקא רצון הרצונות. אך מה שא"ל שתוק הענין על פי מ"ש בס' יצירה (פ' א) ע"ס בלימה בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ פיך לדבר ולבך להרהר שוב למקום שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב ועל דבר זה נכרת ברית. והיינו שיש מחשבה והוא הרהור בלא התפשטות ויש הרהור בלב שא' ע"ז (ברכות כ :) הרהור כדבור דמי והיינו כשמהרהר בלב כל הענין והתיבות כמו שהיה מדבר רק אינו מוציא בשפתיו וזהו נקרא הרהור. וא' בפי' בלימה בלום פיך מלדבר ושיבלום לבך מלהרהר. ואם רץ פיך וכו' שוב למקום שלכ"נ והחיות רצוא ושוב שהחיות של האדם רצוא ושוב כמראה הבזק וכשיבלום פיו מלדבר ולבו מלהרהר אז יוכל להופיע עליו דעת שפירש"י (תשא) רוח הקודש ויופיע עליו כרגע מאור עתיקא שהדעת פנימית הכתר. וזה זוכין על ידי שתיקה. ומסיק ועל דבר זה נכרת ברית פי' דלשון ברית מצינו במילה ותורה שנאמר ואני זאת בריתי וגו' ואיתא (נדברים לב.) שנדרש אם לא בריתי וגו' על תורה ומילה ע"ש וכן בשבת כתוב לעשות את השבת לדרתם ברית עולם וכתוב ביני ובין בני ישראל וגו' ושלשתן רק לישראל דמולי עכו"ם כערלים (כמש"ש לא :) ועכו"ם ששבת ועוסק בתורה חייב כמ"ש (סנהדרין נח : נט.) דשלשתן התגלות עתיקא. שבת כמ"ש בזוהר הקדוש יתרו וסו"פ אחרי.

ותורה עשרת הדברות כנגד ע"ס עשר מאמרות למע"ב (כמ"ש זח"ג יא ב) ומאמר אנכי כנגד כ"ע וכ"כ בזוהר הקדוש (שם רנו ב) אנכי ביה כ' כתר וביה אין ואיתא (שהש"ר פ' ישקני) כששמעו ישראל אנכי נתקע ת"ת בלבם דמאמר זה כולל כל התורה ולא נאמר בו ציווי האמינו בה' אף שהוא מ"ע מפני שלא יתכן ציווי על אמונה התלוי בלב וכמ"ש הרמב"ן. רק השי"ת אמר שישראל מאמינים הם ואומר להם אנכי ה' אלהיך וגו' והיינו התגלות עתיקא שקשורים בשורש. וכן ענין מילה שמלין תינוק בן ח' שלא מדעתו ונכנס לכלל ישראל ובכלל ועמך כולם צדיקים דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק (כמ"ש זח"ב כג א) ואף שהתינוק לא עשה כלל רק אביו הכניסו לברית וזה מורה שקשור בשורש בהשי"ת וזהו התגלות עתיקא. וז"ש ועל דבר זה נכרת ברית היינו על התגלות עתיקא נכרת ברית והוא רק לישראל. ולהתגלות עתיקא זוכין על ידי שתיקה כמ"ש בלום פיך מלדבר וכו'. ואמר עשר ספירות בלימה שכל מדה כלולה מעשר ובכל מדה אף במדת מלכות יש מדה א' שהוא בלימה בלום פיך וכו'. וכ' תולה ארץ על בלימה ודרשו בגמ' מלשון שתיקה מי שבולם את עצמו בשעת מריבה (כמ"ש חולין פט.) ולעיל מינה דרשו בשביל משה ואהרן שאמרו ונחנו מה והיינו כמה שנאמר והחכמה מאין תמצא שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו (כמ"ש סוטה כא :) וז"ש (חולין שם) בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמיכם לפי נתתי גדולה לאברהם וכו' והיינו דכל שנתגלה להם יותר אלהותו יתברך הכירו יותר בשפלות עצמן וא' (שם) דגדול מה שנאמר במשה יותר ממה שנאמר באברהם וכו' שאברהם נתן לו הויה דעפר ואפר ומשה ואהרן א' ואנחנו מה וזה שמשים עצמו כמי שאינו ולכן נתגלה להם כל הסודות. ועל זה נאמר על משה רבינו ע"ה בכל ביתי נאמן הוא וזה תולה ארץ על בלימה הבולם פיו מלדבר ולבו מלהרהר וזהו נאמן שלא יגע במה שלמעלה מחלקו. בלימה היינו דחכמה כ"ח מ"ה כמ"ש בתיקו"ז (סו' תי' כב וש"מ) שיש בו הכרה מ"ה אף דמה ידעתי מה אסתכלת מה פשפשת כמ"ש בריש הזה"ק. ועתיקא בלי מה שאין בו שום תפיסה אף מ"ה. ומי שמשים עצמו כמי שאינו נעשה מרכבה למדת אין שהוא עתיקא סתימאה דכל סתימין כמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו סד ב) ויכול לזכות כרגע להתגלות עתיקא ע"י בחינת הדעת וז"ש (חגיגה יא :) ולא במרכבה ליחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעת"ו דייקא שיכול להבין על ידי בחינת הדעת וזוכה להשיג כרגע על דרך מ"ש והחיות רצוא ושוב וגו'. ואיתא (שם יג.) אין מוסרין ראשי פרקים אלא וכו' שלבו דואג בקרבו ופירש"י ואינו מיקל את ראשו. והענין דכל מה שמשיג יותר לבו דואג יותר בקרבו שאינו מרגיש להבין איזו שייכות יש לו לדברים גבוהים כאלה והוא ממעט עצמו יותר ומשיג השפלות וזה יהיה בולם פיו

מלדבר ולבו מלהרהר ויוכל לזכות על ידי סוד הדעת להיות מבין מדעת"ו. וזה שאמר לו הקב"ה למשה רבינו ע"ה שתוק ועל ידי השתיקה יוכל לזכות בסוד הדעת שהוא רוח הקודש והוא פנימית הכתר וישיג משכל הנעלם מכל רעיון. וזהו כך עלה במחשבה לפני. רצון הרצונות שהיא המחשבה לפני מחשבה מוחא. וזהו מ"ש בזוהר הקדוש ובשבת במילי דשמיא ובקדושא דיומא בעי לאתערא קדושה דיומא השגת הקדושה מהשי"ת שהוא התגלות עתיקא. והבקשות בשבת במצותיך קדושה דיומא ותן חלקנו בתורתך מילי דשמיא. וזהו ודבר דבר שידבר מה שיהיה דבר שהוא מדת מלכות פה תורה שבעל פה. ותורה שבעל פה הוא על ידי רוח הקודש כמ"ש הרמב"ן (חי' ב"ב יב.) ופתח וקראת לשבת ענג שע"י סעודות שבת שהם ברזא דענג עדן נהר גן (כמ"ש זח"א כו א) יכולים לזכות ודבר דבר שבת אקרי דבור כמ"ש (שם לב א) ומה זוכין רק ע"י השתיקה בלום פיך מלדבר וכו' וכאמור. וכן בקריעת ים סוף שהיה מעתיקא כמ"ש בזוהר הקדוש (נב ב) והביא מספרא דצינעותא אלי דייקא בעתיקא תלייא כלא ושם בסד"צ (קעח ב) אלי דייקא במזלא הוה תלי והכל א' וכמ"ש בזה"ק (סו"פ אחרי) לענין חיי בני ומזוני דבמזלא תלי ע"ש. והוא כענין מ"ש (מגילה ג.) אע"ג דאינהו לא חזי מזלייהו חזו מזל היינו שורש נפשם וכמ"ש הרמ"ע נפש האב מזל לבן והיינו שישראל קשורים בשורש ברצון הרצונות בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית ואף שהיו קטרוגים השי"ת בחר ישראל לסגולתו וכמ"ש מהיהודי הק' זצוק"ל כסגולה בלא טעם וזהו מעתיקא רצון הרצונות. ולזה כתוב ואתם תחרישון ודאי שעל ידי השתיקה יזכו להתגלות עתיקא בסוד הדעת. וז"ש בזוהר הקדוש (נד א) אז וכו' כד אתנהיר נהירו דעתי"ק רשימין באז בא' ואל"ף וכו' אל"ף פלא עליון שהוא עתי"ק ואז זכו לומר שירה ולומר זה אלי שעז"א במכילתא וזה"ק ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל ויחזקאל פתח סדרי המרכבה וז"ש במ"ר (פ' כג) שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה וכ"כ בזה"ק (ס א). דדעת הוא רוח הקודש כפירש"י וזהו אז אל"ף אנקיב בחשוכי וכו' ומטו לזיין שהדעת פנימית הכתר. ובשבת כ' ודבר דבר שעל ידי השתיקה שבולם פיו וכו' זוכין להתגלות עתיקא בסוד הדעת וז"ש בזוהר הקדוש (ח"א לב א) וכך הוה עביד ר"ש כד חמי לאימיה דהוית משתעיא הוה א"ל אמא שתוקי שבת הוא ואסור דאף דמי שהדיבור והסיפור עונג לו מותר בשבת (כמ"ש שו"ע או"ח סי' שז ס"א) רק רשב"י אמר לה שתוקי והוה אמו דרשב"י משגת קדושת שבת והות שתקה שבשתיקה יכולים להשיג יותר ובמ"ר (סו"פ בהר) איתא א"ל שבתא היא והות שתקא. שעל ידי השתיקה זוכין וקראת לשבת ענג עדן נהר גן ונהר יוצא מעדן וגו' ועדן

כולל כל ג' ראשונות (כמ"ש לעיל מא' ח) והם קדושת הג' סעודות ובכולם עתי"ק אתיא לסעדא. ולהתגלות עתיקא זוכין על ידי השתיקה:

## פרק יב

**בפרשה** זו הוזכר שבת לבד מה שנאמר בפ' המן בפירוש. נרמז במרה דאיתא (סנהדרין נו :) כאשר צוך במרה וכ' שם שם לו חק ומשפט ואיתא במכילתא חק זה שבת והיינו שנחקק קדושת שבת בלב ולא ב' כאשר צוך רק בדברות אחרונות מה שאין כן בלוחות ראשונות. ועוד יש שינוי שבראשונות כתב השבת זכר למעשה בראשית כי ששת ימים וגו' וינח וגו' על כן ברך וגו' ובדברות שניות כ' וזכרת כי עבד וגו' על כן צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת והיינו זכר ליציאת מצרים. ובזוהר הקדוש פ' זו (מז א) מאי וקראת דיזמין ליה כד"א מקראי קודש. והמקרא קודש שיכניס הישראל קדושה לשבת זהו זכר ליציאת מצרים שאז זכו ישראל שיוכלו להכניס קדושה לשבת וזמנים (ונת' בא מא' ט) וחשב בזוהר הקדשו ג' לשונות דכ' ויהב לון שבת דאיהו וכו' ונייחא מכלא וחדוא דכלא וכו' ענג ענוגא דנפשא וגופא וכו' דמקודם כ' דאיהו קדישא מכל שאר יומין ולא כ' קדושה דכלא ע"ש. רק דחשב כאן ג' קדושות שבת נייחא היינו דשבת לשון מנוחה ונייחא וזהו מהשי"ת וכמ"ש מנוחה וקדושה לעמך נתת. והישראל מזמין לשבת על ידי הענג ענוגא דכלא ענוגא דנפשא וגופא שהגוף גם כן בקדושה. וחדוה דכלא שהוא יום שמחתכם ואמרו (ספרי בהעלותך) אלו השבתות. שהוא שמחתכם דייקא על ידי הבשר ויין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין (כמ"ש פסחים קט.) ואמר ענוגא דעלאין ותתאין שמפני שהגוף בקדושה וכשהישראל בשמחה בעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג לא ב וש"מ) ואתער לעילא גם כן שמחה וענוגא. ואמר אחר כך בזוהר הקדוש לקדוש ה' מכובד דא יום תרי דאינון חד [כ"ה גירסא הנכונה וכ"ה בדפוסים ישנים וגירסת דא יוהכ"פ הוגה מחדש עפ"י גמ' דשבת קיט.] ופירושו יום קב"ה תרי דאינון חד יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכ"ה במק"מ ע"ש. והיינו זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו כמ"ש (ר"ה כז.) והיינו קב"ה זכור ושכינתא שמור זכור לזכר ושמור לכלה (כמ"ש זח"ב קיח ב) רק בלוחות ראשונות היה העיקר זכור ובשניות היה העיקר שמור לתקן הקלקול ולכן בלוחות ראשונות כ' השבת זכר למעשה בראשית וינח ביום השביעי על כן ברך וגו' וזהו נוחו ביה כי היכי דנחי ביה אנא (כמ"ש מדברי תורה בראשית משאילתות) ובשניות אחר הקלקול השבת מקרא קודש להכניס בו קדושה וכש"נ על כן צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת והיינו להכניס בו קדושה וכדש"נ ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת. וזהו זכר ליציאת מצרים שמשם זכו

ישראל להכניס קדושה לשבת וזמנים וכאמור. וזה שנאמר כאשר צוך ה' אלהיך ולכאורה מה שייך כאשר צוך הלא הוא מצוה כעת בפירוש ובמרה הוזכר רק ברמז. והרמב"ן כ' לפירש"י שמסר להם פרשיות שבת והיינו שהודיעם שעתיד לצוות אותם ומה כאשר צוך. אך ענין שנאמר שם שם לו הוא ע"ד מה שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם דמתרגם די תסדר קדמיהון והיינו דאיתא בזוהר הקדוש (ס א) ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה וכו' וכי מאן יהב להו אורייתא הכא וכו' אר"א אינון נפקו למדברא לאסתכלא לקב"ה ולא אשכחוהו ואוליפנא דקב"ה תורה איקרי וכו' ואחר כך כ' ולא יכלו לשתות מים ממרה והיה נפשם מרה עליהם שלא יכלו לשתות מים כי מרים הם שיש דברי תורה שנקראו מי מנוחות שמשיג מהם נייחא בלב. ויש דברי תורה שבא לו מהם מרירות בלב וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רכט ב ושם קנג א) וכמו שנדרש גם כן בגמ' (שבת פז.) בלשון ויגד דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה ודברים שקשין לאדם כגידין ועל זה כתוב ויורהו ה' עץ ותרגומו ואלפיה. והוא מ"ש במ"ר (ויקהל פ' נ') הדור היה מר במעשיו. ועל כן היה להם מרירות מהמים שהם הדברי תורה שנהפך להם למר ויורהו ה' הורהו בדרכיו שהקב"ה במר מרפא את המר כמ"ש (מ"ר פ' כג ומדברי תורה שם) והוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכאא וכו' וטבא דנפיק מגו בישא נעשה טוב מאד וזה ענין שסידר להם פרשיות שבת דכ' בכניסת שבת וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ונדרש בב"ר על כל היפך הטוב והיינו שאז ראה השי"ת שיבורר לעתיד שכל זה היה כדי שיהיה טוב מאד נהורא דנפיק מגו חשוכא וטבא דנפיק מגו בישא ומצא אז הבריאה כן בעיניו וכמ"ש (בב"ר שם) עולמי עולמי וכו'. וזה היה להם למשיב נפש. ובדברות ראשונות דכ' זכור אתר דלית ליה שכחה ולא קיימא ביה שכחה כמ"ש (זח"ב צב ב) שבדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם כמ"ש (שהש"ר פ' ישקניי). שם לא כתיב כאשר צוך שלא נצרך להזכיר ממרה. רק באחרונות אחר הקלקול דכ' שמור כתיב כאשר צוך במרה והיינו שמר מרפא את המר דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא דהשמירה לתקן הקלקול. ושם נאמר על כן וגו' לעשות את יום השבת להכניס קדושה בשבת וזהו תחלה למקראי קודש ועל ידי זה יזכו לקדוש ה' מכובד וכמ"ש בזוהר הקדוש. ובהבדלה בתפלה אתה חוננתנו למדע תורתך ותלמדנו לעשות חוקי רצונך ושניהם המכוון על השבת דת"ח אתקריאו שבתות כמ"ש ברע"מ (זח"ג כט ב) והיינו שהם פנוים תמיד לתורה אף בחול רק בחול הם לעמל תורה לקנות דברי תורה ביגיעה ועמל ובשבת הם זוכים להתענג על ה' להשיג הדברי תורה בנייחא מצד השי"ת וזהו אתה חוננתנו למדע דעת הוא רוח

הקודש כמ"ש פרש"י (תשא) ומרוח הקודש התורה שבעל פה כמ"ש הרמב"ן (חי' ב"ב יב.) וזהו חונן השי"ת בשבת להת"ח בנייחא וענג וזהו למדע תורתך. וזהו גם כן מ"ש אתה חונן לאדם שהוא מדרגה הגבוה בדרגי דבר נש כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א מח רע"א) לזה חונן דעת ומלמד לאנוש שהיא דרגא פחותה (כמש"ש) לזה מלמד בינה להיות מבין דבר מתוך דבר. ומשתדלי באורייתא זוכין בשבת למדע בנייחא. ותלמדנו לעשות חקי רצונך היינו לפועלים שטרודים במלאכה בימי המעשה ורק שבת יעשה כולו תורה (כמ"ש ריש סא"ר) לזה מועיל השבת לעשות חקי רצונך שיוחקק הרצון ויפעול על ימי המעשה שיהיו חפצים לעשות רצונו של מקום שזהו כמו שברא האלהים את האדם ישר להיות פנוי רק לתורה ועבודה כרשב"י וכמו שאמרנו בפי' מ"ש (ברכות לה :) עושין רצונו של מקום היינו להיות דרופתקי דאורייתא (ונת' לך מא' ג) ועל כל פנים פועל קדושת השבת להיות יוחקק בלב הרצון להיות דרופתקי דאורייתא וכרצונו של מקום. וזה מרמז מה שנאמר בדברות שניות אחר הקלקול דלאו כל אדם זוכה לזה להיות פנוי רק לתורה. כאשר צוך במרה דכ' שם שם לו חק שדרשו במכילתא על השבת והיינו שנחקק בלב שחפצים לעשות כרצונו של מ קום וזהו חוקי רצונך שנחקק רצונו של מקום בלב שעל כל פנים יהיה החשק לזה דלאו כל אדם זוכה וכמ"ש (סנהדרין צט :) טוביה לדזכי דהוה דרופתקי דאורייתא. וז"ש בזוהר הקדוש וקראת לשבת ענג כד"א מקראי קדש להכניס הקדושה על ידי שמירת שבת כהלכתו. ועל ידי קדושת השבת שישראל מכניס על ידי ענג וכמו שאמרנו על ידי זה זוכין לקדוש ה' מכובד דא יום תרי דאינון חד יחוד קבה"ו. ויכול כל אחד מישראל לזכות לבחינת הדעת. וזה ע"י השתיקה כמה שנאמר ואתם תחרישון ועל ידי זה יכולים לזכות להיות מבין מדעת"ו דייקא וכמו שאמרנו (מא' יא):

## פרק יג

**ענין** סדר הפרשה שנזכר בה ד' ענינים קריעת ים סוף ופרשת המן ואחר כך הוא אשר דבר ה' שבתון שבת קודש וגו' ואחר כך מלחמת עמלק. הוא על פי מ"ש (ב"ר פ' ג) ויהי אור כנגד ס' ואלה שמות שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה והיינו על ידי מתן תורה והיה ההתחלה ביסורי הגלות שהיה הכנה למתן תורה וכמ"ש (ברכות ה.) שהתורה ניתנה על ידי יסורין והיינו על ידי יסורי הגלות. ואחר כך פ' בא יציאת מצרים שהיא ההכנה למתן תורה כש"נ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון וגו'. ואחר כך פרשה זו נגד קטרוני המרגלים שכ' בזוהר הקדוש (שלח קס א) שרמזו על התורה. וגם זבת וגו' טב הוא האי עלמא עלאה כמה דידענא באורייתא אבל מאן יכיל למזכי ביה אפס כי עז העם וכו' מאן דבעי למזכי בה בעי למיהוי תקיף בעותרא וכו' ועם כל דא וגם ילידי הענק בעי

גופא תקיף גיבר כארי בגין דהיא מתשת חיליה דב"נ וכו' עמלק יושב וגו' אי יימא ב"נ דאפילו בכל דא יזכי הא יצרא בישא קטיגורא מקטרגא דב"נ דישתכח תדיר בגופא. והחתי והיבוסי והאמורי וגו' כמה מקטרגי משתכחי תמן וכו' והיינו דעמלק השורש מכל הטומאות כי הוא מקרר לב האדם מחמימות ומרצון לעסוק בתורה ועבודה כש"נ אשר קרך שהפשירך והצנינך מרתיחתך. והחתי וגו' היינו הזו' אומות שהם זלעו"ז כנגד ז' מדות דקדושה כידוע שכל א' כלולה מעשר והם הע' קליפות שהם הענפים מהיצר הרע. אמנם בני מהימנותא מאי קא אמרי אם חפץ בנו ה' כיון דישתדל ב"נ ברעותא דלבא לגבי קב"ה לא בעי מנן אלא לבא וכו' כמ"ש בזוהר הקדוש (שם) דכיון שיהיה בנו החשק לעבודת השי"ת באמת בודאי השי"ת יזמין לנו פרנסה ויעזור לנו להתגבר נגד היצר הרע וכל ענפי היצר הרע המעיקים לנו ע"ש. ונגד זה באו הד' ענינים בפרשה זו נגד מה שאמרו שלא יוכלו לעסוק בתורה מצד המקטרגים הענפים מיצר הרע נגד זה הראה השי"ת קריעת ים סוף שטבעו המצריים ולא נשאר עד אחד ומצרים השורש מכל ע' קלי' העכו"ם וכמ"ש (ב"ר פ' טז) שכולם נקראו ע"ש מצרים ע"ש שמציורות לישראל והיינו שמעיקים ומצירים לנקודת ישראל כי טומאת מצרים ענין תאוה כי היא ערות הארץ כידוע וכמו שנאמר וזרמת סוסים וגו' והתאוה הוא התחלת כניסת היצר הרע כמו שהיה באדם הראשון בנחש הסתה בתאות אכילה ואחר כך הטיל בה זוהמא ובאו לתאוה דזימה להרגיש על ידי זה בבושה דערומים והוא השורש מג' דברים שמוציאין את האדם מן העולם כי מתאוה באים להנאה וכבוד גם כן. והנה אף שיצאו ישראל ממצרים מטומאתם לא נעקר השורש שלהם עד קריעת ים סוף דכתוב כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד. כי במצרים היו שקועים כעובר במעי אמו שלולי רחמי שמים לא היו יכולים לינצל כלל ואף אחר יציאת מצרים שרדפו אחריהם הוא שעדיין לא נעקר השורש מלב בני ישראל לגמרי עד קריעת ים סוף דאז נעקר שורש זה ונשאר רק הענפים שאדם יכול לינצל מהם בקל. וזהו מצות זכירת יציאת מצרים וקריעת ים סוף בכל יום ולילה (כמ"ש ירוש' פ"א דברכות ה' ו ובמ"ר פ כב) לדעת כי כבר הוציאנו השי"ת משורש טומאה זו ומהשיקוע בה. וקריעת ים סוף היה רק מצד הקב"ה וכמ"ש בזוהר הקדוש (נב ב) דקריעת ים סוף בעתיקא תלייא בלא אתערותא דלתתא כי העיקר מה שהשי"ת עוזרו וכש"נ ה' לא יעזבנו בידו. ונגד טענת פרנסה היה ירידת המן שהראה להם השי"ת שהזמין להם פרנסתם והצנצנת מן איתא במכילתא שהראה להם ירמיה שנאמר ראו דבר ה' אבותיכם שעסקו בתורה ראו במה נתפרנסו אף אתם אם תעסקו בתורה הקב"ה יפרנסכם מזה. כי הנס מירידת המן לעולם להעוסקים בתורה

הקב"ה מעביר מעליהם עול דרך ארץ שלא יצטרכו לבטל מדברי תורה. ומצות שבת הוא נגד טענת דבעי גופא תקיף גיבר כארי. ועל זה בא פ' שבת דאיתא (במ"ר סו"פ כה) וכשם שמצינו שעל כל המצות בן דוד בא על שמירת יום א' של שבת ב"ד בא לפי שהשבת שקולה כנגד כל המצות והביא פ' מתורה ונביאים וכתובים ע"ש ומצות שבת עיקרה בשוא"ת על ידי שמירה ממלאכה. והמצוה הוא לענג הגוף ומזה משיגים קדושת שבת דשקיל ככל אורייתא כלא ומאן דנטיר שבת כאלו נטיר אורייתא כלא. וא"צ גופא גיבר כארי והאומר שמתייגע מן התורה הוא סימן שאין תורתו לשמה וכמו ששמעתי בשם הרה"ק מפרשיסחא זצלל"ה על פסוק ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל דמי שאומר שמתייגע מדברי תורה אין עבודתו באמת דכתיב כי קרוב אליך הדבר מאד וגו'. ואיתא (מ"ר ברכה) חייכם כל החכמה וכל התורה דבר קל הוא כל מי שמתייירא אותי ועושה דברי תורה כל החכמה וכל התורה בלבו ובשבת כל ישראל נקראו יראי שמי (כמ"ש תענית ח :) שכל א' מישראל יראים מהשי"ת שלא יכשלו ח"ו בחילול שבת שבקל יוכל האדם להכשל באיסור סקילה והשבת גם כן מצד השי"ת שנתן מתנה טובה לדורות עולם ועל ידי כן יוכל לזכות בתורה כולה כאמור. ואחר כך נגד טענת עמלק יושב וגו' בא פרשה התחלת מחיית עמלק וכ' כי מחה אמחה וגו' מלחמה לה' בעמלק מדור דור ואין לו כח בקליפתו שכבר החליש יהושע כחו כי ענין עמלק הוא השורש של יצר הרע אחר שכבר נצח כל המדות ונדמה לו שכבר הוא נקי בכל. עדיין יש השורש וזהו ראשית גוים עמלק שהוא השורש והמקור שלהם ועל זה נאמר והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך וגו' תמחה את זכר עמלק שאחר שיש לו נייחא מכל כחות היצה"ר דע' קליפות שמהם התפשטות כל מיני רע שבלב האדם ואחר שינוח מהם אז יש לו להשתדל לעקור השורש. והחלשתו הוא על ידי הרמת משה ידו ואיתא במשנה (ר"ה כט.) וכי ידיו של משה כו' אלא כ"ז שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין לבם לאביהם שבשמים וכו' שבהרמת משה ידו פעל בלבם כל זה כי הוא השורש מכל הנפשות שבדור. וכן בכל דור יש נפש כזה כמ"ש (ב"ר פ' נו) אין דור שאין בו כאברהם וכו' ואין דור שאין בו כמשה. וכידוע מהאר"י הק' על מ"ש בגמרא (שבת קא :) משה שפיר קאמרת. ושורש נפשו הוא התורה שנקראת על שמו והרמת ידו בתפלה להש"י הוא התפלה שבכח התורה דעל זה נאמר קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת אמת זו תורה (ברכות ה :) להשי"ת ושעבוד הלב ובזה נעקר שורש היצ"ר בלב וגילה השי"ת בזה הפרשה כי אין מכל דברים אלו מניעה לקבלת התורה כי השי"ת הוא העוזר בכל ורק שיהיה רעותא דלבא ושעבוד הלב לאביו שבשמים וכל זה הוא הכנה לקבלת התורה:

## פרק יד

**נפשי ישובב ינחני במעגלי צדק** לשון שובב מצינו וילך שובב בדרך לבו וכן שובו בנים שובבים ובגמ' (יומא פו.) דמעיקרא שובבים אתם ופירש"י כאלו נעשה על ידי נערות ושטות ושובבות ע"ש ואם נפרש כאן מלשון שובבות לכאורה לאו רישיה סופיה דכ' ינחני וגו' ועל כן מפרשים מלשון השבה או ישיבה ונייחא. ויש לומר על פי מ"ש בגמ' (שבת קלו:) א"ל רבינא לר"ש באורתא אמר רבא הכי לצפרא הדר ביה א"ל שריתוה יהא רעוא דתשרו תרבא. והנה בודאי האמת היה ששמעו מרבא בצפרא דמותרת בלא חליצה ורב שרביא גם כן לא חשדוהו למשקר. רק לא נראה לר"ש שיהיה הדר ביה רבא דדרכו של רבא כשחזר בו אוקים אמורא עליה ודרש דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי כמו שמצינו (עירובין קד. ובב"ב ובנדה) או אמר בלשון לאו מלתא היא דאמרי (כמו יבמות כ : וש"מ) וכאן שאמר סתם בלילה לאיסור ולצפרא להיתר ס"ל לרב שרביא שהוא מסופק בדבר וכעין שמצינו (שבת קיג. וש"מ) אין ולאו ורפיא בידיה ומפני הספק פעם אמר כך ופעם אמר כך להודיע שהוא מסופק בדבר וכיון דמספקא ליה לרבא צריכין להחמיר מספק דחולצת ולא נראה לרב שרביא דהדר ביה רבא כדעת רבינא בדעתו. אבל מה שאמר יהא רעוא דתשרו תרבא קשה לומר שיקלל אותם שיטעו ח"ו להתיר חלב באכילה ולומר עוד בלשון יהא רעוא כמתפלל שיהי רצון מהשי"ת להכשילם בטעות כזה. ויתכן על פי מ"ש במשנה (דאבות פ' ד) הוי רץ כו' ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה ויש להבין בשלמא שכר מצוה מצוה היינו שיוסיף לעשות רצון השי"ת שמצוה גוררת מצוה וזה עיקר השכר שא"צ לעבוד לקבל פרס. אבל שכר עבירה עבירה שגוררת עבירה אוי לאותו שכר עונש מיבעי ליה למיתני. והתוספות יום טוב כתב דאינו דומה שבמצוה הבא לטהר מסייעין לו שגוררת מצוה אבל שכר עבירה רק שמניחו השי"ת ביד טבעו הרע אבל לא שיסייעוהו דהא בא לטמא פותחין לו ולא מסייעין ח"ו ע"ש. ויש להבין לפי"ז למה נשנה בלשון א' כיון שאין דומים כמפורש בגמ'. אך מצינו בפסוק גם כן שקילל דוד המלך ע"ה לשונאיו ואמר תנה עוון על עונם דמשמע שיסייעוהו לרע ואינו המדה דבא לטמא רק פותחין לו ולא מסייעין. אבל שונאי דוד היו ת"ח והיו סבורים שעושים כדין וצדיקים גמורים הם בזה שעושים. שהיצר הרע הטעה אותם כדרכו לומר לרע טוב ולשום חושך לאור ודוד המלך ע"ה רצה שישובו בתשובה ואיך יחזרו בתשובה והם צדיקים בעיניהם ועל כן ביקש מהשי"ת תנה עוון על עונם שיהיה עוון זה גורר עוון מפורש והיינו שיכשלו בדבר שידעו שהוא עוון ולא יוכל היצר הרע לסמא עיניהם להשים חשך לאור. ואל יבאו בצדקתך היינו שלא יסברו שהם צדיקים וזש"נ ימחו מספר

חיים ועם צדיקים אל יכתבו שהם לפי טעותם סבורים שהם צדיקים ונכתבים בספר חיים ועל ידי שיהיה העבירה גוררת עבירה מפורשת יתנו אל לבם שמה שרודפים לדוד גם כן חטא ועון ורק היצר הרע סימא עיניהם לומר לרע טוב ואז ישובו בתשובה. וז"ש ששכר עבירה עבירה שלפעמים היצר הרע מטעה לאדם שמלמדו להועיל כענין מ"ש (חולין צב.) כת"ח נדמה לו וטפלו לימינו כמו רבו המלמדו חכמה רק יעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת הרגיש אחר כך כי מרמה ידבר אבל שאר בנ"א לפעמים היצר הרע מסמא עיניהם ואומר לרע טוב. וכענין מה שאמרנו במ"ש (ברכות סא.) יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב היינו דלפעמים היצר הרע נוטה ללב חכם לימינו ומסתיר עצמו כרב המלמדו להועיל והאדם עובר עבירה ונדמה לו שעושה מצוה. וכשיש לו זכות שיקבל שכר על העבירה והיינו שיעשה תשובה מאהבה ויהיה זדונות נעשות כזכיות ויקבל עליהם שכר כש"נ עליהם הוא יחיה (וכמ"ש יומא פו :) אז עבירה זו גוררת עבירה מפורשת לעין וישים אל לבו ששורשה הוא ממה שעבר עבירה בדומה לה ונדמה לו שעושה מצוה. ויעשה תשובה עליהם ויהיה נעשות כזכיות ויקבל עליהם שכר וז"ש ושכר עבירה עבירה שכר דייקא. ויש לומר שזה היה כונת ר"ש שחשד לרבינא שהתיר האיסור וסבור שכדין עשה מפני ששמע מרבא לצפרא שאמר להיתר וס"ל דהדר ביה רבא. ורב שרביא ס"ל דמספק"ל ליה לרבא ואמר לפעמים כך ולפעמים כך אין ולאו כמו שאמרנו. ע"ז א' שריתוה שלא כדין בטעות יהא רעוא דתשרו תרבא בטעות ואז תכירו הטעות וממילא תתנו לב שגם כאן היה הוראה בטעות ותעשו תשובה ע"ז ולזה נצרך רעוא ורצון מהשי"ת לסייע לטוב לעשות תשובה. ושבת כ' ביה טוב להודות לה' שכל מי שמודה על פשעיו ה' מרחמהו (כמ"ש פרדר"א פ' יט) והתשובה בב' פנים. לפעמים יאיר לו השי"ת ביראת ה' ועל ידי זה יעשה תשובה ויודה על פשעיו ויעזוב אותם עבירה בטעות וסבור דמצוה קא עביד שהיצר הרע סימא עיניו. אז השי"ת מזמין לו שנכשל וחטא זה גורר בשוגג עבירה מפורשת יותר וע"י זה ישים אל לבו שהראשונה גם כן היתה עבירה ולא מצוה ויש לומר שזה שנ' נפשי ישובב מלשון וילך שובב שעושה מעשה שובבות ונערות ועל ידי זה ינחני במעגלי צדק לשוב בתשובה על העבירה שעבר בטעות לעשות מצוה וכעת יעמוד על האמת וישוב בתשובה שלמה:

**אחר הבדלה**

**בזוה"ק** (ח"ב רח א) בההיא שעתא דקא מברכן על אשא וכו' והני אקרון מאורי האש ובגיני רזא דא מברכין בורא מאורי האש וכו' כגונא דא אינון דרגין עלאין דאקרון מאורי אור שלטין ביממא ונהרין מגו בוצינא עלאה וכו'. הענין דשבת יעשה כולו תורה (כמ"ש ריש

סא"ר) ואפילו הפועלים שעוסקין במלאכה כל הימים בשבת קובע עצמו לדברי תורה וכן מוקי בפסיקתא רבתי (סו"פ כג) המחלוקת דמ"ד אל נתנו שבתות אלא לתענוג היינו לת"ח שהם יגעים בתורה כל ימי השבוע ובשבת הם מתענגים והיינו ע"ד מה שנאמר והתענג על ה' שבכל הימים הם עמלים בעמל תורה כמו הפועלים בשבת וז"ש בזוהר הקדוש (ח"ג כט ב) דת"ח אתקריאו שבתות דלהם ימות החול כשבת ויו"ט לפועלים. ובשבת זוכין הת"ח להתענג על ה' להשיג דברי תורה שלא בעמל ויגיעה רק מצד השי"ת (ונת' כ"פ) ומ"ד לא ניתנה השבת אלא לת"ת מוקי לפועלים שעוסקין במלאכה בחול ובשבת עוסקים בתורה. וכתיב נר מצוה ותורה אור המשיל התורה באור שהוא מאור והמצוה בנר יחידי. ודרגין עלאין דאקרון מאורי אור היינו אור התורה שזוכה הת"ח בשבת שהוא והתענג על ה' ועל זה אמר יוצר אור שהאור תורה מצד השי"ת מה שאין כן בחול אצל הת"ח הוא גם כן מאורי האש שהוא מאיר מצד האדם שבורא האש בעמלו ויגיעו ומאיר (ונת' חנוכה מא' ד) והפועלים שכל ימות השנה עוסקין במלאכה והוא מעשה המצות ע"ד מ"ש הרמב"ם (בח' פרקים) שאין דבר רשות רק כשמכוין לשם שמים גם מעשה עולם הזה מצוה וכשעוסק במלאכה והמכוון שלו לקבוע עתים לתלמוד תורה ולגדל בניו לתלמוד תורה ולעשות גמ"ח בממונו נעשה מלאכתו עסק מצוה וכמו שאנו מפרשים מ"ש (סנהדרין צט :) איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה שהוא מלאכת מעשה מצות שבודאי לא נסתפקו אם נברא האדם לעמל מלאכת עולם הזה (ונת' ריש קדושת שבת) וכשמכוין לשם שמים מלאכתו מלאכת ומעשה מצוה אור ובמוצאישבת מברכין בורא מאורי האש שאף הת"ח שזוכין למאור על ידי אור תורה אינו מאורי אור כשבת שהאור מצד השי"ת רק מאורי האש שזוכין למאור התורה על ידי עמלם ויגיעם בבריאת האש להאיר וכאמור. והפועלים זוכין בחול לנר מצוה גם כן מאור האש שנעשה על ידי פעולת האדם. וז"ש (פסחים קג :) אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר והיינו שיהיה ימי המעשה מאורי האש כת"ח שזוכין בחול גם כן למאור דתורה אור שמוציאים מעמלם ויגיעה. ועל כל פנים צריך נר מצוה שיהיו מלאכת ימי המעשה לשם שמים שיהיה מעשה המצוה ויאיר על כל פנים כנר יחידי דמצוה מצד האדם. והנה בשבת כל מיני אש שכל ג' הקליפות נקראו אש דיצר הרע (כמו שנת' כ"פ ובפ' וירא סו' מא' א) וכן אש דגיהנם שהוא גם כן אש דיצר הרע כולם בטלים בשבת וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם רע"א) דכל אשין אחרנין אתטמרו ואתגניזו ביומא דשבתא בר וכו' ובמוצאי שבת שחוזר יצר הרע למקומו מברכין בורא מאורי האש על אש דתורה שהוא אש אוכלה דיצר הרע ולית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא כמ"ש (זח"א רב א) ולכן אבוקה מצוה מן המובחר להיות בימי השבוע תורה

אור מאורי האש על ידי עמל האדם בתורה ומכל מקום על ידי עסק מעשה המצות גם כן יכול להנצל מעט מהיצר הרע לפי שעה (ע' סוטה כא. ותוס' שם ד"ה מצוה ובמ"א נת'):

## לט"ו בשבט

### פרק א

**בחמשה** עשר בשבט ראש השנה לאילן ונוהגין לאכול בו מפירות האילן. ואיתא בפסיקתא זוטרתא (בא י פ' כד) יש אומרים כי משבט התחילו המכות למצריים לפיכך נק' שבט שבט למצריים. והיינו כמ"ש במדרש (שמות רבה פ' ט) על המכות פסוק דושבט לגו כסילים ע"ש. וחשב שהמכות שמשו כל א' שבוע א' עד ט"ו ניסן שיצאו. ובמשנה דעדיות (סו' פ"ב) דמשפט המצריים י"ב חודש וגם אמרו (שמות רבה שם ומדברי תורה) דכל מכה ההתראה עם שימוש המכה היה חודש א' ע"ש. ולדעת הגמ' ומד' התחילו אז הג' מכות אחרונות שהיו כנגד ג' ראשונות כמו שאמרנו (ונת' ריש פ' בא) שבהם הוציאו מהמצריים פנימיות הקדושה שהיה משוקע בהם והחלישו כח הג' ראשונות שבקלי' זה לעומת זה. וזה התחיל בשבט וזהו הרמז ושבט לגו כסילים דהוא לשון פנימיות שבתוכם. ואיתא בס' יצירה המליך אות צ' בלעיטה ושבט בשנה כידוע שתחלת הסתת הנחש היה באכילה ואחר כך הטיל בה זוהמא וא' בספרי (עקב) שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה וכמה שנאמר ואכלת ושבעת השמרו לכם פן וגו'. פן תאכל ושבעת וגו' ורם לבבך ושכחת וגו'. שמנת עבית וגו' ויטוש וגו'. שבעו וירם לבם על כן שכחוני ועוד טובי. ובגמ' (ברכות לב.) מלי כריסיה זני בישי (שם כט :) לא תרוי ולא תחטי.

והש"י ברא את האדם שיצטרך אכילה לקיום החיים שהוא חיות הקדושה והיה בהאכילה קדושה. ובתחלת הבריאה היה מזון האדם מפירות האילן כמה שנאמר ויטע וגו' וישם שם את האדם ונטיעה הוא באילנות וכמה שנאמר מכל עץ הגן אכל תאכל. ומה שנאמר נתתי לכם את כל עשב וגו' ואת כל העץ אשר בו פרי עץ וגו' לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ וגו' אין הכונה הכל לכולם רק פרי העץ לאדם ועשב השדה לבע"ח תדע דאחר החטא בקללות נאמר לו ואכלת את עשב השדה וא' (פסחים קיח.) דזלגו עיניו דמעות אני וחמורי נאכל באבוס אחד וא"ל בזעת אפך וגו'. ואז נתקללו פירות האילן ועתיד להחזירן לתיקונן כמ"ש (ב"ר פ' יב). ובעצרת על פירות האילן (כמ"ש ר"ה טז.) כי במתן תורה נעשה חירות ממה"מ ומיצר הרע שהכל א' (כמ"ש ב"ב טז.) וחזר להיות כקודם החטא ונתקנים הפירות. ובשבט הוא על ידי היסורין ע"ד שנ' הכרתי גוים וגו' תראי אותי תקחי מוסר ונאמר במכות מצרים אשר יגורת מפניהם. ועל ידי

זה היה רפואה לישראל וזהו שבטך ומשענתך שע"י השבט זוכין למשענת שהוא דברי תורה (כמ"ש חגיגה יד.). והנה אדם הראשון קודם הקלקול היה עסקו רק בדברי תורה כי נברא בבחירה לבחור רק בטוב. ופרנסתו מזומנת בלא שום יגיעה דעצי הגן נתנו פרים וחטים גם כן היו גדלים באילן וכמ"ש (ברכות מ.) דאיכא למ"ד דאילן שאכל ממנו אדם הראשון חטה היה ורש"י כ' (ר"ה טז סע"א) דמש"ה א' הביאו שתי הלחם בעצרת שיתברכו פירות האילן. ואז הוציאו האילנות גלוסקאות כמו לעתיד שעתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות כו' (כמ"ש שבת ל :) ולא היה נצרך אף טורח דטחינה ואפייה. ואיתא בתוק"ז (תי' כ"ד) ובתיקונים שבסוף זוה"ח (דף קז ב) דכלא קשוט מ"ד חטה ומ"ד תאנה ומ"ד גפן ולא הוו חולקין במילוליהו ע"ש והיינו שהיה כח עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע בכל עצי הגן והמחלוקת הוא רק במה תחלת הקלקול (ונת' בראשית מא' ח' ע"ש) ואחר הקלקול שניתן הכל תחת הבחירה לבחור בטוב ובהיפך נאמר לו בזעת אפך וגו' שיצטרך יגיעה ועבודה בדרך ארץ להיות לו לסייעתא להיות משכחת עוון ולבחור בחיים ובטוב. ואיתא מהאריז"ל דהנפשות מדור המבול נשתעבדו במצרים וגם נפש משה רבינו ע"ה היה בדור המבול וכמו שנרמז בגמרא (חולין קלט :) משה מה"ת בשג"ם גימט' משה ועל זה מרמז כי מן המים משיתוהו ממימי המבול. דמקלקול אדם הראשון נעשה הערבוב גם בנפשות וגלות מצרים היה להפריד הרע מהטוב ונתקנו אז נפשות דור המבול. וידוע דחטא דור המבול היה בתאוה ועיקר תאוה בלב ועל זה נאמר מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים והמכות שהיה נגוף לממצרים ורפוא לישראל כשנ"ת כ"פ וסדר המכות מתתא לעילא והיה מכת ארבה נגד בינה לבא. וכ' במכת ארבה ולמען תספר וגו' וכ' ביואל גם כן לבניכם ספרו וגו' מרמז שנתקנו ישראל בפנימיות הלב לדורות. וכן נאמר ביואל ואת הצפוני וגו' דקאי לפשוטו על הארבה ובגמרא (סוכה נב.) צפוני זה יצר הרע שצפון בלבו של אדם (ונת' בא סו' מא' ב) ולזה היה מכת ארבה בחודש שבט שיתוקן פנימיות הלב מתאות גשמיות וזה מרמז המליך אות צ' בלעיטה שהצדיק מתקן בראשית עבודתו תאות אכילה כש"נ צדיק אוכל לשובע נפשו רק להחיות את נפשו בלא שום תאוה. וחודש שבט זמן תיקון האכילה מתאוה. ואחר כך בחדש אדר מכת חשך נגד חכמה מוחא ואז הוא מחיית עמלק ומרמז נגד משיח בן יוסף שאין עמלק נופל אלא ביד בניה של רחל (כמ"ש פסיק' רבתי פ' יב) ושבט הוא ההכנה למחיית עמלק ואמרנו שלכך המצוה בפורים לעשות סעודה ולשתות כי כבר נתקן ענין אכילה ונמחה זכר עמלק על ידי צדיק האוכל לשובע נפשו. ומסמך גאולה לגאולה (מגילה ו סע"ב) היינו גאולת מחיית עמלק לפסח וחודש ניסן שמרמז על משיח בן דוד כ"ע איהו כתר מלכות ובמדת כ"ע נגאלו

ישראל ממצרים בניסן ובו עתידין להגאל. ובעצרת זמן מתן תורה שנתקן קלקול אדם הראשון שהיה חירות מיצר הרע מקריבין שתי הלחם שיתברכו פירות האילן דחטים גם כן מין אילן כמ"ד דעץ הדעת חטה היה (כמ"ש רש"י ר"ה טז.) ומרמז שעל ידי התורה נתקן ונחשב כמו קודם הקלקול. ובשבט לב"ש מר"ח ולב"ה מט"ו בו שנתמלא הסיהרא מפגימתה שנתקן ענין תאות אכילה הוא ר"ה לאילן ואנחנו מברכין על הפירות להכניס בהם ברכה וקדושה. ובסוף סוטה הטהרה נטלה את הטעם ואת הריח ובגמ' שם דאמר מורחינא ריחא דחינוניתא ואמר לו בני טהרה יש בך והוא טהרת הלב מתאות וכמ"ש דוד המלך ע"ה במזמור כאשר בא וגו' לב טהור ברא לי ונאמר יראת ה' טהורה ויראה מציל מתאות כש"נ רק אין יראת וגו' ונאמר והריחו ביראת ה' דעל ידי יראה זוכין לחוש הריח והיינו על ידי הטהרה וא' (עירובין כא :) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא וממ"ש בחורי מבואר דר"ל חטאי התאות שמצוי בילדות ומי שנקי מזה מריח ריח טוב:

## פרק ב

**במשנה** (ריש ר"ה) בא' בשבט ראש השנה לאילן כדברי ב"ש ובה"א בט"ו בו. ראיתי שדקדקו למ תני לאילן לשון יחיד וכ' דתי' איל"ן גימט' צ"א גי' ב' השמות ובאמת יש לדקדק יותר הא דתנן בא' בתשרי ראש השנה וכו' לנטיעה לשון יחיד אף דכולהו תנן לשון רבים לשנים ולשמיטין וליובלות וכן אחר כך לירקות ובאמצע תני לנטיעה לשון יחיד. ויש לומר הענין דאיתא בזוהר הקדוש (בשלח ס ב) על פי ויורהו ה' עץ ואין עץ אלא תורה דכתוב עץ חיים וגו' ואין תורה אלא קב"ה ר"א אמר אין עץ אלא קב"ה דכ' כי האדם עץ השדה דא עץ שדה דתפוחין. ואף דבכ"מ חלק תפוחין קדישין היינו כנסת ישראל נפשות ישראל. אך הוא על פי מ"ש (שבת פח.) כתפוח בעצי היער למה נמשלו ישראל לתפוח וכו' ותמהו התוס' דבהאי קרא לא נמשלו ישראל לתפוח אלא הקב"ה כדכ' כן דודי בין הבנים. אבל נראה דבאמת הקב"ה נקרא האילן של תפוח ונפשות ישראל נמשלו לתפוחים פרי האילן ועל דרך מ"ש בזוהר הקדוש (לך פה ב) ופריו מתוק לחכי אלין נשמתהון דצדיקיא דכלהו איבא דעובדוי דקב"ה וכו' שהן פריו כמה שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם וחק"ת כנסת ישראל כמ"ש בס' הבהיר (סי' כט) וינפש שמשם פורחין כל הנשמות וקב"ה האילן והשדה שכינתא על דרך מ"ש תוס' (כתובות ב :) שהאשה שדה של הבעל ע"ש וז"ש ודא עץ שדה דתפוחין. וז"ש מקודם ואין עץ אלא תורה ואין עץ אלא קב"ה והיינו שאין שום תפיסה בהשי"ת רק על ידי הדברי תורה שהם דרכיו של הקב"ה. והשי"ת האציל עשר מדות לבריאת העולם וסדרם בפתי' אליהו על קומת צורת האדם

ע"ש. שעל פי סדר המדות שהאציל השי"ת ברא האדם בצלמנו כדמותנו ובמד' (ב"ר ר"פ כז) גדול כחן של נביאים שמדמים צורה ליוצרה וכו' דמות כמראה אדם וגו'. ואמר ר"א אין עץ אלא קב"ה דכ' כי האדם עץ השדה וקאי על הקב"ה ולפשוטו קאי על האדם דהאדם נקרא גם כן עץ שממנו יוצאים פירות גם כן. וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם) על מה שנאמר ממני פריך נמצא וכן כתוב צדיק כתמר יפרח כארז וגו' שגם הצדיק נמשל לעץ ויוצאים ממנו פירות וזש"נ כי האדם עץ השדה שהוא בצלמנו כדמותנו וצורתו של יעקב חקוקה בכה"כ וכמ"ש בזה"ק (בשלח נא ב) והבריח התיכון וגו' ודא קב"ה רי"א דא יעקב וכלא חד. וכ' ויטע ה' אלהים גן בעדן וגו' והיינו שברא עץ החיים והוא תורה (כמ"ש ריש סא"ר) אילן אחד. ואיתא (קידושין ל :) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין והוא שהשי"ת ברא גם כן עץ הדעת טוב ורע והוא גם כן דברי תורה וכמ"ש (ברכות ה.) ואין טוב אלא תורה והיינו שאחר הערבוב ברא השי"ת שיהיה עץ הדעת טוב ורע להיות ביד האדם לעשות כולו טוב וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א כז א' וש"מ) דאית אורייתא מסט' דעץ החיים ויש אורייתא מסט' דעץ הדעת טוב ורע. ואיתא בתקו"ז (תי' כד) וכ"כ בתקוני זוה"ח גפן דחב אדם הראשון וח"א חטה היה וכו' וכלא קשוט שבע מינין אינון וכו' ולכאורה איך יצויר כלא קשוט בדבר התלוי במציאות ואמרנו דכ' ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע והוא שהשי"ת ברא שבתוך עצי הגן היה השורש עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע ואם היה אדם הראשון טועם מתחלה מעץ החיים היה מרגיש בכל עצי הגן מעץ החיים אך כיון שטעם מעץ הדעת טוב ורע הרגיש בכל אכילתו מעה"ד טו"ר כיון שנעשה הערבוב (ונת' בראשית מא' ח) והאלהים עשה את האדם ישר ואם לא היה הקלקול היה רק נטיעה אחת שהוא עץ החיים וזה ברא השי"ת וכל עצי הגן ענפים ממנו אך אחר הקלקול שנעשה הערבוב טו"ר ונעשה עץ הדעת טוב ורע. אז עץ החיים הוא קב"ה ואין בו שום תפיסה רק על ידי אורייתא מסטרא דעה"ד טוב ורע והיינו לטעום רק מהטוב שבו. וכן היה במתן תורה אף שיש תרי"ג מצות מכל מקום השורש אנכי ולא יהיה לך שמפי הגבורה שמענום (כמ"ש מכות כד.) והיינו דאנכי כולל כל הדברי תורה והוא עץ החיים וכל מצות ענפים ממנו וכמ"ש (שהש"ר פ' ישקני) שבשעה ששמעו דיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם. ולא יהיה שהוצרך אחר הקלקול שנעשה הערבוב טוב ורע דאיתא (שם) שבשעה ששמעו לא יהיה לך נעקר יצר הרע מלבם. ואז בשעת מתן תורה נתבטל כל הרע ונעשה רק טוב והיה כמו קודם הקלקול הא' עשה את האדם ישר ואם לא חזר יצר הרע למקומו אחר כך היה רק אילן א' עץ החיים כמו קודם הקלקול. ואחר שחזר יצר הרע למקומו יש רק עה"ד טוב ורע כיון שיש ערבוב והיינו לטעום רק

מהטוב. ושמעתי מרה"ק זצוק"ל דמשה רבינו ע"ה היה שרשו דבור אנכי ור' עקיבא היה שרשו דבור לא יהיה לך. והאריז"ל כ' דרע"ק היה שורש תורה שבעל פה ואמרנו דמוכח כן מגמ' (סנהדרין פו.) וכולהו אליבא דרע"ק וז"ש (ב"ב יב :) ומתאמרא משמיה דרע"ק בן יוסף כוותיה שתפס רע"ק מפני שהיה שורש תורה שבעל פה כאמור. והיינו דשורש משה רבינו ע"ה היה תורה שבכתב והוא עץ החיים להכניס דברי תורה ללב חכם לימינו ומשה רבינו ע"ה לא ידע משום רע שכשנולד נתמלא הבית אור כמ"ש (סוטה יב.) ורצה שיהיו כן כל ישראל וכמו בשעת מתן תורה דכתוב אני אמרתי אלהים אתם. ורע"ק שהיה בן גרים ואמר כשהייתי ע"ה וכו' (כמ"ש פסחים מט :) שרשו התורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס עד"ש (נדרים כב :) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' מ"ט כי ברב חכמה רב כעס וז"ש שהיה שרשו דבור לא יהיה לך שהוא לעקר ולשרש את הרע מלב כסיל שיהיה רק עץ הדעת טוב. וז"ש בזה"ק מסט' דעה"ד טו"ר ודא איסור והיתר כשר ופסול טומאה וטהרה. והנה נחלקו ר"א וריה"ש דר"א אומר בתשרי נברא העולם וריה"ש אומר בניסן וכו' (ר"ה י :) וכ' התוס' (שם כז.) דאלו ואלו דברי אלהים חיים דבמחשבה עלה לבראות בתשרי ולא נברא עד ניסן ע"ש והיינו אשר עשה האלהים את האדם ישר ועלה במחשבה לבראו במדת הדין וזה בתשרי וראה שאין העולם מתקיים ושיתף מדת הרחמים למדת הדין כש"נ ביום עשות ה' אלהים וזהו אחר שראה הקלקול ונברא בניסן. וכפי שעלה במחשבה אשר עשה את האדם ישר כ' ויטע היינו נטיעה א' שהוא עץ החיים ממנו היו הענפים כל עדברי תורה וזה בא' בתשרי שהוא ר"ה לשנים שנה דחמה וכ' כי שמש ומגן ה' אלהים והיינו קב"ה ותורה שבכתב שמש. ובניסן שהוא אחר שראה שאין העולם מתקיים ושיתף מידת הרחמים למדת הדין כ' החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה והוא אחר שגדל הנטיעה להוציא פירות וזה היה בניסן וזה נקרא אילן שעומד לחנוט ולהוציא פירות אי"ן גימט' ב' השמות הוי"ה אדנ"י כאמור הוי"ה תורה שבכתב אדנ"י מלכות פה תורה שבעל פה סיהרא דמקבלא משמשא ועל ידי התורה שבעל פה מתקנים הרב כעס שיהיה הכל מסטרא דטוב. וזה שנאמר ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב. חיים עץ החיים תורה שבכתב והם לוחות ראשונות שאז היה מתוקן שיהיו כמו שעלה במחשבה שיהיה רק עץ חיים. והטוב היינו לוחות שניות שבהם היה כלול מדרש הלכות ואגדות (כמ"ש שמות רבה פ' מו ופ' מז) וזהו עץ הדעת טוב דעת פירש"י תשא רוח הקודש והיינו תורה שבעל פה שזוכין לכוין הלכה למשה מסיני וזהו על ידי רוח הקודש כמ"ש רמב"ן (ב"ב יב :) והוא מאור יכ טוב אור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה (כמ"ש

מדר"ת נח). וכל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחביריו דברים שלא נגלו לר"ע וחביריו כמ"ש במד' (רבה ותנ' חוקת) וזה היה אחר הקלקול שנצרך לתקן הרב כעס וזה לא היה חלקו של משה רבינו ע"ה למעלתו (כמו שנת' חנוכה מא' ב) והלוחות שניים ניתן ביום הכפורים אחר הקלקול. וז"ש בא' בתשרי ר"ה לנטיעה נטיעה עץ החיים קודם שהתפשט לעשות פירות ובאמת ביום הכפורים הזמן לתקן על ידי תשובה שלימה שיהיה כמו שהיה בשעת מתן תורה שחזר להיות כמו שעלה במחשבה אשר עשה האלהים את האדם ישר וכמ"ש ר"א (בר"ה) שבתשרי עתידין להגאל והיינו על ידי תשובה וכשיטתו בחלק ואלו ואלו דברי אלהים חיים (ונת' בראשית מא' ה). וז"ש (ר"ה טז.) הביאו שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן ופירש רש"י דאזלא כמ"ד עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה ואמרנו דלכולי עלמא קודם הקלקול היה החטה מין פרי שהיה מוציא גלוסקאות כמו לעתיד דלא פליגי כמ"ש בתקו"ז. אך צריך להבין מה נ"מ שהיה חטה מן אין קודם הקלקול כיון שבזמה"ז אחר הקלקול אינו מין אילן ומה שייך הביאו שתי הלחם שיתברכו פירות האילן. אכן בעצרת זמן מתן לוחות ראשונות שיתברכו פירות האילן. אכן בעצרת זמן מתן לוחות ראשונות נתקן כל הפגם שיהיה כמו קודם הקלקול רק עץ החיים. ועל כן בא המצוה להקריב בעצרת שתי הלחם חמץ שאז מופיע הזמן שיוכלו לתקן כל הפגם שאף השאור שבעיסה יהיה טוב מאד ובבית המקדש היה מופיע בכל עצרת אור זה דמתן תורה שיוכלו לתקן כל הפגם עד"ש (זח"ב קפו א) דלית נהורא וכו'. ולכן השתי הלחם שהקריבו בעצרת בבית המקדש חטה זה מין פירות אילן היה כמו שהיה החטה קודם הקלקול לכו"ע כאמור. ואיתא במשנה דבא' בתשרי ראש השנה לנטיעה שבתשרי הזמן לתקן על ידי תשובה שיהיה הגאולה שלימה שיהיה רק עץ החיים שזה נקרא נטיעה כמו שנק' קודם שהתפשט להיות אילן. והנה איתא בס' יצירה המליך אות צ' בלעיטה ושבט בשנה והיינו דעסק חודש זה לתקן מדת צדיק להיות גבור הכובש את יצרו וא' בזה"ק (ח"א רב א) דלית מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא והיינו תורה שבעל פה דכתוב אור זרוע לצדיק דצדיק שיש לו מלחמת היצר הרע זוכה לאור כי טוב ועל ידי זה כובש יצרו. וז"ש אות צדיק בלעיטה דשורש הסתת הנחש היה באכילה ומזה הטיל הזוהמא וגרם הק"ל שנה ועל ידי תיקון הפגם באכילה נתקן הכל. וזה שנאמר בעשרי עשר חדש בא' לחדש דבר משה וגו' והיינו דמשנה תורה משה מפי עצמו אמרן כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רסא א וע' מגילה לא :) והיינו דמשנה תורה הוא משורש תורה שבעל פה שאמר משה רבינו ע"ה אחר הקלקול לתקן הרב כעס שיהיה כולו טוב וכן כתב בזוהר הקדוש (שם) תורה שבכתב ושבעל פה והוא אקרי תורה ומשנה תורה. ובו נכתבו הלוחות שניים

שיש בהן מדרש הלכות ואגדות והיינו אחר הקלקול שנצרך לתקן הרב כעס ולכן התחיל המשנה תורה בא' בשבט שנוצר באות צ' שזוכה בו לאור כי טוב כדכ' אור זרוע לצדיק. וזש"נ הואיל משה באר את התורה ופירש"י ומדברי תורה בע' לשון וכתבו דנלמד מדכ' בפ' תבא באר היטב היט"ב מתגלל בצירופו ע' ה" ה"י הי"ט היט"ב ויתכן שמרמז על ע' פנים לתורה שהוזכר בזוהר הקדוש (ח"א מז ב וש"מ) ובתקו"ז:

**וז"ש** באחד בשבט ראש השנה לאילן אילן נקרא עץ הדעת טוב ורע והיינו אחר שנתגדל הנטיעה להוציא פירות שנקרא אילן וזהו כמו שנברא בניסן ולתקן זה שיהיה רק מסט' דטוב הזמן בשבט שנוצר באות צ' ועיקר התיקון על ידי אור דתורה שבעל פה וז"ש בגמרא (ר"ה יד.) בטעמא הואיל ויצאו רוב גשמי שנה והמכוון על פי מ"ש בס' עבודת ישראל דיום הגשמים שהוזכר לשבח בגמ' (תענית ז) מרמז על שמיני עצרת. והיינו דבחג מרצין על המים ואין מים אלא תורה ושמיני עצרת איתא (תקו"ז תי' יג) שמיני עצרת בפ"ע ביה נביעו דאורייתא ע"ש והוא האור זרוע לצדיק. ואף דגשם מרמז תמיד לתורה שבכתב וכמה שנאמר יערוף כמטר לקחי והיינו התורה שבכתב שניכר שבא מהשי"ת כמטר שנראה שיורד מהשמים. תזל כטל אמרתי התורה שבעל פה שנובע בלב חכמים וזהו אמירה בחשאי כד"א ואמרת בלבבך (זח"א רלד ב) וזה נמשל כטל שאינו ניכר ונראה לעין ירידתו משמים (ונת' כ"פ) וכאן רומז גשמים על תורה שבעל פה. רק הוא דכ' לקח טוב נתתי לכם והיינו עץ הדעת טוב לוחות שניות שכלול בהם כל התורה שבעל פה כאמור מהמד' והוא גם כן לקח ונכלל במה שנאמר יערוף כמטר לקחי. וז"ש שיצאו רוב גשמי שנה נביעו דאורייתא שנכלל בתורה שבכתב בלוחות שניות וזהו לקח טוב שנכלל בהם אורייתא מסטרא דטוב והוא הטוב שבעה"ד והוא כולל כל שרשי תורה שבעל פה אור כי טוב. ונחלקו בזה ב"ש וב"ה ושורש מחלוקתם דשמאי והלל נקראו במשנה (עדיות פ"א מ"ד) אבות העולם וכן בזוהר הקדוש (ח"ג עג א) אבהן דעלמא והוא על פי מ"ש ברע"מ (שם רמה א) הלל ושמאי דאתון חד מסט' דרחמי וחד מסט' דדינא וכו' דרגין דאברהם ויצחק. והלל מדתו חסד ושמאי מדתו גבורה ולכן על פי רוב ב"ש להחמיר וב"ה להקל. רק בהאבות שהוריד השי"ת נשמות האבות לתקן קלקול אדם הראשון (כמ"ש ב"ר פ' יד) ומצד השי"ת הסדר אנכי ואחר כך לא יהיה שבמאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שהש"ר ) ולכן נברא אברהם ואחר כך יצחק וכן נאמר עולם חסד יבנה וכן בעולם הזה הלכה כב"ה. אבל מצד האדם מה ה' שואל כי אם ליראה ואחר כך בא האבה מהש"י שכן דרכו של איש וכו' כמו"ש בשם רבינו ר' בער זצוק"ל וזש"נ סור מרע ועשה טוב ולכן הוזכר בכ"מ (לבד במקומות מיוחדים שיש לומר טעם)

שמאי ואחר כך הלל (ונת' חנוכה מא' ח) וכן נחלקו כאן שמדבר מעיקר התיקון מצד כנסת ישראל סיהרא דמקבלא משמשא שע"ז מרמז איל"ן גימט' ב' בשמות כאמור. ואמרו בא' בשבט שמתחיל הזריחה רק קצת מהלבנה ר"ה לאילן כדברי ב"ש. ובה"א בט"ו בו שהסיהרא באשלמותא. ואזדו לטעמייהו דפליגי (ביצה טז א') דשמאי כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת וכו' והיינו דשמאי לפי מדרגתו דרגא דפחד יצחק לא היה מאמין בעצמו שמא אינו מתכוין באכילתו לשם שמים ורצה להכניס קדושה באכילתו שיהיה אכילה דמצוה לכבוד שבת שאם מצא אחרת נאה הימנה אוכל זו שיושאר השני' לכבוד שבת אבל בלא"ה לא היה אוכל בשר. אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים וכו' והוא על פי מ"ש (ויקרא רבה פ' לד) הלל הזקן וכו' לגמול חסד עם הדין אכסניא בגו ביתא וכו' והדין נפשא עלובתא לאו אכסניא היא ע"ש והיינו שלא עלה על דעתו שום הנאת הגוף רק כמו שמאכיל לאכסניא והיינו לקיום הנפש שהוא על ידי אכילה וכמו ביעקב אבינו ע"ה שלא ידע כלל מהרגש הנאת הגוף וכאדם הראשון קודם הקלקול ועל כן אמר מה שקל שבקלים אינו אומר (וכמו שנת' כ"פ). וחודש שבט שנוצר באות צ' בלעיטה שהעסק בו לתקן האכילה שיהיה בקדושה כש"נ צדיק אוכל לשובע נפשו כמו הלל גומל נפשו איש חסד לגמול חסד עם הדין נפשא עלובתא וכשמתקן האכילה שיהיה בקדושה ניצול מכל קטרוג היצר הרע דשליטתו על ידי אכילה כמו שנת' (מא' א') מספרי וגמ' וכ"ה בזוהר הקדוש (ח"ב קנד ב) ובחודש הזה הזמן לתקן שיהיה האכילה רק מסט' דטוב ואין טוב אלא צדיק כש"נ אמרו צדיק כי טוב וכמ"ש (חגיגה יב.) ואיתא ב"ש מחד שביך לשבתיך ועל כן א' באחד בשבט ראש השנה לאילן שרק זריחה קצת יש בו מהלבנה וצריך יגיעה ועמל לתקן האכילה שיהיה בקדושה וכעצת שמאי על ידי קדושת שבת וזהו כדברי ב"ש כמדתו הפחד והיראה ולא האמין בעצמו. ובה"א בט"ו בו דהיינו דסיהרא באשלמותא שבחודש הזה התיקון מכל וכל שיהיה האכילה בקדושה צדיק אוכל לשובע נפשו לגמו חסד עם הדין נפשא וזה ברוך ה' יום יום כמו שהיה במתן תורה שנעקר יצר הרע מלבם ונעשה הכל מסט' דטוב וכמו יעקב אבינו שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול. ועיקר אכילה בקדושה הוא בשבת וז"ש בגמרא ומד' וזוה"ק דעל ידי שמירת שבת נגאלין מיד שמתקנים הכל שיהיה כמו קודם קלקול ופגם הנחש וכמו ביעקב אבינו שלא מת כמ"ש (תענית ה :) וזהו מיד נגאלין. ומועיל אכילת שבת לכל האכילות שיהיו בקדושה וכמו שאמרנו שהוא דוגמת לחה"פ שהועיל לכל אכילת כהנים (כמ"ש זח"ב קנד ב) וכן על ידי אכילת מצוה מתקנים שיהיו כל האכילות בקדושה (כמו שנת' קו' עת האוכל אות ח) ולכן נוהגים ישראל לטעום כל מיני פירות ביום זה והיינו

שעל ידי מנהג ישראל שהוא תורה מכניסין קדושה להאכילה ועל ידי זה מתקנים כל האכילות שיהיו בקדושה. וכעין שמצינו בערבה שהוא מנהג נביאים חביט חביט ולא בריך (כמ"ש סוכה מד :) והיינו שהם לא ציוו לעשות כן רק שנהגו לטעם שידעו ואחר כך נהגו אחריהן כל ישראל. וזה מועיל לתקן אף ערבה שאין בו לא טעם ולא ריח ומרמז למי שאין בו תורה ולא מעשים טובים כמ"ש (ויקרא רבה פ' ל) דכשהן באגודה א' מרצין אלו על אלו (וכמ"ש מנחות כז.) וכאן ניתקן הערבה בעצמה וזה ניתקן על ידי מנהג. וכן מנהג ישראל תורה היא שאם אינן נביאים בני נביאים הם (כמ"ש פסחים סו.) והוה מנהג נביאים ויכולים להכניס על ידי מנהג ישראל קדושה בכל מיני פירות שיהיה רק מסטרא דהע"ח ויתוקן כל האכילות שיהיו בקדושה צדיק אוכל לשובע נפשו לגמול חסד עם הדין נפשא עלובתא ואז נגאלין מכל וכל בניסן:

## פרק ג

**כבר** אמרנו דחודש שבט נוצר באות צ' בלעיטה היינו לתקן שורש הפגם שהיה באכילה ושיהיה צדיק אוכל לשובע נפשו ועל כן בשבט ראש השנה לאילן שבו הזמן לתקן שיהיה האכילה כאכילת אדם הראשון קודם הקלקול שהיה רק מפרי עצי הגן וזה טעם למנהג ישראל לטעום מכמה מיני פירות בט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילן כב"ה (ריש ר"ה) ולגירסת הגאונים המליך אות צ' בהרהור גם כן המכוון לתקן פגם הנחש שהכניס הרהור מהנאת הגוף. והזמן לתקן שיהיה צדיק יסוד עולם ויהיה ההרהור בדברי תורה (ונת' ר"ח שבט מא' ד) אך לכאורה יש להבין הא טעם דשבט ר"ה לאילן הוא מפני שיצאו רוב גשמי שנה כמו שכתב בגמ' (שם יד.) ואז זמן חנטת הפירות (כמ"ש רש"י) וזהו רק בארץ ישראל ואיזו טעם שיהיה ט"ו בשבט ר"ה לאילן בחו"ל. ומנהג ישראל לאכול פירות בט"ו בשבט אף בחו"ל ואם היו אוכלים פירות ארץ ישראל דוקא היה מקום אבל המנהג לאכול פירות חו"ל. גם כל ענין ר"ה לאילן הוא לענין מעשר וזה אינו נוהג בפירות חוץ לארץ. ומנהג זה לאכול פירות אף שלא נזכר בקדמונים רק בס' למהר"ם חאגיז אבל מנהג ישראל תורה ואומרים מהרה"ק הרבי מלובלין זצוק"ל שהוא עצמו תורה. ובסידור הרב יש שא"א תחנון בט"ו בשבט ובודאי יש מקום אף בחוץ לארץ לזה. אכן מצינו בברכת המזון דכ' ואכלת ושבעת וברכת וגו' על הארץ הטובה וגו'. וכן חותמין בברכת הארץ על הארץ ועל המזון ובברכת מעין שלשה על הארץ ועל הפירות ולא הוי חתימה בשתים ארץ דמפקא מזון ארץ דמפקא פירות (כמ"ש ברכות מט.) ותחלת הברכה נודה וכו' על שהנחלת לאבותינו ארץ וכו' ולכאורה ברכת המזון תלוי בארץ ומה יועיל לנו נחלת הארץ כשנתונה בידי זרים שמשלו בנו בעוה"ר. ומצינו בגמ' (שם כ :) דמיבעי ליה נשים

בברכת המזון דאורייתא או דרבנן ופירש"י מטעם דלא נטלו חלק בארץ ולכאורה לפ"ז נ"מ דבחוץ לארץ בהמ"ז דרבנן והתוס' שהקשו מכהנים ולויים דתיבעי משום שלא נטלו חלק ע"ש ואף שהם היה להם ערי מגרש ומהאי טעמא מביאין וקורין (כמ"ש רמב"ם פ"ד מה' בכורים) ולכאור' טפי הו"ל להקשות דתיבעי על בהמ"ז בחוץ לארץ אם הוה דרבנן. אבל באמת הוא על פי מ"ש (תענית י.) א"י שותה מי גשמים וכל העולם כולו מתמצית וכו' א"י שותה תחלה וכל העולם כולו לבסוף ונמצא שבכל העולם המזון הוא רק מתמצית א"י ואף שבא"י יצאו רוב גשמי שנה בשבט ובחו"ל באים בקיץ מכל מקום הוא רק מההשפעה שנשפע לח"י תחלה בזמנו ושפיר יש שייכות ברכת הארץ לברכת המזון אף בחו"ל וזה שאמר נודה וכו' על שהנחלת וכו'. ואיתא בגמ' (ברכות מט.) וכל שאינו אומר ברית ותורה בברכת הארץ וכו' ולכאו' יותר יש שייכות לתורה בברכת בונה ירושלים דכ' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים ולמה נתקן בברכת הארץ. אך ליעקב אבינו ע"ה נאמר והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וגו' וא' (שמות רבה פ' כה) כשיגיעו בניך עד עפר הארץ אותה שעה ופרצת וגו' והיינו דכשיהיו בגליות אז ילך עמהם קדושת הארץ בכ"מ שיהיו ועז"א במד' (ב"ר פ' יא) יעקב שכתוב בו שמירת שבת וכו' ירש את העולם שלא במדה והיינו שזוכין זה על ידי קדושת שבת שהוא ברזא דברית כמ"ש (זח"ב צב א) והיינו כמו שאמרנו שהתוספת קדושת שבת ממדת צדיק יסוד עולם ועל כן כשחשב בזוה"ח (פ' תולדות) ז' המוספים כנגד קדושת ז' רועים חשב מוסף שבת נגד יוסף וכ' ועמך כולם צדיקים וגו' כל מאן דאתגזר אקרי צדיק כמ"ש בזה"ק (שם כג א). ולעתיד יוקדש א"י בקדושת ירושלים וקדושת ארץ ישראל תתפשט בכל העולם כמ"ש (ריש פסיקתא רבתי) עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל וארץ ישראל ככל העולם כולו. והוא כמו תחלת הבריאה שנברא להיות עיקר שכינה בתחתונים (כמ"ש ב"ר פ' יט) והיינו להיות כל העולם א"י ומשכן לשכינה רק לאחר הקלקול שיש פסולת מאדם הראשון שהוא רע הופרש מקום מיוחד משכן לשכינה ולעתיד כשיתוקן הפגם יהיה כל העולם כא"י ובשבת שהוא ברזא דברית פורס סוכת שלום עלינו וכו' שמתפשט קדושת ארץ ישראל וירושלים בכל מקום משכן ישראל וזהו ופרצת ימה וגו' שבכ"מ שילך ישראל יוליך אתו קדושת הארץ. והיינו בשבת שהוא מעין עולם הבא כמו שכתב בגמ' (שם נז :) שיתברר אז ועמך כולם צדיקים וגו'. וכן נדרש בריש תדבא"ר ואי זה מקום מנוחתי על יום השבת וכ' ואל זה אביט אל עני וגו' ואמרנו שבשבת זוכה הישראל להיות עני ונכה רוח ותרד על דבר ה' דהיינו להיות צדיק גבור הכובש יצרו שזה בא על ידי ג' דברים שחשב עקביא בן מהללאל הסתכל בג' דברים וכו' שהם ג' מיני שפלות שהם מבטלים ג' הקלי' דקנאה תאוה וכבוד

ובשבת נעשה עני ונכה רוח ותרד על דברי שהם ג' מיני שפלות הנז' (ותנ' פ' בא מא' ז) וזוכין להיות בחינת צדיק גבור הכובש יצרו. וז"ש בגמרא (שם מח סע"ב) צריך שיקדים ברית לתורה שזו ניתנה בג' בריתות וזו ניתנה נגד כל השבטים אחר שנתחלק יוסף לב' ועל פי מ"ש (ב"ב קטו רע"ב) גמירי דלא כלה שיבטא וזה מורה דכל אחד מישראל יכול לזכות לזה כיון דאתגזר אקרי צדיק ויכול לזכות למה שנאמר לעולם ירשו ארץ וזוכין להיות האכילה מהשפעת קדושת ארץ ישראל. ות"ח דמשתדלי באורייתא אתקריאו שבתות כמ"ש (זח"ג כט ב ושם קכד סע"ב) שהם יכולים לזכות על ידי כח התורה תמיד מעין עולם הבא כשבתות ולעולם ירשו ארץ שיזכו לאכול בעולם הזה מקדושת ארץ ישראל וזהו שייכות ברית ותורה לברכת הארץ ותורה ניתנה בג' בריתות היינו כנגד ג' קדושת האבות שהורידו אור תורה לעולם אברהם אבינו ע"ה היה הראשון שקיים ולימד התורה עד שלא נתנה (כמ"ש יומא כח :) ויצחק אבינו ע"ה אורייתא מסט' דגבורה קא אתייא כמ"ש (זח"ג פ' סע"ב) והוא מדת יצחק. ויעקב אבינו ע"ה תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (ברכות ה :) ונת' כ"פ. וזה ענין חודש שבט שנוצר באות צדיק לתקן במדת צדיק יסוד עולם וכמו שאמרנו שכל החודש בפ' שובבי"ם שבהם הזמן לתקן הפגם במדה זו. ואז הזמן לזכות לקדושת הארץ שיהיה האכילה מתמצית קדושת ארץ ישראל וכמו לעתיד שתתפשט קדושת ארץ ישראל בכל העולם. ויכולים לזכות שתתפשט קדושת ארץ ישראל בכל משכן ישראל כמה שנאמר ופרצת ימה וגו' ועל כן בשבט ר"ה לאילן והטעם שיצאו רוב גשמי השנה בא"י ובא זמן חנטת הפירות. ובחו"ל אף שיבאו אחר כך הגשמים מכל מקום עיקר הזמן לזכות לתמצית א"י שיהיה האכילה בקדושה הוא בשבט ועל כן נוהגין לאכול מפירות האילן בט"ו בשבט:

## פרק ד

**בט**"ו בשבט ר"ה לאילן (כמ"ש ריש ר"ה) ופירש"י לענין מעשר שאין מעשרין פירות האילן שחנטו קודם שבט על שחנטו לאחר כך וכן אין תורמין כמ"ש רש"י בגמ' (יד.) ומטעם זה מנהג ישראל לאכול מפירות אילן בט"ו בשבט. וכבר שאלנו דענין תרומות ומעשרות נוהג רק בארץ ישראל ומה שייכות ט"ו בשבט לפירות אילן. ב' גם בזמה"ז אף פירות ארץ ישראל והאילנות רובן של עכו"ם. ג' גם חנטת פירות בחו"ל הוא אחר הפסח ולא שייך טעם דיצאו רוב גשמי שנה. ד' מה טעם שאוכלין פירות האילן שגדלו בשנה העברה דהחנוטים בשבט אינם בני אכילה. אך הענין דבזוהר הקדוש (בשלח סב ב) איתא ואתתקף אילנא קדישא בתריסר תחומין בארבע סטרי עלמא וכן איתא (שם סו סע"ב) דתנינן תריסר תחומין כו' סליקו באילנא קדישא רבא ותקיף וכן איתא (סד ב) אילנא אית לקב"ה והוא

אילנא רברבא ותקיפא וביה אשתכח מזונא לכלא וכו' ויש לומר דכבר דקדקו מ"ש ר"ה לאילן ולא תני לאילנות כמו לירקות וכבר אמרנו שבשעה שברא השי"ת האדם והניחו בגן עדן היה קיום החיים שלו בפירות האילן דאף חטה מין אילן היה כמ"ש (ברכות מ.) ואז כשנברא להיות קיום החיים שלו באכילה היה רק בדברי תורה על דרך ש"נ לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב (כמ"ש זח"ג רעא ב) ועץ החיים היינו תורה שבכתב וכמ"ש ריש תדבא"ר ואין עץ החיים אלא תורה וזהו אילנא קדישא. ואם לא היה הקלקול היה שאר פירות עולם הזה רק למאכל בהמה וחיה. ואמר ואתתקף אילנא קדישא בתריסר תחומין י"ב גבולי אלכסון ד' רוחות הקרנות למעלה וכן למטה וכן לצדדין והם קדושת י"ב שבטים. ואמר זה על מה שנאמר ושם שתי עשרה עינות מים ועל דרך מ"ש (ב"ק יז.) אין מים אלא תורה. וכבר אמרנו במה שנאמר ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת וגו' שפנימיות כל האילנות היה כלול משניהם ואם היה טועם מעץ החיים היה מרגיש בכל אכילותיו מעץ החיים וכשטעם מעה"ד הרגיש כן בכל אכילותויו וז"ש בתקו"ז דכלא קשוט מ"ד חטה ומ"ד גפן ומ"ד תאנה ולא הוו חולקין במילוליהו (ונת' מא' ב) והיינו שהרגיש מעה"ד בכל המינים. ותורה שבעל פה הוא עץ הדעת מסטרא דטוב ועה"ד טוב הוא אילנא רברבא ותקיפא שהתורה שבעל פה הוא הרב חכמה לתקן הרב כעס וז"ש זמנא שליטא ישראל על אינון מיא דאינון תחות ענפין דאילנא דאקרון המים הזדונים והיינו ויחנו שהיה להם נייחא וחניה על המים דמה שנמשלו דברי תורה למים היינו תורה שבעל פה וכמו שנדרש (תענית ז.) מה שנאמר לכו למים ומה שנאמר התיו מים על תלמידים שהוא בתורה שבעל פה. ובתורה שבעל פה שייך מניחין מקום גבוה והולכים למקום נמוך אך בעה"ד טוב יש ערבוב מהרע ויכול יצר הרע לכנוס. ועל זה כ' והיה אם שמוע וגו' ונתתי מטר ארצכם בעתו וכשהשי"ת נותן המטר אין דבר רע בא על ידו. ושם הפרשה מדבר באין עושין רצונו של מקום כדמוקי לה בגמ' (ברכות לה :) דבעושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים ואמרנו דרצונו של מקום היה שיהיה האדם פנוי רק לתורה. רק אחר הקלקול שנתקלקל בזעת אפיך וגו' מצות ה' לנוח רק בשבת דבימי המעשה נצרך לעסוק בעניני עולם הזה (ונת' לך מא' ג ע"ש) ומכל מקום כשעושין כמצותו של מקום כ' ונתתי מטר וגו' שהשי"ת הנותן מטר ואין רע בא על ידו. וכתיב בעתו בעת ו' עת דא כנסת ישראל (כמ"ש זח"א קטז רע"ב) בעת ו' שמופיע על ידי ו' היו"ד מיו"ד עלאה וקוצו של יוד למדת כנסת ישראל. וכתוב ואכלת ושבעת שיוכל לאכול ולשבוע רק השמרו לכם פן יפתה וגו' שלא יכנוס היצר הרע כיון שיש ערבוב. אך זהו רק בא"י דאיתא (תענית י.) ארץ ישראל משקה אותה הקב"ה בעצמו שנאמר הנותן מטר

על פני ארץ. וזה ענין מ"ש בשבט ראש השנה לאילן לתקן אילנא קדישא דאית לקב"ה והיינו מי שזוכה שיהיה אכילתו מסט' דעץ החיים והוא מי שזוכה על ידי קדושת שבת להיות נגאל מיד כמו לעתיד. וכשאכילתו מסט' דעץ הדעת לתקן עכ"פ שיהיה מסט' דטוב ולא יהיה בו ערבוב מרע וז"ש בגמ' בטעמא הואיל ויצאו רוב גשמי שנה והיינו בא"י דשם משקה אותה הקב"ה בעצמו וכנ"ל. וכ' ונתתי מטר ארצכם בעתו ועל ידי זה יכולים לתקן שיהיה האכילה מסט' דטוב. ומי שזוכה יכול לזכות שיהיה אכילתו מסט' דעץ החיים. ועל כן אף בחוץ לארץ אף שהגשמים וחנטת פירות אחר פסח מכל מקום בא מתמצית שיורי שנשאר בעבים אחר שתייתה כמ"ש רש"י (תענית שם) והוא ממה שנתן השי"ת בשבט (ונת' מא' ג) ועל כן הזמן בשבט לתקן כל האכילות שיהיה מסטרא דטוב. ת"ח דמשתדלי באורייתא זוכין שיהיה תמיד אכילתן בקדושה. וכל ישראל עכ"פ אוכלין בשבת אכילה בקדושה וזוכין שיהיה האכילה מסט' דטוב ולא יהיה ערבוב רע ח"ו ועל כן מנהג ישראל לטעום ביום זה מפירות האילן להכניס קדושה בכל האכילות:

## פרק ה

**בחודש** זה זמן התיקון לאכילה שיהיה בקדושה ועל כן בחודש זה ראש השנה לאילן לב"ש שכן בראש חודש מתחיל התיקון שעל כן נקרא ראש חודש שבו עיקר העסק מהחודש דבתר רישא גופא אזיל (עירובין מא.) ולבית הלל בט"ו בו שאז סיהרא באשלמותא והוא שלימות קדושת החודש. וכן סדר ג' חדשים אלו בשבט התיקון לאכילה שיהיה בקדושה כמו שאמרנו במ"ש בסי"צ שנוצר באות צ' בלעיטה שיהיה צדיק אוכל לשובע נפשו. ואחר כך אדר שבו מחיית עמלק והוא נגד מדת צדיק יסוד עולם שמברר כל ישראל ועמך כולם צדיקים ועמלק מקטרג ע"ז ואומר שאף בישראל יש שפוגמין בקדושה זו וכמ"ש (מדברי תורה תצא) שחותך מילותיהם של ישראל וכו' טול מה שבחרת ולכן עמלק נופל ביד זרעו של יוסף (כמ"ש ב"ר פ' צט) והוא כנגד משיח בן יוסף שיברר ועמך כולם וגו'. ואחר כך ניסן זמן יציאת מצריים והיינו שיגאלו ישראל מכל המצירים לישראל שנקראו מצרים (כמ"ש ב"ר פ' טז) ובו עתידין להגאל על ידי משיח בן דוד דוד הקים עולה של תשובה ומשיח יהיה יחיד שעשה תשובה שבשבילו מוחלין. לכל העולם כולו (כמ"ש יומא פו :) והיינו שיופיע הרהור תשובה בכל ישראל ויתקן אף מי שקלקל. וכן היה בחודש ניסן שתיכף בראש חודש נאמר להם החודש הזה לכם וגו' ונאמר להם אז בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה וגו' ועיקר הגאולה היה בט"ו לחודש שהיה סיהרא באשלמותא. וכן בסוכות כי בסוכות הושבתי וגו' שזכו להיות יושבים בצלא דמהימנותא גם כן בא המצוה בט"ו לחודש דסיהרא באשלמותא.

וכן בחודש הזה שהעסק לתקן האכילה שיהיה בקדושה בט"ו בו ראש השנה לאילן והיינו כשנזכה לתקן האכילה שיהיה בקדושה ואז יתרפאו גם האילנות כמו שהיה קודם קלקול אדם הראשון (כמ"ש בב"ר פ' יב) ולכן אוכלים מפרי האילן ומברכים עליהם לתקן אכילת הפירות שיהיה בקדושה וכן יהי רצון שנזכה לתקן האכילה שיהיה בקדושה ולתקן כל פגם הראשון ונזכה להיות נגאלין בניסן:

## יתרו

### פרק א

**וישמע יתרו**. פרשה זו שהיא דמתן תורה מתחיל בתיבת וישמע על פי מ"ש (מ"ר ר"פ האזינו) האזן לגוף כקינקל לכלים וכו' כך רמ"ח איברים שבאדם הזה על ידי האזן כולן חיים שנאמר שמעו ותחי נפשכם. ופתח בפרשת הגר אף דאיכא למ"ד (זבחים קטז.) יתרו אחר מתן תורה בא. שזה ההבדל בין ישראל לעמים דאיתא (קידושין ע סע"ב) זו מעלה יתירה בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתוב בהו והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם ואילו בגרים כתוב והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם וגו'. ובישראל כתוב ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וכן איתא בפרשה זו ואשא אתכם וגו' ואביא אתכם אלי ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו' שמאחר שהבאתי אתכם אלי באתעדל"ע צריכים אתם לשמוע ולהטות אוזן לדברי תורה. מה שאין כן גר צריך לקרב עצמו תחלה ואז כתיב בחוץ לא ילין גר דלתי לאורח אפתח וכמו שנדרש במ"ר (פ' זו ולעיל פ' יט). וכמו שאומרים בשם היהודי הק' זצלל"ה והייתם לי סגולה שאינו על פי הרפואה והשכל. וכן כ' הלוא את עשו ליעקב וכו'. והיינו שכח עשו להתחפש ולעשות כמעשה יעקב. מה כתוב ואם בין כוכבים וגו' משם אורידך וגו'. וכן אם ח"ו יעקב עושה כמעשה עמו מכל מקום ואוהב את יעקב וזהו אהבה בלא טעם רק כסגולה. רק הגר כשקירב את עצמו ונכלל בישראל אין השי"ת מרחיקו מה שאין כן בישראל שהשי"ת מקרב אותן מצדו ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם וכמ"ש רש"י (קידושין שם) וכמו שהיה ביציאת מצרים שלקח אותם גוי מקרב גוי אף שהיו מוקפין בקליפת מצרים כעובר במעי אמו וכמ"ש בפסיקתא ע"ז ובמד' (ויק"ר פ' כג) אלו ואלו וכו' וכן לעתיד כ' כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות והיינו דכ' אם לא ביד חזקה וגו' ונאמר והסירותי את לב האבן וגו' ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו' והיינו שיהיה ההתעוררות מצד השי"ת וכמו שאנו מבקשים השיבנו ה' אליך ונשובה ואף שהשי"ת אומר שובו אלי ואשובה אליכם (כמ"ש מ"ר סוף איכה) היינו שהשי"ת רוצה שישראל יתעוררו באתעדל"ת מצדם שמעו ותחי

נפשכם ומכל מקום מצדו השי"ת מקרב את ישראל קודם שהקדים פ' הגר למתן תורה. ונקרא כל הפרשה על שם יתרו שזכה על ידי משה שנקרא רעהו וכש"נ וישאלו איש לרעהו וגו' ובכאן יתרו מתכבד במשה חותן משה כמו שכתב בפירש"י והיינו שעל ידי משה זכה למה שזכה. וכתוב ואת שני בניה וגו' וכן בדברי יתרו כ' ושני בניה עמה והק' בזוהר הקדוש (סט ב) וכי בניה ולא בניו של משה. ובפשוטו יש לומר על פי מ"ש (נדה לא.) תלה הזכרים בנקבות וכו'. ויש לומר לפי הסדר שהזכיר לו שני בניה דאף שהיא בת גרים יש בה קדושה כיון שהיא אם הבנים. ואמר כאן טעם קריאת שמותיהם אף שכבר נזכר טעם שם גרשום בלידתו ושם מקומו. גם למה כתוב ושם האחד אליעזר ולא נכתב ושם השני. ומדרשם ז"ל ידוע (מ"ר פ' חקת) אך יש לומר על פי מ"ש (יומא לד : וש"מ) האחד מיוחד שבעדרו וכן אמר כאן שכל א' מיוחד בעסקו. גרשום על שהיה משה רבינו מכניס כח הקדושה ביתרו שיתגייר. ועסק משה רבינו לגייר גיורים ולקרבן וכמו שקיבל הע"ר כמ"ש (שמות רבה פ' מב). ושם האחד אליעזר שהוא שורש קדושת משה רבינו ע"ה שאמר ואנחנו מה שהכל מהשי"ת וז"ש כי אלהי אבי בעזרי. וכתבו כי אמר גר הייתי וגו' ובאליעזר לא כתוב כי אמר וכן דקדק בבעה"ט. אך הענין על פי מ"ש במכילתא פ' זו שנדר משה רבינו ליתרו שבן הראשון יהיה לעבודה זרה וקשה לפרשו כפשוטו. ואפשר לומר על פי מ"ש (ב"ב קי.) בשבואל בן גרשום שאמר כך מקובלני מבית אבי אבא והיינו ממשה רבינו ע"ה לעולם ישכיר עצמו לע"ז וכו' ומפרש עבודה שזרה לו. והיינו שחלק משה רבינו ע"ה הוא שיהיה אדם דרופתקי דאורייתא ולא יהיה לו שום עסק בעניני עולם הזה וכמו שהיו ישראל בזמן שהיה הוא מנהיגם שהיו אוכלי מן והיו פנוים רק לתורה ואם היה נכנס לארץ ישראל היה נשאר כן לעולם וכמו לעתיד שמלאכתן נעשית על ידי אחרים כש"נ ועמדו זרים וגו' ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלהינו וגו' וכן היה במתן תורה שאמר להם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' ויתרו רצה שיהיה הבן הראשון עוסק בישוב העולם חורש בשעת חרישה וכו' וזהו עבודה שהיא זרה לו לגבי דרגיה דמשה. ועל זה אמר כי אמר גר הייתי בארץ נכריה דהיינו שעסק שלו לגייר גרים שכבר הביא הרמב"ן ז"ל מחלוקת הראשונים אם יצאו האבות מכלל בני נח עד מתן תורה ומבואר במ"א במ"ש סבא (משפטים צט רע"א) נפק מלה מנרתקה ואתגלי ואתם ידעתם את נפש הגר מיד עאלת לנרתקה כו' דכתיב כי גרים הייתם בארץ מצרים. ואמרנו דאיפשר דעדיין לא זכו להיות נקרא בשם ישראל עד מתן תורה והיו בבחינת גר במצרים אבל משה רבינו ע"ה בלידתו כי טוב ואיתא (סוטה יב.) שכשנולד נתמלא הבית אור והיינו שהיה חלקו התורה ומשעת לידתו זכה למדרגת ישראל כמו במתן תורה. וזש"נ כי אמר גר הייתי

וגו' שזה נכריה היתה לו דבאמת שורש קדושתו היה כלל נפשות ישראל ולא רק לקרב הגרים. ועז"א כך מקובלני וכו' עבודה שהיא זרה לנו דלגבי מדרגת משה רבינו ע"ה היה עסקי עולם הזה עבודה שהיא זרה לו. והקדים הכתוב ויקח יתרו עולה וזבחים וגו' דהיינו שלמים ולמ"ד (זבחים קטז.) לא קרבו שלמים בני נח וכמו שאמרנו דבני נח אין להם כח לאכול אכילה בקדושה ולההנות הגוף בקדושה אך ס"ל דאחר מתן תורה בא יתרו כמ"ש בגמרא ועל כן הקריב זבחים שיכול לאכול אכילה בקדושה. והזכיר זה כ' קודם מתן תורה אף שהיה אחר כך. להורות דעיקר ההתחלה לכנוס לדברי תורה הוא על ידי שיאכל אכילה בקדושה. וכן כ' ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה וגו' דהיינו שהם הכניסו קדושה זו בו דגר צריך בית דין שיקבלוהו דאף שימול ויקבל עליו עול מצות אינו גר עד שיטבלוהו ב"ד (כמ"ש יבמות מז.) ואהרן וזקני ישראל הכניסו בו קדושה שיוכל לאכול אכילה בקדושה:

**ואמר** אחר כך פרשת הדינין אף שז היה אחר יום הכפורים כמ"ש רש"י מספרי. רק זהו גם כן הקדמה למתן תורה דהנה ענין מינוי שרי אלפים שרי מאות וגו' הוא רק מענין תורה שבעל פה שיש בזה מדריגות דמשה רבינו כשקיבל התורה היו הכל כלול בתורה שבכתב וכמ"ש (נדרים כב :) דאלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה ורק על ידי הרב כעס הוצרכו לתורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס ובשעת מתן תורה כששמעו ישראל דבור אנכי נתקע תלמוד תורה בלבם (כמ"ש שהש"ר פ' ישקני) וכמו שיהיה לעתיד ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי וגו' דכל תרי"ג מצות תרי"ג זיני עטין כמ"ש בזוהר הקדוש (פב ב) דהם רק עצות שיאיר בלב מאמר אנכי ובשעת מתן תורה כשהאיר בלבם דבור אנכי ונתקע בלבם כל הדברי תורה לא הוצרכו להתלמד ולא היה מדרגת שרי אלפים וכדומה וכ"ה בגמ' (סו' תענית) דלעתיד יעשה הקב"ה מחול לצדיקים וכו' מחול מורה על עגול ואין בזה ראש וסוף והיינו בלא חילוק מדריגות כענין שנאמר ולא ילמדו וגו' רק אחר הקלקול שנצרך לתקן הרב כעס אחר יום הכפורים הוצרכו לשרי אלפים וגו'. ואיתא מהאר"י הק' דר"ע היה שורש תורה שבעל פה (ונת' ט"ו בשבט מא' ב) ובגמ' נסדר ענין מתן תורה בפ' ר' עקיבא במס' שבת ושבת יש לומר שייכות למתן תורה דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל כמ"ש בגמ'. ומה שנסדר בפ' ר' עקיבא הוא מטעם דר' עקיבא שורש תורה שבעל פה שהיה בן גרים ותורה שבכתב ותורה שבעל פה הם באמת א'. ומטעם זה נכתב גם כן מתן תורה בפ' יתרו ופ' הגר שהוא מענין תורה שבעל פה שבא לתקן הרב כעס אחר הקלקול. ואיתא בגמ' (גיטין נז :) מבני בניו של סיסרא למדו תינוקת בירושלים ובס' המפתח לר"נ גאון (ברכות כז :) הובא

הגי' ומאן אינון ר"ע ואיתא בס' ע"מ להרמ"ע שר"ע בא מסיסרא שבא על יעל אשת חבר הקני והיא בא מיתרו. ועל כן נתחדש עלך ידי יתרו גם כן פרשת מינוי הדיינים ונקרא על שם זה יתרו שייתר פרשת ואתה תחזה שמתורה שבעל פה בא חילוק המדריגות כאמור. וכן נק' כל כר' של מתן תורה יתרו שממנו יצא ר' עקיבא שהיה שורש תורה שבעל פה כמ"ש האריז"ל. ובני קני הלכו ליעבץ ללמוד תורה שבעל פה כמ"ש (מדברי תורה פ' זו ד) ויעבץ היה התחלת תורה שבעל פה שהחזיר בפלפולו הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה (כמ"ש תמורה טז.) ומבני קני זכו לישב בלשכת הגזית כמ"ש במדברי תורה ומשם שורש תורה שבעל פה. וכתוב וישמע משה וגו' ואיתא בזוהר הקדוש (סח סע"ב) ומלה דהדיוט מלה איהו וכו' וגם זה הקדים למתן תורה דאיזהו חכם הלומד מכל אדם דאף שנותנים לכם דברי תורה מהשמים מכל מקום צריך ללמוד מכל מה שישמע ולפעמים אף מלה דהדיוטא וכמו שאמרנו על פ' ואזנך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו שמכל דבר שישמע צריך ללמוד לעבודת השי"ת שלא לחנם הזמין השי"ת שישמע דבר זה בודאי מלמדו דרך ילך בה (ונת' פ' לך מא' ו) וכן כאן אף שיתרו אמר למשה רבינו ע"ה מלה דהדיוטא איעצך וגו' וכן נבול תבל וגו' שבא לייעץ למשה רבינו שהכל מהשי"ת ולא שייך נבול תבול וזה לא היה כלל דבורים אצל משה רבינו ע"ה. רק משה רבינו הכיר שהדברים באו מהשי"ת ללמדו ועל כן וישמע משה וגו' וכן אמר רה"ק זצוקללה"ה דעל כן כתיב אמר בסוף פסוק וננקד בב' קמצין להורות שנאמר מפיו ולא שאמר הוא מדעתו. והוא כמו שאמרנו שמטעם שהיה בו מנשמת רע"ק שורש תורה שבעל פה על כן יצא מפיו פ' מינוי הדיינים. וזהו גם כן הקדמה למתן תורה להיות למד מכל אדם על דרך שנאמר ואזנך תשמענה דבר מאחריך דייקא והיינו אף מלה דהדיוטא לאמר זה הדרך לכו בו:

## פרק ב

**וישמע** יתרו הקדים הכתוב פרשת יתרו לפרשת מתן תורה ואיתא למ"ד יתרו אחר מתן תורה בא (כמ"ש זבחים קטז.) ואפילו למ"ד קודם מתן תורה בא יתרו יש להבין למה התחילה התורה פרשת מתן תורה במעשה יתרו. ואי להסמיכה למלחמת עמלק דאיתא (מ"ר פ' כז) לץ תכה זה עמלק ופי יערים זה יתרו ע"ש וכה"א בענוש לץ יחכם פתי וכן בגמרא (שם) מלחמת עמלק שמע. מכל מקום ק' שהיה צריך לכתוב מעשה יתרו סוף פ' בשלח אחר מלחמת עמלק. אך הענין דעיקר מתן תורה בא על ידי האהבה שהיה לישראל וכדש"נ זכרתי לך חסד נעוריך וגו' לכתך אחרי במדבר וגו' והיינו ההפקרות שהפקירו ישראל כל עניני עולם הזה והלכו למדבר ולא שאלו על ד"ש משה רבינו כמה

חיות בהן כמה מעוברת בהן כמה ריכוכין התקנת למעוברות (שמות רבה פרשה ב) רק השליכו והפקירו כל עניני עולם הזה ועל ידי זה זכו למתן תורה וכמ"ש במד' (רבה ר"פ במדבר) כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר אינו יכול לקנות החכמה והתורה. וכן בברכת ק"ש שהוא ברכת התורה כמ"ש (ברכות יא :) שכבר נפטר באהבה רבה אומרים ובעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים. שבטחו בך והלכו למדבר ולא שאלו ממה נתפרנס אלהים אתם דלא הוו מייתי כמ"ש (ע"ז ה.) ובדבור אנכי נתקע תלמוד תורה בלבם ובדבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שהש"ר א). וז"ש לעשות רצונך והוא על פי מה שאנו מפרשים מ"ש (ברכות לה :) עושין רצונו של מקום שהוא כפי מה שנברא אדם הראשון קודם הקלקול שיהיה פנוי רק לתורה ועבודת השי"ת וכמ"ש (סוף קידושין) ואני נבראתי לשמש את קוני. דרק אחר החטא נתקלל בזעת אפך וגו' שיהיה נצרך להיות חורש בשעת חרישה וכו' ואספת דגנך (ונת' לך מא' ג וש"מ ט"ו בשבט מא' ד) ובשעת מתן תורה שנתקן הכל נחקק בלב לעשות רצונך כרצונו של מקום להיות פנוי לתורה ועבודה כרשב"י ומלאכתן נעשית על ידי אחרים כמו לעתיד. וז"ש בלבב שלם שיהיה כמו בשבת דאיתא (תקו"ז תי' מח) זכאה מאן דעביד לון דירה בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע וכו' וזהו בלבב שלם שיהיה אף חלל הלב שמאלי מלא קדושה ודברי תורה כיון שנעקר יצר הרע מכל וכל. כן תחננו ותלמדנו. ואחר כך אומרים ותן בלבנו בינה וכו' והיינו יראה עלאה שהוא כשנקבע היראה במעמקי הלב כש"נ אז תבין יראת ה' וגו' והוא בחינת שבת עלאה דאתפני מתמן יצר הרע. וז"ש ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך וכו' כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחנו וכו' הגדול נגד מדת אברהם אבינו ע"ה האהבה. והנורא נגד מדת יעקב אבינו ע"ה והיא יראה עילאה (ונת' במ"א). ואחר כך אומרים שמע וגו' ה' אחד ועל פי מ"ש (פסחים נו.) כשם שאין בלבך אלא אחד כך וכו' דאף שאין בידינו להשיג היחוד בבחינת אמת כיעקב אבינו ע"ה להכיר שהכל אחד כמו עד שלא נברא העולם שעל זה מורה שם הוי"ה שאינו נהגה בעולם הזה מכל מקום אנו משיגים היחוד בבחינת אמונה (ונת' כ"פ). וביציאת מצרים אחר עשר מכות שהיו נגוף למצרים ורפוא לישראל נגד ע"ס מתתא לעילא (כמ"ש זח"ב כט א) נתבררו ישראל במכה עשירית שיצאו מכל עשר כתרין דמסאבותא ונכנסו בקדושה עד כ"ע (כמו שנת' כ"פ). ואז זכו ישראל בקריעת ים סוף דבעתיקא תליא כמ"ש (שם נב ב) ומשם באו למדבר סיני וזכו לקבלת התורה. וזה מצינו אף ביתרו דאיתא (ברש"י וכעל ידי זה במכילתא) אל המדבר וכו' בשבחו של יתרו דיבר הכתוב שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר מקום תהו לשמוע דברי תורה. והקדים הכתוב ההבדל בין ישראל לגרים דף דיתרו לשם

שמים נתכוין כמ"ש (במ"ר פ' כז) אדם זה שבא אצלי לא נא אלא לשם שמים וכו' אף אתה קרבהו וכו'. מכל מקום כתיב ויחד יתרו ואיתא (סנהדרין צד.) שנעשה חדודים חדודים כל בשרו הד"א גיורא עד עשרה דרי לא תבזה ארמאי קמיה. וכבר אמרנו במ"ש עשרה מי יודע עשרה דבריא שהמכוון שבכ"מ שנזכר מספר עשר מורה על עשר מאמרות למתן תורה ועשר מאמרות למעשה בראשית שהם א' (כמ"ש זח"ג יא ב) והיינו ע"ס (ונת' חיי מא' ב) וזה שאמרו בגמרא עד עשרה דרי מרמז דגם יתרו נתברר בכל עשר מדות הקודש. וכן הפקיר כל עניני עולם הזה שהיה יושב בכבודו של עולם והלך למדבר ללמוד תורה. ומכל מקום כ' ויחד שנעשה בשרו חדודים. מה שאין כן ישראל שהם באמת קשורים בשורש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. ובשבת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו זוכין ישראל לקדושת האבות. ועל ידי שמירת שבת תתאה זוכין לעשות את השבת שבת עלאה ואתפני מתמן יצר הרע כמ"ש (תקו"ז שם) וכמו שזכו במתן תורה. ומי שזוכה לשמור שבת כהלכתה נגאל מיד מכל וכל. ואף שעל הכלל העולם נידון אחר רובו ואף שזוכין על ידי שמירת שבת להנצל מקטרוג היצר הרע וכמ"ש פע"ח (ריש שער השבת) אחר השבת חוזר יצר הרע למקומו. אך כל נפש בפרט המשמר שבת כהלכתה הוא בפרטיות נפשו נגאל מיד מכל רע וזוכה להיות אתפני יצר הרע מתמן לעולמי עד כיון שזוכה למיעבד לון לשבת עלאה ותתאה דירה בתרי בתי לבא כמ"ש בתקו"ז עמה שנאמר לדרתם. וזהו הקדמת פ' יתרו לפרשה דמתן תורה:

## פרק ג

**וישמע יתרו כהן מדין וגו'**. בזוהר הקדוש (סז ב) אית מלך לעילא דאיהו רזא דקדש הקדשים ואיהו מלך עלאה והוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (משפטים קכא א) על פי והחכמה מאין תמצא אורייתא מחכמתא נפקת מאתר דאקרי קדש והחכמה נפקת מאתר דאק' קדש הקדשים והיינו דעתיקא סתימאה דכל סתימין אקרי אין וכמ"ש זה"ק (בשלח סד ב) וזש"נ והחכמה מאין תמצא ממי שזוכה להיות מרכבה למדת אין וזה נקרא קדש הקדשים ואיהו מלך עלאה דהיינו כ"ע. ותחותיה אית כהן רזא דאור קדמאה וכו' והיינו מדה ב' חכמה והוא אור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבטל פה (כמ"ש מדברי תורה נח ג) ומתחלה היה הכל כלול בתורה שבכתב וכמ"ש בב"ר (פ' ג) ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה ומאמר יהיה אור כנגד מדת חכמה כנודע. ואיתא בזוהר הקדוש בסט"א וכו' אית רזא דהוא מלך וכו' ותחותיה אית כהן און וכו'. והיינו דפרעה איתא בזוהר הקדוש (בא לד א) דאיהו רזא דתנין הגדול ופי' האר"י הק' שהוא אריך דקליפה. והנה בשורש הקליפה אי אפשר לתקן ולהכניסו בקדושה רק לשברו ולבטלו ולכן אחר שהכיר המלך

זקן וכסיל אתר דאלקי ליה ולעמיה ואתא ואודי לקב"ה לבתר אתבר וכמ"ש בזוהר הקדוש שלא היה לו תקנה להכניסו בקדושה דראשית דקליפה אי אפשר להכניס בקדושה ונטבע בים. וכשחשבו בגמ' (גיטין נז :) מבני בניו של המן וסיסרא וסנחרב דלמדו תורה לא מצינו שיחשבו מבני בניו של פרעה. ועמלק הוא גם כן ראשית דקליפה כש"נ ראשית גוים עמלק רק ההבדל דפרעה אריך דקליפת התאוה דמצרים ערות הארץ וכ' אשר וגו' וזרמת סוסים זרמתם ופרעה התנים הגדול שמרמז לתאוה דמים בקדושה חסדים ובהיפך מים הזידו' חמדת ואהבות זרות ויצר הרע דקליפה זו לא יתבטל לעתיד גם כן רק אתלבן כמאן דסחי ומטבלי ממסאבותיה ויושאר ממנו לעתיד שיהיה חדוותא דשמעתא כמ"ש במדה"נ (תולדות קלח א) וזה שנשאר גם מפרעה מה שלקחו ממנו הניצוצות קדושות והטוב שבו ע"ד נוטל חלקו וחלק חבירו בג"א (חגיגה טו. ונת' בראשית מ"א:ל"ד' יא וישלח מא' ד) וכ' וינצלו את מצרים כמצודה שאין בה דגן כמצולה שאין בה דגים (כמ"ש ברכות ט :) והרכוש שלהם הותר לישראל ובהם היה הניצוצות קדושות והחיות שלהם (וכמו שנתבאר כ"פ) מה שאין כן ראשית גוים עמלק זה אי אפשר להכניסו בקדושה כלל וכמו שכתב (במכילתא סו"פ בשלח ומדברי תורה סו"פ תצא) שאין מקבלין גר עמלקי. ואף הרכוש לשהם נאסר כמה שנאמר משור ועד שה וגו' ואין להכניס מהם בקדושה כלל. והוא ראשית דקליפה מקליפת הכעס וממנו לא יושאר כלל ואף הביזה והרכוש נאסר רק שמוציאים ממנו כל החיות והקדושה ואז לא יהיה שריד וגו' (ומ"ש מבני בניו של המן וכו' אף דאין מקבלין גר מעמלק ית' פורים מא' ב בס"ד). ואחר שנשבר פרעה ראשית דקליפה מלך זקן וכסיל אתכפייא כהן און יתרו דמשמש תחותיה עד דאתא ואודי ליה לקב"ה וכו' והיינו דיתרו היה נגד הכהן שבקדושה שהוא בחינת חכמה והיה הוא בזלעו"ז בחינת כהן און וזה איפשר להכניס בקדושה. וכן נתגייר יתרו ונק' יתרו על שם שייתר פרשה בתורה שהוא בחינת חכמה. ואף דבזוהר הקדוש (סח סע"ב) אמר ע"ז ומלה דהדיוטא מלה היינו שיתרו לא היה לו הבנה בשורש הדברי תורה שיהיה לעתיד דאיתא (סוף תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכו' שמורה על שיווי המדריגות כדבר עגול שאין בה ראש וסוף ואם היה נשאר כמו שזכו בלוחות ראשונות לא היה חילוק מדריגות והיו זוכין כמו לעתיד וכן נאמר פרשה ואתה תחזה אחר יום הכפורים אחר שנתנו לוחות שניים (ונת' מא' א). אבל בעולם הזה אחר הקלקול יש חילוק מדריגות שרי אלפים שרי מאות וגו' וזה ייתר בתורה. ובא מעשה יתרו קודם מתן תורה שזה היה הכנה למתן תורה וכמ"ש בזוהר הקדוש ועד וכו' לא אתייהיבת אורייתא עד לבתר דאתא יתרו ואודי ומ'. והיינו כמ"ד דקודם מתן תורה בא יתרו וכ"כ בגליון הזוהר הקדוש:

**וזה** עיקר הבדל בין ישראל לעמים וכש"נ מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל והיינו הג' דברים שנאמר בהם ברית תורה ומילה דכ' אם לא בריתי ונדרש על תורה ומילה (נדרים לב.) ושבת דכ' לדרתם ברית עולם ביני ובין בני ישראל וגו'. וזהו מגיד דבריו ליעקב דבר נקרא מה שאדם מדבר והוא אינו מבין אותם בעומק שלהם והם באמת דברי תורה וכמו שמצינו בגמ' (ב"ק צב ובסנהדרין ז.) מנא הא מלתא דאמרי אינשי וכן בכ"מ היינו דאמרי אינשי והוא על דרך ש"נ ואזניך תשמענה דבר מאחריך שנדרש (מגילה לב.) שמשתמשין בבת קול ובירושלמי (שבת פ' ו ה' ט) למדו מאשה שאמרה לא יתטפי ולא מיטפי בוציניהון דישראל וכה"ג משיחת חולין ע"ש. והיינו דאף שלא ידעו מה שאומרים מכל מקום מופיע בישראל דבר ה' שהוא תורה שבעל פה וזהו דבריו דמדה אחרונה נקרא דיבור כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א לב א) ולזה זוכין אף יעקב שהם ע"ה שמכונים בית יעקב כמ"ש בגמרא (בבא מציעא לג :) והוא ע"ד שאמרו (פסחים סו.) אם אין נביאים הן בני נביאים הן וזש"נ מגיד דבריו ליעקב וזהו על ידי ברית מילה כש"נ אור זרוע לצדיק שמופיע בו מאור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה כמ"ש (מדברי תורה נח) וכל מאן דאתגזר אקרי צדיק וזוכה מעין תורה שבעל פה שהוא מאור הראשון. חקיו היינו שבת וכמו שנדרש (מכילתא בשלח) חק זה שבת. ומשפטיו היינו דברי תורה מפורשים שיש בהם הבנה ודעת וזה רק לישראל שהם ת"ח שמכונים ישראל ולהם נמסר דברי תורה מפורשים ומובנים להם. ובשבת כל ישראל כת"ח וכמו שאמרנו כ"פ מהגמ' (שבת קיט.) מי עדיפת לן מינה דבשבת כל א' ת"ח וסעודתו כמארח ת"ח. וכל א' בבחינת ישראל וזש"נ חקיו ומשפטיו לישראל. לא עשה כן וגו' דמולי עכו"ם קרוים ערלים כמ"ש (נדרים לא :) דהנודר מערלים אסור במולי עכו"ם וכן אינם בתורה ושבת דמוזהרין עליהם כמ"ש (סנהדרין נח : נט.) ומשפטים בל ידעום. ואף דלא עשה כן וגו' קאי אכלהו אדבריו חקיו ומשפטיו ולמה נשנה ומשפטים וגו'. אך באמת איתא בגמרא (שם) שאפילו עכו"ם העוסק בתורה שהוא ככהן גדול ומוקי לה בשבע מצות דידהו ואם כן יש להם עסק בתורה לידע כל פרטי ז' מצות כמשפט והרמב"ם ז"ל כ' (סופ"ח מה' מלכים) בתנאי ז' מנות והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה וכו' אבל אם עשאה מפני הכרע הדעת אין בה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם וכו'. ואם כן מחויבים גם כן ללמוד משפטי הז' מצות לידע איך נצטוו עליהם מהשי"ת על ידי משה רבינו ע"ה ואם כן יש להם עסק במשפטי התורה ועל זה נאמר ומשפטים דהיינו דאף שנצטוו על הדינין כמ"ש (שם נו.) מכל מקום יש הבדל בין דינינו לדיניהם דבן נח בדיין א' ובעד א' שלא בהתראה כמו שכתב (שם נז :) וכן כמה שינוים ואין זה נקרא משפטיו של השי"ת

רק משפטים סתם וזה ניתן להם אבל בל ידעום שאין המשפטים מכניס בהם דעת. וזה שהוקדם למתן תורה דמכל האומות יכולים להכניס שבשם ישראל יכנה ויתרו שהיה כהן דקליפה נתגייר ונכנס בישראל והוסיף פ' הדינין כאמור. וזה שאמר יתרו עתה שמע בקולי וגו' שיתרו הרגיש בעצמו שאף שאומר מלה דהדיוטא שמייעץ למשה רבינו ע"ה. ולפי מדרגתו שהוא שיהיה כמו לעתיד אין מקום לחילוק מדריגות וכמו שאמרנו. מכל מקום הרגיש שהשי"ת נתן בו הדיבורים שהם דברי תורה וז"ש שמע בקולי עד"ש בזוהר הקדוש (שמות ג א) קול אתי לדבור וכו' דקול חיות של הדבור וכן הקל קול יעקב (ונת' כ"פ) וזהו שמע בקולי בחיות הדבור שלי שהוא מהשי"ת. וכן כתיב אחר כך וישמע משה לקול חותנו ותיבת לקול מיותר דהוה ליה לומר וישמע משה לחותנו. גם כל הד' תיבות לכאורה מיותר דדי שיאמר ויעש משה לקול חיות הדבור של חותנו שידע שהם דבר ה' אשר שם בפיו ויעש כל אשר אמר שידע שהם שייכים לדברי תורה ואמירה. ובא פרשה זו קודם מתן תורה אף שהיה אחר יום הכפורים כמ"ש רש"י. והיינו שצפה השי"ת מראש שלא יושארו כך במדרגה שהיו בזמן מתן תורה שאז היו זוכין למדרגת העתיד שיעשה מחול לצדיקים בלא חילוק מדריגות. רק יהיה אחר הקלקול יום הכפורים ואז יתן להם לוחות שניים שכלול בהם תורה שבעל פה שמזה בא חילוק מדריגות (כמו שנת' מא' א) ואף שהבחירה נתונה כבר כתב הרמב"ם ז"ל (סו"פ ה מה' תשובה) שעל זה נאמר כי לא מחשבותי מחשותיכם וגו' והראב"ד ז"ל כ' עליו שטוב היה לו להניח הדבר בתמימות התמימים וכו' ואמרנו מכבר שדברי הרמב"ם ז"ל מבוארים בסוף זוהר חדש ומהאר"י הק' בס' ארבע מאות שקל כסף שהשי"ת רואה הבחירה ואף שזה סתירה בתפיסת שכל בנ"א. במקום שיש ידיעה אין בחירה באמת אך בעולם הזה מקום שיש בחירה אין השי"ת מנהיג על פי הידיעה שזה רק לעתיד (ונת' וישב מא' יא) ועל זה נאמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם כמ"ש הרמב"ם. וכן כאן צפה השי"ת הקלקול והתיקון ביום הכפורים ושיהיה לוחות שניים וחילוק מדריגות והוא על דרך מ"ש (מדברי תורה וישב ד) נורא עלילה על בנ"א מיום הראשון ברא מה"מ וכו' ואדם נברא בששי ועלילה נתלה בו שהוא הביא את המיתה וכו' וכבר נכתב בתורה שקדמה לעולם המיתה וכדומה. ולטעם זה הקדים פרשה זו שהוסיף יתרו אחר יום הכפורים קודם למתן תורה. מפני שמתן תורה לא היה יכול להיות עד שיתגייר יתרו כמו שכתב בזוהר הקדוש ומטעם שהוא היה בקליפה הכהן נגד מדת חכמה בקדושה ועל כן הוסיף פרשת הדינים בתורה וזה הוסיף אחר יום הכפורים כאמור. והקדים למתן תורה ויבא אהרן וגו' לאכול לחם עם חותן משה לפני האלהים שנלמד מזה (שלהי ברכות) כל הנהנה מסעודה שת"ח שרוי בתוכה כאילו

נהנה מזיו שכינה. דלזכות לתורה צריך שיוקדם שיהיה אכילה בקדושה וכמו שאמר (תוס' כתובות קד. בשם מדרש) עד שאדם יתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו וכעל ידי זה בתדבא"ר (פ' כו) ושם הל' שלא יכנסו אכילה ושתיה יתירה לתוך מעיו ע"ש. ולכן בשבת שהאכילה בקדושה דכו"ע בשבת ניתנה תורה כמ"ש (שבת פו :) ובכל שבת מופיע האור דמתן תורה וזוכין לדברי תורה. וכן זמן הופעת תורה שבעל פה בשבת דאיתא בזוהר הקדוש (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום ז' והיינו דיום שבת מדת מלכות פה תורה שבעל פה ובו הזמן לזכות לתורה שבכתב ותורה שבעל פה על ידי שהאכילה בקדושה:

## פרק ד

**ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם וגו'** פירש"י וכ"ה במכילתא (פרשה ב) ממחרת יום הכפורים והנה הפרשה דמתן תורה התחיל ביתרו ואיתא בזוהר הקדוש (סז ב) שהוצרך לכבוש המלך וכהן דקליפה ואחר כך היה מתן תורה והוא כמ"ד קודם מתן תורה בא יתרו והיינו דק"ל להזוהר הקדוש למה נזכר כאן יתרו כהן מדין ועל זה אמר שההכנה למתן תורה לכבוש הכהן דקליפה שיתגייר יתרו (וכמו שנת' מא' ג) אבל פרשה זו דלכו"ע היה אחר יום הכפורים כמ"ש רש"י יש להבין למה נכתבה קודם מתן תורה. אך הענין דאיתא בזוהר הקדוש (סט א) תלת חכימין הו"ל לפרעה חד יתרו וחד איוב וחד בלעם וכו' והנה עיקר גלות מצרים היה כדי שיצאו ברכוש גדול שהוא להוציא הניצוצות קדושות והחיות שלהם כש"נ וינצלו את מצרים שעשאוה כמצודה שאין בה דגן כמצולה שאין בה דגים שהוא שורש החיים וקיום החיים (ונת' כ"פ) ועל ידי זה זכו ישראל למתן תורה. והנה פרעה היה אריך דקליפה רזא דתנין הגדול כמו שכתב זה"ק (בא לד א ונת' שם) וממנו הוציאו החיות וכל הדברי תורה שהיה בגלות אצלו. וג' יועצי וחכמי פרעה היה בהם דברי תורה אחרים והוצרכו להוציא מהם גם כן. ואיתא בגמרא (ב"ב יד :) משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב והנה איוב יתכן שהיה ספר מיוחד וכתבו משה אבל פרשת בלעם שהוא בכלל התורה מה שייך לחשבו בפרט והלא הוא בכלל מ"ש משה כ' ספרו שהוא ה' חומשי תורה. אכן נראה דהתורה נקראת תורת משה שהוא כתב מילין דהדיוטא מילין דלבן מילין דעשו מילין דהגר וכדומה ונעשה על ידו דברי תורה (ע' זח"ג קמט ב) וזה נק' ספרו תורת משה. וכמ"ש המכל מקום זצוק"ל במה שנאמר ויספר משה לחותנו וגו' שמקודם וישמע יתרו היה רק שמועה ולא נכנס ללב עד שסיפר לו משה ואז נעשו דברי תורה ופעל בלבו שאמר עתה ידעתי וגו' עתה דייקא. אבל פרשת בלעם דאיתא בזוהר הקדוש (בלק רי ב) וכד תפתח פומך לא יהא ברשותך ולא בפומך תלייא

מילולא אלא וכ"ה תדבר הרי כ"ה דזמינא לברכא לון כ"ה תמלל כו' היא תמלל מלין וכו' והיה דברו דבר ה' ממש. ועז"א ולא קם נביא עוד בישראל כמשה וא' בישראל לא קם אבל באו"ה קם ומנו בלעם וכמ"ש בזה"ק (שם קצג ב וכ"ה בספרי סו' ברכה) והמכוון דכח משה רבינו היה שבשעה שדיבר היה דבר ה' ממש שהיה שכינה מדברת מתוך גרונו וכמו שאמרנו שז"ש (ספרי מטות) מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר שהוא דכשדיבר היה ממש זה הדבר ולא כמספר מה שדיבר לו ה' שזה מורה לשון כה אמר ה' מדרגת שאר נביאים שלא זכו שיהיה ממש דבר ה' שיהיה שכינה מדברת מתוך גרונם. מה שאין כן בלעם שהיה גם כן שכינה מדברת בתוך פיו וכמו שכתב בזהר הק' דמדת כ"ה שהיא שכינתא כמו שכתב זהר הק' (נשא קמה סע"ב) האי צד"ק אתקרי כ"ה כו' ואמר דהיא תמלל מלין כו' וזה כעין נבואת משה רבינו ע"ש להבדיל. רק דבלעם לא היה לו שום שייכות וידיעה כלל בדבר ה' שיצא דרך פיו. והנה האר"י הק' ז"ל הקשה למה נכתב בתורה מה שביקש בלעם תמות נפשי מות ישרים כיון שלא נתקיים. ואמרנו דבאמת בלעם לא היה לו השגה כלל בזכות וגדולת ישראל והשיג רק מעלת פושעי ישראל שנחשבו שאין להם חלק לעולם הבא ועל זה אמר תמות נפשי היינו חלק עולם הבא שיאבד נפשו מות ישרים שיתחשב בין פושעי ישראל שאין להם חלק לעולם הבא והוא ע"ד שאמר בזהר הק' (שם קכז סע"א) בשמשון דאית מ"ד דלית ליה חולקא בההוא עלמא מ"ט בגין דאמר תמות נפשי עם פלשתים וכו' דימות נפשיה עמהון בההוא עלמא ע"ש. אך בשמשון יש לומר דמסר נפשו וחלק עולם הבא שלו בשביל ישראל. כמו שאמרנו במה שמסר אברהם אבינו ע"ה נפשו בכבשן האש שלא על פי דין שאינו מצווה על קידוש השם ולאבד עצמו ב"נ מצווה ולדעת הרמב"ם מקרי מתחייב בנפשו (ונת' נח מא' ט) ואמרנו שעל ידי אהבתו העצומה להשי"ת רצה לקדש ש"ש אף באופן שיאבד ח"ו חלקו לעולם הבא (ונת' תולדות מא' א). כן שמשון מסר עה"ב שלו בשביל ישראל. דרבים אשר המית במותו מאשר המית בחייו ועל זה אמר תמות נפשי עם פלשתים שיאבד חלק עה"ב שלו ח"ו. וז"ש בלעם תמות נפשי בעה"ב מות ישרים פושעי ישראל שנמנו שאין להם חלק לעה"ב. וזה נתקיים שנחשב בין ד' הדיוטות שא"ל חלק לעולם הבא ומה טיבו להחשב הא התחיל כל ישראל יש להם חלק ופרט מי שאין להם חלק ולמה חשב לבלעם שאינו ישראל אך בזה נתקיים דבורו תמות נפשי מות ישרים. ובאמת דורשי רשומות והיינו בבחינת חכמה שהוא למעלה מעלמא דאתי שהוא בינה והם השיגו רשימו מחכמה שאף הנמנים מזרע ישראל בכלל שאין להם חלק לעולם הבא גם כן יש להם חלק ושם לא נחשב בלעם (כמ"ש סנהדרין קד :) וזה הטעם שבקשו למנות עוד א' עד שיצאה ב"ק

המעמך ישלמנה וגו' כמ"ש (שם) שידעו שצריך להיות ז' כנגד הז' מדות שהנפשות שפגמו במדה זו אין להם חלק ולא עלה בדעתם לחשוב בלעם לשביעי כיון שאינו ישראל ואינו בכלל כל ישראל יש להם כו' ועל כן רצו למנות שלמה מפני שהוא היה מרכבה למדת מלכות סיהרא באשלמותא ונכתב עליו פגם וסברו שח"ו הוא נמנה. ויצאה ב"ק המעמך ישלמנה וגו' ואז מנו לבלעם שביעי כמאמר תמות נפשי וגו'. והנה כל נפשות ישראל יש לומר שורש אות בתורה ונפשות שנמנו שאין להם חלק לעולם הבא שורש נשמתם בפרשת בלעם אחר שיתוקנו על ידי גלגול וכדומה ויהיה להם חלק לעולם הבא כמו שהרגישו דורשי רשומות. וזה לא היה חלק משה רבינו ע"ה שלא ידע מרע כלל שכשנולד נתמלא הבית אור. ועל זה אמר שכתב פרשת בלעם שאינו נכלל במה שאמר משה כתב ספרו כיון שבזה לא הוצרך משה רבינו ע"ה שיעשה ממילין דהדיוטא דברי תורה שהרי הפרשה היה דבר ה' כמ"ש בזוהר הקדוש וכה תדבר וכאמור. והנה קודם מתן תורה אחר שהוציאו כל הדברי תורה שהיה בגלות בתוך חכמת מצרים וינצלו את מצרים ופרעה מלכם שהיה אריך דקליפה. הוצרכו להוציא הניצוצות קדושות והדברי תורה מג' יועצי פרעה. והנה יתרו נכנס בישראל ונתגייר ואיוב נחשב חסיד באומות (כמ"ש ב"ב טו :) מה שאין כן בלעם ולכן הדברי תורה של בלעם לא נקבע בישראל עד אחר מ' שנה. והדברי תורה שהיה ביתרו הוא פרשת הדיינים ואיתא בזוהר הקדוש (סח סע"ב) ע"ז ומלה דהדיוטא מלה והיינו שאמר למשה רבינו ע"ה נבול תבול וגו' לא תוכל עשהו לבדך ולא ידע דאיש אשר בחר בו ה' אין מעצור לה' להושיע רק שאמר לפי שכלו הפשוט ולא ידע מאי קאמר ובאמת היה דברי תורה וזה הוציאו ממנו קודם מתן תורה והיה הכנה למתן תורה אך נקבע בישראל בזמנו. ועל כן הקדים הכתוב פרשה זו למתן תורה אף שהיה אחר יום הכפורים כיון שהיה הכנה למתן תורה מה שהוציאו ממנו הדברי תורה וכאמור. והנה הדברי תורה מן ג' יועצי פרעה הם נגד חב"ד. פרשת בלעם שהיה דבר ה' בתורה שבכתב הוא נגד חכמה. ופרשה הדיינים דברי תורה של יתרו נגד בינה שהוא להבין דבר מתוך דבר בחינת תורה שבעל פה שמזה בא הסנהדרין ודעות חלוקות וכן מזה חילוק מדריגות (כמו שנת' מא' א) וס' איוב נקבע בכתובים שנכתבו ברוח הקודש והוא נגד דעת דאיתא בפרש"י (תשא) ובדעת רוח הקודש. ואחר שקיבל משה רבינו הדברי תורה מג' יועצי פרעה אז זכו ישראל למתן תורה רק כל א' נקבע בדברי תורה בישראל בזמנו וכאמור:

## פרק ה

**ועטורין** שבעין לה כו' דיתעטר כלא בקדיש קדישין על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קלה ב) וכלהו מתעטרין בנשמתין חדתין כו' ואיתא (שם רז ב) יומא דא מתעטרא בשבעין עטרין וכו'. מספר שבעים יצב גבולות עמים למספר בני ישראל שיש ע' אומות. שכן האציל השי"ת ע"ס לבריאת העולם ושלש הם הנסתרות לה' אלהינו. וכן נחשבו בפתי' אליהו בצורת אדם חו"ב מוחא ולבא וז' מדות הם ז' ימי בראשית כש"נ חצבה עמודיה שבעה אלו ז' ימי בראשית (סנהדרין לח.) וז' רועים מרכבה לז' מדות אלו וכמ"ש זוה"ח (תולדות). וזה לעו"ז עשה האלהים ז' אומות שהם ז' שרשי הקליפות שעליהם נאמר לא תחיה כל נשמה וכל א' כלול מעשר שהוא מספר השלם ומזה נסתעפו ע' הקליפות ל"ה מימינא ול"ה משמאלא ויום השבת הנשמה יתירה דאקרי שבת כמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (פח ב) שהוא הנייחא שנתן השי"ת בלב ישראל כש"נ ביום הניח ה' לך וגו' שנדרש בזוהר הקדוש (פט א) על יום השבת שהוא יום הניא דלא כ' בהניח וגו'. והשבת כולל כל ז' ימי בראשית וכל א' כלול מעשר שהוא מספר השלם מכל וכל שהאציל השי"ת ומתעטרא בשבעין עטורין. בקדיש קדישין היינו חכמה שנקרא קודש עלאה כנודע בזוהר הקדוש. ואמר אחר כך בזוהר הקדוש (ויקהל שם) קדושה דמעלי שבתא דא איהי קדושה דשבת בראשית וכל כך באבודרהם בשם הראשונים דג' קדושות שבת כנגד ג' שבתות ושבת דמע"ש נגד שבת בראשית דהיינו הקדושה שהכניס השי"ת לשבת בתחלת הבריאה כש"נ ויקדש אותו. וכ' כי אני ה' מקדשכם והיא המתנה טובה שנתן לישראל הקדושה דקביעא וקיימא דשבת. ואיתא בזוהר הקדוש רזא דסהדותא דעובדא דבראשית דהיינו ויכלו וגו' דאית בסהדותא דא תלתין וחמש תיבין תלתין ותרין שבילן ותלת דרגין דתפוחין קדישין. וזה מרמז בזמר זה למיעבד כו' בתרתין ובתלתין ובתלתא שבשין תרתין ותלתין ל"ב אלהים שבמעשה בראשית שהם ל"ב נתיבות חכמה שבהם ברא השי"ת עולמו. דהם ה"פ אורה שבמאמר יהי אור שהוא כנגד חכמה. וה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה כמ"ש (ב"ר פ' ג) וז"ש בגמ' (סנהדרין שם) חכמות בנתה ביתה זו מידתו של הקב"ה שברא את כל העולם כולה בכחכמה. ונאמר ה' בחכמה יסד ארץ ונאמר בחכמה יבנה בית והכל מרמז לה' פעמים אורה שכנגד ה' חומשי תורה וכמ"ש (ריש ב"ר) התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. ותלתא שבשין ענפים שתרגומו שבשין תלת דרגין דתפוחין קדישין וא' בזוהר הקדוש שהם ג' אלהים שבפ' ויכלו. ואמר בזוהר הקדוש בא"י אמ"ה וכו' האי קידושא איהו בחד מתקלא לקבל סהדותא דמהימנותא ואינון תלתין וחמש תיבין אחרנין כמה דאית בויכלו כלא סלקין לשבעין תיבין לאתעטרא בהו שבת דמעלי

שבתא. הענין שכן צריך הישראל להכניס קדושה לשבת כמוש"נ זכור את יום השבת לקדשו זכור בפה כמ"ש (תו"כ ריש פ' בחוקתי) זכור שתהא שונה בפיך והיינו דשבת מדת מלכות ועל ידי שישראל מקבלין עול מלכותו שמניחין כל עסקיהם לכבוד השי"ת ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו וישראל שמחים בזה בקבלת עול מלכותו ומענגים את השבת ועוד מודים ומשבחים להשי"ת על שנתן להם השבת בזה מכניסין קדושה לשבת. ומצד השי"ת הקדושה ל"ה תיבין. דחק"ת קדישין כנסת ישראל סיהרא דלית לה מגרמא כלום ושמשא אנהיר לסיהרא וכמ"ש (שבת קנו.) האי מאן דבלבנה כו' אכיל דלא דיליה ושתי דלא דיליה והאי מאן דבחמה כו' אכיל מדיליה וכו' וז"א כולל כל המדות שהוא שם הוי"ה ונק' שמש כמוש"נ כי שמש ומגן ה' וגו' וכן יעקב אבינו עליו השלום שהוא מרכבה למדה זו ולשם הוי"ה כנודע נקרא שמש וכמ"ש (ב"ר פ' סח) כי בא השמש אתא שמשא וכו' מי גילה לו ששמי שמש. וההמשכה משמשא לסיהרא על ידי מדת צדיק יסוד עולם כנודע. וזהו מצד השי"ת שלש מדות מקו האמצעי כתר תפארת יסוד. וחכמה שבה ברא העולם ובינה שיכנס החכמה למעמקי הלב וכשמתעטרא בהו מדת מלכות הכולל כל ז' ימי בראשית הוא ל"ה מצד השי"ת. וכן מצד ישראל ה' מדות חסד וגבורה שהאבות מרכבה להם תרין דרועין. וכן מדות משה ואהרן תרין ירכין. שרומזים לכלי המעשה שהאציל השי"ת לפעולות העולם ומדת כנסת ישראל וכל א' כלול מז' הם גם כן ל"ה וזהו ל"ה מצד ישראל ועולה שבעין עטורין. והנה בנוסח האר"י הק' נמצא בקידוש מ"ב תיבות ובזהר הק' מפורש שיש בהברכה ל"ה תיבות ונדחקו ליישב זה. אכל נראה ברור שלא נחשבו התיבות הכפולות שנמצא בברכה זו שהם ז' תיבות. ברוך אתה ה' בנו ושבת באהבה וברצון. והענין שנכפלו ז' תיבות הוא שמה שישראל מכניסים הקדושה לשבת הם מחזירים גם כן להש"י שמכירין שהוא גם כן מהשי"ת. והיינו ל"ה תיבות שבהם ז' פעמים ה' כנגד ה' מדות שמצד ישראל שכל א' כלול מז'. ועוד ז' תיבות נגד מדת מלכות שהם כפולים לרמז שהם גם מצד השי"ת. והוא דמה שמודים על השבת שהנחיל לנו שעל ידי זה מכניסים קדושה לשבת זה מחזירים להשי"ת ומודים לו על שנתן לנו כח להודות לו ע"ז ולהכניס קדושה לשבת וזה שנכפלו תיבות בא"י. וכן מה שישראל מכניסים הקדושה על ידי שמענגים השבת כמ"ש (מ"ר נשא פ' י' וש"מ) מקדשו במאכל ומשתה וכו' והיינו שמקבלים השבת באהבה וברצון זהו גם כן מצד השי"ת ועל כן נכפלו תיבות בנו ושבת באהבה וברצון. ומרמז שמה שהשי"ת הנחיל באהבה וברצון השבת ובחר בנו הוא על ידי שישראל מקבלים השבת באהבה וברצון ורוצים בהשי"ת וכנגד זה השי"ת הנחיל השבת באהבה וברצון ובחר ורצה בנו וכאמור:

## פרק ו

**נעביד** להון כתרין וכו' בשבעין עטורין דעל גבי חשמין. בשעת מתן תורה איתא בגמרא (שבת פח.) לכל אחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכו' ואיתא שם וכולן זכה משה ונטלן ואיתא מהאר"י הק' ז"ל שבשבת מחזיר משה רבינו ע"ה הכתרים לישראל והם הכתרים דשבת. ואיתא בזוהר הקדוש פ' זו (פ ב) ואתעטרו ישראל בשבעין כתרין בההוא ליליא ומלאכי עלאי הוו אמרי אחות לנו קטנה וגו' שבליל מתן תורה קבלו המלאכים לישראל באחוותא ואיתא לקמן (פג ב) וכד הוה מתפלגא באתרוי אתחזון בההוא מלה שבעין אנפין דסלקין בגוה וחמשין כתרין חסר חד מהאי גיסא וחמשין חסר חד מגיסא אחרא וכו' וכ' בהג"ה רח"ו ז"ל שזה ענין מ"ש בזוהר הקדוש ע' פנים לתורה ופעמים אומרים מ"ט פנים טהור וכו' ע"ש. והיינו שהתורה מסטרא דעץ החיים כלול מז' פעמים עשר שהוא שבעים פנים תורה כמו שהיה קודם הקלקול והיה הכל כלול בתורה שבכתב וכמ"ש (נדרים כב :) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וכו' והיה כלול בהם כל ע' פנים דתורה שבעל פה והיה כל אחד מישראל זוכה להשיג מתוך התורה שבכתב. והיינו ה' פעמים אורה שבמאמר יהי אור שכנגד ה' חומשי תורה כמ"ש בב"ר ומאמר יהי אור שכנגד מדת חכמה שהוא מא' ב' מעשר מאמרות והוא שורש תורה שבכתב וכן כשנולד משה רבינו נתמלא הבית אור דשרשו תורה שבכתב ועל זה נאמר כי הוי"ה יתן חכמה וכ' מפיו דעת ותבונה היינו שורש תורה שבעל פה להבין דבר מתוך התורה שבכתב וזהו מפיו. ומזה מתפשט מסט' דעה"ד טו"ר מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא דיש נ' שערי בינה הרב חכמה לתקן הרב כעס ומזה מ"ט פנים ז' פעמים ז' והוא ענין מ"ט פנים שנמסרו למשה מזוקק שבעתים (כמ"ש ר"ה כא :) ושער הנ' הוא לבעל תשובה לתקן הרב כעס וההשגה הוא על ידי בחינת הדעת שבא בחבור חכמה ובינה חכמה שבמוח כשנכנס למעמקי הלב בינה לבא וזש"ר מפיו דעת ותבונה. ודעת פירש"י (תשא) רוח הקודש שהוא רוח מקודש דלעילא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג סא א) חכמה עלאה קודש עלאה שהוא מסט' דעץ החיים וז"ש רח"ו שהכל א'. והב' כתרים א' משבעין כתרין וא' מחמשין. ובפסיקתא רבתי (פ' כא) וכ"ה במ"ר (שהש"ר ד ג) א' דא' מלבישו עטרה וא' אוסרו זונם והיינו חגורה ואזור ע"ש וזה נקרא גם כן עטרה ועל דרך מ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (פד א) מהו בעטרה כמה דכ' ושאול ואנשיו עוטרים אל דוד והיינו שהיו מקיפים את דוד ואנשיו כאזור וזה נקרא עטרה וא' בזוהר הקדוש שם מאן עטרה דכ' ישראל אשר בך אתפאר וכ' ובית תפארתי אפאר והיינו כמ"ש (ברכות ו.) דמשתבח קב"ה בשבחייהו דישראל דכ' את ה' האמרת וה' האמירך

דתש"ר נקרא פאר ותפילין של יד כנגד הלב וכ' כאשר ידבק האזור אל מתני איש כן הדבקתי אלי את כל בית ישראל וגו' וכתוב ואתם הדבקים וגו' ועל זה מברכין עוטר ישראל בתפארה נגד פאר דתפילין של ראש ואוזר ישראל בגבורה נגד תפילין ש"י שכנגד הלב. וכן בית הוא גם כן אור מקיף וז"ש ובית תפארתי אפאר והוא עטרה כאזור כד"א עטרים אל דוד. ובגמ' סוף תענית על מ"ש במשנה בעטרה שעטרה לו אמו הביאו דעתיד הקב"ה לעשות מחול וכו' והיינו דמקיפים כעטרה ובזוהר הקדוש למעלה (שם) מאן אמו דא יובלא אימא עלאה ובמד' (סו"פ פקודי) לא זז מחבבן עד שקראן אמי וכו' והיינו כדרשת הגמ' דקאי על צדיקים. ובזוהר הקדוש (פג ב) לאמר דא הוא דכ' אשת חיל עטרת בעלה והיינו בסוד נקבה תסובב גבר וכמו מחול לצדיקים בעולם הבא. וזהו א' קושר לו כתר כנגד תפילין ש"ר חכמה מוחא וא' קושר לו זוני או זונם כנגד תפילין של יד שכנגד הלב והוא בינה לבא והוא גם כן עטרה כד"א עטרים אל דוד. ובגמ' אמרו דקשרו לו שני כתרים וא' אחר כך דעתיד הקב"ה להחזירן לנו וכו' שמחה שמעולם על ראשם ומשמע דשניהם כתר על הראש. והכל א' דהכתר שכנגד נעשה תפילין של יד שהוא מבינה בא על ידי בחינת הדעת שמופיע מכ"ע על ידי תגו של יוד לבינה לבא וידוע דדעת פנימית הכתר. וזה שאמרו בגמרא (שם) מאי דכ' כתפוח בעצי היער למה נמשלו ישראל לתפוח וכו' ותמהו בתוס' שמביא קרא כתפוח וגו' דבהאי קרא לא נמשלו ישראל לתפוח אלא הקב"ה כדכ' כן דודי וגו' וקרא דריח אפך כתפוחים הו"ל לאתויי. וכבר אמרנו שמצינו כה" שנדרש (עירובין נד.) לחיו כערוגת הבושם על ישראל ע"ש אף דקאי על השי"ת. והטעם דהכל א' וכמ"ש (זח"ג צב סע"א) בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא וכשישראל נמשלו לתפוח אז ממילא אתער לעילא שנמשל השי"ת לתפוח. וכן לערגות הבושם. אך מכל מקום עדיין קשה דטפי הו"ל לאתויי קרא דריח אפך כתפוחים דקאי על ישראל. אכן יש לומר דעל כן הביא קרא כתפוח וגו' מפני שכ' בו בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי שמורה שכן הסדר צלו הוא מהעלים שבימות הגשמים נושרים עליו אין צל. וזה מרמז על צלא דמהימנותא להגן מכל רע עד"ש בזוהר הקדוש (ויקהל רה א) וסכת שלום פריסת גדפהא עלייהו ואינון נטורין מכלא וכו' דבכל אתר דסכת שלום אשתכח סט"א לא אשתכח תמן. והוא דמצד האדם צריך להיות סור מרע להוריק הרע מלב כסיל ואחר כך באין לידי ועשה טוב להכניס קדושה ללב חכם לימינו וזהו בצלו וגו' שעל ידי צלא דמהימנותא זוכין להנצל מקטרוג יצר הרע. ופריו מתוק לחכי היינו המעשה דתלמוד תורה דעקימת שפתיו הוה מעשה והוא מתוק על דרך ש"נ ומתוקים מדבש וגו' שמרגישים מתיקות בדברי תורה. וישראל שהקדימו נעשה לנשמע אף שנראה שאינו

במציאות לקיים המעשה קודם השמיעה. רק המכוון ע"ד שמצינו דהאבות קיימו כל התורה עד שלא נתנה וא' (ב"ר פ' סא) באברהם אבינו ע"ה שזימן לו השי"ת ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה והוא שעל ידי רוב התשוקה והחשק שהיה להם לעשות רצון השי"ת היו משיגים התורה. וזהו נעשה קודם השמיעה על ידי החשק. ואמרו ע"ז בגמ' מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו וכו' דמלאכים אין להם כח לעשות דבר רק מה שנברא בשבילו לעשות וזה טעם שאמר (שם פרשה נ) שאין מלאך א' עושה ב' שליחות וזהו עושי דברו ברישא והדר לשמוע שאחר כך אומר לו השי"ת כדי שיעשה בשליחותו. וכן ישראל הקדימו נעשה לנשמע שהיה להם התשוקה והחשק לעשות ורצו להיות כמלאכים בלא בחירה. ואמרו על דרך שאמרו אנשי כנסת הגדולה (יומא סט:) לא איהו בעינן ולא אגריה בעינן. ואף דעיקר השכר ועונש על ידי הבחירה אמרו שאינם רוצים כלל בקבלת פרס ורוצים לעבוד את השי"ת כמלאכים בלא שום בחירה. והשי"ת שמע לבקשתם והקדים להם אנכי שהוא כלל הדברי תורה וכמ"ש (שהש"ר פ' ישקני) שכששמעו ישראל אנכי נתקע תלמוד תורה בלבם ואחר כך לא יהיה שבשעה ששמעו דבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם וזהו שנמשלו ישראל לתפוח דפריו קודם לעליו כמ"ש בגמ'. ואז קשרו לישראל הב' כתרים א' כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע בזוה"ח (סוף פ' זו וכ"ה בזהר צא א) כללא דזכור ושמור אנכי ולא יהיה לך דאנכי כלל כל המ"ע והוא זכור מ"ע דשבת ושמור לא יהיה שהוא כולל המצות ל"ת והוא כללא דשמור מל"ת דשבת. זכור מעשה המצות ודברי תורה וכמו שאמרנו דעקימת שפתיו הוי מעשה וכמו שהיה קודם הקלקול שהאדם נברא לעמל פה לעמל תורה כמ"ש (סנהדרין צט:) בפיך ובלבבך שעל ידי פיך שהוא דברי תורה נכנס ללב. ובשעת מתן תורה שהיו ראוים להיות כמו קודם הקלקול. ולהיות כמלאכים ועל כן קראום המלאכים אחות לנו וגו' ואתעטרו ישראל בשבעין כתרין שהוא מסטרא דעץ החיים וכמו שאמרנו שהוא תורה שבכתב שכלול ז' המדות וכל א' כלול מעשר עד כ"ע. ואחר כך כללא דמל"ת להוריק הרע מלב כסיל לגמרי. ושבת שהיא שקולה ככל המצות כמ"ש במד' (בשלח סו"פ כה) ובזוהר הקדוש (פט א וש"מ) ושמור הל"ת דשמירה מכל מלאכות בשבת וזכור המ"ע דשבת כמו שדרשו (פסחים קו.) זוכריה על היין ובמד' ופסיקתא זכור לקדשו מקדשו במאכל ומשתה וכסות נקיה וזה שאמר דאנכי ולא יהיה כללא דזכור ושמור. וזוכין ישראל בשבת להב' כתרים וזהו בשבעין עטורין דעל גבי חמשין דנ' שערי בינה והיינו שער הנ' שהוא לבעל תשובה שמתקן הרב כעס. ובשבת כתיב טוב להודות לה' שהזמן לתקן העבר על דרך ש"נ מודה ועוזב וגו' וכמ"ש בפרדר"א

(פ' יט) וזוכה לכתר משער הנ' מבחינת בינה ושבעין עטורין דעל גבי חמשין שהוא מופיע מכ"ע על ידי בחינת הדעת שהוא פנימית הכתר כנודע והוא מסט' דעץ החיים שהוא שבעין עטורין כאמור:

## פרק ז

**בזה"ק** פ' זו (צב ב) זכור רזא דדכורא וכו' את יום השבת לאסגאה מעלי שבתא דאיהו לילה וכו' והיינו דשמור מדת לילה וכמ"ש ברע"מ (זח"ג צב ב) זכור ושמור זכור לדכורא ושמור לנוקבא וא' בזוהר הקדוש ודא איהו את לקדשו וכו' ולתתא אצטריך לאתקדשא ובמה אתקדש בזכור דהא מניה נטיל כל קדושן וכל ברכאן וכו'. והיינו דהמצוה בלילה שמור לקדשו להמשיך הקדושה מזכור וז"ש (פסחים קו.) זוכריהו על היין בכניסתו אין לי אלא בלילה ביום מנין וכו' ומסיק בזוהר הקדוש ואי תימא זכור לא אצטריך לאתקדשא דהא מניה נפקין כל קדושין דעלמא לאו הכי דהא דא אצטריך לאתקדשא ביממא ודא אצטריך לאתקדשא בליליא וכל קדושין נטלין לון ישראל לבתר ואתקדשן בקדושי דקב"ה. ואינו מובן מה השיב על מה שאמר דהא מניה נפקין כל קדושין דעלמא ולמה יהיה המצוה ביממא זכור לקדשו הא בלילה העיקר לקדשו להמשיך קדושה מזכור ולא אמר ע"ז תשובה רק לאו הכי וכו' ולא אמר הטעם. אך הענין דאיתא בתדב"א (סא"ר פ' כו) מכאן שמעת שקדושת הקב"ה וקדושת שבת וקדושת ישראל שלשתן תשובות כאחד בקדושת הקב"ה מה כתיב ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ובקדושת שבת מה כתיב ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם ובקדושת ישראל מה כ' קודש ישראל לה' וגו'. ויש להבין איך אמר דג' הקדושות חשובות כא' ואף שמצינו כה"ג במד' (ויק"ר סו"פ כד) קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם. שם אמר דרך ס"ד אבל לומר כן באמת שחשובות כא' דבר קשה הוא. גם מה שהביא קדושת השי"ת מס' תהלים קשה למה לא הביא מן התורה דכ' כי קדוש אני. גם על קדושת השבת שהביא מפרשת תשא ק' למה לא הביא מדכ' במע"ב ויקדש אותו שנתקדש השבת גם על קדושת ישראל שהביא מירמיה ק' למה לא הביא מדכ' בתורה כי עם קדוש אתה לה' וגו'. אבל המכוון במה שאמר חשובות כא' לא לענין מעלת הקדושה רק שהם הכל קדושה א' והוא על פי מ"ש בסה"ק עמ"ש קדושתי למעלה מקדושתכם שר"ל דקדושת השי"ת למעלה בא מקדושתכם. והוא שבאמת השי"ת אין שום תפיסה ולא שייך לומר עליו תואר קדוש רק מפני שיש ישראל שמכירין קדושתו שזה נקרא התפיסה שהוא קודש נבדל מכל תפיסה על ידי זה נקרא השי"ת קדוש. וזה שהביא הפסוק בקדושת השי"ת דכ' ואתה קדוש יושב תהלות ישראל שעל ידי תהלות ישראל נקרא השי"ת קדוש

מפני שהם מכירין קדושתו ומלכותו ואה"כ יושב תהלות ישראל על פי מ"ש (שמות רבא ר"פ כג) נכון כנסאך מאז וכו' משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון וכו' (ונת' כ"פ) וזה שאמר שעל ידי תהלות ישראל המכירין מלכותו ומהללים לו כדרך המלך שמקלסין לפניו נעשה כביכול יושב על הכסא וכמ"ש במד. וכן בשבת שיש אומה שמניחין כל עסקיהם לכבודו ית"ש אומרים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו וכן הוא ברע"מ פ' זו (שם) כיון דחדי כלא יתיב מלכא על כרסייא. וכן דוד המלך ע"ה שהיה מרכבה למ' מלכות כ"ע כתר מלכות על ידי תהלות שאמר בשם כלל ישראל שמכירין מלכותו נכתר כביכול השי"ת בכ"ע והוא יושב על הכסא כמ"ש במד' נכון כסאך מאז ישיר והמכוון על פי מ"ש בזוהר הקדוש (בשלח נד א) אלף אנקיב בחשוכי וכו' ומטו לזיין. והיינו בהתגלות עתיקא וכן בשבת שיש התגלות עתי"ק. וזה שהביא בקדושת השבת מה שנאמר כי קודש היא לכם והיינו דקדושת השבת תועיל לישראל שתכניס קדושה בהם על דרך מה שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם והיינו שמתחלה מקדשין ישראל השבת ואחר כך מכניסין כל הקדושה להם וזה שנאמר כי קדוש היא לכם דייקא. ואחר כך מביא דבקדושת ישראל כ' קודש ישראל לה' ראשית תבואתו והיינו שישראל מקבלין קדושה מהשי"ת והם ראשית תבואתו דקב"ה תרומתו ותרומה אכילה לכהן וכך כביכול ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ז ב) והוא על פי מ"ש (שלהי מנחות) ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן וכ' התוס' ממד' שהוא נשמותיהן של צדיקים. ונמצא כל הג' קדושות קדושה א' שישראל מקדשין לשבת ומקבלין כל הקדושות וזהו מקדושת השי"ת שנתן לשבת וקדושת השי"ת הוא על ידי ההכרה שישראל מכירין קדושתו וכמו שאמרו במ"ש קדושתי למעלה הוא מקדושתכם וז"ש שג' הקדושות חשובות כא' שהם קדושה א'. וזה גם כן כונת הזה"ק דבלילה המצוה לקדשו והוא להמשיך הקדושה מעדן לגן שהוא שכינתא תתאה (כמ"ש זח"א כו סע"א) וביממא אף דזכור שבת דיממא הקדושה דעתיקא וז"א מכל מקום אצטריך לקדשא ביממא כמה שנאמר זכור לקדשו שישראל מכניסין קדושה לשבת וכל קדושין נטלין לון ישראל לבתר והיינו דאחר כך מקבלין כל ישראל הקדושה מכל הקדושות וכמה שנאמר כי קודש היא לכם ואתקדשן בקדושי דקב"ה שמקבלין הקדושות מהשי"ת וכאמור:

## פרק ח

**זכור את יום השבת לקדשו**. בתדב"א (סא"ר פ' כו) במה אתה מקדשו במקרא ובמשנה במאכל ובמשתה וכסות נקיה וכו' והנה במד"ר (נשא פ' י ור"פ עקב) ובפסיקתא רבתי (פ' כג) איתא במאכל ובמשתה וכסות נקיה וכאן הוסיף במקרא ובמשנה וצריך להבין מנ"ל

בשלמא מאכל ומשתה דכ' וקראת לשבת ענג וכסות נקיה נלמד (שבת קיג.) מדכ' וכבדתו אבל מקרא ומשנה מנ"ל. אך הענין דסעודת שבת ברזא דענג ואיתא בזוהר הקדוש (ת"א כו סע"א) שהוא ר"ת עדן נהר גן ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ההמשכה מעדן לגן ואף שכ' מהאריז"ל דאכילות שבת אף שהוא להנאת הגוף הוא בקדושה היינו שאינו מביא שליטת וקטרוג יצר הרע כמו אכילה להנאת גופו בחול. (ומ"ש בתדב"א אחר כך ואל ירבה בבשר ויין וכו' ע"ש ופירשו דקאי על שבת לא נראה שיאמר לשון כזה על אכילת שבת שהוא תמיד בקדושה כמ"ש האריז"ל.) אבל מה שבא בדברי חז"ל בשבח המענג את השבת הוא רק כשהמכוון לשם שמים וכמו שדקדקנו במה שאמרו המענג את השבת ולא אמרו המתענג בשבת וכן נאמר וקראת לשבת ענג שהוא הנשמה יתירה שנקראת שבת כמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (פח ב) והיא מתענגת מהנאותן דישראל ומענוגא דלהון בשבת כמ"ש בזוהר הקדוש (ויקהל רד ב ונת' ר"פ ויראו) והוא דוקא על ידי המכוון לשם שמים שאז האכילות בקדושה כמו דברי תורה עדש"נ ותורתך בתוך מעי ונאמר לכו לחמו בלחמי וגו' נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה (זח"ג רעא ב) וזהו מקרא ומשנה ממש. אבל לאו כל אדם זוכה שיהיה אכילתו בקדושה כ"כ שיהיה דברי תורה ממש ותורתך בתוך מעי. אבל לפועלים לא ניתנה השבת אלא לתלמוד תורה כמ"ש בפסיקתא רבתי (סו"פ כג) וכמ"ש גם בתדבא"ר (ריש פ' א) אף על פי שאתם עושים מלאכה כל ששת ימים שבת יעשה כולו תורה וזהו בודאי מצוה לשם שמים. ועל ידי זה ההמשכה מעדן לגן דעדן חכמה ובינה הם הדברי תורה מקרא ומשנה והם מקבלים מכ"ע מתגו של יוד דלעילא. וז"ש במה אתה מקדשו במקרא ובמשנה וזהו לכל אדם אף לפועלים שממשיכין הקדושה מעד שכולל כל ג' ראשונות (כמו שנת' חיי סו' מא' ב) לגן שהוא כנסת ישראל על ידי מקרא ומשנה שהוא לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. ואחר כך אמר לת"ח שהם פנוים כל ימי המעשה לדברי תורה ות"ח דמיין לשבתות כמ"ש ברע"מ (זח"ג כט ב קכד סע"ב) ובשבת הם מענגים כמ"ש בפסיקתא ואכילתם הוא דברי תורה ממש ע"ד ותורתך בתוך מעי והם ממשיכין מעדן לגן על ידי מאכל ומשתה וכסות נקיה ומזונא דחבריא אינון דמשתדלי באורייתא איתא בזוהר הקדוש (בשלח סא סע"ב) מזונא עלאה יתיר מכלא וכו' הה"ד החכמה תחיה בעליה והוא לעילא מאכילת המן שהוא לחם מן השמים וכמו מן דשבת שהיה לחם משנה משונה בטעם ובריח ובמראה וכמ"ש במכילתא כן אכילת הת"ח בשבת הוא מעולה יותר:

## פרק ט

**זכור** ושמור בדיבור אחד נאמרו וכו' (כמ"ש ר"ה כז.) וכתב הרמב"ן ז"ל שלא הקפידו על שאר השינוים שבין דברות ראשונות לשניות רק דזכור מ"ע שממנו למדו לקידוש היום (פסחים קו.) זכור בפה כמ"ש בתו"כ (ר"פ בחוקותי) ושמור מצות ל"ת והוא שינוי גדול והיינו דמ"ע בא על ידי האהבה ומצות ל"ת בא על ידי היראה שאין הירא מבעט וכמ"ש בירושלמי (פ' הרואה והובא בתוס' סוטה כב :) וכ' הרמב"ן ז"ל ואני תמה אם נאמר זכור ושמור מפי הגבורה למה לא נכתב בלוחות ראשונות ע"ש. אך הענין שבדברות ראשונות כתיב בהו זכור דאיתא בזוהר הקדוש (צב ב) אתר דלית ליה שכחה ולא קיימא ביה שכחה וכמו"ש (שהש"ר א) שכששמעו ישראל אנכי נתקע תלמוד תורה בלבם וכו' וכששמעו לא יהיה לך נעקר יצר הרע מלבם והיה די זכור בפה בתחלת השבת והיה נשמר כל השבת על ידי קדושת השבת דקביעא וקיימא מהשי"ת מה שאין כן בדברות שניות שהוא אחר הקלקול כתיב שמור שנצרך שמירה כל היום שלא יקלקל ח"ו וכמ"ש במד' (שוח"ט תהלים צב) ומה נברא בשביעי שבת וכו' ולא מצא אלא כולה קדושה ומנוחה וכו' אחר כך הסתכל שאדם חוטא בו ומתחייב בנפשו ואמר גם זה הבל. דכיון דכתיב מחלליה שיכול היצר הרע לכנוס ושיחלל השבת ח"ו ונצרך שמור על ידי היראה שהוא בהשתדלות מהאדם. ומטעם זה כ' בדברות ראשונות טעם דשבת כי ששת וגו' זכר למעשה בראשית. ובשניות כ' וזכרת וגו' זכר ליציאת מצרים (ונת' בא מא' י ע"ש) ועל כן בדברות ראשונות כ' על כן ברך וגו' הקדושה דקביעא וקיימא מהשי"ת. ובשניות כתיב על כן צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת והיינו שבת עלאה שזוכה בו הבעל תשובה על ידי השתדלות היראה וכן בפ' ושמרו וגו' לעשות את השבת וגו' שבא אחר הקלקול כ' ביה ל' שמירה ולעשות את השבת ובתקו"ז (תי' מח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה. והיינו שבת עלאה שבת תתאה דשניהם הם היראה וכשנכנס היראה לעומק הלב בחינת בינה לבא. וא' לדרתם זכאה מאן דעביד לון והיינו לשכינתא עלאה ותתאה דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע וכו' וזש"נ וזכרת וגו' ויוציאך ה' אלהיך משם ביד חזקה וגו' והיינו שהאיש היודע נגעי לבבו ויאמר בלבו איך יוכל להכניס קדושה לשבת לעשות את יום השבת ולזכות לשבת עלאה. על זה בא זכר יציאת מצרים שהיו משוקעין כעובר בבטן אמו כמה שנאמר גוי מקרב גוי אלו ואלו וכו' (ויקרא רבה פ' כג) ולזה נצרך יד חזקה על כן צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת. וא' זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו ובזוהר הקדוש (משפטים קיח ב) קב"ה זוכר ושכינתא שמור זכור לזכר ושמור לכלה והיינו יחוד קבה"ו. ואחר שעבר יום השבת בשמירה אומרים בתפלה ג'

אתה אחד ושמך אחד. והיינו שזוכין מעין מה שנאמר בדברות ראשונות זכור לזכות לקדושה דקביעא וקיימא מהשי"ת. ואיתא במ"ר (נשא פ' י) ובפסיקתא רבתי במה את מקדשו במאכל ובמשתה וכו' והיינו דג"ס שבת ברזא דענג עדן נהר גן ונהר וגו' להשקות את הגן שכינתא תתאה (כמ"ש זח"א כו א) ועדן כולל כל ג"ר והיינו כל שם הוי"ה (וכמו שנת' כ"פ) ואומרים גם בכניסת שבת שמור וזכור בדבור השמיענו וכו' ה' אחד ושמו אחד:

## פרק י

**השבת** הניחן לישראל א' לז' ימים מעורר בלב האדם בכל שבת חשק חדש לקדושתו ית'. מצד שעברו עליו ו' הימים בטרדת מלאכה והתרשלות מדברי תורה לכן ביום המנוחה מתעורר החשק להתקרב להקדושה. והנשמה יתירה גם כן חדשה בכל שבת. וזהו תכלית ועיקר רצונו של השי"ת שיתחדש מצד האדם חשק חדש לדברי תורה וכמ"ש (זח"ג קס א) כיון דישתדל ב"נ ברעותא דלבא לגבי קב"ה לא בעי מנן אלא לבא וכו' ומהחשק החדש משיג האדם התחדשות בדברי תורה. ושמעתי בשם הבעל שם טוב זצוק"ל שהצדיקים משתוקקים להרגיש החשק שמרגישים רכי השנים הבאים פעם ראשון להתדבק לחסידות. והיינו כי בהתחדשות הדבר הוא התעוררות החשק הגדול ואז הוא טועם המתיקות בעמקי הלב ועל זה ניתן השבת שאז מרגישים חיות חדש דהנשמה יתירה נקרא שבת כלה ובכל שבת נק' כלה על כן שבכל שבת נשמתין חדתין ואינו אותה הנשמה יתירה דשבת העבר דאם כן אין לקרותה כלה וכמ"ש כ"פ. ונר ה' נשמת אדם שמאיר אור חדש. והנה בפ' זו על פסוק ביום הזה באו מדבר סיני פירש"י מהו ביום הזה שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו (והוא מפסיקתא חדשה) וצריך להבין דהרי ביום זה לא היה קבלת התורה עדיין רק שבאו למדבר סיני ועל אותו יום מרמז שיהיה כל יום כן מחדש. ודרשה זו מובן על מה שנאמר היום הזה נהיית לעם וכמ"ש ברכות (סג :) שתהיה כדיוטגמא חדשה וכו' אבל כאן יש להבין. גם יש כאן כפל לשון לכאורה. באו מדבר סיני ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל וגו'. אכן הם הדברים שאמרנו שמרמז שעיקר הוא החשק החדש והתשוקה חדשה בכל יום להתחדשות דברי תורה וזה שלמדו מכאן שהביאה למדבר סיני היה בחשק גדול ובהפקרות ופרישות מכל חמדות עולם הזה כי היו במצרים משוקעים בטומאת מצרים שבאם היו מתעכבים עוד רגע לא היה איפשר להוציאם וקליפת מצרים היה תשוקות ותאות רעות והם רחקו מכל התאות וחמדות והיה חשקם חזק לקבל התורה כש"נ זכרתי לך חסד נעוריך לכתך אחרי במדבר וגו' ובאותו חשק באו מדבר סיני ומלמד אותנו במה שנאמר ביום הזה שיהיה בכל יום אצלינו הביאה לדברי תורה ביאה חדשה כמו ביום

הזה. וגם מלמד אותנו איך לבא לחשק כזה ועז"נ ויסעו מרפידים לומר שההפקרות הזה אינו דבר כבד כל כך מיד שנסעו מרפידים שמורה ריפוי ידים מדברי תורה (כמ"ש סנהדרין קו.) ונתנו לבם לזרז עצמם ולבם לבקש רצון השי"ת הבא לטהר מסייעין אותו ובפתיחה פתח כחודו של מחט הקב"ה פותח פתחים שעגלות וקרניות נכנסות בו (כמ"ש שיר השירים ה ב) ועל כן מיד יכולים לבא למדבר סיני שהוא ההפקרות לקבלת התורה. ולכן צריך ראשית ליסע מרפוי ידים שהוא העצלות ולהתגבר בכח הזריזות לבל ישים לבו לכל מניעות מדומות שהם באים מחמת עצלות וכשיתרחק מן העצלות ילבש רוח חשק חדש לדבי תורה. ואחר כך כופל הפ' ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר שמרמז שהיה להם חנייה ונייחא מן ההפקרות. שיכול להיות שאף שיהיה לו חשק לדברי תורה אבל לבו מקושר עוד לחמדות עולם הזה ועל כן אין לו נייחא בההפקרות דחמדת עולם הזה ובלב כזה קשה שיכנסו בו דברי תורה. אכן צריך שיהיה לו נייחא בההפקרות כמרומז בתיבת ויחנו וכעין שדרשו (ב"ר פ' יא) ויחן את פני העיר כל שמירת שבת דדרשו ויתן לשון מנוחה ונייחא כמ"ש במת"כ. וכן כאן ויחנו להם נייחא ותענוג מזה שזכו להפקיר עצמם כמדבר ולבא למדבר מקום שאין בו תאות וחמדת עולם הזה וכן כתוב ביתרו ויבא וגו' אל משה אל המדבר אשר הוא חונה שם וגו' מורה שהיה למשה רבינו ע"ה כל החנייה והנייחא מצד שהיה במדבר כמו שמצינו שהיה משה רבינו ע"ה הולך למדבר מקום מופרש מחמדת עולם הזה וכמה שנאמר וינהג את הצאן אחר המדבר ובמדרש (שמות רבה פ' ב) לפי שראה שישראל נתעלו מן המדבר שנאמר מי זאת עולה מן המדבר וכו' ויתרו גם כן בא לאותה חנייה להיות לו נייחא מהמדבר. וכמו שמצינו דהחכמים היה נקרא פרושים וכמו רשב"י וחביריו שהלכו תמיד למדבריות להתבודד בדרכי ה' והיה להם נייחא והענג בשלימות רק במדבר. ואחר כך כתוב ויחן שם ישראל וגו' ופרש רש"י כאיש אחד בלב אחד וכו' והיינו מדכתיב ויחן לשון יחיד וזש"נ ישראל נגד ההר דלשון נגד מורה זה כנגד זה והיינו שהיו מוכנים שיכנסו בהם כל הדברי תורה ועל כן נקראו כאן ישראל שמורה על מדרגה הגבוהה דלשון בית יעקב נדרש (בבא מציעא לג :) אלו ע"ה דזדונות נעשות להם כשגגות. אבל ישראל מורה על בחינת אמת ועל כן לא היה פירוד לבבות ביניהם והיה כאיש אחד בלב אחד דכל הקטטות הוא רק מצד שאין המכוון שלהם על דרך אמת וכל שהמכוון אמת יש שלום ביניהם כדמצינו בב"ש וב"ה (יבמות יד :) שחיבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו ואף שבשעת הפלפול היו כאויבים כמ"ש (קידושין ל :) על פ' כי ידברו את אויבים בשער אפילו האב ובנו וכו' נעשו אויבים זא"ז ואינם זזים משם עד שנעשין אוהבין זה את זה שנאמר את והב

בסופה וכו' והוא מפני שכלם מכוונים על דרך אמת. ולכך בשעת בריאת אדם הראשון דאיתא (ב"ר פ' ח) אמת אמר אל יברא שכולו שקרים וכו' שלום אמר אל יברא דכוליה קטטה מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ וכו' ולא מצינו מה שנעשה במדת השלום שאמר גם כן אל יברא. אבל הוא כמו שאמרנו דכל עיקר המחלוקת מה שכל אחד נוגע להעמיד דעתו. וכיון שהשליך אמת לארץ דכתוב ותשלך אמת ארצה והיינו שיהיה נמצא האמת בעולם בזרע יעקב בזה נח הקטרוג ממדת שלום. דכיון שיהיה אמת לא יהיה קטטה כדכתיב והאמת והשלום אהבו דכשהמכוון ע"ד אמת אין שום מחלוקת רק שלום ואהבה כיון שכל א' יודע שגם חבירו רוצה רק בהאמת ובהשמטות הזוהר הקדוש ח"א (מס' הבהיר) איתא אמת ושלום חד הוי כד"א דברי שלום ואמת וכ"ה בזוהר הקדוש (ח"ג יב ב) דאמת ושלום קשיר דא בדא ע"ש:

## פרק יא

**וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר** תיבת לאמר לכאורה אין לו פירוש כאן וכבר עמד במדר"ת (יא) עמה שנאמר כל הדברים וגו' וכנראה ממ"ש (שם טו) שבא ליישב תי' לאמר ע"ש. אך כל תרי"ג מצות כלולים בעשרת הדברות וכמ"ש ר"ס גאון והובא ברש"י (סו"פ משפטים) ויש תר"כ אותיות בעשרת הדברות נגד תרי"ג מצות וז' מצות דרבנן וזה שנאמר את כל הדברים האלה תרי"ג מצות לאמר מרמז על תורה שבעל פה שעז"נ תזל כטל אמרתי והיינו שיכנסו דברי תורה בלב ועד"ש (זח"א רלד ב) אמירה בחשאי כד"א ואמרת בלבבך ומצינו (נזיר י.) אמר אמרה פרה והיינו כסבורה פרה זו כמ"ש בגמרא. וזש"נ לאמר שיוקבעו הדברי תורה בלב וזה עיקר שורש וכח תורה שבעל פה (כשנ"ת כ"פ). ואף דלוחות ראשונות נשתברו מכל מקום נשאר ממעמד ה"ס ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. ואיתא (נדרים כ.) זו בושה וכו' ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. והיינו שנשאר היראה בלב ישראל להתבייש מהשי"ת לבלתי תחטאו. ובמשנה (פ"ג דאבות) הסתכל בג' דברים ואי אתה בא לידי עבירה וכו' מאין באת מטיפה סרוחה ולאן אתה הולך וכו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וכו' ובירושלמי (פ"ב דסוטה) וכ"ה (ויקרא רבה ר"פ יח) ושלשתן דרש מתוך פסוק א' וזכור את וגו' בארך בורא בוראך ע"ש ויש לומר שזה ענין מ"ש (סוטה ה.) בש"ר בושה סרוחה רימה. סרוחה בארץ זו ליחה סרוחה. רימה לאן אתה הולך וכו' בורך. ואינו כסדר שנחשב במשנה. וזה שנאמר והיה וגו' ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר וגו' ועל פי מ"ש (בריש סא"ר) דדרש ואי זה מקום מנוחתו על השבת וכ' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח ותרד על דברי שבשבת שחושב האדם כל העובר עליו בימי המעשה נעשה עני ונכה רוח ותרד על דבר ה' והוא

נגד ג' דברים אלו שעל ידי שנותן אל לבו שבא מליחה סרוחה הוא מני בשורש שא"ל כח. ונעכה רוח כשחושב אחריתו שהולך למקום וכו'. וחרד על דבר ה' שחושב שעתיד ליתן דין וחשבון לפני ממ"ה ונופל עליו הפחד והבושה מהשי"ת (ונת' בא מא' ז) וכסדר שנחשבו במשנה וזה מרומז בתי' כל בש"ר כאמור:

## פרק יב

**מזבח אדמה תעשה לי וגו' בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך.** איתא במדרש (בראשית רבה ר"פ וירא) מה זה שבנה מזבח לשמי אני נגלה עליו ומברכו אברהם שמל עצמו וכו' ומצינו דאכילה בקדושה גדולה מקרבנות וכמו שאמר יעקב אבינו ע"ה ליצחק אבינו ע"ה אם לקורבנך המציא לך הקב"ה למאכלך על אחת כמה וכמה (כמ"ש שם פרשה סה) שמצד דאכילת יצחק היה תמיד בקדושה היה סעודתו גדולהיותר מקדושת קרבנות. וכמו כן סעודת שבת שהוא בקדושה ומעולה כקרבנות (ונת' תולדות מא' ג) ולכן אנחנו מבקשים בשעת הסעודות על התגלות קדושתו יתברך וכמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שאמר הקב"ה הריני נגלה עליו ומברכו. ושבת היא מקור הברכה. ואיתא בגמ' (סוכה נג.) בהלל שאמר למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי אם אתה תבא אל ביתי אני אבא אל ביתך שנאמר בכל המקום וגו' והאי קרא מדבר במקריב קרבן וזה נקרא בא לביתו ית"ש וכש"נ אבוא ביתך בעולות. וכן בשבת נקרא ישראל בא לביתי כי שבת נקרא ביתו של הקב"ה וכמ"ש בתשו' הגאונים (והובא בפרדס לרש"י סי' ג) בטעם שאין אומרים בשבת שומר עמו ישראל כמו בחול משל למלך וכו' כשבא לביתו אינו צריך שמירה. דבשבת נקרא שהמלך בביתו. וגם כפי ששמעתי מרבי' הק' זצוקללה"ה על מ"ש (ברכות ח.) אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד והיינו דשם מקום השראת השכינה וא' שאין המכוון דוקא על מי שלומד ההלכה רק על מי שמקיים ההלכה דהיינו אף שהולך ברחוב ורואה דבר מכוער ועוצם עיניו מראות ברע זה נקרא ד' אמות של הלכה ובנפש כזה שורה קדושתו יתברך שמו וכמו כן הסר מרע ואינו עובר על שאר איסור מפני כבוד שמים. וכן בשבת שישראל מקיימים כל השבת ושומרים שבת מלעבור על איסור חילול שבת נעשים בודאי ד' אמות של הלכה ונקראו כל ישראל בשבת עוסקי תורה וכמ"ש (ריש סא"ר) שבת יעשה כולו תורה ומצינו בגמ' (שם ו.) שאפילו א' שעוסק בתורה שהשכינה עמו שנאמר בכל המקום וגו'. ולכן בשבת נק' ישראל אם אתה תבא אל ביתי ומתקיים אני אבא אל ביתך שמרמז על ימי המעשה שהם נקראים ביתו של האדם שאז הוא עוסק בעניני גופו והשי"ת מבטיחו אבא אל ביתך להיות בעזרתו ובסייעתא שלו בכל ענייניו. ומי שנעשה ביתו של הקב"ה בימי

החול שפורש עצמו מחמדת העולם ועוסק בתורה כמ"ש (פ"ו דאבות) כך היא דרכה של תורה וכו' וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל וכו' כי בחול אסור להתענג רק להיות צדיק אוכל לשובע נפשו לקיום חיות נשמתו ולעסוק בתורה ונעשה ביתו של הקב"ה בקיום התורה ומצות כי ימי החול הם לקיום מעשה המצות וימי המעשה הם הכנה לקדושת שבת כמו שאמרנו כ"פ דלכך נזכר תמיד עבודת ימי החול קודם לשביתת שבת מפני דקדושת שבת בא כפי הכנת האדם בו' ימי המעשה. ועל זה אמר אם אתה תבא אל ביתי בו' ימי החול אני אבא אל ביתך בשבת היינו שאף אם תתענג בשבת בהנאות גופניות שנק' ביתך גם כן יהיה בקדושה ותקבל מהם קדושה דבשבת כל הנאות בקדושה וכמו"ש בשו"ע (או"ח סי' שא ס"ב) דבחורים המתענגים בקפיצתם מותר בשבת שכל הנאת הגוף בשבת הוא בקדושה. והנה בגמ' קודם זה המאמר אם אתה תבא כו' איתא למקום שאני אוהב רגלי מוליכות אותי ומשמע מפירש"י דקאי על עניני האדם ויש להבן למה נאמר בין המאמרים המדברים מהשי"ת וכמו שאמר מקודם אם אני כאן וכו' ופירש"י דהלל אמר בשמו של הקב"ה וכן מאמר אם אתה תבא וכו' מדבר גם כן מהשכינה כדמייתי קרא דבכל המקום וגו' ולמה נאמר ביניהם מה שמדבר מעניני האדם. וגם מה שייך למא' שאחריו אם אתה תבוא וכו' שחברם בגמ' במאמר א' דהלל ומשמע דגם זה א' על מקרא דבכל המקום וגו' ודדרש תרוויהו ממקרא זה. וכ"ה גם כן במכילת סו"פ זו על פ' דבכל המקום וגו' ושם איתא בשם ראב"י אם תבוא וכו' ואחר כך מקום שלבי אוהב וכו'. ונראה דבאמת קאי גם כן על הקב"ה כמו שנאמר אני אהבי אהב והמביא קרבן לבית המקדש נקרא אוהבו של הקב"ה וכמה שנאמר לשמך ולזכרך תאות נפש וזה נקרא בית המקדש על דרך מה שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי וזה בא בכל תאותו ואהבתו עם קרבנו לבית המקדש שנקרא שמך וזכרך וזהו למקום שהקב"ה אוהב ולכן א' שם רגלי מוליכות אותי דעל זה מרמז הפ' אבוא אליך וברכתיך ועד"ש (ברכות מב.) תיכף לת"ח ברכה וכ' ביעקב אבינו ע"ה ויברך ה' אותך לרגלי שמצד רגלי הת"ח בא הברכה וזה שמרומז הברכה במ"ש שם רגלי מוליכות אותי שהשי"ת בא אליו ועל ידי זה האדם בלא ברכות:

## פרק יג

**ה' רועי לא אחסר**. בזה"ק פ' זו (פח סע"ב) ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא וכו' ובזוהר הקדוש (תרומה קנו א) תלתא אינון דאסתלק' מעלמא בהאי זמנא וכלהו כלילן במשה כו' משה יוסף ודוד ע"ש. ושלשתן נקראו רועי ישראל יוסף זן ופרנס את ישראל לחם לפי הטף וכבר ראה יעקב אבינו ע"ה במצרים ששים ריבוא מבני בניו (כמ"ש פ"ר

פרשה עט) ובפרט בימי יוסף שחי' נ"ד שנה אחר פטירת אביו ובזמן זה נתרבו ישראל והוא כלכלם לחם לפי הטף. ומשה רבינו ע"ה האכילם המן במדבר והמן בזכות משה (כמ"ש תענית ט.) ודוד המלך ע"ה נקרא רועי ישראל כש"נ אתה תרעה את עמי וגו' וא' (בכות ג :) בדוד המלך ע"ה נכנסו חכמי ישראל אצלו א"ל אדונינו המלך עמך ישראל צריכין פרנסה וכו' ובסעודה ג' זמן שנסתלקו ג' רועי ישראל מהעולם אומרים ה' רועי לא אחסר שזה לא יחסר לנו לעולם. וסעודה שלישית כנגד קדושת יעקב אבינו שאמר האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה. מעודי היינו כשהיה בעוני ובמקלי עברתי וגו' עד היום הזה שהיה בעושר וכבוד ובנו מושל מצרים גם כן הכיר שהאלהים הרועה אותי וכשזוכין להכיר זה לא אחסר. ואיתא בזוהר הקדוש ובהאי רצון אסתלק וכו' וכן א' שם בשעתא דעת רצון אשתכח שהם שלשתן זכו להתגלות עתיקא שהוא רצון הרצונות רעוא דרעון שאז מתוקן כל פגם הנחש. דמשה רבינו כשנולד נתמלא הבית אור (כמ"ש סוטה יב.) ויוסף מרכבה למדת צדיק יסוד עולם וכ' אור זרוע לצדיק שהוא אור הראשון שהוא מעתיקא ומתגלה לצדיק. ודוד המלך ע"ה מרכבה למדת מלכות וידוע דכ"ע איהו כתר מלכות. וכמו יעקב אבינו ע"ה שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול שלא ידע כלל מהנאת הגוף ועל כן לא מת כמ"ש (תענית ה :) וכמו כן מצינו במשה רבינו ע"ה (סוטה יג סע"ב) לא מת משה וכו' אף כאן עומד ומשמש וז"ש בזוהר הקדוש ולא ידע איש את קבורתו והוא טמיר מכל טמירין דעלמא והיינו שאין שום תפיסה בזה למה נצרך קבורה על הגוון. וכן דוד המלך ע"ה דוד מלך ישראל חי וקיים ורק בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנך אני מודיע וכו' (כמ"ש שבת ל.) והיינו דאז נודע דהוא חי וקיים וכמ"ש (שמות רבה פ' ח) באותה שעה חיה דוד וכו' ע"ש. ויוסף איתא בתנחומא (ר"פ בשלח) ארונו של יוסף מהלך עם ארון העדות וכו' וכי דרכו של מת מהלך עם ארון חי העולמים והן משיבין כו' וכה"ג בגמ' (סוטה שם). ובארון היה מונח הלוחות שהוריד משה ואיתא בזוהר הקדוש (פ' זו סח א) משה ויוסף דרזא חדא קיימין ברזא דאת ו"ו תרין ווין כחדא. והוא על דרך מ"ש ביעקב ויוסף בזה"ק (וישב קפב א) ותרוויהו כחדא אזלי ודא הוא רזא דאת ו"ו וכו' דיעקב אות ו' מהשם ויוסף ו' זעירא ו' המילוי. ואיתא בתקו"ז (תי' יג) והא משה תמן הוה אלא מסט' דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא ועל כן אמר דמשה ויוסף ברזא חדא ברזא דאת ו"ו כנ"ל. ויוסף מדת צדיק ומת צדיק נקרא חי עלמין כידוע מהזוהר הקדוש. וכמ"ש (ויגש רז ב) דוד מלכא איהו חי וקורבא דיליה לחי העולמים וכו' וזה שנאמר גם כי אלך וגו' לא אירא וגו'. והם ג' נקראים רועי ישראל שהכניסו מקדושתם לכל ישראל שלא יהיה המיתה רק כשינה ויקיצה. ומי שזוכה לשבת עלאה ע"י שמירת שבת נגאל מיד

שמתוקן הפגם מכל וכל. ורק העולם נידון אחר רובו אבל הוא בפרט נפשו נגאל מכל וכל ואף שלא נתבטל הגזירה הוא רק כשינה ועל כן אומרים מזמור זה אחר שעבר יום השבת בשמירה:

**אחר הבדלה**

**המבדיל** בתפלה צריך שיבדיל על הכוס. להבין ענין הבדלה על היין ששבחו (שבועות יח :) ובשלמא בכניסת השבת זוכריהו על היין ששמח בקדושת שבת שמקבל אבל ביציאתו לשמחה מה זו עושה. אך כבר אמרנו דהשמחה על הדעת שחנן השי"ת להרגיש ההבדלות (ונת' פ' ויחי) וכל ההבדלות דחשב בגמרא (פסחים קג :) הם הכל א' על הבדל בין יום השביעי לששת ימי המעשה. בין קודש לחול דשבת הוא קודש כדכ' ויקדש אותו. בין אור לחשך דשבת נקרא יום המיוחד כמ"ש במד' (תנחומא ר"פ וירא) והיינו דיום הוא אור כש"נ ויקרא אלהים לאור יום ושבת איתא בס' הבהיר לקח שביעי ושם לו במקומו והשאר גנזו לצדיקים וכו' שבשבת יש בו מאור הראשון שנגנז לע"ל ועל כן שבת נקרא יום בעצם והוא יום המיוחד. ושאר הימים נקראים יום ע"ד השאלה על אור החמה שמאיר ביום שהוא נובלות מאורה של מעלה (כמ"ש ב"ר פ' יז) ועל כן לעומת אור יום השבת נקראו ימי המעשה חשך וזהו בין אור לחשך. ובין ישראל לעמים הוא גם כן על ידי קדושת השבת דכ' ביני ובין בני ישראל אות היא לעלם וגו' ואיתא (מ"ר בשלח ס"פ כה) משל למלך יושב ומטרונה יושבת כנגדו העובר ביניהם וכו'. והיינו דשבת יומא דנשמתין איהו ולאו יומא דגופא כמ"ש בזוהר הקדוש (ויקהל רה סע"א) ואז נקראו ישראל בני שמים עד"ש (סנהדרין צא :) יקרא אל השמים מעל זו נשמה וניכר מעלת ישראל. ובימי המעשה שנכנס הישראל ג"כ לעניני הארץ שהם צורכי הגוף לא ניכר כ"כ ההבדל בין ישראל לעמים. אבל אמרו (מכילתא פ' זו) זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מלאחריו שהוא שמקדושת השבת נשאר לישראל הציפוי והקיווי בלב לקדושת השבת הבא ועל דרך שפירש"י ע"פ ואביו שמר את הדבר שהיה ממתין ומצפה מתי יבא. וזהו שמור לאחריו שיהיה ממתין ומצפה ליום השבת שיהיה פנוי רק לתורה ועבודת השי"ת כמו שנברא האדם לשמש את קונו ויהיה מאנשי שמים ומה שהולך לעסוק בצרכי הגוף הוא רק מההכרח אחר הקללה. ועל ידי זה מכיר ההבדל בין ישראל לעמים אף בימי המעשה ועל זה בא ההבדלה על הכוס ששמחים במה שמרגיש ההבדלה בין ישראל לעמים אף בימי המעשה על ידי הציפוי והקיווי דשמור לאחריו (ונת' מוש"ק בא):

# משפטים

## פרק א

**ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם**. במ"ר משל למטרונה שהיתה מהלכת הזין מכאן והזין מכאן והיא באמצע כך התורה דינין מלפניה ודינין מאחריה והוא באמצע וכו' מלפניה שנאמר שם שם לו חק ומשפט מלאחריה שנאמר ואלה המשפטים יש להבין מ"ש מלפניה מקרא דשם שם וגו' דכ' במרה והלא סמוך לדברות כ' פרשה הדיינים וכמו שפתח במ"ר מה כתוב למעלה ושפטו את העם וגו'. אך הענין דנראה דדברי המד' מכוונים למ"ש בזוהר הקדוש בפ' זו פתח ר"ש ואלה המשפטים וגו' תרגום ואילין דינאי וכו' אלין אינון סדורין דגלגולא דינין דנשמתין וכו' וגם בסבא ענין גלגולי דנשמתין. לזה לא הביא המד' המשפטים דפ' יתרו שמדבר במשפטים שבין אדם לחברו בעניני גשמיות וכונת המד' על משפטי נשמות ישראל כד' הזוהר הקדוש. וז"ש במד' וכה"ח באורח צדקה אהלך התורה אומרת באיזה נתיב אני מהלכת כו' בתוך נתיבות משפט וכו' שלא יפחדו ישראל שבאם יכשל ח"ו בדבר נגד דברי תורה אבדה תקותו כי מי יוכל לתקן אשר עיות לזאת הבטיחה התורה אני מהלכת בתוך נתיבות משפט כי ידוע במא' פתח אליהו דמשפט איהו רחמי וכ"א בגמרא (ע"ז ד :) דין דלא כתיב ביה אמת הקב"ה עושה לפנים משורת הדין. והשי"ת מרחם על נפשות ישראל שלא ידח ממנו נדח וכדאיתא בסבא שהשי"ת מסבב לנשמתין שיתוקן הכל. ומנשמות ער ואונן ומחלון וכליון הוא בנין משיח ואיתא (ב"ב יד :) רות פורענות דאית ליה אחרית ופרש"י סוף הפורענות נהפך לאחרית ותקוה שיצא דוד משם. וז"ש הכ' כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם וגו' מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה ואמרו (תענית כט :) אלו דקלים וכלי פשתן ר"ל דבגלות בבל שם היה עיקר התייסדות תורה שבעל פה על ידי אנשי כנסת הגדולה וכן בדורות שאחר כך איתא (סוכה מד.) דלכון אמרי דלהון הוא (ושם כ.) שבתחלה כנשתכחה תורה מישראל עלה עזרה מבבל ויסדה וכו' הלל הבבלי ויסדה וכו' עלו ר"ח ובניו ויסדוה ואחר כך בימי האמוראים התלמוד בבלי שהוא עיקר תורה שבעל פה שלנו וכן א' (שהש"ר ד ג) צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבניינה וזהו האחרית טוב. ומה שאמרו דקלים וכלי פשתן יש לומר דר"ל כמ"ש (פסחים פז סע"ב) דגלו לבבל כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה והיינו כמ"ש (בירושלמי פ"ד דתענית סו' ה' ה) דמיני מתיקה מרגלת הלשון לתורה. וכלי פשתן הוא כמ"ש (קידושין עב.) הראני ת"ח שבבבל דומים למלאכי השרת ופרש"י לבושים לבנים וכו' וכן א' (נדרים כ :) מאן מלאכי השרת רבנן וכו' דמצייני כמאה"ש והכונה על רבנן דבבל דקראום כן

ואיתא (שבת קמה :) ת"ח שבבבל מצויינין לפי שאינם בני מקומן וכו' ומשמע דר"ל אאותם שבבבל ומ"ש שאינם בני מקומן היינו דמקום בני ישראל הוא ארץ ישראל והארץ קדושה ומוספת קדושה ואין צריך להצטיין על ידי בגדי קודש ובבל אינו מקומן ומשום דליכא קדושת מקום צריך קדושת בגדים. ובגד המיוחד לת"ח הוא כמו בגדי כהונה בגדי קודש לכבוד ולתפארת שעל ידי לבישת הבגדים נעשה ראוי לכבוד ולתפארת. וכן בגדי שבת וכמ"ש במד"ר (במדבר פ' ד) על בגדי אדם הראשון לבש בגדי כהונה גדולה וכו' בגדי שבת היו וכו' ועל כן הם דפשתן. וכן מיכאל המלאך הוא כ"ג שלמעלה כמ"ש (סוף מנחות) שהוא מקריב בבית המקדש של מעלה. ובספר חסד לאברהם (עין יעקב נהר נב) ביאר סוד לבישת בגדי פשתן. ולא יתייאש שום אדם מישראל כי הקב"ה חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח והיינו משפטים לאחריה. שלא יאבד שום נפש מישראל ויתוקן על ידי גלות או גלגול וכדומה וזה תכלית כל הגליות וזהו פרשה משפטים. ומשפטים לפניה גם כן מרומז במרה כי ישראל במצרים היו משוקעים בקלי' מצרים והשי"ת שלח עשר מכות והוציאם משם. וגם על הים היה הקטרוג מה נשתנו אלו מאלו וכמ"ש בזוהר הקדוש (תרומה קע ב) כי גם בים לא היו שלמים וכמ"ש (מכילתא בשלח) ע"פ והמים להם חמה אל תיקרי חומה אלא חימה. רק מצד התגלות עתיקא שלא על פי שכל אנושיי ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל כמ"ש (שם ובזוהר הקדוש שם) כי ראו כל ישראל קדושתו יתברך מאור עתי"ק שהאיר להם. ואחר כך כשהסיעם משה מן הים ונעלם מהם האור הגדול אז הימר להם בזכרם מעשיהם הראשונים בהיותם משוקעים במצרים והיו ראוים לכל מכות כהמצריים ואיך יוכלו לתקן המעוות. והיצר להם שחשבו כי אפס תקוה וילקו עוד במחלת מצרים. וזש"נ ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם ואין מים אלא תורה (כמ"ש ב"ק פב.) והיינו שמהדברי תורה עצמם היה מר להם ועד"ש (שבת פז.) ויגד משה דברים שקשין לאדם כגידין וכמ"ש בערוך דתרגום לענה מרר כגידין. כי הבינו מהדברי תורה אשר קלקלו במצרים ולכן כ' שם שם לו חק ומשפט היינו משפט הקב"ה בעניני נשמות ישראל שחושב עליהם מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח. וכתוב אחר כך כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאיך והיינו שאף אם אשימם עליך לא אשים כדרך אשר שמתי במצרים. דשם באו המכות להאבידם מה שאין כן עליכם לא אשימם רק דרך רפואה כמו שמחתכים מכה דאף שיכאב לשעתו אבל הוא לטובה להחזירו לבריאותו. וכן יהיו היסורין בכדי לרפאות אתכם. ויהיה פורענות דאית ליה אחרית ותקוה כי בתוך נתיבות משפט התורה מהלך כי הש"י מלא רחמים על ישראל ועל נפשותם:

## פרק ב

**ואלה המשפטים וגו'** במ"ר אף כאן ואלה מוסיף על הראשונים מ"ש למעלה שם שם לו חק ומשפט. ד"א ואלה וגו' משל למטרונה כו' הזין מכאן והזין מכאן וכו' כך התורה וכו' מלפניה שנאמר שם שם לו חק ומשפט ודינין מאחריה ואלה המשפטים. והנה מהמשל לזין מכאן ומכאן שפירושו אנשי חיל וכלי זיין כמ"ש המת"כ נראה שהמדרש מפרש המשפטים היינו העונשין ועד"ש בזוהר הקדוש ר"פ זו דינין דנשמתין דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשין והיינו ענין כל העונשין בעולם הזה ועולם הבא כדי שלאידח ממנו נדח ואף אם הרבה לפשוע ח"ו יש עצות אצל השי"ת לטהרו על ידי גיהנם או גלגולים וכן תכלית כל הגליות כדי שלא יפול צרור ארצה (וכמשנ"ת למעלה) אך מ"ש הזין לפניה חק ומשפט לכאורה לא נראה שנאמר להם במרה עונשין. אך הענין דאיתא בזוהר הקדוש פ' זו (קכג ב) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו מאי תשמרו תשמורו מיבע"ל אלא כו' כאשר אמרתי לכם כלומר דאגזימית לכון על מימר פולחני תשמרו דלא ימטי עליכון שום ביש וכו' ולכאורה אינו מובן דיתכן בפ' תבא שבאו התוכחות ואיתא בזוה"ח שם דאלין קללות ברחימו הוו וכו' כאבא דרחים על בריה ורצועה דמלקיותא נקיט בידיה עביד נהימו סגי וקלין רברבין ומלקיותא קלילין ברחמי וכו' ושייך לשון דאגזימית לכון אבל כאן לא נאמר עדיין פרשת התוכחות. ויתכן דקאי על מה שנאמר ותגיד לבני ישראל ופירש"י עונשים ודקדוקים פירש לזכרים דברים הקשים כגידין. וכה"ג דרשו בגמרא (שבת פז.) על פי ויגד משה דברים שקשין לאדם כגידין ועל זה אמר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו דלא ימטי עליכון שום ביש. והנה בכ"מ לשון כל הוא עכ"פ על ב' דברים ודעת כמה מהקדמונים דכל הוא לפחות על ג' אך מצינו לשון כל על ב' דברים גם כן כמו שנדרש בכל לבבך בגמ' (ר"פ הרואה) וזה"ק (ח"ב סב סע"ב) על יצר טוב ויצר הרע (ונת' ויחי מא' ג) אבל עכ"פ לא פחות מב' דברים. אכן בתורה לא כ' שכר ועונש עולם הבא גיהנם וגן עדן רק שכר ועונש דעולם הזה וכבר אמרנו שהשכר ועונש לא נכתב כלל דלמא אתו למיעבד מיראה ע"ד שא' (מגילה כה :) רק נכתבו הסייעתות שבאם תשמעו ישלח השי"ת כל הסייעתות שלא יהיה לכם שום טרדא ויהיה מלאכתם נעשיית על ידי אחרים ויהיה פנוי רק לשמש את קונו לתורה ועבודה. ובהיפך ח"ו גם כן ישלח השי"ת הסיעיתות היסורין כדי לעורר את האדם לתשובה. אבל משה רבינו שהגיד להם דברים הקשים כגידין פירש להם עונשי עה"ב שהם העיקר וגם עונשי עולם הזה ועז"נ ובכל אשר אמרתי אליכם דאגזימית לכון עונשי עולם הבא ועונשי עולם הזה תשמרו על ידי מצות שבת דלא ימטי לכון שום ביש וכמ"ש (שבת קיח.) שהמקיים ג' סעודות בשבת

שהם ברזא דענג ניצול מג' פורענות חבלי משיח וגיהנם ומלחמת גוג ומגוג והמענג את השבת ניצול משיעבוד. אך לפי זה הוה ליה לומר ומכל אשר אמרתי אליכם תשמרו דלא ימטי עליכון מאי ובכל. ועל זה מדייק הזוהר הקדוש שעל ידי דאגזימית לכון על ידי זה תשמרו דלא ימטי עליכון שום ביש על ידי שהפחד יעורר אתכם לשוב בתשובה שלימה. והנה עונשי עולם הזה בודאי באים דרך רפואה כאשר ייסר איש את בנו וכמ"ש במד' (רבה ותנ' ר"פ שמות) על גלות מצרים חושך שבטו וגו' ואוהבו שחרו מוסר. אך עונשי גיהנם שאז אינו זמן תשובה הם גם כן לטובה שעל ידי זה לא ימטי לכון. דרק בעכו"ם שפושעין והולכים שאפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין כ' ואשם לא תכבה מה שאין כן פו"י שנכנסין לגיהנם ומורידין דמעות כמעיינות עד שמצננין גיהנם בדמעותיהן (כמ"ש שמות רבה פ' ז) ומיד מצדיקין הדין ומיד אתי אברהם אבינו ע"ה ומסיק להו מגיהנם (כמ"ש עירובין יט.) ואף זה דמשכא ערלתו וכו' כבר אמרנו דרק אברהם אבינו ע"ה אינו מכירו שנימול אבל אליהו מלאך הברית שהוא עד ראיה על כל מילות ישראל כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א צג א) הוא יסהיד דישראל מקיימין האי קיימא ע"ש ויעיד על זה גם כן ואף דממשכא ערלתו המשוך דינו כמהול והוא בכלל כל מאן דאתגזר דאיקרי צדיק ואליהו מעלה אותו. וזש"נ ובכל אשר אמרתי אליכם דאגזימית לכון עונשי עולם הזה ועונשי עולם הבא דברים הקשים כגידין הוא רק סיבה שעל ידי זה תשמרו דלא ימטי לכון שום ביש לא בעולם הזה שעל ידי הפחד תשובו בתשובה ולא בעולם הבא מי שלא יועילו לו בעולם הזה דמחייבי רק שעתא חדא ותיכף יכירו האמת ויצדיקו הדין ואברהם אבינו ע"ה מעלה אותם וזה יועיל קדושת השבת שבשנת השמיטה דעלה קאי. ובשנת השמיטה כל ישראל פנוים כל השנה לתורה והשבתות שבהם הם להתענג כדמוקי לה בפסיקתא רבתי (סו"פ כג) ובתנחומא (הובא בב"י סי' רפח) מ"ד דלתענוג ניתן השבת היינו לת"ח והיינו שזוכין להתענג על ה' (כמו שנת' קדושת שבת סו' מאמר ז) ועל ידי ענג שבת יהיה ניצול מגיהנם ושעבוד וזש"נ ובכל דייקא כאמור. וכן הענין במרה שאחר ההתגלות שהיה להם בקריעת ים סוף דאיתא (במכילתא בשלח וזוהר הקדוש שם) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל ואחר כך כ' ויצאו אל מדבר שור ואיתא בזוהר הקדוש (שם ס א) נפקו למדברא לאסתכלא קודשא בריך הוא וכו' ולא אשכחוהו. וזש"נ ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה ומק' הזוהר הקדוש דעדיין לא היה מתן תורה ועל זה אמר דאוליפנא דקב"ה תורה איקרי והיינו שהמר להם מאד מה שנסתלק מהם ההשגה שהיה להם ולא יכלו לשתות מים ממרה שלא יכלו להשיג כלל. ויורהו ה' עץ ואין עץ אלא תורה כמ"ש בזוהר הקדוש וימתקו המים. ומכל מקום המר להם שראו שאחר התגלות

כזה שהיה להם בקריעת ים סוף היה מציאות שנסתר האור מה יועיל שנמתקו המים פן יסתר מהם האור עוד ועל זה נאמר שם שם לו חק ומשפט שעל ידי המשפטים שהם עונשי עולם הזה ועולם הבא על ידי זה יוחקקו בלבם הדברי תורה לעולמי עד. ובמכילתא נדרש חק זה שבת והיינו שעל ידי מצות וענג שבת על ידי זה תשמרו דלא ימטי לכון שום ביש ויוחקקו הדברי תורה לעולמי עד ויועיל מה דאגזימית לכון העונשים הקשים כגידין שמרומז בתיבת ומשפט. ואחר כך כתוב אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה וגו' ואינו מובן מאחר שישמע לקול ה' ויאזין למצותיו וישמור החוקים למה יוסר במחלת מצרים. אך שם מדבר במי שיקלקל ויעשה תשובה עזיבת החטא להבא ועל זה נאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו וגו' הכל להבא. אך על העבר הא יש חלוקי כפרה ובפרט חלול השם שכולן תולין ומיתה ממרקת (כמ"ש יומא פו.) ועל זה בא סדר התשובה והצומות מהאר"י הק' וסה"ק לתקן העבר. ועל זה נאמר ושמרת כל חוקיו חק זה שבת כמו שנד' במכילתא ועל ידי שמירת שבת שומר שבת מחול לו אפילו עובד עבודה זרה כאנוש כמ"ש (שבת קיח :) ואנוש היה הראשון שחידש עבודה זרה ואין חילול השם גדול מזה ומכל מקום מועיל שבת לתקן העבר. ועל זה נאמר כל המחלה אשר שמתי במצרים דשם על ידי המכות היה נגוף למצרים ורפוא לישראל על דרך שנדרש בזוהר הקדוש (בא לו א) שעל ידי הפחד שהיו לישראל מהמכות כש"נ אשר יגורת מפניהם על ידי זה זכו ישראל ויצאו מעמקי הקליפות עשר דרגין דמסאבותא. ועל ידי מצות שבת לא אשים עליך כי אני ה' רופאיך אני מדת מלכות הוי"ה יחוד קובה"ו (כמ"ש זח"ג רכג רע"א) רופאך שהשי"ת יעורר בעצמו על ידי קדושת שבת שבו יחוד קבה"ו לתקן כל העבר ועל ידי זה רופאך:

**וז"ש** בזה"ק פ' זו (קו ב) שהביא פסוק דרכיו ראיתי וארפאהו שנאמר בפרשה הצדיק אבד שמיוסד על פגם הברית (כמו שנת' וישב מא' ד) והוא שורש פגם הנחש שהטיל זוהמא בחוה. וכ' וילך שובב וגו' דיצר הרע דביה תקיף ואתתקף ביה ולא בעי לאתבא בתיובתא. קב"ה חמי אורחיה דקא אזלין בביש בלא תועלתא אמר קב"ה אנא צריכנא לאתקפא בידיה דרכיו ראיתי וארפאהו קב"ה אעיל בליביה ארחיה דתיובתא ואסוותא לנשמתיה וכו' מפרש הזוהר הקדוש וארפאהו על רפואת הנפש ועל דרך שאמרנו במה שנאמר כי אני ה' רופאיך שהשי"ת יהיה המעורר לתשובה על ידי יחוד קבה"ו שהוא קדושת השבת. ואנחהו מפרש הזוהר הקדוש כד"א לך נחה את העם שהשי"ת מנהיגו להבא בדרך הישר. וזה שורש כל הגליות ואריכת הגלות שלא ידח ממנו נדח וכל שבא מזרע יעקב יש להשי"ת עצות ודרכים ומשפטים ולא יפול צרור ארצה. ועל זה בא לאחר

הדברות פ' ואלה המשפטים מוסף על ענין ראשון דינים דנשמתין דאתדנו כל חד וכו' שהם משפטי ועצות השי"ת לתקן נפשות ישראל אם על ידי גיהנם או גלגולים שסידר הסבא. ואיתא מהאר"י הק' דפרשה שובבי"ם זמן תיקון לפגם הברית והיינו עד פ' כי תקנה עבד עברי דכבר אמרנו דפגם זה גורם עבדות וכנען שבא על ידי פגם הברית דחס בתיבה נתקלל לעבד (ונת' שמות סו' מא' ד) ועז"נ כי תקנה עבד עברי שפגם בזה עד שנמכר לעבד. מכל מקום בשביעית יצא שיש לו תיקון על ידי קדושת שבת תתאה וכמו שאמרנו דשמירת שבת מועיל אף לחילול השם דע"ז דאנוש ובודאי מועיל לזה גם כן. ואף מי שנשתקע בחטא עד שאמר אהבתי את אשתי ואת בני אף שחשובה כבהמה וכמ"ש (קידושין סט.) ולד במעי שפחה כנענית כולד במעי בהמה דמי ואין הבנים בכלל זרעו והוא אומר אהבתי את אשתי ואת בני. מכל מקום יש לו תקנה ביובל והוא קדושת שבת עלאה שהוא שופר גדול כמ"ש בזוהר הקדוש (בשלח מו ב) דהשופר גדול יעורר שיבאו אף האובדים בארץ אשור שנשתקעו שם ולא ידעו שורשם כלל והנדחים בארץ מצרים דהיינו שיודעים שורשם כמו במצרים שהיו מצוינים שם ומכל מקום היו מוקפים בקליפה כעובר במעי אמו ועל ידי השופר גדול יובלא עלאה יעורר השי"ת בלבם הרהור תשובה באמת שבודאי אין הפירוש שעל ידי שמירת שבת אפילו עועל זה כאנוש מוחלין לו בכדי. רק הפי' דעל ידי שמירת שבת זוכה ליראה ופחד כמ"ש (ירושלמי פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה. ועל ידי היראה בא לתשובה כמו שנת' כ"פ מהגמ' (ע"ז יט. וברכות יז.) דיראה ותשובה הכל א' שזה תלוי בזה וזהו שבת תתאה איהי יראה ושריא בה יראה (כמ"ש זח"א ה ב) וזהו שופר שמורה על פחד ויראה כמה שנאמר אם יתקעו שופר בעיר ועם לא יחרדו. ושופר גדול היינו שבת עלאה שהוא בינה שהוא יראה עלאה על ידי השופר גדול יכניס השי"ת הרהור תשובה אף להאובדים והנדחים בקליפת מצרים שהוא פגם התאוה. וכש"נ דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו דקב"ה אנהיג ליה ואפראהו שיכניס בלבו הרהור תשובה ויושעו ויתוקן המעשה מכאן ולהבא שהשי"ת ינהיגם באורח מישור כמ"ש הזוהר הקדוש ועל העבר באו עונשי עולם הזה ועולם הבא שעל ידי הפחד מהם יועיל קדושת השבת כשזוכין. שלא יבאו בפועל ויהיה די בפחד הגיזום והנהימו סגי וכמה שנאמר ובכל אשר אמרתי אליכם וכמ"ש בזוהר הקדוש כלומר דאגזימית לכון על מימר פולחני תשמרו דלא ימטי עליכון שום ביש וכמו שאמרנו שהשבת יועיל שיועיל הפחד ועל ידי הגיזום תהיו נשמרים שלא יבאו בפעל העונשים ושם אלהים אחרים לא תזכירו כלומר דלא תסבבון דתפלון ביני עממיא וכו' כמ"ש בזוהר הקדוש והיינו גם כן על ידי שמירת שבת כהלכתה שזוכין שמיד נגאלין:

## פרק ג

**פרשה** זו נקרא בשם משפטים ותיבת משפט בזוהר הקדוש משמעה על רחמים כדאיתא במא' פתח אליהו משפט ידיעא דאיהו רחמי ובתורה שבכתב ובמד' יורה תיבת משפט על הדין. ויל לומר בזה דאיתא בגמרא (ע"ז ד :) תורה דכתיב בה אמת אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין דין דלא כתיב ביה אמת הקב"ה עושה לפנים משורת הדין. אף דכל המשפטים של השי"ת המה על פי התורה כדאיתא (כתובות ל רע"ב) דין ארבע מיתות לא בטלו. אמנם יש בחינת עבד ובחינת בן בהעבד כל הדינים והיסורים הם במשפט חרוץ לייסרו ולענשו. ועל כן אמרו (סוטה ט.) דאין הקב"ה נפרע מהאומה עד שעת שילוחה שנאמר בסאסאה וגו' והיינו עד שיתמלאה סאסא ואז מאבידה לגמרי. אבל בישראל הקרוים בנים למקום כל המשפטים והדינים והיסורין המה רק לרפואת נפשו וכרופא החותך בבשר ועושה יסורין כדי להחיותו על ידי זה והוא עושה לטובתו שלא ימות וכן האב הרודה את בנו להדריכו בדרך הטוב מאהבתו אותו וחושך שבטו שונא בנו וכן את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. לכן מצינו בסנהדרין שנצרך להיות עדה שופטת ועדה מצלת ומכריע ביניהם כמ"ש במשנה (ריש סנהדרין) וגם בדיני ממונות צריך שלשה כדי שיהיה אחד מכריע והיינו בחינת רחמים. כי כל המשפטים והדינים השרויין על נפש ישראל הגם שנתחייב לפי מעשיו עכ"ז המה לטובתו כי זוכה אחר כך להתקרב להשי"ת ביתר שאת ועל דרך שנאמר באיוב לאחר היסורין שלו לשמע אזן שמעתיך ועתה עיני ראתך דהיינו דקודם קבלת היסורין היה לו השגת השי"ת רק בשמיעה מרחוק ועתה אחר קבלת היסורין זכה לראות בחוש. וכן איתא (שבת פט :) ומחוי להו יצחק הקב"ה בעינייהו והיינו כי מדת יצחק הוא הדינים וגבורות שבקדושה פועל בנפשות ישראל לראות השגחתו ית' בחוש. ועל ידי זה נתקרב יותר להקדושה והוא על דרך שנאמר שמעי בת וראי והטי אזנך וגו' כי ראשית קבלת עול מלכות שמים הוא על ידי בחינת שמיעה מרחוק ואחר כך זוכים לבחינת ראייה בחוש וממנה אתערותא בלב להטות אזן וכש"נ והטי אזנך ועל ידי כן ויתאו המלך יפייך וגו'. והנה פ' משפטים גמר תיקון שובבי"ם בפ' כי תקנה עבד עברי כמ"ש האריז"ל. וכתיב שם ואם אמור יאמר העבד אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי וגו' ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם וחז"ל (קידושין כב :) מה נשתנה אזן מכל אברים שבגוף אזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והלך וקנה אדון לעצמו תרצע ולכאורה למה הרציעה דייקא במצוה זו יותר מכל מצות שבתורה שהם בלאו מפורש וכאן האזהרה רק מהדיוק ולא עבדים לעבדים. אמנם כי עיקר קבלת עול מלכות שמים

ואדנותו ית' הוא רק השמיעה להטות אזן לשמוע וכאמרם ז"ל (מ"ר ר"פ האזינו) האזן לגוף כקינקל לכלים וכו' על ידי האזן כל הגוף מקבל חיים שנאמר שמעו ותחי נפשכם. וזה ענין זכירת מעמד הר סיני שאנו מצווים לזכור בכל יום המכוון על קבלת עול מלכות שמים מחדש מצדינו כמו שאמרנו אז כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע שיתחדש בלבינו השמיעה והקבלה בכל יום מחדש. ועל זה הוא מצות ק"ש בכל יום בבוקר השכם שמע ישראל וגו' כדי לקבל עלינו עול מלכות שמים על ידי שמיעה הזו בכל יום מחדש. וכענין ששמעתי בשם הרב הקדוש הרבי מלובלין זצוק"ל שאמר בכל יום בבוקר הנני מקבל עלי מעתה להיות טוב באמת. והנה אם האדם בא לתכלית הירידה כזו שפגם השמיעה וקבלה שלו על ידי שקנה אדון לעצמו ועל ידי כן אינו מקבל עליו עול מלכות שמים דלא שריא במאן דאיהו כפית באחרא (כמ"ש זח"ג קח א) וכענין האשה שפטורה מקצת מצות מפני שרשות אחרים עליה. וכן מ"ש (במכילתא) אזן ששמעה לא תגנוב והלך וגנב תרצע. הוא גם כן לרמז דברינו שזהו תכלית הירידה ופגם בקבלת עול מלכות שמים שעשה עין של מטה כאילו אינה רואה כמ"ש (ב"ק עט :) מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן וכו'. ועוד נוסף על זה מה שנאמר ואם אמר יאמר העבד אהבתי וגו' לא אצא חפשי שאין ירידה גדולה מזו שהוא משוקע בתאוה כל כך עד שאוהב את השפחה ובניה שאין להם ייחס אצלו רק למלא תאותו הגשמיות וגם אינו רוצה לשוב בתשובה כאמרו לא אצא חפשי. ועל כל זה יש לו תקוה שיצא ביובל שהוא בינה ה' עלאה כרמז של ב' ככרות בשבת על ה' תתאה שמיטה וה' עלאה יובל. והגם שנאמר ועבדו לעולם הוא רק בהשגה של עולם הזה כי שני עולמות יש כש"נ מן העולם ועד העולם כי השי"ת חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח וכל מי אשר בשם ישראל יכונה איך שהוא אפילו בתכלית הירידה יש לו תקוה לע"ל. ועל רמז זה בא בזוהר הקדוש בפ' זו סודות הסבא איך שהשי"ת מתנהג ברחמים עם נפשות ישראל על ידי גלגולים לבל ידח שום נפש מהקדושה. ושמענו בשם הרה"ק היהודי זצוק"ל שהוכיח את העם לזרזם בתשובה מאחר שהזמן קצר מאד בתכלית אלף הששי עד עת קץ ואין עוד פנאי לתקן על ידי גלגולים ומה נאמר אנחנו שהזמן עוד יותר קצר עד עת קץ הפלאות יהי רצון שנזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו אמן סלה:

## פרק ד

**אזמר** בשבחין למיעל גו פתחין דבחקל תפוחין. והיינו מה שנאמר פתחו לי שערי צדק וגו' והיינו ג"ע שדה אשר ברכו ה' שדה של תפוחים כמ"ש בגמ' והכל א' (כמושנ"ת בא מא' ה) והנה (בתמיד לב :) גבי אלכסנדרוס מוקדן בשערי ג"ע דאמר פתחו לי בבא אמר

לו זה השער וגו' ולכאורה הרי בלא"ה אי איפשר לכנוס מפני הכרובים ולהט החרב המתהפכת. אבל זהו עצמו מה שהשיבוהו זה השער וגו' דרק צדיקים יבאו בו. כי ידוע דעיקר חטא הראשון היה באכילה כש"נ ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו' ומזה נמשך גם תאוה דזנות כמ"ש (שבת קמו.) שהטיל בה זוהמא. וגם על ידי לשון הרע כמ"ש (ב"ר פ' יט) שהנחש אמר לשון הרע על בוראו מאילן הזה אכל וברא העולם והוא ענין מינות ובזה נטה לבם וכש"נ ויקרא וגו' אל האדם ויאמר לו איכה וא' (שם) אתמול לדעתי ועכשי לדעתו של נחש כו'. וכש"נ ויתחבא האדם וגו' והוא צד נטיה למינות שיוכל להתחבא מפניו ית' והלא נאמר אם יסתר איש וגו' ועל זה רמזו ז"ל (סנהדרין לח :) אדם הראשון מושך בערלתו היה היינו הפגם הראשון של ברית המעור וגם אדם הראשון מין היה וזהו היינו שנטה לדעתו של נחש בלשון הרע שאמר כנ"ל דשתו בשמים פיהם ולשונם וגו' וכמ"ש רמב"ם (סוף ה' טומאת צרעת) ועל זה אמר איכה אן נטה לבך כמ"ש בגמ' (שם) והוא מהפגם הב' של ברית הלשון. והנה ידוע שמעשה עבירה גופא נעשה משחית ומסך המבדיל לפני האדם לבל יוכל לכנוס להקדושה כש"נ תייסרך רעתך ונאמר רוחכם אש תאכלכם וכמו שא' (עירובין יח :) באדם הראשון בהק"ל שנים שהוליד רוחין שו"ל. ועל זה נאמר וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים זאת להט החרב המתהפכת שהם שני מיני מסכים שנעשו על ידי שני הפגמים הנ"ל של ברית המעור ובריתּ הלשון. כרובים המה מפגם ברית המעור כי אמרו (חגיגה יג :) מאי כרוב כרביא כו' אפי זוטרי והיינו בחינת נער שבקדושה שנאמר עליו כי נער ישראל ואהבהו והיינו מי שנשמר מנעוריו בקדושת הברית. וההיפך מי שפוגם בזה נקרא גם כן נער בחינת חטאת נעורים כש"נ כי יצר לב האדם רע מנעוריו וזה נאמר על דור המבול שהיו מעותדים לקבל התורה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רטז ב) ובמדרש רבה (פ' זו) ונרמז בשג"ם גימט' משה. רק מפני שפגמו בקדושה זו ניתנה התורה ליוצאי מצרים שהיו נגדרים בזה ועליהם נאמר זכרתי לך חסד נעוריך וגו' ולכן נקרא מסך של פגם הברית כרובים בחינת נערות של ההיפך. ולהט החרב המתהפכת הוא נגד פגם הלשון הרע כש"נ ולשונם חרב חדה. והיא מתהפכת וכמ"ש (בב"ר ר"פ כ) על הנחש פסוק איש לשון בל יכון בארץ ופסוק איש תהפוכות וגו' זה הנחש על שם כי על ידי דאיש לשון בל יכון מדבר בלשון תהפוכות. ועל ידי שני הפגמים הנ"ל נעשה מסך המבדיל לפני האדם לבל לכנוס לפתח של הקדושה. ועל זה אמרו צדיקים יבאו בו כי צדיק נקרא טוב כש"נ אמרו צדיק כיטוב וההיפך מטוב הוא רע כש"נ את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ואיתא (שבת קמט.) אין לא טוב אלא רע. ופגם הברית נקרא רע כמ"ש בפ' וישב. וכן לשון הרע נקרא כן וכמו שדרשו

(ערכין טו :) זאת תהיה תורת המצורע המוציא רע. והצדיק הנקי מכל זה אין לפניו מסכים אלו. והתיקון להב' מסכים אלו הוא מה שנאמר יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם היינו דתיקון של לשון הרע פגם הלשון הוא על ידי שיעסוק בתורה וכמו שנרמז זאת תהיה תורת המצורע שהוא בעל לשון הרע המוציא רע טהרתו על ידי תורה. וכמ"ש בגמ' (שם) מה תקנתו של מספרי לשון הרע אם תלמיד חכם יעסוק בתורה וכו' ועל זה מרמזירננו על משכבותם כי עסק התורה נקרא בלשון רינה כש"נ קומי רוני בלילה ונדרש (תמיד לב :) על העוסק בתורה כו' ואמרו (ויקרא רבה פ' יט) אין רנה של תורה אלא בלילה וגם היה דרכם לעסוק בתורה שבעל פה בניגון וכמ"ש (מגילה לב.) השונה בלא זמרה ע"ש בתוס'. וכן (שבת קיג.) גמרא גמור זמורתא תהא. ועל התיקון של פגם הברית הוא ק"ש על מטתו ועל זה רומז רוממות אל בגרונם וכמ"ש (ברכות ה.) כל הקורא ק"ש על מטתו וכו' שנאמר רוממות וגו' וכדאיתא בכ' האריז"ל. ועל זה גמר אומר וחרב פיפיות בידם היינו החרב של שתי פיות כדי לחתוך מב' הצדדים לתקן שני הפגמים של ברית הלשון וברית המעור. ועל זה רומז מה שנאמר לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים כי ידוע שיש ב' קליפות של ימין ושמאל בזלעו"ז הפסולת של חסד וגבורה דקדושה והם קלי' ישמעאל ועשו נגד שני פגמים הנ"ל ישמעאל הוא תאוה פגם הברית חסד שבקליפה ועשו הוא רציחה וכעס ולשון הרע. ונגד ב' הפגמים האלו כ' וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב. מצורע הוא קלי' כעס ולשון הרע וזה אין לו שום תיקון להכניסו בקדושה ולכן הוא משולח חוץ למחנה ישראל כי המדה הזאת אין לה שום בירור בקדושה ואם פגם ח"ו בזה צריך לבערו מאתו מכל וכל. מה שאין כן זב הוא מותר במחנה ישראל כי בחינת זו יש לה בירור בקדושה וכמ"ש במדה"נ (זח"א קלז א) שנקרא לע"ל לבן כמאן דסחי וכו' וא' (שם קלח א) דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא ליהוי והיינו דקליפת ישמעאל יש לומר בירור בקדושה ולכן נאמר בו שעשה תשובה (כמ"ש ב"ב טז :) אבל קליפת עשו אין לה תיקון וצריך לבערה מכל וכל כש"נ ולא יהיה שריד לבית עשו. ולטעם זה אין מקבלים גרים מעמלק (כמ"ש מכילתא סו"פ בשלח) וזהו לעשות נקמה בגויים על קלי' עשו שנקרא בשם גויים שאין לו שום שייכות בישראל שם נצרך לעשות נקמה לבערו מכל וכל. ותוכחות היינו הבירור נקרא תוכחה בלאומים היינו בקלי' ישמעאל שיש לה בירור גם בישראל. ולאומים נקראו גם ישראל כש"נ לאום מלאום יאמץ. ועל זה יש לרמז בפסוק יפול מצדך אלף ורבבה מימינך דידוע כי מספר רבבה הוא לשון ריבוי ואין מספר למעלה ממנו כי השר הגדול הוא על אלף ורבבה בחינת מלוכה ולזה ויחר לאול וגו' נתנו לדוד רבבות וגו' ועוד לו אך המלוכה וידוע בזלעו"ז

הבא נגד חבירו ימין שלו כנגד שמאל חבירו וז"ש יפול מצדך אלף מרמז נגד קליפת ישמעאל החונים נגד שמאלו של אדם ורבבה מימינך על קליפת עשו שהיא גדולה מאד ועם כל זה אליך לא יגש ושלומת רשעים תראה שתזכה לבערם מכל וכל. ובב' הפגמים האלו מחטא אדם הראשון היה קלקול דור המבול ודור הפלגה כי דור המבול היו בפגם הברית ודור הפלגה היו בפגם הלשון וכמ"ש (ב"ר פ' לח) ודברים אחדים שאמרו דברים חדים וכו' והתיקון הכללי היה בגלות מצרים ובגלות בבל כי מצרים ערות הארץ וזרמת סוסים זרמתם והם ישראל נגדרו ובזה נתקן פגם הברית בכלל ישראל. וגלות בבל היה נגד דור הפלגה כי הבקעה היה בארץ שנער. ועל זה הוא התיקון תורה שבעל פה ועל כן נתייסד שם תלמוד בבלי (ונת' מא' א). ובמצרים שהיה הגלות הכללי כידוע לכן נרמז שם שני התיקונים כמ"ש האריז"ל דגזירת הבן הילוד היאורה תשליכהו הוא נגד תיקון נפשות דור המבול. וימררו את חייהם וגו' בחומר ובלבנים נגד תיקון נפשות דור הפלגה. והנה כשמופיע קדושת שבת נתעורר תיקון הכללי לפנות את המסכים השומרים את דרך עץ החיים כנ"ל מה שנעשה על ידי שני הפגמים הנז' בכל פרטי נפשות ישראל. ועל זה אנו אומרים אזמר בשבחין לרמז על שני התיקונים שהוא תיקון פגם של לשון הרע. בשבחין הוא קבלת עול מלכות שמים בק"ש שהוא תיקון פגם הברית ועל ידי זה נוכל למיעל גו פתחין דבחקל תפוחין שהוא דרך עץ החיים:

## פרק ה

**נזמין לה השתא בפתורא חדתא ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין**. מקודם אומרים למיעל גו פתחין דבחקל תפוחין שהיא קדושת סעודה זו ואחר כך אומרים נגד מ"ש וזעיר אנפין ועתי"ק אתיין לסעדא בהדה נזמין לה בפתורא חדתא וכו' דפתורא חדתא לא קאי על שולחן שבת דאינו חדש רק קאי על דברי תורה עדש"נ לכו לחמו בלחמי וגו' וזהו מתחדש בכל שבת טעם מחודש בדברי תורה וזהו פתורא חדתא. והענין על פי מ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (צד ב) זכה יתיר יהבין ליה נפשא באורח אצילות מסטרא דבת יחידה כו' זכה יתיר יהבין ליה רוחא דאצילות מסטרא דעמודא דאמצעיתא ואקרי בן לקב"ה וכו' והוא על דרך מ"ש בזוהר הקדוש (ויחי ריט א) דכר יהביה ליעקב דכתוב בני בכורי ישראל וכתוב ישראל אשר בך אתפאר כו' והיינו דאף דכ' וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לאברהם אבינו ובכל שמה והיינו מדת כנסת ישראל הוא רק שזכה שממנו תצא אומה ישראל שיקבלו עול מלכות שמים בחינת כנסת ישראל. וזהו רק אחר שנולד יעקב אבינו ע"ה שהוליד הכנסת ישראל ואז נקראו כלל ישראל תפוחין קדישין. ויעקב אבינו ע"ה עמודא דאמצעיתא שהוא מרכבה למדת ז"א ו' שבשם הק' והוא כולל כל המדות

והוא שמשא דאנהיר לסיהרא ואות ו' איקרי אות אמת והיינו אמת זו תורה (ברכות ה :) וזהו פתורא חדתא כמה שנאמר דדיה ירווך בכל עת ואמרו (עירובין נד :) שנמשלו דברי תורה כדד כו' שכל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם. ואחר כך זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דאבא ואימא וכו' ואשתלים ביה הוי"ה. והיינו שזוכה לבחינת חכמה ובינה שהם אותיות י"ה משם הק' וזהו נר ה' נשמת האדם וזהו במנרתא כו' ואומרים דנהרא על רישין על פי מ"ש אחר כך זכה יתיר יהבין ליה הוי"ה בשלימו דאתוון וכו' דאיהו אד"ם דשם מ"ה עולה בגימט' אדם והוא בחינת הדעת שזוכין על ידי חיבור חכמה שבמוח כשנכנס לבינה שבלב ודעת פנימית הכתר. והיינו שעל ידי הדעת מופיע על ידי תגו של יוד מכ"ע לחו"ב וזהו שזוכין למדרגת נשמה לנשמה שהוא מתגו של יוד. וזהו דנהרא על רישין וכמו העובר במעי אמו שאין לו יצר הרע כלל כמ"ש (סנהדרין צא :) דיצר הרע משעת יציאה ובו אמרו (נדה ל :) ונר דולק לו על ראשו. והיינו מכ"ע דמשכן הנשמה במוח והרוח בלב והיינו חכמה מוחא בינה לבא ונר דלוק לו על ראשו היינו מכ"ע. ובשבת שכל ישראל מקבלין עול מלכות שמים ומניחין כל עסקיהם לכבודו יתברך זוכין בהסעודה שזהו הקדושה שישראל מכניסין לשבת לבחינת כנסת ישראל והסעודה דחקל תפוחין. וז"א ועתי"ק וכו' היינו פתורא חדתא ומנרתא טבתא דהנרא על רישין. דיעקב אבינו ע"ה הוא מרכבה לכל קו האמצעי שהוא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן. וזהו פתורא חדתא שזוכין לרוחא מסטרא דעמודא דאמצעיתא ועל ידי זה זוכין להתחדשות בדברי תורה טעם מחודש בכל פעם. ומנרתא טבתא נשמה מסט' דאו"א שהוא חו"ב ועל ידי בחינת הדעת מופיע מכ"ע וזהו נשמה לנשמה שם הוי"ה בשלימו דאתוון שהוא בגימט' אד"ם דעל יעקב אבינו ע"ה נאמר דנהרא על רישין:

## פרק ו

**בפרשה** זו כתיב מצות שבת אחר מצות שמיטה ופרש"י ממכילתא אף בשנה השביעית לא תעקר שבת בראשית ממקומה והנה איתא במכילתא אחר כך ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו למה נאמר לפי שהוא אומר לא תעשה כל מלאכה אין לי אלא דברים שהם משום מלאכה דברים שהם משום שבות מנין תלמוד לומר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. ולכאורה צ"ע שדרשוהו אשבותין והרי שבותין דרבנן וגזירות שחדשו חכמים. ותו איך דרשו שבא בזה לחדש דברים שאינו בכלל מלאכה והרי לשון הכ' ובכל אשר אמרתי שהוא מזהיר על מה שכבר אמר ולא לחדש והרי משמעו היפך דרשתם. ונראה דדרשו מלשון הכ' תשמרו ואם הוא אזהרה על שמירת שבת שהזהירה תורה כבר הוה ליה לומר תשמורו שהוא לשון ציווי אבל תשמרו משמעו שתהיו

נשמרין וכמדקדק גם בזוהר הקדוש (קכג ב) תשמורו מיבעי ליה ע"ש. ומפרש המכילתא תראו שתהיו נשמרין ודרשו ע"ד שא' (יבמות כא.) על פי ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי והיינו רמז לשניות לעריות שהתורה צותה לחכמים לעשות משמרת בסייגים וגדרים נוספים שלא יבאו לעקור דברי תורה וה"נ דרשו כאן שהתורה צותה לחכמים שיראו שבכל אשר אמרתי הם המלאכות שאסרה תורה תהיו נשמרים וזהו על ידי הוספת השבותין להוסיף משמרת למשמרתה של תורה שלא יפגעו במלאכות דאורייתא על ידי זה. אכן מ"ש זה אחר שמיטה דייקא. אבל גם בפשוטו נראה גם כן דמה שנאמר ובכל וגו' תשמרו דמשמע מעצמו דל"א תשמרו לשון ציווי. קאי על מצות שבת. ויש לומר דמרמז עמ"ש במכילתא (בשלח ויסע פרשה ה) ע"פ שומר שבת וגו' ושומר ידו מעשות כל רע שכל מי שמשמר את השבת הוא מרוחק מן העבירה. ובזוהר הקדוש (פט א) למדו גם כן ממקרא זה דמאן דנטיר שבת כמאן דנטיר אורייתא כלה. וליכא מידי דלא רמיזי באורייתא (כמ"ש תענית ט.) וזה רמוז כאן דקאי אדלעיל דעל ידי שמירת שבת תשמרו גם כן בכל אשר אמרתי אליכם ושמירה הוא בשוא"ת כמ"ש (עירובין צו.) כ"מ שנאמר השמר וכו' ל"ת. וכן (ברכות כ :) כל שישנו בשמירה כו' וזהו דשמור מכל דבר רע. ובזוהר הקדוש (קכג ב) שדקדק גם כן בלשון הכ' כנ"ל. ואמר אשר אמרתי דאגזימית לכון תשמרו דלאמטי עליכון שום ביש ע"ש ומפרש זה על העונשים שנאמרו בתורה שישמרם השי"ת שלא יבא עליהם שום רע ולא ביאר במה ישמרו. וצ"ל דקאי גם כן אדלעיל וכמ"ש (שבת קיח :) דהשומר שבת אפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוחלין לו גם כן מקרא הנ"ל דמחללו מחול לו. וכן על ידי שמירת שבת מיד נגאלין ועל כן על ידי זה לא יגיע אליו שום עונש ממ"ש בתורה. אבל מה שנאמר זה בשבת דשביעית. הוא דהוה ס"ד דעיקר מצות שבת שיהיו ישראל פנוים יום א' בז' ימים לתורה ועבודת השי"ת. שבימי המעשה זה פונה לזיתו וזה פונה לכרמו וטרודים בעניני עולם הזה וצוה השי"ת שינוחו בשבת ממלאכה ויהיה פנוים לתורה. ואם כן בשמיטה שכל השנה לא היה להם טרדא. שכל עיקר עבודתכם היה בעבודת האדמה וזה נאסר בשמיטה והיה העני והעשיר שוים בספיחין ואם כן כל השנה כשבת. ולימדנו הכתוב דאף בשביעית לא תעקר שבת בראשית ממקומה. וכן הוזכר השבת בר"פ תשא ובפ' ויקהל בציווי מלאכת המשכן שלא תדחה השבת. שהיה סברא לומר כיון שכל ימי השבוע גם כן עסוקין להשכין השכינה בארץ אם כן כל הימים כשבת ותעקר אז השבת. והשמיענו הכ' שלא תדחה שבת. והוא דבאמת אף דגם זה עסק השבת שיהיו פנוים לתורה ועבודה מכל מקום אף כשפנוי כל הימים ועוסק בתורה ועבודה יש עסק בשבת שזוכה להקדושה מהשי"ת

דקביעא וקיימא כש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם. והוזכר מקודם ששת ימים וגו' שכן תמיד מזכיר ימי המעשה קודם לשבת ועד"ש במכילתא (יתרו) זכור מלפניו כו' שו' ימי המעשה הכנה לשבת וכפי הכנת ו' ימי המעשה כן זוכה לקדושת השבת שאחריהם וזה רמיז גם כן במ"ש (ביצה טז.) מחד שביך לשבתיך. לבד ההכנה לסעודת שבת כפי הפשט שזהו גם כן הקדושה שישראל מכניס לשבת כמ"ש מקדשו במאכל ובמשתה וכו' מרמז עוד להההכנה בימי המעשה בהכונה לש"ש שיהיה לו בימי המעשה בכל מעשה הרשות שע"י זה יזכה לקדושה יתירה בשבת הבא וזהו מחד שביך לשבתיך. ואמר בפ' תשא ששת ימים יעשה מלאכה וכן בפ' ויקהל תעשה מלאכה ולא כ' כמו בדברות תעבוד וכדומה. אך דשם מיירי במלאכת הרשות כתב תעבוד וכדומה. מה שאין כן בר"פ תשא ור"פ ויקהל דמיירי שהיו עסוקים במלאכת המשכן ואז נעשה המלאכה מעצמה וכמ"ש (ריש שהש"ר) ע"פ והבית בהבנותו מאליו היה נבנה כו' האבן היה נושאתא"ע וניתנה ע"ג הדימוס ובזוהר הקדוש (פקודי רכב סע"ב) מפורש כן גם על מלאכת המשכן שכ' ותכל כל עבודת משכן וגו' דאיהי אשתלימת מגרמה ומייתי קראי דהבית בהבנותו וכ' מסע נבנה ע"ש. ועל כן כ' יעשה מלאכה וכן תעשה מלאכה שנעשה מעצמו. אכן בפרשה אמור כ' גם כן ששת ימים תעשה מלאכה אף דמיירי במלאכת רשות. אך שם נקרא השבת בשם מקראי קודש ופתח במועדי ה' מקראי קודש והקדים השבת ועל שם זה נקרא השבת תחלה למקראי קודש. ואף דקדושת שבת קביעא וקיימא מהשי"ת וכמ"ש (פסחים קיז :) וכש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם ועז"א (שבת י :) שהוא המתנה טובה שנתן לישראל. רק השי"ת אמר לישראל זכור לקדשו שמור לקדשו להכניס בשבת קדושה. ולפי האמור ההכנה משמת ימי המעשה שיהיו כל מעשיו לשם ה' ועדמ"ש הרמב"ם ז"ל (סו"פ מה' דעות ופ' ה' משמונה פרקים) שאין דבר רשות רק כשמכוין במעשיו להנאת הגוף הוא מעשה בהמה ודבר איסור וכשמכוין לשם שמים הכל הוא מצוה וכעוסק בפרנסה וכונתו שיוכל לקבוע עתים לתורה ולגדל בניו לת"ת אז העסק הוא גם כן דבר מצוה ועבודה למקום ב"ה. ונעשה הכל כעין מעשה המשכן ומכניס קדושה לשבת הבא אחריהם שיתקדש בקדושה יתירה כמו בשבת שאחר מלאכת המשכן. ועל כן כ' שם לשון תעשה מלאכה שנעשה כמלאכת המשכן שנעשה מאליו וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם) וכן בכל עבידתא דאיהי קדישא איהי אשתלימת מגרמה ע"ש. וכאן דמייריי בשנת השמיטה שהיו כל ימי המעשה פנוים לתורה ועבודה נשתנה הלשון וכ' ששת ימים תעשה מעשיך וגו' ולא כ' לשון מלאכתך או לשון עבודה כמו שנז' בשאר מקומות דלשון מלאכה היינו ל"ט מלאכות שהוזהר עליהם לא תעשה מלאכה ול"ט מלאכות כנגד מלאכה ומלאכתו

ומלאכת שבתורה כמ"ש (שבת מט :) מה שאין כן לשון מעשה דיבור נמי אקרי מעשה כמ"ש (שם קיט רע"ב) שהדיבור כמעשה שנאמר בדבר ה' שמים נעשו. וכן א' (בבא מציעא צ :) עקימת פיו הויא מעשה. ויש לומר דפי' תעשה מעשיך היינו מעשים המיוחדים לך שבשבילם נברא האדם כתיב אדם לעמל יולד לעמל פה נברא לעמל תורה ולעמל שיחה זו תפלה וכמ"ש (סנהדרין צט :) וביום השביעי תשבות שתזכה להשיג הנייחא מהשי"ת להתענג על ה' (ונתבאר קדושת שבת מא א):

**והנה** הרמב"ם ז"ל מנה מ"ע שביתת שבת וכן התוס' (שבת סט. ד"ה דידע) תמהו אמאי לא קאמר דידע לשבת בעשה ומייתי מקרא זה ע"ש. ורה"ק זצוקללה"ה תי' תמיהת התוס' דבשבת ליכא עשה. ועשה דשביתה רק ביו"ט דישראל מקדשי ליה שייך ציווי דעשה משא"כ בשבת דקביעא וקיימא. ובאמת בגמרא הוזכר עשה ולא תעשה רק גבי יו"ט. ויש לנו ראיות לזה (ונת' במ"א). אכן בכאן נראה דלשון הכתוב מוכרע שאין כאן מצות עשה על שביתת שבת דכתיב אחר כך למען ינוח שורך וגו' ונראה כנותן טעם שעל ידי השביתה ינוח שורך וגו' ובאמת לא נזכר שביתת בהמתו בכל המקומות הנז' זולת בדברות ושם נאמר בלשון אזהרה לא תעשה וגו' ואם בא כאן לשנות אזהרת שביתת בהמתו הוה ליה לומר וינוח שורך וגו' ומה לשון למען ינוח. והרמב"ן ז"ל כתב דלמען כמו בעבור דהיינו שיעשה כל מלאכתו כחול עדי שינוח שורו ועבדו בשבת. וזה גם כן אינו מובן דהא מיירי בשנת השמיטה ועבודת השור לעול ובשביעית לא היה לו מלאכה אף בחול. אך לפי האמור יש לומר דפי' הכ' וביום השביעי תשבות שיהיה לך נייחא והיינו שאף בשביעית שיהיה פנוי כל הימים לתורה וששת ימים תעשה מעשיך בעמל תורה כאמור מכל מקום יהיה נבדל השבת שבשבת תשבות ויהיה לך נייחא מהשי"ת. ועל דרך שנאמר אז תתענג על ה' שאינו לשון ציווי רק שכר שיתן לך השי"ת המנוחה ועונג וכמו שאנו מפרשים מ"ש בפסיקתא דלת"ח לא ניתן השבת אלא לתענוג (ונת' סוף קו' קדושת שבת) והיינו שזוכה להשגת הדברי תורה מהשי"ת מבחינת על ה'. וכמ"ש בס' יצירה אין בטובה למעלה מענג ועז"א מנוחה וקדושה לעמך נתת שזה הקדושה מהשי"ת שנותן נייחא בלב ועז"נ כי אני ה' מקדשכם. ועל זה א' הכ' למען ינוח שורך וגו' שעל ידי קדושה זו יכנוס קדושה אף בהקנינים של ישראל ועל דרך שמצינו (ע"ז כב :) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן לענין בהמת ישראל ע"ש. וכן בכור בהמת ישראל מקודש מרחם. וכן במעשר עשירי מאליו קדוש כמ"ש (בכורות נט.) והוא על ידי הקדושה שיש בבהמת ישראל. וכן מצינו בחמורו של רבי פנחס בן יאיר שאמר בירושלמי ובב"ר דמחמרא אנפשה והובא בתוס' (חולין ז :). שעל ידי קדושתו הכניס קדושה אף בבהמתו. וכן מצינו

בפסיקתא רבתי (לפ' פרה) בפרה שמכר ישראל לעכו"ם ולא רצתה לעשות מלאכה בשבת עד שלחש לה הישראל ועל ידי זה נתגייר בן תורתא וזכה לתורה ע"ש והובא בתוס' ישנים (יומא ט.) והיינו שמקדושת הישראל נכנס בקניניו ועל ידי זה קדושה בבהמתו. וינפש בן אמתך והגר ובגמ' (יבמות מח :) בן אמתך עבד ערל והגר זה גר תושב והיינו המקיים ז' מצות וכן העבד עכ"פ קיבל עליו ז' מצות דאם לא כן לא היה מקיימו. וגר תושב אתה מצווה להחיותו (כמ"ש פסחים כא :) ובודאי יכנס בו קדושה ועל כן א' בו לשון וינפש לשון נפש ע"ד שנדרש (ביצה טז.) וינפש ווי אבדה נפש וכן בספר הבהיר וינפש שמשם פורחין כל הנשמות. ואף שבודאי אין להם נשמה מכל מקום כיון ששומרים ז' מצות יש בהם איזה בחינת נפש שהרי הם בכלל חסידי או"ה שיש להם חלק לעולם הבא כמ"ש (ע"ז י :) אם רק מקיים הז' מצות מצד ציווי השם לא רק מצד השכל וכמ"ש הרמב"ם. ומצינו (ב"ר פ' ס) יפה שיחתן של עבדי בתי אבות וכו' יפה רחיצת רגלי בתי אבות וכו' והיינו שאברהם אבינו ע"ה מרוב קדושתו הכניס קדושה לקניניו ועבדיו. וכל הגרים שגייר אברהם אבינו ע"ה היו רק לשמור ז' מצות ב"נ מצד ציווי השי"ת והיו כולם רק גרי תושב דשאר מצות אין בן נח רשאי להוסיף כמו שבת וכמ"ש הרמב"ם (פ"י מה' מלכים) וזהו וינפש בן אמתך והגר שמהנייחא והקדושה שלך יכנס נייחא לבהמתך וכ"ש לעבד ערל וגר תושב שיזכו על ידי קדושתך לבחינת נפש כנ"ל. ואחר שהזכיר שמירת שבת ושכרו דתשבות ולמען ינוח וגו' אה"כ ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו שעל ידי מצות שבת תזכו להיות נשמרים מכל דבר רע ומקטרוג היצר הרע בכל אשר אמרתי אליכם. ולפמ"ש הזוהר הקדוש אמר תשמרו דלא ימטי עליכון שום ביש מהעונשין והיינו שתהיו יוצאין על ידי ההפחדה כבן משכיל שדי לפניו מה שמניף האב השבט וזה שאמר כלומר דאגזימית לכון וכו' על דרך מ"ש בזוה"ח (תשא) עביד נהימו סגי וקלין רברבין וכו' והכל מאהבת האב (ונת' מא' ב) והמכילתא דרש שבזה שנאמר לשון תשמרו דמשמע שיהיו נשמרים נרמז שמצוה לחכמים לעשות משמרת למשמרתה של תורה כדי שיהיו נשמרים ממלאכות דאורייתא וזהו על ידי הוספת השבותין כאמור שהם גם כן בכלל מעשה כנ"ל:

## פרק ז

**ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך.** א' ועבדתם וגו' ואחר כך וברך את לחמך וגו' בלשון יחיד. כי עבודה שבלב זהו תפלה (כמ"ש ריש תענית) וכן ק"ש שהוא ענין קבלת עול מ"ש בלב כל נפש מישראל. שכל א' יש לו ענין ודרך בעבודה בפני עצמו לכן נאמר לשון העבודה שבלב בלשון רבים. אמנם כאשר נתייחדו

כל הנפשות בתכלית כוונת עבודתם לשמו ית' זוכים בהשפעת דברי תורה כולם כאחד ועל זה נאמר וברך את לחמך ואת מימך בלשון יחיד שכולם כאחד יתברכו בהשפעת תורה שבכתב ותורה שבעל פה שנקראו בשם לחם ומים כש"נ לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה (כמ"ש זח"ג רעב ב). והוא על דרך שאמרו (ר"ה יח.) היוצר יחד לבם אילימא דברינהו לכו"ע ומייחד לבייהו בהדדי והא קא חזינן דלאי הכי הוא. היינו הלא אנו רואין שיש פירוד לבבות בנפשות ישראל ואין דעתן של א' שוה לחבירו. אלא לאו ה"ק היוצר רואה יחד לבם וכו' דהיינו בזמן שהכונה של כל אחד הוא שיהיה היוצר רואה שהוא שיזכה על ידי עבודתו להופיע בלבו השגחת השי"ת אז באמת יחד לבם שעל ידי זה נתייחד לבייהו כחדא. וממילא והסירותי מחלה מקרבך שיסיר היצר הרע העושה מחלה מקרבינו. לא תהיה משכלה ועקרה בארצך. עקרה הוא מי שאינו נקלט בלבו שום התפעלות מהקדושה כענין שדרשו (בכורות מד :) עקרה שלא תהא תפילתך עקורה לפני המקום דהיינו שאינה עושה פירות. ומשכלה הוא גם אם נקלט לפעמים בלבו הוא רק לשעה ומיד חולפת ועוברת מאתו והוא כדוגמא המפלת נפלים. את מספר ימיך אמלא. כי כל נפש מישראל מספר ימי חייו קצובים לפי עבודתו בקדושה וצריך ליזהר שלא יחסר אף יום א' ממדת ימיו וכש"נ ואברהם זקן בא בימים היינו שבא לעולם הבא שלם עם כל ימיו בקדושה ועל זה בא הבטחת השי"ת שגם אם האדם קלקל וחיסר ממדת ימיו עם כל זה אם ישים אל לבו מעתה לכנוס בעבודתו יתברך אזי ישלים וימלא לו השי"ת את מספר ימיו החסרים לו וזהו את מספר ימיך אמלא:

## פרק ח

**תערוך לפני שלחן נגד צוררי**. בגמרא (יומא עו.) דרשו פ' זה על המן שירד לישראל ע"ש ודוד המלך ע"ה אמר זה על כל סעודותיו. אך הענין דכל סעודת מצוה כאכילת מן ועל אכילת שבת אמרנו שנמצא רמז לזה בגמרא (סוכה לט :) בכדי מן שנו דקרי לג"ס שבת מן. והוא דמכל האכילות הרשות יוכל לבא לידי קטרוג היצה"ר וכש"נ ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה וגו' וכמ"ש ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה וגו' וכמ"ש בספרי ע"פ זה. וכן בגמרא (ברכות לב.) ואכילת מן שהוא לחם מן השמים אין דבר רע על ידו ואינו מביא לידי יצה"ר. וכן מצינו בשלמ המע"ה שהיה סעודתו בהפלגה שכן אמרו כסעודת שלמה בשעתו ביקש הטריפני לחם חקי והיינו שהשי"ת יקצוב לו המזונות שנצרך לו לתורה ועבודת השי"ת וכל סעודתו היה לחם חוקו ועל כן נכתבה בפסוק ונעשה מזה דברי תורה לעולמי עד. והרי ביקש ריש ועושר אל תתן לי וגו' פן אשבע

וכחשתי. רק כל מה שהיה לו היה רק לחם חקו שנצרך לו לעבודה. וכן איתא (ביצה טז.) שכל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה וכו' ומייתי קרא הטריפני לחם חקי והוא שהשי"ת קוצב לכל אחד מישראל המזונות שנצרך לו לעבודתו ית'. וזה שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם בלשון רבים ואחר כך וברך את לחמך ואת מימך בלשון יחיד. דבעבודת השי"ת טוב יותר ברבים ועד"ש בתו"כ (ר"פ בחקתי) הובא ברש"י וכי כך הוא החשבון וכו' אלא אינו דומה המרובים העושים את התורה למעוטים דמרובים קדושתם יותר שכל א' מכניס קדושה בחבירו. וכן מצינו שהחלבנה ריחה רע ומנאה הכ' עם הקטורת שכשמתחבר עם י' סממני הקטורת גם הוא נותן ריח טוב ולמדו מזה (כריתות ו :) לתענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית ואביי יליף מדכ' ואגודתו על ארץ יסדה שכשהן באגודה נותן ריח טוב. וכן ערבה אין בו טעם ולא ריח ומרמז על ישראל שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים וא' הקב"ה שיוקשרו כולם אגודה אחת והם מכפרין אלו על אלו כמ"ש (ויק"ר פ' ל) וכעל ידי זה בגמרא (מנחות כז.). מה שאין כן באכילה אמר וברך את לחמך וגו' שאין חק וקצבה של אחד דומה לחבירו ולכל אחד קוצב השי"ת לחם חקו המזונות שנצרך לו לתורה ועבודה ויכול להיות דלזה אינו לחם חקו ואדרבה יזיק החיבור אחד לחבירו. רק לכל אחד יברך לחם חוקו וזש"נ לחמך ואת מימיך דייקא. ואחר כך א' והסירותי מחלה מקרבך מחלה היינו היצר הרע על דרך שדרשו (ויקרא רבה פ' טז) כל חלי זה יצר הרע שתחלתו מתוק וסופו מר ודדרש. חלי מלשון מחלייא ליה. וכשהוא לחם חוקו מהשי"ת אין מביא לידי יצר הרע. ויש לומר דדייק מקרבך ממעיך עד"ש (תענית יא רע"ב) כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר בקרבך קדוש ע"ש וזהו מקרבך מתוך מעיים שלך. וזה שאמרו (ביצה שם) חוץ מהוצאת שבתות ויו"ט וכו' דהוצ' שבתות כל מה שמוסיף הוא בקדושה וכמ"ש האריז"ל דבשבת אף שאוכל להנאת הגוף הוא גם כן בקדושה. ועל כן אכילת שבת כאכילת מן וכן כל סעודת מצוה. דאכילה בקדושה אינו מביא לידי קטרוג יצר הרע. ועל כן דוד המלך ע"ה שנכתב עליו טענות מענין הנאת עולם הזה לא האמין בעצמו שיהיה כל סעודותיו אכילת מצוה בקדושה ועל כן א' (ירושלמי פאה פ"ד ה' ב) ואני בעניי שהיה מתענה ומקדיש סעודתו לשמים. ולכן ביקש תערוך לפני שולחן נגד צוררי שהשי"ת יהיה המעריך השולחן שיהיה לחם חקי ואז יהיה נגד צוררי דהיינו המעיקים וצוררים לנקודת ישראל שכן אמרו (ב"ר פ' טז) שכולם נקראו על שם מצרים על שם שמצירות לישראל. והוא דקליפת מצרים התאוה שהיא ערות הארץ וכל הנמצא מקליפת התאוה נקרא על שם מצרים דקליפה זו מעיק ומציר לנקודת ישראל. וכשהשי"ת העורך שולחן הוא נגד קלי' כמו שאמרנו מהאר"י

הק' ז"ל מבקשים בסוף השבת גם על אכילות של ימי החול תערוך לפני שולחן שיהיה כל המזונות לחם חקי שיחקוק ויקצוב השי"ת שיהיה בקדושה ואז יהיה נגד צוררי דכיון שבא מהשי"ת הוא בקדושה:

## פרק ט

**לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין.** בזה"ק פ' זו (קכא ב) לכלב תשליכון אותו לכלב ודאי דהוא דינא חציפא תקיפא על כלא וכו' דכ' והכלבים עזי נפש וכ' בהג"ה רח"ו ז"ל נוקבא דסט"א נקרא כלב הפך בכ"ל. ובזוהר הקדוש (בשלח סה א) איתא בשור וחמור יחדיו וכו' וכד מזדווגי כחדא נפיק מתקיפותא דלהון דאקרי כלב כו' מיד ויבא עמלק. דקליפת עמלק נקרא כלב דאותיות אמצעיות דשור וחמור ו' דשור מ"ו דחמור גימט' כלב כמ"ש בהג"ה רח"ו ז"ל שם. וכ' ראשית גוים עמלק שהוא ראשית דקליפה בזלעו"ז נגד כתר בקדושה וכאן פי' שהוא נוקבא דקליפה הפך בכ"ל. אך מצינו גם בזוהר הקדוש (תרומה קמח ב) האי נחש אזלא בתר רזא דאשת חיל ובעיא אשת זנונים לאתתקנא גרמה כגוונא דילה ולא יכילת כו' ואת דילה ק' אתתקנא בתקונא דאת ה' כגוונא דקופא אצל בני נשא וכו' ע"ש. אמר גם כן דנוק' דקליפה אשת זנונים אותשלה ק' והיא זלעו"ז נגד ה' דשכינתא כקופא אצל ב"נ ופתח בלשון האי נחש וכו' והנחש הוא התחלת הקליפה שהיא ראשית ההסתה אף כי אמר וגו'. ובגמרא (סנהדרין קט.) איתא בדור הפלגה נעשו קופים ורוחות ושדים ולילין ע"ש חשב ד' בחינת דקליפה שהם קו האמצעי זלעו"ז נגד קו אמצעי דקדושה. קוף נגד כ"ע בקדושה והוא נחש ראשית הקליפה. רוחות נגד רוח בקדושה שהוא ממדת ת"ת שמשם הרוח כמ"ש בזוהר הקדוש ר"פ זו (צד ב) יהבין ליה רוחא דאצילות מסט' דעמודא דאמצעיתא ואקרי בן לקב"ה וכו' והיינו ממדת ת"ת וכמ"ש (זח"א ריט א) דכר יהביה ליעקב דכ' בני בכורי ישראל. שדים נגד מדת יסוד בקדושה שהם שלו שדי (כמ"ש זח"ג יא ב) ואיתא (במדברי תורה תזריע ה) שהקב"ה שם שמו בישראל וכו' השי"ן שם באף והדל"ת ביד והיו"ד במילה ע"ש. ובקליפה שאין הערלה קרויה אלא לשמם וכו' (כמ"ש נדרים לא :) נחסר היו"ד ונשאר ש"ד. לילין היינו נוקבא דקליפה נגד מדת מלכות בקדושה. ובזוהר הקדוש תרומה אמר דאשת זנונים את דילה ק' כגונא דקופא דאזלא בתר ב"נ ובגמרא נחשב קופא בראשונה שהוא נגד כתר דקדושה וכמו שאמרנו. אך הענין דזה לעומת זה עשה אלהים וכמו בקדושה כ"ע איהו כתר מלכות המגיד מראשית אחרית כן לעו"ז בקליפה סוף מעשה במחשבה תחלה והנחש שהוא ראשית דקליפה איהו נוקבא דקליפה. ועל כן קופא הראשית וההתחלה וכן הנוק' את דילה ק' שהיא כקופא. וכן איתא בזוהר הקדוש (תרומה קנב א) ק' לא מתיישבא כלל

בדוכתא בעלמא וסימניך איש לשון בל יכון בארץ ע"ש ופסוק זה נדרש (ב"ר ר"פ כ) על הנחש איש לשון זה הנחש שאמר לשון הרע על בוראו. והיינו שאות של הנחש ק' והיא כקוף וכמו שנחשב בגמ' בחינת הראשונה דקליפה. וכן הוא גם כן קליפת כלב ראשית גויים עמלק פנימיות משור וחמור כאמור שהוא ראשית דקלי' אשר קרך שהצנינך והפשירך והוא ממש כמו הנחש שתחלת הסתת הנחש היה אף כי אמר אלהים וגו' כאמור מה בכך שאמר אין סכנה בדבר אם תעבור על מאמרו ופקודיו. ואחר כך אמר לשון הרע על בוראו כי יודע וגו' מאילן הזה אכל וברא העולם שהוא מינות וכן דרך עמלק יצרא בישא. וכן הוא בסוף מעשה ואחריתו וגו' נוקבא דקליפה כל"ב היפך אותיות בכ"ל דקדושה. כגוונא דאשת זנונים דבעיא לאתקנא גרמא כגונא דאשת חיל וכאמור. וז"ש בזוהר הקדוש כאן דאיהו דינא חציפא דינא תקיפא יתיר מכלא. חציפא היינו כלב עז נפש והיינו מצד שהיא בחינת נחש ראשית גוים. ודינא תקיפא היינו מצד שהיא נוקבא דקליפה ועל דרך שאמרו (סוטה יז.) איש ואשה זכו שכינה ביניהן לא זכו אש אוכלתן אמר רבא ודאשה עדיפא מדאיש האי מצרף וכו' דאותיות אש דאשה מצורפים וז"ש על בחינה זו דינא תקיפא יתיר מכלא. וזה שאומרים מקודם קריבו לי ע"ד שאמר בזוהר הקדוש כאן דכתיב הכא ואנשי קודש תהיון לי וכ' התם כי עם קדוש אתה לה' אלהיך התם לעילא והכא שכינתא וכו' וע"ד ואני קדש תהיון לי ודאי. ואחר כך כ' ובשר בשדה טרפה לא תאכלו ואיתא במכילתא הובא ברש"י אף בבית כן אלא שדיבר הכתוב בהווה ויש לומר שמרמז הכ' בשדה ע"ד שכתוב בזוהר הקדוש (ח"א קכב א) דאית שדה ואית שדה אית שדה דכל ברכאן וקדושין ביה שריין שדה אשר ברכו ה' ואית שדה דכל חירוב ומסאבו ושיצאה וקטולין וקרבין ביה שריין וכו' כי בשדה מצאה. דהשכינה נקרא שדה חקל תפוחין קדישין שדה אשר ברכו ה' ונוקבא דס"א גם כן נקרא שדה כי בשדה מצאה וז"ש ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה בשד"ה דייקא שדה דקליפה. וזה שאומרים קריבו לי בחינת שכינה וכמו שאמרנו במ"א במ"ש דאני בחינת כנסת ישראל שכיון שאומרים וקוראין בתורה אני הוי"ה וזה אומר הישראל היינו בחינת כנסת ישראל ה' שהוא לבן של ישראל השוכן בתוך בני ישראל. וכן יש לומר ואנשי קדש תהיון לי זהו בחינת שכינתא וכן קריבו לי. לי בחינת כנסת ישראל חזו חילי דלית דינין דתקיפין היינו קליפת כל"ב שהוא נוקבא דסט"א שהוא דינא תקיפא מכלא כמ"ש בזוהר הקדוש וכמו שאמרנו שהוא אש דאשה דמצרף. ואחר כך אומרים לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין היינו קליפת כלב שהוא ראשית דקליפה ראשית גויים עמלק שעז"א בזוהר הקדוש דאיהו דינא חציפא וכמו שאמרנו שהוא מצד שהוא נחש דקליפה. ועמלק תמיד

מקטרג על ישראל כמו שאמרנו במ"ש שהיה חותך מילותיהם וכו' טול מה שבחרת שאומר שבישראל נמצא גם כן הפוגמים בקדושת צדיק יסוד עולם והמן מזרעו אמרו (מגילה יג סע"ב) ליכא דידע לישנא בישא כהמן וכל לשון הרע וקטרוגו היה לפני השי"ת כמו שנת' כ"פ. וזהו כלבין דחציפין דעמלק היה העז פנים שנלחם בישראל אף דשמעו עמים ירגזון. וזה זוכין על ידי התגלות מצחא ורצון דעתי"ק וכמו שאומרים והוא אזמין עתיק יומין וכו'. וכן סדר החדשים שבט נוצר באות צ' בלעיטה והיינו לתקן האכילה שיהיה בקדושה צדיק אוכל לשובע נפשו ולתקן קדושת צדיק יסוד עולם. שהכל בא לתקן פגם הנחש שהיה באכילה ואחר כך הטיל בה זוהמא. ומדת צדיק מנגד לקליפת עמלק שמקטרג על קדושת ישראל בבחינת צדיק יסוד עולם ואומר טול מה שבחרת כאמור והוא כלב חציפא מכלא. ולעומתו יוסף הצדיק שגדר את הערוה ואיתא (ויקרא רבה פ' כד) כל מי שגודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש. והוא אות ק' דקדושה כמ"ש (שבת קד.) קו"ף קדוש. ובא אחר כך חודש אדר שנוצר באות ק' כמ"ש בס' יצירה והיינו קוף קדוש שהוא היפך קליפת עמלק שהוא כקופא דאזל בתר בני נשא והוא איש לשון בל יכון בארץ ויכול להיות בו מחיית עמלק. וכן בשבת יש בו מחיית עמלק ועל כן אומרים במוצאי שבת ליהודים היתה אורה ושמחה שזה נאמר אחר מחיית עמלק:

## פרק י

**ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך וגו'** וגו' לכאורה תיבות אלי והיה שם מיותר. הענין דאיתא בזוהר הקדוש פ' זו (קיג ב) תנינן עשרה דברים אתבריאו בע"ש וכו' והלוחות דכ' והלחת מעשה אלהים המה וגו' מאי אריא מדהכא ע"ש הוה ודילמא אלף שנין לבתר או בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני. והנה מ"ש אלף שנין אינו מובן בשלמא על שעת מתן תורה יובל שישאל דלמא אז נבראו אבל על אלף שנים איזהו זמן הוא שיהיה ראוי יותר לבריאת הלוחות. ויש לומר דעיקר בריאת העולם היה בדברי תורה כמ"ש (ריש ב"ר) שהתורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה ואיתא מהאריז"ל אד"ם ר"ת אדם דוד משיח ואם לא היה הקלקול היה אדם משיח שהיה חי לעולם כמו בעלמא דאתי ואז היו נותנין לו הדברי תורה. ואחר הקלקול הניח מאלף שנים שלו ע' שנים לדוד המלך ע"ה (כמ"ש זח"א נה סע"א) ואם היה אז אחר פטירת אדם הראשון נפש שיתקן כל פגם הנחש בשלימות היה הוא כנפש דוד והיה אז הזמן הראוי למתן תורה ומאחר שעברו האלף שנים היה בכל יום זמנו להיות מתן תורה. וזה שתפס הזוהר הקדוש ודלמא אלף שנין אחר בריאת העולם או בשעת מעמד הר סיני. ומתרץ בזוהר הקדוש דמוכח מדכ' והלוחות מעשה אלהים המה והיינו כד אשתכלל עלמא בשם

אלהים במעשה ולא לבתר דכ' ה' אלהים שזה היה אחר השבת עש"ב. אבל עדיין יש להבין מנא לן שנבראו בע"ש דילמא ביום ראשון או בא' מימי המעשה. אך הא לא קשיא דעיקר הלוחות היו ליתן אותם לאדם ובודאי לא נבראו קודם יום ו'. וביום ו' כשנברא האדם אם לא היה הקלקול היה זוכה שיתנו לו הלוחות אך כיון שקלקל נתעכב מתן תורה עד שבאו האבות ושבטי יה וששים ריבוא נפשות ישראל. והנה בע"ש סמוך לשבת בשיעור תוספת שבת כ' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ונדרש (ב"ר פ' ט) על כל היפך הטוב מה"מ ויצר הרע שהוא טוב מאד והיינו שיתוקן הפגם ויהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא. ואז נבראו הלוחות שהיה זמן שאם יתקן אדם הראשון הפגם אז יזכה למתן תורה. ומאחר שלא תיקן הפגם בשלימות היה הזמן אחר אלף שנים שלו אם יהיה נפש כדוד שהיה מקים עולה של תשובה והיה המתקן הפגם. וכן בכל יומא זמניה אם יזכו לתקן הפגם עד שזכו ישראל. וז"ש במתני' שהלוחות נבראו ע"ש בין השמשות. ואיתא בגמ' (ברכות ה.) על פי זה ואתנה לך את לוחות האבן וגו' לוחות אלו עשרת הדברות והתורה זה מקרא והמצוה זו משנה. שהם פסקי הלכות מתורה שבעל פה לידע המצוה והמעשה אשר יעשו. אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים שהם גם כן משורש תורה שבעל פה וראש הנביאים ספר יהושע שא' (נדרים כב :) שערכה של ארץ ישראל היא וכבר אמרנו שהמכוון דשם נגנז שרשי תורה שבעל פה של כל א' מישראל דהוא בחינת ארץ כנסת ישראל. וזהו הט' קבין חכמה שנטלה א"י דשם עיקר המקום לתורה שבעל פה (ונת' חנוכה מא' כה ד"ה ובגמ') וכן ראש כתובים ספר תהלים ודוד המלך ע"ה רבן של כל בעלי רוח הקודש כמ"ש האריז"ל ורוח הקודש מבחינת מלכות כמ"ש (מגילה יד :) ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש. ותורה שבעל פה על ידי רוח הקודש מלכות פה תורה שבעל פה. להורותם זה גמרא מלמד שכולם ניתנו למשה מסיני והיינו שהלוחות היו כלולים מכל הדברי תורה עם שרשי תורה שבעל פה. גם הרב חכמה לתקן הרב כעס שנבראו בע"ש בין השמשות אחר הקלקול לתקן כל פגם הנחש ואם היו זוכין להם היה די בהלוחות והיה כלול מהכל. וזה שנאמר והלוחת מעשה אלהים המה מרמז בתיבת המ"ה שמורה שאות מ' שהיא מדת מלכות כידוע בזוהר הקדוש היא בין ב' ההי"ן ה' עלאה וה' תתאה להמשיך מה' עלאה לה' תתאה ולזכות שבת עלאה שהיא בינה תשובה עלאה ואתפני יצר הרע מן תמן (כמ"ש תקו"ז תי' מח) והיינו לתקן כל פגם הנחש מכל וכל. וזה שנאמר ויאמר ה' אל משה עלי אלי ההרה והיינו שעל ההר ירדו שמים העליונים ואמר לו השי"ת שיעלה ההר"ה דאותיות ה"ר בין ב' ההין. להמשיך מן ה' עלאה בינה שכולל כל ג' ראשונות כמו שאמרנו כ"פ ע"ד שנאמר כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך

ינעם שבחיבור חכמה עם בינה שבלב זוכין לבחינת הדעת שהוא פנימיות הכתר. והיינו להמשיך מהשורש מג' ראשונות עד ה' תתאה וזש"נ אל"י דייקא אל יו"ד. והיה שם מרמז שימשיך ו' עמודא דאמצעיתא מדרגת יעקב אבינו ע"ה ומשה רבינו כמ"ש בתקו"ז (תי' יג) ואחר כך יו"ד זעירא של יוסף שהוא ו' המילוי ועל ידו ההמשכה מה' עלאה עד ה' תתאה בחינת כנסת ישראל ועל ידי כן יוכל להופיע בישראל שיקבלו הלוחות כפי מה שהם כלולים כל הדברי תורה עם תורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס של פגם הנחש. וזה שנאמר ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה וגו' שכולל כל הדברי תורה שכולם ניתנו למשה מסיני וכמ"ש בגמ':

## פרק יא

**הרמב**"ן ריש פ' זו כ' וכן יפרש באלה המשפטים המשפט בע"ז ובכבוד האב והרציחה והניאוף הנזכרים בעשרת הדברות ע"כ. מפרש המשפטים לשון עונשים ודינים שאחר יתרו ומתן תורה באו המשפטים לעובר על דברי תורה פן יתגבר היצר הרע שמתגבר ומתחדש בכל יום (כמ"ש סוכה נב.) ועל זה באו העונשים שלא ידח ממנו נדח וכמ"ש (סנהדרין מג :) שכל המומתין מתודין וכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא וכשחשב בשלהי יומא החלוקי כפרה אמר בחמורות מיתה ממרקת וכן א' (שבועות יג.) עונה בה שאם עשה תשובה ומת מיתה ממרקת ולא ידח שום נפש מישראל שידותה וימות ויתכפר. ומ"ש שחשב המשפט בע"ז בפרשה זו הוא דכ' זובח לאלהים יחרם. והמשפט בכבוד האב מה שנאמר במכה ומקלל. והרציחה מה שנאמר מכה איש ומת. והניאוף לא נזכר בפרשה וכונתו על מה שנאמר כל שכב עם בהמה וגו'. והיינו שהשי"ת חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח. ופתח בפרשה עבד עברי על פי מ"ש האריז"ל דפרשיות שובבי"ם מסוגלים לתיקון פגם הברית וכל חודש שבט בהם ועל זה נוצר באות צדיק לתקן קדושת מדת צדיק יסוד עולם. ואמר למי שעבר כל החודש ולא תיקן כלל והעונש על פגם זה להמכר לעבד. אף לו יש תקנה ע"י בחינת שביעית דכמו דשבת בימים מדת מלכות כן יש בשנים מדת מלכות כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קח א) ה' תתאה שבע שנים בלחיידיהו ה' עלאה שבע שנים שבע פעמים יובל ע"ש. והיינו שביעית איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה ב) וזהו שופר עדש"נ אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וזה יועיל. ואף למי שנשתקע בחטא ח"ו ואמר אהבתי וגו' לא אצא חפשי. אף הוא לא ידח ויש לו תקנה על ידי יובל עלאה שהוא השופר גדול שיעורר אף לב הנדחים בקלי' ארץ מצרים (וכמו שנת' מא' ב) יובל עלמא דאתי שיבורר ועמך כולם צדיקים וכל מאן דאתגזר אקרי צדיק. וזה שנסמך אחר מתן תורה שלא יתייאש העובר על דברי תורה שיש לו תיקון

על ידי המשפטים ומי שפגם בפגם זה הגורם עבדות יש לו תקנה על ידי בחינת שמיטה ויובל ה' תתאה ה' עלאה. יראה תתאה יראה עלאה. תשובה תתאה תשובה עלאה שהכל א'. ושבת ברזא דברית שבשבת הזמן לתקן זה הפגם כמו שנת' כ"פ ובפרט בשבת זו שקדושתו המיוחדת הפרשה שקורין בה בו הזמן לתקן ולהתברר במדת צדיק:

## פרק יב

**שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים**. היינו שלעתיד יראו כל נפשות ישראל שכל הריחוק והדינים שעברו עליהם בעולם הזה היה רק בדמיון למראה עין וכענין החלום ועד"ש (עירובין יח :) על אדם הראשון שבהק"ל שנים חזא לאונסיה. אבל באמת הכל ניתקן לעתיד. והוא ענין פרשת משפטים גמר התיקון של שובבי"ם בפרשת כי תקנה עבד עברי כאשר אמרנו שמרמז שכל נפשות ישראל יש להם תיקון שמי שלא פגם כל כך בשביעית יצא וכדאי' במ"ר כשם שבראתי העולם בו' ימים ונתתי בז' כך יעשה עמך ו' שנים ויצא בן חורין. וגם אם פגם יותר והגיע לתכלית הריחוק כש"נ אחר כך ואם אמור יאמר אהבתי וגו' שהוא מגושם כל כך בתאותו להשפחה וזרעה שאין להם שייכות עמו רק למלא תאותו. ואינו רוצה לשוב בתשובה גם כן. יש לו תקנה על ידי יובל העליון וכש"נ ביובל ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו. ומספר ימי שובבי"ם מ"ב ימים שבששה שבועות. והוא כנגד שם מ"ב שבאנא בכח שהוא מסוגל לעליית נשמות לשרשם והוא כענין הששה שבועות של ימי הספירה שמפסח ועד עצרת שהם גם כן מ"ב ימים של השם הק' לרמז הנזכר:

**אחר הבדלה**

**בזה"ק** (וארא לא ב) ד"א עלמא דאתי אקרי נעם וכד אתער עלמא דאתי כל טיבו וכל חידו וכל נהורין וכל חירו דעלמא אתער ובג"כ אקרי נעם וכו'. היינו דטיבו אור כי טוב והוא מה שזוכין צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק (כמ"ש תענית טו.) וכל חידו דכ' אור צדיקים ישמח שעל ידי האור זוכין לה' עלאה דאתפני מתמן יצר הרע על ידי ששוכן בחינת שכינתא עלאה ושכינתא תתאה בתרי בתי לבא (כמ"ש תקו"ז תי' מח) וזוכין לישרי לב שמחה וזהו על העתיד. ועל תיקון העבר אמר כל נהורין היינו תורה אור דכ' ולכל בשרו מרפא שהוא רפואה לכל החטאים ואמרנו שמרמז אף לפגם שמנע בזוהר הקדוש התשובה ממנו שנקרא בשר. גם לזה יש תיקון על ידי תורה (ונת' כ"פ) וכל חירו דעלמא אתער היינו כבחינת יוהכ"פ שהוא עלמא דחירו. ואמר בזוהר הקדוש כיון דנפיק שבתא אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא וכו' ואית לן לאתערא ולימא ויהי נעם ה' אלהינו עלינו. והוא שבשבת זוכין לשבת עלאה דאתי שהיא נעם ה' ואתפני מתמן

יצר הרע כמ"ש בתקו"ז (שם) ומבקשים במוצאי שבת על ימי המעשה שיופיע גם כן מנעם ה' עלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו שבשבת אין מעשה ידינו כלל ומבקשים על ימי המעשה שמעשה ידינו יהיה כוננה עלינו לייסד הקדושה שתהיה בקביעות לעולם. עדש"נ בחכמה יבנה בית והיינו שיהיה קדושה בקביעות. ובתבונה יתכונן שיתייסד הקדושה שיהיה לעולמי עד. והיינו שעל ידי הבינה זוכין לדעת כש"נ כי תבא חכמה בלבך שיתחבר החכמה שבמוח שיהיה כפי הבנת הלב בחינת בינה לבא ודעת לנפשך ינעם שזוכין להדעת שיוקבע במעמקי הלב וזה איקרי נעם וז"ש ינעם. וכן נאמר אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא היינו כשנכנס היראה למעמקי נקודת הלב בחינת בינה לבא זוכין לדעת בענין מציאה וכענין שנ' ודעת לנפשך ינעם וזה שנאמר ובתבונה יתכונן שיתייסד הקדושה לעולמי עד. וזה שנאמר ומעשה ידינו כוננה עלינו ועל דרך מה שאמרנו מדברי הרמב"ם (בפ"ג מה' דעות ופ"ה משמונה פרקיו) שאין שום דבר רשות רק כשמכוין לשם שמים לגדל בניו לתלמוד תורה אף עסק פרנסתו עבודה. ובלא כונה לשם שמים הוא חטא (ונת' מא' ז) ומבקשים שיהיה מעשה ידינו כוננה עלינו שהקדושה שיהיה במעשה יתכונן לעולמי עד בבחינת נעם ה' עדש"נ ובתבונה יתכונן. וכמו שאמרנו שמהאי טעמא מבדילין על היין שמורה שמחה. שהוא שמח במה שזוכה להכיר ולהבדיל בין קודש לחול ונשאר הציפוי והחשק להיות תמיד פנוי לתורה כבשבת. וכמו שנברא האדם לשמש את קונו. ורק מפני הקללה בזעת אפך וגו' מוכרח לעשות מעשה בימי החול. (וכמו שנת' מוש"ק יתרו) וז"ש (ברכות יז.) גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך והיינו להיות דרופתקי דאורייתא כרשב"י שזה נקרא עושה רצונו של מקום כמו שאמרנו בפי' מ"ש (שם לה :) שבעושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים (ונת' פ' לך מא' ג עש"ב). ומי מעכב שאור שבעיסה וכו' שעל ידי הקלקול אנו מוכרחין לעסוק בעניני עמל העולם הזה ולהיות חורש בשעת חרישה וכו'. ומבקשים שיהיה על כל פנים המעשה לשם שמים לקבוע עתים לתורה ולגדל בניו לתלמוד תורה ומעשה ידינו כוננה עלינו שיתיסד הקדושה לעולמי עד על דרך ש"נ ובתובנה יתכונן.

## פרשת שקלים

### פרק א

**מכתי"ק**

**יש** לדקדק למה תיקנו קריאת הפרשה בשבת שלפני ר"ח ולא בר"ח אדר דאז משמיעין על השקלים וקריאת הפרשה במקום הכרזה להשמיע והיל"ל זה בר"ח. ובלא"ה צריך

טעם על תקנת הקריאה דבזמן הבית שהיו משמיעין בא' באדר מה צורך לקרות עוד הפרשה בשבת הקודם. ועכשיו דאין משמיעין מה צורך לקריאת הפרשה כיון שאין לנו בית המקדש ואין צריך לתת השקלים כלל. ובתנחומא תשא סו"ס ג' משה למד כו' ופרשיות שקורין כו' מזכירים אותו בכל פרשה ופרשה ובפרשה שקלים אמר משה כו' משאני מת אין אני נזכר אמר לו הקב"ה כשם כו' כך בכל שנה שקורין אותה לפני כאלו אתה עומד באותה שעה וזוקף את ראשן ע"כ. הנה דקריאת פרשה זו בכל שנה הוא כדי לזקוף ולהרים ראש בני ישראל אבל הדבר צריך ביאור במה נזקף בזה ושם הרמת הראש הוא על ידי המנין דעל זה אמר כי תשא וגו' לפקודיהם וגו' בפקוד וגו'. ובפשוטו נראה כי המנין מורה חשיבות הדבר וכמ"ש מטעם זה דכל דבר שבמנין לא בטל וחכמים אומרים רק ו' דברים אגוזי פרך וכו' (כמ"ש ביצה ג :) שאלו חשובים ודרך למוכרם במנין. אבל הלשון נשיאת ראש הוא לשון התנשאות על השאר כמו ראשי המטות ראשי בני ישראל ראשי בית אב וכן נשיא ומצינו שניהם יחד ביחזקאל נשיא ראש משך והוא כמו המתנשא לכל לראש כי המנושא הוא הראש וראשון דוגמת ראש האדם לשאר איברים. והשי"ת ציוה לנשא ראש כל ישראל כולם. כי בישראל כל אחד הוא דגול ומנושא באיזה דבר מה שאין בכל ישראל כמותו בדבר זה כידוע דשורש נפשות ישראל הוא מהתורה ששים ריבוא דדור המדבר הם מהתורה שבכתב ועל כן א' במד' (ב"ר ויצא פ' ע) דאלו היה חסר א' מהם לא נתנה תורה. דהיה חסר אות א' [או חלק מאות הפוסל] והס"ת פסולה בחסרון אות ואפילו קוצו של יוד מעכב ועל זה נמנו. ואיתא בזוהר (ר"פ במדבר) דהם חיילין דאורייתא שמספר נפשות אלו הם כוללים כל התורה כולה. ונפשות שבכל דור [שהם מצאצאי דור המדבר] הוא מהתחדשות תורה שבעל פה [הנובע ויוצא מתורה שבכתב כאור הלבנה המקבלת מהחמה] שבאותו דור וכלל המספר הם ששים ריבוא מספר דור המדבר שהם שורש נפשות כל הדורות וכמ"ש בקהלת רבה א' דאין דור פחות מששים ריבוא ועל כן אמרו (ברכות נח.) דעל אוכלסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים שאין דעתם דומה זה לזה ואין אוכלסא פחותה מששים רבוא (כמש"ש) דדעת כל א' בפ"ע הוא כפי שרשו בהתורה ועל כן אמרו (תקו"ז תי' יג) יעקב מלבר משה מלגאו דיעקב נפשו כולל כל נפשות דישראל מצד שכולם צאצאיו וחלק מנפשו וכללות נפשם כלולים בו. ומשה רבינו ע"ה שהוא בסוד הדעת כידוע דעל כן נקרא דור המדבר דור דעה כמ"ש (מ"ר חקת) ע"פ ודרדע כי הוא כולל הנפשות כולם מצד הדעת והוא הפנימיות דנפש. כידוע דעשר ספירות מצד חיצוניותם אין הדעת נמנה בכללם רק מצד הפנימיות דאין הכתר נמנה כי הוא הנקרא אין שהוא הגולגלתא וקרקפתא דתפילין שלמעלה מהמוח והחכמה שהוא

תחלת ההתגלות יש מאין. ולזה בפנימיות היינו המושג לאדם הדעת ממלא מקום הכתר דרש"י פרשה תשא פי' ובדעת רוח הקודש והוא השגה שלמעלה מהחכמה שבמוח ומגדר השגתו. ועל כן משה רבינו ע"ה הוא הפנימיות של כל נפשות ישראל היינו השגת הדעת שמצד שורש ומקור הנפש מאותיות התורה והוא הדעת שבנפשות ישראל שבכל הדורות ועל כן א' בגמ' (שבת קא : וש"מ) משה שפיר קאמרת בענין דברי תורה. בתמיה איה הדעת שלך. ובכל דור יש גם כן נפש או נפשות של ראשיאלפי ישראל הכוללים כמה אלפים נפשות. ויש ראשי הדור שהם כוללים נפשות כל אותו הדור דוגמת משה רבינו ע"ה ובהם שורש ממשה וכמו"ש האריז"ל על לשון משה שפיר קאמרת דגדול הדור נקרא כן שהוא ניצוץ משה רבינו ע"ה עצמו המתגלגל בכל דור ובמג' (ברכות נח :) דר"ח בריה דרב איקא בירך על ר"פ ור"ה ברי' דר"י חכם הרזים וא"ל כיון חזתינכו עלואי כששים ריבוא וא"ל חכימת כולי האי כו' ע"ש וחשבו זה לחכמה גדולה שהשיג על ידי ראייתו אותם [עד"ש בזוהר יתרו ע"פ ואתה תחזה] שהם חשובים כששים ריבוא היינו שנפשותם כוללות נפשות כל הדור וכלולים מס' רבוא דיעות. ומ"ש עלואי יש לומר דהיינו שהוא בראייתו אותם השיג זה עד"ש בעירובין י"ג ב' האי דמחדדנא מחבראי דחזיתא לר"מ וכו' ועי"ש נ"ג א' דלמד ר"י לב כל א' וא' וחכמת כל א' וא' והכא על ידי הראיה דידהו השיג לב וחכמת ששים ריבוא. ומברכין על זה להקב"ה שהוא חכם הרזים שבכל אחד מהם יש רז וסוד בפ"ע שהוא שורש נפשו. ואפילו באנשים הפשוטים כמ"ש במק"א מב"ק צ"ב וסנהדרין ז' א' ועוד מכמה דוכתי דיש בכל אחד איזה שורש דברי תורה ועל זה אמרו איזהו חכם הלומד מכל אדם. ודוקא אדם אמר אתם קרוים אדם דרק בנפש ישראל יש בכל אחד איזה דבר חכמה מיוחד שמזה שורש נפשו ועל כן רק על אוכלסי ישראל מברך חכם הרזים שחכמתו ית' כולל כל אותם הרזים והדיעות שונות כי הוא בראם. וחכמת כל חכמי ישראל הוא חלק מחכמתו ית' כמ"ש בברכה דעל חכמ"י שחלק מחכמתו ליראיו וזהו חכמי ישראל שיש בהם חכמה גלויה. ושאר כל אחד מישראל יש בו איזה סוד מחכמתו יתברך טמון בשורש נפשו שהוא עצמו אינו יודע והוא שורש חיותו כמ"ש והחכמה תחיה בעליה ועל ידי זה יש לכל אחד נשיאות ראש על כל ישראל מצד חלק אלוה ממעל שבשורש נפשו שיש בו רז וסוד נעלם מכל ישראל. וז"ש שם בהרואה שאין דעתם שוה ואין פרצופיהם דומים זה לזה דשינוי צורת האדם מצד שינוי הדעת שבכל אחד כי הפנים פני אדם הוא בצלם אלהים וזהו מצד הנפש חלק אלוה וחכמת אדם תאיר פניו וכל אחד כפי נקודת חכמה ודעת שבו שאין דומה לחבירו כן אור הפנים שלו אין דומה. ובסנהדרין (לח.) איתא דבג' דברים אדם משתנה

מחבירו בקול במראה ובדעת. וקול הוא גם כן נמשך משורש החיות כמו שתרגם א' על נפש חיה רוח ממללא שזהו עיקר חיות צורת אדם וקול הוא הדבור. והעכו"ם גם כן חלוקים מצד הסט"א והקלי' שמשם שורש נפשם ועכ"א עליהם בושה אמכם וגו' (כמ"ש ברכות שם) שבהקבצם יחד כינוס לרשעים רע להם ולעולם (סנהדרין עא:) דאיגלי בהתייהו ונבעו מצפוניו שיבושו בשורשם. ומקורם הרע היא אמם ילדתם [וכדרך שאמרו בישראל ברכות (לה רע"ב) אמו כנסת ישראל] דבכל אחד שורש רע מיוחד ובקיבוצם נעשה רע הכולל. וההיפך בכינוס לצדיקים הם ישראל דעמך כולם צדיקים וצדיק יסוד עולם ועל כן אמרו (סנהדרין לז.) כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם שבאמת בשביל כל אחד מישראל נברא וכמ"ש בברכות (ו:) ע"פ כי זה כל האדם שקול זה כנגד כל העולם כולו. וכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה ולצוות לזה וזהו על כל אחד כי כל אחד הוא מדוגל ומנושא בענין מיוחד בפ"ע שע"ז כל העולם כולו בשבילו וצריכים לו בזה. ועל זה א' (פ"ד דאבות) שאין לך אדם שאין לו שעה כי הכל בעולם שנה ונפש כמ"ש בס' יצירה וכמו שבני אדם חלוקים זה מזה כן בזמן כל שעה חלוקה מחברתה הכל כפי חלוקת הנפשות באותו דור. וכל א' יד לו שעה מיוחדת. וכל התנשאות נקרא דקיימא ליה שעתא (תענית כא.) גבי ר' יוחנן ובכמה דוכתי שהשעה עומדת לו שבאותו זמן היה הוא המנושא והראש כי חיותו ושורש נפשו הוא להתנשא באותה השעה דשייכא ליה [וברשעים נקרא שהשעה משחקת לו בברכות (ז:) ובכמה דוכתי ע"ד יושב בשמים ישחק אדני ילעג למו] וכן לכל אחד יש איזו שעה שהשי"ת רוצה באותו חלק טוב שהוא של אדם זה. ואז אותה השעה קיימא ליה להיות הוא המנושא:

**ובתן** תורה עטרו לכל אחד מישראל ב' כתרים כמ"ש (שבת פח.) הכתר הוא סימן התנשאות ככתר מלכות ובמתן תורה נתגלה שורש הדעת שבכל א' שהן הם אותית התורה כנ"ל דעל ידי זה יש לכל אחד התנשאות וכתר נגד כל ישראל באותו פרט דידיה. והם ב' כי דעת הוא חבור חכמה ובינה שהם מוחא ולבא. נשמע הוא השגת חכמה שבמוח ונעשה הוא על ידי שנכנס הבינה בלב שממנו תוצאות חיים לכל האיברים במעשה ומזה בא אור הפנים כנ"ל. והם הקדימו נעשה לנשמע ואמרו שם דהוא רז שמלאכי השרת משתמשין בו עושי דברו והדר לשמוע. ובריש ויקרא רבה אמר דקרא זה לא קאי אעליונים דנאמר אחר כך כל צבאיו רק בתחתונים ועל כן לא אמר כל מלאכיו שאינן יכולין לעמוד כו' ע"ש. ונראה דמלאכיו היינו רבנן וכש"נ כי שפתי כהן וגו' מיפהו כי מלאך וגו' ואמרו מזה (חגיגה טו:) אם הרב דומה למלאך יבקשהו תורה מפיהו ואם לאו כו' ומכל מקום אמרו שאינן יכולין לעמוד בתפקידיו של הקב"ה. וגם אותו שאינו

יכול לעמוד בכלל מלאכיו אלו אמר כל. כי באמת גם בהם יש דברי תורה אמיתים שהרי נשנו דברי אחר במשנה פ"ד דאבות מ' כ' ובשמו. ובגמ' (שם) דנמשל לאגוז שאין תורתו נמאסת ע"ש. ורק מלאך ה' צבאות יש לומר דאין נקרא וגם מפיו ממש אין ללמוד דיוכל להכניס בו גם קליפתו ורק ר"מ ידע לזרוק הקליפה. אבל יש בו גם כן דברי תורה אמיתים שהם דברי א"ח ובזה נקרא מלאך שליח מה' להגיד דברי תורה אלו דלכך השפיעו זה ללבו. והם נקראו עושי דברו כו' כי דבר ה' הוא תורה שבעל פה כמ"ש בשבת (קלח :) על פי ישוטטו לבקש את דבר ה' זו הלכה וכמ"ש בגיטין (ס :) ע"פ כי על פי הדברים האלה כרתי וגו' דר"ל תורה שבעל פה דאינו בכתב רק דברי אלהים חיים היוצאים מלבות בני אדם והם באמת דבר ה' ודברי אלהים חיים אבל מכל מקום האדם הוא ביגיעתו ממציא הדבר וכמ"ש במגילה ו' ב' יגעתי ומצאתי תאמן כו' לחדודי כו' ולשון מצאת משמע כמציאה שהוא בהיסח הדעת כי הוא אינו יודע על מה לייגע והוא אחר כך אצלו כמציאה שבהיסח הדעת רק על ידי היגיעה השי"ת נותן בלבו הבנת הדבר ועל כן הוא דברי אלהים חיים. וזהו עושי וגו' שעל ידי יגיעתו ועיונו הוא עושה הדבר ואחר כך לשמוע בקול השי"ת הוא המציאה מה שהשי"ת ממציא לו הדבר. ועז"א בשבת ל"א סע"א פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ועל ידי הפלפול הוא עושה הדבר ואחר כך שולח השי"ת הבינה בלבו דעז"נ כי כאשר וגו' דברי אשר יצא מפי וגו' אשר שלחתיו כי הדיבורים הם שלוחיו ללמד לבנ"א דעת ועל כן הת"ח נקראו מלאכיו. [וכן נקראו גבורי כח כמ"ש (סע"ר פ' כה הובא רש"י סוכה מד סע"א) על פ' גבורי חיל דחרש ומסגר וכי מה גבורה כו' אלא שגבורים היו במלחמתה של תורה. וכיו"ב בחגיגה י"ד א' על פ' גבור ואיש מלחמה] וע' נדרים כ' ב' מאן מלאכי השרת רבנן כו' דמצייני כמלאכי השרת וכיו"ב בשבת כ"ה ב' ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות. ונראה דהא דקרי להו יוחנן ב"ד שם מלאכי השרת דכונתו לחכמי בבל שא' בקידושין ע"ב סע"א הראיני ת"ח שבבבל דומים למלאכי השרת ע"ש ברש"י הביא גמ' הנ"ל. ויש לומר דע"כ א' שבבבל שהם מצויינים כמ"ש בשבת קמ"ה סע"ב ומצייני כמלאכי השרת ומ"ש שאינן בני מקומן בפשוט היה נראה דקאי אבני בבל שהיו עולים לא"י ללמוד וכמ"ש בקידושין כ"ט ב' הא לן והא להו ע"ש ברש"י ותוס' ושם בא"י היו מצויינים. אבל מגמ' דקידושין הנ"ל דא"ל רבי הראיני כו' משמע דאאותם שבבבל קאי שלא ראם בא"י. ויש לומר דעל כן פירש"י שם שאינן בני מקומן שגלו לבבל. אבל כפשטיה מ"ש רש"י שהגולה למקום נכרי כו' במתאי כו' אני ניכר צ"ע דזה שייך באותו הגולה אבל בנ"י כבר היו אז מכמה מאות שנים בבבל והיו שם יהודים אז יותר מבא"י כדמשמע בכתובות ק"ו

א' ר"ה הוה כו' וא' במערבא כו' ע"ש לענין ריבוי הת"ח בני הישיבה. ומה שייך עליהם לומר בלא מתאי. אבל יש לומר בלא"ה ודאי לא היה כונתם להתכבד בעיני הבריות להיות להם לכבוד ולתפארת רק בשביל כבוד התורה וכמ"ש שבת קי"ד א' ת"ח שנמצא רבב כו' משניאי ע"ש וכן ברש"י עירובין נ"ד סע"א סד"ה שמסרחת שדרך ת"ח כו' משנאי וגו'. ושם בשבת ר' יוחנן אמר זה אבל הוא אמר רק על רבב ובבבל הוסיפו לציין עצמם משאר בנ"א וכמ"ש (פסחים קיא :) סודריה דמר כצורבא מרבנן ובשבת ע"ז ב' ע"ש ברש"י ד"ה סודרא. ועל זה א' שאינן בני מקומן כי מקום ישראל היא בארץ ישראל שהוא ארץ המיוחד להם ושייך לקדושת ישראל ושם ניכר קדושת ת"ח גם בלא צוין. וכד"ש בנדרים (מט :) על ר' יהודה שלא היה לו מלבושים וא"ל מורה ורוי וכו' חכמת אדם תאיר פניו. והכרה זו רק במתאי במקום הקדושה בארץ ישראל אבל בחוץ לארץ אין השגת קדושת ת"ח ניכרת לכל רואיהם וצריכים לציין. ובקרא דשפתי כהן הנז' וכן בשבת (כה :) בריב"א הנ"ל הלשון מלאך ה' צבאות דשם קאי על ראש ישיבה המלמד תורה לישראל כריב"א וכן כהן דא' תורה יבקשו מפיהו ועל כן נקרא מלאך ה' כי הם שלוחי דרחמנא ללמד תורה לעמו ישראל. שהשי"ת נקרא המלמד וכו' והם שלוחו של אדם כמותו. וזה גם כן תואר צבאות שאמר כאן על שם צבאותיו עמו בני ישראל שאליהם שלוח. ושם ר' יהודה בר' אלעאי בסדינין של פשתן וכהן גם כן בבגדי בד דוגמת מלאך שנאמר עליו שהוא לבוש הבדים. (כמ"ש ירושלמי יומא פ' ז' סו' ה' ב) ובבל היו בני תורה וצורבא מרבנן מצויינין ועל כן א' לשון מלאכי השרת ולא מלאך ה' צבאות. שהם עוסקים בעבודת השי"ת כל היום ולשרתו כמלאכי השרת המשרתים. ובא"י היה בגד פשתן חשוב וכמ"ש פסחים ק"ט א' ונשים כו' בבבל בבגדי צבעונין בארץ ישראל בבגדי פשתן ובכתובות (נ"ט ב) תני ר"ח הרוצה כו' פשתן ופירש"י שיעדן זיוה ע"ש ושנה זה בא"י ושם היה בזה יופי ותפארת. ובבבל א' סתם מצויינים והסודר משמע דלא היה דפשתן וכן שאר בגדים דשם היה החשיבות בגד צבוע והם דצמר כמו שמצינו בבגדי כהונה דתכלת וארגמן ותולעת שני הם דצמר אבל דפשתן לבן. ויש לתת טעם כי בארץ ישראל החסדים גוברים מה שאין כן בחו"ל:

**ולפי** זה יש לפרש גם לשון רז שמלאכי השרת וכו' דבשבת (פח.) הנ"ל על ת"ח וקרי להו מה"ש שכן היו קורין בא"י לת"ח שבבבל כנ"ל. ונקטינהו משום דקאי לענין החידושין דאורייתא דעל ידי זה הם עושי דברו וגו' כנ"ל. ובבבל עיקר התחדשות דתורה שבעל פה דעז"א סנהדרין כ"ד א' במחשכים זה תלמודה של בבל דשם העמיקו ביותר בפלפול וכמ"ש רש"י חגיגה י' רע"א ד"ה אפילו מש"ס ועליהם נאמר העם ההולכים בחשך

ראו אור גדול כמ"ש בתנחומא פ' נח ג ע"ש. ובשבת קמ"ה סע"ב דת"ח שבבבל עושים ציצין ופרחים לתורה והיינו חידושין דאורייתא. ובשעת מתן תורה אמרו כל ישראל נעשה שהם עושי דברו כנ"ל. דשורש נפשותם מאותיות התורה והם בנפשותם הם עושי התורה. ועל דרך זה אמרו (סנהדרין ח.) בבנות צלפחד שזכו ונאמרה פ' נחלות על ידן וראתה עינם מה שלא ראה עין משה רבינו ע"ה והם הביאו התגלות פ' זו לעולם. וכל ישראל הביאו התגלות כל התורה והם עושי דברו ועל ידי זה ישמעו בקול דברו דוגמת מלאכי השרת רבנן בדידהו. ומצינו כיו"ב (שם צט ב) דהמלמד בן חבירו תורה כאלו עשאו לדברי תורה שנאמר ושמרתם וגו' ועשיתם אותם. ובקרא לא נזכר מלמד רק הם דרשו כן כי איך אפשר עתה להיות עושים לדברי תורה שכבר ניתנה בסיני רק ע"י שמלמד בן חבירו ומכניס ללבו דברי תורה שלא היה מבין ויודע. אותן דברי תורה שמכניס ללבו של זה הוא כאלו הוא עשאם [וכיו"ב בזוהר הקדוש על פ' ועשיתם אותם לענין מצות דכאלו עשה הוא להציווי ע"ש בפ' בהר ק"י ב' ד"ה וכי ובפ' בחוקתי קי"ג סע"א ורע"ב. ובפ' נשא קכ"ב רע"א דמקיים עלמין דלעילא וכו' היינו על ידי שהוא העושה לדברי תורה שבה קיום העולם] וכיוצא בזה במכילתא ס"פ תשא ע"פ לעשות את השבת ע"ש. וזהו הכתרים שניתן להם שכל א' עשה והביא לעולם שורשו בדברי תורה ובזה הוא מוכתר ומעוטר מהכל. ולעתיד צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם (כמ"ש ברכות יז.) היינו אותם ב' עטרות כמ"ש בשבת פ"ח א' דעתיד להחזירם לנו וקרי לה שמחה שמעולם כי דברי תורה משמחי לב כש"נ פקודי וגו' וכמ"ש בערכין י"א א' וקרי להו בקרא ישרים ר"ל שמיישרים הלב וכמ"ש לישרי לב שמחה וכמ"ש בתענית ט"ו רע"א. וישרת הלב על ידי דברי תורה הוא כאשר נבלע בלב וזהו כשהם עושי דברו כהנ"ל. ועל כן נאמר ישמח משה וגו' כליל תפארת וגו' כי ממנו לא ניטל הכתר דהר סיני ועל כן ישמח. ושם בשבת אמרו דמשה נטל גם להכתרים דישראל וברש"י שם דהוא הקרני הוד ועי' בפע"ח שער שבת פ' ח' דבליל שבת מחזיר משה הכתרים לישראל ומזה יורשים התוספות שבת ע"ש ונראה דר"ל הנשמה יתירה הנתוספת בשבת שא' בזוהר יתרו פ"ח ב' דהוא כדוגמא דעלמא דאתי וכן איתא בברכות (נז :) דהוא א' מס' לעולם הבא. והיינו מאותן עטרות דעולם הבא הנ"ל וע"י זה חוזר ונתנשא ראש כל א' בשבת:

**ובפסיקתא** רבתי פרשה י' סוס"י ו' א"ל רבונו של עולם וכו' שזקפת ראשי (בקרני ההוד יעוש"ב לפני זה) כך רומם ראשם א"ל הקב"ה לך רומם ראשם א"ל וכו' אתה תלה ראשם כו' א"ל כו' אני אזקוף כו' כי תשא וגו' יעו"ש. ויש לומר מה שאמר לו לך רומם כו' היינו שיחזיר להם הכתרים אבל זה אי אפשר להחזיר לגמרי כמות שהיה דכבר חטאו וניטלו

ובשבת שמחזיר הוא רק א' מס' [בעולם הבא] כנ"ל ואין בזה כדי זקיפת ראש ועל כן אמר לו אתה תלה ראשם והסכים הקב"ה על ידו במ"ש כי תשא וגו' ונתנו וגו' דבתנחומא פ' תשא סוס"י ב' מי גרם לשבטים בפרשת שקלים כו' מעשה העגל ע"ש והיינו כי מה שנאמר וביום פקדי ופקדתי וגו' היינו כשיבא לפקוד את בני ישראל ולמנותם דהוא התנשאות ראשם שהוא החזרת הכתרים אז חוזר ומתעורר הקטרוג שבעבורם נסתלקו ויוכל לבא גם נגף ח"ו על ידי שנזכר החטא. דהסתלקות הכתרים לא היה לעונש רק עד"ש בסנהדרין (צב.) הוי קבל וקיים דתנן בית אפל אין פותחין כו' וכיו"ב כ' בשם האריז"ל דכשמעלין אדם בעולמות עליונים יותר אז מתעורר חטא קל שבהיותו בג"ע ובעולמות תחתונים לא היה נחשב לחטא כלל [או שכבר תיקנו אבל לא לגמרי להיות כזכיות רק כשגגות ועד"ז בחטא העגל שכבר שבו ונמחל ונתרצה ביום הכפורים ועכ"ז לא היה לגמרי דאז היו חוזרים למה שהיה במתן תורה בהסתלקות היצר וביטול המיתה] ודנין אותו על אותו חטא וצריך לקבל עונש ע"ז מחדש אף שכבר קיבל עונשים מקודם ונזדכך להיות בג"ע וה"נ ביום פקדי וגו' ע"ז ציוה לתת אז השקלים לכופר נפש שעל ידי זה לא יוכל לקטרג עוד ולהביא נגף ח"ו. ובב"ב י' ב' אמר משה לפני הקב"ה במה תרום קרן ישראל א"ל בכי תשא ופירש"י אם כו' קח מהם כופר לצדקה. ובאמת בפסוק מיירי משקלים למשכן ומקדש ולא נזכר צדקה לעניים כלל ומצות צדקה נאמר במקום אחר. אבל כל הענין בגמ' שם לפניו ולאחריו מיירי מצדקה וגם אחר כך מייתי מקראי פזר נתן לאביונים וגו' קרנו תרום בכבוד. הוא מרומים ישכון וגו' לחמו נתן וגו' צדקה תרומם גוי וכו' יעו"ש ומשמע דבזמה"ז דליכא בהמ"ק צדקה לעניים נמי מהני לכופר נפש כשקלים דבית המקדש. ואע"ג שזהו רק לכופר נפש כשנושא ראשם שלא יזיק ולא שעל ידי זה הוא נשיאת ראש. צריך לומר לפמ"ש דהרמת קרן הוא על ידי החזרת הכתרים וכופר נפש דשקלים הוא לכפר אעגל שבעבורו הוסרו. א"כ ממילא כשיכופר זה ע"י כופר ע"י זה יחזרו ממילא ויבאו להרמת קרן:

**ומשה רבינו ע"ה** נתקשה בזה איך המטבע כסף יהיה כופר לנפש וכמ"ש (מדברי תורה תשא יא) דאמר כל אשר לאיש יתן בעד נפשו ר"ל דהנפש יקר מכל הון ואיך אפשר לתת ממון כופר לנפש. והראהו הקב"ה מטבע של אש מתחת כסא הכבוד ואמר לו זה יתנו כזה יתנו (כמ"ש שם סס"י ט) הכוונה דהראהו שאף שהיא חתיכת דומם יש בו גם כן רוחניות שהרי דוגמתו למעלה של אש. כי בכל דבר יש רוחניות שמזה התהוותו וקיומו דלולי כן אין לו מציאות דאין עוד מלבדו כתיב. ובכל קניני האדם יש רוחניות השייך לנפש האדם וכידוע דאתה מחיה את כולם. וזה ענין וינצלו את מצרים שלא יאמר אותו

צדיק וכו' ברכוש גדול לא קיים (כמ"ש ברכות ט :) ואם השי"ת רצה ליתן להם רכוש מה צורך לישא ממצרים ולי הכסף ולי הזהב נאום ה'. וגם רשב"י אמרו בירושלמי (ברכות פ"ט ה' ב) ומדרש (שמות רבה פ' נב) שאמר בקעה התמלאי דינרי זהב ונתמלאה. ובלא"ה אברהם אבינו ע"ה לא ביקש לזרעו רכוש עולם הזה ולא יתרעם ע"ז. אבל ידוע עיקר וינצלו שעשאוה כמצולה שאין בה דגים היינו שלא נשאר בהם שום חיות דהתחלת בריאת חיים היה בדגים. ומ"ד כמצודה שאין בה דגן היינו דבר המקיים החיים ונותן דעת באדם וכמ"ש בסנהדרין (ע רע"ב) דתינוק אינו יודע לקראו אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן. ובסוכה (מב :) דמרחיקין מצואתו אז דיוסיף דעת וגו'. וזהו הקליטה מכל חכמת מצרים שהיה כל חכמתם למילוי תאותם ועל זה אמרו (שהש"ר וכ"ה במכילתא וספרי) על פי תורי זהב וגו' עם נקודות הכסף דגדולה ביזת הים מביזת מצרים היינו דביציאת מצרים היו בתוקף האהבה להשי"ת דעל כן חג זה נגד אברהם אבינו ע"ה. כי מצרים ערות הארץ שטופי זימה וזרמת סוסים זרמתם באהבות ותאות רעות וזה שורש חיותם וכל דעתם וחכמתם ומחשבותם וקיום חייתם והוא על ידי ניצוצות קדושות ממדת חסד שנפלו בשבירת הכלים כידוע. וישראל הוציאו הניצוצות קדושות ונתעורר על ידי זה בהם תוקף האהבה דקדושה וזהו נקודת הכסף כידוע דכסף הוא אהבה ונקרא נקודות כי דבר זה היה רק לשעה ואחר כך נסתלק כידוע ונשאר רק נקודה. ובקריעת ים סוף נאמר ויראו העם את ה' מדת היראה נקרא זהב כידוע. ואף דאהבה גדול כמ"ש בסוטה (לא.) זהו מצד המעלה עצמה דודאי מדת אהבה מעלה גדולה יותר אבל מצד השתדלות האדם העיקר יראה כמ"ש (ברכות לג :) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר מה ה' וגו' כי אם ליראה ואין להקב"ה וכו' אלא אוצר של יראת שמים כי האהבה בא אחר כך ממילא כידוע מהא דדרכו של איש וכו'. ומה דמצרים מקום כשפים שמכחישין פמליא של מעלה שעל ידי זה גברו על כל האומות ועבד לא יכול לצאת משם זה היה ע"י ניצוצות קדושות ממדת הגבורה דשבירה. וכשפים מתבטלים במים כמ"ש בסנהדרין (סז :) היינו לפי שכחם מגבורה ואש ומים חסדים מכבים אש. ועל כן טובעו במים וישראל קלטו הניצוצות קדושות דיראה. וזהו על ידי הביזה שהיה כשפטיה רכוש כמפורש בכתוב במצרים. ודים בד' רז"ל (כמ"ש רש"י וכ"ה בילש"ש בשם תנחומא) על פ' ויסע משה. והיינו כי בהרכוש היה גם כן אותם הניצוצות קדושות. וכן להיפך יש כמו דורן דיעקב לעשו שהוא ע"ד השעיר לעזאזל כמ"ש בזוהר. ולפי שראה יעקב דנגע בכף ירך שיש טענה עדיין נגדו מצד ערבוב הטו"ר בחטא אדם הראשון אדם אין צדיק וגו' ויש גם בו איזה צד השייך לעשו באמת וכמ"ש בחגיגה (טו.) נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם.

וקרי ליה חבירו כי כל נפש יש לעומתו גם כן באדם בליעל שהוא דוגמת דאדם דקדושה הכולל כל הנפשות דזה לעומת זה עשה האלהים. וכמו ששם יש ניצוצות קדושות המחיה כן בזה יש איזה נקודה משם וצריך לברר דזה יקח כל הטוב וזה כל הרע. וכן היו יעקב ועשו שהם שורש הטוב ורע. ואחר ששלח לעשו חלקו נאמר אחר כך ויבא יעקב שלם ואמרו ז"ל (שבת לג :) בגופו ובממונו ובתורתו כי מה שחסר בממונו אדרבה גרם לו שלימות הממון כשהפריד אשר לא טוב. ועל ידי זה נתרפא גם מצלעתו. וכן בתורתו כי הנגיעה בכף ירכו הוא דוגמת שבירת הלוחות שגרם שכחת התורה כמ"ש ז"ל (עירובין נד.) ומדת אמת ליעקב אין אמת אלא תורה דעל כן אמרו (תקו"ז תי' יג) משה מלגאו יעקב מלבר כי יעקב דוגמת הלוחות אבן או יריעות הס"ת ששם כתב האותיות והאותיות עצמם זה משה רבינו ע"ה שהוא שורש כל התורה דנקראת על שמו תורת משה ונקראת גם כן תורת אמת. ונשתלם בכל על ידי זה הדורן כנ"ל וכן אמרו (ב"ב ט.) ונוגשיך צדקה דנחשב לצדקה וא' זכה הלא פרוס לרעב וגו' לא זכה ועניים מרודים וגו' כי מה שהם לוקחים הוא שילקטו על ידי זה הרע שלהם ואם זכו הוא נתקן על ידי צדקה שנעשה מהרע טוב. וזהו גם כן הכופר נפש דמחצית השקל שהוא י' גרה דרומז לע"ס כמ"ש ברע"מ ר"פ תשא שהוא רומז לשלימות כלל הקומה כולה ואות היו"ד רומז לחכמה כידוע ורמוז גם כן ברש"י על פ' אז ישיר דיו"ד על שם המחשבה. והוא התחלת ההתגלות מאין ליש והוא הנשמה שבמוח דטהורה היא: ע"כ מכתי"ק

## פרק ב

**בגמרא** (מגילה כט) תנן התם בא' באדר משמיעין על השקלים וכו' וקרינן בא' באדר כי היכי דליתו שקלים למקדש. מלשון הגמ' היה נראה דהא דתנן משמיעין על השקלים היינו על ידי קריאת הפרשה ואף שמקדימין בשבת שלפני ראש חודש אדר כשחל בתוך השבת רק בא' באדר הזמן המאוחר. אבל מלשון רש"י משמיעין בהכרזת ב"ד וכ"כ הרע"ב בשקלים ב"ד שולחין בכל ישראל ומכריזין וכן הרמב"ם בה' שקלים (פ"א ה"ט) הביא דין דמשמיעין על השקלים ובה' תפלה (פי"ג ה"כ) הביא דין קריאת פרשה שקלים. מבואר דהם ב' ענינים וצריך להבין טעם קריאת הפרשה. ואם נאמר שבזמה"ז שאין שקלים ומקדש קורין פרשה שקלים ע"ד שקורין פרשה הקרבנות ע"ש ונשלמה פרים שפתינו לא יובן מ"ש בגמרא וקרינן בא' באדר כי היכי דליתו שקלים למקדש שמפורש דתקנת קריאת הפרשה היה אף בזמן שהיה בית המקדש קיים ולמה קראו אז הא ישלחו שלוחים בא' באדר להכריז. אך הענין על פי מ"ש (מדברי תורה תשא ג) וכן משה למד תורה וכו' ופרשיות שקורין בהם בכל שבת וכו' והם מזכירין אותו בכל פרשה ופרשה.

ובפרשה שקלים אמר משה רבונו של עולם משאני מת אין אני נזכר אמר לו הקב"ה חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשה שקלים ואתה זוקף את ראשן כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאלו אתה עומד שם וזוקף את ראשן וכו' וכבר הקשו למה לא הרגיש משה בפרשה הקרבנות שאינם נוהגין גם כן אלא בפני הבית ומ"ש מס' גבול בנימין שיש לומר הקדמה נוראה שאליהו מקריב קרבנות בבית המקדש בזה"ז גם כן ויש לו מעות מתרומת הלשכה שנגנזות לכך וכו' ולכן לא הרגיש בפרשה קרבנות שנוהגין לעולם מה שאין כן שקלים שבטלין אחר חורבן וכו' ע"ש. ועדיין קשה משה וזה קיים לעתיד ושמן המשחה נגנז בסוף בית ראשון (כמ"ש הוריות יא :) וכן יש כמה פרשיות שלא נהגו רק לשעתם באותו דור ולמה לא שאל עליהם. ובאמת מה שמפרשים שהרגיש בפרשה שקלים שיבטל אחר החורבן מלשון המדרש משאני מת אין אני נזכר משמע ששאל על אחר פטירתו תיכף ואז היה עוד משכן שילה ובית עולמים ובית שני יותר מי"ב מאות שנה. אך המכוון בזה שבודאי לא שאל על שום פרשה שאינה נוהגת מכל מקום הקריאה הוא ונשלמה פרים שפתינו. ושפתותיו דובבות על ידי שנזכר אך שאלתו על פרשה שקלים דאיתא בפסיקתא רבתי (פרשה י) כיון שירד משה לקראת ישראל וראו אותו דבר מעולה ומשובח היינו הקרני הוד וכו' היה רע על ישראל אמרו אנחנו בירידה וכו' ואף אתה משה היית עמנו וקרניו של משה זקוף וקרנינו שפלות מיד בא משה אצל הקב"ה וכו' אמר לו הקב"ה לך רומם ראשם וכו' אף אני אזקוף ראשם של בניי כי תשא וגו'. והיינו דכמו שמשה רבינו מחזיר בכל שבת הכתרים דמתן תורה לישראל כמ"ש בפע"ח בפי' ישמח משה וכ'ו כן בשקלים כששוקלין השקלים אף שהוא בחול משה רבינו ע"ה מחזיר להם הכתרים ואז השי"ת זוקף את ראשם על ידי משה רבינו ויש לומר שזה מ"ש (ב"ב י :) אמר משה לפני הקב"ה במה תרום קרן ישראל א"ל בכי תשא ואף שפירש רש"י קח מהם כופר לצדקה מכל מקום פשטיה קאי על השקלים ותרום קרן ישראל מורה עד למעלה עד כ"ע שכן מורה לשון רם אצל השי"ת עד למעלה מתפיסת בנ"א והיינו שעל ידי השקלים שבאו לכפר על עוון העגל עמ"ש במד' (תנחומא תשא) וכ"ה בירושלמי (שקלים פ"ב ה' ד) ובחטא העגל פרקום לכתרים דמתן תורה וזכה משה ונטלן כמ"ש (שבת פח.) וכיון שניתקן החטא על ידי השקלים מחזיר להם משה רבינו ע"ה הכתרים אף בחול ובזה מרים קרן ישראל (ונת' מא' א) ועל כן שאל בפרשת שקלים כיון דהרמת קרן ישראל על ידי השקלים צריך להיות על ידי משה כנ"ל אמר משאני מת ואף שבית המקדש יהיה קיים ויתנו שקלים מכל מקום אינו נזכר ובמה תרום קרן ישראל דהיה סבור שיבטל הרמת קרן דהחזרת התרים. וא"ל השי"ת שבשעת

קריאת הפרשה דשקלים בשבת שלפני אדר יהיה לפני השי"ת כאלו משה רבינו ע"ה עומד וזוקף את ראשם. ובשעה שקוראין הפ' דשקלים בשבתו בפ' תשא הוא קריאה ככל קריאת פרשיות התורה רק כשקוראין הפרשה בשבת שלפני אדר או בא' באדר אז משה רבינו זוקף את ראשם. שהתורה נקראת תורת משה שהוא היה כולל כל נפשות ששים ריבוא שהם אותיות התורה וכשקוראין הפרשה האותיות שהם נפש משה רבינו ע"ה הוא כאלו משה עומד וזוקף ראשם אז ומחזיר להם הכתרים. רק בשבת הוא תמיד מחזיר לישראל אבל קריאת הפרשה בשבת שלפני אדר או בא' באדר מועיל לישראל שכשיביאו השקלים אחר כך בחול אז גם כן יוחזר להם הכתרים דמתן תורה כמו שהיה מחזיר להם בשעת ששקלו שקליהן בחיי משה והיה זוקף את ראשם כנ"ל. והנה ההקדמה הנוראה שהביא בס' גבול בנימין היא מהרמ"ע ז"ל (ע"מ מא' אם כל חי ח"ג סי' כג) ולא ידענו שורשה. אך יש להבין בשלמא הקרבנות שמקריב אליהו מהכבשים שקונה יוכלו להועיל לאותו הדור אבל השקלים שנגנזו לשם כך מזמן הבית מה יועילו לאותו הדור כיון שלא שקלו שקלים. אבל יש לומר על פי שאמרנו בענין הקרבנות שאנו אומרים ואת מוסף פלוני הזה ונקריב אף שאין מקדש ואי איפשר להקריבו ביומו רק כיון שהרצון והחשק לקיים ולהקריב החשק הזה כמעשה עד"ש (קידושין מ.) חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ובפרט כשאומרים פסוקי הקרבנות ונשלמה פרים שפתינו ועקימת פיו הוא מעשה והוא כאלו נעשה. וכן בקריאת פרשת שקלים וכל אחד מישראל יש לו חשק ורצון לקיים בפועל ואם היה מקדש בודאי היה כל אחד מישראל מוציא כמה הוצאות שיבא שקלו לירושלים מזה החשק נעשה שקלים ממש והרי מצינו (שמות רבה פ' נב) ברשב"י שאמר בקעה המלאי דינרי זהב התחילה מושכת דינרי זהב לפניהם ע"ש כש"כ שהשי"ת יכול לעשות מחשק ישראל ומרצונם לקיים מצות שקלים ועושה מזה שקלים ממש ומתמלא בקעה שקלים ואליהו לוקח מהם ועושה תרומת הלשכה כמו שהיו עושין בזמן הבית וקונה בהם קרבנות ומקריבן וכמ"ש הרמ"ע ז"ל ונוהג השקלים אף בזמה"ז. ואדרבה החשק בזמן הזה יותר ממה שהיה בזמן הבית כנודע ונעשה מהחשק שקלים ממש ומהם באים הקרבנות. ועל זה מועיל קריאת הפרשה דשקלים אף בזמן הזה שכשיהיו השקלים בר"ח ניסן אם היה חל בחול ואם חל בשבת הלא הקרבנות יקנה אליהו בחול. ויועיל אז קריאת הפרשה כאלו משה רבינו ע"ה עומד וזוקף את ראשם והיינו שיוחזר להם הכתרים אף בחול דבשבת בלאו זה גם כן משה רבינו ע"ה מחזיר הכתרים לישראל וכנ"ל מפע"ח. וז"ש בגמ' וכיון דבניסן וכו' קדמינן וקרינן בא' באדר כי היכי דליתו שקלים למקדש והיינו אף בזמן הזה מועיל

שיהיה נעשה מהחשק שקלים קודם ראש חודש ניסן ויתרום מהן אליהו כדי לקנות קרבנות להקריב מתרומה חדשה ועל ידי קריאת הפרשה מועיל זה כאלו משה רבינו ע"ה עומד וזוקף את ראשם. והיינו דאותיות התורה שהם נפש משה הוא כאילו עומד וזוקף ראשם שבשעת שישקלו השקלים ירום קרן ישראל ועל ידי השקלים יחזיר להם משה רבינו הכתרים. ונתקן הקריאה בשבת שהוא מתנת חלקו דמשה רבינו ע"ה ומחזיר אז הכתרים ומועיל בשבת דפרשת שקלים שיוחזר לישראל הכתרים אף בחול כשיהיו נעשים השקלים מרצון וחשק ישראל כנ"ל:

## פרק ג

**בפסיקתא** (סוף פרשה י) זה ישפיל וזה ירום זה שהשפיל ישראל לבאר שחת זה אלהיך וזה ירים שמרומם קרנם בזה זה יתנו. אין הפירוש שדורש גז"ש לשון זה רק המכוון כמו שאמרנו כ"פ דלשון זה מורה שהדבר מפורש לנגד עיניו שיוכל להראות באצבע זה וכן כשחקוק בלב וכמו שדרשו (מגילה טו :) מלשון וכל זה שהיו כל גנזיו חקוקין לו על לבו דכיון שחקוקים בלוח לבו הוא כמפורש לנגד עין ושייך לשון ז"ה. וז"ש זה ישפיל שבמה שאמרו ישראל על העגל לשון זה אלהיך שמורה שלא אמרו מן השפה ולחוץ לבד רק שלפי שעה היה חקוק בלב על ידי זה השפילם לבאר שחת. וזה ירים שנתקן ונתרומם קרנם על ידי לשון זה יתנו שבאמת יש להבין למה נכתב תיבת זה ומ"ש בפסיקתא וכ"ה במדברי תורה (תשא י יא) שתמה משה רבינו ע"ה מי יכול ליתן כופר נפשו והיה סבור שהוא ככבר או ק' או נ' כסף או ל' שקל והראהו השי"ת זה יתנו כזה. עדיין יש להבין שהיה די שהיה אומר לו שיתנו עשרה גרה וידע המטבע ולמה הראהו. אך הענין כמ"ש במדברי תורה שם ובמ"ר (נשא פ' יב) כמין מטבע של אש נטל מתחת כסא הכבוד והראהו זה יתנו וכעל ידי זה בפסיקתא. והיינו שתמה איך יועיל פדיון כסף שהוא גשמיי והראהו השי"ת כמין מטבע של אש דהיינו שהמכוון רק האהבה והנדיבות וזה נקרא אש על דרך מ"ש רשפיה רשפי אש וגו' מים וגו' האהבה ולענין זה אין צריך סך מסוים ואדרבה יספוק מטבע קטן כמחצית השקל ואף לעשיר גדול. שכל שהוא קטן יותר יגדל האהבה והחשק שזכה שיקבל ממ"ה מתנה קטנה ממנו וזה חשוב יותר. וז"ש מתחת כסא הכבוד שעל ידי האהבה נעשה היחוד בין קודשא בריך הוא וישראל עד"ש (ח"ב קלה ב) דהא אתאחדת כורסיא יקירא קדישא ברזא דאחד וכו' וזה ענין ז"ה יתנו שעיקר שיתנו החשק והאהבה שיהיה חקוק אהבת ה' על לוח לבם עד שיהיה מפורש לעין כמורה באצבע. וז"ש וזה ירים שרומם קרנם בזה היינו בהנדיבות והאהבה להשי"ת שהיה חקוק על לוח לבם. וענין האהבה והחשק הוא ביותר בזמן הזה שאין אנו יכולים לקיים מצות שקלים

בפועל ומשתוקק כל אחד מישראל לקיימה ואם היה אפשר לקיימה היה כל אחד מוציא הוצאה רבה על זה שיבא שקלו למקדש ומזה החשק נעשה שקלים ממש כמו שאמרנו (מ' ב') וירים קרן ישראל:

## פרק ד

**מחצית** השקל הוא עשרה גרה ואיתא בזוה"ח תשא (מה א') ד"ה ד"א זה. ועל דרך עשר גרה דאהדר להתריה וכו' ע"ש והיינו שמקודם אמר דכלהו עשר דרגין אסתימו נהורייהו וכו' ועל ידי המחצית השקל שהוא עשר גרה האירו כל הע"ס עד כ"ע והיינו כמו שאמרנו שעל ידי מצות שקלים זוכין ישראל שמשה רבינו מחזיר להם הכתרים דמתן תורה. וז"ש בירושלמי (פ"ב דשקלים) ובתנחומא (תשא) על שעברו עשרת הדברות יתן כל א' עשרה גרה וכו' דהכל א' וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג יא ב) עשרה מאמרות במעשה בראשית ועשרה מאמרות במתן תורה וכו' ועשר מאמרות דמעשה בראשית הם עשר ספירות כידוע. והיינו דהעשר גרה נגד ע"ס דאסתימו נהורייהו וכמ"ש בזוה"ח. וברע"מ (ר"פ תשא) העשיר לא ירבה דא עמודא דאמצעיתא לא ירבה על י' הכי אתמר בס' יצירה ע"ס בלימה עשר ולא אחד עשר והדל לא ימעיט דא צדיק לא ימעיט מעשר כד"א עשר ולא תשע ע"ש והנה בכאן מפרש הרע"מ בודאי עשיר ודל לענין עשירות דתורה ולא בעשירי ממון כיון דמיירי בע"ס. וענין עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר שכ' בסי"צ פירשו על מדת הדעת שהוא פנימית הכתר. וז"ש והעשיר היינו עשיר בדעת כמ"ש (נדרים מא.) אין עני אלא בדיעה וכן להיפך עשיר הוא בדעת וכענין שנאמר ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים ומי שהוא עשיר בדעת הוא זוכה להון יקר ונעים שמרמז על ג' ראשונות (ונת' במ"א) ועז"נ לא ירבה על י' כד"א עשר ולא אחד עשר. והנה מנין י"א איתא אחד עשר מי יודע וכו' אחד עשר כוכביא וכבר אמרנו שח"ו שהפזמון חדה ודברים בטלים רק המכוון שבכל מקום שנמצא מספר זה הכונה למה שפרט. ויש אומרים כוכביא לא מצינו רק בחלום יוסף ואחד עשר כוכבים וגו' והמכוון על י"א שבטים לבד יוסף ומספר י"ב על י"ב שבטים ויש מספר י"א שבטים לבד יוסף והיינו כשחלם שימלוך עליהם ואז נחשב יוסף גם כן בחינת שמש כמו יעקב אבינו ע"ה וכמ"ש (זח"א קעו ב) דיעקב ויוסף חד (ושם קפב ב) ותרווייהו כחדא אזלי ודא הוא רזא דאת ו"ו דאזלי תרוויהו כחדא. ואז המספר י"א שבטים. וכן מצינו מספר י"א בסממני הקטורת והיינו דעשר סממנים יש להם ריח טוב והם כנגד ע"ס וחלבנה ריחה רע ומנאה הכ' בין סממני הקטורת והיינו שאף החלבנה נותן ריח טוב כשהוא יחד עמהן ומרמז לפושעי ישראל (כמ"ש כריתות ו :) והיינו שעתידין גם כן ליתן ריח טוב כמ"ש בגמרא (עירובין כא :). ובשבטים גם כן מצינו

(שמות רבה פרשה מ) אין לך גדול משבט יהודה ואין לך ירוד דן וכו' והיינו דשבט יהודה יצא ממנו משיח בן דוד ושבט דן איתא (מדברי תורה תצא י) שבט דן שפלטו הענין היו כולם עובדי ע"ג וכו' והיינו שפלטם הענן חוץ למחנה ישראל שמורה ח"ו אין להם חלק לעולם הבא שאינם בכלל כל ישראל יש להם וכו' והם הקימו פסל מיכה ואיתא (סא"ר פ' כו) אנכי בעט מיכה והיינו שבעט בשורש וחשבו קודם ירבעם שאמר לא יהיה בעט ירבעם. ומיכה בעט עוד תכף ביציאת מצרים כמ"ש (סנהדרין קג :) ועבר בים צרה זה פסלו של מיכה והיינו שהעביר הכסף שעשה מיכה ממנו הפסל. ומיכה הוא שנתמכמך בבנין (כמ"ש שם קא :) והוציאו משה רבינו ע"ה כמ"ש רש"י והוא בעט בשורש אנכי ולכן נקרא שבט דן ירוד שבשבטים. והעשיר בדעת וכ' ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים הוא מה שנאמר וכל יקר ראתה עינו ואיתא במדרש (רבה ותנ' חוקת) זה רע"ק וחבריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לרע"ק וחביריו והיינו שמשה רבינו ע"ה לא ידע כלל משום רע שכשנולד נתמלא הבית אור והוא היה בסוד הדעת בחיבור חכמה ובינה והיינו התורה שבעל פה כמו שהוא כלול בתורה שבכתב וזהו שהמציא הלכה למשה מסיני שזה חלקו ואלמלא הקלקול היה כל א' זוכה לחלקו בתורה שבעל פה מהתורה שבכתב דלא היה ניתן להם אלא ה' חומשי תורה (כמ"ש נדרים כב :) מה שאין כן רע"ק שהיה בן גרים הוא היה שורש תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס והוא משער הנ' שמיוחד לבעלי תשובה ולא ניתן למשה רבינו ע"ה (כמ"ש ר"ה כא :) שלא היה חלקו כיון שמעולם לא ידע מרע. רק שנגלה לו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש אבל לא ניתן לו שזה היה חלק רע"ק שהיה שורש תורה שבעל פה. (ונת' חנוכה מא' ב' וש"מ) ורע"ק וחבריו נקרא גם כן עשיר בדעת ובדעת וגו' ימלאו כל הון יקר והיינו שהוא פנימית הכתר ובמאמר ראשון שנגד כ"ע הוזכר החשך ותוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים (כמ"ש ב"ר פ"ב) וזהו מה שנאמר יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט שמרמז גם כן לזה שהחלבנה שמרמז לפושעי ישראל יתן גם כן ריח טוב ויש תקנה אף לאלו שנחשבו שאין להם חלק לעולם הבא כיון שהם מזרע יעקב ואף מי שבעט בשורש באנכי ולא יהיה וכמ"ש (סנהדרין קד סע"ב). והיינו שיתברר שהחשך היה כדי שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפד א) ואיתא (שם קפז סע"א) קב"ה גלא עמיקתא ומסתרתא דכל עמיקין ומ"ט גלי לון בגין דידע מה בחשוכא וכו' דאי לאו חשוכא לא יתגליין עמיקין ומסתראן ונהורא עמיה שרא דא נהורא דאתגלייא מגו חשוכא וכו'. ויעקב אבינו ע"ה מצדו לא ידע משום רע שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול (כמו שנת' כ"פ) וכל עסק שלו היה שיהיה מטתו שלימה שלא ידח ממנו נדח ואף החלבנה הרומז לפושעים יתן ריח טוב.

וז"ש העשיר לא ירבה דא עמודא דאמצעיתא דהיינו מי שהוא עשיר בדעת כיעקב מסט' דעמודא דאמצעיתא והשיג כל הון יקר ונעים יכול לתשוב שישי"א שיחשוב עמיקתא ומסתרתא בפ"ע דהיינו שיחשוב כ"ע גם מדת הדעת ועל זה אמר עשר ולא אחד עשר שבאמת הכל א' (כמו שנת' מא' א) וז"ש לא ירבה על י' שבאמת כשיתברר החלבנה הירוד שבשבטים הוא אחד עם הגדול שבשבטים והיינו שאינו בכלל בישא כלל רק שהבישא היה כדי שיהיה טוב מאד דלית טוב אלא ההוא דנפיק מגו בישא כמ"ש בזוהר הקדוש (שם) וכן מדת הדעת היא פנימית הכתר והיינו המושג לאדם (כמו שנת' מא' א) וכן הכל א' עמיקא ומסתרתא וחשוכא שמרמז למאמר ראשון דישת חשך סתרו שאין בו שום תפיסה. ונהורא עמה שרא דא נהורא דאתגלייא מגו חשוכא דהכל א' וזהו עשר ולא אחד עשר. והדל דא צדיק היינו צדיק הכובש את יצרו ולא קלקל מעולם וזכה לאור כש"נ אור זרוע לצדיק והוא אינו משיג בחינת הדעת דשער נ' המיוחד לבעל תשובה. ויכול לחשוב שיש רק תשע ספירות שהאציל השי"ת לבריאת העולם כיון שמדת כ"ע ישת חשך סתרו והוא נעלם מכל רעיון ואמר שאינו נחשב בכלל ע"ס שהאציל השי"ת. ועז"א והדל לא ימעיט מעשר כד"א עשר ולא תשע דזה מכירין שיש שכל הנעלם שהוא למעלה מתפיסת בנ"א. ועל ידי השקלים שהוא עשרה גרה זוכין ישראל שיוחזר להם הכתרים דמתן תורה והיינו כל העשר נהורין עד כ"ע וכמ"ש בזוה"ח. וכתר מורה כתר מלכות וכיון שבמתן תורה קשרו הכתרים לכל אחד מישראל הוא מדוגל בדבר א' על כל ישראל ובדבר זה הוא בחינת מלך על כל ישראל (כמו שנת' מא' א) וזה שזיווג השי"ת במעשה המשכן הגדול שבשבטים שהוא יהודה שיצא ממנו משיח והירוד שבשבטים משבט דן לפי שהקטן והגדול שוין לפני המקום וכן המקדש נעשה בב' שבטים אלו שלמה מיהודה וחירם מדן שנאמר בן אשה אלמנה ממטה נפתלי ובד"ה כ' בן אשה מבנות דן שהיה אביו מנפתלי ואמו מדן (כמ"ש מדברי תורה תשא סי' יג) וכן לעתיד ישתתף עם משיח א' משבט דן ושמו שריה (כמ"ש זה"ק בלק קצד ב) והיינו שהגדול והקטן שוין לפני המקום וכל א' יש לו דב' א' שבזה הוא נכתר בכתר על כל ישראל. ובשבת משה רבינו ע"ה מחזיר תמיד הכתרים דמתן תורה לישראל כמו שאמרנו מפע"ח ובפרשה שקלים מועיל שיוחזר הכתרים לישראל כשישקלו השקלים אף בחול וכמו שאמרנו ונת' למעלה:

## פרק ה

**אור פניך עלינו עדון נשא** אומרים בתפלת מוסף בפיוט בכל ברכה וכיון שנתקבלו הפיוטים בכל ישראל ראוי להבין בדבריהם ואף שמחברם ומתקנם לא כיון לזה יכול להיות אמת וכמ"ש בס' אורים ותומים שדברי השו"ע וכדומה שנתקבלו בכל ישראל

ראוים לפרש בדבריהם הגם שלא כיונו לזה כי רוח ה' דיבר בם. והנה אור פניך מורה על אור עתיקא דבסעודתא אומרים נהוריה ישרי בה ובסעודה ג' התגלות מצחא דעתיקא כמ"ש בדרא ואיתא (שבת קנא :) השמש והאור זו פדחת והחוטם. וזהו אור פניך אור עתיקא עלינו שהוא למעלה ככתר על הראש. וכן סיימים בכל ברכה אל רם ונשא שזה מורה על עתיקא שכל הנעלם מכל רעיון שכן מורה לשון רם ונשא אצל השי"ת בלא שיעור שהוא למעלה מתפיסת כל הברואים וכמו שנת' כ"פ. והתחלת החרוזים בפסוק אשכול הכופר וגו' והוא על פי הגמרא (שם פח :) שדרשו פסוק זה מי שהכל שלו מכפר לי על עוון גדי וכו' והיינו עוון העגל והשקלים באו לכפר על עוון העגל כמ"ש בירושלמי ופסיקתא ומדר"ת (תשא) לפי שחטאו בחצי היום יתנו מחצית השקל ולפי שחטאו בשש יתנו שיתא גרמיסין ולפי שעברו על עשרת הדברות יתן כל א' עשרה גרה וכמו שנזכר למעלה. וכן איתא בתנחומא (שם ב) מי גרם לשבטים בפרשת שקלים שיתנו מעשה העגל (ונת' מא' א). ומה שכינו במקום זה להשי"ת בתואר אשכול שהכל שלו הוא על פי מ"ש (ברכות יא :) כתיב רע וקרינן הכל לשנא מעליא וכן נדרש (בב"ר פ' ט) מה שנאמר וירא אלהים את כל אשר עשה ונה טוב מאד על כל ההיפך מהטוב וכמו שאמרנו בישוב קושית רבי' ר' בער זצוק"ל על מה שנאמר ובורא רע היכן נזכר בריאת רע במעשה בראשית ואמרנו על פי הגמ' (שם קמט :) אין לא טוב אלא רע וזש"נ ובורא רע על היצר הרע שנקרא רע ובמאמר ראשון לא נאמר כי טוב ושם נזכר החשך שמרמז למלאך המות (כמ"ש מדברי תורה וישב ד) שהוא היצר הרע ותוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים כמ"ש (בב"ר) וזהו לא טוב שלא נאמר בו כי טוב וכן הוא אש של גיהנם שנברא בשני ולא נאמר כי טוב ואחר כך ביום ו' בבריאת האדם לא נאמר בו גם כן כי טוב והיינו שנברא בבחירה שיוכל הנחש לכנוס בו ולפתותו ואחר כך כ' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שבכניסת שבת מצא עולמו חן בעיניו שהכל נברא שיהיה מזה טוב מאד והחשך נברא שיהיה יתרון האור מן החשך עד"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טוב אלא ההוא דנפיק מגו בישא ולכן נדרש במ"ר כל אשר עשה על מלאך המות ויצר הרע וגיהנם שהם נקראים בשם כ"ל וזה שכינו אנשי כנסת הגדולה ובורא רע ובורא את הכל (ונת' בראשית מא' טו) וזהו מי שהכל שלו בחינת כל שמורה על ההיפך מהטוב גם כן שלו מכפר על עוון גדי שכרמתי לי ועד"ש בגמרא (שם פט :) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות וכו' כשלג ילבינו שיהיה הכל כזכיות (ונת' כ"פ וע' חנוכה מא' ה). וכשיתוקן עוון העגל על ידי השקלים יוחזר לישראל הכתרים שקשרו לישראל במתן תורה וזהו אור פניך

עלינו אדון נשא שהוא כתר על הראש מקרני אור והוד. וכבר אמרנו דקריאת הפרשה והחשק שיש לישראל לקיים מצות שקלים הם כשקלים ממש. וז"ש ושקל אשא בבית נכון ונשא דהיינו בבנין הג' שיהיה מעתיקא שכן מורה לשון נשא. ומדת עתיקא נקרא קודש הקדשים כמ"ש בזוהר הקדוש (משפטים קכא א). ואומרים ושקל אשא כי החשק הוא כעשיה כמו שאומרים במוספין נעשה ונקריב באהבה כמצות רצונך ואף דמוסף זה אי איפשר להקריב ביומו דאף דבשבת ויו"ט יוכל בנין העתיד גם כן להגלות כיון שהוא בידי שמים וכמ"ש רש"י (ר"ה ל סע"א) מכל מקום לא נוכל להקריב המוסף זה באותו יום ואמרנו שהפי' דנעשה ונקריב באהבה על ידי החשק לעשות שהוא כמעשה כיון שנאנס ולא עשאה וז"ש כמצות רצונך ולא מצות תורתך דרצונו ית' הוא רק מה שאמר ונעשה רצונו שזהו עיקר נחוח לשם הנחת רוח (כמ"ש זבחים מו : ורש"י שם) וזהו החשק ואהבה אף בזמן הזה וקודשא בריך הוא לא בעי מינן אלא לבא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קס א) ובגמ' סנהדרין (קו ב) הקב"ה לבא בעי וכן אומרים ושקל אשא ממש במעשה על ידי החשק והרצון שנעשה מהם שקלים (כמו שנת' מא' ב) בבית נכון ונש המשוכלל למעלה. ובצדק הגה ערך כי תשא על ד"ש ונשלמה פרים שפתינו שיהיה נחשב קריאת הפרשה גם כן כעשיה וכמו שקוראין במוסף בפרשה הקרבנות ועל ידי זה אנו מבקשים אור פניך עלינו אדון נשא שיתוקן עוון העגל ויוחזר לנו הכתרים דמתן תורה:

## פרק ו

**דודי זכור לי שקלי עפרון אשר שקל אב במכפל חברון**. יש להבין מה זה זכות שקלי עפרון שמבקשים זכר לי בשלמא מ"ש אחר כך חקר שקלי יבוסי כו' יתכן שזה היה מה שגבה דוד מכל שבט חמשים שקלים לקנות המקדש (כמ"ש זבחים קטז :) והם ממש כמו השקלים שהיו לצורך הקרבנות אבל זכות שקלי עפרון אינו מובן מהו. אך הענין על פי מ"ש בזוהר הקדוש (בא לט ב) וכי מנין ידע יצחק ריח שדה אשר ברכו ה' אלא תרי מילין אינון וכלא הוא חד דכ' ויצא יצחק לשוח בשדה וגו' אותה השדה היה אשר קנה אברהם סמוך למערה וכו' ע"ש באריכות. והיינו דבכ"מ קרי למקום המקדש שדה כמ"ש (פסחים פח.) יצחק שכתוב בו שדה כו' ואף בקין דרשו (בב"ר פ' כב) בהיותם בשדה על מקום בית המקדש ע"ש ובזוהר הקדוש מפרש על מערת המכפלה ועל זה אמר תרי מילין אינון וכלא חד. והוא דאדם הראשון נברא ממקום המזבח וכמ"ש (שם פ' יד) ממקום כפרתו נברא כו" ע"ש. ואחר שנתגרש מג"ע כתיב וישלחהו וגו' לעבוד את האדמה אשר לוקח משם והיינו למקום בית המקדש והמזבח שנברא משם וזש"נ לעבוד וגו' דשם מקום העבודה (וכ"כ בפרדר"א פ' כ) וע' מ"ש הרמב"ם (פ"ב מה' בית הבחירה ה"ב) דשם הקריב

אדם הראשון קרבן. וכתיב עד שובך אל האדמה כי ממנה לוקחת והיה נצרך להקרב שם גם כן כיון שמשם לוקח ונברא כנ"ל רק שם לא היה אפשר לקברו מפני הטומאה וכמ"ש (ב"ב נח.) ר' בנאה הוה מציין מערתא כו' כי מטא למערתא דאדם הראשון כו'. ונקבר במערת המכפלה. ועל כן היה בו גם כן קדושת המזבח. ועוד גדול מזה דבעולם הזה נברא הגוף ממקום כפרתו והיינו שיוכל לתקן אם יקלקל וכמ"ש (ב"ר שם) הרי אני בורא אותו ממקום כפרתו והלואי יעמוד. ובתחלה היה הגוף גם כן בג"ע. ואחר הקלקול שולח מג"ע למקום המזבח שיהיה לו כפרה וזה בעולם הזה. ואחר פטירתו יוכל הגוף לכנוס גם כן לג"ע מערת המכפלה הוא השער לגן עדן. וכן איתא בזוהר הקדוש (חיי קכז ב) באברהם אבינו והוה נפיק עד ההוא חקל דהוה סליק ריחין עלאין כו' וביצחק איתא (בזוהר הקדוש בא שם) וסליק ריחין קדישין כו' והיינו ריח גן עדן ומה שלא נזכר באברהם אבינו ע"ה לשון קדישין כבר נת' (בא מא' ה ע"ש) וז"ש וכלא חד קדושת המקדש ומערת המכפלה. והקנייה היה בארבע מאות שקל כסף ואיתא בזוהר הקדוש (חיי קכג ב) שרומז ד' מאות עולמות הנאות וכסופין והיינו דמספר השלם הוא כשכלול מכל עשר וכמו שמצינו מזוקק שבעתיים ז' פעמים ז' ובמ"א איתא שבעים פנים לתורה והיינו ז' פעמים עשר שכל מדה כלול מעשר ועיקר השלימות מספר מאה עשר פעמים עשר. וכן יש בכל עולם מד' עולמות אבי"ע וזה מספר ת' עלמין דכיסופין והיינו מרוב אהבה. וזה א' עם מ"ש (סוף עוקצין) דעתיד להנחיל ש"י עולמות שזה שכר האהבה כש"נ להנחיל לאוהבי יש וצ' עולמות בשכר היראה כש"נ ואוצרותיהם אמלא אוצר של צדי"ק (ונת' פ' ויגש סו' מא' יב) וזהו הת' עולמות דכיסופין. ואז אחר נסיון העקידה שהיה נסיון העשירי וכ' בא בימים ביומין עלאין כמ"ש בזוהר הקדוש (שם קכט א) והיינו שנתברר במדתו עד השורש בכל עשר מדות וכל מדה כלול מעשר הוא מאה. ואיתא בזוהר הקדוש (משפטים צד ב) זכה יתיר וכו' זכה יתיר יהבין ליה הוי"ה בשלימו דאתוון כו' בארח אצילות דעילא כו' וכשזוכה לשלימות בכל העולמות שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה כידוע הוא ת' עולמות דכיסופין וזה עיקר עסק אברהם אבינו ע"ה דכ' אברהם אוהבי והוא שורש כל ישראל דבשבת בת מתעטרא בג' אבהן (כמ"ש זח"ב רד א) שכל אחד מישראל זוכה לקדושת ג' האבות. וכן ג' מידות שמנו בגמ' (יבמות עט.) שהם בישראל רחמנים ביישנים וגומלי חסדים הוא שזכו מקדושת ג' האבות גומלי חסדים מאברהם אבינו ע"ה וביישנים מיצחק אבינו ע"ה שמדתו היראה פחד יצחק ואיתא (נדרים כ.) ובעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה ורחמנים מיעקב אבינו ע"ה שמדתו רחמים כידוע וכל א' מישראל יש בו מקדושת האבות. ואברהם אבינו ע"ה היה הראשון שהכניס בישראל החשק לקנות הקדושה שנתן

קינטרין מרוב החשק לקנות מקום המקודש הזה. ואיתא (ב"ר פ' נח) כמה דיות משתפכות כו' לכתוב בני חת עשרה פעמים כו' שכל מי שמברר מקחו של צדיק כאילו מקיים עשרת הדברות אר"י חמשה פעמים כ' בני ברזילי כנגד ה' ספרי תורה שכל מי שמאכיל פרוסה לצדיק כאילו מקיים ה' ס"ת וכ' ביפ"ת שאין להקשות למה נרמז בבני חת עשרה ובברזילי ה' כי אין מקשים על רמזים. אבל מכל מקום יש להבין שלא לחנם נשתנה המספר בכתוב. ויש לומר דענין חמשה חומשי תורה יש כנגדם ה' פעמים אורה במאמר יהי אור (כמ"ש ב"ר פ' ג) וכתיב נר ה' נשמת אדם וה"פ אורה כנגד ה' מדריגות שבנפש שנחשבו (שם סו"פ יד) נפש רוח נשמה חיה יחידה וכבר אמרנו במה שנאמר ותרב משאת בנימין ממשאת כולם חמש ידות דלשון ותרב משמע שרבתה מעצמה. שיוסף חילק לאחיו משירי סעודת שבת שלו דהיה סעודת שבת ובבנימין נתרבה הקדושה חמש ידות כנגד ה' מדריגות שבנפש הנז' וכן שרתה שכינה בה' מקומות בחלקו של בנימין (ונת' מקץ מא' ו ויגש סו' מא' ז ע"ש) וכל זה פועל בקיום החיים לכו לחמו בלחמי שהוא הקדושה שבמאכל כדש"נ כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם והיינו הקדושה שבמאכל שהוא קיום החיים ועל כן המאכיל פרוסה לצדיק כמו ברזילי שהאכיל לדוד המלך ע"ה בשעה שהיה גולה והיה מפחד מטענות שהיה עליו שפגם ח"ו במדת צדיק יסוד עולם והוא האכיל פרוסה לצדיק שבאמת כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה (כמ"ש שבת נו.) והוא כאלו מקיים ה' חומשי תורה שכנגדם ה' פעמים אורה וה' מדריגות נפש רוח נשמה חיה יחידה. ובמקחו של צדיק שהוא מערת המכפלה שבו נקבר אף הגוף בו נרמז מספר קומה שלימה כמו שנחשב בפתיחת אליהו כל הע"ס ועל כן נרמז עשר פעמים כנגד עשרת הדברות שהם א' עם ע"ס כמו שנז' (ריש מא' ד) מהזוהר הקדוש. ולכן נתן אז אברהם אבינו ע"ה ת' שקלים שהוא ד' פעמים ק' שהוא עשר פעמים עשר בכל ד' עולמית כאמור. והשקלים דמקדש גם כן באו לכפר עוון העגל שכפרו בעשרת הדברות כמ"ש בירושלמי ופסיקתא ומד' שזכרנו (מא' ה) וז"ש זכר לי שקלי עפרון וכו'. ואחר כך אומרים חקר שקלי יבוסי משביתי חרון וזהו מפורש בכתוב שאחר שקנה דוד המלך ע"ה מקום בית המקדש כתיב ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה וגו' והיינו המגפה שהיה על ידי שסיפר את ישראל וכבר אמרנו במה שנאמר וביום פקדי ופקדתי וגו' היינו שבשעה שיפקדו את ישראל וימנו אותם אז ופקדתי שמתעורר עוון העגל (וכמו שנת' מא' א' ד"ה ובפסיקתא ע"ש) והשקלים באים לכפר קלקול העגל. וכן הועילו שקלי יבוסי כשגבה דוד המלך ע"ה חמשים שקלים מכל שבט לקנות מקום המקדש.

ולכן מזכירין אותם כאן גם כן כדי לזכות להכתרים. ואחר כך אומרים אור פניך עלינו אדון נשא וכו' שנזכה להכתרים דמתן תורה וז"ש אל רם ונשא שמורה על מדת עתיקא:

## פרק ז

**ומקודם** אומרים גם כן ויזכור להם זכות נס אנכי עפר ואפר. ואיתא במ"ר (וירא פ' מט) אילו הרגני אמרפל לא הייתי עפר ואילו שרפני נמרוד לא הייתי אפר כו' והוא כמו שאמרנו דבב' ענינים אלו עשה אברהם אבינו ע"ה במסירת נפש נגד הדין והיינו במסירת נפשו בעולם הזה דבנסיון כבשן האש דמרוד לא היה מצווה על קדושת השם שב"נ אינו מצווה על זה כמ"ש (סנהדרין עד :) ושלא לאבד עצמו ב"נ מצווה וכש"נ ואך את דמכם לנפשתיכם וגו' וכמ"ש (ב"ר פ' לד) ולשיטת הרמב"ם (פ"ה מה' יסוה"ת ה' ד) מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו ורק מפני שבערה בו אהבת ה' מסר נפשו ונשמתו גם כן ואף שיפסיד ח"ו חלקו לעולם הבא מה בכך כיון שרצונו שיתקדש שם שמים על ידו ויתפרסם אלהותו ית"ש. וכן במלחמות ד' מלכים שבערה בו קנאת ה' מה שהיו ראשונים שפתחו במלחמה וכמ"ש (מדברי תורה לך ז) חרב פתחו רשעים שלא היה מלחמה בעולם וכו' ורוצח חייב מיתה בדיני ב"נ מ"ח עפ"י דין לא היה מחויב ולא היה רשאי למסור עצמו לרדוף עם אליעזר לבדו למ"ש (נדרים לב סע"א) ואף למ"ד שהיה שי"ח איש כפשוטו מה זה נחשב נגד חיילות הד' מלכים ועל זה אמרו (ב"ר פ' מב) אברהם זה קוניון הוא שהיה רק מקנאת ה' שבערה בו לעשות רצון השי"ת אף על פי שאינו מחויב (ונת' וישלח מא' ו) והוא כעין מה שמצינו בפנחס בקנאו את קנאתי דקנאין פוגעין בו והבא לימלך אין מורין לו שאינו מחויב למסור עצמו שאם נהפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו רק מי שבוער בלבו קנאת ה' הוא בכלל קנאין דפוגעין בו. ולכן אמר לו משה רבינו לפנחס קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא (כמ"ש כ"ז סנהדרין פב.) שכיון שבו בוער הקנאה הוא בכלל קנאין וכו'. וכן היה ענין אברהם אבינו ע"ה במלחמות המלכים וז"ש במד אברהם זה קוניון הוא. וז"ש דאילו הרגני אמרפל לא הייתי עפר ואילו שרפני נמרוד לא הייתי אפר רק שהשי"ת הסכים על ידו ועשה לו נס שנתכוין לרצון השי"ת בב' ענינים אלו. ואז כיון שנעשה שפל בעיניו להיות כעפר ואפר כבר זכה לבחינת עתיקא וכמו שנאמר כי כה אמר רם ונשא וגו' מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח וגו' רם ונשא מרום וקדוש מורה על עתיקא שכל הנעלם שהוא למעלה מהתפיסה וכ' ואת דכא ואמרו (סוטה ה.) אני את דכא וכן באברהם אבינו ע"ה אחר שהמעיט את עצמו אחר שזכה לגדולה מהשי"ת שהסכים על מעשיו ואז אמר ואנכי עפר ואפר (וז"ש חולין פט. נתתי גדולה כו' כשנ"ת במ"א) אז זכה למ"ש אני את דכא וזכה

לבחינת עתיקא שהוא רם ונשא מרום וקדוש. אך להתברר בכל המדות עשר פעמים עשר זה זכה רק אחר נסיון העשירי דכ' אחר העקידה ואברהם זקן בא בימים שנתברר בג"ר יומין עלאין. שאז מסר עצמו למעלה מהשגתו וכמו שאמרנו שלפי מדתו לא היה צריך לשמוע לנסיון העקידה כיון שכל עיקר תקותו היה שיתפרסם אלהותו ית"ש על ידי יצחק וגם השי"ת אמר לו כי ביצחק יקרא לך זרע והיה לו לעבור שלא לעקוד את יצחק כדי שיתפרסם אלהותו ית"ש על ידי יצחק וגם השי"ת אמר לו כי ביצחק יקרא לך זרע והיה לו לעבור שלא לעקוד את יצחק כדי שיתפרסם אלהותו ית"ש ולהפקיר גם עולם הבא שלו וכמו שעשה בנסיון הכבשן ומלחמת ד' המלכים ע"פ מדת אהבתו שבערה בו. אך אז השתמש במדת היראה בהפלגה ונתייירא לעבור על רצונו ית' וחשד א"ע פן הוא נוגע מה בדבר לאהבת בנו ואז נתכלל באשא מדת יצחק וזה שנאמר בנסיון העקידה עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה וגו' (ונת' תולדות מא' א' ד"ה ומסיק) והיינו שאמר מה לי אם איני מבין כיון שכך צוויתי אני מחויב לשמוע. ואז נתברר בכל המדות בשלימות במדתו בעשר פעמים עשר וזה שנאמר בא בימים ביומין עלאין. ואחר כך קנה את מערת המכפלה בד' מאות שקלים שהוא כנגד ת' עולמות דכיסופין שהוא עשר פעמים עשר בכל ד' עולמות כאמור למעלה. וז"ש אחר כך זכור לי שקלי עפרון וכו'. ומשה רבינו ע"ה איתא (חולין פט.) גדול במשה יותר ממה שנאמר באברהם כו' במשה ואהרן כ' ונחנו מה והיינו דמשה רבינו ע"ה נעשה מרכבה למדת אין וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קכא א) על פי והחכמה מאין תמצא אורייתא מחכמה נפקת מאתר דאקרי קדש והחכמה נפקת מאתר דאקרי קודש הקדשים והיינו מדת אין שהוא עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין כמ"ש בזוהר הקדוש (שם סד ב). וכיון שנעשה משה רבינו ע"ה מרכבה למדת אין זכה להיות שורש לכל הדברי תורה וכש"נ והחכמה מאין תמצא. ועל כן זכה משה רבינו ע"ה לכל הכתרים דמתן תורה ששים ריבוא נפשות ישראל (כמ"ש שבת פח.) וז"ש במדר"ת (תשא ג) חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשה שקלים ואתה זוקף את ראשם כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאלו את עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן וכו' שא את ראש לא נא' אלא כי תשא. והוא שבאמת עיקר נשיאת ראש על ידי משה רבינו ע"ה שהוא שורש הדברי תורה ואי' (שמות רבה פ' כז) שברתם נעשה עשיתם לפני עגל הזהרו בנשמע כו' והנה נעשה נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה דאיתא (תקו"ז תי' יג) והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא והיינו דיעקב גופא שממנו שורש קדושת כל גופי ישראל וזהו כתר נעשה. ומשה נשמתא שהוא שורש כל הדברי תורה שהם שורש ששים ריבוא נפשות דור המדבר והוא כנגד כתר נשמע. ועיקר

נשיאת ראש על ידי כתר נשמע שלא בטלו ולכן בפרשה שקלים שהוא לתקן עון העגל עיקר הנשיאות ראש על ידי משה רבינו ונתיירא משה רבינו ע"ה שח"ו אחר פטירתו יתבטל הנשיאות ראש (כמו שנת' מא' ב) ואמר לו השי"ת שבכל שנה בקריאת הפרשה כאלו משה עומד וזוקף את ראשן והיינו שבכל ישראל יש כח ממשה רבינו והיינו כח התורה שיש לנו. וז"ש בגמ' (ברכות לג סע"ב) אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא כו' אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא. ואף שזה אמר משה רבינו ע"ה לכל ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' רק לגבי משה לגבי כח התורה שנקרא משה עד"ש (חולין צג.) משה כו' פירש"י ת"ח והיינו שבכל ת"ח חלק התורה שבו נקרא משה ומשה רבינו הנחיל לכל אחד מישראל חלק בתורה כש"נ תורה וגו' קהלת יעקב ואיתא (ויקרא רבה פ' ט) קהלת ינאי אין כ' כאן אלא קהלת יעקב וז"ש שבכל שנה שקוראין פרשה שקלים כאלו משה עומד וזוקף את ראשם על ידי כח התורה וכמ"ש הזהרו בנשמע:

**ובפסיקתא** רבתי (פ' י סי' יא) איתא כי תשא בני ישראל אין כתיב כאן אלא את ראש ואין ראשם של ישראל אלא הקב"ה שנאמר ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם וכו' והמכוון על פי מ"ש (ויקרא רבה סו"פ כד) קדושים תהיו יכול כמוני תלמוד לומר כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם ומפרשים בספרים הקדושים דר"ל דקדושת השי"ת כביכול למעלה היא מקדושתכם מקדושת ישראל. ובאמת אמרו (שם) קדושים תהיו פרושים תהיו כשם שאני פרוש כך תהיו פרושים וכו' שצריך הישראל להיות קדוש נבדל מכל עניני עולם הזה כמוני. אך כל מה שאדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה (כמ"ש יומא לט.) וכל שהאדם מתקדש יותר משיג יותר מקדושת השי"ת שהוא למעלה מזה. וזהו קדושתי למעלה מקדושתכם שבכל פעם קדושתי למעלה שכל שמתקדש יותר מקדשין אותו מלמעלה שמשיג שקדושת השי"ת למעלה מזה. ובזה יש לכוין גם דבריהם שזה עיקר קדושת השי"ת מה שמושג להאדם מקדושת השי"ת דמצד השי"ת אין לתאר אותו בתואר קדוש דלית מחשבה תפיסא ביה כלל (ונת' יתרו מא' ז) וזהו כי תשא את ראש בני ישראל כשנושא ראשם של ישראל כביכול בזה נושא ראשם של ישראל שהוא הקב"ה שנאמר וה' בראשם וכמ"ש בפסיק' שכל שאתה יכול לרומם את האומה זו רוממה שבאילו לי אתה רומם וכו' שעל ידי זה קדושתי למעלה שמשיגים יותר קדושת השי"ת למעלה וכאמור. ובשבת איתא בפע"ח שמשה רבינו ע"ה משיג מדריגות אורו דמתן תורה ועל זה אמר ישמח משה במתנת חלקו ואז מחזיר הכתרים לישראל. ועל ידי השקלים שבאו לתקן פגם העגל אז מחזיר משה רבינו ע"ה לישראל הכתרים שפרקום על ידי העגל ונטלן משה רבינו ע"ה וכן על ידי קריאת

הפרשה וכמו שנת' למעלה. ונתקן קריאת הפרשה בשבת שהוא בכפל שעל ידי זה נקבע לעולמי עד וכמו שאמרנו כ"פ ע"ד מה שנאמר ועל השנות וגו' פעמים כי נכון הדבר וגו' וממהר וגו' שבכ"מ שיש קדושה כפולה בא מהר גם נקבע הדבר. ונוכל לזכות שיהיה נקבע לעולמי עד שנזכה לכתרים דנעשה ונשמע:

## פרק ח

**בזוה"ח** (ר"פ תשא) מאי כל העובר על הפקודים דא מאן דעבר על פקודי דמאריה אי בעי לאתתקנא קמי מאריה זה יתנו זה בעי למיתן לקרבא ליה בזאת וכו' בגין דמאן דעבר על פקודי דמאריה אפריד זה מזאת וכו'. הענין דזה מורה שמפורש ומראה באצבע כמו שיהיה לעתיד שכל א' מראה באצבעו (כמ"ש בסוף תענית) וכן בקריעת ים סוף שאמרו (במכילתא וזה"ק בשלח) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל זכו ואמרו זה אלי. וזאת מרמז למדת מלכות וכמ"ש בזוהר הקדוש (בא לז ב) האי כתרא דאקרי זאת אתקרי אש"ה כו' וזאת אתנסיבת מזה דאקרי זכר והיינו שעל ידי מהימנותא שלימתא גם כן זוכין להיות מפורש כמו שמראה באצבע זאת רק שהוא בלשון נקיבה ועל זה אמר (רע"מ זח"ג רל א) איהו אמת ואיהי אמונה שעל ידי שנותן אל לבו שהשי"ת עומד עליו ורואה במעשיו זוכה גם כן שיהיה כמפורש לנגד עיניו. ואז גם כן מכירין היחוד הוי"ה אחד וכמו שאמרו השבטים כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אף שאין אנו מכירין היחוד בבחינת אמת מכל מקום על ידי אמונה אנו מכירין שאין אלא אחד וכמו שנת' כ"פ במ"ש (פסחים נו.) ותיבת אח"ד מורה אות ד' על מדת כנסת ישראל כמ"ש בזה"ק פ' זו (קכג ב) ה' ד' הות וכו'. והיינו שמופיע במדת מלכות כל הט' מדות ח' ואל"ף שמורה על פל"א עליון כ"ע איהו כתר מלכות. ועל ידי קלקול העגל אפריד זה מזאת שלא היה היחוד קובה"ו. זה בעי למיתן וכו' דעשרים גרה השקל כ' מרמז לכ"ע כמ"ש (זח"ג רנו ב) אנכי ביה כ' כתר. ומחצית השקל עשר גרה רזא דיו"ד כמ"ש בזוה"ח והיינו יו"ד חכמה מאמר יהי אור וז"ש לאמשכא ולאנהרא באתרא דפגים והיינו באור פני מלך חיים ודא הוא כופר נפשו נפש ו'. ואיתא בזוה"ח כדין איקרי שקל הקדש ואיתער כסף ימינא דמלכא וכו' והיינו קודש עלאה חכמה כמ"ש בזוהר הקדוש (משפטים קכא א') והיינו שמפרש שהשקלים באו לכפר עוון העגל דעברו על פקודי דמאריה ואפריד זה מזאת וכמו"ש בירושלמי (דשקלים) ומדברי תורה תשא. ואיתא במ"ר (צו פ' ח) ובתנחומא (תשא ה') זה ישפיל וזה ירים בלשון זה הושפלו כי זה משה ובלשון זה הוגבהו זה יתנו וגו' ובפסיקתא (סו' פרשה י) מייתי זה שהשפיל ישראל לבאר שחת זה אלהיך (והוא מה שנאמר נחמיה ט יח) וזה ירים וכו' והיינו שע"י השקלים זוכין להיות היחוד כ"ע איהו כתר מלכות ושיזכו

להיות מפורש לעין להראות זה אלי (ונת' מא' ג). ואחר כך איתא בזוה"ח ת"ח האי כופרא כדי הוא לכפרא על עשרה שבטין דזבינו ליוסף ואפרידו זה מזאת ועברו על פקודא דמאריהון וכו' א"ל קודשא בריך הוא למשה אי את בעי לארמא רישיהון זה יתנו כל ת"ח האי צדיק כל איקרי וכו' ונראה דהזוה"ח דריש תרוויהו דכ' ב' פעמים כל העובר דתחלה נא' זה יתנו כל העובר על הפקודים וגו' ואחר כך כתוב כל העובר על הפקודים מבן וגו' יתן וגו' ודרש חד על קלקול העגל דאפרידו זה מזאת ועברו על פקודי דמאריהון ואחר כך דרש על מכירת יוסף. ומסיק כדין שקל הקדש אקרון בגין דאיהו פלג גופא וכנסת ישראל פלג גופא וכו' והיינו יו"ד תתאה משם שדי דקבילת עוברה והיינו יוד תתאה חכמה תתאה קדש תתאה (כמ"ש וח"ג קעו ב) וז"ש שקל הקדש אקרון והיינו דיוסף ממשיך למדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה קדש כו' והיינו קדש תתאה כנ"ל וזה גם כן אור דכ' אור זרוע לצדיק והוא אור הראשון דזרע קב"ה בג"ע ועביד ליה שורין על ידי דהאי צדיק דאיהו גננא דגנתא (כמ"ש וח"ב קסו ב) ובשבת דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל (כמ"ש שבת פו :) והיינו תורה שבכתב. ויום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי (כמ"ש וח"א מז ב) והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. קורין פרשת שקלים בשבת שבו הזמן לזכות לחכמה עלאה מאמר יהי אור אור פני מלך חיים ולחכמה תתאה אור זרוע לצדיק:

## פרק ט

**בירושלמי** (פ"ב דשקלים) ובתנחומא (פ' תשא י) יש מחלוקת דיש אומרים שמכפרים השקלים על עוון העגל ויש אומרים על שמכרו בכורה של רחל ע"ש. ושניהם אמת דהכל א' דשורש פגם הנחש שהטיל זוהמא בחוה (כמ"ש שבת קמו.) ועל ידי שנתחבר לה אדם הראשון גרם הזוהמא באדם הראשון וזרעו גרם פגם הק"ל שנה שהוא הפגם דמכירת יוסף כידוע. ובשעת מתן תורה היה מתוקן כל קלקול הנחש דכ' אני אמרתי אלהים אתם ולא הוו מייתי כמו קודם קלקול הנחש רק על ידי העגל חבלתם מעשיכם אכן כאדם וגו' (כמ"ש ע"ז ה.) וכן עוון העגל שמור לדורות כש"נ וביום פקדי ופקדתי וכן חטא מכירת יוסף היה שמור עד עשרה הרוגי מלכות וכמ"ש בזוה"ח (סוף איכה). ושניהם נדרשו בזוה"ח תשא מב' פ' כל העובר על הפקודים (כמו שנת' מא' ח) וברע"מ ר"פ תשא איתא העשיר לא ירבה דא עמודא דאמצעיתא לא ירבה על י' כו' והדל דא צדיק לא ימעיט מעשר כו' ואינו מובן דעמודא דאמצעיתא קב"ה כנודע ומצות שקלים העשיר לא ירבה נאמר לישראל. אך הענין כמו שאמרנו שיש שפוגם דאפריד זה מזאת זה אלי והיינו בבחינת עמודא דאמצעיתא. ויש העובר על הפקודים שפוגם במדת כל דא צדיק ואפריד

זה מזאת (כשנ"ס מח' ח) ושניהם צריכין לתקן לקרבא זה בזאת ז"ה יתנו. וז"ה יתנו כ"ל וכמ"ש בזוה"ח. ועז"נ העשיר שמתקן הקלקול בבחינת עמודא דאמצעיתא לקרבא ליה בזאת לא ירבה על יו"ד. והד"ל שמתקן רק מדת צדיק ליה בזאת וכמו שאמרנו לא ימעיט מיוד. והביא מס' יצירה עשר ולא אחד עשר ולא ימעיט כד"א עשר ולא תשע ופירשו על מדת הדעת. והיינו דהעשיר אף שמתקן הכל וגם החלבנה יתן ריח טוב והוא על ידי תשובה עלאה בחינת בינה עדש"נ אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא והיינו שזוכה להשגת הדעת ונא' כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם כשיבא החכמה לעומת בינת הלב זוכה להדעת ויסבור שיש י"א אורות עז"נ העשיר לא ירבה עשר יוצא אחד עשר דכיון שזדונות נעשות לו כזכיות כש"נ עליהם הוה יתיה נכלל בעשר וכמו שהדעת כלול בעשר מדות וממלא מקום הכתר. והדל דא צדיק כנ"ל ואינו זוכה לבחינת הדעת ויסבור כיון שמדה א' נעלם מכל רעיון וא"ל שום תפיסה בזה יש רק ט' מדות שהאציל לבריאת העולם שיהיה בהם תפיסה עז"א לא ימעיט מעשר כד"א עשר ולא תשע שעל ידי מהימנותא שלימתא גם כן יכולים לזכות להשיג הוי"ה אחד וכמ"ש איהי אמונה. כ"ע איהו כתר מלכות. וכמו שאמרנו שזוכין לחכמה תתאה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס והיא גם כן מטלא דעתיקא טל תורה מחייהו כמ"ש בתקו"ז (תי' יט ובהקדמה ועי' כתובות קיא :) ונת' כבר (מא' ד) בזה:

## פרק י

**במ"ר** (ר"פ תשא) אמר לו הקב"ה חייבין לי ישראל מה שלוו הימני שנאמר כי תשא כדברי תורה כי תשה ברעך אמור להם שיפרעו וכו' ולכאורה אין לו פירוש דכופר נפש אינו שילום חוב שלוו רק לכפרה. והענין על פי מ"ש בס' הרוקח אין חוזק כחוזק החסידות בתחלתו ואמרו בשם ר' ר' בונם זצוק"ל שעל זה נאמר אל תאמר וגו' שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה והיינו דחוזק החסידות לא מחכמת שלך בא רק על ידי שאלה והלואה מהשי"ת ואחר כך מסלקו כדי שישיג ביגיעתו ואמר רבי' הק' זצוק"ל דאין מראין להאדם בתחלתו רק כפי שיוכל להשיג אחר כך בקנין ובקריעת ים סוף היה בחינת הראיה ועל זה אמר במכילתא וזה"ק ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל ראת"ה דייקא ואחר כך במתן תורה דכ' פנים בפנים דיבר ה' עמכם נקבע האור בקנין (ונת' במ"א) ולפי האמור היה במתן תורה כעין שילום חוב מה שזכו בקריעת ים סוף בשאלה וכיון שאחר כך קלקלו ונתבטל החיתון כמו"ש (שמות רבה פ' מג) מוטב שתדון כפנויה כו' ממילא חייבין ישראל מה שלקחו בשאלה והלואה בפסח וקריעת ים סוף ועל זה נאמר כי תשא כד"א כי תשא ברעך. ועל ידי השקלים דאיתא (ב"ב י :) במה

תרום קרן ישראל בכי תשא זה נקרא משלמין מה שלוו כיון שזוכין להרמת קרן עד כ"ע להיות היחוד אח"ד שמורה שמופיע א"ח ט' המדות בד' ה' ד' הות כו' ונקבע האור בקנין משלמים השאלה וההלואה כיון שנתקן פגם העגל. ובכל שבת בס"ג זוכין להיחוד כמ"ש (בס' מט"מ) שמטעם זה אומרים במנחה אתה אחד כו' ובשבת זו שעל ידי השקלים זוכין לקרבא זה בזאת זוכין ליחוד קבה"ו באור פני מלך חיים. ומסיק במ"ר ואשלמה להם שנאמר והיה מספר בני ישראל וגו' יאמר להם בני אל חי והיינו כמו שהיה במתן תורה:

## פרק יא

**בתנחומא** (ר"פ תשא) ובפסיקתא רבתי (ר"פ י) ולמה מתחילין באדר ותורמין מניסן שלא לדחוק על ישראל והיו מזהירין את ישראל מר"ח וכו' הנה אף שחצי שקל דבר מועט בזמנינו ולכאורה מה שייך ע"ז הטעם שלא לדחוק את ישראל אך כבר כתב הריב"ש (סי' קנג) על שיעור פרוטה שהוא דבר מועט והוא ממון לקדש אשה וכדומה. והשיב דאף בזמנינו יש עשירי עם והוא דבר מועט. אז בזמנם שהיה העניות בהפלגה רח"ל כמ"ש בנחמיה סי' ה' היה אז פרוטה דבר חשוב עש"ב. וז"ש שהיו מזהירין את ישראל מראש חודש היינו הא דתנן בשקלים בא' באדר משמיעין על השקלים והיינו בהכרזת בית דין כפירש"י ולא היה בשבת רק בר"ח באיזו יום שחל והיה בפשוטו שיכין כל אחד מישראל שקלו כדי לתרום בראש חודש ניסן מתרומה חדשה והקדימו מראש חודש אדר כדי שלא לדחוק על ישראל. אבל מה שקורין בפ' שקלים בשבת שקודם אדר או בראש חודש בחל בשבת אי איפשר לומר להודיע שהרי מכריזין מראש חודש ומהגמ' (מגילה כט :) דקאמר כי היכי דליתו שקלים כו' מוכח שתקנת קריאת פרשה שקלים היה בזמן הבית גם כן. וכן לרשב"ג משני משום שולחנות ע"ש. והענין דאיתא ביוצר לפ' זו (סוד"ה אומן) רחום כרחמת נשואיך בכסף כפורים כן שעה שפתינו בשלום פרים. וכן במוסף צחות ניב שפתינו ישולם פרים כי אפס כסף שקלי כפורים. ולכאורה יש להבין דנשלמה פרים שפתינו הוא על קרבנות ומה שייכות שלום פרים על שקלים. אבל ענין קריאת פרשה שקלים ל' יום קודם ראש חודש ניסן הוא לעשות הכנה לענין השקלים שיקריבו מהם הקרבנות שהם לחם ה' כש"נ לחמי לאישי ועל זה אמר (זח"ג ז ב) ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים וזה לא היה אפשר רק על ידי שישראל תרמו שקליהן. והוצרכו ישראל הכנה לזה ל' יום קודם ראש חודש ניסן שתרמו התרומה חדשה. וההכנה על ידי קריאת הפרשה והוצרך להיות בשבת דייקא דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב פח א) והאי יומא מליא רישיה דזעיר אנפין מטלא דנחית מעתיקא קדישא וכו' והיינו על ידי הג"ס שהם ברזא דענג ע' עדן נ' נהר ג' גן כמ"ש (זח"א כו א) ועל ידי זה מליא רישיה דז"א מטלא

דעתי"ק ועל זה אמר דישראל מפרנסי כביכול לאביהן שבשמים קב"ה ז"א דסעודות שבת נקראו סעודתי דמלכא כמו קרבנות לחמי לאישי וטלא דעתיקא הוא גם כן טל תורה שבעל פה כשנ"ת כ"פ מזוהר הקדוש ותקו"ז (ונז' למעלה סו' מא' ט) והוצרכו ישראל לעשות ההכנה בשבת שיהיה ל' יום קודם ראש חודש ניסן וזה הועיל אף למי שתרם שקלו ערב ראש חודש ניסן. ובט"ו באדר שולחנות יושבין במדינה שמי שהיה בידו היה עושה מעשה המצוה שתרם שקלו ב' שבתות קודם ר"ח ניסן וכ"ז היה הכנה שיוכל כל אחד מישראל להיות בכלל ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים. ולבד זה היו משמיעין בא' באדר באיזו יום שחל על השקלים שיכינו השקלים וכדי שלא לדחוק את ישראל כנ"ל. וז"ש בפסיקתא (שם סי' יא) כי תשא בני ישראל אין כ' כאן אלא את ראש ואין ראשם של ישראל אלא הקב"ה שנאמר וה' בראשם. ואמר כמה משלים על זה ע"ש. והוא המכוון למ"ש ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים דהיינו שעל ידי זה יהיה מליא רישיה דז"א מטלא דנחית מעתי"ק וזש"נ כי תשא את ראש בני ישראל שהוא הקב"ה. וזה היה ההכנה על ידי פרשת שקלים בזמן הבית. וז"ש הפייטן בזמן הזה שאין לנו קרבנות ולא שקלים כרחמת וכו' כן שעה שפתינו בשילום פרים וכן צחות ניב שפתינו בשלום פרים וכו' דאף שנחסר מעשה המצוה של השקלים להקריב מהם פרים שיהיה לחמי לאישי לחם אלהיהם. ונשלמה פרים שפתינו שהקריאה בפ' שקלים יעלה כמו מעשה השקלים ויהיה הכנה לכל השנה שיהיה קריאת פסוקי הקרבנות כמו שמקריבין פרים לחם ה' ויהיו כל ישראל מפרנסי כביכול לאביהן שבשמים כנ"ל. וכן סעודות שבת שישראל אוכל לכבוד שבת נקראו סעודתי דמלכא דמליא רישיה דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחק"ת וכמ"ש בזוהר הקדוש שם ועל דרך בעי ב"נ לאתענגא תלת זמנין אלין דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחק"ת כו' וסעודות שבת נקראו סעודתי מהימנותא כו' מהימנותא שלימתא בכל סטרוי וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם ע"ב) והיינו דג' סעודות שבת נגד ג' קדושות הנז' שהם מהימנותא שלימתא כנ"ל ועל כן נקראו גם כן סעודתי דמלכא כקרבנות:

## פרק יב

**ביוצר** לברכת ק"ש פ' זו יחיד וכו' ליונה שהיא תמה. כל העובר בימה. ישקלו שקל בלי מהומה. מחצית השקל תרומה. מה שכינה כאן ישראל ליונה תמה עשה"כ יונתי תמתי. גם מ"ש כל העובר בימה יש להבין מה שייכות להזכיר כאן עוברי הים. ובאמת גם בזוה"ת (ר"פ תשא) איתא צדיק אקרי כל וכנסת ישראל כו' אתקרבו דא בדא כדין שקל הקדש אקרון בגין דאיהו פלג גופא וכנסת ישראל פלג גופא אתחברו דא בדא

גופא אשתלים ותרין עשר שבטין דתחות ימ"א ינקין כל חד מאתר דיליה כו' גם כן זכר השבטים דתחות ימא. אבל הענין כמו שאמרנו שהזוה"ח מפרש מה שנאמר ב"פ כל העובר על הפקודים דעבר על פקודי דמאריה כו' שהשקלים באו לכפר עוון העגל גם לכפר מכירת יוסף שהוא הפגם בבחינת צדיק וכב' הדעות שנחלקו בירושלמי ומדברי תורה. וס"ל להזוה"ח דהשקלים באו לכפר על שניהם דשני הקלקולים שמורים לדורות. ושניהם א' דמפגם הנחש נצמח פגם הברית על ידי הזוהמא שהטיל בחוה. וכן על ידי העגל נתקלקל מה שנתקן פגם הנחש במתן תורה דחבלתם מעשיכם אכן כאדם וגו' ובאו השקלים לקרבא זה בזאת לתקן פגם הברית ויתוקן גם פגם העגל דהכל אחד כאמור (ונת' מא' ח ומא' ט) וז"ש ליונה שהיא תמה על פי מ"ש (ברכות נג :) דמתילי כנסת ישראל ליונה כו' שאינה מנחת את בת זוגה כמ"ש (עירובין ק :) עריות מיונה כפירש"י (וכ"ה שהש"ר ר"פ ד) וכמ"ש בזוה"ח אתחברו דא בדא גופא אשתלים. ואמר כל העובר בימה שבאמת ביציאת מצרים במכת בכורות שכנגד כ"ע נתבררו ישראל שקשורים בשורש כמו שנת' כ"פ שהיו המכות כנגד ע"ס מתתא לעילא בבחינת נגוף למצרים ורפוא לישראל. אך היה רק לפי שעה שאחר כך בקריעת ים סוף כ' והמים להם חמה חסר ואיתא (במכילתא) אל תיקרי חומה אלא חימה שהיה קצף על ישראל וכמו שקטרג שר מצרים אלין פלחי כו"ם וכו' (כמ"ש זח"ב קע ב). אבל בקריעת ים סוף דאיתא (במכילתא וזה"ק בשלח) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל שם לא היה לפי שעה דאף שנסתר מהם האור אחר כך מכל מקום זה נשאר לעולמי עד החשק לראות האור וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ס א) מאי מדבר שור מדברא דהוו בעאן לאסתכלא זיוא יקרא דמלכא כו' ואחר כך ויבאו מרתה א' מ"ט כי מרים הם לא אתבסס נפשייהו כקדמיתא כו' וימתקו המים דקטיגורא אתאביד סניגורא עש"ב וכ' שם שם לו חק זה שבת כמ"ש במכילתא והיינו שיש מצוה שעל ידי זה יחקקו הדברי תורה לעולמי עד. ועל ידי חשק זה זכו למתן תורה דכ' פנים בפנים וגו' ואף אחר הקלקול זכו ללוחות שניים שבהם מדרש הלכות ואגדות כמ"ש (שמות רבה פ' מו ופ' מז) וז"ש כל העובר בימה ישקלו שקל בלי מהומה מחצית השקל תרומה. שעל ידי השקלים נתקן שורש פגם הנחש שגרם פגם הברית ועל ידי זה על מכרם בכסף צדיק ועל ידי זה באו למצרים ונתבררו כולם וכמ"ש (שיר השירים ד) יוסף ירד למצרים ונגדרו כל הזכרים בזכותו. וכן נתקן פגם העגל שעל ידו חזר קלקול ופגם הנחש. ועל ידי מחצית השקל נעשה היחוד לחברא בזאת ואשתלים גופא. וזה גם כן המכוון בזוה"ח במ"ש גופא אשתלים ותרין עשר שבטין דתחות ימא ינקין וכו' שמאז נשאר החשק כנ"ל. ושבת ברזא דברית הזמן לתקן פגם הברית כמו שנת' כ"פ ובפרט בשבת זו המיוחד לכך וזה ההכנה

בקריאת הפ' דשקלים שחל בשבט דאיתא ס' יצירה שנוצר באות צ' שבו הזמן לתקן הפגם בבחינת צדיק ואף בחל ראש חודש אדר בשבת מכל מקום כבר אמרנו שקדושת השבת הוא כפי ההכנה מימי המעשה שקדמו לו (וכמשנ"ת משפטים מא' ז) וימי המעשה שקודם פרשת שקלים תמיד בשבט שהוא מיוחד לתיקון מדת צדיק כאמור. ואחר כך בא אדר שנוצר באות ק' שרומז קוף קדוש (כמ"ש שבת קד.) והוא מיוחד למחיית עמלק שהוא היפך קדושת מדת צדיק כשנ"ת כ"פ. והוא הכנה לחודש ניסן שבו עתידין להגאל:

## פרק יג

**קורין** פרשת שקלים קודם אדר כי היכי דליתו שקלים למקדש כמ"ש (מגילה כט:) ובזמה"ז שאין לנו מקדש ומזבח לכאורה אין לומר שהוא כדי שיחשב האמירה כמעשה כמו בפסוקי הקרבנות דהא עיקר מצות השקלים שיקנו קרבנות ומה יועילו השקלים כשאין מזבח. אך הענין דכ' לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם ולפשוטו מה כפרה שייך בשקלים. רק כיון שהישראל אין לו שום עסק בקרבנות אלא לשקול שקלו ואחר כך הגזברים קונים תמידין ומוספין והכהנים מקריבין על כן כיון שהישראל שקל שקלו כבר השלים המעשה מצדו ונגמר הכפרה וכן קרו ליה כסף הכפורים מטעם האמור שבנתינת השקלים גמר הישראל הכפרה מצדו. וז"ש בפייט צחות ניב שפתים ישולם פרים כי אפס כסף שקלי כפורים שבקריאת הפרשה יהיה כשוקל שקלו ויהיה נגמר הכפרה מצד ישראל כמו בזמן הבית כשהיו שוקלין השקלים ויהיה לכפר:

## פרק יד

**כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה יתן וגו'**. יש להבין דהא המספר מבן עשרים היה רק בזמן משה רבינו מה שאין כן אחר כך. ומצות שקלים היה לכל אחד מישראל בכל אדר לקרבנות ולא בשעת מספר ומה טיבו לפרשת שקלים שאמרו במדברי תורה שא"ל הקב"ה למשה שבכל שנה שקוראין פרשת שקלים כאלו אתה עומד וזוקף את ראשם. אך הענין כמו שאמרנו שבשעת המנין שמורה שכל א' מישראל דבר חשוב לפני השי"ת על זה נתעורר קטרוג. והיינו שהמנין מורה שכל אחד מישראל יש בו חלק מדברי תורה מיוחד ומקטרג שיש כמה ע"ה שאין לו ידיעה כלל בדברי תורה עד שזדונות נחשבות לו כשגגות כמ"ש (בבא מציעא לג:) ועל זה הוצרכו ישראל לברכה לפי המנין ואחר כך כמ"ש בזוהר הקדוש (ר"פ תשא) ועיקר הברכה השפעה בדברי תורה וכ' ולקחת את כסף הכפורים וגו' ונתת אותו וגו' שעל ידי שמשה רבינו ע"ה לקח בעצמו השקלים ונתן בעצמו על עבודת אוהל מועד פעל לדורות לישראל שיזכו תמיד במעשה השקלים לפעול מהשורש מדרגת משה רבינו ע"ה והיינו שבכל פעם שישקלו השקלים לקרבנות

אף שאינם נמנין אז השי"ת מונה את ישראל שכל נפש בפרט דבר שבמנין דבר חשוב שיש לומר חלק מיוחד בתורה וכמו שזיכה משה רבינו ע"ה את ישראל דכ' תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב דהיינו אף ע"ה שנקראו בית יעקב כמ"ש בגמ' (שם) גם כן יש לומר חלק בתורה. וזה פועל אף כשאין מזבח בקריאת הפרשה שהוא כמעשה השקלים אז על ידי כח משה רבינו ע"ה שלקח השקלים מהנמנים מבן עשרים. פועל למעלה שהשי"ת מונה ופוקד את ישראל וזוכה לברכה לפניו השפעה בדברי תורה כדש"נ ברכת ה' היא תעשיר עשירות דתורה. וברכה לאחר המנין כמו בשעת מנין משה רבינו ע"ה שאמר בזוה"ק (שם) אשתכחו ישראל מתברכאן בקדמיתא ובסופא. וזוכין להשפעה בדברי תורה ושבת הזמן לזה דכו"ע בשבת ניתנה תורה. ויום השביעי דא תורה שבעל פה כמ"ש (זח"א מז ב) מלכות פה תורה שבעל פה וכו':

## פרק טו

**פרשת** שקלים קורין קודם פרשת זכור על דרך מ"ש (מגילה יג סע"ב) גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו כו' ולכאורה מה שייכות שקלי ישראל שהם למקדש לשקלי המן. שהם לאחשורש. אך עיקר קליפת עשו שרוצה להתחפש שהוא דומה לישראל וכש"נ כי ציד בפיו ואיתא (מדברי תורה תולדות ח) היכן היית והוא א"ל בבית המדרש לא כך הלכה מן כך וכך לא כך איסורו ולא כך התירו. וכן לעתיד איתא (מדברי תורה צו ב) ולעה"ב מה עשו עושה מתעטף בטליתו כזקן ובא ויושב לו אצל יעקב שכן כ' אם בין כוכבים שים קנך ואין כוכבים אלא ישראל כו' ובזה עמלק מקטרג על ישראל שהם שוים ח"ו. וכן מצינו בבלעם שהיה גם כן כעמלק כידוע ואמר את שבעת המזבחות ערכתי כנגד ז' מזבחות שבנו ז' צדיקים מאדם עד משה כו' (כמ"ש במ"ר בלק) והיינו שאמר שהוא גם כן יכול לעבוד את השי"ת ואדרבא הוא מקריב כנגד כולם ומה השיבו השי"ת טוב פת חריבה מנחה בלולה בשמן וחריבה מבית מלא זבחי ריב שאתה רוצה להכניס מריבה ביני ובין ישראל. (כמש"ש) וכן השיבו טוב ארוחת ירק ואהבה שם וגו' והיינו שהשי"ת אומר שישראל עושין מנדיבות לב ומאהבת השי"ת הנטוע בעומק לבם מה שאין כן קרבנות בלעם שהם באים לשנות ח"ו רצונו יתברך. ולהכניס מריבה בינו ובין ישראל. וכן היה ענין המן דאמרי' בגמ' (שם) ליכא דידע לישנא בישא כהמן והיינו שהיה אומן ובקי לקטרג על ישראל לפני השי"ת שכל קטרוגו היה בשמים כמ"ש ישנו מן המצות. אית בהו רבנן עם אחד הן. וכן היה ענין השקלים שאמר ועשרת אלפים ככר כסף אשקול וגו' להביא אל גנזי המלך ואיתא (אסתר רבה פרק ג) דכל מקום שנאמר במגילה זו מלך

סתם משמש קודש וחול וכן כאן המלך מלך מלכי המלכים הקב"ה (וע' זה"ק בהר קט רע"א) והוא על פי מ"ש (מדברי תורה משפטים יד) ועשו חונן דלים הוא כו' נוטלת ממונו ובונה ממנו דמוסיות כו' שיהיה לצרכי העניים וכמ"ש במ"ר וכמשל גייפא בחזרין ומחלקת לבישיא. וכן בודאי כשהיה אחשורש מקבל הכסף לא היה מהנימוס להכניס לאוצר ממון שקיבל במחיר אומה שלימה ומהס"ת היה מחלק לעניים או היה עושה צרכי רבים שיהיה לצרכי העניים כנ"ל וזה היה כונת המן לשקול עשרת אלפים ככר כסף שהוא כמספר שקלי ישראל (כמ"ש תוס' שם טז. וכמ"ש בחזקוני) והיינו שאמר שיש לו נדיבות כזה שיוכל ליתן צדקה כנגד כל ישראל כעין מזבחות דבלעם. והוא היה נותן לאחשורש ואחשורש יחלקם לעניים וזהו להביא אל גנזי המלך ומשמש קודש וחול שהוא יתן לאחשורש ואחשורש יתן לצדקה. ויש לומר דמרמז אל גנזי המלך. על פי מ"ש (שבת י :) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואיתא (ב"ב י :) במה תרום קרן ישראל בכי תשא את ראש. והיינו דבשקלים תרום קרן ישראל עד הראש שקשורים בשורש. וכן בצדקה כמ"ש ברש"י וכמ"ש אחר כך בכחה של צדקה קרנו תרום בכבוד והיינו על פי מ"ש (ויקרא רבה פ' כה) עתיד הקב"ה לעשות צל וחופות לבעלי מצות אצל בני תורה וכו' וזהו קרנו תרום מורה בלא שיעור עד עתיקא. בכבוד אצל בני תורה ועד"ש (חולין קלג.) אין כבוד אלא תורה וזהו קדושת שבת שהוא התגלות עתיקא שזוכין בשבת וזהו בבית גנזי. ואמר המן שגם הוא יכול להביא אל גנזי המלך שיעשה צדקה מופלגת כזו וירום קרנו בזה ח"ו. אך השי"ת הקדים שקלי ישראל לשקליו שהשי"ת מברר שישראל עושים בנדיבות וכמ"ש (זח"ב קכח סע"א) מאת כל איש דאתגבר על יצריה כו' אשר ידבנו לבו דיתרעי ביה קב"ה כו' ועליהם נאמר כי תשא את ראש שתרום קרן ישראל בהשקלים כמשמעו או בצדקה כפירש"י וכמו שנראה מסדר הענין שמדבר בגמ' לפניו ולאחריו. וכמו שאמר בכחה של צדקה קרנו תרום בכבוד וכנ"ל. והיינו שמברר צדקה תרומם גוי אלו ישראל (כמ"ש ב"ב שם) שהם נותנים מנדיבות הלב ומאהבת השי"ת וירום קרנם בכבוד. מה שאין כן וחסד וגו' שאין עושין אלא להתגדל ולהתיהר וכדומה וכמ"ש בגמ' ואף בכורש דאמר די להוון מקרבין ניחוחין לאלהא שמיא ומצליין וגו' והיה לו אמונה בהשי"ת וכה"ג בישראל הרי זה צדיק גמור. מכל מקום השי"ת בוחן לבבות שכורש לא נתכוין כלל רק להנאת עצמו וקרי לי' בגמ' (ר"ה ד.) בשביל זה לאחר שהחמיץ. וזהו כמו שהשיבו רוח הקודש לבלעם. ובשקלים למשכן מפורש מאת כל איש אשר ידבנו לבו שיתגבר על יצרו וידבנו לבו ששוכן בלבו אהבת השי"ת שהוא לבו של ישראל וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם) וזהו ענין שהקדים שקליהן לשקליו אף שגם שקליו היו לצדקה

בירר השי"ת שכונתו למרות רצון השי"ת ולעמוד בחוצפה כבלעם ולקטרג על ישראל נגד רצונו ית'. וכן בסעודה ג' דשבת שהוא רעוא דרעון רצון הרצונות דאתגליא מצחא דעתי"ק אז השי"ת בוחר ישראל דרך סגולה בלא שום טעם רק שמעיד על לב ישראל כש"נ ואוהב את יעקב ועל כן אומרים לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין שלא יוכלו כלל לכנוס עמלק והמן שהם קליפת כלב והכלבים עזי נפש חציפא מכלהו (כמ"ש זח"ב סה א) כי מי יוכל לבא אל המלך לעורר מדנים ושנאה על בניו:

## ראש חודש אדר

### פרק א

**בגמ'** (תענית כט סע"א) אמר ר"י בריה דר"ש בר שילת משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה ופירש"י ימי נסים היו לישראל פורים ופסח ומשמע לכאורה דמשנכנס אדר מרבין וכן בניסן אבל מלשון הגמ' אחר כך ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה משמע דקאי על אדר דייקא. והענין דהלימוד הוא מאב דכמו שבחודש אב שהיה יום א' בו שאירע בו אבל ובכי ממעטין בשמחה מראש חודש וכמו שלמדו בגמ' (שם ל.) מ"ד כל החדש כולו אסור מחדשה. כן באדר שאירע בו יום שמחה השמחה מראש חודש וכל החדש וכן נזכר גם בפסוק והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה וגו'. אך להבין למה באמת רק באדר כל החדש נהפך לשמחה ולא נזכר כן בחודש ניסן ובאמת גאולת ניסן עדיפא כמ"ש (מגילה יד.) לענין הלל התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה הכא כו' אכתי עבדי אחשורש אנן. הענין דגלות ניסן היה מצד השי"ת כש"נ והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וכן היו כל הנסים מצד השי"ת שהכה בפרעה ובכל מצרים בעשר מכות והיו נגוף למצרים ורפוא לישראל על דרך שנדרש בזוהר הקדוש (בא לו א) שבכל מכה הוציא השי"ת את ישראל ממדה אחד דקליפה והכניסם בזלועל זה במדה אחת בקדושה (כמו שנת' כ"פ) וכש"נ גוי מקרב גוי ונדרש (ויקרא רבה פ' כ"ג) אלו ואלו ערלים וכו' לא היתה נותנת מדת הדין לישראל שיגאלו וכו' רק השי"ת הוציאם מהם אף שהיו משוקעים כעובר במעי אמו וכן בקריעת ים סוף כתוב ה' ילחם לכם ואתם תחרישון הכל מצד השי"ת. מה שאין כן חודש אדר שנוצר באות ק' כמ"ש בס' יצירה ואות ק' איתא בגמ' (שבת קד.) קוף קדוש מרמז לקדושה מצד ישראל וכן נעשה אז מחיית עמלק על ידי ישראל וכן נעשה הנס על ידי מרדכי ואסתר והיהודים הרגו בשושן הצוררים ועשרת בני המן ובשאר מדינות המלך ע"ה אלף הכל היו מעמלקים. וכן היה אז קבלת תורה שבעל פה וכמ"ש (שבת פח.) הדר קבלוה

בימי אחשורש והיינו תורה שבעל פה וכמ"ש (במדברי תורה נח ג) שעל זה היה כפיית ההר כגיגית שעל תורה שבכתב אמרו נעשה ונשמע שאין בה צער כ"כ רק על התורה שבעל פה שהיא עזה כמות וכו' ע"ז היה כפיית הר כגיגית ובימי אחשורש מאהבת הנס קבלוה בשמחה מאהבה כמו תורה שבכתב. ומזה בא השמחה וכמ"ש בגמ' דבשעה שאמרו נעשה ונשמע קשרו לכל אחד ב' כתרים כו' ועתיד הקב"ה להחזירן לנו כו' ושמחת עולם על ראשם שמחה שמעולם על ראשם דהשמחה בא ממה שישראל מקבלין עול מלכותו ית' מצדם וכמ"ש ישמחו במלכותך שומרי שבת וכו' וכן כתוב במגילה אחר מחיית עמלק ליהודים היתה אורה ושמחה ואמרו (מגילה טז :) אורה זו תורה וכה"א ותורה אור והיינו תורה שבעל פה דתורה שבכתב נקרא אור ותורה שבעל פה שמקבלת מתורה שבכתב בחינת סיהרא דמקבלא משמשא ועל כן נקראת אורה לשון נקיבה. וכתוב אחר כך ושמחה שהוא ככתר שמחה שמעולם. ויקר הוא גם כן כתר על הראש וכש"נ וכל יקר ראתה עינו ואיתא (רבה ותנ' חוקת) זה רע"ק וחביריו ראתה עינו של רע"ק וחביריו מה שלא ראתה עינו של משה וזהו שמחה שמעולם על ראשם וז"ש דמשנכנס אדר מרבין בשמחה. וז"ש אחר כך הילכך כו' ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה דאחר מחיית עמלק זוכין לכתרים. מזל מורה שהוא קשור בשורש בראשית המחשבה וכמ"ש בזוהר הקדוש (סו"פ אחרי) בהני תלת דתליין במזלא דהיינו עתיקא על ה' דייקא ע"ש. וז"ש אחר כך בגמ' ב' מימרות דר"י בריה דר"ש ב"ש לתת לכם אחרית ותקוה אלו דקלים וכלי פשתן כריח שדה אשר ברכו ה' כריח שדה של תפוחים ורש"י פי' דאיידי דאירי רב יהודה לעיל נקיט ואזיל ועדיין יש להבין למה נסמכו ב' מימרות אלו דייקא דהא יש ממנו עוד מימרות בש"ס. ולפי האמור יש להם שייכות דחודש אדר שהיה בו מחיית עמלק שהוא מקטרג על ישראל שאין כולם צדיקים שגם בהם אף שנימולו יש כמה שפוגמים במדת צדיק ובחודש זה שנוצר באות ק' שמורה קדושת ישראל שבאמת רצוננו לעשות רצונך ומי מעכב כו' (כמ"ש ברכות יז.) ועל ידי כן ונשא השעיר עשו את כל עונתם עונות תם כמ"ש (ב"ר פ' סה) וזהו דבריא מזליה דהיינו שקשורים בשורש בהשי"ת ועדמ"ש (מגילה ג.) אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו דמזל הוא מה שהוא למעלה מחכמה ובינה והיינו למעלה מכל תפיסת הברואים. ועל זה הביא דרשת כריח שדה וגו' דכתוב וירא את ריח בגדיו ואיתא (סנהדרין לז.) אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו וכמ"ש בבראשית רבה (שם) כגון יוסי משיתא כו' שבאמת כולם צדיקים ואף הבוגדים הם רק מלבושי ובגדי עשו אבל בשורש נותנין ריח טוב כריח שדה של תפוחים וכמו שאמרנו שזהו סוד מה שנאמר וריח אפך כתפוחים דריח אף מרמז לבוגדים דחשב (באדר"נ פ' לא) מים סרוחים באדם זהו מימי

חוטמו של אדם ע"ש ומכל מקום נותן ריח טוב כתפוחים כשדה של תפוחים. וכן הביאו המימרא שאמר לתת לכם אחרית ותקוה אלו דקלים וכלי פשתן עד"ש (פסחים פז :) לא הגלה הקב"ה את ישראל לבבל כו' כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה דעיקר התיסדות תורה שבעל פה היה בבבל (כמו שנת' משפטים מא' א עש"ב) ועל זה מרמז דקלים וכלי פשתן לבושי ת"ח (כמו שנת' שם מכ"מ) וזהו שנאמר כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם וגו' מחשבות שלו' וגו'. וזהו השייכות למ"ש דבאדר בריא מזליה שהעסק בקדושה מצד ישראל כאמור ועל זה הביא מאמר דדקלים וכלי פשתן שמרמז על תורה שבעל פה שקבלוה באדר וריח שדה לענין ריח בוגדיו שלענין זה כל א' מישראל יש לו קדושה נגד עכו"ם ועל כן בו מחיית עמלק וכמו שאמר רה"ק זצוקללה"ה לענין מ"ש שהכפרים מקדימין ליום הכניסה דבני כפרים נקראו ע"ה שעוסקים בעבודת האדמה ואף שעיקר מחיית עמלק על ידי ת"ח גם ע"ה בני הכפרים מבררין א"ע לגבייהו שהם כריח שדה של תפוחים ואדרבה הם מקדימין ליום הכניסה דעיקר הבירור נגד קטרוג עמלק הוא בהם שיש לו טענת עליהם והם מתבררין שהם קשורים בשורש בהשי"ת דרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב כו'. וכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה שבעל פה שע"ז אומרים ותן חלקנו בתורתך וכמו"ש כ"פ ממ"ש (ויקרא רבה פ' ט) קהלת ינאי אין כ' כאן אלא קהלת יעקב והיינו אף ע"ה שנדרש (בבא מציעא לג :) ולבית יעקב על ע"ה. וזה היה חלקו של אותו ע"ה שדרש שכל אחד יש לו חלק בתורה שבעל פה ואף הפועלים עכ"פ בשבת עוסקין בתורה כמ"ש (ריש סא"ר) דשבת יעשה כולו תורה. ונאמרו הני ג' מימרות משמיה דר"י בריה דרב שמואל בר שילת דאיתא (סנהדרין צו :) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק וגו' על ידי ומנו רב שמואל בר שילת ועל כן אמר ג' מימרות אלו שהם ענין מחיית עמלק שמקטרג על ישראל בקדושת הברית ובאדר הבירור שישראל קדושים הן וכולם צדיקים כנ"ל ועל ידי שגלו לבבל זכו לאחרית ותקוה טובה שהוא שורש תורה שבעל פה וכולם נותנים ריח טוב כריח שדה של תפוחים ואפילו הבוגדים והם רק מלבושי עשו. ועל דרך שאמרו בגמ' (שם לט :) עובדיהו גר אדומי היה והד"א אינשי מיניה וביה אבא ניזיל ביה נרגא וכן ר"י בריה דר"ש ב"ש שהיה מזרע המן ועמלק כנ"ל אמר מאמרים אלו שהם מענין מחיית עמלק שבאדר ושע"כ בו מרבין בשמחה:

## פרק ב

**בגמ'** כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה ובס' יצירה איתא דחודש אדר נוצר באות ק' וחודש אב באות ט' ואיתא בזוהר הקדוש (תרומה קנב א) טי"ת נהירו דחיין בכל אתר ועל דרך פתח בה קרא כי טוב וכו' ק' לא מתיישבא כלל

בדוכתא בעלמא וסימנך איש לשון בל יכון בארץ והיינו כמ"ש (שם קמח ב) אשת זנונים כו' ואת דילה ק' אתתקנא בתקונא דאת ה' כגוונא דקופא אצל ב"נ כו' ונתפשט הרגל עד למטה ואין לה קיום וז"ש וסימנך איש לשון בל יכון שפ' זה נדרש על הנחש שאמר לשון הרע על בוראו (כמ"ש בראשית רבה ר"פ כ). וגם איתא בסי"צ המליך אות ק' בשחוק ושחוק הוא גם כן דבר שאין לו קיום כענין אמרם (ברכות ז :) ברשע שהשעה משחקת לו מה שאין כן בצדיקים איתא (תענית כא.) דקיימא ליה שעתא. כי בעולם הזה אין מקום להשחוק כמ"ש (ברכות לא.) אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה שנאמר אז ימלא שחוק פינו ולא הביא תחלת הפ' בשוב ה' את שיבת ציון כי גם בזמן המקדש לא היה עוד מקום להשחוק עד לעתיד כש"נ אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה שאז היה השמחה בתכלית התגלות השלימות מה שאין כן בעולם הזה דאיתא (שם סא :) טחול שוחק וכן בס' יצירה מיוחד הטחול בנפש לחודש אדר ואיתא (בתקו"ז תי' מח) עציבו דטחול כו' שהעצבון מסט' דטחול והכל א' שהשמחה והוללות של יצר הרע חדוה דחמרא וניאופין (זח"א רב א) וידוע דיין תחלתו שמחה וסופו עצב ותוגה. ולפי הגמ' באדר דייקא מרבין בשמחה של מצוה וכש"נ ליהודים היתה אורה ושמחה וההיפך בחודש אב. ויש לומר בזה דהנה באמת החודש אב שנוצר באות ט' הוא מבחינת אור כי טוב שנברא בששת ימי בראשית שהוא התגלות האור כי טוב בתורה שבכתב שעל זה מרמז ה' פעמים אור (כמ"ש בבראשית רבה) רק מפני שלא היה העולם כדי נגנז אותו האור וכן חודש אב היה מוכן בעצם להתגלות אור הזה וכמו שאמרנו כבר על זמן מיעוט השמחה באב דאיכא מ"ד כל החודש ואיכא למ"ד מר"ח עד התענית ואיכא למ"ד כל השבת ושלשתן מקרא א' דרשו והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה כמ"ש בגמ' (תענית כט סע"ב) ועכ"פ היכן נרמז שהחג והחדש והשבת קאי על אב דייקא ואמרנו שהעיקר ממה שנאמר כל משושה שהוא מרמז דייקא על חדש אב שהיה מוכן בעצם לבחינת המשוש והתגלות האור כי טוב בראשית הבריאה. אמנם לאחר הקלקול נעשה טוביה גניז בגויה וזהו הענין שממעטין בשמחה מפני שהוא בהסתר ובהתכסות עד עת קץ לע"ל. וענין חדש אדר הוא התגלות הארת תורה שבעל פה שעל זה מרמז מה שנאמר היתה אורה זו תורה (כמ"ש מגילה טז :) בלשון נקבה שמרמז על הארת תורה שבעל פה שמקבלת מתורה שבכתב דהדר קבלוה עלייהו בימי אחשורש מאהבת הנס (כשנ"ת מ"א) שעל זה מרמז ברב חכמה רב כעס שעל ידי הרוב כעס של היצר הרע דייקא באו לרוב חכמה של תורה שבעל פה. וזה הענין שנוצר החדש באות ק' על דרך מ"ש (ב"ב נח.) אדם בפני שכינה כקוף בבני אדם והוא שע"ז נברא האדם דייקא לעשות מעשיו כקוף להיותם דומים כביכול

למעשה השכינה כמו שאמרנו (ירושלמי ר"ה פ"א ה' ג ומ"ר פ' בחוקתי) שהקב"ה מקיים ומשמר מצותיה של תורה תחלה וכמפורש בטעם מצות שבת כי ששת ימים וגו' וינח וגו' על כך ברך וגו' ואיתא (במדברי תורה בראשית משאילתות) נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי ביה אנא. וכ' והלכת בדרכיו וגו' ואיתא (ברכות ו'.) מנין שהקב"ה מניח תפילין כו' ועל זה אמרו (שבת קד.) קוף קדוש. והנה זה היה גם כן עצת הנחש והייתם כאלהים יודעי טוב ורע שדייקא על ידי שיאכלו מעץ הדעת טוב ורע יוכלו להתדמות יותר להשי"ת להגיע על ידי זה למדרגה גדולה להיות בחור בטוב ומואס ברע לדעתו. ובאמת יש בזה עסק גדול וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא והוא דייקא התגלות אור תורה שבעל פה על ידי החשכות ועל זה נאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול וכמ"ש (תנחומא נח ג) דקאי על חכמי תורה שבעל פה שלהם נגלה אור הראשון שנגנז. והוא בירור בחינת עץ הדעת טוב ורע כידוע ותורה שבכתב הוא התגלות עץ החיים. ועל זה רמזו ז"ל משנכנס אדר מרבין בשמחה היינו שבא התרבות השמחה בלב מבחינת אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה וצדיק ידוע שהוא גבור הכובש את יצרו דייקא מזה האור זרוע בלב עד שבא להתרבות השמחה כש"נ שמחו צדיקים בה'. ואמרו (סופ"א דתענית) צדיקים לאורה וישרים לשמחה והיינו שעל ידי שמכניעין הלב כסיל לשמאלו נתרבה ונזרע הארה בלב עד שנעשה הלב ישר שגם הלב כסיל נתהפך לטוב ואז באים להתגלות השמחה לישרי לב שמחה. וזה ענין חודש אדר הבא אחר חודש שבט שנוצר באות צ' והיינו גמר התיקון של שובבי"ם הבא מבחינת צדיק הכובש את יצרו כידוע שזהו שלימות התיקון של קדושת הברית ומזה באים לחודש אדר שנעשה לישרי לב שמחה. וזהו מרבין שנתרבה השמחה על ידי האור זרוע לצדיק שנעשה מהתגלות כח הארת תורה שבעל פה כנ"ל. ועל זה יש לרמז ענין מ"ש (מגילה יג :) כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה א' נפל לי פור בירח שמת משה ולא היה יודע כו' ובז' באדר נולד והיינו כי בחינת משה רבינו ע"ה הוא התגלות אור כי טוב מתורה שבכתב כש"נ ותרא אותו כי טוב הוא ואמרו (סוטה יב.) שכשנולד נתמלא הבית כולו אור. וכשראה המן שמת משה רבינו ע"ה באדר והיינו שנגנז האור של תורה שבכתב חשב בדעתו שעל ידי זה יהיה בכחו להתגבר. ולא ידע שזה דייקא היה סיבה להתגלות האור זרוע לצדיק מתורה שבעל פה כמו שהיה באמת בפועל בעת פטירת משה רבינו ע"ה התנוצץ תיכף התגלות תורה שבעל פה על ידי עתניאל בן קנז הוא יעבץ שהחזיר ההלכות שנשתכחו מתוך פילפולו (כמ"ש תמורה טז.) וזהו שבז' באדר נולד היינו אז דייקא נולד האור זרוע לצדיק לבוא מזה לישרי לב שמחה כנ"ל. וכדאיתא בזוהר

הקדוש (ח"ב קסו ב) דהאי אור וכו' ואוליד ואצמח וכו' ועביד איבין וכו' והיינו ענין כח התרבות תורה שבעל פה בנפשות ישראל עד אין שיעור מכח האור זרוע ונעשה מזה ישרות לב להוליד מזה השמחה והשחוק ועל זה דייקא מסוגל החדש הזה שנוצר בשחוק להיות נתרבה השמחה ביתר שאת כנ"ל:

**ומ"ש** (ברכות לא.) אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה מקרא דאז ימלא שחוק פינו משמע דאפילו בשמחה של מצוה דהא האי קרא בשוב ה' את שיבת ציון כתיב וכל המועדות שנקבעו לשמחה היו זכר ליציאת מצרים וגאולה העתידה גדולה הרבה יותר כמ"ש (שם יג רע"א) ויהיה אז שמחה רבה של מצוה ורק אז ימלא וגו' משמע דבעולם הזה אפילו בשמחת מצוה לא. וכן משמע ממ"ש בגמ' אחר כך אין עומדין להתפלל וכו' מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה משמע גם כן דשחוק אפילו של מצוה לא. וכלשון הזה איתא (בשבת ל :) שאין שכינה שורה כו' לא מתוך שחוק כו' אלא מתוך דבר שמחה של מצוה ושם פירש"י דאפילו אינו שחוק של ליצנות מפני מצוה שאין דעת שוחק מיושבת עליו. ונראה מה שפירש זה בשבת ולא בברכות שם משום דשם נדע מעצמינו ממ"ש שם מקודם הך מימרא דאסור שימלא שחוק פיו בעולם הזה מקרא הנ"ל דמשמע אפילו של מצוה אסור למלא שחוק פיו בעולם הזה ואף בשמחת המועדים שעל הנסים עד לעתיד שאז ימלא שחוק פינו על הנסים שיהיה אז. והנה איתא (ברכות ט :) ברב ברונא דאדם גדול הוא ושמח שמצות זימנא חדא סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפומיה כולא יומא וחוכא הוא שחוק ולשון לא פסיק חוכא מפומיה משמע דמילא פיו שחוק וזה נגד מה שאמרנו. אבל ע"ש דקאמר דשמח במצות הוא ולא סיפר אלא זה ומהו דוקא בעת סמיכת גאולה לתפלה. ויש לומר בזה על פי מ"ש בזוהר הקדוש (תרומה קנו א) על פסוק ואני תפילתי וגו' ואני דא דוד מלכא אתר דאקרי תפלתי דא תפלה כו' כד איהו סמך גאולה לתפלה כדין איהו עת רצון כו' והוא ע"ד מ"ש (שבת לא :) לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שיראו מלפניו שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו. ובמק"א (סו"פ ו' דאבות) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר ולכבודי בראתיו וגו'. וגם אמרו (שוח"ט תהלם קמח) כל פעל ה' למענהו בראן להיות מקלסין לפניו וכו' והם ב' ענינים האלו סמיכת גאולה לתפלה כי גאולה היא ענין הקילוס והשבח שנותן האדם להשי"ת על כל מעשיו והוא ענין סידור שבחו של מקום קודם התפלה בשבחי דוד מלכא דהוא אתר דאקרי גאולה שזה היה כל ענינו בספר תהלם שנקרא נעים זמירות ישראל שהוא היה השליח צבור מכלל ישראל בזה. ומזה באים לתפלה שהוא בחינת היראה מלפניו כמו שדרשו (ברכות שם) ייראוך עם שמש על תפלה עם הנץ החמה וכן (שם י רע"ב)

אל ימנע עצמו מן הרחמים שני העניינים הנ"ל המה עיקר תכלית מכוון הבריאה שהיה לכבודו וליראה מלפניו והיינו שמזה זוכים לבא עד ראשית המחשבה של הבריאה שהוא בחינת עתיקא שנקרא רעוא דרעוין והוא מעין התגלות של לעתיד שנאמר בו אז ימלא שחוק פינו כי תיבת א"ז מרמז כד אתנהיר נהירו דעתי"ק רשימין בא' וא' אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב נד א) והיינו ענין התגלות ראשית המחשבה בחינת כ"ע בכל העולמות וכן היה מעין התגלות הזה בקריעת ים סוף דבעתיקא תליא ונאמר אז ישיר משה וגו' וכמ"ש בזוהר הקדוש. וז"ש (שמות רבה פרק כב) צריך להזכיר קריעת ים סוף ומכת בכורות באמת ויציב וכו' לכך צריך אדם לסמוך גאולה לתפלה כשם שהם הסמיכו שירה וכו' וכשם שהם טיהרו לבם וכו' והוא כענין הנ"ל. וכן על רמז זה אומרים ואני תפלתי וגו' במנחת שבת שאז הוא העת רצון הנ"ל כמ"ש בהזו"ק (שם פח סע"ב) דעתיקא קדישא גליא רצון דיליה שאז הוא גם כן סמיכת גאולה של כל יום השבת שישראל עסקו בשירות ותשבחות ומזה באים לתפלת המנחה להתגלות העת רצון דעתי"ק מעין התגלות דלעתיד לבא שאז ימלא שחוק פינו. וזה גם כן הענין דרב ברונא שפעם א' סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא והתוס' הקשו מאי רבותא דרב ברונא והלא כל העולם סומכין גאולה לתפלה. אכן בודאי אין המכוון בדיבור בלבד רק שאז הופיע הארה גדולה בלבו של רב ברונא לכוין בחינת התהלה והגאולה בכל העולמות. וכמו כן התפלה שלו עשה רושם בכל העולמות עד שהגיע בזה להעת רצון בהתגלות נהירו דעתי"ק כנ"ל וכיון שזכה מעין התגלות דלעתיד לבא ע"כ מילא שחוק פיו עדש"נ א"ז ימלא שחוק פינו וכדברינו. ובזה נוכל לרמז גם כן ענין חודש אדר שנוצר בשחוק והוא דייקא אחר העצב של חודש שבט העבר וזהו עיקר השחוק של הקדושה הבא אחר העצב והוא גם כן מענין סמיכת גאולה לתפלה כי חודש שבט הוא בחינת גאולה שנותן הודאה לשעבר שזוכה להתיקון להיות נגאל מעומק הרע. וחודש אדר הוא בחינת תפלה על להבא והיינו היראה המופיע בלב נפשות ישראל ומזה נולד השחוק והשמחה בלב כענין מ"ש (סא"ר ר"פ ג) שמחתי מתוך יראתי ומשנכנס אדר מרבין מהאי טעמא בשמחה כנ"ל:

**והנה** לשון שחוק נמצא גם כן שכינו חז"ל כביכול אצל השי"ת וכמ"ש (ע"ז ג :) רביעיות יושב ומשחק עם לויתן שנאמר לויתן זה יצרת לשחק בו ולויתן מרמז על יצר הרע של תאוה דמסטרא דנחש וכש"נ לויתן נחש בריח על לויתן נחש עקלתון יצרת מרמז על היצר ומלת יצר הוראתו על החשק שבלב וכמ"ש במדה"נ (זח"א קלז א קלח א) דיצר דתאוה לא יתבטל גם לעתיד דאלמלא יצר הרע לא משתבח חדוותא דשמעתא רק דאיקרי לבן

דאתלבן כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה. ועל ידי חטא אדם הראשון בערבוב טוב ורע נעשה בלב האדם ב' חשקות יצר טוב ויצר רע. ונאמר שמרה וגו' ליצר מחשבות לבב עמך וכשהוא לטוב נקרא יצר טוב וכשראה דוד המלך ע"ה שהתנדבו למקדש בתשוקה וחשק גדול ביקש מהשי"ת שיהיה נשמר זאת לעולם בלב. רק האדם בעצמו עושה אותו רע וכמ"ש (מדברי תורה בראשית ז) אתה עושה אותו רע וכו' כאשר פונה בתשוקתו לתאות הגוף. וכשהאדם מתגבר על יצרו ולוחם מלחמת ה' להכניעו תחתיו מזה נולד השחוק כביכול אצל השי"ת כי לשון שחוק הונח אצל ניצוח מלחמה כדש"נ באבנר יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגם אמרו ז"ל (ויקרא רבה פ' יג) שמי שלא ראה קניגין של עכו"ם בעולם הזה זוכה לראות בעולם הבא בשחוק וקניגון של הלויתן ושור הבר וענין קניגין הוא גם כן שחוק של ניצוח מלחמה של בהמות וחיות (כמ"ש ע"ז יח :) וכבר אמרנו מענין מלחמת הלויתן ושור הבר שבמד"ר כי הלויתן שורש יצר הרע דתאוה כמו"ש (ב"ב עד :) על הלויתן דגים פריצי והשור הבר הוא שורש יצר הרע דכעס ורציחה והוא יצר הרע דבהמה וכמ"ש (ברכות סא.) והא קא חזינן דמזקא ונשכא ובעטא. והמה מתנגדים זה לזה בטבעם כידוע וזה ענין המלחמה שביניהם ומזה יהיה הסעודה לצדיקים לעתיד לבא היינו שיתבררו בשלימות בשני הפגמים הנ"ל שיתבטלו מהנפש וזה יהיה תכלית השמחה בשלימות לעתיד לבא. וגם אמרו (ב"ב שם) שעתיד גבריאל לעשות קניגיא עם לויתן ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנאמ' העושו יגש חרבו והוא ענין א' עם מאמרם (סוכה נב :) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו כי גבריאל הוא המלאך של גבורה והיא היצר טוב של האדם להיות גבור הכובש את יצרו כאמרם ז"ל (שבת קיט :) שני מלאכים השרת מלוין לו לאדם כו' א' טוב וא' רע והיינו הלב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. והנה על זה רמזו בדבריהם שבג' שעות אחרונות של יום דייקא השי"ת משחק עם הלויתן מפני שאז הוא זמן תפלת המנחה שתיקן יצחק אבינו ע"ה מסטרא דגבורה להיות כובש את יצרו להכניעו ומזה נולד השחוק כביכול אצל השי"ת מצד נפשות ישראל שנוצחים ומתגברים על יצרם. ולאחר שחרב בהמ"ק הקב"ה מלמד תינוקות של בית רבן תורה בג' שעות הללו כמ"ש (ע"ז שם) מפני שישראל המה בגלות ואין בכחם להתגבר ולהכניע את ההיפך כביכול נתבטל לפניו יתברך השחוק של הלויתן הנ"ל והשעשוע שלו ע"י תינוקת של בית רבן כמ"ש (שבת קיט :) שאין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן הבל פיהם שאין בהם חטא. והנה חודש אדר דמזלו דגים שהוא זמן התגברות התאוה כדגים דפריצי ולזה היה אז הכח להתגברות כח קליפת עמלק שהוא השורש של יצר הרע

כדאיתא בזוהר הקדוש על פ' עמלק יושב בארץ הנגב. וכאשר זכינו דייקא בחודש זה להכניעו ולמחות את זכרו דייקא בחודש זה להכניעו ולמחות את זכרו נעשה בזה רשימה לדורי דורות להיות החודש הזה מסוגל לבחינת השחוק מצד הכנעת היצר הרע מנפש האדם וזה ענין אמרם משנכנס אדר מרבין בשמחה:

## פרק ג

**בס'** יצירה המליך אות ק' כו' ואדר בשנה בזוהר הקדוש (תרומה קמח ב) האי נחש אזלא בתר רזא דאשת חיל ובעיא אשת זנונים לאתתקנא גרמה כגוונא דילה ולא יכילת. אשת חיל את דילה אות ה' כו' אשת זנונים כו' ואת דילה ק' כו' כגוונא אצל בני נשא כו' והיינו דאות ק' דומה לאות ה' רק שהרגל שלה עקום ונמשך למטה וזהו דאתתקנא בתקונא דאת ה' להדמות ח"ו כמו הקוף שרוצה להתדמות לבני אדם. ועסק חודש זה למחיית עמלק שהוא שורש וראשית דקליפה והוא גם כן נוקבא דקליפה וכמו שאמרנו דמטעם זה איתא בזוהר הקדוש על עמלק שהוא קליפת כלב ורח"ו ז"ל כ' דנוקבא דקליפה נקרא כלב היפך בכ"ל והוא על דרך שאמר בקדושה כ"ע איהו כתר מלכות כן בזלעו"ז בקליפה והראשית דקליפה נקרא קוף כמו שאמרנו מהגמ' (דסנהדרין קט. ונתבאר בארוכה משפטים מא' י ע"ש). וזה לעומת זה בקדושה אמרו (ב"ב נח.) אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם שעיקר שורש המצות והלכת בדרכיו שהשי"ת האציל לבריאת העולם דברי תורה ומצות שבהם מנהיג עולמו וציוה לישראל ללכת בדרכיו ולקיים המצות שהוא מקיים תחלה וכמ"ש בירושלמי (ר"ה פ"א) ובמ"ר (פ' בחוקותי) וא' אם בחוקותי תלכו חוקים שבהם חקקתי את השמים וארץ וכו' ובמצות שבת שהיא כללא דכל אורייתא כתיב בפירוש טעמה לנוח כי היכי דנחי ביה אנא וכן כל המצות להתדמות לדרכי השי"ת וזהו כקוף בפני שכינה (וכמו שנת' מא' ב') ובישראל מרמז אות קוף קדוש (כמ"ש שבת קד.) וכ' קדושים תהיו כי קדוש אני וא' (מדברי תורה קדושים) הואיל ונקדשתם לשמי היו קדושים כשם שאני קדוש וכו' דעיקר קדושה הוא למעלה שהמלאכים אומרים קדוש קדוש קדוש וגו' שאין שום תפיסה בהשי"ת רק שיש קדוש נבדל מכל. וכך קדושים תהיו כשם שאני פרוש כך תהיו פרושים (כמ"ש ויקרא רבה שם) ואמרו שם שהעליונים מכתירין להקב"ה ג' קדושות והקב"ה נותן שתים בראשן של ישראל (וית' במקומו) כדי להתדמו להשכינה כביכול להיות פרושים ונבדלים מכל עניני העוה"ז. וזה עסק חודש אדר שנוצר באות ק' קדוש. שבא אחר חודש שבט שנוצר באות צ' בלעיטה לתקן האכילה שתהיה בקדושה שזה תיקון שורש הסתת הנחש. וממילא נתקן ענין קדושת הברית בחינת צדיק שהוא המוגדר בתאוה בא אחר כך חודש אדר שנוצר באות ק' קדוש שכל מי שגודר עצמו מן

הערוה נקרא קדוש כמ"ש (ויקרא רבה שם) ועל כן בחודש זה היה מחיית עמלק שכל עיקר קטרוגו על קדושת הברית שאומר שאין כולם צדיקים ומבזה אות ברית ואומר טול מה שבחרת (כמ"ש מדברי תורה תצא) שמקטרג על מ"ש דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק (זח"ב כג א). ואחר זה בא ניסן שנברא באות ה' רזא דאשת חיל. דניסן ראשון לחדשי השנה דלבנה תשרי ר"ה לשנות החמה וזה נקרא שנה מלשון שונה שהוא חוזר ומקיף כמקדם ואין בו התחדשות וישראל מונין ללבנה בחינת סיהרא דמקבלא משמשא ואורה מתחדשת בכל חודש וניסן ראשון לחדשי השנה דלבנה ואז הוציא השי"ת את ישראל ממצרים ונעשו כנסת ישראל ועל כן נוצר החודש ניסן באות ה' רזא דאשת חיל. וחודש אדר האחרון שבחדשים נברא באות ק' שמרמז קדוש שהעסק והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני והוא בחינת קוף להתדמות כביכול להשי"ת וזהו הקדושה מצד ישראל אשה יראת ה'. ושבת יש בו קדושה דקביעא וקיימא מהשי"ת כש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם והיא מתנה טובה בבית גנזי שנתן לישראל (כמ"ש שבת י:) וישראל מצדם גם כן כ' זכור לקדשו שמור לקדשו שמכניסין קדושה לשבת כמ"ש בפסיקתא (ובמ"ר נשא פ' י) במה מקדשו במאכל ובמשתה כו' וכשחל ר"ח אדר שנוצר באות ק' קדוש בשבת שבו גם כן העסק בחינת הקדושה אז בנקל להשיג הקדושה וכבחינת קוף בפני שכינה קדושים תהיו כי קדוש אני וגו'. ואחר כך מסמך גאולה לגאולה (מגילה ו:) שנוכל לזכות בחודש ניסן שנוצר באות ה' בניסן עתידין להגאל שהוא הקדושה מצד השי"ת ע"ד מה שנאמר כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות מפל"א עליון:

## פרק ד

**בסי"צ** המליך אות ק' בשחוק כו' ואדר בשנה. אמר שחוק ולא לשון שמחה דבאמת איתא (ברכות לא.) אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה ולהבין למה נברא השחוק כיון שהוא אסור בעולם הזה וכבר אמרנו דמשמע שאף לדבר מצוה אסור למלא שחוק פיו וכמו שדקדקו שם בברייתא שמחה של מצוה ולא אמרו שחוק של מצוה דאירי בה מכלל דשחוק אף דמצוה אסור ולפי זה דקדקנו במ"ש (שם ט:) ברב ברונא דשמח במצות זימנא חדא סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא ואיך הותר לו השחוק לפי האמור דאף שחוק דמצוה אסור (וכמ"ש מא' ב). אבל באמת נראה דשחוק ושמחה הוא ענין א' רק דשמחה בלב ושחוק הוא התגלות השמחה שבלב. ויש סעד לזה מהגמ' (ע"ז ג:) מיום שחרב בית המקדש אין שחוק להקב"ה ומנלן דליכא שחוק אילמיא מדכתיב כו' דלמא שכחה הוא דליכא אבל שחוק מיהא איכא וגירסת עין יעקב אבל שמחה מיהא איכא וכן נראה דגירסתו דווקנא שהשמחה היפך הבכי ומספד. ומה ראיה

משמחה לשחוק אע"כ דשחוק ושמחה א' הם רק דשמחה בלב ושחוק הוא בהתגלות. והנה השמחה בעולם הזה לדבר מצוה טוב כש"נ ישמח לב מבקשי ה' ונאמר (זכריה י) ובניהם יראו ושמחו יגל לבם בה' אבל השחוק התגלות השמחה זה יהיה רק לעתיד כש"נ אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה ורנה הוא גם כן התגלות השמחה. אך מכל מקום מצינו גם בעולם הזה שירות ותשבחות וישראל משובחים בזה במה שבשבת כשאוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות (כמ"ש מגילה יב :) והלא גם הרנה כ' אז וגו' ולשוננו רנה ומינה יליף דאסור למלא שחוק פיו בעולם הזה ואם כן ה"ה לרנה דצריך להיות אסור בעולם הזה ולפי האמור אף דמצוה. אמנם באמת עיקר התגלות השמחה יהיה רק לעתיד שנקרא יום ההוא והיינו שיאיר ויתגלה כאור יום מדת הו"א והיינו עתיקא דאתכסייא דאקרי הו"א (כמ"ש זח"ג רצ א) ובעולם הזה בחינת זו נעלם מכל רעיון ויתגלה רק לעתיד וזהו נק' א"ז וכמ"ש (זח"ב נד א) א"ז כד אתנהיר נהירו דעתי"ק בעטרוי גליפין רשימין באל"ף כו' אתחביר נהירו דאל"ף ומטו לזיי"ן כו' וזה שנאמר א"ז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה א"ז דייקא. וכן בשבת שיש התגלות עתיקא כמ"ש בזה"ק (סו"פ אחרי ויתרו פח א) דמליא רישיה דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין אזי נפתח גם כן הפה לומר שירות ותשבחות ולשוננו רנה וזה גם כן בכלל מה שנאמר א"ז ימלא וגו' דכשיש התגלות עתיקא נקרא אז כנ"ל. וכתיב (משלי כ') וכלי יקר שפתי דעת ונאמר (שם כד) ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. והיניו דדעת פנימית הכתר כנודע וכבר אמרנו כ"פ שבחבור החכמה שבמוח לבינה שבלב זוכין לבחינת הדעת וכמה שנאמר כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם וזהו בחינת התגלות עתיקא וזה נקרא יקר וכמו שרמזו (מגילה טז :) ויקר אלו תפילין שבראש שמרמז על כ"ע קרקפתא דתפילין (ונת' כ"פ) וזה שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו והיינו דבחינת דעת נקרא גם רוח הקודש כמ"ש רש"י (פ' תשא) והינו ההשגה שלמעלה מגדר חכמתו שבמוח. רוח הקודש כלומר רוח מההוא קדש דלעילא כמ"ש בזוה"ק (ח"ג סא א) ואז תורה יבקשו מפיהו מלכות פה תורה שבעל פה וכמ"ש הרמב"ן (חידושי ב"ב יב.) דתורה שבעל פה על ידי רוח הקודש ועל זה אמר חכם עדיף מנביא וכן דרשו ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש. והנה אמרו (ברכות לג.) כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו והיינו דמי שזוכה לבחינת דעת נעשה הלב שלו הר קדשי כיון דאתפני יצר הרע מלבו כמ"ש בתקו"ז (תי' מח) וכ' לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי ואיתא (מה"נ זח"א קלח א) הוא לבא דמדוריה דיצר הרע ביה והר קדשי נקרא בית המקדש והוא כאילו נבנה בית המקדש בימיו והיינו בלבו ואז נפתח

הפה לומר שירות ולרנן דנקרא בשוב ה' את שיבת ציון וגו' אז ימלא וגו' וכן נקרא א"ז דאתחבר אל"ף עם זיי"ן. וכמו שיהיה לעתיד. ואיתא בזוה"ק (משפטים קכג א) מאי פומא אלא דעת גניז בפומא דמלכא כו' ובדעת חדרים ימלאו כו' וכד אתער נהירו דביה ונפיק כדין אקרי פה ה' וכו' ע"ש. וזה שנאמר אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך לפי האמור שלפתוח הפה לומר תהלה ורנה צריך שיזכה לבחינת הדעת דאז אקרי פה ה' והיינו כמ"ש מלכות פה וזה ה' שפתי תפתח ופי וגו'. וזה גם כן ענין סמיכת גאולה לתפלה שאין הפירוש הסמיכה בדבור לבד שכבר הקשו תוספות (ברכות הנז') והלא כל העולם סומכין גאולה לתפלה ומאי רבותיה דרב ברונא דלא פסיק חוכא מפומיה. רק הענין על פי מ"ש בירושלמי (ברכות פ' א ה' ו) דצריך להזכיר באמת יציאת מצרים שנצטוינו לזכור תמיד בכל יום העיקר התגלות אור עתיקא שהיה במכת בכורים שהיה מכה עשירית וכבר אמרנו כ"פ שהעשר מכות היו נגד ע"ס מתתא לעילא בסוד נגוף למצרים ורפוא לישראל ובמכת בכורים יצא ישראל מראשית דקליפה וזכו לכנוס במדה שכנגדה בקדושה והיינו אור כ"ע. וכן בקריעת ים סוף דאיתא (זח"ב נב ב') דקריעת ים סוף בעתיקא תליא ואיתא במכילתא וזה"ק ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל והיינו להיות צופין במרכבה התגלות מעתיקא שהוא נעלם מכל רעיון. וזה צריך לסמוך לתפלה שהוא עומד לפני המלך והתפלה ממדת מלכות וכמ"ש אדני שפתי תפתח וגו'. ואז כשיזכה לבחינת הדעת אתער נהירו דביה כדין אקרי פה ה' וכמ"ש מהזוה"ק ואז תהיה שכינה מדברת מתוך גרונו דברי התפלה וכמו שאמרנו כ"פ מר' ר' אלימלך זצוק"ל שזה ענין שהקב"ה מתפלל היינו בתוך פיפיות ישראל. וז"ש בגמ' (ברכות ט :) איזהו בן עולם הבא זה הסומך גאולה של ערבית לתפלה כו' והנה כבר דקדקו התוס' (כתובות קג :) על מש"ש מזומן לחיי העולם הבא דהא כל ישראל יש להן חלק לעולם הבא ותי' התוס' לא שייך על לשון בן עולם הבא. אמנם לפי האמור יתפרש בן עולם הבא שיהיה בהווה תיכף בן עולם הבא שישיג מאור העתיד שנקרא יום ההו"א. שיאיר לו בעולם הזה בחינת הו"א והיינו שיזכה לבחינת הדעת והוא כעין מ"ש (ברכות יז.) עולמך תראה בחייך שאמרנו שברכוהו שיזכה בעולם הזה מעין התגלות עולם הבא וזה זוכה כשסומך גאולה לתפלה שהוא קריעת ים סוף ומכות בכורים שהם מאור עתיקא וזוכה להתגלות אור הדעת להיות אדני שפתי תפתח כאמור (ונת' ל"ג בעומר) וכיון שזוכה לזה שיהיה כמו בעולם הבא הותר לו השמחה בהתגלות וז"ש ברב ברונא דסמך גאולה לתפלה והיינו שזכה לבחינת הדעת ולהתגלות מאור עתיקא והוא כאלו נבנה בית המקדש בימיו וכבר הוא בן עולם הבא בהוו. ועל כן הותר לו השמחה בהתגלות וז"ש דלא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא.

ובזוהר הקדוש (במדבר קיח א) שמחו את ירושלים בגין דחדוה לא אשתכח אלא בזמנא דישראל קיימי בארעא קדישא וכו'. אך לפי האמור דהמכוון שזכה לבחינת הדעת וכאלו נבנה בית המקדש בימיו. וק"ו שהוא כמו בזמנא דישראל שרויים בארץ ישראל ושמחו את ירושלים ועז"נ עבדו את ה' בשמחה כמ"ש בזוהר הקדוש ואז הותר גם השמחה בהתגלות ברנה ושחוק. וזהו מ"ש המליך אות ק' בשחוק דאיתא בזוהר הקדוש (חיי קכג א) מאה שנה כללא דכלא קב"ה דאתכליל מאתר עלאה סתימא דכל סתימין במאה ברזא דמאה ברכאן דכל יומא ואמרנו שהמכוון על עתיקא שנקרא בזוהר הקדוש סתימא דכל סתימין והיינו דמספר מאה הוא מספר תכלית השלימות ע"ס כשכל א' כלול מעשר. וכן איתא בזוהר הקדוש (שם קלב סע"א) דעבדא מנייהו עטרה ושוי לה ברישא דצדיק חי העולמים דכ' ברכות לראש צדיק והמכוון גם כן למדת עתיקא ראש צדיק רומז לעתיקא. ואז הזמן ימלא שחוק פינו כאמור וז"ש המליך אות ק' בשחוק. ובאותיות דר"ע אות ק' איתא קו"ף זה משה אבי החכמים כו' שהקיף לפני פרעה כל דברי חכמה וכו' דרש קו"ף לשון הקיף והיינו דפרעה היה אריך דקליפה וכמ"ש רח"ו ז"ל עמ"ש בזוהר הקדוש (בא לד סע"א) תנינא חדא עלאה כו' רזא דתנין הגדול שהוא אריך דקליפה ואז היו ישראל במצרים כעובר במעי אמו כמו"ש בפסיקתא עמה שנאמר גוי מקרב גוי והיינו שהקליפה היה מקיף לישראל. וזה היה על ידי שהיה אז חכמת מצרים שלטת וחכמת התורה היה שם בבחינת גלות. ומשה רבינו ע"ה היה אור מקיף שהיה מקיף לפרעה בחכמתו ועל ידי כן הוציא חכמת התורה משם מתוכם ומשה רבינו ע"ה הוא בסוד הדעת כידוע וז"ש המליך אות קוף בשחוק כאמור. וכן בחודש אדר מחיית עמלק דקליפת עמלק ראשית גויים ראשית דקליפה כמו פרעה. רק פרעה אריך דקליפת התאוה ועמלק אריך דקליפת הקנאה כעס ורציחה (ונת' יתרו מא' ג). ועסק עמלק שיכול להסתתר כ"כ עד שיטעה לאדם לומר לרע טוב ויתחפש כמורה אותו לטוב עד"ש (חולין צא.) כת"ח נדמה לו שהתחפש כרב מורה דרך (ונת' בא מא' א) ולעומת זה נצרך שהשי"ת יגלה לכבוש ראשית דקליפה שהוא גם כן נעלם ומסתתר בזלעו"ז. ולכן בחודש זה שנוצר באות קו"ף שהמליך בשחוק והיינו דעל ידי קו"ף שרומז קדוש כמ"ש בגמ' זוכין ישראל להתגלות עתיקא סתימא דכל סתימין ברזא דמאה כאמור ואז הזמן למחיית עמלק שהקליפה גם כן את דילה ק' כקופא לבני נשא (כשנ"ת מא' ג) ונעשה הלב הר קדשי ואז ימלא שחוק פינו וכאמור:

## פרק ה

**כשם** שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה (כמ"ש תענית כט.) להבין ענין ריבוי השמחה באדר והלא חודש אדר מותר בהספד ותענית ואומרים בו

תחנון. אך עיקר שמחה כשמקבל עליו הישראל עול מלכות שמים וכשקשור בשורש בהשי"ת מזה בא השמחה וכש"נ ישמח ישראל בעושיו הוא כשמכיר שה' עשאנו כש"נ הוא אביך וגו' הוא עשך וגו' בני ציון יגילו במלכם כשמקבלין עול מלכות שמים יגילו היפך עול בו"ד שהוא לעול. וז"ש (ברכות ל :) חזייה דהוא קא בדח טובא אמר וגילו ברעדה כתיב כו' א"ל בכל עצב יהיה מותר כתיב א"ל אנא תפילין מנחנא ולכאורה אינו מובן התשובה. רק לפי שבשעה שמניח תפילין נושא עליו עול מלכות שמים גם תפילין שבראש שמרמז לבחינת כ"ע שהוא קרקפתא דתפילין ומורה שהישראל קשור בשורש ואז בא השמחה כש"נ ישמח ישראל בעושיו וגו' במלכם. וזש"נ עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה וכ' בתריה הוא עשנו ולו אנחנו וגו' ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א קכ ב) כתיב באל"ף וקרי בוא"ו כו' והיינו דפי' הו"א עשנו שמרמז על עתיקא דאתכסיא דאקרי הו"א (כמ"ש זח"ג רצ א) וזש"נ ולאל"ף אנחנו וכמ"ש בזוהר הקדוש לא באל"ף אתר עלאה יתיר והיינו אלף פל"א עליון שישראל קשורים בשורש ועל ידי זה בא השמחה ורננה. ומהאי טעמא דרשו בספרי (בהעלותך) וביום שמחתכם אלו השבתות דביו"ט יש מצות שמחה מה שאין כן בשבת שאין בו מצות ושמחת רק הישראל כשמקבל עול מלכותו יתברך בשמירת שבת על ידי זה ישמחו במלכותך וכו' וזהו שמחתכם דייקא. גם בשבת יש בו התגלות עתיקא שישראל קשורים בשורש ברצון העליון בראשית וכו' ואז בא השמחה ממילא. וז"ש בגמ' (שם) הלכך וכו' ולימצי נפשיה באדר דבריא מזלא קדישא היינו עתיקא וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג עט ב) ותתפלל על ה' על דייקא בגין דבנין במזלא קדישא תליין וכן השלך על ה' יהבך ע"ש. והיינו דקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין (כמש"ש סה ב) וזהו על הוי"ה דייקא והוא מ"ש בגמ' (שבת קנו.) אין מזל לישראל דמדת אין עתיקא דאתכסיא דאקרי אין כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב סד ב) הוא מזל לישראל והיינו שקשורים בשורש כמ"ש הרמ"ע נפש האב מזל לבן וזהו הו"א עשנו ולאל"ף אנחנו ואז מרבין בשמחה. וענין בריא מזליה מורה שהוא חזק ודבר קיים לעד שלא יבטל מלשון בריא אולם והיינו שבחודש זה הזמן לזכות לבחינה זו שיהיה לעולם שפת אמת תכון לעד. וז"ש בסי"צ שחודש אדר נוצר באות ק' בשחוק. והוא על פי מ"ש בגמרא (שם קד.) קו"ף קדוש שרומז שישראל קשורים בשורש בהשי"ת יוד רומז לחכמה שהוא קודש עלאה ותגו של יוד רומז למזלא אי"ן שהוא כ"ע וכאמור. ובחודש זה נולד משה רבינו ע"ה שא' (סוטה יב.) שכשנולד נתמלא הבית כולו אור שהוא הוריד התורה ואורייתא נפקת מחכמה מאתר דאקרי קודש (כמ"ש זח"ב קכא א) מאמר יהי אור וה"פ אורה שבמאמר זה כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש בב"ר) ונקרא תורת משה. ומשה רבינו ע"ה הראשון שנזכר

בו קדושה במקום בסנה. ואחר כך הוריד הקדושה בכל נפשות ישראל במתן תורה דכ' ואתם וגו' וגוי קדוש. ובניסן דאמרו (במכילתא וזה"ק בשלח) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל והיינו שזכו להתגלות עתיקא. וחודש אדר הכנה לזה וזה שנאמר באדר ליהודים היתה אורה ושמחה וגו' דכ' שמחה אחר אורה דעיקר השמחה כשזוכין לאור י' חכמה מיהי אור וקוצא דלעילא כ"ע כנ"ל. ובגמ' (מגילה טז :) דרשו אורה זו תורה שמחה זה יום טוב דכשזוכין לתורה זוכין לאור כי טוב שעל זה מורה יום טוב שמופיע בו אור כי טוב ועל כן אמרו דכשם שבאב ממעטין בשמחה שנתמעט האור כך כשנכנס אדר מרבין בשמחה. והנה בזוהר הקדוש (תרומה קנ"ב א) איתא טית נהירו דחיין בכל אתר כו' את דא משניא מאת ק' ק' לא מתיישבא כלל בדוכתא וסימניך איש לשון בל יכון בארץ את ט' אתיישבא בכל דוכתא וכו' כמה דאת דא שלטא באתר דא ה"נ שלטא את אחרא באתר דגיהנם חת ק' ע"ש ובס' יצירה איתא דאב נוצר באות ט' ואדר באות ק'. והענין בזה על פי מה שאמרנו בישוב קושית הריטב"א ז"ל עמ"ש (יומא נד :) בשעה שנכנסו אומות העולם להיכל ראו כרובין המעורין זה בזה וכו' והקשה מדאמרינן (ב"ב צט.) שכשאין עושין רצונו של מקום פניהם לבית וה"ה בכרובים דצורתא כדמוכח ביומא דמראין להם כרובים דצורתא כדמוכח ביומא דמראין להם כרובים דצורתא ראו חבתכם וכו' ואם כן בזמן החורבן שלא היו עושין רצונו של מקום איך ראו אותם מעורין זב"ז. ואמרנו שתיכף בשעת החורבן כשראו ישראל שנכנסו אויבים להיכל אשר לא האמינו מקודם מיד עשו כולם תשובה ונעשו ישראל תיכף בגדר עושין רצונו יתברך ונעשו הכרובין זה בזה פניהם איש אל אחיו ובירושלמי (ברכות פ"ב ה' ד) ובמ"ר (איכה א' ע) איתא שבט"ב ביום החורבן נולד תיכף משיח והוא מטעם הנ"ל. רק לא היה עדיין הזמן להיות התיקון כהוגן אבל עכ"פ היו ישראל בגדר עושין רצונו של מקום. וזהו שנוצר חודש אב באות ט' שהוא נהירו דחיין בכל אתר מאור כי טוב שאז באמת זרח האור. וחודש אדר נוצר באות ק' ששולט באתר דגיהנם שהוא חושך וצלמות אבל הוא רק חשך לפושעי עכו"ם הפושעים בי דפשעי ואזלי ואפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה מה שאין כן פושעי ישראל שמדי שבאין לגיהנם כרגע מורידין דמעות כמעין ומכבין אש להשי"ת ומיד אתא אאבינו ע"ה ומסיק להו (כמ"ש עירובין יט.) ולהם נקרא אור דגיהנם כמ"ש בגמרא (פסחים נד.) וזוהר הקדוש (ח"ג לד ב) שבישראל אות ק' מורה קדוש כמ"ש בשבת. וחודש זה ונהפוך הוא שנהפך הק' אתר דגיהנם לק' קדוש. ובגמ' (מגילה יא.) אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו בימי מרדכי ואסתר והיינו דאף הרחוקים מה' שהם מכונים כל אפסי ארץ ראו אז והכירו הנס שהוא ישועת ה' שנהפך שעל ידי הגזירה דייקא

זכו לעשות מחיית עמלק מה שלא היה אפשר בלעדי הגזירה לבקש להשמיד ולהרוג העמלקים כמובן. וכן היה שנהפך ק' אתרא דגיהנם שהוא חשך לק' קדוש שמורה על בחינת חכמה מאמר יהיה אור כאמור. ובניסן גם כן היו נסים שלא כדרך הטבע ואדרבא נסים גדולים רק אז לא נהפך הגזירה לישועה מה שאין כן באדר שהגזירה עצמה נהפך לישועה והחשך לאור וזה הוראת אות קו"ף כנ"ל. והמן שמח כשנפל הפור באדר בירח שמת בו משה והיה סבור שבו הזמן לכביית האור ח"ו ולא ידע שבו נולד משה (כמש"ש יג :) שכשנולד נתמלא הבית אור והוא הוריד התורה אור והקדושה לישראל שנקראו גוי קדוש במתן תורה ועל זה בא הוראת הק'. ועל כן מרבין בו בשמחה ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה שהוא חזק שלא יבטל לעולמי עד הו"א עשנו ולאל"ף אנחנו ומזה בא השמחה כמו שנאמר עבדו את ה' בשמחה:

## פרק ו

**בס'** יצירה בכל חודש הלשון המליך אות פלוני בכח פלוני והמכוון בזה שיהיה הכח בצד אופן הטוב שכל הכחות יש בטוב ובהיפך ח"ו. וכן חודש אדר אמר המליך אות ק' בשחוק כו' אדר בשנה היינו דיש שמחה ושחוק דכתוב לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זה עושה והמליך אות ק' שיהיה שמחה ושחוק טובה. וכן את ק' דאמרנו מהזוהר הקדוש (תרומה) דאיתא דאת ק' לא מתיישבא בדוכתא וסימניך איש לשון בל יכון בארץ והיינו שרומז על הנחש שכן דרשו (ב"ר ר"פ כ) פסוק זה על הנחש. ואיתא בזוהר הקדוש דאת ק' שלטא באתר דגיהנם. והנחש הוא הביא עצב לעולם בעצב תלדי בנים בעצבון תאכלנה. והשמחה היפך העצב והיינו שמחה טובה כדש"נ שמחו צדיקים בה' ישמח ישראל בעושיו וגו' ישמח לב מבקשי ה' כשהוא אך מבקש להשיג אור וקדושת ה' אף שלא זכה להשיג עדיין מכל מקום זוכה לבחינת שמחה. ועיקר השמחה לישרי לב שמחה כשזוכין ליישר הלב שיהיה לב אחד לאביו שבשמים. וכשזוכין להתגלות עתיקא כשקשור בשורש וכמו שאמרנו על מ"ש (ברכות ל :) אנא תפילין מנחנא (ונת' מא' ה) ובחודש זה כתוב ליהודים היתה אורה וגו' ודרשו (מגילה טז :) אורה זו תורה והיינו תורה שבעל פה שנקראת אורה לשון נקיבה שמקבלת האור מתורה שבכתב. והוא מ"ש (תקו"ז תי' יט ובהקדמה) כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו ובגמרא (כתובות קיא :) אור תורה מחייהו והמכוון א' על טלא דעתיקא שהוא טל שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים והיינו טל תורה דבעל פה כדמוכח בגמרא (שבת פח :) שיצאה נשמתן מאור תורה שבכתב ובטל החיה אותם ע"ש. וכן שמחה זה יום טוב שבו הופעה מאור כי טוב ומורה גם כן על אור הגנוז קוצא דיוד דלעילא וכמו שאמרנו ושמחה היפך עצב היצר הרע. וששון

זו מילה גם כן מורה שישראל קשורים בשורש שמלין תינוק בן ח' ימים ושלא מדעתו ונעשה ישראל ונכלל בכלל ועמך כולם וגו' דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק וזש"נ שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב וזה מורה על קדושת המילה שבא דרך מציאה שלא ביגיעה וסדר הנהוג. ויקר אלו תפילין שבראש שמורה גם כן על שקשורים בשורש (כמו שנת' מא' ה) וז"ש המליך אות ק' בשחוק שיהיה ק' הטוב שמורה קדושה ואור בשחוק ושמחה ולא ק' של איש לשון וגו' השולט בגיהנם. שהוא הנחש שהביא עצב ועצבון. ואמר בשחוק עדש"נ אז ימלא שחוק פינו שכשזוכין להתגלות בחינת עתיקא שרומז א"ז הותר גם למלא שחוק פיו (וכמו שנת' חנוכה מא' יט ולמעלה מא' ב ומא' ד). וי"ב חדשי השנה מיוחסים לי"ב שבטים והאריז"ל חשבם כסדר הדגלים וחשב אדר לנפתלי ומולך על השחוק. והוא עדש"נ נפתלי שבע רצון וגו' ובעולם הזה אין שביעה כדכתוב אוהב כסף לא ישבע כסף ואיתא (קה"ר א' יג) אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאותו בידו וכו' ושבע רצון היינו שהשי"ת משפיע בו רצון ועל ידי כן הוא שבע וכן איתא (בספרי ברכה) מלמד שהיה נפתלי שמח בחלקו וכו'. ובגמרא (שבת כה :) איזהו עשיר כל שיש לו נחת רוח בעשרו ופירש"י שמח בחלקו כו' וכלשון המשנה דאבות איזהו עשיר השמח בחלקו. ובזוהר הקדוש (ח"ב סב א) על פ' ומשביע לכל חי רצון מאי רצון ההוא רצון דאשתכח מעתיקא קדישא כו' דמדה א' עתי"ק רצון העליון וכנגד זה מאמר בראשית דלא כתיב ביה ויאמר שאין בו שום תפיסה והוא נעלם מכל רעיון והוא רצון העליון דהתחלת התגלות הבריאה ממאמר יהי אור שכנגד חכמה שיהיה תפיסה מה מבחינת חכמה כח מ"ה. וזהו שבע רצון. ומלא ברכת ה' דכל הברכות כלולים בהני ג' חיי בני ומזוני דלאו בזכותא תליין אלא במזלא (כמ"ש מו"ק כח.) ומזלא קדישא היינו עתיקא (כמ"ש זח"ג עט ב ונת' מא' ה) וכיון שהוא שבע רצון מעתיקא הוא מלא ברכת ה'. וכן נדרש (ב"ר ר"פ יא) ברכת ה' היא תעשיר על יום השבת מהאי טעמא שיש בו בשבת התגלות עתי"ק. וכתוב ולא יוסיף עצב עמה שאין שלטון ביום השבת להנחש שהביא עצב לעולם. ואיתא (שבת שם) ר"ט אומר כל שיש לו ק' כרמים וק' שדות וק' עבדים ו' זהו עשיר. ומספר מאה שאמר הוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קסא א) לחד מ"ד דהוה לבן משכח בגיניה דיעקב בכל ירחא מאה עאנין ומאה אמרין ומאה עזין ע"ש וס"ל דברכת ה' מאה. וכן ע"ס כשכל א' כלול מעשר עד עתיקא הוא מאה (ונת' סו' מא' ד) וכשיש לו מאה מכל מין וק' עבדים לעבוד בהן והוא יהיה פנוי לעמלה של תורה הוא עשיר מלא ברכת ה'. וז"ש ומולך על השחוק כיון שזוכה לרצון מעתיקא הוא בבחינת א"ז ימלא שחוק פינו. ובאמת פסוק פותח את ידך צריך פירוש שמתחיל בנסתר פותח. את ידך לנוכח. ומשביע נסתר. והוה ליה לומר

תפתח ידך ותשביע לכל וגו'. אך נראה דקאי על מה שנאמר עיני כל אליך ישברו וגו' ועל זה אמר שהבוטח בה' ומקוה לך הוא פותח. את ידך ומשביע וגו'. וזה גם כן עסק חודש זה להיות מסתכל להנותן ולבטוח בה'. והאריז"ל כתב דר"ת פותח את ידך פא"י גימט' הוי"ה אדני. וזה נגד ולהיפך מקליפת עמלק דאיתא (מדברי תורה תצא ושוח"ט תהלים ט) שכ"ז שעמלק בעולם אין השם שלם ואין הכסא שלם והיינו דבכסא חסר אל"ף פל"א עליון וכ' עד די כרסוון רמיו יומין יתיב וכשנעלם הא' פל"א עליון כביכול אין יושב על הכסא. ואין השם שלם שחסר היחוד די"ה בו"ה. והבוטח בה' גורם היחוד והתגלות רצון מעתיקא כנ"ל. וז"ש דאדר ניתן לנפתלי ומטעם שהוא שבע רצון דאשתכח מעתיקא ועל כן מולך על השחוק כנ"ל. והוא מלא ברכת ה' שמרמז על יום השבת כמ"ש בב"ר ובשבת הזמן למחיית עמלק ואומרים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו דאז התגלות עתיקא. ועל כן אומרים במוצאי שבת ליהודים היתה אורה וגו' ויקר. שכולם מורה על התגלות עתיקא כמו שאמרנו. כן תהיה לנו:

## פרק ז

**בס'** יצירה המליך אות ק' בשחוק כו' ואדר בשנה וטחול בנפש. אות ק' מרמז ק' קדוש (כמ"ש שבת קד.) וזה המליך בשחוק ועל כן ייחס לו טחול בנפש על פי מ"ש (ברכות סא :) טחול שוחק. ושייכות שחוק לאדר פירשו המפ' מטעם שבו ימי משתה ושמחה. ולפי זה הוה ליה לומר בשמחה. אך דכבר אמרנו דההבדל בין שמחה לשחוק דשמחה בלב כש"נ ישמח לב מבקשי ה'. נתת שמחה בלבי וכן בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני וכן טובי והשחוק התגלות השמחה וזה לא הותר רק לעתיד כש"נ אז ימלא שחוק פינו. וכן לשון הגמ' (ברכות ל סע"ב) חזייה דהוה קא בדח טובא לשון חזייה מורה שנראה לעין השמחה ועל כן אמר לו וגילו ברעדה כ' או בכל עצב וגו' שבעולם הזה אסור שימלא שחוק פיו. ועל זה השיבו תפילין מנחנא דתפילין נקרא פאר (כמש"ש יא.) והיינו כתר ומורש שקשור בשורש ואז מותר התגלות השמחה וכש"נ א"ז ימלא ועל פי מ"ש (שמות רבה פ' כג) על פ' נכון כסאך מאז המלך עומד ואגוסטוס יושב כו' משבראת כו' כביכול עומד שנאמר עמד וגו' אבל משאמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון והוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש דאז מרמז דאל"ף פל"א עליון אנקיב בחשוכי ומטו לזיין והיינו כשיש התגלות עתיקא וכ' עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב וזהו נכון כסאך מאז. וזש"נ א"ז ימלא שחוק פינו שיהיה מותר התגלות השמחה וכן בשעת הנחת תפילין (ונת' למעלה) והראב"ד ז"ל חשב כל הי"ב כחות הנפש שנמצאו בכתוב גם אצל השי"ת כביכול חשב שחוק דכ' יושב בשמים ישחק והיינו במלחמת גוג ומגוג שאז ה' בדד ינחנו וגו' ולא יהיה

שריד וגו' שיהיה מחיית עמלק מכל וכל אז הוא בחינת שחוק התגלות השמחה ואז ימלא שחוק פינו. ואות ק' ראשונה שנזכר בתורה הוא בתיבת ויקרא אלהים לאור יום. וידוע דכל אות במקום שנזכר ראשונה בתורה שם מרומז שורש קדושת האות כדמוכח בגמ' (ב"ק נה.) גבי אות טית. והיינו דאות קוף קדוש כמ"ש בגמ' וחכמה עלאה קודש עלאה קודש תתאה חכמה תתאה חכמת שלמה (כמ"ש זח"ג קעו ב) והיינו דחכמה תורה שבכתב ונגד מדה זו מאמר יהי אור וכ' בו ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה כמ"ש בב"ר. וכן מלכות פה תורה שבעל פה כ' הרמב"ן בחינת (ב"ב יב.) שבא על ידי רוח הקודש וכן נדרש בגמ' (מגילה יד :) וזוהר הקדוש (ח"ג קסט ב) מלכות רוח הקודש ואיתא (שם סא א) כלומר רוח מההוא קודש דלעילא וז"ש המליך אות ק' בשחוק שיהיה התגלות אור הראשון שנגנז שעל זה מורה אות ק' שנזכר ראשונה בתיבת ויקרא לאור יום והיינו. קוצו של יוד דלעילא דרמיז לאין כ"ע כמ"ש בזוהר הקדוש (שם סה ב) והוא כולל קודש עלאה ותתאה תורה שבכתב ותורה שבעל פה ואז זמן התגלות השמחה. וזה עסק חודש זה שמסוגל למחיית עמלק שהוא ראשית דקליפה וכשנמחה זוכין לראשית דקדושה וזה שנוצר באות ק' ובשחוק שאז מותר התגלות השמחה. והראב"ד ז"ל דחשב י"ב כחות הנפש לי"ב שבטים חשב שחוק לנפתלי דכ' נפתלי שבע רצון ומלא וגו' והאריז"ל דחשב החדשים לי"ב שבטים כסדר הדגלים חשב אדר לנפתלי והוא גם כן מטעם זה וכבר אמרנו דשבע רצון היינו שזכה להתגלות רצון מעתיקא (ונת' מא' ו) ומלא ברכת ה' היינו דקדושה ראשונה שהוזכר בתורה הוא דשבת דכ' ויקדש אותו וכ' ויברך אלהים את יום השביעי וזה שדרשו (בראשית ברא ר"פ יא) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת וכ' ולא יוסיף עצב עמה דעיקר הסתת הנחש היה באכילה להנאת הגוף ועל ידי זה גרם והביא העצב דכ' בעצבון תאכלנה ובשבת שאף האכילה להנאת הגוף הוא בקדושה כמ"ש האריז"ל. בו הזמן לתקן פגם הנחש. ואיתא בתקו"ז (תי' מח) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת שרומז לשבת עלאה ותתאה שהוא שכינת' עלאה ותתאה ועז"נ לדרתם חסר לרמז זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מן תמן וזש"נ ולא יוסיף עצב עמה דאתפני היצר הרע שהוא הנחש שגרם והביא העצבון. וכן דרשו (במכילתא בשלח ויסע פ' ה) שומר שבת וגו' ושומר ידו מעשות כל רע מי שמשמר את השבת מרוחק מן העבירה ומזה שורש מ"ש בפע"ח (ריש שער השבת) שעל ידי השבת יהיה מובטח שלא יחטא ולא יקטרג בו היצר הרע כל ימי השבוע וזהו ולא יוסיף עצב עמה היצר הרע שנקרא עצב. וכן נדרש (תמורה טז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות וזהו שורש קליפת עמלק אשר קרך הצנינך והפשירך ומשליך עצב ועצלות

וריפוי ידים מן התורה כמו שנדרש (סנהדרין קו.) לשון רפידים. וכשזוכין לרצון מעתיקא דמאמר יהי אור שכנגד חכמה הוא התגלות הרצון שיהיה בו תפיסה מה ועתיקא רצון פשוט הנעלם מכל רעיון. זוכין לק' קדש עלאה ותתאה וכמו בשבת שהוא זמן שניתנה תורה שבכתב לישראל כמ"ש בשבת ואיתא (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מ"ש מלכות פה תורה שבעל פה כו' ועל כן גם בשבת מותר התגלות השמחה שהוא רנה אף דכ' אז דייק ולשוננו רנה (ונת' מא' ד) וזש"נ נפתלי שבע רצון רצון מעתיקא ומלא ברכת ה' כנ"ל:

## פרק ח

**ולגירסת** הגאונים בחשבון הי"ב כחות בס' יצירה (ריש פ' ה) כח שינה הי"ב הגירסא המליך אות ק' בשינה ואדר בשנה ואלו ואלו דברי א"ח. שעסק חודש זה שאף בשינה ישראל ק' קדוש כיון שקשורים בשורש בהשי"ת והוא על פי מ"ש (שהש"ר ה) אני ישנה מן המצות כו' ולבי ער לעשותן כו' איכן מצינו שהקב"ה לבן של ישראל שנאמ' צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. והיינו שמצד השי"ת קול דודי דופק פתחי לי וגו' שהשי"ת מעורר את ישראל לעשותן ובחודש זה דאי' (מגילה יג :) ליכא דידע לישנא בישא כהמן ואמרנו שהוא שידע לקטרג על ישראל לפני השי"ת ואמר ישנו מן המצות אית בהו רבנן עם א' הן כו' ואמר ואת דתי המלך אינם עושים וכ"מ שנאמר במגילה זו המלך סתם משמש קודש וחול (כמ"ש במ"ר פרשה ג) וכאן גם כן נתכוין לקטרג לפני השי"ת שאינם עושים מצות ממ"ה (וכמ"ש זח"ג קט רע"א) ובכל אתר המלך סתם דא קודשא בריך הוא. וישנו מן המצות וכיון שנכתב בפסוק מהס"ת היה מקום לקטרוגו שאין הכתובים כותבים דברי בדאי שאומר מי אף שאמת שאמר וכמו שהוכחנו מהמד' (תנחומא ר"פ תולדות). וכן ראיתי שהועיל קטרוגו עד שהסכימו מן השמים ונחתם הגז"ד רק היה חותם של טיט (כמ"ש אששים ריבוא). רק בחודש זה המליך אות ק' בשינה שאף בשינה ישראל קדושים הם הם ולבי הקב"ה שהוא לבן של ישראל ער לעשותן. כיון שהם קשורים בשורש ועל כן בו הזמן למחיית ראשית דקליפה ראשית גוים עמלק. וכ' קול דודי וגו' שראשי נמלא טל והיינו על תורה שבעל פה שהוא טלא דעתיקא על שעתיד הקב"ה להחיות המתים (כמו שנת' מא' ו) וזהו ולבי ער שהשי"ת מעורר ישראל משינה לעשות המצות. והראב"ד ז"ל כשחשב הי"ב כחות לי"ב שבטים חשב שינה לבנימין דכ' בין כתפיו שכן (ונת' ר"ח כסלו מא' ד ע"ש) ובנימין נקרא ידיד ה' וכן שלמה ע"ה נק' ידידיה וכ' כן יתן לידידו שנה שמצינו דשלמה המע"ה זכה לכל חכמה תתאה חכמת שלמה בחלום בשינה וזהו ק' קודש תתאה חכמת שלמה בשינה. וזהו מצד השי"ת כדש"נ קול דודי דופק פתחי לי פתח א' של

תשובה כו' (כמ"ש שהש"ר שם). וכמה שנאמר שובו בנים שובבים וכבר אמרנו דמתחלה נצרך אתעדל"ת עכ"פ לעשות תשובה מיראה ועל ידי זה זדונות נעשות לו כשגגות ואז השי"ת מצדו מעורר שובו בנים שובבים שמורה דמיעקרא שובבים אתם (כמ"ש יומא פו.) והיינו שהשי"ת מעורר אותנו לעשות תשובה מאהבה שנעקר החטא מעיקרו דמעיקרא שובבים אתם ואדרבא עוד נעשית לו כזכיות וכמש"ש מקרא דעליהם הוא יחיה. ועל כן בשבת שכל א' מישראל נקרא יראי שמי (כמ"ש תענית ח :) ואפילו ע"ה זוכה גם כן ליראה כמ"ש (ירוש' דמאי) אימת שבת על ע"ה. שבת זמן תשובה כש"נ טוב להודות וגו' וכ' ומודה ועוזב ירוחם. ואז הזמן לזכות מצד השי"ת לתשובה מאהבה:

## פרק ט

**בגמ'** (תענית כט סע"א) כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. והיינו דכמו באב מפני יום א' שאירע בו ממעטין בשמחה מראש חודש כך באדר מפני ימי הפורים ימי משתה ושמחה מרבין בשמחה מראש חודש. ואיתא (מגילה ז :) מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד כו' ולא מצינו בשום זמן שיהיה מצוה בשכרות רק בפורים זמן מחיית עמלק והטעם להורות שישראל קשורים שלא מדעת בשורש בראשית המחשבה והוא לנגד קליפת עמלק שהוא ראשית דקליפה והוא מנגד לקדושת הברית (כשנ"ת כ"פ) דתינוק נימול שלא מדעת ונכנס לכלל ועמך וגו' לעולם ירשו ארץ דיש לומר חלק לעולם הבא ועמלק מקטרג על זה דאין כולם צדיקים ובא המצוה על זה בשכרות ושמחה שלא מדעת ועל ידי שכרות מרקדין וכמה שנאמר יחוגו וינועו כשיכור וזה התגלות השמחה שזה אסור בעולם הזה. אכן הענין דהתגלות השמחה יהיה רק לעתיד כשיהיה התגלות עתיקא. ובזמן מחיית עמלק הוא התגלות עתיקא והותר התגלות השמחה ואדרבא יש בו מצוה וזה מרבין מר"ח כמו שאמרנו במ"ש בסי"צ המליך אות ק' בשחוק ואדר בשנה שעסק חודש זה שאף השחוק בקדושה כרמז קו"ף קדוש (ונת' במאמרים הקודמים) וז"ש מרבין בשמחה כלשון חזייה דהוה קא בדח טובא שבר"פ אין עומדין וא' תפילין מנחנא ונת' למעלה. וגירסת עין יעקב משנכנס אדר ממעטין באבל ומרבין בשמחה. ובאמת לא מצינו שום הבדל בדין אבילות מי שנתחייב בה רח"ל באדר לכל השנה. אכן נראה פירושו דממעטין באבל הידוע שהוא אבלות ציון וירושלים והוא על פי מ"ש (תענית ל :) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה וכו' וכבר שאלנו שהרי כמה דורות שהתאבלו על ירושלים ולא זכו לראות בשמחתה. ואי קאי על תחיית המתים שיעמדו ויראו בשמחתה כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא לבד הנמנין בחלק ותחה"מ ועולם הבא איתא הוא כמו"ש שם הוא כפר בתחה"מ כו' ע"ש. ואמרנו שהמכוון

שזוכה ורואה בשמחתה בהווה בזמן הזה עד"ש (ברכות לג.) כל אדם שיש בו דיעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו. ובזוהר הקדוש (ח"ג קיח א) שמחו את ירושלים בגין דחדוה לא אשתכח אלא בזימנא דישראל קיימי בארעא קדישא וכו' כ' א' אומר עבדו את ה' בשמחה כו' כאן בזמנא דישראל שראן בארעא קדישא כו'. ובחודש זה המליך אות ק' שמרמז לקודש עלאה ותתאה תורה שבכתב ותורה שבעל פה. וכן בחודש זה הדר קבלוה בימי אחשורש (כמ"ש שבת פח.) והיינו תורה שבעל פה לא היה על ידי כפיית הר כגיגית דאמרו במתן תורה נעשה ונשמע וכמ"ש (מדברי תורה נח ג עש"ב) וכתוב בחכמה יבנה וגו' ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר וגו' יקר רומז לתורה שבעל פה וכמו שדרשו במדרש (רבה ותנ' חוקת) כל יקר ראתה עינו זהר"ע וחביריו. והיינו שהם זוכין לבחינת הדעת שבא בחיבור חכמה שבמוח לבינה שבלב על דרך ש"נ כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם (ונת' מא' ד) והזמן לזכות שיהיה כאילו נבנה בית המקדש בימיו וזוכין ורואים בשמחתה בהווה אף בגלות וממעטין באבלות דציון וירושלים ומרבין בשמחה. וז"ש המליך אות ק' בשחוק. ובשבת כל ישראל זוכין לפריסת סוכת שלום וקדושת ירושלים ובית המקדש. ות"ח דדמיין לשבתות כמ"ש (זח"ג קכד סע"ב) זוכין תמיד לקדושה קדש עלאה ותתאה וזוכין לדיעה וכאילו נבנה בית המקדש בימיו. ומרח אדר כל ישראל זוכין לזה ומרבין בשמחה:

## פרק י

### לראש חודש אדר ראשון

**בשל"ה** הק' (ריש דרוש שובבי"ם ת"ת) כ' שבשנת העיבור מוסיפין פרשה ת"ת על שובבי"ם וכ' הטעם דהעיבור הם להשוות שנות הלבנה עם שנות החמה וזה בא ע"י מיעוט הירח שמזה בא הקטרוג שלמטה קטרוג היצר הרע והקליפות נמצאו העיבורין שבאו מכח הקטרוג הם גרמו שנתהוו קטרוג שלמטה המביא לידי חטא על כן בשנת העיבור ראוי ביותר לתשובה עכ"ד ע"ש. והמכוון על פי מ"ש (חולין ס :) הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח שמכח קטרוג הלבנה נתהוו הקליפות. אך צריך להבין מה שייכות מיעוט הירח לימים אלו שבאים להשוות שנות הלבנה לשנות החמה. ובודאי דבריהן אמת. אך לדעתי אפשר לומר להיפך גם כן שימי העיבור מסוגלים יותר לתשובה מפני שבאים להשוות שנות הלבנה לשנות החמה ומעין עולם הבא שיהיה אור הלבנה כאור החמה ויתבטלו אז הקליפות והיצר הרע מכל וכל. ונבחרו לזה פרשת תרומה תצוה שמדבר מבנין המשכן וכליו שהוא שישכון השי"ת בתוך ישראל ועיקר המכוון שיהיה לב ישראל משכן לשכינה. ולולי הקלקול היה כל מחנה ישראל משכן לשכינה כש"נ והארץ הדום

רגלי והיינו לבן של ישראל משכן לשכינה ואז לא יהיה שום קטרוג יצר הרע וכש"נ לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי ואמרו (מדה"נ זח"א קלח א) הוא לבא דמדוריה דיצר הרע ביה. ונקרא הר קדשי כמו בית המקדש דכתוב והביאותים אל הר קדשי וגו' מפני שהלב משכן לשכינה וכמ"ש (ברכות ל.) יכוין את לבו כנגד בית המקדש כו' יכוין את לבו כנגד קדשי הקדשים. רק לאחר הקלקול נבחר משכן להיות מקום להשראת השכינה ועל כן בחודש אדר בפרשת תרומה תצוה זמן לתשובה לתקן שורש הקלקול. ובא אחר חודש שבט שנוצר באות צדי"ק להיות גבור הכובש את יצרו. ואחר כך אדר שנוצר באות ק' ובו זמן מחיית עמלק דאות ק' איתא (זח"ב קמח ב) אשת זנונים כו' ואת דילה ק' כו' כגוונא דקופא אצל ב"נ כו' ובישראל אות ק' מרמז קו"ף קדוש כמ"ש (שבת קד.) ונת' (מא' ג ומא' ו) והיינו שהזמן בו לתקן שיהיה הלב הר קדשי ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי שיתבטל קטרוג היצר הרע. ואיתא בס' קדושת לוי שחשב החדשים לשבטים וחשב אדר ליוסף ועל כן נחלק אדר לפעמים לב' כמו יוסף שנחשב לפעמים שבט א' ולפעמים נחלק לב' מנשה ואפרים וחשב לוי בחשבון הי"ב חדשים. והנה עיקר קריאת המגילה ומחיית עמלק הוא באדר השני ומסתמא אדר שני לאפרים וכן יהושע שהיה הראשון למחיית עמלק בא מאפרים. ואדר ראשון למנשה שבאמת כל ג' השבטים מנשה ואפרים ובנימין הם לכיבוש העכו"ם וכמו שנאמר לפני אפרים ובנימן ומנשה עוררה את גבורתך ולכה לישועתה לנו ועד"ש (ב"ר פ' ע"ג) מסורת היא שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל. ושאול שהיה משבט בנימין גם כן נצטוה על מחיית עמלק רק יהושע ראש למלכות משבט אפרים כש"נ מני אפרים שרשם בעמלק זה יהושע וכמ"ש (שם פרשה נט) וכן אדר שני כנגד אפרים. ואדר ראשון נגד מנשה שנקרא ע"ש כי נשני אלהים את כל עמלי וגו' והיינו שעסקו היה להיות גבור הכובש את יצרו בחינת צדיק יסוד עולם ולעבד נמכר יוסף שהיה נצרך עוד להתברר על ידי הנסיון במצרים במדת צדיק. ואחר כך אמרו כי נשני אלהים את כל עמלי והיינו שכבש את יצרו מכל וכל ונשכח ממנו כל העמל. ואחר כך שם השני קרא אפרים כי הפרני אלהים וגו' והוא על פי מה שנאמר אור זרוע לצדיק דקאי על אור הראשון שנגנז לעתיד ונזרע בג"ע ועביד פירין ואבין ע"י האי צדיק גננא דגנתא (כמ"ש זח"ב קסו ב) ואור הראשון נגנז לעמלי תורה שבעל פה כמ"ש (מדברי תורה נח ג) ע"פ העם ההולכים בחשך ראו אור גדול וזהו כי הפרני וגו' שזכה לאורה תורה שבעל פה. וכן בפורים אחר מחיית עמלק כתוב ליהודים היתה אורה זו תורה שבעל פה (וכמו שנת' מא' א' וש"מ) ויהושע משבט אפרים היה הראשון שזכה לתורה שבעל פה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קלז ב' בס"א) על מ"ש משה כו' ומסרה ליהושע דעל תורה שבעל פה

קאי דתורה שבכתב מסר להלויים ע"ש. ויהושע הראשון שכ' ספר אחר ה' חומשי תורה וכבר אמרנו במ"ש (נדרים כב :) אילמלא חטאו וכו' וס' יהושע בלבד שערכה של ארץ ישראל הוא שהמכוון שבס' יהושע צפונים שרש סודות תורה שבעל פה וזהו ערכה חלק של כל א' מישראל בתורה שבעל פה שהוא ארץ בחינת כנסת ישראל (ונת' חנוכה מא' כה ד"ה ובגמ'). ואצל יוסף היה חביב מנשה שהיה ע"ש כי נשני וגו' בחינת סור מרע שזה היה עיקר עבודתו ועמלו לעקור שורש הרע שיהיה מרכבה למדת צדיק יסוד עולם. ואחר כך אפרים ע"ש כי הפרני וגו' שזכה לאור הראשון הנגנז מצד השי"ת ועל כן הקדים יוסף מנשה לאפרים. וכן נולד מנשה קודם שכן הסדר מצד האדם סור מרע ואחר כך ועשה טוב. וכן מצד האדם כ' מדי חדש בחדשו ומדי שבת וגו' שמקדים קדושת החודש שבא על ידי עמל האדם. ורק יעקב אבינו ע"ה הקדים אפרים למנשה שאמר שהעיקר הדברי תורה והקדושה שזוכה האור מצד השי"ת וזה זוכה מי שלבו מזוכך והוא צדיק (ונת' חנוכה שם עש"ב) אבל מכל מקום הסדר מצד האדם ודאי סור מרע ואחר כך טוב וכמו שנולד מנשה לפני אפרים. ועל כן בשאר השנים אחר שבט שנוצר באות צ' שהעסק בו לתקן הפגם ולהתברר במדת צדיק יסוד עולם להיות גבור הכובש את יצרו בא אדר שנוצר באות ק' שמורה קדוש שזוכין למחיית עמלק להיות הלב משכן לשכינה ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כאמור. והחודש נגד יוסף הצדיק דאי' (מדברי תורה בשלח ב) וארונו של יוסף וכו' וכי דרכו של מת מהלך עם ארון חי העולמים כו' המת המונח בארון קיים כל מה שכתוב בזה דמדת צדיק יסוד עולם נקרא חי עלמין וקורבא דיליה לחי העולמים כמ"ש (זח"א רז ב) וכן מורה ק' מספר שלם ע"ס שכל א' כלול מעשר עד בחינת עתיקא וכמ"ש (שם קכג א) מאה כו' סתימא דכל סתימין במאה ברזא דמאה ברכאן כו' ואיתא (שם קלב סע"א) דעבדא מנייהו עטרה ושוי לה ברישא דצדיק חי העולמים דכ' ברכות לראש צדיק (ונת' למעלה סו' מא' ד). אך בשנת העיבור שהוא להשוות שנת הלבנה עם שנות החמה מעין העתיד דכ' והיה אור הלבנה כאור החמה. בא מקודם אדר ראשון נגד מנשה לתקן כל הרע כי נשני וגו' לשכח כל הרע ומשבט מנשה יצא גדעון ואיתא (ר"ה כה :) שקל הכתוב ג' קלי עולם כנגד ג' חמורי עולם לומר לך ירובעל בדורו כמשה בדורו כו' חשב גדעון כנגד משה רבינו ע"ה שכמו שמשה רבנו ע"ה שיבר הלוחות ונתבטל החיתון (כמ"ש שמות רבה פ' מג) ומכל מקום היה בכחו להוריד הלוחות שניים ולתקן הכל כן גדעון מצינו (ויקרא רבה פ' כב) ז' עבירות נעשו בפרו של גדעון כו' ובגמ' (תמורה כח סע"ב) ח' דברים התירו באותו לילה כו' והיה כחו לתקן כל הרע ולהקריב פר מוקצה לע"ז שיהיה קדוש להקריבו לשמים וכמו כח משה רבינו ע"ה לתקן שיהיה נעשה מהרע

טוב מאד ועל כן נחשב גדעון כנגד משה רבינו ע"ה כנ"ל. והעסק בחודש זה לתקן כל הרע והקליפות שהם גם כן באות ק' כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קמח ב) שזכרנו כקופא אצל בני נשא. ולתקן שיהיה הלב הר קדשי משכן לשכינה ולא ירעו וגו' בכל הר קדשי דא לבא דמדוריה דיצר הרע ביה כמ"ש במדה"נ הנ"ל. ואחר כך באדר השני מחיית עמלק ובאות ק' קדוש והיינו האור זרוע לצדיק אור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה קודש תתאה (כמו שנת' מא' ז). ואמרו (סופ"א דתענית) צדיקים לאורה וישרים לשמחה דכתב ולישרי לב שמחה דכשמתיישר הלב מכל וכל זוכין לשמחה:

**ובתורה** לא מצינו שמחה רק שיש מצוה ובשבת איתא (ספרי בהעלותך) וביום שמחתכם אלו השבתות דאף שאין מצות שמחה בשבת הישראל שמח בקבלת עול מלכותו ית' וכמ"ש ישמחו במלכותך כו' (ונת' מא' ה) אבל בראש חודש לא מצינו שמחה. וכתוב והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וגו' נרמז שגם בראש חודש יש בו שמחה כמו שבת ויו"ט וצריך להבין מה מקום בראש חודש לשמחה. אך בענין דכל מקום שיש התגלות עתיקא דהיינו שישראל קשורים בשורש בהשי"ת זוכין ליישר הלב ולישרי לב שמחה וכן איתא בזוהר הקדוש (ח"ב נד א) דכל תושבחן דשבחו לקודשא בריך הוא כולם פתחו באז כו' כד אתנהיר נהירו דעתיקא קדישא וכו' אל"ף אנקיב בחשוכי כו' וממו לזיין. ואיתא בגמ' (ערכין יא.) איזהו עבודה שבשמחה ובטוב לבב הוי אומר זה שירה והשמחה על ידי התגלות עתיקא שהוא בא"ז כנ"ל. ושבת יש בו התגלות עתיקא וכן בר"ח גם כן וכמו"ש בזוהר הקדוש (סו"פ אחרי) אוף הכי בחדתותי סיהרא דהא נהיר לה שמשא בחדוותא דנהירו דעתיקא לעילא ומטעם זה אומרים קדושת כתר במוסף דראש חודש אך ההארה הוא רק לפי שעה בשעת מוסף וכמ"ש האריז"ל. ואיתא (שם י :) לענין הלל ראש חודש דאיקרי מועד לימא כו' לילה המקודש לחג טעון שירה ושאין כו' ואנו אומרים הלל בראש חודש ואמרו (תענית כח :) ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם והיינו שבבבל הנהיגו לומר הלל בראש חודש והוא מפני שבבבל היה עיקר התפשטות והתיסדות התורה שבעל פה (כמו שנת' משפטים מא' א וש"מ) ועל כן הרגישו הרמז שנרמז שמחה אף בראש חודש כנ"ל. כיון דעל ידי תורה שבעל פה שהוא האור זרוע לצדיק והרב חכמה לתקן הרב כעס זוכין לישרי לב שמחה כנ"ל ונמצא בכל ר"ח יש רמז שמחה שאומרים שירה. ובחודש אדר מצינו (שם כט :) באדר דבריא מזליה והיינו שקשורים בשורש בהשי"ת (כמו שנת' מא' ה) דמזל הוא מה שלמעלה מתפיסת ושכל אדם עד"ש (מגילה ג.) אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזי ועל כן אמרו משנכנס אדר מרבין בשמחה וכמו שנרמז שמחה ומשוש גם בראש חודש שישראל מרגישין בו שמחה כנ"ל. וכשזוכין

באדר שנוצר באות ק' קדוש להיות הלב הר קדשי שנעשה הלב משכן לשכינה ולא ירעו וגו' בכל הר קדשי ויכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים אז אחר כך בניסן עתידין להגאל כמ"ש (ר"ה יא.) ובשבת חול המועד פסח מפטירין העצמות היבשות כמ"ש (מגילה לא.) שבפסח יהיה תחיית המתים אחר שיתוקן כל הפגם והקטרוג והיה אור הלבנה כאור החמה:

## פרק יא

**האר"י** הק' ז"ל חשב י"ח חדשים לי"ב השבטים כסדר הדגלים ונמצא אדר לנפתלי וז"ש בסי"צ המליך אות ק' בשחוק דבנפתלי כתוב נפתלי שבע רצון וגו' וכמ"ש גם הראב"ד דשחוק לנפתלי מהאי טעמא (ונת' מא' ו) וכתוב ומלא ברכת ה' ועיקר הברכה הוא ברכת ה' היא תעשיר והיינו עשירות דתורה וכמו שנדרש (תמורה טז.) עשיר ורש על חכם וטיפש בדברי תורה. וכן דרשו (בראשית רבה ר"פ יא) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת שבשבת הזמן לזכות לעשירות דתורה שבעל פה כמ"ש (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה כו'. וזה שנאמר שבע רצון ע"ד שנאמר תאות לבו נתת לו וארשת שפתיו בל מנעת סלה ואיתא (עירובין נד.) אימתי תאות לבו נתת לו בזמן שארשת שפתיו בל מנעת סלה. וזה שנאמר ים ודרום ירשה. ים רוח מערב שהוא כנגד דוד המלך ע"ה כידוע והוא מרכבה למדת מלכות פה תורה שבעל פה ודרום כנגד א"א ע"ה שהיה הראשון שהוריד האור תורה וכמ"ש (בראשית רבה פ' ב) יהי אור זה אברהם וה' פעמים אורה שבמאמר יהי אור כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש שם פ' ג) ואצל אברהם אבינו ע"ה היה הכל בחינת תורה שבעל פה שהרי רב לא היה לו ואביו לא למדו רק שהזמין לו השי"ת ב' כליותיו שהיו נובעות תורה (כמש"ש פ' סא) והוא כמו תורה שבעל פה דברי אשר שמתי בפיך שהשי"ת משפיע בלב החכמים. וז"ש ירשה ירש ה' המרמז למלכות פה תורה שבעל פה. ואמר ירשה שלא כל השבט ת"ח אך עכ"פ הכל זוכין לדברי תורה עד"ש מורשה קהלת יעקב שכל א' יש לומר חלק בדברי תורה. וז"ש ירשה כירושה שאין לה הפסק (כמ"ש ב"ב קכט :) וברכת נפתלי מיעקב אבינו ע"ה נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר אמרי מרמז לתורה שבעל פה (זח"א רלד ב) אמירה בחשאי כד"א ואמרת בלבבך והתורה שבעל פה מופיע השי"ת בלב החכמים. שפר עד"ש (ב"ב נח.) בשופריה דאדם הראשון דשני עקביו דומין לב' גלגלי חמה והיינו לאחר פטירתו שנתקן שהוא כמו קודם הקלקול (כמ"ש בשלח ריש מא' ד) וזהו הנותן אמרי שפר שיכול להשפיע דברי תורה שבעל פה. וזהו גם כן שמחה כש"נ שמחה לאיש במענה פיו וגו' ודרשו (עירובין נד.) אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו וכ' לאי"ש שמרמז אל"ף פל"א עליון יו"ד שמופיע מהשורש לכנסת

ישראל דה' ד' הוות ומדאתעברת בי' כידוע ש' רזא דג' אבהן (כמ"ש זח"ב רד א) והיינו שזוכה לקדושת השבת ש' בת דבת מתעטרא באבהן שאז הזמן לזכות לברכה בתורה שבעל פה כמו שאמרנו. וכתוב נפתלי אילה שלוחה ובפשוטו שהיה רץ כאילה וכמ"ש (סוטה יג.) ששלחוהו למצרים להביא השטר מכירה ממצרים. אבל בתורה לא נזכר שבח שיכול לרוץ רק העיקר השבח בדברי תורה כש"נ אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' ובזה ת"ח אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא (כמ"ש סוף ברכות) והאדם היה רוצה לרוץ מחיל אל חיל רק בעולם הזה השאור שבעיסה מעכב ולעתיד ילכו מחיל אל חיל ונפתלי אילה שלוחה שזוכה לילך מחיל אל חיל וכמו שיהיה לעתיד. ועל כן זוכה לשחוק כמו לעתיד וזה קדושת חודש זה לזכות לאור תורה שבעל פה שהוא כנגד קדושת נפתלי כנ"ל. ובס' קדושת לוי חשב חודש אדר כנגד יוסף ועל כן מתחלק בשנת העיבור לב' כמו יוסף שמתחלק לפעמים למנשה ואפרים (ונת' מא' י עש"ב) ומיוסף יצא יהושע שהכניס ישראל לארץ ישראל שהוא שורש תורה שבעל פה כמו שאמרנו במ"ש (נדרים כב :) וס' יהושע שערכה של ארץ ישראל הוא. ואחר כך יהיה מזרעו משיח בן יוסף שיקבץ נדחי ישראל ויתקן הכל על ידי אור תורה שבעל פה שיתגלה אז:

## לי"ד אדר ראשון

### פרק א

**בשו"ע** או"ח (סו' סי' תרצז) הביא ב' דעות לענין משתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון וסיים הרמ"א וטוב לב משתה תמיד וכבר כ' בס' או"ת שנוכל לפרש בלשון השו"ע אף אם לא נתכונו לזה מכל מקום הענין האמיתי נכלל בדבריהן הנכתב ברוח הקודש. וכן כאן שסיים בפסוק זה אף דלכאורה אין לו שייכות לכאן רק לסיים בדבר טוב. יש לומר בזה דבפשוטו אינו מובן מה שנאמר וטוב לב משתה תמיד וכי מי שטוב לבו שותה תמיד ורש"י פירש על השמח בחלקו וכאלו נכתב וטוב לב כמשתה תמיד ואינו דבר והיפכו נגד מה שנאמר וטוב לב משתה תמיד וכי מי שטוב לבו שותה תמיד ורש"י פירש על השמח בחלקו וכאלו נכתב וטוב לב כמשתה תמיד ואינו דבר והיפכו נגד מה שנאמר כל ימי עני רעים רק קאי על העני דכשהוא שמח בחלקו הוא כמשתה תמיד. אבל גם זה יש להבין וכי מעליותא היא משתה תמיד וכמה פסוקים במשלי בגנות שותי יין וכמ"ש (גיטין סח.) כתיב לץ היין וגו' וכתיב וגו'. ואף אם נאמר דמשתה המכוון שהוא שמח תמיד גם זה אינו מעלה דמצינו (ברכות ל :) חזייה דהוה קא בדח טובא אמר לו בכל עצב יהיה מותר וכו'. אך יש לומר דטוב לב הוא מי שלבו טוב שהוריק היצר הרע מהלב כסיל

לשמאלו ויש לו רק לב טוב לב א' לאביו שבשמים שגם הלב שמאלי נעשה טוב והוא תמיד בשמחה. וכמ"ש (פסחים נ.) ביום ההוא יהיה ה' אחד אטו האידנא לאו אחד הוא כו' לעולם הבא כולו הטוב והמטיב ופירש"י שאין שם בשורה רעה והיינו שבעולם הזה יש היפך הטוב ואז לא יהיה זה שיכירו הטובה. ובאמת גם בעולם הזה אומרים פעמיים בכל יום בק"ש ה' אחד. אבל מי שזוכה לזה מרגיש באמת בשעת ק"ש שה' אחד דכולו הטוב והמטיב והיינו שהכל לטובה וכמו שאמר רבי עקיבא (ברכות ס :) לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד ורבי עקיבא הראה להם תיכף שכל הנעשה הוא לטובה ואמר לו לאו אמרי לכו שכל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה. ולא כמו שאמר מקודם חייב אדם לברך כו' לקבולינהו בשמחה והיינו שאף שיודע שאינו טוב מכל מקום יברך בשמחה ועל דרך שאמרו (שם ז :) לאדם שיצא עליו שטר חוב כו' לאחר שפרעו שמח. אבל מדת רבי עקיבא היה שהכיר שהמעשה הוא לטובה ממש ואינו בכלל רע וכמו שיכירו לעולם הבא דכולו הטוב והמטיב. וזהו וטוב לב מי שלבו טוב שמבער הרע מלב כסיל משתה תמיד שהוא תמיד בשמחה. ומשתה היינו כדש"נ ושתו ביין מסכתי יינא דאורייתא דבעל פה כמ"ש ברע"מ (זח"ג רעא ב) והוא מכיר שכולו הטוב והמטיב כיון שמתקן על ידי הרב חכמה הרב כעס ומבער הרע מהלב כסיל לשמאלו. ורבי עקיבא זכה לזה המדה דאיתא במד' (רבה ותנ' חוקת) כל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחביריו שהיה שורש תורה שבעל פה (ונת' כ"פ). וכל אדם יכול לזכות להשגה זו בשעת ק"ש שמשיג היחוד דכולו הטוב והמטיב ואז הוא בשמחה בלב. ועל כן כשא"ל (ברכות ל :) בכל עצב יהיה מותר כתיב א"ל אנא תפילין מנחנא דעיקר מצות תפילין להשיג היחוד דה' אחד דכולו הטוב והמטיב וכן הולכין בתפילין בשעת ק"ש תמיד וכשזוכה להשיג היחוד אז הוא בשמחה שמכיר דהכל לטובה. וזה היה שורש נס פורים שהוא זמן מחיית עמלק שהוא שורש יצרא בישא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קס א). ואז הכירו הכל הטובה שהיה על ידי גזירת המן דלולי הגזירה לא היה אופן שיבקשו מאחשורש לעשות מחיית עמלק ולהרוג מעמו ורק על ידי גזירת המן נהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. ואז הכירו הכל הטובה ולא היה גזירה רעה מעיקרה כלל רק סיבה לטובה שיוכלו לעשות מחיית עמלק. ולא כמו גאולת מצרים שבשעת הצרה היה צרה באמת רק אחר כך נגאלו הימנה ויצאו לרווחה מה שאין כן כאן שהכירו שהיה מעיקרו לטובה וכמ"ש כי פור המן נהפך לפורנו שהגורל היה לטובתינו שנוכל לעשות מחיית עמלק מה שלא היה אפשר בלא"ה. והנה שורש המחלוקת לענין משתה ושמחה בי"ד באדר ראשון הוא דבגמ' (מגילה ו :)

איתא אין בין י"ד שבאדר ראשון לי"ד שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין ולא הוזכר משתה ושמחה רק שהר"ן (לרי"ף שם) כ' דכיון דאיסור הספד ותענית יליף בגמ' (שם ה:) שמחה שאסורין בהספד משתה שאסור בתענית נכלל חיוב משתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון בכלל איסור הספד ותענית שבגמ'. והתוס' כ' דכיון דא' הא לענין הספד ותענית שוין מכלל דשמחה ומשתה ליכא בראשון דעל כן לא תליא הא בהא דאם לא כן לאשמעינן דמשתה ושמחה נהגו בהו וכ"ש שנאסר בהספד ע"ש ולשי' התוס' יש להבין מנ"ל למיסר הספד ותענית בראשון כיון דאיסור הספד ותענית נלמד ממה שנאמר משתה ושמחה וזה גופיה אינו נוהג באדר ראשון ובמגילה לא כ' רק לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות וגו' ומתנות לאביונים ומצות אלו אינם נוהגות בי"ד שבאדר ראשון ומנ"ל למיסר הספד ותענית. גם יקשה לשון אין בין כו' על איסור הספד ותענית ששוין בו כיון שכל המצות המפורשות במגילה אינם נוהגות בי"ד שבאדר ראשון ואיך שייך לומר אין בין כו' על איסור הספד ותענית שאינו מפורש כלל במגילה. אמנם הטעם שאין נוהגות אלא בשני הוא או מטעם דנסמך גאולה לגאולה עדיף או מדכ' לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית והיינו באדר השני וכמ"ש בגמ' וכ"כ בתרגום שני ע"פ זה דאין הוה שתא עיבורא לא יקרון מגילתא באדר קדמיא וכו'. והנה בכל המגילה כ' לשון עשיה עושים את יום וגו' לקיים עליהם להיות עושים את יום וגו' לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות וגו' ומתנות לאביונים וכן קימו וקבלו וגו' להיות עושים את שני הימים וגו'. ועל זה כתוב לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית שלקיים במעשה קריאת המגילה ומשלחו מנות ומתנות לאביונים תקנו רק באדר השני בשנת העיבור ועל זה שייך טעם מסמך גאולה לגאולה עדיף לענין התקנה במעשה. ומקרא מגילה ומתנות לאביונים הוא במעשה התגלות הנס שעשה לאבותנו בזמן הזה וזהו נוהג רק בשני. אבל שורש המצות בלב כיון ששניהם בשם חודש אדר נקראו וכשבא הזמן הזה באדר ראשון גם כן זמן מחיית עמלק מרגיש האדם בלב בחינת משתה ושמחה וטוב לב שיכולים לתקן הלב כסיל לשמאלו שזהו עיקר מחיית עמלק יצרא בישא כמו שאמרנו מהזוהר הקדוש. וממילא נאסר בהספד ותענית כיון שהוא זמן משתה ושמחה בלב והיינו שהוא גם כן זמן התגלות אור תורה שבעל פה ועז"נ ליהודים היתה אורה ודרשו (שם טז:) זו תורה והיינו תורה שבעל פה שנקראת אורה לשון נקיבה דמקבלא מתורה שבכתב תורה אור (כמו שנת' כ"פ). ועל ידי הרב חכמה זוכין לתקן הרב כעס והיינו לעקור ולשרש את הרע מלב כסיל לשמאלו ולהיות לו רק לב אחד לב טוב וטוב לב משתה תמיד ומרגיש השמחה בלב שכל מה

שהקב"ה עושה הוא לטובה וכמו שיכירו לעולם הבא דכולו הטוב והמטיב. שעל זה נזכר במגילה ונוח וגו' כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והיינו הנייחא בלב על דרך ש"נ בזוהר הקדוש (ת"א מח רע"ב וש"מ) על יום השבת ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה שהוא דאף כשהוא בעבודה הקשה יש לו נייחא בלב והיינו על ידי שמכיר שהכל לטובה. וכן הכירו אז שהגזירה היה לטובה כנ"ל. וכן משלוח מנות איש לרעהו שהוא להיות הכל כאיש אחד בלב אחד. ולקיים במעשה תקנו רק בי"ד שבאדר השני אבל בלב צריך אף באדר הראשון ליחד הלבבות שיהיו כל ישראל כאיש אחד בלב אחד ועל ידי זה זוכין להתגלות אור תורה. וכמו במתן תורה דאיתא במכילתא ויחן ישראל כאיש אחד בלב אחד ועל ידי זה זכו למתן תורה וכ' והאמת והשלום אהבו שעל ידי שכל אחד מבקש דבר אמת נעשים כאיש אחד בלב אחד ונעשה שלום ואוהבים זה את זה וזה נוהג בלב אף בי"ד שבאדר ראשון שהוא גם כן זמן התגלות תורה שבעל פה כנ"ל. וזה הטעם דלא נזכר במשנה רק קריאת המגילה ומתנות לאביונים ולא נזכר במשנה משלוח מנות שנוהג רק בשני. והר"ן לא כתב טעם ע"ז וכתב דכיון דדמו למתנות לאביונים דליתניהו אלא בשני לא נהוג משלוח מנות אלא בשני. ולפי זה למה לא חשבו במשנה. ולפי האמור מתנות לאביונים שהוא רק צדקה זה הוא רק בשני אבל משלוח מנות שעיקרו להיות כאיש א' בלב אחד והמכוון נוהג אף בי"ד שבאדר ראשון להיות כל ישראל חברים בלב אחד. ועל ידי זה ליהודים היתה אורה ושמחה זו תורה שבעל פה שהוא משתה תמיד דרומז שתו ביין מסכתי. ושמחה שירגיש וישיג האור ה' אחד והכל לטובה וזהו וטוב לב שלבו טוב ואין לו רק לב אחד טוב משתה תמיד שמרגיש היחוד ה' אחד שכולו הטוב והמטיב. ובשבת שהוא מעין עולם הבא (כמ"ש ברכות נז :) מרגיש כל אדם הנייחא אף כשהוא בעבודה הקשה כמו שאמרנו והזוהר הקדוש. ות"ח דדמיין לשבתות כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קכד סע"ב) שזוכין תמיד להתגלות אור תורה שבעל פה יכולים להשיג תמיד היחוד שכולו הטוב והמטיב וכמו שהראה רבי עקיבא. וכל אחד מישראל בשעת ק"ש וכשמניח תפילין יוכל להשיג היחוד לפי שעה ה' אחד שכולו הטוב והמטיב. וביום זה שהוא זמן מחיית עמלק ויכולים לבער הרע מלב כסיל ולהיות אך לב טוב יכולים להרגיש היחוד והשמחה בלב. ובזה שוין י"ד שבאדר ראשון לי"ד שבאדר השני וזה שסיים הרמ"א ע"ז וטוב לב משתה תמיד:

## פרק ב

**בש"ע** בסוף או"ח י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון ואין נוהגין כן ומכל מקום ירבה קצת בסעודה כו' וטוב לב משתה תמיד ובס' ברכ"י הובא בשע"ת

נתעורר שהרמ"א ז"ל פתח בריש הג"ה שויתי וגו' תמיד וחתם וטוב לב משתה תמיד וכתב רמז ע"ז. הענין דאורח חיים היינו הדרך לקנות חיי עולם שכבר אמרנו שבדברי תורה לשון חיים מורה על חיי עולם ובאמת כל אחד מישראל יש לו עולם בפ"ע דכל ישראל יש לומר חלק לעולם הבא והש"ע אורח חיים הוא הדרך לזכות לחיי עולם. שכן נקרא המיתה כשינה ויקיצו אחר כך כרגיל בלשון חז"ל כד דמך. וכן נדרש (סוטה כא.) והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא שעל ידי הדברי תורה יועיל שכיון שיסבול רק כרגע צער המיתה מפני פגם הנחש אז יזכה תיכף לחיי עולם ויהיה רק כהולך לישון ומקיץ משנתו. ופתח בש"ע יתגבר כארי כו' שהעיקר להתגבר על היצר הרע לעמוד בבוקר לעבודת בוראו והוא כעין מ"ש (ברכות טז :) ונשכים ונמצא יחול לבבנו ליראה את שמך והיינו שבלא שום הכנה ופעולות יהיה חשק לבבנו ליראת שמים ועבודתו. רק היצר הרע יכול להתגבר אחר כך ע"ז פתח הרמ"א ז"ל שויתי ה' לנגדי תמיד שיעמוד תמיד לנגד עיניו פחד ה' שיצייר שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ועל ידי זה יזכה ליראת ה' ובושתו ממנו תמיד. ואחר כך בא סדר היום במצות ציצית ותפילין וק"ש ותפלה וקדושת המאכלות על ידי נטילת ידים וברכות. ואחר כך בא סדר זמנים ופתח בה' שבת וראש חודש שהם ב' שרשי קדשות הזמנים דקדושת שבת מועיל להכניס קדושה בו' ימי המעשה שיהיה הכל בקדושה. וכן ראש חודש נקרא ראש ולא ראשון דחודש שהוא הראש של כל החודש דבתר רישא גופא אזיל (כמ"ש עירובין מא.) שבראש חודש כלול כל הקדושות שבחודש וממנו מופיע לכל ימי החודש. ופתח אחר כך במועדים בפסח שבחודש ניסן ראשון לחדשי השנה שאז זכו ישראל לכל האור במכת בכורים ואחר כך בקריעת ים סוף רק דאחר כך נסתר האור מהם ואחר כך אתם רק דאירע הקלקול. ואחר כך כל הזמנים ראש השנה ויום כיפורים וסוכות זמן שמחתינו שאז הזמן לזכות לכל התיקון (כמו שנת' בשמיני עצרת ובראשית מא' ה) ומסיים הש"ע בחודש אדר שכבר א' מס' קדושת לוי דחשב חודש אדר נגד שבט יוסף ועל כן מתחלק בשנת העיבור לב' נגד מנשה ואפרים. מנשה על שם כי נשני וגו' שהוא זמן מחיית עמלק שהוא יצרא בישא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קס א) ואפרים שממנו יצא יהושע שהנחיל לישראל ארץ ישראל שהיא שורש קדושת תורה שבעל פה שזהו מ"ש (נדרים כב :) על ס' יהושע שערכה של ארץ ישראל הוא והיינו דשם מרומז חלק כל א' מישראל בתורה שבעל פה ט' קבין חכמה שנטלה ארץ ישראל (כמ"ש קידושין מט :) ואחר כך יצא משיח בן יוסף מזרעו שהוא יתקן כל ישראל על ידי התגלות העומק שבתורה שבעל פה הרב חכמה שיתקן הרב כעס פגם הנחש וזה שסיים הרמ"א מעין הפתיחה וטוב לב משתה תמיד לרמז טוב לב

ולא לבב והיינו שיהיה רק לב אחד לאביו שבשמים ויהיה רק לב טוב משתה תמיד דביין איתא (יומא עו :) זכה משמחו שנצרך זכות לזה שישמח לבב אנוש ובחודש אדר הזמן לזכות לאור תורה שבעל פה שהוא שתו יין מסכתי יינא דאורייתא דבעל פה (זח"ג רעא ב) ויהיה טוב לב משתה תמיד יינא דאירייתא דבעל פה. שבאדר הדר קבלוה בימי אחשורש (כמ"ש שבת פח.) והיינו לתורה שבעל פה כמ"ש במדברי תורה (נח ג עש"ב) וז"ש (פסחים סח :) דמר ברי' דרבינא כולא שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא כו' ופי' התוס' (ברכות מט רע"ב) בשם ר"י דבתענית חלום קאמר. אף דבשבת הותר והטעם דהת"ח הוא לקרוע גזר דינו ובפורים המשתה ושמחה מועיל כמו התענית מפני שאז התחיל לצמוח התרחבות תורה שבעל פה שהוא יין מסכתי יינא דאורייתא דבעל פה מי שזוכה לזה ונרמז וטוב לב על דברי תורה וכמו שדרשו (רות רבה פרשה ה) וייטב לבו שעסק בדברי תורה וכן דרשו (שבת סג :) ויטיבך לבך עד כאן לדברי תורה ועד"ש (ברכות ה.) אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב וגו' והיינו תורה שבכתב וכן תורה שבעל פה נקרא טוב כדש"נ טוב לי תורת פיך וגו' וזה החיוב תמיד. ובגמרא (ב"ב קמה :) וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה ורבא אמר איפכא דזה בעל גמרא. משנה היינו הלכות פסוקות כמו הש"ע ועל כן דרש ע"ז וטוב לב שזה העיקר בהלימוד לשמור ולעשות ועל הפלפול אמרו (סנהדרין כד.) במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל. ורבא אמר איפכא דעל ידי הפלפול מי שזוכה מוציא ציצי ופרחים לדברי תורה כמ"ש (שבת קמה :) יציץ ופרח ישראל אלו ת"ח שבבבל שעושין ציצין ופרחים לתורה ואדרבה על ידי כן זוכין לאור הגנוז לעמלי תורה שבעל פה וכמ"ש (מדברי תורה נח ג) על פסוק העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון כו'. ועל כן סיים הרמ"א וטוב לב משתה תמיד שיהיה נבלע בו דברי תורה שזה החיוב תמיד כש"נ והגית בו יומם ולילה והתחיל הגהותיו ביראת ה' דכ' ראשית חכמה יראת ה' וזה גם כן חיובה תמיד כש"נ שויתי ה' לנגדי תמיד:

## ראש חודש אדר שני

### פרק א

**בס'** יצירה המליך אות ק' בשינה ואדר בשנה לגי' הגאונים הובא בס' חכמוני. וכ"ה הגירסא (בריש פ"ה) להגאונים דחשב כח שינה כח הי"ב (וכמו שנזכר ר"ח מא' ח) ולגי' האריז"ל אות ק' בשחוק ובודאי אלו ואלו דא"ח וגם גיר' הגאונים יש לומר פירוש הענין דכבר אמרנו דמספר ק' איתא (זח"א קכג א) מאתר עלאה סתימא דכל סתימין במאה

ברזא דמאה ברכאן כו' וא' (שם קלב סע"א) דעבדה מנייהו עטרה ושוי ליה ברישא דצדיק חי העולמים דכ' ברכות לראש צדיק והיינו מספר מאה מורה כ"ע איהו כתר מלכות כשהיא כלול מכל המדות שכל א' כלול מעשר. ומכל מקום איתא בזוהר הקדוש (ח"ב קמח ב) דאת קוף את דנחש אשת זנונים דאזלא בתר רזא דאשת חיל שרוצה להדמות לאות ה' וכ"כ (שם קנב א) דאות ק' לא מתיישבא כלל בדוכתא וכו' ושלטא באתר דגיהנם ע"ש. ובגמ' (שבת קד) א' קו"ף קדוש. ובודאי האות מורה לטוב קוף קדוש באותיות א"ב הקדושים וכן הוא מספר השלם כ"ע איהו כתר מלכות כנ"ל. רק דזה לעו"ז עשה אלהים ויש בקליפה ראשית דקליפה והוא גם כן אות ק' (ונת' ר"ח מא' ג ע"ש) והוא שורש הקליפה לקטרג על ישראל ואמרו (ב"ר פ' יז) תחלת מפלה שינה דמיך ליה ולא לעי באורייתא כו' וכן נא' עצלה תפיל תרדמה וא' (מדברי תורה בשלח כה) אין רפידים אלא שרפו ידיהם מן התורה ולפיכך עמלק בא עליהם. ועמלק הוא שורש היצר הרע וכמ"ש (זח"ג קס א) עמלק וגו' הא יצרא בישא קטיגורא מקטרגא דב"נ כו' והוא משליך ריפוי ידים מן התורה עצלה תפיל תרדמה וכתוב אשר קרך שמשליך קרירות על האדם ועצלות מלעמול בתורה וזה ראשית דקליפה. וכן יש גיהנם דאש נגד התאוה הסתת הנחש ונקרא גיהנם שהכל יורד לה על עסקי הנס (כמ"ש עירובין יט. ופירש"י) שהוא תאוה. ויש גיהנם של שלג נגד הקרירות שורש הקליפה ראשית גויים עמלק אשר קרך והצנינך ואיתא (מדברי תורה ראה יג) והיכן משלימין עצמן בשלג כו' תשלג בצלמון השלג צלמות שלהם וז"ש בזוהר הקדוש דאות קו"ף שלטא באתר דגיהנם שהוא גם כן נגד הראשית גוים עמלק בחינת קו"ף כאמור. ובמחיית עמלק כ' בהניח וגו' מכל אויביך מסביב והיינו כשיזכה לתקן שורש היצר הרע ויהא נייחא מכל קטרוגי היצר הרע שהוא סתם אויב כמו שנדרש (ב"ר ר"פ נד) גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע. וכמ"ש מר' ר' בונם זצוק"ל דפשט הכתוב כי תצא למלחמה על אויבך הוא על היצר הרע ואין זה דרך רמז. ובאמת הכל א' ותלוי זה בזה כי כל שליטת האייבים הוא על ידי יצר הרע ובהניח ה' מכל אויביך מכל קטרוגי יצר הרע ממילא והיה בית עשו לקש וגו'. והנה במאמר ראשון בראשית הוזכר חשך תוהו ובהו שמרמז על מעשיהן של רשעים דהחשך היינו ליל מוצאי ש"ק שהיה החשך ואחר כך ביום יהיה אור ולחשך קרא לילה וא' (עירובין סה.) לא איברי ליליא אלא לשינתא והיינו שהשי"ת ברא החשך ואף דכ' ויפל תרדמה תחלת מפלה שינה מכל מקום איתא (ב"ר פ' ט) והנה טוב מאד השינה וכי שינה טובה מאד כו' אלא מתוך שאדם ישן קימעא הוא עומד ויגע בתורה הרבה והיינו שהשי"ת ברא החשך שיהיה טוב מאד עד"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טוב אלא ההוא דנפיק מגו בישא והיינו שעל

ידי השינה יהיה עומד ויגע בתורה הרבה ויאיר האור מתוך החשך. ואברהם אבינו ע"ה היה הראשון שזכה להתגלות מדת עתי"ק כש"נ ואברהם זקן וגו' וא' ע"ז בזוהר הקדוש דבא ביומין עלאין והיינו שזה להתברר במדתו עד השורש אף בג' ראשונות וזה רומז זקן בחינת עתיק יומין כמו שרמז בבראשית רבה לבוש לבושי וזהו בחינת ק' רזא דמאה ברכאן דהיינו כ"ע איהו כתר מלכות כשהוא כלול מכל המדות כנ"ל. ומדת א"א ע"ה האהבה והזריזות כמ"ש (חולין טז.) קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל והזריזות היפך עצלות והשינה מביאה הזריזות שיהא עומד ויגע הרבה בתורה. והנה המקטרג הגדול היה המן דא' (מגילה יג :) ליכא דידע לשנא בישא כהמן יאין המכוון על מה שהלשין וביזה את ישראל לפני אחשורש שזה יש שיוכל לבזות יותר רק המכוון מה שקטרג על ישראל לפני השי"ת ותחלת קטרוגו ישנו מן המצות והיינו עצלה תפיל תרדמה ורבנן גם כן עם א' הן (כמש"ש) והיינו שהם גם כן רפו ידיהם מן התורה. ובמ"ר איתא ע"ז ישנו עם א' אותו שנאמר בו ה' אחד ישן לו מעמו אמר לו הקב"ה אני אין לפני שינה וכו' ואתה אמרת יש לפני שינה חייך שמתוך שינה אני מתעורר על אותו האיש ומאבדו הה"ד ויקץ כישן ה' כו' הענין בזה שבודאי כיון שקטרג המן והועילה חוצפה שלו עד שנחתם גזר דין בחותם של טיט כמ"ש במ"ר מהס"ת היה מקום לקטרג שהיה להם ריפוי ידים מן התורה. רק אחר כך באותו חודש היה מחיית עמלק וכתוב ליהודים היתה אורה זו תורה כמ"ש בגמרא והיינו תורה שבעל פה שנקראת אורה לשון נקיבה שאז זכו לתורה שבעל פה כמ"ש (שבת פח.) הדר קבלוה בימי אחשורש והיינו תורה שבעל פה שעל זה היה כפיית הר כגיגית (כמ"ש מדברי תורה נח). והיינו שהמן היה סבור שיכול לשלוט עליהם בחודש זה שנוצר באות ק' המורה בחינת נחש ושינה ונהפוך הוא שעשו מחיית עמלק שהוא שורש היצר הרע כנ"ל וזכו לאור תורה שבעל פה שהוא אור הגדול שנברא ביום ראשון ועל זה נאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול (כמ"ש שם) והשינה מתוך שהוא ישן קימעא יגע בתורה הרבה והוא נהורא דנפיק וכו' דודאי תחלת מפלה שינה אך כתוב כי שבע יפול צדיק וקם שעל ידי העצלות יבא לזריזות ביותר וכן על ידי שהיו ישנו מן המצות וריפוי ידים מן התורה זכו לרב חכמה תורה שבעל פה והוא עד"ש (מכות ז :) ירידה שהיא צורך עלייה. ואות קוף מורה קדוש קדוש כמ"ש בגמרא והיינו לתקן שורש פגם הנחש להרגיש הנאת הגוף באכילה ואיתא (ברכות נג :) והתקדשתם אלו מים ראשונים ונטילת ידים מרמז על הסרת הנגיעה והיינו להסיר פגם הנחש בהנאת הגוף באכילה (ונת' קו' עת האוכל) וכן מורה קדוש על קדושת הברית שהזמן בחודש זה למחיית עמלק שאינו נופל אלא ביד זרעו של יוסף שהוא היפך עשו וכמו שחשב במדברי תורה

(תצא י) וכן עמלק מקטרג על קדושת ישראל בזה כמ"ש שם שהיה חותך וכו' וחודש זה כ' בס' קדושת לוי שהוא נגד יוסף וכמו שנתחלק לב' שבטים כן מתחלק אדר לב' בשנת העיבור. וכל מי שגודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש (כמ"ש מ"ר קדושים). וכן ויפל תרדמה תחלת מפלה שינה ואז נבראת האשה ואיתא (ב"ר פ' יז) כיון שנבראת נברא שטן עמה ע"ש והיינו שבזה העסק יש קטרוג היצר הרע מזוהמת הנחש אך החודש נוצר באות ק' שיוכלו לתקן שיהיה ק' קדוש ולעשות מחיית עמלק שורש הנחש. ולזכות לזריזות בחינת א"א ע"ה שזכה לבחינת ק' רזא דמאה כנ"ל. וז"ש במ"ר אני אין שינה לפני וכו' ויקץ כישן ה' דכ' בצלמנו כדמותנו והכחות שברא באדם הם המדות שהאציל השי"ת לבריאת העולם כידוע וכמו דשינה על ידיה עומד ויגע בתורה הרבה ובא לידי זריזות יתירה כן כביכול אצל השי"ת על ידי מה שנראה כישן לו מעמו ונגזרה הגזירה ונחתם בחותם של טיט על ידי זה דייקא וקיץ כישן ה' שמזה סיבב שנאבד המן מן העולם וז"ש שמתוך שינה אני מתעורר וכו'. וכבר אמרנו שבפורים זכו להשיג דכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד (כמ"ש ברכות ס :) ולא רק לקבולינהו בשמחה שהוא לכפרה רק להכיר שהוא באמת לטובה כמו שראו דגזרת המן סיבבה שיוכלו לבקש לעשות מחיית עמלק מה שלא איפשר בלעדה לבקש רק על ידי הגזירה נהפוך הוא שכיון שגזר להשמיד וגו' היה מקום לבקש שיהפוך הגזירה ויאמר שכך היה הכונה (ונת' י"ד אד"ר) ועל ידי כן נעשה מחיית עמלק. וזכו לתורה שבעל פה על ידי העצלות בתורה והוא בחינת נהורא דנפיק מגו חשוכא מתוך שישן עומד ויגע בתורה הרבה:

**ואחר כך** חודש ניסן שכנגד שבט יהודה שממנו יצא משיח בן דוד שיתקן הכל וזהו עומק מ"ש (מגילה ו סע"ב) מסמך גאולה לגאולה עדיף דחודש אדר נגד יוסף שכחו הניצוח בעכו"ם ואחר כך ניסן נגד יהודה שממנו משיח הגואל וז"ש (תענית כט :) הלכך וכו' ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה ולכאורה יתכן יותר בניסן שהיה גאולה יותר שבאדר איתא (מגילה יד.) אכתי עבדי אחשורוש אנן. אך הטעם שבניסן היה עיקר הגאולה להטיב לישראל ולגדלם ואם היה פרעה מתרצה תיכף לשלחם לא היו מכין בו והתרו בו במכות ורק מאשר מרד הכו בו וכאשר רדף אחרי ישראל טובעו בים וינצלו את מצרים להוציא מהם הניצוצות קדושות והרבה מערב רב שקיבל משה רבינו ע"ה שאמרו שגם הם בשם ישראל יכנה. מה שאין כן באדר שהיה עיקר המכוון והרוג בשונאיהם לעשות מחיית עמלק ובביזה לא שלחו את ידם ולא רצו כלל להוציא הניצוצות קדושות מהם וא' (מדברי תורה סו"פ תצא ומכילתא סו"פ בשלח) שאין מקבלין גרים מעמלק. ועל כן לימצי נפשיה באדר שאז זמן הניצוח נגדם. וחודש זה שנוצר באות ק' קדוש הזמן לתקן פגם הנחש

שהכניס התאוה ועיקר קדושה מדת יעקב אבינו ע"ה כש"נ והקדישו את קדוש יעקב דיעקב אבינו ע"ה היה כאדם הראשון קודם הקלקול ולא ידע מעטיו של נחש ועל כן לא מתן וכן רבי כל בי שמשי הוה אתי לביתיה ואיתא בס' חסידים שהיה מוציא בני ביתו בקידוש והוא מטעם שלא ידע כלל מהנאת הגוף כמו שאמר גלוי וידוע וכו' ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה (כמ"ש כתובות קד.) ועל כן לא מת כמו יעקב אבינו ע"ה (ונת' ס' פדיון הבן מא' א ע"ש) ונקרא רבינו הקדוש גם כן מטעם זה דעיקר קדושה בחינת יעקב אבינו ע"ה כנ"ל והוא היה ניצוץ מנשמתו כמ"ש מהאר"י הק'. ויעקב ויוסף תרוייהו כחדא אזלי ודא הוא רזא דאות ו"ו כו' כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קפב ב). שעל ידי קדושת יוסף יכולים לתקן שורש פגם הנחש להיות כמו קודם הפגם וזה שורש עסק חודש אדר שנוצר באות ק' וניתן ליוסף כנ"ל. וז"ש (ר"ה כט.) עשה לך שרף וגו' וכי נחש ממית כו' אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין כו' ובודאי הנחוש היה ממית כפשוטו רק המכוון עד"ש (ברכות לג.) אין הערוד ממית אלא החטא ממית והיינו דהנחש הוא שורש היצר הרע שהכניס התאוה ללב והוא גם כן ברזא דאת ק' שהוא זלעו"ז כנ"ל והוא גם כן ראשית דקליפה וכשמשעבדין את לבם לאביהם שבשמים והביט אל נחש הנחושת וחי והיינו שבזה עצמו יכול למצוא חיים עד"ש בזוהר הקדוש דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. ויכול להכניס התאוה בקדושה וכמ"ש (זח"א קלז א) דלעתיד לא יהיה מנוול כדבקדמיתא כמאן דסחי ומטביל מסאובתיה ונצרך היצר דאלמלא הוא חדוותא דשמעתא לא ליהוי (כמש"ש קלח א). והתחלת המשנה והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכי ידיו של משה עושות מלחמה כו' אלא כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין לבם כו' היו מתגברין וא"ל שייכות לשם רק מ"ש הרע"ב משום דאיירי בכוונת הלב תנא נמי להך שבשעה שמכוונים לבם לשמים. והיינו הא דתנן ושמע קול שופר או קול מגילה אם כיון לבו יצא כו' אע"פ כו' ויש להבין הא כבר תני רבי דין כוונת הלב לענין ק"ש ברישׁ פ"ב דברכות ושם הו"ל למיתני הך מתניתין דוהיה כאשר ירים וגו'. אך לפי האמור יתכן דמקרא מגילה היינו מחיית עמלק לתקן שורשו אשר קרך והצנינך והשליך עצלות וריפוי ידים מהתורה עצלה תפיל תרדמה. וכן ענין השופר בר"ה אף על פי שהוא גזרת הכתוב רמז יש בו עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם (כמ"ש רמב"ם פ"ג מה' תשובה ה' ד). ועל זה הביא אחר כך ב' הענינים דכשמכוונין את לבם לשמים היו מתגברין וחיים. ונגד מגילה הביא מ"ש והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל שהוא ההתגברות במחיית עמלק. ואחר כך הביא נגד קול שופר כיוצא בדבר עשה לך שרף וגו' וכמו שאמרנו במה

שנאמר והביט אל נחש נחושת וחי שיוכל למצוא בזה חיים והיינו דהנחש יצר הרע של תאוה אשת זנונים זה נברא לשמש לאדם לעבודת השי"ת שהוא להיות לו חשק וחמידו דאורייתא דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא ליהוי כמ"ש בזוהר הקדוש. וז"ש (סוכה נב :) דדרש מפנק מנוער עבדו על היצר הרע שהוא נברא להיות עבד להאדם לסייעו לתורה שזה היה תכלית בריאת האדם לעמל תורה. והנחש כפשוטו היה שמש גדול לסייעו ולעשות מלאכתו (כמ"ש סנהדרין נט :) וכן לעתיד לא יתבטל יצר דתאוה רק יושאר החשק לתורה כנ"ל ואיתא ברח"ו ז"ל נח"ש גימט' משיח וזהו והביט אל נחש נחושת וחי שיקח ממנו חיי עולם כנ"ל. ובשופר מצינו בירושלמי (הובא בתוס' ר"ה טז :) וכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול כו' והיינו דזה יעורר אף לב האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים היינו אף שמשוקעים בתוך הקליפה ועל ידי תשובה עלאה יתוקן הכל שיהיו כזכיות נהורא דנפיק מגו חשוכא. וזהו עסק חודש זה לתקן שהשינה רק כדי לבא לידי זריזות להיות יגע בתורה הרבה כנ"ל. וסמוך למאמר לא איברי ליליא אלא לשינתא (עירובין סה.) איתא לא איברי סיהרא אלא לגירסא והיינו דמדת לילה תורה שבעל פה סיהרא דמקבלא משימשא תורה שבכתב קודשא בריך הוא כדש"נ כי שמש ומגן ה' וכן מצינו (מדברי תורה תשא לו) וכשהיה מלמדו ע"פ משנה ותלמוד היה יודע שהוא לילה כו' ואמר לשון לגירסא עד"ש (ע"ז יט.) ליגרס אינישׁ ואע"ג דלא ידע מאי קאמר. וזה מרמז שינה טובה שמתוך שהוא ישן קימעא עומד ויגע בתורה הרבה והיגיעה הוא מצד האדם אע"ג דמשכח. אבל לזכות להאיר בלב כד"ש והאר עינינו בתורתך זהו רק מצד השי"ת ועז"א (עירובין שם) מחדדן שמעתך א"ל דיממי נינהו וז"ש לא איברי סיהרא אלא לגירסא דזהו מצד האדם. ומכל מקום אף בלילה יש בחינת חלום שהוא א' מס' לנבואה (כמ"ש ברכות נז :) ושלמה המלך ע"ה זכה בחלום א' לכל חכמת שלמה תורה שבעל פה. ואמרנו דכתר מלכות שזכה שלמה המלך ע"ה מלכות פה תורה שבעל פה הוא אור תורה שבעל פה שנותן השי"ת במתנה והוא עושר הדעת מצד השי"ת והמנורה שהוא גם כן בחינת תורה שבעל פה בא והאר לפני. הוא מה שזוכה האדם ביגיעו והוא גם כן דברי אלהים חיים ועל זה יתכן מתוך שהוא ישן קימעא עומד ויגע בתורה הרבה. וזהו עיקר העסק בחודש זה לתקן פגם היצר הרע והנחש שמשליך קרירות ועצלות על האדם תחלת מפלה שינה. ועל ידי שמתקן זוכה שעל ידי השינה ישיג זריזות וחשק ויהא יגע בתורה הרבה והוא גם כן ברזא דמאה. וזהו מחיית עמלק לשרש אחר פגם הנחש שהכניס התאוה באכילה ותאוה שהטיל זוהמא ועל זה נוצר באות ק' קדוש קדושים תהיו פרושים תהיו ונקרא קדוש ועל ידי זה זוכין לאור תורה שבעל פה כנ"ל

נהורא עמיה שרא נהורא דנפיק מגו חשוכא וכש"נ כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי:

## פרק ב

**חודש** העיבור מוסיפין כדי להשוות שנות הלבנה עם שנות החמה כדי שיהיה תקופת ניסן בניסן (כמ"ש סנהדרין יג:) והענין דהקפידה תורה להשוותם הוא דכ' והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. שהעולם נברא בדברי תורה וביום ראשון כ' יהי אור וה"פ אורה כ' בו כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש בבראשית רבה) והיינו תורה אור וכשנתלו המאורות היו מאור הראשון ורק אחר הקלקול נגנז האור הראשון במוצאי שבת (כמש"ש פ' יב) ונגנז לצדיקים לע"ל וש"נ כאור שבעת הימים שבכל ז' ימי בראשית שימש אור הראשון ובכל י"ט שנה משתוים שנות הלבנה עם שנות החמה היינו דאז הזמן לזכות שיהיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה שבעת הימים ונרמז בכתוב יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים בטו"ב גימט' י"ט לרמז שבכל י"ט שנה הכנה לזכות לאור כי טוב שיהיה אור הלבנה כאור החמה. ובכל י"ט שנה כשעושין ז' עיבורים משתוים שנות הלבנה עם שנות החמה בקירוב ונקרא מחזור וכמ"ש הרמב"ם (פ"ו מ ה' קידוש החודש) וזהו שמעברין אדר להיות הכנה שיהיו נגאלין בניסן. וחודש אדר נוצר באות ק' כמ"ש בס' יצירה ואיתא בהאריז"ל בפי' סי"צ ק' כו' והולך בצינור מבינה לחסד וניתן לנפתלי ומולך על השחוק וברא כו' עכ"ל והיינו דאות קוף קדוש ושורש הקדושה לתקן פגם הנחש והחדש מיוחד למחיית עמלק שהוא שורש היצר הרע ועל ידי זה הוא הכנה שיהיו נגאלין בניסן (ונת' למעלה) והסדר שיכנס הקדושה ללב ישראל אמר והולך בצינור מבינה לחסד בינה מרמז לתשובה כש"נ ולבבו יבין ושב ויצחק אבינו ע"ה מרכבה למדת גבורה שהיא נפקא מבינה (כמ"ש זח"ב קעה ב) ואחר כך זוכין לאור יהי אור זה אברהם (כמ"ש ב"ר פ' ב) שמדתו חסד לאברהם. וניתן לנפתלי דכ' נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה' וגו' וכ' הרמב"ן מס' הבהיר מ"ד ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה אמר משה אם תלך בחקותי תירש העולם הבא שהוא נמשל לים כו' ומאי דכ' ירשה כו' אלא אפילו הקב"ה בכלל והיינו רש יה כו' ועוד אמרו אין ים אלא תורה שנאמר ורחבה מני ים כו' אם כן יהיה סוד הכתוב נפתלי שבע הרצון הממלא ברכת ה' שהוא הים כו' וסיים והמשכיל יבין ע"ש. והיינו דחדש זה מיוחד לזכות לאור תורה שבעל פה שע"ז נאמר ורחבה מני ים וכמו שאמרנו כבר דתורה שבכתב אותיותיה מנוים וספורים. ובחדש זה הדר קבלוה בימי אחשורוש והיינו לתורה שבעל פה שעל זה היה הכפיית הר כגיגית וכמו"ש (תנחומא נח) ועל ידי התורה שבעל פה יכולין לזכות לתקן פגם הנחש משורשו.

ים ודרום. ים רומז ליוד שמופיע לכנסת ישראל דה' דלת הוית ומ"ם סתומה עלמא עלאה בינה (כמ"ש זח"ג רלו ב) שרומז שיושאר הקדושה לעולמי עד. י"ם סוף גימ' נ' שהבעל תשובה זוכה לשער הנ' שהוא מקום שבע"ת עומדין כמו שאמרנו כ"פ. ודרום מדת החסד כידוע ירשה רש יה שזוכין לקדושת שם זה דחסד עלאה נפקא מחכמה וגבורה מבינה (כמ"ש זח"ב קעה ב) יוד חכמה ה' בינה. ומולך על השחוק שיהיה השחוק בקדושה (וכמו שנת' כ"פ) שהוא כשזוכה להיות שבע רצון השי"ת והוא כשמאיר מהשורש מאל"ף פלא עליון. ועל זה נאמר אז ימלא שחוק פינו וזה שורש קדושת חדש אדר שזוכין לאור תורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא אור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה כמ"ש (תנחומא שם) ועל ידי זה זוכין לתקן פגם הנחש והוא הכנה להיות בניסן נגאלין:

## תרומה

### פרק א

**ויקחו לי תרומה**. במ"ר הה"ד כי לקח טוב נתתי לכם אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה שנאמר ויקחו לי תרומה משל למלך כו' נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול כו' בכ"מ שאתם הולכים בית א' עשו לי שאדור בתוכו כו'. יש להבין דפתח כביכול נמכרתי עמה דדרש ויקחו לי ואחר כך מסיק שיעשו לו קיטון א' ועשו לי מקדש. אך הענין שבאמת בשעת מתן תורה שכששמעו ישראל דיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם וכששמעו לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שהש"ר פ' ישקני) אז לא היה כלל חילוק מחנות רק כל מחנה ישראל שהיה מוקף בענני כבוד היה נקרא מחנה שכינה שהשי"ת שוכן בלב ישראל בלב כל אחד ועל זה נאמר ויקחו לי כביכול נמכרתי עמה ועל דרך מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ס א) דקודשא בריך הוא תורה איקרי ואין תורה אלא קב"ה. ומטעם זה נדרש (ברכות כא.) לברכת התורה מלפניה מדכתוב כי שם ה' אקרא וגו' דתורה נקרא שם הוי"ה דכל התורה שמות הקב"ה. וכתוב כי לקח טוב נתתי לכם והיינו לכל אחד מישראל כש"נ מורשה קהלת יעקב ובמד' (ויקרא רבה פ' ט) קהלת ינאי אין כתיב אלא קהלת טוב וכל הדברי תורה שרשם מאמר אנכי וגו' וכל תרי"ג מצות נקראו בזוהר הקדוש (שם פב ב) תרי"ג זיני עיטא שהם עצות איך לזכות שיאיר בלב מאמר אנכי ה' אלהיך ועל זה ההכרה אמר שנתקע ת"ת בלבם במאמר אנכי ושם השי"ת שוכן בלב ועל זה נאמר ויקחו לי כנ"ל אבל לאחר שחזר יצר הרע למקומו אז אמר השי"ת ועשו לי מקדש שבכ"מ שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שיהיה מקום מיוחד לשכינה. וכבר אמרנו דהוא בעולם שנה ונפש מקום המקדש

בעולם. ויום שבת בשנה שאז השי"ת שוכן בלב ישראל ונעשה הלב הר קדשי שהשי"ת משפיע דברי תורה בלב כל אחד מישראל וכתוב לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי דא לבא דמדוריה דיצר הרע ביה (כמ"ש זח"א קלח א במה"נ) שבשבת שנעשה הלב בחינת בית המקדש הר קדשי ניצול מקטרוג היצר הרע. ות"ח דמשתדלי באורייתא אתקריאו ודמיין לשבתות כמו"ש ברע"מ (זח"ג כט ב קכד סע"ב) והיינו שבלב המשתדלין באורייתא משפיע השי"ת דברי תורה תמיד דברי אשר שמתי בפיך ולית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (כמ"ש זח"א רב א) ונעשה הלב הר קדשי. והם מקדש בנפש. ועל אלו השלשה כתיב ועשו לי מקדש שכל אחד מישראל יש לו חלק בזה שהעשייה מצד ישראל דהמקדש ומשכן נעשה מנדבות לב ישראל וכמ"ש במ"ר (סו"פ לג) אפילו אחד מישראל יכול לעשותו שנאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו דהעיקר נעשה מנדבות לבב וכמ"ש בזוהר הקדוש. וכן קדושת יום השבת יש לכל אחד מישראל חלק בו וכש"נ לעשות את השבת שישראל העושין ומכניסין קדושה ליום השבת וכש"נ זכור לקדשו שמור לקדשו ונת' כ"פ. וכן קדושת ת"ח דמשתדלי באורייתא כל אחד מישראל יש לו חלק בו שהם העושים הקדושה וכמ"ש (חולין נו סע"ב) כרכא דכולה ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו וכו' והיינו דקדושת השרים והפרנסים מצד ישראל שהם ממנים אותם וכן קדושת הכהנים בא מצד. ישראל ועד"ש (ערכין יז.) פרנס לפי דורו. ומצינו (שמות רבה פ' מ"ב) לך ר"ד א"ל לא בשביל כבודך אתה עולה לכאן אלא בשביל כבוד בני אמרתי לזקן שלהם והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו כו' כשיהיו בניך צדיקים הם מתרוממים ועולים וכן שלוחיהם מתעלים עמהם וכו' וכן דקדק במד' (שם ר"פ לז) ממנו יתד זה כהן גדול כו' וכה"א ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מהיכן מתו"ך בני ישראל כו' דייקא מתוך קדושת ישראל הופיע הקדושה על אהרן ובניו וכש"נ (דברי הימים א כ"ג:י"ג) ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים הוא ובניו וגו' דעל ידי שישראל הם קדושים כמה שנאמר בכמה פסוקים נבדלו אהרן ובניו להיות קודש קדשים. וכן קדושת כל פרנסי ישראל בא מקדושת ישראל ואף משה רבינו ע"ה שתיכף בשעה שנולד נתמלא הבית כולו אור כמ"ש (סוטה יב.) מכל מקום נתרומם מעלתו בשביל קדושת ישראל וכמ"ש במדרש הנז'. ועל זה נאמר ועשו לי מקדש. ועל כן יש לכל אחד מישראל חלק בקדושת המקדש וקדושת השבת שהוא המקדש בשנה וקדושת ת"ח שהם קדושת המקדש בנפש והוא מפני שהם העושים המקדש. ובשבת כל אחד מישראל זוכה להיות מכלל ת"ח משתדלי באורייתא וכמו שאמרנו כ"פ ממ"ש (שבת קיט.) מי עדיפת לן מינה דסעודת שבת של כל אחד מישראל היא סעודת ת"ח. ועל זה נאמר כי לקח טוב נתתי לכם לכל

אחד מישראל כש"נ מורשה קהלת יעקב והיינו אף ע"ה שנקראו בית יעקב (כמ"ש בבא מציעא לג:) והיינו שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה ויש להם שייכות למקום המקדש שבאין ליראות ברגל מפני שהיה להם חלק בעשיה ונדבות לב. וכן בקדושת ת"ח בנוי דמלכא שהם משכן בנפש יש להם שייכות שמתעלין בשביל ישראל וכן בקדושת שבת דישראל מכניסין קדושה לשבת:

## פרק ב

**ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו'**. במ"ר הה"ד כי לקח טוב נתתי לכם וגו' כביכול נמכרתי עמה שנאמר ויקחו לי וכו' התורה נקרא לקח טוב וכמ"ש (מדברי תורה עקב ה) בני אם תקח אמרי אם יש לך זכות כו' לה"ד לאדם שיש לו בת בוגרת כו' אין תורתי כן אלא אם יהיה לך זכות תזכה לה כו'. וכן במתן תורה מקודם אמרו ישראל נעשה ונשמע שהוא מורה שיזכו להדברי תורה על ידי החשק ורוב אהבה שיש להם (כמו שנת' שקלים מא' א ד"ה ולפ"ז) ועל ידי זה זכו לתורה ונקרא לקח טוב ודרשו ויקחו לי שכביכול נמכרתי עמה. והוא שלזכות שיהיה השי"ת שוכן בתוך בני ישראל צריך להיות במחיר והוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (קכח סע"א) מאת כל איש מההוא דאקרי איש דאתגבר על יצריה וכל מאן דאתגבר על יצריה אקרי איש. דאיש היינו שר כמו שקראו אנטיגנוס איש סוכו יוסי בן יועזר איש צרדה וכה"ג (וכמ"ש תי"ט) אדון למקום סוכו וכדומה. ונדרש (סוכה נב:) מפנק מנוער עבדו וגו' על היצר הרע דכבר אמרנו דיצר היינו חשק כש"נ ליצר מחשבות לבב עמך ונברא להיות חשק לחדוותא דשמעתא כמו שיושאר ממנו גם לעתיד (כמ"ש זח"א קלח א) והנחש נברא לשמש לאדם לעשות מלאכתו (כמ"ש סנהדרין נט:) ונברא להיות עבדו. וכל המתגבר על היצר הרע נקרא איש ואדון לו. וכמ"ש בזוהר הקדוש למעלה על מ"ש ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר וגו' אשתדלותא דאורייתא מאן דבעי זכי בה כו' אבל אשתדלותא דקב"ה דקיימא בעובדא אסיר לנטלא ליה למגנא כו' אלא באגר שלים. והיינו דהשתדלות במצות צריך להיות במחיר. מ"ע יש דשייך בו מחיר כסף כפשוטו. ופרישות ממל"ת הוא על ידי מחיר שיבטל חשקו ותאותו לכבוד השי"ת. וכן במצות הנקנים בכסף העיקר לכוף תאות וחשק הממון לכבודו ית'. וזש"נ מאת כל איש אשר ידבנו לבו שבודאי לא רצה השי"ת בנדבות המשכן כדי לבנותו דהא כ' לי הכסף ולי הזהב ואף ברשב"י מצינו (שמות רבה פ' נב) שאמר בקעה בקעה המלאי דנרי זהב והתחילה מושכת דינרי זהב לפניהן. וכן א' במ"ר פ' זו ובגמרא (יומא עה.) שירדו אבנים טובות ומרגליות עם המן ולא נחסר לו ית' ח"ו נדבתם. רק העיקר היה נדבות לב ישראל מאת כל איש דאתגבר על יצריה היינו מה שנתנו בחשק ואהבה מזה

נבנה המשכן שישכון השי"ת בלב ישראל ועל זה אמר בזוהר הקדוש מאי אשר ידבנו לבו דיתרעי ביה קב"ה כד"א לך אמר לבי צור לבבי כו' כלהו בקב"ה קאמר וכ"כ במדרש (שיר השירים ה' ב) שהקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכ' צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. ועיקר הדברי תורה להאיר הלב כמ"ש והאר עינינו בתורתך ולזכות לתורה ואורו צריך להיות גם כן במחיר שאין זוכין לה רק על ידי אהבה ויראה כמו שזכו לה במתן תורה על ידי החשק. אך כשזכו לתורה אז אשתדלותא דאורייתא בלא כסף ובלא מחיר. אבל כתר נעשה שמורה להיות קדושה גם בגוף. צריך יראה ואהבה. ואחר כך מבקשים ויחד לבבנו לאהבה וליראה כו' שמצד השי"ת בא מקודם האהבה ואחר כך היראה כסדר אנכי ולא יהיה (ונת' כ"פ) וז"ש ויקחו לי וגו' לקנות כביכול להשי"ת שישכון בתוך בני ישראל צריך מאת כל איש שיתגבר על יצרו שהוא בחינת היראה ויהיה בלבו נדברות לב ואהבה להשי"ת שכן הסדר מצד האדם יראה ואחר כך אהבה. ואז קב"ה אתרעי ביה ושוי מדוריה ביה כמ"ש בזוהר הקדוש וכן אמר דוד המלך ע"ה אני ביושר לבבי התנדבתי כל אלה ועתה עמך וגו' בשמחה להתנדב לך וכמו שנאמר למעלה וישמחו העם על התנדבם כי בלב שלם התנדבו וגו' ואחר כך ביקש שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך וגו' שיושאר החשק כן לעולם בלב ישראל באהבה ונדיבות לכבוד השי"ת כדי שישכון תמיד בתוך בני ישראל והיינו להיות קדושה בגוף ישראל שזה קדושת מעשה המצות שהם בעובדא וצריך מחיר יראה ואהבה וכש"נ והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר וגו' ובזוהר הקדוש פ' זו (קנו סע"ב) וכי כל בשר ייתי לאו הכי הו"ל למכתב אלא כל רוח או כל נשמה כו' אך האדם הוא הנשמה והגוף נקרא בשר אדם וכמ"ש בזוהר הקדוש (יתרו עו רע"א) שהוא לבוש האדם וכל בשר מורה שהגוף יבא להשתחוות שיהיה הגוף גם כן בקדושה והיינו על ידי שיכוף ויתגבר על כל חשקו ויצרו שיהיה רק לכבוד השי"ת ואז יהיה קדושה בגוף גם כן כנ"ל וזהו בשבת שגם הגוף בקדושה שאכילה והנאת הגוף מצוה והוא מעין עולם הבא דיבא כל בשר להשתחות וכשחל ראש חודש בשבת אז בנקל יותר לכוף הגוף שיהיה בקדושה אף בימי המעשה:

**ומפרש** הזוהר הקדוש מאת כל איש אשר ידבנו לבו מההוא דאקרי איש והיינו דמי שזוכה להתגבר על יצרו על ידי מדת היראה וזוכה לאהבה מצד השי"ת אשר ידבנו לבו דיתרעי ביה קב"ה. זה יוכל לזכות שיבנה המשכן בלבו שישכון השי"ת בלבו ועל דרך מ"ש במ"ר (סו"פ לג) בשעה שא' הקב"ה למשה על עסקי המשכן אמר לפניו רבונו של עולם יכולין ישראל הם לעשותו שנאמר מאת כל איש וגו' והיינו שמשה רבינו ע"ה שאל איך יוכל לעשות ולגרום השראת שכינה בתחתונים ועל זה השיבו השי"ת דהעיקר

רעותא דלבא דיתרעי ביה קב"ה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קס סע"א) על פסוק אם חפץ בנו ה' כיון דישתדל ב"נ ברעותא דלבא לגבי קב"ה לא בעי מנן אלא לבא וזה יכול להיות אפילו על ידי אחד מישראל שיהיה לבו שלם בתשוקה ורעותא דלבא שיזכה להשראת שכינה בלבו כמו שזכו בשעת מתן תורה (כמו שנת' מא' א). וזה שנאמר ויקחו לי תרומה שדרשו כביכול כאלו נמכרתי עמה ואחר כך כתוב מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו וגו' וכן בפ' ויקהל כ' קחו מאתכם תרומה ואחר כך כתוב כל נדיב לבו יביאה דמשמע רק הנדיב לב יביאה. אכל הענין דבאמת אמר ויקחו תרומה אף שהם הנותנים יתכן לשון ויקחו על דרך מ"ש (קידושין ז.) הילך מנה ואקדש אני לך מקודשת באדם חשוב בההיא הנאה דמקבל מתנה מינה כו' וכן כאן אף שנותנים התרומה כשנותנים בחשק ורעותא דלבא הם כמקבלים כנ"ל. ואמר ויקחו לי שעל ידי הנדיבות לב והשמחה יכולים לזכות להשראת השכינה וכאלו כביכול נמכרתי עמה כנ"ל. ואחר כך אמר מאת כל איש שמי שיזכה להיות איש המתגבר על יצרו ויזכה אשר ידבנו לבו דיתרעי ביה קב"ה זהו היחיד שיכול לזכות להשרות שכינה בתחתונים. ומסיק בזוהר הקדוש ומנא ידעינן דהא קב"ה אתרעי ביה ושוי מדוריה ביה והיינו שהשי"ת שוכן בלבו כד חמינן דרעותא דההוא ב"נ למרדף ולאשתדלא אבתריה דקב"ה בלביה ובנפשיה וברעותא ודאי תמן ידעינן דשריא ביה שכינתא כדין בעינן למיקני ההוא ב"נ בכסף שלים לאתחברא ולמילף מניה ועל דא קדמאי הוו אמרי וקנה לך חבר באגר שלים וכו' והיינו דזה הזוכה דיתרעי ביה קב"ה וישוי מדוריה ביה הוא המשכן בנפש שהשכינה שורה בו בלבו ועל זה נאמר אשר ידבנו לבו כנ"ל והוא יכול לזכול לכל המתחברים עמו להשרות שכינה בתחתונים ועל זה נאמר כל נדיב לבו יביאה. וכתוב מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו וגו' כנ"ל. ורש"י פירוש (בפ"א דאבות) עמ"ש וקנה לך חבר י"א ספרים כו' ואין המכוון שיקנה ה' חומשי תורה כי התורה שבכתב היה מספיק רק קודם הקלקול כמ"ש (נדרים כב :) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' אבל אחר הקלקול דצריך לתקן הרב כעס הוא דייקא על ידי הרוב חכמה שהוא התורה שבעל פה. ועל זה מרמז כל איש אשר ידבנו לבו דיתרע ביה קב"ה היינו החכמים שבכל דור. וצריך לקנות ספרי התנאים וגם כל הצדיקים שבכל דור הידועים לרודפי צדק מבקשי ה' וחברו ספרים בחידושי תורה שהם דברי אלהים חיים מהם תקחו את תרומתי מהם או מפי כתבם מהספרי קודש שיצא מפיהם שמהם תלמדו לאהבה וליראה את ה' ולזכות להשראת שכינה בתחתונים כנ"ל:

## פרק ג

**בס'** הבהיר (שנדפס סו' זח"ב) מאי דכתוב ויקחו לי תרומה כך אמר הקב"ה אותה תרומה תרימו אותה בתפלותיכם. ומי הוא אותו שנדבו לבו להמשך מן העולם הזה כו' והיינו דתרומה מדת מלכות וכמ"ש הרמב"ן ואיתא ויקחו לי שיעשו היחוד קבה"ו וז"ש הרימו אותה בתפלותיכם דתפלה ממדת מלכות כש"נ ואני תפלה אני מן אדנ"י שכינתא (כמ"ש זח"ג רכג רע"א) וכתוב אדני שפתי תפתח וגו' ושם זה מורה על יראה כש"נ ואם אדונים אני איה מוראי והיינו שבת דמע"ש דאיהי יראה ושריא בה יראה (כמ"ש זח"א ה' ב) וכן בתפלה הוא בחינת עבד לפני המלך כמ"ש (ברכות לד :) וכן נדרש בגמרא (שם ט :) ייראוך עם שמש על תפלה וכן נדרש (שם ו' רע"ב י רע"ב) לשון יראה על תפלה וא' מאת כל איש אשר ידבנו לבו שנדבו לבו להמשך מן העולם הזה וכ"כ גם בזוהר הקדוש (קלד ב) ויקחו תרומה לא כתיב אלא ויקחו לי תרומה עילא ותתא בכללא חדא בלא פרודא כלל. והמכוון כנ"ל שיקחו תרומה מלכות לי קב"ה שיהיה היחוד קובה"ו. ואיתא מאת כל איש וגו' הכי איצטריך ליה למימר כל איש אשר ידבנו לבו יקח את תרומתי אלא כו' זכאין צדיקיא דידעי לשואה רעותא דלבהון לגבי מלכא עלאה וכו' לאו איהו לגבי עלמא דא ובכסופא בטלה דיליה והוא ממש כמ"ש בס' הבהיר שנדבו לבו להמשך מן העולם הזה והיינו כמו ביום השבת שנמשך האדם מכל וכל מעניני עולם הזה וכמ"ש (זח"ב רה סע"א) והאי יומא יומא דנשמתין איהו ולאו יומא דגופא וז"ש במכילתא (יתרו פ' ז) וכי אפשר לאדם לעשות כל מלאכתו בו' ימים אלא שבות כאלו מלאכתך עשויה וכבר אמרנו שהמכוון כמו כשהאדם נפטר מן העולם הזה שבודאי אינו חושש לדאגת מעשיו שלא נגמר כיון שלא יוכל עוד לעשות וכאלו כל מלאכתו עשויה כן צריך האדם להיות ביום השבת כאלו כבר עזב עולם הזה דשבת יומא דנשמתין ולאו דגופא כלל ואז הוא איש אשר ידבנו לבו להמשך מן העולם הזה ומכסופא בטלה דיליה. ואיתא אחר כך בזוהר הקדוש ומאן איהו כל איש דא צדיק דאתקרי כל כו' איש כד"א איש צדיק וכו' ע"ש. ובשבת כל אחד מישראל נקרא יראי שמי (כמ"ש תענית ח :) וכשחשב (בזוה"ח תולדות) ז' מוספין כנגד ז' רועים חשב מוסף שבת נגד יוסף הצדיק דהתוס' קדושה דשבת הוא מבחינת צדיק יסוד עולם ומדת יוסף היראה כש"נ את האלהים אני ירא. ואיתא בתקו"ז (תי' מח) ושמרו וגו' תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה. לדרתם זכאה מאן דעביד לון בשבת דירה בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע והיינו כשזוכין לבחינת שבת עלאה לעשות את השבת אתפני יצר הרע מכל וכל. והיינו כשנכנס היראה בחינת שבת לעומק נקודת הלב בחינת בינה לבא וז נגאל מכל וכל ונמשך מכל עניני עולם הזה וכסופא בטלה

דיליה. וז"ש בזוהר הקדוש אלא ידעי ומשתדלי לשואה רעותהון ולאתדבקא לעילא כו' והיינו כמו בעולם הבא בינה עלמא דאתי. ושבח בזמן כמו המקדש בעולם שבשבת זוכה הישראל להיות לבו משכן ונקרא הלב הר קדשי שהוא בית המקדש (כמ"ש מא' א) ונעשה היחוד קבה"ו לעילא ותתא בלא פרודא כלל. ומסיק בס' הבהיר כבדוהו כי בו אני שמח שיודע שמי וממנו ראוי לקחת את תרומתי. שיודע שמי הוא עד"ש (מ"ר נשא ר"פ י) ודעת זה המכיר את בוראו ור' אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו וגו' וא' ע"ז (שוח"ט תהלם) מפני מה מתפללין בעולם הזה ואינם נענים על ידי שאינם יודעין בשם המפורש אבל לע"ל הקב"ה מודיען כש"נ לכן ידע עמי שמי וכו' ע"ש וזה שנאמר קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת והיינו על פי מ"ש (ב"ר פ' א) מהו אמת אל"ף בראשון של אותיות מ"ם באמצע תיו בסוף ע"ש אני ראשון ואני אחרון והיינו דאמת מורה שם הוי"ה שהוא היה הווה ויהיה ואז זוכה יקראני ואענהו וכמ"ש במד' הנ"ל. וז"ש הרימו אותה בתפלותיכם והיינו דתפלה שהוא ממדה אחרונה כנ"ל הרימו אותה ע"ד כ"ע איהו כתר מלכות וזה סוד כי ידע שמי. וכן בתחלה הוא אומר אדני שפתי תפתח בשם אדנ"י ואחר כך מתחילין תיכף ברוך אתה הוי"ה ומזכירין שם הויה לנוכח שהוא כמפורש. וזה זוכה מי שנדבו לבו להמשך מעולם הזה כנ"ל. ואמר כבדוהו כי בו אני שמח והיינו דאף דאיתא (ויקרא רבה פ' כ) הקב"ה לא שמח בעולמו שמח ה' במעשיו לא כתיב אלא ישמח עתיד הקב"ה לשמוח במעשיהן של צדיקים לע"ל. מכל מקום כבר אמרנו על מה שנאמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' וגו' דהיינו כשיתפשט כבוד מלכותו יתברך לעולמי עד אז ישמח ה' במעשיו וזה יהיה לעתיד ומעין זה בשבת ועל כן מי שנדבו לבו להמשך מכל עניני עולם הזה אמר השי"ת בו אני שמח שהוא נעשה מרכבה מדת מלכות וז"ש וממנו ראוי לקחת את תרומתי שהוא ראוי לעשות היחוד עילא ותתא בלא פרודא כלל. ואיתא בזוה"ק ומאן אתר נטלי ההוא רעותא כו' ומאן איהו כל איש דא צדיק כו' שזה זוכין על ידי כל איש צדיק יסוד עולם דאקרי כל וכמ"ש בתקו"ז (תי' כד) וצריך לקיימא בה ענ"ג דאיהו צדיק דנפיק מעדן דאיהי בינה עלמא דאתי להשקות את הגן דא שכינתא תתאה כו' ע"ש והיינו על ידי זה זוכין לשבת עלאה. והאי עדן איקרי גם לעדן דלעילא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קפב ב) ועדן דלעילא כ"ע כמ"ש (תקו"ז ריש תי' נה) וכמו שנת' ר"פ חיי רק דשם (זח"א כו א) אמר נהר עמודא דאמצעיתא ובתקו"ז אמר דאיהו צדיק שהוא גם כן ו' וכמ"ש (זח"א קצד רע"א) דנהר דא יוסף הצדיק ע"ש. וז"ש דעל ידי איש צדיק דאקרי כל ההמשכה כ"ע איהו כתר מלכות וזוכין לעשות היחוד עילא ותתא בלא פרודא כלל ויקחו לי תרומה:

## פרק ד

**בתנחומא** (ריש פ' זו) את מוצא ב' תרומות כו' תרומות כהנים על מנת שיהיו בני תורה כו' כ' כהניה חמסו תורתי ויחללו קודש. למה בין קדש לחול לא הבדילו וגו' כיון שאינו בן תורה אינו יודע להבדיל בין קודש לחול ובין הטמא לטהור ואומר קדשי בזית ואת שבתותי חללת למה מבזה את הקדשים שאינו יודע לשמור שבת. והנה פסוק דקדשי בזית וגו' לא נכתב כלל בכהנים רק בכלל ישראל ע"ש ביחזקאל ומה שייטיה הכא. גם יש להבין הלשון שאינו יודע לשמור שבת ולא לא קאמר שמחלל השבת כלשון הכתוב שבתותי חללת. אך הענין דקדושה ראשונה כ' בשבת ויקדש אותו. ואחר כך קדושה במקום בסנה ואחר כך קדושה בנפש על ידי משה רבינו ע"ה שבמתן תורה כתוב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. דתורה אורייתא מחכמה נפקת מאתר דאיקרי קדש כמ"ש (זח"ב קכא א) והיינו מאמר יהי אור שכנגד מדת חכמה וה"פ כתוב בו לשון אורה כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ' ג) ועיקר הקדושה אצל השי"ת דאף המלכים אין להם תפיסה רק שיש קדוש נבדל מכל ועל זה אמר ג' פעמים קדוש. וקב"ה תורה איקרי כמ"ש בזוהר הקדוש (שם ס' א). ובמתן תורה כתוב וירד משה וגו' ויקדש את העם ומאז נקראו ישראל בשם גוי קדוש ונזכר כ"פ לשון קדושה בישראל ואנשי קודש כי עם קדוש קדושים תהיו ובגמרא (חולין ז :) ישראל קדושים הן וזהו מ"ש ישראל ואורייתא וקב"ה חד. ושבת קדושה קביעא וקיימא דשבת כללא דכל אורייתא כמ"ש בזוהר הקדוש (שם צב א) ואורייתא קודש עלאה ושבת מדת מלכות תורה שבעל פה חכמה תתאה קודש תתאה. ובשעת מתן תורה היו כל ישראל פנוים רק לתורה והיו ממלכת כהנים וגוי קדוש. ואחר הקלקול נבחרו הכהנים שהם פנוים רק לתורה. ונשאר אז מקום המקדש בעולם ושבת שהיא מקדש בשנה (כמו שנת' מא' א) וכן כ' בפ' תשא אחר ציווי מלאכת המשכן שהיה ביום הכפורים אחר הקלקול כמ"ש בזוהר הקדוש (ויקהל קצה א קצו א) ושם כתוב אך את שבתותי וגו' לדעת כי אני ה' מקדשכם ואיתא על זה (שבת י :) מתנה טובה וכו' ואני מבקש ליתנה לישראל כו' והוא מ"ש יום מנוחה וקדושה לעמך נתת והיינו במתנה שביום השבת ישראל ממלכת כהנים וגוי קדוש שהם פנוים לתורה. וכתוב אני הוי"ה מקדשכם אני מן אדני שכינתא הוי"ה יחוד קבה"ו וכש"נ אני הוי"ה שוכן בתוך בני ישראל (וכמ"ש זח"ג רכג א) ובמדרש (שהש"ר ה' ב) שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי אלהים לעולם וכ"ה בזוהר הקדוש פ' זו (קכח רע"ב) מכמה פסוקים דקב"ה איקרי לב. וזה מקדשכם שבשבת ה' שוכן בלב ישראל ומשתדלי באורייתא שפנוים תמיד לתורה דמיין שבתות כמ"ש (זח"ג קכד סע"ב) שהשי"ת שוכן בלבם. והשבת

אפילו הפועלים שבת יעשה כולו תורה כמ"ש (ריש סא"ר) דלפועלים לא ניתנו שבתות אלא לעסוק בתורה כמ"ש בפסיקתא (ונת' כ"פ) ואיקרי קודש. וזש"נ כהניה חמסו תורתי ויחללו קדשי למה עז"נ בין קודש לחול לא הבדילו ובין הטמא לטהור לא הודיעו לפי שאינו בן תורה אינו יודע להבדיל כו'. ומ"ש במד' למה מבזה את הקדשים שאינו יודע לשמור שבת נראה ברור דסמיך אסיפא דקרא דכהנים חמסו וגו' לא הודיעו ומשבתותי העלימו עיניהם ולא כתיב שחללו שבת רק העלימו עיניהם וז"ש שאינו יודע לשמור שבת. וכנראה שחסר תיבת וגומר בתנחומא אחר תי' לא הודיעו. ונקט לשון שאינו יודע כו' עד"ש לדעת כי אני וגו' שאם היה זוכה לדעת קדושת השבת היה זוכה גם כן לבחינת קודש ולהבדיל בין הקודש ובין החול ולא היה מבזה הקדשים שנאמר ויחללו קדשי. ומייתי קרא קדשי בזית ואת שבתותי חללת דכתוב בישראל לסמך ולראיה דהא בהא תליא דאם היה שומר שבת לא היה מבזה קדשים שהיה בהן הקדושה דקביעא וקיימא דכתוב לדעת כי אני ה' מקדשכם כנ"ל. ומסיק המדרש חביבה תרומת כהנים שניתנה לכהנים בני תורה והיינו דתרומה קודש איקרי (כמ"ש מו"ק כח.) והאוכל תרומה גם כן נקרא קודש כיון דעשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש (כמ"ש פסחים עג.) אבל תרומת המשכן קראה הקב"ה לשמו כו' והיינו שהיא מעולה הימנה דעל ידי הנדבת לב דכתבו כל נדיב לב יביאה. על ידי זה יהיה הלב משכן לשכינה וכמו שאמרנו (ונת' מא' ב) שעל ידי זה מנדבת לב ישראל נבנה המשכן. ובשבת כ' לדרתם ובתקו"ז (תי' מח) זכאה מאן דעביד לון בשבת דירה בתרי בתי לבא:

## פרק ה

**במדברי תורה** ויקחו לי תרומה זש"ה כי לקח טוב וגו' ב' פרקמטוטין כו' אמרו בוא ונחליף כו' מה שביד זה אין ביד זה כו' אבל התורה אינה כן זה שונה זרעים כו' השנו זה לזה נמצא ביד זה שנים וביד זה שנים כו' וכבר הקשו דהא כן הוא שכל החכמות שאחד מלמד לחבירו חכמתו ביד כל אחד ב' החכמות. ואם בחליפי כלי אומנות וספרים גם בתורה אם יחליפו ספר על ספר מה שביד זה אין ביד זה וגם כן לא יתקיימו שניהם ביד כל אחד. אך הענין דדברי תורה נקרא לקח טוב שקונים הדברי תורה בקנין שנחקק בלב כמ"ש הוא יפתח לבנו בתורתו וישים אהבתו ויראתו. ותכלית הדברי תורה אינו רק לידע המעשה לעשות רק הדברי תורה בעצמותו לקח טוב שנחקק בלב. מה שאין כן בשאר החכמות שהלימוד והידיעה אינו פועל כלל בנפש האדם והתועלת הוא רק כשיצא לפעולת אדם ואז המעשה שיעשה זה לא יעשה רעהו. אבל תועלת הדברי תורה לחקוק ולהאיר הלב זה פועל כל אחד לעצמו ולחבירו ואדרבה לימוד השנים מועיל

יותר ממה שילמדו כל אחד לבדו ואיתא (ברכות ו.) מנין לב' שיושבים ועוסקים בתורה ששכינה עמהם שנאמר אז נדברו יראי ה' וגו' כי נדברו ולא כ' דברו דהעיקר להיות דברי אלהים חיים דברי אשר שמתי בפיך ואז השכינה מדברת מתוך גרונם ויתכן לשון נדברו. וכתוב יראי ה' שכל שהם יראי ה' דבריהם נשמעים כמ"ש (שם ע"ב) מקרא דסוף דבר הכל נשמע וגו' ואז פועל כל אחד בחבירו שיוחקק הדברי תורה בלב. וכיון שהאדם מדבר והוא דבר ה' פי ה' כמו שאמרנו כ"פ בענין מלכות פה ובמ"ש בס' יצירה דבשבת נוצר פה בנפש אף שכבר דיבר אדם הראשון בע"ש רק דאז נברא שיהיה מדבר ויהיה פי ה' וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רא ב). וכתוב כן יהיה דברי אשר יצא מפי וגו' כי אם עשה את אשר חפצתי וגו' ממילא נחקק הדברי תורה בלב ומאיר בו אור ה' ועל זה נאמר ויכתב ספר זכרון לפניו וגו' ושמעתי מרבותינו הקדושים זצוקללה"ה שפירש ספר זכרון שנחקק בנפשות ישראל. ואמרנו דז"ש (ר"ה טז :) ג' ספרים נפתחים כו' דצדיקים ורשעים ובינונים והיינו נפשות ישראל וז"ש (פ"ב דאבות) וכל מעשיך בספר נכתבים שנחקק בלב ונפש הישראל. ואינון דמשתדלי באורייתא שפנוים רק לתורה כפי מה שנברא האדם לעמל תורה נברא (כמ"ש סנהדרין צט :) וכלשון התו"כ אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה והעמל הוא שיוחקקו הדברי תורה בלב שע"ש זה נקרא חוקותי. אבל לאו כל אדם זוכה לזה כמ"ש (שם) טוביה לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא שאחר הקלקול שנתקלל האדם בזעת אפך וגו' יש שמוטרד כל ימי המעשה. מכל מקום בשבת כל אחד פנוי רק לעמל תורה וכל אחד נקרא יראי שמי שומרי שבתות (כמ"ש תענית ח :) ואז פועל שיוחקקו בלב הדברי תורה וז"ש במכילתא (בשלח ויסע פ' א) חק זה שבת שבשבת נחקק הדברי תורה בלב:

## פרק ו

**וזאת** התרומה וגו' זהב וכסף ונחשת בזוהר הקדוש (קכט ב) ת"ח כד ברא קב"ה עלמא שארי למברי מסטרא דכספא דאיהו ימינא כו' ובעובדא דמשכנא דאיהו כגוונא דיליה שארי מסט' דשמאלא ולבתר מסט' דימינא בגין דמשכנא מסט' דשמאלא הוה כו'. הענין דכ' עולם חסד יבנה וכתוב בהבראם ואיתא (ב"ר פ' יב) באברהם בזכותו של אברהם וכתוב ואקח את אביכם את אברהם וגו' שהשי"ת ברא נפשות האבות וכמ"ש (שם פ' יד) שהיה א"א ראוי להבראות קודם אדם הראשון אלא כו' ומצד השי"ת העיקר אהבה שע"ז רומז כסף מסט' דימינא ואחר כך זהב בחינת יראה וכמו במתן תורה שאמר השי"ת מאמר אנכי ונתקע ת"ת בלבם (כמ"ש שיר השירים א) ואנכי שורש כל המ"ע שבא מצד האהבה ואחר כך מאמר לא יהיה שנעקר על ידו יצר הרע מלבם (כמש"ש) ולא יהיה שורש

כל המצות ל"ת שבא מצד היראה וכמ"ש (ירושלמי סו"פ הרואה) וזהו כפי מה שבא מצד השי"ת אשר עשה האלהים את האדם ישר. אבל אחר הקלקול כתוב מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה דעיקר השתדלות האדם רק במדת היראה ואחר כך זוכין לאהבה מצד השי"ת וכמ"ש מר' ר' בער זצוקללה"ה ע"ד שכן דרכו של איש וכו'. וכן הסדר סור מרע ואחר כך ועשה טוב שאי אפשר להכניס דברי תורה ללב רק אחר שיוריק הרע מלב כסיל לשמאלו. וכן בעובדא דמשכנא שבא אחר הקלקול שאז הוצרכו לעשות מקום מיוחד להשראת השכינה דמקודם היה משכן השכינה בלב ישראל ובכל מחנה ישראל (וכמו שנת' מא' א) ועל כן שארי מסטרא דשמאלא זהב שמורה לבחינת היראה ואחר כך כסף שמורה בחינת האהבה. וכן תורה שבכתב מסטרא דימינא וכמה שנאמר מימינו אש דת למו כמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (קסו ב' קסז א) ואלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' (כמ"ש נדרים כב :) ואחר הקלקול ניתנו לוחות שניים שביום הכפורים שיש בהם מדרש הלכות ואגדות כפלים לתושיה (כמ"ש שמות רבה פ' מו ופ' מז) שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס ואז ביום הכפורים שנצטוו על מלאכת המשכן שארי מסטרא דשמאלא זהב וכסף וגו'. וזה הענין שחשב האר"י הק' קדושת ג' סעודת שבת להאבות וחשב סעודת ליל שבת ליצחק אבינו ע"ה וסעודתא דצפרא דשבתא לאברהם אבינו ע"ה. אף דסדר האבות אברהם יצחק ויעקב. אך הוא מטעם האמור שכן הסדר מצד ישראל לתקן הקלקול. ושבת שהוא משכן בשנה כמו שאמרנו למעלה. מתחלת השבת נופל הפחד כמ"ש בתפלת מעין ז' לפניו נעבוד ביראה ופחד אף שבברכת עבודה לא נאמר כלל יראה ופחד. והסעודה נקרא דחקל תפוחין מצד ישראל ושבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה כמ"ש (זח"א ה ב) ועל כן יצחוק אבינו אושפיזא של הסעודה בחינת פחד יצחק. ואחר כך סעודתא דצפרא דשבתא דעתיקא מצד השי"ת סעודתא דאברהם:

## פרק ז

**ועשו** ארון עצי שטים וגו' בזוה"ח פ' זו רש"א בכל פרשתא דא כו' דאתמסר עבידתא בידא דמשה כו' בכלהו כ' ועשית ובארון ואפוד וכ' ועשו כו' מ"ט בארון לא כתוב ועשית בגין דארון כליל ליה למשה בגוי' לאתנהרא מני' ואצטריכו אחרנין לתקנא תיקונא ושפירו דיליה למיעל הוא לגביה. הענין דאף שבארון היו מונחים הלוחות ואחר כך גם הס"ת (כמ"ש ב"ב יד.) כבר כתוב דששים ריבוא נפשות דור המדבר הם אותיות התורה ואף שאין ששים ריבוא אותיות יש אותיות נחלקין כמו ש' ג' ווין ול' כ' ו' וכדומה. וכל נפש הוא אות או חלק מאות שבלעדי חלק זה הס"ת פסולה ועל כן נקרא דור המדבר דור דעה כמ"ש (מ"ר חוקת) ע"פ ודרדע ומשה רבינו בסוד הדעת כי הוא כולל הנפשות כולם ונפש

משה רבינו ע"ה כולל כל התורה שהיא כוללת נפשות דור המדבר וכן נאמר זכרו תורת משה וגו' וזה מ"ש למעיל הוא לגביה שבלוחות עשרת הדברות שכוללים כל תרי"ג מצות כמ"ש ר"ס גאון (הובא ברש"י סו"פ משפטים) וכן איתא במדרש (שיר השירים א) שבדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם. דדיבור אנכי כולל כל רמ"ח מ"ע ולא יהיה כולל כל שס"ה ל"ת. והיינו כל הדברי תורה. ואמר דארון כליל ליה למשה בגויה לאתנהרא מניה דכל ת"ח הוא ארון שהוא כלי המחזיק דברי תורה וכן נלמד (יומא עב:) מהארון לת"ח שיהיה תוכו כברו. וכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה והוא על ידי משה רבינו ע"ה שמופיע בהם מאור התורה כש"נ תורה צוה לנו משה שהוא הופיע בכל ישראל ועל ידי זה מורשה קהלת יעקב. וכבר אמרנו שזה מ"ש (שבת קא: וש"מ) משה שפיר קאמרת ופירש"י (בחולין) משה ת"ח שכל כח התורה שיש בישראל הוא על ידי משה רבינו ע"ה (ונת' שקלים מא' א) וז"ש דארון כליל ליה למשה בגויה דכל ישראל שהם בחינת ארון כלי המחזיק בו דברי תורה הם כליל למשה לאתנהרא מניה שיאיר להם ויופיע בהם מאור התורה ובחינת הדעת שלו. והישראל צריכין לעשות הארון והיינו להכין א"ע שיהיה כלי הראוי לקבל ההופעה דאור תורה ממשה רבינו ע"ה. ואחר כך איתא בזוה"ח באפוד דלאו דיליה כו' ולא אצטריך למשה למיעבד פולחנא דאחוי דהא משה איהי מלכא ואהרן שושבינא דמלכא כו' ואף דבכ"מ בזוהר הקדוש (ח"ג כ' א נג ב וש"מ) איתא משה שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניתא. אך באמת משה רבינו הוריד התורה שבכתב מן השמים וקב"ה תורה איקרי (כמ"ש זח"ב ס א) ונקרא שושבינא דמלכא. אבל משה רבינו ע"ה היה מרכבה לשם הוי"ה כמו יעקב אבינו ע"ה שהיה מרכבה לשם הוי"ה ונקרא שמש כמ"ש (ב"ר ר"פ ויצא) בא השמש אתא שמשא כו' מי גילה לו ששמי שמש והוא על דרך ש"נ כי שמש ומגן ה' וכנסת ישראל בחינת סיהרא דמקבלא משימשא. וכן משה רבינו ע"ה איתא (ב"ב עה.) פני משה כפני חמה כו' וכ"כ בתקו"ז (תי' יג) ויעקב ודאי איהו דיוקנא דעמודא דאמצעיתא מסט' דלבר והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה כו' וז"ש דמשה מלכא היינו שהיה מרכבה לשם הוי"ה והיה כולל כל הדברי תורה ואהרן שושבינא דמלכא שהכניס קדושתו בלב ישראל. וכן כתיב ואהרן אחיך יהיה נביאך נביאך דייקא. וז"ש דארון כליל למשה בגויה לאתנהרא מיניה דמשה רבינו ע"ה כביכול בחינת שם הוי"ה קב"ה תורה איקרי והוא מאיר אור תורה בלב ישראל שהם הארון כלי המחזיק תורה וצריך ההכנה מצד ישראל להכין הכלי לקבל האור כנ"ל וזש"נ ועשו ארון. וז"ש ישמח משה במתנת חלקו שהוא התורה שמנחיל לישראל וקאי על יום השבת על פי מ"ש בפע"ח שבשבת מחזיר משה

רבינו ע"ה לכל אחד מישראל הכתרים דמתן תורה שפרקום וזכה משה ונטלן ובשבת מחזיר להם. שאז זוכה למדרגתו שזכה במתן תורה וכמ"ש (פע"ח שער השבת פ' ח) ומאיר לישראל וזוכין לב' כתרים כנגד נעשה ונשמע:

## פרק ח

**וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו** ופירש"י ג' ארונות עשה בצלאל שנים של זהב ואחד של עץ וכ"ה בגמרא (יומא עב :) והרא"ם הביא שתמה הראב"ע דאחר שעשו הארון זהב מה צורך לעץ. דשאר כלים וקרשים שהיו של עץ היו רק מצופים זהב מה שאין כן הארון שהיה ארון זהב ולחד מ"ד עוביו טפח למה נצרך לעץ. אך הענין דאיתא (מדברי תורה פ' זו י) במזבח שנעשה מעצי שטים דיבואו עצי שטים ויכפרו על שטותן ובגמרא (בכורות ה :) מאי לשון שטים כו' שנתעסקו בדברי שטות והיינו כמ"ש (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות שנאמר כי תשטה. דענין התאוה הוא באמת שטות וטפשות שהוא דבר מאוס כמ"ש (שבת קנב.) אשה חמת מלא כו' והוא דבר נתעב ומזוהם והחוטא מתעב עצמו בשביל מילוי תאותו רגע א' ומפסיד טוב עולם הבא ואין שטות וטפשות גדול מזה ובשטים קלקלו במעשה פעור. וזה ענין ארון עצי שטים שמרמז נגד יצר הרע דתאוה שאמרו (סוכה נב.) שמתגרה בת"ח יותר מכולם כו' כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו ולהבין למה מתגרה יותר בת"ח ובגדול יהיה יצרו גדול. אכן כבר אמרנו דיצר היינו חשק כש"נ ליצר מחשבות לבב עמך שהשי"ת ברא את האדם ביצר שמשוקע בו ענין חמדה והבחירה נתונה לאדם להכניס החמדה לקדושה או להיפך ח"ו ובמבול שקלקלו כ' וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום שהכניסו החשק והחמדה רק לרע לענין תאוה. ושרשי הקליפות הם דישמעאל ועשו וכמ"ש האריז"ל שמהם נסתעפו ל"ה מימינא ול"ה משמאלא. וקליפת ישמעאל הוא דתאוה וחמדה זרה וקלי' עשו דרציחה וכעס. ועכשיו נצרך עוד בקדושה ענין הכעס למחיית עמלק ורוגזא דרבנן. אבל לעת ד כשיבוער כל הרע יתבטל קלי' זו ועז"נ ולא יהיה שריד וגו'. מה שאין כן קליפת ישמעאל שהוא יצר הרע דתאוה איתא בזוהר הקדוש (ח"א קלז א קלח א) שלא יתבטל לגמרי רק דנקרא לבן כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה וא' דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא ליהוי. שזה תכלית שנברא היצר להיות חשק וחמידו דאורייתא וז"ש בגמרא (שם) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש היינו למשוך החמדה להיות חמידו דאורייתא ולכן הגדול מחבירו מצד ששקוע בו חמידו דאורייתא ביותר וזה לעו"ז עשה האלהים ע"כ מתגבר אצלו גם החמדה לצד ההיפך מה שאין כן מי שאין מדגדיל בעצמו החמידו דאורייתא גם החמידו להיפך אין לה התגברות. וזה מרמז ארון

עצי שטים כי עץ מרמז על התורה שנקראת עץ חיים ושטים מרמז על ההיפך מצד דכל הגדול מחבירו יצרו גדול כנ"ל ועל ידי עץ חיים דתורה מתגבר על יצרו וכובש ענין שטים שהוא רומז לדברי שטות הנז'. ולעתיד כ' ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים. דנחל השטים (איתא מ"ר ות' בלק) דשל זנות היה דהמעין גרם למעשה השטותים ולעתיד כשיתלבן היצר הרע דתאוה ויושאר שיהיה כמו שנברא להיות חמידו דאורייתא. אז יתהפך הנחל להיות מעין מבית ה' להכניס חשק התורה בלב ישראל. והב' ארונות של זהב רומזים לת"ח שיהיה תוכו כברו כמ"ש בגמ' (יומא שם) שעל ידי שיעסוק בתורה בלב שלם בתוכו כברו שרוצה להתדבק בקדושתו יתב'. על ידי כן יוכל להתגבר על היצר להכניסו לקדושה שהקב"ה עוזרו:

## פרק ט

**בזוה"ק** פרשה זו (קל"ה סע"ב) זכאין אתון עמא קדישא דאתון מברכי ומקדשי לתתא בגין דיתברכון ויתקדשון לעילא כמה משריין עלאין קדישין כו' והוא על פי מ"ש בסה"ק מ"ש (ויקרא רבה סו"פ כד) כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם דפירושו דקדושתי למעלה בא מקדושתכם על ידי קדושת ישראל. ודבריהם מפורש בזוהר הקדוש (קלג א) עובר עלינו תמיד מההיא קדושה דאיהו מקדש לכל עלמין לעילא כו' דהא לית קדושה לעילא אלא אי אית קדושה לתתא כד"א ונקדשתי בתוך בני ישראל. (ונת' למעלה יתרו מא' ז) ומכל מקום איתא (מדברי תורה קדושים ב') הואיל ונקדשתם לשמי כו' היו קדושים כשם שאני קדוש כו'. והיינו שבאמת מהיכן בא הקדושה לישראל הוא רק ממה שנאמר ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו שנתן השי"ת קדושה ליום השבת שהוא מדת מלכות ואמרו (שבת י :) לדעת כי אני ה' מקדשכם כו' מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל כו' והיינו שהשי"ת נתן הקדושה לישראל והם מכניסין קדושה ליום השבת כמ"ש זכור את יום השבת לקדשו והיינו זכור בפה שישראל במה שהם מקדשים השבת מכניסין בו קדושה ביום השבת. ועיקר הקדושה לשבת הוא על ידי הברכה כש"נ ויברך ויקדש. והוא על ידי המשכת הברכה מעתי"ק שהוא מקור הברכות עד מלכות שהוא כל קו האמצעי על ידי זה בא הקדושה למדת מלכות וזה נתן השי"ת לישראל. וזה שאמר בזוהר הקדוש לעיל מינה ברכו את ה' דייקא כדקאמרן דא שבת דמעלי שבתא. והיינו מדת מלכות וזה נקרא את ה' שכן נדרש בגמ' (עירובין ד : וכ"מ) את הטפל וזהו שער. וכן שכינה תתאה מדת מלכות שמשם בא בחינת היראה שם אדנ"י נקרא את ה' טפל לשם הוי"ה. ואחר כך חשב כל קו האמצעי. ברוך דא מקורח עלאה דכל ברכן נפקין מיניה כו' והיינו כ"ע. ה' דא אמצעי דכל סטרין עלאין והיינו

ת"ח והוא אות ו' שנקרא עמודא דאמצעיתא שהוא הנהר היוצא מעדן וכו' (כמ"ש זח"א כו סע"א) והוא שם הוי"ה כידוע. המבורך דא שלמא דביתא כו' והיינו מדת צדיק יסוד עולם שהוא גם כן נקרא נהר וכמ"ש (שם קצד א) שההמשכה על ידי מדה זו ונקרא שלום כידוע ואמת ושלום קשיר דא בדא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג יב רע"ב). לעולם ועד דא עלמא תתאה דאצטריך לאתברכא כו'. והיינו כנסת ישראל שכינתא תתאה וזהו ונהר עמודא דאמצעיתא ת"ת ומדת צדיק יסוד עולם יוצא מעדן להשקות את הגן דא שכינתא תתאה וכמ"ש בזוהר הקדוש ותקו"ז (הנ"ל סו' מא' ג ע"ש) ועל זה איתא בזוהר הקדוש ועל דרך ברכ' דא כו' לאתברכא האי שבת דמעלי שבתא מעמא קדישא כו' אזלא בכלהו רקיעין דמתקדשי בקדושה דמע"ש. והיינו שעל ידי ישראל שמקדישין ומברכין לבחינת כנסת ישראל שבת דמע"ש מכניסין קדושה לעילא ועז"א זכאין אתון עמא קדישא כו' כנ"ל שמכניסין קדושה דיתקדשון לעילא וכאמור שזהו מ"ש קדושתי למעל הוא בא מקדושתכם. וזהו שהקדים דאתון מברכי ומקדשי לתתא שהברכה קודם לקדושה שלא יצויר הקדושה רק על ידי הקדם הברכה שהוא המשכת הברכה מכ"ע מקור הברכות. וז"ש בזוהר הקדוש לעיל מינה וכלהו מתעטרין בנשמתין חדתין כדין שירותא דצלותא כו' וכן א' אחר כך ולא מברכי ישראל ברכה דא עד דמתעטרין בעטרין דנשמתין קדישין וכו' והוא דעיקר הקדושה קדושים תהיו כשם שאני פרוש כך תהיו פרושים כשם שאני קדוש כך תהיו קדושים כמ"ש (ויקרא רבה שם) והיינו להוריק כל הרע מלב כסיל לשמאלו ולהיות פרוש ונבדל מכל עניני עולם הזה כמו שאנו משיגין שיש קדושה למעלה וזה יהיה רק לעתיד לעלמא דאתי. ובשבת יכולים לזכות מעין זה דשבת מעין עולם הבא וזהו ע"י ההמשכה מעדן שהוא עלמא דאתי. ועל ידי הנשמה יתירה שזוכין בשבת כמ"ש (זח"ב פח ב) נשמתא עלאה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי כו' וזה נר ה' נשמת אדם שזוכין לחכמה ודברי תורה ללב חכם לימינו ועל זה זוכין להוריק הרע מלב כסיל. כשם שאני פרוש כך תהיו פרושים כו' וזהו מנוחה וקדושה לעמך נתת. מנוחה הוא המתנה טובה ושבת שמה לשון נייחא ומנוחה והיינו נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי. וקדושה שעל ידי זה זוכין לפרישות מעניני עולם הזה וקדושה כנ"ל. וזהו מ"ש ויברך וגו' ויקדש. ברכה הוא הנשמה יתירה נר ה' שהוא תורה אור וכמ"ש בריש ס' הבהיר ומנלן דהתורה נקראת ברכה שנאמר ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה ואין ים אלא תורה שנאמר ורחבה מני ים. והיינו דמים היינו דברי תורה וכמ"ש (ב"ק יז.) אין מים אלא תורה. ותורה שבעל פה רחבה מני ים שאין קץ ותכלית לעומק סודותיה. ועל ידי הברכה שהוא הנשמה יתירה תורה אור שזוכין להכניס ללב חכם לימינו. על ידי כן

ויקדש אותו שזוכין לקדושה להוציא הרע מלב כסיל לשמאלו ולתקן כל פגם הנחש כמו לעתיד. ועל כן בכניסת שבת שזוכין לנשמה יתירה מקדשי ישראל לתתא ליום השבת והוא על ידי הברכה שהוא ההמשכה מעדן לגן כאמור ועל ידי זה יתברכון ויתקדשון לעילא כמה משריין עלאין קדישין. ועיקר הקדושה מצד ישראל איתא (מ"ר נשא פ' י וש"מ) במה אתה מקדשו במאכל ובמשקה כו' שס"ג דשבת ברזא דענ"ג כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א כו א) שהוא ר"ת עדן נהר גן ועל כן תקנו חכמים זוכריהו על היין בכניסתו (כמ"ש פסחים קו.) וז"ש לברכא ברעו דלבא ובחדוא כו' וזוכין לדברי תורה דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל והיינו דבכתב. ואיתא (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תורה שבעל פה. וכן מועיל השבת להוריק הרע מלב כסיל וכמ"ש בפע"ח ריש שער השבת דעל ידי שמירת שבת ניצול מקטרוג יצר הרע כל השבוע וכן דרשו במכילתא (בשלח) מפ' כל שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהשומר שבת ניצול מן העבירה. וזה עיקר הקדושה כשזוכה לשבת עלאה דאיתא (תקו"ז תי' מח) לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע כו' וזהו מנוחה וקדושה לעמך נתת כאמור:

## פרק י

**לבר** נטלין כו' הני כלבין דחציפין היינו קליפת עמלק שנקרא כלב (כמו שנת' כ"פ) ואין נופל אלא ביד זרעו של יוסף (כמ"ש ב"ב קכ"ג :) וס"ג דשבת של יעקב אבינו ע"ה והוא אמר וכי יש לי כל ומדת כל איתא (זח"א לא סע"א) הוא יסוד עולם כי כל בשמים ובארץ וכתרגומו די אחיד בשמיא וארעא ומרמז שמשפיע קדושה גם הגוף שנקרא ארץ וכמ"ש בגמרא (סנהדרין צא :)ועל זה אמר יעקב אבינו ע"ה יש לי כל והיינו דיעקב אבינו ע"ה מרכבה לכל קו האמצעי. וזהו די אחיד בשמיא וארעא דכמו שהשמים בהירים וזכים כן גם הגוף בקדושה. ויעקב הוא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן שמופיע מכ"ע ת"ת ויסוד למדת מלכות כנסת ישראל שנקרא ארץ וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם) וז"ש בזוהר הקדוש פ' זו (קעה ב) והבריח התיכון וגו' מבריח מן הקצה אל הקצה דא הוא יעקב קדישא כו' דאחיד להאי ואחיד להאי כו' לעתי"ק ולז"א. דבאבינו ע"ה כ' וה' ברך את אברהם בכל והיינו לאחר נסיון עשירי שנשלם במדתו בכל העשר מדות וכמ"ש בזוהר הקדוש עמה שנאמר בא בימים ביומין עלאין כ' אחר כך שברכו השי"ת בכל במדת כל. ונדרש מזה (סו"פ א דב"ב) שהטעימן בעולם הזה מעין עולם הבא שלא שלט בהן יצר הרע ואוכל מכל והוא שבהסעודה הטעימו יעקב אבינו ע"ה מעין עולם הבא וכמ"ש (ב"ר פ' סז) מכל טוב שהוא מתקן לעתיד לבא. אבל יעקב אבינו ע"ה אמר וכי יש לי כל שהוא

מרכבה לכל קו האמצעי כנ"ל. ועל ידי זה מכניס קדושה גם לגוף שנקרא גם כן ארץ וכמ"ש בגמרא ואל הארץ לדין עמו זה הגוף. ובזוהר הקדוש פ' זו (קנז א) ורזא דא ויתרון ארץ בכל היא האי כל איהו רוח להההוא גוף וכו' והיינו דמדת כל הוא יתרון של מדת ארץ שהוא כנסת ישראל וכן הגוף שנקרא ארץ כנ"ל. והוא יעקב אבינו ע"ה שהוא מסט' דעמודא דאמצעיתא ומשם בחינת הרוח וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב צד ב) וז"ש דאיהו רוח להאי גוף. וההמשכה על ידי יוסף שהוא נק' גם כן נהר כמ"ש (זח"א קצד א) דיוסף מרכבה למדת צדיק יסוד עולם שהוא גבור הכובש את יצרו ונקרא קדוש כמ"ש (ויקרא רבה פ' כד) שכל הגודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש ושורש הקדושה של יעקב אבינו ע"ה כש"נ והקדישו את קדוש יעקב ומכניס קדושה לגוף כנ"ל. וז"ש בזוה"ק ודא הוא דאיקרי כל בשר וע"ד כ' יבא כל בשר להשתחות וגו'. והיינו דכל בשר נקרא הגוף שנקרא בשר אדם שהוא לבוש האדם שהוא הנשמה (כמ"ש זח"ב עו א) והוא הגוף גם כן מלא קדושה ויבא להשתחות ועל כן לא נאמר כל רוח או כל נשמה כמו שדקדק הזוהר הקדוש. ועל כן עמלק ועשו שמקטרגים על קדושת גופי ישראל נופלים ביד זרעו של יוסף שמברר שכל גופי ישראל מלא קדושה דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק ונת' כ"פ. ובשבת כנס"י מתעטרא באבהן כמ"ש (זח"ב רד א) והיינו שמופיע בישראל בהג' סעודות קדושות האבות ובס"ג שכנגד יעקב אבינו ע"ה שלימו דאבהן ומוסף שבת כנגד מדת יוסף ומדת כל (כמ"ש זוה"ח תולדות) אומרים לבר נטלין וכו' שכבר נסגר פיהם מלקטרג על קדושת הגוף של ישראל:

## פרק יא

**מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר.** ביום השבת שאנו שובתין מכל העבודות ומו"מ להכין צרכי פרנסה ומוציאין הוצאה על עונג שבת והעכו"ם שוחקין עלינו ואומרים שכל מה שיגעים ישראל בימות השבת אוכלים בשבת (כמ"ש איכה רבתי פ' ג' פ' יד) ועל ידי טעם זה ביטל ר' ראובן בן איסטרובלי הגזירה דשמירת שבת שאמר להם לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו (כמ"ש מעילה יז.) ועל כן תיכף בכניסת שבת אחר תפלת ערבית אנו אומרים כי אנו יודעים כי ה' רועי וממילא לא אחסר כלל. וכן אנחנו אומרים מזמור זה אחר סעודת ג' דשבת כדי להמשיך הקדושה הזו בלבבנו שנדע אף בימי המעשה שאנו משתדלין בעסק הפרנסה. מכל מקום ה' הרועה שלנו והמפרנס ולא בכח מעשה ידנו ועל כן לא אחסר אף בחול. והנה בגמרא (יומא עו.) דרשו קרא דתערוך לפני שולחן נגד צוררי על המן וכן גם במד' (שוח"ט תהלם) דרש מזמור זה על המן והוא הוסיף גם על הבאר תערוך לפני וגו' על המן שגבהו נ' אמה. בנאות דשא וגו' על מי מנוחות גו' שהבאר היה מעלה להם דשאים שהיה ריחם נידף מסוף העולם ועד סופו ע"ש. ואנחנו אומרים מזמור זה בשבת

דסעודת שבת שהם סעודתא דמלכא הם באמת דוגמת מן ובאר וכמ"ש בזוהר הקדוש (ויקהל רד רע"ב) דנשמה יתירה (ע"ש סע"א) אתהני מעינוגא דמיכלא ומשתיא דשבת עש"ב. ושם (רה סע"א) דיומא דנשמתין איהו ולאו יומא דגופא. ואם כן סעודת שבת הוא מזון הנשמה ולא מזון הגוף ובזוהר הקדוש (בשלח סא סע"ב) דהמן עייל יתיר לנפשא ומתפריש יתיר מגופא ואקרי לחם אבירים [נר' דכיונו לדרשת רע"ק (ביומא עה :) ע"ז דהוא לחם שמלאכי השרת אוכלין] ומזונא עלאה יתיר מכלא מזונא דאינון דמשתדלי באורייתא דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא ולא אכלי מזונא דגופא כלל יעו"ש ובמק"א נת' דבשבת דהכל משתדלי באורייתא הוא באמת הך מזונא דעלאה עוד ממן (ע' פ' בא מא' ד) ובס' ברכי יוסף (או"ח סי' תרכה) מביא שמקשים למה נצטוו לעשות סוכות זכר לעניי כבוד ולמה אין עושים זכר להמן והבאר הלא שלשתן המתנות טובות שניתנו לישראל במדבר. אכן באמת יש לומר דסעודת שבת הם זכר למן ובאר דבגמ' (שבת קיז סע"ב) למדו לג' סעודות שבת מתלתא היום דכ' במן בפ' ויאמר משה אכלוהו היום וגו' ע"ש. וגם מרומז בגמרא דסעודת שבת זכר למן במ"ש (סוכה לט.) דאין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה יותר ממזון ג' סעודות ופירש רש"י דמזון ג' סעודות איכא למימר לסעודת שבת הוא צריך ואיתא (שם ע"ב) בגמרא בכדי מן שנו מאי משמע דהאי מן לישנא דמזוני הוא דכ' וימן להם המלך. ולמה נקטו בגמרא דייקא על הג' סעודות לשון מן והוצרכו לפרש מנא ליה דמן לישנא דמזוני' כו. ומקרא זה דוימן וגו' הביאו רש"י בפ' בשלח ע"פ ויאמרו וגו' מן הוא ע"ש. אך הוא מצד דסעודת שבת זכר למן ועל כן קראום בגמ' מן. והביאו מקרא דוימן להם המלך לשון שהכין להם המלך וכמו כן סעודת שבת סעודתי דמלכא שהוא כמו מן שהכין מלכו של עולם. ומ"ש זה שם דקאי בע"ה החשוד על השביעית ועל מ"ש דמזון ג' סעודות מותר דלוקח לשבת. דגם ע"ה חשוב אצלו סעודת שבת דעל כן איתא (ר"פ ד' דדמאי) שואלו בשבת ואוכל על פיו דאימת שבת עליו היינו בסעודת שבת לא ירצה להכשיל. ופירות שביעית שיודע שיש בהם קדושה יקח לשבת ובשביל כונה טובה זוכה לטעום טעם מן. והלחם בשבת הוא זכר למן והיין של קידוש ושאר שתיית יין לעונג שבת שאדם קובע סעודתו על היין בשבת (כמ"ש ברכות מב :) הוא זכר לבאר דאיתא (מכילתא יתרו ע"פ ויחד יתרו) דהבאר היו טועמין בו טעם יין ישן וטעם יין חדש וכו' וטעם כל הממתקים שבעולם. ואיתא במדרש (שוח"ט) נפשי ישובב בתורתך שנאמר תורת ה' תמימה משיבת נפש. היינו דעל ידי אכילת מן ושתיית באר נבלע דברי תורה בלבם כמ"ש במד' (תנחומא ר"פ בשלח) דעכבם במדבר שיאכלו מן וישתו מי באר והתורה נקבע בלבם ואין הכונה על ידי שיהיו פנוים לבד. רק דאכילה ושתיה זו מבליע דברי

תורה שהוא לחמו ומימיו של הקב"ה וכדאיתא (תענית ט.) שהמן בזכות משה ומרמז על התורה שבכתב שהוריד משה מן השמים והאכילם המן מן השמים וכן איתא (בב"ר פ' סו) מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זה משנה. וכמו כן היה הבאר בזכות מרים שזכתה למלכות שיצא ממנה דוד המלך ע"ה (כמ"ש סוטה יא סע"ב) שהיה מרכבה למדת מלכות פה תורה שבעל פה כו' (וכ"א בבראשית רבה מטל השמים זה המן ומשמני הארץ זה הבאר) ועל ידי מי באר נבלע הדברי תורה שבעל פה בלב וכמ"ש דהאריז"ל השקה את רח"ו ז"ל מי באר ועל ידי כן יכול לקבל כל הסודות בזמן קצר שנבלעו בו הדברי תורה ואיתא (בילקוט חוקת) על פי ודברתם אל הסלע שנה עליו פרק א' והוא מוציא מים מן הסלע. והיינו פרק מתורה שבעל פה. ועל כן גם בשבת הוא הזמן שיבלעו דברי תורה בלב בני ישראל. ועל ידי שנבלעים הדברי תורה שבכתב ושבעל פה בלב ישראל משיבת ומיישרת נפשם ולבבם. וזש"נ ינחני במעגלי צדק למען שמו כי התורה שבעל פה מורה לנו הדרך נלך בה לילך במעגלי צד"ק. דשנת בשמן ראשי כוסי רויה מרמז גם כן על תורה שבכתב ותורה שבעל פה דשמן מרמז לחכמה (כמ"ש מנחות פה :) והיינו תורה שבכתב דנפקת מחכמה עלאה (כמ"ש זח"ב קכא א) וכוסי רויה רומז לתורה שבעל פה כש"נ ושתו ביין מסכתי ואיתא (זח"ג רעא ב) ביינא דאורייתא דבעל פה שהם גם כן דברי אלוהים חיים שהקב"ה מוסך בלב החכמים חידושי תורה שבעל פה. ושבתי בבית ה' מרמז למ"ש בתקו"ז (תי' ו) לדרתם זכאה איהו מאן דמתקן לה דירה נאה בליביה כו' והיינו כדאיתא במ"ר פ' זו (פ' לד) אתם צאני ואני רועה כו' עשו דיר לרועה שיבא וירעה אתכם לכ"נ ועשו לי מקדש וגו' ולכך בשבת שאומרים ה' רועי צריכים לעשות דירה נאה בליביה לשכינתא שירעה אותנו וזהו הבית ה'. ולאורך ימים רומז שהמקיים שבת בעולם הזה זוכה ליום שכולו שבת וזהו לאורך ימים לעולם שכולו ארוך כי אריכת ימים בעולם הזה אף שיאריך ימים הרבה מאד יש לו קץ וסוף ולא שייך על זה לשון אורך דכלפי שארוך יותר זה קצר וכמ"ש מזה כבר דלשון אורך בדברי תורה שאין רץ לארכו והיינו בעולם שכולו ארוך יום שבולו שבת. ואיתא בזוהר הקדוש (קלה ב) ברכו את ה' את דייקא דא שבת דמעלי שבתא ברוך ה' המבורך דא אפיקו דברכאן וכו' ואף שאנו אומרים בימי החול גם כן ברכו קודם ק"ש שחרית וערבית ויש לומר שמרמז הזוהר הקדוש על מה שאנו אומרים ברכו בליל שבת שנית אחר מזמור ה' רועי. דמזמור זה קאי על קדושת השבת כאמור ועל זה מרמז ברכו את ה' דא שבת דמע"ש שבזו הקדושה אנחנו נכנסים לקדושת שבת ברוך ה' המבורך מרמז למ"ש בזוהר הקדוש (יתרו פח א) והאי יומא מליא רישיה דזעיר אנפין מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין כי ברוך מקורא עלאה דכל

ברכן נפקן מיניה היינו עתי"ק דכל הג' דברים שנאמר בהם ברכה חיי בני ומזוני במזלא תליין והיינו בעתי"ק (כמ"ש זח"ג עט ב). ה' מרמז לז"א. המבורך מרמז למדת יוסף דשבת ברזא דברית ובזוה"ח (תולדות) חשב מוסף שבת נגד קדושת יוסף הצדיק והוא הממשיך קדושה לעולם ועד שמרמז על חק"ת מדת כנסת ישראל וכמו"ש בזוהר הקדוש (ונת' לעיל מא' ט) וזהו שנרמז סוד ברכו בליל שבת כנ"ל:

## פרק יב

**תערוך לפני שולחן נגד צררי וגו'** בזוהר הקדוש (פ' זו קנו ב) איתא ע"פ זה ודא איהו אתסדרותא דפתורא בההוא עלמא דהא כדין איהו עדונא כסופא דנשמתא אתהני בהו בעלמא דאתי. וכי פתורא אית לון לנשמתין. אין כו' מפרש פסוק זה על הסעודה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים כמ"ש (פסחים קיט :) וכן נראה ממה שאמרו (יומא עו.) כוסי רויה ש"מ כסא דדוד לעלמא דאתי רכ"א לוגא מחזיק כו' והיינו בסעודה שעתיד השי"ת לעשות לצדיקים וכמ"ש (פסחים שם) דאומר לו לדוד טול וברך א"ל אני אברך כו'. והוא כמ"ש הרמב"ם (פ"ח מה' תשובה ה' ד) שההשגות גבוהות וידיעת השי"ת מה שלא יוכלו להשיג בגוף השפל זה שקראוה חכמים סעודה ע"ש ואף שהראב"ד השיגו בזה וכתוב דאם זו הסעודה אין כאן כוס של ברכה וכ' דטובה היתה לו השתיקה. כדברי הרמב"ם מפורש במדה"נ (זח"א קלה ב) עש"ב ומה שתמה על הכוס כמו שהסעודה מרמז שיזכו להשיג השגה שלימה ונזונין מזיו של מעלה וכמ"ש במדה"נ כן הכוס יתכן שיהיה ענין סודות עמוקים וכמ"ש במדה"נ על יין המשומר אלו דברים עתיקים שלא נגלו לאדם מיום שנברא העולם ועתידים להתגלות לצדיקים ע"ש (ובמא נת' ענין הכוס) ועל זה אמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי על פי מ"ש (שבת קנג.) אלו ואלו יושבין הללו אוכלין והללו רעבין הללו שותין והללו צמאין שנאמר הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו וגו'. וזהו נגד צררי. וכן כ' אחר פסוק והיה מדי חדש וגו' שפי' כאן בזוהר הקדוש ובשבתי וכו' מתפשטאן וסלקין למיחמי ביקרא דמאריהון כו' כתיב אחר כך ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי ומפרש בגמרא (עירובין יט.) שפושעים והולכין לעולם ע"ש וזהו נגד צוררי. ואמר זה דוד המלך ע"ה שהיה מתפחד ממה שהיה עליו טענות. ודואג דכ' ביה אביר הרועים אשר לשאול שהיה אב ב"ד (כמ"ש שוח"ט תהלם ג) ואחיתופל שקראו אלופי ומיודעי (כמ"ש סנהדרין קו סע"ב) והם פסקו עליו שח"ו אין לו תקנה. ונתיירא מהגהינם שאף ריב"ז נתיירא ואמר ואיני יודע באיזו מוליכים אותי (כמ"ש ברכות כח :) ועל זה אמר דוד המלך ע"ה גם כי אלך וגו' שבטך ומשענתך וגו' שמהשבט יהיה נעשה משענת וכמ"ש בגמרא ומדרש (שמות רבה פ' ז) מעין ישיתוהו שמורידין דמעות כמעיינות עד שמצננין את גיהנם

בדמעותיהן וכ' בסה"ק דלעתיד יתקדש גם הגיהנם בקדושת ג"ע. וכ' גם ברכות יעטה מורה שמצדיקין הדין ואומרים רבונו של עולם יפה דנת יפה זכית יפה חייבת כו'. וזהו כי אתה עמדי שאף בגיא צלמות גם כן אזכה להכיר שמך ולשבח לפניך קילוס נאה כזה וכמו ששמעתי מחסיד אחד שאמר לפני פטירתו שאינו מפחד מגיהנם כיון שיזכה שם לומר שבח כזה לפני השי"ת יפה דנת וכו'. ויהיה נעשה מהשבט משענת והמה ינחמוני. ואיתא אחר כך תערוך לפני שלחן וגו' שאזכה אחר כך לסעודה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעולם הבא וכאמור. והזכיר כאן קדושת ג' האבות ואמר כסדר קדושת הג' סעודות דשבת. דשבת מעין עולם הבא בא מתעטרא באבהן (כמ"ש זח"ב רד א) ולעולם הבא דוד המלך ע"ה שהוא מרכבה למדת מלכות ומתעטרא בג' אבהן וכמ"ש (שם לא א) מלכותא קדישא לא קביל מלכו שלימתא עד דאתחבר באבהן כו' (ונת' במ"א) ואמר תערוך לפני שלחן וגו' נגד יצחק אבינו ע"ה שעל שמו נזכר הסעודה כמ"ש (פסחים קיט :) עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק כו'. וביצחק מצינו קדושת סעודה ביחוד שאמר ועשה לי מטעמים וגו' וכנגדו נחשב סעודת ליל שבת ונגדה כ' בפירוש אכלוהו היום שמתלתא היום נדרש (שבת קיז :) לג' סעודת שבת ולא נכתב לשון אכילה רק בהיום א'. דשנת בשמן ראשי נגד אברהם אבינו ע"ה דשמן הוא אור ועד"ש (מתן תורה תצוה ה) מה היונה הביאה אורה לעולם כו' והיינו העלה זית שהביאה וא' (ב"ר פ' ב) יהי אור זה אברהם מי העיר ממזרח צדק א"ת העיר אלא האיר. וכן שמן מורה על חכמה (כמ"ש מנחות פה :) ואברהם אבינו ע"ה בו התחיל הב' אלפים תורה והיה הראשון שקיים ולמד כל התורה ואיתא (ב"ר פ' סא) שזימן לו הקב"ה ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה. ואמר בשמן ראשי עדש"נ כשמן הטוב על הראש. דאברהם אבינו ע"ה זכה לבחינת זקן שהוא עתיק יומין בחינת כתר על הראש כידוע (ונת' כ"פ). ואחר כך אמר כוסי רויה נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה ועל פי מ"ש בס' יצירה (פ' ג) דחשב שלש אמות אמ"ש בעולם אויר מים אש אמ"ש בשנה חום קור ורויה חום נברא מאש קור ממים ורויה מרוח מכריע בינתים ופירשו חום תקופת תמוז קור תקופת טבת ורויה אויר ממוצע בתקופת ניסן ותשרי ונראה דאף דבכ"מ מים מרמזים על חסדים ואש על גבורות כידוע בזוהר הקדוש. כאן אש מרמז לקדושת אברהם אבינו ע"ה שמדתו אהבה כש"נ אברהם אוהבי ובאהבה גם כן מצינו רשפיה רשפי אש שלהבת יה מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו'. וכן אברהם אבינו ע"ה אחר כל הנסיונות כ' כי עתה ידעתי כי ירא אלהים עתה דשלימות האהבה כשהיא מבחינת אש. ומים מרמז לקדושת יצחק אבינו ע"ה שמדתו היראה והיא אינה בשלימות רק כשבא מן

האהבה (ונת' במ"א) ואמר בס' יצירה שמים נבראו מאש וארץ נבראת ממים והוא על דרך מ"ש בפרדר"א (פ' ג) דשמים נבראו מאור לבושו כו' שנאמר עוטה אור כשלמה נוטה שמים וגו' והראץ נבראת משלג כו' שנאמ' כי לשלג יאמר הוא ארץ ע"ש ואור היינו אש ושלג מים והיינו כמו שאמרנו דאש רמז לאברהם שהוא בחינת האור וכנ"ל. ואויר מרוח מכריע בינתים ואחר כך אמר ורויה מרוח מכריע בינתים והוא כנגד מדת יעקב אבינו ע"ה שהוא עמודא דאמצעיתא וכנגדו אמר כוסי רוי"ה. והזכיר כאן סדר קדושת האבות כסדר ג' סעודות שבת שחשב האריז"ל דליל שבת ליצחק ובבוקר סעודתא דאברהם וס"ג דיעקב. וז"ש בזוה"ק אחר כך ובשבתי כו' למחמי ביקרא דמאריהון כו' ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות וגו' דבשבת משיגים בג' הסעודות קדושת ג' האבות ומתעטרא באבהן ובס"ג זוכין לקדושת יעקב אבינו ע"ה ויבא כל בשר להשתחות (ונת' מא' יב). ואמר בסי"צ דשבע כפולות בהם נוצר ז' ימים בשנה וי"ב פשוטות בהם נוצר י"ב חדשים בשנה ושלש אמות אמ"ש כנגד ג' ראשונות והוא כמ"ש (ב"ר פ' פא) מהו אמת אל"ף בראשון של אותיות מ"ם באמצע תי"ו בסוף ע"ש אני ראשון ואני אחרון. רק שם כתיב אמת בתי"ו וכאן דמיירי במדות שהאציל השי"ת לבריאת העולם הוא ש' ע"פ מה ששמעתי מרבי הק' זצוקלל"ה דאות ש' סוף אותיות מעולם הזה ועל כן כל גוזמאות שבש"ס ש' כמ"ש רשב"ם (פסחים קיט. ד"ה משוי) שזה מספר היותר גדול בעולם הזה ואות ת' הוא מעולם הבא. וכן איתא בס' יצירה (פ' ד) המליך אות ת' כו' יום השבת בשנה דשבת מעין עולם הבא א' מס' לעולם הבא (כמ"ש ברכות נז :) ועל כן נוצר באות תי"ו. ולכן כאן במדות נחשב ג' ראשונות אמ"ש והוא גם כן מרמז למה שנאמר אני ראשון ואני אחרון כמו חותמו של הקב"ה אמת:

## פרק יג

**אך טוב וחסד ירדפוני.** בזוהר הקדוש פ' זו (קסח ב) ע"פ זה אי טוב למה חסד ואי חסד למה טוב דהא בחד סגיא אלא טוב כליל כלא בגויה ולא אתפשט לתתא חסד נחית ואתפשט לתתא וזן כלא צדיקי ורשיעי כחדא והכא כיון דאמר ובטובו חיינו הדר ואמר הזן כו' בטובו בחסד הה"ד נותן לחם לכל בשר כל"ח. והוא על פי מ"ש (פסחים קיח.) כ"ו הודו כנגד כ"ו דורות כו' ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו וזהו כמ"ש דחסד הוא כד נחתא לתתא וזן צדיקי ורשיעי כחדא כמו שהיה קודם מתן תורה וזהו ברכת הזן את הכל ואחר כך ברכת הארץ ואיתא בזוהר הקדוש לדבקא ארץ החיים בימין כו' ואצטריך לאדכרא בה ברית ותורה כו' לאחזאה דבההוא טוב אחזן ברית ותורה דאיהו תקונא דהאי טוב. והוא כמ"ש (ברכות ה.) ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם

והיינו תורה שבכתב וכן תורה שבעל פה נקרא טוב דכתוב טוב לי תורת פיך. וכן ברית נקרא טוב על פי מ"ש (יומא לח:) ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב ואיתא ולחתום על הארץ ועל המזון כו' על הארץ דא ארץ החיים ועל המזון דא איהו חסד וכו' והוא כמ"ש בזוהר הקדוש (לעיל קנז א) וברכת וגו' על הארץ הטוב וגו' לבר מארעא מנלן כו' אלא כו' ואסחר עלמא סחרניה דנקודה חדא ומאן איהו דא ארעא קדישא כו' וחשב דאמצעית א"י ירושלים ובאמצעיתו בית קה"ק ואמר וכל טיבו וכל מזונא דכל ישובא תמן ניחת מלעילא כו' עש"ב וזהו על הארץ הטובה שבכל מקום שנזונין ההשפעה בא מארץ החיים שנקרא הארץ הטובה וזה על הארץ טוב. ועל המזון חסד וכמ"ש בזוהר הקדוש הא כלילו דא בדא בדביקותא חדא וזהו טוב וחסד כנ"ל. ואמר דוד המלך ע"ה אך טוב וחסד שהוא התפשטות הטובה לתתא. ירדפוני כל ימי חיי שאף שנראה שרודפים אותי הוא רק טוב והתפשטות הטובה לתתא שהוא חסד כנ"ל שמזה נעשה לי משענת שהוא דברי תורה (כמו שנת' כ"פ) ושבתי בבית ה' וגו' ושבת זמן שזוכין לתורה שבכתב שבו ניתנה ולתורה שבעל פה שהוא מדת השבת מלכות פה כו' וכן שבת ברזא דברית ובו הזמן לזכות לקדושת מדת צדיק. והם תקונא דהאי טוב כנ"ל. אומרים מזמור זה אך טוב וחסד וגו' ושבתי בבית ה' לאורך ימים שעל ידי זה זוכין להיות תמיד יושבין בבית ה':

**למוש"ק אחר הבדלה**

**להבין** ענין הבדלה על היין דשבחוהו רבנן ז"ל (שבועות יח:) ובשלמא בכניסתו זוכריהו על היין ששמח בקבלת שבת אבל ביציאתו שנסתלק יום הקדוש לכאורה היה צריך להיות להיפך ולשמחה מה זו עושה. אך הענין דבאמת קדושת השבת קביעא וקיימא שהשי"ת מקדשו ואם כן מה יתרון להאדם בקדושת דאטו יש יתרון למלאכים אשר השי"ת נותן בהם קדושה. רק דקדושת שבת הוא כעין הקדמה לימי המעשה שעל ידי זה נמשך הקדושה לו' ימים שאחריו וכמו דאיתא בסה"ק המשל לאב שניסה בנו באיזה חידה שאומר לו כל ההקדמות השייכים לפתרון החידה כדי שיגידה ואף שהבן אינו מחדש כלל מכל מקום נקרא ההגדה על שמו. וכן בקדושת השבת שהשי"ת מקדשו כדי שישראל ידביקו ימי המעשה לקדושת השבת. ועל זה אנו מתפללין החל עלינו הימים כו' ומדובקים ביראתך והגם דבלא התפלה גם כן נמשך קדושת השבת לימי המעשה מכל מקום צריך איזה תפלה לזה כעין אמירת יהי רצון כאלו הקרבתי וכו' אף דבלא"ה ונשלמה פרים שפתינו. ועל ידי כן נקרא הקדושה על שם ישראל וזה ענין היין להבדלה להמשיך היראה דשבת שא' (ירושלמי פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה וכל ישראל נקראו

בשבת יראי שמי (כמ"ש תענית ח :) וצריך להמשיך היראה לימי המעשה ואיתא (סא"ר ר"פ ג) שמחתי מתוך יראתי שזהו שלימות היראה שבא ממנה לשמחה וזה ענין היין להבדלה שמורה על שמחה והוא להמשיך בחינת היראה דשבת לחול וכענין סעודת מלוה מלכה שאמרנו שהוא מלשון הפעם ילוה וגו' שהיא לחבר קדושת השבת לימי החול. והוא כעין מ"ש (ברכות לא.) אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו ועושה פעולה בשעה שנפטר מחברו כדי שיזכרהו. וכן ענין קדושת שבת מתוך ההבדלה על היין זוכרהו. ועיקר ההבדלה ההבחנה להבדיל בין הקודש ובין החול. ומזה דעת הישראל מתפייסת ונוחה במוצאי שבת שכבר אמרנו בשם רב קדוש א' שאמר שבמוצאי שבת הישראל כנופל מאיגרא רם לבירא עמיקתא (ונת' מוש"ק בא) והיה הישראל בעצב מאד מהעדר מעלת השבת ועיקר מה שנתפייס דעתו על ידי שזוכה להבחין ההבדלות שעל זה אמרו (ירושלמי פ"ה דברכות ה"ב) אם אין דיעה הבדלה מניין שזה שהאדם מבחין להבדיל הוא מבחינת דעת שבאמת אין ניכר על הגוון שום הבדל בין יום השבת ליום חול וכן ענין ההבדל בין ישראל לעמים גם בתינוק בן יומו אף שלא נימול עדיין ומכל מקום השי"ת מבדיל בין כו' והישראל שמרגיש ומבחין זה הוא בחינת דעת. (ונת' מוש"ק ויחי) וכן גם כן ההבדל בין אור לחשך אף דזהו נראה בחוש. הוא רק באור של יום רביעי שנתלו המאורות. אבל אור הראשון של יום א' במאמר יהי אור זה לא נראה בחוש והישראל שמבחין ההבדלה בין אור לחשך שבימי המעשה הוא מבחינת דעת ומזה דעתו של הישראל נחה עליו. ומההבדלה ממשיך שמחה לימי המעשה שלא יהיה עצב רק לקיים שמחתי מתוך יראתי כנ"ל:

## תצוה

### פרק א

**ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן וגו'**. יש לדקדק מ"ש כאן לשון להבא תצוה ולא אמר צו לשון הווה מיד כמ"ש אחר כך ואתה הקרב וגו' ולא אמר תקריב (ומיהו שם אחר כך כתוב ואתה תדבר ולא אמר דבר וגם כן צריך טעם וביאור) וכן בר"פ תרומה דבר אל בני ישראל ולא אמר תדבר. גם שינוי הלשון מן דבר לצו ובתו"כ ר"פ צו אמר דהוא לשון זירוז וצריך ביאור למה צריך זירוז בזה יותר מדהתם ובכל מלאכת המשכן. גם מ"ש כאן ויקחו אליך ובר"פ תרומה אמר ויקחו לי ושם בכלל הנדבה דחשב שם הוא גם שמן למאור. ועוד דקדק בזוהר הקדוש על לשון ואתה שאמר כאן ואחר כך ואתה הקרב ואתה תדבר ובפ' תשא בשמן המשחה ואתה קח לך בשמים ע"ש. ויש שם עוד אחר כך ואתה

דבר וגו' אך את שבתותי וגו'. ופשטות הלשון שייך רק כשאמר מקודם מעשה אחרים כמו בפ' בשלח דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרם וגו' דאמר תחלה מעשה בני ישראל שיסעו ועל זה אמר ואתה מה שיעשה הוא וזה לא שייך בכל הני. ונראה דיש לדקדק בפ' תרומה פתח ועשו לי מקדש. ועשו ארון. ואחר כך וצפית תצפנו ועשית ויצקת ונתתה ועשית וצפית והבאת הכל לנוכח למשה רבינו ע"ה. [וגם בפ' זו יש לדקדק בבגדי כהונה פתח ועשית בגדי וגו' ואחר כך ואתה תדבר וגו' ועשו וגו' ע"ש כ"פ. ואחר כך ועשו את האפוד ואחר כך ולקחת ופתחת תפתח תעשה ושמת ועשית וכן כל הפרשה הכל לנוכח למשה רבינו ע"ה] וע' ביומא ע"ב ב' וברש"י ובמהרש"א בח"א ע"ש. ויש לומר דודאי פרטי כל העשיות במשכן. משה רבינו ע"ה הוא שלימד לעושי המלאכה כפי מה שציוהו השי"ת ועל פי ציויו להם בדבר ה' עשו הכל בשליחותו ושלוחו של אדם כמותו והרי הוא כאלו הוא עשה ונקרא על שמו וזהו רק על פרטי המלאכה אבל כלל בנין המשכן להשראת שכינתו ית' זה נעשה על ידי נדבת לב בני ישראל בתרומתם שהיה בחשק רב והשתוקקת גדול כמ"ש דמרבים העם להביא עד שהוצרכו למנעם שלא יביאו עוד ומזה עשו מקום שתשרה שכינתו יתברך בקרבם. וכן כלל עשיית הארון שהוא כלי קיבול לדברי תורה זה נעשה על ידי נדבת לבבם בחשק וכיסופין לקבלת דברי תורה בלבם. אבל פרטי העשיות הוא רק על ידי משה רבינו ע"ה. וכן שאר כלי המשכן גם כללותם על ידי משה רבינו ע"ה. והארון הוא הכלי לקבלת התורה שבכתב. ושמן למאור מה שישראל מאירים לפניו יתברך כמ"ש במדרש זהו התורה שבעל פה שהם מחדשים האור וזהו פלפולה של תורה שאמרו (נדרים לח.) דהקב"ה נתן למשה והוא נהג טובת עין ונתנה לישראל ועל כן אמרו בגמ' כ"פ הלשון משה שפיר קאמרת כי כל התחדשות דברי תורה הוא על ידי שורש נשמת משה רבינו ע"ה בכל חכמי ישראל (ונת' שקלים מא' א) וכל ישראל יש להם חלק בדברי תורה וכמ"ש מורשה קהלת יעקב ויעקב נקרא גם ההמונים דת"ח נקראו ישראל וכמ"ש (בבא מציעא לג ב) והתורה ירושה לכולם וכמ"ש במד' (ויקרא רבה פ' ט) שא"ל אותו ע"ה לר' ינאי ירותתי גבך דלא כתיב קהלת ינאי. ובכל א' מישראל יש שורש מאור התורה שהוא שורשו ועל כן א' בב"ק (צב) מנא הא מילתא דאמרי אינשי כו' ומביאים הכל מקראי שדבריהם הם דברי תורה. וכן בסנהדרין (ז' א') ההוא דהוה קאמר ואזיל וכו' ומייתי הכל מקראי דהכל דברי תורה וכן בכמה דוכתי הביאו בגמ' היינו דאמרי אינשי. אבל העיקר הוא אצל חכמי ישראל ועל כן נאמר בפ' ויקהל דשמן למאור הביאו הנשיאים ובשלמא האבנים לאפוד ולחושן הוא דבר יקר מאד לא היה מצוי אצל כל אחד רק אצל הגדולים וכן הבשמים שלא היו גדלים בארץ ישראל

ובמצרים ובשלמה המלך ע"ה נאמר דמלכת שבא הביאה לו בשמים הרבה מאד לא בא כבושם ההוא עוד לרוב וגו' וחשביה בהדי זהב ואבן יקרה שהביאה כי היה דבר יקר מאד אצלם. אבל שמן מצוי בכל אותם המדינות ולמה הביאו זה רק הנשיאים. אבל דבר זה שייך רק להם כי הנשיאים מסתמא נבחרו מצד גדולת חכמתם וכמו שמשה רבינו ע"ה כולל כל חכמי ישראל כן כל נשיא כולל כל חכמי שבטו. וז"ש כאן ואתה דייקא וכן ויקחו אליך דייקא שהוא יהיה המצוה כי הוא הנותן להם דבר זה שיוכלו לחדש דברי תורה ולהאיר לפניו ע"י דקודשא בריך הוא חדי בפלפולא דידהו: ע"כ מכתי"ק

## פרק ב

**ואתה תצוה את בני ישראל** בבעה"ט כ' דלא הזכיר משה בפ' תצוה משום שאמר מחני נא מספרך וגו' וקללת חכם אפילו על תנאי בא ונתקיים בזה הפ' ע"ש ויש להבין למה נתקיים דייקא בזה הפרשה. ויש לומר בזה כי ענין פרשה זו מדבר מקדושת כהונה שמתחיל מענין הנרות ואיתא (במדברי תורה פ' זו) שהיה נפשו של אהרן עגומה שלא היה לו חלק בקרבנות הנשיאים וא"ל הקב"ה שאתה לעצמך תעשה חנוכה באוהל מועד וגו' יערוך אותו אהרן ובניו וגו' ולכאורה מה ייחד הדלקת הנרות לאהרן יותר משאר הקרבנות שהיה ההקרבה על ידי אהרן וכן קרבנות הנשיאים היה הוא המקריב וכן הנרות השמן היה משל צבור ורק בההדלקה זכה אהרן. אמנם הדלקת הנרות במקדש ירמז על הופעת אור תורה מאור הגנוז בנפשות ישראל בתורה שבעל פה וזה הכח ניתן לאהרן להופיע ולהאיר בלב ישראל אור תורה שבעל פה על ידי הדלקת הנרות וז"ש (פ"א דאבות) הוי מתלמידיו של אהרן כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה (ונתבאר חנוכה מא' א' וש"מ). ויש לומר בזה הטעם שנאמר בסוף פרשה זו ועשית מזבח מקטר קטרת שאין לו לכאורה שייכות בפ' זו המדברת בענין בגדי כהונה. והיה ראוי לכתבו בפרשת תרומה בין כלי המשכן וכמו שעמד על זה הרמב"ן ז"ל. אמנם לדברנו יובן שזהו בעצם בחינת אהרן הכהן לקרב הרחוקים להקדושה והוא ענין הקטורת שמערבין בה החלבנה שהריחה רע ועל ידה נשלם מצות סממני הקטרת וכמ"ש (כריתות ו :) כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית שהרי חלבנה כו' שדייקא על ידם יש עילוי יותר כשנתקרבו מן הריחוק וכדאיתא בזוהר הקדוש בפרשה זו (קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כו' ולית טובאלא ההוא דנפיק מגו בישא וכד עאל ב"נ באורח בישא ושביק ליה כדין אסתלק קב"ה ביקריה. ויש לו שייכות לפרשה זו מפני שזהו עצם בחינת אהרן הכהן לקרב הרחוקים כנ"ל ועל ענינו נזכר בפרשה זו. והנה עמלק הוא המנגד לקדושת אהרן כי עננא דאהרן הוא הפריסת סוכת שלום על כל ישראל ועמלק היה גונב הנפשות

שפלטן הענן (כמ"ש מדברי תורה תצא) כי על ענגא דאהרן לא היה לו שליטה. וכן איתא (מ"ר חוקת) מי היה מלך ערד זה עמלק כו' כיון ששמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד מיד נתגרה בהם כו' וידוע דראשית גוים עמלק שהוא שורש הקליפה של נחש הקדמוני שבא גם כן בעצה זו להטעות את האדם כי הגם שאמר השי"ת שמעץ הדעת טוב ורע לא תאכלו פן תמותון היינו שיש חשש שמא ישתקעו ברע אבל באמת יהיה לכם יותר מעלה כאשר תדעו מטוב ורע ולבתר לאהדרא לטב ויהיה לכם שבחא יתיר וזה שאמר כי ביום אכלכם וגו' והייתם כאלהים יודעי טוב ורע. ובאמת השי"ת הזהירם בזה שלא יביא האדם א"ע לידי נסיון כי גלוי לפניו יתברך שאין בירור באילן הזה עד עת קץ. והנה ענין מזבח הקטרת שייך בעצם לקדושת אהרן והזר זהב שלו רומז לכתר כהונה שזכה אהרן ונטלו לו ולזרעו (כמ"ש יומא עב :) ועל כן היה הזיר רק על מזבח הקטורת ולא על מזבח החיצון שקרבו בו כל הקרבנות. וכן זיר של שולחן שרומז לכתר מלכות זכה דוד ונטלו לו ולזרעו ומשה רבינו ע"ה זכה לכתר תורה שהוא המקור ושורש כולם. ועל כן הוא שימש בכהונה וזכה למלכות דכ' ויהי בישורון מלך וזכה בהן רק מכח כתר תורה שנכלל בו הכל אבל לא זכה בהם בעצם שיהיה לזרעו אחריו וכש"נ ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי וכדאיתא (שמות רבה סו"פ ב) דמשה אמר הנני לכהונה ולמלכות ואמר לו הקב"ה אל תקרב הלום כו' ע"ש. ולכן לא נזכר שמו של משה בכל פרשה זו המדברת מקדושת כהונה כידוע דשמו של אדם הוא משרש נפשו ושרש נפש משה הוא מכתר תורה כנ"ל. ונזכר רק ברמז בלשון ואתה תצוה ואתה הקרב וגו' מפני שקדושת כהונה ומלכות נובעים גם כן מכח קדושת משה רבינו ע"ה שהוא בחינת כתר תורה. ונזכר ברמז המלוכה של משה רבינו ע"ה במה שנאמר ואתה תצוה וכמ"ש (מדברי תורה פ' זו ו) ע"ז מה מלך עמו עושין גזרתו אף אתה גוזר עליהם והם עושים. וגם נרמז במה שנאמר ואתה הקרב אליך מה ששימש בכהונה בז' ימי המלואים וכדאיתא ע"ז במ"ר משל לחכם שנטל קרובתו ושהתה עמו י' שנים ולא ילדה אמר לה בקשי לי אשה וא"ל יכול אני ליטול חוץ מרשותיך כו' כך אמר הקב"ה למשה יכול הייתי לעשות לאחיך כה"ג חוץ מדעתך אלא שהייתי מבקש שתהא גדול עליו. דימה למשה לקרובתו והיינו ששרשו תורה שקרובה אליו ית' והוא שושבינא דמלכא רק שלא ילדה והיינו שמטעם זה אין לו שייכות לכתר כהונה לזכות לזרעו אחריו שזהו בחינת אהרן שושבינא דמטרוניתא. ואמר שמבקש שתהיה גדול עליו כי גם קדושת כהונה נובע ונכלל בקדושת התורה. ובתנחומא (שם) ואתה תצוה זש"ה ראשך עליך ככרמל וגו' הרש שבישראל שקול כאליהו כו' ודלת ראשך כארגמן הדל שבישראל שקול כדניאל דכ' ביה והלבישו לדניאל ארגונא כו' מלך

אסור ברהטים א"ל הקב"ה למשה מלך עשיתיך מה מלך כו' כנ"ל. ויש לומר סמיכת דרוש זה בפ' זו על פ' דברינו שזה בחינת אהרן הכהן אוהב את הבריות ומקרבן לתורה לקרב רחוקים טבא מגו בישא וזהו שהרש בישראל כאליהו שעלה לראש הכרמל וכתוב שם וישם פניו בין ברכיו ואז"ל (שיר השירים ז' פ') אמר לפני הקב"ה אין לנו זכות הבט לברית והיינו שאף אם הם רשים במעשיהם כיון שהם מזרע ישראל הם בכלל ועמך כולם צדיקים וזה פעל על ידי התפלה. ודלת ראשך היינו הדלים שברשים ואין עני אלא בדיעה (כמ"ש נדרים מא.) מכל מקום שקול כדניאל שמתקרב להקדושה על ידי חכמת תורה וזהו כדניאל עדש"נ הנה חכם אתה מדניאל. ובמד' (שהש"ר שם) ודלת ראשך כארגמן הדלים והרשים שבישראל חביבין עלי כדוד שנאמר והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדויד היינו שכל הדלות ומכשולים שבאים לפני פרטי נפשות ישראל יש להם תקוה להתעלות על ידי זה ביתר שאת כדוד שאמרו (ע"ז ד סע"ב) לא היה דוד ראוי לאותו מעשה כו' אלא שאם חטא יחיד א"ל כלך אצל יחיד כו' וכן נאמר אלמדה פושעים דרכיך ובא מזה עוד התגלות כבוד שמים וכמו כן נוכל לדרוש ראשך עליך ככרמל הרשים שבישראל כאליהו בהר הכרמל שהקריב באיסור שחוטי חוץ והיה נראה למכשול גדול כנרמז בפ' גוי וקהל גוים שעתידין להקריב באיסור הבמות כקהל גוים ומזה דייקא בא הקידוש שם שמים ברבים שאמרו ה' הוא האלהים. וכן מלך אסור ברהטים שנדרש (שיר השירים שם) על משה שנגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל כו' יש לומר ע"ד זה שנקבר בחו"ל כדי להעלות עמו כל דור המדבר דאיתא מ"ד (סנהדרין קח.) ע"פ פשוט שאין להם חלק לעולם הבא ועכ"ז יתעלו בזכותו של משה (כמ"ש מ"ר ואתחנן ע"פ ויתא ראשי עם). ויש לומר גם כן על דרך זה מה שדרשו דלת ראשך כארגמן כדניאל. שדניאל דייקא על ידי תכלית הירידה נתעלה לקדושה יתירה כאשר הביט בעיניו איך שבא לתכלית הירידה שנלקח להיכל מלך בבל ללמדו ספר ולשון כשדים שיוכל להיות סיבה קרובה שיטמע ח"ו ביניהם. ולכן שם על לבו אשר לא יתגאל בפתבג המלך וביין משתיו והיינו שהנהיג פרישות יתירה בעצמו גם בדבר המותר כדי להתרחק מהם בתכלית הריחוק והיינו גזירת פתן ויינן ושמנן משום חתנות שדניאל גזר (כמ"ש ע"ז לו.). ויש לכוין זה במ"ש (מגילה יג:) ליכא דידע לישנא בישא כהמן שכבר אמרנו שאין המכוון על מה שהלשין וביזה את ישראל לפני אחשורש רק המכוון מה שקטרג על ישראל לפני השי"ת ואמר ואת דתי המלך אינם עושים ובכ"מ שנאמר במגילה המלך סתם במלך מלכי המלכים הכתוב מדבר (וכמ"ש זח"ג קט רע"א) ויש לומר שהקטרוג של המן היה על גזירת פתן ויינן ובנותיהם שגדר דניאל א"ע בזה והמן הרגיש שלא פשטה הגזירה כדאיתא (ע"ז שם) דניאל גזר ולא קיבל

כו' ועל זה אמר ודתיהם שונות מכל עם דלא אכלי מינן ולא נסבי מינן כמ"ש (מגילה שם) והיינו גזירת ריחוק מפיתן ושמנן ויינן ובנותיהם ואת דתי המלך אינם עושים כי המן שפט בזה שאין בזה חשש איסור מדת ומצות מלך מ"ה הקב"ה כי גם איסור בנותיהם לאו דאורייתא כמ"ש בגמ'. ואמר שהם עושים זאת רק מצד גיאות לבם. ובאמת לא פעל קטרוג שלו כלום כי היה גלוי לפניו יתברך שכל הרחקות אלו המה לתכלית פרישות וקדושה יתירה. וכאשר היה באמת שנתפשטה הקדושה הזו אחר כך בי"ח דבר בכל כלל ישראל. ודייקא על ידי הריחוק והירידה שבא לפני דניאל לטמעו ח"ו על ידי זה באו כלל ישראל להקדושה ופרישות יתירה. וז"ש הדל שבישראל כדניאל. וכש"נ ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור וגו' והשתחוו לה' וג' שגם בעשרת השבטים שנטמעו בין העכו"ם יועיל והשתחוו וגו' וענין השתחויה מורה על תכלית הביטול להקדושה ודייקא על ידי סיבת הריחוק יתעלו להקדושה ביתר שאר כנ"ל:

## פרק ג

**ואתה תצוה את בנ"י ויקחו אליך שמן וגו'**. להבין מה שנאמר כאן ויקחו אליך וברי"פ תרומה בכלל נדבות המשכן כ' ויקחו לי. ופרשת אמור בפ' הנרות גם כן כתוב צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן וגו'. אך במדרש (תנחומא ד') נראה שמיישב זה במ"ש א"ל הקב"ה למשה לא שאני צריך לנר אלא ויקחו אליך בשבילך שאתה רואה להיכן אתה נכנס וכו' ועל כן נאמר בנרות לשון ויקחו אליך. ובזוהר הקדוש ר"פ זו מדקדק על לשון ואתה הכתוב בשמן ואתה תצוה ואחר כך ואתה הקרב וגו' ואתה תדבר וגו' ולא כתב והקרבת את אהרן אחיך וצוית את בני ישראל ודברת אל כל חכמי לב ע"ש. ובמד' (שם ו) נראה שבא ליישב זה במ"ש א"ל הקב"ה למשה מלך עשיתיך כו' אף אתה גוזר עליהם והם עושים והוא שאם היה כ' וצוית את בני ישראל היה הפי' כמו בכל התורה שמשה מצוה בשליחות השי"ת ובכאן א"ל השי"ת שהוא יהיה המצוה מעצמו והם עושים גזירתו. אך להבין למה נתייחדה מצוה זו למשה שיהיה הוא המצוה יש לומר הענין דאיתא (שמות רבה פ' מב) כי שחת עמך העם אין כ' כאן אלא עמך כו' לא אמרתי לך שלא לערב בהם ערב רב אתה שהיית ענין וכשר אמרת לי לעולם מקבלים השבים כו' והם עשו אותו וגרמו לעמי לחטוא כו'. והנה אם לא היה הקלקול היה אז באמת כל מחנה ישראל מיוחד למחנה שכינה (כמו שנת' תרומה מא' א) אבל מכל מקום היה נעשה מקום מקודש להקרבת קרבנות כמו שהיה מוכן מאדם הראשון ומאברהם אבינו ע"ה מקום בית המקדש וכן נזכר המזבח בפרשת יתרו אחר מתן תורה. ועל כן כתוב ויקחו לי תרומה לנדבת המשכן להיות קודש הקדשים וכל מחנה ישראל היה קודש מחנה שכינה. ואז היו כל ישראל

ממלכת כהנים וכמו שיהיה לעתיד דכתוב ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלהינו יאמר לכם. ורק לאחר הקלקול נבחר אהרן מתוך בני ישראל וכמ"ש במ"ר פרשה זו (פ' לז) יודע אני היאך היתה כונתך חייך איני משליט על קרבנותיהן של בני אלא אתה כו'. ויש לומר שזה הטעם שלא נזכר בכל פרשה זו שמו של משה רבינו ע"ה ובבעה"ט כ' שבזה נתקיים מה שאמר מחני נא מספרך וקללת חכם אפילו על תנאי באה ועדיין יש להבין למה נתקיים בפרשה זו דייקא. אך כל פרשה זו מדבר מקדושת אהרן ומתחיל משמן שהוא כח וחנוכת אהרן להופיע אור תורה שבעל פה בישראל (וכמו שנת' מא' א וש"מ) וזה נצרך רק אחר קלקול הע"ר וכמ"ש (נדרים כב :) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' כי ברב חכמה רב כעס שלתקן הרב כעס נצרך רוב חכמה. וכן בגדי כהונה לאהרן ובניו שזה נותן בהם קדושה וכמ"ש (סנהדרין פג :) בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם כו' וקדושת אהרן נצרך רק אחר הקלקול דאם לא היה הקלקול היו כל ישראל ראוים לכהונה כנ"ל. וכן כתר כהונה שזכה אהרן ונטלו היה בזיר זהב שעל מזבח הקטרת וזה סיום פרשה זו. ועל כן כתוב ואתה תצוה שזה המצוה מצד משה רבינו ע"ה שקיבל הע"ר ועל ידי זה בא הקלקול ונעשה הרב כעס והוצרכו להשמן והדלקת נרות על ידי אהרן. וכתר כהונה והקטרת וקדושת אהרן ובגדי כהונה. אבל מצד השי"ת לא היה נצרך לכל זה שאמר שלא לערב ע"ר וכנ"ל. ועל כן כתוב ואתה הקרב אליך ואתה תדבר אל חכמי לב שקדושת אהרן ובגדי כהונה המצוה מצד משה רבינו ע"ה שקיבל הע"ר בענוותנותו וצדקתו כאמור. ולכן במעשה השמן והנרות כתוב ויקחו אליך שזה נצרך רק אליך אבל מצד השי"ת לא היה נצרך לאור תורה שבעל פה שבא לתקן הרב כעס ועל זה מרמז הדלקת הנרות שאמרו במ"ר בא והאיר לי (וכמו שנת' כ"פ) שמרמז לאור תורה שבעל פה. ויש לומר שזה גם כן טעם מה שנאמר בפ' שמן המשחה ואתה קח לך בשמים וגו' וכמו שהק' בזוהר הקדוש. ויש לומר דלולי הקלקול אף שהיה נעשה המשכן וכש"נ ויקחו לי תרומה אבל לא היה נצרך שמן המשחה לקדשו וכ"ש שלא היה נצרך לקדש אהרן ובניו ובגדיהם כיון שאז לא היה כלל קדושת אהרן כנ"ל. ולכן כתוב שם ואתה קח לך וגו' שזה גרם ענוותנותו שקיבל הע"ר וכנ"ל. ובזה יש לתת טעם במ"ש בפ' תשא במצות השבת ואתה תדבר אל בני ישראל וגו' ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם וגו' ובזוהר הקדוש לא חשבו כשדקדק על לשון ואתה. ויש לומר דאחר הקלקול נתחדש דנצרך לישראל להכניס קדושה ליום השבת והוא תחלה למקראי קודש וכש"נ בדברות שניות וזכרת כי עבד היית וגו' על כן צוך ה' אלהיך את יום השבת. מה שאין כן בדברות ראשונות דכ' ביה רק דהוא זכרון למעשה בראשית על כן ברך ה' את יום

השבת ויקדשהו (ונת' בא מא' ט' יוד וש"מ) ולכן נזכר בו גם כן ואתה שזהו גם כן מצד משה רבינו ע"ה שקיבל את הע"ר שגרמו הקלקול. ושבת הוא גם כן בחינת תורה שבעל פה (כמ"ש זח"א מז ב) שהוא מדת מלכות פה תורה שבעל פה כו' ובו הזמן לתקן הרב כעס כמו כתר כהונה:

## פרק ד

**ויקחו. אליך שמן זית זך כתית למאור וגו'** כבר הוזכר בפרשת תרומה בכלל הנדבות שמן למאור רק כאן נוסף מה שנאמר שמן זית זך כתית למאור. והנה בזוהר הקדוש מדקדק כאן על לשון ואתה דלא כתוב וצוית את בני ישראל ואמרנו כבר שנראה שבמדברי תורה בא ליישב זה במ"ש מלך עשיתיך והיינו שיהיה הוא המצוה מצדו (ונת' למעלה) ויש לומר דענין שמן זית זך מרמז על האור בלא פסולת וכמו שנברא מהשי"ת. ואור הראשון גנזו השי"ת בתורה שכן א' (ב"ר פ' ג) דה' פעמים אורה שבמאמר יהי אור כנגד ה' חומשי תורה ומאמר זה כנגד מדת חכמה דאקרי קודש עלאה וכמ"ש (זח"ב קכא א) אורייתא נפקת מחכמה מאתר דאקרי קדש וכו' וכבר אמרנו דאור וקדושה חלק משה רבינו ע"ה שכשנולד נתמלא הבית אור (כמ"ש סוטה יב.) וכן קדושה אחר שנזכר קדושת שבת בזמן שהיא קביעא וקיימא לא נזכר קדושה עד משה רבינו ע"ה שנאמר כי מקום וגו' אדמת קודש הוא והיינו קדושה במקום. ואחר כך קדש לי כל בכור קדושת הנפש. ובמתן תורה שהוריד משה רבינו ע"ה מן השמים זיכה לכל ישראל שנקראו ממלכת כהנים וגוי קדוש ועל זמן זה נאמר אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) וזהו שמן זית זך בלא פסולת כמו אדם הראשון קודם הקלקול וכמו בשעת מתן תורה. וכתיב כתיב למאור ולא למנחות אף שדרך לתת היפה בתבשיל (כמ"ש במדברי תורה ו) והמנחות קרבין ע"ג המזבח. רק המנחות קרבין על מזבח הנחשת וידוע דנחשת נגד יעקב אבינו ע"ה ואמרנו שמרמז שאף הפסולת שבישראל עכ"פ הם נחשת ולא חרס ועל מזבח הנחשת קרבו חטאות ואשמות שאף פושעי ישראל יתוקנו ע"י תשובה. מה שאין כן המנורה של זהב מרמז שיתוקן על ידי משה רבינו ע"ה שיהיה זך שרומז להאור בלא פסולת וכמו באדם הראשון קודם הקלקול וכמו שזכו להאור במתן תורה. ואמר כתית למאור שמרמז דכמו שהזית מוציא שמנו על ידי כתישה כך ישראל וכו' (כמ"ש מ"ר ר"פ זו) וזה שנאמר כאן דלזכות לתיקון הקלקול בשלימות כמו שזכו במתן תורה נצרכו הגליות וגלות מצרים היה הכנה למתן תורה כמו שאמרנו כ"פ שזהו היו היסורין שעל ידי זה זכו לתורה (כמ"ש ברכות ה.) וכן כל הגליות הם לתקן עולם שלא ידח ממנו נדח והגליות הם הכנה לזכות לאור תורה שבעל פה להוציא הניצוצות קדושות שיש בגלות ועל ידי

זה יתוקנו כל הנפשות ובבעה"ט כ' דלא נזכר שמו של משה בכל פרשה זו מפני שאמר מחני נא מספרך וקללת חכם אפילו על תנאי באה וכבר שאלנו דלמה נתקיים דוקא בפרשה זו. אך הענין ע"פ מה ששמעתי מרבותינו הקדושים זצוקללה"ה עמ"ש (ב"ק סא.) לא אבה דוד דוד לשתותם דלא אמרינהו משמייהו כו' כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו כו' ויסך אותם לה' דאמרינהו משמא דגמרא. ויש להבין למה יענש המוסר עצמו למות עלך דברי תורה והלא אמרו (ברכות סג :) שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה והיינו מסירת נפש בפועל מדמייתי להך מימרא בגמרא (גיטין נז סע"ב) על פ' כי עליך הורגנו כל היום ע"ש דמגודל התשוקה לדברי תורה אינו מרגיש כלל במסירת נפשו. ואף שאינו בכלל דברים העומדים בפני פקוח נפש. ואמר שאין זה לעונש רק כיון שמוסר עצמו למיתה על דברי תורה הדברי תורה שלו כלולים במקור העליון ואין להם שייכות לנפשו בפרטות רק הם דבר ה' ממש ועל כן אין אומרים דבר הלכה משמו רק משמא דגמרא כמו שהיא הלכה למשה מסיני. וכן משה רבינו מסר עצמו בשביל כלל ישראל במה שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת שנדרש (ר"ה טז :) על ספרן של רשעים ושל צדיקים ושל בינונים וזהו ענין מסירת נפש שמסר עצמו בעד כלל ישראל לתקן פגם ועון העגל. וכ' ובאהרן התאנף ה' ומכל מקום אמר משה לאהרן קרב אל המזבח וכ' רש"י מתו"כ למה אתה בוש לכך נבחרת ופירשו שעל ידי הבושה שהיה לך מענין העגל לכך נבחרת להיות מכפר על ישראל. וזה פעל המסירת נפש של משה רבינו לתקן פגם העגל שנעשה אהרן כהן מכפר. וכן כל ענין כתר כהונה שזכה אהרן ונטלו היה על ידי משה רבינו ע"ה שאמר שלח נא ביד תשלח וכמ"ש (זבחים קב.) אני אמרתי אתה כהן והוא לוי עכשיו הוא כהן ואתה לוי ע"ש והיה גם כן כעין מסירת נפש שלא היה רוצה ליכנס בתחומו של אהרן שהיה נביא קודם (וכמ"ש שמות רבה סו"פ ג) ובאמת משה רבינו בעצמו זכה לכל הג' כתרים דכולם נכללים בכתר תורה ועל כן כתוב ואתה הקרב וגו' ואתה תדבר וגו' שהקדושה לאהרן הכהן באה רק על ידי משה רבינו ע"ה וכן הקדושה דבגדי כהונה שעל ידיהם כהונתם עליהם בא ג"כ על ידי משה רבינו (כמו שנת' מא' ב) אבל מכל מקום כיון שבא על ידי מסירת נפש של משה רבינו ע"ה על כן לא נזכרו בשמו שהם בלתי לה' לבדו כנ"ל ואין להם שייכות לפרט נפשו. רק נזכר בלשון ואתה ו' בריח התיכון אתה. ולא ח"ו לעונש רק להורות גדולתו של משה רבינו ע"ה שהוא נכלל במקורו ולא היה לו כלל הויה בפ"ע. ומשה רבינו היה מרכבה לכל קו האמצעי. כ"ע ת"ת יסוד מלכות. ואכילות שבת שהם בקדושה מועילים לתקן כל אכילות חול שיהיה בקדושה כמו שאמרנו כבר ממ"ש בזוהר הקדוש (תרומה

קנד ב) שמועיל אכילת כהנים מלחם הפנים לתקן כל אכילתם דלא לקטרגא בהו יצר הרע ע"ש. ואמרנו דה"ה אכילת שבת דכל ישראל דמועיל לתקן כל אכילות חול שלא יהיה בהם קטרוג היצר (וע' קו' עת האוכל סו' אות ח' דאכילה גוררת אכילה משבת עא. ע"ש) וזהו עיקר קלקול הנחש שהיה להכניס תאות אכילה ועל ידי זה בא להפגם על ידי שהטיל זוהמא בחוה. (ונת' כ"פ) וכיון שזוכין בשבת לתקן הפגם באכילה יכולים בשבת לזכות להאור בלא פסולת כמו שנברא. ועל זה רומז שמן זית זך כנ"ל:

## פרק ה

**איתא** (שבת קיט :) כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו ובקידוש אנו מוסיפין תיבות ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי ולהבין שייכות תיבות אלו לקידוש היום הגם שיש רמז בר"ת יום הששי ויכולו השמים לשם הוי"ה כידוע יש להבין ענין הרמז בתיבות אלו דייקא. גם שייכות תיבות ויהי ערב וגו'. אמנם בשים לב על סדר הבריאה של ו' ימי המעשה שלאחר שנאמר בהם וירא אלהים כי טוב כ' ויהי ערב ויהי בוקר ולכאורה מה שייכות הערב שקודם אור היום לגמר בראית היום ויובן זה עד"ש (שם עז :) כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא והיינו על פי מ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא והיינו שבכל יום משמת ימי המעשה יש הארת קדושה ממדה אחת מז' תחתונות שנקרא בוקר וזלעו"ז יש בו גם מבחינת ההיפך שנקרא ערב שמסתיר הקדושה ודייקא לאחר שנתגלה מדת הקדושה כי טוב הוא נתברר בזה בחינת הערב שמקודם לו שנעשה לו הויה שהיה סיבה שעל ידי זה נתגלה בחינת הבוקר שלו כי טוב. עד בריאת יום הששי שכנגד יסוד שבקדושה והיינו בריאת אדם הראשון שהוא תכלית מכוון הבריאה ונאמר אשר עשה האלהים את האדם ישר והיינו שהוא יהיה צדיק יסוד עולם. ונגד מדה זו שם שדי שאמר לעולמו די (כמ"ש זח"ג יא ב) והיינו שיש די באלהותו לכל בריה שנגמר תכלית מכוון הבריאה ליקח מהם ההכרה באלוהותו ית' ועל זה רמזו (סנהדרין לח :) דאדם הראשון מושך בערלתו היה והיינו שנברא מהול ועל ידי הקלקול נתהוה מסך הערלה וההסתר בכל הדורות עד שנצרך להתעצם בנפשו להעביר את מסך הערלה ועל ידי זה יהיה בא לתכלית מכוון הקדושה בחינת צדיק יסוד עולם. והקלקול הזה נתהוה בשעה אחרונה של גמר יום הששי וכמו שאז"ל (שם) שבשעה י"ב נטרד מג"א והלך לו. ובפרדר"א (פ' יט) איתא ובין השמשות בע"ש גורש ויצא כו' והיינו ברגע אחרונה של גמר יום הששי כי הקב"ה יודע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה (כמ"ש ב"ר פ' י) וקודם הכנסת יום השבת על אותה רגע ממש נאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוה מאד ונדרש בוקר יום הששי שמערב זה נעשה הויה דייקא להארת

בחינת יום הששי כנ"ל שמרמז על בחינת צדיק יסוד עולם. ואיתא בפרדר"א (ר"פ כ') שגורש ויצא מגן עדן וישב לו בהר המוריה ששער ג"ע סמוך להר המוריה כו' שנאמר לעבוד את האדמה אשר לוקח משם ע"ש והיינו עפמ"ש (ב"ר פ' טז) לעבדה ולשמרה אלו הקרבנות שזה היה מכוון הבריאה שיתקרב אליו ית' בעבודת הקודש וגם א' (שם פ' יד) וייצר גו' את האדם עפר מן האדמה ממקום כפרתו נברא המד"א מזבח אדמה (וכ"כ בפרדר"א) ומזה דרש לעבוד את האדמה אשר לוקח משם היינו אותו מקום מזבח אדמה שמשם לוקח שהיה ע"ז ראשית מחשבת הבריאה שלו ממקום כפרתו. והיינו שיהיה גם עתה עסק עבודתו כמו בג"ע לעבדה ולשמרה כנ"ל ע"י תיקון מעשיו לכפר הקלקול וזה היה דייקא בשעה אחרונה של בין השמשות שהוא זמן תוספת שבת שהוא קדושת האדם הממשיך על עצמו קדושת שבת באתערותא דיליה. וכל זה מרומז בתיבות ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי כנ"ל שדייקא ע"י הערב והחשכות נעשה הכנה לבחינת יום הששי שהוא מדת צדיק יסוד עולם. וידוע מאמרם (שבת פח.) ה' דהששי שהתנה הקב"ה עם מע"ב שאם מקבלין ישראל התורה אתם מתקיימין והיינו שכל מע"ב תלויים עד ששי בסיון דמתן תורה והיינו כי אז נגמר שלימות התיקון כש"נ חרות על הלוחות חירות ממלאך המות (כמ"ש שמות רבה פ' מא) שהוא היצר הרע כמ"ש (ב"ב טז ) והגם שאז ג"כ היה הקלקול ונשתברו הלוחות הלא נאמר פסל לך שני לחת אבנים כראשונים וגו' כי גם עתה אמרו (פ"ו דאבות) מפ' זה שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה כי בודאי בשעת מתן תורה היה כמו בראשית הבריאה אשר עשה האלהים את האדם ישר כי בשעה ששמעו ישראל דיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם (כמ"ש שהש"ר פ' ישקני) והיו בתכלית השלימות כי היה הלב רצוף תמיד ביראתו ואהבתו ית' ולא היו נצרכים ללוחות אבנים שהיו נחקקים כל הדברי תורה על לוח לבם ונעקר יצר הרע מלבם בדבור לא היה (כמש"ש) רק לאחר שאמרו דבר אתה עמנו ונשמעה חזר יצה"ר למקומו ואחר הקלקול ע"ז נאמר למשה רבינו ע"ה פסל לך שני לוחות אבנים והיינו שמעתה שנעשה לבם לב אבן בהכרח לפסול הלוחות אבנים ע"י מעשה אדם והיינו שע"י יגיעת האדם בתורה יזכה מעתה להיות נחקקים הדברי תורה גם על לב האבן וכמו שדרשו (עירובין נד.) עמה שנאמר לוחות אבן אם משים אדם עצמו את לחייו כאבן זו שאינה נמחית תלמודו מתקיים בידו. ועל זה רמזו (פ"ה דאבות) שחשבו בעשרה דברים שנבראו בע"ש בין השמשות הכתב והמכתב והלוחות ופי' מכתב הוא עט וחרט העושה חקיקה על האבן (וכן פירש"י בפסחים) והיינו ההכנה שעל ידי יגיעת האדם בדברי תורה להיותם נקלטים בלב כדי לתקן גם לב האבן. וזה נרמז באות ה' דהששי שהוא רומז לה' ראשונה

של שם הוי"ה הרמוז בר"ת כנ"ל. ורומז לבחינת בינה לבא לתקן את הקלקול ביתר שאת עדש"נ ולבבו יבין ושב ורפא לו. וזה נרמז דייקא בתיבות ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי שהוא הכנסת תוספת שבת מצד האדם דייקא לאהפכא חשוכא לנהורא ובדא אסתלק קב"ה ביקריה (וכמ"ש זוה"ק פ' זו) וכן איתא (זוה"ח בלק) ע"פ מאשר יקרת בעיני נכבדת וגו' שהוא מרמז על הבעל תשובה המתקן העבר ועז"א מאשר יקרת דאיהו מגרמיה אתיקר מעתה שמקודם הוא מזלזא ותועבה קמי קב"ה ובתר דתב אתייקר מגרמיה ע"ש. ועל ידי זה בעיני נכבדת כי ע"י שגרם במעשיו דאסתלק קב"ה לעילא ואתייקר ביקריה כנ"ל. על ידי זה נעשה ג"כ מכובד ע"ד כי מכבדי אכבד. ויש לרמז זה גם כן בתנחומא (פ' זו ט) ל"ו דורות מאדם עד יעבץ ולא כתיב בא' מהן כבוד אלא ביעבץ דכ' ויהי יעבץ נכבד מאחיו כו' והיינו שהוא היה הראשון בעולם שלמד התורה ביגיעה שהוא החזיר בפילפולו ההלכות שנשתכחו באבלו של משה ולזה נקרא יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל (כמ"ש תמורה טז.) והיינו שורש תורה שבעל פה שנצרך ליגיעה רבה כדי להיות חקוקה על לב האבן וכמ"ש (מגילה ו :) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' כי ברוב חכמה רוב כעס שלתקן הרב כעס שיוחקקו הדברי תורה על לב אבן נצרך רב חכמה. ונאמר בו ואמו קראה שמו יעבץ לאמר כי ילדתי בעוצב והיינו שהרגישה בזה שהיה לה עצב וצער לידה ביותר שהוא מסיבת קלקול הראשון שנאמר אז בעצב תלדי בנים ומזה שערה בנפשה שנצרך לצאת מזה נפש יקרה שיכניע את הקליפות ועל ידי זה יש עליו ההתגברות מההיפך עדש"נ אשר שלט האדם באדם לרע לו. ועל ידי תיקון הרב כעס זוכין לכבוד כש"נ נכבדת כנ"ל. ועל זה מרמזים תיבות ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי להמשיך הקדושה ועל התעוררת האדם בנפשו לתקן הקלקול בתוספת שבת דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ופרשה ויכולו השמים וגו' הוא עצם יום השבת הופעת הקדושה מלעילא כש"נ בו ויברך את יום השביעי ויקדש אותו. ועל זה מתחילין בתפלה אתה קדשת כו' וכן כ' בתורתך ויכולו וגו' היינו שאנו מרגישים השפעת הקדושה דשבת הנשפע מלעילא. ואחר זה בקידוש היום שנאמר בקידוש היום שנאמר זכור לקדשו זוכריהו על היין אנו מתחילין ויהי ערב ויהי בוקר וגו' היינו שהתחלת התעוררות לקדושה נצרך להיות מצד האדם להמשיך על נפשו בעבודה ויגיעה לאהפכא חשוכא לנהורא ואח"ז אנחנו מרגישים השפעת הקדושה מלעילא בקידוש ויכולו וגו' עם על בחינת התעוררת העבודה מצד האדם וכמו שאומרים לפניו נעבוד ביראה ופחד ונודה לשמו כו' ומזה דייקא נולד השמחה בלב ולכן קידוש היום על היין דייקא דכ' ויין ישמח לבב אנוש:

## פרק ו

**אזמר בשבחין למעיל גו פתחין דבחקל תפוחין דאינון קדישין.** חקל תפוחין נקרא הגן עדן כדאיתא בזוהר הקדוש (ח"א קמב ב) כריח שדה אשר ברכו ה' דא שדה דתפוחין וכ"ה בגמרא (תענית כט :) ובבראשית רבה (פ' סה) איתא ע"ז נכנסה עמו ג"ע. ובשעת בריאת העולם היה הג"ע לדירת אדם ושם היה השראת שכינתו ית"ש ואיתא (בב"ר פ' יט) דתחלת הבריאה היתה להיות עיקר שכינה בתחתונים שנאמר וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן וגו' והאדם נברא ישר כש"נ אשר עשה האלהים את האדם ישר רק לשמש את קונו והכניסו בג"ע ונצטוה לעבדה ולשמרה היינו לעבדה במצות עשה ולשמרה בפקודין דל"ת (כמ"ש זח"א כז א) והשבע מצות כולם מצות ל"ת ולעבדה במ"ע הוא לאכול מפרי הגן וכמ"ש בס' עשרה מאמרות שהמ"ע של אדם הראשון מכל עץ הגן אכול תאכל. והיה הכל מוכן למענו שלא יהיה לו שום טרדה בצרכי פרנסתו כי הפירות גדלים מעצמם ואפילו למ"ד דעץ הדעת לא חטה היתה ועיקר חיות האדם בלחם עכ"פ לא היתה צריכה טחינה ואיפה שהיה כמו לעתיד שאמר (שבת ל סע"ב) שעתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות כו' רק אחר החטא א"ל בזיעת אפך תאכל ואמרו (ברכות נח.) כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול כו' ובסוף קידושין א' אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי והשבת הוא לתקן חטא אדם הראשון כמו שאמרנו כ"פ. ובשבת כל ישראל אינם צריכין להשתדלות בצרכי פרנסתם דהכל מוכן מע"ש והוא יום המנוחה ובירושלמי (פ' טו דשבת) ובפסיקתא (סו' פרשה כג) דלפועלים לא נתנה שבת אלא לעסוק בתורה ולת"ח לתענוג. דאין לנו שום טרדה רק לעבדה ולשמרה במ"ע ובמצות ל"ת והשמירה מחילול שבת הוא המצות ל"ת והתורה והעונג שבת בג' סעודות הם המצות עשה. וכבר אמרנו כ"פ שבקיום מצות שבת נעשה מקומו של אדם ד' אמות של הלכה. דהוא קום דבר הלכה בשמירת שבת שצריך שמירה וזהירות יתירה כל רגע שלא יעבור. ואותו מקום הוא קדושת בית המקדש כמ"ש (ברכות ח.) מיום שחרב בית המקדש א"ל להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד ונעשים מקום להשראת שכינתו ית"ש והיינו הכנסה לג"ע. ועל זה אמר אזמר וכו' דהכניסה לג"ע הוא ע"י שירות ותשבחות כי כך הוא דרך הנכנסים לבית המלך וזהו גם כן במזמור השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון ובסוף המזמור כ' שתולים בבית ה' בחצרות אלהינו וגו' דבשבת יושבים בבית ה' דביתו נקרא בית ה' ומקום שכינתו והכניסה לזה הוא ע"י להודות ולזמר. וזהו גם כן מ"ש (שם לב.) לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל וכן אמרו (שם ט :) שצריך להסמיך גאולה לתפלה דבית ה' הוא דתפלה כש"נ ושמחתם

בבית תפלתי וגו' כי ביתי בית תפלה יקרא וגו' לפי שהמתפלל צריך להיות כעומד לפני המלך ומדבר עם המלך ועל כן אמר ריב"ז (שם לד :) אני כשר לפני המלך ורחב"ד כעבד לפני המלך ע"כ פעל בתפלתו ופירש"י כעבד בן בית נכנס שלא ברשות. כי לתפלה צריך שיכנס לבית המלך. ועל כן צריך להסמיך גאולה שהוא ההודאות לה' ובירושלמי (פ"א דברכות ה"ו) ובשמות רבה (פ' כב) שצריך להזכיר קריעת ים סוף ומכת בכורים (ונת' ר"ח אדר מא' ב) ושירה חדשה שבחו גאולים וכן מקודם שבחו אהובים וגו' וכן בערבית שבחו והודו וגו' לך ענו שירה וגו' וזהו הכניסה לבית ה' דע"י שירות ותשבחות נכנסים וזהו שאז"ל (ברכות י :) בחזקיהו מאי והטוב בעיניך עשיתי שסמך גאולה לתפלה כי טוב הוא היפך הרע דכתוב לא יגורך רע ואיתא (שבת קמט :) לא יגור במגורך רע היינו שאינו נכנס בבית ה' וחזקיהו דכ' ביה והטוב בעיניך וגו' היינו שנכנס בבית ה' שהוא על ידי שסמך גאולה לתפלה כנ"ל. והנה כח קליפת הנחש שנכנס אף לגן עדן להסית את האדם וזהו כח קליפת עמלק שהוא היצר הרע כמ"ש בזוהר הקדוש (שלח) ע"פ עמלק יושב בארץ הנגב. כי כל כח ע' הקליפות הם כחות היצר הרע שנכנס ללבבות בני ישראל וכשיכלו כולם יבוער היצר הרע מן העולם ועמלק הוא יושב בארץ הנגב ובגמרא (תמורה טז.) א' ע"פ כי ארץ הנגב נתתני בית שמנוגב מכל טובה כו' אדם שאין בו אלא תורה בלבד והוא עמלק יושב שם היינו שנכנס ללב איש קדוש כזה שמנוגב מכל חמדות טובות עולם הזה ואין בו אלא תורה. וכמו הנחש שבא להסית לאדם הראשון שהיה מנוגב מכל חמדות עולם הזה כש"נ ולא יתבוששו שלא ידע מתאוה כלל והיה בג"ע מקום שכינתו יתברך ועכ"ז נכנס והסיתו וזהו הקליפה דעמלק שהוא הראשית והשורש מהקליפות נגד הראשית שבקדושה. ועל זה אמר שלמה שבעה הבלים דאיתא במדרש (שוחר טוב תהלם צב) שהם נגד ז' ימי בראשית מה נברא ביום ראשון שמים וארץ ומה סופן שמים כעשן נמלחו וגו' אמר הבל וכן בכל הששת ימים ע"ש. ומה נברא בשביעי שבת חוזר ומסתכל לכאן ולכאן כו' ולא מצא אלא כולה קדושה ומנוחה כו' והיה סבור שאין שום שליטה לקליפות ביום השבת. אחר כך הסתכל וראה שאדם חוטא בו ומתחייב בנפשו ואמר גם זה הבל. וזהו כמו שאמרנו דבשבת האדם יושב בבית ה' ובג"ע והאכילות שלו הכל בקדושה והם תיקו לחטא אכילה דאדם הראשון כמ"ש כבר ואז התגלות הראשית דקדושה והוא מאמר א' דבראשית שהיה בשביל ישראל שנקראו והוא מאמר א' ישראל לה' ראשית וגו' וזהו הכ"ע דאיהו כתר מלכות שהוא המדה אחרונה דיום השבת שאז טלא דעתי"ק מליא רישיה כו' כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פח א) והוא מה שנאמר כי אני ה' מקדשכם והוא המתנה טובה דשבת שאז השי"ת מקדשם והם קודש לה' ראשית וגו'

וחשב שלמה המע"ה דבהתגלות הראשית דקדושה ניצולים גם מהראשית דקליפה ואין עוד שום שליטה לקליפות ויצר הרע וכשראה מ"ש מחלליה כי היצר הרע יוכל לכנס ללב איש ישראל גם ביום השבת ולהביאו לחילול שבת אמר גם זה הבל. אבל עלמא קיים על אלו ז' הבלים שהם ז' ימי בראשית דדרשו (סנהדרין לח.) ע"ז פ' חצבה עמודיה שבעה אלו שבעת ימי בראשית ובחגיגה (יב :) אמרו על עמוד א' וצדיק שמו וזהו יום השבת שהוא תכלית מעשה שמים וארץ ובתדב"א (ריש סא"ר) ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת לישראל כי הוא מעין עולם הבא דיתגלה אז דעמך כולם צדיקים ובזוהר הקדוש (יתרו צב א) דשבת ברזא דברית ובהשמטת הזוהר וזוה"ח (פ' תולדות ופ' תשא) דיוסף איקרי שבת והוא רזא דצדיק והיינו דאז יכולים באמת לתקן הכל ועל זה אנו מזמינים בכל סעודה עתי"ק לעורר קדושה זו דעל כן אמרו (שבת קיח :) דבב' שבתות מיד נגאלים דיזכו לבטל היצר הרע לגמרי ואז הוא הזמן דניצוח עמלק דבמצוה דמחיית עמלק כ' והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך מסביב וגו' תמחה את זכר עמלק דמחייתו בפועל הוא בהניח מכל וגו' היינו שנצחו כל קליפות העכו"ם שהם הסובבים לב האדם אז הוא הציווי דתמחה לנצח גם הראשית גוים עמלק וזה יהיה לעתיד ליום שכולו שבת שיתבער קליפת עמלק לגמרי מן העולם אמנם גם עכשיו יש לנו בשבת המנוחה כדכ' ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה הקשה כמו שאמרנו כ"פ מ"ש בזוה"ק (ת"א מח רע"ב וש"מ) דקאי על יום השבת דדרשו מלשון הכ' ביום הניח. שאף בזמן השעבוד והגלות יש יום א' שהוא לנו יום המנוחה מכל העצב ורוגז וכעס העבודת והשעבוד שרשי כל כחות הקליפה והאויבים ועל כן אז הזמן למחיית עמלק:

## פרק ז

**בשל"ה** הק' (ריש דרוש שובבים) איתא שבשנת העיבור מוסיפין על תיקון שובבי"ם פרשה ת"ת ואמרנו דבשנת העיבור הזמן לתקן כל פגם הראשון (ונת' ר"ח מא' י) והענין שבכל שבת יש קדושה מיוחדת לאותו שבת וכמו שאמרנו כ"פ שע"ז נאמר שבת בשבתו. והקדושה היא קדושת הפרשה שקורין בשבת זו ומיוחדת לה כמ"ש בזוהר הקדוש (ויהקל רו ב) ולא יפסיק מלין דפרשתא דא בפרשתא דשבתא אחרא כו' ועל דא כד מתעטרא פרשתא דא כו' וסליק לון קמי קב"ה ואלין מלין ממש קיימין קמיה ואמרין אנא פרשתא פלניא דאשלימו לי צבורא פלוני הכי והכי עש"ב ואף שהפרשה היא היא הכתובה בתורה ונקראה בשנה העבה. מכלל שבכל שבת מופיע קדושה חדשה לאותו שבת מקדושת הפרשה שקורין שיש בה גם כן אור מחודש בכל שנה ועז"נ עולת שבת בשבתו וכן ומדי שבת בשבתו הקדושה המיוחדת לאותו שבת. ופרשה זו מתחלת משמן

ונרות ובכללה מדברת מקדושת אהרן ומסתיימת בפרשת מזבח מקטר קטרת. ועיקר כח הקטורת שלמדו ממה שנמנה החלבנה בין סממניה לתענית שצריך לצרף פושעי ישראל (כמ"ש כריתות ו :) והיינו דאף החלבנה שריחה רע מכל מקום מעלה ריח טוב כשהיא עם הקטרת והוא מורה עמ"ש (עירובין כא :) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. וכבר אמרנו כ"פ דמדנקט לשון בחורי ישראל מכלל שמדבר מפגם הברית שגורם הבחרות והילדות ופגם זה נותן ריח מזוהם ורע מאד ועל זה בא החלבנה שריחה רע מאד ומופלג בריחו הרע (כמ"ש בס' שלטי הגיבורים ח"א) ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת להורות שאף הפושעים בזה עתידין שיתנו ריח טוב וכמו שדרשו (שם) לעיל מינה על רשעים גמורים ושמא תאמר אבד סברם כו' ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח. וזהו עיקר התיקון דשורש הסתת הנחש היה בתאוה והטיל זוהמא בחוה (כמ"ש שבת קמו.) ועל ידי זה נדבקה הזוהמא באדה"ר וזרעו וגרם פגם הק"ל שנה. וז"ש בגמ' (זבחים קא :) לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי דכ' והיתה לו ולזרעו ברית כהונת עולם. והיינו מה שנאמר תחת אשר קינא וגו' ויכפר על בני ישראל והיינו שכיפר ותיקן ישראל אף מפגם זה שגרוע מכל הפגמים דאמרו ע"ז (עירובין יט.) דמשכא ערלתו ולא מבשקר ליה ואף אברהם אבינו ע"ה שמעלה כל פושעי ישראל מגיהנם אינו מעלה אותו והוא כיפר על בני ישראל אף מפגם זה וזכה לו ולזרעו ברית כהונת עולם וכמו שאמרנו במ"א דאליהו מעלה אותו. ופרשה זו הוא גמר התיקון דמתחיל משמן שמרמז למשח רבות עלאה (כמ"ש זח"ג פח סע"ב) נהורא דעתיקא שהוא מאמר ראשון דבראשית שבו נאמר תוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים (כמ"ש בב"ר) וחושך שמרמז למלאך המות המחשיך פניהם כו' (כמ"ש מדברי תורה וישב ד) והוא היצר הרע וכמ"ש בגמרא (ב"ב טז.) והוא כמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (קפד א) דלית נהורא אאל ההוא דנפיק מגו חשוכא וכד עאל ב"נ באורח בישא ושביק ליה כדין אסתלק קב"ה ביקריה כו' וכמו שנאמר אחר כך ורוח וגו' על פני המים בזכות התשובה שנמשלה למים (כמ"ש בב"ר) שעל ידי תשובה יתוקן הכל וכמו שאמרנו שע"ז מרמז מ"ש (שבת פט :) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות משמת ימי בראשית שיופיע עליו השי"ת ע"י תשובה מנהורא דעתיקא ממאמר ראשון דבראשית ואז כשלג ילבינו שיהיו נעשות לו כזכיות. וזה ענין השמן כנ"ל. וכן מסתיים במעשה מזבח הקטורת שבו החלבנה שאף הוא נותן ריח טוב כנ"ל. ובשבת התגלות עתיקא לתקן פגם הראשון הערבוב טו"ר שהוא רק להיות טוב מאד. ובס"ב אומרים נהוריה ישרי בה מאור הראשון שהיא סעודתא דעתיקא וכנ"ל. שזה שורש תיקון כל הפגם. וכבר אמרנו דכל ישראל יכולים לזכות בשבת להיות ככהן

ויכולים לתקן הכל אף שאין לנו לא מקדש ולא קטורת ולא כהן דשבת בזמן כמו מקדש בעולם וכמו שאמרנו שכל קדושת הכהן מתוך קדושת בני ישראל ועל זה דקדק במ"ר פ' זו (ר"פ לז) ממנו יתד זה כה"ג כו' וכה"א ואתה הקרב וגו' מהיכן מתו"ך בנ"י ישרא"ל שמקדושת ישראל הופיע הקדושה לאהרן ובניו (ונת' תרומה מא' א) וכן ישראל מכניסין קדושה לשבת על ידי קדושת הסעודות כמ"ש זכור לקדשו ואיתא (מ"ר נשא פ' י וש"מ) במה אתה ומקדשו במאכל ובמשתה כו'. ובזוהר הקדוש פ' זו (קפא סע"א) לכהן לי לא כתיב גכו' לי דא את ה' לאסלא ולשמשא ו' בה' למיהוי כלא חד והיינו יחוד קבה"ו ואהרן שושבינא דמטרוניתא שמקשט לכנסת ישראל שיהיו הדה ובזוהר הקדוש (קפו ב) ומאן איהו הדר דא צדיק כו' עש"ב והענין כמו שאמרנו כ"פ שיוסף שמדתו צדיק יסוד עולם נקרא יפה תואר ויפה מראה והיינו שיש לו גוף מהודר יפה ונקי מפגם זה וכל מה שנזכר (בבא מציעא פד.) בשופריה דר' יוחנן ואמר אנא אשתריי משפירי ירושלים אין המכוון על יופי הגוף רק שהיה להם גוף נקי וטהור מפגם זה שהפוגם מכוער ונקרא כושי. וכן אמרו על ר' יוחנן (שם) שהיה מזרעא דיוסף (ונת' כ"פ) וזהו הקישוט לכנסת ישראל בא ע"י אהרן הכהן שהוא שושבינא דמטרוניתא שמקטיר הקטורת שאף החלבנה נותן ריח טוב ומקשט לכנסת ישראל שתמצא חן בעיני השי"ת להיות יחוד קבה"ו למיהוי כלא חד. ואמר אחר כך בזוהר הקדוש מתוך בני ישראל כו' דהא בני ישראל קיימי לתתא לאפתתא ארחין ולאנהרא שבילין ולאדלקא בוצינין ולקרבא כלא מתתא לעילא למיהוי כלא חד. אמר ג' לשונות נגד קדושת הג' סעודות שבת. לאפתחא ארחין היינו בחינת היראה שהוא תרעא לאעלא גו מהימנותא (כמ"ש זח"א יא ב) וזהו האתערותא מצד ישראל וכמ"ש (שהש"ר ה' ב) פתחי לי פתח א' של תשובה כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסין בו ואמרו מהבעש"ט זצוק"ל שהפתח כחודה של מחט היינו שיהיה מפולש מעבר לעבר עד חלל הלב. ופתח זה היינו היראה שזהו מצד ישראל וז"ש לאפתחא ארחין והוא כנגד סעודתא דחקל תפוחין קדישין דיצחק אבינו ע"ה האושפיזא של סעודה זו ומדתו פחד יצחק שתמיד לנגד עיניו הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו וכשזוכה ישראל לקדושה זו בא התשובה וכמו שנדרש (ע"ז יט.) אשרי איש ירא וגו' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש. (ונת' במ"א) וזהו פתח א' של תשובה כשהוא איש. (ונת' במ"א) וזהו פתח א' של תשובה נקודת היראה. ואמר לאנהרא שבילין כמה שנאמר מסילות בלבבם ואיתא (ויקרא רבה פ' יז) אלו דשבילין דאורייתא כבישין בלבהון וזהו מ"ש ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסין בו והיינו שעל ידי האתעדל"ת בבחינת היראה זוכין להיות מסילות בלבבם דברי תורה לאתנהרא

שבילין. ולאדלקא בוצינין היינו מעשה המצוה שהוא נר מצוה ובכללם מעשה לימוד התורה שהוא גם כן מ"ע ככל המצות. והם כנגד סעודה ב' דשבת שזוכין שיקבע האור בלב לאתנהרא שבילין ולאדלקא בוצינין. ואחר כך אמר כנגד סעודתא דז"א שהיא נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שהוא מסט' דעמודא דאמצעיתא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן כנסת ישראל (כמ"ש זח"א כו סע"א) ונגד זה אמר ולקרבא כלא מתתא לעילא למיהוי כלא חד שהוא על ידי מידה זו וזה שסיים בזוהר הקדוש ובג"כ כתיב ואתם הדבקים בה' וגו' שזהו קדושת יעקב אבינו ע"ה הדביקות בה' וזה זוכין בס"ג שכנגדו וכמו שנת' כ"פ. וכן אומרים בתפלה שנגד קדושתו אתה אחד ושמך אחד שזוכין להיחוד קבה"ו לקרבא כלא מתתא לעילא. ובשבת שהוא בשנה כמו מקדש בעולם יכול כל א' מישראל לזכות לקדושת כהן שבשבת כל ישראל פנוים רק לעבודת השי"ת כמו הכהנים וזוכין להיות קודש קדשים וכמו שאמרנו מהרמב"ם (סוף ה' שמיטה ויובל) ע"ש. ועל כן ע"י קריאת הפרשה שנחשב כמעשה. וכמו שאמרנו במה שאומרים ואת מוסף הזה נעשה ונקריב כו' שהמכוון שעל ידי הרצון נחשב כאלו עשאו כיון שנאנס שאין לנו מזבח ומקדש (וכמו שנת' שקלים סו' מא' ה ע"ש) וכן יכולים לתקן על ידי קריאת הפרשה דקדושת כהן ומזבח הקטורת והשמן. לתקן שורש פגם הראשון כמו שפועל הכהן על ידי השמן והקטורת ליישר הלב ולתקן כלל ישראל כנ"ל. ועל כן בפרשה זו גמר התיקון דשובבי"ם ת"ת כאמור:

## פרק ח

**ויש** בישראל קדושת כהנים וקדושת לוים. שכל שבט לוי פנוי לתורה וכ' ובאת אל הכהנים הלוים וגו' ונא' על שבט לוי יורו משפטיך ליעקב וגו' והתורה מסר משה רבינו ע"ה להלוים כמ"ש ויתנה אל הכהנים בני לוי וגו' ולשבט לוי ניתן גם כן מעשר מכל תבואת ישראל כדי שיהיו פנוים לתורה וכמו הכהנים. אך ההבדל ביניהם על פי מ"ש ברע"מ (זח"ג קכד סע"ב) חכמים דדמיין לשבתות ויו"ט כו' וכן (שם כט ב) ת"ח בנוי דמלכא ומטרוניתא אתקריאו שבתות ויו"ט. והיינו שיש ת"ח שדומים ליו"ט שפנוים גם כן לתורה ומכל מקום יש בו היתר מלאכת אוכל נפש ויש שדומים לשבתות שהם פנוים רק לשמש את קונם ומלאכתם נעשית על ידי אחרים. ובאמת איתא בירושלמי (פ' טו דשבת ה' ג) לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה שגם יו"ט מיוחד רק לתורה אבל ההבדל בין קדושת שבת ליו"ט הוא דאיתא בזוהר הקדוש (פ' זו קפד ב) דקחשב ג' נקודין. ואיתא ירושלים אמצעיתא דכל ישובא נקודה דנטלה מאימא עלאה איהי ג"ע דארעא כו' וע"ד באמצעיתא דגן עדן קיימא נקודה חדא כו' וחד עמודא

נעיץ מתתא לעילא גו ההיא נקודה כו' ע"ש. והם רומזים לקדושות השבת דשבת דמעלי שבתא פריסת סוכת שלום עלינו וכו' והיינו בחינת היראה לאפתחא תרעין לאעלא גו מהימנותא. ובירושלים גם כן הקדושה זו שכל הנכנס בה לאכילת מעשר כתיב ביה למען תלמד ליראה את ה' וגו' והפורס סוכת שלום כו' אומרים גם ביו"ט שזוכין גם כן לקדושת ירושלים והיינו שהגוף בקדושה עדש"נ יבא כל בשר להשתחוות לפני שהוא הגוף שנקרא כל בשר אדם שהאדם הוא הנשמה וכמ"ש בזוהר הקדוש (יתרו עו רע"א) וכן גם אכילת יו"ט הוא בקדושה בקרבך קדוש שנדרש (תענית יא רע"ב) על אכילה בקדושה. וקאי על ירושלים שלמטה (כמ"ש שם ה.) ואחר כך ג"ע דלתתא שם מדור הנשמות. ואדם הראשון שהיה בגן עדן. אז קודם הקלקול היה הגוף שלו מזוכך כמו נשמה וכמו שנרמז (ב"ר פ' כ) בתורתו של ר' מאיר מצאו כתוב כתנות אור דקודם הקלקול היה הגוף לבוש אור ואחר כך נעשה משכו דחויא כתנות עור ובשר תלבישני. והנחשבים (סו"פ א' מד"א זוטא) שנכנסו בחייהם לג"ע זכו גם כן לגוף מזוכך כמו אדם הראשון קודם הקלקול. וכאן מתחיל קדושת שבת דחקל תפוחין קדישין שהוא הג"ע (כמו שנת' מא' ו') שנקרא שדה של תפוחים וזהו רק בשבת שהוא יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא כמ"ש בזוהר הקדוש (ויקהל רה סע"א). וכן אכילת יום טוב מצותה השמחה ואין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין (כמ"ש פסחים קט.) מה שאין כן אכילת שבת המצוה וקראת לשבת ענג וכבר אמרנו דשבת היינו הנשמה יתירה שנקראת שבת כמ"ש (זח"ב פח ב) ומתענגת מענוגי ישראל בשבת כמ"ש (שם רד ב) ועל כן סעודות יו"ט דקב"ה ושכינתיה מה שאין כן בשבת הסעודה דליל שבת דחקל תפוחין דישראל נקראו בשבת יושבים בג"ע כנ"ל. וכן נדרש (בשיר השירים ח:י"ג) פ' היושבת בגנים וגו' על יום השבת משכימין וכו' ע"ש דנקראו אז יושבת בגנים כנ"ל. ונקודה ג' עדן עלאה וחד עמודא כו' הוא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן וזהו רק בשבת שהסעודות ברזא דענג שהוא ר"ת ע' עדן נ' נהר ג' גן כמ"ש (זח"א כו סע"א) וכתיב והתענג על ה' שהוא עתיקא שהוא על ה' כמ"ש בזוהר הקדוש (סו"פ אחרי). וכן יש ת"ח שדומין לימים טובים שהגוף בקדושה ואכילתם בקדושה. ויש שזוכין יותר להיות כמו שבת שהוא יומא דנשמתין וכו' להמשיך מעדן עלאה. וכן ענין הלויים שהם ת"ח והם פנוים לתורה כנ"ל והם בחינת ימים טובים דמכל מקום מותר אוכל נפש שהוא לאכילת הגוף שגם הנאת הגוף בקדושה מה שאין כן הכה"ג וכל א' שהוא בחינת עתיקא וכמ"ש בזוה"ק (משפטים קכא א) ע"פ והחכמה מאין תמצא והחכמה נפקת מאתר דאקרי קודש הקדשים והיינו עתיקא דאקרי אין כמ"ש בזוהר הקדוש (בשלח סד ב) והיינו שהכהן הגדול בבחינת יום השבת שהוא יומא דנשמתין כנ"ל. וכבר אמרנו עמ"ש תוס' (מנחות

קט רע"ב) מהירושלמי דפריך והכתיב וכל אדם וגו' אפילו מלאכים ומשני דשמא שכינה היתה ובמ"ר (אחרי סו"פ כא) פריך וכהן גדול לאו אדם הוא כו' ע"ש ולא נתבאר תירוצו ואמרנו שהמכוון שהכהן הגדול כשנכנס לקה"ק היה כנשמה בלא גוף כלל והיינו דומה לשבת שהוא יומא דנשמתין כנ"ל וכל הכהנים ראוים להיות כה"ג ולכנוס קה"ק:

## פרק ט

**פרשת** תצוה הוא גמר תיקון שובבי"ם כמ"ש השל"ה שבשנת העיבור מוסיפין פ' ת"ת. והיינו כאשר אמרנו כבר שבכל השנים נגמר התיקון בפ' משפטים שהוא סוף שבט לעולם כי חדש שבט מסוגל לתיקון קדושת הברית וכמ"ש בס' יצירה המליך אות צדיק בלעיטה כו' ושבט בשנה. וזהו עיקר תיקון פגם הברית על ידי קדושת האכילה וממילא נתקן בחינת צדיק יסוד עולם וכשנשלם חודש שבט בלעיטה שהוא תיקון המאכלים ואות צ' בקדושת מדת צדיק יסוד עולם באים תיכף לחדש אדר שהוא מיוחד למחיית עמלק שהוא מנגד לקדושה זו ומזה באים לחדש ניסן שהוא שלימות היחוד והגאולה. וגמר הפרשה משפטים שהוא השלמת קבלת התורה וכידוע שעיקר תיקון הפגם על ידי התורה. אמנם בשנה מעוברת כאשר רואים שלא נגמר שלימות היחוד דהיינו שיהיה זיווג ימי החמה והתקופה שהוא בחינת משפיע עם חדשי הלבנה שהיא בחינת מקבל ומטעם זה ישראל מונים ללבנה שהוא בחינת מקבל שפע הקדושה מלעילא וכל המועדים דישראל מקדשי להו הם על פי ימי החדש של לבנה כש"נ מועדי ה' אשר תקראו אתם והיינו על ידי קידוש החדש ועכ"ז נתלים גם כן בהשפעה דלעילא של ימי התקופה כש"נ שמור את חדש האביב וגו' וכ' וחג שבועת וגו' בכורי קציר חטים וחג האסיף וגו' דהיינו שלימות היחוד וכאשר הב"ד רואים על פי חשבון שלא יגיע זמן האביב בחג המצות וזה האות שלא נגמר היחוד בשלימות מעברין השנה עם חדש אדר ראשון וחציו הא' נטפל לחדש שבט שבו יהיה נשלם התיקון מהעבר וחציו השניה נטפל לחדש אדר שני שמאז מתחיל בחינת מחיית עמלק ומזה באים אחר כך לשלימות היחוד בניסן בזמן האביב כנ"ל. וחציו של אדר ראשון נשלם בפ' תצוה שכל הפרשה מענין קדושת אהרן הכהן בהעלות הנרות ובגדי כהונה ומילוי ידם לכהן. כי קדושת אהרן הוא לקרב נפשות ישראל מכל מיני ריחוק איך שיהיה להיותם נכללים אל שרש הקדושה. והנה ששת ימי המעשה א' (בב"ר פ' יא) שלכולן יש בן זוג וענין זוג הוא בחינת משפיע ומקבל והענין דידוע דימי בראשית הם נגד המדות שהרועים מרכבה להם ולזה יום הראשון והשני שהם נגד אברהם ויצחק בחינת אהבה ויראה היראה בחינת מקבל אשה יראת ה' ואהבה הוא השפע מלעילאכמו שכ' בשם ר' ר' בער זצוק"ל שהאהבה

נשפע מלעילא אחר היראה ע"ד שכן דרכו של איש לחזור כו'. ויום שלישי ויום רביעי גם כן זיווג מקבל ומשפיע שהם נגד קדושת יעקב ומשה אמת ליעקב עם מדת נצח מדת משה רבינו ע"ה. כי כל משפיע הוא בכח הנעלם ובחינת מקבל להוציא מהכח אל הפעל וכמו כן בחינת אמת ליעקב היה בכח הנעלם ביעקב אבינו ע"ה שמטתו שלימה בעצם אשר כל זרעו הנולדים ממנו המה כולו זרע אמת ובשם ישראל יכנו. אבל בחינת משה רבינו ע"ה הוא שיושאר הקדושה בפועל בכל נפשות ישראל לנצח ולעולמי עד על ידי התורה הקדושה דחיי עולם נטע בתוכנו. ויום החמישי עם יום הששי גם כן זיווג בחינת אהרן הכהן עם בחינת יוסף צדיק יוסף עולם כי יוסף הצדיק על ידי הנסיונות שלו השריש בישראל שיהיו נקראים ועמך כולם צדיקים על ידי המעשה שמבטן המה נימולים וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א צג א) ע"פ וזה יהא כמה חייבין אית בהו כו' זכאין אינון כו' וכד אתגזרו כו' דעאלו בהאי חולקא דצדיק אקרון צדיקים. אמנם בחינת אהרן הכהן הוא לקרב גם מה שנראה למראה עין שחלילה אבד קדושה זו מחמת גודל הפגם בזה עד שנמשכה ערלתו ואף אברהם אבינו ע"ה המעלה כל פושעי ישראל לא מבשקר ליה (כמ"ש עירובין יט.) עכ"ז יש בכח קדושת אהרן להעלות גם את זה ולהעיד עליו שנמצא בו בכח הנעלם בשרש קדושת הברית כידוע שפנחס הוא אליהו מלאך הברית שהוא עד ראיה על כל ישראל שמקיימים האי קיימא כמ"ש בזוהר הקדוש (שם) והוא יעיד גם על המשוך הנ"ל שנימול בזמנו וא"צ למולו שנית רק מדרבנן מפני מראית העין (כמ"ש יבמות עב.) ואליהו יעיד בו שיש בו בעצם קדושת הברית מיום המולו לשמונה. וזש"נ פינחס וגו' השיב את חמתי וגו' בקנאו את קנאתי. שזה היה גם כן עצתו להעלות את זמרי מפגם הגדול של משיכת ערלה על ידי שעשה בו את הדין ונהרג וכל המומתין עפ"י ב"ד באין לחיי עולם הבא. והשיב את החימה מעליו והביאו לעולם הבא. וכמו כן נמצא בכח קדושת אהרן הכהן לקרב כל פרטי נפשות יהיה איך שיהיה להחזירם לשורש הקדושה כי קדושת הכהונה נכלל בה קדושת כלל ישראל וביחוד על תיקון פגם הברית הנמשך מפגם תאות אכילה כנ"ל ועל ידי אכילת הכהנים מקדשי שמים ניתקן פגם תאות אכילה וממילא ניתקן גם פגם הברית שתלוי זה בזה וכמ"ש (ברכות י :) קדוש הוא כו' חד אמר שלא ראתה זבוב עובר על שולחנו וחד אמר סדין כו' ולא ראתה קרי עליו והכל א' שע"י שהיתה אכילתו בקדושה והיינו שלא ראתה זבוב על שלחנו שהוא יצר הרע הדומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב (כמ"ש שם סא.) שלא נמצא ענין תאוה באכילתו ועל ידי זה לא ראתה קרי על סדינו שזה תלוי בזה כנ"ל. וגם בקרבנות נאמר כלשון הזה (פ"ה דאבות) ולא נראה זבוב בבית המטבחים והיינו באכילות קדשי שמים

של הכהנים לא נמצא מענין תאות היצר הרע. וכמו כן נפעל ביום השבת על ידי אכילת הג' סעודות (כמו שנת' לעיל סו' מא' ד) וכמו שקדושת השבת בשנה הוא כולל כל קדושת המועדים כמו שאמרנו עמ"ש וקדשתו מכל הזמנים (כמו שנת' ויצא מא' ג) כמו כן קדושת אהרן הכהן בנפש כלול מכל קדושת כלל נפשות ישראל. ויש לומר שעל רמז זה נסדר בזוהר הקדוש בפרשה זו ענין המועדים פסח שבועות ר"ה ויום הכיפורים וסוכות מפני שנפש אהרן הכהן נמצא בו בכח כל קדושת המועדים כמו שנמצא בכח בקדושת יום השבת כל קדושת המועדים כנ"ל:

## פרק י

**וזה הדבר אשר תעשה להם.** במ"ר הה"ד לעולם ה' דברך נצב בשמים כו' כשם שמתחלה גזר ונעשה שמים אף דבר שדברת לקדש את אהרן ואת בניו קיים לעולם כו' המד' מדייק מתיבת הדבר שמיותר דהוה ליה לומר וזה אשר תעשה. גם לשון וזה שייך על דבר המבורר לעין. וכבר אמרנו עמה שנאמר וזאת התרומה אשר תקחו מאתם שהוא מיותר שכבר אמר ויקחו וגו' תקחו וגו' אבל כונתו בזה שאמר וזאת על דבר מבורר שהוא מרמז כענין זה יתנו שאמרו (מדברי תורה תשא סוסי' ט) כמין מטבע של אש הראה למשה וא"ל כזה יתנו והיינו שהראה לו כח הרוחניות של המטבע בעולמות העליונים (כמו שנת' שקלים מא' א ד"ה ומשה רבינו ע"ה) וכענין זה וזאת התרומה וגו' זהב וכסף ונחשת כח רוחניות החיות שלהם בכל העולמות וכדאיתא בתקו"ז בפתי' אליהו לאשתמודעא בהן עילאין כו' ואיך אשתמודעא עילאי מתתאי שבכל מיני נמצאים שבעולם הזה כח הרוחניות שלהם מבורר בעולמות העליונים והוא החיות שלהם המקיימם וכענין מ"ש (יומא עב.) על עצי שטים שמא תאמר אבד סברם ובטל סיכויין ת"ל עומדים שעומדים לעולם ולעולמים ואם המכוון על גוף הקרשים הלא נגנז כל המשכן עוד בימי שלמה רק המכוון על פנימיות ורוחניות שלהם לכפר על מעשה שטים (כמ"ש מדברי תורה תרומה ט) הכח הזה הוא קיים לעולם וזהו סברן וסיכויים וכמו כן מצינו בקהלת לאחר שפרט מעשיו הגדלתי מעשי וגו' עשיתי לי וגו' כל הענין אמר וזה היה חלקי מכל עמלי היינו כי בודאי שבכל פרטי מעשים של שלמה היה בהם כונות נפלאים ועכ"ז אין בהם השארה וקיום רק זה בעצמו מה שנכתב פרטי מעשיו בין הכתובים. וזה מרמז גם המד' על תיבות וזה הדבר הה"ד לעולם ה' דברך נצב בשמים והיינו כידוע מהבעשט"ט זצוקללה"ה שהדיבור יהי הרקיע זהו הנצב ומקיים השמים בתמידיות לעולם שהדיבור של השו"ת חי וקיים לעד. וכמו כן זה הדיבור בעצמו שאמר לקדש את אהרן קיים לעולם ועל זה מרמז וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם שמזה הדיבור בעצמו שנכתב בתורה

לקדש אותם מזה עצמו נעשה השארת קדושת הכהונה לעולם והוא מפורש לעין ברית כהונת עולם ומסיק ולמה כך כן יהיה דברי אשר יצא מפי וגו' והיינו שדברו ית' בתורה הקדושה הוא נצחיות בקיום לעולמי עולמים:

## פרק יא

**ועשית מזבח מקטר קטרת וגו'**. להבין למה נזכר מזבח הקטרת בפרשה זו המדברת מבגדי כהונה ומשיחת אהרן והו"ל להזכירו בפרשת תרומה עם שאר כלי המשכן וכבר עמד בזה הרמב"ן ז"ל. ויש לומר בזה על פי מ"ש (יומא עב:) דזיר זהב שעל מזבח הקטורת רומז לכתר כהונה שזכה אהרן ונטלו וכבר שאלנו למה לא נרמז כתר כהונה במזבח הנחשת שעליו מקריב רוב הקרבנות. אמנם בחינת כתר יורה על הענין שמגיעים ממנה עד לתכלית השורש. וענין קדושת כהונה יורה שכחו לקרב נפשות ישראל לאביהם שבשמים דעל כן נקרא אהרן שושבינא דמטרוניתא. והכתר מורה על תכלית הכח לקרב. עד השרש והיינו שנשלם כח הכהונה באהרן לדורות עולם וזהו דייקא על ידי מזבח הקטורת והוא על דרך מ"ש (שבת פט.) דאף מלאך המות מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטרת וגו' ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו' אי לאו דאמר ליה מי הוה ידע ולהבין הוכחה זו על משה רבינו ע"ה דכ' בכל ביתי נאמן שלא היה יודע רז זה לעצור המגפה אם לא ששמע מהמה"מ. הוא על פי הידוע מכ' האריז"ל שכל המלאכים נתנו חלקם ביצירת האדם במאמר נעשה אדם וגו' חוץ מהס"מ שלא רצה ליתן חלקו אמנם בשעת מתן תורה נתן מרצונו חלקו למשה רבינו ע"ה הכח לעצור המיתה ולבטל כחו וז"ש אי לאו דא"ל מי הוה ידע כי בהכרח היה שימסור בעצמו הדבר לבטל כחו. ויש לומר בזה השאלה מאחר שעשה אדם הראשון תשובה באמת על החטא (וכמ"ש עירובין יח: ובזוה"ח סו"פ בראשית) למה נשאר גזירת המיתה לדורות אחר התשובה. וכמו כן בשעת מתן תורה שפסקה זוהמתן ונתבטל פגם הנחש ואף שאחר כך קלקלו הא עשו תשובה על הקלקול ולמה לא נתבטל גזירת המיתה. רק הכל הוא מטעם הנ"ל מפני שלא נתן הס"מ מחלקו בחינת הרע בעת יצירת האדם ולא היה לו להאדם בשעת יצירה שום שייכות לבחינת הרע וזה היה מרצון השי"ת כי באם היה להאדם חלק מבחינת הרע בעת יצירתו היה מבררו מיד לטוב. דאז היה בכח הבחירה לבררו כולו. אבל מפני שביצירתו לא נתן לו הס"מ חלק רק אחר כך שהשיא אותו לדעת טוב ורע. על ידי זה אין בכח האדם לתקן בשלימות הפגם עד עת קץ שיבולע המות לנצח כשיעביר השי"ת רוח הטומאה מן הארץ (ונת' בזה פ' בראשית מא' ח) וזה הסוד שמסר לו המה"מ שיש ביכולת לתקן גם בהעולם הזה לעצור המגפה היינו לבטל פגם שגרם המיתה והיינו על ידי קטרת. וז"ש שמסר

לו דבר כו' לו למשה רבינו ע"ה דייקא שיוכל לכלול הרע עם הטוב ולבררו לטוב כמו שהיה אם היה נמסר מיד בשעת היצירה. ולכן נאמר למשה רבינו ע"ה קח לך סמים וגו' לך דייקא שעל ידו דייקא יוכל להתברר בחינת הרע על ידי שנכלל עם הטוב על ידי עשיית הקטרת שהיה התכללות הרע בטוב בפועל. וכידוע מי"א סממני הקטרת שהחלבנה ריחה רע ועל ידי שמערבה עם העשר סממנים שריחם טוב נתהפך החלבנה עצמה לריח טוב ומכאן למדו (כריתות ו :) לצרף פושעי ישראל באגודת תעניתנו והיינו שגם הנפש שכבר נשקע ברע יש לו תיקון להתברר לטוב על ידי שמתחבר בצוותא עם עדה מישראל שהם עשרה שעל ידי זה יוכל גם הרע להתברר לטוב. והנה בפ' זו נזכר כל הכנת אהרן הכהן שיוכל לקרב נפשות ישראל על ידי שנוטע בלבם הארת הקדושה לכל נפש כפי ערך הכנתו ותשוקתו להתקרב לקדושה בנר מצוה ותורה אור וזהו התחלת הפרשה בשמן ונר כנ"ל. ומסיים בפ' מזבח הקטרת והיינו תכלית התקרבות להקדושה גם הנפשות שכבר נשקעו ברע ואין לבם פונה להקדושה מכל מקום יש להם תקוה להתברר לטוב על ידי צירופם להקדושה וזהו מדתו של אהרן אוהב וכו' ומקרבן לתורה. ולכן נעשה עליו הזר זהב המרמז לכתר כהונה שזכה אהרן לעולמי עד:

## פרק יב

**והקטיר עליו אהרן וגו' בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה וגו'**. תמיד תולה הקטרת בהנרות וכ"ה בכמה דוכתי בזוהר הקדוש וברע"מ (אמור פט רע"א) דהא תרין אלין על ידא דכהנא כו' אדלקותא דבוצינין וקטרת והא אוקימנא שמן וקטרת ישמח לב. והוא בזוהר הקדוש (בהעלותך קנ א) ושם איתא בהטיבו כד"א כי טובים דודיך רי"א הטבה ממש כד"א וטוב לב משתה תמיד. והיינו כשמופיע האור כי טוב בלב וזהו בקטרת של שחרית כשמטיב הנרות שדלקו כבר והיינן כשנקבע האור מז' בוצינין שהדליק אתמול שמורים על ז' המדות. ובהעלות אהרן וגו' עז עיקר זמן הקטורת וכמ"ש בזוהר הקדוש (ויחי רל א) ובשעתא דמנחה כו' תכון תפלתי קטרת לפניך וגו'. וכן פרשה זו מתחלת בשמן ונרות ומסתיימת בקטרת. והזיר של כתר כהונה היה על מזבח הקטרת וזכה ארן ונטלו שזה כח אהרן שושבינא דמטרוניתא ליפות ולטהר לכנסת ישראל שימצאו חן בעיני השי"ת ואף החלבנה שריחה רע נותן ריח טוב ומרמז לפושעי ישראל כמ"ש מגמ' הנ"ל. והיינו כשמתקן לכנסת ישראל שמבוררין בכל העשר מדות דקדושה שנגדם עשר סממני הקטורת אז אף הפושעים שנגד החלבנה קשורים בשורש בהשי"ת ומהם יהיה גם כן האור כי טוב והיינו כמ"ש בזוהר הקדוש (קפד א) דהא לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כו' וזהו שמן וקטרת ישמח לב ועדש"נ פקודי

ה' ישרים משמחי לב דעיקר התיקון על ידי הרב חכמה דתורה שבעל פה שבא לתקן הרב כעס וליישר הלב להוריק הרע מלב כסיל ולתקנו שיהיה טוב מאד וישרים לשמחה דכ' לישרי לב שמחה. וזהו דייקא על ידי תורה שבעל פה שעל זה אמר (זח"א רב א) דלית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא וכמ"ש בגמרא (סוכה נב :) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ובית המדרש הוא מקום חידוש הלכות דתורה שבעל פה. והוא כח אהרן שנמסר לו הדלקת הנרות להאיר בלב ישראל אור תורה שבעל פה (כמו שנת' לעיל ובמא' חנוכה) וכן בקטרת שיתן אף החלבנה ריח טוב כנ"ל. וזהו שמן וקטרת ישמח לב. ובזמה"ז אף שאין לנו קטרת וכהן בשבת זוכה כל אחד מישראל כמו במתן תורה שנאמר להם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' וכמ"ש הרמב"ם (סוף ה' שמיטה ויובל) ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש כו' ופרק מעל צוארו עול חשבונות הרבים הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו וכו' ובשבת כל ישראל פורקין מעליהם עול ד"א ועניני עוה"ז והרי הם ככהנים וכמו שיהיה לעתיד ואתם כהני ה' תקראו וגו' ויוכל לתקן כל ימי המעשה. וכמו בכהן בהטיבו את הנרות יקטירנה והיינו כשנקבע האור כי טוב וכמ"ש ברע"מ (אמור שם) דנהירו עלאה במשח רבו נחית על רישא דכהנא בקדמיתא לתבר איהו אדליק כו' כן כל א' מישראל תיכף בכניסת השבת נופל עליו הפחד והיראה וכן חשב האריז"ל סעודת ליל שבת נגד קדושת יצחק אבינו ע"ה דאחוי להו להקב"ה בעינייהו (כמ"ש שבת פט :) ומזה נופל הפחד והיראה כשרואה ממ"ה הקב"ה עומד עליו ותיכף נופל עליו היראה וכ"כ (ירוש' דמאי פ"ד) אימת שבת על ע"ה ואז כל אחד מישראל זוכה במנרתא טבתא דנהרא על רישין ואז יוכל לתקן הכל כמו הכהן שיהיה טוב מאד וזה עיקר קדושת שבת שבכניסת שבת כ' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שנדרש בב"ר על כל ההיפך מהטוב יצר הרע ומה"מ שהכל מצא חן בעיני השי"ת שמזה יהיה טוב מאד (כמו שנת' מא' ה) והוא כתר כהונה שהוא בקטורת ושמן ישמח לב:

**ובהיכל** היו שלחן ומנורה ומזבח הקטרת ובשלחן ומזבח כ' ועשית לו זר סביב והמנורה לא היה לה זיר. אבל באמת אמרו (יומא עב :) ג' זירין הן של מזבח ושל ארון ושל שלחן כו' וכבר אמרנו דענין המנורה דאיתא (מ"ר פ' זו) בא והאר לי היינו אור תורה שבעל פה שניתן לחכמים הכח להאיר כביכול לפניו כענין נצחוני בני (בבא מציעא נט :) וזה הכח ניתן לאהרן להופיע על ידי הדלקת נרות המקדש אור תורה שבעל פה בלב ישראל וזה ענין חנוכת אהרן (ונת' כ"פ) וגם המנורה יש לה כתר כתר תורה אך כתר דתורה שבעל פה הוא בארון בבית קה"ק. ושם רק הלוחות וס"ת רק דתורה שבעל פה עיקרה כשבא מתורה שבכתב דברי אשר שמתי בפיך דאם לא כן אינו אור תורה שבעל פה כלל דאף בכתובים

אמרו (תענית ט.) מי איכא דלא רמיזי באורייתא. וזה ענין מ"ש (פ"ו דאבות) ששלחנך גדול משלחנם וכתרך גדול מכתרם ולכאורה אינו מובן מה שזכר כתר שלא הוזכר כלל מקודם רק לשלחנם. אך המכוון דכתר שלחן הוא בהיכל וכתר תורה בקדש הקדשים וכבר אמרנו דקדש הקדשים מרמז לעתיקא מדת אין וכמ"ש (זח"ב קכא א) והחכמה נפקת מאתר דאקרי קדש הקדשים ועז"נ והחכמה מאין תמצא עתיקא סתימאה דאקרי אין. דמאמר יהי אור נגד מדת חכמה וה"פ אורה שבו נגד ה' חומשי תורה כמ"ש בב"ר והיינו יוד שבשם וקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג סה ב). וכתר תורה ממדת כ"ע. והב' כתרים דשולחן ומזבח הקטרת הם ממדת בינה. כתר כהוה במזבח הקטורת שהוא שבכחו לברר שאף החלבנה שמרמז לפושעי ישראל גם כן נותן ריח טוב כשמחובר לעשר סממני הקטורת כן גם פושע"י קשורים בשרש בהשי"ת ועתידים שיתנו ריח. וזהו על ידי תשובה שהוא בחינת בינה כש"נ ולבבו יבין ושב. וכן כתר שלחן הוא מתקן כל אכילות כהנים של חול שלא יהיה מהם קטרוג היצר הרע וכמ"ש בזוהר הקדוש (תרומה קנד ב) בגין ההוא לחם דהוו לקטי הני אתברכא כל מזונא ומזונא דהוו אכלן ושתאן דלא לקטרגא בהו יצר הרע כו' והיינו שהיה מועיל שיהיה כל אכילתם בקדושה. והוא מבחינת שבת עלאה שנותן קדושה לימי המעשה והוא גם כן ממדת בינה. וזהו שלחן מלכים שזכה שלמה המלך ע"ה שנכתבה סעודתו בכתוב שהיה אכילתו דברי תורה ממש לכו לחמו בלחמי וגו' וכבר אמרנו שע"ז אמרו ואל תתאוה לשלחנם של מלכים שבודאי הרגיל בפת במלח וכו' כדרכה של תורה שלא יתאוה לשלחנם והיה די לומר שלא יתאוה למעדנים בשר ויין. רק המכוון שא' ואל תתאוה לשלחנם דסעודת שלמה הגדולה נכתבה בכתוב שהיה בקדושה כ"כ והיה זה לחם חוקו ותתקנא בו שלך ניתן הלחם חוק פת במלך וכו' ועל זה אמר ששלחנך גדול משלחנם על פי מ"ש בזוהר הקדוש (בשלח סא סע"ב) מזונא עלאה יתיר מכלא הוא מזונא דחברייא אינון דמשתדלי באורייתא דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא כו' ואקרי חכמה. וכתרך גדול מכתרם דכתר שלחן שהוא אכילה בקדושה כנ"ל הוא עומד בהיכל והוא מבחינת בינה. וכתרך כתר תורה שהוא גם כן כתר המנורה דאור תורה שבעל פה עומד בארון בקה"ק שהוא מבחינת כ"ע כנ"ל. והנה בשבת יש לנו שלחן ומנורה כמו בבית המקדגש בהיכל וכמ"ש אסדר לדרומא מנרתא דסתימא ושלחן עם נהמא בצפונא. ולקטרת לכאורה אין זכר בשבת. ונראה דהדסים מדאני אסא שהוזכרו בגמרא (שבת לג :) חד כנגד זכור וחד כנגד שמור. הם ממש בחינת הקטרת שבו החלבנה שמורה שאף פושעי ישראל יתנו ריח טוב כנ"ל. דאף הפושעים קשורים בשרש כיון שמחוברים לכנסת ישראל כמו החלבנה שנותן ריח טוב

כשמחובר עם עשר סממני הקטרת. וכן מורה ענין המדאני אסא עפמ"ש (סנהדרין מד.) אף על פי שחטא ישראל הוא כו' הד"א אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה (ונת' לך מא' ג) וקחשב שם על עכן כל עבירות חמורות שעבר על ה' חומשי תורה ומושך בערלתו היה ועוד ע"ש. ולכאורה יש להבין למה תלו בו החטאים שאינם מפורשים והלא אמרו (שם קו :) בכולם לא תפיש למדרש לבר מבלעם הרשע דכמה דמשכחת ביה דרוש והרי אף באותן שנמנו שאין להם חלק לעולם הבא א' שלא ירבו לספר ולדרוש לגנאי כיון שהם מזרע יעקב לבר מבלעם ולמה להגמ' לדרוש כ"כ לגנאי בעכן שהוא מישראל ויש לו חלק לעולם הבא כמפורש במשנה. אך כיון שבו כ' חטא ישראל ללמד דאף על פי שחטא ישראל הוא באו חז"ל להורות דכל שהוא ישראל אף אם הרבה לפשוע והגדיל עונות עד לשמים מכל מקום ישראל הוא ואסא קרו ליה רק דקאי ביני חילפי והיינו שבאמת רצונינו לעשות רצונך כו' (כמ"ש ברכות יז.) ומי מעכב שאור שבעיסה כו' שעל ידי שעומד בין הקוצים שיש בהם בשורש הרע על ידי זה מסתעף גם ללב ישראל השאור שבעיסה. וכל שהוא מזרע יעקב לא ידח ממנו נדח. והוא ענין המדאני אסא להתקפא חלשין (וכמו שנת' שם) והוא ממש כעין מעשה הקטורת המורה המורה שאף פושעי ישראל עתידין שיתנו ריח וכמ"ש (עירובין כא :) דתאנים רעות רשעים גמורים שמא תאמר אבד סברם כו' ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח. וענין ריח מורה על טהרה וכמ"ש (סוטה מט.) מורחינא ריחא דחוניניתא א"ל בני טהרה יש בך ע"ש (ונת' ר"ח מרחשון מא' ג) והיינו שיתברר דעמך כולם צדיקים וכמו שנדרש (שם) הדודאים נתנו ריח על בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא והיינו בפגם זה שגורם הבחרות (כמו שנת' מא' ז) וזה כח אהרן לברר את ישראל על ידי מעשה הקטרת שכולם קשורים בשרש בהשי"ת ומבוררים בבחינת צדיק (וכמו שנת' מא' ט) וזה שהיה כתר כהונה במזבח הקטרת. וכתיב וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וגו' היינו יום הכיפורים בחינת עלמא דאתי שהוא השופר גדול שיעורר אף האובדים והנדחים שמשוקעים בקליפה כמו במצרים שהיו מוקפים בקליפה כעובר במעי אמו. וכן מורה ענין המדאני אסא שלוקחין בשבת. ובמ"א נת' דההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בהש"מ וכו' (שבת שם) הוא אליהו כדעת הי"מ בתוס' (חולין ו.) דכ"מ שנזכר ההוא סבא הוא אליהו. ואליהו מלאך הברית הוא המברר והמעיד על כל ישראל בקדושת הברית וכל מאן דאתגזר אקרי צדיק. וכל הכלים שבהיכל היו של זהב שמורה על יראה. שכן גם ירושלים נקרא ע"ש יראה שלם (כמ"ש ב"ר פ' נו) והבא לירושלים לאכול מעשר שני כ' ביה למען תלמד ליראה וכש"כ הנכנס להיכל שנופל עליו הפחד והיראה כש"נ נורא אלהים ממקדשיך וגו' וכן כל הג' שבאו בשבת

כמו במקדש שלחן בצפון ומנורה בדרום ומדאני אסא נגד מזבח הקטרת והקטרת כולם הם בסעודתא דמעלי שבתא סעודתא דחק"ת דשבת דמעלי שבתא איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה ב) ויצחק האושפיזא של הסעודה שמדתו פחד יצחק בחינת זהב שמורה על יראה. וידוע דזהב וכסף ונחשת הם נגד קדושת ג' האבות הק'. זהב מרמז ליראה מדת יצחק אבינו ע"ה וכסף מרמז לאהבה מדת חסד לאברהם ונחשת נגד יעקב אבינו ע"ה. והנה מדת אהבה גדול מיראה כמ"ש (סוטה לא.) גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה ומכל מקום זהב יקר מכסף והטעם שמצד האדם מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה ואחר כך זוכה לאהבה מצד השי"ת וכמ"ש בשם ר' ר' בער זצוק"ל ע"ד שכן דרכו וכו' וכל שבא מצד האדם ויגיעו חביב עליו וכמו שאמרנו דמטעם זה קרי בגמ' (זבחים צא.) לר"ח מקודש נגד שבת אף דשבת גבוה יותר קדושתו מקדושת ר"ח רק דקדושת שבת קביעא וקיימא מהשי"ת מה שאין כן ר"ח דישראל מקדשי לה (ונת' חנוכה ריש מא' כה) ועל כן זהב יקר יותר מכסף. אבל יש להבין דיעקב תושבחתא דאבהן איהו וכללא דלהון (כמ"ש זח"א רז א וש"מ) וכן בב"ר (פ' עו) נקרא הבחור שבאבות ולמה נחשב נגדו נחשת שהוא גרוע מכולם. אך באמת האבות בעצם הם בחינת זהב וכסף אהבה ויראה ויצחק נכלל גם כן באהבה ואברהם אבינו נכלל ביראה אשא במיא ומיא באשא (כמ"ש זח"א קלג ב) וכן שלימות הכסף כד אתכליל בזהב (כמ"ש זח"ב קמח א) תפוחי זהב במשכיות כסף. וכן יעקב אבינו ע"ה כלול משניהם מבחינת אהבה ובחינת יראה. אבל אברהם ויצחק רק בעצמם היו בחינת זהב וכסף ומכל מקום יצא מאברהם אבינו ע"ה פסולת הכסף ישמעאל חמדות זרות. ומיצחק אבינו ע"ה יצא פסולת הזהב עשו קליפת הקנאה ורציחה. מה שאין כן יעקב אבינו כנגדו נחשת שאף הגרוע שבישראל גם כן על כל פנים בחינת נחשת ואינו נמשל לחרס. אבל יעקב אבינו ע"ה בעצמו כלול מבחינת זהב וכסף כנ"ל. רק שנחשב נחשת לענין שמטתו שלימה. וכנגד זה היה מזבח הנחשת שהיה עומד בעזרה רומז שאף פושעי ישראל מלאים מצות כרימון (כמ"ש סוף חגיגה) ואף החוטאים בפועל יתוקנו על ידי הקרבנות שקרבים על גבי מזבח הנחשת. ואף שנקרא מזבח אדמה נקרא גם כן מזבח הנחשת שח"ו אין בישראל שיהיה נמשל לחרס דכיון שנשבר א"ל תקנה ואבד סברם ובטל סיכוים רק אלו ואלו עתידין שיתנו ריח כנ"ל. וזה כח הנחשת שמטתו שלימה. ואחר שנולד יעקב אז גם אברהם ויצחק נקראו ישראל (כמ"ש ב"ר ר"פ תולדות) ועשו וישמעאל לא נחשבו מזרעם (כמ"ש נדרים לא.) ביצחק ולא כל יצחק וגם מטתם שלמה. וזה זוכין ישראל להתברר בסעודה ג' שזוכין לקדושת יעקב אבינו ע"ה דשבת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו (זח"ב רד א) שזוכין לקדושת ג' האבות:

# פרשת זכור

## פרק א

**זכרו את אשר עשה לך עמלק בדרך וגו' אשר קרך בדרך וגו'** צריך להבין מה שנאמר בדרך ב' פעמים. גם מהו ענין הזכירה ומה סיפר להם והלא דור המדבר ידעו מעצמם שהיו בני דור שנלחם בהם. אך הענין על פי מ"ש (מדברי תורה תצא ט) מהו עמלק עם ילק פרח כזוחל (והיינו שתרגום ילק זוחל) עמלק שבא ללוק דמן של ישראל ככלב. והיינו שנקרא עמלק על ב' הענינים הנ"ל שפרח כילק והוא מ"ש אחר כך במד' ת' פרסה פסע עמלק ובא לעשות מלחמה עם ישראל וכו' ובפשוטו שישב לפנים מא"י שהיה ת' פרסה. ויש לומר המכוון שמרמז על הקליפה דעמלק היינו יצא בישא כמ"ש (זה"ק שלח קס א). והוא מה שמצינו (קידושין פא.) בר"מ שהיה מתלוצץ בעוברי עבירה כו' לא הוה מברא כו' אי לאו דמכריזי ברקיעא הזהרו בר' מאיר ותורתו כו' והיה יכול היצר הרע לבא ולהסית לר"מ בדבר עבירה אף דאיתא (עירובין יג :) שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה. וכן מייתי שם ברע"ק שהיה מתלוצץ בעוברי עבירה ורצה גם כן להכשילו ואמר אי לאו דמכריזי ברקיעא הזהרו ברע"ק ותורתו כו' ואף שאמרו (מד"ר ומדברי תורה חקת) כל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לרע"ק וחביריו. והיה שורש תורה שבעל פה כמו שאמרנו כ"פ מהאריז"ל. ומכל מקום לא היה מתבייש להסיתו לדבר עבירה אי לאו שנשמרו מלמעלה ועל זה רומז אשר קרך בדרך שהיה כענין מקרה דבר אשר לא יעלה על לב כיון שהיו מתלוצצים בעוברי עבירה בודאי היו רחוקים מענין זה מאד ומאד ומכל מקום לא נתבייש היצר הרע לכנוס להם לפתות. וכן מצינו (קידושין פא :) בר' מאיר שאמר הזהרו בי מפני בתי אף שמותר היחוד עמה ונראה דזה היה אחר מעשה הנ"ל דמקודם היה מתלוצץ בעוברי עבירה. וכן זה התלמיד שליגלג על ר' טרפון מסתמא היה רחוק מענין תאוה ומכל מקום אמרו לא היו ימים מועטים עד שנכשלו אותו תלמיד בחמותו ע"ש. ועל זה מרמז מה שנאמר עמלק יושב בארץ הנגב שפי' בזוהר הקדוש הא יצרא בישא כו' והיינו שיושב בארץ הנגב ומרמז שנכנס אף ללב קדוש כזה שמנוגב מכל חמדה ותאוה ע"ד שדרשו (תמורה טז.) ארץ הנגב נתתני בית שמנוגב מכל טובה כו' אדם שאין בו אלא תורה בלבד (וכמו שנת' תצוה מא' ו ע"ש) ועז"נ זכור את עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים והיינו אחר שיצאו מכל עשר כתרין דמסאבותא בעשר מכות שכנגדם נגוף למצרים ורפוא לישראל ונכנסו בעשר קדושות ע"ס וזכו במכת בכורות להיות קשור בשורש בחינת כ"ע ונקראו אז בני בכורי ישראל (ונת' כ"פ) ומכל מקום יכול עמלק להזווג להם. ואמר אשר קרך בדרך היינו בדרך שהלכו לקבל תורה מסיני. ומכל

מקום לא נתבייש להזדווג לכם אף שהיה דרך מקרה אשר לא יאומן כי יסופר. ובא ללמד שיזהר האדם מפיתויי היצר הרע ולא יסמוך על גדולתו וקדושתו ופרישתו וכהא דתנן אל תאמין בעצמך עד יום מותך שאז בודאי נשלמו באמת וכש"נ כי הולך האדם וגו' שכל ימי האדם הוא בחינת הולך להתברר במדתו שהוא בית עולמו המיוחד לו עד יום מותו שאז נשלם שלא יוכל לקלקל עוד ואין לו עסק עוד בזה העולם ואז נח ועד"ש משה רבינו ע"ה לא אוכל עוד לצאת ולבא. ובירושלמי (פ"א דשבת ה' ג) בחסיד שהיה שונה אל תאמן בעצמך עד יום זקנותך כגון אני ומה שאירע לו ע"ש וא' אשתוי לחברך לשנות עד יום מותך וכנ"ל. ועל זה בא המצוה לזכור מה שהיה כח לעמלק להזדווג להם בדרך שיצאו ממצרים שכולל כל הרע בבחינת סור מרע ובדרך שהלכו לקבל התורה בחינת עשה טוב ולהיות האדם אף כשהוא במעלה עליונה בקדושה וטהרה מכל מקום יהיה נזהר מפיתויי היצר הרע עמלק יצרא בישא. ועל שם זה נקרא עם ילק שפרח כילק מת' פרסה רומז אף למי שמרוחק מקליפתו עד התכלית ומנוגב מכל חמדה ותאוה ומרוחק מהם כשיעור ת' פרסה מדת כל הארץ מכל מקום פורח כילק. ועוד נקרא עמלק על שם שבא ללוק דמן של ישראל ככלב והוא מה שנאמר ויזנב בך כל הנחשלים וגו' ואיתא (בפסיקתא רבתי ומדברי תורה שם י) זה שבט דן שפלטו הענן כו' ולהם הכניס היאוש מלשוב בתשובה ועל ידי זה פיתה אותם ע"ד שאמר אחר (חגיגה טו.) הואיל ואטריד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתהני בהאי עלמא. וכ"כ גורר אותם היצר הרע עד שמביאם לידי חוצפה יתירה וז"ש בפסיקתא (לחנוכה פרשה ז) ובתנחומא (תצא שם) לפי שלא היו ישראל יודעין מה טיבה של זמורה עד שבא עמלק ולמדה להם שנאמר והנם שולחים את הזמורה וגו' ומי למד מעשו זקנו כו' חיכך בגרונו והוציא את הזמורה ואין לו פירוש. ובאמת ביחזקאל ח' הפסוק נאמר על מה שעמדו אחוריהם אל היכל ה' ורש"י פי' הזמורה על זמר היוצא מאחוריהם וריח רע וכן נראה מתרגום. אבל בודאי זה החוצפה לא היה אופן שיהיה נמצא בישראל רק שחוצפה זו הכניס עמלק שהיה מחוצף דשמעו עמים ירגזון והוא אף ששמע וידע הכל נכנס ועמד בחוצפה ונזדווג לישראל וזה למד מעשו זקנו שאף שחשש מאד על הברכות שנתברך יעקב מאביו מכל מקום התלוצץ מכל וכל וחיכך בגרונו והוציא את הזמורה. וכן נדרש (שמות רבה פ' כז) לץ תכה וגו' וכן מה שנאמר בענוש לץ וגו' על עמלק שיהה לץ וזה ענין אפיקורסת וזה הכניס בישראל שבאו לחוצפה זו במה שנאמר והנם שולחים את הזמורה וגו'. וזה דרך היצר הרע כשרואה שהאדם נכשל באיזה עוון בעצתו ובפיתויו. אחר כך משליכו ביאוש לומר מה יועיל לך תשובתך אחר כי גדול עונך עד לשמים והואיל ואיטריד ההוא גברא מעולם הבא ליפוק ליתהני בהאי

עלמא וע"ש זה נקרא עמלק עם לק שבא ללוק דמן של ישראל ככלב שבא למצוץ שארית דמם וחיותם עד תכליתו כנ"ל. ובא המצוה תמחה את זכר עמלק על ב' הענינים. והיינו שאף הגדול במעלה וקדושה יתירה לא יסמוך על קדושתו ויזהר מפיתויי היצר הרע. ואף מי שנכשל ח"ו מה לא יתייאש מן התשובה וישוב אל ה' וירחמהו. ועל זה אמר (מדברי תורה שם סי' ד) אמרו ישראל רבונו של עולם אין אנו יכולין בו א"ל הקב"ה תהיו אתם מזכירין שמו מלמטה ואני מוחק שמו מלמעלה כו' והיינו מה שנאמר ה' לא יעזבנו בידו שנדרש (סוכה נב :) על היצר הרע שאלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו וה' לא יעזבנו בידו. ואמר אשר קרך ונדרש בפסיקתא (סו' פרשה יב) ותנחומא (שם ט) קרך טמאך כו' מקרה לילה שזהו עיקר שרש היצר הרע שעליו איתא (קידושין ל :) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין שזה היצר ברא השי"ת שיהיה לטוב חשק לדברי תורה ואתה עושה אותו רע לעניני תאוה על ידי פיתוי הנחש שהיה בתאוה באכילה ואחר כך הטיל זוהמא בחוה (כמ"ש שבת קמו.) ונדבק הזוהמא באדם הראשון וזרעה. ועל יצר הרע זה איתא (סוכה נב.) הקב"ה קראו רע והיינו יצר דתאוה של דור המבול שהפוגם נקרא רע בעיני ה' כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א ריט ב וש"מ) ובגמ' (נדה יג :) ובזה מצינו שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו וכמו שאמר אביי אי מאן דסני לי הוה לא הוי מצי לאוקמי נפשיה (כמ"ש סוכה שם ונת' תרומה מא' ח) וזה שנאמר אשר קרך בדרך. ובהפטורה פקדתי אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך וגו' ואם קאי על המלחמה הלא רבים צררונו תמיד והיונים גזרו גזירת שמד בימי החשמונאים יותר מעמלק אך העיקר מה שנאמר אחר כך אשר קרך בדרך שטימאך כנ"ל ויזנב בך כל הנחשלים שהכניס היאוש בנחשלים כמו שאמרנו. וזה ענין מ"ש (שבת קיח :) אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון שנאמר ויהי ביום השביעי יצאו וגו' וכ' בתריה ויבא עמלק. ולכאורה אינו מובן דהא עמלק שלט בהם כלל שיהושע החליש אותם. ואחר המלחמות העידה רחב ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם. ואחר כך נכנסו ישראל לארץ ישראל ונבנה בית המקדש והיו ימי שלמה וכל ימי בית ראשון ואחר כך בית שני. אך העיקר אשר שם לו בדרך והכניס עמלק היאוש בנכשלים ועל ידי זה גירר אותם עד שבא ללוק שארית דמם והחיות שבהם ועל ידי זה גרם להם עמלק השעבוד שבא אחר כך לזמן רחוק דלולי מלחמת עמלק ומה שהכניס בלבם היאוש כנ"ל היו ישראל נשארים באותו מצב שהיו במתן תורה חירות משעבוד ולא היה מתקלקל לעולם. ורק עמלק גרם להם על ידי הפיתוי ואחר כך היאוש כנ"ל. וזה גרם מה שלא שמרו שבת ראשונה. ועל כן בא המצוה תמחה את זכר עמלק על ידי שמזכירין שמו מלמטה והשי"ת מוחק שמו

מלמעלה ויבטל כל כחו שהבא לטהר מסייעין אותו. וזה ענין קריאת הפרשה קודם פורים בכל שנה שעל ידי זה נזכה לעשות מחיית עמלק כראוי ומזכירין שמו בשבת שקודם ל כדי שנזכה למחיית עמלק בפורים ומיד נגאלין בניסן:

## פרק ב

**והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך מסביב בארץ וגו' תמחה את זכר עמלק וגו'** זכר ב' תנאים בהניח לך מכל אויביך שעיקר האויב הוא היצר הרע כמו שנדרש (ב"ר פ' נד) גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע כו' וכמ"ש (סוכה נב.) שלמה קראו שונא ומכל אויביך היינו כל ע' הקליפות המסתעפים מעמלק שהוא ראשית דקליפה יצרא בישא. וכשמתגברין על כל הקליפות ממילא ניצולים מכל האויבים שכחם רק על ידי כח הקליפות שנכנס מהם גם ללב ישראל השאור שבעיסה (כמו שנת' תצוה מא' ו) והתנאי הב' בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה וגו' והוא על פי מ"ש בזוה"ק (ויקרא ד ב) עת הזמיר הגיע עידן לאעקרא שלטנותא כו' וקול התור נשמע בארצנו דא ארץ דלתתא דאחסנו ישראל על ידא דיהושע כו' והוא כמ"ש בזוהר הקדוש אחר כך קול התור דא תורה שבעל פה דתורה שבכתב אקרי תורה סתם כו' וכמו שאמרנו דאף דתורה שבעל פה נקרא אורה לשון נקיבה ותורה שבכתב תורה אור דתורה שבעל פה מקבל מתורה שבכתב. אך כמו דה' בהתראה מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא אחר הו' שרומז לת"ת שם הוי"ה כן תור"ה היינו תור ה' מרמז לתורה שבכתב שכלול בה גם התורה שבעל פה. ותורה שבעל פה נקרא התור ה' מקודם ומקבלא מאור תורה שבכתב. וזה שדקדק בזוהר הקדוש ארץ דלתתא דאחסנו ישראל על ידא דיהושע שיהושע היה הראשון שעשה ספר אחר תורה שבכתב. וס' יהושע כולל חלק כל אחד מישראל בתורה שבעל פה וכמו שאמרנו בפי' מ"ש (נדרים כב :) וס' יהושע שערכה של ארץ ישראל הוא (ונת' חנוכה מא' כה ד"ה ובגמ' ע"ש) ובא"י עיקר המקום לאור תורה שבעל פה ועל ידי זה זוכין לניצוח היצר הרע וכמ"ש (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא והיינו תורה שבעל פה וכמ"ש (סוכה נב :) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ושם מקום חידוש הלכות דתורה שבעל פה. וזש"נ בארץ וגו' דארץ הוא בחינת תורה שבעל פה מלכות פה תורה שבעל פה ושבת הוא יום הניח ה' לך מעצבך ורגזך שנדרש בזוהר הקדוש (שם מח רע"ב) על יום השבת שאז שולח ה' נייחא מרוגז היצר הרע שגם העצב ועצבון. ואז גם כן זמן השפעה בתורה שבעל פה וכמ"ש (שם מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ועל כן שבת מיוחד למחיית עמלק. ואיתא בפסיקתא ומד' (תנחומא תצא ה) אמר הקב"ה אותן ב' זכירות שכ' לכם בתורה הוו

זהירין בהן תמחה את זכר עמלק זכור את עשה לך עמלק והיינו ב' הענינים של עמלק שאמרנו (ונת' מא' א) הזהירות לגדולים שלא יסמכו על קדושתם ויזהרו מפיתויי היצר הרע שיוכל לכנוס אף ללב קדוש וכמו שעשה לישראל כשיצאו ממצרים לקבל תורה שהיו במעלה עליונה כנ"ל. וגם למחות זכרו מה שהכניס יאוש בלב הנחשלים. ומסיק משלי אפר אם זכיתם אתם בניו של אברהם שהמשיל עצמו כאפר וכו' והיינו דקליפת עמלק הוא הגאוה דשרשי הקליפות עשו הקנאה וישמעאל התאוה ומהם נסתעפו הע' קליפות ל"ה מימינא ול"ה משמאלא כידוע מכ' האריז"ל ועמלק ראשית דקליפה שהוא הגאוה ומזה בא הע"ז עדש"נ אעלה על במתי עב אדמה לעליון וכן נדרש (מ"ר נשא פ' יג) גאות אדם תשפילנו זה עמלק שנתגאה על הקב"ה וכו' שזה היה מגאותו שלא נתפעל מגדולת ישראל ומהנסים נגליים שהיה אז עד דשמעו עמים ירגזון והוא מגאותו לא השגיח ע"ז. ואברהם אבינו ע"ה היה הראשון שזכה להתגלות עתיקא וכמו שנרמז במה שנאמר ואברהם וזקן וזה סוד מ"ש (בבא מציעא פז.) עד אברהם לא היה זקנה (ונת' כ"פ) וזה זכה ע"י הענוה שהמשיל עצמו כאפר דמי הוא עניו זוכה להיות מרכבה לבחינת עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין (כמ"ש זח"ב סד ב). ועל כן בשבת ובתפלת שחרית שכנגד קדושת אברהם אבינו ע"ה ובחינת עתיקא (כמ"ש בתקו"ז תי' יח) דקדושת התפלות דשבת כמו קדושת הסעודות. קוראין אז פרשת זכור על ידי שמזכירין שם מלמטה נזכה למחיית עמלק ולזכות לקדושת אברהם אבינו ע"ה שהוא מנגד לנו שהמשיל עצמו כאפר כנ"ל. ועל ידי זה נגאלין:

## פרק ג

**בתנחומא** (תצא ז) כאן כ' זכור ובשבת כ' זכור שניהם שוין כו' אמר שלמה כמקרה הכסיל גם אני יקרני מלה"ד כו' לזה הזכרתי על קערה מלא כל טוב ולזה הזכרתי על קערה מלא כל טוב ולא הזכרתי על קערה ריקם כך השבת כ' זכור וגו' ולכבדו במאכל וכו' ובעמלק כ' זכור וגו' על מה אתה זוכרו על שולחן ריקה כו' ויש להבין בשלמא במשל יתכן שאמר בשניהם לשון זכרון סתם שאלוהו זה הזכרת וזה הזכרת אבל בכאן הלא מפורש בשבת זכור לקדשו ובעמלק תמחה את זכר עמלק ואיך אמר דשניהן שוין. אך הענין דמחיית עמלק הוא לשרש ולעקור שורש הרע והיצר הרע והמצוה בכל שנה ומכל מקום רואים שלא הועיל שעדיין מתגרה ואף בת"ח ואף בגדולים כמו שמצינו בר"מ ורע"ק (קידושין פא.) ונראה שלא הועיל ח"ו ויאמר האדם מה יועיל שנצטוינו זכור את יום השבת לקדשו להכניס קדושה על ידי הענג וקדושת סעודת שבת פן זה גם כן לא יועיל ועל זה אמר כמקרה הכסיל גם אני יקרני. ועל זה אמר מהמשל הנז' דשבת אתה מזכירו על קערה

מלאה כל טוב שבאמת הקדושה דשבת קביעא וקיימא מהשי"ת כש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם ובודאי מועיל שהוא יום הניח ה' לך מעצבך ורגזך היינו הנייחא מכל האויבים והקליפות אך אחר כך חוזר יצר הרע למקומו כמו אחר מתן תורה. ומי שמשמר שבת כהילכתה נגאל באמת מיד לעולם. ובא מצות הזכירה להכניס הקדושה על ידי ענג דגם הגוף בשבת היא בקדושה וזהו על קערה מלאה כל טוב. מה שאין כן זכירת עמלק שהוא להוציא הרע מלב כסיל וזהו העיקר על ידי העבודה מצד האדם וזהו על שולחן ריקם. ומכל מקום גם הוא מועיל שבכל שנה ושנה נעשה מחיית עמלק יותר עד שנזכה לעשות ולזכות למחיית עמלק מכל וכל מלמעלה. אבל כל זמן שלא נמחה זכרו מכל וכל יצרו של אדם מתגבר. אכן מצות שמירת שבת מועיל בודאי שהשי"ת מכניס בישראל קודשה דקביעא וקיימא והישראל מקדש השבת על ידי הענג דגם הנאת הגוף בקדושה. ועל ידי שמירת שבת ניצולין גם מהעבירה כמ"ש (מכילתא בשלח ויסע פ' ה) מקרא דשומר שבת מחללו ושומר ידו וגו' שכל מי שמשמר את השבת מרוחק מן העבירה ובפע"ח (ריש שער השבת) שניצול מקטרוג היצר הרע כל ימי השבוע. רק האדם מצידו צריך שמירה שלא יכנוס היצר הרע ח"ו לקלקלו בשמירת שבת ומי שזוכה להיות משמר שבת כהילכתה הוא בפרט נפשו נגאל מכל וכל (כשנ"ת כ"פ) ועז"א כי אין זכרון לחכם וגו' שזכרון השבת על קערה מלאה קדושה:

## פרק ד

**איתא** בגמ' (שבת קיח :) אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה כו' ויהי ביום השביעי וגו' וכ' בתריה ויבא עמלק משמע דעמלק בא על עוון דשמירת שבת. ובמד' (רבה וס"פ בשלח) איתא שמפני שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין לפיכך יבא השונא כו' ויבא עמלק וכ"ה בזוהר הקדוש (שם סה רע"א). ובמכילתא איתא לפי שרפו ידיהם מדברי תורה לכך בא שונא עליהם ע"ש. ויש לומר שכל הטעמים עולים כאחד. דהנה ידוע דמשה רבינו ע"ה הוא בסוד הדעת והיינו הכרת אלהותו יתברך על ידי חיבור חכמה שבמוח עם הבינה שבלב שמקשר מה שמשיג בחכמתו עם הרצון שבלב ועל ידי זה בא הארת אלהות להנפש והחיות בכל הענינים מהשרש שהוא בחינת כתר המקיף על המוחין ודעת הוא פנימית הכתר (ונת' שקלים ריש מא' א) ובזמן קדושת שבת נגדו וכש"נ לדעת כי אני וגו' ועמלק הוא ההיפך המנגד לבחינת דעת שבקדושה והוא משרש א' עם בלעם (כמ"ש זח"ג רפא ב) ואמרו (בספרי) ע"פ ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות קם ואיזה זה בלעם וכו' וכ"ה בזוהר הקדוש (בלק קצג ב) והיינו דבלעם היה ההיפך מבחינת דעת דקדושה בזלעו"ז שלא רצו לקשר החכמה שבמוחו עם רצונות לבו שהגם שהשיג

במוחו את יקרות ישראל בקדושה כמו שאמר תמות נפשי מות ישרים. ועכ"ז השיא עצה להכשילם מפני שהיה לבו קשור בכל התאות. וזהו גם כן קליפת עמלק שרצה להכניס זאת בישראל. ועל ידי זה יש שליטה להקליפות. ומזה הטעם אם שמרו ישראל שבת ראשונה שהוא בחינת דעת שבקדושה לא היה שליטה של עמלק שהוא המנגד לקדושה זו. וזה גם כן ענין מה שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב סד ב) דבעו למינדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין ובין זעיר אפין דאקרי ה' והיינו שהיו מסופקים אם יש ה' בקרבנו שהשגת אלהות הוא בבחינת יש שהוא לפי שכל השגת אדם או בבחינת אין שהוא למעלה מן המוחין. וממילא לא היו מקושרים בקדושה בבחינת דעת שהוא בחינת אין ועתי"ק שהוא למעלה מן המוחין. וזה גם כן המכוון בטעם שריפו ידיהם מן התורה שהוא שכל מעשי התורה והמצות שלהם היה ברפיון ועצלות בלא חיות מפני שלא קשרו החכמה שבמוח עם הרצון שבלב ועד"ש (ברכות סג.) כל המרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה וכ' בח"א מהרש"א שגם שלומד ומקיימה רק הוא בריפוי ודרך ארעי אין בו כח כו' שאמרו (שם לב :) דארבעה צריכין חיזוק תורה וכו' וכשהוא עושה ברפיון ובלא חיזוק הוא מפני שחסר ממנו בחינת הדעת שהוא החיזוק והחיות והקדושה של התורה והמצות:

## פרק ה

**והיה בהניח ה' אלהיך לך וגו' תמחה את זכר עמלק מתחת השמים וגו'** מפשט הלשון והיה בהניח גו' נראה דמצות מחיית עמלק בפועל הוא רק לעתיד לבא וכמוש אנו רואים באמת שגם בימי שלמה שהיה איש מנוחה וכ' יהודה וישראל רבים וגו' ושמחים ועכ"ז לא היה הציווי למחות את זכר עמלק בפועל. וגם בשאול כ' פקדתי וגו' שהיה רק מצוה לשעה ולא מכלל מצות התורה וכן אמר שאול חטאתי כי עברתי וגו' ואת דבריך שעבר על מצות הנביא בשם ה'. ואם כן מהו מצות הזכירה בזה בזמה"ז וגם דייקא בשבת זה. ועכ"פ היה די בקריאת הפרשה בפ' תצא כיון שהמצוה פעם א' בשנה ואם כדי להקדים זכירה לעשייה היה צריך לקרות בי"ג שהוא קרוב לפורים ולמה דייקא בשבת שיארע לפעמים איזו ימים קודם. וגם יש להבין הלשון מתחת השמים וכי אומת עמלק דר תחת השמים ולא בארץ כשארי. ויש לומר כמו שאמרנו דעמלק ראשית דקליפה של הנחש הקדמוני והוא השרש מה שאין כן שאר הקליפות שהם על חטאים מיוחדים במעשה בפועל ועל כן איתא בזוהר הקדוש על פ' עמלק יושב בארץ הנגב הא יצרא בישא קטיגורא כו' דישתכח תדיר בגופא ועל זה רומז בארץ הנגב היינו אף במי שהוא מנוגב מכל חמדות ותאוות הוא גם כן נכנס ללבו לפתותו וכעין שדרשו (תמורה טז.)

ארץ הנגב נתתני שמנוגב מכל טובה כו' אדם שאין בו אלא תורה בלבד. (וכמו שנת' מא' א) ולכן נאמר באברהם הלוך ונסוע הנגבה שכל עסקו ומגמתו היה לבא לבחינת זו שיהיה מנוגב מכל חמדה זרה ולהחזירם להקדושה וביצחק נאמר והוא יושב בארץ הנגב שהיה נפשו כבר מזוכך ומנוגב מכל חמדות עולם הזה והיה לו נייחא בבחינה זו. וקליפת עמלק הוא להכשיל בדקות גם הנפש שמזכך את עצמו מכל נדנוד איסור כמו שמצינו בדוד המלך ע"ה שאמר על נפשו ולבי חלל בקרבי שהרגו ליצר הרע והתנצל הן בעוון חוללתי בעוון מלא היינו החטא מהתולדה שהיה בישי שמת בעטיו של נחש והיינו שנתכוין מה להנאת עצמו בהיתר שזה נצמח מפגם הראשון של הנחש. ובחטא יחמתני אמי והיינו החטא של טומאת נדה וטומאת לידה שגם פגם הנחש שנאמר לה בעצב תלדי בנים וזה עיקר כח עמלק בפנימיות בכל נפש. וכן מצינו ביעבץ דכתוב ואמו קראה שמו יעבץ לאמר כי ילדתי בעצב שהיתה מרגשת שהיה לה עצב בהפלגה ומזה הרגישה שיולד נפש יקרה כזו שהשתדלות הנחש להכשילו בהעצבון ועל זה קראתו יעבץ להפך העצב לטוב שע"ש זה נקרא יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל (כמ"ש תמורה שם) והוא החזיר על ידי פילפולו ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה והוא עיקר כח תורה שבעל פה שיש לה התקשרות בשרש בעתיקא וכמ"ש (ב"ב יב :) תדע דאמר גברא רבה מילתא ומתאמרה הלכה למשה מסיני כוותיה כו' ולאו טעם יהיב. והיינו שעל ידי טעמי תורה מגיעין עד השרש מה שלמעלה מהשגה וזה דייקא הוא הכח להכניע ראשית דקליפה עמלק המנגד לזה כנ"ל. וכמו ששמענו מרבותינו הקדושים זצוקלה"ה ע"פ רפאות תהי לשרך שדברי תורה הם רפואה להחסרון של התולדה ועל זה מרמז השרר שהאדם נוצר ממנו. וביעבץ שנאמר עליו ארץ הנגב נתתני כו' אדם שאין בו אלא תורה בלבד אמרו (תמורה שם) שהתפלל לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות כי זהו דייקא כחו של עמלק שורש הנחש להשליך את האדם בעצבות וכש"נ אשר קרך שהפשירך והצנינך. ובזה יובן מ"ש בפסיקתא רבתי (פרשה יב סי' יב) משל למלך שהיה לו פרדס כו' בא בנו של אוהבו לגנוב מתוך הפרדס עמד הכלב ונשכו כשהיה המלך מבקש להזכיר לבנו של אוהבו שרצה לגנוב כו' אומר לו זכור מה שעשה לך אותו הכלב כך ישראל חטאו ברפידים ואמרו היש ה' בקרבנו ומיד בא הכלב ונשכום זה היה עמלק כו' וכשהיה הקב"ה מבקש להזכיר ישראל החטא שחטאו ברפידים אומר זכורים אתם לאותו עמלק כו'. ועמדנו ע"ז הלא יש חטא גדול מזה שמזכירו הכתוב בפירוש זכור וגו' את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר אמנם מפני שזהו כח עמלק להכניס את האדם בעצבון על כן אין להזכיר החטא בפירוש כדי שלא יפול בעצבות מזה עצמו. וגם כי

כחו להכשיל גם מי שלבו מזוכך מכל וכל וזה בושה גדולה כבושת גנב כי ימצא וז"ש הלשון (פרדר"א פ' מד) הרי אני מלבין פניהם והמלבין כו'. ומאחר שזהו עיקר קליפת עמלק הפגם מהתולדה מה שנמצא בכל נפש מכח פגם הראשון של הנחש וזה באמת אין אופן למחוק מכל וכל בהעולם הזה עד לע"ל שיהיה גמר התיקון לפגם הנחש ועל זה נאמר והיה בהניח וגו' תמחה וגו' וזהו לע"ל תזכה למחות זכרו מכל וכל. אמנם גם בעולם הזה נצרך כל נפש לזכור למחות מלבו את מה שביכלתו כי זהו עיקר עסק האדם בעולם הזה. והעת המוכשר לזה הוא דייקא בשבת זה הסמוך לפורים ובשחרית בשעת התגלות בחינת עתיקא יש כח להכניע סטרא דקליפת עמלק המנגד לראשית דקדושה. וזה שנאמר תמחה את זכר עמלק מתחת השמים עד"ש (סוכה ה.) מעולם כו' ולא עלו משה ואליהו למרום כו' והכתיב כו' למטה מעשרה דכתוב השמים שמים לה' והארץ וגו' רק האויר שבין שמים לארץ עד למטה מעשרה יש כח בנפש האדם להגיע. ובזלעו"ז יש כמה קליפות המונעים את האדם מלכנוס להקדושה והכח הראשון הוא מבחינת עמלק שהוא ראשית דקליפה. ועל כן מושבו תחת השמים למנוע ראשית התקשרות בהשרש ועל זה נאמר תמחה את זכר עמלק מתחת השמים דייקא:

## פרק ו

**במדרש** (תנחומא תצא ה) ר"ת פתח זכרוניכם משלי אפר לגבי חומר גביכם אמר הקב"ה לישראל אותן ב' זכירות כו' הוו זהירין בהן תמחה את זכר עמלק זכור וגו' משולי אפר אם זכיתם אתם בניו של אברהם שהמשיל עצמו כאפר כו' ואם לאו לגבי חומר גביכם התקינו עצמיכם לשעבודה של מצרים שנאמר וימררו וגו'. הענין כדברינו הנ"ל דקליפת עמלק הוא מנגד נגד קדושת השרש בחינת עתיקא וזהו אם זכיתם אתם בניו של אברהם שזכה לבחינת עתיקא (ונת' מא' ב) ודייקא על ידי שהמשיל עצמו כאפר על ידי השפלות כמה שנאמר מרום וקדוש אשכון ואת דכא וגו' מרום וקדוש מורה על בחינת עתיקא. ואם לאו התקינו עצמכם יכולים להכניעו וכמו שאמרנו (ונת' שם) וזהו רומז שעבוד מצרים שנאמר וימררו את חייהם בעבודה קשה ואיתא (זח"א כז א וש"מ) קשה בקושיא בחומר בק"ו ובלבנים בלבון הלכתא ובכל עבודה בשדה דא ברייתא את כל עבודתם דא משנה. עוד א' במד' לגבי חומר גביכם כדור הפלגה שכ' בהן והחמר היה להם לחומר ע"ש ובפסיקתא רבתי (פרשה יב ב) ויש לרמז גם כן לענין דרש זכרוניכם על זכרונות דעמלק. ועל פי מ"ש (שמות רבה פ' כו) לא שלותי מגזירה ראשונה שגזר פרעה עלי וימררו וגו' והעמיד לי הקב"ה גואל זה מרים ע"ש המרור ולא שקטתי מגזירה שניה אם בן הוא והמתן אותו והעמיד לי הקב"ה גואל זה אהרן ע"ש ההריון ולא נחתי מגזירה ג' שגזר

כל הבן הילוד היאורה וגו' והעמיד הקב"ה גואל ע"ש המים זה משה כו' ויבא רגז זה עמלק. ויש לומר שג' גזירות הללו היו כדי לברר במצרים הג' כתרים ע"י הג' גואלים כתר תורה על ידי משה וכתר כהונה על ידי אהרן וכתר מלכות על ידי מרים וכמ"ש (סוטה יא :) בתי מלכות דוד נמי ממרים קאתי. ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא בחינת בארה של מרים שרומז לתורה שבעל פה וכמ"ש (ילקוט שמעוני חוקת) ע"פ ודברתם אל הסלע שנה עליו פרק א' והוא מוציא מים מן הסלע (ונת' תרומה מא' יג וחנוכה מא' כה ד"ה ובגמ' ע"ש). ואיתא בכתבי האריז"ל ששעבוד מצרים היה לברר הנפשות של דור המבול ודור הפלגה ואנשי סדום ויש לומר שהם גם כן נגד ג' בירורים של ג' גואלים הנ"ל. גזירת היאורה תשליכוהו הבירור של דוד המבול הוא בירור של תורה שבכתב על ידי משה רבינו שהם פגמו בזה שהיה ראוי משה רבינו ע"ה ליתן להם התורה בדור המבול כמ"ש ברע"מ (זח"ג רטז ב) וכן איתא במדרש (שמות רבה פ' ל) שהם אמרו ודעת דרכיך לא חפצנו זה תורה. והיינו תורה שבכתב שהיא דכיו של הקב"ה שגוזר גזירה ומקיימה תחלה כמ"ש (שם וש"מ) שמה שהוא עושה אומר לישראל לעשות כו' וזש"נ בשג"ם הוא בשר שמרמז על מש"ה כמ"ש בזוהר הקדוש (שם) וגמ' (חולין קלט :) לרמז שהוא עתיד לבררם. וגזירת וימררו וגו' בחומר ובלבנים על חטא דור הפלגה הוא נגד בירור בחינת תורה שבעל פה על ידי מרים שנקראת ע"ש המרור וכנ"ל בחומר דא קל וחומר ולבנים ליבון הלכתא ועיקר התייסדות תורה שבעל פה היה בבבל כמו שנת' כ"פ מגמרא (סוכה כ סע"א וש"מ) ושם מצאו הבקעה בארץ שנער ועל ידי החכמה זו רצו לעשות להם שם והצליחו בזה בכח ההיפך כש"נ ועתה לא יבצר מהם וגו' (ונת' נח מא' א). וגזירת אם בן הוא והמיתן אותו הוא לברר פגם אנשי סדום שהיה בהן צרת עין על העניים ולא גמלו חסד כש"נ ויד עני ואביון לא החזיקה. ובזה היה הבירור על ידי אהרן שנקרא איש חסידך שהיה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות כו'. ולאשר ששני הפגמים של דור המבול ודור הפלגה היו מעומת חמורים לכן נצרך לסבול קושי הגזירה זמן רב כדי לברר וללבן הנפשות מהפגמים הגדולים מה שאין כן פגם דאנשי סדום שהיה רק מצרות עין שבין אדם לחבירו לכן לא התמיד גם כן גזירת אם בן הוא וגו' רק היה די להם בצער לפי שעה שגזר פרעה למיילדות ולא נתקיימה גזירתו כש"נ ולא עשו וגו' ותחיין את הילדים:

## פרק ז

**תנחומא** (תצא ז) כאן כ' זכור ובשבת זכור שניהם שוין כו' מלה"ד כו' זה הזכרת וזה הזכרת לזה הזכרתי על קערה מלא כל טוב ולזה על קערה ריקם כך בשבת כ' זכור וגו' לקדשו

ובעמלק כ' זכור וגו' תמחה את זכר וגו'. ובפרדר"א (פ' מד) איתא ע"ז שאמרו למשה רבינו היאך יתקיימו שניהם זה זכור וזה זכור נראה מהלשון ששני הזכירות זה לזה. ויש לומר דאיתא במכילתא (יתרו בחדש פ' ז) זכור את יום השבת לא תהא מונה כדרך שאחרים מונים אלא תהא מונה לשם שבת. היינו איתא בשבת שני בשבת וכדומה ועיקר קדושת השבת נשפע להנפש רק מצד הזכירה במחשבה ובפה מלפניו. והנה גם זכירת עמלק הוא גם כן לע"ע רק במחשבה ובפה לבד כי רק בהניח וגו' אז תמחה וגו' בפועל. ולכן אמרו ישראל מאחר ששני הזכירות שוים רק להעלות בזכרון המחשבה שמא כמו שעל ידי הזכירה של קדושת שבת במחשבה לבד על ידי כן נמשך ונשפע הקדושה להנפש כמו כן על ידי הזכירה דמעשה עמלק במחשבה יוכל להיות נמשך להנפש כח הטומאה וכש"נ אשר קרך בדרך ואיתא במדברי תורה ובפסיקתא (פרשה יב סי' יג) קירך טימאך כענין שנאמר אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ורבותינו אמרו אשר קרך הפשירך עשה אותך קר כמים כענין שנאמר מים קרים על נפש עיפה. ואיתא במכילתא (בשלח ויבא עמלק פרשה א) שהיה עמלק נכנס תחת כנפי הענן וגונב נפשות מישראל והורגן ע"ש ובמדברי תורה ופסיקתא (שם) איתא שלא היה לעמלק שליטה רק על מי שפלטו הענן ויש להבין מ"ש במכילתא שהיה גונב נפשות מתחת כנפי הענן ממנ"פ אם היה לו כח לכנוס לשם היה יכול להורגן שם ואם לאו היאך היה גונבם. גם דקדוק לשונו שהיה גונב נפשות ולא הגופים והוה ליה לומר גונב אנשים מישראל. ויובן ע"פ מ"ש ז"ל (בפדר"א פ' מד) שכל מי שהיה צריך טבילה היה הענן מפליטו חוץ ממחנה ישראל שהיה קדוש וכו' וזהו הענין שהיה גונב נפשות דייקא על ידי עצה זו כי באמת לא היה לו כח לכנוס תחת הענן רק על ידי שהכניס במחשבתם הירהורי תאוה על ידי זה היה גונב הנפשות להיות נטמאים במקרה לילה וז"ש נפשות דייקא ע"ד שדרשו (חולין לז :) נפשי לא מטומאה שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה. וממילא פלטם הענן כנ"ל ועל ידי זה היה לו כח להרגם וזהו גם כן הרמז אשר קרך טימאך כדש"נ אשר לא יהיה טהור מקרי לילה. והכח הזה היה לו לטמא הנפשות במחשבתם גם בהיותם תוך הקדושה תחת כנפי הענן כמו שאמרנו שעז"נ עמלק יושב בארץ הנגב בנפש שהוא מנוגב מכל חמדות ותאוות עולם הזה. ודייקא על נפש כזאת הוא מתגרה ביותר כמ"ש (סוכה נב.) ובת"ח יותר מכולם וזהו כח הנחש הקדמוני שנכנס לגן עדן להכניס בלבם מחשבת התאוה כש"נ ותרא האשה וגו' וכי תאוה הוא לעינים. (ונת' מא' א). וגם למ"ד אשר קרך הפשירך ועשה אותך קר כמים הוא ע"ד אמרם ז"ל (חגיגה טז.) ע"פ אל תאמינו בריע אל תבטחו באלוף אם יאמר לך יצר הרע חטוא והקב"ה מוחל אל תאמין שנאמר אל תאמינו ברע ואין רע

כו' ואין אלוף אלא הקב"ה שנאמר אלוף נעורי אתה. ומה שכינו בכאן שמו ית' בלשון אלוף רמזו בזה שהוא עצת היצר הרע בעצם להכניס להאדם במחשבתו שכל האזהרות ועונשין הם רק להפחיד ולגזם להאדם כאב המדריך את בנו מנעוריו מפחיד אותו ומגזם לו בעונשין כדי שילך בדרך הישר אבל בודאי לא יעניש בנו חביבו אף אם יעבור על ציוויו וזהו שכינוהו בשם אלוף כד"א אלוף נעורי אתה כנ"ל. ועז"נ אל תאמינו וגו' אל תבטחו באלוף. וזהו גם כן כח עמלק אשר קרך הפשירך עשה אותך קר כמים שעל ידי מחשבה זו מכניס עמלק יצרא בישא קרירות בלב האדם שאין מהצורך להיות נזהר כ"כ מהעבירה מפני שהעונשין הם רק לגיזום בעלמא והוא גם כן מפיתויי הנחש שאמר להם אף כי אמר אלהים לא תאכלו וגו' אין בכך כלום שהיה רק לגזם ולהפחיד אתכם וכמו שאמר אחר כך לא מות תמותין שכל כונת ה' להפחיד אתכם שלא תדעו מטוב ורע אבל גם אם תאכלו לא יעניש אתכם מיתה. ועל ענין זה אמרנו באמת במ"ש בזוהר הקדוש (משפטים קכג ב) ע"פ ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו תשמורו מיבעי ליה אלא תשמרו ודאי כלומר דאגזימית לכון על מימר פולחני תשמרו דלא ימטי עליכון שום ביש ולפי"ז היה צריך לומר ומכל אשר אמרתי אליכם תשמרו שתהיו נשמרים מכל הגיזומים והעונשין שלא יבא עליכם. ואמרנו שרומז דדייקא על ידי הגוזמות והעונשין בכל אשר אמרתי אליכם. על ידי כן תהיו נשמרים וזהו נסמך אחר שבת דשמיטה שעל ידי זה דייקא יהיה יראת ה' על פניכם וממילא יהיו נשמרים מכל רע ויהיו יוצאים בפחד הגיזום (ונת' משפטים מא' ב ומא' ז עש"ב) אבל חלילה לסמוך ע"ז ולהקל בעיניו העונשים כעצת היצר הרע ועמלק שורש הנחש שעז"נ אל תאמינו ברע. אל תבטחו באלוף כנ"ל. ולאשר כח עמלק גדול כל כך לטמא ולבלבל המחשבה בב' בחינות הנ"ל חששו ישראל אולי על ידי זכירה שלו במחשבה יהיה נדבק ח"ו איזהו שמץ הרהור מסטרא דיליה ושמא יקלקל עוד את כח הזכירה דקדושת שבת כנ"ל. ועל זה אמר היאך יתקיימו שניהם. ועל זה השיב להם משה רבינו ע"ה שאינם שוים מפני שהעיקר נתלה בכונת הזכירה של האדם כמשל לזה הזכרתי על קערה מלא כל טוב היינו על ידי כונת הזכירה של שבת כדי לקדשו נפעל זאת בעצם להמשיך קדושה. ועל ידי זכירת עמלק על שולחן ריקם שיהיה נמחה נפעל על ידי זה שימחה זכרו מהנפש. ובפרדר"א הלשון אמר לו משה לא דומ כוס של קונדיטון לכוס של חומץ זה כוס וזה כוס זה זכור לשמור ולקדש וכו' וזה זכור להשמיד כו' נראה שאין צריך שום כונה בשתי הזכירות כענין המשל בב' כוסות שאין בהם הבחנה למראה עין האדם וכמו כן בענין ב' הזכירות נצרך לקיים בתמימות בשניהם כציוויו ית' וה' יגמור בעדנו שעל ידי הזכירה של שבת יהיה נשפע קדושה

להנפש ועל ידי זכירת עמלק יהיה נמחה זכרו מהנפש מכל וכל כש"נ תמחה את זכר עמלק מתחת השמים:

## פרק ח

**זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' לא תשכח** בא המצוה לזכור מלחמה זו ובזוהר הקדוש (בשלח סה ב ור"פ ויקהל) דלא הוה כהאי קרבא מיומא דאתברי עלמא כו' וקרבא דעמלק הוה לעילא ותתא ועל כן בחר משה רבינו ע"ה ביהושע שיהיה הוא הנלחם לנצח קרבא דלתתא ומשה אתתקן לקרבא דלעילא ואלמלא דאתתקף משה לעילא ויהושע לתתא לא יכלי ישראל ליה ע"ש באורך. והיינו שלבד המלחמה לתתא היה עמלק מקטרג לעילא שקליפת עמלק כלב נובח וכמ"ש בזוהר הקדוש (בשלח סה א) וכן המן מזרעו אמרו (מגילה יג :) ליכא דידע לישנא בישא כהמן ואמרנו שאין הפי' במה שהלשין וביזה את ישראל לפני אחשורש רק שידע לקטרג על ישראל למעלה שהם ישנו מן המצות ורבנן עם א' הם ודתי המלך מ"ה אינם עושים וכדומה (ונת' ר"ח אדר מא' ח וש"מ) וכן איתא בעמלק (במדבר תורה תצא ובפסיקתא וזוה"ק שם) שהיה חותך מילותיהם וזורקן כלפי מעלה ואומרים בזה בחרת הוי לך מה שבחרת שאמר שאף שישראל מולים אין כולם צדיקים שיש שפוגמין במדת צדיק יסוד עולם וז"ש בזוהר הקדוש ריש ויקהל בגין דחשיב לאעקרא את קיימא מאתריה כו' והיינו שקטרג על קדושת הברית דישראל ושורשה ולזה נבחר יהושע לנצח קרבא דלתתא וכמ"ש בפסיקתא (פ' יב ה ו) ומדברי תורה (תצא י) שאין עמלק נופל אלא ביד זרעו של יוסף שלכולם מסלק בטענות לראובן אומר כו' ולשמעון ולוי אף אתם הרגתם את שכם ולכל השבטים אתם מכרתם אחיכם ובמדברי תורה מסיק ולבנימין אתה נחשדת על פלגש בגבעה. והוא דעמלק קליפת כלב שהוא פנימיות משור וחומר שהם קליפת עשו וישמעאל ופנימיות שו"ר חמו"ר ו מ"ו גי' כל"ב (כמ"ש בזוה"ק בשלח שם ע"א ורח"ו ז"ל שם) ועשו שורש קליפת רציחה קלי' שור דמזקקא נשכא ובעטא (כמ"ש ברכות סא.) וישמעאל קליפת התאוה חמור. ועמלק פנימיות שניהם מקטרג שגם בישראל נמצא טענות מב' ענינים אלו ראובן יהודה ובנימין בטענות מענין תאוה. ושאר שבטים בטענת מכירת יוסף מעין קליפת קנאה ורציחה. מה שאין כן ליוסף שאין עליו שום טענה שהוא מרכבה למדת צדיק יסוד עולם כידוע ועל כן יהושע מזרעו נבחר לנצח קרבא דלתתא. ומשה רבינו ע"ה אתתקן לנצח קרבא דלעילא הקטרוג שלו למעלה. ובזוהר הקדוש ויקהל איתא אחר שאמר כמין הוה לעילא לסאבא מקדשא וכמין הוה לתתא לסאבא ישראל כו' א' אזמין לגבך ההוא חויא בישא לעילא לסאבא לך בכל סטרין ואלמלא כו' ע"ש ומשמע דלעילא גם כן לסאבא לישראל וזהו נקרא מקדשא שהוא לב

חכם לימינו מקום משכן השי"ת וכמ"ש (שיר השירים ה ב) ואיכן מצינו שהקב"ה לבן של ישראל דכתוב צור לבבי וחלקי אלהים לעולם וכ"כ בזוה"ק (תרומה קכח רע"ב). ויתכן מ"ש לעילא ולתתא על פי המחלוקת על מה שנאמר אשר קרך ואיתא (מדברי תורה שם ט) ר"י א' קרך טמאך כו' רבנן אמרי הקרך לפני אחרים מלה"ד לאמבטי רותחת כו' ובפסיקתא (פ' יב יג) איתא גם כן המחלוקת הנז' וא' רבנן א' אשר קירך הפשירך עשה אותך קר כמים כענין שנאמר מים קרים על נפש עיפה והביא גם כן המשל ע"ש אך ממה שהביא מפסוק מים קרים וגו' נראה שעשה להם נייחא כדמיון מים קרים על נפש עיפה. ונראה כמו שאמרנו מהזוהר הקדוש שלח דעמלק יצרא בישא דישתכר תדיר בגופא. ומש"ה קרי ליה בזוהר הקדוש כאן עמלק חויא בישא דכמין לון כו' שהוא נחש הקדמוני הנחש הראשון וכבר אמרנו במ"ש (ברכות סא.) יצר הרע דומ לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב כו' דב' חללי הלב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו וכמש"ש בכליות דטובה לימינו כו' ומכל מקום ליצר הרע אינו שומר את מקומו ולפעמים מטעה את האדם ומראה עצמו כעומד לימינו ומלמדו להועיל לטובה וכעין מ"ש (חולין צא.) כת"ח נדמה לו שהחזיקו כרב ולא רצה לילך לימינו רק ליעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת לא יוכל להטעות. וכן עמלק דכ' אשר עשה לך בדרך גו' אשר קרך בדרך ובזוהר הקדוש ויקהל מביא הפ' משמואל אשר שם לו בדרך וגו' חויא בישא הוה לגבייהו דישראל דכמין לון על פרשת ארחין והיינו דאיתא כך דרכה של תורה כו' וחיי צער תחיה דאף שבאמת פקודי ה' ישרים משמחי לב זהו אחר שזוכה לאור התורה אז מכניס שמחה בלבו אבל דרכה של תורה קודם שזכה לה יש לו חיי צער ובתורה אתה עמל ביגיעה רבה במיעוט שינה ותענוג וכמ"ש במדברי תורה (נח ג באורך) ובא עליהם עמלק בטענה מדברי תורה שמצינו שוא לכם משכימי קום וגו' אוכלי לחם העצבים לחם היינו דברי תורה כדש"נ לכו לחמו בלחמי וזהו לחם העצבים שבא בעצב ויגיעה רבה ונדנוד שינה. כן יתן לידידו שנה וידידו היינו שלמה המלך ע"ה שזכה לחכמה תתאה כולה בשינה בחלום ונקרא ידידיה וכ' וה' אהבו. וזהו כמ"ד אשר קירך עשה אותך קר כמים שבא בטענות מדברי תורה שא"צ להיות עמל בעמלה של תורה ולחיות חיי צער אף בדרכה של תורה. וז"ש כענין שנאמר מים קרים על נפש עיפה שנדמה כמלמדו להועיל לטובתו על פי התורה. וזהו הקרבא לעילא לסאבא מקדשא שהוא לב חכם לימינו מקום משכן השי"ת. וכמין הוה לתתא לסאבא לישראל בלא השתנות והסתר פנים רק עומד על מקומו בלב כסיל לשמאלו לסאבא לישראל ולפתותם בריפוי ידים מן התורה ומן המצות וזהו כמ"ד אשר קרך טמאך כו' וזהו מ"ש דהוה כמין לון על פרשת ארחין כנ"ל על ב' מפתחי הלב ועל

זה נצרך משה ויהושע יהושע לתתא שבא מזרעו של יוסף בחינת גבור הכובש את יצרו ויהושע המכניס ישראל לארץ בחינת תורה שבעל פה והיא הרב חכמה לתקן הרב כעס (כמו שנת' כ"פ) ומשה רבינו ע"ה נצח קרבא לעילא ע"ד מ"ש (ר"ה כט.) וכי ידיו של משה עושות או שוברות מלחמה אלא כ"ז שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים כו' והיינו למסור א"ע להשי"ת ולשעבד לבו אליו ואז לא יוכל היצר הרע להטעות את האדם ולהתלבש בלבוש מורה לטובה. וזה היה הראשון יעקב אבינו שאמר האלהים הרועה אותי מעודי וגו' שמסר כל כחותיו להשי"ת שהוא מנהיג אותו ועל כן לא יכול הס"מ להטעותו ויעקב מלבר ומשה מלגאו וכמ"ש (תקו"ז תי' יג) והוא פעל בישראל לשעבד לבם לאביהן שבשמים וזה היה ניצוח משה לעילא כאשר ירים ידו וגבר ישראל:

## פרק ט

**בפסיקתא** (פרשה יב יב) למה"ד למלך שהיה לו פרדס והיה לו כלב אחד כו' בא בנו של אוהבו של מלך לגנוב מתוך הפרדס עמד הכלב ונשכו כשרצה המלך להזכיר לבנו של אוהבו שרצה לגנוב היה א"ל זכור מה שעשה לך אותו הכלב כך ישראל כו' וכשהיה הקב"ה מבקש להזכיר ישראל החטא שחטאו ברפידים היה אומר זכורים אתם לאותו עמלק כו' והמצוה לפי"ז לזכור החטא והסיבה שגרם שבא עמלק. ויש להבין למה לא רצה להזכיר זכור החטא בפירוש רק שיזכרו החטא על ידי העונש ואם שלא להזכיר גנותם הלא נאמר זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר וגו' וחשב בפירות העגל ושאר חטאים גדולים ומאי שנא הכא שחס ולא רצה להזכיר החטא רק ע"י העונש. גם צריך להבין ענין הציווי לזכור חטאי המדבר יותר משאר חטאי הדורות. אך הענין דשם המצוה לזכור מעשה העגל שאירע להם אחר התגלות שהיה להם על הים דראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (כמ"ש מכילתא וזוהר הקדוש בשלח) ואחר כך שמעו כולם קול אלהים חיים מדבר מתוך האש וכ' פנים בפנים דבר ה' וגו' דחמו מה דלא חמא יחזקאל (כמ"ש זוהר הקדוש יתרו פב א) ומכל מקום היה בכח היצר הרע לכנוס בלבם לפתותם לבא לידי עבירה חמורה כזו ועל ידי זכירה זו יזדרז האדם להשמר מפיתויי היצר הרע ולא יבטח במעשיו ולא יאמין בעצמו עד יום מותו וזה צריך לזכור תמיד וכההוא עובדא בחסיד שהיה שונה אל תאמין בעצמך עד יום זקנותך כגון אני ואירע לו מעשה שיודה וילמוד עד יום מותך (כמ"ש ירושלמי פ"ה דשבת ה"ג) אף שבודאי ידע בעצמו שלבו חלל בקרבו ורחוק מתאוה. וכן דוד המלך ע"ה שאמר ולבי חלל בקרבי ואמר בחנני ה' וגו' ואחר כך התנחם וצוח זמותי בל יעבר פי (וכמ"ש סנהדרין

קז.) ועז"א עמלק יושב בארץ הנגב שאמר בזוהר הקדוש שמרמז על יצר הרע והיינו שיושב אף בנפש האדם שהוא מנוגב מכל חמדה ותאוה (כמו שנת' מא' א) ועל כן בא הציווי לזכור מעשה העגל שלא יסיח האדם את דעתו מלהשמר מפיתויי היצר הרע אף כשהוא במעלה העליונה כנ"ל. מה שאין כן בענין חטא שגרם ביאת עמלק שאמר בזוהר הקדוש (בשלח סד ב) עמ"ש היש ה' בקרבנו וכי טפשין הוו ישראל דלא ידעי מלה דא כו' אלא ה"ק ר"ש בעו למינדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין ובין זעיר אפין דאקרי ה' כו' וענין חטאם לא היה בפשטות רק בעניני סודות שהיה ענין שהסתכלו בדבר שהיה גבוה מהשגתם שעז"א (חגיגה יג.) במופלא ממך אל תדרוש כו' אין לך עסק בנסתרות. וזה מכונה בשם נכנס לפרדס והטועה בזה נקרא בשם קוצץ בנטיעות (כמש"ש יד :) ועל זה נאמר על משה רבינו ע"ה לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא ומה שייך נאמנות למעלה ואין מקום לגנוב מבית ה'. רק דהמסתכל בדבר שאינו שייך לו מכונה בשם גונב מבית המלך וכמ"ש במה שהורשית התבונן שלא ליקח יותר מחלקו. וז"ש ישמח משה במתנת חלקו שהוא השבת שבירר לישראל במצרים כמ"ש (שמות רבה פ' א) וכן פי' הקדמונים ולפי"ז יש להבין מ"ש כי עבד נאמן כו' דמשמע כנותן טעם. אך המכוון כנ"ל מ"ש לא כן עבדי וגו' בכל ביתי נאמן הוא פה אל פה וגו' ומכל מקום לא התסכל במה שלא היה שייך לחלקו שזה ענין נאמן הוא כנ"ל. ושבת זמן התגלות עתיקא ובבוקר זמן סעודתא דעתיקא ואז זמן התגלות סודות וכמו שיסד האריז"ל בפזמון ישדר לן שופריה כו' יחזי לן סתריה יגלה לן טעמי וכו' לעטר פתורא ברזא יקירא וכו' וזהו כח משה רבינו ע"ה שמכניס בישראל שלא יסתכלו רק במה שהורשית המוכן לחלק שורש הנפש ועל כן אומרים בתפלת שחרית ישמח משה במתנת חלקו שהוא השבת והוא זמן התגלות סודות והוא עבד נאמן כנ"ל. וז"ש (חגיגה שם) בד' שנכנסו לפרדס בן עזאי הציץ ומת בן זומא הציץ ונפגע רע"ק יצא בשלום ואיתא (שם טו סע"ב) ואף רע"ק בקשו מה"ש לדוחפו והיינו שאמרו שמה שהשיג אינו במה שהורשית בנסתרות וא"ל הקב"ה הניחו לזקן זה כו' והיינו שזהו במה שהורשית וכענין בכל ביתי נאמן הוא שלא יקח יותר מחלק שרשו. וזהו מדוקדק במשל שבא בנו של אוהבו של מלך לגנוב מתוך הפרדס והיינו מה שהסתכלו בזה שלא היה שייך להם בנסתרות שזהו ממש גונב מתוך הפרדס כנ"ל ועל ידי זה נשכם הכלב ויבא עמלק. ולכן לא יתכן לצוות לזכור החטא שלא היה חטא פשוט כל כך וכשאלת הזוהר הקדוש אמאי אתענשו. רק ציוה השי"ת לזכור מעשה עמלק שגרם. ועל ידי זה לא יהרסו לראות ולהתבונן יותר ממה שראוי להם וכמ"ש במה שהורשית התבונן. ויש לומר שזה שזכר במשל בנו של אוהבו של

מלך דייקא וכן להזכיר לבנו של אוהבו של מלך. והיינו שמה שחמדו ישראל להסתכל בסודות הוא מפני שהם בני אברהם אבינו ע"ה שנקרא אברהם אוהבי דתחלת התגלות סודות היה לאברהם אבינו ע"ה כש"נ המכסה אני מאברהם ואיתא (ב"ר) מתחלה היה סוד ה' ליראיו ואחר כך לישרים דכ' ואת ישרים סודו ואחר כך לנביאים כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים אמר הקב"ה אברהם זה כו' והיינו דמי שהוא ירא ה' לא יסתכל במה שאינו שייך לו ומגלה לו השי"ת סודו וכן איתא במשה רבינו ע"ה (שמות רבה פ' ג) בשכר כי ירא מהביט ותמונת ה' יביט. ולישרים היינו מי שלבו מיושר שאין בו יצר הרע שכבר נתיישר לבו ואין לו רק לב אחד לאביו שבשמים זהו ודאי לא יחמוד להתבונן במה שלא הורשו ואתו סוד ה' שמגלה לו כל הסודות. ולנביא מגלה השי"ת סודות רק מה ששייך לו ואינו במופלא ממנו וכש"נ אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע וגו' והיינו במדרגה שראוי להשיג בבחינת מראה או חלום. לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא שלא יסתכל במה שאינו שייך לו. והוא מפני שכתוב עליו מקודם והאיש משה עניו מאד וגו' והיה כל דבר גדול בעיניו לערכו לפי ענוותנותו ולכן גילה לו השי"ת כל הסודות כש"נ פה אל פה אדבר וגו' ותמונת ה' יביט. ולאברהם אבינו ע"ה שהיה ירא אלהים וישר מן הישרים ונביא וכמו שחשב בב"ר ועכ"נ המכסה אני וגו' שגילה לו השי"ת סודות כנ"ל. וכן בסעודת שחרית דשבת סעודתא דעתיקא והסעודה כנגד קדושת אברהם אבינו ע"ה כמ"ש האריז"ל וכל ישראל זוכין להתעטר בקדושת אברהם אבינו ע"ה הוא זמן התגלות סודות כנ"ל. וזכו ישראל בקריעת ים סוף להתגלות עתיקא מפני שהם זרע אברהם אוהבי. ואחר כך נכסה מהם האור שלא היה ההתגלות רק לפי שעה וכמ"ש בזוהר הקדוש (בשלח ס א) מדבר שור דהוו בעאן לאסתכלא ביה זיוא יקרא דמלכא קדישא. וכמ"ש אחר כך עמ"ש ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה אף שהיה קודם מתן תורה ואוליפנא דקב"ה תורה אקרי והיינו שחפשו ההתגלות שהיה להם ונעלם מהם. וזהו החשק היה להם מפני שהם בנו של אוהבו של מלך ר"ל בני אברהם אבינו ע"ה שנקרא אוהבי שעל ידי זה זכו לסודות כנ"ל וכיון שנעלם מהם חשקו לזה. וזה גרם אחר כך שחשקו להסתכל היש ה' בקרבנו אם אין בענין גבוה מחלק שניתן להם להתבונן וזהו שאמר שבא בנו של אוהבו של מלך דייקא לגנוב מתוך הפרדס דייקא כנ"ל. ולא רצה הקב"ה להזכיר החטא ולצוות זכור אשר עשית שזהו אינו חטא מפורש ומי ידע שזהו חטא רק זכר העונש שבא הכלב ונשכם ומזה תדעו החטא. ותזהרו שלא להתבונן רק במה שהורשית:

**אכן** לפי משל הפסיקתא יש להבין מה שנאמר אחר כך תמחה את זכר עמלק כיון שעיקר הזכירה לזכור החטא שגרם ביאת עמלק. אך בא לבאר מה יועיל הזכירה כיון שאינו יודע כמה הוא השגה הראויה לו ומה הוא למעלה מחלקו שהורשה להתבונן עז"א העצה תמחה את זכר עמלק שמה שיש חשק להסתכל במה שלא הורשה בא גם כן על ידי קליפת והסתת עמלק הוא יצרא בישא כמ"ש בזוהר הקדוש שלח וכשתמחה זכר עמלק לא יהיה לך חשק להסתכל ולהתבונן ביותר ממה שהורשית שאז תשיג היראה עדש"נ כי ירא מהביט ויהיה לך ישרות לב ולא יהיה לך חשק למה שלא הורשית. וז"ש (מדברי תורה תצא ה) זכרוניכם משלי אפר אותן ב' זכירות תמחה את זכר עמלק כו' אם זכיתם אתם בניו של אברהם שהמשיל עצמו כאפר (וכעל ידי זה בפסיקתא שענין שזכה אברהם אבינו ע"ה להיות ירא וישר הוא על ידי שהמשיל עצמו כאפר. וכ' עקב ענוה יראת ה' וכ' פקודי ה' ישרים משמחי לב ואין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו (כמ"ש סוטה כא :) וכן נמשלו דברי תורה כמים שמניחים מקום גבוה והולך למקום נמוך. ונמשלו למים יין וחלב שאין מתקיימין אלא בפחות שבכלים וכן דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה (כמ"ש תענית ז.) ועל ידי הענוה זוכין לדברי תורה שהם ישרים ומשמחי לב כמ"ש (שם טו.) ישרים לשמחה דכ' ולישרי לב שמחה. ועל ידי שתמחה זכר עמלק תזכה לזה להיות עניו ואתם בניו של אברהם אבינו ע"ה שנמשל כאפר ותזכה להיות ישר וירא ולא תרצה להתבונן רק במה שהורשית כנ"ל ומשה רבינו ע"ה שאמר (חולין פט.) דגדול מה שנאמר באברהם שאמר ונחנו מה כמי שאינו ממש יותר ממשל עפר ואפר וזכה להיות מרכבה למדת אין ועל כן הוריד כל הדברי תורה דכ' והחכמה מאין תמצא לו גילה השי"ת כל הסודות וכש"נ בכל ביתי נאמן הוא פה אל פה אדבר בו וגו' ובסעודת שחרית דשבת דבת מתעטרא באבהן וזוכין לקדושת אברהם אבינו ע"ה מבקשים על סודות כנ"ל:

**ויש לומר** עוד דזכירת עמלק הוא ענין שלא ייקל האדם לעצמו אפילו בדבר שנראה קל בעיניו. שהרי רואים שעל ידי חטא דק שהיו מסתכלין היש ה' בקרבנו וגו' בבחינת ההכרה והדעת. נסתעף שליטת כל ע' קליפות המסתעפים מסטרא דיליה ואלמלא הוא לא שלטו בישראל כל אומה ולשון כמ"ש מגמ' (שבת קיח : ונת' למעלה סוף מא' א) כי כחו כולל כל ע' הקליפות ומזה ישפוט האדם בשכלו שלא ייקל חלילה בשום דבר ועל כן לא הזכיר כאן החטא כי אם על ידי העונש. כי אדרבא עיקר הזכירה שהעונש בא על ידי חטא דק ונסתעף מזה ביאת עמלק ועל ידי כן בורח מן העבירה ולמחות זכר עמלק מן הלב כנ"ל:

## פרק י

**מלחמה לה' בעמלק מדור דור** במדברי תורה (סו"פ תצא) ר"א אומר מדורו של משה עד דורו של שמואל ור' יהושע אומר מדורו של שמואל עד דורו של מרדכי ואסתר ור' יוסי אומר מדורו של מרדכי ואסתר עד מלך המשיח כו' שהוא ג' דורות דור חד דורים שנים הרי תלת. ענין מחלוקתם דג' פעמים מצינו ענין מחיית עמלק בדורו של משה שאז נזדווג להם עמלק ונלחמו בו וכו' ויחלוש יהושע את עמלק שרק החליש כחו. ובדורו של מרדכי ואסתר גם כן המן התגרה בהם וביקש להשמיד להרוג ולאבד ואחר כך נהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. מה שאין כן בדורו של שמואל שאז לא מצינו כלל שהתגרה עמלק בישראל רק השי"ת ציוה את שמואל ושאול להחרים את כל אשר לעמלק. והענין דבמדבר שאז הגיע זמן התגלות תורה שבכתב ואז התגרה עמלק בישראל לבטל מהם קבלת תורה שבכתב. וזה היה ברפידים שנקרא ע"ש שריפו עצמם מדברי תורה (כמ"ש סנהדרין קו.) וזה היה על ידי עמלק שהשליך עליהם הרפיון ידים מדברי תורה מפני שידע שעל ידי מתן תורה יתבטל כולו כמ"ש (שמות רבה פ' מא) חירות ממלאך המות וזהו על ידי ביטול היצר הרע שגרם הפגם והוא מה"מ הוא יצר הרע (כמ"ש ב"ב טז.) ועמלק יצרא בישא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קס א). וכן בדורו של מרדכי ואסתר שאז היה זמן אנשי כנסת הגדולה שיסדו תורה שבעל פה כמ"ש (סוכה כ.) עלא עזרא מבבל ויסדה והרב חכמה מועיל לבטל הרב כעס ועל כן התגרה עמלק גם כן בישראל לבטל מהם התורה שבעל פה. ואחר כך ונהפוך הוא שעל ידי זה נתייסד מהם התורה שבעל פה. ואחר כך ונהפוך הוא שעל ידי זה נתייסד אז התורה שבעל פה כמ"ש (שבת פח.) הדר קבלוה בימי אחשורוש והיינו התורה שבעל פה שעל זה היה כפיית הר כגיגית דעל תורה שבכתב אמרו נעשה ונשמע (וכמ"ש מדברי תורה נח ג) וכן כתוב אחר מחיית עמלק ליהודים היתה אורה ודרשו (מגילה טז :) זו תורה והיינו תורה שבעל פה שנקרא אורה בלשון נקיבה שמקבלת מתורה שבכתב שנקרא תורה אור. ובדורו של משה שהיו במדבר ולא היה להם עדיין זכות ארץ ישראל לא היה הזמן למחיית עמלק מכל וכל כש"נ והיה בהניח וגו' בארץ אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה לרשתה תמחה וגו'. אכן בדורו של שמואל אז לא נתגרה עמלק בישראל רק את כל אשר לעמלק. ואם היה מקיים כאשר נצטוה היה אז מחיית עמלק מכל וכל ע"י שאול שהוא מזרעו של בנימין וגם על ידו ראוי להיות מחיית עמלק כש"נ אחריך בנימין ואיתא ע"ז בפסיקתא (פרשה יג ד) לעולם אחריך בנימין לתבוע מן זרעו של עמלק. ואז היה דוד המע"ה משיח ושאול היה ראוי להיות משיח בן יוסף וכמו שאמר יהונתן ואנכי אהיה לך למשנה. רק על ידי שהשאיר

שאול את אגג יצא ממנו המן ועל ידי זה התגרה בישראל בדורו של מרדכי ואסתר שבא זמן התגלות תורה שבעל פה כנ"ל ואז היה מחיית עמלק על ידי מרדכי ואסתר מזרע בנימין. ונתייסד התורה שבעל פה כמ"ש הדר קבלוה כו' כנ"ל. ועיקר התגלות תורה שבעל פה יהיה בזמן משיח בן דוד כמ"ש (קה"ר יא פ' ח) תורה שאדם למד בעולם הזה הבל היא לפני תורתו של משיח. ואז יהיה עיקר המחיית עמלק מצד השי"ת. וזהו שורש מחלוקתם דר"א א' מדורו של משיח עד דורו של שמואל שאז היה ראוי להיות מחיית עמלק מכל וכל אם היה שאול מקיים כמצות שמואל מפי ה' וכאמור. ורק יהושע סבר כיון דפסוק מלחמה לה' בעמלק מדור דור נאמר אחר מלחמת עמלק. לא נחשב דורו של משה בכלל מה שנאמר מדור דור רק מדורו של שמואל עד דורו של מרדכי ואסתר שאז גם כן התעורר עמלק והתגרה בישראל כשהגיע זמן קבלת תורה שבעל פה. והיינו שגילה השי"ת למשה רבינו ע"ה שמעתה יהיה דורו של שמואל שהשי"ת יתחיל מצדו לעשות מחיית עמלק ולא יוגמר שאחר כך יתעורר עמלק עוד להתגרות בישראל בדורו של מרדכי ואסתר. ור' יוסי א' מדורו של מרדכי ואסתר כו' שדורו של שמואל לא חשב כיון שלא היה מחייה כהוגן. ששאול קלקל שהניח אגג וחשב ההתחלה מה שהתגרה עמלק בישראל לבטל התגלות תורה שבעל פה בדורו של מרדכי ואז היה מחיית עמלק וקבלוה לתורה שבעל פה כנ"ל. רק לא נגמר עד דורו של משיח שאז יהיה עיקר התגלות תורה שבעל פה כמו שאמרנו מהמד' ואז יהיה עיקר מחיית עמלק ועל זה מייתי הדרשא דדורו של משיח הוא ג' דורות דכ' ולפני ירח דור דורים דור חד דורים שנים הרי תלת מרמז שדור של משיח כולל כל הג' דורות שהיה בהן מחיית עמלק ב' דורות שהתגרה הוא בישראל. ודור א' שהיה מצד השי"ת שציוה להחרים זכרו. והוא מפני שאז ירגישו ישראל טעם מחודש בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה ואז יהיה מחיית עמלק בכפל מצד ישראל. וגם מצד השי"ת. כמו בג' דורות הנ"ל. ועל זה נצטוו ישראל זכור וגו' תמחה את זכר עמלק ואיתא (מדברי תורה שם ד) אמרו ישראל רבונו של עולם אין אנו יכולים בו א"ל הקב"ה תהיו אתם מזכירין שמו מלמטה ואני מוחק שמו מלמעלה כו' וזש"נ לא תשכח שעל כ"פ לא תשכח מלהתפלל להשי"ת למחות זכר עמלק ואז השי"ת מוחה שמו מלמעלה ועל זה בא קריאת הפרשה מזכירין שמו ומבקשים מהשי"ת שימחה שמו של עמלק מלמעלה ועל ידי זה נזכה למחיית עמלק בדורו של משיח על ידי השי"ת שיחרים זכרו מכל וכל ב"ב א"ס:

## פרק יא

**לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין.** בזוהר הקדוש (בשלח סד ב) אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור אינון תרין כתרין שמאלא דאחידן בהו עמין עכו"ם דאקרון שור וחמור והיינו דכתוב ויהי לי שור וחמור כו' וכשישראל זכאין משלחי להו ולא יכלי לשלטאה עלייהו הה"ד משלחי וגו' וכד מזדווגי כחדא מבין סט' דלהון נפיק מתקיפותא דלהון דאקרי כלב כו' דשור וחמור הם הב' קליפות דעשו וישמעאל שמהם נסתעפו ע' הקליפות ל"ה מימינא ול"ה משמאלא כמ"ש האריז"ל. וקליפת ישמעאל הוא התאוה וחמדות רעות ועל זה מרמז חמור שכן כ' במצריים אשר בשר חמורים בשרם וגו' כי היו שטופי זימה וכן כ' שבו לכם פה עם החמור ודרשו (יבמות סב.) עם הדומה לחמור והם היו אליעזר וישמעאל (כמ"ש ויקרא רבה פ' כו) ועבדים שטופי זימה כמ"ש (פסחים קיג :) שציוה כנען את בניו אהבו את הזימה וישמעאל בן שפחה ממצרים שקראו הקב"ה בן האמה ועל כן נמשל לחמור. וגם כל בעל תאוה עושה מעשה שטות ואיתא (מ"ר בלק) על אתונו של בלעם שזו הטפשות שבבהמה וכו' ע"ש וכן הלשון בגמרא (ב"ב עד.) כל אבא חמרא ופירשב"ם שוטה כחמור. וכן איתא (נדרים פא.) שאין מצויין לצאת ת"ח מבניהן משום דקרו לאינשי חמרי היינו שמתגאים על הציבור בחכמתם להחשיב הכל כטפשים. וחמור הטיפש שבבהמה כנ"ל. ותאוה מעשה שטות כמ"ש (סנהדרין קו.) שטים שנתעסקו בדברי שטות וכן איתא (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוחשטות שנ' כי תשטה אשתו. כי אין שטות גדול מזה כי הוא דבר מאוס כמ"ש (שבת קנב.) אשה חמת מלא צואה וכו' ושוטה זה מאבד עולמו בשביל רגע א' דתאוה מנוולת ועל כן נקרא קליפת ישמעאל דתאוה חמור. וקליפת עשו הקנאה ורציחה נקרא שור על פי מ"ש (ברכות סא.) דבהמה אית בה יצר הרע דקא חזינן דמזקא ונשכא ובעטא וכנגדן אמר יעקב ויהי לי שור וחמור ואיתא (ב"ר פ' עה) שור זה יוסף כו' וחמור זה יששכר וכו' ואיתא בגמרא (ע"ז ה :) בזמן שעוסקים בתורה ובגמ"ח יצרם מסור בידם שנאמר אשריכם זורעי על כל מים ואין זריעה אלא צדקה כו' ואין מים אלא תורה כו' ואיתא (ב"ק יז.) על פ' זה משלחי רגל השור והחמור כל העוסק בתורה ובגמ"ח זוכה לנחלת שני שבטים כו' אויביו נופלים לפניו כיוסף כו' וזוכה לבינה כיששכר ע"ש. כי יוסף היינו גמ"ח וצדקה וטוב לבריות היפך קליפת עשו שאמר (ב"ר פ' סג) ע"פ דם שנאת שנאת דמו של אדם בגופו והוא רע לבריות. ובעשו ועמלק כ' ולא ירא אלהים וביוסף כ' את האלהים אני ירא ועל כן איתא (ב"ב קכג :) שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף. ועשו הוא רוצח וגוזל וביוסף כ' ויכלכל יוסף ונקרא על שם זה כלכל (כמ"ש מ"ר ות' חוקת) שזן

וכלכל הבריות והוא בקדושה נגד קליפת עשו ונקרא גם כן שור כמ"ש בגמרא. וישׁשכר בקדושה נגד קליפת ישמעאל שישמעאל עושה מעשה שטות כנ"ל. ובישׁשכר כ' יודעי בינה וגו' ואיתא (יומא כו.) לא משכחת צורבא מרבנן דמורי אלא דאתי כו' משבט יששכר וזהו העסק בתורה שזה חלק יששכר וכמ"ש (ב"ר פ' צט) יששכר חמור גרם כשם שחמור טוען את המשא כך יששכר טוען את התורה (ובמדברי תורה שם) ויט שכמו לסבול עולה של תורה והוא היפך החמור דקליפה. שהוא כחמור למשוי והמשא מבטל התאוה ואיתא (סוכה נב :) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש היינו יצר הרע דתאוה שנקרא מנוול כנ"ל משכהו לבית המדרש להיות חשק וחמידו לאורייתא כמו שיושאר לעתיד (כמ"ש זח"א קלח א במה"נ) והעוסק בתורה וגמ"ח יצרם מסור בידם ב' היצרים כנ"ל. וז"ש (ע"ז זם) בתר הך דמשלחי רגל השור והחמור תדב"א לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי היינו להכניס ב' הכחות אלו לקדושה ולמשאוי היינו היגיעה בדברי תורה וכשור לעול כי העול ניתן על השור לכוף ראשו שלא יוכל לנגוח בראשו. ואמר בזוהר הקדוש דכד מזדווגי כחדא נפיק מתקיפותא דלהון דאקרי כלב כו' הרי אני מוסר אתכם לכלב מיד ויבא עמלק וכ' רח"ו דפנימיות דשור וחמור ו' דשור מ"ו דחמור גימט' כלב. וזהו קליפת עמלק שנובח בלא טעם והוא כנגד קדושת עתיקא שהוא למעלה מהשגת שכל אנושיי כך קליפת עמלק נגד השכל כמו שם אחר קריעת ים סוף דכ' שמעו עמים ירגזון ולא קמה עוד רוח באיש כמו שאמרה רחב והוא לא חש לזה. ואמנם בשבת יש התגלות עתיקא וביום השבת ההתגלות עוד בהעלם ובסעודה ג' שמתגלה מצחא דעתיקא שבאה בחינת עתיקא אל הגילוי היינו האור פנים אז נתבטל קליפת עמלק כי נתברר שישראל קשורים בשורש הקדושה ואז לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין שמתבטל קליפת עמלק שישראל זוכין שקשורים בשרש ובאור פני מלך חיים:

**ואמר** בזוה"ק (שם) דאקרי כלב ודא חציפא מכלהו ויש לומר שמרמז דעמלק שורש היצר הרע וזהו החוצפה שלו שמתגרה בת"ח ויכול לכנוס אף לנפש קדוש וכמו שהעיז לנסות ולהסית לר"מ ולרע"ק (וכמו שנת' מא' א) והוא ראשית דקליפה כמה שנאמר ראשית גוים עמלק. ונקרא היצר הרע מלך זקן וכסיל וכמו בקדושה כ"ע איהו כתר מלכות כן זלעו"ז בקליפה עמלק הראשית נקרא מלך. ונקרא זקן בזלעו"ז כמו שנקרא אברהם אבינו קן בקדושה כש"נ ואברהם זקן בא בימים ביומין עלאין וזכה שנקרא זקן (וכמו שנת' מא' ב) כן עמלק נקרא מלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד שנכנס בחוצפה לגדולי עולם אף שהכריזו הזהרו בר"מ ותורתו הזהרו ברע"ק ותורתו (כמ"ש קידושין פא.) בדרך הידוע

שהלכו לקבל תורה וזהו בעלותו ממצרים דלבד שיצאו מהקליפות ביצ"מ שיצאו מכל עשר כתרין דמסאבותא. לבד זה היו עולין מעלה מעלה ומכל מקום נזדווג להם אף שבודאי הכריזו ברקיע הזהרו בישראל ותורתן אך הוא לא ידע להזהר וזהו החוצפה שלו. והנה בפסיקתא (סו"פ יב) ומדברי תורה (תצא י) ומ"ר (סו"פ בשלח) דרשו ולא ירא אלהים על עמלק ולכאורה מה זה רבותא על עמלק דלא ירא אלהים. רק בישראל היראה מהשי"ת בגין דאיהו רב ושליט ובאו"ה יש יראת העונש עכ"פ ובקריעת ים סוף דכ' שמעו עמים ירגזון חיל אחז וגו' עכ"פ יראת העונש ועמלק לא ירא אלהי"ם שלא היה לו אף יראת העונש וזהו חוצפה שלו וכנ"ל. והנה קדושת הג' אבות נגד ג' קליפות דקנאה ותאוה וכבוד אברהם נגד קליפת עשו שהוא הקנאה ושנאת הבריות ויצחק אבינו ע"ה כנגד קליפת ישמעאל התאוה (ונת' כ"פ) וקליפת עמלק הוא הגאוה והכבוד וכמו שנדרש (מ"ר נשא פ' יג) גאות אדם תשפילנו זה עמלק שנתגאה על הקב"ה כו' ועל ידי הגאוה בא לידי חוצפה יתירה כנ"ל. ולעומתו בקדושה יעקב אבינו ע"ה שאמר מאין יבא עזרי (כמ"ש ב"ר ר"פ ויצא). ועמלק עמד בחוצפה נגד השי"ת שלא האמין כלל שהשי"ת נלחם מלחמת ישראל ויעקב אבינו ע"ה אמר האלהים הרועה אותי מעודי וגו' שלא הכיר כלל שעושה מה בהשתדלותו רק אמר שהכל מהשי"ת. ונאמר מי יקום יעקב כי קטן הוא. ועל כן בסעודה ג' שכנגד יעקב אבינו ע"ה כמ"ש האריז"ל ושבת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו (כמ"ש זח"ב רד א) שזוכין לקדושת האבות בג' הסעודות וכשזוכין בסעודה ג' לקדושת יעקב אבינו ע"ה שהוא השפלות והענוה וההכרה שהכל מהשי"ת אומרים לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין שמתבטל קליפת עמלק שהוא חציפא מכלהו כנ"ל:

## פרק יב

**בתנחומא** (סו"פ תצא) כ"ז שזרעו של עמלק קיים כאלו כנף מכסה את הפנים אבד זרעו מן העולם לא י עוד מוריך והיה עיניך רואות את מוריך. הענין דכח זה שלא יהיה כנף מכסה את הפנים הוא על ידי על תורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא כמו שאמרנו כ"פ ע"פ תזל כטל אמרתי המרמז על תורה שבעל פה. ולכן אמרו (מ"ר ות' חקת) כל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לרע"ק וחביריו מפני שר"ע היה שורש תורה שבעל פה כמ"ש האריז"ל (ונת' כ"פ) וזהו ענין מ"ש (מנחות כט :) שכשראה משה רבינו ע"ה ששוקלין בשרו במקולין א' רבונו של עולם זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני היינו שדייקא על ידי כך יתעלה עד השרש עתיקא שהוא למעלה מבחינת מחשבה וז"ש במחשבה לפני דייקא שמורה על עתיקא (כשנ"ת ויחי מא' י). ועל זה מרמז ראש הפסוק ונתן לכם אדני לחם צר ומים לחץ היינו בהשגת תורה שבעל פה

שבא על ידי צער ויגיעה ומיעוט תענוג (כמ"ש מדברי תורה נח ג) ועל ידי זה ולא יכנף עוד מוריך וגו' שתזכה לבחינת טלא דעתיקא שהוא אור תורה שבעל פה. ואמרו (ברכות סא :) זמן ק"ש היה כו' א"ל תלמידיו רבינו עד כאן א"ל כל ימי כו' עד שיצאה נשמתו באחד כו' והוא מפני שהרגיש בנפשו שדייקא ע"י כן יתעלה נשמתו בתכלית היחוד עם התקשרות דעתי"ק בחינת מחשבה לפני כנ"ל. וכידוע שהיה מעשרה הרוגי מלכות שהיו להשקיט קטרוג של הס"מ שרו של עמלק המקטרג על קדושת הברית טול מה שבחרת כנ"ל ועל כן אינו נופל עמלק אלא ביד זרעו של יוסף מפני שאין עליו טענה בענין זה כמ"ש (מדברי תורה שם.) ומה שהיה עליו איזה נדנוד מהעשרה טיפין שיצאו כו' (כמ"ש סוטה לו :) ע"ז השלימו התיקון עשרה הרוגי מלכות וביחוד רבי עקיבא שיצאה נשמתו באחד שהוא תכלית היחוד בהתעלות התקשרות נשמתו בעתי"ק ובזה נכנע כח עמלק מכל וכל כדברינו למעלה שזה עיקר הכנעת כח עמלק. ואיתא (ברכות שם) אמרו מה"ש זו תורה וזו שכרה א"ל חלקם בחיים יצתה ב"ק אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא. והדבר נפלא וכי זה תכלית שכרו של רבי עקיבא שמזומן לחיי עולם הבא מה שאמרו גם על ההוא כובס (כתובות קג :) ועל קטיעה בר שלום (ע"ז י :) וכעין שהקשו בגמ' (פסחים נ.) עמ"ש הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתן אלימא רבי עקיבא וחביריו משום הרוגי מלכות ותו לא כו'. וכעין זה יש להבין במ"ש (ע"ז יח.) ברחב"ת שהיה עוסק בתורה ומקהיל קהילות ברבים וא"ל ריב"ק תמה אני אם לא ישרפו כו' א"ל רבי מה אני לחיי עולם הבא א"ל כלום מעשה בא לידך כו' והפלא שהיה מסופק אם מזומן לחיי עולם הבא. ויש לומר בזה דעפ"י הדין אפשר דלא היו צריכין למסור נפשם דגם על ג' דברים אם יכולים להמלט אמרו (שיר השירים ז ח) דא"ל יחזקאל כך מקובלני מישעיה רבי חבי כמעט רגע וגו' רק חנניה מישאל ועזריה רצו לקדש שם שמים ע"ש. ויש לומר שהוא כענין אברהם אבינו ע"ה בכבשן האש שלא היה מצווה על קדושת השם ושלא לאבד עצמו ב"נ מצווה רק דרצה לקדש ש"ש לצורך השעה אף שמי שאינו מחויב בדבר ונהרג מתחייב בנפשו להרמב"ם ועבירה בידו (וכמו שנת' פ' נח מא' ט עש"ב) וכמו כן יש לומר בענין רע"ק ורחב"ת שהיו מקהילין קהילות ברבים ועוסקין בתורה דאיפשר דלא היו רשאין מדין מאבד עצמו לדעת והיו צריכין להטמין עצמם וכמו ששאל ר' יוסי בן קסמא לרחב"ת ופפוס לרע"ק. רק רע"ק השיבו ומה במקום חיותנו אנו מתיראין כו' מפני שהרגיש בנפשו שנצרך שיבא לידו שתצא נשמתו באחד וזהו עיקר חיותו והתעלות נפשו כנ"ל. והוא מעין עבירה לשמה שאמרו (נזיר כג :) שהוא כמצוה שלא לשמה ונאמר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד דלמיימינים שעוסקים בתורה ומצות לשמה

אורך ימים לעולם הבא שכולו ארוך ולמשמאילים שעוסקין שלא לשמה עושר וכבוד בעולם הזה איכא ולא אורך ימים לעולם הבא (כמ"ש שבת סג. וע' רש"י) וממילא גם במעשה זו דהיה כעין עבירה לשמה היה הספק אם ע"ז בעצמו יגיע שכר לעולם הבא. ועל זה השיב הקב"ה חלקם בחיים שמחלק מעשה זו עצמה יגיעו לחיי עולם לתכלית השלימות להתעלות בבחינת מחשבה לפני ועל זה יצתה ב"ק אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי עולם הבא שזהו תכלית האושר והשלימות שלו כנ"ל:

**אחר הבדלה**

## פרק יג

**ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.** פסוק זה נאמר אחר מחיית עמלק שהוא כולל כל העינינים שהם לנגד קליפתו של עמלק. דעיקר קליפתו היה לבטל תורה ובתחלה שבא זמן קבלת תורה שבכתב בא והתגרה בישראל ורצה לבטל קבלת התורה. ועל כן ביזה המילה כמ"ש ויזנב בך וגו' ואיתא במדברי תורה וזוהר הקדוש שהיה חותך מילותיהם כו' הוי לך מה שבחרת. וכונתו היה על פי מ"ש (מ"ר ותנחומא משפטים) בעקילס שא"ל אדריינוס למד תורתן ואל תמול וא"ל אינו יכול ללמוד תורתן אם אינו מל מגיד דבריו ליעקב שהוא מל כו' והיינו שאם ימול ולא יתגייר לא יועיל המילה שהוא בכלל ערלים (כמ"ש נדרים לא :) וזה שבא לקטרג על מה שרוצה השי"ת ליתן תורה לישראל מפני שהם מולים ואמר שהם גם כן פוגמין וטול מה שבחרת. ולא הועיל קטרוגו וקבלו תורה שבכתב. ואחר כך כשבא הזמן לכנוס לארץ ישראל דשם עיקר מקום תורה שבעל פה כש"נ כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים דבר ה' זו הלכה (כמ"ש שבת קלח :) ולשכת הגזית משם יוצאה תורה לכל ישראל (כמ"ש סנהדרין פו :) וזה היה בירושלים. שוב בא עמלק וכמ"ש (מ"ר ותנ' חוקת) ומי היה מלך ערד זה עמלק כו' והיינו שבא לקטרג לבטל מהם אור תורה שבעל פה. דעמלק יצרא בישא כמו שאמרנו מהזוהר הקדוש וידע שכשיקבלו התורה יבטל הוא מכל וכל. וכן אחר כך בתורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס יוכלו לזכות כמו במתן תורה להיות חירות ממלאך המות ויצר הרע ולכן רצה לעכבם. וכן קטרוג המן מזרעו היה גם כן כשהגיע זמן התפשטות תורה שבעל פה על ידי אנשי כנסת הגדולה שגזרו גזירות וסייגים וכמ"ש (עירובין כא :) הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי. ודניאל היה הראשון דכ' וישם דניאל אשר לא יתגאל בפתבג המלך וביין משתיו והיינו גזירת יינן ושמנן משום בנותיהן ובנותיהן גם כן גזירה (כמ"ש ע"ז לו :) וכבר אמרנו שזה שקטרג המן ודתיהם שונות מכל עם דלא אכלי מינן ולא נסבי מינן (כמ"ש מגילה יג :) היה כונתו לקטרג למעלה לפני השי"ת על גזירה זו

שאין המכוון שלהם לש"ש רק מפני הגאוה ושנאת הבריות ועל זה אמר ואת דתי המלך אינם עושים ובכ"מ שנאמר המלך סתם משמש קודש וחול (כמ"ש במ"ר ע"פ גם ושתי) והיינו שאין כונתם לקיים דתי מלך מלכי המלכים בזה (ונת' תצוה סו' מא' ב). וכן קטרוג ישנו מן המצות ורבנן עם א' הן הכל היה כונתו לקטרג לפני השי"ת. ומהס"ת היה קצת מקום קטרוג כיון שפעל שנחתם גז"ד של טיט כמ"ש במ"ר. ואחר שעשו תשובה ועשו מחיית עמלק כ' ליהודים היתה אורה ודרשו (מגילה טז :) אורה זו תורה וכה"א ותורה אור והיינו תורה שבעל פה שנקראת אורה לשון נקיבה שמקבלת מתורה שבכתב שנקרא תורה אור. וכ"כ (שבת פח.) הדר קבלוה בימי אחשורש והיינו תורה שבעל פה שעליה היה הכפיית הר כגיגית דעל תורה שבכתב אמרו נעשה ונשמע וכמ"ש (מדברי תורה נח ג). שמחה הוא גם כן היפך קליפת עמלק יצרא בישא וכמ"ש (סופ"א דתענית) ולישרים שמחה דכ' ולישרי לב שמחה והיינו כשמתיישר הלב ומוריק כל הרע מלב כסיל ונעשה לב א' לאביו שבשמים. ועמלק שורש הנחש והיצר הרע שגרם עצב ועצבון והוא היפך השמחה וכשמבטלין קליפתו לגמרי מכל וכל זוכין לשמחה. ששון זו מילה הוא בודאי נגד קליפת עמלק שביזה המילה וקטרג על קדושת הברית של ישראל כנ"ל. ויקר אלו תפילין שבראש שמורה שישראל קשורים בשרש למעלה מתפיסת שכל בנ"א. ועל זה דקדקו וא' תפילין שבראש ולא אמרו שעל הראש שהמכוון שקשורים במוח וכמ"ש הרב צוק"ל. ועל זה קטרג עמלק (כמו שנת' מא' יב וש"מ) וכיון שזכו לעשות מחיית עמלק זכו לבחינת יקר שמורה על התקשרות בשרש בחינת עתיקא ועל כן תורה שבעל פה שבא מטלא דעתיקא נקרא כל יקר וכמו שנדרש (מד' פ' חקת) וכל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחביריו. הנ קטרוג עמלק על קבלת תורה שבכתב נתבטל שהרי יהושע החליש כחו וזכו ישראל לקבל התורה אבל הקטרוג על קבלת והתפשטות תורה שבעל פה שהוא מתפשט בכל דור ודור בלבות חכמי ישראל ע"ז יש קטרוג תמיד מקליפת המן ועז"נ מלחמה לה' בעמלק מדור דור וצריך בכל פורים לעשות מחיית עמלק מחדש. וקורין קודם לו בשבת פרשת זכור להקדים זכירה לעשיה דמחיית עמלק (כמ"ש מגילה ל.) שמזכירין שמו מלמטה וזוכין למחיית עמלק מצד השי"ת בפורים וכמ"ש במד' ואני מוחק שמו מלמעלה כו' ובכל שבת יש מחיית עמלק לשעתו וכמו שאמרנו (ונת' מא' יא וש"מ) ועל כן אומרים במוש"ק קודם הבדלה ליהודים היתה אורה וגו' כן תהיה לנו שמבקשים שיהיה המחיית עמלק לעולם ואף בימי המעשה נהיה ניצולים מקטרוג עמלק שהוא יצרא בישא ונזכה לאור תורה שבעל פה ושמחה ששון ויקר:

# פורים

## פרק א

**מגילה נקראת כו'** והק' (בטורי אבן) אמאי לא תני קורין את המגילה בי"א כו' כהא דתנן בפ"ב אין קורין את המגילה כו'. ובאמת מצינו גם כן בלשון הכ' והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור וגו' והו"ל לכתוב יזכרו ויעשו כיון דקאי לעתיד. אך הענין דאיתא במדרש (משלי סי' ט) שכל המועדים יהיו בטלין וימי הפורים לא יהיו נבטלין לעולם שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם אף ימי הכפורים אינם בטלין לעולם שנאמר והיתה זאת לכם לחקת עולם. וכבר נשאל ע"ז הרשב"א ז"ל (בתשו' סי' צג) שבודאי אף קוצה של יוד מן התורה לא יבטל לעתיד ואיך יבטלו המועדות. גם לבד זה ק' אפילו אם יצויר שיתבטלו המועדות אף שהם מ"ע מן התורה איך יתכן שאז לא יבטל פורים שהוא מדברי קבלה ותקנת אנשי כנסת הגדולה. גם הרשב"א ז"ל הקשה עמ"ש הראיה ליום הכפורים שאל יבטל מדכ' ביה חקת עולם הא גם בפסח כתיב חקת עולם תחוגוהו וכן ושמרתם וגו' לדורותיכם חקת עולם. ומפרש הרשב"א שהוא הבטחה לישראל שאף בזמן הגזירה שיבטלו המועדות כעין מה שנאמר שכח ה' בציווי מועד ושבת מכל מקום ימי הפורים לא יבטלו והוא הבטחה. וכן יום הכפורים והיתה וגו' הבטחה שתהיה לחקת עולם שהיום יכפר אפילו לא ישמרוהו והיינו שבודאי שבשעה שהכריחו ישראל לבטל מועד ושבת לא יניחום לקיים גם מצות יום הכפורים רק דאתי כמ"ד דעצומו של יום מכפר אפילו לא התענה ולא קראו מקרא קודש (כמ"ש שבועות יג.) וגירסת הרשב"א במדרש אמר רבי אף יום הכפורים כו' וכ' דאתי רבי כדעתיה (שם) דיום הכפורים מכפר אף על שאינן שבים אבל חקת עולם דפסח אזהרה הוא כלשון תחגוהו ושמרתם לדורותיכם ולא הבטחה ע"ש. אבל עדיין קשה שבפורים גם כן בשעת הגזירה בודאי לא הניחו לקיים מצותיה בקריאת מגילה ומשתה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים ומה זה ההבטחה שלא יבטלו לעולם. אבל הענין הוא דכתיב להיות עושים את יום ארבעה עשר וגו' ואת יום חמשה עשר בו' וגו' כימים אשר נחו וגו' וכן למעלה כ' עושים את יום ארבעה עשר וגו' שמחה וגו' ואם המכוון על מצוות הנוהגות בפורים הו"ל לכתוב עושים ביום ארבעה עשר שמחה וגו'. אכן פי' הכתוב דבזמן הנס כ' ונוח מאויביהם וגו' ועיקר הנייחא הוא מאויב הידוע שהוא היצר הרע כמו שדרשו (ב"ר פ' נד) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע וכמ"ש בגמרא (סוכה נב.) שלמה קראו שונא. וזה עיקר מחיית עמלק הוא לשרש אחר הרע שבלב יצרא בישא קטיגורא דב"נ דנקרא עמלק כמ"ש (זח"ג קס א) וזוכין להנייחא והמנוחה מהיצר

הרע. והנה במחיית עמלק איתא (מדברי תורה תצא ד) אמרו ישראל רבונו של עולם אין אנו יכולין בו א"ל הקב"ה תהיו אתם מזכירין שמו מלמטה ואני מוחק שמו מלמעלה כו' ועל ידי ההזכרה דלמטה נעשה המחייה על ידי השי"ת. וכן המנוחה מהיצר הרע כח עמלק נעשה גם כן על ידי השי"ת כש"נ ה' לא יעזבנו בידו דאלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו (כמ"ש סוכה שם) רק האדם צריך להשתדל בכל כחו. וכן בכל שנה נעשה בימים אלו מחיית עמלק למעלה על ידי שמזכירין שמו מלמטה. וישראל עושים בכל שנה הימים האלה שיהיה בהם מחיית עמלק וממש הם עושים את הימים דהיינו כח הימים כנ"ל. ואיתא בתקו"ז (תי' כא) פורים אתקריאת ע"ש יום הכפורים דעתידין לאתענגא ביה כו' וכן אומרים בשם הרבנים הקדושים זללה"ה דפורים בחינת יום הכפורים ונקרא יום כפורים היינו כמו פורים ובאמת נרמז בתקו"ז כנ"ל. וכמו ביום הכפורים עיצומו של יום מכפר כן יום הפורים עיצומו של יום עושה מחיית עמלק. רק האדם צריך שיזכור שהיום יום הכפורים וכן שהיום פורים. ועל זה נאמר והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור דהיינו שהימים נעשים להיות מחיית עמלק ע"י השי"ת וכמו שאמרנו. ואמר נזכרים שאף הזכירה שמזכירין שמו מלמטה גם כן מצד השי"ת ממילא. ששולח בלב ישראל ההזכרה שיזכירו שמו מלמטה. וממילא נעשים הימים שיהיה בהם מחיית עמלק כאמור ובא ההבטחה וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וגו' שאף בשעת הגזירה שיכריחו ח"ו את ישראל לבטל מועד ושבת ובודאי לא יניחו אותם לקיים מצות הנוהגות בפורים מכל מקום ימי הפורים לא יעברו והיינו כח הימים להיות בהם מחיית עמלק מלמעלה זהו לא יתבטל גם אז. וממש כמו יום הכפורים שעיצומו של יום מכפר אף אם לא התענו בו ולא קראו מקרא קודש וכן ימי הפורים עצמם עושים המחיית עמלק למעלה. אך דצריך עכ"פ לידע שהיום הזה הוא פורים ועל זה הבטיחו הכתוב וזכרם לא יסוף מזרעם שאף אז לא ישכחו הימים ויהיו הימים נזכרים ונעשים שיהיו ימי מחיית עמלק. והנה יש שינוי בכ' דמקודם כ' נזכרים ואחר כך ונעשים ואחר כך באותו פסוק כתוב וימי הפורים האלה לא יעברו וגו' ואחר כך וזכרם לא יסוף וגו'. אכן בגמרא (מגילה ל.) אמרו בפורים שחל להיות ע"ש דרב א' מקדימין פ' זכור כי היכי דלא תיקדום עשיית לזכירה נראה דדרשי נזכרים על קריאת פרשת זכור. אבל פשטיה דקרא דקאי על ימי הפורים ואם נזכרים קאי על קריאת המגילה וכמו שדרשו (שם יח.) זכירה זכירה וכן (שם ב : ושם יז.) דמקיש זכירה דמגילה לעשייה וכן (שם כ' ע"א וע"ב) למדו מהאי קרא לקריאת המגילה. וכיון דנזכרים על הקריאה קאי קשה לשון נזכרים. ויתכן לפרש מה שנאמר להיות עושים את יום ארבעה עשר וגו' כימים אשר נחו בהם וגו' דהנה במצות מחיית

עמלק כ' ב' תנאים בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך ב' בארץ אשר ה' אלהיך נותן לך וגו' ובדור מרדכי ואסתר אף שהיו בחו"ל מכל מקום נעשה מחיית עמלק מטעם דכ' ליהודים היתה אורה ואיתא (שם טז:) זו תורה והיינו תורה שבעל פה (כמו שנת' זכור מא' יד) ואיתא בגמרא (שם כט.) ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל ורא"א זה בית רבינו שבבבל ואמרו שעתידין שיקבעו בא"י ע"ש. ועל כן כיון שזכו לאורה דתורה שבעל פה זכו לקדושת ארץ ישראל ועל ידי זה זכו לעשות מחיית עמלק. ועל זה נאמר להיות עושים את יום וגו' בכל שנה ושנה כימים אשר נחו וגו' שיעשו בכל שנה המחיית עמלק והיינו שבכל שנה מתעורר בימים אלו ענין ליהודים היתה אורה זו תורה כבימי מרדכי ועל ידי כן ישראל כשרויים ויושבים בארץ ישראל ונעשה בימים אלו מחיית עמלק. וזה כח קדושת יעקב אבינו שהובטח ופרצת ימה וקדמה וגו' והיינו שבכ"מ שילך תלך עמו קדושת ארץ ישראל ועל זה אמר (ב"ר פ' יא) ירש את העולם שלא במדה ע"ש וזהו על ידי כח התורה כנ"ל. וכ' מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל שיש בהם קדושת ארץ ישראל ואיתא (ברכות ח.) אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מב"כ ובתי מדרשות מכל משכנות יעקב ויש לד' אמות של הלכה קדושת המקדש כמש"ש וכש"כ קדושת ארץ ישראל. ואיתא (מדברי תורה תצא ה) אותן שתי זכירות כו' הוו זהירין בהן תמחה את זכר עמלק זכור את אשר עשה לך עמלק ואמרנו דקאי על ב' ענינ עמלק זכור אשר עשה לך שמתגרה בגדולים ועל ידי זה יזהרו הגדולים שלא יסמכו על קדושתם ויזהרו מפיתויי היצר הרע ולזה די הזכירה לבד. ב' תמחה זכר עמלק לשרש אחר קליפתו שהשליך יאוש בלב הנחשלים וזה עסק מחיי"ע בפועל. (ונת' פ' זכור מא' ב) ויש לומר שע"ז נאמר והימים האלה נזכרים ונעשים נזכרים על הזכירה ראשונה דצריך רק לזכור זכור את אשר עשה לך. ונעשים על המחייה בפעל כנ"ל. ושניהם הם מצד השי"ת שנותן הזכירה בלב ישראל ואחר כך נעשה המחייה למעלה גם כן מצד השי"ת ופועל למטה. והזכירה בישראל זוכין בקריאת פ' זכור או בקריאת המגילה. וזהו בכל דור ודור כמו שנעשה בימי מרדכי ואסתר ואחר כך בא בכתוב ההבטחה לאותו דור שזוכרים מעשה מחיית עמלק שנעשה בימים אלו והבטיחם וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים והיינו על כח ימי הפורים שבכל שנה יתעורר בהם אורה זו תורה ויזכו לקדושת ארץ ישראל וימי הפורים האלה יעשו מחיית עמלק על ידי השי"ת כעיצומו של יום הכיפורים שמכפר כענין מ"ש במדברי תורה אתם מזכירין שמו מלמטה ואני מוחק שמו מלמעלה. וכן המחייה דיצרא בישא שנק' עמלק כאמור שהוא גם כן על ידי השי"ת ותלוי זה בזה. ואחר כך אמר ה' הבטחה לדורות שיצוייר ח"ו שיהיה

זמן כזה כמו דכ' שכח ה' בציון מועד ושבת שעל ידי אונס לא יניחום לקיים כלל מצות הנוהגות בפורים מכל מקום זכרם לא יסוף מזרעם שיזכרו שהיום הזה פורים וממילא כח ימי הפורים יהיו נעשים ולא יעברו מתוך היהודים שיהיה בהם מחיית עמלק כמו בדור מרדכי ואסתר:

**וכ'** במגילה אחר שנכתבו האיגרות לעשות מחיית עמלק ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר והוא על פי מ"ש בפסיקתא (פ' יב סי' ט) ובמדברי תורה (סו"פ תצא) כל זמן שזרעו של עמלק קיים לא השם שלם וכו' והוא מדכ' כי יד על כס יה. והנה שם הוי"ה אינו נהגה ושם יה אף שמרמז לחכמה ובינה מכל מקום נהגה ועם ו"ה שרומזים לז' תחתונות אינו נהגה. אך עיקר היחוד י"ה בו"ה וכמו שאומרים בכל מצוה ליחדא שמא די"ה בו"ה והוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ד א) אכלו רעים כו' דא אתר עלאה דאינון באחדותא בחדוותא דלא מתפרשין לעלמין אלין אקרון רעים. שתו ושכרו דודים אלין אינון לתתא דאקרון דודים לזמנין ידינון והיינו דיחוד י"ה תדיר דלא מתפרשין לעלמין. ואותיות י"ה הוא שם בפ"ע שרומזים לחכמה ובינה מוחא ולבא. ולזה היחוד יכולים לזכות שיתחבר החכמה שבמוח עם הבינה והרצון שבלב. אבל העיקר ליחד שם י"ה בו"ה שיהיה היחוד עם כנסת ישראל. ואותיות ו"ה רומזים לתורה ומצות כמו"ש בזוהר הקדוש (נשא קכג רע"ב) ועל כן אותיות ו"ה בעצמם אינו שם דחכמה ובינה אינון נסתרות במוחא ולבא ברחימו ודחילו ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא וכמ"ש בתוק"ז (תי' יוד). ועיקר היחוד לזכות שיהיה יחוד שם י"ה בו"ה שאינו תדיר דהיינו שיהיה היחוד דחו"ב מוחא ולבא עם המעשה דתורה ומצות וזה היחוד לא יוכל להיות בשלימות כ"ז שזרעו של עמלק קיים והיינו שיש מציאות לעמלק שהוא יצרא בישא כמ"ש בזוהר הקדוש ע"פ עמלק יושב בארץ הנגב ויוכל לכנוס אף בלב גדולים וקדושים (כמו שנת' פ' זכור מא' א עש"ב) ועל כן אחר מחיית עמלק ליהודים היתה אורה וגו' ד' דברים כנגד ד' אותיות משם הוי"ה. אורה כנגד יו"ד מהשם שהוא חכמה וכנגד מדה זו מאמר יהי אור וה' פעמים אור כ' בו נגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ' ג) ושמחה כנגד ה' עלאה שהוא בינה לבא וכש"נ ולבבו יבין וכתיב ולישרי לב שמחה והיינו כשמתיישר הלב שמוריק הרע מלב כסיל ונעשה הכל טוב אז ישרים לשמחה (כמ"ש תענית טו.) וכן מצינו בפסוקים שמתייחס השמחה ללב ישמח לב מבקשי ה' וכן נתת שמחה בלבי. ישמח לבי גם אני וכן בכמה פסוקים. וששון נגד ו' שבשם הוי"ה שהוא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן וכמ"ש (זח"א כו א) וכ' ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה והיינו נהר דנגיד ונפיק ולא פסיק מימוי לעלמין ואיתא בירושלמי הובא בתוס' סוכה (נ רע"ב)

שמשם שואבין רוח הקודש ואי' בזוה"ק (ח"ג סא רע"א) רוח הקודש כלומר רוח מההוא קודש דלעילא והיינו ע"י עמודא דאמצעיתא שיוצא מעדן להשקות את הגן בחינת כנסת ישראל שכינתא תתאה ובגמרא (מגילה טז :) נדרש וששון זו מילה כו' והכל א' דגוף ובריתי חשבינן חד כמ"ש (זח"ג רמב ב וש"מ) ואיתא (זח"א קעו סע"ב) ויעקב ויוסף כחדא אינון ואיתא (שם קפב ב) ותרווייהו כחדא אזלי ודא הוא רזא דאת ו"ו דאזליהו תרווייהו כחדא כו' והיינו דיעקב כ' תתן אמת ליעקב אות ו' דדא איקרי אות אמת כמ"ש בזוהר הקדוש (ריש ויקרא) ויוסף אות ו' זעירא ו' המילוי וכ"כ בזוהר הקדוש (שם יא א) ועל כן איתא בזוהר הקדוש (מקץ קצד א) דנהר דא יוסף הצדיק ואיתא (תקו"ז תי' כד) דאיהו צדיק דנפיק מעדן כו' ע"ש. ויקר נגד ה' אחרונה שבשם ובגמרא א' אלו תפילין כו' שבראש והוא עד"ש כ"ע איהו כתר מלכות קרקפתא דתפילין בחינת כתר על המוח שבראשם וכן יקר בחינת עתיקא כמו שנת' כ"פ ואיהו כתר מלכות. וכנגד ה' שכינתא תתאה בסוד נעוץ סופו בתחלתו. וכנגד ד' דברים הנ"ל יש ד' מצות בפורים מקרא מגילה. משתה ושמחה. משלוח מנות. ומתנות לאביונים. מקרא מגילה נגד אורה שהוא יו"ד חכמה תורה אור והיינו תורה שבכתב וכעין מ"ש (במגילה שם) שצריכה שירטוט כאמיתה של תורה. ואף דמגילה מדרבנן מכל מקום אמרו (יומא כט.) ניתנה לכתוב קא אמרינן והיינו דמגילת אסתר יש בה האור שנקבע בלב לדורות לעולמי עד שע"ז מורה מה שניתן לכתוב כמו שאנו מפרשים מ"ש (ב"ר פ' יא) יעקב שכתוב בו שמירת שבת כו' אף שגם אברהם אבינו ע"ה קיים מצות שבת בכלל כל המצות שקיים מכל מקום אמר שאין כתוב בו כו' אבל ביעקב שכתוב בו מפורש הוא לאות שנקבע בו הקדושה לעולמי עד (כמו שנת' פ' וישלח מא' ז) וזה ענין אורה נגד קריאת המגילה שיש בה האור שניתן לכתוב. והוא כנגד י' שבשם הוי"ה. ובירושלמי (מגילה פ' א ה' ה) איתא אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל נאמר כאן ולא יסף ונאמר להלן וזכרם לא יסוף מזרעם. ומיירי שם אף בזמן שיבטלו שאר הנביאים ע"ש. והיינו דשאר נביאים נאמרו רק לבטל הרב כעס וכמ"ש (נדרים כב :) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' שנאמר כי ברב חכמה רב כעס מה שאין כן המגילה שיש בה האור שיאיר בלב ויוקבע האור בלב לעולמי עד וזה לא יבטל וז"ש מגילה נקראת שאור זה שזוכין על ידי קריאת המגילה אמר נקראת שהאור בא מהשי"ת רק על ידי ישראל קורין למטה. וע"ד מ"ש במחיית עמלק אתם מזכירין שמו מלמטה ואני מוחק שמו מלמעלה. ובא רמז זה בריש המס' שזה כל עיקר עסק מצות פורים וקריאת המגילה להיות נקראת ויוקבע האור לעולמי עד מהשי"ת. ותני כח דברי סופרים שנתנו כח לגבי הכפרים שאף שקורין בי"א או בי"ב או בי"ג מכל מקום

יהיו להם כח זה להיות נקראת מלמעלה ויזכו להאור. ב) מצות משתה ושמחה הוא נגד מה שנאמר ושמחה שהוא נגד ה' עלאה בינה לבא כמו שאמרנו וכ' משתה ושמחה שישראל זוכין לשמחה ע"י המשתה דיין אף שהיין גורם ההיפך רח"ל שכל העריות דומות עליו כמישור (כמ"ש יומא עה רע"א) מכל מקום ישראל זוכין על ידי היין לישרי לב שמחה ליישר הלב שיהיה כולו טוב שיהיו שמחים וטובי לב והוא מ"ש (שם עו :) זכה משמחו והיינו ישרים לשמחה לישרי לב שמחה כנ"ל. ועד"ש (מגילה יב :) יום השביעי שבת היה שהישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות אבל וכו' וכמו שראינו בסעודתו שנתגלה נבלות לבו על ידי היין שדרש דבר המגונה אף לעכו"ם. וזהו לא זכה משמעו שעריות כולם דומות עליו כמישור כש"נ יתהלך במישרים וכמ"ש בגמרא שם. ג) משלוח מנות איש לרעהו הוא נגד מה שנאמר וששון שהוא נגד ו' שבשם עם ו' המילוי כמו שאמרנו. ושורש המצוה לייחד הלבבות שיהיו כאיש אחד בלב אחד וזה הכנה לקבל דברי תורה וכמו שמצינו במתן תורה דכתוב ויחן ישראל כאיש אחד בלב אחד כמ"ש במכילתא ועל ידי זה זכו למתן תורה. וההמשכה מחכמה על ידי הנהר דנגיד ונפיק והיינו כשזוכין למדת שלום שיהיו כאיש א' בלב אחד על ידי זה ממשיכין האור שהוא חכמה שיוקבע לעולמי עד בכנסת ישראל שהוא הגן שכינתא תתאה. והוא קדושת יעקב ויוסף מדת אמת ליעקב ויוסף שמדתו שלום וכתוב והאמת והשלום אהבו דאמת ושלום קשיר דא בדא (כמ"ש זח"ג יב רע"ב). ד) מתנות לאביונים מצות צדקה נגד ה' תתאה ונגד מה שנאמר ויקר והוא על פי מ"ש צדק מלכותא קדישא. וכשהוא בשלימות עם ה' צדקה וכמ"ש בתקו"ז (תי' כא הנז') ועוד שכינתא אתקריאת צדקה וקב"ה בעל צדקה כו' ומה דהוות צדק אתעבידת צדקה כו' עש"ב. דצדק שכינתא תתאה וכשנמשך מעדן שכינתא עלאה צדקה וז"ש בתקו"ז (שם) ועליה אתמר צדקה תרומם גוי והיינו עד עתיקא שכן מורה לשון תרומם בדברי תורה לאין שיעור וכן כ' קרנו תרום בכבוד והיינו עד עתיקא (כמו שנת' שקלים מא' טו) ועל כן הוא נגד מה שנאמר ויקר שמורה על עתיקא וכנ"ל שמהאי טעמא נדרש על תפילין ש"ר. וכ' והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור שאף שיצוייר ח"ו שיבטלו המועדות מכל מקום יהיה נעשה מעשה כח הימים המחיית עמלק ויזכו ליחוד שם הוי"ה ד' האותיות על ידי הימים האלה כנ"ל. וזה יהיה על ידי ההזכרה שתוקדם לו גם כן מצד השי"ת כמו שהבטיח וזכרם לא יסוף מזרעם והקב"ה מקיים מצותיו תחלה כמ"ש (מ"ר ר"פ בחקותי וש"מ) יאך מצות זקנים גם כן השי"ת מקיים כמ"ש בפסיקתא (חנוכה ר"פ ג) ומד' (תנחומא נשא כט) שנאמר ותגזר אומר ויקם לך ומקיים השי"ת מצות משלוח מנות איש לרעהו שבימים אלו שנעשה היחוד י"ה בשם ו"ה נקראו

ישראל רעים להקב"ה למען אחי ורעי וכ"כ (מדברי תורה יתרו ה). ורש"י (שבת לא.) פי' מ"ש דעלך סני לחברך לא תעביד על השי"ת עפמה שנאמר ריעך וריע אביך אל תעזוב ע"ש. וכן מתנות לאביונים דאיתא (ירושלמי מגילה פ"א ה' ד) אין מדקדקין במצות פורים אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנין לו. והקב"ה מקיים מצות זקנים ונותן צדקה לכל דורשי ישועתו בכל ענינים:

## פרק ב

**לעשות אותם ימי משתה ושמחה.** העיקר בימים האלה המשתה והוא עפמ"ש (זח"ג רעא ב) לכו לחמו בלחמי דא אורייתא דבכתב ושתו ביין מסכתי דא יינא דאוריתא דבעל פה. ועיקר קטרוג המן נתעורר על ידי שהגיע אז זמן התפשטות תורה שבעל פה. וכמו שזכו אחר כך לאור תורה שבעל פה שנקראת אורה וכמ"ש (שבת פח.) הדר קבלוה בימי אחשורוש והיינו התורה שבעל פה שע"ז היה הכפיית ההר כגיגית (כמו שנת' זכור מא' יד). ואיתא בגמרא (חולין קלט :) משה מן התורה מנין כו' המן מן התורה מנין כו' וצריך להבין למה נצרך לפרש רמז על משה רבינו ע"ה בתורה וכל התורה מלא משמו ונקראת ע"ש תורת משה. גם מ"ש המן מה"ת מנין אסתר מרדכי מן התורה מנין ולמה לא דרשו דוד ושלמה מן התורה מנין וכדומה. גם למה רמזו המן בתורה ולא נ"נ וסנחריב. אכן יש לומר המכוון משה מן התורה שהיה שורש הדברי תורה שנקראת תורת משה ועז"א מן התורה מנין שהוא שורש התורה ועז"א בשג"ם וגו' והיינו עפמ"ש (זח"ג רטז רע"ב) דעתיד הוה משה לקבלא אורייתא בדרא דטופנא כו' וכ"כ (שמות רבה פ' ל) שביקש הקב"ה ליתן להם ד' דברים תורה כו' ודעת דרכיך לא חפצנו זה תורה כו' דמים רומז לתורה כמ"ש (ב"ק יז.) אין מים אלא תורה וכ' יערוף כמטר לקחי והיינו תורה שבכתב שהוא הלקח טוב שניתן משמים והוא מפורש לכל שהוא מהשמים כמטר ותורה שבעל פה שחכמי ישראל מחדשים והם באמת דברי אלהים חיים מה שהשי"ת נוזל ומשפיע בלבם עז"נ תזל כטל שאינו ניכר ההשפעה מן השמים רק אחר שיורד ועז"נ אמרתי עד"ש (זח"א רלד ב) אמירה בלב כד"א ואמרת בלבבך אמירה בחשאי. והוא מטלא דעתיקא (ונת' ויחי ריש מא' י') והיה אז נפש משה רבינו ע"ה שהיה מקבל תורה שבכתב שהיה כלול בו גם התורה שבעל פה וכמו שהיה קודם הקלקול במתן תורה וכמ"ש (נדרים כב :) דאלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' והיה כלול בזה כל אור תורה שבעל פה. והיה מפורש שהוא מן השמים כמו הלכה למשה מסיני תורה שבעל פה של משה רבינו ע"ה. וכן נרמז במבול דכ' נבקעו מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו שרומז תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא (וכמ"ש זח"א קיז א). רק מפני שהיו דור

המבול רשעים נעשו מי המבול ונשטפו במים הזדונים (ונת' נח מא' ב ומא' ג) וזהו משה מן התורה מנין שהוא שורש תורה שבכתב שכלול בו תורה שבעל פה. בשג"ם הוא וגו' וכנ"ל והיו ימיו מאה ועשרים שנה וכפירש רש"י. ואחר כך שאלו בהמן וכן מרדכי ואסתר מן התורה מנין והיינו שהם היו שורש שאז התחיל התפשטות תורה שבעל פה. ואיתא המן מה"ת מנין המן העץ דהיינו שעל ידי המן זכו לאור תורה שבעל פה. וזה נרמז במה שנאמר המן העץ ועל פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג צח א קכד ב וש"מ) שיש תורה מסטרא דעץ החיים והיינו תורה שבכתב ויש מסט' דעה"ד טו"ר דאיהו איסור והיתר טומאה וטהרה. והנה המן עשה העץ גבוה נ' אמה ויש להבין למה הוצרך עץ גבוה כל כך לתלות אדם אחד לדעתו והיה די שיהיה גבוה עשר אמה. ואם רצה שיהיה נראה אדרבה מצינו (עירובין ג.) למעלה מכ' אמה לא שלטא ביה עינא אך בתקו"ז (תי' כא) איתא ואיהו עביד עץ גבוה נ' אמה וקב"ה נטיל נוקמא מיניה ומבנוי בשכינתא עלאה דמחאת למצראי נ' מכות ע"ש. והיינו שהמן שהרגיש שבא זמן התפשטו תורה שבעל פה והיינו נ' שערי בינה דבינה מבין דבר מהחכמה. והוא שאז היה זמן אנשי כנסת הגדולה שעשו גזירות וסייג לתורה והוא קטרג על ישראל שאין כונתם לש"ש רק מגאוה וכדומה וז"ש ודתיהם שונות וגו' דלא אכלי מינן ולא נסבי מינן (כמ"ש מגילה יג :) ואת דתי המלך אינם עושים היינו שאין כונתם לעשות דת ממ"ה הקב"ה בזה רק שרוצים להיות דתם שונות מכל עם (כמו שנת' זכור מא' יד) וזה שעשה עץ גבוה נ' אמה לרמז שישראל תקיפים בדעתם ממה שיש להם עץ גבוה נ' אמה נ' שערי בינה. וזה רצה לבטל מהם ואחר כך נהפוך הוא וקב"ה נטיל נוקמא מניה ומבנוי בשכינתא עלאה. ואדרבא ישראל זכו על ידי זה דהדר קבלוה לתורה שבעל פה מאהבת הנס (וכמו שנת' שם) וז"ש המן מן התורה מנין שהוא היה גם כן סיבה לשורש התפשטות תורה שבעל פה והתפשטה אז הרב חכמה לתקן הרב כעס ועל זה רמז המן העץ דעץ שעשה המן גבוה נ' אמה היה נגד נ' שערי בינה שבתורה שבעל פה שהוא מסטרא דעץ הדעת כנ"ל. ואחר כך א' אסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר. והיינו מנין שאסתר היה שורש תורה שבעל פה וכש"נ ותלבש אסתר מלכות ובגמרא (שם יד :) שלבשתה רוח הקודש ובזוהר הקדוש (ח"ג סא רע"א) רוח הקודש כלומר רוח מההוא קדש דלעילא והיינו דאסתר נעשית מרכבה למדת מלכות והיינו תורה שבעל פה. וז"ש בתקו"ז (שם) ובגין האי קנאה דכסי קב"ה באות דיליה על אסתר דאיהי קדושה דיליה. והוא עד"ש (מדברי תורה קדושים ב) אני מלך ואת מלכה כשם שהוא כבודי כך הוא כבודך כו' היו קדושים כשם שאני קדוש וז"ש דאיהי קדושה דיליה. ואמר שנרמז במה שנאמר ואנכי הסתר אסתיר דשם נאמר ואמר ביום ההוא הלא על כי

אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה והיינו שיכירו שהעונש בא מהשי"ת מפני החטא ועון ויש להבין למה כ' ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא וגו'. ולמה יענשו בשביל זה. ויש לומר שרמז ואנכי על מאמר אנכי שהוא קבלת התורה וע"ד שדרשו (ברכות לב :) ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני דאנכי שורש כל הדברי תורה כמ"ש (שיר השירים פ' ישקני) שבדיבור אנכי ששמעו נתקע ת"ת בלבם ע"ש. ואנכי ביה כ' כתר וביה אין (כמ"ש זח"ג רנו ב) וז"ש ואנכי מאמר אנכי שהוא נגד כ"ע איהו כתר מלכות הסתר אסתיר יהיה בהסתר שהתורה שבעל פה הוא בהסתר שנראה לחכמים שהם מתחדשים משכלם והם דברי אלהים חיים שנוטף מטלא דעתיקא ללב חכמי ישראל, ועל ידי זה יתקנו הרב כעס שנאמר שם. וכמו כן אירע באסתר גם כן שנלקחה לאחשורוש ואיתא בתיקונים (שם) דסתיר לה מאחשורוש ושוי באתרה שדית בדיוקנא דילה כו' ואמר ע"ז שם וכבודי לאחר לא אתן והיינו מדת מלכות שנקרא כבוד אל כמ"ש (זח"א ח א) כבוד אל דא כבוד כלה דאקרי אל כו' כבוד מלכותו וזה היה באסתר וז"ש לרמז דאסתר היתה שורש תורה שבעל פה שהוא בחינת מדת מלכות ובא על ידי רוח הקודש כמ"ש הרמב"ן (בחינת ב"ב יב.). ואחר כך איתא מרדכי מן התורה מנין שמרדכי היה שורש תורה שבעל פה דכ' מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא. והיינו דעיקר התורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס והיינו שאף החלבנה שמרמז לפושע"י (כמ"ש כריתות ו :) כשהוא בתוך הקטרת נותן ריח טוב ומרמז למ"ש (עירובין כא :) הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח ע"ש ונת' כ"פ. ואמרו (מגילה י :) ברוש זה מרדכי שנעשה ראש לכל הבשמים שנאמר כי מר דרור כו'. דעיקר שמן המשחה הוצרך למשוח המשכן וכליו ובגדי כהונה וזה נצרך רק אחר הקלקול. שמקודם החטא היו כל ישראל משכן לשכינה וה' בהיכל קדשו שהקב"ה לבן של ישראל ששוכן בלב ישראל כמ"ש (שהש"ר ה ב) ממה שנאמר צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. ורק אחר הקלקול נצרכו לעשות משכן מקום מיוחד להשראת שכינה והוצרך השמן המשחה למשוח בו משכן וכליו (וכמו שנת' תצוה מא' ג) ואחר כך נמשחו בו הכהנים גדולים ומלכים (כמ"ש הוריות יא :) כהן הוא שורש תורה שבעל פה כש"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו דייקא ודעת פנימית הכתר כידוע והיינו טלא דעתיקא שממנו נובע התורה שבעל פה. שהוא טל תורה שבעל פה תזל כטל אמרתי. ורש"י פירש (פ' תשא) ובדעת רוח הקודש שהוא רוח מההוא קדש דלעילא כנ"ל. וכן משחו בו המלכים דדוד המלך ע"ה היה מרכבה למדת מלכות והיה רבן של בעלי רוח הקודש ושורש תורה שבעל פה וכן כל מלכי ישראל ויהודה היו מרכבה למדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ואמר שמרדכי נעשה ראש לכל הבשמים שזכה להיות

שורש תורה שבעל פה וכש"נ ומרדכי יצא וגו' בלבוש מלכות ואיתא בזוהר הקדוש (שלח קסט ב) מלכות דא רוחא דקודשא כו' מרדכי אוף הכי דכ' ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות:

**ובגמרא** (מגילה י סע"ב) ראב"כ פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה זה מרדכי הצדיק ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס זה המן לתת לטוב לפני האלהים זה מרדכי ואסתר דכ' ותשם אסתר את מרדכי על בית המן. ומדעשה זה פתיחה להמגילה משמע שזה כל ענין המכוון במגילת אסתר. ובאמת יש להבין למה הסיב השי"ת שיתן אחשורוש בית המן לאסתר וכלום חסר רכוש ליתן למרדכי ואסתר. אבל הענין כמו שאמרנו דבגלות מצרים כ' וינצלו את מצרים שעשאוה כמצולה שאין בה דגים כמצודה שאין בה דגן (כמ"ש ברכות ט :) וכאן כ' ובבזה לא שלחו את ידם. דשם במצרים היתה התורה בגלות בחכמת מצרים והיה העסק להוציא הניצוצות קדושות הדברי תורה. וכמה מהע"ר שהיו ראוים להתדבק בישראל ובשם ישראל יכנה. מה שאין כן בעמלק דאיתא במכילתא (סו"פ בשלח) ומד' (תנחומא סו"פ תצא) שנשבע השי"ת שלא יקבלו גר מעמלק. וכן היה המצוה להחרים משור עד שה וגו' וזש"נ ובבזה לא שלחו את ידם. אבל לפי זה יש להבין מ"ש על המן ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס לתת לטוב וגו' זה מרדכי וכו'. אך הוא מ"ש (סנהדרין צו :) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק וגרים בע"י ומנו רב שמואל בר שילת ואף שאין מקבלין גרים מעמלק כנ"ל נראה דר"ש בר שילת יצא מא' מהם שבא על בת ישראל ויצא מהמן שלא מדעת [ועי' ביוחסין אות ש' שכ' שהגאונים אמרו כי שילת היא נקבה ואחות ר' חייא ואינו כן דאמרו מבני בניו של המן למדו תורה ומנו ר' שמואל בר שילת ולא היו מערבין משפחתם שהם משמעא אחי דוד עם גרים ע"ל ועל פי מה שאמרנו א"ש דברי הגאונים] וזה הענין בשאול המלך בחיר ה' והיה כבן שנה שלא טעם טעם חטא (כמ"ש יומא כב :) ומה ראה על ככה דכ' ויחמול שאול על אגג וגו' ועל ידי כן יצא ממנו באותו לילה שורש המן וכמ"ש (מגילה יג.) ומה שילם לי ימיני דלא קטליה שאול לאגג דאתיליד מיניה המן כו'. אך לפי האמור ראה שאול שיש בו באגג שורש נשמת ר"ש בר שילת שלא יצא ממנו עדיין ועל זה הניצוץ כ' ויחמול וגו' על אגג. וזה ענין מ"ש בגמרא (שם טו :) מה ראתה אסתר שזימנה את המן כו' ריה"ש אמר מבית אביה למדה אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' ובע"י הגיר' וה' ישלם לך כו' ישלימנו לך וכמו שהוא הגי' בסוכה (נב.) ושם קאי על היצר הרע שמפתה לפעמים לאדם רשע שיעסוק בתורה כדי שיהיה לו יניקה מתורה שלו ואמר העצה האכילהו לחמה של תורה והשקהו מים של תורה שבסוף ישלימנו לך שלא יסית אותך

לחטוא (וכמ"ש בפירש"י) אבל כאן אינו מובן מכוון הסעודה שעשתה לו לפי"ז. ונראה שלא ידעה אסתר באיזו אופן יהיה הנס ואולי תפעול על ידי הסעודה שהמן ישלים אתה וידבר טוב על ישראל והיינו שסברה שישוב המן בתשובה. ועל פי זה נבין מ"ש במדרש (משלי ט׳:ב׳) טבחה טבחה מסכה יינה זו אסתר המלכה כו' התקינה סעודה לאחשורוש ולהמן הרשע כו' וראש הפרשה חכמות בנתה ביתה וגו' ומשמע דמדבר מחכמת התורה וכן נדרש במדרש (שם) זו התורה שבנתה כל העולמות ע"ש. רק המכוון שרצתה לעורר בו בהמן השורש קדושה שהיה בו בהעלם ניצוצות קדושות דנשמת ר"ש בר שילת וזהו מסכה יינה יינא דאורייתא דבעל פה עד"ש (זח"ג רעא ב) וסברה שאולי על ידי זה ישוב בתשובה וידבר טוב על ישראל. וזה שנאמר ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב ובכ"מ מורה טוב לב שנתיישר הלב לטוב להיות לב א' לאביו שבשמים והיאך יתכן לכתוב כן על המן הרשע. ובמ"ר ע"פ כטוב לב המלך בין איתא או"ה אין להם טובה כו' בטוב לב אין כ' כאן אלא כטוב לב המלך טובה ואינה טובה ואיך אה"כ על המן שמח וטוב לב. אך לפי האמור יש לומר דאז לפי שעה יצא ממשתה אסתר שמח וטוב לב כרגע שעוררה בו אסתר הניצוצות קדושות מנשמת ר"ש בר שילת שהוא מקדושת תורה שבעל פה. רק כיון שיצא וראה את מרדכי ולא קם ולא זע ממנו וימלא המן חימה ואמר כל זה איננו שוה לי ושב לרשעו ואחר כך קב"ה נטיל נוקמא מיניה ומבנוי בשכינתא עלאה כו' כמ"ש בתקו"ז והיינו נ' שערי בינה כנ"ל. וכל הניצוצות קדושות שלו נטל מרדכי ונכנס אחר כך בישראל וז"ש בגמרא מבית אביה למדה ופירש רש"י שמעה התינוקות אומרים כן. ולשון מבית אביה משמע מאבותיה והיא לא היתה מזרע שלמה שאמר פסוק זה. ולפי האמור מיושב לשון מבית אביה דהיינו משאול שהיתה מזרעו והוא חמל על אגג שיצא ממנו המן והיינו על ניצוץ שורש נשמת ר"ש בר שילת שהיה כלול בו והיתה סבורה שתוכל להחזירו להמן למוטב וישלים אתה וידבר טוב על ישראל כנ"ל. אך אחר כך ששב לרשעו היה הוא הגורם להתפשטות תורה שבעל פה אחר שעשו בו ועל ידו מחיית עמלק כראוי. וכעין מ"ש (שמות רבה פ' כא ומדברי תורה שם) ופרעה הקריב שהקריב את ישראל לתשובה שעשו. וכן על ידי המן מן התורה מנין שהיה המן סיבה להתפשטות תורה שבעל פה וכנ"ל. והניצוצות קדושות יצא ממנו אחר כך שלא מדעת וכמו שאמרנו כיון שאין מקבלין גרים מעמלק. וזהו מה שנאמר ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס זה המן והיינו הרכוש שהיה בו הקדושה דנשמת ר"ש בר שילת. לתת לטוב לפני האלהים זה מרדכי ואסתר שאחר כך הוציאו ממנו כל החיות וזה נכנס בישראל שלא מדעת שלא נתגייר רק יצא על ידי שבא מזרעו על בת ישראל ונקרא ע"ש אמו (כמ"ש הגאונים דשילת

נקבה היה כמוש"ל) וכעין שנקרא רב מרי בר רחל ע"ש אמו בת שמואל (כמ"ש רש"י בבא מציעא עג רע"ב). וזה שנאמר לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה זה מרדכי הצדיק שהוא טוב ואין טוב אלא תורה כמ"ש (ברכות ה.) ושם מיירי מתורה שבכתב ומייתי קרא כי לקח טוב וגו' וכן תורה שבעל פה נקרא טוב וכש"נ טוב לי תורת פיך וגו' והיינו תורה שבעל פה עדש"נ מפיו דעת ותבונה (וכן מייתי מפ' זה ברות רבה פ' ה ע"פ ויטב לבו ע"ש) נתן חכמה וגו' וכש"נ אורה ושמחה והיינו בחינת חכמה ובינה שהוא. כשמתיישר הלב לישרי לב שמחה (כמו שנת' מא' א) ודעת הבא ע"י חיבור חכמה שבמוח לבינה שבלב והיינו שזכה להמשכה מחכמה תורה שבכתב לתורה שבעל פה. ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס זה המן והיינו הרכוש שבו היה הניצוצות קדושות דנשמת ר"ש בר שילת וכמו שאמרנו שבקניני האדם יש רוחניות המחיה את האדם בסוד ואתה מחיה את כולם (ונת' שקלים סוף מא' א עש"ב) וז"ש לתת לטוב לפני האלהים זה מרדכי כו' והוא עפמ"ש במדרש (אבא גוריון ע"פ אחר הדברים האלה גדל גו' הובא בילקוט) יבא המן ויסגל ממון ויבא מרדכי ליטול ממנו ויבנה בית המקדש. והיינו שמרדכי הקדיש רכוש המן לבנין בית שני וזהו לתת לטוב לפני האלהים דבבית שני היו אנשי כנה"ג שהעמידו תלמידים הרבה ועשו סיג לורה ולשכת הגזית שמשם יוצאה תורה לכל ישראל וזהו עיקר תורה שבעל פה שנקרא טוב כנ"ל. וזש"נ ותשם אסתר את מרדכי על בית המן שמרדכי היה שורש תורה שבעל פה וכמו שאמרנו במ"ש שהוא ראש לכל הבשמים. ומזה שראו שנתלה המן על עץ גבוה נ' אמה נתעוררו להתפשטות תורה שבעל פה ולתקן תקנות וסייגים ותקנו ימי משתה ושמחה שהוא יינא דאורייתא דבע"פ וקבלו כל ישראל התורה שבעל פה מאהבת הנס וכנ"ל שעז"א הדר קבלוה בימי אחשורוש. ונמצא שע"י גזירת המן ומה שנתגדל זכו ישראל לאור תורה שבעל פה. אחר שקלטו ולקטו מרדכי ואסתר בקדושתם הרכוש שלו שהיה בו הניצוצות קדושות מאור תורה שבעל פה כנ"ל. וזה שנרמז במה שנאמר המן העץ המן מן התורה כנ"ל שע"י העץ של המן זכו לשרש תורה שבעל פה וע"י מרדכי ואסתר וז"ש אסתר מה"ת מנין מרדכי מן התורה מנין כנ"ל:

**וזה** ענין מ"ש (שוח"ט תהלים כב) על אילת השחר זו אסתר וכן נדרש מזמור זה בגמרא (מגילה טו :) על אסתר ואיתא במדרש (שם) זש"ה והיה אור ישראל לאש וקדושו ללהבה. אור ישראל זה מרדכי וקדושו ללהבה זו אסתר ובערה ואכלה זה המן ע"ש ובפשוטו דרש להבה על אסתר דלהבה לשון נקיבה. ויש לומר שהוא ע"פ מה שנאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להה וגו' דיעקב מדתו אמת זו תורה (כמ"ש ברכות ה :) והוא אש כש"נ מימנו אש דת למו. ויוסף גבור הכובש את יצרו להבה שאוכלת אש של יצר הרע

דג' קליפות הקנאה תאוה וכבוד נקראו אש כמו שנת' כ"פ. וזה שנדרש אור ישראל על מרדכי דכ' ותשם אסתר את מרדכי על בית המן שהיה מרדכי שורש תורה שבעל פה ראש לכל הבשמים כנ"ל. ותורה אור והוא נקרא אור ישראל ע"ש התורה שבעל פה שהיא אורה והיינו אור ה' כנסת ישראל וכן כאן נקרא אור ישראל אור דתורה שבעל פה שמצד ישראל והוא גם כן אש כש"נ הלא כה דברי כאש והיינו דברי אשר שמתי בפיך דדיבור היינו תורה שבעל פה וכן למדו מפסוק זה (תענית ד.) לצ"מ דרתח כו' ע"ש. וקדושו ללהבה זו אסתר הוא עפמ"ש בתקו"ז (תי' כא) דכסי קב"ה באות דיליה על אסתר דאיהי קדושה דיליה ע"ש והיינו דאסתר גם כן היתה מבחינת יוסף הצדיק ועד"ש (מ"ר ר"פ קדושים) כ"מ שאתה מוצא בו גדר ערוה אתה מוצא קדושה כו' שכל מי שגודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש. וז"ש בגמרא (מגילה יג.) אסתר שמה ולמה נקרא שמה הדסה על שם הצדיקים שנקראו הדסים כו' והצדיקים שנקראו הדסים הוא ע"ש דהדס נותן ריח טוב ואיתא (עירובין כא :) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא וכבר אמרנו כ"פ דמדנקט לשון בחורי ישראל נראה דמיירי בחטא דפגם הברית שגורם הילדות ובחרות (ונת' ר"ח מרחשון) וצדיק שהוא מרכבה למדת יסוד עולם נקרא הדס ע"ש שנותן ריח טוב ומדנקראה אסתר הדסה מכלל שהיתה צדקת וקדושה מבחינת יוסף הצדיק. וז"ש דאיהי קדושה דיליה וקב"ה סתיר לה מתחושורוש ושוי באתרה שדית בדיוקנא של השי"ת כנ"ל מבחינת צדיק יסוד עולם ונעשית ללהבה כש"נ ובית יוסף להבה כנ"ל. ובערה ואכלה זה המן שהוא שורש עמלק יצרא בישא (כמ"ש זח"ג קס א) ואז תקנו ימי משתה תורה שבעל פה יינא דאורייתא דבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס ועל ידי זה ושמחה דנתיישר הלב שגם הלב כסיל לשמאלו נתרוקן מהרע ונעשה כולו טוב ולישרי לב שמחה. ובאברהם אבינו ע"ה גם כן מצינו ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק. ונראה שהיה עיקר הסעודה המשתה. והוא על פי מ"ש (זח"ב קעה ב) וחסד עלאה נפקא מחכמה גבורה דהוא דינא תקיפא נפקא מבינה והיינו דאברהם אבינו ע"ה שמדתו חסד היה ראשית האור וכמ"ש (ב"ר פ"ב) יהיה אור זה אברהם כו' ויצחק למד ממנו והבין דבר מתוך דבר ומדתו גבורה נפיק מבינה ועל כן ביום הגמל עשה משתה מיינא דאורייתא דבעל פה. רק שם כתיב משתה גדול שאיתא (ב"ר פ' נג) גדול עולמים היה שם והוא מורה על עתיקא שכולל כל ג' ראשונות. והיינו שהיו מפורשים שגם הבינה תורה שבעל פה שהם מהשי"ת. וכמו בשעת מתן תורה שהיה התורה שבעל פה כלול בהתורה שבכתב והיה מפורש שהוא מהשי"ת. כמו תורה שבעל פה של משה רבניו ע"ה שנקרא הלכה למשה מסיני (ונת' חנוכה מא' ב ד"ה והוא) משא"כ כאן התורה

שבעל פה בהסתר שנדמה לחכמים שהם המתחדשים והוא מבחינת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וכתורה שבעל פה של רע"ק וחביריו שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס. ובאמת הם גם כן דברי אלהים חיים דברי אשר שמתי בפיך וזה בחינת הסתר כנ"ל. ועכ"נ כאן משתה ולא משתה גדול כמו באברהם אבינו ע"ה. ועל כן דרשו ממשתה גדול דאברהם אבינו ע"ה שעתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק (כמ"ש פסחים קיט:) דעיקר הסעודה העתידה הוא התגלות סודות התורה ואור ה' וכמ"ש הרמב"ם (פ"ח מה' תשובה) ואף שהראב"ד השיגו כבר אמרנו שכדברי הרמב"ם מפורש במדה"נ (זח"א קלה ב) עש"ב (ונת' תרומה מא' יד) וזהו משתה גדול יינא דאורייתא דבעל פה שיהיה לעתיד ויהיו מפורש שהוא מהשי"ת. וזה אי אפשר להתגלות כ"ז שהאדם בגוף. וזהו נקרא משתה גדול שיהיה מפורש דגדול עולמים שם שהקב"ה יגלה הסודות לצדיקים:

## פרק ג

**במ"ר** ע"פ ישנו עם אחד א"ל שניהון רברבין שאוכלין ושותין ואומרים עונג שבת עונג יו"ט כו' א"ל הקב"ה רשע אתה מפיל עין רעה במועדיהם הרי אני מפילך לפניהם ומוסיפים להם מועד א' על מפלתך זה ימי הפורים כו' הענין הוא שהמן היה עינו רעה בזה ולא האמין שנמצא איזה קדושה בעניני הנאת הגוף כמו אכילה ושתיה. שזה נצמח משרש הנחש שפיתה לאדם בזה. ויש בזה רמז בגמרא (חולין קלט:) המן מן התורה מנין המן העץ והיינו דשם כ' אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת שזה שורש קליפת המן להיות שטוף בתאות אכילה לשם הנאת הגוף כפיתויו של הנחש. וכן אמרו (נדה לא.) ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע אמר מי שהוא טהור וקדוש ומשרתיו טהורין וקדושים יציץ בדבר זה כו' שלא היה מאמין שיהיה מציאות קדושה בענין זה כידוע דתאוה זו ג"כ נמשך מפגם הנחש שהטיל זוהמא בחוה (כמ"ש שבת קמו.) ועל זה א"ל הקב"ה שיעשו עוד מועד חדש ממפלתו. והוא כמ"ש (מגילה ז:) מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד כו' שדייקא ע"י השכרות ביין שלא מדעת נתברר פנימיות קדושת ישראל שגם ענין הנאת אכילה ושתיה שלו הוא בקדושה עד"ש (סנהדרין לח.) אגברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מילתא כו' נכנס יין יצא סוד. ואמרו (עירובין סה:) בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו וכו' והיינו שעל ידי השכרות דייקא כשניטל ממנו הדעת אז ניכר ונתברר ההבדל של קדושת ישראל לעמים שבישראל גם בעניני הנאות עולם הזה יש בפנימיות קדושה וכמ"ש (מגילה יב:) יום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות אבל וכו' והיינו שבישראל נתברר ע"י האכילה ושתיה

דייקא הפנימיות של מכוון שלהם שהוא רק לקדושה שנמצא באכילה ושתיה ועל ידי כן מתחילין בדברי תורה וכנ"ל:

## פרק ד

**ענין** מ"ש (מגילה ו סע"ב) מסמך גאולה לגאולה עדיף והיינו גאולת מצרים לגאולת פורים. הוא דגאולת מצרים היה ראש של כל הניסים והיה ראשית התגלות קדושת ישראל בעולם והיה הנס גלוי לכל העולם שהשי"ת בחר בנו לעם ועשה נסים נגליים שהם חוץ לדרך הטבע וכש"נ שמעו עמים ירגזון וגו' אמנם נס פורים נקרא סוף כל (העמים) [הנסים] (כמ"ש יומא כט.) מפני שהכל היה בהסתר גדול והיה מלובש כמעט בדרך הטבע שע"י סיבה שלקח אחשורוש את אסתר ונשאה חן בעיניו על ידי זה פעלה להכניע את המן ולנשא את היהודים. וז"ש (חולין קלט :) אסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר וכדאיתא בסה"ק ע"פ זה שעיקר הירידה של האדם הוא כאשר כאשר נעלם ממנו זאת שהוא בהסתר פנים וזש"נ ואנכי הסתר אסתיר שיסתיר ההסתר פנים. וזה היה עיקר נס פורים שהיו אז בשפל המדרגה וכאשר הרגישו ישראל שעומדים בתכלית ההסתר כש"נ אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד וגו' וכידוע דענין אבילות והספד יורה על דבר שנחלט בדעת האדם שכבר אבדה תקותו וכענין אבל והספד על מת שאין אופן להחזירו ועל ידי זה שהרגישו ההסתר פנים נהפך להם מאבל ליום טוב. וז"ש (מגילה יא.) אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו בימי מרדכי ואסתר. ואין המכוון במה שנאמר ראו כל אפסי ארץ על או"ה דהם לא ראו את ישועת אלהינו כיון שהיה מלובש קרוב לדרך הטבע כנ"ל. ומה שנאמר ורבים מעמי ארץ מתיהדים היה רק מפחד היהודים ומפחד מרדכי שראו שגידלו המלך בשביל כבוד אסתר המלכה. רק המכוון ראו כל אפסי ארץ על ישראל שהיו אז בתכלית השפלות בההסתר עד אפסי ארץ ודייקא ע"י זה ראו את ישועת אלהינו מתוך ההסתר הזה דייקא. וענין זה מתנוצץ בכל שנה בימי פורים נתודע לכל פרטי נפשות ישראל כל מי שיודע נגעי לבבו איך הוא בשפל המדרגה והוא מתמרמר ע"ז. בזה עצמו נודע ומאיר בלבו שנהפך לו מיגון לשמחה:

## פרק ה

**קליפת** עמלק והמן הוא חוצפה וניצוח כלפי שמיא והוא כמו קליפת בלעם שאף שנאמר לו לא תלך עמהם לא תאור את העם וגו' ואף על פי כן הלך ועליו אמרו (סנהדרין קה.) חוצפא אפילו כלפי שמיא מהני כו' וכמו כן עמלק והמן ידעו יקרות ישראל ואף על פי כן עמדו בחוצפה כלפי שמיא לקטרג על ישראל למעלה כמו שאמרנו. וענין מדה זו נצמח מבחינת זלעו"ז שברא השי"ת בקדושה ענין הניצוח כלפי שמיא לטובת ישראל כמ"ש

(פסחים קיט.) זמרו למי שנוצחין אותו ושמח כו' הקב"ה נוצחין אותו ושמח וכו' ועד"ש (בבא מציעא נט :) מאי עביד קב"ה כו' קא חייך ואמר נצחוני בני כו' שיודעים ישראל שזהו בעצמו רצון השי"ת שנחציף פנינו לנצחו לטובת ישראל. וכדאיתא (תענית כה.) על לוי שהטיח דברים כלפי למעלה וא' עלית וישבת במרום כו' והגם דנענש ע"ז דאיטלע מכל מקום הועיל לכלל ישראל ואתא מיטרא. ומזה נסתעף ענין החוצפה והניצוח למעלה בזלעו"ז בקליפת עמלק להרע לישראל ואחריתו עדי אובד כש"נ האויב תמו וגו' וה' לעולם ישב כונן למשפט כסאו:

## פרק ו

**על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור**. ולכאורה יש להבין למה קראו שם הימים על הענין שהיה הצרה כש"נ והפיל פור גו' להומם ולאבדם. ולמה לא קראו הימים על שם הנס כמו פסח על שום שפסח כו' ובתורה חג המצות על שום שלא הספיק בצקם כו' חג הסוכות כי בסוכות הושבתי וגו' בהוציאי וגו' הכל על שעת היציאה והגאולה והכא הפור הוא בשעת הגזירה. אכן הענין הוא כי באמת זה הפור שחשב המן לרעה היה בעצמו לטובת ישראל כי פור המן נהפך לפורינו. דאיתא (מגילה י :) ריב"ל פתח כו' והיה כאשר שש וגו' כן ישיש להרע אתכם. ופריך ומי חדי הקב"ה במפלתן של רשעים הוא כתיב בצאת וגו' לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים ואר"י כו' מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה. אמר ר"א הוא אינו שש אבל אחרים משיש כו' ופירש"י וכשנתחייבו כליה בימי המן היו אויביהן שמחים ע"ש. והדבר צריך בירור מה ענין פתיחה זו למגילת אסתר שהפתיחה הוא לבאר ענין המגילה וזה לא שייך כלל להאי פרשתא ומאי נ"מ מזה שמשיש האויבים לפירש"י. גם למה נצרך לכתוב בתורה שמשיש את האויבים הלא זה אינו מענין העונש דמאי נ"מ לענין העונש אם ישמחו האויבים וגם מה שייך ע"ז הדמיון כאשר שש להיטיב כן ישיש וגו' ומה דמות יערוך זה לזה ושם הוא שמחה באמת לפני הקב"ה ואיך שייך לדמותו ולומר כן וגו'. גם מה שהקשו בגמ' ומי חדי הקב"ה כו' כפי הפשט דקאי על ישראל ולמה הוצרך להביא ראיה ממה שלא נאמר כי טוב בהודאה דקרא במלחמת יהושפט על עמון ומואב. ומדרשא דלא קרב זה אל זה דהוא דרשא בעלמא ושם מדבר ממצריים. והלא כמה פסוקים מפורשים דהקב"ה לא די שאינו שמח אלא עוד מצטער בצרת ישראל כש"נ עמו אנכי בצרה וכ' בכל צרתם לו צר וכתוב צדיק ונושע הוא ואז"ל (מדברי תורה סו"פ אחרי) ומושיע אין כתיב אלא צדיק ונושע הוא כביכול הוא נושע ומייתי מכמה קראי ע"ש. ואיתא (מגילה כט.) שבכ"מ שגלו גלתה שכינה עמהן שנאמר למענכם

שלחתי בבלה וכשנגאלין שכינה עמהן כמש"ש והשיב לא נאמר אלא ושב. והרי דהקב"ה כביכול מצטער בצרתם ואיך ס"ד שישמח ח"ו ולמה הוצרך ראיה. אבל הנה בתורה כ' כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם וזה תימא איך שייך בישראל לומר להאביד הלא כל העולם נברא בשביל ישראל שנקרא ראשית וגם בשביל התורה שקבלו ישראל וכמ"ש (שבת פח.) שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם ישראל מקבלין התורה אתם מתקיימין כו' ואם ח"ו להאביד יחרב העולם. וכתיב ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים ונאמר כן יעמד זרעכם ושמכם ונאמר אם ימדו שמים וגו' גם אני אמאס בכל זרע ישראל וגו' ואיך יצויר ח"ו להאביד ולהשמיד. אך מצינו בדברי יצחק לעשו והיה כאשר תריד ופרקת וגו' ופירש"י תריד לשון צער שתצטער על הברכות כשיעברו ישראל עה"ת אז ופרקת. ויש להבין למה כ' והיה שאז"ל (ב"ר פ' מב) והיה לשון שמחה ומה זו שמחה וטפי היה שייך לשון והיה במה שנאמר ואת אחיך תעבוד. אכן שמעתי מרה"ק זצוקלל"ה שאמר ע"ז שבעת שמגיע ירידת עשו אז מענה ומיצר לישראל ביותר ותיכף יש לו ירידה וזש"נ כאשר תריד בזמן ירידתו ופרקתו עולו וגו' ואדרבה יהיה מיצר לישראל ותיכף יהיה ירידתו בלא תקומה ועל כן אמר לשון והיה שאז הוא שמחה לישראל. ותכלית ירידתו בעת התרבות קדושת ישראל וקודם קבלת התורה היתה מלחמת עמלק מצד שהרגיש שעתידין ישראל לקבל התורה והתחזקה קליפת עמלק להרחיק את ישראל ח"ו מקבלת התורה ותיכף היה לו ירידה ויחלוש יהושע את עמלק וגו'. והשי"ת עוררו לזה כדי להחליש כמו שהוא הראשית גוים וכח היצר הרע כמ"ש בזוהר הקדוש (שלח קס א) וצריך להחלישו ולהורידו קודם קבלת התורה ועל ידי זה יהיו ישראל מוכנים לה. וכמו כן לעתיד קודם ביאת המשיח ירגישו כל הקליפות התרבות קדושת ישראל שאז יהיה תכלית שלימות קדושת ישראל ועל כן אז תתעורר מלחמת גוג ומגוג דאז"ל (מדברי תורה סו"פ קרח) גוג ומגוג בגימטריא שבעים שהם שבעים אומות. שיאסוף כל הע' אומות והשורש יהיה ע"י עשו וכמ"ש (יומא י.) דאין ב"ד בא עד שתפשוט בכל העולם כולו תשע חדשים מקרא דעד עת יולדה ילדה והחבלי משיח כמו חבלי לידה ואז יהיה בית עשו לקש שילהט אותם היום הבא ויהיה מחיית עמלק לגמרי ולא יהיה שריד וגו' וכל הע' קליפות יבוער לגמרי שיבוער כל הרע וכדכתיב ה' בדד ינחנו וגו'. וכן היה בענין פורים שהרגישה הקליפה דעמלק קדושת ישראל שבא הזמן שיקבלו תורה שבעל פה מאהבה כמ"ש (שבת פח.) הדר קבלוה בימי אחשורוש והיינו לתורה שבעל פה שע"ז היה כפיית הר כגיגית (כמ"ש תנחומא נח ג) ועז"א ליהודים היתה אורה בה' זו תורה שבעל פה כמו שאמרנו כ"פ. שאז היה התחלת תורה שבעל פה ע"י אנשי

כנסת הגדולה ועל זה היה התגברות המן שרצה להומם ולאבדם והפיל פור הוא הגורל והגורל הוא מן השמים כש"נ בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו ונפל הגורל על אדר כי באמת היה רצונו ית' למחות זכר עמלק דיעקר מחיית עמלק ע"י התורה שבעל פה. והזמן לזה בחודש אדר על פי מ"ש (ב"ב קכג:) שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף וחודש אדר כנגד יוסף הצדיק כמ"ש בס' קדושת לוי לפי שאדר הוא לפעמים ב' חדשים וכן יוסף נמנה פעמים לב' שבטים ולזה היה הסיבה שיפיל גורל ומן השמים נפל על אדר כדי למחות זכרו באדר ובלעדי הגורל מי יודע אם היה בדעת המן מוסכם על חודש אדר דייקא. והפור שנפל על אדר זה מעיד שגם התחלת הגזירה הכונה היה על מחיית עמלק ולא ח"ו על היהודים. והפור היה על הישועה דנהפוך הוא דישלטו היהודים המה בשונאיהם וזה היה מצד הפור שרצה להרוג ולאבד וגו' וע"י זה היה פתחון פה לאסתר לבקש על עמה ולעשות מחיית עמלק שבלא גזירת המן מקודם להרוג את ישראל לא היה שייכות שתבקש להרוג אותם בלא טענה רק ע"י שגזר המן להרוג ולאבד את ישראל ח"ו היה השייכות לבקש שישלטו המה בשונאיהם ושיהפכו הכתבים הראשונים. וזה ענין הפתיחה בפ' והיה כאשר שש ה' עליכם להטיב אתכם וגו' כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם כי הגזירה להאביד הוא דבר שאי אפשר כלל שהרי נשבע הקב"ה שלא להאביד את ישראל (וכ"כ בזוה"ח תבא ע"ש) אבל הכונה בזה הגזירה דיהיה נהפוך הוא ועל ידי זה יהיה להאביד את עשו ועמלק והוא שמחה כמו השמחה דלהטיב אתכם דגם זה הוא להטיב עוד יותר וכנ"ל על מה שנאמר והיה כאשר תריד וגו'. ועל כן כ' בשניהם והיה שהוא לשון שמחה. כי באמת לא יגע בהם רע בישראל רק מצד שמצירים לישראל יהיה להם הירידה בשלימות וישראל יתקרבו על ידי זה יותר לקדושתו ית' וכמ"ש (מגילה יד.) גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים וכו' שנתנבאו להן לישראל כו' ועי"כ יראו ישראל במפלתן וז"ש בגמ' בלשון כן ישיש להרע אתכם תחת מה שנאמר בפסוק להבאיד וגו'. ורמזו בזה ע"פ מה שמצינו במצרים שקודם הגאולה התגברה קליפת מצרים וביטל פרעה מהם את השבת וכמ"ש (שמות רבה פ' ה) ומצד זה התנצל משה רבינו ע"ה ואמר ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה. היינו שעשה אותם רעים שביטל מהם קדושת השבת (ונת' שמות מא' ג וארא מא' ז) וכן רמזו בגמרא בלשון להרע אתכם והיינו התגברות העכום שרוצים להרחיק את ישראל מקדושת השי"ת ואמנם הקב"ה שמח בזה כי אדרבא תוקף הגזירה יגרום לקרב ישראל לאביהם שבשמים ביתר שאת. ומה שירצו להאביד ולהשמיד אתכם יהיה נהפוך הוא וכמו שהיה בימי המן. ועל זה פריך בגמרא ומי חדי הקב"ה במפלתן של

רשעים היינו העכו"ם אף שמפלתם במשפט כמו במצריים שנטבעו מדה במדה כאשר גזרו היאורה תשליכוהו ומכל מקום אין הקב"ה שמח ועל זה מייתי הדרשה דלא קרב זה אל זה שלא הניח למה"ש לומר שירה מעשי ידי טובעין בים כו' וכן מהא דלא נאמר כי טוב בהודאה דמלחמת יהושפט בעמון ומואב שרדפוהו ועל זה מתרץ הוא אינו שש אבל אחרים משיש דכ' כן ישיש והיינו שישמח וישיש את ישראל שישמחו במפלתן כמו בהמן כנ"ל. וז"ש אחר כך בגמרא הפתיחה זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו אימתי ראו וגו' בימי מרדכי ואסתר שאין המכוון כל אפסי ארץ על האומות שהם לא הכירו הנס שיהיה קרוב לטבע וכמו שאמרנו (מא' ד) רק המכוון כל אפסי ארץ היינו נפשות ישראל הפחותים והשפלים ג"כ הכירו אז חסדו ואמונתו שהכירו האמת שהכל היה מצד ישועת אלהינו שלא היה דרך הטבע שמלך גדול יהרוג אשתו מחמת שלא שמעה לו לעשות תועבה ואחר כך יקח אשה אשר לא ידע עמה ומולדתה והכירו אפילו הנפשות הפחותות שהכל מיד ה' היתה שיהיה מחיית עמלק ולהרבות קדושת ישראל באור תורה שבעל פה כנ"ל. ובודאי אם היה רצונו ית' למחות זכר עמלק לגמרי היה יכול לאבדו כרגע אמנם רצונו ית' שיהיה המלחמה מדור דור שבכל דור יתגברו ישראל לעקור הקליפה דעמלק וינצחו אותו וכמ"ש (מדברי תורה תצא ד) אתם מזכירין שמו מלמטה ואני מוחק שמו למעלה היינו שרצונו יתברך שבכל דור ילחמו ישראל נגד קליפה זו וינצחוהו ע"י עזר ה' ועל ידי זה יזכו אחר כך להגאולה שלימה והמחיית עמלק בשלימות ולא יהיה שריד וגו'. וזה שאמרו (מגילה ז :) מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן כו' שכ' בפע"ח (שער יט פ"ו) שיש ניצוץ של קדושה בכל קליפה המחייה אותה ואם יסתלקו ממנו לא יושאר לו חיות ויתבטל לגמרי מיד ואנו רוצים שגם לאותו הניצוץ יגיע לו חיות לעצמו מזה ההארה דיום זה אבל לא שיגיע כ"כ להאיר הקליפה ועל כן מיחייב אינש לבסומי עד דלא ידע ואולי מתוך השכרות יתברך גם אותו ניצוץ שבקליפה אבל לא תהיה ברכה שלימה בכוונה שאז ח"ו יאיר גם אל הקליפה ע"ש. ומצד שנתברך בטעות ישכח בנפשות ישראל לנצחו ולהתגבר נגדו ולמחות זכרו כי הברכה היתה בטעות רק מצד השכרות. ובאמת אפילו בשעת שכרות נפשות ישראל מדובקים בקדושתו ית"ש וכמ"ש בגמרא (שם יב :) שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות ורק בשגיאה יצאה הברכה מבלי דעת ועל כן יש לנו כח להלחם כנגדו ולנצח אותו בכל דור ודור ולמחות זכר עמלק:

## פרק ז

**ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר** ואיתא (מגילה טז:) אורה זו תורה שמחה זה יו"ט ששון זו מילה ויקר אלו תפילין. הענין דישראל מקודשים בשלש קדושות משורש הכתוב והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני והיינו קדושת ישראת מצד עצמם מאתעדל"ת וזהו שנאמר והתקדשתם. וקדושת האבות שנקנה בהם מצד שורש קדושת האבות עז"נ והייתם קדושים הויות הקדושה מהשורש. כי קדוש אני הוא הקדושה דלעילא מצד השי"ת. ועל ג' קדושות אלו מרמזים הג' אותות שישראל מיוחדים בהם. תורה הוא מצד אתעדל"ת והוא רק לישראל דעכו"ם העוסק בתורה חייב (כמ"ש סנהדרין נט.) ומצות מילה היא הקדושה שנשרש מהאבות ואין שייכות לה רק ישראל דמולי עכו"ם דינם כערלים מה שאין כן ישראל אף ערל בכלל מהול הוא (כמ"ש נדרים לא:) וקדושת שבת היא מצד קדושה דלעילא דקביעא וקיימא מהשי"ת כש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם והוא גם כן מיוחד לישראל כש"נ ביני ובין בנ"י אות היא לעולם ועכו"ם ששבת חייב (כמ"ש סנהדרין נח:) ועמלק ידוע שהוא עיקר המקטרג על קדושת ישראל וקיטרוגו על ג' קדושות הנ"ל. וז"ש (מדברי תורה תצא) שהיה חותך מילותיהם של ישראל וזורקן כלפי מעלה כו' והיינו הקיטרוג על אות ברית שאומר שגם ישראל אינם שומרים קדושת הברית אף שנימולו ועל כן הוי לך מה שבחרת. והמן מזרעו שאמרו דליכא דידע לישנא בישא כהמן שכבר אמרנו שהמכוון שקטרג על ישראל למעלה ואמר ישנו מן המצות (כמ"ש מגילה יג:) ורבנן גם כן עם א' הן והיינו שקטרג על קדושת ישראל מצד עצמם על ידי התורה ומצות ואמר דכולם אף הת"ח ישנו מן התורה ומצות. וגם על קדושת הזמן דישראל מקדשי לה אמר דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י (כמש"ש) והיה גם כן המכוון שלו לקטרג למעלה כמו שנדרש על מה שאמר ואת דתי המלך אינם עושים ובכ"מ שנאמר המלך סתם במגילה משמש קודש וחול (כמ"ש מ"ר פ' ג ע"פ גם ושתי) והיינו דקאי על ממ"ה הקב"ה גם כן וכ"כ בזוהר הקדוש (בהר קט א) ע"פ בחצר בית המלך וגו' ובכל אתר המלך סתם דא קב"ה. והיינו שקטרג המן ואת דתי המלך אינם עושים שאין כותנם לש"ש בשמחת המועדים רק כונתם להנאת גופם כי הם מוכנים לה כל ימי השנה. ועל הקדושה מצד השי"ת אמר אותו שנאמר בו ה' אחד ישן לו מעמו (כמ"ש במ"ר ע"פ ישנו עם אחד).אמנם השי"ת בוחן תעלומות לב שבאמת ישראל מקודשים בכל הג' קדושות הנ"ל. ועל כן לאחר התגלות הנס כ' ליהודים היתה אורה זו תורה ושמחה זה יו"ט היינו התגלות קדושת ישראל מצד עצמם באתעדל"ת שהם עוסקים בתורה ומצות וכמ"ש (שבת פח) הדר קבלוה בימי אחשורוש. וגם קדושת יו"ט שהוא קדושת הזמן דישראל מקדשי

לה ועד"ש (במ"ר שם) א"ל הקב"ה אתה מפיל עין רעה במועדים שלהם הריני מפילך לפניהם ומוסיפים להם מועד א' על מפלתך כו' והגם דיו"ט באיסור מלכה לא קבילו עלייהו כמ"ש (מגילה ה :) מכל מקום השמחה ומצות הנוהגות בפורים הוא בזמן הקבוע מהחודש דישראל מקדשי לה דקא מעברי ירחי כו' (כמ"ש פסחים קיז :). וששון זו מילה שנתגלה קדושת ישראל מצד תולדות האבות. כי מרדכי ואסתר הכניעום ועל פי מ"ש (מדברי תורה תצא) מסורת אגדה שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל ואיתא (פסיקתא פרשה יג ד) לעולם אחריך בנימין לתבוע מן זרעו של עמלק כו' והיינו מפני שהם נשמרים בקדושת הברית בעצם (כמ"ש בזוהר הקדוש ויצא קנג ב). ויקר אלו תפילין היינו התגלות קדושת ישראל מצד השי"ת וכמ"ש וראו וגו' כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך אלו תפילין שבראש והיינו שקשורים בשורש (כמו שנת' זכור מא' יד) וכמו שהיה בשעת הנס בפעל כש"נ וכל שרי המדינות וגו' מנשאים את היהודים כי נפל פחד מרדכי עליהם:

## פרק ח

**כל** מעשה נס המגילה היה ע"י משתה היין דהתחלת הישועה שנהרגה ושתי היה ביום השביעי כטוב לב המלך ביין וגם עיקר הנס היה במשתה היין שזימנה אסתר את המן וגם איתא (במ"ר ע"פ גם ושתי) שבכ"מ שנאמר במגילה המלך סתם מדבר גם ממם"ה הקב"ה שמשמש קדש וחול שכל ענין המגילה יורה על ענין פנימיות צמיחת הישועה שנתעורר מלעילא על בנין בית המקדש שהוא מקום הקרבנות והנסכים ונאמר את קרבני לחמי לאישי ואז"ל (ביצה כ :) שלא יהא שולחנך מלא ושלחן רבך ריקן. וראשית צמיחת הישועה היה בהריגת ושתי להשמיד זרע נ"נ מחריב הבית וכדאיתא בגמרא (מגילה י :). ראשית הפתיחה להמגילה מה שנאמר וקמתי עליהם וגו' והכרתי לבבל וגו' ונכד זי ושתי. ולכן כ' ביום השביעי כטוב לב המלך ביין כ' המלך סתם והיינו ממ"ה הקב"ה (וכ"כ במד' אבא גוריון כטוב לב המלך ביין כטוב לבו של הקב"ה כו') שנתעורר מלעילא זכות הקרבנות והנסכים וכמו"ש בגמרא (שם יב :) והקרוב אליו וגו' כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר כו' ע"ש שמלאכי השרת הזכירו זכות הקרבנות. כי באמת היה זמן הפקידה אז וכמ"ש (שם יא :) בלשצר חשב וטעה כו' הא שבעין השתא ודאי תו לא מפרקי אפיק מאני דבי מקדשא כו' ואם היו ישראל זכאים היה נחשב עם הקץ כן וע"ד שנחשב במצרים מלידת יצחק הד' מאות שנה והיה מדלג על ההרים וכעין שאמרו (סנהדרין צח.) כ' בעתה וכ' אחישנה זכו אחישנה ורק מפני שהיה קטרוג של המן לכן לא היה ביכולת להיות אז בנין בית המקדש בפועל ממש וכמ"ש (מגילה טו :) עד חצי המלכות ולא דבר שחוצץ למלכות ומאי ניהו בנין בית המקדש. עכ"ז נבנה אז בהעלם ההכנה לבנין בית המקדש על ידי משתה היין

דאסתר שאמרה ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וא' (שם טו.) עד עכשיו באונס ועכשיו ברצון ונולד מזה דריוש בן אסתר שבנה את בית המקדש. וכל טענות אסתר במשתה היין אם מצאתי חן בעיניך המלך ואם על המלך טוב תנתן לי נפשי וגו' וכן וכשר הדבר לפני המלך וגו' הכל היה פנימיות כונתה בתפלה להקב"ה ממ"ה ודבריה בפשטות היה נראה כמדברת לאחשורש וע"ד שפי' הרמ"ע גבי נחמיה דכ' ואתפלל אל אלהי השמים ואומר למלך וגו' שאף שלא מצינו שום תפלה שהתפלל רק הדברים שדיבר למלך היה כונתו בתפלה להש"י. וכן בכאן היו דברי אסתר דברי תפלה להש"י והיו נשמעים באזני אחשורש כמבקשת ממנו וז"ש שמשמש קודש וחול:

## שושן פורים

### פרק א

**שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי**. לשון פיוט זה מיוסד על מה שנאמר ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וגו' והעיר שושן צהלה ושמחה. ותיבת שושנ"ה בגימט' אסת"ר כמ"ש בפע"ח (שער יט פ"ו) והיא רומז לכנסת ישראל שהיא כשושנה בין החוחים וכדאיתא בזוה"ק (ריש ח"א) מה שושנה אית בה תליסר עלין אף כנסת ישראל אית בה תליסר מכילן דרחמי ומתיבת אלהים עד אלהים תנינא דורות אלהים ביה תליסר תיבין והיינו נגד י"ג מכילן דרחמי עד תיבת ורוח אלהים המרמז על רוחו של משיח (כמ"ש בב"ר) שע"ז היה תכלית המכוון של הבריאה מצד אדה"ר. ומאלהים תנינא עוד ה' תיבות עד ויאמר אלהים יהיה אור נג ה' עלין תקיפין דסתחרין לשושנה והיינו נגד ה' גבורות שנמתקין ע"י האור שהוא אור של תשובה ועל ידי זה יוכל ליתקן להיות גבורה שבקדושה. ועל זה מרמז תיבת והעיר שיש בה ה' אותיות נגד ה' שבשושנה ועם תיבת שוש"ן היא שושנ"ה. כי העיר שושן מרמז על היהודים שבשושן והמה הרבנים והסנהדרין שהיו בשושן וכמ"ש (מגילה יב :) מאן חכמים רבנן יודעי העתים שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים. גם התך זה דניאל (כמש"ש טו.) ועל כן מרמז העיר שושן על בחינת שושנה כנ"ל שהיא כנסת ישראל. ומה שתפס תכלת מכל ה' לבושים הנז' בפסוק יש לומר עפ"י פשוט מפני שנזכר בראשונה. אמנם פנימיות הדבר של ה' לבושים ירמז על ענין גדול וכמ"ש (שם טז :) ע"פ ולבנימין נתן חמש חליפות שמלות שיוסף רמז לו שעתיד מרדכי לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בה' לבושי מלכות והם לבושי המצות שעושים בג"ע וכדאיתא בזוהר הקדוש (שלח קסט ב) ותלבש אסתר מלכות דא רוחא דקודשא כו' מרדכי אוף הכי דכ' ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות כו'

ומרמז שיצא מלפני המלך מלכו של עולם בלבוש מלכות שנתלבש בה' לבושי מלכות שמים ותכלת מרמז על גוון היראה כידוע (ונת' ויגש מא' ז עש"ב) ולכן מזכיר לעיקר תכלת מרדכי המרמז על ראשית חכמה יראת ה'. ומה שבקשה אסתר ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום הוא מפני שהרגישה ממה שא"ל המלך ומה בקשתך עוד ותעש בודאי רצון ממ"ה הקב"ה לעשות עוד איזה תיקון לדורות והשכילה בזה שצריך להוסיף עוד יום אחד להארת הנס. ופנימיות הענין יובן במ"ש בגמרא (שם יא.) ב' פתיחות להאי פרשתא. א' ארי נוהם זה נבוכדנצר ודוב שוקק זה אחשורוש מושל רשע זה המן על עם דל אלו ישראל שהם דלים מן המצות ר"א פתח כו' בעצלתיים ימך המקרה בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך ואין מך אלא עני כו' ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר המקרה במים עליותיו. ולכאורה אין שום שייכות פתיחה זו לענין המגילה שלא נזכר בהפסוק שום רמז לאחשורוש והמן. ויובן זה על פי מ"ש (ע"ז ה :) אשריכם זורעי על כל מים שעוסקין בתורה ובגמ"ח יצרם מסור בידם כו' ואין זריעה אלא צדקה כו' ואין מים אלא תורה כו' וענין הרמז על יצר הרע כ' רש"י ותוס' מתיבת רגל שהוא לשון הילוך דיצר הרע נקרא אורח כדכ' ויבא המלך וגו' והעיקר ירמז על קליפת עמלק שנקרא הלך אורח בריפוי ידים שזהו ראשית דרך היצר הרע להשליך על האדם עצלות וקרירות כש"נ אשר קרך בדרך והוא ראשית דקליפה. וממילא מובן שעיקר כח עמלק להתגבר על ישראל ח"ו כאשר מרפים ידיהם מן התורה והמצות. כי סתם מצוה נקרא בירושלמי ומדרשים מצות צדקה וגמ"ח. ועל זה היה טענות המן (כמ"ש בגמרא) ישנו שהם ישנים מן המצות א"ל אית בהו רבנן והיינו כח התורה א"ל עם אחד הן שגם בזה יש רפיון ידים ולכן תקנו אנשי כנסת הגדולה שני הענינים האלו במצות פורים לתקן ב' הקלקולים שגרמו התגברות קליפת עמלק עליהם משלוח מנות ומתנות לאביונים לתקן הקלקול של צרות עין ממצות צדקה וגמ"ח ועל זה ירמז הפתיחה ארי נוהם זה נבוכדנצר שהחריב בית המקדש ודוב שוקק זה אחשורוש דכ' ובמלכות אחשורוש גו' כתבו שטנה גו' ג"כ לבטל בנין בית המקדש. מושל רשע זה המן על עם דל אלו ישראל שהיו דלים מן המצות היינו סתם מצוה שהוא גמ"ח וצדקה כנ"ל שהיא נוהגת בכל אדם ובכל מקום ובכל זמן. ועל ידי זה היה שליטת עמלק זה המן כנ"ל. וגם על ידי זה חורבן וביטול בנין בית המקדש שעיקר בנין בית המקדש הוא על ידי מעשה המצות וכמ"ש (כתובות ה.) ואלו במעשיהם של צדיקים כ' מכון וגו' מקדש אדני כוננו ידיך קרו למקדש מעשי ידיהם של צדיקים. והוא עד"ש (שמות רבה סו"פ לג) אפילו א' מישראל יכול לעשותן שנאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו. והיינו שעל ידי

נדיבות לבו בונה בית המקדש. וא' (ב"ב י :) במה תרום קרן ישראל בכי תשא היינו ע"י נדיבות לב לצדקה (כמ"ש פירש"י). ומצות משתה ושמחה של פורים הוא לתקן הקלקול של עצלות בעסק התורה וע"ד שנאמר כל ימי עני רעים ומרמז על העני בדעת כמ"ש (נדרים מא.) אין עני אלא בדיעה והוא שאינו שם על לב יקרות הדברי תורה כל ימיו רעים וזהו אפילו שבתות ויו"ט (כמ"ש ב"ב קמו.) ומרמז אפילו שבתות ויו"ט שנתנו לעסוק בתורה לא יועיל להעני בדעת להטיב לבו. וטוב לב היינו מי שעוסק בדברי תורה תמיד עד"ש (רות רבה פ"ה) עמה שנאמר וייטב לבו שעסק בדברי תורה משתה תמיד עדש"נ ושתו ביין מסכתי וע"י שמשים הדברי תורה על לבו מזה בא גם כן השמחה כש"נ ולישרי לב שמחה (ונת' י"ד אדר ראשון). ועל זה מרמז פתיחה הב' בעצלתים ימך המקרה בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר המקרה במים עליותיו. ומה שכינו בכאן שמו ית' בלשון המקרה וגו' יובן עפמ"ש בזוה"ק (בשלח סה ב) אר"ש לעילא ותתא. קטרוגא דקב"ה הוה לעילא כו' אמר משה אנא אזמין גרמי להההוא קרבא דלעילא ואנת יהושע זמין גרמך לקרבא דלתתא כו' ע"ש כי ענין קרבא דלתתא בפועל היה על מה שהיו דלים במעשה המצות כנ"ל ועל זה היה מוכן יהושע להכניעו שהוא מזרע יוסף שהיה זהיר במעשה המצות שהיה זן ומפרנס כש"נ ויכלכל יוסף וגו'. וקרבא דלעילא הוא שיועיל הקטרוג למעלה כמו שאמרו במ"ר עמה שנאמר ומרדכי ידע את כל אשר נעשה שהודיעוהו שנחתם בטיט למעלה הגזירה. והוא בא רק מצד עצלות בדברי תורה כי ע"י הבל דל הדברי תורה נעשה מחיצה ותקרה בין המקטרג לשמים שלא יעלה קטרוגו לעילא. ועל זה רמזו בשביל עצלות שהיה לישראל בתורה ימך המקרה היינו התקרה והמחיצה בפני הקטרוג ע"י התורה כש"נ המקרה במים עליותיו ואין מים אלא תורה. ועל זה אמר משה אנא אזמין גרמי לקרבא דלעילא מפני שהיה מוכן אז לקבל התורה לישראל וזה יועיל לבטל הקטרוג ולהיות תקרה ומחיצה לפניו כנ"ל. והנה איתא בגמרא (מגילה יב.) מפני מה נתחייבה כו' מפני שנהנה מסעודתו של או"ר א"כ שבשושן יהרגו כו' א"ל מפני שהשתחוו לצלם כו' ושני הפגמים האלו הם כשני הקלקולים הנ"ל. שהשתחוו לצלם נגד פגם ביטול המצות כי שקולה ע"ז נגד כל המצות ובזה היה הפגם בכל ישראל ונתקן זה בי"ג ונוח בי"ד. והפגם הב' שנהנו מסעודתו היה בשושן והיינו ברבנן ות"ח שהיו כולם בסעודה זו מפני שהכינו להם מאכלים כשרים ע"פ מרדכי וכמו שנדרש (שם) לעשות כרצון איש ואיש כרצון מרדכי כו' והיו מוכרחים לזה במצות המלך ולא היה שום איסור בדבר. רק מצד שנהנו מסעודתו דייקא ולא אמרו שאכלו. רק מפני שהרגישו בה הנאת עצמם וזה בא

ע"י עצלות בדברי תורה כי מי שדברי תורה נקשרים בלבו איננו מרגיש בהנאת הגוף בסעודת הרשות. ועל זה הפגם השכילה אסרה בתיקון דבר זה לעשות בשושן גם למחר כדת היום. והנה אז"ל (שבת פח.) שבשעת מתן תורה קשרו לכל אחד מישראל ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע. וענין נעשה הוא מעשה המצות בפועל ונשמע הוא העסק בתורה להיות הלב שומע לדברי תורה ואמרו (שמות רבה סו"פ כז) משל כו' כך א' הקב"ה שני כוסות מזגתם בסיני ונשמע שברתם נעשה כו' הוזהרו בנשמע. כי הכתר של נשמע נשאר לנו ע"י עסק התורה ועל זה נתפשט המנהג בישראל ללבוש בשבת על הראש כובע משונה בתוארה מאותה שלובשים בימי החול והיא מקפת הראש כעין עטרה מה שאין כן בשאר הבגדים שמחליפין אותם רק במה שלובשים בגדים חשובים יותר ולא בתמונה אחרת מיוחדת לשבת. מפני שהכובע ירמז על כתר תורה שניתן לנו בשבת מצד נשמע כנ"ל. ועל סמך זה יש נוהגין ללבוש על הראש גם בט"ו אדר כובע זו של שבת והוא לרמז דברינו הנ"ל מפני שבשושן נפעל בו הנס על התחדשות הנשמע בדברי תורה וכמ"ש הדר קבלוהו בימי אחשורוש מאהבת הנס. וביחוד ביום זה יום טוב של שושן שהיה התיקון על הקלקול של העצלות בדברי תורה כנ"ל. ועל ידי המחיית עמלק ביום מחר הוחזר לנו הכתר של נשמע ע"פ דברינו הנ"ל:

## פרק ב

**על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור.** כבר דקדקנו למה קראו היום על שם הגורל ולא על שם הנס (כמו בשאר מועדים כנ"ל מא' ו) ויש לומר הענין דאיתא (סנהדרין מג :) בעכן שאמר הקב"ה וכי דילטור אני לך והפיל גורלות כו' ויש להבין מאי נ"מ הא הגורל ג"כ ע"פ ה' ולא במקרה ח"ו. דאם לא כן מה א"ל יהושע בבקשה ממך אל תוציא לעז על הגורלות כו' ואם היה במקרה היה טענת עכן טענה טובה אע"כ שהיה הגורל ע"פ ה' וכש"נ בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו. וכן מפורש בפסוקים והיה השבט אשר ילכדנו ה' וגו' והמשפחה אשר ילכדנה ה' וגו' והבית אשר ילכדנו ה' וגו' הכל בשם הוי"ה ומה נ"מ אם היה השי"ת אומר לו מפורש שעכן העובר או שצוהו להפיל גורלות ע"פ ה'. אך באמת מצינו בתורה מצות גורל בשעירי יוהכ"פ אף דשניהן שוין במראה ובקומה ובדמים (כמ"ש יומא סב.) ולמה הוצרך הגורל יקח הכהן א' לה' וא' לעזאזל. אכל השעיר לעזאזל איתא (ב"ר פ' סה) ונשא השערי זה עשו איש שעיר את כל עונותם עונות תם והוא שהשי"ת מברר שהוא החייב בכל חטאי ישראל שעל ידי הרע שנמצא בו בשרש נכנס גם בלב ישראל השאור שבעיסה וכתיב הלא את עשו ליעקב ואוהב את יעקב והיינו אף שנדמה ח"ו במעשיו למעשה עשו וכן אם מתנהג עשו בנגלה למראה עין כיעקב השי"ת

דן את הלבבות ומברר שישראל קשורים בשורש בהשי"ת מה שאין כן עשו. ולזה נצרך גורל שמורה על רצון העליון דכל שבא בנבואה הוא הארה בדעת הנביא כש"נ במראה אליו אתודע. מה שאין כן הגורל שהוא רק מרצון העליון מעתיקא ואין לדעת המגריל חלק בו. וזה טעם מצות הגורלות בשעירי יוהכ"פ. וכן הענין בעכן אם היה השי"ת מגלה שהוא החוטא היה מורה שעשה חטא נגד רצונו ית'. ועז"א וכי דילטור אני. מה שאין כן כשנתגלה ע"י הגורל שהוא מעתיקא שהוא עכן עשה הפעולה. שם לא נקרא חטא כלל דשם מברר השי"ת חטאי ישראל אחר שעושין תשובה מאהבה. שכן לכתחלה היה רצונו ית' שיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא (כמ"ש זח"ב קפד א) וכמו שאמרנו שזה מ"ש (שבת פט :) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו שיהיו כזכיות. ועל כן לא נחשב דלטוריא. וכן כ' שם חטא ישראל שנדרש (סנהדרין שם) אע"פ שחטא ישראל הוא ורמזו שם בגמרא עליו כל שרשי החטאים החמורים רח"ל. ללמד שבכל האופנים כל שהוא מזרע יעקב לא ידח ממנו נדח. וכן א"ל יהושע לעכן ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא כמ"ש במשנה שם. וכאן המן מתחלה הטיל גורל שהיה סומך על המקרה שזה קליפת עמלק דכ' אשר קרך לתלות הכל במקרה. ובמ"ר (אסתר) ע"פ את כל אשר קרהו בן בנו של קרהו בא עליכם כו' ואחר כך כשנפל על אדר שמח (כמ"ש מגילה יג :) שהיה סבור שה' יהיה בעזרו ח"ו. וזה שנאמר הפיל פור הוא הגורל ולפשוטו דפור לשון פרסי ומתרגמו הוא הגורל וכמ"ש האב"ע הוה ליה לומר הוא גורל בלא ה'. אבל המכוון שבאמת בעכן או בחלוקת א"י שהיה יהושע המטיל גורל בודאי היה הגורל מעתי"ק כנ"ל מה שאין כן כאן דהמן היה המטיל גורל אמר הכ' הפיל פור שהוא רצה להעמיד הדבר על מקרה אבל באמת הוא הגורל בה' הידועה הגורל הידוע מעתיקא רצון העליון שבאמת נהפך פור המן לפורינו. וענין מחיית עמלק צריך להיות על ידי גורל וכמ"ש בפסיקתא חדשה (והובא בילקוט בשלח) לפ' זכור ויחלוש יהושע הפיל עליהן גורלות. והיינו שלמחיית עמלק שהוא ראשית דקליפה נגדו צריך ענין הגורל שהוא מרצון העליון מעתיקא ראשית דקדושה וזש"נ ויחלוש שהטיל גורלות ומסיק כמד"א וכאשר יטילו חלשים על המנות והוא ט"ס וצ"ל כמד"א ומטילין חלשים על הקדשים ביו"ט אבל לא על המנות והוא לשון המשנה בשבת (קמח סע"ב) ולכאורה טפי הו"ל להביא דחלש לשון גורל מדכתיב חולש על גוים דמינה מייתי בגמ' שם דחלשים לישנא דפורא וגורל. רק שם בכתוב מיירי בגורל שהפיל נבוכדנצר הרשע לתאותו כמ"ש בגמרא שם מה שאין כן כאן שהיה הגורל על ידי יהושע שהוצרך להפיל גורלות כענין גורלות דשעירי יום הכיפורים כדברינו הנ"ל. ועל כן הביא

הדמיון מלשון המשנה דמטילין חלשים על הקדשים ביו"ט. ואמר שם בפסיקתא ד' שמות נקראו לגורל חלש פור גורל חבל ובכולם לקו בני עשו בחלש לקה עמלק שנאמר ויחלוש יהושע. בגורל ובפור לקה המן וכו'. והענין דשורש הנחש והוא עמלק יצרא בישא כמ"ש (זח"ג קס א) עיקר פיתויו היה בתאות אכילה להנאת הגוף ואחר כך הטיל זוהמא בחוה כמ"ש (שבת קמו.) ועל ידי זה נעשה אדם הראשון משוך בערלתו כמ"ש (סנהדרין לח :) וגרם פגם הק"ל שנה ומזה נדבקה הזוהמה בזרעה. והנה קטרוג עמלק היה על קדושת הברית וכמו שאמרנו כ"פ שז"ש במדברי תורה שהיה חותך מילותיהם וזורקן כלפי מעלה כו' לקטרג עמה שנאמר ועמך כולם צדיקים דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק והוא אמר שגם בישראל יש שפוגמים בקדושה זו אע"פ שהם מולים וטול מה שבחרת. והמן מזרעו בא לקטרג על ישראל בשורש תחלת הסתת הנחש שהיה באכילה וכמ"ש במ"ר ע"פ ישנו עם א' שניהון רברבין שאוכלין ושותין ואומרים עונג שבת עונג יו"ט כו' וכבר אמרנו דעיקר קטרוגו היה לעילא לפני השי"ת שאין כונתם לשם שמים (וכמו שנת' פורים מא' ז וש"מ) וחשב שם כל סעודות מצוה וחשב חד לתלתין יומין ריש ירחא ומכאן יש סמך וקצת ראיה לענין סעודת ר"ח (ונת' ר"ח כסלו מא' א) שהיא סעודת מצוה. גם חשב בתשרי ריש שתא וצומא רבא כו' ולכאורה למה חשב יום הכיפורים שאינו זמן סעודה רק צום. ונראה מזה שהיה מוצאי יוהכ"פ כיו"ט והוא על פי מ"ש (קה"ר ט) ע"פ לך אכול בשמחה שבמוצאי יוהכ"פ יצתה ב"ק לך אכול בשמחה כבר נשמעה תפלתכם (והובא בראשונים) והיו נוהגין במוצאי יום הכפורים כיו"ט ועל כן חשבו גם כן ליום הכפורים. והיה קטרוג המן שעושין כל ימיהם כחגים ואומרים שהוא גם כן סעודת מצוה עד"ש (שבת קיט רע"א) עבידנא יומא טבא לרבנן בסיום מס'. ואמר שבאמת כונתם להנאת הגוף. ובגמרא (מגילה יג :) הלשון דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י שבת היום פסח היום ויש לומר שהמכוון גם כן על הסעודות ועל כן זכר רק שבת ופסח ולא זכר סוכות שהוא ח' ימים. מפני שבשניהם כ' בפירוש לשון אכילה דבשבת כ' אכלוהו היום ומשם ילפינן לסעודות שבת (שבת קיז :) ובפסח כ' שבעת ימים מצות תאכלו. ואף שאמרו (פסחים קכ.) מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות. מכל מקום כיון שנכתב בתורה בפירוש תאכלו לא גרע ממה שמצינו (שם קיד :) רבא הוה מהדר אסילקא וארוזא הואיל ונפיק מפומיה דר"ה וכעל ידי זה (סוכה לב :) ר"א בריה דרבא מהדר כו' הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא. כש"כ כאן שנכתב בפירוש בתורה מצות תאכלו שיש מצוה באכילת מצות כל ז' ימים אלא דמצוה לגבי חובה דלילה ראשונה רשות קרי ליה. ועל כן זכר ב' אלו פסח ושבת שתולים כל השנה בסעודת מצוה כשבת ופסח ובאמת כונתם רק לתאות

הגוף. וזה הענין דלמחיית עמלק שהיה קטרוגו אז בשמירת הברית. היה המחייה ע"י יהושע שבא מיוסף הצדיק שהוא מרכבה למדת צדיק יסוד עולם. ולמחיית עמלק דהמן שבא מזרעו וקטרג על פגם האכילה ראשית הסתת הנחש הוצרך להיות מרדכי שעליו אמרו (מגילה י :) שנקרא ראש לכל הבשמים והוא מוכן לעקור ראשית דקליפה. ובשניהם הוצרך להיות ע"י גורל שהוא מבחינת עתיקא רצון העליון. רק דשם יהושע הגריל לעורר למחות הראש והשורש שלהם. ועל כן נקרא הגורל שם בלשון חלש מלשון חולש על גויים שהוא כפי הנראה גורל בלשון אומות שלא מצינו לא חבר בתנ"כ מלשון גורל ומסתמא באיזו לשון נקרא הגורל חלש. והוא מפני שרצה לנגוע ולמחוק הראש דקליפה וכן פי' ויחלוש בפשוטו שהחליש כח עמלק שלא יתפשט כ"כ ועל כן נזכר הגורל בלשון אומות. מה שאין כן כאן שבא הזמן למחות זכר עמלק ולעקור שרשו בזרעו שהוא המן. והוא המן בעצמו עשה הגורל רק השי"ת הפכו להיות פור המן נהפך לפורינו הוצרך לגורל מעתיקא וזש"נ הפיל פור שהמן מצדו רצה להתנהג ע"פ מקרה הגורל בלשונו אבל באמת הוא הגורל הידוע שהוא מרצון העליון מעתיקא כנ"ל. וזה ענין מה שבא המצוה דאיתא (שם ז :) מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד כו' וכשהאדם בא לכלל שכרות כזה שוב אינו יודע לכוין לשם שמים. רק דבפורים הזמן שיברר השי"ת כדש"נ ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם רק מרצון העליון אח כי את עשו ליעקב ששניהם שוים במעשה ח"ו. והוא מבחינת עתיקא כנ"ל. וזש"נ ע"כ קראו לימים האלה פורים על שם הפור שזהו עיקר שורש תוקף הנס וכאמור:

## כי תשא

### פרק א

**וידבר ה' אל משה לאמר כי תשא וגו'** מלת לאמר כאן מיותר וא"ל פירוש כיון שהפרשה נאמרה למשה כי תשא וגו'. אך במד' (תנחומא פ' זו סי' ז) אי' רמזו שעתיד לקרב ראשון של שבטים לשכינה ואיזהו זה ראובן שנאמר יחי ראובן ואל ימות כו' ראש בני ישראל ראשון של שבטים. ולכאורה כי תשא על כל השבטים נאמר. אך הענין שבברכת יעקב אבינו ע"ה כתיב בראובן כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה ותיבות אז חללת יצועי עלה לכאורה מיותרים. והנה בשמעון ולוי שקינטר ג"כ שהיה לו תרעומות עליהם וצפה בשמעון שיהיה מעשה שטים שעז"א בסודם אל תבא נפשי (כמ"ש ב"ר) שהוא גם כן פגם זה. מכל מקום כתיב בסוף ברכתו אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל ונדרש (שם) אחלקם ביעקב זה שבטו של לוי אני חלקך ונחלתך ואפיצם בישראל זהו שבטו של

שמעון והיינו שיהיו מלמדי תינוקות כמ"ש בפירש"י. והיינו דעיקר לתקן פגם הנחש שהתחלתו היה הסתתו באכילה ואחר כך הטיל זוהמא בחוה (כמ"ש שבת קמו.) ונדבקה הזוהמא בזרעה. וישראל בשעת מתן תורה פסקה זוהמתן (כמש"ש) ואז תקנו כל פגם הנחש דכ' אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) ומסתמא נתקן אז כל פגם הנחש שגרם המיתה. ועיקר תיקון הפגם ע"י דברי תורה שהוא תיקון להבא כמ"ש (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא וכן לתקן על העבר דכ' ולכל בשרו מרפא וכמו שאמרנו כ"פ שמרמז על פגם זה שנקרא בשר. ואמר בשבט לוי אחלקם ביעקב ששבט לוי יתקנו הפגם ע"י אכילה בקדושה שיאכלו תרומה שנקרא קודש (כמ"ש מו"ק כח.) ועשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש (כמ"ש פסחים עג רע"א) וזה יזכה כל מי שבא מזרע לוי ואהרן אף שאינו ת"ח כיון שאוכל אכילה בקדושה מתקן פגם הנחש אף שעיקר התיקון ע"י דברי תורה כנ"ל. אכילה בקדושה הוא בחינת דברי תורה עדש"נ לכו לחמו בלחמי. וזה שנאמר ביעקב דכמו דיעקב זכה לכל זרעו שאף ע"ה נקראו בית יעקב (כמ"ש בבא מציעא לג :) כן לוי זכה לכל שבא מזרעו הוא לוי ומזרע אהרן הוא כהן וזוכין לאכילה בקדושה ועל כל שבט אמר ואפיצם בישראל שהם יתקנו הפגם ע"י שיכניסו דברי תורה בלב תינוקות של ב"ר וזש"נ ואפיצם בישראל דייקא שרומז לת"ח. ועכ"פ כלל בשמעון ולוי בסוף הברכה שגם הם יתקנו הפגם. מה שאין כן בראובן סיים אז חללת וגו' והיינו עד"ש בזוהר הקדוש (ח"ב נד א) א"ז אל"ף אנקיב בחשוכי כו' ומטו לזיין. והיינו שיאיר מהשורש פל"א עליון עד מ' מלכות וזה זכו ביצ"מ במכה עשירית שהיה כנגד מדה עשירית מתתא לעילא בסוד נגוף למצרים ורפוא לישראל שיצאו מקליפה עשירית ראשית דקליפה ונכנסו לקדושה בבחינת כ"ע ונקראו בני בכורי ישראל (כשנ"ת כ"פ) וכן בקריעת ים סוף דבעתיקא תליא כמ"ש בזוהר הקדוש (שם נב ב) זכו גם כן לזה ועל כן כ' א"ז ישיר ואז"א (שם סד ב ובמכילתא) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל. וכן אחר כך במתן תורה דכ' פנים בפנים דיבר ה' וגו' ואיתא בזוהר הקדוש (שם פב א) חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל כו' וזכו גם כן להתגלות עתיקא. ועל זה רמז יעקב אבינו ע"ה א"ז כשיהיה התגלות א"ז אל"ך ומטו לזיין כנ"ל דהיינו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה. חללת וזה שנאמר יצועי עלה מרמז יצוע יו"ד על ה' כשמופיע מיוד לה' עד"ש בזוהר הקדוש (שם קעח ב) ה' דל"ת הות בקדמיתא ומדתעברת ביו"ד כו' והיינו כשיופיע על ו' דיעקב מהשורש מכ"ע מאל"ף ויופיע היו"ד זעירא לכנסת ישראל שהיא דל"ת ונעשה ה' אז חללת. ונראה כאלו ח"ו אין תקנה לראובן לתקן שורש הפגם בכלל ישראל. ועז"נ כי תשא את ראש בני ישראל

שמשה רבינו ע"ה כ' תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב שכל השפעת דברי תורה בא ע"י משה רבינו ע"ה. ההתחלה במכת חשך שהיה כנגד חכמה שנגדו מאמר יהי אור כ' ולכל בני ישראל היה אור וגו'. ואחר כך במכת בכורות שנתבררו ישראל עד השורש ונקראו בני בכורי ישראל. ובקריעת ים סוף. ובמתן תורה. הכל היה ע"י משה רבינו ע"ה וזש"נ תורה צוה לנו משה שהוא השפיע כל הדברי תורה בכל ישראל וכ' מורשה קהלת יעקב שמורה שאף ע"ה שנקראו בית יעקב (כמ"ש בבא מציעא לג :) יש להם גם כן חלק בדברי תורה. ואחר כך כ' יחי ראובן ואל ימות ובכ"מ שנכתב בתורה לשון חיים רומז לחיי עולם וז"ש ואל ימות שגם הוא יתקן כל שורש פגם הנחש שכן באמת היה גם שבט ראובן בכלל ישראל ביציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה. וז"ש שרמזו שעתיד לקרב ראשון של שבטים כו' והיינו שאף ראובן יזכה לתקן שורש פגם הנחש. ומסיק וזהו כי תשא את ראש בני ישראל והיינו כשזיכה לכל ישראל ואף לע"ה שנקראו קהלת יעקב אז נשא גם לראובן דכ' יחי ראובן וגו' ועיקר התיקון ע"י דברי תורה דתורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס (כשנ"ת כ"פ) שעז"א (נדרים כב :) אלמלא חטאו כו' וס' יהושע בלבד שערכה של א"י הוא כו' דס' יהושע ג"כ שורש תורה שבעל פה ט' קבין חכמה שנטלה א"י (כמ"ש קידושין מט :) אבל התפשטות תורה שבעל פה הוא הרב חכמה שבא אחר כך לתקן הרב כעס. וזה שנאמר וידבר ה' אל משה לאמר אמירה בחשאי כד"א ואמרת בלבבך (כמ"ש זח"א רלד ב) והוא אור תורה שבעל פה עדש"נ תזל כטל אמרתי טלא דעתיקא שהוא טל שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים (כמ"ש זח"ג קכח ב) והוא טל תורה שבעל פה שעז"נ כי טל אורות טלך. ועז"נ כי תשא את ראש בני ישראל שיופיע בל ישראל הכח מטל תורה שבעל פה ובזה נכלל ראשון של שבטים דכ' יחי ראובן וכאמור:

## פרק ב

**כי תשא את ראש בני ישראל** במדברי תורה (ד) זש"ה רבים אומרים לנפשי. וגו' ומקודם דרש בדוד המלך ע"ה רבים דואג ואחיתופל כו' ואתה רבון העולם הסכמת בתורתך עמהם כו' מגן בעדי כו' כבודי שהחזרתני למלכותי ומרים ראשי שהייתי חייב הרמת ראש ונתת לי תלוי ראש כו' גם ה' העביר חטאתך וגו' והיינו כבודי עדמ"ש (חולין קלג. לגי' ע"י) אין כבוד אלא תורה וזהו מה שביקש דוד המלך ע"ה השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה וגו' שיזכה לרוח הקודש וגילוי שכינה שנסתלקה הימנו (כמ"ש סנהדרין קז.). וזהו שרומז כבודי שהחזרתני למלכותי היינו לבחינת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה שדוד המלך ע"ה רבן של בלי רוה"ק והיינו שהיה שורש תורה שבעל פה שהיה מרכבה למדת מלכות. ומרים ראשי על התלוי ראש שניתן לו במה שא' לו הנביא גם ה'

העביר חטאתך וגו' והיינו התיקון ללב כסיל לשמאלו שמזה יהיה גם כן טוב מאוד נהורא דנפיק מגו חשוכא. ואחר כך דרש במדברי תורה נגד ישראל רבים וגו' אין ישועתה וגו' במעשה העגל כו' ואתה הסכמת עמהם כו' כבודי שהשרית שכינתך בתוכנו כו' ומרים ראשי כו' נתת לנו תלוי ראש ע"י משה שנאמר כי תשא את ראש. והוא כמ"ש (ב"ב י :) במה תרום קרן ישראל א"ל בכי תשא ופירש"י קח מהם כופר לצדקה. וכן נלמד מענינו שאינו מדבר משקלי המקדש דייקא שהרי מקודם לזה ואחר כך מדבר שם מענין צדקה ע"ש וענין תרום היינו למעלה עד למעלה מתפיסת בנ"א שהוא בחינת עתיקא הנעלם מכל רעיון (כשנ"ת שקלים) וזהו כבודי שהשרית שכינתך בתוכנו והוא הקדושה מהשי"ת להשפיע חכמה ללב חכם לימינו. ומרים ראשי היינו לתקן עד השרש שגם הלב כסיל יהא מלא קדושה עד"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. וזהו על ידי צדקה שהוא לכפר על נפשותיכם וכ' פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד. והיינו דת"ח דמשתדלי באורייתא דמיין לשבתות (כמ"ש זח"ג קכד סע"ב) והיינו שהם פנוים תמיד לתורה והם משכן לשכינה. וכמו כל ישראל בשבת שהם פנוים לתורה שאז נעשים משכן לשכינה כש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם שהם נעשים בחינת מקדש ומשכן. ובחול גם כן ישראל עוסקים במצות וכ' כי בצל החכמה בצל הכסף וא' (ויקרא רבה פ' כה) שעתיד הקב"ה לעשות צל וחופות לבעלי המצות אצל בני תורה בג"ע ובגמ' (פסחים נג :) שזוכה וישב בישיבה של מעלה. וזהו במה תרום קרן ישראל בכי תשא את ראש. וכ' צדקתו עומדת לעד שלהיות התורה עומדת לעד מוכרח שתוקדם לה היראה כמ"ש (אבות פ"ג) כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת. והיינו שיתקן גם הלב כסיל שיהיה מלא קדושה וכש"נ יראת ה' טהורה עומדת לעד ואיתא (זוה"ח פ' זו ד"ו מה ב) אי ב"נ אשתדל בקדמיתא בהאי אתרא דאיקרי יראת ה' כדין אורייתא עומדת לעד כו' ע"ש והיינו שחכמתו מתקיימת. וזה שנאמר אחר כך קרנו תרום בכבוד ועד"ש אין כבוד אלא תורה והיינו שיזכו לישב בישיבה של מעלה אצל בני תורה כנ"ל. וזהו כבודי שהשרית שכינתך בתוכנו ואמרת ועשו לי מקדש והיינו שכל א' מישראל יכול לזכות לקדושת המקדש ע"י נדבות לב. ומרים ראש נתת לנו תלוי ראש ע"י משה שהוא לתקן הלב כסיל ג"כ שזהו מרים ראשי שמורה שבשורש הכל היה שיהיה טוב מאד. ושניהם על ידי משה רבינו ע"ה שהוא הכין לבבם שיזכו לקדושת השבת שאז כל ישראל כת"ח. ועל ידי היראה שבשבת נקראו כל ישראל יראי שמי (כמ"ש תענית ח :) זוכין להיות הדברי תורה עומדת לעד ואף בחול ע"י כחה של צדקה צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד שזוכין גם כן לצל וחופה אצל בני תורה כאמור:

## פרק ג

**ויאמר ה' אל משה לאמר ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמרו וגו'.** בזוהר הקדוש ר"פ תצוה מדייק על לשון ואתה שנאמר ואתה תצוה ואתה הקרב וגו' ואתה תדבר וגו' ומה שנאמר בפ' זו ואתה קח לך בשמים ראש וגו' מ"ש הכא כו' דלא כ' והקרבת את אהרן וצוית את בנ"י ע"ש. ועל פסוק זה לא הקשה על לשון ואתה. אך כאן יש עוד שינוי דכאן כ' ואתה דבר מה שאין כן שם כ' תצוה תדבר לשון להבא. וכבר אמרנו שנראה מהמדברי תורה (תצוה ו) שבא ליישב לשון ואתה במ"ש מלך עשיתיך כו' אתה גוזר עליהם והם עושים כו' והיינו שאם היה כתוב וצוית את בנ"י היה הפירוש שמשה רבינו ע"ה יצוה בשליחות השי"ת כמו כל התורה מה שאין כן כאן בא לומר שיצוה משה רבינו מעצמו והם עושים (ונת' תצוה מא' ג). ויש לומר הענין בזה עפמ"ש (שבת פז.) דג"ד עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו כו' ושבר את הלוחות כו' ואף שהסכים הקב"ה על ידו וא"ל יישר כחך מכל מקום מצינו (מדברי תורה פ' זו ל) אתה קרעת אותה לך והבא הנייר משלך ואני כותב כתב ידי כו' וכן (שם כח) הראשונים היו מעשה ידי ואתה שברת אותם ועכשיו אתה עשה אחרים כו' וכן (במ"ר פ' מז) הראשונות אני כתבתי כו' אבל השניים כתוב אתה ולואי אתן בו ידי וכן (במ"ר ותנ' סו"פ עקב) נשתברה החבית ושברה הסרסור הוא משלו משלם כו' לפיכך אתה כו' והיינו שהלוחות שניים היו כוללים כל תורה שבעל פה מדרש הלכות ואגדות כמ"ש (מ"ר פ' זו פ' מו ופ' מז) וזה הוצרך אחר הקלקול הרב חכמה לתקן הרב כעס וכמ"ש (נדרים כב :) דאלמלא חטאו לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' מ"ט כי ברור חכמה רוב כעס. וזה הכח היה רק למשה רבינו ע"ה כש"נ פסל לך שני לוחות אבנים דלוחות ראשונים היו מעשי ידי ה' שהוא יתּ' חקק הדברים על לב ישראל כדש"נ ועל לבם אכתבנה מה שאין כן לוחות שניים נאמר למשה פסל לך שהוא יפסול הלוח דלב אבן ויעשה את ישראל להיות להם כח מוכשר לקבל הדברי תורה עם הרב חכמה לתקן הרב כעס. ואחר כך וכתבתי וגו' שהשי"ת יקבע הדברי תורה בלבם. וענין שמן דנרות שהיה העיקר בא והאר לי כמ"ש במ"ר (תצוה ובהעלותך) והיינו התורה שבעל פה שניתן לחכמ"י ולא בשמים הוא כענין נצחוני בני (בבא מציעא נט :) וכן מאן נוכח נוכח רבה ב"נ (שם פו.) והדלקת הנרות היה כח אהרן כש"נ כי שפתי כהן וגו' מפיהו. ולכן היה זה חנוכת אהרן (ונת' חנוכה מא' א' וש"מ) אבל עיקר הכח שיקבלו ישראל אור תורה שבעל פה זה היה ע"י משה רבינו ע"ה שהוא בסוד הדעת (ונת' תצוה מא' א) ומשנה תורה הוא שורש תורה שבעל פה וכמ"ש (זח"ג רסא א) תורה שבכתב ושבעל פה והוא אקרי תורה ומשנה תורה ועל כן נכתבו

הלוחות שניים במשנה תורה שהם כוללים התורה שבעל פה כנ"ל מהמ"ר. ועל כן כ' ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן וגו' שזהו גזירה מצד משה רבינו ע"ה ובזה יתן הכח בישראל שיוכלו לקבל אור תורה שבעל פה וכש"נ פסל לך וגו' וכאמור. וכן ואתה תדבר אל כל חכמי לב וגו' ועשו את בגדי אהרן כי קדושת אהרן שהוא ע"י הבגדים כמ"ש (סנהדרין פג :) אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וכן ואתה הקרב וגו' דקדושת אהרן תצטרך אחר שנשברו לוחות הראשונים שבמתן תורה כ' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים שכל ישראל היו ראויים לכתר כהונה להיות כהנים עובדים לשמש את קונם וכמו שיהיה לעתיד דכ' ואתם כהני ה' תקראו וגו' ומלאכתן נעשית ע"י אחרים. ועל כן נכתב בכל זה לשון ואתה שזה המעשה נצרך מצד משה רבינו ע"ה ששיבר הלוחות מדעתו ונצטוה לפסול לוחות שניות להיות הכנה לקבל הרב חכמה לתקן הרב כעס כנ"ל. וכן נאמר בפ' זו ואתה קח לך בשמים ראש וגו' דשמן המשחה איתא (הוריות יא :) ואותו שמן קיים לעתיד לבא וכמה ניסים בו כו' וזה לא היה בכח שום אדם לעשות רק ע"י משה רבינו ע"ה וכן לאחר שנגנז שמן המשחה כמש"ש לא נעשה שמן המשחה אחר לפי שלא היה בכח לעשותו רק משה רבינו ע"ה וכולו קיים לעתיד ועל כן כ' בו גם כן ואתה קח לך וגו' שרק אתה דייקא תוכל ליקח. וכן כתיב בפ' הקטורת קח לך סמים וגו' רק שם לא כתיב ואתה. והא מפני שבאמת עיקר מעשה הקטורת שהוא לתקן כל פושעי ישראל שיתנו ריח טוב כמו החלבנה שריחה רע וכשנכלל בין עשר סממני הקטורת נותן ריח טוב כן הרשעים גמורים גם כן עתידין שיתנו ריח (כמ"ש עירובין כא :) וכמו שלמדו מהחלבנה לצרף פושעי ישראל בתענית (כמ"ש כריתות ו :) וכתר כהונה שזכה אהרן לו ולזרעו אחריו הוא במזבח הקטורת (כמ"ש יומא עב :) דהכהנים מקטירין הקטורת ועל כן לא כ' ואתה. אבל מכל מקום עיקר הכח לתקן הפושעי ישראל שיתבררו לעתיד שהכל הוה כדי שיהיה טוב מאד וכמ"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טוב אלא ההוא דנפיק מגו בישא. זה הכח חידש משה רבינו ע"ה במה ששיבר הלוחות שביטל החיתון מכל וכל וכמ"ש במ"ר (פ' מג) מוטב שתדון כפנויה כו' מכל מקום ע"י כן זיכה להם בלוחות שניים שיש בהן מדרש הלכות ואגדות כפליים לתושיה כנ"ל מהמ"ר. וכן איתא (זבחים קב.) לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה כו' ובמדבר היה משה רבינו ע"ה גם כן כה"ג ומקטיר קטורת ועל כן כ' קח לך סמים וגו' שענין החלבנה שיתן ריח זה חידש משה רבינו ע"ה בשבירת הלוחות כנ"ל. רק הכתר כהונה לדורות לזרעו אחריו שיקטירו קטרת זה זכה אהרן ועל כן לא כ' ואתה קח כנ"ל. וזהו הענין גם כן בפ' שבת. שבמתן תורה היה כל מחנה ישראל מיוחד לשכינה

והיה בכל מקום משכן ישראל קדושת המקדש. ורק לאחר הקלקול נבחר במשכן להיות מקום מיוחד להשראת שכינה וכמו שנבחר מקדש בעולם כן נבחר שבת בשנה וכהן ואינון דמשתדלי באורייתא בנפש. והיינו שבכ"מ עומד בשבת הוא אדמת קודש כמ"ש בזוה"ק (בשלח סג סע"ב) ועז"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם שאני עושה אתכם למקדש מקום מוכן להשראת שכינה. וזהו המתנה טובה דשבת שמה ונתנה לישראל (שבת י:) ובאמת הקדושה היא קביעא וקיימא מהשי"ת. אבל מכל מקום זכו לזה ישראל ע"י משה רבינו ע"ה שבשעת מתן תורה כל ישראל ראוים לכתר כהונה כנ"ל באו מלאכים וקשרו להם ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע (כמש"ש פח.). כתר נעשה היינו כתר כהונה דמעשה עבודה וכתר נשמע כתר תורה והיה כתר תורה כולל גם כתר מלכות עדש"נ בי מלכים ימלוכו. וכיון שחטאו כו' ופירקום וכולן זכה משה ונטלן (כמש"ש) ובשבת איתא בפע"ח (שער שבת פ"ח) שמשה רבינו ע"ה מחזיר בליל שבת הכתרים לישראל ועז"א ישמח משה במתנת חלקו שזוכה בשבת למדרגת אורו שזכה במתן תורה ומחזיר הכתרים לישראל וזה שנאמר ואתה דבר וגו' אך את שבתותי לדעת כי אני ה' מקדשכם שזה כח משה רבינו ע"ה שמחזיר הכתרים לישראל בשבת ועל כן נאמר בו ואתה. אבל מכל מקום לא נאמר תדבר רק דבר שבאמת אמר השי"ת למשה שידבר לישראל פ' זו דעי"כ יזכו לקבל הקדושה מהשי"ת לדעת כי אני ה' מקדשכם שעושה אותם בחינת מקדש כנ"ל. וע"י אמירת משה רבינו ע"ה הפרשה לישראל נתן כח בהם לקבל קדושת השבת תמיד. שזה כח משה שמחזיר הכתרים לישראל בשבת וזוכין למדרגתם בשעת מתן תורה ועל כן נאמר בזה ואתה שזה כח מיוחד למשה רבינו ע"ה. דבר אל בנ"י שמורה בשליחות השי"ת כי עיקר הקדושה מהשי"ת כש"נ כי אני ה' מקדשכם:

## פרק ד

**ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם** וגו' ואחר כך כ' שבת שבתון קודש לה' כל וגו'. במד' (שוח"ט תהלים צב) כל עיסקא דשבת כפול כו' עונשה כפול מחלליה מות יומת שכרה כפול וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד אזהרותיה כפולות זכור ושמור כו' ומ"ש עונשה כפול מדכ' מות יומת נראה דאין הכונה מה שנאמר לשון כפול מות יומת שזה הלשון מורגל בתורה בכמה מצות רק המכוון מה שנכתב בתורה בפ' זו העונש פעמיים קודש היא לכם מחלליה מות יומת ואחר כך כ' ששת ימים וגו' כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת. וזהו גם כן ענין שכרה כפול כי ענין קודש היא לכם היינו קדושת הגוף עד"ש (פסחים סח:) עצרת תהיה לכם לר"א או כולו לכם אוכל ושותה ולר' יהושע חציו לכם לאכילה ושתייה והכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם כו' ואף דאמרי' בירושלמי (פ'

טו דשבת) לא נתנו שבתות אלא לעסוק בהן בדברי תורה ומוקי לה בפסיקתא (ובב"י או"ח סי' רפח בשם תנחומא) לפועלים כו' מכל מקום גם הם חייבים בסעודת שבת (כמ"ש ב"י שם א"נ כו' וע' דרישה) וכמו שמצינו בתדב"א (ריש סא"ר) אע"פ שאתם עושים מלאכה כל ששה ימים שבת יעשה כולו תורה הרי דמיירי בפועלים ומכל מקום מסיק ואחר כך ילך לביתו ויאכל וישתה וכו' ע"ש. ואחר כך כ' שבת שבתון קודש לה' והיינו הקדושה בנפש שהוא זמן השפעה בדברי תורה וכמ"ש (שבת פו :) דכו"ע בשבת ניתנה תורה והיינו תורה שבכתב ואיתא (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תורה שבעל פה. וזהו מ"ש שכרה כפול וקראת לשבת עונג והיינו קדושה בגוף שגם הנאת הגוף בקדושה והסעודות ברזא דענג שהוא ר"ת עדן נהר גן כמ"ש (שם כו סע"א). ולקדוש ה' מכובד היינו קדושת הנפש בדברי תורה ועד"ש (חולין קלג.) אין כבוד אלא תורה. והיינו שבשבת משפיע השי"ת דברי תורה בלב ישראל בלב חכם לימינו. וזה ענין שנאמר כי אות היא ביני וביניכם דתפילין הם אות שמורה דבר הניכר ונראה רק דכתיב והיה לך לאות. ושבת לאו זמן תפילין שהן גופן אות (כמ"ש עירובין צו.) והיינו הקדושה בנפש. וזש"נ אות היא ביני וביניכם הקדושה לזכות בדברי תורה כנ"ל. וכ' אחר כך ביני וגו' אות היא לעולם דמקודם כ' ברית עולם והיינו הקדושה בגוף שהיא קדושת הברית שנקרא בשר קודש שגוף ישראל הוא בקדושה ועז"נ ביני וגו' דשבת כולל ב' הקדושות קדושה בגוף וקדושה בנפש ע"י דברי תורה כנ"ל. וזה ענין מה שרצו לחדש דערל שמתו אחיו מחמת מילה יניח תפילין בשבת שכל אדם צריך ב' אותות בחול אות תפילין ואות ברית ובשבת אות שבת ואות ברית ואינו הלכה כן (ע' ברכ"י או"ח סי' לא בשם הרדב"ז כת"י ובשם האריז"ל) והטעם שבאמת אות שבת בעצמו כולל גם כן אות ברית וכמ"ש בזוהר הקדוש (יתרו צב א וש"מ) דשבת ברזא דברית והוא הקדושה בגוף. וגם אות תפילין שהוא הקדושה בנפש וכמו שאמרנו דעז"נ ב' פעמים אות בשבת. וזהו גם כן מ"ש אזהרותיה כפולות זכור ושמור ועדמ"ש (הרמב"ן בשם ס' הבהיר (וכ"כ זח"ב קיח ב) זכור לזכר ושמור לכלה והוא מדת יום ומדת לילה דהשמירה מצד ישראל הוא הקדושה בגוף. וזכור מדת יום אתר דליה שכחה כו' (כמש"ש צב ב) זהו מצד השי"ת. והנשמה יתירה שהיא ממדת כנסת ישראל כמ"ש (ס' הבהיר סי' כט) וינפש שמשם פורחין כל הנשמות זה משיג הישראל תיכף במעלי שבתא. וזכור מדת יום הקדושה מהשי"ת בנפש שמשפיע קדושה והוא אתר דליה שכחה וכמו שנ' לדעת כי אני ה' מקדשכם:

## פרק ה

**ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ביני ובין בנ"י אות היא לעולם כי ששת וגו'** יש להבין למה נכפל כאן שמירת שבת. גם השינוים דשם נאמר שבתותי שהם מהשי"ת וכאן כ' את השבת. ושם נאמר כי אות וגו' וכאן כ' ברית עולם. גם שם נאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם וכאן כ' הטעם כי ששת ימים וגו'. הענין בזה עפמ"ש (שבת סט :) מ"ס כברייתו של עולם ומ"ס כאדם הראשון דאדם הראשון מיד כשנברא הופיע עליו אור השבת ואחר כך באו ששת ימי המעשה. והנה האדם מצדו השבת הראשון הוא מה שמופיע עליו השי"ת באתעדל"ע בלא שום אתעדל"ת. ואחר כך זוכה לשמירת שבת שניה ע"י ששת ימי המעשה הקודמים שבאו מצדו והוא כדוגמא של מעלה עדש"נ נעשה אדם בצלמנו וגו' וכמו שאמרו (שמות רבה פ' ל וש"מ) שהשי"ת מקיים המצות ומה הוא עושה אומר לישראל לעשות ולשמור. וכן נאמר והלכת בדרכיו להיות כקוף בפני אדם וכמ"ש (ב"ב נח.) אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם וכמו שהשי"ת הכתיב מנוחה לעצמו אחר ששת ימי המעשה כש"נ כי ששת ימים וגו' וביום השביעי שבת כן צריך האדם לעשות שבת אחר ששת ימי המעשה שלו. ומקודם מדבר הפ' מענין קדושת השבת ראשונה שהוא בעצם רק מצד השפעה דלעילא בלא האתעדל"ת שמצד האדם ולכן נאמר בו את שבתותי וגו' היינו שבתות של השי"ת שמצד אתעדל"ע. ועז"נ כי אות היא ביני וביניכם כענין אות ברית שרשם בנו השי"ת להיות נימולים לח' בעוד שאין שום דעת בנפש להיות אתערותא מצדו וזהו לאות בין בנ"י ובינו ית"ש שמשפיע קדושתו בישראל מצד אתעדל"ע. וזה דייקא בישראל וכמ"ש (קידושין ע סע"ב) זו מעלה יתירה בישראל לגרים דאילו בישראל והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם והיינו שמקודם בא האתעדל"ע ואילו בגרים כ' והייתם לי לעם מצד אתעדל"ת ואחר כך ואנכי אהיה לכם וגו'. ועל זה גמר אומר לדעת כי אני ה' מקדשכם שמצד אתעדל"ע משפיע השי"ת קדושתו בישראל. ואח"ז נאמר ושמרו בני ישראל את השבת והיינו השבת שניה שאחר ו' ימי המעשה שמצד האדם להיות מתוקנים מצדו ולכן נאמר ושמרו בני ישראל את השבת בסתם שהוא מצד התעוררת האדם ועל כן אמר שם לעשות את השבת שהוא העושה את השבת כפי העמל שלו בימי המעשה וההכנה שלו להקדושה דשבת שאחר כך. ועל זה אמר לעשות את השבת לדורותם ברית עולם כי לשון ברית הוא על מי שכורת ברית עם חבירו להיות כאחד כענין כריתות ברית שבין איש לאשתו. וכמו כן נעשה ברית בינו ית' כביכול ובין ישראל שנהיה זיווגו לעשות כל מצותיו כקוף בפני אדם וכמ"ש (ב"ב נח.) חוה בפני אדם כקוף בפני אדם. וזהו ביני ובין ישראל וגו' דייקא כש"נ נעשה

אדם בצלמנו ואתם קרוים אדם (כמ"ש יבמות סא.) ועכו"ם ששבת חייב וזש"נ כאן הטעם כי ששת ימים וגו' וביום השביעי שבת שזהו טעם שבת השניה שאחר ו' ימי המעשה שנהנה כדוגמא דלעילא וכמו שהיה ברייתו של עולם כי ששת ימים עשה ה' וגו' וביום השביעי שבת וינפש:

## פרק ו

**בפרשה** זו יש ג' פעמים לשון שמירה אצל שבת והם נגד ג' קדושות שבת דאיתא (זח"ב רד א) שבת ש' בת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו והיינו שזוכה הישראל בשבת לג' קדושות האבות והיינו בג"ס דשבת. וזה שנאמר ושמרו בני ישראל וגו' נגד קדושת יצחק אבינו ע"ה שמדתו פחד יצחק. ומי שעומד לנגד עיניו תמיד פחד ה' אצלו גם הגוף והנאותיו בקדושה וכמו שאמרנו דזש"נ ביצחק והוא יושב בארץ הנגב שמדתו היה שהיה מנוגב מכל חמדות ותאות עולם הזה ע"ד שנדרש (תמורה טז.) כי ארץ הנגב נתתני בית שמנוגב מכל טובה. והוא היה לו נייחא בזה המדה ועל כן נאמר והוא יושב וגו'. מה שאין כן באברהם אבינו ע"ה דכ' הלוך ונסוע הנגבה שהיה לו עסק בזה שהשתדל שלא יהיה לו חמדה מעניני עוה"ז. ועל כן מצינו ביצחק הקדושה באכילה ואוכל מכל. וא' ועשה לי מטעמים וגו' וכן כשנרמז סעודות שבת בתלתא היום (כמ"ש שבת קיז :) נכתב לשון אכלוהו בהיום א' שכנגד סעודת ליל שבת שכנגד יצחק אבינו ע"ה. ונגד זה פ' ושמרו בנ"י וגו' דשם כ' ברית עולם שמורה על קדושת הגוף (כמו שנת' מא' ה) ועל כן כ' ושמרו בני ישראל שאינו מחובר למה שנאמר למעלה ואתה דבר וגו' שענין זה שיש קודשה בעניני הגוף אינו חלק משה רבינו שחלקו היה הקדושה בנפש ע"י דברי תורה וכמו במדבר שלא היה להם שום עסק בעניני הגוף רק היו פנוים לתורה. וכמ"ש בתקו"ז (תי' יג) והא משה תמן הוה כו' מסטרא דלגאו הוה כו' מנשמתא (ונת' כ"פ) ע"כ מתחיל ושמרו בנסתר שאינו מחובר למעלה. ומקודם כ' ואתה דבר וגו' אך את שבתותי תשמורו וגו' והוא נגד שבת דלעילא ונגד קדושת אברהם אבינו ע"ה והיינו הקדושה בנפש מצד השי"ת ועז"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם שיהיו ישראל בחינת מקדש ומשכן לשכינה ושם נאמר האות דתורה לקדוש ה' מכובד כמו שאמרנו. וזהו חלק משה רבינו ע"ה שהיה שורש הדברי תורה ועכ"נ ואתה דבר וגו'. ואחר כך כ' ושמרתם את השבת וגו' וביום השביעי שבת שבתון וגו' וכבר אמרנו במ"ש (פסחים קיח.) קשין מזונותיו של אדם כפליים כיולדה דאילו ביולדה כ' עצב ובמזונות עצבון. דאף דבכ"מ נ' מקטין אך ענין עצב שבלידה הוא מהשי"ת לבדו מה שאין כן עצבון מורה מצד השי"ת גם מצד האדם שהוא הומה ומהמה אחר פרנסתו ומטעם זה נקרא עצבון בנ' הקיטון ע"ש שעיקרו

מצד האדם דהבוטח בה' ניצול הימנו. ומכל מקום הוא לשו רבים שבא גם מצד קללת ה' (ונת' ויחי סו' מא' ג עש"ב) וכן ענין שבתון דיו"ט שהקדושה מצד ישראל דקבעי ליה דקא מעברי ירחי ומקדשי לזמנים ועל כן נקרא שבתון בנ' הקיטון. ושבת שהקדושה קביעא וקיימא מהשי"ת נקרא שבת. ומכל מקום גם שבת הוא תחלה למקראי קודש שישראל מכניס קדושה לשבת וכש"נ זכור לקדשו ובמ"ר (נשא פ' י) במה את מקדשו במאכל ומשתה כו' וזה נקרא שבתון בנ' הקיטון ע"ש הקדושה מצד האדם מה שמכניס לשבת. וכ' וביום השביעי שבת שבתון קודש לה' שאף הקדושה שישראל מכניסין לשבת שע"ש זה נקרא מקרא קודש מכירין שזהו מצד השי"ת קודש לה' והוא כנגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שאמר האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה שהכיר שאף מה שקנה בהשתדלותו הוא גם כן מהשי"ת וכמו שנדרש עליו (ב"ר ר"פ ויצא) שאמר עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ. ולכן הוזכר בזה גם כן כי קודש היא לכם דהיינו הקדושה מצד ישראל שמקדשו במאכל ומשתה שע"ש זה נקרא תחלה למקראי קודש ואמר אחר כך שבת שבתון קודש לה' שב' הקדושות הקדושה דקביעא וקיימא מהשי"ת והקדושה דישראל מקדשי הכל מהשי"ת. וזה כשזוכין לקדושת יעקב להכיר שהכל מהשי"ת. ואלו ב' הקדושות שכנגד אברהם אבינו ע"ה ושכנגד יעקב אבינו ע"ה נאמרו למשה רבינו ע"ה שהוא יכניס לישראל ע"י שיחזיר להם הכתרים דמתן תורה על ידי זה יוכלו לקבל הקדושות מהשי"ת ועז"נ אתה דבר אל בני ישראל כמו שאמרנו (ונת' מא' ג):

## פרק ז

**ישדר לן שופריה ונחזי ביקריה כו'**. אף דכ' הראני נא את כבודך ותרגומו אחזינו כען ית יקרך והשיבו השי"ת לא תוכל לראות וגו' ואיך מבקשים ונחזי ביקריה. ובזה יש לומר עפמ"ש (יבמות מט :) מכל מקום קשי קראי אהדדי ואראה את ה' כדתניא כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה כו' ע"ש. וידוע דתרגום הוא בחינת אחוריים והיא איספקלריא שאינה מאירה שזה נוכל לראות (ונת' ויחי מא' י) ועל זה מבקשים ונחזי ביקריה. אכן במ"ר (פ' מה) איתא הראני נא את כבודך נתאוה לעמוד על מתן שכרן של צדיקים ושלותן של רשעים ומייתי מקראי דשניהם נקרא כבוד ע"ש. והיינו מה שרואין שלות הרשעים ויסורי הצדיקים שנראה שהוא ח"ו נגד כבוד השי"ת ביקש שיראה לו איך נצמח משניהם כבוד ה' וזש"נ הראני נא את כבודך. ואמר מה הקב"ה משיבו לא תוכל לראות את פני אין לשון פני האמור כאן אלא שלותן של רשעים כדכתיב ומשלם וגו'. והנה כאן כ' על שאלת הראני וגו' ג' ויאמר. במאמר ראשון נאמר לו אני אעביר כל טובי על פניך וא' במד' (שם ומדברי תורה) מדת הטוב ומדת הפורעניות והיינו דלשון כל

מרבה ההיפך מהטוב וכמו שנדרש (ב"ר פ' ט) את כל אשר עשה והנה טוב מאד על כל ההיפך מה"מ ויצר הרע ומיתה ע"ש ומטעם זה מה שנאמר וברוא רע קרינן הכל (כמ"ש ברכות יא :) דכל מורה ההיפך מהטוב וזש"נ אני אעביר כל טובי לפניך שיראה לו שהכל לטובה. וזש"נ וקראתי בשם הוי"ה לפניך עד"ש (פסחים נ.) אטו האידנא לאו אחד כו' לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. והיינו שיכירו הכל שכולו לטובה (כמו שנת' י"ד אדר מא' א) וזה יהיה לעולם הבא שיהיה נקרא בשם הוי"ה כמו שנכתב. שכן מורה שם הוי"ה שהכל א' כמו קודם שנברא העולם ואין שום דבר נעשה מבלעדי רצונו ית' ומאתו לא תצא הרעות והכל לטובה וז"ש וקראתי בשם הוי"ה לפניך שיתגלה לו אור הוי"ה וממילא יראה שאף מדת פורעניות הוא כל טובי שיהיה טוב מאד. ואחר כך נאמר לו ויאמר לא תוכל לראות את פני שהוא שלותן של רשעים שמשלם לשונאיו אל פניו להאבידו כמ"ש במ"ר. שתבין איך שזה גם כן לטובה זה לא תוכל להבין בעולם הזה. ואחר כך נאמר לו מאמר ג' ויאמר ה' הנה מקום אתי וגו' שאף בשלותן של רשעים יראה לו והוא מה שנאמר וראית את אחורי וגו' ושמעתי מרה"ק זוצקללה"ה שהפי' הוא שאחר המעשה הכיר תיכף משה רבינו ע"ה העומק והטובה הצפון בו אבל שתבין מקודם הטובה עז"נ ופני לא יראו וזה שת"א ותחזי ית דבתרי ודקדמי לא יתחזון דהיינו להבין מקודם שהוא גם כן לטובה עכ"ד הק'. וכן בגלות מצרים הראה ול השי"ת איך כל שלות המצריים להאבידם היה לטובה שע"י כן היו בשם כל החכמות ובגלות הוציאו הניצוצות קדושות מהם והיה הכנה למתן תורה. וכן הוא באמת כל הגליות לטובה אך בהווה לא יוכל האדם לעמוד ע"ז. ועז"נ ופני לא יראו כי לא יראני האדם וחי. אבל יסורי הצדיקים הראה לו כל טובי שאף ההיפך מהטוב הוא שיהיה טוב מאד וכמו"ש (זח"ב קפד א) דלית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא. וא' (ב"ר פ' ט) והנה טוב מאד טוב מות והיינו שגם המיתה הוא לטובה שיש השגות שלא יוכל האדם להשיג כ"ז שהוא בגוף ונצרך לזה המיתה שישיגם אז. רק קודם הקלקול שהיה גופו מזוכך לא נצרך תיקון המיתה וע"ד מה שפי' מהר"י בירב ז"ל מה שנאמר ועתה למה נמות וגו' אם יוספים אנחנו לשמוע וגו' ומתנו שאף שראו שדיבר ה' עמהם וחיו. אך אמרו מאחר שזכינו כי ידבר וגו' ועתה למה נמות למה לנו תיקון המיתה. אם יוספים וגו' שנוכל להשיג בתוספת מדרגה ממה שזכינו לשמוע בחיים. ומתנו אז נצרך המיתה עכ"ד. ואף אם לא היה הקלקול שגרם המיתה היה גם כן נין הסתלקות מג"ע התחתון לג"ע העליון וזה היה כעין בחינת מיתה. ולעולם הבא יהיה כולו הטוב והמטיב שיכירו וידעו הכל הטובה הצפונה ואף המיתה טוב מאד וזה הראה השי"ת למשה רבינו ע"ה במה שנאמר וקראתי בשם הוי"ה לפניך שהראהו התגלות שם

הוי"ה שכולל הט' מדות (כמ"ש זח"ג רנח סע"א) וקוצא דיוד רמיזא לאין כ"ע (כמש"ש סה ב) והיינו התגלות עתיקא בסוד הדעת שהוא פנימית הכתר כנודע. וז"ש בזוה"ח (פ' זו ד"ו מה א) ד"ה ד"א זה יתנו כו' ובהוא זימנא נגיד טלא דלעילא מאתרא דעתיקא אימתי כד אינון ביחודא הה"ד שראשי נמלא ט"ל הוי"ה אח"ד קודשא בריך הוא וכנס"י כו' וכמו שאמרנו שהוא כמו לעולם הבא כולו הטוב והמטיב כשנקרא כמו שנכתב והיינו יחוד קבה"ו וזהו טלא דעתיקא דשם הוי"ה כולל אף עתיקא כנ"ל. ואמר אחר כך ומההוא טלא זמינין מתייא לאחיא לעלמא דאתי הה"ד ורבים מישני אדמת עפר יקיצו מישני כד"א אני ישנה ולבי ער כו' ע"ש והיינו כשהשי"ת שוכן בלב ישראל וכמ"ש (שהש"ר ה' ב) שהקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכ' צור לבבי וחלקי אלהים לעולם ואז המיתה רק כשינה וכמ"ש (סוטה כא.) בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעולם הבא שאף שלא נתקן בכלל העולם הפגם שגרם המיתה מי שזוכה להיות לבו משכן לשכינה נגאל מכל וכל והמיתה רק כשניה ויקיצה אחר כך. וזה שאומרים בסעודתא דעתיקא ונחזי ביקריה שמבקשים שנזכה לראות מה שנוכל לראות דהיינו יסורי הצדיקים שנכיר ונשיג שהכל לטובה כמו שזכה משה רבינו ע"ה לראות. וכן להשיג ית דבתרי להכיר עכ"פ העבר משלות הרשעים שהיה לטובה. ועל זה נאמר הנה מקום אתי מקום היינו שכינתא דלעילא ומ"ש בזוהר הקדוש בשלח (סד א) ברוך כבוד ה' דא כבוד דלעילא ממקומו דא כבוד דלתתא הוא ט"ס וצ"ל להיפך כבוד ה' דא כבוד דלתתא (מלכות) ממקומו דא כבוד דלעילא וכ"ה בזוהר הקדוש בראשית (כה א כבוד ה' שכינתא תתאה ממקומו שכינתא עלאה) ומסיק בזוהר הקדוש דא איהו רזא דעטרא דשבת בג"כ אל יצא איש ממקומו ע"ש ולכן מבקשים בסעודתא דעתיקא ונחזי ביקריה הראני נא את כבודך מה שזכה משה רבינו ע"ה להשיג ואפשר לזכות להשיג ולראות:

**ואומרים ויחזי לן סתריה דאתאמר בלחישא** והוא אור הראשון שנגנז לצדיקים לע"ל והוא ע"פ מ"ש (ב"ר פ' ג) מהיכן נבראת האורה א"ל מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה כו' אמרה לו בלחישה א"ל מקרא מלא הוא עוטה אור כשלמה ואת אמרת לי בלחישה אתמהא. א"ל כשם ששמעתיה בלחישה כך אמרתיה לך בלחישה. ולכאורה אינו מובן התשובה כיון שמקרא מלא הוא הא גופא קשיא למה שמעה בלחישה. אך הענין ע"ד שאמרנו במ"ש במשנה (פ"ד דאבות) שמואל הקטן אומר בנפול אויבך וגו' והוא מקרא מלא במשלי וע' ברע"ב ואמרנו שזהו כח תורה שבעל פה שיכנס ויוקבע בלב הדברי תורה ושמואל הקטן הרגיש בפסוק זה טעם מחודש וכן השומע ממנו הפסוק כצורתו היה מרגיש גם כן טעם מחודש. ע"ד מ"ש רה"ק זצוקללה"ה במ"ש (ויקרא רבה פ' טז) אמר

ר' ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודיע מי האיש החפץ חיים. אף שהרוכל לא חידש לו כלל רק א"ל הפסוק כצורתו אך הרוכל היה לו עסק בענין זה שע"ש כך נקרא רוכל ואחר שתיקן הרגיש בהפסוק טעם מחודש. וע"י כן היה יכול ר' ינאי כששמע ממנו הפסוק כצורתו להרגיש בו טעם מחודש עכ"ד הק'. וכן ענין מה שכ' רבינו הקדוש במשנה דברי שמואל הקטן שאמר הפסוק כצורתו והשומע ממנו הרגיש טעם מחודש. ונתן רבי כח בזה שכתבו בתורה שבעל פה שכל הקורא במשנה יוכל להרגיש הטעם כמו שהרגיש השומע מפיו ולא רק כקורא במשלי. ומכל מקום אין כל אדם זוכה לזה רק הראוי לכך. וזה ענין אמרה לו בלחישה והיינו שא"ל שלא יוכל להשיג זה רק בלחישה עד"ש בזוהר הקדוש (ויחי רלד ב) כד"א ואמרת בלבבך אמירה בחשאי והיינו שיוכל להרגיש בלב העומק מזה א"ל מקרא מלא הוא עוטה אור כשלמה ואת אמרת לי בלחישה שהוא לא הרגיש בלב ותמה כיון ששמע רק כצורתו למה א"ל בלחישה וא"ל כשם ששמעתיה בלחישה כו' והיינו ע"י מה ששמע מהראוי לכך הרגיש בלב בלחישה כך אמרה בלחישה שאם תזכה תרגיש בלב ג"כ כמו שהרגשתי אני. וזה שמבקשים ויחזי לן סתריה אור הראשון שנתעטף בה כו' שהוא מה רב טובך אשר צפנת ליראיך אור שגנזו לצדיקים. דאתאמר בלחישה כנ"ל כשם ששמעתיה בלחישה כו' וע"י כן יוכל לזכות להרגיש האור הראשון בסעודתא דעתיקא בלב. וכמ"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים לעתיד לבא כו' שבשבת יכולים לזכות להרגיש מאור הראשון. וכשזוכין לטלא דעתיקא זוכין להיות נחזי ביקריה להכיר שהכל לטובה ואף המיתה כשינה ויקיצו אחר כך לע"ל. וזה ענין מ"ש בגמרא (שבת קיח :) וירושלמי וש"מ שבשמירת שבת מיד נגאלין היינו שזוכין לתקן פגם הראשון ואף שהעולם נידון אחר רובו הוא בפרט נפשו על ידי שמירת שבת כהלכתו זוכה להרגיש שהכל לטובה ואף המיתה כשינה כנ"ל וזהו שנגאל מיד:

## פרק ח

**צרורא דלעילא דביה חיי כלא ויתרבי חילא ותסק עד רישא.** צרורא דלעילא מדת מלכות עדש"נ והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך את ה' היינו מדת מלכות כידוע מהזוה"ק דבכ"מ מרבי את הטפל והטפל לשם הוי"ה שם אדני. דביה חיי כלא עפמ"ש בס' הבהיר (סי' כט) וינפש שמשם פורחין כל הנשמות. ויתרבי חילא ותסק עד רישא עפמ"ש בזוה"ח (פ' זו ד"ו מה ד) ד"א ראשית חכמה יראת ה' דא יראה עילאה ובגין דהא רישא לתתאי נקטא שמא דעילאה וע"ד איקרי עטרת בשמא דכתרא עילאה טמירא דכלא ליחדא רישא בסופא ובחד שמא אתכלילת. והיינו דיראה היא מדה אחרונה

שכנגדה שם אדני המורה על יראה כש"נ ואם אדונים אני איה מוראי וז"ש (זח"א ה' ב) שבת דמעלי שבתא דאיהי יראה ושריא בה יראה ואה"כ כי היא ראשית חכמה והיינו כמ"ש בפתי' אליהו כ"ע איהו כתר מלכות. וז"ש וע"ד איקרי עטרת כו' שכן מכונה מדה זו בזוהר הקדוש ע"ש מה שנאמר אשת חיל עטרת בעלה וכ"כ למעלה בזוה"ח (מד רע"א) עטרת דא תרומת ה' דאיהי עטרת תפארת בגין תורה שבעל פה מעטרא לתורה שבכתב כו' והיינו כנ"ל. ועטרת גם כן כתר ועטרה וז"ש דאיקרי עטרת בשמת דכתרא עילאה ליחדא רישא בסופא וכמ"ש ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית וזהו ותיסק עד רישא. ואומרים זה בסעודתא דעתיקא המיוחד לאברהם אבינו ע"ה עפמ"ש בזוה"ק (פ' זו קפט ב) והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים מאן ראש ההרים דא אברהם סבא כהנא רבא ראש דכלא כו' ולהבין למה קראו לאברהם סבא בשלמא ישראל סבא שהוזכר במדרש (ב"ר פ' סח) ובזוהר הקדוש (ח"ג רסב רע"ב) הוא מפני שכל בני ישראל נקראו בשם ישראל מכנים ליעקב ישראל סבא אבל אברהם סתמו על אברהם אבינו ע"ה. אך רמז בכאן עמה שנאמר ואברהם זקן שהוא היה הראשון שזכה להשיג שיש מדת עתיקא הנעלם מכל רעיון וכבר אמרנו שזה סוד מ"ש (בבא מציעא פז.) עד אברהם לא היה זקנה כו' אתא אברהם בעא רחמי והוה זקנה שמפני שזכה להשיג אור עתיקא וכ' בצלמנו כדמותנו זכה להוריד הזקנה. וז"ש אברהם סבא. כהנא רבא עדש"נ אתה כהן לעולם שנדרש (נדרים לב :) על אברהם אבינו ע"ה ואמר כהנא רבא שזכה למדת גדול וגדולה ולשון גדולה היינו למעלה מהתפיסה ואברהם אבינו ע"ה שהיה מרכבה למדת גדולה זכה עד השורש לבחינת עתיקא וזהו ראש דכלא. ואמר בראש ההרים דא אברהם סבא קדמאה לשאר ההרים והוא על פי מ"ש בזוה"ח (תולדות) דחשב ז' הרועים שהם מרכבה לז' מדות תחתונות אמר ואינון אקרון הרים הררי קדם דאינון תליין מאינון שבעה יומין עילאין כו' ע"ש ואברהם אבינו ע"ה קדמאה לשאר ההרים. בפשוטו שהוא קודם בזמן לכולם והוא ראש ההרים שזכה לבחינת עתיקא כנ"ל ואה"כ והיה באחרית הימים שהוא מדת מלכות כמ"ש בזוהר הקדוש נכון יהיה בראש ההרים ע"י אברהם שהוא ראש ההרים כנ"ל יתרבי חילא ותיסק עד רישא שהוא כהנא רבא שכהן בחינת חסד והוא מרכבה למדת גדולה ונקרא כהן גדול. וראוי לכנס לבחינת קדש הקדשים דאיתא (זח"ב קכא א) ע"פ והחכמה מאין תמצא והחכמה נפקת מאתר דאיקרי קדש הקדשים. והיינו דקדש קדשים הוא עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין (כמש"ש סד ב). וזש"נ ראשית חכמה יראת ה' ועפמ"ש בזוהר הקדוש (תרומה קמה ב) קדש הקדשים איהו לעילא רזא דחכמתא עלאה ויובלא כו' והיינו י"ה שהם חו"ב כידוע. ואמר כגוונא

דא ירתין חתן וכלה ירותא דאבא ואימא כו ירותא דאבא ברתא כו' ואתקרי אוף הכי קודש ירותא דאמא ירית ברא ואקרי קדשים כו' ע"ש. והוא עד"ש בגמ' (נדה לא סע"א) תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים וא' דירותא דאבא ירית ברתא דכמו יו"ד חכמה קודש עילאה כן מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה נקרא חכמה תתאה קדש תתאה (כמ"ש זוה"ק קרח קעו ב) והוא רוח הקודש כלומר רוח מההוא קדש דלעילא (זח"ג סא א). ירותא דאימא ירית ברא ואקרי קדשים והיינו כמו בינה דאקרי קדשים כמ"ש בזוה"ק (שם רצז א) וחיבור קדש הקדשים שהוא חכמה ובינה הוא בסוד הדעת פנימיות הכתר כידוע. וז"ש והחכמה מאין תמצא מאתר דאקרי קדש הקדשים הדעת שהוא פנימיות הכתר דאקרי אין כנ"ל. וזש"נ ראשית חכמה יראת ה' שהיא כתר מלכות דאתקרי עטרת בשמא דכתרא עלאה ליחדה רישא בסופא ובחד שמא אתכלילת ונקרא ראשית חכמה רישא דכלא. וזהו ע"י אברהם אבינו ע"ה שזכה ראשון לבחינת עתיקא אחר דכ' בא ביומין עלאין כמו"ש בזוה"ק. שכל המדות נקראו ימים ז' תחתונות ז' ימי בראשית וחכמה ובינה נקראו גם כן ימים וכמו"ש (ויקרא רבה ר"פ יט) דב' אלפים קדמה תורה לבריאת עולם מדכ' ואהיה אצלו אמון וגו' יום יום ויומו של הקב"ה אלף שנה כו'. והיינו דיום יום היינו חכמה ובינה שקדמו לז' תחתונות ז' ימי בראשית שהוא בריאת העולם ואז כ' ואברהם זקן שזכה למדת עתיקא שהוא בחינת הדעת חיבור חכמה ובינה כאמור וזה שאומרים בסעודת שבת שנגד קדושתו ויתרבי חילא ותסק עד רישא:

## פרק ט

**אתה אחד ושמך אחד וכו'** אומרים בתפלת מנחת שבת שכנגד יעקב אבינו ע"ה (כמ"ש תקו"ז תי' יח) והוא עפמ"ש בזוה"ק (פ' זו קפח א) שפת אמת תכון לעד אלין ישראל דאינון שפת אמת ה' אלהינו ה' אחד וכלא הוא אמת ורזא דאמת ומסיימי ה' אלהיכם אמת. והיינו דלא כ' אמת תכון לעד רק שפת אמת שהם ישראל דמיחדין ה' אחד שהוא רזא דאמת עפמ"ש (ב"ר פ' פא) מהו אמת א' בראשון ואני אחרון והיינו שם הוי"ה שמורה היה הווה ויהיה שהכל א' כמו קודם שנברא העולם שזהו היחוד ומסיימי ה' אלהיכם אמת. וזהו שפת אמת. ושורש אמת הוא יעקב כש"נ תתן אמת ליעקב ושורש השקר היא עשו כמ"ש (שם פ' סג) עשו הוא שוא שבראתי בעולמי שהוא שורש השקר והשוא. וא' בזוה"ק ועד ארגיעה וגו' ועד רגע מיבעי ליה מאי ארגיעה עד כמה יהא קיומא דלהון בעלמא עד זמנא דייתי ויהא לי נייחא מפולחנא קשיא דעלי ובזמנא דארגיעא ישתצי לשון שקר כו' מפרש ארגיעה על השי"ת ע"ד מה שנאמר עמו אנכי בצרה והיינו עד שיהיה לישראל נייחא מן העבודה הקשה וכ' ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה'

המלוכה מפורש שהתפשטות מלכותו ית' יהיה אחר שישפוט את הר עשו וכ' והיה ה' למלך וגו' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ואף שהפסוק הא' בעובדיה והב' בזכריה מכל מקום עכ"פ מפורש שהיחוד יהיה כשיהיה ה' למלך וגו' והמלוכה לה' מפורש שם יהיה כשישפוט את הר עשו. ואחר השירה אומרים ב' הפסוקים יחד. וכן צירפן יחד בזוה"ק (ח"ג עז ב) והיתה לה' המלוכה מן מלוכה דא מטרוניתא ולבתר דיזדווגן כחדא מה כ' והיה ה' למלך וגו' ע"ש והיינו מטעם הנ"ל. וכ"ה בזוה"ק (תולדות קמג ב) והוא עפמ"ש (פסחים נ.) אטו האידנא לאו אחד כו' לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. וזהו עד ארגיעה ויהא לי נייחא מפולחנא ואז ישתני לשון שקר שהוא עשו והיה ה' למלך על כל הארץ כש"נ והיתה לה' המלוכה. וביום ההוא יהיה ה' אחד וגו' וכתיב ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה ונדרש בזוהר הקדוש (ח"א מח רע"ב וש"מ) על יום השבת מדלא כ' בהניח ע"כ דקאי על השבת שהוא יום הניח שישראל משיג הנייחא בלב אף כשהוא בתוך העבודה הקשה. ממה שהוא מכיר שהכל מהשי"ת ובודאי צופה לטובה ועיקר הנייחא משיג הישראל בס"ג כשעבר כל יום השבת בשמירה. וכמו שאומרים בתפלה זו יעקב ובניו ינוחו בה וחשב כמה לשונות של מנוחה מנוחת אהבה כו' מנוחה שלמה שאתה רוצה בה ועל כן מתחילין התפלה אתה אחד ושמך אחד עדש"נ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וכן אומרים בס"ג לבר נטלין כו' הני כלבין דחציפין והיינו קליפת עמלק (כשנ"ת כ"פ) ובמחיית עמלק כ' והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך מסביב דעמלק ראשית דקליפה ולמחיית קליפה זו צריך נייחא מכל הע' קליפות המסתעפים ממנו שמהם בא השאור שבעיסה ללב ישראל ובסעודה ג' שמשיג ישראל הנייחא מקטרוג יצר הרע אחר שעבר כל יום השבת בשמירה וכ' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע ואיתא במכילתא (בשלח) שמשומר מן העבירה ומזה מ"ש בפע"ח ריש שער השבת שניצול מקטרוג היצר הרע כל השבוע וזה ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך עצב הנחש ורוגז מלחמת היצר הרע ואז הזמן למחיית עמלק ראשית דקליפה ולשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה. ואז ביום ההוא יהיה ה' אחד וגו' ולכן בכל מוצאי שבת אומרים קודם ההבדלה ליהודים היתה אורה כו' שזה נאמר במגילה שזכו לכ"ז אחר מחיית עמלק שהיה אז ג"כ רק לפי שעה ובשבת אלמלי שמרו ישראל כהילכתן היו נגאלין מכל וכל לעולם אבל עכ"פ נעשה מחיית עמלק לפי שעה ועכ"א ליהודים היתה אורה וגו' כן תהיה לנו (ונת' זכור מא' יא ומא' יד):

### פרק י

**גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי** הוא עפמ"ש בזוה"ק (פ' זו קפט א) אר"י כמה סתמת כל ארחין ושבילין מכל בני גלותא ולא שבקת לון פתחון פה כו' והיינו במה שאמר דעד דכל אינון מילה דחשב בפסוק יתקיימון לא יכלין לאתערא תשובה מנייהו. ואחר כך פתח וא' כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה וגו' והאריך ומסיק אחר כך (ע"ב) מכאן ולהלאה אימא וברה יסבלון כמה בישין כחדא הה"ד ובפשעכם שלחה אמכם וע"ד כ' בצר לך וגו' באחרית הימים דא היא אימא קדישא דהיא אחרית הימים כו' והיינו דכל ע"ס שהאציל השי"ת לבריאת עולמו נקראו ימים (כמו שנת' סו' מא' ט) ועל כן נקרא מדת מלכות שכינה אחרית הימים. ואמר ועמה סבלו כל מה דסבלו בגלותא ואילו יהדרון בתיובתא אפילו חד ביש או חד צערא דיעבר עלייהו אתחשב עלייהו כאלו סבלו כלא כו' והוא כמו שאמר מקודם כמו הרה וגו' דכל חודש ט' הוא מיוחד לחבלי לידה ובמד' (תנחומא אמור יא ומ"ר שם) אמר דמאה פעיות צ"ט למיתה וא' לחיים. ומכל מקום יכולים לצאת בזעקה א' וצער א' ויום א' בחודש ט'. כן היינו מפניך ה' שנוכל לצאת גם כן בצער א' וזעקה א' אם אך נשוב בתשובה שלימה. ונמצא פסוק זה דכ' בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה שמפחיד ביותר שצריך להיות רק אחר שיתקיימו כל הדברים האלה וכמ"ש דסתם כל ארחין ודרכי התשובה והתקוה מבני גלות. זה הפסוק עצמו הוא הנחמה והישועה שבאחרית הימים מדת מלכות כנסת ישראל שיהיה עמנו בגלות על ידי זה יעזרנו השי"ת ויקבץ נדחינו בקרוב. וזש"נ גם כי אלך בגיא צלמות בהגלות וכמעט נתייאש ח"ו מישועה ע"י טענה זו שיסגרו דלתי תשובה ותשועה מבני הגלות דעד דלא יתקיימון כל אינון מילין לא יכלין לאתערא תשובה. לא אירא רע כי אתה עמדי וכמ"ש (מגילה כט.) שבכ"מ שגלו שכינה עמהן ועל ידי זה שבטך ומשענתך המה ינחמוני שמהשבט יהיה משענת וכמו"ש בזוה"ק (קפח ב) מאן עביד דסבלון ישראל גלותא דא כל אינון הבטחות כו' ואלמלא דא לא יכלין למסבל. ואה"כ שעיקר הנחמה כי אתה עמדי וכמ"ש בזוה"ק דע"י אחרית הימים יעזרנו השי"ת ויקבץ נדחינו. ואומרים זה בסעודה ג' שמשיגים הנייחא אף בעבודה הקשה שמכירין שבא מהשי"ת והוא לטובה כנ"ל:

## פרשת פרה

### פרק א

**זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר וגו'**. יש להבין דהוה ליה לומר זאת חוקת הפרה כדכתיב זאת חקת הפסח. אך בפסיקתא רבתי נראה שמיישב זה שא' (סי' ו' מפיסקא דפרה)

מזוקק שבעתים שהתורה נדרשת מ"ט פנים ואף הפרשה זו מזוקק שבעתים כו' כשם שהתורה נדרשת במ"ט פנים ואף זו יש בה מ"ט פנים שהיא שקולה כנגד כל התורה כולה ע"ש. ויש להבין מאי קמ"ל הא כל פרשה בתורה יש בה מ"ט פנים וכן כל פסוק וכל תיבה מדברי תורה ולמה ישתנה פרשת פרה מכל פרשיות התורה ולמה הוצרך לומר ואף הפרשה זו כו' ואף זו כו'. גם להבין ענין מ"ש ששקולה ככל התורה. אך בא ליישב דמטעם זה כתיב זאת חקת התורה שהיא שקולה כנגד כל התורה דאיתא (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא ופרשת פרה יש בה כח זה שעל ידי קריאת פרשה זו פועל בלב שיוחקקו כל הדברי תורה ולהטהר מכל טומאות היצר הרע. וכמו שבת ששקולה כנגד כל התורה וכמ"ש במ"ר (בשלח סו"פ כה) דמטעם זה על שמירת יום א' של שבת בן דוד בא. וכ"כ בזוה"ק (ח"ב פט א וש"מ) ונקרא שבת חק וכמ"ש במכילתא אמה שנאמר שם שם לו חק חק זה שבת והיינו שע"י מצות שבת נחקק בלב כל הדברי תורה. וכן פרשת פרה נקרא חק שנחקק על ידו כל הדברי תורה וזה טעם שנאמר זאת חקת התורה. ונאמר בפרשה זו בפרט ז' פעמים ז' כמו שחשב שם שהתורה מזוקק שבעתים. וז"ש בזוה"ק (חקת קפ ב) חק התורה מיבעי ליה מאי חקת ואוקימנא ה' ד' הות אבל ת' הוא ד' נ' מחבר כחדא כו' והיינו שמרמז על תורה שבעל פה שהוא נ' שערי בינה וד' היינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וה' ד' הות היינו קודם דקבילת עוברה כשהיא דלה. והתורה שבעל פה הוא הרב חכמה לתקן הרב כעס כמו שנת' כ"פ. ועיקר התורה לתברא יצר הרע הוא התורה שבעל פה כמ"ש (סוכה נב :) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ובית המדרש הוא מקום חידוש הלכות דתורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס. ולימדנו הכ' שע"י קריאת פרשת פרה נחקק בלב הדברי תורה ומועיל לתקן הרב כעס לתברא יצר הרע. וז"ש בירושלמי (הובא ברש"י מגילה כט.) בדין הוא שתקדים החודש לפרה שבא' בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה ולמה פרה קודמת שהיא טהרתן של ישראל. וצריך להבין למה נקרא קריאת הפרשה טהרתן של ישראל. אך באמת למה תקנו קריאת הפרשה אם להזהיר את ישראל שיעשו פסחיהן בטהרה (כמ"ש רש"י שם) הלא בזמן הזה אין לנו פסח ואם יבנה בהמ"ק ב"ב הלא אז יתגלה אפר פרה ולמה צריכין לפרסם פרשה פרה שיעשו פסחיהן בטהרה. וא"כ עכ"פ בזמה"ז הו"ל להקדים פרשת החודש ולמה הקדימו פרשת פרה. אך הענין כמו שאמרנו שקריאת הפרשה מועיל לטהר הלב מטומאות היצר הרע כנ"ל וז"ש בירושלמי שהיא טהרתן של כל ישראל שקריאת פ' פרה מועיל לטהר הלב כסיל מועיל לתקן שורש היצר הרע ושרשו הוא מהנחש שהביא הקלקול לעולם. ועל כן מועיל הזאת

הפרה לטהר מטומאת מת שזה הביא הנחש לעולם. וזה ענין מ"ש בפסיקתא שם בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה עוסק וספרו בידו ועוסק וקורא הפרשה זו בפ' פרה אדומה זאת חקת התורה ולמה. אמר הקב"ה איני עוסק אלא בטהרתו של ישראל מנין פי צדיק יהגה חכמה וגו' פי צדיקו של עולם יהגה חכמה הוגה בתורה באיזו תורה בזאת חקת התורה. ואחר כך איתא בפסיקתא (שם סי' יג) בשעה שעלה משה לשמים שמע קולו של הקב"ה שהוא יושב ועוסק בפרשה פרה אומר הלכה בשם אומרה ר"א אומר כו' ע"ש (וכ"ה במ"ר ותנ' חקת) והיינו שמתחלה מיירי בפסיקתא בפרשה פרה הכתובה בתורה ואחר כך מיירי בתורה שבעל פה בהלכות פרה אדומה שזה עיקר טהרת ישראל הרב חכמה לתקן רב כעס כנל. ועל כן דקדק מתחלה וכ' וספרו בידו והיינו ס"ת שהיה קורא בה פ' פרה. ואחר כך אמר הלשון שמע קולו של הקב"ה שהוא יושב ועוסק בפ' פרה כו' היינו בביאור הלכות פרה אדומה וכדמסיק שאמר הלכה שהוא משנת ריש פרה. ומ"ש קונו של הקב"ה היינו דקול הוא חיות הדיבור וכמ"ש (זח"ב ג' א) קול אתי לדיבור כו' קול איהו כלל דיבור איהו פרט ע"ש. דדבור היינו תורה שבעל פה כמ"ש (שבת קלח :) דבר ה' זו הלכה ובזוה"ק (ח"א לב א) דבור אקרי שבת ושבת אקרי דבור והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא יום השביעי וכמ"ש (שם מז ב) וזהו פרט וקול הוא כלל היינו התורה שבכתב שהוא חיות הדבור דתורה שבעל פה. וז"ש בפסיקתא ומ"ר ותנחומא שמע קולו של הקב"ה יושב ועוסק בפרשה פרה וכו' ר"א אומר עגלה בת שנתה וכו' והיינו חיות הדיבור שהוא הכח שנותן השי"ת הדיבור בלב החכמים עדש"נ דברי אשר שמתי בפיך. וזה עיקר התורה שבעל פה שמתקן הרב כעס כנ"ל. ולמעלה בפסיקתא מיירי מפ' פרה הכתובה בתורה ועל כן דקדק וכ' וספרו בידו כו'. וענין זה הוא דייקא בשבת פ' פרה שהיא פרשה כתובה בתורה שבכתב. וחיוב קרייתה הוא מתקנת חכמים שתקנו לקרותה בשבת זו והוא כח תורה שבעל פה. ובעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא כמ"ש בזוה"ק (ח"ג לא ב וש"מ) ואז השי"ת ג"כ קורא פרשה פרה שהשי"ת מקיים כל המצות כמ"ש (מ"ר ר"פ בחקותי וש"מ) ואף מצות ותקנת זקנים (כמ"ש מדברי תורה נשא כט) וז"ש פי צדיק יהגה חכמה פי צדיקו של עולם הוגה בתורה באיזו תורה בזאת חוקת התורה והיינו ע"י קריאת ישראל פרשה זו. וז"ש ולמה אמר הקב"ה איני עוסק אלא בטהרתו של ישראל והיינו שקריאת הפרשה מועיל לטהר ישראל מוטמאת יצר הרע והוא כח כלל הדברי תורה לתברא יצר הרע ומטעם זה כ' זאת חוקת התורה ולא חקת הפרה. וזהו המכוון במ"ש ולמה. ר"ל דמאיזו טעם קורא בפ' פרה אדומה זאת

חוקת התורה ועז"א א' הקב"ה איני עוסק אלא בטהרתו של ישראל וע"ע כ' חקת התורה שהיא שקולה ככל התורה להיות מטהר הלב מהיצר הרע וכנ"ל:

## פרק ב

**פי צדיק יהגה חכמה** אמר פי עפמ"ש מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ובזוה"ק (בלק רא ב) אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא פי' ה' ע"ש והוא מ"ש בס' יצירה יום שבת בשנה ופה בנפש וכבר אמרנו שבודאי אין המכוון שהפה נברא בשבת שהרי דיבר אדם הראשון בע"ש עם הקב"ה וקרא שמות בע"ש רק בשבת נברא הכח מתורה שבעל פה שיהיה האדם מדבר דברי אשר שמתי בפיך ויהיה פי' ה'. והענין כמו שאמרנו דבשבת זה בקריאת הפרשה שהיא תורה שבכתב ותיקון לקרותה היא מחכמים כח תורה שבעל פה ואז לעילא גם השי"ת קורא הפרשה ועוסק בהלכותיה. וזש"נ פי צדיק פי צדיקו של עולם יהגה חכמה הוגה בתורה ואמר יהגה חכמה שהוא ע"ש הקול חיות של הדיבור שזהו בחינת חכמה דסיהרא תורה שבעל פה מקבלא משמשא תורה שבכתב וכמו שאמרנו בלשון מ"ש שמע קולו של הקב"ה שהיה יושב ועוסק כו' והיינו דענין פ' פרה שמטהר מטומאת מת והיינו שמתקן כל שורש קלקול הנחש שגרם המיתה וזה א"א לתקן רק ע"י הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס. וז"ש בפסיקתא שם ומד' (רות"נ חוקת) אמר הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה ולאחרים חוקה כו' דברים המכוסים מכם בעולם הזה עתידים להיות צפוים לכם לעולם הבא כו' והיינו דלתקן שורש הקלקול עקרו לעתיד דכ' בלע המות לנצח וגו'. אך משה רבינו ע"ה שלא ידע כלל מרע שכשנולד נתמלא הבית אור (כמ"ש סוטה יב.) הוא הבין שיכולים לתקן כל הקלקול כמו שיהיה לעתיד והוא באמת לא מת כמ"ש (שם יג :) מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש ובזוה"ק (יתרו פט רע"א) בג"כ ולא ידע איש את קבורתו כתיב כו' והיינו שאין שום אדם יכול להבין איך יצויר באיש כמשה רבינו ע"ה שיכתב בו ענין קבורה כיון שהוא חי וקיים שלא ידע משום רע. אבל לאחרים חקה היינו לאחרים שקלקלו ענין פרה חוקה שאי אפשר להבין איך יתוקן כל הפגם שגרם המיתה ואיך יהיה טהרה לטומאת מת שעומק זה לא יתגלה רק לעתיד דכ' בלע המות לנצח שאז יתוקן כל קלקול הנחש. ומסיים במד' ופסיקתא אלה הדברים עשיתים אעשה אין כתיב אלא עשיתים לרע"ק וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לרע"ק וחביריו וכל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחביריו. והיינו שע"י תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה יכולים לתקן הרב כעס אף אחר שקלקלו וזהו כח תורה שבעל פה שהיה רע"ק שורש תורה שבעל פה כמ"ש האריז"ל והוא שער הנ' המתגלה לבעל תשוב. ועל כן אין בו שייכות למשה רבינו ע"ה שלא ידע כלל מרע נגלה לרע"ק שהיה בן גרים.

ושורש התורה שבעל פה של משה רבינו ע"ה הוא התורה שבעל פה שהיה כלול בתורה שבכתב כמו שהיה אם לא חטאו ישראל שלא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' (כמ"ש נדרים כב :) והיה כל תורה שבעל פה כלול בה' חומשי תורה והוא בסוד הדעת והוא ענין הלכה למשה מסיני שהוא מפורש שהוא מסיני מן השמים וזה נמסר רק למשה רבינו ע"ה (כשנ"ת חנוכה מא' ב ד"ה והוא ענין). מה שאין כן רע"ק שהיה בן גרים השיג שער הנ' המיוחד לבעל תשובה וזהו כל יקר עד"ש (ב"ר פ' ט) כל אשר עשה והנה טוב מאד על כל היפך הטוב שהוא כדי שיהיה טוב מאד ועד"ש (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טוב אלא מגו בישא. וזה כשנעשין זדונות כזכיות ע"י תשובה מאהבה שאז מתגלה האור ממאמר ראשון שנזכר בו תוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים כמ"ש בב"ר וכמ"ש (שבת פט :) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כו' והיינו שמתגלה אז שכן היה רצונו ית' שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא ואז כשלג ילבינו שיהיו כזכיות. וזהו כל יקר דיקר נדרש (מגילה טז :) אלו תפילין כו' והיינו בחינת מאמר א' שנגד כ"ע קרקפתא דתפילין וזה כל יקר שמאיר מתוך ההיפך נהורא דנפיק מגו חשוכא. וע"י תורה שבעל פה יכולים לתקן שורש הקלקול הרב כעס. וז"ש בפסיקתא (סי' ז) אמר שלמה כל זה נסיתי בחכמה כו' בכל פרשיות של תורה ובכל עמקי החכמה נכנסתי ועמדתי עליהם כו' אמרתי אחכמה על הפרשה זו צוח אחכמה כו' וכ"ה במד' (רבה ותנ' חוקת שם) ופרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ע"ש ויש להבין היכן נרמז בפסוק זה דקאי על פ' פרה אדומה. אך כ' כי ה' יתן חכמה והיינו תורה שבכתב שנתן השי"ת מפיו דעת ותבונה היינו תורה שבעל פה שהוא בחינת פי ה' כנ"ל וזהו תבונה שמבין דבר מתוך דבר. ודעת שהוא פנימית הכתר כידוע והוא התורה שבעל פה שמופיע מטלא דעתיקא שהוא גם כן מבחינת הדעת שהוא רוח הקודש כמ"ש רש"י פ' תשא והוא הרב חכמה שמועיל לתקן הרב כעס כנ"ל ושלמה המע"ה זכה לכל אור תורה שבעל פה בחלום א' מצד השי"ת שנאמר ויתן אלהים חכמה לשלמה וגו' כחול אשר על שפת הים וא' במדרש (שם) מהו כחול כו' כשם שהחול עושה לו סייג וגדר שלא יצא וישטוף העולם כך היתה חכמתו עומדת בפני יצרו שלא יחטא כו' והיינו חכמת תורה שבעל פה שזכה מהשי"ת בחלום דלית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא וכמו שאמרנו שהוא התורה שבעל פה. אך זה נחסר לו לשלמה הכח דתורה שבעל פה לתקן הרב כעס אחר הקלקול שהוא כח רע"ק וחביריו כנ"ל והוא עומק וענין טהרת הפרה לתקן שורש הקלקול. ועל שלמה המע"ה איתא (ר"ה כא :) בנביאים לא קם במלכים קם שהיה כמשה ועל זה אמר אמרתי

אחכמה להבין מצידי ענין פרה אדומה לתקן שורש הפגם אחר הקלקול והיא דייקא לשון נקיבה הרומז לסיהרא דמקבלא משמשא התורה שבעל פה להבין מתוך התורה שבכתב רחוקה ממני שזכה רק מצד השי"ת לתורה שבעל פה של משה רבינו ע"ה. וכן אחר שנכתב הקלקול על שלמה המלך ע"ה רצו אנשי כנסת הגדולה למנותו בכלל שאין להם חלק ח"ו (כמ"ש בסנהדרין קד :) והיינו שכח זה נחסר לו לתקן הקלקול כנ"ל. וזה היה כח דוד המלך ע"ה שהקים עולה של תשובה. עד שיצא ב"ק כו' שבאמת שלמה לא חטא כלל (כמ"ש שבת נו :). ובאמת יהיה משיח שיתקן הכלל דכל ישראל קשורים בשורש בהשי"ת דרצוננו לעשות רצונך כו' ועמך כולם צדיקים ואז יתוקן שורש הפגם ויבולע המות לנצח. ופרשה פרה אדומה דהפרשה מתורה שבכתב ותיקון קרייתה מתורה שבעל פה זהו מטהר את ישראל כנ"ל. ובשבת שהוא זמן תורה שבכתב דכ"ע בשבת ניתנה תורה לישראל (כמש"ש פו :) ואיתא בזוה"ק (ח"א מז ב) יום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא זמן שורש תורה שבכתב ותורה שבעל פה ועל כן ניתקן לקרות פ' פרה בשבת ועל ידי זה הוא טהרתו של ישראל וזהו הכנה שיהיו נגאלין בניסן וז"ש רש"י (מגילה כט.) פרה אדומה להזהיר את ישראל שיעשו פסחיהן בטהרה מרמז לה שיהיו נגאלין בניסן ע"י שיטהרו ע"י קריאת פ' פרה מכל טומאת היצר הרע יהיו נגאלין בניסן ויעשו פסחיהן בטהרה:

## פרק ג

**מי יתן טהור מטמא לא אחד** במ"ר (ר"פ חקת ותנחומא שם) כגון אברהם מתרח כו' ישראל מאו"ה העוה"ב מן העולם הזה מי עשה כן כו' לא אחד יחידו של עולם. היינו שכן עלה במחשבה במאמר ראשון שלא נאמר בו ויאמר שמרמז לכ"ע שכל הנעלם מכל רעיון ושם נאמר החשך ותוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים שכן היה ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא כמ"ש (זח"ב קפד א) וזהו מ"ש העולם הבא שהוא אור הראשון שנגנז לע"ל והוא יתגלה מן העולם הזה נהורא דנפיק מגו חשוכא. ומ"ש ישראל מאומות אין הכונה שבאו מתרח ואבותיו שע"ז כבר אמר אברהם מתרח רק המכוון עפמ"ש (פסחים פז :) לא הגלה הקב"ה את ישראל כו' אלא כדי שיתוספו עליהם גרים ופירשו ז"ל שאין המכוון על גרים ממש רק על ניצוצות קדושות וחיות שיש באומות בסוד ואתה מחיה את כולם וזה מוציאים ע"י הגליות ומטעם זה איתא (שהש"ר ב) ע"פ קול דודי הנה זה בא זה מלך המשיח כו' לא כבר נשבע הקב"ה שהוא משעבדנו בע' אומות כו' והיינו שכולם יש בהם ניצוצות קדושות שמזה החיים שלהם ולזה נצרך הגליות בכל הע' או"ה. משיבן א' גולה לברבריא כו' דומה כמו שגליתם

כולכם ועל ידו מוציאים כל הניצוצות קדושות וזהו מ"ש ישראל מאומות. מי ציוה כן לא יחידו של עולם שכן מורה הוי"ה אחד שהוא אחד משנברא העולם כמו קודם שנברא שאף שנראה אחר הבריאה שיש דיעות ובחירה מכל מקום באמת הוא הכל מהש"י כמו קודם שנברא העולם. וכשמופיע אור זה בלב אז הוא תיקון לכל הפגם שגרם המיתה. וזה ענין פרה שמטהר אף מטומאת מת כיון שהוא טהרתו של ישראל מטומאת היצר הרע כנ"ל והיינו שיברר השי"ת שכן עלה במחשבה לפניו ויהיו זדונות כזכיות כמו שאמרנו למעלה. ועל כן בשבת שיש התגלות עתיקא כמ"ש (זח"ג עט ב) ובפרט בבוקר זמן סעודתא דעתיקא יכולים להשיג מעין עולם הבא שהוא מאור הגנוז לעולם הבא ועל כן קורין אז פרשת פרה שמורה על אור זה כאמור:

## פרק ד

**בפסיקתא** רבתי לפ' פרה (סי' יא) משה ואהרן וגו' שמרו עדותיו וחק נתן למו שמענו במשה שנכתבה תורה לשמו כו' ובשמואל נכתב לו ספר ויכתוב בספר וינח לפני ה' והיינו שמשפט המלוכה כתבו שמואל. אכן לבד זה מצאנו (ב"ב יד :) שמואל כתב ספרו ושופטים ורות. ומסיק בפסיקתא אבל באהרן לא שמענו אלא מלמד שנתנה לו הפרשה הזאת שלא תזוז ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות זאת חקת התורה. ויש להבין הא פרשת פרה נוהג רק בזמן שבית המקדש היה קיים ונגנז אפר פרה מאתנו. וגם ההזאה אינו בכהנים דוקא. אמנם כענין זה איתא במד' (רבה ותנ' בהעלותך) א"ל הקב"ה למשה אמור לאהרן אל תתירא לגדולה מזו אתה מתוקן כו' הקרבנות כ"ז שבית המקדש קיים הם נוהגים אבל הנרות לעולם כו' וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם והנה ברכת כהנים הם לעולם אבל נרות בית המקדש שאמר שהם לעולם כבר הקשו ע"ז שהרי בטלו בחורבן ומ"ש הרמב"ן ז"ל דקאי על נרות חנוכה כבר הק' ע"ז באלשיך ע"ש. ואמרנו דענין נרות המקדש מרמז לאור תורה שבעל פה שהקב"ה כביכול שומע לב"ד שלמטה ועז"א בא והאיר לי וזה ההארה ניתן לאהרן הכהן שהוא יאיר בלב ישראל אור תורה שבעל פה וזהו לעולם כש"נ כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו (ונת' חנוכה מא' א וש"מ) וכן ענין ברכת כהנים. שהוא יברכך ה' דכל ברכה הוא ריבוי כמו ברכה דדגים וברכה דאדם וכן כאן יברכך בריבוי השפעה בתורה שבעל פה וישמרך ע"ד שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת והיינו שישמור הטהרה של ישראל שמכונה בשם דעת עד"ש (שבת לא :) חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות. דחכמה קדש עלאה איקרי בזוהר הקדוש ואורייתא מחכמה נפקת מאתר דאקרי קדש (כמ"ש זח"ב קכא א) והיינו תורה שבכתב דמאמר יהי אור נגד מדת חכמה שהוא תחלת ההכרה יש מאין

דמאמר א' לית ביה תפיסה כלל שהוא שכל הנעלם מכל רעיון וה"פ אורה שבמאמר יהי אור נגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ"ג). ודעת זה טהרות נגד תורה שבעל פה שבא הרב חכמה לטהר ולתקן הרב כעס שבאמת הכל כלול בה' חומשי תורה ועיקר מ"ש (קידושין ל :) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין היינו תורה שבכתב ולולי הקלקול היה די בה' חומשי תורה לתבל היצר הרע ושלא יומסרו בידו רק אחר שקלקלו ונצרך לתקן הרב כעס הוצרכו לרב חכמה דתורה שבעל פה וזה דעת שפירש רש"י (תשא) שהוא רוח הקודש כלומר רוח מההוא קדש דלעילא (כמ"ש זח"ג סא א) וכבר כ' הרמב"ן (ב"ב יב.) דתורה שבעל פה בא ע"י רוח הקודש והיינו שמקבל מתורה שבכתב קדש דלעילא וזהו דעת סדר טהרות לטהר הלב כסיל לשמאלו ועז"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת ששומר הטהרה של ישראל להוריק הרע מלב כסיל וזה ניתן גם כן לאהרן ובניו וז"ש וישמרך מן הרע שלא יכנס ללב כסיל לשמאלו וזהו ע"י בחינת הדעת שזוכין בחיבור חכמה שבמוח עם בינה שבלב. ומצד הש"י הסדר מקודם החכמה ואחר כך דעת שהוא הטהרה כמו שנאמר מאמר אנכי שנתקע ת"ת בלבם ואחר כך לא יהיה שנעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שהש"ר פ' ישקני) וכן יצר השי"ת הנפשות אברהם ואחר כך יצחק אבל מצד האדם מה ה' שאול כי אם ליראה ואחר כך זוכין לחכמה והאהבה מצד השי"ת סור מרע ועשה טוב וכמ"ש (בירושלמי שקלים סו"פ ג) טהרה מביאה לידי קדושה דכ' וטהרו וקדשו. וכן סדר סעודות שבת חשב האריז"ל מקודם דליל שבת ליצחק ואחר כך בבוקר סעודתא דאברהם. ובאמת זה הכח ניתן למשה רבינו שכל עיקר תורה שבעל פה תורה הוא רמוז וכלול בתורה שבכתב שאף על כתובים א' (תענית ט.) מי איכא כו' דלא רמיזא באורייתא. וכמו שאמרנו דמהאי טעמא נאמר בפ' הנרות ויקחו אליך שמן וגו' (ונת' תצוה מא' א) שצריך ליקח זה למשה רבינו ע"ה והוא הנותן הכח לאהרן שהוא שושבינא דמטרוניתא להעלות נר תמיד אור תורה שבעל פה בלב ישראל. וזה הענין שקורין פרשת פרה ואחר כך פרשה החודש ואיתא בירושלמי (פ"ג דמגילה ה' ה') הובא בפירש"י (שם כט.) בדין הוא שתקדים החודש לפרה שבא' בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה ולמה פרה קודמת שהיא טהרתן של כל ישראל. וצריך להבין מה זה תירוץ בזמה"ז שאין לנו מקדש ואפר פרה ואם נזכה ויבנה המקדש יודיעו מקום אפר פרה ויוקדם טהרתן לפסח. אך נראה דמדכתיב זאת חקת התורה ולא כתיב זאת חקת הפרה כעין דכתיב זאת חקת הפסח בא לרמז ע"ד מה שמצינו (שלהי מנחות) שדרשו זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת וכל וכו'. וכן זאת התורה לעולה כל העוסק בתורה א"צ לא עולה כו' ע"ש כן נרמז כאן במ"ש זאת חקת התורה שע"י

קריאת הפרשה יהיה כאלו הכהן שורף הפרה ומטהר את ישראל וכעין שמצינו לענין פ' שקלים (מדברי תורה תשא ו) כשם שאתה עומד כו' ואתה זוקף את ראשן כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאלו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן כו' והיינו שפועל הקריאה בפרשה והחשק שיש בלב לקיים בעת שיוכל. כמו שהיה מקיים בפועל (ונת' שקלים מא' ב) וכמו כן פועל הקריאה בפ' פרה ענין טהרת הלב מטומאת הנפש. וז"ש שהיא טהרתן של כל ישראל. ומכאן סעד וסמך להפוסקים דקריאת פרשה פרה דאורייתא כמ"ש (שו"ע או"ח סי' תרפ"ה ס"ז) וז"ש בירושלמי דמהאי טעמא הקדימוה לפ' פרה שהיא טהרתן של ישראל ולכן צריך להקדימה לפרשה החודש שהוא התחלת דברי תורה כמ"ש (זח"ב לט ב) שלא היה צריך להתחיל אלא מהחודש הזה לכם. ומצד השי"ת נאמר מקודם פ' החודש שהוא דברי תורה ואחר כך פרה וכמו שאמרנו שמצד השי"ת מקודם חכמה קדושה ואחר כך טהרה. אנכי ולא יהיה. אבל מצד ישראל פרה קודמת שהיא טהרתן של ישראל כנ"ל. וז"ש בפסיקתא שנתנה לו לאהרן הפרשה הזאת שלא תזוז ממנו ולא מבניו כו' עד סוף כל הדורות. שענין פרשה זו נוהג לעולם שאף בשעה שאין מקדש מועיל קריאת תורה הפרה כאלו נעשה הפרה ע"י הכהנים ושומרי דעת הטהרה של ישראל. ובפ' זו נאמר גם כן ויקחו אליך פרה וגו' שזה גם כן ניתן למשה רבינו ע"ה שהוא שושבינא דמלכא שהוריד התורה שבכתב מן השמים ומהתורה שבכתב בא הכח לאהרן שהוא שושבינא דמטרוניתא (כמ"ש זח"ג נג ב) לטהר את ישראל כש"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. וכמו שאמרנו לענין פ' הנרות דכ' גם כן ויקחו אליך שמן וגו' ועל ידי משה רבינו ע"ה נמסר הכח לאהרן וכנ"ל. וקורין פ' פרה בשבת שאז יחוד קבה"ו ועל כן אומרים קריבו שושבינין שהם משה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא כנ"ל. ואיתא (מדברי תורה תשא טז) ב' לוחות כנגד חתן וכלה וכנגד שני שושבינין כו'. ודכ"ע בשבת ניתנה תורה כמ"ש (שבת פו :) ואיתא (זח"א מז ב) יום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וכשיש חתן וכלה יש ב' שושבינין ואז זמן חקת התורה שיוחקק דברי תורה בלב וזש"נ וחק נתן למו:

## פרק ה

**בירושלמי** (מגילה פ"ג ה' ה) אין מפסיקין בין פרה להחודש אר"ל סימניהון דאלין פרשתא בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה בין השלישי לרביעי לא ישתה. ובודאי אין דברי הירושלמי נאמרים רק לסימן בעלמא רק מפני שבעצם המה שורש אחד ענין קריאת הד' פרשיות עם הד' כוסות שהם כנגד ד' לשונות של גאולה שנאמר במצרים והוצאתי

והצלתי וגאלתי ולקחתי (וכמ"ש ב"ר סו"פ וישב והנה והוצאתי והצלתי וגאלתי כולם משמעותם היציאה מרע והם מרמזים על טהרת הנפש משלש קליפות הטומאה. הקנאה והתאוה והכבוד שמוציאין את האדם מן העולם. והם ג' מיני טומאת הנפש צרוע וזב וטמא לנפש כי צרעת הוא הכעס והקנאה אשר הוא משולח גם ממחנה ישראל מפני שמדה זו אין לה שום שורש בקדושה. ועל זה בא התיקון בפ' שקלים דאיתא (ב"ר פ' פד) אתם מכרתם בנה של רחל בעשירים כסף לפיכך יהיה כל או"א מגיעו בקע לגולגולת מחצית השקל (וכ"ה מדברי תורה תשא וירוש' פ"ב דשקלים) ומכירת יוסף היה מצד קנאה כש"נ ויקנאו בו אחיו. וזה הבא מצד תאוה אינו משולח רק ממחנה לויה מפני שיש לו שרש בקדושה לחמידו דאורייתא שלזה נברא היצר שהוא חשק עדש"נ ליצר מחשבות לבב עמך. רק אתה עושה אותו רע (כמ"ש מדברי תורה בראשית ז). ועכ"פ במחנה לויה שהם בני תורה כש"נ ה' הוא נחלתו ונוטל מעשר כדי שיהיה פנוי לתורה. לשם אינו נכנס כי התורה הוא תבלין ליצר הרע וכמ"ש (סוכה נב :) אם פגע בך מנוול זה והיינו יצר הרע דתאוה משכהו לבית המדרש. ועל זה בא קריאת פ' זכור למחות זכר עמלק של קליפה זו כש"נ אשר קרך ואיתא (מדברי תורה תצא ט) קרך טמאך כד"א אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. וטמא לנפש בא מצד כבוד והתנשאות שזה בא מעטיו של נחש שהביא מיתה לעולם במה שהכניס בלבם והייתם כאלהים. וזה עיקר שרש של מלכין קדמאין דמיתו מצד התנשאות שלהם אני אמלוך כידוע וזה נסתעף מצד השתלשלות צמצום הבריאה שהיה בלבוש התנשאות שאין מלך בלא עם כש"נ ה' מלך גאות לבש. וזהו אינו משולח רק ממחנה שכינה מפני שהבירור בזה נוהג גם בבני אדם גדולים שיש להם נפשות גבוהים כמו ששמענו מרבינו הק' זצוקללה"ה ע"פ ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם שרק משה רבינו ע"ה היה מנוקה בזה בתכלית נגד כל ראשי העם כש"נ בו והאיש משה עניו מאד וגו' וזש"נ שהיה מלך בהתאסף וגו'. וגם מהגאות נסתעף בחינת העצבות שבא ע"י גאוה שנחסר לו לפי מדרגתו ונרמז בפ' גבר יהיר ולא ינוה (וכמ"ש סוטה מז :) והנה אמרו (שם ה.) כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער כו' והקשו תוס' אמאי לא חשיב לה במשנת חלק. אמנם יש לומר שאין המכוון בגמרא שלא יעמוד לתחיית המתים כלל ח"ו דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה כמעט. רק המכוון שאין עפרו ננער שלא יעמוד בעפרו כמו שניעור משינתו כדדרש הקיצו ורננו שכני עפר מי שנעשה שכן לעפר בחייו שזה יהיה כמקיץ משינתו והוא נוהג רק בנפשות גבוהים וקדושים דע"כ מכונה המיתה בדברי חז"ל כד דמך לשון שינה וכן אמרו (שם כא.) בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לע"ל. ואיתא הלשון (עירובין סה.) אתו יומי דאריכי וקטיני ונינום

טובם. אבל אין כונת חז"ל שמי שלא נטהר נפשו מזה בתכלית לא יהיה לו תקומה ח"ו. ועל זה מרמז קריאת פ' פרה על תכלית טהרת הנפש גם מבחינת טומאת מת שהוא בדקות וברוחניות. ועל זה מרמז טהרת הפרה ע"י אזוב כש"נ ולקח אזוב וגו' המרמז על שפלות הנפש בעצמו בתכלית ובזה נשלם ונכלל כל ג' טהרות הנפש שלפניה ונעשים בזה מוכנים מיד להשראת הקדושה בנפש בפ' החודש שכנגד כוס ד' ולשון ולקחתי שהוא הדברי תורה והקדושה ללב ישראל ללב חכם לימינו וכמ"ש (ירושלמי שקלים סו"פ ג) טהרה מביאה לידי קדושה דכ' וטיהרו וקדשו. וז"ש הסימן בין שלישי לרביעי לא ישתה שאין מפסיקין בין פרה להחודש דפרה נגד וגאלתי שהוא גמר הגאולה מן הרע כנ"ל. והחודש נגד ולקחתי שהוא הדברי תורה והקדושה והם רצופים וטהרו וקדשו:

## פרק ו

**בפסיקתא** לפרה (סי' טז) ואסף איש טהור את אפר הפרה זה הקב"ה שכ' בו ונשא וגו' ואסף נדחי ישראל איש זה הקב"ה דכ' ה' איש מלחמה. טהור זה הקב"ה טהור עינים וגו' את אפר הפרה אלו גליותיהם של ישראל כו' ע"ש. ויש להבין לפי דרשא זו מה שנאמר אחר כך וכבס האוסף את אפר הפרה את בגדיו וגו' אך הענין דכ' מי זה בא מאדום וגו' מדוע אדום ללבושך וגו' פורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי וגו' ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי. ולמה אמר ומטעמים אין איש אתי. רק דאז יהיה הבירור ולא יהיה שריד לבית עשו שמקליפה זו לא יושאר מאומה. וכפי הדרש אשר לא עלה עליה עול זו אדום ושרף ויהיבת ליקידת אשא (וכמ"ש בפסיקתא וזוה"ק פקודי רלז א) ואין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים כמ"ש (מגילה י סע"ב) מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה. וזש"נ ומעמים אין איש אתי שלא יהיה שריד וגו' ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי שאז יהיה נצרך כביכול לכבס כל הלבושים. דמלך בעשרה לבושים היינו הע"ס שהאציל השי"ת לבריאות העולם ומהם הדברי תורה שהם ההנהגה בעולם הזה ובפסיקתא (פ' לח שוש אשיש סי' ב) חשב לבוש אחרון מדוע אודם ללבושך. וכ' כי תורה מאתי תצא וא' (ויקרא רבה פ' יג) תורה חדשה מאתי תצא חדוש תורה מאתי תצא והיינו דאז יהיו הלבושים מדברי תורה לבושים חדשים וכמ"ש (קה"ר פ' יא) תורה שאדם למד בעולם הזה הבל הוא לפני תורתו של משיח וכן א' (שם פ' ב א) כל התורה שאת למד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא. והוא שאז יהיה לבוש אחר לדברי תורה. ובאמת כל הסעודה דלעתיד כ' הרמב"ם (פ' ח מה' תשובה) שהוא דרך משל על השגות גבוהות והראב"ד השיגו אבל כדברי הרמב"ם מפורש בזוה"ק (ח"א קלה ב במה"נ) שהסעודה ויין המשומר היינו דברים עתיקים שלא נתגלו עוד ויתגלו לעתיד עש"ב ואז

תורה חדשה מאתי תצא כנ"ל (מויק"ר) ויהיה לבוש מחודש בדברי תורה מה שאין לנו תפיסה בזה בעולם הזה וכל תורה שבעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא. וזש"נ וכל מלבושי אגאלתי שאז יהיה נצרך כיבוס כל הלבושים כביכול. ובאמת מצינו בזוהר הקדוש (פקודי רלז ב) שהביא הפ' ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם שמכל הרשעים יושאר שיהיו אפר תחת רגלי הצדיקים ומאדום כ' ולא יהיה שריד וגו' שממנו וקליפתו לא יושאר מאומה ועז"נ ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלת. ועל זה נאמר וכבס האוסף וגו' שיהיה צריך כביכול לכבס הלבושים ויהיה חידוש תורה מאתי תצא כנ"ל. דכ' מימינו אש דת למו והוא עפמ"ש פירש"י מב"ר (פ' יב) שבתחלה ביקש לברוא העולם במדת הדין וראה שאינו מתקיים ושיתף מדת הרחמים למדת הדין וזהו שהתורה נקראה אש ומכל מקום היא מימינו ששיתף מידת הרחמים למדת הדין והיינו בלבוש הדברי תורה לבריאת העולם ז"ש בזוה"ק (ויקהל רו ב) דהא אורייתא מתרין סטרין אתהיבת דכ' מימינו אש דת למו ימינא ושמאלא והיינו כנ"ל. ולעתיד יהיו הדברי תורה כמו שעלה במחשבה במדת הדין וכמ"ש האר"י הק' דלעתיד יהיה ההלכה כב"ש שהוא מדת גבורה (כמ"ש זח"ג רמה א). ואורייתא וקב"ה חד הוא וכמ"ש בזוהר הקדוש (בשלח ס א) ואוליפנא דקב"ה תורה איקרי ואין תורה אלא קב"ה כו' וזהו וכל מלבושי אגאלתי ועז"נ וכבס האוסף וגו' שנדרש על הקב"ה שמקבץ ומאסף נדחי ישראל כנ"ל. ובשבת שהוא מעין עולם הבא וא' מס' לעולם הבא (כמ"ש ברכות נז :) יכולים לזכות להופעה מעין תורה שבעולם הבא:

## פרק ז

**מהפטרת** פרשת פרה שאינו מדבר כלל מטהרת הטומאות רק מטהרה מהחטאים ועונות כש"נ וזרקתי עליכם וגו' ומכל גלוליכם אטהר אתכם ונתתי לכם לב חדש וגו' ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו' ואחר כך ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם. ומה שייכות הפטרה זו לפרשה פרה. מזה מבואר כמו שאמרנו דעיקר הטהרה בפרה הוא משורש היצר הרע ומטהר מכל טומאה אף מטומאת מת שהביא הנחש לעולם. והנה יש ג' טומאות נגד ג' קליפות הקנאה והתאוה והכבוד טומאת צרעת שבא על לה"ר שהוא משנאת הבריות וקליפת כעס וקנאה והוא קליפת עשו. וטומאת זיבה שבא ע"י תאוה קלי' ישמעאל שהוא חמדות ואהבות זרות. וטומאת מת כנגד קליפת הגאוה והכבוד והוא שורש הסתת הנחש והייתם כאלהים. (ונת' מ' ו) ומג' קליפות אלו נסתעף ג' עבירות החמורות ע"ז ג"ע שופ"ד דתכלית הגאוה הוא עד שאמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון. וג"ע ושפיכת דמים תאוה וקנאה. ומצינו עוד טומאת נבילה ושרץ שזה אינו בגופו של אדם. ומכל מקום

מצינו (תענית טז.) שהמשילו מי שיש בידו עבירה ומתודה ואינו חוזר בו לאדם שתופס שרץ בידו שאפילו טובל כו' לא עלתה לו טבילה והוא שבאמת כל הטומאות שנמצאו בבע"ח הוא רק ע"י קלקול הנחש שהכניס התאוה והיצר הרע באדם מזה נמצא טומאה בבע"ח כמו שרצים וכדומה. ועל כן הביאו מטומאת שרץ אף שהוא טומאה דבע"ח מכל מקום כ"ז שאינו מתקן החטא לא עלתה לו הטהרה והטבילה. וע"י טהרת הלב מהיצר הרע וכמו שיהיה לעתיד דכ' והסירותי את לב האבן מבשרכם וגו' על ידי זה יתבטל כל הטומאות הבאים ע"י יצר הרע והקליפות כאמור. וזש"נ וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם וגו'. וכן טהרת הפרה מורה שמטהר את ישראל מכל שרש קלקול הנחש ועל ידי זה יש טהרה לכל הטומאות ואף לטומאת מת שאינו משולח אף ממחנה לויה שקליפה זו נוהגת אף בגדולים (כמו שנת' שם) וכנגד טומאה זו קליפת עמלק שנדרש (פסיקתא לחנוכה ומ"ר נשא פ' יג) גאות אדם תשפילנו זה עמלק כו' ע"ש והוא ראשית דקליפה. ומכל מקום אחר שאמר ונתתי לכם לב חדש וגו' ואת רוחי אתן בקרבכם וגו' כתיב אחר כך והושעתי אתכם מכל טומאותיכם וגו' שעדיין צריכין ישועה. והוא שבביאת משיח שיהיה יחיד שעשה תשובה שמוחלין לכל העולם כולו בשבילו (כמ"ש יומא פו :) והיינו שהוא יכניס הרהור תשובה בלב כל ישראל וכמו שאמרנו (כ"פ) מכל מקום יהיו האובדים בארץ אשור והיינו שנטמעו בין העכו"ם והם לא ידעו כלל שהם מישראל ועכ"ז ע"י השופר גדול יהיה להם ישועה והיינו שהשי"ת מצדו יעורר לבם מבחינת תשובה עלאה שהוא בינה שופר גדול ולא ידח ממנו נדח כל שהוא מזרע ישראל ועז"נ והושעתי אתכם מכל טומאותיכם. והנה שבת איתא (זח"ב רד א) ש' בת ש' רזא דג אבהן ובת מתעטרא בהו והיינו שישראל זוכין לקדושת ג' האבות. וכבר אמרנו דקדושת האבות כנגד לבטל הג' קליפות וטומאות. דאברהם אבינו ע"ה היה אוהב את הבריות וכנגד קליפת הקנאה. ויצחק כנגד קליפת התאוה דע"י הפחד מה' ניצול מכל התאוה. ויעקב אבינו ע"ה נגד קליפת הגאוה והכבוד שהוא היה שפל בעיניו (ונת' כ"פ) ואז כשזוכין לקדושת האבות זוכין להטהר מכל הקליפות ומכל הטומאות. וז"ש בפסיקתא לפרה (סי' ו) ואף הפרשה הזו מזוקק שבעתים יש בה מ"ט טהרות כיצד יש בה שבע פרות כו' ולא עוד אלא כיון שהיו מבקשים לשרוף כו' מזין עליו כל שבעת הימים ושבעה הזיות בכל יום הוי נמצאת אומר מ"ט הזיות כו' והמכוון שבכל יום היו מזין מכל חטאות שהיו שם כמ"ש (פרה פ"ג מ"א) והיינו מכל החטאות שנעשו מימות משה וכר"מ שהיו ז' חטאות (כמש"ש מ"ה). ומהפסיקתא ראיה לפי' זה דאלו לפי' הרע"ב שהיו מזין בכל יום מאפר פרה אחרת לא היו כאן מ"ט הזיות אע"כ שהיו מזין בכל יום מכל החטאות ותנן לא מצאו משבע

כו' וש"מ שהיו צריכין לכתחילה משבע והיו מ"ט הזיות. ומ"ש בתוס' יו"ט ראיה לפי' הרע"ב ממ"ש לא מצאו משבע כ'ו ומהיכי תיתי דצריכין לשבע כיון שלא הוזכר שבע ע"ש. אדרבה משם ראיה מוכרחת להיפך דאי לפי' הרע"ב והרמב"ם תיקשי הלא בשבת לא היו מזין כו' כמ"ש (יומא ח :) ואם כן לא היו צריכין יותר ממש לעולם. אך לפמ"ש שהיו צריכין להזות מז' פרות בכל יום והיה ידוע דכל חטאות היינו ז' שנעשו מימי משה ועל זה תנן לא מצאו משבע כו' שאינו מעכב. וכן פי' הגר"א זצ"ל באליהו רבה ומגיה מכל שבע חטאות ע"ש. אך עכ"פ יש להבין מ"ש בפסיקתא שהיו מ"ט הזיות הא לא היו הזאות רק בו' ימים דמפרישין ליה בד' בשבת כי היכי דנתרמי רביעי שלו בשבת כמ"ש בגמרא (שם). ולפי מה שאמרנו דשבת הוא ג"כ כמו כח הזיות הפרה דבשבת מתעטרא באבהן וזוכין לקדושת האבות והוה כמו שנעשו ההזאות גם בשבת כנ"ל. וזה דחשב מ"ט הזיות עם כח השבת שהוא גם כן כמו הז' הזיות וזהו מזוקק שבעתים. ובסעודה ג' שכנגד יעקב אבינו ע"ה שזוכה הישראל לקדושתו שהיה שפל בעיניו כנ"ל אומרים לבר נטלין כו' הני כלבין דחציפין דקליפת עמלק הוא כלב כמ"ש (זח"ב סה א) והוא כנגד טומאת מת שהוא מקליפת הנאוה כנ"ל. והוא כמו טהרת הפרה שמטהר אף מטומאת מת. וכן קורין הפרשה מפרה בשבת שהכל א' כאמור:

**אחר הבדלה**

**הנה** ידוע דקדושת שבת מופיע לקדש ימי המעשה מעין קדושה דאותה שבת. וכיון שהשבת היה פרשה פרה ואמרו בירושלמי שאין מפסיקין בינה לפי' החודש (ונת' מא' ו) ומבואר בפסיקתא ומדברי תורה שטהרת פרה מזוקק שבעתים שבע פרות ושבע הזיות כו' שמרמז על טהרת כל הז' ספירות שבקדושה בודאי נטהרים בימי המעשה שאחר כך בכל יום במדה א' עד הש"ק פ' החודש שנכנסים לתכלית הקדושה בשלימות והנה ראשית המדות בקדושה חסד לאברהם שנצרך להטהר ולהיות נשמר מההיפוך שהוא חסדים זרים ותאות ואהבה זרה שהיא קליפת ישמעאל פסולת של אברהם אבינו ע"ה שהוא חסד ואהבה שבקדושה. ועיקר התגברות התאוה הוא בימי הנעורים בכדי שיכניע התאוה להקדושה יזכה לבחינת חסד נעוריך שהוא ראשית התחלת הקדושה וכאמרם (עירובין כא :) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. וזה היה שרש נפש אברהם אבינו ע"ה ראשית התחלת הקדושה בחינת אהבת חסד. וכמו ששמענו מרה"ק זצוקללה"ה הפי' עמ"ש (שבת פט :) לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה. שסבא הוא יעקב אבינו ע"ה שכבר נזקן ונשתלש בו בחינת הקדושה. ולא בדרדקי קאי על אברהם אבינו ע"ה שהוא היה התחלת הקדושה כמו בימי הנעורים. ועל ידי שמתגברים בימים

הללו על תאוות המדומות זוכין לאהבה שבקדושה המשולשת אהבת הש"י ואהבת התורה ואהבת ישראל שהמה תלתא קשרין קב"ה אורייתא וישראל. אהבת השי"ת כש"נ אברהם אוהבי. ואהבת תורה כמ"ש (ב"ר פ' סא) שזימן לו הקב"ה ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה כו'. ואהבת הבריות שהיה מכניס אורחים ומקרבן להש"י כידוע. והנה כאשר שמענו מרה"ק זצוקללה"ה דענין טומאת מת הוא מדת העצבות שעל ידי זה הוא מניעה לכנוס לקדושה שהוא מחנה שכינה ועל ידי זה מרמז טהרת פרה להיות נטהר מבחינת העצבות שהוא התרשלות גדול ומניעה גדולה. וגם אם הוא מאותו ענין עצמו שמרגיש שאינו נקי מתאוה ויצר הרע מתגבר עליו בזה. עכ"ז לא ירפה א"ע ויתחזק בעצמו שהיא כענין שא' (סוכה נב.) דאביי הוה מצטער שלא הוה מצי לאוקומי נפשיה עד דתנא ליה ההוא סבא והיינו אליהו (כמ"ש תוס' חולין ו רע"א) כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו דאדרבא כל מה שנכנס האדם יותר בזה בשמירה יתירה בזלעו"ז יש עליו התגברות ההיפך וה' לא יעזבנו בידו שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (כמ"ש ע"ז ג.) והיצר הרע של כל א' בפרט לא הוטבע בו יותר מכחו רק כפי מה שיוכל להתגבר עליו ודייקא בדרך זה כשהוא מתחזק ומתגבר לבל יפול בעצבות בזה יוכל להגיע לבחינת אהבה שבקדושה. וזה ענין טהרת פ' פרה שנאמר ע"ז מי יתן טהור מטמא שכל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים והיא גופה מטהרת בגדים (כמ"ש מ"ר ר"פ חקת) והוא מענין דברים שצריכין חיזוק תורה ותפלה ומעשים טובים (כמ"ש ברכות לב :) ויש לומר שע"ז מרמז הפסוק כי המצוה הזאת וגו' ולא רחוקה היא. שלא יתדמה להאדם שמרחקים אותו מלכנוס להקדושה שאינו כן רק כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו היינו שהוא קרוב אליך דייקא ע"י התחזקות בעצמך בג' דברים הנ"ל. בפיך היינו בדברי תורה שנאמר לא ימושו מפיך. ובלבבך בתפלה שהיא עבודה שבלב (כמ"ש ריש תענית) ולעשותו היינו התחזקות במעשים טובים:

## ויקהל

### פרק א

**ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו'**. הוא עדש"נ האספו ואגידה לכם וגו' הקבצו ושמעו וגו' ובב"ר צוה אותן על המחלוקת א"ל תהון כולכון אסיפה אחת וכו' והיינו דאז יוכל להגיד להם אחרית הימים. וכן כאן שרצה להגיד להם מצות השבת וציווי מלאכת המשכן הקדים ויקהל משה שיהיו כולם אגודה אחת והוא עדמ"ש (סוף עוקצים) לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו

בשלום. עוז לעמו יתן היינו תורה שבכתב דכ' ה' יתן חכמה והוא עוז ותקיפות לישראל. ה' יברך ברכה היינו ריבוי השפעה בתורה שבעל פה (כמו שנת' פרה מא' ה) וכן כ' בריש ס' הבהיר ומפני מה התחיל התורה בב' כמה דאתחיל ברכה ומנלן דהתורה נקראת ברכה שנ' ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה ואין ים אלא תורה שנאמר ורחבה מני ים ע"ש. וזה קאי על תורה שבעל פה שהיא ארוכה מארץ מדה שהתורה שבכתב אותיותיה מנויות וספורות ויש לה מדה ואין להוסיף עליה אף אות א'. ואמר דזאת הברכה הוא רק ע"י השלום וכמ"ש (שלהי ברכות) ת"ח מרבין שלום כו' ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך קרא הת"ח במקום זה בוניך ע"ש שנקראו ת"ח בנאין שעוסקין בבנינו של עולם (כמ"ש שבת קיד.) דהש"י בטובו מחדש בכל יום מע"ב ע"י חידוש הלכה שמחדש בכל יום וזה נמסר אחר מתן תורה לחכמים שהם מחדשין הלכות ואף שנראה שהחידושי הלכות בא במחלוקת וכמ"ש (קידושין ל :) אפילו אב ובנו כו' שעוסקין בתורה בשער א' נעשים אויבים זה את זה כו' מכל מקום מרבים שלום וכמ"ש (יבמות יד :) ללמדך שחיבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו. והיינו דאמת ושלום חד הוי כמ"ש בס' הבהיר ובזוה"ק (ח"ג יב ב) דאמת ושלום קשיר דא בדא. שכשמכוונין ע"ד אמת אז יש ביניהם חיבה וריעות ושלום שכולם מכוונין לדבר א' לדבר אמת ויודע שכנגדו ג"כ מכוין להשיג האמת. וכן במתן תורה כתוב ויחן ישראל וגו' שנדרש במכילתא כאיש א' בלב א' וע"י זה זכו להוריד השכינה לארץ ולמתן תורה. ושבת ברכת ה' היא תעשיר זו השבת (כמ"ש ב"ר פ' יא) והיינו שבשבת זוכין לברכה וריבוי בעשירות דתורה שבעל פה כשנ"ת כ"פ ובזוהר הקדוש (ח"א מז ב) יום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי. והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ולא יוכלו לזכות להברכה דתורה שבעל פה רק ע"י השלום כנ"ל. ועל כן הקדים להם לשבת שיקהלו כולם כאיש א'. וכן המשכן הוא מקום שיצא משם האור דתורה שבעל פה ע"ד מה שנאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים דבר ה' זו הלכה כמ"ש (שבת קלח :) וכן בבית המקדש היה לשכת הגזית שמשם יוצאה תורה לכל ישראל (כמ"ש סנהדרין פו :) וזה שאמר (ויקרא רבה פ' כד) ברכה מציון שנאמר יברכך ה' מציון. וכן כ' על הררי ציון כי שם צוה א' את הברכה. וכן הכהנים דכ' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. להם נמסר הברכה שעיקר הברכה הוא הריבוי בתורה שבעל פה שנמסר להם דכ' ובאת אל הכהנים הלוים וגו'. ולכן הקדים לפ' המשכן שהוא מקום להשראת שכינה וברכה ריבוי בתורה שבעל פה. ויקהל משם שקבצם שיהיו כולם כאיש אחד ועל ידי כן יוכלו לזכות לברכת הריבוי באור תורה שבעל פה. ואחר כך אמר להם השבת ומלאכת המשכן שהוא התורה

שבעל פה שעל ידי זה עוסקין בבנינו של עולם שהוא המשכן לשכינה ות"ח דמשתדלי באורייתא זוכין בכל ימי המעשה להברכה דתורה שבעל פה ובשבת כל ישראל כת"ח ויכולים לזכות לתורה שבעל פה כשיהיה המכוון דבר אמת ויהיו כאיש אחד בלב אחד שהוא השלום כלי מחזיק ברכה:

## פרק ב

**ויקהל משה את כל עדת בני ישראל**. בזוהר הקדוש (קצה א) מה כתיב בקדמיתא מאת כל איש אשר ידבנו לבו לאכללא כלא כו' לבתר סטא זינא לזיניה ואתו אינון ערב רב ועבדו ית עגלא כו' מיד ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וכ' בתריה קחו מאתכם תרומה לה' כו' ולא כקדמיתא דכ' מאת כל איש כו' וצריך להבין לפמ"ש רש"י (בפ' תשא) דאין מוקדם ומאוחר בתורה דמעשה העגל קודם לציווי מלאכת המשכן כו' ע"ש ולמה נאמר בפ' תרומה מאתכל איש אשר ידבנו לבו. וגם למ"ד שציווי מלאכת המשכן היה קודם קלקול העגל. מכל מקום כבר אמרנו דקודם הקלקול לא הוצרכו למקום מיוחד להשראת השכינה דהיה השי"ת שוכן בלב ישראל וכל מחנה ישראל משכן לשכינה (ונת' ריש פ' תרומה וש"מ) ומה שציוה השי"ת על מלאכת המשכן היה רק מה שהקדים השי"ת הרפואה למכה שצפה השי"ת שהם עתידין לקלקל וציוה על מלאכת המשכן שיהיה תיקון לזה. דבשעת מתן תורה כ' אני אמרתי אלהים אתם וכמו בתחלת בריאת האדם היה עיקר שכינה בתחתונים ואחר כך נסתלקה עד רקיע הז' והאבות עד משה רבינו ע"ה הורידו השכינה ובמתן תורה הורידה למטה (כמ"ש ב"ר פ' יט) ולא היה נצרך למשכן מיוחד לשכינה. רק שצפה השי"ת שעתידין לקלקל וכמ"ש (שמות רבה פ' ג) אתה רואה ראיה אחת ואני רואה ב' ראיות כו' ראה מעשה סיני ראיתי זו ראיית מעשה עגל כו' לכן הקדים הרפואה וציוה על מלאכת המשכן ואם כן תיקשי למה נאמר שם מאת כל איש וגו' גם בפ' תרומה כ' גם כן דבר אל בני ישראל וגו'. אמנם באמת הע"ר קיבל משה בדעתו כמ"ש (שם פ' מב) והשי"ת שהיה יודע שאין כונתם רצויה לשמים לא ציוה לקבלם. והיה דין הע"ר עד"ש (יבמות כד :) אין מקבלין גרים לימות המשיח כיו"ב לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. והיינו מפני שאין כונתם רצויה לשמים ומכל מקום בדיעבד כ' הרמב"ם (פ' יג מה' א"ב הט"ו) כשנתגיירו אין ב"ד הגדול דוחין אותן כיון שטבלו ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם ע"ש. ועל כן אמר אז השי"ת דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו. ובאמת איש אשר ידבנו לבו הוא רק בישראל שקשורים בשרש בהשי"ת וכמ"ש (זח"ב קכח רע"ב) אשר ידבנו לבו דיתרעי ביה קב"ה כד"א לך אמר לבי צור לבבי כו' עש"ב שהשי"ת לבן של ישראל מהדין קרא דכ' צור

לבבי וחלקי אלהים (כמ"ש שהש"ר ה ב) והוא כמ"ש (ברכות יז.) גלוי וידוע שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה כו'. רק מכל מקום כל זמן שלא קלקלו הע"ר בפעל לא בא למעט הע"ר שאף מהע"ר יוכל להיות מי שנתגייר בלב שלם באמת ויהיה בכלל בני ישראל דבשם ישראל יכנה ודינו כישראל אף לענין שמירת שבת ויכולים לקבל תרומה אף מהע"ר. שישראל יכולים לקבל הגרים אם יהיה באמת לבם לשמים ואז הם בכלל אשר ידבנו לבו. וכיון שקבלו ישראל הע"ר אין דוחין אותם עד שתראה אחריתם כנ"ל. אך אחר שקלקלו הע"ר בפועל בחטא העגל והוצרכו ישראל לפרוש מהם כ' ויקהל משה את כל עדת בני ישראל להפרישם מהע"ר. וא"ל לישראל קחו מאתכם דייקא תרומה לה'. שנדחו הע"ר. וכ' כל נדיב לבו יביאה וגו' שהוא רק מישראל שקשורים בהשי"ת שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה וברע"מ (זח"ג רלב ב) אי' ובגין דערב רב אינון שאור שבעיסה כו' וכ"כ להלן (שם רלז ב) ע"ש. ובגמ' (ברכות שם) קאי שאור שבעיסה על יצר הרע כפירש"י והרע"מ מפרש על הע"ר. והכל א' שע"י הרע הנמצא בע"ר מכניסין השאור שבעיסה בלב ישראל מקליפתם. ועל כן א"ל לישראל קחו מאתכם וגו' שהם קשורים בהשי"ת כל נדיב לבו. מה שאין כן הע"ר שנתברר שאין לבם לשמים וחסד שלהם חטאת וכמ"ש (ב"ב י :) שאינם עושין רק להתייהר ולהנאת עצמן ואינם בכלל נדיב לב ועל כן כ' כאן ויקהל משה את כל עדת בני ישראל. וזה ענין מ"ש בזוהר הקדוש (רג א) לענין שבת דעד דלא עבדו ית עגלא מסר לון את השבת כו' לבתר דמיתו אינון דמיתו כניש משה לבני ישראל בלחודייהו ויהב לון שבת כמלקדמין כו' והוא גם כן כענין שאמרנו שמקודם גם כן כ' בפ' תשא דבר אל בני ישראל וגו' וכיון שנתגיירו הערב רב וקבלו אותם אין דוחין אותם ואם יהיה לבם לשמים באמת אז יוכללו בכלל בני ישראל גם לענין השבת שיוכלו לשמור אף דב"נ אסור בשמירת שבת כיון שנתגיירו בשם ישראל יכנה ונכללים ג"כ בכלל מה שנאמר ביני ובין בני ישראל וגו'. אך הם נבדלו אז שאמרו שנמנע מהם השבת וכמ"ש הזוהר הקדוש. וקלקלו ונראה אחריתם שאין לבם לשמים. אז כניש לישראל ונאמר השבת רק לבני ישראל דהע"ר נפרדו מכלל בני ישראל ואסורים בשביתת שבת כדין ב"נ. ומכל מקום יוכל להיות שנמצאו יחידים מהע"ר שהיה לבם לשמים באמת והם נכללו בכלל בני ישראל ובכלל נדיב לבו ולהם נאמר גם כן מצות השבת וציווי בנין המשכן בכלל בנ"י:

## פרק ג

**קריבו שושבינין עבידו תקונין לאפשא זינין ונונין עם רחשין**. קריבו שושבינין דקדושת שבת שהוא יחוד קב"ה וכנסת ישראל הוא כזיווג חתן וכלה כש"נ ביום חתונתו וגו'

וכללות הנשמה יתירה מנפשות ישראל נקרא כלה ונצרך לזה שושבינין לייחד השפעה דלעילא היינו קב"ה בנפשות ישראל שנקראו כלה וכמ"ש (שמות רבה פ' מא) שני לוחות כנגד חתן וכלה וכנגד ב' שושבינין. והם בחינת משה ואהרן שנקראו שושבינא דמלכא ושושבינא דמטרוניתא (כמ"ש זח"ג כ' א) וכאמת בכל נפשות ישראל נמצא בחינת השבעה רועים שהם בחינת הזו' מידות הקדושים. הג' מדות שיש בישראל רחמנים ביישנים וגומלי חסדים (כמ"ש יבמות עט.) הם מושרשים בלבם מג' האבות רחמנים הוא מדת יעקב אבינו ע"ה רחמן שבאבות (כמ"ש ב"ר פ' עח). בעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה כו' שהבושה מביאה לידי יראת חטא. וגומלי חסדים מדת אברהם אבינו ע"ה אהבת חסד לאברהם. ובחינת יוסף הצדיק הוא בכל ישראל כש"נ ועמך כולם צדיקים. ובחינת דוד הוא הלב דאיתא בס' יצירה לב בנפש כמלך במלחמה. ומזה שאמרו כשכפרו במלכות בית דוד אין לנו חלק בדוד וגו' מכלל שבאמת יש לכולם חלק בדוד וכמאמר (שבת סז.) כל ישראל בני מלכים הם. ובחינת משה היא התורה שנקראת תורת משה כל ישראל יש להם חלק באותיות התורה והוא הענין שא' (ב"ק צב) מנא הא מילתא דאמרי אינשי וכן (סנהדרין ז.) ההוא דהוה קאמר ואזיל כו' קרא כתיב. ומצאו ע"ז רמז במקרא והיינו השרש שלהם בתורה. וכן אמר ההוא גברא לר' ינאי ירותתי גבך כו' קהלת ינאי אין כתיב כאן אלא קהלת יעקב (כמ"ש ויקרא רבה פ' ט) שכל א' יש לו חלק בתורה אפילו ע"ה שמכונים בית יעקב (כמ"ש בבא מציעא לג :) ובחינת אהרן הכהן כ' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. ובחינת השושבינין משה רבינו ע"ה הוא הדעת שמופיע בקדושת שבת כש"נ כי אות היא ביני וביניכם וגו' לדעת כי אני ה' מקדשכם והוא להמשיך החכמה שבמוח אל הלב הוי לבער מאתו הלב כסיל מב' מפתחי הלב. ומשה רבינו ע"ה שושבינא דמלכא באתערותא דלעילא. ובמתן תורה הוריד השכינה לארץ כמ"ש (ב"ר פ' יט) בא משה והורידה למטה וכן השבת מאתעדל"ע לבד דאני ה' מקדשכם. זהו מצד משה רבינו ע"ה. וכח זה יש גם כן בכל א' מישראל להמשיך האתעדל"ע כמ"ש בשבת זכור וגו' לקדשו וכ' לעשות את השבת. וכן במתן תורה במה שאמרו נעשה ונשמע דר"ל שהם העושים דברי תורה וכמ"ש (ויקרא רבה ר"פ א) גם כן פ' עושי דברו על ישראל. ואהרן שושבינא דמטרוניתא לקרבם לתורה באתערותא דלתתא. וזהו ממלכת כהנים בעבודתן מצידם והשתדלותם. וגוי קדוש זהו רק ע"י כי קדוש אני ה'. ואהרן שושבינא דמטרוניתא להיות קיום לבחינת הדעת מצד המקבל להיות נשמר בלב שלא יתקלקל ח"ו כש"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת ששומר הדעת של ישראל. וכידוע שבשעת הקלקול מסר אהרן הכהן נפשו כדי שלא יארע ח"ו קלקול הדעת בכלל ישראל וכמ"ש (ויקרא רבה פ' י) מוטב שיתלה הסרחון בי ולא

בישראל כו' א"ל יודע אני להיכן היתה כוונתך כו' ומן המקדש לא יצא כו' שנבחר לקרב ישראל לאביהם שבשמים וכידוע מסה"ק שפי' מ"ש ברש"י (שמיני מתו"כ) למה אתה בוש לכך נבחרת היינו שמזה עצמו שאתה בוש לכך נבחרת לקרב ישראל כנ"ל. ועל זה אמר ותורה יבקשו מפיהו ששפתיו ישמרו הדעת להיות נקבע בלב וע"י התורה שמוציא מפיו נגמר המבוקש שבלב לפועל המעשה כש"נ בפיך ובלבבך לעשותו. ועל זה יש לומר מ"ש (עירובין סה.) כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו דידוע דיין מרמז לתורה שבעל פה כש"נ ושתו ביין מסכתי וברע"מ (זח"ג רעא ב) יינא דאורייתא דבע"פ וכל שנתפתה ונתפעל בלבו ע"י דברי תורה של עצמו שהוציא מפיו הסימן שיש בו בחינת הדעת קונו כנ"ל בפ' כי שפתי כהן וגו' ואומרים קריבו שושבינין עבידו תיקונין לאפשא זינין ונונין כו' ממ"ש ונונין כו' מבואר דאכילת סעודה קאי ותיקונין ר"ל תיקון הסעודה כמ"ש אתקינו סעודתא כו' דאף שע"כ הכל מוכן מע"ש בדיבורו זה בכונה הוא מתקן הסעודה שיתן בזה חיות לנשמה יתירה. וקורא לשושבינין הם כחותיו בהמשכת האתעדל"ע ובהתעוררת שלו באתדל"ת. עבידו תקונין לאפשא זינין כי ע"י שמתקנים סעודת שבת בריבוי המינים נעשה תיקון להשראת הדעת בנפשות ישראל שהיא הנשמה יתירה שעז"א בלשון המענג את השבת ר"ל שמענג הנשמה יתירה שנקרא שבת וכדאיתא בזוה"ק פ' זו (רד ב) האי רוחא אתהני בהאי יומא מהנאותן דישראל ומענוגא דלהון כו'. וא' בגמרא (שבת קיח :) במה מענגו בתבשיל של תרדין ודגים גדולים וראשי שומין וכידוע דענג שבת בא לתקן הקלקול הראשון מהנחש ומין דגים לא היו בקלקול אכילת עה"ד כי היו נכסים במים וגם לא מתו במבול (כמ"ש סנהדרין קח.) ואין בהם שום בירור מאיסור חלב דם וטריפות מפני שהם הבעל חי הראשון שנזכר בהם נפש חיה ולא היה בו שום שבירה. ותרדין א' (ברכות לט.) תבילן של תרדין יפה ללב וטוב לעינים וכ"ש לבני מעים. ובקלקול הנחש באכילה כ' וכי תאוה הוא לעינים וע"י שהעין רואה בא הלב חומד ועיקר הקלקול בבני מעים במילוי הכרס וע"י תבשיל של תרדין ניתקן הכל. ושומין אי' (ב"ק פב.) מכניס אהבה ומוציא את הקנאה והוא תיקון קלקול השני הקנאה. ועל זה מרמז לאפשא זינין לפי שבזמנינו אין נמצאים אותם המינים שאז"ל ע"כ אמר סתם לאפשא זינין כי יוכלו למצוא מינים אחרים להיות מכוונים להם. ונונין הם דגים גדולים עם רחשין היינו דגים קטנים והוא מ"ש (שבת שם) אפילו דבר מועט כו' הר"ז עונג מאי היא כסא דהרסנא ופירש"י דגים קטנים כו' והוא גם כן על סמך מאמרם ז"ל (ברכות מ.) הרגיל בדגים קטנים אינו בא לידי חולי מעים ולא עוד שדגים קטנים מפרין ומרבין ומברין כל גופו של אדם. אינו בא

לידי חולי מעיים מרמז ג"כ לתיקון הפגם דאכילה כנ"ל ומפרין ומברין כ'ו וכמו כן בא החיות לכללות הנפש יתירה כמו דמברין כל גופו כנ"ל:

## פרק ד

**למעבד נשמתין ורוחין חדתין** דבגמ' (ביצה טז.) אמרו נשמה יתירה ויש גם רוח כמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (רד ב) בב"נ איש נפש דנטלא ומשיך לגביה להההוא רוחא מע"ש כו' ודיירא בה כל יומא דשבתא וכדין ההוא נפש יתירה ברבויא ותועלתא יתיר ממה דהוה ע"ש. והיינו רוחין חדתין הרצון שבלב שנתחדש בנפש ע"י קדושת השבת. וענין הנשמה יתירה הוא המאור פנים והוא ע"י נשמה יתירה שבמוח כש"נ חכמת אדם תאיר פניו ועל זה מרמז ברם אנפין חדתין ורוחין וז"ש עם נפשין ומזוה"ק הנ"ל משמע דליכא נפש. רק הנפש משיג וזוכה להרוח. וזהו למעבד דהיינו על ידי תיקון סעודת שבת שנתרבה הרוח כמ"ש בזוהר הקדוש (שם) האי רוחא אתהני בהאי יומא מהנאותן דישראל כו' ממילא נחשב כאילו אנו עושים את הרוח ונשמה יתירה ע"ד שא' (מגילה יג.) שכל המגדל כו' כאילו ילדו. בתרתין ובתלתין ובתלתא שבשין הוא עפמ"ש בזוהר הקדוש (רז ב) דהא אתקדש מתלתין ותרין שבילין ותלת דרגין דתפוחין קדישין. תלתין ותרין שבילין היינו הל"ב נתיבות חכמה שנרמז בהתחלת וסיום התורה שבהם נשתכלל העולם ע"י ל"ב אלהים שבמעשה בראשית. ותלת דרגין דתפוחין הוא בחינת ג' האבות הק' הרמז בתיבת שבת ש' הא אוקמוה רזא דתלת אבהן דמתאחדן בבת יחידה כמ"ש (שם רד א) ולשון תלתא שבשין הוא תרגום של שלשה שריגים ואי' (ב"ר פ' פח) ובגפן שלשה שריגים משה אהרן ומרים והוא ענין א' עם בחינת ג' האבות דמרים מרמז על בחינת אברהם אבינו ע"ה כי הבאר מרמז על תורה שבעל פה (כמו שנת' חנוכה מא' כה ד"ה ובגמ' ע"ש) והוא מדתו של אברהם אבינו ע"ה דכ' יוקח נא מעט מים ומים הם חסדים כידוע. ואיתא (ב"ר פ' סא) זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו חכמה. והוא בחינת תורה שבעל פה ותורת חסד על לשונה. ומשה שהוא שורש תורה שבכתב וא' (זח"ג פ סע"ב) אורייתא מסטרא דגבורה קא אתייא והוא בחינת יצחק ועדש"נ מימינו אש דת למו. גם המן והבאר דאורייתא דבכתב שהוא לחם מן השמים ותורה שבעל פה הוא משקה יינא דאורייתא דבע"פ (כמש"ש רעא ב). וענא דאהרן הוא בחינת סוכת שלום וכ' ויעקב נסע סוכותה וע"ש זה אומרים בשבת הפורש סוכת שלום כו' דהא סכת שלום פריסא כו' כמ"ש בזוהר הקדוש:

## פרק ה

**ועטורין שבעין לה ומלכא דלעילא דיתעטר כלא כו'**. ענין העטרות הוא מה דאיתא (ברכות יז.) צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם כ'ו ולשון עטרותיהם משמע שלהם והיינו העטרות שזכו כל ישראל במעמד הר סיני כנגד נעשה ונשמע כמ"ש (שבת פח.) ועתיד הקב"ה להחזירן לנו שנאמר ושמחת עולם על ראשם שמחה שמעולם על ראשם. וגם בשבת יש לנו הארה מאלו העטרות כמ"ש בפע"ח (שער השבת פ' ח) עמ"ש ישמח משה במתנת חלקו דאותן הכתרים דמתן תורה שא' בגמ' (שם) וכולן זכה משה ונטלן. בשבת מחזירם לישראל ע"ש. ועוד אי' בגמ' (מגילה טו:) עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק כו' יכול לכל ת"ל לשאר עמו למי שמשים עצמו כשירים כו' והיינו כי העטרות של נעשה ונשמע זוכה כל צדיק ע"י מעשיו אבל העטרה של הקב"ה בעצמו כביכול אינו זוכה רק מי שמשים עצמו כשירים להיות כאין ע"י זה זוכה להשיג אור הכתר עליו שנקרא אין כידוע. וכש"נ מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח. ועל זה מרמז הפ' בעטרה שעטרה לו אמו וא' (שמות רבה פ' נב) לא זז מחבבה כו' ועד שקראה אמי. כי זהו העטרה שעתיד הקב"ה כביכול להיות בעצמו בראש כל צדיק הוא מכונה כאלו הם עושים העטרה להקב"ה כי בזה שמשיגים עד בחינת כתר דהיינו העטרה בראש כל צדיק הוא בעצם העטרה של הקב"ה שעטרה לו אמו כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל וכל האצילות עד הכתר הוא לערך המקבלים. ובשבת שהוא מעין העולם הבא זוכין גם להעטרות של הקב"ה. ומלכא דלעילא היינו שגם הוא מתעטר על ידי שהם מתעטרין כנ"ל. והגם שהוא רק לשאר עמו ע"י קדושת שבת נעשים דכא ושפל רוח ע"י שמשיגים יותר מגדולתו ית' וכמה שנאמר כי אתם המעט וגו' (וכמ"ש חולין פט.) וכמו שדרש בתדב"א (ריש סא"ר) ואי זה מקום מנוחתי על השבת וכ' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וגו' (ונת' במ"א) וזה המרומז ג"כ במ"ש נעביד להון כתרין כו' בשבעין עטורין דעל גבי חשמין נעביד כו' בשבעין עטורין מרמז על הכתרים של השפעת הקדושה מהשי"ת בעצם וזה שבעין שכל השבעה מדות הקדושים כלולים מעשר והיינו השפעת כל הקומה הקדושה. דכל גבי חמשין המה הכתרים של נעשה ונשמע שהם מחמשים שערי בינה שמצד האדם מצד בינת הלב והשבעין עטורין שעל גביהם הם ממלכא דלעילא כאמור:

## פרק ו

**בזוה"ק** פ' זו (רד א) כד עאל שבתא אצטריכו אינון עמא קדישא לאתחאה גרמייהו משמושא דחול מ"ט כו' וכד בעא ב"נ לנפקא מההוא רוחא ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עלאה בעי לאסחאה גרמיה למשרי עליה ההוא רוחא עלאה קדישא. והענין דבכניסת

שבת משיג הישראל נשמה יתירה דשבת הוא נייחא ואי' (מדברי תורה בראשית) ואמר רחמנא נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי ביה אנא דכתיב וינח ביום השביעי ע"כ ברך ה' וגו'. והיינו דכמו דכ' בהשי"ת בסוף יום הששי וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ונדרש (ב"ר פ' ט) על כל ההיפך מהטוב. שאז מצא עולמו חן בעיניו (כמש"ש) עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו והיה לו נייחא בעולמו כן צריך האדם להיות לו נייחא מכל מעשה ו' ימי המעשה שעברו. ועל כן צריך לאסחאה גרמיה משמושא דחול וכעין מה שנאמר רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם שבשבת הזמן לתקן כל ימי המעשה. ועז"נ מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ובפרדר"א (פ' יט) המזמור הזה כו' שכל מי שיודה פשעיו ועוזב ניצול מדינה של גיהנם ועדש"נ מודה ועוזב ירוחם. וצריך מקודם להסיר רוע מעלליכם. ואמר דבעי לאסחאה גרמיה למשרי הליה ההוא רוחא קדישא עלאה היינו הנשמה יתירה שכן הלשון בזוהר הקדוש (לק' ע"ב) ואתעטר האי רוחא מעילא ותתא כו' בעטרא דלעילא ותתא כו' כל נפשאן דישראל מתעטרן ביומא דשבתא ועטרא דלהון דשריא האי רוחא בגוויהו כו' ע"ש קרי להנשמה יתירה עטרא וכן הלשון בזוהר הקדוש (תרומה קלה ב) וכלהו מתעטרן בנשמתין חדתין כו' בנצו"א בגליון שהנשמה יתירה היינו הכתרים דמתן תורה שמחזיר משה רבינו ע"ה לישראל כמ"ש בפע"ח וז"ש וי נפש דאבדת כו' שהכתרים אבדו ישראל אחר שחטאו ובאו ופרקום. והנה בשעת מתן תורה כי אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) וכיון שהיה חירות ממה"ת היה חירות גם מיצר הרע שהכל א' כמ"ש בגמרא (ב"ב טז.) וכ"כ במדרש (שהש"ר פ' ישקני) שכששמעו ישראל דיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם. וכיון שמשיג ישראל בכניסת שבת הנשמה יתירה והיינו הכתרים דמתן תורה שמחזיר משה לישראל היינו שנעקר היצר הרע מלבם שע"י שמירת שבת האדם משומר מן העבירה כמ"ש (מכילתא בשלח) ובפע"ח ריש שער השבת שניצול מקטרוג היצר הרע כל השבוע והוא ממה שנאמר. שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע. ועל כן צריך לאסחאה גרמיה כענין שנאמר רחצו הזכו וגו'. וכעין מ"ש הרמב"ם ז"ל (סוף ה' מקואות) בענין הטבילה שהוא גזה"כ ואף על פי כן רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאת הנפשות שהן מחשבות האון ודיעות הרעות כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור כו' שעיקר הוא כונת הלב להתטהר ולהתקדש. וכעין שמצינו בפ' עגלה ערופה וכל זקני העיר וגו' ירחצו את ידיהם וגו' ידינו לא שפכו וגו' והיינו שאין אנו חייבין בדבר. וכן ענין לאסחאה גרמיה הוא רחצו הזכו וגו'. ומצינו

רמז לזה בגמרא (שבת כה :) ע"ש מביאין לו עריבה מליאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו כו' ודומה למלאך ה' צבאות והוא דכמו מלאך אינו יודע משום רע שאין בהם יצר הרע כמ"ש (שם פט.) יצר הרע יש ביניכם. וכן אחר הרחיצה משיג הנשמה שהם הכתרים דמתן תורה שנעקר יצר הרע מלב וכנ"ל. וזה מ"ש ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין והוא כמו הולד במעי אמו שאין לו יצר הרע שהיצר הרע שולט רק משעת יציאה (כמ"ש סנהדרין צא :) ואמרו (נדה ל :) שנר דולק לו על ראשו כו' בהלו נרו עלי ראשי שאז הנשמה על הראש. ואיתא (שבת לב.) נשמה שנתתי בכם קרויה נר על עסקי נר הזהרתי אתכם וכמ"ש (ב"ר סו"פ יז) היא כבתה נרו של אדם כו' וכ"כ במדברי תורה (ר"פ נח) משמו שע"י הדלקת נר שבת מתקנים קלקול אדם הראשון שהוא שליטת היצר הרע. וזוכין לאור הנשמה שיהיה על הראש כמו במעי אמו שאין שליטת יצר הרע וזהו ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין. וכ' ביום הניח ה' לך מעצבך ורגזך וגו' ונדרש (זח"א מח ב) על יום השבת דדייק מדלא כ' בהניח רק ביום הניח והיינו בשבת שהוא יום הניח ה' לך. ואז ניצול מקטרוג יצר הרע וזש"נ מעצבך והיינו היצר הרע שנדרש (תמורה טז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות. ומרגזך היינו גם כן מרוגש מלחמת היצר הרע שא' (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע כו'. ובזוהר הקדוש פ' זו (רד א) ובההיא נשמתא יתירא נשיין כל עצבא וחימתא כו' והיינו ג"כ דדרש ביום הניח וגו' על השבת כנ"ל. רק מפרש רגזך על כעס ורוגז והוא גם כן על היצר הרע עפמ"ש (נדרים כב.) כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו כו' שהכעס שורש היצר הרע. ולכן אמר למעלה דבעי לאסחאה גרמיה למשרי עליה רוחא קדישא עלאה שכיון שבכניסת שבת זוכה להנשמה יתירה שנעקר יצר הרע מתבו צריך מקודם לאסחאה גרמיה כענין שנאמר רחצו הזכו וגו' לתקן העבר בימי המעשה. ובס' החינוך כ' בענין הטבילה שהוא נעשה בריה חדשה שנכנס במים כמו שהיה העולם בתחלת הבריאה מים במים. וזה גם כן המכוון בטבילה בע"ש שנעשה בשבת בריה חדשה בלא שליטת יצר הרע כמו שעשה האלהים את האדם ישר. והעיקר המכוון שהוא רחצו הזכו וכרמז הרמב"ם ז"ל בענין הטבילה. וכמו בחמין של ר"י בר' אלעאי שדומה למלאך ה' צבאות וכמו שאמרנו. וכן מפורש בתורה בכהן הנכנס לעבודה ורחצו ידיהם ורגליהם וגו'. וכן בשבת שהוא בזמן כמו המקדש במקום (כמו שנת' כ"פ) כשנכנס לשבת צריך לאסחאה גרמיה. וכן תקנו חכמים נט"י לסעודה ונסמך על מה שנאמר והתקדשתם אלו מים ראשונים (כמ"ש ברכות נג סע"ב) שהנטילה מורה שאינו מכוין להנאת עצמו וזהו הקדושה. ובשבת כל אכילת ישראל בקדושה ומדת שמאי הזקן שאכל כל ימיו לכבוד שבת (כמ"ש ביצה טז.) שרצה שיהיה כל הימים סעודת מצוה ע"י

המכוון לכבוד שבת והלל מדה אחרת היתה לו שאמר שיוכל להיות לו מכוון לש"ש גם באכילות חול שהוא כמאכיל לאכסניא כמ"ש בהלל (ויקרא רבה פ' לד) שלא ידע כלל מהנאת עצמו (ונת' תולדות סו' מא' ב) וזה ענין נטילת ידים שהוא מצוה ומברכין אשר קדשנו במצותיו. והוא כעין רחיצת ידים בעגלה ערופה. והיינו שאין לו נגיעה בזה ואינו מכוון להנאת הגוף וזהו והתקדשתם. ובשבת כשמשיגים הנשמה יתירה שהם הכתרים כנ"ל היינו שמתקנים קלקול הנחש. ממילא אכילת כל ישראל בקדושה:

## פרק ז

**ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו**. בזוה"ק פ' זו (רד ב) ההוא אתפשטותא כד אתוסף קדושין וברכאן מלעילא על ההוא נקודה כו' וכ' בהג"ה רח"ו ז"ל קדושן חכמה וברכאן בינה וכן בזוה"ק (תרומה קמה ב) כדין ההוא מלכא אסתלק לעילא ואתמליא מכל קדושין ומכל ברכאן כו' ודא איהו תיאובתא דמלכא עלאה כד אתמלי קדושן וברכאן ואריק לתתא. וכ' ג"כ בהג"ה רח"ו ז"ל קדושין חכמה ברכאן בינה. והיינו דשם מדבר מקב"ה ז"א וכאן מדבר משכינתא ועד"ש בזוהר הקדוש (יתרו פח א) והאי יומא מליא רישיה דז"א כו' ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין. והנה קדושין חכמה הוא עפמ"ש בזוהר הקדוש (תרומה שם וש"מ) חכמה קודש עלאה וכתיב כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. דחכמה הוא מה שלומד מחבירו. וכן חכמה קודש עלאה התורה שבכתב שניתן מהשמים ומדת חכמה נגדה מאמר יהי אור דאיתא (ב"ר פ"ג) דה' פעמים אורה שבה כנגד ה' חומשי תורה. ובינה היינו שמבין דבר מתוך דבר. וזהו מפיו דעת ותבונה שהוא התורה שבעל פה מפיו של הקב"ה כמ"ש דברי אשר שמתי בפיך והיינו שמבין דבר מתוך דבר ודעת היינו מה שאין אדם יכול להשיג ע"פ הבנתו ושכלו רק שזוכה ע"י רוה"ק עד"ש (ב"ב יב:) דאמר גברא רבא מילתא ומתאמרה הלכה למשה מסיני כותיה וכ' הרמב"ן שהוא ע"י רוה"ק ועז"א חכם עדיף מנביא וזהו דעת וכמ"ש רש"י (תשא) ובדעת רוח הקודש. וז"ש וברכאן בינה כמו שאמרנו דברכה הוא ריבוי כמו ברכה דאדם ודגים. ובריש ס' הבהיר דברכה התורה נקראת ברכה כו' וכמו שאמרנו (ונת' מא' א) שהוא רק התורה שבעל פה היא ארוכה מארץ וגו' ועז"א ברכת ה' היא תעשיר זו השבת (כמ"ש ב"ר פ"ג) והיינו עשירות דתורה שבעל פה עד"ש (מדברי תורה תשא ג) ע"פ והשבע לעשיר וגו' בעשירי תורה אני מדבר ולא בעשירי ממון כו' וכן נדרש (תמורה טז.) עשיר ורש נפגשו מי שעשה חכם לזה כו'. ועשירות היינו בתורה שבעל פה דתורה שבכתב הרי כרוכה מונחת כל מי שרוצה ללמוד יבא וילמוד (כמ"ש קידושין סו.) ובשבת זוכין לריבוי השפעה בתורה שבעל פה וזהו ברכאן בינה כנ"ל. וכ' ה' בחכמה יסד ארץ חכמה תורה

שבכתב כנ"ל ובו נברא העולם כמ"ש (ריש ב"ר) שהתורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. כונן שמים בתבונה היינו התורה שבעל פה בינה כנ"ל. וכונן לשון שכלול ועדמ"ש (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום ז' וביה אשתכלל עלמא כו' והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. והיינו כמו שצפה השי"ת שאין העולם מתקיים שיהיה הקלקול ונצרך הרב חכמה לתקן הרב כעס. בדעתו תהומות נבקעו ג"כ מרמז לתורה שבעל פה עפמ"ש (זח"א קיז א) דנרמז במה שנאמר נבקעו כל מעינות תהום רבה מבועי דחכמתא לתתא. (ונת' ויצא מא' ב) וכתיב בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן היינו שהשכלול הוא בתורה שבעל פה כאמור. ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים היינו מי שזוכה להתורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס עד"ש (מ"ר ומדברי תורה חקת) כל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לרע"ק וחביריו (ונת' כ"פ) וזהו נקרא עשיר בדעת עשירי תורה וזש"נ כל הון יקר ונעים. והנה הסדר מהשי"ת קדושה ואחר כך ברכה חכמה ובינה. אבל האדם מצדו לא יוכל לקבל הקדושה עד שיקבל הברכה שהוא הריבוי בתורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס ואחר כך זוכה לקדושה. ועל כן כ' מקודם ויברך אלהים את יום השביעי ואחר כך ויקדש אותו שמשיג החכמה מהשי"ת. וכמ"ש סור מרע ועשה טוב. וכן שבת שהוא יחוד קודשא בריך הוא וישראל וכתיב כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם. לכן צריך לאסחאה גרמיה כענין רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם ואחר כך יוכלו לזכות לקדושת השבת. ולית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (כמ"ש זח"א רב א) וכבר אמרנו דהיינו תורה שבעל פה עד"ש (סוכה נב ב) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש שהוא מקום חידוש הלכות דתורה שבעל פה. ועל כן הוזכר ברכה ואחר כך קדושה כנ"ל. וכן אומרים ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים. ברכה הוא אף בימי החול דת"ח דמשתדלי באורייתא דמיין לשבתות כמ"ש (זח"ג קכד סע"ב) ואף בחול זוכין לריבוי וברכה בתורה שבעל פה. וכן כ' ברוך ה' יום יום וא' (ברכות מ.) כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו ופירש"י שם על שבת מעין שבת ביו"ט מעין יו"ט אך בסוכה (מו.) פירש"י בחול מעין של חול ע"ש. שאף בחול יש ברכה כנ"ל. וזהו ברכתו מכל הימים שבשבת כל א' מישראל כת"ח וזוכה לריבוי השפעה בתורה שבעל פה. וקדשתו מכל הזמנים שהזמנים נקראו מקראי קודש זמינין דקדש דישראל מקדשי ומזמני לקודש עלאה לזכות לחכמה עלאה ובשבת זוכין לכל הקדושות מהזמנים שהם ו' זמנים כנגד ו' המדות. ושבת כלול מכל קדושות הזמנים (ונת' פ' ויצא מא' ג באריכות):

## פרק ח

**ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי וגו'** בפרשה זו נזכר השבת קודם שנצטוו על מלאכת המשכן ממשה רבינו ע"ה. וכן בציווי השי"ת למשה נאמר השבת רק שם נאמר בפ' תשא אחר ציווי מלאכת המשכן בפ' תרומה תצוה. הענין עפמ"ש (שבת סט :) מר סבר כברייתו של עולם ומר סבר כאדם הראשון. שברייתו של עולם ומר סבר כאדם הראשון. שברייתו של עולם היו מקודם ו' ימי המעשה ואחר כך שבת ולאדם הראשון שנוצר בע"ש ניתן השבת ואחר כך ו' ימי המעשה. והיינו דעיקר ברייתו של עולם היה להיות עיקר שכינה בתחתונים (כמ"ש ב"ר פ' יט) ואמרו (מ"ר ר"פ זו) בג' דברים הללו נברא העולם שנ' ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. בדעתו וגו' ובג' דברים הללו נעשה המשכן כו' ובג' דברים הללו נבנה בית המקדש כו' וכן לעתיד בג' דברים הללו נבנה כו' והיינו שהעולם נברא בתורה שבכתב כמ"ש (ריש ב"ר) אני הייתי כלי אומנתו כו' ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית היינו ע"י חידוש הלכה שהקב"ה מחדש בכל יום בב"ד של מעלה (כמש"ש פ' מט) והיה השי"ת עוסק בימי המעשה במלאכת המשכן שכל העולם נברא להיות משכן לשכינה בתחתונים ואחר כך בא השבת וציוה השי"ת לישראל נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי ביה אנא (כמ"ש מדברי תורה בראשית משאלתות) והיינו שציוה לישראל שגם הם יעסקו בימי המעשה במלאכת המשכן. והוא דחידו שהלכות דתורה שבעל פה ניתן לחכמים ואף השי"ת שומע לב"ד של מטה כמ"ש (בבא מציעא פו.) וע"ש כך נקראו ת"ח בנאין שעוסקין בבנינו של עולם (כמ"ש שבת קיד.) והיינו ממלאכת המשכן כאמור. ואחר כך נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי ביה אנא וכן כ' בדברות ראשונות כי ששת ימים וגו' ויניח ביום השביעי על כן ברך וגו'. אך לאדם הראשון שקלקל ביום ו' ניתן לו השבת שיוכל לתקן הקלקול ואחר כך יזכה להכניס קדושה לימי המעשה שכל מה שיעשה יהיה מלאכת המשכן ע"י הכונה לשם שמים וכמו שאמרנו כ"פ מהרמב"ם (בה' דעות ובפרקיו) שכשמכוין במעשיו בעניני עוה"ז לשם שמים כגון לקבוע עתים לתורה ולגדל בניו לת"ת נעשה מלאכתו עבודה לשמים. והיינו מעשה המצוה שנקרא מעשה המשכן. וכן בדברות אחרונות שאחר הקלקול כתיב וזכרת כי עבד היית וגו' ויוציאך ה' וגו' על כן צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת. והוא שקדושת השבת יועיל לתקן הקלקול וכענין יציאת מצרים ויוציאך וגו'. וכ' לעשות וגו' דאף דכ' לדעת כי אני ה' מקדשכם מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש לתנה לישראל (כמ"ש שבת י :) מכל מקום צריך האדם מצדו להכין א"ע להכניס קדושה לשבת ע"י היראה ותשובה לאסחאה גרמיה רחצו הזכו ואז השי"ת עוזר לו להוציאו מכל רע כמו ביציאת

מצרים. ואחר כך יוכלו לזכות להכניס קדושה לימי המעשה שכל מה שיעסקו בהם יהיה בקדושה וכמו מעשה המשכן. ויש לומר שזה הענין שבפ' תשא כ' השבת אחר ציווי מלאכת המשכן וכמ"ש הרמב"ן (ר"פ זו) שהפרשיות נאמרו כסדר והציווי למשה רבינו על מלאכת המשכן היה קודם הקלקול אך משה רבינו ע"ה אמר לישראל הציווי על מלאכת המשכן אחר יום הכפורים וכ"כ בזוהר הקדוש (קצה א) מה כתיב בקדמיתא מאת כל איש וגו' ע"ש וכן א' בזוה"ק (קצז א) ועובדא דמשכנא לא אתעביד אלא מישראל בלחודייהו כו' ע"ש. (וכ"כ בגליון הזוה"ק) ועל כן בפ' תשא קודם הקלקול נאמר השבת אחר ציווי מלאכת המשכן והיינו נוחו ביה כי היכי דנחי ביה אנא שיעסקו בימי המעשה במלאכת המשכן ואחר כך יהיה השבת מה שאין כן בפ' זו אחר הקלקול הקדים להם משה רבינו ע"ה השבת למלאכת המשכן שע"י השבת שיזכו לריבוי השפעה בתורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס יוכלו לתקן הקלקול ואחר כך יזכו להכניס קדושה לימי המעשה שיהיו מעשיהן לשם שמים ויהיה כמלאכת המשכן כאדם הראשון ששמר השבת ואחר כך היה לו ו' ימי המעשה. וזה שאומרים במוש"ק ויהי נעם ה' אלהינו עלינו וגו' שזה הברכה שברכם משה בגמר מלאכת המשכן (כמ"ש מ"ר נשא פ' יב והובא ברש"י פקודי) תשרה השכינה במעשה ידיכם. וכן בשבת שנשאר בזמן כמו המקדש בעולם ואף אחר הקלקול שוכן השי"ת בשבת בלב בני ישראל. מבקשים במוצאי שבת ויהי נעם ה' אלהינו עלינו שתשרה שכינה במעשה ידינו ואף בימי החול יהיה כל מעשינו לש"ש ויהיה כמלאכת המשכן וכדש"נ לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו שבשבת הכל יושבים בבית ה' ובהיכלא דמלכא ומבקשים שיושאר הקדושה לעולם שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו' (ונת' במ"א). ואמר בב' פרשיות שבת שבפ' תשא ופרשה זו העונש למחלל שבת שם כ' מחלליה מות יומת וגו' וכן כאן כתיב כל העושה בו מלאכה יומת. והוא דאחר שאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם שהשי"ת נותן המתנה טובה דשבת לישראל והיינו שיהיו ישראל כמו מקדש משכן לשכינה וזש"נ מקדשכם שעושה אתכם בחינת מקדש (כמו שנת' תשא מא' ז וש"מ) ושמא יאמר האדם שיוכל לסמוך ע"ז כיון שבשבת מחזיר משה רבינו ע"ה הכתרים דמתן תורה לישראל והיינו שיזכו כמו במתן תורה דנעקר יצר הרע מלבם (כמו שנת' מא' ו) ויסמוך על קדושת השבת ע"ז נאמר ושמרתם את השבת וגו' מחלליה וגו' שמכל מקום צריך האדם לשמור עצמו שלא יכנוס ח"ו היצר הרע. אף דאמת המשמר שבת כהילכתה משומר מן העבירה ומקטרוג יצר הרע יכול לכנוס בלב שיחלל השבת ח"ו. וכמו שאמרנו במ"ש (שוח"ט תהלם צב ז') הבלים אמר קהלת כו' שבת חוזר ומסתכל כו' ולא מצא אלא קדושה ומנוחה אחר כך הסתכל שאדם חוטא בו ומתחייב

בנפשו ואמר הכל הבל. שהוא דאחר שאמר ו' הבלים כנגד ו' ימי המעשה נסתכל בשבת ומצא רק קדושה ומנוחה וסבור שאין בו הבל אך כיון שראה דכ' מחלליה וגו' שיוכל היצר הרע לכנוס שיחלל השבת ח"ו אמר גם זה הבל. וכן כאן בפרשה זו שמורה שע"י השבת יוכל לתקן הקלקול וכמו שאמרנו. אמר גם כן עונש המחלל שבת. שלא יאמר האדם כיון שע"י קדושת השבת יוכל לתקן הכל וינצל מקטרוג היצר הרע להבא שוב אין לו פחד. ע"ז הזהירו השי"ת בעונש מחלל שבת שהיצר הרע יכול לכנוס שיחללו ח"ו. וכמו במתן תורה דאף דנעקר יצר הרע לגמרי מכל מקום חזר אחר כך למקומו. וכן כ' לא תבערו אש דקאי על אש דגיהנם (כמ"ש בזה"ק דף רג ע"ש) בכל מושבותיכם היינו שאף ביום השבת שהוא בכל מושבותיכם כל הנייחא שלכם מכל מקום צריך ליזהר מנורא דיצר הרע וגיהנם שיוכל לשלוט אף בשבת ויוכל לגרום שלא להיות שומר שבת כנ"ל. אבל מי שזוכה להיות משמר שבת כהילכתה הוא בפרט נגאל מיד שנגאל מכל רע וזוכה שיעקר יצר הרע מלבו ולא ישוב עוד כמו שיהיה לעתיד. ואם היו כל ישראל משמרין שבת היו מיד נגאלין. אך העולם נידון אחר רובו. אבל כל נפש בפרט ע"י שמירת שבת כהילכתה נגאל מיד:

## פרק ט

**לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת.** בגמ' (שבת ע.) הבערה ללאו יצאת ר' נתן אומר לחלק יצאת. והנה למ"ד ללאו יצאת מובן דרק הבערה יצאת ללאו אבל למ"ד לחלק יצאת יש להבין למה יצאהמלאכת הבערה דייקא לחלק ולא מלאכה אחרת. אך בתקו"ז (תי' מח) אי' זכאה מאן דנטר דירה לשבת דאיהו לבא דלא אתקריב תמן עציבא דטחול וכעס דמרה דאיהו נורא דגיהנם דעלה אתמר לא תבערו אש וגו' דכל מאן דכעיס כאילו אוקיד נורא דגיהנם ע"ש. וכ"ה בזוה"ק פ' זו (רג סע"ב) דקאי על אש גיהנם והענין כמו שאמרנו דכל ג' הקליפות הקנאה והתאוה והכבוד נקראו אש. הקנאה והכעס כ' וחמתו בערה בו וכדומה והוא קליפת עשו הפסולת דיצחק שהוא אש גבורה דקדושה. והתאוה ג"כ כ' (הושע ז:ד') כולם מנאפים כמו תנור בוערה מאופה ובגמ' (קידושין פא.) נפיק מיניה כי עמודא דנורא א"ל חזי דאת נורא והוא קליפת ישמעאל פסולת ממדת חסד דקדושה דאברהם אבינו וגם באהבה מצינו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו' רשפיה רשפי אש וגו' וכן הפסולת שהם חמדות ואהבות זרות נקראו אש. והגאוה ידוע שטבע האש עולה למעלה. וכן חטא ע"ז שמסתעף מקליפת הגאוה (כמו שנת' פרה מא' ח) יצר הרע דע"ז גם כן מצינו (יומא סט :) נפיק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים כו' ע"ש. וז"ש (ברכות ח.) תתק"ג מיני מיתה כו' הם גימט' ג"פ אש הנ"ל שהם היפך החיים.

וכנגד זה בקדושה האבות הק' אברהם ויצחק אהבה ויראה דקדושה ויעקב השפלות כמה שנאמר קטונתי וגו' וא' (ב"ר פ' ע"א) כ"מ שנזכר דל עני ואביון בישראל הכתוב מדבר ועליו נדרש (שם פ' סח) שאמר אשא עיני אל ההרים למלפני ולמעבדני מאין יבא עזרי וכו' (ונת' עוד פ' וירא סו' מ"א וש"מ) והאש דג' קליפות הנזכר שהוא נורא דיצר הרע הוא גם כן נורא דגיהנם כמ"ש (שם פ' ו) לא יום ולא גיהנם אלא אש שיוצא מגופן של רשעים כו' רוחכם אש תאכלכם. ובשבת שהוא ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו כמ"ש בזוה"ק פ' זו והיינו שזוכין ישראל לקדושת ג' האבות הקדושים שהם שורש חיי עולם היפך הג' קליפות הנז' שמוציאין האדם מעולם נאמר לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת שניצולים באמת מג' אש דקליפה ואש דגיהנם וכמ"ש במכילתא בשלח מפ' דשומר שבת מחללו ושומר ידו וגו' שהמשמר שבת משומר מן העבירה ומזה מ"ש בפע"ח ריש שער השבת שניצול מקטרוג היצר הרע כל ימי השבוע. ויש לומר שעז"נ בכל מושבותיכם שכבר דקדקו (יבמות ו :) מושבות דכתב רחמנא בשבת למה לי ודרשוהו לענין מיתת ב"ד ע"ש ויש לומר שמרמז דמושבותיכם היינו הנייחא שלכם והיצר הרע מטעה את האדם להיות לו נייחא מקליפת הקנאה או התאוה והכבוד. ועז"א שלא תבערואש בכל מושבותיכם שלא יהיה לכם נייחא מאש דקליפות רק יהיה להם נייחא מקדושת ג' אבות שתזכו בשבת כנ"ל. ועז"נ לשון כל דלשון כל יתכן על ג' וכמ"ש התוי"ט (סוף פרה) ואמרנו סעד לזה ממ"ש (ב"ר סו"פ צ) ע"פ ויהי רעב בכל הארצות בשלש ארצות כו' (ונת' ויחי מא' ג) וזש"נ בכל מושבותיכם בכל הנייחא שלכם שמטעה היצר הרע להיות נייחא לכם מג' קליפות שנקראו אש רק יהיה לכם נייחא מג' קדושת האבות שהם היפך הג' קליפות הנ"ל. ובשבת בת מתעטרא באבהן. ולרמז זה יצאה הבערה לחלק כנ"ל:

## פרק י

**את קלעי החצר את עמודיו ואת אדניה וגו'** פירש"י הרי חצר קרוי כאן לשון זכר ולשון נקבה כו' נרמז בחצר לשון זכר בעמודיו בו' ובאדנים לשון נקבה בה' והיינו דו' איקרי אות אמת למ"ש בזוה"ק (ר"פ ויקרא) אמת אלף בראשון של אותיות מ"ם באמצע תיו בסוף ע"ש אני ראשון ואני אחרון (כמ"ש ב"ר פ' פא) והיינו היה הווה ויהיה שם הוי"ה. וכ"כ בזוה"ק (ח"ג רנח א) ו' ת"ת קב"ה ה' מלכות וזה שנאמר אדניה בה' לרמז על ה' תתאה. ובתיבה זו יש כל אותיות שם אדנ"י ששם זה כנגד מלכות (כמש"ש יא ב) ואחר כך ה' שרומז ג"כ למלכות ה' תתאה. והענין שמצד האדם מה ה' שואל כי אם ליראה ועל זה מורה שם אדנ"י ועדש"נ ואם אדונים אני איה מוראי. וא' (זח"א ה ב) שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה וזהו אדני"ה לשון נקבה והוא להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו.

ואחר כך זוכין לדברי תורה שיכנס בלב חכם לימינו ועל זה מורה עמודים שנכנסים באדנים. וזהו תורה שבכתב קב"ה תורה איקרי (כמ"ש זח"ב ס א) ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס שאלמלא חטאו היה די בה' חומשי תורה (כמ"ש נדרים כב :). ומתחיל פרשה זו בפ' השבת וכ' אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם ששת ימים וגו'. ואף דכל מצות שבת הוא בשב וא"ת וכש"נ כל העושה בו מלאכה וגו' והאיך שייך לשון לעשות וגו'. גם אלה הדברים לשון רבים ומצות שבת מצוה אחת. ובגמ' (שבת ע.) נדרש דברים הדברים אלה אלו ל"ט מלאכות שנאמרו למשה. ויתכן לשון אלה הדברים. אבל מה שנאמר לעשות אותם ק' דהמצוה שלא לעשות. אך הענין עפמ"ש בתקו"ז (תי' מח) ושמרו בנ"י את השבת לעשות את השבת תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה. והיינו ה' עלאה ה' תתאה שבת עלאה שבת תתאה. ואחר כך א' לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע כו' וזהו מה שנאמר לעשות אותם לעשות שבת עלאה שיהיה הלב משכן לשכינה בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע. והם הב' שבתות שמקודם זוכה האדם לשבת תתאה שהיא היראה איהי יראה ושריא בה יראה. ואחר כך זוכה להכניס קדושה בלב עד שיועיל אף לימי המעשה שאחריו שיהיה כל מעשיו לשם שמים ויהיה כמלאכת המשכן. ויש לומר דמהאי טעמא כתיב כאן תיעשה מלאכה דמשמע מעצמה. דכיון שיזכו לשבת ויהיה כל מלאכתו כמלאכת המשכן ומלאכת שמים נעשה ממילא וכמ"ש בזוה"ק (פקודי רכב סע"ב) והבית בהבנותו כו' דאיהי אשתלימת מגרמה כו' נבנה הוא מגרמיה נבנה וכן בכל עבידתא דאיהי קדישא איהי אשתלימת מגרמה ע"ש וכ"כ במ"ר (ריש שה"ש). ובגמ' (כתובות ה.) ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כו' ע"ש דקרי למעשה הצדיקים כוננו ידיך. וכן ומעשה ידיו והכל מהאי טעמא שנעשה מאליו ע"י השי"ת. וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון מנוחת מרגוע שיזכו לשבת עלאה שיהיה משכן לשכינה בתרי בתי לבא שע"ז מרמזים האדנים ועמודים כנ"ל. ואז אתפני יצר הרע מכל וכל ועל ידי זה לא יוכל עוד היצר הרע לכנוס שיחלל ח"ו שבת בל"ט מלאכות הנרמזים בתיבות אל"ה הדברים כמ"ש בגמ'. דבלא"ה אף שזוכין ע"י שמירת שבת להיות משומר מן העבירה ולהנצל מקטרוג היצר הרע כש"נשומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע וכמו שאמרנו מהמכילתא ופע"ח. מכל מקום אחר שבת חוזר יצר הרע למקומו. וגם בשבת יכול ג"כ לכנוס היצר הרע לפתות להיות מכל מחלליה שהרי הנחש נכנס לג"ע לפתות לאדם הראשון ומטעם זה אמר שלמה המלך ע"ה גם זה הבל כנגד יום השבת כמ"ש (שוח"ט תהלים צב ונת' מא' ח) שע"כ נאמר כאן עונש המחלל

שבת. אבל כיון שיזכו לעשות אותם דייקא הב' שבתות שיזכו לשבת עלאה דאתפני יצר הרע מתמן לגמרי אז נגאל מכל וכל. וכן אמר לא תבערו אש וגו' שאמרנו שמרמז לאש דיצר הרע וגו' קליפות הקנאה והתאוה וכבוד שניצולים מהם בשבת כשזוכין לקדושת ג' האבות (ונת' מא' ט) ומכל מקום אחר שבת שוב אינו בטוח מיצר הרע שיכול לחזור כמו שחזר במתן תורה שנעקר גם כן בדבור לא יהיה לך. אבל אחר שיזכו לעשות אותם לזכות לשבת עלאה נגאלין מכל וכל:

## פרק יא

**שהשלום שלו ישים עלינו ברכה ושלום.** בגמר השבת מבקשים על ברכה ושלום וברכה היינו ריבוי השפעה בתורה שבעל פה כמו שאמרנו מס' הבהיר. וברכה זו הוא רק ע"י השלום שהוא כלי מחזיק ברכה (כמו שנת' מא' א ע"ש). ועיקר השלום הוא מקטרוג היצר הרע שהוא האויב הנלחם תמיד וכמ"ש (ב"ר פ' נד) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע עש"ב.וכן כתיב אין שלום בעצמי מפני חטאתי ובתו"כ הובא ברש"י בחוקתי אם אין שלום אין כלום ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והיינו מרוגז וחרדת היצר הרע ועד"ש (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע כו'. וע"י הברכה שהוא ריבוי השפעה בתורה שבעל פה הרב חכמה זוכין לתקן הרב כעס וזוכין להברכה ע"י השלום מקטרוג היצר הרע והא בהא תליא. ובשבת ע"י שמירת שבת משומר מן העבירה וניצול מקטרוג היצר כמו שאמרנו מהמכלתא ופע"ח וכן בשבת זוכין לריבוי הפשעה בתורה שבעל פה (כמו שנת' מא' א וש"מ) מבקשים בגמר השבת על ימי המעשה הוא ישים עלינו ברכה ושלום. דת"ח דמיין לשבתות (כמ"ש זח"ג קכד סע"ב) והיינו שהם זוכין תמיד לברכה דתורה שבעל פה ולית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (כמ"ש זח"א רב א) היינו גם כן בתורה שבעל פה כמו שאמרנו ממ"ש (סוכה נב :) משכהו לבית המדרש ושם חידוש הלכות שבעל פה ות"ח מרבין שלום וע"י השלום זוכין לברכה דתורה שבעל פה כנ"ל. ואומרים שהשלום שלו עפמ"ש (מ"ר נשא פ' יב) המשל זה מיכאל שהוא של שלג ופחד גבריאל של אש מהו עמו מושלמים לי לא זה מזיק זה כו' והיינו מפני שהמכון א' ע"ד אמת לא זה מכבה זה. וכן ב"ש וב"ה שנקראו אבהן דעלמא בזוהר הקדוש (ח"ג עג א) וכן במשנה (פ"א דעדיות מ"ד) נקראו אבות העולם והיינו דב"ש מדת הגבורה פחד יצחק והלל מדת חסד דרגא דאברהם כמ"ש בזוהר הקדוש (שם רמה א) וכמו שכ' מהאר"י הק' שלעתיד יהיה הלכה כב"ש מהאי טעמא. ואמרו עליהם (יבמות יד :) נלמדך שחיבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר והאמת והשלום אהבו וזה שהשלום שלו שעושה שלום במרומיו הוא ישים עלינו ברכה בתורה שבעל פה ושלום

ואמרים זה בס"ג אחר שכבר עבר יום השבת בשמירה והשומר שבת כהילכתה נגאל מיד מכל וכל והיינו שלא יחזור כלל יצר הרע כמו לעתיד. ויהיה כל ימיו כשבתות עדמ"ש שבתי בבית ה' כל ימי חיי:

## פקודי

### פרק א

**אלה פקודי המשכן וגו'** בזוה"ק (רכא א) בתלת סטרין אתקיים עלמא ואינון חכמה ותבונה ודעת דכ' ה' בחכמה יסד ארץ בתבונה דכ' כונן שמים בתבונה כו'. בחכמה נזכר גם בגמרא (סנהדרין לח.) חכמות בנתה ביתה זו מדתו של הקב"ה שברא את כל העולם כולו בחכמה. ונאמר בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן. וכאן חלק החכמה לארץ ותבונה לשמים ויש לומר דמרמז על הנשמה והגוף וע"ד שא' (שם צא :) יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף. ואה"כ בחכמה יסד ארץ בחכמה מדה ראשונה שהאציל הקב"ה לבריאת העולם והיינו על קוצו של יוד דלעילא דרמיז לאין (כמ"ש זח"ג סה ב) שמופיע ליו"ד חכמה והוא נעלם מכל רעיון. יסד ארץ שהיא כנסת ישראל (כמ"ש זח"א לא רע"ב) והיינו שיהיה אומה ישראל כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית וזהו למעלה מהתפיסה. כונן שמים בתבונה היינו שמבין דבר מתוך דבר ויש בו איזה השגה וזש"נ ובתבונה יתכונן. וזהו כונן שמים נשמות ישראל. ובדעת היינו חיבור מוחא וליבא חכמה ובינה שהוא ע"י בחינת הדעת שהוא פנימית הכתר כנודע וכ' בדעתו תהומות נבקעו מרמז לתורה שבעל פה וכמו שרמזו בזוהר הקדוש (ח"א קיז א) במה שנאמר נבקעו כל מעינות תהום רבה על מבועי דחכמתא לתתא. יאמר בזוהר הקדוש וכלהו תלתא רמיזין בקרא דא בראשית היינו דכ' בחכמה וכמו שאמרנו שרומז על קוצו של יוד. ושם לא נזכר שם שהוא ראשית המחשבה דלית ביה תפיסה כלל. ברא אלהים הד"כ בתבונה ובכאן נזכר שם אלהים שם הגבורה דנפקא מבינה. וכמה שנאמר מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה. ובינה היינו כשנכנס היראה לעומק נקודה שבלב כמה שנאמר ולבבו יבין. את השמים ואת הארץ חיבור שמים וארץ היינו דכ' בדעת שהוא חיבור חכמה ובינה. ואמר וכלהו כתיבי בעבידת משכנא אלה פקודי המשכן דא רזא דחכמה משכן העדות דא רזא דתבונה כו' והוא עפמ"ש בזוהר הקדוש למעלה (רכ ב) פעלת אומנתא דעלמא דא דביה אתעביד כלא בחושבנא כו' ולהלן (רכה ב) ת"ח ישראל איהו קדש דקיימא בלא חושבנא כו' וההוא פורקנא קיימא בחושבנא ואינון לא קיימי בחושבנא מ"ט כו' דלעיל מינה אמר דבכל אתר דסטרא דקדושה שריא

עלוי אע"ג דקיימא בחושבנא ברכתא לא אתמנע מתמן כו' ומכל מקום אמר דישראל לא קיימא בחושבנא דישראל אינון קדש ישראל לה'. והיינו דהחכמה הוא התורה הוא בחשבון ה' פעמים אורה שבמאמר יהי אור שכנגד מדת חכמה והם כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ' ג) והתורה במספר ומנין כל אותיותיה ותיבותיה. והאור הגנוז בה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ועל כן אמר דנפשות ישראל לא קיימו בחושבנא וז"ש אלה פקודי המשכן רזא דחכמה דקיימו בחשבון כנ"ל בתורה שבכתב שאותיותיה ספורות במנין. משכן העדות דא רזא דתבונה שמרמז לאור הגנוז בתורה והוא עדות שהשכינה שורה בישראל כמ"ש במדרש וזהו בלא חושבנא. אשר פקד על פי משה דא רזא דדעת שמשה רבינו ע"ה סוד הדעת שדור המדבר נקרא דור דיעה כמ"ש (מ"ר ותנ' חקת) ע"פ דרדע זה דור המדבר שהיה בהן דעה ומשה רבינו ע"ה שהיה נפשו כולל כל הנפשות דדור המדבר הוא בסוד הדעת (וכמו שנת' שקלים ריש מא' א עש"ב):

## פרק ב

**אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה.** אף דאמרי' (עירובין ב.) אשכחן משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן. מכל מקום עיקרו נקרא כל א' בשמו המיוחד לו. ומשכן העדות אי' (מדברי תורה ד וכ"ה במ"ר) אין עדות אלא תורה כו' וזהו חלק משה שיש קול תורה וקול תפלה הנרמזים בפ' הקל קול יעקב קל ה' תפלה קל ו' תורה. וקל תורה חלק משה רבינו ע"ה. וזה נקרא אהל כש"נ ויעקב איש תם יושב אהלים ובב"ר שני אהלים בית מדרשו של שם ובית מדרשו של עבר. וכן (ברכות טז.) מקיש אהלים לנחלים דאף אהלים מעלין את האדם כו' וכן א' (שם סג:) שאין דברי תורה מתקיימין כו' שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל. והענין דמי שזכה להיות דרופתקי דאורייתא הוא בעולם הזה כאורח נטה ללון באוהל כמ"ש (פ"ו דאבות) כך דרכה של תורה פת במלח תאכל כו' ובתורה אתה עמל כו' ואז נקראו ישראל ריעיו של הקב"ה וכמ"ש (מ"ר ר"פ נב) רעותיה שהן ריעיו של הקב"ה כו' מובאות לך שביום שנגמר המשכן הביאוהו אצלו כו' שזהו חלק משה רבינו ע"ה. ויש קול תפלה שהוא חלק דוד המלך ע"ה דכ' ואני תפלה כידוע ולזה צריך מקום כש"נ עד אמצא מקום לה' וכן א' (ברכות ו:) כל הקובע מקום לתפלתו כו' אל המקום אשר עמד שם. וזה היה כשנכנסו לארץ שזה פנה לכרמו זה פנה לזיתו נצרך המקדש להיות מקום לה' ועל ידי זה יזכור הישראל כי ה' הוא הנותן לך כח לעשות חיל. וזה מרמז הכ' אני ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך מלמדך להועיל הוא כשהאדם פנוי רק לדברי תורה כמו שרצה משה רבינו ע"ה שיהיו כל ישראל פנוים רק לתורה ועבודה. אבל לאו כל אדם זוכה לזה כמ"ש (סנהדרין צט:) טוביה לדזכיה דהוי

דרופתקי דאורייתא. עז"א מדריכך בדרך תלך מרמז בדרך תלך עד"ש (ברכות יא.) ובלכת דידך עכ"פ תזכור שה' הוא מדריכך. כש"נ וזכרת וגו' כי הוא הנותן לך כח וגו'. ומשה רבינו ע"ה רצה שיהיו ישראל פנוים תמיד רק לתורה ולא יהיה להם שום קביעות בעניני עוה"ז רק ע"ד שצוה יהונדב בן רכב כי באהלים תשבו כל ימיכם. וכן היו במדבר שלא היה להם קביעות מקום רק במקום אשר יחנו היו עושים להם אהלים לפי שעה. ואז היה השראת השכינה גם כן במשכן שנקרא אהל. וכשבאו לארץ ישראל לקביעות מקם אז נבנה המקדש שיהיה מקום לה' מקום קבוע להשראת שכינה. וזש"נ משכן העדות אשר פקד על פי משה:

## פרק ג

**בגמ'** (שבת קיט :) כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שנאמר ויכולו אל תיקרי ויכולו אלא ויכלו. וידוע מ"ש השל"ה הק' דכ"מ שא' אל תיקרי אינו כמגיה הפסוק רק המכוון שלא תוכל לקרותו כך עד שתקרא כך ואז נקרא ככתבו והענין עפמ"ש בזוה"ק פ' זו (רכב ב) ות"ח בשעתא דכלהו אומנין שארו למעבד כו' איהי אשתלימת מגרמה כו' דכתיב ותכל כל עבודת וגו' כגוונא דא ויכלו השמים וגו' וכד אתבני בי מקדשא כל עבידתא דאתעבד איהי מגרמה אתעבידת כו' ע"ש והנה במלאכת המשכן והמקדש יתכן לומר שמעצמה נעשית המלאכה ע"י השי"ת אבל בבריאת שמים וארץ יש להבין איך יתכן לשון ויכלו שדרש גם כן דאשתלימת מגרמה. אך הענין דכל מצות התורה הוא והלכת בדרכיו שהשי"ת מקיים כל המצות כמ"ש (ויקרא רבה פ' לה) הקב"ה גוזר גזירה הוא מקיימה תחילה וכו' והיינו שהאציל דברי תורה לבריאת עולמו וציוה לישראל והלכת בדרכיו וכבר אמרנו במה שנאמר בפיך ובלבבך לעשותו ולא כ' במעשיך שבאמת גמר המעשה הוא מהשי"ת דקב"ה לא בעי מינן אלא רעותא דלבא כמ"ש זח"ג (קס א) וזהו בפיך להכניס ללב ואחר כך לעשותו גמר המעשה ע"י השי"ת. וכן הציג השי"ת בשעת הבריאה כי ששת ימים עשה ה' וגו' שברא רק כח בעולם שיעמוד ו' ימים ואחר כך צריך שיוגמר ע"י השבת וכמ"ש בזוה"ק דכד אתא יומא שביעאה כדין אשתלימו כל עבידין כו' והעיקר ע"י שיהיה שומר שבת. ומקודם מתן תורה מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית ע"י חידוש הלכה שהקב"ה מחדש בב"ד של מעלה בכל יום (כמ"ש ב"ר פ' מט) וזה היה עד אברהם אבינו ע"ה שקיים כל התורה ושבת בכללה שקיים אף עירוב תבשילין (כמ"ש יומא כח :) והוא מטעם שיברור מנה יפה לשבת (כמ"ש ביצה טו :) וא' (ב"ר שם) שאפילו אותן הלכות היה אברהם יודע ע"ש. אבל עיקר התכלית היה שיהיה אומה ישראלית שקבלו התורה ואז נמסרו

חידושי ההלכות לישראל ונקראו בוני עולם בנאין שעוסקין בבנינו של עולם (כמ"ש שבת קיד. ונת' ויקהל מא' ח) ואמרו (כתובות ה.) גדולים מעשה צדיקים כו' ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כ' מכון וגו' מקדש אדני כוננו ידיך קרו לה מעשה ידיהם של צדיקים וכ' כוננו ידיך. והוא כנ"ל דמקודם כ' מכון לשבתך פעלת ה' בשם הוי"ה שמרמז על בית המקדש של מעלה וכמ"ש (מדברי תורה ר"פ זו) מפ' זה שבית המקדש שלמטה מכוון כנגד היכל שלמעלה. ואחר כך כ' מקדש אדני כנגד מקדש שלמטה כשנעשה אומה וכנסת ישראל ועל כן כ' בשם אדנ"י. וכ' כוננו ידיך שמעשה ידיהם של צדיקים גמר המעשה ע"י עשי"ת דאשתלימת מגרמה. וכן אמר שם אחר כך עמה שנאמר ומעשה ידיו מגיד הרקיע מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר קרי ג"כ למעשה ידיהם של צדיקים מעשה ידיו מטעם הנ"ל. והבירור של צדיקים הוא שפועלין בתפלתן שיורד המטר וכמ"ש (מו"ק כח.) דהא רבה ור"ח תרווייהו רבנן צדיקי הוו מר מצלי ואתא מטרא ומר כו' שזה הבירור שהם צדיקים. ובאמת עיקר הבריאה היה שיהיה שכינה בתחתונים וזה יהיה ע"י הצדיקים וזה שנאמר אף ידי יסדה ארץ וגו' שהוא רק היסוד מהשי"ת אבל השכלול יהיה כביכול ע"י בחינת כנסת ישראל המקבלים תורה ושומרי שבת. ועל כן כ' מקדש אדני כוננו ידיך שהוא שהכונן והשכלול ע"י כנסת ישראל. ומכל מקום נקרא ידיך שגמר המעשה של צדיקם ג"כ מהשי"ת כנ"ל. וזה להורות שידע האדם שבכל מעשיו הגמר ע"י השי"ת כש"נ לעשותו וכמו שהציג השי"ת בריאת שמים וארץ שיוגמר ע"י מעשי ידיהם של צדיקים אבל באמת הם ג"כ מעשה ידיו וז"ש בגמ' אל תיקרי ויכולו שמורה דאשתלימת מגרמה כנ"ל אלא ויכלו עד שיהיה שומר שבת ויהיה השכלול על ידו. ואז אשתלימת מגרמה כנ"ל וז"ש שמעה"כ כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית:

## פרק ד

**ואיתא** (בגמ' שם) כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחים ידיהן על ראשו ואומרים לו וסר עונך וחטאתך תכופר. הענין דפסוק זה נאמר בישעיה דכ' הנה נגע זה על שפתיך וסר וגו' והיינו העון דקרי לישראל עם טמא שפתים וכמ"ש (מדברי תורה וישלח ב) מהו רצפה רוץ פה של מי שאומר לה"ר על בני כו' גחלת שלא יכול השרף ליטול בידו אלא בשתי מלקחות נתן על פי ישעיה ולא נכוה כו' ע"ש. היינו שהיה אש דשכינה שהיא אש אוכלה אש (כמ"ש יומא כא :) ועל כן לא יכול השרף ליטול. ונגע על פי ישעיה. היינו שמה שאמר ובתוך עם טמא שפתים וגו' היה פי' ה' דיבר שכך היו הדברים ברצונו ית' וזש"נ וסר עונך. ואף שכונת ישעיה היה על ישראל

שהם טמא שפתים והיה כלה"ר על ישראל. אבל הדברים שנכתבו בנביאים הם דברי תורה שבאמת נאמרו כן ע"י פי ה' והם לימוד זכות על ישראל שחטאם רק מן השפה לחוץ עד"ש (סנהדרין קו :) אין תורתו של דואג אלא משפה לחוץ. וזה היה זכות על ישראל שטומאתם וחטאם רק משפה לחוץ. ועד"ש (שהש"ר ז ח) בב' מקומות פעלו ישראל עם הקב"ה בסיני פעלו בפיהם ולא פעלו בלבם שנ' ויפתוהו בפיהם וגו' שכיון שאחר שאמרו נעשה ונשמע בזמן מועט קלקלו ע"כ היה מאמרם רק משפה לחוץ בפיהם ולא בלבם. בבבל פעלו בלבם ולא פעלו בפיהם כו' והיינו שבבבל היה החטא רק מהשפה לחוץ אבל לבם היה קשור בהשי"ת. וז"ש (מגילה יב.) הם לא עשו אלא לפנים כו'. וכן היה כאן לימד זכות על ישראל שהם רק עם טמא שפתים מן השפה לחוץ אבל לבם טהור וקשור בשרש בהשי"ת וזה היה המכוון מצד השי"ת. אבל ישעיה מצדו שנתכוין לומר דלטוריא בזה על ישראל דומה הדבר לנתכוין להעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שטעון כפרה וסליחה (כמ"ש נזיר כג.) ועל זה נאמר וחטאתך תכופר (וע' בגמ' יבמות מט :). וכן בע"ש דקודם כניסת שבת כ' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שדרשו (ב"ר פ' ט) על כל ההיפך יצר הרע וגיהנם שאז מצא כל הבריאה חן בעיניו ית' (כמש"ש) עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. וזה היה בתוספת שבת דאחר כך נאמר ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי ויכולו וגו'. והיינו שאז ראה השי"ת שאף התוהו ובהו שנדרש (ב"ר פ' ב) על מעשיהן של רשעים הוא רק כדי שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא ויהיה טוב מאד. וז"ש שהמתפלל בע"ש והיינו בתוספת שבת ע"ד שא' (ברכות כז :) רב צלי של שבת בע"ש. שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם היינו יצר הרע ויצר טוב שהם ב' מלאכים המלוין לו לאדם (כמ"ש זוה"ק ר"פ וישלח) והם ב' מלאכים המעידין בו (כמ"ש חגיגה טז.) והם מניחין ידיהן על ראשו היינו למעלה מתפיסת השכל עד"ש בפירש"י מירושלמי ע"פ כי ה' יהיה בכסלך בדברים שאתה כסיל בהם והיינו למעלה מתפיסתו. ואומרים לו וסר עונך תיכף בתוספת שבת שכבר נאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שהכל מסודר כן מו' ימי בראשית להיות נהורא דנפיק מגו חשוכא כנ"ל. וחטאתך תכופר היינו בשבת ע"י שמירת שבת שא' (שבת קיח :) שהמשמר שבת כהילכתה אפילו עועל זה כאנוש מוחלין לו. ואז יבורר אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו (כמש"ש פט :) והיינו שיהיה כזכיות עד"ש (זח"ב קפד א) דהא לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. ויהיה טוב מאד. וז"ש בזוה"ק פ' זו הנז' (מא' ד) כגוונא דא ויכלו השמים והארץ ואי תימא ויכל אלהים ביום השביעי ודאי הכי הוא דכל עלמא אע"ג דכל עבידן אשתלימו כל חד וחד עלמא כלא

לא הוה שלים בקיומיה עד דאתא יומא שביעאה כו' כדין אשתלימו כל עבידן ואשלים ביה קב"ה עלמא הה"ד ויכל אלהים וגו' ולכאורה אינו מובן התירוץ כיון דדרש ויכולו דכל עבידין אשתלימו ומגרמה אשתלימת כמו במעשה המשכן ובית המקדש א"כ למה נאמר אחר כך ויכל אלהים וגו'. אך הענין עפמ"ש (ב"ר פ' י) בו"ד שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו הוא מוסיף מחול על הקודש אבל הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו ושעותיו נכנס בו כחוט השערה. וזה שייך רק לענין בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה וליכא פפיקא קמי שמיא. אבל תוספת שבת שהוא מצוה להוסיף מן החול זה שייך ג"כ אצל השי"ת שמקיים כל המצות אפילו תקנת זקנים כמ"ש בפסיקתא לחנוכה (פרשה ג) ואיך כ' ויכל אלהים ביום השביעי שנכנס בו כחוט השערה. אבל באמת כיון שענין תוספת שבת הוא מצד האדם כל שיש שומר שבת ומוסיף מחול על הקודש אז השי"ת ג"כ שומר תוספת שבת אבל בשעת הבריאה שלא היה עוד שומר דאדם הראשון קלקל בע"ש אז השי"ת נכנס בו כחוט השערה ולא שמר תוספת שבת. וזהו שמקודם בתוספת שבת שישמרו שומרי שבת כ' וירא אלהים וגו' והנה טוב מאד וגו' ויכולו דאשתלימת מגרמה ע"י זכות התוספת שבת שמצד השומר שבת ואז מצא כל הבריאה חן בעיני השי"ת כמ"ש בב"ר. ואחר כך כתיב ויכל אלהים ביום השביעי שהוא הקדושה דקביעא וקיימא מהשי"ת שנתן לשבת כש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם וזהו רק ביום השביעי ועז"א שנכנס בו כחוט השערה ועז"א בזוה"ק דאשלים ביה קב"ה עלמא והיינו וחטאתך תכופר. וז"ש שמניחין ידיהם על ראשו למעלה משכל ותפיסת האדם כש"נ כי ה' יהיה בכסלך כאמור:

## פרק ה

(שבת קיט :) **תניא** ריב"י אומר שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו א' טוב וא' רע כו' מלאך טוב אומר יה"ר שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע עונה אמן בע"כ כו' ב' מה"ש המלוין לו הם יצר טוב ויצר הרע כמו שאמרנו (ונת' מא' ה). ובזוה"ק (פ' זו רנב ב) ואינון ממנן לאשגחא בכל אינון דנטרי יומא דשבתא ומענגי שבתא כדקא יאות והיינו דעיקר תכלית מעשה שמים וארץ הוא יום השבת דאיהו יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא כמ"ש (זוה"ק ויקהל רה סע"א) וזה עיקר רצונו של מקום שיהיה האדם רק לשמש את קונו ולא ידע כלל מעניני עוה"ז וז"ש ואינון ממנן וכו' כנ"ל. ואמר עוד מאליו ארבע עד נטלי נפקי שביבין דאשא ומאלין שביבין אתעבידו ע"ב גלגלין מלהטין באשא מהכת אתעביד נהר דינור אלף אלפין ישמשוניה להההוא נהרא כל אינון דמענגי שבתא כו' ע"ש ומ"ש שביבין דאשא וגלגלין באשא הוא ע"פ מה שנאמר (דניאל

ז׳:ט׳-י׳) שביבין די נור גלגלוהי נור דלק נהר דינור וגו׳ אלף אלפין ישמשוניה ובגמ׳ (חגיגה יג :) כ׳ א׳ אומר אלף אלפין ישמשוניה וגו׳ וכ׳ א׳ אומר היש מספר לגדודיו כו׳ ור׳ ירמיה ב״א א׳ אלף אלפין ישמשוניה לנהר דינור כו׳ מהיכן נפיק כו׳ ולהיכן שפיך כו׳ על ראש רשעים בגיהנם. וגיהנם איתא (ב״ר פ׳ ו׳) לא יום ולא גיהנם אלא אש שיוצאה מגופן של רשעים ומלהטת אותם כו׳ והיינו דנורא דיצר הרע שהם ג׳ קליפות הקנאה והתאוה והכבוד שנקראו אש הם עצמם אש דגיהנם (כמו שנת׳ ויקהל מא׳ ט עש״ב) וכיון שאמר דאלף אלפין ישמשוניה לנהר דינור דשפיך על ראש רשעים בגיהנם. הם המלאך רע שהוא אש דגיהנם כנ״ל. והנה בזוה״ק זכרו נהר היוצא מעדן להשקות את הגן בשם נהר דנגיד ונפיק ונהר היוצא מעדן הוא מים ונהר דינור הוא של אש. אכל באמת דברי תורה מצינו שנקרא אש כש״נ מימינו אש דת. ותורה נמשלה למים כמ״ש (ב״ק יז.) אין מים אלא תורה והענין דא׳ (קידושין ל :) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואמרנו שהשי״ת ברא יצר חשק מים. והחשק יכול להיות לטוב להיות חמידו דאורייתא וחדוותא דשמעתא כמו שיהיה לעתיד. רק אתה עושה אותו רע כשמכניסו לעניני תאות עולם הזה. ואז כשהאדם מקלקל נעשה ממנו אש ונעשה נהר דינור נגד ונפק ואלף אלפין ישמשוניה לנהר דינור ומזה נפקין שביבין דאשא וע״ב גלגלין מלהטא באשא וכש״נ גלגלוהי נור דלק. ומכל מקום אמר דאלף אלפין ישמשוניה להההוא נהרא כל אינון דמענגי שבתא כו׳ שבאמת אף היצר הרע הוא לשמש נברא לסייע האדם לעבודה וכש״נ מפנק מנוער עבדו וגו׳ ונדרש (סוכה נב :) על היצר הרע שהוא עבדו של אדם רק כשמקלקל יהיה מנון ושר וכפירש״י (ונת׳ וישלח מא׳ ד עש״ב). ועל זה אמר בכל יומא ויומא נגיד ההוא נהר די נור ואוקיד לכמה כו׳ וכמ״ש בגמרא ולהיכן שפיך כו׳ על ראש רשעים בגיהנם. ואחר כך א׳ וכד עייל שבתא כרוזא נפקא ושכיך ההוא נהר דינור וזעפין וזיקין ושבבין אשתככו כו׳ דהנהר בעצמו קדוש כנ״ל אך השביבין דאשא והנור הוא משתכך ביום השבת שאז אין אש של גיהנם כלל. ואחר כך מסיק בזוה״ק ואעל בגו אמצעותא דהיכלא כו׳ כד עייל שבתא מתסדראן תמן כל פתורי בני עלמא דאקרי בני היכלא דמלכא כו׳ ובריך ליה להההוא פתורא וכל אינון אלף אלפין ורבוא רבבן כלהו פתחי ואמרי אמן עש״ב. והיינו אלף אלפין ורבוא רבבן שאמרו בגמ׳ דישמשוניה לנהר דינור דשפיך על ראש רשעים בגיהנם ואמרנו שזהו האש של יצר הרע שהוא אש של גיהנם ואמרו דכולם פתחו ואמרו אמן על הברכה שמברכין להאי פתורא דמענגי שבתא וז״ש בגמ׳ ומלאך רע בע״כ עונה אמן. וקאמר אחר כך הברכות אז תתענג על ה׳ שזה שכר המענג את השבת

שזוכה להתגלות עתי"ק שהוא על ה' למעלה משם הוי"ה שקוצו של יוד דלעילא רמיז לאין (כמ"ש זח"ג סה ב וע"ש עט ב) ומשם כל הברכות חיי בני ומזוני.

## פרק ו

**ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו כו'**. הוא מיוסד עפמ"ש בזוה"ח (בראשית ד"ו יז ב) עד שלא נברא העולם לא היה מי שיקלס להקב"ה כו' כיון שברא עולמו ברא המלאכים וחיות הקודש השמים וכל צבאם וברא את האדם וכולם מוכנים לשבח ליוצרם ולפארו ועדיין לא היה פאר לפניו עד שנכנס שבת כו' ופצחו רנה ושבחה העליונים ותחתונים כו' ואפילו יומו של שבת ממש משבח לו כו' עש"ב וז"ש ויום השביעי משבח ואומר כו' ואז פתחו כולם בשירה וז"ש לפיכך יפארו כו'. ובזוה"ק (פ' זו רכז ב) מאי עלמות שיר אלא כד"א ועלמות אין מספר כו' מסטרא דנוקבא אתמנן על השיר כו' על עלמות שיר וכלהו נפקו ברזא דה' כו' ו' דא רזא דדבירא דקיימא למיהב מזונא לנוקבא כו' והיינו דשירה לשון נקבה שיר ה' ה' בתראה כנסת ישראל וכמו שאמרנו דכ' הקל קול ראשון חסר מרמז קל ה' וב' מלא קל ו' קל ו' דאיקרי אות אמת כמ"ש בזוהר הקדוש (ריש ויקרא) אמת זו תורה כמ"ש (ברכות ה :) וז"ש בזוהר הקדוש לעיל (רכו סע"ב) ו' עלאה רזא דקול דאשתמע כו' ודא קול גדול רזא דאורייתא וע"ד כ' קול גדול ולא יסף והיינו תורה שבכתב. קל ה' היינו מדת מלכות שמזה בא שירה כמ"ש (שוח"ט תהלם קמח) הכל מקלסין את המלך כו וכן מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וז"ש בזוהר הקדוש (רל א) ונפקי מקול חד דקיק כו' והיינו בינה שמבין דבר מתוך דבר. ואמר שם ונפקי גו קלא אחרא דאיהי אבן דכ' משם רועה אבן ישראל והיינו מלכות קל ה' כמש"ש וגללו את האבן דא שכינתא. ודוד המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות היה שורש שירות ותשבחות כמ"ש (ברכות ז :) דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותושבחות. וז"ש (סנהדרין צב :) ביקש לגנות כל שירות ותושבחות שאמר דוד בס' תהלים ולא אמר סתם שאמרו ישראל רק דדוד המלך ע"ה שורש שירות ותשבחות ועל כן יסד ספר תהילים שמיוסד על שירות ותשבחות. והוא על פי מ"ש במכילתא (בשלח סו"פ ו וכ"ה במ"ר) שבשכר שהאמינו ישראל בה' שרתה עליהם רוח הקודש וא' שירה כו' והיינו עד"ש (זח"ג רל א) ברע"מ איהו אמת ואיהי אמונה שע"י דברי תורה שהוא אות ו' את אמת כנ"ל זוכין להכיר בבחינת אמת והוא קל ו' וע"י אמונה היינו שאין מפורש לנגד עין ומכל מקום ע"י שישים אל לבו שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו יגיע אליו היראה (כמ"ש בהג"ה דריש או"ח) שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (כמ"ש זח"א ה ב) וזהו ויראו העם את ה' שזכו למדת יראה. ויאמינו בה' איהי אמונה

וע"י כן שרתה עליהם רוח הקודש שהוא ג"כ ממדת מלכות כמ"ש (מגילה יד :) ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש ונפתח פיהם לומר שירה. ואי' (שם יב :) שבת היה ישראל שאוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות כו' דבישראל ע"י היין נפתח פיהם לומר שירה ועפמ"ש (ברכות לה.) אלהים במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין ואף דשם מיירי ביין שנתנסך על גבי מזבח מכל מקום מצינו (פסחים קז.) כגון זה ראוי לקדש עליו ולומר עליו כל שירות ותשבחות שבעולם ושם מחמר מדינה ששותין. ועפמ"ש (ערכין יא.) איזו היא עבודה שבשמחה וטוב לבב הוי אומר זה שירה וטוב לבב מורה שב' הלבבות טובים שגם הלב כסיל נתרוקן מהרע וכולו טוב. וע"י יין מצינו (יומא עה.) שכל עריות דומות עליו כמישור וזה מ"ש (שם עו :) לא זכה משממו וכן (ריש סוטה) הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין וכן (שם ז.) הרבה יין עושה. ומי שע"י היין נפתח פיו לומר שירה בודאי נתיישר לבו וגם הלב כסיל נעשה טוב והוא טוב לבב והוא מ"ש זכה משמחו ואיתא (תענית טו.) ישרים לשמחה דכ' ולישרי לב שמחה וזהו מ"ש עבודה שבשמחה וטוב לבב וליישר הלב שיהיה טוב לבב הוא רק ע"י התגלות עתיקא וז"ש (זח"ב נד א) שחשב דכל תושבחן פתחו באז ואמר כד אתנהיר נהירו דעתי"ק כו' ואל"ף פל"א עליון נהיר לכל עיבר חו"ב ומטו לז' מדת מלכות. ובתקו"ז (תי' יג) תנינא בשיר דא חכמה שר י' כו' וכ"ה ברע"מ (זח"ג רכג ב) בשיר ובברכה חכמה ובינה ע"ש וז"ש שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה דרוח הקודש איתא (שם סא רע"א) כלומר רוח מההוא קודש דלעילא וז"ש בשיר דא חכמה דלומר שירה צריך רוח מקודש עלאה חכמה עלאה. ובאחשורוש דכ' כטוב לב המלך ביין איתא (במ"ר) טובה ואינה טובה דכ' כטוב ולא בטוב דהיינו שנדמה לו שטוב לבו ביין אבל באמת נגלה נבלותו ע"י היין שדרש דבר המגונה אף לעכו"ם מה שאין כן בישראל שהיה אז שבת והיה התגלות עתיקא ע"י היין נגלה מעמקי לבם שנפתח פיהם ע"י היין לומר שירות ותושבחות. ובודאי שזכו שנתיישר לבם ולישרי לב שמחה. עבודה שבשמחה וטוב לבב. ומצינו (שוח"ט תהילים א) שביקש דוד המלך ע"ה שהקורא בתהלים יטלו שכר עליהם כנגעים ולמה לא אמר כקורא בתורה סתם. גם רבי סידר אהלות ואחר כך נגעים ובכ"מ בש"ס שנזכרו נזכר נגעים ואהלות. אך כבר אמרנו דג' קליפות הקנאה תאוה והכבוד מהם נסתעף ג' טומאות מצורע וזב וטמא לנפש. ומקליפת הקנאה לא ישאר מאומה משא"כ מיצר הרע דתאוה יושאר לעתיד להיות חשק לתורה וכמ"ש (זח"א קלח א) דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהוי. ועל כן מצורע משולח חוץ לג' מחנות וזב אינו משולח רק ממחנה לויה (ונת' פרה מא' ו) ויצר הרע של הנאוה יש מחלוקת (סוטה ה.) ובשמתא דלית ביה ארנב"י לא

מינה ולא מקצתה כו' ומצינו אף ברבי שהיה מדוגל בענוה כמ"ש (שם מט :) מכל מקום ציוה לבנו נהוג נשיאותך ברמים וזרוק מרה בתלמידים (כמ"ש כתובות קג :) והיינו שבעולם הזה נצרך לפעמים מה מהגאוה לעבודה. וכנגד הגאוה טומאת מת וכ"ה (מ"ר ומדברי תורה ר"פ ויחי) ואין מות אלא לשון השפלה וע"י שיתן אל לבו ולאן אתה הולך למקום כו' על ידי זה בא השפלות. ולכך טמא מת אינו משולח רק ממחנה שכינה שנוהג אף בגדולים ואינו משולח ממחנה לויה ולעתיד יתבטל. ועל כן ביקש שיהיו נוטלין שכר על שירות ותשבחות שבס' תהילים כעוסקין בנגעים ואהלות שהם ב' הטומאות שכנגד קלי' הקנאה והכבוד שלא יושאר מהם לעתיד כנ"ל שלא יהיה שריד וגו' ויבולע המות לנצח. ועל כן הקדימו נגעים לאהלות דקלי' הקנאה אין לה חלק בישראל כלל מה שאין כן בירור הגאוה שישנו אף בנפשות גבוהות כנ"ל. וכבר אמרנו במ"ש (פסחים נ.) אלו נגעים ואהלות שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעולם הבא דר"ל דב' קליפות אלו קשים לנצח ולבטלם בעולם הזה ולעולם הבא יתבטלו מכל וכל כנ"ל (ונת' ויצא מא' ז) וביקש דוד המלך ע"ה על תהלות ושירות ותשבחות שבתהלם שיהיו בשמחה וטוב לבב כנ"ל. שיזכו לבטל כל היצר הרע אף דב' קליפות אלו. והנה ג' האבות בקדושה כנגד ג' קליפות אלו דמדת יצחק אבינו ע"ה פחד יצחק פחד על הקרובים כמ"ש רש"י (בשלח ממכילתא) והיינו שפחד ד' לנגדו תמיד וממילא ניצול מכל חמדה וכמו שאמרנו במה שנאמר והוא יושב בארץ הנגב שהיה לו נייחא במדה זו שהיה מנוגב מכל חמדה ע"ד שדרשו (תמורה טז.) ארץ הנגד שמנוגב מכל טובה והוא מנגד לקליפת ישמעאל דתאוה. ואברהם אבינו ע"ה שהיה אוהב את הבריות הוא מנגד לקליפת עשו הקנאה שהיה שונא הבריות כמ"ש (ב"ר פ' סג) שנאת דמו של אדם בגופו ויעקב אבינו ע"ה שהיה מדתו השפלות כש"נ קטונתי וגו' מנגד לקליפת הגאוה והכבוד (ונת' כ"פ) ושבת בת מתעטרא בג' אבהן ניצולים מהג' קליפות שרשי היצר הרע. ובשבת יש התגלות עתיקא ונפתח הפה ע"י היין לומר שירות ותשבחות. והנה בסל"ש מתחיל פזמון האריז"ל אזמר בשבחין ואומרים נהורא לה ימטי שמבקשים על האור. ובסעודת יום שבת אומרים נהוריא ישרי בה והוא דאף שבזוהר הקדוש (ח"ב רד א') אמרו ש' רזא דג' אבהן בת מתעטרא בהון. מצינו במק"א (רע"מ זח"ג רנז א) ש' ג' כתרין כתר חכמה ובינה ואיהי בת רביעאה לון. והוא עפמ"ש ברע"מ (יתרו צב א) דקחשב ג' קדושות שבת שבת עלאה שבת דיומא שבת דלילה. והיינו בלילה שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (כמ"ש זח"א ה ב) ובא היראה פחד יצחק איהי אמונה ונפתח הפה לומר שירה ולכן מתחיל הפזמון אזמר בשבחין ומבקשים על האור דאז בת מתעטרא באבהן. ובסעודתא דיומא סעודתא דעתיקא דבת מתעטרא בג' ראשונות כח"ב

אומרים נהוריא ישרי בה וג' ראשונות כולם מורים על אור תורה כתר טלא דעתיקא חכמה תורה שבכתב בינה מבין דבר מתוך דבר ובת כנסת ישראל מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ותורה אור. ודכו"ע בשבת ניתנה תורה והיינו תורה שבכתב ובזוה"ק (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תורה שבעל פה כנ"ל:

## פרק ז

**בני היכלא דכסיפין כו'** מקיימי ג' סעודות שבת נקראו בני היכלא דמלכא כמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו רנב ב) כד עייל שבתא מתסדראן תמן כל פתורי דבני עלמא דאקרו בני היכלא דמלכא כו' והיך מענגי ליה לכל פתורא כו' וכ"כ לעיל (יתרו פח ב) ת"ח בסעודתי אלין אשתמודעון ישראל דאינון בני מלכא דאינון מהיכלא דמלכא מ"ש וזהו בכל סעודת שבת. ואומרים ביחוד בסעודה ג' בני היכלא כו' הענין כמו שאמרנו כ"פ דשבת בשנה כמו המקדש בעולם. ויש ג' מחנות מחנה ישראל ומחנה לויה ומחנה שכינה. ובמחנה שכינה ג"כ יש ג' קדושות קדושת העזרה וקדושת היכל וקדושת קה"ק. והם מכוונים נגד ג' קדושת שבת. קדושת העזרה שם היה מותר לכל ישראל לכנוס לצורך סמיכה זהו נגד ק' חקל תפוחין קדישין שהוא בחינת כנסת ישראל נפשות ישראל כידוע. וקדושת בית קדשי הקדשים נגד קדושת עתיקא וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב קכא א) ע"פ והחכמה מאן תמצא והחכמה נפקת מאתר דאקרי קדש הקדשים דמדת אין שהוא עתיקא סתימאה דכל סתימין (כמש"ש סד ב) איקרי קדש הקדשים. וקדושת היכל באמצע נגד קדושת ז"א שיעקב אבינו ע"ה מרכבה לה שהוא הבריח התיכון וגו'. והם כנגד ג"פ קדוש. קדיש בשמי מרומא עלאה כנגד קדושת עתיקא שנקרא מרום וקדוש דכן מורה לשון מרום בדברי תורה שהוא מרומם מכל השגה ותפיסה וכנגד זה סעודתא דיממא סעודתא דעתיקא. קדיש על ארעא עובד גבורתיה ק' חקל תפוחין קדישין דארץ נקרא כנסת ישראל (כמ"ש זח"א לא רע"ב) וכן נחשבה סעודתא דחק"ת בהאריז"ל נגד קדושת יצחק אבינו ע"ה שמדתו גבורה. וקדיש לעלם ולעלמי עלמיא נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת ליעקב וכ' שפת אמת תכון לעד. ובאמת נגד ג' קדושות אלו יש מחנה ישראל ומחנה לויה ומחנה שכינה אך במחנה שכינה עצמה יש גם כן ג' קדושות אלו כנ"ל שהם קה"ק ועזרה והיכל באמצע. ובהיכל עצמו יש גם כן ג' קדושות שלחן בצפון ומנורה בדרום ומזבח הזהב והם כנגד ג' כתרים כתר מלכות הוא בשולחן בצפון שולחן מלכים שלזה זכה שהמע"ה שנכתבה כל סעודתו בפסוק לעולמי עד ועל זה א' וזה חלקי מכל עמלי שנכתבה סעודתו בדברי תורה שמורה שהוא לכו לחמו בלחמי וגו' ובאמת עיקר העושה

הוא בדעת כמ"ש (נדרים מא.) אין עני אלא בדעה וכן עשיר היינו בדעת (וכן נדרש תמורה טז. עשיר ורש מי שעשאו חכם לזה כו') ושלמה המלך ע"ה זכה לכל חכמה תתאה בחלום. ועז"א הכ' שוא לכם וגו' אוכלי לחם העצבים שגם בדברי תורה יש שקונה ביגיעה ונקרא לחם העצבים עד"ש (ב"ב קמה :) מסיע אבנים יעצב בהם אלו בעלי משנה. כן יתן לידידו מרמז לשלמה המלך ע"ה שנקרא ידידיה. שינה שזכה לכל התורה שבעל פה בשינה ומיוחד לו העושר דשולחן מלכים. ודוד המלך ע"ה אף שבאמת כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה (כמ"ש שבת נו.) מכל מקום על הגוון נראה שהיה עליו טענות ועל כן כ' והנה בעניי ואיתא (ירושלמי פ"ד דפאה) שהיה מתענה כו' ע"ש והיה ירא לסמוך על אכילתו שהיא בקדושה. מה שאין כן שלמה המלך ע"ה אף שבעצמו ביקש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חקי נכתבה סעודתו שהיה הכל לחם חקו לכו לחמו בלחמי וזהו כתר מלכות. ומזבח הקטרת הוא כתר כהונה ונעשה הזיר במזבח הקטרת ולא במזבח החיצון שקרבו בו כל הקרבנות מפני שעיקר כתר כהונה הוא כח אהרן שנ' ורבים השיב מעון ומדתו אוהב שלום כו' שמברר שאף פושעי ישראל עתידין שיתנו ריח כחלבנה שריחה רע ומנאה הכ' בין סממני הקטורת (עד"ש כריתות ו :) וזהו אוהב שולם לייחד הכל. והמנורה כנגד תורה שבעל פה שעז"א (מ"ר תצוה) בא והאיר לי שאור תורה שבעל פה נמסר לישראל ולאהרן ביחוד ולא בשמים היא כו' נצחוני בני כמ"ש (בבא מציעא נט :) וכתר מלכות היינו אור תורה שבע"פ שנותן השי"ת במתנה כמו שנתן לשלמה המע"ה בחלום כנ"ל והוא עושר הדעת מצד השי"ת. והמנורה היינו התורה שבעל פה שזוכה האדם ביגיעו שהוא גם כן דברי אלהים חיים. עד"ש ובתורה אתה עמל וחיי צער תחיה. ועיקר הכתר תורה הוא בבית קה"ק ששם מונחים לוחות שבהם כלול הכל כל תורה שבכתב ותורה שבעל פה כמו שנמסר למשה רבינו ע"ה. ועז"א משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכמ"ש בזוהר הקדוש (תרומה קלז ב בס"א) דהוא על תורה שבעל פה דתורה שבכתב ללואי אתחזי ע"ש. והיינו התורה שבעל פה של משה רבינו ע"ה שהיה כלול בלוחות והוא בחינת הדעת של משה רבינו ע"ה. אבל התורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס הוא אור המנורה בא והאיר לי והיא בהיכל (ועוד נת' תצוה מא' יב ד"ה ובהיכל ע"ש) והג' קדושות האלו גם כן ג' קדושות שבת כתר מלכות הוא בחינת כנסת ישראל שדוד המלך ע"ה ושלמה המלך ע"ה מרכבה למדת מלכות חק" וכתר תורה כנגד אברהם אבינו ע"ה שעיקר כתר זה בקה"ק שהוא כנגד עתיקא דאקרי קה"ק כנ"ל והם שלחן בצפון ומנורה בדרום ימינא ושמאלא מדות אברהם ויצחק כידוע. וכתר כהונה שבמזבח הקטורת כנגד יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלימה שנכלל בו אף שכנגד החלבנה

שג"כ עתידין שיתנו ריח. וכן הוא המזבח באמצע. וז"ש דכד עייל שבתא מתסדראן כל פתורי דאקרי בני היכלא דמלכא שבאמת אף בסעודת הלילה נקראו בני היכלא שכן ענג ר"ת עדן נהר גן (כמ"ש זח"א כו א) שהם קדושות הג' סעודות והם כולם במקדש כנ"ל. רק בס"ג שכנגד יעקב אבינו ע"ה שכנגדו קדושת ההיכל וכמו שאמרנו וכן קדושת מזבח הקטורת שבהיכל שמטתו שלימה וכנ"ל בזה נקראו ישראל ביחוד בני היכלא דמלכא:

## פרק ח

**גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי.** הוא עפמ"ש בזוה"ק (פ' זו רכד ב) לא ימנע טוב להולכים בתמים רזא דא ההוא דכ' וימנע מרשעים אורם ודא איהו נהורא קדמאה כו' דגניז וסתים ליה קב"ה כו' ע"ש ויש להבין מה רבותיה דלא ימנע מהולכים בתמים מה שגנז ומנע מרשעים. אך המכוון דאף ההולכים בתמים יכול להיות שיעשו מעשה שיהיו בכלל רשעים כמו דוד המלך ע"ה שאמרו עליו דוד הבא על א"א כו' (כמ"ש סנהדרין קז.) ומי שעובר על מצוה דרבנן נקרא רשע (כמ"ש יבמות כ. ונדה יב. ע"ש) כש"כ אם היה עובר ח"ו על איסור מפורש שבמיתה. אך ההולכים בתמים היינו שרוצים להיות תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. רק שהיצר הרע יכול להטעות האדם ולהשים חשך לאור ולומר לרע טוב. וכמו דוד המלך ע"ה שלא עלה על דעתו שעושה איסור בזה וכמ"ש (סנהדרין שם) ראויה היתה בת שבע לדוד משמת ימי בראשית כו'. רק אחר ששמע מהנביא אתה האיש. והשי"ת אמר לו היחתה איש אש בחיקו וגו' (כמ"ש בגמ' שם) אז אמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי כמה שנאמר לא ימנע טוב להולכים בתמים שאין השי"ת מונע אורו האור כי טוב כיון שיודע שלא רצה לעשות נגד רצונו ית' ורצה להיות בכלל תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. וכן דוד המלך ע"ה שאמר ולבי חלל בקרבי שהרגו ליצר הרע. ובאמת כן היה שלא חטא וכמ"ש (שבת נו.) שהאומר דוד חטאאינו אלא טוה. אלא שתלו בו אותו עוון כדי שאם חטא יחיד א"ל כלך אצל יחיד (כמ"ש ע"ז ה.) בודאי לא מנע השי"ת אורו ממנו. וזש"נ כי אתה עמדי כנ"ל וכתיב מקודם כי שמש ומגן ה' אלהים ואיתא בזוהר הקדוש (שם) שמש דא הוא רזא דשמא קדישא הוי"ה כו' והיינו להופיע דברי תורה ללב חכם לימינו. ומגן דא הוא רזא דשמא קדישא דאיקרי אלהים כו' והיינו מדת היראה פחד יצחק והוא מגן שמציל מכל רע שלא יפתהו היצר הרע שהוא בלב כסיל לשמאלו. ויצחק אבינו ע"ה מדתו אלהים דפחד יצחק. אבל אברהם אבינו ע"ה שמדתו אהבת חסד וכשנלחם בד' מלכים ונתייירא שמא אותן שהרגתי היה בהם צדיק א' ונכשל (כמ"ש ב"ר פ' מד) אמר לו הקב"ה אל תירא אברם אנכי מגן לך והיינו גם כן שם אלהים שהוא מגן ומציל מכל רע שלא יטעהו היצר

הרע ולא יבא לידי טעות וז" בזוהר הקדוש ורזא דכתיב אנכי מגן לך. וכן דוד המלך ע"ה אמר מגני וקרן ישעי משגבי. וכן זכה דוד המלך ע"ה דכ' ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים ואמרו (פסחים קיז:) זהו שאומרים מגן דוד. ואחר כך אמר הכ' חן וכבוד יתן ה' בשם הוי"ה לא ימנע טוב להולכים בתמים שכיון שהולכים בתמים שרוצים לעשות רק רצון השי"ת גם אם אירע להם ח"ו מה שיוכלו לכוללם בשם רשעים דכ' וימנע מרשעים אורם. מההולכים בתמים לא ימנע טוב. אורו שהוא אור כי טוב. וזה שאמר גם וגו' לא אירא רע כי אתה עמדי:

## פרק ט

**בזוה"ק** פ' זו (רנב ב) בסעודתא בתראה תליתאה מסיים ואמר על כל אינון קדמאי אז יבקע כשחר אורך וגו'. והנה פסוק זה לא נאמר כלל על ענג שבת דפסוק ראשון דמייתי אז תתענג נאמר אחר פסוק אם תשיב משבת וגו' מה שאין כן פסוק זה נאמר למעלה על צדקה הלוא פרס לרעב וגו'. אך הענין עפמ"ש בזוהר הקדוש (בשלח נד א) שהביא כמה פסוקים דפתחו באז. ואמר כד אתנהיר נהירו דעתי"ק כו' בא' וא' בז' אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר כו' ומטו לזיי"ן כו' וז"ש מקודם ומה ברכה היא דבריך על האי פתורא דמתסדר ואתענגא כדקא יאות אז תתענג על ה' וגו' שזה נאמר בפסוק על המענג את השבת כנ"ל. וקראת לשבת ענג וגו' אז תתענג וגו' והיינו שזוכה להתגלות בחינת עתיקא שנקרא על ה' וכמ"ש בזוה"ק (יתרו פג רע"א) מאי על ה' כו' דכ' מאין יבא עזרי וכ' ועד עתיק יומיא מטא וגו' ע"ש וכ"כ בזוה"ק (ח"ג עט ב) על דייקא והיינו שהוא למעלה משם הוי"ה שמורה על ט' המדות כמ"ש (שם רנח סע"א) י' חכמה ה' בינה ו' תפארת כליל שית ספירין ה' מלכות ואיתא (שם סה ב) קוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין וזהו על ה' כנ"ל והוא רזא דאז אל"ף פלא עליון דמטו לז'. ובשבת התגלות עתיקא כמ"ש בזוה"ק ועל זה אמר וכלהו אמרי אז תקרא וה' יענה דכ' גם כן באז. והוא על פי מ"ש (שבת קיח:) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו כו' ע"ש. ובאמת גם ע"י מצות צדקה זוכין לאור עתיקא כמ"ש (ב"ב י':) במה תרום קרן ישראל בכי תשא ואף דהפרשה מיירי ממצות שקלים קאי גם על שאר צדקה כפירש"י קח מהם כופר לצדקה וכן נראה מהגמרא דלפניה ואחריה מדבר מצדקה ע"ש ומייתי קרנו תרום בכבוד וגו' צדקה תרומם גוי (ונת' שקלים מא' א' ד"ה ובפסיקתא) ולשון רם ותרום מורה למעלה מהתפיסה שזה בחינת עתיקא. ועל כן נאמר על צדקה אז וגו'. ואמר אחר כך דבסעודה ג' מסיים ואמר אז יבקע כשחר אורך וגו' וכ"כ בענין אושפיזין (זח"ג קד א) דיעקב אמר אז יבקע וגו' וכ' שם בנצו"ח יבק"ע אותיות יעק"ב. ויתכן שזה הברכה שייך ליעקב אבינו ע"ה שהוא הולך ואור שבאור

עתיקא מצינו בקריעת ים סוף שהיה התגלות עתיקא וראתה שפחה על הים מה דלא חמא יחזקאל נביאה מכל מקום נעלם מהם אחר כך דכ' ולא מצאו מים וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ס א) מה שאין כן אור קדושת יעקב שמדתו אמת שפת אמ תכון לעד שהוא הולך ואור בכל פעם יותר. וזש"נ אז יבקע כשחר אורך שמתחיל להאיר ומאיר בכל פעם יותר עד נכון היום. ומברכין ברכה זו בסעודה י' שכנגד קדושת יעקב אבינו ע"ה ועז"א אז יבקע וגו' שאז התגלות מצחא דעתיקא כמ"ש באד"ר וז"ש אז יבקע כשחר אורך שיהיה מאיר והולך לעולמי עד. ואמר דכל אינון שבעין נהורין כו' פתחי ואמרי הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. והיינו שמצד האדם מה ה' שואל כי אם ליראה וזה הקדושה זוכין תיכף בסעודת ליל שבת שנקראו יראי שמי ע"י שמירת שבת (כמ"ש תענית ח :) ואחר שעבר יום השבת בשמירה זוכה לקדושת אור ז"א קדושת יעקב אבינו ע"ה שיושאר הקדושה לעולמי עד:

**למוצש"ק**

## פרק י

**בזוה"ק** פרשה זו (רנב ב) בסעודתא בתראה תליתאה מסיים ואמר אז יבקע כשחר אורך וגו' כבוד ה' יאספך. והוא כמו שאמרנו דאז מורה על התגלות עתיקא אל"ף אנהיר לזיין. ואמר יבקע כשחר אורך שהוא רק התחלת בקיעת האור וכמו שאמרנו כבר דהאדם נקרא כל ימיו הולך כש"נ כי הולך האדם אל בית עולמו שכל צדיק הוה ליה עולם בעצמו כמ"ש במד"ר (פ' זו פ' נב) עולמים אין כתיב כאן אלא עולמו וכל ימי המעשה הוא ויהי בנסוע וגו' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך וגו' ואז האדם הולך ממסע למסע וכשבא יום השבת אז ובנחה יאמר שובה ה' וגו' ותמיד קדושת השבת כפי קדושת עמל ימי המעשה שכן נזכר תמיד קודם השבת ששת ימי המעשה (וכמו שנת' קדושת שבת מא' א וש"מ) ובשבת אז מופיע קדושה לימי המעשה שאחריו והם בקדושה יותר מו' ימי המעשה הקודמים וכשבא השב השניה מתוספת היא בקדושה יתירה וכן משפיע השבת קדושה יתירה לימי המעשה הבאים וכן לעולם כל ימי חייו הוא הולך. ומטעם זה אומרים במוצאי שבת ויהי נעם ה' וגו' שהוא ברכה שברכן משה רבינו ע"ה כמ"ש רש"י ומה ברכה ברכן יה"ר שתשרה שכינה במעשה ידיכם והוא במד' (נשא פ' יב) ובזוה"ק (פרשה זו רכא ב) ומה ברכה בריך לון יהא רעוא דתשרי ברכה על עובדוי ידיכון. ברכה איתא בתקו"ז (תי' יג) תליתאה בברכה ודא שכינתא עלאה וכ"כ בזוה"ק (ח"ג רכג ב) בשיר ובברכה חכמה ובינה. וזהו ויהי נועם ה' וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קצז ב) עלמא דאתי אקרי נעם כו' ומבקשים על ימי המעשה שיהיה בהם ברכה והיינו בינה ודברי תורה שזוכין בשבת

מהם יושפע לימי המעשה שנוכל להיות מיוחד לעמל תורה. ותשרה שכינה במעשה ידנו שיהיה כמלאכת המשכן שאף במעשה עולם הזה יהיה המכוון לש"ש ויתקדשו המעשים. וז"ש דבסעודה ג' מסיים אז יבקע כשחר אורך שהאור שזכו בשבת זו יהיה רק בקיעת האור כשחר ויהיה הולך ואור עד נכון היום שמקדושה זו יתקדשו ימי המעשה. וע"י זה יתקדש השבת הבא בקדושה חדשה ויתירה כנ"ל. וארוכתך מהרה תצמח שיוכלו לתקן שורש פגם הנחש ועדמ"ש (ב"ר פ' י) ומחץ מכתו ירפא מחץ מכתו של עולם ירפא. כבוד ה' יאספך לשון אסיפה הוא רק בצדיקים (וכמ"ש ב"ב טז סע"ב) ואמר שהאסיפה יהיה ע"י כבוד ה' ולא יהיה ח"ו ע"י שליטת הנחש. ואחר כך מסיק בזוהר הקדוש כל אינון שבעין נהורין אחרנין פתחי ואמרי הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. והיינו שלא נאמר שלזה זוכין רק הצדיקים. ואמר שזוכין לזה כל ישראל שהם יראי שמי בשבת (כמ"ש תענית ח :) ואיתא (ירושלמי פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה. וכל א' לפי מדרגתו זוכה בשבת כשהוא רק משמר שבת. לבקיעת האור להכניס קדושה לימי המעשה ולהתקדש השבת הבא בקדושה יתירה כאמור והוא הולך. הולך ואור עד נכון היום:

## פרשת החודש

**ברביעית החודש הזה לכם** (מגילה כט.) ונקרא פרשת החודש ולא נקרא פרשה הפסח כמו שנקרא פרשה שקלים ולא נקרא פ' כי תשא וכן פרשה פרה שלא נקרא פ' חקת התורה רק ע"ש הענין שקלים פרה וכן הו"ל לקרות פרשה זו פרשה הפסח. רק עיקר המכוון בהפרשה מה שנאמר החודש הזה לכם שהוא התחלת דברי תורה כמ"ש אר"י לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה כו' (כמ"ש רש"י ר"פ בראשית) וכן הובא בזוה"ק (בא לט ב) לא אצטריך אורייתא למכתב אלא מהחדש הזה לכם וגו' מ"ט משום דשירותא דסיהרא הוי. וע"ד אורייתא הוה אצטריך למכתב מהכא דהא בקב"ה אתקשר מלה ולא קשיא דלא כתיב זאת החדש הזאת דהא זה וזאת כחד מתקשרן כו' והענין דסיהרא היא מקבלא משימשא וכתיב כי שמש ומגן ה' אלהים והשכינה בחינת סיהרא דמקבלא משמשא והו"ל למכתב החודש הזאת וכאן תחלת ההכרה שיש אור שמכירין ויכולים להראות באצבע זאת. וזהו דשירותא דסיהרא הוה. והו"ל להתחיל התורה דהא בקב"ה אתקשר והיינו כמ"ש בזוהר הקדוש (בשלח ס א) ואוליפנא דקב"ה תורה איקרי כו' ואין תורה אלא קב"ה וכאן ניתן מצוה ראשונה לישראל החודש הזה לכם כזה ראה וקדש שישראל יכולים להכניס קדושה לחודש וכמ"ש (שמות רבה פ' טו) ואם כלי חול כשמתמלא מן הקודש מתקדשת עאכ"ו ישראל שהם קדושים

ומקדשים את החודש כו' ואמר דהא זה וזאת כחד מתקשרן שהקדושה בישראל הוא מצד הקב"ה כמ"ש (מדברי תורה קדושים ב) הואיל ונקדשתם לשמי כו' היו קדושים כשם שאני קדוש כו' מלה"ד כו' אני מלך ואת מלכה כו' וז"ש דהא זה וזאת כחד מתקשרן. וזהו הקדמה למצות הפסח דב"נ אין להם כח לאכול אכילה בקדושה כמ"ש (זבחים קטז.) לא קרבו שלמים בני נח ואף למ"ד קרבו שלמים מכל מקום בפסח מפורש כל בן נכר לא יאכל בו וכל ערל לא יאכל בו ואחר שניתן להם פרשה החודש שנעשו אומה ישראלית בחינת כנסת ישראל אז ניתן להם מצות הפסח. ואמר דהא זה וזאת כחד מתקשרן ובאת דאית דו"נ כחדא לית שבחא אלא לדכורא וע"ד ראשון הוא לכם לחדשי השנה. דשנה נקרא שנת החמה שהוא שונה בכל פעם בגמר ההיקף והיא היא החמה כבראשונה מה שאין כן הלבנה נקראת חדשה בכל חודש מולד הלבנה דאי' (ר"ה כה.) על האשה שילדה ולמחר כריסה בין שיניה כו' והיינו שמקבלת הלבנה אור חדש מאור החמה וזהו שנולד מחדש. וכשנאמר לחדשי השנה. חדשי היינו חדתותא דסיהרא כנ"ל שנקרא חודש. והשנה היינו החמה ששונה בכל שנה כנ"ל וזהו דזה וזאת כחד מתקשרן. ואחר כך מק' אמר ר' יהודה לכם תרי זמני למה א"ר יצחק מנייהו אשתמע יתיר כמה דכ' כי חלק ה' עמו כו' והוא עפמ"ש במ"ר (ר"פ תרומה) ויקחו לי כו' מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה כו' והיינו שנעשו חלק ה' שלא ניכר קדושת השי"ת רק ע"י קדושת ישראל שמקבלין מקדושת השי"ת. (ונת' יתרו מא' ז) ועל זה א' לכם תרי זמני החודש הזה לכם שירותא דסיהרא. ראשון הוא לכם היינו השי"ת שנקרא ראשון הוא ג"כ לכם. ואמר אתקשרותא דא לכם ולא לשאר עמין עדמ"ש (שמות רבה פ' כה) משל למלך שיושב ומטרונא יושבת כנגדו העובר ביניהן כו'. ובפסיקתא רבתי (פרשה טו סי' כד) גם כן נדרש ויקחו להם איש זה הקב"ה דכתיב ביה ה' איש מלחמה והיינו שבמצות הפסח לוקחים להשי"ת וכמו שאמרנו דלא יתכן מצות הפסח לישראל רק אחר שנתקשרו בקדושת השי"ת ויוכלו לאכול אכילה בקדושה. ואמר מקודם מצות החודש הזה לכם למשה ואהרן שנתן להם כח להכניס קדושה לחודש ואחר כך ניתן מצות הפסח לכל ישראל שכל ישראל יש להם קדושה בגוף ויכולים לאכול אכילה בקדושה וזה דתנן (ר"ה כד.) ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש. דכיון שאמר ראש ב"ד מקודש שוב היה כח לכל ישראל להכניס קדושה לחודש. ואמר אחר כך באותו פרשה וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש. דכיון שישראל יש להם קדושה יוכלו להכניס קדושה לזמן. ואחר כך נאמר להם מצוה זו לדורות ואחר כך נאמר להם מצות תפילין שהוא כתר על הראש. ואף שעיקר התגלות עתיקא זכו בקריעת ים סוף. כיון שכבר במכת בכורות

נקראו בני בכורי ישראל שקשורים בראשית המחשבה בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית נאמר להם פרשה תפילין. ובשבת שהן גופן אות לאו זמן תפילין שאז כל ישראל קשורים בשרש והם כהולכים כל היום בתפילין (ונת' פקודי מאמר ט):

**החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם** וגו' בפסיקתא רבתי (סו"פ טו) חדשו מעשיכם שעדיין ראש וראשון לבא ראש זה נבוכדנצר הרשע דכתב ביה אנת הוא רישא דדהבא ראשון זה עשו דכ' בי' ויצא הראשון אדמוני. והיינו דנבוכדנצר בקליפה ראש כנגד מדת חכמה בקדושה חכמה מוחא שהוא תחלת ההכרה. וגם אחשורוש נקרא אחיו של ראש ובן גילו של ראש הוא הרג הוא ביקש להרוג הוא החריב הוא ביקש להחריב (כמ"ש מגילה יא.) ולעומת שבקדושה ה' בחכמה יסד ארץ כנסת ישראל שנקרא ארץ והם זלעו"ז בקשו להרוג ולהחריב הכל. וראשון קליפת עשו שהיה כנגד מדת כ"ע שהוא נעלם מכל רעיון. וכן לעו"ז היה כחו להסתיר עצמו שיוכל להטעות וכמו שמצינו ביצחק אבינו ע"ה שהיה עשו צדו בפיו וכשהיה אומר לו היכן היית היה אומר בבית המדרש לא כך הלכה מן כך וכך כו' (כמ"ש מדברי תורה תולדות ח) ובודאי יצחק אבינו ע"ה היה יודע ברוח הקודש להבדיל בין אמת לשקר רק זהו כח עשו להסתיר עצמו עד שלא יוכלו להכיר בו. ואיתא (חולין צא.) כת"ח נדמה לו דאמר מר המהלך לימין רבו כו' שהשר שלו הסתיר עצמו עד שנדמה ליעקב כמו רבו שמורה לו דרך הטוב. וכן לעתיד איתא (מדברי תורה צו ב) מה עשו עושה מתעטף בטליתו כזקן ובא ויושב לו אצל יעקב כו' שזה כחו שיוכל להסתיר עצמו עד שאפילו מלאכים לא יבינו ערמתו. ועז"נ ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה' שהשי"ת שדן את הלבבות הוא יורידנו ארץ. וכ' בתר הכי איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו. שהשי"ת יגלה מצפוני לבבו שמלא תועבה. וכן היה גלות ראשון ע"י בבל ואיתא (יומא ט :) ראשונים שנתגלה עונם והיינו שאז היה טענות על ישראל בנגלות שעברו על דברי תורה בג' עבירות החמורות. מה שאין כן בבית שני שהיו עוסקין בתורה ומצות ובגמ"ח רק שהיה טענה עליהם בנסתרות. וזה קליפת עשו ועמלק שהוא כלב כמ"ש בזוה"ק (סו"פ בשלח) נובח ומקטרג מספק יודע או אינו יודע מקטרג על ישראל והשי"ת שהוא אוהב משפט כשיש מקטרג עושה דין ולכן היה גלות שני ע"י אדום. וז"ש שעדיין ראש וראשון לבא. ואמר חדשו מעשיכם אף דעיקר חדתותא דסיהרא האור תורה ולא המעשה. אבל עיקר אור תורה ג"כ המעשה כמ"ש (מגילה כז.) שהלימוד מביא לידי מעשה. רק כבר אמרנו כ"פ דכ' בפיך ובלבבך לעשותו ולא כ' במעשיך דגמר המעשה מהשי"ת (ונתבאר פקודי מא' ד עש"ב) וז"ש חדשו מעשיכם היינו ע"י חידוש האור בדברי תורה ומזה יבא למעשה שהגמר מעשה היה ע"י השי"ת

כש"נ לעשותו. וכן סופר מהיהודי הקדוש זללה"ה שאמר שבשבת זה יש בו התחדשות בשפע בדברי תורה. החודש הזה לכם ראש חדשים שכל חודש יש לו קדושה מיוחדת ויום ראשון נקרא רשא חודש שהוא ראש של כל החודש דבתר רישא גופא אזיל (כמ"ש עירובין מא.) והוא כולל קדושת החודש. וניסן כולל כל קדושת י"ב החדשים ונקרא ר"ח שלו ראש חדשים. ראשון הוא לכם וגו' שהוא גם כן ראשון שמורה שקשורים בשרש בראשית המחשבה שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. וזהו בקדושה בזלעו"ז נגד קליפת בבל ועשו ב' הגליות כנ"ל. ושבת הוא כולל כל קדושת ימי המעשה שאחריו ועל כן בשבת שחל בשבוע שאחר כך ר"ח ניסן קורין פרשה החודש וכשחל ר"ח ניסן בשבת הוא עצמו ר"ח שאז יוכלו להשיג שפע התחדשות בדברי תורה:

**הפייטן** תפס בראשי החרוזים פסוק ראשון לציון הנה הנם וגו' והוא מיוסד עפמ"ש (שמות רבה ר"פ טו) כביכול הקב"ה שנקרא ראשון וציון נקרא ראשון ועשו נקרא ראשון ומשיח נקרא ראשון שנאמר ראשון לציון הנה הנם וגו' יבא הקב"ה ויבנה בית המקדש שנקרא ראשון כו' ופתח ציון נקרא ראשון ואחר כך א' ויבנה בית המקדש שנקרא ראשון. אך הכל א' דבית המקדש היינו ציון וכמ"ש (יומא נד :) שתיה שממנה הושתת העולם תנן כמ"ד מציון נברא העולם כו' מציון מכלל יופי ממנו מוכלל יפיו של עולם ע"ש. אף דאבן שתיה במקום ארון בבית המקדש מייתי לה למ"ד מציון נברא העולם. ובגמרא (פסחים ה.) בזכות ג' ראשון זכו לג' ראשון כו' לשמו של משיח דכ' ראשון לציון וגו' דשמו של משיח נקרא ראשון שנבר קודם שנברא העולם כמ"ש (שם נד.) רק דשם מייתי מפסוק לפני שמש ינון שמו דרוחו של משיח נדרש (ב"ר פ' ב) במה שנאמר ורוח אלהים מרחפת זו רוחו של משיח כו' בזכות המים בזכות התשובה שנמשלה למים ובתקו"ז (תי' לו) אמר דלית מים אלא אורייתא. ובאמת הכל א' שמלך המשיח יהיה יחיד שעשה תשובה שמוחלין לכל העולם כולו בשבילו (כמ"ש יומא פו :) והיינו שיופיע הרהור תשובה בלב כל ישראל. וכן ע"י משיח יהיה גמר התפתחות תורה שבעל פה (וכמ"ש קה"ר פרשה יא) דתורה שאדם למד בעולם הזה הבל היא לפני תורתו של משיח. וזה רוחו של משיח שנזכר במאמר בראשית שהוא התחלת הבריאה ושמו של משיח היינו עיקר החיים שלו שזהו שמו וכמ"ש בסה"ק דכל א' שמו עיקר חיותו ועל כל כשקוראין אותו בשמו ניעור משנתו. וז"ש דשמו של משיח נברא קודם שנברא העולם. ועל פי זה זכר הפייטן בראשי החרוזים פסוק ראשון לציון וגו' שבניסן עתידין להגאל (כמ"ש ר"ה יא.) וזכר כל לשונות של ארבע שמורה על היקף מד' רוחות. החודש אשר ישועות בו מקיפות. והשורש בזה ארבע כוסות שזה נתקן כנגד ד' לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי

(כמ"ש ב"ר פ' פח) והיינו הגאולה מן הקליפה שהיתה מקפת מכל צד במצרים והיה מציר ומעיק לישראל. ואחר כך ד' מלכיות כו' ואחר כך בברכה שאחרי ד' חרשים כו' והוא ע"פ מא' הכ' ויבאו אלה להחריד אותם לידות את קרנות הגוים וגו' דד' מלכיות הם ד' קליפות המקיפות מכל צד וכנגדן ד' חרשים לבטלן. ובגמרא (סוכה נב :) מאן נינהו ד' חרשים כו' משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו וכהן צדק ופירש"י משיחים שניהם חרשים לבנין בית המקדש אליהו חרש שבנה מזבח. ושם נקרא חרש שבנה התיבה. ויש להבין מה טיבו של שם שבנה התיבה לד' חרשים בוני בית המקדש. אך הענין דב' המשיחים בוני בית המקדש. הוא דמה שכל ישראל נקראים על שם יוסף שארית יוסף (כמ"ש ב"ר פ' עא) היינו שיוסף מברר כל ישראל שנקראו צדיקים כש"נ ועמך כולם צדיקים וגו' וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק (כמ"ש זח"ב כג א) וזה יתברר ע"י משיח בן יוסף. וכן כל ישראל נקראו על שם יהודה (כמ"ש ב"ר פ' צח) היינו גם כן שדוד המלך ע"ה שהקים עולה של תשובה וכן משיח בן דוד יהיה יחיד שעשה תשובה כו' כנ"ל ויברר כל ישראל שיהיו זדונות נעשות כזכיות כשלג ילבינו. וכהן צדק הוא הכהן הראשון דכ' ביה והוא כהן לאל עליון. שאז לא נתגלה עדיין התחלקות המדות והיה כהן לאל עליון ובירך לאברהם אבינו ע"ה בזה ברוך אברם לאל עליון. ואחר כך אמר גם אברהם אבינו ע"ה הרימותי ידי אל ה' אל עליון ואברהם אבינו ע"ה זכה וקיבל ממנו הכהונה לדורות (כמ"ש נדרים לב :). ואליהו הוא הכהן האחרון ואיתא בס' ע"מ (מא' אכ"ח ח"ג סי' כג) שאף בזמה"ז אליהו מקריב תמידין במקום המזבח וכ' שאיפשר שאליהו יש לו מקופת הלשכה מעות גנוזים לזה (ונת' שקלים מא' ב) ואליהו היה לו כח שהקריב בזמן הבית בחוץ שהיה איסור כרת ומכל מקום זיכה על ידי זה את ישראל שאמרו כולם ה' הוא האלהים. וזהו ראשון לציון הנה הנם שמקודם בונה ירושלים ה' ואחר כך נדחי ישראל יכנס (כמ"ש מדברי תורה נח יא) וע"י ארבע חרשים שהם המייסדים בנין בית המקדש והקרבנות יבטלו קליפת הד' מלכיות שמקיפים הקדושה ואז נדחי ישראל יכנס:

**בפסיקתא** רבתי פ' החודש (סוסי' ג) תוחלת ממושכה מחלת לב כיון שבא משה אצל ישראל וא"ל א"ל הקב"ה אמור להם פקוד פקדתי אתכם א"ל משה רבינו לא עדיין זמן פקידה מה כחי כי אייחל אם כח אבנים כחי' כו' וכיון שא"ל בחודש הזה נגאלים אמר הא סימן טוב ועץ חיים תאוה באה. ויש להבין מה זה הלשון הא סימן טוב הא הבטחה מפורשת היא והו"ל למימר הבטחה טובה. אמנם ענין התוחלת ממושכה הוא מ"ש בפסיקתא ובמד' (שהש"ר ב ח) א"ל משה רבינו האיך אנו נגאלין וארץ מצרים מליאה מטנופת ע"ז שלנו כו' אינו מביט במעשים שלכם מדלג על ההרים ואין הרים אלא ע"ז

כו' רבינו משה האיך אנו נגאלין ואין בידינו מעשים כו' אינו מביט למעשיכם הרעים ובמי הוא מביט בצדיקים שבכם כגון עמרם ובית דינו כו' ע"ש. ועז"א תוחלת ממושכת כו' מה כחי כי אייחל כיון שאין בנו מעשים טובים ואדרבה יש בנו ההיפך מה כחי כי אייחל עד שיטיבו מעשיהם. ואף שיטיבו מעשיהם אין הבטחה לצדיקים בעולם הזה וראינו שנכנסו למצרים יעקב וזרעו שבטי יה ומכל מקום זרעם נתקלקלו כ"כ ונשתקעו בקליפת מצרים. ומי לנו גדול מיעקב אבינו ע"ה שהובטח ושמרתיך בכל אשר תלך ומכל מקום דאג פן יבא והכני אם על בנים ואמרו (ברכות ד.) שמא יגרום החטא וא' יגרום לשון עתיד ביום או יומים שלא האמין בעצמו. וכן דוד המלך ע"ה אמר איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו שמא יגרום החטא (כמש"ש) וזהו התוחלת ממושכה שייך אף כשהובטחו בחודש הזה נגאלים. עם זמן ט"ו יום הוא תוחלת ממושכה. אך לאחר מכה ט' כתיב ולכל בני ישראל היה אור וגו' ואמרנו דהמכות היו מתתא לעילא נגד ע"ס והיה בסוד נגוף למצרים ורפוא לישראל (ע"ד שא' זח"ב לו א) ובכל מכה יצאו ישראל מקליפה א' שהיא בזלעו"ז ונכנסו בקדושה במדה שכנגדה ומכה ט' שכנגד חכמה שהוא מאמר יהי אור זכו ישראל ולכל בני ישראל היה אור (ונת' פ' בא) ובמאמר יהי אור ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ' ג) וכיון שנאמר להם החודש הזה לכם שכבר התחיל דברי תורה וכמ"ש לא היה התורה צריך להתחיל אלא מהחודש הזה לכם אמרו הא סימן טוב ולא אמרו הבטחה טובה שאין הבטחה בעולם הזה כנ"ל שמא יגרום החטא רק סימן טוב ועץ חיים תאוה באה אין עץ חיים אלא תורה (כמ"ש ברכות לב :) והיינו שאז התחיל הופעת דברי תורה החודש הזה לכם סיהרא דמקבלא משמשא תורה שבעל פה מקבל מתורה שבכתב והרגישו האור גם מהשמש שנ' כי שמש ומגן ה' וגו' ולית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (כמ"ש זח"א רב א) ואמרו הא סימן טוב שיהיו נגאלין. ואז זכו למדת כנסת ישראל והיינו אני ה' שוכן בתוך בני ישראל שהקב"ה לבן של ישראל כש"נ צור לבבי וחלקי אלהים לעולם (כמ"ש שהש"ר ה ב) והוא סימן טוב שיוכלו להוציא ולהוריק הרע מלב כסיל לשמאלו ושיכנס קדושה ודברי תורה בלב חכם לימינו ויהיו נגאלין. וזה ענין פרשה החודש שירגישו קדושה זו. וקורין אותה בשבת דאי' (תקו"ז תי' מח) לדרתם זכאה מאן דעביד לון בשבת דירה בתרי בתי לבא כו' ויכולים לזכות להאור מר"ח וחג הבא והוא סימן טוב שבניסן נגאלין:

**בפסיקתא** (שם סי' יח) וכ"ה בירושלמי (ר"ה פ' א ה' ג) החודש הזה לכם מסור לכם אריב"ל למלך שהיה לו אורלוגין וכיון שעמד בנו מסר לו שומירה אר"א למלך שהיה לו טבעת כיון שעמד בנו מסרה לו א"ר למלך שהיו לו אוצרות כיון שעמד בנו מסר לו המפתחות

ארחב"א למלך שהיה לו כלי אומנות כו' רבנן אמרי לרופא שהיה לו נרתיק של רפואות כיון שעמד בנו מסר לו כו' ויש להבין ענין המשלים. דאורלוגין שהוא כלי שעות יתכן שהמשיל קידוש החודש שהוא על הזמן אבל איזו ענין שומירה וטבעת ומפתחות וכלי אומנות ונרתיק רפואות שהמשיל. אך הענין כמו שאמרנו במה שנאמר ועץ חיים תאוה באה שהוא הדברי תורה שמסר לישראל מאמר החודש הזה לכם ואמר שמסר להם השומירה והיינו עד"ש אנו כרמך ואתה נוטרינו שהשי"ת שומר ישראל וכ' כי יצפנני בסוכו וגו' שכביכול השי"ת יושב בסוכה סוכת שומרים. וזה מסר לישראל דהיינו בית המקדש שנקרא סוכת שלום ונעשה ע"י ישראל וכ' דומה דודי לצבי ובפסיקת"ר (שם סי' ט) מה הצבי הזה מדלג כו' כך הקב"ה מדלג מבית הכנסת זו לבית הכנסת זו ומבית המדרש זה לבית המדרש זה כו' והיינו אחר החורבן דכ' ואהי להם למקדש מעט וא' (מגילה כט.) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל כו' זה בית רבינו שבבבל. ואוהב ה' שערי ציון המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות כו' ארבע אמות של הלכה (כמ"ש ברכות ח.) ובית המקדש משם שורש תורה שבעל פה כש"נ כי מציון תצא תורה וגו' ושם לשכת הגזית שממנו יוצאה תורה לכל ישראל (כמ"ש סנהדרין פו :) וזש"נ החודש הזה לכם חידוש תורה שבעל פה שמסר לישראל והוא בית המקדש וד' אמות של הלכה שנק' סוכת שלום וז"ש במשל למסר לבנו השומירה. ואחר כך א' למשל למלך שהיה לו טבעת כו' עדמ"ש (ב"ר פ' י) למלך שעשו לו טבעת מה היתה חסרה חותם כך היה העולם חסר שבת ע"ש דבריאת שמים וארץ הטבעת ושבת החותם היינו שיושאר כך עדש"נ ונחתום בטבעת המלך אין להשיב. וחותמו של הקב"ה אמת כמ"ש (שבת נה.) ואיתא (ב"ר פ' פא) מהו אמת א' בראשון של אותיות מ"ם באמצע תי"ו בסוף ע"ש אני ראשון ואני אחרון. והיינו שם הוי"ה שמורה היה הווה ויהיה וזהו שבת שהוא החותם. וכמו שאומרים בשבת אתה אחד ושמך אחד כל קדושת הוי"ה עד עתיקא דשם הוי"ה כולל הט' מדות (כמ"ש זח"ג רנח סע"א) וקוצו דיוד דלעילא רמיז לאין כ"ע (כמש"ש סה כ) ושפת אמת תכון לעד ונחתום בטבעת המלך אין להשיב וזה מסר לישראל שנעשו אז מ רכבה למדת מלכות כ"ע איהו כתר מלכות. ואחר כך א' המשל למלך שהיה לו אוצרות כו' היינו יראת ה' היא אוצרו שאין לו להקב"ה אלא אוצר של י"ש. (כמ"ש ברכות לג :) וכן מצינו (שמות רבה פ' ל') יש לך אפותיקאות ליתן אותם בהם כו' אם יש לך יראת חטא כו' המשיל היראה לאוצרות. ומפתחות היינו מ"ש (שבת לא :) מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות שהם תורה וי"ש. ומדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וכן איהי יראה ושריא בה יראה (כמ"ש זח"א ה ב) והשם כנגד מדה זו היא שם אדנ"י (כמ"ש זח"ג יא ב) והוא

מורה על יראה כש"נ ואם אדונים אני איה מוראי. וזה שהמשיל מה שנאמר החודש הזה לכם שהוא מדת מלכות בחינת סיהרא דמקבלא משמשא. לאוצרות שמסר לבנו כגי' ירושלמי או למפתחות שמסר לבנו כמ"ש בפסיק'. ואחר כך אמר המשל למלך שהיה לו כלי אומנות ובירושלמי לנגר שהיה לו כלי נגרות. והיינו ג"כ המכוון על תורה שבעל פה דאיתא (ריש ב"ר) התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה שבריאת העולם היה בתורה ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית ע"י חידוש ההלכה שמחדש בב"ד של מעלה בכל יום (כמש"ש פרשה מט) וזה חידוש הלכות מסר לישראל שע"ש כך נקראו בנאין שעוסקין בבנינו של עולם (כמ"ש שבת קיד.) וזה שהמשיל לכלי אומנות שמסר לבנו שנקראו בוניך כנ"ל. ואחר כך אמר המשל לנרתיק של רפואות שהיה לרופא והיינו גם כן על דברי תורה כש"נ רפאות תהי לשרך וגו' ולכל בשרו מרפא שבדברי תורה יכולים לרפאות הכל וכמ"ש (קידושין ל :) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין וזה מועיל לתקן שרש הקלקול והמשיל כאן השי"ת לרופא דכ' מחץ מכתו ירפא מחץ מכתו של עולם ירפא (כמ"ש ב"ר פ' י) והיינו בתורה שבעל פה כמ"ש (שם) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ובית המדרש הוא מקום חידוש הלכות שזהו הרב חכמה לתקן הרב כעס וזה מסר לישראל דכ' החודש הזה לכם והיינו השפעה בתורה שבעל פה וז"ש במשל שמסר לו נרתיק של רפואות ושבת איתא (זח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וכן קורין פ' החודש תמיד בשבת:

**במשנה** (ריש ר"ה) בא' בניסן ר"ה למלכים ולרגלים ובגמרא (ד.) רגל שבו ר"ה לרגלים. וקשה דהוה ליה לומר בניסן ר"ה לרגלים. אך כבר אמרנו דמהאי טעמא נקרא ראש חודש ולא תחלת חודש שהוא ראש של כל החודש והיינו שכל קדושת החדש כלול בר"ח ובר"ח ובתר רישא גופא אזיל (כמ"ש עירובין מא.) וצריך להרגיש הקדושה מהרגל שבו בא' בו שהוא ראש החדש. וכן ראש השנה פירושו ראש של כל השנה וזהו ר"ה לרגלים שכל קדושת המועדות כלולות ברגל דפסח וזש"נ החודש הזה לכם ראש חדשים שנכלל בו קדושת כל המועדות שבכל החדשים. וזה שפתח בפסיקתא (לפ' החודש) בפ' עשה ירח למועדים והיינו שכל המועדים באים ע"י קידוש הירח ונכללים בקדושת החודש שע"י שנתן הש"י כח לישראל להכניס קדושה לחודש אף שלא נמצא בתורה בו לעשות מקרא קודש ויוכלו לקבוע כל המועדות. וזה שהקדים לפ' הפסח מצות קידוש החודש. וז"ש (מנחות כט. ושמות רבה פ' טו) שהיה קשה למשה עד שהראה לו הקב"ה באצבעו החודש הזה. ויש להבין למה לא למד דיני קידוש ע"פ הראיה והכללים ולמה הוצרך

השי"ש להראותו באצבע. אך נתקשה משה רבינו ע"ה האיך יוכלו ישראל להכניס קדושה לחודש ובתורה לא נמצא בו קדושה. וכן האיך יעשו ישראל מקרא קודש. עד שהאיר לו השי"ת זה. ויש לומר דמטעם זה נקרא פרשה זו פרשה החודש ולא פרשה הפסח ע"ש הענין כמו שארי. אך כל עיקר עסק הפרשה הוא האיך יוכלו ישראל להכניס קדושה לחודש וממילא יוכלו להכניס קדושה למועדים וזהו בא' בניסן ר"ה לרגלים ראש לכל הרגלים ובתר רישא גופא אזיל ואמר בפסיקתא (שם סי' כא) נתעטף בטלית מצויצת והעמיד למשה מכאן ולאהרן מכאן וקרא למיכאל ולגבריאל ועשה אותם כשלוחי החודש כו' א"ל כסדר הזה כו' בני מקדשין את החודש כו' א"ל כסדר הזה כו' בני מקדשין את החודש למטן ע"י זקן וע"י עדים וע"י טלית מצויצת. ומ"ש ע"י זקן הוא מ"ש במשנה (ר"ה כד.) ראש ב"ד אומר מקודש ולמה לא אמר אב ב"ד כרגילות הש"ס. רק רומז ראש של הב"ד והיינו שיוכל להשיג עד הראש דחכמה מוחא והראש הוא בחינת קרקפתא דתפילין כ"ע. וזהו ע"י זקן שיוכל להשיג עד עתיקא שהוא מדת זקן כידוע ונצרך לזה הגדול שבדור. ומי שלא הניח כמותו בא"י יוכל לקדש חדשים גם בחו"ל (כמ"ש ברכות סג.) מפני שהוא ראש של כל ישראל ויוכל להשיג עד עתיקא. וכן מ"ש ע"י עדים היינו כמו העדים שהראה לו מיכאל וגבריאל שדברי המלאכים הם דבר ה' וכן העדים צריכין לכוין האמת הנרצה לזה ברצון דעתי"ק. וז"ש בפסיקתא (סי' ב') רבות עשית וגו' נפלאותיך ומחשבתיך אלינו וגו' עד שלא יצאו ממצרים היה הקב"ה יושב וחושב חשבונות ומעבר עיבורים כו' עד שיצאו ישראל ממצרים ומסרם להם. דרש מחשבותיך לשון חשבונות שלך וכן נדרש בירושלמי (ר"ה פ"א ה' ג) וכתיב נפתאתיך נפלאות שלך בחינת פל"א עליון מעתיקא המכוסה ונעלם. והוא מ"ש (ר"ה כה) אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מזידין כו' וזהו סוד מ"ש (שם כ.) מאיימין על העדים כו' אע"פ שלא ראוהו יאמרו ראינו. ומלמדין אותן לשקר רק הראש ב"ד שהוא הזקן משיג הנפלאות שצריך להיות כן לשעתו וזהו רצון העליון. וזה שהראה לו ע"י זקן וע"י עדים וכל הענין מנפלאות. וכן מ"ש ע"י טלית מצוייצת שהוא אור מקיף ואומרים בעטיפתו ברכי נפשי וגו' הוד והדר והינו דעוטה אור כשלמה וגו' דמלך בעשרה לבושים היינו שנתלבש בעשר ספירות שהאציל לבריאת העולם וחשב בפסיקתא (שוש אשיש) לבוש הראשון הוד והדר והיינו דעוטה אור כשלמה הוא נגד יהי אור שנגד מדת חכמה וכמ"ש (ב"ר פ' ג) שנתעטף בה הקב"ה כשלמה כו' עוטה אור וגו' והוד והדר לבוש ראשון שנגד כ"ע (ונת' ריש פ' חיי וחנוכה מא' ב ד"ה והנה עש"ב) וזהו האור מקיף שזוכין ע"י טלית מצוייצת ועל כן אומרים פסוק הנ"ל. וע"י הטלית מצוייצת זוכה הראש ב"ד להופעת בחינת עתיקא ולהכניס קדושה לחודש על

ידי זה מכניסין קדושה למועדות שצריך להיות מאור עתיקא כנ"ל וזה שנתקשה בו משה רבינו עד שהראה לו הקב"ה. וזהו החודש הזה לכם ראש חדשים שזה הקדמה לפסח שיוכלו לעשות מקרא קודש. ומר"ח צריך להשיג ולהרגיש קדושת המועד שיבא בחודש זה והוא ר"ה לרגלים שממנו מסתעף כל קדושת הרגלים. וכשחל ר"ח בחול צריך לקרות בשבת שקודם ר"ח פרשת החודש שבשבת שלפניו צריך להרגיש קדושת ר"ח שיהיה בימי המעשה שאחריו כמו שאמרנו כ"פ דשבת כולל כל קדושות שיבאו בימי המעשה שאחריו כמ"ש ברכתו מכל הימים כו' וכלול בשבת זה קדושת ר"ח שכולל רגל שבו שהוא שורש כל המועדים. וכשחל ר"ח בשבת קוראין הפרשה בשבת ואז הקדושה כפולה דקדושת שבת מקבל מקדושת ר"ח ור"ח משבת וכמו שאמרנו במ"ש (זבחים צא.) לענין תדיר ומקודש דחשב ר"ח מקודש טפי מצד שהוא מקודש מישראל וענין תדיר הוא מה שישראל עושין תדיר ומקודש דחשב ר"ח מקודש טפי מצד שהוא מקודש מישראל וענין תדיר הוא מה שישראל עושין תדיר ומקודש דישראל מקדשי (ונת' חנוכה ריש מא' כה) ואמרו שבת לא אהני ע"ש והיינו ששניהן מקבלין הקדושה ע"י קריאת הפרשה בשבת ור"ח דשבת מועיל לר"ח ור"ח לשבת:

**בא בניסן ר"ה למלכים**. ובגמרא (ר"ה ג.) לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי אומות העולם מתשרי מנינן דתשרי ר"ה לשנים היינו שנות החמה ואו"ה מונין לחמה והוא א"ש כו' מה שאין כן ישראל מונין ללבנה שהיא כל אור כך ישראל נוחלין האור (כמ"ש שמות רבה סו"פ טו) והיינו דלבנה רק מקבלת אור מאור החמה ואינה של א"ש וז"ש (נדרים ח :) הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה כו' והיינו שמשיגים רק האור מהחמה כלבנה שמקבלת האור ורשעים נידונים בה שאש שורפתן כש"נ ילהט אותם היום הבא. וכן דרשו (תענית ח :) שמש בשבת צדקה לעניים מדכ' וזרחה לכם יראי שמי והיינו שומרי שבת (כפירש"י) והיינו דישראל כנסת ישראל בחינת מרכבה לה. וכן דוד המלך ע"ה אמר ואני תפלה דתפלה ממדה זו כש"נ אדנ"י שפתי תפתח. ושלמה המלך ע"ה כתיב ביה וישב על כסא ה' והשיג כל החכמה תתאה חכמת שלמה. ובשבת השמש מרפא בכנפיה שמשיגין ומקבלין האור מהשמש בחינת סיהרא דמקבלא משימשא שם הוי"ה דכ' כי שמש ומגן ה'. וחשב בפסיקתא ומד' (שמות רבה שם) ט"ו דור מאברהם אבינו ע"ה עד שלמה המלך ע"ה. והיינו דאברהם אבינו ע"ה היה התחלת האור כמ"ש (ב"ר פ' ב) יהי אור זה אברהם והיינו שהוא הבין הדברי תורה מעצמו וכמ"ש (שם פ' סא) אב לא למדו רב לא היה לו כו' ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו מלמדות אותו כו' והיה התחלה מאור תורה שבעל פה שהיה מרכבה למדת מלכות עד שלמה שהי אשלמותא דסיהרא.

ואברהם אבינו ע"ה היה נקרא ראש חודש ההתחלה מבחינת סיהרא. וכן נקראו כל ישראל בני מלכים (כמ"ש שבת סג.) והיינו שהן בני אברהם יצחק ויעקב. ואברהם אבינו ע"ה היה הראשון שפרסם מלכות שמים וכמו שאמר כיון שהודעתיו לבריותיו אלהי הארץ (כמ"ש ב"ר פ' נט) ונעשה מרכבה למדת מלכות וכן כל האבות פרסמו מלכותו ית' ונקראו מלכים. ובאברהם אבינו ע"ה מצינו מפורש (שם פ' מב) עמק שוה א"ל מלך את עלינו כו' וכן נקראו כל האבות מלכים. וע"ד שמצינו בזוה"ק (ח"ג רי ב) מראש צורים אלין אינון אבהתא דכ' הביטו אל צור חוצבתם. ואף דשם קאי על אברהם אבינו כדכ' הביטו אל אברהם וגו' רק כיון שנקרא אברהם אבינו ע"ה צור נקראו כן כל האבות צורים. וכן מצינו בזוהר הקדוש (שם קנ סע"א) כרוה נדיבי עם אלין אבהן דכ' נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. ואף שנזכר רק אברהם וכן בגמרא (חגיגה ג.) למדו מזה בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב כו' אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא כו' מכל מקום בזוהר הקדוש יליף מינה לכל האבות שנקראו נדיבים כיון שאברהם אבינו ע"ה נקרא נדיב שהיה תחלה לגרים וקיים כל התורה קודם שניתנה רק מנדיבות ממילא כל (בבא מציעא פג.) שאפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת י"ח שהן בני אברהם יצחק ויעקב שסעודת האבות גדולה משל שלמה ובגמ' (פו :) שהמליכוהו נקראו כל האבות מלכים ובניהם בני מלכים. ואיתא בתקו"ז (תי' לו) יהי אור דא פסח כו' כמו באברהם אבינו ע"ה שהיה ראש חודש ולמד מעצמו רק התגלות האור דתורה שבעל פה איך שמקבל מתורה שבכתב ולכן היה גם כן בניסן כש"נ נכון כסאך מאז ואי' (שמות רבה ר"פ כג) באז ישיר ע"ש והוא כמ"ש (ויקרא רבה פ' ב) הן שהמליכוני תחלה על הים ואמרו לי ה' ימלוך לעולם ועד. וכמו אברהם אבינו ע"ה שפרסם מלכותו ית"ש נעשה מלך וזכה לבחינת עתיקא דכ' ואברהם זקן וכן כל האבות נקראו מלכים וזכו לבחינת עתיקא דכ' בהו ג"כ לשון זקנה. כן כל ישראל אומה שלימה שקבלו מלכותו ית"ש זכו למדת מלכות כש"נ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' וכן זכו לבחינת עתיקא כמ"ש (זח"ב נד א) אז ישיר אל"ף אנקיב בחשוכי כו' ומטו לזיין וזהו נכון כסאך מאז באז ישיר. וכן בניסן היה התחלת מלכות ישראל כשיצאו ממצרים ונאמר להם החודש הזה לכם בחינת סיהרא וזה מ"ש בניסן ר"ה למלכים. ובאברהם אבינו ע"ה כ' מי העיר ממזרח צדק ומזה למדו בב"ר יהי אור זה אברהם ע"ש. והוא מרמז צדק מלכותא קדישא שהיה הוא התחלת האור אור הלבנה סיהרא עד שלמה המלך ע"ה שהיה אשלמותא דסיהרא. ומשיח יהיה נקרא נשיא דשם נשיא גם כן מורה שהוא מנושא וכבר אמרנו דלשון נשא בדברי תורה מורה עד למעלה מהתפיסה שהוא בחינת עתיקא (כמו שנת' פ' שקלים) וזש"נ בהפטורה כי

יתן הנשיא וגו' וכן כ"פ. ונאמר ודוד עבדי נשיא להם לעולם. והיינו שבתחלה כששאלו להם מלך כתיב כי אותי מאסו ממלוך עליהם והוא דישראל היו צריכין לומר שהשי"ת מלך ישראל וכן מבקשים בברכת השיבה ומלוך עלינו אתה ה' לבדך. ובר"ה ותמלוך אתה כו' ימלוך ה' לעולם וצריך שיהיה רק נשיא. והוא גם כן מרכבה למדת מלכות כ"ע איהו כתר מלכות וכן כ' ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקרבוהי. ומכל מקום בעולם הזה כ' שום תשים עליך מלך שאם ירצו ישראל ימנו מלך. והיינו דכ' כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכינו הוא יושיענו. מחוקקנו היינו תורה שבכתב עדש"נ כי שם חלקת מחוקק ספון והיינו שנחקק בלב הדברי תורה עדש"נ חרות על הלוחות. שופטינו היינו תורה שבעל פה שהם בחינת שופטים. מלכנו הוא שיש דיני המלך שדן בדיני מלכות שלא ע"פ דין התורה. ולעתיד שיהיה הכל ביד השי"ת שיתגלה ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו אז הוא יושיענו שיתגלה מדת הו"א עתי"ק דאקרי הוא כמ"ש (אד' האזינו רצ א) ואז יהיה הישועה האמיתי הוא יושיענו ודוד עבדי נשיא להם לעולם:

**בהפטורה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח**. ויש להבין למה לא נזכרו בחגים שדיבר מהם למעלה וכן יש לדקדק במה שנאמר והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני ולא נזכר ג"כ ברגלים שיש מצות ראיה. והנה מה שלא נצטוו בזמן הזה לעלות לרגל בכל חודש ושבת יש לומר שהוא מפני הטורח ועד"ש (מדברי תורה פנחס טו) בשמיני עצרת שהיה ראוי להיות אחר החג נ' יום כעצרת אחר הפסח אלא אמר הקב"ה חורף הוא כו'. ולעתיד לא יהיה טורח וכמ"ש בפסיקתא רבתי (פרשה א סי' ג) שיהיה העבים באים וטוענין אותם ומביאין אותן לירושלים כו' ולכן יבאו בכל שבת ור"ח וכשחל ר"ח בשבת יבאו ב' פעמים כמש"ש. אבל עכ"פ ברגלים שיש מצוה גם בזמה"ז לעלות וליראות למה לא נזכר שיבאו להשתחות והלא התורה לא תשתנה. אך הענין שבכל החגים יש קדושה שהישראל כשבא למקום המקדש יכול להרגיש קדושה זו. וזה יפתח לעתיד לכל ישראל שיוכלו להרגיש בכל מקום בארץ ישראל הקדושה מהחג. רק בחודש שיש בכל חודש התחדשות קדושה שכן נקרא מולד הלבנה חדתותא דסיהרא שבכל חודש מקבלת אור מחודש מהחמה. ורומז למעלה סיהרא כנסת ישראל שמקבלת מהשי"ת שנקרא שמש כש"נ כי שמש ומגן ה'. וכן בשבת יש בכל שבת קדושה מחודשת שכן נקראת שבת כלה מלכתא ואם היה בכל שבת הקדושה שוה לא היתה נקראת כלה דכלה רק כל ז'. רק בכל שבת יש קדושה חדשה כמו שאמרנו כ"פ. ועז"נ מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו בחדשו דייקא בשבתו דייקא. יבא כל בשר היינו הגוף שנקרא בשר דהנשמה נקרא אדם והגוף בשר

אדם שהוא לבוש (כמ"ש זח"ב עו רע"א וזהו מקדושת יעקב אבינו ע"ה דאיתא (תקו"ז תי' יג) דאיהו גופא שהוא מכניס קדושה לכל גוף ישראל שיש בו קדושה שכולם מזרעו וזה הקדושה יקבלו מחדש בכל חודש ושבת. ובחגים אף שלא יבטל התורה ויעלו לרגל אך עיקר הראייה יהיה בשביל השבת שבו לרגל אך עיקר הראייה יהיה בשביל השבת שבו שבפסח וסוכות יש תמיד שבת ושבועות אף שהוא יום א' יש לו תשלומין כל ז' (כמ"ש ר"ה ד :) אבל הקדושה שמרגישין בחג בזמה"ז יזכו להרגיש בכל מקום בא"י שיהיה כירושלים. וזש"נ מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר. וכן בשונמית כתיב לא חדש ולא שבת וגמרא (שם טז :) שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל. והיינו שברגל כל א' מישראל מרגיש הקדושה וצריך להקביל פני רבו אז ומי שמרגיש קדושה בכל חודש ושבת צריך להקביל פני רבו בכל חודש ושבת. ובזוה"ק (ח"ג רסה ב) דחיובא עליה דב"נ לקבלא אפי שכינתא בכל ריש ירחי ושבתי ומאן איהו רביה כו' ע"ש. והוא הכיר בה שמרגשת למיזל ושאל מדוע הולכת ולא חודש ולא שבת. השבת יפתח וביום החודש יפתח שאז יפתח או רחדש שיאיר השי"ת לכנסת ישראל כאמור. וכשמתחברין שבת וחודש יוכלו להרגיש מקדושת השבת והחודש:

**ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית.** בפסיקתא לפ' החודש (סי' כד) ויקחו להם איש זה הקב"ה דכ' ביה ה' איש מלחמה שאתה לוקחו בשני תמידים שה זה קרבן תמיד כו' הוא עפמ"ש (מ"ר ר"פ תרומה) כי לקח טוב וגו' מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה שנאמר ויקחו לי תרומה משל כו' קיטון א' עשה לי שאדור אצלכם כו' ע"ש והיינו המשכן וז"ש שאתה לוקחו בב' תמידים דכ' בהו את קרבני לחמי לאישי ואיתא (זח"ג ז ב) ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים והיינו ויקחו לי שהוא דר עמהם כנ"ל. ותיכף כשנאמר להם פרשה החודש שהוא עץ חיים תאוה באה שהוא התחלת דברי תורה נאמר להם ויקחו להם איש זה הקב"ה והיינו דכביכול נמכרתי עמה ועשו לי קיטון שאדור אצלכם. ואף שעדיין לא היה מקדש ומשכן. לב ישראל הוא משכן לשכינה כמ"ש בפסיקתא ומד' (שהש"ר ה ב) שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. ואף שלא היה אז מזבח וקרבנות המשקוף וב' המזוזות היו שלש מזבחות (כמ"ש פסחים צו.) וכתיב זאת התורה החטאת כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת. ות"ח שעוסקין תדיר בתורה הם תמיד משכן לשכינה ואתקריאו שבתות (כמ"ש זח"ג כט ב) ובשבת כל ישראל כת"ח ולבם משכן לשכינה כמ"ש לדרתם דעביד דירה נאה לשכינתה בליביה (כמ"ש תקו"ז תי' ו) ואז הוא פריסת סוכת שלום עלינו כו' ועל ירושלים שזוכין לקדושת ירושלים ולב ישראל משכן לשכינה. והתורה לכו לחמו

בלחמינ נהמא דאורייתא וכמו קרבנות שהם לחמי לאישי. ובתיקו"ז (תי' מח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלא הותתאה. לדרתם זכאה איהו מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא כו' והוא דשכינתא תתאה מדת מלכות ה' שוכן בתוך בני ישראל נקרא צור וכמו שלמדו בפסיק"ר ושהש"ר מדכ' צור לבבי וגו' והוא אלהים בתראה (זח"א לא ב) והיינו שם אדנ"י המורה על היראה כש"נ ואם אדונים אני איה מוראי אספקלריאה דלא נהרא דבה אתעביד עבידתא דעלמא (כמש"ש קעב א) ובכל מעשה בראשית נזכר שם אלהים והיינו אלהים בתראה כנ"ל. ומדה זו נקרא לב כמו שנדרש (יומא עב :) על מי שאין בו י"ש ולב אין. ובינה לבא היינו ג"כ יראה כש"נ אז תבין יראת ה' והיינו כשנכנס היראה לעומק נקודה שבלב הוא בחינת בינה לבא. וזה נקרא צור כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב סד א) לאכללא אימא עלאה כו' ובג"כ צור עלאה איקרי ולעיל מינה א' מסטרא דצור עלאה נפיק צור אחרא כו' והיינו דצור מורה על גבורה ובינה אימא עלאה אע"ג דלאו איהי דינא מסטרהא אשתכח כו. וצדק מלכותא קדישא דינ"א דמלכותא דינא שם אדנ"י בהיפך אתוון (כמש"ש קיח א) וזהו דנפיק צור אחרא. והתחלת התורה שהוא פרשת החודש הזה לכם נאמר להם ויקחו להם איש שיהיה כל אחד משכן לשכינה וכמו שזכו אחר כך במתן תורה. ואחר שקלקלו וזכו אחר כך לעשות משכן כ' ויקחו לי כנ"ל. וז"ש שאתה לוקחו בשני תמידים. ועז"נ שה לבית אבות שה לבית והוא מ"ש בפסיקתא סמוך לזה. מימיו לא לן אדם בירושלים ובידו עוון תמיד של שחר מכפר על עבירות שנעשו ביום כו' וזש"נ שה לבית אבות היינו תמיד של בין הערבים שמכפר על עבירות של יום שנעשו ע"י חברת אנשים ועל זה מרמז זה לבית אבות. שה לבית מרמז על תמיד של שחר שמכפר על עבירות של לילה שאדם עובר כשהוא בפ"ע בודד בביתו וזהו שה לבית. ומסיק בפסיקתא מה טעם צדק ילין בה צדיק ילין בה. והיינו צדק מלכותא קדישא והיינו ויקחו לי עשו לי קיטון שאדור אצלכם. וכתיב פתחו לי שערי צדק וכ' בתריה זה השער וגו' צדיקים יבאו בו דלכנוס לשערי צדק מלכותא קדישא צריך שיהיה צדיק וזה שדרש שיהיה ה' שוכן בתוך בני ישראל צריך להיות צדיק ילין בה וע"י כן צדק ילין בה שהשי"ת שוכן בתוך בני ישראל:

**תם ונשלם שבח לאל בורא עולם**

# ויקרא

## פרק א

**ויקרא אל משה**. ופירש"י ז"ל לכל דברות ולכל ציווים קדמה קריאה בלשון חיבה אבל בנביאי אומות העולם נגלה עליהם בלשון ארעי וטמאה כמש"נ ויקר א' אל בלעם והוא מתו"כ דמפיק כן דלכל דברות ולכל ציווים קדמה קריאה, ואחר כך מפיק בתו"כ דהשיב משה הנני מגז"ש מסנה, ואמר משה משה לשון חבה לשון זירוז, ואחר כך אמר ד"א משה משה הוא עד שלא נדבר הוא משה משנדבר עמו, וצריך להבין הא כל ענין גז"ש נמסרו הללמ"מ ללמדנו, ומה זה בא ללמדנו שהיתה קריאה לכל הדברות ומה נ"מ מה דהוה הוה, וכעין שהקשו בגמרא (יומא ה:) ואף דאשכחן כה"ג (בסנהדרין טו:) שור סיני בכמה, כבר הקשו שם בתוס', אך באמת כל ד"ת הם נצחיים ונוהגין בכל זמן, שהם לימוד לאדם לכל אחד בפרט, והענין בכאן שבא ללמדנו שהעיקר הוא מצד האדם ההכנה, וכמו"ש בפירש"י עמש"נ (יתרו) ביום הזה באו מדבר סיני מהו ביום הזה שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו, אף שזה הי' קודם מתן תורה רק שבאו למקום שאחר כך קבלו שם התורה והיא ההכנה למ"ת, וע"ז ההכנה אמר שצריך בכל פעם חשק מחודש לד"ת, ותמיד השי"ת נקרא נותן התורה בהווה, ועל תורה שבעל פה כתיב דברי אשר שמתי בפיך שהשי"ת נותן בלב ישראל ובפיהם, ושבת דאיהו כללא דכל אורייתא כתיב בו' והכינו את אשר יביאו דשבת בעי הכנה דרבה, ומקרא קודש זמין לאתר דאקרי קודש כמש"נ בזוה"ק (אמור צ"ג ע"ב) אך הקריאה וההכנה הוא גם כן מצד השי"ת, שנותן חשק בלב ישראל, כי ענין קריאת שמו הוא התעוררת הנפש כדאי' בכתבי האריז"ל שקריאת שמו של האדם הוא שורש נפש חי' שלו, ולכן הוא מקיץ מן השינה כשקוראין אותו בשמו, מפני שמתעורר בו הנפש חי' שלו, ומה גם כאשר השי"ת קורא אותו בשמו אזי נתוסף בו באותו שעה חיות חדש להנפש משפע הקדושה, ובלשון כפול הוא ענין זירוז ומיד כמש"נ ועל השנות החלום פעמיים כי נכון הדבר וגו' וממהר הא' לעשותו, וזה שנלמד כאן שלכל דברות צריך קריאה מצד השי"ת ושהאדם יאמר הנני הכנה מצד האדם לקבל שיהי' כלי מוכן ומוכשר להשראת הקדושה, מה שאין כן בנבואי אומות העולם כמו בלעם שלא היה נפשו מוכשר ומוכן להשראת הקדושה, כי הגם שהי' מבין ביקרות הקדושה עכ"ז בעצם נפשו הי' מלא זוהמת הטומאה כידוע, ודיבור הנביאה מהשכינה הי' דרך מעבר בעלמא בנפשו הטמאה בדרך ארעי וכדאיתא בזוהר הקדוש (בלק רי"א ע"ב) ע"פ וכה תדבר, ל"ש גבי' לשון קריאה ומעין השפעת שפע קדושה זו נשפע לנפשות ישראל בשבת קודש דבעי גם כן הכנה דרבה, וזהו לשון

זירוז לשון חבה שזכה בתו"כ שהחבה גורם הזירוז, שכן אוהב מזורז לעשות רצון אוהבו, ואמר ד"א משה משה הוא עד שלא נדבר עמו הוא משה משנדבר עמו, והיינו שהוא ענין ענוה שמקודם אמר שהוא לשון חבה וזרוז שזה מביא לזה כאמור וכמו באברהם שהי' לו מדת אהבה כמש"נ אברהם אוהבי היה לו מדת הזריזות כמ"ש (בחולין טז.) זרוזותי' דאברהם קמ"ל, ואחר כך אמר שהוא לשון ענוה וכ"ה לשון רש"י (וירא) על הנני לשון ענוה והוא על פי מ"ש (שם פט.) שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם נתתי גדולה לאברהם אמר ואנכי עפר ואפר. שהגדולה שחשב אחר כך שנתן לנמרוד ולנ"נ היינו במלכות וממשלה בעולם הזה, ובאברהם אבינו ע"ה אף שזכה לגדולה זו גם כן כמ"ש (ב"ר לך פ' מ"ג) מלך את עלינו נשיא את עלינו אך זה לא נחשב אצלו למאומה מה שהשוו כל או"ה והמליכוהו, אך כאן שפעל בדבריי ובתפלתו אם אמצא וגו' זה הי' גדולה שלו שחשוב בעיני המקום ב"ה, אז אמר הנה נא הואלתי וגו' ואנכי עפר ואפר, שהשיג שפליתו בעיניו שזה הכח אינו מצדו רק מצד השי"ת. ובמשה רבינו ע"ה שהשיג יותר אמר ונחנו מה שגדול מה שנאמר במשה כו' יותר ממה שנאמר באברהם כמו"ש בגמרא (שם) והיינו שלא הי' לו שום הוי' בעיניו. וידע שהוא רק מה שבחר בו ה' והיה זה רק בבחירת השי"ת שהוצרך לברור אחד ובחר בו. וזהו הלימוד שצריך לכל דבור דברי אשר שמתי בפי. ושיהיה הכנה מצד האדם לשון זירוז ולשון חבה. וגם שישיג ענוה ושפלות שד"ת נמשלו למים מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף ד"ת אינם מתקיימין אלא במי שדעתו שפילה כמ"ש (תענית ז.) וסימן לגסות הרוח עניות כמ"ש (שבת לג.) והיינו עניות דתורה כמ"ש (קידושין מט.) וכשרואין שמשיג האדם שפלות הוא סימן שהוא דברי אשר שמתי בפיך מהשי"ת, והאדם מצדו צריך שיהי' לו הכנה וזהו שיאמר הנני שיהי' כלי מוכן לקבל:

**עוד** שם בתי"כ (הובא בפירש"י) יכול אף להפסקות היתה קריאה ת"ל וידבר כו' ומה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן וכו'. וצריך להבין דמה ס"ד שיהי' קריאה להפסקות. הענין הוא דאמר דהפסקית היו משמשות וכו' למשה להתבונן בינה ליבא וכמש"נ ולבבו יבין היינו שיכנס ללב. ועיקר הד"ת הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו וז"ש יכול להפסקות היתה קריאה והיינו שהי' מצד השי"ת, תלמוד לומר וידבר לדיבור היתה קריאה. והיינו הד"ת הופיע השי"ת מצדו, וזה שקדמה קריאה לשון חבה לשון שמה"ש משתמשין בו שנ' וקרא זא"ז וגו' והיינו דג' קדושות קק"ק מורה על קדושות הנ' אבות (כמשנתכ"פ) קדיש בשמי מרומא כו' נגד אברהם אבינו ע"ה, קדיש כו' עובד שמדתו אמת וכתיב שפת אמת תכון לעד, ולמעלה מיכאל וגבריאל

נגד חו"ג מדת אברהם ויצחק, אוריאל נגד ק' יעקב אבינו ע"ה, והקריאה ג"כ שיופיע בכנסת ישראל קדושת הג' אבות. ועל ידי הקריאה לשון חיבה זוכין ישראל לד"ת מצד השי"ת שכל האבות קדושתם ד"ת, אברהם בו התחיל הד"ת יהי אור זה אברהם (ב"ר פ"ב) ויצחק אבינו ע"ה אורייתא מסטרא דגבורה קא אתיא (זח"ג פ' ע"ב) ויעקב אבינו ע"ה תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (ברכות ה:) אבל להתבונן שיכנס ללב בינה לבא, הוא יפתח לבנו בתורתו זה צריך האדם להשתדל מעצמו, ולהתפלל להשי"ת הוא יפתח לבנו וכו' ואז זוכה שיכנסו הד"ת ללב, ויאירו בלבו, והאר עינינו בתורתיך ושבת יש בו השפעה מתורה שבעל פה כמו שאמרנו מכבר שהוא כנגד מלכות פה, ויום השביעי דא תורה שבעל פה:

## פרק ב

**במדרש** (ויקרא רבה פ"א) ר' תנחומא פתח יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת וכו' מתלא אמר דעה קנית מה חסרת וכו' יש זהב הכל הביאו נדבתן למשכן זהב וכו', ורב פנינים זה נדבתן של נשיאים וכו' לפי שהיה נפשו של משה עגומה עליו ואמר הכל הביאו נדבתן ואני לא הבאתי אמר לו הקב"ה חייך שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל וכו' להבין זאת מה זה הצער למשה רבינו ע"ה בזה שלא הביא נדבתו זהב כי בוודאי הוא מפני שלא היה לו אז מה להביא כמ"ש (סוטה יג.) עה"פ חכם לבב יקח מצות שכל ישראל עסקו בביזת מצרים והוא עסק בעצמות יוסף והלא אמרו ז"ל (מנחות קד: ובפירש"י) שנאמר במנחת עני נפש כאלו הקריב נפשו, אמנם הענין הוא שיש ב' כתרים כתר מלכות וכתר כהונה וזהו יש זהב הוא מלכות שמרמז על השלחן בצפון וכמ"ש (ביומא ע"ב:) דזר של שלחן הוא כתר מלכות, וכמש"נ מצפון זהב יאתה והיינו בחינת היראה והצמצום שע"ז רמזו ז"ל (בב"ב כה:) הרוצה להעשיר יצפין היינו מי שהוא בבחינת צפון ביראה גדולה וצמצום בעצמו זוכה לעשירות בפועל, מפני שירא שלא יקלקל לו העשירות כמש"נ בשלמה רש ועושר אל תתן לי פן אשבע וכו' ועי"ז זכה לעשירות והוא מדת מלכות הפלגת היראה וההכנעה בלב כמו"ש (ברכות לד:) מלך כיון שכרע שוב אינו זוקף. ועי"ז היה להם עשירות זהב בפועל ג"כ כמו"ש (הוריות ט.) יצא הנשיא שאינו בא לידי עניות והוא היראה שבלב כמ"ש (יומא עב:) עה"פ ולב אין מי שיש בו וכו' ואין בו יר"ש וכדאיתא בס"י הלב באיברים כמלך במדינה. ורב פנינים הוא נגד כתר כהונה כמ"ש (הוריות יג.) יקרה הוא מפנינים מכה"ג שנכנס לפני ולפנים וכן הי' בפועל שהביאו פנינים דהוא אבנים טובות לבגדי כה"ג והוא בחי' חכמה שבמוח דהיא הנשמה שבמוח שאין בה פגם וקלקול לעולם כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה היא

וזהו בחי' אהרן הכהן שלא היה בו שום חטא ועון, כי גם החטא של מי מריבה שנאמר בו יען לא האמנתם בי בלשון רבים איתא ע"ז במדרש (במד"ר פ' י"ט) המשל לבע"ח שבא לטול גורנו של לוה ונטל שלו ושל שכנו כי באמת על אהרן לא היה שום חטא גם במי מריבה, וכמו"כ נאמר בכהן המשיח כי יחטא לאשמת העם כי גם השוגג שאירע לו הוא אינו כשאר אנשים שנאמר ואלוק' אינה לידו מסיבתו רק סיבת הכהן הוא מאשמת הציבור, ולכן לא נאמר בקרבן שלו ונסלח לו מחטאתו אשר חטא כמו שנאמר בכולם, והרמב"ן הק' עמד בזה וכתב שהוא מפני שלרוב מעלתו לא נגמר בזה הכפרה, וי"ל כדברנו מפני שאין לו צורך בכפרה מפני שהחטא לא היה מצדו, ועכ"ז וכלי יקר שפתי דעת כי משה רבינו ע"ה הי' מצר בזה שלא הי' לו שייכות לזהב ולפנינים דהיינו מלכות וכהונה כמש"נ לו אל תקרב הלום אין הלום אלא מלכות אין הלום אלא לכהונה שמות רבה פ"ב) וע"ז נאמר לו כלי יקר שפתי דעת מתלא אמרי דעה קנית מה חסרת כי בחי' מלכות בעצמה שהוא הבינה שבלב יוכל ליארע בה קלקל ע"י הלב כסיל וכמו שמצינו במלכים שלא היו כשורה, וגם לבחי' הכהונה שהוא החכמה שבמוח בלבד יוכל גם כן להתהוות עוד איזה קלקל ע"י הלב שממנו תוצאות חיים להמוח, רק שורש הקיום הוא ע"י הדעת שמחבר החכמה שבמוח עם הרצון שבלב ועי"ז הוא נשמר שלא יתקלקל גם בחינת החכמה כמש"נ ושפתי כה"ן ישמרו דע"ת, וזהו עיקר כח משה רבינו ע"ה בחי' הדעת שהוא כתר תורה ועל ידו דייקא נתקיים הכתר כהונה, וזהו הדרוש על ויקרא אל משה כדאי' במדרש (פ"ז) שעמד לו מן הצד כי ספר ויקרא נקרא תורת כהנים מפני שכל עניינו מקרבנות ועירכין שהוא שייך לכהנים דוקא וחשב משה רבינו ע"ה שאין לו שום שייכות לבחינה זו ע"ז נאמר כאן דייקא ויקרא אל משה להודיע לו שעיקר ענין קדושת תורת כהנים נשתלם ונתקיים דייקא על ידי בחינתו שהוא בחי' הדעת המקשר המוח עם הלב וכדברנו הנ"ל:

## פרק ג

**ויקרא אל משה**. בזה"ק (ג' ע"ב) פתח ר"ח באתי לגני וגו' אריתי מורי וגו' אכלו רעים וגו' מאן דמזמין לאחרא כד מזונא מתתקן קמי', בתר דאיהו אכל היאך יזמן לאחרא והאריך בזה"ק ולא ביאר תירוצו, אך המכוון במ"ש ר"י אמר לא אזדווגא קב"ה בכנסת ישראל אלא בזמנין דאלין שית אתרוון משקיו דנחלא דלא פסק. והיינו דמפרש באתי לגני על המשכן והיינו כנסת ישראל ובזוהר הקדוש (פקודי רכ"א ע"ב) מאן עדות כד"א שבטי י"ק עדות וגו' אלין תרין אתוון סהדן סהדותא בכל אתר וכו' והיינו לוחות שניות שכוללין ג"כ תורה שבעל פה כמ"ש (במ"ר תשא פמ"ו ומ"ז) והם ב' עדות י"ק חכמה ובינה שהוא

מבין דבר מתוך דבר דהיינו תורה שבעל פה ומפרש אריתי מורי וגו' על ו' הקצוות והיינו דו' כולל כל ו' המדות ומקודם אלין שית אתרוון משקין דנחלא דלא פסק והוא כעין מ"ש בזוהר הקדוש (יתרו פ"ח ע"א) והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעת"ק ואטיל לתת"ק שמקודם אילן שית אחריון דמליא רישי' דז"א מטלא דעתיקא. ומזכיר אכלתי יערי שתיתי ייני האכילה שהוא לכו לחמי בלחמי נהמא דתורה שבכתב שתיתי ייני יינא דאורייתא דבעל פה כמו"ש בזוהר הקדוש (רע"מ עקב רע"א ע"ב) ואחר כך אטול לחת"ק, וצריך להיות ההמשכה ג"כ מחו"ב שהוא חכמה קודש עלאה ובינה מבין דבר מתוך דבר והיינו התורה שבעל פה הכלול בתורה שבכתב כמו שהיו אלמלא חטאו ישראל שלא היה נותן להם אלא ה' חומשי תורה כמ"ש (נדרים כב:) ואז היה כל אחד מישראל משיג התורה שבעל פה הכלול בה' חומשי תורה, וזהו אכלו רעים לעילא היינו חו"ב תרין רעין דלא מתפרשין לעלמין באחדותא בחדוותא וזהו אכלו רעים נהמא דאורייתא דבכתב ה"פ אורה כנגד ה' חומשי תורה (כמו"ש ב"ר פ"ג) וכלול בהם התורה שבעל פה מבין דבר מתוך דבר וזהו חמרא דמנטרא ומש"ה כתיב בהו אכילה, שתו ושכרו דודים אינין לתתא והיינו זיווג קב"ה ושכינתי' וזהו שתו ושכרו שהיא יינא דאורייתא דבעל פה שהוא מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא לוחות שניות שכלול בהם מדרש הלכות ואגדות (כמ"ש במ"ר שם) והיינו התורה שבעל פה שהוא הרב חכמה הבאה לתקן הרב כעס, ואחר כך בזוה"ק (ד' ע"ב) ר"ש פתח הנצנים שילטנותא דרברבי עמין דלא ישלטו בהו כו' והיינו כל קליפות הע' אומות שכלולים בקליפת אדום וישמעאל ל"ה מימינא ול"ה משמאלא וכשהוקם המשכן עת הזמיר הגיע לזמר ולעקר ולבטל כל הקליפות והם א' עם שיעבוד מלכיות ויתבטלו כל כחות האומות ג"כ. וקול התור נשמע בארצנו ומדקדק הזוה"ק למה לא כתיב נשמע בארץ, ומפרש בארצנו דא ארץ דלתתא דאחסנו ישראל על ידא דיהושע. והיינו תורה שבעל פה שעיקרה באר"י כמש"נ כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים ושם הי' לשכת הגזית שממנה יוצאה תורה לכל ישראל כמ"ש (סנהדרין פו:) וזהו שדקדק דאחסנו ישראל על ידא דיהושע. שיהושע היה הראשון שחיבר ספר אחר תורה שבכתב ובגמרא (נדרים כב:) אמר שאלמלא חטאו היה נותן להם גם ס' יהושע בערכה של א"י הוא. והיינו חלק כל אחד מישראל בתורה שבעל פה. והי' כל אחד מכיר ומשיג חלקו בתורה שבעל פה הכלול בתורה שבכתב וכ"כ בזוה"ק (תרומה קלז ע"ב) דמ"ש משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע על תורה שבעל פה אתמר דאלו תורה שבכתב הא כתיב ויצו משה את הלוים וגו' ודא ללואי וכו'. ואחר כך אמר קול התור דא תורה שבעל פה דתורה שבכתב איקרי תורה סתם וכו' ואף דתורה

שבעל פה נקרא אורה לשון נקבה ותורה שבכתב תורה אור לשון זכר וכמו שאמרנו בפי' הגמרא (מגילה טז:) אורה זו תורה דתורה שבעל פה מקבל מתורה שבכתב. אך הענין הוא דה' בתראה הוא מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ותורה שבכתב נקרא תורה תור ה' שתורה שבעל פה כלול גם כן בתורה שבכתב וכמו ה' תתאה שהיא אחר הוא"ו שבשם הוי'. ותורה שבעל פה קול התור ה' מקודם ומקבל מתור לשון זכר שהיא תורה שבכתב. וקול התור הוא חיות דתורה שבעל פה קול אתי לדיבור שהוא דבר ד' זי הלכה כמ"ש (שבת קלח ) וכ"ז פתיחה לפסוק ויקרא אל משה דכיון שנגמר המשכן על ידי השי"ת דכתיב וכבוד ד' מלא את המשכן וזהו כלת משה חסר ו' כלת משה ודאי וכן נקרא שבת כלה מלכתא וז"ש ישמח משה במתנת חלקו שהוא כלת משה. ולא יכול משה לבוא אל אוה"מ וגו' והה"ד באתי לגני וגו' דכתיב ויקרא אל משה ההיא כלה דכל ביתא ברשותא דילה ושבת ג"כ מלכות פה תורה שבעל פה:

## פרק ד

**ברקנטי** ר"פ זו. והבן כי באברהם נאמר והוא יושב פתח האהל כי לא נכנס באהל רק בפתח אמנם במשה רבינו ע"ה נאמר מאהל מועד כי נכנס באהל ומשם נסתכל באספקלריא המאירה. והיינו דאברהם אבינו ע"ה ג"כ זכה והו"א ו' ת"ת הבריח התיכון. הו"א הנעלם עתיקא סתימאה דכלא (כמ"ש אדר"ז ר"צ ע"א) אך כ' יושב פתח האהל. שאז במילה הובטח על עצמו שלא יתקלקל עוד ח"ו. ויזכה לכל שם הוי"ה עם תגו של יו"ד שמורה לכ"ע וכמ"ש (זח"ב ל"ו ע"א) דהוי אשרי בגלויא דא וכו' האהל הידוע. וכמש"נ אחר נסיון העשירי ואברהם זקן בא בימים ביומין עלאין כמ"ש בזה"ק (ח"א קכ"ט ע"א) וזכה למדת זקן ואז כ' וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לאברהם אבינו בכל שמה בת יהבה לאברהם (כמ"ש זח"א רי"ט ע"א) והיינו שאז הובטח לו שיצא ממנו כללא דכנסת ישראל. אבל מכל מקום לא נכנס באהל רק בפתח. אבל במשה רבינו ע"ה כ' מאהל מועד שהוא היכלא עלאה טמירא דכלא שנסתכל באספקלריא דנהרא (כמ"ש יבמות מט.) וכ' מאהל מועד לאמור ופירש"י צא ואמור להם וכו' והנראה שהדקדוק הוא על יתור הל' של תיבת לאמור בנ' אחר כך דבר אל בני ישראל וגו' וי"ל דהא לאמור היא אמירה בחשאי כד"א ואמרת בלבבך (זח"א רל"ד ע"ב) והיינו שיופיע ממדרגתו לישראל שיוכלו לזכות מעין מדרגתו. וזה זוכין רק ע"י מסירת נפש כמו שזכה אברהם אבינו ע"ה ע"י נסיון העקידה. שהיה כעין מסירות נפש. וכן הורה סדר הקרבנות שהוא שיראה א"ע כאלו הוא שחוט כאלו הוא זרוק כאלו הוא נשרף כמ"ש ברקנטי ובזה"ק. ואף שהקרבנות באים על שוגג ואינו מחויב מיתה. רק לזכות להשיג מהשורש הגבה למעלה והוא יו"ד וקיצו

ש"י מכ"ע. והיינו שער הנ' שנמסר לבע"ת. שהוא מקום שהבע"ת עומדים וכו' כמ"ש (ברכות לד:) והוא מהדעת פנימיות מכ"ע. זה לא יוכלו להשיג רק ע"י מס"נ שיראה כאלו הוא נשחט וכו' ועי"ז. יוכלו לתקן אף אם שכח עיקר השבת דהוא כללא דכל אורייתא כלה. מ"מ המס"נ יוכל לתקן מהשורש. ע"י תשובה שיזכה לשבת עלאה דהוא תשובה עלאה. וזהו מעין מדרגת משה רבינו ע"ה אספקלריא דנהרא. רק שהוא זכה לזה בלא שום קלקל מעולם. והיה סוד הדעת. והבע"ת זוכה לשטר הנ' שנמסר לבע"ת שהוא גם כן מסוד הדעת (ונת' במ"א).

## פרק ה

**במ"ר** (פ' זו פ"ג טוב מלא כף נחת זה יום השבת ממלא חפנים עמל אלו ו' ימי המעשה כו' ויש להבין אם על הריוח קאי שבו' ימי המעשה מרויחים מלא חפנים רק דהוא עמל ובשבת מרויחין כף א' והוא נחת. הא בשבת מרויחין הרבה כמו שנדרש ברכת ד' תעשיר זו השבת (כמ"ש ב"ר ר"פ י"א) ובזכות שמכבדין השבת מתעשרין (כמ"ש שבת קי"ט.) ואם קאי על העמל ומלאכה שבשבת הוא רק כף אחת ובימי המעשה חפנים ג"כ קשה דבשבת אין שום מלאכה אף בכף אחת, גם הא דמסיק במ"ר תדע לך שכן אין ישראל נגאלין אלא בזכות שבת ואם קאי על מעשה עולם הזה פשיטא דמעשה חול הוא רשות ושבת מצוה, אך הפי' הוא על מי שעוסק בימי המעשה גם כן בעבודה ועמל שנברא לתכליתו שנקרא גם כן עמל כמ"ש (סנהדרין צט:) לעמל תורה נברא וכמו"ש (פ"ו דאבות) ובתורה אתה עמל וכמ"ש (תו"כ פ' בחקותי) שתהיו עמלים בתורה, ועמל זה נקרא מלא חפנים ע"ד שמצינו ברבי (כתובות קד:) שיגעתי בתורה בעשר אצבעותי והיינו מלא חפנים, ואף שד"ת עמל פה מ"מ עיקר הלימוד להביא לידי מעשה וקיום המ"ע הוא ע"י מדת אהבה וחסד דרועא ימינא, והשמירה ממל"ת הוא ע"י הגבורה והפחד דרועא שמאלא, ומי שאין בו י"ש נקרא התורה אצלו מחור ביד כסיל כמ"ש (יומא עב:) וחסד וגבורה תרין דרועין שהם כלי המעשה. ואברהם אבינו ע"ה הי' מרכבה למדת חסד כמש"נ חסד לאברהם ומדתו הי' הזריזות למ"ע כמ"ש (חולין טז.) קרא זרוזותי' דאברהם קמ"ל. ויצחק אבינו ע"ה הי' מרכבה למדת גבורה פחד יצחק והוא השמירה מהרע. ובזוהר הקדוש (פ' זו י"ב סע"א) דשלמים מכפר על מ"ע ומל"ת ומסיק המשל דא אברהם כו' ופחד דא יצחק כו עושה שום במרומיו דא יעקב כו' בגין דאחיד להאי ולהאי ושלמים אחידן במ"ע ובמל"ת וכו', והיינו דמ"ע מצד האהבה וקיום מל"ת מצד היראה כמ"ש בירושלמי (פ' הרואה הובא בתוס' סוטה כב:) וכן זריזות שהי' זרוז לעשות מצות בפועל. וזהירות הנזהר מעבירות שלא יכשל כמ"ש (בפירש"י לריף פ"א דע"ז לדף כ:)

וזהו שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה שאמר רבי דהיינו ע"מ לעשות חסד דרועא ימינא וגבורה דרועא שמאלא. וכן תפילין של יד על יד שמאל ידכה יד כהה היינו העצלות שלא לעשות רע ויד ימין שהוא פשוטה במצות כמ"ש (תנחומא ויצא ג') שבכ"מ נקרא המעשה טוב למיימינים בה וההיפוך למשמאילים בה כמ"ש (שבת פח:) וז"ש ממלא חפנים עמל והיינו עמל תורה שהוא בעשר אצבעות בתרין דרועין ימינא ושמאלא וכאמור. ושבת כף נחת דמ"ד לא נתנו שבתות אלא להתענג (בירושלמי פט"ו דשבת) מוקי לה בפסיקתא ותנחומא (הובא בב"י או"ח סי' רפ"א) לת"ח שכל ימי המעשה עמלים בתורה ושבתות להתענג. והיינו לקבל ד"ת מצד השי"ת בלא שום יגיעה ועמל רק בנחת ועונג אז תתענג על ד'. והאדם מצדו מחויב רק בשמירת השבת שהוא בשוא"ת ממלאכת שבת ורק זכור בפה רגע א' והשאר הכל הוא בשוא"ת וזהו כף אחת דרועא שמאלא היראה ושמירה ממל"ת. וע"ז מייתו תדע שאין ישראל נגאלין אלא בזכות השבת שנאמר בשובה ונחת תושעון. והיינו שאף בודאי ע"י עסק התורה נגאלין כמ"ש כי יתנו בגוים אתה אקבצם אי תנו כלהו עתה אקבצם כמ"ש (ב"ב ח.) מ"מ עיקר הגאולה בזכות השבת. בשובה ע"י שמשיג האדם מדת יראה ששומרי שבת נקראו יראי שמי כמ"ש (תענית ח:) ואימת שבת על ע"ה כמ"ש (ירושלמי פ"ד דדמאי) ועי"ז באים לתשובה לתקן העבר. ונחת המנוחה בשבת כף נחת אחת ואמה"כ בשובה ונחת תושעון:

**ואמר** במ"ר אח"ז אלא ורעות רוח רעותי' למיעבד עבידתי' בהון והוא עדמ"ש (ב"מ לח.) אדם רוצה בקב שלו מט' קבין של חבירו ותפוס גוזמא כמש"ש בגמרא. ומדרך לתפוס גוזמא מספר שלם והול"ל מעשר קבין של חבירו. ואמרנו שמרמז על ט' מדות שהוא הקדושה מצד השי"ת. ומדת מלכות קב אחד שלו מצד האדם. והאדם מצדו חבוב עליו יותר קב שלו מפני שבא בעמלו. מט' קבין הקדושה מצד השי"ת שבא במתנה. ומזה הטעם קרו בגמרא (זבחים צא.) מוספי ר"ח מקודש נגד מוספי שבת אף דקדושה שבת הקבועה וקיימא מצד השי"ת מקודש יותר. מ"מ מצד האדם שבת הוי תדיר יותר ור"ח מקודש יותר מפני שהוא קב שלו דישראל מקדשי לה (ונת' במ"א.) וזמ"ש במד' רעותי' למיעבד עבודתי' בהון וכן ג"כ המכוון במ"ש במד' (קה"ר ד') דגרים התם ורעות רוח רעותי' דמתקרי לעי ונגוס, והיינו עדמש"נ יגיע כפך כי תאכל שרצונו של אדם יותר בהקדושה הבאה עליו על ידי עבדיתי'. וכן דרש עוד טוב מלא כף נחת העולם הבא ממלא חפנים עמל העולם הזה כו' כדתנן יפה שעה א' בתשובה ומע"ט בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ויפה שעה א' של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה ופירשו דמייתי ראי' מסיפא דמתניתן. והדיוק למה הביאו הרישא. ובאמת שם במד' קהלת הגי' מהופך

מקודם מייתי הסיפא ואחר כך הרישא ולמה מביא שם הרישא. אך מ"ש יפה שעה א' בתשובה ומע"ט בעולם הזה הוא פ' מלא חפנים עמל והיינו תשובה ומעשים טובים תשובה בא מצד היראה כמ"ש (ע"ז יט.) אשרי איש ירא את ד' שעושה תשובה כשהוא איש וע"י היראה מתבייש ושב על העבר וזהו דרועא שמאלא יראה. ומע"ט דרועא ימינא ימין שפשוטה במצות וזהו מלא חפנים עמל בעולם הזה. וכף נחת א' הוא שעה א' של קורת רוח בעולם הבא דאיתא (ברכות יז.) צדיקים יושבין כו' ונהנין מזיו השכינה ואיתא (שם ס"ד.) ת"ח אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא כו' והק' מהרש"א ז"ל הא עולם הבא יום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים. ואמרנו שהמניחה הוא מצד השי"ת דבשבת דכ' וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שהכל טוב מאד והיה לו נייחא מן העולם ועולם הבא שלא יהיה יצר הרע הוא וכלו שבת ומנוחה לחה"עו שהשי"ת יש לו נייחא ומנוחה אבל האדם מצדו ת"ח אין להם מנוחה שיש מדריגות רבות בקדושה וילכו מחיל אל חיל ממדרגה למדרגה. וזהו כף אחת אך להיפוך משבת דעולם הזה. דשם הוא כף הימינא שהוא להכניס קדושה ללב חכם לימינו. וזה העסק י"ל לת"ח לעולם הבא בכל ימי המעשה. ובשבת נחים כמו שאמרנו שזהו מש"נ יראה אל א' בציון (ונת' במ"א). אבל בדרועא שמאלא להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו ולהיות יד כהה להתעצל לבב לעשות רע שהוא שמאל בזה לא יהי' להם שום עסק. וזהו טיב כף נחת עולם הבא ממלא חפנים עמל ורעות רוח בעולם הזה. ודרש גם כן שרוצה בקב שלו יותר רעותי' למיעבד עבודתי' וכן במדרש קה"ר ליתא למ"ש כאן רעותא דרשיעא למיעבד עבידתהון בעמלא הדן כו' רק אותי הדרש ורעות רוח רעותי' דמתקרי לעו ונגיס קאי על שני הדרשות העהו"ז וששת ימי המעשה שמצד האדם זה חבוב לו יותר שהוא קב שלו אבל העיקר הקדושה הוא מלא כף נחת שהוא העולם הבא ושבת שהוא מעין עולם הבא. והקדושה בא אז בנייחא ועונג שבת. ובשובה ונחת תושעון:

## פרק ו

**בספרי** (בהעלותך) וביום שמחתכם אלו שבתות. ולמה נקרא שבת יום שמחתכם. ובכל המועדים מצינו מצות שמחה בתורה ובשבת לא מצינו. אך בזוהר הקדוש (פ' זו כ"ג ע"ב) ולא אמר איתא אלוה עושי ניתן זמירות בלילה, עושה עשנו מיבע"ל, אלא בשעתא דב"נ קאים בפלגו לילא ואשתדל ברינה דאורייתא דרינה דאו' לא אתקרי אלא בלילה כו' כד נהיר יממא קב"ה וכנסת ישראל מתקנו לי' בחד חוטא דחסד לאשתזבא מכלא וכו'. דתורה שבעל פה בליליא שלטא יתיר מיממא כמ"ש בזוה"ק למעלה (ע"א) ותורה שבעל פה נקרא רינה וזמרה מפני שתורה שבעל פה שהיו למדים בע"פ היו רגילים

ללמוד בניגון כדי לחזק הזכרון כמ"ש (מגילה לב.) ושונה בלא זמרה וכן גמרא גמיר זמורתא תהא (שבת קיג.) ואמרו (ע"ז יט.) לגרוס אינש וכו' אע"ג דלא ידע מאי קאמר כדי לזכור השמיעה ע"פ וכן במ"ר (קהלת ז' ה') טוב לשמוע גערת חכם וגו' אלו המתורגמין שמגביהין קולם בשיר להשמיע את העם וכ' קומי רוני בלילה וגו' אין רינה של אדם נשמעת אלא בלילה (כמ"ש מ"ר מצורע פ' י"ט) וכן דרשו גם בגמרא (חגיגה יב:) כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום כו' מ"ט משום ובלילה שירה עמי דבלילה עוסקין בתורה שבעל פה שא"צ להסתכל בספר ונקרא שורה כאמור שהיו נוהגין לשנות בזמרה וזהו הנותן זמירות בלילה. וביום הוא זמן מלאכה כמש"נ יצא אדם לפעלו וגו' ובלילה שהאדם פנוי ועוסק בתורה אז השי"ת מושך עליו חוט של חסד שיהי' פנוי אף ביום ויהי' מלאכתו נעשית ע"י אחרים. וזה ולא אמר איתא אלוה עושי שהשי"ת עושה אותו ברי' חדשה למי שעוסק בתורה בלילה כמו בשבת שנקרא בכל שבת כלה מלכתא שמשפיע השי"ת נשמה יתירה חדשה וההפשעה מחסד שם אל מורה על חסד כמש"נ חסד א' כל היום וקאמר קוב"ה וכנסת ישראל מתקנו לי' דרצונו של מקום שישוב הכל כמו שהי' קודם הקלקול שנברא האדם רק לשמש קונו ורק אחר הקלקול נתקלל בזעת אפך תאכל לחם והעוסק בתורה בלילה זוכה לחוטא דחסד ביום שיהי' מלאכתו נעשית ע"י אחרים. וז"ש בזוהר הקדוש מתקנו לי' בחד חוטא דחסד לאשתזבא מכלא וכו'. ומסיק ואינון עבדין לב"נ ומתקנין לי' בכל יומא כד"א ישמח ישראל בעושיו שעי"ז משיג שמחה שנעשה ברי' חדשה וזהו בעשיו, כמו בשבת שנעשה האדם ברי' חדשה כלה מלכתא וכמ"ש בגמרא (ברכות ל:) וגילו ברעדה כתיב אנא תפילין מנחנא וכו', בכל עצב יהי' מותר אנא תפילין מנחנא, שההולך בתפילין וקשור כלו בהשי"ת משו"ה מותר לו השמחה, וזהו ישמח ישראל בעושיו שהשי"ת מושך עליו חוט של חסד שיהי' נעשה ברי' חדשה כמו בתחילת הבריאה ויהי' מלאכתו נעשית ע"י אחרים והוא ישב כל היום בתכילין וזהו אלוה עושי, ובגמרא (שבת לא.) כשמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה והקשו בתוס' (קידושין מ:) ממ"ש שם אין תחילת דינו של אדם אלא על ד"ת וכו' אך הענין הוא עפמ"ש בזוה"ק (בשלח ס"ב ע"ב) ת"ח עד לא יהיב קוב"ה אורייתא אבחין בין אינון בני מהימנותא ובין אינון דלאו בני מהימנותא וכו' ובמה אבחין לון במן. ואחר כך מסיים ואינון דלא אשתכחו בני מהימנותא מה כתיב בהו שטו העם ולקטו שטותא הוו נסבו לגרמייהו בגין דלא הוו בני מהימנותא מה כתיב וטחנו ברחיים וגו' מה אטרוח לון כל האי וכו', דמי שהאמין בד' אכל המן כמו שהוא וידע שהשי"ת נותן בו כח לקיום החיים וגם לא עמל לאסוף וללקוט,

ומי שלא האמין עמל וטרח ואחר כך טחנו ברחיים וע"ז שואלין לו לאדם נשאת ונתת באמונה שהאמין בד' וממילא לא היה מוטרד בפרנסתו וקבע עתים לתורה וזהו תחלת דינו על ד"ת. וזהו שאמר כאן בזה"ק כדין אינון בני מהימנותא קיימין ויהבין גבורה וחילא לכנסת ישראל ודין איקרו רנה דאורייתא וכו'. ובשבת תיכף בכניסת השבת ישראל מקבלין את עול מלכותו סעודתא דחק"ת ואינו ניכר עוד השביתה. שבלילה אינה זמן מלאכה. רק עתי"ק וז"א אתין לסעדא בהדה שהשי"ת מעיד על ישראל שישבתו אף ביום וישמרו כל השבת ובשבת בבוקר שבא זמן יצא אדם לפעלו וישראל שובת ממלאכה אז הוא סעודתא דעת"ק דאברהם חוטא דחסד. אך אינו עוד בהתגלות דמי יודע אם יגמור את השבת בשבותה: ולערב כששבת כל היום אז הוא סעודתא דז"א שהוא בהתגלות ששמר כל השבת וזהו ישמחו במלכותך שומרי שבת היינו ששובתין ממלאכה ונקראים בני מהימנותא שאו"ה אינם מאמינים שיוכל האדם לשבות חלק שביעית מהשנה בכל שבת וכמ"ש (מעילה יז.) א"כ לא יעשו מלאכה בשבת ויענו. וישראל בני מהימנותא שובתין ונעשים ברי' חדשה וישמחו במלכותך כד' א ישמח ישראל בעושיו וכאמור. וז"ש בספרי וביום שמתחכם אלו שבתות שישראל שמחים בו שנעשים ברי' חדשה, וקוראי עונג שישראל מענגין את השבת מתוך שמחה ומוציאין עוד הוצאות על יום זה ששובתין בו והוא יום שמחתכם כמ"ש (תענית סופ"א) ולישרים שמחה ולישרי לב שמחה שאין להם פחד מיצר הרע שהאכילה הוא בקדושה ואינו מביאו לידי היצר הרע והאי יומא יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא כמ"ש בזה"ק (ויקהל שם) ובזה יש להם שמחה בהשביתה ונעשים ברי' חדשה ונקראו סעודתא דמהימנותא שלימתא ויום שמחתכם:

## פרק ז

**ואם זבח שלמים קרבנו**. (בזה"ק זו יא ב) רש"א כ' עשרה עשרה הכף בשקל הקודש עשרה עשרה למאי קא אתיא אלא עשרה למעשה בראשית ועשרה למ"ת וכו' אתקלו כחדא בשקולא חדא. וחשוב שם הדיבור הראשון אנכי וגו' נגד מאמר הראשון יהי אור וכו' ודיבור הרביעי זכור את יום השבת לקדשו נגד מאמר תדשא הארץ דשא עשב אימתי אתרביאת ארעא קדושא ואתעטרת בעטרהא הוי אמר ביום השבת דהא כדין וכו' לאפקא דשאין וברכאן לעלמא. והנה המאמר הד' תדשא הארץ היא נגד מדת חסד כי ג' מאמרות הראשונות המה נגד כח"ב ומאמר זה הרביעי הוא נגד מדת חסד שהוא התפשטות חסדו ית' להשפיע מזונות לברואיו שהוא קיום החיות להאדם עוד טרם הבראו. כי אלקים עשה את האדם ישר היינו שיהי' ניזון בג"ע מפרי העץ הגן וזהו שורש החיים שלו בקדושה כמש"נ ויחזו את א' ויאכלו ואמרו ז"ל (זח"ב קכ"ו ע"א) אכילה ודאית אכלו

וזני גרמייהו והיינו שורש האכילה ושתי' של ד"ת כמש"נ לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי וכענין אכילת המן שהי' לחם מן השמים וכמ"ש בזוהר הקדוש (זח"ב ס"א ע"ב) אינון דמשתדלין באורייתא מזוניהון מאתר עלאה יתיר כמ"ד החכמה תחי' את בעליה והיא שורש מדת החסד כמ"ש (פסחים קי"ח.) על כ"ו כי לעולם חסדו שבהלל הגדול מפני הכ"ו דורות עד שלא נתלה התורה והקב"ה זן אותם בחסדו ומפני זה נקרא הלל הגדול שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזון לכל בריותיו דחתימת הלל הגדול נתן לחם לכל בשר וגו' ואח"ז הודו לא' השמים כי לעולם חסדו שמזה בא הודאה לא' השמים שיושב ברומו של עולם ומחלק מזון מאתר עלאה יתיר. והכרה זו היא ע"י כח התורה והיינו אינון דמשתדלין באורייתא המה מכירים כי מזוניהון מאתר עלאה יתיר. מה שאין כן קודם מ"ת הי' צריך לזונם בחסדו ית' והנה זהו נגד מדת חסד לאברהם שהי' זן ומפרנס לכל העוברים ושבים. וגם המאמר תדשא הארץ הי' ביום הנ' לשי"ב שהוא נגד בחי' אמת ליעקב שנתאמת בו החסד מהניתן קיום לעולמי עד כמש"נ ביעקב האלקים הרועה אותי מעודי וגו' שהוא הכיר זה ובו נתברר מדת החסד לאברהם שגם אברהם נקרא ישראל (כמ"ש ב"ר פ' ס"ג) והמאמר הזה הוא נגד דיבור הד' זכור את יום השבת לקדשו ודרשו ז"ל (במד"ר פ' י') במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה כי עיקר השראת הקדושה של שבת באה ע"י אכילת הג' סעודות של שבת שהיא מכח התורה לכו לחמו בלחמי כי בשבת ניתנה תורה לישראל (כמ"ש שבת פ"ו:) והיינו נהנה מסעודה שת"ח מסובין בה כאלו נהנה מזיו השכינה (כמ"ש ברכות סד.) וכמ"ש (שבת קיט.) מי עדיפת לן מינה וגם השבת היא מעין עולם הבא שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה וזהו נגד המאמר תדשא הארץ אימת אתרביאת ארעא קדישא. וגם לפי הזהר מאמר הג' הוא יקוו וגו' נגד בינה שהיא גילוי הארץ דגם היא נקראת ארץ כמ"ש כ"י יש להם חלעוה"ב דכתיב. ועמך וגו' ירשו ארץ. ובינה היא עלמא דאתי ועז"א ארעא קדושה. כי בשעת הבריאה הי' כלל הארץ בקדושת ארץ ישראל ואתעטרת בעטרהא הוי ביום השבת כי לאחר הקלקול נתקון זה עכ"פ ע"י קדושת סעודת שבת וכמ"ש בזוהר הקדוש (ויקהל) האי ריחא אתפניא כל יומא מרוחא עלאה דעתיקא וכו' וביומא דשבתא אתענג מענינא דגופא מסעודתא דמהימנותא ואתעטר וכו' בעטרה דלעילא ולתתא. כי ענין עטרה היא מבחי' הכתר המקיף על הראש והיינו האור מקיף שהוא למעלה מהשגת המוחין שאינו יכול להכילו בכלי המוח והוא בחי' אין שהוא מילא כמ"ש (מגילה ג.) אע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי וכענין מ"ש ד' יהי' בכסלך בדברים שאתה כסיל בהם והיא ע"י תוספת נשמה חי' י' מבחי' עת"ק דאתין לסעדא בהדי' דהא כדין אפיקת ארעא

ברכאן לעלמא והיא דייקא ע"י קדושת שבת שנאמר בו ויברך והוא שיום השבת הוא מקירא דברכאן דכולא בי' וכמש"נ בגמר מלאכת המשכן ויברך אותם משה. ואיתא בזוהר הקדוש פקודי (רכ"א הע"ב) ומה ברכה בריך לון יהא רעוא דתשרי ברכה על עובדי ידיכון וכן האי ויברך דיוהש"ב וכמ"ש בתנחומא (ר"פ פקודי סי' ב') בבריאת עולם כ' ויברך ובמשכן כתיב ויברך וכו'. וע"כ ר"ל האי ויברך דשבת שיהי' מקורא דברכאן כמש"נ והי' ברכה:

**והנה** בגמרא (ר"ה לב.) איתא עשרה מאמרות למע"ב הי ניהי ויאמר דבראשית ט' הוי ומשני בראשית נמי מאמר הוא. ובזוה"ק מתחיל חשבון מאמר הראשון יהי אור יגד אנכי ומאמר עשירי הוא ויאמר וגו' אעשה לו עזר כנגדו ונמצא שע"פ חשבון הגמ' בראשית הוא מאמר הא' נגד מדת כתר שהוא אפיסת השגה למעלה מן המוח כמש"נ ישת חשך סתרו ועכ"ז נחשב למאמר הא' כי לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כמ"ש (בזוה"ק ח"ב קפ"ד א') הגם שלא נכתב בו לשון ויאמר עד יהי אור שהוא ראשית התגלות הארת החכמה בחי' יש מאין. אמנם ע"פ הזוה"ק כאן שמאמר הראשון הוא מתחיל מיהי אור מפני שגם האור הזה נגנז לצדיקים לעת"ל מה שאין כן בעולם הזה הוא עוד בהעלם. ומאמר ב' דהבדלה הוא כמ"ש (בברכות לג.) הבדלה שהוא חכמה. והבדלה בין מים למים הוא בינה לבא דשם יש לב חכם וכסיל וצריך הבדלה. והנה לפי חשבון הזה ע"כ מאמר העשירי הוא אעשה לו עזר כנגדו וגם הוא בכלל העשרה מאמרות למע"ב. וי"ל שזהו ענין שני דעות דאיפליגו בגמרא (עירובין יח.) ח"א פרצוף וח"א זנב כי למ"ד פרצוף שמיד נבראו דו פרצופים ולא הי' חסר רק הנסירה במאמר אעשה לו עזר ממילא לא נחשב זה למאמר לתשלום העשרה מאמרות שהרי עיקר הבריאה היתה הקודם וזהו לפי חשבון הגמ'. אבל לפי חשבון הזוה"ק כמ"ד זנב ולא היה עוד שום הכרת פרצוף ממילא היה בזה תשלום הבריאה במאמר אעשה. והנה לפי סדר הגמרא דבראשית נמי מאמר המאמר הרביעי הוא יקוו המים וגו' ותראה היבשה הוא נגד מדת חסד שמזה מתחיל עולם הבנין אחר ג' הראשונות כמש"נ כי אמרתי עולם חסד יבנה והוא מדתו של אברהם אבינו ע"ה כמש"נ אלה תולדות השמים וארץ בהבראם א"ת בהבראם אלא באברהם כמ"ש (בזוה"ק ח"א קנ"ד ע"ב) ומאמר הזה הי' ביום ג' שאומרים בו שיר של יום א' נצב וגו' על שם שגילה ארץ בחכמתי והכין תבל לעדתו כמ"ש (ר"ה ל"א.) והיינו ע"י המאמר יקוו המים אל מקום א'. כי מים המה שורש החסדים והתשוקות וזה הי' מדתו של אברהם אבינו ע"ה שכל תשוקתו ואהבתו הי' להשרש לקיים מש"נ ואהבת את ה' ד"א. אמנם מזה נסתעף בעולם גם חסדים המדומים לאהבת זרות שנקראים מים הזדונים

וע"י המאמר יקוו המים וגו' נכנעים כל החסדים ואהבת זרים המדומים להקדושה. ועי"ז נתגלה הארץ בחכמתו שיהיה כל האהבה רק לשמו יתברך אל מקום אחד ע"י התגלות החכמה כמש"נ ד' בחכמה יסד ארץ ועל ידי זה הכין תבל לעדתו שזהו תשלום מכוון הבריאה ונמצא שהוא מכוון נגד דיבור הרביעי זכור את יום השבת לקדשו כי זהו גם כן בכח קדושת שבת שהוא תשלום מכוון הבריאה על ידי התגלות הארת החכמה מאתר עלאה וכאמור.

**וי"ל** שענין חילוק הסדר החשבון שבין הזוה"ק ותלמוד בבלי שלנו הוא ע"ד רמז כמ"ש (בפירש"י בראשית וב"ר פ' י"ב) שבכל מע"ב נזכר שם אלקים ובעשי' בפועל נאמר ביום עשות ד' אלקים שמתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים שותפו למדת הרחמים ובודאי שאצלו ית' אין לכנות ח"ו שום שינוי ברצון. אמנם הרמז הוא שענין עלה במחשבה הוא הנהגה עליונה מאד מה שהוא בהסתר ובהעלם מאד ואין בזה שום השגה רק ע"י תורה שבעל פה כמ"ש (מדרות"נ חקת) וכל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחבריו שהוא הי' השורש של תורה שבעל פה כמ"ש (סנהדרין פו.) וכלהו [סתומתאה] אליבא דר"ע ובנפשות הללו הוא הנהגה במדה"ד כמש"נ וסביביו נשערה מאד כמ"ש (יבמות קכ"א:) שצדיקים מדקדקין עמהן כחוט השערה. והוא השורש של תלמוד בבלי שנת' עליהם העם ההולכים בחשך ראו אור גדול כמ"ש (מד"ת נח ג') שהקב"ה מאיר עיניהם מאור הגנוז לצדיקים לע"ל ועז"נ בזה"ק דחברין בבלאה ידעין לאתכסאה מילין בגוויהו והיינו שמלבשין כל התורה שבעל פה בהסתר בעניני עולם הזה כענין המחליף פרה בחמור ושאר כל הענינים שבין אדם לחבירו ובזה דייקא נגנזים כל הסודות של הנהגתו ית' וכמו ששמענו בזה מרה"ק זצללה"ה שלעתיד יתגלה שאין שום תנועה בעולם הזה גם בעניני גשמיות שבין אדם לחבירו שיהי' לרבן ובכלם יש הנהגת הקדושה רק שבעולם הזה הוא בהעלם מאתנו וזהו כל ענין גופי הלכות הנאמרים בתלמוד והמה חיים וקיימין לעולמי עד ועל דרך זה מאמר ר"י הטוען אחר מעשה ב"ד לא"כ. אבל דרך לימוד הזוה"ק כל אורות הקדושה המה גלוין ומפורשין לעין בלי שום לבוש והסתר ואלו דא"ח כמ"ש התוס' (ר"ה כז.) על הפלוגתא שבין ר"א ור"א (בר"ה י':) אם בניסן נברא העולם או בתשרי שאלו ואלו דא"ח דבתשרי עלה במחשבה. דהוא הנהגה במדה"ד. ובניסן נברא בפועל. שהוא הנהגה במדה"ר. ועד"ז יובן סדר התלמוד דמאמר הראשון מתחיל מבראשית הגם שלא יוכל הכתוב לתארו בשם ויאמר מפני שרק עלה במחשבה בבחינת ישת חשך סתרו וכאמור עכ"ז מזה דייקא בא התגלות האור של תורה שבעל פה דלית נהורא אלא דנפיק מגו חשוכא מתוך ההסתר שזהו

עצם שרש התורה שבעל פה ויהי אור הוא ראשית התגלות בתורה שבעל פה (כמשנ"ת פ' שמות מ"א) וזהו ? לצדיקים לע"ל ולכן נחשבים כל עשרה מאמרות למע"ב רק מה שנאמר בהם ויאמר קודם ויכלו השמים וגו' מה שאין כן מאמר ויאמר וגו' אעשה לו עזר שנזכר על המעשה בפועל אחר הפ' ביום עשות ד"א ארץ וגו'. אמנם בזוהר הקדוש מתחיל החשבון מאמר הא' בויהי אור והיינו התגלות בפועל ולכן גם המאמר אעשה לו עזר נחשב בכלל הי' מאמרות וכאמור דזה תלוי בפלוגתא (דעירובין שם) דח"א פרצוף ואלו ואלו דא"ח כדאי' שם בגמ' דבתחלה עלה במחשבה לברוא שנים ולבסוף נברא אחד נמצא שלפי תלמוד בבלי היה נכלל כבר בריאת זכר ונקבה במחשבה של נעשה אדם ולכן לא נחשב אעשה לו עזר בכלל העשרה מאמרות אבל לפי דרך זוה"ק שמתחיל מן ההתגלות בפועל שלא נברא אלא אחד שפיר קחשוב המאמר דאעשה לו עזר בכלל הי' מאמרות, ומ"ש זה ע"פ עשרה עשרה הכף דהוק"ל למה ל"א עשרה הכף האחד כמש"נ שם בקערות ומזרקים. עכ"א דכופל מלת עשרה רומז להנ"ל והני י' דמע"ב שהם כל עניני העולם כלו בשקילא חדא בקדושה כמו עשרת הדברות שהם כלל התורה. כי גם עניני העולם הכל תורה כנ"ל וזהו ע"י הקטורת:

## פרק ח

**בזוה"ק** (שם) יעקב איהו שלים בנין דאחיד להאי ולהאי ושלמים אחידן במ"ע ומל"ת כו'. דשלמים שלימותא דכולא והיינו מה שהשלמים נאכלין לבעלים והוא אכילה בקדושה וכן יעקב אבינו ע"ה הי' הראשון שהוריד מדת הקדושה וכמש"נ והקדישו את קדוש יעקב וברכת אתה קדוש כנגד יעקב אבינו ע"ה כמ"ש (ברע"מ פ' זו ד' א') וזה מ"ש (בב"ר פ' יא) יעקב שכתוב בו שמירת שבת כו' ירש את העולם שלא במדה כו' והיינו דשבת היא קדושה ראשונה שנכתב בתורה כמש"נ ויקדש אותו ובשבת גם כן האכילה בקדושה כשלמים. דיעקב אבינו ע"ה מצדו הי' הקדושה שלא ידע כלל מהנאת הגוף ואמר מה שקל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות נתכוין כמ"ר (מ"ר ופירש"י ויצא) שלא עלה על דעתו שיש בזה הנאת הגוף שיהי' בושת בדבר זה וכמו אדם הראשון קודם הקלקול דכ' ולא יתבוששו. וזהו קדושת שבת יומא דנשמתין ולאו יומא בו שמירת שבת. וכל העסק שלו שיהי' מטתו שלימה וזה שכרו ירש את העולם שלא במדה ופרצת ימה וקדמה וגו' שתתפשט הקדושה בכל הקצוות. דבזוה"ק מתחיל בפ' עשרה הכף וגו' אלא עשרה למע"ב ועשרה למ"ת דהוקשה לו כפל הלשון דכתיב בכפות זהב יותר ממזרקי כסף וע"ז משני דמרמז עשרה למע"ב ועשרה למ"ת בשקל הקודש דאתקלו כחדא והיינו שכל העולם מלא קדושה כמו עשרה למ"ת שהוא בודאי חכמה קודש עלאה איקרי

כמ"ש (זה"ק ח"ג רצ"ז א) כן עשרה מאמרות למע"ב כולו מלא קדושה. דאף ההיפוך הוא מקודש עלאה כמש"נ וירא א' וגו' טוב מאד וגו' שההיפוך להיות טוב מאד וזהו ענין שלמים שנאכל לבעלים שהאכילה והגוף הכל בקדושה. והשייכות לכף מלאה קטורת גם יש עוד שינוי בפ' דבקערות ומזרקי כסף לא הוזכר מלאים סולת ובכתוב כ' כפות זהב שתים עשרה מלאות קטורת. אך זה מיושב במ"ש הזוה"ק לעיל (י"א א') חטאות ואשמות נאכלין לכהנים כו' והם שלוחי דרחמנא ומפלחן המלך אוכלין ומכל קרבני לא חבובין קמי קב"ה כמו שלמים כו' ועילא מכלהו קטורת דאיהו שלים מכלא כו' אלא על שמחה כד"א שמן וקטורת ישמח לב וע"ד קטורת לא מתקרב אלא בזמנה דשמן מתקרב וכו' ואחר כך חשיב עשר שמות שאין נמחקין. והיינו דבקטורת יש עשר סממנין שהם בעצם ריח טוב והוא כנגד ע"ס. שכנגדו יש עשר שמות שאינם נמחקין. והחלבנה שמצטרף עמהם נותן גם כן ריח טוב והוא מרמז לפושעי ישראל כמ"ש (כריתות ו:) והשמחה היא רק ישרים לשמחה שנ' לישרי לב שמחה כמ"ש (סופ"א דתענית) והיינו כשמתיישר הלב וזהו רק כשכלול מעשר שהוא מספר הכולל מכל וכל ושמן מורה על חכמה. שהיא עשר דברות. למ"ת דכ' בהו פקודי ה' ישרים משמחי לב. דלית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא כמ"ש (זה"ק ח"א רב א') והוא הקטורת שאף החלבנה נותן ריח טוב. וזהו שמן וקטרת ישמח לב. והקטורת מעולה יותר משלמים שמברר שאף החלבנה יתן ריח טוב והוא טוב מאד כמ"ש בזה"ק (ח"ב קפד א') דלית נהורא וכו' ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא וכו'. ושלמים מורה שאף הגוף קדוש והאכילה בקדושה. שאין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה כמש"נ ואכלת ושבעת השמרו לכם וגו' ובגמרא (ברכות לב.) מלי כריסי' זני בישא ובספרי (עקב) מייתי מכמה פסיקים. והאכילה שהוא בקדושה אין יצר הרע שולט ע"י. וזהו קדושת יעקב אבינו ע"ה שהגוף קדוש כמו אדם הראשון קודם החטא וזהו קדושת שבת שהאכילה היא בקדושה ושכרו שנותנים לו נחלה בלי מיצרים כמ"ש (שבת קי"ח.) והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו' שכתוב בו ופרצת ימה וקדמה וגו' והיינו שתתפשט הקדושה בכל יוצאי ירכו שמטתו שלימה. וישראל אף על פי שחטא ישראל הוא כמ"ש (סנהדרין מד.) וזהו קטורת קשור קשירו דמהימנותא שאף החלבנה יתן ריח טוב. דהיינו אפילו ישראל שחטא. נמצא יעקב הוא שורש הקדושה כמו השבת, שנזכר בו קדושה הראשונה קדוש יעקב וגו' והוא שלמים שלמא דכלא, ולכן שכר שבת הוא נחלת יעקב, והוא קדושת הקטורת שנמצא בכל מעשי בראשית דדרש בזוה"ק עשרה למ"ת עשרה למע"ב הכף בשקל הקודש אתקלו כחדא וכו' בשקל הקודש. וזש"נ כפות זהב וגו' מלאות קטורת היינו קדושת הקטורת, שהחלבנה שבו

נקשר עם עשר סממנים שהם כנגד עשרה שמות שאינם נמחקין ונותן גם כן ריח טוב וזהו העשרה למ"ב גם כן בשקל הקודש, והוא הענין קדושת השבת שכתב האר"י הק' ז"ל דאף שעיקר המכוון שיהי' האכילה לש"ש לענג את השבת מכל מקום כשאוכל להנאת הגוף בשבת הוא גם כן בקדושה כמו קדושת שלמים, ולכן ביעקב אבינו ע"ה כתיב בו שמירת שבת וירש את העולם שלא במדה והיינו קדושת הקטורת, וכן בשבת הוא פריסת סוכת שלום עלינו ועכע"י ועל ירושלים שבכ"מ שישראל שוכן בשבת שם קדושת ארץ ישראל וקדושת ירושלים:

## פרק ט

**בזוה"ק** (רפ"ז) אמר ר"י א"ה והא כ' ויקם משה את המשכן וגו' וכ' ולא יכול משה לבוא וגו' וכ' ויהי משה בהר וגו' וכ' ויקרא אל משה משמע דמשה בטורא דסיני הוה בההוא זימנא דקרא לי' וכ' מאהל מועד ואהל מועד לא הוי בטורא דסיני וכו' א"ל בההוא זימנא אשתלימו ארבעין יומן כו' עננא אחרא עלאה הוה מתקין משכנא כו' תרי ענני הוה חד דעאל בי' משה וחד דשארי על משכנא ובס"א ענן דנהיר וענן דחשיך. והכל א' לפי פי' הגה"ה רח"ו ז"ל שפי' חד דעאל בי' משה סוד ענן מלכות, וחד דשארי על משכנא בינה, והיינו ענן דחשיך מלכות מדת לילה, סיהרא שיש דמיכסי סיהרא והוא ענן דחשיך, וענן דנהיר בינה, דחו"ב תרין רעין דלא מתפרשין כמ"ש (בזוה"ק ד' ע"א) ותמיד נהיר מאמר יהי אור שכנגד חכמה, דבשמא קדושא, ובנציצי אורות הביא משמונה שערים צ"ע דהא פ' ויהי משה בהר בסו"פ משפטים ומה שייך לפ' ויקרא אל משה וידבר אליו מאה"מ והניח בצ"ע. ובאמת בתי' הזוה"ק מפורש שבההר הי' אהל מועד ומשכן. והי' שם חד עננא דשארי על משכנא. אך מצינו (חגיגה ו:) לר"ע כללות ופרטות נאמרו למשה בסיני ונשנו באוה"מ, וכל ס' ויקרא נאמר גם כן בסיני אע"פ שלא נכתב כמ"ש בפירש"י, ובר"פ בהר פירש"י מתו"כ מה שמיטה נאמר פרטותיה וכללותיה ודקדוקיה מסיני אף כלן וכו' ומה שפרט בשמיטה ויובל כיון שזה נוהג בארץ ישראל והוה ס"ד שנאמר בביאתן לארץ וקמ"ל שנאמרו גם כן בסיני, ונלמד מכאן לכהת"כ שנאמרו כללות ופרטות מסיני, ובסו"פ התוכחות כ' אלה החוקים וגו' בהר סיני ביד משה, וכן בסוף ס' ויקרא אלה המצות וגו' בהר סיני:

**והנה** כל ענין הקרבנות לא הוזכר אף בכלל. רק מש"נ בסו"פ יתרו מזבח אדמה וגו' וזבחת עליו וגו' ולא נזכר רק עולות ושלמים ומפרש הזוה"ק כר"ע שכל ס' ויקרא נאמר בהר סיני. וכמ"ש בפירש"י (סוטה לז:) דלר"י הר סיני ואהל מועד חדא הוא ולר"ע תרין נינהו, שנאמרו בסיני ונשנו באה"מ. ולמה לא נזכר רמז מס' תו"כ בהר סיני זולת בסוף

הספר. ולכן פירש הזוהר הקדוש שבאמת היה בהר סיני המשכן. והוא שבקי"ס כ' מכון לשבתך וגו' מקדש אד' כוננו ידך ובגמרא (כתובות ה.) ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כו' כוננו ידך, והוא על פי מ"ש (מ"ר בשלח ר"פ כ"ג) נכון כסאך מאז משל למלך וכו' משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון הוי נכון כסאך מאז מאז ישיר, וכ' השמים כסאי והארץ הדום רגלי והביהמ"ק נקרא הדום רגלי אלוקינו (מכות כ"ד סע"א) וכבר נבנה הביהמ"ק ע"י מעשה צדיקים שקבלו עול מלכותו, וזש"נ כוננו ידך ולא כ' יכוננו ידך מפני שכבר הי' הביהמ"ק בנוי ומשוכלל למעלה, ובשעת מתן תורה דכ' אני אמרתי אלקים אתם, אם היו ישראל זוכין הי' הביהמ"ק יורד בנוי ומשוכלל כמו בנין העתיד שיורד מן השמים בנוי ומשוכלל כמ"ש (פירש"י ר"ה ל'.) והזוה"ק מפרש דהפרשות נאמרו על הסדר ופ' תרומה ותצוה נאמרו במ' יום ראשונים קודם הקלקול ודלא כמ"ש בפרש"י (תשא ע"פ ויתן אל משה) דאין מוקדם ומאוחר בתורה. וכ"כ הרמב"ן ז"ל וכן מפורש בזוה"ק (ויקהל קצ"ה א') וזש"נ בפ' תרומה שנאמר למשה בסיני ועשו לי וגו' ככל אשר אני מראה אותך וגו' ואחר כך בפ' מנורה וראה וגו' אשר אתה מראה בהר, ובהקמה כ' והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר, ובמזבח הנחושת כאשר הראה אותך וגו' והענין דבמ' יום הראשונים בלוחות הראשונות אם לא היה הקלקל ולא נשברו היה משה רבינו משיח כמו שנרמז מה שהי' הוא שיהי' ר"ת משה. עד כי יבוא שילה גימ' משה כמ"ש (זח"ג רמ"ו ע"ב ות"ז תי' י"ח ותי' ס"ט) והי' נתגלה כל הד"ת אתוון עלאין אתוון רברבן כמו שיתגלה לעתיד ע"י משיח. והביהמ"ק הי' יורד בנוי ומשוכלל. ונקרא מעשי ידיהן של צדיקים. שהם יסדוהו ע"י שקבלו עול מלכותו. וזש"נ את תבנית המשכן וגו' וז"ש בזה"ק (רע"ב) אינין מאנו משכנא דלעיל כלהו הוו גו עצנא כו' וכן במנורה שהוא מרמז לתורה שבעל פה כמ"ש (במ"ר תצוה ובהעלותך) באו והאיר לי כ' וראה ועשה בתבניתם וגו', וכן בהקמת המשכן כולו גם כן כ' כמשפטו אשר הראת וגו' ששם אי' הביהמ"ק בנוי ומשוכלל מקי"ם כאמור: וכן במזבח הנחושת כ' כאשר הראה אותך בהר וגו' וכמ"ש בזוהר הקדוש עננא אחרא עלאה הוה מתקן משכנא ותקין פתורי מכל אינון ריחין קדושין (כצ"ל ומ"ש רוחין ט"ס) והיינו ריח נחוח הקרבנות, וזהו גם כן נצרך למעשי ידיהן ש"צ שבהכנתם יזכו שורד בנוי ומשוכלל, ומ"ש תיקון פתורי היינו השלחן שהזיר שעליו רומז לשלחן מלכים כמ"ש (יומא ע"ב:) והוא גם כן מרמז לתורה שבעל פה חכמת שלמה. שהי' מרכבה למ' מלכות, מלכות פה תורה שבעל פה. ומפרש בזה"ק מ"ש בפ' משפטים ויקרא אל משה מתוך הענן היינו עננא דחפא על משכנא שהי' בהר ושם נאמר למשה כל ס' תו"כ, אך לאחר הקלקול

נשנה באוהל מועד שבמדבר כר"ע, ומש"נ כאן ויקרא וגו' וידבר אליו מאה"מ מרמז גם כן לאה"מ שהי' בהר סיני, ואף שזה השם נקרא אחר כך ע"ש אשר אועד לך, שם בהר סיני כבר הי' נקרא אוה"מ, שאז הי היחוד בין קוב"ה וכנסת ישראל מקי"ס שקבלו מלכותו ונעשה לב ישראל משכן לשכינה. וזהו שהק' מקודם דאה"מ ביניהו דישראל הוה ולא בטורא דסיני, א"ל בהאי זמנא אשתלימו ארבעין יומין והיינו. שבסוף מ' יום נאמר לו פ' תרומה ותצוה. ויקרא אל משה מאוה"עמ, והיינו דאף דמשה הוה בענן כל מ' יום, תרי עננא הוו חד דעאל בי' משה מ' מלכות, ענן דחשיך, וחד דשארי על משכנא ועז"נ ולא יכול משה לבוא אל אוה"מ וגו', ועז"נ ויקרא וגו', וידבר אליו מאומות העולם:

**ואח"כ** מסיק בזוה"ק ת"ח מה כתיב וכבוד ה' מלא את המשכן מילא לא כ' אלא מלא דהוה שלים לעילא ותתא עם משכנא דלתתא ולכאורה מה נ"מ בין מילא למלא. אך המכוון דאם הי' כפשיטו שאחר הקמת המשכן מלא כ' ה' את המשכן הול"ל מילא, ומדכ' מלא היינו שהי' מלא מכבר כבוד ה'. כבוד דלעילא שהי' מלא את המשכן דלכילא מכבר ולא הי' יכול משה לבוא אל הענן. עננא דנהיר דשארי על משכנא מאז והוצרך להכנה ויקרא אל משה, וקאי גם על משכנא דלתתא וזש"נ דהוה שלים לעילא ותתא עם משכנא דלתתא, והיינו דמשכנא דלעילא בינה וכולל כל ג"ר עד מש"נ כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך יונעם ושם נתגלה הד"ת אתוון עלאין. ואחר כך אחר הקלקל משכנא דלתתא ממדת מלכות, ומ"מ הקה"ק מורה לכ"ע וכמ"ש בזה"ק (ח"ב קכ"א ע"א) והחכמה מאין תמצא כו' וחכמה נפקת מאתר דאיקרי קודש הקדשים וכמ"ש (ברכות ז.) שהכה"ג בקה"ק ראה שם של כתר יושב על כסא וכו', וזהו ענין עתיקא סתומאי דאיקרו אין כמ"ש (באדר"ז רפ"ח ע"ב) וזהו כבוד ה' מלא את המשכן משכנא דלעילא ועז"נ ויקרא אל משה וידבר ה' אליו ממשכנא דלעילא כל תו"כ בה"ס וזש"נ בסיום הס' אלה המצות אשר צוה ה' את משה וגו' בהר סיני. ולכוונה שניה וידבר ה' אליו מאוה"מ שבמדבר שנשנה באוה"מ וכר"ע, ובשבת הוא פרוסת סוכת שלום עלינו ועכע"י דאף שאין לנו מקדש. מ"מ כשישראל מקבלין עול מלכותו ית' זוכין להתגלות עתי"ק מקדש ה' כוננו ידך ונעשה המקדש ע"י מעשי ידיהם של צדיקים משכנא דלעילא וכמ"ש ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו וכ' עד די כרסיון רמי' ועתיק יומין יתיב ואז יכולין לזכות למקדש אד', והלב נעשה ק"ק מי שזוכה:

## פרק י

**בזוה"ק** (ג' רע"א) באתר דאיקרי קדש נציץ חד את בטמירו ובגניזא ואיהו את ו' וכו' וקלא הוא נפיק ובטש בכל אינון נציצין דאתוון כחדא נציצו דאת ו' בי' נצילו די' בק' נצילו דק'

בר' נציצו דר' בא' ומתחברן כו' נפק קלא מביניהון ומתחברן ברזא דא ויקרא. ומשה היה מסתכל כל אינון יומין דלא עאל. היינו דאף דמשה רבינו באמת הי' מרכבה לשם הוי"ה אות ו' כמ"ש בזה"ק (ח"ג רמ"ו ע"ב) בדרגי' תפארת ישראל ובתיקונים (תי' י"ג תמינאה בהודאה) והא משה תמן הוי כו' דא מגופא ודא מנשמתא והיא הבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה. וז"ש כאן בזה"ק חד את בטמירו בגניזא ואיהו אות ו' כו' ולו באמת נמסר הד"ת אתוון רברבין אתוון עלאין מעין תורה שבעולם הבא. מ"מ משה רבינו יהה כבור שכל השגתו רק מאתוון זעירין א' זעירא דויקרא. והי' הכנתו מנדו שיוכל לכנס לאהל מועד דלעילא משכנא דלעילא ע"י מדתו שהוא ו' לנציצו דאת י' רישא דשמא קדושא כענין מה שנאמר או הגבה למעלה. ואחר כך נציצו די' בק' פו' דאותיות ק"ר מס"א כמ"ש הזוה"ק (ח"א ב' ע"ב) ובגין לאתקיימא נטלו את ש' בגוויהו (וכמש"ש) מכאן מאן דבעי למימר שקרא יטול יסודא דקשוט בקדמיתא, ש' את קשוט דאבהתן דאתייחדא בהו וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב כ"ד ע"א) ש' רזא דג' אבהן כו' ובזוה"ק (ח"א כ"ז ע"א) ורזא דאבהן דא הוא יעקב דאיהו כללא דלהון כו' וכ' תתן אמת ליעקב וז"ש דש' את קשוט, ובס' יצירה (פ"ה) המליך את ק' כו' ואדר בשנה. שבאדר זמן מחיית עמלק והוא שורש יצר הרע כמ"ש זה"ק (ח"ג ק"ס ע"א) הא עמלק יצרא בישא. והוא הכנה לחודש ניסן שבו נגאלו מצד השי"ת (כמשנ"ת במ"א) וז"ש במגילה (ו' ע"ב) מסמך גאולה לגאולה עדיף. ובאת ר' נברא יום השישי כמ"ש (בס' יצירה פ"ד) והיינו שאז נברא אדם הראשון שהוא הי' ראוי להיות צדיק יסוד עולם. ונברא ביום ו' שהוא מדת יסוד. ואף לאחר הקלקל. מכל מקום סמוך לכניסת שבת שהוא בתוספת שבת שאז ימות המשיח כ' וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאד והנה טוב אד"ם כמ"ש (ב"ר פ"ט) ונדרש טוב מא"ד על כל היפך הטוב שאז מצא כל הבריאה חן בעיניו (כמש"ש) עולמי עולמי הלואי תהא מעלות חן לפני תמיד. כמו שהעלת לפני בשעה זו. שמהכל י'הי' טוב מאד. דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכה ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא (זח"ב קפ"ד ע"א וז"ש נציצו די' בק' שאז יהיה מחיית עמלק ויהי' הק' קדוש כמ"ש (שבת קד.) ינציצו דק' בר' לתקן שיהי' הכל טוב מאד ואחר כך נציצו דר' בא' זעירא זה כי ההכנה מצד משה רבינו שיוכל לבוא לאה"מ משכנא דלעילא שהוא כ"ע וכ"ע איהו כתר מלכות:

**ומסיק** בזה"ק שמצד השי"ת היה צירוף אחר וז"ש לבתר דאתהדרו אתוון הוי מתגלגלין בקולפוי בצרופין דאתוון דהתמסרו לאדם בגנתא דעדן, והיינו כמו אדם הראשון בג"ע קודם התקלקל והתחיל הצירוף מאת א' שמורה פל"א עליון. ונפיק ו' ויהב דוכתא לאת א' לנו ו' שבאמת הו' כולל כל שם הוי"ה ב"ה עם תגו של יוד שמורה כ"ע כמ"ש בזה"ק

י' ע"ב ס"ה ע"ב) דבתרי' ק"ב וי' עאל בין ק' ור', והיינו שהתיקון יהיה מצד השי"ת כמו שאמרנו במחלוקת ר"א ור"י דלר"א בתשרי עתידין להגאל ולר"י בניסן (ר"ה יא.) דלשו' אזלו (בסנהדרין צז:) דלר"א נגאלין ע"י תשובה ואז הזמן בתשרי וכשאין כדאין ונגאלין בחסד ד' מצד השי"ת כר"י הזמן בניסן ולכן היו"ד עאל בין ק' ור' ויצא הצירוף אוקי"ר אנוש מפז דפז הוא דבר מועט בעולם וכמ"ש בגמרא (גיטין נח.) תרתי מתקלא איסתרא פיזא נחות בעלמא כו' ואף לפמש"כ תוס' (ע"ז יא:) דתרין אסתרי ל"ד, מ"מ עכ"פ דבר מועט הוא, ומשה רבינו יקר מזה, והיינו שהוא יחיד בעולם כמש"נ ולא קם עוד נביא כמשה. ואמר אבל צרופא לא אתחזי לעינא דמשה כו' בגין דשבחא דב"נ לא מודעין לקמי' כו' והיינו שבאמת משה רבינו זכה להסתכל באספקלריא דנהרא כמ"ש (יבמות מט:) וכמו שזכו ישראל לשעה בשעת קי"ס דאיתא (מכילתא וזה"ק בשלח ס' ע"א) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, אך בפני משה לא גילה השי"ת הצירוף אוקיר אנוש מפז שמורה שהיא יחיד בנביאים, וכמש"נ בשבח הד"ת הנחמדים מזהב ומפז רב, ומש"ה משה רבינו מצדו הי' ההכנה צירוף אותיו"ת ויקרא, ואל"ף זעירא, וע"ז מסיק וסימנך צאו שלשתכם וכ' ויקרא אהרן ומרים וכ' פא"פ אדבר בו' וגו' לא כן עבדי משה ושם נאמר בכל ביתי נאמן הוא, בכל ביתי היינו שהוא שכינתא עלאה שנקרא גם כן בית כמ"ש (זח"ב כ"א ע"ב) בעשרה דרגין אשתכלל דכ' בכל ביתי נאמן הוא ולא נאמן ביתי (ועי"ש בהג"ה רח"ו) וז"ש ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו. אבל משה רבינו בענותניתו לא ידע מזה והוה מסתכל כל אינון יומין דלא עאל בצירוף האותיות ויקר"א. וזה בעצמו היה ההכנה מצדו לכנס לאהל מועד. בענא דחפי על משכנא דלעילא וכאמור:

## ראש חודש ניסן

### פרק א

**בסי"צ** המליך אות ה' בשיחה כו'. וניסן בשנה ורגל ימין בנפש. ה' אחרונה הוא מדת מלכות, מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה שהיא פי ה' והעולם הזה נברא בה' (כמ"ש מנחות כט:) ולרבי יהושע בניסן נברא העולם וכ' התוס' (ר"ה כז.) דאלו ואלו דברי אלקים חיים דבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן וכ"כ בפע"ח. ולכן חודש זה נברא בה'. ובזוהר הקדוש (וארא כה ע"ב) ת"ח הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים הא בקדמיתא כתיב לא איש דברים אנכי וכו' וקב"ה הוה אותיב לי' מי שם פה לאדם והשתא אמר ואני ערל שפתים כו' אלא רזא איהי משה קלא ודיבור

דאיהי מלה דילי' הוה בגליתא והוה אטום לפרשא מילין אמר ואיך ישמעני פרעה בעוד דמלה דילי' איהי בגליתא וכו' והיינו עפמ"ש (ברכות ו.) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וגו'. אך משה קראו ליצר הרע ערל (כמ"ש סוכה נב.) שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם. היינו דאף שאין הערלה קרוי אלא לעכו"ם (כמ"ש נדרים לא:) אך הוא יושב בתוך לב הישראל ומטמטם את לבו משמוע ד"ת. אבל דיבורו של משה הי' פי ה' ממש וכתיב כן יהי' דברי אשר יצא מפי לא ישיב אלי ריקם וגו' ואם לא הי' הדיבור שלו בגלות הי' דבריו נכנסין אף ללב פרעה הרשע אך כיון שהיה הדיבור שלו בגלות והיינו שאז הי' הקליפה מקפת להדיבור. וז"ש הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים שהערלה מקפת השפתים, ודיבור דילי בגלותא, ובר"ח ניסן שהתחיל כבר הגאולה להדיבור שכן נקרא ראש חודש שהוא ראש לכל קדושת החודש המליך אות ה' בשיחה, וה' היא מלכות וכנגד מדה זו שם א"ד שמורה היראה אם אדונים אני אי' מוראי. ומזה בא תפלה שעומד לפני המלך וכמ"ש אד' שפתי תפתח ועז"א (ברכות כו:) ואין שיחה אלא תפלה הקל חסר קל ה' קל תפלה קול ו' קול תורה ובחדש הזה התחילה בנין הכנסת ישראל שהוא אומה הישראלית להכיר מלכות שמים. והברכות שקבלת יעקב היה בפסח כמ"ש בפרש"י מפרדר"א א' עשה לפסח וא' עשה מטעמים וכ"כ בזוה"ק (תולדות קמב א') בההיא זמנא ערב פסח הוה וכו' ומש"ה אמר לו אז הקל קול יעקב קל ה' קל ו' קול תורה קול תפלה שאז בא זמן שיצא הדיבור מגלות. כמ"ש בסה"ק פסח פה סח. והיינו שאז נפתח פיהם לומר שירה על הים ולכן אז בזמן זה זכה יעקב לקול תורה וקול תפלה. וכתיב החודש הזה לכם שנתן כח לישראל להכניס קדושה בחודש. שבתורה לא מצינו קדושה בחודש רק בתורה שבעל פה מצינו במשנה (ר"ה כד.) ראש ב"ד אמר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש, והיינו שאז התחיל קדושת הישראל וכמ"ש במ"ר (בא פ' ט"ו) ואם כלי קול כשהוא מתמלא מן הקודש מתקדשת עכא"ו ישראל שהם קדושים ומקדשים את החודש וכו':

**וזה** אות ה' בשיחה מלכות פה תורה שבעל פה. ורגל ימין בנפש אף שאין שייכות שיחה לרגל, ובחודש סיון דאיתא המליך אות ז' בהילוך ורגל שמאל בנפש יתכן הילוך לרגל מה שאין כן שיחה. אך באמת אצל השי"ת מצינו הילוך בדיבור כמש"נ וישמעו את קול ה"א מתהלך בגן וגו' וכן דברי אשר יצא מפי וגו' ואף בישראל מצינו ותעל שועתם. וגו' וכן בתיקונים (תי' י') בתורה שהוא בדחילו ורחימא פרחא לעילא. ובד"ת מצינו אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' ובגמרא (עירובין נד:) והולכי אלו בעלי מקרא על

דרך אלו בעלי משנה שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן ד"ת והיינו דהתורה נקראת הילוך כמש"נ ההולכים בתורת ה' וכמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין והיינו היצר שברא הקב"ה שהוא החשק והחמדה בראתי לו תורה שיכניס החשק והחמדה להד"ת כמו שיהיה לעתיד שישאר היצר הרע להיות חמודי דאורייתא (כמ"ש במה"נ תולדות קלח א') כמ"ש במד"ת (בראשית ז') אתה אומר שהוא רע כו' אמר הקב"ה אתה עושה אותו רע כו' וע"ז הי' די בתורה שבכתב וכמ"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא נתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' וז"ש בחודש סיון המליך אות ז' בהילוך שהוא ד"ת ורגל שמאל בנפש דבכ"מ שמאל מורה לרע וכמ"ש (ברכות סא:) ב' כליות וכו' ומסתברא דטובה לימינא ורעה לשמאלו דכתיב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. וזה בחודש סיון שהיה זמן מ"ת והיה כלול בו כל התורה שבעל פה ג"כ וזהו על דרך אלו בעלי משנה שיחו אלו בעלי תלמוד היינו שכלם כלולים בד"ת כעיסה בליסה, וזה הרוב חכמה שבא לתקן הרב כעס. וזהו שכל שיחתן ד"ת, ובחודש זה כתיב החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה ואיתא בפסיקתא חדשו מעשיכם שעדיין ראש וראשון לבא ראש זה נ"נ הרשע דכתיב בי' אנת רישא דדהבא, ראשון זה עשו הרשע וכו' והיינו דקליפת נ"נ כנגד חכמה בקדושה חכמה מוחא ולכן בגלות בבל שם התחיל התיסדות תורה שבעל פה על ידי החרש והמסגר:

**והגמ'** נקרא תלמוד בבלי ששם הי' עיקר יסודה כמ"ש (סוכה כ.) עלה עזרה מבבל ויסדה וכו', עלה הלל הבבלי ויסדה כו' ובאחשורוש אי' (במגילה יא.) אחיו של ראש ובן גילו של ראש אחיו של נ"נ הרשע שנקרא ראש וכו' הוא הרג הוא בקש להרוג כו' ובאחשורוש כתוב ליהודים היתה אורה זו תורה (כמש"ש טז:) והיינו תורה שבעל פה שנקראת אורה בה' לשון נקבה שמקבלת מתורה שבכתב, ואמרו הדר קבלוה בימי אחשורוש (שבת פח.) והיינו תורה שבעל פה שע"ז היתה כפיית ההר כגיגית (כמ"ש במד"ת נח ג') וראשון זה עשו הרשע שהי' בקליפה נגד כתר בקדושה שהוא שכל הנעלם שהי' יכול להסתיר עצמו כמש"נ כי ציד בפיו ואיתא (במד"ת תולדות ח') לא כך הוא הלכה וכו' לא כך איסורו לא כך היתרו וכו' ובודאי הי' יכול יצחק אע"ה להבדיל בין אמת ושקר רק שזה הי' קליפתו שיוכל להסתיר עצמו, וכן איתא לעתיד עשו מתעטף בטליתו כזקן ויושב אצל יעקב כו' (במד"ת צו ב) וזהו ראשון ובחדש זה כתיב ראש וראשון שזכו ישראל לחכמה ולהיות קשורים בכ"ע אחר מכת בכורות שנקראו בני בכורי ישראל וכן איתא בגמרא (שבת פז:) אתו יום נטל עשר עטרות ראשון למע"ב וכו' קרו להו עטרות שנחשב שם י'

דברים כנגד ע"ס וכמ"ש במהרש"א והתחיל בראשון למע"ב ומסיים בראשון לחדשיה כנגד מדה אחרונה קרי להון עטרות שמלת ראשון מורה על מדת כ"ע שהוא ראשון:

## פרק ב

**בס'** יצירה חשב לכל חודש את מי"ב פשיטות ואיתא בחודש זה המליך אות ה' בשיחה כו' וצר בהם טלה בעולם וניסן בשנה ורגל ימין בנפש היינו בעש"נ שחשב בכל חודש, והנה ה' אחרונה מלכות כנסת ישראל, ובחודש זה יצאו אומה שלימה ממצרים וקבלו עול מלכותו ונעשה כנסת ישראל. אך עיקר קבלת עול מלכותו היה אחר כך בקי"ם ומ"ת אך כאן התחיל קבלת עול מלכות שמים כמש"נ זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר וגו' שהעיקר מצות התורה היא והלכת בדרכיו, שהקב"ה מקיים כל המצות תחלה (כמ"ש בש"ר ל' ור"פ בחקותי) וזהו מ"ש ורגל ימין. שהוא והלכת בדרכיו, וכאן התחיל לכתך אחרי במדבר וכן לעתיד איתא (סוף ברכות) ת"ח אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנ' ילכו מחיל אל חיל וגו' ופירש"י מישובה לישובה ממדרש למדרש גם כן העיקר לכתך אחרי והלכת בדרכיו והנה מצוה הראשונה הי' אכילת פסחים שהוא לאכול בשר קודש וכל א' מישראל יכנס בו קדושה מזה. ובא בו המצוה וככה תאכלו אותו ? נעלכם ברגלכם ומקלכם בידכם. ולמה הוצרכו לזה והלא האכילה הי' בלילה ויצ"מ ביום. אך זהו ההכנה שמזומנים ללכת אחרי ד' לכתך אחרי במדבר. וזהו מ"ש ברגל ימין, שעסק חודש זה להיות מוכן ללכת אחרי ד' והלכת בדרכיו וזהו קבלת עומ"ש שהיא ה' אחרונה מלכות ואמר המליך אות ה' בשיחה שאחר כך נפתח הפה לומר שירות ותשבחות מצוה לספר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר כו' מעשה בר"א כו' ובגמרא (פסחים קיו.) עבדא דמפיק לי' מרי' לחירות ויהבי לו כספא ודהבא מאי בעי למימר לי' א"ל בעי לאודי ולשבוחי כו' וכמו שאנו אומרים לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל גי' כל מיני שבחים. וכ"כ הרמז פסח פה סח אך זה היה בשנה שניה שבפסח מצרים עדיין לא היה סיפור יציאת מצרים שלא יצאו עדיין. ואם לומר שירות ותשבחות ג"כ לא מצינו אז, והיה העסק בפסח מצרים שנאכל בחפזון מתניכם חגורים וגו' שמוכנים לדרך לכתך אחרי במדבר. המליך אות ה' כנסת ישראל איהי אמונה (כמ"ש זח"ג רל א') שעדיין לא יצאו ממצרים לחלוטין. ורואים אנו שהוצרכו להטעות בהם דרך שלשת ימים נלך וגו' עד קי"ס שיצאו לגמרי. ועכ"ז האמינו ב"ה והכינו עצמם לדרך, ואחר כך ביום ז' דפסח כ' ויאמינו בה' שאז קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים אף כי באו מים עד נפש והכל ע"י האמונה כיון שאמר השי"ת דבר אל בני ישראל ויסעו והים לפניהם ירדו בים (כדאיתא סוטה לז.) לפיכך זכה יהודה ונעשה מרכבה למדת

מלכות וזש"נ היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו. וזהו איהי אמונה ואז נפתח פיהם לומר שירה וכמ"ש (שמות רבה פ' כ"ב כ"ג) ובזכות האמונה זכו לומר שירה ושרתה עליהם שכינה:

**ואח"כ** ובזכות האמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, וזהו המליך את ה' בשיחה. וכן יהודה זכה להודות דלאה פתחה בהודאה הפעם אודה וגו' ויצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות (כמ"ש ברכות ז:) ונאמר בדוד המלך ע"ה רוח היה דובר בו ומלת על לשונו. שנעשה מרכבה למ' מלכות. וכ' אד' שפתי תפתח. וז"ש המליך אות ה' שהיא מ' מלכות פי ה' (כמ"ש זח"ג ר"א ב'.) דבר ה' זו הלכה (שבת קלח:) דיבור איקרי. וכאן אמר בשיחה ולא אמר בדיבור שכבר אמרנו שד"ת נקראו דיבור מה שאין כן שיחה וכמ"ש (סוכה כא:) ולימא מדבריו של ר"ג וכו' קמ"ל וכו' שאפילו שיחת חולין של ת"ח (ונת' במ"א) ובמ"ש (סנהדרין צט:) לעמל פה נברא כו' א"י אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כו' וכבר אמרנו דלא יתכן להסתפק שתכלית האדם לעמל שיחה בטלה אך המכיון על שיחה קדושה. כמו תפלה כדר"ש (ברכות כו:) ואין שיחה אלא תפלה ותפלה בא ע"י יראה (כמשנ"ת במ"א) שם אד' כש"נ אם אדונים אני אי מוראי וכ' אד' שפתי תפתח ופי יגיד וגו' שעיקר התפלה שנפתח הפה לומר תהלת ה' שכל י"ב ברכות אמצעיות ההכרה שהכל מהשי"ת כמו שבא נוסח הברכות בלשון הווה שובר אויבים וכו' בהווה. והנה לד"ת זכו רק בסיון וכאן זכו לאמונה ולתפלה שהתפללו לה' והכירו שהכל מהשי"ת וז"ש המליך אות ה' בשיחה, ורגל ימין ללכת אחרי ד' לכתך אחרי במדבר שד"ת עדיין לא היה להם, עד שבמרה שנסתר מהם האור מקי"ס ניתן להם פרשיות לעסוק בתורה וזהו עסק החודש הזה האמונה בשלימות כמו בשבת מהימנותא שלימתא ומקבלין עול מלכותו ית"ש ולהכיר שהכל מהשי"ת וללכת אחרי ה' וכבר אמרנו במש"נ הקול קול יעקב קל ראשון מסר קל ה' קל ו' תורה ה' תפלה שבא ע"י מ' מלכות דאיהי יראה ושריא בה יראה שמתחלה לזכות לד"ת כיון שיש שליטת יצר הרע אין מקום וצריך תפלה להשי"ת ועז"א אם אין יראה אין חכמה ומ"מ לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא כמ"ש (זח"א רב א) וצריך ד"ת ועז"א אם אין חכמה אין יראה (כמ"ש פ"ג דאבות מי"ז) והיראה ראשית חכמה יראת ה' ומ"מ אמרו (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה ומעש"ט. שהם באים ע"י יראה (כמ"ש ע"ז יט.) אשרי איש ירא ה' כשהוא איש הוא ג"כ תכלית חכמה, וז"ש (שבת לא:) שנמשל היראה למפתחות החיצוניות והתורה לפנימיות ואחר כך נמשל היראה לדרתא והתורה תרעא לדרתא (ובמ"א מ"ת) וזהו עסק חודש זה ההתחלה ברגל ימין לכתך אחרי במדבר, והאמונה שעי"ז זכו למהימנותא שלימתא,

ונפתח פיהם לומר שירה וזהו המליך אות ה' בשיחה ואחר כך זכו עי"ז לקלו ו' שהוא תורה. וזהו השלימות שתוקדם היראה לד"ת. וכשזוכין לתורה והאר עינינו בתורתיך משיגין אחר כך היראה בשלימות:

## פרק ג

**בסי"צ** המליך אות ה' בשיחה כו' וניסן בשנה ורגל ימין בנפש כו' כ"ה גי' האריז"ל. ה' תתאה שכינתא תתאה מלכות ובניסן התחלת בנין אומה הישראלית וזה בה' בראם (ונת' במ"א) וישראל אין כחם אלא בפיהם כמ"ש (מ"ת בא ט') למה נמשלו ישראל לתולעת וכו' וזה הקל קול יעקב קלה תפלה קל"ו תורה ואמר בשיחה ול"א בדיבור עפ"מש (עירובין נד:) שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן ד"ת ובעלי תלמוד היינו כשהם מבולסין בד"ת ואז שיחתן תורה ומ"ש רגל ימין עדמש"נ אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' (ונת' לעיל) והעיקר שיהי' ד"ת בלב חכם לימינו, שרק אחר הקלקול הוצרכו לרב חכמה לתקן הרב כעס, להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו שאלמלא חטאו לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה (כמ"ש נדרים כב:) כ"ה גי' האריז"ל וגיר' הגאונים המליך אות ה' בראי' וניסן בשנה וכבד בנפש והיינו דראי' אותיות יראה והיינו ה' תתאה שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה' ב') והיינו שרואה שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה (נת' כ"פ) אך מה השייכות לכבד בנפש הוא עפמ"ש ברכות ס"א:) כבד כועס ומצינו בגמרא (נדרים שם) אלמלא חטאי וכו' שנ' כי ברכ חכמה רב כעס מכונה כל החטאים בשם כעס וכ"כ (בנדרים שם ע"א) כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו היינו אף שיש ג' קליפות הקנאה והתאוה והכבוד אבל שורש כל הקליפות היא הכעס קליפת עשו שמזה לא יושאר כלל לעתיד כמש"נ ולא יהי' שריד לבית עשו. מה שאין כן קליפת התאוה שיושאר לעתיד רק יהי' לטוב להיות חמידו דאורייתא וכמ"ש (זח"א קל"ח א' במה"נ). וכן כבוד יש לטוב כמש"נ ויגבה לבו בדרכי ה'. מה שאין כן הכעס אין בו לטוב כלל ולמה נברא האבר המרומז נגדו שהוא הכבד. רק כנגד עמלק דכ' בו מחה תמחה. וכן להתכזר על הרשעים כמו בעיר הנדחת. שזהו רחמים גמורים כמש"נ בפ' עיר הנדחת ונתן לך רחמים ורחמך וגו' רק היצר הרע מפתה את האדם ומראה לו שזה כעס של מנוה. ועז"נ לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת וכמ"ש (ת"ז תי' מ"ח) דלא אתקרב תמן עציבו דטחול וכעס דמרה וז"ש בכל מושבותיכם היינו אף שהיצר הרע יסמא את העינים שזה כעס דקדושה רוגזא דרבנן. דאיהי טב לכל כטרין (כמ"ש זח"ב קפ"ב ב') אבל תדע שהוא עצת היצר הרע שאמר לרע טוב, ושם חושך לאור והוא מסמא הראי"ה שהיא הירא"ה ממה"מ העומד עליו. וז"ש המליך אות ה'

בראי' וניסן בשנה שבו נבנה כנסת ישראל, ואף שאחר יציאת מצרים הי' הקטרוג גם כן כמ"ש במ"ר (בשלח פכ"א) וזה"ק (ח"ב קע ב') ובמכילתא והמים להם חמה חסר, שהי' חמה וקצף קטרוג על ישראל לכ"ז בקי"ס זכו לראי'. כמ"ש (במכילתא וזה"ק שם ס' ע"א) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, וכן כ' ויראו העם את ה' וגו' יראה אותיות ראי"ה אמונה איהי אמונה כמ"ש (זח"ג ק"ל ט"א). וכבד בנפש שיהי' הכעס רק כנגד היצר הרע קליפת עמלק יצרא בישא כמ"ש (זח"ג ק"ס ע"א) שנ' מחה תמחה את זכר עמלק וזש"נ לא תבערו וגו' ביום השבת שאז יכולין לזכות לשבת כלאה דאתפני יצר הרע מתמן ואז הכבד רק לרוגזא דרבנן דאיהו טב לכל סטרי (ונת' במ"א) וזה גם כן המכוון לגי' האריז"ל רגל ימין, שלא יהי' כלל לב כסיל לשמאלו, רק הולכי בתורת ה' שנקרא רגל ימין. וזוכין לזה ע"י שיחה תפלה ותורה שבעל פה וכמ"ש (שמ"ר פ' ל"ח) קחו עמכם דברים כו' ואין דברים אלא ד"ת כו' א"ל אין אנו יודעין א"ל בכו והתפללו לפני וכו' שע"י תורה ותפלה יכולים לזכו להוריק הרע מלב כסיל שלא יהי' רק לב א' לאבינו שבשמים ולא יהי' כעס כלל רק רוגזא דקדושה דטב לכל סטרין וזה עסק חודש זה משכו וקחו שהוא סור מרע ועשה טוב:

## צו

### פרק א

**צו את אהרן ואת בניו לאמור**. בתנחומא (פ"ז ב') מה עסקו של אהרן כאן ישראל מקריבין ואהרן נזכר כו' והרי כ' צו את בנ"י את קרבני לחמי וכאן הוא אומר צו את אהרן זאת תורת העולה אמר הקב"ה כל מי שהוא מעלה עצמו סופו ללילך באש שנאמר היא העולה על מוקדה, ותירוצו מחוסר הבנה להתחלת הסדר צו את אהרן. והנה במ"ר (ר"פ זו) צו את אהרן זש"ה שנאה תעורר מדנים שנאה שנתן אהרן בין ישראל לבין אביהם שבשמים היא עוררה עליהם דיני דינים אר"א מלמד שהיה אהרן נוטל קרבנם ופוחסו לפניהם ואומר להם דעו שאין בו ממש הוא שמשה אמר לאהרן מה עשה לך העם הזה מוטה היה להם שידונו כשוגגין ולא כמזידין. והנה ידוע דקרבן עולה בא לכפר על הרהור הלב כדאי' בירושלמי (יומא פ"ח ה"ז) ובמ"ר (פ' זו) והלוא אין הקב"ה מעניש את האדם על הרהור עבירה זולת במחשבת ע"ז כדאי' (בקידושין מ.) אך מצינו בגמ' (סוטה ד:) אר"י כל אדם שיש בו גסות הרוח כאלו עובד ע"ז נמצא שעל הרהור גסות הרוח צריך כפרה על הרהור ע"ז. והנה ידוע דאהרן שושבינא דמטרניתא. דכל עבודתו לחטא ולזכך את ישראל לפני אביהם שבשמים, והנה הי"ל דדבר האסור מן התורה אין אומרים בזה מוטב שיהיו

שוגגין (כדאי' באו"ח תר"ח סע"ב) ומחויב להוכיח ולהודיע לחבירו את האיסור ובזה דן אהרן שהוא מחויב להודיעם שהוא זבח מתים, כי על גוף מעשה העגל אמר מוטב יתלה החטא בי (כמ"ש במ"ר פ' זו פ"י) וגם לא ה' מבורר שהיא לשם ע"ז כמ"ש הרמב"ן אבל בקרבנם הי' דן אהרן שמבורר לכל שהיא תקרובת זרה ואין שום צד לדונם בזה לכף זכות ולכן נטל את קרבנם ופוחסי לפניהם וע"ז הוכיח לו משה רבינו ע"ה ששגה בזה שמוטב היה שיהיו כשוגגין דגדולה מזו מצינו (ביבמות מט:) במשנה כשהרג לישעי' נביא מידן דייני וקטלי' כו' אמר ישעי' ידענא בי' דלא מקבל מה דאימא לי' ומי אימא לי' אשוויי' מזיד כו' ושם האיסור דשפיכות דמים הי' גלוי לכל רק כיון דלפי טעותו הי' מחויב מיתה לא רצה ל* מזיד וגם בזה היה לאהרן להניחם בטעותם רק מחמת שמץ התנשאות שעלה בדעתו שזה האיסור הוא מבורר כל כך עד שאין ביד שום אדם ללמוד בזה זכות לכן פוחסו לפניהם, אבל כאשר הוכיח לו משה רבינו ע"ה על זאת הי' לבו נשבר בקרבו למאד שלפניו אירע כזאת שהוא היפוך מדרגתו ללמד תמיד סנגוריא על ישראל ולבסוף נעשה על ידו הקלקול ולרוב שברון רוחו זכה אהרן שתאמר הפ' זו על ידו צו את אהרן וגו' זאת תורת העולה לכפר על הרהור הלב משמץ התנשאות וזה מסיים המ"ר שנתפלל משה רבינו ע"ה עליו כו' הבור שמאה ומימי' חבובין כו' א"ל הקב"ה חייך שבשבילך כו' ולא עוד אלא שאני עושה אותו עיקר כו'. ובזה יובן סמיכת המ"ר זבחי אלקים רוח נשברה וגו' אמר דוד כו' דהנה הפ' הזה נאמר בבוא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע, והגם שאמרו (שבת נו.) כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, והוא הקים עולה של תשובה אבל ד"ז נעלם מעיני דוד דאם לא כן היתה תשובתו שלימה בלב נשבר רק לפני עיני דוד המלך ע"ה ה' הקלקל במה שאמר לפני השי"ת בחניני ד' ונסני וזה הי' משמץ גבהות שהי' בטוח שלבו חלל בקרבו ולא מסתפי מיצר הרע ויוכל לעמוד בנסיון אבל באמת צריך אדם להתפלל בל תביאני לידי נסיון וע"י הרהור זה בא לאותו מעשה (כמ"ש בסוטה שם) כל המתנאה כאלו בא על כל העריות כו' ואח"ז הי' לבו נשבר בקרבו בתכלית השפלות עד קצה האחרון כמ"ש הרמב"ם (בפיה"מ לפ"ד דאבות) מאד מאד הוי שפל רוח שבכל המדות ילך האדם בדרך הממוצע זולת במדת הגאוה ישפיל עצמו לקצה האחרון ובזה פעלו אהרן ודוד המלך ע"ה בנפשם להיות נכנעים בתכלית השפלות שלא ישאר בהם שום רושם התנשאות מעתה אפילו שמינית שבשמינית לא מינה ולא מקצתה (כמ"ש בסוטה ה.) כמש"נ ואהרן מה הוא ונחנו מה לא כאברהם שאמר ואנכי עפר (כדאי' בחולין פט.) דלא היה לו שום הויות בעיני עצמו וע"ז אמר דוד המלך ע"ה כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה. דהגם שהי' מחויב להביא עולה על הרהור הלב

של גבהות אך מפני שהי' אז בימי נוב וגבעון בשעת היתר הבמות דלא היו מקריבין רק או נידר ונידב או חובות ציבור הקבוע להם זמן (כדאי' בזבחים קיט.) לדעת ר"ש ועולה זו היתה חיובית לשם כפרה ול"ה יכול להקריבה לכן אמר זבחי א' רוח נשברה שדרשו מזה (בסוטה ה:) מי שדעתו שפילה עליו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות ובזה מסיים (המד"ר) אבל לכשתטוב ברצונך את ציון וגו' אז תחפוץ וגו' עולה וכליל שיקרוב קרבן עולה בפועל לכפר על הרהור הלב דגאוה וזה כוונת תי' של (המ"ת) זאת תורת העולה שמעלה א"ע לפני. הוא העולה על מוקדה שיתבער לגמרי מדת הגאוה מן הלב לא מינה ולא מקצתה, ולכן פתיחת הסדר צו את אהרן דייקא על ידו נכתב פרשה זו:

## פרק ב

**צו את אהרן**. במ"ת (הנז') מה עסקו של אהרן כאן ישראל מקריבין ואהרן נזכר כו' זאת תורת העולה כל מי שמעלה עצמו סופו לילך באש כו' והאריך במד' בגנות הגאוה והגאים עד דמסיק וישראל על שעשו עצמם נבזים ושפלים כו' מתנחמים ונגאלים באש. וקושיתו אינו מובן הא צו את בני ישראל נאמר על הבאת הקרבן משל ציבור וכאן מדבר מההקרבה שנמסר לאהרן, וגם תירוצו אינו מובן. אך כונת קושיתו כיון שדין העולה כבר נכתב בפ' ויקרא ושם לא נזכר ציווי לאהרן שיקריב העולה. ובמ"ר נמי מקשה (ר"פ זו) מתחלת הס' ועד כאן כ' וערכו וגו' וזרקו וגו' ונתנו בני אהרן וגו' ולמה כ' כאן צו את אהרן. ותי' שהי' ע"י תפלת משה. והתנחומא מתרץ דכאן אינו מדבר מתורת העולה שכבר הוזכר. רק זאת תורת העולה על מוקדה שהמתגאה נופל באש. ופגם זה לא נתקן רק ע"י אהרן דכ' ואהרן מה היא כי תלינו עליו, שקרח טען כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה'. וזה אמת. שאל"כ לא הי' התורה כותבת דברי בואי שאמר קרח. וכעין שדקדק במדרש (תנחומא ר"פ תולדות) מה שכ' התורה דברי בדאי בשביל השלום אף שאינו שקר שהשבטים אמרו כן בשם יעקב. אך התורה אינה כותבת דברי בדאי שאומר מי רק משה השיבו שאמת שכל העדה כלם קדושים. אך אהרן מה הוא שאהרן אינו יודע כלל ממעלתו וקדושתו. רק שה' בחר בו בבחירתו. והיא בעצמו מה הוא ומטעם זה נבחר אהרן להקדישו קודש הקדשים. והוא יוכל לתקן כל קלקול הנחש. ששורש הקלקול הי' בגיאות כמש"נ והייתם כאלקים. ונסתעף ממה שה' גאות לבש. ועי"ז נסתעף בקליפה מלכון קדמאין כמ"ש האריז"ל (ונת' כ"פ) ובשבת שנדרש (רסא"ר) מש"נ ואיזה מקום מנוחתו על יום השבת וכ' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וגו' שבשבת נעשה האדם עני ונכה רוח. דשבת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרת בהו (זח"ב רד א') שזוכה הישראל לקדושת ג' האבות ויעקב רזא דאבהן כללא דלהון (זח"א רז א') ומדתו העניות כמש"א

קטונתי מכל החסדים וגו' ואמר מאין יבא עזרי (כמ"ש ב"ר ר"פ ויצא) וכ"מ שנזכר דל עני ואביון בישראל הכתוב מדבר (כמ"ש ב"ר פ' ע"א) ויום השביעי דא תורה שבעל פה ואיהו יום שביעי (זח"א מז ב') וכמו"ש מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ותורה שבעל פה נמשל למים שמניחין מקום גבוה כו' וקאי על תורה שבעל פה שכן נדרש הוי כל צמא לכו למים וכש"נ לקראת צמא התיו מים נדרש על התלמודים (כמ"ש תענית ז.) והיינו תורה שבעל פה. דתורה שבכתב כרוכה ומונחת כל הרוצה יבוא וילמוד (כמ"ש קידושין סו.) וזה הענין דכ' פ' תרומת הדשן בתורת העולה. אף שעיקר הדשן שהי' לפעמים כש' כור (כמ"ש חולין צ:) הי' מקרבנות המרובין שלמים ועולות נדבה. אך הענין דאי' (סוטה ה.) כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער והקשו בתוס' למה לא חשבו האי במשנת חלק. דתחה"מ ועוה"ב א' היא וכמ"ש בגמרא שם הו כפר בתחה"מ כו' ואמרנו (ונת' פרה מ"ה) שבודאי כל ישראל חיין לעולם הבא, רק על ידי השי"ת שמחי' אותם. והם כברי' חדשה על דרך מ"ש (סנהדרין צא:) דלא הוה חיי דהוה לכ"ש, אך להיות עפרו ננער. היינו שיהי' המיתה רק כשינה ויקוצה עדמ"ש (סוטה כא.) בשכבך תשמור עליך זו מיתה. והקיצות היא תשיחך לעולם הבא. זה זוכה רק מי שנעשה שכן לעפר בחייו. שדומה כעפר בעיניו. וע"ז מורה תרומת הדשן, וזהו שייכות מצות תרומת הדשן לזאת תורת העולה על מוקדה. שרמז בזה שהמתגאה נופל באש. וישראל שהם נבזים ושפלים מתנחמין באש. וזה דזוכה להיות עפרו ננער, וע"י שמירת שבת מי שזוכה לזה יכול להגיע למדת ענוה והמיתה רק כשינה, והקיצות היא תשיחך:

## פרק ג

**מצות** תרומת הדשן נסמכה בפרשה לתורת העולה, אף שתרומת הדשן בא מכל הקרבנות שהיו מרובין, והעולה יחידית בבוקר ובערב, הענין על פי מ"ש (זבחים ז:) עולה דורין הוא אי דליכא תשובה זבח רשעים תועבה ואי דאיכא תשובה התניא עבר אל מ"ע ושב אינו זז משם עד שמתכפר, ופירש"י דורין שאינו באה לכפר על עשה כפרה ממש כו', ובמ"ר (פנחס) מעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עון, תמיד של שחר מכפר על עבירות דלילה ושל בין הערביים על עבירות שנעשים ביום, וצריך להבין הא עולה אינה מכפרת כלל, שאיננה מועילה לכפר על מ"ע רק עם התשובה, ולח"ע מועיל תשובה לחודה, גם לשון עון קשה לפרש על חויבו עשה, דביטל מ"ע לא נקרא עון, אך איתא (במ"ר פ' זו פ"ז) לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב וכ"כ בזה"ק פ' זו (כז א) העולה דא מחשבה רעה כו' ובזה אי' בגמרא (ב"ב קסד:) ג' דברים אין אדם ניצול בכל יום כו' הרהור עבירה ויחזקאל התפאר בזה הנה נפשי לא מטומאה שלא

הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה (חולין לז:) והקשו בתוס' מאי רבותי' דיחזקאל הא כל אדם נמי אסור כדילפינן ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר וכו' ותירצו דהיינו רבותי' דיחזקאל משום דאין אדם ניצול מזה בכל יום, והנה גדר התשובה אי' ברמב"ם (ה' תשובה) עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא יושב לחטוא עוד. ועכ"פ צריך שיהי' באותו שעה בגדר שמוסכם לעזוב החטא לעולם. דאז אף דאחר כך יתגבר עליו היצר הרע. מ"מ לשעתו הי' בגדר השב (כמו שהוכחנו מגמרא קדושין מט: ע"מ שאני צדיק) וכיון שאין אדם ניצול בכ"י מג"ד אלו לא יצויר ע"ז תשובה כיון דאף לשעתו אינו עוזב כראוי. שיוכל להעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב עוד לחטא. וע"ז בא כפרת עולת התמיד. ושפיר מיירו עם התשובה. ואינו בכלל זבח רשעים תועבה, כיון שעשה תשובה, אך מ"מ נצרכה כפרת עולת התמיד דהתשובה לא יועיל כיון שעומד לשוב ולחטוא וע"י העולה מועיל התשובה. שענין הקרבן הוא דיצייר בנפשו כאלו הקריב עצמו ע"ג המזבח. והיינו שבאמת רוצה להקריב נפשו רק שאינו רשאי ומקריב הבהמה תחתיו, שיהי' דם הקרבן כדמו וחלבו כחלבו. וכן מצינו (ברכות יז.) בתפלת תענית בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו כו' שיהא חלבו ודמו שנתמעט כאלו הקרבתי' לפניך ע"ג המזבח ותרצני. יכוין שבשעת הקרבת העולה עם התשובה הוא מוסר נפשו, שבאם יעשה עוד נגד רצון השי"ת למה לו חיים והוא מוכן באמת להקריב נפשו. רק התורה אמרה שיקריב בהמה חלף נפשו, ממילא אין יצר הרע שולט בו עוד. וכעין דאיתא ביצחק אבינו ע"ה הא קריבית נפשי קמך (כמ"ש שבת פט:) והיינו דאברהם אבינו ע"ה נצטוה על עקידת יצחק אבל יצחק לא נצטוה לשמוע לאביו. והרשות הי' בידו למחות באביו. ומ"ש בגמרא (סנהדרין פט:) דשמע לי' יצחק מפני שהי' נביא מוחזק. אבל הי' רק רשות, כיון שלא אמר לו אברהם אבינו ע"ה שנצטוה לומר לו בנבואה שיתרצה להיות עולה ואפשר שיכול למחות, ויתקיים נסיון אברהם אבינו ע"ה במה שיתרצה בלבו להעלותו לעולה ואם יתגבר עליו יצחק אבינו ע"ה לא איכפת לי'. רק יצחק אבינו ע"ה בשומעו שהוא רצון השי"ת רצה לעשות רצון בוראו במסירת נפש אף שלא נצטוה וז"ש הא קריבית נפשי קמך ואף דאברהם אבינו ע"ה גם כן מסר נפשו לכבשן האש באור כשדים וגם כן לא נצטוה דאין ב"נ מצווה על קידוש השם (כמש"ש עד:) מ"מ עכ"פ שהם רצו להעבירו על דת לעבוד ע"ז. ובדין ישראל יהרג ואל יעבור וא"א קיים כה"ת כולה עד שלא נתנה (כמ"ש יומא כח:) ואף דלהרמב"ם ז"ל (פ"ה מיסוה"ת ה"ד) הפטור ומוסר עצמו מתחייב בנפשו וב"נ אינו רשאי לאבד עצמו ואיך החמיר אא ימסר עצמו כיון שעדיין הי' ב"נ ואינו מצווה מ"מ ה' רוצה למסור חיי

עולם הזה וחיי עולם הבא כדי שיתקדש ש"ש ע"י. ובאמת אחר כך אברהם נקרא ישראל (כמ"ש) מ"ר ר"פ תולדות) ודינו כישראל והי' המסירות נפש בדין. מה שאין כן יצחק אבינו ע"ה שמסר נפשו שלא בחיוב רק מיראת ה' שלא לשנות מרצונו ית' אמר הא קריבית נפשי קמך ומאז פסק יצר הרע ממנו וכמו"ש (מ"ת תולדות ז') שרואה את עפרו כאלו הוא צבור ע"ג המזבח ומה"ט ייחד שמו עליו בחיים, שבטוח שלא יטעה אותו יצר הרע וז"ש שהעולה מכפר על הרהור הלב ועם התשובה כשמקריב עולה שהיא כעין מסירת נפשו שמסכום בלבו שלחיות נגד רצונו יתברך אינו רוצה ולמה לו חיים ואחר המסירת נפש שוב אין היצר הרע שולט בו ובשעה זו הוא בגדר בעל תשובה גמור ואף שאחר כך יתגבר יצרו עליו שאין אדם ניצול בכ"י ע"פ הרוב מ"מ כיון שבשעת מעשה הי' בגדר עשה תשובה שיעיד עליו היודע תעלומות על שברון לבו אף שאחר כך נתגבר עליו יצרו וחוזר לסורו מ"מ לשעתו הי' צדיק גמור (כמו שהוכחנו מגמרא קדושין הנ"ל) וז"ש גם כן בעולת התמיד שהוא מכפר על כל ישראל על הרהרו הלב והוא גם כן עם התשובה. רק דלא הי' מועיל כאמור רק עם העולה וז"ש ובידו עון שזה נקרא עון (וכן נרמז הן בעוון מלא כו' צד א' מעון, על עטיו של נחש, כמ"ש מ"ת ר"פ תזריע לגי' ילקוט) וז"ש הלשון לא לן אדם בירושלים כו' וקשה דהא התמיד מקריבין מתרומת הלשכה שהוא משקלי ישראל מכל א"י, ואף בחו"ל הי' שולחין שקלים, והי' לו לכפר על עון ישראל מכל מקומות מושבותיהם, אך לפי האמור בחו"ל או בשאר א"י שלא ידעו בכיוון זמן הקרבת התמיד, ל"ש כאלו הקריב נפשו שיועל התשובה על הרהור הלב, מה שאין כן בירושלים שהי' אנשי מעמד שעמדו על הקרבת התמיד, וכל א' גמר בנפשו להקריב נפשו לפני הקב"ה, שפיר אמר שלא לן אדם בירושלים ובידו עון שהועיל התשובה ע"י הקרבת התמיד כאמור, ושבת זמן תשובה כמ"ש (פרדר"א פי"ט) דכתיב טוב להודות לד' שכל מי שמודה ועוזב כו' מועיל התשובה אף לקלקול זה, וז"ש בזוהר הקדוש (ח"ב צד ובזוה"ח תשא מד ב) דשבת ברזא דברית שאז הזמן לתקן פגם הברית וזש"נ שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהפוגם בזה נקרא רע כמ"ש בזה"ק (ח"א ריט ב) וגמרא (נדה יג:) וע"י שמירת שבת כדת זוכה לתקן מדת צדיק כאמור, וזהו שנסמך בפרשה תרומת הדשן לתורת העולה לזכר עפרו של יצחק שצבור ע"ג המזבח שגם הוא זכה ע"י מס"נ שהי' יצר הרע פסק ממנו וכמ"כ בהקרבת העולה לכפר על הרהור הלב כאמור:

## פרק ד

**זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה.** בזה"ק (ברע"מ כח ב) אש תמיד תוקד על המזבח דא אורייתא דאתמר בה הלא כה דברי כאש וגו'ובמרו"ת דרש היא העולה על

מוקדה על המלכיות שכל המתנאה אינו נידון אלא באש עד ואף מלכות הרשעה לא נידונת אלא באש שנאמר והובד גשמה ויהיבת ליקידת אשא, ובאמת הכל א' דאי' בגמרא (סנהדרין צט.) אימת אתי משיח א"ל לכי חפו לכו חשוכא להנהו אנשי א"ל מילט קא לייטה לי א"ל קרא כתיב כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וגו' דלעתיד כ' כי הנה היום בא בוער כתנור וגו' ולהט אותם היום הבא וגו' וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה וגו' ואיתא בגמרא (נדרים ח:) אין גיהנם לעולם הבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה שנאמר וזרחה וגו' מוציא חמה היינו דכתיב כי שמש ומגן ה"צ. והיינו דהתורה נקרא אש דכתיב מימנו אש דת למו, ואיתא בזוהר הקדוש (בשלח ס א) ואוליפנא דקוב"ה תורה איקרי וכו' ואין תורה אלא קוב"ה וכשהשי"ת פותח אור התורה צדיקים מתרפאין ורשעים נידונין בה, וכן הגיהנם נקרא אור של גיהנם כמ"ש בזה"ק (פ' זו לד ב) וכן נקרא בגמרא (פסחים נד.) אור של גיהנם, והנה איתא במד' (תנחו' ר"פ נח) שאין הרשעים נידונין בגיהנם אלא בחשך וכ"ה (בשמות רבה פי"ד) הגיגית הזה במה מכסין אותה בכלי חרס כך הרשעים כו' וחשך ע"פ תהום זה גיהנם כו' וכן בגמרא (מנחות צ"ט:) מגיהנם שפי' צר שעשנה צבור בתוכה. אך החשך היא רק עכו"ם והוא אש ויהיבת ליקידת אשא, ובישראל אף פושעי ישראל שיורדין בגיהנם איתא בגמרא (עירובין יט.) שבוכין ומורידין דמעות כמעין של שיתין וכו' ומצדיקין עליהם את הדין ובזה מכבין האש של גיהנם ונעשה להם מהאש. או"ר של גיהנם. וכן התורה הוא אש וכשפותח הקב"ה אור התורה אז צדיקים מתרפאין בה, והרשעים שהם רשעי עכו"ם דפושעו ואזלו נידונין בה וזה היא העולה על מוקדה דיהיבת ליקידת אשא והיינו שהשי"ת נותן עוונותיהן של ישראל על ראש השעיר ונשא וגו' את עוונותם עונת תם כמ"ש (ב"ר פ' סה) וזהו ולהט אותם היום הבא וגו' אשר לא יעזוב להם שרש וענף. וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה וגו' ופסוק זה נדרש בגמרא (תענית ח:) על שומרי שבת שהם יראי שמי דישראל השומרים שבת מבורריו שהם קשורים בשרש בהשי"ת ורצונינו לעשות רצונך ומי מעכב השאור שבעיסה ושעבוד מלכיות והם מתרפאין בה, דישראל אדרבה ע"י התורה משיגין שפלות ולב נשבר. שאין ד"ת מתקיימין אלא במי שדעתו שפילה עליו שנמשלה למים כמ"ש (שם ז.) וכ' זבחי אלקים רוח נשברה, ופתח זאת תורת העולה שדרשו מזה (מנחות קי.) דכל העוסק בתורה כאלו הקריב עולה. וזה בישראל ובאו"ה נדרש שכל המתגאין נידונין באש. והוא מה שרשעים נידונין בה. ואיתא עוד בגמרא (נדרים שם) ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר ויצאתם ודשתם כעגלי מרבק ולפי מה שנדרש בתענית הפסוק על שומרי שבת היא ע"פ

מה שאמרנו שבשבת זוכין ישראל לד"ת מהשי"ת שלא עמל ויגיעה רק הנייחא וזהו וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה הד"ת שהוא איר השמש צדקה בנייחא שלא ביגיעה ומתעדנין בה דבישראל הד"ת אור תורה מחייהו, ובשבת כ' וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאד ונדרש (בב"ר פ"ט) על יצר הרע ומה"מ וכל ההיפוך מהטוב. והוא אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שבדורות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו (כמ"ש שבת פט:) שכן במאמר ראשון נזכר החשך שנדרש על יצר הרע וגיהנם וכ' ורוח אלקים מרחפת שנדרש בב"ר על רוחו של מלח המשיח. על המים בזכות התשובה שנמשלה למים, שבישראל יתברר שהי' החשך לתכלית שיהי' אור כמ"ש בזה"ק (ח"ב קפד א) דלית נהורא אלא וכו' מגו חשוכא ולית טבא אלא וכו' מגו בישא וזהו כי החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וגו' שבישראל יתברר שעל ידי החשך זכו לומר וע"י ההיפוך נעשה טוב מאד:

## פרק ה

**אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה** וגו'. וקאי על השבת. הול"ל יעשה זאת ויחזיק בה ולמה אמר בכפל ובן אדם יחזיק בה, גם השינוי בלשון אנוש וב"א. אך הענין ע"פ מש"נ הכהנים לא אמרו אי' ה' ותופשי התורה לא ידעוני ובזוהר הקדוש (פ' זו לב א) מק' מאן אינון תופשי התורה וכי כהני לאו תופשי התורה נינהו ומפרש על הלוים, ויתכן לומר דהנה ענין קריאת שם כהנים מפני שהמה פנוים רק לעבודת השי"ת עדמ"ש (סנהדרין נט:) טובי' לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא, והכהנים לא היה להם שום עסק בעניני עולם הזה, ואכילתם מקדשי שמים משלחן גבוה וגם אכילת תרומה איקרי קודש (כמ"ש מו"ק כח.) ונקרא ג"כ עבודה (כמ"ש פסחים עב:) עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש, וכן יש ת"ח שהם פנוים רק לתורה דרופתקי דאורייתא דאיתא (ברע"מ פ זו כט ב) ת"ח בנוי דמלכא ומטרלותא אתקריאו שבתות כו', ויש מי שאינו זוכה כ"כ ומוכרח לעסוק במלאכה לצורך אוכל נפש (וכמ"ש קדושין פב.) שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי ומ"מ כשיש לו פנאי תיכף חוזר לעבודתו ועוסק בתורה, הם נקראו תופשי התורה, דגם במלאכתם המכוין שלהם לש"ש שיוכלו לקבוע עתים לתורה ולגדל בניהם לת"ח ונקראים מחזיקים לתופשי התורה, וירמי' הנביא הוכיחם להכהנים שהם פנוים רק לתורה וצריכין שיהי' שם הוי"ה ב"ה עומד לפניהם תמיד, וכמו שיהיה לעתיד שכל א' מראה באצבעו (כדאיתא סוף תענית) לא אמרו איה ה' שאם היו כהוגן היה ה' לפניהם תמיד, ותופשי התורה שעוסקם בעניני עולם הזה גם כן אך על כל פנים מחזיקים בתורה בכל עת הפנוי להם, לא ידעוני, היינו דעל כל פנים צריך שישיגו

הדעת על ידי אמונה, דנשיתן האדם אצל לבו באמונה שלימה ששמ"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יבוא אליו היראה כו' (רמ"א ריש או"ח) ולמה לא ידעוני שישיגו הדעת עכ"פ ע"י אמונה (כמ"ש רע"מ ח"ג רל א) איהו אמת ואיהי אמונה, וזש"נ אשרי אנוש יעשה זאת שיעשה השבת כמש"נ לעשות את השבת, ועל דרך מ"ש (בזוהר הקדוש ח"נ קיג א) ועשיתם אותם כיון דאמר תלכו ותשמרו מאי ועשיתם אלא מאן דעביד פקודי אורייתא כו' כביכול כו' אמר קב"ה עשאני ואוקמוה וע"ד ועשיתם אותם ועשיתם אתם כתוב כו', ומקודם מפרש תלכו ותשמרו על תורה שבכתב ותורה שבעל פה והוא זיווג קב"ה ושכינתיה, סיהרא תורה שבעל פה דמקבלת משמשא תורה שבכתב, ואמר שמי שזוכה לעשות זיווג קוב"ה ושכינתיה וזוכה לתורה שבכתב ותורה שבעל פה ועשיתם אותם כביכול כאלו עשאני, וכן בזוהר הקדוש (ח"ג קו ב) ועשה טוב בעובדא דלתתא יחער עובדא לעילא ועשיתם אותם כביכול אתון תעבדין להין כו' וזהו יעשה טוב דעבדין להאי טוב, וסיפא דקרא שכן ארץ ורעה אמונה, וקאי על אכילת שבת דבסעודות שבת רועה האמונה דנקראו סעודתא דמהימנותא. וכתיב ותתענג על ה' ואמרו בגמרא (שבת קיח:) ענג זהו א"י מהו כשהוא אומר וקראת לשבת ענג. הוי אמר זה ענג שבת, והיינו דת"ח הפנוים לתורה בכל ימי המעשה ועוסקים בעמל תורה. מוקי לה בפסיקתא (ותנחומא הובא בב"י או"ח סי רפ"ח) למ"ד בירושלמי (פט"ו דשבת) לא נתנו שבתות אלא להתענג דהיינו לת"ח שבשבת אכילתן רעה אמונה דשבתות זוכין לד"ת מהשי"ת שלא בעמל ויגיעה ועליהם נאמר אז תתענג על ה' שהוא מעתיקא כמ"ש בזוהר הקדוש (סו"פ אחרי): **וברע"מ** (אמור צב ב) ושמרתם דא שמור ועשיתם דא זכור כו', והיינו זכור הוא אחר דלית בי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב צב ב) והיינו כמו שהיה בשעת מתן תורה בלוחות הראשונות שנאמר אז לכל ישראל ואתם תהיו ממלכת כהנים. שלולי הקלקול היו כלם פנוים תמיד רק לתורת ה' כמו שיהיה לעתיד ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלקינו ותמיד שם הוי"ה ב"ה לנגד פניהם וכמו שאמרנו בפ' הכהנים לא אמרו איה ה' וזהו אתר דלית לי' שכחה שלא יצויר שישכח ח"ו כיון שהשי"ת לנגדו תמיד וזהו ועשיתם דא זכור שזה זוכה להיות ועשיתם אותם כביכול כאלו עביד לי' לעילא וזהו זוכה לעשות את השבת להכניס קדושה לשבת ע"י האכילה כמ"ש (בפסיקתא ובמד"ר פ"י) במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה ועז"נ אשרי אנוש יעשה זאת שיעשה את השבת ועשיתם אתם דזהו קאי למאן דזכי להיות דרופתקי דאורייתא וכאמור, ואחר כך אמר ובן אדם יחזיק בה, היינו מי שלא זכה כ"כ ומוכרח להיות עוסק במלאכה לפרנסתו וכמו שנהיה אחר הקלקול הרעותי את מעשי

וקפחתי כו', ומ"מ הוא בכלל תופשי התורה שכשיש לו פנאי פונה עצמו לד"ת וזה צריך שמירה שלא ישכח ח"ו ויקלקל וזה ושמרתם דא שמור ומ"מ בשבת יעשה כולו תורה כמ"ש (בריש תדב"א) דאף לפועלים שטרודין מאד בימי המעשה עד שפטרום מברכת הטוב והמטיב (כמ"ש ברכות כה.) מ"מ מוקי בפסיקתא מ"ש לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה לפועלים. ועז"א ובן אדם יחזיק בה שעכ"פ יחזיק בקדושת השבת ואז יועיל לו לימי המעשה שיהיה המכוון במלאכתו לש"ש לגדל בניו לת"ת וכשיהיה לו זמן פנוי בחול יפנה תיכף לדברי תורה. שומר שבת מחללו ושומר ידו וגו' שע"י שמירת שבת יועיל לו שיהי' משומר מן העבירה תמיד. ואמר מקודם אנוש ואחר כך בן אדם והוא דבגמרא דרשו מפ' זה (שבת קיח:) אפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוחלין לו וקליפת ע"ז יכולין לתקן מכל וכל משרשו שיבטל לגמרי כמו שמצינו באנשי כנסת הגדולה שבטלוהו ליצרא דע"ז (כמ"ש יומא סט:) ומש"ה מכנה לת"ח כזה שזוכה להיות דרופתקי דאורייתא בשם אנוש שיכולים לתקן לגמרי הקלקל והם ברזא דזכור דלית לי' שכחה ועושים לקדושת השבת כאמור. מה שאין כן לתופשי התורה שטרודין בחול בפרנסה מכנה בשם בן אדם. דקלקול אדם הראשון שהי' ע"י הנחש בתאות אכילה ואחר כך הטיל זוהמא בחוה זה הפגם א"א לתקן לגמרי בעולם הזה (כמ"ש בגמרא שם) ועל כל פנים יחזיק לקדושת שבת שבו יש תיקון לקלקול התאוה. שאכילת שבת מתקן הפגם מאכילה. ושבת ברזא דברית יש בו תיקון לפגם הברית. ובן אדם יחזיק בה בקדושת השבת יועיל לו לימי המעשה להיות שומר ידו מעשות כל רע. שרומז לפגם זה שנקרא רע כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א ריט ב) ובגמרא (נדה יג:) והיינו דבשבת שכל ישראל פנוים לתורה יכולים להחזיק בקדושת השבת להיות עכ"פ תופשי התורה לזכות בימי המעשה לדעת את ה' ע"י האמונה שונייר שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו ועי"ז יבוא אליו היראה והפחד מהשי"ת ובושתו ממנו תמיד ועל ידי זה יהיה משומר מכל רע בכל ימי המעשה. וזהו ובן אדם יחזיק בה:

## פרק ו

**ופשט את בגדיו וגו' והוציא את הדשן וגו'**. ובגמרא (שבת קי"ד רע"א) אמר ר"י מנין לשינוי בגדים מה"ת שנאמר ופשט וגו' ותנא דבר"י למדך תורה ד"א בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו ופירש"י שלא ימאסו בגדיו החשובין שעובד בהן עבודת אכילה ושתי' כגון קיטור וניסוך, ולפ"ז צריך להבין למה כינה עבודה חשובה למוזג כוס שרומז על הניסוך. ולא אמר אל יערוך לחם לרבו שהוא קיטור הקרבנות עדמש"נ לחמי לאישי, וכעין מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ז ב) ישראל מפרנסין לאביהם

שבשמים, אך מצינו לשון זה גם כן בשאר מצות כמו במצות סוכה (סוכה כח:) לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו רבו קיתון של מים על פניו וגם שם צריך טעם לזה דנמשלה מצות סוכה למזיגת הכוס גם מה שפירש"י שלא ימאסו בגדיו החשובין כו' צריך להבין, דלמה ציותה התורה ופשט להוצאת הדשן, ולא ציותה כן בתרומת הדשן שיוכל נמי ללכלך בגדיו החשובין, גם למה המשילו הוצאת הדשן לבישול קדירה, גם יש להבין למה לא יהיה מצות שינוי בגדים אף בחול כשעושה מצוה שמתפלל ומניח תפילין, והמהרש"א ז"ל פי' המשל על שינוי בגדים דשבת שבישל בהם בע"ש להכנת שבת, שישנה כשבא למזוג כוס קידוש, אך גם לפי' קשה הא מצות שינוי בגדים דשבת כל היום ולא בשעת קידוש דוקא ובגמרא (שבת קיט.) מפורש ר"ח מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא וכו' ר' ינאי לביש מאני למעלי שבתא הרי דשינוי בגדים תיכף בכניסת שבת ולא לקידוש דוקא, והנה רש"י ז"ל בפי' החומש כ' אין זה חובה אלא ד"א וכו' והביא תדב"י והוא פל"א דמנ"ל לרש"י ז"ל הוא שאינו חובה ועכ"פ מצוה כיון שנכתב מפורש בתורה בציווי ופשט. ויכול להיות שאינו מעכב. והמציינים ציינו תו"כ אך בתו"כ ליתא רק בגדים פחותין מהן (וב"ה בגמרא יומא כג:) ואין ראיה מזה שאינו חובה או מצוה עכ"פ. אך הענין על פי מ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (לג ב) אחותי רעייתי ולית רעייתי אלא פרנסתי דבה מתקנין מאכלין דקרבנין דמלכא כו' בנהמא דאוריי' דאתמר בה לחמי בלחמי בימינא ובחמרא דאיהו יינא דאורייתא משמאלא, והמכוון על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רעא ב) ודא נהמא בלחמי בימינא שכן כ' מימינו אש דת למו, ובתיקונים (הקדמה ט ע"ב) כד אתנטלת מחסד אתקריאת תורה שבכתב דאיהו מימינו אש דת למו וכד אתנטלת מגבורה אתקריאת תורה שבעל פה כו' תורה שבעל פה מפי הגבורה נתנה ותמן גבורים עומדים בפרץ, וכ"כ (תי' כ"א לה א) דאורייתא דבכתב כו' מימינו אתיהובת ומשמאלא אורייתא דבעל פה דאיהו נוקבא. וכמ"ש בפתח אליהו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, וכ"כ בזוהר הקדוש (תרומה קסז א') יהי אור דא אור קדמאה דאיהי ימינא ויהי אור דמימינא נפק שמאלא שהתורה שבעל פה שורשה מתורה שבכתב שמשא אנהיר לסיהרא, (ונת' במ"א) ואיתא בזוהר הקדוש (שם קסו א') שמפרש נר מצוה השרגא והפתילה והשמן בלא אור. והתורה אור הוא כשלהבת ע"ש באורך ובגמרא (סוטה כא.) מפורש מה נר מאיר לפי שעה אף מצוה מאירה לפי שעה. וכבר אמרנו שאין זה סתירה, דבכל מצוה המעשה גולמיות הוא רק כמו מנורה ופתילה ושמן ובלא שלהבת אינו כלום, וזהו נר מצוה, אך בכל מצוה יש תורה אור דהוא המכוון לש"ש כאשר צוני ה"א שמברכין ע"ז אשר קדשנו במצותיו, קודש עלאה חכמה, והיא

התורה אור שבמצוה, והיא מאיר רק לפי שעה כמ"ש בגמרא. ובתורה דהלימוד הוא מתרי"ג מצות הוא גם כן רק שרגא ופתילה ושמן בלי אור. אך המכוון שבד"ת הוא יפתח לבנו בתורתו והאר עננו בתורתך. שנראה ממ"ה עומד עליו הוא תורה אור, והתורה אור שבלימוד התורה מאירה לעולם, והנה מעשה המצות בפועל הם נקראים מעשה ידיו של הקב"ה גם כן כמו שאמרנו כ"פ במש"נ בפיך ובלבבך לעשותו ולא כ' במעשיך שגמר המעשה היא גם כן מהשי"ת וכמ"ש (כתובות ה.) ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כ' כוננו ידיך, וכן ומעשה ידיו וכו' מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע וכו' והיינו דהמעשה בפועל היא ע"י שהקב"ה לבן של ישראל כמ"ש (שהש"ר ה' ב', אכן מצינו שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי א' לעולם. וז"ש ברע"מ (זח"ג קכג ב) התורה והמצוה דאינון בן ובת, והיינו דאות ו' אקרי אות אמת כמ"ש (זה"ק ר"פ ויקרא) אמת זו תורה כמ"ש (ברכות ה:). ה' מצוה. דהמצוה הוא ע"י שהשי"ת לבן של ישראל אני ה' שוכן בתוך בני ישראל והוא ה' תתאה, וזש"נ ובלבבך לעשותו:

**והנה** נראה שמ"ש רש"י שאין זה חובה אלא דר"א כ' דקדק כן מסוגית הגמרא כאן שפי' מ"ש הדבר"י למדך ד"א דקאי על פשיטת בגדים להוצאת הדשן ומלשון ד"א דקדק שאינו חובה. אבל מסוגית הגמרא שקודם נראה דקאי רק על שינוי בגדים בשבת וע"ז קאי עיקר התני דבר"י למדך תורה ד"א וכו' (וכן נראה לשון הגמרא דכאן בשבת גרסי' ותנא דבר"י כר' דעלה קאי וביומא כג: גרסי' כדתנא דבר"י ושם ליתא באמת לשון למדך תורה ד"א) והביא ראיה לשינוי בגדים בשבת ממצות שינוי בגדים להוצאת הדשן מפני שיוצא חוץ למחנה, מה שאין כן תרומת הדשן שהיא מצוה בהיכל המלך וכל המצות נמשלו כמוזג כוס לרבו רק דבגדים שבישל בהם קדירה לרבו דהיינו העבדות שעושה לרבו בבית המבשלות חוץ להיכל המלך כמו הוצאת הדשן אל ימזוג בהם כוס לרבו שהיא השימוש בהיכל המלך וכן בשבת דכ' שתולים בבית ה' שכל א' מישראל אז בבית ה' וכל היום ששובת ממלאכה הוא כבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה מפני שמורגל תמיד במלאכה ובקל יוכל לעבור וה"ה כעושה מצוה כמ"ש (קידושין לט:) וה"ה כמוזג כוס לרבו בהיכל המלך כל היום ומזה יש רמז לשינוי בגדים בשבת כל היום, דמצות סעודת שבת נלמד מתלתא היום כמ"ש (שבת קיז:) מה שאין כן שינוי בגדים הוא רמז שלמדך תורה דר"א. אבל לענין הוצאת הדשן יכול להיות השינוי בגדים מצוה כיון שמפורש בתורה ואפשר שאינו מעכב ובשבת הוא רק דרך ארץ כאמור. והנה פעולת המצוה אינו נקרא ע"ש האדם רק מעשי ידיהן של צדיקים ע"י השי"ת השוכן בתוכם רק האור מהמצוה דהוא המכוון לש"ש והקדושה שבו זהו מצד האדם היא התורה שבעל פה שנמשל ליין כמ"ש

ברע"מ (עקב רעא ב) יינא דאורייתא דבע"פ והתורה שבעל פה נמשלו למשקין כמ"ש (בתענית ז.) ואינו מתקיים אלא במי שדעתו שפילה דמה שנמשל למים מקרא הוי כל צמא לכו למים ולקראת צמא התיו מים הוא ענין התלמודים והיינו תורה שבעל פה דתורה שבכתב מונחת בקרן זוית כל מי שרוצה יבוא וילמוד (כמ"ש קידושין סו.) ומש"ה לא נזכר במשל עורך שלחן לרבו דעריכת השלחן היא גוף מעשה המצוה וזה אינו נקרא ע"ש האדם שגמר כמעשה מהשי"ת כאמור רק התורה אור של המצוה שמצד האדם זה נקרא מוזג כוס לרבו דהוא תורה שבעל פה שנמשל ליין כאמור. ובחול כשעושה המצוה אינו בהיכל המלך ול"ה כמוזג כוס ואינו צריך שינוי בגדים מה שאין כן בשבת שהוא בכל היום בהיכל המלך נקרא מוזג כוס לרבו וצריך שינוי בגדים דמה שבחול הוא כמבשל קדירה חוץ מהיכל המלך בבית המבשלות:

**ובזה"ק** פ' זו (רע"מ כט ב, נשא קפד ב) ת"ח בנוי דמלכא ומטרניתא אתקריאו שבתות ויו"ט והיינו שיש ת"ח שהם שבתות שהוא יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא כלל (כמ"ש זח"ב רה א) שאין עוסקין כלל בצרכי הגוף ויש מהם שעוסקין מעט לצורך הגוף כענין שמצינו (ברכות לה:) לא תתחזי קמאי לא ביומי ניסן וכו' ומ"מ נקראו מים טובים שבהם מותר מלאכת אוכל נפש והם גם כן תמיד בהיכל המלך כיו"ט כיון שאינם עוסקים בעניני עוה"ז רק לצורך פרנסתם ובגדיהן משונים מבגדי ע"ה וז"ש בת"ז (תי' כא לב ב) ואלין דמתוספין לטמא קדישא בע"מ ירתיך לון ת"ח ביומין דחול והיינו דבע"ש כל א' מישראל שתולים בבית ה' בהיכלא דמלכא כאמור רק שיש כמה קדושות קדושת מחנה ישראל שמביא גם כן יראה כמו שמצינו באכילת מע"ש בירושלים כ' למען תלמד ליראה וגו' שזוכה לראות שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו ומיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד ה' ויש קודשת מחנה שכינה, ובהם יש גם כן כמה קדושות קדושת עזרת ישראל ועז"כ וקדושת ההיכל וקדושת קדשי הקדשים ות"ח הם תמיד בהיכל מלך ולכן איתא (קידושין עב.) הראני ת"ח שבבבל דומין למלאכי השרת ופירש"י לבושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת כמ"ש (שבת כה:) בר"י דומה למלאך ובנדרים (כ:) מלאכי רבנן דמציינין כמלאכי השרת במלבושים נאים ואמר רק ת"ח שבבבל עפמ"ש (שבת קמה:) במתא שמאי בלא מתא תותבאי שלא הנרוכו בא"י להצטיין מאחרים ומ"מ לבשו לבושים נאים כמוזג כוס לרבו ובשבת זוכין לקדושת ההיכל ויש שזוכין לקדושת ק"ק וזה הענין שבקיום מצות סוכה נקרה גם כן בצלא דמהמנותא כמ"ש זה"ק אמור. ונקרא עובד לרבו בהיכלא דמלכא כמוזג כוס לרבו. ובשבת כל אחד מישראל כת"ח (כמשנ"ת כ"פ ממ"ש שבת קיט מי עדיפת לן מינה ובפסוקתא ותנחומא (הובא בב"י או"ח רפ"ח)

מוקי למ"ד לא ניתנו שבתות אלא לד"ת דקאי אפועלים (וכמ"ש ריש סא"ר) שבת יעשה כולו תורה. וה"ה בכל יום השבת כמוזג כוס לרבו בבית ה' ולזה בא מצות שינוי בגדים על כל יום השבת לכל ישראל:

## פרק ז

**מצות** אכילת שלש סעודת בשבת הוא מדאורייתא דילפינן מתלתא היום כמ"ש (בשבת קיז:) ומדרבנן מצינו דתיקנו גם מנות שתיית יין כמ"ש בגמרא (ברכות מב.) בשבת אדם קובע סעודתו על היין ובמ"ר (נשא פ' י) במה אתה מענגו. במאכל ובמשתה ובגמרא (פסחים קו.) זכור את יום השבת זכרהו על היין והוא מדרבנן דמדאורייתא סגי בהזכרה בכה (כמו"ש התוס' נזיר ד' ע"א) והענין היא ע"ד מ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (לג ב וד' רעא ב) לכו לחמו בלחמי דא ובייתא דבכתב ושתי ביין מסכתי דא אוריי' דבעל פה דחטה היא בגימ' כ"ב רומז לכ"ב אתוון דאורייתא דבכתב, ושתי ביין דרומז לתורה שבעל פה לא נאמר ביניי. כי האדם ממציא הדבר חכמה בלבבו מה שנשפע לו מן השמים וע"ז נאמר מסכתי. והכינוי לתורה שבעל פה לשתיית יין דוקא היא ע"ד מ"ש (במדרש רבה נשא פ' י) לא נברא היין אלא לנחם אבילים וליתן שכר לרשעים בעולם הזה ובגמרא (סנהדרין ע.) רבא רמי כו' זכה משמחו לא זכה משממו. היינו למי שכל מגמת שמחתו היא מן היין שמביא יללה לעולם היא משממו, אבל עיקר שמחה היא כמש"נ שמחו צדיקים בד' ובגמרא (תענית טו.) צדיקים לאורה וישרים לשמחה שנאמר אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, כי צדיק נקרא מי שיש לו מלחמת היצר הרע והוא גבור הכובש את יצרו, ולכן לא יוכל להרגיש השמחה בלבו בעוד שהלב מוטרד במלחמה. רק לאחר שנעשה ישרות בלבו להיות כלו לד' וזוכה למ"ש (ב"ר פ' נד) ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע אז זוכה לשמחה ונייחא בלב, והוא ענין ניחום מאבלו ועצבונו שהי' לו עד עתה מצד ההיפוך. והנה בתורה הקדושה נזכר סעודת שבת אצל יוסף הצדיק (כמ"ש ב"ר פ' צב) אין והכן אלא שבת שנאמר והיה ביום הששי והכינו ושם נאמר וישתו וישכרו עמו, כי עתה נתברר להם מדת צדיק בשלימות שהיו נבוכים בזה עד כה. וגם יוסף בעצמו כאשר ראה שנמכר לעבד שזה בא על סיבת פגם הברית כמ"ש (ב"ר פ' לו) בכנען בחטא ונתקלל להיות עבד, והוא לעונש על פגה"ב, וגם לאחר שנעשה מושל במצירם עוד לא נחה לבו בזה שהיה הממשלה רק ממלך מצרים, רק לאחר שבאו כל אחיו והשתחוו לו ארצה, מזה נתברר לו שהחלומות שלו היו של אמת, ולא מצד דמיונות מגבהות הלב ששדו אותו אחיו, וכמו כן כל השבטים כאשר ראו עתה שנפרע מהם חטא המכירה, כמ"ש אבל אשמים אנחנו נתברר להם עתה מדת צדיק ועי"ז שתו עתה יחד

מיין המשמח לבב אנוש (וכדאי' שבת קלט.) ונכנס יין יצא סוד (כמ"ש עירובין סה.) שכל העצב שיהיה עד כה מצד מעשה הבחירה נתברר שיהיה בהשגחה פרטיות מרצונו יתברך כמ"ש (שבת פט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית כשלג ילבינו, וגם בפורים שאחז"ל (מגילה ז:) מיחייב אדם לבסומי בפוריא דהיינו שתיית יין, כי זה נתברר ביום השביעי כטוב לב המלך ביין שאמרו ז"ל (מגילה יב:) דאותו יום שבת הי' שישראל עוסקין בשירות ותשבחות כו' ואז נתגלה פנימיות הלב של קדושת ישראל שהמה מקושרים בו יתברך, למעלה מן הדעת והקלקל במעשה הוא רק מצד השאור שבעיסה המעכב, ונתברר מזה שהקלקל שנהנו מסעודת אחשורוש הי' רק לפנים, וזה היה עוד סיבה שזכו עי"ז לעשות מחיית עמלק ביתר שאת, ומזה נולד הנייחא והשמחה בלב כמש"נ ונוח מאויביהם וגו'. וזהו בעצם קדושת השבת שהיא הנייחא והמנוחה לאחר העצב של גמר יום הששי משיה"מ וכמ"ש בזה"ק (ח"א מח ב) ביום הניח ד' לך מעצבך ומרגזך וגו' דקאי על יום השבת שאז באה המנוחה והשמחה בלב אחר העצבון משיה"מ שעברו עליו ואז נאמר וירא א' את וגו' והנה טוב מאד ויברך וגו' שאז בכניסת שבת מופיע הנייחא בלב שכל העבר הי' הכל טוב. וע"ז בא תקנת חז"ל לקדש על היין בכניסת שבת כדי להתנחם מאבלו ועצבונו של שיה"מ וע"ז נאמר ואשלם ניחומים לו ולאבליו (רע"מ זח"ג קכג א) לשני המלאכים המלוין את האדם (כמ"ש תענית יא.) והמה מתאבלין על קלקול המעשים שעבר עליו בשיה"מ. ובקדושת יום השבת נולד המנוחה והשמחה בלב שנתברר הכל לטוב. וזאת המצוה היא דייקא מדרבנן מצד תורה שבעל פה הנקרא יינא דאורייתא ע"ד מ"ש (בנדרים כב:) אלמלא לא חטאו ישראל ליה נתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' כי ברוב חכמה רוב כעס. והיינו שדייקא ע"י הרוב כעס שבא מצד היצר הרע באה הרב חכמה דתורה שבעל פה לתקן זאת ולברר כי גם הרוב כעס הוא נעשה טוב מאד וגם במילת יצחק אבינו ע"ה שהוא היה הראשון הנימול לשמונה נאמר בתורה ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל דהוא סעודת בר"מ, כמ"ש (פרדר"א פ' כט הובא בתוס' שבת קל.) ה"ג מ"ל, וגם אצל סעודת לוט ומלאכים נאמר ויעש להם משתה וגו' ודווקא אצל לוט כי באברהם נאמר ואקחה פת לחם והיינו כי אברהם אבינו ע"ה הרגיש שהם מלאכים כמש"נ וסעדו לבכם שאין יצר הרע שולט בהם לכן הי' די באכילת פת שהוא לחמו בלחמי תורה שבכתב מה שאין כן בלוט שהי' ה לסיבת הצלתו שיזדמן לו יין במערה להשתלשל מזה שורש מלכות בית דוד ומשיח שיתברר על ידם תכלית הפגם של אדם הראשון בשלימות וכמ"ש במ"ר (וירא פ' כא) ונחי' מאבינו זרע אותו זרע הבא ממקום אחר וכוונתם הי' לש"ש (כמ"ש בנזיר כג:) וגם

במשתה גדול שנאמר במילת יצחק מפני שאז נתברר גם כן שורש הפגם של חטא אדם הראשון שאמר ז"ל (בסנהדרין לח ) אדם הראשון מושך בערלתו היה והיינו כי מצד תולדתו היה נולד מהול בעצם רק אחר כך על ידי אכילת עץ הדעת בבחירתו נמשכה לו ערלה המכסה על הקדושה ולסבה זו כל התולדות אשר נסתעפו מאתו נולדים הם בפגם הערלה, וכאשר הופיע בעולם מצות מילה לשמונה תחילה נתברר שיש תיקון בתולדה לשרש פגם הראשון וכמ"ש ומחץ מכתו של עולם ירפא:

## פרק ח

**דא היא סעודתא דחקל תפוחין קדושין.** עפמ"ש בגמרא (תענית כט:) כריח שדה אשר ברכו ה' כריח שדה של תפוחין (ב"ר פ' ס"ה) בשעה שנכנס אבינו יעקב אצל אביו נכנסה עמו ריח ג"ע הדא היא דא"ל ראה ריח בני כריח שדה, דג"ע נקרא שדה תפוחין. דנפשות ישראל נקראו תפוחים וזה היה ביעקב אבינו ע"ה שהיה צורתו חקוקה בכה"כ. דהיינו שהיה כמו אדם הראשון קודם החטא שנאמר עליו נעשה אדם בצלמינו כדמותינו, והיה בג"ע והיה נקרא תפוח והג"ע חקל תפוחין. וכן ישראל בשעת מ"ת שא"ל השי"ת אני אמרתי אלקים אתם. שאז לולי הקלקול היה נתתקן כל חטא אדם הראשון דלא היו מייתי, חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון כו' (כמ"ש ע"ז ה.) ולכן נמשלו אז ישראל לתפוח כמ"ש (שבת פח.) וכן שבת שמשיג כל א' מישראל נשמה יתירה דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב פח ב) נשמתא דכל שלימן בה כדוגמא דעלמא דאתי ובגמרא (ברכות נז.) שבת מעין עולם הבא א' מס' לעולם הבא נקראו גם כן נפשות ישראל תפוחין קדישין וכנסת ישראל חקל תפוחין קדושין. וסעודה זו סדרה האר"י הק' נגד קדושת יצחק אבינו ע"ה ובזוהר הקדוש (פ' זו כט א) ואית השבתת מלאכה כגון שור דאית לי' עול וחמור דאית לי' משאוי בין עול מלכות שמים כגון תפילין בין עול מלכות עכו"ם כפום עובדיהון באלין עמין אית לון השבתת מלאכה ונייחא והיינו דבימות החול נקרא עול מלכות שמים גם עול מצות כמ"ש (ברכות יג.) ואחר כך מקבל עליו עול מצות וכן (שם יז.) ואחר כך מקבל עליו עול מצות וכן (שם יז.) ומסובלים במצות ובשבת ישמחו במלכותך שומרי שבת שישראל שמח בקבלת עול מלכותו יתברך ואינו נקרא עול דאז יש לון נייחא מזה. ומי שיש עליו עול מלכות עכו"ם אי' לי' השבתת מלאכה ומי שיש לו עול מלכות שמים ועול מצות בשבת אית לון נייחא. ואמר אחר כך ומאן דאתעסק באורייי' ובפקודין אית לון עול מלכות שמים דאיהו ה' בתראה אתקריאת עול מצות כו' דעול תורה נקרא גם כן עול כמ"ש (אבות פ"ג) המקבל עליו עול תורה ובגמרא (ע"ז ה:) ישים אדם עצמו על ד"ת כשור לעול וכחמור למשא וזהו בחול שנקרא ד"ת עמל כמ"ש (סנהדרין צט ) לעמל תורה

נברא. אבל בשבת אף הת"ח שעוסקין בתורה בחול אית לון בשבת נייחא שמשפיע בהן השי"ת הד"ת בלא עמל ויגיעה ואית לון נייחא. ואמר עוד בזה"ק איהי וודאי בגין דבה אתבריאו כל ברייז דשמיא וארעא וכו' בהבראם בה' בראם והיינו בה' בתראה שהוא מדת מלכות וכמ"ש בזוהר הקדוש (וישלח קעב א) מאן מלאכה דא אספקלריא דלא נהרא דבה אתעביד עבידתא דעלמא כו' וזהו מ"ש (מנחות כט:) העולם הזה בה' (ונת' במ"א). ואמר עד וכד ייתי שבת ויום טוב נחתת בינה דאינון יק"ו על ה' דאיהו מלכות שמים כו' ואף דבינה רק ה' ראשונה ואמר בינה דאינון יק"ו. והיינו דאיתא בזוהר הקדוש (ויקהל רד א) שבת ש' בת הא אוקמוה רזא דתלת אבהן דמתאחדן בבת יחידא ואיהו מתעטרא בהו כו' (וברע"מ פנחס רנז א) איתא שכינתא אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין עלאין ש' ג' כתרין כתר חכמה בינה ואיהו בת כו' אבל מבינה ולעילא איהי מנוחה ועונג ושביתא לכל עובדא כו' ואמר דמתעטרת בג' הראשונות והכל א', דתלת אבהן הם מרכבה לג"ר דאברהם אבינו ע"ה מרכבה למדת חכמה שבו התחיל הב' אלפים תורה ואיתא במ"ר (ויגש פ' צה) שנעשו כליותיו כב' כדים מים והיו נובאת תורה, ויצחק אבינו ע"ה מרכבה למדת בינה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קע"ה ב) וחסד עלאה נפקא מחכמה. וגבורה דהוא דינא תקיפה נפקא מבינה, ויעקב אבינו ע"ה הבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה וכמ"ש בזוהר הקדוש שם דיעקב אשלים לתרין סטרין דהיינו בחי' הדעת שהוא חיבור מוחא ולבא חכמה ובינה דמשה מלגאו ויעקב מלבר כמ"ש בזוהר הקדוש ובתיקו' (תי' יג) ודעת הוא פנימיות מכ"ע, וג"ם שבת הן כנגד עדן נהר גן שהם ר"ת ענג כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א כו א) ויעקב הוא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן, ומש"ה זכר נחתת בינה דאינין יק"ו שהעיקר היא בינה שנקרא גם כן עלמא דאתי ותמן חירו, וזהו מקדושת יצחק שנכנס החכמה למעמקי הלב. ולבבו יבין בינה לבא וזה ע"י קדושת יעקב אבינו ע"ה שהיא מרכבה למדת ת"ת ו' והוא ע"י הדעת חיבור חו"ב, וז"ש נחתת בינה דאינון יק"ו על ה' והיינו בת דמתטערת בג' אבהן ובג' ראשונות וכאמור דהשורש הוא בינה מצד האדם שנכנס ללב ולבבו יבין, וזכר מלכותו שמים נשמה יתירה וכמו שאמרנו מזוהר הקדוש שהנשמה יתירה כדוגמא דעלמא דאתי ועלמא דחירו חרות על הלוחות אנכי ביציאת מצרים כו' דשם עשר מאמרות ודיבור אנכי כנגד כ"ע והיינו ע"י תגו של יוד שמופיע לחכמה מכ"ע, וע"י בחי' הדעת ופכישת גדפהא על ברתא ומשריין דילה ואית לון נייחא וכאמור:

**ואמר** אחר כך ואתמר במשריין דס"מ ונחש וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך אות תפילין ואות שבת וכו' ואות ברית כלהו שקולי זכר כאן תפילין ושבת

ובגמרא (ברכות ו.) נדרש מפסוק זה אלו תפילין שבראש ואף שרואין אנו שאף מי שהולך בתפילין אין או"ה יראים ממנו אך איתא מהרב זצוק"ל שדקדק בלשון הגמרא תפילין שבראש שצריך להיות בפנימות המוח ולא אמרו אלו תפילין של ראש, אך בגמרא (שבת מט.) תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים כו' ראהו כסדור א' ורץ מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו כו' וכיון שאמרו שצריכין תפילין גוף נקי כאלישע ב"כ מהס"ת קיים מצות תפילין כתיקינו, ולמה לא נתיירא ממנו הכסדום ולמה רץ אחריו, וגם אלישע למה נטלן מראשו ואחזן בידו והוצרך לנם, אך הענין הוא על פי מ"ש (פסחים ח:) שלוחי מצוה אינן ניזוקין והיכי דשכיחא הזיקא שאני שנאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר וגו' ובאמת מה שאל שמואל איך אלך כיון שנצטוה מפי הקב"ה לילך הלוא ביד ה' להצילו או להפיל פחדו על שאול אך זה הי' שאלתו דלפעמים רוצה השי"ת שימסור עצמו ואין עושין לו נס. ולפעמים עושין לו נס, ולפעמים ירצה השי"ת שיעשה פעילה שינצל ע"י, וע"ז שאל שמואל איך אלך דהיינו באיזו אופן אלך אם לילך במסירת נפש או לעשות סיבה להנצל, והשיבו הקב"ה שרצונו שיעשה פעילה וסיבה להנצל והוא עגלת בקר תקח בידך, וכן הענין באלישע שהבין שרצון השי"ת שיעשה סיבה להנצל וזה שנטלן בידו ואמר שהם כנפי יונה, ואם לא יעשה לו נס עשה במסירת נפש, והראה לו השי"ת שנעשה נס ונמצאו כנפי יונה דאם הי' רצון השי"ת שלא יעשה פעולה הי' נופל פחדו על הקסדור ולא היה רץ אחריו. וזה שהביא הזוהר הקדוש אות שבת ואות תפילין דבזוהר הקדוש (יתרו פט א) נדרש ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה על יום השבת. ואיך יש להאדם נייחא כשהוא בתוך השעבוד ועבודה הקשה. אך השי"ת נותן בשבת נייחא בלב ישראל שירגיש שאין זה מעשה בו"ד רק הוא רצון השי"ת וזהו רק אשור שבט אפי וכמש"נ ושמתי כסאי בעילם וגו' וכיון שישראל מרגיש זאת יש לו נייחא, וכן בתפילין ידע אז אלישע שבאמת היה נופל פחד ה' על הקסדור וכמש"נ וראו וגו' ויראו ממך. ומה שרץ אחריו היא סימן שרוצה השי"ת שלא יפול עליו הפחד, ומשרץ מלפניו ונטלן מראשו אז נעשה לו הנס שנמצאו כנפי יונה, ובשבת גם כן היה נופל הפחד על משריין דס"מ ונחש ומכיר אז שהוא רצון השי"ת ואשור שבט אפי ולכן יש לו נייחא ביום השבת אף מי שיש עליו בחול עול מלכות הרשעה, בשבת הוא יום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה, היינו שרואה שהוא מהשי"ת, ושבת ואות ברית, דשבת גם כן ברזא דברית כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א נו א) וז"ש אות תפילין ואות שבת ואות ברית כלהו שקילין וכאמור:

**עוד** שם בזוהר הקדוש ואית אות דשדי דאיהו מט"א עבד כו' דממנא על איינן דעבדין ע"מ לקבל פרס מט"ט ומשריין דילי' ממנ עלי' כו' והיינו מט"ט גימ' שם שדי ואף דשם זה גם כן משמותיו של הקב"ה ולמה זכרו עבד דממנא על אינון דעבדין ע"מ לקבל פרס אך שם זה הוא כנגד מדת יסוד עולם ואיתא בגמרא צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק ולישרים שמחה דכ' ולישרי לב שמחה (תענית טו.) וצדיק היינו שמקיים כל התורה כולה ואף דקדוקי מצות דרבנן. דאם לא כן לא נקרא צדיק כמ"ש (יבמות כ.) וכל מי שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מיקרי רשע נמי לא מיקרי וכן (נדה יב.) ושאינו מקיים דברי חכמים צנוע הוא דלא מיקרי הא רשע לא מיקרי רק כ"ז שיש לו הרגש בגוף ויש לו עסק עוד להתגבר על יצרו נקרא צדיק וצריך לאורה שיאיר לו השי"ת. אך אחר כך שזוכה ליישרות הלב אז לישרי לב שמחה. ואיתא (ר"ה ז.) האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחי' בני ובשביל שאזכה בה לחיי עולם הבא הר"ז צדיק גמור. וכשעושה ע"מ לקבל פרס אף שהוא צדיק גמור מ"מ הוא מסטרא דעבד שעושה בשביל הפרס וכפורש מדבר שהוא כנגד רצון אדונו הוא אך מיראת העונש. אבל מי שזוכה לישרות הלב אז עושה המ"ע מצד אהבת השי"ת וכשפורש מרע הוא מצד יראה עלאה וכמו בציור צורת אדם נקראו תרין דרועין אהבה ויראה כן ביונה דאמתיל בה כנסת ישראל כדאיתא (שבת מט.) נקראו התרין כנפים אהבה ויראה. ואיתא בתיקונים דתורה בדחילו ורחימא פרחא לעילא ובדלא דחילו ורחימא לא פרחא לעילא ונשאל הרב זצוק"ל איזו שורש יש לזה בגמרא ואמר הרב שנמצא בפ' בגמרא (פסחים נ:) כ' כי גדול עד שמים וכ' כי גדול מעל שמים הא כיצד כאן בעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה והיינו כשעושה שלא לשמה לא פרחא לעילא והיא רק עד שמים ולכן אלישע שהי' לו גוף נקי והיינו שלא היה לו שום נגיעה להוף. עדמ"ש בגמרא (ב"ק מא:) ובעל השור נקי וכו' כאדם שאומר לחברו יצא איש פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום ומש"ה נקרא אלישע בעל כנפים שהי' לו הב' כנפים יראה ואהבה דחילו ורחימו דע"י זה פרחא לעילא. ואמר כאן דבשבת אף מי שאינו זוכה לזה והיא רק בחינת עבד מ"מ בשבת זוכה לשמחה ונייחא ואמר דשבתות אתקריאו לגבי עבדין ובג"ד אתמר אם כבנים אם כעבדים וכו' אם כעבדים כי לי בני ישראל עבדים ולא שאר אומין, והיא על פי מ"ש (ר"ה שם) ל"ק כאן בישראל כאן בעכו"ם דבחו"ה כשעושין ע"מ לקבל פרס נקרא החמיץ, דישראל שהם קשורים בשורש בהשי"ת ורצונם לעשות רצונך כו' אף כשעושה בשביל שיח' בנו או שיזכה לחיי עולם הבא הר"ז צדיק גמור. אבל בכורש כיון שהי' מכוין להנאת עצמו נקרא החמיץ שאינו עושה כלל לשם מצות ה' רק מכוון להנאת עצמו בלבד. אבל ישראל אף

כשעושה ע"מ לקבל פרס והוא בחי' עבד מ"מ הוא צדיק גמור ואית לי' שביתה ונייחא בשבת וזוכה לשמחה:

## פרק ט

**בסעודת** שבת מבקשים על הסודות, ויחזי לן סתרי דאתאמר בלחישא. יגלה לן טעמי' וכו' ובזוהר הקדוש (ר"מ פ' זו כח ב) דאור רז אתקרי כו' והוא כמו שאמרנו דיחזי לן סתרי' דאתאמר בלחישא קאי על אור הראשון שנגנז שנאמר במדרש (ב"ר פ"ג) כשם ששמעתי' בלחישה כך אמרתי' לך בלחישה כו' שזה האור מאיר רק ע"י ששומע הדבר מפיו ובוקע * בלב השומע עד שמרגיש את האור כמו בכל עניני תורה שבעל פה שהוזכר במשנה בשם שמואל הקטן וכדומה (ונת' תשא מ"ז) ואיתא ברע"מ (שם ע"א) דכבר אתעבר ערבוביא בישא ערב רב כו' דבנייהו צריך לכסאה רזין דאורייי' כמו דאוקמוה כבוד אלקים הסתר דבר עד דמתעברין מעלמא ולית מלכים אלא ישראל וכו' כל ישראל בני מלכים הם בההוא זמנא וכבוד אלקים חקור דבר כו' והענין דמה שהקב"ה מכסה הסודות הוא מפני שיש יצר הרע שהוא שאור שבעיסה, ואיתא (ברע"מ ח"ג רלב ב) ערב רב לישראל כמה דתוקמוה רבנן ומי מעכב שאור שבעיסה וכ"כ (שם רלז ב) מאתכם תרומה לה' ולא מערב רב כו' מי מעכב השאור שבעיסה מעכב כו' וכ"ז שיש השאור שבעיסה יש פחד לגלות הסודות דפן יסתכל במה שלא הורשה לו ע"ד שמצינו (חגיגה יד.) קציץ ומת וכו' הציץ ונפגע ועליו הכ"א דבש מצאת אכול דייך וגו'. עד דמתעברין וכו' ולית מלכים אלא ישראל דכל ישראל בני מלכים כו' היינו דהאבות הקדושים נקראו מלכים ובאברהם אבינו ע"ה מצינו עמק המלך מלך את עלינו כו' (כמ"ש בר"ר פ' מג) ומ"מ מצינו בגמרא (ב"מ פג.) שאפילו אתה עושה להן כסעודת שלמה בשעתו כו' שהם בני אברהם *, ובגמרא (שם פו:) מייתי רק מסעודתו של אברהם אבינו ע"ה שהיתה גדולה משל שלמה:

**אך** כל האבות נקראו מלכים דיעקב גופא ואברהם ויצחק תרין דרועין ויעקב אבינו ע"ה מרכבה להם הוי"ה דאיתא (במ"ח קדושים ב) אני מלך ואת מלכה ונקראו ישראל מלכים ובני מלכים וכבוד מלכים חקור דבר. ולהאבות הק' גילה השי"ת הסודות דבאברהם אבינו ע"ה מצינו המכסה אני וגו' ובמ"ר (וירא פ' מט) סוד ה' ליראיו כו' אברהם זה יר"א כו' ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב רג א) ויקהל משה אמאי כניש לון לממסר להון שבת כמלקדמין כי' כיון דלא נטרו אינון ערב רב כו' דלמצות שבת ג"כ מפרישין הע"ר והוא השאור שבעיסה שהכל א' וכי שמתעברין ע"כ כדין כבוד מלכים חקור דבר וזוכין אז לסודות וז"ש ישמח משה במתנת חלקו שהוא השבת כי עבד נאמן קראת לו והיינו שלו

גילה הקב"ה המסתירין שאמר עליו בכל ביתי נאמן הוא, שלא יסתכל בדבר שאין שייך לו ובסעודה זו דעת"ק מבקשין על האור הראשון במ"ש יחזי לן סתרי' דאתאמר בלחישא, שבודאי לא תיקן האר"י הק' הפזמון רק לתלמודיו, דכל א' מישראל זוכה בסעודה זו לתקן השאור שבעיסה ולהוריק הרב מלב כסיל לשמאלו ועי"ז יכולים לזכות לסודות, ונאמר שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול, והיינו עדמ"ש (סוכה נב.) ישעי' קראו מכשול מפני דלת"ח שהם אוהבי תורתך לא יוכל היצר הרע לבוא לפתותו לעבור על מצות ה' המפורשים בתורה, רק בא להטעות אותם לשום בפניהם חשך לאור, ולאמר לרע טוב וזה יוכל אף בגדולים, וכמו שמצינו ביעקב אבינו ע"ה שבא להטעותו וכמ"ש (חולין צ"א.) כת"ח נדמה לו, והיינו שנדמה לו לרב מורה דרך ה' וכמ"ש דמה"ט לא רצה לילך לימינו כמ"ש המהלך לימין רבו כו' וזה נקרא מכשול כמשנ"א ולפני עור לא תתן מכשל והיינו שהוא עיור בדבר וטועה, ועז"א שלום רב לאוהבי תורתך שזוכין ע"י הד"ת, לשלום רב שעיקר השלום מקטרוג יצר הרע (כשנ"ת כ"פ) דכ' אין שלום בעצמי מפני חטאתי וזכין ואין למו מכשול שהיא להריק מלב כסיל השאור שבעיסה שהוא הע"ר כאמור שנבדל מישראל בשבת ועל ידי כן זוכין לסודות התורה, וכל א' יכול לזכות לזה כפי מדרגתו וזהו כבוד מלכים חקור דבר:

## פרק י

**גם כי אלך וגו' לא אירע רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך המה ינחמיני**. הנה במדרש (ב"ר פ' סה) יצחק תבע יסורים אמר כו' מתוך שאתה מביט עליו יסורים אין מדת הדין מתוחה כנגדו אמר לו הקב"ה חייך דבר טוב תבעת וממך אני מתחיל וכו' ויהי כי זקן יצחק ותכהינה וגו', וזהו גם כי אלך וגו' לא אירע רע, מפני כי היסורים המה לתכלית טובת האדם שעי"ז נתברר להאדם בחוש כי אתה עמדי כמ"ש (שבת פט:) ומחוי להו, יצחק הקב"ה בעינייהו. וזהו שבטך ומשענתך המה ינחמיני כד"ש (בעירובין טז:) עד היכן תכלית יסורים אפילו פשט ידו לכיס וכו' כי השבט עצמו היא למשענת כאב המרים השבט על בנו להפחידו לטובתו. ובזוהר הקדוש (פ' זו לד ב) איתא ז' נהורין אתבריאו עד דלא איברי עלמא ואילן אינון אור תורה אור גיהנם כו' ולהבין מהו ענין אור גיהנם הא אדרבה אמרו (שמות רבה פ' יד) הרשעים מתכסים בגיהנם בחשך וכו' וכן בגמרא (מנחות צט.) מגיהנם שפי' צר שעשנה צבור בתוכה ועי"ז מחשיך האור אך אמרנו דזהו רק שפושעי או"ה דפושעי ואילו אבל בפושעי ישראל דאיתא בגמרא (עירובין יט.) ע"פ עוברי בעמק הבכה מעין ישיתוהו שמורידין דמעות כמעין ואומרים יפה דנת יפה חייבת ואין אור של גיהנם שולטת בהם אצלם הגיהנם הוא לטובתם שבאים עי"ז להכרה ברורה

בהשגחת אלוקותו יתברך, וכמו ששמענו בשם גדול אחד שאמר שאיננו מפחד מגיהנם כלום שעי"ז יתברר לו השגחת הבית"ש ובגמרא (פסחים נד.) חשבו גם כן ז' דברים אלו שנבראו קודם העולם ונאמר שם בלשון אור של גיהנם נברא ביום שני והוא כנגד מדת יצחק אבינו ע"ה כנ"ל רק חללה נברא קודם בריאת העולם דהיינו שרש הכנת המקום לכל הז' דברים ובודאי המה נגד ז' מדות שבקדושה ומכוון נגד ז' הרועים כפי סדר החשבון הנזכר בזוהר הקדוש אור תורה נגד מדתו של אברהם אבינו ע"ה שהיא נגד יום הראשון שנאמר בו וירא אלוקים את האור כי טוב וממנו התחיל הב' אלפים תורה, אור גיהנם נגד מדת יצחק אבינו ע"ה שעל ידי יסורי גיהנם מאיר להנפש הארתו יתברך וז"ש (שם) ממך אני מתחיל ותכהינה עיניו מראות למה כהו עיניו כדי שיבוא יעקב ויטול את הברכות והיינו ע"י שהרגיש שעם עשו נכנס הגיהנם מזה האיר לו השי"ת שלא יכשל ויברך את יעבק וכמש"נ כי ד' יהי' בכסלך אפילו בדברים שאתה כסיל בהם (פירש"י שם) ואור גן עדן הוא נגד מדת יעקב אבינו ע"ה כמ"ש (תענית כט ) ע"פ ראה ריח בני כריח שדה שנכנס עמו הג"ע אור כסא הכבוד הוא נגד מדת משה רבינו ע"ה שנאמר בו מאת פני כסא שאחד בכסא הכבוד (כמ"ש שבת פח:) וגם שלמה המלך ע"ה שהיה בבחינת משה נאמר בו וישב שלמה על כסא ה' וגו' ואור בית המקדש הוא נגד אהרן הכהן שנאמר בו ומן המקדש לא יצא, ואור תשובה הוא נגד מדת יוסף הצדיק. שע"ז נצרך עיקר התיקון על פגם הברית שגם עטיו של נחש להיות אדם הראשון מושך בערלתו (כמ"ש סנהדרין לח ) ועל ידי זה נסתעף בכל התולדות שלו שנולדים במכסה ערלה הנצרכים לתיקון (כמ"ש מגילה יז:) מתוך שניתנה מילה בשמיני שצריכה רפואה דזה הענין צריך רפואה ותיקון בכלל נפשות ישראל וכמ"ש (ב"ר פ' י') ע"פ ומחץ מכתו של עולם ורפא והיא נגד יום הששי שנאמר בו וירא א' וגו' והנה טוב מאד דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כדאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קכד א') ועל זהו מסוגל חודש אדר שהוא נגד שבט יוסף כדאיתא בספה"ק. וחודש זה יש לו ב' אדרים כנגד יוסף שנחלק לב' שבטים, והיינו לתיקון פגם הברית המנגד בחודש זה כדאיתא בס"י המליץ אות ק' ובזה"ק (ח"ב קמח ב) אשת זנינים כו' ואת דלה ק' כו' כגוונא דקוכא אצל בני נשא דאזלא בתר בני נשא כו' היינו שיש לו על הגוון איזה דמיון. וכשזוכין לברר זה בחודש אדר באים אחר כך לחודש ניסן שהוא הארת אורו של משיח ואורו של משיח הוא נגד מדת מלכות דוד מלך ישראל החי וקיים שיתוקן הכל כמו קודם החטא שהי' חי וקיים וזהו נגד קדושת יום השבת שהוא מעין עולם הבא:

# שבת הגדול

## פרק א

**התוס'** (שבת פז:) הביא טעם שנקרא שבת זה שבת הגדול לפי שנעשה בו נס גדול כדאמרינן במדרש כשלקחו הפסחים באותו שבת שהיה עשור לחודש נתקבצו בכורות כו' ו* בכורות מלחמה והרגו רבים מהם הה"ד למכה מצרים בבכוריהם ע"כ. וצריך להבין למה נקרא זה נס גדול, הא כמה נסים גדולים מזה נעשה. ומה גם שזה היה ע"י הבכורות ולא נעשה כלל בציווי השי"ת ולא נחשב כלל בין המכות, גם מה תועלת היה מזה ליציאת מצרים ובעיקר הלשון נס גדול קשה להבין מה שייך אצל השי"ת נס גדול היפלא מד' דבר, גם קו' המפורש דהוי"ל לקבוע ביום י' לחודש שיהי' נקרא יום גדול ולמה קבעוהו בשבת שקודם פסח, אך באמת הא דנקבע ביחוד במזמור הלל הגדול. למכה מצרים בבכוריהם כל"ח כפי מדרשם אף שזה לא נחשב במנין המכות, ולא הוזכרו שם שאר המכות, הענין הוא דכתיב נתחי כפרך מצרים וגו' ואתן אדם תחתיך ולאומים תחת נפשיך, והיינו שנשים קטרוג על ישראל ח"ו, נותן השי"ת כופר החתם מאו"ה ועי"ז מתבטל הקטרוג ואמר נתתי כפרך מצרים לשון עבר, ואתן אדם תחתיך שדרשו (ברכות סב.) א"ת אדם אלא אדום והיינו שכן יהיה במלכות הרביעית גם כן. והיכן מצינו שניתנו המצרים לכופר, הוא מה שהכו הבכורות באבותיהם. ואמר על זה מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך היינו אף שיהיה קטרוג על ישראל מה נבחנו אלו מאלו, כמו שקטרג הס"מ ושר של מצרים כמ"ש במ"ר (שמות פ' כא) ובזוהר הקדוש, אך ואני אהבתיך אהבה בלא טעם עדמש"נ במה אהבתני הלוא את עשו ליעקב וגו' ואוהב את יעקב, היינו אף שעשו עושה כמעשה יעקב או להפיך חלילה מ"מ ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם, ומטעם זה נתתי כפרך מצרים, ובמדרש (תהלים מ' קלו) איתא ששם רבוא הרגו הבכורות באבותיהם המספר סוכם למספר בנ"י ס"ר, מפני שזה היה לכופר לישראל שלא יהיה קטרוג עליהם ומש"ה נעשה נס זה ע"י הבכורות עצמן שלא בציווי דאל"כ היה על גוף דבר זה קטרוג מה נשתנו אלו מאלו ונתן השי"ת בלב הבכורות שיהרגו אבותיהם מעצמן מפני פחד מכת בכורות ואז נעשו הם כופר לישראל, וכן לעתיד כ' ואתן אדם תחתיך א"ת אדם אלא אדום שהוא שורש כל קליפת ע' אומות, והשר שלו הוא על כל שרי או"ה, ולאומים תחת נפשך, לאומים היינו כל הע' אומות, שמקליפות עשו מסתעף ע' קליפות, ל"ה מימינא ול"ה משמאלא וזה שורש הע' אומות וכל אומה ואומה מכניסים הרע מקליפות שלהן גם בלב ישראל, ולכן יהיו הם כופר לישראל (כמו שנת' במ"א בענין נוטל חלקו וחלק חברו בגיהנם) וכמ"ש ונשא השעיר

את כל עוונתם עוונת תם (ב"ר פ' ס"ה) ואז לעתיד גם כן יסבב השי"ת שיהרגו זה בזה שיהיה הם כופר לישראל וכן מש"נ כוש וסבא תחתיך שיתגרו זב"ז. נמצא מה שהרגו הבכורות מעצמן באבותיהם ס"ר הי' עיקר הסיבה ליציאת מצרים והענין מבואר בזה"ח (פ' בלק) מאשר יקרת יקר מבעי' לי' וכו' מהו יקרת מכלל דאיהו מגרמי' התיקר כו' והיינו שצריך שיהי' התעוררת גם מצד האדם ואז מתעורר מדת האהבה ואף ביציאת מצרים הי' מעט התעוררת מצד ישראל כמ"ש (ש"ר ס"פ א) שעשו תשובה הבינונים וגם הרשעים הרהרו לעשות תשובה שאפילו אחד בחברו לא ידע אלא הקב"ה לבדו כו' ואף שהי' ההרהר תשובה רק מצד הלחץ והדחק, מ"מ נתעורר אז מדת החסד והאהבה בלא * ואנכי אהבתיך ונעשו המצרים כפרס, ומדת החסד הוא מדת הגדולה שכן משבחין הגדול הגבור והנורא נגד מדת חג"ת שהאבות מרכבה להם וכן איתא במדרש (ב"ר פ' נ"ג) ויעש אברהם משתה גדול. גדול עולמים הי' שם. והיינו שאז באברהם אבינו ע"ה שנתברר במדת האהבה והחסד נקרא השי"ת אז גדול עולמים. וזה הי' ביום הגמל את יצחק. דגדול מורה אצל השי"ת בלא שיעור למעלה ההשגת ותפיסת בנ"א. וזה נתברר אברהם אבינו ע"ה כשנולד יצחק ונימול לח' ושלא מדעתו נעשה נימול אז נקרא השי"ת בשם גדול עולמים ונקרא אברהם אוהבי בלי וכן נתתי כפרך מצרים שהוא מטעם ואני אהבתיך אהבה בלא טעם רק מצד מדת החסד ונקרא מטעם זה נס גדול שהיה מצד הגדול:

**והנה** ז' ימי פסח הם כנגד ז' מדות תחתוניות איך שנחשב אם נחשב ב' ימי הפסח לאחד אך לכל הדעות ז' ימי הפסח הם כנגד ז' מדות שבחסד שעיקר יציאת מצרים היה מצד הגדולה והחסד וכן חג הפסח הוא כנגד אברהם אבינו ע"ה בין כשנחשב ז' ימי המועדים כנגד ז' רועים. בין בחשבון ג' רגלים נגד ג' אבות תמיד פסח כנגד אברהם אבינו ע"ה, וכן לאברהם אבינו ע"ה שמדתו מדת אהבה כמש"נ זרע אברהם אוהבי והוא מרכבה למדת החסד והגדולה נאמר לו במחזה גלות מצרים ואחר כך יצאו ברכוש גדול. ושבת ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים היינו שבשבת נכללו קדושת המועדים הבאים בימי המעשה שאחריו ולכן בעשור לחודש שאירע אז בשבת שאחריו הי' חג הפסח נתעורר אז מדת הגדולה ונעשה הנס גדול שהרגו הבכורות באבותיהם ס"ר ונתתי כפרך מצרים אף שהיו מוקפים מכל צד מקליפות מצרים רק מטעם ואני אהבתיך.

**והנה** כתיב שם כוש וסבא תחתיך ולא נזכר בשום מקום שנעשו כוש וסבא כופר לישראל, וגם לא נזכר שנשתעבדו בישראל, ואם קאי לעתיד למה נזכרו הם ביחוד ולא שאר או"ה המפורסמים, ולמה לא נכללו בכלל ולאומים תחת נפשיך, אך שרש כל הגלות היא לתיקון פגם הברית שזה היה שורש פגם מהנחש, וכן הי' גלות מצרים שנק' ערות

הארץ כדי שיתקנו פגם זה, והיה זה מצד ישראל שהיו גדורים מן הערוה כמ"ש במדרש (שה"ש ד' י"א) שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה ונגדרו כל הנשים בזכותה יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל היכרים בזכותו, ואף שהיה קליפת מצרים מקפת אותם מכל צד כמש"נ גוי מקרב גוי אלו ואלו מגדלי בלוריות כו' כמ"ש (ויקרא רבה פ' י"ג) מ"מ היו גדורים מן הערוה מש"ה נתעורר נתתי כפרך מצרים, וזכר אחר כך כוש וסבא תחתיך דכוש הוא שרש קליפת קלקול הברית כמ"ש (סנהדרין קח:) שחם שמש בתיבה וזה היה אז כגה"ב שהוזהרו ע"ז אז וחם לקה בעורו כדאי' במדר' (ב"ר פ' לו) יצא הם מפוחם וכמו שבישראל הקדושה בבכורות כן זלעו"ז באו"ה עיקר הזוהמא בבכורות וכוש בכורו של חם. וסבא בכורו של כוש והם שרש זוהמת הקליפה מזה ולכן נזכר כוש וסבא תחתיך שיתן השי"ת בלבם שיתגרו זה בזה ועל ידי זה יהיו כופר לישראל, ואחר כך נאמר ואדן אדם תחתיך א"ת אדם אלא אדום שהוא שרש קליפת הע' אומות ואחר כך ולאומים תחת נפשיך כל האומות בפרט וכאמור, וזה שדרש המגיד ביד חזקה זה הדבר ובודאי אין הכונה על מכת דבר שהי' בבהמות שבמכה זו לא יצאו עוד ממצרים ובקרא כ' ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה וגו' וע"כ הכונה על מכת בכורות שעל ידה יצאו ממצרים ומייתי ראיה מקרא דהנה יד ה' הוי' במקנך שייך לשון יד ה' על מכת דבר וכן יד החזקה היינו מכ"ב, ודרש ובזרוע נטוי' זו החרב כו' ולא מצינו שום מכת חרב במצרים, והכונה על חרב הבכורות באבותיהם וכאמור שזה היה הסיבה ליציאת מצרים, דבלא זה היה הקטרוג מה נשתנו אלו מאלו רק ע"י החרב שהרגו ס"ר ממצרים כנפשות מספר בני ישראל היו הם כופר נפש ישראל ואחר זה במכת בכורות נתבררו ישראל שקשורים בשרש בני בכורי ישראל יצאו ממצרים ע"י הדבר שהוא מכב"כ וכאמור:

## פרק ב

**בתיקונים** (ת' י"ט כ"ט א) אי ש' בשבת הגדול בינה שבת הקטן מלכות ב' תרין דרועין גדולה גבורה ת' תפארת בי' שקול שבת ככל אורייתא תלת כתרין דש' ספירין עלאין כו' והיינו מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ר"ד א') שב ש' בת בת מתעטרא באבהן ש' רזא דתלת אבהן ובמ"א בזוהר הקדוש (ח"ג רע"מ רנ"ז א) איתא שכינתא אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין עלאין ש' ג' כתרין כח"ב ואיהי בת רביעאה לון וכאן חשב בת חנ"ת שהאבות מרכבה להם שהאבות מתעטרין בג"ר ומשפיעין קדושתם לכנסת ישראל בת מתעטרא באבהן וזה מ"ש ברע"מ דבת רביעאה לון והכל א' רק שם חשב הש' האבות ובת נקודה עלאה (ונת' במ"א). ואמר תיובתא דחשובה בא ע"י יראה וכמו שנדרש (ע"ז יט.) אשרי איש ירא את ה' שעושה תשובה כשהוא איש וכ' ולבבו יבין ושב דבינה

תשובה עלאה והיינו שנעשה כזכיות שמברר השי"ת שכן הי' במאמר ראשון שהוזכר בו תוהו ובהו וחושך שמרמז למעשיהן של רשעים כדאי' במדרש (ב"ר פ"ג) והיינו דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ד א) ואז נעשה כזכיות וכמ"ש (שבת פ"ט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית אז כשלג ילבינו והוא גם כן בא ע"י יראה וכמש"נ אז תבין יראת ה' כשנכנסת היראה למעמקי הלב וזהו שבת הגדול עד מאמר בראשית והוא הדעת שער הנ' מנ' שע"ב. וזה נגלה רק לבע"ת ועז"א כל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחביריו דברים שלא נגלו לר"ע כו' שמשה רבינו לא ידע מרע כלל ולא קלקול מעולם. מה שאין כן ריע שאמר כשהייתי ע"ה (פסחים מט:) לו נגלה שער הנ' שהוא כל יקר (ונת' כ"פ) יקר מחכמה סכלות מעט היינו נהורא דנפיק מגו חשוכא וזה נקרא שבת הגדול החשק לד"ת שהוא תשובה עלאה כמ"ש (ברע"מ נשא קכ"ג א') דאחר החשובה יעסוק באורייתא בדיחלו ורחימו הי' יציאת מצרים שהיה ע"י מדת החסד הכנה למתן תורה שהי' גם כן האהבה מצד ישראל שהקדימו נעשה לנשמע. ושבת הקטן יראה שנקרא גם כן לב כמו שנדרש (ביומא עב:) ולב אין שיש בו תורה ואין בו יראת שמים תשובה תתאה בא גם כן על ידי יראה וכמו שאמרנו ובשבת שזוכין להתגלות עתיקא זוכיין לשבת עלאה שהיא בא מיראה עלאה שבת הגדול עתיקא תשובה עלאה. ואומרים נהורי' ישרי בה על הד"ת שזוכין ע"י התשובה תתאה ועלאה כמ"ש טוב להודות לה' וכ' מודה ועוזב ירוחם:

## פרק ג

**שבת** הגדול נקרא כן דכל המועדים נקראים בתורה שבתון מקרא קודש שבתון שבת קטן נ' הקיטון כמו אישון בת עין שנקרא ע"ש האיש הקטן שנראה בעין ומ"ש בגמרא (פסחים קיח.) קשין מזונותיו של אדם כפלים כיולדה דאלו ביולדה כ' בעצב ובמזונות כ' בעצבון אף דלפי האמור עצבון בנ' הקיטון עצב קטן כבר אמרנו שזה המכיון כפלים כיולדה שביולדה העצב אינו מצד האשה רק שהשי"ת מעציבה ובמזונות יש כפלים עצב מצד השי"ת מהקללה דאל"כ הי' אוכל מפרי העץ בלי שום מלאכה ויגיעה. כמו לעתיד שתוציא א"י גלוסקאות כמ"ש (שבת ל:) ואחר הקלקול כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול (ברכות נח ) זה מצד השי"ת ועצב מצד האדם שמטריד עצמו במלאכה ביגיעת נפש ואלו הי' בועת בה' הי' די לו בהשתדלות מעוטה עדמ"ש (זח"ב סי"ב ע"ב) אמי שטו שטותא הוי נסבו לגרמייהו כו' מאי אטרח לון כולי האי כו' בגונא דא אינון דלא מהימני בי' בקוב"ה כו' בעאן לאטרחא גרמייהו בתר מזונא יממא ולילי כו' וזהו עצבון קטן מצד האדם שבידו להנצל ממנו וזה כפלים מצד השי"ת

ומצד האדם (ונת' תשא מא' ו') וכן שבת נקרא גם כן שבת שבתון שבת הוא קדושה קבועא וקיימא מצד השי"ת ושבתון שבת קטן מצד האדם גם כן שנקרא תחלה למקראי קדש כמ"ש זכור לקדשו שמור לקדשו ויו"ט נקרא רק שבתון שבת קטן מצד ישראל דמעברי לטרחא וקבעי לשני כמ"ש (פסחים קיז:) ובפסח לא כ' שבתון רק מקרא קודש וכן בשבועות והטעם דפסח נקרא שבת כמש"נ וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' והיינו דקדושת הפסח הי' בלא הכנה מצד ישראל רק מצד השי"ת בחסדו ולכן נקרא שבת וכן שבועות זמן מתן תורה והתחלת הקדושה מצד השי"ת וזה היה בשנת יציאת מצרים. אבל אחר כך שאין יציאת מצרים ואין מתן תורה לא שייך לקרות לא שבת כיון דהקדושה הי' רק לפי שעה. ולא שבתון כיון שהקדושה אינה מצד האדם מה שאין כן ר"ה וסוכות נקראים בפ' אמור שבתון מצד האדם שבת קטן כאמור ויום הכפורים שבת שבתון שבת קדושה מגיד השי"ת יום שנתנו בו לוחות אחרונות ושבתון מקרא קודש מצד ישראל וכן אחר כך אף שאין בו קדושה מצד השי"ת ממתן לוחות מכל מקום נקרא גם כן שבת שהוא יום סליחה ומחילה לדורות והוא שבת הגדול ב* עלמא דתורה עלמא דאתי ושבתון מצד ישראל ובפסח לא נזכר שבת בפ' המועדים רק בספירת העומר שהספירה מצד הקדושה דקביעא וקיימא מצד השי"ת וזהו שבת ועע"ז נצטוינו לספור ז"פ ז' זכות להקדושה אחר שיהי' מזוקק שבעתיים להתברר בכל המדות ושבת כולל כל קדושת המועדים שאחריו בז' ימי המעשה כמ"ש ברכתו מכל הימים קדשתו מכל הזמנים שהוא מקור הברכה (כמ"ש זח"ב פ"ח א') לכן שבת שקודם הפסח שהוא ר"ה לרגלים כולל קדושת החג שאחריו בימי המעשה שהוא שבתון שבת קטן והוא שבת הקודם לו נקרא שבת הגדול כאמור:

## פרק ד

**בש"ע** או"ח (סי' ת"ל) ונוהגין לומר מתחלת עבדים היינו עד לכפר על כל עוונותינו, הענין אף שיש מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום, מ"מ לספר באריכות ושיהי' כל המרבה לספר הרי זה משובח לא מצינו רק בפסח, ומה טובו לשבת הגדול, אך ביה"ק (ח"ב מ"ז ע"ב) איתא ובשבת במילי דשמיא ובקדושה דיומא בעו לאתערא, קדושה דיומא היינו קדושה המיוחדת לשבת זו, שכל שבת י"ל קדושה מיוחדת, כמש"נ עולת שבת בשבתו, וכן כ' והיה מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו שכל ראש חודש י"ל קדושה מיוחדת לאותו חודש, וכן כל שבת י"ל קדושה מיוחדת לאותו שבת (ונת' כ"פ) וכבר אמרנו במ"ש ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים, דשבת כולל כל הקדושות שיבואו בו' ימי המעשה שאחריו ושבת מקור הברכה שממנו יושפע קדושה וברכה לו'

ימי המעשה וקדושת חג הפסח פה סח וכן כל קדושת חודש ניסן בכלל הוא גם כן מענין זה כמ"ש בס' יצירה המליך אות ה' בשיחה כו' וניסן בשנה (ונת' בר"ח ניסן) ובו בא קדושת חג הפסח פה סח. לכן בא בי מצות סיפור יציאת מצרים וכל המרבה לספר הרי זה משובח. ובשבת שקודם לו שכולל קדושתו מתחיל הקדושה פה סח ונוהגין לומר מתחילת עבדים היינו כו'. אך מ"ש לשון עד לכפר כו' ול"א עד ר"ג אומר כלשון הגמ' (פסחים קיז ) עד בצאת ישראל ובה"א עד לא ל*, המנין הוא עפמ"ש כמה מעלות טובות כו' אלו בכניסנו לארץ ישראל כו' ע"א כי"כ טובה כפולה ומכופלת בו' והכניסנו לארץ ישראל יבנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו, ויש להבין מהו הטובה הבאה לנו היום מבנין בית המקדש אחר כי גלינו מארצינו ינוטל כבוד מבית חיינו. נס לשון לכפר על כל עוונותינו ק' דהא רוב הקרבנות מכפרין על השוגג ולא על עון דעון היינו מזיד כדאי (ביומא לו:) והול"ל לכפר על כל חטאתינו. אך כבר אמרנו דשבת בזמן כמו מקדש במקום ובשבת פרוסת סוכת שלום עלינו ועל כל ישראל ועל ירושלים, שזוכין בשבת לקדושת ירושלים וקדושת המקדש הנקרא סוכת שלום, והוא על פי מ"ש במדרש (ב"ר פ') יעקב שכתב בו שמירת שבת נתן לו העולם שלא במדה כמ"ש בגמרא (שבת קיח:) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים כו' נחלת יעקב אביך, דא"א נתבשר רק לזרעך אתן הארצות האל א"י, וכן ביצחק נאמר גור בארץ הזאת, ויעקב זכה שבכ"מ שיבא יזכה לקדושת ארץ ישראל וזש"נ לו ופרצת ימה וגו', ובגמרא (ברכות לג.) כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו, והיינו שנעשה האדם משכן לה' וכל אחד לפי מדרגתו זוכה בשבת לקדושת המקום יש שזוכה לקדושת מחנה ישראל, ויש שזוכה שנעשה לבו קדשי הקדשים (ונת' במ"א באורך.) ובתיקו' (תי' מ"ח) אי' עמש"נ ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת תרין זמנין אדכר הכא שבת, לקבל שכינתא עלאה ותתאה והיינו ה' עלאה ותתאה, שבת עלאה שבת תתאה, ומסיק בת"ז מאי לדרתם דכאה איהו מאן דעבוד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מתמן, והוא עדמ"ש (זח"א קלח א' במדה"נ) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי דא לבא, דמדורי' דיצר הרע תמן, שהלב נעשה הר קדשי היינו בית המקדש והביאותים אל הר קדשי, ובשבת שזוכין ע"י קדושת הג"ס לבחי' הדעת קדושת יעקב אבינו (כמ"ש זח"ב י"ד ב' עביד ליעקב ברזא דדעת) ושבת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו (כמש"ש רד א) ואז כאלו נבנה בית המקדש בימיו שזוכה שנעשה לבו הר קדשי, וז"ש ובנה לנו דייקא את בית הבחירה, ובשבת אפי' עע"ז כאנוש מחול לו כדאי' (שבת קיח.) וז"ש לכפר על כל עוונותינו, ובשבת זו הזמן ביותר כמ"ש (ת"ז תי' י"ט) שבת הגדול בינה

שבת הקטן מלכות, אומרים בו עד לכפר על כל עונותינו שזוכין לבחי' הדעת ולבנין בית המקדש, וכשזוכין לשבת עלאה ע"י שמירת שבת אז שומר שבת מחול לו:

## פרק ה

**שבת** זה נקרא שבת הגדול וכ' התוס' (שבת פז:) ע"ש הנס גדול שנעשה ע"י פסח מצרים שלקחו בעשור והי' שבת ועי"ז הכו הבכורות בהם הה"ד למכה מצרים בבכוריהם. ובטור (חו"ת סי' ת"ל) כ' ע"ש הנס מלקיחת הפסח והי' מצרים רואים ששוחטין אלהיהן כו' וצריך להבין לב' הטעמים למה זה הנס גדול מיציאת מצרים ושאר מכות, גם קו' המפור' שהי' לקבוע בעשירי לחודש יום גדול לזכר הנס כמו כל המועדים שנקבעו לימי החודש ולא לימי השבת. גם קו' הב"י לטעם הטור הא הי' הנס בכל הד' ימים מעשירי עד ע"פ והו"ל למיקרי כולם ימים גדולים, אך יתכן הענין שנקרא שבת הגדול דבשבת איתא ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים והיינו דשבת כולל כל ברכאן מז' ימים והם מתברכן מיני' כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פח א') וכן שבת כולל כל הקדושות של החגים וזמנים. וקדושת החגים בא על ידי הקדושה דקביעא וקיימא מהשי"ת לשבת דבשבת נזכר בתורה לשון קדושה ויקדש אותו ומכח קדושת השבת מהשי"ת יכולים ישראל להכניס קדושה למועדים וז"ש קדשתו מכל הזמנים וקדושת הז' מועדים הם כנגד הז' מדות שנחשבו בפסוק לך ה' הגדולה והגבורה וגו'. ואם נחשב הימים הם ז' ימים עם יום הכפורים. ויום הכפורים כנגד השבת והיא השבת שעושין ישראל (ונת' במ"א), ואם חושבים המועדים הם ו' כנגד הו' מדות, והז' רועים הם מרכבה לז' מדות (כמ"ש בזה"ח תולדות) וחג הפסח הוא כנגד אברהם אבינו ע"ה שהיה מרכבה למדת גדולה שהוא חסד כמש"נ חסד לאברהם וכן נתבשר הוא על גלות מצרים והגאולה, וגאולת מצרים הי' ע"י מדת החסד כמ"ש בפסיקתא (לפ' החודש) ומדרש (שיר השירים ב' ח') שאמרו היאך אנו נגאלין וכל מצרים מטונפת מע"ז שלנו א"ל הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט בע"ז שלכם כו' והי' ע"י זכות אברהם שנקרא אברהם אוהבי והיה עושה חסד ומאתערותא דלתתא אתער עובדא לעילא כמ"ש בזוהר הקדוש (אמור צב) לכן אתער לעילא מדת החסד והיה גאולת מצרים, ובשבת שקודם כל מועד וחג כליל מקדושת החג שאחריו שמשבת זה מקבל החג הבא בימי המעשה שאחריו הקדושה כאמור לכן שבת שקודם חג הפסח שהוא כנגד מדת גדולה נקרא שבת הגדול:

**ולכן** בשבת שקודם פסח מצרים צוה השי"ת ויקחו להם איש, דעכ"פ צריך לאתערותא דלתתא והיה על ידי מה שלקחו את הפסח שהיה לקוחו במסירת נפש וכמש"נ הן נזבח תועבת מצרים וגו' ולא יסקלוני וכיון שנכתב בתורה הוא ודאי אמת שהי' פחד, שאם

הי' אומר רק לאמתלא נגד פרעה לא היה הכתוב כותב דברים שאינם אמת (כמשנ"ת במ"א ממדר') אף שאמרו, ובפרט שמשה רבינו בודאי לא היה אומר כן אם לא היה פחד, שאם השי"ת היה רוצה בודאי לא היו צריכין לעשר מכות והיו הולכין בזרוע נטויה כעין מש"נ ונלחם בנו ועלה מן הארץ, ורק מפני שהיה קטרונים עוד על ישראל לא היו יכולים לצאת בלא רשות פרעה, וגם אחר מכת עשירות רואין אנו שלא אמר משה לפרעה שהולכין לעולם אף שביקש מהם קומו צאו גו'. כמש"נ ויוגד למלך מצרים כי ברח העם ובפרש"י ממכילתא ששלח אוקטורין עמהם, והכל מפני שהיה עוד קטרוג על ישראל עד קיים, והי' באמת פחד ממצרים הן נזבח וגו' והיה לקוחות הפסח במסירת נפש, וזה היה מצד אהבת ישראל להשי"ת, ועל ידי זה נתעורר האהבה והחסד למעלה ונעשה הנס, וז"ש ויקחו להם איש ובפסיקתא (לפ' החודש) איש זה הקב"ה דכתיב בי' ה' איש מלחמה, והוא עדש"נ ויקחו לי תרומה שנדרש במ"ר עשו לי קיטון אחד שאדור ביניכם, לי כביכול נמכרת עמה, והיינו ע"י המסירת נפש שהוא מאהבת השי"ת עי"ז אתער לעילא שאדור ביניכם, וכ' ויקחו להם איש ולא כ' אדם שהוא גדול שבלשונות שנקרא ב"נ, כעין זה הקשה בזוהר הקדוש (ח"ג מח א) דכ' ה' איש מלחמה ולא כתיב אדם ואמר אימתי אתקרי שלימותא דלעילא כך יתיב קב"ה בכורסייא וכו' ואיתא במדרש (ש"ר ר"פ כג) נכון כסאך מאז כו' משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון כו', והיינו כשהמליכוהו על הים ואמרו ה' ימלוך וגו' (כמ"ש ויקרא רבה פ"ב) ואז אתקרי אדם ובשעת מלחמה כביכול נקרא עוד איש, ואחר כך כשהמליכוהו עליהם תחילה מאז נכון כסאך, וז"ש (במכילאת וזה"ק בשלח) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל היינו דביחזקאל כ' ועל הכסא דמות כמראה אדם וגו' ובקי"ס כ' זה אלי שהיה התגלות עתיקא כמ"ש בזוהר הקדוש (נד א') ואז נכון כסאך ונקרא אדם אך בכאן בלקוחת הפסח שהי' מצוה הראשונה נקרא כביכול איש. ועל ידי הלקיחה שהי' במס"נ כ' ויקחו להם איש. ואחר כך מתן תורה כבר אתקרי אדם שכבר קבלו ישראל עול מלכותו. ואחר כך במשכן כ' ויקחו לי סתם ולא כ' איש. וקדושת השבת הופיע בכל הד' ימים שהיה אחר כך שלא נלחמו בהם המצרים וכן הי' גם כן אם הי' אז יום השבת בח' לחודש הי' גם כן המצוה ליקח הפסח בשבת כי קדושת השבת שהיא מצד השי"ת וכלול מקדושת החג שאחריו. וגם לקחת הפסח שהיה במסירות נפש אתערותא דלתתא מצד ישראל ניצלו ישראל ממצרים. ולזה נקרא שבת הגדול שבא ע"י אהה שהיא ממדת גדולה. וכל הימים שאחר כך אף שגם בהם הי' הנס. הי' רק ע"י השבת כאמור ומיושב טעם הטור:

**וכן** לפמש"כ התוס' ע"פ המ"ר שהיה הנס שהרגו בהם הבכורים מיושב גם כן בזה שעל ידי קדושת השבת שהי' כלול בו קדושת החג מדת החסד היה נס זה. לכן נקבע שם גדול לשבת שקודם החג. ומטעם זה לא נחשב בהלל הגדול רק קי"ס ונער פרעה וגו' וכן למכה מצרים בבכוריהם ולא נחשבו שאר המכות. רק המכות לא הי' כלולים רק מחסד. שמצד ישראל הי' טוב יותר שיצאו בלא מכות רק שהוצרך מפני הקטרוגים כעין מ"ש נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל (כעין שנדרש בזוהר הקדוש בא לו א) שעל ידי המכות יצאו מהקליפות ונכנסו לעשר מדות דקדושה. וכן למצרים בודאי הי' גם כן דינא ולא רחמי מה שאין כן קי"ס שהיה במדת החסד לישראל כמ"ש (שיר השירים א' יז) תורי זהב נעשה זו ביזת הים כו' (ונת' במ"א) וכן למצרים הי' חסד דכתיב וידעו מצרים כי אני ה' ואמתי ידעו אך במכילתא איתא שפלטן הים חיים ונתקיים אז ותרא אויבתי ותכסה בישה וגו' והיה זה חסד למצרים שהכירו אז את האמת כרגע וידעו מצרים כי אני ה' ולכן כ' בזה כל"ח. וכן למכה מצרים בבכוריהם הי' נס יותר שהבכורות הרגו מאבותיהם ס"ר ולא עלה על דעתם שטוב יותר להרוג ישראל שהיו גם כן ס"ר רק ע"י שהיה בשבת ולקיחת הפסח שהי' במסירות נפש נתעורר מדת אהבה ונעשה נס שלא עלה זאת על דעתם. וזש"נ והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר וגו' היינו שלא לבד שלא יסתכלו ע"י לקיחתו רק אדרבה עי"ז יתעורר החסד ויהי' למשמרת שישמרו מהמצרים ומהבכורות וזה שנקרא שבת שקודם הפסח שבה"ג בין שחל בעשור או ביום אחר מפני שאז מתעורר מדת הגדולה והחסד מהחג כאמור:

## פרק ו

**הנה אנכי שולח וגו'. לפני בא יום ה' הגדול והנורא.** כמו שיש שבת הקטן מלכות שבת הגדול בינה כמ"ש בתיקונים (תי' יט' כט א) כן יש יום קטן ויום גדול דשבת הוא סתם יום דכ' ויקרא א' לאור יום וזה האור נגנז ואיתא בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים. ובשבת שנשאר האור נקא יום ושאר הימים נקראים יום בהשאלה ולזה דרשו (במ"ר בשלח ותהלים) היום אם בקולו תשמעו על השבת שהוא יום המיוחד (כמ"ש מ"ת ר"פ ויבא) וזה יום קטן דשבת מעין עולם הבא א' מס לעולם הבא כמ"ש (ברכות נז:) ויש ימות המשיח שהם גם כן מעין עולם הבא אך יותר מעין עולם הבא שהם כבר בתוספת שבת יום שכולו שבת (כמו שנס' במ"א) וזה יום גדול אור גדול ובזוהר הקדוש (ח"ו נד א) הנה יום בא לד' הכי מיבע"ל הנה יום בוא כי' ר"י אמר תרין יומין אינון לקוב"ה חד שארי עומי' מלכות היינו יום קטן וחד אתי לקמי' בינה והיינו יום גדול שהוא ימות המשיח והוא קרוב לעולם הבא שהוא בינה ו* האי יומא

אתי לאגחא קרבא והיינו מדת מלכות זיי"ן מאן זיין חרב לה' מלאה דם (כמ"ש בס"ק בשלח נד א) אפקיד מלכא בידאה כל זיינין דילי' (כמש"ש לא נו"א) וכד האי יומא אתי לאגחא קרבא אזדווג בהאי ומא אחרא בינה דצדק מלכותא קדישא אה דינא ובינה אע"ג דלאו איהי דינא מסטראה אשתכח גבורה כמ"ש בזוהר הקדוש (שם ס"ד סע"א) דדינין מתערין מינה וז"ש בזוהר הקדוש ונטל זיינין על זיינ' ואגת קרבא בכולא כו' והיינו דכמו שיש תשובה שבא מהיראה שהוא מדת מלכות איהי יראה ושריא בה ראה כמ"ש בזוהר הקדוש (הק' ה' ע"ב) ויש תשובה עלאה בינה ולבבו יבין ושב והוא גם כן מיראה כמש"נ אז תבין יראת ה' וכמו שאמרנו כן יש בד"ת יום קטן מלכות פה תורה שבעל פה אור קטן ויש יום גדול בינה שהוא גם כן תורה שבעל פה שהוא כלול בחכמה וכמש"נ כי ה' יתן חכמה תורה שבכתב. מפיו דעת ותבונה בינה תורה שבעל פה וזה מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג נג ע"ב) עץ חיים דא אורייתא כו' אמאי איקרי תורה בגין דאורי וגלי במה דהוה סתים והיינו יום קטן תורה שבעל פה ואחר כך אמר חיים דכל חיים דלעילא בה אתכלילי ומינה נפקין. והיינו יום גדול שהוא כארז בלבנון ישגא עד עתיקא וכן בשבת יש שניהם נהורה לה ימטי נהורא ישרי בה היינו יום קטן ויש יום גדול למחזי זיוא דז"א כשהיא זיווג קוב"ה ושכונתי' וזה מצד האהבה כמ"ש אהבת עולם אהבתנו ה"א חוקים ומשפטים אותנו למדת שבת קטן תשובה תתאה שבת גדול תשובה עלאה מצד היראה. ובזוהר הקדוש (שם נד ב) שימנו כחותם על לבך דא חותם של תפילין דאנח ב"נ על לבי' והיינו דתפילין יש בהם ד' פרשיות ב' פרשיות מאהבת ישראל להקב"ה ואהבת וגו' והי' א"ש וגו' לאהבה את ה' ואחר כך ב' מיציאת מצרים שבא מצד אהבת הקב"ה לכנסת ישראל וזה מתפילין דמארי עלמא דמשתבח בישראל (כמ"ש ברכות ו.) וזה שנאמר כי עזה כמות אהבה השי"ת וכנסת ישראל ובשבת יכולים לזכות לשבת תתאה ושבת עלאה שבת הגדול. יום גדול שע"י שמירת שבת מיד נגאלין:

## פרק ז

**יום ה' הגדול והנורא**. נורא מדתו של יעקב אבינו ע"ה שכן אומרים הא' הגדול הגבור והנורא נגד מדת חג"ת שהאבות מרכבה להם והנורא כנגד מדת יעקב, ובזוהר הקדוש (ח"ג נה ב) ויפגעו בו ויפגע במלאכי א' מיבעיא לי' מאי בו אינהו אתו לאתכללא בי' כל רחמי ודינא, ובתוספתא איתא אברהם ויצחק הוו והכל א' שהם מרכבה למדת גדולה גבורה, חסד ודינא, והיינו שבצאת יעקב אבינו ע"ה לחרן איתא במדרש (בראשית רבה פ' ע"ה) שראה יצחק שעתידין בניו להגלות אמר לו בא ואברכך ברכה של גליות, וכל השבטים נולדו בחרן לבד מבנימין הטעם איתא בזוהר הקדוש (ויצא). וכן מ"ת היה

בחו"ל. והתפשטות תורה שבעל פה הי' בבבל (כמ"ש סוכה ל.) וכן עיקר הישועה לעתיד יהי' לאחב"י הנפוצים בארבע כנפות ארץ. וכשנכנס יעקב אבינו ע"ה לארץ ישראל הוא הרמז להישועה שתהיה לבני ישראל באחרית הימים לימות המשיח. ואז נכללו האבות ביעקב ויפגעו בו לאתכללא בי', וזה שמזכירין בתפלות המנחה שהיא כנגד סעודה שלישית והוא כנגד קדושת יעקב מזכירין כל האבות אברהם יגל יצחק ירנן כו'. והיינו שבשמירת שבת א' מיד נגאלין (כמ"ש במ"ר בשלח סו"פ כ"ה. ושוח"ט ת' צה. ותי' כ"א. וזה"ח יתרו) או בשמירת ב' שבתות כמ"ש (שבת קיח:) ואמרנו שהכל א', שיכולים לזכות בשבת א' לשבת תתאה ושבת עלאה והיינו בסעודה ג' שכנגד יעקב, ונכללו בו כלם, ב' תרין דרועין, ת' תפארת והש' ג"ר כמ"ש בתיקו' (תי י"ט) ואז אסתלק יעקב גו עלמא דאתי (כמ"ש זח"א ר"ז א) וזוכין לשבת עלאה ומיד נגאלין וזה בתפלה זו שכבר עבר השבת בשמירה, וזה כנגד יום הגדול והנורא שהוא מדת יעקב אבינו ע"ה בימי המשיח שיכנסו לארץ ישראל ויפגעו בו מלאכי א' אברהם ויצחק לאתכללא בי', ומזכירין כל האבות ומי שזוכה נגאל מיד, שאף שהעולם נידון אחר רובו וצריך ב' שבתות שיזכו לשבת עלאה, אבל מי שזוכה בשבת א' לשבת עלאה היא בפרטות נגאל מיד (כמו שנת' במ"א בכ"מ):

## פרק ח

**שבת** זו נקרא שבת הגדול עדמש"נ הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, והיינו ימות המשיח. שאז יראו עין בעין שכל הסבלנות שסבלו ישראל בגליות הי' רק חסד ורחמים כדי שעל ידי זה יזכו לימות המשיח. וזה מדת חסד לאברהם גדולה וכנגדו אומרים בברכת אבות הדול, ורחמים מדתו של יעקב אבינו ע"ה וכנגדו הנורא (כמ"ש זח"ב ע"ט ע"א). ועדמ"ש בגמרא אכה"ג שאמרו ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה כו' (כמ"ש יומא סט:) רק שאז בגלות אמרו באמונה ולימות המשיח יראו זה מפורש ומש"ה נקרא ימות המשיח יום ה' הגדול והנורא. וכל שלא בא מאתמול אלי' לא אתי משיחא שמה"ט מותר בשבת ביין שמובטח לישראל שאין אלי' בא בע"ש כו' כדאי' (עירובין מג:) ולמ"ד אין חתומין למעלה מיוד אתי אלי' בשבת ובמוצאי שבת מיד נגאלין. ובניסן עתידין להגאל לר' יהושע (ר"ה יא.) וכבר אמרנו דאו"א דא"ח. ור"א לשוט' (סנהדרין צז:) שהגאולה ע"י תשובה דוקא לכן הזמן להגאולה בתשרי. ור"י לשוט' (שם) לא בתשובה כו' הזמן בניסן כמו שהי' גאולת מצרים בחסד ד', ובודאי אין הפ' שיגאלו שלא בתשובה, רק שאף אם לא ישיבו ישראל מצדם, השי"ת מעמיד להם מלך (כדאי' שם) וכו' ומחזירים בתשובה בחסדו. וזש"נ בסוף קינות השיבנו ה' אליך ונשובה גו' שזה המכוון בכל הגליות. וזה יסוד הקינות. ואף שיש פסוק אחריו חוזרין

ומסיימין בפ' זה. ולזה הזמן בשבת שקודם פסח. דשבת זמן תשובה כמש"נ טוב להודות לד' עדמש"נ מודה ועוזב ירוחם (כמ"ש פרדר"א פ' י"ט) ובמד' (ב"ר סו"פ כ"ב) כך כחה של תשובה כו' מזמור שיר ליום השבת גו' ואז יזכו להגאל בחג הפסח כימי צאתנו ממצרים, ובגמרא (שבת קיח.) שהמקיים ג"ס ניצול מג' פורעניות מחבלו של משיח כ' הכא יום וכ' התם יום ה' הגדול והנורא. והיינו דחבלי משיח הוא קודם ביאת המשיח שהוא יום ה' גדול והנורא, ועל ידי שמקיים ג"ס ניצול מחבלי משיח וחג הפסח נקרא יום ה' הגדול והנורא שהם מדת אברהם ויעקב הגדול הוא מדת אהבה שנגד אברהם אבינו ע"ה שנאמר לו גלות מצרים ואחר כך יצאו ברכוש גדול, והנורא שתכלית יציאת מצרים בהוציאך את העם תעבדון את הא' וגו' ואז יקבע מדת האהבה בלב ישראל כמ"ש אהבת עולם כו' תורה ומצות כו' אותנו למדת וזהו מדת יעקב אבינו ע"ה הנורא שלימו דכלהו שיעקבע האהבה בלבם לעולמי עד כמש"נ תתן אמת ליעקב כ' ושפת אמת תכון לעד והשבת שקודם חג הפסח היא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא. והזמן בו לזכות לשבת עלאה ותשובה עלאה ולהיות מיד נגאל למוצאי שבת ומש"ה נקרא שבת הגדול (כמש"נ לעיל מ"ו):

## פרק ט

**הראשונים** קורין לשבת זה שבת הגדול ולשון גדול מצינו בגמרא (פסחים קיח.) בהלל הגדול ולמה נקרא שמו הלל הגדול מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל ברי' ופרש"י דכתיב הודו לא' השבת נותן לחם לכל בשר והיינו דבר גדול ע"כ, ויש להבין דהא פ' הודו לא' השמים נכתב אחר הפ' נותן לחם וגו', גם מה הלשון יושב ברומו של עולם הול"ל שיושב בשמים כלשון א' השמים, אך מצינו לשון זה בגמרא (מנחות כט:) חטרי להו לגגו דחית כלומר חי הוא ברומו של עולם, ושם המכוון הוא עתיקא שנקרא רומו של עולם, שכן לשון רם וגדול למעלה מתפיסת השגת בנ"א, וכן המכוון כאן יושב ברומו של עולם היינו עתיקא ועל פי מ"ש (מו"ק כח.) חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליין אלא במזלא תליא מילתא ובזוהר הקדוש (ח"ג ע"ט ע"ב) מפרש מזלא קדושא עתיקא וזש"נ ותתפלל חנה על ה' על דייקא דהא בנין במזלא קדושא תליין כו' השלך על ה' יהבך על דייקא דהא מזוני במזלא תליין:

**והיינו** למעלה משם הוי"ה שמורה על ט' המדות י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת כלול שית ספיראן ה' מלכות (זה"ק שם רנ"ח סע"א) וקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין כ"ע (שם סה ב' י' ע"ב) וז"ש על דייקא על שם הוי"ה והשי"ת שורש החיים וזה חי הוא ברומו של עולם וכן כאן יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל ברי'. ובאמת א"צ ראי' שהקב"ה

יושב בשמים שכל התורה מלא מזה יושב בשמים וכדומה, רק שמים וארץ הם העולם והם רומזים לקוב"ה ושכינתי' שם הוי"ה ושם א"ד ורומו של עולם עתיקא על הוי"ה קוצא דיוד דלעילא, ומטעם זה נקרא גדול שמורה בלא שיעור עד למעלה מהתפיסה, כעין מ"ש (ב"ר פ' נ"ג) משתה גדול עולמים הי' שם, גדול עולמים רומו של עולם, אך מצינו בגמרא (ברכות ד:) כל האומר תהלה לדוד ג' פעמים ביום כו' אלא משום דאית בי' פותח את ידיך, נימא הלל הגדול דכ' בי' נותן לחם לכל בשר אלא דאית בי' תרתי ולפי האמור שע"ז א"צ ראי' שיושב ברומו ש"ע דמזוני במזלא קדישא תליין, א"כ למה לא נקרא תהלה לדוד הלל הגדול, ואדרבה יותר יתכן לקרות הלל הגדול לתהלה לדוד ע"ש הפסוק פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב סב א) מאי רצון ההיא רצון דאשתכח מעתי"ק, והמהרש"א ז"ל (בפסחים) עמד ע"ז למה לא קראו תהלה לדוד הלל הגדול דאית בי' תרתי ותי' דבהודו טפי מפורש בפסיק שהוא נותן לחם לכל בשר, ולא נתבאר בדבריו החילוק בין לכל בשר או לכל חי, אך יתכן דבתהלה לדוד כ' ומשביע לכל חי רצון, ויכול להיות שנותן רצון בהאדם שישמח בחלקו ויספיק לו, עדמ"ש (ברכות כ ) כ' בתורה ואכלת ושבעת והם מדקדקין ע"ש עד כזית ועד כביצה, מה שאין כן כאן דכ' נותן לחם לכל בשר והיינו מזוני ממש ומזוני במזלא תליין דהוא עתי"ק ונקרא גדול עולמים, ומטעם זה נקרא הלל הגדול, ואפשר ליישב בכוונת רש"י ז"ל דמייתי הכ' דהודו לא' השמים שעש"ז נקרא גדול שיושב ברומו של עולם דשם אל הוא שם של חסד כמ"ש (זח"ג ס"ה ע"א) אל נהורו דחכמתא ואקרו חסד והתפשטות החסד בלא שיעור עד עתיקא (וכ"כ זה"ק שם י"א ע"ב רביעאה אל גדול והא אתמר ודא גדולה) ולך ה' הגדולה היינו חסד ולא נתכוון רש"י ז"ל לדקדק מתיבת השמים רק משם אל, והמכוון שע"ש זה נקרא יושב ברומו ש"ע שהוא עתיקא גדול עולמים, וי"א ה' רועי לא אחסר (פסחים שם) ומפרשים שזה הלל הגדול שאומרים ע"ש המזון. וק' לפ"ז מנ"ל לתנא דברייתא למיעבד פלוגתא בין ר"ט לי"א הא ר"ט סתמא קאמר ואומר הלל הגדיל ודלמא גם כן נתכוין על מזמור ה' רועי וגו', אך נראה דהלל הגדול לכו"ע כו' כי לעולם חסדו רק ה"א ס"ל שצריך לומר ג"כ אחר כ"ו כל"ח מזמור ה' רועי וגו' ואחר כך פליגי מהיכן הלל הגדול. גם כן לכו"ע. מה אמר כ"ו כל"ח ומר אמר משיר המענות והאבי' אמר מכי יעקב בחר לו י"ק, ובודאי המכוון מתחלת המזמור הללוק' הללו את שם ה' וגו'. ולמה יהנו ראב"י דייקא פ' זה יהוא אשר דברנו שנקרא גדול ע"ש עתיקא שהיא גדול עולמים חי ברומז בל של עולם וס"ל שנקרא ע"ש מש"נ כי יעקב בחר לו יק ישראל לסגולתו וגו' וסגולה פי' היהודי הקדוש זצוק"ל שהוא כמו דבר סגולי בלי טעם ועז"נ

והייתם לי סגולה והוא עדמש"נ הלא את עשו ליעקב ואוהב את יעקב, ואמרנו שהמכוון אף אם ח"ו דומים מעשה יעקב לעשיו גם אם עשו מטיב מעשיו כיעקב כמו שיעשו העכו"ם לעתיד שזה מעשה עשו לרמות כלומר שגם הוא טהור ועושה רצון עושיו וכמו שיעשה עשו לעולם הבא שמתעטף בטליתו כזקן ויושב אצל יעקב (כדאיתא במד"ת פ' צו ב') וכן האו"ה בוחרים לפנים במדות טובות מתוה"ק ואומרים אנו ישראל (וכמ"ש במ"ת אשא לד) אך השי"ת דן את הלבוות מעיד שישראל קשורים בשורש בראשית המחשבה בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית ועז"נ הלא את עשו ליעקב ואפ"ה ואוהב את יעקב וזהו סגולה בלא טעם וזש"א ישראל לסגולתו וזה עתיקא רצון הרצונות מאמר בראשית, ומש"ה זכר ראב"י פסוק כי יעקב בחר לו קה ישראל לסגולתו שע"ש וזה נקרא הלל הגדול, וחג הפסח לכל החשבונות הוא נגד אברהם אבינו ע"ה, ואיליו נתגלה גלות מצרים ויציאת מצרים. וא"ת מרכבה למדת חסד וגדולה, והתפשטות החסד עד עתיקא, והוא הראשון שזכה למדת זקן דכ' ואברהם זקן בא בימים ומפרש בזוהר הקדוש ביומין עלאין והיינו בנ"ר שנתברר במדתו עד עתיקא (ונת' כ"פ) ויציאת מצרים מדת החסד הי' כידוע, וכבר אמרנו שבשבת כלול קדושת המועדים שיבאו בימי המעשה שאחריו כמ"ש וקדשתו מכל הזמנים, ומטעם זה נקרא שבת שקודם חג הפסח שבת הגדול, ע"ש גדול עולמים חי ברומו של עולם:

## פרק י

**הטעם** שקורין לשבת זה שבת הגדול כ' התוס' (שבת פז:) מפני שאז חל עשור לחודש בשבת ונעשה בו נס גדול וכבר הקשו ע"ז דהיה לקרות לעשור בחודש יום הגדול, הענין שכבר אמרנו בטעם שנאמר בר"ח פרשת הפסח אף שמקחו מבעשור רק שאז זכו ישראל לקדושה חדשה שהוא לזכות לאכול אכילה בקדושה שלא יוכל ב"נ לזכות, וזש"נ החודש הזה לכם ר"ח ונצטוו משה ואהרן לקדשו ועי"ז יכניסו קדושה זו בכל ישראל כמ"ש (ר"ה כד.) ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש לקודש ובכל קדושה יש עשר מדריגות ולזה נצרך עשרה ימים להתברר בכל עשר מדות ואחר כך יוכלו לזכות ליקח הפסח, אך עדיין לא היו יכולים להתברר בעשר המדות כיון שהיה קודם מכות בכורות ואיתא בזוהר הקדוש שעשר מכות הי' כנגד ע"ס מתתא לעילא והיינו שכל המכות הי' נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל כדאי' (בזוהר הקדוש שם ל"ו ע"א) היינו שבכל מ * יצאו ישראל מקלי' א' ונתבררו בקדושה במדה שהוא כנגדה (ונת' כ"פ) וכיון שהי' קודם מכה עשירית היו ישראל מוקפין עוד בקליפה עשירית ולא היו יכולים עוד לזכות לקדש הפסח רק מפני שחל אז עשור לחודש בשבת ע"י קדושת השבת זכו להתברר

במדה עשירית כ"ע ויוכלו להשיג קדושת הפסח ואף שעדיין לא נצטוו על השבת מ"מ קדושת שבת קביעא וקיימא מצד השי"ת כדאי' (בפסחים קיז:) שהשי"ת קרא לשבת קודש כמש"נ ויקדש אותו, וכל עיקר הכח שישראל מקדשין למועדות הוא ע"י קדושת השבת שזוכין ישראל ושוב עי"ז יכולין לעשות מקרא קודש ופסח הי' הראשון שקדשו ישראל וז"ש תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים, ובתיקונים (תי' לו) יהי אור דא פסח אור לארבעה עשר כו' והיינו שאז התחיל האור שזכו ישראל לקדושה, ומה שהי' כח בישראל לקרוא לפסח קודש ביציאת מצרים שהי' מקחו מבעשור היה גם כן על ידי קדושת השבת שחל אז בשבת כאמור, ומש"ה קראו שבת הגדול דקדושת שבת גרם שיוכלו ישראל לקרא קודש ואף שאו"ה גם כן מקדישין נו"נ כישראל הוא גם כן רק מצד קדושת ישראל, אבל לעכו"ם אין שום שייכות לקדושה שעיקר הקדושה על ידי שישראל קדושים, ולזה זכו אז ע"י קדושת שבת וכאמור:

## פרק יא

**איתא** בזוהר הקדוש (פ' צו כ"ט ע"א) אבל אינון חייביא ולא משתדלן באורייתא ומציה כו' אינון עבדין לאומין דעלמא ומשתעבדין בהו כגון עבדים היינו לפרעה במצרים ואי נטרו שבתות ויום טוב אתמר בהו ויוציאנו ה' אלוקינו ויתקיים בהו למען ינוח שורך כו' ובהמתך ע"ה אקרו בהמה כו', פסח הוא זכר ליציאת מצרים וככאן אמר דבכל יום טוב ושבת אתמר בהו ויוציאנו ה"א ובאמת בכל יום טוב ואף בשבת אומרים זכר ליציאת מצרים והי' ראוי לומר רק בפסח. מה שאין כן שבועות זכר למתן תורה וכן ר"ה זכרון ליום ראשון ויום הכפורים מחילת עונות, אך הזה"ק מיישב זה דכל ענין שיעבוד מלכיות בא מחמת שיש לאו"ה קטרוג על ישראל שיש להם לישראל גם כן נגיעה בהרע מהקלי' שלהם ובאמת השאור שבעיסה בא מהאומות ממה שנמצא בהם הרע בפועל ומזה מכניסין השאור שבעיסה גם בלב ישראל. וזה מתברר בשבת שאפילו ע"ה איתא בירושלמי (פ"ד דדמאי) דאימת שבת עליו דאז נופל הפחד והיראה על כל א' מישראל וז"ש ואי נטרו שבתות ויו"ט אתמר בהו ויוציאנו ה"א שכל האומות נקראו ע"ש מצרים ע"ש שמצירין לישראל כמ"ש במדרש (ויקרא רבה פ' י"ג) והיינו שמעיקין לישראל בהקלי' שלהם כנ"ל וכששומרים שבת אתמר בהו ויוציאנו משם ויתקיים בנו למען ינוח וגו' ובהמתך ע"ה בהמה אקרי וזה מתברר מתחלה ביציאת מצרים שהיה גלות הראשון ואחר כך יצאו ברכוש גדול שהוציאו כל הקדושה משם ומש"ה בכל המועדים ואף בשבתות הוא זוכה ליציאת מצרים, וזה ענין שנהגין לומר בשבת הגדול עבדים היינו כו' כמ"ש בש"ע (או"ח סי' ת"ל) ואף שהקשו ע"ז מהמכילתא כמ"ש (בביאו' הגר"א ז"ל) אבל

מנהג ישראל תורה הוא והוא מטעם שהשבת שנתבררו אז ישראל יהי' חג הפסח שאז היה יציאת מצרים בפועל שנתבררו אז ישראל שהם קשורים בשורשם בהשי"ת ורצונם לעשות רצונך ומי מעכב השאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות כמ"ש (ברכות יז:) והיינו שהאומות היו מכניסין השאור בלב ישראל כמש"נ וירעו אותנו המצרים דהיינו שעשו אותנו רעים שהקיפו לישראל בקליפתם, ומש"ה בשבת שקודם זה שכלול מקדושת החג שאחריו כמ"ש קדשתו מכל הזמנים אומרים בו עבדים היינו לפרעה ממצרים ויוציאנו ה"א כאמור וכמ"ש בזוהר הקדוש כנ"ל:

## פרק יב

**במדרש** שוח"ט תהלים (קלו) עה"פ למכה מצרים בבכוריהם איתא מיד יצאו ונטלו כ"א חרבו והרג את אביו שנאמר למכה מצרים וכו' ששים רבוא הרגו הבכורות באבותיהם ע"ש והתסו' (בשבת פז:) כתבו שמטעם זה קורין אותו שבה"ג ולכאורה אין הנס תועלת ליציאת מצרים וגם כאן ייחוד כל"ח על למכה מצרים בבכוריהם והענין הוא שמצינו שאמר משה רבינו לפרעה הן נזבח וגו' ולא יסקלינו ומה זה תפס לשון סקילה ולא מיתה סתם, אך איתא במדרש (שיר השירים פ' קול דודי) א"ל משה רבינו האיך אנו נגאלין וכל מצרים מטונפת מע"ז שלנו וכו*, וכמו שקטרוג עיזא שר של מצרים הללו עוע"ז וכ'ו אך השי"ת אמר משכו וקחו ודרשו משכו ידכם מע"ז וכו' ולכן נתירא משה רבינו ע"ה שאם * תועבת מצרים יתעורר הקטרוג אז מע"ז, כמו שמצינו שענו לירמיה כי עשה נעשה וגו' לקטר למלכת השמים וגו' כאשר עשינו וגו' ונשבע להם ונהיה טובים וגו' ומן אז חדלנו לקטר וגו' חסרנו כל וענה להם ירמיה הלא את הקטר אשר קטרתם וגו' אותה זכר ה' וגו' והלוא הם אמרו שאז הי' להם כל טוב ולמה כעת זכר ה' את מעשיהם להענישם על העבר ובעת שעברו לא נענשו, אך מאז שעשו הרע יכול להיות שלא נענשו רק היה להם טוב כדי להאבידם, ורק אחר שעזבו הרע והתחילו לשוב אז נתעורר עליהם הקטרוג וזה שאמר להם ירמיה שאתה זכר ה' וגו', וכן משה רבינו ע"ה לא נתירא מפני המצרים אם הי' מסכים השי"ת שיזבחו תועבת מצרים לעיניהם, אך נתירא שלא יתעורר אז הקטרוג מע"ז על ישראל שדינו בסקילה ודין ד' מיתות לא בטלו (כמ"ש כתובות ל.) וזהו שאמר משה ולא יסקלנו והשי"ת אמר להם משכו ידכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה ולבטל הקטרוג היה הנס למכה מצרים בבכוריהם עפמ"ש בזוהר הקדוש (בתוס' לפ' בלק ד' רל.) מאשר יקרת בעיני נכבדת כו' מאשר יקר מבע"ל וכו' ואתן אדם תחתיך וכו' והוא שהבע"ת מיד עאל ואתדבק בי' בקוב"ה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קכט א) ואברהם זקן בא בימים באינון יומין עלאין שבירר א"ע בכל הז' מדות ולא זכה לזה רק כד הוה סיב

וכו' ואמר שם ומאריהון דתשובה בשעתא חדא ביומא חדא ברגעא חדא קריבין לגבי קב"ה וכו' והעצה ואתן אדם תחתיך והיינו כמו יוהכ"פ דכ' ונשא השעיר את כל עונותם ודרשו (בר"ר פ' סה) השעיר זה עשו כו' את כל עונותם עונות תם דכתיב ויעקב איש תם והיינו שהשי"ת מלמד זכות על ישראל שכל העונות גרם עשו שהוא הכניס בהם השאור שבעיסה וישראל באמת רצונם לעשות רצון אביהם שבשמים, וזהו ואתן אדם תחתיך ההיא אדם דאתא מעמא אחרא, וכן היה כאן יצאו ונטלו כ"א חרבו והרג את אביו מפני שהם היו ב"נ ומיתת ב"נ לעולם בסייף (כמ"ש סנהדרין נו.) והרגו ששים רבוא לכפר הקטרוג מעל ישראל שהם המצרים הי' החייבים במה שעבדו בישראל בפרך. אחר כך ברצון מ"מ מצינו (כתובות נא:) דחשיב אונס מ"ט יצר אלבשה ולכן היה החשבון ס"ר למספר בני ישראל, (כמשנ"ת לעל מ"א) לכן ייחד הכ' למכה מצרים וגו' כל"ח שזה היה חסד מיוחד לכפרת ישראל כאמור:

## לחג הפסח

### פרק א

**בחג** זה יש אכילת מצוה שמברכין עליו אקב"ו שמכניס האכילה קדושה ואכילת שבת אף שהוא גם כן אכילת מצוה מכל מקום אין מברכין עליה, מה שאין כן אכילת הפסח שהוא קרבן והוא סעודתא דמלכא לחמי לאש עד"ש (בזח"ג ז' ב') ישראל מפרנסן לאביהן שבשמים וכן בא מצוה ראשונה בתורה באכילת פסח אכילת מצוה שבא לתקן הקלקול של אדם הראשון שהוא שורש הסתת הנחש להכניס תאוה באכילה ובא מצות הפסח לתקן הפגם, ובזה"ז שה"ל פסח יש אכילת מצוה מצה ומרור שמברכין עליהן אקב"ו, וכן מתחלה איתא (סנהדרין לח ) אדם נברא בערב שבת כדי שיכנס לסעודת שבת מיד, והיינו דאכילת שבת בא לתקן מה שפגם אדם הראשון באכילה, והיינו דבאמת כל אכילת אדם הראשון הי' מצוה וכמ"ש בטל עשרה מאמרות מהרמ"ע ז"ל דמ"ע של אדם הראשון הי' מכל עץ הגן אכל תאכל והוא קלקול ולא קיים מ"ט זו ויקוים לעתיד, מ"מ אין זה אכילת מצוה כמו אכילת שבת שהוא כקרבנות סעודתא דמלכא וזה דגרם באדר"נ כדי שיכנס לסעודת שבת מיד ויתקן הפגם שפגם באכילה ובגמרא הגיר' שיכנס לסעודה מיד שכל אכילתו היה מצוה, ואכילת שבת אף שהוא מצוה מכל מקום אין מברכין עליו אף שבא גם כן לתקן הפגם באכילה, רק שבת הוא רק נייחא דכ' וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאד ונדרש (בב"ר פ"ט) על כל היפוך הטוב שהוא כדי שיהי' טוב מאד, רק שם היה שצפה השי"ת שעתיד להיות אומה ישראלית שיקבלו עול מלכותו

בשבת וינוחו בשבת מכל עסקיהם ובזה היה לו נייחא בעולמו כמ"ש (ב"ר שם) עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית לפני בשעה זו אבל ביציאת מצרים שכבר הי' אומה שלימה שקבלו עול מלכותו אז בא המצוה באכילה שמכניס קדושה ומתקן שורש הפגם ובא המצוה באכילת ירקות שזה היה קללות אדם הראשון כמ"ש (פסחים קיח.) זלגו עיניו דמעות אני וחמורי נאכל באבוס אחד כיון שא"ל בזעת אפך תאכל לחם נתקררה דעתו כו' ועדיין לא פלטינן מינה דקא אכלינן עוסבא דדברא, ובאדר"נ (סופ"א) הגיר' כיון ששמע אדם הראשון ואכלת את עשב השדה נזדעזעו אבריו כו' א"ל הקב"ה הואיל ונזדעזעו אבריך בזעת אפך תאכל לחם ובב"ר (פ' כ') הגיר' הזיעו פניו אמר מה אני נקשר לאבוס כבהמה א"ל הקב"ה הואיל והזיעו פניך תאכל לחם וההבדל בין הגרסאות דלגמר' ואדר"נ הפי' בזעת אפך תאכל לחם ע"י היגיעה כעין מ"ש (ברכות נח.) כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול כו' שקודם הקלקול הי' אכילת אדם הראשון רק מפרי העץ בלי שום יגיעה ואף חטה מין אילן הי' כמ"ש (שם ו.) והיה גדול גלוקסאות כמו שיהי' לעתיד אחר התיקון שעתידה א"י שתוציא גלוסקאות כו' (כמ"ש שבת ל.) ולא היה לו שום יגיעה ואחר הקלקול נאמר לו בזעת אפך תאכל לחם שיהי' נצרך ליגיעה רבה עד שיתקן הלחם למאכל אדם מה שאין כן להמ"ר פ' בזעת אפך ע"י שהזיע פניך תזכה שתאכל לחם ולא רק עשב השדה:

**ובא** התיקון בחג הזה באכילת ירקות שהוא בא ע"י הקללה ואכלת את עשב השדה, וכאן אוכלין אותו בקדושה ומברכין עליו אקב"ו על אכילת מרור והיינו שאף זה שהיה הוא כדי שיהיה טוב מאד כמ"ש (בזח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא וכו' ואדרבה אכילת הירקות שבא ע"י קללה היא קדושה ומכניס עוד קדושה לגוף ומברכין עליו אקב"ו שכל מצוה מכניס קדושה לגוף, וכן יש מצוה באכילת מצה שהוא לחם וכן בזמן שבית המקדש קיים היה מצות אכילת פסח שהוא בשר, וכל הג' דברים שבאו בחג זה במצוה וקדושה לגוף הם דברים שלא היה רשות לאדם הראשון לאכול, הירקות הוא רק ע"י קללה ואכלת את עשב השדה ומצות לחם הוא גם כן לאחר הקלקול, שקודם הקלקול היה אכילתו רק מפרי העץ כמו שאמרנו, וכן פסח לא הותר לאדם הראשון אכילת בשר כלל, ורק לנח נאמר כל רמש אשר הוא חי לכם יהי' לאכלה כירק עשב השדה נתתי לכם את כל, והיינו דלאדם הראשון קודם הקלקול לא הוצרך כלל לתיקון האכילה ולד"ת, רק היה נצטוה על מ"ע א' מכל עץ הגן אכל תאכל שיאכל מפרי העץ ואין עץ חיים אלא תורה כמ"ש (ברכות לב:) והוא כמו במתן תורה דאיתא (שיר השירים פ' ישקנו) בשעה ששמעו ישראל אנכי נתקע ת"ח בלבם, והיינו שמאמר

אנכי כולל כל הד"ת שהם תרי"ג זיני עוטין כמ"ש (זח"ב פב ב) והיינו עצות לזכות למאמר אנכי:

**וכן** נצטוה לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דל"ת (כמ"ש בחז"א כז א' ובתיק"ז ת' כא) והיינו דמ"ע אכל תאכל היה כולל כל המ"ע, אם היה אוכל מעץ החיים והיה כל אכילתו מעץ החיים שהוא תורה, ומצות ל"ת ומעץ הדעת טו"ר לא תאכל היה כולל כל המל"ת כעין מ"ש (שיר השירים שם) בשעה ששמע לא יהיה בך נעקר יצר הרע מלבם אך אחר הקלקול הוצרך לרב חכמה שיתקן הרב כעס ועז"נ ואכלת את עשב השדה וזה שנדרש בזוהר הקדוש (ח"א שם וש"מ) וימררו את חייהם בעבודה קשה בקושיא בחומר בק"ו ובלבנים בליבון הלכתא ובכל עבודה בשדה דא ברייתא כו' ואיך דרשו זה על תורה שבעל פה ובפשוטו קאי על עבודת הפרך, אך כ"מ שנזכר בתורה חייהם היינו שורש החיים שהוא הד"ת כמש"נ ראה נתתי לפניך החיים וכ' וימררו את חייהם שמררו את החיים שלהם שהוא הד"ת ועי"ז זכו לתורה שבעל פה שבא בעמל וביגיעה ובנידוד שינה וצער גדול כמו שחשב בתנחומא (נח ג) והוא הרב חכמה לתקן הרב כעס, וזה שדרשו כל הלשונות על תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס שאלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה (כמ"ש נדרים כב:) והיה כלול בהם כל הד"ת והתורה שבעל פה, ובא המצוה מרור ע"ש וימררו את חייהם וכו' והיינו שע"י מה שמררו את חייהם אדרבה גרם שיזכו לרב חכמה לתקן הרב כעס, דגלות מצרים הי' הכנה למתן תורה, והיינו לתורה שבכתב, אך אז היה כלול כל התורה שבעל פה בתורה שבכתב כמו בדברות הראשונות שבמאמר אנכי נתקע ת"ח בלבם, וה"פ אורה כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ"ג) ואחר כך נגנז האור לעמלי תורה שבעל פה (כמ"ש במ"ת שם) ואוכלים ירקות ומברכין עליהם אקב"ו על אכילת מרור שאדרבה ע"י המרורים זכו לרב חכמה כאמור, ואיתא בתיקו' (ח' יג ד"ה שתותאי) ואמרין מרור ע"ש ו' דאתפרש מן ה' ודא גרים לון וימררו את חייהם כו', וכן האר"י הק' חשב זרוע וביצה כנגד חסד גבורה, ומרור כנגד ו' עמודא דאמצעיתא, והיינו ו' אות אמת (כמ"ש בזוהר הקדוש ר"פ ויקרא) אמת זו תורה (כמ"ש ברכות ה.) ויש ו' זעירא המילוי ו"ו קדושת יוסף הצדיק שהוא ההמשכה מתורה שבכתב לתורה שבעל פה דאחוד בשמיא וארעא, וז"ש ומאן גרוס דא מן שדי רשימו דברית כו' שהוא גם כן הו' זעירא דשם פסח אור לארבעה עשר ויהי אור ר"ה כו' והיינו תורה אור שבפסח הי' התחלת הופעת ד"ת שניתן לישראל והוא כנגד אברהם וכמ"ש בתיקו' (תי' ל) יהיה אור דא ימינא ויהי אור דא שמאלא, והיינו יהי אור זה אברהם (כמ"ש ב"ר פ"ב) שלמד תורה מעצמו שנעשו ב' כליותיו כמין ב' רבנים כו'

כמ"ש (ב"ר פ' ס"א) ורק השי"ת אמר יהי אור דא פסח ויהי אור הווית אור הוא ר"ה ששם מתחיל התחדשות הד"ת איך שכלול בתורה שבכתב והוא כנגד יצחק:

**וכן** בא מצוה באכילת מצה שהוא לחם דכ' ולחם לבב אנוש יסעד, והיינו אף אנוש שהוא מדרגה הפחות שבלשונות שנקרא אדם (כמ"ש זח"ג מח רע"א) מ"מ לחם שהוא ד"ת תורה שבכתב לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב (כמ"ש רע"מ עקב רע"א ב) לבב אנוש לבב היינו הב' לבבות כמשנ"ד (סוף ברכות) בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע יסעד שסועד ב' הלבבות ואדם הראשון קודם הקלקול לא הוצרך לאכילת לחם, שהיה לו הפרי עץ עץ חיים כולל כל הד"ת כמ"ש, וכן אכילת בשר לאדם הראשון דאיתא (פסחים מ"ט:) ע"ה אסור לאכול בשר שנאמר זאת תורת הבהמה כו' ואדם הראשון לא הוצרך לד"ת ותורה שבעל פה שהיה המ"ע שלו מכל עץ הגן אכל תאכל כולל כל המ"ע כאמור, ורק לנח הותר הבשר דאיתא (פירש"י נח ועי' זבחים קטז.) למדני שלמד נח תורה, והיינו שבדור המבול רצה השי"ת ליתן להם תורה כמ"ש ברע"מ (פנחס רטז א) דעתיד הוה משה לקבלא אורייתא בדרא דטופנא אלא בגין דהוו רשיטיא הה"ד בשגם כו' בשגם זה משה, וכ"כ גם רמז לזה בגמרא (חולין קלט:) וכן איתא במ"ר (משפטים פ"ל) ביקש הקב"ה ליתן להם ד' דברים תורה כו' ודעת דרכיך לא חפצנו זה תורה כו' והיינו תורה שבכתב שרצה השי"ת ליתן להם ע"י נשמת משה שהיה אז שם, אך אז היה כלול כל תורה שבעל פה בתורה שבכתב כמו בדברות ראשונות ואז הותר לנח אכילת הבשר שהוא מרמז גם כן לתורה שבעל פה כמו שמצינו הלשון (קידושין מו.) הרי שלחן והרי בשר וכו' וכן (ב"ב כב.) תו אכלי בשרא שמונא בי רבא, והיינו אחר שנתישר הלב ישרים לשמחה לישרי לב שמחה (כמ"ש סופ"א דתענית) והיינו דצדיק שיש לו עסק עוד להתגבר על יצרו זוכה לאור צדיקים לאורה אור זרוע ואחר כך זוכה לישרי לב שמחה וזש"נ ויין ישמח לבב אנוש יינא דאורייתא דבעל פה (כמ"ש רע"מ שם) וזה ישמח לבב ב' הלבבות ואפילו אנוש שדרשו (שבת קיח.) אפילו עוע"ז כאנוש מוחלין לו. ועל ידי הרב חכמה יכולים לתקן הרב כעס שקלקלו, וכן בשר איתא (פסחים קט.) אין שמחה אלא בבשר אין שמחה אלא ביין וזה שהותר אז אכילת הבשר, ודור הפלגה היה בבבל ששם הוא מקום עיקר התפשטות תורה שבעל פה (כמ"ש סוכה כ.) והרגישו אז אנשי דור הפלגה שכאן מקום התפשטות תורה שבעל פה ועשו המגדל זלע"ז כנגד בית המקדש שורש תורה שבעל פה. ששם לשכת הגזית שמשם יוצאה תורה לכל ישראל כמ"ש (סנהדרין פו:) ובמצרים היה דור המבול ונגזר עליהם היאורה תשלכהו וכן נפשות דור הפלגה שעל ידי זה נגזר עליהם עבודת פרך בחומר ובלבנים וכמ"ש (מהאר"י

הק' ז"ל) ולכן כ' וימררו את חייהם שעל ידי שמררו החיים שלהם זכו לכל הד"ת ונדרש בחומר בק"ו ולא על מדה אחרת מי"ג מדות. אך כל הי"ג מדות לא מצינו שיהיה אדם דן מעצמו רק בק"ו (כמ"ש סוכה לא. וכפירש"י) ומש"ה נדרש בחומר בק"ו שאדם דן מעצמו ומ"מ נכלל בד"ת, ובלבנים בליבון הלכתא וכו' שהוא עיקר היגיעה בתורה שבעל פה ללבן ההלכה ולכל זה זכו על ידי וימררו את חייהם להרב חכמה שבא לתקן הרב כעס. וז"ש מרור שאנו אוכלים ע"ש שמררו את חיי אבותינו במצרים ואנו אוכלין המרורים ומברכים אקב"ו שאדרבה זה גרם לנו לזכות לכל התורה שבעל פה. וכן מצות אכילת מצה שהוא נהמא דאורייתא דבכתב שזכו אז למתן תורה לתקן נשמת דור המבול שהיו מוכשרין לקבלת תורה שבכתב ואחר כך מצות אכילת פסח שהוא הבשר אין שמחה אלא בבשר שזוכין אחר כך ליישר הלב לישרי לב שמחה וזש"נ ואכלו את הבשר וגו' ומצות על מרורים יאכלוהו שלא יוכלו לזכות לאכילת הבשר שהוא לישרי לב שמחה רק ע"י שזוכין מקודם למצה שהוא לכו לחמו בלחמי תורה שבכתב ומרורים שהוא היגיעה בתורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס והוא שזוכין להאור הנגנז לעמלי תורה שבעל פה אור זרוע לצדיק. ואחר כך יכולים לזכות לישרי לב שמחה לאכילת בשר פסח שזה מעלה יתירה שמתיישר הלב ונעשה גם הלב כסיל מלא קדושה ונתרוקן הרע ממנו ובפסח בא המצוה בלחם מצה והיינו לברר א"ע שיתרוקן הרע מלב כסיל ויבערו מכל וכל השאור שבעיסה שמרמז ליצר הרע, ואחר כך בשבועות במתן תורה בא המצוה להקריב לחם חמץ, והיינו שבאמת השאור שבעיסה הוא גם כן נקרב לגבוה שהיא שאור שמיעוטו יפה (כמ"ש ברכות לד ) והיינו שאז הזמן ואני אמרתי אלקים אתם ובאמת שורש התיקון הוא שיהיה השאור שבעיסה היצר הרע שיהיה לחדוותא דשמעתא וזה תכלית המכוון. וע"ד מ"ש הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מח' פרקים ופ"ב מה' דעות) שמי שקלקל צריך להנהיג א"ע על קצה האחרון עד שיחזיר לדרך האמצעית ואז ינהג כן כל ימי חייו וכן מתחלה בא המצוה באכילת מצה ונאסר השאור שבעיסה וצריך לבערו שלא ישאר ממנו אפילו משהו ואחר כך בשבועות מקריבין השאור שהוא השאור שמיעוטו יפה שיהיה חשק טוב לחימודי דאורייתא וזה תכלית המכוון דרך המיצוע שיהיה השאור שמיעוטו יפה לעבודת השי"ת ומקריבין מהשאור לגבוה:

## פרק ב

**בגמרא** (פסחים קטו:) לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, והיינו שצריך להיות דרך שאלה ותשובה הבן שואל מה נשתנה ואביו משיבו וכמ"ש (שם קטז.) בנו שאלו כו' אשתו שאלתו ואם לאו הוא שואל לעצמו, וכן במאמר ר"ג מצה שאנו אוכלין ע"ש

מה כו' מרור ע"ש מה כו' ואין אומרים סתם מצה שאנו אוכלין ע"ש שלא הספוק כו' רק דרך שאלה ותשובה (וכ"כ גי' הרא"ש) והיינו שבלילה צריך האדם להרגיש בנפשו חדשות שצריך האדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים כו' והיינו שאז הרגיש אדם בנפשו הרגש חזק שיצא מן היצר, וכן צריך כל אדם להרגיש בכל ליל פסח כאלו הוא יצא ממצרים ולא יהיה הדבר אצלו כדבר הרגל לאכול מצה ומרור וכדומה, וכן כל עיקר תקנת טיבול ראשון אמרו שהיא כי היכי דליהוי היכירא לתינוקת (כמש"ש קיד:) והיינו שיתעורר האדם מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שיש שינוי בזה ויצא מהרגל ובא השאלה ראשונה על טיבול ירקות שזה הי' קללת אדם הראשון שמקודם היה מאכל אדם רק פרי העץ ואחר כך נתקלל אדם הראשון ואכלת את עשב השדה וכיון שהזיעו פניו וא' אני וחמורי נאכל באבוס אחד א"ל הקב"ה הואיל והזיעו פניך תאכל לחם כמ"ש (בראשית רבה פ" ) וכאן ביציאת מצרים אחר מכה עשירית שיצאו ישראל מכל י' הקליפות ונכנסו לעשר מדות דקדושה, שכן היו עשר מכות נגוף למצרים ורפוא לישראל כמ"ש (זח"ב לו א) התחיל התיקון לפגם אדם הראשון, וצריך להרגיש השינוי שיתוקן הכל ולא יהי' שאור שבעיסה וזה צריך האדם להרגיש בכל ליל פסח הרגיש מחודש ושינוי שלילה זו משונה מכל הלילות שבזה מרגיש כאלו הוא יצא ממצרים ואף דאכתי עבדי אחשורוש אנן מ"מ הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה שמזה כבר יצאנו שלא יהיה שעבוד כזה כמו במצרים שהקיפה הקליפה מכל צד כמש"נ גוי מקרב גוי כעובר במעי אמו ומזה כבר יצאנו וצריך אדם להרגיש בכל שנה יציאה מחודשת כאלו הוא יצא ממצרים:

## פרק ג

**ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים כולנו יודעים את התורה.** אומרים ג' לשונות חכמים נבונים יודעים נגד ג' מדות חב"ד כולנו זקנים דזקן זה שקנה חכמה כמ"ש (קידושין לב:) והיינו שקנה החכמה בקנין והוא על ידי בחינת הדעת המחבר מוחא ולבא חו"ב פנימיות מכ"ע שע"ז מורה זקן וכמ"ש (בזח"א קכט א) ואברהם זקן דאעול באינון יומין עלאין, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים ואין הכוונה על הסיפור בלבד שע"ז א"צ חכמה שהיא הכל דברים כתובים, רק העיקר כמו שאמרנו להכניס הבהירות בלב כאלו הוא יצא ממצרים ושירגיש זה בנפשו כמו שהרגישו אז השמחה והחירת כשיצאו בליל זה, וע"ז אמרו כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח ואף שהוא גם בפשוטו וכמו שהביאו אחר כך שהיו מספרין ביציאת מצרים כל אותה הלילה כו' אבל העיקר להכניס בהירות הזה בלבו ועל זה זכר שאפילו מי שקנה החכמה

בקנין צריך לענין סיפור יציאת מצרים, וע"ז הביא הזוהר הקדוש (ח"ב מ' ב') שעתא כניש קוב"ה כל פמליא דילי' ואמר זילו ושמעו ספורא דשבחא דילי דקא משמעי בני כו'. ומה נשתנה השבח הזה שמתפאר בו השי"ת רק עיקר השמחה שמרגיש האדם בסיפור יציאת מצרים כאלו הוא יצא ממצרים, וזה הסיפור הוא אחר שיצאו מז' מדות תחתוניות ובאו לכלל ג"ר, ולמה נצרך הסיפור דכבר אמרנו שהעשר מכות היו כנגד עשר מדות שיש כנגדן בזלע"ז עשר כתרין דמסאבותא ובכל מדה היה נגוף למצרים ורפוא לישראל שהוציאם מקלי' א' והכניסם למדה א' דקדושה, ולכן במכת ארבה שהיה מכה ח' וכבר נתבררו ויצאו מז' הקלי' ונכנסו בקדושה מתתא לעילא בכל הז' מדות תחתוניות דקדושה כתוב אחר זה ולמען תספר באזני בנך וגו' ולכן זכר כאן גם כן כנגד ג"ר חכמם נבונים ויודעים, וזכר זקנים שחיבר הדעת ע"י שמופיע מכ"ע וכאמור, וכן נזכר במצה ע"ש וכו' עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים מלכים היינו מלכות, מלכי היינו ו' מדות, מלך מלכי המלכים היינו ג"ר והוא לחם שעונין עליו דברים הרבה לספר ביציאת מצרים וכאמור:

## פרק ד

**איתא** במשנה (פסחים צו.) מה בין פסח מצרים לפסח דורות כו' פסח מצרים נאכל בלילה אחת ופסח דורות כל שבעה והנה גם פסח דורות נאכל רק לילה אחת ובגמרא שם מתרץ דקאי על איסור חמץ דפסח מצרים חמוצו נוהג רק יום א' ופסח דורות חימוצו נוהג כל ז' אבל שטחיות לשון. המשנה נראה דקאי על קרבן פסח, והנה בפ' ראה נאמר לא תאכל עליו חמץ ז' ימים תאכל עליו מצות, ועליו היינו על הקרבן פסח ומה ענין ז' ימים של אכילת מצהעל הקרבן פסח והלוא גם בזה"ז אכילת מצה ז' ימים וגם מה זה שנאמר זאת להקדמה למצות קידוש בכורים שאחר מאמר השי"ת קדש לי כל בכור אמר משה רבינו ע"ה מקודם לישראל לא יאכל חמץ היום אתם יוצאים וגו' שבמצרים נוהג רק יום א' ולדורות נוהג כל ז', וי"ל בזה דהנה עיקר ענין קרבן פסח הוא שפסח הקב"ה על בתי ב"י ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם והמשחית ידוע שהוא השטן הוא מלה"מ והוא היצר הרע שבנפש המסית ומדיח ועולה ומקטרג וכו' והוא השאור שבעיסה ועל ידי שנשתקעו אבותינו במצרים בסיבתו במ"ט שערי טומאה מזה עצמו היה הקטרוג גדול מאד מה נשתנו אלו מאלו עד שכביכול הקב"ה בכבודו ובעצמו הוצרך לעמוד על הפתח להושיעם מכף מעוול וחומץ וזה הענין נוהג גם לדורות כאשר מקריבין הפסח כמש"נ ואמרתם זבח פסח הוא לד' אשר פסח על בתי ב"י וגו' שכביכול השי"ת מרחם על כל פרטי נפשות ישראל אשר נשתקעו בעומק השפלות מצד השאור שבעיסה לעמוד

לימיו אביון להושיע משופטי נפשו, וע"ז ניתן גם כן המצוה להשבית השאור והחמץ מצד הנפש שהוא עיקר היצר הרע של פגם הראשון של תאות אכילה וגם כל מיני תאות הגוף שהוא השאור שבעיסה ועל זה אמרו (ברכות לד.) שהשאור מיעוטו יפה כמ"ש בזוהר הקדוש (מה"נ תולדות קלח א') שיצר הרע של תאוה נקרא לבן שיתלבן לע"ל מפני שבעצם היצר נברא לחמודי דאורייתא כמש"נ שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב וגו' רק מה שהאדם עושה אותו רע להשתמש בו לחמדת הבלי העולם הזה ולכן בעצרת מקריבין ב' הלחם של חמץ מפני שבזמן מתן תורה נכנסו חמודי דאורייתא בנפש ישראל ואז השאור יפה לנפש כמ"ש (סוכה נב ) אם פגע בך מנוול זה כינוי ליצר הרע של תאוה משכהו לבית המדרש יכניס את החמדה זו בעצם לדברי תורה, מה שאין כן בחג המצות שאז המצוה בלחם עוני ואין עני אלא בדעת וכו' וכ"ז שלא נכנס הדעת בנפש לברר הטוב הוצרך לבער השאור והחמץ מנפשו מכל וכל וזהו מצות אכילת מצה בליל ראשון מצד התעוררת האדם בנפשו, ועכ"ז אם אין הקב"ה עוזר לו אין יכול לו שעצם הכח הזה נשפע עליו מלמעלה מצד הפסח כנ"ל וע"ז נאמר בפ' ראה תאכל עליו מצות עליו דייקא שמכח הפסח נשפע על הנפש כח להשבית השאור מנפשו בקדושת אכילת המצה, וגם בדורותינו אלה שאין לנו מקדש להקריב הפסח הקיווי של כל נפש ישראל אשר מצפה לזה שאם היה ביכולת בכל לבו ונפשו היה מוכן להקריב הפסח הר"ז חשוב לפני השי"ת כאלו הקרבנו הפסח להיות נשפע קדושתו זאת עלינו כמאז ורחמנא לבא בעי ועל זה נאמר בלשון המשנה בין פסח מצרים לפסח דורות שחימוצו יום א' ופסח דורות כל ז' מפני שאנו יודעים בנפשינו שכל הכח שלנו של אכילת מצה והשבתת שאור מנפשינו הוא רק מה שנשפע מהשי"ת כח הפסחיה כנ"ל, וכמו כן בלשון חז"ל נקרא חג הפסח על רמז זה ואנו קורין החג על שם הקב"ה שהכל מצדו יתברך, ובלשון התורה נקרא בשם חג המצות כי השי"ת קוראו ע"ש מעשינו כמו שנעשה הכל מצדינו:

**והנה** בפסח מצרים שהיה היציאה הראשונה מתכלית עומק השפלות והיו עוד בלי תורה ובלי מצות כמש"נ ואת ערום ועריה היה הופעת הארת הפסח מספיק רק על יום הראשון ולכן אין חימוצו נוהג רק יום א' שזה תלוי בזה והיינו בחינת מדת אהבה חסד לאברהם ועז"נ זכרתי לך חסד נעורייך וגו' על הזמן הראשון של יציאת מצרים ועל זה רומז בפ' קדש לי וגו' זכור את היום הזה וגו' ולא יאכל חמץ היום וגו' דענין אכילת מצה נקרא בזוהר הקדוש מיכלא דאסוותא דאכילה זו פועל רפואה לשורש מכתו של עולם כמש"נ ומחץ מכתו ירפא ודרשו (ב"ר פ' י') מחץ מכתו של עולם, ונאמר אחר כך והיה כי יביאך וגו' שבעת ימים תאכל מצות שעל ידי ביאתם לארץ נתקדשו כל

המאכלים להיות בקדושה על ידי המצות הנהגת בארץ כמו הפרשת תרומות ומעשרות ושאר מצות של חובת הקרקע שהמה לתיקון המאכלים שיהיו בקדושה דזה תכלית הרפואה בשורש למכתו של עולם שבא מתאות המאכל ועל ידי זה שבעת ימים תאכל מצות היינו שיהיה בכח הופעת קדושת הפסח על כל שבעת ימי החג על ידי התעוררת הנפש להתקדש באכילת המצה כל ז' ימים ונאמר כאן מצת חסר ו' שהיו אז בעניית הדעת וכן בפ' בערב תאכלו מצות כ' חסר ו' ושאר כל מצות שבתורה שנזכר בענין פסח כתיב מלא זולת אלו דעיקר מצות לחם עני מצד עניית הדעת שהי' אז במצרים ועל זה עיקר מצות בערב תאכלו וגו' רק על לילה הא' וכדי לרמז שגם כל כח האתערותא שלנו להתקדש הוא רק מכח הופעת קדושה מלעילא מבחי' ופסח ד' וגו' כדברנו עז"נ בפ' שאח"ז מצות יאכל את שבעת הימים ושם נאמר מצות מלא ו', וגם יאכל מעצמו. ושבעת הימים בה' הידוע והיינו הז' מדות הקדושים הידועים שנקראים ימים כמש"נ כי ששת ימים עשה ד' וגו' ואות י' המילוי ידוע שהוא שורש החיות הנשפע מלמעלא. והיינו שיתברר לנפש שגם כח פעולת אדם בזה היא רק על ידי הופעת הקדושה מלעילא על כל שבעת הימים שהמה ז' מדות הק' כנ"ל, ועז"נ בלשון יאכל שגם פעולת האכילה אינה מצידנו רק מצד השי"ת כמש"נ והבית בהבנותו וכדאיתא בזוהר הקדוש ע"פ ותכל עבודת המשכן מאליו, וזה מרמז על מעשי המצות הנעשום בכוונה רצוי' נתברר להנפש שהשי"ת גמר בעדינו המעשה לטוב כמש"נ ה' יגמור בעדי וגו' מעשי ידך אל תרף, והנה כ"ז היא הקדמת משה רבינו ע"ה לישראל על מצות קדושת בכור, כי עיקר מצות קדושת בכור לברר אשר קדושת ישראל היא בשורש בתולדה מנוקים מבחי' תאוה זו, כי גם כל הנאת הגוף שלהם המה משורש הקדושה וזה היה תכלית הבירור הנגמר לאחר ביאת הארץ שנתקדשו בקדושת המאכל כדברינו, ועז"נ והיה כי יביאך ד' וגו' והעברת כל פטר רחם ויש מ"ד (בכורות ד:) שלא נתקדשו בכורות במדבר עד בואם לארץ אף שהיא חובת הגוף והכל כדברינו:

## פרק ה

**בלילה** זו יש ג' אכילת מצוה שמברכין עליהן אשר קדשנו במצותיו וצונו. וז"ש ר"ג כל שלא אמר ג"ד אלו בפסח לא יצא י"ח פסח מצה ומרור, דאף שאין לנו פסח ונשלמה פרים שפתינו, וחשב כל אחד על שום מה להכניס בלב קדושה מהמצות ע"י המכוון לש"ש, ובשל"ה הקדוש (מס' פסחים מ"ע ק"י ע"א) חשב דג' מצות אלו נגד ג' האבות (וחשב שם הסדר שמרומז ע"ש) ויתכן דפסח שהוא ע"ש שפסח המקום וכו' זהו נגד א"א שלו נאמר ואחרי כן צאו וגו' וזהו תחלת ההצלה שפסח גנן והמליט, ומרור כנגד

יצחק אבינו עפמ"ש (ב"ר פ' ס"ה) יצחק תבע יסורין כו', ומצה כנגד יעקב אבינו דמצה היינו שאין בו שאור שבעיסה שמרמז על היצר הרע המחמיצנו (כמ"ש פירש"י ברכות יז.) והוא תחלת הסתת הנחש להכניס תאוה והנאת הגוף באכילה וזהו שאור שבעיסה, * שאמר מה שקל שבקלים אינו אומר כן (כמ"ש פירש"י ויצא מב"ר) והיינו שהיה כאדם הראשון קודם החטא דכ' ולא יתבוששו מפני שלא ידע כלל מהנאת הגוף ובא כנגדו מצות מצה, אך לפ"ז קשה דהול"ל הסדר פסח מרור ומצה למה הקדים ר"ג מצה למרור, אמת שבפסוק גם כן כ' ואכלו את הבשר וגו' ומצות על מרורים יאכלוהו גם כן הסדר פסח מצה ומרור, אך הא גופי' קשיא למה לא נחשבו בפסוק כסדר האבות, גם לפי הזמן מרור ע"ש וימררו זה היה בגלות מצרים קודם לפסח שפסח כו' ומצה שלא הספיק כו' והו"ל להקדים מרור אף לפסח אבל באמת ענין מרור ע"ש וימררו את חייהם. אין המכוון על היסורין שסבלו. אך הפי' המכוון לתכלית מהיסורין שסבלו שעי"ז זכו אחר כך לבער היצר הרע כעין מה שתבע יצחק אבינו ע"ה יסורין לתכלית טוב, שמדתו גבור הכובש את יצרו. וידע שלא יוכלו לכבוש היצר רק ע"י יסורין שיתקנו העבר ועל ידי זה יהיו ניצולין מיצר הרע להבא שלא יהיה עבירה גוררת עבירה (ונת' במ"א ) וזה שתבע יסורין להנצל מגיהנם היינו לתקן העבר כדי להיות גבור הכובש את יצרו אלהבא, וכנגד זה בא מצות מרור ע"ש וימררו את חייהם ועל ידי זה זכו לצאת מקלי' מצרים, וזה היה בזמן מאוחר אחר הפסח שהיה תחלת ההצלה אשר פסח על בתי בני ישראל וגו' ומשו"ה הקדים הפסח אך למה הקדים מצה למרור, הנה השל"ה הק' (מצה שמירה צ"ז רע"א) ד"ה לחמא הק' הא מצות בערב תאכלו מצות נצטוו בר"ח ניסן ופ' וישא העם את בציקו וגו' הי' אחר כך בט"ו, ואיך אמר מצה ע"ש שלא הספיק, אך באמת המצוה הי' בערב תאכלו מצות תיכף בליל פסח, והיינו מצד השי"ת שנגלה עליהם ממ"ה וגאלם וזכו אז לפי שעה שלא יהיה שאור שבעיסה בלב ישראל כלל, והיינו בתחלה פסח ה' על בתי בני ישראל ובמכה עשירית שהוא כנגד כ"ע (כמשנ"ת כ"פ) זכו ישראל ע"ד נגוף למצרים ורפוא לישראל (כמ"ש זח"ב ל"ו א) להתגלות עתיקא ועל ידי זה זכו למצות מצה בערב תאכלו מצות לשעה, לבער היצר הרע, ואחר כך בא תכלית מהמרורים דוימררו את חייהם שעל ידי זה זכו אחר כך להיות גבור הכובש את יצרו מצד ישראל, ועל ידי זה זכו למתן תורה אחר כך דכ' אני אמחתי א' אתם שנתבער היצר הרע מכל וכל, וזש"נ ומצות על מרורים יאכלוהו שתכלית המרורים להיות גבור הכובש את יצרו, כדי שעל ידי זה יזכו להיות אתפני יצר הרע מכל וכל שזהו קדושת יעקב אבינו שהיה כמו אדם הראשון קודם הקלקול, ומ"מ בזמן קדם מצה שתיכף בליל פסח זכו מצד השי"ת לבער היצר

הרע מהלב לגמרי כמש"נ בערב תאכלו מצות, אך אז הי' חימוצו נוהג רק יום א' (כמ"ש פסחים צו:) ואחר כך חזר יצר הרע למקומו, שהרי בקי"ס כ' והמים להם חמה חסר שהיה קטרוג על ישראל (כמ"ש במכילתא) שקטרוג הס"מ לאלו אתה קורע הים (כמ"ש בשמות רבה פ' כ"א וזח"ב ק"ע ב) ואחר כך זכו על ידי המרורים להיות גבור הכובש יצרו כמש"נ ויראו העם את ה' ועל ידי זה זכו לראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (כמ"ש במכילתא וזח"ב ס' א') ומכל מקום נסתר האור, כמש"נ ויבאו מרתה גו' וכמ"ש בזוהר הקדוש מדבר שור כו' (זח"ב ס' ע"א) ומ"מ הועיל המרורים שעל ידי זה זכו למתן תורה וכמ"ש בגמרא (ברכות ה.) שזכו על ידי יסורין למתן תורה, וזה היה התכלית מהמרורים וזש"נ ומצות על מרורים יאכלוהו, ומ"מ בסדר הזמן זכו למצה קדישות יעקב אבינו מצד השי"ת תיכף בליל א' כמש"נ בערב תאכלו מצות ומ"מ נצטוו תיכף שבעת ימים תאכלו מצות שאחר כך יזכו להיות חירות ממ"ה דלא היו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) וממילא יתבער היצר הרע שהוא המה"מ (כמ"ש ב"ב טז.) ומשו"ה נקרא חג הפסח יום ה' הגדול והנורא מדות אברהם ויעקב שתיכף זכו להצלה רפיא לישראל מק' א"א שמדתו הגדול, וזכו בערב תאכלו מצות ק' יעקב אבינו הנורא (ונת' במ"א:)

**וג'** מצות שלוקחין מרמזין מהס"ת גם כן לג' אבות כמו שאמרנו כ"פ במ"ש שלשה אני יודע שלשה אבות שבכ"מ מספר ג' רומז לג' אבות, וחכמים תיקנו ד' כוסות כנגד ד' לשונות שלך גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי (כמ"ש ב"ר פ' פ"ח) וראיתי לרב קדוש א' שהקשה למה לא תיקנו ד' מצות גם כן ובאמת יותר יתכן לתקן כנגד ד' לשונות במצה שהיא מ"ע מה"ת. מה שאין כן כוסות שהוא מתקנת חכמים ורק נרמז בכוס פרעה וכדומה. אך הענין ד' לשונות. והוצאתי נגד א"א והוא התחלת יציאת מצרים וכנגד זה מצות פסח אשר פסח וגו'. והצלתי ע"ש וינצלו את מצרים שעשאוה כמצולה שאין בה דגים כמצודה שאין בה דגן (ברכות ט:) שבמצרים היו ישראל כעובר בבטן אמו שאז היה מעורב נפשות ישראל בתוך נפשות או"ה ואח"ז הוציאו כל הנ"ק היינו שיצאו ממ"ט שערי טומאה וזהו נגד ק' יצחק אבינו ע"ה להיות צדיק הכובש את יצרו. וזהו והצלת וכנגד מצות מרור, אך מ"מ יוכל יצר הרע לכנוס עוד. ועז"נ וגאלתי נגד ק' יעקב אבינו ע"ה שיהיה בלא יצר הרע כמש"נ בערב תאכלו מצות והיינו שמטתו שלימה שלבסוף יבוררו כל ישראל ולא ידח ממנו נדח, ומכל מקום אחר כך הי' גם כן קטרוגים בקי"ס ואח"ז עד מתן תורה דכ' אני אמרתי אלקים אתם דלא הוו מייתי ונתבטל היצר הרע כמ"ש וכנגד זה נאמר ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים, אך לוחות ראשונות נשתברו, אך כבר אמרנו שאומרים בשבועות זמן מתן תורתינו אף שהלוחות נשברו מכל

מקום יכולים לזכות בשבועות לקדושת לוחות ראשונות אני אמרתי א' אתם, וכן אומרים בפסח זמן חירותינו אף דאכתי עבדי אחשורוש אנן, שהזמן בפסח לזכות לחירות עולם, ואחר כך בלוחות שניים זכו שהיו בהם מדרש הלכות ואגדות כי כפלים לתושי' (כמ"ש שמות רבה פ' מ"ו מ"ז) וזה הרב חכמה לתקן הרב כעס שאלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' (נדרים כב:) ואיתא בזוהר הקדוש (רע"מ ר"פ עקב) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאוריי' דבעל פה, ולזה במצות נהמא דאורייתא דבכתב תקנו רק ג' מצות נגד ג' לשונות והוצאתי והצלתי וגאלתי ק' ג' האבות. שהרי אף שבמאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם ובמאמר ל"י נעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שיר השירים פ' ישקני) מ"מ אחר כך חזר יצר הרע למקומו ומאמר ולקחתי אתכם לי לעם זה יקויים רק לעתיד כשישחט להיצר הרע (כמ"ש סוכה נב.) ויבוער הרע מכל וכל לעולמי עד, מה שאין כן הכוסות שהיא נגד יינא דאורי' דבעל פה תקנו חכמים ד' כנגד כל הד' לשונות שעל ידי תורה שבעל פה יכולים לזכות להיות אתפני יצר הרע מכל וכל להיות נגאל מיד, ולזכות למ"ת כמו בלוחות ראשונות כמאמר ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים לעולמי עד, וכן הד' כוסות כנגד ד' מלכיות (כמ"ש ב"ר וישב שם) והכוס ד' נגד מלכות אדום שעל ידי תורה שבעל פה יזכו לתקן הרב כעס ולזכות לביאת המשיח שאז יזכו שישחט השי"ת ליצר הרע ויבוער מכל וכל בביאת הגואל ב"ב:

## פרק ו

**עבדים היינו כו' הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו וכו'**. כבר עמדו על שינוי הלשון התחיל בלשון עבדים ואחר כך אמר לשון משועבדים וכן אחר כך בפסקא לפיכך הוציאנו מעבדות לחרות כו' ומשעבוד לגאולה גם כן ל' עבדות ולשון שעבוד, הענין דעבד היינו קנוי בקנין גופו, ומשועבד היינו על ידי חוב שיש עליו, וז"ש עבדים היינו כו' ויוציאנו ה"א לחירות, ומ"מ הי' עוד לפרעה טענות עלינו שרדף אחרינו, והיינו מפני הקטרוג שהיה עוד וכמ"ש במכילתא והמים להם חמה כ' חסר א"ת חום אלא חמה שאף על ישראל היה קצף וכ"כ בב"ר (בשלח) שקטרוג הס"מ עד עכשיו עוע"ז כו' וכן בזוהר הקדוש (ח"ב קע ב ). וכן בשעבוד מלכיות יש טענות על ישראל וגאולה היינו במאיר כסף ומשעבוד צריך גאולה ועז"נ חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, וז"ש מעבדות לחרות ומשעבוד לגאולה, וז"ש ואלו לא הוציא כו' משועבדים היינו לפרעה במצרים והיינו אף שמדינת מצרים נחרבה ופרעה נאבד מכל מקום משועבדים היינו לקליפת פרעה במצרים שהוא ערות הארץ ואף שישראל היו גדורים מן העריות אז (כמ"ש שיר השירים)

מכל מקום לא זכו להתברר במדת צדיק יסוד עולם והיה עוד עליהם קטרוג ושעבוד, וזה שחשב מיגון לשמחה עדמ"ש (תענית טו.) ישרים לשמחה לישרי לב שמחה. והיינו כשזוכין לשבת עלאה וזוכין להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו מכל וכל כמ"ש (בת"ז תי' מ"ח) זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בת' לבא ואתפני יצר הרע מן תמן זוכין אז לשמחה ומאבל ליום טוב אור כי טוב חכמה שכנגד זה מאמר יהי אור ה"פ אורה במאמר יהי אור כנגד ה' חומשי תורה (ב"ר פ"ג) ומאפילה לאור גדול מורה בלא שיעור יותר על התפיסה שכל הנעלם מכל רעיון. וג' לשונות הללו כנגד קדושת ג' אבות שהם מרכבה למדות חג"ת והם ענפים מג' ראשונות (כמ"ש זח"ב קעה ב) וכ"כ (שם י"ד ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבינה ליעקב ברזא דדעת, וז"ש בזוהר הקדוש (שם ר"ד א) ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהון ובמ"א (רע"מ זח"ג רנ"ז א) ש' ג' כתרין כתר חכמה ובינה, ואחר כך ומשעבוד לגאולה שהוא נגד קי"ס שעז"נ נתתי כפרך מצרים שנצרך לזה כופר ומחיר כדרך הגאולה והוא כעין מ"ש (ב"ר פס"ה) ונשא השעיר זה עשו את כל עונתם עונות תם דכ' ויעקב איש תם, והיינו שיברר השי"ת שעשו הוא החייב בעונות תם כן בירר השי"ת או בקי"ס שע"י שהיו ישראל במצרים שהם קלי' התאוה ערות הארץ על ידי זה נכנס מעט מזה בלב ישראל שאור שבעיסה ומש"ה נטבעו המצרים במים הזידונים וישראל נגאלו אז גאולה שלימה:

## פרק ז

**לפיכך אנחנו חיבים להודות וכו' למי שעשה לאבותינו ולנו כו'**. בגמרא (ברכות נ.) למי שאכלנו הרי זה בור כו' והא אמרינן למי שעשה לאבותינו כו' א"ל התם מוכחא מילתא, ועכ"פ קשה למה לי' למימר למי הול"ל לה' או לאקינו, אך מ"י היינו בינה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קטו ב') וכאן ט' לשונות, להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס ולמי לשון עשירי מ"י בינה (ע' תוס' יו"ט.), וחשב הוציאנו מעבדות לחירות עלמא דחירו בינה ויציאת מצרים מסטרא דיובל כמ"ש בזוהר הקדוש עה"פ וחמישים עלו בני ישראל, ואחר כך ג' לשונות מיגון לשמחה, מאבל ליום טוב. ומאפלה לאור גדול כנגד ג' ראשונות. ואחר כך משעבוד לגאולה כאמור והי הלשונות כנגד ה' מדריגות שבנפש נר"נ תי' יחידה (מ"ר סו"פ ואתחנן) והם כנגד ד' אותיות הוי"ה וקוצו ש"י שמרמז לכ"ע (כמ"ש זח"ג ס"ה ב) מעבדות לחירות בינה עלמא דאיהו. משעבוד לגאולה נגד מ' מלכות וחשב ג' לשונות נגד יו"ד וקוצו ש"י שמזה בחי' חי' יחידה נשמה לנשמה, ו' שמזה הרוח. לשמחה יחוד קוב"ה וכנסת ישראל כמש"נ ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם. וה' הלשונות וכל א' מהם כלול מעשר נ' שערי בינה. והעשר מכות

שהם היו נגוף למצרים ורפוא לישראל ועליהם אמר ר"ע שכל אחד מהם היה כלול מחמש ג"כ כנגד ה' כחות הנפש שהם מד' אותיות הוי"ה וקוצו ש"י. ה' פרצופין. ולקו נ' מכות. ובקי"ס אף לריה"ג לקו נ' מכות. והכל כנגד ה' פרצופין ה' ברכו נפשי שבגמרא (ברכות י.) וה' מדרגות שבנפש. וה' כחות הנפש ויציאת מצרים ע"י שזכו לחמשים שע"ב וכמש"נ וחמשים עלו בני ישראל:

## פרק ח

**ברוך המקום ברוך הוא ברוך שנתן תורה לעמו ישראל.** בזה מרומז ג' עניינים שאנו מודים להקב"ה עליהם כמו שמסיים כנגד ארבעה בנים דברה תורה, ולכאורה יש להבין בהא דכ' והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם וגו' ויקוד העם וישתחוו ופירש"י על בשורת הבנים הלא זה הוא שאלת בן הרשע ומה זו בשורה שיהיה להם בנים רשעים, וגם מה זו בשורה שיולדובנים, זה יתכן לאיש פרטי הוא בשורה שיולד בנים, אבל לאומה שלימה הלוא עולם כמנהגו נוהג שנושאים נשים ומולידים בנים, אך עיקר הבשורה היה להם שאף הבנים רשעים שיולדו להם לא ידחו מכלל ישראל לעולם כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א צג א) כתוב ועמך כלם צדיקים והא כמה חייבין אית בהו בישראל וכו' אלא הכי תנא וכו' וכד אתגזרו עאלו בהאי אולקא טבא דקוב"ה דכ' וצדיק יסוד עולם כיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק ודאי כלם צדיקים וכו' לעולם ירשו ארץ, וכן איתא בגמרא (סנהדרין מד.) בעכן אף על פי שחטא ישראל הוא אסא דקאי ביני חולפי אסא שמו ואסא קרי לי' אף שעבר על כל התורה ומשך בערלתו שרצה שלא יכירו בו שהוא מהול אף על פי כן אמר לו יהושע יעכרך ד' היום הזה היום הזה אתה עכור ויש לך חלק לעולם הבא, וגם איתא במשנה (שם צ.) ג' מלכים וד' הדיוטות שאין להם חלק לעולם הבא ובגמרא (שם קד:) דורשי רשומות אמרו כלם באים לעולם הבא חוץ מבלעם, דורשי רשומות היינו שמשיגום הרגשה למעלה משכל אנושי והוא רק כמו רושם דאכנה"ג אמרו עליהם שא"ל חלעוה"ב ע"פ שכל השגת אנושי. ורק הדורשי רשומות אמרו שיש להם חלק לעולם הבא מחמת שהם מזרע ישראל ואף על פי שחטא ישראל הוא ולא ידח ממנו נדח, ועל הבשורה הזו היו שמחים ועז"נ ויקוד העם וישתחוו על בשורת הזרע שהובטח להם שיהיה לזרעם קדושת ישראל לעולם. והנה ברוך המקום מרמז לבן חכם שהוא משכיל בתורה ויש לו הכרה בכבוד מלכותו ית"ש ועל זה מרמז תיבת המקום ושואל בדרך חכמה שרוצה להשיג טעם וחיות המקום ושואל בדרך חכמה שרוצה להשיג טעם וחיות מקדושת מצות התורה וע"ז בא התשובה אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן היינו שתכניס בו חיות הדברי תורה שלא תפוג טעמו ממנו, וברוך

המקום היינו שיש לנו השגה בשכל אנושי בטעם וחיות כבוד קדושתו יתברך שמו, ועל שאלת בן הרשע בא התשובה אלו היה שם לא היה נגאל, אבל אחר שגאל אותנו השי"ת ועשה אותנו לאומה ישראלית מעתה כיון שגם הוא נולד מישראל ונימול לשמונה לא יועיל לו רשעתו להוציא עצמו מכלל ישראל אף על פי שעשה תועבות ואף על פי שחטא ישראל הוא ויהיה לו תיקון גם על מעשיו, ועל זה מרמז תיבת ברוך הוא בלשון נסתר שתיבת הוא מרמז על העתיד שנעלם משכל אנושי, כי אין שום השגה בשכלנו איך יוכל הרשע לבוא לידי תיקון אבל השי"ת שהוא למעלה מהשגתינו הבטיחנו שלא ידח ממנו נדח, ועל ענין התם מרמז תיבת ברוך שנתן תורה לעמו ישראל כי ע"י הדברי תורה תוכל להכניס גם בהתם דעת להיות לו השגה קצת בקדושתו יתברך שמו, ועל ענין שאינו יודע לשאול מרמז גם כן תיבת ברוך שהוא שלזה גם כן אין השגת שכל אנושי להשיג איזה צד קדושת ישראל בנפש בור שלגמרי אין בו דעת לשאל ואין לו שום הרגשה בקדושתו, ורק מצד השי"ת שהוא למעלה מהשגת שכל אנושי הבטיחנו שגם בנפשות ההם גם כן מכלל ישראל יחשבו ונוכל גם בנפשם להכניס קדושה, ואת פתח לו כי יש בו גם כן קדושת ישראל:

## פרק ט

יום ראשון

**כי כי חמתיו עבר דגיצם חלף הלך לו** במדרש (שיר השירים ב':י"א) דרש מקרא זה על גלות מצרים ועל גלות בבל ואחר כך על גלות אדום על ענייני שעבוד גליות, והלא בגמרא (תענית ז' ע"א וע"ב) דרשו הגשמים רק לסימני ברכה גדול יום ירידת גשמים כיום שנתנה בו תורה, וכיום שנברא בו שמים וארץ, וישועה פרה ורבה בו שנדרש הכל לטובות ולברכות, אך איתא בגמרא (שם ח:) קשה יומא דמטרא כיומא דדינא ובאמת מצינו בגמרא (יומא נג:) שהכה"ג התפלל ביום הכפורים ואל יכנס לפניך תפלת עוברי דרכים בענין הגשם כי עוברי דרכים מצטערים הם בירידת הגשמים אך הענין הוא דהאומות נמשלו לגשמים מצד כי בריאת האו"ה היה רק בשביל טובת ישראל כמו שיהי' לעתיד דכ' והיו בני נכר איכריכם וכורמיכם ואתם כהני ה' תקראו כמו בשעת מתן תורה דכתוב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' ובאמת להעוסקים בתורה אין להאומות שליטה עליהם כמ"ש (אבות פ"ג) המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ואמנם עוברי דרכים היינו אותם שאינם עושים רצונו של מקום ועוברים מדרך ה' הם מצירים מהם והם הגורמים לשעבוד מלכיות ולצרת ישראל וזה שמרמז המדרש שהארבע מלכיות נמשלו לגשם שמרוה את הארץ כמש"נ כי כאשר ירד הגשם וגו' ונתן

זרע לזורע ולחם לאוכל וגו' כמו כן לעוסקים בתורה אין לשיטה לאו"ה עליהם ואדרבה נותנים לחם לאכול והם איכריכם וכורמיכם, ולעוברי רצונו הם לצנינים והם גורמים השעבוד וכאמור, והנה התורה שבכתב נמשלה לגשם כמש"נ יערוף כמטר לקחי ואין לקחי אלא תורה כדכ' כי לקח טוב נתתי לכם והוא תורה שבכתב שיורדת בגבורה מן השמים, ואמנם בשעת הירידה יורדת מתוך הענן המכסה את זכות השמים כדכ' סכות בענין וגו' ובשעת ירידת הגשם אין רואין את זכות השמים כן בקבלת תורה שבכתב כ' ונגש משה לבדו אל הערפל אף שהיא דק יותר מענן אבל הוא גם כן ענין מכסה ונאמר בעמוד ענן ידבר אליהם וכ"נ כי בענן אראה וגו' והיינו כי התורה שבכתב יורדה מן השמים מפורש מפי הקב"ה וכ' כי לא יראני האדם וחי וגו' לכן כביכול מסתתר בענן אז כי אין יכולים לראות כבודו ית"ש באספקלריא המאירה (כמ"ש יבמות מט:) ותורה שבעל פה נמשלה לטל תזל כטל אמרתי אמירה בלחישא (זח"א רל"ד ב) שאין הדיבור מפורש מפי הקב"ה רק נראה כאלו ההתחדשות היא מצד החכמים בעצמם לכן נמשלה לטל שיורד בשעה שהשמים זכים לגמרי בלי שום מכסה עננים ואפ"ה אין רואים הטל בשעת ירידתו וכמו"כ התורה שבעל פה שנראה כאלו החכמים מחדשים אותם ובאמת הם גם כן דא"ח, והנה בסוכות אנחנו מתפללים על הגשם ובפסח על טל והיינו כי התורה שבכתב ניתנה בתשרי ביום הכפורים כדאיתא בגמרא (סוף תענית) לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים בו ניתנו לוחות אחרונות ונקרא יום חתונתו במשנה (שם כו: ובפירש"י) מצד דהלוחות הראשונות נשתברו דאמר משה מוטב שתידון כפנוי' ולכן נקרא יום חתונתו בלוחות האחרונות ביום הכפורים ולכן מתפללין אנחנו אז על הגשמים שמרמז על השפעת ד"ת שבכתב. ובפסח אנו מתפללין על טל שמרמז על תורה שבעל פה שנקראת תורת חסד כמ"ש סוכה מט:) וכי יש תורה שאינה של חסד אלא זו תורה ללמדה והיא תורה שבעל פה שצריכה ללמדה. וחג הפסח הוא כנגד אברהם אבינו ע"ה שמדתו חסד אנו מתפללין בפסח על הטל שהוא השפעת ד"ת שבע"פ כי בפסח זמן השפעת טלא דעתיקא כמ"ש (שבת פח:) טל שעתיד בו הקב"ה להחיות את המתים ומזה אמרו בת"ז (ת' י"ט) כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו (והוא מ"ש בסוף כתובות אור תורה מחייהו) וכן מפטירין בשבת חהמוע"פ במתים שהחיה יחזקאל ותה"מ היא מטלא דעתיקא כאמור ובליל פסח במכה עשירית שהיא כנגד כ"ע כמ"ש (זח"ב כט א) זכו להתברר עד כ"ע וזה בזכות אברהם אבינו ע"ה דכ' בי' ואברהם זקן שזכה למדת זקן וכ' וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לאברהם אבינו ובכל שמה בת יהבא לאברהם (זח"א רי"ט א) וז"ש (זח"ג רמ"ח א) ה' בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא

שא"א היה אב הראשון שהוליד כנסת ישראל וזה היה הכנה למתן תורה אך נתקלקל ונשברו הלוחות ומבקשין על הטל שיזכו בשבועות על ידי טלא דעתיקא לתקן הכל ויזכו לקדושת מתן תורה דכ' אני אמרתי אלקים אתם. וביום הכפורים זמן שניתנו לוחות אחרונות אף שיש בהם מדרש הלכות ואגדות (כמ"ש במדרש שמות רבה פמ"ו) תורה שבעל פה מבקשין על הגשם לזכות לתורה שבכתב שעל ידי התורה שבעל פה יכולים לתקן הרב כעס ולזכות לגשם תורה שבכתב:

## פרק י

**בפיוט** למוסף טל נתקן ע"ד תשר"ק תן לרצות וכו' ובפיוט גשם ע"ד א"ב זכו אב כו', ובזוהר הקדוש (ח"ב קפו א) איתא ירחא דלכון איהו כסדרן דאתוון אבי"ב דאיהו י"ב רזא דג' (היינו במ"ק י"ב ג') אב"ג כסדרא דאתוון אבל ירתא שביעאה דילי מסיפא דאתוון תש"ר מ"ט אתון מתתא לעילא ואנא מעילא לתתא והיינו א"ב מתתא לעילא תשר"ק מעילא לתתא, וכן האר"י הק' חשב ו' חדשי הקיץ דמטרניתא ו' חדשי החרף דמלכא, ולמה בעלי הפיוט סדרו להיפוך שהתפלה על טל הוא ע"ד תשר"ק ועל גשם דרך א"ב, אך בענין שבודאי תשרי היא כפי שעלה במחשבה לברא העולם והיה להוריד השכינה שיהיה עיקר בתחנונים תש"ר מעילא לתתא, ומש"ה מזכירין שם האבות ומשה ואהרן שהם הורידו השכינה למטה (כמ"ש ב"ר פי"ט) ובניסן שנברא העולם (וכמ"ש התוס' ר"ה כ"ז, במחלוקת דר"א וריי"ד דאלו ואלו דברי אלקים חיים) והיינו כמו שצפה שאין העולם מתקיים והיינו שיקלקלו וצריך האדם לברר א"ע על ידי עבודתו וזה מתתא לעילא ואתוון כסדרן אב"ג והם חדשי דמטרוניתא, וכן תורה שבכתב שהוא מצד השי"ת נמשל לגשם כמש"נ יערוף כמטר לקחי והיינו לקח טוב תורה שבכתב, ותורה שבעל פה שהוא מצד כנסת ישראל נמשל לטל כמש"נ תזל כטל אמרתי, וכמו שאמרנו שכמו הטל אינו ניכר שהוא מן השמים רק ממה שרואין שהארץ לחה יודעין שירד הטל כן התורה שבעל פה דברי א"ח שנוזל מהשי"ת בלב חכמים ואינו ניכר שנראה שהם מחדשים משכלם, וזש"נ תזל כטל אמרתי והיינו אמירה בחשאי כמד"א ואמרת בלבבך (כמ"ש זח"א רלד א) שמופיע השי"ת בלב החכמים, ומ"מ הגשם בא ע"י מעשה הצדיקים כמ"ש (כתובות ה.) מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומ"נ מטר, וכן מצינו (מ"ק כח.) דהא רבה ור"ח תרוויהו רבנן צדיקי הוו מר מצלי ואתי מטרא ומר מצלי ואתי מטרא כו' שבזה ניכר שהם צדיקים שמתפללין על הגשם ובא וכן (תענית ט:) מטר בשביל יחיד כו' האי מישרא בעיא מיא והאי מישרא לא בעיא מיא ואתא מטרא כו' מה שאין כן הטל דלא מיעצר כמ"ש (שם ג.) והיינו שתמיד משפיע השי"ת הטל, ומ"מ נמשל התורה שבכתב

לגשם יערוף כמטר לקחי, שאחר שזוכין לתורה שבכתב ניכר הוא שהוא מהשי"ת כמו המטר כמש"נ כי ה' יתן חכמה וגו' מה שאין כן התורה שבעל פה שנדמה לחכמים שהם מחדשים מלבם ומש"ה נמשל כטל וכאמור, אבל מ"מ הטל מהש"י שמשפיע תמיד ולא מיעצר ואינו בא ע"י תפלת הצדיקים, ולזה סדרו בעלי הפיוט התפלה על הגשמים בדרך א"ב שהוא בא ע"י מעשה הצדיקים שהוא מתתא לעילא ומזכירין שם זכות אבות והרועים שבזכותם אנו מבקשים על הגשם, מה שאין כן התפלה על הטל סדרו בדרך תשר"ק מעילא לתתא שהוא בא מהשי"ת תמיד דלא מיעצר וסדרו טל תן וכו' השי"ת מצדו בלא מעשה ידיהם של צדיקים שהשי"ת משפיע הטל תמיד:

## פרק יא

**אומרים** ג' לשונות לברכה לחיים לשובע, נגד חיי בני ומזוני שהם כלל כל הברכות חיים חיי, שובע מזוני, ברכה סתם היינו ריבוי שכן ברכה ראשונה בתורה ברכה דדגים וברכה דאדם פרו ורבו, ואומרים זה בתפלת טל וגשם, שכן ברכה ראשונה מיצחק אבינו מטל השמים, וברכת השי"ת בפ' והיה אם שמוע ונתתי מטר ארצכם וגו' שכל השפעות מכונות בשם טל וגשם, ומצד השי"ת הוא גשם שהוא כנגד תורה שבכתב כמש"נ יערוף כמטר לקחי וכמו שאמרנו דלקחי היינו תורה שבכתב שניכר שיורד מן השמים וכן תורה שבכתב, תזל כטל אמרתי היינו תורה שבעל פה שמופיע השי"ת בלב החכמים ובאמת הם דברי א"ח ונמשל כטל שאינו ניכר כשיורד מן השמים רק אחר כך כשרואין ליחות הארץ מבינים שירד טל (ונת' לעיל) וכ"כ האר"י הק' דחדשי החורף חדשי דמלכא וחדשי הקיץ חדשי דמטרוניתא, והוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ו א) דחודש אבי"ב אתוון כסדרן א"ב, ותשרי מסופא דאתוון, דאתוון למפרע תש"ר, והוא כמש"ש התוס' (ר"ה כז.) בענין מחלוקת ר"א ור"י דאלו ואלו דברי אלקים חיים דבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן ומתחלה היה תכלית הבריאה להיות עיקר שכינה בתחתונים (כמ"ש ב"ר פי"ט) ולכן אותיות תשרי אתוון למפרע מעילא לתתא, וכן מצינו בגמרא (שם לב.) בראשית נמי מאמר היא:

**ובזה"ק** (ח"ג יא א) חשיב יהי אור מאמר ראשון ובמד' (ב"ר פי"ז) יש מחלוקת בזה ואלו ואלו דברי אלקים חיים דכפי שעלה במחשבה לבראות במדת הדין היה בראשית מאמר ראשון. ומאמר יהי אור היינו שיש בו איזה תפיסה ואור מאמר שני, אך אחר שצפה השי"ת במעשיהן של רשעים ונגנז אור הראשון (כמ"ש חגיגה יב.) אז מאמר יהי אור הוא הנעלם גם כן מכל רעיון והוא מאמר ראשון ואף שהיה גלוי לפני השי"ת מתחלה שיקלקלו כן היה הרצון בסדר הבריאה שיהיה מקודם כפי המחשבה הא' עשה את

האדם ישר. ואחר כך כפי שיהיה אחר הקלקול שיגנז אור הראשון. וכן מתחלה נזכר רק שם אלקים שביקש הקב"ה לברא במדת הדין וצפה שאינו מתקיים ושותף מדת הרחמים למדת הדין. ולכן מאמר עשירי לחשבון הזוהר הקדוש והמ"ד במדרש שהיא מאמר לא טוב היות האדם לבדו הוזכר אחר פ' ביום עשות ה' אלקים שהוא אחר הקלקל ששותף הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין וכן כפי שעלה במחשבה לבראות בתשרי אתוון למפרע מעילא לתתא שיוריד השי"ת שכינתו לתחתונים. ואחר כך בניסן כפי שנברא היינו אחר שצפה שיקלקלו אז אתוון כסדרן מתתא לעילא וכן היה הגאולה במצרים בניסן נאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי ולכן בחורף חדשי דמלכא מתפללין על הגשם שהוא כנגד תורה שבכתב שהוא מצד השי"ת. ובקיץ שהוא חדשי דמטרוניתא מתפללין על הטל שהוא מצד האדם תורה שבעל פה מתתא לעילא ואתוון כסדרן:

**ובעלי** הפיוט סדרו תפלת טל ע"ד תשר"ק ותפלת גשם ע"ד א"ב להיפוך ממה שאמרנו, אך באמת מצד השי"ת כן הוא תשר"י אתוון למפרע מעילא לתתא וניסן כסדרן מתתא לעילא שיברר האדם א"ע מתתא לעילא, אך ישראל מצדם מכירין שאף מה שמבררין א"ע מצדם גם כן אין להם שום כח רק על ידי מה שהשי"ת נותן להם כח זה, וכן היה ביציאת מצרים שהיה בחודש זה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי הכל מצד השי"ת ואחר כך ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי הכל מצד השי"ת, ולכן מבקשים בתפלת טל דרך תשר"ק שהשי"ת ישפיע מעילא לתתא שנוכל לברר מה מצדנו, ואביא אתכם אלי, וכן בתשרי מזכירין בתפלת גשם דרך א"ב, שאף שאז עיקר השפעת הגשם מעילא לתתא מ"מ אין השי"ת משפיע עד שיהיה איזו אתערותא דלתתא גם כן, ולכן מזכירין דרך א"ב שיעזור השי"ת על תחלת האתערותא דלתתא מצדנו, שנזכה להשפעת מעילא לתתא, ועיקר הברכות הם בד"ת, וכן נדרש גם ברכות יצחק מטל השמים על מקרא משנה תלמוד ואגדה (כמ"ש ב"ר פס"ו) וחיי היא בודאי ד"ת שנקרא חיים ראה נתתי לפניך את החיים וגו' ובחרת בחיים וגו', ומזוני עשירות היינו גם כן בד"ת כמ"ש (מ"ת תשא ג) והשבע לעשיר וגו' בעשירי תורה מדבר וכו' (וכן נד' תמורה טז עשיר ורש מי שעשאו חכם לזה וכו'). וברכה גם כן ריבוי בד"ת דכ' ברכת ה' היא תעשיר וכמו שאמרנו יברכך בתורה, רק מזה נסתעף אף בעניני עולם הזה ברכה וחיים ושובע, חיי בני ומזוני:

## פרק יב

**קומם עיר בה חפצך בטל שימה בידך עטרת בטל**. הם לשונות בפ', אך מה טובם ושייכות לטל, עטרת כ"ע טלא דעתיקא ואיתא (זח"א רב א) דהא לית לך מלה לתברא

יצר הרע אלא אורייתא, והיינו תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס, וכ"ה לשון הגמרא (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש שהוא מקום חידוש הלכות, ומייתי מדכ' הלא כה דברי כאש וגו' דבר ה' זו הלכה (שבת קלח:) וזש"נ למען ציון לא אחשה וגו' עד יצא כנוגה צדקה שאו"ה מקטרגים מה נשתנו ישראל שבחר בהם ה' והשי"ת יברר עמך כלם צדיקים וזש"נ עד יצא כנוגה צדקה וגו' וראו גוים צדקך וגו' שלא יקטרגו עוד והיא על פי מ"ש (סנהדרין צז:) שמא תאמר אנו מחכין והוא אינו מחכה ת"ל לכן יחכה ה' לחננכם וגו' וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מי מעכב מדה"ד מעכבת, וז"ש מקודם קומם עיר בה חפצך, עדמש"נ כי לך יקרא חפצי בה ולארצך בעולה, ובמדרש (ב"ר וישלח) למדנו מפ' של אותו רשע כי חפץ בבת יעקב בג' לשונות של חבה חבב הקב"ה את ישראל בדביקה בחשיקה בחפיצה וכו', ואמר קומם עיר בה חפצך בטל היינו טל תורה טלא דעתיקא (ונת' כ"פ) והיינו תורה שבעל פה שהיא בגלות שכן עיקר התפשטות תורה שבעל פה היה בבבל (כמ"ש סוכה כ.) וכן בכל האו"ה יש אצלם בגלות תורה שבעל פה וזהו בטל. ואחר כך אמר עיר כסוכה נותנרת מל' הכ' ונותרה בת ציון כסוכה בכרם ופירש"י דסוכת הכרם גר שם יומם ולילה וכ' כי כרם ה"צ בית ישראל וכיון שגלו ישראל נותרה בת ציון כסוכה בכרם. שימה בידך עטרת ומה טובה של ערטת ביד ובפסוק גם כן כ' והיית עטרת תפארת ביד ה' וצניף מליכה בכף אלקיך וגו' והנה עטרת יפאר גם כל על הראש. וכן צניף וכש"נ ושימו צניף טהור על ראשו ומה שייכות זה ליד והנה מצד יעקב אבינו ע"ה שהיתה מטתו שלימה אין פסולת כלל ומצדו כבר תקן כל פגם הנחש ופסקה זוהמא מאבותינו (כמ"ש שבת קמו.) וכן באמת יעקב לא מת (כמ"ש תענית ה.) והקב"ה מתפאר בישראל תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו וחי כעמך ישראל וגו' (ברכות ו.) והנה כל האבות אברהם ויצחק נקראו גם כן ישראל (כמ"ש ב"ר ר"פ תולדות) והיינו שגם מטתם שלימה דעשו וישמעאל לא נחשבו לזרעם כמ"ש (נדרים לא.) ביצחק ולא כל יצחק, אך כל זמן שלא נולד יעקב אבינו לא נקראו אברהם ויצחק ישראל שיצא מהם פסולת, ולהיות ישראל מבוררים גם מצד אברהם ויצחק זה יהיה לעתיד, וזש"נ והיית עטרת תפארת ביד ה' וצניף מלוכה בכף אלקיך, היינו דאברהם ויצחק הם מרכבה למדות חסד וגבורה כדש"נ חסד לאברהם ופחד יצחק והם מכונים (בפתח אליהו) חסד דרועא ימינא גבורה דרועא שמאלא, ואמר הכ' תפארת ומלוכה, ת"ת ומלכות קוב"ה ושכינתי' והיא עפמ"ש (זח"א ריט א) בת יהבה לאברהם כו' בת הי' לאברהם אבינו ובכל שמה, יצחק איתא (זח"ג פ ב) אורייתא מסטרא דגבורה קא אתיא, קוב"ה תורה איקרי (ח"ב ס' א') וז"ש עטרת תפארת ביד ה' יד שמאל,

וצניף מלוכה בכף אלקיך גבורה דרועא שמאלא, וז"ש שימה בידך עטרת בעל ע"י תורה שבעל פה שהוא מעלא דעתיקא, ובפסיק לא יאמר לך עוד עזובה ולארצך לא יאמר עוד שממה, כסוכה בכרם, כי לך יקרא חפצי בה ולארצך בכולה ולזה יזכו על ידי תורה שבעל פה טלא דעתיקא, ובת"ז (תי י"ט ובהק' י' ע"א) אוקמוה כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו והיינו מ"ש בגמרא (כתובות קיא:) ושם הגי' אור תורה מחייהו, והיינו על שעתיד להחיות בו את המתים (שבת פח:) והיינו טלא דעתיקא וז"ש בטל:

## פרק יג

**בסעודת** שבת אומרים בכל סעודה קדושה אחרת בליל שבת דחקת"ק וביום דעתי"ק ובס"ג דז"א קדישין, ובסעודות יום טוב אומרים בכל סעודה דקוב"ה ושכינתיה. וכשחל יום טוב בשבת לא ראינו מפורש איך לומר. אם בכל סעודה קדושה אחרת כשבת, או בכל הסעודות דקובה"ו כמו ביו"ט, ונראה להכריע ע"פ מה שאמרנו שתלוי זה בזה. דקדושת הג' תפלות דשבת כקדושת הסעודות ובשבת נוסחי התפלות משונה בלילה אתה קדשת ובבוקר ישמח משה ובמנחה אתה אחד מה שאין כן ביו"ט תקנו נוסח א' לג' תפלות. וכן קדושת הסעודות ביום טוב גם כן א' דקוב"ה ושכינתי', וכן נראה מהתיקו' (תי י"ח כ"ד סוע"ב) דחשב קדושת התפלות דשבת דשכינתא תתאה אתה קדשת ישמח משה דאימא עלאה. אתה א' עמודא דאמצעיתא, ואנו רואין כשחל יום טוב בשבת לא תקנו נוסח מיוחד לכל תפלה. ונראה מזה שגם קדושת הסעודות ביום טוב שחל בשבת הוא דקוב"ה ושכינתי' בכל הסעודות, והענין דקדושת שבת קביעא וקיימא לדעת כי אני ה' מקדשכם והקדושה מצד השי"ת לכן בליל שבת דחקת"ק והיינו נפשות ישראל צרור החיים את ה"א, וינפש שמכם פורחין כל הנשמות (כמ"ש בס' הבהיר סי' כ"ט) וישראל נמשלו לתפוח (כמ"ש שבת כח.) ונקרא חק"ת קדישין, ואף שבפסוק נמשל הקב"ה לתפוח כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים כמו שהקשו בתוס', אך בכתוב מסיק בצלו חמדתו וישבתי ופריו מתוק לחכי, והיינו נשמתיהון דצדיקיא (כמ"ש בזח"א פה ב) ואז נמשל הקב"ה לתפוח וישראל נקראו ג"כ תפוחין קדישין פרי התפוח, וזה חק"ת קדישין ולא נקרא דשכינתי' דשכינה היא אני ה' השוכן בתוך בני ישראל ואז נקרא שכינתא וביום שבת אף דהסעודה דעתיקא היא גם כן מצד השי"ת די"ל נייחא מישראל ועולמו שאמר ונעשה רצונו. וכן בס"ג אף דאיתא (בס' מטה משה) טעם שינוי נוסחאות התפלה בלילה כנגד קידושין אתה קדשת, וביום ישמח משה ע"ש שמחת חתן וכלה ובמנחה אתה אחד ע"ש היחוד, מ"מ גם במנחה לא נקרא הסעודה דקוב"ה ושכינתי' רק דז"א וחק"ת אתיא לסעדה בהדה. מה שאין כן יום טוב שהוא מקרא קודש שישראל מקדשי לה ומכניסין

הקדושה מקודש עלאה ליום טוב נקרא הסעודה דקוב"ה ושכינתי', שתיכף ביום טוב השי"ת שוכן בתוך בני ישראל. ונקרא שכינתא ולא מקת"ק דתיכף שורה בישראל כל הקדושות דחק"ת וז"א ומש"ה כשחל יום טוב בשבת אומרים בכל הסעודות דקוב"ה ושכינתיה שהיא מעלה יתירה מקדושת שבת שהיא כולל כל הקדושות ששוכן בתוך בני ישראל:

**ועיקר** היחוד דקובה"ו ליחדא שמא די"ה בו"ה כמו שאנו אומרים בכל המצות לשם יחוד קובה"י ליחדא שמא די"ק בו"ה, די"ק י' יראה ה' אהבה (כמ"ש ברע"מ נשא קכב ב) או להיפך י' חכמה אהבה ה' בינה לבא יראה שיכנס היראה במעמקי הלב, ואותיות ו"ק מורה על תורה ומצוה, ועיקר היחוד שיהיה התורה ומצוה בדחילו ורחימא, וכמ"ש מכבר דמטעם זה ו"ק בעצמו אינו שם, וי"ק היא שם בפ"ע, ועיקר היחוד ליחדא שמא די"ק בו"ק, וזה בכל יו"ט שהקדושה ליחדא שמא די"ק בו"ק דקוב"ה ושכנתי' כשהוא יחודא שלים עם יחוד י"ק שהם תרין רעין דלא מתפרשון תדיר:

**ובחג** זה בא מצוה להשבית שאור וחמץ שהם סמ"א ונוקבי' ס"מ ונחש כמ"ש בתיקו' (ת' כא) ומאן חלק לבם דאינון שאור וחמץ [ס"מ ונחש] (כ"ה בדפו"י) ערב רב. ואיתא בתי' לעיל מזה (לה ע"א) ו' אור הנר מלגאו ס"מ חשך נחש קדרות. ועלה אתמר אלביש שמים קדרות נוקבא דילי' כו' והם מחשיכין אור ונר שהיא תורה ומצוה וכמש"ש ואינון חשיכון כמכסיין על עייניו דלית לן רשו לאסתכלא בקוב"ה ושכינתי' ואור ונר דנהרין בהון כו', ואור ונר עלייהו אתמר כי נר מצוה ותורה אור, ואמרי אתחשכין בהון בגין דלא הוו משתדלי באורייי' ומצוה בדחילו ורחימו דאינון י"ק, ומיד דמשתדלין בהון בדור"ח אומאה איהו בי"ק דאינון דחילו ורחימו לאתעברא לון מן עלמא בגין דאינון חשוכין אפרישין בין י"ק ובין ו"ק כמה דאוקמוה כי יד על כס י"ק כו' ומאן אינון אילין חשוכין אילין ס"מ ונחש וכו' ואחר כך אמר דשאור וחמץ אינון ס"מ ונחש והם מחשיכין האור תורה ונר מצוה והיינו כמו שאמרנו, שבגמרא (סוטה כא.) אמרו מצוה בנר מה נר מאירה לפי שעה כו' ומשמע דעכ"פ יש אור לפי שעה במצוה, ובזוהר הקדוש (ח"ב קסו א) איתא דנר מצוה היינו שרגא בלא שלהבת ותורה אור דזכי לההיא נהורא דאדליק שרגא מיני',והמצוה רק כפתילה ושמן בלא שלהבת ואור ואמרנו שבכל מצוה יש תורה. האור תורה המכוון בהמצוה והיא הנר המאיר לפי שעה שבגמ', ותורה גם כן מצוה והאור שלה מאיר לעולם, וס"מ ונחש שהם חמץ ושאור הם מחשיכין האור שבנר מצוה ובתורה אור, ומצוה גולמית כשהיא בלא אור ומכוון לש"ש בדחור"ח היא כשרגא בלא שלהבת ואור, ועיקר היחוד ליחדא שמא די"ק בו"ק שיהיה התורה והמצוה כדחור"ח, ובמסיק

בתיקו' תשביתו שאור מבתיכם אומאה דיתמחין בי"ד דאינון י"ד יומי דפסחא לקיימא כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ודא ז' יומי דפסחא דגלותא קדמאה וז' יומי דפסחא דגלותא בתראה, והיינו דכמו שהיה ביציאת מצרים ז' ימים דפסח והם מצד שכינתא תתאה יומין זעירין, כן לעתיד בניסן עתידין להגאל (ר"ה יא.) ויהי ז' ימים דפסח דגלות בתראה ויהי' הגאולה מצד בינה יום גדול וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג נד א) תרין יומין אינון לקב"ה כו', (ונת' שבה"ג) וז"ש לקיימא כימי צאתך מא"מ אראנו נפלאות, אמר אראנו לשון נסתר ע"ש בינה עלמה עלאה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קנד ב) ועלמא עלאה דאיהו יובלא קרינא היא דכל מילוי באתכסיא אינון כו', ומסיק בתיקונים ובגין דא אור לי"ד בודקין את החמץ לאור הנר ודא אור הנר אורייתא ופקודין נר מצוה ותורה אור נר בלבא והיינו בינה לבא נר ה' נשמת אדם, אור בעיינין, והיינו חכמה מוחא שמשם העיינין, ואמר דאיהו אור הנר בדחילו ורחימו בי"ק, מתעברין חשוכא וקדרותא מינייהו, והיינו חמץ ושאור שהם ס"מ ונחש נוקבי', והם חושך וקדרות, וביום טוב זה בפרט זוכין על ידי המקרא קודש ליחודא שלים יחודא דקוב"ה ושכינתי', ליחדא שמא די"ק בו"ק ביחד עם החו"ב, ודחילו ורחימו, שעל שניהם מורה יחוד י"ק והיחוד בשלימות וכולל כל הקדושות ונקראו ישראל כנסת ישראל שכינתא אני ה' שוכן בתוך בני ישראל:

## פרק יד

**בגמרא** (ברכות יז.) גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות, בזוהר הקדוש (ח"ג רלב ב' רלז ב) ערב רב עליהון אתמר מי מעכב שאור שבעיסה, ורש"י פי' שאור שבעיסה יצר הרע המחמיצו, אך בת"ז (תי' כ"א) שאור וחמץ דאינון ס"מ ונחש ע"ר, ואומאה דיתמחין בי"ד, והיינו דהכל א' שאור וס"מ וערב רב, ובת"ז שם (לח רע"ב) ורשעיא דאינון ע"ר מזרעא דעמלק כו' והיינו עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קס א) הא עמלק יצרא בישא קטגורא דב"נ וכו' והיינו שעל ידי שיש מציאות מרע באוה"ע נכנס ללב ישראל שאור שבעיסה המחמיצינו, והוא הס"מ היא הנחש, וז"ש (בסוכה נב.) משה קראו ערל, והיינו שבאמת לב ישראל רק לאביהן שבשמים, והיצר הרע רק כערל שעומד ומפתה ואינו חלק ישראל כלל, וז"ש שבת (קה:) אל זר שבגופו זה יצר הרע, והיינו שהוא כח זר, וזהו אל זר ועניין מחיית עמלק להוריק הרע מלב כסיל וז"ש בת"ז י"ד יומי דפסחא ז' דגלותא קדמה ז' דגלותא בתראה היינו בכל שנה יש ז' ימי פסח השבתת שאור וחמץ, ס"מ ונחש, וז"ש אור לי"ד בודקין את החמץ שאור שבעיסה, ואם לא היה הקלקול בשעת מתן תורה דכ' אני אמרתי אלקים אתם דלא היו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) ומהס"ת הי' נתקן כל הפגם הנחש שהכניס תאוה והרגשת הנאת הגוף וכיון

שהיה חירות ממלאך המות (כמ"ש מ"ר ונת' תשא) היה חירות גם מיצר הרע. דהוא יצר הרע הוא שטן הוא מה"מ (כמ"ש ב"ב טז.) והיה אז מחיית עמלק יצרא בישא מכל וכל בראשון ביד, אך אחר הקלקול שחזר יצר הרע למקומו, בכל שנה הזמן בפסח לבער שאור וחמץ עד ז' דגלותא בתראה שעתיד הקב"ה אז לשחוט ליצר הרע (כמ"ש סוכה שם), ובהקדמת ת"ז (ו' סע"ב) רמז אור לי"ד על י"ד יומא דפורים שהוא גם כן זמן מחיית עמלק והבנה שיזכו להיות בניסן נגאלין (כמ"ש ר"ה יא.) וברע"מ (זח"ג שם) דע"ר גרוע משעבוד מ', והיינו דשעבוד מלכיות גורם שיכנוס השאור שבעיסה בלב ישראל ועל ידי היצר הרע שהוא השטן יש קטרוג על ישראל ומזה ממילא בא השעבוד מ' והא בהא תליא והכל א', וע"י הע"ר שעשו את העגל (כמ"ש במ"ר תשא) ואמרו אלה אלקיך ישראל חזר יצר הרע למקומו בלב כסיל לשמאלו וזה קלי' ס"מ ונחש ומעורבין בלב ישראל ע"ר, וכשיזכו למחיית עמלק מכל וכל יתבטל הס"מ והיצר הרע ומיד נגאלין:

## פרק טו

ליל שני

**יו"ט** זה נקרא בתורה שבת סתם כמש"נ ממחרת השבת, וזה גרם לביתוסים לטעות שעצרת אחר השבת (מנחות סה.) ולמה לא נכתב בתורה ממחרת הפסח שאינו אריכת לשון גם כן. והענין היא דשבת הוא לשון נייחא שבכניסת השבת כ' וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאד שמצא השי"ת נייחא בהבריאה וכמ"ש (ב"ר פ"ט) עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני תמיד כשם שהעלית חן לפני בשעה זו, והיינו שצפה שהכל היה כדי שיהיה טוב מאד וכמ"ש (בזח"ב קכד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא הה"א דנפיק מגו בישא אבל אז היה רק שצפה הקב"ה שיהיה אומה ישראלית ויקצלו עול מלכותו בשבת וינחיו כל עסקיהם לכבודו ית', וה תכלית מעשה שמים וארץ. וכמ"ש ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת (ר"ס א"ר). אבל עיקר הנייחא היה ביציאת מצרים שכבר היה אומה שלימה כנסת ישראל שקבלו עול מלכות. ואז מצא השי"ת נייחא בעולמו. ונקרא שבת בפרשת העומר שכן הקריבו אז העומר מן השעורים שהוא מאכל בהמה וכמ"ש (פסחים ג:) שעורין נעשו יפות וכו' צא ובשר לסוסים וחמורים וכן (סוטה יד.) כשם במעשיה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה והוא להורות שאף מעשה בהמה שהוא ההיפוך מהטוב והחושך שהוא מעשיהן של רשעים הוא כדי שיהיה טוב מאד נהורא מגו חשוכא, ולכן דייקא בפ' העומר נקרא יום טוב זה שבת סתם:

**ותקנו** חכמים בחג זה ד' כוסות והוא שיעור שכרות כמ"ש (כתובות סה.) ד' אפילו חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת. ולא מצינו שיהיה מצוה בשכרות זולת בפורים דאיתא (מגילה ז:) מיחייב אינש לבסומי בפוריא וכו' ושם הטעם מפני שהישועה היתה למעלה מתפיסת שכל בנ"א. אבל במקום אחר לא מצינו מצוה בשכרות. אך סעודת שבת מצינו ראשונה אצל יוסף שעשה לשבטים סעודת שבת כמ"ש (ב"ר פ' צ"ב) והכן אין הכל אלא שבת כו' ושם נ' וישתו וישכרו עמו והיינו שרצה לידע אם השבטים גם כן מבוררים שבג' דברים אדם ניכר בכוסו (עירובין סה:) וכן בסעודת שבת נתבררו ישראל נגד האומות כדאיתא (מגילה יב:) ביום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין כו' רצה יוסף לידע אם השבטים גם כן מבוררים בלב. והיין ישמח לבב אנוש. והיינו אף מי שפגם וקלקל שכן נדרש (שבת קיח:) אשרי אנוש שאפילו עוע"ז כאנוש מוחלין לו. והיינו שעל ידי שבת מתקנים העבר. וישמח היינו לישרי לב שמחה זוכין לישרי הלב, שיהיו ב' הלבבות רק טוב, ולהוריק הרע מלב כסיל ויהיה הכל טוב מאד. ולכן בפ' העומר שבא מן השעורים שהוא לברר שאף מי שמעשיו מעשה בהמה. מ"מ היא רק כדי שיהיה טוב מאד נהורא דנפיק מגו חשוכא. בפ' זו דייקא נקרא חג זה בשם שבת סתם. ובא בו גם כן היין בשיעור שכרות לברר את ישראל שניכר בכוסו שבישראל המן זכה משמחו כמ"ש (יומא עו:) שזוכה לישרות הלב. וכמו שאמרנו שבחג זה בא האכילה בקדושה שמברכין עליה אקב"ו שבא לתקן שורש הפגם שהיה באכילה ונתקלל ואכלת את עשב השדה וע"ז בא השינוי בטיבול ירקות שזה היה סיבה לוימררו את חייהם בעבודה קשה ואח"ז בא המצוה באכילת מצה שהיא ביטול השאור שבעיסה. ומברכין על האכילות אקב"ו שזה גופי' מביא קדושה לישראל ועל ידי זה מתקנים כל אכילות של כל השנה שיהיה בקדושה. וז"ש מגילה (יג:) בקטרוג המן שאמר ואת דתי המלך אינם עושים דמפקי לכולא שהא בשה"י פה"י. שבת היום פסח היום. ובשלמא שבת יתכן שהיא תדיר בכל שבוע. אך פסח למה הזכיר שהוא רק פעם אחת בשנה. ויתר הו"ל סוכות שהוא ח' ימים ופסח רק ז' ימים. אך המכוון שלו היה לקטרג למעלה (כמשנ"ת כ"פ) והיה הקטרוג דמפקי לכולא שהא בשה"י פה"י שאומרים שעל ידי אכילת שבת ופסח מבררין לכל השנה שאכילתן בקדושה ובאמת אינו כן ואת דתי המלך אינם עושים ואיתא במ"ר ישנו עם אחד שניהון רברבין שאוכלין ושותין ואומרים עונג שבת כו' א"ל הקב"ה רשע אתה מפיל עין רעה במועדים שלהם הרי אני מפילך לפניהם ומוסיפים להם מועד א' על מפלתך וכו', ולא הועיל כלום בקטרוגו ואמר (מגילה טז.) אתי מלי קומצא קמחא דידכי ודחי עשרת אלפי ככרא דכספא דידי כו' והיינו שבעומר נתברר שאפילו הדומין לבהמה

גם כן יש בהם קדושה, ואז בא התיקון לשורש הפגם בליל פסח שהיה אכילה בקדושה, ולכן בפורים גם כן מתבררין ישראל שאכילתן בקדושה ולכן בא המצוה בפורים לבסומי בפוריא שבג' דברים אדם ניכר בכוסו כו' וכמו שאמרנו:

## פרק טז

**השיר יהי' לכם כליל התקדש חג.** אמר שיר לשון זכר שנדרש במדרש (שמות רבה סו"פ כ"ג) שכל השירות לשון נקיבה כו' אבל לע"ל אין עוד צרות כו' באותה שעה אומרים שיר לשון זכר שנאמר שירו לה' שיר חדש, ואמר שיהיה כליל התקדש חג, וליל זה נדרש על ליל חג הפסח כמ"ש (פסחים צה:) ולמה נקרא סתם התקדש חג וכל החגים נקראו כן ובלשון חכמים סתם חג היינו חג הסוכות, וגם אין זה לשון קצרה דהול"ל כליל הפסח, גם בתורה אין מפורש חיוב הלל רק ממדרש חכמים, ומה זה סימן שיהיה כלילך התקדש חג שאומרים בו שירה על ליל פסח, אך הענין דלילה זו נקרא ליל התקדש חג מפני שכל קדושת החג בא מלילה זו שכן בלשון חכמים נקרא חג הפסח ומצות הקרבת הפסח היא בע"פ ואכילתו בליל פסח רק כל קדושת החג בא מחג הפסח כי היא ע"ש שפסח כו' שעומד על הפתח בכל ימי החג הבאים וזה ליל התקדש חג. וכמו שאמרנו דכ' לא תאכל עליו חמץ ז' ימים תאכל עליו מצות עליו היינו הפסח שממנו בא החיוב לאכילת מצה ואיסור חמץ כל שבעה וכן בלשון תורה נקרא חג המצות וגם כן עיקר מצות מצה בליל א' דפסח (כמ"ש פסחים קכ ) ומ"מ נקרא כל החג חג המצות שקדושת החג עיקרו מלילה הראשונה וכאמור. ואף שחיוב מצה רק ליל א' חובה מ"מ כיון שנזכר בתורה שבעת ימים תאכל עליו מצות יש מצוה באכילת מצה כל שבעה דאשכחן (שם קיד:) רבא הוה מהדר אסילקא וארוזא הואיל ונפיק מפומי' דר"ה וכן (סוכה לב:) ר' אחא ברי' דרבא מהדר אתרי וחד הואיל ונפיק מפומי' דר' כהנא כ"ש אכילת מצה כל ז' שנזכר בתורה שבעת ימים וגו' שיש בו מצוה כל שבעה. ומ"ש בגמרא רשות היינו דמצוה לגבי חובא רשות קרי לי' ועיקרו בא מליל ראשון דכתיב תאכל עליו מצות ומזה נסתעף לכל ז' ימים למצוה לאכילת מצה. ולכן כ' תאכל עליו מצות. ומש"ה נקרא כל החג חג המצות והקדושה מלילה הראשונה, ולכן נקרא ליל התקדש חג של קדושת החגים מסתעפים מליל זה, שכן פסח נקרא ר"ה לרגלים דראש היינו שהוא רישא לכולא גופא דבתר רישא גריר דכל הרגלים מסתעפים מקדושת חג הפסח וקדושת החג הוא עיקרו מלילה הראשונה נמצא דמלילה הראשונה נתקדשו כל החגים ולכן קרי לי' ליל התקדש חג סתם, וכ' כליל התקדש בכ"ף הדמיון ומשעם דזה מעולה ממנו וכד"ש (תענית ז.) מי נתלה במי הוי אומר קטן נתלה בגדול, רק לעתיד דיתבטל היצר הרע לא יפלא כ"כ אך בליל זה שעדיין

היה שליטת היצר הרע ומ"מ זכו ישראל וכל שאור לא ימצא לבער השאור שבעיסה מלב כסיל זה הוא פלא יותר, ומש"ה א' השיר דלעתיד יהיה גם כן כליל התקדש חג שאז נתבטל היצר הרע שכן מורה יציאת מצרים שיצאו ישראל מהמעיק ומיצר למידת ישראל שהיה הקליפה מקפת אותם מכל צד וכן בכל שנה בלילה זו מתחדש בלב ישראל לבער היצר הרע שצריך לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים וכמו שהרגישו אז השמחה צריך שירגיש בכל דור ודור:

## פרק יז

**נוהגין** לספור ספירת העומר אחר תפלת ערבית, ויש שכ' לספור אחר הסדר כדי שלא יהיה תרתי דסתרי שמברכין אקב"ו על ספר"ע כחהמו"ע, ומברכין על אכילת מצה ומרור, אך כבר דקדקו מה נ"מ אם קודם הסדר או אחר כך כיון שהוא תרתי דסתרו, (ועי' בתשו' חיים שאל) ואנו נוהגין להקדים ספירת שהוא מה"ת דאנן בקיאין בקביעא דירחא מה שאין כן קידוש ואכילת מצה ומרור וסיפור יציאת מצרים ביום טוב ש"ג מדרבנן, אך עכ"פ ק' שהוא תרתי דסתרי, אך באמת אצל השי"ת לא שייך תרתי דסתרי שיוכל להיות ב' הפכים בנושא א' ושניהם אמת, כעין שאלת ידיעה ובחירה שכ' הרמב"ם (ב"ה תשובה) ע"ז כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' והראב"ד ז"ל השיגו דהיה לו להניח בתמימות התמימים, וכבר אמרנו (ונת' וישב י"א) שכדברי הרמב"ם ז"ל מפורש בזהר חדש ובכתבי האריז"ל והלשון שם שבמקום שיש ידיעה שם אין בחירה וכו' והיינו בעולם העליון ו' קוב"ה שאין דבר נעלם ממנו שם באמת לא ידון ע"פ הבחירה וה' שכינתא שם נמסר הבחירה ושם לא ידון הקב"ה הנהגתו על ידי הידועה, ואף שהם תרתי דסתרו, אצל השי"ת יש ב' הפכים ושניהם אמת, ועל זה כ' הרמב"ם ז"ל שעז"נ כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' וכן כאן מברכין על ספה"ע שהוא מה"ת קוב"ה תורה איקרי ולית תורה אלא קוב"ה (כמ"ש בזח"ב ס' א') ומצד השי"ת נקרא הפסח שבת כמש"נ ממחרת השבת קדושה קביעא וקיימא מצד השי"ת כקדושת שבת, ולא נקרא החג שבת רק אצל מצות ספרה"ע מה"ט (כמש"נ מא' טו) ומ"מ אחר כך יכולים מצד ה' תתאה, מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה לעשות גם ביום זה קדושת שבת, ומספרין ביציאת מצרים ומברכין על אכילת מצה ומרור כתקנת חכמים בתורה שבעל פה:

## פרק יח

**כדי לטהרנו מקליפתינו ומטומאתינו כו' כדי שיטהרו נפשות עמך ישראל מזוהמתם כו'**. ואחר כך מבקשים יתוקן מה שפגמתי כו' ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה כו', והיינו דמצות ספה"ע היא כעין ספירת ז"נ של האשה, והיא הכנה למתן תורה, ובגמרא

(שבת קמו.) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן כו' ופליגא דראב"כ כו' עד ג' דורות לא פסקה זוהמא כו' יעקב הוליד י"ב שבטים שלא היה בהם שום דופי, וכבר אמרנו דאלו ואלו דברי אלקים חיים ולא פליגי, שבעומק פסקה זוהמת הנחש ביעקב אבינו שמטתו שלימה וכ' תתן אמת ליעקב וכ' שפת אמת תכון לעד וכן יעקב אבינו מצדו לא מת (כמ"ש תענית ה:) אך על זרעו לא נתגלה פסיקת זוהמת הנחש עד מתו תורה שכ' אני אמרתי אלקים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) והיינו שפסקה אז זוהמת הנחש וספרו שבע שבתות להיות מזוקק שבעתיים בכל הז' מדות, וז"ש כדי שיטהרו נפשות עמך ישראל מזוהמתן כו' שאחר הקלקול בכל שנה מתעורר בפסח קדושת יציאת מצרים ואחר כך סופרין ז"פ ז' להיות מזוקק שבעתיים ום יזכו יכולים בשבועות לזכות למתן תורה כמו בלוחות ראשונות, ואחר כך מבקשים יתוקן משפ"ג בספי' פלו' השייך לאותו לילה, ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה, והוא עדמ"ש (בירוש' פ"ג דשקלים) עמ"ש טהרה מביאה לידי קדושה דכ' וטהרו וקדשו, וקודש עלאה היא חכמה (כמ"ש זח"ג סא א) והיא מאמר יהי אור וה"פ אורה כ' בפ' יהי אור כנגד ה' חומשי תורה (ב"ר פ"ג) וזהו ואתקדש בקדושה של מעלה קודש עלאה תורה שבכתב, ואחר כך אומרים ולתקן נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם היא דיש ה' מדרגות בנפש, נפש רוח נשמה חי' יחידה (כמ"ש מ"ר סו"פ ואתחנן) נר"נ כנגד אותיות ה' ו' ה' שבשם הוי"ה, ונשמה לנשמה כולל חי' ויחידה והוא כנגד יוד ותגו של יוד שמרמז לכ"ע (כמ"ש זח"ג י' ב סה ב') וג' מדרגות נפש רוח נשמה כנגד קדושת ג' האבות, שהם כנגד ג' ראשי הקליפות הקנאה והתאוה והכבוד שהם קליפות עשו וישמעאל, ועמלק ראשית דקלי' וא"א מרכבה למדת גדולה חסד כמ"ש חסד לאברהם והתפשטות חסד עד כ"ע וחסד עלאה נפקא מחכמה (כמ"ש זח"ב קעה ב) וכ"כ בזוהר הקדוש (שם יד ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה כו' וכ' נר ה' נשמת אדם, יצחק מרכבה למ' גבורה פחד יצחק, וגבורה עלאה נפקא מבינה (כמש"ש) ליצחק ברזא דתבינא (כמש"ש) והיא כנגד רוח שבלב דשם ב' חללי הלב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו ויעקב אבינו ע"ה עמודא דאמצעיתא והיינו קדושת השבת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו (זח"ב רד א') וכן ש' ג' כתרין כח"ב ובת רביעא לון (כמ"ש רע"מ ח"ג רנ"ז א) וז"ש לתקן נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם לזכות להיות מתעטרא באבהן שהם ענפים מג"ר ולטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה, עליון מורה בלי שיעור והיינו כ"ע שהוא נעלם מכל רעיון כמו שהיה במתן תורה אני אמרתי אלקים אתם:

## פרק יט

יום שני

קורין ביום זה פ' שור או כשב (כמ"ש מגילה לא.) וכן בסוכות. והנה בפ' סוכות יש י"ב פסוקים לד' גברי. והיה יכולים להוסיף פ' יום הכפורים לפניו, שיש לו שייכות לסוכות עפמ"ש (מ"ר אחרי פ' כא) ישעי ביום הכפורים וגמר הישועה בסוכות כמ"ש (מ"ר אמור) מאן דנצח נקט באין, והיה די לקרות ה' גברי. או יותר יתכן להוסיף פ' המנורה שמדליקין בכל יום, וכשחל בשבת הי' יכולין גם כן להוסיף פ' בזיכין לאחריו שהוא בשבת ופ' יום הכפורים לפניו ששייך לסוכות כמו שאמרנו והיה די לקריאת ז' גברי ולמה מתחילין בסוכות פ' שור או כשב וברי"ח מצינו בגמרא (שם כ"ב) דולג ואמצעי דולגן ולא הוסיפו מלפניו או מלאחריו בפ' שאין לה שייכות לקדושת היום, ואפשר מה שמתחילין בפ' שור או כשב מפני שהוא הקדמה לפ' מועדות שהם מקרא קודש דישראל מקדשי להו דקבעי שני וירחי כמ"ש (פסחים קיז:) עפמ"ש (מ"ר בא פט"ו) כלי חול כשמתמלא מן קודש מתקדשת עאכו"כ ישראל שהם קדושים ומקדשים את החודש כו' וזה שהקדימו מש"נ בפ' זו ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם המוציא אתכם מאמ"צ וגו' שביציאת מצרים נאמר פ' החודש הזה לכם ראש חדשים, לכם היינו למשה ואהרן שהם מקדשים החודש ומכניסים הקדושה לכלל ישראל ועפמ"ש (ר"ה כד.) ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש, אך בפסח קשה ה בפ' שור או כשב יש ח' פסוקים לב' גברי, ואחר כך עד וספרתם יש בו די לקרות לג' גברי ובפרט אם יוסיפו גם פ' וספרתם שיש לו גם כן שייכות לפסח ויהי' די לקרות לה' גברי ואף לז' גברי ולמה קורין בפסח פ' ר"ה ויום הכפורים וסוכות, אך הענין כמ"ש (ר"ה) בא' בניסן ר"ה לרגלים ולמה לא אמר פסח ר"ה לרגלים, ואמרנו שבאמת א' בניסן ר"ח, ראש של החודש ובתר רישא גופא אזיל (עירובין מא.) שכולל קדושת כל החודש והחג שבו, והוא ראש חדשים שכולל כל קדושת המועדות שכלם תלוים בפסח וסוכות פסח התחלת הקדושה מצד השי"ת וכולל גם מתן תורה שזה היה תכלית יציאת מצרים כמש"נ בהוציאך את העם וגו' תעבדון את ה"א על ההר הזה, אך נצרך לספור זפ"ז להיות מזוקק שבעתים, ואילו היה כתיקונו היה תיכף מתן תורה וכל התורה כמו לעתיד, אך אחר הקלקול הוצרכו לתורה שבעל פה רוב חכמה לתקן הרב כעס, ואיתא בת"ז (ת' לו) יהי אור דא פסח ויהי אור דא ר"ה הוית האור, ויום הכפורים יום שנתנו בו לוחות אחרונות שכוללים גם מדרש הלכות ואגדות כמ"ש (שמות רבה פמ"ו מ"ז) ופסח כולל גם קדושת תורה שבעל פה שמטעם זה מברכים על שהיא טלא דעתיקא תזל כטל אמרתי (כמשנ"ת כ"פ) וסוכות

הגמר מכל המועדות, שמע"צ נביעי דאורייתא כמ"ש (ת"ז תי' י"ג) והיא הגמר מקדושת פסח ור"ה ושבועות, ובהו"ר הגמר מיום הכפורים דאיתא במ"ר ישעי ביום הכפורים, וכל החג שואגים הושענא ובאחרון הושענא רבה ישועה גדולה זהו הגמר מיום הכפורים ונמסרין אז הפתקין מר"ה ויום הכפורים ובמ"ר (אמור פכ"ז) שור ראש לכל הקרבנות שמוצלים מפגם העגל והיינו עפמ"ש אחר כך שור בזכות אברהם, שא"א רצה להכניס כל העולם כולו תחת כנפי השכינה, וכן משה רבינו קיבל הע"ר והם עשו העגל (מ"ר תבא) וזהו גם כן ממדת אברהם אבינו וישראל מוצלים מאותו ענין כמש"נ כי שחת עמך ולא ישראל, או כבש ישראל נמשכין אחר השי"ת כצאן וכן בפסוק כ' ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם וביצחק כ' א' יראה לו השה לעולה בני, וכל אחד מישראל מוכן להקריב א"ע אם יעלה הרצון לפני השי"ת ונתקן כל הפגם, או עז בזכות יעקב דכ' וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואיתא בב"ר (פס"ה) טובים לך וטובים לבניך כו' שמתכפר ביום הכפורים וכ' ונשא השעיר זה עשו את כל עונותם עונות תם יעקב איש תם, וזהו גמר קדושת הפסח כשנתקן פגם העגל נגמר תכלית יציאת מצרים לזכות למתן תורה קדושת לוחות ראשונות, דכ' אני אמרתי אלקים אתם דלא הוו מייתי כמ"ש (ע"ז ה.) והיה בטל היצר הרע שהוא השטן הוא מה"מ הוא יצר הרע (כמ"ש ב"ב טז.) ומש"ה קורין בפסח כל פ' המועדות ופ' שור או כשב מקדימין להם שהוא שייך כולו לפ' מועדים והפסח שורש כל קדושת המועדים:

## פרק כ

**בזה"ק** (בא לח א') ותנא והוה נהיר ליליא כיומא דתקופת תמוז וכו' לא נתפרש בזוהר הקדוש מנא לי' זה, אך נראה דמדייק מלשון הכתוב ליל שמורים הוא לה' וגו' הוא הלילה הזה וגו' ואין לשון הוא מתפרש כאן ובפרט לשון הוא הלילה הזה, ואחר כך מדייק בזוהר הקדוש כיון דאמר ליל מהו שמורים ולא שמור וכו' ליל קאמר בקדמיתא ולבתר לילה וכו' ואמר בזוהר הקדוש ליל עד דלא קבילת דכר וכו' ובשעתא דאתחבר עמה דכד הוא הלילה הזה לה' שמורים דכר ונוקבא וכו' ובאתר דאשתכחו דכר ונוקבא לית שבחא אלא לדכורא וכו' ומתפרש מש"נ הלילה הזה שמורים. אך למה נזכר הוא הלילה הזה ומזה מדייק הזוהר הקדוש דהוה נהיר ליליא כיומא דתקיפת תמוז שבכ"מ נקרא שכל הנעלם מכל רעיון הוא את ההוא עד שלא נברא העולם וכו' וכן לעתיד נקרא יום ההוא שאז יתגלה אור הנקרא הוא. וז"ש ויהי בעצם היום הזה יצאו וגו' ומפרש הפסוק שלאחריו למה נקרא היום עצם היום הזה שפירושו זריחת אור הגנוז שיהיה לו בו תפיסה ליל שמורים הוא לה', שבלילה זאת נתגלה להם מאור הגנוז שמאמר יהי אור

יהיה בו תפיסה וז"ש הוא הלילה הזה, זה מורה שיש בו תפיסה שמורה באצבע כמו שאמרנו ונקרא שמורים דכר הוה זמין לאתחברא עמה ואחר כך כשיש זיוויגא נקרא הלילה הזה לה' דלית שבחא אלא לדכורא, ובג"צ כתיב הוא הלילה הזה שהיה הופעה מכ"ע שנקרא הוא ומטעם זה נקרא הנפת העומר מחרת השבת סתם, דבשבת יש בו התגלות עתיקא, ומטעם זה אומרים קדושת כתר, דבכ"מ שיש זיוויג יש גם כן התגלות עתיקא וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג עט ב) דהא עתיקא יתגלי וזווגא יזדמן וכו' ונזכר ליל שמורים שמזה הופיע הקדושה לחג כמו שאמרנו במ"ש כליל התקדש חג (מא' ט"ז) ונקרא גם יום הנפת העומר עצם היום הזה שיש בו גם כן התגלות מאור הגנוז, ולכן החכמים בתורה שבעל פה שהיא מטלא דעתיקא, וכמ"ש כל יקר ראתה עינו, ראתה עינו של ר"ע וחביריו מה שלא ראה משה (וכמ"ש במ"ר ות' פ' חקת) הם יכלו לצרף שני האורות עצם היום הזה של יום טוב דפסח, ועצם היום הזה של הנפת העומר ביחד, אף שהם תרתי דסתרי שמברכין על אכילת מצה ומרור ואומרים הלל וסופרין ספירת העומר, אך ע"פ האמור בעצם היום הזה מורה התגלות האור הגנוז שנקרא יום שיהיה בו תפיסה והוא על ידי התגלות מכ"ע שנקרא הוא ובעתיקא שהוא למעלה מהזמן אין שום סתירה ויכול להיות ב' הקדושות קדושת עצם היום הזה הנזכר ביציאת מצרים וקדושת עצם היום הזה הנז' ביום הנפת העומר ביחד (כמשנ"ת מא' יז). ואמר שמורים לכל בני ישראל לדורות"ם. שחייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, ובכל ליל פסח צריך שירגיש שינוי ואור חדש כמו בעת יציאת מצרים ומזה מופיע הקדושה לכל החג ולכל המועדים הבאים שרגל זה ראש השנה לרגלים כמש"נ השיר יהיה לכם כליל התקדש חג וכן מצינו בגמרא (פסחים פה:) כזיתא פסח והלילא פקע אגרא והיינו שבשעת ההלל נפתח האור כמו שנפקע האגרא ונתבקעו הגנין ונתגלה עצם השמים לטוהר, וכמו שמצינו (ברכות מח.) ורחמנא היכי יתיב רבא אחוי לשמי טללא ביי נפיק לברא אחוי כלפי שמיא, שאביי היה לו הבנה שצריך לילך לחוץ שלא יהיה הפסק הגג וכן כאן הלשון פקע אגרא שנתגלה האור בעת קריאת ההלל שלא היה שום הבדל כאלו הגגין נתבקעו, וחכמים היה בכחם לצרף ב' הקדושות יחד כיון ששניהם נקראים עצם היום הזה שהיא התגלות אור הגנוז, ובעתיקא אין שום סתירה מהזמן שהיא למעלה מהזמן ויכול להיות ב' הקדושות יחד:

## פרק כא

**בפסיקתא** (מצות עומר) ומ"ר (אמור פכ"ח קהיר א' ג' בשינוי קצת) הביא מקודם פסוק מגשם (ירמי' ר) ולא אמרו נירא את ה"א הנותן גשם יורה ומלקוש בעתו שבועות חקות

קציר ישמור לנו כו' ישמור לנו מן השרב ומן הרוחות קשים ומן הטללים קשים ואלו הן שבע שבתות תמימות שבין פסח לעצרת. ואחר כך איתא אריב"ל סנטירך אנא ולית את יהיב לי סטנרותי אר"ב מגריסך אנא ולית את מטעים לי מן תבשילך דנדע מה אינון צריכין אם טל אם מטר הוא שדוד אמר גשם נדבות תניף וגו' אם גשם הוא צריכה נדבות. אם טל היא צריכה תנוף אלקים עי"ש במת"כ ובפ' הגר"א לפסיקתא. אך יש להבין דאם נפרש סנטירך אנא כמ"ש מקודם ישמור לנו מן השרב וקשה דא"כ הו"ל לצוות להקריב עומר בא' דפסח, ועוד דהשי"ת נקרא סנטר אחר כך בהז' שבתות ולא קודם, ואם נפרש סנטירך אנא מה שהשי"ת שמר על הפתח המצרים ולא יתן המשחית לבוא וגו' מה זה טעם על מצות העומר שנוהג בא"י. גם מ"ש מגריסך אנא כו' ולית אם מטעים לי מן תבשילך דנדע מה אינון צריכין אם טל או מטר. קשה הא זמן הגשמים כבר עבר, ואחר כך איתא (שם) אר"ב כשהיית נותן לכם את העומר הייתי נותן לכאו"א עומר לגלגולת כו' לפיכך משה מזהיר את ישראל והבאתם עומר, ויש להבין איך אמר טעם למצות העומר שנוהג בכל דור מהמן שהיה רק במדבר ובמדבר לא הקריבו העומר עד שבאו לארץ ישראל, אך ענין סנטירך אנא השמירה מכל רע מקטרוג יצר הרע שאלמלא הקב"ה שעוזר לו א"י לו (כמ"ש סוכה נב:) ומגריסך אנא שהשי"ת המאכיל ועיקר קטרוג יצר הרע מתוך אכילה ושתי' (כמ"ש ספרי עקב וש"מ) שתחילת הסתת הנחש היה בתאות אכילה. וכשמכיר שהשי"ת מאכיל אז אין דבר רע בא מזה ואין יצר הרע מאכילה זו. ובמדבר היה השי"ת המאכיל מן והיה אכילה בקדושה שיתיישב ד"ת בגופן (כמ"ש במ"ת ר"פ בשלח) וכן כל אכילה בקדושה נקרא מן כמ"ש בגמרא (סוכה לט:) על ג"ס שבת בכדי מן שנו. וזש"נ ביע"א ושמרני בדרך הזה שלא אלמד ממעשה לבן וזהו סנטירך אנא, ונתן לי לחם לאכול וגו' היינו שיהי' השי"ת המאכיל וזהו מגריסך אנא:

**והנה** בפסיקתא אחר כך איתא לא תהא מצות עומר קלה בעינכם שעל ידי מצות עומר זכה אברהם וירש את ארץ כנען שנאמר ונתתי לך ולזרעך וגו' ע"מ ואתה את בריתי תשמור ואיזה זה מצות עומר, ותמהו ע"ז מה שייכות עומר לברית, והגר"א ז"ל פ' מגז"ש דתמים ובעומר כ' תמימות ותמה ע"ז דהא תמימות בספירת העומר כ' והניח בצ"ע, אך איתא מהאריז"ל דימי הספירה מסוגלים לתיקון פגם הברית וכ' במ"א רמז לזה עמ"ר בגי' קר"י, והנה כבר דקדקנו שבתורה נקרא חג המצות ובלשון חז"ל חג הפסח ולמה שינו מלשון התורה, ולבד זה הפסח נקרב בי"ד ונאכל רק לילה הראשונה ולמה קראו לכל החג פסח, גם הפסח אינו קרב רק בזמן שבית המקדש קיים ולמה נקרא חה"פ אחר החורבן ויותר יתכן לקרותו חג המצות דנוהג אף בזה"ז, גם כל שם פסח ע"ש שפסח הקב"ה על

בתי בני ישראל במצרים ויתכן שנקרא הקרבן ע"ש זה אבל למה יקראו לכל החג כן, אך מצינו בהפטורה ויצו המלך גו' עשו פסח לה"א ככתוב בספר הברית הזה ואין לו פי' וכי דבר חדש מצאו והול"ל כאשר צוה ה', גם מש"נ אחר כך כי לא נעשה כפסח הזה מימי השופטים וגו' וכל מלכי ישראל ומלכי יהודה יש להבין איך יתכן שבימי דוד ושלמה ומלכי יהודה הצדיקים לא נעשה פסח ח"ו, ומה זה שציין כפסח הזה, אך כבר אמרנו דחג הפסח נקרא יום ה' הגדול והנורא מדת אברהם ויעקב, שגוף החג יצ"מ היה בזכות אברהם ומדתו חסד לאברהם וזהו הגדול, והוא גם כן קדושת יעקב אבינו שפת אמת תכון לעד שיוקבע האהבה לעולמי עד וזהו והנורא שלימו דכלא (כמ"ש זח"ב עב א) שלא יהיה בהן דופי כלל שנתקן כל שורש פגם הנחש ופסקה זוהמא מאבותינו אחר ג' דורות (כמ"ש שבת קמו:) ותיכף בלילה ראשונה כ' ופסח ה' על הפסח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם וגו' המשחית היא השטן היא היצר הרע היא מה"מ (ב"ב טז.) ומצד השי"ת זכו לשעה לעקור יצר הרע מלבם. וזש"נ בערב תאכלו מצות, שמורה שאין עוד שאור בעיסה כלל רק בשנה ראשונה אין חימוצו נוהג אלא יום א' (כמ"ש פסחים צו:) ומ"מ הופיע אחר כך על ידי מצות הפסח לכל הז' ימים, שבעת ימים תאכל עליו מצות, עליו דייקא שמצות הפסח הופיע בכל הז' ימים ועיקר המצוה שייעקר היצר הרע מכל וכל כמו אדם הראשון קודם הקלקול קדושת יעקב אבינו ע"ה, שע"ש זה נקרא החג יום ה' הנורא, אך זה לא זכו עדיין לעולם, כי לזה צריך התגלות עתיקא, ובלילה ראשונה זכו מצד השי"ת, ואחר כך בקי"ס ראתה שפחה וכו' היה הריה, ובמתן תורה שזכו לזה דכ' אני אמרתי א' אתם דלא הוו מייתי (ע"ז ה.) אך נתקלקל ונשברו הלוחות והנה ביאשיהו מצינו שהי' סבור שאפילו חרב של שלום ל תעבור בארצכם (כמ"ש תענית כב:) וזה יהיה רק לעתיד, אך באמת כ' למעלה ויעמוד המלך וגו' ויכרות את הברית לפני ה' ללכת אחר ה' ולשמור מצותיו וגו' בכל לב ובכל נפש להקים את דברי הברית וגו', בכל לב ובכל נפש מורה כשזוכין לשבת עלאה חשובה אעלאה בינה ואתפני יצר הרע מתמן מכל וכל לעולם (כמ"ש ת"ז ת' מח) ובאמת הועיל הוא בכל ישראל לשעתו, כיון שהוא עשה תשובה שלימה כמו שהעיד הכ' וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה' וגו' וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד (כמ"ש יומא פו.) שנאמר עד ה', והיינו כל שם הוי"ה שהוא ט' מדות (כמ"ש זח"ג רנח א) ותגו של יוד דלעילא כ"ע (כמש"ש יו"ד ב) וזהו עד כה"כ, עדמש"נ עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב, ואיתא בס' יצירה (פ"ו) לב בנפש כמלך במדינה (ועי' זח"ג קכ"ו ב) והמלך לב העם ופעל לשעתו בלב כל ישראל להופיע להם תשובה עלאה בינה שהוא רק בהתגלות עתיקא, ומה"ש היה סבור שאפילו

חרב של שלום לא אעבור רק שלא היה יודע שאין דורו דומה יפה (תענית שם) והיינו שלא הועיל רק לשעה, ואז היה הוא משיח כמש"נ רוח אפינו משיח ה' גו' אשר אמרנו בצלו נחי' בגוים, רק אז אחר הברית הזה כ' ויצו המלך וגו' עשו פסח לה"א ככתוב על ספר הברית הזה, והיינו שיעקר יצר הרע מכל וכל ויופיע הקדושה בכל הז' ימים שמורה לעולם שבעת ימים תאכל עליו מצות שלא יהיה שאור שבעיסה כלל כקדו' יעקב אבינו, ואמר הכ' טעם ע"ז שבאמת כן היה כי לא נעשה כפסח הז"ה דייקא מימי השופטים וגו', והיינו שפסח כזה הי' רק בשנה ראשונה שהיו ישראל משוקעים במ"ט שערי טומאה בקלי' מצרים כעובר בבטן אמו, ואחר שהחזירן בתשובה זכו בערב תאכלו מצות שהיה תשובתם עד כה"כ, מה שאין כן בימי דוד ושלמה שהיו באמת צדיקים לא זכו לפסח כזה בשלימות ככתוב בספר הברית, רק בימי יהושע שהכניסן לא"י אז נעשה גם כן כפסח הזה שלא חשב הכ' רק מימי השופטים שאחר יהושע והטעם שאז הוקרב ראשונה את העומר שהוא גם כן ברית, וז"ש לא תהא מצות עומר קלה בעיניך שעל ידי מצות עמר זכה אברהם וירש את הארץ, והיינו כירושה שא"ל הפסק כמ"ש ב"ב קכט:) וזה זכה רק ע"מ ואתה את בריתי תשמור ואיזה זה מצות העומר, והיינו מ"ש סטנירך אנא, והיינו השומר מכל רע כמש"נ ולא יתן המשחית לבא וגו' והיינו בליל א' דפסח ופסח ה' על הפתח וגו', ולית את יהיב לי סנטרותי והיינו שאחר יום א' שהיה חימוצו נוהג אף בשנה ראשונה אז מתחיל הזמן מצד ישראל להיות מזוקק שבעתיים ואז מצות העומר כביכול שכר שמירת השי"ת בלילה הראשונה, ואז הזמן לתקן מדת צדיק יסוד עולם וכן איתא (סוף עוקצין) עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנ' להנחיל לאהבי י"ש, לשון לכל צדיק וצדיק היינו שומר הברית שזה נקרא צדיק (זח"ב כ"ג א) וזה זוכה לש"י עולמות גימ' עמ"ר וגימ' קר"י ההפוך, וכ' להנחיל לאוהבי שזה בזכות האהבה מדת א"א דכ' אברהם אוהבי, וז"ש שבזכות העמר זכה אברהם וירש את ארץ כנען ע"מ ואתה את בריתי תשמור, וכ' ואוצרותיהם אמלא, עדמש"נ יראת ה' היא אוצרו, והיינו שהשי"ת ממלא אוצר צדיק שהוא יראת ה' שאלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, וזה ענין מ"ש (זח"א קכ"ג ב' בתוספתא) ארבע מאות שקל כסף ד' מאות עולמות וכיסופין והנאות כו' שהוא ש"י עולמות שנ' להנחיל לאהבי יש וצדיק עולמות מש"נ ואוצרותיהם אמלא (ונת' במ"א):

**ויהושע** שהיה הראשון שהכניס ישראל לארץ היה הראשון שהקריב העומר. והוא זכה לעשות פסח ככתוב על ס' הברית, א"א היה הראשון אב ראשון לישראל ובנה כנסת ישראל שזכה למדת זקן עתיקא וכ' וה' ברך את אברהם בכל בת יהבה לאברהם (זח"א

רי"ט א) ויהושע הכניסם לארץ שהיא מדת מלכות ועשה פסח ככתוב בס' הברית וזה בזכות העמר. שעל ידי זה זוכין להתברר במדת צדיק להיות מזוקק שבעתיים. רק מימי השופטים לא נעשה כפסח הזה עד יאשיהו שעשה תשובה שלימה עד כה"כ שהיא התגלות עתיקא ופעל לעשות פסח ככתוב בס' הברית ואלו הי' מועיל לעולם הי' כבר התיקון כמו שהי' סביר באמת שאפילו חרב של שלום. רק שלא ידע שאין דורו דומה יפה שנתקלקל אחר כך. וסנטירך נגד מש"נ ושמרני בדרך הזה כאמור. ואחר כך אמר מגריסך אנא כעין מש"נ ונתן לי לחם לאכול וגו' שהש"ת המאכיל כמו במן כל דור המדבר אכילה בקדושה שיוקבע ד"ת וכן בכל פסח כל הז' ימים אכילת מצוה ונקרא אכילת מן כמו שאמרנו, ואף דאמרי' (פסחים קכ.) מה שבעיני רשות אף כל ששה ימים רשות וכו' ורק לילה ראשונה חובה. כבר אמרנו דהוא מצוה כל ז' רק מצוה לגבי חובה רשות קרי לי' (ונת' מא' ט"ז) לבד שיש בזה קיום מצות ל"ת להשמר משאור וחמץ, ואמר לית את מטעים לי מן תבשילך דנדע מה אינון צריכין אם טל אם מטר, כבר אמרנו דתורה שבכתב נקרא גשם כמש"נ יערוף כמטר לקחי וכ' לקח טוב נתתי לכם, ותורה שבעל פה נקרא טל כמש"נ תזל כטל אמרתי והוא מטלא דעתיקא. והיינו שעיקר מצות העומר שיועיל אכילת המצה לבער השאור שבעיסה שהוא קלקול הנחש שהכניס תאוה והנת הגוף באכילה וע"י מצות העומר יועיל לעולם כאמור, שזהו ואתה את בריתי תשמור, וכל דור המדבר שאכלו רק מן לא הוצרכו לעמר כלל. שהשי"ת היה המאכילם תמיד. רק בבואם לארץ הוצרכו לעמר שיוקבע אכילת מצה מפסח לעולם לבער השאור שבעיסה לעולם. ואף שבשנה שני' זכו שבעת ימים תאכל מצות, אבל שישאר כך לעולם נצרך טלא דעתיקא וז"ש מה אינון צריכין אם טל, ויש מי שזוכה תיכף לגשם שהוא תורה שבכתב כמו שהיה בלוחות ראשונות דכ' אני אמרתי אלקים אתם ואלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה (נדרים כב:) יהיו משיגים הכל מתורה שבכתב כמו שזכה משה רבינו הכל מסיני, וזה צריך גשם, וזש"נ גשם נדבות תניף אלקים, אם גשם נדבות, שזהו זוכה מנדבה שמניע לו מנדבת לבו, אם טל תניף אלקים וגו' שה מצד השי"ת שיעזור לבער כל היצר הרע והשאור שבעיסה לעולם:

**והנה** מצד השי"ת הוא הפסח שפסח ה' על בתי בני ישראל ולא יתן המשחית לבא לבער היצר הרע, ומצד ישראל על ידי אכילת מצה זוכין ע"י העמר שיוקבע קדושת אכילת מצה בלב ישראל לבער היצר הרע לעולם וזה הטעם שבתורה שבכתב שהוא קוב"ה תורה איקרי (זח"ב ס' א) נקרא החג חג המצות שהשי"ת תולה הקדושה בפעולת ישראל בקיום מצות אכילת מצה, ובתורה שבעל פה וכן אנחנו קורין החג ע"ש הפסח

אשר פסח ה' וגו' שאף אכילת מצה שלנו היא רק ע"י עזר השי"ת אשר פסח וגו' ולא יתן המשחית וגו' שלא יבא היצר הרע המחמיצנו להטות לבבינו למשחית ח"ו, וז"ש בפסיקתא למענה שבועות חוקות ישמר לנו, ישמר לנו מן השרב ומן הרוחות קשים ומן הטללים קשים, שרב היינו קליפת הקנאה שהיא אש כמש"נ וחמתו בערה בו, וכן קליפת התאוה נקרא אש כמש"נ כולם מנאפים כמו תנור בוערה מאופה (הושע ז':ד') ובגמרא (קידושין פא.) כי עמודא דנורא חזי דאת נורא כו', ומן הרוחות קשים, היינו רצונות רעות, וטללים רעים מחשבות רעות (ונת' במ"א) אימתי שבע שבתות תמימות שבין פסח לעצרת, דקדק תמימות דהיינו שמועיל רק כשהן תמימות כסדרן שמברר א"ע בכל המדות ז"פ ז' להיות מזוקק שבעתיים אז מועיל להנחיל לאהבי יש ואוצרותיהם אמלא, להשמר משרב מקליפת האש שכולל כל ג' הקליפות קנאה תאוה וכבוד (שהן ג"פ אש ונת' במ"א תוצאות גימ' תתק"ג ג"פ א"ש). ומן רצונות רעות וטללים ומחשבות רעות, ואחר כך דרש אימתי הן תמימות כשישראל עושין רצונו של מקום (לגיר' מ"ר אמור) או לגיר' שהשכינה ביניהם שהביא הגר"א ז"ל, ומקודם פי' כפשוטו תמימות מצד ישראל שסופרין כסדרן להתברר להיות מזוקק זפ"ז, אז ישמר לנו מן השרב וכו' ויזכו אחר כך לטל, אם צרוכים או מי שזוכה לגשם, ואחר כך בשבועות הזמן לזכות למתן תורה כמו בלוחות ראשונות וכאמור:

## פרק כב

**בפרשת** הפסח נאמר ג' פעמים בעצם היום הזה. א' בפ' החודש ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי וגו' ב' בפ' משכו ויהי בעצם היום הזה יצאו וגו' ובסוף הפרשה ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל וגו' וכן בפ' העומר ולחם וקלי וכרמל ל"ת עד עצם היום הזה וגו' ובשבועות וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש וגו' וביום הכפורים ג"פ בעצם היום הזה ובספרי (פ' האזינו והובא בפרש"י ז"ל) הביא בג' מקומות נא' בעצם היום הזה בנח במצרים ובמיתת משה ודרשו בעצם היום בחצי היום ומי שירצה יבא וימחה, וכן במ"ר (סו"פ לך) במילת אברהם אבינו ע"ה שנאמר בעצם היום הזה אלו מל בלילה היו אומרים לא היינו מניחים אותו אלא בעצם היום הזה מאן דרגש לי' ימלל, והרמב"ן ז"ל בפ' אמור האריך וכ' שאין לפרש כן ביום הכפורים דאיסור מלאכה ועינוי נוהג גם בלילה וכן בשבועות וכ' לפרש בעצם בחוזק היום ותקפו והביא מתרגום אונקלס בעצם בקרן יומא הדן ופי' מלשון קרני רשעים אגדע שקרן לשון כחו ויש גורסים בת"א בכרן בכ' והכל א' דק' וכ' מתחלפים והביא עוד פ' מיחזקאל (ב' ג') ואבותם פשעו בי עד עצם היום הזה ופי' שהוא להכניס היום הזה בכלל, וכן עד היום

הזה דחדש להורות שהוא עד ועד בכלל ע"ש באורך וצריך להבין למ"ד עד עצם היום הזה האיר המזרח התיר ועד ולא עד בכלל (כמ"ש מנחות סח.) איך יתפרש עד עצם היום הזה דחדש. וביחזקאל (כ"ד ב') כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים בעצם היום הזה וכן דיחזקאל הנז' דכ' הגוים המורדים וגו' וגם ביהושע נז' גבי אכילת חדש בעצם היום הזה ובכלם לא נאמר עד ואיך יתפרש לשון עצם לפי' הרמב"ן, ונראה פי' עצם היום הזה שתרגימו בקרן יומא הדן כמ"ש הרמב"ן גיר' ת"א שהוא מלשון זריחה מלשון קרן עור פני משה וכן נראה במכילתא שהביא על הפסוק ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים (דקאי על המלאכים) והביא דבשעת הגלות ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ע"ש עמו אנכי בצרה ואחר שנגאלו וכעצם השמים לטוהר ונראה מזה שפי' בעצם היום הזה או בכרן דק' וכ' מתחלפים כמ"ש הרמב"ן ז"ל, ועז"א הכתוב שבעצם וזריחת אור השמים יצאו כל צבאות ה' (שהם המלאכים) וכן אמר בפ' החודש ושמרתם את המצות כי בעצם זריחת אור שהיה ביום הזה הוצאתי את צבאותיכם שאז האיר להם השי"ת לתקן השאור שבעיסה שיהיה האכילה בקדושה, ובסוף הפרשה שינה הכ' ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בנ"י, דמעלה יצאו כל צבאות ה' קאי על המלאכים (כמ"ש במכילתא) דעל ידי האור מהשי"ת יצאו המלאכים מעצמם שלא היה להם עסק שם וכיון שנגמר השעבוד יצאו המלאכים מעצמם, וכאן הזכיר שבזריחת אור הזה הוציא ה' את בני ישראל, וכן באיסור חדש שהעומר מתירו שמקריבין ראשית הקציר להורות שהראשית הוא מהשי"ת להכיר שהוא הנותן ועל ידי זה לא יכול תו המאכל לקלקל דעיקר הקלקול בא ע"י שאין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה ושתי' כמו שהביא בספרי עקב, וכשמכירין שהשי"ת הנותן לא יוכל המאכל לקלקל עוד וזהו ענין הקרבת העומר שהוא ראשית הקציר לתקן ראשית הפגם שהיה באכילה, ועז"נ עד עצם היום הזה שהוא זריחת האור שזרח ביום הזה בהקרבת העומר לתקן אף מי שאוכל כמעשה בהמה שמטעם זה נקרא ממחרת השבת (ונת' מא' טו) וכן ביהושע (ה' יא) קאי גם כן על הקרבת העומר, וכן בשבועות שהוא זמן מתן תורה שנפתח האור שבדבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדבור ל"י נעקר יצר הרע מלבם כמ"ש (בשיר השירים פ' ישקני) נאמר גם כן בעצם היום הזה, וכן ביום הכפורים שהוא זמן שנתנו בו לוחות אחרונות, וכן בנח כ' בעצם היום הזה עפמ"ש בגמרא (סנהדרין קח:) לשבעת הימים שהטעימן מעין עולם הבא, ולא נתפרש מהיכן נדרש רק הוא מלשון לשבעת הימים דהיינו קדושת ז' ימי בראשית ו המדות ומדה ז' שהוא כנגד שבת שהוא מעין עולם הא א' מס' בעולם הבא כמ"ש (ברכות נז:) ועז"נ בעצם היום הזה שבזה האור בא נח אל התיבה:

**והנה** בכל המקומות שנזכר עצם נאמר היום הזה שהוא יום הידוע וביציאת מצרים נאמר ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מאמ"צ וכ' אחריו ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים ומה זה נתינת טעם ושייכות הליל שמורים שהיה קודם לזה לעצם היום שאחריו, ובזוהר הקדוש (בא ל"ח א) הוה נהיר לילא כיומא דתקיפת תמוז וכו' וכ' ויהי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים, והיינו דלעתיד שיחזור האור הראשון אז יהיה אור הלבנה כאור החמה וכיון שביציאת מצרים הלילה כיום יאיר כיומא דתקיפת תמוז ממילא היום שבא אחריו היה כאור שבעת הימים מעין אור הראשון שנגנז לצדיקים לע"ל ולכן כ' ויהי בעצם היום הזה שמורה על אור הראשון שנגנז, וזה לשון היום הזה היום הידוע שהוא ויקרא א' לאור יום, הזה מורה שיש בו תפיסה באור שנגנז שכן מורה תמיד לשון הזה שמורה באצבע, וכן בנח שאמרנו שפתח להם הז' מדות ומדה ז' כנגד יום השבת ובשבת איתא בס' הבהיר לקח שביט ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים לע"ל שביום השבת יש בו הופעה מאור הגנוז, וכן במילת אברהם אבינו ע"ה כתוב בעצם היום הזה שיש בו גם כן התגלות מאור הראשון אור זרוע לצדיק היינו אור הראשון על ידי האי צדיק כמ"ש (בזח"ב קסו ב) וכמ"ש בגמרא (סופ"א דתענית) צדיקים לאורה שנאמר אור זרוע לצדיק וכיון דאתגזר איקרא צדיק כמ"ש בזוהר הקדוש (שם כ"ג א) שכן מורה ענין מילה שקשור בשורש דבעכו"ם אף מולים נקרא ערלים כמ"ש (נדרים לא:) ומילה מורה שהוא ישראל, ובמלת ילידי ביתו כ' וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה כאשר דבר אתו אלקים שהאור זרח לו רק מטעם הדבור מהשי"ת שנצטוה על המילה ואחר כך כ' בעצם היום הזה נימול אברהם וישמעאל בנו דמילת עצמו שהיה במסירת נפש שהרי אמרו לו ענר ואשכול שיסתכן (כמ"ש במ"ת וירא ג') ולכן כ' בו עוד הפעם עצם היום הזה שהיה במילתו תוספות אור על ידי מסירת הנפש שלו ושל בנו יחידו שלא נולד לו יצחק עוד וביקש לו ישמעאל יחיה לפניך לכן היה אז תוספות אור וקדושה, וכן בפטירת משה כ' גם כן בעצם היום הזה כמו שמצינו שנקרא פטירת הצדיק הלולא (מו"ק כה:) ושמח עליהם ככלה חדשה וכמו שנקרא בלשון חז"ל נח נפשי' שאז הנייחא שלהם ואז יש תוספות אור ולכן בפטירת משה רבינו ע"ה בפרט נזכר עצם היום הזה שהיה זריחת אור חזק וכן ביחזקאל (ב) אחר פ' המרכבה נפתחו השמים וארא מראות אלקים שהראה לו השי"ת שאף בגלות השכינה עמהם כמ"ש (בזח"ב ב ב) שברשות גלה להם כדי שיתחזקו בגלות כ' אחר כך ואבותם פשעו בי עד עצם היום הזה ויתפרש למ"ד עד ולא עד בכלל שאז אחר ששמעו הנבואה מהמרכבה הרהרו תשובה בלבם ויצאו אז מכלל הפושעים והמורדים

וכן אחר כך (שם מ) דכ' בר"ה בעשור לחודש שהיה אז יום הכפורים כ' ובעצם היום הזה כמשנ"ז בתורה ביום הכפורים עצם היום הזה, וכן (שם כ"ד ב) כתב לך את שם היום את עצם היום הזה ולמה נצטוה לכתוב את שם היום ואדרבה היה להסתיר היום הזה, וכמ"ש במ"ר (ר"פ במדבר) משפטיך תהום רבה בסתר. אך כיון שבאמת הצומות יהיו לששון ולשמחה ומש"ה נצטוה שיכתוב שם היום הזה ונאמר עצם היום הזה שהוא הופעת זריחת האור שיהיה אחר כך למועדים ויו"ט:

**ועפ"ז** יובן מה שכ' בתנחומא (תזריע ט) שבעשרה בטבת היו ראוים ישראל לגלות מירושלים שכה"א בן אדם כתב לך שם היום הזה בעצם היום הזה וגו' מה עשה הקב"ה אמר אם יוצאים היום בצינה הם מתים וכו' והמתין להם עד הקיץ, ואין לזה שום פירוש מה ראיה מביא ממ"ש כתב לך את שם היום הזה וגו' שהיו ראוים לגלות בעשרה בטבת והא בפ' מפורש סמך מלך בבל בעצם וגו' וזה היה בעשרה בטבת. אך ראית התנחומא ממה שהכיר לשון עצם היום הזה שפירושו זריחת האור ראשון שנקרא יום סתם דהוא התגלות אור הגנוז וזה היה רק בט"ב שאז נולד תיכף משיח כמ"ש במ"ר (איכה א' סו"א ע) אסר תורך אסר פדנך דאתיליד פרקיהון דיהודאי, ובו נזכר ועד עתיק יומין מטא וגו', ובפסיקתא איתא שבאב יבנה בית המקדש ושם קה"ק שהוא עתי"ק ולפי זה"ק הוא מאמר יהי אור ומש"ה נקרא ט"ב עצם היום הזה שאז זרח תיכף אורו של משיח, וכ"כ בב"ר (פ' מ"ב) והיה כאשר נלכדה ירושלים א"ל אף הוא שמחה שבו ביום נטלו ישראל אופכי על עוונותיהם וכו' ושפיר נקרא ט"ב עצם היום הזה, ולמה נאמר בעצם היום הזה בעשרה בטבת ומזה מדייק המד"ת שהיו ראוים לגלות בעשרה בטבת והיה ראוי אז להיות כמו ט"ב, ויתכן שגם ביחזקאל (מ) שנאמר עצם היום הזה בנבואת בנין הבית שבו קה"ק שנקרא אין קודש הקדשים כמ"ש בזוהר הקדוש ונקרא עצם היום הזה, וכן בפ' העומר בתורה וביהושע באכילתם מעבור הארץ נאמר עצם היום הזה שאז זרח להם האור שהקריבו ראשית הקציר וראשית היינו מאמר ראשון ולפמ"ש בזוהר הקדוש (ויקרא) יהי אור מא' ראשון (וכמ"ש דאו"א דא"ח) ובקליפה עמלק נגד זה ונקרא ראשית גוים והעומר ראשית קצירכם לתקן הקליפה וכן היה באותו יום מפלת המן כמ"ש בגמרא (מגילה טז.) אתי מלי קומצא דידכי כו' ודחי עשרה אלפי ככרי דידי שהיה רצה לתן כנגד שקלי ישראל ושקלים הוא גם כן מאור הראשון כמ"ש אור פניך עלינו אדון נשא וכמ"ש בפ' שקלים ממ"ש בגמ' (ב"ב מ:) במה תרום קרן ישראל בכי תשא, וכן ביהושע (י' כ"ד) וישימו אבנים גדולות ע"פ המערה עד עצם יום הזה וקאי שם על הנזכר למעלה ולא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו לשמוע ה' בקול איש וגו' ואמר שמש בגבעון דום

שהיה גם כן שנתגלה האור הראשון שנאמר ויקרא א' לאור יום ולכן נאמר בעצם היום הזה וכן בשבועות וביום הכפורים שנתנו לוחות ראשונות ואחרונות וה"פ אורה כנגד ה"ח תורה (ב"ר פ"ג) ובלוחות אחרונות כלול כל תורה שבעל פה ובס' הבהיר איתא שאור הראשון נגנז בתורה שבעל פה לכך נאמר בהם עצם היום הזה כאמור:

## פרק כג

**כי לא נעשה כפסח הזה מימי השופטים וגו' מלכי ישראל ומלכי יהודה.** ובד"ה (ב' לה) כ' ולא נעשה כפסח הזה מימי שמואל הנביא וגו' וגם כן המכוון לכלול כל ימי השופטים, כי בימי שמואל היו כל ישראל אגודה אחת לעשות רצון השי"ת בלב שלם כמש"נ (שמואל א ז':ב'-ג') וינהו כל בית ישראל אחרי ה' ושמואל סיבב בכל ישראל להחזירם למוטב ועכ"ז לא נעשה כפסח הזה, וגם בזמן מלכי ישראל ויהודא שנכלל בזה גם ימי דוד ושלמה שהיו יהודא וישראל כאחד כחול אשר על שפת הים ועכ"ז לא נעשה כפסח הזה, והנה ביהושע מפורש שעשו פסח בגלגל כל ישראל ביחד והי' לכתוב שגם בימי יהושע לא נעשה כפסח הזה, ורש"י פ' (בד"ה) שהרבותא הי' שהמלך והשרים התנדבו קרבנות מרובים להעם מה שלא היה כזאת גם בימי דוד ושלמה ומסתמא גם בימי יהושע לא היה מתנדבים כל כך, עוד מפורש בפסוק שעשו פסח השבים מגולה בימי עזרה, בודאי יש מכוון במקומות הללו שנכתב בהם הקרבת הפסח, ובפשוט נראה מפני שהיה אז דבר חדש ובא בהתעוררות גדול כמפורש בפסח גלגל וכל העם הילידים במדבר וגו' לא מלו, ובגמרא (יבמות עב.) מפני שלא היה נשבה להם רוח צפונית, שהיו כנזיפים מפני חטא המרגלים ואל יכלו לעשות הפסח, עד שבאו לגלגל ויהושע מל אותם, וכאשר זכו לזה בודאי היה בהתעוררת והתחדשות גדול בלב כל נפש, וכמ"כ בימי עזרה שגרם החטא להחריב הבית וזה שבעים שנה שהשתוקקו לקיים מצות הקרבת הפסח ולא היה ביכולתם לקיים היה גם כן בהתעוררות והתחדשות, ובימי יאשיה הגם שהיה להם מקדש רק מפני שהיו רשעים בימי מנשה ואמון ולא שמו על לבם עד בי"ח למלכות יאשי' שמצא חלקי' את הס"ת, ובכל הזמנים הללו היה נעשה הפסח בכוונה רצויה מאד לכן נרשם המעשה מפורש בתורה, מפני שכל דבר הנכתב בתנ"כ אפילו מאדם פרטי הוא ללמוד ממנו מוסר השכל לדורות עד עולמי עד, כענין ששמעתי מרה"ק זצלה"ה עמ"ש (ברכות ו.) שנים שיושבים ועוסקים בתורה מכתוב מילייהו בספר זכרון שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכון לפניו דהיינו שאם אדם אחד מגלה לחברו איזה ד"ת בכוונה רצויה על ידי זה נתפשט הדבר להיות נחקק בכלל נפשות ישראל שהם נקראים ספר זכרון, כי כל נפש ישראל יש לו אחיזה

ושורש באיזה אות מד"ת וכלם ביחד הם ספר זכרון, ומה גם כשנכתב המעשה בתנ"כ או בדרחז"ל בודאי יוצא מזה לימוד להיות נחקק בנפשות ישראל לעולמי עד, וזהו גם כן מ"ש (ויקרא רבה פל"ד) אלו היה ראובן יודע שהכ' יכתוב עליו וישמע ראובן וגו' בכתיפו היה מוליכו, אלו היה בועז יודע וכו' והיינו שלא הרגישו אז בנפשם שמעשיהם בכוונה רצויה כ"כ עד שיהיה נרשם מזה לדורות עולם ועל רמז זה אמרו (שם ומ"ר רות פ"ה) לשעבר אדם עשה מצוה הנביא כתבה ועכשיו אדם עושה מצוה מי כתבה אלי' ומשיח והקב"ה חותם על ידיהם, והיינו גם כן לכוונה זו שנעשה מזה חקיקה בלב נפשות ישראל, וזהו ענין מקומות הללו שנזכרו בכתובים שנעשה הפסח מפני שהיה אז בהתלהבות והתחדשות גדול עד שנכתבו מעשיהם ויופיע הארת ההתחדשות וההתעוררות הזאת לנפשות ישראל לדורות עולם:

**והנה** היה די בזה במה שנכתב בקרא מעשה דפסח יאשיה אבל למה נאמר כי לא נעשה כפסח הזה ומה רבותא בזה מהאחרים, והנה בגמרא (שבת נו:) וכמוהו לא היה מלך אשר שב אל ד' וגו' אמר רב אין לך גדול בבעלי תשובה יותר מיאשיה בדורו ואבא בדורינו ור' יוסף אמר עוד אחד בדורינו ומנו עיקבא בר נחמיה ריש גליתא והיינו נתן דציציתא ובתוס' הביאו מדרש שהיה נר דלוק על ראשו, ובגמרא (סנהדרין לא:) שלחו לי' למר עיקבא לדזיוו לי' כבר כתי' ופירש"י בשם ספר הגדה שהעלה טינא בלבו על אשת איש ואמרו הרופאים שימות וחזר בתשובה ונתרפא והיה נר מן השמים דלוק לו על ראשו ועל שם זה נקרא נתן דציציתא, הלשון על ראשו המכוון שיכה ע"י התשובה לשער הנ' שהוא בחי' כתר המקיף על הראש שהוא למעלה משכל אנושי שהוא גדול מאור שנברא ביום רשאון הנגנז לצדיקים לע"ל, ולזה שלחו לו לדזיוו לי' כבר בתי' היינו משה רבינו כמ"ש (שבת פח.) על אותן כתרים שעטרו לישראל במתן תורה ארץ ישראל וכן זכה משה ונטלן שנאמר ומשה יקח את האהל ופירש"י לשון בהלו נרו על ראשי, שהיה גם כן האור מקיף על ראשו, ולכן שלחו לו לדזיוו לי' כבר בתי' שזכה על ידי התשובה גם כן לאור מקיף, כי מקודם היה משוקע בענין העבירה גם כן שלא כדרך שכל האנושי כמו ר"א בן דרדיא, רק שעל ראבד"ר אמרו (ע"ז יז.) מחמת שאדוק בה טובא כמינות דמיא לזה לא היה יכול לחיות אחרי תשובתו ומר עוקבא אף שהיה גם כן משוקע כ"כ עד שאמרו עליו הרופאים שימות עכ"ז התגבר על יצרו ועשה תשובה כ"כ עד שזכה לאור מקיף למעלה משכל אנושי כי כפי גדול שיקוע הנפש בעמקי חשכות הקליפות לעומת זה אחר כך בתשובתו זוכה לאור הגדול יותר וכן מצינו במשה רבינו ע"ה שקראו לו בר בתי' ולא בן יוכבד כי אמרו חז"ל (פירש"י) עה"פ ויצו פרעה לכל העם ביום ההוא

שביום שנולד משה אמרו איצטגניני פרעה היום נולד מושיעם אבל אינם יודעים אם מישראל אם ממצרים ולכן ציוה להשליך ליאור אף לילדי מצרים, והנה האצטגנינים רואים ואינם יודעים מה רואים כי מחמת שהיה ישראל משוקעים במצרים כעובר בבטן אמו ולא היה ביכולת להוציאם מחשכות הזה רק באופן שמושיעם יהיה גם כן משוקע בעומק הזה ולכן סיבב הקב"ה שיתגדל משה רבינו ע"ה דייקא על ידי מצרית היינו בתיה בת פרעה וכל המגדל ב"ח כאלו יולדו כמ"ש (סוטה י"ב רע"ב) שהלכה לרחוץ מגלילי בית אבי' שנעשית יהודית ילדה את ירד זה משה, וכל המגדלו כאילו יולדו, וז"ש איצטגניני פרעה שאינם יודעים אם מישראל אם ממצרים שבאמת נולד מישראל ונחשב כאלו ילדתו בתי', ומחמת שנחשב כאלו גם הוא היה משוקע בבטן מצרים לכן היה יכול להוציא את ישראל מכל טומאת מצרים, ועל ידי זה היה בכחו לגייר אף הערב רב אף שגרמו קלקולים אף על פי כן נשארו בין ישראל ומסתמא היה בהם הרבה ניצו"ק, ובגמרא (ברכות לד:) איתא פלוגתא מי גדול בע"ת או צדיק גמור, ובזוהר הקדוש (זה"ח בלק) עה"פ מאשר יקרת בעיני נכבדת וגו' שהוא נדרש על הבע"ת המתקן העבר ועז"א מאשר יקרת דאיהו מגרמי' אתיקר מעתה שמקודם הוא מזלזלא וכו' נכבדת יותר מצדיק גמור, וזה שמשבח הפסוק פסח יאשיה שלא נעשה כפסח הזה, כי פסח גלגל הגם שהיה המנועה עד עתה מחמת חטא המרגלים אמנם הדור הזה שלא נימולו היו מבאי ארץ ומצדם לא היה שום מניעה רק כדש"נ אבותינו חטאו ואינם וגו', וגם הדור של עזרא הרביצו תורה כמ"ש ז"ל הרבה צדיקים עמדו לי בחרבנה וכו', אבל דורו של יאשי' הן המה שמקודם שמו כתף סוררת וילכו אחרי שרירות לבם ועבדו עבודה זרה, וברגע שבו בכל לבם לעשות הפסח כמשפט, וזהו תכלית שלימות קדושת הפסח כעין פסח מצרים שהיה ישראל גם כן נשקעים בתכלית השפלות השי"ת הופיע עליהם ברחמיו לדלותם מבור תחתיות לתכלית הקדושה ועז"ש כי לא נעשה כפסח הזה וגו', וי"ל גם כן בה הרמז מה שמפטירין בפסח יאשיה ביום טוב שני ש"פ וביום א' מפטירין בפסח גלגל הגם שע"פ פשוט מפני שכן הוא הסדר בנביאים אמנם יש לרמז בזה ע"ד מ"ש (מ"ר איכה) על יו"ט ב' של גליוות כסבירה אני שמקבל שכר על שניהם ואינו מקבל שכר אלא על אחת. כי הגם שאנו בקיעים בקביעא דירחי החיוב עלינו ביו"ט שני שבו הופעת הקדושה מגזירת חכמים מבחי' תורה שבעל פה מעין הקדושה של יום א' מבחי' תורה שבכתב, ועל זה בא ביום טוב שני דייקא הפטרה בפסח יאשיה מפני שזה עיקר תורה שבעל פה כמש"נ כי ברב חכמה רב כעס שדייקא על ידי רוב כעס שמקודם באים לרב חכמה וכמ"כ בענין קדושת הפסח שעל ידי השקוע מקודם ברב כעס של היצר הרע זוכין על ידי

זה קדושת הפסח לבחי' התעלות הקדושה ביתר שאת וכאמור, שע"ז מרמז פסח יאשיה שהיו מקודם בתכלית הריחוק ואחר כך קרבו עצמם לקדושתו ית' והכתוב משבח את הפסח שעשו מצד התקרבותם מגודל הריחוק יותר מכל הפסחים שעשו הראשונים:

## פרק כד

שבת חהמוע"פ

**תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת וגו'**. וכן בלוחות אחרונות וזכרת כי עבד היית וגו' על כן צוך ה"א לעשות את יום השבת וצריך להבין בשלמא הנ' רגלים הם זכר ליציאת מצרים פסח יציאת מצרים. שבועות מתן תורה. סוכות ענני הכבוד אבל שבת במה היא זכר ליציאת מצרים, והענין הוא דנודע כי בצאת בני ישראל ממצרים לא היה שום הפרש ביניהם למצרים כמ"ש (שיר השירים פ' כשושנה) גוי מקרב גוי שהיו אלו ערלים ואלו ערלים אלו מגדלי בלורית וכו' רק שהקב"ה חשק בהם ונשבע לגואלם ובחסדו הגדול האיר והופיע בתוך עומק לבבם מגודל קדושתו בלי הכנה מצדם עד שהוציאם ממצרים ולכן נצטוינו לזכור בכל יום יציאת מצרים ואין המכוון על הזכרה בפה בלבד אלא שיהיה דבר זה נקבע בעומק לב כל ישראל שבאם ח"ו יהיה משוקע באיזה תאוה וסיאוב ר"ל ולא יוכל לשות עצה בנפשו אל יתייאש עצמו רק שיאמין ויצפה להשי"ת ויוציאו מהסגירו כי יתחזק לבבו שאיננו משוקע יותר ממה שהיו אז ישראל משוקעים במ"ט שע"ט והשי"ת הוציאם משם בלי אתעדל"ת כן גם לי יעזור השי"ת ולזה נצטוינו לזכור יציאת מצרים. וזה הענין הוא גם כן קדושת השבת. כי נח נצטוה יום ולילהלא ישבותו ועכו"ם ששבת חייב מיתה (כמ"ש סנהדרין נח:) כי אין נאה לעכו"ם להיות להם מנוחה כי תיכף עוסקים בדברי טפלות וליצנות (כמ"ש מגילה יב:) ובמד' (ב"ר פ' לד) כשבא אברהם לסולמות של צור וראה אותם נוכשים בשעת ניכוש כו' אמר יהי חלקי בארץ הזאת שעוסקים בישיבו ש"ע וכמש"נ שלות רשעים רע להם ורע לעולם, כי לא להם יאות המנוחה, אבל לישראל בהיפוך שנצטוו על המנוחה ביום השבת ובו ביום משפיע להם השי"ת קדושה בלי שום אתעדל"ת, ואינו מצד פעולת האדם רק מצד השי"ת שבחר בנו מכל העמים והבדילנו מהם ונתן לנו קדושת השבת ובזה הוא שבת זכר ליציאת מצרים שהי' גם כן בלי שום אתעדל"ת, וכאמור:

## פרק כה

**דא היא סעודתא דחק"ת קדישין**. ישראל נמשלו לתפוח (כמ"ש שבת פח.) ובמדרש (שיר השירים ב' ג') מה התפוח משעה שמוציא ניצו עד שגומר פירותיו נ' יום כך ישראל משעה שיצאו ממצרים עד שקבלו התורה נ' יום כו' בגמרא הלשון מה תפוח זה פריו

קודם לעליו כו' ובמדרש הלשון ניצו קודם לעליו כך ישראל הקדימו נעשה לנשמע, (מלשון המד' ניצו קודם לעליו משמע שתפוח זה אינו אתרוג כמש"כ התוס' (שבת שם) וכן נראה מתרגום שה"ש אך בגמרא פריו קודם זה יתכן על אתרוג). והענין הוא אף דפסח גם כן מסטרא דיובל כמ"ש בזוהר הקדוש בשלח וחמשים עלו בני ישראל, מכל מקום נקרא שבת תתאה, דודאי בלילה הראשונה היה מסטרא דיובל ואם היה התיקון כראוי היה הגאולה מסטרא דיובל, אבל כיון שנסתר האור והוצרכו אח"ז לספיה"ע להתברר בכל המדות להיות מזוקק שבעתיים שוב נקרא הפסח שבת תתאה, ואחר כך יום חמשים שבועות מסטרא דיובל שבת עלאה, וזה מ"ש משעה שמוציא ניצו היינו הנצת האור כנסת ישראל שהיא בפסח בלילה הראשונה עד שגומר פירותיו נ' יום, שגמר הפירות הוא בשבועות זמן מתן תורה דכ' אני אמרתי אלקים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) וזה שזכו אז לשבת עלאה ואתפני יצר הרע מתמן (כמ"ש ת"ז תי' מ"ח) והיא יצר הרע הוא מה"מ (כמ"ש ב"ב טז.) אך אחר הקלקול חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון עד שיהיה גמר התיקון שעתיד הקב"ה לשחוט ליצר הרע (כמ"ש סוכה נב.) ויבולע המות לנצח. ועל ידי שמירת שבת נגאלין, ובגמרא (שבת קיח:) אלמלי משמרין ב' שבתות מיד נגאלין ובירושלמי, (פ"א דתענית ה"א) איתא שאלו שמרו שבת א' מיד נגאלין, וכבר אמרנו שענין שתי שבתות על פי מ"ש (ת"ז תי' מ"ח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה והיינו שבת תתאה שבת עלאה ואמר זכאה מאן דעביד לון דירה בתרי בתי לבא בשבת ואתפני יצר הרע מתמן כו' וכן נחשב (רע"מ זח"ב צב א) ג' קדושות שבת דליליא שבת דיומא שבת עלאה, וסעודה זו דחק"ת שבת דמעלי שבתא ובבוקר שבת עלאה, אך מי שאינו זוכה לשבת עלאה בשבת א', ע"י שמירת שבת א' זוכין לקדש ימי המעשה שאחריו, ועל ידי קדושת ימי המעשה זוכין ששבת הב' יהיה מקדושת שבת עלאה, וז"ש בגמרא אלמלי וכו' שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין, רק העולם נידון אחר רובו, אבל כל נפש בפרט המשמר שבת כהלכתו מיד נגאל:

## פרק כו

**בזה"ק** (ח"ב קפ"ג א) בפסח נפקו ישראל מנהמא דאיקרי חמץ כו' ואמאי קרבנא דא חמץ כו' כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעו עקרא ורזא דמהימנותא אמר קב"ה יטעמין ישראל אסוותא כו' כיון דאכל מצה דאיהו אסוותא למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא כו', עקרא דמהימנותא היינו מהימנותא שלימתא כמו בשבת (שם פח ב) שהוא כ"ע איהי כתר מלכות וכמ"ש (שם ע"א) דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחק"ת כו', והוא דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג רל א) איהו אמת ואיהו אמונה, דעיקר

היחוד כשמכיר כמו יעקב אבינו ע"ה אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה היא משנברא העולם, דאף שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם, דאף לאחר הבריאה אין בלעדו דבר, וע"ז מורה שם הוי"ה הי' הוה ויהיה, אך זה השם אינו נהגה בעולם הזה שאין בזה תפיסה בעולם הזה שרואים כחות שנראה שעושים נגד רצונו ית', ואך יעקב אבינו ע"ה הכיר היחוד במדת אמת אבל השבטים אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלנו אלא אחד (כמ"ש פסחים נו.) והיינו שאף שאין אנו מכירין במדת אמת אנו מכירין באמונה היחוד, וזהו עקרא דמהימנותא, ורזא דמהימנותא עפמש"נ סוד הוי"ה ליריאיו ופירשו בסה"ק דשם הוי"ה הוא סוד ליראיו, והענין דשם הוי"ה כולל ט' המדות י חכמה ה' בינה ו' ת"ת כלול שית ספיראן ה' מלכות (כמ"ש זח"ג רנ"ח סע"א) וקוצו דיוד דלעילא רמיזא לאין כ"ע (כמש"ש יוד ב' סה ב). ואמונה שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (כמ"ש זח"א ה' ב) והיינו שישים אל לבו ע"י האמונה שממ"ה עומד עליו מיד יגיע אליו היראה (כמ"ש ריש או"ח) זה יכולין למסור לאחר גם כן כמו שאמר ר"א לתלמידיו שיהא מורא שמים עליכם כמורא בו"ד (ברכות כח:) אבל שם הוי"ה כ' נודע בשערים בעלה ובזוהר הקדוש (ח"א קנ רע"ב) דא קוב"ה דאיהו אתידע ואתדבק לפום מה דמשער בליבי' וכו' וזהו סוד ליראיו היינו שלא יכול א' למסור לחבירו, וזהו רזא דמהימנותא שלימתא ועל ידי המצה דאיהי אסוותא למיעל כו' היינו בלילה ראשונה שאז במכת בכורות נתבררו במדה עשירית מתתא מנעילא אך אחר כך נתבטל ונסתר האור, ולמנדע היינו לזכות להדעת ואיתא (במ"ר נשא ר"פ י) ודעת זהו המכיר את בוראו רזא דמהימנותא סוד הוי"ה ליראיו שיושאר הקדושה לעולמי עד:

**וכתיב ובריתי להודיעם** והוא עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב מ ע"ב) אמאי איקרי לחם עוני כו' מ"ט משום דלא אתפרעי כו' מ"ט משום דלא תחסר כ"ל בה כמה דחסרת לי מצרים, והיינו עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א לא סע"א) ואלין שיתא יומין עלאין קרא פריש לון דכ' לך ה' הגדולה וגו' כי כל דא צדיק בשמים דא ת"ת ובארץ דא כ"י כתרגימו די אחיד בשמיא וארעא כלומר דיסודא דעלמא דאיקרי כל אחיד בת"ת דאיקרי שמים ובארץ דאיקרי כ"י וכו', ומאן דאתגזר איקרי צדיק (זח"ב כ"ג ע"א) ונעשה מרכבה למ' צדיק יסוד עולם כל דמחבר קוב"ה ושכינתי' והיינו כל המדות, ובארץ דכ' לא תחסר כל בה, א"כ לא היה מהדין שיהיה חיוב לאכול מצה ועז"א בזוהר הקדוש (מ' שם) ובכל שתא ושתא דוכרנא דמצרים קא עבדי ישראל ואכלי ולא אשתצי מדרי דרין כו', ויש להבין הא פסח מצרים ל"ה חימוצו נוהג אלא יום א' (כמ"ש פסחים צו.) ומה שאכלו מצה רק מפני שלא היה להם חמץ כמש"נ כי לא חמץ ושירי בצק שהוציאו אכלו עד ט"ו אייר, ואחר

כך כשנכנסו לא"י לא תחסר כ"ל ב"ה ולא הוצרכו למצה כלל, ואיך יתכן שמצות מצה שאחר כך שהוא לזכרון ליציאת מצרים ויהיה טפל חמור מן העיקר, אבל ענין מ"ש דלא אתפרעו היא אף שבמילה כבר נקרא צדיק וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק, אך כל שלא פרע לא נתגלה האי את קדושא, ואיתא בזה"ק (לעיל ע"א) אימתי אתפרעו בשעתה דכ' שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו, ואע"ג דאוקמנא האי קרא במלה אחרא כלא היה ויאת וכו' ומפרש שפריעה שניתנה בימי יהושע לדור הנולד במדבר נתנה, והיינו שבמכילתא דרש חוק זה שבת, ושבת ברזא דברית (כמ"ש זח"ב צב א) ושבת גם כן נקרא כל (כמ"ש זה"ח תשא מ"ד ע"א ד"ה זכור) והיינו דברית הוא חוק כמש"נ ויעמידה ליעקב לחוק והיינו שנחקק הקדושה בלב שתיכף בהולד ישראל נולד בקדושה שהרי נימול לח' שלא מדעתו וזוכה להיות צדיק ובן עולם הבא והיינו מפני שקשור בשורש בהשי"ת ברצון העליון כמש"נ בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית וכן שבת שיש בו התגלות עתיקא כמ"ש בזה"ק (ח"ב פח) הוא גם כן ברית ונקרא גם כן חק וכן תורה שנקרא גם כן ברית (כמ"ש נדרים לב:) הוא גם כן חק, וכמ"ש (זח"ג כט ב) דת"ח דמיין לשבתות, ובמרה כ' ולא מצאו מים ודרשו בגמרא ואין מים אלא תורה, ומקשה בזוהר הקדוש (ח"ב ס' ע"א) וכי מאן יהיב להו אורייתא הכא כו' אר"א אינון נפקי למדברא לאסתכלא קב"ה נטל זווא יקרא דילי' כו' ואין תורה אלא קוב"ה וכמו שמפרש מדבר שור ע"ש הסתכלות דבעו לאסתכלא ולא מצאו והמר להם מאד ומה יועיל שיזכו עוד לפי שעה כיון שיכול אחר כך להסתר מהם. ועל זה נאמר שם שם לו חק שיוחקק האור קוב"ה תורה איקרי לעולם, וזהו על ידי שבת מילה ותורה שנקראו חק וז"ש ובריתו להודיעם שיזכו להדעת שיהיה בקביעות לעולמי עד, והנה בקי"ס כתיב ויראו העם את ה' ויאמינו בה', ועוד במצרים כ' ויאמן העם, ואחר עשר מכות [שהיו כנגד ע"ס מתתא לעילא כמ"ש זח"ב כט ב ונת' כ"פ] בודאי זכו למהימנותא שלימותא עד השורש ובקי"ס כ' שאז זכו לאמונה, אך בודאי דיש מדריגות באמונה ושלימותה דאף לעתיד איתא ת"ח אין להם מנוחה וכו' ילכו מחיל אל חיל (כמ"ש סוף ברכות). ובכל שנה ושנה יש יציאת מצרים חדש וכמו ביציאת מצרים זכו רק למדריגה א' באמונה ושלימותה, ובקי"ס דכ' הים ראה וינס ובמדרש (שוח"ט ת' וזח"ב מט א) ארונו של יוסף ראה, והיינו שכל ישראל זכו למדת צדיק יסוד עולם וכמש"נ ועמך כלם צדיקים, וכל ישראל נקראו ע"ש יוסף כמש"נ שארית יוסף (ב"ר פ' ע"א) ואז זכו ישראל ויראו ויאמינו, ומ"מ לא זכו למדת כל בשלימות עד שבאו לא"י דכ' לא תחסר כל בה, ובכל שנה ושנה אוכלין מצה ז' ימים, לדוכרנא דמצרים, והיינו שבלילה הראשונה זוכין למיעל ברזא דמהימנותא, ואחר כך למינדע שיושאר הקדושה

בקביעות, ובכל שנה ושנה זוכין למדרגה יותר בשלימות מהימנותא שלימותא ובשבת שכל הסעודה סעודתא שלימותא (כמ"ש בזוהר הקדוש) ע"י המצה של שבת יכולים לזכות למדרגה גבוה יותר בשלימות האמונה:

## פרק כז

**בגמרא** (ברכות ז.) אר"י פעם א' נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריא וכו' בזוהר הקדוש (ח"ב קכ"א א') והחכמה מאין תמצא, והחכמה מאתר דאיקרי קודש הקדשים נפקת, מאין עתיקא סתימאה דכל סתומין איקרי אין (כמש"ש ס"ד ב' ואד"ז האזינו ר"צ ע"ב) וזה שהכיר כאן שם של כתר אכתריא', יושב על כסא וכו' עפמ"ש במד' (שמות רבה פ' כג) משבראת אותו אתה הוא אלא כביכול עומד כו' נתיישבה מלכותך וכסאך נכון וכו' וכ' עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב, וכשקבלו ישראל מלכותו ית' בקי"ס נעשה המקדש בלב ישראל, הארץ הדום רגלי, ועתיק יומין יתיב, ובית המקדש נקרא הדום רגלי אלקינו כמ"ש (מכות כד.) ושם מקור כל הברכות, דאיתא (מו"ק כח.) חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליין אלא במזלא ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ג עט ע"ב) שהיא עתיקא מזלא קדישא, וזש"נ ותתפלל חנה על הוי"ה השלך על ה' יהבך, על דייקא, דשם הוי"ה כולל כל הט' מדות (כמש"ש רנ"ח סע"א) וקוצו של יוד דלעילא רמיזא לאין כ"ע כמש"ש (רעד ע"ב) וזהו על הוי"ה, וכל הברכות כלולים בהני תלת מילי, דמצינו ברכה דאדם וברכה דדגים פרו ורבו בני, ובשבת כ' ויברך א' את יום השביעי ואיתא (ב"ר ר"פ י"א) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת וכ' וברך את לחמך וגו' מזוני, והסירותי מחלה מקרבך הרי חיי, שבכלם נאמר לשון ברכה, ואמר הקב"ה ישמעאל בני ברכני והיינו דתכלית הבריאה בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית שיקבלו עול מלכותו, וז"ש ברכני להמשיך הברכה ממקור הברכה לישראל, וא"ל יהי רצון שיכבשו רחמיך את כעסך וגו', וכלשון הזה אמר בגמרא לעיל מינה תפלתם לא נאמר אלא תפילתי שהקב"ה מתפלל מאי מצלי יהי רצון וכו' כלשון הזה ג"כ מתפלל השי"ת, וזש"נ לדוד ברכי נפשי את ה' שם הוי"ה עם תגו של יוד כולל כל ע"ס, וכל קרבי את שם קדשו, עדמ"ש (תענית יא:) כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר בקרבך קדוש גו', ובשבת כל הנאת הגוף בקדושה וכמ"ש האריז"ל שבשבת אף אם אוכל להנאת עצמו הוא גם כן בקדושה ובשו"ע (או"ח סי' ש"א) שהמתענגים בקפיצה וכדומה גם כן מותר בשבת, וכ' את שם קדשו ושם היינו שם א"ד שיש בו תפיסה שזה נקרא שם כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קלד רע"א) וראש הפ' ברכי נפשי את הוי"ה, אך חכמה עלאה איקרי קודש כמ"ש (זח"ג רצ"ז רע"א) ושם קדש"ו היינו שם הוי"ה ב"ה, ושם היינו התפיסה, ובשבת זוכין לתקן

הגוף שיהיה לו תפיסה מה בשם הוי"ה ב"ה, כמ"ש בס"ג לימחזי זיו דז"א, ועדמ"ש נודע בשערים בעלה לפום מה דמשער בליבי' (זח"א ק"ג רע"ב) וז"ש אחר כך הא' בתעצומות עוזך, אין עוז אלא תורה (זח"ג רסט סע"א) ולית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (זח"א רב א) בתעצומות עוזיך שהיצר הרע מתגבר ומתחדש בכל יום ובד"ת מתגברין עליו אם אבן הוא נימוח וכו' כמ"ש (סוכה נב:) ואחר כך מזכיר מדות הגדול הגבור והנורא, כנגד קדושת ג' אבות גדולה וגבורה אברהם ויצחק. ונורא יעקב אבינו איש תם גבר שלים (זח"ב עט א) והוא עפמ"ש (שם ר"ד א) ש' רזא דג' אבהן בת מתעטרת בהו, ואמר הגדול בכבוד שמך, גדול בלא תכלית למעלה מהתפיסה שכל הנעלם מכל רעיון, בכבוד שמך עדמ"ש ברוך שם כבוד מלכותו כבוד תתאה, והיינו מהימנותא שלימתא שהשבטים השיגו ע"י האמונה יחוד הוי"ה והיינו מהימנותא שלימותא (כמשנ"ת מא' כ"ה), הגבור לנצח, איזהו גבור הכובש את יצרו והיינו כשרואה שממ"ה עומד עליו ומדת יצחק אבינו ע"ה פחד. יצחק שהוא תמיד כעומד לפני המלך, וזהו גבור לנצח עלאה נפקא מבינה (זח"ב קעה ב) ובת"ז (ת' מח) זכאה מאן דעבד לון דירה בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מתמן, והנורא בנוראותיך זה שלימות יעקב אבינו שקראו בית כמ"ש (פסחים פח.) והיינו שנשאר קבוע לעולמי דע, מפני שלא תלה כלל בהשתדלות עצמו, כמש"נ הא' הרועה אותי מעודי עד היום הזה, שעל אבותיו אמר אשר התהלכו אבותי לפניו והם הלכו בהשתדלותם, א"א במדת אהבה, ויצחק אבינו במדתו פחד יצחק, ועל עצמו אמר שהפחד והיראה שלו גם כן מצד השי"ת, וז"ש והנורא בנוראותיך, המלך היושב על כסא רם ונשא, עתיק יומין יתיב, וז"ש ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו וז"ש רם ונשא, וזהו כשמקבלין עול מלכותו ונעשים מקדש ומשכן שנקרא הדום רגלי אלקינו וכאמור:

## פרק כח

**שבעת ימים תאכל מצות למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך.** ובפשוטו אינו מובן הלא נצטוינו גם בכל יום לזכור יציאת מצרים ולא נצטוינו לאכול שום דבר לרמז זאת, גם להבין הענין שבפ' משפטים נכתב שבת קודם לפסח ובפ' תשא נכתב פסח קודם לשבת, אף דפסח היה מוקדם בזמן לשבת מ"מ הא שבת מקודש ותדיר יותר מקדושת יום טוב, ולו משפט הקדימה, והענין היא דבזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ג א) נקרא מצות מיכלא דאסוותא והיינו דבעת יציאת ישראל ממצרים נשלח הארה בתוך לבות בני ישראל בלי שום אתדל"ת כמ"ש במדרש (ויקרא רבה פ' י"ג) הללו וכו' והללו וכו' וע"ז נצטוו מיד לאכול ז' ימים מצות מיכלה דאסוותא שיתרפאו מכל וכל

מזוהמת הנחש שבא גם כן מכח אכילת עה"ד טור וזה היה גם כן הכל מאתדל"ע ולכן מפטירין בשבת זו במתי יחזקאל אף דמצינו בטוא"ח (סי' ת"צ) מפני שמסורת בידם שתחה"מ יהיה בפסח מ"מ למה דוקא בשבת הי"ל לקובעה ביום טוב דפסח עצמו, אך ידוע דתחה"מ יהיה ע"י טלא דנטיף מלעילא מעתי"ק, ושורש המלא דעתי"ק נשפע בש"ק כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פח א) והאי יומא מליא רישא דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ולכן מפטירין דוקא בשבת שבתוך הפסח דהא והא גרמו להאי יומא, ורש"י (במגילה לא.) פירש דלכך אמר רב שם דמפטירין במתי יחזקאל מפני שהיו בני אפרים שיצאו ממצרים קודם זמנם ונהרגו ויש לזה שייכות ליציאת מצרים, וצ"ל דרב לשוטתי' דסובר הכי (בסנהדרין צב:) דהם היו בני אפרים, אך לשאר אמוראים שם דסברו שהיו בנ"א שלא היה בהם לחלוחית של מצוה ושכפרו בתה"מ ולא מצינו דפליגו הכא בענין הפטורה דמתי יחזקאל, ולפי רמז הנ"ל גם לשוטתם יש בזה שייכות ליציאת מצרים, כי עיקר הרמז היא על שביציאת מצרים היו אתעדל"ע כל פרטי נפשות מישראל אף שנטבעו בעומק הקליפה ולפי ראות עינם אין להם שום תקוה רק הקב"ה ברב רחמיו הוציאם כמו כן בכלך שנה באותו הזמן מתנוצץ הארה זו מטלא דנחית מלעילא, וזש"כ שם ביחזקאל אשר אמרו לנפשם יבשו עצמותינו אבדה תקותינו כה אמר ה' הנה אני פותח את קברותיכם וגו', שעל ידי אכילת מיכלא דאסוותא מתעורר בכל שנה באותו זמן להעביר זוהמת הנחש ולתקן פגם הראשון, שגרם מיתה לעולם וממילא יבולע המות לנצח וזכו לתחה"מ ע"י טלא דעתיקא, ואף שאין אנו מרגישים שום רפואה ופעולה אף על פי כן בודאי הוא פועלת מעט מעט, וזש"נ שבעת ימים תאכל מצות המיכלא דאסוותא למען תזכור את יום צאתך מארמ"צ היינו שתזכור ותרגיש יום צאתך האור שבא אליך באותו היום מצד אתעדל"ע שהיו ישראל משוקעים אז במ"ט שערי טומאה כידוע פסח מרמז פה סח שהיה הדיבור בגלות וביציאת מצרים פתח ה' פיות בני ישראל שיוכלו לדבר לפניו כעבד שניתן לו רשות לדבר לפני המלך, וזה הוא ענין סמיכת גאולה לתפלה דמצינו (ברכות ט:) ברב ברונא דלא פסק חוכא מפומי', היינו שכאשר השלים ברכות הגאולה שמסיים אד' שפתי תפתח דכגאולה ארוכה דמיא (כמש"ש) ואז כשניתן לו רשות יוכל להתפלל לפניו ית"ש, ולכן בפ' תשא כ' פסח קודם שבת דזכו לקדושת השבת הכל על ידי יציאת מצרים בפסח ועל ידי המיכלא דאסוותא מצד אתדל"ע, אבל בפ' משפטים שנכתב אחר מ"ת קודם הקלקול דבשעת מתן תורה כבר פסקה זוהמתן כמ"ש (שבת קמז.) ואז נא' אני אמרתי וגו' ובני עליון כלכם וגו' דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) לא נצרכו אז לרמז זה לכן שם נכתב שבת קודם לפסח דתדיר ומקודש קודם:

## פרק כט

**בזה"ק** (ח"ב קפ"ב ב) וע"ד כ' אלהי מסכה לא תעשה לך בגין לאבאשא גרמך וכתיב בתרי' את חג המצות תשמור תשמר דא סטרא דקדושה דבעו ב"נ לנטרא לי' ולא יחליף ולא יחליף לי' בגין סט"א כו' והוא מה שפתח טורף נפשו באפו איהו טרף ועקיר נפשי' ברוגזי' כו' ובראש דבריו פתח חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו וכי אזהר לי' לב"נ לאתמצע משאר ב"נ כו' דהא כד ברא קוב"ה לב"נ עביד לי' בדיוקנא עלאה כו' דאית בי' נפש רוח ונשמה ועילא מכולא נשמה כו' בגין דתלת חיילין אילין כלהו חד נפש רוח ונשמה משתתפי כחדא כו' ומה זה שפרט כאן טורף נפשו מדרנות הנפש, אך ענין היצר הרע דאיתא בגמרא כך דרכו של יצר הרע הווה אומר לו כך כו' עד ע"ז הוזכר (בשבת קה:), לענין שובר כלי בחמתו, ולענין תאוה (נדה יג:) ולענין גאוה שהוא מסתעף עד ע"ז מפורש בפסוק א' מסכה לא תעשה לך שלא תעשה עצמך ע"ז, והיצר הרע נקרא שאור שבעיסה כמ"ש (פירש"י ברכות יז.) ובת"ז (תי' כ"א לה ב) שאור וחמץ ס"מ ונחש וכו' ונקרא אל זר, כמ"ש (שבת שם) איזהו של זר שבגופו של אדם זה יצר הרע, ובגמרא (עירובין סה:) בג"ד אדם ניכר בכוסו בכיסו ובכעסו והם ג' הקליפות קנאה תאוה וכבוד כוסו תאוה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א רב א) דהא יצר הרע לא שריא אלא באחר דישתכח חדוה דתמרא וניאופין כו', ובגמ' (יומא עה.) כל הנותן עינו בכוסו כל העריות כולן דומות עליו כמישור, ולהיפך זכה משמחו כששותה היין לצורך ד"ת כמ"ש ר"נ (עירובין סד.) עד דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי, מועיל היין לישר הלב שיהיה לו לב א' לאביו שבשמים, ישרים לשמחה דכ' לישרי לב שמחה (תענית טו.), בכעסו הקנעה שהכועס טורף נפשו באפו, ובהיפוך יש רוגזא דרבנן דאיהו טב לכל סטרין כמ"ש בזה"ק (ח"ב שם) ובכיסו נגד ק' הגאוה והכבוד, שעיקר הגאוה ניכר בעשיר כמש"נ ועשיר יענה עזות, ועני בלא"ה נכאה ונדכה ובתחנונים ידבר, רק כשהוא עשיר ניכר בכיסו יום אינו מתגאה ודעתו שפילה עליו טוב לו דכ' עם עני ודל, ואם לאו הכיס נוטל את נפשו, והנה שורש הסתת הנחש הי' בגאוה כמש"נ והייתם כאלקים, ואחר כך הכניס להרגיש הנאת הגוף באכילה, ובא נחש על חוה והטיל בה זוהמא כמ"ש (שבת קמו.). ואחר כך האכילה חוה לבהמה וחי' ועופות (כמ"ש ב"ר פי"ט) והיא קלי' הקנאה ורציחה ומשורש הגאוה מסתעף ע"ז כמו שמצינו בנ"נ וכדומה וג' קלי' אלו קנאה ותאוה וכבוד מוציאין את האדם מן העולם שהם שהם היפך החיים, והנה עשו קלי' הקנאה והוא הפסולת מק' יצחק אבינו ע"ה שהיה אש דקדושה פחד יצחק. וכנגדו קדושת א"א שהי' אוהב הבריות, ובעשו איתא (ב"ר ר"פ תולדות) שנאת דמו של אדם

בגופו, וישמעאל קלי' התאוה, הפסולת מקדו' א"א שהי' אהבה. קדושת ה', וממנו יצא ישמעאל אהבת וחמדת זרות, וכנגדו פחד יצחק גבורה עלאה שמבטל ע"י היראה כל התאוה, ישמעאל כנגד יצחק, ועשו כנגד אברהם (וכ"כ רע"מ ח"ג רמו ב). וקלי' הגאוה והכבוד ראשית גוים עמלק, וכנגדו בקדושה יעקב אבינו ע"ה שהיה שפל בעיניו כמ"ש (ב"ר ויצא) כ"מ שנזכר עני ואביון ודל בישראל הכתוב מדבר ואמר מא"ו יבא עזרי, רק לית אנא מוביד סברי מן ברייי (כמש"ש ר"פ):

**והנה** בנפש יש ה' מדרגות נר"נ חי' יהודה (מ"ר סו"פ ואתחנן) נפש כנגד ה' אחרונה, רוח ו', נשמה בינה ה' עלאה (כמ"ש ת"ז תי' ו) ובה ב' מדרגות חי' כנגד יוד, ויחודה כנגד קוצו של יוד שמרמז לכ"ע (כמ"ש זח"ג סה ב), והם כנגד האבות שהם מרכבה לג' אותיות השה"ק וה' אחרונה נפש דוד רגל רביעי שבמרכבה (זח"א קנד ב) רזא דשמא קדושא והוא עפמ"ש (זח"ג רנ"ח סע"א) י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת ה' מלכות, והאבות חג"ת חסד עלאה נפקא מחכמה, וגבורה מבינה (זח"ב קעה ב), והם כנגד ג' קלי' הקנאה והתאוה והכבוד כאמור, וכנגד הג' קלי' יש ג' טומאות מצורע משולח אף ממחנה ישראל שהוא כנגד קלו' הקנאה שאין לו חלק בישראל כלל, וגחזי דכ' בי' וצרעת נעמן גו' עד עולם למדו מזה (סנהדרין פ' חלק) שא"ל חלק לעוה"ב כיון שמשולח מכלל ישראל, ועז"נ טורף נפשו באפו שאף הנפש שהוא ממדת מלכות ה' תתאה כנסת ישראל טורף לי' ועקיר לי' זב כנגד קלי' התאוה והוא משולח רק ממחנה לוי' דכ' בהו ויורו משפטיך ליעקב דת"ח יכולים לכבוש היצר הרע מתאוה, וכמ"ש (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה מנוול נקרא יצר הרע של תאוה שהוא משוקף ומנוול כמ"ש (שבת קנב:) חמת מלאה צואה וכו', משכהו לבית המדרש כו' שימשיך החשק לד"ת כמו שיהיה לעתיד שיושאר החשק לד"ת כמ"ש (מה"נ זח"א קלח א) דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא ליהוי, וטמא מת משולח רק ממחנה שכינה דשורש הגאוה היה ממה שברא השי"ת עולמו שיתפשט כבוד מלכותו וכ' ה' מלך גאות לבש, ומזה נסתעף במלכין קדמאין שכל א' אמר אנא אמלוך כמ"ש האריז"ל, ומזה יש לטוב כמש"נ ויגבה לבו בדרכי ה' שצריך גאות לידע שעל ידי מעשה האדם ודיבוריו עושה רושם בעליונים, ועז"א וכ' בתקי' את חג המצות תשמור ומצה היא ביטול שאור וחמץ שהם יצר הרע ס"מ ונחש שהיא אשת זנונים, ואחר כך בשבועות מקריבין השאור, והיינו כשזוכין ובריתי להודיעם (ונת' לעיל מא' כ"ו) למנדע רזא דמהימנותא דעת זה המכיר את בוראו (מ"ר נשא ר"פ י') יתברר אם יהיה חטאכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית, והינו שבמאמר בראשית נזכר החושך שהוא מה"מ המחשיך פניהם של בריות (כמ"ש מ"ת וישב ד') ואיתא

בגמרא (ב"ב טז.) הוא שטן הוא יצר הרע הוא מה"מ, ותוהו ובהו מעשיהן של רשעים כמ"ש (ב"ר פ"ב) והיינו שכך עלה במחשבה בראשית הבריאה שיהיה חשוכא ברישא ואחר כך נהורא, כדי שיהיה טוב מאד כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההיא דנפיק מגו חשוכא וכו' ואז כשלג ילבינו שיהיו זדונות כזכיות, וכמו בבעל תשובה כבעושה תשובה מאהבה שזדונות נעשות כזכיות (כמ"ש יומא פו:) וכמש"נ עליהם הוא יחיה:

## פרק ל

**גדולים מעשה ה' דרושים לכל חפציהם**. ידוע לי כל מה שברא הקב"ה בעולמו היא כדי שיקח האדם ממנו לימוד לעבדות ה' ושהכל ברא לכבודו, וכמ"ש בשם הרה"ק מפשיסחא זצ"ל על מ"ש שנקראו שמו שדי שאמר לעולמו די היינו שהוא די ללמוד ממנו הכרת השי"ת, וכשבא אברהם אבינו ע"ה וראה בירה אחת דולקת תמה וכו' אפשר לבירה בלא מנהיג עד שהציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני בעל הבירה (כמ"ש ב"ר פ' ל"ט) ופי' ביה מש"נ מלאה הארץ קניניך והיינו שכל הארץ נתמלאה מקנינים שיקנה האדם עי"ז ידיעת השי"ת, ומה השי"ת רוצה ממנו, וכל דבר שבא לנגד עיני האדם, בכוון ובהשגחה פרטיות נזדמן דבר זה לנגד עיניו כדי שילמוד א"ע ממנה, וכמו שמספרין מהרה"ק ר"ר זושא זצ"ל שהלך בדרך לתימו, ובא לנגדו ערל וביקש אותו שיסייעהו להעמיד את העגלה עם שחת (שקורין הא) שלו שנפלה, ואמר לו שאינו יכול, והשיב לו הערל יכול אתה אבל אינך רוצה, ואמר ע"ז הרה"ק הנ"ל שרמזו לו שהה"א תתאה נפלה וביכולתו להעמידה רק שאינו רוצה, וכן מ"ש (בגמרא ריש סוטה) רבי אומר למה נסמכה פ' נזיר לפ' סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, ולמה יזיר עצמו הא היא לא חטא רק שהוא כמ"ש שכיון שהזמין השי"ת לנגד עיניו הסוטה בקלקולה אין זה אלא כדי שילמד א"ע להזיר עצמו מן היין, וזש"נ גדולים מעשי ה', במה שהם דרושים לכל חפציהם שכל מי שחפץ לקח איזה לימוד לעבדתו ית"ש יכול לקח לעצמו ממעשה ה':

## פרק לא

**במדרש** (שוח"ט תהלים) גדולים מעשי ה' הוא גדול ומעשיו (כצ"ל וכ"ה בדפו"ח) גדולים, גדול היינו בלא שיעורעד עתיקא למעלה מהתפיסה, שכל הנעלם מכל רעיון, ומהלליו גדולים דכתיב אז וגו' הגדיל ה' לעשות עס' אלה עם ישראל והוא כמ"ש ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשי בראשית שהעולם נברא בד"ת כמ"ש (ריש ב"ר) אני הייתי כלי אומנתו כו', ואחר כך מחדש בכל יום חידוש הלכה בב"ד של מעלה כמ"ש ב"ר פ'

מט) וע"י חידוש ההלכה מחדש בכל יום מע"ב, ואחר מתן תורה נמסר חידוש תורה שבעל פה לחכמים ונקראו ת"ח בנאין שעוסקין בבנינו של עולם (כמ"ש שבת קיד.) וזהו הגדיל ה' לעשות עם אלה שמופיע השי"ת בלב החכמים מטלא דעתיקא טל שבו עתיד להחיות את המתים (שבת פח:) והו הגדיל וגו' ומה שכרו הוד והדר פעלו הוד והדר לבוש הראשון מעשרה לבושים שלבש השי"ת (כמ"ש מ"ר ואתחנן ושיר השירים) והם כנגד ע"ס ובפסיקתא (שוש אשיש) חשב לבוש הראשון הוד והדר וכן נראה מהפסוק ה"א גדלת מאד גדול מורה על עתי"ק וכ' הוד והדר לבשת ואחר כך עוטה אור כשלמה שהוא מא' יהי אור וכמש"נ (ב"ר פ"ג) מהיכן נבראת האורה וכו' נתעטף הקב"ה והבהיק אורו כו' ומאמר יהי אור לבוש הב' חכמה, לבוש הוד כתר וכמ"ש בתוס' (שבת פח. שבא משה ונטלן) של הוד היו, והדר איתא בגמרא (שם קנב.) הדרת פנים זקן, דיקנא דעתיקא וזש"נ לבושי' כתלג חיור ושער רישי' כעמר נקי שהוא כתר על הראש, וזה זכה א"א כמ"ש (ב"ר סו"פ נח) בא ולבוש לבושי וזש"נ ואברהם זקן שהוא ע"ה היה הראשון שזכה להשיג שיש שכל נעלם מכל רעיון וז"ש (ב"מ פז.) עד אברהם לא היה זקנה (ונת' כ"פ) ואלו הב' כתרים הוד והדר נמסרו לישראל במ"ת, וכ' הוד והדר פעלו שמעשה צדיקים נכתבו גם כן ע"ש הקב"ה כמש"נ מקדש ה' כוננו ידיך ונדרש (כתובות ה.) על מעשי ידיהן של צדיקים וכן מש"נ ומעשה ידיו, מעשי ידיהן של צדיקים מי מגיד הרקיע, ופעלו היינו אור הראשון כמ"ש (ב"ר סו"פ י"א) ומנין ששכרן של צדיקים נקראם לאכה שנ' מה רב טובך וגו' פעלת לחוסים, והיינו עדמ"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים התגלות מאמר יהי אור חכמה, ה"פ אורה כ' כאן כנגד ה' חומשי תורה (ב"ר פ"ב). טובך אין טוב אלא תורה (ברכות ה.) רב טובך אשר צפנת היינו טלא דעתיקא, יוד חכמה קוצא דיוד רמיזא לאין (זח"ג ס"ה ב) עתיקא סתומא דכל סתומין דאיקרי אין (זח"ב סד ב) ובשבת התגלות עתיקא כמ"ש (זה"ק שם פח א) והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחות מעתי"ק כו' תלת זימני כו', וז"ש במדרש (שוח"ט) וכה"א יראה על עבדיך פעלך היינו שזוכין לאור הגנוז של תורה שבעל פה טלא דעתיקא, והדרך על בניהם שזוכין לכתר הדר והמדרש מדלג פ' דרושים לכל חפציהם, שכל חפציהם ד"ת כמ"ש (זח"ג כט ב) דת"א כשבתות שהם תמיד פנוים לתורה, ואיתא וכל מעשיך יהיו לש"ש היינו שכשיהיה המכוון לש"ש אז כל חפציהם בכלל חפצי שמים והם דברי תורה, זכר עשה לנפלאותיו נפלאות פל"א עליון עתיקא, וכמו בקי"ס דבעתיקא תליא (כמ"ש זח"ב נב ב) כ' שם מי כמוכה גו' עושה פלא וכעין מש"נ כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות ומזה יש רק זכר בעולם הזה זכר עשה וגו' אבל העיקר יתגלה ביום ההוא

כשיאיר היום כענין מש"נ ויקרא א' לאור יום מדת עתיקא דאקרי הוא (כמ"ש זח"ג רצ א). ואמר במדרש צדקתו עומדת לעד וכה"א צדקתך צדק לעולם, שזוכין ללבוש הוד והדר, וצדקתו עומדת לעד שלא יתבטל, וכן צדקתך צדק לעולם כשיש זיווג צדיק וצדק כחדא אינון (זח"א קפב ב) ויחוד קוב"ה ושכינתי' ו"ק היא כשיש התגלות יחוד י"ק, כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קס ב) עילת העילות לא שריא תמן וכאלו לא הוה קוב"ה חד עם שכינתי' וכשיש יחוד קובה"ו ע"כ יש יחוד י"ק עלות העלות כ"ע, הוא כל שם הויה וזה צדקתך צדק לעולם, וזה מתגלה בשבת שהוא מעין עולם הבא כמ"ש (ברכות נז:) ועיקרו יתגלה לעולם הבא ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד:

## פרק לב

**זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה'**. היינו מה שמזכירין יציאת מצרים בכל יום ערב ובוקר שצריך להזכיר קי"ס ומכת בכורות (כמ"ש בירושלמי ומ"ר בשלח פ' כב) דזה נקרא נפלאותיו, דקי"ס בעתיקא תליא כמ"ש בזוהר הקדוש והוא פל"א עליון, וכן מכת בכורות שהיה מכה עשירית שאז נתבררו ישראל שיצאו מהקליפה ממדה יו"ד שהוא ראשית גוים ונכנסו לקדושה למדה יוד מתתא לעילא שהוא מדת כ"ע פל"א עליון וזהו זכר עשה לנפלאותיו, ומה שציוה השי"ת לזכור ב' הנפלאות הנז' הוא חנון ורחום ה' שעל ידי הזכרון יוכלו להמשיך אז שיזכו לקדושת עתיקא פל"א, וכמו שמצינו ברחב"ד (תענית כה.) שאמר מי שאמר לשמן וידליק הוא יאמר לחומץ וידליק, ולמה הזכיר מי שאמר לשמן וידליק, רק שצריך להזכיר שכן הטביע השי"ת בטבע השמן וידליק ועל ידי זה יוכל להמשיך שיאמר לחומץ וידליק, ועל דרך ששמעתי מרה"ק זצלה"ה שאמר שמה שמצינו באלישע ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל ולמה הוצרך לקצוב עץ ולהשליך, רק שרצה להזכיר שהטביע השי"ת בעץ שיצף ע"פ המים ועל ידי זה השליך שיתן השי"ת טבע זו גם בברזל ואלישע עשה זה במעשה ורחב"ד זכר זה בפה מי שאמר לשמן וידליק כו ואצלו לא היה זה מעשה נסים דאז בודאי לא היה רוצה ליהנות ממעשה נסים (כמש"ש כד:) רק כיון שהיה ברור לנצח עיניו שאין שום טבע והרגל רק מה שהשי"ת נותן בזה הטבע והיה דומה לפניו מה ששמן דולק כמו שהיה חומץ דולק, ועל ידי שזכר בפה מי שאמר לשמן וידליק שזה רק ממאמר השי"ת על ידי זה המשיך ההשפעה לחומץ שידליק, וזהו זכר עשה לנפלאותיו הוא הטעם חנון ורחום ה' שעל ידי הזכרון יוכלו להמשיך ההשפעה מעתיקא שהוא פלא. טרף נתן ליראיו י"ל הא השי"ת זן ומפרנס לכל בריותיו, רק קאי על אכילת מצה שהוא אכילה של מצוה בקדושה ומברכין אקב"ו והוא בלא שאור וחמץ והיינו שלא ימצא בו שום הנאת הגוף

שהוא בא ממה שהכנס הנחש השאור בעיסה ולזה זוכין רק יראיו יזכור לעולם בריתו היינו שיועיל לכל השנה שהי' האכילה בקדושה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קנד ב) וכהני הוו לקטי איבא דשלחן משבת לשבת כו' בגין ההוא לחם כו' אתברכא כל מזונא ומזונא דאכלי ושתאן דלא לקטרגא בהו יצר הרע דהא יצר הרע לא אשתכח כו' ואם הועיל אכילת לחם הפנים שאכלו הכהנים בשבת לכל אכילתם בחול שלא יהיה בו קטרוג יצר הרע כמו כן יועיל אכילת מצה שהוא בלא שאור שבעיסה לאכילת כל השנה שיהיה בקדושה שלא יהיה בהם קטרוג יצר הרע שהוא השאור שבעיסה וזהו יזכור לעולם בריתו, ברית מורה שיהיה לעולמי עד, וכן נקרא תורה ומילה ברית כמ"ש (נדרים לב:) שהוא גם כן לעולמי עד שהתורה ניתנה במתנה לישראל עד שאמרו לא בשמים הוא וכן המילה מאן דאתגזר איקרי צדיק אף שיעבור עליו מה, מכל מקום ועמך כלם צדיקים כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א צג א) וכן השבת נקרא אות ברית שהוא לעולם וכן אכילת מצה מועיל לעולם שיהיה האכילה בקדושה, כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, בתיקונים (תי' יט כח ב) חכמה כ"ח מ"ה ובכל האומות יש חכמה כמש"נ ואתה מחי' את כלם וכ' החכמה תחיה את בעליה, עיקר החיות חכמה, ונמצא באו"ה ני"ק של חכמה המחי' אותם, הגיד לעמו הגדה ברזא דחכמתא כמ"ש (זח"א רלד ב) והיינו מה שפיזר ישראל לבין האומות, ובגמרא (פסחים פח:) כדי שיתוספו עליהם גרים ופירשו שהוא הני"ק מהאומות וממילא מסתעף שמתגייר מי מהם, וזש"נ לתת להם נחלת גוים החיות והחכמה שבהם, שכן עיקר התפשטות תורה שבעל פה בבבל כמ"ש (סוכה כ:) עלה עזרא מבבל ויסדה כו' הלל הבבלי כו' ר"ח ובניו כו' וכן תכלית כל הגליות להוציא התורה שבעל פה שבאו"ה, והאדם אינו יודע מה יקבל מהם מהני"ק ועז"נ הגיד לעמו שהשי"ת ממשיך ברזא דחכמתא הד"ת בלב האדם, וכן המעשים, שעל ידי זה יזכה להוציא הני"ק לפי הדור ושבת ברזא דברית, גם דכו"ע בשבת נתנה תורה לישראל ויום השביעי דא תורה שבעל פה (זח"א מז ב) ומלכות פה תורה שבעל פה יזכור לעולם בריתו דבו הזמן להוציא הני"ק ועל ידי שמירת שבת מיד נגאלין.

## פרק לג

**אשרי איש ירא את ה'**. במדרש (שוח"ט תהלים) זש"ה שקר החן וכו' כמה עשה אברהם ולא נתהלל אלא שהיה ירא לפניו שנאמר כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה וכו' ולמה אשריו שלא עשה המצות באנגריא אלא בשמחה, וכו' והיינו על פי מ"ש (ירושלמי פ' הרואה הובא בתוס' סוטה כב:) אהוב שאם באת לשנוא דע שאין אוהב שונא הוי ירא שאם באת לבעוט דע שאין ירא בועט, שלכבוש היצר הרע מועיל היראה, כמ"ש (ברכות

כח:) שיהא מורא שמים עליכם כמורא בו"ד, ותלמידיו אמרו שיש מורא יותר (ובריש שו"ע או"ח) כשישים אל לבו שממ"ה עומד עליו מיד יגיע אליו היראה, וזה כובש יצרו באנגריא והנה אברהם אבינו מדתו האהבה כמש"נ אברהם אוהבי ומזה יצא פסולת ישמעאל אהבת זרים, ויצחק שמדתו פחד יצחק גבורה עלאה, יצא ממנו פסולת עשו קנאה ורציחה, ואשריו יעקב שכליל משני המדות אהבה ויראה, וזש"נ אשרי איש ירא את ה' ומ"מ במצותיו חפץ מאד שלא יעשה את המצות באנגריא כעבד העובד את מלכו מיראה רק מאהבה, ומ"ש במדרש שלא נקרא אברהם יר"א עד העקידה אמרנו על פי מ"ש בשם הרה"ק מרימנוב זצוקל"ה עמש"נ וישלח אברהם את ידו כי אברהם אבינו נזדככו איבריו כל כך שלא היו יכולים לעשות דבר שהוא נגד רצון השי"ת וכאן שלא היה באמת רצון השי"ת לשחוט את יצחק לא רצה ידו לקח את המאכלת עד ששלחה אברהם אבינו בע"כ, וכ"ז מפני שא"א היה ירא לנפשו אולי זאת הוא מצד נגיעת עצמו אהבת בנו ולא מצד שהוא היפוך רצון העליון, ולכן נתברר בהעקידה במדת היראה, וכעי"ז מצינו בגמרא (גיטין לז:) ברכה שהחזיר לו חוב בשביעות ואמר משמט אני והי' רבה עצב ומזה הבינו שעוד לא נגמר המצוה בזה עד שיאמר הבע"ח אף על פי כן דאם לא כן אדרבה היה רבה שמח בקיום המצוה, גבור בארץ יהיה זרעו שעל ידי זה זכה שמטתו שלימה שאף בזרעו לא נמצא פסולת ומדתו אמת ושפת אמת תכון לעד, דור ישרים יבורך שיזכו אחר כך לישר הלב כסיל שיהיה גם כן טוב, וישרים לשמחה (כמ"ש תענית טו.) ואף דצדיקים לאורה ויש להם מלחמה לכבוש היצר הרע מכל מקום כ' אור צדיקים ישמח, שאחר כך זוכין לישרי לב שמחה, לישר הלב, ואחר שנולד יעקב אבינו גם אברהם ויצחק נקראו ישראל (ב"ר ר"פ תולדות) שגם מטתן שלימה דישמעאל ועשו אינם מזרעם כמ"ש (נדרים לא.) ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק, ובשבת ש' רזא דג' אבהן בת מתעטרא בהו (זח"ב ר"ד ע"א) שזוכין לג' קדושת האבות, ובסעודה זו זוכין לקדושת יעקב אבינו וזוכין לקדושה זו:

## פרק לד

ימים אחרונים של פסח

**בשבת** וביו"ט אומרים שבת ומועדי קדשיך באהבה וברצון בשמחה ובששון הנחלתנו, אהבה היא בלא טעם רק שכך רצונו יתברך כמש"נ הלא את עשו ליעקב דהיינו שמעשיהם שוים ואף שיעקב ח"ו עושה כמעשה עשו או עשו עושה כמעשה יעקב מכל מקום ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם, בשמחה ובששון היינו שבאמת ראוי לאהבה מפני מעשיו עדמ"ש בן חכם ישמח אב ונאמר בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני,

וביעקב אומרים יעקב בנך בכורך שמאהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו, ששניהם יש בו אהבה מרצונו ית' בלא טעם, ומשמחתך ששמחת בו היינו מצד מעשיו הרצוים שבסיבתם ראוי הוא לאהבה קראת שמו ישראל היינו מאהבה בלא טעם. ועל זה אמר (סנהדרין מד.) אף על פי שחטא ישראל הוא שמטתו שלימה. שמזרעו אף אם יגדל עבירות עד לשמים כמו שחשבו שם בגמרא על עכן מ"מ לא יאבד שמו ישראל, וישורון נקרא ע"ש שמעשיו ישרים, והנה קדושת שבת היא קביעא וקיימא מצד השי"ת כמש"נ לדעת כי אני ה' מקדישכם מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל (שבת י:) ומש"ה אומרים באהבה וברצון, שכן רצונו יתברך, אות הוא ביני וביניכם ועכו"ם ששבת חייב מיתה כמ"ש (סנהדרין נח:) וקדושת יום טוב מקרא קודש דישראל קבעי לי' כמ"ש (פסחים קיז:) ומכניסין קדושה להזמנים, מש"ה אומרים ביום טוב בשמחה ובששון, ומכל מקום אומרים הנחלתנו, שגם זה הכח להכניס הקדושה לזמנים הוא מהשי"ת שהנחילנו זה הכח, וכמ"ש (בשמות רבה פ' טו) ואל תתמא ע"ז שהקב"ה קידש את ישראל שנאמר והייתם לי קדושים וגו' ולפי שהם מקודשים לשמים לכך מה שהם מקדשים הוא מקודש רצונך לידע צא ולמד מכלי השרת וכו', ובכל הזמנים יש בו מצות שמחה מצד ציווי השי"ת מה שאין כן בשבת שאין בו מצות שמחה רק בספרי (בהעלותך) דרש וביום שמחתכם אלו השבתות דבשבת אין בו מצות שמחה רק שהישראל שמח בו מצדו כמש"נ ישמחו במלכותך שומרי שבת, והיינו על ידי הקדושה שנותן השי"ת בלב ישראל וזוכה על ידי זה לישרות הלב כמ"ש בזוהר הקדוש ובתק"ז (ת' מח) לדרתם דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי ליבא ואתפנו יצר הרע מתמן כו' דהיינו להוריק הרע מלב כסיל גם כן וכשזוכה לישרות הלב לישרים שמחה כמש"נ ולישרי לב שמחה (סופ"א דתענית) ובחג הסוכות נזכר בו כמה פעמים מצות שמחה וכן בשבועות כ' מצות שמחה מה שאין כן בפסח לא כ' מצות שמחה בפירוש רק נלמד מסוכות ושבועות, ובכל חג יש בו ברכת החג וכמ"ש והשיאנו ה"א את ברכת מועדיך, ובסוכות כ' בפירוש ברכה מעניני עולם הזה כמש"נ כי יברכך ה"א בכל תבואתך ובכל מעשה ידך, ובשבועות כ' גם כן מסת נדבת ידיך וגו' כאשר יברכך ה"א, מה שאין כן בפסח, ומצות השמחה הוא באכילה ושתיה כמ"ש (פסחים קט.) אין שמחה אלא בבשר אין שמחה אלא ביין, ובפסח בא המצוה באכילה אכילת מצה, ולא נזכר בו מצות שמחה שבאמת גם בפסח היה עיקר הקדושה מהשי"ת שכן היה עיקר יציאת מצרים רק מצד השי"ת וכמו שאמרנו שמטעם זה נקרא חג הפסח בתורה בשם שבת ממחרת השבת, ורק כיון שמצות אכילת מצה שלא יהיה בו שאור היינו שלא ימצא בהאכילה שום שאור

שבעיסה ויהיה אכילה בקדושה אזי ממילא יש בו מצות שמחה שזוכה לישרות הלב ולישרי לב שמחה, מכל מקום גם בפסח אומרים בשמחה ובששון הנחלתנו שהמצוה היא מי* ישראל שישמרו האכילה שלא ימצא בו שאור דהוא השאור שבעיסה שהוא הקלקול הראשון הנאת הגוף באכילה ונלמד בו מצות שמחה גם כן, וכן יש בו ברכת החג גם בעניני עולם הזה וכמ"ש (ר"ה טז.) הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, ובשבת ויום טוב אומרים שבת ומועדי קדשיך באהבה וברצון בשמחה ובששון קאי על שבת גם כן והוא עדמ"ש בגמרא (זבחים צא.) אטו שבת למוספים אהנאי לתמידין לא אהנאי, דהתמיד שבשבת יש בו מקדושת השבת, וכן אטו ר"ח למוספי דידי' אהנאי למוספי שבת לא אהנאי דמוספי שבת שחל בו ר"ח יש בו מקדושת ר"ח. וכן אטו ר"ה וכו' למוספי ר"ח לא אהני וכן אטו שבת כו' לברכת יין לא אהנאי, אף דברכת בפה"ג היא הברכה שמברכין על כל שתיית היין מכל מקום ברכת בפה"ג שמברכין על יין דקידוש יש בו מקדושת שבת, וכן יו"ט שחל בשבת יש בו מקדושת שניהם ומהני קדושת שבת לקדושת יום טוב שאף קדושת היום טוב נותן השי"ת בקדושה קביעא וקיימא והוא באהבה וברצון, וכן מהני קדושת יום טוב לקדושת שבת שאף קדושת שבת הוא מצד ישראל דישראל מקדשו לי' בשמחה ובששון שמכניסין קדושה לשבת מצד ישראל:

## פרק לה

**בזה"ק** (בשלח מ"ז ע"א) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון ר"א פתח אם תשיב משבת וגו' זכאין אינין ישראל וכו' ומגו רחימותא דלהון קריב לון לגבי' ויהיב לון שבת וכו' דתורה ניתן לישראל מתוך אהבה וכמ"ש אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת תורה ומצות חקים ומשפטים אותנו למדת, ואף שחזר הקב"ה על האומות ולא קבלוה וישראל הקדימו נעשה לנשמע, מכל מקום מצינו שיטענו האומות כלום כפית עלינו הר כגיגת וכו' (וכמ"ש ע"ז ב:) והיינו שהשי"ת היה מוכן ליתן תורה לישראל אף בכפיית הר כגיגית וזה מאהבה שאהב את יעקב מאהבה ורצון בלא טעם וכמו שבת שהיא אות ביני וגו' וכמו שאמרנו שהיא באהבה ורצון הנחלתנו, וכן עכו"ם ששבת ח"מ וכן עכו"ם העוסק בתורה (כמ"ש סנהדרין נח. נט.) וז"ש ומגו רחימותא דלהון יהב לון אורייתא ויהיב לון שבת ועל זה נקרא שמם ישראל שזה מורה מאהבה ורצון ואוהב את יעקב מרצון בלא טעם וכמו שאמרנו (במ' הקדום) ואמר וקראת לשבת דיזמין לי' כד"א מקראי קודש וכו' והיינו שאף ששבת היא מתנה טובה קדושה מצד השי"ת, מכל מקום צריך האדם להכניס בו קדושה מקרא קודש באיתערותא דלתתא, ואמר עוד ת"ח האי מילה דנפיק ב"נ מפומי'

וכו' ובכולא בעי לאתחזאה עובדא ולאתערא איתערותא ממה דאצטרך ובשבת במילי דשמיא ובקדושא דיומא בעי לאתערא ולא במלה אחרא, היינו שבכל יום צריך אתערותא דלתתא ממה דאצטרך שאם האדם צריך לעורר חסדים מלמעלה צריך לעסוק בגמ"ח ועל ידי זה מעורר חסדים (כמ"ש בזח"ג צ"ב רע"ב) וכן כהא"ג בכל ענינים שצריך, ובשבת צריך שיהיה התעוררות ודבר דבר במילי דשמיא וקדושה דיומא נראה דהזה"ק מפרש ודבר דבר שצריך לדבר דבר שיהיה נקרא דבר, ואין הפ' שלא ידבר דבר חול, רק שידבר דבר שיהיה דבר ה' וכמו שאמרנו מכבר והיינו מילי דשמיא וקדושה דיומא:

**ואח"כ** אמר בזוהר הקדוש ת"ח הכא כד אתקריב פרעה כו' לא בעא קוב"ה דיתערין ישראל אתערותא לתתא כלל וכו' תחרישון ודאי, וצריך להבין הפתיחה שפתח בפ' שבת וכל הענין לענין קי"ס, אך באמת קי"ס בעתיקא תליא כמ"ש בזוהר הקדוש (שם נב ב) אלי דייקא בעתיקא תליא כולא כו' דקי"ס בעתיקא תליא ושבת גם כן יש בו ההגלות עתיקא כמ"ש (בזוהר הקדוש ח"ב פח א' וסו"פ אחרי) ואמר כאן שיש הבדל שבשבת אף שיש בו התגלות עתיקא שעיקר הקדושה מהשי"ת מכל מקום צריך שיהיה אתערותא דלתתא מצד האדם כמ"ש וקראת דיזמין לי', שצריך הכנה מצד האדם כמו מקראי קודש זמינין מקודש, מה שאין כן קי"ס שאז היה הקטרוג מה נשתנו אלו מאלו כמ"ש במדר' ובזוהר הקדוש (ח"ב קע ב) ומש"ה אמר ה' ילחם לכם ואתם תחרישון ודאי' ולא תתערין מילה, דאם יהיה אתערותא דלתתא יהיה קטרוג אם ראוים לכך, ומש"ה צריך שיהיה בלא ושם אתערותא דלתתא דהא אבהן אקדימו אתערותא לעילא וזכיתא דלהון וכו' ובמ"ר (בשלח פ' כ"א) איתא בזכות אברהם וכו' שנאמר ויבקע עצי עולה רע"א בזכות יעקב אני קורע להם הים שנאמר ופרצת ימה וקדמה, ובזוהר הקדוש (שם) איתא מה כתיב ויהי באשמורת הבוקר אשגח קוב"ה בזכותא דאברהם וכו' וכאן אמר דאבהן אקדימו אתערותא וזכותא דלהון כו' שהעיקר היה בעתיקא תליא, והיא זכותא דאברהם שזכה למדת זקן, ובמדרש זכר זכות יעקב שהיא הנהר היוצא מעדן וגו' שהוא המשכה מאור עתיקא, ולא זכר זכות יצחק, שהוא בכלל שיעקב מחבר על ידי בחי' הדעת חו"ב מוחא ולבא, והעיקר היה התגלות עתיקא, וז"ש זכותא דאברהם דהיא כלל בהן וזכותא דלהון, ואמר שבקי"ס א"צ שום אתערותא דלתתא שאז היה מתעורר קטרוג אם ראוים לכך, וכאן היה קטרוג מה נשתנו אלו מאלו ולפיכך אמר להון ואתם תחרישון ולא תתערין מילה, ומקרא קודש דפסח גם כן מצד השי"ת שאז היה גם כן עיקר הגאולה ויציאת מצרים מצד השי"ת שמטעם זה נקרא פסח בתורה מחרת השבת שאז במכת בכורות נתבררו ישראל שקשורים בראשית המחשבה שזה היה מכה עשירית נגד מדה א', ומכל מקום היה

אתערותא דלתתא ע"י מצות פסח ואכילת מצה ודם מילה, מה שאין כן קי"ס שהיה רק בעתיקא בלא שום אתערותא דלתתא, וכשחל ז' דפסח בשבת יש בו ג' הקדושות קדושת חג הפסח ודשבת, וזמן קי"ס, וכשהוא קדושה משולשת אז נשאר הקדושה בקביעות כמו קדושת יעקב אבינו שהיה שלישי וכמ"ש במדרש (ב"ר פ' ת"ח) יעקב חבל נחלתו מה החבל הזה אין מפקיעין אותו פחות מג' כך האבות וכו', ויכולים לזכות לקדושה זו שתשאר בקביעות בהתגלות עתיקא אף בלא שום אתעדל"ת כמו בקי"ס:

## פרק לו

**בדברות** אחרונות כתיב וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה"א משם ביד חזקה ובזרוע נטויה וגו' ולמה הזכיר במצות שבת יציאת מצרים שהיה ביד חזקה ובזרוע נטויה, וכן במצות איסור חמץ כ' כי בחוזק הוציא וגו' ולא יאכל חמץ, וכן בקידוש בכורות נז' בחוזק יד הוציאנו ה' וגו' ובמצות תפילין נז' למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך וגו', ובפ' שני כ' בחוזק יד וגו', ובתחלת פ' וארא כ' וגאלתי אתכם בזרוע נטוי' ובשפטים גדולים, ובפ' בכורים כ' ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטוי' וגו' ופסוק זה מביא בעל הגדה ודרש ביד חזקה זו הדבר שנ' הנה יד ה' הוי' וגו' ובזרוע נטוי' זו החרב כמש"נ וחרבו וגו' נטוי' על ירושלים וכבר אמרנו שמה שאמר זו הדבר אין הפי' על מכת דבר שיהיה בבהמות שזה לא גרם עוד היציאה ממצרים, רק דקאי על מכת בכורות, ומייתי לראי' שדבר נקרא יד ה' ממש"נ במכת דבר הנה יד ה' הויה רק דשם נז' יד ה' שהיא חסד שאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה (כמ"ש במדרש ויקרא רבה פ' יז) ואף במצרים כ' ויסגר לברד בעירם וגו' ואחר כך ויך כל בכור וגו' ואם היו שומעין במכת דבר והיו מוציאין ישראל לא היה נוגע בנפשות כלל, וזהו חסד ונקרא יד ה' שהוא יד הגדולה שהוא חסד, ומכת בכורות נקרא יד החזקה חוזק יד שהוא גבורה שבחסד שהיה נגוף למצרים ורפוא לישראל, כמ"ש בזוהר הקדוש (בא לו א) שאז נתבררו ישראל ויצאו מהקלי' ממדה י' ונכנסו לקדושה במדה י' מתתא לעילא, שהוא כ"ע, וכ"כ האר"י הק' שיד החזקה וזרוע הנטוי' הם תרין דרועין דאריך אנפין שהם במדה א' ימינא ושמאלא ובזרוע נטוי' זו החרב היינו גם כן על מכת בכורות ומביא מפ' וחרבו נטוי' ושם כ' וירא ת מלאך ה' וגו' וכאן כ' ועברתי בא"מ ודרש בעל הגדה אני ולא מלאך כו', רק בפ' ועבר ה' לנגוף וגו' ולא יתן המשחית לבא וגו' ומשמע שהיה מלאך, ואחר כך כ' וה' הכה כל בכור וכ"מ שנאמר וה' נדרש הוא ובית דינו כו', והיינו מלכותא קדישא שהיא דינא דמלכותא, וכמ"ש צדק ידיעא דאיהי דין וכו', אך בזוהר הקדוש (בשלח נא א) עה"פ ויסע מלאך ה' וגו' איתא כל שליחותא דבעי מלכא מבי' מטרוניתא נפקא כו' אשתכח דמטרוניתא

איהי שליחא דכלא וכו' ואמר שם אפקיד בידהא כל זיינין דילי' רומחין וסייפין קשתין חצין וחרבין וכו' וכל אינון מאנין מגיחי קרבא וכו' וז"ש ובזרוע נטויה זו החרב ומביא מפסוק וחרבו נטוי' וגו' והיינו שהיה גם על ידי מדת הגבורה ממש דלפעמים מגלה השי"ת אורו וממילא יוצא כל הקדושה וכל החיות שבהם והם מתים וזהו ועבר ה' לנגוף את מצרים וגו' שכיון שגילה השי"ת קדושתו יצאו כל הנ"ק וכל החיות מהבכורות ומת כל בכור ועז"נ ועברתי וגו' והכיתי כל בכור וגו' אני ה' וממילא נתקדשו בכורות ישראל שקשורים בשורש בראשית במאמר ראשון וזהו ביד חזקה שהוא גבורה שבחסד וגם היה בזרוע נטויה שהוא חרב גבורה ממש שהוא מלאך ה' ועז"נ וה' הכה הוא ובית דינו והיינו מטרניתא צדק דאיהו דין ועז"נ ולא יתן המשחית לבוא וגו' ובמצות מצה וקידוש בכורות ותפילין הזכיר יד חזקה וחוזק יד שהעיקר מה שנתקדשו בכורות ישראל וצוה שישראל קשורים בשורש ומתקנין פגם הראשון שע"ז מורה מצה ולא יראה לך חמץ כ"ז היא מה שעבר ה' והוא חוזק יד נגוף למצרים ורפוא לישראל ובתחלה במאמר וגאלתי זכר שגם יהיה נצרך וגאלתי אתכם בזרוע נטוי' ובשפטים גדולים שהיא החרב מדת הדין שלמעלה ואחר כך ולקחתי אתכם לי לעם שיהיו מטרוניתא ובפ' ביכורים שמורה גם כן על ראשית ישראל קשורים בראשית המחשבה מזכירין שניהם ויוציאנו וגו' ביד חזקה ובזרוע נטוי' וכן במצות שבת בדברות ראשונות שהיה קודם הקלקול לא נזכר כלל יציאת מצרים, רק מצד השי"ת אני אמרתי אלקים אתם שיהיה כמו קודם הקלקול קדושה קביעא וקיימא אך אחר הקלקול נזכר בדברות שניות ויוצאך ה"א משם ביד חזקה ובזרוע נטויה שהם שני הענינים הנזכרים מה שגילה הקב"ה קדושתו ואורו שעל ידי זה מתו כל הבכורים ונתבררו ישראל לחלקו, וזרוע נטוי' שהיא מדת הדין ממש להרוג בכוריהם, ע"כ צוך ה"א לעשות את יום השבת שהוא להכניס קדושה גם מצד ישראל לשבת:

## פרק לז

**במכילתא** גדולה האמונה שבזכות האמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה וכבר הק' בזוהר הקדוש (נג ב) וכי עד השתא לא האמינו בה' והא כתיב ויאמן העם וגו' ומה זה רבותא שהאמינו אחר כל הנסים ובפרט נס קריעת ים סוף דכ' שמעו עמים ירגזון וגו' וכמו שהק' במ"ר (פ' כ"ג) א"ר יצחק היו רואין כל אותן נסים שנעשו להם ולא היה להם להאמין וכע"ז הק הרמב"ן ז"ל עמ"ש והאמין בה' ויחשבה לו צדקה שפירש"י לזכות על שהאמין והק' ואיני מבין מה הזכות הזאת למה לא יאמינו באלקי אמן והוא הנביא בעצמו וכו' ובאמת במכילתא אמר גדולה אמונה שבזכות האמונה ירש העולם הזה והעולם הבא, ונראה דנפק"ל ממ"ש ויחשבה לו צדקה ות"א וחשבה לי' לזכו ולא

חשב לזכות כל מה שעשה אברהם אבינו ע"ה שנטע אשל והקריא שמו של הקב"ה בפה כל (כמ"ש סוטה י:) וכן כל הנסיונות, ומזה אמר במכילתא שבזכות האמונה ירש עולם הזה ועולם הבא וק' קושית הרמב"ן ז"ל מה זה זכות ורבותא, אך בזוהר הקדוש (נד ע"ב) איתא לה' דא נהורא דנפיק מעדן כו' ומשמע לבתר דכתיב אשירה לה' דא מלכא קדישה עלאה וע"ד לא כתיב אשירה לו והיינו דכיון דכ' מקודם את השירה הזאת לה' הול"ל אשירה לו ומזה דייק שהשם הוי"ה השני היינו עתיקא ששם הוי"ה הוא נגד מדה ת"ת בחשבון עשר שמות שהם כנגד ע"ס, ומ"מ שם הוי"ה הוא כלל כל הע"ס די"ק חו"ב ו' הוא ו' המדות ה' בתראה מלכות ותגו של יוד כ"ע (כמש"ש סה ב וע"ז מורה שם הב' מלכא קדישא עלאה, וכן כאן דכתיב ויראו העם את ה' ויאמינו בה' הול"ל ויאמינו בו ומדכתיב בה' היינו מלכא קדישא עלאה דיש כמה מדרגות באמונה וכמ"ש בגמרא (תמיד כח.) ויש אומרים יחזיק באמונה יתירה שנאמר עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי ומשמע שיש אמונה יתירה והוא דכל ישראל מאמינים בני מאמינים דאיהו אמת ואיהו אמונה וכמו שאמרנו במ"ש (פסחים נו.) כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד. היינו שבלבך הוא מבורר באור שה' אחד והיא בחי' אמת, כך אין בלבנו אף שאינו מפורש כ"כ בבחי' אמת מכל מקום אנו מאמינים שה' אחד. שבבחי' אמת נודע בשערים בעלה כל חד לפום מה דמשער בליבי' כמ"ש בזוהר הקדוש (וירא קג ב) ויש מהימנותא שלימותא כד"ש בסעודת שבת סעודתא דמהימנותא שלימותא, והיא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פח א) דהוא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחק"ת, ואמונה יתירה היינו אמונה מכל וכל שעל ידי אמונה יכולים להשיג עד בחי' אמת, איהו אמת וזהו מדרגת משה רבינו ע"ה שהוא בחי' הדעת פנימיות מכ"ע וזהו עיני בנאמני ארץ, שמשה רבינו ע"ה נקרא בכל ביתי נאמן הוא, וזהו לשבת עמדי, דנודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ, וזקנים גם כן נקרא זה שקנה חכמה דהיינו שי"ל החכמה בקנין, מ"מ כ' בשבתו עם זקני ארץ, מה שאין כן בנאמני ארץ כ' לשבת עמדי, והיא עדמש"נ מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון להושיב עם נדיבים וכסא כבוד ינחילם ואיתא בזוהר הקדוש (מה"נ וירא צז ב) זה יעקב אבינו דעביד לי' כרסי יקר בלחודוי וכו' וזהו לשבת עמדי ודרגא דיעקב איהו דמשה רק דיעקב מלבר ומשה מלגאו דא מגופא ודא מנשמתא כמ"ש (בת"ז תי' י"ג). וכתיב להושיב עם נדיבים היינו כל האבות שנקראו נדיבי ארץ כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ק"נ סוע"א ונת' במ"א) דמה שאמר דיעקב אבינו עביד לי' כרסי יקר בלחודוי היינו מ"ש שצורתו חקוקה בכה"כ. ואיתא במדרש (איכה ב' א') השליך משמים ארץ תפארת ישראל כו' כלום אתם מקניטין אותי בשביל איקונין של

יעקב שחקוקה על כסאי הא לכון טרון באפיכון וכו' וכיון שכל האבות נקראו ישראל כמ"ש (ב"ר ר"פ תולדות) יצחק נקרא שמו ישראל כו' אברהם נקרא שמו ישראל כו' נמצאו כל האבות שנקראו ישראל עד שנולד יעקב (ונת' כ"פ) ומשו"ה אמר בזה"ק שם יעקב אבינו כסא בפ"ע כו' ברית כרת קוב"ה ליעקב יותר מכל אבותיו דעביד לי' כה"כ וכו' ומ"מ אחר שנקראו ישראל גם הם כסא כבוד ינחילם, וזהו לשבת עמדי, וזהו מ"ש והאמין בה' וכבר נז' בתחלה והנה דבר ה' אליו וגו' והול"ל והאמין ומדנזכר עוד הפעם בה' היינו מלכא עלאה עתי"ק וזהו אמונה יתירה ועז"א ויחשבה לו צדקה וכתרגימו לזכו, ועל ידי האמונה זו זכה וירש עולם הזה ועולם הבא כמ"ש במכילתא, וכן הענין כאן דכ' ויאמינו בה' והול"ל ויאמינו בו, ומדנזכר השם היינו מלכא עלאה אמונה יתירה שע"י אמונה יכולים לזכות לבחי' אמת, וז"ש שבזכות האמונה זכו ושרתה עליהם רוח הקודש רוח מקודש עלאה שהיא מטלא דעתיקא, וכמ"ש בפירש"י (תשא) ובדעת רוח הקודש בחי' הדעת פנימיות מכ"ע, ודייק דשרתה עליהם רוח הקודש בפשוטות ממה שאמרו דברי עתידות שמעו עמים ירגזון וכדומה ומנא ידעו והיה רק ע"י רוח הקודש. (ועי' בזוהר הקדוש ס א). ומשו"ה כ' אחר כך ובמשה עבדו דמשה נקרא עבדו דמלכא עלאה עתי"ק כמ"ש לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא:

## פרק לח

**ויט משה את ידו וגו' ויולך ה' רוח קדים עזה וגו' וישם את הים לחרבה**. להבין הענין למה עשה השי"ת הרוח קדים כמו שצריך סיבה לבקיעת המים שמצינו בגמרא (גטין לא:) רוח קדים חרישית כו' בשעה שמנשבת עושה תלמים תלמים בים, והלא בקיעת הים לא היה ע"י הרוח כמש"נ מה לך הים כי תנוס וגו' מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוקי יעקב, וכמ"ש במדרש (פ' כ"א) שהים לא רצה להקרע עד שנתן הקב"ה ימינו על ימינו של משה שנאמר וילך לימין משה וגו', ואם כן למה נצרך הרוח קדום. כמו רגע היה להים להקרע מלפני אלקי יעקב, אך הענין הוא דשורש הגליות הוא לתקן פגם הברית שהוא חטא דור המבול שנאמר כי השחית כל בשר וגו' ונשפטו במים, וגלות ראשון היה במצרים שהיא ערות הארץ, כדי שיתבררו ישראל במדת צדיק, ואיתא בכתבי האר"י ז"ל דאותן הנפשות בעצמן שהיו במבול היו במצרים ונגזר עליהם היאורה תשליכיהו רק דמשה הצילם כמ"ש (סוטה יב:) עה"פ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו בשבילי נצלתם כלכם, והים מורה על התאוות שנקראו מים הזדונים, ובאמת היה עוד טענות על ישראל בענין זה גם כן, ואף דאיתא במד' (שה"ש ד' יא) שלא נמצא אחד מהם פריץ בערוה וכו' והקטרוג על ישראל איתא במד"ר (בשלח שם) שהיה הללו עוע"ז וכו'

וכן במ"ר (אחרי פכ"ג) גוי מקרב גוי אלו ואלו ערלים או"א מגדלי בלוריות כו' לובשי כלאים. משמע שבעריות לא היה קטרוג עליהם, אך בזוהר הקדוש (תרומה ק"ע ב) מפורש קטרוג רהב בג"ע וע"ז ושפ"ד, ועל כן אף שהיו גדורים מן הערוה מ"מ היה עליהם טענות בשמירת הברית, ואיתא בזוהר הקדוש (בשלח מט א) מה חמא ימא ארונא דיוסף חמא וערק מקמי' בגין דכ' וינס ויצא החוצה וע"ד הים ראה וינוס, (וכ"ה בב"ר פכ"ז), והענין הוא דכל ישראל נקראים על שם יוסף שארית יוסף (כמ"ש ב"ר פע"א) שיוסף מברר כל ישראל ועמך כלם צדיקים, כיון דאתגזר איקרי צדיק, שכן כל קדושת השבטים אף שכל א' היה לו קדושה מיוחדת מ"מ היה נכלל קדושתו בכל השבטים כמ"ש איש כברכתו ברך אותם (כמ"ש במ"ר ויחי) וזה הים ראה וינוס, וזה דאיתא במכילתא לגוזר ים סוף לגזרים לגזירים, דכיון דאתגזר איקרי צדיק, וזש"נ ההרים רקדו כאלים גבעות כבני צאן, ישראל נמשלו לצאן שמרמז גם כן לקדוה"ב דכ' נוהג כצאן יוסף. וישראל זוכין לכל הקדושות מצד שהם זרע קודש בני האבות והאמהות הקדושים כאי' בזוהר הקדוש ובמדרש (בלק פ"כ) הרים אלו אבות וגבעות אלו אמהות, וענין הרקודין שהיא הרמת הרגלים שרומזים על ע"ה הרמתם הוא הכל על ידי קדושת היסוד. וזה שנוהגין לרקוד ישראל לרקוד בשמחה של מצוה לרמז ע"ז ועמך כלם צדיקים, ולאשר שאז בקי"ס היה עוד טענות על ישראל בענין זה, לזנ"א ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וגו' ועל ידי זה נשב בלבבות ישראל רוח טהרה לטהרם מתאוות הנקראים מים הזדונים וישם את הים לחרבה ויבקעו המים ועל ידי זה אחר כך ממילא הים ראה וינוס, שראה ארונו של יוסף, וכ"נ מזוהר הקדוש שם שכל הלילה היה בדינא קוב"ה עלייהו דישראל ועז"א מעשי ידי טובעין בים, והועיל הרוח קדים עזה בלב ישראל לטהר לבבם מכל תאוה וישם את הים לחרבה:

## פרק לט

**תורי זהב נעשה לך עם נקודת הכסף**. במדרש תורי זהב זו ביזת הים עם נקודת הכסף זו ביזת מצרים, כשם שיש הפרש בין כסף לזהב כן יש שבח ממון הים מביזת מצרים, וצריך להבין כיון דכתיב וינצלו את מצרים ודרשו שעשאוהו כמצודה שאין בה דגן כמצולה שאין בה דגים (כמ"ש ברכות ט:) איך יתכן שיהיה ביזת הים גדולה מביזת מצרים. ובאמת מה שבשרו לאברהם אבינו ע"ה ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא היה הכוונה על כסף וזהב דאין מעצור לה' ליתן להם כסף וזהב מבלי שיקחו ממצרים. גם אצל אברהם אבינו ע"ה לא היה חשובות אצלו כסף וזהב. כמו ששמעתי מרה"ק זצוק"ל שאמר עה"פ ואברהם כבד מאד במקנה ובכסף ובזהב שאברהם אבינו ע"ה היה

עליו למשא כבד הקניינים והכסף וזהב שלו שמדתו היה אהבה והיה ירא שלא יכנס בלבו חמדה מעניני עוה"ז והיו הנכסים כבדים עליו, רק ענין ואחרי כן יצאו ברכוש גדול היינו מה שיוציאו הקדושה משם ואז היה במצרים בגלות התורה, שלעו"ז היה אז חכמת מצרים, וישראל הוציאו הנ"ק משם וזה היה אצלם הכנה למתן תורה וע"ז נתבשר אברהם אבינו ע"ה ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, רק מה שהוצרכו לקח כסף וזהב שבאמת כל מה שברא הקב"ה הוא בשביל הצדיק כמ"ש (ברכות ו:) כל העולם לא נברא אלא בשביל זה. וקדושתו מתפשטת גם בקנינים שלו, ואיתא (חולין צא.) ביעקב אבינו ע"ה שנשתייר על פכין קטנים מכאן לצדיקים שממונם חביב עלים יותר מגופן וכ"כ למה לפי שאין פושטין ידיהם בגזל, והוא פלא וכי זהו טעם מספיק להסתכן עבור פחים קטנים. וגם לשון שאין פושטין אינו מובן, וכהאי לישנא איתא גם כן (סנהדרין צט:) גבי ראובן מכאן לצדיקים שאין פושטין ידיהם בגזל, והוא פלא יותר שצריך לימוד ע"ז שצדיקים אין פושטין ידיהם בגזל פשיטא דמי שגוזל נקרא רשע שב"נ גם כן מצווה על הגזל, כעין קושית הגמרא (יבמות כ.) וכל מי שאינו מקיים ד"ת קדוש היא דלא מיקרי רשע נמי לא מיקרי, והול"ל מכאן לראובן שהיה צדיק. אך שם יתכן שמפני שראובן היה עוד נער קטן ולא ידע כלל מאיסור גזל ורק היה רגלי חסידיו ישמור ואבריהם לא יוכלו לעשות דבר שהוא נגד רצון השי"ת, עדמ"ש הרה"ק ר"מ מרימנוב זצלה"ה שכל המעשים שעשה אברהם אבינו ע"ה עד לקיחת המאכלת שהיה באמת רצון השי"ת עשו אברי אברהם אבינו ע"ה מעצמם מה שאין כן בלקיחת המאכלת לשחוט שבאמת לא היה זה רצון השי"ת לא רצו אבריו וידיו לעשות רק ששלח את ידו בכח ממה שחשד לעצמו פן היא עצל מפני אהבת בנו, וזה מ"ש מכאן לצדיקים שאין פושטין ידיהם בגזל היינו שידייהם בעצמן אינם רוצים לפשוט יד בגזל. ודייק זה מראובן שהיה עוד נער קטן ובלי דעת נשמר מעצמו מגזל ולא לקח רק מן ההפקר, וכאום שאמר שצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופן לפי שאין פושטין ידיהן בגזל היינו שלא לוקחים מה שאינו מגיע להם מהשי"ת, עדמש"נ לחם חוקי היינו שנחקק ונקצב מהשי"ת לחלקו, וקרי לי גזל עדמ"ש (ברכות לה:) כאלו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל כי לה' הארץ ומלואה ומה שלא נברא בשבילם הוא אצלם כגזל ואין פושטין ידיהם לקח, ומפני זה ממונם שמיוחד להם שנברא בשבילם חביב עליהם כ"כ עד שמסר יעקב אבינו ע"ה את נפשו עליהם ע"ד מה שסיפר רה"ק זצוק"ל ששמע מרבינו ר"ב מפשיסחא זצוק"ל שאמר בשם היהודי הקדוש זצוקללה"ה שדבר שיש לו שייכות לצדיק מחויב ליהנות ממנו אף במסירת נפש. ולכן יעקב אבינו ע"ה שידע שהפכים קטנים הם שלו ושייכים לנפשו ונבראו בשבילו

מסר נפשו להעבירם, וכן ענין כל כסף וזהב שהוציאו ממצרים היה מה שרצו להוציא הקדושה שהיה כבושה בתוכם:

**ומצינו** אצל אברהם אבינו ע"ה שהיה מדתו אהבה מכל מקום אחר נסיון עשירי כתיב עתה ידעתי כי יר"א אתה, ואף שלפי הנראה היה זה מרוב אהבתו להשי"ת שדחה אהבת בנו יחידו, אך שלימות האהבה היא היראה עלאה וכמ"ש במדרש (תהלים מ' קי"ב) כמה עשה אברהם ולא נתהלל אלא שהיה ירא לפניו שנאמר כי עתה ידעתי וגו' והיינו יראה עלאה יראתי מתוך שמחתי כמ"ש בתדב"א (א"ר פ"ג), וכן יציאת מצרים שהיה בזכות אברהם אז הוציאו הנ"ק ממדת חסד ואהבה ועשאוה כמצודה שאין בה דגן דהיינו קיום החיים, וכמצולה שאין בה דגים היינו החיים בעצמה, שבדגים נזכר בראשונה נפש חי' בתורה ובקי"ס כתיב וירא ישראל את היד הגדולה, ויד הגדולה היינו ימין כמ"ש לך ה' הגדולה היינו מדת חסד, והוא שאז היה חסד גם למצרים כמ"ש בזוהר הקדוש (מז ב) דאפ"ה דינא ברחמי כו' ואתקברו בארעא כו' הה"ד נטית ימינך תבלעמו ארץ, והוא דמה שפלטן הים חיים יש טעם במכילתא מפני הביזה ויש טעם כדי שיראו המצרים ויתקיים בהם אך תיראי אויבתי תכסה בושה, והיינו שאז המצרים שפלטן הים וראו מה הגיע להם וראו הנסים הכירו אז האמת לשעה ונתקיים בהם וידעו מצרים כי אני ה', וזה חסד גדול להם שהכירו האמת וכן מה שפרעה הקריב ואיתא במ"ר (פכ"א) שהקריב את ישראל לתשובה שעשו ועל ידי זה זכה גם כן להכיר אחר כך האמת, וזה הועיל למצרים שזכו לקבורה וזה וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים דהיינו החסד שפלטן הים חיים והכירו האמת לפי שעה, וכתיב אחר כך ויראו העם את ה' ולא כתיב ויראו אותו והיינו הוי"ה מלכא עלאה דהיא יראה עלאה יראתי מתוך שמחתי ואז הוציאו כל הקדושה ממצרים שבתחילה הוציאו אך הקדושה שהוא תורה שבכתב וזה מכונה בשם נקודת הכסף, ואחר כך על הים זכו להוציא מהם אף הקדושה תורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא כמ"ש כל יקר ראתה עינו ראתה עינו של ר"ע כו' כמ"ש (במד' רו"ת פ' חקת) ואז היה נכלל כל תורה שבעל פה בתורה שבכתב, וזה זכו בביזת הים, ונקרא ביזת הים תורי זהב דזהב מורה על יראה מפני שכתוב ויראו העם את ה' והיינו מלכא עלאה כאמור (במא' הקדום) שאז זכו לנהורא דעתיקא, וביזת מצרים נקרא נקודת הכסף שמורה על אהבה שאז הוציאו רק הקדושה מתורה שבכתב שהיא על ידי מדת אהבה, וז"ש בזוהר הקדוש (נג ב) לא תוסיפו לראותם עד עולם עד דאתער האי עולם כו' כדין כתיב וירא ישראל את מצרים וכו' הה"ד מן העולם ועד העולם דייקא והיינו עלמא עלאה ואמר להם משה שלא תוסיפו לראותם עד זמן זה שיזכו לעלמא עלאה ועד העולם

דייקא דהיא קי"ס שאז ראו אותם והוציאו מהם הנ"ק בשלימות. וזהו הק' מתורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא שהוא אור הראשון כדין כ' ויאמינו בה' ובמשה עבדו וכמ"ש (לעיל) שמורה על אמונה יתירה עיני בנאמני ארץ שהוא מדת הדעת לשבת עמדי (ונת' מ' לח):

## פרק מ

**ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה"א וגו'**. ולמדו מזה (פסחים קכ.) מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות, וצ"ל למה נכתב זה הלימוד שאכילת מצה רשות בשביעי ושילמדו מזה לכל הו' ימים בדבר שהיה בכלל כו' הול"ל בכל הו' ימים. והנה בשמיני עצרת כ' עצרת תהיה לכם וכאן כ' עצרת לה"א ונחלקו בזה ר"א ור' יהושע (שם סח:) והנה בתנחומא (פסחס טו) איתא על שמיני עצרת והיתה ראויה להיות אחר החג נ' יום כשם שעצרת אחר החג נ' יום אלא אמר הקב"ה חורף הוא כו', נראה מזה שחג שבועות הוא כמו שמיני עצרת אחר סוכות כן שבועות אחר פסח, ובאמת בתורה לא נקרא כלל שבועות בשם עצרת רק שביעי של פסח נקרא בתורה עצרת, רק בלשון חז"ל נקרא שבועות עצרת, והאר"י הק' ז"ל כ' דעצרת הוא לשון קליטה שהקדושה נקלטת אז, ויתכן דקדושת הפסח מצד ישראל עיקר הקליטה בחג שבועות ומשו"ה נקרא בלשון חכמים שבועות עצרת, וכמו כן בשמיני עצרת הוא עצרת לכם קליטת קדושת חג הסוכות, מה שאין כן מצד השי"ת נקרא שביעי של פסח עצרת לה"א שהיה צופה תיכף בז' ש"פ שכבר נקלטה הקדושה דחה"פ, דקדושת הפסח אמר רה"ק זצוק"ל בשם רבינו ר"ב מפשיסחא זצוק"ל שהיא כמו ראית חתן וכלה ושבועות היא הקנין, והנה בפסח אף שהיה אז גם כן בעתיקא שאז היה מכת בכורות מכה עשירית שאז יצאו ישראל מהקליפה ממדה י' שהוא ראשית גוים ונכנסו לקדושה במדה א' שהוא כ"ע, אך לא היה רק לפי שעה. שאח"ז היה הקטרוג עוד מה נשתנו אלו מאלו עד עכשיו אלו עוע"ז ואתה קורע להם את הים כמ"ש במ"ר (פכ"א) ובזוה"ק (ח"ב קע ב). מה שאין כן בשעת קי"ס שאז היה הראיה כמ"ש ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (מכילתא וזוהר הקדוש סד ב), ואף שאחר כך נעלם מהם דכ' וילכו שלשת ימים ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה כמ"ש בגמרא (ב"ק פב.) ובזוהר הקדוש (ס' א) וכי מאן יהיב להו אורייתא הכא כו' ואוליפנא דקוב"ה תורה איקרי כו'. עכ"פ נשאר להם התשוקה והחשק כמ"ש בזוהר הקדוש ואמרו בשם הבעש"ט שהפליא חוזק החסידות בתחלתו ומרבינו ר"ב זצוק"ל אמרו שאמר ע"ז מש"נ אל תאמר שהימים הראשונים טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת זאת כו' דהיינו שמתחלת מראה השי"ת להאדם בשאלה מה

שיכול להשיג אחר כך ביגיעתו ואח"ז מסלק ממנו אותו האור כדי שיקנה זאת ביגיעו, ואמר רה"ק זצוק"ל ע"ז. שכשיעור שיוכל להשיג אחר כך ביגיעו ככה מראה לו השי"ת בתחילה, ומש"ה מצד ישראל הוא עיקר עצרת בחג שבועות שהיה אז מתן תורה. ולולא הקלקול אני אמרתי אלקים אתם והי' אז התיקון בשלימות, ואז הוא עצרת מצד ישראל ולכן נקרא בלשון חז"ל שבועות עצרת ואז מקריבין שאור וחמץ אף שבכל השנה אסור להקריב שאור אך אז כבר נתברר שזהו השאור שמיעוטן יפה כמ"ש (ברכות לד.) אבל השי"ת העיד על ישראל בשביעי ש"פ שכבר נקלט אצלם הקדושה וראתה שפחה וכו' וזש"נ עצרת לה"א, מה שאין כן שמיני עצרת נאמר עצרת תהיה לכם שאז נקלט הקדושה מחג הסוכות אף מצד ישראל, ומש"ה שינה הכ' בשמיני עצרת תהיה לכם, וכאן עצרת לה"א, וזה שזכר כאן שאכילת מצה רשות שבאמת אם היה כאן הקנין והקליטה היה מותר כאן אף אכילת חמץ כמו בחג השבועות, רק מטעם כיון שמצד ישראל, לא נגמר הקליטה עדיין אז שאח"ז נסתר מהם האור כנ"ל עדיין נוהג איסור חמץ, אך עכ"פ כיון שהוא עצרת לה"א למדה התורה כאן שאכילת מצה רשות וממנו נלמד לשאר הימים שהוא רשות בדבר שהיה בכלל וכו':

## פרק מא

**ויאמר משה אלך העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה'** וגו'. מהו הלשון התיצבו, אך הוא עדמ"ש (תנחו' נצבים א) אף על פי שקללות הללו באות עליכם הן מעמידים אתכם כו' לכך נאמר אתם נצבים וגו' וכן אמר להם משה אל תיראי שהיראה היא נותנת לכם עמידה וקיום, וכמש"נ ופרעה הקריב ואיתא (שמות רבה פכ"א וזוהר הקדוש מז א) שהקריב לבם של ישראל לתשובה וזש"נ התיצבו ומזו היראה יהיה לכם עמידה ומצבה וראו את ישועת ה' וגו', לא תוסיפו לראותם עד עולם ובזוהר הקדוש (נג ב) הק' הא כ' וירא ישראל את מצרים מת וגו' אר"י מתון חמו להו א"ל אי כתב ל"ת לראותם חיים הו"א הכי כו' אלא ת"ח כתוב מן העולם ועד עולם ותנינן עולם לעילא עולם לתתא כו' עד עולם עד דאתער האי עולם וכו' והיינו דקי"ס בעתיקא תליא (זה"ק נב ב) והיינו כל ג' ראשונות וכמו שקרא בזוהר הקדוש סעודת שבת דעתיקא (פח א) וברע"מ קראו שבת עלאה (שם צב א) והיינו בינה, והוא עדמ"ש (רע"מ פנחס רנז א) אבל מבינה ולעילא איהי מנוחה ועונג ושביתה לכל עובדא וכשזוכין ישראל לשבת עלאה שהיא בינה זוכין גם כן לחכמה דחו"ב תרין רעין דלא מתפרשין לעלמין כמ"ש (זח"ג ד א) ומחיבור חו"ב מוחא ולבא מוליד הדעת שהיא פנימיות מכ"ע, וזה עד עולם שהוא קי"ס שהיה בעתיקא וז"ש בזוהר הקדוש כדין כ' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, דאף דמדה אחרונה איהי אמונה (כמ"ש רע"מ

שם רל א וכן איהי יראה ושריא בה יראה (הק' זה"ק ה ב). מ"מ שלימות האמונה הוא בהתגלות עתיקא, וכמ"ש (זח"ב פח א) דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק וכו' היינו אמונה יתירה (וכמשנ"ת מא' לז) וכן אף דמדת מלכות היא יראה ונקרא לב (כמ"ש יומא עב:) על מי שאין בו י"ש ולב אין, מ"מ בינה לבא היינו כשנכנס היראה למעמקי הלב כמש"נ אז תבין יראת ה' ולכן בקי"ס כתיב ויראו העם את ה' ויאמינו, שאז זכו לשלימות היראה והאמונה והתגלות עתיקא וזהו לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם ה' ילחם לכם וגו' והול"ל ה' ילחום לכם אך הענין הוא על פי מה שהק' בזוהר הקדוש (נו א) כיון דכ' ה' איש מלחמה לא ידענא דה' שמו, אך בקי"ס היה קטרוגים כמ"ש במד' (פכ"א) ובזוהר הקדוש (ח"ב קע ב) אך כיון שזכו ישראל להתגלות עתיקא דהיינו לכל קדושת שם הוי"ה שכולל כל הט' מדות י"ק חו"ב ו' המדות ה' מלכות ותגו של יוד שמרמז לכ"ע בסוד הדעת ואז נעשה השי,ת כביכול איש מלחמה, דבלא זה השי"ת אהב משפט ולא יכול לדחות המקטרגים, אך כיו שזכו לקדושת עתיקא, שישראל קשורים בשורש בהשי"ת וכמ"ש (ברכות יז.) גו"י לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה וכו'. והיינו שהמצרים הם החייבים בכל חטאי ישראל, ואז נעשה השי"ת איש מלחמה, וזש"נ ה' ילחם שנעשה איש מלחמה ואתם תחרישון ודאי (ונת' בשלח מ"י), וזה זכו ע"י שקפצו לים במסירות נפש על אמונת ה' וכמ"ש בגמרא (סוטה לז.) ובמכילתא שבאו עד חוטמן במים, ועל ידי זה זכו להתגלות ולקדושת כל שם הוי"ה כאמור, וזש"נ ויסעו ובזוהר הקדוש (מח א) מקשה וכי לאן אתר פקיד לון דינטלון כו' אלא אהדר לעילא כו' והיינו כמ"ש מקודם אלי דייקא, ובזוהר הקדוש (ח"ב קעח ב) אלי דייקא כו' ויסעו דייקא במזלא הוה תלו כו', והיינו שאז זכו שיהיו ישראל בני בכורי בנים לה' וכמ"ש הרמ"ע מפאנו ז"ל נפש אב מזל לבן והיינו שורש נשמתו, וז"ש אלי דייקא שישראל קשורים בשורש רצונינו לעשות רצונך כו' ואז נעשה השי"ת ה' איש מלחמה וכאמור:

## פרק מב

**בגמרא** (פסחים קכ.) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה"א מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות וכו' ולמה נרמז זה שמצה כל ו' רשות בשביעי, ולא ביום אחר, אך בפשיטו י"ל שהוא רבותא שאף בז' שיש חובה לאכול פת שהיא יום טוב מ"מ אכילת מצה רשות שיוצא במצה עשירה רק שלא יהיה חמץ וכש"כ בחה"מ שאין חובה כלל לאכול פת, אבל הענין דעיקר מצות מצה שיהי' לחם עני כמש"נ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני, דענין מצות פסח הוא שמתברר שהשי"ת עומד על הפסח והוא מפורש לעין ישראל שממ"ה עומד עליו, ומזה יכול האדם ח"ו להשיג גאוה ואיתא (חולין

פט.) חוקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני נתתי גדולה לאברהם וכו' וכבר אמרנו שאין המכוון על גדולת עולם הזה שזה לא נחשב כלום אצל אברהם אבינו ע"ה רק המכוון כשמשפיע השי"ת אור, ואברהם אבינו ע"ה שהיה התחלת האור כמ"ש ב"ר (פ"ב) יהי אור זה אברהם וכשנתגלה לו אור ה' אמר אנכי עפר ואפר, ומשה ואהרן שזכו לכל אור הד"ת תורה אור אמרו נחנו מה וכמ"ש (שם) גדול מש"נ במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם וכו' וע"ז בא המצוה ל"ת עליו חמץ שצריך לבער השאור שבעיסה מכל וכל מלב, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני שיזכו על ידי זה שיהיו ממעטין עצמם ולא יתגאו ח"ו על ידי מעלת הקרבת הפסח, וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"א קנז א) לחם עני מאן דא דוד מלכא דכ' בי' כי ענין ואביון אני ואם כן בז' שזכו אז ישראל ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים ויחזקאל (מכילתא וזוהר הקדוש סד ב) ויכולים מזה להשיג גאוה ח"ו ואז היו מאבדין הכל, וא"כ היה מהראו שיהיה בז' אכילת מצה חובה, ולמדנו הכ' שאף בשביעי רשות, דכיון דכבר זכו בלילה הראשונה שיהיה לחם עני, היינו שידע שהכל מהשי"ת שכן מורה לחם עני. וכעמ"ש בת"ז (ת' י"ג) מצה פרוסה ד' מצה שלימה ה' והיינו מדת מלכות סיהרא דלית לה מגרמא כלום וכן דוד המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות אמר כי עני ואביון אנכי תולעת ולא איש ושוב מועיל זה על כל הז' ימים. רק שישמור א"ע משאור וחמץ, היינו שלא יכנוס שאור שבעיסה, וכיון שאכילת מצה בז' רשות כש"כ בשאר ימים ונלמד במדת דבר שהיה בכלל, ורק בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה, ומ"מ יש מצוה גם בשאר הימים במצה וכמשנ"ת במא' ט"ז):

**ונכתב** רמז זה במש"נ וביום השביעי עצרת לה"א וכבר שאלו בגמרא (שם סח:) כ' א' אומר עצרת לה"א וכתיב א' אומר עצרת תהיה לכם, ונחלקו בזה ר"א ור"י, וכבר אמרנו שהכל מודים שצריך להיות גם הלכם שהוא הנאת הגוף בקדושה שיהיה עצרת לה"א, אך המחלוקת דר"א סבר או כולו לה' או כולו לכם לפי מה שהוא אדם, שמי שיכול להיות אצלו הנאת הגוף בקדושה עצרת לה"א צריך להיות כולו לכם, ומי שקשה עליו זה יהיה כולו לה', ומ"מ במה שהוא לה' צריך להיות גם כן לכם, כמו שאמר רבינו הק' מלובלין זצוק"ל על א' בימיו שהיה בעל בשר אף שהיה עני אך היה מתמיד גדול בתורה, ואמר שמשיג תענוג ובריאת הגוף מהד"ת, ור' יהושע סובר חלקהו חציו לאכילה ושתי' וחציו לבית המדרש שצריך ב' מדרגות העבודה, אך למה נכתב בשמיני עצרת תהיה לכם, ובפסח כ' לה' אלקיך הו"ל לכתוב שניהם במקום אחד, אך העסק בפסח הוא לברר האכילות שיהיה בקדושה ולמדנו הכ' שיהיה אף לכם הנאת הגוף עצרת לה"א

לש"ש, ובשמיני עצרת העסק מקודם למיתב בצילא דמהימנותא דהוא ד"ת ושמיני עצרת נביעי דאורייתא (ונת' שמיני עצרת) ונכתב בתורה שצריך שיהיה הד"ת גם לכם, שגם הגוף יהנה מהד"ת ויהיה לו קיום החיים מהד"ת כאמור, ואמר הכ' שאף בשביעי שזוכין שיהיה הנאת הגוף בקדושה, עצרת לה"א, ומזה יכולים ח"ו להתגאות ולאבד הכל, מ"מ גם אז אכילת מצה רשות, שכבר הועיל אכילת מצה דלילה הראשונה שישיג אדם מדרגה זו שיהיה לחם עני שידע דלית לי' מגרמי' כלום, ובזמן שהיה בית המקדש קיים שהיה הפסח קרב ונאכל בלילה הראשונה, ומפני קדושת הפסח שלא יכניס גאוה בלב נצטוינו ז' ימים תאכל עליו מצות לחם עני נקרא החג על שם המצות שנוהג כל ז', ואחר החורבן שאין לנו פסח ומ"מ מופיע קדושת הפסח אף בזמן הזה והיינו פסח דלעתיד שיתברר שהשי"ת עומד על הפתח ומפורש נגד עין ובזה"ז אין הבדל בפועל בין ליל א' לשאר הימים נקרא החג בלשון חכמים חג הפסח ע"ש קדושתו שמופיע בכל הז' ימים:

## פרק מג

**התיצבו וראו וגו'** במכילתא א"ל משה היום השרתה שכינה עליהם רוח הקודש שאין יציבה בכ"מ אלא רוח הקודש ומייתי מכמה פסוקים, ואחר כך מייתי ואומר ותתצב אחותו מרחוק ששרתה עלי' רוח הקודש, ולא פי' מנ"ל (ובגמרא סוטה יא. יליף מויבא ה' ויתיצב דשמואל וזה הביא במכילתא מקודם) ויתכן דיליף מדכ' לדעה מה יעשה לו והול"ל לראות מה יעשה לו, וע"כ שהוא לדעה ע"י רוח הקודש ועל דרך מ"ש רש"י (תשא) ובדעת רוח הקודש, וכמ"ש (בזח"ג סא א) רוח הקודש כלומר רוח מהאי קודש דלעילא והוא הדעת פנימיות מכ"ע, וכן מפורש במכילתא (עה"פ ותקח מרים) לדעה אין דעה אלא רוח הקודש שנ' כי מלאה הארץ דעה את ה' (ובסוטה שם מייתי מפ' כי אל דעות ה' עדש"א ברכות לג. דעה שנתנה בין ב' שמות):

**ואח"כ** במיכלתא באותה שעה היו ישראל דומין ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנקיק הסלע והיה הנחש נושף בה כו' כך היו ישראל באותה שעה הים סוגר ושונא רודף מיד נתנו עיניהם בתפלה עליהם מפורש בקבלה יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה, וי"ל כיון ששרתה עליהם רוח הקודש וראו ישועת ה' למה המשילם ליונה כו', גם הלשון נתנו עיניהם בתפלה הול"ל קולם, גם לא מצינו שהתפללו רק דכ' מקודם ויצעקו ואחר כך נאמר ואתם תחרישון, אחר כך מייתי כי קולך ערב בתפלה ומראך נאוה בת"ת ד"א ומראך נאוה במעשים טובים, י"ל הא עדיין לא נתנה התורה, גם מעשה הטוב לא ניתן להם רק מצות הפסח וזה עשו בלילה הראשונה ולא בשעת קי"ס, אך מהמשל מבואר שהים סוגר נגד הנץ, והשונא רודף נגד הנחש שנשף בה, והיינו דעיקר הרדיפה היה מה שברחו

מקלי' מצרים, והיה סוגר מלברוח עדמ"ש במכילתא והמים להם חמה א"ת חומה אלא חמה שאף הים נתמלא עליהם חמה והיה מקטרג עליהם הללו כו' והללו כו' (כמ"ש זח"ב קע ב) והיינו שרצה להכניס בהם יצר הרע אחר שזכו לשעה במכת בכורות לעקור יצר הרע (כמשנ"ת כ"פ) והוא שטן הוא יצר הרע (ב"ב טז.) ומצרים שהיו אז ראש הקלי' נמשלו לנחש, ואף שבקלי' נחש אשת זנונים מלכות דקלי' (זח"ב קמ"ח ב) מ"מ כבר אמרנו דכמו דבקדושה כ"ע איהו כתר מלכות כן לעו"ז בקלי' עשו מלכות הרשעה ועמלק ראשית גוים ראשית דקליפה והכל א', ועמלק יצרא בישא (זח"ג קס א) וזה היה אז פרעה ומצרים, וזהו השונא רודף שרצה להחזירם למצרים להיות משוקעים לעולמי עד כעובר בבטן אמו, והנה רוה"ק מצינו שהיא מדה אחרונה כמ"ש (מגילה יד:) ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוה"ק וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ג קסט ב), ומצינו דעת רוח הקודש ודעת היא פנימיות מכ"ע, אך עיקר הדעת הוא דעה את ה' וכ"כ במדרש (נשא רפ"י) דעת זה המכיר את בוראו, וכשישים אל לבו שממ"ה עומד עליו כו' מיד יגיע אליו היראה (כמ"ש ריש או"ח). ומדה אחרונה שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (הק' הזהר ה ב) והן מפתחות החיצונות (שבגמרא שבת לא:) ונקרא גם כן לב שבלא י"ש התורה מחיר ביד כסיל ולב אין (יומא עב:). ובינה לבא כמש"נ ולבבו יבין, והיינו כשנכנס היראה לעמקי לבבו וכמש"נ אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא וכ' כי תבוא חכמה בלבד ודעת לנפשך ינעם, שבחבור חכמה מוחא ובינה לבא אז יוליד הדעת פנימיות מכ"ע, וזהו יראה עלאה שעומד תמיד לפני המלך ופחד ה' לנגד עיניו וזהו הדרתא שהתורה תרעא לדרתא (שבת שם) והיינו שהשי"ת שוכן בלבו תמיד, וכל מי שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו (ברכות לג.) והיינו שנעשה לבו בית המקדש וקה"ק כפי מה שזוכה (ונת' במ"א) וזה זוכה לדעת פנימיות מכ"ע שקשור בשורש, תפלה בא תמיד על ידי יראה ובגמרא (ברכות ו: ט: י:) נדרש לשון יראה על תפלה, שתפלה עומד לפני המלך (שם לד:) דעיקר התפלה בלב דהיא י"ש, ויש יראה עלאה מהמוח והיא גם כן בינה לבא, וכאן שהיה הים סוגר קטרוג היצר הרע, והנחש ראשית דקלי' כאמור השונא רודף, נתנו עיניהם בתפלה עיניהם היינו מהמוח, ואין המכוון על תפלה בפה רק עדמש"נ צעק לבם אל ה' אך משורש המוח, וז"ש ועליהם מפורש בקבלה יונתי בחגוי הסלע ושם היה הנחש שהוא מצרים ראשית דקלי' רק ישראל היו בסתר המדרגה שנתנו עיניהם בתפלה, ומסיק כי קולך ערב בתפלה ומראך נאוה בת"ת ובזוהר הקדוש (ח"ב ס א) מקשה עמ"ש ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה מאן יהיב להו אורייתא הכא כו' ואוליפנא דקוב"ה תורה איקרי כו' והיינו דכל תרי"ג מצות נקראו תרי"ג זינא עטין (שם פב ב) והיינו שהם כולם

עצות איך לבוא להכרת ה' מא' אנכי ה"א וכ"כ במד' (שיר השירים פ' ישקני) שבדבור אנכי נתקע ת"ת בלבם, וכן כאן שזכו להתקשר בשורש להדעת שבא ע"י בינה לבא. אז היה כל הד"ת מפורש להם בלבם, וז"ש קולך ערב בתפלה משם א"ד שנאמר א"ד שפתי תפתח וזה היה להועיל מהים סוגר תחלת קטרוג היצר הרע. ומראך נאוה בת"ת להועיל להנצל מראשית דקליפה השונא רודף להטביעם בנ' שערי טומאה במצרים כשיחזירם ח"ו, וזה המכוון גם כן במ"ש ד"א כי קולך ערב בתפלה כאמור להנצל מהים סוגר, ומראך נאוה במעשה הטוב ועדמ"ש (כתובות ה.) ואלי במעשה ידיהם של צדיקים כו' מקדש א"ד כוננו ידך כו' והיינו כשזוכה להדרתא בינה לבא שהלב נעשה משכן ה' זהו נקרא מעשה ידיהם של צדיקים מעשה הטוב, וב' מדרגות הללו נכלל במש"נ התיצבו וראו היום שרתה עליהם רוח הקודש ב' המדרגות מרוח הקודש יראה תתאה מלכות ויראה עלאה בינה לבא. דעת פנימיות מכ"ע:

## פרק מד

**במכילתא** (פ' מה תצעק) רי"ש אומר בזכות ירושלים אני אקרע להם את הים שנאמר עורי עורי לבשי עוזך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלים עה"ק כי לא יוסיף יבא בא עוד ערל וטמא ואומר עורי עורי לבשי עוז זרוע ה' וגו' הלא את היא המחצבת רהב וגו' הלא את היא המחרבת ים וגו' השמה מעמקי ים דרך לעבור גאולים, ויפלא מ"ש בזכות ירושלים אם הכוון בזכות שיבנו ירושלים הול"ל שעתידין לבנות ירושלים או בית המקדש וכלשון שאומר כ"פ שם שעתידין לקבל שעתידין לעשות, גם בפסוק נזכר מקודם ציון ואחר כך ירושלים והול"ל בזכות ציון, גם הגז"ש דיליף מדכ' שם לבשי עוז ולשון עוז לזכר אצל ציון וירושלים כ' בגדי תפארתך. גם כל הגז"ש מוקשה דשם כ' עוז זרוע ה' וכאן כ' לבשי עוזך, גם להבין הפסוק ששינה בציון לבשי עוזך ובירושלים בגדי תפארתך, אך הענין שמצינו בזוהר הקדוש (ח"ג לה ע"א) ואוליפנא דישראל אקרין בשמא דציון דכ' ולאמור לציון עמי אתה. וכן ירושלים דהוא מחנה ישראל כ' שם באכילת מע"ש למען תלמד ליראה וגו', ושם ירושלים נקרא ע"ש ירא שלם (כמ"ש ב"ר פ' נו) והיינו דשם יראה שלימה, וכן יש ירושלים למעלה כמ"ש ירושלים הבנוי' כעיר שחוברה לה יחדיו (תענית ה.). וציון משכן כבודך מחנה שכינה וכ' מכון לשבתך פעלת ה' מקדש א"ד גו' שבית המקדש שלמטה מכוון נגד מקדש שלמעלה והארון נגד הכסא (מ"ר במדבר פ' ד') ולמעלה גם כן יש ציון משכן כבודך וירושלים יראה שלמה איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה ב) הארץ הדום רגלי, ארץ דקוב"ה שכינתא אתקרי ארץ (כמ"ש זח"ג רמ"ג ב) וכשקבלו ישראל עול מלכותו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד תיכף נעשה מקדש

ממעשה ידיהם של צדיקים (כתובות ה.) מקדש א"ד כוננו ידיך, והנה בגמרא (ברכות ו.) איתא מנין שהקב"ה מניח תפילין כו' ובזרוע עוזו אלו תפילין שנ' ה' עוז לעמו יתן ומנין שהתפילין עוז לישראל דכ' וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך כו' אלו תפילין שבראש, ולשון זרוע עוזו משמע דקאי על תפילין של יד ומייתי מתפילין שבראש. גם פ' ה' עוז לעמו יתן נדרש (זבחים קטז.) על מתן תורה, אך ענין תפילין דמארי עלמא דמשתבח בשבחייהו דישראל (ברכות שם) היינו דבישראל תפילין של יד הוא לשעבד תאות ומחשבות לבנו לעבודתו ית"ש שהוא כנגד הלב, ותפילין שבראש היינו כשזוכין להיות קשור בשורש קרקפתא דתפילין כ"ע שהוא ע"ג חכמה מוחא, אך אין זה ביד האדם לפעול פעולתו להיות קשור בשורש רק ע"י עזר השי"ת דראשית כ"ע שכל הנעלם מכל רעיון, ומתפילין של ישראל נעשה אצל השי"ת תפילין של יד, וזהו מ"ש ובזרוע עוזו אלו תפילין, היינו תפילין ש"י דמארי עלמא, וכ' ה' עוז לעמו יתן שהשי"ת נותן עוז ותקיפות לישראל ומזה זוכין להיות קשור בשורש, ושיהי דירה לשכינתא עלאה בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע (ת"ז תי' מח), וזהו עוז לישראל ועל זה מייתי דכ' וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, שם נקרא, מ' מלכות שם כבוד מלכותו כמש"נ ושמו אחד (ח"ב קלד ) ה' היינו כל שם הוי"ה שמרמז לט' מדות (זח"ג רנח א) וקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין (שם סה ב) כ"ע, וזש"נ כי שם ה' נקרא עליך כתר על הראש תפילין שבראש, וכמ"ש אתם עשיתיני חטיבה א' בעולם ואני אעשה אתכם וכו' ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ובת"ז (תי' ל') אבא ואימא תפילין דמארי עלמא קוב"ה ושכינתי' דאינון ברא וברתא תפילין דילן (ונת' במ"א), וזש"נ עורי עורי לבשי עוז זרוע ה' וגו' והיינו תפילין של יד דמארי עלמא שנעשה על ידי תפילין של ישראל ועל ידי זה עוז של השי"ת להחריב כל האו"ה כמש"נ הלא את היא המחצבת רהב וגו' המחרבת ים וגו' מה שאין כן עוז של ישראל הוא התגברות על היצר הרע, תפילין ש"י יראה להיות גבור הכובש את יצרו כשנכנס היראה למעמקי הלב כאמור, ואז נעשה זרוע ה' זרוע עוזו תפילין של יד דמארי עלמא להגביר את ישראל על כל העכו"ם, וזש"נ עורי עורי לבשי עוזך ציון עוז של ישראל שזוכין ה' עוז לעמו יתן ואז הלב משכן לה', ומש"ה לא למדו במכילתא מציון דשם כ' עוזך ובפסוק שנזכר קי"ס כ' עוז זרוע ה':

**ואח"כ** לבשי בגדי תפארתך ירושלים בגמרא (שבת קיג:) דרבי יוחנן קארי למאני' מכבדותא, ובשאלתות הגי' דר"י קארי למאני' מכבדותא, ובשאלתות הגי' דר"י קארי למאני' דהוה לביש בשבתא מכבדותא, והענין על פי מ"ש (מ"ר במדבר ד) אדם הראשון היה בכורו של עולם וכיון שקרב קרבנו לבש בגדי כהן גדול שנאמר ויעש בגדי שבת

היה כו' ובתורתו שלך רי"מ היה כתוב כתנות אור (ב"ר פ"כ) והיינו מא' יהי אור ה"פ אורה כנגד ה' חומשי תורה (שם פ"ג) והיא כמ"ש (בזח"ב עו א) דודאי האדם לאו איהו אלא נשמתא ואילין דקאמר עור ובשר עצמות וגידין לא הוו אלא מלבישי לחוד כו', וכבר אמרנו דנרנח"י הם מה' פרצופי הוי"ה (ת"ז ת' ו') ונשמה שנתת בי טהורה היא והפגם ההוא רק בנפש ורוח שהם מו' וה' תתאה שם נכנס הקלקול מלב כסיל וכהנים המיוחדים רק לעבודה גם הבגדים עור ובשר הגוף הוא בקדושה, וכ' בבגדי כהונה לכבוד ולתפארת ותפארת זו מ"ת (ברכות נח.) וכן אין כבוד אלא תורה (חולין קלג.) וכן בשבת ויום טוב שכל ישראל פנוים רק לתורה ועבודה גם הגוף בקדושה בגדי שבת כבגדי כהונה לכבוד ותפארת וז"ש דהוה קארי למאני דלביש בשבתא מכבדותא, דהנאת הגוף דבשבת גם כן בקדושה כמ"ש האריז"ל וש"נ לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקודש היינו שגם הגוף בקדושה, תפארתך שזוכה לשם ה' נקרא עליך תפילין שבראש שנקראו פאר, וכ' עוז והדר לבושה ותשחק וגו' עוז הוא מש"נ עוז לעמו יתן, והדר הוא כבוד ותפארת שזוכין לתפילין שבראש, וז"ש בזכות ירושלים והיינו מש"נ לבשי בגדי תפארתך ירושלים וזה בא ע"י עוז זרוע ה' אלו תפילין דמארי עלמא לבשי ירושלים בגדי תפארתך עוז והדר לבושה, ואמר בזכות ירושלים, היינו ירושלים שלמעלה, אקרע להם את הים דיליף לה מדכ' למעלה עוז זרוע' ה' היא המחרבת ים השמה מעמקי ים דרך לעבור גאולים:

**ואח"כ** איתא במכילתא רשב"י אומר כבר חמה ולבנה מעידין בהם שקרעתי להם את הים שנאמר כה אמר ה' נותן שמש לאור יומם חוקות ירח וכוכבים לאור לילה רוגע הים וגו', וי"ל מה מעידין בהם אם לדור יוצאי מצרים א"צ לעדות ולדורות הבאין מה זה עדות ולפני מי מעידין, אך הענין דאיתא אחר כך במיכלתא בזכות המילה אני אקרע להם את הים שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו' ואיך נרמז כאן קו"ס, אך נלמד מדכ' חוקות שמים וארץ שנחקק בלב לעולמי עד והוא עדמש"נ לבשי בגדי תפארתך ירושלים כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא, ערל היינו יצר הרע משה קראו ערל (סוה נב.) שישראל רצונם לעשות * ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות (ברכות יז.) והכל א' שע"י שנמצא רע באו"ה נכנס גם בלב ישראל שאור שבעיסה. אבל היא כח זר ערל מאו"ה שאין הערלה קרוי' אלא לשמם (נדרים לא:) והיינו היצר הרע בשורש, ראשית דקליפה, וטמא היינו אף שאין מקלקול בשורש, וכל החטאים מכונים בשם טמאה כמ"ש (תענית טז.) במתודה ואיני חוזר טובל ותופס שרץ בידו, ועיקר טומאה היא פגם הברית ועז"א לבשי עוזך עוז של ישראל להיות צדיק המתגבר על יצרו וזה יועיל שלא יבא בך עוד

טמא, וע"י שאמר לבשי בגדי תפארתך ירושלים יראה שלימה זה יועילו לא יבא בך עוד ערל וקלקול בשורש כאמור, ואמר במכילתא בשביל הבטחה שהבטחתי את אביכם אני קורע להם את הים שנאמר ופרצת ימה וגו' ואחר כך אמר כבר חמה ולבנה מעידין בהם שקרעתי להם את הים, להם דייקא בשביל זכות עצמן, והיינו שיש בהם בקביעות קדושת האבות (כמ"ש זח"ב רד א) ש' רזא דג' אבהן כו' ובת מתעטרא בהו, ומייתי מקרא נותן שמש ואור יומם חוקות ירח וכוכבים לאור לילה רוגע הים וגו' דידוע דשמש וירח מרמזין קוב"ה ושכינתי' דכ' כי שמש ומגן ה', ואנהיר לסיהרא כנסת ישראל, ואיתא במכילתא (בפ' ויסע מלאך ה') למה"ד לא' שהי' מהלך בדרך באו לסטים לפניו וכו' נתנו על זרועותיו התחיל הבן מצטער מפני החמה פרש עליו בגדו כו' כך עשה הקב"ה תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי כו' התחיל הבן מצטער מפני החמה פרש עליו בגדו שנ' פרש ענן למסך ואש להאיר לילה וגו', וי"ל הא לפי המשל דלסטים לפניו וזאבים לאחריו קאי על הזמן שהיה הים סוגר והשונא רודף ולמה מייתי מפ' פרש ענן דקאי תיכף ביציאת מצרים שהיה להם עמוד ענן ועמוד אש, אך הדיוק הוא מדכ' ויאר את הלילה והיינו שהאיר להם שמשא אנהיר לסיהרא מדת מ' וזש"נ ואש להאיר לילה כש"נ ויאר את הלילה. ומ"ש פרש עליו בגדו עפמ"ש במדרש (ב"ר פ"ג) מהיכן נבראת האורה מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה והבהיק זיו הדרו וכו' וזש"נ ויאר את הלילה, וכן דרש כאן חוקות ירח וכוכבים לאור לילה, חוקות שנחקק הקדושה והאור בקביעות על ידי השמש דאנהיר לסיהרא, וז"ש חמה ולבנה מעידין בהם שקרעתי להם הים דהרי נקבע בהם קדושת האבות וכאמור, וע"ז מסיק בזכות המילה דכ' חוקות שמים וארץ שע"י ברית מילה נחקק קדושת שמים וארץ, שמים קוב"ה שנ' ואתה תשמע השמים (ת"ז תי' נ"א) וארץ שכינתא (זח"ג רמג ב) דשמשא אנהיר לסיהרא, וז"ש חמה ולבנה מעידין בהם שקרעתי להם את הים מדכ' רוגע הים וגו' והוא מכוון א' עם מה שהתחיל בזכות ירושלים אני אקרע את הים שנאמר לבשי בגדי תפארתך ירושלים דהיינו יראה שלימה ולא יוסף יבא בך ערל וטמא שיזכו להיות אתפני יצר הרע מתמן:

## פרק מה

**ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה**. איתא במכילתא בקשו מה"ש לומר שירה אמר להם הקב"ה ישראל נתונים בצרה ואתם רוצים לומר שירה, וי"ל מה נשתנה צרה זו משאר הצרות שסבלו ישראל ולא מצינו שנמנעו מה"ש לומר שירה, וגם הלוא במכילתא איתא ע"פ ויאר את הלילה שהיו המצרים רואים שישראל אוכלין ושותין ושמחין, גם להבין מש"נ ויאמינו בה' ובמשה עבדו והלוא כבר נאמר במצרים

ויאמן העם, וגם במתן תורה הבטיח השי"ת למשה וגם בך יאמינו לעולם אם כן נראה שעד עתה עוד לא היה האמונה בשלימות, גם להבין מ"ש משה והן לא יאמינו לי וגו' ואמרו ע"ז (שבת צז.) שהקב"ה אמר למשה הם מאמינים בני מאמינים בני אברהם אבינו ע"ה שנאמר בו והאמין בה וצ"ב הא כל טענת משה היה שיאמרו לא נראה אליך ה', ומה ראיה מא"א שאליו נראה ה', והנה הרמב"ן דקדוק על הת"א שתרגום עה"פ והאמין בה' ויחשבה לו צדקה וחשבה לי' לזכו, מה נשתנה האמונה הזו משאר האמונות שהאמין אברהם אבינו ע"ה בכל הנסיונות שנתנסה ולמה חשיב דוקא זו האמונה לזכות, אך הענין הוא דמה שהאמין אברהם אבינו ע"ה בהשי"ת שיתן לו בן זה לא היה נחשב לזכות, רק השי"ת הבטיח לו ואמר לו הבט השמים וספור את הכוכבים וגו' כה יהיה זרעך וגו' וידוע מ"ש במ"ר (במדבר פ"ב) נמשלו לכוכבים ונמשלו לעפר לכוכבים בזמן שהם צדיקים וזה היא נגד השכל, כי תכלית בריאת האם היא להיות בעל בחירה לבחור בטוב או ברע, ואם בוחר בטוב מרצונו זאת הוא מעלתו, ואיך הבטיח לו שיהיו ככוכבים דהיינו צדיקים, אבל באמת היא אף שהאדם הוא בעל בחירה מ"מ אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו (כמ"ש סוכה נב:) שהיא כמו אדם שמראה לבנו איזה חידה ומקדים לו כל הקדמות עד שכמעט אומר לו החידה כדי שיבין הבן ויהיה נקרא על שמו, כן מתנהג השי"ת עם האדם, וזה היה זכותו של אברהם אבינו ע"ה שהאמין בה' [וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"א צ' ב') והאמין בה' בההוא דרגא דאתייהיב לי' דמתמן ייתי לי' זרעא וכו'.] והנה כל הז' ימים שפיתה הקב"ה למשה שילך בשליחותו היה טענתו של משה באיזו זכות אגאלם, והיינו שאמר משה שעבור זה לא יאמינו לי שהם מרגישים בעצמם שאין להם שום זכות שיזכו בעבורו לגאולה, וע"ז השיב לו השי"ת שהם מאמינים בני מאמינים בני אברהם שהאמין בי שאני יכול לשלוח הארה בתוך לבו של אדם אף שאין לו מצד עצמו כלל, וזה היה אמונתם במצרים שנאמר ויאמן העם וכן היה ששלח להם השי"ת הארה ואהבה יתירה והוציאם משם, אבל באמת רצונו של השי"ת הי' שיהיה להם התעוררות גם מצד עצמן בלי אתערותא דלעילא, לכן ניטל מהם אותה ההארה שהיה להם בליל א' דפסח מצד אתדל"ע עד יום ו' דפסח בערב שנאמר בו ופרעה הקריב וראו כי צר להם ויצעקו אל ה' והקריב לבם לאביהם שבשמים לתשובה (כמ"ש במד"ר). ואותה התעוררות היה מצד ישראל בלי אתדל"ע, וכבר דברנו שיש כמה מדרגות באמונה כדר"ש (תמיד כח.) יחזיק באמונה יתירה (ונת' מא' ל"ז), והנה בקי"ס שהגיע זמנם של ישראל לומר שירה מתוך מעמקי לבם, והשי"ת הביט בתוך לבבם וראה שעדיין אינם בגדר האמונה בשלימות, לכן הוצרכו לתשובה שלימה ופרעה הקריב לבם לתשובה, ועז"נ ויאר את הלילה והיינו

שהיה מאיר והולך אור האמונה בתוך לבם בפועל עד לפנות בוקר שנקבע האמונה בלבם באמת, ולזה הוצרך השי"ת לנהג ברוח קדים עזה כל הלילה, הלוא אם רצה כביכול השי"ת שיבקעו המים כמו רגע הפך ים ליבשה, אך היה צריך שיוקבע האמונה בלב ישראל שכל מעשה בראשית תלוים במאמרו ואין שום טבע בעולם זולת הנהגת השי"ת, כדרך שאמר רחב"ד (תענית כה:) מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק שהיה ברור לנגד עיניו שאין שום דבר טבע והרגל בעולם רק מה שהשי"ת משפיע בזה כחו וטבעו בכל עת וזמן, (ונת' מא' לב), וכל זמן שלא היה נקבע בלבם האמונה בשלימות לא זכו עוד לקי"ס וזהו וינהג ה' רוח קדים עזה כל הלילה כדש"נ ויפח באפיו נשמת חיים ות"א לרוח ממללא, והוא נגד בחי' הד' מחנות אחר הרוח רעש וכו' כמ"ש ברכות נח.) קול דממה דקה וכו' ובחי' זו היתה בעת השירה, ובלילה היה בבחי' רוח וזהו וינהג ה' רוח קדים עזה וגו' וזהו שהיו ישראל אוכלים ושמחין כי שמחה היא שייכת למי שיש לו חיות בתוך לבבו, אבל באמת היו נתונים עוד בצרה כי לא היה נקבע האמונה בשלימות עד לפנות בוקר וכד"ש (ב"ר פ' ע"ו) הרבה קטיגורין יעמדו מכן ועד גיחון, אף שכבר היו מוכנים למשכו אף על פי כן היה ירא שלא יגרום הקטרוג, וז"ש בקשו מה"ש לומר שירה וכו' ע"ז השיב להם הקב"ה ישראל נתונים בצרה היינו שעדן לא נקבע בתוך לבם האמונה בשלימות, והלא הגיע זמנם לומר שירה קודם בתחלה כמש"נ קדמו שרים וגו' וכאמור, ואחר כך אמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו, כי משה היה כלל כל נשמת ס"ר שבישראל וכדאיתא במכילתא ובני ישראל פרו וישרצו שנולד ששים רבוא בכרם אחד ומנו משה כי משה רבינו ע"ה היה כלל כל נשמת ישראל וזהו מ"ש בגמרא (ברכות לג:) וכי יראה מילתא זיטרתא הוא אין לגבי משה מילתא זיטרתא, היינו כי לגבי משה דהוא מקור נשמות ישראל היה נוח להם להגיע לבחי' יראה, וזהו ויאמינו בה' ובמשה עבדו היינו שכיון שהאמינו שמשה עבד ה' והם ענפים ממנו על ידי זה זכו לאמונה שלימה ולזה זכו בקי"ס וכאמור:

## פרק מו

**אז ישיר משה.** בזוהר הקדוש (נד ע"א) אסתכלנא בכל תושבחן דשבחו לקוב"ה וכולם פתחו באז. אז אמר שלמה. אז ידבר יהושע. אז ישיר ישראל כו' כד אתנהיר נהורו דעתיקא קדישא בעטרוי גליפי באל"ף. ואל"ף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר וכד אתחברו נהירו דאל"ף ומטו לזיי"ן מאן זיי"ן דא חרב להּ' מלאה דם כדין עביד נסין כו'. והיינו דקי"ס בעתיקא תליא כמ"ש בזוהר הקדוש (נב ב) והיינו מאמר ראשון בראשית שהוא שכל הנעלם מכל רעיון ושם הוזכר החושך ותוהו ובוהו שמרמז למעשיהן של

רשעים (כמ"ש ב"ר פ"ב) ואז מתברר דחטאי ישראל כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית (שבת פט:) והיינו שזהו היה ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא (שם עז:) והיינו שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא וטבא דנפיק מגו בישא שיהיה טוב מאד (זח"ב קפד ב) ואז כשלג ילבינו שזדונות נעשות כזכיות, מה שאין כן עכו"ם שהם החושך יתהו ובהו שמרמז לד' מלכיות (כמ"ש ב"ר שם) והם החושך ממש. ואז נתבטל כל הקטרוגים שקטרג הס"מ בקי"ס כמ"ש במדרש (שמות רבא פכ"א) וזוהר הקדוש (ח"ב קע ב). ובזוהר הקדוש (שם נ"א סוע"א) איתא ויקח שש מאות רכב בחור וגו' וכי שש מאות רכב בחור לא הוו רכבי מצרים מ"ט וכל רכב מצרים אלא הכי תאנא ס"מ אוזיף לי' שית מאה רתיכין מקטרגין לסייעא לי' כו' ובהג"ה רח"ו נ"ב ס"מ נקרא בחור שודד היפוך הקב"ה שנקרא בחור כארזים, ולשון הכ' ויקח שש מאות רכב בחור משמע דבחור לא קאי על הס"מ, אך למעלה יש מיימינים ומשאילים מקטרגין, וזהו ויקח שש מאות רכב בחור מקטרגין לסייעא לי', ובהתגלות עתיקא נתבררו ישראל שקשורים בשורש בהשי"ת, וחטאם היה רק שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא וזהו ואינקוב בחשוכא ונהיר לכל עיבר, וזש"נ ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה, והלא עמוד האש האיר לישראל, אך הפי' שהענן והחושך החשיך למצרים והאיר לישראל, שישראל החושך שלהם היא נהורא דנפיק מגו חשוכא, שהוא עיקר המכוון במאמר בראשית דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא, וז"ש ואל"ף שהוא אותיות פל"א עליון מאמר בראשית אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר. והוא עדמ"ש (סנהדרין צט.) אימתי אתא משיח א"ל לכי חפו חשוכא להנהו אינשי כו' קרא כתיב כי הנה החושך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח וגו' וכמש"נ במכת חושך ולכל בני ישראל היה אור וגו', ובזוהר הקדוש (לעיל נ' ב) לעילא לעילא יתיר אית זיווגא אחרא דשאני בחביבותא ולא מתפרש לעלמין, והיינו זיווג או"א חו"ב שהם תרין כעין לעלמין, והיינו זיווג או"T חו"ב שהם תרין מעין דלא מתפרשין תדיר (זח"ג ד א) אר"י מאן זכי להאי זיווגא א"ל מאן דאית לי' חולקא בעלמא דאתי וכו' והוא כמו שאמרנו דמי שזוכה לבינה שהיא עלמא דאתי זוכה גם כן לחכמה שהם תרין רעים דלא מתפרשין, וזוכה לבחי' הדעת שחיבור חו"ב מוחא וליבא מוליד הדעת שהוא פנימיות מכ"ע, וז"ש דאל"ף אינקב בחשוכי ונהיר לכל עיבר והיינו לחו"ב, ומטו לזיין כנסת ישראל מדת מלכות שנקרא בת שבע:

**ואמר** דא חרב לה' מלאה דם כו' עדמ"ש בזוהר הקדוש (נא א) כל מלין דמלכא בידא דמטרוניתא יתמסרון אפקיד בידהא כל זיינין דילי' רומחין כו' וחרבין כו', והנה במד' תהילים (מ' קיא) איתא ביום הרג רב והיה אור הלבנה כאור החמה אימתי יהיה אור

הלבנה וגו' ביום הרג רב אלו הרשעים, וכן מביא משירת דבורה כן יאבדו כלך אויביך ה' אותו שעה ואוהביו כצאת השמש בגבורתו דהתגלות נהורי דעתי"ק הוא רק ביום הרג רק בנפול מגדלים הם הרשעים ובאבדן כל אויביך אז ואוהביו כצאת השמש בגבורתו כאור שבעת הימים, כמו שמסיים הפ' בישעיה ביום חבוש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא ואיתא במדרש (במ"ד פ"י) מחץ מכתו של עולם ירפא, וכן הפ' חרב לה' מלאה דם שהביא בזוהר הקדוש מסיים כי זבח לה' בבצרה וגו' והוא כשיהיה גמר התיקון, ובכל פעם שהוצרך לנסים והתגלות אור עתי"ק דהוא אור הראשון נזכר אז שהוא דאתחבר א' עם ז', וחשיב אז אמר שלמה שבבנין בית המקדש שהיה בו קה"ק שהיא מעתיקא כמ"ש (בזח"ב קכא א) והחכמה נפקת מחתר דאיקרי קה"ק, וקה"ק איקרי אין שהוא עתיקא סתימאה דכל סתימין ומש"ה נזכר אז, אז ידבר יהושע והוא כדרך שאמרנו (מא' כ"ב) דפי' עצם היום הזה, היינו התגלות אור הראשון שנקרא יום סתם, ויקרא א' לאור יום שיהיה בו מעט תפיסה שכן מורה לשון הזה, ומ"ש ביהושע (י') גבי המלכים עצם היום הזה דקאי' על נס דשמש בגבעון דום ומש"ה נזכר אז ידבר יהושע א' עם ז' וכן אז ישיר ישראל דבאר מורה על תורה שבעל פה שכן המן שירד מן השמים נגד תורה שבכתב, ובאר מן הארץ על תורה שבעל פה, כמש"נ באר חפרוה שרים כרוה נדיבי עם הם הנשואים שכל א' המשיך לשבטו התורה שבעל פה השייכת לנפשות שבטו וזה מ"ש שכל נשיא ונשיא כו' במחוקק במשענותם מחוקק היינו ד"ת של משה כמ"ש מחוקק זה משה שכל תורה שבעל פה מרומז בתורה שבכתב כמ"ש (בזח"ב קלה א) ואנן נטלון מתורה שבכתב תורה שבעל פה, במשענותם ד"ת כמ"ש (חגיגה יד.) משענה אלו בעלי משנה כל משען לחם אלו בעלי תלמוד כו' וממדבר מתנה, מתנה היינו תורה שבעל פה שהוא כמתנה לישראל עד שאמרו לא בשמים הוא אין משגיחין בב"ק (ב"מ נט.) וכן מאן נוכח רבה בר נחמני (שם פו.) ותורה שבעל פה הוא טלא דעתיקא, וכ"ע שהוא שורש תורה שבעל פה נדרש (מרו"ת פ' חקת) כל יקר ראתה עינו זה ר"ע כו' ויקר נדרש אלו תפילין כמ"ש (מגילה טז:). תפילין שבראש שהוא ככתר על הראש כ"ע קרקפתא דתפילין שהוא על המוח ומש"ה נזכר בשירת הבאר אז ישיר, וכמו בשירת הים דקי"ס בעתיקא תליא כאמור, ובמדרש (ילקוט שמעוני) איתא רבנן אמרו כל פרקמטיא של משה לא היה אלא באז, הצלת נפשו באז וירף ממנו אז אמרה חתן דמים למולות, קנטירו באז מאז באתי לדבר אל פרעה, שירתו באז אז ישיר משה אף הפרשת ערים באז אז יבדיל משה דתחלה כתיב ויפגשהו ה' ויבקש המיתו שנזכר שם הוי"ה והוא מפני שהמשיך אז נהירו דעתיקא לזיין והיה חרב לה' מלאה דם ואחר הצלת נפשו הבינה צפורה שהיא

מפני המילה שהוא גם כן עצם היום הזה התגלות אור ראשון (כמשנ"ת מ' כ"ב) ומזה היה הצלת נפשו נאמר אז אמרה חתן דמים למולות, וכן קנטירו באז שהם אמרו שהוא קלקל במה שהמשיך נהירו דעתיקא לזיי"ן ועל ידי זה גרם לתת חרב בידם להרגנו חרב דייקא, ועל זה אמר משה ומאז באתי אל פרעה וגו' הרע לעם הזה, שאדרבה מזה נמשך חרב לה' מלאה דם ח"ו נגד ישראל, ואחר כך היה התיקון שירתו באז שאדרבה חיבור אל"ף לזיי"ן היה לעשות נסיון וגבירן לישראל ביום הרג רב במצרים, וכן הפרשת ערים באז עפמ"ש (במ"ר ואתחנן) מי שאכל את התבשיל יודע טעמו כיצד כשהרג משה את המצרי כו' והיה עליו טענות משפ"ד ובאמת היה אז חיבור א' לז' שיהיה חרב לה' מלאה דם על הצלת נפשו בנס, וכן הפריש ערי מקלט שלא יגרום חרב לה' שישיגו גואל הדם כיון שיש עליו טענה שהרג בשוגג, רק אדרבה ע"י חיבור אל"ף לזיי"ן יגרום הצלת נפשו, וזהו אז יבדיל משה שהזכיר אז שיהיה נהירו דא' לז' שלא ישליט החרב מגואל הדם כיון שהוא שוגג, ואמר אחר כך בזוהר הקדוש וכלא זמין לאתעננא בהו לצדיקיא הה"ד אז תתענג על ה', והוא כמ"ש בזוהר הקדוש (סו"פ אחרי) דעל ה' היינו עתיקא, והיינו על ה' כמש"ש ותתפלל חנה על ה'. השלך על ה' יהבך, והיינו שהוא למעלה משם הוי"ה, שהוא תגו של יוד, דשם הוי"ה כולל הט' מדות י"ק חו"ב ו' הם ו' המדות ה' מלכות, ותגו מורה לבחי' הדעת פנימיות מכ"ע, ובשבת כ' גם כן אז, דהיינו אלף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר ומטו לזיי"ן, שכן ענג ר"ת עדן נהר גן כמ"ש (בזח"א כו סע"א) ונהר עמודא דאמצעיתא וצא מעדן שכולל ג"ר, להשקות את הגן שכינתא תתאה, וזוכין אז תתענג על ה':

## פרק מז

**אשירה לה' כי גאה גאה וגו'**. ות"א ארי אתגאי על גיותניא, והיינו כי נודע מ"ש בשם הבעש"ט זצ"ל ה' צלך כמו שהצל עושה כפי פעולת האדם כן השי"ת מתלבש כפי פעולתנו וז"ש (תענית ט.) עשר בשביל שתתעשר כי על ידי זה השי"ת נתלבש בלבוש של עשירות ומשפיע עשירות, והנה הטעם של הציווי שבעת ימים תאכל מצות לחם עני כידוע כי בליל א' דפסח בא ההארה בתוך לבות בני ישראל בלי שום אתעדל"ת כמש"נ ואת ערום ועריה רק כי לא יוכלו להתמהמה כי ח"ו נשקעו בנ' שע"ט רק בחמלת ה' עליהם הופיע הארה לתוך לבם והוציאם משם, ולזה נצטוינו לאכול מצות לחם עני על ידי שהיו עניים מהאור מצדם, ולכן קי"ל דחמץ בפסח במשהו משום דלעו"ז כביכול נתלבש בלבוש של עניות ועני מקפיד אפילו על כל שהו, ובמעשרות השי"ת כביכול נתלבש בלבוש של עשירות ועשיר אין מקפיד ולכן קי"ל (פסחים ט.) מערים אדם על

תבואתו, ומערימין על המעשרות דאז השי"ת בלבוש עשירות ואין דרך עשיר להקפיד בזה, וז"ש בים נדמה להם כגבור מלחמה זה היה מצד כי פרעה נתגאה ואמר אויב ארדוף אשיג וגו' לכן נתלבש כביכול השי"ת לנגדו בלבוש של גבורה. וכאשר נפתח לבם לומר שירה השיגו זאת ואמרו אשירה לה' כי גאה גאה שכל גיאותו הוא על גיותניא אבל האמת אני ה' שוכן את דכה וכמ"ש (מגילה לא.) בכל מקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו וכו' להחיות לב נדכאים וגו':

**במדרש** (תנחו' בשלח י"ב) כי גאה גאה גאונו וגאיתיו גאונו במצרים בני בכורי ישראל גאיתיו במצרים השיר יהיה לכם כליל וגו', היינו כי גאה גאה היא כמו לשון גדול ורם ונשא שמורה תמיד למעלה עד בלא שיעור יותר על התפיסה, עתיקא, ואמר גאוני במצרים בני בכורי ישראל, שזה מורה שישראל קשורים בשורש בראשית המחשבה, וכמ"ש הרמ"ע מפאנו ז"ל נפש האב מזל לבן, ופסוק זה נאמר בתחלה ומסיים הנה אנכי הורג את בנך בכורך הזכיר לו מכת בכורות, ובזוהר הקדוש (ח"ב כט סע"א) אר"ש מתתאה שרא קוב"ה כו' ואמרנו שעשר מכות ה' נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל (וכעי"ז בזוהר הקדוש ש לו א), שבכל מכה יצאו ישראל מקליפה א' מעשר כתרן דמסאבותא ונכנסו לקדושה, וסדרי המכות כנגד ע"ס מתתא לעילא, וממילא מכת בכורות נגד כ"ע ואז נתבררו ישראל שקשורים בשורש בראשית המחשבה וזה גאוני במצרים בני בכורי וגו', וגיאיתיו דכ' השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, אף שנראה שאז לא אמרו עדיין הלל שנתקן אחר כך, גם לשון בצאת ישראל ממצרים ועדיין לא יצאו, וגם נזכר קי"ס, ונראה שלא אמרוהו ישראל בפסח מצרים רק לכו"ע אמרו איזה שירה בליל פסח מצרים באכילת הפסח, וכל השירות באו שמורה על עתיקא וכמ"ש בזוהר הקדוש (נד א) אל"ף אנקיב בחשוכא כו' ומטו לזיין והיינו כ"ע איהו כתר מלכות, וכן כ' א"ד שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, והיינו על ידי מהימנותא שלימתא, איהו אמונה (זח"ג רל א). ואמונה שלימה היינו כשמתברר עד כ"ע אז נפתח פיהם לומר שירה, ותיכף באכילת הפסח קבלו ישראל עול מלכות שמים וזכו להתגלות עתיקא מצד השי"ת רק נסתר מהם אח"ז, ובקי"ס נקבע יותר ואף שנסתר מהם גם כן אחר זה אבל נשאר להם החשק, ובמ"ר (פכ"ג) נכון כסאך מאז מאז ישיר, והיינו שאז מפורש יותר וכעי"ז במ"ר (ויקרא פ"ב) הן שהמליכוני תחלה על הים וא"ל ה' ימלוך לע"ו, ואף שקבלו מלכותו בצאת ישראל ממצרים, מ"מ בקי"ס נאמר מפורש ה' ימליך לע"ו, ועל ידי זה זכו לומר שירה אז ישיר, וכן במצרים שאמרו איזה שירה, ע"כ שהיה להם התגלות עתיקא במכת בכורות וז"ש גאיתיו במצרים, ובקי"ס הו' מפורש יותר וכמו שאמר גאיתיו על הים אשירה לה' ואמרו

זה אלי כמראין באצבע, וזה היה מעין עולם הבא שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכאו"א מראה באצבעו כו' אלקינו זה גו' זה ה' קוינו לו:

**ובמכילתא** דרש עזי וזמרת י"ק אין עוז אלא תורה שנ' ה' עוז לעמו יתן, וזה נאמר קודם מ"ת, אך כלל הד"ת הוא מאמר אנכי ה"א וכל התרי"ג מצות נקראו בזוהר הקדוש (ח"ב פב ע"ב) תרי"ג זיני עיטא ולמה הם עצות, אך העיקר הם עצות היאך להכיר את בוראו ולהגיע למאמר אנכי ה"א, וכן איתא במדרש (שיר השירים פ' ישקנו) בשעה ששמעו ישראל דבור אנכי ה"א נתקע ת"ת בלבם, ועל ידי האור שהאיר להם אז זכו להשיג מאמר אנכי ה"א לפי שעה, וכעי"ז הק' בזוהר הקדוש (ס ע"א) על מש"נ ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה (ב"ק פב.) אר"י וכי מאן יהיב להו אורייתא הכא וכו' אינון נפקין למדברא לאסתכלא קוב"ה נטל זווא יקרא דילי' מתמן כו' ואוליפנא דקוב"ה תורה איקרי וכו', ובלילה ראשונה זכו להתגלות האור כמו במתן תורה ואמרו שירה רק שהי' לפי שעה ונסתר תיכף ובקי"ס דבעתיקא תליא (זח"ב נב ע"ב) זכו יותר, ואף דכ' ולא מצאו מים שנסתר מהם אחר כך, מכל מקום נשאר להם החשק וכמש"נ ויצאו אל מדבר שור וכדמפרש בזוהר הקדוש אסתכליתא שם מדברא דהוו בעאן לאסתכלא בי' זווא יקרא דמלכא קדישא, ועל ידי חשק זה זכו אחר כך לומר נעשה ונשמע וזכו לד"ת ולוחות ראשונות דכ' אני אמרתי אלקים אתם דלא הוו מייתי (ע"ז ה.) והי' היצר הרע מתבטל שהוא מה"מ הוא יצר הרע (ב"ב טז.) וזש"נ עזי וזמרת י"ק. אין עוז אלא תורה והיינו התגלות קוב"ה שזכו אז ויהי לי לישועה, עדמ"ש (מ"ר אחרי כ"א) ישעי ביום הכפורים, וכעין מה שפרשנו ותשיעות נפשם מיד שונא שקאי על היצר הרע. שלמה קראו שונא (סוכה נב.) וז"ש ויהי לי לישועה. שעל ידי זה נקבע החשק אף לאחר שנתבטל ההשגה וזכו לד"ת שעל ידי זה נעשו חירות מיצר הרע וזכו לישועה, ואף שהיה הקלקל אחר כך עכ"פ יתוקן לעתיד שישחט הקב"ה ליצר הרע (כמש"ש בגמרא) ויהיה אז ישועת עולמים:

## פרק מח

**סוס ורוכבו רמה בים**. במדרש (תנחו' י"ג) כ' רמה בים וכ' ירה בים כיצד יתקיימו ב' מקראות אלו רמה שהיו עולים למרום ירה שהיו יורדין לתהום למרום נראה שפירושו לשמים וא"ל פירוש ובפירש"י הג * לרום, אך במדרש ומכילתא וילקוט ופסיקתא הג' למרום, אך הענן דאיתא בזוהר הקדוש (מו ב) שש מאות אמאי לקבל מניינא דישראל דכ' שש מאות אלף רגלי וכו'. ואף דבישראל אלף וכאן יחידים. אך הענין על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קסא א) וברכתא לאו איהו פחות מאלף כו' והענין דבעולם האצילות

המספר אחד, וכמ"ש בסי"צ ולפני אחד מה אתה סופר. ובבריאה מסתעף עד עשר. וביצירה שכלול גם כן מעשר המספר מאה וכשבא הברכה לעולם העשי' שכלול מעשר המספר הוא אלף, וז"ש הרמ"ע מפאנו ז"ל שמספר האחרון אלף ורבוא הוא רק ריבוי ואחר כך נחשב גם כן מיחידיות. וענין שש מאות ב' שינין. על פי מ"ש (זח"ב רד א) ש' רזא דג' אבהן ובמ"א (ברע"מ זח"ג רנז א) שכינתא אתקריאת מסטרא דתלת דרגין עלאין דאינון ש' ג' כתרין כח"ב כו' והכל א' שהם ענפים מג"ר. (כמ"ש בזח"ב קעה ב) ומאה מספר שלם (כמ"ש זח"א קכג א) ובישראל היה שש מאות אלף. שישראל נתבררו משורש ראשית המחשבה עד עולם העשי' דשם המספר אלף. והמצרים רצו להתגבר על ידי ראשית דקליפה שהוא א' זלעו"ז. וז"ש אחר כך בזוהר הקדוש ושלישים על כלו כלא בחכמתא לקבל דרגין עלאין תרין וחד. והיינו שהתגבר כ"כ בקליפה. וכמו דבקדושה כ' כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם. חכמה מוחא בינה לבא שבחיבור חו"ב מוחא ולבא יוליד הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. כן בקליפה בזלעו"ז יש חכמת מצרים מוחא. ובינה נחש אשת זונים לב כסיל לשמאלו חשק לתאות רעות והתגבר תרין וחד על כלו ראשית דקליפה. לא הדעת שדעת דקליפה היא בלעם. והיה בקליפה נגד משה רבינו ע"ה וכמ"ש ולא קם עוד נביא בישראל כמשה אבל באומות העולם קם ומנו בלעם שהיה בקליפה כמשה רבינו ע"ה, וז"ש יודע דעת עליון דעת דקליפה וכמ"ש (זח"ג קצג ב). אבל ראשית דקליפה הוא עמלק כמש"נ ראשית גוים עמלק, וכמו דבקדושה כ"ע איהו כתר מלכות, כן בקלי' ראשית דקלי' איהו מלכות דקלי', ומש"ה אדום נקרא בש"ס מלכות הרשעה מלכות חייבא, ופרעה נתגבר בקלי' ושלישים על כלו תרין חו"ב דקלי', וחד ראשית דקלי' וזש"נ על כלו, וז"ש רמה בים שהיו עולין למרום והיינו מרום דקליפ', ירה שהיו יורדין לתהום ואין נפרדין זה מזה:

## פרק מט

**נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך אל נוה קדשך**. במיכלתא וכן בזוהר הקדוש מדייקו ממש"נ לשון עתיד בהשירה דקאי על העתיד וצ"ל לשון נהלת בעזך אל נוה קדשך דקאי על בית המקדש ולמה נכתב בלשון עבר והול"ל תנהל, וגם הלוא אז לא עלה על דעתם שיבנו בית המקדש שרק אחר הקלקול נצטוו ועשו לי מקדש על מעשה המשכן, אך בזוהר הקדוש (נט ב) מיישב זה דאיתא נחית בחסדך עם זו גאלת כמה דכתיב כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם כי ימינך דא גדולה וכו' וזהו נחית בחסדך עם זו גאלת דגדולה היינו מדת החסד שעיקר גאולת מצרים היה ע"י מדת החסד מצד השי"ת. וחג הפסח הוא כנגד אברהם אבינו ע"ה לכל החשבונות אם לחשבון ז' ימים כנגד ז' רועים

אם לחשבון ג' רגלים נגד ג' אבות. וכן גלות מצרים וגאולתם נאמר לאברהם אבינו ע"ה שמדתו חסד, ואמר אחר כך בזוהר הקדוש נהלת בעזך דא דכ' וזרועך דא גבורה, אל נוה קדשך דא דכ' ואור פניך וכו'. אור פניך היינו אור הראשון וכמו שאמרנו (שקלים מא' ה) על לשון אור פניך עלינו אדון נשא דהוא אור הראשון עדמ"ש באדרא (זח"ג קלו ב) נהירין אנפוהו דעתיק יומין וכו' מתגלי' מצחי' וכו' וזהו אור פניך שהמצח נקרא אור פנים כמ"ש (שבת קנא:) והאור זו פדחת ומפרש בזוהר הקדוש נוה קדשיך על אור הראשון התגלות עתיקא שהיה בקי"ס. ומדת אין נקרא קדש הקדשים כמ"ש (בזח"ב קכא א). ומש"ה אמר נהלת לשון עבר שכיון שזכו אז להתגלות עתיקא נעשה כל א' מישראל משכן וקדה"ק, אני ה' שוכן בתוך בני ישראל דהוא כ"ע דאיהו כתר מלכות, וכמ"ש בת"ז (תי' ו' ותי' מ"ח) לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא והיינו שהלב יהיה משכן לשכינה וכמ"ש (מה"נ תולדות קלח א) בכל הר קדשי אד"ש הוא לבא דמדורי' דיצר הע בי' ונקרא הלב הר קדשי שהיא בית המקדש ואמר וזרועך דא גבורה כמ"ש בזוהר הקדוש (נד א) אז אל"ף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר. היינו לחסד וגבורה. ומטו לזיי"ן דאתחבר א' לז' ולזה זכו ישראל בקי"ס וזהו נהלת בעזך אל נוה קדשך לשון עבר. ואמר כי רציתם דא צדיק והיינו לזכות להתגלות עתיקא דהוא כ"ע הוא על ידי שמברר האדם א"ע במדת צדיק. וזהו כי רציתם עדמש"נ רוצה ה' את יראיו וירא נקרא מי שמתגבר על יצרו והוא נקרא צדיק כמ"ש (סופ"א דתענית) צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק. דצדיק נקרא מי שיש לו עוד עסק לכבוש את יצרו והוא צריך לאורה. ועז"א אור זרוע לצדיק שזוכה לאור הראשון וכמ"ש (בזח"ב קסו ב) האי אור זרע בגנתא דעדן ועביד לי' שירין ע"י האי צדיק דאיהו גננא דגנתא. וזהו כי רציתם שהכניס בהם רצון שהוא עתיקא כמ"ש (בזח"ב סב ב) רוצה ה' ביראיו מיבע"ל מאי רוצה ה' את יראיו כו' דאפיק להון האי רצון וזהו כי רציתם. דעל ידי בירור במדת צדיק זוכין להתגלות אור הראשון, וכן בקי"ס שאמרנו (במא' לח) עמש"נ ויולך ה' רוח קדים עזה וגו' שהיה לצורך ישראל לטהר לבבם מכל תאוות רעות שנקרא מים הזדונים ונתבררו ישראל במדת צדיק על ידי זה זכו לקי"ס דתליא בעתיקא, וז"ש נהלת בעזך אל נוה קדשך שנעשה כל אחד משכן לשכינה אני ה' השוכן בתוך בני ישראל, וזהו ואור פניך שהוא אור הראשון כי רציתם מדת צדיק אור צדיקים ישמח וישרים לשמחה (תענית שם). ומה"ט מצינו בגמרא (מנחות כט:) אדם א' יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ וכ'ו ולמה נזכר כאן בשם אביו, ומצינו (במ"ר ות' חוקת ח) ששמע מרע"ה הקב"ה עוסק בפ' פרה אליעזר בני אומר וכו' לא הוזכר בשם אביו בן הורכנוס וכן מצינו בגמרא (ב"ב

יב:) ומתאמרה משמי' דר"ע בן יוסף כוותי' ולמה במקום הזה מזכירו בן יוסף ובכ"מ מזכירו סתם ר"ע. אך הוא עפמ"ש האר"י הק' שר' עקיבא היה שורש תורה שבעל פה ומשה רבינו ע"ה תורה שבכתב, ותורה שבעל פה הוא מטלא דעתיקא תזל כטל אמרתי והוא משער נ' של בעלי תשובה ולכן אמרו (במ"ר ות' חקת) וכל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחבריו. ויקר היינו משכל הנעלם ולכן בב' מקומות הללו זכרו בשם בן יוסף להורות שמה שזכה להיות שורש תורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא מאור הראשון היא מפני שהיה מבורר במדת יוסף שהוא מדת צדיק יסוד עולם, וזהו אור פניך שהוא אור הראשון. ועל ידי מה זכו לזה, כי רציתם דא צדיק שהיו מבוררין במדת צדיק וכאמור:

## פרק נ

**בזה"ק** בשלח (ס"א ב) מזונא יתיר דקיק קאתיא מאתר דדינא אשתכח ודא הוא מזונא ישראל כד נפקו ממצרים כו' ואחר כך (שם סב א) ודא הוא ברירו דמלה מזונא קדמאה וכו' ודא מזונא דגופא. מזונא עלאה מני' וכו' מאתר דדינא שריא ודא הוא מזונא דמסכנא וכו' מזונא עלאה יתיר מאלין וכו' והוא מזונא דבני מרעי הה"ד ה' יסעדנו על ערש דוי וכו'. הנה מה שמדמה בזוהר הקדוש מזון החולה לאכילת מן, כי גם החולה ניזון במזון נפשי מן השמים כמש"נ ה' יסעדנו על ערש דוי. אבל מה שמדמה מאכל אביונים לאכילת מצה הלוא על אכילת מצה מברכין אקב"ו וגם כל הז' ימים שהוא רשות כבר אמרנו (ונת' מא' טז) שהוא מצוה רק מצוה לגבי חובה רשות קר' לי' ומה זה דמיון לאכילת אביונים, וי"ל עדמ"ש (ברכות כ:) כ' אשר לא ישא פנים וגו' וכ' ישא ה' פניו אליך אמר הקב"ה וכי לא אשא פנים לישראל שהם מדקדקים ע"ע עד כזית ועד כביצה וכו' ובאגדות מהרש"א שהוא מדה כנגד מדה מפני שהם נושאים פנים להקב"ה ומדקדקים במצות ועדיין קשה למה תפסו דוקא בזה יותר משאר דקדוקי מצות. ונראה עדמ"ש (חגיגה יד:) נשוא פנים למעלה כגון ר' חנינא בן דוסא נשוא פנים למטה כגון ר' אבוהו בי' קיסר, ופי' בתוס' שהיה בעל מ עשים דנפיש זכוותי' ועיקר הענין עדמ"ש (ברכות יז:) אמר רב בכל יום ב"ק יוצאת מהר חורב כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובים מע"ש לערב שבת, הנה מימרא זו דרב היה בזמן מאוחר מימי רחב"ד שהיה בזמן ר' יוחנן בן זכאי והאיך יוצא הקול בכל יום שכל העולם ניזון בשביל חנינא (ועי' ברש"י חולין פו.) וגם מה זה שבכל מקום גמר אומר בזה שחנינא בני די לו בקב חרובים, אך הענין הוא שהשם חנינא היא מושאל לכל נפש אשר הוא שפל בעיניו והוא נוהג במדת הסתפקות ומכיר שכל מה שממציאין לו מזוני מן השמים אפילו הקב חרובין הוא רק מצד חנינא מה שנחנן מן השמים כי גם לזה אינו כדאי מצידו, כמו רחב"ד בימיו שהיה

כן בעצם נפשו ולא נשא לבו לבקש על מזונות מרוחים כדי להפיס דעת אשתו (כמ"ש תענית כה.) ובכל דור ודור יש נפשות כאלה שבשבילם השי"ת נושא פנים לכל העולם להשפיע מזון לכל בריותיו די מחסורם. וז"ש שהם מדקדקים. ע"ע לברך עד כזית ועד כביצה ולא בדיבור בלבד רק שבאמת לאמיתו הוא נותן הודי' ושבח להקב"ה ומברך על מזוני שהמציא לו אפילו הכזית והכביצה הוא רק מצד חנינתו ית"ש. ומזוני דמסכני כזה הוא דומה בעצם כאכילת לחם מצה שהוא לחם עני ומאכל שבוים ואנו מסתפקים בנפשנו באכילת לחם זה כל ימי החג ונותנין שבח והודיה לשמו ית' כל החג כמ"ש מועדים לשמחה, ובשביל זה זוכין להשפעת ברכה ומזוני לכל השנה וכמ"ש (כ"ה טז:) מפני שהפסח זמן תבואה וכו' כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות:

**ולהבין** הלשון בכל יום ב"ק יוצאת מהר חורב. מה ענין הר חורב לשפע מזון. וי"ל עדמ"ש (מוע"ק כח.) בני חיי ומזונא לאו בזכותא תליא אלא במזלא. והקשו בתוס' הא אין מזל לישראל אך הענין כדאיתא בזוהר הקדוש (סו"פ אחרי) שבחינת אין הוא המזל לישראל שהוא השורש דעתיקא למעלה מהשגה דקיצו של יו"ד דלעילא רמיזא לאין ועז"נ ותתפלל חנה על הוי"ה דייקא כמ"ש בזוהר הקדוש (שם סה ב) ואיהו למעלה מהשגת אדם כד"ש (מגילה ג.) א"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו ומשם בא השפע מזונא. וז"ש (פסחים קיח.) שנקרא הלל הגדול מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזון לכל בריותיו ופירשב"ם שדבר גדול הוא. והיינו שגדול מורה על תכלית הגדלות שאין למעלה הימנו. והוא בחינת עתי"ק וכמ"ש ויעש אברהם משתה גדול ואיתא (ב"ר פנ"ג) גדול העולמים היה שם והוא גם כן לרמז הנ"ל שמילת יצחק שהיה הראשון למעלה מן הדעת. ועל זה אמרו (גמרא שם) קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף שנאמר לגוזר ים סוף לגזרים יסמוך לי' נותן לחם לכל בשר והקשה במהרש"א הא יש בין הסמיכות כמה ענייניים אחרים בקרא. אך הענין כמ"ש דענין קריעת ים סוף היה גם כן למעלה מהשגה כי באמת היה הקטרוג מה נשתנו אלו מאלו (כמ"ש שמות רבה פכ"א) אך איתא בזוהר הקדוש (בשלח) מה תצעק אלי. בעתיקא תליא מילתא היינו שנתבררו אז ישראל שהם קשורים בשורש עליון למעלה מהשגה וזהו ממש ענין המזונות שהוא גם כן למעלה מהשגת אנושי כמ"ש (מו"ק שם) רבה ור"ח תרוייהו צדיקי גמורי נינהו מר מצלי וכו' בי' ר"ח וכו' ובי' רבה וכו' וזהו ענין קשין מזונותיו של אדם דהוא קושיא דמה נשתנה זה מזה, והוא כקריעת ים סוף שהיה גם כן הקושיא מה נשתנו אלו מאלו רק במזלא תליא שהוא האין שלמעלה מהשגה. ועל זה רמזו גם כן בגמרא (פסחים שם) כ"ו כל"ח שבהלל הגדול נגד כ"ו דורות שמבריאת העולם עד מתן תורה שזן אותם בחסדו, מפני שלא היה

להם התקשרות בשורש, דעיקר התקשרות הוא על ידי כח התורה כמש"נ והחכמה מאין תמצא דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קכא א) והחכמה נפקת מאתר דאיקרי קדש הקדשים שהוא בחינת אין בחינת עתי"ק, וכד"ש (סוטה כא:) במי שמשים עצמו כאין ואין ד"ת מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה והיינו שהוא בתכלית השפלות בעצמו ויש לו מדת הסתפקות, ועל ידי זה טל תורה מחייהו שהוא בחי' טלא דנטף מעתי"ק ועל ידי נפשות כאלו נשפע שפע מזון לכל באי עולם שהם ממשיכים השפע ממקום גבוה בחי' אין מזלא וז"ש בכ"י ב"ק יוצאת מהר חורב היינו כח התורה שכל העולם ניזון בשביל חנינא בני, היינו בשביל מי שמשים עצמו כאין והכל אצלו מצד חנינא מהשי"ת. וזהו וחנינא בני די לו בקב חרובים כאמור:

## פרק נא

**בילקוט** שמעוני אר"ע בשעה שאמרו ישראל אז ישיר לבש הקב"ה חלק של תפארת שהיה חקוק עליו כל אז שבתורה אז תשמח בתולה במחול אז ידלג כאיל פסח כו' את ה' האמרת היום וה' האמירך. אחר שזכר כמה פסוקי אז זכר פסוק את ה' האמרת שלא נזכר בו אז. רק נראה שמפרש האמרת לשון אמרא כמו שמפרש אחר כך בצע אמרתו וכמ"ש במ"ר (ריש איכה) בזע פורפירין שלו. ומפרש את ה' האמרת שהלבישו כביכול את השי"ת דמלך בעשרה לבושים וכ' ה' מלך גאות לבש לבוש תפארת דאין מלך בלא עם. ועל ידי שמקבלין מלכותו נכתר כביכול השי"ת כ"ע דאיהו כתר מלכות וזה נקרא לבוש. ולבוש הראשון עוטה אור כשלמה. וזהו את ה' האמרת. וה' האמירך היינו גם כן מה שהלבישם השי"ת ברוח הקודש רוח מקודש עלאה ורוח הקודש נקרא לבוש כמשנ"ד ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש (מגילה יד:) וכן ומרדכי יצא בלבוש מלכות כדאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג קסט ב) ובגמרא נדרש את ה' האמרת וה' האמירך אתם עשיתני חטובה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה א' בעולם (ברכות ו.) והיינו שעל ידי שישראל מקבלים מלכותו יתברך מלבישים כביכול את השי"ת בלבוש מלכות אור כשלמה, וה' האמירך תפילין דמארי עלמא דמשתבח בישראל ועל ידי זה זוכין ישראל ללבוש מלכות רוח מקודש עלאה, וז"ש בשעה שאמרו ישראל אז ישיר לבש הקב"ה חלוק של תפארת שחקוק עליו כל אז שבתורה וכמו דאיתא בזוהר הקדוש דאז מורה דאתחבר א' לז' דהיינו נהירו דעתיקא למדת מלכות כנסת ישראל. ומסיק בילקוט וכיון שחטאו חזר וקרעו שנאמר בצע אמרתו. והוא כדרש המ"ר הנ"ל בזע פורפרין דילי' ועתיד הקב"ה להחזירו שנאמר אז ימלא שחוק פינו. וצריך להבין למה זכר דוקא פסוק זה אז ימלא דקאי על העתיד הלוא כמה פסוקים חשב מקודם אז תשמח וגו' אז ידלג וגו' דקאי על

העתיד, אך ענין שאמר שעתיד להחזירו אם היה הפירוש בצע אמרתו שבזע פורפרין שלו בפועל אין שייך עתיד להחזירו רק לשון עתיד לתקנו ולחברו, אך הוא עפמ"ש בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים כמו חלום. והיינו שבאמת לא בזע פורפירו ולא נקרא רק שנדמה כקרוע אבל באמת הלבוש שלם וז"ש שעתיד להחזירו, וז"ש מפ' אז ימלא שחוק פינו שיתברר שלבוש תפארת שחקוק עליו אז שהוא חיבור א' לז' שהוא כנסת ישרא היה שלם מעיקרו ולא נקרע. ואמר אחר כך אז יאמרו בגוים וגו' היינו האומות שישארו יכירו גם הם שישראל היו תמיד קשורים בהשי"ת וז"ש אז שהוא גם כן חיבור א' לז', וכן מורה הזורעים בדמעה ברנה יקצורו וגו' שיתברר שלא היה כלל מה לבכות, וכענין שאמרו בגמרא (תענית ה.) הלך ילך ובכה וגו' בא יבא ברנה שור כשהוא חורש הולך ובוכה ובחזירתו אוכל חזיז מן התלם ועל אותו דור נאמר הזורעים וגו' שהיה בדעתם שח"ו אבדה תקוה כיון שיצא אדר ולא ירדו גשמים ואחר כך ראו שלא היה כלל דאגה ותבואה הגדלה בו' חדשים גדלה בי"א יום, והדאגה והבכי היה רק כחלום כאשר יחלום איש וגו'. וכן בשוב ה' את שיבת ציון יראו שלא נקרע הלבוש מעולם כלל שאף בגלות היה השי"ת המנהג והמלך כמ"ש ושמתי כסאי בעילם וכ"מ שגלו שכינה עמהם כמ"ש (מגילה כט.) והיה חיבור אל"ף לזיי"ן, וזה שמביא פסוק זה אז ימלא שחוק פינו:

## פרק נב

**תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף**. במד' (שיר השירים) תורי זהב זו ביזת הים עם נקודות הכסף זו ביזת מצרים כשם שיש הפרש בין כסף לזהב כן יש שבח ביזת הים מביזת מצרים. וכבר אמרנו שאין הפי' על כסף וזהב שזה לא היה בשורה לאברהם אבינו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול (ונת' מא' לט) רק המכוון על אהבה ויראה. שנקרא בזוהר הקדוש היראה זהב והכסף חשק ואהבה. והנה בכ"מ אהבה גדולה מיראה. וכאן אמר שגדולה ביזת הים שהוא זהב יראה מנקודות הכסף אהבה. גם באמת זהב יקר תמיד יותר מכסף וצ"ל להיפוך כיון שזהב מרמז ליראה וכסף לאהבה. אך כ' מה ה"א שואל מעמך כ"א ליראה. והיינו די"ק מרמז לדחילו ורחימו. דיו"ד חכמה וזה בא ע"י החשק ואהבה. וכמ"ש אהבת עולם ב"י עמך אהבת תורה ומצות וכו' אותנו למדת. ה' בינה לבא והיינו כשנכנס היראה למעמקי הלב כש"נ אז תבין יראת ה' וגו'. וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב יד ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבינה כו' ומדת אברהם אהבה ויצחק יראה וכ"כ בזוהר הקדוש (שם קעה ב) וחסד עלאה נפקא מחכמה גבורה דהיא דינא תקיפא נפקא מבינה. וכיון שזוכה האדם ליראה עלאה שנכנס היראה למעמקי הלב שהוא בינה לבא. זוכ גם כן לחכמה שהם תרין רעין דלא מתפרשין. ואותיות ו"ק מרמז לתורה ומצות

וכמ"ש (רע"מ נשא קכג ) התורה ומצות דאינון בן ובת, ובת"ז (תי' כא לה א) נר איהי ה' כו' ו' אור הנר מלגאו כו' ואור ונר עלייהו אתמר כי נר מצוה ותורה אור. ואמאי אתחשכן בגין דלא אשתדלן בהון בדחילו ורחימו דאינון י"ק וכו' ומאן אלין חשוכין ס"מ ונחש וכו' והיינו ס"מ ונוקבי'. ס"מ שרו של עשו שהוא קלי' הקנאה והוא מחשיך מדת האהבה וחסד שהוא מדתו של אברהם ונחש נוקבי' הוא קלי' התאוה כש"נ כי חלק משמן חכה וגו' והיא מחשכת היראה מדתו של יצחק. ועיקר השלימות שיהיה התורה ומצוה בדחו"ר. ואיתא מרבינו ר"ב זצלל"ה דעיקר השתדלות האדם במדת היראה ואחר כך זוכה לאהבה במתנה מהשי"ת כי דרכו של איש וכו'. והוא כאמור שעל ידי שזוכה להכניס היראה לעמקי לבו בבחינת בינה לבא. זוכה לחכמה שהוא האהבה דחו"ב תרין רעין דלא מתפרשין תדיר. ואיתא (שמות רבה פכ"א) בזכות אברהם אני בוקע להם הים שנאמר ויבקע עצי עולה ואומר ויבקעו המים. וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב קע ב) ואלמלא דאשגח קוב"ה בזכות אברהם וכו' כלהו אתאבידו בימא כו' ואיתא בזוהר הקדוש (שם נה ב) דהא לית פולחנא לקוב"ה אלא רחימותא כו וע"ד פולחנא דקוב"ה לרחמא לי' בכלא כמד"כ ואהבת את ה"א וכו' ואף דכ' מה ה"א שואל מעמך כ"א ליראה אך כאמור דהשתדלות האדם ביראה עלאה בינה לבא ועל ידי זה זוכה למדת האהבה ושם בעקידה כ'כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ולא חשכת וגו' ואף דלכאורה ענין העקידה היה מרוב אהבת ה' שדחה אהבת בנו יחידו, אך שלימות האהבה כשבא על ידי היראה, וכבר אמרנו שכמו שעל ידי אהבת ה' השליך עצמו לכבשן האש, אך דב"נ אינו מצווה על קידוש ה' (כמ"ש סנהדרין עד:) ואם כן היה דינו יעבור ואל יהרוג ולכמה מהראשונים אם יהרג הוי מתחייב נפשו כמ"ש (הרמב"ם פ"ה מיסוה"ת ה"ד) וב"נ מצווה שלא יהרג א"ע כמו שדרשו שופך דם האדם באדם, ומ"מ השליך עצמו לכבשן אש שאף שיאבד עולמו ח"ו, מ"מ מרוב אהבתו לה' מסר גם נפשו וחלקו לעולם הבא כדי שיתקדש ש"ש שאדם משליך עצמו לכבשן האש לקדש ש"ש, וכן ע"פ מדת אהבה זו היה צריך לעבור על מצות עקידת יצחק. כיון שידע כי ביצחק יקרא לך זרע והיינו שעל ידו יתפרסם אלקיתו יתברך ולא רצה שאליעזר יהיה המפרסם אלקיתו ית' וכמו שאמר ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר, אך מפני יראתו העצומה לעבור על מצות ה' שמא יש לו נגיעה לאהבת בנו ע"פ מדת היראה הזו עקד את יצחק בנו, וזש"נ כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ולא חשכת וגו'. ואז נשלם במדת האהבה כשבא על ידי יראה, וזש"נ בקי"ס ויראו העם את ה' ויאמינו בה', שאז זכו להיראה עלאה ואמונה שלימה וזהו בזכות אברהם דכ' ויבקע עצי העולה, והיינו שזכו למדת אהבה על ידי היראה, שהוא מ"ש בזוהר הקדוש

מאן דרחים לי' ועביד פולחנא ברחימותא קארי לי' לקוב"ה רחימא כו' רעך ורע אביך וכו' וזהו תורי זהב נעשה לך זו ביזת הים שאז זכו ליראה עלאה כמש"נ ויראו העם וגו', שזהו כל השתדלות האדם מ ה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה, עם נקודות הכסף שהוא בזת מצרים שבא מצד החסד ואהבת הקב"ה את ישראל ועל ידי זה זכו למדת אהבה, אך היה רק לפי שעה ולכן נקודות הכסף כנקודה, וזש"נ ה' איש מלחמה ה' שמו שאז זכו ישראל לכל קדושת שם הוי"ה שהוא ו"ק תורה ומצות בדחו"ר שהיא י"ק כאמור, וזו היראה נמשלה לזהב שהוא שלימות האהבה שבא ע"י יראה כמו שנשלם אברהם אבינו ע"ה במדת אהבתו על ידי יראתו המופלגת בעקידת יצחק, וזהו מ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קלג ב) בשעתא דעקיד לי' ליצחק כו' כדין אתכליל אשא במיא והשתא אתכלילו מיא באשא למיהוי כלא רזא דמהימנותא עלאה, והוא כאמור דשלימות האהבה כשבא על ידי יראה, ושלימות היראה כשבא מרוב אהבה, וכמ"ש (סא"ר רפ"ג) אמר דוד אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי ואהבתי עלתה על כולם והיינו האהבה שזוכין על ידי יראה שמכניס למעמקי הלב בינה לבא ואז זוכין לדעת כמש"נ אז תבין יראת ה' ודעת א' תמצא, שהוא שלימות יעקב אבינו ע"ה כמ"ש (בזח"ב י"ד ב) ליעקב ברזא דדעת, דחיבור חו"ב מוליד הדעת שהוא פנימיות מכ"ע וז"ש במד' (שמות רבה פכ"א) בזכות יעקב אני קורע להם את הים שנאמר ופרצת ימה גו'ו:

## פרק נג

**במכילתא** והמים להם חומה עשאן כמין חומה מימינם זו מזוזה ומשמאלם זו תפילין, לא אמר בשביל מזוזה שעתידין ישראל לעשות. אך כאן פ' שהמים נעשים חומה והגנה ועל ידי המים זכו שיוקבע בהם קדושת מזוזה וקדושת תפילין. דהענין מזוזה הוא מה שהשי"ת שומר על הפתח כמ"ש (ע"ז יא.) מלך בו"ד כו' ואלו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ כו' וכעין מש"נ ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא וגו' המשחית היא שטן הוא מה"מ הוא יצר הרע (ב"ב טז.) אך אז הועיל רק לשעה. ומצות מזוזה היא בחינת אור מקיף וזה על ידי אמונה. וכאן נאמר ויראו העם את ה' ויאמינו בה'. יראה ואמונה, על ידי האמונה. שהאמינו שה' אחד זכו לקדושת מזוזה לבחי' אור מקיף והמים נעשה חומה מימינם קדושת אור מקיף, ועל ידי היראה זכו ומשמאלם זו תפילין שזכו על ידי נס המים ליראה להיות גבור הכובש את יצרו כקדושת תפילין של יד לשעבד תאות ומחשבות לבנו לעבותו ית"ש, ומש"ה לא אמר בזכות מזוזה שעתידין לעשות שהמים עצמן נעשה להם חומה מימינם קדושת מזוזה ומשמאלם קדושת תפילין, דכל שזוכה לאמונת ה' אחד כשמופיע בלב הוא גם כן משומר מן החטא כד"ש (מנחות מג:) הכל

בחיזוק שלא יחטא, ואחר כך (בפ' וישיבו המים) במכילתא ומנין שאף עליהם נתמלא הים חמה שנאמר והמים להם חמה א"ת חומה אלא חמה מי גרם לישראל להנצל מימינם בזכות התורה שעתידין לקבל כו' ומשמאלם זו תפלה, ד"א מימינם זו מזוזה שעתידין ישראל לעשות ומשמאלם זו תפילין. והנה בתפלה לא אמר שעתידין שכבר התפללו שנאמר ויצעקו בני ישראל אל ה' אך בתפילין למה לא אמר שעתידין ישראל לעשות, ובפשיטו י"ל דסמיך אירישא דפתח במזוזה שעתידין לעשות וקאי גם אתפילין, אך יש להבין למה זכר מצות מזוזה יותר משאר מצות שעתידין לקיים, אבל הענין כמו שאמרנו שאז זכו ליראה ואמונה ותפלה בא ע"י יראה שעומד לפני המלך כמש"נ א"ד שפתי תפתח. שם א"ד מורה על יראה כמש"נ אם אדונים אני אי' מוראי ובכ"מ נדרש לשון יראה על תפלה (ונת' מא' מ"ג). וכן תפילין של יד משמאלם מורה גם כן על יראה פחד יצחק להיות גבור הכובש יצרו כאמור. והנה מצות מזוזה עדיין לא נזכר כלל שנאמרה בפ' שמע והא"ש במשנה תורה. מה שאין כן מצות תפילין אף שלא היה להם כל הד' פרשיות. מכל מקום כיון שנאמר למשה בפ' קדש וגו' והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך כבר זכו לקדושת תפילין. ומש"ה במזוזה אמר שעתידין לעשות מה שאין כן בתפילין לא אמר שעתידין לעשות שכבר הופיע בהם קדושת מצות תפילין על ידי מאמר השי"ת והיה לך לאות וגו', וזה שזכר מצות מזוזה, דמצות מזוזה היא שזוכה להרגיש האור מקיף מהימנותא שלימותא, ועל ידי זה בטוח מן החטא ואתפני יצר הרע מתמן ועל ידי זה זכו לומר שירה אז ישיר כדאיתא (במכילתא שם) בשכר האמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה. וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וע"ז דרש שהים נתמלא עליהם חמה, לאותם שלא היה האמונה תקוע בלבם עדיין רק על ידי מזוזה שעתידין לעשות זכו לקי"ס, ואחר כך זכו כלם למהימנותא שלימתא ואמרו שירה וכאמור:

**ואיתא** עוד במכילתא ריוה"ג אומר אלו אמרו ישראל על הים ה' מלך לעולם ועד לא היה אומה ולשון שולטת בהן לעולם אלא אמרו ה' ימלוך לעולם ועד לעתיד לבא. וזה הענין דכ' ותקח מרים הנביאה את התוף פירש רש"י מובטחות היו צדקניות שבדור כו' והוציאו תופים ממצרים, ובמכילתא איתא הצדיקים הוי מובטחים ויודעים שהקב"ה עושה להם נסים וגבורות כו' התקינו להם תופים ומחולות. וקשה למה לא יצאו הצדיקים בתופים שהתקינו להם. אך לע"ל מצינו שהקב"ה עושה מחול לצדיקים כו' וכל א' מראה באצבעו כו' (כמ"ש סוף תענית) והצדיקים היו סוברים שאחר יציאת מצרים יזכו לקבל לוחות ראשונות דכ' אני אמרתי אלקים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) והיה חירות

ממה"מ ומיצר הרע שהכל א' (כמ"ש ב"ב טז.) והתקינו להם תופים ומחולות ביציאת מצרים. וכן זכו על הים לומר זה אלי כמראה באצבע. אך כיון שזרח בפיהם רוח הקודש וסיימו השירה ה' ימלוך לעולם ועד ידעו שעדיין לא הגיע הזמן וימלוך לע"ל לא יצאו עוד בתופים ומחולות שזה יהיה לעתיד. אך הצדקניות שבדור דאיתא בפירש"י שאהרן אמר פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם כדי שיתעב הדבר ובאמת לא רצו הנשים לתן (כדאיתא בפרדר"א פ' מ"ה) וכמש"נ ויתפרקו גו' אשר באזניהם ולא קלקלו הנשים בעגל. משה"ה יצאו כל הנשים אחרי' בתופים ומחולות. אף שאחר כך נתבטלו אצל האנשים שהעולם נידון אחר רובו. ובפרט נשים לגבי אנשים. מכל מקום לפי שעה יצאו במחול כמו לעתיד. והנה לשון חג פ' בתוס' (חגיגה י':) מלשון מחולות כמו יחוגו וינועו כשיכור. וכן פסח נקרא חג המצות. שכיון שזוכין לבער השאור שבעיסה מרקדין בתופים ומחולות יחוגו וינועו כשיכור. שהזמן בחג המצות להיות נגאלין מיד מכל וכל ובניסן עתידין להגאל (כמ"ש ר"ה יא.) והזמן לזכות למחול כמו לעתיד שיהיה כ"א מראה באצבעו. ובפרט בחג אחרון דפסח זמן קי"ס שזכו כ"א להיות מראה באצבעו זה אלי הזמן לזכות לגאולה ב"ב אמן:

## פרק נד

**ראיתי** לרב קדוש אחד דכ' הטעם שנקרא אחרון של פסח שמרמז לפסח דלעתיד, וגם שאף השפל שבישראל יכול לזכות בו, ולא פי' הטעם. והיינו דקשה לי' למ נקרא כן בפי כל ישראל ומהס"ת יש לו טעם, ובפשיטו ניחא. דכל יום טוב ב' של גליות נקרא כמו יום טוב א'. אך בשמיני עצרת לא יוכלו לקרות ליום טוב ב' ש"ג שמיני עצרת שהרי הוא תשיעי רק אז יש דבר חדש שמסיימין התורה ונקרא ש"ת, מה שאין כן בפסח א"א לקרות היו"ט ב' ש"ג שביעי של פסח שהרי הוא שמיני וקוראין לו אחרון ש"פ. אך מ"מ הטעם שכ' הוא גם כן אמת. והוא עפמ"ש בת"ז (תי' כא לה ע"ב) דיתמחין בי"ד דאינון י"ד יומי דפסחא כו' ודא ז' יומי דפסחא דגלותא קדמאה וז' יומי דפסחא דגלותא בתראה וכו', וכבר אמרנו דהגאולה העתידה תהיה מבינה ועז"נ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, כ' אראנו לשון נסתר כמו עלמא דאתכסיא דאיקרי הוא, ויום אחרון של פסח יהיה יום ראשון מז' יומי דפסחא דגלותא בתראה. וז"ש שמרמז לפסח של עתיד. וזה גם כן המכוון שאף אחרון שבישראל יהיה לו חלק בזה. שאז יתברר ועמך כלם צדיקים. שכל הוא מזרע יעקב הוא בכלל ועמך וגו' שע"ז כל אריכות הגלות כדי שלא ידח ממנו נדח ובאו האובדים וגו' והנדחים וגו' שאף האובדים שנטמעו בין האומות ח"ו ואף הנדחים בתאוות שע"ז מורה קליפת מצרים גם בהם יעורר השופר

גדול שהוא בינה הרהור תשובה בלב (ונתבאר במ"א). וכן בפסח אחר שעברו ז' ימים בשמירה ממשהו חמץ ושאור שהם קלי' ס"מ ונוקבי' אף השפל ואחרון שבישראל יכול לזכות לפסח, שמרמז שהשי"ת עומד על הפתח ושומר ישראל שלא יקטרג בהם יצר הרע ובפרט כשחל בשבת דכ' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, שעל ידי שמירת שבת משומר מן העבירה (כמ"ש במכילתא) ובפע"ח הלשון שניצול מקטרוג היצר הרע. יכול כל אדם לזכות שיהיה כך לעולם, להיות בפסח זה נגאלין ויזכו לפסח העתיד לבא בב"א:

**אחר הבדלה**

**בגמרא** (ר"ה ד.) רגל שבו ר"ה לרגלים. ראש מורה שהוא הראש. ובתר רישא גופא אזיל (כמ"ש עירובין מא.) וכל קדושת המועדים מסתעפין מחג הפסח. והוא שאחר שנזהר הישראל כל החג ממשהו חמץ ושאור שמרמז ליצר הרע שאור שבעיסה (ברכות יז.) וסופרין ימי הספירה להיות מזוקק שבעתיים זפ"ז בכל מדה ומדה. זוכין על ידי זה אחר כך בכל שנה למתן תורה שיהיה כמו שהיה אז אני אמרתי אלקים אתם. שכבר נתקן הפגם הראשון. ואז הותר להקריב שאור לגבוה, והיינו שהשאור הוא רק מה שמיעטו יפה (ברכות לד.) והוא מה שישאר מיצר הרע אף לעתיד כמ"ש (במה"נ תולדות קלח א) דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא ליהוי שלתכלית זה ברא השי"ת היצר הרע כמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין כנגדו. שימשוך החשק להיות חמידו דאורייתא, וכל מי שמקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דר"א (אבות פ"ג). וכן זוכה אחר כך לקדושת חג הסוכות למיתב בצלא דמהימנותא. שיהיה לבו קדושת מחנה ישראל כמו שהיה במדבר בהיקף ענני כבוד. ויהיה השי"ת שוכן בלבו. כמו מי שזוכה לשבת עלאה דאיתא בת"ז (תי' מח) זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הע וכו' והוא גם כן על ידי קדושת הפסח שנזהר ממשהו חמץ ושאור. ואח"ז זוכין לקדושת שמיני עצרת שהוא נביעי דאורייתא כמ"ש (שם תי' י"ג כא ע"ב) והיינו כמו שהיה בלוחות הראשונות שהיה כלול כל התורה שבעל פה בתורה שבכתב. כמו התורה שבעל פה של משה רבינו הלכה למשה מסיני מפורש שהוא מהשי"ת (ונת' בשמיני עצרת) וזה הכל נסתעף מקדושת חג הפסח כאמור:

**אס"ח דפסח פדה"ב**

**קדושת** הפסח הוא קדש לי כל בכור. אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים וגו' ואז נתקדשו הבכורות וזה נאמר להם במצרים. וכבר אמרנו (פר"צ ח"ב מ"א דפה"ב) מה שמסתיים מס' פסחים במ"ש ר' שמלאי אקלע לפה"ב. שאין לו שייכות להקודם. אך

זה עיקר קדושת הפסח שנשאר ממנו קדושה קבועה בבכורות. והפדיון מכהן שהכהן הוא שלוחא דרחמנא ונשאר הקדושה לכהן. ומש"ה מספק"ל אם כהן מברך שהחיינו דודאי לא נסתפקו לברך שהחיינו על ריוח ממון. שלא מצינו רק בכלים חדשים שמתמש בהן ולא בריוח ממון להניחו בקופסא וכשיקנה מה אז יברך, אך הכהן בהפדיון נוטל הקדושה מהבכור, וכ' אסרו חג בעבותים וקאי על יום שאחר החג (כמ"ש רש"י סוכה מה:) והיינו שישאר קדושת החג וקדושת הפסח קידוש בכורים. וכ' בפ' קדש מצות תפילין שאין לו שייכות ולא הוצרכה לשעה שהרי לא היה עוד פ' שמע והא"ש עד משנה תורה. אך קדושת תפילין הוא גם כן מעין זה דקידוש בכורים הוא ק' תורה שבעל פה. וכשפודהו אז הכהן זוכה לזה כש"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, ועיקר קדושת הפסח אשר פסח על בתי בני ישראל ולא יתן המשחית לבא וגו' משחית הוא שטן הוא יצר הרע (ב"ב טז.) והיינו כיון שנתבררו שקשורים בשורש בני ישראל, על ידי זה יכולים לזכות לעקור היצר הרע וזה שורש קדושת הבכור, ועיקר תורה שבעל פה מטלא דעתיקא כש"נ תזל כטל אמרתי והיינו טל שעתיד להחיות בו המתים (שבת פח.) וז"ש כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו (כמ"ש בת"ז תי' יט ועי' כתובות קיא:) ואחר הפדיון זוכה לזה הכהן, וכן בתפילין כ' למען תהיה תורת ה' בפיך וגו' דהוא תורה שבעל פה דברי אשר שמתי בפיך מטלא דעתיקא, ולכן נכתב מצות תפילין בפ' קידוש בכורים וזה שורש קדושת הפסח שזכו במכת בכורות להתגלות עתיקא אחר כך בקי"ס, ולא יתן המשחית לבא אל בתוכם שלא יוכל היצר הרע לכנוס:

## שמיני

### פרק א

**ויהי ביום השמיני**. במ"ר פתח חכמות בנתה ביתה זה הקב"ה. חצבה עמודיה שבעה אלו ז' ימי בראשית וכו', והנה בגמרא (סנהדרין לח.) חכמות בנתה ביתה זה מדתו של הקב"ה שברא את כל העולם כלו בחכמה, חצבה עמודיה שבעה אלו ז' ימי בראשית והק' בתוס' ואף על פי שבששת ימים נברא העולם מכל מקום היה חסר מנוחה עד שבא שבת והיינו דכ' ויכל אלקים ביום השביעי, והוא כמש"כ רש"י בשם המדרש מה היה העולם חסר מנוחה וכו', ונראה במדרש שבא ליישב קו' התוס' דמסיים אלו שבעת ימי בראשית שנאמר כי ששת ימים וגו' ויברך אלוקים את יום השביעי ומה מייתי פסוק ויברך. ונראה כוונתו עפמש"כ בס' אוה"ח (בראשית) עה"פ כי ששת ימים שבשעת הבריאה לא ברא השי"ת כח בעולם רק לעמוד ששה ימים וברא את יום השבת ונתן בו כח שישפיע לעולם

נפש המקיים עוד ששה ימים וכו', וזה כוונת המדרש במה שהביא הקרא ויברך, דסתם ברכה מצינו בתורה על ריבוי כמו ברכה דדגים וברכה דאדם שהוא פרו ורבו כן ויברך אלקים את יום השביעי שיוכל להוליד עוד ו' ימים. וכ' עוד שם באוה"ח שהוא רק על ידי שיש שומר שבת וזה לא נחסר בעולם כמו אדם שת וכו' ובכלם יתכן וכן באברהם מצינו שקיים כל התורה (יומא כח:) ואף השבת ואף דב"נ ששבת חייב מיתה כדאיתא (סנהדרין נח:) מ"מ נאמר ע"ז תי' ולדעת רבותינו הצרפתים יצאו מכלל בני נח (ונת' במ"א). בל נח בעצמו שנצטוה יום ולילה לא ישבותו ודאי לא שמר השבת ואיך נתקיים העולם. אך אמרנו דעיקר ענין שבת הוא הכרת כח מלכותו ית"ש. והיינו מדת מלכות, וכל שהוא צדיק ומכיר כח מלכות שמים אף שלא שמר שבת כיון שנצטוה שלא לשבות. מ"מ היה מדת מלכות המקיים העולם, וז"ש בגמרא (חגיגה יב:) על עמוד א' העולם עומד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם, ועל ידי אותו הצדיק מוליד השבת נפש הששת ימי המעשה שאחריו. כמו שהיה תיכף בבריאת העולם שנברא אדם ביום הששי שהוא נגד מדת יסוד וכו' נשלמה הבריאה ועל ידו הוליד השבת השימהמ"ע שאחריו. והיינו דאיתא (בב"ר פ' ה') ואהיה אצלו אמון שיעשועים יום יום אלו שני אלפים שנה שקודמה התורה לבריאת העולם. והוא מרמז על שני מדות חכמה ובינה שהם הנסתרות לד"א ונקראים אבא ואימא והם הולידו הששת ימי בראשית ושבת תתאה. ואיתא (זח"ב צב א) שבת עלאה שבת דלילא שבת דיממא ואמרנו דליל שבת הוא מדת מלכות הנקראת בת והוא ה' אחרונה שבשם הוי', ויום השבת הוא שבת עלאה שנעשה מהבת אמא היינו ה' ראשונה שבשם הוי', והיו"ד שבשם הוי' הוא חכמה אבא. וחכמה ובינה תרין רעין דלא מתפרשין (כמ"ש בזח"ג ד' א) והוא או"א והם הולידו הששת ימים היינו ו' שבשם הוי' וה' תתאה שהוא נגד מ' מלכות, וכשנברא אדם הראשון והכניס קדושה ליום השבת (כמ"ש בב"ר סו"פ כ"ב) עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת. נעשה משבת תתאה שבת עלאה והוליד עוד ו' ימים ושבת תתאה וכן לעולם. וזה צדיק יסוד עולם. שבאם ל"ה צדיק שיכניס קדושה ביום השבת לא נתקיים העולם כאמור וז"ש בגמרא (שבת סט:) היה מהלך במדבר כו' מר סבר כבריאתו של עולם דאז היה הששת ימ"ב ואחריו השבת. ומ"ס כאדם הראשון דאצלו היה השבת קודם ואחריו השיה"מ כאמור, וז"ש שלחה נערותי' תקרא זה אדם וחוה, והיינו מה שהעיר להם על התשובה כמ"ש (בב"ר פכ"א) אין ועתה אלא תשובה ואז לא רצה ואמר פן ואין פן אלא לאו, אך בשבת נתעורר בתשובה וכמ"ש טוב להודות לד' ובפרדר"א וכד"א מודה ועוזב ירוחם. ונעשה על ידו שבת עלאה ו' ימים ושבת תתאה ונקרא יום השמיני, ואיתא עוד במדרש חכמת

בנתה ביתה זו התורה חצבה עמודיה שבעה אלו ז' ספרי תורה וכו' כי אדם לעמל יולד דהיינו לעמל תורה (כמ"ש סנהדרין צט.) ואחר כך חכמות בנתה ביתה זה אהל מועד. והיינו כי תכלית מכוון בריאת העולם הי' שיהיה העולם מקום להשראת השכינה שיהיה לו דירה בתחתונים כמו שיש לו בעליונים ואמנם מקלקול הדורות נסתלקה השכינה עד לרקיע השביעי. והרועים הקדושים הורידוה מרקיע לרקיע עד משה רבינו ע"ה שהוריד השכינה לארץ (כמ"ש בב"ר פי"ט) ואז היה גילוי שכינתו יתברך בשעת מתן תורה לכל העולם ואמנם מחמת הקלקול נצטוינו לעשות אהל מועד מקום מקודש להשראת שכינתו ית'. ומעשה אהל מועד היה מעין בריאת העולם (כמ"ש בשמות רבה פ' מח) וכדאית' בגמרא (ברכות נה.) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנברא בהם שמים וארץ כ' הכא וכו' בחכמה ובתולה ובדעת וכ' התם ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו. חצבה עמודי' שבעה אלו שבעת ימי המלואים שהם נגד ז' מדות הקדושים והקדושה הימנה רק מצד השי"ת, ורצונו ית' שיעשה האדם בעצמו פעולה ומעשה להשראת שכינתו ית'. ולזה כ' ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו היינו שיהיה הוא ובניו עושים הפעולה להמשכת שכילתו ית"ש תיכף בהתחלת ימי המעשה שאחר שבעת הימים והוא יום השמיני, ועד יום השמיני לא שרתה השכינה משום דאז התחיל הפעולה והאתערותא שמצד האדם דלתתא באהל מועד, ועכשיו שאין לנו לא אהל מועד ולא בית המקדש השכינה שורה בד' אמות של הלכה כמ"ש (ברכות ח.) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה ואמרו (שם ו.) אפילו יחיד העוסק בתורה שכינה עמו שנאמר בכל מקום וגו'. ועל כן עיקר קדושת שבת הוא לפעול בזה על ימי המעשה שאחריו דאז אדם לעמל יולד לעמל תורה להיות דרופתקי דאורייי' (כדאי' בסנהדרין צט:) ולהביא השראת השכינה על ידי עמלו בתורה. ובשבת הוא רק מה דאני ד' מקדישכם ולא באלה חפץ השי"ת מהאדם בעולם הזה רק בהשתדלות האדם וביגיעתו ועמלו:

## פרק ב

**ויהי ביום השמיני**. בתו"כ (ט"ו) מה ת"ל ויהי שהיתה שמחה לפניו במרום כיום שנבראו בו שמים וארץ במ"ב הוא אומר ויהי ערב ויהי בוקר וכאן ה"א ויהי (והובא בג' מגילה י:) ובמ"ר (פ' זו פי"א) כ"מ שנאמר ויהי אין שמחה כו' אתיבין יהי אור ויהי אור א"ל אף שהוא אינה שמחה לפי שלא זכה העולם להשתמש באותו אור, אור שברא הקב"ה כו' עמד וגנזו מהם כו' והיכן גנזו בג"ע שנאמר אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה והיינו דצדיקים לאורה (כמ"ש תענית טו.) צדיק נקרא המתגבר על יצרו ולזה נצרך תורה אור

דלית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (זח"א רב א), וה"פ אורה שבמאמר יהי אור כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ"ג). והאור שנגנז גנזו בג"ע, וצדיק נקרא גננא דגנתא (כמ"ש זח"ב קסו ב). ולו נתגלה בכל יום מאור זה, והוא שמחה שלימה, רק וי לדור המבול ודור הפלגה שגנזו מפניהם, ויהי אור שיש הויה להאור, והיינו לצדיקים שגנזו בשבילם ולהם באמת שמחה כמו יהי אור זה אברהם (כמ"ש ב"ר פ"ב). רק לרשעים דכ' וימנע מרשעים אורם להם וי, וכן ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד ויהי ערב לרשעים ויהי בוקר מעשיהן של צדיקים (כמ"ש ב"ר פ"ג) להצדיקים שמחה, וכן דרש בתו"כ מש"נ ויהי ביום השמיני דתיבות אלו מיותרים (וכמו שדקדק גם כן בזוהר הקדוש) ועל זה ויהי לשון שמחה שאז היה הויה לפני השי"ת כיום בריאת שמים וארץ, רק הי וי לאו"ה, וכ' ביום השמיני, דז' הימים היו הכנה לזה דבז' ימי המלואים לא שרתה שכינה, והיו רק הכנה לויהי ביום השמיני. שבח' היה הויה שתשרה שכינה בתחתונים, ואף שנחרב הבית מ"מ יחזור הקדושה, כיון שנקבע הקדושה לעולמי עד. והיה שמחה לפניו במרום והוי הוא לאו"ה, שאז היה היחוד שנבנה בית לייחוד קוב"ה וכנסת ישראל, וישראל גוי אחד בארץ, ושלמה המלך אמר על דורו רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה כעין שנד' בגמרא (סנהדרין כ.) שקר החן וגו' על דורו של משה ויהושע והיה סבור שלמה המלך שדורו הוא אשה יראת ה' שנבנה בזמנו בנין עדי עד, ולא כדורו של משה, שלא זכו שיכנס משה לארץ ויהיה משיח, ויהושע שהכניסם לארץ מ"מ לא זכה דורו לבנין בית המקדש, ומ"מ אמר להם צאינה וגו' בנות ציון שזכו לבנין בית המקדש, ציון משכן כבודך, במלך שלמה שהשלום שלו בעטרה שעטרה לו אמו כנסת ישראל זה אהל מועד וכו' ביום חתנתו ביום ששרתה שכינה, וביום שמחת לבו ביום שירדה אש חדשה ממרום (כמ"ש בתו"כ) שאז מאותו העת נקבע הקדושה לעולמי עד, וזש"נ ויהי ביום השמיני שהיה הוי' להשראת השכינה בתחתונים כמו שהיה ביום בריאת שמים וארץ שהיה כדי שישרה שכינה בתחתונים (כמ"ש ב"ר פי"ט) ואך הדורות שקלקלו סילקו השכינה מתחתונים ולהם אין שמחה שלימה. אבל צדיקים ישכינו שכינה לארץ להם שמחה אור צדיקים ישמח וזוכין לישרי לב שמחה, ולזה היה הכנה שבעת הימים ויהי ביום השמיני שהיה הוי"ה להשראת השכינה בתחתונים כמו קודם הקלקול והיה שמחה לפניו במרום:

## פרק ג

**האריז"ל** סידר ג' הסעודות נגד קדושת האבות סידר זו ליצחק אבינו ע"ה, ובבוקר לאברהם אבינו ע"ה שלא כסדר תולדתן, אך בזוהר הקדוש פ' זו (לח א). כי מעולם המה

דכד ברא קוב"ה עלמא נטל יצחק וברא בי' עלמא. חמא דלא יכיל למיקם בלחודו נטל אברהם וקיים בי' עלמא כו' א"ת בהברא"ם אלא באברה"ם, חמא דבעיין קיומא יתיר נטיל ליעקב ושתיף לי' ביצחק וקיים עלמא הה"ד ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים, והיינו דיעקב מרכבה לשם הוי"ה שנקרא שמש וכ' כי שמש ומגן ה' ויצחק מרכבה לשם אלקים פחד יצחק, והוא מ"ש בפירש"י (ר"פ בראשית) בתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין והיינו דכ' ביום עשות וגו' אך שם זכר מדותיו של הקב"ה. וכאן שכ' נטל ליצחק צריך פירוש. גם איזה רמז יש להזה"ק ע"ז, בשלמא על אברהם נרמז בהברא"ם וכ"כ (בב"ר פ"ב) בהבראם בזכות של אברהם אבל יצחק לא נרמז כלל בבריאת שמים וארץ, אך בענין עפמ"ש (שבת לא:) לא ברא הקב"ה את עולמו אלא שייראו מלפניו שנאמר וה"א עשה שייראו מלפניו, וכן (סופ"ו דאבות) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו'. והכל א' שתכלית הבריאה היה שיתפשט כבוד מלכותו ית"ש ומלך שתהא אימתו עליך (כמ"ש קידושין לב:) וזהו מדת יצחק אבינו ע"ה כמ"ש פחד יצחק ומדתו צמצום. וכן לא מצאנו שגייר יצחק גיורים רק ברמז כמ"ש (ב"ר ר"פ וישב) אברהם גייר גיורים כו' יעקב גייר גיורים כו' ביצחק לא שמענו והיכן שמענו כו' מגורי אביו מגיורי אביו, והיינו כיון שראה שכל הגרים שגייר אברהם אביו שלפי מדתו רצה להכניס כל העולם תחת כנפי השכינה, ובחייו שמרו ברית אברהם אבל אחר פטירת אברהם חזרו לסורן והפרו ברית (ועי' פדר"א פ' כט) ואין אמונה בעבדים כי כל עבדים שנמלו עם אברהם לא נתקיימו לא הם ולא זרעם בישראל וכ"ש שאר הגרים לכן יצחק לא רצה לגייר גיורים רק אחד או שנים שע"ז נרמז מגיורי אביו והיינו מי שהכיר בו שהוא יר"ש וישאר הוא וזרעו כו', וז"ש נטל יצחק וברא בי' עלמא, בזכות יצחק שמדתו היראה והפחד וזה היה תכלית הבריאה כמפורש והא' עשה שייראו מלפניו לכבודי בראתיו, אך ראה שלא יוכל להתקיים שלפי מדתו לא יהיה רק מעט מזעיר שיכירו כח מלכותו. נטל אברהם וקיים בי' עלמא. שהוא רצה להכניס כל העולם שיכירו כח מלכותו. וזש"נ עולם חסד יבנה מדתו של אברהם אבינו ע"ה כמש"נ חסד לאברהם וז"ש בהבראם באברה"ם, חמא דבעין קיומא יתיר, היינו שראה שיקלקלו אחר מות אברהם ונראה שאף בחיי אברהם אבינו ע"ה לא שמרו כל הגרים כל תורת אברהם, ואף ז' מצות לא קיימו כלם שהרי לא חשוב (פ"ה דאבות מכ"ג) בתלמידיו של א"א רק ג' מדות טובות, ולמה לא אמר שתלמודיו של אברהם אבינו קיימו התורה או עכ"פ ז' מצות ב"נ, אך גם תלמידי א"א לא שמרו כל התורה כמוהו ואף ז' מצות ב"נ.

רק עכ"פ לא היו משוקעין כ"כ בג' ראשי הקליפות הקנאה והתאוה והכבוד וזהו שחשב עין טובה נגד קנאה ורוח נמוכה נגד כבוד, ונפש שפילה נגד ק' התאוה, וממילא לא היו פרוצים כ"כ והיה פחד ד' עליהם מה שאין כן תלמודי בלעם הרשע שפרץ גדרן של או"ה (כמ"ש מ"ר ופירש"י בלק) למדו ממנו להיות עין רעה קנאה. ורוח גבוה גאוה, ונפש רחבה תאוה, וז"ש מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם ויותר היה שייך לחשוב בין תלמידי משה לתלמודי בלעם שהיו בזמן א', אך זה לא שייך כלל לשאול שהגרוע שבישראל אין לו שום שייכות לשאול עליו מה בין, אך תלמודי א"א גם כן לא היו כהוגן, ואחר מותו חזרו לסורן, רק מי שמת בחייו נחל עולם הבא (ונת' במ"א). ואברהם אבינו ע"ה לפי מדתו הסתפק בכל מה שיוכל להכניס בלב הבריות, וזה היה קיום העולם שנ' עולם חסד יבנה היינו דאף שלא היו כהוגן מ"מ ע"פ מדת החסד נתקיים עלמא, אבל חמא דבעיין קיומא יתיר שיתקלקלו בכל פעם יותר, ועל מה יהיה העולם עומד, נטל לי' ליעקב ושתיף לי' ביצחק שיעקב אבינו היה כלול גם במדת פחד יצחק, והוא זכה שתיקן כל הפגם ופסק זוהמא אצלו שהוליד י"ב שבטים שאין בהם דופי (כמ"ש שבת קמו.) וזה עיקר קיום העולם שיוכל להתקיים אף ע"פ מדת הדין, שכל שהוא מזרע ישראל לא יוכל לעקור שם ישראל ממנו כדאיתא (סנהדרין מד.) אף על פי שחטא ישראל הוא וחשוב שם כל החמורות שאף אם יגבור עונות ח"ו מ"מ ישראל הוא, שהשי"ת מעיד על ישראל שקשורים בשורש בהקב"ה כמ"ש (ברכות יז.) רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד, שמפני שיש מציאות מעכו"ם שהם שורש הרע נכנס ללב ישראל גם כן מה, וז"ש (סוכה נב.) משה קראו ערל, (ונת' במ"א) ובזה יש קיום לעולם אף על פי מדת הדין וזהו קיומא יתיר ושבת תכלית מעשה שמים וארץ, שהוא תכלית הבריאה, מדת מלכות והיראה. ואז היה נייחא להשי"ת בעולמו כמ"ש (ב"ר פ"ט) עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו, מש"ה סידר שבת דמעלי שבתא איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה ב) ומיד בתחלת כניסת שבת אימת שבת על ע"ה (כמ"ש בירושלמי רפ"ד דדמאי) וזהו ממדת פחד יצחק. אך היצר הרע יכול לכנוס עוד שלא יהא שומר שבת ח"ו ונצרך לקיום על ידי מדת אברהם אבינו וז"ש (שוח"ט תהלים צ"ב) ומה נברא בשביעי שבת כו' חוזר ומסתכל וכו' וליתן פגם בו ולא מצא אלא כולה קדושה ומנוחה וכו' אחר כך הסתכל וראה שאדם חוטא בו ומתחייב בנפשו אמר גם זה הבל, והיינו שהיצר הרע יכול לכנוס עוד להיות בכלל מחללי'. אך אחר שעבר כל היום בשמירה זוכין לקדושת יעקב אבינו

ע"ה בס"נ. ואז הוא קיומא יתיר שיתוקן כל העולם. ומי שזוכה יכול להיות נגאל מכל וכל כמו קודם קלקל אדם הראשון. וכשיזכו לזה רוב ישראל מיד נגאלין:

## פרק ד

**בתו"כ** (ג) וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן אלא א"ל אתם יש בידכם בתחלה ויש בידכם בסוף בתחלה כו' וישחטו שעיר עזים ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים ויבא עגל ויכפר על מעשה עגל. יש להבין שייכות דוישחטו שעיר עזים לעגל שזה נקרא תחלה וסוף. גם ק' שישראל לא לקחו עגל רק לעולה. ועגל לחטאת הקריב אהרן. ומה זה שכ' יבא עגל ויכפר כו'. גם להלן (ד) ושור ואיל לשלמים לפי שנדמית עבירה לב' מינים שנאמר עשו להם עגל מסכה ולהלן היא אומר וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב יבא שור ויכפר על מעשה שור יבא עגל ויכפר על מעשה עגל. ויש להבין הא ישראל לא עשו רק עגל ולא שור. ולמה נדמה העבירה לשור. גם להלן בתו"כ (ח) איתא וי"א היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתירא ממנו א"ל משה ממנו אתה מתירא הגס דעתך וקרב אליו לכ"נ קרב אל המזבח יש להבין למה נדמה לו כתבנית שור ולא כתבנית עגל אך הענין דאי בתו"כ (ט) ויקרב את קרבן העם משנפנה מקרבנותיו בא לו לקרבן העם תדע שקרבנו מכפר יותר מקרבן העם שקרבן העם אינו מכפר על הכהנים וקרבנו מכפר על ידו ועל יד העם שנאמר ועשה את חטאתך גו' וכפר בעדך ובעד העם, ויש להבין הא הקרבנות היו על כל ישראל, ולמה לא נתכפרו הכהנים בזה. אך באמת כ' מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה ולשון חטא נאמר על שוגג (כמ"ש יומא לו:) ועגל היה מזיד ולא שוגג אך במדרש רבה (צו פ' י') איתא וירא אהרן כו' מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל וממילא היה לישראל לתלות באהרן והיה אצלם שוגג ובפרט שהעוברים נענשו במיתה בהדרוקן (כמ"ש יומא סו:) והעיקר הוצרכו לכפרה אותן שקלקלו מה בשוגג שתלו באהרן. אך א"ל כי הבאת עליו חטאה גדולה והיינו חטא ע"ז. שמקודם לזה אף שחזר יצר הרע למקומו היה עוד מקום לעקרו מכל וכל כמו קודם הפגם וכמו בשנות הבל שלא היתה ע"ז בעולם והיה מקום לעקור היצר הרע מכל וכל. וכיון שהביא עליהם חטא ע"ז אז אין עוד עצה לעקור היצר הרע מכל וכל רק כשיתוקן הכל וישחוט השי"ת ליצר הרע. וזש"נ חטאה גדולה. ומש"ה עיקר התיקון הוצרך לאהרן. ונצטוה להביא עגל לחטאת לכפר על מעשה העגל. וממילא כיפר בעדו ובעד העם. שאם לא היה כפרה לישראל עדיין יש עילו טענה כי הבאת עליו חטאה גדולה, וישראל הוצרכו רק עגל לעולה דעולה דורון הוא (כמ"ש זבחים ז:) והוא לרצות ליישר הלב וזה שמקשה

התו"כ וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן שישראל הביאו ג' מינים חטאת, עולה, ושלמים, ואהרן הקריב רק חטאת ועולה וע"ז אמר אתם יש בידכם בתחלה כו' דענין וישחטו שעיר עזים היה גם כן חטא שוגג שהשבטים סברו שהם עושין כדין שיוסף חייב מיתה או להמכר לעבד, אך עי"ז נתגלגל שירדו למצרים ובאו לחטא ע"ז, כמ"ש (שיר השירים ב' ח') וכל מצרים מטונפת מע"ז שלנו, וכן קטרג הס"מ עד עכשיו היו אלו עוע"ז, (כמ"ש מ"ר בשלח כ"א וזה"ק ח"ב קע ב) ואחר כך היה באמת גלות מצרים הכנה למתן תורה שזכו על ידי יסורין כמ"ש (ברכות ה' סע"א), וז"ש אתם יש בידכם בתחלה וישחטו שעיר עזים, ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה, וזה גם כן חטא שוגג. ועל חטא העגל כיפר העגל של חטאת אהרן כמו שאמרנו, ועל חטא שוגג דשעיר עזים הביאו חטאת שעיר עזים, וז"ש יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים, אך נצרך עוד דורון לרצות שיהיה לבם בקדושה. ועל זה בא העגל לעולה, והנה מצינו בגמ' (חגיגה יג:) ואלו שור לא קא חשיב כו' יחזקאל ביקש עליו רחמים והפכו לכרוב כו' היינו פני כרוב היינו פני אדם אפי רברבי ואפי זוטרי, והיינו שבקדושה יש זעיר אפין ו' קוב"ה, וארוך אנפין עתיקא, ולעומת זה יש בקליפה קליפת שור אפי רברבי, וקליפת עגל אפי זוטרי, והנה ישראל היה בידם חטא שוגג שעשו עגל מסכה. אך הע"ר הם כוונתם היה לעקור את כל אמונת ישראל מהשי"ת וזש"נ וימירו את כבודם, כבודם היינו השי"ת בתבנית שור אוכל עשב שור שבקליפה אפי רברבי וזש"נ יעשו עגל בחורב וישתחוו למסכה היא מש"נ בתורה עשו להם עגל מסכה, וימירו את כבודם בתבנית שור גו' זהו כפי כונת הע"ר וז"ש לפי שנדמית עבירה לב' מינים כו' יבוא שור ויכפר על מעשה שור, יבוא עגל ויכפר על מעשה עגל, והיינו אחר שהביאו עגל לעולה לכפר על חטא העגל, שנתכפרו מקודם על ידי עגל לחטאת של אהרן והוצרכו לעגל לעולה לתקן ולרצות על ידי הדורון, שמזה זכו לרב חכמה התורה שבעל פה שזכו בלוחות שניות (כמ"ש מ"ר תשא פמ"ו מז) הביאו שור לשלמים, דשלמים מורה שהגוף קדוש שיוכל לאכול מקדשי שמים, כמו שזכו אחר מכה עשירית, שהיה להם לפי שעה התגלות מכ"ע, זכו לאכילת פסח, שאכילה בקדושה מורה שתקנו שורש הפגם של הנחש שהיה באכילה, וזה יכפר על מעשה שור, שהיה חטא בשורש כפי כונת הע"ר וימירו את כבודם בתבנית שור קלי' שור ארוך אנפין דקליפה, וזה הכפרה לא הוצרך אהרן שכיון שהקריב העגל חטאת שלו, כבר זכה לאכילה בקדושה דכהנים אוכלים מבשר החטאת, וז"ש (תו"כ ט) שקרבן העם, היינו השלמים שבא לכפר על מעשה שור שורש הפגם, אינו מכפר על הכהנים שהכהנים אוכלים אף מחטאת, ונתקן על ידי עגל לחטאת של אהרן, מה שאין כן קרבנו

של אהרן עגל לחטאת מכפר בעדו ובעד העם שהרי הם לא הביאו כלל עגל לחטאת רק עגל לעולה, דורון לרצות שכפרת השוגג נגמר על ידי עגל לחטאת של אהרן, שאם לא כן היה עוד טענה על אהרן קדוש ה' כי הבאת עליו חטאה גדולה. וז"ש (שם ח') היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתייירא ממנו רו' והיינו שנתלה עליו גם שורש הפגם שהיא מעשה הע"ר וא"ל משה אחי ממנו אתה מתירא הגס דעתך וקרב אליו לכ"נ קרב אל המזבח. הגס דעתך דייקא שמזה תתגדל שנבחרת להיות כהן מכפר לת"ק הכל בשורשו להיות טוב מאד, וירא כבוד ה' אל כל העם ויזכו לראות אש חדשה כמו לעתיד שיעקור כל היצר הרע מלבם, שיזכו לשבת עלאה דאתפני יצר הרע מן תמן:

## פרק ה

**ואיתא** עוד בתוכ' (שם ל"א) ותצא אש מלפני ה' כיון שראו אש חדשה שירדה מן השמים לחכה על המזבח את העולה ואת החלבים נפלו על פניהם ושבחו לשמים, בכאן זכר התו"כ גם מש"נ ויפלו על פניהם, רק זכר שלא כסדר הכתוב בתורה וירונו ואחר כך ויפלו על פניהם, ויש להבין למה שינה, גם מסיק וכן בימי שלמה נפלו על פניהם שנ' כל בני ישראל רואים ברדת האש מן השמים כו' ויכרעו על אפים ארצה גו' והשתחוו והודות לה', כ"ט כל"ח, בכאן זכר הכ' גם כן סדר ההשתחוואה ואחר כך והודות לה' והוא גופא קשיא למה שינה הכ' ממש"נ כאן, ומסיק בתו"כ ועל אותה השעה ה"א וערבה לה' גו' כימי עולם כימי משה וכשנים קדמוניות כימי שלמה, ויש להבין למה נקרא ימי משה ימי עולם, וימי שלמה שנים קדמוניות. ולומר שדרש התו"כ כסדר זמנים משה ואחר כך שלמה, הא אחר כך דרש ר' כימי עולם כימי נח וכשנים קדמוניות כשנות הבל שלא היתה ע"ז לעולם. ושם הבל קודם לנח, גם יש להבין למה שינה הלשון כימי משה, כימי שלמה, כימי נח, ובהבל כשנות הבל. ולמה באמת נקרא ימי משה ונח ימי עולם וימי שלמה והבל שנים קדמוניות, אך נראה שהחו"כ דקדק בלשונו ולחכה על המזבח את העולה ואת החלבים כו' אמת שבפסוק כ' כן אח למה זכר זה בתו"כ בפרט, וגם בפסוק נזכר מקודם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים והיה די לכתוב ותצא אש ותאכל אותם על המזבח ולמה פרטם הכ' בפרט, אך עולה כליל לה', והוא כמקריב נפשו לפני ה' כמו שמצינו (זבחים סב.) זפרו של יצחק ראו כ'ו אף שהיה אפר האיל, אך הוא עפמ"ש במדרש (ב"ר פ' נ"ו) אימוריו כאלו אימוריו דיצחק כו' כאלו הקרבתי את יצחק בני תחלה כו' וכן מצינו (שבת פט:) שיצחק אמר הא קריבית נפשי קמך, שהקרבת האיל היה כהקרבת נפשו והחטאת והשלמים מצינו (ברכות יז.) ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו כו' שיהיה חלבי ודמי שנתמעט כו' שהתענית גם כן כמקריב חלבו ודמו,

והנה בקי"ס איתא (במכילתא ומ"ר בשלח) שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, כלומר רוח מההוא קודש עלאה (כמ"ש זח"ג ס"א א) והיינו חכמה קודש עלאה, וכ' רננו צדיקים בה'. צדיקים לאורה (כמ"ש תענית טו.) תורה אור ואורייי' מחכמה נפקת מאתר דאיקרי קודש (כמ"ש זח"ב קכ"א א) וכ' והחכמה מאין תמצא שנעשה מרכבה למדת דין דאיקרי קודש הקדשים עתיקא סתימאה דאיקרי אין (שם ס"ד ב' ואדר"ז רפ"ח ב) וזה מורה השתחואה על אפים שהוא פישוט ידים ורגלים (כמ"ש ברכות לד:) והיינו שנעשה כאין, ומשה רבינו היה סבור באמת שיהיה כן לעולם, כשהכניס הקדושה בכל ישראל שזכו לראות האש חדשה. והיינו כמו שיהיה לעתיד דכ' ורוח חדשה אתן בקרבכם ויהיה אתפני יצר הרע מכל וכל. וכמו שאמר להם אותו יצר הרע העבירו מלבכם (כמ"ש בתו"כ ו) ואם היה מכניסם לא"י היה כן באמת והיה הוא משיח, כמש"נ מה שהיה היא שיהיה זה משה (כמ"ש בת"ז ת' י"ח כ"ו א) וזש"נ ויפלו על פניהם. אך באמת לא היה רק לשעה שאחר כך חזר יצר הרע ומש"ה הקדים הכ' וירונו שזה נשאר מה שנפתח פיהם לומר שירה, אבל ויפלו על פניהם זה היה רק לשעה ויתקיים לעתיד ושלמה המלך שזכה לכל החכמה תתאה בחלום, והיינו מצד השי"ת שלא בהשתדלותו, ובמאמר בראשית כ' ורוח א' מרחפת ונדרש (ב"ר פ"ב) זה רוחו של מלך המשיח כו' באיזה זכות כו' ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלה למים. ובת"ז (ת' ל"ו) ולית מים אלא אורייי' כו' והינו דוד שהקים עולם של תשובה (כמ"ש מו"ק טז:) זהו בזכות התשובה שהיא בהשתדלות מצד האדם ושלמה המלך שזכה לחכמה בחלום שלא בהשתדלותו, והיינו מעתיקא שכן היה רצון הבורא כמש"נ וד' אהבו. ותורה בא על ידי אהבה כמ"ש אהבת עולם כו' חקים ומשפטים אותנו למדת וזהו ע"פ המים דלית מים אלא אורייתא דהוא תורה שבעל פה שנמשל למים (כמ"ש תענית ז. ונת' במ"א) וזהו מה שמרמז בזוהר הקדוש (ח"א קי"ז א') במש"נ נקבעו כל מעינות תהום רבה מביעי דחכמתא לתתא, ושלמה המלך היו מביעא דחכמתא, וזכה לזה רק ע"י האהבה שלא בהשתדלותו וזכה לכל התורה שבעל פה שהוא תורה של משיח שכל מה שהאדם לומד בעולם הזה הבל לפני תורה שבעולם הבא (כמ"ש קה"ר ב' א') וכשהכניס זה בכל ישראל היה סבור גם כן שיהיה לעולם כן, וזש"נ מקודם ויכרעו על אפים ארצה גו', והיינו שנעשו מרכבה למדת אין להיות משים עצמו כמי שאינו (כמ"ש סוטה כא:) ואחר כך והודות לה' כ"ט היינו אור כי טוב, כי לעולם חסדו שיהיה כן לעולם אבל באמת לא היה כן לעולמי עד, שלזה יזכו לעתיד רק שהיה לפי שעה ומש"ה נקרא ימי שלמה ולא שנות שלמה, והנה תלה הכ' כימי עולם כימי משה וכן כימי נח ששניהם נקראו ימי עולם דנח היה יחידי בעולם שזכה לראות

אש חדשה, ומשה רבינו שהוא זוכה והכניס לכל ישראל, שהם כלל כל העולם. כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית ואו"ה אינם בכלל ומש"ה נקראו ימי עולם שהם היו כלל כל העולם:

**ותלה** הכ' במשה ולא באהרן. דאיתא בתו"כ (י"ט) כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות כו' ולא ירדה שכינה לישראל היה עומד ומצטער כו' א"ל משה אחי כך עשית לי שנכנסתי ונתביישתי כו' מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לכך נאמר ויבא משה ואהרן אל אה"מ ויצאו ויברכו את העם. והיינו שהכניסו הקדושה לכל ישראל, ואחר כך ותצא אש שזכו כל ישראל לראות אש חדשה אור המחורש עדמש"נ ורוח חדשה אתן בקרבכם. ותלה במשה שהרי בשבילו זכו ישראל לזה כשנכנס עם אהרן ובקשו רחמים וזש"נ מקודם וירד מעשות החטאת והעולה השלמים ואיתא בתו"כ (יח) משנפנה מקרבנותיו ירד מן המזבח בשמחה. והיינו עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג כ' א') משה שושבינא דמלכא שהוריד השכינה לארץ אהרן שושבינא דמטרניתא להכניס הקדושה בלב ישראל, והנה אהרן מצדו פעל בהקרבת הקרבנות להכניס קדושה בלב ישראל ולכן ירד מן המזבח במשמחה, אך מכל מקום להוריד השכינה נצרך למשה שהוא שושבינא דמלכא להוריד הקב"ה וכשנכנס משה עם אהרן ירדה שכינה לישראל והנה עולה שכולה כלול מורה על מסירת נפש הא קריבת נפשי קמך כאמור, שלמים שהיא אכילה בקדושה זה מורה שתיקנו בשורש פגם הנחש שהיה באכילה, וכמו בלילה ראשונה של פסח שזכו במכת בכורות לפי שעה להתגלות עתיקא, שמכת בכורות היה כנגד כ"ע (כמשנ"ת כ"פ) לכן זכו אז לאכילת פסח שהיא לאכילת קדשים שמורה שהגוף בקדושה, ומשו"ה באהרן כ' וירד מעשות החטאת שמצדו זכה לאכילה בקדושה בחטאת והעולה, ואחר כך השלמים דנאכלים לכ"א שזוכה לכל ישראל גם כן לאכול אכילה בקדושה ובזה ירד בשמחה שכ' בתו"כ, אך מ"מ לא ירדה עוד השכינה לישראל שלזה היה נצרך משה שושבינא דמלכא, וכשנכנס עמו יבקשו רחמים ויברכו את העם שהכניסו הקדושה בכלל ישראל, אחר כך כ' ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה שזה מורה מס"נ, ואחר כך את החלבים שכולל חטאת ושלמים שזכו כל ישראל לתקן הפגם בשורש שיאכלו אכילה בקדושה, ומש"ה כ' וירונו כמש"נ רננו צדיקם בה' ושרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה ואחר כך ויפלו על פניהם שזה מורה שמשים עצמו כמו שאינו וזוכין להיות מרכבה למדת אין וזה היה לפי שעה ומש"ה נקראו ימי עולם, ואחר כך מסיק ועל אותה שעה כו' כימי עולם כימי משה שהיה רק לשעה וכן כימי נח שהיה בודאי רק לשעה, וכשנים קדמוניות כשנות הבל שלא היתה ע"ז בעולם

שע"ז התחיל בימי אנוש כמש"נ אז הוחל גו' וכ"ז שלא היה ע"ז בעולם. אף שהיה היצר הרע, היה בכח לעקור היצר הרע ולהעבירו מכל וכל כמו קודם קלקול אדם הראשון ומש"ה נקרא שנים קדמוניות ונקרא שנות הבל שאף שאחר כך נהרג ולא תיקן שיהיה כן אש חדשה לעולם כיון שהתקוטט עם קין על עסק ויהי בהיותם בשדה שהי' נגיעה בעניני עולם הזה, ומכל מקום נקרא שנות הבל שכל השנים היו ראוים לתקן כל הקלקול על ידי אחר שיהיה כשנים קדמוניות כ"ז שלא היה הע"ז בעולם. ומקודם דרש וכשנים קדמוניות על ימי שלמה שהיה גם כן הזמן לתקן כל שורש הקלקול שיהיה שנים קדמוניות, כיון שזכה לכל חכמה תתאה מביעי דחכמתא דלתתא, אך מ"מ נקרא בתו"כ רק ימי שלמה ולא שנות שלמה כיון שהיה כן רק ביום שנבנה בית המקדש, ואחר כך נתקלקל ועוד לא היו השנים ראויות לתיקון שיהיה שנים קדמוניות עוד לעתיד, שיעשה הקב"ה מחול לצדיקים וכל א' וא' מראה באצבעו, שאז יהיה באמת ורוח חדשה אתן בקרבכם ויהיה כן קבוע לעולמי עד דיתפני יצר הרע מן תמן לעולם וכאמור:

## פרק ו

**זממה שדה ותקחהו מפרי כפיה נטעה כרם חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועותיה.** בתו"כ פ' זו ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה' קרבו כלם בשמחה ועמדו לפניו משל למלך שכעס על אשתו והוציאה לאחר ימים נתרצה לה מיד חגרה מתניה קשרה כתפי' והיתה משמשת אותו יותר מדאי, אף כך ישראל כיון שראו שנתרצה המקום לכפר על עונותיהם קרבו כלם בשמחה ועמדו לפניו וכו' וזש"נ זממה שדה ותקחהו, שדה אשר ברכו ה' זה שדה של תפוחים (כמ"ש תענית כט:) חק"ת קדישין, מפרי כפי' נטעה כרם עדמש"נ כי כרם ה"צ בית ישראל וגו' מיד חגרה מתניה ותאמץ זרועותיה לשמש לפני הקב"ה ביתר שאת ועוז, עדמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קכ"ט ב) אתר דמאריהון דתשובה כו' בגין דאינון קריבין למלכא יתיר מכלהו ואינון משכין ברעותא דלבא יתיר ובחילא סגי לאתקרבא למלכא וזש"נ אשת חיל שהוא כנסת ישראל כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג מ"ב ב) אשה יראת ה' וגו', ועל ידי יראה בא לתשובה (כמשנ"ת במ"א מגמרא ברכות יז. וע"ז יט. שנדרש יראה על תשובה) זממה שדה ותקחהו חק"ת קדושין, ותקחהו ה"ו דייקא קוב"ה ושכינתיה, מפרי כפיה נטעה כרם, בית ישראל, ואמר מפרי כפי' שכל הפעולות נקרא על הידים כמו שמצינו (כתובות קד.) גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה, אף שיגיעת התורה במוח, ועמל פה מ"מ הכל נקרא ע"ש הידים, ואמר מפרי כפי' עדמ"ש בגמרא (שם ה.) גדולים מעשה צדיקים כו' ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כו' מקדש ה' כוננו ידיך, והיינו שעיקר עבודת האדם בפיך בלבבך להכנוס הד"ת בלב ואחר כך גמר

המעשה הוא על ידי השי"ת ומטעם זה כ' לעשותו ולא כ' במעשיך שהמעשה נגמר על ידי השי"ת ומ"מ נקרא מעשה ידיהם של צדיקים וכ' כוננו ידיך והיינו על ידי ד"ת שהוא תשובה שלימה (כמ"ש בזח"ג קכ"ג א' ויעבד תשובה ויתעסק באורייתא בדו"ר וכו') מפרי כפיה נטעה כרם שיהיה ה' שוכן בתוך בני ישראל ויהיה לב ישראל מקדש א"ד וגו' מה עשתה חגרה בעוז מתני', עוז אלו תפילין שהם עוז לישראל (ברכות ו.), ותאמץ זרועותיה לשמש לפני הקב"ה בחילא יתיר, וכן כאן אחר שראו שנתרצה להם השי"ת על ידי שצוה לוקח הקרבנות לכפר, ויקחו את אשר צוה משה וגו' בזריזות (כמש"כ בתו"כ) ויקרבו וגו' בשמחה ועמדו לפניו, ואף דאיתא (מ"ר ר"פ אחרי) ישמח ישראל בעושיו אינו אומר אלא ישמח עתידין הן לשמוח כו' מ"מ ישמחו במלכותך שומרי שבת, שעל ידי שמקבלין ישראל עול מלכותו ית' וזוכין ליראה כמ"ש (תענית ח: ופירש"י) יראי שמי שומרי שבת, זוכין לשמחה עדמ"ש (סא"ר רפ"ג) ושמחתי מתוך יראתי, ובשבת דמע"ש מיד נופל היראה על כל א' מישראל וכמ"ש (ירוש' פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה. וזוכין בשבת לתשובה כמש"נ טוב להודות לה' (ובפרדר"א פי"ט) שכל מי שמודה פשעיו ועוזב כו' וכמש"נ מודה ועוזב ירוחם. ולזה אומרים אשת חיל וגו' אשה יראת ה'. זממה שדה וגו' חגרה בעוז מתני'. לשמש בחילא יתיר.

## פרק ז

**בגמרא** (שבת פח.) אמר ר"ח ב"ח מה דכתיב כתפוח בעצי היער וגו' למה נמשלו ישראל לתפוח כו' והתוס' שם תמהו שמביא קרא כתפוח בעצי היער דבהאי קרא לא נמשלו ישראל אלא הקב"ה והו"ל לאתויי טפי קרא דוריח אפך כתפוחים. אך בפ' זה כתיב אח"ז בצלו חדמתי וישבתי ופריו מתוק לחיכי. וכאן בגמרא דרשו מה תפוח פריו קודם לעליו כך ישראל הקדימו נעשה לנשמע. משלו בזה הנעשה לפרי והנשמע לעלים. ואחר כך כ' בצלו חמדתי והצל הוא מהעלים, ואחר זה ופריו מתוק וגו'. אך הענין הוא כמו שאמרנו. שישראל הקדימו נעשה לנשמע בשעת קבלת התורה. שהיו אז ראוים לתקן הכל אני אמרתי אלקים אתם. ויצר הרע פסק מהם. ואז יוכלו לזכות לעשיית הד"ת קודם השמיעה, מה שאין כן אחר כך כתיב ושמרתם ואחר כך ועשיתם. שעל ידי השמירה יבואו לעשות ומש"ה כ' מקודם בצלו חמדתי דהוא השמירה ואחר כך ופריו מתוק דהוא העשייה וכמ"ש (ברע"מ אמור) זכירה דא עשיי' וכו' וכמש"נ בדברות האחרונות שמור, שעל ידי שמור יזכו לזכור דהוא עשיי', וכמו שנ' אח"ז הביאנו אל בית היין ובמדרש (שיר השירים ב' ד') למרתף גדול של יין ונתן לי משם התורה שנדרשת מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא והיינו תורה שבעל פה וכמ"ש ברע"מ (עקב רע"א ב) לכו לחמו בלחמי

ודא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה, וזה דיוק הלשון ושתו ביין מסכתי ולא כ' ביניי כמו בלחמי (ונת' במ"א) ואף שמצינו (ע"ז לה.) ערבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה, הרי שגם תורה שבכתב נקרא יינה של תורה, אך שם הפי' יינה של תורה היינו זה שהתורה שבעל פה מבארת הד"ת שבכתב, שנחלקו בפירוש הכתובים, ובזה יש מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, וזהו יינה של תורה, ודברי דודיך היינו דברי סופרים גדרות שגזרו חכמים דבהא מיירו התם בגזירות הגבינה של נכרים, כמו חדשים גם ישנים כו' והללו מדברי סופרים (כמ"ש עירובין כא:) וזה מה שגזרו משום סייג. וכאן אל בית היין מיירי בתורה שבעל פה שנחלקו בפי' התורה שבכתב. ובזה יש מ"ט פנים כמנין ודגל"ו, והתורה שבעל פה בא לתקן הרב כעס כמש"נ כי ברוב חכמה רב כעס וכמ"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' וכתיב בתרי' סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, ובזוהר הקדוש (פ' זו מ' א') אבל כנסת ישראל קאמר בגלותא סמכוני מהו סמכוני מאן דנפל בעי לאסמכא לי' וכו' והיא כמ"ש בגמרא (סנהדרין צו:) בר נפלי קרית לי' א"ל אין דכתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת, ואמר בזוהר הקדוש ובג"כ כ"י דנפלה דכ' נפלה לא תוסיף וגו' והיא אמרה סמכוני למאן לישראל כו' ובמה באשישות אלין אינון אבהן דאינון אתמלייא בקדמיתא מההוא חמר טב דמנטרא, והיינו יין המשומר בענביו דאיתא (ברכות לד:) מה עין לא ראתה זה יין המשומר וכו' זה עדן שלא שלטה בו עין כל ברי' ועפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א כ"ו א') דר"ת ענ"ג עדן נהר גן, והם כנגד ג' סעודות שבת כמ"ש (רע"מ עקב רע"ג א') ושבת בת מתעטרא באבהן (כמ"ש זח"ב ר"ד א). ויין המשומר היינו סודות התורה שיתגלה לעתיד. וכמ"ש (במה"נ תולדות קלה ב). והאבות כלם הם אשישות שהוא תורה, אברהם אבינו ע"ה בו התחיל ב' אלפים תורה, ונעשה ב' כליותיו כמו ב' כדין של מים והיו נובעות תורה כמ"ש (בב"ר פ' צה). ויצחק הוא מרכבה למדת הגבורה ואיתא בזוהר הקדוש (פ' זו לט א) דהא אורייתא וחמרא דאורייי' מסטרא דגבורה היא, דהא אורייתא וחמרא דאורייי' מסטרא דגבורה היא, ויעקב היא אמת כמש"נ תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (כמ"ש ברכות ה:). ואמר אחר כך רפדוני בתפוחים כולא חד אבל רזא דא אשישא עייל חמרא תפוחין אפיק חמרא ומכוון רעותא, והיינו החשק לד"ת כמ"ש ועשיתם אתם על ידי הרעותא והחשק, ואמר אחר כך וע"ד אשישות ותפוחים אשישות לרוואה מחמרא תפוחים לכוונא רעותא דלא יזיק חמרא, והוא ענין מ"ש בגמרא (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובועט באו"א וברבו ובמי שגדול ממנו וכו' ללומדיהם לא נאמר אלא

לעושיהם לעושים לשמה וכו' ולכאורה הול"ל שאינו עושה מצות ומעשים טובים ולמה זכר בועט כו' דהיינו שאינו סר מרע וגם היכן נרמז בכאן לעושים לשמה אך באמת גם הלימוד הוא מ"ע מרמ"ח מ"ע שבתורה, ומי שתורתו אומנתו פטור מכל המצות. זולת מצוה שאי אפשר להעשות על ידי אחרים (כמ"ש מו"ק י:) ואין מפסיקין לתפלה (שבת יא.) ורב יהודא הוי מצלי לתלתין יומין (כדאי' סוף ר"ה). אך הפירוש מעשים טובים עדמש"נ ועשה טוב דדרש בזוהר הקדוש שעושה להטוב עדמש"נ ועשיתם אתם כביכול אתון תעבדון לי'. וזהו רק כשעושה לשמה שא"ל שום כונה אחרת אף לקבל פרס לעולם הבא רק לחשק התורה כאשר צוני ד' אלוקי. ולפעמים יכול שיכוין לשמה רק ישיג גיאות מזה. ובזה מקלקל כל מעשיו. וזהו שלא יהא אדם קורא ושונה ובועט כו' ובמי שגדול ממנו כו' שאם משיג גאות מלימודו הוא לאות שלא התכוון לשמה. וכמו שאמרנו שיש מדרגות בענין לשמה וז"ש בגמרא (פסחים נו:) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה וכו' בא לשמה. ואמרנו לשון לעולם. מפני שבכל פעם שיזכה לכונה לשמה אז ירגיש שמה שהשיג וחשב מקודם היה באמת שלא לשמה. וזהו לעולם יעסוק בכונה זו שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ואחר כך יהיה הלשמה שלא לשמה ויצפה תמיד שיבא לשמה. וז"ש לכוונא רעותא דלא יזיק חמרא שלא יביאהו התורה ח"ו לידי גאוה. וזהו תפוחים לכוונא רעותא. היינו חשק ורעותא דלבא וזהו נעשה וזהו רפדוני בתפוחים. וכל דא למה כי חולת אהבה אני היינו שאני עדיין חולה באהבה שהקדמנו נעשה לנשמע ואחר כך נתקלקל וצריך שהשמירה יביא לידי עשיה. וכמו"ש ברע"מ אמור (צ"ב ב) ושמרתם ועשיתם אותם. וכן בשבת שהוא כללא דאורי' כ' זכור ושמור. שעל ידי שמירת שבת השמור יזכו לזכור שהוא עשיי' ועשיתם אתם והוא מעשים טובים, וזהו תכלית חכמה וכעין הא דתנן אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה. וכן ד"ת השו"ע שהם עיקר הנהגת אדם בעולם הזה פתח בשו"ע שויתי ה' וכו' כשישים האדם אל לבו כו' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד, וזהו התשובה והיראה ואח"ז כל חלקי השו"ע שהם הד"ת שיביאו אותו לידי יראה והכנעה ובזה יזכה למעשים טובים לעושיהם, ועשה טוב דעביד לון וכאמור:

## פרק ח

**צרורא דלעילא דבי' חיי כולא.** מנהג ישראל לומר בשבת שמברכין ר"ח הצלותא דרב ומבקשים מקודם שתתן לנו חיים ארוכים, ואחר כך אומרים י' לשונות של חיים, ומספר עשר הוא כולל כל מיני חיים שכן מספר עשר הוא כלול כנגד ע"ס, ומקדימין חיים ארוכים שעיקר החיים לעולם שכלו ארוך (כדאיתא קידושין לט:) וארוך מצד השי"ת

היינו בלא שיעור דאריכות אפילו לכמה אלף שנים כנגד יורת מזה אין נקרא ארוך אך ארוך הוא בלתי שיעור, ושבת היא מעין עולם הבא מבקשים על חיים ארוכים. שהוא ארוך עתיק, ואח"ז מבקשים על כל מיני חיים וכמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו מ א) כל חיי עלמא דירתין תליא בהאי עלמא דאתי בגין דאיהו חיי דכולא עילא ותתא וכו' ושבת טועמי' חיים זכו, ובזוהר הקדוש עה"פ זאת החי' וגו' פתח ר"א מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' סור מרע וכתיב שומר פיו ולשונו. מביא פ' זה ממשלי אף שכאן לא נזכר רק נצור לשונך מרע. וכ' מי האיש החפץ חיים כו' אילין חיים דאקרין עלמא דאתי כו' אהב ימים כו' דא שמא דמלכא קדישא. דאחידא באינין יומין עלאין דאיקרין ימי השמים על הארץ ימי השמים ודאי על הארץ ודאי, היינו זיווג קב"ה ושכינתי', השמים היינו קוב"ה וכמש"נ ואתה תשמע השמים, הארץ נקרא בזוהר הקדוש מדה אחרונה והיא שמשא וסיהרא וז"ש ודאי. ור"ח נעשה התחדשות שמקבלת הסיהרא משמשא דהיינו כנסת ישראל מקוב"ה שהוא שמש ומגן ה"צ, וכתיב למען ירבו ימיכם וגו' כימי השמים על הארץ שהוא חיים ארוכים, ומש"ה אמר בזוהר הקדוש על מש"נ מי האיש החפץ חיים לחיים הוא ממזלא שהיא עתיקא. אהב ימים כימי השמים ודאי על הארץ ודאי', לראות טוב היינו אור הראשון דכתיב את האור כי טוב, ומש"ה אמר אהב ימים יומין עלאין, ובר"ח שיש התחדשות שהסיהרא מקבלת משמשא אז, מבקשים אנו על חיים ארוכים ומבקשים זה בשבת שאז ההתגלות עתיק ארוך. ושבת שקודם ד"ח כולל קדושת החודש הבא דשבת כללא דכל יומין (וכמו שנת' במ"א) ומש"ה מבקשים על חיים ארוכים:

**ואמר** אח"כ ומאן דבעי יומין כו' ונטר פומי' ממיכלא וממשתיא דמסאב לנפשי' וינטר פומי' ממלין בישין דלא יסתאב בהו כו' אף שהפ' אומר רק נצור לשונך וכאן אמר ינטר פומי' ממכלא וממשתיא הכונה שזה תליא בזה שאם רוצה לקדש הלשון צריך לשמור הפה ממאכלות שאינם בקדושה. ומש"ה מביא הזוהר הקדוש הפ' שומר פיו ולשונו ששם גם כן עיקר הכונה לשמירת הלשון וזכר פיו דזה תלוי בזה, וכן אמר אחר כך ת"ח פימא ולישן אתר אחרא עילאה הכי איקרי נר' הכונה דמלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה (כמ"ש בפ' אליהו) ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א לב א) והאי דיבור איקרי שבת וכיון דשבת איקרי דיבור כו' ובס' יצירה איתא דבשבת בשנה פה בנפש ופה כולל שניהם. מפרש פה על אכילה בקדושה שבשבת אכילת האדם בקדושה ודבור היינו דבשבת הוא תורה שבעל פה וזהו לשון, וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם מ"ז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה כו' וז"ש אתר אחרא עילאה הכי אקרי, היינו מלכות והוא שתלוי זה בזה

עדמ"ש בתוס' (כתובות קד.) בשם המדרש עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך פיו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. וכעין זה איתא בתד"א (א"ר פ' כ"ו) ועיקר החיים הוא ד"ת שנקרא חיי עולם כמש"נ ראה נתתי לפניך היום את החיים וגו' ובחרת בחיים וגו' וזהו ענין מ"ש במכילתא (והובא בתנחומא בשלח כ') לא ניתנה תורה אלא לאכלי מן ושנים להם אוכלי תרומה, ואם על הכונה הפשוטה מפני שלבם פנוי לתורה ואינם טרודים בפרנסתם הא יש כמו ר"א בן חרסום וכדומה שהיו עשירים. וגם למה לא זכרו אוכלי מעשר שהלווים שבט א' מי"ב והיו במספר מועט משבט אחר וניתן להם חלק א' מעשר מכל ישראל והיו פנוים לתורה, אך הכונה כמו שאמרנו שצריך לד"ת שיכנסו לתוך לבו להשתדל שיהיה האכילה בקדושה, ומש"ה זכרו אוכלי המן שהיה לחם מן השמים וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב סא ב) דעייל יתיר לנפשו להם אוכלי תרומה שג"כ איקרי קודש כמ"ש (מו"ק כח.) ולאו קודש איקרי, ונקרא עבודה כמ"ש (פסחים עג.) עשו אכילת תרומה בגבילין כעבודת בית המקדש. ומש"ה שבת שהאכילה בקדושה דבור אקרי, שהוא תורה שבעל פה שאז זמן שיבלע ד"ת בתוך לבו, וזה שהביא בזוהר הקדוש כאן פסוק שומר פיו ולשונו פיו ממיכלא כו' ולשונו ממלין בישין, שהוא לראי' שזה תלוי בזה דהזכיר לשמירת הלשון שמירת הפה:

**והביא** זה הפתיחה לפרשת זאת החי' אשר תאכלו דבי' סימני טהרה, א' פנימי מעלה גרה, וב' חיצוני מפריס פרסה, ואיתא במ"ר (פי"ג) את הגמל זו בבל כי מעלה גרה היא שמקלסת להקב"ה כו' ואת השפן זו מדי כו' שמקלסת להקב"ה ואת הארנבת זו יון כי מעלת שמקלסת להקב"ה כו', והיא שע"ז מורה סימן טהרה באכילה, על הלשון שמקלסת להקב"ה, ואת החזיר זה אדום והוא גרה לא יגר שלא היתה מקלסת להקב"ה ולא די' כו' אלא מחרפת ומגדפת, והיינו דג' מלכיות הם כנגד ג' קליפות הקנאה והתאוה והכבוד שהוא הגיאות, בבל אנת רישא די דהבא, ואמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון, ופרס ומדי כנגד התאוה כמו שמצינו באחשורוש, והקנאה והכעס כנגד יון שגזרו גזירות שמד, וג' קליפות אלו כנגד ע"ז ג"ע שפ"ד, דגאות הוא כנגד ע"ז כמ"ש (סוטה ד:) כל מי שיש בו גסות הרוח כאלו עע"ז, וסוף הגאוה ע"ז כמו שנאמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון, ותאוה הוא כנגד ג"ע, וקנאה היא כנגד שפ"ד, ומלכות אדום הוא שורש כל הקליפות והוא כנגד לשון שקר וכמ"ש (ב"ר פ' ס"ג) עשו הא שוא שבראתי בעולמי, והוא כנגד לשון הרע דאיתא (ערכין טו:) כל המספר לשון הרע מגדיל עונות כנגד ג' עבירות ע"ז ג"ע שפ"ד כתיב הכא לשון מדברת גדולות וכו', והוא יש לו סימן טהרה הנגלה מפריס פרסה, שזה דרכו להסתיר עצמו ולרמות, כי ציד בפיו, וכמ"ש (סמ"ת צו ב') ולעולם הבא

כשהקב"ה נפרע מעשו מהו עשו עושה מתעטף בטליתו כזקן ובא ויושב לו אצל יעקב וכו'. אך השי"ת אומר אם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאום ה'. וכתיב בתרי' איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו, שהשי"ת מגלה עומק לבבו שהוא רק רע ושבע תועבות בלבו. והג' מלכיות יש להם סימן טהרה הפנימי שהוא באכילה, וע"ז אמרו במ"ר שמקלסת להקב"ה. רק בנגלות יש להם הסימן טומאה, ושינה הכ' דכתיב בגמל ופרסה איננו מפריס בלשון הווה ובשפן ופרסה לא יפריס לשון עתיד, ובארנבת ופרסה לא הפריסה לשון עבר. והוא דהגמל שמרמז למלכות בבל רישא די דהבא שורש הקליפות בו מפורש בנגלות הרע בהווה, ובשפן שמרמז למלכות פרס ובהם איתא (ברכות ח:) בג"ד אוהב אני את הפרסיים כו' וצנועין בד"א. וכן איתא (במגילה יג.) מגנותו של או"ר למדנו שבחו כו'. ועל דבר זה נקראו ישראל קדושים (כמ"ש שבת פו.) עליו נאמר ופרסה לא יפריס לשון עתיד שעתיד להגלות נבלותו. וכמו שמצינו באחשורוש יום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בד"ת כו' אבל עכו"ם משאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תפלות כו' כדאיתא (מגילה יב:). שכשנכנס היין ויצא מעמקי לבו המלא תפלות ורצה שיעשו דבר שהוא גנאי אף לפרוצי או"ה, כמו ששלחה לו בר אהוריירי כו' וזה ופרסה לא יפריס לשון עתיד ובארנבת שמרמז למלכות יון, שנדרש בפסיקתא לפ' פרה גם כן תמימה זו מדי תמומים היו שאין להקב"ה עליהם אלא שעבדו ע"ז שקבלו מאבותיהם בלבד אשר אין בה מום זו מלכות יון כו', וכן איתא בזוה"ח (פ' יתרו ד' מב) נוגה לו סביב דא מלכות יון דסחרא להון נוגה כו' בגין דלית בכל מלכוון דאינון קרבין לאורח מהימנותא כוותי' וכו' והיינו שהם בחכמת יונית העמידו דרך ישר במדות מה שנאה בעולם הזה להנהגה עד שהקדמונים הביאו בספריהם מדברי חכמיהם. אך בשורש חכמתם הוא מינות גמירה, וכתבו שנמצא אחר כך על ארסטו הראש שלהם שהיה מלא תאוות ותועבות, וזהו שאה"כ ופרסה לא הפריסה שבשורש יש לו הטמאה בסימן הנגלות ובשבת שהאכילה הוא בקדושה הוא הזמן הרצוי שיבלע ד"ת בלבו, ודברי אשר שמתי בפיך, שהוא מלכות פה תורה שבעל פה וזהו דבור איקרי שבת:

## פרק ט

**איתא** בגמרא (שבת קיח.) כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פרעניות, מחבלו של משיח, ומדינה של גהינם ומלחמות גוג ומגוג, ולהבין זה איך שייך בכל פרט נפש להיות ניצול מחבלו של משיח ומלחמת גוג ומגוג שיהיה רק באותו הדור בלבד, ויותר פלא דבעל המימרא הי' בר קפרא שהיה בימי רבי. (ובסנהדרין צז:) אמרו ז"ל שקודם לשמונים וחמשה יובלות לא יבא משיח, ולפי חשבון הזה היה דירם כמאתיים

שנה קודם זמן ביאת המשיח ואיך אמרו על דורם ניצול מחבלו של משיח על כל פרט נפש. אך הענין הוא על דרך שאמרו ז"ל (שם צ"ב א') כל מי שיש בו דיעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו, דהיינו שכל נפש מישראל יש בכחו לבנות המקדש בפנימיות עם מדת ימיו הגם שבפועל הוא המניעה מהכלל, עכ"ז ברוחניות יש מציאות בנין בית המקדש בכל נפשות ישראל בפרט, וממילא גם התיקונים מחבלו של משיח ומלחמות גוג ומגוג ישנם גם כן ברוחניות בכל פרט נפש וי"ל בזה שג' פרעניות הללו המה התיקון על שלש מדות רעות הקנאה והתאוה והכבוד. שמהם נצמח הקלקול מראשית הבריאה, כידוע משבירת הכלים ממלכין קדמאין שכ"א אמר אני אמלוך כנודע מסה"ק ומזה נצמח הגאוה והכבוד בהברואים מהלבוש של הבריאה, כמש"נ ה' מלך גאות לבש דעז"א בראתי יצר הרע (בקדושין ל:) שהוא מתחלת הבריאה מהש"י, והתאוה זה הי' עיקר פיתוי הנחש כי תאוה הוא לעינים והטיל בה זוהמא. וקנאה היה בקין. וגם בחוה שהאכילה לאדם כדי שגם הוא ימות וכן לכל בהמות וחיות וכדאיתא (ב"ר פ' י"ט כ'). והתיקון לזה הוא בג' סעודות שבת הבאות מכח ג' קדושת האבות, סעודת הלילה נגד קדושת יצחק אבינו ע"ה, ומדתו ראשית חכמה יראת ד', ועל ידי זה ניצול מחבלו של משיח שהוא נגד הפגם של קנאה שהוא הפסולת ממדת יצחק בחי' עשו כעס ורציחה שבא מצד קנאה ושנאת חנם, וכאמרם ז"ל (בב"ר פ' סג) עה"פ אם לא דם שנאת וגו' וכי עשו שונא את הדם וכו' אלא זה דמו של אדם בגופו וכו' היינו שאיננו סובל חיות מיתר הבריאום זולתו והוא מצד קנאה ושנאת חנם, וזהו ענין חבלו של משיח דפירש"י (בשבת שם) כדאמרי' בכתובות (ד' קיב:) דור שבן דוד בא בו קטוגוריא בת"ח, ובכתובות פירש"י קטיגוריא הרבה מסטינים ומלמדים חובה יעמדו עליהם, והיינו מפני שמקנאים זל"ז, והם נקראים בונים ונאמר עליהם ורב שלום בניך דהם מרבים שלום בעולם ועוסקים בבניינו דהיינו עומדים שעליהם העולם קיים דין ואמת ושלום. ועל ידי זה גם הם צריכים לבירורים בזה. ויש מקום לקטרג עליהם מפני גוון שנאת חנם, שעל ידי זה היה חורבן הבית כדאיתא (ביומא ט.). והתיקון לזה כדאיתא (בב"ר פ"ח) אמת אמר אל יברא מפני שכלו שקר וכו' שלום אמר אל יברא שכלו קטטות מה עשה הקב"ה השליך אמת ארצה, והיינו שהופיע הקב"ה מדת אמת לארץ ועל ידי זה ממילא נעשה שלום גם כן בין הת"ח, מפני שכ"א מגמתו רק להשיג האמת ולא לקנטר. וכדאי' (ביבמות יד:) אף על פי שנחלקו ב"ש יב"ה בנרות וכו' לא נמנעו וכו' ללמדך שחיבה וריעות נוהגים זב"ז לקים משנ"א האמת והשלום אהבו, והיינו מפני שכ"א כוונתו להאמת ממילא יש שלום גם בין החלוקי דיעות, מפני שכלם לדבר אחד מתכוונים, וז"ש בזהר (ויקרא י"ב רע"ב)

דאמת ושלום קשיר דא בדא וכ"א בס' הבהיר (סי' נ') והוא גם בן בהשמטות הזהר (ח"א סי' ל"ז) אמת ושלום חד הוי יעו"ש, ולכן בליל שבת אומרים ופרוס עלינו סוכת שלומיך שהוא זמן פריסת סוכת שלום, ובסעודת שחרית שהוא נגד אברהם ניצולים מדינה של גיהנם, שהוא על הפגם של תאוה, שהוא הפסולת של אברהם אבינו ע"ה אהבה רעה והוא קליפת ישמעאל, וקדושה אברהם אבינו היה אהבת חסד להיות כל האהבת וחמדת האדם להשי"ת לקיים משנ"א ואהבת את ד"א בכל לבבך וגו', ואש של גיהנם בא מיצר הרע של תאוה כמ"ש בגמרא (קידושין פא.) נורא בי' עמרם וכן (בעירובין יט.) גיהנם שהכל יורד בה על עסקי הנס ופירש"י עריות דהיינו תאוה, וסעודה שלישית שהוא נגד בחי' יעקב קו הממוצע ניצולים ממלחמת גוג ומגוג שהוא שורש התנשאות ואות ו' שבאמצעו הוא החיות שלו, שעל ידי זה מתגאה ומתנשא בכל פעם יותר, וסעד לזה מל' התנחומא פ' תזריע (סי' י"א) בגוג שמתגאה בעולם ועולה ע"ש, וזה יהיה תכלית המלחמה לאחר שיתבררו מפסולת שתי הקצוות תאוה וכעס, אז יהיה הבירור היותר פנימי מהתנשאות וכבוד ומזה הבירור ניצולים על ידי בחי' יעקב שנקרא בנה הקטן ואמר קטנתי מכל החסדים וגו', דהיינו דדייקא בעת שנשפע לו יותר טובה הוא מקטין עצמו ומכיר בשפלותו, שכל ההשפעה והטובה בא לו רק מצד השי"ת ולא מצידו, וזהו מדת יעקב שמדתו אמת:

**והנה** יעקב הוא הקו הממוצע מדת אמת בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה והוא המובחר שבאבות. ובודאי נכללו בו התיקונים של שתי הקצוות גם כן מימין ומשמאל, ועל רמז זה אומרים במנחה שבת אתה אחד ושמך אחד, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. והוא כנגד תלתא קשרין קוב"ה ואורייתא וישראל ואורייתא כולא שמה דקוב"ה. ונרמז בזה התיקונים של ג' דברים הנ"ל על ידי מדת יעקב קו הממוצע. מי כעמך ישראל גוי אחד לתיקון חבלו של משיח שבא על שנאת חנם, והתיקון הוא על ידי מדת אמת ועל ידי זה נעשים אגודה אחת, גוי אחד בארץ, לקיום האמת והשלום אהבו, ואתה אחד הוא התיקון מדינה של גיהנם על ידי מדת אהבת חסד לאברהם שהיה רק להשי"ת כמש"נ אחד היה אברהם שנמשך באהבתו לאחדותו יתברך, ושמך אחד הוא אורייתא דכלא שמא דקוב"ה. בחי' יעקב תורת אמת, וי"ל בזה הרמז בהמסורה בפ' זו שדרש דרש חצי' של תורה בתיבות. ואות ו' גדולה דגחון חצי' של תורה באותיות (כדאיתא קידושין ל.) והוא על רמז דברינו שעל ידי הקו הממוצע ניתקן הפגם של שתי הקצוות גם כן דהנה איתא (בב"ר פ' פ"א) שתיבת אמת הוא הכולל של הכ"ב אתוון א' הוא הראש ות' הוא הסוף ואות מ' הוא הקו הממוצע שהוא הבריח התיכון, וי"ל שעל רמז זה התורה שבכתב

מתחלת באות א' אנכי ומסיימת באות ל' שהוא עד אות האמצעי, והמשנה שהוא כלל תורה שבעל פה דליכא מידי בתורה שבעל פה דלא רמיזא במשנה והוא נגד קו האמצעי, לכן מתחלת במ"ס מאמתי וסיימת במ"ס בשלום, ואות ת' שמענו בזה שמרמזת על עולם הבא שהוא למעלה מהשגת עולם הזה. ולכן כל הגוזמאות הנזכרים בגמרא (חולין צ:) המה רק עד שלוש מאות שהוא אות ש'. ולמעלה מאות זה אין תפיסה בעולם הזה כלל, ולזה האות נזכה לימות המשיח, כמ"ש (ויקרא רבה פ' ז') עה"פ גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ע"ש, וכמו"ש במדרש (קה"ר פ' ב') כל התורה שאדם לומד בעולם הזה הבל הוא נגד תורתו של משיח, היוצא מזה שאות מ"ס הוא הקו הממוצע ועל ידו נתקנו שתי הקצוות, וי"ל שלזה מרמז הממוצע של תיבות התורה בדרש דרש, דדרש הראשון בסוף השיטה ודרש השני בראש השינה. והוא נאמר בענין ויקצוף משה שבא לידי כעס ועל ידי זה לכלל טעות, ומיד כשהשיב לו אהרן הודה לדבריו כמש"נ ויטב בעיניו ואמרו ז"ל הודה ולא בוש, וזה מרמז שעל ידי קו הממוצע נתקן פגם חבלו של משיח שהוא לתקן כעס ושנאת חנם, ועל ידי האמת נעשה שלום ואחוה לקיים מש"נ האמת והשלום אהובו ולכן הודה משה רבינו ע"ה מיד להאמת וזה מרמז הממוצע בין שני הדרושים המחברים ומייחדם מפני שכל אחד מהדורשים כוונתו לכוון האמת, והוא מרמז על מ"ס הראשונה שבהתחלת המשניות ואות ו' דגחון שהוא חצי' של תורה באותיות מרמז נגד קי הממוצע המ"ם שני'. והוא נגד בירור הקצה השני מדינה של גיהנם המרמז על יצר הרע של תאוה. כי הולך על גחון רומז על הנחש שהיה ראשית הסיבה שהכניס בהאדם היצר הרע של תאוה, ועל ידי זה נתקלל על גחנך תלך שלא יהיה לו תקומה בזה רק ועפר תאכל שכל המעדנים נתהפכים לו לטעם עפר, ושם בהקללה נאמר גחנך בלא וא"ו. וכאן נרמז וא"ו רבתי של גחון אות חיים כי' ו' סימנא דחיי שהוא הקו הממוצע שעל ידו יהיה לו תיקון, והגם שאמרו במדרש (ב"ר פ' כ') הכל מתרפאין לע"ל חוץ מן הנחש כו' שנאמר ונחש עפר לחמו. הנה עכ"פ הוי' יהי לו לע"ל, רק שלא תהא לו תקומה מנפילתו, וכדרך שכ' הזוהר הקדוש (במדה"נ זח"א קלז.) שלע"ל יהיה נקרא כמו לבן כמאן דסחי ומטביל מסואביתי', דהיינו שלא יתבטל היצר הרע של תאוה מכל וכל, רק שעל ידי הוא"ו דגחון יהיה לו קיום ובירור שע"י יתרבה חדוותא דשמעתא כדאיתא בזוהר הקדוש (שם קלח א):

## פרק י

**וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' שבע שבתות תמימות תהיינה.** ולא כתיב שבע שבועות תמימות וכמש"נ בפ' ראה שבעה שבועות תספור לך, הורה לנו הכתוב שעיקר

הספירה שהוא לטהרנו מקליפותינו ומטמאותינו שע"ז נצטוינו לספור ז"פ ז' שהוא מזוקק שבעתיים בכל מדה ומדה העיקר הוא בשבת, דהשבת הוא מכניס הקדושה בכל ו' ימי המעשה וכמו שמצינו בשעת הבריאה דכתיב וירא ה' את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי ערב וגו', ונדרש בב"ר (פ' ט') על כל ההיפוך מהטוב, ואיתא שם עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו, וזה היה בזמן תוספת שבת שהקב"ה שיודע עתיו ורגעיו ושעותיו נכנס בו כחוט השערה כמ"ש (ב"ר פ' י') ואז היה זמן תוספת שבת וראה אז השי"ת כל מעשי ו' הימים שהוא טוב מאד, כן אדם הראשון שהיה לו שבת מקודם ואחריו ו' ימי המעשה שהשבת הכניס קדושה לו' ימי המעשה היינו שמתקן כל ימי המעשה, ואף שנחשב ג' דבתר שבתא וג' דקמי שבתא כמ"ש (בגיטין ע"ז.) מ"מ השבת מכניס קדושה לכל ו' הימים שאחר השבת. וכן מברר ימי המעשה שלפניו ושל אחריו איך שחל השבת בתוך ימי הספירה. ושבוע הראשונה הוא כנגד מדת החסד הוא לברר מדת אהבה וחמדות שלא יהיו המדות עוה"ז, ואז המצוה שאור לא ימצא בבתיכם שלא יהיה שאור שבעיסה. וחכמים ראו לאסור אף יום ח' בחמץ וכל ז' ימי ספירת החסד אסורים בשאור וחמץ שלא ימצא בנו הנאת וחמדת הגוף שהוא שאור שבעיסה שהכניס הנחש הנאת הגוף באכילה שהיה ראשית הקלקול. וע"ז הבירור בשבת שהאכילה בקדושה ומברר כל הימים במדת החסד. ואחר כך שבוע ב' שהוא מדת הגבורה, היינו להוריק כל הרע מלב כסיל לשמאלו, שעיקר הקליפות הקנאה ותאוה והכבוד שהם שורש ג' העבירות ע"ז ג"ע ושפ"ד והם שלשתן אש, דקליפת הקנאה מפורש בקרא וחמתו בערה בו. וקליפת התאוה גם כן מצינו (קידושין פא.) נפיק מני' כי עמודא דנירא וכו' ובפסוק גם כן נאמר (הושע ז') כלם מנאפים כמו תנור בוערה מאפה וגו', והגאוה הוא גם כן אש שעולה למעלה. וכפי מה שאמרנו שקליפת הכבוד הוא כנגד ע"ז שהיה ראשית הסתת הנחש והייתם כאלקים ובע"ז גם כן מצינו (יומא סט:) דיצרא דע"ז נפיק אתי כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים כו', וע"ז הבירור בשבוע זו של מדת הגבורה שהיא אש שלמעלה. אש אכלה אש (כמ"ש שם כא:) שהוא לבטל אש של יצר הרע מג' קליפות הנז', ושבת ש' בת דמתעטרא באבהן כמ"ש בזה"ק (ח"ב ר"ד א'). ואיתא בזוהר הקדוש (פ' זו מ' א') ובמה באשישות אילין אינין אבהן דאינון אתמליין כו' והיינו דכל האבות נקראו אש, דאברהם אבינו ע"ה אף שהיה מדת אהבה כמש"נ זרע אברהם אוהבי. והיה מרכבה למדת החסד. מכל מקום בנסיון העשירי כתיב עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה דשלימות האהבה הוא רשפי אש ואש מבית לידי יראה וזהו יראתי מתוך שמחתי (כמ"ש סא"ר רפ"ג) וגם באהבה מצינו כי עזה כמות אהבה וגו'

רשפי' רשפי אש שלהבת יה וגו', ויצחק אבינו ע"ה היה מדתו פחד יצחק והיה מרכבה למדת גבורה, שהוא אש אכלה אש ויעקב אבינו גם כן מצינו והיה בית יעקב אש, ולכן נקראו כל האבות אש, וזהו אשישות דאינון אבהן, וכמ"ש במ"ר (שה"ש) אשישות בב' אשות אש שלמעלה ואש שלמטה כו' באשות הרבה כו' מפרש אשישות מלשון אש, והם כנגד ג' קליפות אלו. דאברהם אבינו ע"ה עשו שהוא שונא דמו של אדם בגופו, כמ"ש (ב"ר פ' ס"ג) ובאברהם אבינו ע"ה נאמר (בב"ר פ' מ"ט) אהבת צדק אהבת לצדק את בריותי כו', ויצחק אבינו מדת פחד יצחק כנגד קליפת התאוה, ויעקב אבינו כתיב מי יקום יעקב כי קטן הוא, וכ"מ שנזכר דל עני ואביון בישראל מדבר כמ"ש (ב"ר פ' ע"א) והוא כנגד קליפת הגאוה והכבוד (וכמו שנת' במ"א) ושלשתן אש וכאמור, ולכן בשבת שמשיג הישראל בהג' סעודות קדושת הג' אבות יוכל להתברר במדת הגבורה שהוא אש של מעלה, להתגבר להיות אש אכלה אש היצר הרע מג' הקליפות שנקראו אש כאמור, להתטהר ולהתקדש בקדושתך העליונה:

## פרק יא

**בתו"כ** (לב) ויקחו בני אהרן אף הם בשמחתם כיון שראו אש חדשה עמדו בשמחתכם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה ויקחו אין קיחה אלא שמחה, הא דדרש לשון שמחה נראה שהוא עפמ"ש אין ויהי אלא שמחה ואמר אם שמחה אין שמחה כיו"ב ולהיפוך להיפוך ואמרנו (מא' ב') ששניהם אמת שלהם היה שמחה שלמה וזש"נ ויהי שהיה להם הויה ולאו"ה הי' וי, וכן בכולם לצדיקים ויהי אור שמחה ולרשעים שנמנע מהם האורה וי, כן דרש לשון ויקחו, וי שלא היה שמחה שלמה שטעו וסברו שכבר נשלמו שזכו לראות אש חדשה, אור מחודש כמו לעתיד דכתיב ורוח חדשה אתן בקרבכם, וזכו ליישר הלב לישרי לב שמחה, אבל לא היה השמחה בשלימות שבו ביום מתו, ואמר מה תלמוד לומר בני אהרן שלא חלקו כבוד לאהרן, הענין עפמ"ש בתו"כ (למעלה כ"ד) נכנס משה כו' עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש. כיון ששמע אהרן כך צדק עליו את הדין ושתק כו' ולמודים צדיקים שמצדיקים עליהם את הדין אברהם צדק עליו הדין שנ' ואנכי עפר ואפר, יעקב צדק עליו את הדין שנ' קטנתי מכל החסדים וגו'. ואין לו פירוש כלל דבאהרן שנענש יתכן לשון שצדק עליו את הדין. אבל באברהם ויעקב שלא מצינו עונש כלל יפלא לשון צדק עליו את הדין שאמר בתו"כ. ונראה פירושו עפמ"ש (בב"ר פ' מט) אלו הרגני אמרפל לא הייתי עפר ואלו שרפנו נמרוד לא הייתי אפר, נמצא במה שאמר ואנכי עפר ואפר היה בהסכם אצלו שהיה באמת ראוי להשרף באור כשדים. אף שמסר עצמו על קדושת ש"ש. וכן אם

היה נהרג במלחמת המלכים, אף שקנא לשם ה' שפתחו במלחמה כמש"נ חרב פתחו רשעים (כמ"ש מ"ת לך ז') וז"ש אברהם צדק עליו אה"ד שנ' ואנכי עפר ואפר והיינו שהצדיק ע"ע דין שמים אם היה נהרג אז. ואמר שרק בחסד ה' נמלט. וכן יעקב אבינו ע"ה אף שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול. ולא ידע מרע כלל והיה ראוי לכל הנסים הצדיק עליו אה"ד. אם היה נהרג על ידי לבן ועשו, ומה שנמלט אמר שהוא בחסד ד' קטונתי מכל החסדים וגו', וכן אהרן הכהן אף שכבר נשלם בכל השלימות, כמ"ש בת"כ (לעיל י"ז) וישא אהרן גו' באותה שעה זכה במתנות כהונה וזכה בנ"כ לו ולדורותיו עד שיחיו המתים, מתנות כהונה מורה שגופו קדוש, שאוכל מקדשי שמים, והני כהנים שלוחי דרחמנא, שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים (כמ"ש יומא סח:) וכן פדיון בכור, דכ' כי לי כל בכור וכ' ובכור בניך תפדה והיינו מהשי"ת ונותן הפדיון להכהן שהוא שלוחא דרחמנא, ונשואות כפים היינו להכניס הקדושה בכל ישראל, כמו שהיה כאן ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם, וזכו לראות אש חדשה, ומ"מ חשב עצמו לחוטא והצדיק דין שמים עליו וכמ"ש (ת"כ כ"ג) אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתי. וכן בשמן המשחה אף שעשה משה מפי הגבורה נרתע אהרן ונפל לאחוריו ואמר אוי לי שמעלתי בשמן המשחה וכמ"ש בתו"כ (ל"ז). אבל הם כיון שזכו לראות אש חדשה וראו שנשלמו בקשו להוסיף אהבה על אהבה. ולא חשדו עצמן שטועים ושמא לא נשלמו. ובזה לא חלקו כבוד לאהרן לומר אבינו בודאי טוב ונשלם ומכל מקום חושד א"ע לחוטא ומועל וכדומה. וזה העיקר שידע האדם שאין לו כלום אצל בוראו. ואף כשסובר שנשלם בשלימות יחשוד א"ע פן טעות הוא בידו. ומסיק בתו"כ דוד צדק עליו אה"ד שנ' הבאישו נמקו חבורתי מפני אולתי. והוא עדמ"ש בגמרא (ברכות ה.) אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו כו' לא מצא יתלה בביטול תורה, וזש"נ מפני אולתי והיינו בביטול תורה אף שלא מצא בידו עון הצדיק עליו אה"ד. וזה העיקר להיות האדם דורש ומבקש תמיד שמא לא יצא ידי חובת נפשו וזה כל האדם ואל יסמוך על דעתו רק ישאל ותשועה ברוב יועץ, וזה שדרש אחר כך לא נטלו עצה ממשה ולא נטלו עצה זה מזה ואע"פ שהיו גדולים ושלמים וכמ"ש גדולים ממני וממך. מ"מ בזה טעו שסמכו על דעתם ועל קדושתם. ובא להורות שאל יסמוך אדם על תבונתו ואף כשיודע בנפשו שצדיק גמור הוא יחשוד עצמו תמיד ויבקש ד"ת נכסף וכמטמונים וכמש"נ בקשו פניו תמיד:

# ראש חודש אייר

## פרק א

**איתא** בגמרא (ר"ה יא.) ר' יהושע אומר מנין שבניסן נולדו אבות שנאמר ויהי וגו' בחודש זיו בירח שנלדו בו זיותני עולם, ופירש"י כשנתחדש אייר נולדו כבר בניסן, וצ"ב לפ"ז למה נקרא חודש אייר זיו כיון שנולדו בניסן הו"ל לקרות חודש ניסן זיו, ונראה מזה כמש"א כ"פ דעיקר האור מהחודש הוא נכלל בר"ח. ושמטעם זה נקרא ראש חודש ולא ראשון של חודש. מפני שהוא ראש של החודש וכולא בתר רישא גרירא, וכיון שנולדו האבות באמצע ניסן, לכן ר"ח הראשון שאחר לידתן שהיה ר"ח אייר נקרא חודש זיו, עוד פירש"י א"נ זמנין דניסן דתקופה נמשך בתוך אייר של לבנה, וצ"ב הא חשבון החדשים הם חדשי לבנה, אך החודש הזה לכם ראש חדשים להיות מונין לחדשי הלבנה נתחדש ביציאת מצרים בשעה שנתייסד אומה הישראלית. אבל מקודם לכן היו מונין לחמה, וא"ש שני הטעמים שנולדו האבות בניסן של חמה שמנו אז לחמה, ואחר כך כשנתחדש האומה הישראלית שמונין ללבנה. נקרא חודש אייר זיו שבר"ח זה כבר היה אור האבות, וכל האבות הם אור החמה, שאברהם אבינו ע"ה היה אור הראשון שנברא ביום א' וכמ"ש (ב"ר פ' ב) יהי אור זה אברהם, ואור הראשון נברא שיהיה הוא המאיר בעצמו ושהיה מאיר מסוף העולם ועד סופו, ואחר כך כשנגנז ונבראו המאורות ביום ד'. אור החמה מקבל מאור הראשון. והלבנה מקבלת מאור החמה. וכמש"נ לעתיד והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. שבעתיים שבע שבועות שהם מ"ט. כאור שבעת הימים ז"פ מ"ט שמ"ג (כמ"ש בתרגום יונתן) והשמש הוא חלק קטן מאור הראשון. ואברהם אי' במד' (ב"ר פ' צה) נעשו ב' כליותיו כב' כדין של מים והיו נובעות תורה. ועיקר האור הוא התורה שנאמר ותורה אור. וה"פ אורה דכתיב במאמר יהי אור כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ"ג). ויעקב מצינו בפירוש שנקרא שמש כמ"ש (ב"ר פ' ס"ח) כי בא השמש אתא שמשא אתא שמשא וכו' מי גילה לו ששמי שמש. וה ענין מ"ש (ב"ר סו"פ ו') דיהושע אמר עבדא בישא לאו זבינא דאבא את לא כך ראה אותך אבא בחלום והנה השמש וגו'. וצריך להבין מה זה טענה שהוא זבינא דאבא בשביל שנראה שהנמשל לשמש משתחוה לאביו. אך הענין דכתיב אור זרוע לצדיק. ויוסף הוא הצדיק שבשבילו נגנז אור הראשון. וכמ"ש בזה"ק (ח"ב קס"ו ב) האי אור זרע לי' קב"ה כו' על ידוי דהאי צדיק דאיהו גננא דגנתא כו' אור זרוע לצדיק כו' אילין זרועי דאור קדמאה כו'. והשמש הוא מקבלת האור מהאור הראשון הנגנז לצדיקים. וזה שאמר לו יהושע להשמש זבינא דאבא את. שמקבלת האור מהאור הראשון שהוא האור

זרוע לצדיק. וכן כל האבות הם אור הראשון והשמש מקבלת מאור זה והלבנה מקבלת מאור החמה וזהו שנקרא חודש זיו כשנעשה אומה הישראל וכבר היה אור האבות:

**ולמ"ד** בתשרי נולדו אבות אמרו בגמרא שנקרא זיו דאית בי' זיוא לאילנא. וצריך להבין הטעם שנקרא חודש זה בשם זיו בפסוק ובפסוק לא נמצאו החדשים בשמות. דשמות החדשים עלו מבבל (כמ"ש בירוש' דר"ה וב"ר פ' מ"ח). רק בבנין בית המקדש נזכרו ב' חדשים אלו תשרי ואייר בשמות ולמה נשתנו משאר החדשים, ותשרי ירח האיתנים דאמרו בגמרא דתקיפו במצות יתכן לכנות שם מיוחד עליו. אבל אייר למה נתייחד שם מיוחד זיו משום שיש בו זיוא דאילנא יותר משאר החדשים. ובכל המחלוקת אמרינן אלו ואלו דברי אלקים חיים ושניהם אמת, והענין הוא עדמ"שכי האדם עץ השדה ובגמר' (שהש"ר ב' ה') בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין לבן מלך שעמד מחליו א"ל פדגוגו ילך לאסכילי א"ל המלך עדיין לא בא בני לזיוו כו' כך כו' היה בהן בעלי מומין משעבוד טוט ולבנים כו' א"ל הקב"ה עדיין לא בא זיוותן של בני משעבוד טיט ולבנים יתעדנו בני ג' חדשים ואחר כך אתן להם התורה כו', ואף שנזכר במדר' הל' בעלי מומין כו' אל מצינו שנתרפאו ישראל עד מ"ת, שאז נתרפאו כל בעלי מומין, כמ"ש (תנחו' יתרו ח') מנין שלא היה בהן סומין כו' שלא היה בהן חרשין כו' והתורה לכל בשרו מרפא ונתרפאו כולן, והשי"ת אין צריך זמן ג' חדשים לרפאותן וברגע א' היו יכולים להתרפאות. אך הפי' בעלי מומין מענין טומאת מצרים, דכ' וירעו אתנו המצרים שעשו אותנו רעים עד שנאמר גוי מקרב גוי, וכמ"ש במדר' (ויקרא רבה פ' כ"ג) והיו צריכים להטהר מטמאת מצרים, וע"ז אמר עדיין לא בא זיוותן של בני, וכמ"ש במדרש (שיר השירים פ' ג') מה התפוח הזה משעה שמוציא ניצו עד שגומר פירותיו נ' יום כך ישראל משעה שיצאו ממצרים עד שקבלו את התורה נ' יום וכו', ועיקר האור קבלו בחודש סיון, אך חודש אייר היה ההכנה למ"ת, וז"ש שיבא זיוותן של בני, ומש"ה נקרא חודש אייר זיו דאית בי' זיוא לאילנא האדם עץ השדה, ואף דזמן אילני דמלבלבי ביומי ניסן (כמ"ש שם בגמרא) ואז בניסן הי' זמן יציאת מצרים וכן נולדו האבות בניסן וחודש אייר ניתן להם שמביא זיו של בני, ומש"ה בשעת בנין בית המקדש נקרא חודש זיו. דבאמת בנין בית המקדש היה מעצמו כמ"ש (רשהש"ר ובזח"ג רכ"ב ב') והבית בהבנותו מאליו היה נבנה, רק היה נצרך מאת כל איש אשר ידבנו לבו, שהוא רעותא דלבא מצד האדם. ואז הרגיש שלמה המלך ע"ה שהתגלות האור הראשון היה התחלת ההכנה בחודש אייר שקודם סיון, חודש שקבלו בו התורה, ועז"א כי חולת אהבה אני שעדיין חולין באהבה, ואמר סמכוני באשישות ואיתא במדרש (שם) בשתי אשות תורה בכתב ותורה בע"פ

ובפשיטו שנקרא שניהם אש. תורה שבכתב כ' מימינו אש דת למו. ותורה שבעל פה גם כן כ' הלא כה דברי כאש, ונדר' (סוף חגיגה) ת"ח שכל גופן אש (וכן תענית ד.). והכוונה לב' הפירושים אשישה דאיתא בגמרא (פסחים לו:) אשישה אחד מששה באיפה ופליגי דשמואל דאמר אשישא גרבו דחמרי דכ' ואהבו אשישי ענבים, וכן בזוהר הקדוש (ח"ג מ' א') אשישות לרווחא מחמרא כו', וז"ש באשישות תורה בכתב תורה בפה על פי מ"ש (ברע"מ זח"ג רע"א ב) לכו לחמו בלחמי ודא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה, וכן נראה הלשון ושתו ביין מסכתי ולא כ' ביניי כמש"נ בלחמי, אך ביין מסכתי היינו מה שמסך הקב"ה בלב ישראל, שנראה כמו שמחדשים מעצמו, והם דברי אשר שמתי בפיך (וכמש"נ כ"פ), וז"ש תורה בכתב תורה בפה הם ב' הפירושים באשישה. ואחר כך אמר באשישות אלו הלכות המאוששות היינו אור תורה שבעל פה רפדוני בתפוחים אלו ההגדות שריחן וטעמן כתפוחים והיינו סוד ה' ליראיו דהיא האור הנרגש בלב, כמש"נ נודע בשערים בעלה ואמר בזוהר הקדוש (ח"א ק"ג רע"א) כל חד לפום מה דמשער בלבי', וזהו על ידי הגדה כמ"ש (בספרי עקב) בצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם למוד הגדה שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה כו', כי חולת אהבה אני. שעדיין לא בא זיון של בני ישראל מיציאת מצרים וכן היה ההכנה על ידי קדושת האבות וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג מ' א') באשישות אילין אבהן דאינון אתמליין בקדמיתא (וכשנ"ת במ"א) וכן בס"ג דשבת שהיא סעודתא דיעקב אבינו ע"ה אומרים למחזי זיוא דז"א, וכן במ"ר (ר"פ ויצא) ויצא יעקב כו' יצא משם פנה זיוה כו' ומקשה אלא הכא דהוה יצחק כ'ו. כמו שאמרנו דכל האבות הם אור הראשון, אך לא דומה זכיתו של צדיק א' וכו', ואלו ואלו דברי אלקים חיים שמפני כך נקרא זיו חודש אייר שהוא חודש שקודם סיון, ובו ההכנה למ"ת היא סמכוני באשישות. ושאז בא זיון של ישראל משעבוד מצרים ימי הספירה לטהרנו מקליפותינו ומטאותינו. ובו קדושת האבות שהם גם כן אור הראשון וכאמור. וכן איתא בס' יצירה שחודש זה נברא באות ו', שנקרא בזוהר הקדוש אות אמת אמת זו תורה (כמ"ש ברכות ה:), וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קכב סע"ב), דאות ו' משה"ק ומינה ייעול על פומא דב"נ מליליין לאולפין באורייתא וכו' ו"ה תורה ומצוה כמש"ש אחר כך, ויעקב תתן אמת ליעקב, ואף שעיקר התורה קבלוה בסיון ההכנה למתן תורה היה בחדש זה לטהר ולהתקדש להיות מוכן לקבלת התורה כמש"נ רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני:

## פרק ב

**בס'** יצירה המליך אות ו' בהרהור כו' ואייר בשנה וכוליא ימנית בנפש כו' אמר לשון המליך וכ"כ בכל החדשים. והיינו דאות ו' דהוא אות אמת המליך בהרהור, דהרהור הוא מג' דברים שאין אדם ניצול בכל יום (כמ"ש ב"ב קסד:) והיינו דאף מי שנזהר בהם מ"מ לפעמים נכנס בו הרהור בלבו בלא דעת וכמ"ש התוס' (חולין לז:) דמה"ט חשיב לי' לרבותא ביחזקאל שלא הרהרתי ביום וכו' אף שהיא דבר אסור אך מפני הוא מג"ד שאין אדם ניצול כו'. וכן הפי' עיון תפלה שלפעמים נופל הרהור ומחשבה אף בתפלה וכמו שהביאו התוס' (ב"ב שם) מירוש' אף האמוראים. והעצה לה המליך אות ו' שהוא אות אמת ועל ידי זה יוכל להנצל מהרהור. וזה העסק היא בחודש הזה לטהרנו מקליפותינו ומטמאתינו וכו' ואמר וכוליא ימנית בנפ עפמ"ש בגמרא (ברכות סא.) כליות יועצות א' יועצתו לטובה כו' ומסתברא דטובה לימינו כו' דכתיב לב חכם לימינו וגו' דבלב גם כן נאמר לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו שם הוא משכן הנפש. דם הוא הנפש, וכן במוח חכמה שבמוח, אבל בכליות לא מצינו שיהא משכן לחכמה וכמ"ש במדרש (ריש משלי) היכן החכמה מצוי' רא"א בראש ר' יהושע אמר בלב וכו'. רק בכליות אמר יועצות והוא כמש"נ הן אמת חפצת בטוחות ובסתום חכמה תודיעני ובטוחות היינו כליות. והוא עפמ"ש בזוהר הקדוש (סו"פ צו) כי עשית פלא עצות מרחוק, פלא כמה דכתיב ויקרא שמו פלא, עצות כד"א יועץ מרחוק דכ' מרחוק ה' נראה לי והיינו שהשי"ת נתן בכליות פלא יועץ מאור הראשון שנקרא פלא שיוכל להגביר הכוליא הימנית היועצתו לטובה, וז"ש במדרש (ב"ר פ' צה) באברהם אבינו ע"ה נעשו ב' כליותיו כב' כדין של מים והיו נובעות תורה וכו', ולא אמר שנתן חכמה בלבו או במוחו ששם משכן החכמה, אמר שנתן חכמה בלבו או במוחו ששם משכן החכמה, אך ע"פ השכל איך היה אפשר להשיג כל התורה שהוא מן השמים, אך ב' כליותיו שהם פלא יועץ הם היו נובעות חכמה והשיג כל הדברי תורה, וכמ"ש במדר' (ב"ר פ' מ"ט) בתחלה היה סוד ה' ליריאיו ואחר כך לישרים סודו ואחר כך לנביאים כו' אברהם זה ירא כו' אברהם זה ישר מן הישרים כו' אברהם זה נביא כו', וכן עסק חודש זה שהמליך הקב"ה אות ו' בהרהור שיוכל להגביר הכוליא הימנית היועצתו לטובה לטהר הרהורי הלב, ומ"מ האדם מצדו צריך להשתדל בזה לטהר הלב ולבקש לב טהור ברא לי, והוא על ידי היראה כמש"נ יראת ה' טהורה, והיראה הוא בלב וכמו שדרשו (ביומא עב:) ולב אין על מי שאין בו י"ש. ואחר כך מכניס הקב"ה קדושה וכמו שאנו אומרים ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה, וזאת הוא ענין הספירה, וכמו שאמרנו שמטעם זה נקרא חודש זה זיו עפמ"ש

במדר' (שיר השירים ב' ה') עדיין לא בא זיותן של בני, וכ' לב שמח ייטיב גהה, ולישרים שמחה שנאמר ולישרי לב שמחה (סופ"א דתענית) ועל ידי שזוכין לישרות הלב זוכה האדם לשמחה ולזיו פנים:

**וי"ב** חדשי השנה הם כנגד י"ב שבטי י"ק וחשב האריז"ל כסדר הדגלים, וחודש ניסן כנגד יהודה ואייר כנגד יששכר וכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים שהיו יודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים (כמ"ש באסת"ר פ"א). וזה נקרא סוד וכמ"ש בגמרא (כתובות קיב.) בסוד עמי לא יהיה זה סוד עיבור וכמ"ש (שם קיא.) שלא יגלו הסוד לאו"ה, ופירש"י אמרי לה סוד העיבור ואמרי לה סוד טעמי התורה. ובתוס' פירשו בפשיטו שלא יגלו סוד העיבור עפמש"נ כי הוא חכמתכם זהו סוד העיבור, וכמו שאמר רבינו הק' זצוק"ל שכתיב בינה לעתים שהבינה באה קודם לעתים דהאדם היודע שהוא שבת וכדומה על ידי זה מעלה על לבו קדושת השבת, אבל אם היה מהלך במדבר וא"י מתי שבת לא הרגיש כלל, והמה השכילו מקודם הבינה בלב שהעת והזמן ראוי לקדושה זו ולקדש בו החודש, ועל ידי זה לפעמים היו מאיימין על העדים שנראה בזמנו לעברו (כמ"ש ר"ה כא.) והוא על ידי שהרגישו שהקדושה צריך לקבוע ביום זה. והיה בו קדושה כמ"ש (שם כה.) אתם אפי' מזידין וזהו סוד העיבור. ומתחלה היה סוד ה' ליריאיו (כמ"ש בב"ר שם). והיינו שעל ידי היראה גם כן זוכה לישרות הלב. כמ"ש (ברכות נט.) והאלקים עשה שיראו מלפני לפשוט עקמימיות שבלב. ואחר כך לישרים סודו והיינו שזוכה לישרות שלבבו ישר וכבר הוריק הרע מלב כסיל, ואחר כך לנביאים כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים היינו מי שזוכה שמופיע בו נביאה מצד השי"ת, והחודש הזה הוא כנגד קדושת יששכר שהיו יודעי בינה לעתים וסוד העיבור הוא לישרי לב. ולישרי לב שמחה. ולב שמח ייטב גהה. והיינו שבא זיון של בני, וזהו המו"מ של חודש אייר שיזכה לטהר הרהור הלב על ידי שימליך אות ו' שהוא אות אמת וכאמור, ואות ו' היא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן, שממשיך מאור פלא עליון שהוא עדן עין לא ראתה. ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ג קצ"ג ב') עצות מרחוק מאן נינהו תרי בדי ערבות דכל עיטא דנביאי מתמן אתיא, וזה נקרא בזוהר הקדוש נצח והוד שמשם יניקת הנביאים (וכ"כ בתיקונים ריש הקדמה תרי בדי ערבות תרי נבואי קשוט) והם כנגד משה ואהרן, וכוליא ימנית כנגד משה שושבינא דמלכא שהוריד התורה מן השמים, ובכוליא שמאלית בחודש אב שבראש חדש אב נפטר אהרן שהוא שושבינא דמטרינותא, והוא שורש תורה שבעל פה לתקן הרב כעס על ידי הרב חכמה, ושם העסק להוריק הרע מהלב כסיל לשמאלו,

ובחודש זה כוליא ימנית היועצות לטובה צריך האדם להמליך אות ו' אות אמת ולטהר מחשבות והרהורי הלב, ויכניס בו השי"ת קדושתו העליונה:

## פרק ג

**שמות** החדשים עלו מבבל (כמ"ש בירושלמי ר"ה וב"ר פ' מ"ח) דלא מצינו במקרא שם לחודש רק שם המספר ראשון שני וכדומה, רק דחודש זה נקרא במלכים בבנין בית המקדש זיו, ואיתא בגמרא (ר"ה יא.) בירח שנולדו בו זיותני עולם לר' יהושע דסובר דבניסן נולדו האבות, ולמה נקרא אייר זיו ולא ניסן, ופירש"י כשנתחדש אייר נולדו כבר בניסן, וק' דיותר הו"ל לקרות לניסן זיו שנולדו בו האבות, אך בענין דזיותני העולם נקראו האבות מפני שהם מאירים מופיעים לעולם שהוא מדת מלכות עלמא תתאה, כי תכלית שמים וארץ היה כדי שיהיה אומה ישראלית שיכירו כח מלכותו, וכשנברא אדם הראשון היה נצרך להיות הכל כמו ישראל, ואח"ז כשנתקלקל, נשארו אומה ישראלית שנברא העולם בשבילם ונקראו עולם, והאבות הם המופיעים ומאירים לעולם שהוא הכנסת ישראל, וזיו הוא אות ו' משה"ק שהוא הבריו התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה מכ"ע עד מלכות, ויעקב אבינו כ' תתן אמת ליעקב דא אות ו' דאיקרי אות אמת (כמ"ש בזהר ר"פ ויקרא) והיא מרכבה למדת תפארת, אמת זו תורה (ברכות ה.) וכן בגמרא (שם נח.) והתפארת זו מתן תורה, ויעקב מרכבה למדה זו והוא נקרא זיו כמ"ש זיוא דז"א. והיינו זיו השמש האור מהשמש ויעקב אבינו ע"ה נקרא שמש (כמ"ש ב"ר פ' ס"ח ונת' למעלה מא' א), ואיתא (במ"ר איכה ב' א') השליך משמים ארץ תפארת ישראל כו' כלום אתם מקניטים אותי' אלא בשביל איקונין של יעקב שחקוקה על כסאי כו' ונקרא יעקב תפארת ישראל שהיה לי דמות אדם, כמו אדם הראשון קודם החטא, ואחר שנקרא שמו ישראל אז גם אברהם ויצחק נקראו בשם ישראל כמ"ש (ב"ר ר"פ תולדות) ונקראו כל האבות זיותני עולם שמאירים לעולם שהוא מדת מלכות, וכן ו' כולל כל הו' מדות שהם חג"ת שהאבות מרכבה להם. רק יעקב נקרא ביחוד ישראל והוא ו' אות אמת שהוא רזא דאבהן וכללא דלהון כמ"ש (בזח"א ר"ז א), והנה מהר"מ אלשקיר הביא בשם רב האי גאון שנקרא אות ו' מלשון ווי העמודים, וגם צורתו כצורת ווי העמודים והוא מלפף ומחבר ב' דברים ביחד, וזה ו' הבריח התיכון שהוא מבריח מן הקצה אל הקצה מכ"ע עד מדת מלכות שנקרא עולם, וכן יוסף נקרא גם כן ו' וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קפב ב) ותרוייהו אזלו כחדא ודא הוא רזא דאות ו"ו דאזלו תרוייהו כחדא כו' והיינו דיוסף הוא ו' זעירא ו' המילוי שמדתו יסוד כי כל בשמים וארץ ומתרגמינן דאחיד בשמיא וארעא שמחבר מדת שמים שהוא קוב"ה וארץ מלכות, ויעקב ו' רבתי הבריח התיכון מבריח

מן הקצה כו' עד כ"ע כמ"ש בזה"ק (ח"ב י"ד ע"ב) עביד לאברהם כו' ליעקב ברזא דדעת, ודעת הוא פנימיות מכ"ע וכן כל חודש נברא באות מיוחד כמ"ש בסי"צ וחשב חודש אייר המליך אות ו' בהרהור כו' ואייר בשנה כו', וכן בימי הספירה מתחיל תמיד בר"ח אייר שבוע ג' שהוא כנגד מדת תפארת. וחודש אייר היא מחבר חודש ניסן שהיה התחלת צמיחה כנסת ישראל, שזכו לזה אחר מכת בכורות שהיה כנגד מדה עשירית. ואז זכו ישראל למדת כ"ע איהו כתר מלכות. והתכלית היה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את הא' וגו', והיינו מ"ת שהיה בסיון וחודש אייר המחבר חודש ניסן עם חודש סיון, וז"ש בזוהר הקדוש (ח"ג נ"ח סע"א) זמנין אית בשתא דרעוא אשתכח וכו' וכ' מהרח"ו ז"ל בהגהות אדר ניסן אייר סיון. והנה אדר וניסן הם חדשי הגאולה (כמ"ש מגילה ו:) מסמיך גאולה לגאולה עדיף. וסיון ניתנה בו תורה, אך חודש אייר לא מצינו טעם שחשבו בין ד' החדשים שמצד החסד, אך הוא ו' המחבר חודש ניסן וסיון, והיינו שכל ימי הספירה הם הכנה למתן תורה, וכמ"ש האריז"ל שבליל פסח נתגלה האור רק נעלם, ואחר כך בימי הספירה מתבררים להיות מזוקק שבעתיים ז"פ ז' ועל ידי זה זכו למתן תורה שהורידו האור למטה תורה אור, והעיקר הוא בחודש אייר שנברא באות ו' שמחבר חודש ניסן וסיון וכאמור:

**והנה** כשנאמר פ' החודש הזה לכם במצרים בר"ח ניסן היה עוד קודם מכה עשירית ולא זכו עוד ישראל להיות כנסת ישראל, ורק למשה ואהרן נאמר החודש הזה לכם, וכמ"ש במדרש (שמות רבה פ' ט"ו) לפי שקידש החודש בג' וכו' אמר הקב"ה למשה ולאהרן אני ואתם נקדש את החידש כו' וכ"כ בספיקתא (לפ' החודש) נתעטף כו' והעמיד למשה מכאן ולאהרן מכאן וכו', ורק בר"ח אייר שהיה החודש הראשון שאחר מכת בכורות שהיה כבר כל שיראל בבחינת כנסת ישראל סיהרא דמקבלא משמשא אז נקרא חודש זה זיו שנולדו כבר האבות בניסן שהם זיותני עולם והיינו אור השמש שמאירים לכנסת ישראל שנקרא עולם כאמור, ועיקר הזיו הוא יעקב שהוא נקרא שמש אף כשהיה שמו יעקב כמש"נ כי בא השמש אתא שמשא, רק אחר שנקרא שמו ישראל, אז גם יצחק ואברהם נקראו ישראל כאמור, והם כלם זיותני עולם, וז"ש במ"ר (ר"פ ויצא) ויצא יעקב וכי לא יצא משם אלא הוא כו' יצא משם פנה זיוה פנה הדרה כ'ו ודכותה ותצא מן המקום כו' וכי לא יצא מן המקום אלא היא כו' יצא משם פנה זיוה פנה הדרה ואחר כך מק' ניחא דתמן לא היתה אלא אותה הצדקת בלבד אלא הכא דהוה יצחק ורבקה כו' ויש להבין למה נטר בקושיא זו עד שהביא הדרשה לגבי נעמי ואחר כך מק' דגבי יעקב הא הוי יצחק ורבקה ולמה לא הקשה כן כשדרש על יעקב פנה זיוה כו', אך מקודם היה

אפשר לומר דרק יעקב נקרא זיו שהוא זיו העולם שנקרא שמש אף כשהיה נקרא יעקב וכמש"נ כי בא השמש אתא שמשא כו' מה שאין כן יצחק שלא נקרא זיו עד שנקרא שמו ישראל ואז גם יצחק נקרא שמו ישראל וכמו שהביא המ"ר שנקרא שמו ישראל ביציאת מצרים. והיינו שגם הם היו דיוקנו של אדם הראשון דמות אדם שעל הכסא מה שאין כן אז רק יעקב נקרא זיו ושפיר אמר כשיצא יעקב פנה זיוה, מה שאין כן אחר שדרש גם על נעמי ותצא שפנה זיוה משום דהיתה צדקת פנה ביציאתה זיו מן המקום שפיר מקשה ניחא דתמן גבי נעמי לא היתה רק אותה הצדקת ברם הכא דהוה יצחק ורבקה צדיקים ועדיין לא פנה זיו של אותו המקום ביציאת יעקב, ומשני לא דומה זכותו של צדיק אחד וכו', אבל אחר כך שנקרא גם יצחק ואברהם ישראל והם גם כן בכלל תפארת ישראל נקרא חודש אייר זיו שאז באתחדתיתא דסיהרא שהם ישראל שנקראו כנסת ישראל כבר הופיע לכנסת ישראל אור האבות שהם זיותני עולם. ונקרא אייר זיו בהתחלת בנין בית המקדש שנקרא חדר המטות ששם יחוד קוב"ה וכנסת ישראל, ולכן נקרא אז החודש זיו שהופיעו האבות זיותני עולם מאור השמש לסיהרא:

**ואיתא** בס' יצירה המליך אות ו' בהרהור דאיתא בכהאר"י הק' דימי הספירה תיקון לפגם הברית וכ' רמז ע"ז עמ"ר בגי' קר"י, והיינו דעיקר הגליות לתקן פגם זה שהוא שורש הקלקול של הנחש להרגיש הנאת עצמו, ועל זה היה גלות מצרים שהוא ערות הארץ אשר בשר חמורים בשרם וגו' ויוסף נמכר לשם לעבד להתברר במדתו, ושם היה נפשות דור המבול שזה בא על פגם זה, כמ"ש (נדה יג:) בני מבול נינהו ונגזר עליהם היאורה תשליכוהו. ואחר כך בקי"ס נתבררו ישראל בצדקתם ועמך כלם צדיקים, וכמ"ש (בשיר השירים ד' י"א) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו, וז"ש במדרש (תהילים קי"ד:ג') ובזוהר הקדוש (ח"ב מ"ט א) הים ראה וינס ראה ארונו של יוסף יורד לים והיינו שכל ישראל מבוררין במדת צדיק יסוד עולם ועמך כלם צדיקים וכמ"ש (ב"ר ויחי) איש אשר כברכתו ברך אותם שכלל כולן כו' שכל אחד מהשבטים כלול מקדושת כל השבטים, ואחר כך בימי הספירה מתבררין להיות מזוקק שבעתיים והעיקר בחודש אייר שנברא באות ו' והיינו ו' רבתי מדתו של יעקב שהיה כמו אדם הראשון קודם הקלקול דכ' בי' ולא יתבוששו וכן יעקב אבינו ע"ה לא מת (כמ"ש תענית ה:) שלא ידע כלל מעטיו של נחש שהוא להרגיש הנאת הגוף (ונת' במ"א), ומדת יעקב תתן אמת ליעקב ושפת אמת תיכון לעד שיהיה כן לעולם, ואמר המליך אות ו' בהרהור שזה עסק אף לגדולים וכמ"ש התוס' (בחולין לז:) דחשוב לי' רבותא ליחזקאל משום דאמרינן ג"ד אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה וכו', והיינו הרהור בהיתר

דכשמתכוין רק להנאת עצמו נקרא עבירה הרהור שיכול לבוא ח"ו לידי עבירה, וע"ז בא בפסח העומר שהוא מן השעורים שהוא מאכל בהמה כמ"ש (בסוטה יד.) כשם שמעשי' מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה, והיינו שפגם זה מעשה בהמה כשאין המכוון לש"ש כמ"ש (חגיגה טז.) שלשה כבהמה כו', ומקריבין המאכל בהמה להשי"ת שישראל יש להם מכון בזה לש"ש ויש בו קדושה, ואחר כך בימי הספירה מתבררין בזה להיות מזוקק שבעתיים, והעיקר בחודש הזה שנברא באות ו' שהוא אות אמת ושפת אמת תיכון לעד שיהיה כן לעולם, וזהו ו' המחבר ניסן שהיה יציאת מצרים מצד החסד והיה כנגד אברהם אבינו ע"ה שהיה התחלת האור (כש"ש ב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם לתכלית חודש סיון שהיה מ"ת דכ' אני אמרתי אלקים אתם חירות ממ"ה ומהס"ת גם מיצר הרע שהוא המ"ה כמ"ש (ב"ב טז.) ואז הורידו ד"ת שהוא תורה אור לארץ, וזה המליך אות ו' בהרהור לתקן אף ההרהור שהוא רבותא גם ביחזקאל, והיניו שלא ידעו כלל מהנאת הגוף ויהיה הכל בקדושה, וזה עיקר העסק בחודש זה לטהרנו מקליפותינו ומטמאותינו שהוא שורש קלקול הנחש שהכניס באדם להרגיש הנאות, וכשמתקנין זאת בחודש הזה על ידי זה נוכל לזכות למתן תורה בסיון, וחודש זה מתחיל בשבוע ג' נגד מדת תפארת שהיא מתן תורה שבזה החודש העיקרה הכנה למתן תורה וכאמור:

## פרק ד

**בזה"ק** (במדבר קי"ז ב) באחד לחודש השני בשנה השנית כלא חד והאי איקרי חודש זיו רמז להאי ירחא ושתא דנהיר לסיהרא דהא כדין עלמין כלהו אשתכחו בשלימו וכו, ונראה דהמכוון כמו שאמרנו שבשנה הראשונה כשנאמר החודש הזה לכם עדיין לא נקרא ישראל כנסת ישראל, שהיה עוד קודם המכה עשירית שלא נשלמו עדיין בכל העשר מדות ורק למשה ואהרן נאמר החודש הזה לכם ראש חדשים והוא (כמש"א כ"פ) שנקרא ר"ח מפני שהוא ראש של החודש דבתר רישא גופא אזיל (עירובין מא.) והיינו שכלול בו כל קדושת החודש, וניסן ראש חדשים שכולל קדושת כל החדשים, ואז בשנה ראשונה לא הופיע ר"ח בכל החדשים עוד כאמור. רק בשנה השנית דאז ניסן שהוא כנגד אברהם שהיה התחלת האור (כמ"ש בב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם וכן כל האבות זיותני עולם שמאירים לעולם ואז נהיר לסיהרא, וז"ש דהא כדין עלמין כלהו אשתכחו בשלימו שתכלית העולם להיות מלכות שמים ניכרת ע"י אומה הישראלית שמקבלין עול מלכותו ית' וזה נקרא עולם. וזהו עולם חסד יבנה שנברא באברהם כמ"ש (ב"ר פ' י"ב) בהבראם באברהם, ואמר אחר כך בזוהר הקדוש (שם סע"ב) לחדש השני דאיהו זיווא דברכאן דעלמא כו' וע"ד איקרי חודש זיו דזיוא דכלא נפיק מיני' וע"ד כ' יברכך

ה' מציון וכלא חד מלה כו'. נראה מזה"ק שמ"ש בס' יצירה המליך אות ו' וכו' ואייר בשנה היינו ו' זעירא ו' המילוי שהוא מדת יוסף, יוס"ף בגי' ציו"ן והוא זיוא דברכאן שכן יעקב אבינו אמר לו בך יברך ישראל ונאמר בברכתו ו' לשונות של ברכה ואמר תהיין לראש יוסף, וז"ש כי שם ציוה ה' את הברכה וגו', ויוסף נקרא יפה תיאר שהיה לו גוף נקי ונק' זיו, והביא אחר כך בזוהר הקדוש (קיח א') פסוק כטל חרמון שיורד על ההרי ציון וגו' והיינו מטלא דעתיקא, שההמשכה מכ"ע למדת מלכות היא ע"י יוסף, והיינו טל תורה שבעל פה שהוא מאור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה (כמ"ש בתנחו' נח ג. וכ' אור זרוע לצדיק שלזכות לאור הראשון צריך להיות מדת צדיק, וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קסו ב) האי אור זרע לי' קוב"ה כו' ועבד לי' שורין ע"י דהאי צדיק דאיהו גננא דגינתא כו', ואמר ודא הוא נהירו דעלמא דכ' מציון מכלל יופי וגו' והיינו מדת יוסף שנקרא יפ"ת והוא מכלל יופיו של עולם, ואמר הופיע נהיר כד"א הופיע מהר פארן, והיינו דשם נאמר מקודם וזרח משעיר שהוא אור החמה שנקרא זריחה כמש"נ וזרח השמש ואו"ה מונין לשמש, וכ' הופיע מהר פארן דבני ישמעאל מונין ללבנה (כמ"ש זח"ג רפא ב'), וזה נקרא הופיע זיו החמה האור ולא השמש ממש, ומייתי מינה דהופיע הוא זיו השמש. ומסיק כדין הוא שלמא דכלא שלמא דעילא ותתא הה"ד יהי' שלום בחילך וגו', דיוסף מדתו שלום (כמ"ש בזח"א קצז ב' ונת' קדושים מי"א) ויוסף גם כן ו' המחבר שמים וארץ, ו' הכולל כל האבות, וה' מדת מלכות כנסת ישראל סיהרא דמקבלא משמשא (כמש"נ לעיל מ"ג). וז"ש בהג"ה רח"ו עמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב יא ב) דלא אשתמודע משה בזהרא עלאה עד ג' ירחים וכ' רח"ו כי ניסן אייר סיון הם חג"ת וניסן חסד שאז היה יציאת מצרים שהיה רק מחסד הש"י ויציאת מצרים היה בזכות אברהם ולו נאמר הגלות והגאולה, ותפארת סיון שאז היה מתן תורה וכמ"ש (ברכות נח:) והתפארת זו מ"ת, אך מ"ש דאייר גבורה. הוא שמרמז לתורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס, ולזכות לאור תורה שבעל פה צריך להיות גבור הכובש את יצרו, שהוא מדת יוסף שאמר את האלקים אני ירא, והוא ממדת גבורה פחד יצחק, והיינו לתקן להבא להיות גבור הכובש את יצרו, וכן איתא בפע"ח דד' החדשים הם כנגד ד' אותיות הוי"ה ואייר כנגד ה' עלאה בינה שהוא בינה לבא כמש"נ ולבבו יבין ושב, והיינו לתקן העבר לטהרני מקלפותינו וכו' ולתקן שורש קלקול הנחש שהיה להכניס הרגשת הנאת עצמו, וזה הכנה למתן תורה כמ"ש טהרה מביאה לידי קדושה ואיתא בירושלמי (פ"ג דשקלים) וכן במדרש (שיר השירים א' א') מדכ' וטהרו וקדשו, וקדושה היינו ד"ת וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קכא א) אורייתא מחכמתא נפקת מאתר דאיקרי קודש וכו' וחשב בפע"ח

המלאך של החודש הזה גבריאל שהוא ממדת הגבורה, והיינו להיות גבור הכובש את יצרו אלהבא, ואיתא בזוהר הקדוש (שם) וכל מאן דאתי מסטרא דשמאלא הכי אקרי והיינו דאיקרי לילה וכמ"ש בהג"ה רח"ו:

**ובזה** מובן מ"ש בפירש"י (ר"ה יא.) בתי' הב' א"נ דזמנין דניסן דתקופה נמשך בתוך אייר של לבנה, וקשה הא לכו"ע נולד יצחק בפסח ופסח הוא בניסן דלבנה, אך נראה מזה דרק אברהם ויעקב נקראו זיותני עולם, דאברהם היה התחלת האור כמ"ש (ב"ר) יהי אור זה אברהם, והוא התחיל בד"ת מעצמו כמ"ש במדרש (שם פ' ס"א) אב לא למדו ורב לא היה לו כו', ויעקב אבינו מדתו אמת ואמת זו תורה כמ"ש (ברכות ה:) ונקרא שמש כמש"נ כי בא השמש וכמ"ש בב"ר, אבל יצחק קבל החכמה מאברהם אבינו ע"ה ונקרא לילה סיהרא דמקבלא משמשא, ומדתו גבורה תורה שבעל פה וכמ"ש בתק"ז (הק' ט' ב' פ' רביעאה) וכד אתנטלת מגבורה אתקריאת תורה שבעל פה וכ"כ (ת' כ"א ל"ה א) ושמאלא אתיהבת אורייתא דבעל פה דאיהו נוקבא. וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"א קמ"ב רע"ב) ולחושך קרא לילה דא יצחק וכו', וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב מ"ב סע"ב) עבד לאבהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבינה כו', והיינו תורה שבעל פה דאתיא מגבורה דתמן גבורי מלחמה, וכמ"ש (תנחו' נח ג) וכי מה גבורה יש בב"א ההולכים בגולה אלא אלו גבורי תורה שכן נאמר בה ע"כ יאמר בספר מלחמות ה' וכו', והיינו בתורה שבעל פה ומש"ה יצחק אינו נקרא זיו ובזה מובן הא דאמר בגמרא (ר"ה שם) דמק' לזה הכתיב בחודש זיו ומשני דאית בי' זיוא לאילנא ולמה לא משני מפני שנולד בו יצחק דלכו"ע יצחק נולד בפסח, אך יצחק לא נקרא זיו שהוא היה מדתו לילה תורה שבעל פה ולא זיו העולם שהוא זיו השמש להאיר לאחרים:

**והנה** בגמרא אמרו דלר"א שבתשרי נולדו האבות נקרא ירח האיתנים שנולדו בו איתני עולם, וצריך להבין דלמה לא נקרא תשרי זיו שנולדו בו זיותני עולם, אך י"ל במחלוקתם כמ"ש התוס' (שם כז.) לענין מחלוקותם בבריאת העולם דאו"א דא"ח דבתשרי עלה במחשבה להבראות ולא נברא עד ניסן והיינו הרת עולם. וכן במחלוקת זה גם כן י"ל שההריון היה בתשרי והיינו כמו שהיה במחשבה שלא יהיה קלקול כלל, ואז נקראו האבות איתני עולם כמש"נ איתן מושביך שלא יוכלו להזיז כלל שלא יהיה שום טענה. אך כפי הלידה שצפה הש"י שאין העולם מתקיים וצריך שיתוף מדת הרחמים מפני שיקלקלו, אז אף אברהם אבינו ע"ה שרצה להכניס כל העולם תחת כנפי השכינה לא הועיל רק לימי חיו (כמ"ש בפרדר"א פ' כ"ט). וכן יעקב אף שמטתו שלימה מ"מ רק לעתיד יתברר ועמך כלם צדייקם ולע"ע יש עליהם קטרוגים עוד, ונקראים רק זיותני

עולם שמאירים לכנסת ישראל שהם בראשית המחשבה בשביל ישראל שנקראו ראשית אך מ"מ יש עוד קטרוגים על ישראל ונקראו זיותנים, ולא איתנים. ויצחק אבינו ע"ה היה מדתו הגבורה והצמצום ולא מצינו בו שרצה לגייר גרים רק ברמז נדרש מגורי אביו מגיורי אביו כמ"ש במ"ר (ר"פ וישב). ולא היה מדתו להכניס כל העולם תחת כנפי השכינה. רק בצמצום מי שהיה מבורר אצלו שישאר כך. והוא מרכבה למדת בינה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב י"ד ב) ליצחק ברזא דתבינה, ובינה דינין מתערין מנה כמ"ש בזוהר הקדוש (שם ס"ד סע"א). לכן לר"א נקרא חודש אייר זיו רק משום זיוא דאילנא ולא משום לידת יצחק. ובפע"ח חשב ג' שבועות הראשונות דספירה נגד חב"ד. והתחלת חודש אייר שהוא שבוע ג' בספירה דעת. והמכוון גם כן כאמור דדעת היא שער הנ' מנשע"ב שנגלה לבעלי תשובה, ודעת הוא רוח הקודש (כמ"ש בפירש"י תשא) והיינו תורה שבעל פה (כמ"ש הרמב"ן ב"ב יב:). ובזוהר הקדוש (ח"ג סא א) והאי זאת כו' איקרי קודש ואיקרי חכמה. והיינו חכמה תתאה, מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וקראן לה רוח הקודש כלומר רוח מהאי קודש דלעילא. ומ"ש וקראן לה רוח הקודש עדמ"ש בגמרא (מגילה יד:) וכן בזוהר הקדוש (ח"ג קסט ב) ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש. וז"ש במדרש (רות"נ חוקת) דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחביריו, שמשה רבינו לא ידע כלל מרע שהיה כמו יעקב אבינו ע"ה וכמו אדם הראשון קודם הקלקול דכשנולד נתמלא הבית אור (כמ"ש סוטה יב.). מה שאין כן ר"ע שאמר ע"ע (פסחים מט:) כשהייתי ע"ה והוא בחי' בע"ת. וכ"כ אוהב ישראל שחודש זה מסוגל לתשובה. וכ' רמז שהעולם מחזיקין אותו לזמן רפואה ועיקר הוא רפואת הנפש. ובאמת יש רמז בגמרא (שבת קמז:) כלהו שקיינו מדיבחא ועד עצרתא מעלו והעיקר רפואות הנפש הוא לטהרנו מקליפותינו כו' שהוא מחץ מכתו של עולם ירפא (כמ"ש ב"ר פ"י) והיינו לתקן העבר. וזהו על ידי התורה שבעל פה שהיא הרב חכמה. והחודש הזה הוא נגד בינה שהוא תשובה עלאה וכמש"נ ולבבו יבין ושב. ונברא באות ו' זעירא מדת יוסף שהוא מדת היראה, ולהיות גיבור הכובש את יצרו מדת יצחק אלהבא, וזהו שנברא החודש באות ו' והמליך אות ו' בהרהור וכאמור:

## פרק ה

**בס'** יצירה המליך אות ו' בהרהור כו' ואייר בשנה וכוליא ימנית בנפש כו' ההבדל שבין הרהור למחשבה דמחשבה במוח והרהור בלב, כמו שמצינו (ברכות כ:) מהרהר בלבו, ובלב יש לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו, הש"י שוכן בלב ישראל, וכמ"ש (שיר השירים ה' ב') ואיכן מצינו שנקרא הקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכ' צור

לבבי וחלקי אלקים לעולם, והיינו שכינה, אני ה' שוכן בתוך בני ישראל, ומ"ש במדרש הקב"ה לא דקדקו בין קוב"ה לשכינה, וכן מורה הפסוק שהזכיר שם אלקים, וכל אלקים שבמעשי בראשית הוא שם א"ד, פי' אלקים בעל הכחות כלם והוא שם א"ד, וכמ"ש (זח"א קע"ב ע"א) אספקלריא דלא נהרא דבה אתעביד עבידתא דעלמא, ואיתא בזוהר הקדוש (שם קנ"א ע"א) דאית אלקים חיים מסטרא דיובלא ה' עלאה, אלקים ה' תתאה, שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה' ע"ב) ונקרא לב (כמ"ש יומא עב:) ובינה לבא היינו כשנכנס למעמקי הלב, ואמר המליך אות ו' בהרהור היינו שיופיע אור הוי"ה, והוא עדמ"ש בת"ז (תי' מח) זכאה מאן דעבד לון דירה בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע, שבלב יש ב' חללים ויצר הרע יושב בין שני מפתחי הלב (כמ"ש ברכות סא.) וכנגד זה שוכן השי"ת בלב, ולבי ער, לב חכם לימינו, דש"ז (סוכה נב:) יצרו ש"א מתגבר עליו בכל יום וכו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו א"י לו, שם הקב"ה דייקא, שגם בפסוק נזכר שם הוי"ה לא יעזבנו בידו, המליך אות ו' בהרהור יחוד ו"ק, שבת עלאה כולל כל ג"ר כש"נ כי תבא חכמה ללבך ודעת א' תמצא, וכשזוכין לשבת עלאה אתפני מתמן יצר הרע (כמ"ש בת"ז שם). חודש ניסן נברא באות ה', ה' תתאה כנסת ישראל, שאז קבלו עול מלכותו, ובמ"ת אז היה היחוד וזכו להתגלות הוי"ה פנים בפנים דבר ה' עמכם, ובא חודש אייר באות ו' אות אמת (כמ"ש זה"ק ר"פ ויקרא) ושפת אמת תכון לעד, שיוקבע לעולמי עד, דבאייר הי' ההכנה למתן תורה שאז פנים בפנים דבר ה' עמכם, ובאייר היה הכנה על ידי המן דאיתא (תנחומא בשלח א') ויאכלו את המן וישתו מי באר והתורה מתישבת בגופן וכן היה באייר מחיית עמלק דכ' ויחלוש יהושע וגו' והיא הכנה למתן תורה על ידי שיבערו היצר הרע, עמלק הוא יצרא בישא (כמ"ש זח"ג ק"ס א) וזה הכנה למתן תורה, שבאייר המליך את ו' מלוכה וממשלה, ה' לא יעזבנו בידו ויחלוש יהושע וגו', ובסיון היה היחוד הוי"ה שוכן בתוך בני ישראל ואתפני מתמן יצר הרע אני אמרתי אלקים אתם, וחשב כוליא ימנית בנפש, שבכליות ב' כליות א' יועצתו לטובה וא' יועצתו לרעה ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו (כמ"ש ברכות סא.), וכבר אמרנו שהאברים שבראם השי"ת היו רק לטובה, בלב כסיל ברא הקב"ה יצר חשק נפלא שיהיה לו חמודא דאורייתא כמו שיהיה לעתיד, וכמ"ש (בזח"א קלח א' במה"נ) דאלמלא יצר הרע חדוותא דמשעתא לא ליהוי, וז"ש במד"ת (בראשית ז') אתה עושה אותו רע, וכן הכוליא שמאלית נברא שיכוף האדם יצרו ויבער הרע מלב כסיל לשמאלו, וחודש אייר נברא בנפש כוליא ימנית שיועצתו לטובה, וכ' הן אמת חפצת בטוחות, היינו כליות

ושפת אמת תכון לעד שישאר הקדושה לעולמי עד, וזה נגד אייר שבו ההכנה למתן תורה כאמור:

**וגירסת** הגאונים בניסן המליך אות ה' בראי', ובאייר המליך אות ו' בשמיעה, והענין כמו ששמעתי מרה"ק זצוק"ל שבניסן היה רק מחסד ד' והיה התגלות רק לפי שעה בליל יציאת מצרים ואחר כך נעלם. ובקי"ס זכו רק לראי' כמ"ש (מכילתא וזה"ק בשלח) ראתה שפחה על הים וכו' ונעלם מהם גם כן אחר כך האור, וכענין חוזק החסידות בתחלתו. שאמר רבינו ר' בינם זצוק"ל שעז"נ אל תאמר שהימים הראשונים טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת ע"ז. שהיא בא רק בשאלה, שמראין לאדם מה שיוכל לקנות על ידי יגיעתו. ובסיון זכו בקנין. ואמר שאייר נברא באות ו' שכ' בשם רב האי גאון ז"ל דהו' מחבר נקרא ו' מלשון ווי העמודים וכן צורת הו' כווי העמודים, וכן תמיד אות ו' מחבר התיבות. וכן חודש אייר מחבר חודש ניסן וחודש סיון שיזכו בסיון בקנין במה שזכו בניסן בראי'. וז"ש בניסן בראי' ובאייר בשמיעה, שהשמיעה קבלה בלב כענין מה שמצינו בגמ' לא שמוע לי כלומר לא ס"ל, וז"ש באייר המליך אות ו' בשמיעה, וגיר' הגאונים בחודש אייר מרה בנפש. והענין עפמ"ש בת"ז (חי' מ"ח) עציבו דטחול וכעס דמרה, והשי"ת שברא המרה מהס"ת הוא לטובה כמו שאמרנו, והיינו עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ב ב) רוגזא דרבנן טב איהו לכל סטרין. ועיקר הרוגזא נברא להרגיז על היצר הרע כמ"ש (ברכות ה:) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, רוגזא דרבנן עפמ"ש (תענית ד:) צ"מ דרתח אורייתא מרתחא לי' שנאמר הלא כה דברי כאש, והוא הרב חכמה להרגיז הרב כעס, שבניסן זכו ישראל לאור אך ההכנה למתן תורה צריך לבער הרע. ועל זה בא חודש אייר אותיות יירא לבער היצר הרע ולהרגיזו, ועל ידי זה יזכו בסיון למתן תורה שיזכו לחכמה ללב חכם מצד השי"ת מסטרא דעץ החיים:

**וגירסת** הראב"ד ז"ל בניסן יד ימין ובאייר יד שמאל, והוא עפמ"ש (פתח אלי') חסד דרועא ימינא גבורא דרועא שמאלא, ניסן יציאת מצרים מצד החסד, ועליו נתבשר אברהם אבינו שמדתו אהבה כש"נ אברהם אהבי, ואייר אותיות יי"א שהוא מצד הגבורה שאז זמן הספירה שהיא לטהרנו מקליפותינו וכו' דהוא הטהרה מרע, והשמירה ממל"ת שבא מיראה, כמ"ש בירושלמי (הובא בתוס' סוטה כב:) עשה מיראה שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא מבעט, ועיקר תוקף ימי הספירה בחוד אייר, שבניסן יש קדושת החג שבא מצד החסד ואהבה, ובסיון יש קדושה מחג הבא, ועיקר ימי הספירה באייר שאז זמן ההשתדלות מצד האדם ביראה כדי להתטהר ולהתקדש, והוא מדת יצחק פחד יצחק דרועא שמאלא, ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קעה ב) וחסד עלאה נפקא מחכמה, גבורה

דאיהו דינא תקיפא נפקא מביצה בן י"ה אב ואם ובן בגוייהו כמ"ש (אדרא האזינו רצא), וכ' חסד לאברהם שהוא מחכמה קודש עלאה קדושה. וחודש אייר נגד בינה תשובה עלאה. לטהרנו מקליפותינו. וזהו מ"ש המליך אות ו' ביד שמאל שהוא גבורה דנפקא מבינה לתקן על ידי תשובה ולהטהר. ואף דטהרה מביאה לידי קדושה (כמ"ש ע"ז כ:) ובירושלמי (פ"א דשבת ה"ג) מפיק לה מדכתיב וטהרו וקדשו. וזהו מצד האדם שעיקר ההשתדלות ביראה כמ"ש מה ה"א שואל מעמך כ"א ליראה, ואחר כך בא האהבה ממילא מצד השי"ת כמ"ש מרבינו ר"ב זצוק"ל שכן דרכו של איש וכו', אבל מצד השי"ת אנכי כלל המ"ע. ואחר כך לא יהיה כלל מל"ת. ובדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שיר השירים פ' ישקנו). ואף שהראב"ד ז"ל לא הזכיר בכל חודש אחד מי"ב כחות שבאדם, מ"מ ממה שחשב ברפ"ה י"ב פשיטות יסודן ראי' שמיעה כו' נראה שראי' נגד ח' ניסן ושמיעה נגד אייר כגי' הגאונים, דאלו לגיר' האריז"ל חשב שם הסדר שיחה הרהור כו', והראב"ד ז"ל חשב גם כן הי"ב שבטים לכל חודש שבט אחד, וחשב לחודש ניסן ראובן ע"ש כי ראה ה' בעני, ולחודש אייר שמעון ע"ש כי שמע ה' כי שניאה אנכי וגו', וגם האריז"ל שחשב השבטים כסדר הדגלים וחשב ראובן לחודש תמוז ושמעון לחודש אב גרים בחודש תמוז אות ח' בראי' כו' ותמוז בשנה, ואחר כך ט' בשמיעה כו' ואב בשנה. והענין דניסן מצד חסד דרועא ימינא ומצד האהבה, וזהו בראי' נגד ראובן ע"ש כי ראה ה' בעני כי עתה יאהבני אישי מדת האהבה, ואז זכו ראתה שפחה מה שלא ראה יחזקאל, ואף שאחר כך נסתר האור כמ"ש וילכו שלשת ימים בלא מים בלא תורה דאין מים אלא תורה (כמ"ש זח"ב ס' ע"א) מ"מ נשאר מהראיה החשק שעל ידו אמרו נעשה ונשמע וזכו למתן תורה, ואייר ששמיעה נגד שמעון כי שמע ה' כי שנואה אנכי וגו' שאז זמן השתדלות מצד האדם ביראה שלא נהי שנואה במעשים, והשמיעה לתקן שלא נהיה שנואה. וכן ניתן במרה השבת (כמ"ש במכילתא ובגמרא). ובשבת כ' טוב להודות לה', ובפרדר"א (פ' י"ט) שכל שמודה ועוזב ניצול וכו' וכן במדרש (ב"ר סו"פ כ"ב) כך הוא כחה של תשובה כו' פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת כו'. ומצד האדם עיקר השתדלות ביראה וכאמור. וכן בפסוק סור מרע ועשה טוב. אבל מצד השי"ת מקודם אנכי שורש המ"ע. ואחר כך לא יהיה לך שורש המל"ת. וכן סעודת שבת סידר האריז"ל סעודת ליל שבת נגד קדושת יצחק אבינו ע"ה. ובבקר נגד אברהם אבינו ע"ה. כמ"ש שמצד האדם ההשתדלות ביראה ואחר כך זוכין לאהבה מצד השי"ת, אבל הקב"ה ברא נפשות האבות כמש"נ ואקח את אברהם וגו' נולד אברהם ואחר כך יצחק, וכן בניסן זכו לאור מצד השי"ת לפי שעה ואחר כך נעלם תיכף, ובקי"ס ראתה שפחה

כו' מ"מ אחר כך בעו לאסתכלא כמש"נ מדבר שור וכמ"ש בזוהר הקדוש, ורק נשאר להם החשק, ועז"נ זכרתי לך חסד נעוריך וגו' לכתך אחרי במדבר, ועל ידי אותו החשק הקדימו נעשה לנשמע, אך מ"מ יש עוד היצר הרע שיוכל לפתות, ע"ז בא חודש אייר לטהרנו מקליפותינו לתקן ע"י תשובה הכל, וזה הכנה לחודש סיון מ"ת שאז נתבטל המה"מ שהיא היצר הרע (כמ"ש ב"ב טז.) כמש"נ אני אמרתי אלקים אתם (כמ"ש ע"ז ה.). והמכוון מכל הגרסאות אחד, שחודש אייר שהוא עיקר ימי הספירה הוא לטהרנו מקליפותינו וכו'. וזה המליך בהרהור ננצח היצר הרע והוא הכנה להתקדש בקדושה עליונה כמש"נ וטהרו וקדשו (בירושלמי שם) שעל ידי הטהרה מן העבר זוכין לקדושה לעתיד. וכן מורה שמיעה לתקן על ידי תשובה שלא נהיה שנואה במעשה וזה ההכנה למתן תורה, וכן בשבת בסל"ש נופל הפחד והיראה ועל ידי זה זוכין לתשובה ואחר כך בסעודת יום שבת וקדשו:

## פרק ו

**י"ב** צירופי הוי"ה כנגד י"ב חדשי השנה, צירוף הראשון השם כסדר היוצא מר"ת ישמחו השמים ותגל הארץ וזה הצירוף לח' ניסן (כמ"ש בפע"ח ומשנת חסידים). ואחר כך צירוף השייך לח' זה היוצא מר"ת יתהלל המתהלל השכל וידוע. ובודאי לא רק לסימן נקטו הפסוקים שהרי כ' שבכל ר"ח צריך לכוין בשמות הוי"ה בצירוף השייך לחדשו, ובנקודת האותיות שהשם יוצא ממנו בר"ת או בס"ת. ועל כן דפסוק זה שייך לקדושת החודש, והנה צירוף ח' זה י"ו וב' ההי"ן באמצע, נראה דה' ראשונה ה' תתאה ח' חכמה אבא, ואחר כך ה' תתאה עדמש"נ בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא (כמ"ש זח"ג רמ"א א' רנ"ח א) שכינתא תתאה אתקרי ארץ דקוב"ה (שם רמ"ג ב') וכן כ' בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן, באמא כונן ברא (שם רנ"ח) וכן כ' חכמות בנתה ביתה ובגמרא (סנהדרין לח.) זו מדתו של הקב"ה שברא כל העולם כונו בחכמה ואחר כך ה' השכל בינה ה' עלאה, ואחר כך ו' וידוע סוד הדעת ו' הבריח התיכון מבריח מן הקצה וגו', והתחלת הפסוק אל יתהלל החכם בחכמתו וגו' כי אם בזאת, זאת שכינתא תתאה כד"א ולזאת יקרא אשה (זח"ב לז רע"ב). והיינו כמו זה שמפורש לעין ומראה באצבעו. כמו לעתיד (סוף תענית) שכל אחד מראה באצבעו זה הוי"ה, ובקי"ס שכל א' אמר זה אלי, וזע"א (במכילתא) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, וזא"ת היא גם כן מפורש לעין רק היא לשון נקבה כמו תפלה שעומד לפני המלך, וזה ענין מ"ש (זח"א ה' ע"ב) שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה, והיינו שנותן אל לבו שמם"ה עומד עליו וכו' מיד נופל עליו היראה, אך ז"ה מבורר יותר כענין מ"ש (זח"ג ר"ל ע"א) איהו אמת ואיהי אמונה, (ועי' בזוה"ח בתי' ק"י

סע"ד ד"ה בזאת יבא אהרן שכ"מ דכ' זאת קאי על שכינתא והביא גם כן הפ' כי אם בזאת וגו'), ואחר כך כ' יתהלל המתהלל אבא יסד ברתא המתהלל מצד האדם. ואחר כך ה' השכל ה' עלאה מצד השי"ת השכל וידוע שבחיבור מוחא ולבא יולד הדעת, כענין מש"נ כי תבא חכמה ללבך ודעת לנפשך ינעם (ונת' כ"פ), והאריז"ל חשב ו' חדשי ימות החמה דמטרנותא, ושש חדשים דחורף דמלכא, תשרי גולגלתא דז"א, וניסן גולגלתא דרחל (ובס"א דמטרנותא). והיינו עפמ"ש (זח"ג קפו א) ירחא דלכון כסדרא דאתוון אבי"ב וכו' אבל ירחא שביעאה דילי מסופא דאתוון מאי טעמא אתון מתתא לעילא ואנא מעילא לתתא כו', והיינו דניסן מתתא לעילא עדמ"ש (סוטה ה.) אתי דכא והכל מצד השי"ת בניסן יציאת מצרים, גולגלתא כ"ע כמו מכת בכורות שכנגד כ"ע (כשנ"ת כ"פ) וכן קי"ס וכמ"ש (זח"ב נד א) אל"ף אנקיב בחשוכי ואנהיר לכל עיבר ומטו לזיין וזהו גולגלתא דמטרניתא, ותשרי רישא דמלכא אתוון למפריע מעילא לתתא אני את דכא, וזה בא ע"י השתדלות האדם בירח האיתנים דתקופי במצות (ר"ה י"א.) ואחר כך אייר אוזן ימים וסיון אוזן שמאל, והוא על פי מ"ש במדרש (האזינו) האוזן לגוף כקנקל לכלים כו' רמ"ח אברים שבאדם על ידי האזן כלן חיים שנאמר שמעו ותחי נפשיכם, ובכ"מ ימין לטוב ושמאל לרעה כמ"ש לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו, וכן בכליות מסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו (ברכות סא.) וכן למיימינים בה סמא דחיי למשמאילים בה סמא דמותא (שבת פח:) וזה אייר אוזן ימין שמעו ותחי נפשכם, וגיר' הגאונים בס' יצירה בשמיעה ואייר בשנה (ונת' לעיל מ"ה) וסיון אוזן שמאל, עדמש"נ ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמור זה הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמאילו, ובגמרא (מגילה לב. ) למדו מזה שמשתמשין בב"ק כל שאינו קול מורגל קול גברא במתא וקול אתתא בדברא, ואף שיודע שהוא קול אדם רק שאינו קול מורגל, כיון שהשמיע לו השי"ת מהס"ת מורים לו זה הדרך לכו בו, וזה ענין דמצינו בדיק ביניקא וא"ל פסוק לי פסוקך, ואף באנשים פשוטים ואף מאו"ה סמכו ע"ז (כמ"ש בירושלמי שבת פ"ו ה"ט) וזש"נ כי תאמינו וכי תשמאילו, שאף שישמע ממי שהוא מהשמאל ילמיד מזה רק דבר ה' זה הדרך לכו בו, והיינו שהוא רוצה לשמוע אך דבר ה'. וזה קדושת חודש סיון דאיתא במדרש (שמות רבה סו"פ כ"ז) שברתם נעשה הזהרו בנשמע, נשמע היינו שישמעו רק דבר ה', והיינו להוריק הרע מלב כסיל לגמרי, ואז לא ישמעו רק דבר ה', אייר אוזן ימין צירוף השם לח' הזה יתהלל המתהלל יו"ד חכמה. ה' תתאה מלכות. ובגמרא (מגילה יד:) מלכות שלבשתה רוה"ק, ובזה"ק (ח"ג ס"א ע"א) והאי זאת וכו' וקרינן לה רוח הקודש כלומר רוח מההוא קודש דלעילא כו' חכמה קודש עלאה, וזש"נ בחכמה יסד ארץ אבא יסד

ברתא, זאת מלכות פה תורה שבעל פה שהוא על ידי רוח הקודש (כמ"ש רמב"ן ב"ב יב.). וכן זאת תפלה כמש"נ ואני תפלה אני מן א"ד שכינתא (זח"ג רכ"ג רע"א) איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה' ב'), ובכ"מ נדרש בגמרא (ברכות ו: ט: יא:) לשון יראה על תפלה, וזה שאומרים קודם התפלה אד' שפתי תפתח שם זה מורה על יראה כמש"נ ואם אדונים אנו איתא מוראי, וזש"נ אל יתהלל וגו' כי אם בזאת ואז יתהלל המתהלל בכל הג' דברים שחשב, דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (זח"א ר"ב רע"א) ומ"מ יצרו ש"א מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה שעוזר לו א"י לו (כמ"ש סוכה נב.) ולזה צריך תפלה להתפלל לד' שיעזרהו להיות גבור הכובש את יצרו. ועז"נ כי אם בזאת תורה שבעל פה ותפלה, ובמד' (שמות רבה פל"ח) קחו עמכם דברים ואין דברים אלא דברי תורה כו', א"ל אין אנו יודעים א"ל בכו והתפללו לפני וכו', והוא לתקן העבר נצרך תורה ותפלה, וכן לכבוש את יצרו לעתיד צריך גם כן תורה ותפלה. וזש"נ כי אם בזאת תורה ותפלה יתהלל המתהלל יו"ד חכמה ה' מלכות אב יסד ברתא כאמור, ומהיוד מופיע לכל ע"ס כמ"ש בזוהר הקדוש, ואחר כך השכל וידוע ה' עלאה בינה ו' ת"ת והיא בריח התיכון וגו' וידוע דייקא הדעת, השכל עפמש"נ שכל טוב לכל עושיהם לעושים לשמה כו' (כמ"ש ברכות יז.) וזה ה' עלאה ולבבו יבין ושב, שנכנס היראה למעמקי הלב, וכ' אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא, וכ' כי תבא חכמה ללבך ודעת לנפשך ינעם, וזהו וידוע ו' ת"ת כולל כל שם הוי"ה עם תגו של יוד שמורה כ"ע (כמ"ש זח"ג ס"ה ב' י' ב') וזש"נ וידוע אותי אות י' דייקא שהיוד ממשיך מכ"ע, וזהו השתדלות מצד האדם על ידי מדת זאת יראה, וזהו רק אוזן ימין. ואחר כך סיון אוזן שמאל שיהיה אתפני יצר הרע מכל וכל והרע נעשה טוב. וצירוף השם ששייך לח' סיון היוצא מר"ת ידותיו ולצלע המשכן השנית לפאת צפון, צפון רוח שמאל גבורה עלאה נפקא מבינה (זח"ב קעה ב) ג"כ ה' דהשנית ה' עלאה, ובת"ז (ת' מ"ח) כשזוכין לשבת עלאה זכאה מאן דעביד לון דירה בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מן תמן, וזהו אוזן שמאל שאף השמאל גם כן שמעו ותחי נפשכם וכמש"נ ואזניך תשמענה וגו' כי תאמינו וכי תשמאילו:

## תזריע

### פרק א

**ברע"מ** (עקב רע"ג ע"א) אמר בג"ס שבת, רזא דענג ונהר יוצא מעדן וגו' ומאן דלא מקיים לון ואית לי' רשו לקיימן אתהפך לי' לנגע צרעת, וכ"כ בתיקונים (בהקדמה י' ע"א וש"ו) מאן דאית לי' ולא מקיים לי' אתהפך לי' לנגע צרעת, וכן בהיכלות (פקודי רנב ב) בהיכל

זכות חשב אתר אקרי ענג דבהאי אתר כד עייל שבתא מתסדראן כל פתורי דבני עלמא דאקרו. בני היכלא דמלכא וכו' וכד פתורא דב"נ לא קיימא בסדורא דענוגא כו' נטלו לי' ועיילו להאי אתר דאיהו בהפוכא מן דא ואקרו נגע, הענין דג"ס שבת הם ר"ת ענ"ג עדן נהר גן כמ"ש (בזה"ק ח"א כ"ו) והם כנגד קדושת ג' אבות, ומצורע משולח חוץ לג' המחנות שיש בישראל, מחנה ישראל מחנה לוי' ומחנה שכינה, ובמחנה שכינה יש רשות לכל כהנים לכנוס לצורך עבודה, ויש קודש הקדשים שאין רשות לכנוס רק לכה"ג ביום הכפורים, והוא כנגד עתיקא וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קכ"א) אתר דאקרי קודש הקדשים והוא אין שהוא עתיקא, וקדושת המחנות כנגד קדושת הג' אבות. מחנה שכינה כנגד אברהם אבינו ע"ה שהוא היה הראשון שהתחיל להוריד השכינה לארץ (כמ"ש ב"ר פ' י"ט) וכתיב בי' אתה כהן לעולם וכנגדו מחנה שכינה שמיוחד לכהנים, ומחנה לוי' כנגד קדושת יצחק אבינו ע"ה כמ"ש בזוהר הקדוש (שמיני לח ע"א) דיין מסטרא דלואי כו' דגבורה הוא כו' וירתין לואי לסטר שמאלא כו' ויצחק אבינו ע"ה מרכבה למדת גבורה פחד יצחק, ומחנה ישראל נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלימה זכה לקדושת מחנה ישראל היינו שיש קדושה בכל ישראל, והוא הבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה. נהר היוצא מעדן להשקות את הגן, עדן שכל הנעלם אין אתר דאיקרי קודש הקדשים, ומצורע שמשולח חוץ מג' המחנות. היינו שאין לו חלק בישראל. ומש"ה בגחזי שא"ל אלישע וצרעת נעמן וגו' עד עולם. היינו שיהיה משולח לעולם ממחנה ישראל. חשבוהו בכלל שאין לו חלק לעולם הבא שאינו בכלל ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ שמזה למדו שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, ושבת בת מתעטרא באבהן ומתסדראן פתורי דאיקרו בני היכלא, ומש"ה אמר שמי שאינו מקיים הג"ס אתהפך לי' לנגע צרעת:

**ובמד"ר** (פ' זו פ' ט"ו) משל למטרונא כו' א"ל המלך אל תתייראי אלו לעבדים ושפחות אבל את לאכול ולשתות. כך כיון ששמעו ישראל פ' נגעים נתייראו א"ל משה אל תתייראו אלו לעכו"ם אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח, וצריך להבין הא פ' נגעים לישראל נאמר דוקא, ואדרבה עכו"ם אינם מיטמאין בנגעים (כדאיתא רפ"ג דנגעים), גם הפסוק שהביא רבים מכאובים לרשע משמע אף בישראל. ומי שעובר אף על מצוה דרבנן גם כן נקרא רשע (כדאי' יבמות כ.). אך בזה י"ל דרשע הביא במד"ר שרבי קרא על עצמו רבים מכאובים לרשע. והענין הוא דכ' ויאמר אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך. וצריך להבין וכי זהו שכר אם שמוע וגו' והישר וגו' ושמרת וגו' שלא אשים כל המחנה אשר שמתי במצרים, גם קו' הגמרא (סנהדרין קא.) ומאחר שלא

שם רפואה למה, והענין הוא עדמ"ש במדר' (שמ"ר סו"פ כ"ז) שברתם נעשה כו' הזהרו בנשמע. והיינו שיהיה החשק לשמוע ד"ת וזהו אם שמוע תשמע וגו' והאזנת למצותיו שעכ"פ יהיה לכם חשק להיות טוב אף שתקלקלו במעשה בפועל מ"מ הבטוח להם הקב"ה כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, ששם במצרים היו המכות להם רק לעונש שנקרא נגע כמש"נ עוד נגע א' אביא וגו' שהמכה היה בשורש והיה נקרא נגע, ואף דכתיב נגוף ורפוא, הוא נגוף למצרים ורפוא לישראל וכמ"ש (בזוהר הקדוש ח"ב לו ע"א), וכמו שאמרנו שבכל מכה יצאו ישראל מקליפה אחת ונכנסו למדה א' מעשר מדות דקדושה, וזה לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, שאף שלפעמים צריך לבא המכה כנגעים יהיה רק דרך רפואה שיהיה מזבח כפרה, וכמ"ש (ברכות ה:) מזבח כפרה הוי, וז"ש לא אשים עליך שהשי"ת אינו שולח לישראל רק יסורים של אהבה, כמו כל הגליות שהם רק ואוהבו שחרו מוסר, וכמ"ש במד"ר (ר"פ שמות) על גלות מצרים, אף שהיה עבודת פרך ויסורים קשים, דכל שאינו יסורים של אהבה אין הקב"ה מזכיר שמו על הרעה. וכמ"ש במדר' (ב"ר פ' ג') ולחושך קרא אלקים לילה אין כתיב כאן אלא ולחושך קרא לילה (ועי' תוס' תענית ג. ד"ה ואלו). ובפ' תוכחה כתיב כלהו בשם הוי"ה שהוא שם של רחמים, אך שם הוא ואוהבו שחרו מוסר, ונגעים שאינם יסורים של אהבה לא אשים עליך אז רק בזמן כי אני ה' רופאך שהשי"ת שולח הרפואה אחר התשובה, וז"ש (סנהדרין קז.) כל הכי נטרד ההוא גברא, א"ל הקב"ה קבל עליך יסורין קבל עליו אר"י א"ר ו' חדשים נצטרע דוד כו', ואם היה מגיע לו עונש זה למה לא שלח לו השי"ת, ודוד המלך ע"ה ביקש למה הרצועה תלוי' הכוני בה כמ"ש (במדר' תהלים מז' כ"ו). אך עליו נכתב עון פגה"ב שנחשב במ"ר (פ' זו פ' י"ז) על עשרה דברים נגעים באים כו' ועל ג"ע כו' וכ"ה בגמרא (עירובין טז.). ובנגעים אמרו בגמרא (ברכות שם) שאינם יסורים של אהבה, ויש ב' תירוצים בגמרא הא לן והא להו ואבע"א הא בצינעא הא בפרהסיא, וכמ"ש בזה"ק (פ' זו מ"ו ע"א) ואי לאו מחי לי' באתגליא באנפוי כו' שזה אינן של אהבה וב' התירוצים א' המה, דבא"י שטעין שילוח ממילא אף שהנגעים בצנעה מכל מקום הוא בפרהסיא שמשתלח מן המחנה, וטמא טמא יקרא, ואצל דוד המלך ע"ה שהוצרך לעונש נגעים והיה בא"י ופרשו ממנו סנהדרין כמ"ש בגמרא שם והיה פרהסיא, ומש"ה א"ל הקב"ה קבל עליך יסורין, שהשי"ת אינו מייחד שמו על הרעה, ואין השי"ת שולח רק יסורין של אהבה כמש"נ לא אשים עליך רק כשנצרך לזה שיהיה לו למזבח כפרה אז כי אני ה' רופאך, וזה שאמר במדרש כיון ששמעו ישראל פ' נגעים נתייראו, כיון שיכול להיות טומאה כזאת שיוצטרכו לצאת החוצה אף ממחנה ישראל מי יודע אם

יהיה בכלל ועמך כלם צדיקים, א"ל משה אל תתייראו אלו לאו"ה שלהם שולח הקב"ה יסורין שאינם של אהבה רק נגוף למצרים, אבל אתם אם תצטרכו ח"ו ליסורים כאלו יהיו גם כן רק לרפואה למזבח כפרה. ומהס"ת כיון שעונש המבטל ענג שבת שמתהפך לנגע, השכר למי שמתרפא מנגעו ע"י תשובה הוא לאכול ולשתות ולשמוח דמתהפך מנגע לענג, והביא הפ' רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו, וצריך להבין וכי היפוך הרשע הוא הבוטח בד' והול"ל וצדיק חסד יסובבנו, אך הוא עפמש"נ פני ה' בעושי רע וגו'. רע היינו הפוגם ברית (כמ"ש בזוהר הקדוש ח"א רי"ט ב' ובגמרא נדה יג:) ואמר אחר כך צעקו וה' שומע היינו דצעקה מועיל לזה, ואמר אחר כך תמותת רשע רע שהפוגם נקרא רשע כמש"נ אוי לרשע רע, ושונאי צדיק היינו מי שהוא שונא למדת צדיק שהיא דנטיר ברית, יאשמו, פודה ה' נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו, אמר עבדיו ולא אמר צדיקו דצדיקים א"צ פדיון, רק עבדיו נקראו שרוצים להיות עבדיו ויש להם חשק להיות טוב והם בכלל עבדי ה'. ומדקאמר ולא יאשמו מכלל דמיירי במי שראוי להיות אשם, אך כיון שהוא מהחוסים בה' שרוצים להיות טוב באמת. אך היצר מתגבר עליהם. לא יאשמו, וכשבא עליהם יסורין הם רק למזבח כפרה (ונת' במ"א). וז"ש במד' רבים מכאובים לרשע היינו למי שהוא משונאי צדיק מדת ברית, אבל הבוטח בה' שהוא מהחוסים בו אף שהיצר מתגבר עליהם, מ"מ כשבא עליו יסורין בפרהסיא שאינם מכלל יסורין של אהבה, מ"מ הוא רק לרפואה כמש"נ לא אשים עליך רק אני ד' רופאך והוא מזבח כפרה, ועל ידי שמתעורר בתשובה אז זוכה להיות מתהפך לענג וזהו חסד יסובבנו יסובבנו כאור מקיף אף שלא יהיו נגלה החסדים, מ"מ התכלית יהיה לחסד שיהיה לרפואה ויתהפך לענג, והביא המד"ר מרבי שנכשל באצבעו הקטנה שהיה בפרהסיא ודן שאינו יסורין של אהבה וקרא ע"ע רבים מכאובים לרשע אל ר"י אלו לא קרינו בענין רוח אפינו משיח ה' היית אומר כו' והיינו שבחטאם נלכד כמ"ש נלכד בשחיתותם, וכמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו מ"ו ע"ב) שנענש מפני שהיה בידו למחות, וע"ז באו יסורין בפרהסיא מפני שלא מיחה לא בטמירו ולא באתגליא, ופגם בזה שלא אמר טוב כמש"נ החשתי מטוב וגו'. וזה שהביא מפסוק זה שהנגעים רק לזכות לאכול ולשתות ולשמוח שזה פי' חסד יסובבנו:

## פרק ב

**סעודות** שבת ברזא דענ"ג ר"ת עדן נהר גן (כמ"ש בזה"ק בראשית כו' א') ומאן דלא מקיים לון ואית לי' רשו לקיימן אתהפך לנגע צרעת (כמשנ"ת לעיל מרע"מ ותיקונים. ) ונראה שמרמז לזה גם כן בגמרא (סוטה ה.) דאיתא שם אין תפלתו של אדם נשמעת

אלא אם כן משים לבו כבשר שנאמר והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר, אר"ז בשר כתיב בי' ונרפא אדם לא כ' בי' ונרפא, והיינו דבשר מורה על שפלות כמש"ש בש"ר בושה סרוחה רימה ואיתא (עירובין טז.) על ז' דברים נגעים באים וחשיב גסות הרוח בין הז' דברים, ובמדרש (תנחומא מצורע ג') איתא ולפי שהגביה עצמו כארז באה עליו צרעת כו' לפיכך מתרפא על ידי אזוב, ואחר כך חשב על י"א דברים נגעים באים וחשב ע"ז וג"ע ביניהם ובגמרא חשיב בין הז' דברים ג"ע ושפ"ד, והיינו דשרשי הקליפות ז' כנגד ז' מדות תחתוניות בקדושה זלע"ז עשה א', וכשכלולים מעשר הם ע', וכנגדם שבעה אומות ושרשם הכנעני החתי והאמורי והם כנגד ראשי הקלי' שהם קנאה ותאוה וכבוד, והם כנגד קדושת האבות שהם היפך ג' מדות אלו, אברהם אבינו ע"ה שהיה אוהב את הבריות, ההיפך מקלי' הקנאה שהוא קליפת עשו. שהוא שונא דמו שלא אדם בגופו כמ"ש (ב"ר פ' סג). ויצחק אבינו ע"ה שהיה מדתו הפחד והיראה הוא היפך מקליפת התאוה קליפת ישמעאל, ויעקב אבינו ע"ה שהיה שפל בעיניו ואמר קטנתי וגו' היא כנגד קליפת הגאוה והכבוד שהוא קליפת עמלק. כדאיתא במדרש (במד"ר פ' י"ג) גאות אדם תשפילנו זה עמלק כו'. וכן חשב רבינו הק' הרבי מלובלין זצוק"ל (בספרו פ' לך) הכנעני כנגד מדת החסד בקדושה. והחתי לשון חתת נגד מדת היראה בקדושה. והאמורי נגד מדת ת"ת בקדושה מלשון יתאמרו כל פועלי עון והוא ג' מדות שהאבות מרכבה להם, וכן ג' אומות אלו הם ג' קליפות קנאה תאוה וכבוד שהם היפך החיים דקדושת האבות. הכנעני נגד קליפת ישמעאל שהוא הפסולת ממדת החסד של אברהם אבינו ע"ה. והחתי כנגד קלי' עשו הקנאה שהוא הפסולת ממדת גבורה של יצחק אבינו ע"ה. והאמורי כנגד הגאוה כמש"נ ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו. ומג' הקליפות האלו מסתעף הג' עבירות ושורש הגאוה אעלה על במתי עב אדמה לעליון והוא ראשית גוים עמלק שהוא ראש שרשי הקליפות. ותחילת הסתת הנחש היה בגאוה והייתם כאלקים ועל ידי שלבש מלך גאות לבש, מזה נסתעף בהיפך הגאוה בעלמא דאתחרבן דכ' בהו וימלוך וימת (וכמשנ"ת במ"א) והוא קלי' ע"ז, ועל ידי באים הנגעים והשורש היא הגאוה שהגביה עצמו כארז, ומסיק בגמרא (שם ובתנחומא) שכן אתה מוצא בעוזיהו ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וגו' להקטיר על מזבח קטורת וגו' ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו וגו', והיינו דענין הקטורת הוא שיוכל לתקן שגם החלבנה יתן ריח טוב והוא מרמז על פושעי ישראל (כמ"ש כריתות ו:). והיינו שגם פושעי ישראל יתנו ריח טוב (כמ"ש עירובין כא:) אלו ואלו עתידין שיתנו ריח טוב, וזה הכח נמסר לאהרן ולזרעו אחריו. ועוזיהו היה גדול מאד במעלה והיה סבור שהיא

יותר גדול במעלה מן הכהנים ובידו להקטיר קטורת לתקן החלבנה שפו"י יתנו ריח טוב, ובאמת הגאוה נצרך לעבודת השי"ת כמש"נ ויגבה לבו בדרכי ה', והיינו שהיצר הרע מפתה לאדם ומשפיל אותו באמרו כי מה כחו ותבונתו ומה יועיל במעשיו, וצריך האדם שיגבה לבו וידע שבמעשיו מתקן למעלה בשורש העליון, כמש"נ תנו עוז לאלקים במה בעובדין דכשרן כמ"ש זה"ק (ח"ב לב סע"ב), ולהיפוך ח"ו כ' צור ילדך תשי שמתישים כח של מעלה (כמ"ש ספרי האזינו), וזה כמו גאוה. אך הוא צריכה לעבודת השי"ת ועז"נ ויגבה לבו בדרכי ה', אך צריך לזהר מאד שלא יבוא עי"ז ח"ו לידי גסות הרוח וכמש"נ ובחזקתו גבה לבו עד להשחית שעל ידי הגאוה יכול לבא לשאול תחתיות ועז"נ ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו, היינו בגדולתו, שע"ז מורה המצח על האור וכמ"ש (שבת קנא:) והאור זה פדחת כו', וזה שרש היצר הרע הגסות רוח וכמו שאמרנו וז"ש בגמרא סוטה הנ"ל בשר כתוב ביי ונרפא. היינו כל שהוא כבשר שפל בעיניו כ' ביי תיכף ונרפא. מה שאין כן אדם לא כתיב סמוך לי' ונרפא רק נצרך להתרפאות על ידי שישפיל עצמו כאזוב, וקדושת החודש הוא סיהרא דלית לה מגרמה כלום. ובפרט שר"ח שאז מקבלת מחדש מאור החמה ולית לה כלום, והיא מורה על ענוה ושפלות, וכן שבת נדרש בתדב"א (ריש ספא"ר) פסוק ואיזה מקום מנוחתו על שבת וכ' בתרי' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וגו' היינו בשבת שנופל הפחד והיראה על האדם נעשה עני ונכה רוח. על ידי שמשים אל לבו את כל העבר עליו ורוחו נשברה ושפלה עליו, ומש"ה כ' והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות וגו', מפני שאז משיג שפלות עצמו והוא ההיפך מנגע דבשר כתיב ביי ונרפא, אבל מי שהוא היפוך מזה והוא מתגאה כארז ומחזיק עצמו בבחי' אדם לא כתיב ביי ונרפא עד שישפול עצמו כאזוב. וז"ש בגמרא אלא אם כן משים לבו כבשר, ובפרט כשהוא שבת ור"ח ביחד שבודאי יכולין לזכות לקדושת יעקב אבינו ע"ה שהוא ההיפך מגאוה ועל ידי זה זוכין להתענג בענג, ועל ידי שמענג את השבת נותנין לו משאלות לבו כדאי' (שבת קיח.):

## פרק ג

**במדר'** תנחומא (פ' זו) נראה דמיישב הסמיכות לפ' העברה שמסיימה במאכלות אסורות וכתב כך התינוק הזה עד שלא יצא ממעי אמו הקב"ה מצוה אותו מזה תאכל ומזה לא תאכל כו', וכן היא בגמרא (נדה ל:). אך שם איתא ומלמדין אותו כל התורה כולה כו' ומשביעין אותו תהיה צדיק כו' וכן מסיק בתנחו' ומי שהוא מקבל עליו במעי אמו כל המצות שבתורה ואחר כך נולד, ולמה פרט מכל המצות שבתורה דוקא ענין מאכלות אסורות, אך הענין דקדושת המאכלים כולל כל התורה, ושורש הסתת הנחש היה

להכניס תאוה באכילה, ומי שהוא מוגדר באכילה שמאכלו בקדושה ממילא שומר כל המצות שבתורה, שאין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה ושתיה כמש"נ ואכלת ושבעת השמרו לכם וכמ"ש בספרי שם מכמה פסוקים, ובגמרא (ברכות לב.) ובזה"ק (ח"ב קנד ב). ואיתא בתיקונים (תי' כ"ד) ובזוה"ח (בתי' ד"ה ויהי לי שור ק"ז ע"א) בבגין דחב אדם בשבע מינין כו' ובג"ד אמרו רבנן דמתניתין אילן שאכל אדם הראשון חטה היה ואחרנין אמרין גפן הוה כו' תאנה היתה ולא הוו חולקין במילוליהן דכלא קשוט וכו' ואיך יצויר כלא קשוט כשחולקין במציאות, ואמרנו שבאמת כ' ועץ החיים בתוך הגן, והיינו שפנימיות כל עצי הגן היו עץ החיים ועץ הדעת טו"ר, ואם היה אדם הראשון טועם באכילה הראשונה מעץ החיים היה מרגיש בכל האכילות טעם עץ החיים שהוא תורה, כמ"ש (ברכות שם) לכו לחמו בלחמי וגו', וכשאכל מעה"ד אז הרגיש בכל האכילות מכל המינים עה"ד טו"ר (ונת' בראשית מ"ח) וזה שורש הקלקול, וכשמתקן שיהיה האכילה בקדושה אז ממילא שומר כל המצות וניצול מקטרוג יצר הרע. וכן בשבת שאכילות ישראל בקדושה. כ' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע. שזוכה להיות משומר מן העבירה כמ"ש במכילתא, ובפרע"ח הלשון שניצול מקטרוג יצר הרע. וכן לחה"פ היה אכילתו בשבת ואיתא בזוהר הקדוש (תרומה שם) שמועיל אכילת לחה"פ דשבת להכניס קדושה לכל אכילות הכהנים אף בחול שיהיו ניצולין מקטרוג יצר הרע, וז"ש כשמצוה אותו את זה תאכל כו' שאכילתו תהיה בקדושה, דבזה נכלל כל המצות שבתורה. וכן שמירת שבת שקילה ככל המצות כמ"ש במדרש (שמות רבה סו"פ כ"ה) דדריש היום אם בקולו תשמעו על שמירת יום השבת וכ"כ בזה"ק (ח"ב פ"ט א צ"ב א) והיינו דביום השבת אכילת הישראל בקדושה ונכללו בזה כל המצות דאכילתו ד"ת לכו לחמו בלחמי:

## פרק ד

**דא היא סעודתא דחקל תפוחין קדישין**. חקל היינו צרור החיים מדת מלכות שממנה פורחין כל הנשמות כמ"ש בס' הבהיר, ונשמות ישראל תפוחין קדושין ומקום המקדש קודם שנבנה נקרא שדה כדאי' (ב"ר פ' כ"ב) ועל מה היו מדיינין אלא זה אומר בתחומי בהמ"ק נבנה כו' שנאמר ויהי בהיותם בשדה ואין שדה אלא בית המקדש כמד"א ציון שדה תחרש, ותחלת הבריאה היתה שיהיה שכינה בתחתונים ואחר הקלקול נשאר מקום המקדש ונקרא שדה, וכן לאחר החורבן בפועל נקרא גם כן שדה, ובזמן שהוא שבת כמו מקדש במקום, דבשבת השראת השכינה בלבות ישראל וזהו חקל תפוחין קדישין, ובזוהר הקדוש (פ' זו מה ע"ב) לד' הארץ ומלואה דא ארעא קדושה כו' הארץ תינח. היינו מ' שנקרא ארץ בזה"ק, ומלואה מאי הוא, אלא אינון נשמתין דצדיקיא כו',

וכמ"ש וינפש שמשם פורחים כל הנשמות, ואמר כי הוא על ימים יסדה כו' דכלהו נפקי מהאי נהר עלאה דנגיד ונפיק מעדן כו', עדן עין לא ראתה (כדאי' ברכות לד:) ונזכר בזה ג"ס שבת שהם ר"ת ענג עדן נהר גן (כמ"ש בזוהר הקדוש ח"א כ"ו סע"א) והם קדושת ג' אבות, דשבת ש' בת בת מתעטרא באבהן כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב רד א), ואמר הכ' מי יעלה בהר ה' נגד ק' אברהם אבינו ע"ה שקראו הר (כמ"ש פסחים פח.). והיינו שצריך לעלות כמו הר וכמ"ש וירא את המקום מרחוק וכתיב מי יעלה וגו' שהיא כנגד עתיקא, ומי יקים במקום קדשו כנגד מדת יעקב אבינו ע"ה שקראו בית ואמר מה נורא המקום הזה אין זה כ"א בית אלקים. ואמר מי יקום שיש בו מנוחה. ואמר מי יוכל לזכות לקדושה זו נקי כפיים, היינו במעשה שכל המעשים נקראו על הידים, והוא כנגד אברהם אבינו ע"ה שהיה זריז במעשה המצות כמ"ש (חולין טז.) זריזיתי' דאברהם קמ"ל, ובר לבב היינו יראה שנקרא לב כמשנ"ד (יומא עב:) ולב אין על מי שאין בו יראת שמים והוא יצחק אבינו ע"ה שמדתו פחד יצחק. והוא גם כן מרכבה למדת בינה וכתיב ולבבו יבין ונאמר אז תבין יראת ה', אשר לא נשא לשוא נפשי נגד מדת יעקב אבינו ע"ה שהיא היפוך מעשו הרשע שהוא שוא וכמ"ש (ב"ר פ' ס"ג) הא שוא שבראתי עולמי, ויעקב מדתו חמת כמש"נ תתן אמת ליעקב. ואמר בזוהר הקדוש נפשו כתיב מהו נפשי ונפשו אלא כלא חד מלה כד"א נשבע ה' בנפשו וכו' ודוד מלכא אתאחיד בההיא לב ובההיא נפש וכו'. דמדת מלכות נקרא נפשי ודוד המלך ע"ה מרכבה למ' מלכות. וכל קדושת השבת היא מדה אחרונה בת מתעטרא באבהן:

**ובזה"ק** (פ' זו מו ע"ב) עפר מן האדמה דא עפרא דארעא קדישא ומתמן אתברי והוא אתר דבי מקדשא, ויפח באפיו נשמת חיים דא נשמתא קדישא דאתמשכא מאינון חיים דלעילא וכו', וכמו שאמרנו דנשמות ישראל הם מצרור החיים שהוא מדת מלכות ואתמשך מחיים דלעילא, שהוא עדן דחיים במזלא תליא, ובנוסח א' (הנד' בסוהס"פ) איתא ובגין שהאי נפש חי' איהי קדישא עלאה כד ארעא קדישא משכא לה בגוה ואתכלילת בה כדין קרינן לה נשמה. וזה שמצינו בגמרא (ביצה טז.) נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ע"ש וכו' כיון ששבת וי אבדה נפש, וקרי לה בגמרא נשמה אף שנרמז רק נפש, רק כיון דאתכלילת במדת מלכות נקרא נשמה כאמור, וזוכה כל אחד מישראל בשבת לנשמה יתירה, ואמר עוד (שם) ות"ח בכל זמנא דב"נ אזיל באורח קשוט ופומי' ולישני' ממללין מילין קדישין בצלותא באורייתא האי נשמתא אתדבקת בי' כו'. באורח קשוט היא נגד מ' יעקב שמדתו אמת, ופומי' ולשני' ממלין מילין קדישין בצלותא באורייתא, בצלותא היא נגד בר לבב שהוא עבודה שבלב, וגם תפלה הוא ממדת יראה

וכמש"ד (ברכות ו:) מי בכם ירא ה' על הרגיל לבא לבית הכנסת וכן (שם ט:) ייראוך עם שמש על תפלה, וכן (שם י:) אל ימנע עצמו מן הרחמים שנאמר כו' כי את האלקים ירא, והוא כנגד יצחק אבינו ע"ה, באורייתא נגד נקי כפיים שכן מצינו (כתובות קד.) שאמר רבינו הקדוש גו"י לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה. ואמר שמי שיזכה לג' מדות אלו האי נשמתא אתדבקת ביי. ובשבת כל ישראל נקראו יראי שמי (כמ"ש תענית ח:) והיא כנגד בר לבב ונקי כפיים כמש"נ שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע ואיתא במכילתא שהשומר שבת משומר מן העבירה, ובשבת איתא (רפ"ד דדמאי) שואלו בשבת ואכלו על פיו ואיתא בירושלמי אימת שבת על ע"ה. והיינו שאינו משקר, והוא כנגד מ' יעקב אבינו ע"ה לא נשא לשוא נפשי ומש"ה בשבת כל ישראל זוכין לנשמה זו, ומש"ה איתא בזוהר הקדוש (ח"ג כ"ט ע"ב) דאינון דמשתדלן באורייתא אינון שבתות ויו"ט, ובתיקו' (ת' כ') ואילין דמתוספאן לעמא קדישא בע"ש ירחין לו ת"ח ביומין דחול כו' והיינו דת"ח כל הימים הם אזלין באורח קשוט ופומי' ולישני' ממללין בצלותא ובאורייתא, ואמר אחר כך בזוהר הקדוש רחימא הוא דמארי' כמה נטורין נטרין לי' מכל סטרין כו' ושכינתא קדישא שריא עלי', רחימא דמארי כמש"נ ואהב את יעקב אהבה בלא טעם והוא מעתיקא כמה נטורין נטרין לי' כמש"א הפורס סוכת שלום עלינו וכו' ואין אומרים שומר עמו ישראל כו' כמ"ש הראשונים ז"ל בשם מדרש המשל כשהמלך בביתו א"צ שמירה (כמשנ"ת במ"א) ושכינתא קדישא שריא עלי' כמש"נ לדרתם ואיתא בתיקו' (תי' מ"ח) שכינתא עלאה ותתאה כו' דעביד לון דירה בשבת בתרין בתי לבא כו':

## פרק ה

**בפרשיות** הללו נזכר טמאת לידה צרעת וזובה, ובפ' נגעים וזובה נאמר וידבר ה' אל משה ואל אהרן ובפ' לידה כ' וידבר ה' אל משה, מצורע משולח מכל הג' מחנות שהוא נגד קליפת הכעס שאין לו כלל חלק בישראל, וזב משולח רק ממחנה לויה. שהיא נגד קליפת התאוה. דלזה אין עצה רק ת"ת היינו שיכניס היצר והחשק להיות חמודי דאורייתא. כמו שנברא לתועלת זה. וכמו שיהיה לעתיד (כדאיתא במדה"נ ח"א קלח ע"א). וכמ"ש בגמרא (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש וכו'. ומש"ה משולח רק ממחנה לויה שבהם נאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל וכתיב ובאת את הכהנים הלוים וגו', וכאן מתחיל מטמאת לידה וטמאה שבעת ימים וגו' וביום השמיני ימול וגו'. וצריך להבין שייכות מצות מילה לכאן. ולמ"ד (שבת קלה.) כל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לח' ניחא. אך למ"ד נימול לח' קשה דמאי השייכות דמצות מילה

לטמאת לידה וגם ההלכה לא נתבררה (כמ"ש ברי"ף ורא"ש וביו"ד סי' רס"ב ס"ג פסק דנימול לח'). אך ענין טמאת לידה שהוא אף בילדה יבשתא. ואף שמולידה צדיק ואף כשיולד משיח ב"ב תהיה מ"מ אמו טמאה לידה ומה טעם לטמאה זו. אך היא עפמ"ש במד"ר (פ' זו פי"ד) הן בעון חוללתי בעוון מלא (כגיר' הערוך ע' עין) ר"א אומר אפילו חסיד שבחסידים כו' כלום נתכוון אבי ישי להעמידני והלא לא נתכוין אלא להנאתו וכו', וזה נאמר על ישי שמת בעטיו של נחש כדאיתא (שבת נה:) ועטיו של נחש היינו מה שהנחש הכניס באדם שירגיש הנאת עצמו ומזה נצמח טמאת נדה כמ"ש (עירובין ק:) הרבה ארבה אלו ב' טיפי דם כו' בעצב תלדי בנים ומזה נצמח טמאת לידה כל ז', ואחר כך וביום השמיני ימול וגו' ואז מתחיל דם טוהר ואף שרואה דם טהורה. שהרי מאז הולידה צדיק דכל מאן דאתגזר אקרי צדיק (כמ"ש זח"ב כ"ג ע"א). וז"ש בזוהר הקדוש (פ' זו מ"ג ע"ב) בדמי טהרה אלין דמי מילה ומ"מ לכנוס למקדש עדיין אסורה. וזה טעם שנזכר מצות מילה כאן. והנה בזוהר הקדוש (מצורע נ"ג ב) איתא משה שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניתא כו' וע"ד הוא קאים לדכאה לכל אינון דעאלין לבי מטרוניתא בגין דלא ישתכח מסאבא כו'. ועל כן נאמר פ' נגעים למשה ולאהרן דכל עיקר טומאת נגעים תלוי באהרן שאומר טמא והוא טמא טהור והוא טהור וכן טהרת מצורע על ידי כהן. וכמ"ש בזוהר הקדוש (מ"ט ע"ב) באתר חד אהרן הכהן ובאתר אחרא הכהן סתם ודא קוב"ה, והיינו דכהני שלוחי דרחמנא לטהר ולדכאה דלא ישתכח מסאבא, מה שאין כן בטמאת לידה שזה בא מעטיו של נחש וזה יתוקן רק לעתיד. וכן בקבלת התורה שנאמר אני אמרתי אלקים אתם שאז אם לא היה הקלקול היה מתוקן כל קלקול הנחש דלא היה מיתה (כמ"ש ע"ז ה.). ומש"ה נאמר פ' יולדת למשה רבינו שהיא הוריד התורה לארץ לתקן קלקול הנחש. ושבת מעין עולם הבא, שאכילת שבת אף להנאת הגוף הוא בקדושה כמ"ש האריז"ל ובו הזמן לתקן הקלקול הראשון של נחש, שהיה להכניס באדם הנאת עצמו ובשבת אף הנאת עצמו בקדושה כאמור:

## פרק ו

**בזה"ק** פ' זו (מב ב) אשת חיל מי ימצא דא כנסת ישראל דאיהו אשת חיל כמה דאמרן. היינו כמ"ש למעלה אשת חיל דא כנסת ישראל דהיא גבירתה מכמה חיילין וכמה משריין כו' והוא כמ"ש בגמרא (סוף ברכות) ת"ח אין להם מנוחה כו' שנאמר וילכו מחיל אל חיל פירש"י מישובה לישובה וממדרש למדרש, ואיתא (עירובין כא:) לכה דודי נצא השדה בא וארא ת"ח שעוסקין בתורה מתוך הדחק כו' נשכימה לכרמים אלו בכנסת ישראל ובמ"ד, נראה אם פרחה הגפן אלו בעלי מקרא, פתח הסמדר אלו בעלי משנה,

הנצו הרמונים אלו בעלי גמרא, שם אתן את דודי לך אראך שבא גדלי כו', וזהו דהוא גבירתה מכמה חיילין וכמה משריין מחנות בעלי מקרא ובעלי משנה ובעלי תלמוד, וכמה חיילין שהם התלמודים משתדלי באורייתא הנמצאים בשדה בבכנ"ס ובבמ"ד, ובנ"א איתא שם בזוהר הקדוש דהא בזיווגא דמלכא אפקת כמה חיילין כו' היינו זיווג קוב"ה וכנסת ישראל היא על ידי דמשתדלין באורייתא. ונקרא חיילין העוסקים בתורה שבעל פה, מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, ואמר בזוהר הקדוש מי ימצא כד"א אשר ימצא אתכם באחרית הימים מי ימצא מאן יזכה למיהוי בי' בשלימו ולאשתכחא עמה תדור כד"א מי יעלה בהר ה' וגו', אמר ב' לשונות למיהוי בי' בשלימו, ולאשתכחא עמה תדיר, הענין עפמ"ש בזוהר הקדוש (תשא קפט ב) מאי באחרית הימים דא אמא קדישא דהיא אחרית הימים כו' והיינו שכינתא תתאה שנקרא גם כן אמא קדישא כמ"ש במדר' (ש"ר סו"פ פקודי) לא זז מחבבן עד שקראן אמי שנאמר הקשובי אלי עמי ולאומי כו', ומוכרח לפרש אמא קדישא על שכינתא תתאה ממה שהביא ובפשכם שלחה אמכם והיא אחרית הימים, דז' מדות תחתוניות נקראו ז' ימי בראשית כדדייק בזוהר הקדוש (ח"ג צד ע"ב) מדכתיב כי ששת ימים עשה ה' וגו' ולא כ' בששת. והתורה קדמה אלפים שנה לבריאת עולם כדדייק (במד"ר מצורע פ' י"ט) מדכ' ואהי' אצלו אמון יום יום ויומו של הקב"ה אלף שנה וכו' והיינו חכמה ובינה. וה"פ אורה כ' במאמר יהי אור נגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ"ג) ומאמר בראשית נגד כ"ע לא נאמר בו ויאמר שהיא שכל הנעלם מכל רעיון ויום ראשון חכמה מאמר יהי אור כמש"נ ויקרא א' לאור יום. וז"ש בזוהר הקדוש פ' זו (מ"ג סע"ב ברע"מ) יום השמיני דא את קיימא קדישא ואיהי תמינאה לכל דרגין מדת צדיק יסוד עולם יום השמיני מן חכמה שנקרא יום ראשון ומדת מלכות כנסת ישראל אחרית הימים, ואמר אחר כך בזוהר הקדוש (תשא שם) והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים מאן ראש ההרים דא אברהם סבא כהנא רבא ראש דכלא כו' קדמאה לשאר ההרים, והוא עפמ"ש במדרש (ויקרא רבה סו"פ ל"ו) הרים אלו אבות, וא"א קדמאה לשאר ההרים נקרא ראש ההרים, והר בית ה' מפרש על שכינתא ואברהם נקרא כהנא רבא כהן מדת חסד, ונקרא כהנא רבא שזכה למדת זקן כמש"נ ואברהם זקן בא בימים, ובזוהר הקדוש (חיי קכ"ט סע"א) באינון יומין עלאין, וזכה להשיג שיש שכל הנעלם מכ"ר, ונתברר במדתו עד עתיקא וכמו שאמרנו במ"ש (ב"מ פז.) עד אברהם לא היה זקנה כו' היינו עתיקא, ואיתא בגמרא (פסחים פח.) לא כאברהם שכ' בו הר כו' אלא כיעקב שקראו בית והוא בית קבוע לעולמי עד כמש"נ תתן אמת ליעקב וכ' שפת אמת תכון לעד, וז"ש הר בית ה', הר ובית, וזש"נ מי יעלה

בהר הוי"ה, הוי"ה כולל כל עשר ספירות י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת כליל שית ספיראן ה' מלכות (כמ"ש בזוהר הקדוש ח"ג רנ"ח סע"א) וקוצא דלעילא רמיזא לאין כ"ע (כמ"ש זה"ק שם י' ע"ב) מי יעלה בהר ה' עד עתי"ק, וז"ש מאן יזכה למיהוי בי' בשלימו, היינו אמונה מהימנותא שלימתא, דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח ע"א) דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחק"ת קדישין, והיינו מהימנותא שלימתא, עדמ"ש (פסחים נו.) כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, דעל ידי אמונה משיגין ה' אחד עדמ"ש (רע"מ פנחס ר"ל ע"א) איהו אמת ואיהו אמונה (ונת' במ"א). ומי יקום במקום קדשו. בית המקדש נקרא מקום קדשו, שנקרא הדום רגליו כמש"נ ולא זכר הדום רגליו, וכן נקרא (סוף מכות וסוף * כה) הדום רגלי בית אלקינו מקום, הקב"ה מקומו של עולם (כמ"ש שמ"ר פ' מה ות' תשא כ"ז). קדשו קודש תתאה שבית המקדש משם תורה יוצאת לכל ישראל (כמ"ש סנהדרין פו:) ובהיכל המנורה שהוא אור תורה שבעל פה כמ"ש (מ"ר בהעלותך) בא והאיר לי (ונת' כ"פ). וזש"נ ומי יקום במקום קדשו היינו שיהיה שפת אמת תכון לעד כיעקב שקראו בית. וז"ש מאן יזכה כו' ולאשתכחא עמה תדיר וכו':

**וזה** הענין שהביא בזוהר הקדוש כד"א אשר ימצא אתכם באחרית הימים ואין לו שום שייכות למה דדרש מאן יזכה למיהוי בי' בשלימו, והנה בגליון כ' דפ' זה לא נמצא והמכוון עמש"נ ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, ועל פסוק זה איתא בזוהר הקדוש (ח"ג ר"ע ע"א) באחרית הימים דייקא כו' ועם אחרית הימים דא קבילו עונשא בגלותא ובדא יעביד קוב"ה נוקמין לישראל תדורא הה"ד אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים, דרש מקודם דאחרית הימים מעניש לישראל בגלותא ואחר כך דעביד נוקמין מאו"ה. ואחר כך מייתי וקב"ה זמין לאתבא לאתראה הה"ד והיה באחרית הימים נכון יהיה כו', והוא עפמ"ש בזוהר הקדוש (יתרו צ"T ע"א) נ' רזא למדאל מקב"ה ולמינדע דאית דין ואית דיין ואית אגר טב לצדיקיא ופורענות לרשיעיא בגין דרזא דילי' ה' תתאה, והוא עפמש"כ (זח"א ה' ע"ב) שבת דמע"ש דאיהו יראה ושריא בה יראה, וזה מ"ש למדחל כו' ולמינדע דאית דין כו' כמ"ש צדק מלכותא קדישא, צדק ידועא דאיהו דין כו' דינא דמלכותא דינא (זח"ב קי"ח ע"א) ובידהא אפקיד כל זיינין דילי' כמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו שם ובזח"ב נא א). וז"ש בהאי אחרית סבלו ישראל גלותא כו' שהוה מעניש לישראל אחרית פי' עם אחרית כו' דכנסת ישראל בגלותא. ויעביד נוקמין לישראל מאו"ה פורעניות לרשיעיא, ואחר כך זמין לאתבא לה לאתראה, היינו אגר טב לצדיקיא וכאמור שהכל על ידי ה' תתאה, ומפרש הזוהר הקדוש (תשא הנז') מקודם באחרית הימים עם אחרית הימים כמש"נ ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים כו' ועמה סבלו כל מה

דסבלו בגלותא וכמ"ש ובפשעכם שלחה אמכם הכל כמשמ"פ הזה"ק בפ' ואתחנן (הנז') ואחר כך מפרש באחרית הימים על ידי אחרית הימים דבהאי אחרית הימים יעבוד נסין ונוקמין כו' היינו אגר טב לצדיקיא ופורעניות לרשיעיא, דישראל יהיו מרכבה למדת מלכות כשיבא משיח, ואיהי גופא יהיה דינא לאו"ה, כמו שהביא הזוהר הקדוש (בפ' ואתחנן) הפ' אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים, וזה שהביא בזוהר הקדוש כאן הפסוק כד"א אשר ימצא וכו' להקדמה למ"ש אח"ז ורחוק מפנינים מכרה כו' כל אינון דכל אתדבקין בה בשלימו כו' היא מכרה לון כו' וכדין כלהו רחוקין מאלין פנינין עלאין קדישין כו', פנינים היינו אבני אפוד וכמו שהביא במ"ר (ויקרא רבה פ"א) יש זהב ורב פנינים וגו' רב פנינים זה נדבתן של נשיאים כו', והשבטים הם שורש כנסת ישראל איהו אמונה, שעל ידי אמונה משיגין ה' אחד מהימנותא שלימתא כאמור למעלה, וי"ב שבטים כנגד י"ב חדשים וי"ב מזלות וי"ב שעות ביום וי"ב אבני אפוד (כמ"ש במד"ת ויחי ט"ו) והם קיימין לעד י"ב הקדושות וכמ"ש (ב"ב קטו:) גמירי דלא כלה שבטא, וזהו פנינין עלאין קדישין, וזה רק בבית המקדש דשם כ' ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על כתפיו לזכרון. ובגלות לכל אינון דלא אתדבקין בה בשלימו כו' היא מכרה לון כו' רחיקין מאלין פנינים עלאין קדישין, דשלימות כנסת ישראל איהי אמונה שמשיגין כל היחוד ה' אחד על ידי אמונה והפנינים נושא רק הכהן הגדול, דכל מדתו חסד, כמו אברהם אבינו שנאמר בו אתה כהן לעולם, וכהן גדול היינו עד השורש כ"ע, שכן מורה גדול וכמו אברהם שזכה למדת זקן כהנא רבא כמ"ש בזוהר הקדוש (תשא) ובגמרא גם כן דרשו יקרה היא מפנינים מכ"ג שנכנס לפני ולפנים (הוריות יג.) דכהן גדול מאין תמצא והחכמה נפקת מאתר דאיקרי קודש הקדשים, ובחורבן בית המקדש רחוקין מאילין הפנינים כו', וכאן מדבר משבח כנסת ישראל ועל זה מייתי הקדמה מי ימצא כמד"א ומצאוך כו' באחרית הימים, ושם סיום הקרא ושבת עד ה"א ושמעת בקולו שבודאי יעשו תשובה, וזש"ל בטח בה לב בעלה דא קוב"ה כמ"ש בזוהר הקדוש שבדואי יעשו תשובה, כמש"נ ושבת עד ה"א. וזש"נ מ"י ימצא מ"י בינה כמ"ש (בזח"ב קטו ב) מ"י גי' נ' שער הנ' המיוחד לבעלי תשובה, אך מי ימצא מאן יזכה למיהוי בה בשלימו כו' שצריך זכות גדול כד"א מי יעלה בהר ה' וכ' בתרי נקי כפיים ובר לבב, לבב ב' לבבות וכעין מ"ש בת"ז (ת' מח) לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מן תמן שזוכה לשבת עלאה תשובה עלאה, וכ' בתרי' ושלל לא יחסר ופי' רח"ו ז"ל על נ"ק שנאמר ושבית שביו. שתכלית הגלות כדי שיתוספו עליהם גרים (כמ"ש פסחים פז:) ופירשו על נ"ק, והיינו שבתחילה בקלקול הנחש שנעשה ערבוב טו"ר נשארו הנ"ק בין

האו"ה ואתה מחי' את כלם וזה תכלית הגליות שיתקנו כל שורש הפגם. וזש"נ בטח בה לב בעלה שיעשה תשובה ויתקנו הכל, ועכ"פ ושלל לא יחסר שבכל דור לא יחסר מי שישלול הנ"ק שיש בין או"ה וכמ"ש (ב"ר פ' נ"ו) אין דור שאין בו כאברהם כו' שאין בו כמשה כ'ו שאין בו כשמואל ובגמרא (סוכה מה:) לא פחות עלמא מתלתין ושתא צדיקא וכו' וזש"נ ושלל לא יחסר, ובשבת תמיד מוציאין החיות והני"ק, ויכולין לזכות בו לגמר התיקון שעל ידי שמירת שבת מיד נגאלין:

## פרק ז

**בזה"ק** להלן ר"י פתח קרא אבתרי' גמלתהו טוב ולא רע וגו' היא זמינת טב לעלמא טב להיכלא דמלכא ולבני היכלא ולא רע בגין דכ' ועה"ד טוב ורע, הענין עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קצ רע"א) דמקשה השתא אית לדייקא אי אחרית הימים איהו כוס דברכה ממש מהו הר בית ה' והו"ל למכתב הכי והיה אחרית הימים נכון יהיה וגו' (מ"ש בס' השם ע"ס דאל"ף וכ"ה בדפו"ח וכ"כ קרני אור) בראש ההרים, היינו שהרי אחרית הימים והר בית ה' שניהם מדה אחרונה, א"ל אחרית הימים איהו אילנא כלא מרישא ועד סיפא דהיא אילנא דטו"ר ואתא קרא לבררא באחרית הימים ואפיק הר בית ה' דא טוב ולא רע, והמכוון דמדת מלכו כולל כל אילנא עה"ד טו"ר, והוא כמש"נ רגלי יורדת וגו' היפך החיים, והיינו שיש קליפ' נוגה לו סביב סביב רשעים יתהלכון, וקליפ' נוגה איתא (זה"ח יתרו ד"ו ל"ח סע"א) דא איהו מלכות יון דסחרא לון נוגה כו' דלית בכל מלכוון דאינון קרבין לאורח מהימנותא כוותי' אוף הכא כו' והיינו דחכמת יונית נגד תורה שבעל פה, שהוא גם כן חכמה מהבנת הלב ויש בהם מדות הגינות לפי שכל בעניני דר"א, אך הם שורש אפיקורסות ושם במלכות יון היו הצדוקים שכפרו בתורה שבעל פה, ואין בכל המלכים שגזרו שמד כמו מלכות יון, דאיתא (ב"ר פ"ב) וחשך זה מלכות יון שהחשיכה עיניהן של ישראל בגיזרתיהן שהיתה אומרות כתבו על קרן השור שא"ל חלק באלקי ישראל, והנה עץ החיים איתא בתדב"א (ריש סא"ר וע' ברכות לב:) ואין עץ חיים אלא תורה וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב ס' ע"ב) ושם איתא גם כן אין עץ אלא קב"ה, והיינו תורה שבכתב שהוא מסטרא דעץ החיים, ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, מסטרא דעה"ד טו"ר איסור והיתר כשר ופסול טמא וטהור (כמ"ש בזח"א כ"ז ע"א) והיא הרב חכמה לתקן הרב כעס, ואלמלא חטאו הי' די בתורה שבכתב ה' חומשי תורה (כמ"ש נדרים כב:) וזש"נ גמלתהו ה"ו יחוד קוב"ה ושכינתיה. היא תורה שבעל פה שמקבלת מתורה שבכתב כמו סיהרא דמקבלא משמשא. טוב ולא רע לבררא באחרית הימים. הר בית ה' קדושת אברהם שקראו הר, ויעקב שקראו בית (כמ"ש פסחים פח.) והיינו

שהתורה שבעל פה יהיה רק מסטרא דטוב, והוא גם כן עץ החיים, וז"ש בזוהר הקדוש היא זמינת טב לעלמא, היינו לכל העולם אף לע"ה. טב להיכלא דמלכא ולבני היכלא, היכלא בית המקדש שמשם תורה יוצאה לכל ישראל (כמ"ש סנהדרין פו:) ובהיכל המנורה שרומז לתורה שבעל פה והשמן מורה לחכמה (כמ"ש מנחות פה:) ובני היכלא היינו ת"ח העוסקים בתורה שבעל פה. ולא רע שיהיה רק לסטרא דטב:

## פרק ח

**רבות בנות עשו חיל וגו'**. כפי מה שאמרנו (לעיל מ' ו') דחיל מורה על ד"ת תורה שבעל פה (וכמ"ש פירש"י סוף ברכות) מחיל אל חיל מישובה לישובה כו' ולפ"ז אין מובן מהו הלשון רבות בנות. ובשה"ש כשושנה וגו' כן רעיתי בן הבנות. וכן ראוה בנות וגו' שם מתפרש בנות על או"ה. וכאן א"ל מקום, אך הענין עפמ"ש בגמרא (עירובין כא:) אם פרחה הגפן אלו בעלי מקרא וכו' בעלי משנה כו' בעלי גמרא שם אתן את דודי לך אראך את כבודי וגדלי שבת בני ובנותי. וצ"ל מהו לשון בנותי כיון דאיירי בבעלי מקרא משנה וגמרא ובנות לאו בני תורה נינהו, אך מצינו (מנחות קי:) בני מרחוק אלי גליות של בבל שדעתן מיושבת עליהם כבנים, ובנותי מקצה הארץ אלו גליות שלך שאר ארצות שאין דעתן מיושבת עליהם כבנות, ורש"י פי' בני בבל אין להם עול מלכות כשאר גליות כו' (ויש סעד לזה בתנחומא נח ג' ואותן ב' ישיבות לא ראו שבי ולא שמד) ומהרש"א ז"ל פי' ששם החרש והמסגר ע"ש. ויתכן לפרש לשון שדעתן מיושבת על התורה שבעל פה. בדעת רוה"ק (כמ"ש רש"י תשא) ותורה שבעל פה ע"י רוה"ק (כה"ש רמב"ן ב"ב יב:) רוח מההיא קודש דלעילא (כמ"ש זח"ג ס"א ע"א) ובגמרא (מגילה יד:) ותלבש אסתר מלכות כו' שלבשתה רוח הקודש וז"ש גליות של בבל שדעתן מיושבת עליהם כו' דעיקר התפשטות תורה שבעל פה בבבל כמ"ש (סוכה כ.) עלה עזרה מבבל ויסדה כו' הלל הבבלי ויסדה כו' ובגמרא (סנהדרין כד.) במחשכים השיבני זה תלמודה של בבל והיינו דשם עיקר התפשטות התורה שבעל פה להוציא האור מתוך החושך על ידי פלפולה של תורה. ובמדרש (תנחומא שם) העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לעמלי תורה שבעל פה והיינו על תלמוד בבלי. וז"ש אראך כבודי וגדלי טלא דעתיקא תורה שבעל פה שבח בני גלות בבלת שדעתן מיושבת עליהם כבנים. ובנותי תלמודים של גליות שאר ארצות שאין דעתן מיושבת עליהם כבנות. וזש"נ רבות בנות תלמודים של גליות שאר ארצות שאין דעתן בתורה שבעל פה מיושבת עליהם כבנות, עשו חיל בתורה כמש"פ (רש"י הנ"ל) ואת אשת חיל עטרת בעלה. יחוד קוב"ה ושכינתיה הוא כנסת ישראל עם המשתדלין באורייתא דאינון שבתות ויו"ט (כמ"ש זח"ג

כ"ט ע"ב) מדת מלכות. עלית על כולנה. שקר החן והבל היופי, אף המשתדלין באורייתא אם הוא רק לחן וליופי שאין בהם י"ש. היא שקר והבל כמ"ש (יומא עב:) למה זה מחיר ביד כסיל כו' שעוסקים בתורה ואין בהם י"ש, ונקרא מחיר ביד כסיל כמ"ש (יומא שם) חבל על דלית לי' דרתא ותרעא לדרתא עבד. וזש"נ שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל:

## פרק ט

**אסדר לסעודתא בצפרא דשבתא ואזמין בה השתא עתי**"ק. בלילה אומרים אסדר לדרומא מנרתא דסתימא ושלחן עם נהמא וכו' אף שהמנורה והשלחן מסודרים מע"ש, אך המכוון בסידור שלחן בצפון ומנורה בדרום כמו במקדש יתכן לשון אסדר על הכונה, אך כאן שאומרים אסדר לסעותא יש להבין הא השלחן הוא מסודר ומהו הלשון אסדר גם בלילה אומרים נזמין לה השתא בפתורא חדתא ומנרתא טבתא כו' והיינו שבכל שבת יש שלחן חדש פתורא חדתא (כמשנ"ת במ"א) וכן במנרתא טבתא שהאדם מדליק ומזה מאיר אור העליון שייך לשון פתורא חדתא ומנרתא טבתא, אבל בבוקר שהפתורא אינו חדש דערוך השלחן מאתמול למה אומרים ואזמין בה השתא עתי"ק וכבר אמרו דא היא סעודתא דעתי"ק. אבל הענין עפמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו נא סע"ב) אר"א בכל עובדוי דב"נ לבעי לי' דליהוו כלהו לשמא קדישא מאי לשמא קדישא לאדכרא בפומי' שמא קדישא על כל מה דאיהו עביד דכלא הוא לפולחני' וכו', משמע דקאי על מעשה האדם בעניני הגוף שצריך להזכיר עליו ש"ש. עדמ"ש הרמב"ם ז"ל עמ"ש וכל מעשיך יהיו לשם שמים, שאם האדם יש לו כונה לש"ש בעניני הגוף כאכילה ושינה כדי שיהיה לו כח ללמוד תורה הר"ז המעשה מצוה, וכן כשעוסק במוסחר יזכיר שעושה לש"ש שיוכל לקבוע עתים לת"ת ולגדל בניו לת"ת, וכן נראה מלשון הזוהר הקדוש (נ' ע"א) שכ' וע"ד מאן דבני בנין כד שרי למבני בעי לאדכרא דהא לפלחנא דקוב"ה הוא בני בנין דכב' הוי בונה ביתו וגו' נראה גם כן דקאי על בנין הרשות, ואמר אחר כך מה ופקדת נוך כו' לאפקדא מלה בפומא כד איהו בני וכדין ולא תחטא כתיב וכו', ואף שמצינו בבית עולמים שבנה שלמה דבודאי הזכיר שם שמים על כל מעשה המקדש ומ"מ מצינו במנשה שהעמיד צלם בהיכל, וכן כל הנזכר ביחזקאל (סי' ח) שנעשה בבית המקדש ונראה כונת הזוהר הקדוש במ"ש ולא תחטא היינו שלא יגרום הדבר חטא, דבאכילת רשות כתיב ואכלת ושבעת השמרו לכם וגו' שאין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה וכמ"ש בספרי מכמה פסוקים וכמ"ש פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת וגו' ורם לבבך ושכחת וגו' וע"ז אמר בזוהר הקדוש ופקדת לאפקדא מלה בפומא דכשמזכיר

ש"ש על הבנין או אכילה או על המו"מ שעושה בכונה לש"ש שיהיה לו מקום לתורה ותפלה או לגדל בניו לת"ת אז לא יביאהו הבנין לידי קטרוג יצר הרע. וכמו שאמר בזוהר הקדוש מקודם וכדין סייעתא דשמיא שרי עלי' וקוב"ה זמין עלי' קדושתא וקארי עלי' שלם הה"ד וידעת כי שלום אהלך, והיינו שיהיה שלום מקטרוג היצר הרע שזה עיקר השלום, וכמ"ש (בב"ר פ' נד) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע. וכמ"ש (תו"כ בחוקותי) שמא תאמר אם אין שלום אין כלום ת"ל ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד. דבלא זה הוא מחריד מרוגז היצר הרע פן יתגבר עליו אחר כך. וע"ז הבטחה ונתתי שלום מקטרוג היצר הרע ואז אין מחריד מרוגזו. ואף דבזה"ק (לק' ע"ב) איתא כיון דאתנצן ואתדכן כולא כדין כתיב ובתים לאו אינון טובים. ואיך מסיים הפ' ורם לבבך ושכחת ונראה דקאי עמש"נ ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וגו' ועז"נ ורם לבבך. דכן מש"נ פן תאכל ושבעת אטו מירי דוקא במי שאינו מברך ברכת המזון על אכילתו ובמברך ברכת המזון כ' ואכלת ושבעת וברכת ושם לא נא' השמרו לכם פן יפתה. וע"כ דמש"נ ורם לבבך קאי על הפסוק ובקרך וגו' וכ"נ ממש"נ אחר כך ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וגו' וחיל קאי על נכסים בקר וצאן וכסף וזהב. ולא על אכילה ובנין וכמ"ש בתרגום קנו לי ית נכסיא האלין וכו' ואמר שכשמזכיר ש"ש על הדבר אז אינו מביא אותו לידי חטא:

**ולכאורה** כ"ז בבנין רשות ובמעשה רשות אבל באכילה דמצוה ובבנין דמצוה היה נראה שא"צ להזכיר שעושה לש"ש דממילא הוא מעשה מצוה, אבל ממ"ש בזוהר הקדוש לעיל מינה (שם) ת"ח כתיב וכל הנשים אשר נשא לבן וגו' בשעתא דהוו עבדין עבודתא הוי אמרין דא למקדשא דא למשכנא דא לפרוכתא כו' בגין דתשרי קדישא על ידייהו כו' מבואר מזה דאף במעשה המצות שהאדם עושה צריך שיזכיר בפיו שעושה לש"ש כדי שתשרה קדושה בזה, דמה לנו גדול ממעשה המשכן שהוא מצות עשה ומ"מ הזכירו על כל המעשה כונה לש"ש. ובאמת מבואר כן בהפרשה דכ' הביאו את תרומת ה' למלאכת אוהל מועד ולכל עבודתו ולבגדי הקודש וגו', וכל לכל איש אשר הניף תנופות זהב לה' וכן והנשואים הביאו את אבני השוהם וגו' לאפוד ולחושן וגו' למאור ולשמן המשחה ולקטורת הסמים וגו' ולמה פרט הכ' למה נעשה הלא מעצמינו נדע שהאבנים היו לאפוד ולחושן, והבושם והשמן למאור ולשמן המשחה ולקטורת, וכן אח"ז נאמר הביאו בני ישראל נדבה לד'. ובתורה לא נכתב ח"ו תיבה מיותרת, וע"כ ללמדנו בא שבשעת הבאה היה כל אחד מישראל מזכיר תכלית ההבאה לש"ש לעשות מלאכת המשכן וכן לכל פרט ופרט כדי להזכיר ש"ש בפרטות על כל מעשיהם ולכן הזכיר נדבה לה' תרומת

ה' וכמ"ש בזוהר הקדוש. ואף דאיתא בגמרא (זבחים ב:) אתנו בי"ד דלא לימו לשמו דלמא אתי למימר שלא לשמו, ואף דבין הששה דברים שהזבח נזבח נחשב לשם השם, ומזה הביא הנב"י (מהדו"ק חיור"ד סי' צג) ראיה שא"צ לומר לשם יחוד כו'. אפשר דוקא כהנים שהם שלוחי דרחמנא ואין המעשה מצדם (כמ"ש יומא יט.) א"צ שיזכירו הכונה בפה שממילא נעשה לשם ה' המשלחם דשליח עושה שליחותו ושפיר תקנו חכמים, מפני החשש, שלא יזכירו בפיהם לשם ה', מה שאין כן מי שהביא נדבתו או האומנין שעשו שהיה זה רק מנדבת לבם. וכן כל אחד שעושה מצוה שפיר צריך שיזכיר ש"ש על המעשה שעושה כדי שתשרה שכינה וקדושה במעשה ידיו, וכמ"ש בזוהר הקדוש ואתקדש ההוא עבידתא וכד סליק לאתרי' בקדושה סליק:

**והנה** הזוהר הקדוש לא הביא ראיה מכל הפסוקים הנז' רק הביא פ' וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה וגו' ושם לא הזכיר כלל שאמרו הכונה בפיהם, רק טוו את העזים, ונראה מזה דכונת הזוהר הקדוש שלא די באמירה ודבור פה בלבד רק צריך גם חכמת הלב להכניס קדושה בהמעשה, וכמש"נ בבצלאל ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ואיתא (ברכות נה.) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ וכו' וכן כתיב ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ולמה הוצרכו לזה, הלא המשכן מעשה קדושה והיה די שיעשו האומנין מלאכתם והקדושה מאיליו תבוא. אך נראה שהיה נצרך שיכניס כל א' קדושה במעשיו. וזה ענין שכתב וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה התכלת וגו' ולמה הזכיר בזה חכמת לב הלא טוויה נחשב (בכתובות נט:) בין המלאכות שכל אשה עושה לבעלה. אך המכוון בזה שכל אשה חכמת לב שהיתה יכולה להכניס קדושה במעשי' בידי' טוו וגו', וזה מ"ש (בשבת צט.) גדולה חכמה שנאמרה בעליונות יותר ממה שנאמרה בתחתונות כו' ואלו בעליונות כ' וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים ותניא משום ר"נ שטוף בעזים וטוו מן העזים ובאמת למה עשו כן והלא אין דרך טווי' בכך כמ"ש (שם עד:) ואמר שם חכמה יתירה שאני ולמה להם לעשות בחכמה יתירה שלא כדרך טווי' ולא בתלוש כדרך טווי', אך הענין עפמ"ש האר"י הק' במ"ש (שם קמ:) וארז"ל אנא לא בעניותי אכלי ירקי ולא בעתירותי כו' בעניותי משום דגריר בעתירותי דאמינא היכא דעייל יקרא ליעול בשרא וכוורא. וח"ו שר"ח הי' להוט אחר מעדנים ואמר האר"י הק' שמן בע"ח אפשר להוציא יותר נ"ק ממה שאפשר להוציא מצומח ואמר לא בעניותי היינו בזמן שהיה עני בדעת אכלי ירקי משום דגריר. שקשה להוציא משם הנ"ק ויכול להתקלקל עוד ח"ו ולגרור אחריהם וזהו דגריר, ובעתירותי בדעת אמינא באתרא וכו' ליעול בשרא וכוורא שמשם

יש יותר נ"ק להוציא, ואפשר לפרש הכונה בעתירותי בעשיורת ממש וב' הכוונת אמת. שהשי"ת טריח לכל אדם לחם חוקו. שקוצב לוכמה שנצרך לתורה ועבודה, ומצינו בר"ן שהיה עשיר וחתן דבי נשואה אמר (עירובין סד.) כל כמה דלא שתינא רביעותא דחמרא לא צילאי דעתי וכן (ב"ק עב.) דלא אכלי בשרא דתורא. היינו שכיון שנתן לו השי"ת עושר רב מהס"ת נצרך לו הבשר והיינו לתורה ועבודה והוא לחם חוקו. וכמו שמצינו בשלמה המלך ע"ה שהיתה סעודתו גדולה וביקש הטריפני לחם חוקי. שכ"ז היה נקרא לחם חוקי, וזהו שאמר ר"מח בעתירותי כשנעשה עשיר, ומהס"ת היה נצרך לו העושר והי' עשיר בדעת להוציא הנ"ק מבשר ויין וזהו שאמר ליעול בשרא וכוורא, וכן הענין בזה שזה היה חכמה יתירה להוציא הקדושה מבע"ח, וזהו ענין שנזכר שטוף בעזים והראשונים לא פרשו ענינו, ונראה שהוא עפמ"ש במ"ר פ' זו פט"ו) מי פלג לשטף תעלה אר"ב אות אתרין דצוותין לשערא שטפא כו' אין לך כל נימא ונימא שלא ברא בה הקב"ה גומא בפ"ע וכו' וזהו שטוף בעזים, שאם היו גוזזין את השער מן העזים, תו לא היו יכולים להוציא החיות והקדושה מהבע"ח שהרי אז היא כדומם בתלוש, אך שטוף בעזים שהיה לכל שער גומא שיונק מהבע"ח וטוו בעזים, ועל ידי זה היו יכולים להוציא הקדושה והחיות מהבע"ח וזה חכמה יתירה שאמרו בגמרא, וזהו גדולה חכמה וכו' שנאמר אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים שהיה בהם חכמה יתירה מכל אשה חכמת לב בידי' טוו בתלוש, ולא היו יכולים להכניס קדושה כמותם במעשיהם. וזהו הענין שהביא בזוהר הקדוש הפ' וכל הנשים אשר נשא לבן וגו' שצריך להכניס קדושה אף בשעושה מעשה המצוה, ואמר בזוהר הקדוש שעכ"פ אף מי שאין כח בידו להכניס קדושה בלב. צריך שיזכיר בפה והביא ראיה דבשעתא דהוו עבדין עבידתא הוי אמרין דא למקדשא דא לפרוכתא. והם הכניסו הקדושה בלב אבל עכ"פ צריך להזכיר בפה ש"ש על המעשה, וכן אמר אחר כך בכל בנין שבונה שיזכיר שעושה לש"ש ולפולחנא דאיהו עביד דכולה הוא לפולחני', וכמו שזכרנו שבכל מעשה חול שיש בו כונה לש"ש נעשה ממעשה המצוה כמ"ש הרמב"ם ז"ל, וזהו ענין שאנו אומרים עכ"פ בפה אסדר לסעודתא וכו' היינו שהוא סעודת מצוה שלמדוהו חז"ל מתלתא היום (שבת קיז:) ואזמין בה השתא עתי"ק אומרים גם כן בפה עכ"פ שמזמין הקדושה מסעודה זו שהוא סעודתא דעתיקא, ובשבת כ' ודבר דבר שבשבת יכולים לדבר שיהיה נקרא דבר ה' וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א לב ע"א) דשבת אקרי דבור, ואם הדיבור בשבת יש לו כח כ"כ מהס"ת המחשבה בשבת יש לו גם כן כח גדול יותר משאר הימים, וכל כמה שיוכל האדם להכניס בסעודת שבת קדושה בלב במחשבה הר"ז משובח:

## פרק י

**בלילה** איתא (פסחים קו.) זוכרהו על היין. וכן ביום תקנו חכמים קידושא רבא על היין מה שאין כן בסעודה ג' וכן בגמרא (ברכות מב:) איתא בשבתות כו' הואיל ואדם קובע סעודתו על היין ומ"מ לא ראינו להצדיקים הק' שיקבעו סעודה זו על היין, והטעם היא מפני שרואים אנו שלא תקנו קידוש על היין רק בלילה ובבוקר מהסת' אין שייכות יין לסעודה זו, הענין דג"ס שבת סדרם האר"י ז"ל סעודת הלילה נגד יצחק אבינו ע"ה וסעודת הבוקר נגד אברהם אבינו ע"ה וסעודה ג' כנגד יעקב אבינו ע"ה, וביצחק מצינו בפ' ויבא לו יין וישת וכן באברהם מצינו ויעש אברהם משתה גדול ומשתה הוא יין. וביעקב מצינו ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכול לחם שהוא רק בשר ולחם ויין לא הוזכר. והטעם דכתיב ויין ישמח לבב אנוש שמשמח ב' הלבבות לב חכם ולב כסיל ואם זכה לישרי לב שמחה משמחו. ובאם לאו ח"ו משממו (כמ"ש יומא עו:) שיכול היין להביא שמחה של קלות והוללות וכמ"ש (שם עה.) עריות כולן דומות עליו כמישור כו' כל העולם כולו דומה עליו כמישור וכו'. והנה יעקב אבינו ע"ה אמר האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו דהיינו שכל אחד עבד במדתו. אברהם במדת אהבת השי"ת, ויצחק במדת יראה פחד יצחק שהיה השי"ת עומד עליו תמיד לנגד עיניו ועל עצמו אמר האלקים הרועה אותי וגו' שאך השי"ת מנהיג אותו והוא בעצמו איננו מרגיש כלל שפועל בעבודתו ואמר מאין יבא עזרי עזרי מעם ה' וגו' לית אנת מוביד סברי מן בריי (כמ"ש ב"ר ר"פ ויצא) ובעצמו אמר שלא הועילו לימוד רבותיו ואבותיו כמ"ש למלפני ולמעדני ואיתא (ב"ב כה.) ושיעשיר יצפין ואמרנו שהוא אף שהעושר יכול להזיק כמ"ש שלמה המלך ע"ה ריש ועושר אל תתן לי פן אשבע וכחשתי לכן מי שירצה בעושר יצפין היינו שיחזיק במדת היראה מדתו של יצחק אבינו ע"ה ואז לא יזיק לו העושר, וכן מצינו (ברכות ל:) וגילו ברעדה כתיב כו' בכל עצב יהיה מותר כתיב א"ל אנא תפילין מנחנא. היינו שכשיש עליו עול תפילין שהוא עול מ"ש והשי"ת עומד לנגד עיניו אז לא יזיק לו השמחה. ומש"ה מנינו ביצחק אבינו העושר כמש"נ הלוך וגדול עד כי גדל מאד שהיו אומרים זבל פרדותיו וכו' וכן כתיב בי' ויבא לו ויין וישת. שלא נתיירא שיזיק לו העושר או היין, ובאברהם אבינו ע"ה שעשה משתה היה ביום הגמל את יצחק שנולד לו בן ונימול לח' וידע שכבר קשור בשורש שנימול לח' שלא מדעת ונעשה ישראל והיינו שנולד בקדושה. ומש"ה התיר לו אז היין, וכ' משתה גדול ואיתא במ"ר גדול עולמים היה שם, שכבר ידע שקשור בשורש בעתיקא, ואף שלא זכה עדיין למש"נ ואברהם זקן ידע אז שקשור בשורש. אבל יעקב אבינו שאמר האלקים הרועה אותי מעודי שאך עזרו

מעם ה'. נתיירא להתיר לו היין פן יתקלקל ח"ו. וכן דוד המלך ע"ה אמר ואני בעניי ואיתא (בירושלמי דפאה פ"ד) שהיה מתענה, והוא שאמר ה' רועי כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה הא' הרועה אותי וגו' גם כן נתיירא והיה מתענה שלא יקלקל לו האכילה, ומש"ה בסעודה ג' שהוא כנגד יעקב אבינו ע"ה אין לו שייכות יין ואומרים מזמור ה' רועי לא אחסר:

## פרק יא

**אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה.** זאת נקרא שבת וכמ"ש במ"ר (אחרי פכ"א) בזאת יבא אהרן בזכות שבת, וכמ"ש בזוהר הקדוש בכ"ד דזאת נק' מדת מלכות והוא השבת מלכתא, ובן אדם יחזיק בה כמש"נ עץ חיים היא למחזיקים בה שיחזיק בד"ת ולא ירף ידו ממנה (כמ"ש במרו"ת סו"פ שלח) משל לא' מושלך לתוך הים הושיט לו הקברניט את החבל וא"ל תפוש חבל זה בידך וכו' וכה"א החזק במוסר אל תרף נצרה כי הוא חייך, וכן בן אדם יחזיק בה שיחזיק בקדושת השבת ולא ירפה מידו, שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע כמ"ש במכילתא שהשומר שבת מובטח שהוא משומר מן העבירה, והוא כמש"נ בפיך ובלבבך לעשותו ואמרנו דלא כתיב ובמעשיך דגמר המעשה הוא מהשי"ת והשי"ת רוצה מהאדם שיתעורר באתערותא דלתתא. והעיקר בלבבך דרחמנא לבא בעי (כמ"ש סנהדרין קו: וזח"ג ק"ס סע"א) רעותא דלבא. רק האדם צריך לסייע בפיך שהוא קול תורה וקול תפלה, תורה שהוא תבלין כמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, רק יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום (כמש"ש). וע"ז צריך קול תפלה להתפלל שה' לא יעזבנו בידו, ואחר כך לעשותו שגמר המעשה מהשי"ת שלא יעזבנו בידו, וז"ש רבי (פ"ב דאבות) הסתכל בג' דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים, ולמה נצרך ג' דברים היה די במה שנאמר דע מה למעלה ממך, אך הוא נגד מחשבה דבור ומעשה בפיך ובלבבך לעשותו, ואמר עין רואה כנגד מחשבה בלבבך כמש"נ וה' יראה ללבב. אוזן שומעת כנגד דבור בפיך, וכל מעשיך בספר נכתבים שגם במעשה אף שגמר המעשה מהשי"ת מ"מ אין לאדם לסמוך על זה רק צריך לגדור עצמו להשמר מכל רע בכל כחו, ועז"א וכל מעשיך בספר וכו' עדמש"נ ותהי עינותם על עצמותם, וכ"כ בזוהר הקדוש שממעשה המצות נעשה חליקא דרבנן הלבוש לעולם הבא, שהמעשה תלוי בגוף, וזהו עור ובשר תלבישני שהגוף נק' לבוש להנשמה שהוא עיקר האדם וממעשה המצות נעשה הלבוש, וזה וכל מעשך בספר נכתבים שהספר הוא גופו של אדם שעליו חקוקים כל מעשיו, והרמ"א כלל כ"ז במ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה עומד

עליו ורואה במעשיו כו' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד, היראה וההכנעה בלב, ובושתו ממנו תמיד הוא על כל המעשה שלא יהיה נגד רצון השי"ת, ובשבת שכל אדם מישראל יש לו יראה שנקרא אז יראי שמי, וההכנעה כמש"נ ואל זה אביט אל עני ונכה רוח שנדרש (בריש סא"ר) עלש בת, שאז כל ישראל עני ונכה רוח, וחרד על דברי והוא נגד בלבבך, ובפיך דשבת דבור אקרי כמ"ש (בזח"א ל"ב ע"א), ובסעודה ג' שהוא כנגד יעקב אבינו ע"ה, יעקב חבל נחלתו, שמחזיק בחבל שלא ינתק שמטתו שלימה שלא יוכל שום אחד מישראל מלהנתק מקדושת ישראל הוא בן אדם יחזיק בה, שנוכל להחזיק קדושת השבת שיועיל גם לימי המעשה הבאים, ואז שומר ידו מעשות כל רע נגד המעשה שיסייע השי"ת שיהיה כל המעשים כרצונו ית"ש, וכן אומרים בהבדלה בתפלה החל עלינו הימים הבאים וכו' ומדובקים ביראתך, דשבת נקרא יראה שהוא כנגד מדת מלכות שכנגדה שם א"ד המורה על יראה וכמש"נ ואם אדונים אני איתא מוראי, ומבקשים על ימי המעשה הבאים שיהיו מדובקים בקדושת השבת שמורה על יראה:

## מצורע

### פרק א

**במעלא** דשבתא בתפלת המנחה אומרים מזמור הודו וגו', ובשבת טוב להודות לה' ובמדרש (ויקרא רבה צו פ"ט) כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל כל התפלות בטלות וההודאה אינה בטילה וכו' והיינו קרבנות יחיד, שהתורה לא תשתנה לעולם ויביאו קרבנות צבור, אך קרבנות הבאים על חטא כמ"ש במדרש (תנחומא צו) שכל הקרבנות באין על חטא, חטאת ואשם, ואך עולה באה על הרהור הלב, ולע"ל שיבוער השארו שבעיסה ולא יהיה שום חטא יתבטל כל קרבנות יחיד לבד קרבן שלמים שהראשון שבהם תודה, והיה בא לת הודאה על אשר ניצול משאור שבעיסה, וכל כל התפלות הוא על צורכי האדם שיחסר לו, ולעתיד שיהיה ה' אחד ושמו אחד ויהיה כלו הטוב והמטיב כדאיתא (פסחים נ.) אז יהיו כל התפלות בטלות רק תפלות ההודאה אינה בטלה שיודו לה' שנפטרו מעניני עולם הזה והבליו, וכן בכניסת שבת כתיב וירא ה' את כל אשר עשה והנה טוב מאד, שהיה לעשי"ת אז נייחא בעולמו (וכמ"ש בב"ר) וראה שהכל טוב מאד כמו לעתיד צריך להודות על כל העבר בו' ימי המעשה, ובא הסדר דהמזמור בד' שצריכין להודות כסדר פיתוי היצר הרע ע"ד מ"ש (סוכה נב:) בתחלה קראו הלך ולבסוף קראו אורח ולבסוף קראו איש, תעו במדבר בישימון דרך, היינו שתחלת

פיתוי היצר הרע לבטל את האדם מתלמוד תורה שיהיה הולך בטל כמדבר, שמכביד עליו ומראה לו שהוא טרוד ואין לו פנאי לעסוק בתורה, ואף בעתות הפנאי מבלבל רעינויו ומחשבתו שמראה לו שאין לו נייחא ואין שפוי בדעתו לעסוק בתורה, וזה עיר מושב לא מצאו, מושב היינו נייחא וישוב הדעת ועל זה אמרו (יומא לה:) הלל מחייב את העניים ר"א בן חרסום מחייב את העשירים וכו' רעבים גם צמאים וגו' עדמש"נ לא רעב ללחם וגו' ועל ידי הצעקה לה' וידריכם וגו' ללכת אל עיר מושב, שיהיה להם נייחא, כי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב, והיינו ד"ת וכמ"ש (ע"ז יט:) אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב וגו' ונפש שוקקה היינו שהנפש נכסף וחושק לד"ת עדמ"ש (ברכות יז.) רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב וכו' ולנפש כזה השי"ת ממלא ומשביע ד"ת, והוא על סדר היצר הרע כשנקרא הלך, ואחר כך יושבי חשך וצלמות אסורי עני וברזל, היינו שהיצר הרע אוסר אותם במאסר שלא יוכלו לזוז, שעל זה אנו אומרים בברכת אתה גבור ומתיר אסורים שמתיר את האדם ממאסר היצר הרע, כי המרו אמרי א' היינו עומק הד"ת שנאמר עליהם תזל כטל אמרתי, שהוא יינא דאורייתא דבעל פה שהוא יין מסכתי, ועצת עליון נאצו שכל הד"ת קרוי עטו דאורייתא שהם עצות לנטוע בלב מאמר אנכי ה"א. ואז כבר נקרא היצר הרע אורח ומ"מ גם כן מועיל צעקה יוציאם וגו' ומוסרותיהם ינתק, ואחר כך מדבר מכת ג' שנקרא אצלם היצר הרע איש. אויליים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו, שכבר מצא היצר הרע להכשילם במעשה פשע ועון, עון זה זדונות פשע אלו המרדים כמ"ש (יומא לו:) כל אוכל תתעב נפשם, אוכל היינו ד"ת עדמ"ש במד"ר (קהלת ג') כל אכילה ושתיה שנאמר במגילה זאת בתורה ומעשים טובים הכתוב מדבר, וכבר תתעב נפשו הד"ת ויגיעו עד שערי מות, וגם לזה מועיל צעקה ישלח דברו וירפאם. שכל פיתוי היצר הרע היא שלא יכנסו הד"ת בלבו, אבל כיון שישלח דברו היינו ד"ת, וירפאם כי הוא לכל בשרו מרפא, ואחר כך מדבר בכת ד' שהוא בלומדי תורה, וזה יורדי הים באניות הם היורדים בים התלמוד, ע"ד מה שפירשו מ"ש בגמרא נחותי ימא דקאי על העוסקים בים התלמוד עושי מלאכה במים רבים, מים היינו דברי תורה שנמשל למים כמ"ש הוי כל צמא לכו למים, ולהם מפתה היצר הרע יעלו שמים, שיגבה לבם וידמו שעולים לשמים, ועל ידי שמתנשאין ירדו תהומות וגו' יחוגו וינועו כשכור וכל חכמתם תתבעל שהד"ת נתן לתקן הרב כעס, ואצלם כשכור וכל חכמתם תתבלע ויצעקו וגו' וישמחו כי ישתוקו וינחם אל מחוז חפצם, שהד"ת מיישר דעתם ומחזירן למוטב, וכנראה הוא כנגד ד' קליפות שזכר יחזקאל רוח סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת, ונוגה לו סביב, שהג' הראשונות הם כנגד פיתוי היצר הרע בג' מדרגות

שלו שנקרא הלך אורח איש, והרביעית קליפת נוגה הוא כנגד כת הרביעית שמתגרה בת"ח ורוצה להטריד דעתם ולרומם לבם, ושבת שהוא מעין עולם הבא, וכיון שנכנס לשבת שצריך להיות כאלו כל מלאכך עשויה (כמ"ש במכילתא) היינו שמתקן אף העבר עדמ"ש (בתנחו' בראשית) נוחו בי' כי היכי דנחי' בי' אנא, דכ' וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאד (כמשנ"ת כ"פ) לכן אומרים הודו כמ"ש טוב להודות לה', והסעודה נקרא קרבן תודה שאוכלין משלחן המלך:

**ובמשנה** (מנחות נב:) כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם שבעצרת וכו' דבכל הקרבנות כתיב כי כל שאור וגו' וכל לא תאפה חמץ חלקם. שהכהנים גם כן אסור להם לאפות השירים חמץ, חוץ מעצרת שמורה על זמן מתן תורה דכ' חרות על הלוחות, ואיתא (שיר השירים א' פ' ישקנו) בשעה ששמעו ישראל היכי ה"א נתקע ד"ת בלבם וכו' בשעה ששמעו ישראל לא יהיה לך. נעקר היצר הרע מלבם. והיינו שמאמר אנכי נתקע הד"ת בלב חכם לימינו והוא כללא דכל מ"ע. וממאמר לא יהיה לך נעקר היצר הרע בכל ל"ת. ולכן אז הותר להקריב שאור. כי אז מורה על ביטול השאור שבעיסה. וכן בלחמי תודה דאיתא במדרש (ויקרא רבה צו שם) משל למלך שבאו ארוסיו וב"ב לכבדו וכו' א"ל לא אריסך ולא ב"ב אלא בא לכבדך וכו' יהבו לי' סלורא וכו' והיינו שזובח תודה בא לכבד את השי" כיון שאינו בא על שום חטא וחסרון וכ' כי מכבדי אכבד נותן לו השי"ת כבוד. ואין כבוד אלא תורה כמ"ש בגמרא (חולין קלג.) כל השונה וכו' כן נותן לכסיל כבוד ואין כבוד אלא תורה כו' ולכן בקרבן תודה הותר לאכול שאור, וכן נדרש שם במדרש זובח תודה יכבדנני זובח את יצרו בתודה, כשמתודה על חטאתו ובפרד"א טוב להודות לה' הה"ד ומודה ועוזב ירוחם, וכן איתא במדרש (ב"ר ס"פ כב) על שבת כך היא כחה של תשובה, ולכן כל סעודת שבת כמו אכילת תודה שנאכל לכל ישראל, ומשלחן גבוה קא זכו כמו כהנים, ונקרא סעודתא דמלכא:

**בנחמיה** כתיב בחנוכת חומת ירושלים ואעמודה שתי תודות גדולות, והיינו שהחומה נתקדשה אז לאכול בה קדשים קלים ולכן נתחנך בב' תודות, אך יש להבין למה לא נתחנך במעשר ושלמים שהם גם כן מנאכלים לפנים מן החומה, אך בגמרא (שבועות טו.) דרשו גדולה שבתורה ומאי ניהו חמץ וכו' דמי איכא חשיבותא קמי שמיא, אך מפני שהחמץ גדול כג' מיני מצה, והיינו שאף שהכהנים נכנסין לפנים ואוכלין מ"מ לא תאפה חמץ חלקם, שעדיין יש להם נגיעה בשאור, וכמו בגאולת מצרים שנאסר להם שאור וחמץ עד שבאו לקבלת התורה בעצרת שאז מצות שתי הלחם חמץ, וכן תודה שאין בא על שום חטא, ומורה על העתיד שיבוער הרע ויתבטל השאור שבעיסה בא גם

כן חמץ כאמור, ואיתא בזוהר הקדוש (רע"מ עקב רעג א) לחם משנה כנגד ב' לוחות דבי' אתיהיבו וכו' אף שהלוחות לא נתנו בשבת, דכו"ע בשבת נתנה תורה כדאיתא (שבת פו:) ואין יום מ' שבת, ואף לוחות האחרונות לא נתנו בשבת דג"פ מ' גם כן אינו חל יום ק"כ בשבת, אך הפי' על מאמר אנכי ול"י לך ששמעו ישראל בשבת שבמאמר אנכי נתקע הת"ת בלבם במאמר ל"י לך נעקר יצר הרע מלבם כמ"ש (בשיר השירים שם) והיינו כלל עשה ול"ת, והיינו ב' לוחות הלב כמש"נ ועל לבם אכתבנה, שנחקקו בלבם הד"ת בלב חכם לימינו, ולתקן הלב כסיל לשמאלו ולכן יכול כ"א מישראל לאכול תודה המורה על ביטול שאור שבעיסה, ובו דייקא בחלת חמץ שבתודה חנכו את החומה, כאמור:

## פרק ב

**זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן**. אף שקודם שילוח הציפורים אסור לבוא אל המחנה, וכמש"נ אחר כך ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וגו' ואחר כך ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה, אך בזוהר הקדוש (תזריע מ"ט ע"ב) באתר חד אהרן הכהן ובאתר אחרא הכהן סתם ודא קוב"ה אמר ר' יצחק והא כתיב נגע צרעת כי תהיה באדם והוא אל הכהן א"ה דא קוב"ה, א"ל אין בגין דבי' תליא כל דכייותא וכל קדושה וכו' והיינו שלא מצינו בשום מקום דומה לזה שיהיה הכל תלוי בכהן, דכל זמן שלא יצא מפי הכהן טמא לא נטמא, וכן הטהרה תלוי' בכהן כמ"ש (רפ"ג דנגעים) אומרים לו אמור טמא והוא אומר טמא אמור טהור והוא אומר טהור, וכן בנגעי בתים כתיב וצוה הכהן ופינו את הבית בטרם יבוא הכהן לראות וגו' ולא יטמאכל אשר בבית שכ"ז שלא אמר הכהן בפיו טמא אינו נטמא אף שהוא באמת נגע טמא, ומש"ה אמרו דהכהן סתם דא קוב"ה רק הכהן דלתתא היא שלוחא דרחמנא ושלוחו ש"א כמותו והשי"ת שולח בפיולומר טמא או טהור ולכן בכל פרשת נגעים כתיב הכהן סתם ודא קוב"ה, רק בראש הפרשה כתיב והוא אל אהרן הכהן או אל אחד מבני הכהנים, דאין מקרא יוצא מידי פשוטו שצריך הכהן לראות הנגע ולטמא או לטהר, והמצורע כיון שהוא משולח חוץ לשלוש מחנות נראה שאין לו חלק בכלל ישראל, והוא בכלל מ"ש (ע"ז יז.) כל באיתא לא ישובין לא ישוגין אורחות חיים וכו' וע"ז נאמר ביום טהרתו ומהס"ת עשה תשובה על הפגם דאם לא כן לא היה נתרפא, והובא אל הכהן דא קוב"ה, כמש"ש גבי ר"א בן דורדיא שהניח ראשו בין ברכיו וכו' ויצא ב"ק ר"א ב"ד מזומן לחיי עולם הבא, דעל ידי המרורות שלו יצא נשמתו וקנה עולמו בשעה אחת, ועיקר התשובה עזיבת החטא אשר זה אינו ידוע לשום נברא בלתי לה' לבדו, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בגדר התשובה ועזיבת החטא עד שיעיד יודע תעלומות שלא ישוב עוד לכסלה, ואף שמצינו (קידושין מט:) ע"מ שאנו

צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו ובודאי מיירי שעדיין מתנהג ברשעו, דאם עזב דרך חטאים לא יתכן לשון שמא הרהר תשובה בלבו ובודאי מיירי שעדיין מתנהג ברשעו, דאם עזב דרך חטאים לא יתכן לשון שמא הרהר תשובה שהרי ודאי עשה תשובה, ואם עדיין מתנהג ברשעו איך מועיל הרהר תשובה שלא לפי גדר הרמב"ם ז"ל הרי שב לרשעו, אך אמרנו שעכ"פ עליו יודע תעלומות שברגע זו עזב את החטא עזיבה גמורה שבאם היה מזדמן לפניו אז היה, עוזב החטא וזה נקרא תשובה, אף שאחר כך התגבר יצרו עליו וחזר לסורו אבל בשעת מעשה יהיה בעל תשובה, וע"ז אין מבין שום נברא, ואפילו האדם בעצמו יוכל להטעות את עצמו, רק השי"ת בעצמו, וזהו ביום טהרתו והובא אל הכהן דא קוב"ה ובאמת פי' אורחות חיים היא חיי עולם. ולא תיי עוה"ז, ומ"ש בגמרא שם ואם ישיבו לא ישיגו אורחות חיים, היינו שהוא אי אפשר לילך דרך אורחות עולם הזה ולבוא לחיים עולם. אך הוא בא תיכף לחיי עולם, כמש"ש יש קונה עולמו בשעה אחת, וא"צ לילך דרך עצות ושמורת האורחות בעולם הזה כי בפעם א' בא לחיי עולם, על ידי המרירות כמו בר"א ב"ד, ובמדרש תנחומא נדרש והובא אל הכהן והוא בא, והיינו שצריך מעצמו לדחוק וליעול כמש"ש בר"א ב"ד אין הדבר תלוי אלא בי וכו', ונגעים באים על ז' דברים (כמ"ש עירובין טז.) ובמדרש איתא על י"א דברים וכו' אבל השורש היא על גסות הרוח, שהוא ראשית פיתוי הנחש להכניס בו זוהמא שירגיש הנאת הגוף והיה בגאות והייתם כאלקים וגו' שיהנה מעצמו שחשב לגדול, והורה הפ' זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו, שישוב בתשובה ויתקן הפגם והובא אל הכהן והוא בא, כמו בר"א ב"ד שידחוק עצמו להתקרב אל השי"ת, אף שאין צריך לתשובה זו כמו ראב"ד עד שתצא נפשו עכ"ז צריך לדחוק א"ע ולהתקרב אל השי"ת, ואז אחר כך יוכל להטהר ולבא אל המחנה:

## פרק ג

**בליל** שבת אומרים הפורס סוכת שלום עלינו ועל כל ישראל ועל ירושלים, אף דבזה"ז ישראל בגלות, וכ' ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער, אך ירושלים היינו קדשות מחנה ישראל ושם נאכל קדשים קלים ומע"ש, וכ' באכילת מעשר למען תלמד ליראה וגו' שהאכילה שבקדושה מביא האדם ליראה, והוא על ידי אמונה כשמשים על לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד מגיע אליו היראה (כמ"ש רמ"א ריש או"ח) והיינו דירושלים מדת מלכות כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קפו ע"א) איהו יראה ושלטא בה יראה (כמ"ש בזוהר הקדוש ה' ע"ב) והיא על ידי אמונה ויש יראה שהוא כמורה בו"ד (כדאי' ברכות כח.) והוא גם כן על ידי אמונה אף שאינו

לנגד עיניו מאמין שהשי"ת רואה במעשיו וזהו מ"ש (רע"מ פנחס רל ע"א) איהו אמונה, ויש מהימנותא שלימתא והיינו שישים על לבו שממ"ה עומד עליו תדיר ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה יותר ממורא בו"ד, וזה שאמרו תלמידיו (שם) רבי עד כאן וכו' שיש יראה ואמונה יתירה עזה שהיא מהימנותא שלימתא יותר ממורא בו"ד וזה ע"ש (תמיד פח.) יחזיק באמונה יתירה שנ' עיני בנאמני ארץ, נאמן נקרא מי שיש לו אמונה יתירה מהימנותא שלימתא עד שנקרא על שמה נאמן, ובזוהר הקדוש (פ' זו נג ע"א) קרי' נאמנה והיינו דירושלים נקראת קריה נאמנה ע"ש האמונה דשם משכן היראה כמש"נ למען תלמד ליראה ואמר מלאתי משפט ודאי דא קב"ה. צדק דא כנסת ישראל. והיינו משפט עמודא דאמצעיתא רחמי שם הוי"ה. וצדק מלכותא קדישא כמ"ש (פתח אליהו) צדק ידיעא דאיהי דין כו' משפט ידיעא דאיהו רחמי וכ' מלאתי משפט עפמש"נ קק"ק וגו' מלא כל הארץ כבודו ומתרגמינן מליא כל ארעא זיו יקרי', ארץ כנסת ישראל כמ"ש בזוהר הקדוש, ואמר מליא כל ארעא שכשמתגלה קדושת השי"ת אז נתמלא כל הכנסת ישראל זיו יקרי' אפילו בע"ה, ובירושלים היה קדושת החומה כמו בדור המדבר ההיקוף בעננ כבוד, ובתוך החומה היה קדושת מחנה ישראל ואפילו בקל שבישראל מליא זיו יקרי', וכן שבת היא מהימנותא שלמתא וכמ"ש (בזוהר הקדוש ח"ב פ"ח א') דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחק"ת, ג' קדושות של ג' סעודות שבת מביא לידי יראה מלוא כל ארעא זיו יקרי' וכמ"ש (ירושלמי פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה כמו במדבר במחנה ישראל בהיקף ענני כבוד, וכמו בירושלים, וז"ש עלינו ועל כל ישראל ועל ירושלים אפילו בחורבן קדושתן אף כשהן שוממין (כמ"ש מגילה כח.) גם כן נקראת קריה נאמנה, וכן בשבת האכילה מביא לידי יראה כמו אכילת מעשר ונקראו סעודתא דמהימנותא (כמ"ש זה"ק שם) וז"ש מלאתי משפט דא קוב"ה והיינו כמ"ש (רע"מ פנחס שם) איהו אמת ואיהו אמונה, דהירושלמי קאי על המשנה ובשבת שואלו ואוכלו על פיו דאימת שבת על ע"ה ואינו משקר בשבת וז"ש מלאתי משפט דא קוב"ה איהו אמת ואפילו ע"ה יש לו בשבת חלק במדת אמת, צדק כנסת ישראל מלכותא קדישא, ילין בה שאפילו בשינה ישראל מרכבה למדת מלכות צדק מלכותא קדישא, וכמו שמצינו ביעקב אבינו ע"ה בחלום והנה ה' נצב עליו שנעשה מרכבה לשם הוי"ה, ושלמה המלך ע"ה בשינה ובחלום זכה לכל חכמת שלמה חכמה תתאה תורה שבעל פה כמש"נ כן יתן לידידו שנה והיינו שלמה המלך ע"ה שנקרא ידידי' וה' אהבו וזכה לכל התורה שבעל פה בחלום, ונקרא כאן השי"ת בשם משפט כמש"נ משפטי ה' אמת צדקו יחדיו כמ"ש (בפסחים נ.) לעולם הבא כלו הטוב והמטיב, וכן בשבת דכ' ביום הניח ה' לך מעצבך

וגו' ומן העבודה הקשה שנדרש בזוהר הקדוש (ח"א מח ע"ב) על יום השבת שנקרא יום הניח שאף כשהאדם בתוך העבודה הקשה מכיר שאינו תחת שעבוד כשהאדם בתוך העבודה הקשה מכיר שאינו תחת שעבוד רק אין לנו מלך אלא אתה וממילא בשבת כלו הטוב והמטיב וזה מלאתי משפט שכלו הטוב ומהטוב, צדק ילין בה שהשי"ת משרה שכינתו בישראל ואף בחלום בשונה הישראל מרכבה לשם הוי"ה ששוכן בתוך ישראל אני ה' השוכן וגו' אני מדת מלכות. שם א"ד אותיות אני וד' באמצע מרמז גם כן למדה זו ה' ד' הות (כמ"ש זח"ג ק"פ ע"ב) והוא רק על ידי שהשי"ת שוכן את ישראל וזהו מלאתי משפט דא קוב"ה וכמ"ש בשבת שואלו וכו' שבודאי יאמר ישראל בשבת אמת:

## פרק ד

**מחנה** ישראל צריך שיהיה באמצע מחנה שכינה ומחנה לויה, וכ' במזמור של שבת שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו. בבית ה' מחנה שכינה. בחצרות אלקינו מחנה לויה עדמש"נ בחצר אוהל מועד יאכלוה, וג' מחנות ישראל הם כנגד נפש רוח נשמה, והוא כנגד מש"נ בפיך ובלבבך לעשותו, המעשה על ידי הגוף שבא על ידי כח הדם וכ' כי הדם היא בנפש יכפר, ולקדושת הנפש זוכה כל א' מישראל שדרשו (ביצה טז.) וינפש וי אבדה נפש, ובפיך ד"ת והוא כנגד מחנה לויה דכ' ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט וגו', ובלבבך מחנה שכינה אני ה' שוכן בתוך בני ישראל, וכמ"ש (שיר השירים ה' ב') היכן מצינו שהקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכ' צור לבבי וחלקי אלקים וגו' (וכ"כ זח"ב קכ"ח רע"ב) וצדיקים בפני שכינה כנר בפני אבוקה (כמ"ש פסחים ח.) השי"ת אבוקה וצדיקים הנר דכ' כי חלק ה' עמו וזה בלבבך, וזש"נ צדיק כתמר יפרח שבשבת כל ישראל צדיקים כמש"נ ועמך כלם צדיקים וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק (כמ"ש זח"ב כ"ג ע"א) וכן שבת ברזא דברית (כמ"ש זח"א נ"ו א' וזח"ב צב ע"א) וכל ישראל נקראו בשבת צדיק דמאן דנטיר שבת כאלו נטיר אורייתא כלא (כמ"ש זח"ב פט ע"א). ובמ"ר (בשלח סו"פ כ"ה) אם עושין תשובה אפילו יום א' אני מביא אותה שלא בעונתה היום אם בקולו תשמעו כו' על שמירת יום א' של שבת בן דוד בא שהשבת שקולה כנגד כל המצות, והיינו שדרש היום על שבת שנאמר בו שמור את יום השבת והיינו יום המיוחד (כמ"ש במ"ת ר"פ וירא), וכ' בשבת אכלוהו היום כי שבת הוא לד' היום לא תמצאוהו בשדה והני תלתא היום על יום השבת ונדרש מהם לג' סעודות שבת (בשבת קיז:) וצדיק נקרא במעשה, ולזה זוכה כל א' מישראל בשבת, דכיון שהוא משמר שבת מחללו והוא מורגל תמיד במלאכות והוי כמו בא לידו דבר עבירה וניצול הימנה והוי כעושה מצוה (כמ"ש קידושין לט:) זכה יתיר זוכה לרוח והיינו ד"ת בפיך וכמש"נ

לנפש חי' ומתרגמינן לרוח ממללא והוא נגד מחנה לויה כאמור, זכה יתיר זוכה לנשמה נר ה' נשמת אדם שהשי"ת שוכן בלבו וזהו מחנה שכינה וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב צ"ד ע"ב ובח"א רו ע"א בשינוי לשון). ואף שבזוהר הקדוש מיירי בכל יום, אך ת"ח איתא בתיקו' (ת' כ' ל"ב ע"ב) ואלין דמתוספן לעמא קדישא בע"ש ירתין לון ת"ח ביומי חול כו'. ואף שהם משתדלין באורייתא בחול מכל מקום אין זוכין אז רק לנפש יתירה שזוכה כל אחד מישראל בשבת כאמור, וז"ש צדיק דזהו נקרא כל אחד מישראל במעשה וזוכה לנפש יתירה שהוא כנגד לעשותו, כתמר יפרח והיינו כשזוכה יתיר זוכה לרוח ממללא בד"ת וזהו כתמר שד"ת נמשלו לדבש שנ' ומתוקים מדבש, וכ' דבש וחלב תחת לשונך, ותמר היינו דבש האמור בתורה כמ"ש (ברכות מא.) זה שני לארץ שנ' ארץ זית שמן ודבש, כתמר יפרח עדמש"נ בחצרות בית אלקינו יפריחו שהוא מחנה לוי' שלהם נמסר הד"ת כמש"נ יורו משפטיך ליעקב וכו' ובאת אל הכהנים הלוים ושם יש לשכת הגזית שממנה יוצאה תורה לכל ישראל (כמ"ש סנהדרין פו.) דהישובה לסנהדרין היה במחנה לויה בחצי' בחול שי"ל קדושת הר הבית (כמ"ש יומא כה.), וכשזוכה יתיר זוכה למחנה שכינה שתולים בבית ה', וזש"נ כארז בלבנון ישגה, ובזוהר הקדוש (פ' זו נ"ג סע"א) דהא האי עץ ארז לא אשתרשו נטיעוי אלא בלבנון, ובגליון פ' הרמ"ז ז"ל ל"ב נו"ן חכמה ל"ב נתיבות חכמה ובינה נ' שע"ב. ובגמרא (יומא לט:) למה נקרא שמו לבנון שמלבין עוונותיהם של ישראל והיינו בית המקדש שנקרא לבנון ששם מזבח החיצון שכל קרבנות קרבין בו שבאין לכפרה, ובהיכל מזבח הזהב מקטר קטורת לתקן החלבנה שמרמז לפושעי ישראל שיתנו ריח, ובק"ק נכנס כה"ג ביום הכפורים לכפר הכל וזה לבנון מחנה שכינה, וארז היינו ו' כמ"ש זה"ק (לק' ע"ב) והיינו יעקב הבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה. ואשתרשן נטיעוי בלבנון שמחיבור חכמה ובינה נולד הדעת שהוא הבריח התיכון כו' וזהו כארז בלבנון ישגה עד למעלה עד עתי"ק שכן מורה ישגה בלא שיעור שכן מורה תמיד גדול אצל השי"ת בלא שיעור (וכמשנ"ת כ"פ) והיינו עד למעלה מתפיסת בנ"א עד עתי"ק, והיינו משום דנטוע בלבנו שהוא אבא ואימא חו"ב כמו שאמרנו שהוא כנגד בלבבך בינה לבא וחו"ב הם תרין רעין דלא מתפרשן (כמ"ש זח"ג ד' ע"א) ולכן כשזוכה לבינה זוכה גם לחכמה והוא מ"ש הרמ"ז דלבנון ל"ב נון חו"ב או"א והכל אחד כאמור:

## פרק ה

**זאת תהיה תורה המצורע.** בזוהר הקדוש (נ"ג ע"א) ר' יצחק פתח וכו' ת"ח כל חובי עלמא מכפר עלייהו בתשובה בר מההוא לשנא בישא כו' דכ' זאת תהיה תורת המצורע

כ'ו תורתו של מוציא ש"ר, לבד מה שקשה ממה דכיילו ואמרו שאין לך דבר שעומד מפני התשובה לא יובן הראיה שמביא ממש"נ זאת תהיה תורת המצורע, גם רח"ו זצוקל"ה כ' דפליג על ר' יהודא דקאמר לקמן בסמוך כיון דאהדר בתשובה וכו' דשם דקדק ביום טהרתו והובא אל הכהן מאי קמ"ל, והיינו דקשיא לי' לשון והובא אל הכהן הא הכהן יוצא אליו חוץ למחנה וע"ז מתרץ דמאן דאית לי' לישנא בישא צלותי' לא עאלת קמי קוב"ה, והיינו דהמצורע כיון שמשולח חוץ לג' מחנות ונדחה אף ממחנה ישראל יש לו צעקה בלבו למה נדחה מכלל ישראל, אך צלותי' לא עאלת כו' דתפלה ממדת מלכות כמש"נ א"ד שפתי תפתח ששם א"ד הפותח הפה להתפלל וכמו שפי' רבינו הק' ר' אלימלך זצוקלה"ה מ"ש (ברכות ז.) מנין שהקב"ה מתפלל היינו בפיפיות ישראל וז"ש (שם לד:) אם שגורה תפלתו בפי לשון שליחות עכ"ד הק', ודוד המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות אמר ואני תפלה, ומש"ה המצורע כיון שנדחה מכלל ישראל לא עאלת צלותי' קמי קוב"ה, ואמר כיון דאהדר בתשובה וקביל עלי' תשובה מה כתיב ביום טהרתו והובא אל הכהן, היינו ביום טהרתו דייקא שמטהר א"ע בתשובה. אף שעדיין לא נטהר על ידי הכהן בצפרים מ"מ והוא תפלתו אל הכהן ומפרש הכהן דא קוב"ה עדמ"ש בזוהר הקדוש (תזריע מ"ט ע"ב) באתר חד אהרן הכהן ובאתר אחרא הכהן סתם ודא קוב"ה, אך עכ"פ מבואר מדברי ר' יהודא דתשובה מועיל למוציא ש"ר ולשון הרע. ובאמת כעין זה יש מחלוקת בגמרא (עירובין טו:) א"ר חמא בר"ח מה תקנתו של מספרי לשון הרע אם ת"ח יעסוק בתורה כו' ר"א בר"ח אמר סיפר אין לו תקנה שכבר כרתו דוד ברוה"ק שנ' יכרת ה' וגו' אלא מה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע וכו'. והיינו דמה שאמר דוד יכרת וגו' קאי על דואג ואחיתפול שהיו גדולים בתורה דואג נקרא אביר הרועים ואחיתופל שקראו דוד אלופי ומיודעי כמ"ש (סנהדרין קו.) ומ"מ נמנו בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא שמשולחים מכלל ועמך כולם צדיקים שכל ישראל יש להם חלק. ומש"ה ס"ל לר"א דע"י ד"ת אין תקנה שהרי דואג אסרו לבא בקהל (כמ"ש יבמות טו:) ודואג ואחיתופל התירו ג"ע ושפ"ד (כמ"ש בב"ר פ' לב) ולא הועיל להם הד"ת יען שהיצר הרע סימא עיניהם לומר לרע טוב ולהשים חושך לאור שהתיר קינעתו ומש"ה סובר דסיפר אין לו תקנה בתורה. רק מה תקנתו שלא יבא לידי לה"ר. ומה שלא הועיל להם התורה להצילם מלה"ר מפני שתורתם היה מן השפה לחוץ (כמ"ש שם ועי' סוטה כא.) אבל בודאי אם היו עושין תשובה והיו מפייסין לדוד בודאי היה מועיל. ומחלוקתם הוא דלר"ח בר"ח התורה מועלת דכ' מרפא לשון עץ חיים דלית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (כמ"ש זח"א רב רע"א) והמאור שבה מחזירו למוטב

(כמ"ש מ"ר איכה בפתי' ובירושלמי). ור"א בר"ח סובר שאין לו תקנה בתורה שכבר כרתו דוד ברוח הקודש לדואג ואחיתופל שהיו גדולים בתורה ורק נצרך תשובה להתורה ואז מועיל, ובזוהר הקדוש ס"ל לר' יהודא דתשובה מועיל, והיינו דעל ידי תשובה יזכה שיכנס תפלתו, ור' יצחק ס"ל דאינו מועיל תשובה רק עם תורה, והוא כעין מ"ש בזוהר הקדוש (ח"א רי"ט ע"ב) דאינו מועיל תשובה לפגם הברית, והקשו גם כן הא אין דבר שעומד בפני התשובה ואמרנו שהפי' דתשובה לבד אינו מועיל, דתשובה מבינה לבא ולבבו יבין, ופגם זה במוח, ונצרך לזה תורה דנפקת מחכמה (כמ"ש בזח"ב קכא ע"א) חכמה מוחא, וזה מש"נ לכל בשרו מרפא לפגם זה דנקרא בשר קודש ובהיפוך בשר חמורים (ונת' כ"פ) וכעין מ"ש (ר"ה יח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה, וכן כאן בזוהר הקדוש אמר ר' יצחק דאינו מתכפר בתשובה רק כשיש עמו תורה והוא ממש כדעת ר"א בר"ח בגמרא דתורה אינו מועיל וצריך עם התורה תשובה, אך ההבדל ביניהם דלר' יצחק בזוהר הקדוש התורה עיקר ונצרך עמה לתשובה גם כן, וזה שהביא ר' יצחק הראיה דכ' זאת תהיה תורת המצורע דקשה לי' דהו"ל למכתב מצורע ביום טהרתו ויצא הכהן וגו' ומפרש זאת הוא תורתו של מוציא ש"ר ע"ד משנ"ד (סוף מנחות) זאת התורה לעולה וגו' כל העוסק בתורה כאלו הקריב וכו' א"צ לא עולה וכו' והיינו דתורה הוא עיקר להועיל ועמה תשובה, ואפשר לומר עוד דאף ר' יהודה מודה דצריך תורה רק דס"ל שעל ידי תשובה יזכה לתורה מצד השי"ת, וכן ר"ח בר"ח בגמ' מודה דצריך שניהם רק דס"ל דעיקר שניהם רק דס"ל דעיקר ובגללה יזכה גם כן לתשובה מצד השי"ת. ור"א בר"ח בגמרא ור' יצחק בזוהר הקדוש ס"ל דצריך שניהם תורה ותשובה מצד האדם ופליגו מהו העיקר לר"א בר"ח תשובה ועמה תורה ולר' יצחק בזוהר הקדוש תורה ועמה תשובה, וזה שאמר ר' יהודא כיון דאהדר בתשובה כו' והובא אל הכהן שיובא תפלתו ויזכה ג"כ לד"ת, וכן לר"ח בר"ח תקנתו יעסוק בתורה ועל ידי זה יזכה לתשובה ויובא גם כן תפלתו אל הכהן דא קוב"ה. וכמ"ש (מ"ר פי"ז) קרוב ה' לכל קוראיו יכול לכל ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת. היינו ד"ת אמת זו תורה (כמ"ש ברכות י:). וכן על ידי תשובה גם כן זוכה שתתקבל תפלתו דתשובה בא ע"י יראה שהוא מדת מלכות, וגם תפלה בא ע"י יראה (כמשנ"ת בכ"מ מגמרא) ועל ידי תורה ותשובה זוכה לכנס למחנה ישראל שהוא ירושלים. וכן שבת דכו"ע בשבת נתנה תורה. ושבת מלכות פה תורה שבעל פה. וכן בשבת כ' טוב להודות לה' ואיתא בפרדר"א כד"א מודה ועוזב ירוחם ובמדרש (ב"ר סו"פ כ"ב) כך הוא כחה של תשובה כו' אמר מזמור שיר ליום השבת כו', וזוכין בשבת לפריסת סוכת שלום על כל עמו ישראל שכלם יש להם תקנה. ודורשי רשומות היה

מצאו תקנה אף להנמנים (כמ"ש סנהדרין ק"ד:) שכל שהוא מזרע יעקב יתברר לעתיד שהם בכלל ועמך כלם צדיקים:

## פרק ו

**אשת חיל מי ימצא**. בזוהר הקדוש (ח"ג מב ב) אשת חיל דא כ"י דהיא גבירתה מכמה חיילין וכמה משריין דמשתכחו כו' והוא עפמש"נ אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח שקר הסוס לתשועה וגו' ואמרנו שהוא על ג' דברים שנזכר בפ' בפיך ובלבבך לעשותו, ולא כ' במעשיך כמו בפיך ובלבבך, אך גמר המעשה אינו תלוי באדם רק בא על ידי השי"ת, ומצד האדם העיקר בפיך שהוא ד"ת וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א רב רע"א) דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא. והיינו תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה שמתקן הרב כעס וכמ"ש (סוכה נב:) משכהו לבית המדרש מקום חידוש הלכות תורה שבעל הפה, ובלבבך היינו יראת שמים שנקרא לב וכמשנ"ד (יומא עב:) ולב אין על מי שאין בו יראת שמים, ועל ידי היראה הוא גבור הכובש את יצרו, והגבורה עיקרה בלב וכמש"נ (שמואל ב י"ז:י') אשר לבו כלב האריי, וזש"נ אין המלך, היינו רבנן דאיקרי מלכים כמ"ש (גיטין סב.). נושע ברב חיל, היינו רוב ד"ת עדמ"ש (ברכות סד.) ילכו מחיל אל חיל ופירש"י מישובה לישובה וממדרש למדרש, גבור היינו הכובש את יצרו על ידי יראת שמים. לא ינצל ברב כח גבורתו. ומ"מ מועיל התורה והיראה אך לא לגמרי, שקר הסוס לתשועה, הוא נגד בעל המעשים שסוס הוא משל על פעולת וזריזת האדם במעשים טובים כמ"ש (סנהדרין צו.) לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים והיינו השתדלות במעשה, ומי שסובר שעל ידי המעשם יושע וינצל מיצר הרע הוא שקר, דגמר המעשה הוא מהשי"ת כאמור, וכן לכל הג' פעולות עיקר הישועה מהשי"ת כמ"ש (סוכה שם) ה' לא יעזבנו בידו, ועז"נ הנה עין ה' אל יראיו למייחלים לחסדו שהשי"ת בחסדו מושיעם, וז"ש אשת חיל דא כ"י, והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, דהיא גבירתה מכמה חיילין היינו ד"ת חידוש הלכות שנקרא חיל, וכמה משריין, והיינו דה' אחרונה איהו יראה ושריא בה יראה כמ"ש זה"ק (הק' ה ב) וזה נגד גבור הכובש את יצרו ושם א"ד מורה על יראה כמש"נ ואם אדונים אני אי' מוראי וכן ה' אחרונה מרמז גם על מעשה המצוה וכמ"ש זה"ק (ח"ג קכ"ג רע"ב ברע"מ) התורה והמצוה דאינון בן ובת וכו', וזה גם כן המכוון בגיר' ס"א אפיקת כמה חיילין כמה משריין כמה צדיקים וכלם אקרין בנים לקב"ה ולכ"י, והיינו תורה שבעל פה ויראה ומעשה המצוה שכלם סוד כ"י ה' אחרונה. ושבת אשת חיל מתעטרת בעמא קדישא דאיתא בזוהר הקדוש (ח"א מז ב) יום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהי יום שביעי

והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, ובזוהר הקדוש (שם לב א) דשבת אקרי דיבור והיינו דבר ה' זו הלכה (כמ"ש שבת קלח:) וכן בשבת נברא הפה בנפש כמ"ש בס' יצירה והיינו שיהיה פי' ה' דיבר, וכמ"ש (זח"ג רא ב) אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כולא פי' ה', וכן בשבת נקראו כל ישראל יראי שמי (כמ"ש תענית ח:). וכן בשבת ישראל נקראו בעלי מעשים על ידי שמירת שבת ששקולה כנגד כל המצות כמ"ש במדרש (ש"ר סו"פ כה) ובזוהר הקדוש (ח"ב פט א) ומש"ה אומרים אשת חיל קודם קידוש של שבת. ואמר בזוהר הקדוש עטרת בעלה כד"א עטרת תפארת ורלא חד, והיינו כ"ע איהו כתר מלכות ונקרא כ"י עטרת שמכתיר ונעשה עטרה להקב"ה וזהו עטרת לתפארת ז"א וכלא חד שתפארת היינו שהשי"ת מתפאר בישראל, והוא תפילין דמארי עלמא שבהם השי"ת מתפאר בישראל (כמ"ש ברכות ו.) כ"ע איהו קרקפתא דתפילין שהיא על הראש מחשבה מוחא וזה הכתר נקרא תפארת שהוא תפילין דמארי עלמא וזהו וכלא חד. יאמר אחר כך בזוהר הקדוש אשת חיל מי ימצא דא כ"י כמה דאמרין והיינו ה' אחרונה כמשנ"ת, מי ימצא כד"א אשר ימצא אתכם באחרית הימים, היינו מי הוא מדת בינה כמ"ש (זח"ב קטו ב) אחרית הימים מרמז גם כן לבינה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפט ב) אמא קדישא דהיא אחרית הימים והיינו דימי בראשית ז' מדות תחתוניות ומתתא לעילא בינה אחרית הימים שבת עלאה, והנה ג' קדושות שבת נקראו בזוהר הקדוש מתי"ק חק"ת קדישין א"ק (זח"ב פח א) וברע"מ (צב א) שבת עלאה שבת דיומא שבת דליליא והיניו מדת לילה ומדת יום קוב"ה ושכינתיה והיינו ז"א וחק"ת. ושבת עלאה שהיא בינה הוא עתי"ק עפמש"כ בתיקונים אחרונים (סוף תי' ה') אם איהי באומאה הוא אבא ואמא דאינין או"ב יכלין למיעבד התרה הה"ד ומי יפר כו'. ומזוהר הקדוש לעיל מבואר דמי היינו בינה אמא עלאה ואיך אמר בתיקו' דמרמז ומי יפר לאבא ואמא דאינון או"ב, אך בזוהר הקדוש (ח"ב ד' א') דחכמה ובינה הם תרין רעין דלא מתפרשין דא מן דא וממילא מי שמרמז בינה הוא כלול גם כן מחכמה דלא מתפרשין, וחיבור חכמה ובינה מוליד הדעת, ודעת הוא פנימיות מכ"ע, ומש"ה שבת עלאה שהיא בינה כולל כל ג' הראשונות, ומי שזוכה לשבת עלאה הוא זוכה לקדושת כל הג"ר, וזהו עתי"ק והוא מ"ש ברע"מ (פנחס רנז א) שכינתא אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין והיינו כשזוכין לשבת עלאה ויעקב אסתלק גו עלמא דאתי (כמ"ש זח"א רז א):

**והנה** פסוק זה בזה"ק לא נמצא (וכמ"ש בגליון) ואם המכוון למש"נ את אשר יקרה אתכם באחרית הימים בפ' ויחי דנדרש על הקץ (כדאיתא במ"ר) ואף דכאן כ' מי ימצא ומייתי פ' אשר ימצא אתכם באחרית הימים המכוון א' דמשיח בא בהיסח הדעת כמו מציאה

(כמ"ש סנהדרין צז.) וזהו אשר ימצא, וכן מכוון אשר יקרה בדרך מקרה כמציאה בהיסח הדעת, וכן אם כוונת הזוה"ק עמש"נ בפ' ואתחנן ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים גם כן משמע דאחרית הימים בזה מרמז לימות המשיח, והיינו דשבת הוא גם כן מעין עולם הבא א' מס' לעולם הבא (כמ"ש ברכות נז:) וימות המשיח הם יותר מעין עולם הבא וכמ"ש (שם לד:) כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, ובנביאות מפורש והי' ביום ההוא דהיינו לעולם הבא שיתגלה מדת הוא, והיינו עתי"ק דאתכסיא דאיקרי הוא (כמ"ש אדרא האזינו רצ א), אך בימות המשיח יהיה גם כן התגלות מיום ההוא שהוא עולם הבא, וכן אחרית הימים שנקרא אמא עלאה עלמא דאתי מ"מ גם ימות המשיח נקרא אחרית הימים וכאמור, וזש"נ ובקשת מכם את ה"א ומצאת היינו לימות המשיח שבא בהיסח הדעת כמו מציאה כאמור, בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים היינו לימות המשיח שנקרא גם כן אחרית הימים, ושבת עד ה"א שנד' (יומא פו ) שמגעת עד כסא הכבוד, והיינו עד עולם הבא שהוא הכרסייא ועתיק יומן יתיב עלה ובשבת כל אחד מישראל זוכה למדת כ"י לכל הג' קדושות בפיך ובלבבך לעשותו כמה חיילין וכמה משריין כאמור, ואמר מי ימצא למיהוי בה בשלימו ולשכחא עמה תדיר והיינו שיזכו לשבת עלאה ושיהיו מיד נגאלין וזה מ"ש בזוהר הקדוש כד"א מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו והיינו שכל א' זוכה לקדושת השבת אך מי יזכה לעלות בהר ה' שהוא עתיקא ומי יקום במקום קדשו שיושאר כך בקביעות לעולם שיהי' מיד נגאלין: על ידי שמירת שבת א' (כמ"ש בירושלמי ומדרשים וזה"ח ותיקו') או ב' שבתות כמ"ש בגמרא (כמשנ"ת כ"פ):

**עוד** שם בזוהר הקדוש ורחוק מפנינים מכרה מקחה מבע"ל כו' לכל אינון דלא אתדבקין בה בשלימו כו' מכרה לון ואסגיר לון בידא דעממין אחרנין כו' וכדין כלהו רחיקין מאילין פנינים עלאין קדישין דלא יהא לון חולקא בהו כו' והוא עדמ"ש (ברע"מ צו כט א) בין עומ"ש כו' בין עול מלכות הרשעה כו' מאן דלא אתעסק באורייתא ובפקודין אית לי' עול מלכות הרשעה כו', אך צריך להבין דהא כאן מדבר בשבח כנסת ישראל ואיך אמר, דמכרה לון וכו' בידא דעממין וכו' גם כיון דמיירי ולמי מוכרת כנסת ישראל, אך בגמרא (פסחים קיח:) מצינו גם כן אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם שמינו בניך כחולדה זו הדרה בעקרי בתים, ורשב"ם פי' שם כנסת ישראל הזקנים והחשובים שבהם אמרו על שאינם חשובים כ"כ וכו', ונראה שגם בגמרא כוונו עמ"ש בזה"ק כאן דכנסת ישראל היינו מדת מלכות והוא צרור החיים דמינה פרחין נשמתין לישראל, ומדה זו נקרא כנסת ישראל וכ"ה (ברכות לה:) ואין אמו אלא כנסת ישראל

שנקרא אם. דנפשות ישראל מאבא ואמא שהוא קוב"ה ושכינתי' וכן הובא דרשה זו בזה"ק (ח"ג מד ב) לענין ז' ברכות והוא מתרעמת על ישראל שמינו בניך וכו', ועז"א כאן לתנחומין דאף שרואין שישראל המה בגלות אינו ח"ו לרעה כ"א ואהבו שחרו מוסר, ואמר ורחוק מפנינים מכרה פנינים מצינו בגמרא (הוריות יג) שנדרש מכה"ג שנכנס לפני ולפנים. ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קכא א) והחכמה מאין תמצא כו' מאתר דאיקרי קודש הקדשים וז"ש מאן יזכה למיהוי בה בשלימו כו', היינו להיות דבוק בכ"ע דאיהו כתר מלכות בשורש דעתיקא ורחוק מפנינים אינין דלא אתדבקין בה בשלימו כו' ואינין רחוקין מאילין פנינים עלאין קדישין שהוא כ"ע עתיקא, אז היא מוכרה לון ואסגר לון בידא דעממין אחרין, והוא כמ"ש ברע"מ (צו שם) שמי שאין עליו עול מלכות שמים אית לי' עול מלכות הרשעה, ומ"מ בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר, שהתכלית הוא כדי שתוציא הנ"ק מהאומות, וכמ"ש (פסחים פז:) לא הגלה הקב"ה את ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, ופי' בספה"ק דאין הפי' שנתגיירו מאו"ה, רק שיתוספו עליהם הקדושות הנמצא באו"ה, וכמו שאנו מפרשים וינצלו את מצרים עשאוה כמצודה זו שאין בה דגן, כמצולה זו שאין בה דגים (כמ"ש שם קיט.) שהוא על קיום החיים ושורש החיים שמרומז בדגים שנמצא בהם בתורה פעם ראשונה לשון לנפש חי', וזהו נקרא שלל ששוללין מאו"ה, וכמש"נ שש אנכי על אמרתיך כמוצא שלל רב, ונדרש (שבת קל.) על המילה, אמרתי היינו תורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא כמש"נ תזל כטל אמרתי שהיא תורה שבעל פה, כמוצא שלל רב שבמילה שנימול התינוק לח' שלא מדעתו ונעשה ישראל ונתברר שנולד בקדושה וקשיר בשורש בראשית המחשבה וזה נקרא שלל רב, רק שם הוא דרך מציאה כמוצא שלל רב, רק שם הוא דרך מציאה כמוצא שלל רב, וכאן אמר ושלל לא יחסר, וז"ש בזוהר הקדוש כל זיינין דילי אפקיד בידה"א כו' הוא כמ"ש (זח"ב נא א) מכאן ואילך קרבא דילי יתמסר בידך זיינן דילי מארי מגיחי קרבא בידך כו' והיינו הזייניו להלחם עם האומות להוציא מהם הנ"ק שנקרא שלל, וכן ענין מ"ש בגמרא (פסחים שם) שמוני בניך כחולדה שהק' במהרש"א לפירש"י ורשב"ם דמדמה אותם לחולדה לגריעותא לא יתפרש סיום הפ' אם הבנים שמחה דתיגה מיבע"ל, אך שם ניכר מקודם מקימי מעפר דל וגו' ועפר היינו מי שהוא מושפל לעפר הקב"ה מקימו, מאשפות ירום אביון שמי שהוא אביון ומוטל באשפה שמושפל יותר מעפר אותו ירום השי"ת, ירום היינו למעלה בלא שיעור שזה נקרא רם אצל השי"ת (כמשנ"ת כ"פ) והיינו עד עתיקא שהוא למעלה מתפיסת שכל בנ"א, להושיבו עם נדיביים וגו' נדיבים היינו האבות כמו שמצינו באברהם שנקרא נדיב (חגיגה ג.) שהיה החילה לגרים, היינו

שקיים כל התורה עד שלא נתנה (כמ"ש יומא כח:) והיה רק מנדיבות שלא היה מצווה, וכן כל האבות שקיימו התורה עד שלא נצטוו נקראו נדיבים (וכ"ה בזוהר הקדוש ח"ג ק"נ סע"א נדיבי עם אלין אבהן כו') ואמר אחר כך מושיבי עקבת הבית שאף בשעה שכנסת ישרא מתרעמת על ישראל ששמוני כחולדה והיינו בגלות שיש הסתר שלא נראה מפורש השראת השכינה, והשכינה כביכול בגלות וזהו כחולדה הדרה בעיקרי הבתים שהוא מכוסה (כמ"ש חולין כ:) מ"מ התכלית יהיה מזה מאשפות ירום אביון שיזכו להתרומם עד למעלה מתפיסת השכל עד עתי"ק שכל הנעלם, ועל זה אם הבנים שמחה, וז"ש כאן בטח בה לב בעלה דא קב"ה כו' ושלל לא יחסר שיתוספו עליהם גרים שיוציאו הנ"ק מהאו"ה, גמלתהו טוב היא זמינת טב לעלמא כו' ולא רע בגין דכ' ועץ הדעת טוב ורע והיינו שיתברר שישראל לא טעמו כלל רק מהטוב, ואו"ה רק מהרע, ועיקר העירבוב טו"ר היה בתחילת הסתת הנחש באכילה, ובשבת שאכילת ישראל בקדושה ולעתיד יתברר שישראל תמיד אכילתם בקדושה, טוב אימתי בזמנא דאינון ימי השמים נהרין עלה כו' דאינון ימי חייה בגין דעץ החיים שדר לה חיים כו' והיינו כמש"נ מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב. דחיים היינו ממזלא וזהו חיים אריכום לעולם שכלו ארוך שהוא בלא שיעור וכמש"נ למען ירבו ימיכם וגו' כימי השמים על הארץ ימי השמים ודאי על הארץ ודאי (כמ"ש בזח"ג מא א) ונת' במ"א. ולראות טוב גם כן מורה על אור הראשון כמש"נ את האור כי טוב, ואוהב ימים יומין עלאין,וימי השמים על הארץ זיוויג קוב"ה ושכינתי' וזהו טוב אימתי בזמנא דאינון ימי השמים נהרין עלה כו' בגין דעץ החיים שדר לה חיים ונהיר לה כו', ובשבת הוא זיווג קוב"ה שיש בו התגלות עתיקא, והנהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ואז גמלתהו טוב ולא רע שאז אכילת ישראל רק בקדושה מהטוב וכאמור:

## פרק ז

**מפטירין וארבעה מצורעים וגו'**, דענין פ' זו דתורת המצורע ביום טהרתו הוא דהמצורע אף שהוא משולח חוץ לג' מחנות שיצא מכלל ועמך כלם צדיקים שכל ישראל י"ל חלק לעולם הבא מכל מקום יש לו תיקון ביום טהרתו על ידי תשובה ותורה (כמשנ"ת מ"ה) ובמשנה נחשבו ג' מלכים וד' הדיוטות והם ז' כנגד ז' מדות תחתוניות ובכלל הז' נפשות נכללו כמה וכמה נפשות שהם נכנסין תחת מדרגה זו והם ז' עם בלעם שאינו מישראל (ונת' במ"א) והששה שנחשבו שם היו כלם גדולים בתורה, ירבעם, שכל ת"ח דומין לפניהם כעשבי השדה (כמ"ש סנהדרין קב.) ואחי' השלוני מושכו למלך, אחאב ומנשה איתא (שם קג.) מנשה היה שונה נ"ה פנים בתו"כ כנגד שני מלכותו אחאב

פ"ה כו' דואג ואחיתופל דואג אביר הרועים ואחיתופל קראו דוד אלופי ומיודעי והיו גם כן גדולים בתורה (כמ"ש שם קו:) וגחזי איתא גם כן (בירושלמי חלק) שהיה גבור בתורה וחטא גחזי איתא (שם קז:) רבנן דחי' מקמי', והוא ע"פ מה ששמעתי בשם רב קדוש א' שאמר במ"ש (ברכות כח.) סלקוהו לשומר הפתח ומהיכן ידע השומר מי שאין תוכו כברו ואמר שהיה מלאך, והענין דמאמר ר"ג שאמר שמי שאין תוכו כברו אל יכנס הדיבור בעצמו היה שומר הפתח שמי שלא היה תוכו כברו לא היה לו חשק לכנוס, וכן גחזי היה כחו לדחות רבנן מי שאין תוכו כברו, אך היה מגאוה שנדמה לו שרק הו ראוי לשמש אאלישע ולקה בצרעת שבא על גסות הרוח (כמ"ש עירוכין טז. ותנחומא פ' זו ג') והגאוה כנגד קליפת עמלק כמ"ש (במדב"ר פ' י"ג) גאות אדם תשפילנו זה עמלק, ועמלק משתלח מכל וכל ממחנה ישראל שאין מקבלין גרים מעמלק (כמ"ש מכילתא בשלח ותנחו' סו"פ תצא) וכן המצורע משתלח חוץ לג' מחנות, ומדכתיב וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך עד עולם שיהי' משולח לעולם ממחנה ישראל מזה למדו שא"ל חלק לעולם הבא שיצא מכלל ועמך כלם צדיקים שנלמד מזה לכל ישראל שיש להם חלק לעולם הבא, ולמדנו בפ' זו שגם נפשות כאלה יש להם תקנה על ידי תורה ותשובה ביום טהרתו והובא אל הכהן דא קוב"ה (כמ"ש בזח"ג מט ב) ומפטירין וארבע מצורעים דאיתא בגמרא (סנהדרין שם) שהם גחזי וג' בניו ומדכתיב בך ובזרעך עד עולם משמע שזרעו לא נתרפאו לעולם ומ"מ נעשה על ידיהם התשועה הגדולה הזאת ואין מגלגלין זכות אלא על ידי זכאי ומזה מוכח שבשורש יש להם תקנה כמו שאמרו דורשי רשומות על כל הו' שהם מזרע יעקב שיש להם חלק לעולם הבא (כמ"ש שם קד:) שכל שהוא מזרע יעקב קשור בשורש השי"ת ועמך כלם צדיקים:

## פרק ח

**מלשון** התיקונים (תי' כא) והרע"מ (עקב רעג א) שכ' ענ"ג שבת מהפוכא נגע משמע שהוא מסתעף מפני שיווי האותיות שבשניהם, וכן בס' יצירה (פ"ב שאמר שהאותיות ברל"א שערים פנים ואחור לסימן לדבר אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע ופ' הראב"ד דענג הוא חסד גמור, ונגע הוא דין קשה, והענין דענג ר"ת עדן נהר גן (כמ"ש זה"ק הנז'.) שהוא ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, והוא עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג מה ב) כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה דכלהו נפקו מהאי נהר עלאה דנגיד ונפיק מעדן, והוא יעקב אבינו ע"ה הבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה (כמ"ש בזח"ב קעה ב) והוא כל קו האמצעי מדתו אמת מרכבה למדת ס"ת, ואמת ושלום קשיר דא בדא כמש"נ והאמת והשלום אהבו (כמ"ש בזח"ג יש ב) והוא נפיק מעדן שהוא עין

לא ראתה כמ"ש בגמרא, שכל הנעלם מכל רעיון, ונקרא נהר לשון אור דנהיר ונפיק העדן להשקות את הגן, שמדה אחרונה נקרא ים. והוא חכמה תתאה ים התלמוד ובינה גם כן נקרא ים וזהו על ימים יסדה, וכשמתחיל בנ' שהוא נהר דגם האומות נקראו ימים שנ' וכהמות ימים יהמיון ונקראו נהר כמש"נ את מי נהר העצומים והרבים את מלך אשור וגו' ושם הוא המים הזדונים שורש התאות רעות. וכשמתחיל בנ' באותו נהר שאינו יוצא מעדן ואינו קשור בשורש והוא מים הזדונים אז מקלקל אותיות ג"ע שהוא גן עדן ונעשה נגע, וז"ש בזוהר הקדוש (מו עב) ויפח באפיו נשמת חים וכו' דאתמשכא מאינון חיים דלעילא, וחיים הוא ממזלא שהוא עתיקא ועדן וכמו שאמרנו, ואמר אחר כך ות"ח בגין דהאי נפש חי' איהו קדישא עלאה כו' כדין קרינן לה נשמה ודא היא דסלקא לעילא וממללא קמי מלכא קדישא וכו' וע"ד אתקרי רוחא ממללא והוא כמו שאמרנו שבשבת דכל א' מישראל זוכה לנשמה יתירה כתיב ודבר דבר שנפתח הפה לדבר בד"ת דשבת דבור אקרי (כמ"ש בזח"א לב א) שבשבת בת מתעטרא באבהן שהוא עדן גן ר"ת ענג, לנפש חי' מתרגמינן לרוח ממללא, ואמר אחר כך וע"ד אורייתא אכריזת נצור לשונך מרע וכ' שומר פיו ולשונו בגין דאי שפוותי' ממללין מילין בישין כו' כדין נשמתא קדישא אתעברת מני' ואסתלקת ולא יכלא לממלא כד"א נאמלתי דומי' החשיתי מטוב, דנגעים באים על לשון הרע כמ"ש (בגמרא ומד') ואז החשיתי מטוב ואין טוב אלא תורה (כמ"ש ברכות ה.) והיינו שאינו יכול לדבר בד"ת, ומש"ה הרפואה מנגעים שיזכה שוב לד"ת, וז"ש במ"ר אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח, אכילה ושתיה הוא בד"ת כמש"נ לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי שהוא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייי' דבעל פה (כמ"ש ברע"מ רע"א ב) וכמ"ש במדרש (קהלת ב' יט) כל אכילה ושתיה בתורה ומעשים טובים הכתוב מדבר כמש"נ יהודה וישראל וגו' אוכלים ושותים מדבר ולא היה הפסוק מספר באכילה ושתיה ושמחת הרשות, אך הוא על אכילה ושתיה ושמחה בד"ת וזהו לאכול ולשתות ולשמוח האמור במ"ר, וזש"נ והבוטח בה' חסד יסובבנו שע"י הרפואה יזכה לד"ת ותורת חסד:

## פרק ט

**בלילה** אומרים נזמין לה השתא כו' וכן בבוקר אומרים ואזמין בה השתא עתי"ק ובזמר לסעודה ג' אין מזמנין כלל רק אומרים דבי מלכא בגילופין, וכן בלילה ובבוקר אומרים הזמר קודם הסעודה, ובס"ג אומרים אחר הסעודה, גם כאן משתפין המלאכם בגו עירין וכל גדפין מה שאין כן בבוקר ובלילה, ואף שבלילה אומרים שלום עליכם מלאכי השרת אבל פוטרין אותם ואומרים צאתכם לשלום קודם הסעודה, אך הענין שאומרים אתקינו

סעודתא דמלכא שבשבת אוכלין מסעודת המלך, שבשבת יש זיווג קוב"ה ושכינתי', ונקרא סעודתא דמלכא אף שהוא סעודתא דחקל תפוחין עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב לח ב' לט ב') ובג"כ כתיב הלילה הזה ובאתר דאתגחו דבר ונוקבא לית שבחא אלא לדכורא כו' ובשבת נקראו ישראל כלה. דשבת בזמן כמו המקדש במקום, ובשה"ש שנוסד בבנין הבית מתוארים כנסת ישראל בשם כלה, ואיתא בגמרא (חגיגה יד:) והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע כבנ"א שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי חתן וכלה כו' שדרך להתקבץ שם בנ"א, אך אחר כך כשאוכלין חתן כלה ומתיחדין הולכין להם, וכן כאן באים המלאכים לראות במזמוטי חתן וכלה וקודם הסעודה פוטרין אותם ואומרים צאתכם לשלום ולכן אף שאומרו אתקינו סעודתא דמלכא מזמנין אחר כך ואומרים נזמין לה השתא שהסעודה סעודתא דחק"ת ומזמנין לה, וכן בבוקר אומרים אתקינו סעודתא דמלכא אף שהסעודה סעודתא דעתיקא, אך סעודתא דמלכא היינו כמו אכילת הקרבנות שנקרא לחמי לאישי וכל הקרבנו קרבים רק לשם הוי"ה ב"ה, דבעתיקא היא שכל הנעלם מכל רעיון ויש רק התגלות הרגש האור בלב ולכן אומרים סעודתא דמלכא, ואחר כך אומרים ואזמין בה השתא עתי"ק שהסעודה סעודתא דעתיקא, ובסעודה ג' שהוא סעודתא דז"א כיון שאמרו אתיקנו סעודתא דמלכא א"צ לזמן עוד קודם הסעודה כיון שכבר זימנו ואמרו שהוא סעודתא דמלכא רק אחר האכילה אומרים בני היכלא דכסיפין כו' יהון הכא בהאי תכא, אף שעיקר הקדושה בעת הסעודה וכמ"ש בזוהר הקדוש (יתרו פח א) והאי יומא מליא רישי' דזעיר אנפין וכו' תלת זימני מדכד עייל שבתא וכו' וע"ד בעי ב"נ לאתענגא תלת זמנין אילין וכו' והיינו בזמן שכל אחד מישראל סועד הסעודות אז מופיע אליו הקדושה. שהרי אין ישראל אוכלין בשעה אחת ומנין ידעו הזמנים (וכמשנ"ת כ"פ) אך כבר כ' האר"י הק' ז"ל שבכ"מ שיש השראת הקדושה נשאר שם רשימו דקדושה אחר כך גם כן, וכאן שהוא קודם ברכת המזון נשאר עוד כל הזיו דזעיר אנפין, והעיקר תלוי בבני היכלא דכסיפין, בני היכלא היינו מי שקיים הג"ס שנקרא בני היכלא דמלכא כמ"ש בזה"ק (שם ע"ב וד' רנ"ב ב'), דכסיפין היינו שיש להם חשק לזה, דקוב"ה בעי מינן רעותא דלבא כמ"ש בזוהר הקדוש (שלח קס א') כיון דישתדל ב"נ ברעותא דלבא לגבי קוב"ה לא בעי מינן אלא לבא וכו', וכיון שהוא כבר אחר הסעודה שוב מתקבצין המלאכים כמו שמתקבצין לראות במזמוטי חתן וכלה לראות בזיו דז"א ומש"ה אומרים בהאי ועדא בגו עירין וכל גדפין:

## פרק י

**בסעודת** ליל שבת אומרים נהורא לה ימטי, ובבוקר נהורי' ישרי בה, ובסעודה ג' למחזי זיוא דז"א ולא האור, והיינו דתורה אור ואיתא בזוהר הקדוש (פ' זו נד ב') מים רבים דא הוא נהרא עלאה דמיני' נפקין נהירין לכל עיבר כו' והיינו בינה וכ"כ רח"ו ז"ל ואשמשכן מיני' נהרות כד"א נשאו נהרות וגו' והיינו נהר היוצא מעדן וגו' ואמר מאי יבוזו לו אלא אם יתן איש דא קוב"ה את כל הון ביתו כד"א כל הון יקר ונעים באהבה דכ"י ואל לאתקשרא בהדה בוז יבוזו לו כל אינין אוכלסין וכל אינון משריין דלעילא להאי הון יקר וכו', ויפלא איך הבינה יהיה מכבה האהבה שנאמר לא יכלו לכבות וגו' ויותר יפלא אם יתן הקב"ה כל הון יקר ונעים ואיך יבוזו למי שזכה לכל הון יקר ונעים מהקב"ה, אך הענין שאף מי שזכה לחכמה ובינה וד"ת מ"מ יכול היצר הרע לשלוט, ואדרבה כל הגדול מחברו יצרו גדול כו' (כמ"ש סוכה נב:) ואף מי שזכה לכל הון יקר ונעים מהשי"ת מ"מ יכול היצר הרע לכנוס כמו שמצינו בד' שנכנסו לפרדס (חגיגה יד:) ואלו שנמנו בכלל שא"ל חלק לעולם הבא היו גדולים בתורה וזכו להון יקר ונעים ומ"מ נדחו מכלל ישראל במשנה, וז"ש אם יתן איש דא קוב"ה את כל הון ביתו כד"א כל הון יקר ונעים באהבה דכ"י ולא לאתקשרא בהדה כל זמן שאין הזיווג ויחוד קוב"ה ושכינתיה בוז יבוזו לו כל משריין דלעילא, וז"ש אם יתן איש שנקרא הקב"ה כביכול בשם איש וכמש"א בביאור הזוהר הקדוש (תזריע מח רע"א) והיינו כיון שאין התגלות מלכות שמים היחוד נכון כסאך מאז, ועז"א דהא לית רעותא לכלהו אלא בשעתא דכ"י מתקשרא בי' בקוב"ה ומתעטרא בהדי' כו', והנה בשבת כל היום יחוד קוב"ה ושכינתי' מ"מ עיקר היחוד בס"נ וכמ"ש הקדמונים שמטעם זה תפלת המנחה מתחיל אתה אחד ושמך אחד שאז היחוד הגמור (וכמ"ש במטה משה) והוא כנגד שבת דלעתיד דכ' ביום ההוא יהיה השם אחד ושמו אחד (כמ"ש הטור סי' רצ"ב ואבודרהם) וז"ש בזוהר הקדוש כדין כל אינון אוכלסין כו' בחידו בנהירו בברכאן כו' זכר ג' לשונות חידו ונהירו וברכה כנגד ג' קדושות של ג' סעודות שבת (ונת' במ"א). ומטעם זה הנשמה יתירה שניתנה באדם בע"ש נרמזה בפסוק וינפש וי אבדה נפש (ביצה טז.) ולמה לא נרמז בע"ש רק מפני שהיחוד הוא עיקר בס"ג, ואף משה רבינו כ' כי לא יראני האדם וחי ובמיתתן רואין והיינו מיתת נשיקה שזוכין להתגלות השכינה ונדבקה בשרשה כנר באבוקה, ולכן בס"ג שזוכין ליחוד קוב"ה ושכינתי' זוכין למחזי זיוא דז"א, ובסעודה ג' נסתלקו ג' רועי ישראל משה יוסף ודוד וכמ"ש בזה"ק (ח"ב קנ"ו א) ושלשתן שורש הד"ת, משה רבינו שורש תורה שבכתב ודוד המלך עליו השלום מרכבה למדת מלכות פה תורה שבעל פה

ויהושע מזרעו היה הראשון שעשה ס' אחר תורה שבכתב ואיתא (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וס' יהושע בלבד שערכה של א"י הוא. והיינו חלק של כל אחד מישראל בתורה שבעל פה שהוא ממדת מלכות שנקרא ארץ, ושלשתן שורש קדושת השבת יוסף הראשון שעשה סעודת שבת לשבטים כמ"ש (בב"ר מקץ) והכן אין והכן אלא שבת, ומשה רבינו ישמח משה במתנת חלקו כו' והוא הי' יום שכלו שבת וזן לכל דור המדבר במן לחם מן השמים ואם היה נכנס לא"י היה נשאר לעולם שיהיו ישראל פנוים רק לתורה ועמדו זרים ורעו צאנכם ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלקינו כמו שיהיה לעתיד, ודוד מרכבה למדת מלכות שהוא שבת, ולכן שלשתן נסתלקו בשבת בסעודה ג' שאז זכו ליחוד קוב"ה ושכינתי' ונדבקו בשרשם כנר באבוקה ומס"ט אין אומרים תורה ואין קובעין מדרש ואומרים כנגדם ג' פסוקי צ"ה ואין הטעם משום אבילות שאז היו עושין הזכר בימי החודש כמו שקבעו תענית בז' אדר במגילת תענית ולא בימי השבוע, רק כיון שאז היחוד אין מקום אז לד"ת שכל התורה התרי"ג מצו זיני עטא (כמ"ש בזוהר הקדוש ח"ב פב ב') והיינו עצות איך לזכות למאמר אנכי ובשעה ששמעו ישראל אנכי נתקע ת"ת בלבם (כמ"ש שהש"ר פ' ישקני) ובשעת היחוד שזוכין לאתקשרא בהדה אז אין פנאי לד"ת רק זוכין למיחזי זיוא דז"א שהוא ארזי לבנון ותורה שבכתב ותורה שבעל פה הם עצי ה' (ונת' במ"א) ועל ידי חכמה ובינה לבד לא יוכלו לזכות להיחוד שיצרו ש"א מתגבר וכל הגדול מחברו כו' ויוכל להיות ח"ו מים רבים לכבות את האהבה כמו באלו שנכנסו לפרדס ועז"א מים רבים לא יוכלו לכבות וגו' ומטעם זה בסעודת ליל שבת ובבוקר אומרים הפזמון קודם הסעודה ובס"ג אחר הסעודה, וכן נהגו רבותינו הקדושים לומר ד"ת בסל"ש ובבוקר בתוך הסעודה מה שאין כן כס"ג שאין אומרים ד"ת רק אחר הסעודה אומרים הפזמון והד"ת, אך הענין שבכל הסעודות שבת אינו עיקר היחוד ואומרים ד"ת ומבקשים על האור שהוא תורה אור, מה שאין כן בסעודה ג' שבשעת התפלה וסעודה היא הקדושה ואז זמן היחוד קוב"ה ושכינתי' אין אומרים אז ד"ת שבשעה שזוכין לאתקשרא בהדה אין פנאי לד"ת שכל עיקר ד"ת שיהיה עצות איך להשיג מאמר אנכי ולזכות ליחוד קוב"ה ושכינתי', ואחר היחוד אומרים למיחזי זיוא דז"א כעין שאומרים במיתתן רואין כשמסתלק הנשמה יתירה זוכין למיחזי זיוא דז"א ואחר כך אומרים ד"ת בתוספת שבת להמשיך הקדושה משבת בד"ת לימי המעשה הבאים לקראתינו לשלום שיחזיקו בקדושת השבת שהוא ד"ת (כמשנ"ת כ"פ):

# אחרי מות

## פרק א

**וידבר ה' אל משה אחרי מות וגו' ויאמר ה' אל משה דבר וגו'**, בדבור הראשון לא נזכר מה דיבור ולמה כ' ויאמר כמו שהקשה בתו"כ ובזוהר הקדוש. ואמר בזוהר הקדוש וידבר דרגא חד ולבתר ויאמר וגו' דרגא אחרא והיינו מדת מלכות שנקרא גם כן שם הוי"ה והענין הוא וידבר הוא דיבור תורה שבכתב וכמ"ש (מכות יא.) בלשון עזא דכ' וידבר וגו' מפני שהן של תורה והיינו שהד"ת שהוא דיבור הפרשה זו נתגלגל על ידי בני אהרן וזש"נ אחרי מות וגו' בקרבתם ואז נכתבה הפרשה על ידיהם. וזה ענין שנכתב בפ' יוהכ"פ אחרי מות וגו' שהקשה במ"ר (סו"פ כ') בא' בניסן מתו בניו של אהרן ולמה מזכיר מיתתן ביום הכפורים כו' אך על ידי מיתתן נתגלגל ונכתבה פרשת יום הכפורים, ויאמר ה' אל משה היינו אמירה בלחישא שהוא תורה שבעל פה כמש"נ תזל כטל אמרתי שהוא תורה שבעל פה שאינו ניכר מפורש איך שבא מהשי"ת רק מה שהשי"ת מופיע בלב החכמים דברי אלקים חיים, וזהו שנאמר למשה ההרגשה בלב האור, והוא משנ"א בזאת יבא אהרן אל הקודש שכבר הקשה בזוהר הקדוש (נ"ח ע"ב) כיו דאתמר ואל יבא בכל עת אמאי לא כתיב במאי זימנא יעול רק בסוף הפרשה נזכר יום הכפורים, אך הענין דזאת נק' מדת מלכות, והיינו דכמו זה הוא התגלות מפורש לעין שמראה באצבע, והתגלות כזה לא יהיה רק לעתיד כמ"ש (סוף תענית) עתיד הקב"ה וכו' וכל א' מראה באצבעו וכו' זה ה' קוינו לו וגו', ובעולם הזה אין התגלות כזה רק בקי"ס שהיה לפי שעה כמ"ש (במכילתא וזה"ק ח"ב ס"ד ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, ואז אמרו זה אלי וגו' אך תיכף נסתלק כמ"ש בזוהר הקדוש (שם ס' ע"א) חמו ישראל דלא הוה ההוא זיו יקרא דמלכיהון כו', וכן בשעת מתן תורה היה התגלות הזה כמש"נ פנים בפנים דבר ה' עמכם וגו' אך אח"כ נתקלקל, ואין עוד התגלות כזה בעולם הזה עד לעתיד, אבל על ידי אמונה יכולים להשיג אור זה שיהיה מפורש והוא נקרא זאת כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ר"ל ע"א) איהו אמת ואיהו אמונה, וכמ"ש (פסחים נו.) כשם שאין בלבך אלא אחד היינו שבלבך היא מפורש ע"י מדת אמת כמש"נ תתן אמת ליעקב, כך אין בלבנו אף שאינו מפורש כ"כ על ידי מדת אמת. מכל מקום באמונה היא מפורש בלבינו שה' אחד, ומשו"ה נקרא שבת זאת כמש"נ אשרי אנוש יעשה זאת וכמשנ"ד במ"ר (פ' זו פ' כ"א) בזאת בזכות שבת כו' דשבת מעין עולם הבא א' מס' לעולם הבא כמ"ש (ברכות נז:) והוא דבשבת הוא מהימנותא שלימתא וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח א') דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחקלא דתפוחין כו' ומש"ה שבת נקרא זאת, שאז

מהימנותא שלימתא ויכולים להשיג על ידי אמונה התגלות מפורש שנקרא זאת, וזה שאמר לו בזאת יבא אהרן אל הקודש, היינו כשירגיש בלב התגלות אור מפורש שנקרא זאת אב יבא אל הקודש, וז"ש בזוהר הקדוש (נ"ח ע"ב) וזימנא חד הוא הוו ידעי כהני וכו', והתגלות כזה הוא רק בשבת שהוא מיהמנותא שלימתא כאמור אך בשבת הקדושה מצד השי"ת כמש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם, וכאן אמר לו רק כשירגיש בלב התגלות הנקרא זאת שיהיה מצדו, וע"ז נאמר לו בסוף הפרשה שהתגלות כזה יוכל להרגיש ביום הכפורים שהוא גם כן מקדושת השבת שישראל מקדשו לי' ויוכלו להכניס בו קדושת שבת מצד ישראל, והוא גם כן מעין עולם הבא שנקרא עלמא דאתי, והוא יותר מעין עולם הבא שאין בו לא אכילה ולא שתי' כמו עולם הבא ממש, ונקרא שבת שבתון והוא מצד ישראל, ואז יבא אל הקודש, ועז"נ ויאמר ה' אל משה שגילה השי"ת למשה רבינו הזמן שיבא אהרן אל הקודש הוא בזאת כשירגיש בלב התגלות כזה וזה אמירה בלחישא תזל כטל אמרתי, ומכל מקום נאמר לו דבר אל אהרן אחיך על פשוטי הפרשה שנתגלגל על ידי בני אהרן מצות הקרבנות ועבודת יום הכפורים, ואמר מקודם ואל יבא בכל עת שיש עתים וכמ"ש בזוהר הקדוש וע"ד כתיב עת לכל חפץ וכ' ואני תפלתי לך ה' עת רצון, והוא עפמ"ש (מ"ר ואתחנן) שערי תפלה פעמים פתוחים פעמים נעולים כו' מה המקוה כו' אבל הים לעולם פתוח כך ידו של הקב"ה לעולם פתוחה לקבל שבים דבעל תשובה בשעתא חדא וכו' ברגעא חדא קריבין לגבי קב"ה כו' ואינין משכו לי' ברעותא דלבא יתיר כו' (כמ"ש בזוהר הקדוש חיי קכ"ט סוע"ב) והם זוכין לשער הנ' בינה שהוא עלמא דאתי, אבל לכהן גדול הזהיר ואל יבא בכל עת. ועת רצון היינו כשיש חיבור עת שהוא מדת מלכות ורצון שהוא רצון עתיקא בלא טעם כ"ע דאיהו כתר מלכות, וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ו א) עת רצון אוף הכי כללא איהו כחדא עת חד ורצון חד אתכלילו דא בדא והוי חד. וחיבור זה הוא בשבת דהוא מהימנותא שלימתא דתליא בעתי"ק וז"א וחקית רק דבשבת הוא מצד השי"ת וביום הכפורים שהוא שבת דישראל מקדשו לי' אז בזאת יבא אהרן אל הקודש. וזהו שנגלה למשה רבינו במה שנאמר ויאמר ה' אל משה הוא מש"נ בזאת יבא:

## פרק ב

**וידבר ה' אל משה אחרי מות וגו'**. בפירש"י מתו"כ מה נאמר לו בדבור ראשון משלו משל לחולה כו' זה זרזו יותר מן הראשון, וצריך להבין בשלמא במשל דהראשון לא זכר כלל עונש מיתה והשני אמר שלא תמות כו' זרזו יותר מהראשון, אבל בנמשל הא גם באזהרה כ' עונש מיתה ולא ימות, גם במשל יתכן שלהראשון לא האמין החולה מה

שאין כן השני שהביא לו דמיון כדרך שמת פלוני האמין, אבל כאן וכי השי"ת צריך עדות וראיה ואין שום נ"מ בין זירוז ראשון לשני, גם חלילה לומר על אהרן שיעשה מפני יראת עונש, בודאי יקיים מצות השי"ת מאהבה, אך הענין דאיתא במדרש (תנחומא ו') אכילה ודאית דכ' באור פני מלך חיים וגו' והיינו שנכנסו לפרדס והוא שהם היו אז במדרגת כה"ג ביום הכפורים, וגם קטורת שלהם היה כיום הכפורים, וכמ"ש (שם ז') בא' בניסן מתו כו' מזכיר מיתתן ביום הכפורים אלא מלמד שכשם שיום הכפורים מכפר כך מיתתן כו' ואיך מכפר מיתתן אם היה לעונש, אך הענין שבקה"ק כ' וכל אדם לא יהיה באהל מועד אפילו מלאכים דכ' ודמות פניהם פני אדם ומ"ש (מנחות קט:) נזדמן לי זקן אחד מייחי בתוס' מירושלמי שמא שכינה היתה, והרי הכה"ג ראה וזן עיניו מן השכינה, וקודש הקדשים איתא (בזה"ק ח"ב קכ"א ע"א) והחכמה מאין תמצא מאתר דאיקרי קודש הקדשים, אך הכה"ג היה כר"ע שנכנס בשלום ויצא בשלום, והם היו כבן עזאי שהציץ ומת (כמ"ש חגיגה יד:) והנה אהרן יכול להיות שימסור נפשו לראות וכמו שהם מסרו נפשו, ומה יועיל האזהרה ולא ימות, ועז"נ דבור הראשון אחרי מות שלא ימות כדרך שמת פלוני שלא יכנס במסירת נפש, זולת ביום הכפורים בסדר הזה שאז הוא כר"ע שראוי להשתמש בכבודי וכמ"ש על ר"ע (שם ט"ו סע"ב) ועליו הכתוב אומר משכני אחריך נרוצה:

## פרק ג

**בזה"ק** (פ' זו נ"ו ע"ב) מאי שיר מזמור כו' שיר דאיהו כפול כו' וכן מזמור שיר ליום השבת, וכ"כ במדרש (תהילים צ"ב:א') כל עסקא דשבת כפול כו' מזמורו כפול כו' והענין עפמ"ש בתיקונים (תיקו' י"ג) תנינא בשיר דא חכמה כו' רביעאה במזמור ודא היא דרועא ימינא כו' וכ"כ בזוהר הקדוש (רע"מ פנחס דכ"ג ע"ב) בזמר חסד כו' בשיר וברכה חכמה ובינה. והיינו דחכמה תורה שבכתב וזה נקרא שיר וכמש"נ ואתם כתבו לכם את השירה וגו' ונפק"ל מינה (בסנהדרין כא:) שמצוה לכתוב ספ"ת, ומזמור חסד היינו תורה שבעל פה שנקרא תורת חסד כמש"נ תורת חסד על לשונה, וזה תורה ללמדה זו תורה של חסד (כמ"ש סוכה מט:) והיינו תורה שבעל פה שהוא ללמד לתלמודים, וכן אברהם אבינו ע"ה שהיה הראשון שהמציא התורה מדעתו וכמ"ש (בב"ר פ' ס"א) אב לא למדו ורב לא היה. לו כו' אלא זימן לו הקב"ה ב' כליותיו כמין שני רבנים כו' והוא לימד ופרסם אלקותו ית"ש לכל באי עולם, וזה תורת חסד וזה נקרא מזמור, וכמ"ש (מגילה לב.) כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה וכ' בתוס' שהיו רגילין לשנות המשניות בזמרה כדי שיזכרו, וכ"כ (שבת קיג.) גמרא גמור זמרתא תהא והיינו דתורה שבעל פה נקרא מזמור

מלשון לזמר כל העריצים. שעל ידי התורה שבעל פה שהוא הרב חכמה מועיל לזמר את העריצים לתקן הרב כעס וכ"כ (הרע"מ פנחס שם) מזמור כו' מסטרא דזמר דאורייתא וזמר דצלותא, ששניהם מועילים לזמר העריצים, וזהו גמרא אף דלא ידע מאי קאמר מ"מ זמורתא תהא שמועיל להכרית ולזמר כל החוחים והקוצים הסובבים את השושנה העליונה, וזהו מ"ש דשבת שירו כפול, מזמור היינו תורה שבעל פה דשבת מדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"א מ"ז ע"ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה. שיר היינו תורה שבכתב כמ"ש (שבת פו:) ודכו"ע בשבת נתנה תורה וכ' טוב להודות לה' והיינו לתקן העבר וכמ"ש בפרדר"א כד"א מודה ועוזב ירוחם. ושבת מועיל לתקן העבר כמ"ש (שבת קיח:) שאפילו עוע"ז כאנוש מוחלין לו, ולזמר לשמך עליון ע"י תורה שבעל פה שיש בשבת התגלות לישראל מועיל לזמר את הסובבים לשמך עליון, וכ' בזה מזמור ואחר כך שיר דמדת שבת עיקרו תורה שבעל פה שהיא מדת מלכות, מה שאין כן בבני קרח שבאו לתקן פגם אביהם שאמרו כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה', והיינו שאמרו שא"צ תורה שבעל פה שהוא כח אהרן וכמש"נ ואהרן אחיך יהיה לך לפה, ואמרו שא"צ כלל לתורה שבעל פה כי כל העדה וגו' וכמו שיהיה לעתיד דכ' ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כלם ידעו וגו' ומהס"ת כיון שנכתב דבריהם בתורה אינו דבר בדוי, שאף שהם אמרו זה אבל התורה לא היתה כותבת דברי בדאי שאמרו, וכמבואר במדרש (תנחו' פ' תולדות) (ונת' במ"א), וע"כ הדברים אמותים כיון שנכתב בתורה שבאמת כל העדה כלם קדושים, אך מ"מ נצרך אהרן שהוא קודש קדשים כמש"נ ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים וגו', ועז"א משה רבינו ואהרן מה הוא כי תלינו עליו שעל ידי שאהרן משים עצמו כמי שאינו זוכה להיות מרכבה למדת אין שנקרא קודש קדשים, וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קכא ע"א) והחכמה מאין תמצא אורייתא מחכמתא נפקת מאתר דאיקרו קודש והחכמה נפקת מאתר דאיקרי קודש הקדשים והוא עתי"ק דאיקרי אין (כמ"ש זח"ב ס"ד ע"ב) ובני קרח באו לתקן פגם אביהם לכן אמרו שיר מזמור, דאף דאמת דכל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ששמעו אני ונתקע ת"ת בלבם תורה שבכתב שהוא מזמור ולזה זכה רק אהרן שהוא מרכבה למדת אין ונבדל להיות קודש קדשים ולכן הקדימו שיר ואחר כך מזמור:

## פרק ד

**וידבר ה' אל משה אחרי מות וגו' ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך.** בזה"ק כיון דכ' וידבר וגו' אמאי זימנא אחרא ויאמר ה' וגו' דהא במלילא קדמאה סגי, והוא כעין קושית התו"כ שבדיבור הראשון לא הוזכר מה דיבר, ואמר בזה"ק אלא הכי תנינן ויקרא

אל משה וידבר ה' אליו וכ' ואל משה אמר עלה אל ה' והא אוקמוה מלה דהכא דרגא חד ולבתר דרגא אחרא כו' והיינו מה שמבואר בזוהר הקדוש (ח"ב קכ"ה ע"ב) ואל משה אמר מאן אמר דא שכינתא כו' וכן בפסוק ויקרא אל משה איתא בזוהר הקדוש (ח"ג ד' ע"ב) מאן ויקרא דא ההיא דביתא דילה היא ההיא כלא דכל ביתה ברשותא דילה והיינו גם כן מדת כנסת ישראל שנקרא כלה וכן מפורש בזה"ק כאן אוף הכא וידבר אל משה דרגא חד ולבתר ויאמר ה' אל משה דרגא אחרא והיינו וידבר היא קוב"ה ויאמר שכינתא (ודלא כפי' המק"מ) וכמו שאמרנו דתורה שבכתב דכ' כי ה' יתן חכמה לשון דיבור וכמ"ש (מכות יא.) בלשון עזה דכ' וידבר וגו' מפני שהן של תורה, אמירה מצד מדת מלכות שהוא מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וכ' תזל כטל אמרתי שהוא תורה שבעל פה שנוזל בלב החכמים והם דברי אלקים חיים וזה נקרא אמירה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א רל"ד ע"ב) מאי ויאמר הא אוקמוה כד"א ואמרת בלבבך אמירה בחשאי (ונת' פ' זו מ"א) וזה נאמר למשה דבר אל אהרן אחיך שיכניס זה הכח לאהרן שיתברר במדת מלכות כ"ע איהו כתר מלכות שיהיה מבורר בכל המדות הק' עד כ"ע, והיינו בכל העשר מדות, וזש"נ ואל יבא בכל עת אל הקודש וגו' בזאת יבא אהרן וגו' ומשמע שבקרבנות אלו יכול לכנוס ולא נזכר כלל יום הכפורים, רק בסוף הפרשה כ' והיה לכם לחוקת עולם בחודש השביעי בעשור לחודש, וכבר הק' בזוהר הקדוש ("ח ע"ב) כיון דאמר ואל יבא בכל עת אמאי לא כתיב במאי זמנא ייעול וכו', אך הענין שבמ"ר (פ' כ"א) ר"י פתר קריי' בכ"ג בכניסת לבית קה"ק חבילות חבילות של מצוה יש בידו, וחשב שם עשר דברים שנקראו זאת ומספר עשר רומז תמיד על ע"ס, וכן כאן מכוון העשר דברים כנגד ע"ס (ונת' במ"א), והיינו שבזוהר הקדוש (ח"ב קכ"א ע"א) איתא והחכמה מאין תמצא אורייתא מחכמתא נפקא מאתר דאיקרו קודש והחכמה נפקת מאתר דאיקרי קודש הקדשים, מפרש דאין שהוא עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין (כמ"ש זח"ב ס"ד ע"ב) נקרא קודש הקדשים. ולכן לכשיכנס הכה"ג לקה"ק צריך להיות מבורר בכל הע"ס אף בג"ר עד עתיקא דאיקרי אין דאיקרי קודש הקדשים:

**וחשב** במ"ר ג' זכותים ראשונים כנגד ג"ר, ואמר בזכות התורה וזאת התורה, והיינו נגד חכמה דאיקרי קודש, דאורייתא מחכמה נפקת, ונקרא זאת שמפורש לעין כמו זה בלשון זכר, והיינו שמבורר במדת מלכות שנקרא זאת עד ג"ר, בזכות מילה זאת בריתי ומילה בח' שמלין לתינוק שלא מדעתו ועי"ז נכנס בכלל ועמך כלם צדיקים, והוא מפני שנולד בקדושה וקשור בשורש שהוא ראשית המחשבה, בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית והיינו מזל שהוא עתיקא כמ"ש בזוהר הקדוש (סו"פ זו) על ה' שהוא

למעלה משם הוי"ה שכולל כל הט' מדות י"ק חו"ב ו' ו' המדות ה' תתאה מלכות (כמ"ש זה"ק ח"ג רנ"ח סע"א) ותגו של יוד מרמז לכ"ע וכמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו ס"ה ע"ב) קוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין, והיינו כ"ע דאיקרי אין קודש הקדשים וישראל קשורים בשורש, וכעין מ"ש הרמ"ע מפאנו שנפש האב מזל לבן, וישראל נקראו בני בכורי ישראל, ואחר כך חשב בזכות שבת אשרי אנוש יעשה זאת והיינו שבת עלאה שכינתא עלאה ה' עלאה שהיא בינה, וחשיב הסדר חכמה כ"ע בינה כנגד מדות חב"ד שמחיבור חכמה ובינה נולד הדעת שהיא פנימיות מכ"ע, והוא המחבר חו"ב מוחא ולבא, והיינו כשנכנס היראה למעמקי הלב ולבבו יבין וזוכה לשבת עלאה וממילא זוכה לחכמה שהם תרין רעין דלא מתפרשין תדיר (כמ"ש בזח"ג ד' ע"א) ואז זוכה לבחי' הדעת פנימיות מכ"ע. ומש"ה הסדר חכמה ובינה ודעת באמצע, ואחר כך חשב ז' זכותים כנגד ז' ספירות הבנין ז' ימי בראשית (ונת' במ"א) ואם היה הכהן מרגיש שנתברר בכל הג"ר ממדת מלכות עד כ"ע היה יכול לכנוס תמיד בזאת לבית קה"ק, אך זה יהיה רק לעתיד עלמא דאתי שהיא בינה עלמא עלאה, אבל בעולם הזה שבת הוא רק מעין עולם הבא א' מס' לעולם הבא (כמ"ש ברכות נז:). רק ביום הכפורים שהוא גם כן כנגד יום השבת דיש ו' ימי המועדים ב' ימי פסח, ושבועות ור"ה וסוכות ושמיני עצרת שהם מקראי קודש דישראל מקדשי לה ומכניסין קדושה להם והם כנגד ו' ימי המעשה, ויום הכפורים היא כנגד יום השבת שנתן השי"ת כח לישראל שיוכלו לעשות שבת גם כן וזה נקרא שבת שבתון וכ"כ המהרש"א ז"ל ריש יומא דמה"ט נקרא המס' יומא שיום הכפורים יום המיוחד כמו שבת שאסור בכל מלאכה אף אוכל נפש (ונת' במ"א). ונקרא שבת שבתון הקדושה של שבת דקביעא וקיימא והקדושה מכנסת ישראל שמכניסן קדושה ליום זה קדושת השבת, והוא כמו שבת עלאה וכנגד עלמא דאתי עלמא דחירו יובלא, ואז אהרן הכהן דכ' ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים הרגיש הקדושה בכל עשר מדות כ"ע איהו כתר מלכות ואז נכנס לבית קה"ק. ולעתיד יהיה כל ישראל ראוים לכנוס לקה"ק כשירגישו קדושת הע"ס בזאת אף בג"ר כשיזכו לעמלא דאתי שבת עלאה כאמור, אך בעולם הזה לא הותר אך לכה"ג שהוא קה"ק ורק ביום הכפורים שאז הרגיש קדושת עלמא דאתי וזוכה לשבת עלאה בינה. ולחכמה שהם תרין רעין דלא מתפרשין וממילא זוכה לבחי' הדעת כאמור, ואז בזאת יבא אהרן אל הקודש ומש"ה לא הוצרך הכ' לפרש הזמן עד סוף הפרשה שנאמר לו שלא יוכל לזכות לזה רק בחודש השביעי בעשור לחודש, וזה גם כן המכוון במ"ש הזוהר הקדוש (נ"ח ע"ב) הא אתמר ומלה חד היא וזמנא חד הוו ידעי כהני, ולטעם זה נאמר בריש הפרשה ב' המדרגות וידבר ויאמר, שהיא חכמה עלאה

וחכמה תתאה דבר אל אהרן אחיך היינו שיכניס זה הכח לאהרן שיהיה בבחי' דיבור וכמו שאמרנו ובשבת מי שזוכה משמר כהלכתו אז זוכין לב' שבתות שבת עלאה ושבת תתאה ואז מיד נגאלין, וזה ענין של שבתות שבגמ' (שבת קיח:) אך העולם נידון אחר רובו ולא יוכלו לזכות זאת בשבת א' רק לעתיד, וביום הכפורים זוכה לזה אהרן הכהן וכל הכה"ג ויכול לכנוס לבית קה"ק כמו לעתיד לעלמא דאתי:

## פרק ה

**בזה"ק** (פ' זו ס' ע"א) היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה מרישא דמוחא ומעילא דרישא מרישא דמוחא היינו מחשבה דמוחה חכמה, ומעילא דרישא היינו כ"ע, דאיהו קרפתא דתפילין דע"ג מוחא והיינו דלחמה היא ד"ת, ותורה שבכתב הוא אורייתא מחכמה נפקת (כמ"ש זח"ב קכ"א ע"א) ונכלל בהם תורה שבעל פה שהיא מטלא דעתיקא מכ"ע שהיא ע"ג מוחא, ולעיל בזוהר הקדוש ותתן טרף לביתה מאי טרף כד"א וטרף ואין מציל, והיינו דטרף הוא הד"ת שטורפת מהאומות שבכל אומות יש בהם חיות מד"ת והוא התורה שבעל פה, וכמש"נ ואתה מחי' את כלם וזאת החיות טורפת השכינה מהם, שכן בגלות מצרים היה ההכנה למתן תורה שאז היה הד"ת שם בגלות שאז היה כל חכמת מצרים. רק שחכמת מצרים הוא חכמה שאסרה התורה והיא כישוף, מ"מ זלע"ז היה שם בגלות הד"ת שהיא מן השמים, וכן איתא מהאר"י הק' ז"ל שבגלות מצרים היו הנשמות מדור המבול ואז היה זמן ליתן תורה שבכתב על ידי נשמת משה שהיה אז, וכמ"ש (חולין קלט:) בשגם זה משה וכן איתא (בזח"ג רע"מ רט"ז רע"ב) דעתיד הוה משה לקבלא אורייתא בדרא דטופנא אלא בגין דהוו רשיעיא כו', וע"י מעשיהם נהפכו המים שהם הד"ת למים הזדונים ונעשה מבולא, וכן היא במדרש (שמ"ר פ' ל') ביקש הקב"ה לתן להם ד' דברים תורה כו', ואחר כך היו אותן הנשמות בגלות מצרים ונגזר עליהם היאורה תשליכוהו ודור זה זכה אחר כך למתן תורה. ובגלות בבל היה הכנה לתורה שבעל פה ששם היה התפשטות תורה שבעל פה. (כמ"ש סוכה כ.) וכן כל הגליות. (ואיתא שבת קטז: ובמד' ויקרא רבה ר"פ שמיני) חצבה עמודיה שבעה אלו ז' ספרי תורה. ובזלע"ז יש ז' חכמות אך הם חכמות הרשות ואין בהם איסור והם מקליפות נוגה. וכמ"ש (זהר חדש יתרו ד' מ"ב) כשחשב הד' קליפות כ' נוגה לו סביב דא מלכות יון דסחרא לון נוגה כו' בגין דלית בכל מלוין דאינון קריבין לאירח מהימנותא כוותי', והיינו דבחכמת יונית יש שהשיגו בשכל ממדות ישרות, אך חכמת מה להם כי הם רק מקלי' נוגה ולא בהו נוגה רק סביב וכמ"ש בזה"ח. וזש"נ בשהמע"ה ותר חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים, שהוא רבה מחכמה בני קדם וחכמת מצרים

שהמה רק הבל, אך הפי' שחכמת שלמה השיג מהשי"ת ואחר כך טרף מהאומות החיות שיש בהם בחכמת בני קדם וחכמת מצרים, וזש"נ ותרב חכמת שלמה שנתרבתה על ידי שקיבל והוציא החיות מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים, וכנגד ז' חכמות הרשות אמר שלמה המלך ע"ה ז' הבלים בס' קהלת שהמה רק הבל הבלים, וז"ש מאי טרף כד"א וטרף ואין מציל, שהתורה שבעל פה טורפת השכינה מהאומות שהיה אצלם בגלות, ומ"מ אמר ממרחק תביא לחמה שעיקר התורה שבעל פה היא מהשי"ת, רק שטורפת גם הנמצא ד"ת בהאומות שזה החיות המחי' אותם וכמו שאמרנו בשלמה המלך ע"ה שקבל חכמתו מהשי"ת ומ"מ טרף מהאומות וכמש"נ ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם וכאמור, ולעיל מינה איתא בזוהר הקדוש בטח בה לב בעלה כו' מלכא די שלמא כלא דילי' הוא. ושלל לא יחסר, היינו שבטח בה שלא יחסר שלל, ושלל נקרא מה ששוללין מהאומות, וז"ש בגמרא (שבת קל:) כגון מילה דכ' שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב וכן איתא (במגילה טז:) ששון זו מילה וכה"א שש אנכי וגו' ואיך נרמז בפ' זה מילה ורש"י כ' שזה נאמר באמירה אך לפי האמור הענין דלשון מציאה הוא על דבר הבא בהיסח הדעת, וכן ענין המילה שקטן נימול לשמונה שלא מדעתו, ועל ידי זה נכלל בכלל ועמך כלם צדיקים דאיתא (זח"ב כ"ג ע"א) וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק, וכ' אור זרוע לצדיק שזוכה לאור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה (כמ"ש תנחו' נח ג'), וזה זוכה רק על ידי מדת צדיק, כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קס"ו ע"ב), וזה מ"ש כמוצא שלל רב שמוצא שלא מדעת שלל רב שהיא התורה שבעל פה ששוללין מהאומות וזה על ידי המילה כאמור. ומש"ה נדרש פ' זה על המילה. ואומרים זה בשבת קודם קידוש הלילה דותתן טרף לביתה קאי על אכילת שבת שהיא לכו לחמו בלחמי וכמ"ש (בזח"ג צ ע"א) טרף נתן ליראיו טרף ממש דאיהי נטלא מאתר רחיקא עלאה דכ' ממרחק תביא לחמה כו' וקאי על ד"ת ועל אכילת שבת שהיא גם כן ד"ת לכו לחמו (וכשנ"ת במ"א) וזה ממרחק תביא לחמה מאתר רחיקא ממרחק ודאי מרישא דמוחא, וכמ"ש (זח"ב ס"א סע"ב) מזונא עלאה יתיר מכלא מזונא דחבריא אינון דמשתדלי באורייתא והוא הטרף ממרחק, וזה ותתן טרף לביתה וכ' טרף נתן ליראיו שאכילה בקדושה הוא רק למי שהוא ירא, שכן לא מצינו במי שאכל מטעמים רק ביצחק אבינו ע"ה שאמר ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי, והיינו אכילה בקדושה וציוה אותו שיהיה המכוון שלו לש"ש לקיים מצות כיבוד ועל ידי זה יהיה נקרא אכילתו גם כן אכילת מצוה כיון שא"א לבן לקיים המצוה בלא אכילת האב (וכסברת הר"ן רפ"ב דקידושין), וזש"נ וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים שביקש ממנו שיהיה הצידה ותיקן המאכל הכל לי לשמי כדי לקיים מצות

כיבוד ועל ידי זה יהיה מטעמים כאשר אהבתי שהוא אכילה בקדושה, והיה יצחק סבור שעשו עושה לש"ש ובאמת היה מרגיש באכילתו קדושת מצות כיבוד שאין הקב"ה מקפח אפילו שכר שיחה נאה, וכן בשכר הקרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצאה ממנו רות כמ"ש (נזיר כג:) אף שכונתו לא היה לשם מצוה (ונת' מ"ב תולדות) וזה מש"נ טרף נתן ליראיו שהטרף שהיא אכילת שבת זוכין רק היראים, ובשבת כל ישראל נקראו יראי שמי (כמ"ש תענית ח:) וזוכין אז להטרף ולהלחם שטורפת מהאומות ומה שתביא ממרחק, דבשבת זוכין לתורה שבעל פה:

## פרק ו

**לא תירא משלג כי כל ביתה לבוש שנים**. והיינו שיש בקליפה מדרגה שנקרא שלג והוא ראשית גויים עמלק, דכתיב בי' אשר קרך וגו' שצינך והפשירך, והוא משפיל את האדם שמה נחשב תורתו ועבודתו. וזה היצר הרע הוא אף בגדולים שלא יוכל להסיתם לרע משפיל ומקרר אותם, וכמו שמצינו (תמורה טז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות, והרי עתניאל בן קנז שהיה שורש תורה שבעל פה והחזיר בפלפולו ההלכות שנשכחו בימי אבלו של משה מ"מ התפלל ע"ז שלא ישליך היצר הרע עצבות עליו להשפיל דעתו ועל ידי זה נמנע מלשנות. ונגד זה יש ב' מיני גיהנם, גיהנם של אש נגד כל הג' קליפות הקנאה והתאוה והכבוד שכלם נקראו אש (כמשנ"ת במ"א), וגיהנם של שלג נגד קליפת עמלק וכמ"ש (תנחו' ראה י"ג) והיכן הן משלימין עצמן ר"י ב"ר אומר בשלג כו' תשלג בצלמון השלג צלמות שלהן, והיינו רק או"ה שהולכין בקלי' עד שמשלימין עצמן בשלג, ומ"מ בישראל הוא להיפוך שקליפה זו שולט בגדולים שא"י לפתות אותם לעשות נגד התורה עליהם משליך קרירות ועצבות, ונגד זה צריכים גאוה כמש"נ ויגבה לבו בדרכי ה', והיינו שיודע שעל ידי מעשיו עושה רושם בעליונים כמש"נ תנו עוז לאלקים ואיתא בזוהר הקדוש (בא ל"ב ע"א) במה בעובדן דכשרן, ובהיפוך כ' צור ילדך תשי שמתישין כח שלמעלן (כמ"ש ספרי האזינו) וזו כמין גאה וגאוה, ואמר הכ' לא תירא לביתה משלג, לא תירא לבני ביתה מקטרוג יצר הרע לבלתי עצבי, כי כל ביתה לבוש שנים, והוא עדמ"ש (שבת פט:) אם יהיה חטאכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו, שיהיו נעשין זדונות כזכיות, שכך היה רצון השי"ת במאמר ראשון דעשרה מאמרות שהוכר בו החושך, כדי שיהיה האור משובח וכמ"ש (זח"ב קפ"ד ע"א) דלית נהורא אלא ההיא דנפיק מגו חשוכא, ולית טבא אלא ההיא דנפיק מגו בישא, וכן על ידי הקרירות והעצבות יבא אח"ז לזריזות יתירה ונפלאה בדרכי ה', על ידי שיצטער על הקרירות שהכניס בו היצר, וזש"נ כי כל ביתה לבוש שנים שיהיה מעשיהם

כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי ברשאית, שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא, ויהיה טוב מאד:

## פרק ז

**איש איש מבית ישראל וגו'**. במדרש (ת' פ"ז י') מלה"ד לעשיר גדול וחזק ואין לו אשה אין ביתו בית כו' נטל אשה א"ל מכאן ואילך כל מה שאתם מביאין לי העלו אותן לבית כך כו' כיון שהוקם המשכן א"ל הקב"ה למשה אמור להם מכאן ואילך אין אתם רשאים להקריב קרבנות אלא באוהל מועד כו', וצריך להבין למה זכר במשל שא"ל אשה הול"ל שאין לו בית, שזה דומה לנמשל שהוקם המשכן. אך הענין דאיתא במ"ת לעיל (ס"ס ו') אמר המלך למחר שמחתי באה ואני הורגו מוטב בשמחתי ולא בשמחת בתי כך כו' מוטב בשמחתי ולא בשמחת התורה הה"ד כו' ביום חתונתו זה סיני יום מתן תורה וביום שמחת לבו זה אוהל מועד, וצריך להבין דבמשל קרי למתן תורה שמחת בתי ואחר כך אמר יום חתונתו זה סיני ומשמע שמ"ת נקרא יום חתונתו של הקב"ה. ולמה הוא קראה שמחת בתי, ובמשנה (תענית כ:) דרש יום חתונתו זה מתן תורה יום הכפורים שנתנו בו לוחות אחרונות (כמ"ש פירש"י) ולא על סיני, יום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה ב"ב, אך במדרש דדרש יום חתונתו על סיני ונקרא שמחת בתי שהתורה כלה של ישראל, וישראל כביכול משפיעין לד"ת, והוא עדמ"ש במדרש (ב"ר סו"פ י"א) כנסת ישראל היא בן זוגך וכיון שעמדו ישראל לפני הר סיני א"ל הקב"ה זכרו הדבר שאמרתי לשבת כנסת ישראל היא בן זוגך היינו דכ' זכור את יום השבת לקדשו כו', ולשון בן זוגך היינו שהם משפיעין לשבת, והיינו דבדברות הראשונות דכ' אני אמרתי אלקים אתם שהיה התיקון כמו קודם קלקול הנחש, והיו ישראל מרכבה אז לשם הוי"ה, כמו יעקב אבינו שהיה כמו אדם הראשון קודם החטא וממילא ישראל משפיעין לשבת שהיא מדת מלכות, וישראל מכונים בשם חתן והתורה כלה, שכל התרי"ג מצות הם תרי"ג עטין (כמ"ש זח"ב פ"ב ב') והיינו תרי"ג זיני עיטי לזכות שיאיר בלב מאמר אנכי שהוא כנגד כ"ע (כמ"ש זח"ג רנ"ו ע"ב ברע"מ אנכי מסטרא דכתר כו'). וזה שאמרו אז נעשה ונשמע היינו שאנחנו נעשה לד"ת על ידי החשק שלנו, ע"ד מה שאמרנו במ"ש משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם שהמכוון עמדו בתפלה וצעקה למה נגרע לבלתי הקריב וגו' ועי"ז אשמעה מה יצוה וגו' (ונת' במ"א) וכעין מ"ש בגמרא (סנהדרין צט:) כאלו עשאו לד"ת שנ' כו' ועשיתם אתם דדרשו כמו אתם, וכע"ז דרשו בזוהר הקדוש על פ' אחר (זח"ג ר"ז ע"א) ועשיתם אותם ועשיתם אתם כתיב כו' אתם ודאי. וכ"ה בזוהר הקדוש (שם ע"ב) ועשיתם אותם כביכול אתון תעבדון להון, וז"ש (שבת פח.) עושי דברי

לשמוע בקול דברו ברישא עושי והדר כו' ואז היו ישראל מרכבה לשכינתא עלאה וכמ"ש (ב"ר פ' ע') שאלו חסרין א' לא היו מקבלים את התורה, עדמ"ש (זח"א ר"ז א) ביעקב אבינו ע"ה ובגין דאיהו אסתלק גו עלמא דאתי כו' ואז נקרא בשורש שמחת בתי של התורה שהיא כלה של ישראל דישראל משפיעין לד"ת תרי"ג זיני עיטי, ובשורש נקראו ישראל אמא כמו לעתיד עלמא דאתי והשי"ת אבא, ונקרא יום חתונתו של הקב"ה עם ישראל אבא ואימא יחוד י"ק, והשמחה שמחת בתי שהוא התורה ו' וישראל המשפיעין לד"ת ועשיתם אתם, וז"ש במדרש יום חתונתו זה סיני. ובמשנה מדבר מלוחות אחרונות ביום הכפורים ודרש יום חתונתו זה מ"ת ואז יחוד קוב"ה ושכינתיה יחוד ו"ה, וכנסת ישראל כלה סיהרא דמקבלא משמשא, תורה שבעל פה שמקבלת מתורה שבכתב, וביום שמחת לבו דרש כאן זה אוהל מועד. והוא עדמ"ש בגמרא (שבת קנב.) שמחת לב אשה והיינו שאז היה יחוד השי"ת עם ישראל, ובמשנה דרש זה בנין בית המקדש שיבנה ב"ב, והיינו כיון שמדבר מלוחות אחרונות אחר הקלקול ואז לא היה התיקון בשלימות לשעתו, וכמ"ש (מ"ר פ' זו פ"כ) שמח ישראל בעושיו אינו אומר אלא ישמח עתידין הן לשמוח לע"ל, וכן שמח ה' במעשיו אינו אומר אלא ישמח עתיד הקב"ה לשמוח במעשיהם של צדיקים, והיינו שבהווה עדיין אין היחוד בשלימות לעולם אך עתידין הם לשמוח לע"ל דכ' יהי כבוד ה' לעולם ישמח וגו' דקאי אלעתיד, וז"ש זה בנין בית המקדש שיבנה ב"ב שכבר אמרנו דקאי על בנין העתיד שיבנה בחודש אב והחנוכה יגמר בט"ו אב, (וכמשנ"ת במ"א) ואז יהיה היחוד יום שמחת לבו שמחת לב אשה חדר המטות יחוד השי"ת עם ישראל לעולם. אבל במדרש דדרש שמחת לבו על אוה"מ שנחרב ולא היה לעולם, מפרש שאין השמחה בשלימות מוטב בשמחתי, רק לעתיד יהיה השמחה בשלימות לעולמי עד:

**ובתיקונים** (תי' שבסוה"ס סו"ת ו') ביום חתונתו וביום שמחת לבו חתונתו שכינתא עלאה שמחת לבו שכינתא תתאה וכו' נראה שהת"ז דורש כמו המדרש יום חתונתו זה סיני יום מ"ת ולא כמשנ"ד במשנה תענית הנ"ל. ומשו"ה אמר חתונתו שכינתא עלאה שאז היה כמו עלמא דאתי אני אמרתי א' וגו' דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) ושמחת לבו על אוה"מ שכינתא תתאה שמחת לב אשה היחוד, אך היחוד הוא רק לפי שעה ויכול להתבטל מה שאין כן חתונתו שהוא ע"ש החיתון וזה קיים לעד, וכעין שמצינו (כתובות נו.) משום אקרובי דעתא הוא והא אקרובא לי' דעתי' וחיתון לשון קירוב הדעת ומש"ה חתונתו גדול משמחת לבו, מה שאין כן לדרש המשנה יום חתונתו על יום הכפורים שהוא זמן שניתנו בו לוחות אחרונות והיה לשעתו גם כן שכינתא עלאה שהיה ביום

הכפורים אך אחר כך נתבטל, ושמחת לבו דרש על בנין העתיד ואז יהיה היחוד לעולמי עד ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ויום שמחת לבו גדול מיום חתונתו:

**והתחלת** המדרש תנחומא איש איש וגו' זש"ה הטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים ואחר כך אמר מלה"ד לעשיר גדול וכו' וא"ל אשה וכו'. וצריך להבין למה מייתי פסוק זה מתהלים כיון שהמשל יתכן על פ' זה מאיש איש מבית ישראל שיביאו הקרבנות לאוה"מ, אך בסוף מסיים במתן תורה והיכן בחר בירושלים שנ' כי בחר ה' מסיים במתן תורה והיכן בירושלים שנ' כי בחר ה' בציון וגו' והיינו דאוהל מועד היה רק לפי שעה והמקום אשר יבחר ה' הוא ציון וירושלים שבחר ה' לעולם וזש"נ כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. ישיבה נייחא לעולם. וזה שהקדים הפתיחה זש"ה הטיבה ברצונך את ציון, ציון בית המקדש. הטיבה אור כי טוב, ברצונך רצון דעתיקא וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב ק"ח א') תבנה חומות ירושלים מחנה ישראל. וכ' ואני אהיה לה וגו' חומות אש סביב וגו' אש קדושת האבות שכל האבות נקראו אש (כמשנ"ת במ"א) שע"י שמירת שבת מיד נגאלין. שבת ש' בת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו (כמ"ש זח"ב ר"ד א'), והיינו אש אוכלה שאוכל אש של יצר הרע (כמשנ"ת שם) וזהו שמחה שלימה. דכל החגין אינו שמחה שלימה. וכמ"ש (מ"ר הנז') שמח ישראל אין כ' כאן אלא ישמח עתידין לשמוח וכן ישמח ה' במעשיו עתיד הקב"ה לשמוח כו' ושבת מעין עולם הבא (כמ"ש ברכות נז:) ומש"ה דרשו (ספרי בהעלותך) וביום שמחתכם אלו השבתות כמ"ש ישמחו במלכותך וכשזוכין לשבת עלאה דאיתא (ת"ז ת' מ"ח) זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע כו' בשבת פריסת סוכת שלום, וזוכין לקדושת ירושלים מחנה ישראל, וציון בית המקדש שהוא סוכת שלום. אך בעולם הזה יש יצר הרע שיוכל לכנוס שלא יהיה שומר שבת ח"ו (וכמ"ש שוח"ט תהלים צ"ב) שבת חוזר ומסתכל כו' וליתן פגם בו ולא מצא כו' אחר כך הסתכל וראה שאדם חוטא בו ומתחייב בנפשו אמר גם זה הבל. והיינו כיון דכ' מחללי' וגו' שיכול ח"ו היצר הרע לכנוס לחללו, אבל כשזוכין לשבת עלאה ואתפני מתמן יצר הרע אז השמחה שלימה, יום שמחת לבו כאמור:

**בתנחומא** (שם) צפה הקב"ה שבית המקדש עתיד ליחרב כו' במה מתכפר עליכם התעסקו בד"ת שהם משולים כקרבנות כו' שנ' זה הדבר וכן הנביא אומר קחו עמכם דברים וגו', וכיון ד"ת משולים כקרבנות צריך מקדש להקריב בהם הקרבנות, אך כשיקחו דברים ד"ת אז יהיו משכן ומקדש דת"ח בנוי דמלכא משתדלי באורייתא דמיין לשבתות ויו"ט (כמ"ש זח"ג קכ"ד ב' ורע"מ כ"טו ב') ובשבת ויו"ט פרוסת סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל שהם כיושבים במקדש, ואמר אחר כך במדרש שכל הקרבנות נמשלו

ד"ת מקריבין יין נסך כו', נמשל ד"ת ליין שנאמר ושתו ביין מסכתי, מקריבין לחם ע"ג המזבח לחמי לאשי נמשלה ד"ת ללחם לכו לחמו בלחמי מקריבין שמן ע"ג המזבח נמשלו ד"ת לשמן ושמן על ראשך אל יחסר, והיינו דהדברים הם תורה שבעל פה דבר ה' זו הלכה (שבת קלח:) שבת דבור איקרי (זח"א ל"ב א') מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, וזה שהביא שנמשל ליין יין מסכתי יינא דאוריי' דבעל פה (רע"מ ח"ג רע"א ב) שמוסך השי"ת בלב החכמים. ונמשל ללחם לחמי לאשי שנכ' בפ' התמיד שהוא בשר, ומצינו (ב"ק עב.) דלא אכלי בשרא דתורה ופירש"י לא דקדקתי טעמו של דבר, וכן (קדושין מו.) הרי שלחן והרי בשר ופירש"י משנה שנוי'. וכן (ב"ב כב.) אדמגרמיתי גרמי בי אביי אכלי בשרא שמיני בי' רבא וכן נמשל ד"ת לשמן שמן על ראשך, שמן מורה לחכמה (כמ"ש מנחות פה:) ושמן על ראשך מורה לכתר שעל הראש, והוא טל תורה שבעל פה, שהוא טלא דעתיקא, טל שעתיד בו הקב"ה להחיות בו המתים (כמשנ"ת כ"פ מגמר' ות"ז) ושבת יום השביעי דא תורה שבעל פה (כמ"ש זח"א מ"ז ב') מלכות פה תורה שבעל פה, ובשבת הוא הזמן לזכות לתורה שבעל פה ולהיות הלב משכן לשכינה:

## פרק ח

**דא היא סעודתא דחק"ת קדישין**. עפמ"ש חצבה עמודי' שבעה אלו ז' ימי בראשית (כמ"ש סנהדרין לח.) שהם ז' מדות תחתוניות ומדה הז' מדת מלכות היא תכלית מעשה שמים וארץ שיכירו עול מלכותו ואף דבו' אומרים ה' מלך ע"ש שגמר מלאכתו ומלך עליהם (כמ"ש ר"ה לא.) מ"מ עיקר הכרת מלכות שמים היא בשבת, כמ"ש ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו, עמד"ש (שמות רבה ר"פ כ"ג) נכון כסאך מאז משל למלך כ'ו מה יש כבוד בין המלך לאוגוסטוס אלא המלך עומד על הלוח ואגוסטוס יושב כו' כך באמת כ'ו משבראת אותו אתה הוא אלא כביכול עומד עמד וימודד ארץ אבל משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתישבה מלכותך כו', והיא עדמ"ש (ויקרא רבה פ"ב) הם שהמליכוני תחילה על הים וא"ל ה' ימלוך לעולם ועד. שאז נתישבה מלכותו שהיה אומה שלימה שקבלו עול מלכותו, וכן בשבת שיהיה אומה ישראלית שיקבלו עול מלכותו ישב על כסא כבודו. ואז הוא שלימת מדת מלכות, ובזוהר הקדוש (ח"א קכ"ב ע"א) ויתרון ארץ בכל היא ודאי דמהא מתמן נפקין רוחין ונשמתין ותועלתא לעלמא כו' לשדה נעבד כד איהו אתתקן כדקא יאות כו' מאן שדה דא שדה אשר ברכו ה' דכ' כריח שדה אשר ברכו ה' וכו', דהיכן מצינו שדה אשר ברכו, אך מדת מלכות שכנגדו יום השבת כ' ויברך א' את יום השביעי, וזהו שדה נעבד שמתחלת הבריאה הושיב השי"ת את אדם הראשון בג"ע לעבדה ולשמרה, שאז היה הבריאה להיות עיקר שכינה

בתחתונים, ואחר הקלקול נשאר מקום השראת השכינה במקום המקדש שנקרא שדה נעבד וניתן לכהנים שהם יהיו העובדים אותה, ובחורבנה נשאר בזמן יום השבת דאיתא בזוהר הקדוש ובתיקונים (תי' מ"ח) מאי לדרתם כו' מאן דעביד לון דירה בשבת בתרין בתי לבא וכו', ונקרא שבת שדה נעבד, ובמד"ר (פ' זו' פ' כ"ב) איתא ג"כ מלך זה הקב"ה לשדה זה ציון דכתיב ציון שדה תחרש, דציון נקרא מקום תנן כמ"ד מציון נברא העולם כו' ואומר מציון מכלל יופי וגו' מוכלל יופיו של עולם, ואבן שתי' בק"ק, ואמר בזוהר הקדוש (שם) דשלימות מדת מלכות הוא בכל שהוא מדת צדיק יסוד עולם, וכ' בגליון הזוהר הקדוש דכל גי' נ' שע"ב וכשמתחברת עם ה' שהוא מלכות אז נעשה כל"ה וזהו כד איהו אתתקן כדקא יאות. וזהו ויתרון ארץ, דארץ נקרא מדת מלכות בכל היא, ומה שא' נ' שערי בינה דעיקר עבודה מצד האדם מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה וזה בינה לבא כמש"נ אז תבין יראת ה', וצדיק הוא מדת היראה כמ"ש את הא' אני ירא, ומדת היראה נקרא לב כמשנ"ד (יומא עב:) על מי שאין בו יראת שמים ולב אין. וכשנכנס היראה למעמקי הלב היא בינה לבא, ושלימות מדת מלכות בחיבור מדת צדיק שהיא היראה, וז"ש דמתמן נפקין רוחין ונשמתין ותועלתא לעמלא, אף שכ' בס' הבהיר וינפש שמשם פורחים כל הנפשות. שהוא ממדת מלכות שנקרא צרור החיים. וכן תועלתא שהיא מזונות כ' ותתן טרף לביתה וחוק לנערותי' שהוא דבר הנחקק ונקצב כמ"ש הטריפני לחם חוקי. וזהו רק כשמקבלת ממדת צדיק שנקרא כלכל כמש"נ ויכלכל יוסף (כמ"ש במ"ר פ' חוקת) אז ותתן טרף. וכן הנפשות ישראל על ידי שמקבלת ממדת יסוד. ובשבת שהוא מדת היראה שאז פריסת סוכת שלום שהשי"ת שוכן בתוך בני ישראל לדרתם למיעבד לה דירה נאה כו' אז נופל הפחד והיראה כמ"ש ובמורא גדול זה גילוי שכינה ונקרא שבת כל"ה שהוא כל ה' וזהו וינפש גילוי שכינה ונקרא שבת כל"ה שהוא כל ה' וזהו וינפש שמשם פורחים כל הנפשות, וזהו ותקם בעוד לילה דלילה נקרא שכינה דיום קוב"ה ולילה שכינה ותתן טרף לביתה, וז"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח א') בעי לסדרא פתורי' בלילא דשבתא בגין דיתברך פתורי' כו' דהא בהאי זימנא אזדמן ברכה כו' ונקרא סעודה זו דחק"ת קדישין שהיא שדה אשר ברכו ה' (כמ"ש תענית כט:):

## פרק ט

**דנזמן לה השתא בפתורא חדשא ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין.** במנרתא טבתא יתכן שהוא על ידי הנר שבת שמדליק ישראל זוכה לעורר האור הראשון שהוא האור כי טוב, וז"ש במנרתא טבתא דנהרא ע"ל רישין דלדעת הזוהר הקדוש (ויקרא י"א ב' וכ"ה בב"ר ר"פ יז לחד מ"ד) מאמר יהי אור מא' ראשון שהוא כנגד כ"ע, ואף לדעת הגמ' (ר"ה

לב.) בראשית נמי מאמר היא. מ"מ יהי אור מאמר ב' כנגד חכמה מוחא ג"כ יתכן דנהרא על רישין, אך פתורא חדתא יש להבין מהו חדתא, אך הענין דמאמר הנה נתתי לכם את כל עשב וגו' נחשב למאמר יו"ד להגמ' ולמאמר ט' להזוהר הקדוש, דמאמר פרו ורבו וגו' לא נחשב מאמר דאם לא כן היה עשר מאמרות אף בלא מאמר בראשית ובלא מאמר לא טוב היות האדם וגו' אך כיון שלא נכתב במאמר פרו ורבו ויהי כן לא נחשב למאמר רק לברכה, אבל מאמר הנה נתתי לכם וגו' לכם יהיה לאכלה זה נקרא מאמר דכתיב ויהי כן שאז נעשה למאכל אדם, וכן כל ירק עשב הוכשר למאכל בעלי חיים, ומקודם לא היה כלל ראוי להיות מאכל לא לאדם ולא לבע"ח, ולפי הגמרא היא מאמר עשירי נגד מדת מלכות. ואף לפי חשבון הזוהר הקדוש שנחשב מאמר ט', הוא עפמ"ש ויתרון ארץ בכל היא דשלימות מדת מלכות היא כשמתחבר במדת יסוד ומתמן נפקין תועלתא לעלמא שהיא המזונות שנקרא כלכל וכמו שאמרנו, והוא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ז רע"א) עד דמטי לחד אתר לתתא דאיקרי גוף ובהאי עייל חד רוח מקורא דחיים דאיקרי כל בדא איהו כל טובא וכל מזונא וכל ספוקא דהאי גוף ורזא דא ויתרון ארץ בכל היא, דארץ נקרא מדת מלכות, וארץ נקרא הגוף כמ"ש בגמרא (סנהדרין צא:) ואל הארץ כו' זה הגוף. דהגוף נברא ממדה זו, והנפש כי הדם הוא בנפש גם כן נקרא גופא, ומדת כל רוח להאי גוף וז"ש בזוהר הקדוש (שם קמ"ב ע"א) נפש לית לה נהורא מגרמא כלום ודא איהו דמשתתפא כו' ולמיזן לה כו' כד"א ותתן טרף לביתה דא איהו גופא דאיהי זן לי' כו' רוח דא איהו דרכיב על האי נפש וכו', ועיקר קיום החיים בהמאכל היא הד"ת שנותן השי"ת בהמאכל כמש"נ כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על מוצא פי ה' וגו', וכמ"ש בספה"ק שהיא הד"ת והקדושה שנותן השי"ת בהמאכל, וזה נעשה ביום ו' שהיא כנגד מדת יסוד שאז נאמר ויהי כן וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג נ"ח ע"א) ללכת בהאי צדיק לאשכחא ברכאן וגו' וע"ד כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו מאן עתו דא עתו דצדיק דא מטרוניתא דאקרי עתו דצדיק כו' כלהו דאתזן לתתא מאתר דא אתזנן ורזא דא אוקימנא עיני כל אליך ישברו וגו', הביא בכאן ב' פסוקים מקודם פ' כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו דקאי על מאכל בע"ח, ואחר כך עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, והוא כמ"ש שאז במא' הנה נתתי לכם וגו' דכ' ויהי כן אז נעשה הדבר ראוי למאכל אדם, וכן הירק עשב הוכשר למאכל בהמה ומקודם לא היו ראוין כלל להיות מאכל ולהיות מזה קיום חיים, וזה הכל נעשה על ידי חיבור יסוד ומלכות שהיא שלימות מדת מלכות שנקרא כל ה' כלה, ואז ותתן טרף לביתה, ושבת נקרא כלה שאז בכל שבת נותן השי"ת קדושה חדשה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי (כמ"ש זח"ב

פ"ח ע"ב) ומש"ה נקרא כלה, דאם לא כן לא היה שייך לקרוא כלה שאינה נקראת בשם זה רק ז' ימי המשתה שהוא חדשה, רק כיון שיש קדושה חדשה ממילא השי"ת משפיע מחדש במאכל שיהי' ראוי למאכל אדם, וזהו פתורא חדתא. ובאמת עיקר החיים הוא ד"ת שנק' חיים ובחרת בחיים והוא לכו לחמו בלחמי וגו' וממילא הד"ת שנותן השי"ת בהמאכל מזה נעשה קיום החיים, ובשבת דכו"ע בשבת נתנה תורה יש השפעה חדשה מד"ת, ויש השפעה ברכה למאכל שיהיה קיום החיים, ומש"ה בסעודת הלילה אומרים נזמן לה השתא בפתורא חדתא וז"ש בזוהר הקדוש שהברכה עיקרה מסעודת הלילה וברכתא לא אשתכח בפתורא רקניא (כמש"ש בזח"ב) וכמו שנאמר ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וכמו שאמרנו:

## פרק י

**להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות**. בזוה"ק (ס"ד ע"ב) ר"י פתח כו' אל אלקים הוי"ה דיבור ויקרא ארץ וגו', והיינו ג' קדושות האבות שהם ג' קדושות שבת, שהוא ש' בת, בת מתעטרא באבהן (כמ"ש בזוהר הקדוש ויקהל ר"ד ע"א) אל כנגד אברהם אבינו ע"ה שהוא מרכבה למדת חסד וכ' חסד אל כל היום, אלקים מדת גבורה שיצחק אבינו מרכבה למדה זו כמש"נ פחד יצחק, והוי"ה יעקב אבינו מרכבה לשם זה, וז"ש בזוהר הקדוש (ס"ה ע"א) אל דא נהירו דחכמתא ואיקרי חסד, והוא כמ"ש (ב"ר פ' ב') יהי אור זה אברהם שהוא היה התחלת האור שהבין כל הד"ת מכליותיו, כמ"ש (ב"ר פ' ס"א) אב לא למדו רב לא היה לו וכו', אלקים דא גבורה שיצחק אבינו ע"ה מרכבה למדה זו, הוי"ה שלימו דכלא רחמי מדת יעקב, וע"ד דבר ויקרא ארץ, ארץ נקרא כנסת ישראל בת מתעטרא באבהן, וז"ש בזוהר הקדוש לעיל מינה בההוא שעתא אבהן מזדמנין במטרניתא וקדמין לאשתעי בהדה ולאתחברא בה, וכמ"ש בזוהר הקדוש (ויקהל שם) ש' רזא דג' אבהן דמתאחדן בבת יחידה ואיהי מתעטרא בהו כו', ואמר וקב"ה מליל עמה והוא איקרי לה לפרסא לה גדפוי, וזש"נ דיבור ויקרא ארץ וגו', ואמר להגיד בבוקר חסדך בוקר דאברהם וכמ"ש בזוהר הקדוש (ס"ד ע"ב) ומנ"ל דהאי בוקר דאברהם הוא כו' דכ' וישכם אברהם בבוקר, וזש"נ להגיד בבוקר חסדך עפמ"ש בזוהר הקדוש (ויחי רל"ד ע"ב) ואגידה או ויגד או ויגידו וכן כלהו דתנינן דרזא דחכמתא איהו וכו' (שם) אל אמר דא נהירו דחכמתא ואיקרי חסד, וזה להגיד לשון המשכה, כעין שדרשו (שבת פז.) ויגד משה דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה, בבוקר חסדך, בסעודה זו דאברהם זוכין לנהירו דחכמתא, וז"ש נהורי' ישרי בה, ואמונתך בלילות עדמ"ש (רע"מ פנחס ר"ל ע"א) איהי אמונה שבלילה סעודתא דחק"ת ואז זוכין באמונה להרגיש הד"ת, מלכות

פה תורה שבעל פה קרינן לה, וכל א' מישראל זוכה בשבת לד"ת, ואף לפועלים לא נתנו שבתות אלא לעסוק בד"ת וכמ"ש (בפסיקתא ותנחומא הובא ב"י או"ח סי' רפ"ח) דעז"א בירושלמי (פי"א דשבת ה"ג) לא נתנו שבתות ויו"ט אלא לעסוק בהן בד"ת, וכמ"ש (ריש סא"ר) שבת יעשה כולו תורה וכו' וזש"נ מגיד דבריו ליעקב וכמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו ע"ג ע"א) תרי דרגין אינון יעקב וישראל כו' הה"ד מגיד דבריו ליעקב, והיינו אגדה המשכה מנהירו דחכמתא דאיקרי חסד, אבל חוקיו ומשפטיו לישראל דאיהו בדרגא עלאה יתיר, והיינו דת"ח שפנוים לד"ת כל ימי המעשה ועוסקים בעמל תורה, זוכין בשבת לחוקיו ומשפטיו. ואמר בזוהר הקדוש חוקיו ומשפטיו לישראל אלין רזי אורייתא ונמוסי אורייתא וסתרי אורייתא כו' והוא כמ"ש בזוהר הקדוש (שם ע"ב) ואת חקותי תשמרו חקותי אלין נמוסי מלכא משפטי אלין גזרי אורייתא רי"ה אומר כל אינון נמוסין מאתר דאיקרי צדק אקרין חקותי וכו' ובכל אתר דאיקרי משפט איקרון דינא דמלכא דאיהו מלכא קדישא קב"ה כו' צדק ומשפט וכו' ואינון דינא ורחמי ובג"כ חק ומשפט וע"ד כ' חקיו ומשפטיו לישראל וכו' וז"ש אלין רזי אורייתא, היינו דאו"ר ר"ז אתקרי (כמ"ש רע"מ פנחס רט"ו סע"א) והיינו תורה אור וזהו משפט וכמ"ש (ב"ר פ"ג) ה"פ כתיב כאן אורה כנגד חמשה חומשי תורה כו', וזה נהורי' ישרי בה, ונימוסי אורייתא וסתרי אוריי' כנגד חוקיו שהם תורה שבעל פה נמוסי אורייתא מאתר דאיקרי צדק, והם תורה שבעל פה ההלכות שהם הרב חכמה לתקן הרב כעס, וסתרי אורייתא שלזה זוכין הת"ח בשבת ועז"נ אז תתענג על ה' ולת"ח נתנו השבתות להתענג שזוכין לד"ת בלא עמל רק בעונג, וזה שסידר האר"י הק' בפזמון לסעודה זו לבקש על הסודות יגלה לן טעמי' וכו' חדו חצדי חקלא וכו', ובשבת מתחיל המזמור מזמור שיר שמרמז לתורה שבכתב ותורה שבעל פה חכמה ותורת חסד (וכמו שנת' לעיל מ"ג), ובזוהר הקדוש (פ' זו ס"ז סע"א) נפשי אויתיך בלילה וגו' נפשי אותך בלילה מיבע"ל כו' אף רוחי בקרבי אשחרך ישחרך מיבע"ל, כיון שמדבר בעדו בלשון נפשי ורוחי, אלא הכי תאנא קב"ה רוחא ונפשא דכלא וכו', והיינו דדוד המלך ע"ה היה נפש דאצילות, נפש דוד, ומ"מ בשבת זכה יתיר ויהבין לי' רוחא דאצילות וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב צ"ד ע"ב) וזש"נ נפשי אויתיך נפשי ורוחי אנת, והיינו דכל ישראל זוכין לזה שהקב"ה לבן של ישראל וכמ"ש (שיר השירים ה' ב') מן הדין קרא דכ' צור לבבי וחלקי וגו' וכ"כ בזה"ק (ח"ב קכ"ח רע"ב) והיינו אני ה' השוכן בתוך בני ישראל, והיינו בלב חכם לימינו שהשי"ת משפיע ד"ת בלב חכם, אך לזכות להיות לבו דירה לשכינתא עלאה ותתאה בתרין בתי לבא ואתפני יצר הרע מן תמן (כמ"ש בתיקו' תי' מ"ח) לזה לאו כל אדם זוכה ועז"א

בזוהר הקדוש (שם ע"ב) אף רוחי בקרבי אשחרך כד אתער בי רוחא קדישא אשחרך ברעותא למיעבד רעותך כי כאשר משפטיך לארץ בזמנא דמשפט נחית בארעא לבשמא עלמא, והיינו כשזוכה בשבת לחוקיו ומשפטיו, שזה נמוסי אורייתא מאתר דאיקרי צדיק, שהוא אור תורה שבעל פה שהיא מטלא דעתיקא מאור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה כמ"ש (תנחו' נח ג') וזה הרב חכמה לתקן הרב כעס ולהוריק הרע מלב כסיל גם כן, כדין צדק למדו יושבי תבל, וכו' אימתי צדק למדו יושבי תבל, ללמד ללב כסיל גם כן שיהיה כן לעולם כאשר משפטיך לארץ, כשמופיע יחוד קוב"ה ושכינתי' משפט עמודא דאמצעיתא קוב"ה לארץ כנסת ישראל ואז צדק למדו יושבי תבל, שיהיה דירה לשכינתא בתרי בתי לבא, וז"ש נפשי אויתיך בלילה דא כנסת ישראל, אני ה' שוכן בתוך בני ישראל בלב חכם לימינו. שהקב"ה לבן של ישראל אף רוחי בקרבי אשחרך דא קב"ה והיינו כאשר משפטיך לארץ כשזוכין לחוק ומשפט ואז צדק למדו יושבי תבל, שיהיה אף הלב כסיל מלא קדושה, למיעבד דירא לון בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מן תמן, ולזה יכולים לזכות בשבת:

## פרק יא

**בגמרא** (פסחים קה.) כבוד יום וכבוד לילה כבוד יום עדיף, ובזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח ע"א) איתא וע"כ בעי לסדרא פתורא בלילא דשבתא בנהמא ובמזונא ר"י אמר אפילו ביומא דשבתא נמי, משמע דהעיקר סעודת הלילה (וכבר עמד ע"ז במג"א סי' רע"א סק"ד) ונראה דאלו ואלו דא"ת ומר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ, דודאי מצד האדם העיקר הכנה בלילה שאז סעודתא דחק"ת מצד כנסת ישראל, ובלילה בא המצוה זכור את יום השבת לקדשו זכרהו על היין בכניסתו כמ"ש בגמרא (שם קו.), וכן המצוה אז לקדשו דאיתא (מ"ר ר"פ עקב ותדב"א פ' כ"ו) במה את מקדשו במאכל ובמשתה והעיקר בלילה, שאז הסעודה דחק"ת וע"ז אמר בזוהר הקדוש שאפילו ביומא דשבתא נמי, דביום הסעודה דעתיקא שבא הקדושה מצד השי"ת כמש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם, מ"מ צריך האדם גם כן לקבוע הסעודה בו, ומ"מ שפיר אמרו בגמרא לענין הדין שאם יש לו דבר חשוב לענג השבת כבוד יום עדיף שצריך להניח הדבר לסעודת היום שאז הסעודה דעתיקא וצריך לכבד היום וכבוד סעודתא דעתיקא, אבל הקדושה שמכניס הישראל במאכל ובמשתה זהו העיקר בלילה, שביום השי"ת מכניס הקדושה מצדו, והסעודה דעתיקא היינו שאז השי"ת יש לו נייחא בעולמו, שאז זמן מלאכה כמש"נ יצא אדם לפעלו והישראל מניח כל עסקיו לכבוד שמים, ויש להשי"ת נייחא מזה שאמר ונעשה

רצונו, והאכילה כמו אכילת קרבנות שהוא ריח ניחוח שאמר ונעשה רצונו (כמ"ש פרש"י זבחים מו: ד"ה הנחת רוח):

## פרק יב

**אתה אחד ושמך אחד**. בזוהר הקדוש (פ' זו ע"ז ע"ב) וא"ת השתא לאו הוא אחד, לא דהא השתא חייבי עלמא גרמו דלא אשתכח חד כו' אימא עלאה אתרחקת מן מלכא ולא ינקא לי' כו' והשתא דלא אשתכח מלכא במטרוניתא כדין אימא עלאה נטלת כתרהא ומנעת מני' מביעי דנחלין כו' ואף דלמעלה אמר דזיווג או"ח לא מתפרשון לעלמין וכ"ה בזוהר הקדוש בכמה מקומות, ולעיל בזוהר הקדוש (ס"ה ב') איתא ונהר יוצא מעדן יוצא ולא יצא משמע דיוצא תמיד וכאן אמר דמנעת מיני מביעי דנחלין. אך הענין שכל ימי השבוע נהר יוצא מעדן תמיד להשקות את הגן. והיינו הו' רבתי והו' זעירא והם כנגד ו' ימי המעשה וההמשכה כל ימי המעשה עד שבת שהוא מדת מלכות גן שכינתא תתאה (כדאי' זה"ק ח"א כ"ו סוע"א) ובשבת שהוא יום הניח ה' לך מעצבך וגו' ומן העבודה הקשה (כמ"ש זה"ק שם מ"ח ב) שאף שהוא בתוך העבודה הקשה הוא מכיר שהכל מהשי"ת, ואין לנו מלך אלא אתה, ואז יש לו נייחא ואז הוא היחוד באמת וכמו שיהיה לעתיד לבתר דיתדן מלכותא דעשו וכו' ולבתר והיתה לה' המלוכה מאן מלוכה דא מטרוניתא כו' ובשבת איתא מהאר"י הק' שמשה מחזיר את הכתרים לישראל, מה שזכה משה ונטלן (כמ"ש שבת פ"ח.) אך בימי המעשה שהוא נגד ו' הנהר יוצא מעדן ואינו משקה הגן, וז"ש אימא עלאה נטלת כתרהא ומנעת מיני' מביעי דנחלין. דכיון דישראל בגלות. ושמו של עמלק בעולם אין השם שלם, ועיקר היחוד כשהיא יחוד י"ק בו"ה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ס"ו סע"ב) ואין היחוד בשלימות. ומש"ה בשבת בתפלה שכנגד סעודה שזוכין בה לקדושת יעקב, וזוכין להמנוחה והיינחא אומרים אתה אחד ושמך אחד כמו שיהיה לעתיד ה' אחד ושמו אחד, ואחר היחוד ה' אחד כתיב ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. שאי אפשר להשיג היחוד בשלימות עד שזוכין לישר הלב להוריק הרע מלב כסיל שיהיה גם כן מלא קדושה, וכמ"ש בזוהר הקדוש (ס"ז ע"ב אימתי צדק למדו יושבי תבל כאשר משפטיך לארץ שאז זוכין למיעבד דירה לון בתרי בתי לבא (ונת' לעיל מא' יו"ד). וזה בכל לבבך בשני יצרך (ברכות נד.) ובכל נפשך (וכמש"ש) דקב"ה רוחא ונפשא דכלא וישראל אמרי נפשי ורוחי אנת. ובכל מאדך כשזוכה למיעבד דירה לון בתרי בתי לבא. ובכל מאדך שמכירין שהכל מהשי"ת והוא צופה לטובה. ולזה זוכין בשבת שהוא יום הניח ה' לך מעצבך וגו' וכמ"ש בזוהר הקדוש וכאמור ואז היחוד בשלימות, ואומרים לכן בכל לב ובכל נפש ובכל מאודו

נמליכו, והיתה לה' המלוכה, ונייחדו כמש"נ והיה ה' למלך עכ"ה ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד:

## קדושים

### פרק א

מכתי"ק

**בזהר** (פ"א ב') ריש ד"ה איש תנינן דפ' דא כללא דאורייתא ע"ש נראה בכל ד"ז דקדושים תהיו היא כלל התורה כולה, דכל המכוון שבכהת"כ ומצותי' הוא רק להכניס בלב קדושה, וכמש"נ ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים וגו' וכן בפ' זו ושמרתם וגו' ועשיתם אותם עאני ד' מקדשכם, דכל המצות נותנים קדושה בלב האדם כמ"ש בברכתם אקב"ו ובקה"י אשר קדשנו במצותיו כו' ובתפלה קדשנו במצותיך ונאמר על קבלת התורה ואתם תהיו וגו' וגוי קדוש ונאמר ואנשי קודש תהיין לי' ונאמר כי עם קדוש אתה וגו' ונאמר קודש ישראל לד', ומ"ש תנינן נראה דכוון לברייתא דתו"כ והוא גם כן במ"ר דע"כ נאמרה בהקהל לפי שרוב גופי התורה תלויין בה, ופי' גופי היינו עיקרי התורה, וי"ל כמ"ש דאין הכוונה למצות שבפ', דזה א' במ"ר שם אחר כך דעשרת הדברות כלולין בה, אבל קאי עמ"ש קדושים תהיו (ומ"ש רוב י"ל משום דיש הרבה להכניס טהרה דהוא מקמי קדושה כמ"ש רפב"י בע"ז [כ' ב'] וכ"א בזהר כאן פ"א רע"א מאן דאשתדל באורייתא אתדכי ובתר אתקדש) כנ"ל. וע"כ נאמרה בהקהל כמו במ"ת, שא' דאמלמלא חסר א' מישראל לא ניתנה תורה, כי ס"ר דדור המדבר הם ס"ר אותיות דתורה כי כ"א שורש נפשו הוא מאיזו אות או חלק מאות מהתורה ואם היה חסר היה חסר אותו אות או אותו חלק וס"ת שחסר אפילו קש"י כולה פסולה, וכן כאן גם כן מ"ש קדושים, תהיו כי קדוש אני שא' בתו"כ מה אני קדוש אף כו' היינו קדוש כמוהו ית', ואף שא' במדרש יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושי למעלה מקדושתכם אינו סותר למ"ש בתו"כ כ"פ הל' מה אני וגו', כי האדם צריך להתדמות לקונו, וכמ"ש ע"פ ולדבקה בו הדבק במדותיו מה הוא רחום כו' אבל הוא רק כפי השגתו במדותיו ית' ובאמת לקדושתו ית' אין קץ וכן בקדושת האדם יש מדרגות לאין שיעור ועדת קרח אמרו כל העדה כלם קדושים בו' ודבר שקר לא נכתב בתורה ובודאי האמת היה כן אבל יש קדושה למעלה מקדושה וכל ישראל קדושים. ואהרן נבחר לקדוש בין קדושים, וכמ"ש בפ' אמור וקדשתו וגו' קדוש יהיה לך כי קדוש אני ד' מקדשכם הנה דהשי"ת מקדש לכ"י ואמר זה לטעם על קדושת הכהן כלפי ישראל כי קדוש אני גו' דלקדושתו אין שיעור וא"ס ויש מדרגות מעלה מעלה

לאין שיערו, ומצינו רבי נקרא בגמרא (שבת קי"ח.) רבינו הקדוש ובירושלמי דגיטין (סוף פ"ו) אמר רבי על ר' יוסי כשם שבין ק"ק לחולי חולין כך ביני לר' יוסי הרי כמה מדרגות בקדושה, ובקדושת המקום תנן בפ"א דכלים די' קדושות הן והוא חליקה דהך כלל שכל קדושה חלוק לי' מדרגות כידוע, ומסתמא כן גם בשנה והם שבת וד' קדושות דרגלים שהם ג' רגלים, ושמיני עצרת שהוא רגל בפ"ע לענין פז"ר קש"ב. מסתמא קדושתו גם כן מדרגת קדושה בפ"ע ור"ה ויום הכפורים הרי ז', וחול המועד פסח וחול המועד סוכות דכ"א קדושה בפ"ע כמו שהרגלים כ"א קדושה בפ"ע ור"ח הרי י' קדושות חלוקות מה"ת בזמן ומסתמא הם גם כן זו למעלה מזו, ושבת הוא הראש והתגלות ע"ק שהוא כ"ע ור"ח הסוף מדת מלכות, וכן מסתמא גם בנפשות יש לחשוב י' מדרגות קדושה מלך ונביא כה"ג ומשוח מלחמה וכהן הדיוט נשיא ואב"ד וחכם לויים וישראלים (ועי' הוריות [י"ג א'] דחשיב י"א מדרגות בכהנים וי"ל דהם רק י' כי משוח ומרובה בבגדים אאל יחד אם לא כשעבר משיח והו"ל משיח שעבר והא דהתם י"ל בדוחק) וזה דרך כלל ובפרטי פרטות יש הרבה מדרגות לאין שיעור וערך וחלוקת המדרגות הם כפי השגתו קדושתו ית'. כי גם קדושתו ית' חלוק לי' מדרגות בי"ס, כי בעצמות הא"ס ל"ש תואר קדוש ולא שום תואר רק הכל מצד אצילות קדשו שהאציל איזה השגה מאורו ית' להנבראים, ואותה השגה חלוקה למדות, וכל מדה גם כן חלוקה לי' וכן הולך לאין שיעור כידוע, ואדם המקדש עצמו מלמטה מעט מקדשין אותו מלמעלה הרבה כמ"ש ביומא [לט א'] אבל הכל הוא כפי השגתו. וכמשגיע לאיזה מדרגה דקדושה להיות כשם וכו' כפי השגתו אז מתגלה לו אור קדושתו ית' ממדרגה יותר גדולה שעדיין לא הגיע אלי', והוא חוזר להתקדש ולהגיע למדרגה זו להיות כשם וכו' וכשמגיע לאותו מדרגה אז הוא משיג מדרגה יותר עליונה מקדושתו ית', באופן שלעולם קדושתו למעלה כו' אף דהם מתקדשים כמוני וכשם כו':

**ובמ"ת** איתא משל למלך כו' אני מלך ואת מלכה כו' כי קדוש אני אף אתם תהיו קדושים כו' ע"ש בדוגמא לו דוגמת מלך ומלכה, והיינו כידוע דקוב"ה ואורייתא וישראל חד וכשם שהקב"ה קדוש בכל מיני קדושות כן כל אותם קדושות כלולים בהתורה וכן בנפשות מישראל, שבכלל הכנסת ישראל בכ"א פרט קדושה ואפילו בפו"י יש קדושה דמלאים מצות כרימון וכל מצוה נותנת קדושה בלב, וגדולה מזו נאמר בפ' זו אחר כך גבי מולך ואוב וידעוני והתקדשתם והייתם קדושים וגו', וקאי על פרישת ע"ז כדפירש"י שם והוא מהתו"כ. דקדושת כל המצות כבר נאמר קדושים תהיו ע"ש בתו"כ ור"ל דוהתקדשתם הוא האתדל"ת בקדושה מעט ונקט היותר מועטת שאין לו שום קדושה

רק במה שפורש מע"ז ואינו ככל הגויים עוע"ז ג"ז די להחשיבו בא להתקדש וכבר נכנס בקדושת ישראל ועל ידי זה והייתם קדושים דמקדשים אותו הרבה, וסיים כי אני ד' אלקיכם זהו מ"ש ביומא (שם) דמקדשים מלמעלה וזהו אלקיכם, ובעולם הבא זהו שם הוי"ה דמורה גם על יהי' לעולם הבא כידוע, אבל ל"א בזה כי קדוש אני וגו' כמ"ש בריש הפרשה, דבקדושה קלה כזו דפרישת ע"ז אין בו התדמות לקדושתו ית' כלל, ובסו"פ שמיני באזהרת שרצים נאמר גם כן והתדשתם וגו' כי קדוש אני ולא וגו' בכל השרץ וגו' והייתם קדושים כי קדוש אני, וכפי הנראה מזה דרשו בברכות [נ"ג סע"ב] ע"ש במהרש"א בח"א דכ' דר"ל קרא דקדושים הנ"ל מכח ל' ד' אלקיכם וחידוש שלא הרגיש דמלת קדוש ליתא בפ' קדושים, וע"כ להגיה בל' הגמ' שם, ויש להגיה כהגר"א שם דיכוונו לקרא דשמיני דכתיב גבי איסורי מאכלות וגבי שרצים דאמרו בב"מ [ס"א ב'] דע"כ אמר שם המעלה כו' דאפילו רק בשביל פרישתם מזה דמאיסי די, וה"נ מים ראשונים ואחרונים ושמן דברכות שם משום מיאוס הוא, ורמב"ן ר"פ קדושים הביא מגמ' דשם למ"ע דקדושים ותמה בגו"א שם דהא הני דרבנן ע"ש. והול"ל טפי אהגמרא איך סמכו שמן אקרא מה דליכא בי' אפילו מצוה דרבנן והאידנא לא נהגו כלל, אבל הרמב"ן עצמו סיים אף על פי שאלו מצות מדבריהם כו' וברור דכונתו כי אין במצוה זו שום פרט דבר רק שכ"א יתקדש במותר לו באיזו דבר עכ"פ, וכל מה שהאדם נוהג פרישות איזה דבר הוא בכלל מ"ע זו. וחכמים קבעום מצוה וחובה, וגם מה"ת העושה זה וכיו"ב כשמן להסיר הזוהמא והמיאוס וכיו"ב הוא מקיים מ"ע דקדושים תהיו דוהתקדשתם אלא שמן התורה אין פרט זה חובה ולא מצוה קביעה כי לא כיוונה תורה לשום דבר פרטי רק כ"א יראה להתנהג בקדושה ולהתרחק ממיאוס וזוהמא הנראה בעיניו להתרחק אף שאין בו שום ספק איסור רק להיות בנקיותא ועי' רש"י עירובין נ"ג סע"א. ע"כ מכתי"ק:

## פרק ב

**קדושים תהיו**. פתח הפרשה שיוכלו לתקן שורש הקלקול של הנחש שהיה באכילה, ואחר כך בא על חוה והטיל בה זוהמא (כמ"ש שבת קמ"ו:) ומזה נעשה אדם הראשון משוך בערלתו (כמ"ש סנהדרין ל"ח:) ונסתעף הק"ל שנה שהוזכר בגמ' (עירובין י"ח:), ופתח קדושים תהיו ואיתא במ"ר (ר"פ זו) שבכ"מ שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה כו' ונקרא קדוש. ואחר כך כ' ואת שבתותי תשמורו שהוא תיקון הפגם באכילה שע"ז בא מצות שבת כמ"ש (סנהדרין לח.) אדם נברא בע"ש כדי שיכנס לסעודה מיד ובאדר"נ (פ"א) הגירסא לסעודת שבת מיד שבסעודת שבת יתקן הפגם שפגם באכילה, וכעין שכ' בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ד ב) ובגין ההיא לחם מזונא דהוו לקטי כהני אתברכא

כל מזונא דאכלי ושתאן דלא לקטרגא בהו יצר הרע כו'. וכמו שהועיל אכילת לחה"פ בשבת לכהנים לתקן כל אכילתם שיהיה בקדושה ולא יהיה בהם קטרוג יצר הרע, כן מועיל כל אכילת שבת בקדושה לתקן כל פגם האכילות ושיהיה האכילה בקדושה, וכן איתא במדרש (ב"ר פ' כ"א) מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולת לעמוד בציוויך אפילו שעה אחת ואיתא בש"ך על התורה שאם היה אדם הראשון ממתין עד השבת, אכילת שבת הוא מסטרא דעץ החיים. וכמ"ש טועמי' חיים זכו, ואז אף אם היה אוכל אדם הראשון מעה"ד טו"ר היה טועם רק מהטוב שבו ולא היה ערבוב טו"ר, וז"ש במ"ר שלא יכולת לעמוד בציוויך אפילו שעה אחת. אף שהפרי העה"ד נאסר לעולם לפי פשט הפסוק. וכן כ' בפ' זו אחר כך פרשת ערלה שישראל ימתינו ג' שנים וזה יהיה תיקון לפגם אדם הראשון. והיינו שכל פגם אדם הראשון היה בפרי העץ, שרק פרי העץ ניתן למאכל אדם הראשון. ואחר כך ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הלולים לה'. ובזוהר הקדוש (פ' זו פ"ז ב) בשנה דא קוב"ה ותנינן שנה הרביעית דא כנסת ישראל דאיהו קיימא רביעאה לכרסייא. והיינו דהאבות הן הן המרכבה (כמ"ש ב"ר סו"פ לך) והם ג' רגלי המרכבה. ודוד המלך ע"ה רגל רביעי למרכבה. שהוא מרכבה למדת מלכות כנסת ישראל ואמר שבשנה הרביעית שיהיה זיווג קוב"ה ושכינתי', דשנה היינו שנת החמה כי שמש ומגן ה' דא קוב"ה. הרביעית דא כנסת ישראל. יהיה כל פריו קודש הלולים לד', ואיתא בזוהר הקדוש (פ"ז סע"א) מאי קודש הלולים תושבחן לשבחא לי לקוב"ה, והיינו דאכילת נטע רבעי הוא תיקון לפגם אדם הראשון כמו אכילת שבת, וכמו באכילת שבת שהוא בקדושה נפתח הפה לומר שירות ותשבחות כמ"ש מגילה יב:) שבת הי' שישראל אוכלין ושותין מתחילין בד"ת ודברי תשבחות כו' כן על ידי אכילת רבעי יהיה כל פריו קודש הלולים שיופתח הפה לומר תושבחן לשבחא לי' לקוב"ה. וזה ענין המחלוקת (ברכות לה.) חד תני כרם רבעי וחד תני נטע רבעי והוא עפמ"ש בגמרא (שם מ'.) אילן שאכל אדם הראשון רמ"א גפן היה. ובמדרש (ב"ר פ' י"ט) סחטת ענבים ונתנה לו. וזה דעת מאן דתני כרם רבעי. שהתיקון כנגדו היה גם כן רק בכרם רבעי, ודעת מאן דתני נטע רבעי הוא עפמ"ש בתיקונים (תיק' כ"ד) וחד אמר חטה היה וח"א גפן היה וכלא קשוט כו' וכ"כ בזה"ח בתיקונים (ד"ו ק"ז א') ואחרנין אמרו תנאה היה ולא הוו חולקין במילוליהון דכלא קשוט, אך עכ"פ לא ניתן למאכל אדם הראשון רק פרי העץ, רק דחטה גם כן מין אילן היה כמ"ש בגמרא (שם) וזה דעת מאן דתני נטע רבעי שהתיקון בכל פרי האילן וכ' בתרי' ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתכם, והיינו כמו שמועיל אכילת שבת לתקן כל האכילות שיהיה בקדושה,

וכמו אכילת לחם הפנים לכהנים וכמו שאמרנו, כן הועיל אכילת כרם או נטע רבעי למי שזכה לזוויג קוב"ה ושכינתי', לתקן כל האכילות אחר כך שיהיה בקדושה להוסיף לכם תבואתו שיביא קדושה בלב, ולא ח"ו קטרוג היצר הרע, וכמו שנתבאר במ"א במ"ש (ב"ב י"ב:) ואחר שיאכל ושותה אין לו אלא לב אחד, והיינו כפי האכילה, שאם אינו בקדושה ח"ו יש קטרוג יצר הרע, ואם הוא בקדושה מביא קדושה ללב, ואין לו רק לב אחד לאביו שבשמים ונכתב כאן פעם חמישית אני ה' אלקיכם שהוא כנגד מדת גבורה, שיצחק אבינו ע"ה מרכבה למדה זו ויצחק אבינו זכה לאכול אכילה בקדושה, וכמש"נ בו ואוכל מכל שזכה לכל מה שנחשב (סופ"א דב"ב) באכילתו, והוא אמר ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והיינו אכילה בקדושה וכמש"נ ואברככה לפני ה' וגו' שידעה שבאכילתו יהיה הברכה לפני ה', וכן ביקש וצודה לי ציד, שיכוין לשמו כדי שיהיה אכילה בקדושה לשם מצות כיבוד (וכמשנ"ת תולדות מ"ב) וכן סעודת ליל שבת שכנגד קדושת יצחק אבינו ע"ה נרמזה בפסוק בהיום הראשון (כמ"ש שבת קיז:) ושם כתיב אכלוהו היום מה שלא נזכר בשום היום שמרמזין לקדושת סעודות שבת:

## פרק ג

**איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו**. בזה"ק (פ"א ב') מקיש דחילו דאו"א כו' כלא חד מאן דדחיל מהאי נטיר להאי, איש אמו אקדים אמו לאביו בדחילו, ובכיבוד הקדים אב לאם (וכמו שדקדקו בגמ' קידושין לא.) ובזוהר הקדוש בא לישב מה שהקדים במורא אב לאם וכ' (ס"א) אבל ת"ח אמו דא כ"י ובגין דבה שריא יראה ואיהו יראת ה' אתקרי אקדים דחילו דילה (והוא כלשון הזוהר הקדוש בהקדמה ה' ע"ב על שבת דמעלי שבתא שהיא שכינתא תתאה) וצריך להבין הא כאן מדבר במורא אם ממש ולא בשכינה ומה זה תירוץ שיוקדים מורא אם מפני שהשכינה יראה ה' אקרי ושריא בה יראה, וגם לא תירוץ למה בכיבוד הקדים כבוד אב, אך הענין עפמ"ש (פ"ב דעריות מ"ט) האב זוכה לבן כו' ובחכמה דהשפעות החכמה בא לבן מהאב, והאם שאינה בת תורה ואיננה מחויבת ללמד בנה תורה (כמ"ש קידושין כט:) היא מכנסת יראת ה' בהבן שנקראת אשה יראת ה', וזש"ה בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו, דעיקר החכמה לבן מהאב וישמח האב, ובן כסיל היינו שאין בו י"ש וכמו שדרשו (יומא עב:) למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין כו' שעוסקין בתורה ואין בהם י"ש, שכיון שאין בו י"ש אף שלומד תורה מ"מ נקרא כסיל, דעיקר תורה שמורה לאדם דרך ה', וכיון שאין בו י"ש נקרא מחיר ביד כסיל, ולכן כ' ובן כסיל שאין בו י"ש תוגת אמו שלא הכניסה בו י"ש, וז"ש אמו דכנסת ישראל ובגין דבה שריא יראה ואיהו יראת ה' אתקרי אקדים דחילו דילה, ויש לזה רמז גם

בגמרא (קידושין לא:) כי הוה שמע קל כרעי' דאימי' אמר איקום מקמי שכינה דאתיא, קרי לאימא שכינה שהיא מביאה בגופו היראה ושכינה נקרא יראת ה' וכאמור, ובכבוד הקדים האב דכתיב כבוד חכמים ינחלו ואיתא (מ"ר תצוה פ' לח) לא מצינו בא' מהם כבוד עד יעבץ דכתיב ויהי יעבץ נכבד מאחיו וגו' למה כתיב בו כבוד על שיגע בתורה שהוא עתניאל בן קנז שהחזיר ההלכות שנשתכחו בפלפולו וכמ"ש (תמורה טז.) יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל, ואין כבוד אלא תורה (כמ"ש בפ"ו דאבות) ומש"ה הקדים כיבוד אב לכיבוד אם, ומ"מ גם האב משתתפת בכיבוד עם האב, שאף שאינה מלמדתו תורה מ"מ משתתפות באקרויי בנייהו כו' (כמ"ש ברכות יז.):

**והקדים** כאן מורא או"א לשבת, דכאן נחשבו כל עשרת הדברות כמ"ש במדרש ובזוהר הקדוש (פ"ד ב) ואמר מקודם אני ה' אלקיכם כנדג מאמר אנכי ה"א, ואחר כך אמר איש אמו ואביו וגו' ואת שבתותי כו' והוא עפמש"נ במרה שם שם לו חוק ומשפט ונדרש במכילתא חק זה שבת ומשפט כיבוד אב וכן בגמרא (סנהדרין נו:) שבת וכיבוד דכתיב כאשר צוך ה"א כאשר צוך במרה, ולמה דוקא ב' מצות אלו, בשלמא שבת יתכן שהוא כללא דכל אורייתא (כמ"ש זה"ק ח"ב צ"ב א) אבל כיבוד למה, אך הענין שבמרה כ' וילכו שלשת ימים ולא מצאו מים ודרשו אין מים אלא תורה. ובזוהר הקדוש (בשלח ס' א') וכי מאן יהיב להו אורייתא הכא כו' ואוליפנא דקוב"ה תורה איקרי, והיינו שבים היה להם התגלות כזה ראתה שפחה על הים וכו' ואחר כך נסתלק מהם והיתה נפשם מרה עליהם, ומש"ה שם להם חק ומשפט, והיינו כמ"ש הרמב"ן דלא שנצטוו על שמירת שבת וכיבוד דלא כתיב וידבר רק שסידר להם הפרשיות, והיינו כעין מש"נ ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם והודיע להם שיצטוו על מצות שבת, שזהו נקרא חק שנחקק הקדושה בלב ישראל וזהו הקדושה הנמצא בנפש הישראל, וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח ב') והבין לי' לב"נ כו' נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי, ומשפט זהו מצות כיבוד שזה מורה על קדושה שנמצא בגוף ישראל, דבאמת מצות כיבוד אף או"ה נוהגין בה כמ"ש בגמרא (קידושין לא.) ומצינו (ב"ר פ' ס"ה) ארשב"ג כו' ולא שמשתי אותו א' מק' ששימש עשו את אביו כו' וצריך להבין למה שיבח את עשו במצות כיבוד והא איתא בגמרא (ע"ז כ.) לא תחנם לא תתן להם חן, ובפרט לשבח את עשו בזהירת מצוה. אך באמת אין זה לשבח דבאו"ה שהעיקר אצלם הגוף והנאת עולם הזה ולכן הנימוס אצלם לכבד אבותם שהביאוהו לעולם הזה שזה כל מגמתם. מה שאין כן בישראל נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא (כמ"ש עירובין יג:) ולא היה הדעת נותן לכבדם רק מחמת מצות ה'. ומש"ה רשב"ג היה לובש בגדים החשובים לתורה ולתפלה שהוא

כבוד ה'. ולא לכיבוד אב. והטעם למצות כיבוד אב מפני שהכניסו קדושה בהגוף, וכמו שאמרנו בטעם טומאת לידה שהוא מפני עטיו של נחש שאפילו חסיד שבחסידים וכו' וכתיב וביום השמיני ימול וגו' שאחר המילה כיון דאתגזר אקרי צדיק והלא הביאו צדיק לעולם (וכמשנ"ת פ' תזריע מא' ה'). וזהו ששם להם במרה מצות כיבוד והיינו שגוף ישראל יש בו קדושה, שמטעם זה יש מצות כיבוד שהקדושה להגוף היא מאב ואם, וזה שניתן להם במרה למשיב נפש שלא יצטערו פן ח"ו יתקלקלו, שע"ז מורה מצות כיבוד שיש קדושה בגוף ישראל, ומצות שבת על קדושת נפשות ישראל, ובדברות הראשונות דאיתא במדרש (שיר השירים פ' ישקני) שבשעה ששמעו ישראל אנכי נתקע ת"ת בלבם כו' בשעה ששמעו ישראל לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם כו' והיו אז בתוקף קדושה מש"ה לא כתיב במצות שבת וכיבוד כאשר צוך. מה שאין כן בדברות שניות שהיה אחר הקלקול נאמר להם במצות שבת וכיבוד כאשר צוך במרה. שלא יפחדו פן ח"ו יתגבר עליהם היצר הרע עוד ויתקלקלו. ועל זה אמר כאשר צוך במרה דהיינו מצות כיבוד שמורה שיש קדושה בגוף ישראל מאביו ואמו. ומצות שבת שמורה על קדושת הנפש שבישראל וכאמור, וכן כאן פתח ואמר קדושים תהיו ואיתא בזוהר הקדוש (פ"א א') קדושים היו לא כתיב אלא תהיו תהיו ודאי. והיינו הבטחה שיהיו קדושים, כי קדוש אני ה"א והוא נגד מאמר אנכי שנתקע ת"ת בלבם לכן קדושים תהיו ודאי, והיינו ע"י ד"ת וכמ"ש בזוהר הקדוש (פ' סע"ב) דכיותא אשתכח באורייתא דכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד כו' דקיימא תדירה בהאי דכיותא ולא תתעדי מיני' לעלמין כו' א"ל יראת ה' כתיב ולא תורה כו' א"ל מהתם נפקא מהכא נפקא דכ' ראשית חכמה יראת ה' כו' קדושה אתקרי דכ' כי קדוש אני ה' ודא אורייתא דהוא שמא קדישא עלאה כו'. והוא שהבטיחם השי"ת שלא ידאגו פן יתקלקלו ח"ו כמו שדאגו במרה ואמר להם שיזכו לתורה ועל ידי התורה לא תתעדי דכיותא לעלמין. וא"ל דאף דכ' יראת ה' ולא תורה אך תורה ג"כ יראה. דאורייתא מסטרא דגבורה קא אתיא. וא"ל שהוא מפורש בפסוק ראשית חכמה יראת ה'. ואף שכאן נאמר רק שהוא ראשית חכמה ולא החכמה ממש, אך מצינו בגמרא (ברכות נה.) אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר יהיב חכמה לחכומין כו' דכ' ובלב כל חכם לב נתתי חכמה וקשה והחכמה הראשונה מאין תמצא. כיון שאין הקב"ה נותן חכמה רק לחכימין. אך כתיב הן יראת ה' היא חכמה, וזהו מצד האדם כמש"נ מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה. וכשיש בו יראה שזה מצד האדם ונקרא גם כן חכמה אז השי"ת נותן בו חכמה. וז"ש אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה דכ' ובלב כל חכם לב נתתי חכמה וכאן מכורש יותר, דחכם לב היינו

מי שיש בו י"ש וכמש"ד (יומא עב:) ולב אין על מי שעוסק בתורה ואין בו י"ש וחכם לב היינו שיש בו יראה, ואז השי"ת יהיב חכמתא לחכימין וזהו ראשית חכמה יראת ה' שמוכרח שתוקדם לו היראה שהיא מצד האדם כדי שיזכה לחכמה מהשי"ת, וזהו טהורה עומדת לעד דלא תתעדי לעלמין. וזהו קדושים תהיו כי קדוש אני ה' ודא אורייתא דהיא שמא קדישא. שהתורה נקרא שם ה' כמש"ד (ברכות כא.) מן הפסוק כי שם ה' אקרא לברכת התורה לפני'. ואמר אחר כך מצות מורא אם ואב שזה מורה על הקדושה שיש בגוף הישראל, ומצות שבת שמורה על קדושת הנפש וכאמור. וז"ש בזוהר הקדוש (פ"ב סע"א) איש אמו ואביו תיראו דא גופא ואת שבתותי תשמורו דא נפשא וזה נתן להם לחיזוק שלא תסור מהם הקדושה לעולמי עד וכאמור, וכן מצינו ששכר כיבוד אב הוא תורה שבעל פה דנדרש (קידושין מ.) שאוכל פירותיהן בעולם הזה מדכתיב ולמען ייטב לך ואין טוב אלא תורה (כמ"ש ברכות ה.) ותורה שבעל פה נקרא גם כן טוב דכתיב טוב לי תורת פיך, דהיינו תורה שבעל פה רק בגמרא אמרו על תורה שבכתב דכתיב כי לקח טוב וגו' אך עיקר השכר שזוכה לתורה שבעל פה דתורה שבכתב כתיבא ומנחא, ומצינו (קידושין לא:) גחון קאי עלי' עד דאתער אסתייע מלתא ודרש מזמור לאסף, שזכה ע"י מצות כיבוד לעמוד על מדרש המזמור שלא היה מבין מקודם (כמ"ש רש"י ותוס'), וכן בשבת זוכה לד"ת דכ"ע בשבת נתנה תורה, ושבת נגד מדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, ומש"ה פתח כאן במורא וא"א שהיא ההתחלה שיזכה האדם לתורה שיהיה עומדת לעד על ידי היראה, ובעשרת הדברות שבמאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם ובמא' לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם, ואז רצה רק להודיעם הד"ת מש"ה כתיב מצות שבת שהיא קדושת הנפש ואחר כך מצות כיבוד אב. ולא מצות מורא וא"א דכבוד היא בשביל התורה שהאב זוכה לבן כאמור, ושכרה גם כן שזוכה לתורה שבעל פה, ואז היה שבת ודכו"ע בשבת נתנה תורה, וכן בדברות שניות אף שהיה אחר הקלקול ולכן הוזכר במצות שבת וכיבוד כאשר צוך במרה שהיא לחיזוק שלא יפחדו פן יתקלקל עוד, שהרי יש קדושה קביעה בנפשות ישראל וגופם וכאמור, ומ"מ כתיב שם גם כן מצות כיבוד ולא מורא, שאז היה יום הכפורים. ולשעתו גם כן נקבע ת"ת בלבם ונעקר יצר הרע מלבם, שיום הכפורים הוא עלמא דחירו בינה מעלמא דאתי, אך זה היה רק לפי שעה ליומו, מה שאין כן בדברות ראשונות שנעקר יצר הרע מלבם לגמרי ולולא הקלקול היה כבר התיקון לעולמי עד, כמש"נ אני אמרתי אלקים אתם. וז"ש בזוהר הקדוש (פ"ד ע"ב) ת"ח מיומא דהוו ישראל שכיחין כו' לא אשתכחו קמא קוב"ה בלבא חד וברעותא חדא כמה בההיא יומא דקיימו בטורא דסיני וע"ד כלא אתמר בלשון יחידאי כו' דכיון שנעקר יצר

הרע מלבם, וכשאי רק לב א' לאביהם שבשמים כלם בלב א' כאיש א', כמ"ש ויחן ישראל כנגד ההר (וכמ"ש במכילתא) ומש"ה נאמרו הדברות בלשון יחיד, וכן בדברות השניות גם כן נאמר בלשון יחיד שביום הכפורים ליומו היו גם כן כאיש א' בלב א'. ומש"ה נאמר שם מצות כיבוד אחר מצות שבת. מה שאין כן כאן שלא אשתכחו כ"כ בההוא רעותא ולכן נאמר בלשון רבים, ולכן פתח במורא או"א שעיקר העצה שיהיו קדושים ויזכו לשם ה' שהוא התורה הוא על ידי היראה כמ"ש יראת ה' טהורה עומדת לעד, וזה על ידי היראה שזוכה האם להבן שנקראת אשה יראת ה' ואחר כך מצות שבת שמורה על קדושת הנפשות שבישראל שזוכין לנשמה דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי, ומש"ה הקדים דחילו דילה ואחר כך מצות שבת מאן דדחיל מהאי נטיר להאי ועל ידי היראה זוכה לחכמה וקדושים תהיו ודאי בלשון הבטחה וכאמור:

## פרק ד

**בפרשה** זו הוזכר עוד הפעם שמירת שבת את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו [וצ"ב למה כפל שנית המצוה בפ' זו עצמו.] ובבעה"ט כ' ומלאה הארץ זמה וסמוך לי' את שבתותי לומר סקבא דשתא רגלא שאוכלין ושותין כו' דכ' זנות יין ותירוש יקח לב, ובאמת בגמרא לא אמר רק רגלא דהיינו מועדים ולא שבת, דאכילת שבת אינו מזיק שיגרום שליטת יצר הרע וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח ב) פרש חגכם קאמר ולא פרש שבתכם וכ' חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי ואלו שבת לא קאמר. והיינו דקדושת המועדות דישראל מקדשו לי' צריך לזהר שיהיה בקדושה מה שאין כן קדושת שבת דכתב כי אני ה' מקדשכם, ואף האכילה שאוכל בשבת להנאת הגוף הוא בקדושה כמ"ש האריז"ל, ואין שייך לומר שתענוגי שבת יגמרו להיות מלאה הארץ זמה, ובאמת גם במועדים לא אמרו הא דסקבא דשתא רגלא על יום טוב דהרי מטעם זה הוא שתקנו להתענות בה"ב אחר הרגלים (כמ"ש תוס' קידושין פא.) ולא קתנו אלא אחד פסח וסוכות ולא אחר שבועות (כמו שהק' במרדכי ועי' ב"י או"ח סי' תכ"ט) מבואר שלא תקנו אלא שם משום שהם ימים מרובים, ולא אחר שבועות שאף בחו"ל שהם ב' ימים לא נהגי להתענות אחריו וכ"ש שבת דהוא רק יום אחד, וכפי הנראה עיקר החשש משום חיה"מ כי יו"ט עצמו דמצינו בלשון הכ' גם על ר"ה לכן אכלו משמנים שתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדונינו כ"ש בשאר מועדות שומר מצוה לא ידע דבר רע ולא יביאו השתי' של מצוה לעבירה, ובמגילה (ד' י"ב:) דבשבת שישראל אוכלין ושותין מתחיללין בד"ת כו', שאף שנהנו אז מסעודתו של אותו רשע מ"מ מכח קדושת שבת פתחו פיהן בד"ת ושירות ותשבחות וכן ביום טוב, רק בחול המועד שאין בו כ"כ קדשוה כביום טוב עצמו

ומן התורה מותר בחול המועד בעשיית מלאכה, כדי שיהיה יגיעת שניהם משכחת עון, רק מדרבנן אסור. ובאמת אי' בירושלמי שרצו להתיר מלאכת חול המועד מפני שאוכלין ושותין ופוחזין, אבל אכילת ושמחת יו"ט אינו מזיק ולכך לא תקנו התענית אחר שבועות, ואין לפרש שמה דכתיב את שבתותי המכוון גם על המועדות שנקראו גם כן שבת ושבתון. מלבד דעכ"פ גם שבת בכלל, וגם לפמ"ש גם על יום טוב עצמו ל"ש, ושבת או שבתון נקרא רק יו"ט ולא חול המועד בלאהכ"נ. הכא דכתיב בלשון שבתותי, והמועדים אינם נקראים שבתותי כי הם מצד קדושת ישראל, ומצד הניסים שנעשה לישראל באותו הזמן אנחנו עושים המועדים [ושובתים בהם במצות הש"י, ורק שבת נקרא שבת לד' בעשה"ד ובר"פ ויקהל ובפ' פנחס בר"פ הקרבנות ובס"פ קרבנות מלבד שבתות ד', ובפ' תשא נקרא שבתותי ולפי שבו שבת הש"י ממלאכתו ועז"א בתו"כ בפ' בהר על שמטה דנאמר בה שבת לד' כמו בשבת בראשית וכמ"ש הרמב"ן שם ע"ש, וכן [בשבת קי"ט ב'] דבב' שבתות נגאלין מל' שבתותי וכן בהקד' הזוהר [ה' ב'] פי' שבתותי לשון רבם אשבת ע"ש ול"א דר"ל גם המועדים שנק' שבת, והיינו כמ"ש דאף דנקראו שבת לא נקראו שבתותי כלל.] אכן י"ל דהענין הוא בהיפך דלה"כ שם מקודם אל תחלל את בתך להזנותה וגו' ומלאה הארץ זמה משמעו שמצד שתהיה אחת עוברת עבירה תגרום שתתמלא כל הארץ זמה ר"ל, שהיחיד העובר עבירה על ידי זה נותן כח להתפשטות הטמאה והרהורים רעים בכל נפשות ישראל, כי כל ישראל כגוף א וכידוע משל המדרש מא' הנוקב בספינה, ולכן כתבה התורה העצה לזה לנקות עצמו מהרהורים הרעים על ידי את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו. והיינו כדאיתא ברמב"ן ז"ל שם ע"פ זה עדה יצוה בשבת הגדול ובשבת שהוא מקדשו, וכוונתו למ"ש הזוהר הקדוש [בהקד' ה' ב'] את שבתותי תשמורו דא שבת עלאה ושבת תתאה כו' אעבר כרוזא ואמר ומקדשי תיראו ודא שבת דמעלי שבתא דאיהי יראה ושריא בה יראה, והיינו שמצד הקדושה יראה ופחד שישראל משיגין תיכף בכניסת שבת ואומרים לפניו נעבוד ביראה ופחד, וקדושת הפחד מלפניו יתברך מבטלות כל הרהורים רעים מהלב, [ועז"א (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע כו' ירגיז הוא מלשון שמעו עמים ירגזון להפיל עליו רוגז ופחד.] ומצד שמירת שבת ינקה האדם ויטהר את לבו מהמחשבות והרהורים הרעים ויאחז צדיק דרכו בקודש בלי שום מחשבת פסול, ועז"א את שבתותי תשמורו שהשי"ת מופיע בשבת הקדושה כמש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם וינצלו שלא יתקלקלו ח"ו, ואחר כך ומקדשי תיראו היינו שיזכו ליראה. כמ"ש בזוהר הקדוש (שם) דאיהי יראה ושריא בה יראה וכתיב אני ה' ובראש הפרשה כתיב קדושים תהיו כי קדוש אני

ה' אלקיכם. ועשר פעמים נזכר בפ' זו אני ה' אלקיכם כמ"ש בבעה"ט. וכן כתיב גם כן בפ' זו עשר פעמים אני ה'. דמתחילה נאמר אני ה' אלקיכם דשם התחיל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו. דשם העצה שיברר האדם א"ע מצדו ביראת ה' ומש"ה הקדים שם מורא או"א לשמירת שבת. שעל ידי היראה יזכו להקדושה מהשי"ת שהוא קדושת שבת דכ' כי אני ה' מקדשכם. ולכן כ' שם אני ה' אלקיכם. שאף שיראה היא מצד האדם כמ"ש (ברכות לג:) הכל ביד"ש חוץ מיראת שמים. מכל מקום צריך האדם לדע שהוא גם כן מהשי"ת וזהו אני ה' אלקיכם שהוא בעל הכחות כולם דאף היראה שמצד האדם הוא גם כן מעזר השי"ת. וכאן שמדבר מקדושת השי"ת מצדו כ' אני ה' שידוע ופשוט שהוא רק מהשי"ת. ובפעם האחרון שהוזכר בעשירי אני ה' אלקיכם כתיב אשר הבדלתי אתכם מן העמים שאף שתראו שאתם מצוינים תדעו שהוא גם כן מעזר הש"י אני ה' אלקיכם. ואחר כך כ' והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים גם להבא הבטחה שהשי"ת רגלי חסידיו ישמור וה' לא יעזבנו בידו, דהשי"ת מצדו ישלח קדושתו שלא יטמעו ח"ו כ"כ עד שיהיה ומלאה זמה. רק ואבדיל אתכם מן העמים. שאף בארץ מצרים דהיו כעובר בבטן אמו כמ"ש גוי מקרב גוי. מ"מ כתיב כה אמר ה' אלקי ישראל שלח את עמי. דאף שאין הקב"ה מיחד שמו על הצדיקים בחייהם משום שנאמר הן בקדושיו לא יאמין (כמ"ש בפירש"י ויצא ובב"ר פ' צ"ד) ואיך ייחד השי"ת שמו על ישראל, אך בטוחים הם שלא יתקלקל ח"ו הכלל שלהם, וכמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו פ"ד ב') ואנכי ה"א מארץ מצרים וגו' לא כתיב אשר הוצאתיך וכו' וכי מארץ מצרים הוה להו מלכא וכו' אלא מן יומא דהוו ישראל בעלמא לא אשתמודעו יקרא דקב"ה בר בארעא דמצרים דהיו בפלחנא קשיא וכו' ולא אשתנו מנמוסא דלהון לעלמין וכו'. והיינו שהיו ישראל מצוינים שם ולא נטמעו ח"ו בין המצרים ועז"נ אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם. שבמצרים נעשו לגוי שהיו ששים ריבוא ונעשה כלל ישראל והועיל הקדושה להיות מצוינים אף בפלחנא קשיא שהיו כעובר בבטן אמו וזה מצד כי קדוש אני ה', ומשמע במדרש (תנחומא פ' זו ב) שכ' מלמה"ד למלך שקידש אשה הואיל ונתקדשת לשמי כו' היו קדושים כשם שאני קדוש כו' דמשמע דאף בלא השתדלות מצדם ישראל קדושים וזש"נ והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' הכל מצד השי"ת ואבדיל אתכם וגו'. הבטחה מהשי"ת שיהיו מובדלים מן העמים לשמו יתברך:

## פרק ה

**בזה"ק** [פא ב'] ד"ה איש דא כללא דאורייתא מקיש דחילו כו' מאן דדחיל מהאי נטיר להאי ע"ש, וצ"ב מה שייכות זל"ז דמאן כו', גם צ"ב על פתיחת פ' זו כללא דאורייתא בזה,

ועל שבת כתב הרמב"ן ז"ל אזהרת שבת רבות בתורה כמו ע"ז מפני שגם היא שקילה ככל המצות, ואמנם לפ"ז היה שייך לכתוב בכאן אזהרת ע"ז מקודם ואחריו מצות שבת ששקילה ככל המצות כמו בעשה"ד. וגם מה שייכות מורא או"א ולמה הקדימו לכל קודם שבת ובעשה"ד הקדים שבת לכיבוד או"א, אך הענין כיבוד הוא מ"ע שבת מאהבה כאמרם (קידושין ל.) איזה כיבוד מאכיל ומשקה וכו' ואהבה יוכל לאהוב כל אדם מישראל, כמ"ש בתשו' מהרי"ל (סי' א') שנשאל אהא דשמעון העמסוני הי' דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת ה"א תירא פירש ולמה לא פירש כשהגיע לואהבת את ה"א, והשיב שאין גבול לאהבה ויכול לאהוב כל נפש מישראל כדכ' ואהבת לריעך כמוך ע"ש, ואמנם יש צד שהאדם יקיל לעצמו בענין כיבוד או"א. שהם הביאו גוף האדם לעולם, ואף שגם האומות מכבדים או"א הוא מצד שעיקר אצלם תענוגים גופניים ותאות רעות שבעולם לכן מכבדים או"א שהביאו גופו לעולם, מה שאין כן ישראל קדושים [אצלם העיקר הוא הנפש ולא הגוף ועכ"א אתם קרוים אדם ולא או"ה כמ"ש בזוהר הקדוש דהנשמה היא דנקראת אדם והגוף נקרא בשר אדם והנשמה טרם התלשבה בגוף היתה נקיה וטהורה והגוף מושכה לחמדת עוה"ז וע"כ] איתא בגמרא (עירובין יג:) נמנו וגמרו טוב שלא נברא משנברא ולמה יכבד או"א שגרמו לו לצרה זאת שהם בראו הגוף. ולכן כ' מקודם מצות שבת שמברר שהגופים של ישראל [הם גם כן קדושים שמצוה לענג את השבת באכילה ושתי' ועל ידי זה הוא מכניס קדושה בלב] כדאיתא במדרש רבה (נשא פ' י') מקדשו במאכל ובמשתה ואמרו אתה אוכל ושותה ומענג את נפשך ומקבל שכר והיינו מצד כי ישראל יש להם קדושת הגוף גם כן ולכן כ' אחריו מצות כיבוד או"א שצריך לכבד אותם מצד שהביאו גופו בקדושה לעולם, ואמנם בפ' זו כ' מורא או"א ואיך יתכן לירא משום נברא שבעולם זולתי ית"ש, ור"ש שדרש לרבות ת"ח יש שייכות מצד שהת"ח מלא קדושת כבוד אלקיתו ית"ש והוא חלק אלקי ממש ויראתו מת"ח היא יראת הקב"ה דמורא רבך כמורא שמים אבל איך שייך לירא [מהם ואמרו בקידושין (שם) דהוקש מוראם למורי המקום, אך באמת גם מוראם בכלל מורא שמים וכמ"ש בגמ' (שם) כד שמע קל כרעא דאמי' אמר איקום מקמי שכינתא דאתיא, כי יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלימה שאין בזרעו פסול דכל הגופים מזרע יעקב יש בהם שורש קדושה דעכ"א אף על פי שחטא ישראל הוא ולא ידח ממנו נדח, וכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כלם צדיקים, ובזוהר הקדוש איתא אע"ג דהרבה פו"י כיון דאתגזר איקרי צדיק והמילה הוא בבשר ובקדושת הגוף ועל האב למולו בן ח' ימים טעם ידע מאוס ברע יבחר בטוב היינו שתחלת לידתו בקדושה. וזו מצד שאו"א המולידים גופו הם זרע יעקב שיש

בהם קדושה ואפילו יהיה מי שיהיה יש בהם שורש קדושה ובכח אותו השורש הוא הולדת גוף זרעם גם כן בשורש קדושה (ואף הגרים שבשם ישראל יכנו כשנתגיירו יש בהם רושם בשורש כח להכניס לזרעו מצד אברהם דנקרא גם כן ישראל כמשאז"ל (ב"ר פ' ס"ג) שהוא אב לגרים ובכל או"א יש שורש קדושה מיעקב ומאמהות, ושעל ידי זה כנסת ישראל דבוקים בו ית' כמ"ש ואתם הדביקים וגו' ונאמר כאשר ידבק האיזור וגו' כן וגו' כי אמרו בשיר השירים ע"פ ולבי ער דהקב"ה לבן ש"י כמש"נ צור לבבי וגו' ונאמר חלק ה' עמו, והגם דזה מצד הנשמה שניפח באפיו שאמר בזהר דמתוכו נפח, מ"מ גם הגוף המלבישה כן. דהמחובר לטהור טהור, וכח או"א שנעשים שותפים להקב"ה הוא מצד שהם זרע יעקב דנקרא ע"ש של הקב"ה, כמ"ש במגילה ע"פ ויקרא לו א' וכו' וצורתו חקיקה בכה"כ, ונקרא שמש וירח כמפורש בתורה בחלום יוסף, והם קובה"ו דשמש נקרא הקב"ה כמ"ש בסוטה (ד' י' א') בשמשון וירח שכינה וכנסת ישראל ומצד זה מצות] מורא או"א שמרמז כמ"ש (יבמות ו:) לא מן המקדש אתה מתייירא אלא ממי שציוה על המקדש כו' כן מורא או"א שמרמזים לקבה"ו כדאיתא (ברכות לה.) מקרא דגוזל אביו ואמו היינו שגוזל להקב"ה וכנסת ישראל, שמע בני מוסר אביך זה הקב"ה ואל תטוש תורת אמך זו כנסת ישראל וע"כ א' ר"י איקום מקמי שכינתא וכו' [וזהו פתיחת הפ' דקדושים תהיו שהוא כללא דאורייתא כי זהו כלל מכוון התורה כמ"ש ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' קדוש, וכהנים היינו קדושים כמש"נ בר"פ אמור, ובשעת מתן תורה שנעשו חרות מיצר הרע היו כן, דהקדושה שאמרו פרושים תהיו היינו פרישות מתאות גופניות המותרות ולקדש עצמו במותר כמ"ש הרמב"ן, ואמר זה לכל עדת ישראל אחר שחזר יצר הרע למקומו ואיך יוכלו כ"י לזכות לזה, וע"ז הקדים ב' מצות אלו, כי מורא או"א הוא מצד הקדושה שבו בחולדה מהם, ומוראם מכניס גם כן מורא שמים בלב ומעורר להוציא קדושה זו לפועל בהתגלות לבו, ומצות שבת הוא מה שהש"י מכניס קדושה אז בלבבות בנ"י כמש"נ כי אני ה' מקדשכם, והקדים מורא או"א] דמצד שהם קדושים מצד האבות מקדש אותם הקב"ה במצות קדושת שבת שהוא מתנה טובה לישראל והאומות מצד שאין בהם קדושת אבות אף שישבות בשבת עכו"ם ששבת חייב (סנהדרין נו:) ולא די שלא ישיג שום קדושה אלא עוד עוסקים בדברי תפלות ע"י שבתם במנוחה ואכילה ושתי'ה, כמ"ש במגילה (ד' יב:) ורק לישראל מקדש הקב"ה בקדושת השבת מצד שהם זרע קודש, ולכן הקדים מורא או"א לשבת, ועל ידי שני הקדושות הללו יכולים ישראל לזכות להיות קדוש כמוני:

## פרק ו

**בפ'** זו נכתב עשר פעמים אני ה' אלקיכם כמ"ש בבעה"ט, וכבר אמרנו שבכ"מ מספר עשרה מורה על עשר מדות, והנה אני נקרא מדה אחרונה אני ה' שוכן בתוך בני ישראל, הוי"ה דהיינו יחוד קבה"ו, אלקיכם שהוא בעל הכחות כלם, וכן בעשה"ד פתח אנכי ה' אלקיך דהיינו גם כן כנ"ל, רק דשם יש כ' באמצע שמורה על כ"ע וכמ"ש בזוהר הקדוש (רע"מ פנחס רנו ב) אנכי בי' כתר ובי' אין וכו', והיינו שאז היה מפורש שישראל מבוררים בעל העשר מדות, כ"ע איהו כתר מלכות. והיינו דאז היו ישראל כאיש אחד בלב אחד ומטעם זה נכתב שם בלשון יחיד כמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו פ"ד ב') מה שאין כן כאן, ומ"מ הוזכר כאן עשר פעמים אני ה"א שישראל מבוררין בכל העשר מדות (וכמו שנת' במ"א) וכן מורה היחוד ה' היא האלקים, ושלוש פעמים ראשונים הם כנגד ג' ראשונות, ופתח קדושים תהיו כי קדוש אני ה"א והוא כנגד מדת חכמה דאיקרי קודש עלאה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רצז א) והיינו שיקבע הד"ת שהם קודש עלאה, כמ"ש בזוהר הקדוש קדושים תהיו תהיו ודאי, ואחר כך כ' ואת שבתותי תשמורו אני ה"א והוא שבתותי שבת עלאה שהוא קדושת שבת דעתיקא והוא נגד כ"ע (כמשנ"ת כ"פ) והוזכר מקודם קדושה נגד חכמה שלזכות לקדושת כ"ע והוזכר מקודם קדשוה נגד חכמה שלזכות לקדושת כ"ע הוא רק ע"י שיזכו להתגלות האור שבחכמה שהיא הד"ת שהיא נגד מאמר יהי אור, וה"פ אורה בפ' נגד חמשה חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ"ג) ועי"ז זוכין להיות קשיר בשורש בכ"ע, שהוא שכל הנעלם מכל רעיון, במאמר בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית, וכמו שאומרים בסעודה דעתיקא נהורי' ישרי בה בקביעות והוא כמ"ש (בזה"ק (רע"מ פב ב) ועלת העלות בתר דאנת תמן לית פסק לנביעי דנהורא דאורייתא, ואיתא ברע"מ (לק' פג א) דבי' עלת העלות איהו על כלא כו' דכשזוכין לקדושת עתיקא שהוא כ"ע לית פסק לנביעי דנהורא דאורייתא וז"ש נהורי' ישרי בה. וכעין מה שנאמר קדושים תהיו תהיו ודאי:

**ואח"כ** כ' אל תפנו אל האלילים ואם היה המכוון על ע"ז ממש יקשה למה הוזכר כאן בשלמא בעשרת הדברות הוזכר ראשונה אנכי ולא יהיה לך קבלת עול מלכותו. מה שאין כן כאן שמדבר מקדושת ישראל קדושים תהיו. ובודאי מי שעובד ע"ז אינו בכלל ישראל ומה טובו לקדושה, ולטעם זה דרשו בגמ' (שבת קמט.) על דיוקנא עצמה שאף בחול אסור להסתכל ופירש"י שהוא צורות חיות משונות ושל בנ"א של מעשים וכו' ע"ש והיינו שבגמרא אמרו מאי גמרא אר"ח אל תפנו אל מדעתכם. ואלו לפי' התוס' דמיירו בשוי' לשם ע"ז הרי הוא בפשיטות אל תפנו אל האלילים וע"כ פירש"ו צורות חיות

וכה"ג רק שהוא ראיה שמפנה לבו לדברי בטלה וזהו שאמר ר"ח אל תפנו אל מדעתכם שמי שלבו מלא ביראת ה' אינו מפנה לבו לדברי בטלה. והתוס' שהכריחו ממה דקרו לר"מ בן סימאי בנן של קדושים דלא מסתכל בצורתא דזוזא מכלל דאחריני מסתכלו. התוס' בעצמם (בע"ז נ. ד"ה ה"ג) פי' דיוקנא עצמה על צורתא דזוזא שזה ודאי לא נעשה לשם ע"ז. והקשו מה חסידות איכא כו' ותירצו שאף שהיו צריכין להצורתא דזוזא כדי לדע איזו מטבע ולא שייכא בה הפנאה מ"מ לא הוי מסתכל. וכשהיה נצרך היה מראה לאחרים. ובזוהר הקדוש גם כן הקשה לו לפרש הפסוק על ע"ז ומפרש (פ"ג סע"ב אסור) אסור לי' לב"נ לאסתכלא בשפירו דאנתתא בגין דלא ייתי להרהורא בישא וכו' וכך הוה ר"ש וכו' מאיך עיני' והוה אמר לחברייא אל תפני ואמר אחר כך בזוהר הקדוש ואי סליק ההוא הרהורא בישא עלוי' אעבר משום ואלהי מסכה לא תעשו לכם. והוא עפמ"ש בגמרא (שבת קה:) לא יהיה בך אל זר איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוא זה יצר הרע, והיינו שעל ידי שפונה לדברי בעלה יבוא להרהור ומביא יצר הרע בלבו ועובר על ואלהי מסכה ל"ת לכם, וכמ"ש הרמב"ם (סוף ה' איסו"ב) דאין הרהורין שולטין אלא בלב פנוי מן התורה, וקרו לי' אלהי מסכה עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א רב א) יצ"ט בעי חדוותא דאורייתא ויצר הרע חדוה דחמרא וניאופין וגסותא דרוחא. ותחלה בא היצר הרע בקלות ומסיתו לחדוה דחמרא, שאומר שנחסר לו שמחה ונצרך לו היין ועי"ז נעשה אצלו הלך ואורח כמ"ש (סוכה נב:) מתחלה קראו הלך ואחר כך קראו אורח ואחר כך קראו איש. וכמ"ש (סוטה ז.) הרבה יין עושה וכן איתא (יומא עד:) כל הנותן עינו בכוסו כל העריות דומות עליו כמישור. וזהו שנקרא היצרהרע של עריות אלהי מסכה שמתחיל בחדוה דחמרא ומביא לידי ניאופין. וכאן נא' פעם ג' אני ה"א נגד בינה ליבא שיכנס היראה למעמקי הלב ולא יפנה אל האלילים, וכן לפ' הגמ' אל תפנו אל מדעתכם היינו שיהיה לבו מלא מיראת ה' ולא יפנה לבו לדברי בטלה שהם הדיוקנאות. ואם יפנה לבו לבטלה ישאר מקום להיצר הרע שהוא אלהי מסכה שיכנס ללבו. ובא כאן הסדר בג' הראשונות חכמה כ"ע ואחר כך בינה. שעל ידי שזוכה לחכמה ובינה מחיבור חו"ב מוחא ולבא יולד הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. וזוכה לקדושת עתיקא שקשור בשורש בהשי"ת כ"ע איהו כתר מלכות:

## פרק ז

**בזה"ק** (ברע"מ פ"ב סע"א) דכבוד מ"ע ומורא מל"ת דהיא אהבה ויראה נזכר שם ענין נעשה ונשמע היינו מ"ע ומל"ת ואהוי"ר ע"ש וצ"ב דנעשה הוא מ"ע אבל מה ענין נשמע למצות ל"ת ויראה וי"ל דאיתא בשבת (פח.) למה נמשלו ישראל לתפוח מה תפוח פריו

קודם לעליו כך הקדימו ישראל נעשה לנשמע, וצ"ב דלמה קרא לנשמע עלים. ואכ"ת משום דלא התלמוד עיקר אלא המעשה (כמש"פ שם באגדות מתרש"א). והלוא אמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה ועכ"פ למה נקרא הלימוד עלים. וי"ל דבגמ' חולין (צב.) אשכולות שבה אלו ת"ח עלין שבה אלו ע"ה וכו' והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמי אתכליא על עליא וכו' מבואר דהפרי היינו הת"ח והעלים נקראים הע"ה [ואיתא בזוהר הקדוש [ע"ג א'] ג' דרגין מתקשרין דא בדא קוב"ה ואורייתא וישראל וכל חד סתים וגליא וכו' ומפרש שם הקרא מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל תרין דרגין אינון יעקב וישראל חד גליא וחד סתים כו' דמאן דאתגזר יהבין לי' דאתגלין כו' והיינו דיעקב הוא מדרגת ע"ה וישראל הוא הת"ח כמ"ש (ב"מ ד' לג:) ולבית יעקב חטאתם כו' הם ע"ה שזדונות אצלם כשגגות וכו'. ושמא דקוב"ה. סתים וגליא דנכתב בהוי"ה ונקרא בשם א"ד.ושם א"ד מרמז על אלקותו ית"ש וזה כל ישראל מאמינים בני מאמינים שיש בורא עולם ואדון הכל ויראים ממני מצד אמונה ועושים רצונו ית' והיינו מגיד דבריו ליעקב דיהבין לי' פקודין דאורייתא וזהו גם לע"ה שיעשה מה שנצטוה, וזה ענין שמיעה ששומעין מה שהש"י מצוה לעשות מהם עושים, וחקיו ומשפטיו לישראל הוא רזין דאוריי' ע"ש פ' חקיו. היינו שיהיה נחקק בלב זהו לישראל שלהם מגלה סתים דאוריי' שהוא התחדשות דתורה שבעל פה דעל ידי זה הרב חכמה לתקן הרב כעס כי נחקק הד"ת בלב ונתגרש הלב כסיל מחלל השמאלי. משפטיו הוא הרגשת טעמי התורה כמ"ש (פסחים קיט.) למכסה עתיק זה המגלה דברים שכסן עתיק יומין כו' אלו טעמי התורה ר"ל הטעימה להרגיש המתיקות, וענין הקדמת נעשה לנשמע שהם יעשו קודם השמיעה ואיך ידעו מה לעשות. אבל הרי מצינו אאע"ה קיים כהת"כ עד שלא נתנה ומהיכן ידע זה רק מרוב השתדלותו ויגיעתו להכיר את בוראו וזה כל התורה כלה להגיע לזה ההכרה דאנכי ה' וגו', ובזהר קורא לתרי"ג מצות, תרי"ג עטין, שהם עצות איך להגיע להשגת אנכי ה"א וז"ש באברהם אבינו ע"ה נעשו כליותיו כב' מעיינות והיו נובעת תורה (ב"ר פ' סא) דכליות יועצות והשיג כל התרי"ג עטין, וכן כל מה שחידשו חכמים הרבה תקנות וגזירות ומצות דברי אלקים חיים ומברכין אדרבנן אקב"ו והם השיגו מעצמן מה לעשות ולא שמעו. אך אז במעמד ה"ס שהקדימו נעשה שהיו במדרגה גדולה דע"כ נמשלו אז לתפוח כמו הקב"ה (ונתבאר יתרו מא' ו') שיוכלו להשיג מעצמם מה לעשות, וזהו פריו שהם האשכולות והת"ח, ונשמע זה מדרגת דבריו ליעקב דהם הע"ה והוא העלים, ומדרגת אהבה ויראה גם כן ב' אלו. דיראה זה מדרגת כנסת ישראל דנקרא אשה יראת ה' דאיהי אמונה וכו' מאמינים ב"מ, ועל ידי האמונה יכניס בלבו היראה על ידי שישים

אל לבו שממ"ה עומד עליו כו' דע"י אמונה כ"א יוכל להשיג זה, וזהו ישראל סתים וגליא כמו דקוב"ה סתים וגליא שהוא שם הוי"ה ושם א"ד. ומשם א"ד היא היראה דאם אדונים אני אי' מוראי. ומשם הוי"ה היא האהבה סוד זו"נ קבה"ו. ואהבה בא רק מצד הש"י שמאיר לנפש, ובזהר [פ"ד ב'] דבעשה"ד נאמר בל' יחיד וכאן בלשון רבים דאז היו ברעותא חדא. והיינו כמ"ש (במכילתא) ע"פ ויחן וגו' כאיש אחד בלב אחד ועתה לא היו במדרגה זו עי"ש. וע"כ נקראו אז חתן וכלה דכאשר כנסת ישראל מתאחדין לתתא ברזא דאחד אז גם הש"י כנגדם. וע"כ שם שבת תחלה מצד הש"י ואח"כ כיבוד או"א שהוא המ"ע המורה שיש קדושה בגוף. ודעי"ז הש"י מאיר ובא באהבתו גם אחר השבת וכאן דלא היו במדרגה זו צריך התחלה באתעדל"ת ביראה] ומצינו בגמ' (קידושין לא:) איזהו מורא וכו' לא ישב במקומו כו' ואיזה כיבוד מאכיל ומשקה כו' והיינו מ"ע ומל"ת ואהוי"ר. דמלבד מה שאו"א הולידו הגוף יש להם שייכות בקדושת הנפש, ובס' עשרה מאמרות דנפשות האבות מזל לבנים היינו שהאב נעשה אור מקיף להבן, וזה קדושת הכתר כי אי"ן הוא מזל לישראל, וכן הבושה שהוא היראה כמ"ש (נדרים כ.) ולבעבור תהיה יראתו על פניכם וגו' זהו הבושה מושרשת בישראל מצד אבותם ומי שאין לו בושה בידוע שלא עמדו אבותיו על ה"ס, כי פניכם מרמז על הבושה כמו שאמר ריב"ז לתלמידיו הלואי יהא מורא שמים עליכם כמורא ב"ו (ברכות כח.) כי החוטא לבו"ד כשרואה פניו מתבייש מאתו, ולפי שמאו"א בא היראה ללב ע"כ ציוה לירא מהם ושקיל מוראם למורא המקום כי מה שעל ידי בא היראה בבנים מפני שהולידו הגוף בקדושה דוגמת קב"ה ושכינתי', וע"כ אמר על אמו שכינתא דאתיא (גמ' שם) ואיתא בס' בשם הרה"ק הר"ר בער זצוקללה"ה דמצד האדם הוא היראה ואהבה הוא מצד הש"י כי דרכו של איש לחזור אחר אשה, לכן במ"ת דהיו במדרגת אהבה כתיב מקודם מצות שבת שהוא קדושה ואהבה מצד הש"י, ואחריו כאו"א ואביו קודם כי מצד האב המשכת אהבה, ובפ' זו שנאמרה בל' רבים שאינו מרמז על אהבה רק מדרגה יראה התחיל במורא או"א, ואמו מקודם דמצדה היראה (כמשנ"ת לעיל במ"א) ואחר כך מצות שבת שהוא מצד השי"ת. כי על ידי היראה שמצד האדם כ' מה ה"א שואל מעמך כ"א ליראה, יזכה לבוא למדרגת אהבה ולקדושת השבת דקביעה וקיימא מצד הש"י:

## פרק ח

**במדרש** (פ' זו) ואתה מרום לעולם ה' רוממות אתה נוהג בעולמך נתת כהונה לאהרן לעולם וכו' נתת מלכות לדוד לעולם כו' נתת קדושה לישראל לעולם שנאמר קדושים תהיו, הענין עפמ"ש (יומא עב:) שלש זירין הם של מזבח של ארון ושל שלחן כו',

כתר מורה עד השורש, שקשורים בשורש עד כ"ע, וכן מורה הלשון מרום רם ונשא שאצל השי"ת היינו שהוא למעלה מהשגה ותפיסה שיש בעולם, וזה רוממות אתה נוהג בעולמך, מרום לעולם היינו שהוא לעולמי עד כמ"ש בגמרא, של מזבח זכה אהרן ונטלו של שלחן זכה דוד ונטלו וזכו בו לעולמי עד, של ארון עדיין מונח הוא כל הרוצה ליקח יבא ויקח, והיינו כתר תורה שזכה בו ישראל לעולם בשעת מתן תורה דאיתא (שבת פח.) לכל או"א מישראל קשרו לו ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע ושניהם כתר תורה, נשמע השמיעה לד"ת, ונעשה עיקר הד"ת המעשה כמ"ש (ברכות יז.) ושכל טוב לכל עושיהם ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם (כ"ה גי' הע"י וכן הובא בתוס' סוטה כב:) וכמ"ש בגמרא (יבמות קט:) ולמדתם ועשיתם כל שישנו בעשי' ישנו בלמודה וכו' דלימוד בלא מעשה אין הלימוד כלום ובגמרא (יומא שם) דמי שעוסק בתורה ואין בו י"ש נקרא הד"ת מחיר ביד כסיל ואינו חכם כלל, והב' כתרים הם תפילין של יד והתפילין ש"ר, תפילין ש"ר שעל המוח חכמה מוחא כתר נשמע, ותפילין ש"י לקשר מעשה האדם שמכינים ע"ש הידים כלי המעשה שיהיה הכל לעבודתו ית"ש זהו כתר נעשה ואיתא (רע"מ ח"ג קכ"ג רע"ב) התורה והמצוה דאינון בן ובת ו' קוב"ה תורה איקרי (כמ"ש זח"ב ס' ע"א) ה' שכינתא אני ה' שוכן בתוך בני ישראל, ועי"ז נעשים מעשה המצות, ומטעם זה נקרא מעשי ידיהן של צדיקים מעשה ידו, וכן כוננו ידך (כמ"ש כתובות ה.) והקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכ' צור לבבי וחלקי אלקים לעולם (כמ"ש שיר השירים ה' ב') ושם אלקים הוא מדה אחרונה. שכן בזוהר הקדוש איתא אספקלריא דלא נהרא דבה אתעביד עבודתא דעלמא (זח"א קע"ב א') והיינו שם א"ד, ובכל מעשה בראשית הוזכר שם אלקים, וע"כ שם אלקים זה מלכות שכינתא תתאה. ויש אלקים חיים בינה שכינתא עלאה כמ"ש (זח"א קנ"א א'). ובתיקונים (ת' ל' נ"א ב') קב"ה ושכינתי' דאינון ברא וברתא אינו תפילין דילן, כאמור תפילין ש"ר כתר נשמע קוב"ה, ושל יד נעשה שכינתא, ובשעת מ"ת נכתר כ"א מישראל בב' הכתרים כתר תורה, ואף שאחר כך פרקום וזכה משה ונטלן (שבת שם) איתא בפע"ח שבשבת מחזיר משה רבינו הכתרים לישראל, וז"ש בגמרא (עירובין צו.) דשבת א"צ תפילין שהם גופן אות, והיינו שאז נכתרין ישראל בכתרי נעשה ונשמע כמו במ"ת, וממילא כל היום וכל הלילה האדם מוכתר בתפילין ש"ר ותפילין ש"י, וז"ש קדושה לישראל לעולם דהוא כתר תורה זכו ישראל לעולמי עד:

**ובתנחומא** (פ' זו ה') בעולם הזה קדושים נקראתם לעתיד יהיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו, וסופי' דקרא כל הכתוב לחיים בירושלים, חיים תח"ה וזהו עולם הבא כמו שמצינו בגמרא (ר"פ חלק) שהכופר בתח"ה א"ל חלק לעולם הבא היא

כפר בתח"ה כו', ומינה שתח"ה ועולם הבא א', וכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ויהיו כ"י קדושים, וז"ש קדושים תהיו קדושה לעולם, ונראה דהמדרשים דייקו גם כן בלשון הכתוב קדושים תהיו שהוא לשון הבטחה וכמ"ש בזוהר הקדוש (פא א') היו לא נאמר אלא תהיו ודאי, וכן יש עוד הבטחה בפ' זו והייתם לי קדושים וגו' ואבדיל אתכם וגו' הבטחה גם כן שהשי"ת יתן קדושה לישראל, ופתיחת המדר' רבה בפסוק ויגבה ה"צ במשפט אימתי שמו של הקב"ה מתגדל בעולמו בשעה שעושה מדת הדין כו', ואיזו שייכות יש לזה לפרשה זו, אך המכוון על סוף הדרשה שהביא הפסוק והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים, היינו כמש"א גדול אצל הש"י מורה עד למעלה מהשגה ותפיסת עוה"ז עתי"ק, וכן דעת פנימיות מכ"ע וכ' ונודעתי וגו' והיינו שהקדושה לעולם, וזה הפי' על תי' קדושים תהיו כשם שאני קדוש, שהוא הבטחה שהקדושה לעולם והיינו בשבת דכ' לדעת כי אני ה' מקדשכם מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה כו' (שבת י:) ושורש הקדושה הוא מדת יעקב אבינו ע"ה כמ"ש והקדישו את קדוש יעקב, וברכת אתה קדוש נגד יעקב אבינו ע"ה (כמ"ש זח"ג רע"א). והרמב"ן ז"ל כ' שמצות קדושים תהיו מ"ע לכל אחד מישראל קדש עצמך במותר לך, והוא שלא ירגיש הנאת עצמו שזהו עטיו של נחש, כמו שמצינו בישי אבי דוד דמפרש בי' קרא בת נחש שמת בעטיו של נחש (שבת נה:) ומצינו במ"ר (ר"פ תזריע לגי' הילקוט) הן בעוון מלא אפי' יהיה חסיד שבחסידים אי אפשר שלא יהיה בו צד א' מעון, והיינו שלא עשה שום איסור מימיו רק שהרגיש הנאת עצמו שזהו עטיו של נחש שגרם ע"י שהטיל זוהמא בחוה (כמש"ש קמו.) ועי"ז כל אחד מזרעם מרגיש הנאת עצמו. וע"ז בא מצות קדושים תהיו קדש עצמך במותר לך להכניס קדושה בדברי רשות, כמו רבינו הקדוש שאמר על עצמו ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה, וכבר הק' בתוס' (ע"ז יא.) ממ"ש שלא פסקו מעל שלחנם כו' אך הפ' שהיה כיעקב אבינו ע"ה שלא הרגיש שום הנאה והיו כל הנאותיו בקדושה כאדם הראשון קודם החטא, ומשו"ה יעקב אבינו לא מת (כמ"ש תענית ה:) וכן רבינו הקדוש בא כל בי' שמשו לבית' (כתובות קג.) ואיתא בס' חסידים (סי' תתשכ"ט) שפטר הרבים בקידוש ידי חובתן, ולא כשאר מתים שהם חפשין מן המצות שה' דינו כחי שלא מת כלל, ואיתא מרנ"ש רמז הנשי"א נוט' הוא ניצוץ של יעקב אבינו, וכל שהיא מזרע יעקב הוא בכלל ישראל קדושים לעולם בעולם הזה ובעולם הבא שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא וכאמור, וזה ענין לשון הברכה שתיקנו הגאונים ז"ל בפדיון הבן אשר קדש עובר במעי אמו, והק' ע"ז הרא"ש ז"ל (פ"א דקידושין סי' מ"א) אי קדושת בכור קאמר בפטר רחם תלא רחמנא, ולפי האמור קאי על כל עובר מישראל שזוכה

לקדושה לעולם, שזהו חלק יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלימה שכיון שהוא מזרעו יש בו קדושה לעולם. אך בעולם הזה עדיין יש היצר הרע שיכול לקלקל, שירגיש הנאת עצמו. אך במעי אמו שאין בו יצר הרע (כמ"ש סנהדרין צא:) וז"ש בגמרא (נדה לא:) ונר דלוק לו על ראשו, כתר על הראש. כתר נעשה ונשמע שזכה משה ונטלן ואיתא בתוס' (שבת פח.) של הוד היו. ואז היו במעי אמו כמו במ"ת שנעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שיר השירים פ' ישקני) וזה הקדושה לעולם ח' יע"א, וז"ש ומלמדין אותו כל התורה כולה, חרמה קודש עלאה איקרי וזה הקדושה יש לכל עובר במעי אמו:

**ופתיחת** המדרש תנחומא הוא גם כן בפ' ויגבה ה"צ במשפט אימתי נעשה הקב"ה גבוה בעולמו כשיעשה משפט ברשעים שנאמר נצב לרוב ה' ועומד לדון עמים, וכה"א חזה הוות עד די כרסוון רמיו, והיינו כמו שאמרנו, [דרוממות והגובה לגבי הקב"ה ל"ש שיעור רק בתכלית הרוממות היינו במדה הראשונה של התחלת התגלות אצילות המדות] שהוא מדת הכתר למעלה מהשגת ותפיסת עוה"ז, וכאן מדבר הכ' בענין העתיד, כמש"נ באדין מלכות הרביעית דיהיבת ליקודת אשתא דהיינו כשיכרתו הרשעים מן העולם, וקשה לפני הש"י לאבדם כמ"ש (סנהדרין צח:) עה"פ מדוע ראיתו כל גבר ידיו חלציו וגו' אמר רב מי שכל גבורה שלו, מאי ונהפכו כל פנים לירקון אמר ר"י וכו' הללו מעשה ידי והלל מעשי ידי היאך אאבד אלו מפני אלו, וכן (מגילה:) ביקשו מלאה"ש לומר שירה אמר להם הקב"ה מעשה ידי טובעין בים כו', ומ"ש רב הלשון מי שכל גבורה שלו שנקרא השי"ת כן כאן משום דמה דקשה לפניו לאבדם היא מצד הבריאה שהוא בראם והם מעשה ידיו, והבריאה היתה בגבורה, ובכל מעש"ב נזכר שם אלקים, וז"ש שכל הגבורה שלו ולכן מיצר הקב"ה באיבודן, ורק כשמחזיר את העולם לתחילת המתרבה למאמר בראשית דדרשו בשביל ישראל שנקראו ראשית, אז יוכל לאבד את אלו מפני אלו, וזהו חזו הוות עד די כרסוון רמיו, והיינו שמחזיר את העולם לתחילות אצילות המדות שהוא ראשית המחשבה, ואז הוא מאבד את הרשעים מן העולם, ואחר כך עם עננא מן שמיא כבר אינש אתא ועד עתיק יומין מטא וגו' דתיכף לאיבודן של רשעים מתעורר רוח המשיח לבא. ובמדרש (ב"ר פ' ב') דרשו עה"כ והארץ היתה תהו ובוהו וחושך על הד' מלכיות וכשיאבדו הם נאמר תיכף ורוח אלקים מרחפת דזה רוחו של משיח, ואמר אחר כך במד"ת מהו כרסוון וכו' ומה ועתיק יומין יתיב וכו' שהקב"ה יושב ביניהם כאב ב"ד ודן את הרשעים, והיא ע"ד מ"ש במד' (שמות רבה בשלח פכ"ג) נכון כסאך מאז מעולם אתה וכו' עד שלא בראת עולמך היית וכו' אלא כביכול היית עומד שנאמר עמד וימודד וגו' אבל משעמדת בים ואמרו ישראל שירה נתיישבת משל למלך כו', וזה בקי"ס שאז

היה התגלות עתיקא להאביד המצרים כאמור, וכן בכל דין שעושה לאו"ה תחילה עומד כי קשה לאבדם, וזה שמביא המדרש עומד לדון עמים, דהיינו קודם שדן אותם, אבל אחר כך כשגן אותם אז ועתיק יומין יתיב נקרא יושב, ומסיים המדרש [מה ששייך זה הדרש לקדושים תהיו] והאל הקדוש נקדש בצדקה [שהוא סיום הפ' דויגבה וגו'] שהוא מתקדש בעולמו בשעה שעושה צדקה עם ישראל וכו' ואתם מתקדשתם בי ואני מתקדש בכם שנאמר והייתם קדושים וגו' כי תיכף לאחר שנעשה הדין באו"ה להאבידם ולהיות רוח אלקים מרחפת שהתחיל לרחף אורו של משיח דעד עתיק יומין מטא כנ"ל, תיכף אחר כך נאמר ויהי אור שמתגלה האור שנברא ביום ראשון ונגנז לצדיקים לע"ל, דהיינו כמש"ד (ב"ר פ' ג') ה' פעמים אורה כנגד חמשה חומשי תורה, ואיתא בזוהר הקדוש פ' זו (פ"א א') קדושה דאורייתא סליקת על כל קדושין כו' והתגלות האור היינו התורה דהוא הקדושה וכאמור, וכן בסעודה זו דעתיקא אומרים נהורי' ישרי בה, אור כי טוב, האור הנגנז לע"ל דהוא אור עתיקא מקוצא דיוד דלעילא שהוא כ"ע כמ"ש (זח"ג י' ע"ב ס"ה ע"ב), בחמרא יין הטוב יין המשומר בענביו שהוא התגלות סודות שאין כח בעולם הזה להשיגם, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ח מה' תשובה ה"ד) שחכמים קראו לטובת עולם הבא דרך משל סעודה, ואף שהראב"ד ז"ל השיגו וכ' שטוב לו השתיקה, כדברי הרמב"ם ז"ל השיגו וכ' שטוב לו השתיקה, כדברי הרמב"ם ז"ל מפורש בזוהר הקדוש (ח"א מה"נ קלה ע"ב) יין המשומר אלו דברים עתיקים שלא נגלו אדם מיום שנברא העולם ועתידים להגלות לצדיקים לע"ל (ונת' במ"א) ואיתא (בקה"ר ב' א') כל התורה שאדם למד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא, דבי' תחדי נפשא, שמחת עולם על ראשם ואיתא בגמרא (שבת פח.) שעתיד הקב"ה להחזיר לנו הכתרים, שמחה שמעולם על ראשם, וז"ש בזוהר הקדוש דכד מטאן חבריא לפרשתא דא, קדושים תהיו לעולם, דהיינו כתרי נעשה ונשמע, הוו חדאן, וכן אומרים לעטר פתורא ברזא יקירא, או"ר גי' ר"ז דאור רז אתקרי (כמ"ש זח"ג רט"ו א') יקירא היינו סודות מטלא דעתיקא כמש"נ וחדרים ימלאו כל הון יקר ונעים, ובמדרש (רו"ת חקת) כל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלה לר"ע וחביריו (ונת' כ"פ) וז"ש עמיקא וטמירא, שער הנ' שנגלה לבע"ת, ועי"ז חדו חצדי חקלא שהם בני אדרא שנכנסו בחדרי המרכבה שזוכין לשמחה שמעולם על ראשם הכתרים, וזה הענין דהוו לשמחה שמעולם על ראשם הכתרים, וזה הענין דהוו חבריא דהוו חבריא חדאן בפ' זו דוקא, וכאמור:

## פרק ט

**חדו סגי ייתי.** סגי היינו ריבוי. שמחה מרובה. ולא נזכר מהו השמחה [והנה בספרי (בהעלותך) איתא וביום שמחתכם אלו השבתות, ובתורה ל"נ בפירוש שמחה בשבת כלל רק במועדים אבל כאן נאמר שמחתכם ומועדיכם ור"ח, והיינו שלכל ישראל, ומועד ר"ל הזמן כמו במועדו ר"ל בזמנו, וקדושת הזמנים המה מצד ישראל דמקדשו לזמנים וכמ"ש מקראי קודש אשר תקראו אותם ועכ"א במועדכם, וכן בראשי חדשכם דהחוש הזה לכם וישראל מקדשו לר"ח, ועל שבת ל"י לומר שבתכם דשבת אין ישראל מקדשים דכבר מקודש מבריאת עולם. ואמר שמחתכם. כי זהו מצד ישראל. דביו"ט נצטוו מהש"י על השמחה ושמחים מצד מצות הש"י עליהם, וע"כ השמחה אז מצד הש"י, אבל בשבת לא נצטוו על שמחה אבל אנכה"ג תיקנו בנוסח השמו"ע ישמחו במלכותך שומרי שבת, היינו שהם מעצמם שמחים ע"י הרגשת כבוד מלכותו עליהם. וישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם דלישראל בא שמחה. אף דבשבת מלכות בא היראה כמ"ש תשום עליך מלך שתהא אימתו עליך (קידושין לב:) ואם אדונים אני אי' מוראי. ובשבת נקראו ישראל יראי שמי (כמ"ש תענית ח:) ואימת שבת על ע"ה (כמ"ש ירו' פ"ד דדמאי) ויראה מבו"ד הוא היפוך השמחה. אבל מהשי"ת הוא מוליד שמחה כמ"ש בתדב"א אני יראתי מתוך שמחתי, וע' בזהר ר"פ אחרי [נ"ו סע"א] דבשבת נקרא כ"א יראי שמי ומשום דאז נתעלה וישב על כסא כבודו בהתגלות כבוד מלכותו ע"י ישראל עמו שומרי שבת שנושאים ע"ע כל היום עול מלכותו לשמור מעשיית שום מלאכה דעז"א בתדב"א [פ"א] ימים יוצרו ולו אחד מהם זה יום השבת לישראל ועי"ז ישמחו הם מעצמם במלכותך וע"כ נק' שמחתכם. שישראל שמחים בקבלת עול מלכותו ית' עליהם.] וכן מצינו (תענית כ:) וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש, ושבת בזמן כמו מקדש במקום, ועז"נ את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו דכמו המקדש היא מקום יראה כמש"נ באכילת מעשר למען תלמד ליראה וגו' שבהכנס לירושלים נופל היראה כן גם בשבת דנקראו ישראל יראי שמי ונעשה אז מקדש, לכן אומרים בסעודה זו חדו סגי ייתי, ובכניסת שבת שהיא בתוספת שבת דהשי"ת יודע עתיו ורגעיו ונכנס בו כחוט השערה (כמ"ש ב"ר פ"י) ואז נאמר וירא אלקים את כל א"ע והנה טוב מאד ונדרש (ב"ר פ"ט) על כל היפוך מהטוב דהוא טוב מאד, ואפשר דהמ"ר לא דרש מריבוי כל רק דקאי על מדת כל שהוא צדיק וירא א' את כל אשר עשה היינו הצדיק שהוא אדם הראשון צדיק יסוד עולם, ואז בכניסת שבת נתברר דאף שקלקול מ"מ הוא טוב מאד דלית נהורא אלא ההיא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא (כמ"ש בזח"ב קפ"ד א') ואז היה חיבור מדת צדיק

ומדת מלכות שנקרא כלה כל ה' (וכמ"ש במ"א) וכמו בבנין בית המקדש דנקראו כנסת ישראל כלה בשיר השירים כן בשבת נקראו כלה, וביום ו' שהוא כנגד מדת יסוד נאמר וירא א' את כל וגו' והנה טוב מאד שבשבת מצא עולמו חן בעיניו (כמ"ש בבראשית רבה) וזהו חדי סגי ייתי שמחה מרובה הן מצד ישראל. הן מצד שמחת השי"ת שהוא שמחת לבו:

## פרק י

**כל** ארץ ישראל נקרא מקום מנוחתי, וכמש"נ אם יבואין אל מנוחתי. ובמדרש (במדרש רבה פ' ל"ג) למנוחה זו אינן באים אבל באים הם למנוחה אחרת. והיינו דקדושת ארץ כנסת ישראל מדת מלכות שבת והוא מעין עולם הבא שהוא עלמא דאתי שבת עלאה, וזו מדת יעקב אבינו ע"ה, דאיתא (ב"ר פ' י"א) יעקב שכתוב בו שמירת שבת כו' ירש את העולם שלא במדה כו' ולו נאמר הארץ אשר אתה שוכב עלי' לך אתננה ולזרעיך ומה זו רבותא שיתנו לו ד' אמות שמונח עלי' וע"ז אמרו (ב"ר פ' ס"ט) שקיפל כל א"י כפנקס ונתנה תחת ראשו כו', ובזוהר הקדוש (פ' זו פ"ד א') מקשה וכי א"י דאיהי ת' פרסה על ת' פרסה היאך אתעקרת מאתרה ויתבה תחיתוי אלא ארץ אחרא עלאה קדישא אית לקב"ה וארץ ישראל איקרי כו' ואיקרי ארץ החיים והיינו מדת מלכות כנסת ישראל, וכ' בתרי' ופרצת ימה וקדמה וגו' והיינו שבכ"מ שילך תלך עמו קדושת הארץ. וזה זכה על ידי שמירת שבת שכתוב בו. דשבת נקרא גם כן מקום מנוחתי וכמו שנדרש בתדב"א (ריש סא"ר) פסוק ואיזו מקום מנוחתי על השבת וכמ"ש שאין מנוחה להקב"ה אלא עם עושה תורה בלבד, ושבת יעשה כולו תורה. ונקראו ישראל בשבת גוי אחד בארץ, וזש"נ קדושים תהיו שהוא הבטחה שיוקבע הקדושה וכמ"ש בזוהר הקדוש, והוא מדת יעקב שמדתו קדושה כמש"נ והקדישו את קדוש יעקב וברכת וקדושים בכל יום יהללוך סלה הוא כנגד יעקב אבינו ע"ה (כמ"ש זח"ג ברע"מ ד' א') ובמד"ר (פ' זו כ"ד) העליונים מכתירין להקב"ה ג' קדושות מה הקב"ה עושה נותן בראשו אחת ושתים בראשן של ישראל והיינו דג' קדושות כנגד קדושות האבות, וקדיש לעלם ולעלמי עלמיא נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת, תתן אמת ליעקב. וכ' ושפת אמת תכון לעד וזהו לעלם ולעלמי עלמיא. וכתיב בתרי' ואת שבתותי תשמורו שיזכו לזה ע"י קדושת השבת שיהיה הקדושה קבועה לעולמי עד:

מכתי"ק.

## פרק יא

**בתפלת** המנחה בשבת אומרים ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ כי בשבת הוא הפריסת סוכת שלום ובזמן סעודה שלישית נגמרה הפריסת סוכת שלום בתכלית השלימות דאיתא בזוהר הקדוש [ח"ג בתוס' ס"ס ח] שמוסף שבת היא נגד מדת היסוד מדת יוסף הצדיק ע"ש שהוא גם כן מדת השלום כידוע מכמ"ק בזהר ס"פ מקץ [קצ"ז סע"ב] ובהשמטות זח"א סי' ג' [רכ"א סע"ב] ובחקותי (קט"ו ב') וזהו מדתו של יוסף וכמש"א ז"ל במדרש (ב"ר פ' צ"א) ויכר יוסף את אחיו כשנפלו בידו הכירם וריחם עליהם ועוד כלכל אותם שמדתו הוא שלום, ובסעודה ג' שהוא כנגד יעקב אבינו ע"ה שהוא מדת אמת כמש"נ תתן אמת ליעקב, ואיתא בזוהר הקדוש בהשמטות ח"א סי' ל"ז [רס"ד סוע"א] אמת ושלום חד הוי כד"א כו' והיינו דכתיב והאכלתיך נחלת יעקב אביך ע"ש ובזהר ויקרא [י"ב רע"ב] דאמת ושלום קשיר דא בדא יעו"ש וזה גם כן מ"ש בזהר וישב [ק"פ סע"א] דדיוקנא דיוסף הוא דיוקנא דיעקב ושם [קפ"ב ב'] סד"ה אלה דאינון רזא חדא ודיוקנא חדא ע"ש, דיעקב ויוסף דרגא חדא דכתיב האמת והשלום אהבו דמצד האמת נמשך השלום כמש"ד (קידושין ל:) עה"פ ואת והב בסופה ואינם זזין משם עד שנעשו אוהבים זל"ז מפני שוויכיחם הוא רק לבקשת האמת נעשה אחר כך שלום ביניהם, ולכן בסעודה זו שיש השפעת האמת והשלום ונשלמה הפריסת סוכת שלום בתכלית השלימות, אנו אומרים בתפלת המנחה ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, כי שינוי נוס' התפלות דשבת היא כשינוי קדושת הסעודות כמ"ש כבר כ"פ, ובזהר יתרו [פח ב'] דבסעודה ג' כתוב והאכלתיך נחלת יעקב אביך כו' דא הוא בשלימותא וכלהו שיתא יומין מההוא שלימו מתברכאן ע"ש דמשלימות קדושת סעודה זו נמשך גם בכל ששת ימי המעשה, וזהו על ידי נחלת יעקב שהוא אמת ושלום כנ"ל, ועכ"א בתפלה זו יעקב ובניו ינוחו וגו' מנוחת אמת וגו' מנוחת שלום וגו' דזהו עיקר השלימות כמ"ש (בברא"ר פ"ח) דאמת ושלום היו מקטרגים בבריאת אדם דכולו שקרים וקטטות, ובשבת דיש להש"י נייחא מעולמו מישראל דבת אתעטרא באבהן ומאיר בהם קדושת יעקב אבינו ע"ה (שכתוב בו שמירת שבת) דכולל כולם, ואיתא בירוש' (פ"ד) דדמאי אהא דשואלו ואוכל על פיו דאפילו ע"ה אימת שבת עליו וא"י לומר שקר, וכן השלום בשבת הוא הפריסת סוכת שלום עלינו ועל כל ישראל, ועז"נ לא תבערו אש בכל וגו' אזהרה מיוחדת ופי' הקדמונים על אש המחלוקת, ובת"ז [תי' מה] על כעס [מ"ש דהוא אש של גיהנם הוא כמ"ש בנדרים (כ"ב ב') דהכועס כל מיני גיהנם שולטין בו] ושם תי' כ' (מ"ט א') שינוי מעשה בשבת אי הו"ל קטטה כו' יהא לי' שלמא, ועי' בגיטין [נ"ב

א'] בהכי דאיגרו בהו שטן דמינצו כל בי שימשא ועבד ר"מ שלמא ואמר וי דאפקי' מביתא יעו"ש ואמר שטן והיה ראוי יותר לומר יצר הרע, אבל שטן הוא שעולה ומקטרג והוא המלאך רע שאומר יצר הרע שיהא לשבת אחרת כן כמ"ש בשבת [קי"ט ב'] ועיקר כונתו היה על הקטרוג בשבת ששקולה ככהת"כ כמ"ש במדרש ובזוהר הקדוש ישמור מעבירות כמ"ש במכילתא ובזוהר הקדוש מקרא דשומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, ורצה העיקר לקטרג גם על שבת אחרת שלא יעלה לעולם בשלימות וכשעשו שלום והוכרח הוא לעשות אמן שיהיה לשבת אחרת כן, כמ"ש באבות שמצוה גוררת מצוה וכן עבירה, ועכ"א וי דאפקי' כו', כי כבר נעשה בעולם הבא כמ"ש בהחליל (סוכה נב:) לסוף בע"ה והוא אפקי', וכמ"ש בשבת (קי"ח:) דבשתי שבתות מיד נגאלין ובכלל ישראל יזכו לגאולה שלימה ממלכיות ויצר הרע ומה"מ, וכל יחיד השומר ב' שבתות כראוי, הגם דהעולם נידון אחר רובו, הוא לעצמו זוכה עכ"פ גאולה מיצר הרע דעל ידי זה שמור מעבירות ובפע"ח דניצול מקטרוג היצר, וב' שבתות י"ל נגד ב' מדות הנ"ל כי הם שורש הרע שבא מאכילת עה"ד טו"ר, דיעקב קלט כל הטוב וע"כ לא מת ועשו קלט כל הרע, דזהו חלוקת העולמות שאז"ל דזה לקח העולם הבא וזה העולם הזה שהוא עלמא דשקרא, ועכ"א בב"ר (תולדות) שנקרא עשו הא שוא והוא גם כן שונא בריות כמ"ש שם בב"ר עה"פ דם שנאת ששונא דמו של אדם בגופו וכ"א בב"ר דהם שנאיהון דעלמא דהכל שונאים גם לעשו, וזהו מפני שהוא שונא כל הבריות, כי יש רע לשמים ורע לבריות ולשמים הוא על ידי השקר דה' אלקים אמת, וע"ז נקרא שקר בלה"כ בפירוש, וכן כל תאות עולם הזה נקרא לחם שקר כי הוא רק עד ארגיעה והנאת רגע, וג' שורשי קליפות דרע [נגד ג' אבות דקדושה] ע"ז ג"ע ש"ד והם קנאה תאוה וכבוד, ב' הראשונות ושקר הם רע לשמים והאחרונה הוא לבריות והפיכה שלום [ויעקב אבינו ע"ה כולל כל הג' כמ"ש בזהר כ"פ וכ"ד במדרש ע"פ יעקב חבל נחלתו אין החבל נפקע פחות מג'] ועל ידי האמת בא השלום. וכמ"ש כבר בביאור עמ"ש שם [בב"ר פ"ח] דהשליך אמת ארצה ול"א על שלום דבא ממילא ע"י האמת, וד' לשונות מנוחה א' מנוחת אהבה ונדבה הוא מצד הש"י שהוא נתן לנו יום מנוחה זו וכמ"ש יכירו וגו' כי מאתך הוא מנוחתם והוא על ידי אהבה לישראל ובנדבת לבו בלא שיגיע להם מתנה זו וכמ"ש באהבה וברצון הנחלתנו, ומנוחה שלימה שאתה רוצה לא במנוחת רשעים על ידי שלות עולם הזה דסופה יגון ואנחה והקב"ה מואס במנוחה זו אבל מנוחת שבת הוא יום מנחה וקדושה וא' המנחיל מנוחה לעמו ישראל בקדושתו:

**והנה** אז"ל [בתו"כ ומובא ברש"י] ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, ומה שייכות זה לכלל כל התורה הלוא היא רק מצוה שבין אדם לחבירו. ובגמרא (שבת לא.) בגר שבא להתגייר שילמדו כל התורה כולה על רגל אחת ואמרו לו דעלך סני לחברך לא תעביד פירש"י ז"ל לחברך זה הקב"ה, ואמנם כאן אין שייך לומר כן כי לאהבת ה' יש מצוה מיוחדת ואהבת את ה' אלקיך, והנה בתדבא"ר [ס"פ י"ח] לא תשנא את אחיך וגו' ואהבת לרעך וגו' שאינו מדבר אלא כנגד הקב"ה שאין לו אחים אלא ישראל כו' שנאמר למען אחי ורעי וגו' יעו"ש והנה הרמב"ן ז"ל פי' הוכח תוכח את עמיתך ולא תשא עליו חטא כמו והוכיח אברהם את אבימלך ואה"כ אל תשנא את אחיך בעשותו לך שלא כרצונך אבל תוכיחנו מדוע ככה עשית, ולא תשא עליו לכסות השנאה בלבך ע"ש, וכן הש"י מתנהג עם ישראל וכמש"נ אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה, והש"י אוהב לכלל ישראל וכמש"נ אהבתי אתכם אמר ה', והתגלות האהבה לכל פרט נפש מישראל הוא תלוי בהתנהגות האדם וכידוע מהבעש"ט והוא גם כן במדרש ע"פ ד' צילך שכמו שהאדם מתנהג עצמו כן הקב"ה מתנהג עמו כמו הצל שנוטה עצמו כפי נטיית האדם, ובגמרא (ר"ה יז.) למי נושא עון למי שעובר על פשע בשביל שהאדם מתנהג ברחמנות לעבור על פשע כמו כן הקב"ה מתנהג עמו ונושא לו עון ג"כ, וי"ל דזהו כונת לה"כ ואהבת לריעך כמוך אני ה' ומה ענין הסיום אני ה' בזה, אבל ר"ל שאם אתה מתנהג עם אחיך וריעך באהבה ושלא תשא עליו חטא כן אני ד' אתנהג עמך גם כן בן ומצד הזה היא שאמרו דואהבת לרעך כמוך כלל גדול בתורה היינו לקיום התורה, דיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום כו' ואלמלא הקב"ה עוזרו א"י לו (סוכה נב:) ואיך יזכה לזה דה' לא יעזבנו בידו הו על ידי ואהבת וגו' כמו שהוא מתנהג עם הבריות בדרך הטוב להטיב לזולתו כן הש"י נגדו משים עין השגחתו עליו להטיב לו ולהדריכו בדרך הטוב והישר. ע"כ מכתי"ק:

## פרק יב

**מפטירין הלא כבני כושיים וגו'**. ושמעתי מרבינו הק' זצוק"ל שפרשה זו מדבר מצעקת בני הנעורים מענין פגם הברית, והענין דמדת יוסף נקרא יפה תואר גוף נקי ומהודר ומצינו בגמרא (ברכות כ.) בר' יוחנן שהיה יושב על שערי טבילה והוא נשאר משפורי ירושלים (כמ"ש ב"מ פ"ד.) שפורי מרמז על היופי, מצד שהיה בשלימות בקדושת הברית דאמר לא מסתפינא מעינא בישא מזרעא דיוסף קאתינא מרמז על קדושת הברית וכדאיתא (בגמרא ברכות שם) עין שלא ראתה ליזון ממה שאינו שלו לא תשלוט בו עין הרע, ובהיפוך הפוגם בקדושת הברית נקרא כושי, וכעין שמצינו במדרש (ב"ר פ' לו) חם

שימש בתיבה לפיכך יצא חם מפוחם שזה היה פגם הברית כיון שנאסר להם התשמיש, ואמנם בישראל כ' אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש, כי באמת כל ישראל נקראו צדיקים כמש"נ ועמך כלם צדיקים, ורק מצד השאור שבעיסה (כמ"ש ברכות יז.) ובתכבוסת התשובה מתגלה היופי שלהם, וזש"נ אח"ז והניעותי בכל הגויים את בית ישראל כאשר ינוע בכברה ולא יפול צרור ארץ וגו', והיינו ששורש הגליות לתקן פגם זה דהוא תולדה דשפ"ד כמ"ש בגמרא (נדה יג:) מן הפ' הנחמים באלים וגו' ומצינו בקין שנידון בגלות רע ונד בשביל שהיה שופ"ד, ואיתא בכהאר"י ז"ל שגלות מצרים היה לתקן קלקל אדם הראשון הק"ל שנים (כמ"ש עירובין יח:) והנפשות שהיו במצרים היו גלגולי הנפשות מדור המבול, ובמצרים תיקנוה הפגם במה שהיו גדורים מעריות וכדאיתא במדרש (שיר השירים ד' יב) יוסף גידר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. ובזכות שלא היו פרוצים בעריות נגאלו ממצרים כמ"ש במדרש (ויקרא רבה פ' לב). ואמז"ל (תו"כ הובא ברש"י) כמעשה ארץ מצרים וגו' וכמעשה ארץ כנען וגו' לא תעשו מגיד שמעשיהם של מצרים ושל כנענים מקולקלים מכל האומות ואותו מקום שישבו בו ישראל מקלקול מן הכל, ודייקא למקום כזה גלו ישראל להוציא משם הני"ק, כי דייקא במקומות המכוערים ביותר משם מוציאים נפשות יקרות ביותר (כמשנ"ת במ"א) והיינו כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. וזש"נ והניעותי בכל הגוים וגו' ולא יפול צרור ארץ. היינו שלבסוף יתבררו כל נפשות ישראל דעמך כלם צדיקים וזה מרומז בגמרא (תענית כ:) בעובדא דר' אליעזר בר"ש נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר ואמר לו שלום עלך רבי וכו' א"ל ריקה כמה מכוער אותו האיש כו' א"ל כו' לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית, וכ' התוס' דאותו אדם היה אליהו ולטוב נתכוין כדי שלא ירגיל בדבר, והיינו דראבר"ש שהיה שמח שמחה גדולה מפני שלמד תורה הרבה היינו שהיה קדוש בענין זה והיה ממאס בהנכשל בזה הענין דנקרא מכוער, ואליהו מלאך הברית שמצד זה נקראים כל ישראל ועמך כלם צדיקים כמ"ש בזוהר הקדוש כיון דאתגזר אקרי צדיק, היה קשה בעיניו מה שממאס ר"א נפשות מישראל אף הנפש הנכשל בענין זה, כי באמת נפשות ישראל צדיקים, ורצונינו לעשות רצונך רק השאור שבעיסה מעכב (כמ"ש ברכות שם) ובתשובה מתרפא הכל ולא יפול צרור ארץ ויתרבה עוד האור מתוך החושך, לכן נדמה לו לאדם מכוער בשחרית שמצד פגם הברית ור"א היה ממאס אותו לגמרי ולא החזיר לו שלום, והשיב לו לך אמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית, כי גם הכיעור הוא מעשה האומן כדי שיהא האור מתוך החושך וכמו"כ מצינו בגמרא (נדרים נ:) דאמרה לי' בת קיסר

לריב"ח אי חכמה מפוארה בכלי מכוער אמר לה אביך במה רמי חמרא וכו' א"ל אתון דחשיבותו רמי במאני כספא ודהבא ותקיף וכו' אי הוו סגי הוו גמורי טפי, זה מרמז גם כן על הנהורא דמגו חשוכא כי חמרא מרמז על תורה שבעל פה שנקרא יין מסכתי, שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס, וזה רמוז במה שאמרה לו חכמה מפוארה בכלי מכוער, וע"ז השיב לה דחמרא מחזיקים דוקא במאני דפחרא ובכלי כסף מתקלקל, כי רצונו ית' היא לתקן הרב כעס ע"י הרב חכמה ולית נהורא אלא ההיא דנפיק מגו חשוכא וכ'ו, והפטורה זו שייכת לפרשת קדושים תהיו דאז"ל בכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, ואחר כך כ' ביום ההוא אקום סוכת דוד הנופלת וגו' ושבתי את שבות עמי ישראל וגו' והיינו שלבסוף יהיה משיח היחוד ששב שמוחלין לכל העולם כולו בשבילו (כמ"ש יומא פו:) ובודאי לא יועיל תשובת היחיד לכל העולם, רק הפי' שהוא יכניס הרהור תשובה בכל העולם כולו וישיבו הכל בתשובה ועל ידי זה ושבתי את שבות עמי ישראל וגו' ומסיים ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם, שקדושת ארץ ישראל היא שאינה סובלת פגם זה וכמש"נ ותקיא הארץ את יושבי' וגו' ואמר שאז לא ינתשו עוד מעל אדמתם ופרשה זו קורין תמיד בחודש אייר דאיתא בס' יצירה המליך אות ו' בהרהור וכו' ואייר בשנה דכל ימי הספירה הם לתקן פגם זה כמ"ש האר"י ז"ל ונרמז עמ"ר בגי' קר"י והעיקר בחודש אייר שנברא באות ו' בהרהור ואות ו"ו כולל ב' הווין ו' אות אמת מדת יעקב שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול, ו' המילוי של יוסף הצדיק המתגבר על יצרו (כמשנ"ת בר"ח) וכל ימי הספירה המה לטהר עצמם מטמאת מצרים להיות כלים טהורים מוכנים לקבל התורה שהוא עיקר התיקון לפגם הברית כדאיתא במדרש (פ' זו) מי שהיה למד דף אחד ילמוד שני דפין וכו' והתורה היא רפואה לברית המעור ולברית הלשון כדכתיב מרפא לשון עץ חיים ואמז"ל (עירובין טו:) אין עץ חיים אלא תורה דכ' עץ חיים הוא וגו' והוא רפואה לברית הלשון וכ' גם כן ולכל בשרו מרפא מרמז גם כן לברית המעור שנקרא בשר כדכ' ונתתי בריתי בבשרכם, ובפרט בשבת זה פ' קדושים דכ' הרמב"ן שמצות קדושים תהיו כולל מצות קדש עצמך במותר לך בכל עניני הנאת הגוף שהוא שורש הנחש שהכניס שירגיש האדם הנאת הגוף הזמן בשבת זה לתקן כל שורש הפגם:

## פרק יג

**בתפלת** מנחה מזכירין כל עניני מנוחה מנוחת אהבה ונדבה מנוחת אמת כו' ועיקר המנוחה מהיצר הרע וכמש"נ ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך, מעצבך היינו שורש יצר הרע כמ"ש (תמורה טז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות, ומרגזך רוגז

היצר הרע כמ"ש (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. ופסוק זה נדרש בזוהר הקדוש (ח"א מ"ח רע"ב) על יום השבת, שהוא יום הניח שנותן השי"ת הנייחא בלב ישראל, וכן הוא ענין מה שנזכר במגילה אחר מחיית עמלק ונוח מאויביהם דעמלק שורש יצרא בישא, ואחר שזכו למחיית עמלק זכו להמנוחה ונוח מאויביהם. וכן בתפלה זו אחר שעבר יום השבת בשמירה אז זוכין למנוחה מהיצר הרע, ובזוהר הקדוש (פ' זו פה ע"ב) וכמה דקב"ה אוכח למאן דרחים לי' הכי יוליף ב"נ כו', ואחר כך אמר (פ"ו א') תו הוכח אי איהו ב"נ דיכסוף לא יימא לי' ולא יוכיח לי' אפילו בסתרא אלא יימא קמי' כמאן דמשתעי במלין אחרנין וכו' וצריך להבין הא בהשי"ת אמר שמתחלה אוכח לי' בסתרא ומהיכן יליף שאף בסתרא לא יוכח לי' רק כמספר לאחרים. אך באמת השי"ת אינו מדבר עם האדם להוכיח לו רק במה ששולח לו בלב התעוררת לתשובה, והאדם נדמה לו שהוא מעצמו נתעורר על התשובה, וזה עיקר בשבת שבא לאדם התעוררת על תשובה, ומזה למד שאף האדם לא יוכיח לחברו אף בסתר מפורש רק יגרום שיתעורר מעצמו על התשובה על ידי שיספר לפניו מאחרים, ואחר כך אמר תוכיח ואם לאו אודע לי' בין רחימוי וכו' בזמנא דכהנא רבא כו' והיינו על ידי נגעים. ועכשיו שאין טומאת נגעים הוא מה שנותן בלב אחרים להוכיחו זהו גם כן מהשי"ת וזה אודע לי' בין רחימוי. וזה מש"נ במזמור שבת טוב להודות לה' ובפרדר"א כד"א מודה ועוזב ירוחם. דבשבת מתעורר האדם בתשובה להיות מודה ועוזב, ואומרים קודם תפלה זו ואני תפלתי וגו' עננו באמת ישעך עדמ"ש (ויקרא רבה פ' כא) וישעי ביום הכפורים ומבקשים שיהיה הישועה באמת, שהוא שפת אמת תכון לעד שההרהור תשובה יתרחב עד שישוב בתשובה שלימה להיות מודה ועוזב באמת. וזה זוכין בסעודה זו של יעקב שמדתו מדת אמת שיהא שפת אמת תכון לעד:

## פרק יד

**בזה"ק** (פ' זו פ"א א) והוא באחד וגו' אחד מיבע"ל אלא במאן דאתתקן בקדושה עלאה למיהוי חד כו' והיינו דהוא היינו הנעלם וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ר"צ ע"א) עתי"ק דאתכסיא איקרי הוא ועז"א דלא שריא ולא אשתכח רק באחד במאן דאתרקן למיהוי אחד, ולמעלה אמר בזוהר הקדוש דכד ב"נ אנח תפילין ואתחפי בכסויא דמצוה כדין אתעטר בעטרין קדישין כגונא דלעילא ואקרי אחד, וכבר עמדו ע"ז דע"פ דין טלית של ציצית קודם לתפילין, ומש"כ לחלק בין ט"ק לטלית גדול לא נראה כן ע"פ דין (וכמ"ש טוש"ע או"ח ר"ס כ"ה). גם מ"ש בשם הרמ"ז דלאו בדוקא נקט הזה"ק קשה גם כן לומר על הזה"ק שכ' שלא בדקדוק, אך הענין היא דמדת כ"ע נקרא כתר, וכתר הוא

על הראש, ובמדרש (שיר השירים ד' ט' וסו"פ ואתחנן) ובפסיקתא (שוש אשוש) איתא שלבש הקב"ה עשרה לבושים והיינו עשר מדות שהאציל הקב"ה לבריאת עולם וקרי אף למדת כ"ע לבוש ולבוש הוא על כל הגוף ולא רק כתר על הראש אך הענין דכ' ברכי נפשי את ה' ה"א גדלת מאד וזה מורה על כ"ע דלשון גדולה אצל השי"ת היינו למעלה מכל תפיסת שכל האנושי, ואחר כך כ' הוד והדר לבשת וזה לבוש ראשון, דאח"ז כ' עוטה אור כשלמה דהוא לבוש חכמה שהוא מאמר יהי אור וכמ"ש (ב"ר פ"ג) מהיכן נבראת האורה מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה כו' עוטה אור כשלמה ע"ש, וא"כ לבוש הוד והדר לבוש ראשון, והיינו דכ"ע איהו קרקפתא דתפילין והיינו כתר על הראש וציצית הוא אור מקיף, ומקודם כשלובש ציצית אף שהיא שמירה מיצר הרע וכמש"נ וראיתם אותו וזכרתם וגו' ובגמרא (מנחות מד ) עכשיו נדמו לו כד' עדים וכו' מ"מ היצר הרע יכול לפתות האדם ולסמא עיניו ולומר לרע טוב, שעז"א בגמרא (ברכות סא:) יצר הרע כו' יושב בין שני מפתחי הלב, שלפעמים היצר הרע יושב על לב חכם לימינו ועושה עצמו כמפתהו לדרך טובה, ואף ביעקב אבינו ע"ה מצינו (חולין צעא.) כת"ח נדמה לו וטפלו לימינו שעשה עצמו כמורהו לטובה, אך יעקב אבינו ע"ה הרגיש תיכף שאינו כן ולא יכול לו, אך לאדם אחר יוכל להטות, אך אחר שנתעטר בתפילין, אז נעשה הטלית של מצוה אור מקיף לבוש שהשי"ת שומרו למעלה משכלו, כעין מה שפירש"י בשם הירושלמי כי ה' יהי' בכסלך בדברים שאתה כסיל בהם, והיינו ששכל הנעלם מכל רעיון משמרו למעלה מתפיסתו, וכן אומרים פסוקים אלו בעטיפת ציצית, וז"ש בזוהר הקדוש דכד ב"נ אנח תפילין ואתחפי בכסויא דמצוה, שאחר הנחת התפילין שמורה לכ"ע אז זוכה שיהיה חפויא דמצוה הטלית לבוש אור מקיף, ואז והוא באחד שזוכה דהנעלם התגלות עתיקא דאיקרי הוא שריא באחד ששמרו למעלה מתפיסתו, וזהו הענין שבסעודת שחרית דשבת שהוא דעתיקא, זוכין להתגלות עתיקא כ"ע איהי קרקפתא דתפילין, אך בסעודה של יעקב אבינו ע"ה שהוא התגלות מצחא דעתיקא זוכין לאור מקיף לבוש ראשון הוד והדר והיא אור מקיף למעלה מתפיסת שכל בנ"א, לכן אומרים בפזמון סעודה זו ולא אעלין הני כלבין דחציפין שהוא קליפת עמלק שנקרא כלב כמ"ש (בזח"ב ס"ה א'). ועמלק היינו יצרא בישא כמ"ש (בזח"ג ק"ס ע"א) עמלק יושב בארץ הנגב הוא יצרא בישא קטיגורא דב"נ דישתכח תדיר בגופא, והוא שורש היצר הרע שמסתתר להראות עצמו כמורה דרך לטובה כמו שעשה עצמו ליעקב אבינו ע"ה, ומזה זוכין להנצל בסעודה זו, ויעקב זכה לזה על ידי מה שהכיר שכלמה שעשה הוא לטובה מהשי"ת כמו שאמר הא' הרועה אותי מעודי וגו' ועל ידי זה שמרו הקב"ה

בכל מעשיו אף למעלה משכל האנושי, וכן דוד המלך ע"ה אמר ה' רועי לא אחסר ינחני במעגלי צדק. שהכל מהשי"ת וממילא אמר על המעשה שאירע לו שלא עלה על דעתו שעושה עבירה וכמ"ש (סנהדרין קז.) ראוי' היתה ב"ש לדוד מששת ימי בראשית כו' ואחר ששמע מהנביא אתה הוא האיש וגו' אמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי, ומהס"ת אתה שומר אותי למעלה מתפיסתי. ומהס"ת תברר כל מעשי ע"י תשובה שיהיה זדונות כזכיות, וכן אומרים מזמור זה בסעודה זו אחר הסעודה:

**אחר הבדלה**

**כוס ישועות אשא וגו'**. אומרים בהבדלה, ופסוק זה נזכר בגמרא (פסחים קיט:) שיאמר דוד בסעודה דלעתיד, ושם יתכן שהוא כוס ישועות שיהיה ישועה באמת, אך כוס הבדלה למה נקרא כוס ישועות, אך הוא כמש"א שבשבת מתעורר בהלב הרהור תשובה (מא' י"ג) וע"ז מבקשים עננו באמת ישעך שיהיה הישועה לעד, שפת אמת תכון לעד. כעין מ"ש ישעי ביום הכפורים ולכן נקרא כוס הבדלה כוס ישועות, וכמו במגילה אחר מחיית עמלק דכ' ונוח מאויביהם שהוא המנוחה מיצר הרע שנקרא אויב (כמ"ש ב"ר פ' נ"ד) גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע, כ' שם ליהודים היתה אורה ושמחה וגו', כן בכל שבת שזוכין למנוחה מיצר הרע אומרים בהבדלה פסוק זה ליהודים היתה אורה ושמחה וגו' דכל ענינים אלו יש בשבת אורה אומרים בסעודת שחרית נהורי' ישרי בה, ושמחה כמ"ש ישמחו במלכותך שומרי שבת. ושבת נקרא יום שמחתכם (בספרי בהעלותך) וששון זה מילה (כמ"ש מגילה טז:) ושבת ברזא דברית (כמ"ש זח"ב צ"ב ע"א) ויקר היינו תפילין שבראש והיינו התגלות עתיקא שנקרא יקר קרקפתא דתפילין שהוא כתר על הראש, ושבת יש בו התגלות עתיקא ומבקשים כן תהיה לנו כוס ישועות וגו' שישאר הקדושה קביעה גם לימי המעשה:

## פסח שני

### פרק א

**בזה**"ק (בהעלותך קנ"ב ב) דאי תימא דבדרגא עלאה יתיר קאי בירחא תנינא לאו הכי כו' ויש להבין דלמה היה ס"ד שיהיה מעלה יתירה לעושה פסח שני באייר דאצטרך למימר לאו הכי כו', אך הענין על פי מ"ש (בזוהר הקדוש שם) מקודם איש איש תרי זימנא אלא איש דאיהי איש ויתחזי לקבלא נשמתא עלאה כו' והיינו בשורש שהוא בחי' כ"ע, והוא כמו התינוק במעי אמו דאיתא (נדה ל:) ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוה"ע עד סופו. והוא בחי' אור הראשון שהיה אדם הראשון צופה בו מסוף העולם ועד סופו

(כמ"ש חגיגה יב.) וגנזו לצדיקים לע"ל והוא בחי' כ"ע. ותינוק במעי אמו שאין בו עוד שליטת יצר הרע עד יציאתו מרחם (כמ"ש סנהדרין צא:) מקרא דלפתח חטאת רובץ והנשמה נתינה בו משעת פקידה (כמש"ש) וזהו נר ה' נשמת אדם שדלק לו על ראשו וזוכה אז לאור הגנוז לצדיקים לע"ל (ונת' במ"א). ואמר איש דאיהו איש עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א ס' א) טוב איש דא קוב"ה דאיקרי טוב כו' וכ' ה' איש מלחמה כו' ד"א טוב איש דא צדיק כו' ר"ח אמר כלא חד עייש"ה (ונת' מח מא' ז') ויעקב ויוסף כחדא אינון ודיוקנא חדא להו (זח"א קע"ו סע"ב) והיינו בריח התיכון מבריח וגו' בחי' קו האמצעי, ובגמרא (ברכות נד:) אבני אלגביש כו' עמדו על גב איש זה משה דכ' והאיש משה וגו' ירדו על גב איש זה יהושע דכ' איש אשר רוח בו, והיינו דמרע"ה איש עניו מרכבה למדת אין, והיינו עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין (זח"ב ס"ד ב' ובאדר"ז) וע"כ זכה משה לכתרים כמ"ש (שבת פח.) וכלן זכה משה ונטלן כו' וזה נר דלוק על ראשו. [ומטעם זה מייתי רש"י ז"ל (שם) אהא דיליף מקרא דכ' ומשה יקח את האהל מלשון בהלו נרו עלי ראשי (איוב כ"ט:ג') ולא מייתי מפסוק הן עד ירח ולא יאהיל המוקדם לו (שם כה) וקרוב יותר ללשון האהל, אך מפ' בהלו נרו וגו' יליף דנר דלוק לו וכו' וכמ"ש], וזהו סוד מ"ש (סנהדרין לא:) לדזיו לי' כבר בתי' תלאו במרע"ה ע"ש הנר שהיה דלוק על ראשו כמ"ש רש"י (שם) ותוס' (שבת נו:) והוא מרכבה לשם הוי"ה כיעקב אבינו ע"ה וכמ"ש בתיקו"ז (תי' י"ג) מסטרא דעמודא דאמצעיתא כו' והיינו שהיה כולל כל ס"ר שרשי נפשות ישראל, יהושע איש אשר רוח בו ודרשו (בספרי הובא ברש"י) שיכול להלוך נגד רוח של כל א' וא', והוא עפמ"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם כו' וס' יהושע בלבד שערכה של א"י הוא וביארנו דארץ היינו שכינתא (כמ"ש רע"מ פנחס רמ"ג ב) והיינו מלכות פה תורה שבעל פה וכל שבט יש לו קדושה מיוחדת בתורה שבעל פה. וכן כל נפש מישראל י"ל חלק בתורה שבעל פה וכנגד זה חלקו בארץ וע"ז נתייסד ס' יהושע ערכה של א"י, שהיא מברר שורש כל שבט ושורש כל נפש מישראל בתורה שבעל פה, והוא מעין העתיד דכ' ולא ילמדו עוד איש וגו' שישיג אז כל אחד חלקו בתורה שבעל פה, וזש"נ ונתת מהודך וגו' והיינו מהכתרים שזכה משה ונטלן דאי' בתוס' (שבת פח.) דשל הוד היו וזה גם כן עד השורש נר דלוק על ראשו, וז"ש בזוהר הקדוש דע"כ נאמר איש איש ב"פ אלא איש דאיהו איש ויתחזי לקבלא נשמתא עלאה והיינו עד השורש מכ"ע כנ"ל, והוא פגום גרמי' כו' דבאמת גם עשו נקרא איש איש כמ"ש (זח"ג פט א') דלא חולקי' דעשו ולא הוות בעדבי' דההוא דכ' בי' איש יודע ציד איש שדה גם כן ב"פ איש, מפני שהוא משורש שהוא ראשית דקליפה ומלכות דקליפה וכמש"נ

ראשית גוים עמלק ואחריתו וגו' ונקרא מלכות הרשעה והוא בקליפה עד השורש, ואחר כך אמר בזוהר הקדוש וע"ד איש איש איש דיתחזי למיהוי איש והיא מסאב גרמי' וכו' והוא עפמ"ש (פסחים צג.) גר שנתגייר בין שני פסחים כו' ר' נתן אומר כל שזקוק לראשון זקוק לשני וכו' וס"ל לזוהר הקדוש כר"נ וז"ש איש דיתחזי למיהוי איש וכו' ולאפיקא גר וקטן שלא היו ראוים לפסח בראשון, ואמר והוא מסאב גרמי' דלא ישרי עלי' קדושה דלעילא היינו פסח בחי' קדושה דלעילא עד השורש, שכן במכה עשירית נתבררו ישראל בני בכורי וגו' והיינו שקשורים בשורש עליון, וזה ענין שהפסח נקרא קדושה דלעילא וזהו איש דאיהו איש שראוי היה לקדושת הפסח, שמורה שקשור בשורש כנ"ל, ואחר כך אמר או בדרך רחוקה בגין דב"נ דמסאב גרמי' מסאבין לי' לעילא כו' אר"י והא כ' או בדרך רחוקה דאתחזי תרין מילין כו' כאן עד לא מסאבין לי' כאן בתר דמסאבין לי' כו' האי או האי לא ישרי עלי' קדושה דלעילא כו' והיינו דקרבן פסח ראשון בזמנו הורה על קדושה דלעילא שקשור בשורש בכ"ע וכאמור, ואמר עוד אי לא מתקן גרמי' לא אלא כיון דאתדכי ומתקן גרמי' הא ירחא תנינא כו' מכאן כל ב"נ דמדכי גרמי מדכאין לי' כו' והיינו שעשוה תשובה כראוי ואמר שמביא פסח שני והיינו לאפוקי ממ"ד דזבין וכהא"ג בשני עושין בטמאה, ועז"א בזוהר הקדוש דאי תימא דבדרגא עלאה יתיר קאים בירחא תניינא, והיינו כמ"ד (ברכות לד:) מקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין ועז"א לאו הכי דהא ישראל זרעא קדישא דעבדו פסחא בזמני' נטלו לי' לסיהרא ושימשא כחדא והיינו במדרגת איש איש משה ויהושע שמשא וסיהרא (כמ"ש ב"ב ע"ה.) פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה והם מרכבה לשמות הוי"ה תורה שבכתב וא"ד מלכות פה תורה שבעל פה:

**ואמר** אחר כך ומאן דנטיל יסודא וכו' מאי יסודא לא תימא יסודא עלאה דצדיקא דעלמא בחי' יוסף צדיק יסוד עולם, אלא יסודא דאבן טבא כד"א אבן מאסו הבונים וגו' והיינו מדת מלכות וכמ"ש (בס' הבהיר נד' סוזח"א) מאסו הבונים אבן שמאס אברהם ויצחק שבנו את העולם כו' ודוד המלך ע"ה ה' מרכבה למדת מלכות, כ"ע איהו כתר מלכות, וז"ש ומאן דנטיל יסודא בקדמיתא נטיל בנינא. והוא ענין מ"ש בגמרא (פסחים צה:) ליל המקודש לחג טעון הלל כו' דפסח שני שאינו מקודש לחג אינו טעין הלל באכילתו, דבמד"ת (בשלח י') שחשבו עשר שירות נחשב הא' במצרים שנאמר השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, ולשון התקדש חג ולא כ' מקודש לחג, הוא שאז נתקדש מהשי"ת ענין קדושת החג והיינו שאז נעשה בחי' מלכות כנסת ישראל שקבלו ישראל מלכותו ית'. וז"ש דנטיל יסודא דאבן טבא בחי' מלכות קודש תתאה וזהו יסודא דבנינא מדה

אחרונה, וכשנוטל יסודא בקדמיתא נטיל כלא סיהרא ושמשא. ובפסח שני גם כן זוכה לבחי' שמשא וסיהרא שהוא שזוכה לבחי' סיהרא בשלימות ושמש מופיע לירח, אך אינו עד השורש עדיין, ואחר כך (בזוהר הקדוש שם) ר' יהודה פליג דבפסח שני גם כן נטיל כולא רק בקודש ולא מורידין ובפסח שני נחית מעילא לתתא כו' והיינו עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפו א) ירחא דלכון כסדרא דאתוון אבו"ב י"ב רזא דג' אב"ג כו' ירחא דילי מסופא דאתוון תשרי אתוון למפרע, מ"ט אתון מתתא לעילא כו' וזה סוד ואביא אתכם אלי, וז"ש בזוהר הקדוש דדא סליק ולא נחית וכמש"נ ואשא אתכם על כנפי נשרים, וזהו למי שזוכה לפסח ראשון בזמנו, מה שאין כן בפסח שני נחית מעילא לתתא כתשרי שהוא על ידי תשובה שימשיך אליו קדושת השי"ת. וכענין אני את דכה (סוטה ה.) וזהו ההבדל בין פסח ראשון שזוכה לבחי' איש איש כנ"ל ומאן דמסאב גרמי' דלא ישרי עלי' קדושה דלעילא כיון דאתדכי ומתקן גרמי' ע"י תשובה כנ"ל נטיל גם כן כלא רק ההבדל כאמור ולכן בפסח שני באכילתו אינו טעין הלל שאז הזמן לתקן על ידי תשובה, ובפרט כשחל בשבת דכ' טוב להודות לה' ובפרדר"א (פ' י"ט) איתא שכל מי שמודה פשעיו ועוזב ניצול מדינה של גיהנם עדמש"נ מודה ועוזב ירוחם ובמד' (ב"ר פ' כ"ב) כך הוא כחה של תשובה כו' מיד עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת וגו':

## פרק ב

**בזה"ק** (בהעלותך קנב ב') מתמה אי רזא דפסח שלטא בניסן איך יכולין אילין דאסתאבן למעבד בירחא תניינא דהא איעבר זמני' עי"ש. אך הענין דידוע כי יש ששים רבוא אותיות לתורה וכנגדם ס"ר נפשות ישראל, וכל נפש מישראל יש לו חלק באותיות התורה, והנה בעת עמדם על הר סיני והיו כלם כאיש אחד בלב אחד כלו לה' חפיצים ומשתוקקים מאד בשמחה רבה לקבל עליהם עול מלכותו והקדימו נעשה לנשמע לשון שמה"ש משתמשין בו (כמ"ש שבת פח:) היינו כי אמרו נהיה כמלאכים שלא נוכל לעשות דבר נגד רצונו ית' כמו המלאך שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות כי לא יוכל לשנות עצמו מתכלית הבריאה שנברא לאותו שליחות, וכמו"כ אמרו ישראל גם כן נעשה רק רצון השי"ת את אשר יצוה לנו ולא נוכל לעשות שום דבר נגד רצון השי"ת, ובכח הדברים האלו ובהתשוקה רבה הזו המשיכו את התורה מן השמים לארץ על ידי מרע"ה, והנה האנשים שהיו טמאים לנפש אדם היו אנשים צדיקים כמ"ש בגמרא (סוכה כה.) או שהיו מישאל ואלצפן או שהיו נושאי ארונו של יוסף, והיו פטורין מן הדין מפס"ר מטעם עוסק במצוה ומה לחצם לקרב לפני מרע"ה בצוחה רבה למה נגרע וגו' ומה היה הגרעון מצדם. אך צעקתם היה כי המה היו משתוקקים מאד לקיים מצות הקרבת הפסח בזמנו בתוך

כלל ישראל וע"ז הצר להם מחד שלא זכו לעשות לקודש בתוך כלל ישראל במועדו, וע"ז השיב להם משה רבינו ע"ה עמדו ואשמעה וכמ"ש (ברכות כו:) אין עמידה אלא לשון תפילה, היינו התפללו להשי"ת מעומק לבבכם ע"ז ועל ידי הצעקה והתשוקה שלכם תמשיכו דבר ה' אלי כמו שהמשיכו ישראל את התורה כולה בגודל תשוקתם ועי"ז אשמע מה יצוה ה' לכם, וכן היה כי פעלו בתפלתם התחדשות הדין מהקרבת פס"ש המרמז כי יש תקוה לכל נפש מישראל אפילו לטמא ושהיה בדרך רחוקה במזיד שהתרחק עצמו מלגשת אל הקודש ואפ"ה עושה פס"ש וכמ"ש (שבת פט:) אם יהיה חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משו"ב כשלג ילבינו להיות זדונות כזכיות (ונת' ל"ג בעו' מא"ב):

**וזמן** הקרבת פס"ש הוא ביום ראשון מספירת הוד המרמז על תורה שבעל פה שנאמר עליו (בגמרא נדרים כב:) כי ברב חכמה רב כעס שעל ידי הרב כעס זכו לרב חכמה לתקן הרב כעס, והנה ידוע כי בליל ראשון של פסח כ' ופסח ה' וגו' והי' אתדל"ע מצד השי"ת להזריח בלבות בני ישראל אור קדושתו ית' בבהירות גדולה ואח"ז נסתלק אותו האור ונשאר בלבות בני ישראל תשוקה לאותו האור שזכו בליל פסח כידוע ולזה נצטוינו לספור שבעה שבועות שהם ז' מדות הקדושים בכדי שנטהר נפשותינו מצד אתערותא שלנו שנהיה מזוקקים שבעתיים עד חג השבועות להיות מוכן לקבלת התורה בקדושה ובטהרה. והז' מדות הם כנגד שבעה רועים שהמשיכו את התורה בעולם וארבעה הראשונים המשיכו את התורה שבכתב, כי אברהם אבינו ע"ה ממנו התחיל השני אלפים תורה (כמ"ש ע"ז ט.) והוא מדת חסד ימין וכ' מימינו אש דת למו היינו אף על פי שהתורה הוא אש דת ההתחלה היא מימין, ויצחק אע"ה מדתו גבורה ואורייתא מגבורה נפקת. ויעקב אבינו ע"ה מדתו אמת דכ' תתן אמת ליעקב ואמת זו תורה (כמ"ש ברכות ה:) והמה היו יחידים שקיימו את התורה, ומשה רבינו ע"ה הוא מדת נצח שהמשיך את התורה בהתגלות לכל ישראל אחרי אשר נעשו אומה שלימה ס"ר נפשות, ואהרן הכהן מדת הוד הוא נגד תורה שבעל פה כמש"נ שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו ומדת יסוד היא המשכת תורה שבכתב לתורה שבעל פה, ויהושע שקבל את התורה שבכתב ממשה רבינו ע"ה וממנו התחלת התורה שבעל פה אחר משה רבינו ע"ה, וגם בירבעם שבא מזרע יוסף היה בו התפשטות מתורה שבעל פה כמ"ש בגמרא (סנהדרין קב.) מלה"כ ושניהם לבדם בשדה שכל טעמי התורה מגולה להם כשדה. ומאבי' בנו יצא משיח בן יוסף, ומדת מלכות דוד המלך ע"ה מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, והנה בזוהר הקדוש (ח"א קכט ב) איתא באתר דמאריהון דתשובה קיימין צדיקים גמורים לית לון

רשו לקיימא וכו' כמ"ד בגמרא (ברכות לד:) מקום שבע"ת עומדין אין צ"ג יכולין לעמוד, וכאן אמר בזוהר הקדוש דאינון דעבדין פסח שני לאו איהו כמאן דנטיל פסחא בזמני' כמ"ד בגמרא (שם) כל הנביאים וכו' אלא לבע"ת אבל צ"ג עין לא ראתה כו', ובאמת או"א דא"ת כי צדיק גמור ההולך מחיל אל חיל כל ימי חייו בלי מחסור כמ"ש בזה"ק (שם) ואברהם זקן בא בימים עובדוי קריבו לי' בכל יומא מדרגא לדרגא, המדרגה שלו גדול מבע"ת. ואמנם הבע"ת הפורש ממעשיו ומדלג בחושך לאור קדושתו ית"ש שלא כסדר אורחות החיים וכמ"ש (מנחות כט.) תליא כרעי' דה' דאי הדר בתשובה מעייל לי' ופריך וליעול בהך ומשני לא מסתייע מילתא והיינו שלא יוכל לשוב בדרך שיצא משם רק בכח שלמעלה הימנו ומהשגת אדם והקב"ה מרחם עליו ופתאום יביאנו להיכלו וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם) בע"ת בשעתא חדא וברגעא חדא נתקרב להש"י, ובמדרגה זו הוא גדול מצדיק גמור:
(לפדה"ב בפס"ש)

## פרק ג

**מ"ש** בשם רבותינו הק' זצוקללה"ה דסעודת פדה"ב כפ"ד צומות שהם לתיקון פגם הברית נגד פ"ד שנים של יעקב אבינו שלא ראה כו' (כמ"ש ב"ר פ' צח וגמ' יבמות עו.) ואמר כחי וראשית אוני והענין הוא כי התיקון בשלימות בזה יהיה בעת שיתבטל המיתה מן העולם שהיה מסיבת פגם הראשון, ובפרטות בעולם הזה מי שמברר עצמו בזה ביותר הוא נקרא חי בשורש, ואלי' מלאך הברית חי וקיים לעולם, ויעקב אבינו ע"ה הועמד בעולם לתכלית התיקון הזה של הפגם הראשון מהק"ל שנים של אדם הראשון (עירובין יח:) ועליו אמרו רז"ל (תענית ה.) יעקב אבינו לא מת. וע"ז נאמר בו כחי וראשית אוני שבירר א"ע כ"כ עד שהיה נעדר מתאוה היו כמו אדם הראשון קודם החטא שנאמר בו ולא יתבוששו, ולכן גם יעקב אבינו אמר מה שקל שבקלים אינו אומר ופירש"י כדי להעמיד תולדות אמר כן, שלא היה בו שום הרגש בושה בדבר הזה וכמו שיהיה לעתיד בעת שיהיה התיקון בשלימות ונתתי לכם לב בשר ואי' בזה"ק לב להוציא בשר, ופרטות התיקון בזה שנתקן בשורש ואז זדונות נעשין לו כזכיות וזה דייקא בישראל שקשורים בשורש ובמקור הקדושה למעלה מן הדעת יועיל להם תשובה להפוך הזדונות כזכיות, מה שאין כן באו"ה אין מועיל להם תשובה כזה רק שדנים אותם באשר היו שם, והנה ידוע שעשר ספירות הקדושים, הם העשרה מאמרות למע"ב ועשרת הדברות במ"ת ובגמרא (ר"ה לב.) בראשית נמי מאמר כי המאמר הראשון בפועל שנאמר ויאמר אלקים יהי אור הוא סוד הצמצום הראשון בחי' חכמה שהוא יש מאין כמש"נ והחכמה מאין

תמצא, ובראשית הוא ראשית המקור שהוא האין, ונגד זה הוא גם כן מאמר הראשון של עשרת הדברות אנכי וגו' ועמד הרמב"ן הק' מה שלא נאמר בלשון ציווי. מפני שהוא ענין אמונה בהשורש למעלה מן הדעת לכן אין שייכות בזה שום ציווי כי ממנ"פ אם אינו מאמין לא יועיל הציווי, רק שלנפשות ישראל נשפע להם במאמר אנכי אמונת אלוקות להיות דבוקים בהשורש למעלה מן הדעת, וגם העשר מכות שבמצרים שהיו גם כן נגד עשר ספה"ק נגוף למצרים ורפוא לישראל. ובמכת החושך היה הבירור במדת חכמה שנכנסו ישראל למצד זו ולכן נארמ ולכל ב"י היה אור במושבותם, ובמכת בכורות היה תכלית הבירור לקדושת ישראל שהמה דבוקים בשורש האין ונעשים בני בכורי ישראל שהוא ראשית המחשבה בשורש ובכור של ההיפוך נתבטל אז מכל וכל, ועל ידי זה דייקא נתקדשו אז בכורי ישראל לפדיונם:

**והנה** ענין פסח שני לטמא ושהיה בדרך רחוקה הוא מרמז על תשובה ותיקון בשורש שזדונות נעשין כזכיות כמ"ש בזוהר הקדוש (בהעלותך קנב ב) מאי בדרך רחוקה בגין דב"נ דמסאב גרמי' וכו' והוא עוד יותר ריחוק מטמא לנפש וכמ"ש (בזה"ק שם) כאן עד דלא מסאבין לי' וכאן לבתר וכו' ועיקר טומאה הנדחה לפס"ש הוא רק בטומאת מת שאיננה כשאר טומאות היוצא מגופו שבא על ידי קלקול בחטא פרטי כענין צרעת שבא על עון לשון הרע (כמ"ש עירובין טז.) אבל טומאת מת הוא ע"פ רוב ע"י מה שמטמא עצמו למת מצוה וכמ"ש (בגמרא סוכה כה.) דאותן אנשים נושאי ארונו של יוסף היו או מישאל ואלצפן שנטמאו בנדב והאביהו ובודאי שכל ישראל היו שומרים א"ע מאד בעתותי פסח מטומאת המת זולת בעת ההכרח ע"י מצוה, וכן בודאי לא היה שום ישראל פורש א"ע לדרך רחוקה קודם הפסח רק בהכרח לצורך מצוה רבה, ועכ"ז נרמז מזה בפנימיות התרחקות גדול מהקדושה כידוע מזה"ק הנ"ל, והיינו כי ענין טומאת מת ידוע שבא מפגם הראשון שהביא מיתה לעולם, וגם ענין דרך רחוקה שנעשה על ידי ביטול מצות הפסח שבא על ידי פקוח נפש וכדומה הוא גם כן מסיבת פגם הראשון, וגם כשמבטלין איזה מצוה לצורך מצוה אחרת עכ"פ נעדר האור מצוה הראשונה וכידוע מזה"ק שהריח בלבושיהם שלא קרו ק"ש בזמנם הגם שעסקו במצוה אחרת והיו פטורים ואם היה התיקון בשלימות לא יארע לעולם להתבטל משום מצוה, וממילא האנשים ההם כשנזדמן כזאת לפניכם לבם מתמרמר עליהם מאד למה אירע לפניהם כזאת להיות נדחים מכלל קדושת ישראל, הגם שלא היה בשאט נפש עכ"ז צעק לבם למה נגרע לבלתי הקריב וגו', ובאמת גם ממשה רבינו ע"ה נעלם תוכן ענינים ואמר להם עמדו ואשמעה וגו' כי ע"פ שורת הדין לא היה שום תיקון לזה דעבר יומו בטל קרבנו, והמה פעלו

תיקון לזה על ידי שבירת לבם המשכת התורה פרשת פסח שני והוא בחי' נעשה ונשמע שעושין תורה חדשה ומגלגלין זכות על ידי זכאי ולכן נתגלגל לאמור על ידיהם ענין פסח שני, ולרמז זה אמרו חז"ל (פסחים סו:) איש נדחה ואין ציבור נדחין דכל ענין קדושת פסח שני הוא דייקא על פרטי נפשות שהמה רחוקים בנפשם מבחי' כלל קדושת ישראל ועל ידי תשובה כזו נתקנו בשורש להיות נעשים זדונות כזכיות:

**והנה** איתא בזוהר הקדוש (שם) דקדושת פסח ראשון הוא מתתא לעילא דסליק ולא נחית ופסח שני נחית מעילא לתתא דנחית ולא סליק, דעיקר קדושת פסח מצרים הוא רק מכח אתעדל"ע שהופיע עליהם הקדושה בתכלית להוציאם בתכלית הריחוק לשורש הקדושה בעצם כנודע, וזהו בחי' אתי' דכה (כמ"ש סוטה ה:) היינו שהשי"ת מקרב אז נפשות ישראל להקדושה כמש"נ ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי וזהו ענין דסליק מתתא לעילא, אמנם ענין פסח שני היא דייקא על ידי אתעדל"ת שמרגיש בנפשו שנתרחק מאד מכלל קדושת ישראל ולבו נשבר בקרבו ועל ידי זה זוכה לתכלית התיקון להיות נתקן הכל בשורש והוא ענין אני את דכה אשכון (גמרא שם) שכביכול מרכין קדושתו לתחתית המדרגה, והנה כלך הל' יום שמפסח ראשון עד פסח שני המה שייכים לקדושת הפסח (כדאי' בזוהר הקדוש שם) כל איליו תלתין יומין כו' וכל אותו הזמן היו אבותינו נזונים מהחררה שהוציאו מצרים משיורי מצה ואכלו מן הבצק ס"א סעודות (קידושין לח.) עד פסח שני, והיינו שטעמו עוד טעם קדושת המצוה מהיציאה הראשונה שהופיע עליהם השי"ת מהארת שכינתו ית' מלעילא עד שלא היה ביכולת להבצק לבוא לידי חימוץ, והוא בחי' ביטול היצר הרע מכל וכל לפי שעה שהוא השאור שבעיסה (ברכות יז.) אמנם מכאן ולהבא פסקה החררה וניתן להם בט"ו באייר המן לחם מן השמים שהוא ענין הכנה לקבלת התורה מצד האדם שיתעצם לקדש ולטהר א"ע איך שהוא גם בבחי' הריחוק מצד היצר הרע שבנפשו, וי"ל גם בענין ספירת השבע שבתות שבפסח שני מתחיל ספירת הוד מדת אהרן, וידוע שמשה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא וענין שושבינא דמלכא הוא ענין המשכת הקדושה מלעילא מבחי' אתעדל"ע, ושושבינא דמטרניתא הוא הזדככות בהקדושה מצד המקבל. ועד פסח שני נשפע הקדושה מצד אתעד"ע שהוא ענין קדושת פסח ראשון, ומפסח שני ולהבא מתחיל מדת הוד שהוא ענין התקדשות האדם מצדו להתקרב להקדושה והוא ענין שושבינא דמטרניתא והחודש הזה נקרא חודש זיו שהוא ענין הזיו וההוד של קדושת ישראל שמרמז על תיקון פגם הברית כמש"נ ביוסף יפה תואר ויפה מראה וכל ענין יופי וזיו קלסתר פנים הנזכר בתוה"ק הוא מכוון על קדה"ב וכמו שאמרו על ר' יוחנן שהיה

משפירי ירושלים (ב"מ פד.) ואמר ע"ע אנא מזרעא דיוסף קאתינא (ברכות כ:) והחודש אייר הוא נגד מדת יסוד לכן נקרא בשם זיו כמבואר בזוהר הקדוש (ח"ג קי"ז סע"ב) ותכלית התיקון נגמר בחודש זיו ואמרנו רמז ע"ז במדר' (שיר השירים ב' ה') למה לא נתנה תורה מיד ביציאת מצרים משל למלך שחלה בנו וכו' אמר להם עדיין לא בא בני לזיוו וכו' (ונה' ר"ח אייר מא' א') ובחודש זיו נגמר הרפואה ותיקון הנפש בשלימות ועל ידי זה נעשים מוכנים לקבלת התורה:

## אמור

### פרק א

**אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם**. בתנחומא אמירה ב' פעמים מלה"ד לטבח כו' אמר המלך גוזר אני עליך שלא תראה את המת כו' מפני שאתה יוצא ונכנס וכו' שלא תטמא את הפלטרין שלי כך גזר הקב"ה על הכהנים הנכנסים לבית המקדש שלא יטמאו למת, ולפי טעם זה לא היה צריך להיות איסור טומאת כהנים רק בזמן שבית המקדש קיים שנכנסין לעבוד עבודה ולא בזמן הזה, וגם איך יטמא הכהן את בית המקדש אם בימי טומאתו הא אסור לבוא למקדש ולא דוקא כהן הא כל ישראל מוזהרין ע"ז, ולכשיטהר מותר לבוא ומה בכך שהוא רגיל לבוא לבית המקדש כשיטמא לא יבוא הוא ויקריב אחר ובלא"ה היו חלוקים לכ"ד משמורים ולששה בתי אבות וכל אחד מקריב רק ביומו ולא היה בא לבית המקדש ולמה א"י לטמא אז והרי לא יטמא את הפלטרין, וגם מה זה תשובה על מה שנאמר לשון אמירה ב' פעמים, אך הענין עפמ"ש במ"ר וכ"ה במדרש תהלים (מזמור י"ט) על הפסוק יראת ה' טהורה עומדת לעד מיראה שנתייירא אהרן מלפני הקב"ה כמש"נ ואתנם לו מורא ויראני (וכשנ"ד בויקרא רבה פ' ג') זכה וניתנה לו הפרשה זו שאינה זזה ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות ואיזו זו פרשת המת וכו' והיינו דשאר מצוות אינם נוהגין בכהנים רק בזמן שבית המקדש קיים וטומאת כהנים נוהג לדורות בכל זמן, וצריך להבין הא גם איסור גרושה וזונה גם כן נוהג לדורות לעולם, אך נראה שאמר לרבותא שאיסור טומאת מת שהוא מטעם שנכנס לבית המקדש וכמ"ש בתנחומא והיה ראוי להיות רק בזמן שבית המקדש קיים, מ"מ ע"י היראה שנתייירא אהרן זכה לזה שיהיה נוהג לבניו ולבני בניו לעולם. והענין הוא עפמ"ש בזוהר הקדוש (בהקד' ה' ב') ומקדשי תיראו דא שבת דמעלי שבתא דאיהו יראה ושריא בה יראה והיינו דמדת מלכות כנסת ישראל כנגד שם א"ד שמורה על יראה כמש"נ ואם אדונים אני אי' מוראי וכמ"ש (בקידושין לב:) מלך שתהא

אימתו עליך, ואמרו (שיר השירים ה' יב) מנין שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי אלקים לעולם, והוא הנאמר אני ה' השוכן בתוך בני ישראל, שבלב הוא משכן הקדושה וזהו ומקדשי תיראו. ואהרן הכהן דכ' ואתנם לו מורא ויראני זכה על ידי היראה שהשי"ת שוכן תמיד בלבו והוא תמיד במקדש, ולכן נאסר לו ולבניו עד סוף כל הדורות טומאת המת אף בזה"ז, שהם תמיד כמו במקדש, וזהו אמור אל הכהנים וגו' ואמרת אליהם שאף שיש להם קדושה זו צריך משה רבינו ע"ה להכניס בהם קדושה זו, וכמו בקידוש בכורות דאף דבכור קדוש מאליו מ"מ מצוה להקדישו (כמ"ש עירובין כ"ט.) וכ' וידבר ה' אל משה קדש לי כל בכור שמשה רבינו הוצרך להכניס הקדושה בבכורות, כן קדושת הכהנים שיהיו תמיד כמו שהם בבית המקדש זאת הקדושה הוצרך משה רבינו ע"ה להכניס בהם. ועז"נ אמור אל הכהנים וגו' ואמרת עליהם אמירה בלחישא כמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו פח ב') להכניס בהם הקדושה שיהיה נוהג פ' זו לדורות אף בזמן שאין בית המקדש קיים, וזה שהביא המשל הזה שהאיסור הוא מפני שנכנסין למקדש ומ"מ איסורו נוהג לעולם אף בזמן שאין בית המקדש קיים, וע"כ מפני שהם תמיד כמו נכנסים למקדש וכאמור, ולכן נאמר ב"פ אמירה שהוצרך משה רבינו ע"ה להכניס בהם הקדושה, ובשבת כל ישראל נקראים יראי שמי (כמ"ש תענית ח:) וכל ישראל כמו כהנים שהם במקדש תמיד וכמ"ש בזוהר הקדוש (הנז') ומקדשי תיראו דא שבת דמע"ש דאיהי יראה וכו' ושבת בזמן כמו מקדש במקום. רק כיון שאינו רק בשבת ולא לעולם לא נאסר להם טומאת מת אף בשבת, דכן במקדש גם כן יש לפי שעה שנכנס ישראל למקדש, ורק כהנים מפני שהם תמיד כמו שהם במקדש דכ' יראת ה' טהורה עומדת לעד לכן אין הפ' הזו זזה מהם לעולם, וישראל בשבת הם ככהנים, שהם פנוים אז רק לתורה וכמש"נ להם במ"ת ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' וכמו שיהיה לעתיד ואתם כהני ה' תקראו שיהיו פנוים אז רק לתורה ועמדו זרים ורעו וגו' ועז"נ ומקדשי תיראו:

## פרק ב

**אמור אל הכהנים בני אהרן**. מקשה בזוהר הקדוש (פ"ח א) וכי לא ידענא דבני אהרן נינהו, אלא בני אהרן ולא בני לוי, דאהרן דהוא שירותא דכל כהני דעלמא וכו', וצריך להבין התי' הא ידענא דמאהרן התחיל הכהונה ולא מלוי, ובתנחומא פתח אמרות ה' אמרות טהורות כל מה שהקב"ה מזהיר את ישראל בשביל קדושתן וטהרתן וכו' וצ"ב איך נזכר כאן קדושתן של ישראל. הא מדבר רק מקדושת כהנים, וכן מ"ש אחר כך בתנחומא משל לה"ד לטבח וכו' דקדקנו דטעם זה שייך בזמן שבית המקדש קיים. ולא בזמן הזה. אך הענין דבזה"ק (שם ע"ב) אמור אל הכהנים בלחישא וכו' כך אמירה

דלהון בלחישא וכו', דאמירה היינו תורה שבעל פה כמש"נ תזל כטל אמרתי ואמרנו דהענין הוא דגשם ניכר כשיורד מן השמים ומרוה את הארץ, מה שאין כן טל אינו ניכר בשעת ירידתו, רק אחר כך כשרואין שהארץ לחה ניכר שירד הטל מלמעלה, וכן תורה שבעל פה שבאמת הוא דא"ח שמסך השי"ת בלב החכמים ונראה לו כמו שמחדש מלבו וזה אמירה בלחישא, ובזוהר הקדוש (ח"א רלד ב) ויאמר כד"א ואמרת בלבבך אמירה בחשאי. וביארנו בזה דברי הגמרא (שבת קל.) כגון מילה דכתיב שש אנכי על אמרתיך וכו' ומה משמע שאמרתיך קאי על המילה, אך בישראל נאמר ועמך כלם צדיקים ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב כג א) וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק, אף שמצות מילה אין האדם עושה מדעתו. כי הוא ילד בן ח' ימים כשמל אותו אביו, ורק האב מקיים אז המצוה לדעתו, מ"מ מכניס בו קדושה דאיקרי צדיק, והוא מצד השי"ת אמירה בלחישא, ואף דאיכא כמה חייבא דעברן על פקודי דאורייתא מ"מ כיון דאתגזר ועאלו בהאי חולקא איקרי צדיקים (כמ"ש בזח"א צ"ג א') ולכן סתם אמרתיך קאי על המילה לח', וכן באהרן הכהן שזכה לקדושת הכהונה שכל מי שבא מזרעו אף שעושה כמה מעשים גרועים מישראל, מ"מ יש בו קדושה זו ואסור להטמא למתים ומש"ה פתח הכ' בלשון אמירה ויאמר אמור ואמרת, וזה כונת המד"ת שפתח בפ' אמרות ה' וגו' שמזהיר על קדושתן של ישראל דכיון דאתגזר איקרי צדיק, ומה"ט נמי הכהנים מוזהרין על טומאת מת אף דלא עביד עובדא דאהרן, ואמר אחר כך המשל, דהי' מהדין לאסור רק לכהן העובד ורק מקדושת אהרן זכה לכל תולדותיו שיהיה קדושה זו, וזה כונת הזוהר הקדוש דמש"ה כ' בני אהרן ולא בני לוי דאהרן דאיהי שירותא דכל כהני זכה לכל זרעו בין ראוי בין שאינו ראוי יהיה בו מקדושת כהונה לאזהרה זו:

**ובזה"ק** (פ"ח ב') כך אמירה דלהון בלחישא אמור ואמרת זמנא חד ותרי זימנין וכו' נראה שמיישב בזה מש"נ ב' פעמים לשון אמירה וכמו שדקדק במתן תורה (א' ג') והענין הוא כאמור, דאמירה היינו תורה שבעל פה והיינו שיופיע בלב הכהנים האור תורה שבעל פה, ואיתא בזוהר הקדוש (קדושים פ' ב') ודכיותא אשתכח באורייי' כו' דקיימא תדירא בהאי דכיותא ולא אתעדי מי י' לעלמין, ובמדרש (רבה פ' כ"ו) יראת ה' טהורה עומדת לעד מיראה שנתייירא אהרן מלפני הקב"ה זכה ונתנה לו פרשה זו שאינה זזה ממנו ולא מבניו כו' עד סוף כל הדורות ואיזו זו פ' המת כו', והיינו דכ' ואתנם לו מורא וייראני, ולכן כאן שנצרך לקבוע הקדושה בארן ובניו לעולמי עד, נאמר אמירה ב"פ, כמו שמצינו בהיפך (יומא פו:) כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה כו' נעשית לו כהיתר, ומדה טובה מרובה, וכשנשנה נקבע בלבם לעולמי עד, ועל ידי זה יזכו לטהרה שיהיה יראת ה'

טהורה עומדת לעד, והפ' זו לא זזה מאהרן ובניו עד סוף כל הדורות, ואף דגם פרשת לא יקרחו קרחה וגו' וכן אשה זונה וחללה וגו' גם כן נוהג לעולם בכל זמן עד סוף כל הדורות, אך ההבדל דפ' הטהרה כ' בלשון יחיד לנפש לא יטמא וגו' ואף דכ' ואמרת אליהם בלשון רבים מ"מ לא כ' לא יטמאו, וכמו שהק' גם בזה"ק (פ"ט רע"א) אך פרשת טהרה זכו שיוקבע בכל א' בלשון יחיד, ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ג פד ב) בקדמיתא אנכי ה' אלקי וכו' בלשנא יחידאי והכא כו' בלשנא דסגיאין אלא ת"ח מיומא דהוו ישראל שכיחין חדא כמה בההוא יומא דקיימו בטורא דסיני וכו' והיינו שבמעמד ה"ס כ' מקודם ויחן ישראל כנגד ההר ואיתא (במכילתא) כאיש אחד בלב אחד, ועל ידי זה זכו שנאמר להם בלשון יחיד, ואז נקבע לעולמי עד, שבמאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדבור לא יהיה נעקר היצר הרע מלבם (כמ"ש שיר השירים פ' ישקני). מה שאין כן בפ' קדושים דכ' בלשון רבים, (ונת' קדושים מא' ג') וכן ההבדל כאן שפ' טומאת מת נאמר בלשון יחיד שנקבע להם לעולמי עד סוף כל הדורות הטהרה שהוא יראת ה' טהורה עומדת לעד. דקיימא תדירא בהאי דכיותא ולא אתעדו מיניהו לעלמין, מה שאין כן פ' לא יקרחו קרחה וגו' וכן אשה זונה וחללה וגו' לא יקחו זה כ' בלשון רבים שזה לא זכו במעלה כזאת שיהיה נאמר בלשון יחיד, רק כ' קדושים יהיו וגו', אך מ"מ כ' אחר כך בסוף גם כן בלשון יחיד כי קדוש הוא לאלוקיו וקדשתו וגו' שלסוף יזכו גם לזה שיהיה בלשון יחיד ויוקבע לדורות, אך פ' הטהרה זה הופיע בהם משה רבינו שנאמר להם בלשון יחיד. שכל אחד מהכהנים כל שהוא מבני אהרן זוכה שיוקבע בו הטהרה לעולמי עד כמש"נ עומדת לעד. וזה היה על ידי האמירה ב"פ שהיא אמירה בחשאי שהיא תורה שבעל פה כאמור, וזה המכוון בזוהר הקדוש דאהרן הוא שירותא כו' דבי' אתרעי קוב"ה מכולא בגין למיעבד שלמא כו' והיינו דעסק אהרן היה תורה שבעל פה וכמש"נ כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו וכן והוא יהיה לך לפה, וכמו דיוסף דמדתו שלום הוא המחבר שמים וארץ דאחיד בשמיא וארעא תורה שבכתב ותורה שבעל פה ועל ידו ההמשכה מתורה שבכתב לתורה שבעל פה, כן אהרן מדתו שלום וכו' ומקרבן לתורה, ועל ידו זכו בני אהרן הכהנים לדורות עולם שיהיה הטהרה עומדת לעד:

## פרק ג

**מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש**. ופירש"י (בפ' בא) מקרא קודש שם דבר קרא אותו קודש וכן פירש"י כאן עשה מועדות וכו' והוא שעל ידי שב"ד מקדשין החודש נקבעו ממילא המועדות. וכן בזוהר הקדוש פ' זו (צד א') זמינין מקודש. הוא גם כן מלשון קריאה והזמנה. ובת"א מתרגם די תערעון יתהון מערעי קדיש וכ' הרמב"ן שהוא מלשון

אשר יקרא אתכם באחרית הימים דשם גם כן לשון מקרא כמש"נ כי יקרא קן ציפור לפניך ודרשו (חולין קלט:) במאורע לפניך פרט למזומן. והוא לשון מאורע שבכל יום שיארעו אותו תעשו אותו קודש, וזה יתכן על יו"ט שנקרא לפני קידוש החודש ואין קבוע ליומו. אבל שבת דקביעא וקיימא ואינו משתנה לעולם למה נכלל במקראי קודש, אך מקרא הוא תמיד בה' וכאן כ' בא', ובקהלת מצינו דכ' מקרא א' יקרה את כולם וגו' כי מקרה בני אדם ומקרה בהמה ומקרה א' להם וגו' וכן (סי' ט') מקרה א' לצדיק ולרשע וגו' כי עת ופגע יקרה את כולם וגו' וצריך להבין איך תלה ח"ו הכל במקרה והלוא כל דבר בא בהשגחה מהשי"ת ואף בבהמה ובע"ח אינו במקרה ח"ו וכמ"ש בירושלמי (פ"ט דשבועות וב"ר פ' עט) ברשב"י כד שמע ב"ק מן שמיא דימוס פסגא ואשתזוב כו' ומכ"ש באדם, אך באמת גם בתורה מצינו שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה היקרך דברי אם לא, וכן מצינו באליעזר שאמר הקרה נא לפני היום, וכן יעקב אבינו ע"ה אמר כי הקרה ה"א לפני אך הענין מקרה היינו מה שהאדם אינו מצפה שיבא ובא בהיסח הדעת, והוא דכל מאורעות העולם חיי ובני ומזוני לא בזכותא תליא אלא במזלא (כמ"ש מו"ק כח.) ומ"מ מצינו (תענית כא.) ש"מ לדידי קיימא שעתא. וכן (שם כה.) אפשר דמתיליד בשעתא דמזוני וברשעים מצינו (ברכות ז:) רשע שהשעה משחקת לו. והיינו דמדה אחרונה נקרא עת. וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קטז ב) עת דא כנסת ישראל דאיקרי עת. והיינו כ"ע איהו כתר מלכות שהשי"ת האציל מזה המדות לבריאת העולם ומדה זו נקרא שעתא וזה מקרה בה', שהוא ה' אחרונה כנסת ישראל, וזש"נ כי עת ופגע קרה את כולם, שבאמת הכל מהשי"ת וכן באליעזר שאמר הקרה נא לפני אף שיבא בהשגחה מהשי"ת מ"מ הנערה מצדה לא תדע דבר ותלך לפי תימה ושייך לשון מקרה, וכן ברות דכ' ויקר מקרה חלקת השדה אשר לבועז וגו' אף שהיה בהשגחה להוציא על ידי זה שלשלת דוד המלך ע"ה ומשיח מ"מ מצדה היה דרך מקרה אבל היה בהשגחה מהשי"ת, וענין מקרה שבא על ידי עת שהוא מדה אחרונה, ובזה יש כ"ח עתים לטובה ולהיפוך, וכן בענין הבשר שבאמת לא היה כן רצון השי"ת רק שיסתפקו במן, רק על ידי שאלתם אמר השי"ת לתת להם בשר ולזה קרא הדבר גם מצד השי"ת בשם מקרה ואמר היקרך דברי:

**והנה** מצינו בציווי השי"ת למשה כ' לך ואספת את זקני ישראל וגו' ובאת אתה וזקני ישראל וגו' ה' אלקי העברים נקרה עלינו בה', ואחר כך כשבאו משה ואהרן כ' אלקי העברים נקרא עלינו בא', והיינו שבאם היו הזקנים הולכים עמהם והיו מאמינים, אז היה הענין בא על ידי מדת מלכות כנסת ישראל שהיה בשלימות על ידי האמונה ולכן בציווי כ' מקרה בה', אך אחר כך שנשמטו הזקנים א' א' אז הוצרך להיות על ידי אל"ף

שהוא פל"א עליון נפלאות מעתיקא אף שלא היו ראוים לגאולה, וכן קי"ס שהיה קטרוג עליהם וכמ"ש (שמות רבה פ' כא) ובזוהר הקדוש (ח"ב ק"ע ב') הוצרכו שיהיה על ידי התגלות עתיקא, וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב נב ב) דקי"ס בעתיקא תליא וכמש"נ עושה פל"א, וכן מ"ש יעקב אשר יקרא אתכם באחרית הימים דביקש לגלות להם הקץ, והיינו דאין ב"ד בא עד שיתייאשו מן הגאולה כמ"ש (סנהדרין צז.) במטותא מיניכי לא תרחקוהו דתנינין ג' באים בהיסח הדעת וכו', והיינו קץ בעתה דקת אחישנה אין לו זמן רק היום אם בקולו תשמעו (כמש"ש צח.) רק ביקש לגלות להם קץ בעתה שיהיה אף אם לא יהיו ישראל כדאין וז"ש (בתנחומא ויחי) ביקש לגלות להם את הקץ למה"ד לעבד כו' וכו' ולומר להם היכן דייתקי שלהן והאוני שלהן כו' היינו קץ בעתה שהוא האוני שלהם שאף אם יהיו ח"ו דור שכולו חייב מכל מקום בעתה יעשה ה' למענו, וכמו שהיה ביציאת מצרים ולכן כ' אשר יקרא דרך מקרה בהיסח הדעת אשר לא יעלה על לב. וכ' באל"ף שהוא מפלא עליון נפלאות מעתיקא. וכן בעמלק כ' אשר קרך בדרך שהיה בדרך מקרה שלא עלה על לב אחר שראו ושמעו כל האומות יציאת מצרים וקי"ס וכ' שמעו עמים ירגזון וגו' ומי יבא עליהם, והוא פסע ת' פרסי (כמ"ש במ"ת תצא). וכן כח קליפה זו להטעות האדם במקום שלא יעלה על לבו. ואמר לשון קרך. כדרך היקרך דברי וגו' דכל הגליות היה בהשגחה פרטיות שלוח מהשי"ת שאף גלות מצרים גלהו השי"ת מקודם לאברהם אבינו ע"ה, וא"ל אחרי כן יצאו ברכוש גדול שהיה מהשי"ת לכונה זו. וכן בגלות אשור אף שעשרת השבטים נטמעו ביניהם מ"מ כ' אשור שבט אפי שהם שלוחים מהשי"ת. מה שאין כן קליפת עמלק שהוא קליפת כלב שהוא פנימיות משור וחמור כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב סה א) דשור וחמור קלי' עשו וישמעאל והפנימיות משור שהוא ו' וחמור שהוא מ"ו היא בגי' כלב. שהוא כלב נובח מקטרג על ישראל. והשי"ת אוהב משפט. וכשיש מקטרג אז השי"ת עושה משפט ודין אף שלא היה רצון להענישם. וזהו לשון אשר קרך. וכן נדרש על המן (אסת"ר) אשר קרהו בן בנו של קרהו בא עליכם שהיה גם כן דבר שלא עלה על לב שכל המצירים סנחרב ונ"נ הגלו אותם אבל מי שמע כזאת להוציא אומה שלימה להרג על לא דבר. ואף אחשורוש שעלה על לבו כמ"ש בגמרא (מגילה יד.) במשל בעל התל ובעל החריץ מ"מ לא יכול להעלות זאת על שפתיו עד שבא המן וזה גם כן מקרה אשר לא יעלה על לב, והוא הראשית גוים עמלק שורש הקליפות שהוא למעלה מהשגת השכל. והיה מקטרג גם למעלה על ישראל (כמש"ש יג:) ישנו מן המצות. את בהו רבנן עם א' הן. דכ' ואת דתי המלך אינם עושים ואיתא במד' (אסת"ר ג') כ"מ שנאמר במגילה וכו' למלך סתם משמע קודש וחול והיינו

דתי המלך ממ"ה גם כן, ומה שאמר אשקול על גנזי המלך, אמרנו שהיה כונתו שהוא גם כן יכול לשקול סך רב כזה לצדקה, שזה קלי' עמלק שמקטרג שאין ישראל טובים כ"כ, ושעז"א בגמרא (שם) הקדים שקליהם לשקליו ועל ידי הקטרוג גרם ח"ו פרעניות על ישראל. ולכן אמר בן בנו של קרך בא עליכם וכאמור, וכן ענין קדושת המועדים, שבאמת היו הימים מתוקנים לגאולה מששת ימי בראשית פסח דכ' ליל שימורים לה' וכבר מימי אברהם הוכן הלילה וכמ"ש במד' (ב"ר פ' מ"ג). וכן הוכן יום ז' דפסח לקי"ס וכמ"ש (סוטה יב:) שאמרו המלאכים מי שעתיד לומר שרה על הים ביום זה כו', וכן ו' בסיון מי שעתיד לקבל תורה מה"ס ביום זה כו' וכן כ' במע"ב יום השישי המרמז על ו' בסיון (כמ"ש ע"ז ג.) אך עכ"ז תלוי קדושת המועדות בישראל, שהם מכניסין הקדושה בימים ההם על ידי קבועות הר"ח וזאת הוא למעלה מתפיסה שיוכלו להכניס קדושה בהזמן ואתם אפי' שוגגין אפילו מזידין אפילו מוטעין (כמ"ש ר"ה כה.) ושוגגין ומוטעין בודאי נקרא מקרה אשר תקראו אותם דרך מקרה והזדמן, מ"מ מכניסין קדושה להזמנים האלו, ומזידין גם כן מהס"ת יש להם טעם וכמש"ש (כ.) מאיימין על העדים על החודש שנראה וכו' וכפי שיזדמן להם היום שיקראו יכניסו בו קדושה ולכן נקראו מערעי קודש, וכל המועדות זכר ליציאת מצרים שהיה גם כן בלא הכנה ולא היה שום השגה איך יהיו נגאלין וכמ"ש (שיר השירים שם) האיך אנו נגאלין וכו' והשיבם משה מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, שהוא מפל"א עליון ולכן נאמר מקרא בא', וכן בשבת דבאמת הקדושה קביעא וקיימא. ממע"ב. ובדברות הראשונות בא המצוה זכר למע"ב, נוחו בי' כי היכי דנחי בי' אנא (כמ"ש תנחו' בראשית משאלתות). אך בדברות שניות אחר הקלקול שבא המצוה שישראל יכניסו קדושה לשבת, ועל ידי זה יזכו לקדושת השבת של השי"ת ובמה אתה מקדשו במאכל ומשתה וכסות נקיה כמ"ש (מ"ר נשא פ"י וכ"כ בבעה"ט מקרא קודש בגי' משתה כו' במאכל וכו') והוא גם כן מקרה למעלה מהשכל שעל ידי זה יכניסו קדושה לשבת, וכמ"ש (מ"ר ר"פ עקב) אתה מהנה נפשך ומקבל שכר גם כן שעל ידי הנאת הגוף מכניסין קדושה לשב ולזה הוא גם כן זכר ליציאת מצרים שהיה במקרה למעלה מהשכל, ומש"ה הוזכר בדברות השניות זכר ליציאת מצרים והמקרא קודש על ידי הסעודות וכאמור:

## פרק ד

**ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת וגו'**. בכל המקומות שנזכר שבת נזכרו מקודם ששת ימי המעשה לבד ממקום שנאמר שבתותי דהיינו שבתות ה' והוא כמו שאמרנו שכפי קדושת ימי המעשה כן קדושת שבת, והנה בדברות הראשונות כ' ששת

ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת וגו' והיינו דבדברות ראשונות כ' זכור ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב צב ב) אתר דלית בי' שכחה כו' ואז בא המצוה נוחו בי' כי היכי דנחי בי' אנא (כמ"ש במ"ת בראשית משאלתות) כמש"נ כי ששת ימים עשה וגו' וז"ש במכילתא זכור מלפניו שעל ידי ימי המעשה יכניסו קדושה לשבת, וכמו בשבת של השי"ת שהי' ימי המעשה מקודם ואחר כך הנייחא בשבת. ומש"ה כ' ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך שכל מה שיעשה יהיה בו קדושה מכוון לש"ש. דכיון שבדבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדבור ל"י נעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שיר השירים פ' ישקני) ובדברות אחרונות כ' גם כן כלשון הזה אך שם נאמר שמור ואיתא במכילתא שמור לאחריו. והיינו אחר הקלקול ניתן להם השבת שיתקן ימי המעשה הבאים אחריו שיהיו בקדושה. וכמו באדם הראשון שניתן לו השבת ואחר כך ימי המעשה. שעל ידי השבת יתקן ימי המעשה. וכמ"ש בגמרא (שבת סט:) מ"ס כברייתו של עולם ומר סבר כאדם הראשון. ומ"מ אחר השבת כ' ג"כ תעבוד ועשית כל מלאכתך שיהיה כל מלאכת עולם הזה בקדושה במכוון לש"ש, והיינו בימי המעשה שאחר השבת על ידי השמור דלאחריו. ובפ' משפטים כ' ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות. ושם מדבר משנת השמיטה שאז פנוים כל השנה לתורה ועבודה שמה"ט הו"א שלא יוצטרך כלל שבת וקמ"ל שלא תעקור שבת בראשית ממקומה (כמ"ש במכילתא) והיינו דאף ת"ח דמיין לשבתות ויו"ט (כמ"ש רע"מ צו כ"ט ב) מ"מ צריכים לשבת שבו זוכין לקדושה יתירה, ומש"ה נאמר מקודם ששת ימים תעשה מעשך והיינו מעשים שהיה בהיתר המותרין בשמיטה ואז הכל בקדושה ובפ' תשא ופ' ויקהל דכ' ששת ימים יעשה מלאכה וכן ששת ימים תעשה מלאכה, דשם נצטוו על מלאכת המשכן והיה כל מעשה ימי המעשה מלאכת המשכן בקדושה, ונכתב יעשה תעשה עפמ"ש במדרש (ריש שיר השירים) והבית בהבנותו מאליו היה נבנה, וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב רכ"ב ב') במלאכת המשכן איהי אשתלימת מגרמה כו' דכ' ותכל כל עבודת וגו', אך כאן למה כ' ששת ימים תעשה מלאכה ומדבר לדורות, אך הוא הקדמה למש"נ אח"ז שבת היא לה' בכל מושבותיכם ובגמרא (קידושין לז:) הקשה מושב דכתב רחמנא גבי שבת ל"ל, סד"א הואיל ובענינא דמועדות כתיבי תיבעי קידוש כי מועדות, ולפמ"ש בפירש"י בקיצור א"ל פירוש לכאורה, האיך ס"ד דתיבעי קידוש כיון שאינו תלוי בחודש, אך דרשה זו איתא גם כן בגמרא (ב"ב קכא.) מפסוק אחר מועדי ה' צריכין קידוש ב"ד שבת בראשית א"צ קידוש ב"ד ושם פי' רשב"ם דקידוש המועדים הוא מה שראש ב"ד אומר בר"ח מקודש ונפ"ל מדכ' מקראי קודש, והמכוון כמו שאמרנו כ"פ שמטעם זה נקרא ראש חודש ולא

תחלת חודש מפני שהוא ראש של החודש ובו כלול כל הקדושה שיהיו בחודש זה, דבתר רישא גופא אזיל (כמ"ש עירובין מא.) והיינו דכ' מקראי קודש דהראש ב' ד אומר בר"ח מקודש מקודש ועל ידי זה נקרא הקדושה להמועד שיהיה בחודש זה, וממילא נפ"ל דבכל ר"ח צריך לקדש אף בחודש אין מועד. דבאמת גם ר"ח איקרי מועד (כמ"ש פסחים עז.) ובתורה לא מצינו ונלמד מכתובים, ועיקר הקידוש הוא לחדשים שיש בהם מועדות. וסד"א דגם שבת תיבעי קידוש ב"ד שיוצטרך ראש ב"ד לקדש אחד בשבת כדי שיהיה שביעי שלו שבת. וזה היה ס"ד משום דגם בשבת כ' שבתון מקרא קודש. וזה היה גם כן כוונת רש"י רק קיצר כדרכו. וע"ז בא הכ' למעט מדכ' שבת הוא לה' בכל מושבותיכם אפילו במקום שאין ב"ד היא שבת לה' שנתקדש בשימ"ב, אבל מ"מ עכ"פ כל אחד מישראל צריך לקדשו מא' בשבת שהרי כ' בו מקרא קודש, ועז"נ ששת ימים תעשה מלאכה והיינו שמעשה ימי המעשה יהיו בקדושה ויהיו בכלל מעשה ידיהם של צדיקים שנקראו מע"י של הקב"ה (וכמ"ש כתובות ה.) דמקודם קרי מעשה צדיקים מש"נ מקדש ה' כוננו ידיך, ושם ניחא דקאי אמקדש שנעשה ע"י השי"ת וכמש"נ והבית בהבנותו וכאמור. אך אחר כך ומעשה ידיו מגיד הרקיע ה"ק מעש"י ש"צ מי מגיד וכו' ומ"מ נקרא מעשה ידיו, אך כמו שאמרנו כ"פ דכ' בפיך ובלבבך לעשותו, ולא כ' במעשיך, הוא מפני שעיקר השתדלות האדם בפיך ובלבבך, אבל גמר המעשה הוא על ידי השי"ת ומש"ה כ' לעשותו, וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב שם) וכן בכל עבידתא דאיהי קודשא איהי אשתלימת מגרמה וכמש"נ מה ה"א שואל מעמך כ"א ליראה, ובזוהר הקדוש (שלח קס א') קוב"ה לא בעי מינן רק לבא, אבל השלמת המעשה הוא מהשי"ת, וזש"נ ששת ימים תעשה מלאכה והיינו שיהיה מעשה ידיהם של צדיקים שיהיה המכוון לש"ש לקבוע עתים לתורה ולגדל בניו לת"ת שאז נעשה הכל מעשה המצוה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל וזה נקרא מעשה ידיו של הקב"ה שנעשה מאליו וכאמור. ועל ידי זה תזכו לקרוא הקדושה לבבת כפי ההכנה מצדו בשיה"מ וזהו שבת הוא לה' בכל מושבותיכם שיוכל כל אחד לקדש השבת מחד בשבת לשביך:

## פרק ה

**שבת הוא לה' בכל מושבותיכם**. והק' בגמ' (קידושין לז:) מושב דכ' רחמנא גבי שבת ל"ל וכו' דכיון שהוא חובת הגוף ודאי דנוהג אף בחו"ל, ואפשר דהנה החגים נקראים מועדי ה' כמו המשכן שנקרא אהל מועד אשר אועד לכם שמה וזה קדושת המקום. ובזמן ביום טוב הוא גם כן מועד שהוא סעודתא דקוב"ה ושכינתי', מה שאין כן שבת נקרא שבתות ה' שהשי"ת שבת ונח בו. ולכן בשלש רגלים המצוה לעלות ולראות לפני ה'. דשם יכולים

להרגיש קדושת המועדות. ויום הכפורים גם כן כ' בי' כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' לפני ה' תטהרו שהישראל לפני ה'. ור"ה נקרא יום הזכרון ואיתא בגמרא (ר"ה כו.) כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי, ואחר שנצטוו ישראל להכניס קדושה ליום השבת דכ' בי' ג"כ מקרא קודש (כמשנ"ת לעיל) ונדרש במ"ר (שם ותדב"א פכ"ו ובעה"ט) במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה וכו' היה ס"ד שנצרך גם כן להרגשת הקדושה להיות דוקא לפני ה' במקום השראת השכינה כמו במועדים וחגים, ועז"א הכ' שבת הוא לה' בכל מושבותיכם אפילו בחו"ל וכמ"ש (שבת קיח.) כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים כו' והאכלתיך נחלת יעקב וכו' שכ' בו ופרצת ימה וקדמה וכו', ובמדרש (ב"ר פי"א) יעקב שכ' בו שמירת שבת כו' ירש את העולם שלא במדה כו' שבכ"מ שהלך תלך עמו קדושת ארץ ישראל (ונת' קדושים מ"י) ובשבת פריסת סוכת שלום עלינו ועל כל ע"י ועל ירושלים שבכ"מ שיש ישראל יש בו קדושת ירושלים וקדושת המקדש סוכת שלום. דמשחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד (כמ"ש ברכות ח.) ובשבת כל א' מישראל בד"א של הלכה שמקיים כל היום מצות שמירת שבת בשביתת המלאכה והוא ד"א של הלכה שמקיים הדבר הלכה. ואצלו השראת הקדושה כמו במקדש. בכל מושבותיכם:

## פרק ו

**בפ'** זו כ' קודם פ' המועדות ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת וגו' ובפירש"י מה ענין שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל וכו' וכל המקיים את המועדות וכו' כאלו קיים את כל השבתות, אף שבודאי אם לא שמר השבתות לא יועיל שמירת המועדות למה שחילל שבתות, רק הפי' שאף ששביתת שבת בסקילה ומועדות בלאו מ"מ יש קדושה בשמירת המועדות, כמו בשמירת שבתות, ושבת הוא תחלה למקראי קודש שהוזכר שבת אחר הכ' אלה מועדי ה' מקראי קודש ואחר כך נחשבו המועדות. וקדושת שבת קביעא מצד השי"ת מבריאת עולם אף שלא היה אז שומרי שבת, ואדרבה ב"נ נצטוו יום ולילה לא ישבותו וב"נ ששבת ח"מ (סנהדרין נח:) עד שבאו האבות ושמרו את השבת עד שלא נתנה, ואחר כך נתן מתנה זו לישראל (כמ"ש ביצה טז.) מתנה טובה וכו' ושבת שמה, אבל קדושת המועדות התחיל על ידי ישראל פסח ביציאת מצרים. ושבועות במתן תורה, ויום הכפורים על ידי שחטאו בעגל ונמחל להם ביום הכפורים, ואחר כך סוכות זמן שמחה על ידי זה כמש"נ ולקחתם וגו' ושמחתם וגו' ואיתא (במדרש רבה פ"ל) מאן דנסיב באיין בידי' אנן ידעין דהוא נצוחיא וכן הסוכה ע"ש כי בסוכות הושבתי את בני ישראל וגו', ובזוהר הקדוש (פ' זו קג א') מאן דאיהו משרשא וגזעא דישראל

ישבו בסוכות, וגם ר"ה נאמר בו כי חוק לישראל הוא משפט וגו' אף שכל באי עום עוברין לפניו כבני מרון (כמ"ש ר"ה טז.) מ"מ נאמר משפט לאלקי יעקב, דאחר שהכניס השי"ת קדושה לישראל כמש"נ כי אני ה' מקדשכם אז בכחם להכניס קדושה למועדות, ומ"מ גם השבת נכלל במקרא קודש שצריך הישראל להכניס קדושה ביום השבת כמ"ש (בפסיקתא ובמד"ר פ"י) במה מקדשו במאכל ובמשתה וכו' וכש"נ לעשות מ"מ השבת שצריך להכניס קדושה לשבת, והיינו דבדברות שניות אחר הקלקול כ' וזכרת כי עבד היית בא"מ וגו' ע"כ צוך ה"א לעשות את השבת, שאחר החטא צריך להכניס קדושה לשבת גם מצד ישראל עדמש"נ כי ברב חכמה רב כעס, ושבת כולל כל קדושת המועדות וכמ"ש ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים, ברכתו מכל הימים דכל יום יש בו ברכה מיוחדת וכדאיתא (ברכות מ.) ברוך ה' יום יום כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו. מכלל דבכל יום יש ברכה מיוחדת לאותו יום, ושבת כלול מכלם כמ"ש (בזח"ב פח א) כל ברכאן וכו' ביומא שביעאה תלין, וכן איתא בזוהר הקדוש (פ' זו צד ב) כ' כי ששת ימים ולא כ' בששת והיינו שהשי"ת עשה ו' הימים היינו ו' המדות וכל א' יש בו קדושה מיוחדת. ושבת שהוא נגד מדה ז' ואיתא (בס' הבהיר) אבן מאסו הבונים, שמאסו אברהם ויצחק שבנו העולם היתה לראש פינה. שכל א' מהאבות בחר במדה שלו ודוד המלך ע"ה בחר במדת מלכות והיתה לראש פינה שכלול בה קדושת כלם, כ"ע איהו כתר מלכות: **וקדשתו מכל הזמנים**. עפמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (שם סע"א) למלבא דהו"ל ברא יחידאה חבובא דנפשי' יהיב לי' שושבינן לנטרא לי' ולאתחברה בהו כו' קרי למועדים שושבינן ליום השבת, הש"א בסעודת ל"ש קריבו שושבינין וכו' והענין כמ"ש דכל יום כלול בקדושה מיוחדת מקדושת הזמנים, ושמעתי מרבינו הק' זצוק"ל דפסח ושבועות הם כנגד יום א' ויום ד'. ר"ה ויום הכפורים נגד ב' וה'. סוכות ושמיני עצרת נגד יום ג' ויום ו'. ולא פירש הטעם. ואנו רגילין לומר דיום הכפורים נגד קדושת השבת רק דישראל מקדשו לי', אך זה שייך כשחושבין הימים מהמועדות דאז נחשב חה"פ לשני ימים א' ו' דפסח. ואז יש ו' ימים במועדים ויום הכפורים נגד יום השבת. וכשחושבין המועדים, חג פסח א' דרק שמיני עצר הוא רגל בפ"ע ואז ו' מועדים עם יום הכפורים. וחשב פסח נגד יום א' שפסח נגד אברהם אבינו ע"ה ולו נאמר גלות מצרים ואחר כך יצאו ברכוש גדול, והוא נגד מדת חסד כמש"נ חסד לאברהם, וביום א' נברא האור הראשון ואיתא (ב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם (ובתיקו"ק ת' ל"ו יהי אור דא פסח). שבועות נגד יום ד' שהוא מדת נצח שמשה רבינו ע"ה מרכבה לה, ואז זמן מתן תורתינו שהורידה מן השמים, וביום ד' נתלו המאורות ועיקר האור היא התורה כמש"נ תורה אור. ואיתא (ב"ר פ"ג) ה"פ אורה

וכו' נגד ה' חומשי תורה. ר"ה נגד יום ב' עפמ"ש בתיקו' (ת' מ"א) יום תנינא כו' איהו ר"ה כו' והוא יום הדין נגד מדת גבורה נגד יצחק אבינו ע"ה. ויום הכפורים נגד יום ה' שהיא גם כן יום הדין כמ"ש (שבת קכט:) בשני ובחמישי שב"ד של מעלה ושל מטה שוין, וניתן לאהרן לכפר על בני ישראל אחת בשנה, שהוא מרכבה למדת הוד, דאהרן שושבינא מטרניתא וכמ"ש (בזח"ג נ"ג סע"ב) וע"ד הוא קאים לדכאה לכל אינון דעאלין לבי מטרניתא והוא שורש תורה שבעל פה כמש"נ והוא יהיה לך לפה ונאמר ותורה יבקשו מפיהו והתורה שבעל פה בא לתקן הרב כעס כמ"ש בגמרא (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' שנאמר כי ברב חכמה רב כעס, וז"ש וע"ד הוא קאים לדכאה, ויום הכפורים ניתן בו לוחות אחרונות (כמ"ש תענית ל:) ואיתא במדרש (שמות רבה פמ"ו) אל תצטער שבלוחות הראשונות לא היו אלא עשרת הדברות לבד ובלוחות אחרונות אני נותן לך שיהא בהם מדרש הלכות ואגדות הה"ד ויגד לך וגו' כי כפלים לתושי' והוא ניתן להם אז לתקן הרב כעס, ולכן נחשב יום הכפורים נגד יום ה' ומדת הוד שאהרן הכהן מרכבה לה, סוכות נחשב נגד יום ג' מדת ת"ת שיעקב אבינו ע"ה מרכבה למדה זו כמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו קג א') מאן דאיהו משורשא וגזעא קדישא דישראל ישבו בסכות כו' ויעקב נקרא שרשא וגזעא קדישא דישראל, ואף שגם אברהם ויצחק נקראו בשם ישראל (כמ"ש ב"ר ר"פ תולדות) היינו אחר שנולד יעקב ונקרא ישראל שאז נתברר כי ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק (כמ"ש נדרים לא.) דישמעאל ועזו לא נקראו זרעם אז גם הם נקראו בשם ישראל אבל לא קודם, ולכן סוכות נגד יעקב אבינו ע"ה מדת ת"ת שהוא מ' ג', ושמיני עצרת נגד יום ו' ומדת יסוד שהוא כנגד יוסף הצדיק והוא תשלומין דראשין ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ג י"ב ב') והאמת והשלום אהבו דאמת ושלום קשור דא בדא. והוא מ' יעקב ויוסף, ומ"מ היא רגל בפ"ע (כמ"ש ר"ה ד:) והוא קליטת קדושת חג הסוכות כמ"ש האר"י הק' זצ"ל שעצרת הוא קליטה, ויום השבת כלול מקדושת כל המועדות, ופסח זמן חרותינו ושבת איתא בגמרא (שבת קיח:) אלמלא משמרין ישראל ב' שבתות מיד נגאלין. ובירושלמי (פ"א דתענית) איתא שבת א' ונדרש ממש"נ בשובה ונחת תושעון וכ"כ במדרשים (שמות רבה פכ"ה ותהלים צה) וזוהר הקדוש (זה"ח ד' לז. ותיקו' ת' כא) והכל אחד דשתי שבתות היינו גם כן שיהיה שבת א' כהלכתו (כמש"נ כ"פ). וכן שבועות זמן מתן תורתינו ודכו"ע בשבת נתנה תורה (כמ"ש שבת פו.) וסוכות ושמיני עצרת זמן שמחתינו ואיתא (בספרי בהעלותך) וביום שמחתכם אלו השבתות שנקראו שמחתכם כמש"נ ישמחו במלכותך וכו', ור"ה נקרא יום הזכרון וכאן כ' וביום שמחתכם שנדרש על שבתות וסיום הפ' והיה לכם לזכון,

וכן כ' כי חק לישראל וגו' ודרשו מזה (ביצה טז.) שכל מזונותיו של אדם קצובין מר"ה ושבת גם כן איתא בזוהר הקדוש (ח"ב פח א) משום דההוא יומא וכו' וכל חד יהיב מזונא לתתא כל חד ביומי' מההוא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה כו' ויום הכפורים שהוא יום מחילה ובשבת כ' שומר שבת מחללו ונדרש בגמרא (שבת קיח:) מחול לו אפילו עוע"ז כדור אנוש מוחלין לו, ובו ניתן לוחות האחרונות שכוללין תורה שבעל פה, ושבת מ' מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א מז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה, ושמיני עצרת שהוא נגד מ' יסוד, ושבת ברזא דברית כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א נו א) שהוא מדת יסוד יוסף וזה וקדשתו מכל הזמנים שיום השבת כולל קדושת כל הזמנים. ועל ידי הקדושה שנתן השי"ת ליום השבת שכולל קדושת כל המועדים מזה היה כח לישראל להכניס קדושה לזמנים ומועדים, וזהו שהזכיר הכ' קדושת השבת קודם קדושת המועדים והוא תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים שאז זכו ישראל לקדושה ומזה מכניסין קדושה למועדות כמ"ש במדרש (שמות רבה פט"ו) כלי חול כשמתמלא מן הקודש מתקדשת עאכ"ו ישראל שהם קדושים ומקדשים את החודש וכו', וזה היה ביציאת מצרים שנצטוו ישראל החודש הזה לכם, לקדש את הר"ח והמועדות, וז"ש בזוהר הקדוש שושבינין לנטרא לי' ולאתחברא בהו, דשבת בת מתעטרא באבהן כמ"ש (זח"ב ר"ד א') קדושת ג' אבות, וכן מדת יוסף כמו שחשב בזוהר הקדוש (ח"ג בתוס' ס"ס ח') מוסף יום השבת נגד יוסף ונצח והוד שהם תורה שבכתב ותורה שבעל פה ושניהם בשבת כאמור, וזהו לאתחברא בהו ולנטרא לי' שהוא לשמור קדושת השבת שלא יתקלקל ח"ו. וזהו קריבו שושבינין הם קדושת המועדים שהו' אשפיזין מרכבה להם, עבידו תיקונין שכל א' יכניס קדושתו ליום השבת, לאפשא זינין דשבת נקרא מקרא קודש ואיתא במדרש (במדרש רבה פ"י) במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה וכו' וזהו לאפשא זינין הרבה מינים כמ"ש בסה"ק כדי להשלים ק' ברכות כמ"ש (מנחות מג:) [ונר' דצריך ז' מיני מאכל וזהו לאפשא זינין] ונונין עם רחשין פי' דגים גדולים וקטנים, והענין הוא עדמ"ש (שבת שם) במה מענגו כו' ודגים גדולים ומי שאין סיפק בידו דבר מועט אר"פ כסא דהרסנא שהוא דגים קטנים, והוא כמו שאמרנו שעיקר עונג שבת בדגים משום שאין בהם שום איסור חלב וג"ה ובעופות יש עכ"פ איסור דם ונבילה מה שאין כן בדגים, מכלל דבדגים אין בהם ערבוב טו"ר שלכל בהמה וחי' ועופות האכילה חוה מעה"ד טו"ר (כמ"ש דב"ר פי"ט) ולדגים לא נאמר שהאכילה שהיו אז בג"ע (כמשנ"ת במ"א) והזכיר דגים גדולים וקטנים עפמ"ש האר"י הק' במ"ש בגמרא (שבת קא:) ואר"ח לא בעניתי כו' ולא בעתרותי אכלי ירקא שהפי' כשהי' עני בדעת וכן

כשנעשה עשיר בדעת שאז היה יכול להוציא הנ"ק אף מבשר, וכן מי הוא עשיר מענגו בדגים גדולים שיכול להוציא הנ"ק מהם. וכשהוא עני בדעת שא"י להוציא הנ"ק מדגים גדולים עושה דבר מועט לכבוד שבת שהוא דגים קטנים וזהו ונונין עם רחשין:

## פרק ז

**בס**' יצירה חשוב כל דבר שבעולם יש לו מציאות בעולם שנה נפש, היינו במקום בזמן ובנפשות, והנה קדושת המקדש היא במקום. וקדושת השבת הוא בזמן, ובנפשות הם הכהנים שהם דוגמת קדושת השבת והמקדש, ואף על פי שגם ישראל נקראו קדושים כמו ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ונקרא גם כן ארץ הקדושה נגד ארץ העמים וכן ישראל נגד האומות והכהנים נבדלו להקדישם קודש קדשים כמו מקום המקדש שמקודש יותר, והנה בפ' זו מצינו כתוב חמשה פעמים בכהנים לשון קדושה. קדושים יהיו לאלקיהם, והיו קודש, כי קודש הוא לאלקיו. וקדשתו. קדוש יהיה לך. השלשה קדושות הראשונות הוא מצד השי"ת כמש"נ לאלוקיהם לאלקיו כמו השלשה קדושות שבשלש סעודות שבת שהם מרומזים בכ' קק"ק קדיש בשמי מרומא עלאה, קדיש על ארעא עובד גבורתי', קדיש לעלם ולעלמי עלמיא. קדיש על ארעא עובד גבורתי' מרמז על סעודת ליל שבת סעודת יצחק שמדתו היראה שהוא השתדלות האדם כמש"נ מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה והוא מדת הגבורה והיינו חקל תפוחין קדישין שנקראין נפשות ישראל שמצד השתדלות האדם שמכין עצמו בקדושה לקבל קדושת השבת כמ"ש (זח"א ה' א) שבת דמעלי שבתא דאיהי יראה וכו'. וקדיש בשמי מרומא עלאה היינו סעודת שחרית שנקראת עתיקא קדישא שהוא מרום ועליון למעלה מהשגת אדם כנגד אברהם אבינו, מרומא עלאה היינו שהקדושה הוא רק מצד השי"ת ובאברהם אבינו ע"ה נאמר אשר בחרת באברם ובבריאת עולם נאמר בהבראם באברהם, וקדיש לעלם ולעלמי עלמיא היינו סעודה שלישית שכנגד יעקב אבינו ע"ה מדת אמת שהוא הקביעות והקיום מקדושת השבת ושפת אמת תיכון לעד, וכן מרמזין השלושה קדושות הראשונות שכתוב בכהנים קדושים יהיו לאלקיהם היינו שהכהנים יעשו השתדלות מצדם לקדש עצמם שיהיו קדושים, והיו קודש היינו שיהיה בהם הקדושה בהויה בקבועות וקיום לעולם, כי קדוש הוא לאלקיו היינו שהקדושה שיש בהם הוא בשורש וזהו קדוש הוא היינו שהוא מצ"ע ושורשו, לאלקיו מצד השי"ת, ואחר כך כ' וקדשתו, קדוש יהיה לך, כמ"ש (יבמות פח:) וקדשתו שב"ד יקדשו אותו בע"כ, וקדוש יהיה לך שתנהג בו קדושה לפתוח ראשון (כמ"ש רש"י מתו"כ ובגמרא מוע"ק כח:). ואלו השני קדושות הם רק מצד קדושת ישראל כמש"נ ממנו יתד ממנו פינה ודרשו (שמות רבה פל"ג וגמרא

חולין נו:) ממנו כהניו ממנו מלכיו כו' היינו שכל הקדושות יש בישראל ורק שהכהנים נבחרו לעבוד עבודת הקודש שמקדושת ישראל נאצל קדושת הכהנים וכדברי רה"ק זצ"ל ששאל מדוע אין הכהנים מברכין בכל יום שעשאני כהן, והשיבותי הלוא גם ישראל אינם מברכין שעשאני ישראל רק שלא עשאני גוי ועבד וגם אין מברכין שעשאני איש רק שלא עשאני אשה (ועי' באו"ח סי' מ"ו בטו"ז ומג"א שם), והטעם שאין לברך שעשאני ישראל כי האדם עדיין הוא תחת הבחירה ובשם ישראל יכונה זה שבחור בטוב ומי יודע אם יכול לעמוד בבחירתו ולכן אינם מברכין רק שלא עשאני גוי ועבד ועכ"פ ניתן תחת הבחירה לבחור בטוב מחמת שאינו גוי ועבד, וכן שלא עשאני אשה ובבחירתו לקיים כל המצות שהאיש מצווה יתר על האשה וכן בכהן לא שייך לברך שעשאני כהן כי גם כן הבחירה בידו להכניס הקדושה בלבו וגם צריך שלא לחלל את כהונתו, ושלא עשאני ישראל בודאי ל"ש לברך דגם הם ישראל גם כן וח"ו לומר כן. והסכים לדברי שהוא תי' אמתי, והוא זצ"ל אמר שלדעתו כהנים אין בהם מעלה באמת דכל הקדושה שבהם מכח ישראל שמכניסין בהם קדושה והוסיף ואמר שזה הוא הפלוגתא בין התנאים במשנה (פ"ב דמדות מ"ו) ראשי פספסין מבדילין בין עזרת ישראל לעזרת כהנים היינו שלא היה מעלות בין עזרת ישראל לעזרת כהנים רק פספסין מבדילין ור' אליעזר בן יעקב אומר מעלה היתה וגבוה אמה, ומרומז דהת"ק סובר שאין לכהן שום מעלה על ישראל שקדושת הכהנים הוא מצד קדושת ישראל שקדושת הכהנים הוא מצד קדושת ישראל כמש"כ ממנו יתד ממנו פינה, וראב"י סובר שיש לכהנים צד קדושה יתירה על קדושת ישראל ולזה אמר שהיה שם מעלה אחת, וידוע דבכל הפלוגתות או"א דא"ח ושניהם אמת כי הצד מעלה יתירה שיש לכהנים הוא גם כן מצד קדושת ישראל, והנה השני קדושות שכתובים בפ' לבסוף שמרמזים לקדושת הכהנים שבא מצד קדושת ישראל וכמו דישראל מקדשי לשבת אף דהוא קדושה מהשי"ת במע"ב כן הם גם כן מקדשים לכהנים, והנה במה שמקדשים לשבת מצינו בדברות ראשונות נאמר זכור וגו' לקדשו ובדברות שניות שמור וגו' לקדשו ובזוהר הקדוש (ח"ב צב ב') מבואר דזכור ושמור הם ב' מדרגות ודזכור הוא אתר דלית תמן שכחה י"ל דע"כ נאמר בדברות הראשונות זכור דבשעת מתן תורה נקבע ד"ת בלבם (כמ"ש בשיר השירים פ' ישקני) וכן בשבת ע"י הזכירה בפה היה תיכף נקבע בלב קדושת השבת ולא צריך לשמירה כי זכור הוא לשבת ולא יעשה בו מלאכה כי קדושת השבת קביעה בו, ובדברות האחרונות כ' שמור כי לא היה הקביעות בלב כמו בדברות הראשונות ואז צריכים לשמירה כל יום השבת שלא ישכח ויעשה איזה מלאכה אסורה, ואלו השני קדושות שישראל מקדשים לכהנים

והראשונה וקדשתו הוא הכנסת הקדושה, ואחר כך כי קדוש הוא לך היינו הוא שכבר נקבע בלב שהוא כן ע"י מה שאתה הכנסת בו הקדושה, ולבסוף החמשה קדושות כ' כי קדוש אני ה' מקדשכם היינו שכל הקדושות שמצד ישראל מה שהיו יכולים לקדש את הכהנים ולהכניס קדושה בהם הוא על ידי כי קדוש אני ה' מקדשכם והיינו כמ"ש לענין המועדות דהוא על ידי שהם קדושים. ומה שישראל קדושים מבואר במדרש (תנחומא ר"פ קדושים) משל למלך ומטרונא אני מלך את מלכה כך אני קדוש אתם קדושים, וז"ש כי קדוש אני ה' ועל ידי זה אני מקדשכם ומכניס קדושה בכם ועל ידי זה אתם יכולים גם כן להכניס קדושה בכהנים מלבד קדושת הכהנים בעצמם שמצד השי"ת:

## פרק ח

**בקידוש** היום אומרים תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים, ובאמת רק המועדים נק' מקראי קודש וכמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו צד א) שבת לאו מקודש היא זמין וכו' ודאי קודש איקרי וכו' לאו זמין הוא כו' אבל גם בלשון הכ' דפתח במקראי קודש דמועדים והתחיל מיד אחר כך בשבת ואחר כך חזר לומר אלה מועדי וגו' ובשבת א' שבת שבתון מקרא קודש הנה קורא הכ' גם לשבת מקרא קודש והוא נגד דברי הזוהר הקדוש הנ"ל, אבל ענין מ"ש זמינן מקודש ובזוהר הקדוש (כ"פ) א' חכמתא עלאה קודש איקרי, היינו דהשם קודש הוא בכ"מ שיש התגלות שכינתו יתברך שמו כמש"נ למשה רבינו ע"ה המקום וגו' אדמת קודש הוא מפני שהיה שם התגלות שכינתו ית'. וכן במשכן ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם מחמת השראת השכינה נקרא מקדש, וכן בישראל כי כל העדה כלם קדושים מחמת כי בתוכם ה', והתגלות שכינתו ית"ש היינו שיש השגה והרגשה בכבוד אלקותו וזהו הקדושה הנקראת אור חכמה עלאה, דקודם המאמר יהי אור הוא מדת הכתר שהוא למעלה מהשגה ושכל אנושי ואז ישת חושך סתרו, ומהתחלת המא' יהי אור הוא המדה הראשונה שנק' חכמה עלאה כמ"ש (ב"ר פ"ג) עוטה אור כשלמה מלמד שנתעטף הקב"ה באורה והבריק את העולם כי המדות הם לבושין לעצמות הא"ס כמ"ש מלך בי' לבישין לבוש, והלבוש הא' שבא להתגלות דע"כ נאמר בו ויאמר היינו שכבר יש השגה להתגלות היא המא' יהי אור. ואמנם כשראה שאין הרשעים כדאים להשתמש בו גנזו לצדיקים לעת"ל (כמ"ש ב"ר פי"א) ואיתא בס' הבהיר לקח שביעי ושם לה במקומו היינו שלישראל מתגלה מאור זה בכל שבת, וכן איתא במדרש (ב"ר שם) כיו ששקעה חמה בע"ש התחילה האורה משמשת וכו' ואחר כך (שם) דברכו באורה משמע דכ"ה לדורות גם כן. וזהו דשבת איקרי קודש עצמו. וזה מ"ש נהורי' ישרי בה בסעודתא דעתיקא שממנו בא לבקיעות האור החכמה (וכמ"ש כ"פ) וזהו ויקדש אותו

דשבת והוא המתנה טובה שנתן לישראל כמש"נ כי אני ה' מקדשכם (שבת י:) הכל על ידי הארת אותו האור דיום א', וזה הרגשת הקדושה ונעשה קודש כי בשבת הקב"ה משפיע לישראל אור הקדושה שקביעא וקיימא. אבל אף שעיקר קדושת שבת הוא הקדושה דקביעא וקיימא מהשי"ת דהתגלות אור הגנוז כנ"ל. מ"מ ציוה השי"ת זכור וגו' לקדשו שהאדם צריך לקדשו בקה"י בפה שהוא מ"ע דאורייתא וכ"א (במדרש רבה עקב) במה מקדשו במאכל ומשתה כי השי"ת רוצה שיהיה הכל בבחירת אדם ועל ידי האתערותא דלתתא. וע"ש זה נקרא גם שבת מקרא קודש. ועיקר מקרא קודש דמועדות הוא מ"ש אשר תקראו אותם וכמ"ש דישראל מקדשו לזמנים. ועיקר קדושת המועדות גם כן מצד ישראל. פסח שיצאו ממצרים שבועות שקבלו את התורה, ר"ה שנידונים, יום הכפורים שתנכפרו עונות, סוכות כי בסוכות הושבתי וגו' ונק' גם כן חג האסיף ע"ש שמחתם באסיפת התבואה אז ועל כן נק' זמן שמחתינו, ועל כן קביעות הזמן גם כן תלוי בהם, ובזוהר הקדוש אמר דזמינן מקודש עלאה ומה דישראל מקדשין דגם הם נק' קודש והיינו כי מ"ש קודש ישראל וגו' ואנשי קודש וגו' כי עם קדוש וגו' שנק' קודש הוא מפני השראת השכינה בתוכם כנז"ל דזה נקרא קודש, ועיקר השם קודש להם הוא על ידי קדושת השבת דאני ה' מקדשכם כנ"ל וז"ש מקדש ישראל והזמנים שהשי"ת מקדש לישראל ועל ידי זה הם מקדשו לזמנים וכמ"ש (בשמות רבה ספט"ו) ללמוד מכלי חול דמכניסים בו קודם שנעשה קודש ע"ש וגם עיקר הקדושה הוא קדש במותר ודבר הרשות כמ"ש הרמב"ן (ר"פ קדושים) ועל ידי שהם קודש יכולים לעשות גם מיום חול קודש וע"כ כשהתחיל בפ' המועדות, ובזהר קרו להו שושבינין לשבת ומתקשרי ומתעטרו בה ע"ש כי עיקר הקדושה שלהם על ידי השבת שהוא הקודש עצמו והם זמינין ואשפוזין, כי האשפוזין הוא מזדמן לפי שעה ואז יש בו קדושה והרגשת האור ואחר כך מסתלק, מה שאין כן שבת הוא קודש עצמו וגם ירותא דקודש ר"ל שאין לו הפסק דעכ"א כאן על שבת ל' שבת שבתון, ופתח בל' תעשה מלאכה הלשון תעשה משמע שנעשה מאליו והוא (כמ"ש לעיל במ' ד') דכל מעשה קדושה המעשה נגמרת מאיליו (כמ"ש בזח"ב רכ"ב ב') וכל עבודתא דאיהי קידשא איהי אשתלימת מגרמה וכו' ועז"נ ששת ימים תעשה מלאכה דכפי הכנת האדם מצדו בששת ימי המעשה כן מקבל קדושת השבת, ומקדושת השבת נמשך קדושת המועדים כנז"ל. ועל כן נמסר קידוש החודש לב"ד הגדול דישראל שהם המשתדלים באורייי' ואצלם גם ימי החול כשבת דעוסקים רק בהכנת קדושה ואצלם הוא שבת שבתון ועל כן יכולים להכניס קדושה במועדים, ונקרא כאן השבת מקר"ק דרק על ידי זה שגם השבת תלה הקב"ה קדושתו בישראל שרוצה שיהיה

נקרא על שמם שהם המקדשים על ידי זה יכולים גם כן לקדש המועדים, ועכ"א בקידה"י הל' תחלה למקראי קודש שהוא התחלה שעל ידי זה נעשים כל המקראי קודש, ועל כן גם בכ' במועדים מתחיל בשבת, זכר ליציאת מצרים כמ"ש דקדושת השבת רצה השי"ת שהאדם יזמין הקדושה באתערותא דילי', והקדושה הוא התגלות האור יום א' מחכמה עלאה דע"כ קודש איקרי כנז"ל, ואור זה שנגנז איך אפשר ביד אדם להזמינו ולהמשיכו עז"א בקידה"י להזכיר יציאת מצרים דגם אז המשיכו הם את האור הזה כמ"ש ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה אף על פי שהיו בתכלית השיקוע בחושך דמצרים שהם ממש היפוך אותו האור אבל די בהתעוררות מועט כחודו של מחט:

## פרק ט

**אחר** פ' מועדות כ' פ' הנרות ופ' לחה"פ, וכבר הקשו בזוהר הקדוש (ק"ד סע"ב) על פ' הנרות שנסמכה לפ' מועדים, אך אחר שהזכיר פ' מועדים שיוכלו ישראל להזמין קדושה לזמנים, וכן השבת בא סמיך להם פ' הנרות דכ' בי' להעלות נר תמיד ופ' לחה"פ דכ' לפני ה' תמיד שיכולים באמת לזכות לקדושות אלו תמיד, והנה קדושת המועדים הוא זמינין מקודש כמ"ש בזוהר הקדוש (צד א) והיינו חכמה דאיקרו קודש ותורה שבכתב איקרי קודש עלאה ותורה שבעל פה קודש תתאה (וכמ"ש זח"ג רצז א) ות"ח דמשתדלין באוריי' דמיין לשבתות ויום טוב (כמ"ש זח"ג כט ב) והיינו שפנוים תמיד לתורה ועז"נ פ' הנרות, תורה אור, וגם שמן מרמז לחכמה כמ"ש בגמרא (מנחות פה:) ועז"נ ויקחו אליך שמן וגו' שאף שעיקר ההמשכה על ידי משה רבינו ע"ה שהוא שושבינא דמלכא ואהרן המדליק שהוא שושבינא דמטרניתא כמ"ש בזוהר הקדוש (גג ע"ב) מ"מ צריכין ישראל להשתדלות מצדם שאין זוכין רק ע"י מה שהם משתדלין באורייתא. וזה קדושת המועדים דבעינן לה' דלא נתנו רק לעסוק בתורה ולר"א או לה' או לכם ולר"י חלקהו חציו לה' וחציו לכם (כמ"ש פסחים סא:). וקדושת השבת שהוא שיהיה האכילה בקדושה כמ"ש בגמרא (שם) הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם דכ' וקראת לשבת עונג, והיינו שגם הנאת הגוף בקדושה, וזה ענין שלחן מלכים ולזה זכה שלמה המלך ע"ה שסעודתו נכתבה בד"ת לעולמי עד, ועז"א ואל תתאוה לשלחן מלכים וכו' ובודאי מי שהורגל בפת במלח וכו' לא יתאוה לשלחן מלכים. רק הפי' שיוכל לאכול אכילה בקדושה (וכמו שנת' במ"א) ועז"א ששלחנך גדול משלחנם, עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב סא ב) מזונא דחברייא כו' מאתר עלאה יקירא ואיקרי חכמה כו' הה"ד החכמה תחי' בעלי', וזה העסק הוא רק על ידי משה רבינו ע"ה שהוא שורש נשמות ישראל וכמ"ש בתיקונים (ת' יג) והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא, והיינו דיעקב אבינו

ע"ה הוליד כל גופי ישראל. ומשה רבינו ע"ה שורש נשמות כל ישראל שהוא נר ה' נשמת אדם הד"ת שכל א' מישראל שורשו אות או חלק מאות מד"ת, ומשה רבינו ע"ה כלל הד"ת. ועז"נ ולקחת סולת ואפית אותה וגו' שהכל על ידי משה רבינו ע"ה שהוא שורש הדעת, והי' רבן של דור המדבר שנקראו דור דעה (כמ"ש רות חקת) והוא הופיע בישראל שיזכו לאכילה בקדושה שהוא החכמה תחי' בעליה. ועל ידו יוכלו ישראל לזכות לב' הקדושות הללו תמיד, ומ"מ כ' על המנורה הטהורה וגו' וכן על שלחן הטהור וגו' והיינו שצריכין ישראל להכין הכלי קיבול שיהיה בטהרה, דטהרה מביאה לידי קדושה כמש"נ וטהרו וקדשו (כמ"ש ירושלמי שקלים פ"ג ה"ה) ואז יוכלו לזכות להקדושה, שהלחם מונח על השלחן כל ימי המעשה גם כן, וזה שבאו פרשיות אלו אחר פ' שבת ומועדים:

## פרק י

**והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש**. ודקדק רש"י במ"ש ואכלוהו לשון זכר וכ' דקאי על הלחם והיתה קאי על המנחה. והרמב"ן ז"ל כתב והיתה קאי על כל א' מהמערכות, ומ"מ קשה שפתח הכ' והיתה ל' נקבה וסיים ואכלוהו בל' זכר. ואם קאי על המנחה או על המערכה היה לו לסיים גם כן בלשון נקבה. ואחר כך מסיים כי קודש קדשים הוא לו כתיב הוא במלאפום גם כן לשון זכר, אך הענין כמו שמצינו בשבת בפ' תשא נאמר כי קודש היא לכם מחללי' וגו' כל העושה בה מלאכה וגו' הכל בל' נקבה, ובפ' ויקהל כ' כל העושה בו מלאכה וכן כ' ויקדשהו לשון זכר, והוא כמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו צב ב וח"ב צב א') זכור לדכורא ושמור לנוקדא והוא עפמ"ש בב"ר (פי"א) אמרה שבת כו' א"ל הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך כו' היניו דבור זכור את יום השבת לקדשו. וממ"ש כנסת ישראל בן זוגך משמע שהשבת מקבלת הקדושה מכנסת ישראל וישראל בן זוגה, ונקרא שבת ל' נקבה והיינו שישראל מכניסין קדושה לשבת. ומ"מ כ' לקדשו לשון זכר שאחר כך השבת נעשה בבחי' זכר ומשפיע קדושה לישראל. דישראל מכניסין קדושה לשבת במה מקדשו במאכל ובמשתה (כמ"ש במד"ר ר"פ עקב) ואחר כך מקבלין ישראל קדושה מאכילת השבת. ועדמ"ש בזוהר הקדוש (צג א) ונקדשתי בתוך בני ישראל בקדמיתא ולבתר אני ה' מקדשכם. שמקודם ממשיך האדם קדושה מתתא לעילא. ואחר כך מקבלים השפעה מעילא לתתא. וכן בשבת כ' לקדשו להכניס קדושה בשבת וכ' כי אני ה' מקדשכם לקבל קדושת שבת שהוא מהשי"ת, ובזוהר הקדוש (שם) באן אתר יקדש ב"נ גרמי' כו כד מטי ב"נ לשמא קדישא ה' צבאות כו' ואנן לא עבדינן הכי אלא לבתר ה"צ בלחידוי, ולבתר כד מטי ב"נ מלא כל הארץ כבודו כדין יכליל גרמי' כו', דכ' אני ה' מקדשכם, אנ"י שכינתא הוי"ה קוב"ה וקדמאי בה' צבאות כבר

ממשיכין הקדושה מלעילא לתתא ושם הוי"ה מקדשכם, ואנן לא עבדינן הכי כו' ה"צ בלחידוי שהוא ונקדשתי בתוך בני ישראל והמשכת הקדושה לתתא היא כשבא למדת כנסת ישראל שהוא מלא כה"כ ארץ מלכות וכבוד דלתתא, והשפעת הקדושה בחיבור אנ"י הוי"ה שהוא מלא כה"כ, ובשבת גם כן כ' אני ה' מקדשכם ויש גם כן ב' המדרגות בהמשכת הקדושה, ועז"א והיתה לאהרן ולבניו, שהקדושה להכניס בלחם הפנים יהיה לאהרן ולבניו וכד"ש (יומא לט:) מ' שנה ששימש שמעון הצדיק כו' ונשתלחה ברכה וכו' ובלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומתיר וכו' וכזית אין בו כדי שביעה כמ"ש (ברכות מט:) אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו כביצה, ומ"מ כהן שמגיעו כזית שבע ממנו וכן יש מותיר, והוא ע"י הקדושה שנתן שמעון הצדיק הכה"ג בלחה"פ, וקדושה הוא ברכה (כמ"ש בזוהר הקדוש שם) וכן כל הכהנים נתנו אז קדושה וברכה בלחה"פ ולפי הכנת הכהן האוכלו כן שרה הברכה במעיין יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותיר, וז"ש והיתה ל' נקבה שאז היה הלחה"פ מקבל הקדושה מאת הכהנים וזהו לאהרן הכה"ג ולבניו שהם כהנים שכלם יתנו קדושה בהלחם. ומ"מ אחר כך מקבלים הם קדושה מאכילת לחה"פ וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קנד ב) בגין ההוא לחם מזונא דהוו לקטו כהני אתברכו כל מזונא ומזונא דאכלי ושתאן דלא לקטרגא כו' מזונא דקא נפיק מגו שלחן מברך מזונא דכהני כו', היינו שהועיל להכהנים אכילת לחם הפנים לכל האכילות שאכלו תמיד שיהיו בקדושה, ומש"ה כ' אחר כך ואכלוהו לשון זכר שאז נעשה לחם הפנים המשפיע קדושה לכהנים, כי קודש קדשים הוא לו וגו' ל' זכר שהלחם משפיע קדושה להם, וז"ש בהפטרה והכהנים הלוים וגו' המה יבאו אל מקדשי והמה יקרבו אל שלחני לשרתני וגו' וכיון שכלל יבאו אל מקדשי לעבוד העבודות למה תו פרט יקרבו אל שלחני ולא פרט שאר עבודות הקטורת והטבת הנרות וכדומה, וכן אחר כך כתוב ואת תורתי ואת חקותי בכל מועדי ישמורו ואת שבתותי יקדשו למה פרט זאת אצלם שהם רבותיהן של ישראל כמש"נ ואת עמי יורו וגו' והלא כל ישראל מחויבים לקדש את השבת, אך הענין כמו שאמרנו שלהכהנים ניתן השבת שהם יכניסו קדושה לשבת. ועז"נ והמה יקרבו אל שלחני לשרתנו שהם יכניסו קדושה וברכה בלחם הפנים, וכן את שבתותי יקדשו שהם יכניסו קדושה להשבת גם כן, ושבת מקדשו גם כן במאכל ומשתה ושבת שמא דקוב"ה (כמ"ש בזח"ב פח ב) וכשהוא מענג השבת בסעודת שבת שנקרא סעודתא דמלכא שהם כמו לחם הפנים, ועיקרו בלחם הפנים שנקרא לחם אלקיהם דכהנים שלוחי דרחמנא ואכילתם מכפר כמו אכילת מזבח ונקרא לחם אלקיהם שאמר ונעשה רצונו, ואכילתינו בשבת גם כן סעודתא דמלכא שהוא כעין לחם הפנים

לחם אלקיהם ולזה מניחין י"ב חלות, ועיקר המצוה ניתן לכהנים בלחם הפנים והם יכולים להכניס קדושה גם בשבתות, שאכילת השבת של ישראל יהיה בקדושה, וכשם שהכהנים מקבלים הקדושה מאכילת לחם הפנים שהועיל להם לאכילת כל הימים שיהיה בקדושה כנז"ל, כן מועיל אכילת ישראל בשבת להכניס קדושה לכל אכילות ישראל תמיד שיהיה בקדושה וזהו את שבתותי יקדשו:

## פרק יא

**ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה' תמיד וגו'**. נקט ביום השבת ב"פ והוא דג' סעודות שבת נלמד מתלתא היום (כמ"ש שבת קיז:) ולחה"פ היה י"ב לחמים כנגד י"ב שבטי י"ק וכמו שיסד הפייטן שנים עשר אני יודע שנים עשר שבטיא והיינו דכ"מ שמזכיר מספר י"ב הוא למנין השבטים, והשבטים בהם הוזכר סעודת שבת ראשונה דכ' וטבוח טבח והכן ודרשו (בב"ר) ואין והכן אלא שבת, ומהס"ת היה אז מוכן לכל א' לחם א' והיה י"ב לחמים. וכנגדן י"ב לחה"פ. וזש"נ מאת בני ישראל ברית עולם והוא עדמ"ש (פירש"י בחקותי ובשמות רבה פי"ד) ברית ראשונים של השבטים, דגמירי דלא כלה שבטא (כמ"ש ב"ב קטו:) דהיינו ברית כלל ישראל שהוא לעולם כן כל שבט ושבט י"ל קדושה בפ"ע וזה לא יכלה לעולם וישאר תמיד הקדושה. דכ' איש אשר כברכתו ברך אותם ונדרש (במדרש רו"ת) שאחר כך כוללם והיינו שכל א' כלול מקדושת כל שבט ושבט, וכ"א יכול לקבל כל הי"ב קדושות וז"ש ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה', שהיו עורכין הלחם על השלחן בשבת בבוקר בזמן סעודתא דעתי"ק שנלמד מהיום השני והיה מונח בזמן ב' סעודות שבת עתי"ק וז"א, ואחר כך נשאר מונח עה"ש עד שיכנס השבת הבאה ויקדשו ישראל את השבת מצדם דהיינו סעודת הלילה שהוא דחק"ת נגד כנסת ישראל, וזה מאת בני ישראל ברית עולם, ונאכל ביום השבת הב' גם כן בזמן סעודתא דעתי"ק, וע"ז יסד האר"י ז"ל לבקש באותו הסעודה יגלה לן טעמי' דבתריסר נהמי', דאין הכוונה על גילוי הטעמים והסודות רק הכוונה הוא על הרגשת הטעם וחיות הקדושה שבהם, והנה איתא בגמרא (יומא עב:) ג' זירין וכו' של שלחן זכה דוד ונטלו דמרמז על כתר מלכות, הענין הוא כי שלחן מרמז על שפע מזונות לישראל, וגם לחה"פ בשלחן אשר לפני ה' היה ממשיך השפעה לכ"י, כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פח א) לסדר שלחן בשבת שלא יהיה בפתורא רקניא להמשיך על ידי זה ברכה לימי החול, וכן א' שלחן בצפון ומצפון זהב יאתה. וכמ"ש (ב"ב כה:) הרוצה להעשיר יצפין, והיינו שהמלך ישראל מפני גודל היראה שהיה צפון בקרבו המשיך על ידי זה לכ"י שפע מזונות. וכמ"ש בגמרא (ברכות ג:) ובדוד המלך ע"ה נכנסו חכמי ישראל אצלו וכו' עמך

ישראל צריכין פרנסה וכו', וכן בשלמה המלך ע"ה כ' ובני ישראל רבים וגו' אוכלים ושותים ושמחים וגו' כי המשיך להם שפע רב, כמש"נ אין כסף נחשב וגו', אך באמת מצינו דאין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה ושתיה (כמ"ש ברכות לב.) ולכן היה הענין הי"ב חלות מלחם הפנים שהכהנים ימשכו קדושה במזונות ישראל שלא ישלוט יצר הרע באכילה ושתיה שלהם, ובשבת נתנו הלחם הפנים על השלחן והיה מונח כל שיה"מ כדי להמשיך הקדושה על השיה"מ. והיה מונח עד שיעבור עליו סעודת הלילה דהוא סעודתא דחק"ת שהוא קדושת כנסת ישראל המקדשים לשבת:

**ונסמך** לפ' זו פ' המקלל ואיתא בפירש"י מתו"כ מפרשה שלמעלה יצא לגלג ואמר דרך המלך לאכול פת חמה שמא פת צוננת וכו' וצ"ב מה עלתה לו ללגלג ע"ז, ובזוהר הקדוש (קו א) נטיל ה' דשמא קדישא ולייט לאגנא על אימי' וכו' וה' בתראה היינו כנסת ישראל, והענין דבגמרא (יומא כא.) איתא נס גדול היה נעשה בלחם הפנים סילוקו כסידורו שנאמר לשום לחם חם ביום הלקחו והוא לא האמין בנס זה. והנה התוס' (מנחות כט. צו:) כ' דהגמ' אתי כמ"ש אפייתו דוחה שבת דלמ"ד אינו דוחה שבת לא היה חם בשעת סידורו גם כן, ובחגיגה (כה:) כ' התוס' לתרץ דלמ"ד שנאפית בע"ש נשאר בתנור לשמור חומו עד השבת בבוקר. אך מ"מ תיקשה בחל ב' יו"ט של ראש השנה קודם שאז נאפה ביום ד' ער"ה (כמ"ש מנחות ק:) וא"א לשמור חומו ג' מעל"ע אף בתנור, והפ' אומר לחם חום ויתכן שבאמת נעשה נס גם בסידורו שהיה חם. אך זה אינו רבותא שאז היה לצורך עיקר המצוה כמו כל הקרבנות שנקרא לחמי שאמר ונעשה רצונו. וכיון שהיה אז סעודתא דמלכא לא היה זה רבותא יותר מכל העשרה נסים שנעשו בבית המקדש. אך מה שנשאר חומו לשבת הבאה שאז לא עשו ישראל שום פעולה ומצוה רק היה מונח מעצמו כל שיה"מ עד שיתקדש השבת הבאה ויהיה סעודתא דחק"ת כנז"ל ומ"מ היה חם בסילוקו כסידורו ווה הנס היה מצד קדושות כנסת ישראל, וז"ש בגמרא שמגביהין אותו לעולי רגלים וא"ל ראו חבתכם לפני המקום שסילוקו כסידורו ולמה הוזכר נס זה בפרט ולמה לא הראו להם הנס שנעשה בנר מערבי שממנה היה מדליק ובה הי' מסיים ועז"א (שבת כב:) עדות הוא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, אך בזה י"ל דאפשר ימצא מי שאין מאמין שנותן בו שמן כמדת חברותי' מה שאין כן בשלחן שהיו מגביהין להראותם שזהו הלחם המתחלק, ואחר זה ראוהו בידי הכהנים שהוא לחם חם כסידורו, אבל הנס שהיו עומדין צפופין ומשתחוין רוחים (כמ"ש יומא שם) וזה היה יודע כל אחד בעצמו וטפי הו"ל להזכיר נס זה ראו חבתכם כו', אלא שמהנסים שנעשו במקדש לא אמרו להם, ועיקר הנס שהזכירו בלחם הפנים ראו חבתכם שהיה חם אף

בשבת הבא שהיה מונח כל שיה"מ עד שיעבור עליו כניסת השבת סעוד' דחק"ת קדושת ישראל והנס שנעשה בו מורה על קדושת ישראל, וזהו ראו חבתכם לפני המקום, וגם הטומאה שהיה בהשלחן בסיבת הגבהה להראותו לעולי רגלים (כמ"ש בגמרא חגיגה שם) הוא גם כן ע"ד ששמעתי מהמעשה שהיה אצל רה"ק הרבי מלובלין זצוק"ל שנתנו לו לקידוש ע"פ טעות צלוחית מי דבש וכשהסתכל בכוס אמר שהוא כשר אבל אינו רואה בו הבהירות של כשר וע"כ לא רצה לקדש עליו ועז"א רבה"ק זצ"ל כי בדבר שנמצא גם ההיפוך מהקדושה באותו דבר יש בהירות הקדושה, ובדבר שאין בו ההיפוך אין בו גם בהירות ההכשר וכמ"ש (ידים פ"ד מ"ו) שהשיבו לצדוקי עצמות חמור טהורים ועצמות יוחנן כה"ג טמאים. ולפי חבתן הוא טומאתן וע"כ גם בזה שעל ידי הגבהת השלחן היה השלחן מקבל טומאה זה בעצמו גם כן מראה חבתן דבאומות ליכא טומאת זיבה ונגעים והכל רק בישראל לפי חובתן ולכך כאן נקרא שלחן הטהור מכלל וכו', והנה המגדף לא האמין בקדושת כנסת ישראל שהוא נולד ממצרי שבא על אמו דקא שדי בה זוהמא כמ"ש (יבמות קג:) והוא נולד מאותו זוהמא כמ"ש בזוהר הקדוש (קה סוע"ב) כל מאן מזוהמא דזרעא כו' זוהמא דחולקא בישא דאית בי' דלית לי' חולקא בכללא דישראל. ועל ידי זה כפר בקדושת ישראל, ואמר מה נ"מ שנולד ממצרי כיון ששומר התורה הרי הוא כישראל, וזה שכפר בהנס שנעשה בלחם הפנים בסילוקו שמורה על קדושת כנסת ישראל ופמ"ש ראו חבתכם לפני המקום וכנז"ל, וז"ש בזוהר הקדוש נטיל ה' דשמא קדישא ולייט שכפר בקדושת כנסת ישראל שהוא ה' אחרונה משם הק' וז"ש לאגנא על אימי', ובשבת מניחין י"ב לחם לזכר לחה"פ שכל א' מישראל יכול לקבל מקדושת כל הי"ב שבטים:

## פרק יב

**מפטירין והכהנים הלוים**. שמדבר מקדושת הכהנים ואחר כך כ' ואת עמי יורו וגו' עדש"נ יורו משפטיך ליעקב וגו' ואחר כך ואת תורתי ואת חקתי בכל מועדי ישמרו ואת שבתותי יקדשו. וצ"ב מה טיבו לקדושת הכהנים וזה שייך לכל ישראל, גם לשון יקדשו קשה להבין דלשון ישמרו יתכן על שמירה ממלאכה האסורה והיה יתכן שבתותי ישמרו, ופי' המפורשים דקאי על חיוב הקרבנות דשייך לכהנים אבל מ"מ צ"ב לשון יקדשו דהשבת אינו מתקדש על ידי הקרבנות אדרבה השבת מקדש לקרבנות וכמ"ש (זבחים צא.) אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי דנקראו התמידין והמוספין דשבת מקודש על ידי השבת וכן מוכח ממ"ש רש"י בטעמא דמיקרי של ר"ח מקודש יותר משבת משום דאיקרי מועד, וכבר אמרנו בהמכוון מפני שישראל מקדשי לי' ומצד

ישראל קדוש יותר (ונת' חנוכה מ' כ"ה) אבל למה לא פירש"י מטעם שקרבנות ר"ח מרובין משל שבת, וע"כ דאין המועד מקודש על ידי הקרבנות שיהיה מעלה בריבוי קרבנות רק אדרבה השבת והמועד מקדשין להקרבנות וא"כ אינו מובן לשון ואת שבתותי יקדשו. ואם על קדושת השבת בסתם הא כל ישראל נצטוו זכור ושמור לקדשו. והיה אפשר לפ' עדמ"ש במכילתא (והובא ברש"י משפטים) וביום השביעי תשבות אף בשנה השביעית לא תעקר שבת בראשית ממקומה וכו', והיינו דכל עיקר השבת שיהיו פנוים לתורה ולעבודה ובשמיטה כל השנה שפנוים ממלאכה שעיקר מלאכתם היה בשדה והו"א שפטורין משבת קמ"ל, וכן סד"א בכהנים שפרנסתם ממתנות כהונה ואין להם חלק ונחלה בארץ ופנוים לתורה יהיו פטורים משבת קמ"ל ואת שבתותי יקדשו, אבל גם לפ"ז לא נתיישב עוד הלשון יקדשו והיה יתכן יותר לשון ישמרו, אך הענין הוא כמש"נ ואת עמי יורו וגו' שהם היו פנוים לתורה והיו רבותיהן של ישראל נצטוו בזה שיראו שיקבע הד"ת בלב ישראל וזה יוכלו לזכות על ידי קדושת מועד ושבת, כמ"ש במוצאי שבתות וימים טובים אתה חוננתנו למדע תורתיך והיינו בשבתות ויו"ט דלא נתנו שבתות ויו"ט אלא לעסוק בהן בד"ת (כמ"ש בירושלמי פט"ו דשבת ה"ג) ואז זוכין לבחי' הדעת על ידי חיבור חו"ב שהם קודש עלאה, ותלמדינו לעשות חוקי רצונך שיחקקו בלב שירצו להיות תמיד פנוים רק לתורה עושי רצונו ש"מ. ועז"נ ואת תורתי ואת חקותי בכל מועדי ישמרו עדמש"נ במכילתא שמור לאחריו, שיוחקק הד"ת בלב במועדים ויזכו לבחי' הדעת וכמש"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת, דעת דייקא. ואז תורה יבקשו מפיהו שיוקבעו הד"ת שיקבלו ממנו. ואת שבתותי יקדשו שיזכו לשבתות ה' לב' קדושות של שבת עפמ"ש במ"ש בגמרא (שבת קיח:) שעל ידי שמירת ב' שבתות מיד נגאלין. ובירושלמי (פ"א דתענית) וזוהר הקדוש (* ת' כא וזה"ח יתרו) ומדרש (שמות רבה בשלח ושוחר טוב תהלים צה) איתא שעל ידי שמירת שבת א' מיד נגאלין. ואמרנו שהמכוון על ידי שמירת השבת כשזוכה לקדושת שבת עלאה מיד נגאלין. ומי שזוכה לזה בשבת א' מיד נגאל, אך על הרוב צריך, לזה ב' שבתות. שהשבת א' יכניס קדושה לימי המעשה, ואחר כך יועיל קדושת ימי המעשה לשבת הב' שיזכה לבחי' שבת עלאה (כמשנ"ת כ"פ) ות"ח שזוכין בחול גם כן לקדושת ותוספת נשמה שזוכה ע"ה בשבת (כמ"ש בזח"ג קכ"ד סע"ב) להם השבת רק להתענג על ה' להשיג השגות גבוהות והם זוכין לשבתותי שהם ב' שבתות ה', וכמש"נ ושמור בני ישראל את השבת לאחריו להכניס קדושה לשיה"מ לעשות את השבת לזכות לשבת עלאה וכמ"ש בתיקו"ז (ת' מ"ח) ואתפני יצר הרע מתמן, וע"ז אה"כ שהכהנים שהם פנוים תמיד לתורה להם

נא' ואת שבתותי יקדשו שיוכלו להכניס קדושה בשבתות של כל ישראל, שע"י קדושת הכהנים בשבתות שלהם שפנוים בששת ימי המעשה לד"ת זוכין ומזכין את כל ישראל לסייעתא להם לזכות גם כן לשבת עלאה למיעבד דירה לון בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מתמן:

## פרק יג

**לבר נטלין ולא עאלין הנך כלבין דחציפין**. קליפת עמלק נקרא כלב כמ"ש (בזח"ב סה א) שהוא כלב נובח מקטרג על ישראל ועז"נ אשר קרך בדרך שבא דרך מקרה שכל הגליות בא בהשגחה מהשי"ת במשפט גלות מצרים גילה הקב"ה לאברהם אבינו מקודם. וכן גלות אשור אף שנטמעו עשרת השבטים. מ"מ כתיב אשור שבט אפי, מה שאין כן עמלק הוא בא מעצמו ומקטרג על ישראל, והשי"ת אוהב משפט. ורוצה שיסיר השי"ת השגחתו מן ישראל ויניח אותם למקרה כמ"ש המשל במדרש הריני משליכן ויבא הכלב, וזהו אשר קרך. וז"ש (בפסיקתא לפ' זכור) לא' שנכנס בלילה כו' וכשהיה השומר מבקש להזכיר לאותו אוהבו שבא לגנוב היה א"ל זכור איך פשרתי ממך את הכלב כך היה צ"ל זכרו מה עשיתם ברפידים כו' ואמר להם זכור אשר עשה לך עמלק, וצ"ב למה לא הזכיר להם את החטא והלא חטא העגל קשה הימנו ומ"מ כתיב זכור וגו' את אשר הקצפת וגו'. אך באמת ברפידים לא היה כלל חטא שהיו ראוים לעונש, וכמ"ש (בזח"ב ס"ד ב) מ"ש היש ה' בקרבנו אם אין בעו למנדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין ובין זעיר אפין כו' א"ה אמאי אתענשו אלא על דעבידו פרודא ועבודא בנסיונא כו' ולא היו ראוים לעונש רק מפני שעמלק כלב נובח וקטרג עליהם הסיר השי"ת השגחתו מהם דכ' כי אני ה' אוהב משפט ועל ידי זה בא העונש וזה נקרא מקרה, וכן בהמן שאמרו במדרש (אסתר) בן בנו של קרהו בא עליכם, שהוא גם כן היה כלב נובח ומקטרג, שבאמת לא היה עליהם חטא מפורש, דמה שהשתחוו לצלם לא היו מחויבים למסור נפשם (כמ"ש בסנהדרין סא:) וכן מה שנהנו מסעודתו לא היה חטא מפורש שהרי אדרבה בסעודה זו נתברר קדושת ישראל ביום השבת כמ"ש בגמרא (מגילה יב:) רק דהמן היה מקטרג וקלי עמלק הוא מעורר שורש קליפת הנחש שהכניס הנאת עצמו, וקטרוג עמלק שזורק מילותיהם כלפי מעלה (כמ"ש תנחומא תצא) והיינו שגם ישראל אינו מכוין לקדושה ומפני זה בא העונש, וזה גם כן מקרה בן בנו של קרהו קליפת כלב, וכן מצינו ביעקב אבינו ע"ה כשאמר לבניו לא רד* בני עמכם וגו' וקראהו אסון בדרך וגו' ואיתא (בב"ר פצ"א) הא בבית לא מוכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה, והיינו כשצריך להצלה אז על ידי הקטרוג אינו ניצול, וזה נקרא מקרה אך מכל מקום הוא בא על חטא כמ"ש

(שבת לב:) אבב חוטרא מילי ואבי דרי חושבנא, רק שמהחטא בלבד לא היה ראוי לעונש רק כשהוא במקום סכנה והשטן מקטרג אינו ניצול, ומש"ה נאמר שם קראה"ו בא' וה', דמקרא בא' מורה על אלופו של עולם (וכמו שנת' במא' ג') והיינו שבא מהשי"ת רק שעל ידי הקטרוג מסיר השי"ת השגחתו ונמסר למקרה, מה שאין כן כשסיפר יהודא הדברים ליוסף אז לא היה כלל שעת סכנה שידע שבנימין לא עשה דבר רק בעלילה באו עליו מש"ה אמר וקרהו אסור ב"ה בלא אל"ף שהוא מקרה ועלילה בלבד, וקלי' עמלק שהוא כלב נובח ומקטרג אף במקום שאין סכנה ואף במקום שאין עליהם משפט רק הוא מקטרג ומעורר דינין על ישראל, וזהו שורש הקליפות כמש"נ ראשית גוים עמלק והוא פנימיות מקלי' שור וחמור כמ"ש בזוהר הקדוש (שם). ולהנצל מזה כ' והיה בהניח ה"א לך מכל אויבך מסביב בארץ אשר ה"א נותן לך שצריך ב' תנאים בהניח. ובארץ, ושבת נדרש (בזח"ב פט א) ביום הניח ה' לך מעצבך וגו' על יום השבת שהשי"ת נותן נייחא בלב ישראל אף כשהוא עוד בעבודה קשה שיודע שהוא רק מהשי"ת ואף בגלות וכמש"נ ושמתי כסאי בעולם, והשי"ת המנהיג בעצמו ואין כאן שעבוד בלעוד, וכן בשבת ישראל כמו בארץ וכמ"ש הפורס סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים וכמ"ש בתשו' הגאונים ממדרש דמשו"ה אין אומרים בשבת שומר עמו ישראל לעד, דכשהמלך במדינתו אין צריך שמירה והיינו שבשבת נקרא ישראל בארץ, ובפרט בסעודה ג' שהוא כנגד קדושת יעקב אבינו שנאמר לו ופרצת ימה וקדמה וגו' והיינו שבכ"מ ילך עמו קדושת ארץ ישראל ומשו"ה אומרים בסעודה זו לבר נטלין וכו' הנך כלבין דחציפין, שבסעודה זו יכולים לזכות לתקן למחות קלי' זו כשירצה ישראל מצדו כמ"ש (בתנחומא תצא) אתם מזכירין שמו מלמטה ואני מוחק שמו מלמעלה, ומש"ה אומרים בתפלה זו שהוא גם כן נגד יעקב אבינו ע"ה אתה אחד ושמך א' ומי כעמך ישראל גוי אחד. עפמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו צ"ג ב') תינח קוב"ה בכנסת ישראל דאקרי א' ישראל לתתא וכו' בירושלים דלתתא יקרון ישראל אחד מנ"ל מדכ' גוי אחד בארץ וכו'. וכן זיווג קובה"ו הוא רק מדכ' גוי אחד בארץ וכו'. וכן זיווג קובה"ו הוא רק עד דיתדון מלכותא דעשו וכמ"ש (בזח"ג עב ב) הה"ד ועלו מושיעים וגו' ולבתר והיתה לה' המלוכה. ולבתר דיזדווגן כחדא מה כ' והיה ה' למלך על כל הארץ וגו' ה' אחד ושמו אחד, ומשו"ה אומרים בתפלה זו שהיא כנגד יעקב אבינו ע"ה אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ:

## פרק יד

**ה' רועי לא אחסר וגו'**. דוד המלך ע"ה היה מרכבה למדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, ונקרא רבן של בעל רוה"ק כמ"ש האריז"ל. וכן איתא (בסנהדרין צג:) וה'

עמו שהלכה כמותו בכ"מ, ובזוהר הקדוש (פ' זו צח סע"א) מסטרא דאילנא טו"ר איסור והיתר, ואיתא בזוהר הקדוש (לעיל צ א) טרף נתן ליראיו מהו טרף טרף ממש דאיהו כשמוציאין הנ"ק מהקליפה הוא טרף ממש, גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע וגו' רע נקרא פגם הברית כמ"ש בזוהר הקדוש (שם) מדכ' לא יגורך רע, וכן נדרש פסוק זה בגמרא (נדה יג:) ודוד המלך ע"ה היה עליו טענות פגם זה, והנה כ"ז אותיות הם כל אותיות התורה וכשהם כלולים מעשר היא גימ' ע"ר והכ"ז אותיות דעה"ח שהוא רק טוב. ויש מסטרא דמה"ד טו"ר ושם יכול יצר הרע לפתות את האדם שמכוון לטובה וזהו בגימ' ר"ע. ועז"א לא אירע רע שהיה בטוח שלא היה מסטרא דרע רק מהטוב, כי אתה עמדי עדמ"ש וה' עמו שהלכה כמותו. וכמ"ש (סנהדרין קז.) ראויה היתה ב"ש לדוד מו' ימי בראשית, וכן כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה (כמ"ש שבת נו.) וזהו כי אתה עמדי שלא עבר מורא השי"ת מלנגד עיניו, ולא עלה על דעתו שהעושה חטא. ומ"מ כשאמר לו הנביא אתה האיש וראה שתלה בו החטא אמר שבטך וגו' וכמש"נ לדוד שפטני ה' ודרשו ע"ז במדרש (תהלים מז' כ"ו) הרביעי אמר להם הרציעה תלוי' הכינו בה זה דוד שנאמר לדוד שפטני ה'. ואמר כי אני בתומי הלכתי שעשיתי בתם לבב שלא ידעתי שהוא חטא. וזה ומשענתך. שבטחון נקרא משענת כמש"נ על מצרים שבטחו בו משענת קנה רצוץ, המה ינחמוני. ובגמרא (שבת קכז:) מעשה בחסיד אחד וכו' שמא מפני טורח הדריך אירע קרי לרבי א"ל העבודה כך היה, וכ' רש"י ע"ז וכל היכי דאמרינן מעשה בחסיד אחד או ר"י בן בבא או ר"י ב"ר אלעאי והוא מגמ' (ב"ק קג:) ולמה לא פירש"י כן מקודם במס' ברכות יח: לב:) דאיתא שם גם כן מעשה בחסיד אחד. אך בכאן הביא רש"י זה לחזק נשברי לב אם ח"ו יארע זה שהרי מצינו זה בחסיד א' שהוא או ריב"ב או ריבר"א ואיתא בגמרא (סנהדרין כ.) שקר החן זה דורו של משה ויהושע. והבל היופי זה דורו של חזקי', יראת ה' היא תתהלל זה דורו של ר' יהודא בן אלעאי כו' ומ"מ נכתב בגמרא שכך היה מעשה. וכן דוד המלך ע"ה שנכתב עליו פגם זה שח"ו תעה בדרך בענין זה אמר ה' רועי, שהיה מרכבה למדת מלכות ועל ידי זה זוכה לאכילה בקדושה, שזה ענין שלחן מלכים וזר של שלחן (כמ"ש יומא עב:) שזכה דוד ונטלו, והיינו שהיה אכילתו בקדושה ואדרבה הוא טרף ממש כמו שלמה המלך ע"ה שנכתב סעודתו בד"ת (ונת' במ"א) ועל ידי זה ממילא לא אחסר, גם כי אלך וגו' אתה עמדי שהלכה כמותו, ולא עבר מורא השי"ת מלנגד עיניו שבטך ומשענתך המה ינחמוני, וכמ"ש האר"י הק' זצ"ל דלפעמים שולח השי"ת ענין כזה לצדיק שצריך פדיון, וכן אמר דוד המלך ע"ה בה' בטחתי לא אמעד, וכן שבת ברזא דברית כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א

נו א) ובפרט בשבתות אלו דימי הספירה שהם כדי לטהרנו מקלי' וכו' והעיקר בהם בימי השבתות וכן אכילת שבת ענ"ג ר"ת עדן נהר גן שהאכילה בקדושה הוא מסוגל דייקא לפגם הברית ולכן אומרים מזמור זה בשבת בכל הסעודות:

## ל"ג בעומר

### פרק א

**יום** זה נקרא הלולא דרשב"י מפני שבו ביום נסתלק. אף שמצינו שקבעו תענית ביום מיתת צדיקים כמו בז' אדר פטירת משה רבינו ע"ה, וכן ר"ח אב דאף שהוא ר"ח מותר להתענות בו מפני שהוא יום פטירת אהרן הכהן (כדאיתא במג"ת וטוש"ע או"ח סי' תק"פ) ולמה בפטירת רשב"י עשו יום טוב, אך מה שקבעו תענית ביום מיתת צדיקים דוקא בצדיקים שהיו משורש תורה שבכתב, ומה שמצינו תענית צדיקים במיתת הרוגי מלכות, הוא מפני שנהרגו ולא מתו על מטתן. ומשה רבינו ע"ה היה שורש תורה שבכתב. ור"ע היה שורש תורה שבעל פה (כדאיתא בכתבי האריז"ל) ואיתא במדרש (במדרש רבה פ' י"ד) ובעלי אסיפות אימתי הם נטיעים ד"ת באדם בזמן שבעליהם נאספין מהם כ"ז שרבו קיים כו' וביום שנסתלק אז נקבעו הד"ת בלבב ישראל תלמודיו, ורשב"י היה תלמוד ר"ע ואמר (גיטין סז.) שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של ר"ע. והיינו שורש למודי ר"ע. והיה זה בל"ג בעומר בספירת הוד שבהוד. דהוד הוא מדת אהרן הכהן. דז' רועים נגד ז' מדות (כמו שחשב בזה"ח תולדות) והוא היה גם כן שורש תורה שבעל פה. דמשה רבינו ע"ה היה שורש תורה שבכתב. ואהרן שורש תורה שבעל פה כמש"נ כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו. וכמש"נ והוא יהיה לך לפה. וספירת הוד שבהוד הוא שורש תורה שבעל פה כמו תרומות מתרומות מדותיו של ר"ע, וביום הסתלקותו נקרא הילולא דרשב"י דכל ישראל שבדורו קבלו ונקבע בלבם אז הד"ת שלו, כמ"ש במדרש בזמן שבעליהם נאספין מהם. ובי"ד באייר פסח שני מתחיל ספירת הוד, דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג קנ"ב ב) פסח ראשון מימינא פסח שני משמאלא וכו' ובימינא דתמן תורה שבכתב כו', ואחר כך בל"ג בעומר שהיא הוד שבהוד הוא שורש מדת אהרן שהוא אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ובר"ע שהיה שורש תורה שבעל פה שהיה דורש כתרי אותיות (כדאיתא מנחות כט:) ואיתא במדרש (ת' חוקת ח') דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחביריו, וכל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחביריו, והיינו כתר דדרשו בגמרא (מגילה טז:) יקר אלו תפילין שבראש שהם למעלה כמו כתר. ולא יכלו לקבוע יום הלולא ביום פטירת ר"ע מפני שנהרג. ועל זה אמרו (מנחות שם) כך עלה

במחשבה לפני דהיינו שהיה משורש מחשבה, והיה נקרא עקיבא בן יוסף שהיה כמו משיח בן יוסף דאיתא בגמרא (סוכה נב.) שיהרג, ומהס"ת היה נצרך להיות כן לטובת ישראל, וכן היה נצרך בר"ע, ולכן קבעו ההלולא ביום פטירת רשב"י שהיה בו תרומות מתרומות מדותיו של ר"ע, ומהס"ת נולד רשב"י גם כן ביום זה כמו שהוכיחו בגמרא (קידושין לח.) ומנין שבז' באדר נולד משה כו' שהקב"ה יושב וממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום וכו' ולכן ביום זה ירדה נפש זה שהיה שורש תורה שבעל פה ולכן איתא בירושלמי (פ"א דסנהדרין) דא"ל ר"ע לרשב"י דייך שאני ובוראך מכירין כחך, שלא היה שום אדם מכיר כחו רק הקב"ה ור"ע שהיה שורש תורה שבעל פה, ובכל שנה כשבא יום זה יכול כל אדם לזכות לפי כחו להשיג קביעת הד"ת שירד ביום זה בתורה שבעל פה ולכן קבעוהו למועד:

## פרק ב

**תדב"א** כל השונה הלכות בכל יום וכו', זה אין לו שום שייכות להענין רק לסיים באגדה ולמה בחרו באגדה זו, אך הענין הוא דעיקר תורה שבעל פה בא לתקן הפגם הראשון, וכענין שאמרו (בנדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא נתן להם אלא ה' חומשי תורה וס' יהושע בלבד וכו' כי ברב חכמה רב כעס, והיינו דעל ידי הרב כעס הוצרכו לרב חכמה להמתיקו, ולכן סיום סדרי המשניות הוא בטהרות שעל ידי התורה שבעל פה יזכו להטהר מטמאת זוהמת הנחש, ותלמוד בבלי נסתיים במס' נדה, ואומרים וסליקא לה מס' נדה, שעל ידי הלימוד יסולק טומאת הנדה, שזה בא אחר החטא מקללת הרבה ארבה עצבונך (כמ"ש עירובין ק: ובמ"ת ר"פ נח) תשפוך דמה ותשמור נדותה שיתכפר לה הדם ששפכה, והיינו שיתוקן הפגם ע"י תורה שבעל פה. והתחלת המשניות הוא בברכות, שבברכתו הוא מכיר שהכל מהשי"ת, ואף תפלה בכלל ברכות, והתחיל בק"ש שהוא קבלת עול מלכות שמים, שעל ידי האהבה והיראה שידע שהשי"ת מלך מלכי המלכים הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה (כמ"ש ברמ"א) ועל ידי זה יתוקן פגם זוהמת הנחש. ובגמרא (ב"ב ח.) גם כי יתנו בגויים עתה אקבצם וכו' אי תנו כלהו עתה אקבצם ואם מעט מהם יחולו ממשא מלך ושרים, ושם מיירו בת"ח שתורתן אומנתן דאז המעט מהם פטורים ממסים, ומסיים התלמוד כל השונה הלכות בכל יום, שאין סיפוק בידו ללמוד תמיד וקובע עצמו עכ"פ לשנות הלכות בכל יום הוא גם כן בן עולם הבא והוא עדמ"ש (חגיגה ה:) ואותי יום יום ידרושון כו' כל העוסק בתורה אפילו יום א' בשנה מעה"כ כאלו עסק כל השנה כולה, ובודאי אין הפירוש במי שסיפק בידו ללמוד יותר ואינו לומד רק יום א' בשנה, רק דמיירי במי שאין סיפוק בידו כמו ר'

אדי שהיה רחוק מבית המדרש מהלך ג' חדשים, ולא היה יכול ללמוד בביתו שאז לא היה התורה שבעל פה בכתובים, והיה מוכרח ללמוד מפי הרב בבית המדרש, ומהסת' לא היה יכול לעקור דירתו לשם, והיה מוכרח לילך ג' חדשים לבית המדרש וחזרה, ולא היה יכול ללמוד רק יום א' ועליו דרש ר' יוחנן דמעלה עליו הכתוב כאלו עסק כל השנה כולה, וכן כאן מי שהוא אנוס וא"י ללמוד תמיד כשהוא עכ"פ שונה הלכות בכל יום הוא גם כן בן עולם הבא, וע"ז דרשו שנאמר הליכות עולם לו א"ת הליכות אלא הלכות, ואין פי' אל תקרא שמגיה הפסוק, רק שפי' הלכות היא גם כן מלשון הליכות לידע דרכי ה' וללכת בה, ולכן סיים בזה התלמוד שזה גם כן בכלל דתנו. רק דאי תנו כלהו עתה אקבצם ויתוקן כל הפגם. ובכל פעם שמסיימין אומרים וסליקא לה מס' נדה, שנסתלק הטמאה מעט ותיכף אחר כך מתחילין עוד הפעם ברכות לקבל עול מלכות שמים עד שיתוקן הכל ובכלל המשניות סיימו בסדר טהרות והקדימו קדשים אף דטהרה מביאה לידי קדושה (כמ"ש ע"ז כ:) ומייתי בירושלמי (ספ"ק דשקלים) מקרא וטהרו וקדשו, היינו מצד האדם כשרוצה לבוא לידי קדושה צריך מקודם לטהר א"ע מכל ענייני התאות. אבל מצד השי"ת כשנותן טהרה לתקן כל הטמאה שבא מזוהמת הנחש הוא בא באחרונה. שעל ידי שמופיע בו הקדושה נתבטל אצלו כל ענייני הטמאה ובא לידי טהרה:

## פרק ג

**תדב"א** וכו' אין לי שום שייכות לענין הסיום וגם צריך להבין אומרים מובטח לו שהוא בן עולם הבא הא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא חוץ מהנחשבים בפ' חלק, וכן יש לדקדק במ"ש (ברכות ד:) איזהו בן עולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה וכו' וכל האומר תהלה לדוד מובטח לו שהוא בן עולם הבא, וכן יש לדקדק במ"ש בגמרא (תענית כב.) דא"ל איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי וכו' ובודאי לא שאלו על שוק של עכו"ם, ולמה שאלו הא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ולמה בחר דוקא בהנהו. עד ששאל לי' מה עובדך. וכהא"ג הקשו תוס' (כתובות קג:) על מ"ש מזומן לחיי עולם הבא ותירצו דכל היכא דאמר מזומן היינו בלא דין ובלא יסורין, וזה יתכן על לשון מזומן אבל על לשון בן עולם הבא קשה. אך הענין דמצינו (בסוטה ה.) כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער שנאמר הקיצו ורננו שוכני עפר וכו' והקשו בתוס' דאמאי לא חשב הא במשנת חלק. ושם רק איתא דהכופר בתח"ה מפני שכפר בה לא יהיה לו חלק בה. ולא גסות הרוח אך כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כשיעמדו בתח"ה. ובודאי יעמדו כלם זולת מהמנוין במשנת חלק שאין להם חלק וכשיעמדו יהיה להם חלק, ומ"ש דמי שיש בו גסות הרוח דאין עפרו ננער. היינו דעפרו ננער הפי' שהוא בעצמו שמת הוא בעצמו ננער

וזוכר כל מה שעבר עליו בחיים חיותו. וכמו שמצינו בגמרא וירוש ומדרשים שמכניס מיתת הצדיקים בלשון כד דמיך דהיא שינבה וניעור אחר כך משנתו. וכן נדרש (בסוטה כא.) בהתהלכך תנחה אותך זה עולם הזה, בשכבך תשמור עליך זה מיתה. והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא. דמאחר דהמיתה היא רק כשינה ואחר כך כשינער משנתו זכור הוא לתלמודו כמו הניעור משנתו שזוכר מה שעבר עליו קודם השינה. אבל מי שיש בו גסות הרוח ולא נעשה שכן לעפר בחייו אין עפרו ננער להיות הוא בעצמו שמת רק שיהיה כברי' חדשה, ואיננו זוכר כלל מן העבר עליו וגם תלמודו שלמד כל ימי חייו נשתכח והוא רק כבריה חדשה, וכן מה שמצינו בגמרא (סנהדרין צב:) במתים שהחיה יחזקאל דאמר שמואל אלו בג"א שכפרו בתח"ה. אף דהם מן המנויין משנת חלק דא"ל תלעוה"ב ובגמרא תנא הוא כפר בתח"ה לפיכך לא יהיה לו חלק בתח"ה. גם הם לא היה נפשם ננער כניעור משינה, ואף דהכופר בתח"ה לא יקום כלל, גם אז לא היה תחי' כמו לעתיד דגם הם מתו אחר כך. וזהו הענין שאמר מובטח לו שהו"א בן עולם הבא היינו שהוא בעצמו כמו שהוא בחייו כן יהיה לעתיד בן עולם הבא, והמיתה תהיה אצלו רק כשינה וזכור לתלמידיו וכל מה שעבר עליו וכאמור. וע"ז שאל איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי. וחשב בג' דברים שהם הג' דברים שהעולם עומד עליהם תורה ועבודה וגמ"ח. כאן אמר כל השונה הלכות מובטח לו וכו' שהיא קול תורה. ובברכות (שם) כל האומר תהלה לדוד וכל הסומך גאולה לתפלה היא קול תפלה שהוא עבודה ואיזה עבודה שבלב זו תפלה, ובמקום חמודין תקנום (כמ"ש ברכות נו:), ובתענית זכר העוסקים בעניני העולם רק שהם בעלי מעשים וגומ"ח כמו האי דאמר זנדוקא אנא וגמל חסד להשביות. שהיה זה מלאכתו ובה עשה מעשים טובים. וכן הנהו בדוחי שהיו עוסקים בגמ"ח. ובג' דברים אלו יכול לזכות שיהיה בן עולם הבא, ואנו מתפללין בסיום מס' לא תתנשי מינן ולא נתנשי מינך לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי ויקוים בנו בשכבך וגו' והקיצות היא תשיחך שיהיה רק כמו יקיצה משינה לעלמא ויהיה זוכה לתלמודו, וז"ש בסיום כל השונה הלכות וכו' מובטח לו שהוא בעצמו בן עולם הבא כאמור:

**ושמעתי** מרה"ק זצוק"ל ראש דברך אמת דתורה שבכתב דשורשה העשה"ד מתחיל בא' אנכי והמשנה מתחיל במ' מאימתי, והגמ' בת' תנא אהיכי קאי, והוא עדמ"ש במדרש (ב"ר פ' פ"א) חותמו של הקב"ה אמת. דאלף הוא ראש האותיות והמ' אמצעיתו, והת' סופן של א"ב ע"ש אני ראשון ואני אחרון, ומתחיל תורה שבכתב בא' שהוא התורה שקדמה לבריאת העולם ע"ש אתה הוא עד שלא נברא העולם והוא א' שהיא אותיות פל"א שכל הנעלם מקודם בריאת עולם, יהא כנגד היה, וכנגד הווה היא התורה שבעל

פה המשנה וההלכות לידע הדך ילך בה והמעשה אשר יעשה כמש"נ תמומי דרך ההולכים בתורת ה'. וכן נר לרגלי דבריך וגו' וכן בהתהלכך תנחה אותך וגו' והיא מתחיל במ' מאימתי ומסיים במ' בשלום והוא כנגד רווה. והתלמוד להבין טעמי וסתרי תורה מתחיל בת', והוא עדמ"ש מרה"ק זצוק"ל דאות ת' הוא מעולם הבא ומה"ט כל הגוזמאות בש"ס המה ש' (כמ"ש רשב"ם פסחים קיט.) דמספר הגדול בעולם הזה הוא ש', ות' הוא מעולם הבא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קכ"ג ע"ב) ת' עלמין דכסיפין ומטעם זה איתא בס' יצירה דשבת נברא באות ת' דשבת הוא מעין עולם הבא והוא מרומז ליום שכולו שבת עולם הבא. ולאדם שטוב מטעימין אותו מכרי מעשיו בעולם הזה (כמ"ש קידושין מא.) והיינו כדאיתא בגמרא (ברכות יז.) עולמך תראה בחייך וכמ"ש (במ"ת תבא) שכשיבא הק"ה ללמדם בעולם הבא יהיו הכל יודעין באיזה פרשה עסוק, והוא מרגיש בחייו מטעמי המצות, והשונה הלכות שהוא הדינים לידע המעשה אשר יעשה מובטח שהוא בן עולם הבא בחייו והוא כנגד ויהי"ה וכאמור ושמעתי מרה"ק זצוק"ל ביחוד שכל א' מזרע ישראל לעתיד בתח"ה מתברר שלא מת רק היה כישן וכמ"ש הקיצו ורננו שוכני עפר וכמו שנדרש בגמרא (תענית ה:) מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. ואין היקש למחצה כן מקיש זרעו לו, דכל זרע יעקב יתבררו במדרגת יעקב לא מת, וכשינער משנתו יזכור כל הד"ת, וע"ז מבקשים לא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

## פרק ד

**תדב"א** כל השונה הלכות כו' כבר דקדקנו שאין לו שייכות לכאן. והתוס' כתבו דאיידי לעיל בהלכתא מייתי לסיים בדבר טוב. אבל למה בחרו באגדה זו. ומ"ש התוס' שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו וכו' שם הוא דברי נביאה שלו ודקדוק לסיים בדבר טוב ומהס"ת יש שייכות בכל נביא הפסוק שמסיים בו שיהיה מכוון לענין נביאת הנביא. מה שאין כאן שהוא מאמר מוקדם מתדב"א למה בחרו בזה, והנה מאמר זה הובא בגמרא מגילה (כח:) כמ"ש התוס' ושם קאי הלכות על משניות כמשמעות הגמ' שם מקודם בהא דמי ששונה הלכות כתרה ש"ת וכו', וכן דהוי תני הלכתא וכו' ופירש"י משניות וע"ז קאי הא דתדב"א כל השונה הלכות, משניות, אבל כאן דמיירו מקודם בהלמ"מ. והם אינם מסודרים ללימוד כלל ומה שייכות אחריו לומר כל השונה הלכות וכו'. גם ברש"י כ' כאן הלכות משנה ובריתא הלמ"מ, ומשמע נמי כוונתו כמ"ש התוס', ואולי י"ל בכוונתם עפמ"ש בירושלמי (פ"ב דפיאה ה"ד) שכמה הלמ"מ וכולן משוקעור במשנה כו' ומשו"ה קרי להו למשניות הלמ"מ, אך באמת צ"ב מ"ש מובטח לו שהוא בן עולם הבא הא כל

ישראל י"ל חלק לעולם הבא ותי' התוס' (בכתובות קג:) לא שייך כאן (כמשנ"ת במא' ג') גם צ"ב הלשון שהוא בן עולם הבא. דע"כ המכוון שמובטח שלא יתקלקל ולא יהיה ח"ו בכלל המנויין במשנה במי שאין להם חלק לעולם הבא. דאם יתקלקל ויהי' מכללם לא יועיל מה ששונה הלכות, וא"כ הול"ל מובטח לו שיהיה בן עולם הבא ולא לשון הווה שהוא בן עולם הבא, וכן דקדקנו במ"ש (ברכות ד:) כל החומר תהלה לדוד וכו' מובטח לו שהוא בן עולם הבא גם כן קשה כנ"ל, ולעיל מינה (שם) אמר איזהו בן עולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית ולמה שינה בלשון שכ' איזה בן עולם הבא וכאן א' מובטח לו וכו'. והתוס' (שם ט:) הקשו והלא כל העולם סומכין גאל"ת ומה רבותי' דר' ברונא דלא פסוק חוכא מפומי' כולי' יומא ובגמרא (ב"ב י:) שאלו את שלמה איזהו בן עולם הבא א"ל כל שכנגד זקניו כבוד כי הא דיוסף ברי' דריב"ל וכו' ופירש"י אותם שחולקין להם כבוד בעולם הזה מכני חכמת זקנתם, והיינו כמ"ש (קידושין לב:) זקן מי שקנה חכמה, ואינו מובן מה שאמר כי הא דיוסף וכו' ראיתי עליונים למטה וכו', אך י"ל דקאי על סיום דבריו ואנן היכי חזתינין כו' עי"ש במהרש"א אך התוס' כ' שמקובל מהגאונים דעליונים למטה קאי על שמואל ור' יהודא, ועפ"ז אינו מובן התשובה כל שכנגד זקניו כבוד כי הא וכו' דהוי מעשה לסתור, אך נראה דקאי על מ"ש ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמידו בידו, והענין הוא דמ"ש איזהו בן עולם הבא היינו שהוא בן עולם הבא בחייו. והוא עפמ"ש (ברכות יז.) עולמך תראה בחייך, שעולם הבא הוא התגלות אור הגנוז לצדיקים לע"ל והוא אור הראשון שגנזו הקב"ה בתורה שבעל פה כמ"ש בס' הבהיר ומתגלה מאור זה בכל פעם להחכמים כמ"ש בזה"ק (ח"ב קס"ו ב) אבל אור קדמאה וכו' אפילו בכל יומא ויומא דאי לא הוי האי אור עלמא לא יכול למיקם וכו'. ואיתא (ב"ר פ' פ"א) אל"ף בראשון אותיות מ"ם באמצע תי"ו בסוף ע"ש אני ראשון ואני אחרון. והוא כנגד שם הוי"ה היה הוה ויהיה. א' הי', מ' הוה. ת' יהיה. ואי בס' יצירה (פ"ד) אות ת' כו' יום שבת בשנה, דשבת יום שכולו שבת והוא עולם הבא דששת ימים הם ו' אלפי שנה דיומו של הקב"ה אלף שנה. ויום שכולו שבת עולם הבא, ובעולם הזה שבת בימים מעין עולם הבא וזהו שבת תתאה ואז התגלות אור הראשון כמ"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים כו' והתחלת המשניות במ' מאימתי וסיומו במ' בשלום, והתחלת התלמוד תנא היכי קאי בת' וסיום הלכות בת', והמשניות נקרא גם כן הלכות שהוא הליכות עולם לידע המעשה אשר יעשה והוא בהוה, דכ' כי הולך אדם אל בית עולמו שכל אדם הוא הולך כל ימי חייו לבית עולמו לקנות שלימותו וכל אחד יש לו עולם בפ"ע (כמ"ש שבת קנב ) והוא ע"י ההלכות שהם המשניות, וכן כל

פסקי הלכות כמו השו"ע. וזהו ההולכים בתורת ה', וז"ש (עירובין נד:) והולכי אלו בעלי מקרא על דרך אלו בעלי משנה, שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן הוא ד"ת. דע"י פסקי הלכות יכולים לילך בדרך ה' ולהיות בטוח בדרכו והוא בבחי' הוה, כאמור. שיחו אלו בעלי תלמוד שהם בלוסין בד"ת מאינון דמשתדלין באורייתא בחידושי תורה שבעל פה אינון שבתות ויו"ט כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קכ"ד סע"ב) שלהם מתגלה האור מתורה שבעל פה שהוא מאור הראשון הגנוז. מפני שהם גדורים מכל הנאת עולם הזה ועוסקים רק בתורה, וכמ"ש (במ"ת פ' נח) שעז"נ העם ההולכים בחושך ראו אור גדול כו' שיש בה צער גדול ונדנוד שינה וכו', ומתחיל התלמוד בת' ומסיים בת' שהוא בחי' יהיה על העתיד עולם הבא שהם זוכין לעולמם בחייהם, שהוא הופעת אור הראשון הגנוז לע"ל, וזהו עולמך תראה בחייך שיזכו להתגלות אור התורה שבעל פה אור הגנוז שהוא עיקר עולם הבא כמ"ש (במה"נ תולדות קל"ה ב), וזהו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שיש לו בחייו השגת האור שהוא מעין עולם הבא, וז"ש לשלמה איזהו בן עולם הבא בחייו בהוה, א"ל כל שכנגד זקניו כבוד, עפמ"ש במדרש (רו"ת תצוה) אתה מוצא ל"ו דורות מאדם עד יעבץ ולא כתוב באחד מהם כבוד אלא ביעבץ שנ' ויהי יעבץ נכבד מאחיו למה כ' בו כבוד לפי שיגע בתורה וכ"ו והוא עתניאל בן קנז שהוא היה הראשון שהתחיל בחידושי תורה אחר משה רבינו שהחזיר בפלפולו את ההלכות שנשכחו בימי אבלו של משה כדאי' (תמורה טז.). וע"ז מייתי שפיר כי הא דיוסף וכו' אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו דזהו בן עולם הבא בחייו וכאמור:

**וכן** מ"ש איזהו בן עולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית אין הפירוש הסמיכה באמירה בפה בלבד רק דענין גאולת מצרים שנצטוינו לזכור תמיד בכל יום, היינו לזכור הופעת האור מצד השי"ת שהיה אז ביציאת מצרים שבכל המכות יצאו מהקלי' ונכנסו לעשר מדות דקדושה ובמכה ט' כתיב ולכל בני ישראל היה אור וגו', ואחר כך במכה עשירית האור יותר ובקי"ס ראתה שפחה כו' מה שלא ראה יחזקאל, ובגאולה צריך להזכיר מכת בכורות וקי"ס כמ"ש (בירושלמי ומשמות רבה פ' כב) וההזכרה היינו שיאיר בלב האור מיום ראשון, וזהו מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום ולסמוך זאת לתפלה שהוא כעומד לפני מלך מדת מלכות ואומר א"ד שפתי תפתח ושם א"ד הפותח פה ויהיה שכינה מדברת מתוך גרונו כמ"ש בס' נועם אלימלך עמ"ש מנין שהקב"ה מתפלל (ברכות ז.) היינו בפיפיות בנ"י, תפלתו שגורה היינו לשון שליחות, ובזה מדקדוק מ"ש הסומך גאל"ת של ערבית ולמה לא זכר של שחרית, אך בשחרית בסמיכת גאולה לתפלה אמת ויציב היינו שמאיר לו בבחינת אמת כמ"ש (בזח"ג ר"ל

ע"א) איהו אמת ואיהו אמונה, ובלילה שאינו מפורש כ"כ בבחי' אמת אומרים אמת ואמונה שעל ידי אמונה יכולים גם כן להשיג אור האמת, וכעין מ"ש (פסחים נו.) נסתלק ממנו שכינה וכו' כשם שאין בלבך אלא אחד וכו' (ונת' כ"פ) ובשחרית בסומך גאולה לתפלה לא הוצרך לומר שהוא בן עולם הבא, ועז"א ברב ברונא דלא פסק חוכא מפומי' כולא יומא, עפמ"ש (סופ"א דתענית) ולא הכל לשמחה צדיקים לאורה כו' וכתיב אור צדיקים ישמח שהשמחה שלו הוא כשמופיע לו אור בלב ומשיג ישרות הלב, ויום הוא בבחינת אמת וכאמור, רק אמר לרבותא דאף מי שסומך גאלה לתפלה של ערבית דהגם שאין מאיר לו כ"כ בבחינת אמת מ"מ כשמשיג זה אף בבחינת אמונה הוא גם כן בן עולם הבא. וכן בשבת שהיא מהימנותא שלימתא אומרים נהורי' ישרי בה, וזהו אמונה כך אין בלבנו אלא אחד, וזה ענין מ"ש (סנהדרין צח.) ריב"ל אשכחי' לאליהו וכו' א"ל אתינא לעלמא דאתי א"ל אם ירצה אדון הזה, ומה שאל לו הא כ"י יל"ח לעולם הבא. רק י"ל ששאל אם הוא ראוי לכך להיות תיכף לעולם הבא כעין מ"ש התוס' מזומן לחיי עולם הבא בלא משפט וכו', ואמר אחר כך (שם) מה אמר לך א"ל שלום עליך בר לואי א"ל אבטחך לך ולאבוך לעלמא דאתי, ומה הענין שלום שאמר לו שיהיה מוכח מזה הבטחה לעולם הבא, אך הענין כמ"ש דהשאלה הי' אתינא לעלמא דאתי תיכף בחייו כמו שהיה באמת אח"ז. וע"ז א"ל אם ירצה וכו' שזה תלוי ברצון השי"ת ולא בזכות מעשים, ובזוהר הקדוש (ויקרא י"ב ע"ב) שלום במרומיו דא יעקב דכ' תתן אמת ליעקב וכ' האמת והשלום אהבו דאמת ושלום קשור דא בדא, וביעקב שזכה לאור בבחינת אמת איתא (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת, וכן פנחס דכ' בו הנני נותן לו את בריתי שלום נכנס חי לג"ע למ"ד פנחס זה אליהו (ב"מ קיד. ובפירש"י) וז"ש לו אבטחך לעלמא דאתי שיוכל לזכות בחיים לעולם הבא וכמו שמצינו באמת שנכנס ריב"ל חי לג"ע (כמ"ש כתובות עז:) וזה היה גם כן בשביל דמיכרך בהו בבעלי ראתן ועסיק בתורה (כמש"ש בגמרא). ומ"ש לאבוך. מפני שקרא אותו בשם אביו בר לואי, ואיתא בגמרא (מגילה טו.) כ"מ ששמו ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא ולכן הבטיחו גם על אביו שהוא בן עולם הבא בחייו. רק שזכה לזה בפועל ריב"ל דזה תלוי אם ירצה האדון וכאמור, וכן כל האומר תהלה לדוד כו' מובטח לו שהוא בן עולם הבא אין הפי' על האמורה בלבד רק על הכוונה דאית בי' תרתי א"ב ופותח את ידיך, והיינו שמאיר לו ההכרה שהכל מהשי"ת ה' רועי וגו' וא"ב מורה על ד"ת. וע"ז מובטח לו שהוא בן עולם הבא היינו שעדיין לא זכה להשיג אור הראשון רק מובטח לו שיזכה להשיג אור הראשון ולהיות רואה עולמו בחייו, וכן כאן בסיום התלמוד וסיום פ' התינוקות וסיום מס' נדה שמורה הכל על תיקון

פגם הברית וכמו שאמרנו מסיים כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו שהוא בן עולם הבא שעל ידי עסק התורה שבעל פה וחידושי תורה יזכה לברכת עולמך תראה בחייך. להשיג בחייו מאור הראשון שהוא שכר עולם הבא וזה שייכות מאמר זה לסיום התלמוד שמתחיל בת' ומסיים בת' שמורה על העתיד וכאמור. שגם הלימוד בתלמוד הוא כשונה הלכות ושיזכה על ידי זה להיות רואה עולמו בחייו ולהיות תלמידו בידו ובחייו יהיה בן עולם הבא כאמור:

## פרק ה

**הדרן** עלך תנוקת וסליקא לה מס' נדה, סיום התלמוד במס' נדה ואומרים וסליקא לה מס' נדה, ששורש הטומאה טומאת הנדה. ובפסוק נאמר (יחז' ל"ו) כטומאת הנדה היתה דרכם לפני שזה שורש הטומאה זוהמת הנחש, אך במדרש (תנחו' ס"פ מצורע) איתא שזה למעליותא כטומאת הנדה ולא כטומאת מת שהמת בבית אין כ"ג נכנס לשם וכו' אבל נדה כה"ג נכנס עמה וכו' כך אלו הקב"ה המשילם כטו"מ אתה אומר אין השכינה חוזרת עליהם לעולם אלא כנדה משלן שהכהן עומד עמה בבית כו' כך הקב"ה וכו' שנאמר השוכן אתם בתוך טומאותם, והנה טומאת נדה אף שבא על תיקון פגם חוה כמ"ש בגמרא (שבת לא:) תלקה בחדרי בטנה ובמדרש (תנחו' ר"פ נח ושם) היא שופכת דמוו של אדם תשמור נדתה ותשפך דמה שיתכפר לה כו' מ"מ איתא במשנה (נדה סד:) כל גפן יש בו יין כו' ובגמ' כשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפה לאשה כו' כל אשה שדמי' מרובין בני' מרובין, היצר הרע נמשל גם כן בגמרא (ברכות יז.) לשאור שבעיסה והשאור גם כן מיעוטן יפה כמ"ש בגמרא (שם לד.) אך בכאן אמרו דמי' מרובין וכל אשה שאין לה דם בתולים ודם נדה נקרא דורקטי וזה מהקללות הראשונות מהעשר קללות שנתקללה חוה דם בתולים ודם נדה (כמ"ש עירובין ק:) ונראה שלמדו מפסוק ממש"נ הרבה ארבה וגו' שמזה שדמי' מרובין בני' מרובין. וכל מספר עשר הוא כנגד עשר מדות הקדושים שקלקלה בהם חוה, והוא כנגד עשרה מאמרות, ומ"מ במאמר הראשון הוזכר החושך שכשיתברר על ידי תשובה יהיה טוב מאד נהורא מגו חשוכא כמ"ש (שבת פט:) אם יהיה חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו ושם היה נהורא מגו חשוכא וכן כאן על ידי זה יהיו בניה מרובין. והוא כמו תורה שבעל פה שנתנה לתקן הרב כעס דדייקא אחר הקלקול נצרך לרב חכמה כמ"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא נתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' מ"ט כי ברוב חכמה רוב כעס, ולכן נמשלה לגפן יין שהוא יינא דאורייתא בע"פ (כמ"ש זח"ג רע"א ב' ברע"מ) שג"כ הרב כעס גרם לרב חכמה, וכמו כן הוא קללה הראשונה שבא על ידי הקלקול

ועל ידי זה הרבה ארבה שיהיה בניה מרובין וז"ש כשם שהשאור יפה לעיסה שזכו ע"י לרב חכמה, כך דמים יפים לאשה וזכתה לרב בנים. ומצינו במדרש (ת' נח ב) התורה שכתיב בה פרי צדיק עץ חיים בנים אינו אומר אלא פרי צדיק וכן תולדותיו של אדם אלו מעשים טובים וכו' הד"ת הם הפרי והתולדות, וזה שסיימו התלמוד במס' נדה ובפ' תינוקת שהוא דם בתולים ובזה מצינו (נדה סה:) דם בתולים אינו זיהום ומ"מ בא ע"י קללת חוה אך אחר התיקון הדרן עלך תינוקת. וכן מצינו שכנסת ישראל נמשלה לשבת לבתולה כמו שנדרש קים בתולת ישראל (ברכות ד:) וסליקא לה מס' נדה שיתוקן ענין טומאת נדה שיהיה רק המיעוט שאור שבעיסה שמיעוטן יפה, והנה ר"מ דרש (שם לא:) מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה כו' כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה והוא לטובה וכמו כן מצינו בזוהר הקדוש (ז"ח בלק ד"ו נ"ד ב') מאשר יקרת בעיני נכבדת וכו' יקר מיבע"ל כו' מהו יקרת מכלל דאיהו מגרמי' אתיקר כו' דהא לית רחימא לקוב"ה בהדי ב"נ בעלמא אלא למאן דתב מחובי' כו' וכמשל שהביא מבן מלך שנשבה ונפדה משבי' שחשוב וחביב יותר לפני המלך ממי שיש אצלו מעולם וממש כמ"ש שעל ידי השאור שבעיסה הוא חביב וחשוב לפני השי"ת כשמתקן אחר כך על ידי תשובה וכענין טומאת הנדה שעל ידי זה חבובה על בעלה כשעת כניסתה לחופה והיינו כמ"ש (ברכות לד:) במקום שבע"ת עומדין אצ"ג וכו', ובזוהר הקדוש (ח"ג טז ב) אינון אתתקנו באת רעלאה כו' והיינו שהם מאמר הראשון אם יהיה חטאיכם כשנים וכו' מו' ימי בראשית, ובמאמר בראשית הוזכר בו החושך ואחר כך ויהי אור דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כמ"ש (זח"ב סד א) והוא כאמור והדמיון לטומאת הנדה שהוא שורש הפגם ועל ידי זה בא ריבוי בנים וכאמור. וזה שסיימו התלמוד במס' נדה וסליקא לה מס' נדה שעל ידי הרב חכמה יתקנו פגם הראשון וישאר אך מיעוט השאור שיפה לעיסה ושעל ידי כן יהיו ישראל חבובין לפני השי"ת כמש"נ מאשר יקרת בעיני נכבדת דאיהו אתיקר מגרמי' על ידי תשובה ועל ידי זה אנכי אהבתיך:

## פרק ו

**מזכירין** בסיום מס' שמות עשרה בני ר' פפא. וכ' בסוף תשובה הרמ"א ז"ל רמז ע"ז שרומזים לעשר הדברות וכנראה ממנו דכלם היו בני ר' פפא אחד, אבל בס' האשכול מבואר שלא היו כלם בני ר' פפא אחד רק דהוזכרו כולם בש"ס ושם אביהם היה ר' פפא אבל לא היה אחד, והובא שם שמקובל בידם רמז ואתה את בריתי תשמור ולא פי' מה נרמז בזה. ונראה שם שהיה מנהג זה מהגאונים ועוד קודם לזה מזמן הגמ' והרמ"א ז"ל כ' כי ר' פפא מרמז על משה רבינו ע"ה שהיה מעלתו פה אל פה אדבר בו. ופה אל

פה ר"ת פפא. אבל נראה עפמ"ש במדרש (ב"ר פ' פב) שני תלמודים של ר' יהושע שינו עטיפתן בשעת השמד פגע בהן סרדיוט אחד א"ל אם אתם בני' של תורה תנו נפשכם עלי' וכו' א"ל בני' אנו וכו' וענין בני' של תורה הוא עפמ"ש בזוהר הקדוש בכמה דוכתי ישראל ואורייתא וקוב"ה חד. ובפ' בשלח (ס' עא) מק' בזוהר הקדוש עמש"נ ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה וכי מאן יהיב להו אורייתא הכא וכו' ומסיק דקוב"ה תורה איקרי ואין מים אלא תורה ואין תורה אלא קוב"ה, והיינו בני' של תורה בני הקב"ה ופפא הוא אב כמו שמצינו (סוטה מב:) מאה פפי וחד נאנאי ומייתי בתוס' מירושלמי דדייק מזה דאשה מתעברת וחוזרת ומתעברת מב' בני אדם ופי' מאה פפי אבות יחד נאנאי כלב עי"ש ונקראו בר פפא אב והוא הקב"ה וכד"ש (ברכות לה:) כל הנהנה מעולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנאמר גוזל אביו ואמו וגו' ואין אביו אלא הקב"ה שנאמר הלוא הוא אביך וגו' ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר שמע וגו' ואל תטוש תורת אמך ותורת אמך היינו תורה שבעל פה ועדמ"ש (פסחים קיח:) אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם עשאוני בניך וכו' ועל מי אמרה בניך ופירשב"ם שלהזקנים והחשובים אמרו על שאינם חשובים כ"כ וכו' והיינו שכנסת ישראל רומז על גדולי ישראל כמו אנשי כנסת הגדולה. וכשנהנה בלא ברכה וגוזל להקב"ה דהנהנה מעולם הזה בלא ברכה כאלו נהנה מקדשי שמים נאמר לה' הארץ ומלואה. וגוזל כנסת ישראל הם אנשי כנסת הגדולה שתקנו לברך ברכת הנהנין ובא הרמז פפא שהוא גימט' ב' שמות הוי"ה אדני שהוא גי' צ"א. וע' כנגד שבעים נפש שהוא מספר ישראל כמש"נ יצב גבולות עמים למספר בני ישראל (כפירש"י שם) וכן ע' פנים לתורה וצ"א ע' הוא קס"א כגי' פפ"א. (הגה"ה. וכן ירמוז פפ"א גי' קס"א כשם אקי"ה במילוי יודין דשם אקי"ה מרמז לסוד כתר שהוא מרמז לעתיד לבוא לעולם הבא והוא ראשית המחשבה, והוא אתר דלית תמן שכחה. וזה הרמז שקבלו וזכרו בס' האשכול ואתה את בריתי תשמור. בריתי זו. התורה כמש"נ אם לא בריתי יומם ולילה וגו' כמ"ש (נדרים לב.) תשמור שלא תשכח ויועיל לשכחה. וכמו שאנו מבקשין סמוך לזה לא תתנשי מינן וכו' דכיון שזוכין להיות קשור בשורש בראשית המחשבה שוב תמן לית שכחה וכ"כ שם ס' האשכול שאמירתם מסיר השכחה עכ"ה) וישראל ואורייתא וקוב"ה חד היא, והרבה מצינו שמות אנשים בתורה וכל ס' דברי הימים מלא משמות ואף שמות מאו"ה, ומזה נשאר ד"ת לעולמי עד ויש בהם סודות ורמזים, ובגמרא (סנהדרין צט:) שהיה מנשה דורש דרשות של דופי לא היה לו למשה לכתוב אלא ואחות לוטן תמנע ותמנע היתה פלגש, ובאמת אם יחסר אות א' מתמנע הס"ת פסולה כמו שיחסר אות משמע וגו' ובסה"ק

יש שרמוז בפסוק זה רמזי שמע, וכן בס' נת"ע למהר"ל מפראג זצ"ל נמצא כ"פ רמזים לשם האמורא ששייך להמימרא זו שאמר וכן יש רמזים בשמות הללו. ואנו אומרים תחלה ג' לשונות נגד ג' ראשונות. והוא הדרן עלך והדרך עלן עדמ"ש את ה' האמרת וה' האמירך דתפילין נקרא פאר שישראל מתפארין מה שנושאים עליהם פ' שמע שכ' בה ה' אחד. ובתפילין דמארי עלמא כ' ומי כעמך ישראל גוי אחד שהקב"ה משתבח בשבחייהו דישראל (כמ"ש ברכות ו:) וזה הדרן עלך והדרך עלן, שהוא כנגד כ"ע דאיהו כתר מלכות ואיהו קרקפתא דתפילין כמ"ש בתיקונים. דעתן עלך ודעתך עלן נגד חכמה מוחא מחשבה שבמוח שכל מחשבותינו להשי"ת וכן השי"ת עלינו, לא נתנש מינך ולא תתנשי מינן נגד בינה לבא ורצונות שבלב כמש"נ כי ממנו תוצאות חיים, וכל רצונינו רק להשי"ת ותורתו ודבר שחייו תלוים בו לא תשכח לעולמי עד, ואחר שזכרו נגד ג"ר שהם נגד פפא שהיא בגי' הוי"ה אדני וע' פנים לתורה. (גי' ע' מספר בני ישראל והוא או"א) וכמו שמצינו בזוהר הקדוש (ח"ב ר"ד א) לענין שבת בת מתעטרת בתלת אבהן, וברע"מ (זח"ג רמז א) שכינתא אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין עלאין ש' ג' כתרין כח"ב וכו' וזה גם כן הרמז שכ' רמ"א על פפא פה אל פה שמרמז למשה רבינו ע"ה והיינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, פה היינו תורה שבכתב דכ' פנים בפנים דבר ה' עמכם וגו' אל פה תורה שבעל פה כמ"ש מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והיינו גם כן קוב"ה ושכינתי'. ומשה רבינו ע"ה זכה לשניהם כמ"ש (במגילה יט:) הראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידין לחדש וזה פה אל פה, וכל ת"ח גדול בתורה נקרא משה (כמ"ש שבת קא:) משה שפיר קאמרת ופירש"י רבינו בדורו כמשה בדורו. וכ' האריז"ל דבכל דור יש ת"ח שהוא ניצוץ מנשמת משה רבינו ע"ה וכמ"ש במדרש (ב"ר פ' נו) אין דור שאין בו כמשה, ואחר כך מזכירין משר בר פפא נגד צורת האדם הכלול מע"ס. והרמ"א ז"ל כ' רמז לעשרת הדברות והכל א' וכמ"ש באגש"פ עשרה מי יודע עשרה דבריא, שכל מספרי עשר מרמזין לדבר א' שהוא מספר שלם עשרת הדברות שלימות התורה, עשרה מאמרות שלימות הבריאה וכמ"ש (בזח"ג י"א סע"ב י"ב סע"א) דהם זה נגד זה וכמו דאיתא בגמרא (ר"ה לב.) כנגד עשרת הדברות וכו' כנגד עשרה מאמרות וכו' והכל היא שעשר הוא מספר שלם שבו ברא השי"ת הכל: **ואיתא** בגמרא (סוטה מד.) דדרש מהפ' הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך על דר"א שיבנה בית ואחר כך יטע כרם ואחר כך ישא אשה, ד"א הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא. ועתדה בשדה לך זה משנה אחר ובנית ביתך זה גמרא, דמקרא הוא כמו שמכין לו מקום שיהיה מוכשר לדירה, ומשנה הוא פסקי הלכות לידע היאך

להתנהג כדכ' נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי והוא כמו נטיעת כרם שהוא סיבה לקיום החיים, לידע הנהגת כל ימי חייו, אך שיהיה קיים לעולמי עד כמו שאמר הנביא לדוד המלך ע"ה ובית יבנה לך ה' (בד"ה) והיינו שיהיה לו בית לעולמי עד בית דוד כמו בית אהרן בית ישראל וזה אחר ובנית ביתך זה גמרא שבעל תלמוד שהוא בלום בלימוד התורה וכמ"ש (במ"ת נח) שכל מי שאוהב שניה עושר ותענוג א"י ללמוד תורה שבעל פה ומאחר שהוא בעל גמרא יהיה לו בית בנין ע"ע. וזה ובנית ביתך. ואחר כך (שם) ד"א נגד מדרגה ב'. הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ומשנה. ועתדה בשדה לך זה גמרא. אחר ובנית ביתך אלו מעשים טובים. שיש מי שאין עוד הגמרא תכליתו להיות יבנה בית לעלמי עד רק מעשים טובים וכמ"ש בגמרא (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים וכ' ראשית חכמה יראת ה' ושכל טוב לכל עושיהם לעושים לשמה. ואחר כך א' (שם) רא"א, שיש מדרגה ג' שאין זה גם כן התכלית, ודרש הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא משנה וגמרא. עתדה בשדה לך אלו מעשים טובים. אחר ובנית ביתך דרוש וקבל שכר, וצ"ב הא דרשו (ע"ז ג.) היום לעשותם ולא היום לקבל שכר ומה זה דרוש וקבל שכר ע"מ לקבל פרס. אך הפירוש הוא כמש"א (ונת' לעיל מא' ד) בביאור דברי הגמרא (ברכות שם) עולמך תראה בחייך היינו דהשכר לעתיד הוא השגת בסודות התורה וידיעת השי"ת כן יזכה לזה להשיג מאותו האור בעולם הזה כמ"ש (בקידושין מא.) ולאדם טוב. והיינו מי שמשיג התורה וכמ"ש (ברכות ה.) ואין טוב אלא תורה. מטעימין אותו מפרי מעשיו בעולם הזה. והיינו שבעולם הזה משיג הארת התורה וידיעת השי"ת כמו לעתיד וזה דרש וקבל שכר שכר מצוה שהוא התענוג והשכר שיהיה לעתיד לעולם הבא. וכנגד זה התלמוד מתחיל בת' ומסיים בת' שהוא מורה לעולם הבא (כמשנ"ת מא' ג'). מתחיל בת' נגד מדרגה א' ובנית ביתך זה גמרא שמאחר שכלו בלום בתורה ופרוש מכל תענוגי עולם הזה חף שלבו עדיין אינו מזוכך כ"כ ומ"מ כבר היא ובנית ביתך שה' לו * לעולמי עד וכמ"ש בגמרא (פסחים נ:) לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. וכ' בשם הבעש"ט זצ"ל שכך יהיה הלימוד בכוונה זו שיזכו לבא ע"י לידי לימוד לשמה. וכן בעל תלמוד שהניח כל תענוגי עולם הזה כמו שחשב בתנחומא ועוסק בתורה ורצונו לעשות רצון אבינו שבשמים אף שלא זכה עדיין לשמה להיות שכל טוב לכל עושיהם מ"מ עז"נ ובנית ביתך שיהיה מזה קיום לעולמי עד. וע"ז מרמז ת' ראשונה שמתחיל בו התלמוד. ואח"ז מדרגה ב' שזוכה לידי מעשים טובים שכל טוב לכל עושיהם ובנית ביתך. ואחר כך סיום הגמרא גם כן בת' הוא נגד מדרגה ג' אשר מקרא משנה וגמרא הוא נגד הכן בחוץ מלאכתך. וקיום החיים הוא

מעשים טובים, ובנית ביתך זה דרוש וקבל שכר שזוכה להיות בן עולם הבא בחיים חיותו להשיג בעולם הזה מסודות והשגות של עולם הבא, וכן נוהגין לומר בקדיש בעלמא דהיא עתיד לאתחדתא וכו' וימליך קוב"ה במלכותי' ויקרי' שזוכין בעולם הזה להשגת וידיעת השי"ת כמ"ש עולמך תראה בחייך:

## פרק ז

**הדרן** עלך תיקונת וסליקה לה מס' נדה עדמ"ש הרה"ק בס' דברי אמת הדרן לשון הדרי בי, וסליקא שיסולק. והנה טומאת הנדה בא מקללת חוה ע"י פגם הנחש כמ"ש (עירובין ק:) הרבה ארבה אלו ב' טופי דמים כו' וזה היה שורש פגם הנחש שהכניס הרגשת וחמדות להנאת עולם הזה ומזה בא פגם הברית כמ"ש (בסנהדרין לח:) משוך בערלתו היה שנברא מהול ועל ידי פגם זה נעשה משוך ומזה נמשך חטא הק"ל שנה דאדם הראשון (שאמ' בעירובין יח:) ואחר כך ניתן מילה ועמך כלם צדיקים וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק (כמ"ש זח"א כ"ג א) וזה הדרן עלך תינוקת דאי' (נדה יג:) והמשחקין בתנוקת וכו' בני מבול נינהו וזה הדרן עלך תינוקת שישובו ויתקנו פגם הברית ואדרבה יהפך לזכיות וזה הדרן לשון הדר ויופי וסליקא לה מס' נדה שיסולק כל טומאת הנדה שבא מפגם הברית. והתחלת תורה שבעל פה במצות ק"ש שזהו תחלת הכנסה לד"ת קבלת על מלכות שמים כמו שהתחיל הקב"ה בעשרת הדברות אנכי ה"א וגו' אך מ"מ עדיין יש לב כסיל לשמאלו. וע"ז סיום הש"ס בתינוקת ובמס' נדה שעל ידי שיתקנו פגם הברית יסולק הטומאה לגמרי:

## פרק ח

**סיום** הש"ס במאמר תדב"א כל השונה וכו' מובטח לו שהוא בן עולם הבא וכו'. וכבר אמרנו דענין מובטח לו שהוא בן עולם הבא, ולא לשון מזומן לעולם הבא, דהיינו שזוכה לטעום בחייו מעין עולם הבא והוא בחיים חיותו בן עולם הבא כענין עולמך תראה בחייך (כמשנ"ת באריכות מ"ד ומ"ו) והנה בגמרא (ב"ב יז ) ג' הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין עולם הבא כו' אברהם דכתיב בי' בכל. ולזה זכה אברהם אבינו ע"ה אחר שנתברר בנסיון העשירי דכ' ואברהם זקן בא בימים ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א קכ"ט א) בא בימים באינון יומין עלאין כו' והיינו שבנסיון העשירי נתברר בכל המדות עד כ"ע. וכמ"ש האריז"ל דסעודת שחרית של שבת שהוא סעודתא דעתיקא הוא נגד קדושת אברהם אבינו ע"ה שזוכה למדת זקן עתיקא, ואח"ז כ' וה' ברך את אברהם בכל שהטעימו מעין עולם הבא. וז"ש השונה הלכות ואיתא (מגילה כח:) ודאשתמש בתגא כו' זה המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של תורה, דההלכות הם מטלא דעתיקא טל תורה שבעל פה כמ"ש תזל

כטל אמרתי והיינו התורה שבעל פה שמופיע השי"ת בלב חכמים ואינו ניכר איך שיורד מן השמים כטל (ונת' כ"פ) והוא על ידי בחינת הדעת שהוא רוח הקודש כמו שפירש"י (פ' תשא) ותורה שבעל פה הוא גם כן על ידי רה"ק כמ"ש הרמב"ן (ב"ב יב:) מגמרא שם תדע דאמר גב"ר מלתא ומתאמרה הלמ"מ כוותי', ודעת היא פנימיות מכ"ע וזהו כתרה של תורה, וכשמ"צ בר"ע דהוא שורש תורה שבעל פה כמ"ש האריז"ל איתא בגמרא (מנחות כט:) מצאו להקב"ה שיושב וקושר קשרים לאותיות כו' ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות שהיה ר"ע דורש כתרי אותיות ועז"א בסיום הש"ס שהשונה הלכות שהם כתרה של תורה מובטח לו שהו"א בן עולם הבא שזוכה לטעום בעולם הזה מעין עולם הבא כאמור:

**וברע"מ** (זח"ג רכ"ג ע"א) בגין דאפילו לבינה לית ב"נ בעלמא דיכול להלקח בר ממשה כו' והיינו דבינה עלמא דאתי לא יכול אדם לזכות לזה בעולם הזה לבר ממשה. והיינו אחר מתן תורה. דביעקב מצינו בזוהר הקדוש (ח"א רז ע"א) ובגין דאיהו אסתלק גו עלמא דאתי כו' והיינו שיעקב אבינו ע"ה שהיה כמו אדם הראשון קודם הקלקול, ואמר מה שקל שבקלים אינו אומר כן רק להעמיד תולדות נתכוון (כמ"ש במ"ר ופרש"י ויצא) והיינו שלא ידע מהנאת עצמו כלל וכמו באדם הראשון קודם הקלקול שנאמר בו ולא יתבוששו ולכן איתא (תענית ה.) יעקב אבינו לא מת. וכן משה רבינו איתא בתיקונים (ת' י"ג) והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא וכו' והי' הפנימיות מיעקב אבינו ע"ה וזכה לבינה עלמא דאתי, ומשה רבינו ע"ה גם כן לא ידע מרע כלל ואיתא בגמרא (סוטה יב:) בשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אורה. והיינו אור הראשון האור כי טוב שנגנז. ואיתא (ברע"מ שם) שלמה אמר הא בינה איהו דמשה אשאל בחכמה עלאה דאיהי לעיל מדרגיה מה כתיב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. והיינו עד"ש בגמרא (ר"ה כא.) בקש קהלת להיות כמשה יצתה ב"ק וכו', ומקשה אחר כך (שם ברע"מ) והא כ' וה' נתן חכמה לשלמה. ומשני חכמה זעירא חכמה תתאה וכאן אומרים שזוכין להיות בן עולם הבא עלמא דאתי ולזה הא לא זכה רק משה רבינו ע"ה, אך (ברע"מ שם ע"ב) אמר בוצינא קדישא אי הכי בינה דרגא דילך ואמאי אוקמוה ונתן ההוד למשה שנאמר ונתת מהודך עליו, א"ל שפיר קא שאלת ה' סלקת באת י' חמש זמנין עשר וחמשין תרעין דבינה וכו' ובג"ד מבינה ועד הוד כולא אתפשטיתא תורה שבכתב. דאברהם אבינו ע"ה היה הראשון שקיים כהת"כ (כדאיתא יומא כח:) ויצחק כ' מימינו אש דת למו ואורייתא מסטרא דגבורה קא אתיא (כמ"ש זח"ג פ' סע"ב) ויעקב כ' תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (ברכות ה:) אך הם קיימו בעצמם הד"ת. ומשה רבינו

ע"ה הוריד כל התורה לארץ ומחסד ועד הוד הוא התפשטות תורה שבכתב והוד אהרן מרכבה למדה זו ומשם מתחיל תורה שבעל פה, ומ"מ במתנה ניתן ההוד למשה וכלול כל המדות מעשר וה"פ עשר נ' שע"ב וזה ניתן למשה הפלפול ונהג בה טובת עין ונתנה לישראל (כמ"ש נדרים לא.) ונצח והוד משם יניקת הנביאים וכ' למנצח על השמינית דלא תזוז נצח מן הוד דאיהו סכירה ח' (ברע"מ שם) ואהרן הכהן מרכבה למדת הוד שלהשפיע התורה שבעל פה בלב ישראל זה נתן משה רבינו ע"ה לאהרן שהוא שושבינא דמטרניתא כמ"ש (בזח"ג נ"ג ב') שהוא המטהר ומקדש לישראל שיוכלו לקבל בלב התורה שבעל פה. וכמש"נ יורו משפטך ליעקב וגו' וכ' כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו וכ' ובאת אל הכהנים שהם רבותן של ישראל ומשה רבינו הוא שושבינא דמלכא שהוריד התורה לארץ:

**וכן** מתחיל ספי' הוד בפסח שני ואיתא (ברע"מ זח"ג קנב ב') פסח ראשון מימינא דתמן חכמה פסח שני משמאלא דתמן בינה, והיינו דגלות מצרים היה הכנה למתן תורה. ובפסח ראשון זכו שיהיו מוכנים למתן תורה חכמה שהוא תורה אור, וה"פ אורה שבמאמר בראשית נגד ה' חומשי תורה (ב"ר פ' ג') אבל פסח שני שלא היה אז זמן יציאת מצרים ואין ענין להפסח שיבא, אך כבר אמרנו במה שאמר להם משה עמדו ואשמעה וגו' ומה אמר עמדו. אך הם צעקו למה נגרע וגו' וא"ל משה עמדו בתפלה כד"ש (ברכות כו:) אין עמידה אלא תפלה והיינו שיתפללו ויצעקו להשי"ת למה נגרע ועל ידי זה ואשמעה מה יצוה וגו' והם עשאו להד"ת וזכו לפסח שני ועז"א פס"ש משמאלא דמתמן בינה והיינו מבין דבר מתוך דבר שזכו לה על ידי תפלה, וזה ענין הקדמת נעשה לנשמע והיינו שעל ידי החשק שלנו נעשה להד"ת ונוריד הד"ת ואחר כך על ידי זה ונשמע והוא כמש"נ ועשיתם אותם ובגמרא (סנהדרין צט:) כאלו עשאו להד"ת וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ג ק"י ע"ב) ועל ידי זה זכו להכתרים דכ' החכמה מאין תמצא שאין כ"ע. עתיקא סתימאה כמ"ש (בזח"ב ס"ד ב) וכיון שהם אמרו שיעשו להד"ת זכו להכתרים ואחר כך זכה משה ונטלן וכ' התוס' (שבת פח.) דשל הוד היו וזהו הקרני הוד שזכה משה רבינו ע"ה. וזה ענין מ"ש דפסח שני משמאלא דתמן בינה והוא גם כן ענין תורה שבעל פה לתקן הרב כעס שכן הי' טמאים בנפש אדם אף שהי' בהיתר (כמ"ש בסוכה כה:) והיו מצווים להטמא למת מצוה מ"מ הא נגזר ע"ז טומאה. וכן בדרך רחוקה גם כן מפרש בזוהר הקדוש (בהעלותך שם) על הטומאה והמציא להם תקנה בפסח שני כיון דאתדכי ומתקן גרמי' הא ירחא תנינא וכו' והוא כמש"א (מא' ז') וסליקה לה' מס' נדה. שמתקנין ע"י התורה שבעל פה הפגם הראשון, אך מ"מ שם הפר' של פסח שני הוא בא בתורה שבכתב

ורק מסטרא דשמאלא דמתמן בינה וכאמור. ואחר כך בל"ג בעומר הילולא דרשב"י דאז ספירת הוד שבהוד ולרשב"י נתגלו הטעמי תורה סוד דעתיקא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ק"ה ב) ביומוי לאכול לשבעה לבתר דשכיב ולמכסה עתיק וכו'. וכן מצינו דר"ש דרש טעמא דקרא (ב"מ קט. וש"מ) ואף דשם הם הנגלות בטעמי המצות מהס"ת הם אחד עם העומק והסוד שבטעמי המצות שבעזא"א (פסחים קיט.) למכסה עתיק כו' זה המגלה בדברים שכיסה עתיק יומין מ"ג טעמי תורה ולרשב"י נתגלה זה והילולא שלו בספי' הוד שבהוד, ואיתא ברע"מ (זח"ג רכ"ג א) דוד המלך ע"ה כד מטא לג' ספיראין עלאין פתח ואמר ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ונפלאות ממני והיינו לא גבה לבי נגד בינה לבא ולא רמו עיני נגד מדת חכמה מוחא והסנהדרין נקראו עיני העדה. וכמ"ש והאר עינינו בתורתך ובגמרא (ברכות יז.) עיניך יאירו במאור תורה והעינים כנגד המוח כמש"נ בין עיניך וגו' ותורה היינו חכמה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג פ"א א) לאו אורייתא בלא חכמתא ולא חכמתא בלא אורייתא. וה"פ אורה שבמאמר יהי אור שהוא כנגד חכמה הם כנגד ה' חומשי תורה כמ"ש (ב"ר פ' ג') וע"ז ולא רמו עיני דהוא נגד חכמה ולא הלכתי בגדולות ונפלאות ממני נגד כ"ע שהוא שכל הנעלם מכל רעיון פל"א עליון, וכן מורה לשון גדולות אצל השי"ת בלא שיעור שאם בשיעור יש גדול הימנו והשי"ת א"ס, רק גדול מה שהוא למעלה מתפיסה שכל הנעלם מכל רעיון והוא כעין מ"ש (חגיגה יא:) יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם תלמוד לומר למן היום אשר ברא ה' אדם על הארץ. והיינו דז' מדות תחתוניות הם ז' ימי בראשית הז' מדות שהאציל השי"ת לבריאת העולם ועל זה אמר יכול לא ישאל אדם משמת ימי בראשית ית"ל לימים ראשונים אשר היו לפניך. והיינו דז' מדות ז' ימי בראשית שהז' רועים מרכבה להם ובכל ישראל יש התפשטות קדושתם דהם האבות והרועים יכול אתה לשאל, אבל ג' הראשונות הם ימים הקודם ז' ימי בראשית ועליהם אמר דוד לא גבה לבי וגו' והיינו להיות אסתלק בגו עלמא שלזה לא זכה רק יעקב (כמ"ש זח"א ר"ז ע"א) ומשה רבינו. אך האבות הם מרכבה להג' מדות חג"ת. ונצח והוד משם יניקת הנביאים, ומהוד הוא התפשטות הנ' שערי בינה כאמור ה"פ עשר. ואחר כך אמר (ברע"מ שם) לבתר אתא צדיק ונטיל כל חמשין תרעין וכו' ואתקרי כל וכו' ואוף הכי כלה נטילת להו כולהו כו', דמדת מלכות נקראת כלה, דכ"ל כנגד נ' שערי בינה, וה' מדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, וחכם עדיף מנביא, והיינו שבאמת זוכה על ידי תורה שבעל פה מחכמה עלאה שהוא למעלה מבנה רוה"ק כלומר רוח מההוא קודש דלעילא (כמ"ש זח"ג ס"א א) והיינו דעת שהוא פנימיות מכ"ע, רק זה זוכין על ידי ההמשכה מנ' שע"ב שנמשכין לכל"ה שהוא מלכות פה תורה

שבעל פה. וזה ענין אספקלריא שאינה מאירה כמ"ש (יבמות מט:) וזה נקרא נביאה אך הנביאים זוכין על ידי נצח והוד שמשם יניקת הנביאים והם כנגד משה ואהרן. ועל ידי תורה שבעל פה עדיף מנביא שמשיג על ידי הדעת וזוכין לשער הנ' וכמ"ש כל יקר וגו' ראתה עינו של ר"ע כו', וז"ש בסיום התלמוד השונה הלכות בכל יום שהם כתרה של תורה, שכן שם הוי"ה כולל כל הט' מדות י"ק חו"ב ו' המדות וה' מלכות (כמ"ש זח"ג רנ"ח א). ותגו של יו"ד מרמז לכ"ע וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם ס"ה ב) קוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין והיינו דכ' החכמה מאין תמצא והיינו עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין (וכמ"ש זח"ב ס"ד ב) והיינו שמופיע מכתרה של תורה דהוא כ"ע על ידי בחי' הדעת על התורה שבעל פה וזה מובטח לו שהוא בן עולם הבא שזוכה לטעום בעולם הזה מעין עולם הבא וכאמור:

**ומ"ש** מובטח לו שהוא בן עולם הבא והיינו שמובטח שלא יתקלקל והרי איתא (ברכות כט.) אל תאמין בעצמך עד יום מותך * יוחנן כהן גדול שימש בכהונה גדולה פ' שנה ולבסוף נעשה צדוקי, והצדוקים אמרו שאין עולם אלא אחד וכפרו בתח"ה (כמ"ש אדר"נ פ' ה') וכן במשנה (ברכות נד.) משקלקלו הצדוקין ואמרו אין עולם אלא אחד וכו' והכופר בתח"ה אין לו חלק לעולם הבא (כמ"ש סנהדרין צ.) ואף בשמואל הקטן שהיה ראוי שתשרה עליו שכינה וכשמת אמרו עליו היה חסיד היה ענו תלמידו של הלל, ועל הלל אמור תלמידו של עזרא (שם יא:) והיינו דהיו שוין, ועל עזרא אמרו (שם כא:) ראוי היה עזרא שתנתן תורה על ידו לישראל אלמלא שקדמו משה וכו', ומ"מ לרבא אי לאו דאתחיל בה היו חוששין לו שמא נתקלקל ונעשה מין ח"ו (כמ"ש ברכות שם) ואיך אמר כאן מובטח לו שהוא בן עולם הבא, אך באמת תנן רק אל תאמין בעצמך שבודאי לא יוכל לסמוך על עצמו, אף אם השיג כל התורה שבודאי לא יתקלקל שהיצר הרע מתגבר עליו בכל יום וכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו (כמ"ש סוכה נב.) ויוכל ח"ו לפטותו. אך מ"מ על ידי הד"ת ה' לא יעזבנו בידו. והרי מצינו (קידושין פא:) בר"ע שהיה שורש תורה שבעל פה והיה דורש כתרי אותיות וא"ל שטן אי לאו דמכרזו עלך ברקיעא הזהרו בר"ע ותורתו וכו' וכן מצינו שם גבי ר"מ. והיינו שאם היו ח"ו סומכין על עצמן לא היה בכחם לכבוש היצר הרע רק על ידי הד"ת שלהם היה לא יעזבנו בידו והכריזו עליהם ברקיעא הזהרו בר"ע ותורתו הזהרו בר"מ ותורתו ואמר שלא רק ר"ע ור"מ וכדומה. אך כל השונה הלכות שהוא כתרה של תורה זוכה אשר ה' לא יעזבנו בידו ומובטח לו שהוא בן עולם הבא. וצריך שידע שמעצמו אין לו כח להתגבר רק בעזר השי"ת וכאמור. וכן נדרש (ב"ב יז.) באמת על האבות שזכו לג' ראשונות בכל מכל כל שלא שלט בהם יצר הרע ולא

שלט בהם מה"מ. וכן כל השונה הלכות כתרה של תורה זוכה שלא ישלוט בו יצר הרע. ה' לא יעזבנו בידו. ושלא ישלט בו מה"מ אף שלא נתקן כל הפגם ולא זכו שיהיה בעלמא דאתי ממש בעולם הזה וכאמור, מ"מ זוכה שהמיתה תהיה אצלו רק כשונה ואחר כך הקיצו ורננו (וכמ"ש סוטה כא.) בשכבך תשמור עליך זה מיתה והקיצות היא תשיחך לע"ל שיהיה רק כיקיצה משינה (וכמשנ"ת לעיל במא"ג) ויוכל כל א' מישראל לזכות לזה על ידי ששונה הלכות בכל יום:

## בהר

### פרק א

**וידבר וגו' בהר סיני**. בתו"כ מה ענין שמיטה וכו' אלא מה שמיטה נאמרו כללותי' ופרטותי' ודקדוקי' מסיני אף כולם כו' ופי' הר"ש והראב"ד ז"ל דאתיא כמ"ד (חגיגה ו:) כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב. וכ' שמ"ש בתו"כ על פסוק אלה החוקים וגו' בהר סיני שכל המצות נאמרו כללות ופרטות מסיני גם כן מהיקש זה וכונתם אף דגם שם נאמר בהר סיני, אך שם יש מצות שלא הוזכרו עדיין וצריך להזכיר שהכללות נאמרו בסיני שהוא לכו"ע. אך בכאן דכ' פ' שמיטה שכבר הוזכרה בפ' משפטים וכתיב כאן בהר סיני ללמד שאף הפרטים נאמרו בסיני, ומזה נלמד לכל המצות שנאמרו כללותיהן ופרטותיהן מסיני ונשנו באוה"מ ונשתלשו בערבות מואב. אך צריך להבין מה נ"מ במה שלמדנו שנאמרו כללותיהן ופרטותיהן מסיני וכו' גם למה הוזכר לימוד זה אצל מצות שמיטה ולא אצל מצוה אחרת שנאמרה בסיני. אך הענין דבגמרא (שבת פח.) א' בריך רחמנא דיהיב לן אוריאן תליתאי וכו' ופירש"י תורה נביאים וכתובים ואם כונת רש"י עדמ"ש בגמרא (ברכות ה'.) דדרש אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים כו' שכלם נתנו למשה מסיני, הא שם נדרש התורה זה מקרא והמצוה זו משנה להורתם זה גמרא, ובמ"ר (תשא פמ"ו) ובלוחות שניות אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות וכו' וכ"ה בגמרא (מגילה יט:) שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, ולמה נקרא רק אוריאן תליתאי, ויתכן לפרש אוריאן תליתאי על התורה שנתנה בסיני. ונישנו באהל מועד, ונשתלשו בע"מ. ואפשר שזה גם כן בכלל דברי רש"י שהתורה שנתנה בסיני הי' דבר ה', ומה שנשנה באוה"מ היה כמו שאר כל הנביאים שאמרו כה אמר ה' ששמעו מהשי"ת ואמרו לישראל. רק בפרשיות מיוחדות כתיב זה הדבר שמוסיף משה רבינו על כל הנביאים שנתנבא בזה הדבר (כמ"ש בספרי מטות) והיינו שהן הן הדברים היוצאים מפי השי"ת בדרך אמצעית פיו של משה רבינו,

והבדל הוא כי דבר ה' כתיב כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישיב אלי ריקם כי אם עשה אשר חפצתי וגו' וכמ"ש במ"ר (שיר השירים פ' ישקני) בשעה ששמעו ישראל אנכי מפי הגבורה נתקע ת"ת בלבם וכו' וע"ז מלמדנו שכל המצות נאמרו כללותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן מסיני בחי' דבר ר', ונשנו אחר כך באוה"מ ששם כ' וידבר ה' אל משה והם בגדר נביאה, וכן במצוה שהוזכרה בנביאים כ' גם כן וידבר כמו פרשת רוצחים ביהושע וידבר ה' אל יהושע וגו' (כמ"ש מכות יא.) מפני שהן של תורה והוא בחי' נבואה. ונשתלשו בערבות מואב שזה משה מפי עצמו אמרן (כמ"ש מגילה לא:) אף שהיה דבר ה', מ"מ היה בגדר כתובים שהם נאמרו ברוח הקודש, וזה כבר התחלה מתורה שבעל פה, שאף שהם דברי אלקים חיים. הם ברוח הקודש כמ"ש הרמב"ן (במס' ב"ב יב.) וחכם עדיף מנביא היינו ברוח הקודש רוח מקודש דלעילא (כמ"ש בזח"ג סא א) וזה היה אחר הקלקול שצריכין לרב חכמה לתקן הרב כעס וכמש"נ כי ברב חכמה רב כעס. וכמ"ש (בנדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא נתן להם אלא חמשה חומשי תורה וכו' ורוח הקודש זה נקרא בגדר כתובים וכמ"ש האר"י הק' על דוד המלך ע"ה שהיה רבן של בעלי רוח הקודש שדבריו הם כתובים. וכן התורה שבעל פה נחלקת גם כן לאלה הג' מדרגות, א' מה שאומרים הלכה למשה מסיני, ב' יש הלכות שהם כעין נביאה בלי שום טעם מפורש כמו שאמר הלל (בפסחים סו:) הנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם. ג' הוא התורה שבעל פה שהוא ברוח הקודש בחי' כתובים. וז"ש רש"י אוריאן תליתאי תורה נביאים וכתובים שכולל כל התורה שבכתב ותורה שבעל פה, ובא לימוד זה במצות שמיטה מפני שמצות שמיטה היא כמו מצות שבת שהוא קבלת מלכות שמים ששובתין כל אומה ישראלית ביום השבת וכן שמיטה בא"י שהי' כל עסקיהם בעבדות הארץ, ובשמיטה פנוים לתורה ועבודה, וכמו דשבת כללא דאורייתא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב צב א) כן שמיטה גם כן כללא דאורייתא שהוא ההכרה להכיר שיש בורא עולם כמ"ש בזוהר הקדוש (שם פב ב) תרי"ג זיני עיטא, יהב אורייתא לב"נ וכו' ומה המה העצות אך להרגיש הארה בלב מאמר אני ה"א שהיא כללא דאורייתא, ומש"ה בא הלימוד במצות שמיטה שהיא כללא דאורייתא ללמד על המצות כולן שנאמר כללותיהן ופרטותיהן בסיני, נשנו באוה"מ ונשתלשו בער"מ וכאמור:

## פרק ב

**בהר סיני**. פירש"י מתו"כ מה ענין שמיטה אצל הר סיני כו' אלא מה שמיטה נאמרו כו' אף כולן וכו' וצ"ב דמשמע דאם היה מזכיר אצל מצוה אחרת לא התמוה כ"כ מה ענין המצוה להר סיני. וגם התי' אינו מובן דלמה בחר דוקא במצות שמיטה ללמוד על

התורה כולה שנאמרו הכל בסיני, אך הענין דאיתא בגמרא (סוטה לז:) כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב וכו' והיינו דמתן תורה היה שיהיו ישראל ממלכת כהנים כמו שיהיו לעתיד שנאמר ואתם כהני ה' תקראו שיהיו רק עבדי ה'. דכתיב אני אמרתי אלקים אתם שלא יהיה מלאך המות שולט בהם (כמ"ש ע"ז ה.) מכלל שהיה מתוקן הכל כמו שהיה קודם החטא, שלא נברא האדם רק לשמש את קונו ולא יהיה לו שום עסק בעולם הזה. מ"מ היה חלק משה רבינו כל מ' שנה אכלו את המן ולא נתנה תורה אלא לאוכלי מן (כמ"ש במכילתא ותנחומא) אלא היה להם עמל רק ללקוט, וגם בזה היה מדרגות (כמ"ש יומא עה.) צדיקים ירד על פתח בתיהם בינונים יצאו ולקטו רשעים שטו ולקטו, ומי שהי' אמונתם פחותה הי' טרחה מרובה. אבל טורח קצת היה לכל אחד ללקוט. ואם היה משה רבינו ע"ה נכנס לארץ ישראל היה נשאר כך לעולם רק ראה השי"ת שאין מוכשר עוד לזה. ואחר כך בערבות מואב קודם שנכנסו לארץ ישראל שהיה חלק יהושע, אז התחיל כ"א לעבוד זה פונה לשדהו וזה פונה לכרמו, אז התחיל משנה תורה שהיא התחלת תורה שבעל פה דכתיב באר היטב, וכמ"ש (מגילה לא:) ומשה מפי עצמן אמרן ולכן בדברות הראשונות כ' זכור אתר דלית תמן שכחה. [וכמ"ש (עירובין נד.) חרות על הלוחות אלמלי לא נשתברו לוחות ראשונות לא נשתכחה תורה מישראל] ובדברות שניות שנתנו אחר הקלקול כתיב שמור שצריך שמירה שלא ישכח ולכן איתא במדרש (שמות רבה פמ"ו) בלוחות הראשונות לא היה אלא עשרת הדברות לבד ובלוחות שניות אני נותן לך שיהיה בהם מדרש ואגדות וכו' שנצרך הרב חכמה לתקן הרב כעס וכמ"ש (נדרים כב:) אלמלא חטאו ישראל לא נתנה להם אלא ה' חומשי תורה כו'. וזהו שמתמה מה ענין שמיטה שעניינו שיהי' ישראל פנוין לעסוק בתורה ושיכירו כי לה' הארץ. אצל הר סיני שהיה אז על אופן שיהיו ישראל פנוין רק לעבודת השי"ת ולא היה אז מקום למצות שמיטה רק בערבות מואב וכאמור, ולימד כאן טל מצוה זו שנאמרה גם כן מסיני שאז צפה השי"ת שאם יתקלקל מצבם מאשר היו, יהיה להם שמיטה ויובל, ובא הכתוב ללמדנו ענין מ"ש אל תאמין בעצמך וכו' והיינו שאף מי שזכה להיות בן עולם הבא אף בחייו כמו שזכו האבות בעולם הזה מעין עולם הבא (כמשנ"ת בארוכה ל"ג בעו' מ' ח) מ"מ יש לו לפחוד מרוגז היצר הרע כ"ז שיש מציאת רע בעולם, והיינו שאז בהר סיני שהיו ישראל כמו אדם הראשון קודם הקלקול ומ"מ היה בכח הנחש לכנס בו ולפתותו, ומי לנו גדול מיעקב אבינו שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול. ואמר מה שקל שבקלים כו' שלא ידע כלל מהנאת הגוף רק להוליד תולדות כו' מ"מ מצינו בו ויירא יעקב מאד שמא יגרום החטא (כמ"ש ברכות

ד.) וע"ז כ' התורה גבי מצות שמיטה בהר סיני. ללמדנו שאף שאז היו ישראל מוכשרין להיות חרות ממה"מ ומיצר הרע והיה אז כמו שיהיה לעתיד ועמדו זרים ורעו צנאכם, ואם הי' התיקון האמותי לא היה נצרך כלל לעבודה, רק היתה א"י מוציאה גלוסקאות כמו שיהיה לעתיד (כמ"ש שבת ל:) ומ"מ נאמר בהר סיני מצות שמיטה שש שנים יעבוד וגו' שיוכל להיות שיקלקלו עוד כיון שיש עוד מציאות לרע בין האומות ואז יהיו צריכים לעבודה כמ"ש (סוף קידושין) הריעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי. וכן יוכל להיות שישתקע ח"ו עד שלא ישמור שמיטה גם כן ויגרום החטא למכור מטלטליו ואחר כך שדותיו, וביתו, וילוה ברבית, וימכור עצמו ואף לגר ולנכרי ולע"ז כסדר הפרשיות וכמ"ש בגמרא (שם כ.) ומזה נלמד שכל התורה נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני שכ"ז שיש מציאות מרע בעולם נצרך להתרי"ג זיני עיטא להנצל מקטרוג יצר הרע כמ"ש (זח"ב פ"ב ב) וזה ענין אל תאמין בעצמך וכו' שלא יסמוך על מעלתו שיוכל להשמר מיצר הרע כי יצרו ש"א מתגבר עליו וכו' ואלמלא עזר הקב"ה לא יכול לו, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו (כמ"ש סוכה נב.) ונצרך למצות שמיטה שהוא כמו קדושת שבת וכאמור:

## פרק ג

**במדרש** (תנחומא א') מה כתיב למעלה ושבתא הארץ שבת וגו' אר"א הקפר כ' שוקיו עמודי שש מיוסדים על אדני פז העמוד הזה יש לו כותרת מלמעלן ובסיס מלמטן, הענין היא כי שוקיו הוא נצח והוד כמ"ש (מא' פתח אלי') נצח והוד תרין שוקין, ובזוהר הקדוש נקראים המכין דאורייתא, כי תפארת גופא מדת יעקב תתן אמת ליעקב, ואמת זו תורה (כמ"ש ברכות ה:) ונצח והוד הם התמכין כי משה שושבינא דמלכא, ואהרן שושבינא דמטרניתא (כמ"ש זח"ג נ"ג ב), וזהו ענין כותרת ובסיס, דבסיס היינו יסוד שכל הבנין נבנה ונשען עליו, והוא קדושת השבת שמשפיע מקדושתה לכל שיה"מ, וזהו בחי' משה שושבינא דמלכא, כי קדושתה הוא רק מצד השי"ת, כמש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם וכמ"ש (שבת י:) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, וזהו ישמח משה במתנת חלקו, וכותרת היא קדושת שמיטה היינו ההכרה כי לי כל הארץ והוא בחי' אהרן שושבינא דמטרניתא כי זהו העיקר מצד האדם כמ"ש במדרש רבה (ר"פ ויקרא) גבורי כח עושי דברו במה הכתוב מדבר וכו' בשומרי שביעית וכו' חמי חקלי' ביירא כרמי' ביירא ויהיב ארנינא ושתיק יש לך גבור גדול מזה וכו'. והוא מצד היראה כמ"ש איזהו גבור הכובש את יצרו, וזה מצד האדם כמש"נ מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (כמ"ש ברכות לג:) והוא בחי' כותרת דאיתא בגמרא (שבת פח.) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו מה"ש וקשרו

לכ"א מישראל שני כתרים וכו' (ושם) לשון שמלאה"ש משתמשין בו שנאמר גבורי כח עושי דברו והדר לשמוע בקול דברו. וכן בשמיטה דדרש שהיא גבורי כח לכן היא בחי' כותרת היא כתר דנעשה ונשמע וכאמור. ואמר כותרת מלמעלן כי אף שהוא מצד האדם, אף על פי כן היא גם כן מלמעלן מצד השי"ת וכמ"ש (קידושי ל:) אלמלא הקב" עזרו אינו יכול לו. כי האדם מצ"ע בלי סעויא מצד השי"ת לא יכול להתגבר על יצרו להיות מכלל גבורי כח. וכן שבת שהיא בסיס הוא מלמטן. דאף שכל עיקר קדושת השבת הוא מצד הקב"ה אף על פי כן צריך האדם מצדו להתעורר קצת ולעשות הכנה לקדושת השבת וכמ"ש (שיר השירים ה':ב') פתחי לי כפתחו של מחט ואני אפתח לכם וגו' דאחר כך כפי הכנת האדם השי"ת מאיר לו יותר ויותר אבל ההתחלה צריך להיות מצדו. וזהו את שבתותי תשמורו היא מצד האדם השמירה, ואחר כך ומקדשי שהוא בחי' מקדש מצד השי"ת ואחר כך תיראו הוא בחי' יראה עלאה כי הרבה מדרגות יש במדה זו וכמ"ש (ברכות כח:) הלואי יהיה עליכם מורא שמים כמורא בשר ודם וא"ל ותו לו וכו' וכן עד למעלה וזהו ומקדשי תיראו שהוא בחי' מקדש היינו קדושת שבת בחי' יובל וכשי"ת:

## פרק ד

**ושבתה הארץ שבת לה' וגו'**. פירש"י לשם ה' כשם שנאמר בשבת בראשית, הכוונה כמו בשבת בראשית שאין השביתה בשביל מנוחת גופו לפוש מעבודתו. כמ"ש במד' (שמות רבה פ"א) שאמר משה לפרעה מי שיש לו עבד ואם אינו נח יום א' בשבוע הוא מת וכו' רק השביתה הוא מחמת שצוה הקב"ה לשבות ולנוח בו כמ"ש במדרש (ת' בראשית משאלתות) נחו בי' כשם שנחו בי' אנא והיינו לשם ה' ולא לטובת עצמו, כמו כן בשביעית לא יהיה השביתה כדי לבור את השדה שנה אחת כדי שתוסיף תת כחה בשאר השנים כדרך האכרים כדי שתהיה השביתה לשם ה' מחמת ציווי הקב"ה, וכבר הק' הרמב"ן ז"ל שהרי כל המועדים צריך להיות המכוון לשם ה' וכן כל המצות, אך הענין דבכל המועדים כ' שבתון ולא נכתב שבת שבתון רק ביום הכפורים והוא דקדושת שבת קביעא וקיימא מהשי"ת, מה שאין כן המועדים דישראל קבעו לחדשים ומקדשי למועדים (וכמ"ש פסחים קיז:) וישראל אין בכחם לעשות שבת רק שבתון, שהוא שבת הקטן, שכן מורה הנ' על הקיטון כמו גזירת אישון מאיש (ונת' בפ' ויחי מ' ג') רק ביום הכפורים שהוא כנגד קדושת השבת שכן יש ו' ימים בחגים ב' דפסח שבועות ור"ה וסוכות ושמיני עצרת והם כנגד ו' ימי המעשה. ויום הכפורים נגד קדושת השבת שנתן השי"ת כח לישראל להכניס קדושת שבת גם כן, ולכן נקרא יום הכפורים שבת שבתון שישראל מכניסים קדושת השבת ליום זה שאסור במלאכת אוכל נפש גם כן בשבת

(וכ"כ מהרש"א בח"א ריש יומא). זולת פסח שנקרא גם כן שבת סתם, כמש"נ וספרתם לכם ממחרת השבת והוא מטעם דאז היה הגאולה מצד השי"ת שלא היו ישראל ראוים אז לגאולה (ונת' במ"א). והנה בפ' זו כ' ג' פעמים שבת, ושבתה הארץ שבת לה' וגו' וזהו קודם האזהרות לאדם ואחר כך כ' האזהרות שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' ואחר האזהרות כ' שבת שבתון יהיה לארץ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וגו'. הג' שבתות מרמזים כמו הג' קדושות שיש בשבת בג' הסעודות והם עצמם המרומזים בג' קדושות דכלי מעלה, קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתי' קדיש על ארעא וכו' קדיש לעלם וכו' (כמשנ"ת כ"פ) ושבתה הארץ שבת לה' הראשון מרמז נגד ק' קדיש בשמי מרומא עלאה שהקדושה הוא מצד השי"ת כמו קדושת עתיקא כי השביעי חביב לפני הקב"ה שבת בימים ושביעית בשנים וכו' כמ"ש הרמב"ן, וכ"ז נאמר קודם האזהרות לאדם במלאכות דהארץ מעצמה תשבות על ידי שהוא שבת לה', ואחר כך כתיב ובשנה השביעית שבת שבתון מרמז כמו בשבת שכ' שבתון ופירש"י ז"ל מנוחת מרגוע ולא מנוחת ארעי, והיינו מנוחת קבע מדרגת יעקב ז"א מדת אמת שתכון לעד שיהיה הקדושה בקיום לעד ובקביעות וזהו קדיש לעלמי עלמיא ובזה כ' גם כן שבת לה' שגם זה מצד השי"ת דב' קדושות דשבת דיומא ע"ק וז"א שהם מצד השי"ת. וכאן חשיב מעילא לתתא, והקדושה הג' הוא מש"נ שנת שבתון יהיה לארץ ולא נאמר כאן שבת לה' ואמר רק לשון שבתון בלבד והוא אחר כל האזהרות לאדם אמר ל' שבתון היינו הקדושה שמצד האדם, ולבסוף הכל והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וע"ש ברמב"ן הרגיש דאין השבת נאכל, אבל הכוונה היינו שהפירות שביעית יכניסו בהם קדושה כמ"ש בגמ' אוכלו בקדושת שביעית, ולמדו מלה"כ כי קודש הוא שאין מועיל בהם פדיון ותוספת דמיהם (סוכה מ:) והפירות יכניסו קדושה בלב האוכל גם כן. [ושביעית דומה לשבת ונקרא תחלה שבת לבד דהתחלת הקדושה מעתיקא היא מהשי"ת עצמו שהוא במרומא עלאה, מרומם מהשגת אדם בעולם הזה כלל]. ואחר כך שבת שבתון שלהיות נקבע בלב הקדושה גם כן אחר כך, כי עיקר מצות השביעית היא שידע האדם כי הכל של השי"ת וכמ"ש אחר כך ביובל כי לי הארץ כי גרים ותושבים וגו' ודרש בתו"כ אם שלכם שלי אז שלי שלכם ואם אין שלכם שלי די לעבד שיהיה כרבו והיינו אם תשמרו מצות שביעית ותכירו שלכם שלי אז יהיה שלי שלכם ואתן לכם את הארץ. ואם אין שלכם שלי ולא תשמרו שביעית אז דין לעבד שיהיה כרבו. וגרים ותושבים אתם עמדי ואני ואתם נלך בגולה כמש"נ אז תרצה הארץ את שבתותיה ועל זה היה גלות בבל, ואף שזה נאמר ביובל רז"ל (שם בגמרא) למדו שמיטה מיובל מפ' כי קדוש הוא דכתוב ביובל והיינו דשביעית ויובל

עניינם אחד. ובשביעית עצמה שמפקיר שדהו מכיר דלה' הארץ, ולהיות נקבע זה בלבו גם אחר כך כשישוב לעבוד הארץ שלא ישכח אחר כך עז"א דהוא שבת שבתון דמצד חיבור ב' הקדושות נקבע בלב. ואחר כך א' על האזהרות לאדם דמצד זה נק' שבתון מה שהאדם מקדש ועז"א אחר כך והיתה שבת וגו' כנז"ל דאכילת הפירות מכניסין קדושת שבת בלב האוכל כמו אכילת השבת:

## פרק ה

**בזה"ק** (ר"פ בהר) ר"א פתח זאת תורת העולה וגו' האי קרא בכ"י אוקימנא דהיא סלקא ומתחברא במלכא קדישא בזווגא שלים כו' עש"ב. שייכות הפתיחה לפ' זו הוא מ"ש בסוף ושבתה הארץ נייחא ודאי שבת לה' שבת לה' ממש. והיינו דארץ מ' מלכות (כמ"ש בזח"ג רמ"ו ב' שכינתא אתקרי ארץ דקב"ה הה"ד והארץ הדום רגלי) שבת לה' ממש פי' רח"ו שבת מלכות לה' ת"ת והיינו זוויגא שלים דקשיא לי' מש"נ ושבתה הארץ שבת לה' דהוא מיותר. ואם על מצות שמיטה קאי הא בתר הכי מפרש לי' קרא וכאן לא נזכר עוד מצות שמיטה. וזה גם כן קשיא לי' להתו"כ המובא ברש"י ודרש שבת לה' לשם ה' היינו שהמכוון יהיה לש"ש (כמש"נ לעיל במ"ד) בהשביתה ולא לצורך עבודת הקרקע לטובת השדה ואח"ז מפרש שהנייחא תהיה בשנה השביעית, והזוהר הקדוש מפרש דקאי על ארץ עליונה ושבתה הארץ כנסת ישראל שבת לה' שיהיה זוויגא שלים וזהו המנוחה עדש"נ ומצאן מנוחה וגו' וכמו שהאריך, והיינו על ידי אכילה שהיא בקדושה כקרבנות שנקראו לחמי לאשי. ולא רק כשירי מנחות שנאכלין לכהנים רק כאכילת מנחות עצמן והיינו מזונא דחברייא אינון דמשתדלי באורייתא כו' מאתר עלאה יקירא על כולא, ואקרי חכמה כו' הה"ד החכמה תחיה בעליה. (זח"ב סא ב ובזוהר הקדוש פ' זו ק"י ע"א) ואית אחרנין דאורייתא דלהון כאכילת מנחות עצמן ולא שירי מנחות ואית אחרנין דאורייתא דלהון אכילת קדשים וכו' והיינו לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב וכו' (כמ"ש בזח"ג רע"א ב'). וכן אכילת שבת נקרא סעודתא דמלכא כאכילת מזבח כקרבנות עצמן (כמש"נ במ"א):

**ואח"כ** תו פתח ר"א כי תקנה ע"ע וגו' ומשמע שיש לפתיחה זו שייכת למ"ש למעלה, ואמר בגין דכל ב"נ דאתגזר כו' אית לי' נייחא בשמיטה כו' כמה דשבת כו' ה"נ שמיטה נייחא דכלא נייחא הוא דרוחא וגופא ת"ח ה' נייחא היא דעלאי ותתאי ה' עלאי ה' תתאי נייחא דעלאין נייחא דתתאין וכו' והיינו דלעולם הבא איתא במשנה כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ, ואיתא בזוהר הקדוש (וארא כ"ג א) וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק והיינו שזוכה לעלמא דאתי שהיא יובל שבת

עלאה. וזוכה לזה על ידי שבת תתאה שהיא מדת היראה. וכמ"ש בזוהר הקדוש (הק' ה' ע"ב) דאיהי יראה ושריא בה יראה, והוא מדת יוסף הצדיק שאמר את ה"א אני ירא ואמר דגם שמיטה היא מדת מלכות, שמקבל עליו מלכות שמים ושובת כל השנה. ועל ידי זה זוכה לשבת עלאה שהיא יובל. והנה מה שהאם נמכר לעבד היא על ידי פגם הברית כמו שמצינו (ב"ר פ' פ"ב) נלך ונתפס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל. והיינו דפגם חם היה בזה ששימש בתיבה באיסור ויצא כנען מפוחם וכמ"ש (ב"ר פל"ו ובגמרא סנהדרין קח:) וכן איתא למ"ד רבעו כמ"ש בגמרא (שם ע.) וסברו השבטים שיוסף שאמר עליהם שנושאים עיניהם בבנות הארץ כמ"ש (בב"ר שם) והם ידעו שהם נקיים מזה, חשבו שיוסף פגום ח"ו בזה וכמ"ש (קידושין ע.) במומו פוסל ומכרוהו לעבד. וכן כל הגליות הם על פגם זה. והי' גלות ראשון במצרים ערות הארץ. ויוסף שהיה מרכבה למדת צדיק נתברר שם על ידי הנסיון. ויוסף גדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו (כמ"ש שיר השירים ד' א) ואמר אחר כך עבדים פטורים מעול מלכות שמים כיון שיש עליו עול בו"ד ואמר דעול מלכות שמים בקדמיתא היא דכלא. והיינו כמש"נ מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה, וזש"נ ראשית חכמה יראת ה' ודא מלכות שמים כאמור. בגין דבהאי עייל לשאר קדושה כו' בג"כ בזאת יבא אהרן אל הקדש כ', והיינו דחכמה קודש עלאה איקרי (כמ"ש זח"ג רצ"ז רע"א) וזאת היינו מדת מלכות (כמ"ש זח"ב ל"ז רע"ב) וז"ש בזאת יבא אהרן אל הקודש וזש"נ ראשית חכמה יראת ה'. ושמיטה גם כן זאת כאמור. ולכן הע"ע בשמיטה שלו שהוא שנה שביעית מקבל עליו עול מלכות שמים ויצא לחפשי, ואמר אחר כך שאם הוא משוקע ח"ו כ"כ עד שאמר אהבתי את אדוני וגו' והגישו אל האלקים לגבי אתר דפגום לי' דה"נ אלקים איקרי והיינו דינא דמלכותא דינא (כמ"ש זה"ק משפטים קי"ח א') חל הדלת או אל המזוזה דהאי אתר פתחא היא דלעילא והיא פתח האוהל (כמ"ש זח"ב לו א' ימ א צח ב) ומזוזה תיקרי ופי' רח"ו ז"ל מהרה גימ' שם א"ד וגימ' דינא בהיפוך אתוון (כמ"ש בזהר משפטים שם) וז"ש דהאי אתר פתחא היא דלעילא עדמש"נ פתחו לי שערי צדק. צדק מלכותא קדישא. ואחר כך אמר את אזנו אמאי הא אוקמוה. אבל שמיעה תלוי בהאי אחר עשייה לעילה. והק' רח"ו ז"ל דבכ"מ בזהר משמע דשמיעה בבינה ועשייה במלכות וכאן אמר שמיעה במלכות ועשייה לעילא. אך הענין עפמ"ש במ"ש בפירש"י משפטים ממכילתא אזן ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע כו' אזן ששמע על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים כו'. (וכ"ה בגמרא קידושין כב:) ואף שהשמיעה היה כהוגן, אך שמיעה היא שיכנס ללב כמש"נ שמעו ותחי נפשכם ואם היה השמיעה כהוגן לא היה עובר ע"ז שהיה מקבל

עליו עול מלכות שמים כהוגן, ולא היה מקבל עול בו"ד (ונת' במ"א). וז"ש דשמיעה תלוי בהאי אתר במלכות:

**ומ"ש** עשייה לעילא, אף דבודאי עשיה מדת מלכות, שהוא עולם העשיה, אך כאן מדבר מענין נעשה שהקדימו ישראל, לנשמע, והנה בגמרא (שבת פח.) נמשלו ישראל לתפוח מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע, המשיל הנעשה לפרי, ונשמע לעלים, ואשכחן (חולין צב.) אשכולת שבה אלו ת"ח עלין שבה אלו ע"ה כו' ליבעי רחמי איתכליא על עליא כו' הרי דנעשה גדול מנשמע וכן בזוהר הקדוש (ח"ג צב ב) ושמרתם דא שמור ועשיתם דא זכור, וזכור גדול משמור כידוע (מזה"ק ח"ב צב ב) ושמרתם היינו נשמע (וכן נד' בתו"כ ושמרתם זה משנה) ומכ"ז מוכח שעשייה לעילא בבינה. והוא כמ"ש במ"ש בגמרא (ברכות לה:) דמוקי לקרא ואספת דגניך גו' באין עושין רצונו של מקום. והוא פלא שהרי הפר' מדבר והיה אם שמוע וגו' אל מצותי וגו' (וכמו שהק' במהרש"א) גם לעיל מינה מוקי בגמרא להאי קרא בעושין רש"מ וכמו שהק' בתוס', ואמרנו דכאן מדבר בעושין מצות ה' אחר השמיעה כמש"נ תשמעו אל מצותי והיינו כר' ישמעאל חורש בשעת חרישה כו' ובו כ' ואספת וגו' על ידי עצמן, ועושין רצונו של מקום היינו כדרשב"י שעשה רצונו של מקום אף שלא נצטוה כיון שכך היה הבריאה שיהיה רק לשמש את קונו, (ונת' במ"א) וזהו נשמע היינו כר"י, וכמש"נ והיה אם שמוע תשמעו וגו' ונעשה היינו כרשב"י נעשה קודם לנשמע. רק מה שהוא רצון השי"ת, והוא בחי' המלאכים עושי דברו והדר לשמוע. ועשייה כזו נמשל לפריו, שהם ת"ח אשכולות שבה, והוא קודם לעליו ועשוי' כזו הוא בבינה. דכל ענין הקדמת נעשה לנשמע אמרנו שהמכוון היה שעל ידי החשק לד"ת נעשה הד"ת, כענין מ"ש (סנהדרין צט:) כאלו עשאו לד"ת ועשיתם אתם (ונת' ל"ג בעומר מ"ח). וחכמה היינו ד"ת וכמ"ש (בחז"ג פ"א רע"א) לאו חכמתא בלא אורייתא ולאו אורייתא בלא חכמתא וכלא חד. וכמ"ש (ב"ר פ"ג) ה"פ אורה שבמאמר יהי אור, שהוא כנגד מדת חכמה כנגד ה' חומשי תורה, הרי דתורה היא חכמה. ולהוריד הד"ת למטה היא בינה. וז"ש בזוהר הקדוש ובגין דישראל כו' והוו ברחימו דלבייהו לאתקרבא לקב"ה אקדימו עשייה לשמיעה, וע"ז קאי מ"ש עשייה לעילא דהא שמיעה בקדמיתא ולבתר עשייה. והיינו דראשית חכמה יראת ה' ומצד האדם מה ה"א שואל מעמך כ"א ליראה. וז"ש שמיעה בהאי שמיטה תליא שהיא קבלת מלכות שמים וכאמור:

**ואמר** אחר כך בזוהר הקדוש ועוד הוא פנים להאי שמיעה יתפגיס שמיעה דילי' וישתאר פגימו בי' וכו'. וכ' רח"ו ז"ל יש לתמוה מאד כי רציעת האזן אינו פגם בשמיעה שהיא

בתנוך ואינו מזיק לשמיעה ולהזוהר הקדוש היה לנו לעשות לו סם שיפגום שמיעתו, ויתכן עפמ"ש (כתובות ה:) מפני מה אזן כולה קשה ואלי' רכה שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אלי' לתוכה, והנה בישראל לא נפגם השמיעה ח"ו. וכמ"ש (ברכות יז.) גלוי וידוע שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה והרי שומעין הטוב דבר ה'. (וכ"כ במדרש (דבר"ר פ' ג') שמע ישראל למהד"ד למלך וכו' אמר להם משה אבדתן נעשה שמרו נשמע כו'). והיינו דאף כשהם בשפל המדרגה מ"מ נקראו ארץ שהוא שכינתא דאתקרי ארץ דקוב"ה (כמ"ש בזח"ג רמ"ג ב') רק השאור שבעיסה מטעם את האדם לשמוע אף לרע של היצר הרע. וזה הפגם באליה ותנוך האזן שאינו סותם התנוך באלי' שלא לשמוע את הרע. וז"ש יתפגים במיעה דילי' היינו מה ששמע אף לרעה ולא סתם האזן בהאלי' כנ"ל, וענין השמיעה היינו שלא לשמוע להההיפוך ח"ו ובזה יתפגם באלי' דהיא השמיעה:

**ואמר** בזוהר הקדוש למעלה שמיטה נייחא הוא דרוחא וגופא. ולא אמר דנשמתא. דנשמה בבינה וכמ"ש רח"ו ז"ל ואמר נייחא דגופא בפשטות שנחין מעבודת הקרקע שזה היה עיקר עבודתן אז. ונייחא דרוחא עפמש"נ לנפש חי' ומתרגמינן לרוח ממללא והיינו בד"ת. והוא שכמו בשבת יש בו השפעה מד"ת ולא נתנו שבתות רק לעסוק בתורה (כמ"ש בירושלמי פט"ו דשבת) ושבת יעשה כולו תורה (כמ"ש ריש סא"ר) כן שנת השמיטה ניתן לישראל שיהיו פנוים כל השנה לעסוק בתורה וז"ש נייחא הוא דרוחא וכו' וזה מ"ש שבת לה' ממש, והיינו דבשבת משיג האדם היראה וכמו שנקראו ישראל בשבת יראי שמי כמ"ש (תענית ח:) והיינו שהוא מדת היראה עול מלכות וזוכה לד"ת שהוא ו' אות אמת (זה"ק ר"פ ויקרא) אמת זו תורה (כמ"ש ברכות ה:) וכן שמיטה משיג עול מלכות שמים וזוכה לד"ת נייחא דרוחא והיא זיווג קובה"ו ו"ק וזהו שבת לה' ממש ואמר ה' עלאה כו' ה' תתאה כו' דא שמיטה ודא יובל וכד מסתכלין מילי כלא חד, והיינו דכמו דשבת דמעל שבתא דאיהי יראה ושריא בה יראה והסעודתא דחק"ת קדישין, ומ"מ זוכה להמשכה מעתי"ק למדת מלכות ועדמ"ש (בזח"ב רכ"ג ב) א"ה בינא דרגא דילך ואמאי אוקמוה ונתן ההוד למשה כו ס"ל ה' סלקא לך אות יו"ד ה' זמנין עשר לחמשין הרעין דבינה כו' ואוף הכי כל"ה נטילת להו כלהו כו' ועל ידי השבת תתאה זוכין לשבת עלאה שהיא בינה, וכמו כן מצינו שמיטה שנדרש (מ"ר ר"פ ויקרא) גבורי כח עושי דברו בשומרי שביעית הכתוב מדבר כו' ושם כ' עושי דברו לשמוע בקול דברו מקדים עשיי' לשמיעה (כמשנ"ת למ"ג) והיינו שהשומר שמיטה זוכה על ידי היראה שהם גבורי להקדים עשייה לשמיעה לזכות לעשייה שהיא לעילא יובל, כמו שהקדימו ישראל נעשה

לנשמע דכמו בשבת הישראל על ידי האמונה שמאמין בה' ומשליך עסקיו לכבוד שמים ושובת א' מז' מכל השנה על ידי זה זוכה לשבת עלאה ועתי"ק אתיא לסעדא בהדה, כן בשמיטה שהיא גבורי כח דחמי חקלי' ביירא על ידי זה זוכה לעשייה שהוא לעילא יובלא. וכן נדרש בזוהר הקדוש (פ' זו קי ע"ב) בטח בה' ועשה טוב על שנת השמיטה. ובגמרא (שבת קיח:) נדרש פ' זה על השבת דכ' והתענג על ה' וגו' ענג זה א"י מהו כו' זה ענג שבת. דשניהם באים על ידי הבטחון ואמונה. ויכולים לזכות להמשיך משבת עלאה עשייה לעילא וכאמור, וכן בשבת דאיתא במדרשים בשבת א' נגאלין ובגמרא שם שני שבתות. ואמרנו דהיינו שבת עלאה ושבת תתאה ושבת עלאה מיד נגאלין. ומי שזוכה לזה הוא בפרט נפשו מיד נגאל (ונת' כ"פ):

## פרק ו

**ושבתה הארץ שבת לה' שש שנים תזרע שדך וגו'. ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' וגו'.** ורש"י הביא מתו"כ שבת לה' כשם שנאמר בשבת בראשית ורש"י הוסיף על לשון התו"כ לשם ה', וכבר הק' הרמב"ן ז"ל שהרי כל המועדים צריך להיות המכוון לשם ה'. ובתו"כ נדרש זה על שבת לה' השני. והענין שק' בפסוק דכ' ושבתה הארץ שבת לה'. ואמאי קאי, דאא"ל דקאי על מצות שמיטה שזה הוזכר אחר כך. גם לשון הכ' כי תבאו אל הארץ ושבתה הארץ ק' הא בכניסתן לארץ ישראל לא שבתו תיכף שהרי אחר ז' שכבשו וז' שחלקו מנו ו' שנים ואחר כך שמיטה (כמ"ש עירובין יב:) וזה שהק' להתו"כ. וזה שדרש שבת לה' כשם שנאמר בשבת בראשית דאיתא בגמרא (שבת סט:) מר סבר כברייתו שלעולם ומ"ס כאדם הראשון. והיינו דהשי"ת ברא ו' ימי המעשה ואחר כך שבת ואחר כך ביום ו' היה קלקול הנחש וניתן לאדם הראשון השבת שיוכל לתקן הקלקול, ואחר כך היה לו שיהמ"ע. שעל ידי קדושת השבת יוכל לתקן ימי המעשה שיהיו בקדושה וזה כאדם הראשון. ואם היה זוכה לתקן בשבת כתיקונו היה אז עולם התיקון כמו שיהיה לעתיד. ובמ"ת בלוחות הראשונות דכ' אני אמרתי א' אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) ומהס"ת נתבטל היצר הרע שהוא המה"מ (כמ"ש ב"ב טז.) כ' כי ששת ימים וגו' עדמ"ש (בשאלתות הובא בתנחו' בראשית) נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחו בי' אנא והיינו שיהיה בשיהמ"ע רק לעמל תורה ואחר כך השבת בראשית שבת קדושה קביעא וקיימא מצד השי"ת, אך אחר הקלקול כ' בלוחות שניות וזכרת כי עבד היית וגו' לעשות את יום השבת והיינו שיהיה הקדושה מצד ישראל וזהו מה שנקרא השבת תחלה למקראי קודש. וזהו זכר ליציאת מצרים (ונת' כ"פ) וכן אה"כ כאן שבתחלת כניסת ישראל לא"י ושבתה הארץ שבת לה' שיהיה תמיד כשבתות שיהיו

פנוים רק לתורה ועבודה כמו בתחילת הבריאה ואני נבראתי לשמש את קוני (כמ"ש קידושין פב.) ומלאכתן נעשית על ידי אחרים וכמו במתן תורה אני אמרתי א' אתם וגו', אך אחר כך כ' שש שנים תזרע שדך וגו' ואספת את תבואתה ובגמרא (ברכות לה:) ובזמן שאין ישראל עושין רצש"מ מלאכתן נעשית על ידי עצמן שנ' ואספת דגנך, וק' שהרי זה כ' בפ' והי' אם שמוע וגו' וכבר אמרנו דודאי מצותו של מקום לעסוק במלאכה ו' ימים. ולשבות בשבת, שאחר הקלקול הריעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי ונצרך לעמל במלאכה גם כן כר' ישמעאל, אך רצש"מ בתחילת הבריאה שיהיה האדם פנוי רק לתורה כרשב"י כמו שנברא אדם הראשון קודם הקלקול ואז מלאכתן נעשית על ידי אחרים כמו שיהיה לעתיד. וז"ש שבזמן שאין ישראל עושין רצונו ש"מ רצונ"ו דייקא אז מלאכתן נעשית על ידי עצמן ואספת דגנך. (ונת' במא' ה') וזש"נ כאן שש שנים תזרע כו' ואספת את תבואתה, והיינו כשאין עושין רצונו של מקום וזש"נ ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ. ושבתון היינו שבת קטן בנ' הקיטון כמו אישון בת עין (ונת' במא' ד') והיינו כמו בשבת שיש קדושה קביעא וקיימא מצד השי"ת (כמ"ש פסחים קיז:) ומ"מ נקרא תחלה למקראי קודש זכור לקדשו שמור לקדשו וכן בשמיטה גם כן יש קדושה מצד השי"ת וישראל גם גן מכניסין קדושה לשמיטה בקיום מצות שמיטה. וזש"נ שבת לה' כמו שנאמר בשבת בראשית. והיינו כמו באדם הראשון שהיה לו יום השבת ואם היה זוכה היה נתקן הכל כמו לעתיד ועמדו זרים ורעו צאנכם ועכ"פ הועיל להכניס קדושה לימי המעשה שיוכל לזכות בשבת שני' לקדושה יתירה. וכן כאן כשנכנסו לארץ, תיכף ושבתה הארץ שבת לה', ואם היו זוכין היו כולם פנוים רק לתורה ומלאכתן נעשית על ידי אחרים כמו שיהיה לעתיד ועמדו זרים וכו' ואחר כך כ' שש שנים תזרע וגו' באופן שצריך לעמול במלאכה. בשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ היינו קדושה מצד השי"ת ומצד האדם שבת לה' כמו בשבת בראשית:

## פרק ז

**בבעה"ט** (ר"פ) סמך מקלל לבהר סיני כו' כדאיתא (בקידושין) שם בן ד' אותיות חכמים מוסרים אותו לתלמודיהם פעם אחת בשבוע לכך סמך לו שמיטה. וצריך להבין הא מלשון הגמרא (שם ע"א.) משמע פעם א' בז' שנים ולאו דוקא בשנת השמיטה. ואיזו שייכות הוא לשמיטה. אך בגמרא שם איתא ואמרו לה פעמים בשבוע ארנב"י מסתברא כמ"ד פעם א' בשבוע דכ' זה שמי לעולם לעלם כתיב וקשה ממנ"פ אם הותר לגלות פעם א' בשבוע יכול להיות פעמים בשבוע גם כן, ואם צריך להעלות איך הותר פעם א' לגלות גם מה זה החשבון פעם א' בז' שנים, או בג' וחצי שנה, אך בתו"כ דרש עמש"נ שבת

לה' אשמיטה כמו שנאמר בשבת בראשית וכבר אמרנו דשבת בזמן כמו מקדש בעולם. ובבית המקדש הותר לגלות ולהגות השם באותיותיו כה"ג בק"ק. וכל הכהנים בברכת כהנים, אך יקשה לפ"ז מאי אולמי' שמיטה משבת הא בשבת גם כן לא הותר להגות שם באותיותיו ושמיטה נלמד רק משבת בראשית ואיך יפה כחו ממלמד, והענין דאיתא ברמב"ן ז"ל עה"פ שבת לה' והנה בכאן עוררו אותנו בסוד גדול מסודות התורה כו' וסוד ימותל עולם רמוז במקום הזה כ'ו כי ו' ימי בראשית הם ימות עולם ויום השביעי שבת לה"א כי יהיה שבת לשם הגדול כמו ששנינו בשביעי מה היו אומרים מזמור שיר ליום השבת לע"ל שכולה שבת וכו' והשנים ירמזו לאשר יהיה בבריאת כל ימי עולם וכו' ושמא לזה רמזו אבותינו באומרים נ' שע"ב נבראו בעולם וכולם נמסרו למשה חוץ מא', כי כל שמיטה שער בית א' והנה הודיעוהו כל ההוי' מתחלה ועד סוף חוץ מן היובל קודש עכ"ל וכבר הוזכר ברקנטי מס' הבהיר ובשאר מקובלים דמ"ש בגמרא (סנהדרין צז.) כשם שהשביעית משמטת א' לשבע שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה, היינו שמיטה א' שער א', והשי"ת ברא ז' שמיטות ואחר כך יהיה היובל קודש שישוב כל הנפשות לשורשם כמש"נ תשובו איש אל אחוזתו וגו', ובכל שמיטה יהיה ששת אלפים שנה ואחר כך אלף שנה עולם הבא יום שכולו שבת. כי יומו של הקב"ה אלף שנה כמש"נ כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול (וכמ"ש בויקרא רבה פי"ט) ושבת מעין עולם הבא א' מס' מעולם הבא (כמ"ש ברכות נז:) ואחר כך יהיה עוד שמיטה ז' אלפים שנה שער א', עד אחר הז' שמיטות יהיה היובל קודש, ולמשה רבינו נגלו כל המ"ט שערים, הז' שמיטות כל ההוי' מתחלה ועד סוף חוץ מן היובל קודש. וז"ש (ר"ה כא:) נ' שע"ב נבראו בעולם וכולן נתנו למשה חסר א' כו' וכמ"ש הרמב"ן ז"ל. וזש"נ בשמיטה שבת לה' כשם שנאמר בשבת בראשית, והינו דשנת השמיטה כל השנה מעין אלף השביעי עולם הבא. כמו דשבת בראשית מעין עולם הבא, ובגמרא (סוף ברכות) ת"ח אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון, והיינו בשבתות שבאלף השביעי אז יראה אל אלקים בציון וכמש"נ והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני וזהו יראה אל אלקים בציון עדמ"ש ציון משכן כבודך ואז יהיה להם מנוחה. ובבית המקדש לא כ' לעלם דשם הותר לכה"ג בקה"ק וכן לכהנים בברכת כהנים להזכיר את השם באותיותיו, ובר"י כה"ג איתא בגמרא (ברכות ז:) וראיתי את אכתריא' וכו' שם של כתר. ושמיטה שכל שנת השמיטה שבת לה' כמו שבת בראשית מעין עולם הבא, השבתות שבשנת השמיטה כעולם הבא כאלף השביעי והותר לגלות שם המפורש, וז"ש שחכמים מוסרין

אותו לתלמודיהם פ"א בשבוע היינו בשבתות שבשנת השמיטה ופעם אחת היינו זמן א', ואמרו לה פעמים בשבוע הוא עדמש"נ וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאד, וזה נאמר ביום ו' בתוספות שבת ויום ד' ה' ו' מקמי שבתא חשבה האריז"ל שיש בהם הופעה משבת במדרגות נפש רוח ונשמה ויום ו' תוספות נשמה יתירה וכן בימות המשיח שהוא בסוף אלף הששי תוספת שבת, איתא (שבת קנא:) ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה וס"ל להאי מ"ד שאז גם כן לא יהיה יצר הרע ומותר אז לגלות השם. וממילא כנגדו ביום ו' בתוספת שבת שבשנת השמיטה גם כן מותר לגלות. ועז"א רנב"י ומסתברא כמ"ד פע"א בשבוע לעלם כ' דס"ל דימות המשיח גם כן לא יתגלה לגמרי רק באלף השביעי ובימות המשיח יהיה רק הניצוח באו"ה ומ"מ יהיה עוד מציאות מרע שהרי לאדם הראשון בג"ע באותו זמן אף שלא היה לו יצר הרע מכל מקום יכול הנחש לכנס וגרם הקלקול. ולכן סובר דלא הותר לגלות רק פע"א בשבוע זמן א' והיינו בשבתות שבשנת השמיטה, וז"ש הבעה"ט דנסמך שמיטה למקלל דכ' ויקוב וגו' דאז מגלין אותו לתלמודיהן וכאמור:

## פרק ח

**כל** המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך עונג זה אינו יודע מהו כשהוא אומר וקראת לשבת עונג הו"א זה עונג שבת (גמרא שבת קיח:) וקודם ליה כ' בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה ואחר כך כ' והתענג וגו' ומדמוקי קרא דוהתענג בענג שבת מכלל דקרא דלקמי' גם כן מיירי במענג השבת, ומה שייכות הוא לשבת. אך בזוהר הקדוש (פ' זו ק"י ב) וכי תאמרו מה נאכל ר"י פתח בטח בה' וגו' לעולם ב"נ יהא זהיר במארי וידבק לבי' במהימנותא עלאה כו' דשמיטה היא כמו השבת שהוא תכלית שמים וארץ שלזה היה כוונת הבריאה שיכירו כח מלכותו והיינו ביום השבת שאומה שלימה מניחין עסקיהם לכבוד שמים, ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו עדמ"ש (שמות רבה ר"פ כ"ג) נכון כסאך מאז אף על פי שמעולם אתה לא נתיישב כסאך עד שאמרו בניך שירה כו' והיינו שהכירו כח מלכותו, כמ"ש (ויקרא רבה פ"ב) שהם שהמליכוני תחלה על הים ואמרו לי ה' ימלוך לעולם ועד כו' ואז נתיישב מלכותו כמש"ש מה בין המלך כו' לאגוסטות אגוסטות יושב וכו' וכן בשבת ישב על כסא כבודו, וכן השמיטה בא"י שהיה רוב עסקיהם בעבודת השדה וישראל מניחין שנה שלימה מעבודתה לכבוד שמים שמכירין כי לה' הארץ, וכמ"ש (בר"פ ויקרא רבה) גבורי כח עושי דברו בשומרי שביעית הכתוב מדבר כו' ודין חמי חלקי' ביירה כרמי' ביירה ויהבי ארנינא ושתיק י"ל גבור גדול מזה כו'. וע"ז דרש בטח בה' שהוא מבטחון בה'.

וכמש"נ וכי תאמרו מה נאכל וגו' וצויתי את ברכתי וגו' וכן בשבת כ' בטח בה' כי שבת הוא חלק שביעית מהשנה וישראל מניחין כל עסקיהם לכבוד שמים. והוא מבטחונם בה' שאדרבה ממה שמכבדין את השבת מתעשרין (כמ"ש שבת קיט.)

ואמר אחר כך בזוהר הקדוש ועשה טוב הכי תנינן בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא והא אוקמוה ועשיתם אותם כביכול אתון תעבדין להון וכו' והוא עפמ"ש (זח"ג קי"ז א') כביכול כאילו עביד לי' לעילא אמר קוב"ה כאלו עשאני ואוקמוה וע"ד ועשיתם אותם ועשיתם אתם כתיב וכו'. והוא כמשנ"ת (סנהדרין צט:) כאלו עשאו לד"ת כו'. ועפמ"ש (זח"ב ס' א') דקוב"ה תורה איקרי כו' ואין תורה אלא קוב"ה כו' (וכמשנ"ת כ"פ). ואמר בזוהר הקדוש וע"ד ועשה טוב ואין טוב אלא צדיק דכ' אמרו צדיק כי טוב. דטוב היינו אור דכ' וירא א' את האור כי טוב ואיתא בגמרא (סופ"א דתענית) צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק. וזהו ועשה טוב דהא טוב אתער דעל ידי אמונה זוכה להפעת אור הראשון מהשי"ת כדין שכן ארץ ורעה אמונה וכלא חד שכן ארץ עלאה וכו' ורעה אמונה דא ארץ וכלא חד כד"א ואמונתך בלילות וכו', וכמ"ש (בזח"ג ר"ל ע"א ברע"מ) איהו אמת ואיהו אמונה והיינו דשבת היא כנגד מדת מלכות אני ה' השוכן בתוך בני ישראל. וכן שמיטה איתא בזוהר הקדוש (קח א) ה' תתאה שבע שנים בלחודוהו דא שמיטה כו', וברע"מ (שם ע"ב) שמיטה שכינתא תתאה וכו' יובל אמא עלאה כו'. וכן נקרא בזוהר הקדוש (הק' ה' ב) דא שבת עלאה ודא שבת תתאה. וזש"כ בפירש"י מתו"כ שבת לה' לשם ה' כמש"נ בשבת בראשית. דאף דכל המצות הם לשם ה'. אך כמו שבשבת בו שבת ויש להקב"ה נייחא בעולמו וכמ"ש (בתנחו' בראשית) ניחו ביומא דשבתא כי היכי דנחו בי' אנא. כן בשמיטה היא שבת לה' שיש להשי"ת נייחא ממה שמכירין כל ישראל כי לה' הארץ. ורעה אמונה שירעה האמונה. היינו דאכילות שבת מביאים מהימנותא שלמתא בלבות בני ישראל. ונקראים סעודתא דמהימנותא שלימתא. וכמ"ש (בזח"ב פח א) דהא תליא מהינותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחק"ת וכו' ונכנס האמונה בשלימות בסעודות שבת שמכירין שהכל להשי"ת. וכן אומרים בכניסת שבת אחר התפלה כשהולכין לסעוד מזמור לדוד ה' רועי וגו' שמכיר שהשי"ת הרועה ומפרנס וזהו בטח בה' וגו' והתענג על ה' וגו' וכאמור, וכן השיר ליום א' אחר השבת לה' הארץ ומלואה. שעל ידי שבת מכירין שלה' הארץ שקנה וכו' ושליט בעולמו (כמ"ש ר"ה לא.) וכן בשמיטה כ' שש שנים תזרע שדך שכפי שיהיה הכוונה בעבודת הש שנים כן יהיה קדושת השמיטה. וכ' אחר כך וספרתם לכם וגו' שמצות עשה לב"ד הגדול לספור בכל ר"ה שהיא שנה פלונית לשבוע פלונית (כמ"ש בס' המצות להרמב"ם ז"ל) כמו בספירת עומר דמצוה למימני יומי ומצוה

למימני שבועי (כמש"ש ה.) כן ב"ד הגדול סופרין בכל שנה. דכל שקרובה לשמיטה יש הכרה יותר כי לה' הארץ. וכן בכל שבוע יש הכרה יותר וכן בכל שנה ושנה עד היובל. וכן באכילת פירות שביעית יש בהם קדושה (כמ"ש סוכה מ.) כמו באכילת שבת (וכמש"נ מא' ד):

## פרק ט

**סעודה** שניה דעתיקא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פח א) וברע"מ (שם צב א') חשב ג' קדושות שבת שבת דליליא שבת דיומא שבת עלאה וסעודה זו שבת עלאה בינה והכל א' דבינה כולל כל ג"ר, דחו"ב תרין רעין דלא מתפרשין כמ"ש (זח"ג ד' ע"א) ומי שזוכה לבינה זוכה לחכמה ומחיבור חו"ב מוחא ולבא הוא הדעת שהוא פנימיות מכ"ע וכמש"נ אז תבין יראת א' ודעת אלקים תמצא. כשנכנס היראה שהוא ה' תתאה שבת דמע"ש דאיהי יראה ושריא בה יראה כמ"ש בזוהר הקדוש (הק' ה' ע"ב) כשנכנסת למעמקי הלב בינה לבא זוכה לבחי' הדעת. וזש"נ ודעת א' תמצא (ונת' במ"א) וזה ענין מ"ש בתיקו"ז (ת' נה סא ב) ל' אימא עלאה דאיה מגדל עוז שם ה'. ומ"ש דאיהי מגדל עוז נראה המכוון עפמ"ש רש"י (חגיגה טו:) במגדל הפורח באויר י"מ שהיו דורשין גובהו של למ"ד, דהל' למעלה מכל האותיות, דבינה כולל כל ג"ר יתכן עפמ"ש ברע"מ (זח"ג רכ"ג ב) לענין מדת הוד ה' סליקא באות י' ה' זמנין עשר לחמשין תרעין דבינה ואתפשטותא דלהון חסד עד הוד עשרה בכלל ספירה כו' וכמו"כ בינה שהוא כולל ג"ר ועשרה בכל ספירה עולה ל', ובאותיות דר"ע למ"ד ר"ת לב מבין דעת והיא גם כן לכוונה זו דבינה לבא וזהו לב מבין, ודעת היא פנימיות מכ"ע והוא שער הנ' משערי בינה הנגלה לבע"ת (וכמשנ"ת כ"פ). וזהו לב מבין דעת, ובגמרא יש גם כן רמז לזה דאיתא (שבת קד.) כ' ל' כתר לעולם הבא ופירש"י כ' כתר לעולם הבא היינו למ"ד. ואין לו פירוש דהא הל' שימוש ואפשר לומר לעולם הזה וכדומה. אך המכוון כאמור. דכ' מורה על כתר כמ"ש ברע"מ (זח"ג רנ"ו ב') אנכי בי' כתר ובי' אין, ולמ"ד עולם הבא ע"פ האמור דל' בינה והוא עלמא דאתי, וז"ש דעולם הבא היינו למ"ד, וז"ש בזהר חדש (פ' זו) וברזא דשמיטה ויובל קביל קוב"ה צלותא דשרה רבקה רחל ולאה וזלפה ובלהה דהא בכלהו אתרשימן בה"א, דג"א שמיטה ויובל ובגין דחזת רחל דאתרמיז שמיטה ויובל בשמה דלאה והיא לית רשימו דה"א מיד אמרה הנה אמתי בלהה דאית בה תרי. והמכוון עפמ"ש (ברכות טז:) ואין קורין אמהות אלא לארבעה. ואף דזלפה ובלהה גם כן אמהות לשבטים אך זלפה נכללת בלאה ובלהה ברחל, ולכן הב' ההין של בלהה מועיל לרחל. והענין שנקרא אמהות. דכנסת ישראל אימא תתאה ונקראו האמהות אימא עלאה. ונקראו אמהות. ומסיק בזוה"ח סופי' דיובל

ברישא דשמא דלאה ובסיפא דשמא דרחל. ואין לו פירוש, רק המכוון כמ"ש בגמרא (יבמות מז.) הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי אלא לישראל וכו' כרחל וכלאה אשר בנו שתיהן את בית ישראל. ולאה בנתה ראש הכנסת ישראל ראובן שמעון לוי ויהודה. ומיהודה יצא משיח בן דוד שיהיה מרכבה למדת מלכות כנסת ישראל. ורחל סוף כנסת ישראל יוסף ובנימין וממנו יצא משיח בן יוסף שיברר את ישראל ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. ומשו"ה הל' שהוא בינה עלמא דאתי כאמור והוא סופי' דיובל נקבע ברישא דשמא דלאה, שהוא בנתה ראש הכנסת ישראל ומשיח מזרעה יהיה ההכנה לעלמא דאתי. וכן נקבע בסוף דשם רחל שהיא בנתה סוף הכנסת ישראל וממנה יצא משיח בן יוסף שיברר שכ"י יש להם חלק לעולם הבא כאמור:

**ובגמרא** (סוף ברכות) ת"ח אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון. ופירש"י מישובה לישובה וממדרש למדרש. והמכוון דחיל היינו ד"ת. ובפשוטו אמרנו עמש"נ אין המלך נושע ברב חיל וגו' דרבנן איקרי מלכים (כמ"ש גיטין סב.) והו"א שיועיל להם הד"ת להנצל מהיצר הרע. ועז"א הכ' אין המלך נושע ברב חיל הד"ת. שאדרבה הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו (כמ"ש סוכה נב.). גבור דהיינו הכובש את יצרו על ידי היראה הגדולה שלו. לא ינצל ברב כח שיש לו שיוכל להתגבר מעצמו על יצרו. שיצרו אל אדם מתחדש עליו בכל יום כמ"ש (קידושין ל:) שכל שמתגבר יותר היצר הרע מתחדש בניצוח יותר גדול כנגדו. רק הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו, שהשי"ת בחסדו לא יעזבנו בידו כמ"ש בגמרא שם (ונת' במ"א) אך לפי האמור המכוון דחי"ל גי' יוב"ל, וכל א' יש לו עולם בפ"ע כמש"נ כי הולך אדם אל בית עולמו כמ"ש (שמות רבה פנ"ב ועיין שבת קנב.) והיינו דשבת מעין עולם הבא א' מס' לעולם הבא (כמ"ש ברכות נז:) וכל צדיק וצדיק כפי קדושת השבתות שהיה לו בעולם הזה כן יהיה לו בעולם הבא הנייחא שלו, וז"ש ילכו מחיל אל חיל, מעולם הבא שהוא קדושת השבת לעולם הבא, ובאמצע יהיה לו קדושת ימי המעשה. והוא דאדם לעמל יולד והיינו לעמל תורה מי שזוכה לזה כמ"ש טובי' לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא כמ"ש (סנהדרין צט:) ומי שאינו זוכה היא לעמל מלאכה, דהיינו מעשה המצות כמו מלאכת המשכן שהם מלאכה בפועל, וכן כל מעשה עולם הזה כשיש מכוון לש"ש, או לעמל שיחה ואין שיחה אלא תפלה (כמ"ש ברכות כו:) שבודאי לא היה ס"ד שנברא האדם לעמל מלאכה ממש ולעמל שיחה בטילה, וכפי קדושת ימי המעשה שלו בעולם הזה כן יהיה חיל. ובימים אלו יעלה במעלות, ומי שזכה בחייו להיות דרופתקי

דאורייתא, וגם בימי החול פנוי לתורה ודמיין לשבתות ויו"ט (כמ"ש רע"מ צו כ"ט ב) ובי' אוקמוה (בפסיקתא ותנחו' שהביא ב"י או"ח סי' רפח) מ"ד בירושלמי (פט"ו דשבת) לא נתנו שבתות אלא להתענג, והיינו דבימות החול הוא לעמל תורה בעמל ויגיעה שבתורה שבעל פה שהוא בא על ידי צער ויגיעה (כמ"ש מתן תורה נח), ובשבת זוכה להשפעה בד"ת בתענוג מצד השי"ת בלא עמל, וכן בעולם הבא הימים שבין חיל וחיל אין להם מנוחה שיעלו במדרגות בד"ת. ובחיל שהוא יובל העולם הבא שלהם יהיה להם נייחא ועונג בד"ת וכל זה יהיה עד יראה אל אלקים בציון, והוא עפמ"ש המקובלים שיהיה ז' שמיטות מ"ט אלפי שנה ובהם יהיה להם העולם הבא שלהם כפי קדושת השבתות של כל צדיק כפי ששמר בעולם הזה ובין חיל וחיל יהי' להם קדושת ימי המעשה כאמור ואחר כך באלף החמישים יובל הגדול יראה אל אלקים בציון שיהיה להם עולם הבא ומנוחה שלימה. (ומה שהק' ממ"ש (סוף תמיד) על אלף השביעי ומנוחה לחיי העולמים כבר נת' במ"א דלחי העולמים יהי' אז מנוחה כיון שלא יהיה היצר הרע) והמכוון א' עם מה שאמרנו דחיל היינו ד"ת שכן יוב"ל הוא ד"ת. דיו"ד חכמה. ו' אות אמת איקרי (כמ"ש בזוהר הקדוש ר"פ ויקרא) אמת זו תורה (ברכות ה:) ב"ל ב' התחלת התורה. ל' סיום התורה. וכן בס' יצירה ל"ב נתיבות חכמה כ"ב אותיות התורה, וע"ס הם כנגד עשר מאמרות למע"ב. ועשרת הדברות למתן תורה (כמ"ש זח"ג י"א ב) ועשרת הדברות כלל הד"ת וכן כ"ב אותיות התורה כלל הד"ת. וכן אמרנו (מא' ה) דעשייה לעילא. דבינה היינו להוריד הד"ת לארץ שזה היה המכוון במה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע שעל ידי החשק שלנו נעשה להד"ת, וזה בבינה יובל היינו הד"ת, וכן חי"ל היו"ד חכמה, למ"ד בינה כמ"ש בת"ז הנ"ל, והח' איתא (מנחות כט:) דחטרי לגגי' דחי"ת כלומר חי' הוא ברומו של עולם, והיינו למעלה מהשגת תפיסת הברואים שכן מורה רומו של עולם בלא שיעור. והיא שכל הנעלם מכל רעיון, ונמצא בחיל גם כן כולל כל ג"ר כמו יובל ובינה, ומורה גם כן על כל הד"ת כמו יובל, ובשבת תתאה שהיא היראה זוכין גם כן להמשכה מבינה עלמא דאתי, על ידי היראה שנקרא גם כן לב כמ"ש (יומא עב:) ולב אין על מי שאין בו י"ש וכשנכנס היראה למעמקי הלב בינה לבא כמש"נ אז תבין יראת ה', אז זוכין לדעת שהוא השער הנ' מבינה כמש"נ ודעת אלקים תמצא והוא על ידי חיבור חו"ב תרין רעין דלא מתפרשין, וזה זוכין בסעודה זו ונקרא סעודתא דעתיקא, נגד עדן שכולל כל ג"ר, (ונת' במ"א):

## פרק י

**ועשיתם את חקותי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם וישבתם על הארץ לבטח. ונתנה הארץ פריו ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עלי**'. הא כבר נזכר וישבתם על הארץ לבטח אך הענין דמש"נ וישבתם על הארץ לבטח, היינו שלא יפחדו מקטרוג היצר הרע, וזה זוכין על ידי שמירת החוקים דברים שאין השכל מחייבם, שיוחקקו הד"ת בלב. ואת משפטי תשמרו היינו דברים שהשכל מחייבן כגון כיבוד או"א שאף או"ה זהירין בהם וכמו שמצינו (קידושין לא.) צאו וראו מה עשה נכרי א' כו' ובמדרש (ב"ר פס"ה) כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו א' ממאה ששימש עשו את אביו כו', אך הם קיימו מצד השכל שחייב אותם לכבד או"א, מה שאין כן ישראל שמקיימין אף מצות השכליות רק לקיום מצות הבורא ית"ש, וזש"נ ואת משפטי תשמרו משפטי דייקא וזש"נ מגיע דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי, ומשפטים שקיימין בל ידעום היינו שאינם מכניסין בהם הדעת. דעת זה המכיר את בוראו כמ"ש (מ"ר נשא רפ"י) ועשיתם אתם אתם כ' היינו שהם עושים הד"ת, כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ק"י ב) ועשה טוב כו' ועשיתם אתם כביכול אתון תעבדון להון (ונת' כ"פ) וישבתם על הארץ לבטח שעל ידי זה זוכין שיעקר היצר הרע מלב, אך מ"מ אין בטוח עוד לגמרי שיכול היצר הרע לחזור עוד, שהרי במ"ת נעקר היצר הרע מלב בדיבור לא יהיה כמ"ש (שיר השירים פ' ישקני) ומ"מ חזר יצר הרע למקומו, ועז"נ ונתנה הארץ פריו ואכלתם לשבע והוא עפמש"נ צדיק אוכל לשבע נפשו, והיינו אכילה בקדושה, כעין שאמר יעקב אבינו ע"ה ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש, והיינו שיכיר שהשי"ת הוא הנותן הוא המאכיל הוא המלביש שעל ידי זה יהיה האכילה בקדושה, וזש"נ ונתנה הארץ פריו מצד השי"ת ולא מצד פעולת האדם והשתדלותו, ארץ שכינתא אתקרי ארץ דקוב"ה הה"ד והארץ הדום רגליו (זח"ג רמ"ג ע"ב) ועל ידי זה ההכרה ואכלתם לשובע צדיק אוכל לשבע נפשו ועל ידי האכילה בקדושה זוכין וישבתם לבטח עליה והיינו שיהיה אתפני יצר הרע מן תמן, וכדש"נ ואכלתם וגו' וישבתם וגו' ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד דהיינו נמי שלא יפחדו עוד מקטרוג ורוגז מלחמת היצר הרע, ולזה זוכין על ידי אכילה בקדושה, וכן בשבת שהאכילה בקדושה אף בהנאת הגוף כמ"ש האריז"ל זוכין להנצל מקטרוג היצר הרע כמש"נ כל שומר שבת מחללו ונדרש (במכילתא יתרו) שעל ידי שבת נשמר האדם מן העבירה ובפרע"ח הלשון שניצול מקטרוג יצר הרע וכאמור:

## פרק יא

**והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ וגו'**. בבעה"ט כי גרים וגו' סמיך לי' ובכל ארץ וגו' לומר שבכ"מ שגלו שכינה עמהם, וק' דהא הפ' קאי על א"י דכ' ובכל ארץ אחוזתכם דהיינו בארץ ישראל. אך באמת לשון גרים ותושבים קשה לומר על א"י, אף דאשכחן באברהם אבינו ע"ה שאמר גר ותושב אנכי עמכם ונדרש (ב"ר פנ"ח) אם רציתם גר וא"ל מארי ביתא כו' יתכן ל' גר שעדיין לא נתנה לו אז א"י כמש"נ והכנעני והפריזי אז יושב בארץ עד עכשיו מתבקש להם זכות בארץ כמ"ש (ב"ר פמ"א) אבל בארץ ישראל אחר שירשוה לא יתכן לשון גר, גם לשון עמדי צ"ב, גם הקשה לו מש"נ כי לי הארץ דהול"ל כי לי היא וקאי על הארץ שהתחיל הפסוק, יהיא ג' אותיות הארץ ד' אותיות ולכן פי' דקאי על כל העולם כולו כי לי הארץ כל העולם ולעתיד יירשו ישראל כל העולם כולו, וכמ"ש (פסיקתא דר"ח) עתידה ירושלים להיות כא"י וא"י ככל העולם כולו, והיינו שכל העולם יתקדש בקדושת א"י, וא"י התקדש בקדושת ירושלים וזש"נ כי לי הארץ כל העולם כולו ועז"נ כי גרים ותושבים אתם עמדי דאף שעדיין לא זכיתם לירושת כהע"כ עד שיבא משיח, מ"מ כיון שהובטחו ישראל על זה כמש"נ ליעקב אבינו ע"ה ופרצת ימה וקדמה גו' שירש כל העולם שלא במדה (כמ"ש ב"ר פי"א) נקראו ישראל גרים ותושבים אצל השי"ת בכהע"כ ועז"נ ובכל ארץ אחוזתכם היינו בכל הגליות, ונקרא ארץ אחוזתכם עדמש"נ במצרים וישב ישראל בארץ גו' ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד ואמרנו שהפי' שנאחזו בקליפת מצרים ונתקלקלו ומ"מ היה זה הכנה ויפרו וירבו מאד שנעשו כנסת ישראל ס"ר במצרים (עי' ב"ר פע"ט) וזה היה הכנה למ"ת. ושם כ' אנכי ארד עמך וגו' ואנכי אעלך וגו' ומזה למדו (זח"א רכ"ו א) שבכ"מ שגלו שכינה עמהם. ועל ידי כן זכו למתן תורה, וכן בכל הגליות ישראל נאחזין בהם ועל ידי כן מוציאין מהם הנ"ק וכמ"ש (פסחים פז:) לא הגלה הקב"ה את ישראל כו' אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, ופירשו דקאי על נ"ק שישראל מוציאין בגליות וממילא מתגייר מהם גם כן מי ששורשו טוב וצריך לכנס לישראל, וזש"נ ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ שבכ"מ בגליות שיאחזו ישראל באו"ה על ידי כן גאולה תתנו לארץ להוציא הנ"ק. שבכ"מ שגלו שכינה עמהם (כמ"ש מגילה כט.) וכשהן עתידין להגאל שכינה עמהם. ארץ שכינתא אתקרי ארץ דקוב"ה כמש"נ והארץ הדום רגלי (וכ"ה בזח"ג רמ"ג ב). וזה הסמיכה למש"נ כי גרים ותושבים אתם עמדי כמ"ש בבעה"ט:

## פרק יב

**ולא נתתו לגויי הארצות כו'**. זה פשוט דהמתנה דשבת רק לישראל (כמ"ש שבת י:) ועכו"ם ששבת חייב (כמ"ש סנהדרין כח:) אבל מ"ש וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים, דמשמע דשביתת שבת תלוי בברית מילה, יש להבין, אך בזוהר הקדוש (פ' זו קח א) איתא בגין דכל בר ישראל דאית בי' רשימא קדישא אית לי' נייחא בשמיטה כו', והוא כמ"ש בזוהר הקדוש (לק' קיא א) על עבד כנעני שהוא מסטרא דחם דגלי עריין דאתמר עלי' ארור כנען וגו' והיינו כמ"ד (סנהדרין ע.) רבעו, או עפמ"ש (שם קח:) ששימש בתיבה וזה היה להם גילוי עריות שנאסר להם בתיבה, ומזה יצא כנען עבד עבדים. וז"שד דכל ישראל דאית לי' רשימא קדישא אית לי' נייחא בשמיטה וכדמסיק כמה דשבת נייחא דכלא ה"נ שמיטה נייחא דכלא נייחא הוא דרוחא וגופא, והיינו דבישראל כ' ועמך כלם צדיקים. כל מאן דאתגזר איקרי צדיק (זח"ב כ"ג א'), וצדיק וצדק כחדא אינון כמ"ש (בזח"א קפב ב). צדק מלכות כידוע (ובס"ת לך פ' ע"א) דהא צדק לאו דיורא אלא בהדי צדק. וז"ש דמי שיש לו רשימא קדישא אית לי' נייחא בשמיטה שרומז למלכות, וא' אחר כך בזוהר הקדוש מאי עול מלכות שמים אלא כהאי תורה דיהבין עלי' עול כו' לאפקא מיני' טוב לעלמא כו' ה"נ אצטרך לי' לב"נ לקבלא עלי' עול בקדמיתא כו' הה"ד עבדו את ה' ביראה כד"א ראשית חכמה וגו' ודא מלכות שמים. ולכאורה כיון דשבת מדת מלכות והיינו עול מלכות שמים ואיך אמר דהמקבל עליו עומ"ש אית לי' נייחא הלוא עול הוא היפוך הנייחא. אך הוא כמ"ש כ"פ במ"ש ישמחו במלכותך כו' שהיא כעין מ"ש (סא"ר פ"ג) שמחתי מתוך יראתי. דישראל שמח בקבלת עומ"ש היפוך עול העולם הזה. וכה"א ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם. וזה יש לו נייחא. מה שאין כן הפוגם בריתו שהוא עבד (כמשנ"ת במ"ה) אין לו נייחא, עבד עבדים עבד להאי עבד עולם דאיהו עולמו של יובל. כמ"ש (בזוהר הקדוש קיא א) מה שאין כן עבד ישראל כ' ובשביעית יצא לחפשי והיינו שביעית שלו מ' מלכות (כמ"ש רח"ו ז"ל). ואמר חנם דמשמע בלא עומ"ש אף שלא תיקן הפגם שבשבילו נמכר לעבד. ומ"מ בשביעית דהוא מ' מלכות יצא לחפשי חנם. שישראל קרוים מולים אף הערלים שבהם. ובהיפוך אין הערלה קרויה אלא לשמם (כמ"ש נדרים לא:). ואף ב"נ דפגום יותר ולא ירצה לצאת מ"מ ביובל יצא שאז הוא בחי' שופר גדול. דכ' ובאו האובדים בארץ אשור היינו אף שנטמעו בין העכו"ם. עד שאמרו (יבמות טז:) עכו"ם שקידש בזה"ז חוששין לקדושין שמא מעשרת השבטים היא מ"מ ע"י שופר גדול שהוא בינה יובלא יתעורר ויבא. והנדחים בארץ מצרים. והיינו שיודע שהוא ישראל במצרים שהיו גם כן מצוינים ומכל מקום הי' מוקפים בקלי' וכמ"ש עה"פ

גוי מקרב גוי (שוח"ט תהלים מ' קז) שהיו ישראל נתונין בתוך מצרים כעובר שהוא נתון בתוך מעי' של בהמה וכו'. ומי שהוא מוקף כ"כ בקליפה נקרא נדח. מ"מ ע"י יובלא עלאה יצא. מה שאין כן עבד כנעני עבד עבדים לו, ולו לא יועיל אף יובל, וז"ש וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים והיינו עכו"ם שאין הערלה קרוי' אלא לשמם, ובשמיטה הוא נייחא דרוחא וגופא (ונת' מא' ה') ובשבת נייחא דכלא אף דנשמתא ובו יוכל לזכות לשבת עלאה (כמ"ש כ"פ).

## פרק יג

**כי לי בני ישראל עבדים וגו'**. בזוהר הקדוש (קיא ב') בזמנא דידע לי' ב"נ לקב"ה בארת כלל כדין איקרי עבד דעביד פקודא דמארי' ולית לי' רשו לתפשא בגניזוי וכו' בזמנא דידע לי' ב"נ בארת פרט כדין אקרי בן רחימא דילי' כבן דחפיש בגינזוי וברזין דביתי' וכ'ו ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב כה א) כד נפקו ישראל ממצרים כו' וכיון דידעי פקודא דא באורח כלל אתעבידו לון נסין כו' ולבסוף מ' שנין כ'ו כדין אוליף לון באורח פרט הה"ד וידעת היום וגו' היום דוקא דלא הוו רשו מקדמת דנא. כי הוי"ה הוא האלקים דא בארת פרט וכו' (ונת' בארוכה חנוכה מא' יג) וכשמשיג בארת פרט כדין איקרי בן רחימא דילי' דחפיש בגניזוי דמלכא והיינו דברים שכיסן עתיק יומין ומ"נ סתרי תורה כמ"ש (פסחים קיט.) וזה היה רק בשעת מתן תורה בהר סיני דכ' פנים בפנים דבר ה' עמכם, וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פב א) חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל בן בוזי וכו' ואחר הקלקול נעלם האור עד שלמדם משה רבינו ע"ה לסוף מ' שנין, וזה ענין מ"ש בתו"כ שכל המצות נאמרו כללותי' ופרטותי' מסיני וממנו למדו דכל המצות נאמרו פרטותיהן מסיני דהיו אז באורח פרטב בחי' בן רחימא וכאמור:

**ואמר** אחר כך בזוהר הקדוש ורזא דמלה תרין דרגין אינון לעילא דאצטרך ב"נ לאתעטרא בהו ואינון רזא דמהימנותא כו' וכלא רזא חדא דמהימנותא וכו' ומסיק מאן דהוי תרוייהו בכללא חדא בחבורא חדא דא איהו ב"נ דאתקין רזא דכל מהימנותא בכללא חדא בלא פרודא כלל כו' דקוב"ה אכריז עלי' כו' אזדהרו בפלניא מהימנא דבי מלכא כו' וקלא אתער יאות הוא ליחיד למיהוי גבי' דיחיד וכו' ורזא דתרין דרגין אלין אשכחנא בחד קרא דכ' ויאמר לי וגו' עבדי אתה הא עבד. ישראל הא בן דכר אינון כללא חדא, כדין כ' ישראל אשר בך אתפאר עי"ש ובתפלה צריך שניהם רזא דעבד דתפלה מ"מ מלכות, ושם אד' דכ' ואם אדונים אני אי' מוראי. וזה רזא דעבד. וכן איתא (תענית ב.) עבודה שהיא בלב זו תפלה וא' (ברכות לה:) דרחב"ד כעבד לפני המלך, וכ' אד' שפתי תפתח. דתפלה בחי' עבד ממדה אחרונה. ורזא דבן בני בכורי ישראל שקשור בשורש כ"ע, במא' בראשית, וזה

כ"ע דאיהו כתר מלכות כשהיא בכללא חדא בלא פרודא כלל, וזה יכול לפעול הכל. דכל התפלות על צרכי בנ"א כלולים בג' טובות חיי בני מזוני דלא בזכותא תליא אלא במזלא (כמ"ש מו"ק כח.) ואיתא בזוהר הקדוש (סו"פ אחרי) דהיינו מזלא קדישא עתי"ק שהוא על ה' דייקא דשם הוי"ה מרמז לחו"ב ו' המדות מלכות (כמ"ש רע"מ פנחס רנ"ח סוע"א) וקיצא דיו"ד דלעילא רמיזא לין (כמ"ש זח"ג סה ב) והיינו עתי"ק כידוע מזוהר הקדוש ואדר"ז וזש"נ השלך על הוי"ה יהבך וגו' ותתפלל חנה על ה' על דייקא. וכשהוא זוכה לרזא דבן, בני בכורי ישראל היינו התגלות עתיקא יכול להמשיך שפע חיי בני ומזוני שכולל כל הצרכים, כשזוכה לרזא דעבד ורזא דבן, היינו ממדה אחרונה עד השורש כ"ע דאיהו כתר מלכות, וז"ש בזוהר הקדוש ולאתעסקא יחיד ביחיד כמו הוי"ה אחד כל שם הוי"ה מכ"ע עד ה' אחרונה דאיהי כתר מלכות כן היא כלול מרזא דבן ורזא דעבד דהיא גם כן כולל ממדה אחרונה עד כ"ע דאיהו כתר מלכות, וזהו קדושת שבת דאיתא בזוהר הקדוש (תרומה) קב"ה אחד כו' ברזא דאחד כגונא דילי' למיהוי אחד באחד כו' וזהו מ"ש ישמח משה במתנת חלקו ופי' אבודרהם שזהו השבת שבירר במצרים לישראל כמ"ש (שמות רבה פ' א' וה') ולפ"ז מה נתינת טעם ע"ז כי עבד נאמן קראת לו ואמרנו דהמכוון עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פח א') דמהימנואת דלעילא תליא בג' קדושות של ג"ס שבת, אבל עדיין הול"ל כי נאמן בית קראת לו כמ"ש בכל ביתי נאמן הוא מה זה לשון עבד נאמן וכו' אבל לפי האמור הפ' ישמח משה במתנת חלקו שהוא קדושת השבת למיהוי אחד באחד, כי עבד נאמן קראת לו. עבד רזא דעבד, ולרזא דבן שהיא נאמן בית לחפש בגינזוי דמלכא וכל סתרי' ורזין דביתי' כליל תפארת בראשו תפארת כמש"נ ישראל אשר בך אתפאר תפילין דמארי עלמא כ' בהו ומי כעמך ישראל וגו' (ברכות ו:) שמתפאר בישראל וזהו כ"ע קרקפתא דתפילין, וזהו כליל תפארת בראשו נתת, וקוב"ה מכריז עלי' כו' אזדהרו בפלניא מהימנותא דבי מלכא כו' היא כמ"ש בגמרא (קידושין פא.) דקא מכרזו ברקיע הזהרו בר"מ ותורתו וכו' הזהרו בר"ע ותורתו כו' שהיה היצר הרע יכול לכובשן, אך על ידי דמכרזו עליה הזהרו בפלוני ותורתו ניצולו, ובשבת בכניסת שבת זוכין ליראה שנקראו יראי שמי (כמ"ש תענית ח:) ונופל הפחד על כ"א מישראל, שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (זה"ק הק' ה' ב') וזהו רזא דעבד ובסעודות. דיממא זוכין להתגלות דעתיקא רזא דבן לחפש בגינזוי דמלכא ורזין דביתא וזהו למיהוי אחד באחד ויכולין להמשיך כל טוב חיי בני מזוני, וכן על ידי שמירת שבת דכ' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע ואיתא בפע"ח שניצול מקטרוג היצר הרע כאמור על ידי שזכה לרזא דעבד בשבת דמע"ש, ובשבת לרזא דבן:

## פרק יד

**בפ'** זו כתיב שמיטה ויובל ואחר כך מכירת שדות ובתים. ומכירת ע"ע לישראל ולגר ולעקר ואחר כך כ' את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה'. וכבר נכתב פ' זה כלשונו בפ' קדושים. ולענין דרשת התו"כ כנגד זה הנמכר לנכרי שלא יאמר הואיל ורבי מחלל שבת וכו' הו"ל להזכיר כאן כל המצות שהרי האדון עובר על כל התורה כולה, ובתו"כ דרש סדר הפרשיות על הנחשד על השביעית וכ"ה בגמרא (קידושין כ.) כמה קשה אבקה של שביעית וכו' ובתנחומא דרש סדר הפרשיות על הגליות וד' מלכיות ומסיק לפיכך הקב"ה אומר למשה בסוף כל הפרשיות הללו רצונך שלא יגלו הזהירם על השמיטות ועל היובלות הוא שאמר בסוף הפרשיות את שבתותי תשמורו וגו' ומשמע לכאורה שדרש שבתותי על שמיטה ויובל. אך לשון תשמורו יתכן על שבת שצריך שמירה כל השבת שבנקל בלי דעת יכול לעבור על מלאכת בורר וכדומה מה שאין כן שמירת שמיטה ויובל שהוא אך במלאכת השדה וכשאינו יוצא לשדהו הוא משומר מלעבור על שביתת הארץ, אך נראה שאמר כאן עצה אחר פ' וכי תשיג יד גר ותושב וגו' שנדרש על ד' מלכיות וכשהן בגלות ושוב אין להם מצות שמיטה לתקן הקלקול כמ"ש אז תרצה הארץ את שבתותי' וגו' ואמר להם עצה את שבתותי תשמורו. שכל עיקר מצות שמיטה היא כדי להכיר כי לי כל הארץ, וכן קדושת שבת הוא גם כן לזה ההכרה שלה' הארץ ומלואה (כמשנ"ת מ"ח) ושמירת שבת יכולים לקיים אף שבתות בגלות בין האומות ובזה יוכלו לתקן עון שמיטה שגלו בשבילה וכמ"ש אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות מיד נגאלין (שבת קיח:) ובמדרש (שמות רבה סו"פ כ"ה) ובפסיקתא אי' דבת א' כראוי ב"ד בא. והכל א' (כמשנ"ת כ"פ) דעיקר שיהיה שבת א' כראוי, ואמר ומקדשי תיראו ופי' הרמב"ן ז"ל (בפ' קדושים) שהוא קאי גם כן על שבת וציוה בו שמירה ומורא וכ' יצוה בשבת הגדול שהוא מקדשו וכו' והוא מבואר בזוהר הקדוש (הק' ה' ב') את שבתותי דא שבת עלאה ודא שבת תתאה כו' ומקדשו תיראו דא שבת דמעלי שבתא דאיהי יראה ושריא בה יראה וכו' כדברי הרמב"ן ז"ל ובימיו לא נגלה עוד הזה"ק, והוא דישראל בשבת כמו במקדש דשבת בזמן כמו מקדש במקום (ונת' כ"פ) וכמו דבמקדש נופל הפחד והיראה להבא בתוכו, כן בשבת דכ"א מישראל כמו במקדש נופל עליו הפחד והמורא. כמ"ש במורא גדול זה גילוי שכינה וכן אומרים בשיר של שבת שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו וגו' שתולים בבית ה', היינו דישראל כשמקיימין הג"ס נקראו בני היכלא דמלכא כמ"ש בזה"ק (ח"ב פח ע"ב רנב ב) בחצרות אלהינו יפריחו שהפריחה שהוא בתחילת כניסת השבת הוא גם כן בחצרות אלקינו, וכמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו קט

רע"א) והא אשכחנא חצרים דאתמר בי' ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית נוכח בית המלך ובכל אתר המלך סתם דא קוב"ה, והוא כמ"ש במד' (אסת"ר פ"ג) למלך סתם משמע קודש וחול. ואמר בזוהר הקדוש ותעמוד ואין עמידה אלא צלותא נוכח בית המלך נוכח בית המקדש דכל ישראל צריכין לצלאה וכו' למיהוי נוכח המקדש. והיינו כמ"ש (ברכות ל.) יכווין את לבו כנגד בית קה"ק וכו'. ואמר מאן חצר הפנימית תרין אינון חצרות בית ה'. וחצרות היינו עזרות, ונוכח בית המלך היינו הקה"ק, וכשנכנסה אסתר למלך אחשורוש התפללה להשי"ת שתצליח במעשי' להציל את ישראל וזהו ותעמוד וגו'. ובשבת כשמקיימין הם שתולים בבית ה' שהוא התגלות עתיקא דאיקרי אין (זח"ב סד ב) ואיקרי קודש הקדשים כמ"ש בזוהר הקדוש (שם קכא א) והפריחה שהיא בכניסת השבת הוא גם כן בחצרות אלקינו, שתיכף כשמקבל ע"ע קדושת השבת נקרא ישראל יראי שמי (תענית ח:) ואימת שבת על ע"ה (ירוש' פ"ד דדמאי) וכמו דכ' באכילת מעשר בירושלים למען תלמד ליראה ובשבת נדרש בזוהר הקדוש ות"ז (תי' מח) לדרתם דעביד לון דירה בתרי בתי לבא, שאז השי"ת שוכן בתוך בנ"י. ואמר בזוהר הקדוש לענין בתי ערי חומא דתרי בתי אית בלבא אם אינון ממארי תורה אתקריאו בתי ערי חומה דאתמר במפקנא דמצרים והמים להם חומה וגו' והיינו דאין מים אלא תורה (כמ"ש ב"ק יז.) וכן נדרש בגמרא (פסחים פז.) אני חומה זו תורה כו'. לאחרים דלאו אינון מארי תורה אתקריאו בתי החצרים. דאינון דמשתדלין באורייתא הם שבתות ויו"ט כמ"ש (רע"מ צו כ"ט ב') והם תמיד בבית ה' בבתי ערי חומה ואף מי שאינו ת"ח בשבת כל א' מישראל בחצרות בית ה' דאימת שבת על ע"ה. ובשבת כל ישראל כת"ח וכמ"ש במדרש (שיר השירים סו"ס ח') היושבת בגנים כו' אף על פי שישראל עסוקין במלאכתו כל ששת ימים ביום השבת משכימין ובאין לבית הכנסת וקורין ק"ש וכו' וכל ישראל קרוים אז היושבת בגנים:

## פרק טו

**בסוף** פ' זו כ' את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו וגו' ופסיק זה נאמר כצורתו בפ' קדושים. ורש"י הביא מתו"כ כנגד זה הנמכר לנכרי שלא יאמר הואיל ורבי מגלה עריות אף אני כמוהו הואיל ורבי עובד ע"ז וכו' הואיל ורבי מחלל שבת וכו'. ולמה נקט דוקא ג' דברים הללו הא רבו עובר על כהת"כ. גם זכר כאן גילוי עריות מה שלא הוזכר כלל בכתוב. אך הענין כמו שאמרנו (לעיל מא' ה') דעיקר הסיבה שנמכר לעבד הוא מפני פגם הברית וכ' ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. ואם כן יש לדאוג מה יהיה התיקון בזה שנמכר לעבד הרי יוכל להתקלקל ח"ו יותר ויותר וכן מה שנדרש במד"ת הפרשיות על

הגליות וגלות מצרים היה גם כן עיקרו על פגם הברית. ומצרים ערות הארץ והלא יוכלו להתקלקל יותר. ובאמת כל הגליות המה רק כאשר ייסר איש את בנו וכמו שפתח במ"ר שמות בפסוק חושך שבטו שונא בנו וגו'. אך שם איתא (שיר השירים ד' י"א) שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה ונגדרו כל הנשים בזכותה יוסף ירד למצרים וגדר עצמו וכו' ונגדרו כל הזכרים בזכותו. וזה שמזכיר התו"כ ענין גילוי עריות שעל זה היה עקיקר מה שנמכר לעבד מפני פגם זה. וצריך לזהר שלא ילמד ח"ו ממעשיו ויהיה ח"ו תקנתו קלקלתו. והורה לו התורה עצות לה איך שיהיה נבדל, והנה יש ד' הבדלות בן קודש לחול. בין אור לחושך. בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה, (כמ"ש פסחים קג:) והיינו שהעצה להההבדלה בין ישראל לעמים הוא על ידי ג' הבדלות אלו, והנה ע"ז לא הוזכר בפ' רק לא תעשו לכם אלילים ורש"י פ' (בר"פ קדושים) אלילים כלא הוא חשוב, ועל מש"נ אלהי מסכה ל"ת לכם פי' שם מתחלה אלילים הם אם אתה פונה אחריהם סופך לעשותן אלהות (וכ"ה בתו"כ שם) ובגמרא (שבת קמט.) דרשו פסוק זה על הדיוקנאות. אל תפנו אל מעדתכם (ונת' קדושים מא' ו) ומצבה אהובה היתה בימי האבות ועכשיו רחקוה. וכן אבן משכית אסור אף להשתחות לגבוה כמ"ש פירש"י ובגמרא (מגילה כב:) והיינו שיוכל היצר הרע לפתות את האדם לשום חושך לאור ורע לטוב ולומר שילמוד ממעשי רבו מה רבו עוע"ז יאמר אף אני אעשה כמותו לגבוה עדמש"נ איכה יעבדו וגו' ואעשה כן גם אני, וע"ז הזהירה תורה שלא ישמע לדברי היצר הרע היושב על מפתחי הלב (כמ"ש ברכות סא.) והיינו שלפעמים מתלבש כמורה דרך ה' לטובה (ונת' כ"פ) ורוצה להשים חושך לאור, וזה נגד הבדלה בין אור לחושך, ואחר כך כ' את שבתותי תשמורו נגד הבדלה שבין יום השביעי לששת ימי המעשה. שהוא השבת שמצד השי"ת שהוא שבתותי דייקא, ואחר כך ומקדשי תיראו נגד ההבדלה בין קודש לחול. והוא גם כן קאי על קדושת שבת כמ"ש הזוהר הקדוש (בהק' ה' ב) דא שבת דמעלי שבתא דאיהי יראה ושריא בה יראה. רק השמירה שמצד האדם, ועל ידי ג' הבדלות אלו יוכל לזכות מצד השי"ת ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי שזה ההבדלה היא מצד השי"ת שהאדם לא יוכל לעזור לעצמו כשהוא מעורב בין העמים אם לא כשה' עוזרו. והעיקר לזה היא שמירת שבת כמ"ש במכילתא עמש"נ שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהשומר שבת משומר מן העבירה, ועל ידי זה יוכל להנצל שלא ילמד ח"ו ממעשיו להשתקע יותר בהפגם וכ' או דודו או בן דודו יגאלנו, שזה שיוצא מרשות האדון הוא גאולתו. ועל ידי שמירת שבת נגאל:

## פרק טז

**דבי מלכא בגילופין**. יובן עפמ"ש בגמרא (ברכות נח.) ר' ששת סי נהיר הוו קאזלי כו"ע לקבולי אפי מלכא וכו' חלף גודנא קמייתא והוי קאוושא כו' לא אתי מלכא כו' כי קא שתקא א"ל ר"ש ודאי השתא אתי מלכא וכו' א"ל מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא דכ' צא ועמדת וגו' לא ברוח ה' וגו' לא ברעש ה' וגו' לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה, והנה ג' הימים דבתר שבתא הם הג' בחי' רוח רעש אש רוח אהבה נגד אברהם שנאמר בו אברהם אהבי. רעש היא יראה בחי' יצחק פחד יצחק, אש היא תורה כמש"נ הלא כה דברי כאש וכמ"ש ז"ל (סוף חגיגה) ת"ח כל גופן אש נגד מדת יעקב שמדתו אמת דכ' תתן אמת ליעקב ואמת זו תורה כמ"ש (ברכות ה:) ובשיה"מ צריך לעבוד השי"ת באלו הג' בחינות. אבל בשבת היא בחי' קול דממה דקה ואין צריך לעשות כלום דאז אתי מלכא וזה שיסד האריז"ל בסעודת שחרית ולאו מלתא אוושא שבשבת אין צריכין לג' בחי' הללו כי בבחי' קול דממה דקה ואף מה אמרו ז"ל (ר"ס תדב"א) שבת יעשה כולו תורה היינו במי שבשיה"מ בבחי' קול דממה דקה. אבל מי שעוסק בשיה"מ גם כן בתורה ובכל אלו הג' מדות, אצלו בשבת אין צריך לכלום. ועליו א' (בירושלמי פט"ו דשבת) לא נתנו שבתות אלא להתענג (ונת' במא' ט') ואז אתי מלכא, והעיקר הוא בשלש סעודות שכל תוקף שבת הוא בזמן שמתחלת לצאת. ואז הוא בבחי' אתי מלכא אבל צריך בשמחה גם כן כשמ"נ וגילו ברעדה ואיתא (בתדב"א פ"ג) אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי שמתחלה צריך להיות בשמחה ותיכף יגיע אליו היראה והכנעה והפחד מלפניו ית"ש. ואחר כך הוא יותר בשמחה ועל ידי זה מגיע יותר ויותר אליו היראה וזהו דבי' מלכא ורק דצ"ל בגילופין:

## פרק יז

**בזה"ח** (פ' זו) ר"ש פתח להנחיל אוהבי יש וגו' כ"י זרעא דיעקב כ' ואוהב את יעקב כו' להנחיל אוהבי יש מאי יש רזא דיובל ושמיטה דלא מסר יתהון לשאר עמין כו' וצריך להבין הא כל התורה נמסר רק לישראל ולא לאו"ה ומ"ש יובל ושמיטה. אך באמת רזא דיובל ושמיטה קאמר ולא המצוה, והיינו קדושת השבת, דאי' בזוהר הקדוש (ח"ב ר"ד א) ש' בת ש' רזא דתלת אבהן ובת מתעטרא בהו, וברע"מ (פנחס רנז ע"א) אי' ש' ג' כתרין כח"ב ובת רביעאה לון. והיינו כנסת ישראל מתעטרא ביניהן, והם מרכבה לג' מדות חג"ת, וכל מדה כלול בעשר עד"ש ברע"מ (שם רכ"ג ע"ב) לענין ספי' הוד, והאבות מתעטרין בג"ר דהיינו בבינה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א ר"ז א) ביעקב דאסתלק גו עלמא דאתי, ובינה כולל כל ג' ראשונות וכמו שאמרנו (מא' ט) וכל א' מהם כלול גם כן מעשר

וזה ש'. ואחר כך כמשפיעין קדושתם לכנסת ישראל בית מתעטרא בג"ר (ונת' במ"א), והנה במשנה (סוף עוקצין) דרש מפ' זה שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות כו' והענין חשבון ש"י עולמות דאיתא (בתוספתא זח"א קכ"ג ע"ב) ארבע מאות שקל כסף ת' עולמות והנאות וכסופין בעולם הבא, וכ' ואוצרותיהם אמלא, והיינו דכל צדיק מצדו מברר א"ע על ידי מדת היראה, וזה נקרא אוצרותיהם כד"ש (במ"ר משפטים פ"ל) יראת ה' וגו' משל כו' א"ל חבירו יש לך אפותיקאות ליתן אותן בהם כו' כך כו' אם י"ל יראת חטא כו' המשיל היראה באפותיקאות, ואוצרות הצדיק הם צ' שכן מדה ט' והצדיק מתחיל לברר א"ע ממדת היראה שהיא מלכות, דאיהי יראה ושריא בה יראה כמ"ש בזוהר הקדוש (הק' ה' ב) עד חכמה ט' מדות וכל א' כלול מעשר היא צ', וכן בגמרא (שבת קד.) צ' כפופה צדיק כפוף, ואוצרותיהם אמלא היינו צ' עולמות, ועשר השי"ת מנחיל מצדו מאהבתו להצדיק. וז"ש שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא ויהיה לו הת' עלמין דכסיפין, וזה גם כן נרמז כאן לענין מצות שבת, שהוא גם כן הנחיל השי"ת מאהבתו. וכמ"ש באהבה וברצון הנחילנו שהוא נחלה ובא על ידי האהבה (וכ"כ בזח"ב מ"ז ע"א ומגו רחימיתא דלהון כו' ויהיב לון שבת כו'). וז"ש להנחיל אוהבי זרעא דיעקב. שביעקב כתיב בו שמירת שבת (כמ"ש בבר"ר פי"א) יש דא רזא דיובל ושמיטה, שהיא שבת תתאה ושבת עלאה שי"ן ג' קדושת האבות ומעולם הבא. יו"ד שמנחיל השי"ת מהאהבה, ועז"א דלא מסר יתהון קוב"ה לשאר עמין. והיינו דאיתא (בסנהדרין נח:) עכו"ם ששבת ח"מ. ובמדרש (שמות רה ס"פ כ"ה) משל למלך ומטרונה יושבת כנגדו העובר ביניהם ח"מ. שהיא רק לבא כנסת ישראל שהיא מטרונה:

## בחוקתי

### פרק א

**אם בחקותי תלכו**. מה כ' למעלה (סו"פ בהר) את שבתותי תשמורו וגו' עי' בבעה"ט. אך הענין דאיתא במכילתא (בשלח) שם שם לו חק ומשפט וגו' חק זה שבת ומשפט זה כיבוד אב וכמ"ש (סנהדרין נו:). והנה כיבוד או"א נקרא משפט מפני שהיא מצוה שכלייית. ושכן מצינו (בב"ר פ' ס"ה) ארשב"ג כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו א' מק' ששימש עשו את אביו וכן בגמרא (קידושין לא.) צאו וראו מה עשה נכרי אחד לאביו באשקלון וכו' ובודאי לא באו לספר בשבחן שהרי מצינו (בעירובין יד ) שאסור לומר כמה נאה עכו"ם זה אך אין זה שבחן רק שהם עושין מפני שהשכל מחייבן

לכבד או"א שהביאוהו לידי עולם הזה וכל תאותיו וחמדותיו יקר בעיניהם. לכן אף האומות קבלוהו, וכמ"ש (בפסיקתא וכ"ה בגמרא קידושין שם) יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמרו אמרי פיך בשעה שאמר אנכי וכו' אמרו לכבוד עצמו הוא דורש כיון שאמר כבד את אביך וכו' חזרו והודו למאמרות הראשונות, ומטעם זה דרשו משפט על כיבוד או"א שהיא מצוה שכלית שאף האומות מודים לזה. אך למה דרשו חק על שבת והוא עפמ"ש במ"ר (פ' זו) בו"ד גוזר גזירה כו' מקיימה על ידי אחרים אבל הקב"ה אינו כן גוזר גזירה הוא מקיימה תחלה כו' בחקותי תלכו חקים שבהם חקקתי שמים וארץ וכו' והיינו שהשי"ת מורה לילך בדרכיו והנהגותיו שהם המדות והם כלל הד"ת שבהם ברא עולמו, והשי"ת מקיים המצות תחלה, ואף שדרשו בגמרא (ברכות ו.) מנין שהקב"ה מניח תפילין. וכן (שם ז.) מנין שהקב"ה מתפלל וכו' הוא רק מדרשא אתא אבל בשבת כתב בפירוש כי ששת ימים עשה ה' וגו' וינח ביום השביעי על כן ברך וגו', והיינו מפני שנח ביום השבת ציוה לילך בדרכיו, ולכן נקרא שבת סתם חק וזשנ"ד במכילתא חק זה שבת ומשפט זה כיבוד או"א, ושם נאמר וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ודרשו (ב"ק פב.) אין מים אלא תורה וכו' ובזוהר הקדוש (ח"ב ס' ע"א) מק' וכי מאן יהיב להו אורייתא הכא והא עד כען לא אתיהיבת להון אורייתא אמר ר"א וכו' ואוליפנא דקוב"ה תורה איקרי ואין מים אלא תורה ואין תורה אלא קוב"ה וכו' והיינו שאחר שהיה להם התגלות על הים דאיתא (במכילתא וזוהר הקדוש בשלח) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל. ואחר כך נעלם מהם אותו האור וזה וילכו שלשת ימים בלא מים וכשבא למרה הורה להם חק ומשפט היינו שעל ידי שישמרו חקיו ומשפטיו של הקב"ה שבהם ברא עולמו כמ"ש במדרש (ריש ב"ר) התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה וכו' על ידי יזכו להההרה כמקדם, ואף שהאומות גם כן עושים משפט כיבוד או"א אך הם עושים רק מצד שהשכל מחייבם והישראל אפילו המשפטים עושה רק לשם שמים מצד מצות ה'. וזה מכניס בו קדושה, כמו שאנו מברכין בכל מצוה אשר קדשנו במצותיו שבכל מצוה משיג קדושה וכן מצינו (קידושין שם) כי הוה שמע קל כרעא דאימי' אמר איקום מקמא שכינא דאתיא, והיינו שמצד המצוה שורה בו קדושה כמש"נ השוכן בתוך בני ישראל וזה שכינה. ועז"נ כאשר צוך במרה לקיים מטעם מצות ה', וזש"ה מגיע דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום וגו' והיינו שלישראל מופיע קדושה בין מהחוקים בין מהמשפטים מפני שעושה אותם מחמת ציווי השי"ת. וכל התורה היא עצות איך לבוא להההכרה דאנכי ה"א וכמ"ש (בזח"ב פ"ב ע"ב) תרי"ג זיני עיטא יהיב אורייתא לב"ב כו' מה שאין כן באו"ה ומשפטים.

אף שמקיימין אותם בל ידעום לא יתנו בהם ידועה והכרה באור ה' ומאמר אנכי, מה שאין כן בישראל מופיע בהם אור בין מהחוקים בין מהמשפטים וזה הסמיכות שבתותי תשמורו. בחקותי תלכו:

**ורש"י** פי' מתי"כ אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה, והיינו בתורה שבעל פה וכמ"ש בתנחומא (פ' נח) שעל תורה שבכתב אמרו נעשה ונשמע מפני שאין בה יגיעה וצער וכו' והכפיית הר כגיגית היה על תורה שבעל פה שהוא עזה כמות וכו' שיש בה צער גדול ונידוד שינה וכו' וזה בחקותי שנחקק בלב, שהתורה שבעל פה בא לתקן הרב כעס כמש"נ כי ברב חכמה רב כעס (כמ"ש נדרים כב:) וכ"כ בזה"ק (קי"ג ע"א) אם בחקותי תלכו דא תורה שבעל פה וכו' שעל ידי העמל בד"ת יוחקקו הד"ת צריך להיות הולך כמש"נ כי הולך אדם אל בית עולמו, המלאכים הם עומדים כמש"נ ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, והאדם כ"ז שהוא חי הוא הולך למעלה בכל פעם. ומשה רבינו ע"ה אמר לא אוכל עוד לצאת ולבוא שכיון שלא יוכל להיות עוד הולך אין לו עוד עסק בעולם הזה. ובמה האדם בטוח שיהיה הולך פן ח"ו יתגבר עליו היצר הרע ויחזור לאחוריו רק אם בחקותי שתהיו עמלים בתורה שבעל פה ואיתא בגמרא (קידושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין והיינו על ידי תורה שבעל פה (וכמש"ש) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, ובית המדרש היינו מקום שמחדשין בו חידושי תורה שבעל פה, ואז תהיו בטוחים תלכו, שתוכלו להיות מהלכים ממדרגה למדרגה, וז"ש אחר כך ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם ופירש"י אין רוחי קצה בכם והק' הרמב"ן ז"ל מה זה הבטחה שלא ימאס בהם, ולמה ימאס בהם אם ישמרו חקיו ואדרבה בההיפך כ' גם כן לא מאסתים ולא געלתים וגו' אך בכאן הוא הבטחה שלא יתקלקלו עוד ולא יתגבר עליכם היצר הרע שתהיו ח"ו ראוים להיות נמאסים. ויהיו בטוחים מרוגז היצר הרע, וכמש"נ והקמותי את בריתי אתכם ופירש"י מתו"כ לא כברית הראשונה שהפרתם אותה אלא ברית חדשה שלא תופר וכו', ושבת נקרא גם כן חק כמ"ש במכילתא הנ"ל חק זה שבת, והיינו דבשבת זוכין לתורה שבעל פה שיוחקקו בלב בלא עמל דאיתא בירושלמי (פט"ו דשבת ה"ג) לא נתנו שבתות אלא לאכילה ושתי' כו' וח"א לא נתנו שבתות אלא לעסוק בד"ת ואיתא בפסיקתא ולא פליגי מ"ד לת"ת לפועלים מ"ד להתענג לת"ח. ובת"ח מצינו (שבת קיט.) ר"ש בקיטא מותיב להו לרבנן היכי דמטיא שמשא וכו' כי היכי דליקומו היא ר"ז מהדר אזוזי זוזי א"ל במטותא מינייכי לא תחללוני', ואף לעסוק בתורה מ"מ זוכין בשבת לתורה בלא עמל שיוחקק בלב, וזה אם בחקותי תלכו שיוחקקו הד"ת בנייחא בשבת, ובמרה שהיה נפשם מרה עליהם במה שנסתלק מהם

ההארה שהיה להם על הים כאמור שם להם חק, זה שבת שעל ידי השבת יהיו בטוחים שיהיה נחקק בלב ולא יתקלקלו עוד וכמ"ש במכילתא עה"פ שומר שבת מחללו וגו' שהמשמר שבת משומר מן העבירה (ובפע"ח הל' מקטרוג היצר הרע) וזה שאומרים במוצש"ק בהבדלה בתפלה אתה חוננתנו למדע תורתך והיינו תורה שבעל פה שהוא רוח הקדש כמ"ש הרמב"ן (ב"ב יב.) וזה נקרא דעת וכמו שפירש"י (פ' תשא) ובדעת רוח הקודש. שדעת הוא חיבור חו"ב והוא רוח מקודש דלעילא כמ"ש בזוהר הקדוש, ושבת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ובזוהר הקדוש (ת"א מ"ז ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה וזה למדע תורתך, ותלמדנו לעשות חקי רצונך והיינו שבת שנקרא חק שנחקק הד"ת בלב. ובזה בטוחים מקטרוג היצר הרע להבא. וכמש"נ אם בחקותי תלכו שתהיו מהלכים:

## פרק ב

**בבעה"ט** סמך בחקותי לשבת וע"ז לומר ששקולים הם ככל החוקים, והיינו דכלל הד"ת אנכי ולא יהיה ששמענו מפי הגבורה, לא יהיה כולל כל הל"ת, שהם לבער הרע מלב כסיל לשמאלו, עדמ"ש (שבת קה:) איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הו"א זה יצר הרע, ואנכי כולל מ"ע שיאיר בלב הקדושה ממאמר אנכי ה"א. וזהו אם בחקותי תלכו כולל כל המ"ע עדמש"נ אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. ובגמרא (ברכות יא:) ובלכת דידך היא דמחייבת הא דמצוה פטירת דהעוסק במצוה נקרא לכת דרחמנא. ואת מצותי תשמורו כולל כל הל"ת עדמ"ש (סוטה ה:) כל מקום שנאמר השמר וכו' אינו אלא ל"ת. וע"ז כולל כל הל"ת כאמור. ושבת כלל המ"ע להכניס קדושת השבת ללב חכם לימינו. וכמש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם והיא כלל המ"ע והתקדשתם והייתם קדושים מה אני קדוש אף אתם היו קדושים (כמ"ש במתן תורה ר"פ קדושים) וזכור ושמור בדיבור א' נאמרו (כמ"ש שבועות כ:) שהעיקר זכור בפה האתערותא דלתתא להכין א"ע לקבל הקדושה דשבת דקביעא וקיימא. והשמור היא השמירה מלחללו שלא יעכבו מלקבל קדושת השבת. ובדברות הראשונות נאמר רק זכור שהוא העיקר. שבמאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדיבור ל"י נעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שיר השירים פ' ישקני) וזכור הוא אחר דלית לי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה (כמ"ש זח"ב צב ב) שאף שחזר יצר הרע למקומו בשעה שאמרו דבר עמנו ונשמעה (כמ"ש בשיר השירים שם) מכל מקום בקבלת הלוחות אם לא נשברו הי' חרות על הלוחות חרות מיצר הרע (ונת' במ"א). אך בדברות האחרונות נאמר שמור שאחר הקלקול נצרכו לשמירה שלא יכנס יצר הרע ויקלקל שלא ישמר השבת ח"ו ולא יוכל לקבל הקדושה ומש"ה כ' וזכרת כי עבד היית בא"מ וגו'

ע"כ צוך ה"א לעשות את השבת וכן בפ' ושמרו כ' לעשות את השבת, שמקודם הקלקול היה הקדושה מוכנה מצד השי"ת קדושה דקביעא וקיימא ולא היה צריך מצד האדם רק הזכירה בפה, רק אחר הקלקול שאז נצרך השמירה מצד האדם, ואז האדם עושה השבת, אבל עיקר השבת לקבל הקדושה מהשי"ת שהיא מתנה טובה, וע"ז נזכר יציאת מצרים שהיה גם כן מצד השי"ת שלא בזכותם, רק נצרך השמירה מצד האדם שלא יחללו ח"ו ויהיה מניעה מלקבל קדושת השבת. ואמר אחר כך בבעה"ט אם בחקותי תלכו ר"ת אבת, והוא גם כן עפמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב רד א) ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהון דהיא שבת, ומסיק בבעה"ט תלכו זה היראה וכ' יראת ה' היא אוצרו אם תמלאו את אוצרותי אמלא אוצרותיכם וכו' והוא כמ"ש הפי' במ"ש (שבת י:) מתנה טובה י"ל בבית גנזי ושבת שמה כו' דהיינו היראה וכמ"ש (ברכות לג:) אין להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים וזש"נ להנחיל לאהבי יש ואוצרותיהם אמלא היינו צ' עולמות כמנין צדיק שהוא כנגד היראה, ושבת איהי יראה (כמ"ש זח"א ה א) וז"ש מתנה טובה י"ל בבית גנזי ושבת שמה. (ונת' בהר מא' י"ז). ולעיל בסוף בהר נכתב ע"ז ואחר כך שבת שמצד האדם הסדר סור מרע ואחר כך עשה טוב. וכאן פתח אם בחקותי תלכו שהיא עשה טוב ואחר כך את מצותי תשמורו סור מרע, כדי להסמיך בחקותי לשמירת שבת שהוא לקבל הקדושה כאמור, גם כאן מדבר בתנאי שיקיימו ישראל כהוגן כמו שהיה הסדר מצד השי"ת בקבלת התורה אנכי ואחר כך ל"י, שיוקבע הקדושה ואחר כך ממילא נעקר יצר הרע כמו שהיה קודם הקלקול הא' עשה את האדם ישר, וז"ש (במ"ר ר"פ זו) ועתה בנים שמעו לי ואשרי דרכי ישמורו כו' אשר ואשריכם כשנתקיימו כל התנאים האלה שהתניתי עמכם, דרש אשרי בפתח לשון אישור שרצונו ש"מ שיקיימו דרכיו כסדר הישר אנכי ואחר כך ל"י, וכ' דרכי שהוא לכת דרחמנא עסק המצות, ואחר כך ישמרו לא יהיה שיעקר היצר הרע, ולכן כ' אם בחקותי תלכו מ"ע. ואת מצותי תשמרו הל"ת כסדר השי"ת כאמור:

## פרק ג

**במ"ר** (ר"פ זו) אם בחקותי תלכו הה"ד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני וכו' אני הולך והיה רגלי מביאות אותי לב"כ ולבמ"ד וכו' וצריך להבין מנ"ל למדרש שהיה כן בכל יום ויום שמא אירע לו כן באיזה פעם, אך נראה שדייקו מפסוק זה דכתיב אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי דייקא, והיינו תורה, דאין טוב אלא תורה (כמ"ש ברכות ה.) וחסד גם כן ד"ת דכשהיו רגליו מוליכות אותו לבית המדרש היה מלמד תורה לרבים כמש"נ יושב

בשבת תחכמוני וכמ"ש (מו"ק טז:) ותורה ללמדה זו הוא תורה של חסד (כמ"ש סוכה מט:), ואמר ירדפוני כל ימי חיי משמע שלא מדעת והיינו שרגלי מוליכות אותי לבית המדרש בכל יום, והוא עדמ"ש (שם נג:) למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי ובמכילתא (סו"פ יתרו) ובאדר"נ (סו"פ י"ב) הגי' למקום שלבי אוב שם רגלי מוליכות אותי והוא ראי' שלבי קשור בד"ת. שהיה שורש תורה שבעל פה כמ"ש (במד"ר ר"פ אחרי) כל הרואהו נזכר לתלמידו, ותלמוד היינו תורה שבעל פה, ואמר זה בלשון תפלה אמר דוד רבונו של עולם וכו' שהיה זה אחר שנכתב עליו פגם זה אמר שלבו קשור בהשי"ת והראיה שהרי חשבתי דרכי, דרך שלי עדשנ"ד (ברכות יא.) בלכתך בלכת דידך היא דמחייבת ואף על פי כן ואשיבה רגלי אל עדותיך עדות התורה כמש"נ לוחות העדות ארון העדות. ומה שנכתב הפגם היא שבטך ומשענתך שעל ידי זה זכה לד"ת שנקרא משענת כמשנ"ד (חגיגה יד.) כל לשון משען ומשענה. וכן אם בחקותי תלכו, שנכתב סתם תלכו. ולא נזכר לכת דמצוה כמו אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ד', וסתם לכת דידך מיירי. אך הפי' אם בחקותי שיחקקו הד"ת בלב תלכו אף לכת דידך יהיה לד"ת לבית המדרש. ולמעלה כ' חליתי פניך בכל לב. היינו תפלה, חנני כאמרתך. אמרתך היינו אמירה בחשאי כמ"ש (זח"א רל"ד ב) כד"א ואמרת בלבבך והיא תורה שבעל פה שהיא תזל כטל אמרתי. ואחר כך חשבתי דרכי וגו' כאמור אם בחקותי תלכו. ואחר כך כ' חשתי ולא התמהמתי לשמור מצותיך, כמש"נ אחר כך ואת מצותי תשמורו שיהיה הלימוד ע"מ לעשות, שבהיפוך ח"ו גרוע שלא למד וכמו שחשב במד"ר נוח וכו', ושבת שהיא יום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך וגו' שהיא עצב ורוגז היצר הרע, דשבת זמן תורה שיוחקקו הד"ת בלב שיהי' תלכו, ואומרים מזמור זה בשבת:

**ואמר** אחר כך במדרש חשבתי דרכי וגו' חשבתי מה שכ' לנו אם בחקותי תלכו ומה כ' תמן ונתתי שלום בארץ. ואם לא תשמעו לי מה כ' תמן ויספתי ליסרה אתכם, ואין לו פי' למה שזכר פסוקים אלו. אך הענין ע"פ מה שאמרנו בקושית ראשונים למה לא הוזכר שכר עולם הבא ועונש גיהנם, ובאמת יפה שעה א' של קו"ר בעולם הבא מכל חיי עולם הזה (כמ"ש פ"ד דאבות) וכן כל יסורי איוב ע' שנה לא נחשבו כלום מול רגע מעונש גיהנם (כמ"ש הרמב"ן ז"ל). אך באמת לא רצתה התורה להשמיענו שכר ועונש. שתכלית העבודה היא שתהיה שלא ע"מ לקבל פרס (כמ"ש בפ"א דאבות) אך הוזכרו בפ' זו שאם בחקותי תלכו אז יתן השי"ת כל הסעייתות שבכל עניני עולם הזה שסייעוהו לעבודת השי"ת. וכן בהיפוך ישלח השי"ת הסייעתות על ידי היסורים כדי להחזירם בתשובה, (ונת' במ"א). וזה המכוון במ"ש חשבתי מש"נ אם בחקותי תלכו דכ'

תמן ונתתי שלום בארץ. שזה עיקר המכוון במה שזכר מקודם הברכות בעניני האכילה דהיינו שיהיה האכילה בקדושה ועל ידי כן ונתתי שלום בארץ והיינו שום מקטרוג יצר הרע זה עיקר השלום, כמש"נ בהיפך ח"ו אין שלום בעצמי מפני חטאתי. ועיקר השלום מ"ש (בב"ר פנ"ד) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע כו' שלמה קראו שונא (כמ"ש סוכה נב.) והוא ישלימנו לך. ובהיפך ח"ו מה כ' תמן ויספתי ליסרה וגו' שזה פעם הראשון שנזכר בפ' לשון ליסרה וגו' והיינו שכל האמור למעלה ואחר כך מענינים שנראים להיפך מהטוב לא בא ח"ו לעונש ונקמה רק ליסרה אתכם. כאשר ייסר איש את בנו וגו' וכ' חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר. ובזה הפ' מתחיל המ"ר שמות, שכל גלות מצרים היה לתכלית זה ואדרבה את עשו שנאתי ובג"כ סליקת מיני' שרביטא כמ"ש בזוהר הקדוש (קיד ע"ב). ובשבת יום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך וגו' כשנ"ד (בזוהר הקדוש ח"א מח ב) על יום השבת, דאז מכיר הישראל שכל ההיפך הוא רק ליסרה אתכם לטובתכם, וכן אז יש לישראל הנייחא מהיצר הרע שעז"נ מעצבך ורגזך והיינו עצב ורוגז היצר הרע (כמשנ"ת כ"פ) והיינו על ידי שהאכילה בשבת בקדושה שעז"נ ונתתי גשמיכם בעתם וגו' שהשי"ת הנותן ומאתו לא יצא רק הטוב ועל ידי זה ונתתי שלום מקטרוג היצר הרע וכמ"ש במכילתא שומר שבת מחללו וגו' שמשומר מן העבירה וזהו השלום ושכבתם ואין מחריד:

## פרק ד

**בזה"ק** (קי"ג א') אם בחקותי, דא אתר דגזירן דאורייתא תליין בההוא אתר כד"א ואת חקותי תשמרו כו' מפרש חקותי מלשון חוקה חקקתי גזירה גזרתי (כמש"ד במרו"ת ר"פ חקת). ואיתא בזוהר הקדוש ואת משפטי תשמרו דא אתר אחרא עלאה דההיא חקה אחידת בי' כו', ובפ' זו כ' ואת מצותי תשמרו ופי' רח"ו ז"ל דקאי עמש"נ בפ' בהר ועשיתם את חקותי ואת משפטי תשמרו וגו', ודרש בזוהר הקדוש חקותי על תורה שבעל פה ומשפט על תורה שבכתב כד"א משפט לאלקי יעקב, והנה אף שדרש חקותי מלשון חקה חקקתי וכו' והוא דבר בלא טעמא, ותורה שבעל פה היא מילתא בטעמא, אבל כבר אמרנו שיש תורה שבעל פה של משה רבינו שחידש משכלו ונקראו הלמ"מ, מפני שהוא הכיר מפורש שהם מסיני כמו תורה שבכתב, והטעם לא נתגלה לשום אדם רק למשה רבינו ע"ה והוא מסר הדבר בהלכתא בלא טעמא (וכמ"ש רש"י גיטין יד.) כהלכתא בלא טעמא כאלו קבלה משה הלמ"מ שא"צ לתת בה טעם) ועז"א (נדרים לח.) שלא ניתנה תורה רק למשה והוא נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ומסיק אלא פלפולא בעלמא, והיינו מה שהמציא בפלפולו, וזה לא נתגלה הטעם לשום ת"ח, רק שמכוונין

דריה"ק (כמ"ש ב"ב יב:), ותורה שבעל פה זו נקרא חקה, וכן ת"א זאת חקת התורה דא גזירת אורייתא ועז"א במדרש (רו"ת) למשה אני מגלה טעם פרה אבל לאחרים חקה וכו', שמשה רבינו זכה לבחי' בן דחפיש בגניזוי דמלכא ובכל רזין דביתי', שזה מתנת חלקו שהיה בחי' שבת עלאה, ועז"נ אם בחקותי תלכו ונסמך למש"נ ואת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, שבכניסת שבת זוכין לרזא דעבד. ומקדשי תיראו דא שבת דמע"ש דאיהי יראה וכו' כמ"ש בזוהר הקדוש (הק' ה' ב') ואת שבתותי ב' שבתות ה', שבת דיממא שבת עלאה קדושת עתי"ק וז"א, ואז זוכין גם כן להבין טעמי תורה דברים שכיסן עתיק יומין (פסחים קיט.) ולרזא דחפיש בגניזוי דמלכא (ונת' בהר מא' י"ג) ומסיק וכלא חד ודא היא כללא דשמא קדישא והיינו כמ"ש בזוהר הקדוש (ר"פ בהר) האי קרא בכ"י אוקימנא דהיא סלקא ומתחברא במלכא קדישא בזיווגא שלים:

**ואמר** אחר כך ועשיתם אתם מאן דעביד פקודי אורייתא ואזיל באורחוי כביכול כאלו עביד לי' לעילא אמר קב"ה כאלו עשאני ואוקמוה וע"ד ועשיתם אותם ועשיתם אתם כתיב, מה דאמר ואוקמוה, הכונה כמ"ש בגמרא (סנהדרין צט:) רא"א כאלו עשאו לד"ת שנאמר ושמרתם וגו' ועשיתם אותם רבא אמר כאילו עשאו לעצמו שנאמר ועשיתם אותם א"ת אותם אלא אתם, והנה אף דמתחיל הגמ' כל המלמד בן חבירו תורה כו' מ"מ מדדרש מפסוק ושמרתם נראה דקאי על שמירת התורה ומצות בכלל. שהוא כאלו עשאו לד"ת, ואמרנו דהענין הוא כד"ש (שם ח.) ראוי' היה פ' נחלת שתאמר ע"י משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן וכו', וזש"נ בפ' טמאים עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם, ואמרנו שלשון עמדו היינו כדר"ש (ברכות כו.) אין עמידה אלא תפלה שמשה לא היה יודע שום עצה שכיון שעבר יומו בטל קרבנו, רק לאשר ששמע צעקתם למה נגרע שהיא באמת מעומקא דלבא, אמר להם עמדו בתפלה וצעקו למה נגרע ועל ידי זה אזכה ואשמעה מה יצוה ה' לכם. וזהו הענין שאמרו ישראל נעשה ונשמע ואיתא (בשבת פח.) לשון שמה"ש משתמשין בו וכו' והיינו שעל ידי החשק שיש בלבם לעשות רצון השי"ת על ידי זה יזכו לשמוע מצות ה' דקב"ה לא בעי מנן אלא לבא כמ"ש זה"ק (ח"ג קם סוע"א). וזש"ד במד"ר (פ' זו) אר"ח ב"ח אם שמרתם את התורה הרינו מעלה עליכם כאלו אתם עשיתם אותם היינו הד"ת, וכאמור (ונת' ל"ג בעומר מ"ח) אך בזוהר הקדוש דרש כביכול כו' אמר הקב"ה כאלו עשאני, ונראה שזהו מ"ש רבא כאלו עשאו לעצמו וכו' אף שיש לפרש דלעצמו קאי על האדם וכמ"ש במדרש אר"ח ב"פ אם שמרתם וכו' כאלו עשיתם עצמכם וכו' אך נראה שכוונת הגמרא גם כן כביכול על הקב"ה וכמו שדרש בזוהר הקדוש, רק הגמרא כתבו בכינוי לעצמו והמכוון א' עם דרש הזה"ק ועז"א

בזה"ק כאלו עשאני ואוקמוה, ולשון זה רגיל בזה"ק על דרשות המפורסמות במדרשי חז"ל בנגלה כמו בש"ס:

**ואמר** אחר כך בזוהר הקדוש כגונא דא ויעש דוד שם כו' כביכול עשה שם לעילא ולא הוה מלכא בעלמא דזכה להאי כבוד דהוה קם בפלגא ליליא כו' עד דסליק שמא קדישא בכרסייא בשעתא דסליק נהורא ביממא כביכול הוא עבד שם וכו', וצריך להבין לפי דברי הזוהר הקדוש הא בכל יום כד סליק נהורא עבד שם כביכול ולמה נכתב פסוק זה דוקא ויעש דוד שם בשיבו מהכותו את ארס וגו', אך נראה כונת הזוהר הקדוש במ"ש עד דסליק שמא קדישא בכרסייא שאין המכוון על מדת מלכות ה' אחרונה משם הוי"ה כמו שנראה לכאורה ממ"ש כד"א ויקוב בן האשה וגו' וכמ"ש בזוהר הקדוש (אמור קו א) נטיל ה' דשמא קדישא כו' וכן ה' ושמו אחד. שמו היינו שם א"ד מדת מלכות כמ"ש (זח"ב קלד רע"א) אך כאן המכוון עד דסליק שמא קדישא בכרסייא כל שם הוי"ה. ובאמת מצינו גם כן זה שמי לעלם דקאי על שם הוי"ה וכמשנ"ד (פסחים נ.) לעלם כ', וכן נאמר כי שם הוי"ה אקרא וגו', וגם שם במקלל הפי' שהפריד ד' אחרונה מהשם ועז"נ ויקוב את השם. וכן כאן המכוון עד דסליק שמא קדישא בכרסייא, וכמש"נ נכון כסאך מאז ונדרש (שמות רבה פכ"ג) נתיישבה מלכותך וכסאך נכון מאז. באז ישיר והיינו כשהיה התגלות עתיקא שכן מורה אז א' אנקיב בחשוכי ונהיר כ"ע איהו כתר מלכות. כשישראל מקבלין עול מלכותו שאמרו ה' ימלוך לע"ו נכתר בכ"ע. וכן כ' עד די כרסוון רמיי ועתיק יומין יתיב. וז"ש עד דסליק שמא קדישא בכורסייא היינו כל שם הק' שכולל כל הט' מדות ועם קוצא דיוד דלעילא דרמיזא לאין (כמ"ש זח"ג ס"ה ב) שהוא עתיקא, והיינו דדוד המלך ע"ה שהיה מלך ישראל והוי קם בפלגות ליליא ומשבח לקב"ה ומקבל עול מלכותו בכל יום כד סליק נהורא דיממא כביכול הוא עבד שם ממש והיינו כל שם הוי"ה (וכ"נ מפי' המק"מ) דבהשי"ת לית מחשבה תפיסא כלל והעשר שמות מורין על התפיסה שיכול להשיג בו ית"ש. וזה עביד דוד בכל ום אך להיות בקביעות שיוקבע לכל ישראל התפיסה בהשי"ת כל חד לפום מאי דמשער בליבי' זה היה אחר מלחמות ארם. ואחר כך כ' שם וישם באדום נציבים וגו' ויהי כל אדום עבדים לדוד, היינו שהכניע אז כל קליפת אדום ונאמר ועלו מושיעים וגו' לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה. וכ' והיה ה' למלך וגו' ה' אחד ושמו אחד, זיווג קוב"ה ושכינתיה כל השם בשלימות. ולכן כ' אחר כך ויושע ה' את דוד בכל אשר הלך אף שכבר נכתב פ' זה למעלה אחר מלחמות ארם נכתב שנית שזה היה עיקר הישועה. ועז"נ ויעש דוד שם כביכול עשה שם ממש והיינו שנקבע בכלל ישראל כנ"ל וכן כ' אחר כך וימלוך דוד על כל ישראל אף שכבר מלך מכמה שנים. אך

כעת נתיישבה מלכותו, וכמש"נ ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו. משפט קוב"ה וצדקה כנסת ישראל וכמ"ש בזוהר הקדוש עמש"נ לעשות צדקה ומשפט. אך שם הסדר צדקה ואחר כך משפט שכן הסדר מצד ישראל צדקה להיות ה' שוכן בתוך בני ישראל מדת מלכות מלכותא קדישא ואח"כ ממשיכין הזיווג משפט קוב"ה מה שאין כן דוד המלך ע"ה המשיך משפט לצדקה כנסת ישראל. וזש"נ היה עושה משפט וצדקה לכל עמו, וזה כוונת הזוהר הקדוש במ"ש דלא הוה מלכא בעלמא דזכה להאי כדוד הזה"ק במ"ש דלא הוה מלכא בעלמא דזכה להאי כדוד כו' בא ליישב מש"נ אחר פ' ויעש דוד שם וגו' וימלוך דוד על ישראל וגו' וכבר מלך אך היא לכוונה האמורה. ועז"א בזוהר הקדוש וע"ד ועשיתם אתם כתיב שעל ידי שיזכו בני ישראל לקדושת השבת אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמורו על ידי שמירת השבת לעשות את השבת כמ"ש ועשיתם אתם יעשו הם כל השם כל קדושת השבת שהם שבתותי שבתות ה', דז"א ועתי"ק שהיא כלל שם הוי"ה כל הע"ס עם קוצו דיו"ד דלעילא דרמיזא לאין וכאמור:

## פרק ה

**ונתתי גשמיכם בעתם**. וכן בפ' והיה אם שמוע וגו' ונתתי מטר ארצכם בעתו וגו' ואספת דגנך וגו' ובגמרא (ברכות לה:) מוקי לה באין עושין רצונו של מקום שמלאכן נעשית על ידי עצמן, וכשעושין רנש"מ מלאכן נעשית על ידי אחרים, ואף דהתחלת הפרשה אם שמע תשמעו וגו' כבר אמרנו דתשמעו אל מצותי היינו כר' ישמעאל להיות חורש בשעת חרישה כו'. אבל רצונו של מקום היינו כמו שברא האדם קודם הקלקול שיהיה רק לשמש את קונו ולהיות דרופתקי דאורייתא כרשב"י, ואז מלאכתן נעשית על ידי אחרים (ונתבאר בהר מ"ה) וכאן דכ' אם בחקותי תלכו וגו' ועשיתם אתם ואמרנו דמיירי במי שזוכה להיות דרופתקי דאורייתא כרשב"י (כמשנ"ת במא' הקדום). ואם כן יש להבין מהו השכר ונתתי גשמיכם בעתם, דאין זה טובה לאדם כזה כי בודאי די לו מצדו בקב חרובין כחב"ד וכרשב"י וכדרכה של תורה, אך איפשר לומר דמרמז על ד"ת וע"ד משנ"ד (קה"ר י"א ג') מש"נ אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו. אם ימלאו ת"ח תורה על ישראל יריקו שנקראו ארץ ע"ש, וכן ונתתי גשמיכם היינו נמי ד"ת ע"ד מש"נ יערוף כמטר לקחי, ומ"ש בעתם. היא ע"ד מה שמצינו (שבת קיח:) אלמלי משמרין ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלין ומה זה הלשון מיד נגאלין אבל באמת בשעת מתן תורה שבדיבור ל"י נעקר יצר הרע מלבם ונא' עליהם אני אמרתי אלקים אתם ואף על פי כן לא היה אז הגאולה, מטעם שאזר תיכף היצר הרע למקומו וקלקלו. ועל ידי שמירת שבת זוכין להיות מיד נגאלין ולא יהיה הפסק רגע שיוכל היצר הרע לחזור ולקלקל, וזש"נ אני

ה' בעתה אחישנה היינו נמי כשיבא הזמן בעתה אז אחישנה כרגע שלא יוכל יצר הרע לחזור למקומו וכן כשזוכין בשבת לדרתם דעביד דירה לון [ר"ל לשכינתא עלאה ותתאה ] בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מן תמן (כמ"ש תיקו"ז תי' מ"ח) מיד נגאלין, דאז זוכה לרזא דעבד ולרזא דבן בכללא חדא ועליו איתא בזוהר הקדוש (סו"פ בהר) דקוב"ה אכריז עליה אזדהרו בפלניא וכו' והיינו כמו שהכריזו הזהרו בר"מ ותורתו (קידושין פא.) וז"ש מיד נגאלין דהיינו אחישנה, וכן ונתתי גשמיכם הד"ת בעתם כשיבא העת יתן השי"ת הד"ת בעתה אחישנה והנה כאן נאמר בעתם לשון רבים, ובפ' והי' א"ש נא' בעתו, ובזוהר הקדוש (קדושים פד ב) שבלשון יחיד הוא במעלה יתירה דע"כ במתן תורה כ' בעשרת הדברות לשון יחיד מפני שהיו אז בלבא חדא ורעיתא חדא מה שאין כן בפ' קדושים שלא זכו למדרגה זו כ' בלשון רבים, הענין כד"ש (תענית ט:) מטר בשביל יחיד כו' הא מישרא בעיא מיא והא מישרא לא בעיא מיא ואתא מיטרא וכו' דקאי על היחיד שזכה להיות עושה רצש"מ כמו במ"ת אף דהכלל יהיו עושין מצות ה' ולא רצונו ש"מ גם כן יתן המטר בעתו, וכאן כ' בעתם לשון רבים שאף מי שלא זכה למדרגה זו להיות כמו במתן תורה, מ"מ יזכה בתוך הכלל, וכן היא לענין ד"ת ברמז הנזכר, ושבת הזמן לזכות לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה. יחוד כל שם הוי"ה למהוי אחד באחד לרזא דעבד ולרזא דבן דחפיש בגינזוי דמלכא וכאמור:

## פרק ו

**ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו**. גם כן קשה להבין בפשיטו דמה זה יעוד שכא למאן דזכי להיות דרופתקי דאורייתא ודי לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, ויתכן שזה גם כן קאי על ד"ת ונתנה הארץ, היינו ארץ עלאה (זה"ק בהר ק"י ב) והיינו מלכות שכינתא דאתקרי ארץ דקוב"ה (רע"מ פנחס רמ"ג ב) מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, ועץ השדה הוא עדמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ס) ואין עץ אלא תורה עץ חיים וגו' והיינו תורה שבכתב. ואמר בזוהר הקדוש (שם) אין עץ אלא קוב"ה כי האדם עץ השדה עץ השדה ודאי דא עץ שדה דתפוחין קדישין וזש"נ ועץ השדה יתן פריו, והן הן הדברים הנאמרים בתו"כ (הובא ברש"י) הן אילני סרק ועתידין לעשות פירות. וכן מה שנדרש (בתו"כ) ונתנה הארץ יבולה מה שאתה מוביל לה ומה זו ברכה דהיפכו דאינה נותנת אפילו מה שמוביל לה הוי ח"ו קללה אבל נתינה כזאת אינה בכלל ברכה, ובפשיטות י"ל שיעשה תיכף פירות כמו קודם הקלקול, והמכוון י"ל ע"פ מש"נ כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים דלפשיטו קאי על השי"ת ומ"מ דרשו מזה (שבת פח.) שישראל נמשלו לתפוח (ועי' בתוס' שם ונת' במ"א) ועצי היער היינו או"ה שנמשלו לאילני סרק, וזהו

דהשדה הידוע שדה אשר ברכו ה' ואי' (תענית כט:) זה שדה של תפוחין קדישין והיינו הג"ע שכן נדרש מפסוק זה (בב"ר) שנכנס עמו ריח ג"ע עי"ש ושם משכן נפשות ישראל ועץ חיים בתוך הגן שהפנימיות עץ חיים דא תורה שבכתב. ועץ הדעת טוב ורע הערבוב היינו תורה שבעל פה ואפריש טוב מרע דאינון איסור והיתר טומאה וטהרה כשר ופסול (כמ"ש רע"מ זח"ג קיא א), וזה שאמר הבטחה לעתיד ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו שלא יהיו אילני סרק בישראל עצי היער. רק כלם יעשו פירות שהם ד"ת וחידושיו שהם פירות הארץ דקוב"ה, וכמש"נ בנביא ולא ילמדו עוד איש את רעהו כי כלם ידעו וגו' שזהו תכלית הגליות שלא יהיה בישראל אילנו סרק וכל נפשות ישראל יעשו פרי למעלה. ובשבת הזמן לזכות לתורה שבעל פה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א מז ב) יום השביעי דא תורה שבעל פה כו' דשבת מדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ובפרט בסעודה ג' שהיא היחוד וכמש"א בתפלה זו אתה אחד ושמך אחד וכו':

## פרק ז

**במדרש** (רפ"ז) חשבתי ברכות חשבתי קללות ברכות מאלף ועד תיו קללות מן ויו ועד הא ולא עוד אלא שהן הפוכות כו', מא' ועד ת' היינו כסדר מתתא לעילא כשמברר האדם מעשיו ובהיפך הוא רק מו' ועד ה', והיינו שבה' שהיא מדת מלכות אני ה' השוכן בתוך בני ישראל שם כביכול עומד. וכמ"ש (מגילה כט:) שבכ"מ שגלו שכינה עמהם, וכמ"ש בזוהר הקדוש (קטו א') וא"ת דאשבוק לכון אף אני עמכון, שבע על חטאתיכם דא שבע דתתרך עמכון ואמאי על חטאתיכם הה"ד ובפשעכם שלחה אמכם וכו'. והיינו שאף הקב"ה עמהם רק שהזיווג אינו מפורש והוא בהסתר. דאותיות ו"ה היינו קוב"ה ושכינתיה. וזהו אף אני שבע שיהיה ו' ה' אך לא יהיה מפורש הזיווג, וז"ש אחר כך ואף גם זאת וכמ"ש בזוהר הקדוש (שם ע"ב) ואף כד"א אף אני. גם לרבות כ"י דאקרי זאת דלא שבקת לון לעלמין כו' ואמאי לכלתם בגין כלתם דאנא רחימנא לה וכו' והיינו דבשבת כל ישראל קרוים כלה שמשיגים נשמה יתירה חדשה בכל שבת. וקרוים כלה כמו בשעת מתן תורה שנקראו כלם בשיר השירים וזהו שאף בגליות מ"מ יש שבת שכל ישראל קרוים כלה ואז זיווגא אשתכח וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג עט ב) ליום השבת כו' ונשמתא אתוספת דהא עתיקא אתגלי וזיווגא יזדמן וכו'. וז"ש לא מאסתים וגו' שאף בגליות כיון דהיא תמן דמיא בעיני כשוקא, דרוכלי וכמ"ש בזוהר הקדוש, ובגמרא (ב"ב פח:) הקב"ה בירך ישראל בכ"ב וקללן בשמונה כו' מואס בחקותי עד ואת חקותי געלה נפשם חשב רק עד נפשם שמסתיים במ', והיינו עפמ"ש (ב"ר פ' פ"א) מהו אמת אלף בראשון של אותיות מס באמצע תיו בסוף ע"ש אני ראשון ואני אחרון. והיינו

דשם הוי"ה מורה היה הווה ויהי', ומס היינו הווה. וזהו מש"נ ברגע קטן עזבתיך וגו' בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך ובחסד עולם רחמתיך וגו' והיינו שהעזיבה והקצף הוא רק רגע קטן שהיא ההוה שהיא כמו רגע. ולא חשב בגמרא הפסוק ואף גם זאת בכלל התוכחה. משום שאז בשבת לכלתם בגין כלתם אז הזיווג מפורש ואינו בכלל התוכחה, רק התוכחה היא כמו רגע וזהו עד מ"ם שמורה על ההוה וכאמור ואלו ואלו דברי אלקים חיים. שמסתיים אחר כך בה' שמורה שאף ברגע קטן ההוה כתיב רק הסתרתי פני רגע ממך, היינו שהזיווג בהסתר, ומ"מ אף אני עמכון ושבע שהיא מדה ז' דלא שבקות לון לעלמין וכמ"ש בזה"ק. שנמצא ו' ה' אך הזיווג בהסתתר ובשבת שכל ישראל קרוים כלה. שמתוסף נשמה יתירה שנקרא כלה כאמור אז אף בגלות יש הזיווג. ובפרט בסעודה זו שהיא סעודתא דעתי"ק וכמ"ש בזוהר הקדוש עתיקא אתגלי וזיווגא יזדמן:

## פרק ח

**ואח"כ** במד' אם בחקותי תלכו חוקים שבהם חקקתי את השמים והארץ וכו' וחשב שם ד' לשונות. והמכוון הוא כמ"ש פירש"י מתו"כ שתהיו עמלים בתורה, ואמרנו דהיינו תורה שבעל פה שבא בעמל ויגיעה כמ"ש תנחומא (נח ג). וזה חוקים שבהם חקקתי שמים וארץ כמ"ש (ריש ב"ר) אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה כו', ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. היינו על ידי חידוש ההלכה שהקב"ה מחדש בב"ד של מעלה בכל יום (כמ"ש ב"ר פמ"ט) והת"ח שלהם נמסר החידוש בתורה שבעל פה נקראו בוני עולם כמ"ש ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך ובגמרא (שבת קיד.) מאי בנאין אלו ת"ח שעוסקים בבנינו של עולם, וזהו חוקים שבהם חקקתי וכו' שתהיו עמלים בתורה שהם חוקים שלי שחקקתי בהם כל הבריאה. והיינו דכ' אדם לעמל יולד ובגמרא (סנהדרין צט:) א"י אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה כו' וכבר אמרנו שבודאי לא ס"ד שנברא האדם למלאכת עוה"ז, וכן מ"ש אחר כך אם לעמל שיחה בודאי אין המכוון על שיחה בטילה שיהיה הו"א שנברא האדם לתכלית זה, אך המכוון עפמ"ש (פ"א דאבות) על ג"ד העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, וזהו עמל מלאכה שהוא מלאכת המשכן שהוא גמ"ח. נדבת המשכן שקרוי גם כן מלאכה כמש"נ והמלאכה היתה דים דשלים לי' עבידתא (כמ"ש שבת מט:) ועל ידי נדבת לב המתנדבים נעשה המשכן וכמש"נ כל נדיב לב יביאה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קמו א' בס"ת) מאת כל איש אשר ידבנו לבו מההיא רעותא כו' ותשלמין לה, וכן בכל מעשה הצדקה וכמו שמצינו (ב"ב יז:) במה תרום קרן ישראל א"ל בכי תשא והיינו נדבות המשכן ואחר כך א' עד היכן כחה של צדקה כו' קרנו תרום בכבוד וכן צדקה תרומם גוי אלו ישראל. וצדקה היינו גמ"ח כמ"ש

(ב"ק יז.) כל העוסק בתורה וגמ"ח כו' ואין זריעה אלא צדקה שנאמר זרעו לכם לצדקה. והיינו דעיקר הצדקה הגמ"ח שבה כמ"ש (סוכה מט:) אין צדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה כו', ואברהם אבינו ע"ה היה הראשון שהעמיד עמוד גמ"ח כמש"נ ויטע אשל וגו' שהאכיל לכל באי עולם. וגמ"ח בין לעניים בין לעשירים (כמש"ש) וכן הקריא א"א לשמו של הקב"ה בפה של כל עובר ושב (כמ"ש סוטה י:) והיינו תורה ללמדה שזו היא תורה של חסד (כמ"ש סוכה שם). ומ"מ אין זה עיקר שהרי יצא ממנו פסולת ישמעאל. וכן יש עמוד העבודה שהיא קרבנות וזה העמיד יצחק אבינו ע"ה כמ"ש (שבת פט:) הא קריבת נפשי קמך דקרבנות העבודה רק בכהנים ויצחק אבינו ע"ה רצה להעמיד עמוד זה שיהיה לכל ישראל. ועז"נ ויצא יצחק לשוח בשדה ואין שיחה אלא תפלה (כמ"ש ברכות כו:) שבאברהם אבינו ע"ה לא מצינו שהתפלל על עצמו רק על סדום. ואפילו על בנים לא התפלל כמ"ש בזה"ק (ח"א קלז רע"ב). ויצחק היה הראשון שהעמיד עמוד העבודה שהיא תפלה במקום קרבנות (כמ"ש בגמרא שם) ואמרו (תענית ב.) איזו עבודה שהיא בלב הו"א זו תפלה, וזהו מ"ש בגמרא א"י אם לעמל שיחה שהיא תפלה כמש"נ תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו שיודע שהוא עני ומחוסר כל טובה ואין לו תשועה רק לד' הישועה. ושופך שיחה לפניו. וגם לתכלית זה נברא האדם כמו רחב"ע שהיה כחו בתפלה כעבד לפני המלך כמ"ש (ברכות ל"ד:) אך גם זה אינו התכלית הנרצה ומיצחק אבינו ע"ה גם כן יצא פסולת עוד. ועיקר תכלית האדם שנברא לעמל תורה. וזהו העמוד העמיד יעקב אבינו ע"ה כמש"נ תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (כמש"ש ה:) וממנו לא יצא שום פסולת. ואחריו גם אברהם ויצחק נקראו בשם ישראל (כמ"ש ב"ר ר"פ תולדות). שבאמת נברא האדם גם לעמל מלאכה שהוא גמ"ח כמ"ש (מ"ר אמור פכ"ה) עתיד הקב"ה לעשות צל וחופה לבעלי המצות אצל בני תורה בג"ע. וכן לעמל שיחה זו תפלה כמו רחב"ד כאמור. וכמ"ש (ברכות כ"א.) ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו. אבל מ"מ התכלית הנבחר הוא לעמל תורה כמ"ש בגמרא (סנהדרין שם) טובי לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא. וז"ש אם בחקותי תלכו חוקים שבהם חקקתי שמים וארץ והיינו שתהיו עמלים בתורה שבעל פה. ונסמך לפ' ואת שבתותי תשמורו דכ"ע בשבת נתנה תורה (וכמ"ש שבת פו:) ויום השביעי דא תורה שבעל פה כמ"ש (בזח"א מז ב) דבי' אשתכלל עלמא, והוא עמל תורה שבעל פה שתהיו עמלים בתורה כאמור:

## פרק ט

**ונתתי שלום בארץ**. פירש"י מתו"כ שמא תאמר אם אין שלום אין כלום ת"ל ונתתי שלום וגו' מכאן שהשלום שקול נגד הכל שנאמר עושה שלום ובורא את הכל, והנה מה מביא

מזה דשקול נגד הכל, והנה בגמרא (ברכות יא:) עושה שלום ובורא רע מי קאמרינן כדכתיב אלא כתיב רע וקרינן הכל לישנא מעליא, ולמה שינו אנשי כנסת הגדולה לשון הכתוב משום לישנא מעליא, אך איתא בספרים בשם רה"ק רבי ר' בער זצ"ל ומעץ הדעת טוב ורע מהיכן יש מציאות להרע הא לא מצינו במעשה בראשית בריאת הרע בעולם. אך איתא (פסחים נד. וב"ר פ"ד) מפני מה לא כתיב טוב בשני מפני שנברא בו גיהנם, והנה גם במאמר הראשון שאמרו ז"ל (ר"ה לב.) בראשית נמי מאמר היא גם כן לא כתיב בי' כי טוב. אכן איתא בגמרא (שבת קמט:) גם ענוש לצדיק לא טוב אין לא טוב אלא רע ומצד שלא נכתב כי טוב מזה היה מציאות להרע ושם נאמר והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך ואיתא בב"ר חושך זה מעשיהן של רשעים וכ"א שמרמז על ארבע מלכיות והיינו גם כן החושך והרע שנברא ביום הראשון, ומה שלא נכתב בפירוש בריאת הרע היינו כי באמת לא ברא הקב"ה שום דבר רע בעולם כי אף היצר הרע לא נברא להרע כמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין כנגדו רק אתם עושים אותו רע. והנה איתא (בגמרא ובב"ר שם) אף על פי כן כלל אותו בששי שנאמר וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, והיינו שבשבת נעשה מהכל טוב מאד ואז אין שום רע בעולם שגם מיצר הרע ומגיהנם נעשה גם כן טוב מאד, וכאשר נעשה מהכל טוב מאד שייך לשון שלום. כי קודם לזה נאמר אין שלום בעצמי מפני חטאתי, ורק אחר שנתקן הכל ונעשה טוב מאד. אז נגמר שלימות כל דבר ושייך לשון שלום, וז"ש וקרינן הכל לישנא מעליא לרמז על משנ"א וירא וגו' כל אשר עשה והנה טוב מאד כי הכל נעשה טוב מאד ונתקן הרע וזהו הלישנא מעליא שמהרע נעשה טוב מאד. וז"ש בכ' ונתתי שלום היינו שלא תפחדו מיצר הרע ושכבתם ואין מחריד וגו' שלא יוצטרכו לשמירה עוד כי יהיה הכל טוב מאד, ולזה בשבת בעת המנחה שהוא גמר השבת אנחנו מתפללים שהשלום שלו ישים עלינו ברכה ושלום היינו הפריסת סוכת שלום שיש עלינו בשבת שנעשה מהכל טוב מאד ונמשיך זאת עלינו גם על ששת ימי המעשה, כי הסעודה שלישית היא נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה, והוא מרמז על המשכת הקדושה שיהיה לקיום ובקביעות גם בשיה"מ, כי מדתו היא מדת אמת וכ' ושפת אמת תיכון לעד:

## פרק י

**עזרא** תיקן להם לישראל שיהיו קורין קללות שבתו"כ קודם עצרת כו' כדי שתכלה שנה וקללותיה כו' (מגילה לא:) אלא שבתו"כ איתא אטו בעצרת ר"ה היא אין עצרת נמי ר"ה היא דתנן בעצרת על פירות האילן, וצריך להבין הא עיקר מאכל האדם היא הלחם כמ"ש כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם ובפסח העולם נידון על התבואה (כמ"ש ר"ה

טז.) והי"ל לתקן שיקראו קודם פסח מה"ט. ואם משום דלפי סדר הפרשיות מיקלע בחקותי קודם עצרת ולא קודם פסח הא מלשון עזרא תיקון לא משמע שהיא מפני סדר הפרשיות, ובאמת לבני מערבא דמסקי אורייתא לתלת שנין (כמ"ש מגילה כט:) לא מיקלע בחקותי קודם עצרת הי"ל לעזרא לתקן שיקראו התוכחה קודם פסח. גם לפמ"ש בגמרא (ר"ה ז:) ט"ז בניסן ר"ה לעומר ו' בסיון ר"ה לשתי הלחם. והנה שתי הלחם היא ר"ה להתיר החדש במקדש אבל כבר הותר לאכילת הדיוט מט"ז בניסן מזמן הקרבת העומר ובמקדש אל שייך תכלה שנה וקללותיה. ויתכן יותר לתקן שיקראו קודם פסח שאז ר"ה להתיר אכילת הדיוט מחדש, גם מה שתיקן עזרא שיקראו שבתו"כ קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ר"ה ולא להיפוך בודאי יש שייכות לכל פרשה לזמנה, אך הענין שקודם הקלקול מאדם הראשון ניתן רק פרי העץ למאכל אדם וכמש"נ ויטע גן בעדן ונטיעה היא באילנות. אך אחר הקלקול ואכלת את עשב השדה רק כיון ששמע אדם הראשון הזיעו פניו ואמר מה אני נקשר לאבוס כבהמה א"ל הקב"ה בזעת אפך תאכל לחם (כמ"ש בב"ר פ' כ') והיינו שיהיה לו טורח לעשות מחטה לחם. וכמ"ש (ברכות נח:) כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול חרש וזרע וכו'. אבל קודם הקלקול אף חטה היה מן אילן והיה גדל עליו גלוסקאות כמו שיהיה לעתיד (כמ"ש שבת ל:) ועתידה חטה שתתמר כדקל (כמ"ש כתובות קיא:) וכמו שמצינו שיש אילן שקמה המתקיים ת"ר שנה (כמ"ש במד' תהלים צ') עמ"ש כימי עץ ימי עמי (ועי' ב"ר פי"ב אך שם מיירי לענין קומה כמ"ש המת"כ בשם פירש"י) והאילנות שנטע הקב"ה בעצמו בג"ע היה מתקיים לעולם ולא היה צריך שום נטיעה ועבודה. ואדם הראשון ניתן בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דל"ת (כמ"ש בזח"א כ"ו א' ות"ז תי' כ"א) ורק אחר הקלקול נאמר לו בזעת אפך תאכל לחם שיהיה נצרך לעבודה וטורח כמה יגיעות יגע וכו', ובעצרת שהיא זמן מתן תורה דכתיב אני אמרתי אלקים אתם שיהיה התיקון כמו קודם החטא שלא יהיה מיתה (כמ"ש ע"ז ה.) וכ' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' שאז לא היו ישראל רק פנוים לתורה ועבודה כמו קודם הקלקול, והיה מתבטל אז כל היצר הרע וקלקול הנחש וממילא מאכל אדם היה רק פירות האילן כמו שהיה קודם קלקול אדם הראשון, ורק אחר החטא חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון מ"מ כשבא עצרת היא הזמן בכל שנה לתקן הקלקול הראשון מאדם הראשון וכמו שהיה במ"ת וזהו בעצרת על פירות האילן, וז"ש בגמרא (ר"ה טז.) הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן ופירש"י דר"י לטעמי' דא' בסנהדרין עץ

שאכל אדם הראשון חטה היה ולפי האמור מובן שבעצרת הזמן שיתברכו פירות האילן שיתוקן קלקול אדם הראשון ויהיה מאכל אדם פירות האילן וכמו שהיה קודם הקלקול: **והנה** פ' בחקותי מתחיל אם בחקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו' הכל בעניני אכילה ואחר כך כ' ונתתי שלום בארץ וגו' ועיקר השלום הוא מקטרוג היצר הרע וכמ"ש אין שלום בעצמי מפני חטאתי וזהו עיקר המלחמה התמידית עם היצר הרע וכמ"ש (בב"ר פ' נ"ד) גם אויביו ישלים אתו ריב"צ אמר זה יצר הרע. ובגמרא (סוכה נ"ב.) שלמה קראו שונא כו' וה' ישלם לך א"ת ישלם לך אלא ישלימנו לך. וכמו שאומרים בשם רבינו ר' בינם זצ"ל שפירוש כי תצא למלחמה על אויבך על היצר הרע אינו דרך דרש ורמז רק פי' הפשוט שמלחמת היצר זהו עיקר המלחמה והיא תדירה. ואיתא בספרי (עקב) ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה לבבכם וגו' שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה שנ' פן תאכל ושבעת וגו' ורם לבבך ושכחת וגו' ומביא כמה פסוקים, וכן בגמרא (ברכות לב.) מכמה פסוקים וכן כל אכילה יכול להביא לידי חטא כמ"ש (ב"ב יב:) לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב א'. והיינו אם לא יהיה בקדושה יהיה רק לב כסיל לשמאלו, וכשהיה בקדושה יביא רק להיות לב חכם לימינו, ועז"א אם בחקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם וגו' שתכירו שהשי"ת הוא הזן ומפרנס ואז לא יביא האכילה לידי יצר הרע ואדרבה האכילה תגרום להביא ד"ת וקדושה בלב. שאכילת השמי"ת הם לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי שהיא ד"ת, וע"ז ביקש יעקב אבינו ע"ה ונתן לי לחם לאכול שיכיר שהשי"ת יהיה המאכל ואז יביא המאכל שיהיה רק לב א' לאביו שבשמים. וזהו ונתתי שלום בארץ מקטרוג היצר הרע. ושכבתם ואין מחריד מרוגז היצר הרע שלא יכנס לקלקל עוד, והנה בגמרא (ר"ה יא.) ר"א אומר בתשרי עתידין ליגאל ור"י אומר בניסן עתידין ליגאל. ואמרנו דלשיטתייהו אזלו. דר"א סובר (סנהדרין צז:) אם ישראל עושין תשובה נגאלין ור"י סובר לא בתשובה ומע"ט. ואלו ואלו דברי אלקים חיים דקץ בעתה אם לא זכו היא בניסן. ואחישנה אם זכו על ידי תשובה היא בתשרי היום אם בקולו תשמעו (כמש"ש צח.) ונתבאר (בראשית מ"ה) וזהו ההבדל בין תוכחות שבתו"כ האמורים בלשון רבים שיהיה התיקון על ידי דברי תורה ובזה יש מדריגות וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ק"י א') לאו כל מארי תורה שקולין ולאו כל נביאים שקולין וכו' שאף בנביאים יש מדרגות ומש"ה נאמר בלשון רבים, מה שאין כן תוכחות שבמש"ת שהם התיקון על ידי התשובה שזה אמר להם משה לתקן הרב כעס ומשו"ה נאמרו בלשון יחיד שבזה אין מדריגות. ועל ידי התשובה יזכו הכל, ומש"ה עזרא תיקן שיהיו קורין תוכחות שבמש"ת קודם ר"ה שאז זמן התשובה כדי שתכלה שנה וקללותי' ויתוקן על

ידי התשובה שיהיו נגאלין בתשרי על ידי תשובה, ושבתו"כ קודם עצרת שבעצרת זמן התיקון על ידי דברי תורה שיהיה התיקון שכל האכילות יהיו בבחי' לכו לחמו בלחמי ובזה נאמר בלשון רבים וכאמור כדי שתכלה שנה ויתוקן כל קלקול מהאכילה שזה היה שורש הפגם מהנחש שבשעת הקלקול שבא הערבוב מטו"ר ע"י שטעם מעה"ד טו"ר וכמ"ש (בתי"ז תי' כ"ד) וח"א חטה היה וח"א גפן וכלח קשוט ז' מינין אינון כו' ואיך יתכן שכולם אמת והמחלוקת במצאיאות אך הענין כמו שאמרנו (ונת' בראשית מ"ח) דכתיב ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טו"ר, והיינו שב' אילנות אלו עץ החיים ועץ הדעת היו בתוך ופנימיות הגן ואם היה טועם מעץ החיים היה מרגיש בכל הפירות טעם עץ הדעת, וכן כשטעם מעה"ד טו"ר אז נעשה הערבוב וכל מה שאכל אחר כך הרגיש טעם עה"ד טו"ר וז"ש וכלא קשוט, וזה הענין שאנו מתפללין בכל יום ברך עלינו את השנה הזאת וכו' לטובה ומסיימין מברך השנים, וזה יתכן לכאורה רק בר"ה או עכ"פ קודם עצרת שהוא זמן קציר אבל לא בכל ימות השנה ואנו מברכין בכל השנה ואף בערב ראש השנה אך הענין הוא כמ"ש דמ"ש בגמרא (ר"ה טז:) הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן ופירש"י כמ"ד עץ שאכל אדם הראשון חטה היה. היינו שיזכו לתקן הקלקול דאדם הראשון שהיה אכילתו קודם החטא רק מפירות האילן כאמור ורק אחר הקלקול הוצרך לעבודה. וע"ז אנו מתפללין ברך עלינו את השנה הזאת לטובה היינו שיהיה אכילתינו רק מהטוב, דכתיב כי חק לישראל וגו' ודרש מינה (ביצה טז.) שכל מזונותיו של אדם קצובים מראש השנה. וסתם אדם היינו ישראל שקרוים אדם וחק לישנא דמזוני הוא, והיינו שהשי"ת קוצב מזונותיו של כל א' מישראל כמה שיועיל לו לעבודת השי"ת. וזהו הטריפני לחם חוקי שביקש שלמה המלך ע"ה אף שהיה סעודתו גדולה ליום כמ"ש בפסוק מ"מ כ * היה אצלו לחם חוקו. וכמ"ש (עירובין סד.) בר"נ שהיה חתנא דבי' נשיאה אמר כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי וכן דלא אכלי בשרא דתורא (כמ"ש ב"ק עב. וכפי' התוס') שהיה נצרך לו אכילת בשר ויין לתורה וזה היה אצלו לחם חוקו וז"ש ואכלת ושבעת וברכת את ה"א על הארץ הטובה, שאף שאחר הפגם כ' ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה לבבכם שאין יצר הרע שולט אלא מתוך שביעה (כמ"ש בספרי שם) מ"מ על ידי ברכת המזון מועיל שהאכילה יהיה רק מהטוב ויהיה לחם חוקו שיועיל לעבודת השי"ת ולא יבא לידי שליטת יצר הרע וז"ש בברכת המזון הזן את העולם כולו בטובו כו' ומפרנס לכל ומטיב לכל שיהיה האכילה מהטוב וכמו ירושלים ומקדש במקום כתיב באכילת מעשר למען תלמד ליראה וגו' כן אכילת שבת בזמן מביאה גם כן לידי יראה ואינון דמשתדלין באורייתא אינון שבתות

ויו"ט כמ"ש בזוהר הקדוש דאכילתם הוא רק שיהיה להם תועלת לתורה ועבדות השם ב"ה, ויש בהם לשבתות שא"צ שום מלאכה, ויש שהם כיו"ט שמותר במלאכת אוכל נפש כן יש להם טורח קצת ומ"מ הכל מוכן מערב יום טוב, ואכילתם שהיא לחם חוקו היא רק מהטוב ומביאה ליראה, ולכן אנו מתפללין בכל יום ברך עלינו את השנה הזאת לטובה היינו שאף אם לא זכינו ח"ו שיוקצב מר"ה שיהיה האכילה רק מהטוב, מ"מ אדם נידון בכל יום מתפללין אנו שיהיה לטובה, ושמעתי מרה"ק זצוק"ל שלעתיד יהיה הצירוף מכל עץ הגן אכל תאכל ועץ הדעת טוב, ורע לא תאכל שאכילת ישראל יהיה רק מהטוב. ולכן קודם עצרת שהוא זמן מתן תורה שנקרא עץ חיים כמ"ש בתדבא"ר (ר"ס) ואין עץ חיים אלא תורה דהתורה נקרא אילנא דחיי וכמ"ש (בזח"ג צז א') מהאי אילנא איתזנו כל שאר אילנין לתתא וכו' וע"ד כתיב באורייתא עץ חיים.. ואז הזמן לתקן כל האכילות שיהיו מסטרא דעה"ח קורין אז בפ' התוכחה כדי שתכלה שנה וקללותי' ותחל שנה וברכותי' שיהיה אכילתינו רק מהטוב ומעץ החיים. וכן בשבת כ' טועמי' חיים זכו, שבסעודת שבת מרגישין טעם מאילנא דחיי וע"ז ביקש האריז"ל יגלי לן טעמי' דבתריסר נהמי שירגיש הטעם הנמצא בתריסר נהמי, ולכן בשבת שקודם עצרת קורין התוכחה שבתו"כ כאמור:

## פרק יא

**בשבת** היא התיקון על שתי התוכחות שבתו"כ ושבמשנה תורה דאיתא (זה"ח תבוא) שהתוכחות שבתו"כ הם כנגד חרבן בית ראשון ושבמש"ת כנגד חרבן בית שני. ואיתא בגמרא (יומא ט:) בית ראשון חרב משום ע"ז ג"ע ושפ"ד ובית שני חרב משום שנאת חנם. וזהו נגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה דבזמן בית ראשון היה ההתנהגות מצד התורה שבכתב ואז היה השפעת הנביאה שהם מאמרי השי"ת בעצמו בהתגלות. וגם הכתובים המה בכלל תורה שבכתב כמ"ש (שבת פח.) דיהיב לן אוריין תליתאי ופירש"י תורה נביאים וכתובים. וכנגד התגלות דברי הקב"ה בעצמו בזלעו"ז היה התגברות הכפירה ר"ל והיו עובדי עבודה זרה, והוא ענין רע לשמים ולא היו רע לבריות כי לא הי' בהם לשון הרע ושפ"ד, ורק בנשואי ישראל כתיב למען שפוך דם. אבל בכלל לא היו רע לבריות, ואליהו צוח ואנכי נותרתי נביא לד' לבדי וכל עמא ידעין ולא מפרסמין למלכא (כמ"ש במד' דב"ר פכ"ה) וכולם ידעו שעובדי' החביא מאה נביאים ואף שלא האמינו בנבואה אף על פי כן היו אוהבים את נפשותם ולא רצו שיהרוג את כלם וחרבן בית שני היה מצד שנאת חנם כי יצרא דע"ז בטלוהו אנשכנה"ג (כמ"ש יומא סט:) ורק מצד ש"ח שהיה ביניהם שהוא רע לבריות ולא רע לשמים כי בזמן הבית שני היו הצדיקים היותר

גדולים ואז הי' תוקף התפשטות התורה שבעל פה שהיו אנשי כנסת הגדולה והם אמרו (אבות פ"א) העמידו תלמידים הרבה וכל הגזירות והסייגים שלא נודע מי תיקנם סתמא אנשי כנסת הגדולה תיקנו אותם וכדאי' [בסדר עולם] מכאן ואילך הט אזניך ושמע דברי חכמים. ומצד תוקף התפשטות התורה שבעל פה היה ההתגברות בזלעו"ז שנאת חנם כמ"ש (קידושין ל:) כי ידברו את אויבים בשער מאי את אויבים בשער כו' אפי' אב ובנו וכו' שעוסקים בתורה בשער אחד נעשים אויבים זל"ז כו' רק בד"ת אמרו אינם זזין משם עד שנעשו אוהבים זא"ז שנאמר ואת והב בסופה וכו' כי כשבאו לידי בירור הלכה נעשה ביניהם אהבה ואחוה ושלום. ונגד זה התגברה השנאת חנם, ואיתא (עירובין טז:) לשון הרע שקיל כנגד ע"ז ג"ע שפ"ד שנאמר לשון מדברת גדולות, ואיתא במדרש (במדרש רבה פי"ט) דורו של אחאב שהיו כלם עובדי ע"ז ויוצאין למלחמה ונוצחין שלא היה בהם דלטורין ודורו של שאול יוצאין למלחמה ונופלין שהיה ביניהם דלטורין. (ושם) תינוקות שהיה בימי דוד היו יודעין לדרוש את התורה במ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור ועליהם התפלל דוד אתה ה' תשמרם תצרנו מן הדור הזה לעולם וכו' ונראה דדרש זה מרישא דקרא כסף צרוף בעליל וגו' דורש תיבת בעליל על התינוקות מלשון מפי עוללים וגו' מזוקק שבעתיים זפ"ז, והיינו גם כן מצד דוד המלך ע"ה היה מרכבה למדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והיה עיקר שורש תורה שבעל פה ואמרו (מד"ר ר"פ אחרי) כל הרואה אותו נזכר לתלמודו והוא כדרך שאמר רבי (בעירובין יג:) האי דמחדידנא טפי מחבראי דחזיתי' לר' מאיר מאחורי' ואולו' חזיתי' מלפניו הוינא מחדדנא טפי היינו גם כן מצד שר"מ היה שורש תורה שבעל פה, וכמו"כ בדוד המלך ע"ה היה גם כן שורש תורה שבעל פה וכל הרואהו נזכר לתלמידו ולכן בזמנו היה בזלעו"ז התגברות הלשון הרע מדואג ואחיתופל. וזהו ענין אמרם ז"ל (מגילה לא:) תוכחות שבתו"כ משה מפי הגבורה אמרן ושבמש"ת משה מפי עצמן אמרן. כי התוכחות שבתו"כ שהם כנגד חורבן בי"ר שאז היה התגברות הע"ז והכפירה ולכך מפי הגבורה נאמרו, ושבמש"ת שהם כנגד הבית שני תורה שבעל פה משה מפני עצמו אמרן כי משנה תורה היא התחלת תורה שבעל פה (ונת' אמור מ"א), והנה התוכחות שבתו"כ נאמרו בלשון רבים ושבמ"ת בלשון יחיד, היינו דהתוכחות שנאמרו בתורה אינם ענין עונש. כי בתורה לא נאמר שכר ועונש, וגם בתו"כ נאמר בלשון שמורה על הקב"ה בעצמו ונתתי וגו' אף אני אעשה וגו' וכן בתוכחות שבמש"ת כתיב הכל בשם הוי', והלא מאתו לא תצא הרעות, ואין הקב"ה מיחד שמו על הרעה. וגם איך שייך הטובות והרעות הגשמיות האמורים בתוכחות הלא אמרו ז"ל (אבות פ"ב) יפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, ובאמת

יש טעם שלא נכתבו השכר והעונש בתורה כמ"ש (מגילה כה:) קללות וברכות ניקרין ומתרגמין מה דתימא מאהבה של ברכות ומיראה של קללות ואין לבם לשמים (כגי' רש"י ז"ל) ואם כן איך יתכן לכתוב השכר והעונש כי לא יהיה לבם לשמים. אך הענין היא דכל הטובות וכמו כן התוכחות האמורות בתורה הם כלם רק לסייעתא לעבודתו ית"ש רק באם בחקותי תלכו אזי יהיה הסייעתא מצד הטובות שבעולם הזה ובאם ח"ו בחקותי תמאסו יהיה הסייעתא מצד התוכחות והיסורים שבעולם הזה כמאמר דוד המלך ע"ה שבטך ומשענתך המה ינחמוני שבטך זו יסורין ומשענתך והיינו הטובות המה ינחמוני לדרך הטוב והישר, כי היסורין המה רק כאב המייסר את בנו להדריכו לדרך הטוב וז"ש (מגילה לא:) מנין שאין מפסיקין בקללות דכ' מוסר ד' בני אל תמאס וגו' כי הוא כאב המייסר את הבן שמגביה עליו השבט לייסרו ותיכף בנו חוזר לדרך הטוב ואינו צריך עוד לייסרו, ולכך התוכחות שבתו"כ שהם כנגד קלקול ע"ז והתוכחות הם על ידי הקב"ה בעצמו כתובים בלשון רבים כי הקב"ה הוא היודע התעלומות ומחשבות לבו של כל אחד ואחד עד היכן לבבו פונה מעם ה"א ועד היכן צריך לייסרו להשיבו להכרת כבוד אלקותו ית"ש. כי אין כל הלבבות שוות לא בהקלקול ולא בקבלות התוכחות לכן נאמרו בלשון רבים. והתוכחות שבמש"ת שהם כנד שנאת חנם והתיקון שלהם היא להסיר הקנאה מלב ושנאת איש מרעהו ולהיות באהבה ואחוה ושלום כאיש אחד בלב אחד לכן נאמרו התוכחות בלשון יחיד שזה התיקון להם. וזה נרמז במ"ש במדרש (ב"ר פ"ח) אמת אמר אל יברא וכו' שלום אמר אל יברא כו' השליך אמת ארצה שנאמר אמת מארץ תצמח האמת והשלום מרמזין כנגד התורה שבכתב ותורה שבעל פה אמת נגד תורה שבכתב שנאמר מפי הגבורה, וכ' וד' אלקים אמת, וע"ז נקרא שקר כמשנ"א (ירמיהו ט"ז:י"ט) אך שקר נחלו אבותינו וגו' וגם ג"ע נקרא שקר שנאמר ערב לאיש לחם שקר ונקרא גם כן לחם כזבים, ושלום מרמז על תורה שבעל פה (כמ"ש קידושין שם) שנעשו אוהבים זה את זה והתורה נקרא גם כן אמת כמש"נ אמת קנה. וזהו נגד יעקב אבינו ע"ה דכ' בי' תתן אמת ליעקב ונגדו הוא עשו שהוא השקר שבעולם כדאיתא במדרש (ר"פ תולדות) עשו הא שוא שבראתי בעולמי וגם הוא שונא שלום (כמש"ש) דם שנאת וכי עשו שונא דם הוא אלא ששונא דמו של אדם בגופו. ובשבת הוא התיקון לשני ענייני התוכחות כי בשבת כל ישראל הם במדרגת אמת (כמ"ש פ"ד דדמאי) שאפילו ע"ה ירא לשקר בשבת, וסעודות שבת נקרא מהימנותא שלימתא, וגם בשבת הוא הפריסת סוכת שלום וגם אז הוא השפעת תורה שבכתב וכמ"ש (שבת פו:) דכ"ע בשבת נתנה תורה לישראל. וגם

השפעת תורה שבעל פה כמו שאנחנו אומרים נהורא ישרי בה שמרמז על אור הגנוז היינו התורה שבעל פה שמתגלה בשבת ולכן הוא הזמן לתקן השני התוכחות כאמור:

## פרק יב

**בכל** שבת שמברכין החודש אומרים הוא יגאל אותנו בקרוב. השייכות להגאולה, דשבת נחשב בזה"ח (תולדות) שחשב שם הז' מוספין דשבת וששה מועדים כנגד הז' רועים חשב שם מוסף שבת נגד יוסף הצדיק. והיינו שיהיו תרין משיחין. משיח בן יוסף שיברר כל ישראל בבחינת ועמך כלם צדיקים, ויוסף הוא צדיק גמור הכובש את יצרו. ומשיח ב"ד יתקן מי שיש לו עסק בזה וע"ז בא דוד שהקים עולה של תשובה (כמ"ש מו"ק טז:) ונפש דוד נברא לזה וכמ"ש (ע"ז ד:) לא היה דוד ראוי לאותו מעשה כו' שאם חטא יחיד א"ל כלך אצל יחיד כו' ומשיח ב"ד יהיה יחיד ששב שבשבילו מוחלין לכל העולם כולו (כמ"ש יומא פו:) והיינו שיכניס הרהור תשובה בלב כלל ישראל. ובשבת שקודם ר"ח מברכין החודש מטעם שקדושת ימי השבוע כלול בשבת שקודם לו ועל ידי קדושת השבת דקביעא וקיימא ממשיכין הקדושה לחדשים ומועדים, וזהו ענין מברכין החודש שממשיכין הקדושה לחודש מקדושת השבת, וכ' והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כ"ל בש"ר להשתחוות לפני, שבת הוא הזמן לתקן שיהיה הגוף בקדושה וע"ז מורה כל בשר, הגוף שנקרא בשר קודש אצל ישראל, ובהיפוך בשר חמורים. ולכן בשבת העונג מצוה שגם הגוף בקדושה, וקדושת ר"ח סיהרא דמקבלא משמשא הוא קדושת דוד המלך ע"ה שהוא מרכבה למדת מלכות שהיא סיהרא, ודוד המלך ע"ה נברא שיהיה לו עסק בזה והתענה וכמ"ש בירושלמי (פ"ד דדמאי) עמש"נ ואני בעניי, ואמר ולבי חלל בקרבי שהרגו ליצר הרע בתענית. ובשבת שמברכין החודש שני הקדושות ביחד. צדיק וצדק תרין משיחין. וכל השבת הוא גם כן מדת מלכות שדוד המלך ע"ה מרכבה לה גם כן והזמן בו לתקן הפגם, ואומרים הוא יגאל אותנו בקרוב ויקבץ נדח"נו מארב"ע כנפו"ת כו' כאן נרמז השם ר"ת חי"ל בל"ע ויקיאנו שנרמז מהאר"י הק' ז"ל בברכת תקע בשופר גדול, ונדחנו היינו הנדחים בארץ מצרים שאף בהם יעורר השופר גדול, שופר גדול היינו בינה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רסו ב) וגדול מורה מיד אצל השי"ת שגדול למעלה מתפיסת שכלנו והיינו עתי"ק. כמו שאמרנו עמ"ש (ב"ר פ' נ"ג) גדול עולמים היה שם. והוא דבשבת שמברכין החודש הזמן לתקן פגם זה. ובפרט בשבת בחקותי. ושבת שבו השלמת ספירת יסוד וכמו שאמרנו. ומתחילין מי שעשה נסים לאבותינו וכו' והיינו אף שאין אנו כדאין מ"מ כימי צאתך מארץ מצרים שהיו ישראל גם כן משוקעין. ומ"מ גאל אותם בחסדו הוא יגאל אותנו וכו' ושבת זמן תשובה וכמ"ש טוב להודות לה'

ואיתא (בפרדר"א) כד"א מודה ועוזב ירוחם. והיינו שבשבת נקראו ישראל יראי שמי (כמ"ש תענית ח:) ואימת שבת על ע"ה (כמ"ש ירושלמי פ"ד דדמאי) ועל ידי היראה מתעוררין לתשובה כמשנ"ד (ע"ז יט.) אשרי איש ירא את ה' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש, וכן אמרו (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה כו' שנ' ראשית חכמה יראת ה' וכשהוא ביחד עם קדושת החודש בשבת שמברכין וממשיכין הקדושה לחודש, שהוא קדושת דוד המלך ע"ה שהקים עולה של תשובה ומשיח ב"ד שהיא יכניס הרהור תשובה בכל ישראל, מבקשים הוא יגאל אותנו בקרוב ויקבץ נדחנו כו' חברים כל ישראל דגלות בית ראשון היה על ע"ז וכו' ונתגלה עונם ונתגלה קיצם מה שאין כן גלות בית שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות ובג"ח מפני מה חרב מפני שנאת חנם (כמ"ש יומא ט:) ומדת יוסף שלום. שבו נאמר ויכר יוסף את אחיו בשעה שנפלו בידו (כמ"ש ב"ר פ' צא) אף שהיה לו טענה עליהם על שמכרוהו. (ועי' זה"ק שם ר"א סע"א) והוא יכניס מדתו בכלל ישראל שיהיה חברים כל ישראל ועל ידי זה יזכו לגאולה בקרוב:

## פרק יג

**סיום** ההפטורה רפאני ה' וארפא וגו' והוא שיש חטאים שנמנע התשובה מהם כמו פגם הברית (כמ"ש בזח"א ריט"ט עב) ואמרנו שהוא שאין תשובה מועיל דאתיא מבינה אבל תורה דמחכמה נפקת (זח"ב קכא א) מועיל אף לזה, ועז"נ לכל בשרו מרפא. בשר נקרא זה, כמש"נ רר בשרו וגו' נקא אצל ישראל בשר קודש. ובהיפוך בשר חמורים, והיא עדמ"ש (ר"ה יח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה. קוב"ה תורה איקרי (זח"ב ס ע"א). ונדרש כי שם הוי"ה אקרא הבו גודל וגו' על בה"ת לפני' (ברכות כא.) וזש"נ רפאני הוי"ה וארפא רפאני לתקן העבר וארפא בעתיד. שיצרו של אדם מתגבר ומתחדש בכל יום ואלמלא הקב"ה שעוזר לו א"י לו (כמ"ש סוכה נב.) וכמשתקנים העבר זוכין לעזר השי"ת לעתיד, הושיעני ואושעה, עדמ"ש (מ"ר אחרי פכ"א) ישעי ביום הכפורים וזש"נ הושיעני לתקן העבר ואושעה בעתיד כי תהלתי אתה, תהלה מ' מלכות כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רכ"ג ב) ודוד המלך ע"ה שהיה מרכבה למדה זו ואמר ואני תפלה עשה ס' תהלים, וכ' אד' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך דייקא, ואכנה"ג תקנו נוסח זה בתפלה אך בשינוי מלשון יחיד ללשון רבים והנביא בודאי לא אמר על עצמו כי אם על כלל ישראל כולו כנראה גם כן מלשון הכתובים, אך היא עפמ"ש בזוהר הקדוש (שם פ"ד ב) בהבדל עשרת הדברות שנאמרו בלשון יחיד ובקדושים נשנו עשה"ד בלשון רבים ואמר ת"ח מיומא דהוו ישראל שכיחין בעלמא לא אשתכחו קמי קוב"ה בלבא אד וברעותא חדא כמה דהאי יומא דקיימו בטורח דסיני וע"ד כלא אתמר בלשון יחידאי

כו' והיינו שבמ"ת כ' ויחן ישראל וגו' כאיש אחד כמ"ש במכילתא, ואז זכו למתן תורה ולעשרת הדברות בלשון יחיד, מה שאין כן אחר כך כשנשנה באוה"מ בפ' קדושים דלא הוו בהאי רעותא, והנביא מדבר כשנזכה לקדושת לוחות הראשונו כמו בשבועות שאומרים זמן מ"ת שאז הזמן לזכות לק' לוחות הראשונות שבמאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדבור לא יהיה נעקר יצר הרע מהם (כמ"ש שיר השירים פ' ישקני) ולזכות לתיקון הכל כמו במתן תורה דכ' אני אמרתי א' אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) והיה מתבטל היצר הרע והמה"מ שהכל א' (כמ"ש ב"ב טז.) ובשבועות הזמן לזכות לזה, ואם יזכו שיושאר כך לעולם, ואז כשנהיה כאיש אחד בלב אחד מדבר הנביא בעד כלל ישראל בלשון יחיד מה שאין כן בתפלה תקנו בלשון רבים שאין כלם כאיש אחד בלב א', וזה שייכות ההפטורה לפ' בחקותי שנרמז שם הג"ע והעולם הבא כמ"ש הרמב"ן ז"ל, ונרמז מקודם ימות המשיח שהוא מעין עולם הבא יותר משבת שהוא א' מס' לעולם הבא (כמ"ש ברכות נז:) וימות המשיח שהוא בתוספות שבת מעולם הבא מיום שכולו שבת הוא יותר מעין עולם הבא משבת סתם, משו"ה מפטירין בפ' זו שמורה על תיקון העתיד לבוא ב"ב. והוא הכנה לשבועות וכמ"ש (מגילה לא:) עזרא תיקן שיהיו קורין תוכחות שבתו"כ קודם עצרת כו' כדי שתכלה שנה וקללותיה ועצרת נמי ר"ה היא כו' ותחל שנה וברכותיה:

## פרק יד

**בתפלת** מנחה אומרים אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו ינוחו בו כדש"נ וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור וגו' ואחר כך נאמר וזכרתי להם ברית ראשונים זה ברית של שבטים כמו שפירש"י (מתו"כ ומד' שמות רבה פמ"ד) והיינו מ"ש (ב"ב קטו:) גמירי דלא כלה שבטא והכוונה שיושאר קדושת כל שבט. ובפירש"י למה נמנו אחורנית כלומר כדאי הוא יעקב הקטן וכ'ו. ובאמת מצינו בזוהר הקדוש (ח"א קס"ג ב) יעקב איהו תושבחתא דאבהן כללא דכולהו וכו' וע"ד יעקב שלימו דאבהן כו'. ובמדרש (ב"ר ר"פ ע"ו) הבחור שבאבות זה יעקב אבינו שנאמר כי יעקב בחר לו וגו' וכן כאן במדרש אמר שמים וארץ לא נבראו אלא בזכות יעקב כו' אברהם לא ניצול מכבשן האש אלא בזכות יעקב. ולמה אמר אחר כך שנמנו אחורנית לומר שאם אין מעשה ביעקב כדי הם מעשי יצחק. ובתו"כ אין ראיה שכונתו שמעשה יעקב קטן ממעשה אבותיו, רק להכי נמנו אחורנית שכל א' כדי בפ"ע ואם היו נמנים כסדר היה משמע שצריך כל הג' בריתות יחד. ויתכן כונת המדרש שאם אין מעשה ביעקב. שיעקב אבינו ע"ה היה מטתו שלימה שלא היה בו שום פסולת וכמ"ש במ"ר

אח"ז שמטע"ז לא נאמר ביעקב אף. ואם אין יכולים להדמות לברית יעקב שהיה מטתו שלימה ובישראל אין מנוקים כ"כ. כדי הם מעשה יצחק שיצא ממנו עשו. אך שאחר כך נתברר שאינו מזרעו כמ"ש (נדרים לא.) כי ביצחק ולא כל יצחק. ובאמת יצחק נקא ישראל ואברהם נקרא ישראל כמ"ש (ב"ר ר"פ תולדות) והם בעצמם היו מנוקים מכל וכל מ"מ לא הי' מטתו שלימה. ואם אין מעשה יצחק שאין יכולים להדמות ליצחק שעכ"פ נימול לשמונה. והיינו שנולד בקדושה שנימול בן ח' שלא מדעת ונעשה ישראל. ואף עשו בנו נקרא ישראל מומר (כמ"ש קידושין יח.) כדי הם מעשה אברהם. דאברהם נקרא תחלה לגרים (כמ"ש חגיגה ג.) ורצה להכניס כל העולם תחת כנפי השכינה כמ"ש (ב"ר פל"ט) אברהם מגייר את האנשים וכו' והיה אב המון גוים אב לכל הגרים (כמ"ש הרמב"ם פ"ד מה' בכורים ה"ג מירושלמי) מה שאין כן ביצחק לא מצינו שגייר גיורים רק נרמז בארץ מגורי אביו מגיורי אביו כמ"ש (ב"ר ר"פ וישב). ואף שבגרי אברהם לא הועיל להם רק בחייו שלאחר פטירתו הפרו ברית וחזרו לסורם (כמ"ש בפרדר"א) מ"מ הועיל בריתו של אברהם עכ"פ לזרעו, שכל מי שהוא מזרע ישראל עכ"פ הוא מעולה יותר מגר. וכמו שסיפר רה"ק זצוקלה"ה בשם הרה"ק מלובלין זצוקלה"ה שקירב לגר א' וריחק לחבירו, ואמרו לו השגר שרחקו הוא י"ש יותר מהב' שקירבו, ואמר מפני שזה שקירבו הוא באמת מזרע ישראל ורוצה לרמות ולגנוב דעת שהוא גר, אבל באמת מי שהוא מזרע ישראל הוא מעולה ביותר, ורק דהתורה ציותה והזהירה לאהוב ולקרב אף את הגר, והזכיר הכתוב ברית כל האבות ברית השבטים. והיינו קדושת יוסף שישראל נקראו על שמו שארית יוסף. (וכמש בב"ר פע"א) שהוא מברר ועמך כלם צדיקים, מאן דאתגזר איקרי צדיק (זח"ב כג א) ושבת ש' בת בת מתעטרא באבהן (זח"ב ר"ד א), ובזה"ח תולדות כשחושב ז' מוספים כנגד ז' רועים חושב מוסף שבת כנגד קדושת יוסף. והיינו שהתוספת קדושה של שבת הוא מיוסף. דאף שכל האבות קיימו שבת בכלל התורה כמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה (יומא כח:) וכן לימד לבניו. מ"מ לא מצינו בו בפירוש בתורה שמירת שבת. וכמ"ש (ב"ר פי"א) אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת וכו' אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת וכו' שביעקב אבינו ע"ה כתוב בפירוש שמירת שבת. וכן ביוסף כתיב וטבוח טבח והכן דרשו (ב"ר פצ"ב) אין הכן אלא שבת וכו' הד"א ששמר יוסף את השבת וכתיב וישא משאת מאת פניו והיינו שנתן לכל השבטים משירי סעודת שבת שלו להכניס בהם קדושת שבת (כמשנ"ת במ"א) ולכן בסעודה זו שהוא כנגד קדושת יעקב מזכירין בתפלה, שהוא גם כן כנגד קדושת יעקב (כמ"ש בת"ז תי' י"ח). קדושת כל האבות. ואומרים יעקב ובניו, בניו היינו ברית השבטים שהוא קדושת

יוסף שהכניס קדושת שבת לכל השבטים וכאמור. והוא מברר כל השבטים ועמך כולם צדיקים ונקראו על שמו שארית יוסף:

**תם ונשלם שבח לאל בורא עולם**

**אודה לד' על כל הטוב אשר גמלני וזכני לברך על המוגמר ולהיות נטפל לקודש לסדר ולהעתיק ולהביא לביה"ד את הספר הקדוש הזה. כה יזכני ה' להוציא לאור עולם יתר חלקי הפר"צ ויתר הכי"ק הנמצאים. ועל הטוב יזכר שם בני הח' המהולל כ' דוד יהודא הכהן שיחי' אשר טרח ויגע הרבה בהגהת הספה"ק הזה. זכות קדושת תורת אדומור אא"ח הגה"ק זצוקללה"ה יעמוד לי ולזרעי ול"ז עד עולם אמן:**

**דבר המביא לביהד"פ**

## קונטרס עמלה של תורה

### פרק א

**כל** המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. משמע מזה שצריך לחדש איזה דבר בענין יציאת מצרים דזולת זה מגוף הסיפור אין אנו יודעין אלא הכתוב בתורה ומקובל מרז"ל. ואל מצינו שתיקנו לסדר כל הסיפורים אף למצוה מן המובחר ולמהדרין מן המהדרין. וע"כ הן המרבה דמשובח המכוון שיכיל לחדש ולהוסיף בענין הסיפור מדנפשי איזה שבחים למקום של הטוב שהטיב עמנו ביציאת מצרים מלבד המסופר וידוע. וכן המעשה שסיפרו כל הלילה מסתמא גם כן הוא מה שחידשו לדרוש בזה כ"א. וממה שלא נמצא מסיפוריהם דבר במדרשות ובמכילתא וכדומה בדרז"ל נראה דלפי שלא היו תלמידיהם עמהם נראה דהיו עוסקים בסודות ונסתרות שאין לגלות לתלמודים. ועל כן לא נתגלו דבריהם לנו ונראה מ"ש וכל המרבה כל לרבות דאז רשות לכ"א להרבות כידוע בספרים דפסח רמז פה סח כי מקודם היה הדיבור בגלות כידוע דעכ"א משה רבינו ע"ה לא איש דברים אנכי וכל מי שזוכה להשיג האור דיציאת מצרים שהוא יציאת הדיבור מגלות שמתעורר בכל שנה באותו זמן כידוע מקדושת הזמנים יוכל להרבות דיבורים כרצונו. ושמעתי רמז וישובו ויחנו לפני פי החירות שצריך להתיישב ולחנות קודם שיוציא פיו לחירות לדבר ככל העולה על רוחו. ופסוק זה נאמר ביום ג' דפסח שאז חזרו לצד מצרים וגרמו למצריים לחזור ולרדוף אחריהם כי נסתלק האור שהיה ב' ימים הראשונים דגם יום ב' בח"ל יש בו אותו האור דיום א' וגם הם היו אז בח"ל אף דהם קדשו החודש שם וידעו אימת ר"ח מ"מ הרגישו הקדושה העתידה להיות ביו"ט

שני של גליות בח"ל. ועל כן בב"י ראשונים הפה סח בחירות כרצונו ורק ביום הג' נרמז זה דצריך עדיין להתיישב הרבה קודם הדיבור כי עדיין אינו חירות גמור:

## פרק ב

**ענין** מצות הדיבור דיציאת מצרים. כי אמרו בסנהדרין (צט רע"ב) אדם לעמל יולד א"י אם לעמל מלאכה או לעמל פה כשאומר כי אכוף עליו פי' הוי אומר לעמל פה ועדיין איני יודע עם לעמל תורה או לעמל שיחה כשה"א לא ימיש סה"ח הזה מיך הוי אומר לעמל תורה. ואין מובן איך ס"ד שיהיה תכלית בריאת האדם לעמל מלאכה. וגם שהוא צורך לישוב בנ"י ואיתא (ברכות לה ב) הנהג בהן מנהג ד"א וע"ש ובאבות כל תורה שאין עמה מלאכה כו' מ"מ לא ע"ז היא עיקר לידת האדם כלל וכ"ש מה שאמרו לעמל שיחה דאין לו מובל כלל מה צורך ותועלת יש בריבוי שיחה בטלה שיהיה ס"ד דלכך נולד (וכמדומה דבמק"א כתבתי (קדושת שבת מ"א) דהך שיחה ר"ל תפלה (בברכות כו ב) אין שיחה כו' ולפי דר"י אמר (שם כא א) ולואי שיתפלל אדם כה"י כולו ס"ד דזה כל האדם. אמר דהעיקר עמל תורה וכמ"ש (שבת יא א) ת"ח שתורתן אומנתן כרשב"י וחביריו פטורים מתפלה ובסוף ר"ה דר"י מהדר תלמודי' כל שלשים יום ומצלי רק מל"י לל"י) אבל האדם נברא בצלם אלקים ונאמר אני אמרתי אלקים אתם וגו' אלו הי' חירות ממה"מ על ידי קבלת התורה לתקן חטא אדם הראשון ולעתיד א' עתידין צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה (ב"ב ע"ה:) כי האדם נוצר בדוגמא העליונה דע"כ אמרו (פר"א פ' י"א) דבקשו כל הבריות להשתחוות לאדם הראשון כו' כי הוא המקיים כהע"כ במעשיו כמ"ש על ג"ד העולם עומד והעולם קיים וכולם מעשה אדם. וא' (בכתובות ה סע"א) גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ כו' והוא מ"ש ריב"ח בב"ר דמעשה בו"ד חשובים ממעשה שמים והראה לו גלוסקאות וחיטין כי כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריך תיקון והאדם הוא המתקן על ידי מעשיו. ונאמר באדם הראשון ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה ואז"ל (זח"א כז.) במ"ע ול"ת וזהו העמל שיולד לו האדם כי במ"ע הוא נותן כח התפשטות לטוב ובמל"ת * שלא יתפשט אל ההיפוך. וכלפי מעלה אמרו לא בעמל ויגיעה ברא א"ע אלא בדבר ד' וכבר שמים נעשו אבל האדם מצד שהוא בגוף צריך עמל לבטוח כח הגוף שהיא מעפר שטבעו כבדות ועצלות ועז"א אם לעמל מלאכה היינו במעשה המצות בפ"ע דעז"א ששת ימים תעשה מלאכתך וגו' ונאמר ששת ימים תעשה מלאכה הכונה גם כן על מלאכת מעשה המצות בפועל ובשביעי שני שבת מכל מלאכתו גם האדם מצותו בשבילה אף ממעשה המצות ובשבת (קיט א) ר"ז מהדר אזוזי זוזי דרבנן כו לא תחלוני' משמע דגם הדיבור בתורה בפה שהוא עמל נחשב לשלימותם לחילול

ואף שאמרו לא תנו שוי"ט לישראל אלא לעסוק בתורה (ירו' שבת פט"ו) היינו בלב דודאי אין לך עונג באמת יותר מעסק מבד"ת כמ"ש הנחמדים מזהב וגו' ומתוקים מדבש וגו' אבל * דרבנן דעסקו בדיבור פה זה נחשב לעמל ומלאכה וכמ"ש (בשבת קיט ב') שהדבור כמעשה שנאמר בדבר ד' וגו' ואז" דהקב"ה הכתיב ע"ע שבת וינפש כאלו היה בעמל ויגיעה, כי מה שהיה צריך לי' מאמרות נחשב כעמל, והאדם מצד הגוף צריך עמל יותר כנ"ל וגם קודם החטא נאמר לעבדה לשון עבודת עבד ואחר החטא נאמר בזעת אפך וגו' ואין כונת הכתוב מאכילה הגשמית לבד, ואם על שה"ש אמרו בשה"ש רבה דכל אכילה ושתיה שנאמר שם ר"ל בד"ת כ"ש בתורה דתאכל לחם הוא כמ"ש לחמו בלחמי וא"א אחר חטא אדם הראשון לאכול מלחמה של תורה בלא עמל גדול וזיעת אפים. וכמ"ש (סוף ברכות סג ב') מיץ אפים וגו' במי אתה מוצא חמאה של תורה מי שמקיא כו' וא' (ברכות יז א') תכלית חכמה תשובה ומע"ט כו' ללומדיהם (כ"ה גי' ס"י ובע"י) ל"א אלא לעושיהם משמע מזה דהעיקר הוא המעשה אבל באמת זהו התכלית והסוף ותחילת דיני, וכן שכרו של אדם על דברי תורה כמ"ש (בקידושין מ סע"ב ושם) דנענו כולם ואמרו לימוד גדול שמביא לידי מעשה וכ"ה לשון הכתוב כי קרוב וגו' בפיך ובלבבך לעשותו ועיקר הכל הלב כמ"ש למה זה מחיר וגו' ולב אין ובסנהדרין (קו ב') הקב"ה (ס"א רחמנא) ליבא בעי ונא' מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים אבל שם יצר הרע יושב בין ב' מפתחי הלב כמ"ש (ברכות ס"א סע"א) ואין לו תקנה אלא על ידי ד"ת כמ"ש (קידושין ל ע"ב) בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין וא' שם משכהו לבית המדרש אם כו' והמאור שבה מחזיר למוטב וע"כ תחלת הכל בפיך ואף על פי שעדיין לבו בל עמו אם לומד ע"ד כן להכניס ללב שהתורה יורה אותו מה לעשות הוא פועל להיות כן בלב, וכמו ששמעתי ע"פ שפתי צדיק ידעון רצון שהשפתים מלמדים ומודיעים הרצון ללב והיינו אף שמתחלה הוא רק בשפתים מהשפה ולחוץ אבל כשהם שפתי צדיק דהיינו שמדבר בשפתיו ע"ד כן כי רוצה וחפץ שיהיה גם בלב ולא משפה ולחוץ הוא פועל להיות אחר כך בלבבך וסוף הכל לעשותו. ל"א בזה לנוכח במעשים כמו בפיך ובלבבך דר"ל בהשתדלותו. והמעשה נמשך אחר כך ממילא. ועד"ש בירושלמי פה"ק (ברכות פ"ב ה"ד) מחזיקנא טיבותא לרישא דכי מטי מודים כרע הנפשי. כי חיות כל האיברים מהלב כמ"ש כי ממנו תוצאות חיים ותפלה הוא עבודה שבלב וכשכל חיות לבבו בדיבורים שאומר כל איברי המעשה נמשכים ממילא אחר הלב וכשמגיע למודים שלבו מוכנע בהדוי' להש"י על רוב רחמיו וחסדיו עמו הראש נכפף מעצמו להשתחוות לו יתברך וא"צ לפעולה וכונת עשי'. ועל כן אחר עמלו בפה ולב א"צ עוד

לסוף המעשה עמל והשתדלות רק השתדלותו בפה ולב מביא לידי מעשה מעצמו. וז"ש א"י אם לעמל מלאכה ר"ל בחמשה המצות התלוים בגוף או בפה ת"ל פיהו. ועדיין א"י אם לעמל שיחה היינו שלא לשוח מה שאינו צריך שזהו סמא דחיי כמ"ש מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך וגו' כי כמו שהתחלת הקדושה הוא מהפה דמלכות פה כידוע ומשם התחלת השתדלות אדם בקדושה. כן התחלת התפשטות הרע מהפה ומות וחיים ביד לשון ועל ידי בלימת פיו ונצירת לשונו מהרע זוכה גם כן לחיים. וג"ז עמל ולא דבר קל. וחשוב כמעשה כמ"ש (קידושין מ רע"א) ע"פ גבורי כח עושי דברו על הכופין יצרם להיות בשוא"ת. ואיתא (בחולין פט סע"א ע"פ האמנם אולם פה אומנתו של אדם בעולם הזה יעשה עצמו כאלם הנה דזה אומנות ומלאכה וכל עסק עולם הזה הוא ועל כן ס"ד דלעמל זה יולד. אבל שם סיימו יכול אף לד"ת ת"ת צדק תדברון והוא כמ"ש (בע"ז יח סע"ב) שמא יאמר אדם הואיל ולא הלכתי כו' ולא עמדתי כו' אלך ואתגרה בשינה ת"ל ובתורתו יהגה וגו' היינו דלא סגי בשוא"ת לבד אלא בעינן שיעמול בקו"ע להגות בד"ת וזהו גם כן דמסיק הכא כשהוא אומר לא ימוש וגו' דלעמל פה בתורה יולד. וביציאת מצרים הוא שנשתעבדו עול תורה כמ"ש כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם וגו' כי שם היו משועבדים לעבודת המצרים והש"י הוציאם להיות עבדים לו לעבוד עבודתו יתברך. והתחלת התורה אנכי וגו' אשר הוצאתיך וגו' דבשביל זה אתם צריכים לקבל אלוקותי וזה הכל שורש כהת"כ. ובסיפור ענין יציאת מצרים מכניסים ללב קבלת עול מלכות שמים בקיום כהת"כ בשוא"ת בקו"ע. כי עיקר ההוצאה הוא מה שהיו משוקעים בזוהמתם וע"ז היו הי' מכות נגוף למצרים ורפוא לישראל. שבכל מכה נחלש כה טומאה א' ועל ידי זה נתרפאו ישראל מזוהמא הנמשך מאותו כח ויצאו מאותו טומאה עד מכה י' שיצאו מכל י' כתרין דמסאבותא. שז' מכות ראשונות הם נגד ז"ת דקלי' מתתא לעילא שהם כחות המעשה. וג' אחרונות נגד ג"ר דקלי' שהם כחות הלב המחשבה. ובתחלתם במכת הארבה נאמר למען תספר באזני בנך ובן בנך וגו' שהסיפור בה ממשיך קדושת ההוצאה ממצרים שבלב שהוא כחות היצר הרע שבלב להשקיע בטומאת וזוהמת מצרים. וג"ר דקדושה שהיו גם כן בגלות הם חב"ד כי הכתר שהוא שורש נשמה לשם א"א להגיע קלקול כלל רק למה שנמשך ממנו לפנימיות הלב שהוא הדעת שמשלים בפנימיות מקום הכתר כידוע. ואו יצא דעת מן הגלות ויכלו לדעת להבדיל בין קודש לחול ובין טמא לטהור. דההבחנה בזה נמשך מהדעת כמ"ש (ברכות לג א') ואז הכירו במעלת יציאת מצרים שיצאו מטומאה לקדושה ונפתח הפה לספר בשבחו של מקום ולהודיע זה לצאצאיו וכל דורות הבאים שיקבלו עליהם על ידי זה עול תורה ומצות:

## פרק ג

**מצה** שנקרא בזהר מיכלא דאסיותא ולא נזכר למה הוא רפואה מסתמא הוא רפואה למחץ מכתו של עולם וכמ"ד חטה היה. וכשאוכלים זה המאכל מחטה לקיים מצות ד' נתקן אותה אכילה דאיסור. ועל כן יהיה תחה"מ בפסח כשאז"ל כי על ידי אכילת מצה בכל פסח נתקן מעט עד שיתוקן לגמרי ואז יבולע המות לנצח אף בבע"ח כמ"ש זאב וטלה ירעו כאחד וגו'. ואז"ל (בב"ר פצ"ה) דהכל מתרפאין כי גם הם על ידי אדם הראשון שהאכיל לכולם נגזר עליהם אף שאין להם דעת. דלא עדיפי מאדם שכולם נבראו בשבילו וכשהוא יתוקן גם הם יתוקנו חוץ מאותו רשע שהוריד הבריות לעפר שהוא התחלת הקלקול ולא יועיל מה שהאדם יתוקן לו. והתחלת הקלקול על ידי תאות אכילה ונמשך מזה זוהמת הנחש בתאוה האחרת שע"ז אמרו (רבה תזריע) ע"פ בעוון חוללתי בעון מלא אפילו חסיד שבחסידים מתכוין להנאת עצמו. והוא ישי שאמרו עליו (בשבת נה ב') שנקרא נחש שמת בעטיו של נחש שלא היה בו רק אותה זוהמא דנחש בתאוה שלא היה כמו לעתיד דאז"ל (מה"נ ח"א קלז:) ע"פ ונתתי לכם לב בשר לב להוציא בשר. וכן על יעקב אבינו ע"ה אמרו אפילו קל שבקלים כו' אלא להעמיד תולדות נתכוין ר"ל שלא היה לו שום הרגש הנאת עצמו כלל וע"כ היה כאדם הראשון קודם החטא דכתיב בו ולא יתבוששו. דאותה חטא דתאוות אכילה הכניס בו גם תאוה זו ועי"ז הרגיש הבושה בזה. ויעקב מצידו תיקן לגמרי ועל כן איתא (תענית ה סע"ב) דלא מת. וכשירופא זה בכה"ע אז גם המתים מכבר יחיו כי יתוקן גם למפרע. וז"ש אני אמות אחיה מחצתי ואני ארפא ר"ל שירפא מחץ מכתו של עולם. וא' מחצתי כמ"ש ואתה הסבות לבם אחורנית ונאמר ואשר הרעותי וכמ"ש (ברכות לב רע"א) והיינו על ידי שברא יצר הרע וכמ"ש בקידושין (שם) בראתי יצר הרע. ואכילת מצה דאז"ל שהיה בשירי מצה טעם מן שהוא לחם שמה"ש אוכלים (יומא עה.) דבהו ליכא יצר הרע ועל כן נקרא חם עוני. ובמן נמי נאמר ויענך וירעיבך ויאכילך המן כי מלא כריסי זני בישי (ברכות לב.) אבל במן לא היה מילוי כרס רק אכילה מצומצמת להחיות נפש כאכילת עני שאין לו לאכול כדי שביעה ונשאר עדיין רעב וזה היה הכנה לקבלת התורה שניתנה לאוכלי מן שכך דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים וכו' ולא לרודפים אחר תאות. וכן מצות אכילת מצה מכנסת קדושה בלב ככל המצות שמברכין אקב"ו ונאמר קדשינו במצותיך ובכל מצוה קדושה מיוחדת, ומצה הוא להכניס קדושה בכל אכילות האדם כד"ש במן שהיה מפיג גם מה שתרגי או"ה מוכרים (יומא שם). והוא הכנה לקבלת התורה דכהת"כ גם כן המכוון לעשות האדם ישר שיוכל לאחוז בעץ החיים זו תורה ואכל מלחמה וחי לעולם. וגם תח"ה הוא

על ידי התורה כמ"ש (בסוף כתובות) דטל תורה מחיה ובמתן תורה א' בפ' רע"ק שהוציא הקב"ה טל שעתיד להחיות מתים להחיותם. כי נפשם יצא בדברו דהגוף החומרי דעולם הזה לא יכול לסבול אור כזה והתורה גם כן רפואה כמ"ש רפאות תהי לשריך וש"מ דר"ל להחסרון שבאדם מתולדתו ומתחלת יצירתו דמהיכן הולד נוצר מטבורו. והיינו מצד שרשו באדם הראשון שנפשות כל הדורות היו כלולות בו. וכמ"ש בשמות רבה (פ"מ) איפה היית ביסדי ארץ באיזה איפה היית תלוי באדם הראשון דיש בחוטמו ויש כו' ע"ש דגם הנפש המלובשת בגוף הוא גם כן ברמ"ח איברים ושס"ה גידים רוחניים שנגדם תרי"ג מצות התורה כידוע ומצד הקדושה כל אבר וגיד יש בו כח קדושה בפ"ע. וכן כששלט האדם באדם לרע לו דלעו"ז גם כן הרע כפי אותו האבר כנגד הקדושה. ועכ"א אביך במאי זהיר טפי כו' שכפי שרשו של כ"א יש לו מצוה מיוחדת השייכת לאותו אבר וגיד שצ"ל זהיר בה טפי וכ"א באיזה ענין שהיא שקוע והיצר רודפו ידע שהוא מוכן בו לקדושה יתירה כשיגבר על יצרו ויכפה כח הרע שמזוהמת הנחש בו. דלעולם הוא זלעו"ז. ועכ"א (סוכה נב.) כל הגדול מחבירו יצרו גדול וזה הרפואה להשורש שעל ידי התורה. ושורש כל פרטי כחות הרע הוא בתאות אכילה שהוא התחלת כניסת הרע ומזה בא אחר כך לכל מיני רע. דגם יצר דכעס ורציחה שהוא הפכי לתאוה. התחלתו בקין אחר הכנסת זוהמת התאוה שלא הי"ל שביעה ורצה לירש כה"ע. ואיתא בשבת [קג ב'] גבי כעס ובנדה [יג רע"ב] לענין תאוה דכך אומנתו של יצר הרע היום א"ל עשה כך כו' עד שא"ל לך עבוד ע"ז. דגם יצרו דע"ז התחלתו מתאוה וכמ"ש (סנהדרין סג:) לא עבדו ישראל ע"ז אלא להתיר עריות. ואכילה דקדושה דמצה היא רפואה לשורש זה הרע ויציאת מצרים הוא היציאה מזוהמתם שהוא תכלית ההשתקעות בתאות רעות וזמרת סוסים זרמתם. וע"ז היו כל המכות להחליש כח הרע כדי שיוכלו ישראל לצאת מהם שהיו משועבדים להרע שהשקוע בתאוה משועבד לה. ואף שיודע שאחריתו רע ערב לאיש לחם שקר ואחר וגו'.ואין לך בן חורין אלא העוסק בתורה דאין משועבד לשום דבר ותאוה גופנית. וזהו יציאת מצרים מעבדות לחירות ומאפילה לאור גדול כו'. ועז"נ כל המחלה וגו' כי אני ד' רופאך דמחלה דמצרים הוא להחליש התפשטות זוהמת התאות. וא' דלא אשים עליך דמה שאני ד' המאיר ללב על ידי זה נתרפא השורש וממילא לא יבא המחלה דמצרים שהוא להסיר התפשטות הזוהמא. דאחר שכבר נרפא השורש אין מקום להתפשטות. וזהו הרפואה שצריך. אף על פי שאין מחלה שכבר יש חסרון בשורש ותולדה שצריך רפואה ועז"א [במגילה יז ב] דקבעי רפואה בח' לפי שמילה שצריכה רפואה בח'. היינו שהבקשה בכל יום תמיד על רפואה אף שאין מחלה הוא על רפואת

השורש. שזהו עיקר הרפואה והוא בפועל בגוף במכת המילה שצריך כ"א לרפואה. והוא בא על ידי חטא אדם הראשון דהערלה שנקרא ע"ש או"ה דכל הגוים ערלים הוא שורש זוהמת התאוה הנמשך ממשכא דחייא. והמילה להחליש כח התאוה והאלהים עשה האדם ישר ונולד מהול ואלו לא חטא היה כן כל זרעו אחריו. אבל כשחטא א' [בסנהדרין מד א'] דמשוך בערלתו היה כי נמשכה ערלתו על ידי זוהמת הנחש ועל ידי זה נולדו כל זרעו גם כן ערלים עד שבא אברהם אבינו ע"ה ואחז בקדושת מדה זו שהוא החסד ואהבת השי"ת. ואחר שהיה קרוב להשלים כל קומת קדושתו שהוא בק' שנה י' פעם י' ושנת צ"ט הוא יסוד שבמלכות שהוא מדרגת תיקון התאוה לגמרי ולתקן הזוהמא דאדם הראשון נצטווה על המילה שהוא הסרת אותה זוהמא ובזה יהיה תמים וישתלם קומתו בשלימות. וכן ביציאת מצרים נמולו כולם וערל אסור באכילת פסח שגם הוא לתיקון תאות האכילה דאין שמחה אלא בבשר. וכשהוא זולל בשר למלא תאותו מזה יבא לכל מיני רע. ועל כן נאסר במדבר בשר תאוה וקברו העם המתאוים בקברות התאוה כי התגברות התאוה גרמה להם מיתה. וכמ"ש לאדם הראשון ביום אכלך וגו'. ולאדם הראשון קודם החטא גם כן לא הותר בבשר ולא הוזהר ע"ז. דכפי הנראה בענין שנאמר ויטע וגו' גן וגו' וישם שם את האדם וגו' ולא נזכר כלל שהכניס שום בע"ח גם כן לשם, משמע דלא היה שום בע"ח כלל וא"כ לא היה אפשר לו לאכול בשר כלל וגם אפשר דלא רצה לנסותו בזה שאם יעבור ע"ז יהיה התגברות תאוה כ"כ עד שיהיה קשה לתקן קודם מ"ת שעדיין לא הי"ל תורה תבלין שהשי"ת ברא רק לרפואה ליצר ואין לזה רפואה אחרת ורק על ידי אכילת עה"ד דהיא ידיעה היה בידו למנוע עצמו מלאכול בחלק הרע שבו רק בחלק הטוב אבל אלו אכלו בשר ב"ח היו משתקעים הרבה בתאוה עד שלא יכלו לצאת מזה כלל ח"ו. על כן הש"י ברוב רחמיו וחסדיו שהוא רוצה בתקנת בריותיו. עזר לאדם הראשון וזרעו אחריו עד נח שלא נכשלו גם באכילת בשר. ולנח שהיה צדיק תמים ותיקן קצת חטא אדם הראשון למעט בקללת האדמה אשר ארורה באכילת עצבון (שג"ז היה לטובה לאדם שעל ידי שהיה בעצבון גדול על ידי זה נמנעו מעצמם מאכילת בשר המביא לשמחה) ואחר המבול שנשאר הוא אב העולם וכל זרעו נולדו מתוקנים קצת כמוהו דאפילו הם ניצול מדור המבול מסתמא לא חטא כמוהם כי היה זרע נח שכבר התחיל התיקון קצת לשורש התאוה בחטא אדם הראשון. ועל כן הותר לו אכילת בשר כי לא היה חשש עוד שישתקע על ידי זה ביותר ומ"ע גם הוא גרם לו להיות אחר כך גם מסובאי יין. ולכך גם במדבר לחד מ"ד קודם שנבלעו ד"ת במעיהם באותן מ' שנה נאסר ב"ת ואכלו רק שלמים ומשירי הקרבנות שהוא אכילה בקדושה. וביציאת

מצרים שהתחילו ליכנס להקדושה ולבער השאור נצטוו בלחם עוני שהיא הסרת התאוה לאכפייא ואכילת פסח הוא לאהפכא שבשר הוא אכילת תאוה אלא שהיא אכילת מצה ומביאה עוד קדושה ללב:

## פרק ד

**אכילת** מצה שהוא לחם עוני מוליד עוני ושפלות בלב וזה הכנה לקבלת התורה שמניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך (תענית ז.) וכל מה שנמוך יותר יורד לשם ד"ת יותר. ומשה רבינו ע"ה שהיה עניו יותר מכ"א זכה לקבלת התורה מד'. ושנקרא על שמו. וכן אהרן שנאמר בו ושפתי וגו' ותורה יבקשו מפיהו וגו' שא' ונחנו מה. ואברהם אבינו ע"ה שנעשו ב' כליותיו מעינות ונובעים תורה וממנו התחלת ב' אלפים תורה על ידי שא' ואנכי עפר ואפר. ודה"מ ע"ה שורש תורה שבעל פה כמ"ש מלכות פה תורה שבעל פה קרינן אמר ואנכי תולעת. ונאמר כי לא מרובכם וגו' כי אתם המעט וגו' דעל ידי שממעטים עצמם נבחרו לחלקו של השי"ת כמ"ש ואת דכא ושפל רוח אשכון. ועל ידי שהש"י שוכן בקרב לבו נעשה כלי לקבל ד"ת שבכתב שהוא כח תורת ד' ותורה שבעל פה שנקראת תורת אמך דעל ידי זה נופל עליו יראת שמים על ידי גילוי שכינתו ית' בקרב לבו. כמ"ש ובמורא גדול זה גילוי שכינה דע"י גילוי שכינה נופל מורא גדול על האדם וכ"ש עקב ענוה יראת ד' ויראה היא מפתחות החיצונים ליכנס לשערי תורה כמ"ש בפ' ב"מ (שבת לא:) וכמ"ש ראשית חכמה יראת ה' וי"ל דע"כ תיקנו ב' כוסות לפני אכילת מצה וב' כוסות אחריה. כי כל יראה מאיזה דבר היא כשירא שיגיע לו איזה רעה ורוצה וחפץ של"י לו היראה כי יש לו צער מזה שהוא פוחד. מה שאין כן יראת ד' איתא בתדא"ר (פ"ג) אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי דהשמחה בה' מביאה לירא ממנו מפני רוממותו ית' שמכיר על ידי שמחתו וכמ"ש וגילו ברעדה וכן מתוך היראה שהוא על ידי שמרגיש אור גילוי שכינתו יתברך בקרב לבבו כמ"ש בא לידי שמחה. ועל כן שותין יין המשמח לפני' ולאחריה. והכל הכנה לקבלת התורה. ובתורה גם כן שניהם שנקרא יראת ה' טהורה וגו' ופקודי וגו' משמחי לב. שמוליד שמחה ויראה בלב. וכך דרכה של תורה פת במלח וכו' כדרך עני אוכל פתו במלח כמ"ש ריש ברכות (ב' ב') כי אין לו יותר. וזה גם כן הכנה לדברי תורה להרגיל עצמו בלחם עוני לא לבקש גדולות רקל הסתפק במיעוט. ואוכל דרך חירות שאין לך בן חורין אלא העוסק התורה שהוא שמח בחלקו ואינו משועבד לשום דבר. וכל אכילה בקדושה ממשיך שפע ברכה במידי דאכילה ופרנסה ומזון. וכד"ש בב"ר ע"פ וישבו לאכול לחם בשבטים שאכילתן הביא לחם לעולם שנמשך בסובתן על ידי יוסף. כי אכילת שבטי י' הי' מסתמא בקדושה ועל

שפע קדושה וכ"ש אכילת מצה, שמברכין עליה אקב"ו שהוא אכילה הנותנת קדושה בלב אוכלי' שנמשך מזה שפע פרנסה ומזונות לכל השנה.

## פרק ה

**בשה"ר** גדולה ביזת הים מביזת מצרים שנאמר תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף. פי' דרכוש גדול שהבטיחו לאברהם על בניו אין הכונה על רכוש עולם הזה דלא באלה חפץ אברהם אבינו שמסר נפשו על (קידה"ש) וע"ז הו' כל השתדלותו כל ימיו ובקשתו גם על זרעו אחריו דע"כ אמר לו כי ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק (נדרים לא.) כי לא נחשב לזרעו אלא מי שהולך במדותיו שנשרש בו ממנו אמונת השי"ת ואהבתו שהוא מדת אברהם אבינו ע"ה. וזהו הרכוש גדול הוא רכוש הנפש כידוע דאהוי"ר נקרא כסף וזהב דמצפון זהב יאתה. וכסף לשון חמדה ואהבה כמו נכסף נכספתי. ונא' ויוציאם בכסף וזהב וגו' כי ביציאת מצרים הגיעו לב' מדות אלו ועל ידי זה ואין בשבטיו כושל שהגיעו כלם לתכלית השלימות. ויציאת מצרים הי' בזכות אברהם שהגלות דמצרים שהיה על ידי מ"ש במה אדכ כי אורשנה היינו במה בטוח שבניו יזכו לזה לבוא למדרגתו ושיהיו ראוים לכך. וא' [ברכות ה'] ג' מתנות טובות א"י ותורה ועולם הבא כולם על ידי יסורין והם בזכות ג' אבות ועל ידי שהנחילו שורש מדותיהם הטובות לכ"י להיות קבוע במעמקי לבם ג' נקודות הקדושות שהם אוי"ר ואמת דאורייתא מסטרא דגבורה וראשית חכמה יראת ה', ועולם הבא היא מדת יעקב אבינו ע"ה דשפת אמת תכון לעד וכל עולם הזה היא רק עד ארגיעה ועל כן הוא עלמא דשקרא. וא"י (ניתנה לאברהם והוא זכ בה כדש"א ב"ב (ק.) ע"פ קום התהלך וההלוך קונה) שהוא נחלת ד' שבחר לחלקו כמ"ש ז"ל הנחיל לבניו כאב המנחיל לבנו דבנים אתם לד'. וכן ביציאת מצרים א' שלח את בני וגו' שהוא על ידי אהבת האב לבן וכמים הפנים לפנים כן היא מחיבת הנס שיצאו מאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה נתעורר בלבם תבערת אהבה גדולה להש"י וכן מתעורר בכל ליל פסח. וזהו הרכוש גדול שזכו לו ביציאת מצרים. אבל תוקף אהבה זו היה רק לשעה ואחר כך נשקע ואין האהבה נקבע בלב אלא כשבא אחר היראה ונשאר אחר כך רק איזו רשימה מאהבה כידוע דבכ"מ שהיה השראת קדושה אף על פי שניתקה אחר כך לא ניטלה לגמרי ונשאר רשימו וזה כנקודת הכסף. אבל בחי"ס נאמר ויראו העם את ד' ויאמינו וגו' שזכו על ידי זה ליראה ואמונה בד' ובמשה ר"ל בתורה שנק' תורת משה. כי נשמת משה רבינו ע"ה כולל כה"ת כי אותיות התורה הם שורש לנפשות דכ"י כידוע דס' ריבוי אותיות דתורה נגד ס"ר נפשות כ"י שיש לכל אחד אחוזה באות אחד. ומשה רבינו ע"ה כולל כולם הוא כהת"כ ובהתגלות לבו. ומש" בד'

ובמשה היינו שהאמינו שהש"י נותן התורה ועדש"נ הנני וגו' למען וגו' בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם. ובהתגלות שמיעת הדיבור דמתן תורה נקבע הדברים בלבם לעולם. וההתחלה מאמונה זו היה על ידי יראה שבא להם בקריעת ים סוף שהוא ראשית חכמה ועל ידי הגילוי שכינה דראתה שפחה על הים כו' דהיו מראים באצבע זאו"ו בא יראה גדולה כמ"ש במורא גדול זה גילוי שכינה. וזה וירא ישראל את היד וגו' שראו בעיניהם ההתגלות וזהו התורי זהב דביזת הים שהיה גדול יותר. ועל ידי שעשה במצרים על ידי זה היה הראיה וההשגה הגדולה שלהם. כי מ"ש יד הגדולה וידוע דגדולה היא מדת החסד וא' ע"ז אשר עשה וגו' היינו דגם טביעת המצרים היה על ידי מדת החסד וכמש"נ ימינך ד' תרעץ אויב שבא פרענותם מצד הימין. דע"כ טבעו במים דהוא רומז לחסד. כי שר מצרים היה עומד ומקטרג הללו עוע"ז והללו כו' (פסי"ר פ' החודש) וכשאי אפשר לזכותם במשפט הקב"ה משפיע במדת החסד ובני ישראל יכולים לקבלו וכמ"ש ע"פ כי אתם המעט וגו' שממעטים עצמם כשמשפיע טובה (חולין פט:) ועל ידי זה נעשים כלי קיבול שיכולים לקבל האור וההשפעה כי הקב"ה שוכן את דכא מה שאין כן האומות מתגאים ועל ידי זה א"י לקבל. ואותו ימינך שנאדרי בכח שהוסיפה לנו כח וגבורה הוא רעצה אותם. וכידוע מסוד שבירת הכלים שהיה על ידי גיאות שיכולים לקבל ריבוי האור. וכן בדור המבול שטבעו במים הוא גם כן ריבוי חסדים. כי לא יכול להציל נח לקיים העולם בענין אחר. כמ"ש בב"ר דגם הוא היה ראוי ליטבע אלא שמצא חן ועכ"א שהשפיע להם הקב"ה מעין עולם הבא והוא ריבוי טובה וחסדים. ונח היה יודע ומכיר שאינו ראוי לכך רק שמצא חן וכמ"ש וחנותי את אשר אחון אף על פי שאינו כדאי. ועל ידי זה היה ראוי להצלה. אבל הם בטובה שהשפיע נתגאו כמ"ש בב"ר ול"י לקבל רוב הטובה. וגם ריבוי גשמים נקרא רוב טובה שא"י לקבל כמ"ש חוני המעגל בתענית (כג.) ואף על פי שנקרא גבורות גשמים שיורדין בגבורה ועל כן מזכירין בברכת גבורות. עיקרה מים שהוא חסדים ומ"מ יש בו גבורות גם כן (דעוברי דרכים מצטערים בו ואיתא (שם ח.) קשה יומא דמטרא כו' ואי לאו שצריך לעלמא הוי בעי רחמי ומבטלי) וזה מצד ירידתן שמזה נמשך להגשמים גבורות דההורדה הוא בגבורה שהוא מצמצמת החסדים שלא יתפשטו ביותר. וכמ"ש דכל טפה בפ"ע דאם לא כן שוטפין העולם. ובמבול נתפשטו יותר מדאי שלא היה כח השמאל המצמצם ועל ידי זה נשטפו. וכן היה על הים. וז"ש ויאר את הלילה שנתגלה אור גדול מתוך אותו הענן והחושך וגם המצרים השיגו מזה דעכ"א ד' נלחם להם במצרים שראו והרגישו כי ד' וגו' שאצלם היה אותו אור ד' גורם לנהגם בכבדות כי ל"י לסבול כובד האור שהיה כבד עליהם מלקבלו. ורז"ל אמרו עמש"נ

במצרים דגם הנשארים במצרים הוכו אז ונלחם בם שם. ואלו היו במדבר והרגישו גם מהנעשה במצרים וזהו על ידי התפשטות האור שהיה גם בהם ועל ידי זה נשטפו במים. ובישראל בא על ידי זה יראה יותר כשראו שהמצרים על ידי זה אבדו מהעולם והם נאדרי בכח וגבורה להכיל האור וזהו על ידי היראה הנמשך ממדת הגבורה שבא לאדם ואמונה שהוא ממדת מלכות כידוע שגם הוא מדה המצמצמת. והאומות שלא יראו אלקים ולא האמינו בד' ע"י ריבוי חסדים נמשך להם ריבוי תאות שהוא פסולת החסד וכמו ישמעאל שהוא הפסולת שיצא ממדת אברהם אבינו ע"ה שהוא מלא ניאוף ותאות רעות וחסדים רעים וע"כ נקרא המים הזדונים ונידונו במים. ובקדושה אברהם הוליד את יצחק שממדת החסד דקדושה נולד ובא היראה ותחלה כשהוא בהתגלות האור בא היראה וההתגלות דראי' הוא רק לשעה אבל גם אחר כך נשאר מזה האמונה בקביעות בלב וכמ"ש, ואמונתך בלילות אף אחר שנחשך אור המאיר הרשימו נשאר שהוא אמונה דנשאר קבוע וקיים בכל הלבבות דבנ"י וגם על ידי זה באים ליראה כשמתעורר על ידי האמונה בהש"י לדעת שהוא ית' צופה ורואה ללבב אף שאינו בהתגלות לבו מ"מ יפול על ידי זה יראת ה' בלבבו וזהו התורי זהב שנשאר בלבבות בני ישראל מביזת הים.

## פרק ו

**ברע"מ** [עקב רע"ג סע"א] ד"ה תליתאה דרזא דענג שבת בג' סעודות ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ע"ש. ור"ל דענג ר"ת עדן נהר גן והם הג"ס דשבת שמתענגים בהם ולמדנו מזה שאותם ענוגים הוא מתענוגי ג"ע. וי"ל דז"ש (בשבת קי"ט סע"א) שתבשיל של שבת ריחו נודף והקיסר תאב לזה. אך דכלום חסר בבית המלך מכל מיני תבלין מעלי ריח נודף. אבל ריח כזה לא נמצא בכל מיני ריחות טובות דעולם הזה. וגם הקיסר גוי יכול להרגיש בזה. וכמ"ש (בתמיד ל"ב ב') נפל בהו ריחא אמר ש"מ האי עינא מג"ע. דגם אלכסנדר מוקדן הרגיש הריח ולפי שהיה ריח נודף ביותר שאין דוגמתו בעולם הזה כל הבין דהנהר מושך מג"ע ובב"מ (קי"ד ב') ברבה ב"א דגלימי' קלט ריח מעלי ג"ע וזבני' בי"ב אלף דינרי והקונה לא נזכר מי היה ולא משמע שהיה אדם גדול ומבואר דכ"ע מרגישים ריח זה ושהוא ריח מעולה מאד שאין דוגמתו בעולם הזה כלל. והקיסר הרגיש זה בתבשיל של שבת שטעם אצל ריב"ח. ומה שאין אנו מרגישים זה בתבשילי שבת שלנו היינו לפי שזה תלוי כפי הרגש קדושת שבת של האיש שהוכנו תבשילים אלו לו להתענג בהם בשבת. דמ"ש לו ריב"ח תבלין א' יש לנו ושבת שמה כו' ודאי אין ר"ל כפשיטו ושא"ל דבר שקר להטעותו דמלבד דלא היה מוציא שקר חלילה מפיו לא יעלה גם כן על הדעת שיוכל להתעות הקיסר בזה והוא ואנשיו מכיני תבשילין מסתמא הי'

בקיאום בכל מיני תבלין שבעולם יותר מריב"ח ולא יעלה על דעתו להאמין כי לריב"ח נודע מן הגדל באיזה מקום נסתר שלא נודע להם ושהוצרך לבקש ממנו. וגם מה צורך בזה לומר לן לנו ממנו שהוא יתן להם אם הוא מין תבלין הגדל בארץ הול"ל הראו לנו התבלין הזה וגם אני נלקוט משם ויהיה לו תמיד ולא מה שהוא יתן דבר מועט ממה שבידו. וע"כ פשוט דלא התעהו כלל וכונתו היה דקדושת שבת עצמו הוא התבלין. כי עיקר ענין שבת הוא השביתה והמנוחה בו על ידי כי בו שבת כו' דהוא הנייחא והמנוחה. כמ"ש בב"ר (הובא ברש"י מגילה ט. ובתוס' סנהדרין לח.) דהי' העולם חסר מנוחה בא שבת בא מנוחה על ידי שבו שבת וינפש מהמלאכה דוימ"ב. גם כשאדם במנוחה הוא בעונג כי כ"ז שעסוק באיזה דבר הוא טרוד במלאכת הדבר ההוא ואינו בנייחא ול"י להרגיש עונג כלל אבל כשהוא במנוחה אז יוכל להתענג. וז"ש וקראת לשבת עונג שיקרא לשבת עונג ר"ל שעיקר השבת והשביתה הוא העונג שיש לו בהשביתה. וכמ"ש בס"י אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנג"ע. ר"ל שהם אותם האותיות עצמם רק שהצירוף משתנה והכונה כי בכ"ד יש טו"ר מצד העירבוב דאכילת עה"ד. וכשהוא טוב יכול להגיע לתכלית הטובה שאין למעלה ממנו והוא המנוחה דשבת שברא הש"י להשלים חסרון דעולם הזה שיוכלו להרגיש בו נייחא מעין עולם הבא כמ"ש בברכות (נז.) דשבת א' מס' בעולם הבא ר"ל הרגש מועט ביותר כפ"מ שאפשר לאדם להשיג בעולם הזה מאותה הנייחא דיום שכולה שבת ומנוחה לח"ע. דיפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. וקורת רוח הוא העונג שאדם מרגיש בנפשו שהיא תכלית הטובה. אבל זהו כשהוא מצד הטוב והקדושה וכמ"ש יום מנוחה וקדושה לעמך נתת שהמנוחה היא עם קדושה. והוא מ"ש אחר כך יעקב ובניו ינוחו בו מנוחת אהבה כו' מנוחת אמת כו' מנוחת שלום כו' מנוחה שלימה שאתה כו' לאפוקי מנוחת ושלות הרשעים שאין השי"ת רוצה בה כלל. כי היא שלות עולם הזה עלמא דשקרא כולו שקרים היפך מנוחת אמת. וכולו קטטות וכמ"ש בב"ר (פ"ח) דע"כ אמת ושלום אמרו אל יברא והוא היפוך מנוחת אהבה ושלום. ועכ"א (סנהדרין נו.) עכו"ם ששבת ח"מ שהזהרו ע"ז יום ולילה לא ישבותו כי הם יבואו על ידי זה לכל רע וכדתנן (בסנהדרין ע"א סע"ב) שקט לרשעים רע להם ורע לעולם ואיתא בכתובות (נט.) הבטלה מביאה לידי זימה ושעמום גם בבנות ישראל בימות החול. שאין השבותה קדושה ומצוה והם א"י לעמול בתורה ונבראו לעזר להכין לאיש צרכיו במאכל ומלבוש דאדם מביא חטים חטים אוכל כו' פשתן פשתן לובש כו' (יבמות סג.) ואיתא במגילה (יב:) או"ה כשאוכלין ושותין עוסקין בדברי תפלות כו'. ובב"ר (ר"פ ל"ב) דאברהם אבינו ע"ה כשראה בארץ

כנען חורשים בשעת חרישה כו' ואין אוכלים ושותים ופוחזים כשאר ארצות א' הלואי יהיה חלקי בארץ זו. כי האומות נבראו להיות עבדים לישראל אוכריהם וכורמיהם כדי שיוכלו ישראל לעסוק בתורה ועבודת ה' וכמו שיהיה לעתיד. וכנען נתקלל להיות עבד עבדים הי' גם עתה כן ולא מדעתם שהם עשו כל התועבות רק השי,ת נתן בלבם כן לעבוד ולעמול שלא ילכו בטל ואמרו ז"ל שסיגלו הכל ולא הוציאו לעצמן כלום רק לאסוף ולכנוס הכל לתת לטוב לפני אלקים הם בני ישראל שמצאו הארץ מלאה כל טוב והכינו לצדיקים ילבשו. ועכ"א יהי חלקי בארץ זו ולא באומה זו ח"ו כי היו שקועים בכל רע כשאר אומות. ועוד יותר דע"כ הזהירם תורה כמעשה ארץ כנען ל"ת שפרטם לפי שגרועים ביותר. וכמו שנצטוו להחרימם ול"ת כ"נ. ואברהם ויצחק הזהירו שלא לישא מבנותם. אבל ממה שראם עמלים ועסוקים בעבודתם ואין מוציאים בתענוגים הבין דמכינים הארץ לצדיקים שעתידים לירשה. והוא לא הרהיב נפשו לחשוב שלו הוא שכון. רק ביקש שיהיה גם לו חלק עכ"פ בה שיהיה גם הוא וזרעו מאותם השוקדים על עבודת ד' מלאכתם נעשית על ידי אחרים ומשכימים ומוצאים הכל מוכן לפניהם. כי ראה על ידי זה שהארץ קדושה ומוכנת לקדושים אשר לפני ד':

**וכן** הוא קדושת יום השבת שאז"ל (בב"ר פי"א) ברכו במן שביום ו' ירד לחם יומים. ולכאורה ברכה זו הי' ביום ו' ולא ביום ז'. אבל באמת זה ברכה ליום ז'. כענין ברכה דישראל לעתיד ועמדו זרים ורעו צאנכם בני נכר וגו' והש"י ברא יום וברא פרנסתו ופרנסת יום הז' לא נבראה ביומו רק יום ו' צריך לעמול ולהכין לו וזהו ויברך ויקדש כי מי שהוא בקדושה מגיע לו הברכה שלא יתבטל מקדושתו על ידי הטרדא. ועיקר שם שבת הוא על שביתה ומנוחה זו שמלאה קדושה וברכה ועז"א שיקראו עונג ששביתה זו הוא עונג שהוא תכלית הטובה. וכ"א בתפלה שומרי שבת וקוראי עונג שקוראים העונג אל השביתה. ולא כשביתת האומות. שהוא מתהפך להם לנגע שהוא תכלית הרע והיפוך העונג. ומה שהש"י קידש יום הז'. אין קדושת היום פועל להם מאחר שהם רחוקים מקדושה ואין להם שייכות לזה כלל ועונג שלהם הוא תענוגי עולם הזה המביא לתכלית הרע ואין זה עונג באמת כלל. וכמ"ש (בשבת קיח רע"ב) ע"פ והתענג על ד' עונג זה א"י מהו כשהו"א וקראת וגו' הוי אומר זה עונג שבת וכונת השאלה איני יודע מהו היינו דאיך אפשר לבו"ד להתענג על ד' והתענוגים הגופניים הם אדרבא מרחקים מהש"י ואין קרוים עונג כלל על האמת, כי עונג הוא כשאינו חסר כלום והוא בנייחא ועל ידי תענוגי בנ"א היצר טורדו להתאוות לעינוגים יותר ואין לו שביעה כלל וכד"ש בטן רשעים תחסר. ואין אדם מת וחצי תאותו בידו כי לעולם מתאוה יותר ואין זה נייחא ועונג כלל. וכ"ש

שאא"ל ע"ז והתענג על ד' וכשהויא כו' ר"ל דמ"ש וקראת כו' הוא עד"ש (בשבת שם) קריתי לאשתי ביתי ולשורי שדי שקורין הדבר ע"ש תכלית המכוון באותו דבר ועיקרו. ועיקר המכוון בשביתת השבת הוא העונג שבו להתענג על ד' וכמ"ש וכבדתו מעשות וגו' אז תתענג וגו' שעל ידי הזהירות בו ממצוא חפצך יביא לזה שיוכל להתענג על ד' דאז התענוגים יוסיפו קדושה בלבם. וע"ז סיים ויתן לך משאלות לבך שזהו שלימות העונג והמנוחה כשאין חסר כלום ושיש לו כל משאלות לבו. כי עונג שבת מכניס בו קדושה שאין מתאוה לחמדת עולם הזה כלל. ועכ"א דשכרו דנותן לו משאלות לבו אף דמשה רבינו ע"ה ביקש דלישראל המתפלל על איזה דבר לא יתנו לו אא"כ הוא לטוב לו לעולמי עד ולא כשהוא רע לו וכמשז"ל ע"פ אשר ידעת את לבבו. (וכ"א במד' תילים (מז' כ') ע"פ ימלא ד' כל משאלותיך שא"ל כן לכל אדם) אבל על ידי עונג שבת זוכה דכל משאלות לבו לטוב למה שהוא רצון השי"ת ולא לרע כלל. ויל"פ גם כן ויתן לך מש"ל שהש"י הוא נותן לו בלבו המשאלות מה שישאל ויתאוה. ואין לבו שואל ומתאוה אלא מה שהש"י שולח ללבו רצון ותשוקה ולא זו"ז כי אין לו אלא לב א' לאביו שבשמים. וד"ז מתנה טובה שנתן הקב"ה לישראל לבד זרע יעקב שמטתו שלימה שכולם זרע קודש וכמ"ש בשבת (פ"ו סע"א) וחולין (ז' ב') ישראל קדושים וכ"א להם במ"ת בפ' יתרו ואתם תהיו וגו' וגוי קדוש כי מעמקי לבם דביק בהש"י וכמ"ש בשיר השירים ע"פ ולבי ער שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וגו'. ובברכות (י"ז א') שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב כו' ובסנהדרין (מ"ד א') אף על פי שחטא ישראל הוא אסא דקאי ביני הוצי כו' דהחטאים הוא רק כהוצי הסובבים לפנימיות הלב הישראל שהוא אסא והדס המעלה ריח טוב וכמ"ש בב"ר ע"פ וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו ואז"ל שם שנכנס עמו ריח ג"ע וגם בוגדיו ופו"י יש בהם ריח ג"ע כי כ"א יש לו חלק מה עכ"פ בג"ע וכמ"ש כ"י י"ל חלק לעולם הבא שנא' ועמך כולם צדיקם וגו'. ר"ל אפילו אותם שאינם כן. כי צדיק הוא שומר הברית והפוגמים לא נתמעטו בזה כי באמת במעמקי לבם כולם צדיקים וקדושים והפגמים רק מהשאור שבעיסה ההוצי המקיף. וכמ"ש בנדרים (לא:) דהנודר ממולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עכו"ם ומערלים אסור במולי עכו"ם ומותר בערלי ישראל דאין המילה פועלת בהם כלום. שהם ערלי לב והערלה נקרא על שמם שעצמותם כן. אב בישראל אף דנאמר גם כן בפ' עקב ומלתם את ערלת לבבכם הערלה אינו בעצם הלב רק על ידי היצר הרע היושב על ב' מפתחי הלב כמ"ש בהרואה ובעירובין (כ"א ב') ע"פ הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. וממ"ש בחורי מבואר דהכונה על החטאת נעורים דפגם הברית שמצוי אצל הבחורים ונערים. ולפי שהריח

טוב שמריחים מזרע ישראל הוא מריח ג"ע כנ"ל ביעקב ואין נכנסין לג"ע אלא צדיקים וכמ"ש בתמיד שא"ל לאלכסנדר כשביקש שיפתחו לו שערי ג"ע זה"ל צדיקים יבאו בו. אבל באמת עכו"ם אף על פי שלא פגם מעולם וגם נימול נק' ערל ושאינו שומר הברית ואינו בכלל צדיקים, אבל ישראל כולם צדיקים מצ"ע כנ"ל:

**ועכ"א** (בעירובין שם) לפני זה והדוד אחד תאנים רעות מאד אלו רשעים גמורים שמא תאמר אבד סברם וגו' ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח טוב דגם פו"י לא ידח ממנו מהם נדח כי יש בהם נקודה קדושה במעמקי הלב וסופן עתידין וכו' אחרי שיצרפו ויכלו הרע וההוצי הסובבין וישאר השורש הטוב יתנו ריח. וכתיב אמר נתנו לשון עבר כי באמת כל הרשעות אינו נוגע לעצם היהדות ונקודה האמיתות שבלב וכמ"ש הרמב"ם (בה' גירושין) בהא דכופין עד שיאמר רוצה אני משום דבאמת רוצה ע"ש ואפילו הגדיל עבירות וכבר נכנס היצר ממפתחי הלב לפנימיותו ונעשה בעולם הבא (סוכה נב:) מ"מ שורש היהדות ישנו במעמקי הלב רק שמעוטף בהרבה לבושי שק וד' אשר יראה רואה גם אז בו אותה הנקודה הנותנת ריח טוב. וכן המבין מרגיש בריח טוב כיצחק אבינו ע"ה יוכל להריח ריח הטוב דג"ע של הבוגדים גם טרם ששבו והגיעו לשלימות התיקון. ולפיכך גם הגרוע שבישראל מרגיש איזה קדושה בשבת כי מצא מין את מינו וניעור. ועכ"א אפי' בע"ה החשוד שואלו בשבת ואוכל ע"פ דאימת שבת עליו לשקר. דקדושת השבת מפיל יראה על האדם כי הוא נקרא כלה ומלכה כמ"ש (בשבת קי"ל רע"א). ועכ"א אשת חיל קודם הקידוש שהיא ברזא דא"ח וכנסת ישראל והיא אשה יראת ד' וגו' דזהו שבח דא"ח. וידוע מס"י דהכל יש בעולם ושנה ונפש. ובזמן הוא השבת שבו נקבע קדושה זו להיות נשתרש קדושת השי"ת בו שמזה בא היראה. ובנפש הם נפשות בני ישראל שהש"י שוכן תוך לבם ועכ"א (ביומא ע"ב ב') ע"פ ולב אין דזהו מי שאין בו יר"ש שהוא כמי שאין לו לב כלל. כי הלב דבנ"י הוא משכן נפש היהדות הוא מכלל כנסת ישראל דחלק ד' עמו דכנסת ישראל הוא האשה יראת ד' כנ"ל. ובעולם הוא בהמ"ק וק"ק הוא במקום הלב וכמ"ש בזהר (שלח קס"א ב'). וכן כלל א"י קדושה מכל הארצות ויו"ד קדושות הן כדתנן בסופ"א דכלים וכן בנפשות דישראל כלל הכנסת ישראל הוא כקדושת ארץ ישראל שגם הפחות מישראל הוא מכלל הכנסת ישראל ויש לו חלק בארץ ישראל. ויש גם כן י' מדריגות נגד י"ס כדחשוב ריש הקד' התיקונים מלכים צדיקים נביאים חוזים כו' ע"ש והכה"ג העומד במקום אהרן הוא הראש שנבדל להקדישו ק"ק והוא נכנס לבית ק"ק. ובשבת יש גם כן י' מדריגות כי כן כל דבר נחלק לי' כידוע וכמ"ש ברע"מ פ' עקב (רע"ג סע"א) ד"ה תליתאי דג'

סעודות אינון שלימו דז' ברכות לאשלמא בהון לי' והתפלות הם במקום תמידין ואיברים ופדרים ומוספין כמ"ש (בברכות כ"ו ב') והם אכילת מזבח מה שבנ"א מקריבים ועובדים להשי"ת, וזהו מה דישראל מקדשי מצידם דנצטוו זכו את יום השבת לקדשו ובדברות אחרונות נאמר שמור וגו' דבמ"ת שנעקר יצ"מ מלבם כמ"ש בשיר השירים וכמ"ש ע"פ חרות על הלוחות שהיו ראוים להיות חירות מיצר הרע ומיה"מ כאדם הראשון קודם החטא והיה די האתדל"ת לקדשו בפעולה קטנה בדבור דקידוש היום לבד. אבל אחר שחטאו וחזר היצר הרע ללב נאמר שמור וגו' שצריכים לקדשו על ידי השמירה והשמר דעשה עשה. ואין כונתו על השמירה מעשיית מלאכה בשוא"ת לבד. וכן מסיים שם ע"כ ציוד ד' אלקיך לעשות את יום השבת וכן בפ' תשא אחר מלאכת המשכן שהיה גם כן אחר החטא (אף שנכתב מקודם) נאמר ושמרו וגו' לעשות את השבת וגו' ועשיי' זו צ"ב מה עשיי' שייך בשבת ומצותו רק בשביתה מעשי' אבל הרי אמר העשיי' על היום והשבת עצמו. והכונה עד"ש בזוהר הקדוש (בהר ק"ד ב') ועשיתם אותם אתם תעבדון להון בגין דאתערותא דאתון עבדין לתתא אתער לעילא וע"ד ועשה טוב כתיב כו' ע"ש וה"נ אף דקדושת שבת קביעא וקיימא שהש"י קידשו מ"מ צריך גם אתדל"ת כדי שיכנס הקדושה ללב האדם. והיינו שיהיה הם עושים במעשיהם את היום השבת. דכמו שהש"י קידש היום ע"י ששבת ממלאכתו בוימ"ב ובתנחומא ושאלתות פ' בראשית ע"פ ויכל ביום הז' כמאן דבני ביתא וגמר עבידתי' ועביד יו"ט ע"ש והיינו כגון בנין בית המקדש דכשגמרו שהמע"ה משה יו"ט ז"י. ועד"ז היה בריאת העולם. דכל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא לגלות כבוד מלכותו ושכינתו בתחתונים וכל פעל למענהו ולקילוסו. ובנין המשכן והמקדש הוא פעולת האדם לבנות מקום לשכינתו אחר החטא שאין התגלות שכינה בכל מקום דוגמת פעולת הש"י במע"ב. ועכ"א בהרואה (נה.) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ כי היא דוגמתו. ומצד הש"י שעשה האדם ישר אלו לא חטא היה כל העולם משכן ומקדש. וי"ל זהו גם כן הסעודה דשבת עד"ש בקה"ר בשלמה המלך ע"ה דעשה סעודה לגמרה של תורה. ושבת (קי"ט רע"א) כד סיים צו"מ מסכת עבידנא יו"ט. וכן בסיום מלאכת שו"א שנבראו גם כן על ידי אותיות התורה שהוא דפוס של מע"ב כמ"ש בב"ר (ושמ"מ שא' הקב"ה עשה ספר והוא העולם וחיבר שי' על אותו הספר והוא התורה. ושפיר דומה לסיום הס').

**ובזוה"ק** פ' יתרו (פ"ח סע"א) אחר שביאר ענין * דשבת א' בג"כ אדכר בפ' ויכל ביום הז' וישבות ביום הז' ויברך את יום הז' משמע דהג"ס הם נגד ג"ד אלו. א' בשביל ויכל לגמרה של מע"ב. וזהו סעודת הלילה בתחלת כניסת השבת והוא סעודתא דחק"ת. ובזוהר (שם

ב' ובאיד"ז האזינו רפ"ח סע"ב) נק' סעודתא דמטרוניתא. והוא מדת מלכותו ושכינתו ית' בתחתונים כידוע דת"ז היה כל בריאת העולם כנ"ל. ועל סעודה זו נאמר והרכבתיך על במתי הארץ כמ"ש בזוהר שם א' וי"ל דהכונה על בית ק"ק שהוא גבוה מכהע"כ כמ"ש בסנהדרין (פז.) דא"י גבוה מכל הארצות דכ' אשר העלה ואשר וגו' ובית המקדש גבוה מכל א"י כמ"ש וקמת ועלית וגו' וק"ק בגובה ההר (ושו"ר בזוהר שם פ"ג א' גם כן דציון וירושלים נקראו שמתי ארץ ע"ש) והוא נק' חדר המטות. כמ"ש ז"ל ע"פ בחדר המטות דגבי יואש (מ"ב י"א) דר"ל בית ק"ק. והיינו דשם הכרובים כמעט איש ולויות שהוא יחוד קבה"ו דהיא כנסת ישראל והם התפוחין קדישין. דהקב"ה נמשל לתפוח כמ"ש כתפוח בעצי היער כן דודי. וכן כנסת ישראל כמ"ש וריח אפך כתפוחים. ומ"ש חקל י"ל כמשז"ל בפסחים (פ"א א') דיצחק קראו שדה כמ"ש ויצא יצחק לשוח בשדה. דרק יעקב שמטתו שלימה ואין בו עוד שום פסולת קראו לבית המקדש בית שקדושתו קיימת וקביעא לעולמי עד דקדושתו גם כשהן שוממין. ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (שמות רבה) ואברהם קראו הר שהוא נוגבה ומרומים וראהו מרחוק כשהלך לעקידה ואז נתקרב לו ועלה עליו על ידי הנסיון דעקידה שכבר נשתלם בכל הי' נסיונות ונמצא כסף צרוף. אבל מ"מ לא ראוהו בית לפי שיצא ממנו גם אחר כך פסולת דב"ק וע"כ היה המקום מקדש מרומים ממנו ורק הוא ויצחק בנו זכו לעלות עליו ואחר כך ליצחק נתקרב יותר שהיה יוצא תמים לסוח ולהתפלל שם שהוא נשתלם יותר דנימול לח'. ועל כן גם עשו נק' (בקידושין י"ט א') ישראל מומר. אבל מ"מ יצא ממנו פסולת דהוא היה יכול להשתמד ולהיות נדח אחר כך משם ישראל. דרק מצרע יעקב לא ידח נדח. וכל זרעו דעשו גוים גמורים ע"כ גם הוא לא ראוהו בית רק שדה פרוצה. ויש שדה בור ומלאה חרולים וקמשונים ומצד הזה יצא עשו שנק' איש שדה. שאז"ל שבא על נעה"מ כמ"ש כי בשדה תמצא. אבל על יעקב אמר ריח בני כריח שדה אשר ברכו ד' ואיתא (בתענית כ"ט ב') שדה של תפוחין וכ"ה בזוהר תולדות (קמ"ב סע"ב ע"ש) ואשר ברכו ד' היינו תפוחין קדישין. כי הני תפוחין ר"ל אתרוגים (וכמ"ש תוס' שם מהתרגום ובשבת פ"ח סע"א ע"ש) ור"ל משום דהוא בעל ריח טוב ביותר מכל הפירות בעלי ריחין וכמ"ש בכתובות (סא.) דאכלה אתרוגי הו"ל בני ריחני וברתא דשבור מלכא מסקי בריש ריחני משום דאכלה אמה אתרוגים ועץ שאכל אדם הראשון אתרוג היה ויש בו טוב ורע ומזה היה הערבוב מה שנוצר עשו בבטן א' עם יעקב ועשו הוא חלק הרע שבאותה שדה תפוחים שהם מסריחים וריחם רע ויצא הוא וסריותו עמו. וכל הקללות שנתקללו אדם וחוה והאדמה באכילת עה"ד שהיו מאותן תפוחין ואתרוגים על ראשו. ויעקב

הוא מחלק הטוב שהוא תפוחין קדישין שהוא מלא ברכות אשר ברכו ד' ועל כן זכה לקבל הברכות אז. וע"כ כנסת ישראל שהם זרע יעקב שכולו קודש וזרע אמת נק' חת"ק והוא מצד חלק הקדושה שבו מיצחק שקראו שדה. ועל כן נאמר לכה דודי נצא השדה וא' בעירובין (יח ב') בא ואראך ת"ח שעוסקין בתורה מדוחק פירש"י בני באגא עובדי אדמה כו (ואפשר לומר דהם לא היו עובדי אדמה רק שלא היה להם לאכול והיו יוצאים לבאגא לאכול כמ"ש בעירובין (עג א') בני בי רב דאכלי נהמי בבאגא פירש"י באושפיזא בבקעה ועי' בפסחים (ח ב') בני בי רב דדיירי בבאגא) והנה דכנסת ישראל מתפארת לדודה שבשמים באותם שבשדה ומהם עולה עיקר השבח. וי"ל דגם משום זה נק' חת"ך * דאורייי' מסטרא דגבורה נפקת ודרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' וחיי צער וכו' שהוא מדתו של יצחק אבינו ע"ה יושב בארץ הנגב מנוגב מכל טובה וחמדה בעולם הזה. ובזוהר (שם סע"ב) דאלין ג"ס דמהימנותא סעודתא דאי"ו כללין בהו. ור"ל דהג"ס נגד ג' אבות ובפע"ח מבואר דסעודתא דחת"ק הוא דיצחק וע"כ נקרא חקל ושדה אבל הוא של תפוחים שהם מעלים ריח טוב. והריח הוא דבר שהנשמה נהנית כמ"ש בברכות (מ"ג ב'). והיינו שאין בזה תאוה גופנית ומחלק הרע כלל וא"צ להרחיק בזה ממותרות וכן הש"י נהנה רק מריח וכמ"ש בנח' וירח ד' את ריח ניחוח וכן בכל הקרבנות נאמר לריח ניחוח וגו' וצריך להקריב לשם ריח כדתנן בזבחים (מ"ו ב') שהריח אין בו שום ממשות רק רוחני וע"כ הוא העולה למעלה, ונאמר והריחו ביראת ד' שעל ידי היראה נודף ריח טוב היפוך התאוהשהוא סרחין וריח רע ובפ' (חלק צג:) א' מזה על משיח דתורה ודאין ע"י יראת ד' שבו כח הנשמה שבאפו יכול להריח מה שבלב האדם ונעלם מעין כל. וריח הקטורת מסיר הנגף שהוא בא מצד עפשות האויר שנתעפש ע"י מעשה בנ"א בעבירות וד' המסריחים האויר, וביקוד ע"י זנות שהוא טפה סרוחה. ובזיבה שבא מתאוה נאמר זב מבשרו רר בשרו החתים בשרו שנקרא האבר בשר והוא ע"ש הר"ת בושה סרוחה רמה כמ"ש (בסוטה ה' סע"א) ועל ידי זנות בא מגפה ואנדרלמוסיא לכלות הממזרים כמ"ש ז"ל (ויקרא ר' פ' לב) וכן בשטים בא על ידי זה מגפה. וריח הקטרת עצר. שנתקן אותו ריח רע הבא מעוברי העבירות. כי בו יש גם הלבנה והוא רומז לפו"י דרי"ר מצד מעשיו אבל כשהם באגודה אחת אז גם הם מעלים ריח טוב (וכמ"ש בכריתות ו' ב') וכ"א בויקרא רבה ע"פ ולקחתם לכם. וזהו ריח בוגדיו דיעקב הנז"ל. כי בהיותם בשורשם ביעקב שהוא כולל כל נפשות דישראל שבכל הדורות והם בו באגודה א'. וכן קרא דהדודאים הנז"ל דר"ל הדודאים הטובות והרעות בהיותם יחד אז נתנו גם הרעות ריח. כי בהיותם יחד יתעורר נקודה הטובה שבמעמקי לב הרשעים להתחבר לקדושה דמצא

מין את מינו וניעור ועכ"א בחגיגה (כו.) מקרא דכאיש א' חברים דביום טוב שמתקבצים יחד הכל חשובים חברים ואין נחשבים לע"ה. והיינו כשמתאספים יחד לד' מצוה כהאי דיו"ט שעולים לרגל. וכן בהא דכריתות שמתחברים להתענות ודוגמא דחלבנה וערבה שמצטרפין למצוה כי עי"ז שמתחבר לעשות מצוה ה"ה מעורר שורש קדושת יהדותו באתערותא דילי'. ואז מועיל התחברותו להיות נחשב כמוהם ועוד מוסיף כח גם בהם על ידי שמוציאים יקר מזולל בזה שמתחברים עמו. ומ"ש אל תתחבר לרשע וא' באדר"נ (פ' ט') אפילו לדברי תורה. י"ל זהו ביחיד המתחבר דיוכל ללמוד ממעשיו ולא בציבור והוא יחיד דוגמת סמני הקטורת שיש י' לבד החלבנה. וגם י"ל שם דוקא לד"ת דלרשע א' אלקים מה לך לספר חוקי ולא לדבר מצוה דגם פו"י מלאים מצות כרמון ואף על פי שאמרו (בסוטה כ"ב א') עבירה מכה מצוה ואין מכבה תורה. וגם באחר שעליו א' בחגיגה קרא דלרשע א' וגו' אפ"ה אמרו שם דדומה לאגוז דאין תורתו נמאסת. מ"מ לענין האגודה שיועיל להעלות ריח טוב י"ל עיקרו בהתחברות למעשה מצוה. כי ג' מדריגות נר"נ הם מחשבה דיבור ומעשה. ורוח ונשמה זוכה רק הראוי לכך אבל נפש יש לכ"א וע"כ פו"י מלאים רק במעשה מצות. ומ"מ גם בנפש כלול נר"נ כידוע דבכ"ד שבקדושה כל פרט הוא כלול מכל הפרטים. כמו בי"ס כל ספירה כלול גם כן מי'. וכן כל מצוה כלולים בה כל תרי"ג מצות, וכן בכל א' מנרנח"י כלולים כל נרנח"י דיש גם בנפש כל ה' מדריגות נרנח"י עד יחידה שבנפש. וע"כ גם כל פו"י יש להם שורש ואחיזה בד"ת כי היא מורשה לכל קהלת יעקב שאין בזרעו פסולת כלל ואפילו לפו"י יש תקוה ותיקון כי שרשם בקדושה. ועז"נ ריח אפיך כתפוחים דהנשמה באף כמ"ש ויפח באפיו נשמת וגו' ונאמר אשר נשמה באפו. וחלק הנשמה שהוא מנפוחת הש"י ומאן דנפח מתוכו נפח והוא חלק ד' ודאי דמריח ריח טוב. וכמ"ש נשמה שנתת בי טהורה וכו' אתה נפחתה וכו'. ומימי האף סרוחים ונק' צואת האף שצריך הנוגע ליטול ידיו ובמדרש (ב"ר פי"ב) אי' שהקב"ה ברא ביבו על פיו וזה נויו והוא באף שדומה לביב המקלח מים מטונפים וסרוחים. ועכ"ז ריחם טוב כתפוחים וכריח ג"ע ומהמקרא זה למדו לפרש כירח שדה אשל תפוחים לפי שנאמר ריח וגו'. ומשם גם אבודגיו כנ"ל:

**ובתרגום** שיר השירים (ז' ט') תירגם על כתפוחים כתפוחין דג"ע ותוס' כ' התרגום אתר גין כנ"ל (ונראה דלא היה לפניהם נו"א בתרגום רק כפ"מ שראיתי בס' שפה ברורה דאתרוג נק' בלע"ז שלהם פומי דפרדיס ור"ל תפוחי ג"ע דפומי הוא לע"ז של תפוח בלשונם ופרדיס קורין לג"ע ע' בריש ע' צ"ד שם וכן נק' בל"א פרדיס עפי"ל עכ"ל כנ"ל ע"כ מפ' גם כונת התרגום על אתרוגים שנקראו כן דמסתמא השם נובע מהיהודים

שקראים כן כמ"ש דהיא עה"ד שהיה גם בג"ע) אך שם (ב' ג') על כתפוח תירגם כאתרוגין ואפ"ל טעם השינוי דשם לא קאי על ריח רק על כל האילן וגם על מתיקות הפרי כסיום לשה"כ שם בצילו וגו' ופריו וגו' עכ"א כאתרוגין דהיא אתרוג שלנו דבל"ח ול' ארמי נק' אתרוג והתורה קראתו פרי עץ הדר ולא בשם מיוחד לו כשאר אילנות רק סימנתו בסימנים וי"ל כמו בפ' בראשית נק' גם כן ע"ש ענינו שם עה"ד טו"ר ולא בשמו הפרטי לפי שבא תקלה על ידי לא רצה הכתוב לפרסמו בשמו המיוחד לו ושל"י איזה אילן הי' ועד"ש בסנהדרין (נד.) עמ"ש והבהמה תהרוגו שלא יאמרו זו הוא שנתקל פ' ע"י. ושו"ר מפורש כן בב"ר (ס"פ ט"ו) וזכיתי לכוון לדרז"ל. ומצות לקיחתו בחג הוא לתקן החטא שבא על ידו וגם כן לא קראתו בשם שלא יהיה נזכר ונתוודע התקלה שבא על ידו. וקראוהו כפי עניינו להמצוה שהוא ע"ש הידורו ושהוא נחמד למראה. וי"ל מלה"כ ויצמח וגו' מן האדמה כל עץ וגו' ועה"ח בתוך הגן ועה"ד טו"ר משמע דכל העצים הצמיח מהאדמה כולה היינו בכהע"כ גם מחוץ לגן אבל עה"ח ועה"ד הצמיח תוך הגן דעה"ד קאי אתוך הגן שלפניו דאי הי' גם כן ע"פ כל האדמה הול"ל זה מקודם. רק אחר שגורש מג"ע נטעו והצמיחו גם בארץ. וממה שנק' בשיר השירים תפוח למדני שהוא מין תפוח רק שאותו שהיה תחלה בג"ע נשתנה למעליותא ויש בו ריח טוב ביותר מעין דג"ע שמשם לוקח. וכאן דהכתוב מדבר מריח טוב דכנסת ישראל ע"כ תירגום כתפוחין דג"ע לא כאתרוג דידן רק כריח ג"ע וכנ"ל מהמד' ביעקב שנכנס ריח ג"ע, ובזוהר הקדוש פ' קדושים (פ"ד א') דעאל עם יעקב ג"ע דאיהו הת"ק ע"ש ודזהו כריח שדה וגו' וכ"א יש לו חלק בג"ע כמ"ש בחגיגה (ט"ו א') ומ"ש שם זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חברו כו' זהו רק לשעה כשזה נתחייב. ונטל כל חלק הרע וחבירו שמאותו שורש נטל כל חלק הטוב. אבל סוף הכל לא ידח מזרע יעקב שום נפש וכשיקבל עונשו בגיהנם ויזדכך או כשיתוקן בגלגול ב' ישוב ליקח חלקו. כי שורש הנשמה הטהורה שבכל זרע ישראל א"א שתשתנה ותקלקל כלל. וע"כ הריח גם ריח בוגדיו שגם בהם יש ריח ג"ע ובמדרש (תולדות) הביא מיוקים איש צרורות ויוסי משיתא ששבו בחייהם. וי"ל דמאותם ששבו שהריח שלהם היה גם יצחק יכול להרגיש מהם הבין שהניצוץ יהדות א"א לכבות לגמרי ע"י ריבוי החטאים דאם לא כן לא היה מתעורר לשוב כלל דמה שפו"י היותר גרועים יכולים ברגע א' להתעורר לשוב להש"י במסירות נפש זהו על ידי התעוררות הנקודה דשורש נפשם ובשבת בא האתדל"ע לכל הנפשות דישראל:

# במדבר

## פרק א

**וידבר** ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד. במ"ר פ' זו למה במדבר סיני כו' בג' דברים ניתנה תורה באש ובמים ובמדבר כ'ו ולמה ניתנה תורה באש ובמים ובמדבר כו' ולמה ניתנה תורה בג"ד אלו כו' במדבר כל מי שאינו עושה עצמו הפקר כמדבר אינו יכול לקנות החכמה והתורה. והנה ענין אש ומים שניתנה תורה בהם אין להם שום שייכות לפ' זו. ואפילו במדבר משום שהוזכר כאן במדבר סיני. מ"מ טפי הו"ל להמדרש לקבוע דרשתם בפ' יתרו בשעת מתן תורה שהוזכר גם כן מדבר ביום הזה באו מדבר סיני. אך הענין עפמ"ש בזוהר הקדוש ר"פ זו על מה שנאמר במדבר סיני באוהל מועד. כיון דאורייתא ומשכנא אתוקמו בעא קוב"ה למפקד חילוי דאורייתא כמה חיילין אינון דאורייתא וכמה חיילין אינון דמשכנא. והוא עפמ"ש (במשנה סוף תענית) עה"פ בעטרה שעטרה לו אמו וגו' ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה ב"ב. והיינו בעטרה שעטרה לו אמו הם הב' כתרים נעשה ונשמע. שבשעת מתן תורה עטרו ישראל להקב"ה בב' עטרות אלו. וכמו שנדרש במדרש (שיר השירים ג' ט') מהו בעטרה שעטרה לו אמו כו' ולא זז מחבבן עד שקראן אמו שנאמר כו' והיינו אמו כנסת ישראל. ואז עטר הקב"ה לישראל גם כן בב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע. ולאחר הקלקול איתא במ"ר (יתרו סו"פ כ"ז) שברתם נעשה הזהרו בנשמע. ובבנין בית המקדש נתקן גם נעשה. וזהו ביום חתונתו זה מתן תורה כתר נשמע וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש הוא כתר נעשה ששם עיקר ושורש מקום העבודה. וזה כמה חיילין אינון דאורייתא שכל אחד מישראל יש לו שורש באות מד"ת. כמ"ש בסה"ק ס"ר אותיות לתורה ומרומז בר"ת ישרא"ל כידוע. ואף שאין החשבון מכוון רק הרבה אותיות הם מורכבים מב' או מג' ל' כ' ו'. א' י' ו' י' וכדומה. וכל א' מישראל שורש נשמתו אות או חלק מאות בד"ת וזהו חיילין דאורייתא. וחיילין דמשכנא היינו שכל אחד מישראל יש בלבו השראת השכינה כמ"ש (רע"מ פנחס ר"ל ע"א) איהי אמונה שעל ידי שמצייר בלבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה (הג"ה ריש או"ח) והוא כנגד כתר נעשה. ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ובתנחומא (פ' נח) שהתורה שבעל פה בא רק על ידי עמל ויגיעה שאין אדם זוכה לה אלא אם כן משליך כל עניני עולם הזה. שיש בה צער גדול ונדוד שינה כו'. וע"ז הביא המדרש כאן הפ' באוהל מועד שבא אחר הקלקול שאז הוצרך התורה שבעל פה לתקן הרב כעס כמש"נ כי ברב חכמה רב כעס (כמו שנת' כ"פ) וע"ז דרשו כאן במדבר שאין אדם זוכה לד"ת שיוקבעו בלבו

שהוא התורה שבעל פה לתקן הרב כעס שהיה על ידי נתינת לוחות שניות כמו"ש במ"ר (תשא פ' מ"ו) עה"פ כי כפלים לתושי'. רק מי שמשים עצמו הפקר כמדבר. ואחר כך כתיב ויתילדו על משפחותם ופרש"י להביא כתב יחוסן. והרמב"ן הק' ע"ז ע"ש. וי"ל פי' ויתילדו שנולדו ונעשו ברי' חדשה. שזכו לנפשות חדשות. והיינו על ידי המספר שהזכירו שמותם ושמות אביהן לפני הקב"ה ומשה רבינו ע"ה והנשיאים וכמו"ש גם הרמב"ן. על ידי זה זכו לנפשות חדשות. וזהו חיילין דאורייתא וחיילין דמשכנא:

**ובשבת** גם כן יום חתונתו זה מתן תורה כמו"ש (שבת פ"ו) דכו"ע בשבת נתנה תורה. וגם תורה שבעל פה ששבת כנגד מדת מלכות ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וכ"ה מפורש בזוה"ק (בראשית מ"ז ע"ב) ביום השביעי דא תורה שבעל פה דבי' אשתכלל עלמא. וכן בשבת יום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שבשבת כל א' מישראל משכן לשכינה כמו"ש בתיקונים (תי' מ"ח) לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא. וכמו שאמרנו דשבת בשנה כמו מקדש בעולם. ויש בו גם כן ב' העטרות נעשה ונשמע. וכמ"ש ועל חדא תרתי נהורא לה ימטי. והוא חיילין דאורייתא וחיילין דמשכנא. והחומש זה נקרא חומש הפקודים כמו"ש (יומא פ"ח:) ובעשור שבחומש הפקודים שקדושת חומש זה הוא ענין הפקודים. שכל א' מה' חומשי תורה י"ל קדושה מיוחדת כמ"ש (ב"ר פ"ג) ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה. וקדושה מחומש זה הוא מה שזכו על ידי הפקודים שכל א' הזכיר שמו ושם אביו לפני הקב"ה ולפני משה ומזה זכו לנשמה חדשה כמש"נ ויתילדו על משפחותם וכמו שאמרנו. והיינו כמו בשבת שזוכין לנשמתין חדתין. והוזכר בחומש זה עוד פקודת באי הארץ. ועל זה אמרו בב"ר שס' במדבר כנגד ויבדל א' בין האור ובין החושך שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ. וכמו שנת' במ"א שהוא ענין תורה שבכתב ותורה שבעל פה שנאמר עליהם העם ההולכים בחשך ראו אור גדול כמ"ש בתנחומא שזכרנו:

## פרק ב

**וידבר** ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד. בזוהר הקדוש (ר"פ זו) אי באוהל מועד אמאי במדבר סיני אלא חד לאורייתא וחד למשכנא. הוא ענין יחוד קוב"ה ושכינתי'. דקוב"ה תורה אקרי (זוהר הקדוש בשלח ס' ע"א) ומשכן נקרא שכינתא אני ה' השוכן בתוך בני ישראל. והס' הזה נקרא חומש הפקודים שענין קדושתו הוא הפקודים. וכתיב תפקדו אותם אתה ואהרן דמשה רבינו ע"ה שורש ד"ת חיילין דאורייתא ואהרן שורש העבודה חיילין דמשכנא. וז"ש במדרש (ב"ר פ"ג) ויבדל אלהים בין האור ובין החשך זה ס' במדבר שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ. יוצאי מצרים היינו המקבלים

תורה שבכתב שהוא תורה אור קוב"ה תורה איקרי כנ"ל. ובאי הארץ הוא בחי' תורה שבעל פה כמש"נ כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. דבר ה' זו הלכה (שבת קל"ח:) והוא מדת יום ומדת לילה. וכמ"ש בתנחומא (תשא ל"ו) ובתרגום יונתן ומהיכן היה יודע משה אימתי יום ואימתי לילה כשהיה תורה שבעל פה יודע שהוא לילה. וזהו פי' בין החושך שעל העוסקים בתורה שבעל פה כתיב העם ההולכים בחושך ראו אור גדול (תנחו' נח ג'). וכן על אברהם אבינו ע"ה איתא (ב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם שהיה הראשון שלמד תורה שממנו התחיל הב' אלפים תורה. ולחושך קרא לילה איתא (זוה"ק ח"א קמ"ב ע"א) דא יצחק דאיהו חושך שיצחק קיבל כבר מאברהם אבינו ע"ה שהוא בחינת תורה שבעל פה. ומש"ה סעודת ליל שבת סדרה האר"י הק' ז"ל כנגד יצחק אבינו ע"ה. ומשה רבינו ע"ה פקד את שניהם יוצאי מצרים ובאי הארץ. שזה הכניס משה רבינו ע"ה בישראל כמ"ש ישמח משה במתנת חלקו שהשבת הוא חלקו. ושבת כולל קדושת תורה שבכתב ותורה שבעל פה כמו שזכרנו מהגמ' וזוה"ק. והוא הכניס בישראל המספר חיילין דאורייתא וחיילין דמשכנא יחוד קוב"ה ושכינתי':

**ואיתא** בזוה"ק (ק"כ ע"א) רזא דיחודא כעין סחרא דמדבחא דתנן ובא לו לקרן דרומית מזרחית כו' דחשב בזוה"ק הד' רוחות כנגד ד' אותיות הוי"ה. מזרח וצפון אבא ואמא דלא מתפרשין לעלמין והיינו י"ה. דרום ו' כמ"ש בזוהר הקדוש שם דתמן אילנא דחיי. מערב הוא ה' אחרונה כמו"ש בזוהר הקדוש (לעיל קי"ט ע"ב) ימה היינו שכינה ששרוי' במערב. ואמר בזוה"ק והכי שדר לון כו' קבילו עלייכו עול מלכותא קדישא בקדמיתא ובדא תעלון בקיסורא קדישא דדרום ואסחרו סטרי עלמא כו' ובדרום תקיעו דוכתא ותמן תשרון. והענין הוא דכ' ראשית חכמה יראת ה' שהעיקר מתחילה לקבל עליו עומ"ש והוא רזא דקרן וכמו"ש בזוה"ק והיינו ובא לו לקרן. ואחר כך דרומית מזרחית דרום הוא אילנא דחיי דתורה איקרי קוב"ה ואין עץ אלא תורה כמוש"נ עץ חיים הוא וגו' ר"א אומר אין עץ אלא קוב"ה דכ' כי האדם עץ השדה (זוה"ק בשלח ס' רע"ב) ומזרח הוא חכמה כאמור. ואיתא בזוה"ק (ח"ג פ"א ע"א) ולאו אורייתא בלא חכמתא ולאו חכמתא בלא אורייתא וכלא חד. ובמדרש (ב"ר פ' י"ז) נובלות חכמה שלמעלה תורה. ואחר כך מזרחית צפונית שעיקר הוא שיפתח לבינו בתורתו וישם בלבינו אהבתו ויראתו שיכנסו הד"ת לבינה ליבא. ואחר כך צפונית מערבית שיהיה הלב משכן לשכינה. כמש"נ ושמרו בני ישראל את השבת וגו' לדרתם, ואיתא בתיקונים (תי' מ"ח) מאי לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא. ואחר כך מערבית דרומית היינו שלא לבד שהלב יהיה משכן לשכינה שהוא כנגד ה' אחרונה שכינה במערב. רק גם האות ו' שהוא קוב"ה

יהיה שוכן בלב. וז"ש ובדרום תקיעו דוכתא ותמן תשרון. וזהו שלימות היחוד יחוד י"ה בו"ה י"ה חכמה ובינה יתחברו אל המעשה אותיות ו"ה שהוא תורה ומצות (זוה"ק ח"ג קכ"ג רע"ב) וכן התורה ומצות יהיה בדחילו ורחימו דאינון י"ה (זוה"ק שם) וזה זוכין בשבת בסעודה ג' ואז אומרים אתה אחד ושמך אחד. יחוד קוב"ה ושכינתיה שזוכין למחזי זיו דז"א. וז"ש ובדרום תקיעו דוכתא ותמן תשרון:

## פרק ג

**שאו** את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם וגו'. הנה חשב כאן ה' לשונות א' למשפחותם לבית אבותם. ב' במספר שמות. ג' כל זכר לגולגולתם. ד' מבן עשרים שנה ומעלה. ה' כל יוצא צבא בישראל. וכן נזכרו כל הלשונות האלו במספר כל שבט ושבט. וכן בפ' ויתילדו וגו' נזכרו ד' הלשונות. ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. ב' במספר שמות. ג' מבן עשרים שנה ומעלה ד' לגולגלתם. לבד כל יוצאי צבא שלא נזכר. ונראה שהוא עפמ"ש הרמב"ן ז"ל פי' כל יוצא צבא כל היוצאים להקהל בעדה כי הנערים לא יקהילו בתוך העדה. ולכן כיון שבפ' ויתילדו התחיל ואת כל העדה הקהילו לא הוצרך לכתוב כל יוצא צבא כיון שהנקהלים בעדה הם יוצא צבא. וצריך להבין ענין ה' הלשונות שהוזכרו בציווי ואחר כך בקיום המצוה ויתילדו ואחר כך במספר כל שבט ושבט. והענין שהמספר היה לידע מספר חיילין דאורייתא וחיילין דמשכנא כמו"ש בזוה"ק (ר"פ זו) עמש"נ במדבר סיני באוהל מועד חד לאורייתא וחד למשכנא. והנה אמרו ז"ל שהנפש זוכין משעת יצירה והרוח זוכין כשנעשה בן י"ג שנה. והנשמה כשנעשה בן כ' שנה. והוא דנר ה' נשמת אדם. נר לרגלי דברים ואור לנתיבתי. שכל א' מישראל יש לו נר מיוחד הד"ת המאירים לו. ועז"נ מבן עשרים שנה ומעלה נגד חיילין דאורייתא שזה זוכין כשהוא בן כ' וזוכה לנשמה. כל יוצא צבא נגד חיילין דמשכנא שבנדבות המשכן כתיב ויקהל משה את כל עדת וגו' שהוא כל יוצאי צבא הנקהלים וכמו"ש הרמב"ן ז"ל. ואמר כל זכר לגלגלותם היינו ליתן הכופר נפש לתקן העבר. ואמר במספר שמות עפמ"ש הרמב"ן ז"ל בפ' ויתילדו על משפחותם וגו' שפירש"י הביאו ספרי יחוסיהן ועידי חזקת לידתם כו' והק' הרמב"ן ז"ל ע"ז וכ' שלא היה נצרך רק כל אחד לבד מה שהביא שקלו לפני משה כו' אמר אני פלוני נולדתי לפלוני משבט פלוני. ויתכן ליישב פירש"י דמ"מ הוצרכו להביא עידי חזקת לידתם שלא יבוא מי לערער עליהם כמו שהיה הבן מצרי שרצה ליטע אהלו בשבט אמו. אף שאחת היתה ופרסמה הכ' והשי"ת העיד עליהם. כמש"נ שבטי יה עדות לישראל (ב"ר פ' ע"ט) מ"מ הוצרכו להביא ספרי יחוסיהם ועידי חזקת לידתם כפירש"י להוציא מלעז וערעור. וזש"נ למשפחותם לבית אבותם. ואמר

במספר שמות שלב זה הוזכר כל אחד שמו ושם אביו לפני משה וכמ"ש הרמב"ן ז"ל והוא כדי שיתפללו עליהם. וכעין מ"ש הרמב"ן ז"ל בפ' ויהי כל פקודי בני ישראל וגו' שהיה המצוה שימנו לפני משה ואהרן שישימו עליהם עינם לטובה ויבקשו עליהם רחמים ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם וכדומה. וזה הענין ה' הלשונות שנזכרו בכל פעם כאמור. וזה הענין שהיה המצוה להיות המפקד על ידי משה ואהרן שהנשיאים. דמשה היה לענין חיילין דאורייתא שכל נפש יש לו חלק בתורה והוא אות או חלק מאות בס"ת מה שבאם יחסר האות או חלק מהאות בהס"ת יופסל. ומשה רבינו ע"ה היה שורש כל הס"ר נפשות שהם אותיות התורה והתורה נקראת על שמו תורת משה. ואהרן לענין חיילין דמשכנא שאהרן שורש העבודה כהנים בעבודתן. והוא כנגד לשון כל יוצא צבא בישראל כאמור. והנשיאים כנגד למשפחותם לבית אבותם שעסק שלהם היה לישא כל אחד אות של שבטו היינו שקשור בשורש בהשי"ת. כמש"נ בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית כמ"ש הרע"מ בס' ע"מ נפש האב מזל לבן. וכן מורה ע"ז הנשיא שהוא מלך ואיתא בס' יצירה לב בנפש כמלך במלחמה שהמלך כמו הלב וכתיב מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים וכן המלך חיות של העולם. והנשיא חיות השבט. ובזוה"ק (ח"ג ק"ט ע"ב) כשנמנו הנשמות דבעלי מדות מע"ס נמנו נשיאי ישראל כנגד מדת כתר. והיינו שכל נשיא בירר שבטו שקשורים במזלא שהוא עתיקא מדת כתר וכ"ע איהו כתר מלכות. וכנגד זה לשון למשפחותם לבית אבותם:

**וזה** הענין אחר שנזכר מפקד כל שבט כתבה התורה ויהי כל פקודי בני ישראל וגו' ויהיו כל הפקודים וגו' ובכל מקום מקשה בגמ' מנינא ל"ל. ולמה כתבה התורה סך הכולל הלא כל אחד יכול לחשוב כלל המספר כשיצרף יחד מספרי השבטים. וכן נשנה אחר כך המספר בפרשת הדגלים כשנחשבו כל שבט עם נשיאו וכן מספר כל דגל. ואחר כך נשנה עוד מספר סך כל הדגלים ובתורה אין אף אות אחת מיותר כש"כ פרשיות שלימות. אך באמת מצינו כעין זה בפ' קרבנות הנשיאים שנשנה בכל נשיא קרבנו וגו' אף שקרבן כל נשיא שוה והל"ל וכן הקריב נשיא שבט פלוני. וכן כ' אחר כך פ' שלימה זאת חנוכת המזבח וגו' סך כלל הקרבנות. ונראה שזה היה קשה להמ"ר ודרש (במדרש רבה י"ג וי"ד) רמזים שונים לכל שבט ושבט. והיינו שאף שהקרבן היה שוה מ"מ היה לכל אחד מהנשיאים כונה מיוחדת בקרבנו. וכן אחר כך בסך הכולל כל קרבנות הנשיאים דרש שם רמזים אחרים. והיינו כשיצטרפו כל המספרים מהקרבנות היה בזה מכוון אחר. וכן הענין כאן שהרמב"ן ז"ל הקשה למה הוצרך המספר ולמה נכתב בתורה וכ' ואולי להודיעם חסדו שבשבעים נפש ירדו מצרימה והנה הם כחול הים. אך יקשה הא במצרים

היו הרבה יותר שלא עלו רק א' מחמשה או א' מחמשים או א' מחמש מאות (תנחומא בשלח א') והיה אז יותר הרבה ולא נפקדו. אך עיקר המכוון של המספר היה לנשיאות ראשם עדמ"ש (אבות פ"ד) אין לך אדם שאין לו שעה כו' והיינו שכל א' מישראל באותו שעה ובאותו ענין הוא הגדול מכל ישראל וכן חבירו בשעה אחרת. והיינו מפני שכל א' מישראל יש לו חלק בתורה אות או חלק מאות אשר בחוסר אותו האות או חלק ממנו הס"ת פסול. וזה היה ענין חיילין דאורייתא אשר פקד משה לידע בכל שבט איך כל נפש ונפש מיוחד בקדושתו ובתורתו בחיילין דאורייתא. וזה שנשנה הלשונות שנרמזו לענינים שונים בכל שבט. די"ב שבטים כנגד י"ב חדשים וי"ב מזלות וי"ב צרופי הוי"ה (תנחומא ויחי ט"ו) ויעקב אבינו ע"ה נתן לכל שבט ברכתו ואחר כך כללן יחד כמש"נ איש אשר כברכתו ברך אותם וזה הענין שנפקד כל שבט בפרט כל אחד בחיילין דאורייתא וכן על ידי אהרן לידע חיילין דמשכנא. וכן נזכרו כל ה' הלשונות לכוונה שאמרנו וזה נשנה בכל שבט שבכל שבט היה מכוון מיוחד בזה. ואחר כך נכתב המספר ביחד כי בצירוף כל מספר היה בהם קדושה וסוד אחר הידוע למשה ולאהרן. ואחר כך בפ' הדגלים כשנמנו עם הנשיאים אז נשנה מנין כל שבט ושבט אצל הנשיא שלו. היינו שהיה בכוחו לברר כל אחד משבטו איך שהוא קשור במזלא שהוא עתיקא וזהו לבית אבותם וכאמור. ואז גם כן נשנה כלל המספר בכל דגל שיש לו סוד ומכוון אחר במספר נפשות מחנה הדגל. ואחר כך נשנה המספר בכלל כל ישראל כשהם נמנם עם הנשיאים שלהם שבזה יש מכוון מיוחד ממה שנמנו מקודם בלא הזכרת הנשיאים וכמו שאמרנו וזה שורש כל הפרשה. ובשבת כל אחד מישראל זוכה לנפש ורוח יתירה. וזוכין גם כן לנשמה כל א' לפי מדריגתו כמ"ש (ביצה ט"ז.) נשמה יתירה כו'. וכן כל אחד לפי ההכנה שלו זוכה להתגלות מעתיקא. בפרט בסעודה שני' שהוא כנגד עתיקא. והיינו איך שהוא קשור בשורש במזלא שהוא עתיקא בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית שזה עסק הנשיאים. וכן הזמן לתקן כל העבר כמש"נ אם יהיה חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משימ"ב כשלג ילבינו (שבת פ"ט:) והיינו כשמתברר שבמאמר ראשון שהוזכר המשך הוא כדי שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא ונעשה כזכיות. ובפרט בשבת זה שקורין הפ' שהוזכרו כל הענינים הנזכרים בלשונות למשפחותם וגו' כמו שאמרנו. ובכל שבת יש בו מקדושת הפ' שקורין בו. הזמן לזכות לכל האמור:

## פרק ד

**שאו** את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם. במספר שמות כל זכר לגלגלותם. לשון שאו הביא הרמב"ן ז"ל מפירש"י ואחר כך מצא כן במ"ר שהוא נדרש

לגנאי סב רישא דפלן מלשון ישא פרעה הכ' אצל שר האופים. ומש"ה בשבט לוי כתיב פקוד. והק' הרמב"ן ז"ל לפי"ז במנין באי הארץ למה כתיב שאו וגו' והלא לא מתו. והביא מ"ר ויקרא שדרש לשון תלוי ראש אין שאו אלא לשון גדולה כו' כשם שיש לי תלוי ראש שנאמר והמתנשא לכל לראש אף לכם עשיתי תלוי ראש עיי"ש. אך באמת יש לפרש לשבח ולהיפך. וכמ"ש הרמב"ן אם יזכו יעלו לגדולה ואם לאו ימותו כולם. ולכן אפשר לתרץ מה שנאמר בפ' פנחס לשון שאו את ראש כיון שעדיין יכול היצר הרע לשלוט בהן ויוכל להיות ח"ו כמו לדור יוצאי מצרים שפיר נכתב לשון שאז שנדרש לכאן ולכאן. והנה נצטוו משה ואהרן להרים קרן לישראל בכל הע"ס עד עתיקא. וזה שנאמר לבית אבותם שכולל הג' מדות חג"ת שהאבות מרכבה להן. וכן משה ואהרן שהם נגד נצח והוד גם כן נקראו אבות עפמ"ש (סנהדרין י"ט:) תולדות אהרן ומשה כו' שכל המלמד בן חבירו תורה מעה"כ כאלו ילדו. ומשה ואהרן רבותיהן של ישראל משה הוריד כל הד"ת לארץ ואהרן מקרבן לתורה. משה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא (זח"ג כ' א' וש"מ) ולכן נקראו גם כן אבות. יוסף איתר בזוהר הקדוש (ח"א קע"ו ב') ויעקב ויוסף כחדא אינון ונקרא יוסף גם כן אב וכל ישראל נקראו על שמו שארית יוסף וכן חכמה ובינה מכונים אבא ואמא והם גם כן בכלל לבית אבותם. נמצא בלשון לבית אבותם נכלל כל הח' מדות מחכמה עד יסוד. ונאמר שאו את רא"ש כל עדת לגלגלותם. גלגלותם מורה עד השורש עד כ"ע קרקפתא דתפילין. [וזש"נ בשבט ראובן ושמעון עוד הפעם לגלגלותם. שב' שבטים אלו הוצרך משה רבינו להרים בפרט. כעין מש"נ יחי ראובן וגו' ויע"א בברכותיו קנטרן]. וכן לשון במספר שמות מורה ע"ז. ששם כל האדם הוא שורש החיים שלו כמ"ש בסה"ק נפש חיה הוא שמו. ונאמר למשפחותם וכן נאמר במספר תולדותם למשפחותם. י"ל שהוא מה שנאמר אחר כך ויתילדו על משפחותם ופירש"י הביאו ספרי יחוסיהם. והרמב"ן ז"ל הקשה ע"ז וכ' שאינו נראה שיוצרכו עדים ושטר יחוס. ולפי ענייננו יתכן לפרש ויתילדו על משפחותם היינו ההשתדלות מצד האדם וזהו כונת רש"י ז"ל להביא ספרי יחוסיהן. וזהו נגד מדת מלכות שבת דמעלי שבתא איהי יראה ושריא בה יראה. ראשית חכמה יראת ה' וזהו מצד האדם מה ה' אלהיך שואל מעמך וגו' וזהו פי' תולדותם לתקן שורש הפגם בתולדה. הן בעוון חוללתי עוון מלא (מ"ר ר"פ תזריע) ובחטא יחמתני אמי. וזהו עטיו של נחש להרגיש הנאת הגוף וכמש"ש שאפילו חסיד שבחסידים כו'. וכמו שאמרנו במה שאומרים ראשי חדשים לעמך נתת זמן כפרה לכל תולדותם שאז הזמן לתקן שורש הפגם מה שהוא מתולדה מהנחש שהטיל זוהמא בחוה (שבת קמ"ו.) וזהו ההשתדלות מצד האדם. ולכן גם במנין

באי הארץ כ' שאו את ראש כל עדת בני ישראל שגם שם הוצרכו לישא את ראש בני ישראל עד השורש להתברר בכל ע"ס. וזה הנשיאות ראש הוצרך להיות על ידי משה ואהרן ונשיא כל שבט שהם שרש קדושת ישראל. מה שאין כן בשבט לוי לא הוצרכו לנשיאת ראש ולכן כתיב פקוד את בני לוי ולא כתיב גם כן במספר שמות לגלגלותם (ונת' במ"א) וכן במנין באי הארץ לא כ' במספר שמות לגלגלותם דשם מדבר משורש תורה שבעל פה שיש בכל אחד מישראל ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ומ"מ כתיב שאו את ראש כל עדת בני ישראל אמר. לשון כל עדת בני ישראל שכל א' מישראל ראוי לנשיאת ראש עד כ"ע ע"י שמירת שבת שזוכין להתגלות עתיקא. כשמקבלים עליהם עומ"ש. בסעודת דמעלי שבתא על ידי היראה ראשית חכמה יראת ד' על ידי ההשתדלות מצדם. זוכין אחר כך להתגלות עתיקא בשבת דיומא בסעודתא דעתיקא להתברר עד השורש עד כ"ע:

## פרק ה

**פ**' במדבר קורין תמיד קודם חג השבועות אחר התוכחה של פ' בחקותי שהוא כדי שתכלה השנה וקללותי'. וכמו כן קורין פ' נצבים קודם ר"ה אחר התוכחה שבמתן תורה שהוא גם כן כדי שתכלה השנה כו' כדברי חז"ל (מגילה ל"א:) והיינו שלאחר התוכחה קורין אתם נצבים היום כולכם וגו' שלאחר התוכחה והיסורין נתבררו כל פרטי נפשות ישראל איך שיהיה מחוטב עציך וגו' שכולם יש להם שורש בהקדושה. וכמו כן בפ' במדבר נתבררו כל פרטי נפשות שיש להם מספר וכולם נכללים בשורש הקדושה כדאיתא בזוהר הקדוש (ריש פ' זו) דאתו למפקד חיילין דאורייתא וחיילין דמשכנא. כי כולם המה חיילין דמשכנא כי הקרבנות היו ממחצית השקלים של כל פרטי נפשות מישראל. וגם חיילין דאורייתא הם כולם כדאיתא במדרש על פסוק ע"פ אל כל קהלכם שאם היה חסר אפילו נפש אחת מישראל לא היה ניתן להם התורה. ואיתא במדרש רבה פ' זו על פ' והיה מספר בני ישראל וגו' שבשלשה ברכות נתברכו ישראל. ככוכבים וכחול וכעפר הארץ. ברכת הכוכבים ניתן לאברהם והרביתי את זרעך ככוכבי השמים וספור הכוכבים וגו'. וברכת החול ניתן ליצחק וכחול אשר על שפת הים. וברכת העפר ניתן ליעקב והיה זרעך כעפר הארץ והיינו כי בחי' אברהם אבינו ע"ה היה לזכך נפשו לישא עיניו למרום בתשוקה גדולה להתדבק בו ית'. ונגד זה נאמר לו הבט נא השמימה וספור הכוכבים וגו' כה יהיה זרעך במדריגה זו. ובחי' יצחק אבינו ע"ה היה מדת הגבורה להיות גבור הכובש את יצרו לכן ניתן לו ברכת החול שעל שפת הים כדאיתא ניתן לו ברכת החול שעל שפת הים כדאיתא במדרש (תנחומא פ' חוקת) ע"פ ויתן ה' חכמה

לשלמה כחול שעל שפת הים מה החול גדר לים כך חכמתו של שלמה היה לגדר בפני יצרו. כי מי הים רומזים על תאוות ההיפך כמש"נ כהמות ימים יהמיון ועל ידי ברכת החול יש לכל פרט נפש הכח להיות כובש את יצרו. וברכת עפר הארץ ניתן ליעקב אבינו ע"ה שגם אם חלילה שום נפש מישראל יהיה נטבע בשפל המדרגה עד לעפר ח"ו יוכל להתברר ולהיות חוסה בשם ה' אחר תשובה שלימה שהכל היה בהשגחה מרצונו יתברך:

**עוד** שם במדרש ברכת הכוכבים נתקיים בימי משה רבינו ע"ה והנכם היום ככוכבי שמים לרוב וברכת החול בימי הושע והיה מספר בני ישראל כחול הים וברכת העפר בימי בלעם מי מנה עפר יעקב. עוד שם משל מי שיש בידו ג' אומניות זהבי וזגג ויוצר מי שהוא אוהב קורא אותו בנו של זהבי זה משה שהמשילם ככוכבים. מי שהוא שונא קורא אותו בנו של יוצר זה בלעם שהמשילן לעפר. ומי שאינו לא אוהב ולא שונא קורא אותו בנו של זגג זה הושע שהמשילן לחול. ולהבין זאת הלא ימי משה וימי בלעם היה בזמן אחד. וגם ימי הושע מאן דכר שמי' הלא ברכת והיה מספר בני ישראל חוזר על לעתיד לבא. וגם איך שייך לומר על הושע שהיה נביא ישראל שלא היה אוהב ח"ו. אך יובן כ"ז ע"פ מה שכבר דברנו מזה מתמיהת האר"י ז"ל (לק"ת להאר"י פ' בלק) ע"פ תמות נפשי מות ישרים שהלא לא נתקיים בו והיאך נכתב זאת בתורה. אמנם י"ל כי באמת נתקיים בזה במה שנמנה (סנהדרין צ'.) בין ד' הדיוטות שאין להם חלק לעולם הבא. כי זהו היה בקשת בלעם על נפשו שעכ"פ תמות נפשי היינו מיתת הנפש שאין לה חלק לעולם הבא עם מות ישרים היינו הגרועים שבנפשות ישראל שאין להם חלק לעולם הבא. כי בלעם לא היה לו השגה בנפשות היקרות בישראל רק באותם השפלים כעפר הארץ שאין להם חלק לעולם הבא. והנה בגמרא (שם ק"ד:) דורשי רשומות אמרו כולם באין לעולם הבא. דורשי רשומות היינו מי שיש לו התקשרות בשורש שהוא מרומז ברשימות הקיצו של י' המה רואים בבירור שגם הנפשות מישראל שנטבעו בשפל המדרגה על ידי מעשיהם יש להם התקשרות בשורש הקדושה ושם נעשים מכל העונות זכיות כש"נ אם יהיו חטאיכם כשנים ואמרו ז"ל (שבת פ"ט:) כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו. והם לא חשבו בלעם בכלל כי הוא אין לו תיקון. (עי' ברסיסי לילה אות מ"ד שם נת' באורך). והנה משה רבינו ע"ה היה אוהב לכל פרטי נפשות ישראל איך שיהיה מפני שהשיג היקרות של כולם איך שהמה דבוקים בשורש לכן אמר להם והנכם היינו כולכם ככוכבי השמים שגם אותם הנפשות שנטבעו בשפל המדרגה עד לעפר יש להם התקשרות בשורש שבמשנה תורה שמשה מפי עצמו אמרן (מגילה ל"א:) היינו כפי

שורש השגתו. הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד וגו' כי משנה תורה מרמז על תורה שבעל פה (זח"ג רס"א א') וכדאיתא בזה"ח (פ' תבא) שהתוכחות שבמתן תורה מרמזין על חורבן בית שני שהיה בימי התחלת התנאים. ועל זה מרמז תכלית הבירור על ידי בחינת תורה שבעל פה להתעלות גם הנפשות שנטבעו בעמקי הקליפות. וזהו הגר אשר בקרבך יעלה מעלה מעלה מרמז על נשמת רע"ק שהיה בן גרים ונשמתו היה מהשבטים כידוע ונטבעה בעמקי הקליפה דייקא ועל ידו נתברר שורש כח תורה שבעל פה כידוע שהיה דורש כתרי אותיות (מנחות כ"ט:) עד שאמר משה רבינו ע"ה שינתן התורה על ידו. וכאמרם ז"ל (שם) שתוק כך עלה במחשבה. והנה זהו השגת משה רבינו ע"ה לברר בתכלית גם מי שנטבע בעמקי הקליפה להחזיר לשורש הקדושה כנ"ל ולכן קיבל גם הע"ר כידוע. אבל בתוכחה זו שבתו"כ שהוא נגד תורה שבכתב לא נזכר הגר רק מספר בנ"י לבד בפ' זו. ולעת"ל נאמר כי גם הגרים יהיה להם חלק בארץ. אמנם הושע שהשגתו היה ע"פ התורה שמי שרואה בחבירו שעובר עבירה מצוה לשנאותו. ועכ"ז נקרא לא אוהב ולא שונא כדאיתא בהתניא מהרב זצ"ל שיוכל לקיים שניהם בכל נפשות ישראל לשנוא את חלק הרע שבקרבו מסבת השאור שבעיסה. ועם כל זה לאהוב אותו כנפשו מצד חלק הקדושה שמנפש אלהות שהוא בהעלם אצלו וע"ז המשילם כחול שעל שפת הים שעכ"פ זהו המעלה שראה גם בנפשות השפלים שבישראל שיש בכוחם להתגבר ולכבוש את יצרם גם אם כבר ירדו עד לעפר ח"ו כדברנו הנ"ל שהחול גדר לים:

## פרק ו

**הנה** בכל השנים קורין פ' במדבר קודם חג השבועות והוא כדאיתא בתוס' (מגילה ל"א:) ד"ה קללות שלטעם הזה חולקין פ' נצבים וילך לשנים כשחל שבת בין יוכ"פ לסוכות ולא מו"מ שאריכות יותר כדי להפסיק קודם ר"ה בפ' נצבים בין הקללות שבמשנה תורה קודם ר"ה. וכמו כן קורין פ' במדבר קודם עצרת כדי להפסיק בין הקללות שבתו"כ לחג השבועות עיי"ש. ולכאורה אין זה מספיק שיוצרך דוקא לקרות פרשת במדבר קודם שהלא הימים שבין פ' בחקותי להחג יהיה בהם גם כן הפסק. אמנם כי עיקר הטעם הוא בקריאת התוכחות קודם עצרת וקודם ר"ה כדי שתכלה השנה וקללותיה כמו שאמר (בגמרא שם) וההפסק הוא כדי שתחל השנה וברכותיה. וזה דייקא על ידי קריאת הפ' בשבת שקודם החג. כי שבת הוא מקורא דברכאן. וכל ברכאן דעילא ותתא ביומא שביעאה תליין וממנו מתברכין כל ששת ימי המעשה הבאים. והוא תחלה למקראי קודש שממנו נובע קדושת המועדים הבאים בשיה"מ שלאחריו. והנה יו"ט של עצרת

לא יזדמן לפי חשבונינו לעולם בשבת עצמו רק באחד שממנו יופיע מקור הברכה לחג הבא שתחל השנה וברכותיה. וביר"ה הגם שיזדמן לפעמים שיארע בשבת עצמו עכ"ז הלא לא נשאר רק שבת אחת על פ' האזינו כדי לסיים התורה בשמח"ת כנהוג:

**וענין** השראת הברכה בקריאת פ' במדבר דייקא. י"ל בזה בהבין למה נקרא הס' הזה במשנה דיומא בשם חומש הפקודים ע"ש המספר של בני ישראל שנזכר בו הלא יש עוד כמה ענינים ומצות שנזכרו בו. אמנם הוא ע"ד שאיתא במ"ר (ב"ר פ"ג) ה' פעמים אור כנגד ה' חומשי תורה. ויבדל אלהים בין האור ובין החושך נגד ספר במדבר שמבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ. היינו מפני שבספר זה נזכר שני פעמים בפרטות מספר בני ישראל אחד כאן בדגלים שהוא המספר של יוצאי מצרים. ועוד מספר השני בפ' פנחס בחילוק הארץ לבאי הארץ. ואז"ל במ"ר (במדבר פ"ב) בעשרה מקומות נמנו ישראל אחת בירידתן למצרים כו' ושנים כאן אחת בדגלים ואחת בחילוק הארץ כו' ואחת לעתיד לבוא שנאמר עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה. והנה ב' המספרים שבחומש הפקודים משונה לשבח משאר המספרים שנזכר רק בכללות המספר בשבעים נפש ירדו מצרימה וביציאת מצרים כשש מאות אלף רגלי וכמו כן בימי שאול ובימי דוד נזכר רק בכללות המספר. מה שאין כן בב' המספרים דבספר הזה נפרטו כל מספרי השבטים והמשפחות בפני עצמו. והיינו מפני שב' המספרים אלו המה להשריש בנפשות ישראל מקור הברכה של קדושת בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה. מספר הראשון של יוצאי מצרים מקבלי התורה הוא בחינת קדושת תורה שבכתב שקבל משה מסיני. והמספר השני של באי הארץ שהוא דורו של יהושע המכניס לארץ הוא בחינת קדושת תורה שבעל פה. והוא ענין פני משה כפני חמה היינו הארת תורה שבכתב הנשפע מלעילא ופני יהושע כפני לבנה המקבל משמש זהו בחינת תורה שבעל פה המקבל השפע מבחינת תורה שבכתב. וע"ז אמרו ז"ל בלשון ומסרה ליהושע (כדאיתא בזוהר תרומה קל"ז ב' במוקף מס"א והוא גם כן בהוספות שם סימן ח' ומשום דתורה שבכתב מסר ללוים כמפורש בכתוב ע"ש) כי לשון מסירה שייך על תורה שבעל פה הנמסר מפה לאוזן וכידוע שאז התחילה הלכות על ידי הפלפול שהחזיר עתניאל בן קנז. וזהו ויבדל בין האור ובין החשך בין יוצאי מצרים לבאי הארץ כי בחינת תורה שבכתב נקרא אור הנשפע מלעילא ותורה שבעל פה נקרא חשך כדאיתא בתנחומא (פ' נח) שעליהם נאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול ובמחשכים הושבני זה תלמוד בבלי שהוא דייקא להאיר על החשכות. ועיקר שלימות המספר יהיה לעתיד לבא שנאמר עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה והיינו שיתבררו כל פרטי נפשות ישראל שיש להם שורש בקדושת התורה גם מה שהיה

בתכלית ההסתר והעלם בעולם הזה וכמאמרם ז"ל שכל התורה של עולם הזה הבל הוא לפני תורתו של משיח:

**ויש** לרמז בזה גם כן מה שנזכר במדרש רבה (פ' זו) שמספר זרע ישראל נמשל בג' דברים לכוכבי השמים ובעפר הארץ ולחול הים. והיינו נגד ג' בחי' המספרים השנים שנאמרו בחומש הפקודים כנ"ל והשלישית לעת"ל שיהיה המספר לתכלית השלימות כנ"ל דהנה ידוע שכל כללות הבריאה נכלל בשמים ובארץ וימים כש"נ כי ששת ימים עשה ה' את השמים. ואת הארץ. את הים וגו'. כי בארץ נמצא כללות הבריאה של השמים כדאיתא בתיקונים (במא' פתח אליהו) ובראת שמיא וארעא כו' לאשתמודעא בהון עלאין ותתאין. והימים הוא כללות בריאת שמים וארץ וכמ"ש בפסיקתא כי כל מה שיש ביבשה יש בים. והנה בחי' שמים וארץ ירמז על בחי' תורה שבכתב ותורה שבעל פה כדאיתא במדרש (ב"ר פ' ס"ו) מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זה משנה. והמספר שנמשלו לכוכבי השמים ירמז על מספר הדגלים שהיה להשריש בנפשות ישראל קדושת של תורה שבכתב הנשפע להשריש בנפשות ישראל קדושת של תורה שבכתב הנשפע משמים. וכעפר הארץ ירמז על המספר של באי הארץ להשריש בהם קדושת תורה שבעל פה שהוא מצד המקבלים. הנקרא בחינת ארץ. וכמו שא' לא בשמים הוא. וכחול הים מרמז על תכלית שלימות המספר שלעתיד לבא שיתברר אז תכלית כללות בחינת הדעת כש"נ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים והיינו בחינת תורתו של משיח. וע"ז מרמז הפסוק ה' בחכמה יסד ארץ היינו בחינת תורה שבעל פה. כונן שמים בתבונה בחינת תורה שבכתב בדעתו תהומות נבקעו זהו בחינת הדעת שיתגלה לעת"ל שהוא השלימות הכללית של החכמה ובינה הבוקע ימים ותהומות וכדאיתא בזוהר הקדוש (ח"א קי"ז א') ע"פ ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים תרעין דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא. והגם שבכל מקום נראה שתורה שבכתב שרשה מבחי' חכמה ותורה שבעל פה מבחי' בינה שמבין דבר מתוך דבר וכמ"ש כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. הוא כענין הכרעת של בריאת שמים וארץ איזה מהן קדמה שלבריאה שמים קדמה ולשכלול ארץ קדמה. כמו"כ בחכמה יסד ארץ דייקא היינו היסוד והקיום של תורה שבעל פה הוא על ידי בחינת חכמה של תורה שבכתב. וכמו"כ כונן שמים הקיום והיסוד של תורה שבכתב הוא בתבונה של תורה שבעל פה מפני שכלולים זה מזה:

## פרק ז

**שבעה** שבועות תספור לך. והיינו שבליל פסח נפתח לישראל האור והתגלות אלהותו ית"ש מצד השי"ת ממדת כ"ע דאיהו כתר מלכות לקבל עליו עול מלכותו ית"ש. ולכן

נקרא פסח יום השבת היינו מצד השי"ת. ואחר כך נצטוו לספור ממחרת השבת שבעה שבועות להתברר בכל הז' מדות ז' פעמים ז' להיות מזוקק שבעתיים מצד האדם. והנה בזוהר הקדוש (פ' זו ק"כ א') איתא דעשרה כתרין דשמא קדישא ובג"כ עשרה אינון הללויה. והיינו דהללוי' כולל שם ושבח כאחד כמו"ש בגמרא (פסחים קי"ז.) שמהאי טעמא הוא גדול שבכולן כו' ואחר כך איתא בזוהר הקדוש לבתר סיים בעשרה תושבחן דאינון הללוי' הללו אל בקדשו. והיינו הללוהו הללו ו"ה וזה שם הוי"ה בשלימות. וזה עיקר קבלת עומ"ש וכמו"ש לבתר עלויא דסדור שבחא באז ישיר דאית ביה כולא ובדא מקבל עלי' עול מלכות שמים מלכותא קדישא כו' והיינו כמ"ש (שמות רבה פ' כ"ג) נכון כסאך מאז כו' נתיישבה מלכותך וכסאך נכון כו' והיינו שאז המליכוהו על הים תחלה שאמרו ה' ימלוך לעולם ועד כמ"ש (ויקרא רבה פ"ב). ולמה נצטוו כאן לספור רק ז' פעמים ז' להתברר בקבלת עומ"ש בשלימות ולא עשרה פעמים עשרה. רק ע"ז נאמר שבע שבתו"ת תמימות תהיין שעל ידי השבתות שבתוך הספירה מתבררין בכל העשר מדות. דשבת אותיות ש' ב"ת ואיתא בזוה"ק (ח"ב ר"ד א') ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהון. ובר"מ (זח"ג רנ"ז א') אי' ש' רזא דג' כתרין כח"ב ובת רביעאה לון. והיינו שבשבת מתעטרין בג' ראשונות ובג' אבהן שהם חג"ת. והתוספות קדושה דשבת נגד קדושת יוסף הצדיק דקרבן מוסף שבת נחשב כנגדו כמ"ש בזוה"ח (פ' תולדות). והשבת בעצמו שהוא יום השביעי מימי השבוע כנגד מדת מלכות. ומשה ואהרן שהם כנגד נצח והוד נקראו תרין שושבינין כמ"ש בזוה"ק (ח"ג נ"ג ב') משה שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניתא. וכן במדרש (רו"ת עקב) שני לוחות כנגד שני שושבינין כנגד שני תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה. והיינו דמשה רבינו ע"ה שורש תורה שבכתב שהוא הוריד התורה מן השמים. ואהרן שורש תורה שבעל פה כמו שנאמר הוא יהיה לך לפה וכתיב כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו. ובשבת דכו"ע בשבת נתנה תורה היינו תורה שבכתב ויום השביעי דא תורה שבעל פה (זח"א מ"ז ב') מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וזה שאומרים בזמירות דליל ש"ק ועל חדא תרתי נהורא לא ימטי נהורא היינו תורה אור. וכמו"ש (מ"ר פ' זו פ"ב) ובתוהו יליל ישימון תוהו ולילה היה העולם כו' עד שלא קבלו התורה כו' היינו דאחר קבלת התורה נעשה אור דהתורה אור. אחר כך אמר במד' יבוננהו שהבינם בד"ת והיינו באור תורה שבעל פה שנקרא בינה שמבין דבר מתוך דבר. ואחר כך אומרם קריבו שושבינין היינו משה ואהרן עבידו תיקונין לאפשא זינין כו' והיינו שהאור קדושתו ית"ש מופיע וזורח בשבת על ידי הסעודות ומינים הרבה לעונג שבת וכמש"נ לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי נהמא דאורייתא דבכתב ויינא

דאורייתא דבעל פה (רע"מ זח"ג רע"א ב') ועל ידי השבתות שבתוך ימי הספירה מתבררין בכל מדה בכל עשר מדות שבה משום ששבת כלול מכל ע"ס כאמור. ובפרט כשחל בשבת תשלום ספירת מדת מלכות שבמלכות אז נכתרין ישראל בכל עשר כתרין הוא ההכנה למתן תורה בחג השבועות הבע"ל:

## פרק ח

**בזמירות** לליל ש"ק אומרים ברם אנפין חדתין ורוחין עם נפשין. קדושה שבת נקרא פנים חדשות כענין הנז' בדברי רז"ל בכמה מקומות מפנים חדשות באו לכאן. היינו שנתחדש הדבר בעצם מהותו. וכן איתא בתוס' (כתובות ז' ב') בשם אגדת מזמור שיר ליום השבת פנים חדשות בא לכאן. ואיתא בתיקו"ז על קדושת שבת דאיהו ייחודא וזיווגא קדישא ועליו אתמר והיה כעץ שתול על פלגי מים ונשמתין אתוסכין דאינון פנים חדשות. כי בששת ימי המעשה הקב"ה מחדש בכל יום תמיד מע"ב כמו שהיה בראשית הבריאה כמש"נ כי ששת ימים עשה ה' וגו' והיה על ידי התורה כש"נ ואהיה אצלו אמון. וכמו כן בכל שיה"מ נעשה התחדשות מע"ב על ידי הלכות שהקב"ה מחדש בכל יום. והיינו בחי' ששה סדרי משנה שהוא שורש תורה שבעל פה. ועבור זה נקראים ת"ח בנאים אל תקרא בניך אלא בוניך. ובקדושת יום השבת נכלל בו עצם בחי' התחדשות של כל שיה"מ כדאיתא בזוה"ק דאיהו כללא דכל שיתא יומין ומני' מתברכאן כו' ושבת הוא כללא דאורייתא כולא. וכדאיתא באוה"ח ע"פ ויכולו השמים וגו' שבקדושת השבת נתוסף התשוקה בכל הבריאה להשורש וממנה נשפע הכח לכל שיה"מ. והיינו החביבות והחמדה לד"ת. וזהו שורש ומקור של התחדשות כשמרגיש מתיקות הטעם בד"ת. וכמו שמרומז בפ' תורת ה' תמימה וגו' ששה פסוקים המרמזים נגד ששה סדרי משנה כדאיתא במדרש תהלים. ופסוק הז' שנגד קדושת השבת נאמר הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש. וזהו ענין פנים חדשות באנפין חדתין. [מכי"ק. ובב"ר (פי"א) אמרו ברכו באור פניו שאינו דומה מאור פניו של אדם כו' וזהו כענין שמצינו במנחות (י"ח.) צהבו פניו של כו' זלגו עיניו דמעות אשריכם ת"ח שד"ת חביבים עליכם כי על ידי שמחת ד"ת חכמת אדם תאיר פניו וכמ"ש בנדרים (מ"ט:) בר"י דא"ל מורה ירוי כו' וזהו המאור פנים דשבת על ידי התחדשות שמחה בלב דישמחו במלכותך וגו'. ובמנחות שם סיים ועליו הכ' אומר מה אהבתי תורתיך כל היום היא שיחתי. ר"ל שבמ' האדם תקוע ודבוק בשורש נפשו בזה הוא כל שיחתו גם בלא מתכוין. וכד"ש באבות דר"נ על אל תרבה שיחה עם האישה שכל שיחתן ניאוף. ובת"ח אמרו (עירובין נ"ד:) שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן תורה. ועל ידי תוקף האהבה בלב זוכה להיות נשרש בו כ"כ עד דכל וכו'] והיינו

אנפין חדתין. ורוחין עם נפשין שנתחדש כל הבחי' של נפש ורוח שמשכנם בכבד ולב. וזש"נ לעתיד ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה וגו'. [מכי"ק. ונפש ממנה כל המדות דגוף כי הדם הוא הנפש וממנו בא הכעס ואביזרייהו. ולעומתו בקדושה גברוה לכבוש יצרו ולשנוא לשונאי ה' באכזריות חמה כמ"ש על עמלק. וכן התאוה מנפש כמ"ש ביומא דעינוי נפש הוא במניעה מתאות אכילה ותה"מ. ולעומתו בקדושה אהבה וחשק לד"ת ועבודת ד'. ורוח שבלב הוא קביעות הרצון בלב שממנו תוצאות חיים לכל הגוף להיות כפי מה שנקבע ברצון ולכל אשר יחפוץ יטה כלי המעשה. וזהו הלב חדש ורוח חדשה דלעתיד דאף על פי שבזוהר יחסו הנפש לכבד כי זכרותא דדמא כבדא (בכורות נ"ה.) מ"מ עיקרו הוא ברביעית דם שבלב ושרשו בכבד הוא רק כעס לבד כמ"ש בפ' הרואה (ברכות ס"א:) ובאות רביעית הוא גם תאוות. כי בלב הוא הרוח והרצון והתחלתו בדם הנמשך מהכבד ואחר כך על ידי הרוח נקבע להתפשט לכלי המעשה. ועל כן א' שם אחר כך ועשיתם את אשר וגו' ומסיים והייתי לכם לאלהים זהו על ידי שיזכו אחר כך לנשמה חדשה שהוא חלק אלוה ממעל ושבת הוא מעין עולם הבא ויש בו גם כן התחדשות דנר"נ מעין עולם הבא. ועל ידי התחדשות נפש רוח בא רק הארה בפנים אבל ההתחדשות לגמרי שיהיה פנים חדשות ממש ולא הקודם זהו] מבחי' נשמתין חדתין היינו התחדשות הפנים וניכר בה כל כוחות של הנפש כדאיתא בזוה"ק יתרו ע"פ ואתה תחזה היינו על ידי הרגשת הטעם והעונג שבקדושה כמש"נ אז תתענג על ה' והיינו התדבקות בהשרש למעלה מהתגלות של הבריאה שהיה באותיות התורה שמתחיל באות ב' של בראשית. וכידוע הרמז על ראש דברך אמ"ת המרומז בתורה שבכתב ותורה שבעל פה שהמה ראש ותוך וסוף. א' נרמז בראש עשרת הדברות אנכי והיינו עצם המקור למעלה מהשגה פלא עליון. אבל בהתגלות הבריאה מתחיל באות ב' בראשית וסיום תורה שבכתב באות למ"ד והיינו כללות התגלות מראש עד התוך שהוא אות מ' והיינו התחלת ששה סדרי משנה שמתחיל מאימתי ומסיים בשלום. והנה המשנה הוא גם כן הלכות פסוקות שהיה מקובלים. אמנם הגמרא מתחלת באות ת' תנא ומסיים בת' הלכות והיינו כללות השרש של תורה שבעל פה שמגיעים ממנו עד המקור בהרגשת טעמי הלכות ועליהם נרמז הנחמדים וגו' ומתוקים מדבש ומזה באים לאז תתענג על ה' כנ"ל:

**והנה** הפ' הנ"ל והיה כעץ שתול על פלגי מים הוא בראש המזמור של תהלים המתחיל באשרי האיש וגו' כאמרם ז"ל שהיה המזמור חביב על דוד שמתחיל באשרי ומסיים באשרי כל חוסי בו. ואי' ע"ז בירושלמי גם אם לא הלך בעצת רשעים כאילו הלך בעצת צדיקים וכמו שנאמר אף לא פעלו עולה בדרכיו הלגו שגם מי שמונע את עצמו מעולה

נקרא הולך בדרכיו. ולכאורה סותר זה לדברי חז"ל דע"ז (י"ח:) שאמרו יכול יגרה עצמו בשינה ת"ל כי אם בתורת ה' וגו' [ובקידושין (ל"ט:) א' הא דישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושי מצוה היינו כשבא לידו דבר עבירה וניצול] גם כאן עיקר המכוון כש"נ כי אם בתורת ה' חפצו דלא נאמר בתורת ה' ילך. היינו שתכלית מבוקשו בזה שמונע א"ע מלילך בעצת רשעים כדי שיזכה להופיע עליו מאורו ית' ויודע בנפשו שמעצמו אין לו כח להעזר רק שמצפה שהתורה תאיר דרכו וע"ז נאמר אשר לא הלך בעצת רשעים. אמנם כמו שתרי"ג מצות שבתורה נקראים תרי"ג עיטין כמו כן בזה לעומת זה נמצא בההיפך עצות מצד היצר הרע שנדמה לאדם שיועצו לטוב לו כענין אמרם ז"ל ביעקב אבינו ע"ה (חולין צ"א.) על ויאבק איש עמו כת"ח נדמה לו המלמדו להועיל. וע"ז אין בכח האדם להנצל רק בעזר השי"ת כמו שנאמר כי ה' יהיה בכסלך בדברים שאתה כסיל בהם וע"ז נאמר אשר לא הלך בעצת רשעים וגו' כש"נ ויבא הלך וגו' וע"ז גמר אומר כי אם בתורת ה' חפצו שזה תכלית המבוקש שלו להאיר עיניו במאור תורתו ית'. ועל ידי זה נאמר מיד ובתורתו יהגה שזוכה עי"ז להיות נקרא תורתו כדברי חז"ל והיה כעץ שתול על פלגי מים כרמז הנ"ל בתיקונים שזהו עיקר הפנים חדשות כשזוכין לטעום טעם מתיקות ועריבות של הד"ת ועל ידי זה ועליהו לא יבול שאפילו שיחתו יהיה תורה היינו שעל ידי הרגשת המתיקות של ד"ת כל עיונו ושיחתו הוא בה כמו שנאמר מה אהבתי תורתיך כל היום היא שיחתי. וסוף המזמור מסיים באשרי כל חוסי בו היינו שזהו תכלית המכוון הנרצה מהאדם להיות בכל ענינים רק חוסה בשם ה' כדברינו הנ"ל:

**ואיתא** במס' סופרים קע"ה פרשיות יש בתורה שמתחילין וידבר ויאמר והמה כנגד שנותיו של אברהם אבינו ע"ה וקמ"ז מזמורים בתהלים שהמה נגד שנותיו של יעקב אבינו ע"ה כש"נ ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ישראל סבא (ב"ר פ' ס"ח). דהנה מדתו של אברהם אבינו ע"ה היה אהבת חסד בהתפשטות תשוקה גדולה להפקיר א"ע בחשק נמרץ כדי לפרסם קדושת שמו ית' וממנו התחיל הב' אלפים תורה שמרומז ביהי אור. ולכן מרומז הפרישות של תורה נגד כל שנותיו של אברהם אבינו ע"ה והגם שבהתחלה של שנותיו לא הכיר עוד את בוראו כאמרם ז"ל בן ג' או בן מ"ח הכיר את בוראו. אמנם אז"ל (ב"ר פ' ל"ט) שאמר לו הקב"ה לך טל ילדותיך שגם שנותיו הקודמים היו סייעתא להקדושה כי לית נהורא אלא מה דנפיק מגו חשוכא כענין הבריאה והארץ היתה תהו וגו' ויאמר אלהים יהי אור כי נתברר במעשיו להיות נקרא ישראל ואיתן האזרחי עוד מהשורש. והיינו אחר שנולד ממנו יעקב נתברר שאברהם גם כן נקרא ישראל. אמנם כשראה יצחק אבינו ע"ה שעוד יצא מאביו פסול בישמעאל בחי' חשק וחסדים זרים

בהתפשטות לתאוה יבקש נפרד התחיל להתנהג במדת הצמצום שהוא בחי' היראה גבורה שבקדושה כמו שאמרו איזהו גבור הכובש את יצור. וכשבא יעקב אבינו ע"ה והשכיל שגם בבחי' זו עוד נסתעף פסולת הוא כוחו של עשו להתדמות בנפשו שיש לו כח וגבורה בכוחו ועוצם ידו התחיל להנהיג מדותיו להיות בכל עניניו חוסה בו כמו שאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה וגו' ובסוף ימיו אמר האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה. שהיה מבורר זאת לנגד עיניו שאין לו שום כח ותנועה מעודו רק מה שנשפע לו מלעילא. וזהו גם כן בחי' דוד המלך ע"ה שאין כוחו אלא בפיו כמו שאמר ואני תפלה והיינו הקול קול יעקב. ולכן מזמורי תהלים מרמזין נגד שנותיו של יעקב אבינו ע"ה כי זה עיקר ענין כל ספר תהלים וכדברינו הנ"ל ע"פ כי אם בתורת ד' חפצו ומסיים אשרי כל חוסי בו. וזהו בחי' קדושת שבת בזמן כדברינו הנ"ל ע"פ אז תתענג על ה' ומסיים שם והאכלתיך נחלת יעקב אביך וכאמרם ז"ל (שבת פ' כל כתבי) שהמענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים לא כאברהם כו' רק נחלת יעקב שהוא נחלה בלי מצרים כש"נ ופרצת ימה וקדמה. והיינו כי' בחי' של אברהם ויצחק יועיל רק בקדושת ארץ ישראל כמו שנאמר בהם לך ולזרעך אתן את הארץ הזאת והיינו רק כשישמור דרכו בקודש. אמנם ביעקב אבינו ע"ה נאמר ושמתי זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וגו' שהגם שיגיעו בניו לתכלית שפל המדרגה כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וגו' שהגם שיגיעו בניו לתכלית שפל המדרגה בגלות בארץ העמים גם בשם יתבררו לטוב לפרוץ ימה וקדמה ע"י בחי' יעקב אבינו ע"ה להיות חוסה בו ית' עם כל ענינים כדברינו הנ"ל ועל ידי זה יתברר הכל לטוב:

## פרק ט

**חדו** סגי ייתי. בכל הג' סעודות דשבת מזכירין שמחה בבוקר דבי' תחדי נפשא. חדו חצדי חקל. ובסעודה ג' חדו השתא בהאי שעתא. ובלילה אומרים חדו סגי היינו שמחה גדולה או הרבה. להבין מהו הלשון חדו סגי הענין הוא ע"פ מה שמצינו בפסוק (נחמיה ח':י') ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם. וכתיב אחר כך וילכו כל העם לאכול ולשתות וגו' ולעשות שמחה גדולה כי הבינו בדברים וגו'. והיינו דשלימות השמחה בקדושה הוא כשבא מתוך היראה ע"ד שאמר (תנדבא"ר פ"ג) שמחתי מתוך יראתי והוא כמ"ש ישמחו במלכותך. מדת מלכות הוא כנגד שם אדנ"י שמורה על יראה כמו שנ' ואם אדונים אני איה מוראי. ועל ידי שמצייר לעצמו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה כו' (הג"ה ריש או"ח) ואיתא (ברכות נ"ט.) לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב שנ' והאלהים עשה שייראו מלפניו. וכיון שזוכה על ידי היראה לפשט

וליישר עקמומיות שבלב אז משיג השמחה וכמ"ש (סופ"א דתענית) ולישרים שמחה שנאמר ולישרי לב שמחה. וזהו שלימות השמחה. וזה שנאמר (נחמיה שם) כי בוכים כל העם וגו' והוא שבר"ה בא לם התשובה והחרטה שהוא על ידי היראה על ידי שמצייר לו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מתנחם על מה שעשה נגד רצונו ית"ש. וכמו"ש (ברכות י"ז.) תכלית חכמה תשובה כו' שנאמר ראשית חכמה יראת ה' וגו' וכן נדרש (ע"ז י"ט.) ע"פ אשרי איש ירא את ד' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש. דתשובה בא על ידי יראה כאמור וזה שאמר להם ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעזכם. שעל ידי היראה שמביאה לידי ישרות לב ושמחה כנ"ל זה הוא גם שמחת השי"ת דבעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא. וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ג צ"ב א') והוא מעוזכם הוא שולח לכם המעוז והגבורה להיות איזהו גבור הכובש את יצרו. וזה שכתב אחר כך וילכו כל העם וגו' ולעשות שמחה גדולה כי הבינו בדברים וגו' שהשמחה הבא על ידי היראה הוא שמחה גדולה. וכן ג' סעודות שבת סדרם האר"י הק' ז"ל כנגד קדושת ג' האבות וסעודת ליל ש"ק כנגד יצחק אבינו ע"ה שמדתו היראה פחד יצחק והוא סעודה דחקל תפוחין קדישין פריסת סוכת שלום. ומזה בא היראה כמו"ש ובמורא גדול זה גילוי שכינה. והשמחה שבא מתוך יראה זו הוא שמחה גדולה ולכן אומרים בסעודה זו חדו סגי ייתי. ובגמרא (ביצה טו:) מאי לאין נכון לו אר"ח למי שלא הניח עירובי תבשילין. והיינו שאז חל ר"ה בששי ואמר להם לכו אכלו משמנים על יום ב' דר"ה שחל אז בשבת ושלחו מנות לאין נכון לו למי שלא הניח ע"ת. והיינו דכתיב שם וילכו כל העם לאכול ולשתות ולעשות שמחה גדולה. וכמו שאמרנו שהשמחה בסעודת ליל שבת הוא שמחה גדולה שבא מיראה וזהו חדו סגי ייתי:

## פרק י

**ועל** חדא תרתי נהורא לה ימטי. אמרו חז"ל (שבת פ"ח.) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע כו' קשרו לו ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע. ובפסיקתא אי' ק"כ רבוא של מלאכי השרת אחד קושר לו כתר והוא נקרא כתר כנגד תפילין של ראש שהוא כנגד הנשמה שבמוח והוא כתר על הראש. וכמו"ש (מגילה ט"ז:) ויקר אלו תפילין וכה"א כו' אלו תפילין שבראש. ויקר הוא בחי' אור הראשון וכמו"ש כל יקר ראתה עינו ראתה עינו של רע"ק כו' (מ"ר ותנחו' חקת) ואחד חוגר לו זינו חגורה כנגד נעשה והוא כנגד תפילין של יד שכל הפעולות מכונות ע"ש הידים. והוא כנגד הלב לשעבד תאות ומחשבות לבינו לעבודתו ית"ש. ובגמרא אמרו ב' עטרות שגם מתפילין של יד שכנגד נעשה גם כן עטרה בשעת מתן תורה דכתיב בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו נעשה ונשמע

ואז נתעטרו ישראל גם כן בב' עטרות. וכמו"ש (ברכות ל.) את ה' האמרת וה' האמירך כו' אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר כו' ד' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם כו' גוי אחד בארץ. אך אחר הקלקול איתא (שמות רבה פ' כ"ז) שברתם נעשה עשיתם כו' הזהרו בנשמע ונשאר רק כתר נשמע. וע"ז א' בפסיקתא הנ"ל אחד חוגר לו זינו כנגד נעשה. והכתרים הם מאור הראשון וכמו"ש (שבת פ"ח.) וכולן זכה משה ונטלן דסמך לי' ומשה יקח את האוהל ופירש"י מלשון בהלו נרו על ראשי. והיינו אור הראשון שהוא על הראש למעלה מהראש כידוע ואיתא בפע"ח שבשבת מחזיר משה רבינו הכתרים לישראל. וזהו שאומרים מקודם נזמן כו' ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין בחי' אור הראשון שהוא ככתר שעל הראש כעין מ"ש בהלו נרו על ראשי. ואומרים כאן חדו סגי ייתי ועל חדא תרתי נהורא לה ימטי דבחול נשאר רק כתר אחד מתפילין של ראש כנגד נשמע ובשבת יש בו ב' הכתרים כתר נשמע כמו"ש בשבת נתנה תורה ושבת יעשה כולו תורה (תדבא"ר פ"א). וכתר נעשה הוא כמ"ש במכילתא שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהמשמר שבת משומר מן העבירה. וזה ועל חדא תרתי נהורא לה ימטי שבשבת באים ב' הכתרים שהם בחי' אור הראשון. ושבת אין צריך תפילין שהן גופן אות (עירובין צ"ו.) וכמו שהולכין כל המעל"ע בתפילין ואף בלילה שאינו זמן תפילין בחול שאז אין זמן פעולה אבל בשבת אף בלילה כמו שהולך בתפילין וזוכים לב' הכתרים כתר נעשה וכתר נשמע. וזהו ועל חדא תרתי נהורא לה ימטי. וברכאן דנפישין. דהנה שורש כל הברכות הם חיי בני ומזוני ולא בזכותא תליא מלתא אלא במזלא (מו"ק כ"ח.). ובזוהר הקדוש (סו"פ אחרי) שהוא על ה' דמזלא היינו עתיקא. ובשבת דאז נהורא לה ימטי היינו מאור הראשון שמשם הכתרים כנ"ל ובזוהר הקדוש (ח"ג י"א ב') חשב יהי אור מאמר ראשון והוא כנגד עתיקא שכל הנעלם מכל רעיון. וכשיש התגלות עתיקא יש ברכאן דנפישין שעיקר הברכות כוונתם בעניני הנפש היינו ריבוי אור והתגלות וקדושה. וממילא מסתעף ממנו גם בעולם הזה ברכת חיי בני ומזוני. שהם ג' הברכות שנמצא ראשונה בתורה. ברכה דדגים כנגד חיי שבדגים מצינו פעם ראשונה תיבת חיים שנזכר בתורה נפש חי'. וברכה דאדם פרו ורבו כנגד בני. וברכת השבת ויברך אלהים את יום השביעי איתא (ב"ר ר"פ י"א) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת כו' ובזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח א') דכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כו' וכל חד יהיב לתתא כל חד ביומי' מההוא ברכא דמתברכין ביומא שביעאה כו' זהו כנגד מזוני. וזהו וברכאן דנפישין:

## פרק יא

**בגמרא** (שבת י:) ע"פ לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה לך והודיעם כו' הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו כו' והא שבת עבידא לגלויי מתן שכרה לא עבידא לגלויי. להבין הלשון בשבת דעבידא לגלויי הלא בעת הציווי על מצות שבת זהו בעצמו הוא הידיעה. וגם מהו ענין זה נתינת מתנת שבת בפ' תשא הלא כבר ניתן להם במרה מצות שבת ובמתן תורה ואחר כך בפ' משפטים. אמנם י"ל בזה דהנה בכאן נז' בפעם ראשון הלשון את שבתותי תשמורו ואיתא בזוה"ק שבתותי תרין דא שבת עילאה ושבת תתאה דאינון שכינתא עילאה ושכינתא תתאה. שכינתא תתאה היינו בחי' היראה שנמשך על האדם מצד קדושת שבת. והוא על ידי אמונה בלב שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו שמיד יגיע לו היראה (כמו"ש בהג"ה ריש או"ח). וזה נשפע על ידי קדושת השבת כאמרם ז"ל (ירושלמי פ"ד דדמאי) אפי ע"ה אימת שבת עליו. אמנם הוא רק בחיצוניות ולא בפנימיות הלב והגם שיראה תתאה נקרא גם כן לב כדרשת חז"ל (יומא ע"ב:) ע"פ למה זה מחיר ביד כסיל וגו' ולב אין על מי שאין בלבו יר"ש. רק זה הוא רק בחיצוניות הלב כמש"נ לא יחפוץ כסיל בתבונה כ"א בהתגלות לבו. אמנם בחי' תבונה הוא כשנתקשר היראה בפנימיות לבו וזהו בחי' שכינתא עלאה בחי' בינה לבא ולבבו יבין ושב ורפא לו והיינו שחוזר להשורש והמקור. וע"ז בא הכתוב להודיעם בכאן אחר ענין מלאכת המשכן שהוא בחי' שכינתא תתאה על ידי קדושת המקום כמש"נ ושכנתי בתוכם והוא בחי' היראה בהתגלות הלב. את שבתותי תשמורו היינו כי יש עוד מדרגה גבוהה מזה בחי' שכינתא עלאה בהארת פנימיות הלב. ועל זה נאמר בלשון תשמורו היינו הקיווי והציפוי מהאדם לזכות להרגשה בלב ע"י השפעת קדושה מלעילא כש"נ ואביו שמר את הדבר. וע"ז אמרו ז"ל הל' דעבידא לגלויי היינו הארת הקדושה בלב מבחי' שכינתא תתאה ועלאה שהלב מרגיש הארת היראה הנשפע בלבו מקדושת שבת. רק מתן שכרה לא עבידא לגלויי היינו מה שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם וקדושה הוא ענין פרישות היינו שגם בעניני אכילה ושתיה שאוכל אפילו להנאת עצמו נמצא בו קדושה בסעודת שבת כדאיתא בשם האריז"ל שבחול אכילת אדם להנאת עצמו הולך לחיצונים זולת ביום השבת שאפילו מה שאוכל להנאת עצמו יש בו קדושה וכדאיתא במדרש (דב"ר פ' ג') הל' את מקדש השבת במאכל ומשתה כו' ומהנה את נפשך ואני נותן לך שכר והיינו המתנה טובה:

**ואיתא** בזוה"ק דשבת איהו כללא דכל שיתא יומין ומיני' מתברכין. היינו שכל שיה"מ העברו נכללו ונתברכו בהכנסת קדושת שבת שמופיע עליהם כש"נ וירא א' את כל אשר

עשה והנה טוב מאוד. ובזוה"ק יתרו מוכח שקדושת שבת מופיע לאתברכא מני' שיה"מ הבאים. אמנם שניהם אמת ע"פ דברינו הנ"ל המרמזים על בחי' שבת עלאה ושבת תתאה כמו בראשית הבריאה שהמקור של שיה"מ של ימי הבריאה היה השבת שקודם הבריאה שהוא בחי' בינה שבת עלאה שקדמה לעולם הבנין. והשבת שאחר שיה"מ שאחר הבריאה הוא בחי' שבת תתאה שנכלל בו כל שיה"מ שעברו כמש"נ והנה טוב מאוד. וכמו כן בכל שבת נכלל בו קדושת שיה"מ שעברו בבחי' שבת תתאה וגם הוא המקור של שיה"מ הבאים בבחינת שבת עלאה. ובשבת זה שיארע בשיה"מ שלאחריו ר"ח וגם הזמן מ"ת ואמרו חז"ל (זבחים צ"א.) שר"ח נקרא מקודש נגד שבת לענין תדיר ומקודש והיינו מפני שקדושת ר"ח בא מצד אתערותא דלתתא לכן מצד האדם הוא נק' מקודש יותר. לכן בפסוק והיה מדי חודש בחדשו וגו' יבא כל בשר להשתחוות היינו מצד האדם נאמר חודש קודם לשבת. וכמו כן בשונמית שנאמר מדוע את הולכת אליו וגו' שהוא גם כן מצד השתדלות אדם נאמר גם כן לא חדש ולא שבת חדש קודם לשבת מפני שהוא מקודש יותר מצד התעוררת האדם כנ"ל וכמו כן במועדים דגם כן ישראל מקדשי' לי'. וכאשר נזדמנו בשיה"מ קדושת ר"ח ומועד השבת הקודם הוא המקור גם לקדושת האתערותא דלתתא מהימים המקודשים הבאים:

## פרק יב

**מי** שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם מעבדות לחרות הוא יגאל אותנו בקרוב. להבין זה מה ענין תפלת גאולה זו לברכת החדש הוא כמו שנאמרה מיד בגאולת מצרים החדש הזה לכם ראש חדשים והוא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל בגאולה ראשונה להיות ישראל מונים לחידוש הלבנה דלית ליה מגרמה כלום רק מה שמאיר עליו מאור השמש. והיינו שאין להם מעצמם שום כח רק מה שמשפיע להם משפעו ית' כמו הלבנה. והוא ענין אמרם ז"ל (שבת קנ"ו.) מאן דבלבנה אכיל דלאו דילי' ושתי דלאו דילי' מפני שיודע בטח בנפשו שאין לו כלום מצדו. מה שאין כן או"ה מונין לחמה דאכיל מדילי' ושתי מדילי' שמדמה לו שהכל מכוחו ועוצם ידו. וזה היה מיד בראשית הגאולה ממצרים וכמו כן בכל חודש נעשה רושם התחדשות הגאולה בנפשות ישראל כדאיתא בגמרא (תענית כ"ח:) רב איקלע לבבל חזא דאמרי הלל בר"ח סבר לאפסקינהו כי כל האומר הלל בכל יום הוא כמגדף כי נתקן הלל רק על גאולה מכל צרה שלא תבא ומה זה ענין הגאולה בר"ח. אבל כשראה שמדלגי דלוגי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם. היינו שדייקא בגלות בבל הרגישו זאת שיש הארת התחדשות הגאולה בכל ר"ח להיות חוסה בהשגחתו ית' גם בגלות ולידע שכל הנהגת מלכי או"ה עמנו הוא רק מכוחו ית'. ועל

ידי זה נוכל לומר הללו עבדי ד' ולא עבדי אחשורוש גם בגלות. והוא כענין אמרם ז"ל (באבות) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות והיינו שיודע בנפשו שהכל הוא מהשגחתו ית'. וע"ז אומרים בברכת החודש מי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם מעבדות לחירות בהתחדשות הראשון של יציאת מצרים הוא יגאל אותנו בקרוב גם בכל מיני דחק וגלות על ידי שנדע בטח שהכל בהשגחתו ית' ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ אמן:

## פרק יג

**נהורי'** ישרי בה בקידושא רבא ובחמרא טבא דבי' תחדי נפשא. הנה בסעודה זו השני' דשבת בא לכ"א השמחה והאור בלב כמו"ש אור צדיקים ישמח. אף דאיתא (סופ"א דתענית) צדיקים לאורה וישרים לשמחה שצדיקים זוכים רק לאורה. מ"מ כשהצדיק זוכה לאורה היינו בחי' אור תורה שבעל פה לאורה וישרים לשמחה שצדיקים זוכים רק לאורה. מ"מ כשהצדיק זוכה לאורה היינו בחי' אור תורה שבעל פה כמ"ש אור זרוע לצדיק שגנזו הקב"ה לאור הראשון בתורה שבעל פה כמו"ש בס' הבהיר והוא נגלה לצדיק. והתורה שבעל פה בא לתקן הרוב כעס כש"נ כי ברב חכמה רב כעס. ועל ידי זה נתיישר הלב וזוכה לשמחה כמש"נ ולישרי לב שמחה. ובסעודת ליל שבת אומרים ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין שגם כן זוכין לאור הראשון שהוא על הראש למעלה מהראש. רק שם הוא על ידי הדלקת הנרות ובמנרתא טבתא היינו השתדלות מצד האדם. מה שאין כן בסעודה ב' שהוא בחי' עתיקא אז נהורי' ישרי בה היינו מעצמו שבא מהשי"ת כמו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם ומזה בא השמחה כאמור. בקידושא רבא פי' קדושה גדולה היינו בלא שיעור שאצל הש"י הוא לשון גדול ורם בלא שיעור למעלה מהשגת אדם דאם לאו הוא קטן בערך הגדול ממנו. וכן קידושא רבא הוא למעלה מהשגה בחי' קדושת עתיקא. ובחמרא טבא היינו בחי' קדושת תורה שבעל פה שהוא יין מסכתי והוא טלא דעתיקא כמוש"נ תזל כטל אמרתי היינו כמו טל שאינו ניכר איך שיורד מן השמים רק ממה שרואים לחותו על הארץ. וכן תורה שבעל פה אף שהוא מפי עצמם. אבל באמת הוא מה שמופיע מן השמים בלב החכמים. ובמדרש רבה (פ' זו פ' ב') מה ת"ל הביאני אל בית היין למלך שהיה לו אוצר ומצאו כולו חומץ כו' כך מע' אומות מצא הניי' בישראל כו' ומנין יי"ן עולה ע' ומכולם ודגלו עלי אהבה כו' ולהלן אמר במ"ר בית היין זה סיני שנתנה בו תורה שנמשלה ליין שנאמר ושתו ביין מסכתי וכן נדרש בזוה"ק (רע"מ עקב רע"א ב') יינא דאורייתא דבעל פה ואיך אמר דיין עולה ע' כמספר ע' אומות. אך באמת בכל האומות נמצא ניצוץ ד"ת המחיה אותם כמש"נ ואתה מחי'

את כולם ועיקר החיים הוא על ידי דברי תורה. וכשנברא אדם הראשון אם היה נשאר כך ולא היה הקלקול היו כל האומות כמו אומה ישראלית היום והיו בחי' יין. רק אחר הקלקול מצאן כולן חומץ ומכולם ודגלו עלי אהבה רק על ישראל והיינו יינא דאו' דבעל פה. וכמו שדרש במ"ר אחר כך תורה שהיא נדרשת מ"ט פנים כמנין ודגלו. ומ"ט פנים הוא רק בתורה שבעל פה מה שאין כן בתורה שבכתב שהיא כתובה ומנחא ואין בה פנים הרבה. וזה בית היין על כל העולם ע' אומות ודגלו עלי שהוא אומה ישראלית שרק בהם נשאר התורה שבעל פה יינא דאורייי' וכמ"ש (במ"ר חקת) כרוה נדיבי עם במחוקק במשענותם שהיו הנשיאים עומדין ע"ג ומושכין במטותיהן כל אחד ואחד לשבטו כו' והיינו מהבאר שמרמז על תורה שבעל פה כמו שנת' במ"א. וזהו ודגלו מנין מ"ט פנים כאמור. וזהו ובחמרא טבא שהיא גם כן אור הראשון הגנוז לשמחה כאמור. ואמר אחר כך במדרש איש על דגלו הה"ד ימצאהו בארץ מדבר מציאה גדולה מצא הקב"ה את ישראל שנאמר כענבים במדבר מצאתי ישראל כו' מדבר היה העולם כו' ובתהו יליל ישימון תוהו ולילה היה העולם כו' היינו דישראל נקראו ענבים שבהם נמצא התורה שבעל פה כמו היין בענבים. מהו אומר יסובבנהו יבוננו יסובבנהו בעניני כבוד יבוננהו שהבינם בד"ת. הלשון יסובבנהו שהוא בחי' אור מקיף הוא כנגד סעודת מעלי שבתא שאומרים דנהרא על רישין אור מקיף. יבוננהו שהבינם בד"ת כנגד סעודתא דצפרא דשבתא סעודתא דעתיקא אז אומרים נהורי' ישר"י בה שנכנס הד"ת למעמקי הלב. עד היכן חבבן עד היכן שמרן עד היכן נצרן כביכול עד כאישון עינו כו' ויורד ושוכן ביניהם. ומפרש אישון עינו על המשכן ואוהל מועד. והוא עדמש"נ והיו עיני ולבי שם כל הימים והוא כנגד מדת מלכות אני ה' השוכן בתוך בני ישראל שהוא קדושת השבת ומדה זו נקרא בת עין (זח"ב ר"ד א'):

## פרק יד

**בסעודה** שני' דשבת אומרים נהורי' ישרי בה דהנה שבת הוא כללא דכל אורייתא (זח"ב צ"ב א') ובמדרש (שמות רבה פ' ס"ה) הלשון ששקולה כנגד כל המצות וכו' כי נר מצוה ותורה אור והיינו האור שגנזו הקב"ה לצדיקים לעת"ל כעין מ"ש אור זרוע לצדיק. וזה נגנז בתורה לעמלי תורה שבעל פה כמ"ש (תנחו' נח ג') ובס' הבהיר אי' לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים כו'. ולכן מבקשים בסעודה זו שהוא סעודתא דעתיקא בחי' האור הראשון. נהורי' ישרי בה שיזכו להאור הגנוז בקביעות. והנה כשנמנו ישראל כתיב והלוים לא התפקדו בתוכם. ויש להבין הלא המכוון של המספר היה לידע כמה חיילין דאורייתא כמ"ש בזוה"ק. והיינו שכל אחד מישראל יש לו אות או חלק

מאות בס"ת שכל התורה הוא כלל נפשות כמו"ש בספרים הרמז ישרא"ל ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה וכבר אמרנו דאף שאין החשבון מכוון רק הרבה אותיות מתחלקין לכמה אותיות כמו אות ל' כ' ו' ואות א' י' ו' י' וכדומה. וכל אחד מישראל שורש נפשו אות או חלק מאות בס"ת שבלעדו הס"ת פסול. וכאשר הלוים לא נמנו וכי לא היה להם חלק בתורה ח"ו וחס לומר כן. אך הענין דישראל נמנו כל אחד חלקו בתורה אות או חלק מאות היינו בגוף התורה. רק העיקר אור תורה והאר עינינו בתורתיך שיאיר בלב מאמר אנכי ה' אלהיך זהו חלק הלוים. דאיתא (תנחומא פ' זו) שנבחר שבט לוי מכל שבטי ישראל ומביא הפ' ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן וגו' דמיירי באהרן. והיינו דאהרן היה שרש קדושת שבט לוי מכיון שהיה נשיא שבטו (ונת' במ"א) וכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא. ומה זה טעם לבקש תורה מפיהו שהוא מלאך אדרבא התורה נתנה רק לבני אדם ואין לה שייכות למלאכים כמו שהשיב משה רבינו למלאכים כמו"ש (שבת פ"ט.) אך גוף התורה היינו התרי"ג מצות שבה נקרא תרי"ג זיני עיטא לב"נ כמ"ש בזוה"ק (ח"ב פ"ב ב') והיינו שהם עצות נגד היצר הרע דלית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (זח"א ר"ב א') על מה שרוצה להחשיך ח"ו האור תורה שעיקרה מאמר אנכי שיאיר בלב כמ"ש (שהש"ר פ' ישקני) שכששמעו ישראל מאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם. והתרי"ג זיני עיטא באמת לא שייך למלאכים כטענת משה רבינו ע"ה כלום יצר הרע יש ביניכם. אך עיקר אור תורה האור מהתורה שיאיר מאמר אנכי ה' אלהיך בלב זהו רצו המלאכים. וזה שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דע"ת דעת הוא פנימיות מכ"ע שהוא מאמר אנכי כמ"ש בזוה"ק (ח"ג רנ"ח ב') אנכי בי' כתר ותורה יבקשו מפיהו כי העיקר המכוון כמ"ש (תי"ז תי' מ"ח) עלך ושמרו בנ"י וגו' לדורתם לדירתם זכאה מאן דעביד לון דירה בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מתמן. וזה שנאמר כי מלאך ה' צבאות הוא כמלאך שאין בו יצר הרע ויוכל להאיר לכל ישראל האור מהתורה בלב. וזה קדושת שבט לוי. וזה שנאמר יורו משפטיך ליעקב היינו כל כללי ופרטי התורה ותרי"ג זיני עיטא זאת יורו ליעקב הם ע"ה המכונים בשם בית יעקב (כמ"ש ב"מ ל"ד:) ותורתי"ך היינו להורות ללב האור מד"ת תורה אור מאמר אנכי ה' אלהיך שיוקבע בלב כנ"ל זה יורו לישראל הם ת"ח ומשתדלי באורייתא. וכיון שהוא מלאך שורשו להשיג הדעת פנימיות מכ"ע שהוא אור הגנוז. ולכן לא נמנה שבט לוי בתוך בני ישראל שחלקם הוא האור תורה. וזה שלא נאמר שא את ראש בני לוי רק פקוד את בני לוי כיון שחלקם האור תורה אור הראשון שנגנז א"צ נשיאות ראש. רק כשנתמנו על העבודה מבן שלשים אז כתיב נשא את ראש בבני גרשון ובבני קהת

דהיינו שעל ידי עבודתם הם מנושאין בעצמם ולא כתיב שא את ראש רק נשא את ראש. והיינו על ידי עבודת המשכן:

## פרק טו

**בגמרא** (ברכות כ"ט.) הני ז' דשבתא כנגד מי כנגד ז' קולות שאמר דוד על המים. והם ז' קולות דמתן תורה וע"ד מה שאמרו (ב"ק י"ז.) אין מים אלא תורה. ואף דאיתא (ברכות ו':) זוכה לתורה שנתנה בה' קולות הא מק' שם והא כתיב וכל העם רואים את הקולות ומשני אותן קולות דקודם מ"ת הוי. והיינו ב' קולות דסתם קולות שנים והיה קודם מתן תורה והם ז' קולות והוא דג' ברכות הראשונות כנגד ג' האבות מגן אברהם כנגד אברהם אבינו ע"ה. אתה גבור ברכתו של יצחק אתה קדוש כנגד יעקב כש"נ והקדישו את קדוש יעקב. והם כנגד ג' שבחים הגדול הגבור והנורא. גדול כנגד אברהם שהוא מרכבה למדת גדולה חסד. והגבור כנגד יצחק שהוא מרכבה למדת גבורה. והנורא כנגד יעקב שהוא שלימו דאבהן (זח"א ק"נ א') והיינו שזכה שהפחד מהשי"ת נופל עליו מעצמו. דמדת פחד יצחק הוא שמביא עליו היראה על ידי שמצייר לפניו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ומביא עליו פחד כעומד לפני המלך. ומדת יעקב נורא שהשי"ת נורא היינו שנופל עליו יראת השי"ת תמיד וממילא. וזה ענין מה שאמרו (פסחים פ"ח.) כיעקב שקראו בית שאצלו היראה והקדושה בקביעות. והאבות הם שורש הד"ת אברהם בו התחיל הב' אלפים תורה וקיים כל התורה עד שלא ניתנה כמ"ש (יומא כ"ח ב') יצחק איתא בזוה"ק (ח"ג פ' ב') אורייתא מסטרא דגבורה קא אתייא. ויעקב כמו שנאמר תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (ברכות ה':) וג' ברכות אחרונות כנגד משה אהרן ויוסף שהם מרכבה למדת נצח הוא יסוד. משה שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניתא (זח"ג נ"ג ב') דמשה רבינו ע"ה הוא הביא הד"ת מן השמים לארץ. ואהרן שושבינא דמטרוניתא היינו להכניס הד"ת בלב ישראל. ויוסף בחי' יסוד ונקרא הוא המשביר שעל ידו הוא ההמשכה למדת מלכות כנסת ישראל. וברכה אמצעית כנגד מדת מלכות. ושבת כולל כל הז' רועים וז' מדות דשבת אותיות ש' ב"ת בת מתעטרא בתלת אבהן (זח"ב ר"ד א') ומשה ואהרן כמ"ש (שבת פ"ו:) דכ"ע בשבת נתנה תורה. ונתנו על ידי משה ואהרן. ויוסף איתא בזוה"ח (תולדות) שחשב מוספין כנגד ז' רועים חשב מוסף שבת כנגד יוסף. וכל ברכה אמצעית דשבת הוא על ד"ת קדשינו כו' ותן חלקינו בתורתיך שבענו מטובך אין טוב אלא תורה (ברכות ה.) ואין שביעה אלא בד"ת דכ' אוהב כסף לא ישבע כסף. ואף שנדרש בגמרא (מכות ו.) על מצות ובמד' (פ' ואתחנן) נדרש על תורה ומצות שאין שביעה בהם. רק בשבת שיש התגלות ומצות שאין שביעה בהם. רק בשבת שיש התגלות

עתיקא אז יש שביעה מהאור כי טוב. ושבת כנגד מדת מלכות מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה שהוא מהאור הראשון שנגנז בתורה שבעל פה. וזה שא' שהם כנגד ו' קולות שאמר דוד על המים היינו על ד"ת. והמזמור מדבר במתן תורה וכמ"ש ה' עוז לעמו יתן ונדרש בגמרא (זבחים קט"ז.) על שעת מ"ת שנתקבצו כולם אצל בלעם הרשע כו' ה' למבול ישב א"ל כו' ומבקש ליתנה לישראל כו' ובחול מתפללין י"ח ברכות כנגד י"ח אזכרות שאמר דוד בהבו לה' בני אלים (כמו"ש ברכות כ"ח:) והיינו ג' ראשונות כנגד ג' האבות וג' האחרונות כנגד משה ואהרן ויוסף כאמור. וי"ב אמצעית כנג"ד י"ב שבטים (כמו"ש ברע"מ זח"ג ד' א') והיינו שכל אחד מהשבטים היה לו קדושה מיוחדת. שמדת כנסת ישראל מתחלקת לי"ב שבטים וכל אחד אזכרה בפ"ע. וז"ש במ"ר (פ' זו שם) בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים כו' כיון שראו אותן ישראל שעשוים דגלים דגלים התחילו מתאוים לדגלים כו' עשה אותן דגלים כמו שנתאוו. ולהלן במ"ר סימנין הי' לכל נשיא ונשיא כו'. והיינו דמלאכים כל אחד מצוין בקדושה מיוחדת בפ"ע שאינו רק למה שנברא הוא. וכמו"ש ב"ר פ' נ') אין מלאך א' עושה שתי שליחות. וכן ישראל כל שבט מצוין בקדושה מיוחדת. ומ"מ כלל כנסת ישראל כל ישראל כלולים מכל י"ב קדושת של השבטים כמש"נ איש אשר כברכתו ברך אותם שחזר יעקב וכללן יחד (כמו שנדרש בב"ר):

## פרק טז

**בתפלת** מנחה דשבת אומרים אברהם יגל יצחק ירנן. כי הנה מדת אברהם אבינו ע"ה הי' מדת חסד היינו התפשטות אהבה להשי"ת בשמחה גדולה בהתגלות אלהות כענין דאיתא ברוקח אין חוזק כחסידות בתחילתו. ואיתא בזוה"ק כתיב עבדו את ה' בשמחה וכתיב עבדו את ה' ביראה כאן בזמן שבית המקדש קיים שאז הוא התגלות אלהות ואז נתפשט השמחה בלב מרוב האהבה מדת אברהם אבינו כנ"ל. אמנם אין עוד בירור בהשמחה שהוא מהקדושה רק כאשר יסתעף מזה היראה כדאיתא בתדבא"ר (רפ"ג) אני יראתי מתוך שמחתי. ולזה נאמר לאברהם אבינו ע"ה בתכלית הבירור שלו בשעת העקידה עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה כי על ידי נתברר מקודם שהשמחה והאהבה הוא בקדושה. וכמו ששמענו מרבינו זצ"ל מאיזביצא על מא' הגמרא (ב"מ מ"ד.) שנית לנו בילדותיך הכסף קונה את הזהב ותחזור ותשנה לנו בזקנותך הזהב קונה את הכסף. היינו שבימי הילדות ימי הנעורים שאז נמצא התשוקה בלב האדם מחסד נעורים להקדושה והוא בחי' כסף. אבל הוא רק לתכלית שיקנה על ידה את הזהב היינו לקנות בנפשו בחי' היראה שמרומז בזהב כידוע. ובזקנותו שנה הזהב קונה את הכסף

היינו שתכלית בירור של היראה שהוא בקדושה הוא דייקא בעת שבא ממנה השמחה בהתגלות והיינו שמחתי מתוך יראתי ואז נשלם הנפש בקדושה בשלימות כאשר נשלם בו קדושה בחי' ג' האבות הקדושים. וע"ז אומרים אברהם יגל כי גילה הוא השמחה בפנימיות הלב שלא בהתגלות עוד וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג ל"ט א') על הכהנים שהם מסטרא דחסד דאסר להו חמרא שהוא ענין השמחה בהתגלות רק כל עובדיהון בחשאי. ויצחק ירנן שמבחי' היראה יוצא דייקא השמחה בהתגלות והיינו רננה דאיהי מסט' דלוואי לארמא קלא. ולזה נאמר ביצחק ויבא לו יין וישת לו דייקא. וע"ז נאמר עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה שנולד מהיראה גילה ושמחה. ויעקב ובניו ינוחו בו שבחי' קדושת יעקב אבינו ע"ה הוא לאחר שנכללו בו ב' הבחי' היראה והשמחה ואז הוא שלימות הנייחא להתענג על ה'. וזהו בסעודה שלישית שנקרא רעוא דרעוין לאחר שנקנה בנו בחי' אהבה ויראה על ידי ב' הסעודות הקודמים. ועל זה רמזו חז"ל (ביצה ט"ז.) כיון ששבת ווי אבדה נפש דייקא על סעודה זו השלישית בעת צאת הקדושה השבת שאז דייקא כשנשלם בנו תכלית הקדושה אז דייקא מרגישין המנוחה והעונג:

## פרק יז

**חדו** השתא בהאי שעתא דבי' רעוא דרעוין כו' הנה בלילה בסעודה ראשונה אומרים חדו סגי ייתי ובבוקר בסעודה שניה אומרים נהורי' ישרי בה כו' דבי' תחדי נפשא ובסעודה שלישית חדו השתא כו' דבי' רעוא דרעוין. הוא כמו שאמרנו שבלילה בא לכל אחד השמחה מהיראה והוא שמחה גדולה. ובבוקר בא השמחה מהאור שבא להלב כש"נ אור לצדיקים ישמח. ובסעודה ג' אז השמחה דבי' רעוא דרעוין רצון הרצונות מה שהשי"ת בחר בישראל מרצון הפשוט בלא טעם. דבלילה השמחה הוא ישמחו במלכותך שומרי שבת כו' עם מקדשי שביעי כמו שאמרנו. ובבוקר השמחה מהאור וע"ז א' ישבעו ויתענגו מטוב"ך שהוא מהאור כי טוב ובזה יש שביעה כשהוא מעתיקא וכמו שאמרנו. וכאן השמחה מהרצון וע"ז אמר ובשביעי רצית בו וקדשתו. וכן אומרים בתפלה קדשנו במצותיך נגד סעודת הלילה שהקדושה הוא בשמירת שבת במעשה. ותן חלקינו בתורתיך הוא האור כש"נ ותורה אור וה' פעמים אורה שבפ' יהי אור כנגד ה' חומשי תורה (ב"ר פ' ג') ואומרים שבענו מטובך מהאור כי טוב. והוא כנגד סעודת הבוקר סעודתא דעתיקא והוא כנגד אברהם אבינו ע"ה שזכה למדת זקן בחי' עתיקא ואז יש שביעה בהאור כאמור. ושמח נפשינו בישועתך הוא כנגד סעודה ג' שהשמחה בא מהרצון בלא טעם וזהו בישועתך שישועתן של ישראל כביכול ישועתו של הקב"ה והוא כנגד יעקב אבינו ע"ה וכמ"ש (מ"ר פ' זו פ' ב') נרננה בישועתך ויושע ה' וגו' ויושע כתיב

ונוכל לקרות ויושע כביכול כאלו הוא נגאל. ובשם אלהינו נדגול שיהיה נכרין כו' עי"ש. והיינו כמו"ש (חגיגה ט"ז.) דגול מרבבה דוגמא הוא ברבבה שלו כו'. והמלאכים כל אחד ניכר בקדושתו וכמו שאמרנו ממ"ש שאין מלאך אחד עושה ב' שליחות. וכן קדושת השבטים שבכל שבט קדושה מיוחדת וזהו שעשאן דגלים שיהיה ניכרים וכמו שאמרנו לעיל וזהו כנגד יעקב כמו שמתחיל המזמור ישגבך שם אלהי יעקב. ישלח עזרך מקודש היינו ד"ת וכמו"ש בזוה"ק (זח"ב קכ"א א') אורייתא מחכמה נפקת מאתר דאקרי קודש. ואיתא בזוה"ק (זח"ג פ"א א') קדושה דאוריי' קדושה דסלקת על כל קדושין וקדושה דחכמתא כו' א"ל לאו אורייתא בלא חכמתא ולאו חכמתא בלא אורייתא וכלא בחד דרגא הוא כו' והיינו דהתורה הוא יראה כמו"ש בזוה"ק למעלה דכתיב ראשית חכמה יראת ה' יראת ה' טהורה. וכתיב הן יראת ה' היא חכמה וזהו ומציון יסעדך והוא בחי' חיילין דמשכנא לראות כמה שיש השראת השכינה והיראה בלב ישראל. ואחר כך נאמר נרננה בישועתך שהוא מהרצון הפשוט בלא טעם וישועתן של ישראל כביכול ישועתו של הקב"ה. והוא קדושת סעודה זו כאמור. וכן בברכת ק"ש באהבת עולם שהוא ברכת התורה שזכו לזה מרוב אהבה (כמו שנת' כ"פ) אומרים והאר עינינו בתורתיך ודבק לבינו כו ויחד לבבינו לאהבה וליראה את שמך הוא כנגד קדושת אברהם ויצחק שהוא קדושת ב' סעודות הראשונות קדשנו במצותיך כו' שבענו מטובך כנ"ל. ואחר כך נאמר כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחנו נגילה ונשמחה בישועת"ך שהוא כנגד קדושת יעקב אבינו ע"ה וכאמור. ויעקב אבינו ע"ה אמר האלהים הרועה אותי מעודי וגו' שאמר שהוא אין לו מהשתדלותו כלום רק מה שהשי"ת מנהיג אותו ורועה אותו. והוא נרננה בישועתך כביכול ישועתו של הקב"ה. וכן אומרים נגד סעודה זו חמדת הימים אותו קראת שכ' באבודרהם שהוא ע"פ מ"ש בתרגום ירוש' ויכל וחמיד. והיינו כמ"ש בב"ר (פ' ט') עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. וכמו שמצא חן לפניו ימי המעשה שעברו כן חמד לימי המעשה הבאים. והוא מדת יעקב תתן אמת ליעקב שיהיה נשאר כן לעד שפת אמת תכון לעד. וכמו שאומרים בתפלת המנחה ואני תפלתי לך ה' עת רצון שהוא מרצון פשוט. ענני באמת ישעך שיהיה הישועה על דרך אמת שיהיה תכון לעד. ועל זה מבקשים בברכה אמצעית וטהר לבנו לעבדך באמת על ששת ימי המעשה הבאים שיהיה שפת אמת תכון לעד:

## פרק יח

**בסעודה** שלישית לא ניתקן קידוש על היין וע"פ הנגלה לא מצינו טעם מבורר. וגם השינוי שבלילה אנו מבקשים על האור ואומרים נזמין לה השתא כו' דנהרא על רישין

שיביא האור מעצמו וכן נהורא לה ימטי כו' היינו ממילא. וכן בבוקר אומרים נהורי' ישרי בה היינו מעצמו. אבל בסעודה ג' אומרים בני היכלא למיחזי כו' היינו רק מי שיש לו חשק למיחזי וכן אחר כך צבו לחדא כו' שיהיה הרצון והחשק מאד. וגם בב' הסעודות הקודמים נזכר אור וכאן רק למיחזי זיו דז"א. ובזוה"ק (פ' זו קי"ז ב') דמיני' נפיק זיווא לעלמא וע"ד אקרי כו' דזיווא דכלא נפיק מיני' וע"ד כתיב יברכך ה' מציון וכלא חד מלה כו'. ולהלן (קי"ח א') ודא איהו נהירא דעלמא דכתיב מציון מכלל יופי אלהים הופיע הופיע נהיר כד"א הופיע מהר פארן כו' ונמצא דזיו היינו הופיע דמקודם אמר דציון חד מלה עם זיו. ובפסוק זה יש ב' המדרגות זרח משעיר למו הופיע מהר פארן. הענין הוא שהאור הוא בחי' האור הראשון שנגנז ובזוה"ק (ח"ג י"א ב') חשב מאמר יהי אור מא' ראשון שהוא השכל הנעלם מכל רעיון. והשמש הוא גופו אש היינו כמו שהי' האור הראשון קודם שנגנז וזהו בחי' אש. ואו"ה מונין לחמה היינו לחמה כמו שהוא עתה בנרתקה. ולעתיד כתיב והיה אור הלבנה כאור החמה וגו' ונמצא שהחמה בעולם הזה הוא באמת רק בחי' אור כמו הלבנה שמקבלת מאור החמה. רק או"ה מונין לחמה החשק העצום כנ"ל. ובאמת מי שיש לו חשק נפלא כזה וזוכה לזיו דז"א הוא גם כן פנים חדשות. אבל לאו כל אדם זוכה לכך ולכן צריכים פנים חדשות. רק הזיו הזה נשאר לעולמי עד. ובאמת בחול יש גם כן התגלות תורה שבעל פה שהוא הזיו דז"א רק בשבת שהוא מעין עולם הבא זוכין לקבל מהאור והזיו של שבת מעולה במדרגה הרבה יותר מהזיו של חול. ובני היכלא דכסיפין שיש להם החשק והרצון מאוד צבו לחדא זוכין שיהיה להם גם בחול הזיו הזה והוא שפת אמת תכון לעד ובזה יעקב תושבחתא דאבהן: וזהו הענין דיין הוא בחי' יינא דאורייתא דבעל פה (רע"מ עקב רע"א ב') והוא יין המשומר בענביו כו' שהוא אור הראשון (כמו"ש ברכות ל"ד:) והוא שייך בלילה שיש בו התגלות אור הראשון. דנהרא על רישין. וביום נהורי' ישרי בה גם כן שייך קידושא רבא על היין דעל ידי אתערותא דלתתא אתער לעילא ומשפיע השי"ת יינא דאורייתא אור תורה שבעל פה מה שאין כן בסעודה ג' שהוא רק זיוא דז"א ולא הזריחה מאור תורה שבעל פה לכן לא בא לו קידוש על היין. וגם לזה זוכין רק על ידי החשק והרצון דכסיפין למחזי כו'. רק אחר כך אומרים חדו השתא כו' דבי' רעוא דרעוין שמזה בא השמחה וכמו שאמרנו. ולית זעפין שיושאר הזיו לעולמי עד. רק במה אנו בטוחים שיושאר הזיו לעד הלא יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ע"ז אומרים לבר נטלין ולא עאלין הני כלבי דחציפין שעל ידי קדושת שבת נוכל לקיים מחיית עמלק ולא יהיה עוד שום רע. ישוי

לון בנוקביהון ויטמרון בגו כיפין ולא יהיה עוד שום קטרוג ויהיו בטוחים על הזיו הזה שיושאר לעולמי עד:

## ראש חודש סיון

### פרק א

**איתא** בס' יצירה לגירסת האריז"ל המליך אות ז' בהילוך כו' ורגל שמאל בנפש. והנה השייכות הילוך לחודש סיון זמן קבלת התורה מפני שלשון הילוך הוא על עסק התורה כמו שנאמר אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' וכדומה הרבה פסוקים. אבל מה שייכות רגל שמאל לעסק קבלת התורה. אך י"ל בזה ע"ד אמרם ז"ל (ברכות ס"א.) שתי כליות יש בו באדם אחת יועצתו לטובה ואחת כו' ומסתברא דטובה לימינו כו' דכתיב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. היינו העצות לדברים חיצונים לצרכי הגוף הוא לשמאל. ואיתא במדרש (ויקרא רבה פ' ל"ה) ע"פ חשבתי דרכי ואשובה רגלי אל עדותיך אמר דוד בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבכ"נ ולבתי מדרשות והיינו שכל כך נקבעו הד"ת בלבו עד שמחשבות חוץ לדברים חיצונים שהם מבחי' רגל שמאל נעשה מזה עצמו ימין לבתי מדרשות. והנה לכאורה סותר זה למא' חז"ל (מגילה ו:) לא יגעתי ומצאתי אל תאמין כדאיתא תמי' זו בס' מי השילוח. וי"ל בזה עפ"י הידוע מסתירת הלשון יגעתי ומצאתי כי הלשון מציאה הוא על הבא בהיסח הדעת בלא יגיעה. רק שעל ידי היגיעה הרבה מקודם הוא בא אחר כך בדרך מציאה בהיסח הדעת. וע"ז יש לכוין הלשון ואשיבה רגלי על פי הדרש שהיו רגלי מוליכות אותי היינו מעצמם ומהו הלשון ואשובה שנראה מזה שהוא השיבם. אמנם שלא נאמר ושבתי רגלי רק שהוא השיבם. אמנם שלא נאמר ושבתי רגלי רק ואשובה שהוא פועל יוצא היינו שהוא גרם לזה על ידי היגיעה שמקודם שישיבו עתה מעצמם אל עדותיך. וע"ז מרמז רגל שמאל שעל ידי היגיעה בד"ת מקודם נהפך גם ההילוך של שמאל לדברים חיצונים גם כן לימין לד"ת כדברינו הנ"ל:

**וגירסת** הגאונים המליך אות ז' בריח כו' ומחול בנפש. וי"ל גם בזה הרמז לקנץ ד"ת כי בחי' ריח בא על ידי טהרת הנפש מהטומאה היוצא מהגוף כדאיתא בגמרא (סוטה מ"ט.) טהרה בטלה הטעם וריח וכו' מורחינא ריחא דחינוניתא אמר לו בני טהרה יש בך. ובוודאי אין המכוון רק על טהרת מטומאת הגוף כי אז לא היה נוהג טומאת נגעים וגם לא היה להם אפר פרה לטומאת מת. וגם איתא בגמרא (עירובין כ"א:) ע"פ הדודאים ובחורי ישראל היינו בעת הילדות והבחרות שאז היצר הרע של תאוה מתגבר ואז כאשר

נשמר בזה לטהר נפשו הוא הכלי מוכן לקבלת התורה שנקנה בנפש על ידי היראה כש"נ ראשית חכמה יראת ה' והיינו בחי' הריח כמש"נ והריחו ביראת ה' ואמרו ז"ל (יומא ע"ב:) יראת ה' טהורה זה הלומד תורה בטהרה כו' וטחול ידוע מא' חז"ל (ברכות ס"א:) טחול שוחק ובזוה"ק מוכח שמהטחול נולד עצבות באדם וכדאיתא בתיקו"ז (תי' מ"ח) עציבו דטחול וכעס דמרה אמנם כי שניהם אמת כי בזה לעומת זה בענין שמחוק הכסיל היינו השמחה של הוללות נולד ממנה עצבות ומרה שחורה כענין אמרם ז"ל (סנהדרין ע:) על שמחת היין שמביא יללה ועצבות לבסוף. והוא שורש פיתוי הנחש בראשית הבריאה שהכניס עצבון בלב האדם כמש"נ בעצבון תאכלנה וגו' ועל ידי זה מביא התרשלות בלב מעסק עבודת ה'. אמנם השחוק והשמחה בד"ת הוא בהיפך שעל ידי היראת ה' טהורה באים לפקודי ה' ישרים משמחי לב. וכענין שמחתי מתוך יראתי (תדא"ר רפ"ג). וענין אות ז' יש לו גם כן שייכות למתן תורה כדאיתא במדרש (שמות רבה פ' ל') למטרונא שהיתה הולכת הזין מכאן והזין מכאן והיא באמצע כך התורה דינין מכאן כו' דאורייתא מסט' דגבורה קאתייא [מכי"ק כי אש דת למו ומסט' דיצחק בא הצחוק והשמחה דכן הוא נקרא ע"ש הצחוק וכמ"ש במד' דהרבה צחוק היה בעולם וכן במדה"נ] הגם שהוא באמצע כוחו של עשו. רק על ידי כח התורה ניתן לנו מתנות באדם כדאיתא בזוה"ק (ח"ג קצ"ב א' וב') ע"פ וזרח משעיר למו שניתן לנו כח החרב בד"ת כש"נ ואשר חרב גאותך ודייקא להכניע סטרא דילי' של ההיפך כש"נ חרבם תבוא בלבם וגו' וזהו כש"נ וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים וגו' והיינו הזין מכאן ומכאן כצורת האות ז' מב' הצדדים. והיינו הזין מכאן ומכאן כצורת האות ז' מב' הצדדים. וזה שייכות גם האות ז' לחודש סיון זמן קבלת התורה:

## פרק ב

**ביום** ביום הזה באו מדבר סיני. פירש"י (מפסיקתא רבתי חדשה) לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא מהו ביום הזה שיהיה ד"ת חדשים עליך כאלו היום נתנו. ובפסיקתא מסיק וכה"א היום הזה ה' אלהיך מצוך וגו' וכן דרשו על פסוק היום הזה נהיית לעם ללמדך שחביבה תורה על לומדי' כיום שניתנה מהר סיני (ברכות ס"ג:) וכן אשר אנכי מצוך היום מצוה אתכם היום בפרשת ק"ש (כמו"ש בפירש"י מספרי ואתחנן). והנה בכולם יתכן דרשה זו מכיון שכבר ניתנה תורה נכתב היום שיהיה ד"ת חדשים על כאלו היום נתנו. אבל כאן ביום שבאו למדבר סיני ועדיין לא ניתן להם ביום זה שום ד"ת כמו"ש (שבת פ"ו:) מה שייכות ע"ז דרשת היום הזה שיהי' כאלו היום נתנו. ומלשון הפסיקתא נראה דזה הוא אחד עם מה שנאמר היום הזה ה' אלהיך מצוך. והנה בזוה"ק

(ח"ב ע"ח ב') איתא אתיהיב אורייתא לבנוי בחודש תאומים ואורייתא ברזא דתאומים תורה שבכתב ותורה שבעל פה. וצריך להבין הא במדרש (שמות רבה פ' מ"ו) איתא אל תצטער בלוחות הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות בלבד ובלוחות השניות אני נותן לך שיהיה בהם הלכות מדרש ואגדות. ונמצא שתורה שבעל פה ניתן רק בלוחות שניים שנתנו ביום הכפורים. וכן מצינו גם בגמרא (נדרים כ"ה:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה כו' שנאמר כי ברוב חכמה רוב כעס. וכש"כ תורה שבעל פה שלא היה נצרך קודם הקלקול וכמו שיהיה לעתיד דכתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי וגו' ומה זה טעם שנתנו הדברות ראשונות בחודש תאומים. אך הענין דבפסיקתא דרש על בחודש השלישי לשון בחודש בא חודש. היינו שבא אז התחדשות בלב ישראל. והענין ע"פ מה ששמעתי מרה"ק מאיזביצא זצ"ל בענין מ"ש במדרש (ויקרא רבה פ' ט"ז) במעשה דרוכל א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע כו' עד שבא רוכל זה והודיעו מי האיש החפץ חיים. ולכאורה מה למה מהרוכל שאמר לו רק הפסוק כצורתו ולא יותר. ואמר ע"ז שבכל ד"ת יש בהם טעמי תורה היינו מה שמרגיש טעם ומתיקות בד"ת. והרוכל הזה שהיה לו עסק שהיה מקולקל בענין רכילות ולכן היה נקרא רוכל מל' הולך רכיל ואחר התשובה ע"ז ועמד על ד"ת זו הרגיש טעם מחודש בפסוק זה וזה שלמד ר' ינאי ממנו. שזה הטעם לא היה יכול להרגיש רק מי שיש לו עסק בזה. וע"ז נאמר כסיל אדם יבלענו שבדבר הזה שהאדם הוא כסיל בו ויש לו חסרון בזה. אחר כך אחר התשובה יבלענו נבלע ד"ת בלבו ומרגיש טעם אחר. וזהו בחי' תורה שבעל פה שיש בפסוקים שבתורה שבכתב. והנה תורה שבכתב הוא בחי' אור החמה והתורה שבעל פה הוא סיהרא דמקבלא משמשא. והנה או"ה מונין לחמה וישראל ללבנה כמ"ש (ב"ר פ' ל') הגדול מונה לגדול והקטן מונה לקטן. ואיתא (שמות רבה סו"פ ט"ו) ולכך מסר הקב"ה סוד הלבנה לישראל שיהיו מונים בה כו' וכשם שהלבנה של אור כך ישראל נוחלין האור כו'. דאו"ה מונין לחמה שהיא אש ואש תאכלם. מה שאין כן ישראל שמונים ללבנה שהיא בעצמה אינה אש רק מקבלת האור מהחמה. והיינו כי שמש ומגן ה' אלהים וכתיב כי ה' אלהיך אש אוכלה וקוב"ה תורה אקרי ואין תורה אלא קוב"ה כמו"ש בזוה"ק (ח"ב. ס' א') והוא ע"פ שאיתא במ"ר (ר"פ בחקותי) הקב"ה אינו כן אלא גוזר גזירה הוא מקיימה תחלה כו'. והוא שכל המצות הם דרכיו של הקב"ה וכתיב והלכת בדרכיו היינו לקיים המצות. וכמו שמצינו במצות שבת בפירוש כי ששת ימים וגו' וינח ביום השביעי ע"כ ברך וגו' וכן הוא במדרש (תנחומא בראשית ב':ב') אמר רחמנא נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי בי' אנא כו' וזהו ואין תורה

אלא קוב"ה שהתפיסה בהשי"ת הוא רק על ידי והלכת בדרכיו והוא התורה וזה נקרא שמש ואש. והתורה שבעל פה היא ההתחדשות בד"ת וזהו סיהרא דמקבלא משמשא והוא האור והטעם בד"ת מה שמרגיש בלב טעם ומתיקות, וע"ז נאמר החודש הזה לכם שההתחדשות הזה ניתן רק לישראל. וכן בתורה שבכתב לא מצינו שום קדושה לר"ח רק במשנה ראש ב"ד אומר מקודש. מפני שישראל מכניסין קדושה לחודש. ובמדרש (שמות רבה פ' ט"ו) ואם כלי חול כשמתמלא מן הקודש מתקדשת עאכו"כ ישראל שהם קדושים ומקדשים החודש. ובשעת מתן תורה בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך נתקע ת"ת בלבם (כמו"ש שיר השירים פ' ישקני) ואז כבר היה ד"ת נבלע בלבם והרגישו כולם טעמי תורה שהוא התורה שבעל פה ואז היה כמו שיהיה לעתיד ולא ילמדו עוד כו' כי כולם ידעו אותי והיה לכולם תורה שבעל פה האור מתורה שבכתב שהוא שמש ומגן ה' אלהים. אך אחר הקלקול הוצרכו לרב חכמה לתקן הרב כעס. וז"ש בזוה"ק דמש"ה ניתן התורה בחודש תאומים ואורייתא ברזא דתאומים תורה שבכתב ותורה שבעל פה. וכאן נדרש דכתיב בחדש שדרשו בא חודש שאז בא התחדשות בלב ישראל. ומה ההתחדשות שבא אז מכיון שלא ניתן עדיין התורה אבל הוא החשק והתשוקה שהיה לכל א' מישראל לקבלת התורה כשבאו למדבר סיני מקום שיקבלו שם התורה. והוא עפמ"ש בתדב"א (א"ר סו"פ כ"ב) שאמר לאותו תלמיד שא"ל עוסק אני בד"ת ומחמד ומתאוה ומצפה אני אם תורה תבא אלי וא"ל לא זכה לאיש לד"ת אלא אם כן מוסר נפשו עלי' כו' ואומר העניים והאביונים מבקשים מים ואין לשונם בצמא נשתה אני ה' אענם וגו'. והיינו שאין הקב"ה נותן ד"ת רק למי שצמא להם עד כי לשונם בצמא נשתה ואז אני ה' אענם. וכן מצינו (תדבא"ז פ' י"ד) שאמר לאותו אדם שאמר שלא נתנו לו בינה מן השמים. ואמר לו הפ' ה' אלהים נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף וגו' הא למדת שאין ד"ת נבלעים בלב האדם אלא במי שהוא יעף להם כו' וכמו שנאמר כי אצוק מים על צמא. שאין השי"ת נותן ד"ת רק למי שהוא צמא להם כמו האדם שהוא צמא למים קרים על נפש עיפה. ובזה האדם נבלע ד"ת כמו שמצינו (ברכות כ"ד:) הא מלתא אבלעא לי. בליעה בלב וכמו שנאמר כסיל אדם יבלענו. והעיקר שיהיה נבלע ד"ת בלב שירגישו הטעמי תורה הוא על ידי החשק והצמאון שיש להאדם לד"ת. ולכן כתיב ביום הז"ה והז"ה מורה כמו שמורה באצבע. ובכאן אינו מפורש היום שהיה בר"ח רק בגמרא (שבת פ"ו:) דרש מגז"ש מכתוב החודש הזה לכם שהיה בר"ח. והיינו ביום הזה שהיה להם החשק והרצון ואז בא להם ההתחדשות שירגישו על ידי זה טעמי מצות בהד"ת שיקבלו. וזה שנדרש ביום הזה שיהיה ד"ת חדשים עליך כאלו היום נתנו שתמיד יהיה

לישראל חשק זה כמו היום הזה שבאו למדבר סיני שהיה להם החשק הנפלא כמוש"נ בחודש שנדרש בא חודש כנ"ל. ועל ידי זה זכו אחר כך להתחדשות תורה שבעל פה שהוא הטעם שירגישו בהד"ת כשנבלע ד"ת. ואף עתה אף אחר שנתנו התורה מ"מ בכל שנה כשבא יום זה צריך להרגיש בלב החשק המחודש לקבלת ד"ת ועל ידי זה יהיה ד"ת נבלעים בלב וירגישו הטעמי תורה:

**והנה** בס' יצירה איתא שחודש סיון נברא באות ז' ואות ז' איתא בזוה"ק (ח"ב נ"ד א') מאן זיין דא חרב לה' מלאה דם. והיינו דאות ז' הוא כנגד מדת מלכות. וסוף הפסוק הוא כי זבח לה' בבצרה וטבח גדול בארץ אדום. והוא ע"פ מה שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה. והוא ע"פ שדרשו (ב"ר פ' ס"ה) ונשא השעיר עליו את כל עונותם עונות תם דהיינו שכל זמן שיש קליפת עשו על ידי זה יש מציאות לשאור שבעיסה בלב ישראל גם כן. והוא ע"פ מה שאיתא בזוה"ק (ח"ג קצ"ב ב') וזרח משעיר למו אתפשיט מיני' נהירו דחפיא עלי' ויהיב לי' למיהב להון לישראל הה"ד וזרח משעיר למו. ומהו האור שהיה לס"מ ועשו אך הוא עפמ"ש (איכה רבתי ב' ט') אם יאמר לך אדם יש חכמה באדום תאמין הה"ד והאבדתי חכמים מאדום יש תורה אל תאמין דכתיב בגוים אין תורה. והיינו שחכמה היה באדום ועשו עד שהיה יכול לרמות את יצחק לא כך הוא הלכה מן כך וכך לא כך איסורו לא כך היתרו (תנחו' תולדות) רק ד"ת שיהיה מורה לו ללב זה לא יהיה לו. ועיקר החכמה שלו היה בחרב לכבוש כל העולם תחת ידו וזאת קבלו ישראל ממנו להקדושה והוא התורה שבעל פה חרב לה' מלאה דם שעל ידי הרב חכמה יוכלו לתקן הרב כעס. וכמ"ש (קידושין ל':) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין והיינו ע"י תורה שבעל פה כמו"ש (שם) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש שהוא מקום חידוש הלכה תורה שבעל פה. ולכן נקרא מדה זו זיי"ן מלשון חרב וכלי זיין שהוא כלי זיין נגד היצר הרע. ושבת שהוא כנגד מדת מלכות מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה איתא בזוה"ק (ח"א מ"ז ב') ביום השביעי דא תורה שבעל פה. הופיע מהר פארן היינו מישמעאל שקליפתו היתה הפסולת ממדת החסד והקליפה שלו היה תאות וחמדות ואהבת עולם הזה. וזאת הופיע לישראל בקדושה היינו מדת החסד והתאוה להיות חמידו דאורייתא כמו שיהיה לעתיד כמ"ש (זח"א קל"ח א'). ומעשו שהיה הפסולת ממדת הגבורה והיה בו חכמה. והניח כל חכמתו בחרב לכבוש כל העולם. זאת זרח משעיר לישראל החרב לה' מלאה דם לתקן הרב כעס ולהוריק הרע מלב כסיל לשמאלו. ולכן נברא חודש זה שהוא תאומים תורה שבכתב ותורה שבעל פה כנ"ל באות ז' שהוא חרב לד' מלאה דם. ועיקר העצה שיבלע

ד"ת בלב הוא על ידי החשק והצמאון לד"ת וזהו ביום הזה שיהיה ד"ת חדשם עליך כאלו היום נתנו ויהיה החשק מחודש. וכן בכל שנה אף שכבר נתנה התורה צריך להשתדל להשיג חשק וצמאון מחודש לד"ת ועי"ז יזכה לטעום טעם מחודש בד"ת היינו טעמי תורה. כמוש"נ הנחמדים וגו' ומתוקים מדבש ונופת צופים. שיש טעם בהד"ת שמרגיש האדם כשנבלע ד"ת בלב וזה עסק חודש זה:

## פרק ג

**בחודש** השלישי וגו' ביום הזה באו מדבר סיני. בפסיקתא איתא בחודש בא חודש בשעה שנגלה הקב"ה למשה בסנה התנה עמו ואמר לו בהוציאך וגו' תעבדון את האלהים על ההר הזה והיה משה מצפה ואומר מתי הוא בא. כיון שהגיע הקץ א"ל הקב"ה בא חודש שהיית מצפה לו. והנה הזמ מתן תורה היה בו' בסיון ולמה אמר לו בא חודש כו' שהוא משמע מר"ח. ונראה מזה שלא היה המכוון על מ"ת. והוא ששאלת משה רבינו ע"ה היה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים מה זכות יש בידם שאוכל להוציאם (כמ"ש שמות רבה פ"ג) ואף שידע משה רבינו שביד השי"ת להטות לבבם אליו לטובה אף שהם משוקעים. ויוכלו להיות טובים וזכאים. וכמו שהיו באמת בליל יציאת מצרים שהופיע להם אור עתיקא שנתבררו במכה עשירית בכל המדות מעילא לתתא עד בחי' כ"ע. שהמכות היו נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל כידוע שבכל מכה למצריים יצאו ישראל כנגדה מקליפה א' מהעשר דרגין דמסאבותא ונכנסו למדה הזאת בקדושה עד מכת בכורות שהופיע להם מבחי' עתיקא ונקראו בני בכורי ישראל. וכן בשעת קריעת ים סוף דאיתא (מכילתא בשלח וש"מ) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל. אך משה רבינו ע"ה שאל מה זכות יש בידם. והיינו דעיקר דורש השי"ת מהאדם ההתעוררות מצדו ומה יועיל מה שיופיע בהם השי"ת קדושה וטהרה מצדו. וע"ז השיבו השי"ת בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה בזכות התורה שעתידין לקבל (כמ"ש מ"ר שם) לא היה המכוון על מתן תורה שזה היה גם כן מצד הש"י כמו"ש (שיר השירים פ' ישקני) בשעה ששמעו ישראל אנכי נתקע ת"ת בלבם ובשעה ששמעו לא יהיה לך נעקר יצר הרע מלבם והיה גם כן הכל מצד השי"ת כמו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף. רק המכוון היה על החמשה ימים שקודם מתן תורה שאז הכינו ישראל עצמם מצידם לקבל התורה. ע"ז אמר בהוציאך וגו' תעבדון את האלהים על ההר הזה והיינו על בסמוך היינו מר"ח סיון דכ' ויחן שם ישראל נגד ההר סמוך להר סיני. ומאז היה החשק לכל א' מישראל בלב בקיווי וציפוי להגיע לזמן מתן תורה. וזהו עיקר העבודה מצד האדם כמו"ש (רע"מ זח"ג רפ"א ב') רחמנא לבא בעי. והוא מה שנאמר מה ה' אלהיך

שואל מעמך כי אם ליראה וגו' והיינו כשיתן אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו מיד יגיע אליו היראה כו' כמו"ש (הג"ה ריש או"ח) ומזה בא החשק לעבודת השי"ת. וזהו עיקר העבודה מצד האדם. וזה שא' בפסיקתא הנ"ל שאמר לו הקב"ה בא חודש שהיית מצפה לו שלזה היה מצפה היינו להחשק והתעוררות בלב מצדם להקדושה. וזה היה ההכנה מצד ישראל למתן תורה. וז"ש (פסיקתא שם) ביום הזה באו מדבר סיני כו' לא יהיה בעיניך ישנים כו' והובא בפירש"י וזה שייך על ד"ת ובר"ח עדיין לא קבלו התורה רק באו למדבר סיני. רק קאי על החשק שהיה להם אז כשבאו למקום קבלת התורה. וע"ז א' שיהיה תמיד החשק חדש כאלו היום באו למדבר סיני (כמו שנת' לעיל מא' ב'): **ואמר** ביום הזה באו מדבר סיני ואיתא בפסיקתא (שם) מפני מה נתנה תורה במדבר ללמדך שאם אין אדם מפקיר עצמו כמדבר אינו זוכה לד"ת ומה המדבר אין לו סוף כך ד"ת כו' שנאמר ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. ובגמרא (עירובין נ"ד.) איתא וממדבר מתנה כו' אם משים אדם עצמו כמדבר כו' תלמודו מתקיים בידו וכאן אמר שאינו זוכה לד"ת רק כשמשים עצמו כמדבר והוא ההכנה למתן תורה. וכן נדרש במדרש (רו"ת ר"פ במדבר) ע"מ שנאמר במדבר סיני בראש חומש הפקודים שמי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר אינו יכול לקנות את החכמה כו'. אך בפסיקתא דרש זה על מה שנאמר באו מדבר סיני קודם מתן תורה והיינו העיקר לתורה שבעל פה שע"ז אמר שאין לו סוף כמדבר וע"ז נאמר ורחבה מני ים דתורה שבכתב מנוי וספור כל אותיותי' והוא ע"ד מה שאמרו בתנחומא (נח ג') שעיקר כפיית הר כגיגית היה על תורה שבעל פה שצריכה יגיעה וצער ולא תמצא תורה שבעל פה אצל מי שיבקש עונג העולם כו' וע"ז נאמר ביום הזה באו מדבר סיני שהפקירו כל עניני העולם ונעשו הפקר כמדבר שאין רצונם כלל רק מה שהוא רצון הש"י. וזה הענין שהקדימו נעשה לנשמע והיינו שיהיו תמיד מוכנים לעשות רק מה שהוא רצון הש"י ומה שיופיע השי"ת בלבם יעשו כיון שאין להם חפץ אחר ושום חשק לדבר אחר רק לרצונו ית"ש. וזה מ"ש (שבת פ"ח.) מי גילה לבני רז שמלאכי השרת משתמשין בו כו' שזה שייך רק אצל המלאכים שאין להם יצר הרע ואין להם שום בחירה רק מה שהוא רצון הש"י. וזה שנאמר ויחן שם ישראל נגד ההר ובפירש"י ז"ל ממכילתא כאיש אחד בלב אחד כו' והיינו כשרוצין רק מה שהוא רצון השי"ת אז ממילא כולם כאיש אחד בלב אחד כיון שאין להם רק רצון אחד מה שאין כן כשיש נגיעה לעניני העולם אז דעת ורצון כל אחד משונה מחבירו. גם כיון דכתיב ויחן ישראל וגו' ובהם נכללו אהרן ומשה וצדיקי ישראל ועמהם היו כולם כאיש אחד והיינו שהיו כולם ברצון אחד לעשות רצון הש"י כמו משה רבינו ע"ה ודומיהן. וזהו

עיקר העבודה והכנה מצד ישראל. ועל זה היה המכוון במה שאמר השי"ת למשה רבינו ע"ה בהוציאך וגו' תעבדון את האלהים על ההר הזה על החמשה ימים שקדמו למתן תורה שהי' ההכנה מצד ישראל כאמור וע"ז אמר בא חודש שהיית מצפה לו כנ"ל:

**ואח"כ** אמר בפסיקתא בחודש השלישי אינו אומר בירח השלישי כשם שהוא קורא לחדשים אחרים בירח זיו כו' ואף דמסיק ע"ז דרש אחר נראה דקאי גם כן על הנדרש למעלה. ובאמת צריך להבין שאלתו הא בכל התורה לא נקרא בשם ירח רק בשם חודש. ואף בנביאים וכתובים נמצא הרבה פעמים שם חודש. אך באמת מה שנזכר שם חודש יש לו טעם דירח נקרא כל הכ"ט יום מהלך הירח מה שאין כן חודש יתכן רק על יום הראשון שנתחדשה הירח. ומה שהוזכר במועדים לשון חודש כמו בחודש השביעי וכדומה הוא עפמ"ש הרשב"ם (ב"ב קכ"א. ד"ה מועדי ה') אבל המועדים עצמן לא היו מקדשין כ"א החדשים כדתנן בר"ה לגבי קידוש החודש שאב ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש כו' נפקא לן מדכתיב מקראי קודש שהיו מקדשין החודש וזה תיקון המועדות וקדושתן. והוא מה שאמרנו כ"פ שמטעם זה נקרא ראש חודש ולא תחלת חודש שהוא הראש לכל החודש שהוא המקור לכל הקדושות שיש בכל החודש דבתר רישא גופא אזיל (עירובין מ"א.) ולכן הוזכר במועדים בחודש שהמקרא קודש הוא מה שישראל עונין בר"ח מקודש מקודש ועל ידי זה ממשיכין הקדושה למועדים. ובכל פעם שהוזכר קודש הוא מה שישראל עונין בר"ח מקודש מקודש ועל ידי זה ממשיכין הקדושה למועדים. ובכל פעם שהוזכר החודש בשם חודש יש לו טעם. וזה הענין גם כאן דכתיב בחודש השלישי בא חודש והיינו שבר"ח שאמרו מקודש מקודש המשיכו הקדושה מחודש זה שהוא המתן תורה. וזה היה העיקר מצד ישראל החשק ומה שנעשה הפקר כמדבר שאין להם חשק ורצון אחר רק לרצון השי"ת. וזה היה העבודה וההכנה למתן תורה מצד האדם. וכתיב ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני שברפידים כתיב ועל נסותם את ה' לאמור היש ה' בקרבנו אם אין והיינו שלא ידעו אם כבר נשלמו שאף צרכי הגוף בקדושה והיינו היש ה' בקרבנ"ו עדמ"ש (תענית י"א:) כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר בקרבך קדוש כו' אם אין שלא נשלמו עוד רק בעת שעוסקין בעבודת הש"י הם בקדושה ובעניני עולם הזה אינו בקדושה ומזה בא הריפוי ידים בד"ת ועל ידי זה ויבא עמלק. וכאן נאמר ויסעו מרפידים וגו' ויחנו במדבר והיינו שאין להם רצון אחר רק רצונו של מקום. והנה י"ב החדשים כנגד י"ב שבטים כמו"ש (תנחומא ויחי ט"ו) והאריז"ל סדרן כסדר הדגלים וחודש זה נגד שבט זבולן וזבולן היה עוסק בפרקמטיא וישששכר עוסק בתורה ולכאורה היה יותר שייכות שבט יששכר או שבט לוי דכתיב בו יורו

משפטיך ליעקב וגו' לחודש זה שהיה זמן מתן תורה ושבט יששכר נסדר לחודש אייר. אך איתא בס' יצירה המליך אות ז' בהילוך כו' סיון בשנה רגל שמאל בנפש. ובחודש אייר המליך אות ו' בהרהור כו' והנה אות ו' איקרי אות אמת (זוה"ק ר"פ ויקרא) ואמת זו תורה (ברכות ה':) וכן אותיות ו' ה' משם הוי' מורים על תורה ומצוה (רע"מ נשא קכ"ג ב') והיה שייך יותר אות ו' לחודש זה שהיה בו מתן תורה. אך איתא בזוה"ק (בשלח נ"ד א') אלף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר כו' ומטו לז' מאן זיין דא חרב לה' מלאה דם והיינו מדת מלכות וכמו"ש בזוה"ק (שם נ"א א') אפקיד בידהא כל זיינין דילה רומחין כו' והז' כולל כל הז' מדות והיינו זיווג קוב"ה ושכינתי'. דאות ו' כולל הו' מדות והוא בחי' קוב"ה והז' כולל כל הז' מדות. וע"ז מורה זבולן דכתיב הפעם יזבלני אישי. והיינו דיעקב אבינו נקרא שמש וכמו"ש (מ"ר ר"פ ויצא) אתא שמשא והאמהות נקראו ירח סיהרא דמקבלא משמשא. וזה ענין מה שנאמר שמח זבולן בצאתך ואיך יתכן לומר שמח והא כתיב בכל עצב יהיה מותר וכמו שא' (ברכות ל':) שאמר לי' אנא תפילין מנחנא היינו שהוא קשור בהשי"ת ועל ידי זה לא יזיק לו השמחה הא בלא"ה אסור השמחה. ואיתא (תענית ט"ו.) ולא הכל לשמחה צדיקים לאורה כו' רק אחר כך כתיב אור צדיקים ישמח כשזוכה על ידי האור ליישר הלב אז זוכה לשמחה כמו שנאמר ולישרי לב שמחה ואיך נאמר לו שמח זבולן בצאתך והיינו בצאתו לפרקמטיא. וכן כל הברכה שם עיקרה לזבולן (כמ"ש מגילה ו.) עמים הר יקראו כו' רק יששכר נכלל בברכתו. אך הענין הוא דאיתא בחודש אייר המליך אות ו' בהרהור והוא עפמ"ש (זח"א ר"ב א') דלית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא וע"ז אמר המליך אות ו' שמורה על ד"ת בהרהור. והוא ע"ד מ"ש הרמב"ם ז"ל (סוף הל' אס"ב) שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה כו' והוא ההכנה למתן תורה והוא כנגד שבט יששכר העוסק בתורה. וחודש זה המליך אות ז' בהילוך כו' סיון בשנה רגל שמאל בנפש שבשעת מתן תורה בדיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם ואז כל מעשיהם בקדושה כדרך מה שנאמר היש ה' בקרבנו כנ"ל. וע"ז מורה רגל שמאל שבכל מקום ימין מורה על ד"ת לב חכם לימינו ושמאל מורה על עניני עולם הזה למשמאילים בה. ובשעת מתן תורה שנעקר יצר הרע מלבם זכו שאף מעשי עולם הזה יהיה בקדושה וזהו רגל שמאל. ועל זה מורה אות ז' שכולל כל הז' מדות זיווג קוב"ה ושכינתי' וע"ז מורה זבולן הפעם יזבלני וגו' וכמו בשעת מתן תורה שבא משה והוריד השכינה לארץ כמו שהיה בתחילת הבריאה שהיה עיקר שכינה בג"ע וגם אדם הראשון היה בגן עדן. וכן במתן תורה שירד ה' על הר סיני למטה לישראל. וכעין מה שנאמר בנה בניתי בית זבול לך שבית המקדש היה מקום יחוד הקב"ה עם ישראל.

וע"ז נאמר שמח זבולון בצאתך והיינו השמחה דכתיב שמחו צדיקים בה' ישמח ישראל בעושיו ישמחו במלכותך כו' והוא רק כשמתיישר הלב ומוריק הרע מלב כסיל גם כן כמ"ש בגמרא (תענית שם) ישרים לשמחה לישרי לב שמחה. וע"ז נאמר בצאתך בעסקו בפרקמטיא גם כן שמח כיון שהכל אף עניני עולם הזה גם כן בקדושה. והוא כענין מה שנאמר אם בחקותי תלכו ומדכתיב תלכו סתם היינו אף בדברי עולם הזה כעין שנדרש בגמרא (ברכות י"א.) ובלכתך בלכת דידך. ואיתא (מ"ר בחקותי) חוקים שבהם חקקתי שמים וארץ וזה שמח זבולון בצאתך. וזה שא' אות ז' בהילוך רגל שמאל שאף ההילוך בעניני עולם הזה בחי' שמאל גם כן בקדושה והיינו בשעת מתן תורה שנעקר יצר הרע מלבם וזה זוכין מצד השי"ת אבל עיקר העבודה מצד האדם בכל שנה הוא ההכנה בה' ימים שקודם זמן מתן תורה להיות נעשה כמדבר להפקיר כל עניני עולם הזה שלא יהיה לנו שום רצון רק רצונו של מקום כמו שהיה בשעת מתן תורה. ועל ידי זה יכולים לזכות בזמן מתן תורה להקדושה מצד השי"ת כמו בשעת מתן תורה שבדיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם ואז כל מעשה האדם בקדושה. בחקותי תלכו. שמח זבולון בצאתך. וזהו מעלת מתן תורה שזכו מצד השי"ת לישרי לב שמחה:

## פרק ד

**בס**' יצירה המליך אות ז' בהילוך כו' תאומים בעולם וסיון בשנה כו' איתא בזוה"ק (ח"ב נ"ד א') מאן זיין דא חרב לה' מלאה דם. והיינו מדת מלכות וכמו"ש בזוה"ק לעיל מינה (נ"א א') אפקיד בידהא כל זיינין דילי' רומחין וסייפין קשתין חצין וחרבין כו' אמר מלכא מכאן ולהלאה קרבא דילי אתמסר בידך כו' וסוף הפסוק כי זבח לה' בבצרה וטבח גדול בארץ אדום. וכן כ' חרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים וגו' והנה קדושת חודש סיון הוא מה שבו היה מתן תורה ועל זה מורה האות שבו נברא. ובמתן תורה איתא (שיר השירים פ' ישקני) כששמעו ישראל לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם והיצר הרע הוא הס"מ וחרב פיפיות לקטלא לס"מ כמ"ש זח"ג רע"ד ב') ומציאת היצר הרע הוא ממה שנמצא הרע באו"ה על ידי זה נכנס ללב ישראל גם כן שאור שבעיסה. וע"ז א' (סוכה נ"ב.) משה קראו ערל שהוא כח זר שנכנס מקלי' או"ה ללב ישראל וכמו ערל גוי שעומד ומפתה ומלחש באזן הישראל. וע"ז בא דבור לא יהיה לך לעקור הכח זר מלב. ובגמרא (שבת פ"ט:) מדבר סיני שירדה שנאה לאו"ה ומה שמו חורב שמו ופליגא דר"א דאמר הר סיני שמו ולמה נקרא הר חורב שירדה חורבה לאו"ה. ואלו ואלו דא"ח דשניהם אמת ופליגי רק מהו עיקר שמו. ופעם ראשון שנזכר הר הזה בתורה נקרא בשם חורב. כש"נ ויבא אל הר האלהים חורבה. ושם נאמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר

הזה. והענין שבאמת מהר חורב ירדה חורבה לאו"ה והיינו בשעת מתן תורה דכתיב אני אמרתי אלהים אתם דלא הווי מייתי (כמ"ש ע"ז.) והיה אז התיקון כמו שיהיה לעתיד והיה אז חורבה לאו"ה וכש"נ לעתיד והגוים חרוב יחרובו ונדרש במד' (במדרש רבה פ' א') מחורב יחרבו שנטלו אפופסים שלהם והיינו שאז היה ראוי להיות גמר התיקון והיו כולם נחרבין. דעיקר גלות מצרים היה להתכלית והמכוון להיות ואחרי כן יצאו ברכוש גדול והיינו להוציא מהם כל החיות ונצי"ק כמש"נ ונצלתם את מצרים. ובשעת יציאת מצרים במכת חושך כתיב ולכל בני ישראל היה אור במושבותם. ואחר כך במכת בכורות שהיה נגד כ"ע שהמכות היו נגד ע"ס מתתא לעילא נגוף למצרים ורפוא לישראל (ע"ד שנדרש זח"ב ל"ו א') שבכל מכה יצאו ממדה אחת שבקליפה ונכנסו למדה זו שבקדושה. ובמכה עשירית מכת ונכנסו למדה זו שבקדושה. ובמכה עשירית מכת בכורות אז נשלמו ישראל לגמרי לפי שעה. ובז' דפסח בקי"ס ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (כמ"ש מכילתא בשלח וש"מ) ואמר רה"ק מאיזביצא זצ"ל שאז היה בחי' הראיה מה שמראין לאדם בתחלתו. וע"פ מה שאומרים בשם הבעש"ט זצ"ל שהיה מקנא חוזק ההתעוררות בימי הנעורים בהכנסו לשערי החסידות. וכמ"ש ברוקח אין חוזק כחסידות בתחלתו ורבינו הרבי ר' בונם זצ"ל אמר שע"ז נאמר אל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה שהיה ההתעוררת בחוזק רב. כי לא מחכמה שאלת ע"ז. היינו שלא היה מחכמתך רק בתורת שאילה מהשי"ת. ועיקר הוא מה שקונה אחר כך ביגיעו. ואמר רבינו הק' מאיזביצא שכל מה שיש בכח האדם להשיג בקנין אחר כך מראה זאת השי"ת לאדם בתחלה בראיה ואינו רק בשאלה ואחר כך מסתלק כדי שיעמול אחר כך להשיגו בקנין. וכן היה בקי"ס הראיה ראתה שפחה על הים ואחר כך נעלם מהם וכמו"ש (זח"ב ס' א') מדבר שור מדברא דהוו בעאן לאסתכלא בי' זיוא יקרא דמלכא קדישא. וכתיב ולא מצאו מים אין מים אלא תורה כו' דקב"ה תורה איקרי ואין מים אלא תורה ואין תורה אלא קוב"ה. ואחר כך במתן תורה זכו לזה בקנין. דכתיב פנים בפנים דיבר ה' עמכם. ובזוה"ק (ח"ב פ"ב א') חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל בן בוזי ואם לא היה אחר כך הקלקול היה נשאר הקדושה בקנין והיה גמר התיקון והיה חורבה לאומות העולם לקליפתם והגוים מחורב יחרבו. אך אחר הקלקול לא יהיה עוד גמר התיקון בשלימות עד לעתיד ואז הגוים חרב יחרבו. וכיון שחזר יצר הרע למקומו אז נקרא ההר רק בשם סיני שעכ"פ ירדה שנאה לאו"ה דעכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה (סנהדרין נ"ט.) שבסיני נבחרו ישראל כש"נ והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ. והיינו כי באמת כל העמים שלי רק ישראל נבחרו לסגולה (כמ"ש פירש"י ממכילתא) וסגולה

נקרא דבר שאין לו טעם עפ"י שכל וטבע רק שהוא סגולה בלא טעם וכן כתיב הלא את עשו ליעקב נאום ה' ואוהב את יעקב. יעקב נקראו עמי הארצים כמש"נ ולבית יעקב חטאתם ואיתא (ב"מ ל"ג:) ע"ה שזדונות נחשבות להם לשגגות שאינן יודעין כלל מהו עון וחטא. ומ"מ ואוהב את יעקב אף שנדמה ח"ו לעשו. וכן אם עשו רוצה להתדמות ליעקב וכמו שיהיה לעתיד דאיתא (מד"ת צו ב') לעולם הבא מה עשו עושה מתעטף בטליתו כזקן ויושב אצל יעקב. כמו שנאמר אם בין כוכבים שים קנך ואין כוכבים אלא ישראל. אך השי"ת דן את הלבבות ובלבבו אינו כן ומורידו כש"נ משם אורידך נאום ה' והיינו ואוהב את יעקב בלא טעם אף שנראה אחים דומים זל"ז. וזה שא' סיני שירדה שנאה לאו"ה ונקרא חורב על שם העתיד שירד חורבה לאו"ה. מה שאין כן כשנאמר למשה בסנה שהיה ראוי אז להיות התיקון האמיתי אז נקרא הר האלהים חורב בעצם שאז היה ראוי להיות יורד חורבה לאו"ה בשלימות. וקליפת מצרים ואומתה באמת נחרב מכל וכל. ובמכת בכורות שנהרגו בכורי מצרים אז נתקדשו בכורי ישראל כש"נ כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל וגו'. ובקי"ס דכ' לא נשאר בהם עד אחד אז נתקדשו כל ישראל במתן תורה. ובאמת אנו עושין שבועות ואומרים זמן מתן תורתינו אף שאז נתנו רק לוחות ראשונות שנשברו אחר כך. ואיתא (מ"ר תשא פ' מ"ג) מוטב שתדון כפנוי' ונראה שבשבירת הלוחות נתבטל כל התיקון. ומטעם זה דרשו במשנה (תענית כ"ו:) יום חתונתו זה מתן תורה על יוהכ"פ יום שנתנו בו לוחות אחרונות. ולמה אנו קורין שבועות זמן מתן תורתינו. אך באמת נשתברו רק הלוחות היינו מה דכתיב חרות על הלוחות שנחקק על לוח לבם הד"ת ונעקר יצר הרע מלב כסיל מכל וכל ולכן דרשו (עירובין נ"ד.) אל תקרי חרות אלא חירות היינו חירות ממה"מ והוא מה"מ והוא יצר הרע (ב"ב ט"ז.) שכיון שנחקק הד"ת על לוח לבם היו כבר חירות היצר הרע ומה"מ ושעבוד מלכיות. וזה נשבר אחר הקלקול. אבל המ"ת נשאר קבוע שביד ישראל לזכות לאור מאמר אנכי שיתקע ת"ת בלבם ולאור מאמר לא יהיה לך שיעקר יצר הרע כמו במ"ת וכל התרי"ג מצות נקראו בזוה"ק (ח"ב פ"ב ב') תרי"ג זיני עיטא שהם עצות לזכות לאור מאמר אנכי ה' אלהיך שיאיר בלב שיש בורא עולם. וכן יהיה באמת לעתיד שכל אחד מישראל יזכה לזה. וכן אף בזמן הזה בשבת על ידי שמירת שבת נגאל מכל וכל ונעשה חירות מיצר הרע וממה"מ ושעבוד. רק יוהכ"פ נקרא יום חתונתו. שאז ניתן תורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס כמו"ש (מ"ר תשא פ' מ"ו) ובלוחות שניים אני נותן לך שיהיה בהן מדרש הלכות ואגדות. אבל עיקר זמן מתן תורה שזכו ישראל שיהיו ראוים שיאיר מאמר אנכי בלבם ויעקב יצר הרע מלבם הוא

בשבועות. ונקרא הר סיני שירדה עכ"פ שנאה לאו"ה. ומ"מ נקרא גם כן הר חורב ע"ש התכלית לעתיד שירד חורבה לאו"ה וזה יהיה על ידי כח מתן תורה בשבועות שהיה על הר האלהים. וזה שנאמר וחרב פיפיות בידם דאיתא בזוה"ק (ח"ג רע"ב א' וש"מ) ו' גוף החרב י' ראש החרב ה' ה' תרין פיפיות. אות ו' איקרי אות אמת ואמת זו תורה וזה גופא דחרבא שנתן השי"ת. ותרין פיפיות היינו השתדלות האדם לעקור היצר הרע מלב הם ב' ההי"ן ה' תתאה מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה הרב חכמה לתקן הרב כעס. כמ"ש (סוכה נ"ב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ששם חידוש ההלכות. וה' עלאה עפמ"ש בת"ז (תי' מ"ח) תרי זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה והיינו ה' עלאה וה' תתאה. ומסיק מאי לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע. שמי שזוכה שיכנס למעמקי הלב אז אתפני יצר הרע מתמן. ומזמור זה נאמר על העתיד דכתיב שירו לה' שיר חדש לשון. זכר שאין אחריו שעבוד וכתיב בי' ישמח ישראל בעושיו ואיתא (וי"ר פ' כ') ישמח ישראל בעושיו אינו אומר אלא ישמח עתידין הן לשמוח כו'. וכבר אמרנו דזה שנאמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו דלעתיד שיתגלה כבוד מלכותו בעולם אז ישמח ה' במעשיו של צדיקים וכן ישמח ישראל בעושיו. יהללו שמו במחול זה יהיה רק לעתיד שיעשה השי"ת מחול לצדיקים וכל אחד מראה באצבעו כו' (כמ"ש סוף תענית). ושם כתיב וחרב פיפיות בידם היינו ההשתדלות מצד ישראל להרוג לס"מ הוא היצר הרע בהב' פיפיות ה' עלאה וה' תתאה. לעשות נקמה בגוים כש"נ והגוים חרוב יחרובו. וזה שנברא חודש זה באות ז' מדת מלכות והוא נקרא חרב לה' מלאה דם. חרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים. וכ' כי רותה בשמים חרבי על אדום תרד שבמתן תורה אז נעשה כנסת ישראל שקבלו כל ישראל עול מלכותו יתברך לשמור התרי"ג מצות וזה קדושת החוש הזה שירדה שנאה לאו"ה וירד חורבה לאו"ה:

**וכשנזכרו** שמות ההר נזכרו גם על המדבר מדבר סיני מדבר חורב. דכתיב ביום הזה באו מדבר סיני ואי' בפסיקתא הובא בפירש"י מה ביום הזה שיהיה ד"ת חדשים עליך כאלו היום נתנו. וזה יתכן על מ"ת ולא על ביאתם למדבר סיני שהיה בר"ח ולא נתנו ד"ת עדיין כלל. אך מ"ת היה מצד השי"ת שנתן תורה לעמו ישראל. ומצד ישראל היה העיקר החשק להד"ת. וזה היה העיקר בר"ח כשבאו למדבר סיני שידעו שכאן מקום המיוחד למתן תורה (ונת' במאמרים הקודמים) ותיכף זכו והייתם לי סגולה מכל העמים שירדה שנאה לאו"ה וכאמור ונקרא מדבר סיני שעל ידי ההפקרות שעזבו הכל מפני חשק התורה כמ"ש (במדב"ר פ"א) כל מי שאינו עושה עצמו הפקר כמדבר אינו יכול

לקנות את החכמה ואת התורה. ועל ידי זה זכו להיות סגולה מכל העמים וירדה שנאה לאו"ה. אך אחר הקלקול נשאר רק בשם סיני שירדה שנאה לאו"ה. מה שאין כן למשה רבינו ע"ה כשהראו לו בסנה נקרא הר האלהים חורבה כמו שהיה בשעת מתן תורה. כמו שנאמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה. היינו הר חורב שירדה חורבה לאו"ה כמו שיהיה לעתיד והגוים חרוב יחרובו. וזכו זה מחורב משעת מתן תורה. והרי"ף לע"י כ' דמה"ט אמר מה שמו דלא יתכן שיהיה נקרא בשניהם דאם ירדה חורבה לא יתכן שירדה שנאה ועל כן דסיני הוא שמו. ולפי האמור יתכן שלפי מה שהיה אחר כך הקלקול ירדה רק שנאה לאו"ה וחורב יהיה רק לעתיד והגוים חרוב יחרובו אך משה רבינו ע"ה שהיה כמו יעקב אבינו ע"ה דאיתא (ת"ז תי' י"ג) והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דלא מגופא ודא מנשמתא. ומצדם כבר היה התיקון כמו לעתיד. וכמו"ש (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת וכן (סוטה י"ג:) לא מת משה כו' מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש משום הכי כשנאמר לו יציאת מצרים ומתן תורה כתיב הר האלהים חורבה שירד כבר חורבה לאו"ה. ואלו ואלו דא"ח ולא פליגי:

**וזה** ענין מ"ש בס' יצירה לגי' האריז"ל המליך אות ז' בהילוך כו' שהוא ד"ת כמו שנאמר אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. וכן לעתיד גם כן איתא (סוף ברכות) ת"ח אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל ופירש"י ממדרש למדרש כו'. וגירסת הגאונים ז"ל המליך אות ז' בריח ובוודאי שני הגרסאות אמיתים שדברי הגאונים דברי קבלה ולא בא האריז"ל לחלוק עליהם. אך הענין שהאריז"ל סידר החדשים נגד י"ב השבטים כסדר הדגלים וחודש סיון כנגד זבולן ומה"ט גרם בהילוך עדמ"ש שמח זבולן בצאתך. והראב"ד ז"ל חשב כוחות האדם וריח כנגד שבט לוי ע"ש מה שנאמר ישימו קטורה באפך. ונראה דלסידורו חודש סיון כנגד שבט לוי ולוי לא היה כלל בהדגלים. אך כבר אמרנו שמה"ט הלוים לא התפקדו בתוך בני ישראל דמנין ישראל היה לידע חיילין דאורייתא שכל נפש יש לו אות או חלק מאות בתורה שאף שאין ס"ר אותיות בתורה רק הרבה אותיות מתחלק לחלקים כמו ל' כ' ו' וכדומה. ושבט לוי הם האור תורה והאר עינינו בתורתיך. והיינו להאיר בלב ישראל הד"ת ששרש קדושת שבט לוי היה אהרן הכהן שהוא היה נשיא שבטו (מד"ת בהעלותך ה') וכן איתא (שם במדבר י"ז:ב') דחשב בחירת הלוים ומייתי קרא ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן דמיירי באהרן היינו משום דהוא שורש הלוים. וזה היה כח אהרן שושבינא דמטרוניתא (זח"ג כ' א') להכניס האור תורה בלב ישראל ומש"ה לא נפקד שבט לוי בכלל הדגלים. אבל כפי שהיה בשעת מתן תורה שזכו ישראל להשלימות לגמרי אני אמרתי אלהים אתם

לא הוצרכו כלל לזה כיון שנעקר יצר הרע מלבם לגמרי והיה אז גם שבט לוי בכלל י"ב שבטים. ובין כה אין ס"ר אותיות בתורה רק אות אחד מתחלק לכמה חלקים כנ"ל ויכול להיות כמה ריבוא אותיות. רק יש נפש אחד שכוללת כמה חלקים או כמה אותיות בתורה. ולפי זמן מתן תורה נברא חודש זה באות ז' ברית והיינו לתקן אף מעט שנחשבו לחלבנה שמרמז לפושעי ישראל (כמו"ש כריתות ו:) שגם כן יתן ריח כשהוא בכלל ישראל וכמו"ש (עירובין כ"א:) אלו ואלו עתידין שיתנו ריח ולעתיד ועמך כולם צדיקים ונברא חודש זה למתן תורה כנגד שבט לוי וריח ישימו קטורה באפך. מה שאין כן אחר כך לפי מה שהיה הקלקול ויתבררו רק לעתיד לא נחשב לוי בכלל הדגלים כנ"ל ונברא חודש זה כנגד זבולון אז נברא אות ז' בהילוך שמורה על ד"ת כאמור כגירסת האריז"ל:

**ואמר** תאומים בעולם וסיון בשנה דאיתא בזוה"ק (ח"ב ע"ח ב') טעם שנברא חודש זה במזל תאומים ואמר תומים כתיב כו' ובגין דהוה תמן האי רשע אסתלק מתמן אל"ף כו' ובגין דיעקב איהו תאומים כו'. והענין דכבר אמרנו במה שאומרים בנוסח פדון הבן אשר קדש עובר במעי אמו והקשה הרא"ש ז"ל (פ"א דקידושין סוסי' מ"א) דהא קדושת בכור בפטר רחם תלא רחמנא כו'. אך בלידת יעקב כבר פסקה זוהמתן כיון שהיה כמו אדם הראשון קודם הקלקול וכמו"ש (שבת קמ"ו.) עד ג' דורות לא פסקה זוהמא כו' יעקב הוליד י"ב שבטים שלא היה בהן דופי. אך לא היה בהתגלות עד מתן תורה שאז נתגלה שפסקה זוהמתן מכל וכל. וזה שאמר ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. ואף שבגמרא קאמר ופליגא דראב"כ כו' כבר ידוע שבמחלוקת חז"ל אלו ואלו דא"ח. וזה שאומרים אשר קדש עובר במעי אמו שעוד במעי אמו שאין לו עדיין יצר הרע שהנשמה משעת יצירה ויצר הרע משעת יציאה כמ"ש (סנהדרין צ"א:) יש לו קדושה שזכו לזה מיעקב אבינו ע"ה. וז"ש (נדה ל:) שבמעי אמו נר דלוק על ראשו וצופה מסוף העולם ועד סופו. והוא כמו אור שנברא ביום הראשון שהיה אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו (כמ"ש חגיגה י"ב.) כיון שאין יצר הרע. וכתיב תומים חסר א' דאל"ף אותיות פל"א שהוא תגו של יוד שהוא מכ"ע. וז"ש בזוה"ק ובגין דיעקב איהו תאומים אתיהיב אורייתא לבנוי בחודש תאומים והוא ע"פ מ"ש בהג"ה רח"ו עמ"ש בזוה"ק (שמות י"א ב') עד דלא אשתמודע משה בזיהרא עלאה עד שלשה ירחים וכ' רח"ו ז"ל כי ניסן אייר סיון הם כנגד חג"ת עכ"ל. וכבר אמרנו דניסן נגד אברהם אבינו ע"ה שהיה מרכבה למדת חסד ואז הופיע האור וע"ד מ"ש (ב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם אייר כנגד יצחק אבינו ע"ה עדמ"ש (זח"א קמ"ב א') ולחושך קרא לילא דא יצחק דאיהו חשך כו' והיינו דאברהם אבינו ע"ה קיים כל התורה כולה עד שלא נתנה (כמ"ש יומא כ"ח:) ולימד לכל העולם

כולו ואז לא ירדה שנאה לאומות העוללם שהיו כל האומות ראוים לקבל עומ"ש. ויצחק היה הראשון שנימול לשמנה ונעשה אז הכנה שיהיה כנסת ישראל זרע יעקב להאיר מתוך החשך. וחודש סיון כנגד יעקב אבינו ע"ה שכולל מדת אברהם ויצחק חסד וגבורה והוא ברזא דתאומים. ואז נבחרו ישראל והייתם לי סגולה מכל העמים. דאף שהלוא את עשו ליעקב אף על פי כן ואוהב את יעקב. ואז ירדה שנאה לאו"ה שאינם שייכים כלל לד"ת וגוי העוסק בתורה חייב מיתה דכ' מאורשה קהלת יעקב. וז"ש בפסיקתא שעשה קסלטירין של פניו של משה דומה לאברהם א"ל הקב"ה אי אתם מתביישים הימנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו כו' ומה זו טענה למלאכים שינוחו לו למשה עבור זה לקבל התורה. אך הוא עפמ"ש בזוה"ק (ח"א ק"ד א') תלת מלאכין הוו האי אשא והאי מיא והאי רוחא כו' ובג"כ ויאכלו כו' לאתזנא מני' מסטרא דאברהם ובג"כ לא אשתארו ממה דיהיב לון אברהם כלום כו' והיינו שהראה להם שהם ניזונים מאברהם אבינו ע"ה ומייתי מדכ' ויאכלו וישתו אכילה ודאית שנהנו מזיו השכינה וזה עיקר קיום החיים כש"נ לכו לחמו בלחמי ואיתא בזוה"ק (ח"ג ז' ב') ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים וכש"כ שקיום המלאכים שהיו אשא ומיא ורוחא כנגד הג' מדות חג"ת שהאבות מרכבה להם בוודאי קיום שלהם מסטרא דאבות. ומשה רבינו היה עמודא דאמצעותא כמו יעקב אבינו יעקב מלבר משה מלגאו דא גופא ודא נשמתא כנ"ל. וכמו דאברהם מרכבה למדת חסד ויצחק למדת גבורה ויעקב כלול משניהם כן משה רבינו היה כלול משניהם. ואחר כך מסיק במדרש אמר הקב"ה למשה לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם שנאמר לקחת מתנות באדם ואין אדם אמור כאן אלא אברהם כו' ויקרא אליו ה' מן ההר ואין ההר אלא אבות כו'. והיינו דהרים אלו אבות (כמ"ש שמות רבה פ' ט"ו) והיכן נזכר כאן אברהם רק ההר המיוחד היינו א"א שהיה אב ראשון (וכ"כ בזוה"ק ח"ב קפ"ט ב' מאן ראש ההרים דא אברהם סבא) וזה ענין מ"ש בזוה"ק (יתרו שם) ובגין דיעקב איהו תאומים אתיהיב ארייתא לבנוי בחודש תאומים שחודש זה נגד מדת ת"ת שכולל חסד וגבורה. רק בלידת יעקב אבינו ע"ה כ' תומים חסר א' שהיה עשו עמו והוא היה ההיפך מד"ת שעל שמו נקרא יצר הרע ערל (כמ"ש סוכה נ"ב.) וביום הזה באו מדבר סיני וירדה שנאה לאו"ה ונפרד עשו מכל וכל ואז יעקב ברזא דתאומים עם אות א' וזכו בניו לקבל התורה בחודש הזה אורייתא ברזא דתאומים תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהיה כלול הכל בתורה שבכתב. וזה שנאמר מגיד דבריו ליעקב אגדה ברזא דחכמתא (זח"א רל"ד ב') וזה זוכין אף מיש הוא רק מדרגת יעקב שהם ע"ה (ב"מ ל"ג:) כמו"ש מורשה קהלת יעקב ובמ"ר (צו פ' ט') קהלת ינאי אין כתיב כאן אלא קהלת יעקב.

חקיו ומשפטיו לישראל להם מגלה השי"ת החוקים שנחקק בלב. לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום שאינם זוכין לדעת אף בהמשפטים שיש להם חלק. שהם עושים רק עפ"י ד"א (ונת' במ"א) וזהו שירדה שנאה לאו"ה בבואם למדבר סיני:

## פרק ה

**בחודש** השלישי וגו' ביום הזה באו מדבר סיני. ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר. הנה נאמר כאן ד' לשונות של ביאה. באו. ויבואו. ויחנו. ויחן. היינו שיש כמה בחי' ומדרגות עד שבאים אל הנקודה של אמת. והוא כאשר דברנו כבר על מאמר חז"ל (ב"ר פ' ח') ע"פ חסד ואמת נפגשו וגו' שחסד אמר יברא ואמת אמר אל יברא צדק ושלום וגו' שלום אמר אל יברא מה עשה הקב"ה השליך אמת ארצה כו' ולכאורה מה הועיל בזה עם התנגדות השלום. רק שזה תלוי בזה שפירוד הלבבות הוא מחמת שאין דעתן של בני אדם דומין זה לזה והוא רק כאשר יש בזה נגיעה ומכוון לגרמי'. אמנם כאשר אמת מארץ תצמח היינו שהשליך השי"ת את בחי' האמת להשפיע בארץ ואז ממילא נעשה יחוד הלבבות ושלום בין הדיעות חלוקות מחמת שכוונת כולם יחד לתכלית נקודת האמת. כדאיתא (יבמות י"ד:) על מחלוקת ב"ש וב"ה אף על פי כן לא נמנעו כו' לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו שעל ידי האמת נעשה שלום בין חלוקי הדעות כאיש אחד בלב אחד:

**והנה** ראשית הכונה להתחלת ד"ת הוא ביום הזה בא"ו מדבר סיני ואמרו בגמרא שבת שבר"ח באו למדבר סיני כתיב הכא ביום הזה וכתיב התם החודש הזה לכם כו' ולכאורה אם הוא גז"ש הזה הזה היה להם ללמוד יותר מביום הזה שנאמר ביום יציאת מצרים איזה פעמים. ואם כן היה להם ללמוד שהוא בט"ו לחודש. אמנם כי עיקר המכוון הלימוד הוא מתיבת ביום הזה סתם שאין שייכות לומר בסתם ביום הזה רק על יום המבורר והוא רק על ר"ח שהוא נעשה מבורר לכל העולם בעת שבאו עדים שראו את החידוש לבנה וזה מרמז על הבהקת הארה הראשונה הבא לנפש האדם כשבא לכנוס את עצמו להקדושה. ועל זה נתקשה משה על חידוש הלבנה מפני שהוא רק רשימה קטנה בהארה מועטת כשבאו רק שני עדים שראו החודש שעל ידי זה יתפשט הקדושה. אמר לו הקב"ה כזה ראה וקדש שדייקא כך הוא התחלת הכניסה לבחי' הקדושה ומזה נתפשט אחר כך הארת הקדושה בלב. ולכן נקרא בשם ראש חודש היינו ראש של החודש ובתר רישא גופא אזיל (עירובין מ"א.) והנה זה היה התחלת הכניסה להקדושה ונאמר ע"ז בלשון עבר באו מפני שהארה זו הראשונה חולפת ועוברת כמו שנאמר אח"ז ויסעו מרפידים פי' מרפיון ידים היינו בחינת עמלק שמביא הרפיון בלב האדם כמו שנאמר אשר קרך

ופירש"י ז"ל שציננך והפשירך מרתיחתך היינו שמביא התרשלות בלב האדם בעסק עבודת השי"ת עד שחולפת ועוברת. והוא נקרא ראשית גוים שהוא המנגד לראשית שבהקדושה. ואחר זה נאמר ויבואו מדבר סיני ואמרו ז"ל (פירש"י יתרו ממכילתא) מקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני מה ביאתן למדבר סיני בתשובה אף נסיעתן מרפידים בתשובה היינו לאחר התשובה כאשר האדם זוכה לתקן זאת ולהחזיק במעוזו בלי התרשלות שזה בחי' רפידים ריפוי ידים. אז נתעלה במדרגת הקדושה וע"ז נאמר לשון ויבואו היינו שנקבע בו הארת הקדושה:

**ואחר** ז נאמר ויח"נו במדבר שעוד נתעלו במדרגה עליונה יותר לקבל נייחא מבחי' הקדושה כי לשון חנייה הוא כאשר נתיישב דעתו בנייחא בקביעות. כי ביומא קמא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא רק אחר זה כשבאו לבחי' ויחנו. והנה עכ"ז נאמר עוד בלשון רבים ויחנו כל אחד בפ"ע. אמנם תכלית המדרגה בהקדושה הוא מה שנאמר אחר כך ויח"ן שם ישראל בלשון יחיד וכאמרם ז"ל כאיש אחד בלב אחד. והיינו כשבאים לתכלית נקודת האמת אז נתייחדו הלבבות כאחד מאחר שכולם כוונתם אחד כדברנו הנ"ל. והנה ד' המדרגות האלו המה חולפות על כל נפש האדם בהדרגת כניסתו להקדושה והמה נגד בחי' ד' עולמות מתתא לעילא עשיה יצירה בריאה אצילות. ולשון ויחן שם הוא נגד תכלית הקדושה של בחי' אצילות שהוא העולם האחדות דאיהו וחיוהי חד בהון. והיינו כאיש אחד בלב אחד לתכלית המכוון ה' אלהינו ה' אחד:

## לחג השבועות

### פרק א

**איתא** במג"א (סי' תצ"ד) על המנהג להיות ניעורים בליל שבועות כדי לתקן מה שהיו אבותינו ישנים אז קודם מ"ת כדאיתא במדרש (שיר השירים א' י"ח) ופרדר"א. ובאמת לא נראה מדברי המדרש שהיה בזה שלא כהוגן מה שהיו ישנים. ליליא ליבעי למלעי באורייתא ולנטרי דכי עילאה. ואורייתא דבעי למלעי אורייתא דבע"פ בגין דיתדכין כחדא ממבועא דנחלא עמיקא. ונראה מזה שענין הטהרה של לילה זו נגמר על ידי תורה שבעל פה והוא ע"ד מאמר חז"ל (ברכות ט"ז.) ע"פ כנחלים נטיו כאהלים נטע ד' מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה כך אהלים של תורה מעלין מטומאה לטהרה. ואהלים של תורה כוונתו ביחוד על תורה שבעל פה שאינו נקנה באדם עד שכל העולם הזה הוא כאוהל ארעי אצלו כאמרם ז"ל (ברכות ס"ג:) ע"פ אדם כי ימות באוהל אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה. וכדאיתא בתנחומא (פ' נח)

שאין תורה שבעל פה מתקיימין אלא במיעוט תענוגי עוה"ז ובצער ונידוד שינה. וע"ז הוקשו לנחלים המעלין את האדם מטומאה לטהרה היינו כמו הטובל במים המכסים כל גופו כך על ידי שנקבעו ד"ת בלב ובמוח בתמידות עד שכל שיעור קומתו נטבל כמימי הדעת כדאיתא בהרמב"ם (סוף הלכות מקואות) וע"ז מרמז הזוה"ק דיתדכון ממבועא דנחלא עמיקא. ועל ידי בחי' בינה שבלב שנקבעים הד"ת בלב נפתח לו המקור מרחובות הנהר לטהרת הנפש.

**והנה** בשנה הראשונה לאחר יציאת מצרים היו מכינים את עצמם לקבלת התורה בכל הכנות הנ"ל לעזוב כל עניני עולם הזה כמו שנאמר לכתך אחרי במדבר היינו מקום ציה וממה מכל עניני עולם הזה. אמנם בחי' תורה שבעל פה בפועל לא היה להם עוד. והיה זאת עצתם לקשר עצמם בהשי"ת על ידי השינה היינו לעזוב את עצמם עם כל כוחותם על השי"ת. והוא עוד מדרגה יותר עליונה מיגיעת בתורה שבעל פה בפועל. והיינו מי שנקרא ידיד ה' כמו שנאמר על דור המדבר זכרתי לך וגו' אהבת כלולותיך. וכמו שנאמר בשלמה המע"ה שנקרא ידידי' וה' אהבו והוא אמר שוא לכם משכימי קום וגו' אוכלי לחם העצבים היינו היגיעה בפועל בתורה שבעל פה נקרא אוכלי לחם של תורה בעצב. כי כן דרך היצר הרע להכניס בזה עצב ורפיון ידים בלב האדם מחמת שנצרך יגיעה גדולה ומנוחה לא ימצא. ועל זה התפלל יעבץ לאלהי ישראל לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות כדאיתא בגמרא (תמורה ט"ז.). רק כן יתן לידידו שנה היינו מי שהוא ידיד ה' יזכה לזה הבחי' ע"י השינה כמו שנאמר בו ויקץ שלמה והנה חלום שהיה צפור מצויץ ויודע מה מצויץ (שיר השירים פ' א') ונאמר ויעש משתה לכל עבדיו ואמרו (שיר השירים שם) מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה. וכן מצינו ביעקב אבינו ע"ה ויחלום והנה ה' נצב עליו וגו' וזה היה מדרגת דור המדבר קודם מתן תורה היינו דביקות בהשי"ת בהשינה על ידי מראה החלום כמו שנאמר אם יהיה נביאכם במראה אליו אתוודע בחלום אדבר בו. ובשעת מתן תורה עצמו הגיעו למדרגת משה רבינו ע"ה שנאמר בו פה אל פה אדבר בו וכמו כן נאמר בם פנים בפנים דיבר ה' עמכם וגו'. ובזוה"ק בהקדמה (ח' א') נזכר דבעי ללמוד תורה נביאים וכתובים. הוא ענין אחר כדי לתקן תכשיטי כלה על ידי כ"ד ספרי תורה כידוע. אמנם לתכלית הטהרה הוא על ידי תורה שבעל פה דייקא כנ"ל:

## פרק ב

**אהבת** עולם בית ישראל וכו' תורה ומצות חקים ומשפטים אותנו למדת. והוא ברכה לתורה כמו"ש (ברכות י"א:) שכבר נפטר באהבה רבה. ולהתורה זכו על ידי האהבה.

ולכן אברהם אבינו ע"ה שהיה מדתו מדת אהבה התחיל בו הב' אלפים תורה. אך באברהם מצינו אברהם אוהבי שהיה אוהב להשי"ת וממילא על ידי זה זכה שאהבו השי"ת גם כן כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם נדרש בספרי גם על השי"ת. וביעקב או' ומאהבתך שאהבת אותו כו' והיינו כמו שנאמר הלא את עשו ליעקב ואוהב את יעקב. היינו אהבה בלא טעם אף שיעקב עושה ח"ו כמעשה עשו או עשו מתלבש לעשות כיעקב אף על פי כן ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי. ולכן זכה יעקב לכל הד"ת כמו שנאמר תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (ברכות ה:) ובמ"ר (שיר השירים א' י"ח) לפי ששינה של עצרת עריבה והלילה קצרה ישנו להם ישראל כל אותה הלילה. ובמג"א (סי' תצ"ד) איתא שמטעם זה נעורים כל הלילה לתקן זה. ולשון עריבה לא משמע שהיה בזה איזו פגם וחטא שיהיה צריך לתקן. אך הענין דכתיב אם ה' לא יבנה בית וגו' שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנה. הנה הד"ת נקרא גם כן לחם וכמו שנדרש (חגיגה י"ד.) לכו לחמו בלחמי ויש לחם העצבים היינו שהד"ת בא בעמל ויגיעה ועצב. ושלמה המלך ע"ה כתיב בי' וה' אהבו ונאמר ויקרא את שמו ידידיה בעבור ה'. לו נמסר כל חכמה תתאה תורה שבעל פה בלילה אחת בחלום וע"ז נאמר כן יתן לידידו שנה. (ונת' לעיל מא' א') וכן ביעקב אבינו ע"ה דכתיב ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם כתיב בי' והנה ה' נצב עליו וגו' שנגלה לו ההתגלות בחלום. והיינו דבאברהם אבינו ע"ה כתיב האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו שזכה להד"ת על ידי השתדלותו שהיה אוהב ב' במדת אהבה. ועל ידי זה זכה כמים הפנים לפנים שה' אהבו גם כן. מה שאין כן יעקב אמר על עצמו האלהים הרועה אותי מעודי וגו' שהכל מהשי"ת ואין לו מהשתדלותו כלום. לכן זכה בחלום והנה ה' נצב עליו ואמר מה נורא המקום הזה. פי' נורא שנופל הפחד ה' ממילא ומעצמו. דמדת יצחק הוא פחד יצחק היינו שמצייר לפניו הפחד והמורה ועל ידי זה נופל עליו ויגיע אליו היראה. מה שאין כן נורא היינו ממילא שנופל עליו הפחד והיראה מצד השי"ת. וכתיב ראשית חכמה יראת ה' וכתיב הן יראת ה' היא חכמה. שעל ידי היראה זוכה לחכמה ולטעום טעם בד"ת. וזה עיקר ויסוד תורה שבעל פה היינו טעמי תורה להרגיש טעם בד"ת. וכמו שאנו מפרשין מ"ש (פסחים קי"ט.) זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי ניהו טעמי תורה לטעום ולהרגיש טעם ערב בד"ת. וזה זכה בחלום כמו שנאמר כן יתן לידידו שנה. וכן בלילה שקודם מתן תורה אחר יציאת מצרים זכו ישראל שכשיקבלו אחר כך התורה שיהיה נקבע בהם הד"ת היינו שיוקבע בהם היראה והחשק לד"ת והוא ראשית חכמה יראת ה'. ומזה בא האור תורה שבעל פה טעמי תורה להרגיש אור ומתיקות בלב מהד"ת כשיקבלוהו

וזה נמסר להם בשינה. וזה שאמר במדרש לפי ששינה של עצרת עריבה ומתוקה לקבל האור החשק והקביעות בלב מד"ת שהוא בחי' אור תורה שבעל פה. ולילה זמן תורה שבעל פה וכמ"ש (תנחומא תשא ל"ו) כשהקב"ה מלמדו תורה שבכתב היה יודע שהוא יום וכשהיה מלמדו ע"פ משנה ותלמוד היה יודע שהוא לילה כו'. דיום הוא כנגד שם הוי"ה בחי' תורה שבכתב ולילה כנגד שם אדנ"י מדת יראה בחי' תורה שבעל פה. כמו שנאמר כי שמש ומגן ה' אלהים וסיהרא דמקבלא משמשא וכן התורה שבעל פה מקבל האור מתורה שבכתב וכן איתא בזוה"ק (יתרו פ' סע"ב) בההוא לילי נגהי תלתא יומין כו' ואתעטרו ישראל בשבעין כתרין בההוא לילי. שבעין כתרין היינו ע' פנים לתורה ומטעם זה הם ע' סנהדרין שאפשר להיות ע' דעות בד"ת. והוא כמספר שבעים אומות ע' לשון שבהם נמצא ניצוצי התורה שבעל פה שצריך להוציא מהן בגלות. והדיעות בד"ת היינו בתורה שבעל פה. ושם אדנ"י מורה על יראה כמו שנאמר ואם אדונים אני אי' מוראי והוא מדת מלכות פה תורה שבעל פה. וזה נקרא כתרין דכ"ע איהו כתר מלכות. ולזה זכו בלילה שקודם מתן תורה בשינה כמו שנאמר כן יתן לידידו שנה וזה פי' המד' ששינה של עצרת עריבה:

**ועכשיו** שכבר נתנה תורה מטעם זה צריך להיות נעורים ולעסוק בתורה שבעל פה וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג צ"ח רע"א) דבעי למלעי בהאי לילי אורייתא דבעל פה בגין כו'. ובמקום אחר (בהקדמה ח' א') אי' למלעי באורייתא מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ובדרשות דקראי וברזי דחכמתא כו' והיינו ר"ז גימ' או"ר כמ"ש בזוה"ק (ח"ג רט"ו א'). ומה שאמר מתורה לנביאים כו' הוא שגם בפסוקים שבתורה שבכתב גם כן יש תורה שבעל פה וכמו שאמרנו בשם רבינו הקדוש מאיזביצא זצ"ל במה שאמרו (ויקרא רבה פ' ט"ז) א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשיט עד שבא רוכל זה והודיעו אף שלא אמר רק מקרא ככתבו. מ"מ הרוכל שהיה צריך תיקון בזה שלכן נקרא רוכל מלשון הולך רכיל. וזכה להתברר בענין הזה הרגיש אור ומטעם חדש בהפסוק. ועל ידי ששמע ר' ינאי ממנו הפסוק הזה הרגיש גם כן האור הזה (ונת' כ"פ) וזהו טעמי תורה האור שיש בהד"ת להרגיש טעם ומתיקות. ומטעם זה נתקן לומר הסדר תיקון ליל שבועות. ואין המכוון האמירה בלבד רק צריך שיוקבע האור תורה בלב. ואצלינו כל חכמת תורה שבעל פה כיון שכבר נכתב הרי הוא בכלל חכמה בחי' תורה שבכתב והעיקר הוא הבינה היינו להרגיש האור מהד"ת בלב בינה לבא זהו בחי' תורה שבעל פה. וזה בלילה שקודם שבא זמן מתן תורה בכל שנה יכול האדם לזכות לזה שיוקבעו הד"ת בלב כמו שזכו ישראל אז בלילה שקודם מתן תורה. ומש"ה צריכין

להיות נעורים ולעסוק בתורה שבעל פה. וזה שאמר בזוה"ק (אמור צ"ח סע"א) מה עבדת אימי' כל ההיא ליליא עאלת לבי גניזהא אפיקת עטרא עלאה בשבעין אבני יקר כו'. והיינו בעטרה שעטרה לו אמו היינו כנסת ישראל וע"ד שא' במדרש (שיר השירים ג' ט') ולא זז מחבבן עד שקראן אמי' שנאמר הקשיבו אלי עמי ולאמי אלי האזינו ולאמי כתיב דכנסת ישראל נק' אימא. ומ"ש בזוה"ק אימא עלאה היינו שכינתא עלאה בינה והיינו כמש"נ אז תבין יראת ה' שנכנס היראה למעמקי הלב. ואז קרא השי"ת לישראל אמי בעטרה שעטרה לו אמו והיינו כנסת ישראל. ובכאן אמר גם כן שהעטרה היה במספר ע' אבני יקר והיינו למספר בני ישראל. והמספר מכוחות הנפש שהם ע' כמ"ש הקדמונים והם אבני יקר. והוא ע"ד מ"ש בזוה"ק (שם צ"ג א') ורזא דא ונקדשתי בתוך בני ישראל בקדמיתא ולבתר אני ה' מקדשכם שאחר כך מעטר לישראל בע' כתרין וכמו שהיה בלילה שקודם מתן תורה. וז"ש בזוה"ק (בהקדמה שם) א"ל ר"ש בני כו' וכתובין בספרא דדוכרנייא וקב"ה מברך לון בשבעין ברכאן ועטרין דעלמא עלאה. שהאור הראשון שנגנז לצדיקים לעת"ל נגנז בתורה שבעל פה כמ"ש בס' הבהיר וכ"כ (תנחומא נח ג') שגנזו הקב"ה לעמלי תורה שבעל פה שנגלה לחכמים על ידי תורה שבעל פה שהוא טלא דעתיקא תזל כטל אמרתי. ובתורה שבעל פה יש ע' פנים לתורה וזה ע' ברכאן ועטרין דעלמא עלאה דייקא טלא דעתיקא. ואמר אחר כך ברע"מ (זח"ג צ"ח ב') לבתר עאלת לבי כלה כו' אמרה לון הא אתקינת בי טבילה כו'. הטבילה במים רמז לתורה אין מים אלא תורה (ב"ק י"ז.) והיינו תורה שבעל פה בחי' יראה ויראת ה' טהורה והוא דכיו שעומדת לעד וכמו"ש בזוה"ק (ח"ג פ' ב') דכיותא אשתכח באורייתא כו' דקיימא תדירא בההיא דכיותא ולא אתעדי מיני'. ובכל שנה כשבא הלילה שקודם זמן מתן תורה יכולים לזכות להיראה ותורה שבעל פה להרגיש האור בד"ת. ולכך צריכין להיות נעורין ולעסוק בתורה שבעל פה שיכנוס האור והמתיקות ללב:

## פרק ג

**הנה** בתורה שבכתב נקרא חג הזה בשם חג השבועות ובלשון חז"ל נקרא עצרת וגם בתרגום אונקלס מתרגם על בשבועותיכם בעצרתיכון שגם בזמן אונקלוס היה נקרא חג זה בלשון חכמים עצרת דאונקלס אמרו מפי ר"א ור"י כמו"ש (מגילה ג'.) והענין ע"פ מה שאמרו במדרש (שיר השירים ז' ב' ותנחומא פנחס) ראוי' היתה להיות עצרת של חג רחוקה נ' יום כנגד העצרת של פסח כו' ומשמע דעצרת של אחר הפסח ענין אחד עם שמיני עצרת דחג. וענין שמיני עצרת איתא בשם האר"י הק' ז"ל שהוא לשון קליטה הוא קליטת קדושת האור מחג הסוכות. דסוכות זמן שמחתינו במצות ד' מינים כמו שנאמר

ושמחתם לפני ה' אלהיכם וגו' ומאן דנסיב באיין בידי' אנן ידעין דהוא נצוחיא (ויקרא רבה פ' ל') ובמצות סוכה ושמחת בחגיך. ובשמיני עצרת הוא השמחה רק ממה שנקלט בו הקדושה מחג הסוכות כיון שבו אין שום מצוה. וכן פסח זמן חירותינו ועיקר החירות הוא מהיצר הרע. דבמכה עשירית יצאו בני ישראל מכל עשר כתרין מסאבין דקליפה ונכנסו לקדושה. וכמו שנאמר נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל (וכן נדרש גם כן בזוה"ק ח"ב ל"ו א') ובמכה עשירית מכת בכורות נכנסו לקדושה שקשורים בשורש כ"ע בראשית המחשבה. ומ"מ חלף ועבר אחר כך שהרי בים שוב היה עליהם הקטרוג מה נשתנו אלו מאלו הללו עובדי ע"ז על הים בקי"ס אז נקלט הקדושה שהיה אז גם כן התגלות עתיקא דקריעת ים סוף בעתיקא תליא כמ"ש בזוה"ק (ח"ב נ"ב ב') ומש"ה כתיב בתורה וביום השביעי עצרת לה' אלהיך שאז נקלט הקדושה. וזהו רק מצד השי"ת דבאמת הא דאיתא (מכילתא וזוה"ק ח"ב ס"ד ב') ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל היה רק ראיה בעלמא ואחר כך נסתלק וכעין מ"ש הרוקח אין חוזק כחסידות בתחלתו. ואומרים בשם הרבי ר' בונם זצ"ל שע"ז נאמר כי לא מחכמה שאלת ע"ז. שהוא לא מחכמתו רק בשאלה לפי שעה מהשי"ת ואחר כך מסתלק ומרין לו רק כדי שהאדם עצמו יקנה אחר כך ביגיעו והשתדלותו. וזה היה גם כן הראיה בקי"ס. ואחר כך כתיב וילכו שלשת ימים ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה (ב"ק פ"ב.) ובזוה"ק (שם ס' א') דקב"ה תורה איקרי. והיינו דנעלם מהם האור שהיה להם על הים ואף במרה ולא יכלו לשתות מים ממרה. ועיקר קליטת הקדושה מחג הפסח היה בשבועות זמן מתן תורתינו. ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה חירות על הלוחות (כמו"ש פ"ו דאבות). רק בתורה נכתב על ז' דפסח עצרת לה' אלהיך שמצד הש"י ראה אז שכבר נקלט הקדושה. וכמו שאמרנו (ז' דפסח) ששיעור הראי' שמראין להאדם מקודם הוא רק כשיעור שיוכל לקבל אחר כך על ידי השתדלותו. ובשמיני עצרת כתיב עצרת תהיה לכם. ובגמרא (פסחים ס"ח:) נדרש לענין מחלוקת ר"א ור' יהושע ויתכן שבשמיני עצרת הוא הקליטה אז גם מצד ישראל שאין אחריו עצרת עוד:

וזה הענין בקריאת שם חג זה. עפ"י מה שאמרנו בפסח שנקרא בתורה חג המצות ובלשון חכמים חג הפסח. שחכמים קראוהו ע"ש קילוסו של השי"ת אשר פסח על בתי בני ישראל ועמד על פתחי ישראל. והשי"ת קראו בתורה שבכתב ע"ש שבח ישראל חג המצות שהוא ביטול שאור שבעיסה מצד ישראל. וכן כאן בלשון חכמים בתורה שבעל פה נקרא חג השבועות בשם עצרת ע"ש קליטת קדושת חג הפסח זמן חירותינו שנקלט במתן תורה על ידי השי"ת על ידי המראה שהראה להם מקודם בקי"ס כמו שנאמר חרות

על הלוחות. והשי"ת בתורה שבכתב קורא להחג בשם שבועות ע"ש שבעה שבועות שהוא שבחן של ישראל דאיתא בזוה"ק (ח"ג צ"ב ב') מה כתיב וספרה לה שבעה ימים אוף הכי כו' אמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה חושבנא לדכיותא וספרתם לכם כו'. והספירה הוא התשוקה להטהר וכן ישראל אחר יציאת מצרים ספרו ז' פעמים בתשוקתם לקבל התורה ועל ידי זה זכו להתברר בכל המדות מזוקק שבעתים ז' פעמים ז' ועל ידי זה זכו למתן תורה וקראו השי"ת להחג בשם שבועות היינו שזכו ישראל על ידי זה הז' שבועות שספרו. וזה הענין דכתיב בשבועותיכם ומה הוא הלשון שבועותיכם. והתחלת הפסוק הוא וביום הבכורים היינו דביכורים הוא בחי' אילנא דחיי וכמו"ש בזוה"ק ורע"מ (פנחס רנ"ג א') והיינו שעל ידי מתן תורה שנעשו חרות על הלוחות חירות ממלאך המות (כמ"ש תנחומא תשא ט"ז) אז נתברר ונעשו אילנא דחיי וז"ש ברע"מ (אמור צ"ז ב') וכדין כל נהורין אתכנשו לאשת חיל. ובג"כ עצרת שבועות ולא כתיב כמה אינון כו' שבועות סתם לאכללא עילא ותתא כמה אינון כו' שבועות סתם לאכללא עילא ותתא כו' כיון דאתא שלמה עבד מינייהו פרט שבעת ימים ושבעת ימים כו' והיינו גם אור בחי' שכינתא עלאה שזה ענין שבעת ושבעת. וכ"כ בזוה"ק (פנחס רנ"ד א') וע"ד בשבועותיכם למניינא דאתון מונין שבע שבתות. וכדין משיך קוב"ה משיכו דשבע דרגין לתתא כו'. וזה שנאמר בפ' לשון בשבועותיכם שהביכורים היינו שנעשה אילנא דחיי שנתקן פגם הראשון נעשה ובא על ידי בשבועותיכם היינו על ידי שבעת ושבעת ומצד ישראל. שהעצרת היא גם כן מצד ישראל שנקלט קדושת הפסח זמן חירותינו היא גם כן על ידי ב' שבעת. וזה שמתרגם בעצרתיכון:

## פרק ד

**בתוה"ק** נזכר שם החג הזה בשם חג השבועות ע"ש שבעה שבועות תספור לך וגו' עד ממחרת השבת וגו'. והיינו שהוא המקור של השבתות של הז' שבועות דספירה והוא בעצם קדושת שבת. כי קדושת יום השבת הוא הכולל מבחי' פרטות של ששת ימי המעשה כי ששת ימים עשה ה'. וחג השבועות הוא השבת הכולל של שבע שבתות. וגם כל שבוע של ספירה נקרא שבת ע"ש השבת שמופיע בכל ימי השבוע. וזהו לשון שבע שבתות. וכבר דברנו מזה שבכל המועדים ומקראי קודש נקראים בתוה"ק בשם שבתון כמו ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון. ובר"ה שבתון זכרון תרועה וביום הכפורים שבת שבתון. כי שם שבתון הונח על קדושת שבת שמצד התעוררות האדם. לכן נכתב בנ' הקיטון שהוא להקטין הענין כמו נ' של אישון כידוע. זולת בחג המצות ובחג השבועות לא נזכר שם שבתון. רק על חג הפסח נזכר ברמז שם ממחרת השבת.

והיינו כי יום יציאת מצרים מופיע בו בעצם קדושת שבת מלעילא דקביעא וקיימא. כאמרם על ליל שמורים המשומר ובא מששת ימי בראשית (ר"ה י"א:). אמנם הארה זו מיד חולפת ועוברת מה שאין כן בשבת שנשאר הארה על ימי השבוע הבאה כידוע. אכן על ידי הספירת שבע שבתות אנו באים להארת קדושת השבת של יום יציאת מצרים. לכן נזכר שם השבת זו רק אצל מצות הספירה וספרתם וגו' ממחרת השבת. וכשבאים ליום החמשים נכלל בו בעצם כללות הקדושת שבת של כל השבע שבתות. והיינו כללות קדושת שבת של כללות השבע ספירות וע"ז נקרא חג השבועות:

**והנה** בדברי חז"ל נקרא חג הזה בשם חג עצרת והוא על רמז המדרש (מד"ת פנחס) שיום שמיני עצרת אחר סוכות הוא ענין אחד עם חג השבועות שלאחר פסח. והיה גם כן ראוי להיות אחר ז' שבתות מחג הסוכות וכו' ע"ש. והוא כי עצרת הוא לשון קליטה והיינו שנקלט בו כל קדושת החג בהשרש וזהו עצרת תהיה לכם. אולם בחג השבועות שהוא אחר ז' שבתות של חג הפסח והוא זמן מתן תורה לכן בתורה שבכתב שהוא עפ"י התגלות השגת אדם בבחי' שבע מדות הקדושים הנגלים נקרא ע"ז שם החג בשם שבועות כהופעת בחי' קדושת שבת בשבע מדות הק' של ימי הבנין ורק על ז' של פסח נאמר עצרת לה' אלהיך שאז הוא בחינת הקליטה בשרש בג' הראשונות וזהו רק לה' אלהיך היינו בהעלם למעלה מהשגת אדם כידוע מזוה"ק דבעתיקא תליא. וע"ז היה להם הבהקת האור לפי שעה כאמרם ז"ל ראתה שפחה על הים כו'. אבל בזמן מתן תורה אז בכח בחי' תורה שבעל פה באים להתקשרות השרש למעלה מהשגה כאמרם ז"ל (תנחומא חקת) על רע"ק שהיה השרש של תורה שבעל פה כידוע וכל יקרא ראתה עינו זה עינו של רע"ק דברים שלא נגלה למשה נגלה לרע"ק וחביריו. ולכן נקרא בדברי חז"ל בתורה שבעל פה בשם עצרת שהוא בחי' הקליטה בשרש בכח קבלת תורה שבעל פה. ולכן בתורה שבעל פה נקרא חג הזה בשם עצרת כענין שמיני עצרת תהיה לכם לכם דייקא:

## פרק ה

**איתא** בגמרא (פסחים פ"ח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שנתנה בו תורה הוא. ויש להבין עפמ"ש (לבוש או"ח סי' תר"ע) שבפורים שהיה הצלת נפשות והגופים שרצו להשמיד ולהרוג קבעו שמחה ומשתה להגוף מה שאין כן בחנוכה שהיה הצלה משמד היא רק שמחה לנפש ולא לגוף. ואיך יובן הטעם שמפני שנתנה בו תורה שיהיה צריך נמי לכם שמחת הגוף ורש"י פי' שישמח בו במאכל ובמשתה להראות שנות ומקובל יום שנתנה בו תורה. גם זה צריך להבין דזה היה שייך אם היה משמח מעצמו

אבל מאחר שיש בו מצוה דבעינן לכם אין בו הוראה וראיה שנוח ומקובל עליו שהרי מוכרח לקיים המצוה. אך הענין ע"פ מה שאמרו הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם דכתיב וקראת לשבת עונג והיינו כיון שבשבת מתוספין נשמתין נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי (כמ"ש זוה"ק ח"ב פ"ח ב') שאז יהיה התיקון בשלימות שלא ירגיש עוד הנאת הגוף. והמצוה הוא וקראת לשבת עונג שיענג רק הנשמה יתירה שנקראת שבת ומתענגת מענוגי שבת כמ"ש (בזוה"ק ח"ב ר"ד ב') וכמו שאמרנו בדקדוק לשון הגמרא המענג את השבת ולא אמרו המתענג בשבת או המענג עצמו בשבת ואף הוא גם כן בקדושה. מ"מ שבח המענג את השבת הוא רק כשמכוין לש"ש לענג הנשמה יתירה וזהו וקראת לשבת עונג. והכל מודים דבעינן לכם היינו שהלכם הוא גם כן בקדושה. וביו"ט גם כן הסעודה נקרא סעודתא דמלכא שהוא כמו קרבנות דכתיב לחמי לאישי לחם אלהיהם. ומ"מ כל שאור וכל דבש לא תקריבו כיו שיש עוד שאור שבעיסה שיוכל לכוין להנאת עצמו מש"ה נאסר להקריב חמץ. מה שאין כן בעצרת דאיתא בזוה"ק (אמור צ"ז ב' ברע"מ) ובקרבנא דעומר אתבטל יצר הרע דערקא מאשת חיל כו' ובג"כ אקרי כגוונא דא עצרת דאית בי' ביטול יצר הרע. וע"ד לא כתיב בי' חטאת כשאר זמנין דכתיב חטאת לה' וכו'. והיינו דבשעת מתן תורה כתיב אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) והיינו שהיה מתוקן כל פגם הנחש וכיון שנתבטל מה"מ נתבטל גם היצר הרע דהוא מה"מ (כמ"ש ב"ב ט"ז.) וכן איתא במדרש (שיר השירים פ' ישקני) בשעה ששמעו ישראל לא יהיה לך עקר יצר הרע מלבם. ואז לא היה כלל הרגש הנאת עצמו ואף שלאחר הקלקול חזר יצר הרע למקומו מ"מ בכל שנה כשבא זמן זה מתעורר קדושת הזמן זה שהוא ביטול השאור שבעיסה. והנשאר הוא רק ממה שהשאור מג' דברים שרובן קשה ומיעוטן יפה (כמ"ש ברכות ל"ד.) והיינו מה שצריך ויושאר ממנו אף לעתיד וכמו"ש (במה"נ תולדות קל"ח א') דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא להוי. ומש"ה ביום זה מקריבין חמץ שהוא המיעוטן יפה שנשאר וזה הענין דמחלוקת ר"א ור' יהושע בכל יו"ט דר"א סבר או כולו לה' או כולו לכם דהיינו מי שיכול שהיה הלכם היינו הנאת הגוף שלו גם כן לש"ש ולא ירגיש הנאת עצמו אז כולו לכם. ומי שאינו יכול לכוין שיהיה הנאת הגוף שלו גם כן בקדושה יהיה כולו לה' דוודאי אין הפי' שהברירה בידו לברור או הנאת הגוף או יושב ושונה. ור' יהושע סבר דכל אחד מישראל יכול לאכול ביו"ט בקדושה ורק התורה אמרה לחלק חציו לה' וחציו לכם. ובעצרת הכל מודים שיכול כל אחד שיהיה הנאת הגוף שלו בקדושה שאז מתגלה האור, מזמן מתן תורתינו שנתבטל השאור שבעיסה וכאמור. וז"ש הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם

שיהיה הלכם גם כן בקדושה מ"ט יום שנתנה בו תורה הוא ומתעורר בכל שנה שיכול לבטל השאור שבעיסה ויהיה הלכם נמי בקדושה:

## פרק ו

**איתא** בגמרא (שבת פ"ח.) דרש ההוא גלילאי עלי' דרב חסדא בריך רחמנא דיהיב אוריאן תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאה. אוריין תליתאי פירש"י תורה ונביאים וכתובים וכ"ה בפסיקתא ובזוה"ק (יתרו ע"ח ב'). וצריך להבין הא בירחא תליתאי לא ניתן רק עשרת הדברות. ואם הכונה על שהיה נכלל בהם כל הד"ת הלא היה נכלל בהם גם מדרש הלכות ואגדות (כמו"ש ברכות ה. דקאי על לוחות ראשונות) וטפי הול"ל מקרא ומשנה וגמרא ע"ד מה שא' (קידושין ל.) ושלשתם שליש במקרא שליש במשנה שליש בגמרא. אך באמת מצינו במד' (שיר השירים פ' ישקני) בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך נתקע ת"ת בלבם והיו למדין ולא היו משכחין כו'. בשעה ששמעו לא יהיה לך נעקר יצר הרע מלבם כו' ומנין ידעו כל הד"ת הא לא ניתן להם רק עשרת הדברות. ובפירש"י (סו"פ משפטים) בשם רס"ג שבעשרת הדברות כלול תרי"ג מצות וז' דרבנן שכנגד זה יש בהם כת"ר אותיות. הוא רק ברמז ומנין נודע לכל ישראל. אך הוא ע"פ מה שאמר בתיקונים (הקדמה ד"ה פקודא רביעאה ט' ב') וביומא תליתאה נחיתת לעמודא דאמציעותא על ידי משה כו' בתרין לוחי אבנין נצח והוד הה"ד כתובים משני עבריהם ואינון תרי נביאי קשוט ומסטרא דעמודא דאמציעותא אתקריאו נביאי האמת ושכינתא תורת אמת כו' ואתקריאת מראה דנבואה ורוח הקודש מסט' דתרווייהו כו'. ומה שאמר בתרי לוחי אבנין אף שהלוחות לא נתנו ביומא תליתאה רק אחר מ' יום. אך הוא עפמ"ש (רע"מ עקב רע"ג א') למבצע על ב' ככרות בשבת דאינון רמיזין בתרי לוחי אורייתא דאתייהיבו בשבת כו'. ואף דהלוחות לא נתנו בשבת לא ראשונות ולא אחרונות. דהא דכו"ע בשבת נתנה תורה ולא יוכל להיות לא יום מ' גם לא יום ק"כ בשבת. רק הוא עפ"י מה שאמרנו שבשעת מתן תורה שבדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם כנ"ל אז נחקקו הד"ת על לב ישראל וכמו שיהיה לעתיד דכתיב (ירמיה ל"א ל"ג) ועל לבם אכתבנה והיינו על לוח לבם כעין מה שנאמר (משלי ג') כתבם על לוח לבך. ובהיפך (ירמי' י"ז) חרושה על לוח לבם. ואז בשעת מתן תורה היו הב' לוחות בלב כל אחד מישראל. לב חכם לימינו הי' כולל כל הד"ת שהם אנכי המצות עשה ולא יהיה שנעקר הרע מהלב ואחר כך לא תשא היינו שהיצר הרע יכול להטעות האדם לשום חושך לאור ולומר על רע טוב. וכמו"ש (ברכות ס"א.) יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב (כמו שנת' במ"א). ואחר כך דיבור שבת וכיבוד וזה הכל

בלוח הראשון שהוא לב חכם לימינו. וה' דברות אחרונות שהם להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו הם על לוח השני כנגד לב כסיל לשמאלו ובזה נכלל כל הל"ת. ובכלל נכללו בב' דברות ששמעו מפי הגבורה שדיבור אנכי כולל כל מ"ע ונתקע ת"ת בלב חכם לימינו. ודיבור לא יהיה כולל כל המצות ל"ת על ידי זה נעקר יצר הרע מלב כסיל לשמאלו. וזה פי' תרין לוחין דאתייהיבו בשבת מה שנחקק בלוח לבם. וזה שא' בתיקונים הנ"ל וביומא תליתאה נחיתת כו' בתרי לוחי אבנין נצח והוד כו' ואינון תרי נביאי קשוט כו' ואתקריאת מראה דנבואה ורוח הקודש מסט' דתרווייהו. והוא דנצח והוד משה ואהרן מרכבה להם והם תרי נביאי קשוט דאהרן היה נביא (כמו"ש שמות רבה סו"פ ג'). ומשה רבינו ע"ה אף שמדרגתו הי' גדולה מכל הנביאים כמו שנאמר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. היינו שהוא היה מוסיף עליהם שנתנבא בזה הדבר אבל מ"מ היה נביא. ובאהרן כתיב הוא יהיה לך לפה וכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. והיינו תורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא. ועל ידי רוח הקודש (כמו"ש רמב"ן ב"ב י"ב.) והוא רוח מקודש דלעילא (כמ"ש זוה"ק אחרי ס"א א') וזה שאמר ושכינתא תורת אמת דכתיב תורת אמת היתה בפיהו דכתיב גבי אהרן. ואמר ושכינתא היינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וזה שאמר ואתקריאת מראה דנבואה ורוה"ק מסטרא דתרווייהו. ובשעת מתן תורה זכה כל אחד מישראל לב' מדריגות אלו למראה דנבואה ורוח הקודש. שיש שזוכה בבחינת מראה דנבואה ויש שזוכה להשיג בבחי' רוח הקודש. וכן בכל א' מישראל לפעמים זוכה למדרגה זו ולפעמים זוכה למדרגה זו. ומזה זכו כל ישראל לכל הד"ת במעמד הר סיני וידעו בב' המדרגות מראה דנבואה ורוח הקודש:

וזה שאמרו דרש ההוא גלילאה עלי' דרב חסדא ששמו חסדא מורה שהשי"ת רב חסד. והוא במה שנתן התורה ביום השלישי בהיות הבוקר. היינו ביום השלישי שהוא עמודא דאמצעיתא רחמים שהוא כולל ב' הקצוות חסד וגבורה. ובהיות הבוקר בוקר דאברהם חסד. דרש ע"ז בריך רחמנ"א דיהיב אוריאן תליתאי תורה נביאים וכתובים. שהדברות שנתנו שכוללים כל התורה זכו בהם ישראל בג' מדרגות אלו בבחי' תורה שהוא הד"ת ובבחי' נביאים שהוא נבואה ובבחי' כתובים שהוא רוח הקודש כנ"ל בתיקונים לעם תליתאי כהנים לוים וישראלים שהקדושה זו כלול גם כן בכל ישראל דכהן מסט' דחסד לימינא ולוים מסט' דשמאלא מסט' דגבורה וישראל היינו עמודא דאמציעותא דיעקב אבינו קדושתו אחיד להאי ולהאי לחסד וגבורה וכמ"ש בזוה"ק (תרומה קע"ה ב') וזה כלול בכל אחד מישראל. ואף דקדושת כהן באמת יתירה על קדושת ישראל ולפי האמור יהיה קדושת ישראל יתירה שהוא כלול משניהם. אך קדושת הכהנים הוא שמתוסף

בהם קדושת כהן נוסף על קדושת כלל ישראל שהוא עמודא דאמציעותא שכולל ימינא ושמאלא. על ידי תליתאי פירש"י משה שלישי לבטן כו' ולפי"ז אינו דומה לשאר תליתאי שהוא כולל כל הג' כמו שפירש"י כל תליתאי. אך מצינו בפ' (מיכה ו') ואשלח לכם את משה ואהרן ומרים ובמדרש (במ"ר ר"פ במדבר) שלשה פדגוגין משה אהרן ומרים שלשה גואלין כו' ובגמרא (תענית ט.) ג' פרנסים טובים עמדו לישראל משה אהרן ומרים וג' מתנות טובות כו'. משה נגד תורה שהוריד תורה שבכתב מן השמים ובזכותו המן. שכן תורה שבכתב לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב (רע"מ עקב רע"א ב') ואהרן נגד נביאים וכמו"ש (במ"ר שמות הנ"ל) ומנין שהיה אהרן מתנבא. ומרים נגד כתובים שהוא רוה"ק. שכן באר בזכות מרים ובבאר היה בו טעם כל המשקים (כמו"ש במכילתא) והתורה שבעל פה נמשל למשקים מים יין וחלב שתו ביין מסכתי יינא דאורייתא דבעל פה. וכתיב באר חפרוה שרים ונת' במ"א כל פסוקי השירה אלו על תורה שבעל פה. וממנה יצאו דוד ושלמה כמו"ש (סוטה י"א:) שהם מרכבה למדת מלכות מלכות פה כו' ותורה שבעל פה הוא רוה"ק כמו שנת' למעלה והוא כנגד מדרגת כתובים. ומשה רבינו היה כלול משלשתן וכמו"ש בגמרא חזרו שניהם בזכות משה. וזה פי' על ידי תליתאי על ידי משה רבינו שהיה כלול משלשתן גם ממדריגת אהרן ומרים. ביום תליתאי הוא כמ"ש בזוה"ק (פ"א א') ביום השלישי ודאי דאיהו רחמי והיינו עמודא דאמציעותא שכולל גם ב' הקצוות חו"ג. בירחא תליתאי עפ"י מ"ש בזוה"ק (ע"ח ב') יעקב נטיל ברזא דילי' תרין ירחין ניסן ואייר ואתכליל איהו ברזא דסיון דאיהו תאומים והיינו דנסין הוא נגד מדת החסד ונקרא חודש האביב אבי"ב אתוון כסדרן. וכן חג הפסח ויציאת מצרים שהיה בחודש הזה היה רק מצד מדת החסד אתערותא דלעילא אף שלא היו כדאים. ומזלו טלה נגד ישראל שהיו אז בבחי' צאני צאן מרעיתי. ואייר כנגד מדת הגבורה ומזלו שור וכמו שנאמר ופני שור מהשמאל. ובקדושה שור זה יוסף (כמו"ש ב"ק י"ז.) שהיה מדתו כמו שאמר את האלהים אני ירא מדת היראה שהוא גבורה שבקדושה. ולעומת זה בקליפה הוא עשו שהוא פסולת ממדת הגבורה שבקדושה מיצחק וקליפתו גם כן שור. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב ס"ד ב') וכמו"ש (ברכות ס"א.) חזינן דנשכא ומזקא ובעטא והוא קליפת הקנאה של עשו. ויעקב אבינו ע"ה אתכליל ברזא דסיון דאיהו תאומים שכלול מחסד שהוא ניסן ומגבורה שהוא אייר. וזהו בירחא תליתאה שכולל כל השלושה. וכן מסיק בזוה"ק בחודש תליתאי לעם תליתאי בדרגין תליתאין ונראה שהכונה על יום השלישי שהוא עמודא דאמציעותא שכולל כל הג' דרגין תורה תליתאי תורה ונביאים וכתובים וכולא חד והיינו שכל השלשה כלולים הכל באחד. וכמו שאמרנו:

## פרק ז

**במג"א** (סי' תצ"ד) הקשה איך אנו אומרים בשבועות זמן מתן תורתינו שהוא לדידן בו' בסיון הלא קיי"ל כר' יוסי ביו"ד סי' קצ"ו ולדידי' בז' נתנה תורה. וכעין זה הקשה התוס' (ע"ז ג'.) למ"ד בז' נתנה התורה מאי יום הששי ותי' בתוס' ב' תירוצים א' דיומא קמא לא אמר להו ולא מידי. ב' דיום אחד הוסיף משה מדעתו. ועדיין קשה דהא עכ"פ נתנה תורה בז' אם מפני שיומא קמא לא אמר להו אם מפני שהוסיף משה יום אחד. ולמה נרמז בפ' יום הששי על מתן תורה שיקבלו התורה בו' וכ"כ המהרש"א על תוס' דשינויי דחיקא נינהו. וכעין תי' הב' שבתוס' תירץ המג"א לקושייתו השני' הא התורה נתנה בנ"א לספירה ולדידן עושין שבועות ביום נ' לספירה ולמה אומרים אז זמן מתן תורתינו. ותי' בשם ע"מ שבא לרמז לנו יו"ט שני של גליות. וקשה דלפי זה יהיה יום טוב ב' עיקר ובני א"י אין עושין כלל יו"ט ב'. (וכמו שתמה בחק יעקב). והמג"א תירץ דיום אחד הוסיף משה מדעתו וכתי' הב' שבתוס'. וגם לפי זה צריך להבין למה נקבע באמת החג בנ' לספירה ואומרים זמן מתן תורתינו. אך הענין עפמ"ש בזוה"ק (ח"ב פ"א א') א"ל השתא ישראל רביין דלא ידעי נימוסו כו' אי אתגלי בחילא דגבורה לא יכלין למסבל אבל אתגלי עלייהו ברחמי כו' ביום השלישי ודאי דאיהו רחמי מנלן כו' אקדים להו רחמי בקדמיתא ולבתר אתייביב להו אורייתא מסטר דגבורה כו' בהיות הבוקר כו' דכד נהיר חסד אשתכח בעלמא כ'ו. בהיות הבוקר ככד אתער זכותי' דאברהם כו' והיינו שניתן להם התורה ביום השלישי מדת ת"ת שיעקב אבינו ע"ה מרכבה לה והוא רחמים. ובהיות הבוקר בוקר דאברהם שהוא מדת החסד. וכן היה תחלת הבריאה שמתחלה בכל מאמרי ו' ימי בראשית כתיב שם אלהים ובפ' שני' נאמר ביום עשות ה' אלהים. והוא ע"פ מ"ש בפירש"י שמתחלה עלה במחשבה לברוא במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים שיתף מידת הרחמים למדת הדין וז"ש ביום עשות ה' אלהים דשם הוי' מדת רחמים. ואחר כך כתיב בהבראם ונדרש (ב"ר פ' י"ב) באברהם זכותו של אברהם שהוא מדת החסד. ובב"ר (פ' י"ז) יש מחלוקת שבתחלה חשב העשרה מאמרות וחשב בראשית למאמר ראשון. וכמו"ש גם בגמרא (ר"ה כ"ז.). מנחם בר"י מוציא ורוח א' מרחפת וחשב יהי אור מאמר ראשון. ומביא מא' עשירי לא טוב היות האדם לבדו וכן הוא בזוה"ק (ח"ג י"א ב') ואמרנו דאלו ואלו דברי אלהים חיים עפמ"ש תוס' (ר"ה כ"ז.) במחלוקת ר"א ור"י אם בתשרי נברא העולם או בניסן דבתשרי עלה במחשבה להבראות כמו"ש היום הרת עולם ובפועל נברא בניסן. והיינו שמתחלה כפי שעלה במחשבה לברוא במדת הדין הוא בתשרי דאתוון למפרע שמורה על מדת הדין והוא יומא דדינא. ולבסוף אחר

ששיתף מדת הרחמים נברא בניסן שנקרא אבי"ב שהם אתוון כסדרן אב"ג כמ"ש בזוה"ק (ח"ב קפ"ו א') שמורה על רחמים. וזהו הענין שכפי המחשבה לברוא במדת הדין נחשב בראשית נמי מאמר למא' ראשון כ"ע ומאמר יהי אור נגד חכמה מא' ב' שמורה שכבר יש בו איזה התגלות והיה נגלה כל האור הראשון כמו שמורה ר"ה פעמים אור שבמאמר זה שכנגד ה' חומשי תורה כמו"ש (ב"ר פ"ג) והיה בו תפיסה ולכן נחשב למאמר ב' כנגד חכמה. אך אחר שצפה במעשיהן של רשעים וראה שאין העולם יוכל להתקיים במדת הדין והיה צריך לשתף מדת הרחמים. ואור הראשון ראה שאינו כדאי להשתמש בו וגנזו (כמ"ש חגיגה י"ב.) אז נעשה המאמר יהי אור גם כן שכל הנעלם מכל רעיון ואין בו תפיסה ולכן נחשב הוא למא' ראשון כנגד כ"ע. ומאמר עשירי הוא לא טוב היות האדם לבדו. ומאמר זה העשירי לא נכתב בפ' ראשונה רק בפ' שני' אחר דכתיב ביום עשות ה' אלהים ששיתף מדת הרחמים. והוא עפמ"ש (עירובין י"ח.) בתחלה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד. והיינו גם כן כפי האמור שמתחלה כפי שעלה במחשבה עלה לבראות שנים ולא היה כלל המאמר לא טוב היות האדם. רק בראשית היה המאמר ראשון. ולבסוף נברא אחד אחר ששיתף מדת הרחמים ואז נאמר מאמר עשירי לא טוב היות האדם. והיינו דלשנות החמה ר"ה מתשרי שכן מלת שנה מורה על ששונה ההיקף עוד הפעם כמקדם. והוא מצד השי"ת כמו שנאמר כי שמש ומגן ה"א. ותשרי אתוון למפרע מעילא לתתא והוא כנגד תורה שבכתב. וניסן הוא סיהרא שמקבלת האור מהשמש כנגד תורה שבעל פה שמקבלת האור מתורה שבכתב והוא ראשון לחדשים היינו המתחדשות מצד ישראל בחי' תורה שבעל פה. וזהו אנן מניסן מנינן שנקרא אבי"ב אתוון כסדרן מתתא לעילא ומ"מ לשנים קיי"ל כר"א דר"ה בתשרי אף דלבסוף נברא בניסן וכמו"ש (ר"ה ח'.) לדין דכתיב מראשית השנה מר"ה נידון כו' ממאי דתשרי הוא כו' אף שנברא בניסן ואומרים בר"ה היום הרת עולם על המחשבה אך אחר מתן תורה נחשב באמת ר"ה מתשרי כפי שעלה במחשבה שאז מתנהג במדת הדין. ורק ליציאת מצרים שהיה רק מחסד ה' אף שלא היו ראויים לזה נשאר החשבון מניסן ראשון לחדשי השנה כפי שנברא באמת בניסן אחר ששיתף הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין. וההנהגה זו היתה בב' אלפים תוהו ובגמרא (פסחים קי"ח.) כ"ו דור שלא ניתן להם תורה וזן הקב"ה בחסדו מכלל שאחר מתן תורה מתנהג עפ"י משפט ודין:

**ובאמת** גם ביעקב אבינו ע"ה מצינו שאמר והיה ה' לי לאלהים שרצה שיתנהג עמו במדת הדין כפי שעלה במחשבה לבראות כיון שהוא היה כמו שופרי' דאדם הראשון קודם הקלקול (כמ"ש זח"א קמ"ה ב'). והיינו שהוא היה כמו אדם הראשון קודם הקלקול שלא

ידע כלל מהנאת עצמו ולא הרגיש שום בושה בזה כמוש"נ באדם הראשון ולא יתבוששו. וז"ש (פירש"י ויצא מב"ר) והלא קל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות אמר כן. כמו שדרשו ע"פ ונתתי לכם לב בשר לב להוציא בשר. ובאמת יעקב אבינו ע"ה מצדו היה מטתו שלימה שלא היה בה פסולת ועמך כולם צדיקים שקשורים בשורש בהשי"ת וכמש"נ ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם. ואף אברהם ויצחק אחר שנולד יעקב נקראו הם גם כן ישראל וכמו"ש (ב"ר ר"פ תולדות) ומש"ה רצה שיתנהג עמו במדת הדין כפי שעלה במחשבה לבראות. וכמו שיהיה אחר מתן תורה. אך מ"מ לענין תולדותיו עדיין לא נתקן הכל עד אחר מתן תורה דכתיב אני אמרתי אלהים אתם. והיינו שיתוקן כל הפגם הראשון כמו שנאמר האלהים עשה את האדם ישר. ואז היה מתגלה כל אור הראשון ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה (כמו"ש בב"ר) ובראשית היה נחשב למאמר ראשון וכמ"ש בגמרא כנ"ל. ומא' יהי אור כנגד חכמה מא' ב' היינו שכבר יש בו איזה תפיסה. ואז היה מתנהג העולם במדת הדין כמו שעלה במחשבה. וכמו שנאמר רק אתכם ידעתי וגו' ע"כ אפקוד וגו'. ובגמרא (ע"ז ד'.) מאן דאית לי' סיסיא ברחמי' מסיק לי' כו'. ואז היה זמן מתן תורה בששי בסיון ולכן נרמז בפ' יום הששי. אך אחר כך צפה הקב"ה וא"ל לפמליא דילי' השתא ישראל רביין כו' אי אתגלי עלייהו בחילא דגבורה לא יכלו למסבל. ושיתף מדת הרחמים שהוא ביום השלישי מדת ת"ת עמודא דאמצעותא שהוא רחמים ובהיות הבוקר בוקר דאברהם מדת חסד. ואז נתנה תורה בז' בסיון כר' יוסי שהוא ביום השלישי ואף שכבר אמר יעקב והיה ה' לי לאלהים שיתנהג במדת הדין הוא רק מצדו שהיה מתוקן כמו קודם הקלקול. אבל קדושת אומה ישראלית לא היה עד אחר מתן תורה. והרמב"ן הביא דעת הסוברין דהאבות עד מתן תורה היה להם דין ב"נ ואף למאן דס"ל שיצאו מכלל ב"נ מ"מ קדושת אומה ישראלית לא זכו עד אחר מתן תורה. וע"ז נאמר ועתה אם שמוע תשמעו בקולי. ואיתא (ב"ר פ' כ"א) אין ועתה אלא תשובה שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך. וזהו אם שמוע תשמעו וגו' והייתם לי סגולה מכל העמים. והוא כמו שאומרים בשם היהודי הקדוש זצ"ל שלשון סגולה מורה על דבר שאין לו טעם. והוא כמו שנאמר הלא את עשו ליעקב היינו אף שמעשי שניהם נראים שוים מ"מ ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם. אך לזכות לזה שיהיה להם קדושת אומה ישראלית היה נצרך שיתוף מדת הרחמים למדת הדין מכיון דהשתא רביין אינון כנ"ל. והוצרך להיות ביום השלישי ובהיות הבוקר שהוא בז' בסיון שאז היה יום השלישי עמודא דאמצעותא מדת רחמים ובהיות הבוקר מדת החסד ואז אתיהיבת אורייתא מסט' דגבורה. וזהו יום אחד הוסיף משה מדעתו והיה מתן תורה ביום השלישי לפרישה. וזה

היה כדי שיזכו לקדושת אומה ישראלית היה נצרך השיתוף. אבל אחר שנתנה תורה וזכו לקדושת ישראל אז באמת נחשב יום הששי זמן מתן תורתינו כפי שעלה במחשבה ליתן בששי. ומיושב קושית התוס' דאף לר' יוסי שנתנה בז' מ"מ מאמר יום הששי שנכתב בפ' ראשונה קודם דכתיב ביום עשות ה' אלהים ששיתף מדת הרחמים למדת הדין שפיר מרמז הפ' יום הששי אם מקבלים ישראל תורתי ביום הששי שכפי המחשבה באמת זמן מ"ת בששי:

**וזה** שכ' התוס' בתי' א' דיומא קמא לא אמר להו ולא מידי אפשר לפרש על הכונה דאכתי רביין אינון והיה צריך לשתף מדת הרחמים. וזה הפי' דלא א"ל משום חולשא דאורחא ויום אחד הוסיף משה מדעתו. אבל בפ' ראשונה כפי שהיה במחשבה נרמז שפיר יום הששי אם מקבלים תורתי בששי בסיון. וזה הטעם שאמרו בגמרא דבראשית נמי מאמר הוא כפי המחשבה. ומאמר יהיה אור נחשב למא' ב' אף שבאמת אור הראשון נגנז. אך היכן גנזו הקב"ה בתורה שבעל פה כמו"ש בס' הבהיר. ובכל דור מתגלה האור תורה שבעל פה לחכמים וכמו"ש (תנחומא נח) שגנזו הקב"ה לעמילי תורה שבעל פה אור זרוע לצדיק ונגלה לחכמים. ונחשב יהיה אור למא' ב' ובראשית נמי מאמר כמו"ש בגמרא. ומש"ה אנו אומרים בששי בסיון זמן מתן תורתינו שאחר זמן מתן תורה לשנה הבאה נחשב יום ו' בסיון זמן מ"ת כפי שעלה במחשבה וכמו שנחשב ר"ה לדין לשנים מתשרי והיניו גם כן כפי המחשבה שכן הוא לאחר מתן תורה. והחשבון מניסן רק לחדשים ליציאת מצרים שהיה רק מצד מדת החסד וכמו שאמרנו:

**וכן** מתחלה היה ראוי שתנתן תורה בנ' לספירה דהיינו אחר שיתבררו בז' המדות מזוקק שבעתים ז' פעמים ז' שהעיקר היה לתקן פגם הברית שהוא פגם הנחש שהטיל בה זוהמא וע"ז היה גלות מצרים שהיא ערות הארץ. וזה ענין מ"ש (שיר השירים ב' ה') א"ל המלך עדיין לא בא בני בזיוו שנשתנה מחליו כו' כך כו' א"ל הקב"ה עדיין לא בא זיוותן של בני משעבוד טיט ולבנים אלא יתעדנו בני כו' ואימתי בחודש השלישי. והיינו דזיו נקרא מדת יוסף הצדיק שנקרא יפה תואר גוף נקי ומהודר במדת צדיק וכמו"ש (זח"ג קי"ז סע"ב) דאיהו זיוא דברכאן דמיני' נפיק זיווא לעלמא וע"ד איקרי חודש זיו דזיוא דכלא נפיק מיני' וע"ד כתיב יברכך ה' מציון וכלא חד מלה. והיינו דציון גימ' יוסף והוא מדת צדיק ונקרא זיו וזהו וכלא חד מלה. דודאי אין הפי' שיתרפאו ממומן שנעשו בהם משעבוד טיט ולבנים דלא מצינו שנתרפאו עד מתן תורה. ולרפאותן לא היה השי"ת צריך זמן רק כמו רגע יכול לרפאותן. רק הפי' שעדיין לא בא זיוון של בני שלא נתבררו עדיין במדת זיו בחי' יסוד על ידי הספירה ז' פעמים ז' שהוא מזוקק שבעתיים. והיה ראוי

להנתן להם התורה בג' לספירה וביום הששי שהוא מדת צדיק אחר שנתבררו במדתו. אך מטעם שאמר השי"ת השתא רביין אינון והוצרכו לשיתף מדת הרחמים הוסיף משה יום א' מדעתו ונתנה אורייתא דמסט' דגבורה ביום נ"א לספירה ובשבת אחר דאקדים להון רחמי ביום השלישי עמודא דאמצעותא רחמים ובוקר דאברהם חסד. ומ"מ לשנה הבאה אחר מתן תורה נקבע שבועות בנ' לספירה זמן מתן תורה כפי המחשבה שאחר שנתגלה מאמר יהי אור שבהם ה"פ אורה כנגד ה' חומשי תורה אז עיקר החג בששי בסיון שהוא זמן מתן תורה כפי המחשבה. ורק בגליות יש יו"ט ב' של גליות שעדיין צריך תיקון לתקן הקלקול אחר שחזר יצר הרע למקומו ואז הוא בשביעי לחודש כמו שנתנה תורה אחר ששיתף מדת הרחמים ואקדים לון רחמי ביום השלישי כנ"ל והוא בנ"א לספירה:

**וז"ש** בתיקונים (הקדמה ד"ה פקודא רביעאה ט:) וביומא תליתאה נחיתת לעמודא דאמצעותא כו' ומסט' דעמודא דמצעותא כו' וביום הז' נתנה דא צדיק יסוד עולם כו'. והיינו שניתן בב' מדות אלו מסט' דעמודא דאמצעותא ביום השלישי מדת הרחמים. ובמדת צדיק אחר שנתבררו אחר גלות מצרים. וכפי המחשבה היה ניתן בששי אחר הספירה בנ' לספירה שנתבררו במדת צדיק ביום הששי בע"ש מדת יסוד. אך אחר כך מטעם דהשתא רביין אינון נתנה הז' לחודש ובשבת שהוא גם כן מדת צדיק (וכמו"ש בכסא מלך שהוא מדה ז' מבינה). ובגליות עושין יו"ט ב' של גליות כפי שניתן התורה בז' אחר ששיתף מדת הרחמים מטעם דהשתא רביין אינון. ובא"י אין עושין יו"ט שני ש"ג שבא"י מנעימין זה לזה בהלכה (כמו"ש סנהדרין כ"ד.) והם מקבלים אור תורה שבעל פה בלא מחלוקת שהם מקבלים זה מזה דעתו בנועם ואצלם נחשב גם היום יהי אור למאמר ב' ויום ששי בסיון זמן מתן תורה כפי שעלה במחשבה. מה שאין כן בגלות ות"ח שבבבל שמחבלין זל"ז בהלכה (כמש"ש) ובסנהדרין פ"ח ב' משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית תורה כב' כו' מש"ה עושין יו"ט ב' דגליות שלא נגלה האור הראשון והוא כפי השיתוף מדת הרחמים למדת הדין שהוא זמן מתן תורתינו כמו שהיה במעשה. והרב חכמה הוא לתקן הרב כעס שהוא התפשטות תורה שבעל פה בבבל וכמו שנת' במ"א:

**וזה** הענין שמצינו בזוה"ק (ח"ג פ' סע"ב) אורייי' מסט' דגבורה קאתיא ואמרנו שהוא מרמז לתורה שבכתב. וכתיב ותורת חסד על לשונה והוא מרמז על תורה שבעל פה. ואיתא בזוה"ק (ח"א רי"ט א') בת יהבה לאברהם דכתיב וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לאברהם ובכל שמה. והיינו מדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא

מדת החסד. אבל בתיקונים (בהקדמה הנז') איתא וכד אתנטילת מחסד אתקריאת תורה שבכתב דאיהי מימינא דכתיב מימינו אש דת למו. וכד אתנטילת מגבורה אתקריאת תורה שבעל פה כו' ותמן גבורים עומדים בפרץ ולא יכיל למקים בה אלא גבור במלחמתה של תורה ולכאורה הוא סתירה לדברנו. אך לפי האמור מובן היטב דתורה שבכתב באמת מסט' דגבורה קא אתיא. אך השי"ת הקדים להם רחמים ביום השלישי עמודא דאמצעותא רחמים ובבוקר בוקר דאברהם חסד. וזהו מימינו אש דת למו מימינו חסד אש גבורה. ותורה שבעל פה נקראת תורת חסד על לשונ"ה היינו כמות שהוא בלא מחלוקת כמו שמקבלים אותה בא"י שמנעימין זה לזה בהלכה. רק בבבל שמחבלין זל"ז בהלכה ושם היו גבורים במלחמתה של תורה ונעשו אויבים זה את זה (כמ"ש קידושין ל:) זהו תורה שבעל פה מסט' דגבורה כפי שמקבלים אותם. וזה ענין מ"ש בתיקונים דכד אתנטילת מחסד אתקריאת תורה שבכתב והיינו כפי שקבלו אותה במעשה מימינו אש דת למו אחר ששיתף מדת הרחמים. וכד אתנטילת מגבורה והיינו בגליות בבבל אתקריאת תורה שבעל פה מסט' דגבורה ותמן גבורים עומדים בפרץ ולא יכיל למיקם בה אלא גבור במלחמתה של תורה. וכ"ה במדרש (תנחו' נח ג') וכי מה גבורה יש בבנ"א ההולכים בגולה אלא אלו גבורי תורה שכך נאמר בה ע"כ יאמר בס' מלחמות ה'. והיינו מלחמה שעל ידי ספר (כמו שפירש"י בקידושין שם) שנעשו אויבים זה את זה ואת והב בסופה:

## פרק ח

**בקידוש** היום דשבת אומרים בסיום הברכה מקדש השבת וביו"ט מקדש ישראל והזמנים. להבין החילוק דענין הקדושה הוא לשון פרישה היינו פרישת מתענוגי עולם הזה והארת קדושת הש"י בלב וכמש"נ והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. דעל ידי השתדלות אדם להתקדש עצמו מלמטה בפרישות מתאות על ידי זה והייתם וגו'. ובשבת בא ההארה על ידי אמצעות הזמן על ידי השבת לנפשות ישראל לזה אנו אומרים מקדש השבת. וביום טוב בא ההארה לנפשות ישראל בעצם לכן אומרים מקדש ישראל היינו שבא הארת הקדושה לנפשות ישראל בלי אמצעי. ולכן נאמר בשבת לדעת כי אני ה' מקדשכם שנצרך דעת והכרה לזה אבל ביו"ט הנפש בעצמו מרגיש ההארה כש"נ כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. ומזה בא השמחה ללב כי אין שמחה בלב איש ישראלי אלא כשמרגיש קדושת הש"י בלבו ודבוק בו. וכמש"נ שמחו צדיקים בה' ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם ויספו ענוים בה' שמחה. ולכן ביו"ט המצוה ושמחת בחגיך. מה שאין כן בשבת המצוה רק בעונג כש"נ וקראת לשבת עונג. לכן אומרים

ביו"ט דא הוא סעודתא דקוב"ה ושכינתי' מפני שביו"ט בא הארת המשפיע להמקבל בעצם בלי אמצעי. וזהו עיקר יחוד קוב"ה ושכינתיה שהוא בחי' כנסת ישראל. וזהו שרש השמחה שבא מיחוד המשפיע עם המקבל. שזה שמח בזה וזה בזה כמש"נ ישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו וכשמחת חתן וכלה וכן נמשלו בשה"ש וזה נרמז בגמרא (ברכות ל:) על ההוא דהוי קבדח טובא א"ל וגילו ברעדה כתיב א"ל אנא תפילין קמנחנא היינו מפני שהוא יחוד קוב"ה ושכינתי'. כי זהו ענין התפילין דתפילין דמארי עלמא כתיב בהו ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ותפילין דישראל שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. וזהו עיקר יחוד קוב"ה וכנסת ישראל. והארה זו הוא דייקא ביו"ט. והנה גם בכנסת ישראל בעצמם נצרך להיות יחוד כי גם הרקנים שבישראל שאין בהם לא טעם ולא ריח כערבה נעשים אגודה אחת. ובכך השי"ת מתעלה ומתייחד עם כנסת ישראל באחדות אחד על ידי הארתו ית' בנפשות ישראל ברגל וכדאיתא בגמרא (חגיגה כ"ו.) שברגל הכל נאמנים על טהרה מפני שנעשים כולם חברים אפי' ע"ה כש"נ ויאספו כל ישראל כאיש אחד חברים. וי"ל שע"ז רומז בגמרא (ר"ה י"ח.) היוצר יחד לבם וגו' אילימא ה"ק דברנהו לכולי עלמא ומייחד לבייהו כהדדי והא קא חזינן דלאו הכי. היינו כי הלא אנו רואים שיש להם חילוקי דיעות ופירוד לבבות. אלא אימא היוצר רואה יחד לבם. היינו בזמן שמופיע הארת היוצר כל בלבבות ישראל אזי באמת נתייחד לבייהו כחדא והיינו יחוד קוב"ה וכנסת ישראל שהוא דייקא ביו"ט כנ"ל. וביחוד בחג הזה שהוא זמן מתן תורה וכמ"ש ויחן שם ישראל נגד ההר ופירש"י ז"ל (יתרו) כאיש אחד בלב אחד היינו על ידי התגלות הארת היוצר כל בנפשות ישראל נתייחד לבייהו כחדא כאיש אחד בלב אחד:

## פרק ט

**בקידוש** דיו"ט אומרים ורוממנו מכל לשון וכן בתפלה ורוממתנו מכל הלשונות ובשבת אין אומרים הלשון הזה. הענין הוא דההבדל קדושת יום טוב מקדושת שבת הוא דקדושת שבת הוא קביעא וקיימא מצד השי"ת כש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם. וקדושת יום טוב הוא דישראל הוא דקבעי לה כמ"ש (פסחים קי"ד:) והוא בחי' תורה שבעל פה מצד השתדלות ישראל שנקראה אשה יראת ה' אשת חיל. וכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה דתורה שבעל פה נקראה תורת חסד. וכשם שנתנה תורה בלשון הקודש כך נברא העולם בלה"ק כמ"ש (ב"ר פ' י"ח) וכן היה עד דור הפלגה שהיה מתן תורה לאברהם אבינו ע"ה שאז התחיל הב' אלפים תורה. והעולם נקרא בית היין יי"ן גימ' ע' כמספר ע' האומות. ואחר כך נעשו כולם חומץ (כמו"ש מ"ר במדבר פ"ב) והיינו שכל האומות היה בהם ד"ת שזה החיות שלהם כש"נ ואתה מחיה את כולם. וז"ש (מ"ר איכה

ב' ט') יש חכמה באדום תאמין הה"ד והאבדתי חכמים מאדום. ולכן נקרא בית היין שמרמז לתורה שבעל פה. וז"ש במ"ר (במדבר שם) אחר כך הביאני אל בית היין למרתף הגדול של יין זה סיני ולמדנו משה תורה שהיא נדרשת מ"ט פנים מנין ודגלו. והיינו בתורה שבעל פה דתורה שבכתב לא שייך בה פנים. ועיקר התגלות תורה שבעל פה היה בבבל וכמו"ש ומסרוהו לאנשי כנסת הגדולה ואיתא (סוכה כ'.) עלה עזרא מבבל ויסדה כו' הכל הבבלי ויסדה כו'. ולכן הרגישו אז הדור הפלגה שבבבל הוא המקום לתורה שבעל פה ונתקבצו שם (כמו שנת' במ"א) ונעשו כולם חומץ ובלל ה' את לשונם. ואברהם אבינו ע"ה נתעורר אז על השינוי הזה שהיה כל העולם שפה אחת ונבלל לשונם ונתעורר מזה שיש מנהיג העושה הכל. וז"ש (ב"ר נח פ' ל') בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו שא' היה זמן דור הפלגה ואז נשאר רק הד"ת בלשון הקודש. וכמו שמצינו (ירוש' פ"א דברכות) ברשב"י שאמר אלו הוינא קאים על טורח דסיני הוינא מתבעי קומוי רחמנא דיתברי לב"נ תרין פומין חד דהוהלעי באורייתא כו' דהלשון נברא רק לד"ת. ואברהם אבינו ע"ה שקיים כל התורה עד שלא נתנה ואיתא (ב"ר פ' ס"א) ומהיכן למד כו' זימן לו הקב"ה ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה. והיינו תורה שבעל פה שחידש כל התורה מלבו וכליותיו:

**וגלות** מצרים שהגאולה שהיה בניסן וחג הפסח שהיה כנגד אברהם. שכן גלות מצרים וגם שאחר כך יצאו ברכוש גדול נאמר לאברהם אבינו ע"ה היה גם כן להוציא התורה והחכמה שבע"פ. וכמו"ש בזוה"ק (ח"א כ"ז א') בעבודה קשה בקושיא בחומר בק"ו ובלבנים בלבון הלכתא כו'. והיינו שמדור הפלגה ומגלות מצרים הוציאו הכח תורה שבעל פה. ובשעת מתן תורה איתא בזוה"ק (ח"ג קצ"ב ב') שלקחו מכל שרי האומות מתנן ונבזבזן כש"נ מתנות באדם ודרש מדכתיב וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן והיינו שעשו שהוא שעיר נתן הכח ד"ת שיש בהאומות המסתעפין ממנו ל"ה משמאלא. וישמעאל נתן הכח ד"ת הנמצאים בהאומות ל"ה מימינא המסתעפים ממנו. וזהו לשון ורוממתנו רם מורה על בחי' עתיקא שהוא מרומם מכל תפיסת בנ"א והיינו טלא דעתיקא בחי' תורה שבעל פה כש"נ תזל כטל אמרתי (ונת' כ"פ). מכל הלשונות שהם ע' אומות ל"ה מימין ול"ה משמאלא מהם הוציאו הכח תורה שבעל פה כנ"ל. ואיתא במדרש רבה (שיר השירים ח' ז') כמוצאת שלום לפי שהיו או"ה מונין לישראל ואמרו להם למה הגלה אתכם כו' משיבין להם אנו דומין לבת מלכים שהלכה לעשות רגל רדופים בבית אבי' והוא ע"פ שא' (פסחים פ"ז:) לא הגלה הקב"ה את ישראל לבבל אלא כו' מפני ששגרן לבית אמן כו'. והיינו כמו"ש שם בגמרא אלא כדי שיתוספו עליהם גרים. ואין הפי' דוקא

שיתגיירו מהם בפועל רק כמ"ש בסה"ק שהוא להוציא הני"ק שנמצא בהם. וממילא על ידי זה מתעורר אחד מכל אומה ומתגייר גם כן. ואף עמלק דאיתא (ילקוט ריש שמואל ב') שמזרעו של עמלק אל יקבלו אותו מ"מ מצינו (גיטין נ"ז:) מבני בניו של המן למדו תורה כו' ואמרנו שהיה ממה שבא א' מהן על בת ישראל (כמו שנת' במק"א). וכן כתבו בסה"ק שבכל לשון יש בו תיבה א' או איזה תיבות מלשון הקודש שזה מקיים הלשון הזה. וכן מתגייר אחד מהם בפועל ונכנס לכלל ישראל. אבל עיקר הכונה שיתוספו עליהם גרים היינו להוציא הני"ק מהם. וז"ש כמוצאת שלום רדופים בבית אבי' ע"ד דרשת גמ' (פסחים שם ע"א) שהוא בבבל שהיה מקום שורש תורה שבעל פה. וזהו שאנו אומרים ורוממנו מכל לשון:

## פרק י

**בזוה"ק** (ח"ג צ"ח א') בשבועות דאיהו מתן תורה דאתיהיבו תרין לוחין מסט' דאילנא דחיי צריך לקרבא לגבייהו ב' הלחם דתרין יומין דשבועות אינון י' ו' צריך לקרבא לגבייהו שתי הלחם דאינון ה' ה'. ולכאורה הוא פלא שהרי שבועות אינו רק יום אחד ויו"ט שני ש"ג הוא רק מספיקא ובא"י אין עושין כלל יו"ט ב' ש"ג ואיך יתכן לרמז תרין יומין בשם הוי"ה. אך נראה מזה סייעתא למה שאמרנו (נת' לעיל אות ה') שיש ב' יומין דשבועות דמצד תורה שבעל פה שנגלה אור הראשון טלא דעתיקא תורת חסד אז ששי זמן מתן תורה כמו שהיה במחשבה. ושביעי הוא זמן מתן תורה שבכתב דמסט' דגבורה והוא אות ו' אות אמת אמת זו תורה (ברכות ה':) וכ"כ בזוה"ק (ח"ג קכ"ב ב') ו' איהו על רישא דב"נ ומיני' יעול על פומא דב"נ מלילן לאולפא באורייתא כו' וזה ניתן להם ביום השלישי אחר דאקדים לון עמודא דאמציעותא דאיהו רחמים אתיהיב לון אורייי' מסט' דגבורה (כמו"ש בזוה"ק יתרו שזכרנו) ומקודם ניתן להם התורה שבעל פה שהוא הקביעות ד"ת שיוקבע הד"ת בלבם אחר שיקבלו וישמעו ד"ת שיוכלו לטעום טעם בד"ת שהוא עיקר ושורש תורה שבעל פה וזה ניתן להם בששי. וכמו שפרשנו במ"ש בזוה"ק (ח"ב פ' ב') דאתעטרו ישראל בשבעין כתרין בההוא ליליא. והיינו ליליא דנגהי תלתא יומין שהוא תורה שבעל פה והוא יראת ה' טהורה ותורה שבעל פה הוא על ידי רוח הקודש כמ"ש הרמב"ן (ב"ב י"ב.) והוא רוח מההוא קדש דלעילא דאיהו חכמה עלאה (כמ"ש זח"ג ס"א א') וזהו אות י'. והתורה שבעל פה ניתנה בששי בסיון שכשמתגלה האור מתורה שבעל פה והוא אור הראשון שנגנז בו אז נעשה מאמר יהי אור מאמר ב' שכנגד חכמה שיש בו כבר איזה תפיסה מה. ובראשית נמי מאמר כמו שהיה במחשבה להבראות וכפי המחשבה בששי נתנה תורה וכמו שאמרנו למעלה:

**ואף** שבהקדמת התיקונים איתא וכד אתנטילת מחסד אתקריאת תורה שבכתב דאיהו מימינא וכד אתנטילת מגבורה אתקריאת תורה שבעל פה. ואנו אומרים דתורה שבכתב מסט' דגבורה ותורה שבעל פה תורת חסד. היינו שבאמת תורה שבכתב מסט' דגבורה קאתיא וכמו"ש בזוה"ק הנז' למעלה אך לנו ניתן מהש"י בחסד וכמוש"נ בהיות הבוקר בוקר דאברהם מדת חסד וזה מימינו אש דת למו. והתורה שבעל פה תורת חסד על לשונה אך לישראל ניתלן בגבורה כמו"ש (תענית ד.) צו"מ דרתח אורייתא דקא מרתחא לי' דכתיב הלא כה דברי כאש והיינו שהנתינה לישראל הי' במ' הגבורה וכמו"ש (תנחומא נח) גבורי החיל כו' אלא גבורי תורה. והיינו התורה שבעל פה כשמתגלה האור הראשון הגנוז בה אור זרוע לצדיק אז הוא כפי שעלה במחשבה לבראות במדת הדין מדת גבורה. ומצד הש"י תורה שבכתב מסט' דגבורה קא אתיא ותורה שבעל פה תורת חסד. אך הנתינה לישראל התורה שבכתב שהוא מסט' דגבורה ניתנה ביום השלישי שהוא רחמים ובהיות הבוקר מ' חסד ותורה שבעל פה ניתנה לנו בגבורה. וזהו תרין יומין דשבועות דאינון י' ו' ששי הוא אות י' יראה ותורה שבעל פה שהוא מ' מלכות הוא גם כן יראה ורוח מקדש דלעילא חכמה. ושביעי אות ו' אורייתא מסט' דגבורה אות אמת. וזה שא' אחר כך ברע"מ עומר שעורין מאכל בעירן כו' ועלייהו אתמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. והיינו שביעקב אבינו ע"ה מצינו (ב"ר סו"פ ע"ג) שהיה לו ששים רבוא עדרי צאן כמוש"ש ר"ל אמר ס"ר רבנן אמרי ק"כ רבוא ולא פליגי כו' ומספר ס' רבוא מורה על קדושת כנסת ישראל שהוא ס' רבוא. ועד מתן תורה היה ישראל בבחי' צאן מרעיתי דקדושת בחי' אדם אתם קרוים אדם (כמו"ש ב"מ קי"ד:) לא זכו רק אחר מתן תורה שזכו לשופרי' דאדם הראשון שקודם הקלקול. ואף שיעקב היה באמת שופרי' דאדם הראשון ממש כמו"ש בזוה"ק (ח"א קמ"ב ב') היינו הוא בעצמו שהיה כמו אדם הראשון קודם החטא אבל לזרעו לא זכה למדרגת אדם אתם עד אחר מתן תורה ועד מתן תורה היו בבחינת צאן. ואף שיעקב אבינו ע"ה אמר על עצמו האלהים הרועה אותי שהחזיק עצמו גם כן בבחי' צאן. וכמו"ש במד' (תהלים מ' כ"ג) אין לך אומנות בזויה מן הרועה כו' רק אמר דוד המע"ה מזקנים אתבונן יעקב קרא אותו רועה כו' והיינו מטעם שהחזיק עצמו בבחי' צאן. ובפרט העדרים שרומז לזרעו היו באמת בבחי' צאן עד מתן תורה שאז זכו לבחי' אדם אתם. ומשום זה בעומר מקריבין שעורים מאכל בהמה. ובעצרת זמן מתן תורתינו שכבר זכו להיות קרוים אדם שופרי' דאדם או הקרבן לחמו בלחמי ודא שתי הלחם:

## פרק יא

**בגמרא** (שבת פ"ח.) דרש ההוא גלילאה עלי' דר"ח בריך רחמנא דיהיב אוריין תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי. ויש להבין שלכאורה אין כל התליתאי בסגנון אחד כי אוריין תליתאי היינו שהוא משולש בתורה נביאים וכתובים כמו"ש רש"י ז"ל שם וכמו"כ לעם תליתאי שהמה משולשים. מה שאין כן בהשאר תליתאי כי על ידי תליתאי היינו משה רבינו ע"ה שהיה השלישי למספר וכן ביום תליתאי ובירחא תליתאי היינו גם כן השלישי למספר. אמנם י"ל שכולם הם למכוון אחד עפ"י הידוע שהמכוון בנתינת התורה לנו התורת חיים כדי לתקן בהם הג' דברים המוציאים את האדם מן העולם שהמה הקנאה תאוה וכבוד שבזה נתעצמו ג' האבות הקדושים לתקנם כל אחד לפי בחינתו. אברהם אבינו ע"ה תיקן מדת הקנאה שהיה מדתו חסד ואהבה והיה אוהב את הבריות ומקרבם תחת כנפי השכינה. ויצחק אבינו ע"ה תיקן מדת התאוה כי מדתו היראה ויראה שורש תאוה כידוע. ויעקב אבינו ע"ה תיקן מדת הגאוה והכבוד שאמר קטנתי מכל החסדים וא' האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה. שזה היה תכלית הפגם הראשון מפיתוי הנחש שאמר והייתם כאלהים וזה נצמח מראשית הבריאה שהיה על ידי התנשאות בלבוש גיאות כמש"נ ה' מלך גאות לבש ומזה נסתעף גם בההיפוך מדת הגיר*ת על ידי מלכין קדמאין דמיתו שכ"א אמר אנא אמלוך כידוע. והנה על ידי תוה"ק נעשה התיקון על כל ג' הפגמים הנ"ל מקנאה כש"נ ויחן שם ישראל ופירש"י כאיש אחד בלב אחד. וגם אז"ל ת"ח מרבים שלום בעולם. ומתאוה כמו שאז"ל (קידושין ל':) אם פגע בך מנוול זה היינו היצר הרע של תאוה משכהו לבית המדרש לד"ת. ומכבוד כמו שנאמר והחכמה מאין תמצא ודרשו רז"ל (סוטה כ"א:) במי שמשים עצמו כאין. וע"ז סובב והולך כל הדרש של הגלילאה מפני שכל בחי' התליתאי מרמזים על ענין זה. אוריין תליתאי הוא לבירור ג' מדות הנ"ל כנ"ל לעם תליתאי הוא גם כן לרמז זה כידוע שכהנים המה מסט' דחסד לאברהם ולוים מסט' דגבורה וישראלים המה המשולש הכלול בהם כל הג'. רחמנים ביישנים גומלי חסדים. ועל ידי תליתאי הוא משה רבינו ע"ה שהיה השלישי לאהרן ומרים והוא המשולש שבהם. כי ג' מתנות שניתן על ידם לישראל המה גם כן לברר ג' מדות הנ"ל. כי ענני כבוד שהיה בזכות אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום הוא כנגד מדת הקנאה כי ענני כבוד היו מקיפים את כל מחנה ישראל והמצורע שבא ממדת הקנאה והכעס היה משולח ממחנותם המוקפים בענני כבוד מפני שנפגם בזה. והבאר היה לבירור מבחי' התנשאות והכבוד כמו שאז"ל (תענית ז'.) מה מים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך כך דברי תורה כו'. והמן

שהיה בזכות משה רבינו ע"ה שהוא בחי' דעת כידוע הוא לברר את מדת התאוה שבא מצד חוסר הדעת כמו שאז"ל (סוטה ג.) אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. ועל זה היה קבורת משה רבינו ע"ה בשטים מול בית פעור כדי להכניע בתכלית את קליפת התאוה ורוח שטות. והוא היה המשולש בעצם בכל הג' מדות בקדושה לברר ג' בחי' הנ"ל כידוע שגם העניני כבוד והבאר חזרו בזכות משה. וירחא תליתאי הוא גם כן רמז הנ"ל כי חודש ניסן הוא נגד אברהם אבינו ע"ה שיציאת מצרים היה מצד חסד לאברהם כמו שנאמר לו בברית בין הבתרים ידוע תדע וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. וחודש אייר הנקרא חודש זיו הוא כנגד יצחק אבינו ע"ה שמופיע לנגדו תמיד זיו שכינתו יתברך כמו שאז"ל (שבת פ"ט:) ומחוי להו יצחק הקב"ה בעיניהו. וחודש סיון הוא נגד יעקב אבינו ע"ה המשולש שבאבות שבו נכלל גם כן בחי' ג' האבות הקדושים כידוע דיעקב מלבר ומשה מלגאו. וביום תליתאי הוא גם כן על רמז זה כי על המכוון הזה היה ג' ימי הפרישה כדי שיבררו את עצמם מג' מדות הנ"ל שזה היה עיקר ההכנה למתן תורה כדברנו הנ"ל. ועל מכוון הזה י"ל שמשה רבינו ע"ה הוסיף יום אחד מדעתו כי מאמר השי"ת הי' והיו נכונים ליום השלישי מפני שבו כבר יהיה נגמר התיקון של ג' בחי' הנ"ל. ומשה רבינו ע"ה הוסיף שיום השלישי כולו יהי' נשלם עוד בתכלית ההכנה מצד האדם בכדי לברר את הג' מדות הנ"ל בתכלית הבירור בשלימות עוד קודם מתן תורה:

**ובזה** יש לכוון גם כן דבר התמי' הנזכר גם כן במג"א (סי' תצ"ד) על השני הימים של חג השבועות שאליבא דר' יוסי שבז' בסיון ניתנה תורה והלכהכמותו ולמה אנו אומרים בששי בסיון זמן מתן תורתינו. וגם אליבא דרבנן שעברוהו לאייר הלא היה גם כן מתן תורה ביום נ"א לספירה שהוא בזמנינו יו"ט שני בז' בסיון. וגם היאך יתכן הדרש לד"ה ע"פ יום הששי שכל מעשי בראשית היו תלוים ועומדים עד יום הששי בסיון שיקבלו ישראל התורה וגם לדברי ר' שמעיה שעצרת פעמים חמשה כו' נראה בזה שאין החג תלוי בימי החודש רק לעולם הוא ביום החמשים לספירה. אמנם י"ל בזה שבאמת כולם ניתנו מרועה אחד שבוודאי בראשית מחשבת הבריאה מצד השי"ת היה מוכן להיות מתן תורה ביום החמשים אחר ספירת שבע שבתות מזמן יציאת מצרים והוא יום ששי בסיון. אמנם כי משה רבינו הוסיף יום אחד מדעתו שיהיה נשלם בזה ההכנה מצד ישראל לברר הג' מדות כנ"ל. ודייקא בשנה זו שאחר יציאת מצרים מפני שהשכיל משה רבינו ע"ה מדעתו שתכלית הכנת טהרת הנפש שיהיה מזוקק שבעתים בנפש שבתות הספירה העיקר הוא רק על ידי קדושת השבתות שבכל הז' שבועות בכל אחד לפי בירור של המדה של שבע המדות שבקדושה נשלם הטהרה בנפש בקדושת יום השבת של

השבוע שלו. כאשר כבר דברנו מזה שע"ז מרמז הפ' שבע שבתו"ת תמימות תהיינה. וגם עד ממחרת השב"ת השביעית מפני שעיקר המכוון נגמר בקדושת יום השבת של הז' השבועות שיהיה הכל תמימות בשלימות טהרת הנפש בז' מדות הקדושים. ועל ידי זה באים ביום החמשים להופעת בחי' שבת עלאה שהוא מקור השפעת הקדושה מה' עלאה. והנה באותו השנה לאחר יציאת מצרים לא קיבלו עוד מצות שבת עד אחר קריעת ים סוף בשבת דמרה ונמצא שלא היה מאז עד יום ששי בסיון שהוא יום החמשים מיציאת מצרים רק ששה שבתות להכנת טהרת נפשם מפני שנחסר להם שבת ראשונה שאחרי יציאת מצרים שלא נצטווי עלי' עוד. וע"ז השכיל משה רבינו ע"ה להוסיף עוד יום אחד מדעתו כדי שיהיה המתן תורה בז' בסיון שהיה אז לפי החשבון ביום השבת כדי שבשבת זה יהיה נגמר תכלית טהרת נפשם מצידם ובזה יהיו מוכנים לקבלת התורה בפועל מצידם. וגם אליבא דרבנן היה גם כן המכוון בזה מה דאייר דהאי שתא עבורי עברוהו מפני שענין העיבור תלוי גם כן בקדושת ישראל מצד בחי' אתעדל"ת כש"נ אשר תקראו אותם ואמרו ז"ל (ר"ה כ"ה.) אתם אפי' שוגגין אתם אפי' מזידין והכל היה לתוכן מכוון הנ"ל כדי שיהיה להם גם השבת השביעי לגמר טהרת נפשם שהיו מוכנים בו לקבלת התורה בפועל באותו יום השבת שהלא דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל. וממילא יובן הכל שבאמת היה מיד בראשית המחשבה בהבריאה להיות מתן תורה ביום הששי בסיון שהוא יום החשמשי ליציאת מצרים. רק אז בשנה הראשונה היה בפועל המ"ת ביום השני מפני השבת השביעי נ"ל. אבל לדורות לעולם מופיע קדושת החג של מתן תורה ביום החמשים מאחר שכבר יש לנו שבת שבתות תמימות והוא היום המוכן מאז להופעת קדושת המתן תורה בבחי' המחשבה כנ"ל. וגם ביום השני של החג שהוא במספר יום נ"א ליציאת מצרם מופיע קדושת המתן תורה בפועל כמו שהיה אז בשנה הראשונה מצד הכנתם בפועל. נמצא שבחג השבועות יש סמך גדול ליו"ט שני גם עפ"י תוה"ק. ובזה יובן גם דברי הרע"מ בפ' אמור (זח"ג צ"ח ב') דתרין יומין דשבועות אינון י' ו' צריך לקרבא לגבייהו שתי הלחם מאינון ה' ה'. שלכאורה הלא אין שום שייכות ליום השני של שבועות בזמן שהיו מקדשים עפ"י הראיה מפני שהוא רק מצד מנהג יו"ט שני של גליות. אמנם לדברינו הנ"ל יש לו שורש גדול בתורה מפני שבאמת היה אז באותו היום מתן תורה בפועל בהתגלות מצד הכנת האדם. והוא מרמז על בחי' תורה שבעל פה שהוא בא מצד הכנת המקבל. וע"ז יש לכוון גם כן התירוץ של המג"א בשם הע"מ דבא לרמז לנו יו"ט שני של גליות והיינו ענין התייסדות תורה שבעל פה הבא בפועל בהתגלות מצד הכנת המקבל. ואיתא ברע"מ פ' נשא ע"פ הנסתרות לה' אלהינו אינון

י' ה' דאינון יראה ואהבה והנגלות אינון ו' ה' היינו התורה והמצוה שהמה בהתגלות. וע"ז מרמז אות י' על יום הראשון של חג השבועות שהוא זמן השפעת מתן תורה בבחי' מחשבה מוחא וכפירש"י ז"ל ע"פ אז ישיר שאות י' ע"ש המחשבה נאמרה ויום השני הוא זמן השפעת התורה בהתגלות המרומז באות ו' כנ"ל. וצריך לקרבא לגבייהו שתי הלחם דאינון ה' ה' היינו עלאה נתקרב לאות י' ביום החמשים שהוא בחי' הופעת השרש מהמקור מבחי' בינה אימא עלאה. וה' תתאה שהוא מצוה דהיינו קבלת מלכות שמים בפועל בהתגלות נתקרב לאות ו' שהוא בחי' יו"ט שני של שבועות שהוא הזמן המוכן להשפעת תורה ומצות בהתגלות מצד הכנת האדם כפי רמז דברינו הנ"ל:

## פרק יב

**בגמרא** (פסחים ס"ח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שנתנה בו תורה. כבר דברנו בזה מפלוגתא דר"א ור"י על שני הפסוקים כתיב עצרת לה' אלהיך וכתיב עצרת תהיה לכם. חציו לה' וחציו לכם או כולו לה' כו' עי"ש. ובאמת נאמרו הב' פסוקים בשני מקומות שונים. בז' של פסח נאמר לה' אלהיך ובשמיני עצרת נאמר תהיה לכם. ועפ"י פשוט למדו בגז"ש ליתן האמור של זה בזה. ולהבין למה לא נאמרו שניהם במקום אחד. אולם כי באמת בחג המצות המצוה הוא על הלבוש דייקא להיות כולו לה' לצמצם א"ע מהנאות עולם הזה בפועל באכילת לחם עוני. ובחג הסוכות שהוא זמן שמחתינו היינו שעל הלבוש יהיה בחי' לכם. וע"ז הוא הלימוד ליתן האמור של זה בזה היינו שבחג המצות יהיה הלה' גם כן בבחי' לכם היינו שגם הגוף יהנה וירגיש חיות מהקדושה כמו מעניני עולם הזה ובחג שמיני עצרת יהיה הלכם גם כן לה' היינו שגם כל הנאות העולם הזה יהיה רק בלתי לה' לבדו. ועל זה רמזו חז"ל הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם שיהיה הלכם גם כן לה' מ"ט יום שניתנה בו תורה. כי על ידי כח התורה נשפע החיות על כל הנבראים שבעולם הזה מדצח"מ שכל פעולתם רק לעשות רצון קונם כדאיתא בגמרא (חולין ז.) בנהר גינאי שאמר אני הולך לעשות רצון קוני היינו בלי בחירה מצדו. וכמו שהיה בבחי' זו בראשית הבריאה אשר עשה האלהים האדם ישר והיה אצלו כל ענין אכילה ותענוגי עולם הזה במצות עשה כש"נ ויצו ה' אלהים מפרי עץ הגן אכל תאכל. ובזה יובן גם כן אמרם ז"ל (פסחים שם) מר בר"י דרבינא הוה יתיב בתעניתא כולו שתא בר מעצרתא ופוריא ועיו"כ. ואיתא בתוס' (ברכות מ"ט:) שהיה תענית חלום ולכן גם בשבת ויו"ט אף על פי שהמצוה הוא בעונג ושמחה מותר לישב בתענית מאחר שיש לו מזה יותר עונג ושמחה. זולת בפורים שנאמר בו לשון משתה ובערב יום הכפורים האכילה דייקא נחשב לתענית כאמרם ז"ל כאלו התענה תשיעי כו'

ובעצרת זמן שניתנה בו תורה האכילה הוא כקרבן שזהו הוא עיקר של כוונת התענית כאמרם ז"ל שיהיה מיעוט חלבי ודמי כאלו הקרבתי קרבן. וזה נמצא מפורש באכילת תלמידי חכמים המביא דורון לת"ח כאלו הקריב בכורים והרוצה לנסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונם של ת"ח יין וכש"נ איש אלהים עובר עלינו תמיד ודרשו מזה כל המארח ת"ח בביתו כאלו הקריב תמידין. ולכן בג' זמנים האלו אסור אף תענית חלום כנ"ל:

## פרק יג

**בגמרא** (פסחים ס"ח:) ר' יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדו לי עגלא תילתא אמר אי לאו האי יומא דקגרם כמה יוסף איכא בשוקא. וע"פ פשוט שעל ידי מתן תורה נתברר החשיבות שלו עם כח התורה שלו נגד שאר עמי הארץ ואי לאו מתן תורה מה גבר מגוברין והיה כעס ככהן. ולכאורה הלא גם קודם מתן תורה היה כמה נפשות גבוהים ועליונים במעלה יתירה משאר העם כבית מדרשו של שם ועבר ושאר גדולי הדור. גם מהו הלשון של כמה יוסף איכא הול"ל כמה אנשים איכא. וי"ל בזה ע"פ מימרא אחרת דר' יוסף (סוף סוטה) דאמר לא תתני ענוה דאיכא אנא. כי באמת היה לר' יוסף לב נשבר ונדכה עד שלא היה בדעתו שיש לו שום יתרון מצידו רק מצד שיש לו שורש בקדושה בתולדה מבחי' התקשרות כללות נפשות ישראל וכמו שאמרו בשם הרה"ק מבארדיטשוב זצלה"ה שפעם אחת דלג בברכת השחר הברכה שלא עשני גוי וכששאלו לו ע"ז השיב שבקומו ממטתו בזה היום היה לו שברון לב מאוד ולא היה לו במה לחזק עצמו עד שעלה על דעתו שעכ"פ תולדתו הוא מצד שרש קדושת ישראל ובירך בשמחה רבה הברכה שלא עשני גוי ובזה השיב את נפשו. וזאת ידוע שמשעת מתן תורה ואילך נבדלו נשמות ישראל מנפשות האו"ה להיות מוצאם מאוצר מיוחד בקדושה. וכל מי שיש לו אחיזה בתולדה מאוצר הנשמות הללו בהכרח להתברר לטוב לעת"ל כאמרם ז"ל (ע"ז ה'.) אין ב"ד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. וע"ז ירמז ר' יוסף אי לאו האי יומא דקגרם מה שעל ידי מתן תורה נבדלו נפשות ישראל שיהיה שרשם בקדושה בתולדה כמה יוסף איכא בשוקא כידוע שהשם יוסף מורה על בחי' צדיק שומר הברית. [מכתי"ק והגם שהוא היה יודע בעצמו שלא פגם הברית וא"כ עכ"פ הוא צדיק אבל הוא לשפלותו בעיני עצמו חשב שזה לא מצד השתדלותו והתגברותו נגד היצר רק מצד טבע תולדתו ושהיצר הניחו בזה ע"כ]. וגם באומות נמצאים כמה כן כידוע ממעשה הבעש"ט עם הכומר. אמנם על ידי מתן תורה נתברר שכל מעשה או"ה מאפס ותוהו נחשבו זולת נפשות ישראל שהשי"ת מעיד עליהם שכל מעשיהם המה משרש הקדושה כנ"ל:

## פרק יד

**איתא** בגמרא (שבת פ"ח:) ע"פ שמעו כי נגידים אדבר שעל כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה היו קושרים לו שני כתרים. ענין השני כתרים היה כדאיתא שם קודם לזה שלכל אחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע היינו נעשה פי' שיהיה כל כלי הגוף מוכנים לבחי' העשיה כי המעשה תלוי רק בגוף. ונשמע מוסב על כלי הנפש שיהיו מוכנים לבחי' נשמע שהוא ענין שמיעה והבנה בלב. וענין הכתרים פי' שיהיו כל כלי הגוף ונפש כלולים בבחי' הנעשה ונשמע מתחתית המדרגה עד השרש שהוא בחי' כתר בכל נפש ונפש. וגם על רמז זה היו הדברות במספר עשר היינו שיהיו נקבעים בנפשות ישראל בכל השתלשלות המדור מראש עד סוף כדי שיהיו נקבעים בהם בלב לקיום עולם. וכמו כן כל דיבור בפני עצמו היה לו שני כתרים היינו גם כן התכללות כל המדות בגוף ונפש של הדיבור שיהיה לקיום עולם בכל הנפשות ישראל לדורות. והגוף של הדיבור המה גופי אותיות בפועל הוא בחי' נעשה של הדיבור וע"ז מרמז רש"י ז"ל שהיה ממש להדיבור והיה נראה כמו שנאמר וכל העם רואים כדאיתא בזו"ח שלא היו שומעים הדברות כי הי' הדברות מנשקים בפיהם בלחישה רק היו רואים צורות האותיות דאתגליפו בחשוכא. וע"ז נאמר וכל העם רואים את הקולות וזה מכיוון רש"י ז"ל על הכתר של הדיבור בבחי' נעשה היינו ראיית גופי אותיות. ועל זה מרמז הפ' כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח את אשר שלחתיו. עשה אשר חפצתי מרמז על בחי' מעשה של הדיבור היינו גופי מצות בפועל. והצליח אשר שלחתיו היינו כונת פנימיות של הדיבור בבחינת הנפש שהוא תכלית הצלחה כשנגמר בחי' השמיעה בפנימיות הלב. וי"ל סמיכות הדרוש למעלה ע"פ כי נגידים אדבר מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות אף ד"ת וכו' למיימנים בה סמא דחיי למשמאילים בה וכו'. וע"ז נסמך שלכל דיבור קושרים לו שני כתרים שיהיה לו בכל נפשות ישראל קיום בבחי' גוף ונפש של הדיבור לעת"ל. הגם שבעולם הזה נראה שיש משמאילים ועכ"ז לא ישוב הדבר ריקם לעת"ל כי אם עשה וגו' כנ"ל. וזה מרומז גם כן בפסוק ואת רוחי אתן בקרבכם היינו קיום רצון בנפש שהוא בחי' נשמע. ועשיתי את אשר בחקי תלכו בבחי' המעשה שהוא שלימות כלי הגוף שיהיה נקבע בנו בחי' גוף ונפש של הדברות היינו שלימות המעשה ושמיעה בלב בכל שלימות המדות עד הכתר כנ"ל:

## פרק טו

**עוד** על הגמרא הנ"ל שמעו כי נגידים אדבר וכו' ד"א נגידים כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה קושרים לו שני כתרים. ויש להבין מה הם הב' כתרים. והענין דאיתא בזוה"ק (ח"ב פ"ג ב') וכד הוה מתגלפא באתרוי אתחזון בההוא מלה שבעין אנפין דסלקין בגוה וחמשין כתרין חסר חד מהאי גיסא וחמשין חסר חד מסיגא אחרא וכו'. וכתב בהג"ה רח"ו ז"ל שמכאן שורש למה שנזכר ע' פנים לתורה ונזכר גם כן מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא רק לא כתב טעם לב' המספרים. אך איתא (רע"מ אמור צ"ח א') דמארי קבלה כו מסטרא דאילנא דחיי שאר עמא מסט' דאילנא דטוב ורע איסור והיתר. ובעצרת היה זמן מתן תורה מסט' דאילנא דחיי (כמש"ש) אך אחר מתן תורה שנעשה הקלקול הוצרכו לרב חכמה תורה שבעל פה לתקן הרב כעס כש"נ כי ברוב חכמה רוב כעס. והתורה שבעל פה הוא מסט' דטוב ורע איסור והיתר. ומסט' דעץ החיים הם ע' פנים לתורה וזה הפנימיות. וזה שא' שבעין אנפין דסלקין בגווה. דעץ הדעת טוב ורע והם ימינא ושמאלא. וז"ש במ"ר (במדבר פ"ב) אברהם נמשל בחמה ויצחק בלבנה ויעקב בכוכבים לעתיד לבא החמה ולבנה בושים וכו' והכוכבים אינם בושים כך אברהם ויצחק פניהם מתכרכמות לעתיד לבוא בשביל בניהם וכו' והיינו שהיה בהד"ת ערבוב טוב ורע מסטרא דעץ הדעת טוב ורע וכן אחר ששיתף הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין אחר שראה שאין העולם מתקיים אז כתיב בהבראם ונדרש (ב"ר פ' י"ב) באברהם. ויעקב אבינו היה מסט' דאילנא דחיי ולא הי' בו פסולת וערבוב. וכן איתא (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת היינו שהיה מסט' דאילנא דחיי. ואחר שיצא מהם הפסולת ונזדככו האבות אז אברהם ויצחק גם כן נקראו ישראל כמ"ש (ב"ר ר"פ תולדות) וגם הם מסט' דאילנא דחיי. והנה הד"ת דמסטרא דאילנא דחיי כשכלול גם מהשלש ראשונות הם שבעין אניפן לאורייתא ז' פעמים עשר. ומסטרא דאילנא דטוב ורע כבריאת העולם הם ז' פעמים ז' מ"ט פנים. ויש ב' סטרין מ"ט פנים טהור ולהיפך. והם נקראו כתרין כמו שמצינו (מגילה כ"ח:) ודאשתמש בתגא כו' ששונה הלכות כתרה של תורה וכן מצינו (מנחות כ"ט:) מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות כו' ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. והיינו דהדיבור מהשי"ת הוא מסט' דאילנא דחיי והב' כתרים שקושרים לכל דיבור היינו התורה שבעל פה והם ימינא ושמאלא. והזוה"ק חשבן בפרט מ"ט פנים טהור מהאי גיסא ומ"ט פנים מהאי גיסא. ובגמרא חשבן בכלל שני כתרים לכל דיבור. והיינו שעל ידי התורה שבעל פה יזכו לתקן הרב כעס ויזכו לד"ת דמסט' דאילנא דחיי כמו בלוחות ראשונות שעל ידי דיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ועל

ידי דיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שיר השירים פ"א) וכן זוכין להכתרים בכל שנה כמו שאמרנו:

**וזה** ענין מ"ש בגמרא (שבת פ"ח.) דרש ההוא גלילאה עלי' דר' חסדא בריך רחמנא דיהיב אוריאן תליתאי וכו' ובודאי לא היה כונתו למליצה לבד רק היה לו מכוון ורמז בכל דבר. ורש"י פי' על אוריאן תליתאי תורה נביאים וכתובים וקשה שהרי ביום מתן תורה לא נתנו עדין ואלמלא חטאו לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה כמ"ש (נדרים כ"ב:) אבל לפי האמור יתכן לפרש אוריאן תליתאי על הדיבור דהשי"ת וב' כתרים שקשרו לו והדיבור היה כולל שלשתם. וכן לעם תליתאי כהנים לוים וישראלים כפירש"י היינו דכהן בחי' חסד דרועא ימינא לוי בחי' גבורה דרועא שמאלא ישראל בחי' תפארת גופא וזה כולל שלשתם. על ידי תליתאי היינו שמשה רבינו היה בדרגא דיעקב אבינו וכמו"ש (תיקונים תי' י"ג) והא משה תמן הוה אלא מס' דלגאו הוה וכו' והיה גם כן מסט' דעץ החיים וגם פלפולו של תורה נתנה לו כמ"ש (נדרים לח.) והיינו מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא ימינא ושמאלא ממילא הוא כולל הכל חג"ת. וכפי זה הוא דומה לכל התליתאי שהתליתאי כולל כל הג' ולפירש"י ג' לבטן אינו דומה לכל התליתאי. ביום תליתאי כמ"ש בזוה"ק (ח"ב פ"א א') ביום השלישי ודאי דאיהו רחמי בחי' יעקב. ויעקב אבינו כללא דאבהן כמו"ש בזוה"ק (ח"א קס"ג ב') שכולל מדות אהבה ויראה גם כן ימינא ושמאלא. בירחא תליתאי ע"פ מ"ש בהג"ה רח"ו על מה שא' בזוה"ק (ח"ב י"א ב) דלא אשתמודע משה בזיהרא עלאה עד שלשה ירחים וכ' רח"ו ז"ל דהם ניסן אייר סיון כנגד חג"ת. וחג השבועות דהוא תפארת כמו"ש (ברכות נ"ח.) והתפארת זה מתן תורה כולל כל הג' מדות והוא כנגד אות ו' דאיקרי אות אמת אמת זו תורה (ברכות ה':). וגם נקרא שבועות שכולל כל הז' שבועות והז' שבועות הם בג' החדשים ממילא הוא כולל של הג' חדשים. ובמדרש (תנחומא פנחס ט"ו) על שמיני עצרת והיתה ראויה להיות אחר החג נ' יום כמו עצרת אחר הפסח נ' יום. ועצרת כ' האר"י ז"ל שהוא לשון קליטה שאז הוא הקליטה בלב מקדושת החג. ונראה מזה דכן בחג השבועות אז הקליטה מקדושת חג הפסח אחר שסופרין שבעה שבועות להיות מזוקק שבעתיים מכל ז' מדות ההיפך. ופסח נגד אברהם אבינו ע"ה שיציאת מצרים היה רק ממדת החסד וגלות מצרים והגאולה נאמר לאברהם אבינו ע"ה מדת החסד. ואייר בחי' גבורה דאיתא בס' יצירה המליך אות ו' בהרהור כו' אייר בשנה וכן שור בעולם. והיינו להתגבר על היצר הרע שהרהור הוא מג' דברים שאין אדם ניצול בכל יום (ב"ב קס"ד:) וכמו שאמרנו. ושבועות כולל כל הג' חדשים כנ"ל וזהו בירחא תליתאי שכולל כל הג' חדשים שהם ג' מדות הנז' וכאמור:

## פרק טז

**ויהי** ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים. וענן כבד על ההר. וקול שופר חזק מאוד זה נאמר קודם מתן תורה ואחר מתן תורה נאמר וכל העם רואים את הקולות. ואת הלפידים. ואת קול השופר. ואת ההר עשן. היינו גם כן ד' המראות דקודם מתן תורה רק שבמקום ברקים נזכר לפידים. ובזוה"ק (ח"ב פ"א ב') דקדק על השינוי בקדמיתא ברקים והשתא לפידים כלא חד אבל מדאתתקנא בתיקונו לאתחזאה אתקרון הכי. והיינו כי בראשית התגלות הקדושה לאדם הוא רק כהבהקת הברק למראה עין לפי שעה ומיד נעלם. אמנם אחר כך כשבא לידי התגלות בקביעות יותר נקרא לפידים כענין לפיד אש המאיר יותר בקביעות. ובמקום ענן כבד דקודם מתן תורה נזכר אחר מתן תורה ההר עשן ועשן הוא חשכות יותר מענן שיש בו ממש. ואיתא בזוה"ק תלת חשוכא הוי חשך ענן וערפל וההוא קול השופר הוי נפיק פנימאה מכלא. והענין בזה כי בהתחלת התגלות קודם מתן תורה נאמר ויהי קולות היינו ראשית הרעש בלב האדם להתדבק בו ית'. ואחר זה בא הברקים היינו שזכו להבהקת התגלות אורו ית'. אולם כי נאמר כי לא יראני האדם וגו' וכדי שלא יתבטלו במציאות על ידי התגלות אורו ית' הוצרך להיות צמצום והיינו הענן כבד וגו' שעל ידי זה יוכל להיות נתפס האור בהמקבל שלא יתבטל במציאות. ובצמצום הזה יש כמה מדרגות כנ"ל חשך ענן וערפל חשך הוא הצמצום היותר גדול והיינו העשן שהוא חשכות של ממשות. וענן הוא קלוש יותר. וערפל הוא הצמצום הקלוש עוד יותר. ולזה נאמר אצל משה רבינו ע"ה ומשה נגש אל הערפל כי הגם שמשה רבינו ע"ה היה לו התגלות גדולה מאוד כמו שנאמר פה אל פה אדבר בו אמנם מפני שהיה נפשו וגופו מזוכך מאוד יותר מכל האדם לכן היה די לפניו בצמצום קלוש כערפל שיהיה נתפס בו אורו ית' הרב ועם כל זה לא יתבטל במציאות. אבל בישראל אפילו על ראשית הבהקת הברק היה נצרך להם לצמצום הענן כבד כנ"ל. ואחר זה נאמר וקול שופר חזק מאוד כי מפני סבת הצמצום הגדול במדרגת ענן יוכל להסתעף בנפש ההסתר והשכחה. על זה הוצרך להתעוררות הקול שופר המכניס חרדה בלב האדם לעוררו משינת תרדמת הזמן כמו שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו וגו' היינו שסגולת קול השופר מועיל לקבץ הנדחים מתכלית ההסתר. ולזה אחר כך תיכף קודם התגלות הגדול של פנים בפנים וגו' נאמר בלשון והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו וגו'. והיינו כשבאו להתגלות יותר כענין לפידים כנ"ל הוצרכו לצמצום יותר גדול מענן והיינו עשן כולו לסיבת אשר ירד וגו' באש בהתגלות יותר כבחי' לפידים. ולזה נאמר אח"ז ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד כי לבעבור הצמצום הגדול

של העשן כדי שלא יסתעף מזה הסתר גדול הוצרך להיות קול השופר הולך וחזק מאוד כדי לעורר אותו ביותר שגם החשך לא יחשיך כנ"ל וכדאיתא בזוה"ק וקול שופר חזק מאוד מגו דעננא תקיף הוי נפיק ההוא קלא כד"א ויהי כשמעכם את הקול מתוך החושך: **והנה** אחר מתן תורה נאמר וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם ויניעו. ולכאורה הב' תיבות וירא העם הוא כמיותר כי כבר נאמר וכל העם רואים וגם כי לשון רואים הוא לשון הוה וירא והוא לשון עבר. אמנם י"ל שכל העם רואים הוא באמת לשון הוה לרמז על כל הדורות שכל נפשות ישראל יש בכוחם בכל זמן לראות בנפשם את הקולות וגו' וירא העם וינועו וגו' הוא כעין נתינת טעם על הנ"ל כי אחר זה נאמר ויאמר משה אל תיראו וגו' למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו ודרשו ע"ז (נדרים כ.) זו הבושה המביאה לידי יראת חטא ומי שאין לו בשת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. ולכאורה מהו הראיה של בושת פנים של האדם לעמידת אבותיו על הר סיני. ויובן זה על פי דברינו הנ"ל. כי לשון כל העם רואים יורה שלדורי דורות נקלט בנפשות ישראל ראיית הקולות ובא ליתן טעם ע"ז מפני וירא העם בלשון עבר היינו אז בשעת מתן תורה בעמידת אבותיו על הר סיני וינועו וגו' ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו וגו' ויאמר להם משה אל תיראו וגו' שהוא רק לסיבה זו בעבור תהיה יראתו על פניכם וגו' שיהיה נקבע הראיה זו לדורי דורות כדרש הגמרא הנ"ל:

**והנה** נזכרו בכאן ד' מיני התגלות בפסוק וכל העם רואים המרמז על כח התגלות לדורות והם קולות ולפידים וקול שופר והר עשן והמה נגד ג' מדות האבות הקדושים חג"ת וגם נגד מדת דוד המלך ע"ה דהוא רגל רביעי כידוע. והיינו כי בחי' קולות יורה על מדת אברהם אבינו ע"ה שהוא התחיל להרעיש בנפשו בקול גדול לראות מי ברא אלה וכדברנו הנ"ל שזהו בחי' התחלת התעוררות האדם להתדבק בו ית' וכמו שנאמר עליו הפ' מי העיר ממזרח וגו' וזה בא מכח הבת קול שיוצא בכל יום כמו שאומרים מהבעש"ט הק' שעל ידי הב"ק בא התעוררות תשובה בלב ישראל וזהו פי' רואים את הקולות כדאיתא במדרש הלב רואה שנ' ולבי ראה. ואחר זה לפידים הוא בחי' מדתו של יצחק אבינו ע"ה גבורה שבקדושה כלהבת אש מפחד ה' והדר גאונו ונקרא בשם לפידים על רמז הנ"ל מזוה"ק כד אתתקנו לאתחזאה וכו' והיינו כאשר באים לידי התגלות יותר והיינו דייקא על ידי בחי' פחד יצחק באים להתגלות יותר כאמרם ז"ל (שבת פ"ט:) ומחוי להו יצחק הקב"ה בעיניהו. ואת קול השופר מרמז על מדתו של יעקב אבינו ע"ה שהיה מטתו שלמה לברר הקדושה של כל נפש מישראל לקבצם מארבע כנפות הארץ לבלתי ידח

ממנו נדח על ידי התעררות קול שופר גדול כמו שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים. האובדים הם שנטמעו בין האומות ואינם יודעים כלל שהם ישראל והם עשרת השבטים מ"מ השופר גדול יעורר אותם שלא יושארו שכל מי שהוא מזרע יעקב לא יאבד ח"ו. והנדחים בארץ מצרים הם המשוקעים בתאות כמו שהיו במצרים מוקף מהקליפה כעובר בבטן אמו וקליפת מצרים הוא בתאות כמו שנק' ערות מצרים אבל יודעים שהם מישראל וגם להם יועיל השופר גדול. וכל האומות נקראים על שם אשור וע"ש מצרים כמ"ש (וי"ר פ' י"ג) וכמו שדברנו מזה שזה מרמז בברכת יעקב והיה זרעך כעפר הארץ כשיהיו בתכלית השפלות כעפר ופרצת ימה וקדמה וגו' והיינו נחלה בלי מצרים. ואת ההר עשן מרמז על בחי' דוד המלך ע"ה שהוא הגבר שהקים עולה של תשובה. וכמו שדברנו למעלה שבחי' עשן הוא תכלית החשכות וההסתר שיש בו ממשות. והיינו שגם אם קלקל במעשיו ח"ו עד שהמשיך על נפשו תכלית החשכות וההסתר עכ"ז גם חשך לא יחשיך ממך וגו' כי יש בכח נפש ישראל לתקן הכל בתשובה שיתהפך הכל לטוב:

## פרק יז

**בזוה"ק** (ח"ג קצ"ג א') ת"ח עדים דבני ישראל אילין מ תנן ונבזבזן דקבילו וכו' דקבילו נבזבזן ומתנן מכלהו. כיון דחטו מה כתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים אינון מתנות באדם וכו'. ולמעלה אמר באריכות שעשו והשר שלו ס"מ הוסיפו מנהורא כמש"נ וזרח משעיר משעיר ממש דא ס"מ. וכן משרו של ישמעאל הופיע מהר פארן ומפרש שע"ז נאמר את עדים מהר חורב. אבל בגמרא (שבת פ"ח.) מפרש את עדים על ב' הכתרים שנכתרו ישראל במתן תורה א' כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. אך כבר אמרנו דהכל אחד דאיתא במד' (רו"ת שלח) שמותיהם נאים ומעשיהם כעורים זה ישמעאל ועשו ישמעאל שומע אל עשו עושה רצון עושיו אבל מעשיהם כעורים. דהנה השלמת קדושת אברהם אבינו ע"ה היה במדת היראה כמו שנאמר בנסיון אחרון עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה וכמ"ש בזוה"ק (ח"א קל"ד ב') דאתכלל כחד אשא במיא אימתי בשעתא דעקד ליי' ליצחק וכו' ולכן ע"ש שלימותו במדת היראה קרא להבן שיצא ממנו ישמעאל ע"ש נשמע. ויצחק אבינו ע"ה שידע ששלימות קדושתו שישתלם במדת אברהם אבינו ע"ה דאתכלל מיא באשא כמ"ש (זח"א שם) קרא שם בנו עשו עושה רצון עושיו ע"ש נעשה אבל מעשיהם כעורים שהם הכניסו הכוחות שלהם לרעה עשו השתמש רק בכח הגבורה שלו לרציחה לרצוח ולכבוש העולם. וכן ישמעאל השתמש רק במדת האהבה שהנחילו אביו לחמדת הגוף ותאות רעות ולא נתכללו אחד במדת חבירו. וזה שנאמר

לקחת מתנות באדם הם הנבזבזין מה שלקחו מעשיו כח הנעשה כי יש חכמה באדום תאמין שנאמר והאבדתי חכמים מאדום (איכה רבתי ב' ט') והיינו חכמת תורה שבעל פה לתקן הרב כעס. והגבורה רק לכבוש היצר הרע. ומישמעאל לקחו כח האהבה וכח נשמע. ואם היו ישראל נשלמים כהוגן במתן תורה ולא התקלקלו אז היה מתקיים הפ' והגוים חרב יחרבו ומהר חורב היה חורבה לאו"ה וזהו את עדים מהר חורב והיה אז גמר התיקון כמו שנאמר אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה.) והיה נתבטל המה"מ והיצר הרע שהם אחד כמ"ש (ב"ב ט"ז.)ואחר כך שקלקלו כתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב הם הב' כתרים שכנגד נעשה וכנד נשמע שהם הנבזבזין המתנות באדם שעל שם זה נקרא חורב שירדה חורבה וכו' ונשאר רק מה ששבו שבי כמ"ש בזוה"ק שם היינו הני"ק. אך לא נשלם עד שיוציאו כל החיות והני"ק מאו"ה בגלות שזה היה תכלית הגליות שיתוספו עליהן גרים (פסחים פ"ז:) הם הני"ק והיינו לנצח כל כח היצר הרע שהוא קליפת עמלק יצרא בישא (כמ"ש זח"ג ק"ס א') והכנעני שהוא גם כן עמלק רק ששינו לשונם ללשון כנען (כמו"ש רש"י) כתיב אצלם וישב ממנו שבי שלקח חזרה גם השבי כמ"ש בזוה"ק הנ"ל:

**ובכל** שבת על ידי שמירת שבת יכולים לזכות להוציא הני"ק וכשזוכין להיות לעשות את השבת שבת עלאה לדרתם למיעבד לון דירה בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מן תמן (כמ"ש תי"ז תי' מ"ח) היינו להוריק מהלב כל הרע שהוא קליפת עמלק יצרא בישא אז יתקיים והגוים חרוב יחרבו מהר חורב יחרבו. וזה שכתב האריז"ל שבשבת מחזיר משה רבינו ע"ה הכתרים לישראל שזכו במתן תורה שכנגד נעשה וכנגד נשמע ושזכה משה ונטלן (כמו"ש שבת פ"ח.) ובשבת ישמח משה במתנת חלקו היינו מדרגתו שזכה במתן תורה בלוחות ראשונות ואז מחזיר לישראל הכתרים והגוים חרב יחרבו ומיד נגאלין:

## פרק יח

**במדרש** (שיר השירים פ"א) בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך נתקע ת"ת בלבם וכו' בשעה ששמעו ישראל לא יהיה לך נעקר מלבם יצר הרע וכו'. וצריך להבין אם כן מה היה צריך להם לד"ת כיון שנעקר יצר הרע מלבם. וכמו שהשיב משה רבינו למלאכים כלום יצר הרע יש ביניכם (כמו"ש שבת פ"ט.). אך הענין דאיתא במכילתא הובא בפירש"י עה"פ ועתה שכל ההתחלות קשות אם שמוע תשמעו שמע אדם מצוה אחת משמיעין אותו מצות הרבה. וכה"ג נדרש בגמרא (ברכות מ.) אם שמוע תשמע אם שמוע בישן תשמע בחדש. והנה זאת היתה ההתחלה מצד השי"ת שנתן להם מ"ע אחת אנכי ה' אלהיך שורש כל המ"ע ועל ידי זה נתקע ת"ת בלבם. ונתן להם ל"ת אחת לא יהיה לך

שורש כל הל"ת ועל ידי זה נעקר מלבם היצר הרע אבל רק לפי שעה. וזה הועיל אף שידע השי"ת וגילה למשה רבינו ע"ה שיחזור למקומו מ"מ יהיה להם כח להתגבר על היצר הרע ונתן להם תרי"ג זיני עיטא כמו"ש (זוה"ק ח"ב פ"ב ב') והכל עצות כדי שיוקבע מאמר אנכי בלב ויעקר יצר הרע מלב כסיל. וכן בכל שנה כשמגיע החג השבועות אז הזמן לפעול שיעקר היצר הרע מלב כסיל. ומטעם זה כתב בזוה"ק (ח"ג צ"ז ב' ברע"מ) וע"ד לא כתיב חטאת כשאר זימנין דכתיב בהו חטאת לה'. והנה לכאורה הלא הקרבנות הקריבו בכל שנה ואדרבה בשנה הראשונה דמתן תורה לא הקריבו עוד הקרבנות. ואחר כך הלא כבר חזר יצר הרע למקומו משעה שאמרו דבר אתה עמנו ונשמעה וגו'. אבל באמת בכל שנה כשבא יום זה דעצרת הזמן אז לפעול שיעקר יצר הרע מלב ישראל כמו בשנה הראשונה דמתן תורה ומש"ה לא כתיב חטאת לה'. דבכל שנה נקראו ישראל בחי' כלה בחופתה והזמן לקבל כמו הלוחות ראשונות שנתקע ת"ת בלבם ונעקר יצר הרע מלבם. ואם לא היו נשברין הלוחות הראשונות היה חרות על הלוחות חירות ממה"מ כמ"ש (תנחומא תשא ט"ז) והוא מה"מ הוא יצר הרע (כמ"ש ב"ב ט"ז.) וכן הזמן מתן תורה בכל שנה שיעקר היצר הרע ויתקע ת"ת בלב כל אחד לפי מדרגתו:

**ואח"כ** כתיב והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ. ופירש"י ולא תאמרו אתם לבדכם שלי וכו' כי לי כל הארץ והם בעיני ולפני לכלום. וקשה מה רבותא שהרי האומות מיאנו מלקבל התורה (כמ"ש ע"ז ב:) וישראל קבלו התורה ומה רבותא שיהיה סגולה מכל העמים אם ישמעו. אך אומרים בשם היהודי הקדוש זצ"ל שפי' לשון סגולה שהוא כמו סגולה בלא שום טעם. והיינו אחר שיקבלו התורה אז והייתם לי כמו סגולה אף אם ח"ו יקלקלו ויגלו לבין האומות גם כן תהיו לי בלא שום טעם וכמו שנאמר הלא את עשו ליעקב והיינו אף שיעקב יעשה ח"ו כמעשה עשו או אם עשו ידמה במעשיו לפנים כיעקב מ"מ ואוהב את יעקב כדבר סגולה וזה יהיה אף בגלות וזה פי' מכל העמים אף שתהיו בתוך העמים וטעם הגליות הוא כי לי כל הארץ ע"ד שנאמר ואתה מחי' את כולם ובכל אומה יש איזה חיות וד"ת. וע"י הגליות יוציאו הני"ק והחיות המם. וע"ד מ"ש במה שאמרו (פסחים פ"ז:) כדי שיתוספו עליהם גרים שהמכוון גם כן הני"ק מהם. ואחר כך כתיב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וקשה דהו"ל למיכתב יחד והייתם לי סגולה וממלכת כהנים ולפי האמור ניחא דמה שאמר והייתם לי סגולה קאי על העתיד כשיהיו בתוך הגלות מכל העמים כנ"ל. ואמר ואתם דור המדבר שמדבר אליהם תהיו לי ממלכת כהנים כמו כהנים כיון שהם היו באמת פנויה כל ימיהם רק לתורה והכילן המן והשקה אותן מי באר והתורה מתישבת בלבם (כמ"ש תנחומא ר"פ בשלח) ולא נתנה

תורה אלא לאוכלי מן (כמוש"ש כ') ושניים להם אוכלי תרומה ולכן הם ממלכת כהנים. וגוי קדוש כמו שאמר קרח כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'. וכיון שנכתב זאת בתורה מסת* האמת כן דלא היה כותבה התורה דברי בדאי שאמר קרח אף שבאמת אמר (כמו שהוכחנו במ"א) ובדור זה פעל באמת דיבור אנכי ולא יהיה לך אף שחזר יצר הרע אחר כך למקומו:

## פרק יט

**דוד** המלך ע"ה מת בעצרת (כמו"ש בירושלמי והובא בתוס' חגיגה י"ז.) וכן נולד בעצרת כמו"ש בסה"ק שהקב"ה ממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום ומטעם זה קורין בעצרת מגלת רות ע"ש. ואיתא ברע"מ אמור צריך לקרבא לגבייהו שתי הלחם דאינון ה' ה' דהאי איהו נהמא דאורייתא דאתמר בי' לכו לחמו בלחמי ה' ה' מן המוציא לחם מן הארץ. והיינו דאות ה' מן הארץ הוא ה' תתאה דמדת מלכות נקרא בזוה"ק ארץ שכינתא תתאה וה' מן המוציא הוא ה' עלאה שהוא בינה שכינתא עלאה שהוא המוציא וכו' ושניהם הם מדת דוד המלך ע"ה שהוא מרכבה למדת מלכות מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא ה' תתאה ושלמה בנו דכתיב בי' וישב על כסא ה' זכה לכל חכמה תתאה. ודוד המלך ע"ה היה רבן של בעל רוה"ק כמו"ש האריז"ל והיינו רוח מקודש עלאה שהוא בחי' תורה שבעל פה כמו שזכרנו. וכן דוד המלך ע"ה הוא הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה (כמ"ש מו"ק ט"ז:) והוא ה' עלאה בינה (ולבבו יבין ושב) וכתיב אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא דעת הוא חיבור חו"ב פנימיות מכ"ע. ובמאמר כאשר כתיב ורוח אלהים מרחפת וגו' ודרשו (ב"ר פ"ב) זה רוחו של מלך המשיח וכו' מרחפת ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלת כמים וכו' והוא דוד המלך ע"ה דכתיב ועבדי דוד נשיא להם לעולם. ועיקר התגלות בחי' תורה שבעל פה יהיה לעתיד על ידי משיח וכמו"ש (קה"ר ב' א') כל התורה שאת למד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא וכו'. ובאמת ב' הענינים א' הם דתורה שבעל פה הוא מטלא דעתיקא כמוש"נ תזל כטל אמרתי. ותשובה אף שהיה מועיל תמיד היה רק להנצל מעונש אך שיעשה מזדונות זכיות זכו רק במתן תורה שהוא רק על ידי שזוכין להתגלות מעתיקא היינו שנתברר שקשורים בשורש בהשי"ת בראשית המחשבה. [מכת"יק] וכמ"ש במקום אחר עמ"ש בשבת אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית וכו' כי במאמר בראשית נברא החשך שהוא מעשיהן של רשעים כמ"ש בב"ר והש"י ברא ברישא חשוכא והדר נהורא ולית נהורא אלא מגו חשוכא. [ע"כ] וזה ענין (מ"ש בתנחו' האיזנו ד' עושה תשובה נושא להם פנים יכול לכל ת"ל אליך ולא לאומות וכו'

ע"ש) דתשובה אינו מועיל רק בישראל אף שמצינו בננוה שהועיל להם תשובה היה רק להנצל מעונש אבל שיעשה מהעונות זכיות זכו רק ישראל במתן תורה וז"ש (בפירש"י ממכילתא) לפי שנגלה בים כגבור מלחמה ונגלה כאן כזקן מלא רחמים וכו' זקן היינו מה שנאמר ועתיק יומין יתיב שהוא התגלות מ' עתיקא. ואז זכו לאור תורה שבעל פה שההופעה מטלא דעתיקא ולתשובה שיהיה זדונות כזכיות שע"ז מורה התרין ההי"ן ה' עלאה בינה עלמא דחירו תשובה. וה' תתאה מלכות פה תורה שבעל פה וכו' ושניהם הם מדריגת דוד המלך ע"ה:

## פרק כ

**ברע"מ** (ח"ג צ"ח א') שבועות דאיהו מתן תורה דאתיהיבו תרין לוחין דאורייתא מסטרא דאילנא דחיי. ובתקונים (סוף תיקון מ') אר"א יומא חדא וכו' דאמר רע"ק לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שמא תסכנו עצמכם שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. והוא כמ"ש בגמרא (חגיגה י"ד ב') וכאן נתוסף שמא תסכנו עצמכם. אדהכי הא סבא דסבין עתיקא דעתיקין [והיינו טלא דעתיקא] קא נחית וכו' בוודאי אבני שיש טהור אינון י' י' דמנהון מיין דכיין נפקין וכו' והוא ע"פ מה שא' ברע"מ (ח"ג רע"ג א') ותרין ככרות בשבת רמיזין לתרין יודין וכו' ולמעלה אמר דאינון רמיזין בתרי לוחי אורייתא וכו'. ואמר כאן דמנהון מיין דכיין נפקין מים היינו ד"ת כמו"ש (ב"ק י"ז.) אין מים אלא תורה. ודכיין הוא ע"פ מ"ש בזוה"ק (ח"ג פ' סע"ב) דכיותא אשתכח באורייתא דכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד וכו' דקיימא תדירא בהאי דכיותא ולא אתעדי מנה לעלמין. וזה שאמר אחר כך בתי"ז הנ"ל איהו עץ חיים מאן דאכיל מיני' וחי לעולם וכו' ואינון חכמה בראש וחכמה בסוף. היינו חכמה בראש הוא י' משם הוי' בחי' תורה שבכתב וחכמה בסוף הוא י' משם אדנ"י שהוא מלכות פה תורה שבעל פה. ואמר תעלומות חכמה ודאי אינון תעלומות מחכמה עלאה דאיהו [לא כגי' דפוסים חדשים דתחות] כתר עלאה והוא כמו שאנו אומרים תמיד דתורה שבעל פה הוא מטלא דעתיקא שנאמר תזל כטל אמרתי שהוא כטל שאינו ניכר איך שיורד מן השמים והוא על ידי שמתחבר חכמה ובינה על ידי הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. ומתגו של אות י' שכנגד כ"ע מופיע לחכמה ובינה על ידי הדעת. וזהו תעלומות מחכמה עלאה דאיהו כתר וכו' בגין דאורייתא מתרין לוחין אילין הוה משה נחית לון לישראל וכו' היינו הלוחות הראשונות דכתיב בהו חרות על הלוחות ודרשו (תנחו' ס"פ תשא) חירות ממה"מ וכמו שנדרש בגמרא אני אמרתי אלהים אתם. והיינו כששמעו מאמר אנכי ה' אלהיך נתקע ת"ת בלבם כמ"ש שיר השירים פ"א. וע"ז המאמר אנכי לא בא בציווי להאמין כמו בכל הדברות.

וכמ"ש הראשונים שעל אמונה לא שייך לשון ציווי שאם לא יאמין מה יועיל ציווי. רק הש"י אמר והבטיח שישראל הם מאמינים שאנכי ה' אלהיך וזה פי' שנתקע ת"ת בלבם בדיבור אנכי. ובדיבור לא יהיה לך נעקר יצר הרע מלבם. שהיצר הרע נקרא אל זר בגופו של אדם (שבת ק"ה:) וכל המצות ל"ת כלולים בזה שהם באים על ידי כח זר וכמו"ש (סוכה נ"ב.) משה קראו ערל וכמו שנת' במ"א שהיצר הרע דומה כמו ערל שיושב בלב ומפתה לרע ואינו כלל מחלק ישראל, וזהו אל לשון כח כח זר. וזה היה במעמד הר סיני שהיה אז חרות על הלוחות היינו על לוח לבם כמו על לבם אכתבנה וכתבם על לוח לבך וכמו שנת' כ"פ. ואמר אחר כך בתי"ז הנ"ל ולא זכו ואתברו ונפלו ודא גרים אבודא דבית ראשון ובית שני ואמאי נפלו בגין דפרח ו' מינייהו וכו'. והיינו דאות ו' אות אמת ושפת אמת תכון לעד וכמו שנאמר יראת ה' טהורה עומדת לעד דלא אתעדי מיני' לעלמין. והיינו שהיו אז חירות מיצר הרע וממה"מ ומשעבוד מלכיות. ואמר אחר כך ויהיב לון אחרנין מסט' דעץ הדעת טוב ורע דמתמן אתייהבית אורייתא באיסור והיתר מימינא חיי ומשמאלא מיתה והיינו שיכול להיות גם כן למשמאילים בה שהוא סמא דמותא שבלוחות הראשונות היה חרות על הלוחות שנחקק בלב על ידי דיבור הש"י מאמר אנכי ונעקר יצר הרע מלבם. מה שאין כן בלוחות שניות דכתיב פסל לך והיינו דאף דגם שם היה חרות על הלוחות דהא כתיב וכתבתי על הלוחות וגו' וכתיב ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון וגו' וכמו שא' (פ"ו דאבות) אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה ודרש מדכתיב חרות על הלוחות אף דזאת נכתב בלוחות ראשונות וכאן מיירי בזמן הזה. רק באמת דגם בשניות היו חרות על הלוחות חירות וכו' כנ"ל. רק ההבדל הוא דכאן בלוחות שניות נאמר פסל לך היינו שצריך מקודם בעצמו לפסול ולחקוק הלב אבן ואחר כך יכנוס בהם הד"ת. ואמר למשה רבינו פסל לך שזה הכח נתן השי"ת למשה שהוא יתן הכח זה לישראל שיוכלו בעצמם לחקוק ולחצוב הלוחות היינו הלב אבן. ואז יזכו גם כן להיות חרות על הלוחות חירות מיצר הרע כמו שהיה בדברות ראשונות. וזה שאמר ובגין דא אמר רע"ק כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים ולא תהוון שקולין אבני שיש טהור לאבנים אחרנין דאינן חיי ומיתה דמתמן לב חכם לימינו דב"נ ולב כסיל לשמאלו וכו'. והיינו שלא להחליף במה שאמרו (חגיגה יב.) בהו אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהן יוצאין מים וכו'. והיינו שבאמת גם שם יש ד"ת אין מים אלא תורה וכמ"ש בזוה"ק (ח"א קי"ז א') שנרמז בכל מעיינות תהום רבה מבועי דחכמתא דלתתא. אך שם הם משוקעים בתהום ויש מים הזדונים גם כן שמרמז לתאוות רעות. ולהם שנשמלו גם כן למים כמו שנאמר וכהמות ימים יהמיון נהפך למבול מים.

וזה שאמר דאינון חיי ומיתה דמתמן לב חכם וגו'. ואל תאמרו באבני שיש טהור מים מים שיש ב' מיני מים רק באמת הם מים אחד כמו בלוחות ראשונות שהיה חרות על הלוחות רק החילוק דצריך בעצמו לחקוק בלב האבן ואז זוכן גם כן להיות חירות מיצר הרע מכל וכל כמו בראשונות. וזה שאמר עוד ולא עוד אלא אתם תסכנו עצמכם וכמו"ש בגמרא בן עזאי הציץ ומת בן זומא הציץ ונפגע ורע"ק יצא בשלום והוא דאמת ושלום חד הוא כמ"ש בס' הבהיר ואמת ושלום קשיר דא בדא (כמ"ש זח"ג י"ב ב'). וזה שאמר דאילין אבנין דעץ הדעת טוב ורע אינון בפרודא ואילין אבני שיש טהור אינון ביחודא בלא פרודא כלל. והיינו כמו שהיה בלוחות ראשונות רק שצריך חקיקה בלב האבן מצד האדם. ואם תאמרו דהא אסתלק עץ החיים מניהו ונכלו ואית פרודא ביניהו דובר שקרים לא יכון וכו'. דבאמת דלוחות שניות גם כן חרות על הלוחות ומי שעוסק בתורה הוא בן חורין רק אחר שיחקוק ויפסול הלב אבן. וזה שא' עוד ואלין דאתברו מאינון הוו והיינו כמו"ש (ב"ב י"ב:) ששברי לוחות מונחות בארון. שבשניות גם כן אחר שיחקוק הישראל ויפסול הלב אבן אז יזכו כמו שהי' בלוחות ראשונות שהיו מסט' דאילנא דחיי ואכל וחי לעולם וכמו"ש יראת ה' דאילנא דחיי ואכל וחי לעולם וכמו"ש יראת ה' טהורה עומדת לעד וכמו"ש בזוה"ק שזכרנו דקיימא תדירא בהאי דכיותא ולא אתעבדי מיני' לעלמין היינו חירות מיצר הרע. ובכל שנה כשמגיע הזמן מתן תורתינו יכולים לזכות להיות חרות על הלוחות ועל לבם אכתבנה. שיהיה חירות מיצר הרע שהוא עיקר בן חורין שהוזכר (באבות) ואף שהעולם נידון אחר רובו ולא נתקן עדיין כל הפגם להיות נידון אחר רובו ולא נתקן עדיין כל הפגם להיות ואכל וחי לעולם. מ"מ מי שזוכה להיות חרות על הלוחות אינו מת. רק המיתה הוא כמו שינה ויקיצה כמו שנאמר הקיצו ורננו כמו ישן ומקיץ משנתו. וכמו שמכניס במדרשים וירוש' המיתה בשם כד דמך לשון שינה. וכתיב והקיצות הוא תשיחך לעתיד לבא:

## פרק כא

**איתא** בגמרא (שבת פ"ט.) מאי הר סיני שנעשה בו נסים ניסאי מיבעי' לי' כו'. שנעשנ בו סימן טוב הר סימנאי מיבע"ל. משמע דאי לאו קושיא דהר סינאי או סימנאי היה ניחא ויש להבין איזה נסים נעשה בו לישראל. והנסים נעשה רק ביציאת מצרים לא על הר סיני. וכן הפירוש שנעשה סימן טוב אין לו פירוש מהו הסימן טוב. אך יתכן ע"פ מ"ש בזוה"ק (ח"ב נ"ד א') אלא הכי תאנא כל נסין וכו' כד אתנהיר נהירו דעתיקא קדישא כו' עד ומטו לזיין וכו' כדין עביד נסין וכו'. והיינו דנס הוא כשיש התגלות עתיקא עד מדת מלכות וכן אומרים על הנסים ועל הנפלאות מופלא ומכוסה פל"א עליון נקרא

נסים. וכן כתיב גדול ה' וגו' ודברי נפלאותיך אשיחה וגו' וגדולתך אספרנה גדול מורה עד בחי' עתיקא אין סוף ולגדולתו אין חקר. וע"ז נאמר ודברי נפלאותיך אשיחה. ונסי הגוף הם תמיד ואין בעל הנס מכיר בניסו. אך עיקר הנס שהיה ביציאת מצרים היה בנפש שהיו משוקעין במ"ט שערי טומאה כעובר במעי אמו כידוע והוציאן השי"ת. והנה בלילה הראשונה דפסח היה התגלות עתיקא במכה עשירית מכת בכורות שהוא כנגד כ"ע כמ"ש (זח"ב כ"ט א') מתתאה שרא קב"ה והיה נגוף למצרים ורפא לישראל ע"ד שכ' בזוה"ק (ח"ב ל"ו א') אבל אחר לילה הראשונה נסתר התגלות הזה עד אחר כך בקריעת ים סוף שראתה שפחה על הים וכו' (שם ס"ד ב') ומ"מ נאמר אחר כך ויבואו מרתה וגו' ולא מצאו מים. ובזוה"ק (שם ס' א') על ויצאו אל מדבר שור מאי מדבר שור וכו' דהוו בעאן לאסתכלא וכו'. אבל עיקר התגלות עתיקא היה במתן תורה דאיתא בזוה"ק (שם פ"ב רע"א) חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל וכו'. וזה נסים שנעשה בו לישראל שאז כתיב אני אמרתי אלהים אתם וע"ז מקשה הר ניסאי מיבעי ליה ומשני שנעשה בו סימן טוב וכו'. והיינו שבאמת גם אחר מתן תורה חזר יצר הרע למקומו לא שייך לקרותו עוד ניסאי ע"ש הנסים. אך מכל מקום הועיל הב' דברות אנכי ולא יהיה לך שנתקע ת"ת בלבם ונעקר יצר הרע מלבם כמ"ש (שיר השירים פ' א') שיוכל כל אחד אחר כך להתגבר על היצר הרע. והלשון סימן טוב יתכן ע"פ מה שאמרו (שבת ס"ז.) הסנה לא משום דגביהת כו' אלא משום דמייכת וכו' וכן הר סיני וזה סימן טוב מה מים מניחין מקום גבוה. וכן אף שאחר כך אחר מתן תורה גם כן קלקלו ונאמר עליהם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון. מ"מ הועיל מה שאז בשעת מתן תורה תקנו הכל דלא הוו מייתי ונתבטל מה"מ דהוא יצר הרע הועיל לסימן טוב שאף שחזר פגם הנחש מכל מקום נקרא רק שינה טוב שאף שחזר פגם הנחש מ"מ נקרא רק שינה ויקיצה כמו שנדרש (סוטה כ"א.) בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא:

## פרק כב

**איתא** במג"א (סי' ת"צ ס"ק ח') שהביא ילקוט רות מה ענין רות אלא עצרת שנקראת בזמן מתן תורה ללמדך שלא נתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני ובילקוט מסיים וכן הוא אומר חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלהים אמרה תורה לפני הקב"ה תן חלקי בשבט של עוני שאם עשירים עוסקים בי יהיו מתגאים וכו'. והוא ע"פ מה שאמרו (נדרים פ"א.) הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה וכו' ופירש הר"ן בפי' ב' שדעתם שפלה עליהם והוא ע"פ מה שא' (סוטה כ"א:) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו שנאמר והחכמה מאין תמצא ואמרו (תענית ז.) למה נמשלו ד"ת למים דכ' הוי

כל צמא לכו למים מה מים מניחין מקום גבוה וכו' אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. אך כל האמור מוסב רק על התורה שבעל פה שזה נמשל למים כמו שנדרש שם מקודם על תלמיד שאינו הגון לכו למים ותלמיד הגון נאמר לקראת צמא התיו מים. ועל תורה שבעל פה שייך מניחין מקום גבוה. מה שאין כן בתורה שבכתב ע"ז אמרו קידושין ס"ו.) כתובה ומונחת כל מי שרוצה ללמוד יבא וילמוד. ואם כן מה זה טעם שיקראו רות בעצרת שאז ניתן התורה שבכתב יותר היה שייך לקרותה ביום הכפורים שאז נתנו לוחות אחרונות ואיתא במ"ר (תשא פ' מ"ו) בלוחות הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות בלבד ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות שנאמר כי כפלים לתושי' היינו שכלול בהם גם התורה שבעל פה. אך הענין ע"פ מה שאיתא (ב"ב צ"א:) וישם כסא לאם המלך לאמה של מלכות. והיינו שמרות ממנה התחיל בנין המלכות בית דוד ודוד המלך ע"ה היה רבן של בעלי רוח הקודש כמו"ש האריז"ל והיינו שכיון שהוא מרכבה למ' מלכות ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ותורה שבעל פה בא על ידי רוח הקודש כמ"ש הרמב"ן (ב"ב י"ב:) על מה שא' תדע דאמר גברא רבא מלתא וכו'. ושלמה בנו זכה לכל חכמה תתאה שהוא תורה שבעל פה. וזאת התחיל מרות שאז נבנה מלכות ב"ד שהיה שורש תורה שבעל פה ואף ששורש תורה שבעל פה הוא מסט' דעץ הדעת טוב ורע איסור והיתר (כמ"ש זח"א כ"ז א') מ"מ מצינו ר"ה כ"ה.) דוד מלך ישראל חי וקים וגם איתא (בשמות רבה פ' ה') באותו שעה חי' דוד פי' שזכה לאילנא דחיי עץ החיים כמו יעקב אבינו ע"ה דאיתא (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת. ובשבועות בכל שנה הוא הזמן מתן תורתינו שבכל שנה עאלת כלה לחופה שמתעורר אז הזמן כמו במתן תורה שנקשרו הדברות בב' כתרים (כמ"ש שבת פ"ח:) והיינו שעל ידי התורה שבעל פה שהוא הרב חכמה כתרה של תורה יוכלו לתקן הרב כעס ויזכו לתורה מסט' דעץ החיים. ובכל שנה בהזמן מתן תורה יוכלו לזכות כמו שהיה בלוחות הראשונות שבמאמר אני נתקע ת"ת בלבם ובמאמר לא יהיה לך נעקר יצר הרע מלבם ויהיה הד"ת מסט' דאילנא דחיי (כמו שאמרנו כ"פ) וזה שא' בזוה"ק (ח"ג רנ"ג א') יום הבכורים דא נהר יוצא מעדן דאיהו יומא מאינון בכורין עלאין והיינו בינה אמא עלאה דאיקרי עדן כמ"ש בזוה"ק (ח"א כ"ו סע"א) והוא בחי' תשובה וכמו שנאמר ולבבו יבין ושב ורפא לו. והזמן בשבועות לתקן הרב כעס על ידי התורה שבעל פה ודוד המלך ע"ה נולד בעצרת כיון שמת בו (כמו"ש בירושלמי הובא בתוס' חגיגה י"ז.) והקב"ה ממלא שנותן של צדיקים מיום ליום (קידושין ל"ח.) מן הסתם נולד גם כן בעצרת וכ"כ בספרים ועל דוד המלך ע"ה אמרו (מו"ק ט"ז:) הוא הגבר הוקם על שהקים

עולה של תשובה כדי לתקן הרב כעס. וזה הטעם שקורין מגלת רות שהיא אמה של מלכות היינו שורש בנין מלכות ב"ד קורין בעצרת שאז הזמן לתקן על ידי תשובה ועל ידי תורה שבעל פה לזכות לדברי תורה מסט' דאילנא דחיי כמו בלוחות הראשונות. והיינו שדוד המלך ע"ה יתקן כל ישראל שיזכו לחיי עולם והמיתה רק כשינה ויקיצה וכמו שנקרא בלשון חז"ל המיתה כד דמך לשון שינה וכמ"ש (סוטה כ"א.) והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא:

## פרק כג

**הנה** מנהג לקרות מגלת רות ביום ב' דשבועות. והמג"א (ריס תצ"ד) הביא בשם היפה מראה ליישב מה שהקשה הא התורה נתנה בנ"א לספירה ואנו אומרים ביום נ' לספירה זמן מתן תורתינו. ותירץ היפה מראה שבא לרמוז על יו"ט שני של גליות. ויש להבין הא העיקר יו"ט הוא יו"ט ראשון ובארץ ישראל אין עושין כלל יו"ט שני (וכן הק' החק עקב). אך הענין הוא מה שנרמז יו"ט שני של גליות בחג השבועות הוא ע"פ מה שאמרנו שבשבועות זמן מתן תורתינו מתעורר אז בכל שנה הזמן שנתנה תורה תורה שבכתב מסט' דאילנא דחיי. ונכתר כל דיבור בב' כתרים ימינא ושמאלא בחי' תורה שבעל פה כתרה של תורה שהוא מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא. והיינו שאחר הקלקול יוכלו על ידי הכח תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס שעל ידי זה יזכו לדברי תורה מסט' דאילנא דחיי (כמו שנת' כ"פ). וזה הוא ענין יו"ט שני גם כן שהוא מציווי חכמים וכח תורה שבעל פה אף דאנן בקיאין בקביעא דירחא רק משום גזירה דלמא גזרו גזירה ואתי לקלקולי (כמ"ש ביצה ד:) עושין יו"ט במצות חכמים ומברכין ברכות יו"ט. ועיקר התפשטות תורה שבעל פה היה בבבל בהגלות כמו"ש (סוכה כ.) ונת' כ"פ וזה הוא יו"ט שני של גליות מתורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס ולכן נרמז זה בשבועות:

**וכן** (רע"מ אמור צ"ח א) אמר מקודם ובשבועות דאיהו מתן תורה דאתיהיבו תרי לוחי אורייתא מסט' דאילנא דחיי צריך לקרבא לגבייהו שתי לחם דאינון ה' ה'. והיינו דב' הלוחות מרמז על אותיות י' ו' מהשם והוא דחמשה דברות של לוח ימיני היינו מאמר אנכי שנקבע ת"ת בלבם ולא יהיה שנעקר יצר הרע מלבם (כמ"ש שיר השירים פ"א) ולא תשא שהוא נגד כח היצר הרע שבכוחו להסתיר עצמו ולהתלבש כמורה דרך לטובה ומסית אותו שעל ידי זה מנשא עוד ומתרומם שם ה' וכבוד שמים. וכעין מ"ש (חולין צ"א). כת"ח נדמה לו וכו'. וזה ענין מה שאמרו (ברכות ס"א.) יצר הרע דומה לזבוב ויושב על שני מפתחי הלב על לב הימיני גם כן. והג' דברות אלו הם להכניס קדושה בלב חכם

לימינו ובנפש. ואחר כך השני דברות של לוח ימיני שבת וכיבוד אב ואם להכניס קדושה גם בגוף הישראל. דבשבת המצוה לענג הגוף היינו שגם בגוף הישראל יש בו קדושה. וכן כיבוד אב ואם מורה על זה מאחר שהאבות שהולידו הגוף הם שותפים להקב"ה (כמו"ש קידושין ל:) לכן גם הגוף יש בו קדושה. והלוח ימיני זה הוא כנגד י' שבשם הוי' שהוא בחי' חכמה דאיקרי קודש עלאה כמ"ש בזוה"ק (האזינו רצ"ז א') והלוח השמאלי שהוא כולו בל"ת להשמר מרע ולהוריק הרע מלב כסיל לשמאלו והוא כנגד אות ו' דשם הוי' שהוא נקרא אילנא דחיי היינו שלא יהיה ערבוב טוב ורע חיי ומותא. ואחר כך יש ברע"מ נוסחא אחרינא דתרין יומין דשבועות אינון י' ו' צריך לקרבא וכו' והיינו דיום ראשון דשבועות כנגד אות י' משם הוי' שהוא חכמה קודש עלאה כאמור שאז הזמן מתן תורה מסט' דאילנא דחיי (כמו שנת' לעיל מא' ז') ויום ב' כנגד אות ו' משם הוי' היינו שמרמז על אחר הקלקול הוצרך לתורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס שלא יהיה עוד ערבוב טוב ורע ויהיה הד"ת רק מסט' דאילנא דחיי שע"ז מרמז האות ו' אילנא דחיי. ולכן זה רומז ליו"ט שני של גליות שזה נצרך בגלות אחר הקלקול שנצרך הרב חכמה בחי' תורה שבעל פה לתקן הרב כעס לתקן שלא יהיה עוד מאילנא דטו"ר רק מאילנא דחיי. ולכן רות שהיא נקראת אמה של מלכות שממנה התחיל בנין מלכות בית דוד ודוד המלך ע"ה מרכבה למדת מלכות ומלכות פה תורה שבעל פה כמו שאמרנו לכן נקראת מגלת רות ביום ב' דשבועות:

## פרק כד

**בגמרא** (פסחים ס"ח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שנתנה בו תורה הוא ופירש"י להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל וכו'. הענין שמצינו (ברכות י"ג.) עול מלכות שמים ואחר כך מקבל עליו עול מצות וכן שם י"ז.) אלופינו מסובלים אלופינו בתורה ומסובלים במצות נראה מזה שהתורה ומצות נקראו בלשון עול ומשא על האדם. אבל החילוק הוא שעול מלכות בו"ד עושה רק מהכרח ואונס והיה רוצה להפטר מזה ולא יוכל להיות בשמחה. אבל בישראל קבלת עול מלכות שמים ועול תורה אף שגם זה נקרא בלשון עול אף על פי כן עושים בשמחה כמ"ש ישמחו במלכותך וכו' וכתיב ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם. וכן כתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב. ובפירוש הפשוט קאי על מצות. ובגמרא (תענית ל. וכן ערכין י"א.) נדרש על דברי תורה היינו שהתורה והמצות אף שנק' עול אבל הם משמחים לב האדם. ולכן בעצרת שהוא זמן קבלת עול תורה ועול מצות מצוה לענג גם הגוף דעיקר העול ניכר על הגוף. דהנפש הוא גלוי וידוע שרצונינו לעשות רצוניך כמ"ש (ברכות י"ז.) ומראים בזה שאף שלגוף הוא

עול אף על פי כן שמח בקבלת עול מלכות שמים ועול תורה ועול מצות וכעין שמצינו במצות מילה (תנחומא ר"פ תצוה) אין חביב לפני האדם יותר מבנו והוא מל אותו וכו' ושופך דם ממילתו ומקבל עליו בשמחה וכו' ולא עוד שהוא מוציא הוצאות ועושה אותו היום של שמחה וכו'. והיינו שאף שנדרש (גיטין נ"ז:) כי עליך הורגנו כל היום זו מילה שנתנה בשמיני ואיך שייך לשון שמחה ע"ז. מ"מ כיון שעל ידי המילה נעשה ישראל ונכלל בכלל ועמך כולם צדיקים כמו"ש (זח"ב כ"ג א') וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק עי"ז הישראל משמח אותו היום ומוציא הוצאות ע"ז. כן ביום שנתנה בו תורה אף שנקרא עול הכל מודים דבעינן לכם לענג הגוף להראות שמקבל העול מ"ש ועול תורה ומצות בשמחה. וביותר ניכר זאת ביו"ט שני דאיתא במדרש (שיר השירים פ' א') על הפסוק וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים על היו"ט שני של גליות סבורה הייתי שאקבל שכר על שניהם ואין אני מקבל שכר אלא על אחד. אף על פי כן אנחנו עושים את יום השני בשמחה באכילה ושתיה כמו ביו"ט ראשון אף שאין מקבלין שכר גם כן והוא יותר לעול להראות שהשמחה הוא רק מה שנוח ומקובל עליו יום קבלת התורה כנ"ל:

## פרק כה

**בתוס'** יו"ט (פ"ז דברכות מ"ג) עמד על השינוי מה שבברכת התורה תקנו ברכו את ה' המבורך בשם הויה ובבהמ"ז נברך לאלהינו. הענין הוא שהתורה נקרא שם ה' שהוא שם הויה כמו שלמדו (ברכות כ"א.) מדכתיב כי שם ה' אקרא הבו גודל וגו' לברכת התורה לפני' וכמו"ש בזוה"ק (ח"ב ס' א') דקוב"ה תורה איקרי כמו שנת' במק"א. והשם הוי' אין בו צירוף באותיות השימוש כמו בשם אלהים דנאמר בלשון אלהי אלהינו אלהיכם אלהי אברהם וכדומה מפני שבתורה שבכתב הכל שוים כמ"ש תורה כתיבא ומנחא. ואין צריך להתכללות בהכלל. אבל במזון מצינו (כתובות ס"ז ב') בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שלכל אחד בפרט חקק לו השי"ת לחם חוקו כמה שנצרך לו לדברי תורה. ולכן אומרים נברך לאלהינו לכלול עצמו בהכלל. ובברכת התורה שהוא על תורה שבכתב אומרים ברכו את ה' בשם הוי' שהוא בלא צירוף והיינו הכל בשוה ואין צריך לכלול עצמו. רק אחר שאומראת ה' שזה מורה על מדת מלכות הטפל לשם הויה כמ"ש בזוה"ק את ה' דא שבת דמעלי שבתא והוא מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה אז אומר המבורך שבזה כולל א"ע כמ"ש בירושלמי הובא בריי"ף. וע"ז אומרים המבורך להמשיך ברכה למדה זו מ' מלכות. וכמו"ש בזוה"ק (ח"ו צ"ג א') ונקדשתי בתוך בני ישראל מתתא לעילא ולבתר כי אני ה' מקדשכם מעילא לתתא וכמו שאמר שם כד מטי ב"נ למלא כל הארץ כבודו כדין יכלול גרמי' לאתקדשא לתתא גו האי כבוד דלתתא וכו' כבוד דלתתא הוא

מדת מלכות. ובמדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה יש באמת מדרגות שלכל אחד מתגלה הופעה מאור הראשון כפי מדרגתו כש"נ אור זרוע לצדיק שגנזו הקב"ה לאור בתורה שבעל פה לעמלי תורה שבעל פה (וכמ"ש בס' הבהיר ובתנחומא נח) וז"ש בזוה"ק (ח"ב קל"ה ב') ובגין דאיהו מקורא ברזא דאת קיימא קרינן לי' המבורך וכו':

## פרק כו

**בגמרא** (פסחים ס"ח:) ר' יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא. ובגמרא סוף סוטה על המשנה משמת רבי בטלה ענוה אמר ר' יוסף לא תתני ענוה דאיכא אנא ולהבין זאת ממנ"פ אם היה יודע בעצתו גודל מעלתו בתורה כמו שאמר אי לאו האי יומא האיך היה יכול לומר לא תתני ענוה דאיכא אנא כי הענו באמת הוא שפל בעצמו ובעיניו הוא גרוע מכל האדם וכל אדם הוא יותר בר מעלה ממנו ואם לאו נאמר תועבת ה' כל גבה לב. וגם אם היה ר' יוסף באמת ענו ושפל רוח בפני כל אדם האיך אמר על עצמו שהוא ענו לעומת רבינו הקדוש הלא רבי הי' נשיא ובתכלית הגדלות בתורה ובחכמה. אך להבין זאת דהנה במשה רבינו ע"ה נאמר גם כן עליו והאיש משה ענו מאוד מכל האדם וגו' ולפי פשוטו שהיה שפל בעיני עצמו עד שכל אדם הוא טוב ממנו. ואיך יתכן זאת הלא היה יודע בנפשו שהוא במעלה העליונה בתכלית מין האנושי ואמר על עצמו אנכי עומד בין ה' וביניכם וכן עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. ובאמת גם אצל ר' יוסף מצינו (ברכות ס"ד.) שלחו מתם סיני ועוקר הרים איזהו עדיף שר' יוסף סיני היינו שהיה בקי בכל הברייתות כנתניתן מסיני. אבל הענין הוא כמו שמצינו (תענית כ'.) במעשה דר"א בר"ש שפגע באדם אחד שהיה מכוער ביותר לא שהיה בכוער בתוארו רק שהיה מכוער במעשיו ומחשבותיו המגונים ואמר לו כמה מכוער אדם זה והוא השיב לו לך לאומן שעשאני. ובתוס' שם שזה היה אליהו ז"ל שנדמה לו בתואר כזה להוכיחו שאין בזה שום בירור שיכול להיות שגם האדם המכוער בחסרונות בתכלית יוכל להיות מעשיו רצויים לפני השי"ת אם מתגבר על יצרו אפילו מעט בדברים המגונים שלו שיוכל להיות שכן הטביע בו השי"ת מתולדתו שיהיה זה עסקו בעולם הזה. וזה הוא התשובה לך לאומן שעשאני והתגברות שלו נגד טבעו יוכל להיות יותר רצויים לפני השי"ת מהאדם שנברא במעלות ומדריגות גבוהים. ובזה נוכל להבין מה שנאמר על משה רבינו ע"ה שיה ענו מאוד מכל האדם הגם שידע בנפשו גודל מעלתו ומדרגתו בקדושה וכן ר' יוסף הגם שידע בנפשו שהוא במעלה ומדרגת סיני כי דייקא היא הנותנת מפני ששרש תולדתם היה במעלות ומדריגות גבוהות היה צריך לפי ערך זה להיות גם עבודתם גדולה מאוד כפי מעלתם.

ולכן היו ענוים ושפלים בעצמם מאוד באמת לפני כל האדם אף מהפחותים מהם מאוד כי אולי לפי ערך גודל מעלתם אינם יוצאים עוד חובת עבודתם. וזה שאמר ר' יוסף אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא לא מצד התנשאות בנפשו שהוא גבוה במעלתו ומדרגתו רק כמו שאמרו (ע"ז ה.) ובתוס' שם ועפ"י הידוע שמשעת מתן תורה ואילך נבדלו נשמות ישראל באוצר בפ"ע וזה פי' עד שיכלו הנשמות שבגוף. ובאמת גם קודם מתן תורה הי' נפשות גבוהים מאוד כמו אבות הקדושים וכהנה. ומאברהם אבינו ע"ה התחיל הב' אלפים תורה כידוע. אמנם הם הגיעו לזה מצד מעשיהם כאמרם ז"ל (ב"ר פ' ס"א) זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כשני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה. אבל לאחר מתן תורה נתייחדו נשמות ישראל באוצר מיוחד להיות לעם סגולה מכל העמים שלא ע"פ מעשיהם. וזה שאמר ר' יוסף אי לאו האי יומא דקא גרם על ידי מתן תורה שנתייחדו נשמות הגבוהים מישראל דווקא כמה יוסף איכא בשוקא שהמה במעלה כמוני וכנ"ל:

## נשא

### פרק א

**נשא** את ראש בני גרשון גם הם. בזוה"ק ר"פ זו ר' אבא פתח אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה האי קרא לאו רישי' סופיה ולאו סופי' רישיה. פירוש שמשמעות הפ' לא יחשוב ה' לו עון היינו שיש לו עון רק ה' לא יחשוב לו לעון. וסוף הפסוק ואין ברוחו רמיה משמע שאין בו כלל. והאריך בזוה"ק ומסיק ובג"כ אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון אימתי כשאין ברוחו רמיה. וצריך להבין מה תירץ לקושית סתירת הפסוק. גם מה שייכות פתיחה זו לפרשה נשא את ראש בני גרשון. אך סדר הפרשיות מראש הס' במדבר מתחלה נאמר שאור את ראש כל עדת בני ישראל וגו' ומספרם בכלל ובפרט ובדגלים. ואחר כך נאמר פקוד את בני לוי וגו' מבן חודש ומעלה ולא נאמר שם לשון נשא ואחר כך נאמר נשא את ראש בני קהת וגו' מבן שלשים וגו'. ואחר כך נאמר נשא את ראש בני גרשון גם הם ואחר כך בני מררי למשפחותם ולא כתיב בהם נשא. ואחר כך כתיב פ' שלוח מחנות. והענין הוא שכיון שנבנה המשכן. אז קודם פ' ויהי ביום כלות משה שנעשה שם מחנה שכינה נעשה מקודם אז מחנה ישראל ומחנה לויה. ולכן כתיב מקודם שאו את ראש כל עדת בני ישראל. והיינו שיהיה בהם קדושת מחנות ישראל ונאמר לשון שאו לשון נשיאות ע"ד מ"ש במדרש (תנחו' תשא ה') לפיכך נתן להם תלוי ראש על ידי משה וא"ל כי תשא את ראש. ואחר כך במספר הלוים מבן חודש לא נאמר

לשון נשא שעיקר נשיאת הלוים הוא רק משבחו לכלל עבודה. דקדושת מחנה ישראל הוא שעוסקין בעניני עולם הזה אך הם קובעים עתים לתורה ועוסקים במצות. ואף בעניני עסקי עולם הזה כשעוסק בהם עם כונה לש"ש שיוכל לקבוע עתים לתורה ולגדל בניהם לת"ת הוא גם כן בקדושה וכמו"ש הרמב"ם ז"ל על מאמר וכל מעשיך יהיו לשם שמים שכאשר האדם עושה עניני הגוף לש"ש נעשה מן הכל מעשה מצות. גם עסק סתם מצות וגמ"ח שהם מצות מפורשת. וזהו קדושת מחנה ישראל וקדושת מחנה לוי' הוא שהם פנויים רק לתורה ועבודה שאין להם חלק בארץ רק ה' חלקו ונחלתו ונוטלים מעשר ואין להם שום עסק מעניני עולם הזה רק כמו שהיה כונת בריאת האדם כמ"ש (קידושין פ"ב.) ואני נבראתי לשמש את קוני. וקדושה זו הוא רק משנכנסו לכלל העבודה מבן ל' ומעלה. ומש"ה במספר הלוים מבן חודש כתיב לשון פקוד ולא כתיב בהם נשא. ואחר כך במספר הלוים מבן שלשים ומעלה כתיב נשא את ראש בני קהת ואיתא (במ"ר ר"פ זו) אף על פי שגרשון בכור כו' לפי שקהת טוען הארון ששם התורה הקדימו הכתוב לגרשון כו' יקרה הוא מפנינים מבכור שיצא ראשון כו'. ואחר כך איתא במדרש שם לפי שקהת היה מטועני הארון ושהוא קודש קדשים ויצא ממנו אהרן שהוא קודש הקדשים וגרשון היה קודש הקדימו הכתוב לקהת תחלה כו' והיינו שהארון היה קדש קדשים וכן אהרן דכתיב ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים וגו' והוא נקרא מחנה שכינה. ובני קהת נושאי הארון ולכך הקדימו לגרשון. ובבני גרשון כתיב גם כן לשון נשא לפי שהוא בכור וכתיב גם הם שאף בני גרשון וכיוצא בהם כמ"ש במדרש. ומה שבבני מררי לא כתיב בהם לשון נשא הענין הוא שאף בקדושת הלוים שהוא מי שהוא פנוי רק לשמש את קונו גם כן יש שלשה מדרגות ועפמ"ש (סנהדרין ל"ט:) אדם לעמל יולד ואיני יודע אם לעמל פה אם לעמל מלאכה כשהוא אומר וכו' הוי אומר לעמל פה נברא ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כשהוא אומר לא ימוש וגו' הוי אומר לעמל תורה נברא. ואמרנו מכבר שבודאי אין הפירוש לעמל מלאכה בעניני מלאכת עולם הזה בעניני הגוף שע"ז לא יתכן לומר ספק שנברא האדם לעמל מלאכת עניני הגוף. וכן לעמל שיחה בודאי אין הפי' שיחה בטלה שע"ז אין ספק שאינו תכלית בריאת האדם. רק הפי' שבודאי האדם נברא לשמש את קונו. רק עמל מלאכה היינו ע"ד מלאכת המשכן שהוא מעשה המצות ואף הוא טוב. ואומר שהתכלית לעמל פה וכמוש"נ כל עמל אדם לפיהו וכתיב פיהו סתם ועדיין איני יודע אם לעמל שיחה היינו תפלה וכמו"ש (ברכות כ"ו:) אין שיחה אלא תפלה ויש בני אדם שכל עסקיהם בתפלה וכעין שאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו (וכמוש"ש כ"א.) וגם הוא טוב אך אמר כשהוא אומר

לא ימוש וגו' הוי אומר לעמל תורה נברא. והיינו דעיקר התכלית עמל תורה שהרי מי שתורתו אומנתו כרשב"י אין מפסיקין לתפלה (כמ"ש שבת י"א.) ורב יהודה מתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי (ר"ה ל"ה.) שהיה מחזיר תלמידו כל ל' (כמו"ש רש"י) וכן מצות שאפשר לעשותה על ידי אחרים מבטלין עבור ת"ת (מו"ק ט:) אך מ"מ עמל שיחה שהוא תפלה ועמל מלאכה שהוא מצות מעשיות גם כן טוב:

**וזה** הענין דקדושת מחנה ישראל הוא העוסקין בעניני הגוף רק בכונה לש"ש וקובעין עתים לתורה. וקדושת מחנה לויה הוא שהם פנוים רק לשמש את קונו ובזה יש ג' מדרגות הנזכרים דבני קהת נגד עמל תורה שהם נושאי הארון שהארון הוא הד"ת קודש קדשים ואהרן ובניו גם כן קודש קדשים שהם דברי תורה גופה וכמו"ש כי שפתחי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו והוא מחנה שכינה. ובני קהת הם נושאי הארון העוסקים בתורה והוא מעלה הראשונה כמו"ש לעמל תורה נברא ומש"ה הקדימו הכתוב. ובני גרשון הם כנגד עמל שיחה זו תפלה שהיו נושאי יריעות המשכן ואוהל מועד. ועיקר המשכן על שם היריעות שנקרא אוהל וכמוש"נ ועשית מכסה לאוהל וכתיב כי ביתי בית תפלה וגו' ונקרא המשכן בית תפלה ומש"ה כתיב גם בבני גרשון לשון נשא וגו' גם הם שהם גם כן יש להם מעלה מי שעסק שלו הוא בתפלה וכמ"ש ר"י ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו. ואחר כך בני מררי נושאי הקרשים הם כנגד עמל מלאכה מלאכת המשכן ומלאכת המצות. ומש"ה לא כתיב בהם לשון נשא שאין להם נשיאות שהוא מעלה האחרונה והפחותה ממעלות מחנה לויה שקדושתם הוא שהוא פנוי רק לשמש את קונו. ואף במחנה ישראל יש קדושה שעסוקין גם כן במצות וגמ"ח שהוא מצוה. וכן העסק בכוונה לש"ש שגם כן נעשה דבר מצוה:

**ואח"כ** כתיב פ' שילוח טמאים שמצורע משתלח חוץ לג' מחנות שזה כנגד הקנאה והכעס שאין לו חלק כלל בישראל. והזב שהוא כנגד קליפת התאוה משתלח חוץ למחנה לוי' דמי שהוא פנוי לתורה ועבודה כמו הלוים בכלל יש בו כח לחבל היצר של תאוה (כמו"ש קידושין ל:) וטמא מת משתלח רק חוץ למחנה שכינה שהוא התורה בעצמה אילנא דחיי ומי שהוא אחוז בדברי תורה שנבלע בגופו אינו מת כמו"ש יעקב אבינו לא מת (תענית ה:) ונת' במ"א. ומש"ה פתח הזוה"ק בפתיחה זו דכתיב בפרשה שיש קדושת מחנה ישראל ומחנה לוי' והרי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ועל זה פתח אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון והיינו שהשי"ת נתן לנו את יום הכפורים דכתיב ונשא השעיר עליו את כל עונותם ודרשו במ"ר (תולדות פ' ס"ה) ונשא השעיר זה עשו את כל עונותם עונות תם והיינו שהשי"ת מברר שישראל רצונינו לעשות רצון אבינו שבשמים

ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות. כמו"ש (ברכות י"ז.) והיינו שעל ידי הרע שנמצא באו"ה מכניס שאור שבעיסה בלב ישראל. וז"ש לא יחשוב ה' לו עון שאין העון נחשב בחשבון על ישראל רק על עשו כמ"ש ונשא השעיר זה עשו וכו' ועל זה אמר אימתי כשאין ברוחו רמיה. והיינו שאין ברוח החיים שלו רמיה שזהו חלקו של עשו. והוא ע"פ מה שאמרו ברע"מ (פנחס רל"ב ע"ב) בגין דערב רב אינון שאור שבעיסה וכו' דאינן דבקין בישראל כשאור בעיסה. והיינו דערב רב הוא מה שקיבל משה רבינו ע"ה והשי"ת אמר שלא לערב בהם ערב רב כמו"ש במדרש (תשא פ' מ"ב) העם אין כתיב אלא עמך והיינו שהם נתגיירו אז רק משראו גדולת ישראל כמ"ש (יבמות כ"ד) אין מקבלים גרים לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. ומ"מ כיון שקבלם משה בדיעבד הוי גרים (כמו"ש הרמב"ם פי"ג ה' א"ב הט"ו) ואותם הע"ר הם השאור שבעיסה ומהם יברר השי"ת ויפרוש אותם מישראל לגמרי ויצאו מכלל קדושת מחנה ישראל ויכול להיות שימצא בהם מי שהיה מכוין לש"ש ויושאר באמת. וזהו מ"ש בזוה"ק אימתי כשאין ברוחו רמיה שאינו מאותן הע"ר שהם באמת השאור שבעיסה כי רמיה הוא חלקו של עשו וכמו"ש ב"ר (תולדות פ' ס"ג) על עשו הא שוא שבראתי בעולמי וחלקו היה כי ציד בפיו לרמות את אביו וכמ"ש (תנחו' תולדות) היכן היית והוא אמר לו בבית התלמוד לא כך הוא הלכה מן כך וכך לא כך איסורו לא כך התירו. ואף לעתיד איתא (תנחו' צו ב') מה עשו עושה מתעטף בטליתו כזקן ויושב לו אצל יעקב וכו' והיינו שרוצה לרמות בהשי"ת גם כן ח"ו ורק ע"ז נאמר ואם בין כוכבים שים קנך כוכבים אלו ישראל (כמוש"ש) משם אורידך נאום ה' וע"ז אמר אימתי כשאין ברוחו רמיה שאינו מאותן הע"ר. וזהו שייכות פתיחת הזוה"ק לפ' זו. ונתישב עפי"ז מה שהתחיל לדקדק בסתירת הפסוק וכאמור:

**ובשבת** יש בו גם כן קדושת כל הג' מחנות. והיינו בהג' סעודות שבת בסעודת מעלי שבתא דאיהי יראה ושריא בה יראה (בזוה"ק בהקדמה) זוכה האדם לקדושת מחנה ישראל דכל אחד מישראל נעשה מיראי שמי ואימת שבת על ע"ה וזוכה בסעודתא דחקל תפוחין לקדושת כנסת ישראל. ובסעודת הבוקר שאז הזמן בחול יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב. והישראל מניח כל עסקיו לכבוד השי"ת כל אחד במה שהוא עוסק. זוכין אז לקדושת מחנה לויה שהם פנוים רק לשמש את קונו. ובסעודה ג' שהוא סעודתא דז"א בחי' שם הוי' זוכין אז לקדושת מחנה שכינה. וכן זוכין לג' מדרגות שבמחנה לויה שאמרנו למדרגת עמל תורה דבשבת יעשה כולו תורה (תדב"א רבא פ"א) וכל אחד מישראל פונה עצמו לד"ת. ועמל מלאכה שהוא מעשה המצות אף דבשבת אין מ"ע

רק מצותו בשב ואל תעשה זולת קידוש היום ועונג שבת. אך מ"מ כל היום הוא כמ"ש (קידושין ל"ט:) ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה ובשבת נקרא בא דבר עבירה לידו וניצול הימנה כיון שהוא רגיל כל ימי המעשה במעשה ועבודה ובנקל יכול לעבור על מלאכה קלה כמו בורר וכדומה. וכשיושב ובטל הימנה נקרא עושה מצוה כל היום והוא עמל מלאכה ומעשה המצות. ועמל שיחה זו תפלה גם כן זוכה כל אחד בשבת דכל אחד נקרא בית תפלתי וכמו"ש בתיקונים וזוה"ק עפ"י לעשות את השבת לדורתם לדרתם דעביד לון דירה בתרי בתי לבא. שבשבת שוכן השי"ת בלב ישראל ונקראו כל ישראל בית תפלתי וכן אומרים במנחה דשבת ואני תפלתי לך ה' עת רצון וזוכה האדם בשבת לכל קדושת המחנות וכאמור:

## פרק ב

**נשא** את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם. בזוה"ק ריש פ' זו ר"א פתח אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה. האי קרא לאו רישי' סופי' ולאו סופי' רישי' וכו' דרישי' משמע שיש לו עון ואין הקב"ה חושבו וסופי' משמע שאין לו כלל עון. וכן פי' בהג"ה רח"ו ז"ל והאריך הזוה"ק בענין תפלת מנחה וקדושת יצחק אבינו ע"ה שתקנה ואחר כך כד אתי צפרא וכו' ואחר כך מסיים ובג"כ אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון אימתי כשאין ברוחו רמיה. ויש להבין מה תירץ בזה קושיתו ואיזה שייכות יש לכל המאמר הזה לפי' פסוק זה. וגם מה שייכות הפתיחה זו לפרשה זו דנשא את ראש וגו'. וכן מצינו כעין זה בזוה"ק (ח"ב כ"ג ע"ב) על הפסוק ושמי ה' לא נודעתי להם ר' חזקי' פתח אשרי אדם וגו' גם כן הפסוק הזה והאריך בד' רוחות וד' יסודות ואחר כך מסיק והאי דכתיב אשרי אדם וגו' אימתי לא יחשוב ה' לו עון בזמן דאין ברוחו רמיה וגם שם יש להבין שייכות הדרוש להפסוק אשרי אדם וגו' ושייכות הפתיחה להפ' ושמי ה' וגו'. אך הענין דשם עיקר הדרוש בזוה"ק דד' רוחות וכן הד' יסודות ארמ"ע כנגד ד' אותיות דשם הויה דרום וצפון וכן אש ומים כנגד אותיות י"ה י' חכמה ה' בינה ואיתא בזוה"ק (ח"ב קע"ה ע"ב) וחסד עלאה נפקא מחכמה גבורה דהוא דינא תקיפא נפקא מבינה. ויסוד העפר וכן רוח מערב נגד ה' אחרונה דשם מדת מלכות. ומדת מלכות נקרא ארץ בכ"מ בזוה"ק הווא כנגד רוח מערב שכן שכינה שהוא גם כן מ' מלכות שרויה במערב (וכמ"ש בזוה"ק ח"ג קי"ט ע"ג) ומזרח וכן יסוד הרוח כנגד ו' הבשם שוא אילנא דחיי. ויש בנפש ה' מדרגות נפש רוח נשמה. ונשמה לנשמה בזה יש ב' מדרגות חי' יחידה ונפש הוא ממדת מלכות כמו"ש בזוה"ק (ח"ג ל"ט ב') כמו שנאמר תוצא הארץ שהוא מ' מלכות נפש חיה. ובס' הבהיר על וינפש שמשם פורחים כל הנפשות וכמו שנאמר

והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך ואת ה' היינו מ' מלכות כמ"ש בזוה"ק (ח"ב קל"ה ב') את דייקא דא שבת דמעלי שבתא דאיהי יראה מ' מלכות והוא כנגד ה' אחרונה שבשם הוי'. ורוח הוא מן אות ו' מן שם הויה ונשמה מבינה שהוא ה' עלאה ונשמה לנשמה מן אות י' דשם ויש בזה ב' מדרגות מן אות י' גופי' שמרמז לחכמה ומן קוצא דיוד דלעילא דרמיזא לאין כמ"ש בזוה"ק (ח"ג ס"ה ב') והיינו כ"ע עתיקא סתימאה דאיקרי אין (זח"ב ס"ד ב') וזהו כנגד חי' יחידה:

**ואח"כ** אמר ת"ח כל ד' סטרין עלאין דקאמרן אע"ג דמתקשרן דא בדא וכו' קיומא דעלמא יתיר רוח בגין דכלא קיימא בגיני' ונפשא לא קיימא אלא ברוחא וכו' ורזא דא גם בלא דעת נפש לא טוב וכו' והיינו שאף שהנשמה הוא בחי' גבוה יותר שהוא מבינה ה' עילאה מה שאין כן הרוח שהוא מן ו' מ"מ עיקר הקיום ברוח שאות ו' הוא הבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה עד כ"ע. וע"ז אמר גם בלא דעת שהוא סוד הדעת מבריח מן הקצה וגו' נפש לא טוב שלא יוכל לזכות לאור כי טוב. ועל זה מסיק והאי דכ' אשרי אדם וגו' אימתי לא יחשוב ה' לו עון כשאין ברוחו רמיה. והיינו כשזוכה להרוח שהוא סוד הדעת שהוא מבריח מן הקצה אל הקצה עד מאמר בראשית ששם הוזכר החושך ותוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים (כמ"ש בב"ר) והיינו שכן היה המכוון בברייתו של עולם שיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא. והיינו כמ"ש בזוה"ק (ח"ב קפ"ד ב') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא ואז לא יחשוב ה' לו עון כיון שיתברר שזה נברא רק כדי שיהיה טוב מאוד. וכמו"ש (שבת פ"ט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו שיהיו כזכיות. וזה היה הפתיחה למה שנאמר ורא אל אברהם וגו' ושמי הוי"ה לא נודעתי להם שאף שנודע להם שם זה גם כן ויעקב אבינו ע"ה הוא בעצמו מרכבה לשם הוי"ה. מ"מ לבחינת הדעת לא זכה עד שהיה אומה שלימה כנסת ישראל ויעקב אבינו ע"ה לא הוצרך לזה שהוא היה כמו אדם הראשון קודם הקלקול (כמו שנת' כ"פ) ומשה רבינו ע"ה אף שמצידו גם כן לא ידע מרע ולא הוצרך לבירור הזה כמו"ש (סוטה י"ב.) שכשנולד נתמלא הבית אורה. מ"מ לענין דור המדבר שהיה נקרא דור דעה (כמו"ש רו"ת חקת) זכה הוא גם כן לבחינת הדעת וכמ"ש בתיקונים (תי' י"ג) יעקב מלבר משה מלגאו וכו'. וזה שאמר ושמי ה' לא נודעתי להם שלא זכו לבחי' הדעת וזה דמסיק בזוה"ק שם ת"ח משה אשתלים יתיר מאבהן וכו' ומשה פנימאה דבי מלכא עלאה הוה וכו':

**וכן** זהו הענין מ"ש בזוה"ק פ' זו דפתח בענין תפלת מנחה שתיקן יצחק אבינו ע"ה ומדתו. ואחר כך כד אתי צפרא וכו' ואחר כך אמר וכד ההוא מלה דאפיק ב"נ מפומי'

כדקא יאות מלה קדישא דאורייתא וצלותא וכו' והיינו דמתרגם לנפש חי' לרוח ממללא והרוח הוא קו תורה וקול תפלה ע"ד מש"נ הקל קול יעקב הראשון קל ה' מורה על תפלה והשני קל ו' על תורה. ואמר ההוא מלה סלקא ובקע רקיעין וקיימא באתר דקיימא וכו' ובג"כ אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון אימתי כשאין ברוחו רמיה היינו כשזוכה לבחי' רוח שהוא מסוד הדעת שהוא מבריח מן הקצה אל הקצה וכמו שאמרנו בכונת הזוה"ק בפ' וארא. והיינו שאז לא יחשוב ה' לו עון שיבורר שסדורות ובאות ששת ימי בראשית וזדונות נעשות כזכיות כאמור. וזה הפתיחה שפתח למה שנאמר נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם שקשה לשון גם הם. וגם למה הקדים בבני גרשון לבית אבותם קודם למשפחותם ובבני קהת ובני מררי כתיב מקודם למשפחותם אחר כך לבית אבותם וכמו שדקדקו ע"ז גם במ"ר (פ' ו'). אך הענין דכתיב נשא את ראש ולשון נשא מורה עד מדת עתיקא למעלה מתפיסת האדם. ע"ד מ"ש (ב"ב י':) במה תרום קרן ישראל בכי תשא. וכבר אמרנו שפי' תרום קרן היינו עד מדת עתיקא שכן לשון תרום אצל השי"ת היינו למעלה מתפיסת אדם וכן הוא לשון נשא. והנה בבני קהת כ' נשא את ראש היינו על ידי כח התורה וכמ"ש במ"ר בשביל כבוד הארון והיינו שכתב בזוה"ק הנ"ל מלה קדישא דאורייתא. ובבני גרשון כתיב גם כן נשיאת ראש על ידי שהיה בכור וכמו"ש במ"ר. והיינו דבבכור נאמר כי הוא ראשית אונו וכן כתיב כחי וראשית אוני והיינו שיש בהם קדושה שקשורים בראשית המחשבה עד עתיקא. רק בישראל שקלקלו נטלה העבודה מהם אבל הלוים שלא קלקלו נשאר להם קדושת הבכורה בחי' ראש ראשית המחשבה. ולכן כתיב נשא את ראש בני גרשון גם הם שעל ידי כח הבכורה זוכין גם הם לנשיאת ראש. ולכן הקדים אצל בני גרשון לבית אבותם קודם למשפחותם ע"ד שאמרנו (במדבר מא' ג') שלשון לבית אבותם היה נגד הנשיאים שהיה ענינם של כל נשיא להרים ראש השבט שלו ולבררם שקשורים בשורש בראשית המחשבה במזלא שהוא בחי' עתיקא ע"ד מ"ש בעשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו נפש האב מזל לבן. וזה שהקדים לבית אבותם שבני גרשון זכו לזה רק על ידי הבכורה וכמ"ש במ"ר שהנשיאות ראש שלהן בא מבית אב שלהן ועל ידי זה זכו לנשיאת ראש למאמר ראשון בראשית. כענין שנאמר לא יחשוב ה' לו עון אימתי כשאין ברוח"ו רמיה והיינו כשזוכה לקול תורה וקול תפלה וכאמור. ובשבת זוכין כן ישראל לבחי' הדעת וכמו שאומרים ישמח משה במתנת חלקו שהוא הדעת שהדור שלו היה דור דע והוא היה בחי' הדעת והוא הזמן לתקן כל העבר שיהיה כזכיות שיבורר אם יהיו חטאיכם כשנים כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית כשלג ילבינו:

## פרק ג

**הנה** להבין ענין סדר הפרשיות הנזכרים בסדרה זו קודם פרשת ויהי ביום כלת משה כי אחר פ' במדבר שנזכר פקודת חיילין דאורייתא וחיילין דמשכנא (כמו"ש זוה"ק ריש ח"ג) ואחר שנשלם פקודי הלוים השומרים משמרת משכן העדות היה ראוי לכתוב אחר כך תיכף פ' ויהי ביום כלת משה שאז נגמר שלימות היחוד דקוב"ה ושכינתיה ביומא דעאלת כלה לחופה. והגם שפרשת שילוח טמאים יש לו עוד שייכות לזה שהוא לטהר המחנה כדי שיהיה שלימות היחוד. אבל מה ענין גזל הגר להיות נזכר כאן אחר שכבר נזכר אשם גזילות בפ' ויקרא. וגם ברמב"ם (פ"א מהל' תשובה) וברע"מ פ' זו מחשבים פ' זו לשורש מצות תשובה. וגם מה ענין פ' סוטה ופ' נזיר לכאן קודם לפ' ויהי ביום כלת משה. אך הענין הוא שזהו דייקא ההכנה להיות נגמר בזה שלימות היחוד לנפשות ישראל שכל פרט נפש יש לו שייכות לקדושת כנסת ישראל להיות נגמר גם על ידו שלימות היחוד. והיינו כי מקודם נאמר וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש שהמה רומזים על ג' הפגמים של קנאה תאוה וכבוד. צרוע מרמז על קנאה וכעס (כמו שדרשו על זאת תורת המצורע מוציא רע) וזב מרמז על תאוה. וטמא לנפש בא מסיבת הכבוד והתנשאות על ידי הסתת הנחש בחטא הראשון שאמר להם והייתם כאלהים ועל ידי זה נקנסה עליהם מיתה בלשון כי עפר אתה ואל עפר תשוב שאין לו במה להתנשאות. וכדי שלא יפול לב האדם עליו כל אחד כפי מה שיודע נגעי לבבו שאיננו נקי מג' פגמים הנ"ל שחלילה יהיה נפרד מקדושת כנסת ישראל כמו שנאמר וישלחו וגו'. על זה נאמר אחר כך פ' גזל הגר להורות שעל הכל יש תיקון אפילו מה שנדמה לתפיסת אדם שאין לו תיקון כענין גזל הגר שאין לו יורשים שלא יועיל לו תשובה מפני שאין יכול לקים מצות השבה והוא מן העבירות שבין אדם לחבירו שאינו מכופר בתשובה עד שירצה את חבירו. ועם כל זה נתנה לו התורה עצה שגם על זה יש תיקון שיתן השבה על ידי הכהן. ולכן בא זה דייקא הרמז על שורש מצות התשובה בתוה"ק שעל ידי התשובה יש ביכולת להיות נתקן כל מיני פגמים:

**ואח"ז** בא פ' סוטה גם כן להורות שהשי"ת חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח שגם מתכלית הריחוק יש תקוה לנפש ישראל להחזיר לשורש קדושת כנסת ישראל. והיינו מה שנזכר בשבועת האלה בתת ה' את ירכך וגו' וגם נאמר יתן ה' אותך לאלה וגו'. והוא באמת פלא גדול מה שנזכר בזה השם הוי' ב"ה וזאת ידוע שאין הקב"ה מייחד שמו על הרעה כמו שנאמר ויקרא אלהים לאור יום אבל בחושך לא נאמר אפילו שם אלהים רק סתם ולחשך קרא לילה (כמ"ש פ' ג') והגם שהחשך הוא לסיבת האור שיוכר מאתו.

ומכש"כ כאן שנזכר עוד השם הוי' ב"ה וגם נזכר בלשון נתינה בתת ה' ויתן ה' וכידוע שהוא מלשון מתנה כאמרם ז"ל על ג' דברים שניתנו מתנה לעולם בשביל שנאמר בהם לשון נתינה. אמנם כן כנ"ל שבאמת הוא מתנה טובה וגדולה מהש"י כמו שאמרנו בזה הענין על התוכחות שבמשנה תורה שנאמר גם כן בלשון הזה יתן ה' את מטר ארצך וגו' וגם בכולם נזכר שם הוי' ב"ה והיינו רק להורות שכל התוכחות המה בחי' רחמים גדולים כאשר ייסר איש את בנו ואת אשר יאהב יוכיח (עי' זוה"ח תבא) כדי להחזירו לשרש הקדושה וכמו כן כאן בסוטה שאין תכלית ריחוק יותר מזה. שגם לאחר שנמחק השם הוי' על המים שהיה רק כדי לעשות שלום בין איש לאשתו שאם נטמאה שתודה וזו עומדת במרדה גם אם נטמאה ואינה חוששת שתפחד מעונש המים. וזהו פריקת עול להכחיש ההשגחה דלעילא בתכלית ההסתר ח"ו עכ"ז בא לה מתנה טובה מרחמי שמים להחזירה לשרש הקדושה על ידי שיקויים בה תיכף העונש ואז תרגיש בנפשה השגחת השי"ת אז תכנע לבבה הערל ובזה יהיה לה תיקון להחזירה לשרש הקדושה:

**ואח**"ז נזכר פ' נזיר שיש עצה להיות נשמר מקודם לבל יהיה נפתה לג' פגמים הנ"ל לקנאה תאוה וכבוד על ידי ג' הדברים שצריך הנזיר להזיר עצמו. כי גידול פרע הוא תיקון הקנאה וכעס כידוע דשערות מורין לדין כי עשו איש שעיר. והיוצא מן הגפן להיות נזהר מתאוה כמ"ש ז"ל הרבה יין עושה. וטומאת מת הוא מפגם הכבוד כנ"ל. והיינו על ידי שיהיה לו אתערותא לקדש עצמו במותר לו ולא על ידי עצבות לסגף את עצמו כי על זה נקרא חוטא כי דייך מה שאסרה תורה. רק כענין נזיר של שמעון הצדיק במס' נזיר ועל ידי שעושה בתורת גדר לעצמו כדי להיות נשמר מיצר הרע גם אם מסגף עצמו מעט על ידי זה נקרא קדוש וכדברי רמב"ן ז"ל על פ' קדושים תהיו שחשב זאת למ"ע לקדש עצמו במותר לו כל אחד לפי מה שמרגיש בנפשו את נגעי לבבו לבל יהיה נבל ברשות התורה. [מכתי"ק] ואח"ז נאמר ברכת כהנים ופי' בבמ"ר ריש פ' י"א דנסמך לומר שאם נזרו וכו' להשמר מן העבירה זוכים לברכה. עוד שם אחר כך שכל המזיר עצמו לש"ש זוכה לכל הברכות האמורות בב"כ. וזהו לש"ש כדי לישמר מן העבירה שצריך לגדור עצמו בהיתר כדי שלא יבוא לאיסור. וע"ז אמרו בנזיר (ד':) כמוך ירבו נוזרי נזירות וכו' ושם בבמ"ר ר"פ י"ב כשאבוא אצליכם אני בא טעון ברכות וכו' ברמז א"ל הקב"ה שיעשו המשכן שנותן להם ברכות בביאתו שנאמר וכו' אבוא אליך וברכתיך כו' לכך נאמר יברכך כו' ביום כלת כו' ע"ש. והנה בקרא דאבות הקדים הביאה לברכות וכאן הקדים הברכה לביום כלת שהוא הביאה. והטעם לפי שהם באמת בבת אחת וכמו"ש מקודם אני בא טעון כו' וע"כ פעמים מקדים זה ופעם זה ע"ד שאמרו במשה ואהרן

פעמים כו' לומר ששניהם שקולים. וכן עוד במשנה סוף כריתות וע"כ אמר אחר פ' נזיר ברכת כהנים וביום כלות ששניהם באים כאחד דזוכה על ידי זה להשראת השכינה ואין הברכה אלא על ידי זה. דבג' ברכות דברכת כהנים נזכר בכל אחד שם הוי' שהוא המברך וסיים ושמו את שמי וגו' פי' ושמו כמו אשר תשים לפניהם בר"פ משפטים דתרגום אונקלוס די תסדר. וברש"י שם מהמכילתא שיסבירם טעמו של דבר וזהו שמי כמ"ש על אתה אחד ושמך אחד דאתה הוא שם ההוי' שאינו נהגה בעולם הזה ושמך הוא שם אד' שבו נקרא דהשם שנקרא הוא המושג בלב האדם דזה השם הוא מורה השכינה שהשי"ת שוכן בלבבות דבני ישראל. (ובזוהר נשא קמ"ז ב' ריש ד"ה ושמו יתקנו כמד"א ושמו אותם וגו' כתרין דימינא לימינא וכו' וכמו שית"ל) ועל ידי זה ממילא ואני אברכם כנ"ל. וזהו גם כן ענין ויברך ויקדש דיום השבת כמ"ש בס' יצירה דכל דבר בעולם שנה נפש ושבת בזמן הוא כמו מקדש בעולם וכהן בנפש. (דהם קדושים לאלהיהם ואני ה' מקדשו כמ"ש בר"פ אמור כמה פעמים ובפ' קרח) דביום השבת הוא התגלות קדושתו בעולם דהיינו גילוי שכינה כבבית המקדש. ובת"ז תי' מ"ח ע"פ השבת לדרתם לדירה לשכינתא בתרי בתי ליבא ע"ש ונאמר סתם ויברך ולא פי' ענין הברכה במה ברכו כמו שפי' בברכה דאדם ודדגים. אבל הך ברכה הוא על ידי ביאתו לשכון ביניהם והיינו ברכת כהנים שזכו בברכה דהקב"ה כשבא לשכון כנ"ל. והקדים ויברך לויקדש כבמשכן (ושבת נקרא כלה בפ' כל כל כתברי (ובב"ק ל"ב:) ובב"ר ס"פ י' וכן משכן כמ"ש במדרש ע"פ ביום כלת משה) וברע"מ פנחס רמ"ה א' לחם הפנים כו' ואינון יברכך ה' כו' ע"ש ר"ל די"ב חלות דלחם הפנים הם נגד י"ב אותיות דג' הויות דברכת כהנים (וכן יש שם י"ב תיבות חוץ מהג' שמות) וזהו כמ"ש דהברכה דשבת הוא ברכת כהנים. ועיקר הברכה באכילה כמ"ש בב"ר ברכו במן ברכו במטעמים. [ע"כ מכתי"ק] ואחר כל אלה נאמר ויהי ביום כלת משה שעל ידי זה נגמר שלימות היחוד דקוב"ה ושכינתיה על ידי כל פרטי נפשות ישראל סוף כל סוף כולם נתקנו לטוב איך שיהיה ושלום על ישראל:

## פרק ד

**בזוה"ק** ריש פ' זו אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה האי קרא לאו רישי' סופי' ולאו סופי' רישי' דלא יחשוב וגו' משמע שיש עון ולא יחשוב לו ה' ואין ברוחו רמיה משמע שאין בו רע כלל. ודרש בענין תפלת מנחה ושחרית מדת לילה ומדת יום ואחר כך מסיק ובג"כ אשרי אדם וגו' אימתי כשאין ברוחו רמיה. הענין הוא דה' מדרגות שבאדם נפש רוח נשמה חיה ויחידה (כמ"ש מ"ר סו"פ ואתחנן) הם כנגד ד' אותיות הויה נפש כנגד ה' תתאה רוח כנגד ו' נשמה כנגד ה' עלאה ונשמה לנשמה שיש בהם ב'

מדרגות חיה יחידה כנגד יו"ד וקוצו של יו"ד (כשנ"ת כ"פ) והם כנגד ד' עולמות אבי"ע. וכבר אמרנו דכהנים ולוים מופיעים בכלל ישראל היראה והד"ת לתקן בשורש שיתיישר הלב ולישרי לב שמחה וכשזוכין לתשובה עלאה זוכין לשער הנ' וזדונות נעשים לו כזכיות. והיינו שזוכה להופעת מאמר בראשית ואם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו שנעשים כזכיות כמ"ש (שבת פ"ט:) ונת' כ"פ. והוא כמו שמופיע הכה"ג מקדושת הקה"ק מכ"ע שכנגד זה מאמר בראשית. ובנפש רובו רע כנגד עשיה ורוח מבריאה חציו טוב וחציו רע (כמ"ש האריז"ל). וזה שמדבר בזוה"ק מתפלת המנחה היינו שזוכה לפחד יצחק היראה לתקן הנפש. ואחר כך זוכה כד אתי צפרא וימינא אתער וכו' והיינו יעקב אבינו שכולל גם מדת אברהם אבינו יומם יצוה ה' חסדו לתקן הרוח שהוא כנגד ו'. וזה שאמר אימתי לא יחשוב ה' לו עון עון מזיד הוא שזדונות נעשו לו כזכיות אימתי כשאין ברוחו היינו ברוח ו' רמיה שמופיע מהו' שהוא בריח התיכון וגו' מהשורש האות יוד שהוא מילוי הו' לה' תתאה והוא מהשרש יו"ד עלאה. ואז זוכה לתקן הכל שזוכה לשער הנ' וזדונות נעשות כזכיות. אבל כשיש ברוחו רמיה אף שיש בו י' ה' אך אין מופיע מהשורש על ידי הו' שכנגד זה הרוח שאינו זוכה לתקן החציו רע שברוח. אז לא יוכל לזכות שיהיה זדונות נעשות כזכיות. שאף שלפי שעה מתגבר על היצר רע אבל יצרו של אדם מתגבר ומתחדש עליו בכל יום (כמ"ש סוכה נ"ד.) ורק כשזוכה מהשורש לתקן כל הרע אז זוכה לשער הנ' וזדונות נעשים לו כזכיות:

## פרק ה

**ברע"מ** פ' זו (קכ"ב א') תשובה תשוב ה' לגבי ו' דאת ה' איהו וידוי דברים כו' ואיהו הבל דנפק ועאל בפומי' דב"ג ה' דבהבראם והוא על רישי' דב"נ וכו' ועל האי דיוקנא דאת ה' אוקמוה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה וכד האי שריא לית לון יגיעה ובה נפש עמילה שבת וינפש דנפש אחרא אית על רישי' דב"נ דאתקריאת עבד כו' י' יראה ודא איהו על רישי' דב"נ ומנה יעול דחילא ללבא דב"נ למדחל מקוב"ה כו' ה' אהבה על רישי' דב"נ ומיני' אעיל רחימא דקוב"ה כו'. איהו על רישי' דב"נ ומיני' יעול על פומא דב"נ מלילן לאולפא באורייתא ובהאי דיהא בכון היראה והאהבה והתורה יתחזר יקו"ק דאיהו בינה תשובה ו' תשיב לגבי ה' דאיהו עובדא דבראשית ובה יהא לכון נייחא מכולא ובה שבת וינפש ובה יתכלל יה"ו ובג"ד ויכלו שלימו דכלא בה וכ'ו. ועמדו ע"ז בהגה"ה שעל זוה"ק כי בכל מקום מוכח שאותיות י"ה מהשם מרמזים על חכמה ובינה ומחכמה נסתעף בחי' אהבה. ובינה שמינה דינין מתערין הוא בחינת יראה וכאן ברע"מ אמר להיפך דמאות י' יעול דחילא ומאות ה' יעול אהבה. אך יובן זה עכ"י הידוע

שבחי' היראה הנקבע בנפשות ישראל הוא על ידי האמונה המושרש בנפשות ישראל והיא הנקרא כנסת ישראל בחי' מלכות שמים וכנגד שם אדנ"י כש"נ ואם אדונים אני איתא מוראי. ועיקר אחוזת האמונה הוא במדת הכתר שהוא למעלה מן הדעת כדאיתא בפתי' אליהו דאיהו כתר מלכות. וכבר דברנו מזה שהתורה מתחיל באות ב' בראשית דהיינו מבחי' ראשית חכמה כתרגום ירוש' בראשית בחוכמא והוא הצמצום הראשון של התגלות העשרה מאמרות כמו שאמרו (ר"ה ל"ב.) בראשית נמי מאמר הוא הגם שלא נאמר בו מפורש ויאמר עד בריאת האור עכ"ז בזה עצמו של בריאת החשך על פני וגו' זהו הוי' של הצמצום הראשון אבל הוא הכרה למעלה מן הדעת בחי' חושך שהוא אפיסת השגה לכן לא נאמר בו ויאמר. אמנם יש עוד מדרגה למעלה מזה עד שאין שייך בו שום תפיסה אפילו של אפיסת השגה מצד החשך והיינו בחי' אות א' שלפני האות ב' והיינו בחי' ראשית חכמה יראת ה' כי היראה זו היא הראשית של החכמה והוא הדרגת אות א' של אנכי ה' אלהיך שמתחיל בה עשרת הדברות. וכידוע ע"ז מהרמב"ן ז"ל שלא נאמר המאמר אנכי וגו' בלשון ציווי כי על האמונה אין שייך ציווי רק שעל ידי הדיבור אנכי וגו' הוקבע אמונת אלהות בכללת נפשות ישראל בלי שום חקירה וטעם רק על ידי התקשרות בשרש למעלה מהטעם ודעת. ובזה יוצדק דברי הרע"מ הנ"ל שמאות י' יעול דחילא על רישא דב"נ והיינו בחי' ראשית חכמה יראת ה' כנ"ל. וזהו הלשון על רישי' דב"נ למעלה מן הראש והמוחין כנ"ל וכדאיתא בשו"ע ריש או"ח בהג"ה על שויתי ה' לנגדי תמיד כו' שמיד יגיע אליו היראה והפחד:

**והנה** אות י' שמרמז על חכמה היינו על חכמת תורה שבכתב שמתחיל בות ב' בראשית כנ"ל ומזה נסתעף יראה כמו שנאמר מימינו אש דת למו כי עצם החכמה שהוא חכמת תורה שבכתב כי נובלות חכמה של מעלת תורה (ב"ר פ' י"ז) הוא בא מימינו של הקב"ה מצד חסדו יתברך שנתן לנו התורה כמו שהיה בריאת העולם רק מצד חסדו יתברך כי חפץ חסד הוא כידוע. ועכ"ז אש דת למו שמזה מסתעף בחינת היראה. ובחי' אות ה' אהבה דמיני' עאל רחימא דקוב"ה הוא בינה המבין דבר מתוך דבר הוא בחי' תורה שבעל פה שהוא מה שהאדם מביא החכמה בלבו להמציא הבינה בלב מתוך החכמה. וזאת הוא עיקר תורה שבעל פה ששרשה מבינת הלב כאמרם ז"ל על סופרי הדיינין לכתוב הטעם כי לבא דאינשי אינשי. וכן בימי יוסי בן יועזר דבציר לבא (תמורה ט"ז:). והיינו כי הדברי חכמה שממציא על ידי הלב זהו עיקר תורה. וכמו שאמר הרבי מאיזביצא זצ"ל על כל מקום שנזכר בגמרא אליבא דפלוני היינו לפי ערך הלב שלו כי החכמה שאין יוצא מהלב אין נקרא חכמה. והנה הגם שעצם בחינת בינה מינה דינין מתערין כאמרם ז"ל

ת,ח דרתא אורייתא קמרתחא לי' שנאמר הלא כה דברי כאש. וגם אמרו ז"ל ת"ח אין אור של גיהנם שולטות בו ק"ו מסלמנדרא כו' ת"ח שכל גופן אש כו' עכ"ז מזה נסתעף בחי' אהבה וחביבות מהרגשת מתיקת הטעם המתחדש מתוך לבו כי נאמר עליהם הנחמדים מזהב וגו' ומתוקים מדבש ואמרו ז"ל (שמות רבה פ' מ"א) ע"פ כי ה' יתן חכמה ולמי שהוא אוהב מפיו דעת ותבונה משל למלך כו' בא בנו נתן לו מן הפצטלין שבתוך פיו זהו בחינת תורה שבעל פה. ועל דרך זה יונח מה שסידר האריז"ל סעודת ליל ש"ק ליצחק אבינו וסעודה שניה דשחרית לאברהם אבינו יצחק קודם לאברהם מפני שבחינת אברהם אבינו הוא בחינת בינה המבין דבר מלבו בחינת תורה שבעל פה כאמרם ז"ל (ב"ר פ' ס"ג) אב לא היה לו רב לא היה למדו אלא וימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות תורה כו' ומזה נסתעף בחי' אהבה וחביבות והוא כנגד אות ה' כנ"ל. אולם יצחק אבינו ע"ה היה לו רב זה אביו שלמדו חכמה והוא בחי' י' חכמה ומינה יעול דחילא על רישי' דב"נ כנ"ל ולכן כנגדו הוא הסעודה דלילי דשבתא דחקל תפוחין קדישין היינו כללות נפשות ישראל הנק' כנסת ישראל בחי' מלכות אשה יראת ה'. ואות ו' מיני' יעול על פומא דב"נ למלעי באורייתא הוא כנגד המשכת עץ החיים דאיהו אורייתא בפועל כידוע. ואות ה' אחרונה שהוא נגד מעשה המצות בפועל והיינו התרי"ג עיטין שעל ידם נשפע הקדושה על הרמ"ח אברים ושס"ה גידין של האדם על ידי מעשה המצות בפועל בכל ששת ימי המעשה והיינו מסט' דעבד. והוא רק בפרטות כאשר יגע ועמל באיזה מצוה בפרט ממשיך השפעות פרטי על הנפש ממצוה זו כענין מצות צדקה שנקראת בלשון חז"ל סתם מצוה אמנם על ידי קדושת שבת שהוא דייקא מצות השביתה מכל מעשה המצות בפועל על ידי זה נכלל השפעת הקדושה בכללות השביתה בכל מעשה המצות וזהו מתנה טובה בבית גנזי ובה נפש עמילה שבת וינפש ובה יתכלל יה"ו ובג"ד ויכולו שלימו דכלא בה וכו'. וזהו תכלית בחי' התשובה בשבת תשוב ה' לגבי ו'. וזהו וידוי דברים כמו שנאמר בשבת טוב להודות לה' וגו' וידוע אמרם ז"ל בתשובה אפילו על חייבי עשה שאינו זז משם עד שמוחלין לו עכ"ז מחויב להביא קרבן עולא דורן לרצות. ועל זה בא קדושת שבת שנחשב כדורן וקרבן כאמרם ז"ל על סעותת ת"ח שנחשב כקרבן כל הרוצה לנסך יין על המזבח ימלא גרונם של ת"ח יין וכל המארח ת"ח כאלו הקריב תמידין והמביא דורן לת"ח כאלו הקריב ביכורים. ובשבת אמרו חז"ל מי עדיפת לן מינה (שבת קי"ט.) שבשבת כל אחד כת"ת ואכילת שבת כקרבן לדורן לרצות ובזה נשלם שלימות התשובה תשוב ה' כנ"ל:

## פרק ו

**הנה** סדר הענינים שבסדרה זו הראשית הוא ענין השראת השכינה בנפשות ישראל על ידי שנשלמו הג' מחנות שעל ידי שנקבעו המקומות של מחנה ישראל ומחנה לוי' על ידי זה נקבע המחנה שכינה כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. ואחר זה בא מצות וישלחו מן המחנה וגו' להורות שאחר כל זאת יוכל לארעות עוד טומאה גם אחר השראת הקדושה בנפש וכדאיתא במדרש שדייקא אחר מתן תור נתפשט בהם טומאת זיבה וצרעת שבהכרח להשתלח ממחנה שכינה ועל ידי זה יוכל האדם ליפול בנפשו שחלילה אפס תקוה. על זה בא אח"ז פ' גזל הגר שנאמר בה והתודה שיש תיקון לכל דבר על ידי התשובה כדאיתא ברע"מ פ' זו ע"פ זה פקודא דא הוא מצות תשובה. וגם בהרמב"ם ז"ל (רפ"א מה' תשובה) חשב המ"ע של תשובה מפ' זה. ואח"ז בא פ' סוטה שלא יפחד האדם בלבו אם אירע מכשול לפניו בלא ידיעתו מה שאין בידו להזהר כענין סתירת האשה עם אחר ונעלם מעיני אישה. כי גם ע"ז יש עצה עפ"י תורה להתברר העון על ידי שתיית מים המרים לברר הדבר. ואח"ז בא פ' נזיר שהוא ענין קדש עצמך במותר לך וכאמרם הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין וביחוד בימי הבחרות כש"נ ואקום מבחוריכם לנזירים שדייקא אז נצרך לעשות גדרים לעצמו ויש בענין זה עומק גדול וע"ז נאמר איש כי יפליא כי לפעמים אין רשאי ונקרא חוטא כמו שאמרו (נדרים י.) שנזיר חוטא הוא שציער עצמו מן היין וכאמרם (ירושלמי הובא בר"ן שם כ"ב:) לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים. אמנם מי שמרגיש בעצמו שהוא צריך לזה כענין הנזיר של שמעון הצדיק (שם ט:) שאמר עליו כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל ועליו אמר הכתוב איש כי יפליא. ותיבת פלא יש בה שני משמעות א' מלשון נפלא ונעלם. וגם משמעות התגלות ומפורש כענין לא ניתן נזירות אלא להפלאה וקטן היודע להפלות. ויובן זה על דרך אמרם ז"ל על הפ' הנני יוסף להפליא וגו' הפלא ופלא הפלאה זו איני יודע מה הוא כשהוא אומר ואבדה חכמת חכמיו וגו' הוי בהפלאה של תורה מדבר. היינו משמעות כפל הלשון הפלא ופלא היינו שיהיה נסתר ונעלם מעיניהם העומק והפליאה של חכמת התורה. וכאן נרמז בתיבת כי יפליא שני המשמעות הנ"ל היינו שיהיה נגלה ומפורש לפניו הפלא והעומק של כח חכמת התורה. כי בזמן שהאדם מרגיש בנפשו שנצרך ליתן גדר בנפשו באיזה ענין הוא בא על עומק דברי תורה באותו דבר. ועל זה מרומז בהמלאך שבא על נזירת שמשון נאמר שם ומפליא לעשית שעשה בזה דבר פליאה. ובזה יובן הדין המובא בש"ע שאם האדם מקבל עליו איזה דבר שיהיה עליו כאיסור של תורה אין מועיל לו התרה. ותמהו ע"ש שהרי ע"ז גופא יוכל לשאול

מה שאסר על עצמו כאיסור של תורה. אמנם תוכן הענין כמו שיש כח בסנהדרין וחכמי הדורות לעשות גדר וסייג על כלל ישראל שלא יועיל על זה שום התרה שזהו עיקר כח תורה שבעל פה וכמו שבכל עיר יש בכח טוב העיר לעשות איסורים למגדר מלתא. כמו כן האדם בעת שרואה בנפשו שהוא צריך לגדר זה יש לו כח כמו איסור של תורה וממילא כשהוא אומר כן בוודאי הוא מכוון שצריך לגדר זה וממילא אין לו התרה. ועל זה מרמז בתיבת איש כי יפליא היינו בעת שרואה בעצמו שצריך לזה אז בא על פליאת חכמה של הד"ת זו. וענין פ' נזיר מרמז על כח תורה שבעל פה כדברנו הנ"ל שזהו עיקר כח החכמים לעשות גדרים וסייגים לצורך השעה ויש להם כח כגוף התורה:

**ואחר** זה נאמר ברכת כהנים שהוא ענין ברכת השפעת כח התורה כמו שדברנו מזה. ואחר זה נאמר בקרבנות חנוכת הנשיאים שזה מרמז על עצם כח התחדשות של תורה שבעל פה מה שהאדם מחדש מלבו שכל נשיא המציא לעצמו מלבו להביא מספר הקרבנות הללו כדאיתא במדרש (במדרש רבה פ' י"ב) על הפ' ויביאו את קרבנם שכולם הביאו מעצמם את כל קרבנם ביום הראשון וע"פ הדיבור הקריב אחר כך כל אחד ביומו המיוחד לו. והנה פרט בכל נשיא ונשיא מספר הקרבנות ומנחתם ומשקל הכלים אם שכולם הקריבו בשוה שנראה כמיותר שהיה יכול לכתוב וכן ביום השני הקריב נשיא פ' כמספר הראשון וכן בכולם. מזה מוכיח המ"ר שכל אחד היה לו כוונות אחרות בהקרבתו לזה פרט בכל אחד במיוחד. מזה נוכל להבין כח התחדשות של תורה שבעל פה אף על פי ששני ב"א עושים מעשה בתבנית אחד עכ"ז יש לכל אחד ענין ומדרגה בפ"ע לפי ערך הכנת לבו בפנימיות הענין והעיקר אחר כונת הלב הדברים אמורים. וכמו שיש חילוקים בפרטי נפשות שכל אחד מרגיש טעם אחר באותו המצוה בעצמה כמו כן יש חילוק בהזמן שאין כונת המצוה דומה מיום אחד לחבירו אף באותו מצוה בעצמה. וכמו שאומרים בשם צדיקי הדור שכל כונת האריז"ל בתפלה הם רק מיום אחד ומי שנפשו יפה ונותן לבו יוכל בכל יום לחדש ולטעום כונה אחרת בתפלתו. והוא כענין המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית שכל הבריאה שנברא בששת ימי המעשה בשעת הבריאה מתחדשים בכל ששת ימי המעשה. הגם שאין חדש תחת השמש. רק באותו דבר עצמו מגיע לו חיות חדש מכח שיה"מ של הבריאה. והוא על ידי שהקב"ה מחדש הלבות בכל יום ועל ידי זה נשפע חיות חדש לכל הברואים:

**והנה** לאחר שנפרטו בפרט כל הקרבנות הנשיאים בפ"ע נאמר אחר כך החשבון של כולם בכלל מה שנראה לכאורה בוודאי למותר שכל אחד יוכל לחשוב זאת ונכתב על זה פרשה מיוחדת בכמה פסוקים להורות לנו גם כן בזה שכמו שיש כונה וטעם חדש בכל

נפש בפרט אף באותו מעשה עצמו כמו כן יש עוד כונה וטעם מיוחד על ידי התכללות החשבון של כולם יחד. וכמו"כ בזמן כמו שיש בכל יום בפרט חיות חדש בהבריאה משיה"מ של הבריאה כמו"כ בכל שבת מרגישים טעם התחדשות של כללות הבריאה של שיה"מ יחד. כמש"נ ויכולו השמים והארץ וגו' ויכל אלהים ביום השביעי וגו' וכמו שאומרים חמדת הימים אותו קראת והיינו עיקר החמדה והחביבות של כח התחדשות תורה שבעל פה כדברינו הנ"ל. וי"ל שע"ז הרמז נזכר האדרא בזוה"ק בפ' זו שהוא ענין הביאני המלך חדריו בחדרי תורה שבעל פה ונזכר שם בדברי רשב"י אנן בחביבותא תליא מילתא וכנ"ל:

## פרק ז

**איתא** בספר הזכות לחידושי הרי"מ זצ"ל הטעם שיש מדרש רבה בגודל הכמות וגם הזוה"ק בגודל האיכות היינו האדרא רבה דייקא בפ' זו יותר משאר הפרשיות. משום שעל פי רוב קוראים תמיד פ' נשא אחר שבועות זמן מתן תורתינו לזה בא השפעה גדולה בד"ת בשבת זה. וי"ל הטעם ע"ז עפ"י פשוט מפני שבפ' זו נאמר המצוה של ברכת כהנים ועיקר השפעת הברכה של המברך הוא ממה שיש בו בשרש נפשו וידוע ששרש נפשות הכהנים הוא להשפיע ד"ת לנפשות ישראל כש"נ יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל ונאמר תורת אמת היתה בפיהו. לכן נמצא דייקא השפעת תורה שבעל פה בכמות ובאיכות בפרשה זו. והנה גם עצם משמעות התיבות של ברכת כהנים סובבים על עסק התורה. כי ג' הברכות של ב"כ י"ל שהם נגד ג' מתנות טובות שנבראו בעולם חכמה גבורה ועושר וכדאיתא במדרש (במדרש רבה פ' כ"ב) שאם זכה באחת מהם נטל חמדת כל העולם אימתי בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה וכו' וכן ירמי' אומר אל יתהלל חכם בחכמתו וגבור בגבורתו ועשיר בעשרו וגו' השכל וידוע אותי. היינו כאשר ג' המתנות האלו בא על ידיהם להשכיל וידוע אותי וזה פי' כשבאים בכח התורה. ועל זה יש לרמז ג' הברכות של ב"כ על ג' המתנות אלו שיהיה באים בכח התורה לבוא מהם להשכל וידוע אותי. והיינו יברכך וגו' נגד מתנות העושר וכמו דאיתא במדרש (במדרש רבה פ' י"א) יברכך בממון ודייקא שיהיה בכח התורה ועל זה גמר אומר וישמרך כי נצרך שמירה להעושר שלא יבטלנו מד"ת כש"נ ורם לבבך ושכחת וגו' וכן ביקש שלמה המלך ע"ה ועושר אל תתן לי פן אשבע וכחשתי וגו' רק שהעשירות יהיה סבה להשכל וידוע אותי כענין עשירות של האבות הקדושים כש"נ ואברם כבד מאוד במקנה בכסף וזהב. וביצחק כי גדל מאוד שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך. וכענין שמצינו בר' נחמן חתנא דבי נשיאה שהיה נוסע בגוהרקא דדהבא. ואמר

ע"ע כמה דלא שתינא רביעית יין לא צלאי דעתאי (עירובין ס"ד.) ודלא אכילנא בשרא דתורא. מפני שהיה רואה בעצמו שנצרך לו העשירות להרחבת דעתו לבוא מזה לבחינת השכל וידוע אותי כנ"ל. יאר ה' פניו אליך הוא נגד מתנת החכמה כדאיתא במדרש שיאיר עיניך ולבך בתורה. אמנם שלפעמים גם מחכמת התורה לא יבא ממנה להשכל וידוע אותי כמו שמצינו באחיתופל שנאמר ועצת אחיתופל כאשר ישאל איש בדבר אלהים כן לדוד וכן לאבשלום וכמו דאיתא בירושלמי שא"ל לך שאל באורים ותומים ותמצא מכוונים כדברי. כי עצתו על פי התורה היה מכוונים לרוה"ק גם לאבשלום. גם בעצה בא אל פלגשי אביך היה טובה לפי דרך אבשלום. אבל לאשר שעצם חכמתו לא היתה לבוא מזה להשכל וידוע לכן נאבד על ידי זה מן העולם כמו שנאמר ויצו על ביתו ויחנקץ ועל זה אומר ויחנך שהחכמה והד"ת יהיו לך למציאת חן וגו' וכמו שנאמר כי לוית חן הם לראשך. ישא ה' פניו אליך הוא נגד מתנת הגבורה והיינו כאמרם ז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו וזהו עיקר כח הגבורה של מלחמתה של תורה שבעל פה כאמרם ז"ל ע"פ גבורים עושי מלחמה וכי מה גבורה יש בבני אדם הנתונים בשלשלאות אלא שהיו גבורים במלחמתה של תורה. וכאמרם ע"פ כי ברוב חכמה רב כעס שברוב חכמת תורה שבעל פה מתגברים על רוב כעס של היצר הרע וגם אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש. ועל ידי שהאדם כובש את יצרו על ידי זה בא הברכה ישא ה' פניו היינו שכביכול הש"י כובש את כעסו ופניו של זעם מהאדם וגם שעל ידי זה תהיה אצלו ית' נשוא פנים כאמרם ז"ל נשוא פנים כגון מאן וכו'. (חגיגה י"ד) וע"ז גמר אומר וישם לך שלום שתזכה על ידי זה שיהיה לך שלום בעצמך מהסתת היצר הרע כי זהו עיקר שלומו של האדם ממלחמת עצמו עם היצר הרע כמו שנאמר אין שלום בעצמי וגו' וכאמרם ז"ל ע"פ אם רעב שונאך האכילהו לחם לחמה של תורה וה' ישלם לך ישלמנו עמך היינו שיהיה לו שלום עמך וע"ז מרמז וישם לך שלום:

## פרק ח

**בזוה"ק** פ' (קמ"ה א' וב') כל מי שיש בו יראת שמים זוכה לענוה וכו' זוכה לחסידות וכו' כל אדם שיש בו חסידות נקרא מלאך ה' צבאות הוא וכו' ולהלן ומשום דכהנא אקרי חסיד בעי לברכא כו' וכתיב וחסידיך יברכוכה כה תברכו עי". כי שלשה מדות הללו נמצאים באהרן הכהן יראה דכתיב ואתנם לו מורא ויראיני וגו'. חסידות כמ"ש תומיך ואוריך לאיש חסידיך ענוה כש"נ ואהרן מה הוא ונחנו מה. וג' מדות הללו המה תכלית הקדושה בחי' קדושת אבות הקדושים חסידות יראה וענוה הוא בחי' אברהם יצחק ויעקב שהמה התיקון של

ג' פגמים הקנאה והתאוה והכבוד כמו שדברנו כ"פ. והנה ג' פסוקים של ברכת כהנים היוצאים מפי כהן שיש בו שלימות ג' מדות הנ"ל בודאי נרמז גם בהברכות שלימות ג' מדות הנ"ל והיינו כי יברכך ה' מרמז על בחי' חסד לאברהם. [מכתי"ק] ועיקר החסד אינו בעניני הגוף ואברהם אבינו ע"ה שנטע אשל להאכיל לכל באי עולם עיקר כונתו היה מ"ש ויקרא בשם ה' וגו' שלמדם דרך ה' ולברך לה' כמשז"ל במדרש וכן מ"ש בסוכה יכול כל הרוצה לקפוץ כו' ת"ל מה יקר חסדך וגו' היינו דהגמ"ח להגוף עיקרו כשיעשה על ידי זה חסד עם נפשו כאברהם אבינו ע"ה וזה נקרא חסדך אלהים וזה יקר דזהו חסד ה' וגו' על יראיו דמייתי בזוהר שם כי מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים ועל ידי זה זוכה לחסידות כאהרן הכהן דמקרבן לתורה שדבריו נכנסים בלב השומע [ע"כ] ועיקר הברכה שהוא ענין ריבוי בהשפעה הוא על התחדשות תורה שבעל פה. [מכי"ק] כמ"ש בתמורה על תפלת יעבץ אם ברך תברכני בתורה והוא הראשון אחר משה רבינו ע"ה לעסוק בהתחדשות כמ"ש דהלכות שנשתכחו החזירן מפלפולו ועל זה נקרא יעבץ שיעץ וריבץ כו' [ע"כ] והוא נקראת תורת חסד, וע"ז שייך דוקא ברכת הריבוי מה שאין כן בתורה שבכתב שיש גבול ומספר להתיבות ואותיות ומוזהרים על בל תוסיף. וכן מצינו באברהם אבינו ע"ה שזימן לו הקב"ה שתי כליותיו והיו נובעות ומלמד אותו תורה ועיקר השפעת החסד ירמז על לימוד תורה לאחרים כמו"ש ז"ל תורה ללמדה זו היא תורה של חסד. וכן ע"פ רש ואיש תככים נפגשו דרשו מקודם על תלמיד עם הרב השנינו פרק אחד ואח"ז דרשו על עני ועשיר. וישמרך כי בהשפעת התורה נצרך שמירה שלא יכשל בדקות השגה שלא יטעה. וגם ללמד לתלמיד שאינו הגון כידוע יאר ה' פניו אליך מרמז על בחי' יראה שעל ידי זה זוכין להתגלות מאור פניו ית' כאמרם ז"ל ובמורא גדול זו גילוי שכינה. ויחנך. כי ענין נשיאת חן נמצא על בחי' היראה כאמרם ז"ל ובמורא גדול זו גילוי שכינה. ויחנך. כי ענין נשיאת חן נמצא על בחי' היראה כאמרם ז"ל לא ברא הקב"ה עולמו אלא כדי שיראו מלפניו שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו וא' ז"ל במ"ר שאמר הקב"ה עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת וכו'. ישא ה' פניו אליך הוא נגד בחינת ענוה כאמרם ז"ל (ר"ה י"ז:) נושא עון לשארית נחלתו למי שמשים עצמו כשיריים שאינו נחשב בעצמו לכלום. וכן אמרו ז"ל (ברכות כ:) שהקב"ה אמר איך לא אשא להם פנים שהם מדקדקין על עצמם עד כזית ועד כביצה היינו שהם נותנים שבח והודיה להשי"ת מה שהשפיע להם גם בדוחק הכזית והכביצה מפני שאינם כדאים בעיניהם גם לזה מצד בחי' ענוה ונמיכת רוח שלהם. ואח"ז נאמר וישם לך שלום כי לאחר שנגמרים בשלימות תיקון ג' מדות הנ"ל זוכה להיות לו שלום מכל המלחמות

והקטרוגים של היצר הרע כנ"ל. וי"ל שזהו ענין סמיכת כל הפרשיות שמקודם זה נאמר שילוח טמאים צרוע וזב וטמא לנפש שהוא תיקון ג' פגמים הכוללים כמו שדברנו מזה כ"פ. ואח"ז נאמר מצות תשובה שהוא תכלית התיקון. ואח"ז פ' סוטה שהוא גם כן ענין בירור הנפש כידוע שמנחת קנאות מרומז בספירת עומר שעורים לברר הנפש לטהרנו מטומאותינו. ומים המרים מרומז במי מרה שלא יכלו לשתות ממים דאורייתא כי מרים הם. וכאמרם ז"ל (יומא ע"ב:) זכה נעשית לו סם חיים וכו'. ואח"ז נאמר פ' נזיר שהוא גם כן על זהירות מג' פגמים הנ"ל הנרמז באיסור טומאה ותגלחת והיוצא מן הגפן כי טומאה לנפש הוא פגם הכבוד כדברינו כ"פ והיוצא מן הגפן הוא פגם התאוה שבא מן היין כמ"ש הרבה יין עושה. ותגלחת הוא נגד בחי' הכעס כידוע שהלוים שהם מסט' דדינא נאמר בהם והעבירו תער והנזיר הוא להיפך מפני שנקרא נזיר אלהים הוא פרוש מדינים. ואח"ז נאמר ברכת כהנים שהוא שלימות ג' מדות כנ"ל. ואח"ז נאמר ויהי ביום כלות משה שהוא שלימות היחוד דעילת כלה לגינונא:

## פרק ט

**איתא** ברמב"ן פ' זו וטעם יברכך וישמרך ע"ד האמת כי הברכה מלמעלה והשמירה שתשמור אותה כטעם זכור ושמור. וממה שכתב ע"ד האמת נראה שאין כונתו כפשוטו שהברכה מלמעלה כי מי לא ידע שהברכה מלמעלה. אך כונתו למה שכתב הוא ז"ל בפ' יתרו בפסוק זכור בשם מדרשו של רנב"ה בס' הבהיר על זכור ושמור זכור מדת יום ושמור מדת לילה. והיינו בחי' קוב"ה ושכינתיה וכמו שאמר שם שזהו שאומרים בואי כלה וכו' עיי"ש. וזהו מה שאומרים שמור וזכור בדיבור אחד השמיענו אל המיוחד ה' אחד ושמו אחד. והוא שזכור ושמור הוא יחוד קוב"ה ושכינתי' וזהו ה' אחד ושמו אחד וכמו"ש בזוה"ק קב"ה אחד לעילא לא יתיב כו' עד דאתעבידת ברזא דאחד וכו' והא אוקימנא רזא דה' אחד ושמו אחד והיינו דשם הוי' הוא קוב"ה ושמו אחד הוא שם אדנ"י שנקרא שכינתי'. דבשבת הוא יחוד קוב"ה ושכינתי'. וזה פי' זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו ע"ד מ"ש בזוה"ק (רע"מ פנחס ר"ל א') איהו אמת ואיהי אמונה. ובלוחות הראשונות היה כתוב זכור ובלוחות שניות נכתב שמור. ואף ששניהם נאמרו בציווי לישראל. אך זכור הוא בחי' מדת אמת ע"ד מ"ש בזוה"ק (יתרו צ"ב ב') זכור אתר דלית לי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה. והוא כמ"ש במדרש (שיר השירים פ' א') כששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך נתקע ת"ת בלבם וכו' בשעה ששמעו לא יהיה לך נעקר מלבם יצר הרע וכו'. וזה ענין מ"ש בפירש"י אמור להם כמו זכור ושמור והיינו דזכור ושמור בקמץ הוא לשון מקור ולא לשון ציווי והיינו דאז בשעת מתן תורה אמר להם השי"ת זכור שהוא

אתר דלית לי' שכחה שיזכרו שנתקע ת"ת בלבם על ידי השי"ת. וכן שמור דדברות שניות הוא גם כן לשון מקור שיהיה גם כן על ידי השי"ת אך שמור הוא בחי' איהי אמונה היינו שכבר יש יצר הרע ואז צריך האדם שישמור עצמו מקודם על ידי השתדלותו ואז יהיה שמור מהשי"ת. ובדברות הראשונות היה העיקר זכור שנתקע ת"ת בלבם אחד נאמרו שהוא יחוד קוב"ה ושכינתיה כנ"ל. ובדברות שניות שהיה אחר הקלקול אחר שחזר יצר הרע למקומו אז אמר להם משה רבינו ע"ה שמור שאז העיקר הוא השמור כיון שכבר יש מקום לשכוח צריך שמירה מקודם על ידי השתדלות האדם ואחר כך נשמר מלמעלה ובאמת נכלל בו גם כן זכור כיון שבדבור אחד נאמרו. והיינו שעל ידי האמונה יכול לזכות למדת אמת גם כן. וכמו שנאמר נודע בשערים בעלה ואיתא בזוה"ק (ח"א ק"ג רע"ב) דא קב"ה דאתיידע ואתדבק לפום מה דמשער בלבי' כל חד כמה דיכול וכו'. ובשבת צריך להיות שניהם זכור ושמור היינו שהאמונה צריך להיות בשלימות מהימנותא שלימתא ועל ידי האמונה בשלימות יכול לזכות למדת זכור בחי' קוב"ה כל חד לפום מה דמשער בלבי' הכי אתידע בלבי'. וז"ש בפירש"י על אמור להם כמו זכור ושמור שהוקשה לו לשון אמור להם דהיה לו לכתוב אמור בסגול או אמרו להם וכמו שהק' גם בזוה"ק (פ' זו קמ"ו א') אמאי לא כתיב תאמרו. ועל זה פירש"י שהוא לשון מקור כמו זכור ושמור דשם גם כן אינו מובן הלשון שהרי הוא ציווי לישראל והול"ל זכור בשוא וכן בשמור. אך הוא כמו שאמרנו שהוא לשון מקור היינו שהזכירה והשמיעה שניהם הוא על ידי השי"ת דעיקר קדושת שבת לדעת כי אני ה' מקדשכם קדושה דקביעא וקיימא מצד השי"ת אך המצוה זכור בפה ועל ידי זה יבוא הקדושה מלמעלה וכן לאחר הקלקול השמירה כאמור. וכן כאן בבכרת כהנים כתיב גם כן אמור להם לשון מקור שיהיה נאמר ממילא מהשי"ת ע"י אמירת הכהנים כעין שכ' בזוה"ק (בלק ר"י ב') וכה תדבר הרי כה דזמינא לברכא לון כה תמלל ברכה דבני דכד תפתח פומך הוא תמלל מילין וכו' והיינו שהשכינה תדבר. וכן בברכת כהנים כתיב כה תברכו בלשון הקודש כה תברכו בשם המפורש (כמו"ש בספרי) וזהו שדרשו (במ"ר) תהיו מברכים אותם בכונת הלב כדי שתשלים הברכה בהון וכו' ואז יהיה אמור להם שיהיה נאמר הברכה מפי השכינה. וכ"כ בזוה"ק (פ' זו שם) וחסידיך יברכוכה אל תקרא יברכוכה אלא יברכו כה וכו'. וזה מ"ש הרמב"ן יברכך מלמעלה כמוש"נ יברכך ה' בשם הוי' היינו קוב"ה וישמרך שתשמור אותה כמו זכור ושמור וכמו שאמרנו. וזה כעין דרשת הספרי וישמרך מיצר הרע וכן הוא אומר כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד והוא כענין שמור בחי' שכינתא וכמו שנתבאר היינו איהי אמונה

שכבר יש יצר הרע רק על ידי שמצייר האדם על ידי אמונה שמלך מלכי המלכים עומד עליו ורואה במעשיו יבוא אליו היראה ויהיה שמור מן היצר הרע וזהו וישמרך וכאמור:

## פרק י

**עוד** כתב הרמב"ן ויחונך שתשא חן בעיניו וכענין שאמרו עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל שעה עי"ש. וזה המאמר הוא במדרש (ב"ר פ' ט') על פסוק וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד שנאמר בכניסת שבת. ונראה שהרמב"ן מפרש שברכת כהנים הוא כמו ברכת שבת. ומש"ה הביא על יברכך וישמרך כמו זכור ושמור כנ"ל ובויחנך הביא מדרשם על יום השבת. והוא דכתיב ויברך אלהים את יום השביעי כתיב סתם ולא נזכר במה ברכו ומסתמא הוא בברכת כהנים המפורשת בתורה. ויש ראיה לדבריו ממ"ש בזוה"ק (רע"מ פנחס רמ"ה א') בסוד י"ב לחמים שהם כנגד ג' שמות הוי' שבפ' יברכך יאר ישא. ובכל סעודות שבת מניחין י"ב לחמים כמו לחם הפנים. והיינו דברכת שבת הוא אחד עם ברכת כהנים. ובמדרש (ב"ר פ' י"א) ויברך אלהים את יום השביעי ברכו במטעמים והיינו שהברכה היה בעניני אכילה. וכן ברכו במן וקדשו במן הוא גם כן באכילה. ומהיכן למדו שהברכה באכילה אמת שמצינו ברכה באכילה כמוש"נ וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי וגו' אך מנ"ל שברכת שבת הוא מעניני אכילה אך הוא כמו שאמרנו שברכת שבת הוא כמו ברכת כהנים וכתיב יברכך ה' כתיב גם כן סתם ודרשו בספרי בברכה המפורשת ומביא פסוק וכה"א ברוך אתה וגו' ברוך טנאך ומשארתך והיינו ברכה באכילה:

**והענין** הוא שהברכה הוא היפך הקללה ובקללת אדם וחוה לא מצינו לשון ארור דכיון שנאמר להם ברכה ביחוד שנאמר ויברך אותם אלהים לא נאמר בהם קללה וכמו שלא נתברכו החיות מפני הנחש שעתיד לקללה שלא יהיה הוא בכלל ברכה (כמו שפירש"י ז"ל) וכש"כ באדם שנאמר להם ברכה ביחוד. וכשנאמר לשון קללה נאמר רק ארורה האדמה בעבורך וגו' והיינו שמקודם היו כל האכילות מסט' דעץ החיים וכל מה שהיה אוכל היה טועם בהם טעם עץ החיים וכמו שנאמר ועץ החיים בתוך הגן (וכמו שנת' במ"א) ואחר שטעם מעה"ד טוב ורע אז נעשה ערבוב וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה ואחר שהזיעו פניו ואמר אני נקשר לאבוס כבהמה נאמר לו בזעת אפך תאכל לחם (כמו"ש במ"ר ופסחים קי"ח.) ומהס"ת היה הברכה בשבת היפך הקללה שהוא באכילה שיהיה בקדושה וכמו שנאמר ויברך ויקדש. והוא ע"ד מה שאמרו (ב"ב י"ב:) קודם שיאכל אדם וישתה יש לו שתי לבבות והיינו לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו ולאחר שאכל ושתה אין לו אלא לב אחד ולא נתפרש איזהו לב אחד. אך הוא

כפי האכילה שאם היה אכילתו להנאת הגוף אז מביא לידי שליטת יצר הרע ויש לו רק בלב כסיל לשמאלו וכמו שנאמר ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה לבבכם ודרש בספרי פ' עקב שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה והביא מכמה פסוקים (וכ"כ בגמרא ברכות ל"ב.) וכשהאכילה בקדושה אז על ידי האכילה יש לו לב אחד לאביו שבשמים לב חכם לימינו וזהו הברכה באכילת שבת שיביא לידי קדושה. וזהו יברכך ה' דברכת כהנים גם כן באכילה שיהיה בקדושה וזהו וישמרך מן יצר הרע (כמו"ש בספרי) והיינו שהאכילה לא תביא לידי שליטת היצר הרע רק יביא לידי קדושה שיהיה לב אחד לאביו שבשמים שהוא לכו לחמו בלחמי. וזהו פי' ברכו במטעמים שיהיה האכילה בקדושה וכמו"ש בזוה"ק (ח"ב קנ"ד ב') באכילת כהנים מלחם הפנים ובגין ההוא לחם מזונא וכו' אתברכא כל מזונא ומזונא דאכלי ושתאן דלא לקטרגא בהו יצר הרע וכו' והועיל לכל אכילות חול שלהם. וכן אכילת שבת מביא קדושה וזהו הברכה שהוא היפך הקללה כנ"ל:

**ואף** שמצינו לשון ארור באדם שנאמר ארור כנען וגו' וכן אמר אברהם לאליעזר אין ארור מתדבק בברוך כמ"ש (ב"ר חיי פ' נ"ט) אך באמת הם אינם בכלל אדם כמו"ש (יבמות ס"א.) אתם קרויים אדם וכו' והם עם הדומה לחמור (וכמוש"ש ס"ב.) וכמו"ש (ברכות נ"ח.) ולאו חמרא איקרי דכתיב אשר בשר חמורים בשרם וכן חמרתא מעברתא בעלמא הוא דאזיק (ב"ק מ"ט.) וכן (קידושין ס"ב:) לאחר שאתחרריך כו' מעיקרא בהמה השתא דעת אחרת. ואדם הראשון באמת קרוי אדם וכמו"ש תוס' (יבמות שם) והיינו דכל האומות נקראים בני נח וכמו"ש (נדרים ל"א.) שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל וכו' ולא קאמר שאיני נהנה לבני אדם שבאמת ישראל נקראו בני אדם וגם באמת אדם הראשון נקרא אדם כיון שנברא בצלמו בצלם אלהים. ואף לאחר החטא שניטל זיוו כמ"ש בברא"ר פי"ב מקרא דמשנה פניו ותשלחהו. לאחר פטירתו כשנכנס למערת המכפלה שהיו ב' עקביו דומין לגלגלי חמה כמ"ש בב"ב נ"ח א' עי"ש חזר לאור פניו הראשון ממ"ש שם בדיוקני עצמה אל תסתכל. וז"ש במדרש (ב"ר פ' י"א) ברכו באור פניו של אדם קדשו וכו' והיינו שבשבת זוכה ישראל לאור פנים שזהו אנפין חדתין נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי. וזהו יאר ה' פניו אליך זה מאור השכינה וכו' (וכמו"ש בספרי והובא ברמב"ן) והיינו שבשבת כל אחד מישראל זוכה לנשמה יתירה אבל יש מדרגות בזה וכמו"ש בזוה"ק (פ' זו רע"מ קכ"ב ב') אלא ודאי לית כל אפייא שוין אפילו ישראל לאו אינון שוין וכו' ועלייהו אתמר ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים תרין דיקנין טבין דאינון דכר ונוקבא דכר מסטרא דאת י' ונוקבא מסט' דאת ה'. והיינו

כמו"ש (ירושלמי פט"ו דשבת) דחד אמר לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה וח"א לא נתנו שבתות אלא להתענג ואיתא בפסיקתא ולא פליגי הא לפועלים הא לת"ח דפועלים שבכל השבוע הם טרודים בעניני עולם הזה שבה יעשה כולו תורה (כמו"ש סא"ר פ"א) ותלמידי חכמים שכל השבוע עסק שלהם רק בתורה להם ניתן השבת רק להתענג היינו שבכל השבוע עסקם בתורה בעמל ויגיעה רק אז תתענג על ה'. וזהו דבפועלים שעסוקין במלאכה כל השבוע משיגים גם כן בשבת נשמה יתירה והם גם כן בצלם אלהים דיקנא מסט' דאת ה' וכמו"ש (ירושלמי פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה וכמו שנדרש בזוה"ק ותיקונים על לדורותם לדרתם דעביד לון דירה בתרי בתי לבא כמו"ש (תי' מ"ח וש"מ) והוא מדת מלכות אני ה' השוכן בתוך בני ישראל. ותלמידי חכמים דאינון שבתות ויו"ט שאף בחול עוסקין רק בתורה והשי"ת שוכן בתוך לבם. אז בשבת משיגים אור פנים בצלמו דיקנא מסט' דאת שהוא חכמה קודש עלאה וזהו מ"ש (בתיקונים תי' כ') כמה תוספות נתתין עמה לת"ח דאתקריאו נשמות יתרות וכו' ואילן דמתוספאן לעמא קדישא בע"ש ירתין לון ת"ח ביומין דחול ופו'. והיינו דת"ח בחול זוכין גם כן לאור השכינה שהוא בצלם אלהים מסט' דאת ה'. ובשבת זוכין לדיוקנא בצלמו מסט' דאת י' וזהו ברכו באור פניו וכו'. וזהו מ"ש הרמב"ן ויחנך שתשא חן בעיניו כענין שאמרו עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני וכו' שלאחר החטא בכניסת שבת מלא כל הבריאה חן בעיניו. ואז ויברך אלהים את יום השביעי ברכו באור פניו. שמקודם אמר אדם הראשון ואוכל ואיתא במ"ר (סו"פ י"ט) ואכלתי אין כתיב כאל אלא ואוכל אכלתי ואוכל. פי' שלא האמין עוד בעצמו שיוכל להתגבר על יצרו כיון שראה שאף קודם שטעם מעץ הדעת טוב ורע היה בכח הנחש להסית אותו היה דן ק"ו עתה אחר הקלקול שבודאי אוכל עוד ולא רצה לגנוב דעת העליונה וזה שאמר ואוכל. אך אחר שנכנס שבת ברכו באור פניו ואז ראה שעל ידי השבת יוכל לבוא לידי תשובה ולתקן הכל וכמו שיתברר לעתיד. וכמו שאמר רבינו הקדוש מאיזביצא זצ"ל שלעתיד יהיה הצירוף בפסוק מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב. ר"ל גם זה תאכל ורק ורע לא תאכל ויתברר שהוא לא אכל רק מהטוב. וכן עתה בני ישראל אוכלים רק מהטוב והקוץ ודרדר מצמיח רק לאותם שאינם קרוים אדם. וז"ש במדרש (ב"ר סו"פ כ"ב) כך הוא כחה של תשובה כ'ו מיד עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת וכו' שעל ידי השבת יוכל לתקן שיהיה הזדונות נעשים כזכיות כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו שכן היה מסודר מתחלת הבריאה ויהיה מהכל טוב מאוד (וכמו"ש זח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא וכו' ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו

בישא. וזהו שנאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד וכמו"ש בב"ר עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו וזהו פי' ויחנך. וזהו ברכו באור פניו:

## פרק יא

**בשבת** נאמר ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו שהשי"ת נתן הברכה למדה ז' וגם הקדושה. ובמדרש (פ' זו פ' י"א). דרש סמיכת הפרשיות מארת ה' בבית רשע זה הנואף וכו' ונוה צדיקים זה נזיר וכו' לכך סמך אחר פ' נזיר ברכת כהנים כו' שזוכה לקבל הברכות שסמיכת פ' נזיר וסוטה איתא גם בגמרא (ברכות ס"ג.) שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין וכו' וכמו"ש (סוטה ז.) הרבה יין עושה ואיתא (יומא ע"ה.) הנותן עיניו בכוסו עריות כולן דומות עליו כמישור. והנזיר לש"ש נקרא קדוש ועל ידי הקדושה זוכה לברכת כהנים ושורש הברכות הם בני חיי ומזוני שבשלשתן מצינו ברכה דברכה ראשונה הנז' בתורה הוא ברכה דדגים וברכה דאדם פרו ורבו והוא בני. ומזוני דכתיב ברכת ה' היא תעשיר. וחיי דכתיב וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה וגו'. ובשלשת הברכות האלו נתברכו האבות. לאברהם אבינו ע"ה נאמר ברכת הכוכבים כמו שנאמר כה יהיה זרעך והוא בני. וביצחק אבינו ע"ה כתיב וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה' ואיתא (בב"ר) שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך והוא מזוני. וחיי מצינו ביעקב אבינו ע"ה שנתברך בחיי עולם כמ"ש (תענית ה':) יעקב אבינו לא מת וכו' מה זרעו בחיים אף הוא בחיים ואין היקש למחצה שגם הוא מופיע בזרעו גם כן חיי עולם שכל מי שהוא מזרע יעקב לא מת והמיתה הוא רק כשינה כש"נ והקיצות הוא תשיחך לעת"ל (סוטה כ"א.) והוא רק כנעור משנתו. והג' ברכות אלו מרומזים גם כן בהג' ברכת כהנים. יברכך ה' סתם מוסב על ברכה המפורשת במקום אחר היינו הברכה הראשונה שבתורה שהוא פרו ורבו והוא בני כנ"ל. יאר ה' פניו אליך הוא חיי כמו שנאמר באור פני מלך חיים. ישא ה' פניו אליך הוא ברכת מזוני כמו שמצינו (ברכות כ':) ואיך לא אשא פנים לישראל וכו' והם מדקדקין על עצמם עד כזית וכו' ולמה תפסו רק דקדוק במזונות. אך הוא מדה במדה כיון שהם מסתפקין במזונות מועטים בעבור זה השי"ת משפיע להם מזונות וברכה עד בלי די. ומסיים וישם לך שלום שלום הוא מדתו של יוסף הצדיק כידוע. וכתיב ויוסף הוא המשביר וגו' שנתן לחם לפי הטף להכלל ישראל שאף בחיי יעקב אבינו ראה ס' רבוא מזרעו (כמ"ש ב"ר פ' ע"ט) ויוסף חי אחריו כמה שנים בודאי נתרבו ישראל אז בלא שיעור והוא פרנסם לחם לפי הטף:

**ושבת** איתא בזוה"ק (ח"ב ר"ד א') ש' ב"ת בת מתעטרא באבהן זוכין בשבת גם כן לכל הג' ברכות. בני דכתיב כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ושם טוב מבנים ובנות ולאשר שהם היו סריסים ולא שינה עליהם הטבע הובטחו לשם עולם ושם טוב מבנים ובנות ובפרט הראוי לבנים זוכה לברכת בנים ממש. גם כיון שנקרא שם טוב מבנים. הריבוי בד"ת שהוא תולדותיהן של צדיקים שכ' בה פרי צדיק עץ חיים וכו' פרי יפה מן הבנים. (כמ"ש תנחו' פ' נח) הוא גם כן בני. וחיים הוא כמו שאומרים בשבת טועמיה חיים זכו וגם הכונה על תורה שכ' בה ראה נתתי לפניך את החיים וגו' שעל ידי שבת זוכין גם כן לחיי עולם. וכן מזוני דאיתא (ב"ר ר"פ י"א) ברכת ה' היא תעשיר זה השבת וכו' ובגמרא (שבת קי"ט.) עשירין שבחו"ל בזכות שמכבדין את השבת והנה מצד האדם מה ה' שואל מעמך כ"א ליראה היינו הקדושה שהוא הפרישות כמ"ש (מ"ר ותנחו' ר"פ קדושים) קדושים תהיו פרושים תהיו ואחר כך וכין לברכת כהנים לכן נאמר פ' נזיר קודם ב"כ. אבל השי"ת נתן מקודם הברכות למדה ז' מדת מלכות שהוא השבת ועל ידי זה זוכין להקדושה כמו שהוא הסדר מצד השי"ת מקודם אנכי אחר כך לא יהיה לך לכן נאמר ויברך אלהים את יום השביעי אחר כך ויקדש אותו:

## פרק יב

**חדו** חצדי חקלא בדבור ובקלא מחצדי חקלא נקראים הצדיקים מפני שהם קוצרים הקוצים הסובבים את השושנה העליונה שהיא חקל תפוחין קדישין. וכמו דאיתא בזוה"ק פ' זו בהאידנא אתכנשו חברייא לבי אדרא מלובשין שריין סייפין ורומחין. כי אדרא הוא פנימיות החדר הקדוש הנקרא חדר המטות. ושם נצרך שמירה מהחיצונים לבל יפגעו בו כמו שנאמר הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה וגו' כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה. ויש לומר שעל רמז זה נקבעה בזוהר האדרא קדישא בפ' נשא שהוא סמוך לחג השבועות זמן מתן תורתינו לאחריו או לפניו כמו שנאמר משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו. כי בעצם נפשות ישראל המה נמשכים בטבעם אחר השי"ת כמו שהיה במעמד הר סיני שהם תכו לרגליך ויתיצבו בתחתית ההר. רק מפני שיש מונעים הם הקוצים הסובבים לכן ביקשה כנסת ישראל שימשכנה אצלו וממילא אחריך נרוצה והב אני המלך חדריו. ובמדרש נדרש הפ' הזה על ארבעה שנכנסו לפרדס ואחד מהם טעה והוא מסיבת הקוצים שביכלתם גם שם להטעות האדם בדקות כמו הנחש הטעה את אדם הראשון גם בגן עדן. ועיקר הטעות היה מה שדימה בדעתו להביא בשכלו בדברים הנעלמים כמו שפי' הפסוק ואנכי הסתר אסתיר פני שעיקר הטעות הוא מה שנסתר מאדם בחי' ההסתר ונדמה לו אשר אין דבר נסתר משכלו. ועיקר השמירה בזה

שידע בנפשו שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. וע"ז נאמר כי ה' יהי בכסלך בדברים שאתה כסיל בהם היינו שתדע שהמה למעלה מתפיסת שכלך בחי' עתיקא ואז ושמר רגלך מלכד. ועל זה רמזו ז"ל ע"פ הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה הם הששים אותיות של ברכת כהנים מפני שזהו עיקר השמירה כדאיתא בזוה"ק פ' ז' בשעתא דפרסי ידייהו בב"כ הוא שעתא דאתגלי סתימא עתיקא דעתיקין דז"א ואשתכח שלמא בכלהו היינו כנ"ל שנתוודע זאת בנפשו שיש גבוה מעל גבוהים שכל הנעלם מכל רעיון והיינו התגלות עתיקא בז"א ועי"ז הוא שלמא מהחיצונים. וכמו כן בשבת קודש דמליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק על ידי זה בכח להיות ממחצדי חקלא כנ"ל. ועל ידי מה בדבור ובקלא על ידי התורה שבכתב הנקרא קול דברים ועל ידי תורה שבעל פה הנקרא דבור דמדת מלכות נקרא דבור מלכות פה תורה שבעל פה ושבת שהוא מ' מלכות גם כן נקרא דבור (זח"א ל"ב א') וממלו מלה מתיקא כדובשא היינו על ידי התחדשות טעמי תורה מטל תורה דנטיף מע"ק המתוקים מדבש לנפש:

## פרק יג

**בגמרא** (סוטה ב') למה נסמכה פ' נזיר לפ' סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. והנה בתוה"ק נאמר פ' נזיר אחר פ' סוטה ובתורה שבעל פה בגמרא נסדר מס' נזיר קודם מס' סוטה. דהנה להבין הענין מה זה שצריך להזיר עצמו מפני שרואה אחר שקלקל. וי"ל שהוא כענין אמרם ז"ל מחוי במחוג קמי מלכא שלפני המלך הדרך לרמוז ברמיזות. ותורה שבכתב נקרא קמי מלכא לפני ממ"ה והרמיזות הוא הבת קול שיוצא בכל יום שמזה בא ההרהורי תשובה בלב כידוע. וכן כל עניני המעשים אשר יארע לפני האדם בהזדמן המה רמיזות מלעילא שיקח לו מהם רמיזא דחכמתא כידוע מהרבי ר' זושא זצ"ל שהלך בדרך ונזדמן שנפל לערל אחד עגלה עם שחת (הנק' הא) וביקש ממנו שיעזרו להקימו והשיב שאינו יכול. אמר לו הערל יכול אתה אבל אינך רוצה אמר הרבי ר' זושא לעצמו שמע מה אומר לרמז על ה' תתאה שנפלה וביכלתי להקימה ואינני רוצה. וכמו כן המה כל הענינים שנזדמן לפני עיני האדם המה רק לרמזים לפניו. ולכן נזכר בתורה שבכתב סוטה קודם נזיר שמזה שנזדמן לראות זאת צריך להבין שבטח צריך להזיר עצמו מן היין. ובתורה שבעל פה בגמרא נסדר נזיר קודם סוטה. והוא כענין אמרם ז"ל באבות איזהו דרך טוב וכו' הרואה את הנולד היינו מצד חכמתו רואה מקודם שמזדמן לפניו מה שיוכל להולד מזה ומזיר עצמו מן היין וכן בכל ענינים. וי"ל שזהו מה שאיתא בזוה"ק חכימי עדיפי מנביאי כי בנביאי לזמנין שרא עלייהו רוח קודשא אבל חכימי בכל שעתא. כי נביאי המה ענין הרמזים שמקמי מלכא והוא רק בעת שמזדמן

לפניו אבל חכימי היינו מי שרואה תמיד את הנולד מה שיוכל להזדמן לפניו הוא רואה בכל עת ובכל שעה שידע להזהר גם אם לא נזדמן עוד לפניי:

## פרק יד

**איש** או אשה כי יפליא וגו' הלשון כי יפילא י"ל מפני שענין הנזירות בעצם הוא דבר פלא למעלה מן השכל והדעת. כי עיקר הנזירות שהוא פרישות מטומאה ותגלחת והיוצא מן הגפן. עם כ"ז גם אם ישמור אדם את עצמו ויסגף עצמו בג' דברים הללו אם לא יקבל על עצמו לשם נזירות לא יהיה נקרא קדוש על ידי זה. רק על ידי דיבור אחד שיוציא מפיו הריני נזיר אז נקרא על ידי זה קדוש כמו שנאמר כל ימי נזרו קדוש הוא לה'. והוא באמת פלא גדול שעל ידי דיבור אחד נעשה קדוש בעצם. ועוד יש בכח דיבור כזה להתקדש לעולם באומר הריני נזיר עולם כנזירות שמשון. וכאמרם ז"ל (סוטה י'.) שמשון על שמו של הקב"ה נקרא. ועוד נמצא עפ"י הלכה למשה מסיני דבר יותר עמוק ופלא שגם האב מדיר את בנו בנזיר (נזיר כ"ח:) שעל ידי דיבור של האב נעשה בנו קדוש גם אפילו' לא עשה בעצמו פעולת הדיבור גם כן. ולזה נקרא המלאך של שמשון פלאי שא' במד' פ' זו שהוא כענין שא' הכתוב כי יפליא גם כן ע"ש מעשיו שהיה פלא גדול שהיה נראה לעיניהם עד עתה כדמות אדם בכל ענייניו וברגע אחת נתהפך ועלה בלהב השמים. וכמו כן הוא פלא ענין גוף הנזירות שהיה עד עתה אדם פשוט וברגע אחת על ידי הדיבור בכונה רצויה נעשה קדוש לה'. וכדאיתא בגמרא נדרים ט:) בשמעון הצדיק שאכל אשם נזיר אחד מפני שהיה בכונה רצויה ואמר לו כמוך ירבו נוזרי נזירים בישראל עליך הכ' אומר איש כי יפליא עי"ש. והוא בחי' כח בעלי תשובה וכדאיתא בזוה"ק (ח"א קכ"ט א') זכאין אינון מאריהון דתשובה דהא בשעתא חדא ביומא חדא ברגעא חדא קריבין לגבי קב"ה וכו' וי"ל שלטעם זה נסמך אחר פ' נזיר פ' ברכת כהנים מפני שגילה לנו תוה"ק שפועל הדיבור של האדם כ"כ להיות נתהפך על ידי זה כרגע להקרא קדוש לכן בא הציווי בתוה"ק להכהנים שיברכו את ישראל ובדיבור פיהם של התיבות הללו בלבד יפעלו השפעת הברכות מהמקור כמו שנאמר אחר זה ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם:

## פרק טו

**הנה** הסעודה ג' דשבת הוא נגד יעקב אבינו ע"ה כמ"ש בפע"ח וכמו"ש בזוה"ק יתרו פ"ח א' דוהאכלתיך נחלת יעקב אביך הוא סעודה דז"א ע"ש. והוא מדת אמת שיש לו קיום בהקדושה לעולמי עד כמו שנאמר שפת אמת תכון לעד. כי מדת אהבה ויראה שהוא בחי' אברהם ויצחק המה רק לשעה בלב האדם וחולפות ועוברות ואין בזה עוד

בירור שיתקיים ואם אינו מתקיים אינו אמת וכמו שנאמר ועד ארגיעה וגו'. אבל בחינת יעקב אבינו ע"ה הוא לבירור שיתקיים הקדושה לעולמי עד ולא יפסוק וכדאיתא בשם הרבי ר' בונם זצ"ל ע"פ ויתרוצצו הבנים בקרבה שרבקה חשבה בדעתה שהוא עיבור אחד במיעיה ויש בו דיעות נוטות פעם לבית המדרש ופעם להיפך לכן ותלך לדרוש את ה' ופרש"י מה יהיה בסופה שרצתה לידגע שיהיה בסוף העיקר היינו מה שיתקיים. כי בשינויים אין בירור עד שיתקיים. וע"ז נאמר לה שני גויים בבטנך והעיקר יהיה יעקב שהוא איש תם שעל ידו יתברר שסוף כל סוף יתקיים הקדושה לדורותיו. כי כל נפשות ישראל נקראים בית יעקב וכל מה שיעבור על כל פרטי נפשות ישראל איך שיהיה לבסוף ישארו בהקדושה כי לא ידח ממנו נדח. וכמו שנאמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. וכמו ששמענו מהרבי מאיזביצא זצ"ל שכל נפש ישראל איך שנופל הוא נופל בחיקו של השי"ת. וי"ל שעל זה רמזו חז"ל צורתו של יעקב חקיקה בכסא הכבוד היינו כמו שנאמר ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'. ובודאי שאין לכנות אליו ית' שום דמות רק שכביכול ית' מצמצם את עצמו לנפשות ישראל בכל פרטי ענייניהם וכפי ההשגה שלהם שהוא בצורת אדם. ולזה נקרא סעודה ג' דשבת סעודתא דזעיר אנפין היינו כמראה אדם והוא על ידי בחי' יעקב כנ"ל:

**וע"י** סעודה זו ניצולים ממלחמת גוג ומגוג על משיח בן יוסף כידוע שמשב"י יכניע את כל האומות לעתיד לבא בעת שנזכה לברר את כל הניצוצות קדושות מה שנפלו בין הקליפות מסיבת תאות עולם הזה. ואחר כל זה יהיה עוד מלחמת גוג ומגוג על משיח בן יוסף כי גומ"ג הוא מזרע עמלק ועמלק הוא מנגד תמיד על קדושת ישראל בעומק גם על חסרון כ"ש. וביותר על מדת יוסף הצדיק כידוע. ויהיה לו גם על משיח בן יוסף טענה ואחיזה מפני שלא נתבררו עוד בשלימות מכל תאות העולם הזה גם מבחינת עטיו של נחש שהוא ענין הרגשת עצמו כאשר כבר דברנו מזה. שלכן אמרו ז"ל על ישי שמת בעטיו של נחש מפני שנמצא בו עוד שמץ הרגשת הנאת עצמו כאמרם ז"ל במדרש על הפ' הן בעוון חוללתי בעוון מלא אפילו חסיד שבחסידים וכו' כלום נתכוין אבא ישי להעמידני וכו'. [מכתי"ק] וכשיסתלק זה אז יבולע המות לנצח וזה יהיה על ידי משיח בן דוד כמשאז"ל ע"פ חיים שאל ממך נתת לו דכשיראה משיח בן יוסף שנהרג שעדיין לא תיקן לגמרי שיבוטל המות יבקש הוא ע"ז וינתן לו. ובס' דברי אמת מהרבי מלובלין זצ"ל כתב כי משיח בן יוסף לא יהרג שכבר נתקיים בר' שמשון אסטראפאליער. ודבר זה הוא שרצה לפעול זה בדיבורו. ובס' גבורות ה' מהמ"מ דקאזיניץ זצ"ל כתב דגם מלחמת גוג ומגוג לא יהיה עוד. והוא גם כן מה שבא הוא לפעול ולהיות צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

[ע"כ מכתי"ק] ועל ידי סעודה שלישית שהוא נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שהוא אחוז בעץ החיים כמו שארז"ל (תענית ה:) שיעקב אבינו ע"ה לא מת ניצולים ממלחמות גומ"ג שהוא טענת חסרון מעטיו של נחש. כי זהו הפירוש שלא מת היינו שלא היה בו שום חסרון ושבירה גם מהרגשת עצמו והוא אחוז בעץ החיים אשר טועמיה חיים זכו ואכל וחי לעולם:

## פרק טז

**כבר** אמרנו שג' פסוקי ברכת כהנים הם כנגד ג' סעודות של שבת וכמו שנראה גם מהרמב"ן ז"ל. יברכך ה' כנגד סעודת ליל שבת שהברכה הוא אכילה כמו"ש בספרי וכמו שנת' כ"פ. ובסעודות שבת שנדרשו מפסוק אכלוהו היום (שבת קי"ז:) לא נזכר אכילה בפירוש רק בהיום הראשון שהוא כנגד סעודת ליל שבת. ומזה אמרנו סעד למ"ש בזוה"ק (יתרו פ"ח א') לסדרא פתורא בליליא דשבתי בנהמי ובמזוני ר"י אמר אפי' ביומא דשבתא נמי דמשמע גם כן דעיקר מצות סעודה הוא בלילה והוא כנגד יצחק אבינו ע"ה שאמר ואוכל מכל (כמו שנת' במ"א). יאר ה' וגו' כנגד סעודת הבקר סעודתא דעתיקא שאומרים נהורי' ישרי בה וכו' והוא כנגד אברהם אבינו ע"ה יהי אור זה אברהם (כמ"ש ב"ר פ' ב'). ישא ה' פניו אליך הוא כנגד סעודה ג' שהוא זמן רעוא דרעוין שהוא כנגד יעקב אבינו ע"ה וע"פ מה שאמרו (ברכות כ:) כתיב בתורתך אשר לא ישא פנים וגו' והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב ישא ה' פניו אליך אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל וכו'. והיינו ע"פ מה שכתב האריז"ל שסעודה זו הוא רעוא דרעוין היינו רחמים פשוטים בלא טעם. והוא שיעקב נקרא בני בכורי ישראל (כמו"ש בזוה"ק ח"א רי"ט א' דכר יהבי' ליעקב דכתיב בני וגו') וממילא לא יוכל להיות שום קטרוג שהאב האוהב את בנו נושא לו פנים. ולפיכך אומרים בסעודה זו לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין כלב נקרא קליפת עמלק (זח"ב ס"ה א') שהוא כמו כלב נובח ומקטרג על ישראל. והעיקר על מה שנאמר ועמך כולם צדיקים ובזוה"ק (ח"ב כ"ג א') דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק והוא מקטרג ע"ז ואומר שאינו כן. וע"ז אמרו (תנחו' תצא) שהיו חותכין מילותיהן של ישראל וזורקין כלפי מעלה וכו' טול לך מה שבחרת היינו שגם הם אינם נקיים בזה. וכן המן מזרעו אמרו (מגילה י"ג:) ליכא דידע לישנא בישא כהמן והיינו במה שקטרג על ישראל כלפי מעלה (וכמו שנת' במ"א באורך) וכשמתגלה בסעודה זו בחי' רעוא דרעוין רחמים פשוטים בלא טעם אז נתבטל כל הקטרוגים ואז לבר נטלין ולא עאלין וכו' ישוי לון בנוקביהון ויטמרון בגו כיפין מפני שהשי"ת אוהב את ישראל שהם בנים למקום וכי יש טענה וקטרוג שאוהב ונושא פנים לבנו. ועל זה נאמר והייתם ליי סגולה וכמו

שאומרים בשם היהודי הקדוש זצ"ל ע"ז שהוא כמו סגולה בלא שום טעם שיעקב אבינו מטתו שלמה היינו שבישראל אף מי שמגדיל חטאים ח"ו מ"מ אף על פי שחטא ישראל הוא כמ"ש (סנהדרין מ"ד.) שביצחק מצינו שאף שעשו נולד ממנו ומהס"ת נימול גם כן. אף שיש שכתבו שלא נימול בזמנו מפני שהיה אדמוני וכשהגדיל לא רצה למול את עצמו. אך אפשר שיצחק מל אותו. מכל מקום היה יכול עוד לעקור שם ישראל ממנו ולכן נקרא ישראל מומר (כמו"ש קידושין י"ח.) מה שאין כן יעקב שמטתו שלימה שוב לא יוכל שום איש מזרעו לעקור שם ישראל ממנו ועמך כולם צדיקים וכמו"ש בזוה"ק (ח"א צ"ג א') והא כמה חייבין אית בישראל וכו' אך אף על פי שחטא ישראל הוא. וכמ"ש (עירובין י"ט.) דמחייבו ההוא שעתא בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומסיק להו. ואף במי שאמרו בגמרא דמשכה ערלתי' ולא מבשקר לי' היינו שאברהם אבינו אין מכירו שהוא מהול ואינו מעלה אותו ומ"מ דינו כמהול ואליהו מלאך הברית שהוא על כל ברית מילות של ישראל הוא באמת יעיד עליו שנימול ואז הוא גם כן יתוקן ויהיה בכלל ועמך כולם צדיקים:

## פרק יז

**הנה** יש ס' אותיות בברכת כהנים והם כנגד ס' רבוא נפשות ישראל. והענין דיש ד' מספרים יחידות עשירית מאות אלפים והם כנגד ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה וכנגד ד' אותיות הוי'. וכנגד זה ד' מדרגות באדם נפש רוח נשמה חיה. ויש עוד מדרגת יחידה שהוא כנגד קוצא דיוד דלעילא דרמיזא לאין (זח"ג ס"ה ב') וכנגד זה יש עוד מספר רבוא שכולל כל עשר ממספר אלף. והנה הנפש הוא מעולם העשיה שרובו רע והרוח מיצירה חציו טוב וחציו רע ונשמה שנתת בי טהורה היא אך מחלל השמאלי שבלב יכול גם כן להעלות מיעוט רע לנשמה שבמוח לכן הוא רק רובו טוב. ונשמה לנשמה שמאצילות הוא כולו טוב ששם לא יוכל לקלקל כלל. וזה ענין הס' אותיות שבברכת כהנים שיכניס לישראל לתקן אף בישראל שיש בהם מעשי' ממדרגת הנפש לבד. שיתוקן הרע מכל וכל שלא יוכל יצר הרע לכנוס עוד כלל. וזה מופיע אהרן הכהן לישראל מקה"ק שהוא כנגד כ"ע. וכ' ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם שיוסגר הכ' כ' בי' כתר ויוסגר לעולמי עד שלא יוכל יצר הרע לכנוס. ואף שיש מציאות מאו"ה עוד ויוכלו לפתות בי' אף על פי כן ישמור ה' שלא יבואו להכניס כלל בישראל. וזה שנאמר ואני אברכם:

## פרק יח

**גם** כי אלך וגו' לא אירע רע כי אתה עמדי. הפסוקים אלו עד סוף המזמור מדבר בלשון נוכח שבטך וגו' תערוך לפני וגו' דשנת בשמן וגו'. והתחלת המזמור מדבר בלשון נסתר ירביצני ינהלני ינחני וגו' למען שמו. הענין הוא שכן הדרך שכל זמן שמתנהג עם האדם כשורה ודרכיו מצליחים נשכח ממנו השגחתו יתברך וכל עניניו המה בלשון נסתר נגד השי"ת. אמנם כאשר יארע להאדם איזה צער ומתנהג שלא כשורה. ח"ו אז נותן על לבו שהכל הוא מהשגחתו יתברך ומפשפש במעשיו לתקנם. והיינו מה שנאמר גם כי אלך וגו' ומאז לא אירע רע כי אתה עמדי שנתודע אליו השגחתו ית' עמו בכל עניניו לנוכח עיניו. כי זהו עיקר המבוקש מהאדם שבל ירמה את עצמו להיות נדמה לו שדרכיו ישרים. רק בכל עת ישים על לבו לתקן מעשיו. וזהו ענין הפתיחה בזוה"ק בפרשה זו עם הפסוק אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה. ומקשה בזוה"ק שלאו רישי' סופי' ולאו סופי' רישי' שהתחלת הפ' משמע שיש לו עון רק שאין הקב"ה חושבו ובסיפא משמע שאין לו שום עון כמו שנאמר ואין ברוחו רמיה. ומדבר שם באריכות ומסיים אימתי לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה. היינו שאינו מרמה את עצמו במעשיו להיות נדמה בעיניו שדרכיו ישרים ונכוחים. כי זהו קליפת עשו כמו שנאמר כי ציד בפיו שחושב בדעתו שצדקו מעשיו ומרמה כביכול השי"ת. וכמו בבלעם שאמר את שבעה המזבחות ערכתי כידוע. ועל זה נאמר הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי. כי באמת צריך האדם לידע בנפשו תמיד איך שמחסר בעבודתו וישים על לבו לתקן את מעשיו ויגדל חטאיו בעיניו כמו שמצינו במשה רבינו ע"ה שאמר בעד כלל ישראל אנא חטא העם הזה חטאה גדולה. וכן מצינו באנשי כנסת הגדולה בעזרא שאמר אלהי בושתי ונכלמתי להרים פני אליך כי עונותינו רבו וגו' ואשמותינו גדלה וגו'. ולכן פתח הזוה"ק בפתיחה זו לפרשה זו נשא את ראש בני גרשון וגו' מפני שכל ענין פרשה זו מרמז לנו איך שידע שלא לרמות את עצמו רק להשים על לב תמיד לתקן דרכיו והעיקר בהג' דברים שהמה שרש כללות הפגם הראשון בקנאה תאוה וכבוד. וזהו ענין התחלת הסדר נשא את ראש בני גרשון כידוע ששבט לוי הגם שלא נפגמו בחטא דור המדבר והמה פנוים לעבודת ה' תמיד כמו שנאמר ה' חלקו ונחלתו. יורו משפטיך ליעקב. עכ"ז מפני שהעולם נידון אחר רובו נתנו על לבם לתקן ג' פגמים הנ"ל בבחי' ג' משפחות שלהם גרשון קהת ומררי המרומז נגד תיקון ג' פגמים הנ"ל. ואחר זה וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש שמוסב גם כן על תיקון הנ"ל (כמו שנת' לעיל). ואח"ז מצות תשובה ותיקונים. ובסוף נאמר ברכת כהנים שהמה הנפשות אשר הם מתוקנים בעצם בג' בחינות האלו

כדברנו כ"פ והמה משפיעים על ידי ברכתם ג' ברכות כהנים לכלל נפשות ישראל שהם גם כן יתעוררו בנפשם לתקן ג' הפגמים הנ"ל. ואז על ידי זה לא יחשוב ה' לנו עון מפני שלא יהיה ברוחנו רמיה ובזה נזכה לשלימות היחוד כמו שנאמר אחר זה ויהי ביום כלות משה ויהיה לנוכח עינינו השגחתו ית' תמיד כדברנו לעיל:

## פרק יט

**שהשלום** שלו ישים עלינו ברכה ושלום הוא כמו שאמרנו שהברכה מברכת כהנים שכנגד סעודה ג' הוא ישא ה' פניו וגו' ומסיים הברכה וישם לך שלום שסעודה זו נגד יעקב אבינו ואיתא בזוה"ק (ח"ג י"ג ב') שלום דא יעקב דכתיב תתן אמת ליעקב וכתיב והאמת והשלום אהבו דאמת ושלום קשיר דא בדא. דשלום הוא מדת יוסף הצדיק שבו כתיב ויכר יוסף את אחיו ואיתא במ"ר (ב"ר פ' צ"א) בשעה שנפלו בידו ויכר יוסף את אחיו בשעה שנפל בידם והם לא הכירוהו דכתיב בהם ולא יכלו דברו לשלום. וזה הוא עיקר שורש הגליות שמי שאינו נקי מפגם זה לא יוכל להשיג מדת שלום. ושם אצל השבטים התחיל הבירור שהוא חשד אותם שנותנין עיניהם וכו' והם סברו דכיון דהם נקיים בזה בודאי הוא אינו נקי ע"פ הכלל דכל הפוסל במומו פוסל (קידושין ע:) ולכן אמרו נלך ונתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל אף זה לכו ונמכרנו כמו"ש (ב"ר פ' פ"ד) וכנען היה מחם ששימש בתיבה שהוא מפגם הזה ונתקלל לעבד (ונת' כ"פ) ואז נתברר יוסף במצרים באמת. וכן כל הגליות בשביל שנאת חנם היפך השלום שעל ידי זה היה חורבן בית שני גם כן (כמ"ש יומא ט:) וכן כל העבדות הוא מסתעף מפגם הברית (כמו שנת' במק"א) והנקי מפגם זה מדתו שלום. וכן סיום המשניות שהוא תורה שבעל פה שהוא אור הראשון מה שגנז הקב"ה בתורה שבעל פה (כמו"ש בס' הבהיר ובתנחומא נח) וכתיב אור זרוע לצדיק נסתיים גם כן במאמר לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו'. וכן כל מחלוקת שבש"ס אפילו אב ובנו רב ותלמידו שעוסק בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה לזה ואינם זזים משם עד שנעשו אוהבים זה את זה (כמ"ש קידושין ל:). ובמחלוקת ב"ש וב"ה איתא (יבמות י"ד:) ללמדך שחיבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר האמת ושלום אהבו והיינו שאי אפשר להיות אמת רק כשיהיה אחר כך שלום דאמת ושלום קשיר דא בדא. ובסעודה שלישית שהוא כנגד יעקב וגוף וברית כחדא חשבינן כמו"ש בזוה"ק אומרים שהשלום שלו ישים עלינו ברכה ושלום. וגם בסעודה זו שכבר עבר יום השבת בשמירה ואלמלי משמרין ישראל שבת אחד או ב' שבתות מיד נגאלין (וכמו שנת' כ"פ) שבמדת שלום ניצול מעבדות ושעבוד מלכיות וכל נפש בפרט מיד נגאל:

**ובב**' סעודות הראשונות דשבת תקנו חז"ל קידוש על היין ובסעודה ג' לא תקנו וכ' האריז"ל הטעם דיין הוא בחי' בינה וסעודה זו הוא בחי' רחמים פשוטים שהוא יותר במעלה מבינה. וכונתו גם כן כמו שאמרנו דיין הוא מרמז ליינא דאורייתא דבעל פה כמ"ש ברע"מ (עקב רע"א ב') ובינה פי' שמבין דבר מתוך דבר והוא גם כן בחי' תורה שבעל פה שמבין מתוך החכמה שהוא תורה שבכתב ולכן נתקן קידוש על היין שעל ידי זה נזכה לאור יינא דאורייתא דבעל פה. אבל בסעודה שלישית שהוא זיווא דז"א אמת ורחמים פשוטים בלא טעם כדברנו לעיל לכן לא נתקן קידוש על היין בסעודה זו:

## בהעלותך

### פרק א

המאמר הזה הוא מכתי"ק ואיידי דחביבי אקדמי' לי' ברישא.

**תרועה** יתקעו למסעיהם ובהקהיל וגו' תתקעו ולא תריעו. כי תרועה מתרגמינן יבבא שבא על צער ותקיעה על שמחה וכמ"ש שם אחר כך כי תבוא מלחמה בארצכם על הצר וגו' והרעותם וגו' וביום שמחתכם וגו' ותקעתם וגו'. ובשעת מסע האדם בדרך הוא בטרדא וצער ואינו בנייחא. ועי' ברכות י"א א' ממעטנין מבלכתך בדרך טרדא דמצוה. ועל כן היה הסימן המסע בתרועה והקהל היה בעת החניה שהיו בנייחא ושמחה הסימן בתקיעה. וידוע דמ"ב מסעות ומקומות החני' הם נגד שם מ"ב וכל אות הוא מדרגה בפ"ע ובין מדריגה למדריגה יש מסע שהולך ונוסע להגיע לאותו מדריגה ואז הוא בטרדא וכשמגיע להמדריגה הוא בנחת. וזה כל האדם כל ימי חייו בימי המעשה הוא בטרדא והוא הכנה לבוא לשבת דמי שלא טרח בע"ש מה יאכל בשבת. ובמדרש איכה דהגוים אומרים דיהודים כל מה שטרחו בו' ימי המעשה אוכלים בשבת. וכן הוא גם ברוחניות דכפי מה שהאדם מתקדש ומכין עצמו בו' ימי המעשה כן הוא מרגיש הקדושה (בשבת). ובפע"ח כתב דביום ד' ה' ו' דקמי שבתא מכין לקבלת נר"נ על ידי שמתקדש במחשבה דיבור ומעשה. וימי א' ב' ג' דבתר שבתא הוא השארת קדושת נר"נ דשבת העבר במחשבה דיבור ומעשה עי"ש. ובאמת גם הג' ימים דבתר שבתא על ידי הקדושה שבהם משבת העבר הם מוסיפין קדושה בשבת הבאה ועל ידי זה יוכל גם כן לקדש הג' ימים דקמי שבתא לקבל תוס' נפש רוח נשמה. ויש לומר דע"כ אמרו שבת קי"ח ב' אלמלי שמרו ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלין. כהלכתן היינו בקבלת הנשמה יתירה כראוי בכל מדרגותיה שהוא על ידי שמירת השבת כהלכתו וכראוי בכל פרטי דקדוקיו. ועל ידי שבת הראשון נשאר הקדושה לימי המעשה שאחריו ויש לו הכנה

דרבה יתירה בימי המעשה ועל ידי זה זוכה לתכלית השלימות דקדושת שבת בשבת הב' ולהיות נגאל לגמרי מהשאור שבעיסה ושעבוד מלכיות דענינם אחד דכפי התגברות היצר הרע והשאור בלב איש יהודי כן הוא התגברות מלכות ממלכי האדמה אשר כוחם מאותו הכוח דרע שנתגבר בנפש היהודים באותו דור וזמן:

**ויי"ל** דעל כן לא אמר להם משה מצות השבת עד ע"ש שנכפל להם לחם יומים אף שנצטוה כבר ביום א' דאז שלא היה שבת קודם לא יכלו לקבל תוס' קדושת נר"נ בג' ימים דקמי שבתא כיון שלא הי' בג' ימים הראשונים השארת קדושה משבת העבר ולא יכלו להכין בכל ימי החול וסגי בהכנה דע"ש והכינו את אשר וגו' שאמר להם אשר תאפו אפו וגו' דסעודת שבת צריך הכנה מע"ש ותו לא. אבל הש"י אמר לו אחר כך עד אנה מאנתם וגו' כלל גם אותו על שלא הגיד להם מיד ביום א' דהיה מועיל להם הכנת ו' ימי המעשה שלא היו הולכים עוד ללקוט בשבת. ומצות זכור את יום השבת לקדשו הוא גם כן בכל ו' ימי המעשה (וע"ד דס"ל לשמאי בביצה מחד בשביך לשבתך והלל לא פליג על זכירה בלב מיהת) להיות לבו נוהה ומשתוקק להגיע לקדושה זו. וכל ו' ימי המעשה הוא בעמל ויגיעה וכשבא שבת בא מנוחה כמ"ש בב"ר מה היה העולם חסר מנוחה וכו'. ויש לומר ע"ד שאמרו בגמרא לשון נח נפשי' על פטירת האדם כי כל ימיו שהוא חי עוד טרוד במלחמת היצר הרע ויגיעת הנפש בקבלת עול תורה ומצות כמ"ש בע"ז דלעולם יהיה כשור לעול וכחמור למשוי. ואמרו בפ' חלק (סנהדרין צ"ג ב)' ע"פ והריחו וגו' שהטעינו מצות ויסורין כריחיים. ובסוף פרק ב' דברכות ומסובלים במצות וזהו גם למקבלים עול תורה בלבד כש"כ כשיש עליו גם עול מלכות ועול ד"א (דשניהם אחד דבכלל שעבוד מלכיות הוא כל טרדות עולם הזה וכמ"ש בעירובין מ"ג א' דבן דוד יבוא גם בע"ש ולא חיישינן לטורח שבת שעסוקים בו דכי אתי משיח הכל עבדים לישראל ואין צריך לטרוח עוד בשום דבר דעמדו זרים ורעו צאנכם וגו') ובפטירתן נח נפשי'. וכן בהגיע שבת דנחמם מיצר הרע על ידי הנשמה יתירה שא' בזוהר יתרו פ"ח ב' דכל שלימו בה וכדוגמא דהעולם הבא ובגין כך נקרא שבת מהו שבת שמא דקוב"ה שמא דאיהו שלים בכל סטרין עי"ש. פי' דשבת אין שם ליום דאין היום שובת אלא הקב"ה שבת בו ממלאכתו אחר שכילה מעשיו וראה דהכל טוב מאוד. וכל השמות דהשי"ת מורים על מדותיו כל שם למדה ידועה כידוע אבל שבת שהוא על השביתה כולל הכל. וזה דשלים מכל סיטרין מכל הו' קצוות וכל המדות. וכן הנשמה יתירה דשבת שהוא חלק אלוק ממעל נקרא גם כן שבת והיא גם כן כל שלימו בה ומעין עולם הבא שאין שליטה ליצר הרע בה. ועל כן הוא אז במנוחה שלימה. וכפי מה שהכין עצמו בעמלו בעבודת ה' בו'

ימי המעשה כן הוא הרגשתו המנוחה ביום השבת. ועל כן תיקן הבעש"ט לומר הודו בע"ש במנחה סמוך לפנות ערב כי אז יוצאים מהטירדא למנוחה ונייחא דוגמת עוברי ימים והולכי מדברות כשבאים לישוב שצריכים להודות דכך קבע הש"י להנהגת האדם. וע"ד שברא יום ולילה דלא ישבותו להיות חושך ואחר כך מאיר וע"ד שנאמר שבע יפול צדיק וקם. והשבת הוא קודש והש"י מכניס אז קדושה באדם כמש"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם. ומגיע לנייחא מעצבו בימי החול דכתיב בעצבון תאכלנה וכמ"ש בב"ר ע"פ ויברך את יום השביעי דברכת ה' תעשיר ולא יוסף עצב עמה ור"ל הקללות דאדם וחוה שהוא בעצבון ובשבת אין להם שליטה:

**והנהגת** האדם להיות הולך תמיד ממדריגה למדריגה המסע בימי החול והחני' והמנוחה אחר כך ביום השבת. וזהו גם כן שהיו תוקעין בע"ש לקבלת שבת כי התקיעה סימן החניה להקהיל ובתקיעה א' דע"ש היו מקהילין העם שבשדות שהיו צריכים להכנס יחד כמ"ש בשבת ל"ה ב'. ושם אמרו דבבבל שובתין מתוך מריעין מנהג אבותיהם בידיהם. נראה דמשגלו לבבל היו מקבלים השבת מתוך צער ויגון על שגלו מעל שלחן אביהם ובא"י תוקעין תר"ת שהם נגד ג' אבות שהתרועה שבין ב' התקיעות הוא על מדת פחד יצחק לפחוד ולירא מהש"י. אבל פחד זה הוא בא מתוך שמחה ומושך אחריו שמחה וכמו"ש בתנדב"א אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי. ואף על פי דכל פולחנא בקדמיתא בעי יראה וכמו"ש בזוה"ק ר"פ אחרי מקרא דעבדו את ה' ראשית חכמה יראת ה'. מ"מ היראה אינה באה לאדם אלא כשיתבונן מקודם שהש"י מלא כל הארץ כבודו ועומד עליו ורואה במעשיו כמ"ש בהגה"ה דריש או"ח. ומזה שמשים לב שהש"י מביט עליו ומשגיח במעשיו בא גם שמחה קודם היראה וכמו שנאמר ישמח ישראל בעושיו ונאמר ישמח לב מבקשי ה' שאפילו עדיין אין השי"ת מאיר בתוך לבו רק שהוא מבקש ה' גם כן בא לשמחה כי עוז וחדוה במקומו. וזהו השמחה שלפני היראה כשהוא מבקש לבוא ליראה. וכמו שנאמר בנחמיה תפלת עבדך החפצים ליראה את שמך. כי תפלה צריך להיות כעומד לפני המלך דע"כ אמרו בעירובין ס"ה א' דשכור שאין יכול לדבר לפני המלך תפלתו תועבה ולא יצא ידי חובתו. דזה שא"א לו כלל לדבר הו"ל אין ראוי לבילה דבילה מעכבת. אבל כשראוי לדבר ואף על פי שאין לבו מכוין כעומד ומדבר לפני המלך כל הראוי לכך אינו מעכב. ולפי שהעומד לפני המלך נופלת עליו יראה ואימת המלך ע"כ אמר החפצים וגו' שהם חפצים ומשתוקקים ליראה היינו שיהיו כעומדים לפניו ית' ואע"פ שעדיין אינו כן. השי"ת רוצה רק רצון הלב וכמ"ש בזוה"ר שלח ק"ס סע"א ומה שהיצר מטריד לבו שלא יכול לכוון לבו כראוי וכעומד לפני ה'

ממש הו"ל כנאנס ולא עעה דמעלה עליו הכתוב כאלו עשה ושומע הקב"ה כאלו כוון כל שרואה ללבב שחפצו ורצונו להיות עומד לפני המלך. ומהשתוקקות זה שהוא מבקש ה' באמת אף שעדיין אין מאיר בלבו בא השמחה בלב ומזה בא ליראה. ושוב מהיראה שנפתח בלבו יותר על ידי זה ההרגשה שהש"י עומד עליו ורואה במעשיו ומחשבותיו ומצפוני לבו יחזור עליו השמחה בה': (ע"כ מכתי"ק)

## פרק ב

[עוד זאת מכתי"ק] **במד"ר** (פ' זו) דמשה רבינו ע"ה נתקשה וכו' וחזר ונתקשה וכו' והראהו הקב"ה וכו' ועם כל זה לא יכול רק בצלאל עשאה יעו"ש. ודריש כן מלשון הכתוב בפ' מקשה ואחר כך כמראה אשר הראה וגו' ואחר כך כן עשה מי שעשאה היינו בצלאל ע"ש. וענין הרמז בזה על ג' פעמים שנתקשה וגם גוף הדבר מה שייכות זה לכאן היה לו להביא זה במלאכת המנורה. וי"ל ענין שאמר שבחו של אהרן שלא שינה ומהיכ"ת ישנה. רק מ"ש אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות לפי הדרש דרז"ל היה צ"ל ששת הנרות וגם למה נקרא נר האמצעי מול פני כו'. וי"ל ע"ד הפשט דמנורה בדרום ומול פני המנורה הוא בצפון ונאמר מצפון תפתח הרעה כי צד צפון פתוח ופרוץ לפני היצר הרע וכוחות הרע ולב כסיל לשמאלו. וכן בכ"מ בדברי רז"ל משמאילים נקרא ההולך בדרך רע ומיימינים ההולכים בדרך טוב. והוא משום דלב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו ובברכות ס"א סע"א למדו מזה גם כן לכליות דימין יועצתו לטובה כו'. וצפון הוא לשמאל ודרום לימין כמ"ש צפון וימין וגו' שכן הוא בעמידת האדם למזרח דע"כ נקרא מזרח קדם. ושם הז' מז' שמות דיצר הרע שחשבו בסוכה נ"ב א' הוא צפוני ע"ש שצפון בלבו ושם מסיים כי הגדיל לעשות בת"ח יותר מכולם ע"ש. דהם ז' מדריגות נגד ז' מדריגות דקדושה וזה האחרון הוא גם במי שנקי לגמרי כל זמן שלא נתקן חטא אדם הראשון לגמרי עדיין יש מציאות ליצר הרע. כדוד המלך ע"ה שאז"ל ע"פ ולבי חלל דהרגו ליצ"ר בתענית. ועכ"ז בעת הנסיון חזר להתעורר וכל הגדול יצרו גדול כי זה לעומת זה עשה. רק שאצלו הוא צפון וטמון והתעוררותו הוא כל זמן שיש מציאות הרגשת תאוה גופנית. דאדם הראשון קודם החטא לא הרגיש הנאת עצמו דע"כ אמר ולא יתבוששו וכן איתא ביעקב אבינו ע"ה וכן א' לעתיד לב להוציא בשר. וע"כ א' בספרי אין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה ושתיה כמ"ש בפ' ואתחנן ואכלת ושבעת השמר לך פן תשכח ובפ' עקב פן תאכל ושבעת וגו' ושכחת וגו' ושם בסוף הפרשה ואכלת ושבעת השמרו לכם פן וגו' ובפ' וילך ואכל ושבע ודשן ופנה וגו' ובפ' האזינו שמנת וגו' ויטוש וגו' ובברכות מלא כריסא זני בישי. ובתדב"א והובא בתוס' כתובות ק"ד א' בשם מדרש עד שתבקש שיכנס

ד"ת למעיך יבקש שלא יכנסו מעדנים ואכילה ושתיה יתירה. והיינו באכילת היתר כל שהוא למלא כריסו ולא בכונה לש"ש. וד"ת משבר היצר כמ"ש משכהו לבית המדרש ובזוהר מקץ ר"ב רע"א לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא וכן בפ' ואתחנן רס"ח א' דלית לך מקטרגא ליצר הרע בר מילי דאורייתא. ואמר דצריך לבקש ע"ז יותר דתחלת חטא אדם הראשון וכניסת היצר על ידי תאות אכילה והכניס בלבו הרגשת תאוה ובזה הוא תחלת כניסתו בלב. וע"כ במקדש שלחן בצפון דעל ידי אכילה בקדושה מסתלק היצר הרע. ועל זה רמזו בזוהר שלח קע"ג סע"א ישלח עזרך מקודש דא קידוש ידים ומציון וכו' ואי את עביד כן יתן לך כלבבך. ובשבת מקודש דא קדושא רבא יעוש"ה. ור"ל שבשוח"ט מזמור כ' ע"פ זה דיתן כלבבך אמר דאין לומר כן אלא למי שלבו שלם לה' ע"ש וע"ז אמר מקודם ישלח וגו' שדרשוהו כאן על קדושת האכילה דמנחותיך ועולתך ר"ל שאכילתו יהיה כקרבנות כמ"ש בברכות י' ב' באלישע דמה שהאכילוהו כמקריב תמידין וביומא ע"א סע"א כמנסך יין ובכתובות ק"ג ב' כבכורים ובזוהר פנחס רמ"ד סע"ב נפשא דאתעסקת באורייתא מלחם אביה תאכל ובפ' בשלח ס"א סע"ב דאכלי מזוני דרוחא ונשמתא וכו' יעו"ש. וע"ז אמרו בפ' שנו חכמים אל תתאוה לשלחנם של מלכים ששלחנך גדול משלחנם וכתרך גדול מכתרם. וד' אינו כפשטן זה שיתאוה לשלחן מלכות ודי שיאמר לא תתאוה למעדנים וגם מה זה שאמר ששלחנו גדול. ואם רמז לעולם הבא אינו בערך כלל לומר שזה גדול מזה וגם מה ענין כתרך וכו' לזה. אבל הכונה כי אמרו ביומא ע"א ב' דזר דשלחן הוא כתר מלכות: [ע"כ מכתי"ק ולא מצאני יותר]:

## פרק ג

**דבר** אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ופירש"י מספרי שיהא כולם פונים לאמצעי שהוא בגוף המנורה. ולפי זה צריך להבין דהו"ל לומר יאירו ששת הנרות (וכמו שהקשו הראשונים) גם מש"נ ויעש כן אהרן ופרש"י להודיע שבחו של אהרן שלא שינה צריך להבין מה שבח הוא שלא שינה מצות ה' שנצטוה בפירוש ולמה ישנה. ובמ"ר (ר"פ זו) מה כתיב שם ולא יכול וגו' וישמע את הקול מדבר וגו' מה דבר אליו בהעלותך את הנרות. והיינו שדיבור הראשון שהיה במשכן היה בהעלותך את הנרות. והוא דענין הדלקת המנורה הוא שיהיה בא והאיר לי שהוא בחינת אור תורה שבעל פה מצד האדם. ומיד שהוקם המשכן ושם מקום השראת השכינה שהוא מדת מלכות ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וכתיב כי מציון תצא תורה וגו'. ועיקר תורה שבעל פה היה בלשכת הגזית בבית המקדש וכמו שנאמר וקמת ועלית וגו'. ואז הדיבור הראשון היה על הדלקת הנרות וע"ז כתיב דבר אל אהרן לשון

דיבור הוא בחי' תורה שבכתב וכמו"ש בגמרא (מכות י"א רע"א) בלשון הזה דכ' וידבר ה' אל יהושע וגו' מפני שהן של תורה וזאת קאי על גוף המצוה להדליק הנרות שהוא מתורה שבעל פה לכן אמר בלשון דיבור. ואמרת אליו הוא בחי' תורה שבעל פה אמירה בלחישא כמ"ש (זח"ג פ"ח ב') כמו שנאמר תזל כטל אמרתי שהוא * דעתיקא בחינת תורה שבעל פה (כמו שנת' כ"פ). והיינו שמשה רבינו ישפיע באהרן הכהן כח זה שיוכל להעלות הנרו דעל ידי הדלקת הנרות ישפיע בישראל כח השבת שהוא כוחו של אהרן כמו שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. וזה שנאמר בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות היינו ששבעת הנרות שהם כנגד ז' מדות תחתוניות וכמ"ש במ"ר שז' הנרות כנגד ז' כוכבים. ובס' יצירה חשב ז' כוכבי לכת כנגד ז' הימים וז' הימים הם ז' המדות כמו"ש בזוה"ק (ח"ג צ"ד ב') כי ששת ימים עשה ה' ולא כתיב בששת והיינו שהאציל ו' מדות תחתוניות שהם ו' ימי המעשה ויום שבת שהוא כנגד מדת מלכות. וכן תמיד כל מספר ז' מורה על ז' מדות. וזה שאמר ששבעת הנרות שהם כנגד ז' המדות יאירו אל העומד מול פני המנורה שהוא נר האמצעי שהוא נגד יום השבת וכמו שחשב האר"י הק' ג' ימים דקמי שבתא ד' ה' ו' הם מקבלין מקדושת שבת הבא וג' ימים דבתר שבתא א' ב' ג' נשאר בהם רשימו בקדושה משבת שעברה ושבת הוא האמצעי ולכן נקרא מ' מלכות בת שבע כמו"ש בזוה"ק שכולל קדושת כל הז' מדות וכמו"ש בזוה"ק דשבת כללא דכל ברכאן וז"ש ברכתו מכל הימים שכלול בשבת ברכת כל הו' מדות גם כן. וזה שאמר שיהיו ג' מזרחיים פונים לאמצעי וכן ג' המערביים פונים לאמצעי שכולם כלולים באמצעי שהוא כנגד יום השבת שנקרא בת שבע כנ"ל:

**ועל** זה אמר משה רבינו ע"ה לאהרן שבהדלקת המנורה יהיה המכוון שלו שמי שיעמוד מול פני המנורה היינו מי שיכין עצמו לקבל אור תורה שבעל פה ויעמוד מול קדושת השבת מוכן לקבל האור יאירו שבעת הנרות היינו הנר האמצעי שהוא שבת מ' מלכות בת שבע שכלול מכל שבעת הנרות. ועל זה מובן מה שנכתב אחר כך ויעש כן אהרן להגיד שבחו של אהרן שלא שינה כיון שהדבר תלוי עיקר בכונת לבו בהדלקה להשפיע כחו בחינת תורה שבעל פה לכל מי שיעמוד מול פני המנורה מוכן לקבל קדושת בחינת תורה שבעל פה מיום השבת שנקרא מול פני המנורה הנר אמצעי כנ"ל. וזה שנאמר אל מול פני המנורה העלה נרותי' כאשר צוה ה' את משה דהיינו שעשה בכונה הראויה להשפיע לכל ישראל בחינת תורה שבעל פה למי שיעמוד על מול פני המנורה שכנגד השבת מוכן לקבל כנ"ל שעיקר השפעת תורה שבעל פה מיום השבת וכמו שאמרנו. וזה שא' בספרי להודיע שבחו של אהרן שכשם שאמר לו משה כן עשה עשה לה מול

פנים. ועל פי זה יובן מ"ש במ"ר וכל הנשיאים הקריבו חוץ מנשיאו של לוי וכו' זה אהרן וכו' א"ל הקב"ה לך אמור לו לאהרן אל תתייירא לגדולה מזו אתה מתוקן כו' הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הם נוהגים אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטילין לעולם. וכבר הקשו הא הנרות גם כן אינן נוהגין רק כל זמן שבית המקדש קיים ועיין ברמב"ן. גם מ"ש וכל הברכות וכו' אמת שמצות ברכת כהנים נוהגת לעולם אבל מה טיבו להדלקת הנרות. אך ע"פ האמור זה שאמר לו לגדולה מזו אתה מתוקן וכו' אבל הנרות לעולם שנשאר כח זה לעולם לאהרן ולבניו להשפיע לישראל אור תורה שבעל פה. וזה שדקדק במ"ר הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו וכמו שאמרנו שפירושו שיאירו אל הישראל העומד מול פני המנורה ויכין א"ע ומבקש לקבל אור תורה שבעל פה וזה הכח נשאר לאהרן ובניו לעולם. אך שלא ישאל הלא אחר החורבן לא יהיה הדלקת הנרות ובמה יהיה משפיע האור מתורה שבעל פה ועל זה אמר לו וכל הברכות כו' אינן בטילין לעולם שעל ידי ברכת כהנים ישפיעו הכהנים בישראל אור תורה שבעל פה. הברכה ראשונה יברכך ה' וגו' היינו בד"ת שכל אחד מברך במה שהוא כחו ומדרגתו ואהרן כחו תורה שבעל פה כש"נ כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו לכן ברכתו יברכך ה' היינו ריבוי והשפעה בתורה שבעל פה וכמו שנאמר ויברך אלהים את יום השביעי ועיקר לשון ברכה הוא ריבוי כמו ברכה דדגים וברכה דאדם פרו ורבו. ויום השביעי דא תורה שבעל פה כמ"ש בזוה"ק (ח"א מ"ז ב') ממילא הברכה הוא ריבוי בתורה שבעל פה. וכן יברכך ה' דב"כ היינו בברכה המפורשת במקום אחר היינו בשבת שהוא ריבוי והשפעה בתורה שבעל פה. יאר ה' היינו באור תורה (וכמו"ש בספרי) שנאמר כי נר מצוה ותורה אור. ישא ה' וגו' וישם לך שלום ברכה זו גם כן על תורה (וכמו שדרש בספרי) שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום והיינו תורה שבעל פה שעיקר תורה שבעל פה הוא על ידי השלום שהוא מדרגתו של יוסף שעל ידו הוא ההשפעה מתורה שבכתב ת"ת לתורה שבעל פה מלכות. וכן מצינו (קידושין ל':) ואינם זזים משם עד שנעשו אוהבים זה לזה שנאמר את והב בסופה וכו' וכן במחלוקת ב"ש וב"ה איתא (יבמות י"ד:) ללמדך שחיבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר והאמת והשלום אהבו שאי אפשר להיות אמת רק כשיש שלום את והב בסופה ואמת ושלום חד הוא כמו"ש בס' הבהיר ובזוה"ק (ח"ג י"ב ב') דאמת ושלום קשיא דא בדא. וזה שאמר משה רבינו ע"ה לאהרן שעל ידי הברכות יושאר לו הכח לעולם להשפיע ד"ת בישראל. ובשבת שהוא כנגד פני המנורה נר האמצעי שכולל

כל המדות ובפרט בשבת זה שהוא פרשת הדלקת המנורה בוודאי כל מי שעומד מוכל אל מול פני המנורה עם מבוקש אמת בלב יוכל לזכות להשיג בחי' אור תורה שבעל פה:

## פרק ד

**בהעלותך** את הנרות בזוה"ק ר"פ זו ר"י פתח והוא כחתן יוצא מחפתו וכו' ת"ח אילנא דחיי נהיר מעילא לתתא והאי שמשא דנהיר לכלא נהורא דילי' שארי מרישא וכו'. מרישא היינו בחי' עתיקא והיינו שמפרש מה שנאמר והוא כחתן תיבת והו"א היינו עתיקא וכמו"ש (אדרא האזינו ר"צ א') עתיקא קדישא דאתכסיא אקרי הו"א. יוצא מחפתו מאן איהו חופתו דא הוא עטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו והיינו בינה אמא עלאה. ואמר דא הוא רישא דכל נהורא כד"א בקרא דאבתרי' מקצה השמים מוצאו, והיינו מעתיקא שהוא קצה השמים דלעילא שכל הנעלם מכל הרעיון. כדין ישיש כגבור לרוץ אורח לאנהרא סיהרא. והיינו סדר קו האמצעי שהולך ההשפעה מכ"ע על ידי ת"ת ויסוד למלכות פה בחינת תורה שבעל פה ואמר ת"ח בהעלותך את הנרות אילין בוצינין עלאין דכולהו נהירין כחדא מן שמשא. והיינו ז' המדות וכמו"ש בהג"ה רח"ו (קנ"א רע"ב) ושם בזוה"ק מנרתא אתמני בשבעה בוצינין לאדלקא על ידי דכהנא ובא הזוה"ק לפרש מה שנאמר בהעלותך את הנרות ולא כתיב בהדליקך את הנרות והוא שכח אהרן היה להמשיך הקדושה מעתי"ק למ' מלכות בת שבע שכוללת ז' המדות. וכתיב אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ופירש"י מספרי שיהא כולם פונים לאמצעי. והקשו ז"ל דהו"ל לומר ששת הנרות. אך הענין דזה לעומת זה עשה אלהים ונגד ז' מדות דקדושה יש ז' קליפות שהם כלולים גם כן מעשר כמו בקדושה והם קליפת ע' אומות ומהם מסתעף השאור שבעיסה בלב. וזה שנאמר אל מול פני המנורה שהם הז' קליפות שעומדים מכנגד פני המנורה זה לעומת זה יאירו שבעת הנרות. שעל ידי התורה שבעל פה מלכות תורה שבעל פה הרב חכמה יתקנו הרב כעס ויתקנו כל הקלקול. וכתיב לשון יאירו וכמו שאומרים והאר עינינו בתורתיך וכו' לאהבה וליראה את שמך שהם ב' הקצוות ימינא ושמאלא שנזכר. וזה שנאמר ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה. שהעלה הנרות עד מאמר בראשית מ' עתיקא שכל הנעלם מכל רעיון. ועל ידי זה גם מול פני המנורה שהוא מעשיהן של רשעים שמסתעף מזה. וכמו שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו כמו"ש (שבת פ"ט:) והיינו שכן היה ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא (כמש"ש ע"ז:) והוא כדי שיהיה נהורא ההור דנפק מגו חשוכא (כמ"ש זוה"ק ח"ב קפ"ד א') ויהיה טוב מאוד ואז כשלג ילבינו שנעשה כזכיות. וזה שנאמר ויעש כן אהרן להודיע שבחו של אהרן שלא שינה

(כמו"ש רש"י מספרי) וקשה מה שבח הוא לאהרן קדוש ה' שלא עבר על מצות ה'. אך השבח הוא מה שנאמר אל מול פני המנורה העלה נרותיה וזה שבח גדול לאהרן שבכונתו שהיה מכוון בהדלקת הנרות העלה כל הז' בוצינין עד עתיקא ועל ידי זה תיקן גם את מול פני המנורה שהם הז' מדות דקליפה. ושבת הזמן לתיקון זה דשבת מ' מלכות פה תורה שבעל פה. ועל ידי זה זוכין להתגלות עתיקא כ"ע איהו כתר מלכות ויכולים לתקן שורש הקלקול. וזה שאמר שבשמירת שבת כראוי מיד נגאלין:

## פרק ה

**דבר** אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה. לבד שכל הפ' ויעש כן אהרן מיותר דפשיטא שקיים מצות ה' (כמו שעמדו ע"ז הראשונים ז"ל) עכ"פ סגי לכתוב ויעש כן אהרן וכבר הוזכר אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. גם פ' וזה מעשה המנורה וגו' כולו אין לו שייכות לענין הפרשה. והרמב"ן ז"ל כתב על מה שנאמר ויעש כן אהרן שהוא היה המדליק ואף על פי שהיה כשרה בבניו כו' אבל הוא היה מזדרז במצוה גדולה הזאת הרומזת לדבר עליון וסוד נשגב ואולי נרמז לו מפסוק מחוץ לפרכת העדות יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר וכו' עכ"ל. ונראה ששם נרמז גם הסוד נשגב. אך מנין נרמז לו שידליק בעצמו ובפירוש כתיב אהרן ובניו. ובפשוטו נראה שדקדק מדכתיב יערוך לשון יחיד ולא יערכו אהרן:

**ובזוה"ק** פתח פ' זו והוא כחתן יוצא מחפתו וכו' מאן איהו חופתו דא עטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו. ובמ"ר (סו"פ פקודי ובש"מ) לא זז מחבבן עד שקראן אמי וכו' ולאמי וכו' ואחר כך בזוה"ק יוצא מחפתו דא הוא רישא דכל נהורא וכו' הו"א היינו אריך אנפין כמ"ש בזוה"ק (קכ"ט ב' וש"מ) דזעיר אנפין נקרא ההשגה הקטנה והנמוכה. ואריך אנפין היינו ההשגה הגדולה שישיגו לעתיד ובעולם הזה זכו לזה משה רבינו וכדומה. וזה ענין מה שנאמר יערוך אותו וגו' מערב עד בוקר דשמש הוא קוב"ה מדת יום היינו בקר וסיהרא כנסת ישראל מ' מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה בחי' ערב. וזה מה שא' במדרש (רו"ת פ' זו וש"מ) בואו והאירו לי שהתורה שבעל פה נמסר לחכמים כענין נצחוני בני (ב"מ נ"ט:) וכן מאן נוכח רבה בר נחמני (שם פ"ו.) וזה עסק אהרן כמו שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו היינו תורה שבעל פה. וזה מה שנאמר יערוך אות אהרן מערב עד בוקר. היינו דישראל מעטרין כביכול להשי"ת. וזה מה שכתב הרמב"ן שרומז לדבר עליון וסוד נשגב שיוכלו ישראל לעטר כביכול להשי"ת כמו שנאמר בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו. ועל זה נאמר והו"א כחתן יוצא מחופתו

והיינו ביום חתונתו ואז כנסת ישראל מעטרת לקוב"ה כמו שנאמר בעטרה שעטרה לו אמו. וזה עיקר עסק אהרן דכתיב והוא יהיה לך לפה רק הוכשר גם בבניו. וזה שנאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו דבור הוא לשון עז בחי' תורה שבכתב (כמ"ש מכות י"א רע"א) והיינו העיקר המצוה הדלקת הנרות הוא מתורה שבכתב. ואמרת אליו אמירה בלחישא והיינו תורה שבעל פה שמופיע בלב ע"ד מה שנאמר ואמרת בלבבך (זח"א רל"ב ב') והיינו שיופיע בלבו הכח בא והאיר לי הוא כח תורה שבעל פה (כמו שנת' לעיל מא' ג'). וזה שנאמר הלשון אליו ולא כתיב ואמרת לו שלשון אליו היינו שמיוחד לו לבדו שהוא מיוחד לכחו. ומש"ה אף שהוכשר בזרעו עשה בעצמו כל ימי חייו כמ"ש הרמב"ן ז"ל:

**ועוד** בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ופירש"י אל מול נר האמצעי וכו' ולפי זה קשה דהול"ל ששת הנרות. ועל כן דגם האמצעי היה פונה אל מול פני המנורה שהוא צד מערב. ולמ"ד מזרח ומערב היו מונחין היו כולם פונים למערב דנר הב' נקרא נר מערבי, אך למ"ד צפון ודרום היו מונחים והיו כולם בין מזרח ומערב. ע"כ צ"ל דהאמצעי פונה למערב והששה פונים להנר אמצעי. ועל ידי כן היו כל ז' הנרות מאירים למערב דהו' פונים לאמצעי והוא למערב. אך למה הוצרכו להיות פונים לאמצעי והוא למערב למה לא הטה כולם שיהיו פונים למערב. אך הנר מערבי הוא נגד שבת וכנסת ישראל וזה פונה למערב והשאר פונים אליו שהם כנגד ו' ימי המעשה שהם ההכנה לקדושת שבת (כמשנ"ת כ"פ) ולמ"ד צפון ודרום היו מונחין שהאמצעי נר מערבי הוא ע"ד מ"ש בגיטין שנחשב ג' מקמי שבתא וג' ימים בתר שבתא. וזה שנאמר אחר כך ויעש כן אהרן שהיה הוא בעצמו המדליק וכמ"ש הרמב"ן. ומבאר למה לפי שזה מיוחד לכתו אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה שאמר לו לשון ואמרת אליו שמיוחד כח זה אליו להופיע גם בכלל ישראל להיות להם כח תורה שבעל פה בואו והאירו לי. וזה שנאמר אחר כך וזה מעשה המנורה מקשה הוא וכמו"ש בספרי שנתקשה בה משה. והיינו לפי שהוא היה שורש תורה שבעל פה נתקשה איך יתכן ענין זה בא והאיר לי שיעטרו ישראל כביכול לקוב"ה עד שהראה ה' את משה שיש כח זה באהרן והוא יופיע כח זה בכל ישראל. וזה שנאמר וזה ובבעה"ט וזה גי' י"ח שגובהה של מנורה י"ח טפחים. והיינו נר האמצעי היה גובהו י"ח טפחים והוא כנגד שבת יום השביעי דא תורה שבעל פה דאקרי יום שביעי (כמ"ש זח"א מ"ז ב') והיינו מלכות פה תורה שבעל פה וכו'. והיינו דו' מתיבה וזה מורה על ו' אות אמת (כמ"ש זוה"ק ר"פ ויקרא) אמת זו תורה (ברכות ה:) והיינו בחי' תורה שבכתב דקוב"ה תורה איקרי (זח"ב ס' א') זה גימ' י"ב כנגד י"ב שבטי י"ה שהוא בחי' כנסת ישראל מדת מלכות

והיינו היחוד מערב עד בקר כנ"ל קוב"ה ושכינתיה ו' קוב"ה ז"ה שכינתא ואף דבכל מקום שכינתא בחינת כנסת ישראל אתקרי זאת (כמ"ש בזוה"ק כ"פ) כאן כתיב זה לשון זכר מפני שכאן במעשי המנורה נרמז סוד נשגב בעטרה שעטרה לו אמו ונקראו ישראל כביכול משפיעים לקוב"ה כענין לא בשמים הוא לכן נקראו בלשון ז"ה לשון דכר. וזה שנאמר על נר האמצעי שהוא כנגד מ' מלכות תורה שבעל פה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה הוא שנתקשה משה על זאת איך אפשר שישראל יאירו כביכול להשי"ת כמשל הפקח והסומא (הובא במ"ר פ' זו) ולפי מדתו בחי' תורה שבכתב לא ידע כלל מזה כי התורה שבעל פה שלו הי' גם כן מפורש לפניו שהוא מסיני הלכה למשה מסיני (כמו שנת' במ"א) כמראה אשר הראה כן עשה מי שעשאה והיינו בצלאל שהיה כחו גם כן משורש תורה שבעל פה. ומדרשו שדרש שהקב"ה עשאה שבאמת עיקר תורה שבעל פה מטלא דעתיקא שהשי"ת מופיע בלב החכמים. רק אינו ניכר להם ונדמה להם שמתחדש מדעתם וכמו שנאמר תזל כטל אמרתי אמירה בלחישא שנוטף מהש"י בלב החכמים אף על פי כן נקרא על שמם כמו שהם היו מחדשים ושהם מעטרין כביכול להשי"ת כדברנו הנ"ל:

## פרק ו

**הנה** סעודות שבת נקראים סעודתי דמלכא וידוע מאמר חז"ל (יומא ע"ה:) במן ע"פ לחם אבירים לחם שמלאכי השרת אוכלים ותמה ר' ישמעאל וכי מלה"ש אוכלים לחם. ולכאו' מהו התמי' אם סעודת שבת נקראת סעודתא דמלכא ולמה לא יהי נק' סעודת המן סעודת המלאכים. אמנם כי באמת שקדושת סעודת שבת הוא במדריגה גבוה יותר מאכילת המן עפ"י הידוע שבחינת נפש רוח ונשמה המה נגד ג' עולמות בריאה יצירה עשי'. ונשמתין אתגזרין מכרסיא ורוחין ממלאכים ונפש מאופנים. כי מלאכים המה בחי' עולם היצירה טוב ורע. ונגד זה בחי' הרוח בלב האדם ששם לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו והם שני מלאכים המלוים לאדם א' טוב וא' רע שמסיתו להיות נוטה אחר תאוה הגופניות וביחוד בתאות אכילה שזה היה עטיו של נחש בראשונה כמש"נ כי תאוה הוא וגו' ותקח מפריו ותאכל ועל ידי זה בא המיתה לעולם. והלב ממנו תוצאות חיים כאשר יברר את עצמו שלא יהיה נמשך אחר הרגשת הנאת עצמו ממילא יוכל להגיע לבחי' חיי עולם כמו שמצינו ביעקב אבינו ע"ה שהיה מבורר ומזוכך מהתאוה בהרגשת עצמו כמו שאמר הבה את אשתי וגו' וכפירש"י ז"ל שם. ולכן אמרו רז"ל (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת. ואיתא בזוה"ק (פ' זו קנ"ה ב') ע"פ והמן כזרע גד הוא מה זרעא דגד נטלו חולקיהון בארעא אחרא וכו'. ולכאורה הלא גם ראובן נטל חלקו בעבר הירדן ולמה תפס רק גד.

וי"ל שהוא ע"ד רמז רז"ל (ב"ר פ' ע"א) על הפ' בגד בא מי שעתיד לגדד משתיתן של האו"ה והיינו כאמרם ז"ל (וי"ר פ' כ"ז) שאלמלא לא חטא אדם הראשון וכו' היה חי וקיים לעולם וכו' כבר היה אליהו שלא חטא הוא חי וקיים לעולם. והיינו שלא נמצא בו שום שמץ מעטיו של נחש מהרגשת הנאת העולם הזה. וכמו כן הי' סגולת בחי' אכילת המן לברר האכילה מהרגשת הנאת הגוף. וזה היה טענת האספסוף שהתאוו תאוה באמרם ועתה נפשנו יבשה אין כל הגם שהיו טועמין במן כל מיני טעמים רק מפני שהיה נעדר מהם בחי' תאות האכילה להנאת עצמו שזה היה נפעל על ידי אכילת המן. ולכן נקרא לחם שמלאכי השרת אוכלין היינו להיות על ידי אכילה זו בבחי' מלאך הרחוק מתאות העולם הזה. אמנם סעודות שבת הוא עוד ממקום גבוה מאוד נעלה שעל ידי האכילה עוד נתוסף קדושה בהנפש כאמרם ז"ל במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה שעל ידי המאכל מכניס קדושה לשבת שיופיע אחר כך קדושה בהנפש. ולכן נקראת סעודתי דמלכא מפני שבשבת יש תוס' נפש רוח ונשמה מאצילות כדאי' בזוה"ק ונשמתין אתוספין כגוונא דעלמא דאתי דמאן דנפח מתוכו נפח כמו שנאמר כי חלק ה' עמו. ועל ידי שמענג את השבת היינו הבחי' נשמה יתירה שנק' שבת בא תוס' קדושה לנפש מבחי' אצילות והיינו סעודתי דמלכא ועל זה אומרים יום מנוחה וקדושה לעמך נתת כי על ידי הסעודת שבת מופיע הקדושה בנפש:

**וענין** מנוחה של יום השבת הוא כענין שנאמר כי הולך האדם אל בית עולמו שכל אדם נקרא הולך שכל ימיו נצרך להיות מהלך ונוסע בכמה נסיונות עד שיגיע לבית עולמו המוכן לו לעולם הבא ואז הוא מקום מנוחתו. וכן בפרט בכל ששת ימי המעשה שהאדם טרוד בעסקי עולם הזה נקרא הולך כי נצרך לנסוע ולעמוד על נפשו כנגד יצרו המתגבר עליו כאמרם ז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו וכשבא יום השבת בא מנוחה להנפש מזה שמרגיש שהקב"ה עוזרו בכל ענייניו. וע"ז ירהיב עוז בנפשו בששת ימי המעשה שאחריו להיות עוד הלוך ונוסע ללחום עם יצרו עד שיזכה להגיע אל מנוחתו. והנה בעת המסעות היו תוקעין תרועה כמו שנאמר תרועה יתקעו למסעיהם כי בעת המסע וההילוך הוא על מלחמת היצר נולד צעקה בלב להשי"ת. וכמו שנאמר וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר והרעותם וגו'. וזהו ענין הצעקה בלב נפש ישראל בכל שיה"מ. ויום השבת שובת מתוך תקיעה קול פשוט מפני שמרגיש מנוחה בהנפש כנ"ל. ואיתא בגמרא (שבת ל"ה:) מה נעשה לבבליים ששובתין מתוך מריעין אלא מפני שמנהג אבותיהם בידיהם. והיינו כי גלות בבל הראשון היה גלות יכניה עם החרש והמסגר בעת שהיה עוד הבית המקדש קיים על מכונו והם

כאשר באו לבבל והרגישו בנפשם בקדושת השבת שאין לה דמיון להקדושה שהרגישו כשהיו על מכונם בא"י מזה גדלה הצעקה בנפשם והיו שובתין מתוך התרועה. אמנם לאחר החורבן אז נתוסף הארה בקדושת יום השבת אף בחו"ל ביתר שאת כאמרם ז"ל בכל מקום שגלו שכינה עמהם. והיינו ביחוד בזמן בקדושת יום השבת. ולכן אנו שובתים גם כן מתוך תקיעה מפני הרגשת המנוחה. וגם בני בבל עתה היה להם לשבות מתוך תקיעה אחר החורבן אלא מפני שמנהג אבותיהם בידיהם כדברנו הנ"ל וכמו שנת' לעיל מאמר ראשון:

## פרק ז

**ויסעו** מהר ה' דרך שלשת ימים וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה. ופירש"י ז"ל שמהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד ולהבין מה רמז הפ' בזה. הענין עפ"י הידוע שהמדות הק' נקראים ימים כמו שנאמר כי ששת ימים עשה ה' וגו' ולא נאמר בששת וכדאיתא בזוה"ק גם כן ע"פ בסוכות תשבו שבעת ימים וכמו שנאמר ואברהם זקן בא בימים. וכבר דברנו מזה שכל מספר שלשה הנזכר בתוה"ק בא לרמז על בחי' ג' האבות הק' שהמה בירורו הג' מדות הראשונים מז' המדותץ שהמה כללות חיי האדם בקדושה. והיינו להתברר משלשה הפגמים קנאה תאוה וכבוד המוציאין את האדם מן העולם ואברהם אבינו בירר מדת התאוה להיות האהבה רק בקדושה. ויצחק בירר בחי' הקנאה וכעס להיות רק ביראת ה' כל היום וגבורה דקדושה להיות גבור כובש את יצרו. ויעקב בירר בחי' הכבוד והתנשאות כאמרו קטנתי מכל החסדים ושלשה מדות הללו המה האבות ושרש הכל של כלל התורה והעבודה. וג' מדות השניים המה רק התפשטות מהם. ובגמרא (שבת קט"ז.) ע"פ ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים שסרו מאחרי ה' וכמו שאמרו כתינוק הבורח מבית הספר. ורמזו בזה שלאחר מתן תורה נסעו מזה דרך ג' ימים היינו שעם כל זה אירע להם איזה שמץ פגם בכל הג' מדות הנ"ל שנסעו לאחור. והיינו מה שנאמר אחר זה בפרטות מה שאירע לכל הכלל ישראל ונגע גם איזה שמץ בהגדולים. ויהי העם כמתאוננים פי' בזה הרמב"ן בשם הראב"ע שהוא מלשון און ולא נאמר איזה עון. והנראה שהיה להם כעס ותרעומות בלב ועל זה נאמר רע באזני ה' כי על המעשה בפועל נאמר רע בעיני ה' ועל מחשבות ותרעומות בלב שייך רע באזני ה'. וזה נקרא רע כמו שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך. ותרעומתם היה מה שהביאם למדבר שמם. ועל זה היה ענשם ותבער בם אש ה' מדה כנגד מדה שהסתעפות הכעס הוא אש כמו שנאמר וחמתו בערה בו. ובתקוני זוהר על לא תבערו אש בכל מושבותיכם דא כעס ורוגזא דמרה ועל ידי זה אוקיד נורא דגיהנם. ותאכל בקצה המחנה בקצינים

שבמחנה מפני שנגע שמץ הפגם בגדולים כנ"ל. והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וכו' היינו שמץ פגם התאוה ונגד גם כן בגדולים כאמרם ז"ל והאספסוף אלו הסנהדרין. ואחר זה נזכר ותדבר מרים ואהרן במשה והיינו שמץ פגם הכבוד והיה הפגם בהיותר קדושים בישראל באהרן ומרים כמו ששמענו ע"ז מרבינו מאיזביצא זצ"ל שהענין הכבוד הוא מו"מ של גדולי צדיקים בכל הדור. והנה עכ"ז נאמר וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה כי הגם שיש התגברות בנפש בשמץ ג' מדות הרעות מצד השאור שבעיסה עם כל זה על ידי כח התורה שהוא ארון ברית ה' מתגברים להכניע הג' בחי' הנ"ל להחזירם להקדושה והיינו נוסע לפניהם דרך ג' ימים לתור להם מנוחה. והענין הזה נרמז על התנהגות האדם תמיד כל ימי חייו בעולם הזה ובפרטות הוא מרמז על עבודת האדם בכל ששת ימי המעשה שיש לו עבודה ומלחמה בכל יום לברר ג' מדות הנ"ל ויצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום. וארון ברית ה' נוסע לפניהם הוא בחי' קדושת השבת לעזר ולסעד דרך שלשת ימים היינו לברר כל הג' מדות האלו בקדושה ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו ועל זה גמר אומר לתור להם מנוחה שעל ידי בחי' קדושת מנוחת שבת נתקנים כל הג' פגמים הנ"ל. וכמו שנאמר והיה ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך ומעבודה קשה אשר עובד בך ואיתא בזוה"ק שמרמז על יום השבת. וי"ל שהפסוק הזה מרמז על הג' הפגמים הנ"ל מרגזך מרמז על קנאה ורוגז דמרה. ומהעבודה קשה על תאוה כי מי שהוא שטוף בתאוות נפשו הוא כל ימיו בשעבוד ובעבדות להתאוה כי אין אדם מת וחצי תאותו בידו וכמו שנאמר אוהב כסף לא ישבע כסף וזהו פי' ומהעבודה קשה אשר עובד בך. ומעצבך מרמז על פגם הכבוד והגיאות כי מזה נסתעף העצבות בלב כמו ששמענו כזה מאדמו"ר מאיזביצא זצ"ל על מאמר חז"ל חמרא אכפתא דמרא שוור כמו שנאמר ואף כי היין בוגד גבר יהיר וגו' והיינו על ידי שהגבר יהיר שיש לו גיאות והתנשאות על ידי זה היין בוגד שנולד מזה עצבות בלב מסיבת הגיאות והוא היפך מהיין המשמח לבב אנוש. ועל ידי מנוחה של שבת נתבררו ג' המדות מעצבך. ומרגזך. ומהעבודה הקשה היינו מכבוד וקנאה ותאוה כדברנו הנ"ל:

## פרק ח

**הנה** ג' סעודות שבת ילפינין בגמרא (שבת קי"ז סע"ב) מתלתא היום דכתיב בפ' אכלוהו היום בפרשת המן ולמה נרמז זאת בפ' המן ולא בשבת גופי' נראה מז דקדושת אכילת שבת הוא בבחי' אכילת מן ואמרנו רמז לזה בגמרא (סוכה ל"ט:) בכדי מן שנו והיינו ג' סעודות וקרי לסעודת שבת בכדי מן. ובזוה"ק (פ' זו קנ"ו א') ובשעתא דאמר לי' הקב"ה למשה הנני ממטיר וגו' חדי משה ואמר ודאי השתא ההוא שלימו בי אשתכח דהא

בגיני אשתכח מן לישראל וכו' והוא שהמן היה לחם מן השמים לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו כמו"ש (יומא ע"ה:). ואיתא בזוה"ק (ח"ב ס"א ב') במן ות"ח כל יומא נטיף טלא מעתי"ק לז"א ומתברכאן כל חקל תפוחין קדישין אתזנו מיני וכו'. וכלשון הזה איתא בזוה"ק (ח"ב פ"ח א') על שבת ואמר שם דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחקלא דתפוחין וכו' ומטעם זה נקרא סעודת שבת סעדותא דמהימנותא שלימתא ואיתא בזוה"ק (שם ע"ב) ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא יהבין לי' לב"נ וכו' נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי. שבשבת זוכין ישראל לאמונה בשלימות שמשליכין כל עסקיהם ושובתים ממלאכתם ועוד מוציאין הוצאות לענג את השבת. והאומות שוחקין ע"ז (כמו"ש מעילה י"ז.) שעל ידי זה בטלו גזירת השבת שאמרו א"כ לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו. וכן במ"ר (איכה פתיחה י"ז) ישיחו בי יושבי שער היהודים הללו שומרי שבתות הן וכל מה שיגיעים כל ימות השבת אוכלים בשבת וכו'. וכן כתיב שחקו על משבתי' ודרשו (איכה רבתי א' ז') שבתותי' וכו'. אבל אנחנו ישראל מאמינים שמיום השבת וממה שמוציאין הוצ' על השבת יבוא להם עוד ברכה ועושר כמו"ש בזוה"ק (שם) כל ברכאן וכו' ביומא שבועאה תליין וכ'ו ובגמרא (שבת קי"ט.) ושבשאר ארצות במה הן זוכין בשביל שמכבדין את השבת וזה נקרא מהימנותא שלימתא. וכן היה המן כנ"ל. וזה שאמר דמשה חדי דההוא שלימו בי אשתכח כיון שבזכותו בא המן. וז"ש בזוה"ק (פ' זו קנ"ה ב') והמן כזרע גד וכו' מה זרעא דגד נטלו חולקיהון בארעא אחרא כך מן שרייא עלייהו דישראל לבר מארעא קדישא וכו'. וצריך להבין למה תפס דווקא כזרע גד הלא אף בני ראובן נטלו חלקם בעבר הירדן. וגם מה נ"מ לנו בזה שהמן היה בחו"ל דמיון כזרע גד. אך הענין הוא ע"פ מה שנאמר בברכת גד וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון מפני שידע ששם קבורת משה. ובמ"ר (חקת פ' י"ט) שמשה רבינו ע"ה נשאר במדבר כדי שיכניס לעתיד כל דור המדבר תהא בצידן ותבא עמהן שנאמר ויתא ראשי עם וגו' את הקהל הזה אלא שיצא עמך עיי"ש. והיינו דמשה רבינו ע"ה שחלקו היה השבת כמו"ש ישמח משה במתנת חלקו היה עסקו בחי' קדושת המן היינו שיפקיר האדם כל עסקי עניני עולם הזה ויהיה פנוי רק לתורה כמו בשבת וכמו שהיו במדבר שאכלו המן ולא היה להם עסק בעניני עולם הזה כלל. וזהו מ"ש בזוה"ק הנ"ל לבר מארעא קדושא שקדושת הארץ נצרכה רק אחר שבאו לארץ ועסקו בעבודת הארץ זה פונה לכרמו וזה לזיתו הוצרך קדושת הארץ שעל ידי מצות תרומות ומעשרות ושאר מצות התלויות בארץ יכניסו בזה קדושה אף בעסקי עניני עולם הזה. אבל כשאדם מפקיד כל עניני עולם הזה ואין לו עסק עמהן אז אין צריך

לקדושת הארץ. וכמו שמצינו (ב"ר פ' י"א) יעקב שכתב בו שמירת שבת וכו' ירש את העולם שלא במדה ופרצת ימה וקדמה וגו' והיינו שבכל מקום שילך תלך עמו קדושת הארץ. וזה היה עסק דור המדבר אוכלי המן וחלקו על משה. ואם היה משה נכנס לארץ היה אף בארץ ישראל פנויים תמיד לתורה ועבודה כמו אוכלי המן. אך לא היה עוד הזמן לזה אז. וזה שאמר מה זרעא דגד נטלי חולקהון בארעא אחרא כן מן שריא עלייהו דישראל לבר מארעא קדישא (וית' לקמן) וזהו אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה שאז היו נקראים ישראל כלה כשהלכו במדבר והפקירו כל עניני עולם הזה וכן בשבת שכל ישראל מפקירין עניני עולם הזה וכמו"ש במכילתא על פ' ועשית כל מלאכתך שיהיה כאלו כל מלאכתך עשויה גם כן נקראו ישראל כלה מלכתא ואכילת שבת כאכילת מן:

**ואמר** אחר כך בזוהר הקדוש כיון דחמא משה דאתהדרו לנחתא לדרגא אחרא ושאלו בשר וכו' אמר אי הכי הא דרגא דילי פגום וכו' כיון שראה שלא רצו ישראל באכילת המן. ולמעלה (קנ"ה ב') אמר אף אתה מיבע"ל אלא וכו' ודא אילנא דמותא והא אוקימנא דבאילנא דחיי לא שרייא בי' מותא וכו'. והיינו שאכילת המן היה כאכילת אדם הראשון קודם הקלקול שהיה מסט' דעץ החיים. וכן אכילת שבת כשהוא רק לענג את השבת הוא מסט' דעץ החיים נשמתא דכל שלימו בה. ומשה רבינו לא מת מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש (כמו"ש סוטה י"ג:) ויעקב מלבר ומשה מלגאו דא מגופא ודא מנשמתא (תיקונים תי' י"ג). וביעקב גם כן איתא (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת ויעקב איש תם מתרגמינן גבר שלים וכ"ה בזוהר הקדוש (יתרו ע"ט א') שלים בכלא. וזה שאמר בזוהר הקדוש דחדי משה דההוא שלימו בי אשתכח דהא בגיני אשתכח מן לישרלא וכו והמן מסט' דאילני דחיי וכאמור. ומש"ה בחלקו של גד שם חלקת מחוקק ספון דאיתא במ"ר (ויצא פ' ע"א) בא גד בא מי שעתיד לגדד משתיתן של או"ה ומנו אליהו שאליהו בא משבט גד שהוא המיוחד שלא טעם טעם מיתה אף על הגוון ואל נכתב בו כלל מיתה. דיעקב גם כן אף דלא מת כמו"ש בגמרא הנ"ל מכל מקום כתיב בו על הגוון חנטה וקבורה. וכן במשה רבינו אף דדרשו גם כן דלא מת כנ"ל ובזוהר הקדוש (ח"ב פ"ט א') ובג"כ ולא ידע איש את קבורתו כתיב היינו שאין שום תפיסה וידועה לאדם איך שייך במשה רבינו לשון קבורה מכל מקום כתיב בי' עכ"פ לשון קבורה. וכן בדוד המלך ע"ה דוד מלך ישראל חי וקיים. ואיתא במדרש (שמות רבה פ' ח') באותו שעה חי' דוד מכל מקום על הגוון נכתב בהם מיתה מה שאין כן באליהו שהוא נזכר בו לשון מיתה כלל אף על הגוון. וז"ש במדרש (ויקרא רבה פ' כ"ז) אם אמר לך אדם שאלו

לא חטא אדם הראשון ואכל מאותו העץ היה חי וקיים אמור לו אתה כבר הי' אליהו שלא חטא הוא חי וקיים לעולם. וזה שאמר בא גד בא אליהו שעתיד לגדד וכו'. וזהו הפשט בזוהר הקדוש הנ"ל על והמן כזרע גד הוא כאמור דהיינו שהוא מאילנא דחיי בחינת עץ החיים. וכיון שנתאוו לבשר אמר הא דרגא דילי פגום. אף שבשבת גם כן יש אכילת בשר ויין. אך באמת גם במן היה בו טעם כל המינים וכמו"ש (יומא ע"ה.) אך בהם כתיב שהתאוו תאוה ואמרו מי יאכילנו בשר שרצו בשר שיהיה להנאת הגוף. ובמן היה באמת טעם כל המינים רק מסט' דאילנא דחיי שלא להרגיש הנאת הגוף כמו שהיה האכילה קודם הקלקול של אדם הראשון. ובשבת גם כן כל אכילת ישראל מסט' דאילנא דחיי שלא לטעם הנאת הגוף רק לענג את השבת כמו שאמרנו כ"פ שדקדקו בגמרא ואמרו כל המענג את השבת ולא אמרו כל המתענג בשבת או המענג עצמו בשבת. אך הפירוש שצריך שיהיה העונג לענג הנשמה יתירה שנקרא שבת כמו"ש בזוהר הקדוש (יתרו פ"ח ב') והיא מתענגת מענוגי סעודת שבת כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ר"ד ב') ולא לענג עצמו אז האכילה הוא כאכילת המן מסטרא דאילנא דחיי:

## פרק ט

**אסדר** לדרומא מנרתא דסתימא וכו' הוא על פי מ"ש (יומא כ"א:) שלחן צפון ומנורה בדרום. ושם קאי על מנורת המקדש ונראה שהנרות שמדליקין בשבת הוא מעין קדושת מנורת המקדש. ובמ"ר (פ' זו) מקשה תיעשה המנורה ואף על פי כן נתקשה משה וירד ושכח ועלה כו' ועוד נתקשה בה וירד ושכח וכו' עד שנטל מטבע של אש והראה לו עשייתה ואף על פי כן נתקשה על משה וכו' ואמר לבצלאל מיד עשאה. התחיל תמה ואמר אני כמה פעמים הראה לי הקב"ה ונתקשיתי לעשותה ואתה שלא ראית עשית מדעתך בצלאל בצל אל היית עומדג כשהראה לי הקב"ה עשייתה וכו'. וצריך להבין למה באמת נתקשה בה משה אף שהראה לו השי"ת כמה פעמים ובצלאל עשאה מדעתו מיד. גם מהו הלשון בצל אל היית ואם שהוא רק דרש על שמו שנקרא כן מכל מקום צריך להבין משמעותו. וכעין זה מצינו בגמרא (ברכות נ"ה:) שאמר לו הקב"ה למשה אמור לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכו' אמר לו רבינו משה וכו' להיכן אכניסם וכו' אמר לו שמא בצל אל היית. אך הענין הוא על פי מ"ש במדרש רבה (שם) לא שאני צריך לכם אלא שתאירו לי כדרך שהארתי לכם וכו' למה"ד לפקח וסומא וכו' כיון שעמד המשכן קרא הקב"ה למשה ואמר לו תאירו לי שנאמר בהעלותך את הנרות. והיינו דהתורה נקרא אור והמנורה מורה על אור תורה שבעל פה וזה נקרא תאירו לי כמו שמצינו (בגמרא ב"מ נ"ט:) לא בשמים הוא כו' מאי

קעביד קוב"ה וכו' קא חייך ואמר נצחוני בני. וכן (שם פ"ו.) הקב"ה אומר טהור וכלהו מתיבתא דרקיעא אמרו טמא ואמרו מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני שהתורה שבעל פה ניתן לחכמים ונראה כמו שהם מאירים כביכול להשי"ת. ומכל מקום באמת הם דברי אלהים חיים מה שהשי"ת משפיע בלב החכמים רק על הגוון נראה כמו שהחכמים מחדשים והוא כמו משל הפקח והסומא שנראה כמו שהסומא מאיר ומדליק הנר עבור הפקח. ועסק של משה רבינו ע"ה היה רק תורה שבכתב. ומטעם זה איתא (מנחות כ"ט:) הלך וישב בסוף ח' שורות ולא היה יודע מה הוא אומר מפני שר"ע היה שורשו בחינת תורה שבעל פה כמו"ש האריז"ל. ולכן משה רבינו ע"ה לא היה יודע מה הוא אומר (וכמו שנת' במק"א) כיון שהגיע לדבר אחד א"ל תלמידו רבי מנין לך א"ל הלכה למשה מסיני נתיישבה דעתו. והיינו שההלכות שחידש משה רבינו על ידי פלפולו מסר לישראל רק ההלכות ואין אדם יודע טעמן רק הם כהלכתא בלא טעמא והוא היה יודע הטעם. וזה הוא בחינת תורה שבעל פה של משה רבינו ע"ה. שהתורה שבעל פה של החכמים בא על ידי הסתר שנראה להם שהם מחדשין מדעתם כמו שנאמר תזל כטל אמרתי כמו טל שאינו ניכר איך שיורד מהשמים. מה שאין כן במשה רבינו ע"ה שהתורה שבעל פה שלו היה מפורש לנגד עיניו שזהו גם כן מסיני מפורש מהשי"ת. וזה ענין מ"ש (בספרי מטות) כך נתנבאו הנביאים בכה אמר מוסיף עליהם משה בזה הדבר. כה אמר היינו ששמעו הם מהשי"ת ואמרו לישראל מה ששמעו וגם פירושו של כה אמר עפמ"ש בזוה"ק (בלק ר"י ב') כ"ה דזמינא לברכא לון כ"ה תמליל וכו' כ"ה תדבר ודאי דמלת כ"ה הוא בחינת שכינתא. מה שאין כן משה רבינו שנתנבא בזה הדבר היינו בעת שדיבר היה דבר ה' שיצא על ידי פיו והיה מפורש שהוא דבר ה'. ואף ההלכות שחידש מעצמו היה מפורש לנגד עיניו שהוא מהשי"ת שניתן לו מסיני וזהו הענין שלא הבין ענין המנורה ונתקשה בה איך אפשר זאת לאמור שתאירו לי להאיר לה' כביכול. וכנ"ל שישב לסוף ח' שורות ולא היה יודע מה ר"ע אומר. מה שאין כן בצלאל שבא ממרים וכמ"ש ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור. והבאר בזכות מרים (תענית ט'.) ובאר מרמז על תורה שבעל פה (סוטה י"א:) ודוד המלך ע"ה מרכבה למדת מלכות מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ודוד ראש לבעלי רוה"ק ורוה"ק היינו תורה שבעל פה (רמב"ן ב"ב י"ב.) ולכן בצלאל עשאה למנורה מדעתו תיכף. ועל זה אמר לו משה בצל אל היית צל היינו הסתר האור והוא מדת לילה שמרמז לתורה שבעל פה ויום מרמז על תורה שבכתב ולכן הוא הבין מיד ענין המנורה שמרמז לבא והאיר לי להאיר לה' כביכול כנ"ל:

**וכן** ענין הארון שמרמז על הת"ח הכלי המקבל דברי תורה וכמו שלמדו (יומא ע"ב:) מבית ומחוץ תצפנו כל ת"ח שאין תוכו כברו אינו ת"ח. ומצינו במ"ר (משפטים פ' ל') אדם שונה מדרש הלכות ואגדות ואם אין בו יראת חטא אין בידו כלום משל לאדם שאמר לו לחבירו יש לי אלף מדות וכו' אמר לו חבירו יש לך אפותיקאות ליתן אותם בהן אם יש לך כן הכל שלך ואם לאו אין בידך כלום. כך אדם שונה הכל א"ל אם יש לך יראת חטא הכל שלך שנאמר והיה אמונת וגו' יראת ה' היא אוצרו. תפס המשל רק על מי ששונה מדרש הלכות ואגדות שהוא תורה שבעל פה לא זכר. וכן בגמרא (שבת ל"א). שנדרש ואפ"ה יראת ה' הוא אוצרו נדרש גם כן רק על שיתא סדרי משנה. וזה הענין שמשה רבינו לפי מדריגתו שהתורה שבעל פה שלו שחידש מפלפולו היה גם כן מפורש לנגד עיניו שהוא מסיני לא הוצרך משכן ואוצר להעמיד הארון שהארון הוא בחינת תורה שבעל פה היה גם כן אצלו כמו תורה שבכתב מפורש הלכה מסיני. ולכך אמר לו לעשות ארון ואחר כך משכן מה שאין כן בצלאל שהיה משורש תורה שבעל פה של החכמים שסבורים שמחדשים מדעתם כנ"ל לזה נצרך מקודם אפותיקאות ואוצר של יראת שמים. והמשכן הוא מקום היראה אני ה' השוכן בתוך בני ישראל והוא יראה וכמו"ש בזוה"ק (הקדמה ה:) וכמו שנאמר ואם אדונים אני אי' מוראי ונצרך זה מקודם להשים הארון בתוכו שהארון מורה על הכלי המחזיק דברי תורה שהוא תורה שבעל פה כמו שמלמד ת"ח מארון בגמרא כנ"ל וזה ששאלו להיכן אכניסם וע"ז אמר לו שמא בצל אל היית וידעת צל אל היינו בחינת תורה שבעל פה מדת לילה כאמור. דתורה שבכתב הוא שמו של הקב"ה דקב"ה תורה איקרי (כמ"ש זח"ב ס' א') וכן נלמד (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפניה מדכתיב כי שם ה' אקרא הבו גדול וגו' דשם ה' היינו התורה והוא תורה שבכתב מדת יום. ותורה שבעל פה שמקבלת מתורה שבכתב הוא מדת לילה. וכן תורה שבכתב נקרא שמש ותורה שבעל פה בחינת סיהרא דמקבלת משמשא וזהו צל אל מה שאין כן במשה רבינו שהיה מפורש לנגד עיניו שאף הלכות שחידש הוא מסיני היה הכל בבחינת תורה שבכתב ושמו של הקב"ה ולכן לא היה הבדל אצלו בין הלוחות להארון והכלים שהוא הת"ח המחזיק בתוכו דברי תורה. ולכן לא הבין שיהיה נצרך מקודם משכן להכניס בו ארון וכלים כאמור. וכן לא הבין גם כן ענין המנורה שיהיה בא והאיר לי שהוא בחינת תורה שבעל פה וכמו שלא הבין תורה שבעל פה של רע"ק מה שהבינו תלמידיו וכמו"ש בגמרא (מנחות שם) שהיה יושב בסוף ח' שורות ולא היה יודע מה הוא אומר שזה היה חלקו של רע"ק שהיה שורש תורה שבעל פה שהיה בן גרים. גם ברע"ק עצמו מצינו (פסחים מ"ט:) שאמר כשהייתי ע"ה אמרתי מי יתן לי ת"ח וכו'

ואיתא (אדר"נ פ' ו') בן מ' שנה היה ולא למד כלום פעם אחת היה עומד על פי הבאר אמר מי חקק אבן זה וכו' אבנים שחקו מים מיד היה דן קל וחומר בעצמו וכו' והיינו שעל ידי דברי תורה יוכל לשחוק את הלב אבן. ולכן היה חלקו תורה שבעל פה שהוא הרוב חכמה לתקן הרב כעס לשחק את הלב אבן. והוא שער הנ' שנמסר לבעל תשובה. מה שאין כן משה רבינו ע"ה שנולד טוב ונתמלא הבית אורה לא היה לו תפיסה כלל בענין תורה שבעל פה של החכמים והכל ענין אחד ושבת שהוא כנגד מדת לכות הנרות דשבת הם גם כן בבחינת מנורה דבית המקדש שיהיה בא והאיר לי ויש השפעה מתורה שבעל פה דמלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וביום השביעי דא תורה שבעל פה דעם יום השביעי דא אשתכלל עלמא (זח"א מ"ז ב') ולכן נר שבת כענין מנורת המקדש. ובפרט בשבת זה שקורין בו פ' הדלקת המנורה הוא קדושת שבת זה כמו"ש שבת בשבתו יש בו ביחוד השפעה מתורה שבעל פה:

## פרק י

**הנה** בזמירות דהאר"י הק' בסעודת שחרית מבקשים על התגלות סודות כמו ישדר לן וכו' ונחזי וכו' ויחזי לן סתרי' ולהלן יגלי לן טעמי וכו' חדו חצדי חקלא וכו' לעטר פתורא ברזא יקירא וכו'. בזוה"ק פ' זו (קנ"ב א') ווי לב"נ דאמר דאורייתא אתא לאתחזאה ספורין בעלמא ומלין דהדיוטא וכו' כה"ג אורייתא אית לה גופא ומלי אורייתא דאקרון גופי תורה וכו' מתלבשי בלבושין דאינון ספורין דהאי עלמא וכו' אינון דידעין יתיר לא מסתכלי בלבושא אלא בגופא וכו' חכימין עבדי דמלכא עלאה אינון דקיימי בטורא דסיני לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהו עקרא דכלא אורייתא ממש. ולעלמא דאתי זמינין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא. וכתב בהגה"ה נצוצי אורות דמשמע דמי שאינו יודע סודות התורה לא עמדו על הר סיני. וכתב על זה הרב חיד"א ז"ל לא תהא כזאת אלא מי שאינו מאמין בסודות התורה וכו'. אבל בזוהר הקדוש לא הזכיר מאמינים רק מקודם אמר דידעין יתיר לא מסתכלין בלבושא אלא בגופא וכו' אינון דקיימא בטורא דסיני לא מסתכלי אלא בנשמתא וכו' ומפורש דמיירי בהתבוננות שהם מתבוננים רק בגופי תורה ואינון דקיימי בטורא דסיני מתבוננים בנשמתה דאיהו עיקרא דכולא וכמו שפי' בהגה"ה הנ"ל. ובאמת הוא פלא לומר כן וכמו"ש הרב חיד"א ז"ל הנ"ל. אך הם פירשו לא מסתכלי אלא בנשמתא היינו בסודות התורה וגרם להם זאת מ"ש אחר כך בזוהר הקדוש הנ"ל ולעלמא דאתי זמינין לאסתכלא בנשמתא לנשמתא ואם זה פי' על סודות למה אמר שרק לעלמא דאתי זמינין לאסתכלא וכו' והלא נגלה סודות התורה אף בעולם הזה. ועל כן הפירוש דנשמתא לנשמתא היינו סודות אחרים והוא רק לעלמא

דאתי ונשמתא היינו סודות התורה שנגלה לחכמי הקבלה בעולם הזה. ומזה הוציאו המשמעות שמי שאינו משיג סודות ח"ו לא עמד על הר סיני וקשה כנ"ל. אבל הענין הוא שיש גופי תורה והיינו ההלכות איך להתנהג וזהו גופא. ועל זה אמר האי גופא מתלבשי בלבושין דאינון ספורין וכו' שאף בהספורים יש גופי תורה לימודים הליכות עולם וכמו"ש (סנהדרין צ"ט.) אחות לוטן תמנע מאי הוא תמנע בת מלכים היתה וכו' נפיק מינה עמלק דצערינהו לישראל מ"ט דלא איבעי להו לרחקה ויוצא מזה לימוד שלא הוצרכו האבות לרחקה ומש"ה יצא ממנה עמלק. גם נלמד שמהס"ת לא היה כוונתה לשם שמים שאם היה כוונתה לשם שמים מוטב שתהא שפחה לאומה זו וכו' לא היה יוצא ממנה עמלק רק מפני שלא היה המכוון שלה בעומק לש"ש. וזאת היא לימוד אף מהסיפורים וזה נקרא גופי תורה ומזה לא נשללו אפילו האומות דגם חסידי או"ה כשמקיימין ז' מצות ב"נ הם בכלל חסידי אומות העולם אם הם מקיימים מטעם ציווי השי"ת אך נשמתא דאמר בזוה"ק הנ"ל היינו מה שנאמר נר ה' נשמת אדם שהוא האור מהתורה שמאיר בלב ישראל התגלות אלהות זה האור תורה הוא רק לאינון דקיימא בטורא דסיני שהוא כולל כל ישראל שכל הנשמות עמדו על הר סיני ואף הגרים דאע"ג דאינון לא הוו מזלייהו הוו כמו"ש (שבת קמ"ו.) כיון שבשם ישראל יכנה כבר היה נשמתו על הר סיני ומה שמצינו בגמרא (נדרים כ.) בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני היינו עמידת האבות דור המדבר שעמדו בגופם על הר סיני זה לא עמדו אבותיו וע"ז נאמר אשר ישנו פה עומד וגו' ואת אשר איננו פה והיינו בגוף אבל מזלייהו היינו נשמתם עמדה על הר סיני אף מהגרים. ובכאן שזכר בזוה"ק אינון דקיימו בטורא דסיני כולל כל ישראל אף נשמת הגרים. וזה שאמר חכימין עבדי דמלכא לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהו עיקרא דכולא אורייתא ממש. היינו האור הפנימי שיש בגופי התורה שיכנס ויאיר בלב כל אחד מישראל כשפונה עצמו לזה. וזהו בחינת אור תורה שבעל פה שיכנסו הדברי תורה ויפעלו בלב וכמו שנת' במק"א שיש בחינת תורה שבעל פה אף בפסוק בתורה כמו שהוא. מה שמאיר ונכנס למעמקי הלב. וזה נקרא מסטורין של הקב"ה וכמו שנאמר סוד ה' ליריאיו ששם הוי' הוא סוד להיראים כל חד כפום מה דמשער בלבי' כמו"ש נודע בשערים בעלה וכמו"ש בזוה"ק (וירא ק"ג ב'). ועל זה אמרו (תנחומא תשא ל"ד) ע"פ אכתוב להם רובי תורתי כמו זר נחשבו וכו' ומי שמסטורין שלי אצלו הם בני ואיזה זה המשנה שנתנה על פה וכו'. וזהו התורה שבעל פה שהוא האור כשנכנס הדברי תורה ללב ומאיר לו. ולזה יכולין רק ישראל לזכות ונשללו מזה האו"ה. וכמו שנאמר מגיד דבריו ליעקב מגיד לשון הגדה הוא משיכו דחכמתא כמו"ש

בזוה"ק (יתרו פ' א') דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל שהישראל משיג אור בלב מהחקים ומשפטים לא עשה כן לכל גוי שהחקים אינם מקבלים ומשפטים בל ידעום שאף מה שנוהגין או"ה ע"פ השכל שמחייב אותם שכן ראוי כגון כיבוד אב ואם ושאר מדות טובות. מכל מקום בל ידעום שאין מכניס בהם דעת. וכמו"ש הרמב"ם ז"ל (סופ"ח מה' מלכים) דהמקבל ז' מצות שאמרו שיש לו חלק לעולם הבא והוא מחסידי אומות העולם הוא רק כשמקבל ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה שב"נ נצטוי בהן מקודם אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואין מחסידי אומות העולם וכו'. וזהו משפטים דמלכא עלאה אינון דקיימין בטורא דסיני לא מסתכלי אלא בנשמתא היינו בהאור תורה שיש בגופי תורה שהם ההלכות והנהגת אדם והאור הזה שנכנס ללב זהו נשמתא. ועל זה אמר דאיהו עקרא דכלא אורייתא ממש ולזה יכולין כל אחד מישראל לזכות. ואף בחול כשפונה עצמו לדברי תורה משיג האור שבדברי תורה שהוא הנשמה נר ה' וגו' כנ"ל:

**וכן** אמר אחר כך גם כן וכנסת ישראל דא גופא דמקבלא לנשמתא תפארת ישראל וכו' נשמתא דאמרן דא תפארת ישראל דאיהו אורייתא ממש. והיינו שם הוי' שהוא תורה והוא סוד ה' ליראיו ששם הויה הוא סוד להיראים כל חד כפום מאי דמשער בלבי' וכמו שאמרנו למעלה. אבל סודות התורה נקרא נשמתא דא איהו עתי"ק וכו'. ובאמת לרשב"י וחביריו נתגלה סודות התוה וכל האד"ר והאדר"ז מלאים סודות מדרושי עתי"ק. ומ"ש בזוה"ק ולעלמא דאתי זמינין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא היינו שאז יתגלה לכל ישראל סודות התורה. ורק לרשב"י וחבריו נגלה אף בעולם הזה והם נקראו מחצדי חקלא וכמו שכתב כמה פעמים באד"ר. ושבת שהוא מעין עולם הבא יכולין גם כן לזכות לסודות התורה. וכמו שכתבו המקובלים ששבת מסוגל ללימודי קבלה ולכן בסעודה שניה סעודתי דעתיקא יש מקום להשיג סודות התורה שהוא נשמתא לנשמתא רק כל אחד לפי מדרגתו. ולזה מבקשים בסעודה זו על סודות ונחזי ביקרי' וכו'. שזה נקתן לכל אחד מישראל שכל אחד יכול להשיג בשבת מעין האור הזה שהוא סודות התורה. רק אחר כך אמר חדו חצדי חקלא שהם אותם שהוזכרו בריש האד"ר דהאדרא הוא כמו שנאמר הבאיני המלך חדריו וכתיב ובדעת חדרים ימלאו וגו' דעת היינו פנימיות מכ"ע דהיינו עתיקא. ונתייסדו שני האדרות על דרושי עתיקא ופתח שם ומחצדי חקלא זעירין אינון. וכן בסיום מארי מארין ומחצדי חקלא וכו' וע"ז אומרים חדו חצדי חקלא שישמחו מהם משיגים בשבת יותר ויותר אבל כל אחד מישראל יכול גם כן להשיג בשבת שהוא

מעין עולם הבא ובפרט בסעודתי דעתיקי מסודות שהם נקראו נשמתא דנשמתא שהוא עתיקא וכמו שכתב בזוה"ק הנ"ל:

**ומה** שקבע בזוהר הקדוש מאמר זה ר"ש אמר ווי להההוא ב"נ דאמר דהא אורייתא אתא לאתחזאה ספורין וכו' בפ' זו דוקא וכן למעלה (קמ"ט ב') ומ"ד דהאי ספורא דאורייתא כו' כניש כל מילין דהדיוטין כגון מלין דעשיו מלין דהגר מלין דלבן ביעקב מלין דאתון מלין דבלעם וכו'. וכל הסיפורים אלו אינם נזכרים כלל בפ' זו. והו"ל לקבוע זאת בפרשיות שנאמרו בהם הסיפורים האלו. אך הענין דבפ' זו נאמרה מצות הדלקת המנורה שהוא בחי' תורה שבעל פה כמו שנת' לעיל והוא האור תורה שיכנסו הדברי תורה למעמקי הלב שזה נקרא נשתמא דגופא דאורייתא כמו שאמרנו לזה קבע הזוה"ק מאמר זה בפ' זו לומר שבכל הסיפורים אפילו יש גם כן אור תורה בחינת תורה שבעל פה שנכנס ללב. ובהפטרה פ' זו במנורת זכרי' והנה מנורת זהב וגו' ושבעה מוצקות לנרות ושנים זתים עליו אחד מימין הגילה וגו' שהכל בא מעצמו מהזיתים להגילה ולנרות ואחר כך מסיים זה דבר אל זרובבל לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות. הענין הוא שבבבל התחיל עיקר התפשטות תורה שבעל פה על ידי אנשי כנסת הגדולה שאמרו עשו סייג לתורה והעמידו תלמידים הרבה ואנשי כנסת הגדולה ק"כ זקנים ובהם כמה נביאים כמו"ש (מגילה י"ז:) והיינו חגי זכריה ומלאכי. וזרובבל הוא נחמיה בן חכלי' כמו"ש (סנהדרין ל"ח.) זרובבל שנזרע בבבל ומה שמו נחמיה וכו'. ולכ כשהתחיל אז התפשטות תורה שבעל פה והעיקר היה זרובבל ובתורה שבעל פה איתא (תנחומא פ' נח) שבא ביגיעה רבה וצער גדול ונדוד שינה והכפיית הר כגיגית היה רק על תורה שבעל פה עיי"ש. ולכן הראה אז השי"ת לזכריה שהמנורה שהוא בחינת אור תורה שבעל פה בא באמת מצד השי"ת שהזתים מריקים השמן מאליהם כמו שנאמר המריקים מעליהם הזהב וגו'. ואף שהאדם צריך לעמול בכל כוחו בצער ונדוד שינה שיזכה לתורה שבעל פה. אבל אחר כל היגיעות והשתדלות עיקר השפעת תורה שבעל פה בא מהשי"ת בעצמו וכמו שנאמר שוא לכם משכימי קום אוכלי לחם העצבים שמשיגים לחמה של תורה בעצב ויגיעה כן יתן לידידו שנה ששלמה המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות ונקרא ידידיה וה' אהבו לו ניתן כל חכמה תתאה תורה שבעל פה במתנה בלילה אחת בחלום בשינה. ועל זה נאמר זה דבר ה' אל זרובבל לאמור לא בחיל וגו'. והוא כנגד קדושת ג' האבות שיעקב אבינו אמר האלהים אשר התהלכו אבותיו לפניו שהאבות אבהם ויצחק כל אחד עבד להשי"ת בשהתדלות שלו. ועל עצמו אמר האלהים הרועה אותי שהוא הכיר שאף ההשתדלות היא רק מהשי"ת לבדו שהוא רועה ומנהיג אותו.

וחיל פי' עשירות שהוא דבר תורה כמו שמצינו (תנחומא תשא ג') בעשירי תורה אני מדבר וכו' ועשיר ורש נדרש (תמורה ט"ז.) בחכם וטפש. ולא בכח כח נקרא היראה מהשי"ת כמ"ש איזהו גבור הכובש את יצרו ועל זה אמר לא בחיל שהוא דברי תורה ולא בכח שהוא היראה שבא על ידי השתדלות האדם כי אם ברוחי אמר ה' צבאות והיינו תורה שבעל פה שמשפיע השי"ת מעצמו במתנה וכמו שנאמר רוחי אשר שמתי עליך ודברי אשר שמתי בפיך. וכן נאמר אין המלך נושע ברב חיל מלך היינו ת"ח דרבנן אקרי מלכים (גיטין ס"ב.) אין נושע בדברי תורה לבד. וזה כנגד אברהם אבינו ע"ה שהיה נקרא מלך וכמו"ש (ב"ר פ' מ"ב) עמק שוה ששם השוו כל האו"ה וכו' אמרו לו מלך את עלינו כו' גבור לא ינצל ברב כח גבור הכובש את יצרו לא ינצל ברב כח שהוא היראה ופחד מהשי"ת לבד והוא כנגד יצחק אבינו ע"ה שמדתו היראה וגם זה לבד לא יועיל שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו כמ"ש (סוכה נ"ב.) שקר הסוס לתשועה היינו מה שעובדין בהשתדלות יתירה וע"ד מ"ש (סנהדרין צ"ו.) כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים והשתדלות נדמה לסוס. והשתדלות בעצמו הוא גם כן שקר לתשועה וברוב חילו לא ימלט שהדברי תורה גם כן לא יועילו לו לאדם. רק מה יועיל הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו שמכירין שהכל מחסדי ה'. וכמו שאמרו האבות שאחר כל ההשתדלות של אברהם אבינו ע"ה אמר ואנכי עפר ואפר. וזה שאמר (חולין פ"ט.) נתתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנכי עפר ואפר ואין הפירוש גדולה על עושר וכבוד וממשלה בעולם הזה שזה לא נחשב לאברהם למאומה רק על הגדולה שהשיג באור תורה ובהתגלות אלהית שזה היה אצלו למעלה ולגדולה עכ"ז אמר ואנכי עפר ואפר לא תלה זה בכוחו והשתדלותו לבד. וכן אל יראיו מוסב גם על יצחק שמדתו היה פחד ומכל מקום הכיר שאין זה מהשתדלות שלו רק מישועת השי"ת. ולהם עין ה' לעזור להם כמו"ש ואלמלא וכו' ה' לא יעזבנו בידו וזהו להציל ממות נפשם זה לענין גבור לא ינצל ברב כח שהוא ההצלה מיצר הרע רק השי"ת מציל את יראיו ולחיותם ברעב היינו בדברי תורה כמו שנאמר לא רעב ללחם וגו' והיינו שהשי"ת משפיע להם דברי תורה. והאבות אברהם ויצחק אף שהם בעצמם הכירו שהכל מהשי"ת. ובאמת גם אברהם ויצחק נקראו ישראל כמו"ש (ב"ר ר"פ תולדות) מכל מקום בשעת ההשתדלות היה נראה להם שעושים מה ולכן יצא מאברהם כסולת ישמעאל וכן מיצחק יצא פסולת עשו. מה שאין כן יעקב שהכיר ואמר האלהים הרועה אותי וגו' שבשעת השתדלות גם כן אמר מאין יבוא עזרי עזרי עם ה' לית אנא מוביד סברי מן

בריי (כמו"ש ב"ר ר"פ ויצא) זהו מטתו שלימה ואין בו פסולת וזה זוכה להאור האמיתי בשלימות שלא יתבטל אף מזרעו:

**וזה** שאמר בתיקונים (תיקון ל') יהי אור דא ימינא ויהי אור דא שמאלא דבכל אתר ויהי לשון צער וכו' וירא אלהים את האור כי טוב דא עמודא דאמציעותא דאיהו טוב וכו' והיינו שכל האבות זכו באמת לאור שהם בעצמם הכירו שהכל מהשי"ת רק באברהם נשאר בזרעו פסולת ועל זה אמר יהי אור זה אברהם (כמו"ש בראשית רבה פ' ב') רק אחר כך נתברר שהפסולת אינו זרעו. ויהי אור זה נגד יצחק ובו כבר היה הוי' להאור שהפסולת שלו עשו נקרא ישראל מומר כמו"ש (קידושין י"ח.) שהיה כבר נקרא ישראל שנולד מיצחק שנימול לשמונה רק היה בכחו לעקור את שם ישראל ממנו. וירא אלהים את האור כי טוב זה כנגד יעקב ששם נשאר האור לעולמי עד שכבר מטתו שלימה ולא יוכל שום איש מישראל לעקור ח"ו שם ישראל ממנו אף שיגדל עונות ח"ו מכל מקום אף על פי שחטא ישראל הוא (סנהדרין מ"ד.) וכן נדרש בב"ר (שם) ויקרא אלהים לאור יום זה יעקב שהוא נשאר בקביעות לעולמי עד. והראה השי"ת נבואה זו לזכריה שהוא דבר ה' אל זרובבל. שאז שהתחיל ההתפשטות התורה שבעל פה בבבל כנ"ל שבא ביגיעה רבה אף על פי כן לא יתלו בהשתדלות האדם כי לא בחיל שהוא בכח דברי תורה ולא בכח שהוא היראה והוא מדות אברהם ויצחק כי אם ברוחי והיינו שיכירו שהכל בא מהשי"ת וכמו שאמר יעקב האלהים הרועה אותי' וגו' זהו זוכה לאור תורה שבעל פה רוחי אשר עליך. וכמו שנאמר כן יתן לידידו שנה וכמו שאמרנו. ובשבת דאז בת מתעטרא באבהן זוכה האדם לכל קדושת ג' האבות ויכול לזכות לאור תורה שבעל פה מהשי"ת מאליו בתות מתנה בפרט בפ' זו שקדושת שבת זה הוא ענין הדלקת המנורה שמורה על תורה שבעל פה וכאמור:

## פרק יא

**בתפלת** מנחה דשבת מזכירין ג' האבות וביעקב אומרים יעקב ובניו הם המנוחה. בזוה"ק (פ' זו קנ"א א') באתר דאבהתא אשתכחו שאר צידקייא משתכחי גבייהו וכו'. וכן אחר כך כד נטלא שכינתא באבהתא נטלא וכד אינון נטלי כלהו דרגין אחרנין נטלין בהו וכדין אתעטרת כנסת ישראל כדקא יאות. ומש"ה בסעודה ג' דשבת שהוא כנגד יעקב אבינו שאז זוכין כבר לקדושת כל הג' אבות שהם קדושת הג' סעודות אז גם שאר צדיקייא משתכחי גביהון שהם משה ואהרן יוסף ודוד והם בני יעקב. ולכן מזכירין גם בתפלת מנחה דשבת שהוא כנגד יעקב כמו הסעודה ג' כל הג' אבות. ואומרים יעקב ובניו שהם שאר צדיקייא דמשתכחי גבייהו. וכן שבת הוא בת דמתעטרא באבהן (זח"ב

ר"ד א') ומשה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא (זח"ג נ"ג ב') היינו שמשה הוריד התורה שבכתב מן השמים ואהרן שושבינא דמטרוניתא להכניס הדברי תורה בלב ישראל שהוא בחינת תורה שבעל פה וכמו שנאמר הוא יהיה לך לפה וכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת תורה יבקשו מפיהו ודכו"ע בשבת נתנה תורה לישראל. ובזוהר הקדוש (ח"א י"ז ב') ביום השביעי דא תורה שבעל פה ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה הרי קדושת משה ואהרן גם כן בשבת. ויוסף איתא בזוה"ח תולדות שמוסף שבת כנגד קדושתו. וקדושת דוד המלך ע"ה שהוא מדת מלכות הוא גם כן בשבת ששבת יום הז' שהוא כנגד מדה ז' בחינת מלכות. ומש"ה מזכירין בתפלה זו האבות וגם אומרים יעקב ובניו בניו כנגד שאר צדיקייא שהם בניו שזוכים לקדושתם גם כן בשבת ואומרים ינוחו בו שהוא הנייחא. וכן בהנסיעה גם כן איתא בזוהר הקדוש כד נטלין כלהו דרגין אחרנין נטלין בהו וכו':

**ובפ'** זו ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים פירש רש"י מהלך ג' ימים הלכו ביום אחד שהיה הקב"ה חפץ להכניסם לארץ ישראל מיד וכן הוא בספרי. וצריך להבין הלא אין מעצור לה' להביאם כמו רגע ביום אחד לארץ ישראל ולמה דווקא הלכו רק מהלך ג' ימים. גם אחר כך כתיב גם כן וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה ולמה בכאן גם כן דרך שלשת ימים. אך הענין דג' האבות שהם מרכבה למדות חג"ת והמדות נקראו ימים וכמ"ש בזוהר הקדוש כאן (בתוספות) כי ששת ימים עשה ולא כתיב בששת. ממילא נקראו האבות גם כן ג' ימים. וידוע שהם כנגד ג' מדות הקנאה והתאוה והכבוד שמוציאין את האדם מן העולם והאבות להיפך הם עיקר החיים. אברהם מדתו אהבת הבריות ובחסד והוא כנגד קלי' הקנאה קלי' עשו שהוא שונא הבריות כמו"ש (ב"ר סו"פ ס"ג) שנאת דמו של אדם בגופו וכו'. יצחק מדתו היראה פחד יצחק בחינת גבורה גבור הכובש את יצרו והוא כנגד קלי' ישמעאל שהוא אהבת וחמדות עולם הזה קליפת התאוה. רק הפסולת ממדתו של אברהם אבינו ע"ה שהיה חסד היה ישמעאל חמדות זרות והפסולת של יצחק היה עשו שקליפתו קנאה. ויעקב מדתו הענוה ושפלות וכמו שאמר האלהים הרועה אותי מעודי וגו' שהוא הכיר שאף ההשתדלות הוא רק מהשי"ת והוא כנגד קליפת עמלק שהוא ראשית גוים עמלק וקליפת הגאוה הוא ראשית הקליפה. וכמו"ש בזוה"ק במלכין קדמאין דמיתו שכל חד אמר אנא אמלוך. דבבריאת העולם דכתיב ה' מלך גאות לבש שעל הלבוש היה לבוש גאות מזה נסתעף המלכין קדמאין שכל אחד אמר אני אמלוך ונצמח מזה קליפת הגאוה והוא קליפת עמלק ראשית דקליפה. וכן המן הרשע שהיה מזרעו כתיב ויספר להם המן את כבוד עשרו וגו' ואת

כל אשר גדלו המלך וגו' שהוא גם כן הגיאות. ומאברהם ויצחק יצאו פסולת שאף שהם באמת הכירו שהכל מהשי"ת מכל מקום בשעת ההשתדלות והעבודה כל אחד השתדלת בכחו במדתו וכמו שנאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו ועל ידי זה יצא מהם פסולת שהם אמרו באחת כחי ועוצם ידי עשה לי החיל. ועשו לקח את הגבורה לכבוש את העולם ברציחה. וכן ישמעאל רק לחמדות ותאות רעות. מה שאין כן יעקב שאמר האלהים הרועה אותי וגו' שאף הוא גם כן עבד בהשתדלותו שעליו גם כן נאמר בגמרא (סנהדרין צ"ו.) שרצו לפני כסוסים כו' אך הוא הכיר שאף שההשתדלות מהשי"ת ולא מכחו כלום ולכן אף בזרעו לא נמצא שום פסולת ומטתו שלימה (כמו שנת' במא' הקודם) והאדם כל ימי חייו הוא בבחינת נוסע כמו שנאמר כי הולך האדם אל בית עולמו שכל ימיו הוא נקרא הולך. והנייחא הוא כשבא לעולם הבא וכמו שמכניס מיתת הצדיקים בגמרא ומדרשים בחינת הג' אבות שהם כנגד ג' קליפות הנזכרים שצריך לצאת מהם. וזה שאמר ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים היינו שלשת מדות האבות הקדושים שנקראו ימים כנ"ל. שהשי"ת רצה שיסעו שיהי' להם עסק בדרך ג' מדות האלו כדי שיוכלו לבוא לארץ ישראל שהוא הנייחא שנקרא מנוחה ששם הבית המקדש שנקרא זאת מנוחתי עדי עד. ועיקר המנוחה השלימה הוא העולם הבא וכמו שדרשו (סנהדרין ק"י:) על דור המדבר שאין להם חלק לעולם הבא מדכתיב אם יבואון אל מנוחתי. אבל מכל מקום א"י ג"כ נקרא מנוחה וכמו"ש (ויקרא רבה פ' ל"ב) למנוחה זו אינן באים אבל באים הם למנוחה אחרת:

**וזה** שאמר אחר כך וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים שכח התורה הוא מסייע להאדם להתגבר על ג' קליפות האלו ולבא דרך שלשת ימים שהם ג' מדות האבות כנ"ל. וכמ"ש בזוה"ק (ח"א ר"ב א') דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא וכו' ובגמרא (קידושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. וזהו לתור להם מנוחה שיוכלו לבוא לארץ ישראל מיד שנקרא מנוחה ואחר כך אמר ויהי בנסוע הארון שהנסיעה הוא הטרדא וכמו שלמדו בגמרא (ברכות י"א.) ובלכת דידך הוא דמחייבת הא דמצוה פטירת לענין טרדא דמצוה. קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך שהם הג' קליפות של היצר הרע שהוא שונא ואויב סתם. ובנוחה יאמר המנוחה הוא בשבת שהוא מדת מלכות אני ה' השוכן בתוך בני ישראל וזהו המנוחה. שובה ה' היינו הנייחא וכמוש נאמר בשובה ונחת וגו' רבבות אלפי ישראל ולמדו מזה (יבמות ס"ד.) שאין השכינה שורה על פחות מב' אלפים וב' רבבות מישראל. והוא כמספר הלוים שבאו לפדות הבכורים. והוא דקדושת מחנה לויה הוא שמשולח ממנו אף הזב. דמצורע שהוא

מקליפת הקנאה משולח מכל מחנה ישראל. והזב שהוא מקליפת התאוה משולח רק ממחנה לויה דמי שעמלו בתורה ופנוים רק לתורה ועבודה שהוא בחי' הלוים יכול לכבוש היצר של תאוה ולתבל אותו שיהיה רק לד"ת כמו שאמר שם משכהו לבית המדרש. ועיקר העסק הוא לכבוש ב' קליפות אלו שהם ראשי הקליפות ל"ה מימינא ול"ה משמאלא מקליפת התאוה והקנאה ואז ממילא זוכין לכבוש גם קלי' הגאוה שהוא כנגד מדתו של יעקב וזה זוכין מהשי"ת. וזה שהזכיר אחר כך תבערה כי בערה בם אש ה' והוא כנגד קליפת הקנאה. ואחר כך קברות התאוה נגד קליפת התאוה וכשישראל מבוררין בב' מדות אלו אז ממילא מתבררין גם במדה הג' שהב' האלו העיקר כמו שאמרנו. וכד נטלא באבהתא נטלא וכד אינין נטלין כלהו דרגין אחרנין נטלין בהו וכדין אתערית כנסת ישראל כדקא יאות. ובשבת בסעודה ג' שהוא כנגד יעקב אבינו ע"ה אז הוא המנוחה דבת מתעטרא בג' אבהן ושאר צדיקייא עמהון ואז הוא המנוחה מעין עולם הבא וזה שאומרים בסעודה זו יעקב ובניו ינוחו בו יעקב ושאר צדיקיא שהוא בניו:

## פרק יב

**הנה** בסעודה ג' דשבת לא תקנו קידוש על היין. גם הזמירות של האר"י הקדוש ז"ל אומרים אותו בב' סעודות הראשונות קודם האכילה ובסעודה ג' לאחר אכילה. וכנראה מלשונו שכן התקין לומר. שבסעודת הלילה אומרים נזמין לה השתא וכו' ובסעודת הבוקר אומרים ואזמין בה השתא וכו'. רק בזמר של סעודה ג' אין בה לשון זימון כיון שאומרים אותו לאחר אכילה אין שייך לשון זימון וצריך טעם למה תיקנו האר"י הק' כן. ובפע"ח איתא דסעודה זו קדושתו גדולה מקדושת הב' סעודות הראשונות ואין אומרים בו קידוש. וכתב שם בפע"ח אחר שכתב מקודם סדר הסעודות כמו שאנו אומרים בלילה דחקל תפוחין וביום דעתיקא קדישא ובסעודה ג' דז"א. איתא שם אחר כך שבלילה אוכלין מפומא דשכינתא וביום מפומא דז"א ובס"ג מפומא דעתיקא. וצריך להבין מה שהחליף הב' סעודות של יום. ובס' משנת חסידים הביא רק מסעודה ג' וכתב דז"א אוכל מפומא דעתיקא. ומ"ש דלא הביא מסעודת הבוקר והיינו דשם אי אפשר לפרש כן שעתיקא אוכל מפומא דז"א דמדריגת עתיקא הוא גבוה הרבה ורם ממדרגת ז"א. וצריך גם כן להבין מאין לקח לו בפע"ח זה הסדר. אך איתא בזוה"ק באדרא זוטא (רפ"ח ב') אמר ר"ש אסהדנא עלי וכו' דהא מן יומא לא בטילנא אלין ג' סעודתי וכו' חד סעודתא דמטרוניתא וחד סעודתא דמלכא קדישא וחד סעודתא דעתי"ק סתימא דכל סתימין וכו'. הרי חשב גם כן מקודם סעודתא דז"א שהוא סעודתא דמלכא ואחר כך בסעודה ג' סעודתא דעתי"ק. והענין הוא שבאמת קדושת כל הסעודות שבת הם סעודתא דמלכא

והיינו במה שאמר ונעשה רצונו וכמו שנקראו הקרבנות לחמי לאשי בזה שאמר ונעשה רצונו ובזוה"ק (ח"ג ז' ב') ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים תנינן. וסדר הקדושות בלילה סעודתא דמטרוניתא דחק"ת בחי' שכינתא שתיכף בכניסת שבת נקראו ישראל יראי שמי שומרי שבת ואימת שבת על ע"ה כמו"ש (ירוש' דמאי). וביום שאז הזמן שבכל ימי המעשה הוא יצא אדם לפעלו וגו' וכמו שנאמר והיה היום למלאכה וישראל אומה שלימה שובתין אז ממלאכתם ומקבלין עול מלכותו על ידי זה נכתר כביכול הש"י בכתר כתר עליון דאיהו כתר מלכות. ואז נקרא הסעודה סעודתא דעתיקא שהוא רצון העליון בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית שיש לו נחת רוח שאמר ונעשה רצונו. ובסעודה ג' שהוא המנוחה ונייחא כמו"ש במדרש תנחו' (בראשית משאלתות) נוחו ב'י כי היכי דנחי בי' אנא זה נקרא סעודתא דז"א דצורתו של יעקב אבינו חקוקה בכסה"כ והוא במה שמקיימים והלכת בדרכיו נוחו בי' כי היכי דנחי בי' אנא כאמור. והקדושות אלו הם מצד השי"ת. אך מצד ישראל האוכל הסעודות וכמו דמיירי באדרא הנ"ל שאמר מן יומא לא בטילנא אלין ג' סעודתי אז נחשב קדושת הסעודות כפי מה שאוכל ישראל. ובזה בבוקר אוכלין ישראל מפומא דז"א וכמ"ש (זח"ב פ"ח א') והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק וכו' ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין וכו'. והיינו דכנסת ישראל בחינת חקל תפוחין אוכלין הסעודה מפומא דז"א. ומה שאמר מפומא הוא על דרך מה שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ודעת ואיתא (מדרש רבה תשא פ' מ"א) למי שהוא אוהב מפיו וגו' למה הדבר דומה למלך ואכו' אמר לו איני מבקש אלא מזה שבתוך פיך וכו' איני מבקש אלא מן הפיצטלין שבתוך פיך נטל ונתן לו מתוך פיו הוי וכו'. וכן הענין כאן שסעודת הישראל ביום בסעודתא דעתיקא כנ"ל אז אוכל הישראל מהטלא דנחית מעתי"ק לז"א והיינו מפומא דז"א מפיו דעת ותבונה דעת הוא חיבור חכמה ובינה שמשפיע מכ"ע על ידי תגו של יוד. ובלילה גם מצד הישראל אוכל אז הישראל מפומא דשכינתא שהסעודה הוא דחקל תפוחין והוא גם כן מטלא דנחית מעתי"ק לז"א ואטיל לחק"ת שהוא בחינת שכינתא. ובסעודה ג' שאז הוא היחוד זיווג קוב"ה ושכינתיה וכמו שאומרים יעקב ובניו ינוחו בו והוא הנייחא נוחו בי' כי היכי דנחי בי' אנא וכמו שגם השי"ת בשבת יש לו נייחא בעולמו כמ"ש (ב"ר פ' ט') עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. והיינו שבשבת ראה השי"ת שכל אשר עשה והנה טוב מאוד אף מה שנראה היפך הטוב הוא גם כן רק שיהיה מזה טוב מאוד. וכמו"ש בזוה"ק (ח"ב קפ"ד א') ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא כן יש לישראל נייחא מכל מה שעבר עליו בימי המעשה. אז הסעודה שסועד ישראל הוא

מפומא דעתיקא שהוא רצון פשוט בלא שום טעם וכמ"ש בפע"ח שהוא רחמים פשוטים וזהו רעוא דרעווין רצון הרצונות בלא שום טעם. והנייחא שיש להשי"ת מסעודה זו שהישראל אוכלין הוא נקרא סעודתא דז"א שישראל מקיים והלכת בדרכיו וכאמור:

**ומשום** זה בלילה אומרים לשון זימון שמזמנין לקדושה דחקל תפוחין להסעודה שאז הוא סעודתא דחקל תפוחין. וכן בבוקר בסעודה ב' שישראל אוכל מפומא דז"א אומרים גם כן לשון זימון שמזמנין גם לקדושת עתיקא שהוא גבוה במדרגה מז"א כיון שהוא עתה סעודתא דעתיקא ורוצים שיהיה סייעתא גם מאור קדושה זו. מה שאין כן בסעודה ג' שישראל אוכל הסעודה מפומא דעתיקא אז אין שייך למי לזמן. לעתיקא אין זה סעודתו עתה ולז"א גם כן לא שייך לזמן כיון שאוכל מפומא דעתי' שהוא גבוה ממדרגת ז"א. רק אחר שסעד הסעודה מפומא דעתיקא תיקן האר"י הק' שאז אחר האכילה מי שלבו נכסף שהוא מבני היכלא דכסיפין יוכל לזכות למחזי זיו דז"א כיון שזו הוא סעודתו עתה וזהו הענין לענין קידוש שבלילה שהוא אוכל מפומא דשכינתא בחינת חקל תפוחין תקנו קידוש על היין שהוא אתערותא דלתתא דמיני אתער לעילא לזכות ליינא דאורייתא שהוא מטלא דעתיקא דמליא רישי' דז"א ואטיל לחקל תפוחין. וכן בבוקר שאוכל מפומא דז"א גם כן יש שייכות לאתערותא דלתתא. מה שאין כן בסעודה ג' שאוכל מפומא דעתיקא ושם אין שום שייכות לפעולת אדם ואתערותא דלתתא. דעתיקא הוא בחי' מאמר ראשון ששם הוזכר חושך תהו ובוהו שהוא מעשיהן של רשעים והוא שכך עלה ברצונו הפשוט שיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא ושם אין מקום כלל לפעולת אדם. רק במדות ז' תחתוניות שהם נאצלו לעולם העשיה שם יש בחירה. וענין ידיעה ובחירה כבר כתב הרמב"ם ז"ל סוף פ"ה מה' תשבוה כי אין כח באדם להשיג ולמצוא דעתו של בורא וכו'. והראב"ד ז"ל כתב שטוב היה להניח הדבר בתמימות התמימים וכו' ובאמת כדברי הרמב"ם ז"ל איתא גם כן בזוה"ח וכ"כ האר"י ז"ל שבמקום אחד יש ידיעה ושם אין בחירה כלל והיינו בעתיקא. ועל זה אמרו בגמרא (שבת פ"ט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית כשלג ילבינו ששם אין מקום כלל לפעולת אדם שכן ברא השי"ת מתחלה מעשיהן של רשעים מעיקרא חשוכא והדר נהורא. ורק בהמדות ז' ימי בראשית שם ניתן הבחירה ולהבין איך הידיעה לא תסתיר הבחירה מהאדם ע"ז אמר הכתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי וכדברי הרמב"ם ז"ל. ולכן בסעודה ג' שהישראל אוכל אז מפומא דעתיקא אין מקום לקידוש על היין שהוא אתערותא דלתתא להיות אתער לעילא וכאמור:

## פרק יג

**בבעה"ט** פ' זו איתא בפסוק ויהי בנסוע י"ב תיבות כמו שיש בפסוק ולכל היד החזקה בסוף התורה. ובפסוק ובנוחה ז' תיבות כמו בפסוק בראשית שהוא תחלת התורה לומר שהוא חשוב ספר בפני עצמו. ויש להבין לפי רמז זה למה נרמז קודם נגד הפסוק דסוף התורה מספר י"ב ואחר כך מספר ז' תיבות כנגד הפסוק דתחלת התורה. ובתורה להיפך מתחיל בפסוק שיש בו ז' תיבות ומסיים בפ' שיש בו י"ב תיבות. אך מספר י"ב מרמז תמיד לי"ב שבטי י"ה כמו שאמרנו בכונת שנים עשר אני יודע שנים עשר שבטיא והוא גימ' ז"ה ז' כנגד ז' המדות דכנסת ישראל איקרי בת שבע שכולל ז' המדות וה' כנגד החמשה רועים ג' אבות ומשה ואהרן שיסדו אומה הישראלית ובנו את בית ישראל. ובזוהר הקדוש (ח"ג קט"ו ב') דכנסת ישראל אתקרי זאת בחינת נוק'. אך עיקר כנסת ישראל הם עשר שבטים שהוא מדת מלכות כלול מעשר מדות וב' ראשי ישראל שם יוסף שארית יוסף (כמו"ש בראשית רבה פ' ע"א) ונקראו גם על שם יהודה יהודי אנא (כמ"ש בראשית רבה פ' צ"ח) ומהם יצאו ב' המשיחים משיח בן יוסף שעל ידו יהיה הנצוח באו"ה ויברר קדושת ישראל שהם בבחינת ועמך כולם צדיקים והוא יהיה הכנה למשיח בן דוד שיהיה מיהודה שאז ישחוט הקב"ה ליצר הרע כמו"ש (סוכה נ"ב.) ויהיה גמר הנייחא ולא יהיה שריד לבית עשו ואז יהיה היחוד להיות נקראין עמי ולאומי ולא זז מחבבן עד שקראן אמי כמו"ש (שמות רבה סו"פ פקודי) ואז יהיו נקראין בלשון ז"ה לשון זכר שישראל מכתירין כביכול להקב"ה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו. וזה נרמז בהפסוק בגמר התורה בסוף ס' ברכה שהוא משנה תורה בחינת תורה שבעל פה (כמו שנת' כ"פ) ואחר הקלקול נצרך הרב חכמה לתקן הרב כעס שיהיה התיקון בשלימות כמו"ש (סוף תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים היינו ישראל כמו"ש ועמך כולם צדיקים וכל אחד מראהו באצבעו זה ה' ולכן נרמז בסוף התורה בפסוק עם י"ב תיבות, והתחלת התורה במעשה בראשית שאז היה האלהים עשה את האדם ישר שהיה קודם הקלקול בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית והיה ראוי להיות אדם הראשון מקבל התורה ולהיות רוחו של משיח. ומש"ה יש בו ז' תיבות מספר ז' כנגד אלף השביעי שיהיה עיקר שכינה בתחתונים כמו שהיה בתחלת מעשה בראשית. ושבת שהוא תכלית מעשה שמים וארץ גם כן עיקר שכינה בתחתונים והוא יחוד קוב"ה ושכינתיה. והוא רק כשיש התגלות כל שם הוי"ה יחוד י"ה בו"ה (זח"ג ק"ט ב') הכי קוב"ה לאו איהו בקורבנא עם שכינתי' וכ'ו עלת העלות לא שריא תמן וכאלו לא הוה קוב"ה חד בתר דלאו איהו עם שכינתי'. מה שאין כן ספר ויהי בנסוע שזהו נגד ההשתדלות בעולם הזה להתגבר על

היצר הרע על ידי הדברי תורה כמש"נ בזוהר הקדוש וכמו שאמרנו. וכמו שנאמר אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' לכן פסוק ויהי בנסוע בו י"ב תיבות מספר ז"ה שעיקר ההשתדלות הוא על ידי ב' המשיחים שיבררו את כנסת ישראל הכלולה מעשר באלף הששי ואז יזכו למדת ז"ה כאמור. ויזכו לזה על ידי קדושת האבות וב' שושבינין משה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא ואז יזכו להיות כל אחד מראה באצבעו ע"ד מ"ש (ברכות ל"ד:) במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים עומדין ורוח אלהים זה רוחו של משיח מרחפת ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלה למים (כמו"ש ב"ר פ"ב) ואז יזכו להיות ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ עולם הבא ולזה בא אחר זה פסוק ובנוחה יאמר נגד אלף הז' ועולם הבא ובו ז' תיבות כמו בפסוק בראשית שיתוקן הכל כמו בפסוק בראשית שהיה האלהים עשה את האדם ישר ועיקר שכינה בתחתונים כנ"ל אדם ר"ת אדם דוד משיח והכל אחד ואז יהיה ביו"ם ההו"א היינו שיתגלה מדת הו"א באור שנקרא יום יהיה אחד ושמו אחד. ובשבת שטועמין מעין עולם הבא א' מס' לעולם הבא כמו"ש (ברכות נ"ז:) אומרים בתפלת מנחה שהוא כנגד היחוד אתה אחד ושמו אחד:

## פרק יד

**איתא** במדרש (ויקרא רבה ר"פ שמיני) חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה ולא חמשה הן ב"ק עביד מן רישא דוידבר עד ויהי בנסוע חד מן ויהי עד ובנוחה חד ועד סופו חד הרי ז'. ועוד שם חצבה עמודיה שבעה אלו שבעת ימי בראשית. ובודאי הכל הולך אל מקום אחד שמהכוון שלהם כנגד ז' מדות הקדו' שהשרש בהם הם ג' מדות האבות הקדושים וג' השניים המה ההתפשטות הג' מדות הנ"ל להשפיע במדה הז' בחינת התגלות מלכו שמים. והנה י"ל בפרטות בז' ספרי תורה כי ספר הראשון בראשית הוא נגד בחינת אברהם אבינו ע"ה כי כל הס' בראשית מדבר מקדושת בראשית בריאת העולם. עד סופו ויישם בארון במצרים שבזה נשלם קדושת הבריאה על ידי יוסף הצדיק יסוד העולם. וזהו עיקר קדושת אברהם אבינו ע"ה שהרעיש בלבו והקריא שמו של הקב"ה בפי כל הבריות כמו שנאמר ויקרא בשם ה' אל עולם. ובמדרש רבה (בראשית פ' ג') ה' פעמים אור כנגד ה' חומשי תורה יהי אור כנגד ס' בראשית והוא כנגד אברהם אבינו ע"ה כמו שכתב שם (פ"ב) יהי אור זה אברהם שבו התחיל הב' אלפים תורה והוא למד כל התורה מבריאת העולם וכאמרם ז"ל (עירובין ק':) אלמלא לא נתנה תורה היינו למדין גזל מנמלה ערוית מיונה צניעות וכו'. והיינו מפני שבחכמת הבריאה נכלל כל התורה כולה. וספר שמות שהוא מדבר מעסק מתן תורה בפועל הוא נגד בחינת

יצחק אבינו ע"ה בחינת גבורה וצמצום שבקדושה דאורייתא מגבורה נפקא (זח"ג פ' ב') וכנגדו מארמ ויהי אור זה ס' שמות על פי מ"ש (תי"ז ריש תי' ל"ו) ויהי אור דא ר"ה ובתיקונים (ריש תי' מ"א) תמן תשרי דא דרועא תנינא יומא תנינא והיינו גבורה פחד יצחק והיינו לבל להרעיש בעולם בהתפשטות לכל רק למי ששייכים לדברי תורה והוא משורש הקדושה. וס' ויקרא הוא נגד יעקב אבינו ע"ה שבו כבר נתברר התורת אמת כמו שנאמר תתן אמת ליעקב וכאמרם ז"ל (במ"ר בראשית הנ"ל) וירא אלהים את האור כי טוב זה ס' ויקרא שהוא מלא הלכות רבות והיינו שבו נתברר הלכה לאמיתה והוא נקרא ס' תורת כהנים וכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ויעקב ברזא דדעת (זח"ב י"ד ב'). ומשנה תורה שמשה מפי עצמו אמרן והיינו השרש של התורה שבעל פה שכל המדות של תורה שבכתב משפיעים בה. והוא כנגד מדת מלכות. וספר ויהי בנסוע שהוא מחלק ס' במדבר לשנים והמה נגד בחי' משה ואהרן היינו עד ויהי בנסוע כנגד משה רבינו ע"ה מדת נצח שהיה סבור שהוא יכניסם לארץ ישראל. וכתיב וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה ואמרנו ששלשת ימים מוסב על הג' מדות חג"ת מדות האבות הק' שהם נגד ג' הקלי' קנאה תאוה וכבוד לתור להם מנוחה א"י שנקרא מנוחה. והיה משה רבינו ע"ה סבור שאחר זה יהיה הוא המדה יום רביעי שהוא נצח ויכניס ישראל לארץ ישראל ויהיה הוא משיח כמ"ש (זח"ג רמ"ו ב') עד כי יבוא שיל"ה גימ' משה. אך אחר כך כתיב ויסעו מהר ד' דרך שלשת ימים כתינוק הבורח מבית הספר ושוב נסתר האור ממתן תורה וידע משה שהוא לא יכנוס לארץ ישראל והתחיל ס' ויהי העם כמתאוננים ומינוי הזקנים וגזירת מרגלים ויכניס יהושע את ישראל לארץ והוא כנגד מדת הוד דרגא דאהרן. וגם שם נאמר פקודי באי הארץ ארץ שכינת בחינת מלכות תורה שבעל פה היינו חלק כל אחד בארץ ישראל בחינת תורה שבעל פה שלו. ויהושע הוא המחלק לכל אחד מהשבטים התורה שבעל פה ששייך לשרשו ועל זה כתב ספר יהושע שהוא ערכה של ארץ ישראל (נדרים כ"ב:) היינו כל הדברי תורה ששייך לכל נפש. וס' ויהי בנסוע בעצמו הוא נגד בחי' יוסף הצדיק בחינת יסוד הממשיך השפעה לבחינת מלכות תורה שבעל פה. והיינו כי ויהי בנסוע הארון וגו' מרמז על הגלות והטירדא כי הנסיעה הוא טירדא וזהו דייקא היסוד להרבות ולהבנות על ידי זה בחינת תורה שבעל פה וכאמרם ז"ל (מנחות.) פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה וכמו שהיה מיד בגלות בבל שנתייסדה שם התורה שבעל פה על ידי החרש והמסגר. וכדאיתא בתנחומא (פ' נח) על העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אלו בעלי תלמוד. וכמו שנאמר כי ברוב חכמה רוב כעס שעל ידי הרוב כעס בא התרבות החכמה של תורה שבעל פה. וכמו כן

בכל דור ודור על ידי הגלות והדחק והיסורין נתרבה ונתייסד בחינות התחדשות תורה שבעל פה בנפשות ישראל עד שנזכה על ידי זה להגאולה שלימה במהרה בימינו אמן:

## שלח

### פרק א

**שלח** לך אנשים וגו' ראשי בני ישראל המה ובמדרש רבה (פ' זו) בני אדם גדולים היו אלא שעשו עצמן כסילים עליהם אמר משה כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון בם שנבחרו מכל ישראל מפי הקב"ה ומפי משה שכן כתיב וייטב וגו' מכאן שהיו צדיקים בפני ישראל ובפני מה כו' שנמלך בהקב"ה על כל אחד ואחד ואמר לו ראוים הם ומנין כו' על פי ה' ואחר כך לסוף מ' יום נהפכו וכו'. וצריך להבין שאנשים גדולים כאלו שהיו צדיקים בפני ישראל ובפני משה והקב"ה אמר שהם ראוים איך יוציאו דבה ויאמרו שקר. ובזוהר הקדוש (קנ"ח א') אמרו אי ייעלון ישראל לארעא נתעבר אנן מלהוי רישין וימני משה רישין אחרנין וכו' אבל בארעא לא נזכי וכו'. וצריך להבין מנא ידעי שבארץ ישראל לא נזכי וכו'. וצריך להבין מנא ידעי שבארץ ישראל לא יהיו ראשים. גם איך יתכן שאנשים צדיקים כמותם ישקרו מפני נגיעה כזו שבארץ ישראל לא יהיו ראשים. אך הענין שהננו רואים שאחר מ' שנה שהיו במדבר שאכלו מן ושתו מי באר כדי שיבלע דברי תורה בתוך מעיהם כמו"ש (מד"ת פ' בשלח) וכ"ה בזוהר הקדוש (בשלח ס"ב ב') וכדין מתברך במעוי וכו' ואסתכי בחכמה עלאה ועל דרך אקרון דור דעה וכו'. ועם כל זה כתיב לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים וגו' ולמען הקים את הדבר וגו' והנה המרגלים שידעו שהם ראשי בני ישראל וכשבאו לארץ ישראל והרגישו שבצדקתם אינם כדאי לרשת את הגוים ומזה דנו קל וחומר לשאר ישראל שבודאי אינם כדאי. ורשעת הגוים גם כן עדיין לא שלם עון האמורי שלא נתמלא סאתם עדיין לכן לפי סברתם זו אמרו שאי אפשר לכנוס לארץ מיד. אבל זה היה החסרון שהיה חסר להם האמונה בשלימות. ועל זה נאמר בנים לא אמון בם וכתיב וינסו אותי זה עשר פעמים וזה היה נסיון עשירי ומספר עשר הם כנגד עשר מדות הק' והנסיון זה היה כנגד מדת כתר עליון דאיהו כתר מלכות מגיד מראשית אחרית והוא בחינת מהימנותא שלימתא כמו"ש בזוה"ק (יתרו פ"ח א') דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחקלא דתפוחין והוא כל קו האמצעי כתי"מ דגוף וברית כחד חשבינן (זח"ג רמ"ב ב'). ובאברהם כתיב והאמין בה' ויחשבה לו צדקה ופירש רש"י שזה שהאמין חשבה השי"ת לו לצדקה וכתרגום אונקלוס וחשבה לי' לזכו. והרמב"ן ז"ל הק' מה זה זכות לנביא שהאמין במה

ששמע מפורש מהשי"ת. אך יתכן על פי מה שאמרו (מגילה ט"ז.) משולה ככוכבים וכו' כשהן עולין עולין עד לכוכבים והשי"ת אמר אז לאברהם אבינו ע"ה וספור הכוכבים וגו' כה יהיה זרעך. והיינו שיהיו אנשים גדולים במעלה ככוכבי השמים וזה ידע אברהם אבינו שבעולם הזה יש בחירה ואיך יתכן הבטחה זו והלא הבחירה ביד האדם וכבר ידוע מ"ש הרמב"ם ז"ל בזה ומה שהשיג הראב"ד ז"ל וכדברי הרמב"ם מפורש בזוה"ח ובהאר"י ז"ל ז"ל שיש מקום שאין בחירה והיינו במדת עתי"ק למעלה מתפיסת אדם ושכלנו והוא נעלם מכל רעיון. וע"ז נאמר והאמין בה' שיוכל להיות ידיעה שיהיו ככוכבי השמים אף על פי שיש בחירה והוא נקרא מהימנותא שלימתא דתליא בהני תלת כנ"ל. ועל זה נאמר ויחשבה לו צדקה שאמונה זו חשבה לו לצדקה וכן נדרש (שמות רבה פ' כ"ג) תשורו מראש אמנה בשביל אמונה שהאמין אברהם להקב"ה זכו ישראל לומר שירה וכו'. ונקרא זאת ראש אמנה היינו מהימנותא דלעילא כאמור. וכן גם בישראל כתיב ויאמינו בה' ואיתא (שם) בזכות האמנה שרתה עליהם שכינה ואמרו שירה והיינו שהאמינו שאף שהיו אז בכלל הקטרוג הללו עוע"ז והללו כו' מכל מקום היה יכולת ביד הקב"ה להעלותם למדריגה שראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים מה שלא ראה יחזקאל כמ"ש בזוהר הקדוש דקריעת ים סוף בעתיקא תליא. אבל להמרגלים היה חסר האמונה זו שלא הבינו איך אפשר שיכנסו לארץ ישראל מאחר שהרגישו בעצמם שאף הם אינם ראוים לרשת בצדקתם. רק יהושע וכלב עמדו בנסיון והאמינו בזה שבאמת כתיב וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה שהשי"ת רצה על ידי כח התורה שהוא ארון ברית ה' לברר אותם בקדושת ג' האבות שהם נגד ג' קלי' הקנאה והתאוה והכבוד לתור להם מנוחה שיכנסו לארץ ישראל שנקרא גם כן מנוחה ושיתבררו בשלימות (וכמו שנת' לעיל פ' בהעלותך). ועל זה אמרו יהושע וכלב אם חפץ בנו ה' קב"ה לא בעי מינן אלא לבא וכמו"ש בזוהר הקדוש (ק"ס א') והיינו שהשי"ת יכול להכניס ללב כל הקדושות כדי לתור להם מנוחה כמו שהיה בקריעת ים סוף שראתה שפחה על הים וכו' אף שהיה קטרוג עליהם מקודם. והמרגלים שהיה חסר להם אמונה שלימה זו לכן כיון שהרגישו בעצמם שהם אינם ראוים לרשת בצדקתם אם שהם ראשים הבינו שמהס"ת ישראל בודאי אינם ראוים. ואם יכלו לכנוס והחסרון הוא רק מהם אז בודאי ימני משה רבינו ע"ה רישין אחרנין שלא יהיו ראשים לכן השיבו תשובה זו. ובאמת אחר שקלקלו אז אף אחר מ' שנה אמר להם משה לא בצדקתך וגו' כי ברשעת הגויים וגו' ולמע הקים וגו' והיינו בזכות האבות וזכר להם אז כל הקלקולים ובתבערה ובמסה וגו' ובשלוח וגו' והיינו שלא תקנו הג' קלי' הנ"ל. ושבת הוא בת מתעטרא באבהן

וזוכה אז הישראל לקדושת הג' אבות שהם כנגד ג' קליפות הנ"ל כדברינו כ"פ ויוכל לזכות למנוחה לתור להם מנוחה ואלמלא משמרין ישראל וכו' מיד נגאלין אך העולם נידון אחר רובו. ורק כל נפש בפרט כשהוא משמר שבת כהלכתו הוא בפרט נגאל מכל וכל:

## פרק ב

**שלח** לך אנשים ויתורו את ארץ כנען וגו'. להבין הענין שילוח המרגלים שעל פי פשוט לרגל הארץ היה צריך לשלוח אנשים גבורים בקיאים במלחמה וכאן בירר חכמים וראשי בני ישראל. אך הענין דכ' וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה. ואמרנו הפי' דרך שלשת ימים היינו הג' מדות חנ"ת שנקראו ימים שהאבות איו"י מרכבה להן והם נגד ג' קליפות הקנאה והתאוה והכבוד (כמו שנת' בפ' הקודם) וזה היה על ידי תורה שבכתב שהוא ארון ברית ה' שרצה הקב"ה לטהרם מכל הג' קליפות ויכנסו תיכף לארץ ישראל אבל הם קלקלו (כמו שנת' לעיל) לכן רצו ישראל אחר כך לתקן זה על ידי אתערותא דלתתא והוא על ידי שישלחו אנשים גדולים תלמידי חכמים שהם גם כן בחינת ארון וכמו שנלמד (יומא ע"ב:) מהארון דכ' מבית ומחוץ תצפנו כל ת"ח שאין תוכו כברו וכו'. והיינו דהת"ח נקרא ארון שבו התורה שבעל פה. ורצו שהם יבררו אותם בג' מדות אלו לטהרם מן הג' קליפות שכנגדם. וזה שנאמר ויתורו את ארץ כנען. וזה שאמר (סוטה ל"ד:) שלח לך מדעתך ופירש רש"י אני איני מצוה אותך אבל ישראל הם אומרים וכו' והיינו שהשי"ת רצה לברר על ידי בחינת תורה שבכתב מצידו רק ישראל רצו שליחים כדי שיהיה על ידי אתערותא דלתתא וזה מעין תורה שבעל פה. וזה שאמר מדעתך ע"ד מ"ש המג"א (רס"י תצ"ד) איך אנו אומרים בשבועות שהוא נ' לספירה זמן מתן תורתינו הא התורה נתנה בנ"א לספירה ותירץ שבא לרמז יו"ט שני של גליות וכתב המגן אברהם ואפשר דהיינו דקאמר יום אחד הוסיף משה מדעתו. והיינו מדעתו שהוא בחינת תורה שבעל פה שהוא הדעת. כמו"ש הרמב"ן (ב"ב י"ב:) שתורה שבעל פה הוא ברוח הקודש ורש"י פ' תשא פירש ובדעת רוה"ק. וזה שאמר שלח לך מדעתך משורש תורה שבעל פה אני איני מצוה לך שיהיה מצוה. שמצד השי"ת הי' רוצה שיהיה וארון ברית ה' נוסע וגו' שהוא על ידי תורה שבכתב כאמור. ומה שנאמר וישלח אותם משה ע"פ ה' הוא ע"פ שאמר בזוה"ק (ח"ג ר"א ב') אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא פי' ה'. והיינו תורה שבעל פה שידבר דבר ויהיה פי ה' והוא מדת שבת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וזה שנאמר על פי ה' שהוא בחינת תורה שבעל פה שאם היה השי"ת מצוה היה מצוה ותורה שבכתב. אך כיון שנאמר לו שלח

לך מדעתך שהוא תורה שבעל פה מש"ה כתיב וישלח אותם משה וגו' הוא על פי מה שמצינו (ברכות נ"ח. וש"מ) נתן עינו בו ונעשה וכו' וכן (חגיגה ה:) כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני ומדה טובה מרובה שיכולים להכניס על ידי הראיה הקדושה לכן אמר להם וראיתם את הארץ שעל ידי זה יכניסו בארץ קדושה. וצוה להם לראות ו' דברים. ואמר וראיתם את הארץ מה הוא ואת העם היושב עלי' וכנגד העם אמר החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב. והיינו דשורש הקליפות הם שנים קליפת עשו שהוא הפסולת ממדת הגבורה ופחד יצחק והוא מדתו קליפות הקנאה ורציחה ועל זה אמר להם החזק הוא הרפה. וקליפת ישמעאל הפסולת ממדת גדולה של אברהם אבינו ע"ה והוא לקח זאת להתפשטות בתאוה ועל זה נאמר המעט הוא אם רב אם נתפשט הקליפות הרבה אם לא וכל שאר קליפות האומות נכללים בב' קליפות אלו ל"ה מימינא ול"ה משמאלא כמ"ש האריז"ל. ואמר מה הארץ אשר הוא יושב בה והוא ע"ד מה שנאמר כי את כל התועבות האל עשו וגו' ותטמא הארץ שהכניסו טומאה לארץ וזה שדקדק הכתוב אשר הוא יושב בה היינו אם הם הכניסו מקליפתם טמאה לארץ. ועל זה נאמר הטובה הוא אם רעה היינו שטמאוה ח"ו. וכן מה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים. והיינו על דרך שמצינו (כלים פ"א מ"ז) עיירות המוקפות חומה מקודשת ממנה היינו שיש קדושת ארץ בכל ארץ ישראל ומוקפות חומה יש בהם יותר קדושה. כן זה לעומת ה בקליפה הערים המוקפות חומה הקלי' שם טמאה יותר וזה שנאמר הערים אשר הוא יושב בהנה גם כן לכונה הנזכרת אם הכניסו טומאה בארץ אם הקליפה במחנים אם במבצרים שהוא טומאה יותר גדולה. ואחר כך כתיב ומה הארץ ולא כתיב אשר הוא יושב בה דכאן קאי על קדושת הארץ בעצמה השמנה הוא שיש בה קדושה הרבה אם רזה שאין בה קדושה כ"כ. היש בה עץ אם אין וכמו"ש בזוהר הקדוש (קנ"ז א') דא אילנא דחיי כו' הא ידענא דאנא איעול לתמן והיינו שחלק משה רבינו הוא בתי' תורה שבכתב אילנא דחיי. ואם לאו אנא יכיל למיעל והיינו כמ"ש בזוהר הקדוש (קנ"ח ב') ואי תחמון דאבא דארעא יתיר ומשנייא וכ'ו תנדעון דהא מעתי"ק קא נגיד וכו' והיינו משורש תורה שבעל פה שהוא חלק יהושע ולאו אנא יכיל למיעל וכמו שאמרנו: **ואמר** אחר כך והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והיינו דלזה צריך חיזוק וגבורה והיינו מדת היראה להיות גבור הכובש את יצרו ליקח מפרי הארץ. ואמר בזוה"ק שם והימים אינון דאתשמודעין כלהו הוו מתחברא בההוא זמנא בההוא אילנא דחטא אדם הראשון. והיינו שהיה להם לתקן כל המדות מבחינת עץ הדעת טור ורע שיהיה טוב מאד. ולזה נצרך חוזק וגבורה שהוא היראה והוא מדה ז' דאיהו יראה כו' כמו"ש בזוה"ק (הק' ה'

ב') שזה נצרך לכניסת לארץ ישראל וכמו"ש בזוהר הקדוש (ק"ס א') קב"ה לא בעי מינן אלא לבא והיינו יראת שמים שנקרא לב וכמו שנדרש (יומא ע"ב:) על הפ' ולב אין על העוסקין בתורה ואין בהם יראת שמים. ואחר ויסתמרון ההוא רשימא קדישא דכתיב ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ שלכנוס לארץ צריך להיות מבורר במדת צדיק והיינו גבור הכובש את יצור. וכתיב אך בה' אל תמרודו וזה גם כן על ידי מדת היראה כמו"ש בירוש' (פ' הרואה הובא בתו' סוטה כ"ב:) עשה מיראה שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא בועט. והמרגלים היו סוברים שלפי רוב חכמתם לא נצרך להם להתגבר כ"כ במדת היראה. וזה שנדרש עליהם (במ"ר ותנחו' פ' זו) הפ' שולח דברים ביד כסיל שהיו שלוחים טפשין. והוא על פי מה שאמר בגמרא (יומא שם) למה זה מחיר ביד כסיל וכו' ואין בהם יראת שמים שמי שנחסר לו היראה נקרא כסיל. ומש"ה לא יכלו המרגלים ליקח מפרי הארץ רק יהושע וכלב וכמו"ש בזוהר הקדוש (ק"ס ב') והיינו שיהושע וכלב היה להם מדת הגבורה והיראה והיה להם שייכות לפרי הארץ. וזה שאמר בזוה"ק מכאן ידעו יהושע וכלב דאינון אתחזין למיעל לארא ולמהוי לן בה חולק ואחסנא. והיינו כיון שיכלו ליקח מפרי הארץ דכתיב והתחזקתם ולקחתם וגו' שנצרך לזה גבורה וחוזק יד שהוא גבור הכובש את יצרו. ידעו שהיה להם חלק בארץ ישראל כמו שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ:

## פרק ג

**אחר** פ' המרגלים נאמר פרשת נסכים וכ' כי תבואו אל ארץ מושבותיכם. ובמ"ר פ' זו (פ' י"ז) בכל מקום אתה קורא אותה ארץ כנען וכאן ארץ מושבותיכם אמר להם הקב"ה חייכם נתתי אותה לאברהם ליצחק וליעקב וכו' והבן יורש את האב. אבל עדיין קשה למה דוקא כאן נקראה ארץ מושבותיכם ע"ש שמוחזקת בירושה מהאבות. אך בענין דהרמב"ן ז"ל פ' זו כתב על זה ואולי היה זה עתה לנחמם ולהבטיחם כי היו נואשים לאמר מי יודע מה יהיה לאורך ימים לסוף מ' שנה. והענין ע"פ מה שנאמר וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה. ואמרנו שהי' לברום בג' מדות שהאבות מרכבה להם שנקראו ימים והם נגד ג' הקליפות קנאה תאוה וכבוד. ועל ידי זה לתור להם מנוחה שיכנסו תיכף לארץ ישראל ואחר כך פגמו בגל הג' קליפ' הנזכר בתבערה ובקברות התאוה (וכמו שדברנו מזה כ"פ) ואחר כך שלחו המרגלים לתור את ארץ כנען שהיה גם כן לכונה זו כמו שנת' במא' הקודם. אבל המרגלים לא תקנו רק קלקלו עוד. לכן אמרו מה יהיה לסוף מ' שנה שמא יתקלקלו עוד ושוב לא יוכלו לכנוס ולכן נאמר להם כי תבאו אל ארץ מושבותיכם. והיינו שבאמת ארץ ישראל מוחזקת

בידינו בירושה מהאבות ואף אם ח"ו לא יהיו כדאין גם כן יזכו לה ויהיה בזכות האבות וכמו שנאמר לסוף מ' שנה לא בצדקתך וגו' כי ברשעת הגוים וגו' ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך וגו' אך בשעת שילוח המרגלים לא נתמלא סאתם עדיין כמו שנאמר כי לא שלם עון האמורי עד הנה. אך אם היו זוכין היו נכנסין בזכותם וזה לא עלה בידם אך על לסוף מ' שנה הובטחו שיזכו לה כאמור. וזה ענין מה שנאמר בשבת ב' פעמים מושבות שבת הוא לה' בכל מושבותיכם לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת ובגמרא (קידושין ל"ז:) הקשו מושב דכ' רחמנא גבי שבת למה לי ותירצו. ובפי' הפסוקים הרשות לכל אחד לפרש דע' פנים לתורה ועוד יותר גם כן וכל אחד מישראל יש לו ע' פנים לתורה (ונת' במ"א) לכן יש לפרש ע"פ האמור שבשבת שזוכין ישראל לקדושת ג' האבות כמו"ש (זח"ב ר"ד א') שבת ש' בת בת מתעטרא באבהן. אז זוכין שארץ ישראל מוחזקת בידינו מהאבות לכן נאמר לשון מושבות. וכתיב בכל מושבותיכם ע"פ מה שאמרו (שבת קי"ח.) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלא מצרים כו' כיעקב שכתב בו ופרצת ימה וקדמה וגו' ובמדרש (ב"ר פ' י"א) יעקב שכתב בו שמירת שבת וכו' ירש את העולם שלא במדה וכו'. והיינו שבכל מקום שילך תלך עמו קדושת ארץ ישראל. לכן בשבת זוכה הישראל שבכל מקום אשר אתה עומד אדמת קודש הוא. וזה שנאמר בכל מושבותיכם שבכל מקום יכולים לזכות לקדושת ארץ ישראל שהיא ירושה מהאבות:

## פרק ד

**הענין** של אמירת הודו הנזכר שם הארבעה הצריכים להודות דייקא במנחה בכניסת שבת והוא מיוסד מהבעל שם טוב זצ"ל. כי ידוע שכל הקלקולים שבעולם נתהוו מחטא הראשון והשרש שבהם הוא השאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות והנה כשנכנס קדושת שבת נעשה תיקון על הפגמים האלו. ועל זה אומרים המזמור הודו לה' לתת הודאה ושבח להשי"ת שבשעה זו נעשה גאולה ותיקון על הענינים האלה וזה אשר גאלם מיד צר הוא היצר הרע שאור שבעיסה כמו שנאמר וכי תבואו למלחמה על הצר הצורר אתכם היינו היצר הרע המיצר ללב ישראל כידוע. ומארצות קבצם מרמז על שעבוד מלכיות. ועל שני ענינים אלו נעשה גאולה בש"ק. ואחר זה נזכרו בפרטות בהדי הני הצריכים להודות תעו במדבר וגו' היינו הולכי מדבריות ומרמז על הנפשות שנפגמו על ידי השאור שבעיסה המכניס עצלות בלב להיות הולך בטל מד"ת והם כל השבוע כמדבר שמם. רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף שעכ"ז הם רעבים וצמאים ונפשם שוקקה להקדושה רק שאין לו במה להחיות נפשו מסיבת העצלות מד"ת. ובהגיע קדושת שבת יודו לה' חסדו

כי השביע נפש שוקקה נעשה לו שביעה להצמאון ונפש רעבה מלא טוב ואין טוב אלא תורה. יושבי חשך וצלמות הוא יושבי בית האסורים שהם נגד שעבוד ומ' בכלל שהוא אסור בידי שעבוד אחר וכמו"כ בפרטות הנפש כל מיני צער ודוחק מסיבת עול פרנסה כל ימי השבוע וכדומה שאר דברים המכניס חשכות בנפש שלא יוכל לזכות עצמו בקדושה וכשבא שבת יודו לה' חסדו כי שבר דלתות נחושת שנעשה התרה וגאולה מכל המניעות גם ע"ז. ואחר זה נפרטו גם כן שני הענינים האלו בפועל היינו חולה שנתרפא כידוע שכמו שיש חולאים בגוף כמו כן יש חולאים בנפש והיינו גם כן מסיבת שאור שבעיסה עד שכל אוכל היינו ד"ת שהוא אוכל להנפש תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות עד שמגיעים ח"ו למדריגה התחתונה שרשעים בחייהם קרוים מתים. וכשבא שבת ישלח דברו היינו קדושת שבת שנאמר בו ודבר דבר וירפאם וימלט משחיתותם נעשה המלטה גם מהשחתה התחתונה. ואחר זה נאמר יורדי הים שהוא על שעבוד מלכיות בפועל כמו שנאמר הוי המון עמים רבים כהמות ימים יהמיון וכמו שנאמר משביח שאון ימים שאון גליהם והמון לאמים. כי כל החסרונות והפגמים שנמצא בהאומות שישראל תחת ממשלתם נדבק גם בנפשות ישראל ובקדושת שבת נשקטו גליהם ובשוא גלים אתה תשבחם:

## פרק ה

**איתא** בספר יצירה המליך אות ת' בחן וכו' יום שבת בשנה ופה בנפש והיינו שקדושת יום השבת יש לה שורש באות שהוא מחותמו של הקב"ה אמ"ת שהוא אות ראשון ואחרון ואמצעי של האותיות לרמז על שהוא היה הוה ויהיה כי אות הא' מרמז על היה אתה הוא עד שלא נברא העולם ולזה פתיחת התורה באות א' אנכי וגו' כי התורה הוא מקודם שנברא העולם שקדמה שני אלפים שנה שנאמר ואהיה שעשועים יום יום היינו בחינת חכמה ובינה שקודם ימי בראשית כי אורייתא מחכמה נפקא. ואות ת' מרמז על בחי' יהיה שהוא בחינת עולם הבא לבא. וקדושת יום השבת הוא השגה מעין עולם הבא כי ג' שמות הק' אני. אתה. הוא. מרמזים על הי' הוה ויהיה והמה נגד ג' סעודות שבת אנ"י הוא בחינת התגלות מלכות שמים כנגד סעודת ליל שבת קודש. הו"א דא עתי"ק כנגד סעודת שחרית ואתה הוא בחי' ז"א כנגד סעודה ג' ובחינת הו"א מרמז על יהיה לעתיד לבוא כי בכל מקום שנזכר ביום ההוא מרמז על לעתיד לבוא כי הו"א דא עתיקא. וביום השבת מופיע בחינת עתיקא. ובחי' חן הונח על ענין שהוא למעלה מתפיסת האדם. כמו שנאמר ונח מצא חן ואיתא במדרש (ב"ר פ' כ"ח) אפילו נח וכו' לא שהי' כדאי אלא שמצא חן וכמו שאמר (מגילה י"ג.) אסתר ירקרוקת היתה וחוט של

חסד משוך עליה והיינו לא מצד היופי רק נשיאות חן וכמו שנאמר ותהי אסתר נושאת חן וגו'. וכמוש שנאמר במשה רבינו ע"ה ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך וגו' כי אצל משה רבינו ע"ה נאמר ותרא אותו כי טוב הוא מיד בעת לידתו שלא מצא בחירתו והיינו מצד מציאת חן בעיניו יתברך. וכמו כן בחינת קדושת ישראל כמו שנאמר מצא חן במדבר עם שרידי חרב. ומקודם זה נאמר בעת ההוא נאום ה' אני אהיה לכם לאלהים והמה יהיו לי לעם ואמרו ז"ל (קידושין ע:) זו מעלה יתירה בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתיב בהו והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם ואילו בגרים כתיב והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם וגו' שבישראל הם לה' גם בלי בחירתם כמו שנאמר חי אני וגו' אם לא ביד חזקה וגו' אמלוך עליכם. וזהו רק מצד מציאת חן בעיניו ית' כמו שנאמר כי את עשו ליעקב ואוהב את יעקב וגו' וכאמרם ז"ל (גיטין נ"ז.) ת"ח מה בין פושע ישראל לנביאי אומות העולם. וקדושת יום השבת הוא גם כן רק מצד מציאת חן למעלה מן השגה כמ"ש חמדת הימים אותו קראת מצד חמדה וכמו שנאמר ויכל אלהים ביום השביעי וגו' ותרגומו וחמיד:

**וענין** קדושת פה בנפש הוא ביחוד גם כן בקדושת שבת כאמרם ז"ל (סנהדרין צ"ט:) ע"פ כי אדם לעמל יולד יכול לעמל מלאכה כשהוא אומר וכו' הוי אומר לעמל פה ובוודאי גם היכול לעמל מלאכה היינו על מלאכת שמים כמלאכת המשכן כמעשי המצות בפועל וגם לגדל בניו לתלמוד תורה ועם כל זה אין עוד זה תכלית מכוון הבריאה רק לעמל פה לקדש פיו בתורה ותפלה והוא ביחוד ביום השבת כמוש"נ אם תשיב משבת רגליך וגו' ודבר דבר ולא נאמר ומדבר דבר כמו שנאמר ממצוא חפצך לרמז שעצם קדושת יום השבת הוא לדבר דברי קדושה שהמה נקראים בשם דבר בסתם כמו הלוך ודבר אז נדברו. ואיתא בגמרא (שבת קי"ג רע"ב) על ודבר דבר שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול ובתוס' (שם) הביא מדרש רשב"י הוה לי' אמא סבתא דהוית משתעי סגי אמר לה אימא שבתא הוא שתקה כי מהגמ' אין הכרע רק שלא יהיה כדיבורך בחול היינו ממלאכות האסורות בשבת ובא על זה הרמז במדרש שאפילו כל מיני דיבורים שאינם של קדושה כשהזכיר לה רשב"י מקדושת שבת לבד היתה שותקת מצד הרגשת קדושת שבת שהוא קדושת פה מפני שהוא תכלית מכוון בריאת שמים וארץ. ואמרו ז"ל (חולין פ"ט.) האמנם אלם מה אומנתו של אדם יעשה עצמו כאלם בעולם הזה יכול אף בדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון. ובסוף הפ' נאמר אז תתענג על ה' וגו' כי פי ה' דבר כי על ידי קדושת פיו כאמור באים להעונג שבקדושה ולהתוודע שכל אלו הדברים המה פי ה' כדאיתא בזוה"ק (ח"ג ר"א ב') תלת פומין אלין אתבריאו ע"ש ביה"ש בשעתא דקדש יומא

סלקא דאיקרי פי ה' כו' אדהכי כו' אתא ר' פנחס ונשקי' לר"ש אמר נשקנא פי ה' וכו'. ומתוך הדברים האלו נראה שרפב"י לא שמע מרשב"י אלו הדברים מקודם רק שהרגיש מעצמו ברשב"י שהוא עצם פי ה' מחמת שהיה לו בחינת קדושת שבת גם בימי החול כדאיתא בזוהר הקדוש דתלמידי חכמים אינון כשבתות ויו"ט. והוא כמו שנאמר בישעיה נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם וגו' קול קורא במדבר פנו דרך ה' וגו' ונגלה כבוד ה' וגו' כי פי ה' דבר ואיתא בפסיקתא (נחמו) שכל הנביאים נחמו לישראל ולא קבלו תנחומים עד ישעיה שאמר להם מפי הקב"ה וקבלו. ולכאורה הלא גם שאר הנביאים דברו בשם ה'. אמנם המכוון הוא עלך גמר הדברים קול קורא במדבר גם במקום שמם מבני אדם ומי הוא הקורא רק שיהיה נגלה כבוד ה' ועל ידי זה וראו כל בשר כי פי ה' דבר היינו שכל אלו הדברים שמדברים בדברי תורה ותפלה המה פי' ה' ממש. והענין הוא כדאיתא בדברי תורה ותפלה המה פי ה' ממש. והענין הוא כדאיתא בס' נועם אלימלך על מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר ושמחתים בבית תפלתי תפלתם לא נאמר אלא תפלתי. והיינו שזה התפלה בעצמה שנפש ישראל מתפלל בכוונת הלב נקרא בעצם שהקב"ה מתפלל כביכול אלו הדיבורים כענין אם שגורה תפלתי בפי שהוא לשון שליחות שהנפש מרגיש בעצמו שאלו הדבורים נשלחו לפיו מלעילא. ועל זה אנו אומרים קודם תפלת שמ"ע אדני שפתי תפתח היינו שהנפש צריך להרגיש שרק השי"ת פותח את שפתיו ולזה נאמר בשם האד' שהוא מצד בחינת יראה שמעלה על בו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ואין לו שום תנועה בפיו מבלעדו יתברך. ועל ידי זה באים לושמחתים בבית תפלתי שמרגיש בנפשו שהקב"ה מתפלל זאת ומזה נולד השמחה בלב כענין שמחתי מתוך יראתי. וגם בענין ד"א אמרו ז"ל שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה וכו' כמו שנאמר בכל מקום אשר אזכיר את שמי וגו' והיינו דברי תורה שהם שמותיו של הקב"ה ונאמר לשון אזכיר ולא אמר תזכיר היינו שכביכול השי"ת שולח בפיו הדברי תורה אלו והוא המזכיר. והפ' הזה נאמר בענין הקרבנות מזבח אדמה תעשה לי וגו' בכל מקום וגו' כי עבודת הקרבנות המה לכהנים שהמה שלוחי דרחמנא ולשם ששה דברים הזבח נזבח לשם ה' וכו'. וזהו אזכיר את שמי שהוא רק שליח מאתו יתברך להזכרת שמו יתברך. ומזה נלמד לעוסק בתורה מפני שהוא כאלו הקריב כל הקרבנות כמו שנאמר זאת התורה לעולה וגו':

## פרק ו

**בזוה"ק** (פ' זו קנ"ז א') מקושש עצים וכו' מאן עצים הכא ומאן היא דא אלא דא צלפחד והוא דייק על אילין אילנין הי מינייהו רב על אחרא וכו' ואחליף שבת לשבת הה"ד כי בחטאו מת בחטא ו' וכו'. הענין דהנה יש עץ החיים ויש עץ הדעת טוב ורע ועל ידי

תשובה יכולים לעשות מעץ הדעת טוב ורע שיהיה טוב מאוד ויהיה נעשה זדונות כזכיות ויהיה גם כן עץ החיים. וחשב המקושש שאפשר שרצון הש"י הוא כן שיקלקלו מקודם ואחר כך יעשו תשובה ושיהיה נעשה מזה טוב מאוד ויהיה עוד במעלה יותר כמו שאמרו (ברכות ל"ד:) במקום שב"ת עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין והי' חושב שנכון כן אפילו לכתחלה להוציא האור מתוך החושך נהורא דנפיק מגו חשוכא על ידי התשובה. וזה שאמר במדרש (הובא בתוס' ב"ב קי"ט:) דלשם שמים נתכוין שיהרג וידעו ישראל שאף אחר הגזירה חייבין במצות ובודאי התיר עצמו למיתה שכן דין ההתראה אך הי' סבור שעל ידי כן יבוא לחיי עולם הבא על ידי שיקלקל ואחר כך יעשה תשובה שכן כל המומתין מתודין ויש להם חלק לעולם הבא כמ"ש (סנהדרין מ"ג:) ויהיה מזה טוב מאוד. אבל טעה בזה שהוא רק בדיעבד אם קלקל ועשה תשובה אחר כך אז יתברר לעתיד אם יהיה חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו (כמ"ש שבת פ"ט:) והיינו שיתברר שמיד במאמר בראשית הוזכר החושך שכן היה ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא כמו"ש (שבת ע"ז:) והיינו דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ד א') ואז יהיו נעשים מזדונות זכיות אבל לכתחלה בודאי חלילה לחשוב כן ואסור לסמוך על זה והאומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה (כמ"ש יומא פ"ה:) רק הוא לא אמר אחטא ואשוב שהוא לשם שמים נתכוין כמו"ש במדרש הנ"ל רק טעה בדעתו. וזה שאמר בזוהר הקדוש הנ"ל דאחליף שבת לשבת דשבת הוא הקדושה מסט' דעץ החיים בחי' ז"א. וגם יש בו התגלות עתיקא גם כן היינו שיתברר אם יהיו חטאיכם וכו' כשלג ילבינו. וזהו בחטאו בחטא ו' מת שהוא אילנא דחיי. ועץ החיים הוא בחינת תורה שבכתב שנקרא אילנא דחיי ועה"ד טוב ורע הוא בחינת תורה שבעל פה דתמן אסור והיתר כמ"ש בזוהר הקדוש (בראשית כ"ז א') והוא הרב חכמה לתקן הרב כעס. וזה ענין מה שאיתא בזוהר הקדוש (שם) היש בה עץ אילנא דחיי והיינו בחינת תורה שבכתב חלק משה רבינו שהוא שורש תורה שבכתב וז"ש בזוהר הקדוש אנא איעול לתמן אם אין היינו עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין (כמ"ש זח"ב ס"ד ב') וזה שאמר בזוהר הקדוש (פ' זו קנ"ח ב') ואי תחמו דאיבא דארעא יתיר וכו' תנדעון דהא מעתי"ק קא נגיד ואתמשך וכו' והיינו שורש תורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא כמו שנאמר תזל כטל אמרתי והיינו לתקן העץ הדעת טוב ורע שיהיה טוב מאוד רב חכמה לתקן הרב כעס וכאמור. ותורה שבעל פה הוא חלק יהושע. וזה שאמר בזוהר הקדוש ואם לא לאו אנא יכיל למיעל. ובשבת יש בו ב' הקדושות בחינת תורה שבכתב כמו"ש (שבת פ"ו:) דכו"ע בשבת נתנה תורה וגם בחינת

תורה שבעל פה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א מ"ז ב') דיום השביעי דא תורה שבעל פה וכו' והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וזהו פי' הזוהר הקדוש הנ"ל דאחליף שבת לשבת והוה דייק על אילין אילנין היינו עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע שיכולים לתקנו שיהיה טוב מאוד וכאמור ששניהם קדושת שבת. אך שבת מדתו שלום (וכמו"ש בזוה"ק ר"פ קרח) ועוד יתבאר להלן בפ' קרח:

## פרק ז

**בזוה"ק** (פ' זו קע"ג א') כל מעלי שבתא כד מקדשין ישראל יומא לתתא וכו' כיון דישראל לתתא מקדשין כדין איתער אילנא דחיי ואקיש באינין טרפין דילי' וכו' וסלקין ריחין דעלמא דאתי ההוא אילנא דחיי אתער ואפיק נשמתין קדישין וכו' וכדין ישראל כלהו מתעטרין וכו'. הענין ע"פ מה שאמרו בגמרא (חולין צ"ב.) על ישראל שנמשלו לגפן אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים עלין שבה אלו הע"ה וכו' ליבעי רחמים אתכליא על עליא. וזה שאמר בזוהר הקדוש הנ"ל שגם באילנא דחיי יש עלים ויש פירות ומהעלין הנקרא טרפין דילי' סלקין ריחין דעלמא דאתי ע"ד מה שנאמר והריחו ביראת ה' שהריח מרמז על היראה וכמו שאמר בגמרא (סוטה מ"ט.) טהרה בטלה טעם וריח וכו' מורחינא ריחא וכו' בני טהרה יש בך וכתיב יראת ה' טהורה ובירושלמי (רפ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה דאפילו ע"ה אימת שבת עליו. וזה שאמר דטרפין דילי' היינו אף ע"ה סלקין ריחא דעלמא דאתי וזה בכניסת שבת שמשיג כל אחד מישראל אף ע"ה היראה מקדושת השבת. ואחר כך אמר דאילנא דחיי אתער ואפיק נשמתין קדישין והיינו הנשמה יתירה שהוא נר ה' נשמת אדם וכתיב נר לרגלי דבריך היינו דברי תורה והוא לתלמידי חכמים. ואילנא דחיי מוסב על הקב"ה דהוא נק' עץ תפוח כמו שנאמר כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים ובזוהר הקדוש (ח"ב ס' ב') איתא ואין עץ אלא קב"ה וכו' עץ השדה ודאי דא עץ שדה דתפוחין קדישין. והפירות מהעץ הם נשמתהון דצדיקיא וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"א פ"ה ב') ופריו מתוק לחכי אלין נשמתין דצדיקיא דכלהו איבא דקוב"ה וכו' וכתיב ממני פריך נמצא:

**ובגמרא** (שבת פ"ח.) על הפ' כתפוח בעצי היער וגו' למה נמשלו ישראל לתפוח מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע. והיינו דנעשה הוא הפירות שהם נשמתין דצדיקיא שמקיימין המצות והדברי תורה. ונשמע הם העלים שהוא בחינת היראה ע"ד מה שנאמר שמע ישראל וגו' ה' אחד כשישים אל לבו שמלך מלכי המלכים הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה כמ"ש (בהג"ה ריש או"ח) ולזה זוכין אף הע"ה שהם העלים. ובזה מיושב קושית התוס' שהקשו אמאי לא מייתי מקרא

דוריח אפיך כתפוחים. אך שם מיירי מאלו שקלקלו שע"ז אמר וריח אפיך כמו שנחשב (באבות דר"נ פ' ל"א) מים סרוחים בעולם מים סרוחים באדם זהו מימי חוטמו של אדם ואי' (ב"ר פ' י"ב) הקב"ה ברא האדם הזה ונתן ביבו על פתחו והוא נאה והוא שבחו. וביב היינו צינור המקלח שופכין ומים סרוחין. ועל זה אמר וריח אפיך כתפוחים ע"ד מה שאמרו (ב"ר סו"פ ס"ה) וירח את ריח בגדיו כגון יוסף משיתא ויקום איש צרורות דרש בגדיו כמו לשון בוגדיו היינו הגרועים שבישראל. ושם כתיב ראה ריח בני כריח שדה שהוא שדה דחקל תפוחין אבל רק בכ' הדמיון שאינו ריח שדה דתפוחים ממש. ע"ד מה שאמרו בזוה"ק (ח"ב קכ"ב א') כאויב ולא אויב וכו' כאלמנה ולא אלמנה וכ"ה בגמרא (תענית כ'.) והיינו שיש גם אילנא דטוב ורע שהוא ענבים ויש בזה אשכולות שמרמז על ת"ח ועלים שבה הם הע"ה. והיינו שיכולים לעשות מאילנא דטו"ר גם כן שיהיה טוב מאוד על ידי תשובה. ויש תשובה תתאה כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קכ"ג א' ברע"מ) דלבתר דיתוב מחטאוי אזיל בדרך מצוה זכו לתשובה תתאה דאיקרי ה' והיינו כמו יוסף משיתא ויקום איש צרורות שמסרו נפשם על קדושת השם והוא מצוה וזהו פי' דאזיל בדרך מצוה. וזה שאמר וירח את ריח בגדיו בוגדיו כריח שדה אשר ברכו ה' שהוא שדה של תפוחים כמו"ש (תענית כ"ט:) והם כנגד העלים מהגפן מאילנא דטו"ר וזכו לעשות שיהי' טוב מאוד על ידי תשובה תתאה. ויש תשובה עלאה כמו שא' ברע"מ הנ"ל שהוא ב"נ דלבתר דיתחרט מחובוי ויעביד תשובה ויתעסק באורייתא בדחילו ורחימא וכו' דא זכי לאת ו'. והוא כנגד אשכולות הגפן שעל ידי דברי תורה יכולים לעשות שיהיה נעשה מאילנא דטו"ר גם כן אילנא דחיי שהוא אות ו'. אבל הגמרא הנ"ל למה נמשלו ישראל לתפוח וכו' מיירי באילנא דחיי שהוא עץ שדה דתפוחים שהוא קוב"ה. ופריו מתוק לחכי הם נשמתהון דצדיקיא. ויש גם כן העלים שהוא היראה שנותנים ריחא דעלמא דאתי. ויש הפירות שהם תפוחים ממש. ועל זה אמר שבשעת מתן תורה נמשלו ישראל לתפוח שהקדימו הפירות לעלין נעשה לנשמע. ומייתי מקרא כתפוח בעצי היער כן דודי וגו' ופריו מתוק לחכי שהם נשמתין דצדיקיא שהם הפירות מאילנא דחיי תפוחים ממש ויש גם עלים מאילנא דחיי שהוא היראה דסליק ריחין דעלמא דאתי. והוא בשבת שכל אחד מישראל כזוכה ליראה כמ"ש אימת שבת על ע"ה וכאמור ובשעת מתן תורה זכו כל ישראל במה שנמשלו לתפוח ממש והקדימו נעשה לנשמע פריו קודם לעליו וכאמור:

## פרק ח

**הנה** בשעת מתן תורה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע פריו קודם לעליו זכו אז להכתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע ואיתא מהאר"י הק' (בפ"ח שער השבת פ' ח') שהכתרים

אלו שזכה משה ונטלן כמו דאיתא בגמרא (שבת שם) בשבת מחזיר אותם לישראל. ומכל מקום כאן בזוהר הקדוש כתיב מקודם אתער אילנא דחיי ואקיש באינון טרפין דילי' וכו' וסלקן ריחין דעלמא דאתי שהוא היראה כנגד נשמע (כמו שנת' במא' הקודם) ואחר כך אמר ההוא אילנא דחיי אתער ואפיק נשמתין קדישין שהוא כנגד נעשה והוא נשמע קודם לנעשה. אך הענין שאמר כיון דישראל לתתא מקדשין וכו' והיינו בתחלת כניסת שבת כשישראל מקבלין שבת וכמו שנוהגין כל ישראל לקבל שבת בכניסתו. ומיד אתער אילנא דחיי ואחר זה התקינו חכמים קידוש על היין ואין קידוש אלא במקום סעודה כמו"ש וקראת לשבת עונג במקום קריאת קידוש שם תהא עונג כמו"ש (רשב"ם ותוס' פסחים ק"א.) והיינו שמצד האדם הוא עיקר היראה כמו שנאמר מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וכל השתדלות האדם הוא רק ביראת שמים. והסדר סור מרע ואחר כך ועשה טוב. ולכן תיכף בכניסת שבת כשמקבלין שבת זוכה כל אחד מישראל ליראה וסלקין ריחין שהוא היראה כמו שאמרנו. ואחר כך על ידי הסעודות שהם ברזא דענג ר"ת עדן נהר גן כמ"ש (זח"א כ"ו א') אז זוכין ישראל להכתרים דעדן היינו כ"ע (כמו"ש בתי"ז תי' נ"ה עדן וכו' דאיהי כתר עלאה) והוא בחינת עתיקא ואז ישראל מתעטרין בנשמתין חדתין. וזה שאמר בזוהר הקדוש דאילנא דחיי אתער ואפיק נשמתין קדישין וכו' והיינו בשעת הסעודה. וזה שדקדק אחר כך בזוהר הקדוש וכתב וכדין ישראל כלהו מתעטרין בעטרין דאינון נשמתין קדישין כלהו בחדוה בנייחא בעטרין דייקא היינו שזוכין להכתרים מנעשה ונשמע דאף בסעודת ליל שבת עתיקא קדישא אתיא לסעדא בהדה. ואמר וכל השבת אית לון ההוא חדוה וההוא נייחא שהם קדושת שבת והיינו בהסעודות:

**ובזוה"ק** (פ' זו קנ"ח ב') ודא בעיתון בקדמיתא למינדע דכתיב היש ה' בקרבנו דייקא או אם אין. והיינו בקרבנו לשון קרביים שהוא באכילה והוא ע"ד מ"ש בזוה"ק (ח"ב ס"ד ב') בעו למנדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין ובין ז"א. והיינו שזה הי' בעת שצמאו וחשקו למים ואין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה ושתיה'. ואף שבגמרא (ברכות ל"ב.) זכרו רק שביעה כמרעיתם וישבעו. וכן בספרי עקב דרשו ואכלת ושבעת השמרו וגו' שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה והיינו באכילה כמו שנאמר ואכלת ושבעת מ"מ גם שתיה בכלל. וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ב ב') דהא יצר הרע לא אשתכח אלא מגו מיכלא ומשתיא ויוכל להיות תאוה גם בשתיית מים. וכמו שהוכיח המגיד להב"י על ששתה מים הרבה. ומצינו (פ"ו דאבות) כך הוא דרכה של תורה וכו' ומים במשורה תשתה בצמצום שהוא מדה קטנה ואמרו ישראל היש ה' בקרבנו אם הוא

רק כשהאכילה ושתי' מבוררין לש"ש וזה היש ה' בקרבנו שם הוי"ה שהוא ז"א אילנא דחיי. אם אין היינו אף שאין המכוון לש"ש מ"מ מתברר על ידי התגלות עתיקא דאיקרי אי"ן שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא ויהיה טוב מאוד. שכן במאמר בראשית הוזכר החשך והיינו להיות נהורא דנפיק מגו חשוכא. ומה שנענשו על זה הוא על דעבידו פרודא ועבידו בנסיונא כמ"ש בזוהר הקדוש (בשלח שם). ומש"ה בסעודת ליל שבת תקנו חכמים קידוש על היין שיהיה השתי' בקדושה. והיינו שמאילנא דחטא בו אדם הראשון שענבים היו כמ"ש בזוהר הקדוש (לעיל שם) גם כן יכולים לתקן שיהיה אילנא דחיי. ועל ידי עדן עלאן זוכין בהסעודה להכתרים ומתעטרין בעטרין דאינון נשמתין קדישין. והסעודה הוא דחקל תפוחין קדישין שאז כל ישראל נקראו תפוחין קדישין פריו מתוק לחכי כמו במתן תורה שהקדימו נעשה לנשמע. ובאמת עיקר הקידוש על היין אינו מן התורה (כמ"ש תוס' פסחים ק"ו.) וגם עונג שבת לא הוזכר בתורה רק בדברי קבלה רק חכמים תקנו קידוש על היין והוא בחינת תורה שבעל פה והתורה שבעל פה הוא מטלא דעתיקא וכמו שנת' כ"פ. והיינו אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו (כמו"ש שבת פ"ט:) והיינו שמעץ הדעת טוב ורע יכולים לעשות גם כן אילנא דחיי שהוא עץ החיים וכמו שאמרנו:

## פרק ט

**סעודה** ראשונה דליל שבת קודש חשבה האריז"ל כנגד קדושת יצחק אבינו ע"ה ובתנחומא (סו"פ פקודי) דרש על המשכן והיה מונח מפורק טבת ושבט ואדר וכו' למה לא עמד מיד מפני שחשב הקב"ה לערב שמחת המשכן בשמחת היום שנולד בו יצחק וכו' הריני מערב שמחתכם שמחה בשמחה. וצריך להבין מה שאמר הטעם כדי לערבב שמחה בשמחה אדרבא הא אמרו (מו"ק ח:) דאין מערבין שמחה בשמחה ומהאי טעמא אין נושאין נשים במועד. אבל ענין שמחות אלו הם מסוג אחד ושייכים זה לזה והוא רק ריבוי שמחה ואינו בגדר מערבין שמחה בשמחה. והוא שיצחק נקרא ע"ש השמחה והשחוק וכמו"ש במה"נ (זח"א קל"ו סע"א) ובזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ד ב') והשלחן תתן אותו על צלע צפון מ"ט בגין דמתמן שירותא דחדוה וכו' ויצחק הוא התחלת קדושת המחנות דשבת בת מתעטרא באבהן (זח"א ר"ד א') והיינו בג' סעודות שבת שהם כנגד קדושת האבות דג' קדושת שבת הם קדושות הג' מחנות וכן האבות הם גם כן קדושת הג' מחנות דג' קדושות שבת הם הג' קדושות שנזכרו בזוהר הקדוש (פ' זו קנ"ז ב') רוח בני אדם העולה היא למעלה לאתר עלאה לאתר יקר לאתר קדישא. אתר עלאה הוא בחינת עתי"ק כמו שאמרנו הפירוש בג' קדושות קק"ק דקדושא דסדרא שהם גם כן נגד ג'

קדושות אלו היינו קדיש בשמי מרומא עלאה וכו' כנגד בחינת עתי"ק שנקראו בלשונות אלו עליון מרום רם ונשא שכן פי' עליון על השי"ת שהוא למעלה מהשגה והוא כנגד מחנה שכינה שהוא המשכן וק"ק כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קכ"א א') והחכמה מאין וגו' נפקת מאתר דאיקרי קודש הקדשים ואין היינו עתי"ק (כמו"ש בזוה"ק פ' זו קנ"ח ב') ואתר יקר שא' בזוה"ק הנ"ל היינו בחי' ז"א. וע"פ מה שאמרו בגמרא (מגילה ט"ז:) ויקר אלו תפילין וכו' כי שם ה' נקרא עליך וכו' אלו תפילין שבראש דתפילין נקרא שם הוי"ה והוא מדת ת"ת שהוא תורה וכמו שנלמד (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפניה שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו והוא כנגד מחנה לויה שהם פנוים רק לתורה ומה"ט לא נטלו חלק בארץ וכמו שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל וכתיב ובאת אל הכהנים הלוים וגו' וכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. ולשכת הגזית ששם ישיבת סנהדרין היה גם כן במחנה לויה שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד כמו"ש (יומא כ"ה.) ולשכת הגזית ממנו יוצא תורה לכל ישראל (סנהדרין פ"ו:) ואף שהסנהדרין לא היו כולם משבט לוי מכל מקום היו פנוים רק לתורה ונקראו גם כן בשם כהנים וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (סוף הל' שמיטה ויובל) ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש אשר נדבה רוחו וכו' ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים וכו' הרי זה נתקדש קוד שקדשים ויהי' ה' חלקו ונחלתו וכו' ואמרנו שמקור דבריו מגמרא (נדרים ס"ב.) ובני דוד כהנים היו מה כהן כו' אף תלמיד חכם וכו'. ואחר קדישא דבזוהר הקדוש הנ"ל הוא בחינת חק"ת שנקרא שכינה מדת כנסת ישראל והוא קדושת מחנה ישראל. ואמר אחר כך בזוהר הקדוש הנ"ל לאתזנא מנהירו עלאה מנהירו דמלכא קדישא למהוי צרורא בצרורא דחיי והוא גם כן כנגד ג' קדושות אלו נהירו עלאה מרמז על עתי"ק כאמור נהירו דמלכא קדישא הוא בחי' ז"א שם הוי"ה. למהוי צרורא בצרורא דחיי היינו חק"ת שהוא צרור החיים כמו"ש בס' הבהיר צרור החיים את ה' אלהיך את ה' הטפל לשם הוי"ה כמו"ש בזוה"ק את ה' דא שבת דמעלי שבתא וכו'. ונחשב כאן סדר הקדושות מעילא לתתא עתי"ק ז"א חק"ת וכפי חשבון הסעודות שחשב באדרא האזינו (קפ"ח ב') סעודתא דמטרוניתא שהוא בחי' חק"ת וסעודתא דמלכא קדישא שהוא בחי' ז"א וסעודתא דעתיקא. וכן יצחק הוא קדושת מחנה ישראל שהוא הראשון שנימול לשמונה ונולד בקדושת ישראל. מה שאין כן אברהם אבינו ע"ה שנחשב תחלה לגרים (חגיגה ג'). ואברהם הוא קדושת מחנה לוי' שהוא תורה וכמו שאמרנו. ואברהם אבינו ע"ה בו התחיל הב' אלפים תורה וקיים כל התוה עד שלא נתנה כמ"ש (יומא כ"ח:) וחידש משכלו כל התורה כמו"ש (ב"ר פ' ס"א) אב לא למדו רב לא הי' לו וכו' שני כליותיו כמין

שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וכן אמרו (ב"ר פ' ב') יהי אור זה אברהם וה' פעמים אורה שבפ' ויהי אור כנגד ה' חומשי תורה (כמו"ש שם פ' ג') שממנו התחיל אור התורה לכן הוא כנגד מחנה לוי'. ויעקב צורתו חקוקה בכסא הכבוד והיינו מחנה שכינה שהוא קודש הקדשים שנקרא אין. וקדושות הג' סעודות כפי חשבון הסעודות שבאדרא הנ"ל סעודתא דמטרוניתא כנגד יצחק אבינו ע"ה שהוא מחנה ישראל ובבקר דמלכא קדישא בחי' ז"א כנגד אברהם שהוא קדושת מחנה לוי' וסעודה ג' כנגד יעקב שהוא קדושת מחנה שכינה בחי' עתי"ק (ונת' לעיל פ' בהעלותך אות י"ב):

## פרק י

**אסדר** לדרומא מנרתא דסתימא ושלחן עם נהמא בצפונא ארשין כבר אמרנו כמה פעמים דשבת בשנה כמו המקדש בעולם וצריך לסדר הכלים כמו במקדש שלחן בצפון ומנורה בדרום (כמו"ש יומא כ"א:) דהמשכן הוא מרמז על השי"ת הפורס סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים. והארון מרמז על ישראל שהארון הוא כלי המחזיק ד"ת שהוא כמו ת"ח וכמו שנלמד מארון לת"ח שיהיה תוכו כברו (יומא ע"ב:) וכל אחד מישראל יש בו ד"ת כמ"ש (וי"ר פ' ט') קהלת ינאי אין כתיב כאן אלא קהלת יעקב ויעקב מורה על הע"ה כמו"ש (ב"מ ל"ג:) לבית יעקב חטאתם אלו ע"ה וכו' והיינו שאפילו בע"ה יש בו גם כן ד"ת וכמ"ש (שבת ק"ה:) הא למה דומה לס"ת שנשרפה ופירש"י אין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצות. ובשבת כל אחד מישראל נחשב כת"ח כמו"ש (ריש סא"ר) שבת יעשה כולו תורה וכמ"ש בפסיקתא שמ"ש בירוש' (פט"ו דשבת) לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה היינו לפועלים ואמרנו שע"ז אמרו (שבת קי"ט.) מי עדיפת לן מינה דבשבת כל אחד מישראל הוא כת"ח. וז"ש בתיקונים (תיקון כ') דנשמה יתירה דמתוספתא לישראל בע"ש ירתין לון ת"ח ביומין דחול דאינון דמשתדלין באורייתא אינון כשבתות ויו"ט (זח"ג קכ"ד ב') משום שפנוים רק לתורה ובשבת כל ישראל הם בכלל משתדלי באורייתא ואז כל ישראל דומין לארון:

**והנה** בפ' תרומה לא כתיב רק ארון שלחן מנורה ומשכן שג' כלים האלו הם עיקר כלי המקדש וכמו שיתבאר. ובגמרא (ברכות נ"ה.) הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן אמר לו וכו' כלים שאני עושה להיכן אכניסם שמא כך וכו' אמר לו משה שמא בצל אל היית וידעת וא"א שיהי' הפי' כפשוטו שמפני שאם לא יהיה המשכן מקודם שאל להיכן אכניס הכלים אם כן יקשה הא מפורש בתנחומא (סו"פ פקודי) שהיה עומד מפורק ג' חדשים לחד מ"ד ואף אם נגמר בא' באדר הי' גם כן חוש אחד והיכן הכניס אז הכלים. אך הכוונה כמו שאמרנו ונת' לעיל (פ' בהעלותך אות ט') שעיקר

המשכן כוונתו שהוא האוצר של יר"ש. וכיון שנגמר מלאכת המשכן כבר הי' השראת השכינה אף שהיה מפורק. שגם על הנדבה כבר הי' השראת השכינה כמ"ש מאת כל איש אשר ידבנו לבו ההוא רעותא דלהון (כמ"ש זח"ב קמ"ו א') וכתיב וזאת התרומה שהוא מדת מלכות וכמו"ש הרמב"ן ובזוה"ק. ובדוד המלך ע"ה מיד בנדבת המקדש כבר היה השמחה גדולה שמורה על השראת השכינה כמו שאמרנו כבר וזהו בכלל נדבות להמשכן והכלים. ואחר כך בשעת מלאכה שהיה נדבת לב העושים במלאכה כתיב במשכן ועשו כל חכם לב וגו' את כל המשכן וכתיב ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ואמרו בגמרא שם אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר יהיב חכמתא לחכימין וכו'. וצריך להבין ומאין יקחו החכמה הראשונה. אך כתיב הן יראת ה' היא חכמה והיראה הוא מצד האדם כמו שנאמר מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וכמו"ש בגמרא (שם ל"ג:) ואיתא (מדרש רבה פ' ברכה) חייכם כל החכמה וכל התורה דבר אחד קל הוא כל מי שמתייירא אותי ועושה ד"ת כל החכמה וכל התורה בלבו וכו'. וזהו הפי' ובלב כל חכם לב והיינו שיש בו יראת שמים וכמו שנדרש (יומא ע"ב:) ולב אין על מי שעוסקין בתורה ואין בהם יראת שמים. וכשנגמר המשכן על ידי חכם לב וכבר הי' השראת השכינה על ידי נדבת חכם לב בפעולת מלאכת המשכן אז כבר נגמר האוצר של יראת שמים ולא היה שייך השאלה להיכן אכניסם להכלים אף שהיה המשכן מפורק. והנה צריך להבין מהיכן למדו בגמ' שהלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ואחר כך משכן ואם כפירש רש"י שכסדר שנאמר בפ' תרומה כך אמר לו משה קשה הא בפ' ויקהל כתיב במאמר משה אל כל עדת ישראל וכל חכם לב וגו' את המשכן וגו' את הארון וגו' את השלחן וגו' ואת מנורת וגו' ומנ"ל שלבצלאל הפך משה ומ"ט הפך. וגם למה בפ' תרומה הסדר ארון שלחן ומנורה ואחר כך משכן. ושאר הכלים כתיב אחר כך ובפ' תצוה מזבח הקטרת. אך ענן הכלים הוא הארון הוא כלי המחזיק דברי תורה וכמו שנלמד מארון לת"ח וכמו שאמרנו. והמנורה הוא כמו"ש במדרש בא והאיר לי והיינו כח בחי' תורה שבעל פה (כמו שנת' לעיל בהעלותך שם) והשלחן איתא בזוה"ק (ח"ב קנ"ד ב') שלחן איהו עקרא וכו' וכהני הוי לקטי איבא דשלחן משבת לשבת וכו' בגין האי לחם דהוי לקטי אתברכא כל מזונא דהוי אכלי ושתאן דלא לקטרגא בהו יצר הרע וכו' היינו שהאכילה יהיה בקדושה. שאם לא הי' הקלקול הי' כל האכילות מסט' דעץ החיים בחי' תורה שבכתב וכמו"ש (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וכו' ואחר הקלקול הוצרך לתורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס והיינו שהאכילה יהיה מסט' דעץ הדעת טוב ולא יהיה בו מהרע ואין טוב אלא

תורה (ברכות ה'.) והתורה שבעל פה נקרא גם כן טוב דכתיב טוב לי תורת פיך. ועל זה מורה קדושת השלחן שיהיה האכילה רק מהטוב ולכן אומרים מקודם בפתורא חדתא ואין מזכירין כלל נהמא שהשלחן איהו עיקר. וכאן אומרים ושלחן עם נהמא ולחם היינו תורה שבעל פה כמו שנדרש (חגיגה י"ד.) כל משען לחם אלו בעלי תלמוד שזהו עיקר תורה שבעל פה וכן נדרש (ב"ר פ' ס"ו) ורוב דגן זו תלמוד שזה עיקר קיום החיים וכמו שנאמר כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם. ולכן אלו הכלים ארון ושלחן ומנורה נעשו על ידי בצלאל וכמ"ש בפ' ויקהל ויעש בצלאל את הארון ואחר כך כתיב ויעש את השלחן ויעש את המנורה וקאי על בצלאל שנזכר בארון מה שאין כן במלאכת המשכן כתיב ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה את המשכן וגו' דחכם לב היינו היראים כמו שאמרנו והם עושי המשכן הוא האוצר של יראת שמים ולא נזכר בצלאל עד מעשה הארון. וכן נקרא בצלאל פרנס טוב (ברכות נ"ה.) והוא כעין מ"ש (תענית ט.) ג' פרנסים טובים משה ואהרן ומרים והמכוון שהם הורידו הדברי תורה משה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא (זח"ג נ"ג ב') ומרים גם כן כח הדברי תורה שבעל פה שבזכותה הי' הבאר ובצלאל נקרא גם כן פרנס טוב שהי' כחו להכניס התורה שבעל פה בלב ישראל שהוא מעשה הארון והמנורה והשלחן וכאמור:

**והנה** בפרשת תרומה שלא נזכר כלל משום העושי במלאכה רק סתם ועשית והיינו שמשה רבינו יעשה הכל ומה שנאמר בארון ועשו נלמד מזה לת"ח שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו (יומא ע"ב:) ולכן אז נכתב הסדר ארון ושלחן ומנורה ואחר כך המשכן וכמו שאמרנו (בפ' בהעלותך שם) שאם היה משה רבינו עושה הכל והי' די אלמלא חטאו בחמשה חומשי תורה בלבד כמ"ש בגמרא (נדרים כ"ב:) והתורה שבעל פה של משה הוא גם כן הלכה למשה מסיני בבחינת תורה שבכתב והכל כמו שהיה השי"ת עושה ואז אין צריך האוצר של יראת שמים להכניס הכלים (וכמו שנת' שם) ולכן לא נזכר שם מזבח הקטרת שזה הוזכר סוף פ' תצוה שזה נאמר בזמן שכבר היה במחשבה בישראל לקלקל ואז צפה השי"ת שיהיה הקלקול ולא יהיה עבודה בבכורות ויהיה נבחר אהרן ונאמר על זה פ' תצו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' ואז נאמר אחר כך פ' ועשית מזבח מקטר קטורת שענינו הוא שיש בו גם כן חלבנה כדי לתקן אף הפושעי ישראל שיתנו ריח טוב כשהן באגודה אחת בכלל ישראל (כמ"ש כריתות ו':) וכתיב שם וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה והיינו שראה השי"ת אז מקודם שיהיה נצרך יום הכפורים לתקן הקלקול. ואחר כך בפ' תשא אחר הקלקול שהוצרכו אז לתורה שבעל פה לתקן הרב כעס וכמ"ש (מ"ר תשא פ' מ"ו) בלוחות הראשונות לא היו אלא

עשרת הדברות בלבד ובלוחות השנים אני נותן לך שיהיה בהם הלכות מדרש ואגדות וכו' כי כפלים לתושי'. מש"ה נאמר אז ראה קראתי בשם בצלאל וגו' ובלב כל חכם לב נתתי חכמה וגו' כנ"ל אז נכתב הסדר את אוהל מועד ואת הארון וגו' ואת השלחן וגו' ואת המנורה וגו' והיינו שחכם לב שיש בהם הי"ש יעשו מקודם המשכן ואחר כך יעשה בצלאל הכלים שהם כלים המחזיקים דברי תורה לתקן הרב כעס:

**והנה** משה רבינו כשאמר לכלל ישאל בפרשת ויקהל אחר הקלקול קחו מאתכם תרומה וגו' שהוצרכו ליתן נדבתם מאת כל איש אשר ידבנו לבו אמר וכל חכם לב יבואו ויעשו וגו' את המשכן וגו' ואחר כך את הארון וגו' את השלחן וגו' את מנורת המאור וגו' שאחר הקלקול הוצרך להיות הנדבת לב מקודם למשכן ואחר כך לכלים. אך אחר כך כתיב וקירא משה אל בצלאל ואל אהליהב ואל כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו וגו' ולפי סדר שעשו אחר כך היה צריך לקרות מקודם לחכם לב שיעשו המשכן ואחר כך לבצלאל שיעשה הכלים ומזה למדו בגמרא שהלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן והיינו שיעשה בצלאל מקודם הכלים קודם שיעשו חכם לב המשכן. והטעם ששינה משה רבינו ע"ה מפני שהיה סבור שבצלאל יהיה גם כן ביכלתו לעשות הארון והכלים קודם שיעשו המשכן וכמו שהיה אם היה נעשה על ידי משה רבינו ע"ה כנ"ל שהיה סבור שהוא הפרנס טוב שיכול להכניס התורה שבעל פה בכח סגולת תורה שבכתב כמו משה רבינו בעצמו שהיה התורה שבעל פה שלו גם כן כמו תורה שבכתב הלכה למשה מפלפולו ואף על פי כן הוא מסיני שהיה מבורר אצלו שהן דברי ה' (כמו' שתנבאר בפרשת בהעלותך שם) והוא מדכתיב וימלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ואיתא בגמרא (ברכות שם) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ וכו' והיינו בחינת תורה שבכתב וכמו"ש ריש ב"ר) אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה והיה סבור שיהא יכול להכניס התורה שבעל פה שיהיה בכח תורה שבכתב שהוא גם כן מסיני כמו משה רבינו ע"ה ויכול לעשות ארון וכלים קודם שיעשו חכם לב המשכן. ואמר לו בצלאל שבאמת היה כחו רק תורה שבעל פה כלים שאני עושה להיכן אכניסם היינו שאמר לו שצריך מקודם שיעשו חכם לב המשכן שיהיה אוצר של יראת שמים אפותיקאות להכניס בהם התורה שבעל פה שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים. על זה השיב לו משה שמא בצל אל היית וידעת. פירוש בצל אל רק צל של אור השמש שהוא תורה שבכתב כי שמש ומגן ה' אלהים והיינו דהוא רק סיהרא בחינת תורה שבעל פה דמקבלא משימשא תורה שבכתב וכמו שאמרנו (ונת' לעיל פ' בהעלותך שם) ושבת מדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וביום השביעי דא תורה

שבעל פה ויש פריסת סוכת שלום שהוא המשכן שהשי"ת שוכן בתוך בני ישראל לכן מסדרין הכלים השלחן והמנורה והארון הוא הישראל שהוא מצוין בהלכה וכל ישראל הם בשבת בחי' ת"ח וכמו שאמרנו:

## פרק יא

**נהורי'** ישרי בה היינו בהסעודה. ובזוהר הקדוש (ח"ב ס"א ב') מזונא דחבריא אינון דמשתדלי באורייתא דאכלי מזונא וכו' מאתר עלאה יקירא על כלא ואקרי חכמה כו' החכמה תחיה בעליה. והוא מעולה ממן. ובשבת כל ישראל הם משתדלים באורייתא וכמו"ש (ברכות ח.) אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה וכו' ד' אמות של הלכה בלבד. ובשבת כל ארחד מישראל מצוין בהלכה כיון שמקיים דבר הלכה ששובת ממלאכה וישב ולא עבר עבירה וכו' כעושה מצוה קידושין ל"ה) וזה נקרא בא לידו דבר עבירה וניצול הימנה כיון שרגיל במלאכה כל ימי המעשה ובדבר קל יוכל להיות עובר עבירה. ומהאי טעמא כל ישראל הם בשבת בחי ת"ח וכמו שאמרנו רמז מהגמרא (שבת קי"ט.) מי עדיפת לן מינה. בקידושא רבא פי' קדושה גדולה ע"ד מה שאמרו (יומא ל"ט) אדם וכו' מקדשין אותו הרבה. מלמטה מקדשין אותו מלמעלה. והיינו קדושה גם בהשתי' שבסעודה שחרית אין אומרים שום קידוש רק ברכת בפה"ג רק השי"ת נותן קדושה מלמעלה ובהאכילה ושתי'. ובזוהר הקדוש (פ' זו קע"ג א') מקדש דא קידוש ידים והוא ע"פ מה שא' (ברכות נ"ג:) והתקדשתם אלו מים ראשונים ומציון יסעדך דא המוציא דאיהו סעיד לבא דב"נ והיינו במה שמכיר האדם שהשי"ת הוא המוציא לחם והוא הזן וכמו שביקש יעקב אבינו ע"ה ונתן לי לחם לאכול שיהיה הוא הנותן והוא יהיה המאכיל וכמו שנאמר האלהים הרועה אותי וגו' יזכור כל מנחותיך כל לאסגאה וכו' דא נטילת ידים בתרייתא ועולתך ידשנה סלה דא ברכת זימון. והיינו שעל ידי המים האחרונים וברכת המזון נעשה שיהי' האכילה כמנחות ועולות. וכמו"ש בגמרא והייתם קדושים אלו מים אחרונים שלשון והייתם משמע שעל ידי זה נשאר הקדושה אחר האכילה גם כן וכן על ידי ברכת המזון כמ"ש (אבות פ"ג) שלשה שאכלו ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום שנאמר זה השלחן אשר לפני ה' והפסוק הזה נאמר במזבח ונדרש (ברכות נ"ה.) על שלחנו של אדם. ואי את עביד כן יתן לך כלבבך וגו'. והיינו שבאותו מזמור מסיים ימלא ה' כל משאלותיך ואיתא במדרש תהלים על פסוק זה זו תפלה שאין מתפללין על כל אדם לפי שלפעמים יש בלבו של אדם לגנוב וכו' אלא על ידי שלבו שלם לפין בוראו נתפלל עליו כך וכמו שמצינו בתנחומא (תרומה ט') אבל ישראל וכו' אם תובע בנים ואתה יודע שהן מכעיסין לפניך אל תתן לו וכו' וכש"כ שלא להתפלל

עליו ימלא ה' כל משאלותך אם אינו ראוי. אך על ידי שלבו שלם ויודע שלא יחפוץ רק בטוב נתפלל עליו כך. והעיקר שלימות הלב הוא על ידי האכילה כמו"ש במדרש הובא בתוס' (כתובות ק"ד.) עד שיתפלל שיכנסו תורה בלבו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו וכעין זה בתדב"א (סא"ר פ' כ"ו) יבקש רחמים על אכילה ושתי' יתירה שלא יכנס בתוך מעיו וכו' שעיקר התחלת הסתת הנחש היה בהנאת הגוף באכילה. ובגמרא (ב"ב י"ב:) לאחר שאכל ושתה אין לו אלא לב אחד ולא נאמר איזה לב רק כשהאכילה להנאת הגוף מתגבר על ידי זה היצר הרע ויש לו רק הלב כסיל לשמאלו וכשהאכילה בקדושה אז לבו שלם לפני בוראו ויש לו רק לב אחד לאביו שבשמים. ועל זה אמר יתן לך כלבבך שב' הלבבות יהיו טובים. וכעין שדרשו (ב"ר פ' מ"ח) וסעדו לבבכם אין כתיב כאן וכו' וכל עצתך ימלא הוא ע"פ שאמרו (סנהדרין כ"ו:) מחשבה מועלת וכו' עצת ה' היא תקום עצה שיש בו דבר ה' היא תקום. וכשהאכילה בקדושה אז בכל מעשיו ומחשבותיו הוא לשמה ואז הוא עצה שיש בה דבר ה' והיא תקום. ולכן כתיב אחר כך ימלא ה' כל משאלותיך מאחר שלבו שלם לפני בוראו. ומסיים בזוהר הקדוש ובשבת מקודש דא קדושא רבא והיינו שבשבת מועיל הקדושה רבא להכניס הקדושה באכילת ושתיית ישראל כיון שבא הקדושה מהשי"ת כנ"ל מקדשין אותו מלמעלה. וממילא נעשה גם כן לבו שלם לפני בוראו. וזה שאמר בגמרא (שבת קי"ח:) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך עונג זה וכו' והיינו שעל ידי כילת שבת כל משאלות לבו של ישראל לטובה שלבו שלם לפני בוראו וזה נהורי' ישרי בה בהסעודה בקדושא רבה שבא מהשי"ת מלמעלה שעל ידי זה שורה הקדושה באכילה וכאמור:

## פרק יב

**ישדר** לן שופרי' ונחזי ביקריה וכו' בפי' הזמירות לר' ישראל סרוק זצ"ל כתב שופרי' שופר שלו וכו' והוא היה מגורי האריז"ל ומן הסתם שמע שהאריז"ל אמר שופרי' בחולם. והענין דשופר גדול היינו בינה וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ג רס"ו ב') וסעודה השניה דשבת נקראה בזוהר הקדוש סעודתא דעתיקא וברע"מ (זח"ב צ"ב א') שבת עלאה שהוא בינה והכל אחד שבסעודה זו שהוא דעתיקא מבקשים ישדר לן שופרי' שמדת עתיקא ישלח לן שופר שלו היינו שופר גדול שהוא בינה. והיינו דבסעודת ליל שבת בא היראה לכל אחד מישראל שהוא סעודתו של יצחק אבינו ע"ה פחד יצחק. וכמו שאומרים בברכת מגן אבות לפניו נעבוד ביראה ופחד ועל ידי היראה בא לתשובה וכמו שא' (ע"ז י"ט.) אשרי איש ירא את ה' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש. וכן (ברכות

י"ז.) תכלית חכמה תשובה וכו' שנאמר ראשית חכמה יראת ה' וגו' ובינה לבא היינו כשנכנס היראה למעמקי הלב כמו שנאמר אז תבין יראת ה' ואז זוכה לתשובה עלאה. וזה שאומרים בסעודה ב' שהוא דעתיקא ישדר לון שופר שלו שהוא שופר גדול בינה וזה שאמר בפירוש הנזכר לעיל שופר שיתקע מלך המשיח והיינו שבמאמר בראשית שלא נאמר בו ויאמר שהוא נעלם מכל רעיון כתיב בי' ורוח אלהים מרחפת על פני המים שנדרש (ב"ר פ"ב) זה רוחו של מלך המשיח על פני המים בזכות התשובה שנמשלה למים וכו' והיינו שמשיח יהיה יחיד שעשה תשובה שמוחלין בשבילו לכל העולם כמ"ש (יומא פ"ו:) ובודאי לא יועיל תשובת היחיד לכל העולם בלא שום התעוררות תשובה. רק המכוון שהוא יכניס הרהור תשובה על ידי תשובתו בלב כל העולם וזה יהיה משיח שדוד הוא הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה (כמ"ש מו"ק ט"ז:) וכתיב ודוד עבדי נשיא להם לעולם והוא בעצמו משיח ויהיה הוא יחיד ששב שיכניס תשובה לכל העולם כולו וימחלו בשבילו לכל העולם וזהו שופר גדול שיתקע בו מלך המשיח. ונרמז במאמר בראשית שהוא כנגד כ"ע עתיקא וכתיב בי' וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוה ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקריבוהו וגו' לכן מבקשים בסעודתא דעתיקא ישדר לן שופרי' שופר שלו בינה תשובה עלאה. וכתיב אם תבקשנה וגו' אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא. מציאה היינו שלא מדעת כמו מציאה שבא בהיסח הדעת והיינו שמחיבור חו"ב מוחא ולבא בא הדעת אלהים ללב. וזה שאומרים ונחזי ממילא בתורת מציאה ביקרי' היינו קדושת עתיקא כמו שנאמר וכל יקר ראתה עינו ואמרו במדרש (רבה ותנחו' חקת) זה רע"ק וחבריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחבריו. והואשער הנ' מנ' שערי בינה שהוא הדעת והוא לבעל תשובה תשובה עלאה והוא פנימיות מכ"ע והוא קרקפתא דתפילין ונקרא יקר כמו"ש (מגילה ט"ז:) ויקר אלו תפילין. ורבי עקיבא שהיה מ' שנה שאמר על עצמו כשהייתי ע"ה וכו' כמ"ש (פסחים מ"ט:) נגלה לו שער הנ' והוא שורש תורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס. מה שאין כן משה רבינו שכשנולד נתמלא הבית אור שלא ידע מרע כלל לו נגלו רק מ"ט שערי בינה (כמ"ש ר"ה כ"א:) ויחזי לן סתרי' היינו האור הראשון שנגנז לצדיקים כמו שנאמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. על זה מתפללין ויחזי לן וכו' דאתאמר בלחישא. הוא על פי מה שאמרו (ב"ר פ"ג) מהיכן נבראת האורה אמר לו מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה והבהיק זיו הדרו וכו' אמרה לי' בלחישה אמר לו מקרא מלא הוא עוטה אור כשלמה ואת אמרת לי בלחישה אתמהה אמר לו כשם שקבלתיה בלחישה כך אמרתי לך בלחישה. וצריך להבין מה זה תשובה לשאלתו מפני שקבלה בלחישה. אך ענין לחישה

הוא על דרך מה שאמרו בזוהר הקדוש (אמור פ"ח ב') אמירה בלחישו וכעין מ"ש (זח"א רל"ד ב') ויאמר כד"א ואמרת בלבבך אמירה בחשאי שיהיה מרגיש בעומק הלב והיינו שבזה שאמר לו מלמד שנתעטף כו' על ידי זה הכניס בו הרגשה בלב מהאור הראשון. וזה שאמר כשם שקבלתי' בלחישה הייונ שהופיע בלבו להרגיש האור כי טוב כך אמרתי לך בלחישה אף שהוא מקרא מלא שעל ידי זה ירגיש גם הוא האור בלב. וכמו שאמרנו כמה פעמים מרבינו הק' זצוקלל"ה שאף בתורה שבכתב יש כח בחינת תורה שבעל פה מההוא רוכל (ויקרא רבה פ' ט"ז) שאמר לו רבי ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודיעו וכו'. אף שאמר לו רק הפסוק כצורתו אבל מפני שהרוכל היה מקולקל בענין זה ואחר התשובה הרגיש אור מחודש לכן רבי ינאי אף ששמע ממנו רק הפסוק הזה הרגיש גם כן אותו האור המחודש. ואמרנו ראי' ממה ששנה רבי במשנה (פ"ד דאבות) שמואל הקטן אומר בנפול וגו' והיינו שמי ששמע משמואל הקטן הפסוק הרגיש בו אור מחודש מבחינת תורה שבעל פה וזהו סתרי' דאתאמר בלחישא:

## פרק יג

**צרורא** דלעילא דבי' חיי כלא ויתרבי חילא ותיסק עד רישא. צרורא דלעילא הוא מדת מלכות צרור החיים את ה' אלהיך את הטפל לשם הוי"ה היינו מדת מלכות והוא שבת דמעלי שבתא כמו"ש בזוהר הקדוש. ובספר הבהיר על וינפש שמשם פורחין כל הנשמות וזה דבי' חיי כלא. ויתרבי חילא ע"ד מה שנאמר ועתה יגדל נא כח אדני וזהו מ' מלכות שנכתב בשם א"ד וזהו ויתרבי חילא ותיסק עד רישא הוא בחינת כ"ע דאיהו כתר מלכות. ובגמרא (שבת פ"ט.) בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר קשרים לאותיות וכו' אמר לו הי' לך לעזרני מיד אמר לו ועתה יגדל נא וגו' ופירש רש"י מיד בעלי' אחרת אמר לו וכו' וקשה לשון מיד א"ל וכו'. אך הענין מה שאמר הלשון קושר כתרים היינו כח בחינת תורה שבעל פה כמו שמצינו (מנחות כ"ט:) כלשון זה אמר לו מי מעכב וכו' אדם אחד וכו' שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. וכן מצינו בגמרא (מגילה כ"ח:) ודאשתמש בתגא וכו' במי ששונה הלכות כתרה של תורה דכתרים היינו הלכות בחינת תורה שבעל פה. וזה הפי' אמר לו הי' לך לעזרני שזה הוא כח תורה שבעל פה כביכול בא והאיר לי כי לא בשמים הוא כמשל הסומא והפקח (במ"ר בהעלותך) מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח אדנ"י שהוא מ' מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ופסוק זה נכתב בתורה אחר חטא המרגלים ואמר לו ועתה ואין ועתה אלא תשובה (כמ"ש ב"ר פ' כ"א) שבודאי יעשו תשובה וכמו שאמרו באמת תיכף הננו

ועלינו וגו' רק הגזירה לא נתבטל מפני שהיה גזר דין שיש עמו שבועה (כמו"ש ר"ה י"ח.) ועל ידי זה יגדל נא כח אדנ"י שיתפשט ויתרבה כח השם א"ד שהוא בחינת תורה שבעל פה שנצרך התורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס (כמו שנת' כ"פ) ויוד מן יגדל רבתי שהוא חכמה עלאה והתג שעל היו"ד כ"ע וזה כאשר דברת לאמור דבור לשון עז מורה על בחינת תורה שבכתב כמו"ש בגמרא (מכות י"א.) ואמירה הוא בחינת תורה שבעל פה כמו שנאמר תזל כטל אמרתי וכמו שנאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך ואמרנו שהוא על הארת תורה שבעל פה בלב ישראל ועל זה נאמר דבר על גוף המצוה של הדלקה שהוא מתורה שבכתב ואמרת אליו הוא על כח תורה שבעל פה בהעלותך (כמו שנת' פ' בהעלותך). ועל זה נאמר ועתה יגדל נא כח אדנ"י שאחר תשובה יתרבי חילא כח תורה שבעל פה כאשר דבר"ת לאמו"ר שיהיה כח תורה שבעל פה כעין כח תורה שבכתב כמו דבר אל אהרן ואמרת. ונכתב הפ' הזה בענין נסיון המרגלים שהי' נסיון עשירי שהוא כנגד כ"ע ונקראים בפרשה ראשים ונשיאים שהוא כנגד כתר כמו"ש בזוהר הקדוש (רע"מ בהר ק"ט סע"ב) וכאן בנסיון עשירי הוצרך להיות על ידי ראשים ונשיאים. ואמר ועתה אחר התשובה יגדל נא וגו' וכמו שאמרנו. ובגמרא נאמר הלשון מיד א"ל ועתה יגדל שכיון שאמר לו השי"ת היה לך לעזרני בענין תורה שבעל פה שהיה קושר כתרים וכו' כנ"ל מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח אדני שמן הסתם אמר לו משה רבינו אז תיכף יגדל נא כח אדנ"י שיתרבי חילא היינו כח תורה שבעל פה רק הפסוק נכתב אחר כך במרגלים וכאמור. וזהו ויתרבי חילא ותיסק עד רישא דתורה שבעל פה מטלא דעתיקא כמו שנאמר תזט כטל אמרתי ונת' כ"פ:

## פרק יד

**בשבת** בכל הסעודות מזכירין מהאור והוא על ידי אתערותא דלתתא. בלילה מפורש על ידי המנורה והנרות שמדליקין זוכין לאור כמו שאומרים ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין. והיינו שזוכין על ידי הנרות לאור הראשון כמו דאיתא בגמרא (נדה ל:) על הפ' בהלו נרו עלי ראשי ונר דלוק על ראשו ומביט בו מסוף העולם ועד סופו. ובגמרא (חגיגה י"ב.) אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו וזהו הפי' על רישין. ובבוקר גם כן אומרים נהורי' ישרי בה שהוא גם כן אור הראשון על ידי אור השכינה כמו שאמרנו הפי' ויתרבי חילא ותיסק עד רישא (ונת' במא' הקודם). ובסעודה ג' אומרים למיחזי זיו דז"א והוא כמו שאומרים בתפלת מנחה יעקב ובניו ינוחו בו. שהתפלות הם גם כן מעין קדושת הסעודות כמ"ש (בתיקונים תי' י"ח) שאז הוא היחוד (וכמו"ש בס' מטה משה) ומש"ה אומרים אתה אחד ושמך אחד היינו זיווג

קוב"ה ושכינתי'. יעקב ובניו ינוחו בו ע"ד מה שנאמר ומצאן מנוחה אשה בית אישה. וזהו מנוחה שלימה מנוחת אמת ואמונה וכמו"ש בזוהר הקדוש (רע"מ פנחס ר"ח א') איהו אמת ואיהי אמונה. יעקב ובניו כמו"ש (פסחים נ"ו.) כשם שאין בלבך אלא אחד והיינו בבחינת אמת כמו שנאמר תתן אמת ליעקב כך אין בלבנו אף שאינו מאיר אצלינו מפורש בבחינת אמת מכל מקום על ידי אמונה גם אצלינו מבורר ואמר בשכמל"ו מלכות שמים בחינת כנסת ישראל וזוכין אז למיחזי זיו דז"א והוא רק בני היכלא שקיימו הג' סעודות שנקראו בני היכלא כמו"ש (זח"ב פ"ח ב') דכסיפין על ידי החשק והרצון למחזי הזיו. וכמו"ש נודע בשערים בעלה ואיתא בזוה"ק (ח"א ק"ג ב') דא קוב"ה דאיהו אתידע ואתדבק לפום מאי דמשער בליבי' כו':

**ובזוה"ק** (פ' זו קנ"ט ב') כשחשב הג' עלמין איתא ואתקשר בריש ירחי ושבתא בנשמתא וסליק ואתעטר לעילא לעילא הה"ד והי' מדי חודש בחדשו בחדשו אמאי אלא רזא דמלה בגין חדתותי דסיהרא וכו' לאנהרא מן שמשא. והיינו כמו שאמרנו מכבר שבכל חודש יש קדושה חדשה שלכן נקרא חודש לשון חידוש שמקבלת הלבנה בכל חודש אור חדש מהשמש. מה שאין כן השנה שנקרא שנה מלשון שונה וכופל שבכל שנה חוזר ומקיף והוא האור שהיה מקודם וזהו פי' בחדשו. ומדי שבת בשבתו אף דקדושת שבת קביעא וקיימא מכל מקום בכל שבת יש קדושה חדשה מהדברי תורה של הפרשה של אותו שבת. ואמר בזוהר הקדוש מדי שבת דא סיהרא והיינו מדת מלכות בשבתו דא שמשא דנהורא אתיא לה מן תמן. והוא דשבת דליליא שבת דמעלי שבתא נקראה בלשון נקבה כמו מחללי' וגו' כל העושה בה מלאכה והוא שבת של ישראל. ושבת דיממא שהוא שבת עלאה (וכמו"ש בהק' בזוה"ק ה' ב') הוא שבת של הש"י וזהו שבת בשבתו שבת הוא שבת של ישראל בחי' סיהרא שבתו דמקבל משמשא שבת של השי"ת. וזהו שבתו שבת ו' והיינו דברי תורה שכל שבת מקבל הקדושה מפרשה שלו בתורה שבכתב ונקרא שמש כמו שנאמר כי שמש ומגן ה"א דקוב"ה תורה איקרי ואין תורה אלא קוב"ה (זח"ב ס' א') ובסעודה ג' שהוא כנגד יעקב ויעקב הוא בחינת שמש כמו שנאמר והנה השמש וגו' הבוא נבוא אני וגו' ובמד' (ב"ר פ' ס"ח) כי בא השמש אתא שמשא וכו' מי גילה לו ששמי שמש. ובניו הנק' סיהרא כנסת ישראל ומקבלת משמשא ואז יעקב ובניו ינוחו בו. ובעולם הזה לא חייבה תורה בכל חודש ושבת לבא להשתחוות מפני הטורח וכמו שא' (תנחו' פנחס ט"ו) בשמיני עצרת שהיתה ראוי להיות אחר החג נ' יום כשם שעצרת אחר פסח רק אמר הקב"ה חורף הוא וכו' מה שאין כן לעתיד שיבואו העננים וטוענים אותן ומביאין אותן לירושלים ומשתחוים (כמו"ש ריש פסיקתא לשבת ור"ח) אז יהיה

חיוב בכל חודש ושבת. ובעולם הזה הוא רשות וכמו שמצינו לא חודש ולא שבת ולמדו בגמרא (ר"ה ט"ז:) שחייב להקביל פני רבו ברגל שחיוב אינו בכל שבת וחודש כמו שלא נתחייבו לבא להשתחוות בעולם הזה מפני הטורח ומכל מקום רשות הוא ואם היה חודש או שבת היה בעלה מבין שראוי להקביל. ודכסיפין מי שחשקם ורצונם למיחזי זיוא דז"א יכולין לזכות גם בעולם הזה לשבת בשבתו. דשבת מעין עולם הבא ובלילה הוא סעודתא דחק"ת והיינו ג"ע כמו שאמרו בגמרא (תענית כ"ט : עה"פ כריח שדה אשר ברכו ה' ריח שדה של תפוחים ובמדרש (ב"ר סו"פ ס"ה) נכנסה עמו ג"ע הה"ד אמר לו ראה ריח בני כריח השדה. והוא עלמא תנינא דאיתא בזוהר הקדוש שם ודא הוא ג"ע וזהו מדי שבת וביום הוא בשבתו והוא דאמר בזוהר הקדוש עלמא תליתאה עלמא עלאה טמירא גניז וסתים וכו' כמה דכתיב עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו יעשה לשון נסתר ולא כתיב תעשה והיינו עתיקא. וכן יבוא כל בשר להשתחוות לפני לפני היינו עתיקא וזה בבוקר בסעודתא דעתיקא. והעיקר בסעודה ג' אז הוא שבת בשבתו יעקב ובניו וכמו שאמרנו:

**ובגמרא** (ברכות ל"ד:) כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה וגו' ואחר כך כל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה וגו' וב' המאמרים מרחב"א אמר ר' יוחנן והכל אחד דמצינו (מנחות כ"ט:) מפני מה נברא העולם הבא בי' מפני שצדיקים שבו מועטים ובמשנה נאמר כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים וגו' ואיך יהיו מועטים הלא יהיה כל ישראל ומכל הדורות. אך צדיק נקרא דנטיר ברית ובזוהר הקדוש (פ' זו קנ"ח א') מה זה רע בגין דהאי לאו מדורי' בקוב"ה ולא יהא לי' חולקא בעלמא דאתי הה"ד כי וגו' לא יגורך רע והיינו על הפוגם בריתו כמו שנדרש פסוק זה בגמרא (נדה י"ג:) אך איתא בגמרא (קידושין מ"ט:) ע"מ שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו ואף שגדר התשובה שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב עוד לזה החטא (רמב"ם פ"ב ה' תשובה) וכאן משמע שעודנו מתנהג ברשעו אך כל שבשעה שהרהר תשובה התחרט באמת שאז היה בגדר בעל תשובה הנ"ל אף שאחר כך התגבר עליו היצר וחזר לסורו מכל מקום בשעת מעשה שהרהר תשובה הי' בגדר צדיק כתנאו לכן מקודשת. וזהו ועמך כולם צדיקים שאין שום אחד מישראל שלא יהיה לו הרהור תשובה ויתקנו ויהיו בכלל ועמך כולם צדיקים. ואיתא (תענית י'.) גן א' מס' לעדן ועדן א' מס' לגיהנם. ואיתא בס' ע"מ להרמ"ע מפאנו שלעתיד יתקדש הגיהנם בקדושת גן עדן והיינו כמ"ש (עירובין י"ט.) הבכא שמורידין דמעות כמעין של שיתין גם ברכות יעטה

מורה שמצדיקין וכו' ועל ידי הדמעות מכבין אש של גיהנם וקילוסן עולה מגיהנם ונעשה ג"ע וזה ס' פעמים כמו עדן שהוא לבעלי תשובה שהם מרובין אבל צדיקים גמורים שלא פגמו כלל מימיהם הם מועטים. וזה שאיתא שצדיקים שבו מועטים. וזהו עדן שלא שלטה בו עין כל ברי'. וזה שאמר לעולם הבא עין לא ראתה וכן לצדיקים גמורים עין לא ראתה. ויתכן שמ"ש בגמרא ופליגא דר' אבהו דאמר מקום שבעלי תשובה עומדין וכו' אלו ואלו דברי אלהים חיים דכשם שגן שהוא א' מס' לעדן הוא גם בערך מעלת קדושת עדן על קדושת גן כן עדן שהוא מס' לגיהנם שהגיהנם כשיתקדש בקדושת ג"ע יהיה גם כן מעולה מעדן שהוא לצדיקים גמורים ויש באיזה ענין שמעולה ומכל מקום עדם מעולה שהוא עין לא ראתה ולא השיגו הנביאים מעלת צדיקים גמורים וזה שאמר בגמרא ופליגא ומכל מקום שניהם אמת וכמו בכל מחלוקת חז"ל אלו ואלו דברי אלהים חיים. וזה שאמר בזוהר הקדוש עלמא תליתאי וכו' גניז וסתים דלית מאן דידע לי' וכו'. ושבת זמן תשובה כמו שנאמר טוב להודות לה' ובפרדר"א כד"א מודה ועוזב ירוחם ועל ידי זה זוכין יבא כל בשר להשתחוות לפני ויוכלו לזכות למיחזי זויא דז"א וכמו"ש (באדרא נשא קל"ו ב') נהירין אנפוי דעתיק יומין באנפוי דזעיר יומין ומתגליא מצחי' וכו' וכדין אתקרי עת רצון:

## פרק טו

**בסעודה** שלישית של שבת לא תקנו חכמינו ז"ל קידוש על היין. הענין הוא דאיתא (עירובין ס"ה.) לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם וכו' שנאמר תנו וגו' ויין למרי נפש. וצריך להבין הא יש יין דמצוה כמו דקידוש וכן איתא (יומא ע"א.) הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונן של ת"ח יין וכן מצינו בר"נ שאמר כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי (עירובין ס"ד.) הרי שהי' צריך היין לדברי תורה. וכן אין אומרים שירה אלא על היין (ברכות ל"ה.) וכן כגון זה ראוי לקדש עליו ולומר כל שירות ותשבחות שבעולם (פסחים ק"ז.) ואיך אמרו שלא נברא יין רק לנחם אבלים. אך באמת היין הוא רק למרי נפש שעיקר העצבון הביא הנחש שנזכר בקללות עצב בעצבון תאכלנה וזה נקרא אבלות כמו שנדרש (ב"ר ר"פ י"א) ולא יוסיף עצב עמה זה האבל המד"א נעצב המלך אל בנו וכן דרשו (שם סו"פ כ"ז) ויתעצב אל לבו ואין עציבה אלא אבילות ז' ימים נתאבל על עולמו וכו' ויעבץ שהיה הראשון שהחזיר על ידי פלפולו ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה כמ"ש (תמורה ט"ז.) כתיב ואמו קראה שמו יעבץ לאמור כי ילדתי בעצב והיינו שבא לתקן העצב שהביא הנחש. והוא על ידי תורה שבעל פה שבא לתקן הרב כעס כמו שנאמר כי ברוב חכמה רב כעס. ולכן ביקש יעבץ

לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות (כמו"ש בגמרא שם). ואף שעיקר התפשטות תורה שבעל פה היה בבבל (כמ"ש סוכ כ' סע"א) מכל מקום אמרו (ב"ר פ' ט"ז) וזהב הארץ ההוא טוב מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל. והיינו על פי מ"ש (סנהדרין כ"ד:) נועם אלו ת"ח שבארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה שבבבל היתה התפשטות הפלפול ומלחמתה של תורה ובארץ ישראל היו מקבלין זה מזה דעתם בנועם. ולכן בתחילת ביאתם לארץ ישראל הי' שם יעבץ לתקן העצב שהביא הנחש ולזה הוצרך היין להשיב נפש וליישר הדעת וכמו שאמר ר"נ עד דלא שתינא כו' לא צילאי דעתאי ונצרך היין ליישר הדעת לדברי תורה. ועל זה אמר הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונם של ת"ח יין שנצרך היין לשמח לבב אנוש מעצב של הנחש. וכן משתה יין שעשה אברהם ביום הגמל הוא גם כן אחר שכבר יש ערלה ופסולת הוצרך לזה היין לשמח העצב הזה. וכן ענין וישתו וישכרו עמו הי' אחר שראה יוסף שנמכר לעבד שהיה לברר אותו בענין זה ורצה לידע אם תיקן כהוגן גם אם בני ישראל מבוררים בזה שתה עמהם יין והיה זה בסעודת שבת כמו"ש (ב"ר פ' צ"ב) אין והכן אלא שבת. וכל זה היה נצרך רק אחר קלקול הנחש שהטיל זוהמא והי' נצרך בירורים בזה וזה נקרא לנחם אבלים וכמ"ש (וי"ר פ' ט"ז) ואשלם נחומים לו ולאבליו אלו רמ"ח אברים המתאבלים עליו. אבל זולת קלקול הנחש לא היה כלל מרי נפש ולא היה נצרך היין לנחם וליישר הדעת. וכן בשבת מן התורה הוא זכור את יום השבת לקדשו רק זכור בפה וכמו"ש (זח"ב צ"ב ב') זכור אתר דלית בי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה. רק חכמים חששו פן יתגבר היצר הרע וכמו"ש בזוהר הקדוש (פ' זו ק"ס א') עמלק יושב בארץ הנגב וכו' הא יצרא בישא קטיגורא מקטרגא דב"נ וכו' והיינו בארץ הנגב שהוא נמצא אף באדם שהוא מנוגב ונקי מכל חמדות עולם הזה כעין שנדרש (תמורה ט"ז.) ארץ הנגב בית שמנוגב מכל טובה שהרי ראינו שהיה יכול הנחש לכנוס אף לג"ע לפתות לאדם הראשון לחטוא. ומפני חשש זה תקנו חכמים קידוש על היין והוא גם כן למרי נפש ולנחם אבלים לתקן העצב מהנחש. וכן לטעם זה תקנו כוס בהמ"ז על היין (כמו שנת' בפ' לך) וכל זה הוא רק ליישר הלב אחר שהביא הנחש העצב. וצריך ליישב הלב ולהביא שמחה כמו שנאמר ולישרי לב שמחה וזה שאמר לא נברא יין אלא לנחם אבלים. וכן מצות נסכים שהוא מצוה מפורשת בתורה מוטב היה לו לומר לא נברא יין אלא לנסכים לבית המקדש כעין שאמרו (ב"ר פ' ט"ז) בזהב ולמה נברא בשביל בית המקדש שנאמר וזהב הארץ ההוא טוב המד"א ההר הטוב הזה וגו'. אך באמת ענין הנסכים הוצרך לקרבנות גם כן רק אחר

הקלקול וקרבן ראשון שהקריב אדם הראשון היה רק כשאמר עולם חשוך בעדי וכו' כיון שעלה ע"ה וכו' (כמ"ש ע"ז ח.) ולעתיד כל הקרבנות בטלין חוץ מהתודה כמו"ש (ויקרא רבה פ' ט') והתודה גם כן בא רק כשניצול מצרה וקודם הקלקול לא הוצרך לתודה גם כן. ועל זה איתא (ברכות ל"ה.) אם אנשים משמח אלהים במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין. ובגמרא (ערכין י"א.) איזה עבדוה שבשמחה וטוב לבב הוי אומר זה שירה. טוב לבב היינו שני לבבות והיינו ליישר הלב ועל זה מורה נסכים להביא בשמחה שכיון שהאדם הוא מר נפש כביכול אף הש"י אינו בנייחא וצריך נסכים שמורה שהשי"ת בנייחא ושמחה מישראל. וזה שאמר כאן אחר פ' מרגלים ונגזר שיהיו במדבר מ' שנה נאמר פרשת נסכים וכתיב כי תבאו אל ארץ מושבותיכם אמר להם הקב"ה חייכם נתתי אותה לאברהם וכו' ובן יורש את האב וכו'. ועדיין קשה למה דווקא במקום זה נקרא ארץ מושבותיכם ללמד שהוא מוחזקת ירושה מאבותינו. אך זה בא לומר להם שאחר שקלקלו במרגלים אז אף לאחר מ' שנה כשתבאו לארץ ישראל ותהיו בנייחא שכן מורה לשון מושבותיכם וכמו שדרשו (ב"ר ר"פ וישב) וישב יעקב על ידי שבקש לישב בשלוה וכו' גם כן לא יהיה להם הנייחא זו כמו הנייחא שהיה להם אם היה כרצון הש"י שרצה להכניסם תיכף דכתיב וארון ברית ה' וגו' לתור להם מנוחה (כמו שנת' בפ' בהעלותך) שאז הי' המנוחה האמיתית כמו שיהיה לעתיד. ודרך שלשת ימים היינו להתברר בכל הג' מדות רעות על ידי קדושת ג' מדות של האבות. וכעת אחר הקלקול אף לאחר מ' שנה כתיב לא בצדקתך וגו' כי ברשעת הגוים וגו' ולמען הקים וגו' שהוא זכות אבות והוא מוחזקת ירושה מאבותינו כנ"ל. ועדיין יהיה נצרך קרבנות וגם נסכים להורות שאף השי"ת בנייחא ושמחה מזה וכמו"ש אלהים במה משמחו מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין. וכל זה אחר הקלקול אבל זולת הקלקול לא היה נצרך כלל היין אף לקרבנות ונסכים. וזה שאמר לא נברא יין אלא לנחם אבלים כאמור ולשלם שכר טוב לרשעים שהם רוצים בשמחה של הוללות מהבלי עולם הזה ואינו ענין לכאן: **וזהו** הענין שבסעודת הלילה תקנו חכמים קידוש על היין לתקן העצב של הנחש שלא יכנוס לפתות ח"ו משמירת שבת וכמו שנכתב בלוחות שניות שיש מקום לשכוח. וכן בבוקר קדושא רבא שיכניס השי"ת קדושה באכילת ושתיית שבת ויועיל אף לימי המעשה להנצל מקטרוג היצר הרע. אבל בסעודה שלישית שהוא בגמר השבת ומי ששימר השבת כהלכתו אין צריך ליין שהרי אמרו במ"ר (ח"ב פ' כ"ה) ועוד בכמה מקומות אם היו משמרים ישראל שבת אחד כתקונה מיד נגאלין שנאמר היום אם בקולו תשמעו. ומה שא' (שבת קי"ח:) שתי שבתות כבר אמרנו שהמכוון הוא גם כן שיהיה

נשמר שבת אחד כתקנה. רק העולם נידון אחר רובו אבל כל נפש בפרט אם שימר שבת כתיקונה מיד נגאל מכל וכל וניצול מג' פורעניות. וכמו שא' במכילתא שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהשומר שבת משומר מן העבירה ובפע"ח הלשון שניצול מקטרוג היצר הרע ואין צריך להיין ליישר הלב. ומי שלא שמר ח"ו השבת לזה לא יועיל היין ומי ששמרו כראוי הוא ניצול מעצב הנחש ואין צריך ליין לשמח לב שכבר זוכה לאורה ושמחה ולכן לא תקנו קידוש על היין בסעודה זו:

## ראש חודש תמוז

### פרק א

**איתא** בס' יצירה המליך אות ח' בראיה וכו' סרטן בעולם ותמוז בשנה ויד ימין בנפש וכו' וצריך להבין שייכות ח' בראי' ליד ימין. ועין ימין לא חשב כאן שבז' ימים חשב ז' שערים בנפש ב' עינים וכו' יום ראשון ועין ימין וכו'. אך ברע"מ (פנחס ר"ל א') איתא אנשי חיל מסטרא דימינא דאברהם דתמן ראיה דאורייתא מימינו אש דת למו. דהראיה עיקרה נבראת לראות בתורה דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ (גיטין ס':). וראיה ראשונה שנזכר בתורה הוא על האור בפ' וירא הא' את האור כי טוב ובכל מקום במה שנזכר פעם ראשונה בתורה שם הוא שורש הדבר כמו שנאמר (ב"ק נ"ה.) באות ט' שמורה על טובה אף שיש ט' להיפך גם כן רק הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחלה שמבראשית עד וירא א' את האור כי טוב לא כתיב ט'. וכן הראיה גם כן מפני שפתח בו הכתוב תחלה אצל האור כנ"ל הוא עיקר שורש הראי' והאור שבפ' זה מוסב על אור תורה כמ"ש (ב"ר פ' ג') ה' פעמים אורה בפ' יהי אור כנגד ה' חומשי תורה ואין טוב אלא תורה (ברכות ה.) ואז נברא הראיה. שמקודם היה החושך ולילה לאו זמן ראיה וכמו"ש בגמרא (שבת כ"ז:) וראיתם אותו פרט לכסות לילה וכו' שאינה בראי' אצל אחרים וכשנעשה אור נעשה זמן ראי'. וקודם לזה כתיב ח' ופעם ראשונה שהוזכר האות ח' הוא בתיבת חושך ואחר כך כתיב קודם מאמר יהי אור עוד ב' פעמים האות ח' בתיבות ורוח א' מרחפת וגו' והענין דאיתא בגמרא (מנחות כ"ט:) חטרי' לגגי' דחית כלומר חי הוא ברומו של עולם היינו שבאמת אות ח' מורה על עיקר החיים והוא השי"ת ואורייתא חי עולמים אלהים חיים אל חי וקוב"ה ואורייתא חד הוא דקב"ה תורה איקרי ואין תורה אלא הקב"ה כמ"ש (זח"ב ס' א') והתורה נקרא גם כן סתם חיים כמו ראה נתתי לפניך את החיים ובחרת בחיים. אך הוא ברומו של עולם פי' שהוא מרומם מכל העולם שכל הנעלם מכל רעיון ולית מחשבה תפיסא בי' כמו שנאמר ישת חושך סתרו במאמר

ראשון וזהו ברומו של עולם וזה שנזכר הח' ראשונה בתיבת חושך. ואחר כך כתיב ח' שני' בתיבת ורוח אלהים שנדרש (ב"ר פ' ב') זה רוחו של מלך המשיח ובו כתיב וארו עם ענני שמיא כבר אנוש אתה הוה ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקריבוהו. והיינו שהוא נברא עוד במאמר ראשון בחי' עתיקא שהוא נעלם מכל רעיון קודם מאמר ב'. אך על ידי זה שהוא נעלם מכל רעיון בחי' חושך ישת חושך סתרו נמשך מזה מעשיהם של רשעים שכיון שהאור נעלם ואין מפורש שיש בורא ומנהיג העולם יוכל להיות מי שישכח ח"ו את ה' ולכן נדרש (בבראשית רבה) תהו ובהו הג' בתיבת מרחפת על פני המים הנדרש (שם) בזכות התשובה שנמשלה למים שנאמר שפכי כמים לבך שמשיח יהיה יחיד ששב שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו (כמ"ש יומא פ"ו:) שאז יתברר כל מעשי האדם לטובה כמו"ש (שבת פ"ט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו. והוא שבמאמר ראשון הוזכר מעשיהן של רשעים שכתם היה ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא (כמ"ש שבת ע"ז:) והיינו כדי שיהיה האור ניכר כהבדל האור מן החושך דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא (זח"ב קפ"ד א'):

**ואאע"ה** היה הראשון שקיים כל התורה כולה (כמ"ש יומא כ"ח:) והוא השיג כל התורה מבריאת העולם שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך שכל מה שיראה האדם ילמוד מזה שיש בורא ומנהיג העולם וכמו שנאמר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה והוא ששם מפורש יותר הלימוד אבל באמת מכל הברואים יכול ללמוד וכמו"ש (ברכות ו:) כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה וכו' אלא לצוות לזה ולמה נצרך עולם מלא בשביל אחד אך מכל הברואים יכול ללמוד דברי תורה ולראות וארץ וכן אברהם אבינו ע"ה למד מן העולם כמו"ש (ב"ר פ' לך) עליו משל לאחד וכו' שראה בירה אחת דולקת אמר תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג וכו' עיי"ש ומזה השיג כל הדברי תורה. וזה שנדרש (ב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם שהוא היה התחלת האור וזהו עיקר הראיה כמוש"נ וירא אלהים את האור. ואף שעל השי"ת אין שום שייכות לציירו באברים ושום דמיון ח"ו רק דברה תורה כלשון בני אדם וגדול כחן של נביאים שמדמין צורה ליוצרה (כמו"ש בראשית רבה ר"פ כ"ז) ואף התורה כתבה על השי"ת כלשון בני אדם והיינו במדות שהאציל אצילות לבריאת העולם וכמו שנאמר בצלמנו כדמותינו ואברהם בחינת ימין ובזוהר הקדוש נקראו חסד וגבורה תרין דרועין ואברהם נק' דרועא ימינא ומימינו אש דת למו. וז"ש בזוהר הקדוש (פ' פנחס הנ"ל) אנשי חיל שמרמז על דברי תורה כמו שאמרנו על מה שנאמר אין המלך נושע ברב חיל (כמו שנתבאר במ"א) מסט' דימינא דאברהם דתמן

ראי' דאורייתא מימינו אש דת למו. וכן ז' ימי בראשית הם כנגד ז' מדות וז' רועים כידוע ויום ראשון כנגד אברהם וזה שא' בס' יצירה הנ"ל יום ראשון בשנה ועין ימין בנפש וכו' וביום ראשון נברא האור והראי' והוזכר גם הח'. ובגמרא (ברכות ו'.) בימינו זו תורה ובזרוע עוזו אלו תפילין שבכל מקום מרמז ימין על ההולכים בדרך טוב כמו שנאמר לב חכם לימינו ושמאל מרמז למשמאילים וזהו בימינו זו תורה שהולכים בדרך טוב ובזרוע עוזו אלו תפילין היינו לקשור מעשה היד שמאל גם כן שיעשה רצונו של מקום:

**וחודש** תמוז שהוא אחר חודש סיון שנתנה בו תורה ולולא הקלקול הי' די בתורה שבכתב לבד כמו"ש (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' ומזה היה רואין ומכירין הכל וכמו שיהיה לעתיד ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי. אך אחר הקלקול הוצרכו לתורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס שקודם הקלקול הי' הכל מסט' דעץ החיים והיינו תורה שבכתב ואחר כך נעשה מסטרא דעץ הדעת טוב ורע דתמן איסור והיתר טמא וטהור כשר ופסול כמ"ש בזוהר הקדוש. היינו שגם בדברי תורה יש מיימינים ומשמאילים ועל עוסקי תורה שבעל פה איתא (תנחו' נח ג') שעליהם נאמר העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לעמלי תורה שבעל פה וכו' שעל ידי היגיעה בתורה שבעל פה מוציאים האור הראשון הגנוז בתורה שבעל פה והיינו מה שמופיע על ידי תגו של יוד מכ"ע ליוד שהוא חכמה שד' אותיות הוי' מרמזים על ט' המדות והתג שעל היוד על כ"ע שמופיע לחכמה מהשכל הנעלם. ומטעם זה חשב הזוה"ק (ח"ג י"א ב') מאמר יהי אור מאמר ראשון שהוא אחר שנגנז אור הראשון והוא תגו של יוד שמופיע בחכמה. וזהו מ"ש בס' יצירה המליך אות ח' בראי' שעיקר הראי' הוא לראות ולהכיר האור ולראות מי ברא אלה ועיקרו אור הגנוז והוא מאות ח' שהוא אור הראשון שכל הנעלם ישת חשך סתרו שהוא חי רק הוא ברומו של עולם מרומם מכל העולם שכל הנעלם והוא עיקר הראיה וזה מוציאים על ידי תורה שבעל פה שעליהם נאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול וכאמור. וזה מ"ש ברע"מ (פ' פנחס הנ"ל) אנשי חיל מסטרא דימינא דאברהם דתמן ראי' דאורייתא וכו' דחיל מרמז על תורה שבעל פה וכמו"ש (ברכות ס"ד.) ת"ח אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל ופירש"י מישיבה לישיבה וממדרש למדרש והוא ראיה דאורייתא דבע"פ:

**ובפי'** הראב"ד לס' יצירה במה שאמר וסרטן בעולם כתב דהסרטן הוא בריאה ממים ובמים יש רעים וטובים של שמחה דמעתה מאירה את העינים ושל בכי' דמעתה מכהה את העינים והסוד והנה שם הנשים מברכות את התמוז עכ"ד. והראב"ד ז"ל יש לו גירסא

אחרת בס' יצירה ולא גרם ראי' אך דבריו יש להם שייכות להבין גם ע"פ הגירסא שזכרנו שהוא גי' האריז"ל. והוא דמים יש רעים וטובים דמים מורה על חסדים וגם יש מים הזדונים תאות רעות וכעין שכתבו במדרש (רבה ותנחו' בלק) יש מעיינות מגדלין גבורים וכו' ויש צנועין ויש שטופין בזימה וכו'. וחודש תמוז שבא אחר חודש סיון כנ"ל שנברא באות ח' בראי' והיינו ראי' דאורייתא דתורה שבעל פה שהוא מאור הראשון והח' מורה שהוא חי אבל ברומו של עולם כנ"ל והתורה שבעל פה שהוא מסט' דעץ הדעת טו"ר יכול להיות גם משמאילים שהיצר הרע יכול לפתות את האדם לאמור לרע טוב ושם חושך לאור וכמו שאמרנו במ"ש (חולין צ"א.) כת"ח נדמה לו שנדמה ליעקב אבינו כרב מורה דרך לטובה. ומצינו (סנהדרין ק"ג:) מנשה היה שונה נ"ה פנים בתו"כ וכו' ירבעם ק"ג ואמרנו שהוא גימ' עגל והיינו שהראה פנים בתו"כ שגם בעגל שלו יש עסק עבודה ח"ו וזה המשמאילים. ועל ידי אור תורה שבעל פה יכולים לזכות לראיה מאות ח' האור הראשון הגנוז לעמלי תורה שבעל פה המופיע מכ"ע לחכמה. וזה בחודש תמוז שבא אחר חודש סיון שאז זמן השגת האור על ידי ראיה דאורייתא והוא ראיה של שמחה המאירה את העינים ופקודי ה' ישרים משמחי לב. ובהיפך נמצא גם כן אז בקליפה שהם מברכות את התמוז שמכהה את העינים. וע"ד שאמר ברע"מ (זח"ג רע"ב ב') שבשבת שישראל בכמה נהוגין וענוגין וכו' ובהאי חדוה ותקונא גרמין דאתארת שכחה בישא בחשוכא ברעבון בבכי' ובהספד בלבושין אוכמין כארמלתא דאי מלאה זו חרבה זו וכו' וכמו כן בר"ח תמוז שקדושת חודש זה הוא הראיה להשיג אור תורה שבעל פה לכן נמצא בהיפך לעומת זה גם כן על זה מבכות את התמוז וכמ"ש במורה נבוכים שיש על זה שיש להם עסק גדול בראש חודש תמוז בבכי' והספד. וזה המליך אות ח' בראי' וסרטן בעולם ותמוז בשנה שכל זה מורה על ראיית אור תורה שבעל פה. ויד ימין בנפש שהוא ד"ת מסט' דימינא דאברהם שנקרא דרועא ימינא וכל הפעולות ע"ש הידים וכמו"ש (כתובות ק"ד.) שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה אף שהלימוד אינו על ידי הידים. והאר"י ז"ל חשב גם כן ב' חדשים תמוז ואב עיינין דמטרוניתא שחושב ששה חדשי חורף דמלכא וחדשי הקיץ דמטרוניתא. והיינו מצד ישראל שכן תשר"י אתוון למפרע השפעת האור מעילא לתתא וניסן נקרא אבי"ב אתוון כסדרן כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ו א') והיינו מצד ישראל מתתא לעילא. וחודש זה עין ימין דמטרוניתא היינו הראיה בתורה שבעל פה. ואחר כך מתחיל עוד הפעם ויהי אור דא ר"ה כמ"ש (בתיקונים תי' ל"ו) תשרי מצד השי"ת מעילא לתתא כנ"ל. וזה עיקר עסק חודש זה שכל חודש יש לו קדושה מוחדת בעסק מיוחד כמו שנאמר עולת חודש בחדשו והיינו האות שנברא בו. וקדושת חודש

זה בראי' דאורייתא להשיג ביגיעה בד"ת האור הגנוז מאות ח' ישת חושך סתרו וחי הוא ברומו של עולם וזהו עיקר הראיה לראות האור תורה שבו נזכר ראי' פעם ראשונה בתורה וירא אלהים את האור כי טוב:

## פרק ב

**האר"י** הק' ז"ל חשב י"ב צירופי שמות הוי' לי"ב חדשי השנה. וצירוף חודש זה הוא הוה"י אתוון למפרע וזה מורה על מדת הגבורה ודין וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב נ"ב א') לענין שם ע"ב טורין למפרע ברזא דגבורה. וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ג ק"נ ב') תנינא דיצחק וכו' ובג"כ סדורא דאתוון למפרע. וכן בזוה"ק (ח"ב קפ"ו א') ירחא דלכון כסדורא דאתוון אבי"ב וכו' אב"ג כסדרא אבל ירחא שביעאה דילי הוא מסופא דאתוון תש"ר. והוא דחודש תשרי אומרים בר"ה היום הרת עולם היינו כמו שעלה במחשבה לברוא בפועל אחר ששיתף מדת הרחמים למדת הדין שכ"כ התוס' (ר"ה כר"ז.) דאלו ואלו דברי אלהים חיים דבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן. ור"ה נקרא בתיקונים (תי' מ"א) יומא תנינא ומדת גבורה נק' אש כמו שנאמר חמה אין לי ויתכן שחודש הזה שהחמה בתקופתה נברא במדה זו מ' גבורה וכ"כ הקדמונים שע"ש כך נקרא תמוז ע"ש האש והחום מלשון הפ' (דניאל ג' י"ט) למזא לאתונא. ובקליפה הוא מדת הקנאה ובקדושה הוא מדת יראה. וזה שא' בס' יצירה המליך אות ח' בראי' וכו' תמוז בשנה דראי' הוא אותיות יראה והוא כשישים האדם אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה והוא מדת יצחק פחד יצחק פחד על הקרובים דהיינו שהיה רואה תמיד שהקב"ה עומד עליו ממש. ועל דרך מה שאמרו (ברכות כ"ח:) שיהיה מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם וכו' ולואי תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם. מכלל שמורא שמים הוא גם כן שיראה שמלך מלכי המלכים עומד ורואהו ממש ומדתו מדת גבורה בחינת אש כנ"ל וזה האש שורף האש הרע כמו שנאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה וגו' ולא יהיה שריד לבית עשו וכתיב כי הנה היום בא בוער כתנור וגו' ולהט אותם היום הבא וגו' וזרחה להם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ואיתא בגמרא (נדרים ח:) צדיקים מתרפאין בה שנאמר וזרחה וגו' והרשעים נידונין בה וכו' והיינו דכתיב והיה מדי חודש בחדשו וגו' יבא כל בשר להשתחוות לפני וגו' וכ' בתרי' ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו' ולמה נצרך הראיה ברשעים אך כיון דכתיב יבא כל בשר היינו כשהם בגוף כשיש עוד יצר הרעף ואף שאז יתבטל הרע מהיצר הרע מכל מקום לא יתבטל לגמרי רק דלא יהי' מנוול כמאן דסחי ומטביל מטומאתו. והיינו שהחשק יהיה רק לטוב וכמו"ש בזוהר הקדוש (תולדות קל"ז א' וב') אבל יש חשש

שמא ישוב היצר הרע ויתגבר שהרי הנחש נכנס לאדם הראשון לפתותו אף לג"ע אם שהיה גוף קדוש שהיה עם הגוף בג"ע. ועל זה נצרך ויצאו וראו וגו' וע"ד מה שנאמר נגוף ורפא נגוף למצרים ורפוא לישראל כעין שנדרש (בזח"ב ל"ו א') והיינו שעל ידי המכות למצריים נפל פחד ויראה על ישראל כמו שנאמר אשר יגורת מפניהם. וכן כאן כתיב ויצאו וראו וגו' וע"ד מה שנאמר הכרתי גוים נשמו פינותם וגו' אמרתי אך תראו אותי תקחו מוסר וגו' וזה שאמר צדיקים מתרפאין בה על ידי הראיה בהם ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר ויצאתם וגו' (שמעתי ביחוד מתעדנין בה היינו עדן עלאה והוא על ידי שנכנס היראה למעמקי הלב נעשה מזדונות זכיות כמו שאיתא (שבת פ"ט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו שיהיה כזכיות דלית נהורא אלא ההוא דניפק מגו חשוכא ע"כ):

**וזה** שאמר המליך או ח' דמצינו דאותיות ח' ס' לא הי' בשבטים רק אות ט' היה כתב שבטי ישורון באורים ותומים ואות ח' ביצחק כמ"ש (יומא ע"ג:) דאות ח' מורה על מדת הגבורה והוא היראה והראיה שרואה שממ"ה הקב"ה עומד עליו וזה מדת יצחק כמ"ש (שבת פ"ט:) ומחוי להו יצחק להקב"ה בעיניהו. והוא כמו שאמרנו דבכל מקום אות שנזכר ראשונה בתורה שם הוא שורש האות כמו"ש (ב"ק נ"ה.) באות ט' שמורה לטובה הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחלה. ואות ח' הראשונה בתורה הוא בתיבת וחושך במאמר ראשון שמאמר ראשון הוא שכל הנעלם מכל רעיון ישת חשך סתרו ומזה נסתעף מעשיהן של רשעים כמו שנ' והיה במחשך מעשיהם (ונת' במא' הקו') ובזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא. והיינו דאור הוא אור כי טוב והיפך של האור הוא חושך וההיפך מטוב הוא רע והיינו שכן הי' ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא (כמ"ש שבת ע"ז:) והיינו כדי שיהיה טוב מאוד נהורא דנפיק מגו חשוכא. וכן ר"ה דתשרי הם אתוון למפרע שמורה דין מ"מ אמרו (ר"ה י"ח.) ביחיד אימת אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים וראש השנה גם כן בכלל העשרה ימים ואדרבה הם ימי רצון לתשובה ובזוהר הקדוש (ח"ב ק"פ ב') ואלין חית וק' וכו' וע"ד בתהלה לדוד בכלהו כתיב ו' וכו' ואף שהרמ"ז ז"ל כתב לגרוס ר' וק' כבר כתב הרב חיד"א ז"ל דעיקר הגי' כמו שהוא לפנינו ח' וק' ואות ק' איתא בזוה"ק (ח"ב קמ"ח ב') אשת זנונים וכו' ואת דילה ק' כו' כגונא דקופא אצל ב"נ וכו' דק' דומה בצורתו לאות ה'. ואות ח' הוא מטעם הנזכר שמורה על מעשיהן של רשעים וב' אותיות ח' ק' נמצאו בשם יצחק אבינו ע"ה וממנו יצא הפסולת עשו שהוא הקליפה ממדת גבורה אש דרציחה. וכן שם זה הצירוף של חודש

זה הוה"י אתוון למפרע שהוא גבורה כנ"ל נרמז אצל המן בסופי תיבות וכל זה" איננו" שוה" לי" שהוא מקליפת עמלק וראשית גוים עמלק והיינו שהוא בחינת חושך שנזכר במאמר בראשית מאמר ראשון והוא החשך ממש וקליפה זו רוצה לבלוע הכל להיות הכל בחושך. אבל אצל ישראל על ידי היראה מתקנים החושך שיהיה טוב מאוד נהורא דנפיק מגו חשוכא כנ"ל. שכן אות ק' אצל ישראל מורה על קדושה (כמו"ש שבת ק"ד.) ואות ח' איתא (מנחות כ"ט:) דחטרו להו לגגי' דחית כלומר חי הוא ברומו של עולם ורומו של עולם היינו למעלה מהתפיסה והוא מדת עתיקא שיתברר אם יהיו חטאיכם כו' שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו כנ"ל והיינו שיהיה מהכל טוב מאוד כזכיות נהורא דנפיק מגו חשוכא. וכן עסק חודש זה לתקן שיהיה ח' חשך טוב מאוד נהורא דנפיק מגו חשוכא. וכן בחודש זה נתנו לוחות הראשונות שהוא עץ החיים חיי עולם ובמתן תורה נאמר לישראל ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. ואחר כך אף שנשברו בחודש זה מכל מקום אמר לו הש"י למשה רבינו יישר כחך ששברת (שבת פ"ז.) והיינו שהש"י רצה שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא שזה היה הכנה להלוחות שניות שנתנו ביום הכפורים שהיה בהן מדרש הלכות ואגדות כמ"ש (שמות רבה פ' מ"ו) הרב חכמה לתקן הרב כעס. וזה עסק חודש זה המליך אות ח' בראי' שע"י ראיה שהוא יראה יתקנו הח' חושך והוא כמו שנאמר והיו עיניך רואות את מורך ואמרנו שפי' שבכל מה שיראה ילמוד מזה לימוד לעבודת הש"י שכל העולם והבריות שבה נבראו באותיות התורה וכמ"ש (ריש ב"ר) אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה וזה שנאמר ראו מי ברא אלה ושם אלהים שהוא שם של מדת הגבורה הוא אותיות מ"י אל"ה (זוה"ק הק' ב' א') והיינו שעל ידי היראה אותיות ראיה יראה מי ברא אלה והוא מדת יצחק דמחוי להו לקוב"ה בעיניהו ועל ידי היראה יתקן שאף מהחושך יהי' נהורא דנפיק מגו חשוכא ויהיה טוב מאוד והח' מורה על חי הוא ברומו של עולם כמו שאמרנו:

## פרק ג

**בזוה"ק** (ח"ג קנ"ט ב') ואתקשר בריש ירחי ושבתי בנשמתא וסליק ואתעטר לעילא לעילא הה"ד והיה מדי חודש בחדשו וגו' מדי חודש בחדשו אמאי אלא רזא דמלה בגין חדתותי דסיהרא דאתעטרא לאנהרא מן שמשא בההוא זמנא וכן מדי שבת בשבתו וכו'. וכבר אמרנו דהפירוש בשבתו היינו שבת ו' דו' הבריח התיכון שמבריח מן הקצה אל הקצה במדת כ"ע עד מלכות כ"ע דאיהו כתר מלכות לאנהרא לסיהרא מעתיקא. ומלשון הזוהר הקדוש נראה שהוקשה לו למה כתיב חודש בחדשו שבת בשבתו דהו"ל לכתוב מדי חודש ושבת וזה שאמר חודש בחדשו אמאי. ומתרץ גם כן בגין חדתותי דסיהרא

לאנהרא מן שמשא. דחודש הוא בסי' סיהרא בחדשו בחודש ו' ואות ו' הוא השמש כמו שנאמר כי שמש ומגן ה'. ובשבת מצינו בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח א') והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחק"ת קדישין. ובר"ח גם כן יש בו התגלות עתיקא וכמו"ש (זח"ג ע"ט ב') אוף הכי בחדתותי סיהרא דהא נהיר לה שמשא בחדוותא דנהירו דעתיקא לעילא וכו'. והיינו דהו' הוא שמשא הבריח התכון וגו' כנ"ל ואיתא בשם ר"ה גאון ז"ל דו' נקרא ע"ש ווי העמודים וצורתו גם כן כווי העמודים שהוא מחבר תמיד ב' דברים וכן בכל מקום הו' אות החיבור היינו שמחבר בחי' כ"ע עם כתר מלכות והוא שמשא וכמו"ש בזוהר הקדוש (ר"פ בהעלותך) שמשא דנהיר לכלא וכו' מקצה השמים מוצאו דא הוא שירותא דכלא דאיקרי מקצה השמים והיינו בחי' עתיקא ותקופתו על קצותם דקצה התחתון הוא מ' מלכות וכמו"ש אח"כ כדין ישיש כגבור לרוץ אורח לאנהרא סיהרא והוא כמו שאמרנו וזהו לאנהרא בנהירו דעתיקא לסיהרא. ומטעם זה אומרים בר"ח גם כן קדושת כתב וזה שנאמר יבא כל בשר להשתחות לפני לפני היינו בחינת עתיקא דלפני ה' הוא כמו על ה' למעלה משם הויה והוא מרמז על בחינת עתיקא כמו"ש בזוהר הקדוש (אחרי שם) והיינו שהוא על ד' אותיות הוי' שהם מרמזים על הט' מדות ותגו שעל היוד מורה על כ"ע וכמו"ש בזוהר הקדוש (שם ס"ה ב') קוצא דיוד לעילא רמיזא לאין. ועתיקא סתימא דכל סתימין איקרי אין (זח"ב ס"ד ב') והיינו דכל התחדשות בא ממדת עתיקא וכמו"ש בזוה"ק (ח"ג ק"ע ב') בא בימים באינון יומין עלאין דמחדשי עולמין כנשרא. והקדים כאן בזוה"ק הנ"ל חודש לשת כמו בפסוק מדי חודש בחדשו ועדי שבת בשבתו אך למה באמת הקדים הכתוב חודש לשבת הלא קדושת שבת קביעא וקיימא מהשי"ת והוא גדולה במדריגה מקדושת ר"ח. ומכבר אמרנו שהטעם מפני שקדושת החודש הוא מצד האדם וקדושת שבת הוא מהשי"ת ולאדם חביב הקדושה של ראש חודש יותר שבא ביגיעו ע"ד שאמרו (ב"מ ל"ח.) אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו. ומטעם זה מוספין של ר"ח נקרא מקודשין יותר משל שבת כמ"ש (זבחים צ"א.) אך בזוהר הקדוש נמצא ג' פעמים בפ' שלח (קס"ג א') ואלין רישי מתיבתי כלהו בריש ירחי ושבתי ומועדייא וזמניא כד בעאן כל בני מתיבתא וכו' ואחר כך (שם קס"ד ב') בכל ריש ירחא ושבתי ומועדייא וזמניא כד בעאן כל בני מתיבתא וכו' ואחר כך (שם קס"ח א') בכל ריש ירחי ושבתי ומועדייא וזמנייא אינון בכורין סלקין וכו' ואם לכונה האמורה הוקדם קדושת חודש לשבת הו"ל להקדים גם קדושת מועדים וזמנים לשבת שקדושת המועדים הוא גם כן על ידי ישראל כמ"ש פסחים (קי"ז:) יו"ט דישראל הוא דקבעי לי' דקא מעברי ירחי וקבעי לשני ולמה הכניס

הזוהר הקדוש דמצוה ראשונה שנצטוו ישראל היה החודש הזה לכם וכמ"ש לא היה התורה צריך להתחיל אלא מהחודש הזה לכם שהוא מצוה ראשונה וכו' וזה נאמר קודם מכת בכורות שהיה הכנה לזה והוא מה שמצינו שנכתב בתפילין בפ' קדש כי ביד חזקה הוציאך וגו' וכן בפ' והיה כי יביאך כי בחוזק יד הוציאנו וגו'. וכן בטעם קדושת בכור גם כן כתיב בחוזק יד הוציאנו וגו' וכן בשבת כתיב בלוחות שניות וזכרת כי עבד וגו' ויוציאך ה"א משם ביד חזקה וגו' ולמה נזכר בג' מצות אלו שיציאת מצרים היה בחוזק יד הלא היה די להזכיר יציאת מצרים. אך באמת למה הוצרך החוזק יד והלא השי"ת אף על ידי מלאך גבריאל היה די מה שנשף במחנה סנחריב וכאן במצרים הוצרך החזק יד. אך מפני שהיה הקטרוג אז שהיה ישראל מוקפים בקליפת מצרים כעובר בבטן אמו כש"נ גוי מקרב גוי אלו ואלו ערלים ומגדלי בלורית וכו' (ויקרא רבה פ' כ"ג) ואף אחר כך בקי"ס היה גם כן הקטרוג הזה אלו ואלו (וכמו"ש שמות רבה פ' כ"א) ולזה נצרך החוזק יד. והנה איתא (מגילה ט"ז:) ויקר אלו תפילין וכן הוא אומר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך וכו' אלו תפילין שבראש. והיינו דתפילין הם ככתר על הראש שמורה שישראל קשורים בשורש בהשי"ת בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית וממילא ויראו ממך שלא יכול עוד להיות שום קטרוג מה שהאב אוהב את בנו. ולכן כתיב בטעם מצות תפילין כי ביד חזקה. בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים אף שהיו מוקפים בקליפה כעובר בבטן אמו:

**וכן** במצות קידוש בכורות שהוא גם כן מה שבירר השי"ת הקדושה בישראל שהוא אצלם בתולדה שאצל האו"ה עיקר הזוהמא בבכורות ובישראל בירר השי"ת ששם הקדושה ביותר. וזה הוא גם כן ממה שקשורים בשורש בהשי"ת ולזה הקדים הטעם בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים וגו' אף שהיו כעובר בבטן אמו אף על פי כן ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים וגו'. וכן מצות שבת דכתיב ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה וגו' שנדרש בזוהר הקדוש (ח"א מ"ח ב') על יום השבת שהוא יום הניח שהשי"ת נותן נייחא מהיצר הרע ומכל רע לכן אמר הטעם וזכרת וגו' ויוציאך ה"א משם ביד חזקה וגו' על כן צוך ה"א לעשות את יום השבת היינו שהישראל יכול להכניס קדושה בשבת. ובא בג' מצות אלו זכירת מצרים שעל ידי זה שיזכור שאז הוציאנו ה' אף שהיה כעובר בבטן אמו על ידי זה יופיע בלב אור בחינת עתיקא כמו שהיה ביציאת מצרים וג' מצות אלו הם במדת כ"ע שהוא בחינת עתיקא כאמור. ובמכת בכורות אז נתבררו ישראל שהם נקראים בנים למקום ובכורים כמו שנאמר כה אמר ה' בני בכורי ישראל שלח את בני וגו' הנה אנכי הורג את בנך בכורך. וכמו שאמרנו שבמכה עשירית נתבררו ישראל במדה

עשירית מתתא לעילא כ"ע איהו כתר מלכות שישראל קשורים בשורש במאמר בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. והיה ההכנה לזה מצות החודש הזה לכם שניתן החדש לישראל. והוא כמו שאומרים ראשי חדשים לעמך נתת זמן כפרה לכל תולדותם שמצות ראש חודש מועיל לתקן שורש הקלקול מה שהוא בתולדה והיינו עטיו של נחש שהוא מה שמרגיש האדם הנאת עצמו כמ"ש בישי אבי דוד דבי' מפורש קרא שמת בעטיו של נחש (שבת נ"ה:) ואמרנו שהוא מ"ש (ויקרא רבה פ' י"ד) הן בעון חוללתי בעוון מלא (לגי' ילקוט) אפילו אם יהיה חסיד שבחסידים א"א שלא יהיה בו צד אחד מעון וכו' כלום נתכוין אבא ישי וכו והיינו מה שמרגיש הנאת עצמו זהו עטיו של נחש ונקרא על זה בעוון מלא. ועל ידי קדושת ראש חודש דהוא חדתותי דסיהרא דנהיר לה שמשא בנהירו דעתיקא כמו שאמרנו לעיל זה הוא זמן כפרה אף לשורש הפגם עטיו של נחש שהוא בתולדה כמו שנאמר הן בעוון חוללתי וזהו לכל תולדותם. והוא כשיברר השי"ת אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמש ימי בראשית וכו' כמו"ש (שבת פ"ט:) והיינו שכן היה הבריאה שיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא וכמו שאמר (קידושין ל':) בראתי יצר הרע וכו' וממילא כשלג ילבינו שנעשה כזכיות. וזה שאמר בגמרא (חולין ס':) אמר הקב"ה הביאועלי כפרה על שמיעטתי את הירח וכו' שבשעיר ראש חודש כתיב לחטאת לה' שכביכול השי"ת אומר שהכל היה ממנו שהוא ברא כך היצר הרע שיהיה מיעוט הירח סיהרא בחינת כנסת ישראל שיהיה כ"ד שעי מיכסי סיהרא (כמ"ש ר"ה כ:) דהיינו ברישא חשוכא ואחר כך מתחיל להתנוצץ אור קטן הולך ואור בכל פעם יותר וזה שאמר עלי דייקא. בהיותם מקריבים לפניך זבחי רצון ושעירי חטאות לכפר בעדם שמדת עתיקא נקרא רצון שהוא רצון הפשוט. ואחר זה מתחיל סדר המדות חו"ב וז' מדות ז' ימי בראשית. וזה שבסוף התפלה אומרים יהי' לרצון אמרי פי וגו' והיינו דבשבת במנחה שיש התגלות מצחא דעתיקא איקרי עת רצון כמ"ש (אד"ר קכ"ט א') והוא דאיתא (חגיגה י"ג:) וקושר כתרים לקונו וכתב התוס' שם שמתפלתן של צדיקים הוא עושה עטרות ומהס"ת הוא במדרש. וכ"ה במפורש בזוהר הקדוש (ח"ר קל"ב א') דמקבל כל צלותין וכו' דעבדא מינייהו עטרה ושוי לי' ברישא דצדיק חי העולמים. והיינו דכ"ע איהו כתר מלכות דכשמקבלין ישראל עול מלכותו נכתר הש"י בכתר וכמו"ש (שמות רבה פ' כ"ג) נכון כסאך מאז ישיר כשאמרו ישראל ה' ימלוך לעולם ועד נעשה מלך יושב על הכסא. לכן אומרים יהיו לרצון אמרי פי על דברי התפלה שיהיו נעשה כתר בראש חי העולמים. והגיון לבי לפניך שהמכוון בלב שרוצים לעשות רצונו של מקום וזה שאמר לפניך והוא בחינת עתיקא. וכמו שאמרנו דלפני ה' מורה כמו על ה' שהוא עתיקא.

ה' צורי היינו אני ה' השוכן בתוך בני ישראל כמו"ש (שיר השירים ה' ב') איכן מצינו שנקרא הקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכ' צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. וגואלי היינו הגאולה מהיצר הרע וכמו"ש (ב"ר פ"' צ"ז) מה פרנסה בכל יום אף גאולה בכל יום והיאך שייך בכל יום גאולה אך הוא על גאולה מיצר הרע שהוא מלחמה התדירות כמ"ש (ברכות ה'.) לעולם ירגיז אדם וכו' ואיתא (סוכה נ"ב:) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ולזה צריך גאולה בכל יום. והיינו שהשי"ת שוכן בלב ישראל וכמו"ש המלאך הגואל וכ' הרמב"ן ז"ל שהוא שכינתא. וזה שאמר ותשועת נפשם מיד שונא והיינו מיד היצר הרע ששלמה קראו שונא (כמ"ש סוכה שם) ואמרנו שמה שמשתדל היצר הרע בכל כוחו דוקא להחטיאו היא מטעם שנאה שאם לא כן היה לו לשמוח כשאין שומע לו כמשל הזונה ובן המלך. ועל זה אמר שלמה המלך ע"ה אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' לחמה של תורה ומים הוא גם כן תורה כמ"ש פרש"י (וכ"ה במ"ר וירא נ"ד) והיינו שהיצר הרע רעב לזה על פי דאיתא בסה"ק במה שנאמר ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי שהרשע על ידי הלימוד נותן עוד כח בקליפה ח"ו והרעבון שלו לזה הוא רק משנאה שעל זה לא נצטוה. ואף על פי כן העצה האכילהו וכו' כי גחלים אתה חותה על ראשו שלבסוף הדברי תורה יועילו להאדם שאף שהוא סובר שיהיה לו יניקה מתורה שלא לשמה מכל מקום לעוללם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה אתה בא לשמה (פסחים נ:) ואיתא (במ"ר איכה פתי' ב') הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו שמתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב והיינו שהיה בא לשמה (ונתבאר בר"ח כסלו) וכמו שאמרנו במ"ש (תענית ז'.) כתיב לקראת צמא התיו מים וכתיב הוי כל צמא לכו למים אם תלמוד הגון וכו' ואי לא הוי כל צמא לכו למים דתלמיד שאינו הגון אף שהרב א"צ ללמדו מכל מקום לו נותן הכתוב עצה לכו למים שמתוך שלא לשמה יבוא לשמה והמאור שבה מחזירו למוטב. וזה שאמר וה' ישלם לך א"ת ישלם לך אלא ישלימנו לך שלא ישיאך עוד לחטוא (כמ"ש פירש"י) וזה שאמר במדרש (ב"ר פ' נ"ד) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע וכו' והיינו גם אויביו כשמתגבר עליו כ"כ שרוצה שיעסוק בתורה ומצות כדי שיהיה לו יניקה ח"ו שאז נקרא אויב כמו שקראו שלמה אם רעב שונאך כנ"ל. מכל מקום ברצות ה' דרכי איש כשמתגלה הרצון גם אויביו ישלים אתו כאמור. וזהו ותשועת נפשם הנפש דייקא מיד שונא השונא הנפש שהוא היצר הרע כאמור. ולכן הקדים הזוהר הקדוש ריש ירחי לשבתות ומועדים וזמנים שהם זכר ליציאת מצרים וההכנה לזה היה החודש הזה לכם כאמור. ואף שכל האמור הוא רק בהיותם מקריבים לפניך וכו' ועכשיו אין לנו

מזבח וקרבן. כבר אמרנו במה שאומרים במוספין ואת מוסף פלוני נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצוניך אף שאין לנו מזבח ולא יבנה באותו יום. אך מקודם אומרים מזבח חדש וכו' ושם נעשה וכו' תמידים כסדרם ומוספין כהלכתן והיינו ככתוב בתורה בפועל להקריב הפרים וכבשים וזה כשיהיה מזבח. ואת מוסף יום ראש החודש הזה שאין לנו מזבח ולא קרבן נעשה ונקריב לפניך באהבה על ידי החשק והאהבה שיש לנו להקריב ונשלמה פרים שפתינו. וזה כמצות רצוניך שהרצון אינו דוקא בהפר ושעיר רק העיקר המכוון שאמרו ונעשה רצונו ורצונו של מקום רחמנא לבא בעי (ונת' בפ' לך). וזה הענין שסעודת ראש חודש הוא סעודת מצוה דבשלמא יו"ט יש בו מצות שמחה ואין שמחה אלא בבשר ויין (כמ"ש פסחים ק"ט.) ושבת יש בו מצות עונג אבל בר"ח לא מצינו חיוב סעודה ולמה נקרא סעודת מצוה. אך הוא מטעם זה דכתיב לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה ה"א את מעשיך לשון כבר היינו מראשית המחשבה ורצון היינו בחינת עתיקא רצון העליון וזה מתגלה בראש חודש. דנהיר לסיהרא מנהירו דעתיקא כנ"ל:

## פרק ד

**בזוה"ק** (שלח קנ"ח ב') והימים ימי בכורי ענבים והימים מאי קא מיירי דהא ואז בכורי ענבים סגי לי' אלא והימים אינון דאשתמודעין כלהו הוי מתחברן בההוא זימנא בההו אילנא דחטא בי' אדם הראשון כמה דתנינן ענבים היו וכו'. מפרש דהימים היינו הז' ימי בראשית שמרמזים על ז' המדות שנקראו גם כן ימים כמו שנאמר כי ששת ימים עשה ה' ולא כתיב בששת ימים (זח"ג צ"ד ב') וכן יום שביעי כנגד מדת מלכות (זוה"ח תולדות) ובמדרש (ויקרא רבה ר"פ י"ט) ב' אלפים שנה קדמה תורה לבריאת עולם שנאמר ואהיה אצלו שעשועים יום יום ויומו של הקב"ה אלף שנה וכו' והיינו חכמה ובינה שהם גם כן נקראו ימים. ובגמרא (סנהדרין ע.) אין לך דבר שמביא יללה אלא יין ואמר (שם) לא נברא יין בעולם אלא לנחם אבלים וכו'. הענין שבאמת השי"ת לא ברא דבר לרע והחושך נברא רק שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא וטבא מגו בישא והיינו כדי שיהיה נעשה מזה עצמו טוב מאוד וזהו מה שאמר לנחם אבלים שהיין שהביא יללה ומחץ מכתו של עולם יתהפך לטוב ויהיה לנחמה. והאריז"ל חשב י"ב צרופי הוי"ה לי"ב חדשי השנה וצירוף חודש זה הוא הוה"י אתוון למפרע היוצא מסופי תיבות וכל זה" איננו" שוה" לי" ולכן כתב דהחודש זה זמן דין דהשם למפרע מרמז על דין. ובחודש זה היה קלקול המרגלים (תענית כ"ט.) וצירוף חודש ניסן יוצא מר"ת "ישמחו "השמים "ותגל "הארץ אתוון כסדרן מורה שהשפעה כסדר מאות י' שהוא בחינת חכמה והיינו מאמר יהי אור

שכנגד חכמה וה' פעמים אורה כתיב בו כנגד חמשה חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ' ג') והוא נק' אילנא דחיי וכמ"ש (סא"ר רפ"א) ואין עץ החיים אלא תורה. ואתוון למפרע היינו שמתחיל מה' תתאה שהוא מ' מלכות והוא אילנא דמותא (שם קנ"ה ב'). והוא דכתיב ונוגה לו סביב היינו קליפת נוגה וכתיב סביב רשעים יתהלכון דרגלי' יורדת מותץ דמדת מלכות מורה שיכירו כח מלכותו על ידי בחירה מצידם אבל יש יצר הרע המסית לרע גם כן וישראל בוחר בטובה ומקבלין עול מלכותו. וזה תכלית מעשה שמים וגפן אלו ישראל כמו שנאמר גפן ממצרים תסיע וכתיב כי כרם ה' צבאות בית ישראל וכתיב מדוע קויתי לעשות ענבים וגו' דכנסת ישראל נקרא גפן ויין לרמז לתקן הקלקול. והוא על דרך מה שא' (יומא ע"ו:) זכה משמחו דכתיב ויין ישמח לבב אנוש. והיצר הרע גם כן נקרא ע"ש יין כמו"ש (סוטה ז'.) הרבה יין עושה ובזוהר הקדוש (ח"א ר"ב א') דהא יצר הרע לא שריא אלא באתר דאשתכח חדוה דחמרא וכו' והוא ע"ד מ"ש (זח"ב קמ"ח ב') אשת זנונים אזלא בתר רזא דאשת חיל כגונא דקופא דאזלא בתר ב"נ וכו' וחודש זה נברא בצירוף אתוון למפרע שיש בו גם כן כל שם הוי"ה שמורה על ט' המדות ותגו של י' המורה לכ"ע (כמו"ש בזוהר הקדוש בכ"מ) רק שמתחיל מה' תתאה שהוא מ' מלכות שיהיה כ"ע איהו כתר מלכות היינו מה' תתאה עד הי' ותגו שרומז לכ"ע דמלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא מטלא דעתיקא טל שעתיד להחיות בו את המתים כמ"ש (חגיגה י"ב:) והוא מ"ש (ת"ז תי' י"ט ועוד) כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו (ובגמרא (כתובות קי"א:) הגי' כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו כמו שנאמר כי טל אורות טלך) והיינו טל תורה שבעל פה כמו שנאמר תזל כטל אמרתי. וזה מה שאמר לא נברא יין אלא לנחם אבלים שנברא כדי שיהיה נעשה מזה טוב מאוד וכמו שנדרש (ב"ר פ' ט') וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד על היצר הרע ועל כל היפך הטוב שיהיה טוב מאוד. וזה שנאמר והימים ימי בכורי ענבים שהזמן בחודש זה לתקן ענבים אלו שיהיה הכל טוב מאוד ולתקן מ' מלכות שהוא אילנא דמותא כנ"ל עד היו"ד וקוצא דיו"ד דלעילא שהם כל עשר ס' כאמור. וזה שאמר בזוהר הקדוש והימים אינון דאשתמודען דהם עשר ימים עשר מדות שהאציל השי"ת לבריאת עולם כלהו הוי מתחברן מכתר מלכות עד כ"ע לתקן הענבים שהביא יללה כנ"ל שיהיה לטובה. וכן בחודש זה נשלחו המרגלים לראות הארץ היינו שכינתא אתקרי ארץ דקוב"ה (זח"ג רמ"ג ב') והוא מדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ותורה שבעל פה הוא משרש טלא דעתיקא כמו שנאמר תזל כטל אמרתי:

**וזה** שאמר בס' יצירה המליך אות ח' וכו' ותמוז בשנה דאיתא (מנחות כ"ט:) חטרי לי' לגגי' דחית כלומר חי הוא ברומו של עולם. וכבר אמרנו שרומו של עולם מרמז על שהוא למעלה מההשגה היינו שהחיים צפון וגנוז. וזה שאמר בזוהר הקדוש (שלח הנז') היש בה עץ אם אין וכו' ודא בעיתו בקדמותא למנדע דא דכתיב היש ה' בקרבנו בקרבנו דייקא או אם אין. וכפי זה אין הוא מדרגה הגבוה וכמ"ש (זח"ב ס"ד ב') עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין ובין ז"א שהוא העץ. ואם כן סותר לפשוטו דנשלחו אם יש בה עץ אז הוא טוב לעלות לארץ ישראל. ולפי רמז הזוהר הקדוש אדרבה אם אין הוא טוב יותר שהוא ממדה גבוה עתי"ק. אך לפי האמור עץ החיים היינו חכמה שיש בו כבר איזה תפיסה וכמו בדברות ראשונות שהי' מסט' דעץ החיים תורה שבכתב. ולאחר הקלקול הוצרכו לרב חכמה לתקן הרב כעס הוא התורה שבעל פה ע"ד מה שאיתא (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו לא נתנה להם אלא ה' חומשי תורה וכו'. ואז הוצרכו לדברות אחרונות לוחות שניים שיש בהן מדרש הלכות ואגדות כמ"ש (שמות רבה פ' מ"ו) והוא תורה שבעל פה מדת מלכות והוא משרש טלא דעתיקא וכמו שאמרנו וזה שנאמר אם אין היינו שכל הנעלם מכל רעיון שהוא עתיקא קדישא סתימאה דכל סתימין:

**ובגמ'** (סנהדרין שם) אל תרא יין כי יתאדם שמאדים פניהם של רשעים בעולם הזה ומלבין פניהם לעולם הבא ומה ענין הלבנת פנים לעולם הבא. אך כתיב ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם והיינו שיעמדו ויחיו לעולם הבא ותכסוס בושה ומכל מקום קראום הכתוב ישני אדמת עפר שיהיו כישנים ויקוצו משנתם רק דודאי או"ה ששורשם רע והם אדומים בשרש מהם לא יושאר שורש וענף וכמו שאמרנו דעשו הוא אש של החמה שהיא אדומה וכמ"ש (ב"ב פ"ד.) ש"מ האי שמשא סומקתי הוא וכמו"ש (ב"ר פ' ס"ג) הוא אדום ותבשילו אדום וכו' לבושיו אדומים ומש"ה או"ה מונין לחמה (כמ"ש שמות רבה פ' ט"ו) וכנגדו בקדושה יעקב שנקרא שמש כמו שנאמר והנה השמש וגו' ובמדרש (ב"ר פ' ס"ח) בא השמש אתא שמשא וכו' מי גילה לו ששמי שמש רק הוא בחינת האור של השמש ולא האש. ושופרי' דרבי יוחנן שהוא מעין שופרי' דיעקב אבינו הוא גם כן אדום וכמו"ש (ב"מ פ"ד.) נייתי כסא דכספא וכו' וניהדר לי' כלילא דוורדא סומקא לפומי' וכו'. ולעתיד כתיב ולא יהיה שריד לבית עשו. והיין הוא שורש היצר הרע כנ"ל ושורש היצר הרע בעצם הוא באו"ה כמו"ש (סוכה נ"ב.) משה קראו ערל אך על ידי מציאות הרע שבאו"ה נכנס מזה השאור שבעיסה גם ללב ישראל. ויש מישראל המנצחים ליצר הרע ונעשה על ידי זה בחינת טוב מאוד. ויש שאין מנצחים אותו ח"ו והיין מאדים פניהם בעולם הזה היינו באש

של החמה שורש קליפת עשו. ועל זה אמר אל תרא יין כי יתאדם שמאדים פניהן של רשעים בעולם הזה. וכתיב ואשם לא תכבה וגו' שיענשו תמיד משמע שנותנין להם חיות כדי להענש (וכמו"ש ר"ה י"ז.) ומשום זה נקראים ישני אדמת עפר ויקיצו משנתם ויהיו לחרפות ודראון עולם שיהיה להם בושה. וזה שאמר שמלבין פניהם לעולם הבא על ידי יצר הרע שהוא יין שנצחם. וע"ד מה שנאמר אך תראי אויבתי וגו' תכסך בושה. ועל זה אמר והימים ימי בכורי ענבים לתקן הרע שבענבים שהוא היצר הרע שהעסק בחודש זה להכניס דברי תורה בלב לתקן החושך שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא ולתקן מדת מלכות אילנא דמותא עד יו"ד וקוצו דיו"ד שכולל כל עשר ימים עשר מדות שיהיה טל תורה מחייהו ויהיה נעשה מהכל טוב מאוד:

## פרק ה

**בספר** יצירה המליך אות ח' בראיה וכו' ותמוז בשנה ויד ימין בנפש וכו' כן הוא גירסת האריז"ל וגי' הגאונים המליך אות ח' בשיחה וכו' והמסס בנפש. ובודאי שניהם אמת שדברי הגאונים הם דברי קלה וגי' האריז"ל בודאי גם כן אמת. והענין הוא שבשעת הבריאה נברא החודש באות זה ובכח זה ואבר זה. והיינו קודם הקלקול כמו שעשה הא' את האדם ישר. ואחר הקלקול מהס"ת יש לו גם כן שייכות חודש זה לאות זה. והנה בזמן בחודש זה היה ראוי שיוריד משה לוחות הראשונות והיה התיקון האמיתי כמו שנאמר אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה'.) ומהס"ת היה מתבטל המה"מ והיצר הרע שהוא אחד (כמ"ש ב"ב ט"ז.) וכמו שאמרנו במה שאמר אהרן חג לה' מחר שהי' בטוח שירד משה עם לוחות ראשונות וישובו כל ישראל בתשובה ויהי' חג לה' יום שנתנו בו לוחות ראשונות. ואחר הקלקול נשברו הלוחות ועל ידי זה זכו ללוחות שניות שיש בהם מדרש הלכות ואגדות כמ"ש (שמות רבה פ' מ"ו) שהוא הרב חכמה לתקן בו הרב כעס וכמו"ש (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו כו' לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו'. והנה קודם הקלקול שהיה ראוי לקבל בו לוחות ראשונות נברא החודש זה בכח הראי' שזה עיקר הדברי תורה שיאיר מאמר אנכי ה' אלהיך בלב. וכמו שא' (שיר השירים פ' ישקני) שבדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם. וכל התרי"ג מצות נקראים תרי"ג זיני עיטא (זח"ב פ"ב ב') שהם עצות איך להאיר בלב מאמר אנכי לידע שיש בורא ומנהיג. והאבר המיוחד לחודש זה הוא יד ימין בנפש דב' אלפים תורה התחיל מאברהם אבינו ע"ה והוא היה הראשון שקיים כל התורה כולה עד שלא נתנה כמ"ש (יומא כ"ח:) ואברהם מדתו חסד כמו שנאמר חסד לאברהם וחסד דרועא ימינא וזהו יד ימין בנפש. וכן תחלת הבריאה בהבראם באברהם (ב"ר פ' י"ב) וכתיב עולם חסד יבנה. וז' ימי בראשית כנגד

ז' מדות ויום ראשון כנגד מ' חסד ובו נברא האור וה' פעמים אורה כתיב במאמר יהי אור כנגד ה' חומשי תורה (ב"ר פ' ג'). ואחר הקלקול שאדרבה נשתברה בו הלוחות ושרף אפוסטמוס את התורה אך על ידי זה זכו אחר כך לתורה שבעל פה שהוא גם כן בחינת אור וראיה ע"ד מה שנאמר כי אשב בחושך ה' אור לי שיאיר אור הוי"ה מתוך החושך דוקא דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא והיינו שיראה שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו ועל ידי זה מיד יגיע אליו היראה (כמ"ש ריש או"ח) והוא על דרך שא' (ברכות כ"ח:) למדנו אורחות חיים וכו' שיהיה מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. והיינו שיראה כאלו אחד בשר ודם עומד לפניו. ותלמידיו אמרו לו שהלא יש מדרגה גבוה מזה שיראה שמלך מלכי המלכים עומד עליו וכו' ועל ידי זה יפול עליו פחד ה' וזהו כח בחינת תורה שבעל פה מלכות פה וכו' שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה' ב') וזהו גם כן כח ראי' אותיות ירא"ה וזהו טעם גי' האריז"ל. וגי' הגאונים אות ח' בשיחה שיחה בחינת תורה שבעל פה מלכות פה תורה שבעל פה דברי אשר שמתי בפיך וכן איתא (עירובין נ"ד.) שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן דברי תורה. ותפלה גם כן נקרא שיחה כמו שא' (ברכות כ"ו:) אין שיחה אלא תפלה שנאמר תפלה לעני וגו' ולפני ה' ישפוך שיחו. ותורה שבכתב כתיב הקל קול יעקב ואמרנו שהקל ראשון קל ה' היינו שיחה בחינת תורה שבעל פה ותפלה כאמור. הקול שני קל ו' אות ו' דדא אקרי אות אמת (כמ"ש זח"ג ר"פ ויקרא) ואמת זו תורה (ברכו ה:) ושם (נ"ח.) והתפארת זו ממן תורה שהוא תורה שבכתב וזה שא' אות ח' בשיחה:

**ומה** שאמרו והמסס בנפש על פי מה שא' בגמרא (שם ס"א:) קורקבן טוחן והוא בעוף והמסס בבהמה וכן באדם ומרמז שיהיה האכילה בקדושה שכן תחלת הבריאה האלהים עשה את האדם ישר שיהיה האכילה בקדושה לולי קלקול הנחש שהיה ראשונה באכילה. וכן אם היו ישראל זוכין בחודש זה לקבלת לוחות ראשונות היה הכל נתקן כמו קודם קלקול הנחש שהרי הי' מתבטל יצר הרע ומה"מ כאמור. ואף שהיה עוד מציאות לאו"ה בעולם שהרי ו' אלפי שנה העולם הזה והיה צריך גם כן להתנהג על ידי בחירה. אך כבר אמרנו שאף לולי הקלקול גם כן היה בחירה אך אז לא היה ערבוב טוב ורע יחד רק היה אומה ישראלית והם היו רק טוב והיו מקבלי התורה אדם הראשון וזרעו זרע ישראל היו מלמדים כל התורה כולה לכל העולם כמו אברהם אבינו ע"ה שרצה ללמד לכל העולם. והאו"ה היו על ידי שהנחש היה מסית אחד מזרעו של אדם הראשון לחטא ומזה היה הקליפה והערלה והם היו משועבדים ועבדים לישראל כמו שיהיה לעתיד דכתיב ועמדו זרים ורעו צאנכם והם האו"ה היו סובלים גלות הד' מלכיות עד שהיו מתתקנים

וזה הפירוש שנאמר אחר הקלקול והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם. אך כיון שקלקל אדם הראשון תיכף ביום שנברא ונעשה משוך בערלתו (כמש"ש ל"ט:) וכך נולדים כל זרעו ונעשה ערבוב טוב ורע. ואם זכו ישראל בחודש זה ללוחות ראשונות שעל זה נאמר אני אמרתי אלהים אתם היו ישראל כולם ממלכת כהנים כמו לעתיד ואתם כהני ה' תקראו והאו"ה היו המשועבדים והסובלים כל הגליות ואצלם הי' נשאר החושך הוא המה"מ המחשיך עיניהם של בריות (תנחו' וישב ד') ותהו ובהו מעשיהן של רשעים וד' מלכיות וכמו שהיה ראוי אם לא היה קלקול הנחש. לכן הזמן בחודש זה לתקן כל הקלקול של הנחש מתחלה על ידי לוחות ראשונות ואחר כך אחר שבירת הלוחות על ידי כח תורה שבעל פה כנ"ל. וזה שאמר אות ח' בשיחה והמסם בנפש לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב ולהאור והראיה והיראה והכל עולה למכוון אחד. ולב' הנסחאות נברא חודש זה באות ח' והענין דאיתא (שבת ק"ד.) אלף בית אלף בינה היינו ד"ת להבין דבר מתוך דבר. ג' ד' גמול דלים לבד מפשוטו דמיירי בצדקה קאי גם על דברי תורה לעשירי תורה שיכניסו דברי תורה בלב תלמידים. וכמו שדרשו (תמורה ט"ז.) רש ואיש תככים נפגשו וכו' בשעה שתלמיד הולך אצל רבו וכו' ואם לאו עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' מי שעשאו חכם לזה וכו'. ה' ו' זה שמו של הקב"ה והיינו זיווג קוב"ה ושכינתי'. ז"ח ט"י כ"ל ואם אתה עושה כן הקב"ה זן אותך והיינו אכילה בקדושה וחן אותך היינו חנינה בדרי תורה גבוהים שאינו ראוי לזה לפי הכנתו לבד וכמו שנאמר מאיר עיני שניהם ה' (וכמש"ש בתמורה) ויטיב לך. הט' נדרש על האור כי טוב הוא אור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה כמ"ש (תנחו' נח ג') ונותן לך ירושה היינו שכל זרעו יהיה להם חלק בדברי תורה וקושר לך כתר לעולם הבא. כענין מ"ש (יומא ע"ב:) על הזיר של מזבח זכה אהרן ונטלו היינו שכל זרעו יש להם קדושת כהונה בשורש אף אם לא יהיה ראוי אם לא שיחלל קדו' כהונה כמו כל זרע יעקב שנקרא ישראל אף אם ירבה לפשוע מכל מקום אף על פי שחטא ישראל הוא כמ"ש (סנהדרין מ"ד.) וכן כתר מלכות שזכה דוד ונטלו לכל זרעו (כמו"ש שם) ושל ארון עדיין מונח הוא. והיינו שישראל זכו במדבר במתן תורה שכל זרעם יש להם חלק בתורה וכמו שנאמר מורשה קהלת יעקב ואף ע"ה שנקראו בית יעקב יש לו גם כן חלק בתורה וזה שדרש י' ירושה. והכ' כתר לעולם הבא היינו שקשורים בשרש וכאן דרשו האו ח' חנן כענין שנאמר וחנותי את אשר אחון אף על פי שאינו הגון (ברכות ז:) והיינו על אור תורה שבעל פה שזכו ישראל במדבר להם ולזרעם. ובגמרא (מנחות כ"ט:) חטרי' לי' לגגי' דח' כלומר חי הוא ברומו של עולם דאות ח' הוא לשון חיים ועיקר החיים הוא אצל השי"ת שנקרא חי העולמים

וזה שאמר ברומו של עולם למעלה מתפיסה. וזה ענין שנברא חודש זה באות ח' אם היו זוכין ללוחות ראשונות היו זוכין לדברי תורה בחינת תורה שבכתב שהוא שורש החיים והיה להם תפיסה במאמר יהי אור שבו ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש בב"ר) וזה נקרא סתם חיים כמו שנאמר נתתי לפניך את החיים וגו'. ואף אחר הקלקול שבחודש זה נשברו הלוחות ואחר כך בעוה"ר נשרפה התורה. מכל מקום על ידי כן זכו להרב חכמה אור תורה שבעל פה והאות ח' מורה על חנן שהשי"ת חונן אף לאינו הגון מטלא דעתיקא טל שעתיד בו הקב"ה להחיות המכים (כמו"ש (שבת פ"ח:) והוא טלא דעתיקא טל תורה שבעל פה דכתיב תזל כטל אמרתי ולב' הנסחאות נברא חודש זה באות ח' רק לגי' האריז"ל מורה ח' חיים ואחר הקלקול כלומר חי הוא ברומו של עולם. ולגי' הגאונים מורה אות ח' חנן על שיחה בעסק תורה שבעל פה ותפלה. והזמן בחודש זה לתקן האכילה שיהיה בקדושה לתקן כל פגם הנחש ויהיה האכילה בחינת דברי תורה החכמה תחיה בעליה לכו לחמו בלחמי. ולזכות להאור שנברא ביום ראשון חסד לאברהם דרועא ימינא והוא יד ימין בנפש והמסס בנפש ראי"ה ירא"ה ושיחה לתקן על ידי תורה שבעל פה ושיחה זו תפלה וזה קדושת חודש זה:

## קרח

### פרק א

**ויקח** קרח וגו' במדרש רבה פ' זו מה כתיב למעלה ועשו להם ציצית קפץ קרח ואמר למשה טלית שכולה תכלת וכו' בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה וכו'. וצריך להבין מנין לקח המדרש רבה שזה היה טענת קרח ומחלקותו ובתורה מפורש כי כל העדה וגו' ומדוע תתנשאו וגו'. ואם מפני הסמיכות לפ' ציצית הלא המדרש מביא גם ממזוזה. גם איזה שייכות יש ענין טלית שכולה תכלת ובית מלא ספרים לענין טענת קרח מדוע תתנשאו שזה היה יסוד מחלקותו כמפורש בפסוק. אך הענין על פי מ"ש האריז"ל שיש מדרגות הנקראים בחינת עיגולים ויש הנק' בחינת יושר ובעלמא דאתחרבן קודם בריאת העולם היה אז בבחינת עיגולים ובעולם התיקון התחיל מדרג' בחינת יושר ולעתיד יתגלה גם כן בחינת עיגולים. וזה סוד מ"ש סוף תענית עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים לשון מחול הוא בעיגול. והנה אף שענין עיגולים ויושר מוסב על המדות שהאציל השי"ת ושם בתענית מדבר שהצדיקים יקיפו במחול כמו עיגול. אך כמו דאיתא בפתח אליהו כ"ע איהו כתר מלכות היינו שעל ידי שישראל מכירין ומקבלים עליהם עול מלכותו ית"ש על ידי זה נכתר כביכול הקב"ה בכתר ועיגולים הוא

בחינת מקיף וכתר הוא אור מקיף ולעתיד כשיתגלה כ"ע איהו כתר מלכות אז יהיה כנסת ישראל מכתירין להשי"ת בסוד נקבה תסובב גבר. וזהו הענין מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד מראה באצבעו. ובבחינת עיגולים שם אין שום מדרגות שהכל שוים כמו עיגול שאין בו ראש וסוף:

**וזה** היה טעות קרח שכיון שבאמת בשעת מתן תורה היה ראוי להיות התיקון האמיתי כמו שיהיה לעתיד. וזה שטען כי כל העדה כולם קדושים וכולם שמעו בסיני אנכי ה' אלהיך (כמ"ש במ"ר) ובתוכם ה' והיינו כמו שיהיה לעתיד שהקב"ה יושב ביניהם והם סביב במחול וכאמור ובעיגול אין שום מדריגות כנ"ל ומדוע תתנשאו על קהל ה'. וכן הוא באמת כשיש התגלות מדת עתיקא כמו שהי' ההתגלות בשעת מתן תורה דכתיב פנים בפנים דבר ה' עמכם. וכמו ההתגלות שהיה בקריעות ים סוף שהיה גם כן ממדת עתיקא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב נ"ב ב') דבעתיקא תליא ואיתא במכילתא ובזוהר הקדוש שם ס"ד ב') ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל היינו שהשפחה ראתה כמו הגדול שבישראל הכל שוים כיון דבעתיקא תליא אז אין שום מדרגות וכן היה במתן תורה גם כן וכמו שנאמר שם ויחן שם ישראל ופירש"י כאיש אחד בלב אחד ולא היה מדרגות כמו שנאמר פנים בפנים דיבר ה' עמכם אבל אחר כך נתבטל מדרגה זו ולא יהיה ההתגלות הזה עד לעתיד שזה התיקון האמיתי. וזה ענין שנכתב טענת קרח בתורה אף שהוא שקר אם שהדבר אמת שקרח טען כן מכל מקום מצינו (תנחומא ר"פ תולדות) גדול השלום שדברה התורה דברי בדאי בשביל שלום ואיזה כה תאמרו ליוסף וגו' ואף שהדבר אמת שהם שלחו כדברים האלה ליוסף מכל מקום מדייק המד' שלולי מפני השלום לא הי' כתבה התורה דברי השבטים שהם דברים בדואים. וכן כאן מה להכתוב לכתוב דברים בדואים לגמרי כי מה שאמר כל העדה כולם קדושים הוא בודאי אמת דישראל קדושים הם וכמו שנאמר כי עם קדוש אתה. ומה שאמר ובתוכם ה' הוא גם כן אמת דביום השבת שיש התגלות בחינת עתיקא כמו שאומרים ועתי"ק אתיין לסעדא בהדה אז בתוכם ה' דשבת מעין עולם הבא ויש בו מעט התגלות מעין העתיד מענין מדרגת בחינת העיגולים שיהי' בתוכם ה' שהקב"ה כביכול יושב ביניהם כנ"ל. אך הוא רק מעין עולם הבא וגם הוא רק בשבת. ובאמת בדור המדבר שהיו כולם משתדלי באורייתא דאינון כשבתות וימים טובים כמ"ש (זח"ג כ"ט ב') היה גם כן מעט התגלות מעין זה ממדרגת ובתוכם ה'. וטעה קרח וחשב שכן הוא תמיד כמו שיהיה לעתיד וכבר הוא עתה כן. אבל באמת התגלות הזאת האמיתי לא יהיה עד לעתיד ובשבת הוא רק מעין זה מעין עולם הבא אחד מס' לעולם הבא (כמו"ש ברכות נ"ז ב') ומשום זה נכתבו דבריו בתורה:

**והנה** טלית הוא בחינת אור מקיף וכן בית הוא גם כן בחינת אור מקיף וצותה תורה לעשות בטלית חוט אחד של תכלת שמורה על יראה שדומה לכסה"כ כמו"ש בזוהר הקדוש ובכלל מצות ציצית מצינו (מנחות מ"ד.) עכשיו נדמו עלי כד' עדים וכו'. וזהו כדי להזכיר היראה ורק בחוט אחד אבל לעשות טלית שכולה תכלת היינו שיהיה אור מקיף מהיראה שהוא כבר בשלימות זה אי אפשר בזמן הזה עד לעתיד שיזכו לסוד מדרגת עיגולים שהוא אור מקיף בשלימות לא יהיה נצרך עוד לחוט אחד של תכלת. וכן בבית שהוא גם כן בחינת אור מקיף צותה התורה לכתוב פ' שמע והיה אם שמוע על הפתח להזכיר קבלת עול מלכות שמים. אבל שיהיה בית כולו מלא ספרים רע"ח פרשיות היינו שיהיה לו כבר אור מקיף מכל התורה ולא יהיה נצרך עוד למזוזה זה אי אפשר להשיג בעולם הזה עד לעתיד. ולכן קרח לפי טעותו שטען שכבר זכו ישראל לאור מקיף כמו שיהיה לעתיד וכמו שטען ובתוכם ה' לטעותו היה סובר שטלית שכולו תכלת פטורה מן הציצית שכבר יש לו אור מקיף בשלימות מהיראה וכמו שיהיה לעתיד. וכן בית מלא ספרים פטור מן המזוזה ואין צריך עוד לשמירה ועל ידי זה חלק על משה לפי טעותו. והנה בשבת הוא פריסת סוכת שלום סוכה הוא גם כן בחינת מקיף שהשי"ת מיסך את ישראל באור מקיף (כמו שאמרנו כבר) שהוא מעין עולם הבא ההתגלות מעין מדרגת בחינת עיגולים שיהיה לעתיד וכמו שאמרנו:

## פרק ב

**ויקח** קרח וגו' במדרש רבה פ' זו קפץ קרח ואמר למשה טלית שכולה תכלת מה שתהא פטורה מן הציצית וכו' בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה. להבין זה מהיכן הוציאו הדרוש הזה ממשמעות הפסוק שאין לו שום רמז רק מסמיכות לפ' ציצית. אך יש לומר שהוא נדרש מהטענה שלו בפסוק כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' והיינו שהטענה שלהם היתה כיון שעיקר המכוון מהאדם הוא שיהיה נפשו מלא ביראת ה' שיוכל להיות גבור הכובש יצרו בסור מרע וזה נקרא בחינת קדושה כי כל הגודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש. וגם שיהיה הלב מלא בדברי תורה היינו שיהיה נקבע הארת דברי תורה בלבו בכל מעיינו בו יתברך בלי היסח הדעת מהשגחת הווייתו יתברך. ושתי הענינים הללו זכו בזה הדור המדבר בתכלית השלימות בשעת מתן תורה כמו שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ובחינת כהן ידוע מי שהוא מפנה לבו רק לדברי תורה ולהיות כל מעיינו בתורה הקדושה הוא נקרא בבחינת כהן (כעין מ"ש הרמב"ם ז"ל סוף ה' שמיטה ויובל) וגוי קדוש הוא בחינת תכלית היראה בנפש הנקרא קדוש כנ"ל. ובודאי שכל הדברים הנאמרים בתורה הקדושה הגם שנאמרו מפי איזה איש שאמרם

המה באמת לאמיתם. וגם טענתם שכל העדה כולם קדושים בודאי היה אמת היינו שהיו מלאים ביראת ה' שהוא בחינת קדושה כנ"ל. וגם בתוכה ה' היינו שפנימיות לבם מלא בהארת התורה לנגד עיניהם הוויית השגחתו ית'. כי שם הויה רומז על התורה כדברנו כתב. וזהו הרמז טלית שכולה תכלת היינו היראה כי תכלת מורה על יראה כידוע מזוהר הקדוש וזהו מרומז בפ' כל העדה כולם קדושים. ובית מלא ספרים היינו שהלב מלא מהארת הדברי תורה וזהו בתוכם ה'. ואם כן מדוע תתנשאו שלא עלה על לבם שיש עוד איזה מיחוש לנפשם שיהיו צריכים שמירה ואזהרה והיו סבורים שכבר הם נשלמים מכל וכל. אמנם משה רבינו ע"ה השיב להם שגם הטלית שכולה תכלת נצרך לו חוט אחד של תכלת בציצית כמו שנאמר למען תזכרו וגו' כי גם הנפש המלא יראה יארע לו בחינת השכחה אם לא ישים על לבו תמיד לזכרון כאמרם ז"ל (באבות) אל תאמין בעצמך וכו' וגם הבית מלא ספרים נצרך לו שמירה בפתחו וכא' ז"ל (מנחות מ"ג:) כל מי שיש לו ציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מובטח לו שלא יחטא ומכלל הן אתה שומע לאו. ועל זה היה נבחר דייקא אהרן להיות כהן גדול שהוא בחינת קודש קדשים מפני שהיה תמיד ירא לנפשו שלא יחטא ויפגום ממטרת רצונו יתברך. וכידוע מפני זה שאתה בוש בעצמך וירא מלגשת מצד שאתה מרוחק בעצמך לכך נבחרת דייקא להיות כהן גדול להקריב קרבנות עבור נפשות של כלל ישראל שנתרחקו גם בתכלית הריחוק להחזירם להקדושה וזהו בחינת שושבינא דמטרוניתא ועל זה מרמז המדרש רבה וכי טפשים היו אלא הם חטאו בנפשותם היינו שהיו סבורים ומקובלים על עצמם במסירת נפשם כאשר יתברר על ידי הקטורת שעל כל אלה עודנה נפשם לא מטוהרה בשלימות אם כן למה להם החיים בעולם הזה. וקרח שפקח היה היינו שהיה חכם גדול בחכמת התורה והיה לו לידע זאת שאדם אין צדיק בארץ ויש עוד גבוהים מעל גבוהים על פי חדרי תורה אלא שעינו הטענתו וכו' מפני שהיה בעל רוח הקדוש וראה שלשלת גדולה וכו' ולכן נדמה לו שהוא יהיה הנבחר. והנה על זה היה הבירור וירדו הם חיים שאולה שגם בהשאול המה בשלימות החיות שלהם בקדושה. והוא ע"ד שנאמר באדם הראשון פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם וכדאיתא במד"ר שהמה חיים וקיימים עד עכשיו שברגע זו תיכף היה נתברר להם שמשה אמת ותורתו אמת. ולעתיד לבא הם גם כן עתידים לעלות כמו שנאמר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל:

## פרק ג

**ויקח** קרח וגו' במ"ר ד"א ויחלק ויקבץ וידבר ויצו קרח אינו אומר אלא ויקח מה לקח לא כלום לקח וגו' בא ליישב לשון ויקח קרח. ובזוה"ק גם כן דקדק מאי ויקח נסיב

עיטא בישא לגרמי' וכו'. אבל כל הכתוב מיותר דהו"ל להתחיל ויקימו לפני משה קרח דתן ואבירם ואנשים מבני ישראל וגו'. אך הכתוב הקדים סיבת מחלוקת קרח וזה שנאמר ויקח קרח שהסיבה היה מפני שקרח אדם גדול היה וכמו"ש במ"ר חכם גדול היה ומטועני הארון וכו' ואף במחלקותו איתא במ"ר אשר יחדיו נמתיק סוד אהרן וקרח שניהם שוין וכו' וכן כתיב ויקרא אותך ואת כל אחיך בני לוי וגו' ואיתא במ"ר לפי שהיה גדול שבשבטו נעשו אחיו טפלים לו וכו' וכבר כתב הרמב"ן ז"ל וחלילה שהיה בשבט משרתי אלהינו ר"ן קרואים ונשיאים בני מרי מבעטים ברבים ובגדול שבהם ומלינים על ה' וכו' ומ"מ כתיב ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי וגו' שהיה בני שבטו טפלים לו וקראום אחיך שהיו אחים לו. אך טעותו הי' מפני שידע בנפשו שצדיק גמור הוא וכבר לבו חלל בקרבו ואתפני יצר הרע מלבי'. ואיתא במדרש (שוח"ט תהילים כ':ו') ימלא ה' כל משאלותיך אין מתפללין על כל אדם אלא ע"מ שלבו שלם לפני בוראו נתפלל עליו כך ימלא ה' כל משאלותיך וכתיב וכל עצתך ימלא. וכיון שראה קרח שלבו מייעצתו לחלוק על משה והוא ידע בנפשו שלבו שלם לפני בוראו היה סבור שבודאי הוא עצת ה' וכך צריך להיות. וזה שנאמר ויקח קרח נסב עיטא בישא לגרמי' ומייתי קרא מה יקחך לבך שלבו נטלו ועצת לבו הטעתו לחלוק. אבל האמת הוא שכל זמן שיש מציאות לרע באו"ה אין רשאי להאמין בעצמו שעדיין יוכל להיות שהוא עצת היצר הרע שהרי אדם הראשון היה בג"ע ושם היה יכול היצר הרע לכנוס ולפתותו. וכן במתן תורה דכתיב אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה'.) והוא שטן הוא מה"מ הוא יצר הרע (כמ"ש ב"ב ט"ז.) מכל מקום אחר כך שלט בהם היצר הרע:

**ויקימו** לפני משה וגו' גם זה מיותר דהיה לו לומר ויקהלו קרח דתן ואבירם ור"ן איש על משה ואהרן וגו' ובזוהר הקדוש ויקומו לפני משה האי קרא אוקמוה חברייא. ולשון זה מורגל בזוהר הקדוש על מדרשי חז"ל הנגלים בש"ס ומדרשים אבל לא נמצא דרש על זה. ויתכן דקאי על מה שדרשו (מד"ת ג') ודתן ואבירם יצאו נצבים וכי יושבין או כורעין או נופלים יוצאין בני אדם מלמד שיצאו כשהן מתרפין ומגדפין שנאמר כאן יציאה והצבה ונאמר בגלית הפלשתי יציאה והצבה וכו' וזה שנאמר ויקומו לפני משה שקמו בקומה זקופה כנגד משה לחלוק עליו. וכל זה על ידי שלקחו לבו שבודאי לא כפרו בתורת משה רק חשדוהו שאומר על ידי נגיעה. וכיון שעלה כך בלבו היה סבור שהוא עצת ה'. ובאמת בשבת כתיב והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך ובגמרא (שבת קי"ח:) הוי אומר זה עונג שבת שבשבת איתא (תי"ז תי' מ"ח) לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי

בתי ליבא ואתפני מתמן יצר הרע. ואז לא ירצה הלב שום דבר אחר רק מה שהוא רצון השי"ת ואז נותנין לו משאלות לבו וזה שנאמר ויתן לך משאלות לבך:

## פרק ד

**בזוה"ק** (פ' זו קע"ח א') תא חזי לא אתקיים עלמא ולא אשתלים עד ההוא שעתא דנפיק אדם בשלימו דכלא ואתקדש יומא ואתתקן כרסייא קדישא למלכא וכו' דשלימות העולם היה בבריאת האדם שזה תכלית הבריאה שיהיה אדם בעל בחירה ובבחירתו יקבל מלכותו יתברך שמו דהמלאכים אינם בעל בחירה לכן אינו ניכר כבוד מלכותו מהם. רק אחר שקלקל האדם הי' השלימות מהבריאה אחר כך על ידי ואתקדש יומא שבא יום השבת דכתיב כי בו שבת שהיה להשי"ת נייחא בעולמו שבסוף יום הששי כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד והיינו בא יום השבת שאז יתוקן הכל שכן נדרש בבראשית רבה כל אשר עשה והנה טוב מאוד על כל ההיפך מהטוב שזה יהיה טוב מאוד. וזה שאמר ואתתקן כרסייא קדישא למלכא וכמו"ש ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו שזה מורה על נייחא כמו שנאמר השמים כסאי והארץ הדום רגלי וגו' ואיזה מקום מנוחתי. דכסאי מורה על נייחא וכמו שנדרש (ב"ר ר"פ וישב) וישב יעקב יעקב אבינו על ידי מה שבקש לישב בשלוה וכו' וכמ"ש (ב"ר פ' ט') עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני תמיד כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו. והיינו ביום השביעי על ידי שיהיו אומה שלימה שיכירו כח מלכותו שישליכו כל עסקיהם לכבודו יתברך שמו וכמו"ש (שמות רבה ר"פ כ"ג) נכון כסאך מאז משל למלך וכו' ואגוסטוס יושב וכו' משעמדת בים ואמרנו לפניך שירה באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון וכו' והוא על פי מ"ש (ויקרא רבה פ' ב') הן שהמליכוני תחלה על הים ואמרו לי ה' ימלוך לעולם ועד. וכן בשבת שכל ישראל מקבלים עליהם עול מלכותו יתברך שמו אז נתיישבה מלכותו ונתעלה וישב על כסא כבודו שאז יש לו נייחא בעולמו מכל הבריאה. וכ"כ (בזוה"ק חלק ב' קל"ה א') ת"ח קוב"ה אחד לעילא לא יתיב על כרסיא דיקרי' עד דאתעבידת ברזא דאחד כגוונא דילי' למיהוי אחד באחדוהא אוקימנא רזא דה' אחד ושמו אחד וכו' והוא מ"ש בזוהר הקדוש (שם קל"ג ב') ה' אחד יחודא עלאה בשכמל"ו יחודא תתאה. והענין על פי מה שא' (תנחומא סו"פ תצא) כל זמן שזרעו של עמלק בעולם לא השם שלם ולא הכסא שלם דכתיב כי יד על כס י"ה וכו'. ובגמרא (פסחים נ'.) בעולם הזה נכתב בי"ה ונקרא בא"ד וכו' לעלם כתיב דשם הוי"ה אינו נהגה. וצריך להבין דהרי אותיות הוי"ה מורים על ע"ס י"ה חכמה ובינה והתג שעל יו"ד על כ"ע ואותיות ו"ה מרמזים ו' על הששה מדות ואות ה' על מלכות כידוע ולמה אותיות י"ה מהשם נהגה וביחד עם ו"ה

אינו נהגה ואדרבה אותיות י"ה שמורה על ג' ראשונות שהם במעלה יותר היה צריך שלא יהיה נהגה. אך באמת מצינו (מנחות ק"י.) ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בשבמים וגו' דקרו לי' אלהא דאלהא. והיינו שכל האומות מודים שהשי"ת הוא הבורא עולם והוא רם על כל רק אומרים שמסר ח"ו הנהגת עולם הזה למזלות ועל ידי זה היו עובדים להם. ולפי טעותם אין חיבור לאותיות י"ה שמורה על ג' ראשונות עם אותיות ו"ה שמורה על מדות שהאציל השי"ת להנהגת עולם הזה. ובעולם הזה אין הכרה בזה איך שיש יחוד גמור וחבור מאותיות י"ה עם ו"ה וזה פי' שאין נהגה השם הוי"ה בעולם הזה ורק לעולם הבא יהיה זה מפורש. והיינו כל זמן שזרעו של עמלק בעולם שיש מציאות עוד מהרע אין השם שלם היינו שאינו ניכר ומפורש היחוד מאותיות הוי"ה ולא הכסא שלם שאל"ף מורה על פל"א עליון מדת עתיקא והיינו שאינו ניכר היחוד כ"ע דאיהו כתר מלכות. ובשבת שהוא מעין עולם הבא יש בו התגלות מעין עולם הבא בהכרת היחוד וחבור אותיות י"ה בו"ה. וזהו רזא דשבת דאתאחדת ברזא דאחד וכו' והיינו ה' אחד ע"פ מ"ש (פסחים נ"ו.) כשם שאין בלבך אלא אחד והיינו שיעקב אבינו היה מפורש אצלו בבחינת אמת הכרת היחוד ה' אחד כך אין בלבנו אף שאינו מפורש במדת אמת מכל מקום על ידי אמונה משיגין אנחנו גם כן שה' אחד בבחינת אמונה. ועל זה אמר יעקב אבינו ע"ה בשכמל"ו כמו"ש (רע"מ פנחס ר"ל א') איהו אמת ואיהי אמונה והוא גם כן כסא שלם כ"ע דאיהו כתר מלכות שהוא עם אות א' שמורה על פל"א עליון כ"ע. וזה שאמר בס' הבהיר אבן מאסו הבונים וגו' אבן שמאסו אברהם ויצחק שבנו את העולם היתה עתה לראש פנה. וזה הענין דשבת גדול מימי המעשה אף דו' מורה על ו' מדות בחי' קוב"ה ואות ה' מורה על מ' מלכות שהוא שבת ואות ו' קודם לאות ה'. אך מפני ששבת מעין עולם הבא ויש בו התגלות כ"ע דאיהו כתר מלכות שהוא היחוד כי ה' האו אלקים שגם ההנהגה דעולם הזה מתנהג בבחינת הו"א שהוא מדת עתיקא כמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו (קע"ח ב') וזהו פי' היתה לראש פנה. ובשבת שהוא נגד מ' מלכות אז מתגלה היחוד דמעין עולם הבא וכל אחד מישראל יכול להשיג על ידי אמונה היחוד כל חד לפום מאי דמשער בליבי'. וזה שאמר ואתקדש יומא ואתתקן כרסייא קדישא למלכא וכו':

**ואמר** אחר כך בזוהר הקדוש בההוא שעתא דבעי יומא לאתקדשא הוו נפקי רוחיהון וכו' ואתקדש יומא ולא אתבריאו וכמו"ש גם בגמרא (פסחים נ"ד.) ויש אומרים גם המזיקין. אך מה שאמר בזוהר הקדוש ואשתאר עלמא כמאן דאפנים מעבידתא וכו' ומשמע שמה שלא נבראו להם גופים היה בזה פגם בהעולם. אך בזוהר הקדוש (הקדמה י"ד א') מבואר שכתב וכי לא הוה ידע קוב"ה לאעכבא לקדשא עד דיתברון גופין להני רוחין אלא אילנא

דטוב ורע אתער ההוא סט"א דרע ובעא לאתתקפא וכו' כיון דחמא קוב"ה כך וכו' והיינו שאחר הקלקול שנעשה הערבוב דטוב ורע היה מתפשט הס"א דרע ועל ידי שנתקדש יומא אז בשבת תיקן זה שלא יתפשט הרע עוד כמו שכ' שם באורם. וזה הפי' דאתאר עלמא כמה דאתפגים מעבידתא והיינו שהיה נשאר העולם פגום בלתי מתוקן מפגם הקלקול ורק על ידי השבת דאתקדש יומא אתתקן. ואמר אחר כך הו"א אשלים לסטר שמאלא וכו' ואפילו ההוא סטרא דצפון דאשתאר חסר בעלמא וכו' לואי בארונא אשלים לכלא וכו'. והיינו שהתחלת התורה הוא בא' אנכי אלף אותיות פל"א שהוא שכל הנעלם. שהד"ת הם התגלות האור הראשון מה שאין כן סדר הבריאה מתחיל בב' שמורה על זה שצד צפון פתוח וכמו"ש (ב"ב כ"ה:) עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת. והוא שאף שבראשית נמי מאמר הוא מכל מקום לא נאמר בו ויאמר שהוא שכל הנעלם מכל רעיון כמו שנאמר ישת חושך סתרו והוא דהח' מורה שהוא חי ברומו של עולם (כמו"ש מנחות כ"ט:) שהוא נעלם מכל רעיון ומשום זה מתחיל בב' כיון שבאות א' אין בו תפיסה שהוא פל"א מופלא ומכוסה. ומזה שהאור נסתר בחינת ישת חושך סתרו מזה נסתעף מעשיהן של רשעים כיון שאין האור נגלה ומפורש על ידי זה יוכל לשכוח הכל ח"ו שכן נדרש על זה תהו ובהו וחשך בב"ר. וזהו מצפון תפתח הרעה ומכל מקום באת שם הוא צפון כל טוב כמו שנאמר מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך. וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קע"ג ב') מאי אשר צפנת וכי מאן יגזול ויטול מן ידוי וכו' דכתיב צפנת וכו' בי' שרי כל אגר טב וכל טיבו וכו' והיינו שצפון בו האור כי טוב. וזה שאמר ועבד הלוי הוא הו"א אשלים לפגימו דעלמא וכו' לואי בארונא אשלים לכלא וכו'. והיינו על ידי הדברי תורה שעל ידי זה מתגלה האור ונשלם הצד צפון אשר צפנת ליראיך האור הנגנז ונשלם הבריאה שהיה מתחלה על ידי דברי תורה וכמו שפתח הזוהר הקדוש וברא לי' באורייתא ובה אשתכלל וכו'. ושבת זמן התגלות אור תורה שבעל פה שהוא מאור הראשון הגנוז בתורה שבעל פה (וכמו שנת' כ"פ):

**ואמר** אחר כך בזוהר הקדוש אלמלא דינא לא אשתכח בעלמא וכו' וכתב בגליון בשם הרמ"ז ז"ל שהפי' הגבורה הצמצום לקבל האור וכו' ולשון דינא לא משמע הכי דהו"ל לומר גבורה שהוא הצמצום. ונראה שהמכוון על פי מ"ש (ב"ר פ' ס"ה) יצחק תבע יסורין וכו' אמר לו הקב"ה חייך דבר טוב תבעת וכו' ואיתא (ב"ר פ' ט') והנה טוב מאוד זה מדת יסורין וכי מדת יסורין טוב מאוד אתמהא אלא שעל ידיה הבריות באים לחיי עולם הבא וכן שלמה אומר ודרך חיים תוכחות מוסר וכו'. וזה שאמר אלמלא דינא לא אשתכח בעלמא לא הוי ידעי ב"נ מהימנותא עלאה ולא ישתדלין ב"נ באורייתא וכו'

והיינו שאף מדת הדין הצפון כמו שנאמר מצפון תפתח הרעה גם זה לטובה שמביא לידי חיי עולם הבא וכמו שתבע יצחק אבינו. ואמר אחר כך ותו ועבד הלוי הוא כד"א כי ה' הוא האלהים הוא אשלים שלימותא למיהוי כלא חד הוא פשיטא לקבלא לכנסת ישראל וכו'. והיינו על פי שא' (רע"מ וארא כ"ה א') כד נפקו ישראל ממצרים וכו' פקודא קדמאה דא אוליף לון דכתיב וידעתם כי אני ה' אלהיכם וגו' וכיון דידעי פקודא דא באורח כלל וכו' כדין אוליף לון באורח פרט וכו' כי ה' הוא האלהים דא באורח פרט וכו'. והיינו שמקודם אמר להם באורח כלל וידעתם כי אני ה' אך אחר מ' שנה אוליף לון באורח פרט כי ה' הוא האלהים אלהים מורה על כל הנהגת עולם הזה שכ"כ אלהי"ם גימ' הטב"ע והיינו שכל הנהגת הטבע מעולם הזה הוא גם כן על ידי מדת הו"א. וזה אתה הוא עד שלא נברא העולם כמו שהיה קודם הבריאה שעל זה מורה תיבת הו"א שכל הנעלם וזה יחוד האמיתי שיתגלה לעתיד. וכן יחוד זה נגלה על ידי אליהו הנביא שהכניס בישראל שהכירו הכל ואמרו ה' הוא האלהים. וכן לעתיד יתגלה אליהו הנביא שהוא יכניס זה בלב כל ישראל שיכירו כי ה' הוא האלהים. ואז יהיה הגאולה האמיתית שהוא יחוד הוי"ה כשם שהוא נכתב. וכן בשבת מעין עולם הבא על ידי הג' סעודות שהוא מהימנותא שלימתא וכמו"ש בזוהר הקדוש (יתרו פ"ח א') דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק וז"א ובחק"ת מתגלה גם כן היחוד רזא דה' אחד ושמו אחד ואלמלא משמרין ישראל שבת אחת כהלכתה מיד נגאלין שהיה כבר התיקון כמו שיהיה לעתיד. אך העולם נידון אחר רובו רק כל פרט נפש מישראל המשמר שבת כהלכתו הוא בפרט נפשו נגאל מכל וכל:

## פרק ה

**בזוה"ק** (פ' זו קע"ו ב') כד ברא קוב"ה עלמא לא יכול לאתקיימא עד דאתא ושרא עלייהו שלום ומאי הוא שבת דאיהו שלמא דעלאי ותתאי וכדין אתקיים עלמא וכו'. דהנה מדתו של יוסף הצדיק נקרא בזוהר הקדוש שלום שהוא מדת כי כל בשמים וארץ דמתרגמינן דאחיד בשמיא וארעא. שעיקר השלום הוא שיהיה היחוד ושלמא דעלאי ותתאי שמיא וארעא וכמו שא' (ב"ר פ' ד') למה אין כתיב בשני כי טוב שבו נברא מחלוקת שנאמר ויהי מבדיל בין מים למים אמר רבי טרפון אם מחלוקת שהוא לתיקונו של עולם ולישובו אין בה כי טוב וכו' דטוב היינו האור כי טוב וכמו שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואחר כך כתיב בכל מעשי בראשית וירא אלהים כי טוב היינו שישב בו האור כי טוב אבל ביום השני שנברא הבדל בין מים התחתונים למים עליונים לא נאמר בו כי טוב שאין בו האור כי טוב כיון דאין בו שלמא דעלאי ותתאי אף שהמחלוקת הוא לתיקונו

של עולם. ושבת איתא בזוה"ח (פ' תולדות) שחשב ז' מוספים כנגד ז' רועים וחשב מוסף שבת כנגד יוסף הצדיק שהוא מדת שלום. וכן שבת הוא פריסת סוכת שלום עלינו וכו'. ובמדרש (סוף שיר השירים) היושבת בגנים וכו' ביום השבת משכימין וכו' ותנו דעתכם שלא תנשאו זה את זה וכו'. ואמר עוד בזוהר הקדוש צלפחד פלי"ג על שבת דהוה מקושש עצים וכו' והיינו כמ"ש בזוה"ק (שלח קנ"ז א') והוה דייק על אילין אילנין הי מיניהו רב על אחרא וכו' ת"ח ב' אילנין וכו' בדא חיין בדא מותא וכו'. והיינו דתורה שבכתב נקרא עץ חיים וכמו"ש בריש תדב"א על עץ חיים דג"ע ואין עץ חיים אלא תורה וכו'. ואלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וכו' כמו"ש (נדרים כ"ב:) והיה די בזה לבד והיו יודעין הכל מתורה שבכתב וכמו שיהיה לעתיד דכתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי וגו'. אבלך התורה שבעל פהיש בה מסט' דעץ הדעת טוב ורע דאיהו איסור והיתר וכו' וכמו"ש בזוהר הקדוש (בהעלותך קנ"ג א') ויש בהם מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא. וזהו מחלוקת אבל הוא לתיקונו של עולם ואמר צלפחד דאפשר דעץ הדעת טוב ורע מעולה מעץ החיים כיון שמוציא אור מתוך החושך דייקא שהוא הרב חכמה לתקן הרע כעס וזה שאמר דהוה פליג על שבת שהוא שלום. ואמר אחר כך אורייתא הוא שלום דכתיב וכל נתיבותיה שלום שכן כתיב ויחן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד בלב אחד (כמו"ש במכילתא) ואז זכו למתן תורה תורה שבכתב. ואף בתורה שבעל פה שיש מחלוקת הוא לתיקונו של עולם ושלום בסופו כמו שנאמר ואת והב בסופה כמו"ש (קידושין ל':) אפילו האב ובנו וכו' נעשים אויבים זה את זה ואינם זזים משם עד שנעשין אוהבים זה את זה וכו'. ואמר בזוהר הקדוש למעלה דקרח אזיל במחלוקת וכו' מחלוקת פלוגתא דשלום וכו' שהוא טעה ואמר שלא יזיק המחלוקת והיה סובר שהוא מכוין רק לש"ש מפני שאין נראה בעיניו הנהגת רעהו וחולק עליו לא יזיק בזה המחלוקת. ובאמת אמת ושלום חד הוא (ס' הבהיר) דאמת ושלום קשיר דא בדא (זח"ג י"ב ב') שאי אפשר להיות אמת רק כשיש שלום. ובמחלוקת שמאי והלל שהיה באמת לשם שמים אף בשעת מחלוקתם חיבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו כמו"ש (יבמות י"ד:) וכן נקראו הת"ח חברים שהם יש ביניהם ההתחברות באמת וכמו מלאכים שנקראו חברים לפי שאין בהם איבה וקנאה ושנאה ותחרות (כמו"ש שיר השירים ח' ט'). אבל כשיש תרעומות בלב וכעס על חבירו הוא סימן שהוא מחלוקת שאינו לתיקונו של עולם אלא לערבובו. וזה היה טעות קרח וחלק על אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה והיינו

שכוחו להכניס הדברי תורה בלב ישראל שהוא עיקר תורה שבעל פה. וכמו שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו ואורייתא הוא שלום:

**ומשום** זה אמר להם משה שיקריבו קטורת שזה מורה קטירו דכלא דאף פושעי ישראל כשהן באגודה אחת הם נותנים ריח טוב וכמו שאמר (כריתות ו':) כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית שהרי חלבנה וכו' והיינו שהחלבנה כשהיא יחד עם סממני הקטרת נותן גם כן ריח טוב. והקטורת הוא רק על ידי אהרן שהוא שושבינא דמטרוניתא (זוהר הקדוש פ' זו קע"ז ב') ויכול לקשר כל ישראל. ואמר זה לבאר טענת קרח שבוודאי לא יתכן שיהיה כפשוטו כופר בתורה שהרי מצינו (במ"ר ותנחומא) קרח שפקח היה מה ראה לשטות הזה אלא עינו הטעתו ראה שלשת גדולה וכו' מזה נראה שהיה בעל רוח הקודש ובאמת בכתוב כתיב וילך אל דתן ואבירם וגו' ואחר כך כתיב סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וגו' וקאי על דתן ואבירם שנזכרו בפסוק שקודם לו. משום זה לא הוזכר קרח שם אף שצוה לסור גם ממשכן קרח. וכמו שנאמר אחר כך ויעלו מעל משכן קרח וגו'. אך מפני שמאמר האנשים הרשעים קאי רק על דתן ואבירם ולא על קרח. והננו רואים שהוזכרו בניו בתהלים בכל המזמורים בלשון לבני קרח ואיתא בגמרא (מגילה ט"ו.) כל מקום ששמו ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא וכו' ובפרט דכאן לא הוזכרו כלל בניו בשמותיו רק על שם אביהם לבני קרח ואיתא בגמרא (סנהדרין צ"ח.) א"ל שלום עליך בר לואי א"ל אבטחך לך ולאביך לעלמי דאתי והיינו מפני שקראו משיח על שם אביו בר לואי מוכח דלואי גם כן בן עולם הבא. וכן כאן שנזכר בכל דברי קדשם לבני קרח. וכן רע"ק שאמר (שם ק"ח.) עדת קרח אינה עתידה לעלות וכו' דקדק לומר עדת קרח ולא אמר קרח ועדתו דקרח ודאי הוא בן עולם הבא מדהוזכרו בניו על שמו בנביאות ברוח הקודש וכאמור. וזה ענין שאמר רבי יוחנן (שם ק"י.) קרח לא מן הבלועים ולא מן השרופים וכו' דבשרופים מפורש בפסוק ר"ן איש ולא קרח ובבלועים גם כן ממעט שכ' אשר לקרח ולא קרח. ורש"י פי' אלא במגפה מת והיינו מפני שלא הוזכר עוד אחר כך לכן פי' שמת במגפה וזה היה כשהתלוננו על משה ואהרן אתם המיתם וגו'. והטעם שענין קרח היה רק טעות שהיה סובר שאין מזיק מחלוקת כשלא יוחן בעיניו מעשה רעהו ואף שיש לו תרעומות על חבירו וחלק על אהרן דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. ובאמת במחלוקת לש"ש האמת והשלום אהבו שנוהגין חיבה וריעות זה בזה וכאמור וזה סימן שהוא לשם שמים. ומחלוקת שהוא עם תרעומות על חבירו אף כשהוא לקיומו של עולם לא נאמר בו כי טוב שאין בו האור כי טוב וכאמור. ושבת יש בו התגלות האור וכמו"ש בס' הבהיר

לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו וכו' והיינו בתורה שבעל פה. ובשבת יש בו התגלות מתורה שבעל פה ושבת מדת שלום כי כל דאחיד בשמיא וארעא וכאמור:

## פרק ו

**להבין** שייכות פתיחת הזוהר הקדוש לפרשה זו שפתח במעלות התורה בפ' הנחמדים מזהב וגו'. ואחר כך במעלות השבת שהוא שלום. וכן תורה הוא שלום וקרח פליג על שלום שבת ותורה. הענין הוא דהנה קנאת קרח היה על ענין כח הדלקת הנרות שניתן לאהרן הכהן כפי שדברנו מזה כבר (ונת' פ' בהעלותך) על מ"ש (מ"ר בהעלותך) כל הנשיאים הקריבו חוץ מנשיא לוי שהוא אהרן וכו' והיה אומר אוי לי שמא בשבילי וכו' לגדולה מזו אתה מתוקן וכו' אבל הנרות לעולם. ובודאי לא היה עסק המנורה רק עבודת ההדלקה בלבד דאם כן מה אולמי' מהקרבת כל הקרבנות שהיה על ידי אהרן ואף הקרבת קרבנות הנשיאים היה הוא המקריב. והשמן דמנורה היה בא משל צבור כמו כל הקרבנות. אך פנימיות ענין הדלקת המנורה הוא כמ"ש במ"ר שאמר הקב"ה באו והאירו לו שהוא בחינת אור תורה שבעל פה שניתן לישראל הכח שהם יאירו כביכול להשי"ת כענין נצחוני בני ולא בשמים הוא (ב"מ נ"ט:) והכח הזה ניתן לאהרן הכהן שהוא יכניס זאת בלב ישראל כמו שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא וגו' שהוא בבחינת מלאך שאין לו יצר הרע כלל ועל ידי זה יש לו הכח להאיר בלב ישראל אור תורה שבעל פה נר ה' נשמת אדם החכמה והאור הגנוז בה. וזה שאמר במדרש אבל הנרות לעולם והק' הרמב"ן ז"ל דהא בחורבן בית המקדש כשיתבטלו הקרבנות גם הנרות יבטלו. אך המכוון הוא על כתר כהונה שזכה אהרן לזרעו שכל מיש הוא מזרעו ניתן לו הכח הזה שיהיה תורה יבקשו מפיהו שהוא יכניס הכח תורה שבעל פה בלב ישראל וזה הפירוש אבל הנרות לעולם. וכמו שזכה יעקב אבינו ע"ה לכל זרעו שנקרא ישראל אף על פי שחטא. וכן דוד המלך ע"ה שזכה לזרעו הכתר מלכות. ועל זה נתקנא קרח וטען כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'. וכבר אמרנו שבודאי כיון שנכתב בתורה בודאי האמת הוא כן דאם לא כן לא הי' התורה כתבה דברי בדאים שלהם אך דבריו הם אמת שכל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'. וכבר אמרנו שבודאי כיון שנכתב בתורה בודאי האמת הוא כן דאם לא כן לא היתה התורה כתב הדברי בדאים שלהם אך דבריו הם אמת שכל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ובמדרש (תנחומא ד') כולם שמעו בסיני אנכי וכו' והוא על פי מ"ש (שיר השירים פ' ישקני) שבדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם ובדבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם. וזה שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים כולם מיוחדים לתורה כמו הכהני ושפתי כהן

ישמרו דעת וגו' וגוי קדוש היינו שנעקר יצר הרע מלבם וכולם כמלאכים כי מלאך ה' צבאות הוא. וטען קרח כי כל העדה כולם קדושים שנעקר יצר הרע מלבם ובתוכם הוי"ה היינו ד"ת שהוא שמא דקוב"ה עם תגו של יוד שהוא האור הגנוז. ואין צריך לאהרן שהוא יכניס דברי תורה בלבם. אבל באמת זאת היתה מעלת אהרן הכהן שאף שהיה כמלאך שאין בו יצר הרע הוא לא היה יודע כלל מזה ולא היה מחזיק טובה לעצמו רק היה מביט להשי"ת שבחר בו ולא מכחו כלל וכמו שנאמר ואהרן מה הוא. ועל זה השיבו משה בקר ויודע ה' וגו' ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו והוא כפל לשון ובר עמד על זה הרמב"ן ז"ל ופי' אשר יבחר בו לדורות ע"ש. והוא תשובה על ב' הענינים שנתקנא באהרן אחד מה שנבחר הוא להאיר לישראל בלבם אור תורה שבעל פה. והב' אשר זכה בכתר כהונה לו ולדורותיו שכל מי שהוא מזרעו הוא קדוש בקדושת כהונה אף אם אינו ראוי כנ"ל. ועל זה השיבו בקר ויודע ה' וגו' ואת הקדוש והקריב אליו להאיר על ידו ללב ישראל בחינת תורה שבעל פה. ואת אשר יבחר בו שיזכה לכתר כהונה לדורות יקריב אליו:

**וזה** הענין שפתח בזוהר הקדוש פתיחה זו בפ' הנחמדים מזהב וגו' על יקרות התורה כמה עלאין כמה יקירין והוא על פי מה שא' (פסחים קי"ט.) למכסה עתיק זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי ניהו סתרי תורה ואיכא דא' זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין ומ"נ טעמי תורה. והיינו להרגיש טעם בדברי תורה כמו שנאמר ומתוקים מדבש וגו' שיש דברי תורה שהם מתוקים מדבש ואיתא (חגיגה יג.) דבש וחלב תחת לשונך דברים המתוקים מדבש וחלב יהיה תחת לשונך והיינו סתרי תורה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין. ולהרגיש טעמי תורה זה הכח ניתן לאהרן שיאיר בלב ישראל כמו שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא שהיה כמו מלאך. דמשה ואהרן שניהם שקולים כמו שנאמר הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן. וכמו שמצינו (ב"ב ע"ה.) פני משה כפני חמה והיינו כמו יעקב אבינו שנקרא שמש וכמו שנאמר והנה השמש ובמדרש (ב"ר ר"פ ויצא) כי בא השמש אתא שמשא וכו' והיינו שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול שלא ידע כלל מרע וכתיב בו ולא יתבוששו. ומש"ה אמר יעקב אבינו ע"ה מה שקל שבקלים אינו אומר כן כמ"ש (פירש"י מב"ר) וזהו מ"ש בגמרא (ב"מ פ"ד.) שופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדם הראשון ובזוהר הקדוש (ח"א קס"ח א') שופרי' דאדם הראשון ממש והיינו פני השמש שהוא אדום כמ"ש (ב"ב פ"ד.) ש"מ האי שמשא סומקתי היא. והוא שופרי' דאדם הראשון קודם הקלקול שהיה מכהה גלגל חמה. וכן משה רבינו כשנולד נתמלא הבית אור. אך משה רבינו לא ידע כלל מזה ולא

החזיק זאת למעלתו רק שהשי"ת בחר בו לא למעלתו רק כמו מעשר שביררו הסקרתא. וכן אהרן שהיה שקול כמשה גם כן לא ידע כלל ולא החזיק כלל בעצמו למעלה מה שאין בו יצר הרע רק שבחר בו השי"ת. וזה שא' (חולין פ"ט.) גדול שנאמר במשה ואהרן יותר מה שנאמר באברהם וכו' ועל ידי כן זכו משה ואהרן להיות משה שושבינא דמלכא להוריד הדברי תורה ואהרן שושבינא דמטרוניתא (כמ"ש זח"ג כ' א') להאיר הדברי תורה בלב ישראל להרגיש טעמי תורה. וזה שא' כל מאן דישתדל באורייתא חירו אית לי' מכלא חירו ממיתה וכו' והוא יצר הרע הוא מה"מ כמ"ש (ב"ב ט"ז.) וזהו מה שנאמר כי מלאך ה' צבאות הוא. ואחר כך אמר שע"ז היה טענת קרח מחלוקת פלוגתא דשלום וכו' ומאי הוא שבת כו' שאף אחר הקלקול אף על פי כן בשבת זוכין לדברי תוה כמו בעלמא דאתי וזוכין לעשות את השבת שבת עלאה לדרתם זכאה מאן דעביד לון בשבת דירה בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע וכו' (כמ"ש תי"ז מ"ח) וכמו במתן תורה שזכו כי כל העדה כולם קדושים דאתפני יצר הרע ובתוכם ה'. ומש"ה נכתב בתורה דברי קרח שהם אמת. אבל רק בשבת רק קרח חלק על זה וסבר שכל ישראל ראוים לזה אף בחול ונתקנא באהרן ואתא לאפגמא שלום וכו' וזה סדר הזוהר הקדוש:

## פרק ז

**בזוה"ק** (פ' זו קע"ו ב') ויפלו על פניהם וגו' ת"ח משה ואהרן מסרו גרמייהו למיתה וכו' ובכל אתר נפילת אנפין להההוא אתר הוי. נפילת אנפין הוא ענין מסירת נפש כמו שנאמר לדוד אליך ה' נפשי אשא וגו'. וזה הוא נפילת מהמדרגות וכמו שמצינו כשאמר משה מאין לי בשר וגו' כיון שזה אינו ממדרגתו שהוא מסט' דאילנא דחיי איתא בזוה"ק (בהעלותך קנ"ה ב') אם את אם אתה מיבע"ל אלא לאתר דמותא שארי בי' קאמר וההוא אתר דנוקבא איהו בג"כ אמר הרגני נא הרוג ודא אילנא דמות אוכו' ואמר ואל אראה ברעתי היינו שהיה מפרחד פן יגע הרע ח"ו בו גם כן. וכן כאן כשנאמר להם הבדלו מתוך העדה וגו' ויפלו על פניהם שאמרו משה ואהרן שלא טובים אנחנו מהם דדור המדבר היה דור דעה כמו שדרשו (רו"ת חקת) על פ' דרדע ומשה רבינו הוא הכולל כל נשמות ישראל שהוא היה בסוד הדעת. וכמו שנאמר על דור המדבר בזוהר הקדוש (שלח קס"ג א') אשרי העם שככה לו שככ"ה גימ' משה שהוא היה כולל מנשמתם. וכן כשאמרו נתנה ראש ונשובה וגו' כתיב גם כן ויפלו משה ואהרן על פניהם כיון שנתקלקל ח"ו כל דור המדבר בטח אין אנו טובים מהם ומסרו גרמייהו למיתה והי' נפילת המדרגות וזה פי' ויפלו. ואחר כך לא כתיב הבדלו מתוך העדה רק הרמז מתוך העדה וגו' היינו שאמר להם השי"ת שיתרוממו עליהם שאינכם שוים להדור לכן לקחו קטרת לכפר על העם. והנה

משה רבינו כיון שידע שהוא מסט' דאילנא דחיי וכמו שאמר מאין לי בשר כנ"ל ומה זה שאמר בלשון נוקבא את עושה לי. אך מצינו גם בחנית נוק' מאילנא דחיי כמו"ש (רע"מ פ' זו קע"ח ב') אבל אתתא דאילנא דחיי אתמר בה לא יערכנה זהב וגו' כמד"א אשת חיל עטרת בעלה ואתמר אשת חיל מי ימצא וגו' ודא שכינתא וכו'. לזה היה סבר משה רבינו ע"ה שהוא גם כן כאדם הראשון וכיעקב גופא ולאדם הראשון גם כן היה מדרגות מכל מקום נכנס היצר הרע לג"ע לפתותו לכן היה גם הוא ירא מזה. ולמעלה כתיב וישמע משה ויפול על פניו וכתב הרמב"ן ז"ל ולא כתיב ויפלו כי אהרן במוסרו וקדושתו לא ענה דבר ויהי כמחריש ומודה שמעלת קרח גדולה ממעלתו אבל הוא עושה כדבר משה ומקיים גזיר מלך עכ"ל. ובגמרא (סנהדרין ק"י.) מה שמועה שמע וכו' שחשדוהו מא"א שנאמר ויקנאו למשה במחנה וכו' והיכן נרמז כאן שזה שמע ומאי ראיה מתהלים שגם כאן שמע שחשדוהו מא"א. אך הענין ע"פ שאמרו (סוטה ו:) כל אדם שיש בו גסות הרוח לבסוף נכשל בא"א וכו' ואחר כך איתא אפילו קיבל תורה כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם. ומתחלה דרש אפילו הקנהו להקב"ה שמים וארץ כאברהם אבינו וכו' אבל מאברהם אבינו יצא עוד פסולת אך משה רבינו שהיה פני חמה (כמ"ש ב"ב ע"ה.) וכיעקב שנקרא שמש והיה גם כן כאדם הראשון קודם הקלקול שלא ידע כלל מיצר הרע ואדרבא יעקב בחינת גופא ומשה נשמתא לא היה לו לפחוד עוד מיצר הרע. אך משה רבינו לענוותנותו שהיה סבור שהוא גם כן מסט' דנוק' אף שהוא מאילנא דחיי הוא מסט' דנוק' דאילנא דחיי כנ"ל וכמו שנכנס היצר הרע לג"ע לפתות לאדם הראשון אף שלא היה לו יצר הרע כן יכול ח"ו לכנוס ולפתותו. וכיון ששמע שאמרו ומדוע תתנשאו על קהל ה' על זה נאמר וישמע משה שחשדוהו מא"א כיון שיש בו גסות הרוח ויפול על פניו כמו שאמרנו לעיל שהוא נפילת המדרגות שחשב א"ע רק מסטרא דנוקבא ואינו בטוח שלא יגע בו גם כן הרע ח"ו וכמו שאמרנו הפי' במה שאמר ואל אראה ברעתי. ואף דאז עדיין לא נכתבו פסוקים אלו מכל מקום ידעו ישראל וכ"ש משה רבינו מדרשה זו ע"ד שמצינו (סוטה כ"א.) ואלמלי דרשוהו דואג ואחיתופל הכי לא רדפו בתר דוד וכו' אף שבימי דואג ואחיתופל לא נכתב עוד פסוקים אלו ידעו לכוין מדעתם דרשה זו שאין עבירה מכבה תורה. וכן נתכוין משה רבינו לדרשת האמוראים כל אדם שיש בו גסות הרוח לבסוף נכשל בא"א. ולזה כששמע שאמר קרח ומדוע תתשאו וגו' הבין שנתכוונו לדרשה זו וחשדוהו בא"א וישמע משה ויפול על פניו שנפל ממדרגתו שחשב שעוד יש לו לפחוד שיכנוס יצר הרע לפתותו כמו שפיתה לאדם הראשון בג"ע. ומש"ה לא כתיב ויפלו על פניהם רק ויפול על פניו:

## פרק ח

**הפטרת** פרשה זו בשמואל א' י"ב המדבר עיקר ממלוכת שאול והשייכות לפ' זו מה שאמר שמואל את שור מי לקחתי וגו' דדומה ללשון משה רבינו בפ' זו לא חמור אחד מהם נשאתי וגו' הוא רק קצת שיווי. וכן מה שנדרש במ"ר פסוקי שמואל ופסוקי משה גם כן הוא שייכות קלושה. אך הענין שכל הפרשה הוא מענין שחידש שמואל המלוכה לשאול ומכל מקום אמר להם מוסר ואמר ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך. וכן ענין קרח שנחלק לא רק על כהונת אהרן בלבד כי אם על מלוכת משה דמקודם היו השופטים גם כן מלכים רק לא הלכו לפניהם במלחמה ושמואל עזרם בכח התפלה ועל ידי זה יצאו למלחמה ונצחו. וזה שנאמר הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' וגו' והיינו שהי' יכול לפעול הכל בתפלתו. וכן משה רבינו היה גם כן מלך שהוציאם ממצרים ופרנסם וכלכלם במדבר במן ובאר אך לא כמלך היוצא במלחמה רק בחינת מלך בכח התורה דרבנן אקרי מלכים כמו"ש (גיטין ס"ב.) וקרח נחלק על זה ובחר במלך כדרך כל הגוים אשר יצא לפניהם למלחמה. ומשה רבינו קראו אנוש כערכי כמו"ש במ"ר פ' זו ד"א מדבר במשה כי לא אויב יחרפני אלא קרח שהוא משלי. רק משה רבינו לא ידע כלל מעלה בעצמו שהוא יתרון במעלה על אחר רק שבחר בו השי"ת והיה אומר כיון שנצרך אחד להיות שליח לקבלת התורה בחר השי"ת בו ואלו בחר השי"ת באחר היה הוא כמוהו וכל אחד מישראל ראוי לזה. וכמו יעקב אבינו ע"ה שעל אבותיו אמר האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו היינו בהשתדלותם. ועל עצמו אמר האלקים הרועה אותי רק מצד השי"ת. והיה משה רבינו מחזיקו לקרח לשוה לו אנוש כערכי ואמר אשר יחדיו נמתיק סוד. ובמ"ר דרש פסוק זה על אהרן דאיתא אהרן וקרח שניהם שוין שלא רצה המדרש לכתוב על משה מפני שמפורש בתורה ולא קם נביא עוד כמשה וגו' ולכן דרש על אהרן. ועל כל פנים קרח היה רוצה וסבור שהוא יהיה כהן ומלך. ובמ"ר איתא אלה שני בני היצהר וגו' וכי יש לשמן בנים אלא זה אהרן ודוד שנמשחו וכו' אהרן נטל כהונה ודוד מלכות וכו' אני שאני בנו של שמן כו' איני נמשח ונעשה כהן ומלך וכו' והרי רצה להיות כהן ומלך ולחלוק על מלוכת משה. וזה שנאמר ויקומו לפני משה דקאי על קרח ואבירם שנחלקו על המלוכה שקרח וכן דתן ואבירם רצו למלוך. ואחר כך כתיב ויקהלו על משה הם הר"ן איש וזה שנאמר על משה ועל אהרן. ובמקום אחר (אדר"נ פ' ל"ד) נדרש שני בני היצהר אהרן ומשיח. ובמדרש (שמות ר"פ ט"ו) נדרש שני בני היצהר זכותו של משה ושל אהרן ואף שמשה לא נמשח. אך כתיב ושמן על ראשך אל יחסר אלו תפילין כמו"ש (שבת קנ"ג.) ושמן מורה על חכמה

כידוע ופרשיות שמע והיה אם שמוע שבתפילין הם כלל הדברי תורה עול מלכות שמים ועול מצות ומשה רבינו הוריד כל הדברי תורה ופרשיות תפילין בכללם לכן הוא בכלל בני היצהר:

**ובגמרא** (סנהדרין כ"ד.) נדרש בני היצהר אלו ת"ח שבארץ ישראל שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית וכתב שני בני היצהר ע"ד מ"ש בגמרא (ברכות ו'.) תרי מכתבן מיליהו בספר הזכרונות וכו' ששנים שעוסקין בתורה מכניס אחד בחבירו מקדושתו ונקבע בלב. כמו ששמעתי מרבינו הק' מאיזביצא זצ"ל שספר הזכרונות הוא הלב ישראל שנקבע בלב להיות לזכרון. ומשה ואהרן שהם שושבינא דמלכא ומטרוניתא כידוע הם הכניסו כל הדברי תורה בלב ישראל ושפיר דרשו (מ"ר בא) שני בני היצהר על זכות משה ואהרן. וקרח נתקנא בשניהם ורצה גם כהונה וגם מלוכה. וזה ענין מה שנאמר ויקומו לפני משה ובזוהר הקדוש איתא ע"ז האי קרא אוקמוה חבריא ולשון זה מורגל בזוהר הקדוש על מדרשי הנגלה ואולי המכוון עמ"ש (סנהדרין ק"י.) ואת כל היקום אשר ברגליהם אר"א זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו. וזה שנאמר ויקומו לפני משה לשון יקום שמפני עשרם נתגאו וקמו לפני משה לחלוק על המלוכה ולכן לא נזכר רק קרח דתן ואבירם שקמו בכח עשרם ואחר כך נזכרו הר"ן איש שהם היו השרופין והיקום אשר ברגליהם קאי רק על דתן ואבירם ובקרח נדרש (גמרא שם) עושר שמור לבעליו לרעתו אך לא נזכר שזה היה סיבת גאותו ומחלוקתו. ולרבי יוחנן קרח לא מן הבלועין היה ולא מן השרופין היה. אך למ"ד שהיה קרח מן הבלועים למה לא נזכר קרח במשנה תורה אצל דתן ואבירם כשנכתב ואת כל היקום הרי עשיר גדול היה אך באמת כבר נזכר בתורה בפ' ויקומו שקאי גם על קרח שקמו על משה לחלוק על המלוכה מפני גאות עשרם שהוא לשון היקום אשר ברגליהם כנ"ל. ובירושלמי (פ"ה דמע"ש ה"ה) פליגי על מה שנאמר שני בני היצהר העומדים על אדון הארץ חד אמר אלו שהן באין בטרוניא לפני הקב"ה וח"א אלו שהן באין מכח המצות ומעשים טובים. ולפי זה יתכן פי' ויקומו על דתן ואבירם שנחלקו על משה מכח גאות עשרם היקום אשר ברגליהם וקרח נתגאה ונחלק על משה בכח התורה שהיה לו וכמו"ש במ"ר קרח חכם גדול היה מטועני הארון וכו' והיה סבור שהוא גדול בתורה כמשה רבינו. והר"ן איש איתא בגמרא (סנהדרין שם) קריאי מועד שהיו יודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים וכו' הם לא נחלקו על גדולת משה רק על משה שהנחיל לאהרן כתר כהונה לו ולזרעו לדורות. וזה שנאמר ויקהלו על משה ועל אהרן וגו' דקאי על הר"ן איש:

ובמדרש רבה איתא על זה על משה רבינו ע"ה את מחית בחוטרא ובמאי דמחית את לקיחה אתה אמרת רב לכם למחר את שמע רב לך אל תוסף וגו'. והוא דשם ביקש משה רבינו לכנוס לארץ ישראל אף שהיה כונתו לטובת כלל ישראל אך על כל פנים ביקש מדרגה גדולה אעברה נא ואראה וגו' השיבו השי"ת רב לך היינו שמדרגה זו גבוה ממך ואף שלא בא בזרוע רק בתפלה ותחנונים. ויש ללמוד מזה שאף על מדרגות בקדושה אין לרצות ואין להתפלל על זה רק יכול להתפלל על עזר השי"ת שיוכל להתגבר על היצר הרע דאיתא (סוכה נ"ב:) אלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. וכן יכול לבקש שיזכה לא רק לקיים מצותו של מקום אך גם לקיים רצונו של מקום והיינו שיזכה להיות פנוי רק לתורה ועבודה ע"ד מ"ש (סנהדרין צ"ט:) טובי' לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא שזהו באמת רצונו של מקום כשברא את האדם ישר קודם הקלקול שנתקלקל אחר כך בזעת אפך תאכל לחם (ונת' היטב בפ' לך) אבל לבקש על מדרגות גבוהות כגון להשיג רוח הקודש וכדומה על זה לא יתכן להתפלל שאם יהיה ברצונו יתברך שיהיה לו יתן לו ובאם לאו למה יבקש. וכאן שלא היה רצונו יתברך שישיג קדושת הארץ השיבו השי"ת רב לך כמו שהשיב משה רבינו ע"ה לבני לוי. ובמדרש פ' זו וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה אלא עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה עומדת הימנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן וכו'. והיינו שטעה שהיה סבור שהוא בעצמו הוא כמשה ואהרן ולו ראוי כתר מלכות וכתר כהונה. ובאמת איתא במ"ר הלשון אהרן וקרח שניהם שוין וכו':

**עוד** איתא במ"ר ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי מי שילך ומדבר עם יוסף אומר לשמעון שמע וכו'. והנה בש"ס מצינו (ב"ב קע"ב. וש"מ) שנים שהיו בעיר אחת שם אחד יוסף בן שמעון וכו' ולכאורה יותר היה שייך לתפוס המשל ראובן בן יעקב למה דוקא יוסף בן שמעון אך אמרנו דכל ישראלך נקראו על שם יוסף כמו שנאמר שארית יוסף (וכמ"ש ב"ר פ' ע"א) והיינו על פי מה שנאמר ועמך כולם צדיקים ובזוהר הקדוש (ח"ב כ"ג א') כל מאן דאתגזר איקרי צדיק וזה שתפס למשל יוסף בן שמעון אף דבשבט שמעון היה רוב כ"ד אלף אשר מתו על דבר פעור שהוא היפך ממדת יוסף הצדיק מכל מקום באמת הוא גם כן נקרא ע"ש יוסף בחינת צדיק דנטר ברית וזהו הפי' יוסף בן שמעון אבל כאן היה נכון יותר המשל מדבר עם ראובן ואומר לשמעון שמע. אך הענין שבזוהר הקדוש איתא (קע"ו ב') וקרח אתא לאפנמא שלום דלעילא ותתא בגין כך אתענש וכו' והיינו אתא לאפנמא במדת צדיק שנקרא שלום כידוע ושבת גם כן נקרא שלום והוא שמא דקוב"ה. משום זה תפס במ"ר המשל מדבר עם יוסף במקום קרח להורות שגם אפילו קרח היה בבחינת צדיק ומרכבה למ' צדיק יסוד עולם שמשפיע לכנסת ישראל.

ומש"ה עלה על דעתו לזכות לכתר כהונה של אהרן וכתר מלכות של משה. והיה סבר שהוא גם כן שקול כמשה ואהרן כמו שמואל ובזה עינו הטעתו שבניו באמת עשו תשובה ויצא מהם שמואל. וזה שייכות ההפטרה לפרשה זו שהם מענין אחד בשורש:

## פרק ט

**בזוה"ק** פ' זו (קע"ח א') כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה דא הוא דבעי ב"נ לאכללא שמאלא בימינא כל אשר תמצא ידך דא שמאלא [כלשון יד כהה] בכחך דא ימינא כד"א ימינך ה' נאדרי בכח וכו' כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה וכו' מאן דאית בי' עובדא טבא או דאיהו מארי דחושבנא בכל לילא בעי ב"נ למעבד חושבנא מעובדוהי ויתוב עלייהו וכן מאן דאשתדל בדעת וחכמה למנדע למארי' וכו' אלא לעילא לעילא באתר דכמה נהורין ובוצינין וכו' וקוב"ה אתי לאשתעשא בי' עם שאר צדיקיא בג"ע וכו'. דהנה ידוע שראשית חכמה יראת ה' וזהו אשר תמצא ידך דא שמאלא שהוא מסטרא דגבורה בחינת יראה. לעשות בכחך דא ימינא והיינו בחינת אהבה ובעי לאכללא שמאלא בימינא שיהיה היראה כלול עם אהבה כענין יראתי מתוך שמחתי והוא בחינת יעקב אבינו ע"ה שהיה כלול מחסד וגבורה. וזהו שורש קדושת שבת ש' ב"ת בת דמתעטרא בתלת אבהן (כמו"ש זח"ב ר"ד א'). וזהו ימינא ושמאלא וביניהו כלה כי בליל שבת הוא סעודתא דחקל תפוחין קדישין שהוא בחינת ג"ע והוא כנגד יצחק אבינו ע"ה אשה יראת ה' בחינת שמאלא ונכללה במדת יום בסעודתא דיומא שכנגד אברהם דאיהו ימינא. והנה נפרטו בזה ג' ענינים א' מעשה ב' וחשבון ג' ודעת וחכמה שהם אחד כפי' רח"ו ז"ל היינו בחינת עסק התורה בכללות כי חכמה ירמוז על תורה שבכתב ודעת הוא תורה שבעל פה. וחשבון הוא בחינת תשובה למעבד חושבנא מעובדוי ומעשה הוא מעשה המצות בפועל. ועל ידי הענינים האלו זוכין לאשתעשא בג"ע בכללות נפשות ישראל כדאיתא שם בזוהר הקדוש דמלכא קדישא ינהיר לי' בהאי עלמא ויתן לי' חולקא בעלמא דאתי. וכמו כן בקדושת שבת שהוא מעין עולם הבא הוא גם כן על ידי בחינת ג' דברים הנ"ל. ועל זה מרמז בלשון בקישוטין אזלא ומאנין ולבושין כי קישוטין מרמז על חכמת התורה בכ"ד ספרים שנקראים כ"ד קישוטי כלה שת"ח צריך להיות בקי בהם. ומאנין הוא בחינת תשובה על ידי חשבון הנפש ומאנין מרמז על כלי הנפש לטהר אותם על ידי החשבון מהזוהמא מה שנדבק על ידי מעשיו והוא כענין צלוחית של פלייטין שהוא כלי בושם העשוי להעביר את הזוהמא וריח רע. ולבושין ירמז על מעשה המצות כידוע שמזה נעשה לבוש הנפש בג"ע כמו שנאמר הסירו הבגדים הצואים ואלביש אותך מחלצות וכמ"ש בשם הרה"ק ר' מענעדלי ליבאוויצער זצ"ל שלבוש של המצוה

נקרא בשם מחלצות מפני שהוא חולף ופושט לבושי העולם הזה מהנפש אשר המה הם הבגדים הצואים. והנה בחינת ג' הענינים הנ"ל זוכים כל נפשות ישראל בקדושת יום השבת כי בחינת מעשה המצוה הוא על ידי ששובתים כל יום השבת ממלאכה וידוע שישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה. ותשובה שהוא חשבון הנפש הוא דייקא בקדושת יום השבת כמו שנאמר במזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ואיתא בפדר"א כד"א ומודה ועוזב ירוחם. ודעת וחכמה כידוע שבשבת יעשה כולו תורה כמו"ש (בתדבא"ר פ"א) וכאמרם ז"ל בפסיקתא לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה:

## פרק י

**צווחין** אף עקתין בטלין ושביתין. יש לומר בזה על פי דאיתא בזוהר הקדוש עה"פ ביום הניח ה' אלהיך לך מעצבך ומרגזך וגו' שהוא מרמז על יום השבת ועצבך הוא על העבר מה שאירע קלקול במעשים ואין ביכולת לתקן. ורגזך הוא הפחד על העתיד שלא יכשילהו עוד היצר הרע מכאן ולהבא כענין לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע והיינו שלא יכשילו ועל ידי קדושת יום השבת נכנס הנייחא בלבתיהן על העבר שהכל נתקן בשמירת שבת כראוי שאפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוחלין לו. והן על העתיד כי נכון לבו בטוח שיהיה נשמר מעתה מכל רע כמו שנאמר ושומר ידו מעשות כל רע. ועל זה יש לכוון החרוז הזה צווחין אף עקתין כי צווחין הוא הצעקה בלב והעצב על העבר. ואף עקתין הוא הצער ומצוק על הפחד מהעתיד. ואיתא על זה בהפי' מרבי ישראל סריק ז"ל שצווחין מרמז על קליפת עשו ועקתין על קליפת ישמעאל. ויש לומר בזה לפי דברינו כי ענין הצעקה על העבר מרמז בפ' הקול קול יעקב שהקול צעקה של יעקב הוא ממה שעשו לו הידים ידי עשו כדאיתא בגמרא. והיינו כי קליפת עשו הוא ענין כעס וקנאה והוא תכלית הריחוק מהקדושה בנפשות ישראל כידוע ממצורע שהוא משולח גם ממחנה ישראל מפני שבא מפגם הכעס והקנאה וזה אין לו שום מקום בקדושת ישראל וממילא כאשר מרגיש האדם בנפשו שיש לו איזה נגיעה בזה גדלה הצעקה בלבו כענין צעקו וה' שמע וזה צווחין. ואף עקתין הוא קליפת ישמעאל כי עקא הוא לשון מיצר וכמו דאיתא במדרש שכל האומות נק' בשם מצרים שהם מצירים לישראל כי ענין מצרים הוא שרש קליפת התאוה שלכן נק' ערות הארץ ואשר בשר חמורים בשרם השטוף בתאוה והוא קליפת ישמעאל והוא המיצר והמימר לכל נפש ישראל כאשר ידע בנפשו שאין ביכלתו להיות נשמר בזה בתכלית מהרגשת הנאת עצמו כי אפילו חסיד שבחסידים וכו' (כמו"ש ויקרא רבה ר"פ תזריע). ובאמת הוא שקליפה זו יש לה מקום בקדושה לכן אינו משולח ממחנה ישראל ונקרא לבן שעתיד להתלבן (כמו"ש מה"נ תולדות) שיהיה מזה חמידו

דאורייתא כמו"ש אם פגע בך מנוול זה היינו היצר הרע שלך תאוה משכהו לבית המדרש לחשק התורה. ועל שני הענינים הנ"ל בהגיע יום השבת המה בטלין ומבוטלין ועוד המה שביתין היינו שנולד עוד מסיבתם נייחא להנפש. ברם אנפין חדתין היינו שבא טהרה להגוף על ידי התחדשות מאור פנים של האדם מה שעל ההיפך נאמר משנה פניו ותשלחהו. ורוחין עם נפשין ולא נזכר כאן בחינת הנשמה מפני שמדבר כאן על תיקון של שני הענינים שהמה נגד רוח ונפש. כי משכן הנפש הוא בכבד וכבד הוא כעס כמו"ש (ברכות ס"א:) כבד כועס והוא דרגא דעשו כדאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג רל"ד א') ומשכן הרוח הוא בלב והשאור שבעיסה הוא מלב כסיל לשמאלו והוא קליפת התאוה מישמעאל שעל זה אמרו רבותינו ז"ל גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך אלא שהשאור שבעיסה מעכב והיינו השאור שמיעוטו יפה לחמידו דאורייתא וכמו שנאמר שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך וגו':

## פרק יא

**בכל** הג' סעודות שבת נזכר בהזמירות דהאריז"ל לשון אור בליל שבת אומרים נהורא לה ימטי ובסעודה שני' אומרים נהורא ישרי בה ובסעודה ג' למחזי זיו דז"א. הענין הוא ע"פ מה שנאמר וקראת לשבת ענג ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א כ"ו א') דנגד ר"ת מן "עדן "נהר "גן והם קדושת הג' סעודות שבת כמו שנאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וכתיב מה יקר חסדך אלהים וגו' ירוין מדשן ביתך ונחל עדנך תשקם היינו כשירוין מדשן בית ה' אז נחל עדנך תשקם שיהיה הנהר היוצא מעדן משקה את הגן בחינת כנסת ישראל. ולכאורה אם הפ' מדשן ביתך קאי על בית המקדש כפשוטו הא לא הותר לכנוס רק לכהנים. רק מצינו שאמר דוד המלך ע"ה אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי והרי בזמן דוד המלך ע"ה לא נבנה הבית עוד והיה רק במה גם דוד המלך ע"ה לא היה כהן. רק הוא ע"פ מש בגמרא (מגילה כ"ט.) ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל וכו' דרש רבא מה דכתיב ה' מעון אתה היית לנו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו' ה' אהבתי מעון ביתך הואי גריסנא בבי כנישתא ובברכות (ח'.) אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מב"כ וב"מ וכו' אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. והיינו כמחלוקת (מגילה כ"ו:) אם קדושת בית הכנסת חמורה אם קדושת בית המדרש חמורה ועל כל פנים שניהם נקראים בית ה' מעון ביתך. ודוד המלך ע"ה שאמר ואני תפלה שהוא שורש התפלה ובחינת תפלה הוא כעומד לפני המלך והוא היה מרכבה למדת מלכות ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. והאריז"ל כתב שדוד המלך ע"ה היה ראש לבעלי רוח הקודש ורוח הקודש

הוא בחינת תורה שבעל פה כמו"ש הרמב"ן (ב"ב י"ב) שמה שא' חכם עדיף מנביא היינו ברוח הקודש והי' הוא שורש תורה ותפלה לכן ביקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי. וזה שנאמר מה יקר חסדך אלהים וגו' ירוין מדשן ביתך שעל זה צריך חסד ה' שיזכה להיות מופה רק לתורה ועבודה וכמו"ש בגמרא (סנהדרין צ"ט:) טובי' לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא וצריך זכות לזכות לזה שאחר הקלקול של אדם הראשון אז הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי (כמו"ש סוף קידושין) שנתקלל בזעת אפך תאכל לחם וצריך זכות לזכות לזה שיהיה מאינון דמשתדלין באורייתא דאינון כשבתות וימים טובים כמו"ש בזוהר הקדוש. אבל בשבת כל אחד מישראל פנוי רק לתורה וכמו"ש (ריש תדבא"ר) שבת יעשה כולו תורה ואף האכילה ושתיה הוא תורה וכמו שכתב שם אחר כך ילך לביתו ויאכל וישתה וכו' ומכל מקום נחשב שעושה כולו תורה. ואז כל ישראל קרוים יושבים בבית ה' וכמו"ש (שיר השירים ח' ט') שדרשו היושבת בגנים על ישראל בשבת שאף שעוסקין במלאכתן בימי המעשה בשבת יכנסו לבתי כנסיות וכו' ובשעת הסעודות נקראו ישראל שמקיימים ג' סעודות בני היכלא דמלכא כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח ב' וש"מ) ונתקיים בהם ירוין מדשן ביתך ונחל עדנך תשקם שהם הג' סעודות עדן נהר גן. ובליל שבת ישראל הם כיושבים בגן עדן שהסעודה זו נקרא חקל תפוחין קדישין שהוא הג"ע שכן נדרש בגמרא (תענית כ"ט:) ריח שדה אשר ברכו ה' ריח שדה של תפוחים ובמ"ר (תולדות פ' ס"ה) נכנסו עמו גן עדן וכו'. ובבוק גם כן נדרש הפסוק היושבת בגנים על ישראל בשבת ואז ונחל עדנך תשקם. ואמר מקודם ובני אדם בצל כנפך יחסיון על פי מה שנאמר (ישעיה נ"ז י"ג) והחוסה בי ינחל ארץ ויירש הר קדשי והר קדשי עפ"י פשוט מוסב על בית המקדש ומהו הפי' שיירש בית המקדש. אך הענין ששם מתחיל הקפיטל עם הפ' הצדיק אבד וגו' דמיירי מענין פגם הברית (כמו שנת' כ"פ) וכתיב פני ה' בעושי רע והיינו פגם זה שנקרא רע כמבואר בזוהר הקדוש (ח"א רי"ט ב') ובגמרא (נדה י"ג:) ואמר אחר כך צעקו וה' שמע דצעקה מועיל לזה. תמותת רשע רע ושונאי צדיק יאשמו היינו רק השונאים למדת צדיק יסוד עולם שאין רצונם להשתדל בתיקונו. אבל פודה ה' נפש עבדיו היינו בתפלה שאז נקרא כעבד לפני המלך (כמו"ש ברכות ל"ד:) ולא יאשמו כל החוסים בו מדכתיב ולא יאשמו מכלל שהיו ראוים להיות יאשמו שהם מקולקלים בזה רק כיון שהם חוסים בו לא יאשמו וזה הוא הפי' בפ' הנ"ל והחוסה בי ינחל ארץ והיינו כמו שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ דכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שיתברר לעתיד ועמך כולם צדיקים. ויירש הר קדשי הכונה שיזכה להיות יושב בבית ה' שהוא ביתי בית תפלה וכמו שאמרנו דמעון נקרא בית הכנסת. ודוד המלך ע"ה

בעבור שנכתב עליו מענין פגם זה מאמר והרע בעיניך עשיתי לכן התפלל שבתי בבית ה' כל ימי חיי שהוא היה שורש התפלה ואמר בך ה' חסיתי וכן לא אבוש כי חסיתי בך. וזה שנאמר ובני אדם בצל כנפיך יחסיון ומי שהוא חוסה בה' יירש הר קדשי וזהו ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם כאמור:

**ושבת** יש בו קדושת כל קו האמצעי כתי"מ סעודתא דעתיקא בחינת כתר סעודתא דז"א בחינת ת"ת. יסוד על פי מ"ש בזוהר הקדוש (רע"מ פנחס רמ"ב ב') דגוף ובריתי חשבינן חד. מלכות דשבת הוא מדה ז' כנגד מ' מלכות והוא כנגד ד' מדרגות באדם נפש רוח נשמה ונשמה לנשמה. נפש הוא ממדת מלכות וכמו"ש בס' הבהיר וינפש שממנה פורחין כל הנפשות. ובזוהר הקדוש (ח"ג ל"ט ב') תוצא הארץ נפש חיה דא נפש דאדם קדמאה והארץ היינו מדת מלכות כמו שכתוב שם דהאי ארץ עלאה אפיקת וכו'. ורוח הוא גם כן ממדה זו כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ז א') ובהאי עייל חד רוח דמקורא דחיים דאיקרי כל וכו' ויתרון ארץ בכל הוא כל איהו רוח להאי גוף והיינו הנפש שכל מעשה הגוף הוא על ידי הנפש ונפש חי' מתרגמינן לרוח ממללא. ונשמה שנקרא נר ה' נשמת אדם הוא מהוי"ה בחינת ת"ת ז"א. ונשמה לנשמה הוא מעתיקא. וזהו הפי' ירוין מדשן ביתך ונחל עדנך תשקם שהם הג' סעודות עדן נהר גן ר"ת ענג נהר היוצא מעדן להשקות את הגן. וכתיב אחר כך כי עמד מקור חיים על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קל"ה ב') אפיקו דברכאן ממקורא דחיי דנפיק מיני' כל שקיא לאשקאה לכלא. ובפתח אליהו וההוא נביעו וכו' דאיהו חיים לגופא. וזה שאמר (מנחות כ"ט:) כלומר חי הוא ברומו של עולם דאות ח' מורה על חיים ועיקר החיים הוא השי"ת כי עמך מקור חיים. אך ישת חושך סתרו שהוא נעלם מכל רעיון (כמו שנת' ר"ח תמוז מא' א') וזה כי עמך מקור חיים באורך נראה אור והוא מאור השכינה. דמליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין. וזה שנאמר כי שמחתני ה' בפעלך שנדרש (תנחומא סו"פ פקודי) זה אוהל מועד ולמה נכתב פסוק זה בשיר של שבת הוא דכתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך היינו האור הראשון הצפון וגנוז לצדיקים פעלת לחוסים בך כמו שנאמר והחוסים בי ינחל ארץ ויירש הר קדשי כנ"ל וזהו הפי' בפעלך זה אוהל מועד. וזה זוכין בשבת שהוא ברזא דברית כמ"ש (זח"א נ"ו א') ומוסף שבת נחשב בזוה"ח תולדות נגד קדושת יוסף הצדיק שהתוספות קדושה משבת הוא קדושת יוסף הצדיק שיברר כל ישראל שהם בבחינת ועמך כולם צדיקים וצדיקים לאורה כמו שנאמר אור זרוע לצדיק וזוכין לאור הראשון וזה בפעלך זה אוהל מועד והוא על שבת שבעולם הזה. וזה ענין הקטרת דאיתא בזוה"ק (פ' זו קע"ז ב') וקטרת לא סלקי אלא בידוי

דאיהוי אסגי שלמא בעלמא וכו' והוא גם כן לתקן שיהיו בבחינת ועמך כולם צדיקים שבקטרת היה מעורב גם החלבנה שמורה על פושעי ישראל וכמו שלמדו מזה (כריתות ו' ב') כל תענית שאין בה מפושעי ישראל וכו' והיינו דחלבנה הוא אותיות לבנה עם ח' ולבנה מרמז על שעתיד ללבן עונותיהם של ישראל וכמו שנדרש (יומא ל"ט:) למה נקרא לבנון שמלבין עונותיהם של ישראל וכן (ב"ר פ' ע') הידעתם אם לבן בן נחור היידעתם את מי שעתיד ללבן עונותיכם כשלג. והח' שנוסף שמורה על חושך היינו בחינת ישת חושך סתרו שהוא נעלם מכל רעיון וחי הוא ברומו של עולם ועל ידי זה נסתעף מעשיהן של רשעים שהוא החלבנה כיון שהאור נסתר. וכן נדרש חשך על מעשיהן של רשעים (תנחומא שמות י"ז) ועל ידי כן יש בו בהחלבנה ריח רע. אבל באמת הח' מורה על חי הוא ברומו של עולם. והיינו שבמאמר בראשית כבר הוזכר מעשיהן של רשעים (כמ"ש בב"ר פ"ב) שיברר השי"ת אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית כשלג ילבינו (כמ"ש שבת פ"ט:) והיינו שכן היה בראשית המחשבה שיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כמו"ש (זח"ב קפ"ד א) ואז גם החלבנה יתן ריח טוב. וזה רק על ידי אהרן הכהן דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו שהוא שורש תורה שבעל פה הרב חכמה לתקן הרב כעס שיהיה ועמך כולם צדיקים ועל ידי זה מתגלה האור הראשון צדיקים לאורה וכתיב ואור צדיקים ישמח וזהו שמן וקטרת ישמח לב. וכן נדרש בזוהר הקדוש על אהרן ואיש חכם יכפרנה שעל ידי אהרן שהוא איש חכם שורש תורה שבעל פה יכפרנה. וכן הזיר של מזבח שזכה אהרן ונטלו (כמו"ש יומא ע"ב:) הוא במזבח הקטרת שזהו כתר כהונה שהוא רק לאהרן שהוא שושבינא דמטרוניתא וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ג נ"ג ב') והיינו שהוא שורש תורה שבעל פה שיכול להכניס הדברי תורה בלב ישראל. ושבת הוא מדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וביום השביעי דא תורה שבעל פה כמו"ש (זח"א מ"ז ב') ויכולים לתקן הרב כעס שיהיה בכלל ועמך כולם צדיקים:

## פרק יב

**איתא** בפסיקתא על הא דנחלקו חד אמר לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה וח"א לא נתנו שבתות אלא להתענג ולא פליגי מ"ד לעסוק בתורה הוא לפועלים ומ"ד להתענג הוא לתלמידי חכמים. וצריך להבין דהרי גם הפועלים שעוסקים במלאכה בימי המעשה גם כן אינם פטורים מעונג שבת במאכל ובמשתה וכמו"ש (ריש תדבא"ר) אף על פי שאתם עושין מלאכה כל ששה ימים שבת יעשה כולו תורה מכאן אמרו ישכים אדם וישנה בשבת וילך לבית הכנסת ולבית המדרש ויקרא בתורה וישנה בנביאים ואחר כך

ילך לביתו ויאכל וישתה לקיים מה שנאמר לך אכול וגו'. והת"ח גם כן אינם פטורים גם בשבת מלקרות בתורה ומלשנות בנביאים ומה הבדל ביניהם. אך הענין ע"פ מ"ש בזוהר הקדוש (רע"מ ח"ג כ"ט ב') דאינון דמשתדלי באורייתא אינון שבתות ויו"ט דמה שזוכים הפועלים בשבת שפנוים לתורה זוכין לזה אינון דמשתדלי באורייתא גם בימי המעשה שהם אז גם כן תורתן אומנתן. וזה ענין מ"ש בתיקונים (תיקון כ' כ"א) ואילין דמתוספאן לעמא קדישא בע"ש ירתין לון ת"ח ביומין דחול. ובשבת הם זוכין להתגלות דברי תורה מהשי"ת בלא יגיעתם רק בבחינת עונג כמו שנאמר אז תתענג על ה' שהוא מבחינת עתיקא בחינת עדן שהוא עין לא ראתה. וזהו ענין הג' עולמות שחשב בזוהר הקדוש (שלח קנ"ט ב') עלמא קדמאה האי עלמא דאיקרי עלמא דפירודא וב"נ אשתכח בי' ולא אשתכח וכו' ופירשו בשם הרמ"ז דקאי על הגוף ולא אשתכח בעת השינה וזה קשה לומר ודחוק לפרש כן שהרי מקודם חשב ג' עולמות על השי"ת ואמר כגונא דא בצלם אלהים עשה את האדם והגוף אינו נקרא אדם רק בשר אדם וכמו"ש בזוהר הקדוש (פ' יתרו ע"ו רע"א). רק נראה דזאת קאי על הנפש ורוח וב"נ אשתכח בי' היינו כשעוסק בדברי תורה ותפלה אז אשתכח. ולא אשתכח כשעוסק בעניני הגוף אז לא אשתכח. וזה שאמר כד בעאן לאסתכלא בי' אסתלק מיניהו ולא אתחזי והוא כעין שחשב מקודם הג' עלמין מעילא לתתא עלמא תליתאה וכו' וקוב"ה אשתכח בי' ולא אשתכח וכו' עד דכלהו שאלו איתא מקום כבודו ברוך כבוד ה' ממקומו וכו'. והיינו ע"ד שאמרו (ברכות י.) מה הקב"ה רואה ואינו נראה אף הנשמה רואה ואינה נראית והיינו לא אשתכח שאינה נראית. וכן איתא (סנהדרין מ"ב.) שהסנהדרין אסורין ביין כשדנין ד"נ ולדוזנים אי שכר העוסקין ברזא של עולם אל ישתכרו וכתב במהרש"א בח"א דהאדם הוא עולם קטן ונפשו של אדם הוא רזא של עולם הרי דהנפש הוא רז וסוד וזהו הפי' ולא אשתכח ומזה ראיה דקאי עלמא קדמאה על הנפש ולא על הגוף וכמו שפרשנו. ואחר כך חשב אצל האדם עלמא תנינא מתתא לעילא ג"ע דבארעא דדא הוא קשיר בעלמא אחרא וכו' ולזה זוכה כל אחד מישראל בשבת. וכמו שנדרש (סוף שיר השירים) היושבת בגנים על ישראל בשבת שנכנסין לבית הכנסת וקורין ק"ש וכו' וקורין בדברי תורה ומפטירין בנביא וכו' והוא כנגד הנשמה של האדם ועיקרו עהוא לעולם הבא בג"ע רק בשבת זוכין לזה מעין עולם הבא שנקראין יושבת בגנים. ואף בזמן שאוכלין ושותין בסעודת שבת שהוא מצוה וכמו"ש שבת יעשה כולו תורה. ובחול כשקורין ק"ש גם כן נקראין היושבת בגנים כמו"ש במ"ר שם. ק"ש גם כן נקראין היושבת בגנים כמו"ש במ"ר שם. ואמר ומהאי אתידע ואשתמודע עלמא אחרא עלמא תליתאי עלמא עלאה טמירא גניז וסתים

דלית מאן דידע לי' כמה דכתיב עין לא ראתה וגו' והוא כנגד נשמה לנשמה של אדם שהוא מבחינת עתיקא והוא עדן שלא שלטה בו עין כל ברי'. ולזה זוכין רק הת"ח אינון דמשתדלי באורייתא כל ימות החול שהם כשבתות והם בחול גם כן כשיושבים בג"ע אז בשבת הם זוכין מעין עולם הבא לעדן התגלות עתיקא להתענג על ה'. וזה מ"ש דמ"ד לא נתנו שבתות אלא להתענג הוא לת"ח והיינו כמו שנאמר אז תתענג על ה' שהוא עתיקא וכמו"ש בזוהר הקדוש (סו"פ אחרי) וכמו שאומ' חדו חצדי חקלא וכו':

## פרק יג

**הנה** בסעודת הלילה ובסעודת שחרית מזכירין בזמירות דהאר"י הק' ז"ל לשון אור ובסעודה שלישית אומרים למחזי זיו דז"א. והיינו כמ"ש האריז"ל שקדושת סעודה זו גבוה במדרגה מב' סעודות הראשונות והוא דשם נזכר רק אור שמשיגין אור רק מזיו השכינה שהוא מ' מלכות כמ"ש בזוהר הקדוש וההוא יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחקל תפוחין קדישין שהוא מ' מלכות ומזה משיגין אנו האור שהוא באורך נראה אור וכמו שאמרנו. ובסעודה שלישית שהוא סעודת יעקב אבינו ע"ה שצורתו חקוקה בכסה"כ והוא מרכבה לשם הוי"ה אז משיגין מעין עולם הבא שכל אחד יהיה מראה באצבעו הנה אלהינו זה קוינו לו וגו' (כמ"ש סוף תענית) וזהו למחזי זיו דז"א היינו בחינת שם הוי"ה רק לעתיק יהיה זה מפורש שהכל יראו בבחינת אמת. שאז הקב"ה יהיה יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד מראה באצבעו וכמו שהיה בקריעת ים סוף כמו"ש (במכילתא ועוד) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל והיינו שאמרו זה אלי בראי' מפורשת. ובשבת משיגין רק מעין זה והוא רק זיוא דז"א ורק בני היכלא דכסיפין שיש להם החשק והרצון למיחזי. והוא על פי דאיתא ברע"מ (פנחס רמ"ו ב') בימינא דאברהם דדרגי' חסד נטיל נוקמא מישמעאל וממנא דילי'. ובשמאלא דיצחק דדרגי' פחד נטל נוקמא מעשו וממנא דילי' בתרין משיחין דאינון חד מימינא משיח בן דוד וחד משמאלא משיח בן יוסף ובדרגא דיעקב וכו' עד כי יבא שילה רעיא מיהמנא בדרגי' תפארת ישראל נטיל נוקמא מערב רב וכו'. ובמ"א (תי"ז תי' י"ג ד"ה שתיתאה) מפסוקק מ"ה שהי"ה הו"א שיהי"ה ובי' "ממכון "שבתו "השגיח בגין דאיהו דיוקנא דעמודא דאמצעותא וכו'. והיינו שהפסולת של אברהם אבינו ע"ה היה ישמעאל שהוא אהבות זרות מים הזדונים תאות רעות. והפסולת מיצחק אבינו ע"ה הוא עשו שהוא קליפת רציחה וכעס וקנאה אישין נכראין. וכנגדם משיח בן דוד שהוא חסד ומשיח בן יוסף שהוא בחינת פחד ויראה כמו שאמר את האלהים אני ירא והם יבטלו ב' הקליפות שהם הכלל של קליפות השבעים אומות ל"ה מימינא ול"ה משמאלא. ומשה

רבינו שהוא מרומז בפסוק עד כי יבא שילה בגימ' משה נטיל נוקמא מערב רב כנ"ל. והיינו כמו"ש ברע"מ (שם רל"ב ב') ובגין דערב רב אינון שאור שבעיסה כו' יתיר מעכבין בגלותא מי מעכב שאור שבעיסה והיינו שבגמרא (ברכות י"ז.) אמרו ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות. ואמר ברע"מ שהע"ר הם עיקר השאור שבעיסה שהם שורש הרע משרשי הקליפ' ל"ה מימינא ול"ה משמאלא. והע"ר הי' על ידי משה רבינו שהוא קיבל הע"ר וכמו"ש (שמות רבה פ' מ"ב) שי שחת עמך וכו' עמך הם שעד שהיו במצרים וכו' אמרתי לך שלא לערב בהם ערב רב אתה שהיית עניו וכשר אמרת לי לעולם מקבלים השבים וכו'. והיינו שמן הדין לא היה צריך לקבל הע"ר כיון שלא נתגיירו רק מפני שראו גדולת ישראל וכמו שאין מקבלים גרים לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה כמו"ש (יבמות כ"ד:) מ"מ כיון שקיבל אותם משה בדיעבד היו גרים וכמו"ש הרמב"ם (פי"ג מהאה"ב ה' ט"ו) באותן גרים שנתגיירו בימי דוד ושלמה שהיה ב"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותם וכו'. ועל ידי הע"ר נסתעף השאור שבעיסה בלב ישראל דבשעת מתן תורה כתיב אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי שלא יהא מלאך המות שולט בהן כמו"ש (ע"ז ה'.) ומהס"ת נתבטל אז היצר הרע גם כן שהוא שטן הוא יצר הרע הוא מה"מ כמו"ש (ב"ב ט"ז.) גם אם לא היה נתקן פגם הראשון של אדם הראשון לא היה מתבטל המיתה. אך אחר כך חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון וזה קאי על מעשה העגל שנעשה על ידי ה"ר כמו"ש (מ"ר תשא שם) אלה אלהינו אין כתיב כאן אלא אלה אלהיך וכו'. ולכן יבא משה רבינו בדרגי' דיעקב תפארת ישראל והיינו שהוא ממדרגת יעקב אבינו ע"ה עמודא דאמצעותא. וישראל מורה שאין בו תערובות מע"ר ויטול נוקמא מע"ר:

**ואיתא** (במ"ר בשלח סו"פ כ"ה ועוד בכמה מקומות) אם משמרים ישראל את השבת כראוי אפילו יום אחד בן דוד בא. והיינו דשבת בת מתעטרא באבהן כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ר"ד א') ובהג' סעודות זוכין ישראל לקדושת כל הג' אבות. והיינו הב' משיחים מדרגא דאברהם ויצחק ומשה רבינו בדרגי' תפארת מדרגא דיעקב שהוא מרכבה למדה זו וכמ"ש בתיקונים (תי' י"ג) ויעקב ודאי דיוקנא דעמודא דאמצעותא מסט' דלבר והא משה תמן הוה אלא מסט' דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא וכו' והיינו שהיה גם כן כמו אדם הראשון קודם החטא כמו יעקב אבינו וממילא מיד נגאלין. אך העולם נידון אחר רובו וכל נפש מישראל בפרט כמשמר את השבת מיד נגאל מכל רע. ובב' הסעודות שהם דאברהם ויצחק נגאלין מקליפות ע' האומות ל"ה מימינא ול"ה משמאלא ובסעודה ג' שכנגד יעקב שמטתו שלימה והוא היה כאדם הראשון קודם

החטא שלא ידע כלל מהנאת עצמו ואמר מה שקל שבקלים אינו אומר כן רק להוליד תולדות נתכוין (כמו"ש רש"י ויצא) שלא ידע כלל שיש בושה בזה אז נגאלין משאור שבעיסה שבא על ידיה ערב רב שיעקב אבינו ע"ה מטתו שלימה שאין בו פסולת. והיינו ישראל שאין בהם ע"ר שבמדות אברהם ויצחק היה עוד ערבובי' והי' בהם פסולת. ורק אחר שנולד יעקב ונקרא ישראל שאין בו בזרעו פסולת וע"ר אז גם אברהם ויצחק נקראו ישראל שנתברר שגם הם מטתן שלמה וישמעאל ועשו אינם זרעם כמו"ש (נדרים ל"א.) כי ביצחק וגו' ולא כל יצחק ומילא נתבטל השאור שבעיסה. רק על ידי הע"ר נתקלקל. ובסעודה זו השלישית נגאלין מהע"ר ושאור שבעיסה וכאמור ומש"ה זוכין מעין עולם הבא שיהיה הקב"ה יושב ביניהם וכל אחד ואחד מראה באצבעו הנה אלקינו זה והוא רק מעין עולם הבא וזה זיוא דז"א. וזה ענין שאמרנו שכיון שנכתב בתורה דברי קרח כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' מהס"ת הוא אמת שלא היה הכתובים כותבים דברי בדאים שאמר. רק באמת כל העדה קדושים כמו שנאמר כי עם קדוש אתה ובתוכם ה' זה מתקיים בשבת שהוא מעין עולם הבא שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם וכל אחד מראה באצבעו. ובשבת מתגלה מעין זה ואפשר שטענת קרח היה בשבת ויש קצת ראיה לזה ממה שנאמר בוקר ויודע ופירש רש"י עתה עת שכרות הוא לנו ואיך יתכן שיאמר זה שמה רבינו על אנשים גדולים כאלה עת שכרות הוא לנו ובמ"ר (פ' זו) אשר יחדו נמתיק סוד אהרן וקרח שניהם שוין וכו' ואהרן היה אסור ביין ואיך יתכן שקרח ישתכר. אך בודאי היה זה בשבת שאדם קובע סעודתו על היין (כמו"ש ברכות מ"ב:) וכן מצינו בסעדות יוסף שעשה להשבטים כתיב וישתו וישכרו עמו וזה היה סעודת שבת וכמו"ש (ב"ר פ' צ"ב) והכן אין והכן אלא שבת. וכן בגמרא (מגילה י"ב:) ביום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה וכו' והיינו שאז טוב לב המלך ביין והיינו מלך מ"ה שכן הוא כל מלך סתם שכתוב במגילת אסתר כמו"ש במ"ר ובשבת טוב לבו של מלך מלכי המלכים ביין שישראל שותין ולכן אמר משה רבינו עתה עת שכרות הוא לנו. וזה היה טעות קרח שהרגיש אז מעין עולם הבא שבתוכם ה' מסוד דרגת עיגולים שכל אחד יהיה מראה באצבעו והיו סובבין שכן יהיה תמיד ומשום זה טען ומדוע תתנשאו. אבל באמת יהיה זה רק לעתיד שיהיה כמו שהיה בקריעת ים סוף ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הכל שוים. ובשבת יש מזה התגלות רק מעין עולם הבא למיחזי זיו דז"א:

## פרק יד

**גם** כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי המזמור הזה אמר דוד המלך ע"ה על מה שתלו בו מענין חטא פגם הברית שנקרא רע ע"ז אמר גם כי אלך וגו' לא אירע רע כי אתה עמדי שהשי"ת עמו ואם היה ח"ו בכלל רע הא לא יגורך רע כתיב. ואמר אחר כך שבטך ומשענתך המה ינחמוני שהשבט שהם היסורין המה רק שעל ידם אזכה לדברי תורה שהם נקרא משענתך כמו שנדרש (חגיגה י"ד.) משען ומשענה כל משען לחם וכל משען מים הכל על דברי תורה. וזהו שבטך ומשענתך המה ינחמוני שעל דברי תורה כתיב ולכל בשרו מרפא וזה נקרא בשר שבקדושה נקרא בשר קודש ובהיפך נקרא בשר חמורים והתורה הוא רפואה אף לפגם זה (כמו שנת' כ"פ). וחשב אחר כך במזמור זה כל ג' קדושות שבת. תערוך לפני שלחן כונתו על דברי תורה וכמו שדרשו (קידושין מ"ו.) הרי שלחן והרי בשר וכו' על דברי תורה והוא כנגד קדושת סעודה שלישית שהוא דז"א בחינת שם הוי"ה שהוא דברי תורה כמו"ש בזוה"ק (ר"פ זו) דאינון שמא קדישא וכל מאן דאשתדל באורייתא אשתדל בשמא קדישא וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב ס' ע"ב) ואין תורה אלא קוב"ה וכמו שנדרש בגמרא (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפניה שנאמר כי שם ה' אקרא וגו' שהתורה נקרא שם ה'. וזהו שאמר נגד צוררי כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"א ר"ב ') דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא וכמו"ש (קידושין ל:) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין. דשנת בשמן ראשי היינו מדת עתיקא שהוא על הראש למעלה מן הראש וכמו שנאמר ושמן על ראשך לא יחסר שהשמן אינו בראש רק על הראש וזה כנגד סעודה שניה סעודתא דעתיקא. כוסי רויה שהוא יין מורה על תורה שבעל פה (כמו"ש רע"מ עקב רע"א ב') יינא דאורייתא דבעל פה והוא נגד סעודת ליל שבת שהוא דחקל תפוחין מדת מלכות ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ובזוהר הקדוש (ח"ג קס"ט ב') מלכות דא רוחא דקודשא ותלבש אסתר מלכות ומרדכי יצא בלבוש מלכות. וכן נדרש (מגילה י"ד:) שלשבתה רוח הקודש רוח מהאי קודש דלעילא (זח"ג ס"א א') והוא בחינת תורה שבעל פה וכמו"ש הרמב"ן (ב"ב י"ב.) שע"ז אמרו וחכם עדיף מנביא שהוא ברוח הקודש. וזה שא' בגמרא (יומא ע"ו.) כוסי רוי"ה ש"מ כסא דדוד לעלמא דאתי רכ"א לוגא מחזיק וכו' אף שכוסי רויה מדבר בעולם הזה אך רויה הפירוש שביעה ובעולם הזה אין שביעה בדברי תורה כמו שנאמר אוהב כסף לא ישבע כסף ונדרש (במ"ר ואתחנן) אוהב תורה לא ישבע. ועיקר התגלות תורה שבעל פה יהיה לעתיד וכמ"ש (קה"ר ב' א') שכל התורה שאת לומד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא וכו'. ואמר אחר כך אך טוב וחסד זה שמרמז גם כן על תורה שבעל פה

טוב כמו שנאמר טוב לי תורת פיך וגו' וחסד כמו שנאמר ותורת חסד על לשונה ואמר הלשון אך טוב וחסד אך לשון מיעוט כמו"ש (פסחים ה'.) אך חלק והיינו שמקצת תורה שבעל פה יתגלה בעולם הזה ועיקרו לעלמא דאתי. וזהו ירדפוני כל ימי חיי שהשבט והרדיפות הוא רק כדי לזכות לתורה שבעל פה שהוא טוב וחסד וכמו שאמר שבטך ומשענתך המה ינחמוני. ושבתי בבית ה' שהוא דברי תורה כנ"ל לאורך ימים שעל ידי זה אזכה לאורך ימים לעולם הבא וכמו"ש (סוטה כ"א.) בהתהלכך תנחה אותך זה עולם הזה בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבוא והיינו על ידי שכל ימי חיי אהיה עוסק בתורה על ידי זה אזכה לכוסי רוי"ה ולאורך ימים לעתיד שהוא אורך ימים:

## פרק טו

**בזוה"ק** פרשה זו (קע"ו רע"ב) לית עלמא קאים אלא על שלום כד ברא קוב"ה עלמא לא יכיל לאתקיימא עד דאתא ושרא עלייהו שלום ומאי הוא שבת דאיהו שלמא דעלאי ותתאי וכדין אתקיים עלמא וכתיב בהגהות רח"ו ז"ל עלמא מלכות שלום יסוד. ויש להבין לפי זה מ"ש בזוה"ק דהוא שבת הלא שבת הוא מ' מלכות כמ"ש (בזוה"ח תולדות) שבעת יומין עלאין ברא קוב"ה בעלמא ועלייהו שתיל ובני עלמין הה"ד כי ששת ימים עשה ה' ולא כתיב בששת ואם כן יום ו' כנגד יסוד ושבת כנגד מלכות וכאן אמר על שבת דהוא שלום יסוד אך הענין שביום ראשון כתיב ברא אלקים את השמים ואת הארץ וידוע דשמים הוא קוב"ה והארץ שכינתא דעיקר הבריאה היה שיתגלה כבוד מלכותו יתברך שמו בעולם וזהו על ידי בריאת אדם שנברא ביום הששי שהוא מדת צדיק יסוד עולם ובגמרא (חגיגה י"ב:) על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם (וביומא ל"ח:)בשביל צדיק אחד עולם נברא כו' בשביל צדיק אחד עולם מתקיים שנאמר וצדיק יסוד עולם. וזה שא' בזוהר הקדוש דלא יכיל לאתקיימא עד דאתא ושרא עליהו שלום שהוא יסוד והוא יום הששי שנברא בו אדם הראשון. ואדם הראשון היה ראוי להיות הוא הצדיק יסוד עולם ובאמת רוחו של אדם הראשון הוא רוחו של משיח כמו"ש האריז"ל אד"ם ר"ת אדם דוד משיח. ובסוף יתבררו כל זרע ישראל שיהיה כולם בבחינת ועמך כולם צדיקים. אבל כיון שהיה הקלקול על ידי הנחש לא אתקיים עלמא עד דאתא שבת דכתיב בכניסת יום שבת וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ונדרש (בבראשית רבה פ' ט') על המה"מ ויצר הרע וכל ההיפך מהטוב שזה הכל יהיה לטוב מאוד. וכמו"ש (ב"ר שם) עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני תמיד כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. והוא על דרך מ"ש (זח"ב קפ"ד א') דהא לית נהורא אלא

ההוא דנפיק מגו בישא. וזה שנאמר ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת לישראל כמ"ש (ריש תדבא"ר) והיינו שאז בשבת יש התגלות כבוד מלכות שמים וזהו תכלית מעשה שמים וארץ:

**וכתיב** ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו שורש הברכות על ידי יוסף כמ"ש מד"ר קדושים ברכה מציון וציו"ן גימ' יוס"ף ובזוה"ח (תולדות) דחשיב ז' מוספי המועדים כנגד ז' רועים חשב בשבת לקבל צדיק יסוד עולם דאיקרי כל ואיקרי מוסף שבת וא' (זבחים צ"א.) ומוספין קדושי והיינו מהתוס' קדושה דשבת הוא נגד יוסף הצדיק. וכן כל שבח המלאכים הוא קדוש וברוך וזהו רק על ידי מדת צדיק יסוד עולם. וז"ש (זוה"ח בראשית י"ז רע"ב) כיון שברא עולמו ברא המלאכים וכו' ולא היה פאר ושבח לפניו עד שנכנס שבת ופצחו רנה ושבחה העליונים ותחתונים וכו'. וכן יסדו אנשי כנסת הגדולה ביוצר שבת ויום השביעי משבח ואומר וכו' לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו וכו' וזה שאמר בזוהר הקדוש הנ"ל ומאי הוא שבת דאיהו שלמא דעלאי ותתאי שלמא דעלאי כאמור ודתתאי שכל השפעות עולם הזה נכללים בחיי בני ומזוני דלאו בזכותא תליא אלא במזלא כמ"ש (מו"ק כ"ח.) ומזלא קדישא היינו עתיקא על הוי"ה קוצו של יו"ד שהוא על שם הוי"ה ומרמז לכ"ע (כמ"ש זח"ג י' ב') וזה שנאמר ותתפלל חנה על ה' השלך על ה' על ה' דייקא. וכל השפעות הברכות הם על ידי מדת צדיק יסוד עולם שהוא מבוע דכל ברכאן ועל ידי יום השבת כמו שנאמר ברכתו מכל הימים דברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין דמליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחק"ת קדישין וההמשכה הוא על ידי מדת צדיק יסוד עולם. וכן כתיב בך יברך ישראל וגו' ובברכת יוסף נזכרו כמה לשונות של ברכה ברכת שמים מעל וגו' תהיין לראש יוסף וגו'. והמשכת קדושה הוא מחכמה קודש עלאה והמשכת ברכה הוא מקוצו של יוד מכ"ע מזלא קדישא. ובזוהר הקדוש לעיל מינה אמר בגין דשמא קדישא שלום איקרי ולא נתפרש מנא לי' אך המכוון ממה שנאמר ויקרא לו ה' שלום ובגמרא (שבת י':) שם גופי' אקרי שלום ואורייתא גם כן שמא דקוב"ה וכמו שפתח בזוהר הקדוש פרשה זו בהפסיק הנחמדים מזהב וגו' כמה עלאין פתגמי אורייתא כמה יקירין אינון תאבין אינון לעילא תאבין אינון לכלא בגין דאינון שמא קדישא וכל מאן דאשתדל באורייתא אשתדל בשמא קדישא וכו' וכ"כ בזוה"ק (ח"ב ס' א') קוב"ה תורה איקרי ואין תורה אלא קוב"ה. וזה שא' אורייתא הוא שלום דכתיב וכל נתיבותיה שלום ואמר ד' לשונות עלאין יקירין תאבין לעילא תאבין לתתא ופירש רח"ו ז"ל כנגד ד' עולמות אבי"ע. עלאין בסוד תורה דאצילות הנקרא תורה דלעילא תאבין לעילא תורה דיצירה תאבין לכלא בסוד

תורה דעשיה. וזה מובן דדרש הפ' הנחמדים על שתאבו המלאכים להתורה (כמ"ש שבת פ"ח סע"ב) ותאבין לכלא לכלל כנסת ישראל הוא כנגד תורה דעשיה. אך לשון יקירין אינון שפירש כנגד תורה דבריאה לא כתב טעם רק רמז י"ש גימ' יק"ר. אך יש לומר דחשיב ד' הלשונות כנגד ד' אותיות הוי"ה וכמו שנראה ממה שמסיים בגין דאינון שמא קדישא וד' אותיות הוי"ה הם כנגד ד' עולמות הנ"ל כידוע. וזה שאמר כמה עלאין פתגמי אורייתא כנגד י' שבשם שהוא כנגד חכמה והוא מאמר יהי אור שבמע"ב וה' פעמים אורה כנגד חמשה חומשי תורה (ב"ר פ"ג) וגם כנגד קוצו של יוד שמרמז לכ"ע היינו אור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה (מד"ת נח ג'). וכמה יקירין אינון ע"ד שא' (מ"ר ותנחומא חקת) כל יקר ראתה עינו מה ר"ע וחביריו וכמו שנאמר ובחדרים ימלאו כל הון יקר ונעים וכעין שדרשו (פסחים נ.) על הפ' אור יקרות וקפאון זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי לעולם הבא וכן דברי תורה שיקרים בעולם הזה וקפויים לעולם הבא וזהו האור שנגנז לצדיקים לעתיד לבוא. ואיתא בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים לעולם הבא. וזה שאמר כמה עלאין כנגד י' חכמה שכולל גם קוצו של י' שמרמז לכ"ע האור שנגנז. כמה יקירין אינון כנגד ה' עלאה בינה והיינו על דרך שנאמר כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם שזוכין לבחינת הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. וזה ענין בחינת תורה שבעל פה היינו שזוכין לשער הנ' שהוא מטלא דעתיקא. ועל זה נאמר וחדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. וז"ש כל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לרע"ק וחבריו ונגד זה כמה יקירין אינון. וזהו סוד תורה דאצילות ותורה דבריאה. וזה הענין שבגמרא (ר"ה ל"ב.) איתא בראשית נמי מאמר הוא ובזוהר הקדוש (ח"ג י"א סע"ב) חשב למאמר ראשון מאמר יהי אור שהוא כנגד אנכי. והיינו שבאמת מאמר יהי אור כנגד חכמה אך אחר שנגנז אור הראשון אז יהי אור מאמר ראשון שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. ואחר כך מסיק תאבין אינון לעילא כנגד ו' עולם יצירה עולם המלאכים שנתאוו לה. תאבין אינון לכלא כנגד ה' תתאה ועולם העשיה. וזה שאמר דאורייתא הוא שלום. ושבת גם כן שמא דקוב"ה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח ב') מהו שבת שמא דקוב"ה וכו' והיינו הנשמה יתירה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי וכולל גם כן כל שם הוי"ה ע"ד מ"ש כ"ע איהו כתר מלכות:

## פרק טז

**הנה** בסעודה שלישית לא תקנו חכמים קידוש על היין. הענין דבזוהר הקדוש (פ' זו קע"ז ב') דהא מלה בחשאי לאו אית לגבייהו אלא לכהני וע"ד מלה דלהון ועובדא דלהון ברזא ובחשאי וליואי לארמא קלא בג"כ כהני בחשאי וברזא ואסור לון חמרא דחמרא

לארמא קלא וכו' דהא דינא באתגלייא איהו ולפרסמא מלה אבל כהנא וכו' ימינא והא מקרבא ובמה בקטורת דאיהו בחשאי וכו'. והיינו שהקטרת נעשה בהיכל בחשאי וכמו שא' (יומא מ"ד.) פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה. ובגמרא (ערכין ט"ז.) לה"ר בקטורת וכו' דכתיב ויתן את הקטורת ויכפר על העם וכו' יבוא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי ופירש רש"י לשון הרע בחשאי הוא. וצריך להבין הא הכתוב שלמדו ממנו מיירי בלה"ר שאמרו בקול דכתיב וילונו כל עדת וגו' לאמור אתם המיתם את עם ה' ולמה קרי לי' מעשה חשאי. אך ענין מה שא' יבוא דבר שבחשאי על הקטורת הוא דענין הקטורת הוא שמערבין בו גם חלבנה שריחה רע שמורה על פושעי ישראל שגם הם יתרו ריח טוב כשהם באגודה אחת (כמו"ש כריתות ו:) וזה הוא סוד איך שיתוקן שיהיה אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ששת ימי בראשית כמ"ש (שבת פ"ט:) וכמו שאמרנו שבתיבת חלבנה יש בו אותיות לבנה ורק ח' נוסף בו שמורה על חושך מעשיהן של רשעים ובאמת הוא רק ישת חושך סתרו ועל ידי ההסתר הזה נסתעף מעשיהן של רשעים וכשיתגלה האור הראשון ויתברר שכבר במאמר ראשון הוזכרו מעשיהן של רשעים שכן הי' הרצון הבריאה שיהיה אור מתוך החושך דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ואז כשלג ילבינו וזהו סוד. וזהו שנקראת הקטרת דבר שבחשאי. וכן לה"ר הוא מעשה חשאי וסוד דאיתא בגמרא (עירוכין ט"ו:) כל המספר לשון הרע מגדיל עונות כנגד ג' עונות ע"ז ג"ע ושפ"ד כתיב הכא לשון מדברת גדולות וכו'. וזה גם כן דבר סוד שאין להבין מדוע יגדל עון לשון הרע כנגד ג' עבירות חמורות אלו שדינן יהרג ואל יעבור אך הוא סוד היינו שזהו שורש הרע שעל ידי לשון הרע יוכל לבוא לכל עניני רעה והוא הסוד של הקלפיה שתחלת מעשה הנחש היה שאמר לשון הרע על בוראו וזהו שורש הרע שלו וכמו שנאמר מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב היינו האור כי טוב האור הראשון נצור לשונך מרע שאז ינצל מכל קלקול הנחש שבא מלשון הרע וזהו הסוד שלו. וזהו מ"ש ויכפר על מעשה חשאי:

**וזה** ענין מ"ש (שבת פ"ט:) אף מלה"מ מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטורת ויכפר על העם ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו' ולפי מה שפירש רש"י שמסר לו סודו להקטיר מחתת קטורת בשעת המגפה הו"ל להגמ' להביא מפסוק ויאמר משה וגו' ושים קטורת וגו' וכפר עליהם אי לא דאמר לו מי הוי ידע ולמה הביאו בגמרא הפסוק ממעשה אהרן ויתן את הקטורת וגו' גם מה ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו'. אך הענין שכל מלאך מסר לו סודו והיינו הכח שלו ואף מה"מ מסר לו סודו שהודיעו שהסוד שלו הוא לשון הרע שהוא רזא ודבר שבחשאי אל הקליפה כנ"ל. ומזה ידע משה רבינו

שהתיקון לזה הוא הקטרת שהוא גם כן דבר שבחשאי לתקן שגם החלבנה יתן ריח טוב היינו שהפושעי ישראל גם כן יתוקנו לטוב. והיינו שהח' שהוא מורה על חושך שמזה נסתעף מעשיהם של רשעים אדרבה ישת חושך סתרו שהוא רק בהעלם וכשיתגלה האור הראשון יתברר אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית ויתוקן הכל ויבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי. ומש"ה מייתי בגמרא מפסוק זה שנדרש ממנו (עירכין שם) שקטרת מכפרת וכאמור. וזה שהביאו ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו' שהגמרא אין מפרש כמו"ש במכילתא שלא רצה לשמוע לו עד שהביאו לאומות העולם שאל להקב"ה שהרי זה לא נצטוה מהקב"ה רק משה מעצמו רק מפרש כמו"ש בזוהר הקדוש (קע"ז ב') בין המתים ובין החיים בין אילנא דחיי ובין אילנא דמותא והיינו שאף שכיפר על העם מכל מקום הוצרך לעכבו והיינו שעל ידי הקטרת שתיקן שיפתח הח' מן ישת חושך סתרו שיתוקן הכל אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות מו' ימי בראשית על ידי זה הסתיר כל אילנא דמותא שתיקן כל כח שורש יסוד המלאך המות והנחש שהוא הלה"ר ונתגלה הח' שהיא באמת בחינת חיים אילנא דחיי כמו שהיה קודם קלקול הנחש. ואי לאו דאמר לי' כחו ושרשו מי הוה ידע. וזה ענין מ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו קע"ו ב') תרין דרגין אינון קדוש וטהור כהן קדוש לוי טהור דטהור היינו באתגליא שהוא מוגדר מכל התאות ושמור מכל דבר רע. וקדוש היינו רז וסוד סוד ה' ליראיו והיינו כמו ששמעתי בשם רב אחד שאמר מה שאומרים ובקרב קדושים תתהלל דבישרים וצדיקים וחסידים אומרים בפי ובשפתי ובלשון מה שאין כן בקדושים הוא רק בקרב קדושים מחמת שהוא רז ואינו ניכר כלל. וזהו גם כן בכהן דכהן הוא בחינת קדוש והוא ברזא ובחשאי וזה הענין שבסעודת ליל שבת מתחילין אזמר בשבחין בשירות ותשבחות שהוא לארמא קלא. וכן בסעודת בוקר דשבת אומרים חדו חצדי חקלא בדיבור ובקלא. והיינו אף בסודות צריך לפרסם בדיבור ובקלא. וכעין שכתב בזוהר הקדוש בלואי לארמא קלא וכו' באתגליא איהו לפרסמא מלה וכן אומרים במלין סתימין תגלון פתגמין ותימרון חידושא. והיינו בב' הסעודות שהם נגד קדושת יצחק ואברהם שנגדם ברכת אתה גבור ומגן אברהם. ולכן נתקן בהם קידוש על היין דיין לארמא קלא. מה שאין כן בסעודה שלישית שהוא כנגד יעקב אבינו שברכתו אתה קדוש וכמו שנאמר והקדישו את קדוש יעקב ואת אלקי ישראל יעריצו כמו"ש (מגילה י"ז:) והוא רז וסוד כמו בקרב קדושים כנ"ל. וזה פי' סוד ה' ליראיו ששם הוי"ה הוא סוד ליראיו וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א ק"ג רע"ב) נודע בשערים בעלה דא קוב"ה דאיהו אתידע ואתדבק לפום מה דמשער בלבי' כל חד כמה וכו' ולכן בסעודה זו הג' שכנגד

יעקב אבינו שהוא מרכבה לשם הוי"ה סוד ה' ליראיו לא תקנו חכמים קידוש על היין דיין הוא לארמא קלא וקדושה הוא בחשאי וברזא כנ"ל:

## פרק יז

**שהשלום** שלו ישים עלינו ברכה ושלום בזוהר הקדוש פ' זו (קע"ו ב') כד ברא קב"ה עלמא לא יכיל לאתקיימא עד דאתא ושרא עליהו שלום ומאי הוא שבת דאיהו שלמא דעלאי ותתאי. דהנה השפעת כל הברכות הוא על ידי מדת צדיק יסוד עולם דאקרי כל דאחיד בשמיא וארעא. ושבת נמי אקרי כל (זוה"ח תשא) ויוסף הצדיק כתיב בי' בך יברך ישראל ואיתא (מ"ר קדושים) ברכה מציון וציו"ן גימ' יוסף. שלום הוא שמא דקוב"ה כל שם הוי"ה דאמת ושלום חד הוא (כמ"ש בס' הבהיר) ואמת מורה שהוא היה הוה ויהיה א' בראשון של אותיות ת' בסופן מ' באמציעותן על שם אני ראשון ואני אחרון (כמ"ש מ"ר וישלח) וכתיב והאמת והשלום אהבו. ובמ"ר פ' זו דרש על תיבת מחלקת נוט' מכה חרון לקוי קללה תועבה וי"א תכלית כלי' מביא לעולם ובמד"ת החדש וילקוט גריס על או ח' חרם. ובודאי לא נתכונו חז"ל לדרוש נוטריקון לבד אך הענין כמו שידוע ששלום שמו של הקב"ה והיינו כל ד' אותיות הוי"ה כמו אמת שמורה על כל שם הוי"ה כנ"ל. כן מחלוקת מורה על היפך זה ואיתא (רע"מ קע"ט א') וס"מ א"ל אחר חר"ם ונוקבא דילי' קללה וכו' הס"מ הוא שרו של עשו והוא זה לעומת זה כנגד יעקב שהוא מרכבה למדת ת"ת גופא כידוע. כן לעומת זה בקליפה ס"מ איקרי חר"ם גימ' רמ"ח כמנין רמ"ח איברי האדם שהוא כל בנין הגוף שנחשב בפתח אליהו חסד דרועא ימינא וכו' יסוד סיומא דגופא מלכות פה וכו'. שהס"מ כולל בקליפה כל עשר כתרין דמסאבותא ונוקבא דילי' נחש אשת זונים דאזלא בתר אשת חיל כמ"ש (זח"ב קמ"ח ב') ונחש הוא שורש הקללה. וזה שא' ונוק' דילי' קללה כלולה מכל קללות שבמתן תורה לעומת מדת מלכות בקדושה שהוא מקור הברכה. ונגד חרם הרפואה לזה אות ראשון מ' מכה וכמו שנאמר נגוף ורפא ואמרנו שהיה נגוף למצרים ורפוא לישראל (כעין מ"ש זח"ב ל"ו א') שהעשר מכות היו כנגד ע"ס מתתא לעילא (כמ"ש שם כ"ט א') נגוף למצרים ורפוא לישראל שעל ידי זה יצאו בכל מכה מקליפה א' שכנגד מדה זו ונכנסו בקדושה. וכנגד נוק' דיליד קללה בא אות ל' לקוי היינו ל"ט מלקות כנגד ל"ט קללות שנתקללו נחש וחוה ואדם ואדמה. ואות ת' בקדושה סופן של אותיות שהוא כבר מעולם הבא כמו ששמעתי מרה"ק זצ"ל מאיזביצא שמטעם זה כל הגוזמות בש"ס הם עד ש' (כמ"ש רשב"ם פסחים קי"ט סע"א) שזה מספר היותר גדול בעולם הזה דאות ת' הוא כבר מעולם הבא וכן בס' יצירה חשב אות ת' ושבת בשנה. וכנגד זה בהיפך הוא ת' תועבה ע"ד מה שנאמר כי את כל

התועבות האל עשו וגו' ותקיא הארץ את יושבי'. וזה שאמר ויש אומרים תכלית כלייה מביא לעולם. וז שדרשו שמחלוקת היפך שלום שהוא ההמשכה כל הברכות ודברי תורת ממדת כ"ע לכנסת ישראל ומחלוקת היפך זה. ושבת שהוא שלום כמו שנת' למעלה לכן אומרים שהשלום שלו ישים עלינו ברכה ושלום:

## חקת

### פרק א

**זאת** חקת התורה בזוהר הקדוש ר"פ זו רבי יוסי פתח וזאת התורה וגו' ת"ח מילין דאורייתא קדישין אינון עלאין אינון מתיקין אינון כמה דכתיב וכו'. חשב כאן ג' מעלות בתורה כנגד ג' קדושות של השבת. עלאין אינון הוא כנגד מדת עתיקא שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. וזהו עלאה שכן נקרא רם ונשא שהוא מרומם למעלה מהשגה ותפיסה. קדישין אינון נגד מדת ז"א כמו שנאמר קדושים תהיו כי קדוש אני ה' בחינת ז"א. מתיקין אינון נגד מדה אחרונה מ' מלכות היינו שכבר נכנס ללב ומרגישין טעם בדברי תורה. והוא כנגד כל קו האמצעי כ"ע ת"ת יסוד ומלכות דמדת ת"ת ויסוד שהוא גוף וברית כחד חשבינן כמו"ש (זח"ג רמ"ב ב') והוא גם כן בכלל קדישין אינון שקדושת ישראל הו מצד שדבקים בהשי"ת כמו שנאמר קדושים תהיו כי קדוש אני קודשים תהיו פרושים תהיו כשם שאני קדוש וכו' כמו"ש (מ"ר ר"פ קדושים) ושם וכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה ולזה הוא גם כן בכלל קדישין אינון. ויש לכוין זה בהפסוק מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל מגיד אגדה הוא רזא דחכמתא (זח"א רל"ד ב') ותורה מחכמה עלאה נפקא (כמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו קפ"ב א') והוא שם הוי"ה כמו שנלמד לברכת התורה לפניה מדכתיב כי שם ה' אקרא וגו' (ברכות כ"א.) והוא כנגד מדת ז"א שם הויה כנגד קדישין אינון. חוקיו היינו שנחקק בלב וחקה הוא בלא טעם והוא נגד עלאין אינון שהוא מעתיקא למעלה מהשגת ותפיסת האדם. משפטיו היינו הדברי תורה שמבינים ע"פ השכל ועל ידי זה מרגישין בהם טעם והוא כנגד מתיקין אינון וכמו שנאמר ומתוקים מדבש וגו' והוא כנגד חק"ת כנ"ל. ועל זה נאמר לא עשה כן לכל גוי והיינו שבחוקים ודברי תורה ודאי אין להם שום שייכות כלל וכמו"ש (סנהדרין נ"ט.) עכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה ואף במשפטים שהם דברים שהשכל מסכים עליהם ויש מהם שמקיימים הדבר על פי שכל מכל מקום כתיב ומשפטים בל ידעום שאף שיקיימו המשפטים מכל מקום לא יתנו בהם דעת וכמו"ש הרמב"ם ז"ל (סופ"ח מהל' מלכים) אף בז' מצות אם עזאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב וכו' מה שאין

כן ישראל שעושה רק מפני ציוויו של מקום אז המשפטים מכניסים בו דעת ומורים אותו. וכתב אחר כך בזוהר הקדוש בג"כ וזאת התורה וכו' כללא דדכר ונוקבא ו"ה פי' דו' מרמז על קוב"ה זאת על שכינתא כמו ה'. זאת ה' בלחודוי וע"ז זאת חקת התורה. היינו דבפ' זו שנאמר בלשון זאת חקת התורה מרמז על ג' קדושות הנ"ל זאת שהוא מ' מלכות בחינת חק"ת כנגד מתיקין אינון חקת כנגד עלאין אינון בחינת עתיקא התורה כנגד קדישין אינון בחינת ת"ת ויסוד כדברנו הנ"ל:

## פרק ב

**זאת** חקת התורה הלשון חוק היינו שיחקק הדברי תורה בלב. והוא על ידי בחינת תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס. ועיקר הוא לתקן קלקול הנחש שהביא המיתה לעולם והתחלת קלקול הנחש היה בעסק אכילה שהכניס בה תאוה והרגשת הנאת עצמו ואחר כך בא על חוה והטיל בה זוהמא (כמ"ש שבת קמ"ו.) ומזה נסתעף הק"ל שנה שהוזכר בגמרא (עירובין י"ח:) והוא קליפת התאוה. ומה שהאכילה חוה אחר כך לאדם וכל בהמה וחי' (כמ"ש ב"ר פ' י"ט) זה היה מקליפת הקנאה. ואחר כך מזה נסתעף רציחה ממש בפועל בקין ואחר זה ע"ז באנוש. והתיקון לקלקול הנחש הוא על ידי אכילה ולכן נקרא האכילה בלשון חוק כמו שנאמר הטריפני לחם חקי כשהשי"ת הוא הזן ומפרנס אז האכילה הוא בקדושה ואז נחקק בלב הקדושה לתקן קלקול הנחש. וזה שאמר במכילתא חוק ומשפט. חוק זה שבת היינו שבשבת אז האכילה בקדושה שהוא מצוה. ועל ידי סעודת שבת מתקנים גם כן קלקול הנחש. וזה שא' בזוה"ק (קע"ט ב') חוקת התורה ולא התורה דינא דאורייתא גזרה דאורייתא והיינו מלכות פה תורה שבעל פה שהוא שם אדנ"י דינ"א בהיפך אתוון דינא דמלכותא דינא כמ"ש (זח"ב קי"ח א') ועל ידי זה יהיה נחקק בלב הד"ת ויהיו יכולים לתקן קלקול הנחש. ובשבת אין צריך עונשין רק על ידי עונג שבת זוכין לתקן קלקול הנחש שהיה באכילה שכל מה שאוכל האדם בשבת הוא מצוה ונקרא לחם חוקי. וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קע"ג סע"א) ישלח עזרך מקודש דא קידוש ידים וכו' ועולתך ידשנה סלה דא ברכת זימון. והוא כמו"ש גם בגמרא (ברכות נ"ג סע"ב) והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים וכו' אני ה"א זו ברכה שעל ידי מים ראשונים ואחרונים וברכת המזון שמכיר שהשי"ת הוא הנותן לחם לכל בריותיו על ידי זה מכניס קדושה באכילה. וזה שנאמר ישלח עזרך מקודש היינו עזר מיצר הרע דאיתא (סוכה נ"ב:) ואלמלא הקב"ה עוזר לו אינו יכול לו. ומסיק בזוהר הקדוש ואי את עביד כן יתן לך כלבבך וגו' שזה אין אומרים רק למי שלבו שלם לפני בוראו שלא ירצה מה שהוא נגד רצון הבורא ית"ש

כמו"ש (שוח"ט תהלים כ') ועל ידי האכילה בקדושה נעשה לבו שלם לפני בוראו. ואחר כך איתא בזוה"ק ובשבת מקדש דא קידושא רבא וכו' שבשבת על ידי עונג שבת מועיל לתקן הקלקול כאמור. וכן איתא בגמרא (שבת קי"ח:) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו. והוא כמו שנא' יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא (ונת' כ"פ):

## פרק ג

**ברע"מ** פרשה זו (ק"פ ב') ובפ' פנחס (רמ"ג ב') ושכינתא תתאה איהי פרה אדומה מסט' דגבורה וכו' והיינו ע"פ מ"ש (מ"ר ותנחו' פ' זו) משל לבן שפחה וכו' תבא אמו וכו' כך תבא פרה ותכפר על מעשה העגל. כי על ידי הפגם נתבטל השראת השכינה כמו שנאמר אני ה' שוכן בתוך בני ישראל ועל ידי מעשה הפרה יחזור השראת השכינה. וזה שאמר שכינתא תתאה איהי פרה. ובת שהיא שכינתא תתאה מתעטרא באבהן (כמ"ש זח"ב ר"ד א'). וזה שאמר אדומה מסטרא דגבורה פחד יצחק שהעיקר ההתחלה הוא על ידי מדת היראה והיראה מביא לתשובה (כמו שנת' כ"פ) ואחר כך תמימה מסט' דחסד דרגא דאברהם דאתמר בי' התהלך לפני והיה תמים והיינו דא"א היה הראשון שהוריד הד"ת שקיים ולימד כל התורה שהיה זקן ויושב בישיבה כמו"ש (יומא כ"ח:) והוא ע"ד מה שנאמר אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' וזה שנאמר התהלך וגו' והיה תמים דעל ידי מצות מילה זכה להד"ת בשלימות. אשר אין בה מום מסט' דעמודא דאמצעותא והוא קדושת יעקב אבינו ע"ה שזכה שמטתו שלימה שכל אחד מזרעו בטוח שיש לו חלק לעולם הבא כמו שנאמר ועמך כולם צדיקים. אשר לא עלה עליה עול מסטרא דשכינתא עלאה. והיינו שעל ידי כן יזכו לתקן בשורש שהוא בחינת בינה עלמא דאתי וכתיב ולבבו יבין ושב שהוא תשובה עלאה שלא יוכל היצר הרע לכנוס עוד ולקלקל. וזה שאמר ברע"מ פ' פנחס הנ"ל דאיהו חרו דכלא חדו והוא ע"פ מה שא' (תענית ט"ו.) ישרים לשמחה לישרי לב שמחה והיינו כשמתיישר הלב מכל וכל אף הלב כסיל דאתפני יצר הרע מתמן. ואמר באתר דאיהי שלטא והזר הקרב לית רשו לסט"א לשלטאה והיינו דתפס מליצת הפסוק והזר הקרב וגו' והמכוון על יצר הרע שנקרא אל זר (כמו"ש שבת ק"ה:) ואחר כך מסיק לא שטן ולא משחית ולא מה"מ. והיינו דעיקר הפרה לטהר מטומאת מת שבא על ידי הנחש שגרם מיתה. ובתחלה פתח אסור לחרוש בשבת חרישה דשור דאתמר על גבי חרשו חורשים ואין לו שייכות לכאן אך שם ברע"מ פ' פנחס הנ"ל מבואר דזהו גם כן קדושת שבת דאיתא בזוה"ק (ח"ב ר"ד א') שבת ש' ב"ת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו. והיינו דקדושת שבת סעודתא דמע"ש דחק"ת נפשות ישראל והוא כנגד קדושת יצחק אבינו ע"ה כמו שחשבה האריז"ל

שאז זוכה ליראה שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה' ב') ובבוקר נגד קדושת אברהם אבינו ע"ה נהורי' ישרי בה. ובסעודה ג' נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שזוכין על ידי שמירת שבת להיות נגאלין מיד. ואמר שם ברע"מ פ' פנחס הנ"ל ובג"ד אסור למיחרש בארעא ולמעבד בה גומות דהוה כאלו עביד פגימו בארעא קדישא דאיהי שכינתא. וזה שאמר אסור לחרוש בשבת חרישה דשור שהוא קלי' עשו שהוא היפך מדת היראה שהוא גבורה דקליפה. ואמר ובג"ד ביומא דחול והוא רחום יכפר עון ולא ישחית שאז יש קליפת עון ומשחית ומבקשים ולא ישחית. והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו אף ו' חמת ו' שאף ההיפך שנאמר אם בחקותי תמאסו הוא מהשי"ת לטובה כדי שעל ידי זה יזכו לימות המשיח וכמו"ש בזוה"ח תבא ומה"ט כל הפרשה שם נכתב בשם הוי"ה שהוא שם של רחמים. ומבקשים שלא יעיר כל חמתו ויהי' די רק בהפחד מהנהימו סגי. אבל בשבת שזוכין על ידי קדושת שבת לשבת עלאה ואתפני יצר הרע מתמן וזוכין לתקן כל קלקול הנחש שהוא קליפת נחש אשת זנונים שהוא תאוה וקליפת הס"מ הרוכב על הנחש שהוא עבודה זרה שאמר והייתם כאלהים. וזה שאמר לא שטן ולא משחית שעיקרו תאוה ועל זה וכמו"ש (סנהד' נ"ז.) כ"מ שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה וע"ז. וזה שאמר ולא מה"מ היינו הנחש. ומי שזוכה לשבת עלאה מיד נגאל מכל וכל. ובפרט בשבת זה שקורין פ' זו שמורה על שבת ש' בת בת מתעטרא באבהן ולשבת עלאה וכנ"ל אז הקדושה כפולה לזכות להיות נגאל מכל וכל ולהיות מיד נגאלין:

## פרק ד

**בגמרא** (ב"ב ע"ח:) מה דכתיב ע"כ יאמרו המושלים וגו' המושלים אלו המושלים ביצרם בואו חשבון בואו ונחשוב חשבונו של עולם וכו' ודרש כל הפרשה דרך רמז עיי"ש. וצריך להבין לפי דרשה זו לשון ע"כ שהוא כנתינת טעם. ומה שייכות יש לענין זה למלחמת סיחון. גם כל ענין מלחמות סיחון ועוג שנקראו שני מלכי האמורי והאמורי הוא א' משבעה אומות ולמה נסתפק משה אם לכובשם שנראה שאם היה מניח סיחון לעבור ישראל בגבולו לא היה כובשין אותו כלל. וגם במשנה (פ"א מבכורים משנה י') לרבי יוסי הגלילי אין מביאין בכורים מעבר הירדן וכו' נראה שאינה כקדושת ארץ ישראל לגמרי. אך הענין הוא דהשבעה אומות הם כנגד הז' מדות בטומאה שהם כנגד ה' מדות בקדושה. ואיתא בס' דברי אמת מהרבי מלובלין זצ"ל בשם הבעש"ט ז"ל דקליפת מלכות האמורי שהוא השלישי להז' עממין הוא כנגד מדת תפארת בקדושה ובקדושה מורה על את ה' האמרת וה' האמירך שהקב"ה משתבח בשבחייהו דישראל כמו"ש (ברכות ו'.) וזלעו"ז האמורי בקלי' הוא התפארת וגאות. והוא כנגד יעקב אבינו ע"ה מדת ת"ת שהוא

הי' קטן ושפל בעיניו כמו שאמר קטנתי מכל החסדים וכתיב מי יקום יעקב כי קטן הוא. וכמו שבקדושה קדושת יעקב כולל גם קדושת אברהם ויצחק (וכמו"ש בזוהר הקדוש תרומה קע"ה ב' וש"מ) כן לעומת זה בקליפה קליפת האמורי שהוא הגאוה והכבוד כולל גם הקנאה והתאוה. ומשה רבינו ע"ה ידע שעדיין אין הזמן לכבוש קליפה זו לגמרי. וכן אף אחר כך מצינו (נדרים כ"ב.) ההוא שעתא לא עברינן ירדנא שבעבר הירדן היה עוד שליטת קליפת הקנאה והרציחה וכן בגמרא (מכות ט':) בגלעד שכיחי רוצחים. וזה הוא הענין דכתיב בפ' דברים אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות ולכאורה היה צריך לומר אשר ישב לשון עבר שהרי כאן נאמר אחרי הכותם שלא החיו כל נשמה. אך מפני שבאמת עדיין לא נעקר לגמרי כל קליפת האמורי לכן נאמר בלשון אשר יושב בהוה בחשבון שיושב עוד רק זאת הועיל מה שהיה נקרא מתחלה מלך חשבון כמו שנקרא בפ' דברים מתחלה. והיינו כיון שקליפתו כוללות כל הג' קליפות כנ"ל הי' הוא מלך על החשבון חשבונו של עולם שלא הניח כלל לחשוב החשבון. ועל זה כבשו משה רבינו רק מ"מ נשאר קליפתו ולא כבשו לגמרי שיושב עוד בחשבון שעדיין יכול לפתות שלא יחשבו חשבונו של עולם עולם וכמו"ש (נדרים ל"ב:) דבשעת יצר הרע לית דמדכר לי' ליצ"ט. ומואב הוא שורש קליפת התאוה וכמו"ש (ב"ר פ' נ"א) כל מי שהוא להוט אחר בולמוס של עריות סוף שמאכילין אותו מבשרו. ועיקר הקליפה היה במואב שקראתו מאב (כמו"ש נזיר כ"ג:) וזה שאמר אחר דכתיב כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי הוא והוא נלחם במלך מואב הראשון וגו' והיינו דסיחון היה מלך חשבון שהיה מושל על החשבון להסתירו שלא יחשוב האדם כלל חשבונו של עולם ואחר שנכבש שלא יהיה עוד מלך חשבון אמר על כן יאמרו המושלים אלו המושלים ביצרם בואו חשבון בואו ונחשב חשבונו של עולם וכו' תבנה ותכונן תבנה בעולם הזה ותכונן בעולם הבא שכיון שמתחיל רק לחשוב חשבונו של עולם כבר יכול לתקן שיבנה ויכונן בעולם הזה ולעולם הבא. דסיחון נקרא על שם ב' הקליפות דאחר כך דרש בגמרא (ב"ב שם) סיחון על הצדיקים שנקראו גם כן שיחין כארז בלבנון ישגא כמו"ש רשב"ם שם. ובקליפה נקרא סיחון ע"ש הגאוה שמגביה דעתו כארז כנ"ל ועוד נקרא סיחון ע"ש קליפת התאוה שהולך אחר שיחה נאה שזהו קליפת התאוה ע"ש הכתוב כי נופת תטופנה וגו' וחלק משמן חכה. ועוג היה קליפתו רק הגאוה כמו שנאמר ויבא הפליט ואיתא (נדה ס"א.) זה עוג שפלט מדור המבול וחטא המבול היה חמס וזנות והוא ניצול מכלל שהוא לא היה פרוץ בקליפת הקנאה והתאוה והיה קליפתו רק הגאוה מה שאין כן סיחון אף דאחי הוה (כמו"ש בגמרא שם) והתוס' כתבו

דסיחון נמי נפלט הביא המהרש"א מדרש שסיחון נולד בתיבה מאשת חם בזנות והיה כולל כל הג' קליפות וכמו שאמרנו ומש"ה נקרא סיחון מלך חשבון ועוג היה קליפתו רק הגאוה ונקראו שניהם מלכי האמורי:

**ומה** שנאמר בעוג אל תירא אותו ואיתא בזוהר הקדוש סו"פ זו בי' שעתא דחיל משה האיך יכיל לאעקרא רשימא דרשים אברהם וכו' דהא הוא פגים רשימא דילי' וכו' היינו כיון שבאמת לא נתגייר שיהיה בשם ישראל יכנה רק שנימול בין אנשי ביתו דאברהם וכמו"ש בזוהר הקדוש והיינו שלא היה מקנת כספו שיהיה מחויב למולו רק מל אותו ככל הנפש אשר עשו בחרן והוא לא נתגייר ונחשב כמולי או"ה שהם נקראו ערלים שאין הערלה קרויה אלא לשמם (כמ"ש נדרים ל"א:) וזה שאמר דהא הוא פגים רשימא דילי' שאחר פטירת אברהם אבינו ע"ה כל הנפש אשר עשו בחרן חזרו לסורם. אבל סיחון שהיה כלול מכל הג' קליפות היה נקרא מלך חשבון שהיה עומד נגד כל החשבון למנוע האדם מלחשוב כלל. ואחר שנכבש אז אמרו המושלים בואו ונחשוב שמועיל דברי הצדיקים המושלים ביצרם להכניס בלב השומעים דבריהם שאומרים בואו ונחשוב חשבונו של עולם. ואם מתחיל רק לחשוב אז תבנה ותכונן בעולם הזה ולעולם הבא שיהא ביכלתו לתקן הכל. ואמר אחר כך (בגמרא ב"ב שם) עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה שהוא מקליפת התאוה כנ"ל מה כתיב אחריו כי אש יצאה מחשבון וכו' והוא על פי מה שנאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ויעקב הוא כנגד קליפת הגאוה כמו שאמרנו ויוסף הוא מדת צדיק דנטר ברית לעומת מ' התאוה. וזה שאמר תצא אש ממחשבין וכו' להבה מקרית סיחון מקרית צדיקים שנקראו שיחין אכלה ער מואב זה המהלך אחר יצרו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה והיא קליפת התאוה ששורשה מואב וכמו שאמרנו בעלי במות ארנון אלו גסי הרוח דקלי' מואב הי' גם הגאוה וכמו שנאמר (ישעיהו ט"ז:ו') שמענו גאון מואב גא מאוד. ואש של הצדיקים ולהבה שלהם הוא אש אוכלה אש שתוכל לתקן בזה אש של הקליפה. וכמו שאמרנו דכל הג' קליפות נקראו אש. קנאה מפורש וחמתו בערה בו ותאוה גם כן נקרא (קידושין פ"א) נפיק וכו' עמודא דנורא א"ל חזי דאת נורא וכו'. וגאוה הוא גם כן כמו אש שדרך האש העולה למעלה. וג' תאות אלו ג"פ אש עולה תתק"ג שזה ענין מ"ש (ברכות ח'.) תשע מאות וג' ג"פ אש מג' קליפות אלו שמוציאין את האדם מן העולם. ואש של צדיקים והלהבה שלהם הוא אש אוכלה אש שיכולים לתקן כל האשות ההם. וזהו אם אתה עושה כן שהמושלים ביצרם יאמרו באו חשבון ויכנסו בלב השומעין שיבואו ויחשבו חשבונו של עולם אז תבנה בעולם הזה ותכונן לעוללם הבא שיתוקן

הכל. וזהו תצא אש ממחשבין ותאכל את שאינן מחשבין. וחשב בגמרא שיתקן אכלה ער מואב קליפת התאוה ומש"ה נק' כאן מואב מפני שהם באו מקליפה זו. בעלי במות ארנון הוא קליפת הגאוה. וזה שהביא אחר כך פסוק אוי לך מואב וגו' וכל פסוק זה לא נדרש כלל כאן בדרוש הרמז הזה וכמו שהק' גם המהרש"א ז"ל. אך פסוק זה אף לפי הדרש הנרמז נתפרש גם כן כפשוטו על מואב שטיהרו בסיחון שעל ידי שכבש סיחון הקליפות שלהם ונכללו בקליפתו על ידי זה יועיל אש של צדיקים שנקראו גם כן שיחין כמו שנאמר כארז בלבנון ישגא כנ"ל רק הגאות הוא בקדושה כמו שנאמר ויגבה לבו בדרכי ה' שהאש שלהם יוכל לתקן האש דקליפת מואב גם כן. אבדת עם כמוש שהקליפה שלהם נתבטלה רק מה שלא יוכלו לכבשם הוא מפני השני פרידות טובות שנמצא בהם וכל פסוק זה מתפרש כפשוטו אף לפי הרמז הנרמז כאן. ואחר כך אמר ונירם נגד מי שיש בו מינות ח"ו כמ"ש אמר רשע אין רם אבד חשבון אבד חשבונו של עולם וכמו"ש הרשב"ם לית דין ולית דיין ולרשע כזה לא יועיל מה שהמושלים ביצרם יאמרו באו חשבון בואו ונחשוב וכו' עד דיבון אמר הקב"ה המתן עד שיבא דין וכו' עד נפח עד שתבא אש שאינה צריכה נפוח והיינו אש של גיהנם שיצרף אותם. ובשבת בת מתעטרא באבהן כמו"ש בזוה"ק ויקהל שזוכה הישראל לקדושת הג' אבות שהם כנגד קליפות הנזכרים ויכול לבוא ולחשוב חשבונו של עולם לתקן הכל על ידי אש דקדושה שהוא אש אוכלה אש ותבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא:

## פרק ה

**אתה** קדשת את יום השביעי לשמך תכלית מעשה שמים וארץ ברכתו וכו' וקדשתו וכו'. הד' לשונות אלו הם כנגד ד' לשונות שנזכרו בתורה על שבת ויכל אלקים ביום השביעי וגו' וישבות ביום השביעי וגו' ויברך וגו' ויקדש וגו'. אתה קדשת נגד ויכל אלהים ביום השביעי דאיתא (ב"ר פ' י') ע"פ זה משל למלך שעשה לו חופה וכו' ומה היתה חסרה כלה וכ'ו דרש ויכל לשון כלה דשבת נקרא כלה כמו"ש (שבת קי"ט.) בואי כלה. והיינו דישראל נקראו בשבת בתואר כלה כמו שנקראו בשעת מתן תורה ובכל ספר שיר השירים שמדבר ממתן תורה נקראו ישראל בשם כלה. וכן בשבת שכל ישראל מקבלין עליהן עול מלכותו ית"ש כמו במתן תורה נקראו ישראל בתואר כלה ואתה קדשת נתקן ע"ש הקידושין וכמו"ש בס' אבודרהם תכלית מעשה שמים וארץ נגד וישבות ביום השביעי לשון נייחא שהוא הנייחא שהי' להשי"ת מהבריאה ביום השבת שהוא תכלית מעשה שמים וארץ שאז כל ישראל מקבלין עול מלכותו ואימת שבת על ע"ה כמ"ש ירושלמי פ"ד דדמאי ולא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו

וכו' (כמו"ש שבת ל"א:) ובמ"א (סו"פ קנין תורה) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא וגו' והיינו ביום השבת כמ"ש ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו. ברכתו מכל הימים נגד ויברך וקדשתו מכל וכו' נגד ויקדש. והם כנגד ד' קדושות של יום השבת שהוא בחינת עתיקא קדישא וז"א וחק"ת שבג' קדושות אלו תליא מהימנות דלעילא (וכמו"ש בזוה"ק יתרו פ"ח א') וגם נגד בחינת יסוד דגוף ובריתא חשבינן חד (וכמו"ש חק"ת שהוא נפשות ישראל שנקראו תפוחין שנמשלו לתפוח (כמו"ש שבת פ"ח.) לשמך דיום השבת הוא יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא (כמו"ש זח"ב ר"ה א') שבשבת משליך הישראל כל עניני הגוף והוא פנוי רק לתורה ועבודה בעניני נשמה ונא' נר ה' נשמת אדם וזהו פי לשמך. תכלית מעשה שמים וארץ הוא נגד קדו' עתי"ק שהוא נגד מאמר בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית היינו שקשורים בראשית המחשבה וזה כנגד וישבות ביום השביעי וכמו"ש (סא"ר רפ"א) ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת לישראל שזה היה תכלית מעשה שמים וארץ שיהיה אומה ישראלית ויקבלו עליהם עול מלכותו ביום השבת. ברכתו וכו' ויברך הוא כנגד קדושת יסוד וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קל"ה ב') דא אפיקו דברכאן וכו' ברזא דאת קיימת קרינן לי' המבורך איהו מבועא דבירא וכו' ובפתח אליהו דאשקי לאילנא בהאי נביעו. וקדשתו ויקדש אותו הוא נגד קדושת ז"א וכמו שנאמר בא מחמת שדבוקים בהשי"ת שהוא קודש נבדל והוא בחינת ז"א. ואצל ויכל וגו' וישבות וגו' שהוא נגד חק"ת ועתי"ק כתיב בכל אחד יום השביעי מיוחד שמורה על קדושה מיוחדת ואצל ויברך ויקדש שהם נגד יסוד וז"א נאמר רק פעם אחת ביום השביעי ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו דגוף ובריתא חשבינן חד כנ"ל וקדושה וברכה אחד הוא ובכל מקום שיש קדושה יש ברכה וכמו"ש (ויקרא רבה פ' כ"ד) ברכה מציון שנאמר יברכך ה' מציון וכתיב כי שם צוה ה' את הברכה. וכן בכהנים דכתיב ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים ניתן להם הברכות לברך את ישראל:

## פרק ו

**בזוה"ק** ח"א (רס"ד א' בהשמטות) דאמר רבי מאיר מאי דכתיב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ולא אמר ויהי כן מלמד שהאור ההוא גדול וכו' גנזו הקב"ה לצדיקים לעתיד לבוא [והיינו שויהי אור השני אינו אותו אור שבמאמר יהיה אור שהוא אור הראשון] מלמד שלקח הקב"ה מזיוה א' מאלפים ובנה ממנה אבן יקרה נאה ומקושטת וכלל בה כל המצות וכו'. אבן היינו מדת מלכות שנקרא אבן וכמו"ש (זח"ג רמ"ג ב') דשכינתא דאתקריאת אבנא דכתיב בה והאבן הזאת וגו' ומביא שם כמה פסוקים שנז' אבן על

אבן אחת שבעה עינים והיינו מדה זו מדת מלכות שכוללת כל הז' מדות ונקראת בת שבע וכמו"ש בזוהר הקדוש כל הז' מדות ונקראת בת שבע וכמו"ש בזוהר הקדוש בכמה דוכתי. גם פסוק זה אבן מאסו הבונים שמביא הס' הבהיר הנ"ל גם כאן. והן הדברים שכ' בס' הבהיר במ"א לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים לעתיד לבוא וכו' דשבת הוא כנגד מדה ז' מדת מלכות ושדבת כללא דכל אורייתא כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב צ"ב א') ובמדרש (שמות רבה סו"פ כ"ה) שהוא שקולה כנגד כל המצות. וכן אמר בס' הבהיר כאן וכלל בה כל המצות וכו' והוא מעין עולם הבא ואף דשבת א' מס לעולם הבא כמו"ש (ברכות נ"ז:) וכאן אמר שלקח מזיוה א' מאלפים וכו' אך הוא ע"פ מ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו קפ"ב ב') ואלין קיימי בקיומא דעדן תתאה ולא יתיר וכו' האי עדן תתאה אקרי גן לעדן דלעילא והאי גן אקרי עדן לגן דלתתא וכו' ואיתא (פסחים צ"ד.) וגן א' מס' בעדן נמצא הגן דלתיתא הוא אחד מס' לעדן תתאה ועדן תתאה שהוא גן לעדן דלעילא והיא אחד מס' ממנו ונמצא גן תתאה א' מג' אלפים ת"ר מעדן עלאה שהוא עין לא ראתה והוא עולם הבא. וזה שאמר מזיוה אחד מאלפים והיינו אחד מג' אלפים והמאות לא חשב:

**ואמר** אחר כך בס' הבהיר בא אברהם וכו' נתנו לו אבן יקרה זו ולא רצה אותה זכה ונטל מדתו וכו' בא יצחק ובקש כחו ונתנו לו ולא רצה בה זכה ונטל מדתו שהיה מדת הגבורה וכו' בא יעקב ורצה בה ולא נתנוהו לו א"ל וכו' אתה תהיה באמצע ותכלול שלשתם דכתיב תתן אמת ליעקב ומאי אמצע היינו שלום והא כתיב תתן אמת ליעקב אמת ושלום חד הוי וכו' ולפיכך אמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה אבן שמאסו אברהם ויצחק שבנו את העולם היתה עתה לראש פנה. להבין למה מאסו בה אברהם ויצחק ולמה יעקב רצה בה ולא נתנו לו רק דוד בחר בה ונתנו לו הוא על פי מה שנאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו שעסק אברהם ויצחק היה ההשתדלות וההילוך בעבודת ה' ע"ד מה שנאמר כי הולך האדם אל בית עולמו שכל חיי האדם הוא הולך עד לעולם הבא שאז הוא הנייחא שאז בימי אברהם התחיל הב' אלפים תורה שמקודם היה ב' אלפים תהו שיה' הקב"ה זן בחסדו ואברהם התחיל בהשתדלות שיתפרסם שהוא אלהי הארץ וכן אמרו (ב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם ושם (בפ' נח סו"פ ל') בא והאיר לפני בא"י ואברהם היה הראשון שקיים כל התורה כולה כמ"ש (יומא כ"ח:) ואיתא ריש ב"ר התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה ואחר כך גם כן בטובו מחדש בכל יום מע"ב ואיתא (ב"ר פ' מ"ט) אין יום ויום שאין הקב"ה מחדש הלכה בב"ד של מעלה וכו' ובזה מחדש בכל יום מעשי בראשית ואחר מתן תורה מסר חידושי הלכות לישראל

ולכן נקראו הת"ח בוני עולם כמו"ש (סוף ברכות) אל תקרא בניך אלא בוניך. ובגמרא (שבת קי"ד.) מאי בנאין אלו ת"ח שעוסקין בבנינו של עולם ואברהם היה הראשון שזכה לתורה שבכתב שהיה כלול בה גם התורה שבעל פה והלכות שהקב"ה מחדש בכל יום היה גם כן אברהם יודע. ומדת מלכות היינו שבת מורה על יום המנוחה שאין לאדם לעשות שום השתדלות רק הכל מהשי"ת וכמו"ש בפסיקתא על מאן דאמר לא נתנו שבתות אלא להתענג הוא לת"ח והיינו כמו שאמרנו שהת"ח שעוסקין בתורה כל ימי המעשה הם זוכין בשבת לד"ת בלא השתדלות רק בדרך תענוג מצד השי"ת כמו שנאמר אז תתענג על ה' ושדבת הוא מעין עולם הבא שהוא המנוחה. וזה שאמר בס' הבהיר הנ"ל אבן שמאסו אברהם ויצחק שבנו את העולם שעסק אברהם ויצחק היה ההשתדלות בכוחם בעסק בנינו של עולם היינו הדברי תורה ולא רצו במדה זו המורה על הנייחא מצד עצמו רק לקבל האור מהשי"ת בבחינת סיהרא דמקבלא משמשא. וזה ענין מה שא' באברהם והאמין בה' ויחשבה לו צדקה ומתרגום לי' לזכו והק' הרמב"ן ז"ל מה זכות הוא לנביא שמאמין בנבואתו ששמע מהשי"ת. ואמרנו שהוא קאי על ההבטחה כה יהיה זרעך שיהיה ככוכבי השמים] והיינו על פי מה שאמרו (מגילה ט"ז.) כשהן עולין עולין עד לכוכבים והיינו שיהיה במדרגה גדולה. וזה הוא נגד הבחירה שנתנה לאדם ואיך יתכן ההבטחה שיהיה ככוכבי השמים ומכל מקום האמין אף שהוא למעלה מהשכל. וזה שאמר ויחשבה לו צדקה לו דייקא לפי מדתו שהיה עיקר השתדלות מצדו ושיעשה האדם בבחירתו ומכל מקום האמין בהבטחת השי"ת שיהיה זרעו ככוכבי השמים. וזה האמונה לפי מדתו היה נגד השכל וזה פי' ויחשבה לו צדקה. ויעקב אבינו אמר על עצמו האלהים הרועה אותי מעודי וגו' והיינו שהוא היה מכיר שכל ההשתדלות הוא רק מהשי"ת לכן אמר שהוא רצה במדה זסו אך לא נתנוה לו שגם בו בחר השי"ת שיעסוק בהשתדלות וכמו שמצינו (סנהדרין צ"ו.) כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים וכו' היינו בהשתדלות וכלול גם יעקב עמהם שהיה גם עסקו בהשתדלות והילוך בעבודת ה' וא"ל שהוא יהיה הבריח התכון הכולל קדושת אברהם ויצחק ותכלול שלשתם. רק דוד המלך ע"ה שאמר ה' רועי והיינו שהוא לית ליה מגרמי' כלום רק מה שהשי"ת מופיע בו הוא בחר במדה זו. ואף שיעקב אבינו אמר גם כן האלהים הרועה אותי רק יעקב זכר שם האלהים שמורה שהוא בעל הכוחות כולם והיינו שידע שעסקו ההשתדלות רק שאמר שהשתדלות שלו הוא גם כן מהשי"ת והוא בעל הכחות כולם. אבל דוד המלך ע"ה אמר ה' רועי בשם הוי"ה שמורה על הי' הוה ויהיה אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם והיינו שלית לי' מגרמי' כלום רק מה שמופיע בו

השי"ת כמו קודם שנברא העולם. ואחד שהיו כבר מקודם האבות שעסקו בהשתדלותם שרצו לפני כסוסים אז היתה האבן לראש פנה שעל ידי מדה זו מ' מלכות זוכין לאור הראשון שגנזו לעולם הבא. ובשבת וכן מדה זו הוא מעין עולם הבא וכמו שאמר בראש דבריו שלקח הקב"ה מזיוה וכו' וכן במאמר הב' לקח שביעי ושם להם במקומו:

## פרק ז

**בשבת** בשחרית בפסוקי דזמרה אומרים נשמת כל חי תברך את שמך ה"א ורוח כל בשר תפאר ותרומם זכרך וכו'. ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קל"ח א') שזה קאי על הנשמה יתירה של שבת. הענין דאיתא בזוהר הקדוש (פרשה זו קפ"ג ב') ע"פ ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ויהי ביום השלישי דאתחליש חילא דגופא והא קיימאברוחא בלא גוף כדין ותלבש אסתר מלכות וכו' דאתלבשת במלכות עלאה קדישא ודאי לבשה רוח הקודש וכו'. ופירש בנצ"א שעל הגליון הזוהר הקדוששם שהוא מפני חולשת התענית קיימא ברוחא בלא גופא. והנה כמה שמתענים ששה ימים משבת לשבת והם עוד בגוף. אך הענין הוא על דרך שאמרנו על מה שנאמר בפ' בהעלותך ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וגו' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים שזה מוסב על שלשה המדות שהמדות נקראים ימים כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג צ"ד ב') דכתיב כי ששת ימים עשה ה' וגו' ולא כתיב בששת דששת ימים שם ששת המדות כנגד שבעת ימי בראשית וכנגד ז' הרועים. ושלשת ימים היינו ג' המדות חג"ת שהאבות אי"ו מרכבה להם והם כנגד ג' מדות רעות הקנאה והתאוה והכבוד שמוציאין את האדם מן העולם. וזה שאמרה אסתר צומי עלי וגו' שלשת ימים דהיינו אחר שגזר המן להשמיד להרוג ולאבד שהוא בודאי כנגד ג' מדות רעות האלו שמוציאין את האדם מן העולם אמרה שיצומו שלשת ימים לתקן הג' מדות האלו שלא ידעה באיזה מהם שפגמו אז. ולזה כתיב ויהי ביום השלישי היינו כאשר זכתה להתברר בכל הג' מדות הקדושות מהג' אבות שהם כנגד ג' מדות רעות האלו ואז אתחלש חילא דגופא שהם הג' מדות רעות האלו שהם מהגוף הקנאה והתאוה שהם בעצם כחות הגוף וכן הגאות הוא גם כן מחמדות הגוף. וזה שאמר בזוהר הקדוש הנ"ל והא קיימא ברוחא בלא גופא כדין ותלבש אסתר מלכות היינו רוח הקודש וכמו שדרשו גם בגמרא (מגילה י"ד:) והוא רוח מהאי קודש דלעילא (כמ"ש זח"ג ס"א ע"א). וכן שבת ש' בת בת מתעטרא באבהן (זח"ב ר"ד א') היינו שזוכה הישראל בשבת לקדו' הג' אבות הוא גם כן קיימא ברוחא בלא גופא וכמו שכ' בזוהר הקדוש (שם ר"ה א') והאי יומא יומא דנשמתין איהו ולא יומא דגופא. והנה פסוקי דזמרה שהם שירי דוד המלך ע"ה שהוא רבן של בעלי רוח הקודש (כמ"ש האריז"ל) וכן השירה אז ישיר איתא במכילתא ובמ"ר (בשלח

פ' כ"ג) בזכות האמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה לכן אחר הפסד"ז ואחר השירה אומרים נשמת כל חי תברך את שמך ה"א. כל חי היינו מי שיש בו רוח חיים שמורה על חיי עולם זוכה לנשמה יתירה בשבת. תברך את שמך ה"א הוא על פי שאמרו (פסחים נ.) זה שמי לעלם נכתב אני בי"ה והיינו שם הוי"ה וזה פי' שמך ה' אלהינו. ורוח כל בשר הוא ע"פ שכ' בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ו קנ"ז) הו"ל למיכתב כל רוח או כל נשמה מהו כל בשר וכו' מאי ויתרון ארץ בכל הוא האי כל הוא רוח להאי גוף והיינו הנפשות שעל זה א' נשמות שבגוף (כמו שנת' במ"א) וזהו ורוח כל בשר תפאר ותרומם זכרך וכו' זכרך הוא ע"פ הגמרא הנ"ל (פסחים שם) וזה זכרי לדור דור נקרא אני באדנ"י וזהו תפאר ותרומם זכרך שהוא שם אדנ"י שהוא מדה אחרונה מ' מלכות. ולשון ותרומם מורה על בחי' עתיקא כמו שמורה תמיד לשון גדול ורם אצל השי"ת על למעלה משכל ותפיסת בני אדם דאם לא כן אינו בגדר רם למה שלמעלה ממנו. והוא כמו שאנו אומרים בזמירות דהאר"י הק' ז"ל צרורא דלעילא דבי' חיי כולא והיינו מדה זו מ' מלכות שהוא צרור החיים את ה' אלהיך שמורה על מדה זו כמו דאיתא בזוהר הקדוש את ה' דא שבת דמעלי שבתא את ה' הטפל לשם הוי"ה הוא מ' מלכות מבקשים שיתרבי חילא ותיסק עד רישא עד מדת כ"ע והיינו כ"ע דאיהו כתר מלכות וזהו הפירוש תפאר ותרומם זכרך שהשם של אדנ"י תרומם עד מדת עתיקא שהוא כ"ע וכנ"ל:

## פרק ח

**עוד** בזוהר הקדוש (פ' זו הנ"ל) מ"ט זכתה להאי אתר בגין דנטרא פומא דלא לחוואה מידי וכו' מאן דנטר פומי' ולשני' זכי לאתלבשא ברוחא דקודשא. משמע דאף שכבר זכה להיות קיים ברוחא בלא גופא (כנ"ל במא' הקו') עדיין אינו מועיל להשיג רוח הקדוש רק על ידי דנטר פומא ולשני'. ובכתוב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב וחיים היינו חיי עולם שהם דברי תורה וכן לראות טוב היינו האור כי טוב ואין טוב לא תורה (ברכות ה.) נצור לשונך מרע שהוא לשמור רק מרע וכאן באסתר לא היה דבר איסור רק רשות. רק אפשר כיון שמרדכי ציוה עליה שלא תגיד והוא היה מהסנהדרין היה ציווי שלו כמו מצוה דרבנן ואיסור דרבנן. אך לשון הזוהר הקדוש דנטרא פומא דלא לחוואה מידי לאו דוקא דברי איסור. אך איתא בגמרא (שבת קי"ג:) על פסוק ממצוא חפצך ודבר דבר שלא יהיה דיבורך של שבת וכו' פירש רש"י כגון מו"מ והיינו דברים האסורין ובתוס' הביא ממדרש רשב"י הו"ל אימא סבתא דהויא משתעי סגי אמר לה אימא שבתא הוא ושתקה נראה שאין לדבר אף דברי רשות. והנה איתא בזוהר הקדוש (ח"ג ר"א ב') על שבת אתקדש יומא סליק פומא דסליק על כלא פי' ה'. ובזוהר הקדוש

(בראשית ל"ב א') והאי דבור אקרי שבת ובנין דשבת אקרי דבור דבור דחול אסור בשבת ובס' יצירה יום שבת בשנה ופה בנפש. וכבר אמרנו שאין הפי' שנברא הפה בשבת שהרי אדם הראשון דיבר גם בערב שבת. וכן כל קריאת השמות שקרא אדם הראשון לכל הברואים היה בערב שבת. רק הפי ה' נברא בשבת היינו הכח שידבר האדם דברי תורה ויהיה נקרא דברי אלהים חיים. וזה פי' ודבר דבר ולא כתיב ומדבר דבר כמו שנאמר ממצוא חפצך שהיה צריך לומר ומדבר דבר שלא ידבר דבר האסור לפי פירוש רש"י הנ"ל. רק הפירוש שידבר דבר רק שיהיה דבר ה' וזהו פי ה'. וזה שאומרים בשם הרבי רבי בער זצ"ל שאפשר אף בדברי תורה ותפלה שלא יהיו דברים אף שבודאי לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה גם כן כמו"ש בגמרא (פסחים נ:) וכש"כ כשעוסק סתם ואין לי שום כונה. אך מכל מקום לענין רוה"ק ולהשיג השגות יזיק אף דברים כאלו כל שלא ידבר בבחינת פי' ה' כנ"ל. והיינו כמו שמצינו בגמרא (עירובין נ"ד:) שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן דברי תורה וזהו ודבר דבר שכל מה שידבר יהיה דברי תורה ופי ה'. ושם אצל רשב"י לא מצינו כלל שאמר לאמו שאסור לדבר בשבת רק הוה אמר לה שבתא הוא והות שתקא. רק רשב"י שכל שיחתו תורה כשאמר שבתא הוא הופיע עלי' קדושת השבת שצריך לדבר רק דבר שיהיה דברי ה' פי ה' והיא שלא היתה בת תורה לא דבר כלל. ובשבת יוכל כל אחד מישראל לזכות לדבר דבר שיהיה פי ה' דברי אלהים חיים דשבת הוא נגד מדת מלכות ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא רוח מקודש דלעילא מטלא דעתיקא וכמו"ש הרמב"ן (ב"ב י"ב.) חכם עדיף מנביא היינו ברוח הקודש והם דברי אלהים חיים פי ה':

**ובזוה"ק** (ח"ב קס"ז א') מקשה גם כן כקושית ס' הבהיר (שזכרנו לעיל מא' ו') כיון דאמר יהי אור אמאי כתיב ויהי אור דהא בויהי כן סגיא אלא יהי אור דא אור קדמאה דהוא ימינא וכו'. ויהי אור דמימינא נפיק שמאל וכו' מכאן דויהי קדמאה דאוריתא בסטרא דשמאלא הוה וכו' מ"ט בגין דמני' נפיק ההוא חשך דאחשיך אנפי עלמא וסימנא דא כד אתגלי רזא דעשו ועובדוי בהאי ויהי הוה דכתיב ויהי עשו איש יודע ציד לפתאה בני עלמא וכו'. והוא לכונה אחד עם מ"ש בס' הבהיר (במא' ו' לעיל) והוא כמו שכ' למעלה שם בזוהר הקדוש (קס"ו ב') כי נר מצוה דא איהו משנה כד"א והתורה והמצוה והתורה זו תורה שבכתב והמצוה זו משנה וכו' וכן נדרש גם בגמרא (ברכות ה'.) תורה זו מקרא והמצוה זו משנה (וכ"כ גם בספר הבהיר שם) ואמר עוד בזוהר הקדוש שם אור דא אתכלל במאתן ושבעה עלמין וכו' ואמר בחשבון ש"י עולמות ר"ז אינון מסטרא דימינא ק"ג אינון מסטרא דשמאלא והיינו בתורה שבעל פה דשם יש מ"ט פנים טהור ומ"ט

פנים טמא ומהם מסתעף שיש גם דרכים מיצר הרע שיכול לשום חשך לאור וכמו"ש (חולין צ"א.) כת"ח נדמה לו שעושה עצמו כרב שאמר על ויהי אור דלאו איהו סימן ברכה וכו' דמני' נפק ההוא חשך וכו' דכתיב ויהי עשו יודע ציד לפתאה בני עלמא דלא יהכין באורח מישור. וכמו שמצינו (סנהדרין ק"ג:) ירבעם מאה ושלשה שירבעם היה שונה בתורת כהנים ק"ג פנים כמנין עג"ל והיה מראה פנים שלא כהלכה שענין עגלי זהב שלו הם ח"ו עבודה לה' הכתוב בתורת כהנים וזהו שמים חושך לאור. אך מי שזוכה לתורה שבעל פה זוכה לגלות האור מתוך החשך ולזכות לטלא דעתיקא מאור הראשון. ותורה אור היינו ר"ז מימינא כמנין אור שזהו תורה שבכתב יהיה אור שבה כלול באמת האור הראשון. ואלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה כו' כמ"ש (נדרים כ"ב:) והיו מוצאים בתורה שבכתבהכל רק על ידי הרב כעס הוצרך לרב חכמה. וזה ענין שפי' יהי אור על תורה שבכתב ויהי אור על תורה שבעל פה והיינו שנגנז האור הראשון ונגנז לעמלי תורה שבעל פה (כמ"ש תנחו' נח) שהם יוציאו האור מתוך החושך כמו שנאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול והוא כעין מ"ש בס' הבהיר על מ' מלכות (עיין לעיל). וכן מ"ש שם לקח שביעי ושם להם במקומו דשבת הוא מדה ז' מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ויום השביעי דא תורה שבעל פה דעם יום השביעי דא אשתכלל עלמא (כמ"ש זח"א מ"ז ב') והכל אחד. וזהו אבן מאסו הבנוים אברהם ויצחק שבנו העולם שהם היו עיקר התורה שבכתב שהתחיל בה' אלפים תורה אחר הב' אלפים תוהו לכן מאסו מדה זו. מה שאין כן דוד המלך ע"ה שהקים עולה של תשובה כמו"ש (מו"ק ט"ז:) והיה רבן של בעלי רוח הקודש לכן הוא נעשה מרכבה למדת מלכות בחינת תורה שבכתב לתקן הרב כעס ברב חכמה ורק על ידי התורה שבעל פה זוכין להוציא אור מתוך החושך דוקא לזכות לאור הראשון שנגנז דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא (כמ"ש בזוהר הקדוש תצוה) וזה אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. ובשבת כל אחד מישראל יכול לזכות שיהיה ודבר דבר שיהיה דבריו דברי אלהים חיים פי ה' שכל שיחתן דברי תורה ויוכלו לזכות לרוח הקודש שהוא בחינת תורה שבעל פה וכמו שאמרנו:

## פרק ט

**וישלח** ה' בעם את הנחשים השרפים וגו' ויש להבין הלא השם הוי"ה ב"ה הוא שם של רחמים ואיך נאמר אצל עונש שם הזה. עוד יש להבין מה שכתב אחר כך עשה לך שרף מה הוא לשון לך שזה יתכן רק בחצוצרות שנאמר עשה לך שנדרש לך אתה עושה כמ"ש (מ"ר ותנחו' בהעלותך) אבל כאן מה הוא לשון לך. אבל הענין שבאמת תוכחות

ה' הם רחמים גמורים כמו שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. וכן בכל תוכחות בפ' תבוא כתיב גם כן בשם הוי"ה שבאמת הם לרחמים גמורים שיהיה לסייעתא לשוב על ידי זה בתשובה. ובזוהר הקדוש (ח"ג מ"ז א') על הפ' הנ"ל וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים מאן שרפים וכו' וכתיב שרפים עומדים ממעל לו ממעל לו ודאי כד"א להתיצב על ה'. ושם כתיב ויבואו בני האלהים להתיצב על ה' ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ג רל"א ב') וכי על ה' קיימי אלא בשעתא דאינון קיימי על דינא דינא קדמאה דכלא בי' מאן הוא דלא יוקיר לשמא דקוב"ה ודלא יוקיר לאורייתא ולעבדוהי וכתיב שם ויבא גם השטן בתוכם דאיהוי חייש נמי ליקרא דשמא דא (כמ"ש בזוה"ק שם) וכן כאן וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים כד"א שרפים עומדים ממעל לו שיתבעו מה שלא אוקירו לשמא דה' ועבדו משה וממילא ויבא גם השטן בתוכם. וזה שנאמר הנחשים שהוא נוקבא דילי' נחש אשת זנונים (וע"ש בזוה"ק) וכמו שנאמרגם השטן לרבות ההוא נוק' דילי' ודלא כמו שפי' על השרפים הקליפות כיון שבזוהר הקדוש מייתי עלה קרא דשרפים עומדים ממעל לו. והיינו שהשי"ת שלח מלאכים התובעים על המקילים בכבוד שמים ובכבוד נביאיו וזה היה ברחמים כאשר ייסר איש את בנו. וזה שנאמר עשה לך שרף והיינו מלאך ואמר הלשון עשה לך ע"ד מ"ש (ר"ה כ"ט.) וכי ידיו של משה עושות מלחמה וכו' אלא לומר לך כל זמן שישראל היו מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים וכו'. והיינו שעל ידי ידיו של משה כאשר ירים משה את ידו היה מכניס בלב ישראל שישעבדו את לבם לאביהם שבשמים ועל ידי זה גברו ישראל. ובתר הכי תנן וכי נחש ממית או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין וכו' והוא גם כן כנ"ל שמשה הכניס כח בהנחש הנחושת שעל ידי כן יכניס הרהור תשובה בלב ישראל. וזה שנאמר עשה לך שרף שיעשה מלאך ויכניס כוחו בו להכניס הרהור תשובה בלב ישראל ועל ידי זה וראה אותו וחי:

## פרק י

**בסעודת** שחרית דשבת אומרים בזמירות דהאר"י הק' ז"ל ואזמין בה השתא עתיקא קדישא. בזוהר הקדוש (ח"ג קפ"ו ב') וכי מה חמא דוד לומר אברכה את ה' אלא חמא דוד דבעי הזמנה וכו' דנברך לגבי עלמא עלאה דכל מזונין וברכאן מתמן נפקן ובגם כן איהו באורח סתים דעלמא עלאה סתים איהו ולית לגבי' הזמנה וכו'. ויש להבין דאם לגבי עלמא עלאה לית לגבי' הזמנה מכש"כ עתי"ק דאיהו סתימא דכל סתימין איך אנו אומרים ואזמין בה השתא עתי"ק. אך הענין שידוע שבכל סעודה יש חשש קטרוג יצר

הרע כמ"ש בספרי עקב וגמרא (ברכות ל"ב.) ובזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ד ב') שאין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה ושתיה. ועל זה תקנו מים ראשונים ואחרונים שעל ידי זה מכניס קדושה באכילה כמ"ש ברכות (נ"ג סע"ב) ועל זה נאמר ישלח עזרך מקודש כמ"ש (בזח"ג קע"ג א') והיינו עזר מיצר הרע (כמו שנת' לעיל מא' ב') וזה שאמר בזוהר הקדוש כאן כד אזמין ב"נ לברכא לקוב"ה סט"א אתכפייא וכו'. ובזוהר הקדוש להלן (קפ"ח ב') סטרא דטוב נקיט לכל סט"א וכפייא לי' וכו' והיינו שמועיל ההזמנה שיהיה האכילה מסטרא דעץ הדעת טוב. ואז משיג גם כן הדעת שהוא פנימיות מכ"ע אך הוא על ידי אספקלריא דלא נהרא והוא שם אדנ"י בחינת עלמא תתאה. ועלמא עלאה דאיהו באורח סתים והיינו בינה עלמא עלאה והוא באורח סתים שנקרא גם כן הו"א. והיינו כשהשגה להדעת הוא על ידי בינה כמו שנאמר כי תבא חכמה בלבך היינו חיבור חכמה שבמוח עם בינה שבלב ואז ודעת לנפשך ינעם על זה אמר בזוהר הקדוש ולית לגבי' הזמנה אף שזוכין גם כן להשגת הדעת הוא רק כמו שזכו האבות לשם הוי"ה שנאמר להם אבל לא השיגו רק דרך אספקלריא דלא נהרא שהוא שם אדנ"י (כמ"ש בזוהר הקדוש קפ"ז רע"ב) וע"ז נאמר ושמי ה' לא נודעתי להם. אך זהו רק כשזוכין להדעת מסטרא דעץ הדעת טוב דסטרא דטוב נקיט לכל סטרא אחרא וכפייא לי'. אבל מי שזוכה מסטרא דעץ החיים כמו יעקב אבינו ע"ה ומשה רבינו ע"ה וזוכין לכ"ע עצמו היינו לכל שם הוי"ה עם תגו של יוד שמרמז לכ"ע ואז מזמנין גם עתי"ק סתימא דכל סתימין דאקרי הוא:

**ובשבת** יש התגלות עתיקא ובפרט בסעודה זו דעתיקא לכן אומרים נהוריא ישרי בה ע"ד מה שנאמר ידע מה בחשוכא ונהורא עמי' שרא והיינו במאמר ראשון יש חושך סתרו ואז זוכין לסט' דאילנא דחיי כמ"ש טועמיה חיים זכו. ואומרים ויחזי לן סתרי' היינו ישת חשך סתרו שהוא מאמר בראשית. דאתאמר בלחישא ע"ד מה שנאמר תזל כטל אמרתי שהוא טלא דעתיקא ואמירה בלחישא (כמ"ש זח"ג פ"ח ב') היינו שמופיע בלב כמו שנאמר ואמרת בלבבך אמירה בחשאי (זח"א רל"ד ב') ולכן אומרים בסעודה זו ואזמין בה השתא עתי"ק. ועיקר התגלות עתיקא יהיה לעולם הבא שנקרא יום ההוא פי' שיאיר כיום מדת הו"א שהוא בחינת עתיקא דבעולם הזה אף מי שזוכה דאתפני יצר הרע מלבו מכל מקום כיון שיש מציאות מרע הרי אף במתן תורה כתיב אני אמרתי אלהים אתם שנעקר יצר הרע מלבם בדבור לא יהיה (כמ"ש שיר השירים פ"א) מכל מקום חזר יצר הרע למקומו. אבל שבת שהוא מעין עולם הבא היינו א' מששים לעולם הבא (כמ"ש ברכות נ"ז:) וכל אחד מישראל יכול לטעום טעם שעל זה מורה לשון א' מששים שנותן טעם מעין עולם הבא מש"ה אומרים ואזמין בה השתא עתי"ק:

**ובמן** איתא בזוהר הקדוש פ' זו (ר"ח א') ת"ח מנא דהוה נחית לישראל במדברא ההוא מנא הוה מטלא דלעילא דהוה נחית מעתיקא סתימא דכל סתימין וכד הוה נחית הוה נהורי' נהיר מכלהו עלמין ומני' אתזן חק"ת ומלאכי עלאי. יהוא כמ"ש גם כן בגמרא (יומא ע"ה:) לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו. ומה שאמר רבי ישמעאל עקיבא טעית וכי מלאכי השרת אוכלין לחם וכו' אלו ואלו דברי אלקים חיים דהמן במהותו כמו שהוא למעלה קודם שירד למטה הוא רוחני ממש ומלאכי השרת אוכלין אותו וכמו שאמר מני' אתזן חק"ת ומלאכי עלאי אך כפי מה שירד למטה ונתגשם כמו שאיתא בזוהר הקדוש שם וכד הוה נחית לתתא אגליד ואשתני זיו' ולא הוה זיו' אלא כמד"כ והמן כזרע גד הו ולא יתיר מן זה באמת לא אכלו מלאכי השרת וכרבי ישמעאל. ועל המן דלעילא אמר דנהיר מכלהו עלמין. וכבר אמרנו דאכילת שבת הוא כאכילת מן ויש רמז לזה מגמרא (סוכה ל"ט:) בכדי מן שנו. והיינו דאכילת שבת הוא כאכילת מן שהיו אוכלין בשבת שא' במכילתא שהיה משונה בריחו וטעמו. וזה היה כמו מזונא דחברייא דמשתדלי באורייתא שהוא מזונא עלאה יתיר מכלא הה"ד החכמה תחי' בעליה (כמ"ש זח"ב ס"א וס"ב) והוא מסט' דעה"ח טועמיה חיים זכו וכאמור:

## פרק יא

**בזוה"ק** (ר"פ זו) ת"ח מילין דאורייתא קדישין אינון עלאין אינון מתיקין אינון וכו'. ובהג"ה רח"ו קדישין אינון מצד הבריאה היכל ק"ק. עלאין אינון מצד יצירה ששם המלאכים הנקראים עלאין. מתיקין אינון מצד העשיה ששם הדינין הנקרא דבש מתוק וכו'. ולעיל בר"פ קרח פתח גם כן בזוהר הקדוש בפסוק הנחמדים מזהב וגו' וחשיב ד' לשונות עלאין יקירין תאיבין אינון לעילא תאיבין לכלא ופי' שם בהגה"ה רח"ו עלאין בסוד תורה דבריאה ששם י"ש עולמות בכרסיא י"ש גימ' יקר וכו'. מה ששינה הפירוש משם לכאן הענין הוא ששם מדבר במי שלא קלקל כלל כמו יעקב אבינו ע"ה ומשה רבינו ע"ה שזה זוכה לתורה דאצילות ושם אין שום מיעוט רע גם כן שלא יוכל היצר הרע לקלקל כלל. וכאן מדבר במי שקלקל רק שזוכה לתקן על ידי דברי תורה. וזה שחשב קדישין אינון מצד הבריאה היכל ק"ק. שהוא כנגד נשמה שהוא מעולם הבריאה ורובו טוב ויש רק מיעוט רע. וזה זוכה לתקן שיהיה כולו טוב. וזה שאמר בהג"ה הנ"ל היכל ק"ק היינו ששם נכנס כה"ג ביום הכפורים לכפר ושם איתא (ברכות ז'.) בר' ישמעאל בן אלישע שנכנס לפני ולפנים וראה ממ"ה יושב על כסא ונזכר שם של כתר. דכתיב ועתיק יומין יתיב והיינו שזוכין לתקן בשורש ממאמר ברשאית שנזכר בו ורוח אלהים מרחפת זה רוחו של משיח (כמ"ש ב"ר פ"ב). עלאין מצד יצירה ששם עולם המלאכים הנקראים

עלאין. והוא נגד מה שאמר שם בפ' קרח תאיבין אינון לעילא. והיינו שהרוח גם כן מעולם היצירה ושם חציו טוב וחציו רע על ידי דברי תורה זוכין לתקן הלב כסיל החציו רע גם כן שיהיה בקדושה. מתיקין אינון מצד העשיה שאף ששם רק מיעוט טוב אבל נפשות ישראל שהם מעולם העשיה על ידי טעמי תורה (כמ"ש פסחים קי"ט.) שהוא הרב חכמה זוכין לתקן הרב כעס וזהו מתיקין אינון. ומסיק בזוהר הקדוש מאן דאשתדל באורייתא כאלו קאים כל יומא על טורא דסיני וכו' דאז כתיב אני אמרתי אלהים אתם שזכו לתקן כל פגם הנחש כמו לעתיד ונתבטל היצר הרע וחזר רק על ידי הערב רב שהיו מאו"ה כיון שיש מציאות מרע עוד אצלם יוכל לכנוס עוד ללב ישראל (כמו שנת' כ"פ) ומסיק וזאת כלל ופרט כחדא דכר ונוקבא היינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה זאת וכו' דינא דאורייתא גזירה דאורייתא והוא תורה שבעל פה מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. דינא דאורייתא מורה על שם אדנ"י שהוא דינא בהיפך אתוון (זח"ב קי"ח א') גזירה דאורייתא היינו הגזירות שהוסיפו אנשי כנסת הגדולה. וזהו הרב חכמה לתקן הרב כעס לתקן פגם הנחש והרוכב על הנחש שזה שורש פרשת פרה כמו שאמרנו:

## פרק יב

**הנוגע** במת לכל נפש אדם וגו' הוא יתחטא בו וגו' לכאורה תיבת הוא מיותר. ואחר כך כתיב כל הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות. מהו הלשון אשר ימות הול"ל אשר מת. גם לכאורה הפסוק מן כל הנוגע עד ולא יתחטא מיותר דהיה יכול להתחיל את משכן וגו' דהא הפסוק קאי על הטמא מת שלא נטהר במי חטאת הנאמר מקודם. אך מקודם קאי הפסוק הנוגע במת לכל נפש אדם על המת גופי' שהוא יהיה מישראל שנקראו אדם וכמו שא' אתם קרוים אדם וכו' מה שאין כן בנוגע במת נכרי אינו מטמא לרשב"י (עיין יבמות ס"א.) ובכל מקום מספר ז' מורה על ז' המדות. וזה שנאמר הוא יתחטא בו ביום השלישי יום השלישי הוא מדה השלישית שהוא תפארת בחינת קוב"ה היינו שיתחטא על ידי השי"ת מצד אתעדל"ע. וזה שנאמר בלשון הו"א לשון העלם מפני שבא מצד הש"י וזה היא הכנה ליום השביעי שמורה על מ' מלכות והיינו ההשתדלות מהאדם להטהר ועל ידי זה יטהר. ואם לא יתחטא ביום השלישי מצד השי"ת אז וביום השביעי מצד האדם לא יטהר ואחר כך אמר כל הנוגע במת בנפש האדם אשר ומות זה בנפש האדם קאי על הנוגע שהוא נפש האדם מישראל אשר ימות אחר כך ולא יתחטא בעולם הזה שלא קיבל עונשו דאם היה מקבל עונשו בעולם הזה אמרינן (מכות כ"ג.) כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתן. אך אשר ימות ולא יתחטא על ידי אחרים היינו מצד השי"ת שלא קיבל עונשו בעולם הזה את משכן ה' טמא ונכרתה וגו'. ולהלן כתיב עוד הפעם

ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה וגו' ויש איזה שינוים דשם כתיב מתוך הקהל וכאן כתיב ונכרתה וגו' מישראל ושם כתיב טמא הוא וכאן כתיב טמא יהיה עוד מטומאתו בו גם תיבות אלו לגמרי מיותר. אך הוא כמו שאמרנו שמה שנאמר בנפש האדם אשר ימות קאי על הנוגע. וכתיב בנפש האדם והוא האדם הגדול שכמה מדרגות יש בשמות אדם גדול שבכולם אדם כמ"ש (זח"ג מ"ח א') וזהו שאף בנפש האדם הגדול גם כן יוכל להיות שיהיה לו סיבה שיהיה נוגע במת היינו שהיצר הרע נכנס בו וקלקל מה שע"ז מורה שורש מיתה קלקול הנחש. ובאם ימות אחר כך ולא יתחטא בעולם הזה על ידי עונש מהשי"ת בעולם הזה את משכן ה' טמא היינו הלב שנקרא משכן ה' השוכן בלב ישראל והוא לא הניח הקדושה לשכון בלב ישראל ונכרתה הנפש ההוא אותיות ההו"א מורה על מדרגת נפש ה' עלאה וה' תתאה ו' המשכה שמופיע מהשורש אל"ף שהוא פלא עליון. מישראל היינו שלא יוכל לזכות למדרגת ישראל שמורה כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל. וזה שנאמר טמא יהיה אותיות יהי"ה י"ה ראשונה מורה על חכמה ובינה יו"ד השני מורה על יוד של שם שדי שהוא ו' זעירא שמופיע לה' אחרונה. עוד טומאתו בו עד שיצרפו השי"ת בעולם העליון מצד השי"ת ואז ישוב למדרגת ישראל. מה שאין כן אחר כך דמיירי במדרגה קטנה מישראל וזה שנאמר ואיש שהוא מדרגה קטנה מאדם אשר יטמא וגו' ונכרתה הנפש ההוא תיבת ההו"א פי' כנ"ל מתוך הקהל מכלל ישראל. וכתיב מתו"ך הקהל שמורה על פנימיות כנסת ישראל שהשי"ת שוכן בתוך בני ישראל ואף כשהן טמאין שכינה שרויה ביניהם כמ"ש (ספרי מסעי) כי את מקדש ה' טמא וגו' טמא הוא והוא יצטרך בירורין אחרים שיש להשי"ת על ידי גיהנם וגלגולים שלא ידח מתוך קהל ישראל שיש להם חלק לעולם הבא:

## פרק יג

**וידבר** ה' אל משה לאמר קח את המטה וגו' מלת לאמר מיותר כאן שהרי נצטוה ליקח בעצמו ומתחלה כתיב והקהל את העדה אתה ואהרן ודברתם לשון רבים ואחר כך והוצאת והשקית לשון יחיד. גם מלת לעיניהם מיותר ואין לו פירוש דהול"ל לפניהם (וכמו שדקדק הרמב"ן ז"ל) ועל כל פנים הול"ל לעינם ומיותר ב' אותיות י"ה. גם מה שנאמר ונתן מימיו הול"ל ונתן מים. גם מה שנאמר את העדה ואת בעירם. גם עיקר הדבר מה שנאמר יען לא האמנתם בי לומר על משה ואהרן שלא יאמינו ח"ו. ומה שהכה הלא נצטוה קח את המטה ומן הסתם להכות בו. אך הענין הוא דעיקר כונת הציוי הזו למשה רבינו ע"ה היה שיכניס כח התורה שבעל פה שלו בישראל כמו שמסר ליהושע אחר כך. וכמו"ש (באבות) ומסרה ליהושע דקאי על תורה שבעל פה כמ"ש (זח"ב קל"ז ב')

כן נצטוה להופיע בכל ישראל הכח תורה שבעל פה. וזה שנאמר וידבר וגו' לאמור מלת לאמר מורה על בחינת תורה שבעל פה אמירה בלחישא בלב כד"א ואמרת בלבבך (זח"א רל"ד ב') וכמו שנאמר תזל כטל אמרתי. וזה עיקר שנמשלה התורה למים שמניחין מקום גבוה וכו' דקאי על תורה שבעל פה וכן נדרש (תענית ז.) לכו למים התיו מים על תלמיד הגון ושאינו הגון וכן באר היה בזכות מרים ובאר מרמז לתורה שבעל פה ודוד ממרים קאתי (כמ"ש סוטה י"א:) ודוד מדת מלכות ומלכות פה תורה שבעל פה ובאר הוא שורש תורה שבעל פה. וזה שנאמר והקהל א"ת העדה שבכל מקום מלת א"ת מרמז על אל"ף פל"א עליון ות' מעלמא דאתי. אתה ואהרן דאהרן שהוא שושבינא דמטרוניתא הוא ישפיע בחינת תורה שבעל פה מכח משה רבינו ע"ה בלב ישראל. וזה שנאמר ודברתם שהתי"ו שמורה על עלמא דאתי יהיה במ"ם סתומה וזה הפי' לעיניהם היינו שישפיעו בלב ישראל דשוריינא דעינא באובנתא דלבא תלו (כמ"ש ע"ז כ"ח:) ואותיות י' ה' הנראה כמיותרים כנ"ל מורה שהיוד ישפיע לה' אחרונה שהוא כנסת ישראל ויוסגר לעולמי עד שיושאר הקדושה לעולם. ונתן מימיו שמורה על מדרגת תורה שבעל פה של משה רבינו שהוא מיוד עלאה שמופיע באות ו' וזה מימיו. וזה שנאמר והשקית שמשה רבינו יהיה המשקה. את העדה מורה א"ת אל"ף פלא עליון תי"ו מעלמא דאתי שיופיע ממדרגתו בהעדה. ואת בעירם היינו שגם בבהמת ישראל ישפיע בחינת מים מהשורש כדי שיהיה האכילה בקדושה שגם בשר מורה על תורה שבעל פה שהוא שמנונית של התורה שבעל פה וכמו שמצינו (ב"ב כ"ב.) אכלו בשרא שמינא בי רבא וכן (קידושין מ"ו.) הרי שלחן והרי בשר וכו' משנה שנוי'. וזה שנאמר ואת בעירם שיכניס בהם קדושה על ידי המים שיהיה האכילה ד"ת. ומשה רבינו רצה להופיע בהם ממדרגתו וזה שנאמר ויקרח משה את המטה מלפני ה' ולפני ה' מורה על עתיקא קוצא דיוד דלעילא שהוא קודם כל שם הוי"ה. וזה שנאמר וירם משה את ידו וירם מורה למדרגה עליונה שכן מורה לשון רם למעלה מתפיסת השכל ידו יד ו'. ויצאו מים רבים לשון רבים גם כן מורה על גדולה. אך מכל מקום לא פעל אז להכניס בלב ישראל כח תורה שבעל פה שלו כמדרגת משה רבינו שמסרה ליהושע. ואף שלא היה ע"י קלקולו רק שהדור לא זכו מ"מ נענש. ועל זה נאמר לו יען לא האמנתם בי שלא לעיני בני ישראל היינו להכניס בלב ישראל שעל זה מורה לעיני דשוריינא דעינא בלבי' תלו כנ"ל. ונקראו כאן בני ישראל בשם החשוב. לכן לא תביאו וגו' שמההכרח שיכניסם יהושע לארץ ישראל והוא יחלק להם קדושת תורה שבעל פה שעל זה מורה קדושת ארץ ישראל תשעה קבין חכמה שנטלה א"י כמ"ש (קידושין מ"ט:) וכמו שאמרנו במה שא' (נדרים כ"ב:) וספר יהושע שערכה של ארץ

ישראל הוא והיינו קדושת תורה שבעל פה. המה וגו' ויקדש ב"ם שעל ידי שראו ישראל שלא יכנסו משה ואהרן לארץ ישראל שימותו במדבר על ידי זה זכו להקדושה שיכנס בארץ ישראל בלב ועל זה מורה תיבת ב"ם שנסגר ב' הקדושות במ"ם סתומה. ואינו לעונש רק לעצה כיון שלא זכו אז שיכנס בהם הקדושה על ידי המי באר יזכו שיכנס בהם הקדושה על ידי שיעשה דין במקודשיו. וזה ויקדש ב"ם כאמור:

## פרק יד

**בשבת** כל סעודה יש לו קדושה מיוחדת. וכן ג' התפלות נתקנו כל תפלה בנוסח מיוחד לפי קדושת הסעודה שהכל אחד. מה שאין כן ביו"ט שכל הסעודות קדושה אחד ונוסח התפלות אחד. ותפלת מנחה דשבת הוא כנגד קדושת יעקב אבינו ע"ה כמו הסעודה שלישית שחשב האריז"ל כנגד יעקב אבינו ע"ה. ואומרים בתפלה זו יעקב ובניו ינוחו בו שבתפלה זו ובסעודה זו הוא היחוד קוב"ה וכנסת ישראל. ומטעם זה מתחילין הש"ע אתה אחד על שם היחוד כמ"ש הקדמונים (עי' מטה משה) וזהו הנייחא כמו שנאמר ומצאן מנוחה אשה בית אישה. וכן הבית המקדש נקרא מנוחה ששם חדר המטות יחוד קוב"ה וכנסת ישראל. ובתפלה זו נזכר גם אברהם ויצחק אברהם יגל יצחק ירנן דיעקב אבינו הוא כולל קדושת כל הג' אבות כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קע"ה ב') ויעקב כלל אבהתא. ומפני מה בב' תפלות דערבית ושחרית לא נזכר קדושת האבות לא בלילה קדושת יצחק ולא בשחרית קדו' אברהם. אך הענין דבב' התפלות תקנו הנוסח ישמחו במלכותך שומרי שבת וכו' ובתפלה זו דמנחה אין אומרים ישמחו במלכותך והוא ע"פ מ"ש (ספרי בהעלותך) וביום שמחתכם אלו השבתות והיינו דבשבת אין בו מצות שמחה כמו ביו"ט רק הישראל בעצמו שמח בקבלת עול מלכות שמים בש"ק היפך עול מלכות בו"ד שהוא עול ואין לו שמחה וזה לשון שמחתכם. ולכן בתפלת ערבית ושחרית אין מזכירין האבות אברהם יגל יצחק ירנן שהם אין להם שמחה שאין מצוה בהשמחה רק הישראל שמח על ידי מדת מלכות שמקבלין עליהם. וכן אומרים בזמירות בלילה חדו סגי ייתי שמבקשים על שמחה שיבא על ידי האור. וכן בסעודת בקר חדו חצדי חקלא בדבור ובקלא שצריך סבה שיבוא על ידי זה לשמחה. מה שאין כן בסעודה שלישית שאז הוא היחוד יעקב ובניו קוב"ה ושכינתיה והוא מנוחת אמת ואמונה ע"פ מ"ש (רע"מ פנחס ר"ל א') איהו אמת ואיהי אמונה שיעקב אבינו הוא מדת אמת ליעקב והי' מאיר לפניו בבחינת אמת בחינת ה' אחד ובניו הוא בבחינת אמונה כמו שנת' במ"א במה שא' בגמרא (פסחים נ"ו.) כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד רק בבחינת אמונה. ואז כשהוא היחוד והמנוחה אז הוא שמחת לבו וכמו"ש (תענית כ"ו:) וביום

שמחת לבו זה בנין בית המקדש ששם היחוד וכמו שאמרנו והוא נקרא שמחת לבו שאין השמחה בהתגלות רק הלב שמח בעצמו. וכן אומרים בזמירות דסעודה ג' חדו השתא בהאי שעתא וכ'ו בלא שום השתדלות ואיזה סיבה רק דבי' רעוא דרעוין ואז גם ב' האבות אברהם ויצחק גם כן שמחים ולכן אומרים בו אברהם יגל יצחק ירנן רק ביעקב ובניו הוזכר העיקר שהוא הנייחא והמנוחה והשמחה הוא רק בלב כמו שנאמר יום שמחת לבו:

## פרק טו

**בכל** סעודות שבת אומרים הקפיטל מזמור לדוד ה' רועי וגו' בלילה אחר התפלה ובבוקר קודם הקידוש ובסעודה ג' באמצע הסעודה אחר האכילה. בזוה"ק פרשה זו (קפ"ג ב') על הפסוק ומשם בארה הוא הבאר מ"ש דהכא בארה ולבתר באר וכו' בכל אתר הו"א וקרינן היא דכר ונוקבא כחדא וכללא עלאה ה' נוק' ו' דכר א' כללא דכלא דהא א' בשלימו שריא. והיינו דאות אל"ף אותיות פל"א מורה על מדת עתיקא ואות ה' על מדת מלכות ה' אחרונה ואות ו' שהוא אות אמת על מדת ז"א בחינת שם הוי"ה והוא כלל ג' קדושות שבת עתי"ק וז"א וחק"ת. ואמר אחר כך זכאין אינון ישראל וכו' אחידאן בכללא עלאה דכולא ובג"כ כתיב הוא עשנו ולא אנחנו באלף כתיב כללא דו"ה וא' דכליל כלא. והיינו דתיבת והו"א מן והוא עשנו כולל ג"כ ג' קדושות הנזכר כנ"ל. וכתיב אחריו עמו וצאן מרעיתו וכמו שנאמר ה' רועי וגו' על מי מנוחות ינהלני למים דתורה שבכתב נמשל ללחם כמו שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה (כמ"ש רע"מ עקב רע"א ב') ותורה שבעל פה נמשל לכל המשקים כמו הבאר שהיה בו טעם כל מיני משקין (כמ"ש במכילתא) כמו המן שהיה בו טעם כל המאכלים. הכל אחד שכל תורה שבעל פה שהוא בארה לשון נוק' נכלל בתורה שבכתב שהוא באר לשון דכר ותורה שבעל פה הוא בחינת סיהרא דמקבלא משמשא שהוא תורה שבכתב. וכן נדרש בגמרא (קידושין ל:) מאי את אויבים בשער אפילו האב ובנו הרב ותלמידו וכו' נעשים אויבים וכ'ו ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר את והב בסופה ופירש רש"י הכי דרש לה ספר מלחמות מלחמה שעל ידי ספר אהבה יש בסופה. וצריך להבין גם כן לפי דרש זה הנרמז על תורה שבעל פה מהו הלשון הפ' על כן יאמר בספר מלחמות ה' מה הלשון על כן מה שייכות הוא לענין נחלי ארנון. אך הוא ע"פ האמור דתורה שבעל פה נמשל למשקים ולמים ונהר צריך להיות לו ב' צדדים שיהיו גבוהין מהמים והמים באמצע וכמו כן בתורה שבעל פה יש ימינא ושמאלא מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא ומזה נעשה המחלוקת ומלחמה שעל ידי ספר

כנ"ל. ובמעברות נחלי ארנון איתא בגמרא (ברכות נ"ד:) כיון דאתא ארון אדבקו טורי בהדי הדדי וקטלינן וכו' ובמ"ר איתא שההר מא"י נזדעזע מפני שהוא מארץ ישראל מכל לשפחה וכו' אך לכ"ע נשתוו שני ההרים שביניהם היה הולך הנחל והוא להורות שבאמת אחר המלוקת אז הוא אהבה בסופה שאין שום מחלוקת וכמו"ש (חגיגה ג':) כולם נתנו מרועה אחד אל אחד נתנן פרנס אחד אמרן והיינו שהכל הוא כלול בתורה שבכתב. וזה שאמר אחר הנס ממעברות נחלי ארנון שהושוו ההרים על כן יאמר בספר מלחמות ה' היינו מלחמה שעל ידי ספר את והב בסופה היינו שאחר כך אהבה בסופה כמו"ש בגמרא. וכתיב אחר כך ומשם בארה הוא הבאר שהתורה שבעל פה הוא בעצמו הבאר שהוא תורה שבכתב וכמו"ש בזוהר הקדוש השתא דקאמר הו"א כללא דדכר ונוק' אקרי באר וכו'. וכן כתיב אחר כך כרוה נדיבי עם במחוקק במשענותם במחוקק היינו משה רבינו שנקרא מחוקק וכמו שנאמר כי שם חלקת מחוקק ספון והיינו שכל התורה שבעל פה הוא מתורה שבכתב של משה. במשענותם ע"ד שאמר בגמרא (שם י"ד.) על משען לחם ומשען מים בעלי תלמוד ובעלי אגדה וזה במשענותם שכל אחד יש לו משען שלו. ואמר אחר כך וממדבר מתנה שנדרש (עירובין נ"ד.) אם משים אדם עצמו כמדבר וכו' תורה נתנה לו במתנה וכו' ומבמות הגיא ואם מגיס לבו וכו' והוא מוסב על תורה שבעל פה שנמשל למים שמניחין מקום גבוה וכו' ולג' משקין שאין מתקיימין אלא בפחות שבכלים וכו' כמו"ש בגמרא (תענית ז'.) ובשבת שהג' סעודות הם ג' קדושות אלו המרומזין במלת הו"א כנ"ל לכן אומרים בכל הסעודות המזמור ה' רועי וגו' שהוא מצדו אין לו כלל מהשתדלותו רק שהשי"ת רועה ומנהיג שלו. על מי מנוחות ינהלני שהוא בחינת תורה שבעל פה כנ"ל. ובב' סעודות הראשונות אומרים ועתי"ק וז"א אתיין לסעדא בהדה ובסעודה ג' שהוא כנגד יעקב שאמר האלהים הרועה אותי וגו' שהוא מדת שפלות ועניוות ואמר מאין יבא עזרי (ב"ר ר"פ ויצא) לכן אומרים מזמור זה ה' רועי באמצע הסעודה ואחר האכילה:

## פרק טז

**בסעודה** שלישית דשבת לא תקנו חכמים לקדש על היין. הענין הוא דאיתא בזוהר הקדוש (רע"מ פנחס רמ"ה ב') יין אית מני' תרי גווני חוור וסומק יין ע' אנפין הא ע"ב ולקבל תרין גווני דיין איהו זכור ושמור דשבת וע' תיבין דקידוש ויכולו הא ע"ב ומ'. והיינו דיין גימ' ע' מרמז על ע' אנפין והיינו יינא דאורייתא דבעל פה (כמ"ש ברע"מ עקב) שבתורה שבעל פה יש ע' פנים שכנגד זה יש ע' סנהדרין שיוכל להיו ע' דעות בדברי תורה ע' פנים ותרין גווני חוור וסומק היינו קדושת אברהם ויצחק שמורה על אהבה

ויראה. ואמר דכנגד תרין גוונין איהו זכור ושמור דזכור כלל רמ"ח מ"ע ושמור כלל שס"ה מצות ל"ת כמו"ש בזוהר הקדוש בכ"ד. ואיתא בירושלמי (פ' הרואה) עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהבו ואין אוהב שונא עשה מיראה שאם באת לבעוט דע שאתה ירא וכו'. והיינו דאברהם היה מדתו אהבת ה' גוון חיוור בחינת חסד ועל ידי זה היה זריז במ"ע וכמו שא' (חולין ט"ז.) קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל. ויצחק מדתו היראה פחד יצחק גוון סומק ועל ידי זה בא הזהירות במל"ת וכמו"ש (בפירוש רש"י לרי"ף ע"ז פ"א) זהירות הנזהר מעבירות וכו' זריזות שיהיה זריז לעשות מצות. ובזוהר הקדוש (פ' זו קפ"א ב') מרים סיהרא משה שמשא אהרן דרועא ימינא חור דרועא שמאלא ואמרי לה נחשון בן עמינדב והיינו דמשה רבינו הוא כמו יעקב אבינו ע"ה שהוא בחינת ת"ת ונקרא שמש כמו שנאמר בפסוק והנה השמש והירח וגו' הבוא נבוא אני ואמך ובמדרש (ב"ר ר"פ ויצא) כי בא השמש אתא שמשא וכו' מי גילה לו ששמי שמש. והיה לו תרין דרועין אברהם ויצחק בחינת חסד וגבורה. כן משה שהיה גם כן בחינת שמשא וכמו"ש בזוהר הקדוש ובתיקונים (תי' י"ג) משה מלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא היה גם כן צריך תרין דרועין והיה אהרן מימינא וחור דרועא שמאלא והיינו בחינת תורה שבעל פה שהוא משמאלא וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קס"ו ב') שחשב שם ש"י עולמות ר"ז מסט' דימינא ק"ג מסטרא דשמאלא. ולכן כשעשו העגל שגימ' ג"כ ק"ג ששמו חושך לאור נהרג חור. והתורה שבעל פה כלול בתורה שבכתב כמו שנת' במ"א בתורה שבעל פה של משה רבינו ע"ה. ואמרי לה נחשון בן עמינדב דנחשון היה דרועא שמאלא. והוא שממנו יצא משיח ועיקר התגלות תורה שבעל פה יהיה על ידי משיח כמו"ש במדרש (קה"ר ב' א') כל התורה שאת למד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא והיינו ימות המשיח כמ"ש מת"כ. ומשיח גימ' נחש שהוא יתקן כל הפגם הראשון עטיו של נחש דישי נקרא נחש על שמת בעטיו של נחש (כמ"ש שבת נ"ה:) ומשיח גימ' נח"ש על שהוא יתקן כל הפגם עטיו של נחש. ונחשון נקרא נחשון גם כן ע"ש משיח שגי'מ נח"ש ואותיות ו"ן הוא להקטין כמו אישון מאיש. ועל פי זה מובן מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קנ"ו א') לענין המן הא אנא פגימא ואהרן פגים ונחשון בן עמינדב להמן. אך כונת הזוהר הקדוש לאיכא דאמרי הכא דנחשון בן עמינדב הוי דרועא שמאלא דמשה משום דהוא שמשא היה צריך לתרין דרועין וכיון שאמר בזוהר הקדוש שם דאיהו נחית לנחתא לדרגא דנוקבא שהוא סיהרא דמקבלא משמשא אמר דאנא פגים ואהרן פגים ונחשון בן עמינדב דהיינו דרועא שמאלא דילי' גם כן פגים. וכעין שאמר בזוהר הקדוש (קפ"ד א') אי נימא הא אלעזר ימינא דסיהרא הוא ולא דילי והביא ראיה דעננ יקר אסתלקו ולא אהדרו

אלא בזכותא דמשה ולא בזכותא שמאלא דשמשא. וזה הענין שבב' סעודות ראשונות דשבת שהם כנגד אברהם ויצחק צריך קידוש על היין שהם כנגד תרין גוונין דיין חוור וסומק וכמו"ש בזוהר הקדוש (קפ"ג ב') דבעי בכלא לאתערא מלה בעובדא או במלה וכו' ואז יוכלו לזכות לאור תורה שבעל פה שהוא רוח הקודש וכמו שאמרנו למעלה מה שאין כן בסעודה ג' שהוא כנגד יעקב אבינו ע"ה בחינת שמשא והיינו אור שורש תורה שבכתב כמו משה רבינו שההי גם כן בחינת שמשא לזה אין מקום לאתערותא על ידי היין ולכן לא נתקן קידוש על היין:

## בלק

### פרק א

**וירא** בלק וגו' בזוהר הקדוש (ר"פ זו) חמא במשקופא דחכמתא וכו' וחד חלון אית דכל חכמתא בי' שריא ובה חמי מאן דחמי בעקרא דחכמתא אוף הכי וירא בלק בחכמתא דילי'. והיינו דאף מאו"ה יש שמשקיפין על ידי חלוני דחכמה וכמו שחשב מאבימלך ואם סיסרא. ואחר כך בזוהר הקדוש (קפ"ה א') אשר עשה ישראל מיבע"ל מאי את כל לאסנאה עילא ותתא עילא דאפילו משלטניהון רברבין ושלטנין דעילא ואפילו משלטניהון רברבין ושלטנין דלתתא וע"ד את כל אשר עשה. ויש להבין היכן נרמז במה שנאמר את כל שהוא עילא ותתא. אך הענין כמו שאמרנו כ"פ דתיבת א"ת מרמז על השורש אל"ף הוא אותיות פל"א עליון ות' מרמז לעלמא דאתי ולכן מורה תיבת את על רברבין ושלטנין דעילא והיינו שישראל כבשו מהאמורי החיות והני"ק שהיה להם מהשורש מלעילא. ותיבת כל מרמז על מדת כל שהוא מדת צדיק יסוד עולם שמשפיע למ' מלכות בחינת כנסת ישראל וזה רברבין ושלטנין דלתתא והיינו שכבשו מהם זאת שישפיע לכנסת ישראל על ידי מדת יסוד מהשורש שכן מורה לשון רברבין. ואמר בזוהר הקדוש דכתיב בן צפור שעל ידי הצפור ידע תמיד יומא חד עביד עובדי' ופרח ואזיל אתעכב וכו' עד דאתא חמא חד שלהובא דאשא דעם אבתרי' ואוקיר גדפוי כדין חמא מאי דחמא ודחיל מקיימהו דישראל וכו' והיינו ע"ד מה שנאמר להבה תלהט רשעים. והוא ענין מ"ש בזוהר הקדוש אחר כך (קפ"ה ב') על כן יאמרו המושלים אינון שלטונין ממנין עלייהו דאתכנשו והוו אמרו באו חשבון וכו' תבנה ותכונן כדבקדמיתא ותהדר מלכו ליושנה כד חמא גבורתא דמשה ושלהובא דמלכו אמרו כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון וכו'. אי נהדר ונימא ונדכר חשבון דתבנה הא אש יצאה מחשבון אי ניהדר ונימא סתם קרית סיחון הא להבה יצאה מקרית סיחון וכו'. והענין ע"פ מ"ש בפירש"י

חקת אלו היתה חשבון מלאה יתושין אין כל בריה יכולה לכובשה ואם היה סיחון בכפר חלש אין כל אדם יכול לכובשו. ויש להבין מה היה חזקו של חשבון אם היתה מלאה יתושין הלא היו יכולין לעלות על החומה ולפתוח השער ולהרוג היתושין וכן מה היה חזקו של סיחון אם היה בכפר חלש והיה יחידי. אך המכוון על הכח של הקליפה שהיה בהם דכמו שבקדושה יש קדושת דוד המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות ויש גם כן קדושת המקום קדושת ירושלים כן זה לעומת זה בקליפה יש גם כן קליפת המלך וזה היה סיחון וכן יש גם כן קליפת המקום וזה היה חשבון. והנה סיחון ועוג אחי הוו בני אחי' בר שמחזאי (כמו"ש נדה ס"א.) ומהס"ת נולד גם סיחון קודם המבול. ובעוג איתא בגמרא (זבחים קי"ג:) שנס נעשה לו ועמד בצידי התיבה ונצטננו שם המים. ובסיחון שנפלט נמי מהמבול ((וכ"כ תוס' נדה שם) מהס"ת ברח לארץ ישראל. ושם בארץ ישראל מקום מקום התשעה קבין חכמה שנטלה ארץ ישראל (כמו"ש קידושין מ"ט:) והיה כוחו גם כן מכח תורה שבעל פה חכמת ארץ ישראל. ועוג איתא בזוהר הקדוש (שם) דכל מלכי עלמא לא יכלין לאגחא קרבא בי' בגין תוקפא דבשן ואיתא בהג"ה רח"ו דבש"ן נוט' שמעון בן נתנאל והיינו ע"פ שא' (באבות) רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא והיה כוחו מצד היראה. ועל ידי היראה בא לתשובה (כמו שנת' כ"פ מגמ' ע"ז י"ט. ועוד) והוא גם כן מקדושת תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס והם שני מלכי האמורי וקליפת חשבון היה נגד קדושת המקום. ועל זה אמר הכ' כי אש יצאה מחשבון ע"ד מה שנאמר והיה בית יעקב אש והיינו תורה קדושת יעקב אבינו ע"ה שהוא ו' אות אמת ואמת זו תורה (כמו"ש ברכות ה':) וכתיב ימינו אש דת. ובית יוסף להבה היינו יוסף מ' צדיק שהוא המשפיע למ' מלכות שהוא בחינת קדושת תורה שבעל פה והוא מכונה בשם להבה שיוצא מיוסף. וזה שא' דאי נימא דתבנה חשבון הא אש יצאה מחשבון שהיה כנגד קדושת המקום. אי ניהדר ונימא סתם קרית סיחון הא להבה יצאה מקרית סיחון ודאי שכוחו היה נגד קדושת תורה שבעל פה כאמור:

**וזה** שראה בלק במשקופא דחכמתא א"ת כ"ל אשר עשה ישראל לאמורי. ומבאר הזוהר הקדוש שראה חד שלהובא דאשא דטס אבתרי' ואוקיד גדפוי של הצפור שמזה ראה שלהבה תלהט רשעים שקדושת מלכו דשמיא היינו מדת מלכות פה תורה שבעל פה שסף כח סיחון ועוג מלכי האמורי שהיה כחם מהקליפה נגד קדושת מלכות תורה שבעל פה כנ"ל. וזה שאמר דחמא מה דחמא ודחיל מקמייהו דישראל. וזה ענין מ"ש בזוהר הקדוש כד חמו גבורתא דמשה ושלהובא דמלכו אמרו כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון. גבורתא דמשה היינו קדוש' תורה שבכתב שמשה רבינו ע"ה היה שורש

תורה שבכתב וזהו אש בחינת תורה שבכתב יצאה מחשבון ושלהובא דמלכו היינו מדת מלכות פה תורה שבעל פה שנקרא להבה כאמור מקרית סיחון שהיה כח סיחון. ואמר בזוהר הקדוש במעשה הצפור דהוו עבדין לי' מכסף מעורב בדהבא. והיינו שעשה אותו שיהיה בו כנגד קדושת ג' האבות כסף כנגד בחינת אהבה של אברהם אבינו ע"ה וזהב שמורה על יראה כנגד מ' פחד יצחק. גדפוי מנחשת שהוא מדת יעקב אבינו שהוא שורש תיקון פגם הנחש וזהו נחשת נח"ש ת' שמורה על עלמא דאתי כנ"ל היינו שיתוקן פגם הנחש מכל וכל. והוא היה מהג' קליפות שכנגד קדושת האבות. וזה שאמר דחמא חד שלהובא דאשא דטס אבתרי' ואוקיד גדפוי היינו פגם הנחש וכמו שאמרנו ע"ד מה שנאמר להבה תלהט רשעים. ומזה ויגר מואב:

## פרק ב

**בזוה"ק** פרשה זו (ר"א ב') תלת פומין אלין אתבריאו ע"ש בין השמשות וכו' אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כולא פי ה'. פי ה' הינו מדת מלכות פה שהוא בחינת יום השבת מדה ז'. ובזוהר הקדוש (ח"א ל"ב א') והאי דיבור אקרי שבת והענין דכתיב בדבר ה' שמים נעשו והיינו שבכל מאמרי מעשי בראשית כתיב ויאמר אך אחר כך אחר כל הבריאה כתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. והיינו אחר ששיתף מדת הרחמים למדת הדין אחר שבת שהוא מדה אחרונה בחינת פי ה'. וזהו בדבר שהוא שהוא בחינת רחמים שמים נעשו דייקא עולם העשי'ה. ובס' יצירה חשב עולם שנה נפש שבת בשנה ופה בנפש וכבר אמרנו דאין הפירוש שאז נברא הפה בנפש שהרי אדם הראשון כשנברא בע"ש נברא גם כן עם כח הדיבור שהרי קרא שמות והשיב להשי"ת על שאלתו איכה. רק הפי' הוא שבשבת דסליק פי ה' כנ"ל אז נעשה הפה בנפש היינו שיהיה האדם בכוחו לדבר דבר ושיהיה דבר ה' פי ה' והיינו בחינת תורה שבעל פה דברי אשר שמתי בפיך וזאת אקרי דבור כמ"ש (שבת קל"ח:) דבר ה' זו הלכה וכמו שנאמר כל מקום אשר אזכיר את שמי ושם ה' היינו תורה כמו שנלמד (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפניה' מדכתיב כי שם ה' אקרא הבו גודל וגו' וכן למדו מזה (שם ו.) לאחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו. ולכאורה היה צריך לכתוב תזכיר את שמי. אך בתורה שלומד הוא באמת פי ה' וזהו אזכיר את שמי וזהו בקול תורה וכן בקול תפלה אומרים קודם ש"ע אדני שפתי תפתח וגו' וכמו שאומרים בשם רבינו הרבי רבי אלימלך זצ"ל על הגמרא מנין שהקב"ה מתפלל היינו בפיפיות ישראל וזהו אם תפלתי שגורה בפי לשון שליחות מהשי"ת וזהו בחינת פי ה' בקול תפלה וזהו הפי' שנברא פה בנפש. אך מה שא' בזוה"ק מקודם שבע"ש בין השמשות נבראו פי הבאר הארץ ופי האתון אח"ז אמר אתקדש יומא כנ"ל. יש להבין

איזה שייכות יש להם לפי ה' שהיה הם הכנה לזה. אך פי הבאר יתכן שמרמז גם כן לתורה שבעל פה כמו"ש (תענית ט'.) באר בזכות מרים ומרים הוא בחינת סיהרא כמו"ש (זוה"ק ח"ג קפ"א ב') ובגמרא (סוטה י"א:) דוד נמי ממרים קאתי ודוד המלך ע"ה מדת מלכות פה תורה שבעל פה וכן נדרש בגמרא (עירובין נ"ד.) וממדבר מתנה תורה נתנה לו במתנה והיינו מטעם שהבאר מרמז על דברי תורה והיינו תורה שבעל פה נתנה לו במתנה שנקרא תורתו וכמו"ש (ע"ז י"ט.) ילמד אדם תורה ואחר כך יהגה וכו' והדר בתורתו יהגה. ולזה היה זה הפי באר הכנה שיהיה בנפש גם כן בחינת פי ה' דברי אשר שמתי בפיך. וכן פי הארץ היינו נגד מי שכופר בפי ה' כמו קרח שנחלק על משה ואהרן נברא ע"ז פי הארץ שיהיה ל תיקון על פתחו של גיהנם וכמו שא' (עירובין י"ט.) רשעים אפי' על פתחי גהינם אינם חוזרין וכו' הא בפושעי ישראל וכו' והיינו דפושעי ישראל חוזרין בתשובה על פתחו של גיהנם וכמו שא' (סנהדרין ק"י.) דהוי קאמרי הכי משה אמת ותורתו אמת והן בדאין. וזאת הכירו על פתחו של גיהנם שהוא פי הארץ והיינו ע"פ מ"ש (עירובין שם) ג' פתחים יש לגיהנם אחד במדבר וא' בים וא' בירושלים במדבר וירדו הם וכל אשר להם וגו' בירושלים שגם שם יכולים להכיר פי ה'. והג' פתחים נגד מ"ש במדרש (הובא תוס' פסחים צ"ד.) כל העולם כולו שליש ימים שליש מדבריות שליש ישוב:

**אך** פי האתון איזה שייכות והכנה הי' זאת לפי ה' שנברא גם הוא בע"ש בה"ש. ובזוהר הקדוש (פ' זו ר"ט ב') מק' וכי מאחר דכתיב ויפתח ה' את פי האתון בעיין למהוי אינון מילין מילי מעלייתא מילין דחכמתא וכו' אך הענין דאיתא בגמרא (ב"ב י"ד:) משה כתב ספרו ופ' בלעם ופירש"י אף על פי שאינן צורכי משה ותורתו וכו' וקשה למה נקט דוקא פ' בלעם יותר משאר סיפורים שבתורה ככל ספר בראשית ואם בשביל צורך ישראל גם פ' בלעם לצורך ישראל גם נזכרו אלה המלכים אשר מלכו וגו' וכה"ג וכמו דחשב בזוהר הקדוש (בהעלותך ק"ב ב') מילין דהדיוטין כגון מילין שעשו מילין דהגר וכו' גם למה נקרא פ' בלעלם ולא פ' בלק כמו שאנו קורין פרשה זו פ' בלק. וכן הוזכרה בלשון זה בגמרא (ברכות י"ב:) בקשו לקבוע פ' בלק בק"ש וכו' גם בזוה"ק שם מילין דבלק מילין דבלעם ובע"י כתב בשם ריטב"א שהיה ספר מיוחד שנקרא פ' בלעם. וזה קשה לומר שהרי כל הספרים לבד התנ"ך לא ניתן לכתוב וקרי להו ספרים החיצונים. אך נראה הענין ע"פ מ"ש בספרי (פ' ברכה) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות העולם קם ואיזה זה בלעם וכו' והוא ע"פ מ"ש (ספרי מטות) שהנביאים נתנבאו בכה אמר מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר. והיינו דהנביאים נתנבאו בכה אמר שמתחילה

שמעון הנבואה מהשי"ת ואחר כך אמרוה ומשה נתנבא בזה הדבר היינו שבשעה שארם הנבואה אז שכינה מדברת מתוך גרונו והיינו זה הדבר כמורה באצבע ובזוהר הקדוש (פ' זו ר"י ב') הרי כ"ה וכו' דכד תפתח פומך היא תמלל מילין וכו'. והיינו שהוא לא היה מדבר רק השכינה הוא המדברת. וזהו הענין מה שנאמר מקודם במאמר ה' לבלעם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה ומה לשון תעשה והול"ל תדבר. ומקודם לעשות קטנה או גדולה שייך לשון עשיה אבל כאן שהוא רק דיבור מהו הלשון תעשה. אך הוא על פי האמור שהוא לא ידבר רק השכינה והוא יהיה עושה רק תנועות מוצאות הפה וע"ד שא' (ב"מ צ':) עקימת פיו הויא מעשה. ואחר כך במאמר המלאך לבעלם אשר אדבר אליך אותו תדבר כתיב גם כן לשון אותו שמורה כמו זה והיינו אותו הדבר זה הדיבור אשר ישים אלהים בפיו בלא שום שינוי. ובלעם לבלק פעם הראשון אמר גם כן אותו אדבר בלא שום שינוי כנזכר ואחר כך שראה יותר שאין בכוחו בדיבורו אמר אותו אשמור לדבר דהיינו שהוא רק כשומר על הדברים אשר ישים ה' בפיו. ואחר כך דכתיב וישם דבר בפיו ואיתא (במ"ר) הקב"ה פוקס את פיו וכו' וראה יותר שאין בכוחו אף לשתוק אמר כל אשר ידבר ה' אותו אעשה והיינו שהוא רק העושה בעקימת פיו דהוי מעשה. ואחר כך כתיב ותהי עליו רוח אלהים שכתב הרמב"ן שהיה מעין נבואה ולכן התפאר אז נאום שומע אמרי אל וגו' אמר בלעם אשר ידבר ה' אותו אדבר התפאר עצמו שיש לו גם כן חלק בהדיבור. וזה ענין דכל התורה כולה גם הסיפורים אף שהם סיפורים על ידי שנכתבו על ידי משה נעשו דברי תורה כמו מילין דהגר מילין דעשו מילין דלבן ע"ז אמר משה כתב ספרו שהם כולן בכלל ספרו. וכן מילין דבלק מה שדיבר והמעשיות הוא גם כן בכלל כתב ספרו שעל ידי כתיבתו אותם בהתורה נעשה הכל תורה. ואף שהתורה קדמה לעולם אלפים שנה מכל מקום כתיב תורה משה עבדי שנעקרא על שמו וזה כתב ספרו ומש"ה לא הוזכר פ' בלק. אך פ' בלעם שבזה לא היה צריך לחדש דבר שהרי באמת היו דבר ה' רק שהיה בלעם עוקם שפתיו ועושה מעשה מוצאות הפה על זה א' ביחוד ופרשת בלעם שאינו בכלל כתב ספרו. מה שאין כן שם בגמרא בקשו לקבוע פ' בלק בק"ש היינו כל הפרשה מן וירא בלק עד אחר נבואת בלעם דלקבוע פ' בלעם היינו נבואתי לבד לא היה אפשר כמו שא' בגמרא שם כל פרשה כו' דלא פסקה משה רבינו לא פסקינן ובפ' בלק אין הפסקת פרשה עד אחר גמר נובאת בלעם והיה צריך לקבוע גם מילין דבלק דבריו עם המעשיות ולכן קראו בגמרא פ' בלק כל הפרשה מילין דבלק ומילין דבלעם עד גמר הפרשה:

וזה הענין מה שנברא פי האתון בערב שבת בין השמשות והיינו שנברא אז כח זה שיוכל להיות בחינת פי ה' אף כשיוצא מפי בלעם שכח בלעם היה העיקר כוחו בבחינת אתון כמו"ש בזוהר הקדוש (פ' זו ר"ז א'). והיינו פי האתון שיוכל להיות הדברים מבחינת פי ה' אף כשיצאו דרך מוצאות פי בלעם שהוא פי האתון. ופי האתון מורה אף במקום שאין המדבר מרגיש כלל במה שמדבר כמו אתון מכל מקום יכולים ללמוד מזה. ועל דרך מה שנאמר ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמור זה הדרך לכו בו ומאחריך היינו אף שישמע מנכרי שידבר דבר ילמוד מזה איזה הנהנה מעבודת השי"ת כי לא לחנם נשמעו דברים אלה לאזניו. וכענין שיסופר מהרבי רבי זושא זצ"ל שפ"א הלך בדרך ונסע נכרי עם עגלה שחתך הנקרא היי ונתהפכה לארץ ביקש ממנו הנכרי שיסייע לו להרימו השיב לו הרבי רבי זושא שאינו יכול אמר לו הנכרי תוכל תוכל אבל אינך רוצה אמר לעצמו זושא שמע מה הוא אומר ה' תתאה נפלה לארץ וביכלתי להרימה אבל איני רוצה. ובמשנה (רפ"ד דאבות) איתא איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי ולא הביאו פסוק ואזניך תשמענה דבר וגו' כמו שהביאו בגמרא (מגילה ל"ב.) ללמוד שמשתמשין בבת קול. אך מהלשון במשנה שאמר איזה חכם הלומד מוכח שקאי על מי שרוצה ללמוד ממנו והוא מכוין ללומדו על זה אמר מכל אדם היינו אתם קרויים אדם שכן הוא גם בלשון חכמים סתם אדם וכמו"ש התוי"ט (פ"ב דבכורים משנה ז') ואף דאיתא אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו וכו' כבר הקשה בגמרא (חגיגה ט"ו:) והיאך ר"מ למד תורה מפומי' דאחר ותירצו הא בגדול וכו' עיי"ש. וזהו איזה חכם הלומד מכל אדם דגדול יכול ללמוד ועל זה מביא הפסוק מכל מלמדי שמכוין ללמדו השכלתי אף שהוא אינו דומה וכו' מכל מקום אנכי השכלתי מזה. מה שאין כן כאן כתיב תשמענה דבר מאחריך אף מנכרי שמדבר לכונתו ואינו מכוין ללמדך אתה תשמע מהם לאמר זה הדרך לכו בו וזה ענין בת קול. וכמו שמצינו (ירושלמי פ"ו דשבת) שמביא כמה מעשיות ששמעו ב"ק מאנשים שלא התכונו רק לבונת דיבורם והם למדו מזה לענינם ומייתי גם כן מפסוק ואזניך תשמענה גו' וזהו פי' פי האתון שנברא כח זה שבפי האתון גם כן יכול להיות דבר ה'. וכל התורה שבעל פה הוא בגלות בין האומות והעיקר מה שא' (פסחים פ"ז:) אלא כדי שיתוספו עליהם גרים היינו כדי להוציא ני"ק מהם דכתיב ואתה מחיה את כולם. ועיקר החיים בדברי תורה והיינו שבכולם יש דברי תורה בשבי' וישראל מוציא מהם הני"ק והתורה שבעל פה וזה ואזניך תשמענה דבר מאחריך היינו אף מנכרי ואף שאינו מכוין כלל ללמדך אתה תשמע מזה ותבין את זה הדרך לכו בו. וזהו פי האתון שבפי האתון יכול להיות גם כן דבר ה' בחינת תורה שבעל

פה. וזהו שנברא קודם דאתקדש יומא דסליק פומא דשליט על כלא פי ה' והיינו מלכות פה וכמו שאמרנו דבשבת נברא פה בנפש היינו שיהיה פי ה' דבר:

## פרק ג

**בגמרא** (ברכות י"ב:) בקשו לקבוע פ' בלק בק"ש וכו' מ"ט וכו' אלא אמר רבי יוסי בר אבין משום דכתיב בה האי קרא כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו. ופירש רש"י דדמי לבשכבך ובקומך שהקב"ה שומרנו בשכבנו ובקומנו וקשה מה זה שייכות לק"ש שהוא קבלת עומ"ש ועל מצות ולדבר בדברי תורה בשכבך ובקומך לפסוק זה שהשי"ת שומרנו. ומהרש"א גריס זה הפסוק הן עם כלביא יקום וגו' וכתב שכן הוא בתנחומא ובאמת במדרש רבה ותנחומא דרשו פסוק זה הן עם וגו' לענין ק"ש שחרית וערבית אך לא הובא לענין שרצו לקבוע בק"ש. וגם רש"י ז,ל הביא מדרש זה על פסוק הן עם כלביא וגו' ומכל מקום כאן לא הגי' מפסוק זה. אך איתא במ"ר (ר"פ דברים) מוכיח אדם אחרי חן ימצא זה משה שמחליק לשון זה בלעם שהחליק בנביאותיו וגבה לבם ונפלו בשטים. והיינו במה שאמר כרע שכב וגו' ובגמרא שם כל הקורא ק"ש על מטתו כאול אוחז חרב של שתי פיות בידו וכו' וחרב פיפיות בידם ואף דכתיב אחר כך לעשות נקמה בגוים וגו' עיקר הכונה בהחרב פיפיות להרוג היצר הרע וכמו"ש אחר כך מזיקין בלדין הימנו. ושתי פיות הן נגד ב' שרשי הקליפות ל"ה מימינא ל"ה משמאלא קליפת עשו וקליפת ישמעאל לא תפחד וכן ושכבתם ואין מחריד אך שם יש לפרש פחד וחרדה מביאת שונא גם כן. אך כתיב הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה וגו' מפחד בלילות ואם מפני פחד שונא שלא יפול עליו מה יועילו ששים גבורים. אך בגמרא (מגילה ט"ו:) דרשו על הפסוק ולגבורה משיבי מלחמה שנושאין ונותנין במלחמתה של תורה וזהו הפי' מגבורי ישראל המתגברים על יצרם מפחד בלילות היינו מהפגם שנקרא מקרה לילה. וכעין שאמר (ברכות י"ד.) כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרים אותו בשורות רעות שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע והוא גם כן על פגם זה שנקרא רע בעיני ה' כמו"ש (נדה י"ג:). והמספ ששים גבורים י"ל דיש ע' פנים לתורה והיינו נגד הז' מדות כשכל אחד כלול מעשר הם שבעים. ובתורה שבעל פה יש ששה סדרי משנה כנגד ששת ימי המעשה דמדה ז' שהוא מ' מלכות פה תורה שבעל פה הוא בעצמו התורה שבעל פה. וכשכל אחד כלול מעשר הוא ששים וזהו ששים גבורים וגו'. ובגמרא (שבת ס"ג.) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך האי בדברי תורה כתיב וזהו כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה במלחמתה של תורה איש חרבו על ירכו כמ"ש חגור חרבך על ירך היינו שעל ידי הדברי תורה ינצל וישמר מפגם זה וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"א ר"ב א') דהא לית

לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא וזהו גבור הודך והדרך דמדת צדיק דנטיר ברית נקרא יפה תואר ויפה מראה כמו שנאמר אצל יוסף הצדיק היינו שיה גוף נקי ויפה מפגם זה וכמו שאמר רבינו הק' זצוק"ל דפרשה הלא כבני כושיים וגו' בעמוס קאי על פגם זה דהפוגם נקרא כושי ומכוער וזהו מפחד בלילות:

**והנה** בספר לקוטי תורה מהאריז"ל פ' זו הקשה למה נזכר בתורה מה שאמר בלעם תמות נפשי מות ישרים כיון שלא נתקיים שהרי מת בחרב. אך י"ל שמה שאמר תמות נפשי לא היה כונתו על מיתת הגוף רק על חיי הנפש והוא העולם הבא וכעין דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג קכ"ז א') על שמשון ואית מאן דאמר דלית לי' חולקא בההוא עלמא מ"ט בגין דאמר תמות נפשי עם פלשתים וגו' והיינו ממה שאמר תמות נפשי היינו מיתת הנפש לעולם הבא שרצה למסור גם חלקו לעולם הבא בשביל שינקום נקמת ישראל מהפלשתים. וכן כאן היה כונת בלעם על מיתת הנפש לעולם הבא שיהיה בין הישרים. והנה השגת ותפיסת בלעם לא הי' על הצדיקים והכשרים שבישראל כי הוא לא היה לו השגה בהם רק כל השגתו וראיתו היה רק על הפושעים שבישראל שאין להם חלק לעולם הבא. ובמשנה ר"פ חלק נמנו שבעה שאין להם חלק לעולם הבא ג' מלכים וד' הדיוטות ואחד מהד' הוא בלעם. ויש להבין הלא התחלת הפרק הוא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ואלו שאין להם חלק ומה שייכות יש לבעלם לכל ישראל והוא אינו בכללם. אך ענין המספר ג' מלכים וד' הדיוטות היינו שיש הרבה ונכללים בז' מדות שהם בקליפה נגד ז' מדות בקדושה. וג' מלכים הם לעומת ג' האבות וכנגדן בקליפה ג' מלכים וד' הדיוטות ומטעם זה אנשי כנסת הגדולה שמנו בקשו למנות עוד אחד מישראל שהיה קשה להם למנות בלעם בכלל הז' דמה טיבו לכלל ישראל ובקשו למנות שלמה המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות ונכתב עליו שפגם כ"כ ורצו למנות אותו השביעי שהוא נגד מ' מלכות עד שיצאה בת קול כמ"ש (סנהדרין ק"ד:) ומנו לבלעם לז'. ודורשי רשומות היו אומרים כולן באים לעולם הבא והיינו רק הו' שהם מישראל דכתיב ועמך כולם צדיקים ואם היה נמנה ח"ו נגד מדת מלכות אז ח"ו לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל. אך באמת במדה ז' בחינת כנסת ישראל שם אין שום פגם ומש"ה מצאו הדורשי רשומות שכולן באין לעולם הבא ונשאר במשנה שנכתב ג' מלכים וג' הדיוטות מישראל ובלעם נמנה עמהם לשביעי. וזה הועיל בתפלתו מה שביקש תמות נפשי מות ישרים שהיה נמנה בין ישראל שאין להם חלק לעולם הבא ועל זה בקש תמות נפשי מות ישרים שיהיה נמנה עמהם:

וזה ענין מ"ש במדרש (במדבר פ"ב) משה שהיה אוהב את ישראל משל אותם בכוכבים וכו' אבל בלעם שהיה שונא אותם משל אותם כעפר אבל הושע שהיה בינוני לא אוהב ולא שונא משלן כחול וכו'. ויש להבין איך יתכן לומר על הושע שלא היה אוהב ישראל ח"ו. אך הכונה דמשה רבינו ע"ה ראה רק הצדיקים שבישראל ועמך כולם צדיקים לכן משל אותם ככוכבים על דרך מ"ש (מגילה ט"ז.) כשהן עולין עולין עד לכוכבים ובלעם שהיה שונא אותם לא ראה רק הפושעים לן משל אותם בעפר כמ"ש (מגילה שם) כשהן יורדין יורדין עד לעפר. והושע ראה שניהם צדיקים וההיפך. וזהו הפירוש במ"ר (דברים הנ"ל) ממחליק לשון זה בלעם שבחליק בנבואות ונפלו בשיטים. והיינו במה שנתן להם תקיפות ששום ישראל לא יאבד ועל ידי זה יכול לסמוך על זה לחטוא ח"ו. ואם שהאמת כן הוא שכל מי שהוא מישראל לא יאבד ח"ו אבל יסבלו מקודם הרבה והרבה עד שיתבררו ויוצרפו. ועל זה אמרו בגמרא (חגיגה ט"ז.) אל תאמינו ברע וכו' אם יאמר לך יצר הרע חטא והקב"ה מוחל אל תאמין וכו' ובלעם החליק בנבואותיו שהקב"ה יברר כל מי שהוא מישראל. וזהו הענין שמקודם אמר הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא שהק' בבעה"ט למה שם הקדים לביא לארי ובפסוק זה להיפך כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו. אך שם מדבר לפי סדר הקימה ביום בתחלה יתגבר רק כלביא ואחר כך כארי יתנשא. וכאן אמר כרע ע"ד מה שנאמר כרע נפל שאף שנפל ח"ו מכל מקום שכב כארי שיתגבר כארי לשוב ואף אם יפול אחר כך ממדרגתו עוד הפעם ח"ו מכל מקום יהיה כלביא על כל פנים ואף שיפול עוד הפעם ח"ו מכל מקום מי יקימנו והוא ע"פ מ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו קפ"ה ב') אם עונות תשמר י"ה אם חובין סגיאו וכו' וכל דרגין אסתימו בדינא וכו' מ"י יעמוד ודאי מ"י ירפא לך וכו' מי יעמוד דכל אורחין דתיובתא פתיחין מיני' והיינו דמי גימ' נ' שערי בינה והוא תשובה וכמו שנאמר ולבבו יבין ושב וגו' וזהו הרהור תשובה מ"י יעמוד. וכן בתיקונים קם ר"ש וכו' ה' צבאות יעץ ומ"י יפר. וזה שבא בלעם בהחלקת לשונו להגביה לבם שאפי' אחר כל הנפילות ויחזור ויפול כלביא ויפול ומכל מקום יקימנו. וזה שאמר שעל ידי זה נפלו בשטים ובאמת הדברים אמיתים אבל רק בדיעבד שאל יפול לב האדם ח"ו ולא יתיאש כי כל מי שהוא מישראל לא ידח ח"ו ויתברר ויתלבן עד שיהיה בכלל ועמך כולם צדיקים. וזהו הפי' בגמרא בקשו לקבוע פ' בלק בק"ש שהוא קבלת עול מ"ש ועול תורה ועול מצות. ופן יפול לב האדם היודע נגעי לבבו כמה קלקל ובאיזו פנים יקבל עול תורה ועול מצות ע"ז רצו לקבוע פ' בלק בק"ש שיהיה להתחזקות שלא יפול בדעתו כמו שהאמת הוא כן שלא ידח ממנו נדח ויתברר לבסוף ועמך כולם צדיקים אך הוא רק לעולם הבא ובשבת שנאמר טוב להודות לה'

ואיתא בפרדר"א כד"א מודה ועוזב ירוחם דשבת זמן תשובה וכן הוא במדרש (בראשית פ' כ"ב) כך כוחה של תשובה וכו' עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת וכו' ומי שישים אל לבו וירצה להטיב מעשיו יוכל לזכות מעין עולם הבא שיתברר ועמך כולם צדיקים:

## פרק ד

**בזוה"ק** פרשה זו (ר"ו רע"ב) רשע חייבא דבלעם עינא דילי' הוה בהיפוכא מעינא דדוד וכו' והאריך בזה. והוא דדוד המלך ע"ה היה מרכבה למדת מלכות בחינת כנסת ישראל ומש"ה בכל מקום שהיה מסתכל בעינא בישא כל זיני צרעת אתמשכן מעיני' דדוד היינו שלא יהיה בכלל כנסת ישראל דמצורע משולח ממחנה ישראל שהוא קדושת כנסת ישראל. ומש"ה בגחזי דכתיב בי' וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך עד עולם שלא יתרפא כלל ולא יטהר לשוב לקדושת כנסת ישראל למדו מזה (סנהדרין ק"ז:) שאין לו חלק לעולם הבא שאינו בכלל כל ישראל שיש להם חלק לעולם הבא. ומש"ה כל שנסתכל בו דוד בעינא בישא כגון הפלשתי ויואב נעשו מצורע. ובלעם היה להפך דעינא דדוד יפה עינים וכלא ברחימא למאן דדחיל חטאה כמו שנאמר יראיך יראוני וישמחו שהוא הי' מרכבה למדת מלכות בחינת יראה כמו שבת שהוא מ' מלכות ושבת דמעלי שבתא איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה' ב') מה שאין כן בלעם עינא בישא וכו' שהיה ההיפך מכנסת ישראל. ולעיל (ר"ו א') חשב בזוה"ק על י"א דברים נגעים באים ואית דאמרי אף על עינא בישא וכו' ומסיק בזוהר הקדוש כל הני מילין הוו ודאי בבלעם. והענין שבגמרא (עירכין ט"ז.) חשב על ז' דברים נגעים באים וכבר אמרנו שכל מספר ז' מרמז לז' מדות ז' ימי בראשית וכמו"ש שבעה אני יודע שבעה ימי שבתא היינו שבכלך מ קום סתם מספר שבעה מרמז על הז' מדות. והיינו שבכל מדה יש כנגדה חטא שמשולח ממחנה ישראל אך מצורע יכול להתרפאות על ידי תשובה אבל כשנשתקע בהחטא חשבו במשנה (ר"פ חלק) ג' מלכים וד' הדיוטות שאין להם חלק לעולם הבא שמשולחים לעולם מקדושת כנסת ישראל ונגד מ' מלכות לא מצאו נפש פרטי לחשוב ורצו למנות שלמה שהיה מרכבה למ' מלכות ובימיו היה סיהרא באשלמותא ואחר כך נכתב עליו שקלקל וסברו שהוא יהיה מכללם נגד מ' מלכות. ויצאה בת קול המעמך וגו' כמו"ש (סנהדרין ק"ד:) וחשבו לבלעם נגד מ' מלכות שהוא היה היפך מכנסת ישראל בחינת מלכות בקדושה. ובזוהר הקדוש חשב י"ב דברים שנגעים באים לדעת הי"א כנ"ל ומספר י"ב הוא כנגד י"ב שבטי י"ה וכמו"ש שנים עשר מי יודע שנים עשר שבטיא שכל מספר י"ב מרמז להי"ב שבטים כנ"ל והיינו שבכל שבט יש חטא כנגדו שעל ידי זה מתחייב

שילוח ממחנה ישראל קדו' כנסת ישראל לפי שעה. ואמר שבלעם הרשע בודאי היה לו כל הי"ב חטאים שהוא היה ההיפך מכנסת ישראל לגמרי. ודורשו רשימות אמרו שכולם באים לעולם הבא היינו רק הג' מלכים וג' הדיוטות מישראל חוץ מבלעם ורשימות מורה שיש איזה רמז ורשימה בתורה אך אינו מפורש. והוא שאף שנראה שנשתלחו מכלל כנסת ישראל מ"מ לעתיד כשיתקע בשופר גדול ובאו האובדים מארץ אשור אף שנטמעו לגמרי בין האומות ובודאי עברו על כל הששה חטאים שנחשבו לאבד על ידם חלק עולם הבא. וכן הנדחים בארץ מצרים שהיו מוקפין בקליפה כעובר במעי אמו. מכל מקום השופר גדול יעורר לבם לתשובה ויבואו לעלמא דאתי. מה שאין כן בלעם שהוא משולח לעולם מכלל כנסת ישראל ולכן הדורשי רשימות חשבו רק ששה כנראה מהגמרא שם. וכבר אמרנו דמה שהק' האריז"ל למה נכתב בתורה מה שבקש בלעם תמות נפשי מות ישרים שהרי לא נתקיים ונהרג בחרב ואמרנו שבלעם לא היה לו תפיסה בישראל רק באותם שנחשבו שאין להם חלק לעולם הבא ועליהם היה כוונתו בכל השבחים ששיבחם שבישראל הכשרים לא זכה כלל להשיג מעלתם וביקש תמות נפשי מות ישרים שיוחשב גם הוא בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא בין פושעי ישראל עכ"פ. וכן מצינו אצל שמשון דחד מ"ד דרש תמות נפשי עם פלשתים על מיתת הנפש שאין לו חלק לעולם הבא כמ"ש (זח"ג קכ"ז א') וזה נתקיים על ידי אנשי כנסת הגדולה שמנאו ג' מלכים וד' הדיוטות שידעו שצריך להיות ז' חטאים כנגד ז' המדות שיוכלו להתקלקל עד שלא יהיה בכלל ועמך כולם צדיקים וכנגד כל אחד יש נפש אחת ולא מצאו בישראל. נגד מדת כנסת ישראל ומנאו לבלעם מה שאין לו פי' כלל לכאורה שפתחו כל ישראל וכו' ופרטו דד' הדיוטות אין להם חלק ואחד מהם בלעם מה טיבו לבלעם בכלל ישראל שישמיענו שהוא אין לו חלק לעולם הבא. אך זה היה לקים בקשתו תמות נפשי מות ישרים אבל באמת כל ישראל יש להם חלק דדורשי רשומות מצאו רמז שיהיה להם חלק על ידי השופר גדול לבד מבלעם הרשע (ונת' במא' הקודם ג"כ). וזה שאמר בבעה"ט דבבלק כתיב הלך לדרכו ובבלעם כתיב שב למקומו שנטרד מדרכו וירד לגהינם שאז שב למקומו שהוא מקום הטומאה ששם משכן הקליפה וכביכול השי"ת לא יוכל להשרות שכינתו שם ונטרד מאז מעולם הבא לעולם:

## פרק ה

**נזמין** לה השתא בפתורא חדתא בזוהר הקדוש פרשה זו (קצ"ב א') ועשית שלחן וגו' ונתת על השלחן וכו' כל אינון מאני קודשא בעי קוב"ה למעבד קמי' לאמשכא רוחא קדישא מעילא לתתא. דהמשכת רוח מקודש עלאה הוא על ידי תיקון פתורא שבמקדש.

ושלחן של סעודות שבת הוא כעין שלחן שבמקדש כמו שאומרים אחר כך אסדר לדרומא מנרתא דסתימא ושלחן עם נהמא בצפונא ארשין ע"ד שא' (יומא נ"א) שלחן בצפון ומנורה בדרום שהוא במקדש. וכן בשבת שהוא פריסת סוכת שלום עלינו כמו בבית המקדש אז השלחן הוא גם כן בבחינת השלחן שהיה במקדש דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ד ב') בגין ההוא לחם מזונא הוו לקטו כהנא אתברכו כל מזונא ומזונא דאכלי ושתאן דלא לקטרגא בהו יצר הרע וכו' שהועיל לכל אכילות הכהנים שיהיה בקדושה. וכן מועיל אכילות שבת לכל ישראל. וזהו לאמשכא רוחא קדישא מעילא לתתא שזהו על ידי מדת יוסף הצדיק שהוא ההמשכה למדה אחרונה בחינת חקל תפוחין קדישין. והוא נקרא כלכל (כמ"ש מ"ר חקת) שמדתו כי כל בשמים ובארץ דמתרגמינן דאחיד בשמיא וארעא שמחבר מדת ת"ת עם מ' מלכות כנסת ישראל. וכן מצינו אצל יוסף שהאכיל להשבטים סעודת שבת כמו"ש (ב"ר פ' מקץ) וטבוח טבח והכן אין והכן אלא שבת שכוחו היה להכניס שיהיה האכילה בקדושה וזהו לאמשכא רוח קדישא מעילא לתתא. וזה הפי' נזמין לה היינו לקדושת חק"ת בפתורא חדתא לאמשכא רוחא קדישא מעילא. וכן אמר שם בבלעם שהיה מסדר פתורא לסט"א דאזיל בתר קדושה כקוף בתר ב"נ שבלעם גם כן היה מזכיר שם הוי"ה שהיה עושה עצמו כמאמין בשם הוי"ה והיה מסדר פתורא לסט"א דכתיב העורכים לגד שלחן כמו"ש בזוהר הקדוש. וכמו דבקדושה מזמנין לקדושת חק"ת בחינת שדה אשר ברכו ה' על ידי פתורא לאמשכא רוחא קדישא מעילא לתתא כן בקליפה רצה להמשיך על ידי פתורא לשדה. וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"א קכ"ב א') אית שדה דכל ברכאן וקדושין שריין כד"א כריח שדה אשר ברכו ה' ואית שדה דכל חירוב ומסאבו ושיצאה וקטולין וקרבין בי' שריין וכו'. ולזה רצה בלעם להמשיך מעילא מראש הקליפה על ידי פתורא לסט"א. ומה שאומרים בפתורא חדתא כי בכל שבת יש קדושה חדשה כיון שנקראה כלה וכלה הוא רק ז' ימים מכלל שבכלך שבת יש קדושה חדשה כמו שאומרים ברם אנפין חדתין ורוחין עם נפשין והיינו שבכל שבת משיג הישראל נשמה יתירה חדשה. ורוחין עם נפשין הוא ממדה אחרונה וכמו שנאמר תוצא הארץ נפש חיה הארץ הוא מ' מלכות דמינה פרחין נפשין כמו"ש (בזוהר הקדוש ח"ג ל"ט ב') וכן הרוח הוא משם ממדת כל וכמו"ש (בזוהר הקדוש ח"ב קנ"ז א') ויתרון ארץ בכל הוא האי כל איהו רוח להאי גוף והיינו הנפש. ותיקון לאכילה שיהיה בקדושה הוא על ידי מדה זו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וכמו"ש בזוהר הקדוש (פ' זו קפ"ח ב') חמינן בשבטים דלית בהו ח"ט ובה איתי ח"ט וקרינן חט"ה והיינו שיש בה אותיות ח"ט שהם מוץ ותבן כמו"ש בזוה"ק אחר כך והיינו קליפת עשו דכתיב והיה

בית עשו לקש שהוא תבן. ומוץ הוא קליפת ישמעאל. ועל זה נאמר ורוח עברה ותטהרם דטהרה הוא היפך קליפת ישמעאל שהוא טומאה. ורוח היינו בחינת תורה שבעל פה שהוא רוח מקודש דלעילא (כמו"ש זח"ג ס"א א') ותטהרם כמו שנאמר כי ברוב חכמה רוב כעס שהרב חכמה בא לתקן הרב כעס. וזה האות ה' מחטה שמורה על מ' מלכות פה תורה שבעל פה וקרינן חט"ה כללא דכ"ב אתוון כמ"ש בזוה"ק. והיינו כמו שהיה האור הראשון קודם שנגנז שהיה הכל כלול בתורה שבכתב ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה כמ"ש ב"ר פ"ג ואלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה (כמו"ש נדרים כ"ב:) והיינו שהיה הכל כלול בהם ואז היה המאמר יהי אור מאמר ב' שהוא חכמה היינו שיש בו הכרה ותפיסה. אך לאחר כך נגנז אור הראשון ולכן חשבו בזוהר הקדוש (ח"ג י"א ב') יהי אור למאמר ראשון (כמו שנת' כ"פ). וזהו שאומרים אחר כך ושלחן עם נהמא בצפונא וכו' מזכירין בלשון שלחן שהוא בלה"ק שמרמז על תורה שבכתב וכאן אומרים בפתורא בלשון תרגום שהוא אחוריים דלה"ק שמרמז על תורה שבעל פה ועיקר התיסדות תורה שבעל פה היה בבבל (כמו"ש סוכה כ'.) עלה עזרא מבבל ויסדה וכו' הלל הבבלי וכו' רבי חייא ובניו ויסדוה ועיקר התחדשות הוא בתורה שבעל פה דתורה שבכתב מנוים וספורים אותיותיה. לכן אומרים בפתורא חדתא בלשון תרגום. ועזרא אף שהיה שרשו גם בתורה שבכתב כמו"ש (ב"ב ט"ז.) עזרא כתב ספרו ויחס של ד"ה. ואיתא (סנהדרין כ"א:) ראוי היה עזרא שתנתן תורה על ידו לישראל כו' נשתנה על ידו הכתב וכ'ו מכל מקום היה עזרא מאנשי כנסת הגדולה שהם התחילו לפשט התורה שבעל פה שאמרו עשו סייג לתורה והעמידו תלמידים הרבה. ושבת שהוא גם כן נגד מדת מלכות מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה הזמן בו לתקן האכילות שיהיו בקדושה:

## פרק ו

**ובמנרתא** טבתא דנהרא על רישין מנרתא טבתא הוא האור הראשון שהוא האור כי טוב. ובזוהר הקדוש ח"ב קס"ז א') יהי אור ויהי אור אמאי כתיב ויהי אור דהא בויהי כן סגי אלא יהי אור דא אור קדמאה וכו' ויהי אור דמימינא נפיק שמאלא וכו'. והיינו דויהי אור אינו אותו האור הנרמז ביהי אור רק הוא אור תורה שבעל פה שאין לו אור רק מה שמקבל מימינא. ואיך יתכן שיהיה תורה שבעל פה בלא תורה שבכתב בא כל תורה שבעל פה הוא רק מה שמוציאין מתורה שבכתב אך הוא כמו שאמרנו שמתחילה היה הכל נכלל בתורה שבכתב במאמר יהיה אור שיהיה כנגד חכמה והיה בו התגלות. אך לאחר כך נגנז אותו האור ונתגלה רק מה שמוציאין על ידי הרב חכמה מטלא דעתיקא מאור הראשון

וזהו על ידי האדם המוציא האור בהתחדשות תורה שבעל פה. וזהו במנרתא טבתא על ידי הנרות שמדליקין בשבת שבא לתקן פגם הראשון כמ"ש (תנחו' ר"פ נח) היא כתבה נרו של אדם לפיכך תשמור הדלקת הנר ועל ידי זה יזכו לאור הראשון כמו שהיה קודם הקלקול. וזהו דנהרא על רישין ע"פ מה שא' (נדה ל:) נר דליק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר בהלו נרו על ראשי והוא כמו האור הראשון שהיה אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו כמ"ש (חגיגה י"ב.). וזה שאומרים חדו סגי ייתי ועל חדא תרתי נהורא לה ימטי. והוא ע"פ שא' בזוהר הקדוש (שם קס"ו ב') אור דא אתכליל בר"ז עלמין וכו' ר"ז אינון בסטרא דימינא ק"ג אינון בסטרא דשמאלא ואינון ש"י וכו'. והוא ב' חלקים מש"י עולמות מימינא ושליש משמאלא דאחד אין יכולין להתחלק. וזהו ועל חדא תרתי נהורא לה ימטי שיבוא האור ב' חלקים היינו ר"ז שגימ' אור על חלק השליש שהוא ק"ג משמאלא שהם אין להם אור רק מה שמקבלת משמשא כסיהרא דלית לה מגרמה כלום וכמו"ש רח"ו שהוא גימ' מנח"ה לעשו (ונת' במ"א) ואז חדו סגי ייתי כמו שנאמר אור צדיקים ישמח. וברכאן דנפישין פי' דשורש הברכות הם חיי בני ומזוני דלאו בזכותא תליא אלא במזלא (כמו"ש מו"ק כ"ח.) ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ג ע"ט ב') שהוא מדת עתיקא שהוא על ה' כמו שהביא ותתפלל חנה על ה' השלך על ה'. והיינו מדת עתיקא שהוא תגו של יוד שהוא למעלה מאותיות הוי"ה שמרמז לכ"ע כמ"ש זוה"ק (ח"ג ס"ה ב') קוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין והיינו עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין כמו"ש זוה"ק (ח"ב ס"ד ב') וכשזוכים לאור הראשון שהוא מטלא דעתיקא אז זוכין לג' דברים אלו בני חיי ומזוני שהם סתם הברכות כמו שמצינו בתורה ברכה דדגים ודאדם פרו ורבו היינו בני וכתיב ברכת ה' תעשיר והיינו מזוני. וחיי כתיב וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך. וכן כתיב החיים וגו' נתתי לפניך הברכה וגו' כתיב ברכה נגד החיים שסתם ברכה הוא חיים וזהו וברכאן דנפישין שהוא ריבוי ברכות דשבת כולל כל ג' ברכות אלו חיים טומייה חיים זכו. ומזוני איתא (בב"ר פ' י"א) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת. ובגמרא (שבת קי"ט.) ושבשאר ארצות בשביל שמכבדין את השבת וכן בני זוכין גם כן בשבת (כמו שנת' במ"א):

## פרק ז

**בליל** ש"ק קודם קידוש אומרים הקפיטל אשת חיל וגו' דשבת נקרא כלה מלכתא והוא מדה ז' מ' מלכות שנקרא אשה יראת ה' אשת חיל. וכל שבחי אשת חיל שם הוא בפעולת ידים ותעש בחפץ כפיה וגו' מפרי כפיה נטעה כרם וגו' ותאמץ זרועותיה ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון וגו' מרבדים עשתה וגו'

סדין עשתה וגו' רבות בנות עשו חיל ואת וגו'. וחיל הוא גם כן על ידי פעולת הידים כעין מה שנאמר כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל ומסיים תנו לה מפרי ידי' ויהללוה בשערים מעשיה. והנה כל מצות שבת הוא רק בשב ואל תעשה שהוא השמירה ושביתה ממלאכה. ואף המ"ע דזכור וגו' מן התורה הוא די זכרהו בפה (תוס' פסחים ק"ו.) אך בזה מצינו (ב"מ צ:) עקימת שפתים הוי מעשה. אך עכ"פ רוב מצות שבת הם בשב ואל תעשה ולמה שובתין עתה דוקא המעשה. אך מצינו שנדרש (סנהדרין כ'.) רבות בנות עשו חיל זה יוסף ובועז וכו' דזה נקרא גם כן מעשה כשמתגבר בכח על היצר הרע לעמוד כנגדו. לכן בשבת שהאדם מורגל כל ימי המעשה במלאכה ובשבת מניח כל עסקיו ונזהר ממלאכה שבקל יוכל לעבור הוי כבא לידו דבר עבירה וניצול הימנה שנותנים לו שכר כעשה מצוה (כמו"ש קידושין ל"ט:) לזה משבחין השבת ע"ש המעשה. ובשבת נקראו כל ישראל יראי שמי (תענית ח':) ואימת שבת על ע"ה (ירושלמי פ"ד דדמאי) וסעודת ליל שבת שהוא דחק"ת שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה כמו"ש בזוהר הקדוש (הקדמה ה' ב') לכן אומרים שבח רבות בנות עשו חיל וגו'. וז"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קי"ט ב') ג' אבהן כגונא דא כהנים לוים וישראלים ויעקב נקרא תושבחתא דאבהן כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"א קס"ג ב') לפי זה צריך להיות הישראל גדול מכהן ולוי כמו יעקב שהוא תושבחתא דאבהן. אך מצד השי"ת חסד וגבורה שהם רק תרין דרועין ות"ת שהוא גופא הוא תושבחתא דאבהן הבריח התיכון שמבריח מן הקצה אל הקצה. מה שאין כן מצד ישראל העיקר הם התרין דרועין שכנגדם כהנים ולוים כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם. וכהנים ולוים באמת הם גם כן בכלל כנסת ישראל ועוד נוסף בהם שבחר בהם השי"ת לכהן ולוי וכמו שנאמר ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים ומצד האדם העיקר הוא התרין דרועין בחינת אהבה ויראה ולכן כל שבח אשת חיל בפעולות האדם ותאמץ זרועותיה שזאת הוא העיקר מצד האדם:

**עוד** אמרו בגמרא (סנהדרין שם) שקר החן זה דורו של משה והיינו שבו נאמר וגם מצאת חן בעיני ודורו היינו האוכלי מן ולבושיהם היה גדלים עמהם ולא חסרו דבר והכל מצד השי"ת וזהו לשון חן. והבל היופי זה דורו של יהושע והיינו באי הארץ אף שהיה להם שדות וכרמים והיו להם טרדה מכל מקום מצאו גם כן בתים מלאים כל טוב ולא היה חסר להם כלל. אשה יראת ה' היא תתהלל זה דורו של חזקי' והיינו שהם הניחו שדותיהן וכרמיהן בורים ועסקו בתורה כמ"ש בגמרא (שם צ"ד:) אף על פי שאלף גפן באלף כסף לשמיר ושית יהי'. ואחר כך אמר בגמרא ד"א שקר החן זה דורו של משה ויהושע והיינו שלא היה חסר להם כל טוב מצד חסד השי"ת והבל היופי זה דורו של

חזקי' שעל כל פנים היה להם צרכם בלא עבודת השדות והיו רק מפקירין הריוחח שהיה להם משדות וכרמים. אשה יראת ה' היא תתהלל זה דורו של ר"י בר' אלעאי שהם היו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחד (כמוש"ש) ועניים היו כמ"ש רש"י ועסקו בתורה מתוך הדחק. והיינו שעיקר מה שנקראו ישראל שומרי שבתות יראי שמי הוא בדור עני הזה שאף במיצר ובדוחק כל אחד מישראל בשבת מניח עסקיו לכבוד שמים וכאלו כל מלאכתו עשויה (כמ"ש במכילתא) והאומות שוחקין עליהם ששובתין שביעית השנה ועוד מוציאין הוצאות יתירה על עונג יום זה וכמו"ש (מ"ר איכה פתיח' י"ז) היהודים הללו שומרי שבתות הן וכל מה שיגיעים כל ימי השבת אוכלין בשבת ועל ידי זה ביטל רבי ראובן ב"א הגזירה שאמר א"כ לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו וכו' (מעילה י"ז.). אבל ישראל מאמינים שעל ידי שמירת שבת ובזכות שמכבדין השבת אדרבה מתעשרין (כמו"ש שבת קי"ט.) ועל ידי זה נקרא ישראל יראי שמי איהי אמונה (כמ"ש רע"מ פנחס ר"ל א') איהי יראה ושריא בה יראה כמ"ש בזוהר הקדוש שזכרנו לכן אומרים בשבת השבח אשת חיל וגו' וכל המזמור:

## פרק ח

**ישמח** משה במתנת חלקו בזוהר הקדוש פרשה זו (קפ"ז רע"ב) והכי במשה כתיב וירא מלאך ה' אליו בלבת אש. ואי תימא יתיר הוא שבחא דאברהם דלא כתיב בי' מלאך אלא וירא אליו ה' וגו' התם באברהם אתחזי לי' אדנ"י וכו' והיינו דאף דכתיב וירא אליו ה' בשם הוי"ה אבל אברהם אבינו ע"ה היה לו תפיסה בו רק על ידי אספקלריא דלא נהרא. וכמו שאמרנו במה שנאמר ושמי הוי"ה לא נודעתי להם דאף שנזכר כמה פעמים אצל האבות גם כן שם הוי"ה מכל מקום לא זכו להדעת שהוא פנימיות מכ"ע רק על ידי אספקלריא דלא נהרא שהוא שם אדנ"י. וכן כתיב תיכף ויאמר אדני אם נא מצאתי וגו' שאברהם אבינו אמר תיכף שם אדנ"י וכ"כ בגליון. ומסיק בזוהר הקדוש אבל משה דלא הוה בי' פרודא דכתיב משה משה דלא פסקא טעמא כמה דכתיב אברהם אברהם דפסקא טעמא בגין דהשתא שלים מה דלא הוה בקדמת דנא וכו'. והיינו דאף דכתיב ואברהם זקן בא בימים ואמרו (זח"א קכ"ט א') באינון יומין עלאין והיינו ג' ראשונות שנקראו גם כן ימים וכמו שנלמד שהתורה קדמה אלפים לבריאת העולם מדכתיב יום יום (כמ"ש ויקרא רבה ר"פ י"ט) וזכה גם למדת זקן שהוא עתיקא וכמו שנת' כ"פ במה שנאמר (ב"מ פ"ז.) עד אברהם לא היה זקנה אך זהו לאחר זקנתו אחר העקידה. אבל משה מיד דאתיליד אספקלריא דנהרא הוה עמי' דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא ומש"ה כתיב בי' וירא מלאך ה' אליו בשם הוי"ה דמלאך היינו שכינתא וכמ"ש בזוהר הקדוש

וברמב"ן (פ' משפטים) בפסוק הנה אנכי שולח מלאך לפניך ונקרא מלאך בעבור היות כל הנהגות עולם הזה במדה ההוא. וכשנאמר מלאך ה' הוא כמ"ש בזוהר הקדוש לעיל מינה (קפ"ז א') הכא אמאי אקרי מלאך אלא כד איהי שליחא מלעילא וקבילת זיהרא מגו אספקלריא דלעילא דכדין מברכין לה אבא ואימא להאי אמרי לה ברתי זילי נטורי ביתיך פקידי לביתך וכו' הא לך כל מה שתצטרכי למיהב לון וכו'. וזהו פי' מלאך הוי"ה שמופיע למדה זו. מדת מלכות כל שם הוי"ה עם קוצא דלעילא דרמיזא לעין כ"ע כמ"ש (זח"ג ס"ה ב'). ובזוהר הקדוש (ח"א רמ"ו ב') ת"ח מלכותא קדישא לא קביל מלכותא קדישא שלימתא עד דאתחבר באבהן וכד אתחבר באבהן אתבני בבנינא שלימו מעלמא עלמא דדכורא וכו' עלמא עלאה היינו ה' עלאה בינה ומה שא' עלמא דדכורא שהוא ו' מדת ז"א הוא ע"פ מ"ש בזוהר הקדוש (שם ר"ז א') בגין דיעקב תושבחתא דאבהן וכו' ובגין דאיהו אסתלק גו עלמא דאתי וכו' וכמו"ש בזוהר הקדוש בכ"מ בינ"ה ב"ן י"ה. אך שם אמר דאתבני בבנינא שלימו מעלמא עלאה שהוא בינה וכאן אמר דמברכין לה אבא ואמא. אך הענין כמו שאמרנו שיש שזוכין לשם הוי"ה על ידי הבינה שמשיג הדעת שהוא פנימיות מכ"ע ע"ד מה שנאמר כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם. וזה שא' דאתבני בבנינא שלימו מעלמא עלאה שהוא בינה. אבל יעקב ומשה זכו להשגת שם הוי"ה כולו עם תגו של יוד שמרמז לכ"ע מסטרא דעץ החיים אילנא דחייא לכן אמר בזוהר הקדוש הנ"ל דכדין מברכין לה אבא ואימא היינו י"ה עם תגו של יוד. ובמנוח דכתיב גם כן מלאך ה' אך שם כתיב מתחילה מלאך האלהים ושם אין הפי' כלל על שכינתא רק מלאך ממש ע"ד מה שנאמר כי מלאכיו יצוה לך והיה כמו נביא שנקרא גם כן מלאך שליח משכינתא. ואף פנחס נקרא מלאך ה' כמו שנאמר ויעל מלאך ה' (וכמו"ש מ"ר ר"פ ויקרא) אבל כאן דכתב מלאך היינו שכינתא. וכד אתנהיר מאספקלריא דנהרא שם הוי"ה בשלימות נקרא מלאך הוי"ה. ומסיק בזוהר הקדוש יעקב קרא לי' בשעתא דהוה סליק מעלמא מלאך וכו' משה בחייו יעקב לבתר דסליק מעלמא משה בגופא יעקב ברוחא וכו'. והיינו אף דיעקב גם כן גופו היה כמו אדם הראשון קודם הקלקול מכל מקום לא היה כן רק כשהיה סמוך לפטירתו שאז היה כמו רוחא בלא גופא מה שאין כן משה רבינו שהיה כן בחייו שזכה תיכף להתגלות כל שם הוי"ה אילנא דחיי עם תגו של יוד שהוא כ"ע כמ"ש (בת"ז תי' י"ג) ויעקב ודאי דיוקנא דעמודא דאמציעותא מסטרא דלבר והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא. היינו דמשה רבינו ע"ה זכה להיות מרכבה לשם הוי"ה מסטרא דלגאו מנשמתא שהיה כולל כל ס"ר אותיות התורה וזכה למדרגתו בחייו בגופא. מה שאין כן יעקב זכה למדרגתו סמוך לפטירתו שאז היה

גופו רוחא כמ"ש בזוהר הקדוש שם ומסיק בזוהר הקדוש זכאה חולקא דמשה. וזה שא' ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו והיינו שזכה למדרגת מלאך הוי"ה שכינתא דאתנהיר מכל שם הוי"ה כאמור:

**ובבלעם** גם כן כתיב ויתיצב מלאך ה' וגו' ויגל ה' את עיני בלעם וירא את מלאך ה' וגו'. אך בזוהר הקדוש (ח"ג קצ"ג ב') איתא ולא קם עוד נביא כמשה אבל באו"ה קם ומנו בלעם. אך שם בזוהר הקדוש מפרש שהיה בקליפה כמו משה רבינו ע"ה בקדושה. אך כאן א"א לומר כן דהא כתיב ויאמר מלאך ה' וגו' ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו תדבר ודבריו היו דברי תורה. ואיתא בזוהר הקדוש (ר"י ב') וכה תדבר וכו' כ"ה תמלל ברכה דבני דכד תפתח פומך היא תמלל וכו' שהיה שכינה מדברת דבריו. אך האמת הוא דכאן כתיב ויגל ה' את עיני בלעם וגו' שלכבוד ישראל פתח לו השי"ת והראה לו כרגע מדרגה זו לראות מלאך הוי"ה דא שכינתא כדי שלא יהיה פתחון פה לאו"ה שלא ניתן להם נביא כמשה (וכמו"ש מ"ר ר"פ זו) ובזה נתברר מעלת ישראל קדושים נגדם שבישראל כשזוכה למדרגה גבוהה עולה למעלה בעבודת השי"ת. והוא אף שנגלה לו מדרגה זו כמו רגע שנעלם ממנו חזר לסורו ועוד נעשה גרוע יותר מכל האומות שפרץ גדרן שגדרו בדור המבול. וזה שאמר ישמח משה במתנת חלקו שזכה להתגלות מלאך הוי"ה שהוא שכינתא דאתנהיר מאספקלריא דנהרא כי עבד נאמן קראת לו ועלה למעלה. כליל תפארת בראשו נתת לו שזכה למדת כ"ע שהוא כליל ת"ת. ובזוהר הקדוש (קפ"ו א') כתיב ועשית בריחים עצי שטים חמשה וגו' וכתיב והבריח התיכון וגו' ואי תימא דההוא בריח התיכון אחרא הוא דלא הוה בכללא דאינון חמשה לאו הכי אלא ההוא בריח התיכון מאינון חמשה תרין מכאן ותרין מכאן וחד באמציעותא היא הוה בריח התיכון עמודא דיעקב רזא דמשה. והוא כמ"ש בת"ז הנ"ל דיעקב ומשה עמודא דאמצעותא דא מלבר ודא מלגאו. ואמר לקבל דא חמש אצבעין וכו' והבריח התיכון וכו' בי' קיימין שאחר אחרנין וכו' וע"ד כל ברכאן דכהנא באצבען תליין פרישו דידא דמשה ע"ד הוה. והענין דבריח התיכון כולל הב' דרועין והב' שוקין דיעקב גופא וכולל הב' דרועין הם האבות אברהם ויצחק שהם מרכבה לחסד וגבורה וכן כולל התרן שוקין שהם משה ואהרן שהם בניו ולא נחשב יוסף דיעקב ויוסף כחדא אינון והוא מבריח מן הקצה אל הקצה מכ"ע למלכות. ומשה רבינו הוא גם כן הבריח התיכון שכולל גם כן ד' המדות חסד וגבורה נצח והוד והוא בעצמו הוא מדת יוסף גם כן בחינת משפיע שהוא עיקר המשפיע ד"ת לכנסת ישראל. ושבת הוא מתנת חלקו דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג קע"ו רע"ב) ושרא עליהו שלום ומאי הוא שבת דאיהו שלמא דעלאי ותתאי וכו' ומש"ה נכלל

בו גם כן כל החמשה בריחים. ואמר דכל ברכאן דכהנא באצבען תליין שעל ידי הקו האמצעי הבריח התיכון הוא השפעות הברכות לכנסת ישראל ופרישו ידא דמשה ע"ד הוה. ובזוהר הקדוש (ר"ג ע"ב) ע"פ ומגבעות אשורנו ומגבעות באות ו' ואשלים לתרין לעלמין וכו' וע"ד אתכליל ו' בהדה לעלם. דגבעה חסר מורה על מלכות ועם ו' על בינה ה' עלאה ואמר דלא אתפרש מן ברה ע"ד מ"ש (זח"א ר"ז סע"א) ביעקב ובגין דאיהו אסתלק גו עלמא דאתי וכן בינ"ה בן י"ה כולל חו"ב ות"ח כמ"ש (אדר"ז רצ"א רע"א) ובינה כולל כל ג' ראשונות כידוע וזה כל שם הוי"ה דאתנהיר בשכינתא. אך יעקב זכה לזה רק קודם הסתלקותו ומשה בחייו משה בגופא יעקב ברוחא זכאה חילקא דמשה:

## פרק ט

**סעודות** שבת נקראו סעודתא דמהימנותא שלימתא והוא ע"פ מ"ש בזוהר הקדוש (ח"א כ"ו א') אז תתענג על ה' בענ"ג דאיהו ע' עדן נ' נהר ג' גן ואיתא (בזוה"ח ר"פ זו) אמונה אומן תרי דאינון חד חד גן וחד נהר דא נפיק מעדן ודא אתשקי מיני' הא הכא כל רזא סתימא דמהימנותא. והן הדברים דאיתא בזוה"ק (ח"ב פ"ח א') דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחקלא דתפוחין וכו'. עדן היינו מדת עתיקא כמו"ש (ברכות ל"ד:) זה עדן שלא שלטה בו עין כל בריה. גן הוא חקל תפוחין דבגמרא (תענית כ"ט:) דרשו שדה אשר ברכו ה' כריח שדה של תפוחים ובמדרש (ב"ר פ' ס"ה) נכנסו עמו ג"ע הה"ד א"ל ראה ריח בני כריח שדה. ונהר הוא כל קו האמצעי מדת ז"א כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קע"ה ב') על הפ' והבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה והיינו מכ"ע עד מלכות שהוא נהר היוצא מעדן להשקות את הגן. ואיתא בזוה"ק (יתרו שם) והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין תלת זמני מכד עייל שבתא וכו' ובעי ב"נ לאתענגא בהו וכו'. וכבר אמרנו דהא אין אתנו יודע הזמן וגם אין זמן אכילת סעודות שבת של אחד שוים. ועל כן פירושו שבזמן שהישראל סועד הסעודה אז מליא וכו' ואטלי לחק"ת. וזה דנקראו סעודתא דמהימנותא כמ"ש איהי אמונה. ואמונה בשלימות היינו מכל וכל מן הקצה אל הקצה וזהו דמהימנותא שלימתא. ומה שהוא בסעודה דוקא שקרא האר"י הק' ז"ל סעודתא דמהימנותא שלימתא הענין הוא דעיקר כונת בריאת העולם היה להיות שכינה בתחתונים כמו"ש (ב"ר פ' י"ט והיינו בג"ע שכן אז היה אדם הראשון גם כן בג"ע. אך אחר הקלקול שנתגרש מג"ע ואף שהשכינה הוא בג"ע מכל מקום אין זה נקרא עוד בתחתונים ואז נעשה בית המקדש במקום מקום השראת השכינה. ואחר שחרב בית המקדש הם בתי כנסיות ובתי מדרשות כמ"ש (מגילה כ"ט.) ואתי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם תורה

ותפלה. וכן נדרש סוף שיר השירים היושבת בגנים כשישראל נכנסין לבתי כנסיות שאז נקראו ישראל היושבת בגנים. וכמו אדם הראשון כשהיה בגן עדן לא מצינו שנצטוה רק מצות ל"ת ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל שהוא באכילה. ובס' ע"מ להרמ"ע מפאנו דמכל עץ הגן אכל תאכל הוא מ"ע שעל זה כתיב לעבדה ולשמרה דאיתא (זח"א כ"ז א') לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דל"ת וזולת זה לא מצינו שנצטוה איזה מצוה. ואף ז' מצות בני נח לא מצינו בתורה בפירוש רק ברמז כמו שנדרש (סנהדרין נ"ו:). וגם שקודם הקלקול שלא היה יצר הרע לא היה מקום לכל הז' מצות שלא היה ע"ז וגזל שהיה הכל שלו והז' מצות היה רק באכילה שיהיה בקדושה. והוא דכתיב ויפח באפיו נשמת חיים היינו נר ה' נשמת אדם רק קיום החיים ברא השי"ת שיהיה על ידי אכילה. אך על ידי אכילה יוכל לכנוס הנחש והיצר הרע לזה נצטוה אז על האכילה שיהיה בקדושה ואז הוא מתקן הכל. אך אחר הקלקול שאכל מעץ הדעת היה צריך למצות אחרות. ובשבת נדרש (שיר השירים שם) היושבת בגנים אף על פי שישראל עוסקין במלאכתן כל ששה ימים ביום השבת משכימים ובאים לבית הכנסת וכו' וקורין בתורה וכו' דבשבת נקראו כל ישראל היושבת בגנים כל היום. ואף אחר כך כשנכנסין לביתם ואוכלין ושותין אז גם כן נקראו היושבת בגנים כמ"ש (ריש סא"ר) שבת יעקב כולו תורה ילך לבית הכנסת ולבית המדרש וכו' ואחר כך ילך לביתו ויאכל וישתה הרי שגם האכילה ושתיה דשבת נקרא תורה כיון שיש מצוה באכילת שבת. ואכילת שבת איתא בזוהר הקדוש שהוא מסט' דעץ החיים וכמו"ש טועמיה חיים זכו ואז נקראו ישראל היושבת בגנים היינו הג"ע ואז כל הדברי תורה הוא שיהיה האכילה בקדושה כמו שהיה בגן עדן אצל אדם הראשון קודם הקלקול. ומש"ה בסעודות שבת משיג האדם האמונה בשלימות שהוא מכל וכל בג' קדושות שהם בג' סעודות עדן נהר גן וכמו שאמרנו:

## פרק י

**בסעודה** שניה דשבת אומרים נהוריא ישרי בה. בזוהר הקדוש (פ' זו ר"ד סע"א) ה' בוקר תשמע קולי ולא כתיב ה' בבוקר תשמע קולי אלא לגבי בוקר דאברהם קאמר כמ"ש לעיל דכתיב וישכם אברהם בבוקר. והוא כמ"ש האל הגדול הגבור והנורא שהוא אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שכל אחד מהאבות אלהותו ית' מיוחד במדתו. ובוקר הוא דאברהם מדת החסד האל הגדול. ואמר עוד בזוה"ק בוקר אערך לך ואצפה תרי בוקר אמאי אלא חד בוקר דאברהם וחד בוקר דיוסף דכתיב הבוקר אור ומתרגמינן צפרא נהיר ודאי. אערך לך מהו אלא אסדר לך בוצינא דילך לאדלקא כד"א ערכתי נר למשיחי. והיינו דבוקר אברהם שהוא מדת חסד הוא האור הראשון שנברא ביום ראשון וכמו"ש

ב"ר פ"ב יהיה אור זה אברהם ובמדרש (ב"ר סו"פ ל') אמר הקב"ה לאברהם עד שאתה מאיר לי מאספוטמיא וחברותי' בא והאיר לפני בא"י. ובזוהר הקדוש פרשה זו (קצ"א ב') פתח ואמר וה' הולך לפניהם יומם וכו' אבל מאן דאזיל קמייהו סבא עלאה מארי' דביתא וכו' ומנו אברהם דכתיב יומם יצוה ה' חסדו קרי לי' כאן סבא עלאה דכתיב ואברהם זקן בא בימים דאברהם זכה למדת זקן בא בימים ביומין עלאין כמ"ש (זח"א קכ"ט א') וזהו מדת עתיקא ולזה קרי לי' בזוהר הקדוש כאן סבא עלאה מרי' דביתי' ואמר אחר כך פי' על מה שנאמר הולך לפניהם יומם ולא יום יומא דכל יומין כלילן בי' וכו' ו"ד אקרי יומם. ואינו מובן למה נקרא מדת החסד יומא דכל יומין כלילא בי' וזה היה שייך לומר על השבת שהוא כללא דכל יומין שנקרא בת שבע שכוללת כל הז' מדות כמ"ש בזוהר הקדוש. אבל על מדת החסד דפתח יומם יצוה ה' חסדו אמאי נקרא יומם דכל יומין כלילן בי'. אך הוא כמו שאמרנו דיהי אור זה אברהם הוא האור הראשון שנברא ביום ראשון ואז ביום ראשון במאמר בראשית היה עיקר הבריאה האור בחינת אברהם. וא' במדרש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית היינו שיקבלו עול מלכותו ית"ש. וזהו כ"ע דאיהו כתר מלכות המגיד מראשית אחרית שהוא סוף מעשה במחשבה תחלת ולכן נקרא יומא דכל יומין כלילן בי' עד מדה אחרונה:

**ובוקר** דיוסף שאמר בזוהר הקדוש הנ"ל מהפי' הבוקר אור הוא גם כן בחינת אור הראשון כמו שנאמר אור זרוע לצדיק וכמו"ש בגמרא גנזו לצדיקים לעתיד לבוא. ובזוהר הקדוש (ח"ב קס"ו ב') האי אור זרע דגנתא וכו'. וכמו שנאמר מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך והוא ליראיך וביוסף כתיב גם כן את האלהים אני ירא. אך האור הראשון ננגז לעתיד לבוא ועל זה א' בזוהר הקדוש ולגבי בוקר דיוסף קאמר דההוא סדורא דבוצינא דילי' הוא. ואצפה. מהו ואצפה וכו' נהורא דברא קוב"ה הוה נהיר עד דלא יכלין עלמא למסבלי' מה עביד קוב"ה עביד נהורא לנהורי' לאתלבשא דא בדא וכו' ואתלבשא נהורין וכו' עד דמטו להאי בוקר דיוסף ואיהו נטיל וכ'ו זיוי' סליק מסייפי עלמא עד סייפי עלמא דלעילא עד דעלמא דלתתא לא יכלין למסבל את דוד ואתקין חופאה להאי בוקר דיוסף וכו' וע"ד כתיב בוקר אערך לך ואצפה כד"א ויצפהו זהב טהור וכו'. והיינו דבוקר דאברהם הוא האור הראשון יהי אור זה אברהם כנ"ל. וכתיב עוטה אור כשלמה ואיתא (ב"ר פ"ג) מהיכן נבראת האורה אמר לו מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה וכו' והיינו דמלך בעשרה לבושים לבוש וכמו שחשב בפסיקתא ומ"ר (סו"פ ואתחנן) והיינו ע"ס. ולבוש הראשון עוטה אור כשלמה רק לא היה יכולים לסבלו ועל זה אמר מה עביד קוב"ה עביד נהורא לנהורי' והיינו מנהירו לנהירו עד בוקר דיוסף מדת יסוד דכתיב אור זרוע

לצדיק. רק עדיין היה גנוז רק לצדיקים ולזה אמר בוקר אערך לך לגבי בוקר דיוסף היינו ההשתדלות מצד האדם ומייתי פסוק ערכתי נר למשיחי. וגם במנורה מפורש בפ' יערוך אותה אהרן וביניו היינו גם כן מצד האדם. ודוד שהיה מרכבה למדת מלכות בחינת יראה שהוא השתדלות מצד האדם לכן אמר בזוהר הקדוש אתא דוד ואתקין חופאה להאי בוקר וזהו ואצפה. ואמר בזוהר הקדוש כד"א ויצפהו זהב טהור ולפשוטו מייתי זאת רק לדוגמא לפי' על לשון ואצפה אך יש עוד מכוון בזה דזהב מרמז על יראה כמ"ש בזוהר הקדוש כ"פ ומדת מלכות בחינת אדנ"י מורה על יראה כמו שנאמר ואם אדונים אני איתא מוראי ובגמרא (קידושין ל"ב:) מלך שתהא אימתו עליך וזהו ויצפהו זהב שעל ידי היראה הוא החופאה להאי בוקר. וזהו הפי' בוקר אערך לך ואצפה כדי שיוכלו לקבל האור הראשון שהוא טלא דעתיקא על ידי מ' מלכות פה תורה שבעל פה כמו שנאמר תזל כטל אמרתי (כמו שנת' כ"פ):

**והאר"י** הק' חשב הג' סעודות כנגד קדושת האבות דשבת איתא בזוהר הקדוש (ח"ב ר"ד א') שהוא בת מתעטרא באבהן וחלקם האר"י הק' על הסעודות. וסעודה שניה חשב דאברהם דסעודה זו דעתיקא והוא כמו שאמרנו דאברהם נקרא סבא עלאה וכו' שזכה למדת זקן מדת עתיקא וזה יומם יצוה שהוא אור הראשון בוקר דאברהם. ובזוה"ח סו"פ תולדות חשב ז' מוספין דשבת ויו"ט כנגד ז' רועים וחשב דשבתא לקבל צדיק יסוד עולם דאיקרי כל ואיקרי מוסף שבת לאוספא לי' עדונין. והיינו דהתוס' קדושה משבת הוא כנגד יוסף הצדיק והוא בוקר דיוסף כמו שא' בזוהר הקדוש הנ"ל אערך לך היינו מצד האדם שהוא מעריך השלחן שהוא סעודתא דמלכא הקרבן מוסף שהוא לחמי לאישי. ומש"ה בסעודה שניה שהוא כנגד תרי בוקר בוקר דאברהם ובוקר דיוסף כנ"ל אומרים נהוריא ישרי בה. וסעודה ראשונה דליל שבת חשבה האר"י הק' נגד יצחק אבינו ע"ה דאיתא בזוהר הקדוש (קצ"א ב' הנז') ולילה בעמוד אש להאיר להם דא כלה וכו' דמדת לילה הוא סיהרא דמקבלא משמשא בחינת חק"ת צרור החיים ונק' גם כן בחינת כלה. ובעמוד אש שהוא מ' גבורה מדת יצחק אבינו ע"ה כמו שנאמר פחד יצחק לכן סעודת ליל שבת שהוא דחק"ת הוא נגדו. ומש"ה אומרים בלילה ובמנרתא טבתא וכו' שהקדושה הוא על ידי הדלקת הנר דאיתא בגמרא (פסחים נ"ד.) ואור דידן במחשבה עלה ליבראות בע"ש ולא נברא עד מוצאי שבת וכו' ובמוצ"ש נתן הקב"ה דיעה באדם הראשון וכו' והביא שני אבנים וטחנן זו בזו ויצא מהן אור. ובפרקי דר"א (ר"פ ד') איתא דאור דולק נברא בע"ש בין השמשות והיינו דעמוד האש הוא מצד השי"ת וזה נברא בע"ש אך הדלקת הנר הוא מצד ישראל וכמו שא' בגמרא שבמוצ"ש נתן הקב"ה דיעה

באדם הראשון והוציא האור. והיינו דבאמת הגבורה ופחד יצחק הוא מהשי"ת רק האדם יש לו להוציאו לפועל וזה הפי' בגמרא שעלה במחשבה ליבראות בע"ש ויצא לפועל על ידי אדם הראשון והוא כמו בחינת תורה שבעל פה שבאמת הוא דברי אלהים חיים דברי אשר שמתי בפיך ומכל מקום יוצא בפועל על ידי האדם כמו שנאמר תזל כטל אמרתי כמו טל שאינו נכר איך שבא מלמעלה שנראה כאלו החכמים מחדשין (וכמו שנת' כ"פ). וכן אור דילן במחשבה עלה בע"ש וזה מצד השי"ת ואדם הראשון הוציאו לפועל במוצאי שבת. ומש"ה בסעודת ליל ש"ק שהוא סעודתא דחקל תפוחין ועמוד האש לילה והאר"י הקדוש חשכה נגד יצחק אבינו ע"ה אומרים ובמנרתא טבתא דנהרא וכו' שזוכין להאור על ידי הדלקת הנר דילן של ישראל. ובסעודה שניה שהוא קדושת אברהם וקדושת יוסף בוקר דאברהם ובוקר דיוסף כנ"ל אומרים נהוריא ישרי בה בקביעות:

## פרק יא

**ואני** תפלתי וגו' ענני באמת ישעך בזוהר חדש (פ' זו נ"ד ע"ג) רפאני ה' וארפא וגו' כיון דאמר רפאני מהו וארפא כיון דאמר הושיענוי מהו ואושעה וכו' אלא כל אסוותא דעלמא בידא דקוב"ה אבל אית מנהון על ידי דשליחא ואית מנהון דלא אתמסרו בידא דשליחא ואינון דאתמסרו בידא דשליחא אסוותא אינון אבל לזמנין מתהדרין אבל אינון דקוב"ה מסי ההוא מרעא לא מתהדר וכו'. וזה התירוץ יתכן על הכפל לשון רפאני וארפא שיש מהן על ידי שליח כמו על ידי רופא שנתנה לרופא רשות לרפאות (כמו"ש ברכות ס' סע"א) אבל על ידי רפואה זו יכול לחזור החולי ועל ידי השי"ת הוא רפואה עולמות. אבל הכפל לשון הושיעני ואושעה לא תירץ כלל הלא אין מושיע מבלעדי השי"ת. גם בודאי לא דיבר ירמי' הנביא מרפואת הגוף רק מרפואת הנפש שדבריו היו על כלל ישראל לבקש על רפואה מחטאים שבשבילם נגזר חורבן בית המקדש והגלות לישראל. אך הענין שבודאי עיקר רפואה רפואת הנפש הוא על ידי דברי תורה דכתיב ולכל בשרו מרפא וזה על העבר. וכן הישועה מהיצר הרע על להבא הוא גם כן על ידי דברי תורה וכמו"ש (זח"א ר"ב א') דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא. אך יש שבא הרפואה על ידי דברי תורה שבא על ידי מוכיח שמכניס דברי תורה בלב לשוב בתשובה ושב ורפא לו. ויש חטאים שאין מועיל רפואה על ידי דברי תורה שעלך ידי שליח רק כשהוא על ידי השי"ת. ואף דעיקר דברי תורה לתקן הוא התורה שבעל פה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס והוא בא על ידי רב. אך כשמאיר הדברי תורה בלב עד שמאיר לו עצם שם הוי"ה כמו שנאמר כי אשב בחושך ה' אור לי אז נקרא הרפואה על ידי השי"ת והאי מרעא לא מתהדר לעלמא. וממילא על ידי זה גם יסורי הגוף שבאין גם כן על ידי

חטא שאין יסורין בלא עון כמ"ש (שבת נ"ה.) וכשמתקן החטא יש לו על יסורי הגוף גם כן רפואה עולמית וזה שנאמר רפאני הוי"ה וארפא. וישועה על להבא גם כן יש על ידי דברי תורה שלומד מפי רב ונקרא ישועה על ידי שליח וזה לפעמים מתהדר דלא עדיף ממתן תורה דכתיב אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה'.) והיו חירות ממה"מ שהוא היצר הרע שאז נעקר היצר הרע מלבם כששמעו דיבור לא יהיה לך (כמ"ש שיר השירים פ"א) ומכל מקום אחר כך חזר יצר הרע למקומו. ואף אדם הראשון שהיה בג"ע ולא ידע כלל מרע וגם שם נכנס הנחש שהוא היצר הרע לפתותו. מה שאין כן כשהישועה על ידי דברי תורה שמאיר השם הוי"ה בלב אז הוא ישועה עולמית. וזה שנאמר רפאני הוי"ה וארפא הושיעני ואושעה שהרפואה יהיה על ידי שם הוי"ה וכן הישועה לעתיד על ידי שם הוי"ה ואז יהיה הישועה עולמית. ובשבת כשזוכין לשבת עלאה ואתפני יצר הרע מתמן (כמ"ש תי"ז ת' מ"ח) לכן מבקשין בתפלת מנחה דשבת שהוא כנגד יעקב עננו באמת ישעך ושפת אמת תכון לעד שיהיה ישועה עולמית שלא ישוב היצר הרע עוד. ומי שזוכה לזה נגאל מיד מכל וכל:

## פרק יב

**בזוה"ק** (ח"ב ר"ד א') שבת ש' בת בת מתעטרא באבהן והאר"י הק' סידר הסעודות דשבת בלילה נגד יצחק אבינו ע"ה ובבוקר כנגד אברהם אבינו ע"ה וסעודה ג' כנגד יעקב אבינו ע"ה. ובתפלת מנחה דשבת שהוא גם כן כנגד יעקב אבינו ע"ה שמטעם זה יש שינוי בנוסח התפלות בשבת כמו השינוי בקדושות הסעודות מה שאין כן ביו"ט שקדושות הסעודות אחד וכן נוסח התפלות. נזכרו בתפלה זו כל האבות והטעם דיעקב אבינו כלל אהבתא (כמו"ש בזוהר הקדוש ח"ב קע"ה ב') שכולל גם קדושת אברהם ויצחק וכן אברהם ויצחק נכללו בקדושת יעקב גם כן דאברהם נקרא ישראל ויצחק נקרא ישראל (כמו"ש ב"ר ר"פ תולדות) והיינו שישראל מורה שמטתו שלימה שאין בה פסולת ואחר שנולד יעקב אז נתברר אברהם אבינו ע"ה כי ביצחק יקרא לך זרע ואין ישמעאל בכלל זרע אברהם ויצחק אבינו ע"ה נתברר כי ביצחק ולא כל יצחק שאין עשו בכלל (כמ"ש נדרים ל"א.) אך זהו רק אחר שנולד יעקב שאז נתברר זה ונקראו אברהם ויצחק גם כן אז ישראל. אבל מקודם היה נמצא פסולת בזרעם דישמעאל היה בכלל זרע אברהם שאמר לו ישמעאל יחיה לפניה ועשו היה בכלל זרע יצחק. ולכן בסעודה ג' מזכירין כל הג' אבות ומדת בת מתעטרא בהו. ובגמרא (יומא ע"ב:) שלש זירין הן וכו' של מזבח זכה אהרן ונטלו של שלחן זכה דוד ונטלו של ארון עדיין מונח וכו'. והם כנגד כתר כהונה כתר מלכות כתר תורה כמו"ש בפירוש רש"י. והג' כתרים הם כנגד ג' האבות שהם כנגד

ג' העמודים תורה ועבודה וגמ"ח. אברהם אבינו ע"ה שהוא כנגד עמוד גמ"ח ועסקו הי' במדת האהבה שמזה בא הזריזות במ"ע וכמו"ש בירושלמי (פרק הרואה) ומצינו בגמרא (חולין ט"ז.) קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל והוא כנגד כתר מלכות שעסק המלך להשגיח על צרכי עמו כמו שמצינו אצל דוד המלך ע"ה אדונינו המלך עמך ישראל צריכין פרנסה (ברכות ג':) וכן מצינו שנאמר אצלו אל עמק השוה הוא עמק המלך ואיתא (ב"ר פ' מ"ג) ששם הושוו כל האומות וכו' מלך את עלינו. ויצחק אבינו ע"ה כנגד עמוד העבודה שהיה מדתו היראה פחד יצחק שמזה בא הזהירות במל"ת כמו"ש בירושלמי. וכן אמר הא קריבת נפשי קמך כמו"ש (שבת פ"ט:) והוא נגד עמוד העבודה שהוא כתר כהונה כהנים בעבודתם. ויעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת כמו שנאמר תתן אמת ליעקב ואמת זו תורה (ברכות ה':) הוא נגד כתר תורה. וכל אחד מהאבות כלול בו הג' כתרים דבאברהם מצינו שנאמר בו אתה כהן לעולם כתר כהונה ובו התחיל הב' אלפים תורה. וביצחק אורייתא מסטרא דגבורה קא אתייא (זח"ג פ' סוע"ב) וכתר מלכות מצינו בו גם כן שהרי אבימלך בא אליו לכרות ברית עמו ואין דרך מלכים לכרות ברית רק עם מלך. גם איתא (ב"ר פ' ס"ד) זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך וזהו כתר מלכות שהוא שלחן מלכים וכמ"ש (הוריות ט'.) שאין באים לידי עניות וכמו"ש בפירש"י דבי גזא דילי' כדקאי קאי:

**וכתר** תורה כולל כל הג' כתרים כתר מלכות דרבנן אקרי מלכים דכתיב בי מלכים ימלוכו כמ"ש (גיטין ס"ב.) וכתר כהונה דאיתא (נדרים ס"ב.) ובני דוד כהנים היו מה כהן נוטל בראש אף ת"ח נוטל בראש וזה המקור לדברי הרמב"ם ז"ל (סוף ה' שמיטה ויובל) ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש אשר נדבה רוחו וכו' ופרק עול מעל צוארו חשבונות הרבים וכו' הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו וכו'. והנה הזיר של מזבח זכה אהרן ונטלו ושל ארון מונח שלא הוריש משה רבינו גדולתו לזרעו אחריו. ובשעת מתן תורה איתא (שבת פ"ח.) שקשרו לכל אחד ואחד מישראל שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע והיינו נעשה כנגד אברהם אבינו ע"ה שהיה עסקו במדת אהבה והזריזות במ"ע וכמו שזכרנו. ונשמע כנגד יצחק שהוא מדתו הפחד והיראה והזהירות במל"ת. דשמיעה אין הפי' שישמע בזו ויוציא בזו רק שיכנס ללב כדי שלא יעבור על זה כמו שמצינו (קידושין כ"ב:) אוזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים וכו' והלך וקנה אדון לעצמו תרצע. וכה"ג פירש"י ממכילתא אוזן ששמעה על הר סיני לא תגנוב וכו' ולכאורה מה חייב האוזן שתרצע הלא האוזן שמעה ויורצעו כלי המעשה שעברו על מה ששמעו. אך הוא כמו שאמרנו שאם האוזן הי' שמעה כהוגן היה

נכנס ללב ולא היה עובר על שמועתו וכמו"ש (מ"ר פ' האזינו) האוזן לגוף כקינקל לכלים וכו' רמ"ח אברים שבאדם על ידי האוזן כולם חיים שנאמר שמעו ותחי נפשכם. וזה כתר נשמע שיוקבע בלב להשמר מלא תעשה והוא כנגד יצחק וכתר תורה היא התורה בעצמה. והנה הג' זירים שהיו בכלי המקדש של מזבח סי' לכתר כהונה ושל ארון סי' לכתר תורה מובן אך של שלחן סי' לכתר מלכות פירש"י שהשלחן סי' לעשור מלכים צריך להבין הא השלחן זה היה אשר לפני ה' ואיזו שייכות יש לו לשלחן מלכים. גם לא היה מונח לפניו רק י"ב חלות ולא מעדני מלכים אך הענין ע"פ מה שאמרנו במה שא' (פ"ו דאבות) כך הוא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' ואל תתאוה לשלחנם של מלכים ששלחנך גדול משלחנם. וצריך להבין איך שייך לומר למי שהורגל בפת במלח ומים במשורה וחיי צער שיתאוה לשלחן מלכים ודיו שיתאוה לאכול בשר ויין גם מה שאמר ששלחנך גדול משלחנם אם קאי על עולם הבא ושלחן מלכים הוא רק בעולם הזה אינם מסוג אחת ולא שייך לשון גדול כמו"ש הרמב"ם (בח' פרקים). אך ענין שלחן מלכים היינו שיהיה האכילה בקדושה כמו סעודת שלמה שנעשה מזה דברי תורה ונכתבה בנביאים לעולמי עד. ושמא יתקנא למה הוא לא יוכל לזכות לזה לאכול אכילה בקדושה כמו שהיה המכוון בסעודת שלמה המלך ע"ה. ולמה הוא מוכרח להצטער בפת במלח כדרכה של תורה ואינו יכול לקבל טובה זו שיהיה אכילתו בקדושה שזה שלחן מלכים. על זה אמר ואל תתאוה לשלחנם של מלכים ששלחנך גדול משלחנם והוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ס"א ב') מזונא עלאה יתיר מכלא הוא מזונא דחבריא אינון דמשתדלי באורייתא וכו' הה"ד החכמה תחי' בעליה ושלמה המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות זכה לחכמה תתאה שהוא התורה שבעל פה בחלום מצד השי"ת ואינון דמשתדלי באורייתא בהשתדלותם ויגיעתם אז שלחנם שהוא החכמה תחיה בעליה והוא גדול משלחנם. ועל זה היה מורה הזיר שעל השלחן לכתר מלכות דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ד:) דאכילת לחם הפנים הועיל לכהנים שיהיה כל אכילתם בקדושה ולא יהיה מהן קטרוג יצר הרע וזהו שלחנם של מלכים. ודוד המלך ע"ה אף שהיה מרכבה למדת מלכות מכל מקום לא האמין בעצמו שיהיה אכילתו בקדושה ולכן היה מתענה וזה עוד צמצום יותר מדרכה של תורה וכמו"ש בירושלמי (פ"ד דפיאה) על הפ' ואני בעניי הכינותי שהי' מתענה והיה מקדיש סעודתו לשמים. ושלמה המלך ע"ה דכתיב וישב על כסא ה' וזכה לכל החכמה תתאה בחינת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה הוא זכה לשלחנם של מלכים שנכתבה סעודתו בתורה לעולמי עד. וזה ענין מ"ש בגמרא (ב"מ פ"ג.) אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאה ידי

חובתם שהן בני אברהם יצחק יעקב. והיינו דכל ישראל בני מלכים הן וכמו שא' (שבת ס"ז.) ואברהם יצחק ויעקב נקראו מלכים שהרי הראיה היא רק מסעודת אברהם כמו"ש רש"י שם ומ"מ הזכיר יצחק ויעקב גם כן. והנה באברהם מצינו שייכות אצלו המלכות כמו שנאמר אל עמק המלך מלך את עלינו כנ"ל. וכן יצחק כיון שבא אליו אבימלך לכרות עמו ברית כמו שנזכר לעיל. אבל יעקב אבינו ע"ה היה כל ימיו מורדף והיה מכניע את עצמו נגד עשו ובמה הוא נקרא מלך אך הוא כמו שאמרנו דשלחן מלכים המכוון הוא שיהיה אכילתו בקדושה וזה היה חלק יעקב אבינו ע"ה שאמר האלהים הרועה אותי שהשי"ת הוא הרועה והמאכיל ומאתו לא תצא הרעות ואכילה כזו הוא רק מהטוב. וכן ביקש ונתן לי לחם לאכול היינו שהשי"ת יהיה המאכיל ויהיה האכילה בקדושה. ובשבת איתא בפע"ח שמשה רבינו מחזיר הכתרים לישראל הכתר נעשה והכתר נשמע שהם כנגד אברהם ויצחק. ודכו"ע בשבת נתנה תורה ובפרט בסעודה ג' שכנגד יעקב תתן אמת ליעקב אמת זו תורה זיוא דז"א שהוא תורה וזוכין לכתר תורה שכתר תורה כולל כל הג' כתרים כאמור לכן מזכירין כל הג' אבות שהם נגד הג' כתרים וכאמור:

## פרק יג

**בסעודה** ג' אומרים המזמור שאמר דוד המלך ע"ה ה' רועי לא אחסר וכן יעקב אבינו ע"ה אמר האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה ואיתא בגמרא (תענית ה':) יעקב אבינו לא מת וכן בדוד מצינו (ר"ה כ"ה.) ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקים ובמדרש (קה"ר ד' ג') חי' דוד באותו שעה והוא ע"ד מ"ש (שבת ל'.) בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנך אני מודיע וכו' והוא כמו שאמרנו שהעיקר הוא כשהאכילה הוא בקדושה שלא להנאת עצמו שאז ממילא זוכה לחיי עולם. וברכת המזון הוא גם כן עצה לזה שלא יביא האכילה לידי קטרוג יצר הרע כמו שנאמר ואכלת ושבעת וברכת והיינו על ידי שידע ויכיר שהשי"ת הוא הזן ומפרנס ואכילה שהוא מהשי"ת לא יביא לידי קטרוג יצר הרע. וחכמים תקנו ברכה אף לפניה ונטילת ידים. וא' (ברכות נ"ג:) והתקדשתם אלו מים ראשונים וכו' וכל זה הוא שיוכל להיות האכילה בקדושה. ולכן יעקב אבינו ע"ה שאמר האלהים הרועה אותי שהיה אכילתו בקדושה ולא ידע כלל מהנאת הגוף שהיה כמו אדם הראשון קודם הקלקול על ידי זה זכה לחיי עולם ולא מת. ואף דעל הגוון נכתב אצלו קבורה וחנטו חנטייא וספדו ספדיא היה רק כמו שינה כמו שנאמר הקיצו ורננו שוכני עפר. וכן נדרש (סוטה כ"א.) בהתהלכך תנחה אותך זה העולם הזה בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבוא. והוא כאשר בעולם הזה תנחה אותך התורה ותדע שה' רועי ואז והקיצות וגו' שיהיה כמו שינה ויקיצה וכמו שנאמר ורבים מישני

עפר. וכן רבינו הקדוש שאמר ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה כמ"ש (כתובות ק"ד.) ולא היה חסר לו כלום כמו"ש (ברכות נ"ז:) זה אנטונינוס ורבי שלא פסק משלחנם לא צנון ולא חזרת וכו' רק שהיה אכילתו בקדושה ולא נהנה ולא הרגיש שום הנאת הגוף כלל. וכן איתא (במ"ש מרנ"ש) נשיא ר"ת ניצוץ של יעקב אבינו. ומש"ה איתא בגמרא (כתובות ק"ג.) כל בי שמשי הוי אתי לביתי' וכו' דלא מת. וכן דוד המלך ע"ה שנעשה מרכבה למדת מלכות וכמוש א' של שלחן זכה דוד ונטלו רק שבחייו לא האמין בעצמו והיה מתענה כמו שאמרנו אבל אחר פטירתו באותו שעה חיה דוד כנ"ל. וזה שאמר ה' רועי לא אחסר שאז כיון שאכילתו בקדושה הכל נתקן בשלימות. וזה גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי וכמו שנאמר בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך וכדרש הגמ':

**ובזוה"ק** פרשה זו (קפ"ח ב') והיה באכלכם וכו' מאי הוא תנופה תנו פ"ה ורזא דילי' תנו כבוד לה' אלהיכם דהא פה עלאה היינו כבוד דבעינן למיהב לי' לקוב"ה וכו' והוא ע"פ שא' (בפתח אליהו) מלכות פה שתכלית הבריאה היה שיכירו כח מלכותו ית"ש וכמו שא' (פ"ו דאבות) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו וכו' וזה כבוד לה' אלהיכם. ובגמרא (שבת ל"א:) לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו שנאמר והאלהים עשה וגו' והיינו דמדת מלכות שכנגדו שם אדנ"י מורה על יראה וכמו שנאמר ואם אדונים אני אי' מוראי. ומלך ישראל שהוא מרכבה למדת מלכות והיראה וכמו שנאמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה וגו' שתמיד צריך שיעמוד התורה לנגד עיניו. ואיתא בגמרא (ברכות ל"ד:) המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף מפני שהוא שורש היראה ומש"ה זכה לשלחן מלכים שהאכילה יהיה בקדושה וכמו שאמרנו. ומלכות הוא בחינת דיבור וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"א ל"ב א') דשבת איקרי דיבור ושבת בחינת מלכות שכל עיקר התנהגות המלוכה הוא על ידי דיבור שגוזר גזירה ומתקיים. וזהו תנו פה תנו כבוד ועל זה מורה עומר התנופה בראשית הקציר שיכירו שהשי"ת הוא הזן ומאכיל ועל ידי זה האכילה הוא בקדושה וכמו שאמרנו וזהו ה' רועי לא אחסר. ובשבת כל אחד מישראל זוכה לאכילה בקדושה והאכילה הוא מסט' דעץ החיים ועל ידי כן זוכין לחיי עולם. ובמדרשים ובירושלמי מכנים המיתה כד דמך והיינו שהוא רק כמו שינה אך שם נאמר זאת בגדולים. אבל מצינו (ב"ר פ' ס"ה) עובדא בהדא סיעא דפריצין וכו' דהוו נהיגין אכלין ושתין בכנישתא כל פתי רמשא דשבת וכו' חד מנהון דמך וכו' ואף דקרי להו פריצי מכל מקום איתא שם על המיתה לשון דמך שהוא לשון שינה. אך מפני שהוזכר בהם שאכלו כל ליל שבת שהיו משמרים שבת והמשמר

שבת זוכה לחיי עולם כמו"ש טועמיה חיים זו ואלמלא משמרים ישראל שבת אחד או שני שבתות מיד נגאלין כמו שהובא (בגמרא ובמדרשים ובזוהר הקדוש בכ"ד) ואז היה מתוקן כל הפגם כמו לעתיד אך העולם נידון אחר רובו אבל כל נפש בפרט כשהוא משמר שבת זוכה לחיי עולם ואף שלא נתבטל המיתה עוד מ"מ הוא רק כשינה ויקיצה. וזה שאמר שם חד מנהון דמך מפני שהיה משמרים שבת. ובפרט בסעודה ג' דז"א שהוא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן שהוא כל הקו האמצעי זוכין כל אחד מישראל לקדושת שלחן שיהיה האכילה בקדושה. ובזוהר הקדוש פרשה זו (קצ"ג א') מאי פתורה דיתקן פתורא ויבעי מתמן עיטא מה יעביד. על הנהר על הנהרים מיבע"ל דנקרא ארם נהרים מאי על הנהר ודאי הכי הוא דעל חד נהרא קיימא תדיר והיינו כמו שבקדושה העיקר הוא לאמשכא רוחא קדישא מעילא לתתא כמ"ש בזוהר הקדוש למעלה (קצ"ב ב') והוא על ידי הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן כל קו האמצעי. כן לעומת זה בקליפה י שגם כן נהר קו האמצעי להמשיך מהשורש על ידי הפתורא שהיה מתקן לסט"א כמו"ש בזוהר הקדוש. לכן אומרים בסעודה זו באמצע סעודה ה' רועי לא אחסר. ואחר שעבר כל יום השבת בשמירה וכל נפש בפרט השומר שבת נגאל מכל הפגמים וזוכה לחיי עולם כמ"ש טועמיה חיים זכו אומרים גם כי אלך וגו' לא אירא רע כי אתה עמדי שזוכין לחיי עולם כאמור:

## פרק יד

**בתפלת** מנחה דשבת אומרים אתה אחד ושמך אחד. וזה יהיה רק לעתיד כמו שנאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (כמו"ש פסחים נ.) ושבת הוא רק מעין עולם הבא אבל לא נגלה עדיין היחוד. אך בשבת נקראו ישראל בבחינת כלה ועל זה נתקנו נוסח ג' התפלות דשבת אתה קדשת על שם הקידושין כמו כלה שצריכה קידושין ואתה אחד על שם היחוד כמו שכ' האבודרהם ובסעודה ג' אז הוא היחוד קוב"ה וכנסת ישראל וזהו מנוחה שלימה כמו שנאמר ומצאן מנוחה אשה בית אישה ואיתא בזוהר הקדוש (פ' זו קצ"ג א') ואינון יהבין לי' מתנן ונבזבזין וכו' וכלהו קביל לון משה למיהב להו לישראל וכו' ת"ח עדים דבני ישראל אילן מתנן ונבזבנין דקבילו ובג"כ לא הוי שליט עלייהו מותא ולא סט"א וכו'. ובגמרא (שבת פ"ח.) איתא דעדים הוא הב' כתרים שנכתרו במתן תורה א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע. אך הכל אחד דענין הנבזבזין שלקחו מאדום וישמעאל ושרים שלהם הוא הכוחות שלהם שלקחו להקדושה. ואיתא (מ"ר שלח פ' ט"ז) שמותיהם נאים ומעשיהם כעורים זה ישמעאל ועשו ישמעאל שומע אל עשו עושה רצון עושיו ומעשיהם כעורים. שכח עשו היה המעשה וכמו שנאמר והידים ידי עשו

והוא היה זלעו"ז כנגד קדושת אברהם שהיה כנגד כתר נעשה שהוא הזריזות במעשה במ"ע אבל עשו מעשיהם כעורים ואף שהוא היה הפסולת דיצחק היה גם להיפך כנגד קדושת אברהם ואברהם היה אוהב את הבריות ועשו שונא את הבריות כמו"ש (ב"ר פ' ס"ג) על עשו שנאת דמו של אדם בגופו. וכח ישמעאל היה השמיעה והוא זלעו"ז כנגד קדושת יצחק שאף הוא היה הפסולת מאברהם שהיה מדתו אהבה בקדושה והוא היה האהבה שלו לחמדות ותאות רעות היה הוא להיפך גם מקדושת יצחק שכנגדו כתר נשמע היינו הזהירות נאים אבל מעשיהם כעורים. ואמר בזוה"ק שלקחו מתנות באדם כח העשיה מעשו וכח השמיעה מישמעאל. וזהו הב' כתרים שאמרו בגמרא א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע. ואמר שם זאת על פסוק ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ובפסוק זה לא נזכר רק אדום ולא ישמעאל שמאדום נטלו כל כוחו לקדושה ובטלו כוחו מכל וכל וכמו שיהיה לעתיד ולא יהיה שריד לבית עשו. מה שאין כן קליפת ישמעאל שהוא החשק שנברא באמת להיות החשק לחמידו דאורייתא ואף לעתיד יושאר ממנו כמו"ש (מה"נ תולדות קל"ח א') דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא ליהוי אבל לא מנוולא כקדמיתא למיחטי בי' וכמו שאמר שם למעלה שלכן נקרא לבן מלובן כמאן דסחי ומטביל מסאובתא. ועל זה א' (קידושין ל':) בראתי יצר הרע ובראתי לי תורה תבלין והיינו דיצר פירושו חשק כמו שנאמר ליצר מחשבות לבב עמך והשי"ת בראו להיות החשק לדברי תורה כמ"ש משכהו לבית המדרש. וכשקבלו אלו הכוחות המתנות באדם מעשו וישמעאל אז לא שליט עליהון מותר ולא סטרא אחרא. והוא ע"פ מ"ש בזוה"ק למעלה (קפ"ט א') דאותיות ח"ט מחט"ה הוא מוץ ותבן והיינו קלית עשו דכתיב ובית עשו לקש והוא באמת כנגד תורה שבכתב שהוא כללא דכ"ב אתוון על ידי האות ה' שהוא מדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה קרינן חטה היינו שהרב כעס נתקן על ידי הרב חכמה להוציא אור הראשון בחינת תורה שבכתב וזה שא' חטה כללא דכ"ב אתוון. וישמעאל הוא נגד יין בחינת יינא דאורייתא דבע"פ שע"ז נברא היצר והחשק להיות חמידו דאורייתא חדוותא דשמעתא. וזה שא' (ברכות נ"ז.) יין יש שותהו וטוב לו יש שותהו ורע לו וכו' ויין למרי נפש וכו' תלמיד חכם לעולם טוב לו שנאמר וכו' ושתו ביין מסכתי ויין מסכתי היינו יינא דאורייתא דבע"פ (כמ"ש רע"מ עקב רע"א ב'). והוא הענין שהחשק באמת נברא רק לתורה שיהיה משכהו לבית המדרש ורשעים שלוקחים החשק לתאות רעות הוא שותהו ורע לו כמ"ש (יומא ע"ה כל הנותן עיניו בכוסו כל העריות דומות עליו כמישור וזהו קליפת ישמעאלך ואז היין מקלקל בחינת השמיעה כמו"ש (שבת קמ"ז ב') חמרא דפרוגיתא וכו' אמשיך בתרייהו וכו' אמר החרש היה לבם

וכו' ות"ח הם לעולם טוב לו שהחשק שלו רק לדברי תורה לבית המדרש מקום חידוש הלכות שהוא יינא דאורייתא דבע"פ. וכשלקחו מהם הכוחות מהעשיה והשמיעה לא שליט עליהון מותא ולא סט"א שנתקן אז כל הפגם הרשאון מהנחש שאמרו חז"ל חובה דאדם הראשון חטה היה וכיון שנתבטל המיתה נתבטל כל היצר הרע כמו"ש (ב"ב ט"ז.) הוא יצר הרע הוא מלאך המות אך לאחר שחטאו פרקום וכולן זכה משה ונטלן כמו"ש בגמרא. ובשבת איתא בפע"ח שמשה רבינו ע"ה מחזיר לישראל הכתרים שכנגד נעשה ונשמע שמשה רבינו משיג אז מדרגתו שהוא הדעת כמ"ש ישמח משה במתנת חלקו. וכיון שמחזיר להם הכתרים לכן בשבת הוא כמו לעתיד לבא כנ"ל. לכן בסעודה ג' שהוא היחוד והמנוחה אז הוא אתה אחד ושמך אחד. וזהו בסעודה זו דז"א שהוא בחינת הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן כל קו האמצעי שמחבר מכ"ע עד מלכות בחינת כנסת ישראל ואז זוכין לקדושת השלחן לאמשכא רוחא קדישא מעילא לתתא וכמו שאמרנו. ומש"ה אומרים בתפלה זו אתה אחד ושמך אחד כמו שיהיה לעתיד:

**ואומרים** בזמירות דסעודה ג' פלא יועץ כמו שנאמר כי עשית פלא עצות מרחוק דעצה הוא מרחוק היינו מאתר עלאה וכמו שנאמר לי עצה ותושיה וגו'. ואמרו כליות יועצות מרחוק היינו מהשרש כמו שנאמר הן אמת חפצת בטוחות ובסתום חכמה תודיעני דעצת הכליות הוא מהשורש והתורה אומרת לי עצה ותושיה שעל ידי דברי תורה אפשר להשיג עצה מרחוק מהשורש גם כן. וזהו ענין מ"ש בזוהר הקדוש (קצ"ג א') מאי פתורה אלא דיתקין פתורא ויבעי מתמן עיטא מה יעביד וכו' שלהשיג עצה צריך לעורר מרחוק מאתר עלאה ולכן אמר לו בלעם שיתקן פתורא לסט"א שישיג מאתר עלאה של הקליפה ראשית של הקליפה. וזה הענין כשאמר לכה איעצך וגו' אמר עוד הפעם נאום שומע אמרי אל ויודע דעת עליון אף שכבר אמר זה למעלה אך הוא ע"פ מ"ש בזוהר הקדוש (שם ע"ב) על ולא קם נביא עוד וגו' שמ"ש בישראל לא קם אבל באו"ה קם ומנו בלעם היינו שהיה בקליפה זלעו"ז כמו משה רבינו ע"ה בקדושה דמשה רבינו ע"ה היה שורש הדעת דקדושה. והוא אמר ויודע דעת עליון דרגא דאיהו עליון על כלהו מנהגי ארבא וכו' והיינו דיודע דעת עליון דקליפה. וזה כאן כיון שאמר לכה איעצך ועצה הוא מרחוק מהשורש כנ"ל. לכן זכר עוד הפעם שהוא גם כן יודע דעת עליון של הקליפה וכן כתיב עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו' היינו מה שאמר שצריך לחפש עצה מרחוק. וזה שאמר למעלה דיתקין פתורא ויבעי מתמן עיטא מה יעביד. על הנהר כמו שאמרנו למעלה שהוא הנהר היוצא והוא קו האמצעי דקליפה להמשיך מראשית הקליפה. ומשה רבינו שהוא סוד הדעת דקדושה ובשבת כשמשיג מדרגתו שאז הוא ישמח משה במתנת

חלקו ומחזיר הכתרים לישראל לכן אומרים אתה אחד ושמך אחד. ואומרים ומי כעמך כישראל וגו' תפארת גדולה ועטרת ישועה ע"ד מ"ש (ברכות ו'.) את ה' האמרת וה' האמירך אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם ומי כעמך ישראל וגו' וזהו תפארת גדולה. ועטרת ישועה היינו כמו שאמרנו שבשבת מחזיר משה רבינו הכתרים לישראל כמו שהיה בשעת מתן תורה ואז נושעים ישראל ישועה בהשורש כמו"ש בזוהר הקדוש נבזבזן דנטלו ובג"כ לא שליט עליהן מותא ולא סט"א וזהו עטרת ישועה שכבר נושעו מכל וכל. וזהו בסעודה ג' שהוא נהר היוצא מעדן וגו' קו האמצעי המחבר הכל עד כ"ע. ועל זה א' אלמלא שמרו ישראל שבת כהלכתו מיד נגאלין וכל נפשבפרט כשעבר יום שבת בשמירה מיד נגאל:

**ואומרים** בתפלה זו ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו' ענני באמת ישעך שיהיה הישועה ע"ד אמת כמו שנאמר שפת אמת תכון לעד וכן ביום הכפורים שנקרא שבת שבתון היינו שבת שעושין ישראל שיוכלו הם גם כן לקבוע מקרא קודש כמו קדושת שבת אז גם כן נושעים בשלימות שנקרא עלמא דחירו. אך אחר יום הכפורים חוזר היצר הרע ויוכלו לקלקל עוד מתפללין אחר כך בימי הסוכות אני והו הושיעה נא היינו על ידי היחוד אני והו נזכה לישועה שיהיה הישועה לעולמי עד שלא יחזור היצר הרע עוד. וכן במוצש"ק אחר שנושעו בשבת בסעודה ג' שהוא נהר היוצא וגו' עד כ"ע שהוא עטרת ישועה היינו ישועה בשלימות כנ"ל. אומרים בהבדלה פסוקים שיש ברם ששה פעמים לשון ישעוה כנגד ששת ימי המעשה שיהיה הישועה באמת ושפת אמת תכון לעד אף בששת ימי המעשה. וששית הוא כוס ישועות אשא דהכוס יין זה להוושע מתוך הלחץ והדחק. וזה שא' בגמרא (עירובין ס"ה.) לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים אף שבגמרא (ברכות נ"ז.) אמרו יש שותהו וטוב לו דכתיב ויין ישמח ויש שותהו ורע לו שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש. ואמר אחר כך תלמיד חכם לעולם טוב לו שנאמר ושתו ביין מסכתי ומה שא' שיש שותהו וטוב לו משמע שהוא כמו הת"ח שלעולם טוב לו ושם אמרו לא נברא יין אלא וכו'. אך באמת מה שאמר יש שותהו ורע לו ע"ז הביא רק ראש הפסוק תנו שכר לאובד שהוא לשלם שכר לרשעים כמו"ש (פירש"י בעירובין) ויין כזה שהוא החשק להההיפך מקלקל השמיעה שהוא בחינת תורה שבעל פה יין מסכתי וכמו"ש (שבת קמ"ז:) ראב"ע אקלע להתם אמשך בתרייהו וכ'ו אמר החרש היה לבם וכמו שאמרנו למעלה. מה שאין כן סוף הפסוק ויין למרי נפש הוא לראיה על שותהו וטוב לו שהוא נקרא כוס ישועות שישועה מורה על מי שהוא בלחץ ודחק ונושע מזה. ות"ח לעולם טוב לו שנאמר ושתו ביין מסכתי והיינו יינא דאורייתא דבעל פה (כמ"ש

ברע"מ הנז') והוא היין שבא לתקן הרב כעס כמו שנאמר כי ברב חכמה רב כעס וכמו שא' (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וכו'. ואז היה הכל כלול בתוך התורה שבכתב ה' חומשי תורה שכנגד זה ה' פעמים אורה בפרשה יהי אור כמ"ש (ב"ר פ"ג) וזהו כוס ישועות אשא. ואף שיש עוד בחינת יין המשומר בענביו אך זה אינו בעולם הזה כי הוא בחינת אור הראשון שגנזו הקב"ה לצדיקים לעתיד לבוא שאז יהיה הגאולה בשלימות ויתגלה היין המשומר בענביו והיינו שיהיה התחדשות תורה שבעל פה בכל פעם יותר ויתגלה לצדיקים סודות שלא נגלו לאדם מיום שנברא העולם (כמו"ש במה"נ תולדות קל"ה ב') ועל זה אמרו (קה"ר ב' א') כל התורה שאדם למד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא. וכל היין דמצוה מרמז ליין המשומר בענביו חמרא דמנטרא מה שאין כן התורה שבעל פה שבעולם הזה הוא רק התגלות מעין זה כמו שבת שיש בו התגלות מעין אור הראשון כמו"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו וכו' והוא רק לתקן הרב כעס. וזה שא' לא נברא יין היינו בחינת היין שבעולם הזה אלא לנחם אבלים שהוא לשמח הלב בהכוס ישועות שיהיה נושע על ידי זה מתוך הלחץ והדחק המיצר ללב ישראל. וזה הטעם שבב' סעודות הראשונות דשבת תקנו קידוש על היין שצריך כוס ישועות להנצל מהדחק שעדיין לא עבר יום השבת בשמירה. מה שאין כן סעודה ג' שהוא דז"א הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן קו האמצעי שמחבר מכ"ע עד כנסת ישראל ואז נושעים מכל וכל שהוא עטרת ישועה כמו בשעת מתן תורה שלקחו מתנות באדם ובג"כ לא שליט עליהון מותא ולא סט"א כנ"ל. וזה זוכין אחר שעבר השבת בשמירה שכל נפש בפרט מיד נגאל מכל וכל וכמו שאמרנו לכן בסעודה זו לא תקנו קידוש על היין שאין צריך כוס ישועות מפני שכבר נושעו בשלימות ונקרא עטרת ישועה:

## פרק טו

**בזוה"ק** פ' זו (קפ"ה ב') ר"ח פתח ויראני את יהושע וגו' דהכי אמר דוד אם עונות תשמר י"ה אדני מי יעמוד וכו' אלא ג' דרגין דרחמי אדכר דוד הכא וכו' הא א"ד דאיהו רחמי ואי שמא דא אע"ג דאיהו רחמי יתער בדינא וכו' דרגא חדא אית וכו' ומאן איהו מי מ"י יעמוד ודאי מי ירפא לך וכו'. וכבר שאלו שהרי שם א"ד מורה על דין דינא דמלכותא דינא כמו"ש (זח"ב קי"ח א' וש"מ) ואיך אמר כאן דאיהו רחמי. אך הענין ע"פ מ"ש בזוה"ח פ' תבוא שכל פרשת התוכחות הוא ברחמי כאב דמניף שבטו על בריה בנהימו סגי כדי להטיבו. ובאמת בכל התוכחה דפ' תבא כתיב בשם הוי"ה שהוא שם של רחמים מפני שבאמת התוכחה הוא דפ' תבא כתיב בשם הוי"ה שהוא שם של רחמים מפני שבאמת

התוכחה הוא רחמים כדי שייטיבו על ידי זה. וזה שא' כאן בזוה"ק הנ"ל הוא א"ד דאיהו רחמי היינו רק לאיים על האדם כדי להטיבו על ידי זה ולהטותו לתשובה כי על ידי היראה יבא לתשובה (כמו שנת' כ"פ מגמרא ע"ז י"ט. ועוד) ואם ח"ו גם הוא יתער בדינא שלא יועיל ולא יבוא לתשובה מכל מקום מ"י יעמוד ודאי היינו שער הנ' שהוא מיוחד לבעל תשובה. מי ירפא לך אף כי גדול כים שברך. ונראה מהזוה"ק שמפרש פ' ויראני את יהושע וגו' שהיה אחר פטירתו. אף שאחר כך כתיב ויעד מלאך ה' ביהושע וגו' אם בדרכי תלך וגו' שזה בודאי היה בחייו זה היה בזמן מוקדם. וזה שאמר ת"ח יהושע בן יהוצדק צדיק גמור ה' וכו'. וכ"כ אחר כך בזוה"ק דסלקו לי' לדינא בתר דאתפטר וכו' ואמר יגער ה' בך השטן וכו' תרין געורות אמאי אלא חד לדומה וחד לההוא דנפקא מגיהנם דקיימא תדיר לאסטאה וכו'. והיינו דהשטן הוא המלה"מ הוא היצר הרע (כמו"ש ב"ב ט"ז.) ומש"ה נזכר בו הבוחר בירושלים כנגד מה שהתגרה אף בהכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים. ודומה של גיהנם הוא כנגד קליפת הנחש והתאוה והשטן הוא הס"מ הרוכב על הנחש. וז"ש בזוה"ק להלן (קפ"ו א') ת"ח ההוא שטן וכו' דאגליס בדיוקנא דשור היינו שהוא קליפת עשו וזה שא' השור דאשתמודע וכו' את ירק השדה אינון רוחין דב"נ דאינון ירק השדה ההוא שדה דאשתמודע והיינו רוחין דב"נ הם הנפשות שהם מהשדה הידוע והוא מתגרה בהם (כמ"ש סוכה נ"ב.) אך השי"ת שומר עמו ישראל וכמו שפתח שהוא ע"י שער הנ' שמיוחד לבעלי תשובה כאמור:

## פנחס

### פרק א

**פנחס** בן אלעזר וגו' השיב את חמתי וגו' בקנאו את קנאתי בתוכם וגו'. הנה יש לדקדק דהוה לי' לכתוב את קנאתי בהם מאי הלשון בתוכם. גם מה שאמר אחר כך ושם איש ישראל וגו' ושם האשה המכה וגו'. צריך להבין למה בשעת סיפור המעשה לא נזכר שמותם רק סתם איש מבני ישראל וגו' את המדינית וגו' וכאן הזכיר שמותם. אך הענין ע"פ מה שאיתא בגמרא (סנהדרין פ"ב:) שהיו השבטים מבזין אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז וכו' בא הכתוב וייחסו. ולכאורה למה לא ביזו אותו מעת נישואי אלעזר עד מעשה זו והו"ל לייחסו מתחלה. אך הענין הוא שהשבטים היו מקטרגים על מעשה זו שהרגו לזמרי אף שלא היה מחויב מיתה על פי דין רק קנאים פוגעין בו ואין מצוה על הקנאין שהרי אמרו (בגמרא שם) הבא לימלך אין מורין לו רק מי שבוער בו קנאת ה' צבאות מותר לפגוע בו. וקטרגו השבטים ע"ז ואמרו הלא ראינו

שמשה רבינו לא הרגו ולא נתעורר מי להרגו רק היא. מן הסתם הוא מטעם שהוא מזרע יתרו שהיה כהן מדין ואיתא בזוה"ק (יתרו ס"ז ב') בסט"א וכו' אית רזא דאיהו מלך וכו' ותאותי' אית כהן און וכו' וקליפת מדין הוא כעס כמו"ש רזא דא אשת מדינים. ואמרו השבטים שמפני שהוא מזרע יתרו לכן נתעורר לקנאה זו מה שלא היה על פי דין. שכן מצינו בכל מקום לשון קנאה שהוא בלא חשבון. וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו ע"ה שרדף אחר הד' מלכים שהיו בלא חשבון לרדוף במתי מספר כזה אחר ד' מלכים גבורים כאלו שנצחו חמשה מלכים ולמה היה לו למסור נפשו על זה. רק הוא מפני שבער בו קנאת ה' צבאות על הרשעים האלה כמו דאיתא במדרש (רבה ותנחו' פ' לך) ע"ז חרב פתחו רשעים אלו ד' מלכים אמרפל וחביריו שעדיין לא היה מלחמה בעולם באו אלו ופתחו בחרב וכו' וחדשו הם לעשות מלחמה לשפוך דם כדי לכבוד מדינות או מפני הכבוד וכדומה. ולכן בער בו קנאת ה' לרדוף אחריהם. וכמו"ש במדרש (רבה שם פ' מ"ב) אמר אברהם זה קוניון הוא וכו' ויוצא למלחמה וכו' וטענו השבטים בשלמא אברהם נתקנא בקנאה לרדוף ולהרוג רשעים. אבל זה שהרג נשיא שבט מישראל בודאי היה רק מפני שהוא מזרע כהן מדין. ובגמרא שם איתא שאול שהשאיל עצמו לעבירה והיינו שלפי דרשתם שהוא היה שאול בין הכנענית שהיה מיורדי מצרים וכפי החשבון היה לו יותר מר"ן שנה בודאי לא עשה זאת לתאותו ואף בדורות האלו מכל מקום אחר ששים לא היה יוצא לצבא עוד. גם כבר עברו רוב שנותיו ולא חטא שנראה שמקודם היה צדיק. רק מפני שנקבצו עליו שבטו כדאיתא בגמרא. ובכתבי האר"י הק' איתא שהיה לו שייכות לה עפ"י גלגול שהיא היתה גלגול דינה והוא היה גלגול שכם. אבל עכ"פ קטרגו השבטים שלא היה צריך להורגו רק עשה זאת מפני שהיה בו מדת הקנאה מה שהיה מזרע יתרו כהן מדין מקליפת הכעס כנ"ל. ולכן בא הכתוב ויחסו אחר אהרן היינו להורות שאדרבה מדתו היה מדת החסד מדת אהרן הכהן. ולכן כתיב בקנאו את קנאתי בתוכם ורק מרוב רחמיו על ישראל לכן נתקנא קנאת ה' צבאות לפגוע בזמרי ועבור זה נתן לו בריתו שלום. ולכן הוזכר כאן שהמוכה היה נשיא בית אב לשמעוני ואיתא בזוהר הקדוש (פ' זו רמ"ב ב') דחשיב עשר מדות וחשב נשיא נגד מדת כ"ע (וכ"כ ברע"מ (בהר ק"ט ב') דחשיב הנשמות מע"ס כסדרן וחשיב נשיאים נגד כ"ע) וכן בהיפך היתה היא בת צור ראש אומות ואחר כך כתיב בת נשיא מדין אחותם שהי' מראשית הקליפה. ומפני זה היה הקטרוג עליו מהשבטים והשי"ת נתן לו בריתו שלום והעיד על קנאתו שהיה רק במדת החסד ובתוכם כאמור:

## פרק ב

**פנחס** בן אלעזר וגו' בגמרא (סנהדרין פ"ב:) התחילו השבטים מבזין ותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג נשיא שבט מישראל בא הכתוב וייחסו וכו'. יש להבין למה היו מבזין אותו בזה מה שאמו הוא בת יתרו שעל כל פנים נתגייר והלא כל האמהות היו בנות לבן שהיה עובד ע"ז כמו שאמר למה גנבת את אלהי. גם למה באמת בכל מקום נק' יתרו בשמות אחרים ובנישואי אלעזר נקרא יתרו בשם פוטיאל ע"ש שפיטם עגלים לעבודה זרה. אך הענין על פי מ"ש בזוהר הקדוש (בלק קצ"ג א') עדים דבני ישראל אינון נבזבזין הוי דנטלו וכו' אינון מתנות באדם וכו' ובגמרא (שבת פ"ח.) אמרו שהם הכתרים שזכו אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. ואמרנו שעל ידי שלקחו מעשו כוחו שהם הידים ידי עשו ולקחו לקדושה זכו על ידי זה לכתר נעשה. ומישמעאל לקחו כוחו שהוא השמיעה שכן נקרא ישמעאל ע"ש שומע אל כמ"ש (במד"ר פ' ט"ז) וכשלקחו כוחו לקדושה זכו על ידי זה לכתר נשמע. כן מיתרו שהיה מתחלה כהן מדין אחר כך כששב ונתגייר על ידי שלקח אלעזר מבנותיו זכה שנולד פנחס שזכה לכהונה. דאהרן זכה בעצמו לכהונה מה שאין כן פנחס דאיתא בגמרא (זבחים ק"א:) לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי וזה נסתעף על ידי שלקח אלעזר מבנות יתרו שפיטם עגלים לעבודה זרה והוא על דרך מ"ש (סנהדרין ל"ט:) עובדי' גר אדומי הי' והיינו דאמרי אינשי מיני' ובי' אבוא ניזול בי' נרגא ויך את מואב וגו' היינו דא"א וכו' והוא מפני שדוד יצא מרות המואביה. כי אתא רב דימי מר ירך מתוכה מסרחת. והיינו שעובדיה ודוד מפני שבאו מהם הרגישו יותר הסרחון וכן פנחס על ידי שבא מבנות פוטיאל הרגיש יותר להתקנא על זה שהיה העיקר אשר נכלו לכם על דבר דבר פעור שהוא ע"ז ולכן זכה אחר כך לכהונה וזה הכל היה מפני שיצא מבנות יתרו ולכן נזכר בנישואי אלעזר מבנות פוטיאל שפיטם וגו'. ומש"ה אמר לו משה רבע"ה קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא (סנהדרין פ"ב.) שמן הסתם כיון שהוא נתקנא יותר מכולם יש לו שייכות לזה להתקנא. ואיתא בזוהר הקדוש (פ' זו ר"כ ע"א) פנחס באות י' זעירא וכו' אתוון זעירין אינון דעלמא תתאה והיינו מאור תורה שבעל פה בחינת חכמה תתאה וכמו"ש בזוהר הקדוש (שם רל"ח א') יו"ד עלאה מן הוי"ה וכו' יו"ד זעירא מן אדנ"י שאות י' הוא חכמה וכ' בס' שזה רמז רש"י ז"ל בפ' אז ישיר למדנו שהיוד ע"ש המחשבה נאמרה (וחכמה מוחא איהי מחשבה) תיקו"ז בפתח אליהו). ויוד עלאה הוא מן הוי"ה בחינת תורה שבכתב שהוא שם ה' ויוד זעירא הוא מן השם אדנ"י שהוא חכמה תתאה תורה שבעל פה. והוא שעל פי תורה שבכתב לא נכתב שהוא חייב מיתה רק על פי תורה שבעל פה קנאין פוגעין

בו והיינו למי שבוער בלבו קנאת ה' צבאות רשאי להרגו וכך יפה לו. וזה היה מפני שהיה מבנות פוטיאל לכן בער בו הקנאה יותר. והשבטים לא ידעו זה שצריך להיות כך לכן תלו זאת לגנאי והיו מבזין אותו ואמרו שבאמת לא היה צריך לקנאות שהרי משה וכל ישראל לא נתקנאו ורק מפני שבא מיתרו שהיה כהן מדין היה בו כעס ח"ו שהוא. קליפת מדין לכך נתקנא. לכן בא הכתוב וייחסו שהוא בן אהרן הכהן שמדת כהן הוא חסד אוהב את הבריות ומקרבן לתורה ואדרבה מאהבת ישראל נתקנא וכמו שמצינו אצל אברהם אע"ה שא' במדרש (ב"ר סו"פ מ"ב) אברהם זה קוניון הוא וכו' והיינו שעשה שלא בחשבון ומסר עצמו להלחם במתי מעט נגד מלכים כאלה רק מפני הקנאה שבערה בו על מה שפתחו בחרב כמו שדרשו עליהם (ב"ר ותנחו' שם) חרב פתחו רשעים שפתחו במלחמה להרוג נפשות בשביל לכבוש מדינה או להתכבד ועל ידי הקנאה רדף אחריהם וזה היה מרוב אהבת הבריות וממדתו שהיה מדת החסד. כן העיד הכתוב על פנחס שהוא גם כן עשה זאת ממדת החסד ומאהבת ישראל שראה שיצא הקצף והשיב חכמה ועל ידי זה זכה לכהונה. וז"ש בזוהר הקדוש (שם רכ"א ב') ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה לא נאמר אלא באורח סתים כיון דסלקי' קוב"ה לכהנא רבא לא בעי לאדכרא לפנחס בקטלנותא וכו' והיינו שבירר השי"ת או המוכה אשר הוכה שלא הרג אותם פנחס מדתו רק שכן היה רצונו יתברך ולא היה מכעס וקנאה ח"ו רק מחסד. ואמר הנני נותן לו את בריתי שלום ושלום הוא מדרגת יוסף הצדיק דנטיר ברית שמזה בא השלום וכמו"ש (ב"ר פ' צ"א) ויכר יוסף את אחיו בשעה שנפלו בידו ויכר יוסף את אחיו וכו'. וכתיב ו' קטיעה שהוא כמו שלים ויעקב איש תם מתרגמינן גבר שלים. והיינו שעל יוסף היה עוד טענה בזה כמו"ש (מ"ר וישב פ' פ"ז) ויצא דרך צפרניו שנאמר ויפוצו זרועי ידיו ופנחס זה אליהו שהוא היה שלם במדת ברית ונקרא מלאך הברית. ואחר כך נכתב בפ' זו מספר באי הארץ דאיתא (ב"ר פ"ג) ויבדל אלהים בין האור ובין החשך כנגד ספר במדבר שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ. שמספר הראשון בספר הזה הוא של יוצאי מצרים שהם קבלו תורה שבכתב וכאן מספר באי הארץ שהוא כנגד תורה שבעל פה שעל זה מורה ארץ שהוא מדרגת יהושע כמו שא' ומסרה ליהושע שהוא על תורה שבעל פה כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קל"ז ב' בס"א) דתורה שבעל פה כתיב ויתנה אל הכהנים בני לוי וגו' ועל עמלי תורה שבעל פה כתיב העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לעמלי תורה שבעל פה (כמו"ש תנחו' פ' נח ג'). וזהו יו"ד זעירא מאתוון זעירין דעלמא תתאה תורה שבעל פה וכמו שאמרנו. ואחר כך נאמר בפ' זו פרשת המועדים וקרבנות מוספים מקראי קודש דישראל מקדשי להו.

ואיך יכולים ישראל להכניס קדושה לחודש ומועדים הוא על ידי שהם קדושים כמו"ש (שמות רבה פ' ט"ו) ואם כלי חול כשהוא מתמלא מן הקודש מתקדשת ישראל שהם קדושים ומקדשים את החודש וכו' וישראל נקראו קדושים על ידי שמירת הברית כמו"ש (ויקרא רבה פ' כ"ד) כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה וכו' ועל ידי זה יוכלו לקדש לחודש ומועדים. ושבת גם כן ברזא דברית כמו"ש בזוהר הקדוש (בראשית נ"ו א') ובו יש התגלות מתורה שבעל פה כמו שנת' כ"פ:

## פרק ג

**פנחס** בן אלעזר וגו' בקנאו את קנאתי בתוכם וגו'. לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. בזוהר הקדוש פ' זו (ריי"ד ב') רבי יהודה פתח זכר נא מי הוא נקי אבד ואיפה ישרים נכחדו והאריך. ואחר כך (דף ריי"ז א') מסיק נדב ואביהוא מאי עבידתייהו בפנחס וכו' דהא פנחס בעלמא הוה וכו' בשעתא דקני פנחס על ברית קדישא וכו' כד חמא שבטא דשמעון וכו' פרחא נשמתי' מיני' ותרין נשמתין וכו' וע"ד איהו נקי דלא אתעבד בההוא שעתא וכו' ואיפה ישרים נכחדו אלין בני אהרן וכו'. להבין שייכות הפתיחה דקשיא לי' על מה שא' (זבחים ק"א:) לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי ואם כן כשנמשחו וזכה אהרן לכתר כהונה וזכו גם נדב ואביהוא ולדורותם אחריהם ואם כן כשנתכהן פנחס הלא נטל מחלקם ונשתתף עמהם בברית כהונה שהיה שייך רק לאהרן וזרעו ויכול להיות שיזכו מזרע פנחס לכהונה גדולה וזרע אהרן שנמשחו יפסידו ואין השי"ת לוקח בחזרה ממתנות שמים. ועל זה מייתי הדרוש הזה שבשעה שיצא פנחס פרחה נשמתו ממנו וכנולד מחדש דמי ונתעברו בו נשמות נדב ואביהוא והם לא היה להם בנים ושפיר זכה פנחס לזרעו אחריו ברית כהונת עולם שהם זרע נדב ואביהוא ממש. וזה הענין שבשעת מעשה לא נזכר שם איש ישראל המוכה ולא שם האשה המדינית ובפ' זו שמדבר מגדולת פנחס נזכרו שמותם. והנה במדרש (רבה ותנחו' ב') כשם שהקב"ה מתעסק בשבחן של צדיקים לפרסמם כך מתעסק בגנותן של רשעים לפרסמן. נראה שבא ליישב זה שכאן שהוזכר הצדיק פנחס לשבח הזכיר אותן לגנאי. אך אחר כך מייתי דשמו באמת שלומיאל בן צורישדי ונקרא זמרי בן סלוא רק ע"ש אותו מעשה ומה שייך פרסמו לגנאי בזה כיון שלא נקרא מעולם בשם זה ושוב הו"ל להזכיר שם זה בשעת מעשה. ב) גם קשה הא מצינו בגמרא (שבת צ"ו:) דדרש רע"ק מקושש זה צלפחד ואמר לו ריב"ב לרע"ק בין כך וב"כ אתה עתיד ליתן את הדין וכו' התורה כסהו ואתה מגלהו וכו' אף דרע"ק דרש גז"ש רק דריב"ב גז"ש לא גמר. ואם כן כאן שאין שום רמז בתורה שזמרי הוא שלומיאל בן צורישדי ולמה דרשו בגמרא (סנהדרין פ"ב:) ובמדרשים שהוא

שלומיאל בן צורישדי וכמה שמות היו לו ולמה להו לגלות מה שהתורה כסהו. ג) גם יש להבין דדרשו שם שאול שהשאיל עצמו לעבירה ומשום הטעם הזה למה נקרא שאול אז בבואו למצרים על שם שהשאיל עצמו לעבירה אחר ר"י שנה במצרים ומ' שנה במדבר. ד) גם מה שדרשו בן הכנענית שעשה מעשה כנען קשה גם כן למה נכתב שם זה מקודם המעשה ר"נ שנה. ה) גם מה שדרשו (ב"ר פ' פ') הכנענית בן דינה שנבעלה לכנעני קשה למה הזכירו לגנאי את דינה הצדיקת האנוסה. ו) גם יש להבין למה לא נקרא בן שמעון ולמה נקרא על שם דינה. ז) גם מה שנקרא בן סלוא שהסליא עון משפחתו שפירשו שרומם ובפירש"י שגרם שיזכרו ויספרו והביא מלשון לא תסולה בכתם אופיר והביא הפסוק המסולאים מפז ואין הבנה לפי' לשון הסליא ולמה לא נקרא בשם שהוא מפורש בלשון רומם או יסופר. ח) גם קושית המהרש"א ז"ל למה לא דרשו גם שם צורישדי כמו שדרשו שם סלוא ובן הכנענית. ט) גם יש להבין איך יצוייר שלא צעקו זמרי וכזבי שיצילום בני שבטו שבכניסת פנחס הטעה אותם שגם הוא הולך לעשות צרכיו אבל בעת מעשה למה לא צעקו ובגמרא חשב זה בין הנסים. י) גם בצאתו איך לא הרגוהו שבט שמעון וגם זה מהניסים. אך באמת בזוהר הקדוש מפורש שפרחה נשמתו מהפחד כשראה שבט שמעון. והענין הוא שמה שנאמר בתורה ותדבק נפשו בדינה וגו' היינו דשדי בה זוהמא וכמו שא' (יבמות ק"ג:) בנבעלת לארמי. ומה"ט אמרו ב"ר שם שהנבעלת לערל קשה לפרוש. ואותה זוהמא הזיק להבן הנולד ממנה אחר כך משמעון שעל ידי זה אחר כך אחר ר"ן שנה השאיל עצמו לעבירה. והיינו אף שכבר היה אז בן ר"ן שנה ולא לה על דעתו למלאות תאותו ולעשות זר מעשהו רק השאיל עצמו עפ"י טעותו שסבר שנצרך לו לעשות כן. ובאמת היה לו הרגשה שיש לה איזה שייכות אליו (כמו"ש רח"ו בסוף הס' חסד לאברהם שהיתה בת זוגו אלא שאכלה פגה) וטעה וסבר שבזה יתקן עון משפחתו. דמצינו בגמרא שאמר לו שבטו הם דנין דיני נפשות ואתה שותק וכו' ואף שהדיני נפשות היה בעון ע"ז נראה שסברו שעבודת הפעור מותר הוא כיון שהוא דרך בזיון ואיסור ארמית לא נאסר אז ורצה בזה להראות שאין איסור בדבר ועל ידי זה יתקן עון משפחתו. אבל הטעות הזה בא לא על ידי שנבעלה אמו לכנעני. ועל ידי זה נדבק בה הזוהמא וממנה נדבק גם בזרעה עד שעשה מעשה כנען לפי שעה: **ואח"כ** בא פנחס על ידי קנאתו והכניס הרהור תשובה בהם בכל שבט שמעון וגם בזמרי וכזבי שהיתה גלגול דינה כמ"ש האר"י הק' ז"ל. ומטעם זה שתקו זמרי וכזבי והוטב בעיניהם ליהרג על ידי פנחס כי יכי דתהוי להו כפרה. וכן שבט שמעון שתקו מפני שהרהרו תשובה בלבן. אך זה שהכניס פנחס הרהור תשובה בהם היה ע"פ נס ומשום

זה חשב לה בין הנסים שנעשו לפנחס. וזה שנאמר השיב את חמתי וגו' בקנאו את קנאתי בתוכם ומלת בתוכם מיותר ואינו מובן דהול"ל בהם. אך הפי' שהכניס קנאת ה' גם בתוכם היינו בלב זמרי וכזבי ושבט שמעון. ובשכר זה לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום שזכה למדתו של יוסף שמשפיע לכנסת ישראל. וכן פנחס השפיע התשובה לשבט שמעון ונשיאם. וזה שנדרש שם זמרי על החטא ובן סלוא שהסליא עון משפחתו לשון המסולאים בפז שהזהיב חטאם שבחטאו רצה ליפות עון משפחתו שהותר בידם ושלא היה להם לדון דיני נפשות בהם (ובאמת הסליא עון משפחתו במה שהכניס בהם פנחס הרהור תשובה בשבט שמעון נמצא שעל ידי זמרי ייפה והזהיב עון כל השבט שעשו תשובה) ומסיק ומה שמו דהשם הוא עיקר החיים שלומיאל בן צורישדי שלומי אל שלום הוא מדת יוסף הצדיק ואל הוא בחינת כנסת ישראל (כמו"ש זח"א ח' א' כבוד אל דא כבוד כלה דאקרי אל) והוא כנגד שם אל שדי שכולל יסוד ומלכות והיינו שמשפיע לכנסת ישראל. וכן בן צורישדי צורי הוא ע"ש כנסת ישראל וע"ד מ"ש (שיר השירים ה' ב') ואיכן מצינו שהקב"ה לבן של ישראל וכו' דכתיב צור לבבי וחלי אלהים לעולם. וזה צורי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. שדי שם של יסוד (כמו"ש זח"ג י"א ב') ונקרא שלומיאל ע"ש יסוד מלכות בן צורי שדי מלכות יסוד שהוא בחינת צדיק את האלהים אני ירא כמו שאמר יוסף ע"ד מ"ש (זח"א ה' ע"ב) איהי יראה ושריא בה יראה. וצדיק יסוד עולם כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא וארעא (זח"א ל"א סע"א) והיינו שמשפיע לכנסת ישראל וזה עיקר שמו והחיים שלו. אך לפי שעה טעה והשאיל עצמו לפי שעה לעבירה ופנחס הכניס בו תיכף הרהור תשובה וקיבל על עצמו מיתתו שיהיה לכפרה ואחר כך אמר הכתוב והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם וגו' שזכה לכתר כהונה לו ולדורות תחת אשר קנאה לאלהיו וגו' ומסר נפשו על קנאת ה' ופרחה נשמתו מפחד ונכנס בו נשמות נדב ואביהוא ועל ידי זה זכה לכהונה לו ולזרעו שהרי נדב ואביהוא נמשחו עם אהרן. ולכן מזכיר הכתוב כאן ושם איש ישראל וגו' להודיע שמזרי היה נשיא שבט שמעון ועל ידי כן פרחה נשמתו של פנחס ועל ידי זה זכה לכהונה לו ולזרעו. ומזכיר שמותן לטעם והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם. וזה שדרש בזוהר הקדוש (רי"ז א') על הפ' זכור נא מי הוא נקי אבד על פנחס שלא נאבד כשפרחה נשמתו. ואיפה ישרים נכחדו על נדב ואביהוא דאתהדרו לעלמא מה דאבד בחייהון. ובזה יובן מ"ש בזוהר הקדוש (רכ"א ב') אשר הכה פנחס מיבע"ל ולא המוכה אשר הוכה וכו' כיון דסלקי' לפנחס לכהנא רבא לא בעא לאדכרא לי' לפנחס בקטלנותא דב"נ וכו' עד דלא סלקי' לכהנא רבא אדכר לי' ואמר וירא פנחס וכו'. וקשה

להבין מאי נ"מ שנכתב באורח סתים אבל באמת פנחס הרגם ואינו ראוי לכה"ג. אך יובן ע"פ מה ששמעתי מרבינו הקדוש זצלה"ה במה שאמרו (ב"ק ס"א.) על הפ' ולא אבה דוד לשתותם דלא אמרינהו משמייהו וכו' כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו וכו' מאי ויסך אותם לה' דאמרינהו משמא דגמרא. ולמה זה העונש למוסר עצמו למות על דברי תורה שלא לאמרם בשמו. ואמר רבינו הק' ז"ל שאין זה לעונש רק כיון שמסר עצמו למות על זה אין לו עוד שייכות להד"ת זו רק הוא מהשי"ת ומש"ה אמרינהו משמא דגמ' וזה הפי' ויסך אותם לה' שהוא רק מצד השי"ת ולא מכוחו. וכן כאן כיון שזכה לכהונת עולם לו ולדורות בשביל המסירת נפש כמו שנאמר תחת אשר קנא וגו' משום זה לא נקרא ההריגה על שמו כ"א על שם השי"ת. וזה שנאמר המוכה אשר הוכה בלשון סתים שהוכה על ידי השי"ת וכן ושם האשה המוכה גם כן באורח סתים שהיה על ידי השי"ת כעין מה שנאמר ויסך אותם לה' כנ"ל:

## פרק ד

**פנחס** בן אלעזר וגו' בקנאו את קנאתי בתוכם וגו' לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. בזוהר הקדוש פ' זו (ר"כ א') אמר לו אימא אנת בפומך וארים קלך דאנת מסר לי' וכו' הה"ד לכן אמור את אימא וכו' משה הוה אמר הנני נותן לו דאלו קוב"ה הוה לי' לומר לכן אמור לו הנני נותן וגו' אבל לא כתיב אלא לכן אמור וכו' וכן כל תיבת אמור מיותר דהול"ל לכן הנני נותן וגו'. אך זה נצטוה משה שהוא יאמר דברית דא דמשה הוה וכלה דילי' הוי. והיינו דמדת צדיק נקרא בשם חי (צדיק חי עלמין) והוא דעיקר ענין המיתהבא על ידי עטיו של נחש על ידי מה שהכניס הנאת הגוף לאדם שירגיש הנאת עצמו. ולכן יעקב אבינו ע"ה שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול שלא הרגיש כלל הנאת הגוף ואז נאמר אצלו ולא יתבוששו שלא ידע כלל שיש בושה בזה. וכן יעקב אבינו ע"ה היה כאדם הראשון קודם החטא ולכן אמר מה שקל שבקלים אינו אומר אלא להוליד תולדות אמר כן (כמו שפירש"י פ' ויצא מב"ר) והיינו שלא ידע כלל מהנאת הגוף והרגשת הנאת עצמו רק להוליד תולדות כמ"ש (מה"נ זח"א קל"ז ב') ולכן אמרו (תענית ה.) יעקב אבינו לא מת וכן משה רבינו דאיתא בתיקונים (תי' י"ג) והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא והיה גם כן כמו יעקב אבינו ע"ה ועוד שהוא מלגאוו איתא גם כן (סוטה י"ג:) וי"א לא מת משה וכו' אף כאן עומד ומשמש. וכן בזוה"ק (ח"ב פ"ט א') ובג"כ ולא ידע איש את קבורתו היינו שאין שום תפיסה בזה איך יתכן בו לשון קבורה. אך אף על פי כן כתיב עוד ביעקב על הגוון מיתה וקבורה וכן במשה רבינו. אבל באליהו שהוא פנחס (כמ"ש רש"י ב"מ קי"ד:) לא כתיב בו מיתה כלל

אף על הגוון וזה נתן לפנחס משה רבינו ע"ה והנה יעקב אבינו ע"ה ומשה רבינו זכו לזה שנולדו כך כאדם הראשון קודם הקלקול וכשנולד משה נתמלא הבית אורה. אבל פנחס זכה לזה על ידי המסירת נפש שמסר עצמו בשביל ישראל ולא נתריא משבט שמעון והוא על ידי שהסתיר עצמו עד שאמרו אף הוא לעשות צרכיו נכנס כמ"ש (סנהדרין פ"ב:) וזה שנאמר בקנאו את קנאתי בתוכם על ידי שהיה בתוכם שטעו בו שאף הוא וכו' לכן אמור הנני נותן וגו' וזה שאמר בזוהר הקדוש אנת הוא דמסרת נפשך על ישראל וכו' ואיהו השיב את חמתי וכו' שזה היה מסירות נפש של פנחס שאלו נפהך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו. ומש"ה הוזכר בכאן שם האיש המוכה מה שלא הוזכר בשעת מעשה להודיע המסירות נפש של פנחס שהמוכה היתה נשיא שבט שמעון ועל ידי כן זכה פנחס לחיי עולם. ונצטוה משה רבינו שיאמר הוא הנני נותן וגו' דמשה רבינו נקרא איש האלקים בעלה דמטרוניתא. והיינו ברית שלום שהוא ההמשכה מקוב"ה לשכינתי' ואמר הנני נותן לו את בריתי שלום. וכן שבת שהוא מדת מלכות איתא בזוהר הקדוש (ח"ב צ"ב א') שבת ברזא דברית וכשנחשבו בזוהר הקדוש (זוה"ח תולדות) ז' המוספים כנגד הז' רועים נחשב מוסף שבת כנגד יוסף הצדיק שתוספות שבת הוא ממדת צדיק יסוד עולם וטועמיה חיים זכו ועל ידי שמירת שבת מיד נגאלין:

## פרק ה

**בחמרא** גו כסא. בזוהר הקדוש פ' זו (רמ"ה סע"א) כוס בגימטריא אלהים וכו' דכוס דאיהו אלהים חיים בינה. והיינו דשם אלהים הוא מדת הדין ובינה עלמא דאתי דאיהו יובלא דדינין מתערין מינה וזה שאמר אלהים חיים בינה. ושתיית יין מצינו אצל האבות רק ביצחק שנאמר ויבא לו יין וישת אף שבאברהם אבינו ע"ה כתיב גם כן ויעש משתה גדול וסתם משתה הוא יין אך שם לא נזכר ששתה גם שם היה סעודת מצוה ביום הגמל את יצחק ואיתא בפרדר"א ביום ה"ג מל מה שאין כן ביצחק. רק באמת היה כל אכילותיו של יצחק סעודת מצוה. וכמו שאמר ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי ואמרנו שהיה כונתו שיהיה המכוון של עשו לש"ש לקיים מצות כיבוד ועל ידי זה יהיה אכילתו מצוה כיון שעל ידי אכילתו מקיים הבן מצות כיבוד ע"ד סברת הר"ן (רפ"ב דקידושין) לענין אשה שמסייעת לבעל. ומה"ט כתיב ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ומתרגמינן ארי מצידי' הוי אכיל והיינו מטעם שהרגיש בזה טעם סעודת מצוה של כיבוד (ונת' בפ' תולדות) ואצלו היה היין בבחינת צמצום כמדתו מדת פחד יצחק. וזה שא' בחמרא גו כסא בבחינת צמצום דכוס גימ' אלהים שהוא אלהים חיים וגבורה דהוא דינא תקיפא נפקא מבינה (כמ"ש זח"ב קע"ה ב') ואמר ברע"מ אחר כך ואוקמוה בכוס שצריך הדחה

ושטיפה הדחה מבחוץ ושטיפה מבפנים ורזא דמלה שיהא תוכו כברו וכו' ורזא דמלה וטהרו וקדשו טהרה מבפנים וקדושה מבחוץ וכו'. ומהלשון תוכו כברו משמע דתוכו עדיף מברו וכמו שטיפה מבפנים שהוא יותר מהדחה מבחוץ ובאמת טהרה מביאה לידי קדושה נראה שקדושה גדולה ולמה אמר טהרה מבפנים וקדושה מבחוץ. אך קדושה אינו כלל רק כשבא על ידי טהרה שהוא שיטהר מקודם הלב מכל וכל מהלב כסיל לשמאלו ואז הקדושה נקרא קדושה ובלא"ה אינו קדושה כלל. וזה שנאמר בפ' קרח כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם הוי"ה היינו שהשי"ת שוכן בלבם וכל קדושת הוי"ה שהוא כולל שכינתא עלאה ותתאה ואתפני יצר הרע מתמן ועל ידי זה כל העדה כולם קדושים. וזה שא' שיהא תוכו כברו טהרה מבפנים וקדושה מבחוץ שעל ידי טהרה מבפנים יוכל להיות הקדושה מבחוץ. ואמר ומה כוס לאו טהרתי' וקדושתי' מלגאו ומלבר בלא מיא אוף הכי נשמתא לאו טהרתה וקדושתה מלגאו ומלבר בלא אורייתא. והוא דהטהרה מיצר הרע הוא רק על ידי דברי תורה וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ר"ב רע"א) דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא וכן הקדושה מבחוץ הוא רק על ידי דברי תורה דבלא"ה אינה כלל בגדר קדושה. ואמר ובג"ד אמר ר"ג מי שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש בגין דלאו איהו מסטרא דאילנא דחיי אלא מעץ הדעת טוב ורע. ואף דתורה שבעל פה הוא רק מסט' דעה"ד טוב ורע איסור והיתר כשר ופסול טומאה וטהרה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א כ"ז א' וש"מ) היינו שעל ידי תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה אף שהוא מסט' דעה"ד טו"ר יכולים לתקן הרב כעס שיהיה רק מסטרא דטוב ויהיה נעשה מעה"ד טוב ורע אילנא דחיי ואז הוא תוכו כברו. ובגמרא (ברכות כ"ח.) אותו היום סלקוהו לשומר הפתח וכו' ושמעתי שהקשו וכי שומר הפתח היה בעל רוה"ק לידע אם הוא תוכו כברו. אך מאמר ר"ג זה היה בעצמו שומר הפתח שעל ידי ר"ג מכריז כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנוס לבית המדרש על ידי זה לא יכול מי שאין תוכו כברו לכנוס ולא היה לו חשק כלל לכנוס. וכיון שנעשה ראב"ע לנשיא נתבטלה גזירתו ונכנסו הכל. ובשבת דשלטא בי' אילנא דחיי וכמו"ש בזוהר הקדוש (פ' זו רנ"ד ב') אז זוכין כל אחד מישראל לטהרה מבפנים וכמו"ש ירושלמי (פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה וזוכין על ידי שמירת שבת לדרתם דעביד דירה לון בשבת בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מתמן כמו"ש (תיקון מ"ח הנז') ואז מביאה לידי קדושה וזוכין לנשמתא חדתא שיהיה תוכו כברו וזה שאומרים בחמרא גו כסא:

## פרק ו

**עוד** ברע"מ (שם) יין איתי מיני' תרין גוונין חוור וסומק יין ע' אנפין הא ע"ב ולקבל תרין גוונין דיין איהי זכור ושמור דשבת וע' תיבין דקדוש ויכלו וכו'. ולמעלה (רט"ז סע"ב) ויין איתי לי' תרי גוונין חוור וסומק דינא ורחמי וכו' חוור מסט' דימינא סומק מסטרא דשמאלא וכו'. והיינו דבאברהם אבינו ע"ה גם כן מצינו יין ויעש משתה גדול ומשתה היינו יין והוא יין חוור מסט' דימינא בחינת חסד ומשתה גדול איתא (ב"ר פ' נ"ג) גדול העולמים היה שם וזה מרמז על בחינת תורה שבעל פה שנקרא תורת חסד על לשונה. ותורה שבעל פה הוא מטלא דעתיקא וזה פי' גדול העולמים גדול מורה שהוא למעלה מתפיסת שכל האדם בחינת עתיקא (כמו שנת' כ"פ) וזהו יין חוור. ויין סומק מסט' דשמאלא נאמר ביצחק דכתיב ויבא לו יין וישת והוא מרמז על אש דת שביינא דאורייתא ויש תורה שבעל פה שנקרא גם כן אש כמו"ש (תענית ד'.) האי צורבא מרבנם דרתח אורייתא דקא מרתחא לי' דכתיב מרבנן דרתח אורייתא דקא מרתחא לי' דכתיב הלא כה דברי כאש. וזה שאמר ולקבל תרין גוונין דיין איהי זכור ושמור והוא ע"פ שא' בזוהר הקדוש (פ' זו רכ"ד א') שמור בלב וכו' זכירה בזכר במוחא וכו' ע"ד זכור לזכר ושמור לנקיבה. והיינו דבינה לבא ולבש יש ב' לבבות לב חכם ולב כסיל ועל זה צריך שמירה שמור לקדשו שלא יחללהו. ומחשבה מוחא שם נשמה שבמוח נשמה שנתת בי טהורה היא לכן אמר זכר במוחא. ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קע"ה ב') וחסד עלאה נפקא מחכמה וכו' והיינו חכמה מוחא. וגבורה וכו' נפקא מבינה. ובזוהר הקדוש (ח"ב י"ד סע"ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבונה וכו'. וזהו לקבל תרין גוונין דיין חוור וסומק היינו זכור שהוא חכמה מחשבה מוחא מרמז על יין חוור. שמור שהוא בינא ליבא מרמז על יין סומק:

**ובזוה"ק** פרשה זו (רמ"ב א') כהניך ילבשו צדק לוייך מיבע"ל דהא צדק מסטרא דליוואי איהו וחסידך ירננו לוייך מיבע"ל דהא רננה וזמרה מלואי נינהו ואיהו שני ואמר כהניך וחסידך דאינון מסט' דימינא א"ל קב"ה דוד לאו אורח דילי הכי אמר דוד בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך תקונא דאנא תקינת לא תשני לי' וכו' וצריך להבין למה באמת שינה דוד הסדר עד שהוצרך לבקש אל תשב פני משיחך ולמה לא אמר לוייך ילבשו צדק וירננו כאורח וסדר השי"ת. אך בעולם הזה צדק מלכותא קדישא הוא דינא מסט' דשמאלא מסט' דלואי שהוא שם אדנ"י שמורה על יראה כמו שנאמר ואם אדונים אני אי' מוראי והיין מרמז רק על מדת הגבורה והצמצום בחינת יצחק אבינו ע"ה. וכמו שאמרנו הפי' בחמרא גו כסא (ונת' במא' הקודם) וסעודתא דחקל תפוחין הוא נגד קדושת יצחק

אבינו ע"ה שמדתו פחד יצחק וזה בעולם הזה אבל לעתיד מצינו שנלמד ממה שנאמר ויעש משתה גדול ביום הגמל את יצחק שעתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסד לזרעו של יצחק (פסחים קי"ט:) והוא ע"פ מ"ש בזוה"ק פ' זו (ר"ל סע"א) ובג"ד אמרו רבנן וכו' בעולם הזה נכתב אני בהוי"ה ונקרא אני באדנ"י אבל בעולם הבא נכתב בהוי"ה ונקרא בהוי"ה למהוי רחמי מכל סטרא. והיינו שאף שם אדנ"י יהיה מסט' דימינא בחי' יין חוור. ודוד המלך ע"ה רצה שיהיה משיח ויהיה גמר התיקון לכן סידר הוא התיקון כהניך ילבשו צדק וחסידך ירננו שגם בחינת צדק יהיה מסט' דימינא כמו שיהיה לעתיד ועל זה ביקש אל תשב פני משיחך תקונא דאנא תקינת אל תשני לי'. ובאמת ממדת מלכות אף שהוא בחינת דינא בא ממנו גם השכר טוב לצדיקים וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב צ"א א') נ' למינדע דאית דין ואית דיין אגר טב לצדיקייא וכו' דרזא דילי' ה' תתאה. וכן הוא במדרש (ב"ר סו"פ י"א) שבבת פועל עם אלו ועם אלו וכו' וא' שם ומנין ששכרן של צדיקים קרוי' מלאכה שנאמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת וגו' דבשבת אף שהוא מדת מלכות יש בו הארה מאור הראשון שנגנז וכמ"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים וכו':

## פרק ז

**הנה** בעשה שבתות מפ' פנחס היינו מי"ז בתמוז עד ר"ה מפטירין תלתא דפורענותא ושבעה דנחמתא כמבואר בש"ע שהם במספר עשר ובכל מקום מספר עשר מרמז על ע"ס וגם החלוקה לג' וז' מרמז גם כן לזה כנגד ז' תחתונות מחסד עד מלכות שהם כנגד ז' ימי הבנין וג' ראשונות שהם כח"ב שהם הנסתרות לה' אלהינו. וכנגדם הג' דפרענותא היינו לתקן מה שפגמו אז וגרמו הפרעניות. וכן מסתיימין כל הג' הפטורת בפסוק טוב והתחלת הג' הפטורת הוא בתיבות דברי. שמעו. חזון והם נגד דיבור שמיעה ראיה. והוא דמדת מלכות נקרא דיבור דבר ה' שכן שבת שהוא כנגד מדת מלכות איתא בזוהר הקדוש (ח"א ל"ב א') דשבת דיבור אקרי וכן איתא בזוהר הקדוש (ח"ג ר"א ב') בשעתא דקדש יומא סליק פי דממנא על כל שאר פומין וכו' ההוא דאקרי פי ה' וכו'. וכן מצינו בהפטורה דשבת זה הנה נתתי דברי בפיך וכתיב כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה וגו'. והנה נבואת ירמיה אף שבשעתו לא נשמעה שהרי ייסר אותם על אשר לא שמעו בקולו ועל ידי זה בא הפורעניות. אך בגמרא (ברכות ו':) איתא כל מי שיש בו יר"ש דבריו נשמעין והענין דמי שיש בו יראת שמים הוא נעשה מרכבה למ' מלכות שהוא בחינת יראה כמ"ש (זח"א ה' ב') דאיהי ראה ושריא בה יראה ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא דברי אשר שמתי בפיך ואז לא ישיב אלי

ריקם ודבריו נשמעין. ולכן מייתי בגמרא שם הראי' מפסוק סוף דבר הכל נשמע וגו' היינו שאף שבזמנו לא נשמע מכל מקום סוף דבר יסבב ויתגלגל שיהיה נשמע כמו"ש (מגילה י"ד.) נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ויבוא זמן שיהיה נשמע. ועל זה מפטירין הפטורת דברי ירמי' לתקן מה שלא שמעו אז דבריו ושיהיו נשמע היום והוא כנגד מ' כ"ע דאיהו כתר מלכות. והפטורת שמעו שמיעה הוא נגד מ' חכמה. והפטורת חזון שהוא ראיה הוא כנגד מדת בינה לא היינו שיכנס למעמקי הלב וע"ד מה שנארמ ולבי ראה וגו' ואחר כך ז' דנחמתא כנגד ז' מדות התחתונות והם כולם הכנה לר"ה שבתשרי עתידין להגאל לרבי אליעזר (ר"ה י"א ) ולשיטתיא אזיל דס"ל (סנהדרין צ"ז:) אם ישראל עושין תשובה נגאלין ורבי יהושע דס"ל בניסן עתידין להגאל לשיטתי' דס"ל ולא בכסף לא בתשובה ומעשים טובים ומר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי דאלו ואלו דברי אלהים חיים דאם ח"ו לא יעשו תשובה אז לא יניחם גם כן השי"ת ויגאלו בניסן בחסדו למען שמו. וכשיעשו תשובה אז יהיו נגאלין בתשרי. ועל זה בא ההכנה לזה בעשר שבתות אלו הקודמים שיברר אדם עצמו בכל העשר מדות על ידי תשובה. ואף אם הבירור הוא מצד האדם צריך להיות מתתא לעילא ממדת מלכות ולמעלה אך אנו מבקשים השיבנו ה' אליך ונשובה (וכמו"ש במ"ר סוף איכה) והיינו על פי מה שנאמר משכני אחריך נרוצה דאף שבאמת אנחנו נרוצה היינו מצידנו וכמו שא' (ברכות י"ז.) רצונינו לעשות רצוניך ומי מעכב שאור שבעיסה וכו'. אך אנו מבקשים משכני אחריך שימשיכנו שלא ימשוך העומד מאחרינו ומושך חזרה לאחור. ומצד השי"ת הבירור הוא מעילא לתתא ולכן הפטורה זו הוא כנגד מ' כתר. ומסיים הפטורה זו בפסוק קודש ישראל ה' ראשית תבואתה היינו שישראל קשורים בשורש בהשי"ת בראשית המחשבה שהוא בחינת כ"ע דאיהו כתר מלכות שזה היה תכלית מעשה שמים וארץ שיקבלו ישראל עול מלכותו ועל ידי זה מכתירים להש"י בכתר מלכות. וכן נאמר לירמיה בטרם אצרך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מחם הקדשתיך וגו' והיינו גם כן בראשית המחשבה. וכתיב מקודם זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך שבמ"ת נקראו ישראל בתואר כלה שעל זה נתייסד כל שיר השירים בלשון זה. וכן בשבת נקראו ישראל כלה מלכתא כיון שמקבלים אז עול מלכותו יתברך שמו וכל אחד מישראל משליך כל עסקיו למען שמו. ואחר כך כתיב לכתך אחרי במדבר שבא מרוב האמונה שלא שמו אל לב כמו"ש (מ"ר שיר השירים א' י"ג) כמה חיות כמה מעוברות יש בהן וכו' כמה מיני ריכוכין התקנת למעוברות שבהן וכו' אך האמינו בה' כיון שהשי"ת מצוה שילכו במדבר מן הסתם לא יחסר להם כלום. וכן בשבת גם כן אז האמונה בשלימות שהאומות אינם מבינים שאדם ישבות שביעית

השנה ועל יום השביתה יוציאו עוד הוצאה יתירה וכמו שא' (מעילה י"ז.) אם כן לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו. וישראל מאמינים שאדרבה מהשבת יבוא ברכה ועושר כמו"ש (שבת קי"ט.) והוא רק על ידי שלימות האמונה וכמ"ש לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע. ובשבת כל ישראל מפקירין עניני עולם הזה ואיהו יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא (זח" ר"ה א') ומשליך כל עסקיו כמו"ש במכילתא ועשית כל מלאכתך שיהיה כאלו כל מלאכתך עשויה וזה נקרא לכתך אחרי במדבר לכן יכול כל אדם לזכות בשבת שיהיה קשור בשורש בראשית המחשבה. ולזה עיקר ההכנה לר"ה הוא בעשר השבתות שבנקל בשבת להתברר בכל המ' עד ר"ה ואז בתשרי עתידין להגאל:

## פרק ח

**שלש** הפטורת דפורענותא דבין המצרים שהם דברי. שמעו. חזון. באים לתקן הדיבור שמיעה ראיה. ובזוהר הקדוש (פ' זו רכ"ט ב') ובראיה שמיעה ריחא ודבור שריא יקו"ק. בעשיה במשוש שמוש והילוך שריא אדנ"י וכו'. ולהלן (ר"ל א') אנשי חיל מסטרא דימינא דאברהם דתמן ראיה דאורייתא מימינו אש דת למו דאיתא (ב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם ואור היינו תורה אור. וז"ש מסט' דימינא דאברהם דתמן ראיה דאורייתא ואש הוא גם כן אור שאש מאיר וזה שמביא הפ' אש דת למו שמרמז לתורה אור וזה מרומז באות י' משם הוי"ה שהוא חכמה ובזוה"ק (תרומה קע"ה ב') וחסד עלאה נפקא מחכמה וחסד בחינת אברהם אבינו ע"ה. ואמר עוד יראי אלהים מסטרא דיצחק דתמן שמיעה דאמר חבקוק נביאה ה' שמעתי שמעך יראתי דחבקוק הי' גם כן בחינת יראה מדת פחד יצחק כמו"ש בזוהר הקדוש (ר"פ בשלח) ועל זה מרמז הה' הראשונה שבשם שהוא בחינת בינה וגבורה דהוא דינא תקיפא נפקא מבינה כמ"ש בזוהר הקדוש (תרומה שם) וכ"כ בזוהר הקדוש (ח"ב י"ד ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבונה. ואמר עוד אנשי אמת מסטרא דיעקב דתמן ריח ניחוח לה' וכו' והיינו על פי מה שנאמר תתן אמת ליעקב ועל זה מרמז אות ו' מהשם דאות ו' נקרא אות אמת (זוה"ק ר"פ ויקרא). ואמר דתמן ריח ניחוח נראה פירושו מפני שביעקב כתיב וירח את ריח בגדיו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. ואמר עוד שונאי בצע מסטרא דדיבור סמכא רביעאה דאדם הראשון דאתחבר באבהן. דיבור הוא מ' מלכות ועל זה מרמז ה' אחרונה דהשם דשבת דיבור אקרי (זח"א ל"ב א') ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה ואיתא (שבת קל"ח:) דבר ה' זו הלכה שהוא דברי אשר שמתי בפיך והוא סמכא רביעאה שבאמת דוד המלך ע"ה הוא מרכבה למדת מלכות והוא רגל רביעי שבמרכבה דדוד אתחבר באבהן (זח"א קנ"ד ב' רמ"ח ב') והם כנגד ד' רוחות דרום וצפון כנגד חסד וגבורה בחינת אברהם

ויצחק יעקב כנגד מזרח דוד כנגד מערב. רק אז בימי משה רבינו לא היה עוד דוד בעולם רק אדם הראשון שהיה נשמת דוד כידוע אד"ם ראשי תיבות אדם דוד משיח. ובמדרש (רבה ר"פ תזריע) אחור וקדם קדם זה יום הראשון ורוח אלהים זה רוחו של מלך המשיח וכו' ואדם אתחבר באבהן במערת המכפלה לתקן הפגם והיה מרכבה למ' מלכות. וזה שאיתא להלן בזוהר הקדוש שואני בצע כב"נ שמח בחלקו ולא כע"ר וכו' כחויא דכל ארעא קדמי' הה"ד ונחש עפר לחמו ודחיל למשבע מעפרא דדחיל דתחסר לי'. וקודם קלקול הנחש היה אדם מנוקה מכל חמדה ותאוה. וזה דיבור כנגד הנחש שהוא הדיבור בקליפה שנקרא איש לשון כמו שנדרש עליו (בב"ר ר"פ כ') ועיין בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ב א') ק' לא מתיישבא בדוכתא וסימנך איש לשון בל יכון בארץ והיינו נחש והוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (שם קמ"ח ב') ואת דילה ק' וכו' כגונא דקופא דאזל בתר ב"נ כו' וכמו שכתב שם האי נחש אזלא בתר אשת חיל וכו' והוא כנגד ה' אחרונה. וכתיב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב היינו מדת צדיק כמו שנאמר אמרו צדיק כי טוב נצור לשונך מרע וגו' ואמרו שברית הלשון מכוון נגד ברית המעור. ואמר אחר כך בזוהר הקדוש תלת חיון אינון ארי' שור נשר בראיה שמיעה ריחא אדם בדיבור. והיינו דארי' שור הוא ימינא ושמאלא כנגד אברהם ויצחק ונשר כנגד יעקב אבינו ע"ה שהוא נקרא רחמן שבאבות (כמו"ש ב"ר פ' ע"ח). וכוחות ראיה שמיעה וריח יש גם בבעלי חיים מה שאין כן דיבור הוא רק באדם וזה שאיתא בזוהר הקדוש אדם בדיבור. ושבתות אלו הם לתקן מה שפגמו בראיה שמיעה ודבור ומתתא לעילא מתחיל התיקון מדיבור ואחר כך שמיעה ראיה מה שפגמו בהן שהם כנגד ה' תתאה וה' עלאה ויו"ד. מה שאין כן בריחא שהוא כנגד יעקב וכתיב בי' וריח את ריח בגדיו ואיתא (ב"ר סו"פ ס"ה) כגון יוסף משיתא וכו' דדרש ריח בגדיו כמו ריח בוגדיו ויעקב מטתו שלמה ואפילו בוגדיו עתידין שיתנו ריח טוב כמו"ש (עירובין כ"א:) ושפת אמת תכון לעד ולא קלקלו כלל בריח רק על ידי שמתקנים דיבור שמיעה וראיה ממילא גם בחינת הריח מתוקן ועומד. גם ריחא היינו הקרבנות שהם ריח ניחוח לה' וזה אין לנו בהגלות. ובשבת זה מתקנים הדיבור שונאי בצע שהוא כח הנחש שכולל כל התאות שהם פגם הנחש ומתקנים מדת טוב שיהיה ועשה טוב וזוכין לשכן ארץ דהאי ארץ תשרי בהאי טוב (כמ"ש בזוהר הקדוש פ' זו רכ"ה ב') ומתקנים מה שפגמו בדיבור ה' תתאה ושבת דיבור איקרי. ואחר כך מתקנים השמיעה וראיה כנגד אברהם ויצחק. והזמן לתקן הוא בשבת שהוא ש' בת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו (כמו"ש זח"ב ר"ד א') ושבת הוא יחוד קוב"ה ושכניתיה שם

הוי"ה ושם אדנ"י ויכולים לתקן גם כן מה שפגמו בכוחות שנחשבו נגד שם אדנ"י בזוהר הקדוש כנ"ל:

## פרק ט

**ג'** שבועות אלו מן י"ז בתמוז עד ט' באב חל תמיד יום ראשון ואחרון ביום שחל בו א' דפסח כידוע. והענין שבליל א' דפסח ביציאת מצרים אז נבחרו ישראל לה' לעם כמו שנאמר ולקחתי אתכם לי לעם. והעיקר המכוון דיציאת מצרים היה על מתן תורה כמו שנאמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה היינו מתן תורה. וזה שנאמר והייתי לכם לאלהים בכל הס' שיר השירים. ובג' שבועות אלו הנה בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות ואז נתבטל החיתון (כמ"ש שמות רבה פ' מ"ג) מוטב שתדון כפנוי' וכו' ובט' באב חרב הבית בראשונה ובשניה וגלו ישראל. אבל באמת כל זה היה הכנה שיזכו על ידי זה לאור גדול אחר כך. על שבירת הלוחות אמרו (שבת פ"ז.) יישר כחך ששברת שעל ידי שבירת הלוחות זכו לאור תורה שבעל פה מטלא דעתיקא וכמ"ש (שמות רבה פ' מ"ו) אל תצטער ובלוחות שניים אני נותן לך שיהיה בהן מדרש הלכות ואגדות. ובט' באב נולד תיכף משיח כמ"ש (איכה רבתי פ"א פ' כי רחוק ממני מנחם) והיה חורבן הבית הכנה לבנין השלישי שיהיה בידי שמים (כמ"ש רש"י ר"ה ל' סע"א) ואז יהיה גאולה שלימה שלא יהיה אחריו גלות כמ"ש (מכילתא בשלח) כל השירות לשון נקבה וכו' חוץ משל עתיד שאין אחריה צער ושעבוד ובג' דפרענותא מתקנין לצאת מג' קליפ' ולזכות לג' הלשונות שנאמר בגאולת מצרים והוצאתי והצלתי וגאלתי שהוא לזכות לגאולה מהג' שרשי הקליפות שהם הקנאה והתאוה קלי' עשו וישמעאל שכוללין מ' קליפות של ע' אומות ל"ה מימינא ול"ה משמאלא (כמ"ש האריז"ל) והכבוד שהוא ראשית דקליפה ראשית גוים עמלק והוא דעת דקליפה. ואחר כך זוכין בת"ב שיהיה ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וכן ד' כוסות דפסח כנגד ד' לשונות של גאולה (כמ"ש ב"ר פ' מ"ח) וזה הענין שחל תמיד השני ימים הנ"ל ביום שחל בו א' דפסח:

## פרק י

**בזוה"ק** פרשה זו (ריי"ג ב') רבי חייא פתח עדות ביהוסף שמו וכו' אבל מאי עדות ת"ח בשעתא דאתתא דפוטיפר הות אחידא בי' להאי מלה הוה יוסף עביד גרמי' כמאן דלא ידע לישנא דילה וכן בכל יומא עד ההוא שעתא בתרייתא דכתיב ותחפשהו בבגדו וכו' ורוה"ק צוח לקבלי' לשמרך מאשה זרה מנכריה אמרי' החליקה מאי קמ"ל אלא כל מאן דנטר גרמי' מהאי אתקשר בה בשכינתא ואחיד בההוא עדות ומאי הוא ה' דאתוסף בי' דכתיב עדות ביהוסף. אוף הכי י' אתוסף בפנחס על דקני בהאי. ולכאורה כל שייכות

הפתיחה לפ' זו הוא רק שכמו ביוסף אתוסף ה' כן בפנחס אתוסף י' והוי סגי להביא הפ' עדות ביהוסף וגו' דאתוסף בי' ה' אוף הכי בפנחס כו' ולמה לי' כל כדרוש. ואם להביא ראיה שאות ה' הוא עדות כן נדרש גם כן מה שנאמר שבטי י"ה עדות לישראל שנתוסף אותיות ה' י' ה' לפניו י' לאחריו להעיד שהם בני אבותיהם. אך הענין על פי מ"ש בזוהר הקדוש לעיל מינה בפתיחת רבי יהודה שמרה נפשי וגו' שמור מיבעי לי' והא תנינן דלית את באורייתא דלא אית בה רזין עלאין ויקירין וכו'. עלאין מרמז על תורה שבכתב שהוא חכמה וחכמה קודש עלאה איקרי (זח"ג ס"א א') והיינו עלאין. ויקירין מרמז על תורה שבעל פה ע"פ מ"ש במדרש (רבה ותנחומא חקת) וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחבריו. וכתיב ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים ובפירוש רש"י תשא ובדעת זה רוח הקודש. ותורה שבעל פה כתב הרמב"ן ז"ל (חי' ב"ב דף י"ב) שהוא על ידי רוח הקדוש דמתאמרה הלכה למשה מסיני כותי' ועל זה א' חכם עדיף מנביא. ומלכות הוא רוח הקודש כמ"ש (מגילה י"ד ב') ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא רוח מהאי קודש דלעילא שכל התורה שבעל פה נרמז בתורה שבכתב. וכמו שא' (תענית ט.) מי איכא מידי דכתיבי בכתיבי דלא רמיזי באורייתא והכתובים נכתבו על ידי רוח הקודש וכן כל תורה שבעל פה וזהו רוח מהאי קודש דלעילא. וזה שאמר בזוהר הקדוש דבכל אות שבתורה יש בו רזין תורה שבכתב. וכן התחדשות דברי תורה שבכל דור ודור הנפשות מישראל כל אחד יש לו אות בתורה או חלק מאות בתורה שבעל פה כמו שנאמר מורשה קהלת יעקב ודרשו (ויקרא רבה פ' ט') קהלת ינאי לא כתיב אלא קהלת יעקב והיינו אפי' ע"ה שמכונים בית יעקב (כמ"ש ב"מ ל"ג:) ודרש בזוהר הקדוש ה' מתיבת שמרה ואמר והאי ה' נטיר לה היינו ה' תתאה נטיר להאי נפש ואמר כמה חיילין עלאין נפקין לקבלא ולנטרא לה ולאעלא לה במדורא דדוכתהא. פי' לנטרא לה היינו על להבא על פי מ"ש (זח"א ר"ב רע"א דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא. ולאעלא לה במדורא דדוכתהא הוא לתקן העבר שהוא גם כן על ידי דברי תורה וכמו שנאמר ולכל בשרו מרפא רפואה על הקודם. ועל זה פתח ר"ח אבתרי' עדות ביהוסף שמו שיש גם כן ה' יתירה. ואמר שמתחלה עשה יוסף עצמו כאינו מכיר לשונה והרי באמת הכיר לשונה שהרי ידע ע' לשון אך הפי' שכל פתוי' לא נכנס כלל בלבו ולא פעלה אצלו כלום עד דכתיב ותחפשהו בבגדו ומפרש שהיה לה בו איזה תפיסה מה כרגע עד שהוכרח לנוס החוצה. וכעין שדרש גם כן במדרש (ב"ר פ' פ"ז) על מה שנאמר ויפוזו זרועי ידיו שנתמחה קשתו וכו'. ומפרש הזוהר הקדוש לפי דרשה זו הפ' שפת לא ידעתי שעשה עצמו כאינו מכיר לשונה וכל פתויי לא נכנס כלל ללבו מכל מקום אחר כך אשמע שהיה

לה בו איזה תפיסה לשעה עד שלא היה לו עצה והוכרח לנוס החוצה ואלמלא הקב"ה שעוזרו אינו יכול לו (כמ"ש סוכה נ"ב:) וזה שאמר דרוה"ק צוח לקבלי' לשמרך מאשה זרה וגו' אמרי' החליקה שהחליקה לו הענין במה שתפשה בבגדו היינו שיש לה שייכות לו ובמדרש (ב"ר פ' פ"ה) מה זו לש"ש וכו' רואה היתה באסתרולגין שלה שהיא עתידה להעמיד ממנו בן ולא ידעה אם ממנה אם מבתה. ונאמר בפסוק הזה חמשה תיבות עם ה' בסוף התיבה מאשה זרה נכריה אמריה החליקה שכן גם בהיפך בקליפה נחש אשת זנונים אזלא בתר אשת חיל כקופא דאזיל בתר ב"נ כמו דאיתא (זח"ב קמ"ח ב') והוא בחינת מלכות דקליפה. והחליקה אמרינן שרמזה לו שממנה יצא משיח בן יוסף כמו שבאמת יצא מבתה והיא שמה חושך לאור. וזה שנאמר בב' תיבות נכריה אמריה בי"ה בסוף שמורה גם על י' תתאה שהוא רזא דברית ועל ידי כן היה לה בו תפיסה מעט כרגע רק רוח הקודש צוח לקבלי' לשמרך מאשה זרה דה' נטרא לי'. והוא מצידו השתדל ביראת ה' שהוא ה' תתאה בחינת מלכות שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה' ב') וה' עלאה נטרא לי' וזה עדות ביהוס שמו. וכמו בשבת שעל ידי השתדלות אדם בשמירת שבת שהוא יראה בחינת ה' תתאה זוכין לה' עלאה שבת עלאה ואתפני יצר הרע מתמן וכמו שנאמר ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת (וכמו"ש תי"ז תי' מ"ח). וזהו עדות ביהוסף עדות מורה שהוא לעולמי עד וכן נדרש שבטי יה עדות לישראל י"ה מרמז לחכמה ובינה וזה עדות לישראל לעולמי עד וכמו"ש (ב"ב קט"ו:) גמירא דלא כלה שבטא דקדושת כל שבט הוא לעולמי עד. וכן ביהוסף יש אותיות י"ה וזה עדות לעולמי עד וכעין מ"ש בפתיחת רבי יהודה הקודם וכי חסדי איקרי אמר ר"י אין דכתיב חסדי דוד הנאמנים והיינו כעין מה שנאמר מימיו נאמנים. יתד במקום נאמן היינו שהוא לעולמי עד וזה מורה מה שיש יו"ד בין תיבת חסד שמורה שהוא עד השורש ע"ד מ"ש (זח"ב קע"ה ב') וחסד עלאה נפקא מחכמה. וכן פנחס על ידי דקני על ברית אתוסף בי' אות י' שמורה על בריתי שלום והיינו שיהיה לו ולזרעו לעולמי עד. וכמו"ש בזוהר הקדוש למעלה והאי צדיק חסיד איקרי:

## פרק יא

**פנחס** בן אלעזר וגו' השיב את חמתי מעל בני ישראל וגו' והיתה לו ולזרעו אחריו וגו' תחת אשר קינא לאלהיו ויכפר על בני ישראל. לכאורה יש כאן יתור וכפל לשון דתחת אשר קינא לאלהיו הוא כבר נאמר בקנאו את קנאתי. ויכפר על בני ישראל גם כן כבר נאמר השיב את חמתי מעל בני ישראל. ועל כל פנים הול"ל השיב את חמתי ויכפר על בני ישראל בקנאו את קנאתי לכן אמור וגו' והיתה לו ולזרעו ברית כהונת עולם ותו לא מיידי.

גם לשון ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי נכלל בכלל מה שנאמר השיב את חמתי מעל בני ישראל. גם יש להבין פי' מה שנאמר בתוכם שהוא מיותר ואין לו פירוש שעל כל פנים היה לכתוב בהם. והרמב"ן ז"ל כ' שבפנחס לא כתיב כהונת עולם כמו באהרן רק ברית כהונת עולם ואמר את בריתי שום שנתן לו ברית עם השלום ובאהרן נאמר לכבוד ולתפארת ולכן אמר אשר קנא לאלהיו והמשכיל יבין עכ"ד. ומי חכם וידעם והרקנטי פי' דלאלהיו היינו דינא תתאה ובאהרן כתיב ולתפארת ת"ת גופא שהוא שם הויה וברית שכינתא. אך תמה דשלום בכל מקום יסוד וכאן פי' על מלכות. ובלבוש כתב דגם מלכות נקרא שלום ולא פירש מקורו. אך הענין דמה שנאמר בקנאו את קנאתי בתוכם הפי' הוא שהכניס פנחס הרהור תשובה בלב כל שבטו של שמעון ובלב כל ישראל על מה שלא מיחו בידם. ועל ידי פנחס שקינא קנאת ה' הכניס בלבם הרהור תשובה (ונת' לעיל מא' ג') וזה שנאמר ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי פ' דאף הכ"ד אלף שמתו על כל פנים כפרה מיתתן כמו הרוגי ב"ד שכל המומתין מתודין וכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא כמ"ש (סנהדרין מ"ג ב') מה שאין כן בלא תשובה היו כלין ח"ו בחטאם בב' עולמות. ובשביל זה זכה שהנני נותן לו את בריתי שלום ברית הוא שכינתא כמ"ש בזוהר הקדוש שלום הוא מדת יוסף הצדיק שמשפיע לכנסת ישראל וכן הוא השפיע תשובה בלב כל שבט שמעון וישראל על מה שלא מיחו. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלהיו והיינו אלהים בתראה דינא דמלכותא דינא (זח"ב קי"ח א') ומש"ה זכה לברית שהוא שכינתא תתאה י' של שם אדנ"י שהוא בהיפך אתוון דינ"א ויכפר על בני ישראל מפני שהכניס הרהור תשובה בלבם. וזה כח אהרן שהיה גם כן מכפר שכיפר על בני ישראל ביום הכפורים כמו שנאמר כי ביום הזה יכפר וגו' ויום הכפורים אינו מכפר אלא על השבין (כמ"ש שבועות י"ג.) רק זה כח אהרן בעבודתו ביום הכפורים להכניס הרהור תשובה בכל ישראל וזה שנאמר כי ביום הזה יכפר וגו'. וכן אצל פנחס נאמר ויכפר על בני ישראל היינו שהכניס תשובה בלבם ובשביל זה זכה לזרעו לברית כהונת עולם. אך אצלו נאמר ברית כהונת עולם ובאהרן כתיב ולתפארת שהוא בחינת קוב"ה מדת ת"ת ופנחס קנא לאלהיו שהוא אלהים תתאה ה' תתאה. וכמו ביוסף שבהשתדלותו מצידו בשמירת הברית הי' ביראה שהוא ה' תתאה ועל ידי זה זכה לי"ה לשמירה מהשי"ת כנ"ל. וכמו בשבת שזוכין לשבת עלאה ואתפני יצר הרע מן תמן כן פנחס הכניס הרהור תשובה בלב ישראל. ועל ידי ה' תתאה יראת ה' כמו שנאמר אשר קנא לאלהיו הכניס בלבם תשובה עלאה ה' עלה וזה שנאמר לאלהיו י' ו' לבסוף שמרמז

על י' חכמה ו' זעירא שעל ידו ההמשכה מיו"ד עם קוצו של יו"ד לכנסת ישראל וזהו שזכה למדת שלום ולזרעו ברית כהונת עולם כמו עדות ביהוסף וכמו שאמרנו:

## פרק יב

**בזוה"ק** פרשה זו (רל"ח ב') וכל תנאים אתקריאו קנים דילה ובג"ד כי יקרא קן צפור לפניך באורח מקרה זמנא חדא כאושפיזא ואכסנאי דאזדמן לפום שעתא בבי אושפיזי'. והיינו העוסקים בתורה שבזמן רשב"י כל שוני הלכות נקראו בשם תנאים. וזה שהביא מקודם תני"א דמסייע לך אית"ן מושביך ושים בסלע קינך אית"ן תני"א תמן קנא דנשרא עלאה ואיהי שכינתא ועלה אתמר כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף דאינון שוני הלכות ומשיות וכו'. ומסיק ואית דאינון במתניתא דלהון דירה לשכינתא הה"ד ושמרו בני ישראל את השבת וגו' לדורתם לדרתם חסר לשון דירה וכו'. פתח בשוני הלכות וסיים בשומר שבת לדורתם. אך מצינו כעין זה בתדב"א (ריש סא"ר) ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת לישראל. דז' ימי בראשית הם כנגד ז' מדות שהאציל השי"ת לבריאת העולם כמו שנאמר כי ששת ימים עשה ה' ולא כתיב בששת (כמ"ש זח"ג צ"ד ב') ועיקר מכוון הבריאה היה שיהיה התגלות מלכותו מ' מלכות וזה פי' זה יום השבת לישראל שאז הוא התגלות כבוד מלכותו במה שמקבלין אומה שלימה עול מלכותו יתברך שמו בשמירת שבת. ואמר אחר כך בתדב"א) עושה מלאכה כל ששה וכו' אמר להם הקב"ה לישראל וכו' אע"פ שאתם עושין מלאכה כל ששה ימים שבת יעשה כולו תורה וכו' וסיים שאין לו מנוחה להקב"ה אלא עם עושי תורה שנאמר ואת כל אלה ידי עשתה וגו' דרש ואיזה מקום מנוחתי על שבת שהוא יום מנוחה. וכאן גם כן פתח בשבת וסיים בעושי תורה. אך זה עיקר השבת לישראל שאז כולם פנוים לתורה כרצונו של מקום בראשית הבריאה שיהיה האדם רק לעמל תורה וכמו שהיה קודם הקלקול. וזה שא' יום השבת לישראל שכולם פנוים לתורה וכמו שא' בפסיקתא שמ"ד לא נתנו שבתות אלא לעסוק בהן בתורה הוא לפועים. שאז כתיב ועשית כל מלאכתך שיהיה כאלו כל מלאכתך עשויה (כמו"ש במכילתא) ואז כל ישראל נקראים חרדים אל דברו שהם ת"ח (כמ"ש ב"מ ל"ג:) וכמו שנאמר אחר כך ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי שבשבת נעשה הישראל עני ונכה רוח כשמעלה על לבו כל מה שעבר עליו בימי המעשה. ואז זוכין להיות דירה לשכינתא כמו שנאמר לדרתם חסר לשון דירה. ויש ת"ח דמשתדלין באורייתא שהם תמיד פנוים לתורה כשבתות לפועלים כמו שא' בזוהר הקדוש (ח"ג כ"ט ב' ברע"מ) תלמידי חכמים בנוי דמלכא ומטרוניתא אתקריאו שבתות. וכאן בזוהר הקדוש פתח במשתדלין באורייתא וסיים בשבת שאז כל ישראל נקראים משתדלין באורייתא וכאמור:

**ומה** שהבדיל בזוהר הקדוש שיש מהן שהן דירה לשכינתא בקביעות ויש מהן באקראי כאכסניא לפי שעה אף דמיירי במשתדלין באורייתא ואמאי הוא רק לשעה הוא ע"פ מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב קס"ו א') ע"פ כי נר מצוה ותורה אור דמפרש נר מצוה על הנר ופתילה שמן בלא שלהבת ותורה אור הוא השלהבת ובגמרא (סוטה כ"א.) מפורש מה נר מאיר לפי שעה אף מצוה מאירה לפי שעה וכן נראה פשט הפסוק כי נר מצוה. ואמרנו דמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי שהמצוה גולמי שעושה בלא כונה הוא רק הקדושה מהמצוה כשועשה בכונה לעשות רצון הבורא יתברך כאשר צוני ה' אלהי זה המכוון נקרא תורה אור שבהמצוה וזה מאיר רק לפי שעה. ועסק התורה הוא גם כן מ"ע מתרי"ג מצות והלימוד בעצמו בלא כונה הוא גם כן כמו נר ופתילה ושמן בלא שלהבת. רק האור שבה שהוא המכוון לשם שמים שיהיה כאשר צוני ה' אלהי כמו שאומרים והאר עינינו בתורתיך שיאיר בלב שם ה' כמו שנאמר כי אשב בחשך ה' אור לי זהו התורה אור שבהתורה וזה האור מאיר לעולם (ונת' כ"פ) וזה המכוון בזוה"ק דכל שוני הלכות א"א שבפעם אחת לא יארע שלא ילמוד בכונה הראויה שיאיר לו בלב ואז נעשה קן ודירה לשכינתא רק הוא באורח מקרה כאכסניא וכשאושפיזא לפי שעה ואית מנהון מארי מתניתין דלא זזת שכינתא מנהון כל יומיהון והם דירה לשכינה בקביעות. וכמו בשבת שכל אדם יכול לזכות למיעבד דירה לשכינתא רק הוא לפי שעה שאחר כך חוזר יצר הרע למקומו. ויש מי שזוכה לשבת עלאה וכמו שדרש בתיקונים (תי' מ"ח) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה. והיינו שבת תתאה שבת עלאה ה' עלאה ה' תתאה. שכל אדם זוכה על ידי שמירת שבת לשבת תתאה שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה כמ"ש (זח"א ה' ב') וזה נקרא גם כן לב כמו שנדרש (יומא ע"ב:) על מי שאין בו יראת שמים ולב אין. רק יש מי שזוכה אחר כך לשבת עלאה גם כן כמו שנאמר וישמרו בני ישראל את השבת שהוא שבת תתאה לעשות את השבת שבת עלאה. ומסיק בתי"ז לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בתרי בתי לבא ואתפני יצר הרע מן תמן פי' לון לשכינתא עלאה ותתאה. וזה המכוון במ"ש (שבת קי"ח:) אלמלי שמרו בני ישראל ב' שבתות מיד נגאלין והיינו מכל וכל ואתפני יצר הרע מתמן ויש מי שזוכה בשבת אחד תיכף לב' השבתות שבת תתאה ושבת עלאה נגאל מיד בשבת אחד וזה שא' במדרש שמות רבה בשלח ועוד הרבה מקומות שעל ידי שבת אחד נגאל מיד. וכן המשתדלין באורייתא איתא (ב"ב ח'.) גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם וגו' אי תנו כולהו עתה אקבצם ואם מעט מהם יחילו מעט ממשא מלך ושרים שכל פרט נפש שעוסקין בתורה נגאל. ואחר כך זוכין לתנו כולהו

שיהיה דירה לשכינתא בקביעות וזוכין לשבת עלאה אז עתה אקבצם ויהיה נגאלין מיד. וכן חשב בזוהר הקדוש מקודם שם שכינתא אמר שושן עדות דא סהדותא דשכינתא וכו' וסהידת עלן קמי מלכא ודרגין עלאין קדישין בהדה וכו' ואיהי נשמתא עלייהו איהו סייעתא דשמיא דאתמר בה ואתה תשמע השמים. ובכל מקום בזוהר הקדוש נקרא שמים בחינת קוב"ה וכאן אמר על שכינה דאתמר בה ואתה תשמע השמים. אך הענין ע"פ מה שא' (מגילה ו:) יגעתי ומצאתי תאמין וכו' אבל לאוקומי גירסא סייעתא מן שמיא הוא והענין הוא כמו שאמרנו יגעתי ומצאתי תאמין על עסק התורה שזוכה להיות דירה לשכינה לפי שעה באורח מקרה שיכנס לפעמים בלב. אבל לאוקומי גרסא שישאר לעולמי עד ושיאירו לו הדברי תורה בלב כעין שנאמר כי אשב בחשך ה' אור לי שיאיר לו גם ללב כסיל לשאמלו למעבד דירה לשכינתא בתרי בתי ליבא שיהיה אתפני יצר הרע מתמן. על זה אמר סייעתא מן שמיא הוא שיאיר לו בחינת שכינתא עלאה שבת עלאה וזה נקרא סייעתא מן שמי"א היינו שממשיך כל שם הויה שזה נקרא שמים והיינו דבינה כולל כל ג' ראשונות וכן נקרא עלמא עלאה עלמא דדכורא (כמ"ש זח"א רמ"ז א') וזה שהביא על זה דאתמר בה ואתה תשמע השמים. וכן הוא בדברי תורה ההתחלה הוא שזוכין לבחינת שכינה להיות דירה רק לפי שעה וזה זוכין כל שוני הלכות שיאיר לפעמים בלב. ואחר כך זוכין לסייעתא מן שמיא לאוקמי גרסא היינו שישאר לעולמי עד ואתפני יצר הרע מן תמן וכל נפש בפרט נגאל מכל וכל וכמ"ש בגמרא ואי תגו כולהו עתה אקבצם. וכן בשבת זוכין כל אחד לשבת תתאה ויש מי שזוכין אחר כך לשבת עלאה ואתפני יצר הרע מתמן ונגאל מיד בשלימות ואלמלי שמרו כל ישראל אלו שתי שבתות שבת תתאה ושבת עלאה אז מיד נגאלין:

## פרק יג

**בפרשה** זו הוזכרו קרבנות המוספין של שבת וימים טובים של כל השנה ויש הבדל בין מוסף שבת למוספי מועדות שבשבת יש רק ב' כבשים לעולה ואין בהם פרים ואיל ולא שעיר לחטאת כמו שיש בשאר מוספין. והנה מה שאין בו חטאת יתכן ע"פ מה שא' (שבת קי"ח:) שומר שבת מחללו מחול לו שאפילו עובד על זה כאנוש מוחלין לו ואין צריך חטאת שנתכפר לו בלא קרבן. והרמב"ן ז"ל כתב וז"ל אין במוספי שבת חטאת כשאר כל המוספין מפני שכנסת ישראל בת זוגו והכל שלום והמשכיל יבין עכ"ל. וכונתו למה שא' (ב"ר סו"פ י"א) כנסת ישראל הוא בן זוגך וכו' והיה גירסת הרמב"ן כנסת ישראל הו בת זוגך וכן גי' ריקנטי ונראה גירסא זו עיקר דלגרסתינו בן זוגך משמע שכנסת ישראל משפיעין ומכניסין קדושה לשבת ובאמת קדושת שבת קביעא וקיימא

מהשי"ת כמו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם וגירסת כנסת ישראל היא בת זוגך היינו שמדת מלכות שהוא יום השבת משפיע לכנסת ישראל והיינו שממשיך ההשפעה משם הוי"ה. וזה שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם היינו אני מן אדנ"י הוי"ה עמודא דאמצעיתא (זח"ג רכ"ג א') הוא מקדשכם. וכן הנשמה יתירה נקראת כלה כלתו של השי"ת וזהו כנסת ישראל יהיה בת זוגך כגי' רמב"ן. וכן איתא (שמות רבה פ' כ"ה) משל למלך ומטרונא יושבת כנגדו העובר ביניהן חייב מיתה. שבשבת כל היום הוא בחינת יחוד קוב"ה וישראל שהוא בחינת יחוד קוב"ה ושכינתיה שבכל מצוה אומרים לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה ובשבת על ידי שהאדם מורגל במלאכה כל ששת ימי המעשה ובשבת שובת הרי הוא כל היום כבא לידו דבר עבירה וניצול הימנה שנחשב כעושה מצוה (כמ"ש קידושין ל"ט:) ועל ידי זה כל היום הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה על ידי מצות שבת שבקל יוכל לבא לחילול שבת ח"ו על ידי בורר ושאר מלאכות קלות. ומשום זה כל היום הוא קוב"ה וכנסת ישראל כמלך יושב ומטרונה יושבת כנגד ומש"ה עכו"ם ששבת חייב. וזה שא' בואי כלה שבת מלכתא ועל כל פנים ישראל הם בת זוגו. ומ"ש הרמב"ן והכל שלום יובל ע"פ מה שא' בזוה"ק (ח"ג קע"ו ב') שלום ומאי הוא שבת דאיהו שלמא דעלאי ותתאי וכן בזוהר הקדוש (זוה"ח תולדות) דחשיב ז' מוספי המועדות כנגד ז' רועים חשב מוסף שבת לקבל צדיק יסוד עולם דאיקרי כל וכו' והוא מה שנאמר כי כל בשמים ובארץ ומתרגמינן דאחיד בשמיא וארעא כלומר דיסודא דעלמא דאיקרי כל איהו אחיד בת"ת דאיקרי שמים ובארץ דאקרי וכו' (זח"א ל"א סע"א) והוא יחוד קוב"ה ושכינתיה. וכן בשבת כל היום הוא היחוד כאמור ומדת יוסף בזוהר הקדוש נקרא שלום כמו שנאמר האמת והשלום אהבו דאמת ושלום קשיר דא בדא (זח"ג י"ב ב') ויעקב ויוסף כחדא אינון (זח"א קע"ו ב') וזה שא' שבת דאיהו שלמא דעלאי ותתאי. וכיון שיש יחוד קוב"ה ושכינתי' והיחוד אינו רק עם עלת העלות (כמ"ש זח"ג ק"ט:) ועלת העלות שריא עלייהו והיינו יחוד י"ה בו"ה. ויחוד זה אינו רק כשימחה זכר עמלק דכל זמן שזרעו של עמלק קיים אין השם שלם וכו' (כמ"ש מד"ת תצא) ועמלק הוא יצרא בישא כמ"ש (זח"ג ק"ס א'). ובשבת דאיתא (תי"ז תי' מ"ח) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת תרין זימנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה. ומפרש ושמרו בני ישראל את השבת היינו שבת תתאה לעשות את השבת שבת עלאה בחינת ה' עלאה. ואמר מאי לדרתם זכאה איהו מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע וכו' וזה הוא מחיית עמלק ואז נעשה היחוד השם שלם וגם יחוד קוב"ה וכנסת ישראל וזה שאמר הרמב"ן ז"ל והכל שלום ולכן אין צריך חטאת כלל:

**ומה** שאין במוסף שבת פר ואיל הוא ע"פ מה שא' (ויקרא רבה פ' י"ג) פר אחד בן בקר כנגד אברהם וכו' איל אחד כנגד יצחק וכו' כבש אחד כנגד יעקב וכו'. וכל המועדות נקראים מקרא קודש שצריך להכניס קדושה למועד ולהמשיך קדושת האבות. ומש"ה יש בהם פרים ואילים וכבשים. מה שאין כן שבת דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב ר"ד ב') ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו ואז הקדושה הוא מצד השי"ת והוא משפיע לישראל קדושה מקדושת האבות מש"ה אין צריך פרים ואילים. רק כבשים שהם כנגד יעקב אבינו ע"ד מה שאומרים יעקב ובניו ינוחו בו וישראל נקראים צאן. והיינו שישראל צריכים רק להכין א"ע להיות מוכן לקבל הקדושה ומצד הישראל בא הקרבן מוסף ועל ידו זוכין במתנה למנוחה וקדושה כמו שאומרים מנוחה וקדושה לעמך נתת היינו במתנה. וזה מה שא' (שבת י:) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל. וזה שאומרים אברהם יגל יצחק ירנן שאברהם ויצחק משיגים השמחה ועיקר המתנה הוא יעקב ובניו ינוחו בו הוא הנייחא. והוא ע"ד מה שא' (ב"ר פ' י"א) יעקב שכתב בו שמירת שבת ירש את העולם שלא במדה וכו' אף שבודאי אברהם אבינו ע"ה קיים גם שבת בכלל כל התורה שקיים כמ"ש (יומא כ"ח:) אך אצלו לא נכתב מפורש מה שאין כן ביעקב אבינו ע"ה שיש בו רמז מפורש ששימר את השבת וזה מורה שקנה קדושת השבת בקנין ובקביעות לעולמי עד. ומש"ה במוסף שבת יש רק כבשים כנגד יעקב ובניו ולא פר ואיל שהם כנגד אברהם ויצחק:

**ואף** בכבשים יש הבדל שבכל המועדים יש ז' כבשים ובסוכות יש י"ד כבשים ובשבת יש רק שני כבשים הענין דמספר ז' הם תמיד כנגד ז' ימי השבת שהם ז' המדות כמו שאומרים שבעה אני יודע שבעה ימי שבתא והוא כמו"ש (במ"ר נשא הנז') דכבשים נגד יעקב אבינו וכנסת ישראל שנקראו צאן והיינו שבכל מועדים יש שבעה כבשים כנגד בחינת כנסת ישראל שיכניסו קדושה במועדים. ומש"ה בא בכל מוסף ז' כבשים כנגד כל ז' המדות. מה שאין כן בשבת לא נצטוו רק על ב' כבשים כנגד יעקב ובניו. ובסוכות שזוכין למיתב בצלא דמהימנותא יש י"ד כבשים ז' כנגד יעקב וז' כנגד בניו שחג הסוכות נגד יעקב ואיתא (מגילה י"ח.) שהקב"ה קראו לו ליעקב אל וכו' והיינו שהוא שורש כנסת ישראל שכן שם אל מורה על כנסת ישראל כמו"ש (זח"א ח' א') כבוד אל דא כבוד כלה דאיקרי אל וכו' בכל יומא שתא אקרי אל. ולכן בא ז' כבשים כנגד יעקב וכן ז' כנגד בניו שיכניסו קדושה לחג כמו כל המועדים:

## פרק יד

**בפ'** זו בא מצות תמידין ומוספין ונאמר בירמיה כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים וגו' על דברי עולה וזבח אף שנצטוו בפ' ויקרא על קרבנות היה רק על עולת נדבה. וחובה לא בא רק חטאת לתיקון על החטא אבל עולות חובה בתמידין ומוספין לא נצטוו בהוציאי אותם ממצרים רק בביאתן לארץ ישראל. ובמדבר לא הקריבו קרבנות תמידין ומוספין רק ביום הכפורים כמ"ש הרמב"ן ז"ל בפ' אמור. והוא ע"פ מה שא' (ב"ר פ' ג') ה' פעמים אורה במאמר יהיה אור כנגד ה' חומשי תורה וכו' ויבדל אלהים בין האור ובין החשך הוא כנגד ספר במדבר שהוא מבדיל בן יוצאי מצרים לבאי הארץ. דחומש הזה נקרא במשנה (יומא ס"ח:) חומש הפקודים שזה עיקר עסק של החומש הזה שבא בתחלה מספר של יוצאי מצרים כמה אינון חיילין דאורייתא של תורה שבכתב כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג קי"ז רע"ב) והיינו שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה אות או חלק מאות המעכב בהכשר הס"ת. ובסוף ימי משה כתיב בפ' זו מספר באי הארץ. וכתיב ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן וגו' וכתיב לאלה תחלק הארץ בנחלה וגו' והיינו ע"פ מ"ש בזוה"ק (ח"ב קל"ז ב') משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע והא אתערו על תורה שבעל פה דאלו תורה שבכתב הא כתי' ויצו משה את הלוים וגו' לקוח את ספר התורה וכ'ו. והיינו דארץ הוא שכינתא כמ"ש (זח"ג רמ"ג ב') שכינתא ארץ דקוב"ה בחינת מלכות פה תורה שבעל פה וזה נמסר ליהושע שהכניסם לארץ ישראל. וזה שנאמר ויבדל אלהים בין האור שהוא יוצאי מצרים מקבלי התורה שבכתב דנקראת אור דכתיב תורה אור ובין החשך שהם באי הארץ ששם עיקר תורה שבעל פה וכמ"ש (ב"ר פ' ט"ז) מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל ואיתא (מד"ת נח ג') על עמלי תורה שבעל פה העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור שנגנז לעמלי תורה שבעל פה ביום ובלילה וכו' ואז נצטוו על הקרבנות וכמו"ש בספרי פ' זו לפי שהוא אומר אשר יצא לפניהם וכו' עד שאתה מפקדני על בני פקוד בני עלי לכן נאמר לו את בני ישראל וגו' את קרבני לחמי לאישי וגו'. ואז נצטוו על קרבנות חובה תמידין ומוספין שכל אחד מישראל יש לו חלק בהם וזהו פקודי באי הארץ חיילין דאורייתא דבעל פה שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה שבעל פה. וזה שביקש משה רבינו יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר וגו' והשיבו השי"ת קח לך את יהושע ב"נ איש אשר רוח בו וגו' שיודע להלוך כנגד רוחו של כל אחד כמ"ש בספרי היינו שהוא יכניס בלב כל אחד מישראל האור תורה שבעל פה. וצוהו השי"ת על הקרבנות חובה שעל ידיהם יכניסו הדברי תורה ללב שעיקר תורה שבעל פה הוא להרגיש טעם בדברי תורה

וכמו"ש (פסחים קי"ט.) זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי ניהו טעמי תורה להרגיש טעם בדברי תורה. וכמו שאמרנו במ"ש במשנה (אבות פ"ד מ' י"ט) שמואל הקטן אומר בנפול וכו' והם ב' פסוקים במשלי והוא לא הוסיף כלום אך שמואל הקטן הרגיש אור וטעם מחודש בפסוקים אלו מה שלא הרגיש אחר וקעם במשנה להועיל לכל מי שישנה המשנה הזו שירגיש גם כן טעם מחודש ע"ד שאמר רבינו הקדוש זצלה"ה מאיזביצא במה שא' (מ"ר מצורע)בר' ינאי שא' כל ימי הייתי קורא פסוק זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא הרוכל בזה והודיעני עיי"ש. היינו שעל ידי הרוכל שהיה לו עסק ברכילות שלכן נקרא רוכל ואחר כך כשתיקן הרגיש אור וטעם מחודש בהפסוק הזה וזה הועיל לרבי ינאי ששמע מהרוכל הענין אצל שמואל הקטן שאמר ב' פסוקים אלו כצורתם ועל ידי כן הרגישו טעם תורה שבעל פה:

**והנה** בזמן הזה שכל דברי תורה שנכתב נחשב הכל תורה שבכתב ועיקר תורה שבעל פה הוא להרגיש טעם מחודש בדברי תורה ועל זה נאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול היינו שזוכין לטלא דעתיקא וזהו טעמי תורה דברים שכיסה עתיק יומין. ולזה באו הקרבנות וכמ"ש בזוהר הקדוש (פ' זו רכ"ו א') את הכבש האחד וגו' דאיהו רזא דכבשי רחמנא דאוקמוה עלייהו רבנן גבי כבשי דרחמנא למה לך אלא מילין דיהון תחות כבשוני עלמא יהון מכוסין וכו' והוא מ"ש (חגיגה י"ג.) כבשים ללבושך דברים שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך. וזהו המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי ניהו סתרי תורה. ובזמן הזה שאין קרבנות אז התפילה הוא במקום קרבנות כמ"ש (ברכות כ"ו:) וברכה ראשונה מאמצעות דש"ע הוא על בינה ודעת. ובתפלת שבת ויו"ט ותן חלקנו בתורתך הוא ברכה אמצעית. וזה ענין שבאו כאן פרשיות התמידין ומוספין. ובנסכים ומנחות גם כן יש הבדל נכסי ומנחת פר ואיל גדול מכל כבשים ג' לפר ב' לאיל ולכבש רק עשרון אחד דכבשים נגד יעקב וכתיב מי יקום יעקב כי קטן הוא ובמדרש (ב"ר פ' ע"א) כל מקום שנזכר דל עני ואביון בישראל הכתוב מדבר. ומש"ה בשבת דאיתא (ריש סא"ר) שדרש ואיזה מקום מנוחתי על השבת וכתיב ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי. והיינו שבשבת כל אחד כת"ח כמש"ש שבת יעשה כולו תורה וזהו חרד על דברי (כמו"ש ב"מ ל"ג ב') החרדים אל דברו אלו ת"ח. ואז נעשה הישראל עני ונכה רוח ומש"ה קרבנו רק ב' כבשים כנגד יעקב ובניו וכמו שאמרנו:

## פרק טו

**בסעודה** שניה דשבת אומרים נהוריא ישרי בה. ובזוהר הקדוש (ח"ב פ"חב') בסעודתא תנינא כתיב אז תתענג על ה' על ה' ודאי דההוא שעתא אתגליא עתי"ק וכו'. ובזוהר

הקדוש פרשה זו (רכ"ה ב') בטח בה' כדקא יאות ועשה טוב תקונא דברית קדישא דתהא מתקן לי' ונטיר לי' כדקא יאות וכו'. והוא על פי מה שא' (חגיגה י"ב.) ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב שכן ארץ ארץ קדישא עלאה וכו' והיינו מדת מלכות ורעה אמונה אמונה דלעילא יתזן ויתפרנס על ידך ואי תעביד דא תתענג על ה' וכו' כל דא אתתקנת בתקונא דברית כיון דאתתקנת ברית אתקן כלא וכו' והתענג על ה' וכו' באור קדמאה דברא קוב"ה וגניז לי' בההוא ור דאתהני אברהם מני' ואהרן כהנא אתקשר בי' וכו'. והיינו האור הראשון שנגנז לצדיקים וצדיק נקרא מי ששומר הברית ונאמר אור זרוע לצדיק שא"א לזכות לאור זה רק על ידי מדת צדיק ואמר כיון דאתתקן ברית אתקן כלא שזה שרש וראשית הפגם שהכניס הנחש ועל זה באו כל הגליות ושורש גלות מצרים היה לתקן זה כמ"ש (שיר השירים ד' יא) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. וכבר אמרנו שמכירת יוסף לעבד היה עבור שאמר עליהם שנושאין עיניהם וכו' והם ידעו שהם נקיים חשבו שכל הפוסל במומו פוסל כמ"ש (קידושין ע'.) והוא צריך בירורים בזה ושם במצרים נתבררו כולן. וכן כל הגליות הם עיקר לתקן פגם זה ועל ידי תיקון פגם זה זוכין אחר כך לאור הראשון. ובסעודה שניה שהוא נגד מדת עתיקא קדישא כתיב אז תתענג על ה' שהוא בחינת עתיקא כמ"ש זוה"ק (יתרו שם וסו"פ אחרי) שהוא על ה' למעלה משם הוי"ה היינו הקוצו דיוד דלעילא דרמיזא לאין (כמ"ש זה"ק ח"ג ס"ה ב') ועתיקא קדישא איקרי אין כמ"ש (זח"ב ס"ד ב'). ובזוהר הקדוש (ויקרא י"א ב') חשיב מאמר ראשון יהי אור והיינו אחר שנגנז אור הראשון והוא נעלם מכל רעיון אז נחשב הוא למאמר ראשון (ונת' במ"א) וזה זוכין רק על ידי תיקון מדת צדיק. ועיקר התיקון לזה הוא רק על ידי דברי תורה וכמו שאמרנו ממה שנאמר ולכל בשרו מרפא שקאי על הפגם זה שבקדושה נקרא בשר קודש ובהיפך נקרא בשר חמורים וכן כתיב רר בשרו וגו'. והאור הראשון נגנז בדברי תורה וה' פעמים אור שבמאמר יהי אור הם כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש ב"ר פ"ג) ושבת ברזא דברית כמ"ש (זח"ב צ"ב א') שבשבת הזמן לדברי תורה שאף הפועלים העוסקין במלאכה כל ששת ימי המעשה שבת יעשה כולו תורה (סא"ר רפ"א). ובפסיקתא מוקי מ"ד בירושלמי (פט"ו דשבת) לא נתנו שבתות אלא לעסוק בדברי תורה שהוא קאי לפועלים ולכן אז הזמן שיכולין לתקן זה. ומש"ה איתא בגמרא (שבת קי"ח:) ובמדרשים ובזוהר הקדוש שעל ידי שמירת שבת כהלכתה מיד נגאלין. ואברהם אבינו ע"ה היה הראשון שזכה לדברי תורה וכן אמרו (ב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם והיינו דמאמר יהי אור נאמר ביום ראשון שהוא מדת החסד. ומש"ה בסעודה שניה דעתיקא שהוא נגד אברהם אבינו ע"ה כתיב אז תתענג על ה' דאמר בזוהר הקדוש

ואנהיר באור קדמאה וכו' שהוא עתיקא ואברהם מרכבה למדת חסד יום רשאון וכן כתיב בי' אתה כהן לעולם וכן אהרן הכהן מדתו חסד. וזה שאמר בזוהר הקדוש בההוא אור דאתהני אברהם מיני' ואהרן כהנא אתקשר בי' דקדק וקרא לאהרן בשם כהנא שעיקר הוא מפני שהוא כהן מדת חסד יום ראשון שנאמר בו מאמר יהי אור ומש"ה אומרים בסעודה זו נהורי ישרי בה היינו תורה אור אור קדמאה דגניז לי' לצדיקיא:

**ופתח** הפסוק בטח בה' שהעיקר על ידי הבטחון בה' כדקא יאות שהוא יעזור לו שיוכל לתקן הפגם דכתיב פני ה' בעושי רע דקאי על פגם זה שנקרא רע וכמו"ש (זח"א רי"ט ב') וכן הוא בגמרא (נדה י"ג:) ואמר צעקו וה' שמע וגו' שצעקה מועיל לזה. קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע שהעיקר שיצעק בלב נשבר ונדכה. וכן דוד המלך ע"ה במזמור שיסד על התשובה שבא להורות תשובה ליחיד (כמ"ש ע"ז ה'.) ולכן תלו בו פגם זה שאם חטא יחיד וכו' אמר זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. תמותת רשע רע היינו הפגם זה כמו שנאמר אוי לרשע רע ושונא צדיק מי ששונא מדת צדיק יאשמו פודה ה' נפש עבדיו הם הצריכין תיקון ופדיון ולא יאשמו כל החוסים בו מכלל שמדבר במי שפגם דהוה ס"ד שיאשמו דאי לאו הכי מאי קאמר ולא יאשמו וכיון שחוסים בהשי"ת לא יאשמו. וזה שאמר בזוהר הקדוש הנ"ל בטח בה' כדקא יאות ועשה טוב דתהא מתקן לי' על העבר ונטיר לי' להבא. והיינו דעיקר התיקון לזה על ידי תורה ותפלה כאמור ובתדב"א דרש פסוק איזה מקום מנוחתי על יום השבת וכתיב ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי שבשבת נעשה הישראל עני ונכה רוח ומשיג לב נשבר ואז הזמן לתקן פגם זה. וזה שנאמר במזמור של שבת טוב להודות לה' טוב היינו מדת צדיק כמו שנאמר אמרו צדיק כי טוב. להודות לה' כד"א ומודה ועוזב ירוחם (כמ"ש בפרדר"א) שאז הזמן לתקן מדת צדיק בחינת טוב. וזה דחשב (זוה"ח תולדות) מוסף שבת נגד יוסף הצדיק והיינו שהתוספת קדושה משבת הוא נגד מדת יוסף הצדיק והוא יברר שיהיה ועמך כלם צדיקים דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב כ"ג א') וזה יתברר לעתיד. ושבת מעין עולם הבא א' מששים לעולם הבא כמ"ש (ברכות נ"ז:) ואז מתברר מעין זה וזה שאיתא בזוהר הקדוש דשבת ברזא דברית שהזמן בו לתקן ועשה טוב. שכן ארץ ארץ החיים שהוא מדת מלכות בחינת שבת ורעה אמונה דסעודת שבת סעודתא דמהימנותא כמ"ש זוה"ק (יתרו פ"ח) דיתפרנס על ידי אמונה דלעילא ואז תתענג על ה' באור קדמאה וזה שא' נהורי' ישרי בה. ובפרשה פתח בשמירת שבת אשרי אנוש יעשה זאת וגו' שומר שבת וגו' ואל יאמן בן הנכר הנלוה על ה' לאמר הבדל יבדילני ה' מעל עמו ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש וגו' ומה שייטי' להכא. אך

על פי האמור דשבת מעין עולם הבא ומתברר ועמך כולם צדיקים וכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ובן הנכר היינו מי שקלקל בזה אל יאמר הבדל יבדילני ה' מעל עמו ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש דשם מדבר מסריסים שסירס מלך בבל (כמ"ש סנהדרין צ"ג:) וכיון שאירע להם כן יאמרו שמהס"ת פגמו בזה עד שאירע להם שנסתרסו על ידי מלך בבל גם יאמרו שנמנע מהם התשובה הראוי' שהוא באותו פרק וכו' (כמ"ש יומא פ"ו:) וכן לפעמים יש תיקון על ידי בנים ברא מזכא אבא (כמ"ש סנהדרין ק"ד.) והם אין להם בנים הן אני עץ יבש כי כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי היינו שעל ידי שמירת שבת יש תיקון לזה. ובחרו באשר חפצתי שהוא להיות דרופתקי דאורייתא שכל עסקו יהיה רק דברי תורה שזה רצונו של מקום כמו שנ'ת כ"פ בפירוש מה שאיתא (ברכות ל"ה:) בעושין רצונו של מקום ואין עושין רצונו היינו שמקיימים רק המצוה לשבות בשבת (ונת' בפ' לך מא' ג') ומחזיקים בבריתי להחזיק בקדושת השבת שהוא ברזא דברית שיועיל הקדושה לימי המעשה גם כן. ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם ביתי מרמז על תפלה כמו שנאמר כי ביתי בית תפלה וחומותי מרמז על תורה כמ"ש (ב"ב ז':) חומה זו תורה והיינו שעל ידי תורה ותפלה שמשיג לב נשבר ונדכה. ולשניהם זוכין בשבת על ידי זה יכולים לתקן הפגם הזה. ובתוכם היה דניאל שנקרא איש חמודות והיינו דאצל יוסף נאמר יפה תואר ויפה מראה שמדתו נקרא כן וכן כל שפירי דירושלים וכ"מ ששבחו שופרי' אין הפי' יופי הגוף רק שהיה הגוף נאה ונקי מפגם זה וכן רבי יוחנן דמשבחים שופרי' מזרעא דיוסף קאתי (כמ"ש ב"מ פ"ד.) וכן שמעתי מרבינו הקדוש זצ"ל שאמר שהפסוק הלא כבני כושיים הנזכר בעמוס נאמר על מי שאינו נקי מפגם זה (ונת' במ"א באורך). ודניאל נקרא איש חמודות שהיה נחמד למראה והיינו שהיה נקי מפגם זה והוא היה מהסריסים כמ"ש בגמרא הנז'. אך הוא בא לתקן פגם העולם בזה ע"ד מ"ש חליינו הוא נשא והוא מחולל מפשעינו וכתיב משיח ה' נלכד בשחיתותם ולחזקי' המלך דאיתא (סנהדרין צ"ד.) ביקש הבק"ה לעשות חזקי' משיח לו נאמר ומבניך אשר תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל. דמשיח בן יוסף נכתב עליו בגמרא שיהרג אך הרבי מלובלין זצ"ל אמר שכבר נתבטלה גזירה זו. אך על כל פנים לא יהיה גמר התיקון על ידו והיינו דמדת יוסף הוא צדיק שלא קלקל מעולם ואין רוב הצבור יכולים לעמוד בה והתיקון יהיה על ידי משיח בן דוד שהוא הקים עולה של תשובה (כמו"ש מו"ק ט"ז:) ומשיח יהיה יחיד שעשה תשובה שבשבילו מוחלין לכל העולם כולו (כמ"ש יומא פ"ו:) והיינו שיכניס הרהור תשובה לכל ישראל. וחזקיה שבקשו לעשותו משיח א"ל שעדיין נחסר התיקון לזה הפגם ונצרך עוד שיתתקן על ידי הסריסים שיהיה מבניו

שלא הגיע הזמן עוד. ושבת הוא רזא דברית כנ"ל והזמן לתקן הפגם על ידי שבת ואז יהיו מיד נגאלין מכל וכל:

## פרק טז

**צרורא** דלעילא דבי' חיי ולא ויתרבי חילא ותיסק עד רישא. צרורא דלעילא הוא מדת מלכות כמו שנאמר צרור החיים את ה' אלהיך היינו הטפל לשם הויה וכמו"ש בס' הבהיר סי' כ"ט וינפש שממנה פורחים כל הנפשות. ויתרבי חילא דמדה זו מ' מלכות נקרא כח ה' וכמו"ש (זח"א קע"ב א') דבה אתעביד עבידתא דעלמא. ובזוהר הקדוש (פ' זו ר"כא') כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה וגו' כמה יאות לי' לב"נ בעוד דבוצינא דליק ושריא על רישי' לאשתדלא ולמעבד רעותא דמארי' וכו'. בוצינא דליק היינו נר ה' נשמת אדם ושריא על רישי' כמו"ש (נדה ל:) ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו שנאמר בהלו נרו על ראשי וכמו שאומרים דנהרא על רישין שהוא מאור הראשון שהיה האדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו (כמ"ש חגיגה י"ב.) ואמר עוד בגין דהאי נהורא דבוצינא איהי כח דשריא עלי' וע"ד כתיב יגדל נא כח אדנ"י כח ה' דא כח דשריין על צדיקייא. והיינו דמקודם נאמר ועתה והוא ע"ד מ"ש (ב"ר פ' כ"א) אין ועתה אלא תשובה שנאמר ועתה ישראל וגו' שכן מורה לשון ועתה שמעתה ישתנה הדבר לטובה. ואמר ועתה כשיעשו תשובה יגדל נא כח ה' וזה הפירוש ויתרבי חילא ותיסק עד רישא שהוא ע"פ מה שא' בזוהר הקדוש (ח"א קכ"ט ב') אברהם לא עאל באינון יומין עלאין עד דהוה סיב וכו' מארי' דתשובה מיד עאל ואתדבק בי' בקוב"ה וכו' בגין דאינון קריבין למלכא יתיר מכלהו ואינון משכו עלייהו ברעותא דלבא יתיר ובחילא סגיא וכו' וזהו ויתרבי חילא שיגדל כח ה' ותיסק עד רישא בכח התשובה דעאל ביומין עלאין שהוא ג' ראשונות עד רישא כמו אברהם אבינו ע"ה דכתיב בי' זקן בא בימים שזכה למ' עתי"ק. ואמר וע"ד בכחך אצטרך למיעבד רעותא דמארך כי אין מעשה וחשבון וגו' מכלל דבכחך נמצא זאת מה שחשב אחר כך כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול וגו'. כחך היינו כח ה' כנ"ל ואיתא בזוהר הקדוש (פ' זו רנ"ז א') שכינתא אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין עלאין ש' ג' כתרין כתר חכמה ובינה ואיהי בת רביעאה לון וכו'. ואמר בראשונה חשבון שהוא ההתחלה לכחך שהוא להרגיז היצר טוב על היצר הרע שכחו לשכח מהאדם הכל וכעין מ"ש בגמרא (נדרים ל"ב:) דבשעת יצר הרע לית דמדכר לי' ליצר טוב. והתחלת ההרגז הוא על ידי חשבון וכמ"ש (ב"ב ע"ח:) המושלים אלו המושלים ביצרם בואו חשבון בואו ונחשוב חשבונו של עולם שהוא ההתחלה להרגיז היצר טוב על היצר הרע והוא על ידי בינה שהוא בלב בינה לבא ואחר

כך חכמה היינו הדברי תורה שהוא במוח שעל ידי זה יוכלו לשבר היצר הרע כמו"ש בזוהר הקדוש אתער האי כח קדישא עלאה כו' ואתבר בזוהר הקדוש אתער האי כח קדישא עלאה וכו' ואתבר חילא ותוקפא דסטרא אחרא וכו' וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"א ר"ב א') דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא. ואחר כך דעת שהוא חיבור חכמה ובינה על ידי הדעת שהוא פנימיות מכ"ע והוא שיכנוס למעמקי הלב שיושאר כן לעולם וכמו"ש בזוהר הקדוש (פ' זו ר"מ א') זבחי אלהים רוח נשברה דיתבר האי רוח מסאבא ולא ישלוט וע"ד מאן דיתבר לי' כדקא יאות עלי' כתיב רוח הולך ולא ישוב ליהוי האי גברא באבטחותא דלא יתוב לגבי' לעלמין הה"ד ולא ישוב. וזהו רק על ידי עזר ה' וכמו"ש (סוכה נ"ב:) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו וכו' שהוא ממדת עתיקא שעוזר לו שיהיה רוח הולך ולא ישוב והיינו שיכנוס למעמקי הלב על ידי בחינת הדעת וכמו"ש ברש"י (פ' תשא) ובדעת רוח הקודש היינו מהשי"ת שמופיע בו מכ"ע. ואמר כאן הפ' הסדר חשבון ודעת וחכמה מפני שהדעת הוא גם כן בלב שנכנס במעמקי הלב על ידי הדעת מעזר הקב"ה מכ"ע שהוא שכל הנעלם. ובשבת שהוא בת מסט' דג' דרגין כח"ב כל המשמר שבת כהלכתו מיד נגאל כמ"ש בגמרא ומדרשות על הכלל אלמלא שמור וכו' וכמו"ש במכילתא כל שומרי שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהוא בטוח ושמור מן העבירה ובפע"ח הלשון שהוא שמור מקטרוג היצר הרע ואז הוא רוח הולך ולא ישוב:

**והנה** הלשון כח ה'. ויתרבי חילא כח וחיל מורה על ידי היראה וכמו שאמרנו בפירוש הפסוק גבור לא ינצל ברב כח היינו היראה. ולכאורה היה צריך לומר זה בסעודת ליל שבת שסדרה האריז"ל נגד קדושת יצחק אבינו ע"ה בחינת ראה ולא בסעודה שניה שהוא כנגד אברהם אבינו ע"ה שמדתו אהבה. רק תחלת התגברות על היצר הרע הוא על ידי היראה מדתו של יצחק אך לזכות לזה שיהיה ותיסק עד רישא כנ"ל הוא רק על ידי אהבה מדתו של אברהם אבינו שזכה למדת זקן וכתיב בי' בא בימים ביומין עלאין. אף שכל האבות זכו מהס"ת גם כן להתברר בכל המדות עד כ"ע אך אברהם אבינו ע"ה היה הראשון שזכה לזה ובו כתיב בפסוק בפירוש זקן בא בימים. ובגמרא (שבת קי"ט.) כל העונה אמן יהא שמיא רבא בכל כוחו קורעין לו גזר דינו שנאמר בפרוע וגו' בהתנדב עם ברכו ה'. כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי ג"ע שנאמר פתחו שערים וגו'. ורש"י פירש על בכל כוחו בכל כוונתו וצריך להבין לשון כל כוחו על הכוונה גם מה זה לשון כל כוחו ובכל מקום שנזכר הכוונה לא נזכר שיעור כל רק אם כוון לבו (ר"ה כ"ט.) כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים (ברכות כ"ט:) ובתוס' פי' כל כחו על פי הפסיקתא

בקול רם. ובזוהר הקדוש (פ' זו ר"כ א' הנ"ל) מייתי על מאמר כל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך עשה מאמרם כל העונה אמן יהא שמיא רבה מברך בכל כוחו דא איהו כוחו ודאי אצטריך לאתערא כל שייפוי בחילא תקיף וכו' ומדאמר כל שייפוי נראה שפי' כל כוחו בקול רם כפי' התוס' וכמו שמצינו (עירובין נ"ד:) בטשה בי' אמר לו לא כך כתיב ערוכה בכל ושמורה אם ערוכה ברמ"ח שלך וכו' דאם הוא בקול רם אז הוא ערוכה ברמ"ח אברים והוא ע"ד שנאמר כל עצמותי תאמרנה. וממה שהביא בזוהר הקדוש זאת על ענין לעשות בכחך כח ה' דשריא על רישי' דצדיקייא דאמר קודם נראה דמפרש בכל כוחו בכל כונתו והיינו דעל ידי שעונה בקול רם בכל שייפוי באתערותא תקיף דאתער אתער האי כח קדישא עלאה ועל ידי זה הוא בכל כונתו גם כן. והיינו דכל מורה על שלש (כמ"ש התוי"ט סוף פרה והאחרונים) וזה הפי' בכל כוחו בכל הג"ר שיתברר בג' מדות אלו שהוא חשבון חכמה ודעת שאמרנו. ואמר שאף בדבר א' שאומר כתיקנה גם כן קורעין גזר דינו ופותחין לו שערי ג"ע. וזה שא' בזוה"ק דבאתערותא תקיף אתער האי כח קדישא עלאה כו' ואתבר חילא ותוקפא דסט"א שהוא אבטחותא דלא יתוב לגבי' לעלמין רוח הולך ולא ישוב וכמו שזכרנו מזוה"ק לקמן על רוח נשברה. אך להבין מהיכן למדו בגמרא מפ' ברכו ה' על העונה אמן יהא שמיא רבא או אמן בכל כוחו דוקא ומשם לא נשמע רק משום דברכו ה' שעונה אמן יהא שמיא רבא או שאומרים אמנים אבל מנין דבכל כוחו. אך למדו מדכתיב בהתנדב עם ולשון נדיבות הוא על מדתו של אברהם אבינו ע"ה כמו שמצינו (חגיגה ג') בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב וכו' שהיה תחלה לגרים דכל האבות נקראו נדיבים שקיימו התורה עד שלא נצטוו אך עיקר הנדיבות הוא באברהם אבינו ע"ה שקיימו מנדיבות לבו כמ"ש (ב"ר פ' ס"א) אב לא למדו ורב לא היה לו וכו' מה שאין כן יצחק אבינו ע"ה שכבר נולד מאברהם אבינו ע"ה וכל אותו לשמנה ולמדו תורה וכן ליעקב. ועל ידי הנדיבות מדתו של אברהם אבינו ע"ה יכולים לזכות להיות ותיסק עד רישא כמו באברהם אבינו ע"ה שזכה למדת זקן בא בימים. וזה שדרשו מדכתיב בהתנדב עם ברכו ה' שהוא על העונה אמן יהא שמיא רבא בכל כוחו והיינו בכל הג' ראשונות על ידי הנדיבות מדת אברהם אבינו ע"ה ועל ידי זה יכולים לזכות להיות אתער כח קדישא עלאה ואתבר חילא ותוקפא דסט"א. וכן דרשו מדכתיב פתחו שערים שהוא על שערי גן עדן כמו שנאמר פתחו לי שערי צדק וגו' זה השער לה' יבאו בו וזה נאמר על שערי גן עדן כמו שמצינו (תמיד ל"ב:) גבי אלכסנדרוס מוקדן. ומדכתיב ויבא גוי צדיק דצדיק נקרא מי שיש לו עסק עוד שצריך להיות גבור הכובש את יצרו ועל זה א' (סופ"א דתענית) צדיקים לאורה שנאמר אור זרוע לצדיק היינו שהשי"ת זורע בהצדיק

האור הראשון שצריך עוד לאור שיוכל להתגבר על יצרו ואחר כך כשכבר נקרא צדיק כתיב אור צדיקים ישמח והיינו שזוכה לישרות הלב וישרים לשמחה שנאמר ולישרי לב שמחה כמו"ש (בגמרא שם) ומדכתיב גוי צדיק היינו שכבר זכה לאור הראשון שהוא אור הגנוז והוא מעתיקא. וזהו בכל כוחו בכל הג"ר. ואמר שאף בתיבה א' יוכל לזכות שיפתחו לו שערי ג"ע אם יהיה רק כתיקונה בכל כחו בכל כונתו וזה נתעורר על ידי התעוררת בקול שהוא בכל שייפוי:

**והוזכרו** אלו הב' מאמרים הנ"ל במסכת שבת בענין שבת שמקודם ואחר כך המאמרים מעניני שבת ולא נתפרש ברש"י שייכות ב' מאמרים אלו לכאן וגם לא נזכר מקודם שום מאמרים מריב"ל ור"ל שיזכיר אגב זה מאמרים אלו ובפרט באמוראים כאלה שנזכרו הרבה פעמים בש"ס לא יתכן שיזכור אגב מאמרים. אך בשבת יכול האדם לזכות לזה להיות בכל כחו ובכל כונתו דגם בחול יכול לזכות אינון דמשתדלי באורייתא דאינון שבתות וכו' אך בשבת יכול כל אחד מישראל לזכות לזה דשבת ומן תשובה כמו שנאמר טוב להודות לה' וכתיב מודה ועוזב ירוחם כמ"ש בפרדר"א. ושבת בת מסט' דתלת דרגין עלאין ש' כח"ב אז יוכלו לזכות להיות רוח הולך ולא שוב לתברא חילא ותוקפא דיצר הרע שיהיה רוח נשברה רוח הולך ולא ישוב ובפרט בסעודה ב' של אברהם אבינו ע"ה שהיה מדתו נדיבות ואהבה שיכולים לזכות להיות ויתרבי חילא ותיסק עד רישא:

## פרק יז

**בתפלת** מנחה דשבת אומרים אתה אחד ושמך אחד בגמרא (פסחים נ'.) ביום ההוא וג' ה' אחד ושמו אחד אטו האידנא לאו אחד הוא וכו' לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. והנה מה שאומרים אתה אחד יתכן דבזוהר הקדוש (ח"א מ"ח ב') דרש הפסוק ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה על יום השבת שבשבת יש נייחא לישראל אף כהן עוד בעבודה הקשה יש לו נייחא מהכל שרואה שהכל לטובה ואז כולו הטוב והמטיב לכן אומרים אתה אחד. אך מה שאומרים ושמך אחד ובגמרא הנ"ל דרשו על ושמו אחד שלעולם הבא נכתב בי"ה ונקרא בי"ה ועתה גם בשבת אין השם הוי"ה נהגה ולמה אומרים עתה ושמך אחד. אך איתא ברע"מ (פ' זו ר"ל א') דחשב כל הע"ס שנרמזים בהשם הוי"ה י"ה חכמה ובינה ו' הששה מדות ה' אחרונה מלכות (כמ"ש זה"ק פ' זו רנ"ח א') וקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין (זח"ג ס"ה ב') אמר כאן שגם בשם אדנ"י נרמז הע"ס וחשב חסיד גבור וכן איהו אמת ואיהי אמונה איהי נביא ואיהי נבואה נגד הוד וכנגד מ' נצח דרגא דמשה חשב איהו ענו ואיהי ענוה איהו צדיק ואיהי צדקת איהו מלך ואיהי מלכות. ואחר כך חשב כנגד ג' ראשונות איהו חכם ואיהי חכמתא וכו'. ואמר ובגין דא אוקמוה רבנן כל

מי שאין תוכו כברו וכו' דאיהו תוכו ושכינתא ברו איהו תוכו מלגאו ואיהי ברו מלבר. רק שבגמרא שם באדם הפי' להיפך שברו נראה טוב וצריך שיהיה תוכו גם כן טוב כברו וכאן בזוהר הקדוש הפי' דגם ברו שהוא שם אדנ"י איהי כתוכו השם הוי"ה וכמו שאמר ולא אשתניאת איהו דלבר מההוא דלגאו וכו'. ובגין דאיהו הוי"ה סתים מלגאו לא אתקרי אלא בשכינתי' אדנ"י. והיינו מפני שבאמת הכל אחד ולעולם הבא יהיה הקריאה גם כן בהוי"ה. ואמר ובג"ד מני קב"ה למלאכי השרת מאן דלא יהא תוכו כברו וכו' והוא ע"ד מ"ש בגמרא (ברכות כ"ח:) אותו היום סלקוהו לשומר הפתח וכו' שהשומר הפתח היה גם כן מלאך שידע להבחין בין מי שתוכו כברו או לאו והוא גם כן כמו שאמרנו כבר שמדיבור ר"ג שאמר שכל מי שאין תוכו כברו אל יכנס זה הדיבור בעצמו היה שומר הפתח והיינו שמדיבורו של ר"ג נעשה מלאך והוא היה שומר הפתח. ומה שא' ברע"מ מאן דלא יהיה תוכו כברו בכל אברין פנימאין וחיצונין לא ייעול בהיכלא דא הוא ע"פ מה שא' (רע"מ ל' רל"ד ב') בתר דגופא איהו מאילנא דטוב ורע לית אבר בגופא דלית בי' יצר הרע ויצר הטוב לבינונים ולצדיקים גמורין תרין יצירות דכר ונוקבא תרווייהו טובים כגוונא דחתן וכלה וכ'ו. וזה שא' בזוהר הקדוש הנ"ל בכל אברין פנימאין וחיצונים היינו שלא יהיה מסט' דטו"ר יצר הרע ויצר טוב רק שיהיה כגונא דחתן וכלה קב"ה ושכינתיה שיהיה תוכו וברו אחד. וזה שא' דגם כן ברע"מ (להלן רמ"ה ב') מי שאין תוכו כברו וכו' בגין דלאו איהו מסטרא דאילנא דחיי אלא מעץ הדעת טוב ורע היינו יצר טוב ויצר הרע כאמור. ובשבת אז הוא האמונה בשלימות כמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח א') דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחקלא דתפוחין. היינו שבשבת זוכה הישראל לאמונה בשלימות על ידי ג' קדושות שבת שהם ג' קדושות הסעודות ואז על ידי האמונה זו יכולים להשיג היחוד שהכל אחד תוכו וברו. וכמו"ש (פסחים נ"ו.) שאמרו השבטים כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד. והיינו שאף בעולם הזה אין יכולים להשיג היחוד ברור בבחינת אמת שזה היה רק ביעקב אבינו ע"ה שהוא מדת אמת ונעשה מרכבה לשם הוי"ה מכל מקום יכולים להשיג היחוד על ידי אמונה. וזה שא' כך אין בלבינו אלא אחד רק על ידי אמונה. ואף שאין נגלה בעולם הזה מכל מקום יכולים לזכות כל חד לפום מאי דמשער בליבי' כמו שנאמר נודע בשערים בעלה כמו שא' בזוהר הקדוש (ח"א ק"ג ב') ויכולים להשיג ששם אדנ"י הוא גם כן שם הוי"ה בבחינת נקרא כמו שנכתב ולא אשתניאת איהי דלבר מההוא דלגאו ותוכו כברו הכל אחד. וזה שאומרים בתפלת מנחה דשבת שהוא כנגד סעודה שלישית שאז כבר זכו לג'

קדושת שבת ואמונה בשלימות אתה אחד ושמך אחד שיכולים להשיג היחוד כל חד לפום מה דמשער בלבי' למיחזי זיו דזעיר אנפין:

## פרק יח

**בני** היכלא דכסיפין וגו'. בכל הסעודות דשבת נקראו ישראל בני היכלא דמלכא וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ב רנ"ב ב') כד עייל שבתא מתסדראין תמן כל פתורי דבני עלמא דאקרו בני היכלא דמלכא שאוכלים מסעודתא דמלכא ולמה דוקא בסעודה זו אומרים בני היכלא וכו'. אך בזוהר הקדוש (פ' זו ר"כ א') איתא פינחס באת י' זעירא בגין דתרין אלפין ביתין רשימין א"ב דאתוון רברבין וא"ב דאתוון זעירין אתוון רברבין אינון דעלמא דאתי ואתוון זעירין אינון דעלמא תתאה. והיינו דיוד רומז על חכמה ואות י' על שם הוי"ה מרמז לחכמה עלאה ואות י' משם אדנ"י על חכמה תתאה. וזה שא' בזוהר הקדוש (להלן רל"ח א') ותרין יודין אינון יוד עלאה מן הוי"ה וכו' יוד זעירא מן אדנ"י דכרת לי' וכו' ואיהי את קדישא וכו' ודא אתרשים תמיד לעלמין איהו אות דשבת אות דתפילין אות דיומין טבין וכו'. והנה אות דתפילין הוא רק בשעת שהוא לבוש בהם על זרועו וראשו אבל אות ברית הוא תמיד וזה שא' אתרשים תמיד לעלמין. וכן אות שבתות וימים טובים שהן גופן אות (עירובין צ"ו.) הם כל היום כיון ששובת ממלאכה כל היום הוא כמו שא' (קידושין ל"ט:) ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה וזה מיקרי בא לידו כיון שהוא מורגל במלאכה כל השבוע. והנה זה הוא רק על ידי כח המצוה בחינת שכינה וזה שא' בזוה"ק (שם) דאינון בנוי דמטרוניתא בנוי דהיכלא דמלכא והיינו דהשכינה נקראת בזוהר הקדוש מטרוניתא שהוא שם אדנ"י השוכן בתוך ישראל ואדנ"י גימטריא היכ"ל כמו שנאמר וה' בהיכל קדשו שהשם אדנ"י נקרא היכל ה'. וזה בנוי דמטרוניתא דהיכלא דמלכא. ואחר כך אמר ובאורייתא אינון רשימין באת י' עלאה דאינון בני מלכא עלאה כמה דאוקמוה והא אתמר בנים אתם לה' אלהיכם וכו' והיינו דהתורה הוא בחינת שם הוי"ה כמו שנלמד (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפני' שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל וגו' ואז נקראים בנים לה' והוא כמ"ש ברע"מ (ח"ג קכ"ג ב') ו' ה' התורה והמצוה דאינון בן ובת היינו דו' שהוא מדת ת"ת שם הוי"ה מורה על תורה וה' שהוא מ' מלכות שם אדנ"י מורה על מצוה הוא על פי מ"ש בגמרא (סוטה כ"א.) תלה הכתוב את המצוה בנר מה נר אינו מאירה אלא לפי שעה כך מצוה אינה מאירה אלא לפי שעה וכו'. ובזוהר הקדוש (ח"ב קס"ו א') איתא דנר מצוה הוא שרגא והיינו נר ופתילה בלא שלהבת שאין מאיר עוד כלל. ותורה אור מאן דאתעסק באורייתא זכי להאי נהורא דאדליק שרגא מיני' דהא שרגא בלא נהורא לאו כלום הוא וכו'. ואמרנו

דאלו ואלו דברי אלהים חיים דכשעושה מצוה כמצות אנשים מלומדה הוא שרגא בלא נהורא ובזה מיירי בזוהר הקדוש אבל כשעושה המצוה לשמה אז יש גם בהמצוה אור בחינת תורה אור שכל התורה הוא רק רמ"ח מ"ע ובזה מיירי בגמרא הנ"ל. רק החילוק שהאור שבמצוה מכל המצות הוא רקנר שמאיר לפי שעה מה שאין כן התורה אור של מצות התורה מאן דאתעסק באורייתא הוא אור שמאיר לעולם:

**ובשבת** איתא בתדב"א (ריש סא"ר) אף על פי שאתם עושים מלאכה כל ימים שבת יעשה כולו תורה מכאן אמרו ישכים אדם וישנה. בשבת ובפסיקתא אמרו שמאן דאמר לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה הוא לפועלים שהם טרודין בעסקיהם בו' ימי המעשה נמצא ממילא בשבת רשימין באת י' עלאה ואינון בנוי דמלכא עלאה בנים אתם לה' אלהיכם על ידי כח התורה אור. ומצות עונג שבת הוא נר מצוה שכ"כ האריז"ל שאף שאוכל בשבת להנאת הגוף גם כן האכילה בקדושה והוא מצוה אך זהו רק שרגא בלא נהורא כנ"ל. אך להאיר צריך שיהיה הכוונה לש"ש ואז יאיר התורה אור שבהמצוה כמו שאנו אומרים תמיד שדקדקו בגמרא בלשון המענג את השבת ולא אמרו המענג עצמו בשבת שלהביא אור מהמצוה צריך לכוין לש"ש ואז יאיר בהמצוה התורה אור ומשום זה בב' סעודות הראשונות אין מזכירין בני היכלא שבשבת הישראל זוכה לאורתורה רשימין באת י' עלאה והם בני דמלכא עלאה בנים אתם לה' לכן אומרים נהוריא ישרי בה ובלילה נהורא לה ימטי רק בסעודה ג' שהוא כנגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלמה אומרים שאף מי שלא זכה לאור תורה מכל מקום כתיב מורשה קהלת יעקב וא' במדרש (ויקרא רבה פ' ט') ירותתי גבך וכו' מורשה קהלת יעקב קהלת ינאי אין כתיב כאן אלא קהלת יעקב והיינו שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה ואף ע"ה שכן נדרש (ב"מ ל"ג:) ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה. ועל זה אנו מבקשים בשבת ותן חלקנו בתורתיך שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה. ועל זה אומרים בסעודה זו דאף מי שלא זכה להיות רשימין באת י' עלאהמ אור תורה להיות בנוי דמלכא עלאה מכל מקום על ידי שמירת שבת לבד שהוא נר מצוה על כל פנים רשימין באת י' תתאה משם אדנ"י ואינון בנוי דמטרוניתא בני היכלא דמלכא וכמ"ש בזוהר הקדוש. ואומרים בני היכלא דכסיפין על ידי החשק שיש להם בלב למיחזי זיוא דזעיר אנפין שהוא דברי תורה אות ו' שהוא אות אמת זו תורה שהוא שם הוי"ה כמו שאמרנו מהגמרא יכולים לזכות גם כן בסעודה זו למיחזי זיו דזעיר אנפין:

## פרק יט

**אתה** אחד ושמך אחד ומי כעמך כישראל גוי אחד. הנה היחוד האמיתי יהיה בעולם הבא וכמו שנאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וכשיש היחוד האמיתי אז קוב"ה משתבח אחד. וכשיש היחוד האמיתי אז קוב"ה משתבח בשבחייהו דישראל ומי כעמך ישראל וגו'. ושבת שהוא מעין עולם הבא כמ"ש בגמרא לכן אומרים אתה אחד וכו'. ולכאורה לפי מה דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב פ"ח א') והאי יומא מליא רישא דז"א מטלא דנחית מעתי"ק וכו' ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין תלת זמני מכד עייל שבתא וכו' וע"ד בעי ב"נ לאתענגא תלת זמנין אלין וכו' הרי שהיחוד הוא בכל זמן ג' סעודות שבת ולמה דוקא בתפלת מנחה שכנגד סעודה ג' אומרים אתה אחד וכו'. אך בזוהר הקדוש (פ' זו רט"ז ב') איתא שיש ג' קדושות יב"ק דאת י' איהו יחוד ומני' אתייא נביעי לאת ב' דאיהי ברכה ואיהי קדש ומנה אתקדשת ק' דאיהי קדושה היינו דהיחוד שהוא על ידי בחינת יוסף שנקרא נביעו מבועא דברכאן וכתיב בי' בך יברך ישראל וגם הקדושה הוא מדת יוסף דנטיר ברית וקדושה וברכה אחת. ור"ת מג' קדושות אלו אותיות יב"ק גימ' ג' שמות הק' אהי"ה הוי"ה אדנ"י. והם ג' קדושות שבת אהי"ה פי' דאנא עתיד וכו' והוא נעלם בעולם הזה הוא כנגד עתי"ק. הוי"ה כנגד קדושת זעיר אנפין ושם אדנ"י כנגד קדו' חק"ת שהוא כנסת ישראל השוכן בתוך בני ישראל והוא כל קו האמצעי. וג' קדושות שבת שנזכר בפ' ויכולו וישבות ביום השביעי היינו השביתה והמנוחה הוא כנגד יחוד וכמו שנאמר ומצאן מנוחה אשה בית אישה. ויברך אלהים וגו' ויקדש אותו הוא כנגד ברכה וקדושה דהברכה שהוא מהשי"ת הוא ממשיך קדושה. שלפעמים על ידי הברכה שיש לאדם יכול להתקלקל ח"ו אך כשהברכה מהשי"ת אז מאתו לא תצא הרע ח"ו וברכה מהשי"ת הוא רק לטוב וממשיך קדושה. וביעקב כתיב ויעבור את מעבור יב"ק היינו שהוא כבר נשלם בכל הג' קדושות קו האמצעי שהם ג' שמות הק' הנ"ל גימ' יב"ק. רק כשבא לעבר השני רצה שרו של עשו לעכבו ואמר שעדיין לא נשלם בכל הג' קדושות ולא יוכל לעבור את מעבר יבק אבל לא יכול לו ויעקב נצחו. ואמר בזוהר הקדוש (שם) ברבי אלעזר בן פדת דלא הוי לי' אלא קב חרובין אמאי האי וכו' ובגמרא לא מצינו זה גבי ר"א בן פדת רק גבי רבי חנינא בן דוסא ובר"א בן פדת מצינו דהוי דחיקא לי' מלתא טובא וכו' (כמו"ש תענית כ"ה.) וכאן בזוהר הקדוש מייתא זה גבי ר"א בן פדת דהו"ל קב חרובין כמו לרבי חנינא ולמה לא הביא השאלה על ר"ח בעצמו. אבל ברבי חנינא איתא (בגמרא שם) וחנינא בני דיו בקב חרובים שלא היה חסר לו כלל ולא היה צריך יותר רק אחר כך לבקשתו אשתו ביקש שיתנו לו מה מן השמים. לכן הביא מרבי אלעזר

שמצינו (בגמרא שם) שאמר להקב"ה עד מתי אצטער בהאי עלמא וכו' והרי שלא היה לו נייחא מהלחץ והדוחק. ומייתי מרבי חנינא לענין הגדלות שיצא בת קול שכל העולם ניזון בשביל חנינא בני. ומרבי אלעזר שלא היה נח דעתו בזה. ומפרש בזוהר הקדוש ק"ב חרובין שבגלגול ראשון גרים דחרב ק"ב היינו קדושה וברכה כיון שלא היה היחוד שהוא יוד על ידי זה חרב ק"ב שהוא קדושה וברכה. וגפן אלו ישראל (כמ"ש חולין צ"ב.) וכן כתיב כי כרם ה' צבאות בית ישראל וגו' והייונ דבישראל בהם נמצא יינא דאורייתא דבעל פה שהוא יין מסכתי (כמ"ש רע"מ עקב רע"א ב') וכתיב שם וגם יק"ב חצב ק"ב ר"ת יחוד קדושה ברכה היינו שהש"ית נתן בישראל הכח שיבררו עצמם בג' קדושות אלו רק בהפסוק הסדר להיפך מקודם קדושה ואחר כך ברכה בצירוף יק"ב ובזוהר הקדוש הסדר ברכה ואחר כך קדושה יב"ק. והענין שמצד האדם הפי' יחוד כמו שבכל מצוה אומרים לשם יחוד קוב"ה ושכינתי' אחר כך קדושה היינו להתקדש ואחר כך בא הברכה מהשי"ת המרומז באות ב'. ומצד השי"ת הסדר דאות י' הוא יחוד ומני' אתיא נביעו שהוא מבועא דברכאן ותיכף בא מהשי"ת הברכה וברכת ה' מביא קדושה כמו שאמרנו. לכן בזוהר הקדוש הצירוף יב"ק:

**וכבר** אמרנו שלזה תקנו חכמים הקידוש על היין קודם הסעודה מפני שעיקרו הוא היין כמו שרואים בבוקר שאין אומרים שום קידוש רק ברכת היין שהוא ברכת הנהנין שעיקר הקידוש הוא היין. ובכל מקום נזכר הסדר אכילה ושתיה מקדשו במאכל ובמשתה אכילה קודם והו"ל לתקן היין אחר האכילה. אך הוא מרומז בפסוק שנאמר ויין ישמח לבב אנוש ואנוש הוא מדרגה הפחותה ולא כתיב אדם כמו שנזכר בפסוק שקודם לו ועשב לעבודת האדם. אך הפירוש הוא שהיין ישמח לבב היינו ב' הלבבות ואף במי שהוא במדרגת אנוש ע"ד שדרשו (שבת קי"ח:) אשרי אנוש יעשה זאת שאפילו עובד עבודה זרה כאנוש וכו' וכתיב ויין למרי נפש והיינו למי שנפשו מרה עליו וכתיב לב יודע מרת נפשו והיינו ישראל שהם באומות כמו לב בין שייפין כמו"ש בזוהר הקדוש (פ' זו רכ"א ב') לבא איהו רכיך וחלש ואיהו קיומא דכל שייפין לא ידע מצערא ועקרא ויגונא אלא לבא וכו' וע"ז כתיב ויין למרי נפש שהם ישאל לב יודע מרת נפשו מפני קטרוג היצר הרע שהוא השונא התמידי שבתוך לבו של אדם לב כסיל לשמאלו. והיין ישמח גם לבב אנוש ב' הלבבות להוריק הרע מהלב כסיל לשמאלו ולהכניס קדושה ללב חכם לימינו. להצהיל פנים משמן כמו"ש בזוהר הקדוש (שם ריז"ב') להצהיל פנים אלין אינון פנים דאקרון אנפי רברבי ואנפי זוטרי והוא הנקרא בכל מקום בזוהר הקדוש אריך אנפין וזעיר אנפין וכן הוא גם מגמרא (חגיגה י"ג:) ונת' במ"א. משמן מנגידו דעלמא

דאתי. והיינו דקדושת שבת שהוא דמליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטלי לחקל תפוחין שהוא נפשות ישראל זה זוכין על ידי היין שהוא משמח לבב אנוש להצהיל פנים לזכות לקדושה אריך אנפין וז"א. ואחר כך כתיב ולחם לבב אנוש יסעד שהוא הסעודה שסועד אחר כך שאין קידוש אלא במקום סעודה (כמו"ש פסחים ק"א.) ועל ידי זה זוכין להיחוד בשבת. ובכל הסועדות הוא היחוד הזה דמליא רישי' דז"א וכו' הנ"ל. וכמו שנת' כ"פ שמה שכ' בזוה"ק (יתרו שם) וע"ד בעא ב"נ לאתענגא תלת זימנין אלין מנין יודעין מתי הוא הזמן גם אין סעודת של כל אחד שוים בשבת בשעה אחת. אך הפי' בשעה שהישראל קובע לסעודת שבת אז זוכה שיהיה היחוד דמלי' רישי' דז"א וכ'ו וזה בכל סעודה בשעת הסעודה. ומשום זה תקנו חכמים לקדש עלך היין קודם הסעודה בליל שבת ובבוקר כמו שנאמר ויין ישמח לבב אנוש ממרת נפשו מקטרוג היצר הרע ששולט אף בשבת להצהיל פנים וגו' שהם אנפי רברבי ואנפי זוטרי ז"א ואריך אנפין עתי"ק ואז יוכל להיות היחוד רק בשעת הסעודה. מה שאין כן בסעודה ג' שהוא כנגד יעקב אבינו שהוא בבחינת מנוחה כמו שאומרים יעקב ובניו ינוחו בו שהוא יחוד קוב"ה ושכינתי' וכמו שנאמר ומצאן מנוחה אשה בית אישה אז בא המנוחה והיחוד בשעת התפלה ומשום זה אומרים בתפלה זו אתה אחד ושמך אחד שכבר הוא מעין עולם הבא שאז היה היחוד האמיתי כמו שנאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וכמו שנתפרש בגמרא (פסחים נ.) ומי כעמך ישראל וגו' שהקב"ה משתבח בשבחייהו דישראל וכמו שנאמר (ברכות ו.) אתם עשיתיני חטיבה אחת בעולם וכו' ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת ומי כעמך ישראל גוי אחד מה שאין אומרים כן בשאר התפלות דשבת שאז בא היחוד רק אחר כך בשעת הסעודה הוא על ידי היין שתקנו חכמים כמו שנאמר ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן כנ"ל. ומטעם זה בסעודה ג' לא תקנו חכמים קידוש על היין כיון שכבר בא היחוד מקודם בשעת התפלה שאומרים אתה אחד ואין צריך יין:

## מטות

### פרק א

**וידבר** משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור זה הדבר אשר צוה ה'. בגמרא (נדרים ע"ח.) איתא דראשי המטות כתיב ליחיד מומחה. וצריך להבין דאם להורות על יחיד מומחה למה הוזכר ראשי המטות הרי הו' בישראל ז' רבוא וח' אלפים ות"ר דייני ישראל (כמו"ש סנהדרין י"ח.) והם כולם היו מומחין ולמה הוזכר כאן דוקא ראשי המטות. אך

הענין על פי מה שמצינו בזוהר הקדוש (ריש הקדמת תיקונים) שחשב שם עשר מדרגות שנקראו ישראל כנגד הע"ס וחשב ראשים כנגד כ"ע והנה בפ' נדרים נכתב הלשון זה הדבר שמורה שזהו דבר ה' ע"ד שא' בספרי מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר היינו שהם הם הדברים היוצאים מפי השי"ת שבשעת שמדבר השכינה מדברת מתוך גרונו. ובענין נדרים מצינו (נדרים ט'.) כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן וכו' שרשעים דרכן להדיר ואיתא (שם ט':) בשמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא וכו' ואמרתי לו בני כמותך ירבו נוזרי נזירות בישראל. והיינו שראה ר"ש שהתכוין רק לשם שמים והיה רצון השי"ת שיגדור עצמו בנזירות ובלא"ה כשאין מבורר שמתכוין לשם שמים הנדרים אסורין וכמו"ש בירושלמי פ"ט דנדרים לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים. ולכן הוזכר כאן הלשון זה הדבר אשר צוה ה' היינו מי שזוכה שיהיה הדבר היוצא מפיו דבר ה' וע"ד שא' בזוהר הקדוש (בראשית ל"ב.) דשבת דיבור איקרי ודיבור איקרי שבת והיינו שהאדם מדבר והוא פי ה' בחינת מלכות פה תורה שבעל פה והוא דברי אשר שמתי בפיך אז הדבר אשר יוצא מפיו הוא דבר ה' הוא ראשי לידור ולו הנדר מצוה. וזה שהוזכר כאן בריש פרשה זו אל ראשי המטות שהם כנגד מ' כ"ע וכ"ע איהו כתר מלכות ולהם נמסר ענין נדרים שהם מבינים ומרגישים הזמן והמקום המוכשר לעשות סייג ונדר ואז יוכל להיות דבר ה' ממש זה הדבר אשר צוה ה' ועל זה נאמר לא יחל דברו. וזה הענין מה שא' במדרש (רבא ותנחו' ר"פ זו) אפילו באמת אין אתה רשאי להשבע אלא אם כן יהיה בך כל המדות האלו את ה' אלהיך תירא שתהא כאותן שנקראו יראי אלהים וכו' אותו תעבוד אם אתה מפנה עצמך לתורה ולעסוק במצות ואין לך עבודה אחרת. והיינו שהעיקר הוא העסק בתורה שאז יכול לזכות לזה שיהיה דברו פי ה' שהוא מטלא דעתיקא. אך מי שאינו יכול להיות מאינון דמשתדלי באורייתא אמר ולעסוק במצות והוא על פי מ"ש הרמב"ם ז" (בשמנה פרקים) על מאמר וכל מעשיך יהיו לשם שמים שאם האדם מכוין בכל פעולותיו בעניני עולם הזה לשם שמים אז אין שום דבר רשות רק הכל מעשה מצוה אך באופן שאין לך עבודה אחרת שלא יהיה לך שם עסק רק בכונה לשם שמים. ובו תדבק היינו על דרך דאיתא (כתובות קי"א:) אמר לו רבי מצאתי להן תקנה מן התורה וכו' וכי אפשר לדבוק בשכינה וכו' כל המשיא בתו לתלמיד חכם וכו' מעלה עליו הכ' כאלו מדבק בשכינה שזה נקרא גם כן אור תורה מחייהו ע"ש. ואמרו שם במדרש אם יש בכך כל המדות האלו אתה רשאי להשבע והיינו דכתיב ובשמו תשבע תשבע דייקא ולא כתיב תשבע פי' שרק אם יהיה בך כל המדות: האלה אז הוא בטוח שיהיה מושבע על ידי השם ולא יעבור על דברו שאז הדבר היוצא

מפיו הוא דבר ה' ובודאי יכנס ללב ולא יעבור על זה ח"ו. וכמו שאמר שמעון הצדיק לאותו נזיר כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל שבכל נזיר היה חושש שמתחרטין וממילא בדידהו טוב אשר לא תדור והנודר כאלו בנה במה וכמו"ש בירושלמי לא דייך במה שאסרה תורה וכו' שיכול להיות שיעבור על נדרו מה שאין כן הוא שהתכוון לשם שמים הוא בודאי לא יתחרט ולא יעבור ח"ו על נדרו ולו הנדר והשבועה מצוה ועל זה נאמר ובשמו תשבע לא אמר תשבע אלא תשבע שיהיה בטוח שיהיה מושבע על ידי השבועה ולא יעבור עליה ולאיש כזה נאמר פ' נדרים. ועל זה אמר כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל וכו'. וכן מצינו בשבועה נשבעתי ואקיימה וגו' דשרי לי' לזרוזי נפשי' כמו"ש (נדרים ח.) והוא במי שיש כל המדות האלו שהוא בטוח שיהיה מושבע ולא יעבור. וכן כל אחד כשרואה יצרו מתגבר עליו ומגדיר ומשביע עצמו לשם שמים הוא גם כן דבר ה' וכמ"ש ובשמו תשבע מושבע ממילא שלא יעבור:

**ובשבת** כל אחד מישראל נקרא ירא שמי וכמ"ש (תענית ח.) יראי שמי שומרי שבת כפירש"י ובירושלמי (פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה. ואותו תעבוד שאין לך עבודה אחרת הוא גם כן בשבת שבשבת משליך כל אחד מישראל כל עסקיו ואין לו שום עסק רק בעבודת השי"ת ובו תדבק הוא גם כן בשבת שבשבת יעשה כולו תורה וכמו"ש (ריש סא"ר) אף על פי שאתם עושים מלאכה כל ששה ימים וכו' וכן איתא בפסיקתא דמאן דאמר לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה הוא לפועלים. ואז יש בכל אחד מישראל כל המדות האלו ואז הוא בטוח מקטרוג היצר הרע וכמו"ש במכילתא שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהוא משומר מן העבירה. ובפע"ח הלשון שהוא משומר מקטרוג היצר הרע שלא יעשה נגד רצון הש"י:

## פרק ב

**וידבר** משה אל ראשי המטות לבני ישראל ואמרו ז"ל (נדרים ע"ח.) ללמד שהפרת נדרים ביחיד מומחה. ועל רמזם זה בלבד לא היה לכתוב ראשי המטות בלשון רבים שלשון הזה מורה על כל הראשי ישראל. וגם אם בא להזכיר כולם אם הכונה רק למומחים הול"ל אל זקני ישראל. אמנם כי באמת ענין נדר שאינו לדבר מצוה נקרא חוטא במה שמסגף עצמו על לא דבר כאמרם ז"ל (ירושלמי פ"ט דנדרים) לא דייך מה שאסרה תורה. רק החכמים והסנהדרין כשראו לפי שעה שיש איזה צורך עשו כמה מיני סייגים ומשמרת למשמרת לאסור על ישראל גם מה שמותר על פי תורה. והן הן גופי תורה שבעל פה שיש להם כח כמו תורה שבכתב. וכמו כן איזה פרט נפש מישראל שמרגיש בעצמו באיזה ענין שנצרך שמירה יתירה בנפשו והוא עושה הרחקה לקדש את עצמו במותר

לו. נדר כזה יש עליו הכח כאיסור של ממש. ועל זה מרמז וידבר משה אל ראשי המטות היינו הסנהדרין ועיני העדה שיש להם הכח הזה להוסיף על דברי תורה לעשות מהיתר איסור ממש לצורך העת. ובכח הזה ניתן לבני ישראל גם לפרטי נפשות בעת שירגיש בנפשו הצורך לזה. ועל זה גמר אומר איש כי ידור נדר לה' לאסור אסר על נפשו שיש לו כח איסור ממש כאיסור של תורה וע"כ לא יחל דברו. וע"כ אמר משה זה לראשי המטות שאין זה שייך לו כי הוא השורש תורה מן השמים מה שצוה הש"י. ואמרו ז"ל (בספרי) שכל הנביאים נתנבאו בזה הדבר. והיינו שכל הנביאים בעת שמקבלים נבואתם אין הנבואה מבוררת רק יש לה דוגמא ושייכות לתכונת המקבל ולכן יש כח להנביא לאמר הדברים כפי תכונתו כמו שאמרו חז"ל (מגילה י"ד:) שלכך שלח יאשי' אצל חולדה מפני שהנשים רחמניות הם. ועל זה מוסיף משה שנתנבא בזה הדבר היינו שזה הדבר ממש קיבל מהשי"ת כמו שהוא בעצם. וי"ל שזהו ענין מאמרם ז"ל (ר"ה כ"א:) על לא קם נביא בישראל כמשה אבל באומות העולם קם ומנו בלעם היינו בזה לעומת זה כי כל הברכות שנתנבא לישראל היו דבר ה' שיצא מפיו. והרשע הזה דימה בנפשו שיהיה ביכלתו לשנות הסגנון כפי רשעתו ולכן אמר ואנכי אקרה כה שרצה להתנבאות בבחינת כה כשאר הנביאים. אבל השי"ת נתן רסן בפיו במאמר שוב אל בלק וכה תדבר שלא היה לו שום רשות וכח לשנות שום דבר רק עקימת שפתיו לבד וכתשובתו לבלק כי את אשר ידבר ה' אותו אעשה לבד:

**והנה** לשון זה הדבר האמור כאן בענין נדרים נאמר גם בבנות צלפחד ובצנצנת המן. וי"ל בזה כי זה יורה על ענינים שאינם שייכים למשה רבינו ע"ה מצד עצמו רק הש"י דיבר זה מתוך פיו כי כל דברי תורה המה נצחיות בכל נפשות ישראל ובכל זמן כידוע. והנה בענינו בבחינת נדרים יורה על דברינו הנ"ל שעיקר כח הזה לאסור את המותר הוא רק דייקא לצורך שעה ודייקא באותו נפש המרגיש בנפשו הצורך לזה. ובענין בנות צלפחד נאמר מפורש זה הדבר רק לאותו הדור שהדין לא תסוב נחלה לא היה נוהג אלא לאותו הדור בלבד. וכן בענין צנצנת המן שציוה להניח למשמרת למען ידעו דורותיכם גם זה לא היה מצד משה רבינו ע"ה כי הוא היה חושב ליכנס לארץ בוודאי אם לא היה העון גורם והיה נכנס באותו המעמד שהיה אז קודם החטא העגל לא היה צורך למשמרת למען ידעו מפני שהדעת היה מבורר בלבם לעלמי עד שלא על הלחם לבדו יחיה האדם. וממילא היה כל אכילתם לעולם כאכילת המן ולא היה מטריד אותם ענין פרנסה ובאמונתם יחיה שעל מוצא פי ה' יחיה האדם וכמו שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ועל זה נאמר בלשון זה הדבר אשר ציוה ה' מפני שהוא גם כן רק לצורך שעה העתידה שהי' גלוי לפניו

ית' שעתידין לחטוא ויהיה חסרון אמונה בעולם ועבור זה יוצרך לצנצנת המן למען ידעו דורותיכם בימי ירמי' שהוציא להם צנצנת המן ואמר להם הדור אתם ראו דבר ה':

**והנה** יש להבין בזה גם כן סמיכת הפרשה שלאחריה נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך כידוע שכל הארבעים שנה שהיו במדבר היה הדור הזה נקראים דור דעה שורש משה רבינו ע"ה בחינת תורה שבכתב ואם היו נכנסים לארץ עם משה רבינו ע"ה היה אז תכלית הבירור בשלימות ולא היה שום גלות לעולם. אמנם בסוף ארבעים שנה בשיטים בעון פעור על ידי עצת בלעם הכניס ארס הקליפה בתוך כלל ישראל עד שהיה חלילה נתקלקל כל שורש קדושת ישראל ח"ו ואלמלא עצת משה רבינו ע"ה שהיה בנקמת מדין להרוג כל זכר וכל אשה יודעת איש וגו' מה שהם לא הרגישו בזה היה חלילה התגברות הקליפה של היצר הרע עד שלא היה ביכולת להכניעו ח"ו רק דייקא על ידי משה רבינו ע"ה שהוא בחינת דעת שבקדושה הוא המנגד ומבטל הקליפה של פעור שבשטים לשון שטות כאמרם ז"ל אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות ועיקר רוח שטות הוא בקליפה התאוה שהי' בעבודת פעור שאפילו הוי' אמרה תמות ואל תעבוד ע"ז כזה והוא היצר הרע של תאוה שנקרא בדחז"ל חמת מלא צואה וכו'. וכל מי שיש בו מבחינת דעת של משה רבינו ע"ה נבזה ונמאס בעיניו דבר זה שעל ידי מילוי תאותו רגע אחת יאבד א"ע משני עולמות. ועל זה דייקא היתה קבורת משה רבינו ע"ה מול בית פעור כדי להכניע קליפה זו על ידי קדושתו בחינת הדעת כנ"ל. ולזה נאמר לו בפרשה זו נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך. כי על ידי זה יתיש קכח קליפת היצר הרע ויהיה כח לבאי הארץ היינו הדור שאחריו לעשות עצמם גדרים וסייגים כנגד היצר הרע:

**והנה** נאמר עולת שבת בשבתו שכל פרשה שקורין בכל שבת יש לו שייכות וענין מיוחד לאותו שבת שחל בו וכן נאמר בנביאים בישעי' מדי שבת בשבתו. ובודאי יש שייכות לסדר זה שקורין אותה תמיד בין המצרים כדי שיתן כל פרט נפש על לבו מאמר חז"ל כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו היינו שכל פרט נפש מישראל נצרך לו לבנות בית המקדש במדות ימיו והיינו לתקן בנפשו הקלקול שגרם לזה המעכב בנין בית המקדש וכמו שנאמר המעט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה. וזה ידוע שבהמקום הזה שנאמר עד היום הזה משמעו שכל ימות העולם הזה הוא נוהג עד לעתיד שיהיה גמר התיקון כי בגמ' לא מייתי ראי' מכאן שאינו נוהג לעולם כי הלא ביטלו ליצרא דע"ז רק כי המכוון הוא על תאות זנות וממילא נצרך כל פרט לעשות גדרים וסייגים בעצמו להתגבר על יצרו כנאמר בפרשה זו. והוא גם כן ענין אחד כמו

שנאמר בגיד הנשה עד היום הזה וכנזכר בזוהר הקדוש הרמז ע"פ ויאבק איש עמו שס"ה גידין יש באדם כמנין ימות החמה שנאבק היצר הרע עם האדם וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ששם יש לו אחיזה והוא כנגד תשעה באב שנחרב הבית על ידי חטא זה ע"כ לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה עד היום הזה שלא ליתן לו אחיזה כל ימות העולם הזה עד לעתיד לבא שיבנה בית המקדש ב"ב ויהפך צום החמישי לששון ולשמחה אמן כן יהי רצון:

## פרק ג

**וידבר** משה אל ראשי המטות וגו' בספרי הובא בפירש"י מה תלמוד לומר אל ראשי המטות מגיד שאין היתר נדרים אלא מפי מומחין. וצריך להבין הא כל הסנהדרין היו מומחין ומאי דוקא ראשי המטות שנזכר כאן בהיתר נדרים. אך הענין דהרמב"ן פרשה זו הביא הספרי שכתב מה הפרש בין נדרים לשבועות נדרים כנודר בחיי המלך בשבועות כנשבע במלך עצמו זכר לדבר וכו'. וכתב על זה הרמב"ן ז"ל והסוד כי השבועה מלשון שבעה כי בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה והנדר בתבונה ראשית דרכו קדם מפעליו מאז וכו'. והנה שבועה במלך עצמו היינו שבועה אותיות שבע ו"ה ו' מורה על ו' המדות ה' על שכינתא בחינת קוב"ה ושכינתי'. ונדר אמר שהוא בתבונה וכתב ברקנטי נדרים נ' דרום נ' שערי בינה וכתב שזה שא' היתר נדרים פורחין באויר באויר של מעלה עד הגעתן למקום הנק' נדרים שמתבטלין הגזירות. והנה צריך להבין מה שהביא הרמב"ן ז"ל פסוק ראשית דרכו שזה מורה על עתיקא על מה שכתב שנדר הוא בבינה. אך הענין הוא דסעודת שבת נחשבו בזוהר הקדוש (יתרו פ"ח) כפי הסדר חקל תפוחין ועתי"ק וזעיר אנפין וברע"מ (שם צ"ב א') נחשב ג' קדושת שבת שבת עלאה שבת דיומא שבת דלילא. והנה דיומא ודלילא הם דיומא קוב"ה ודלילא שכינתא בחינת חק"ת וז"א זכור ושמור זכור לדכורא ושמור לנוקבא מדת יום ומדת לילה (זח"ב קי"ח ב' ושם צ"ב ב') וכנגד עתי"ק כתב ברע"מ משבת עלאה שהוא בינה והוא דעתי"ק הוא באמת שכל הנעלם מכל רעיון ואין בו תפיסה כלל רק על ידי בחינת הדעת שהוא שער הנ' מנ' שערי בינה והוא בא על ידי חיבור חו"ב נולד הדעת והדעת הוא פנימיות מכ"ע. והנה מה שכתב הרקנטי נדרים נ' דרום נ' שערי בינה הוא כמ"ש בתיקונים (סוף הס' סוף תיקון ה') אבא ואמא דאינון חו"ב יכלין למעבד התרה וכו' ומ"י יפר וכו' ואיתא שם ואם הוא נדר מסטרא דאו"א אנא סליק לגבי ההוא דאתמר בי' כי פלא ממך דבר דאתמר בי' במופלא ממך אל תדרוש. והוא דאל"ף אותיות פל"א וזה שאמר היתר נדרים פורחין באויר ע"פ מ"ש בס' יצירה אמ"ש בעולם אויר מים אש שאויר נברא באות אל"ף שהוא פלא עליון וזהו

מ"ש בספרי כנודר בחיי המלך ע"ד מ"ש בפתח אליהו כ"ע איהו כתר מלכות וכו' וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא דאיהו חיים לגופא וזהו חיי המלך חיים לבחינת ת"ת גופא. וסעד לדברינו ממ"ש בס' לבוש אור יקרות על הרקנטי שהנדר חוץ לבנינו והעד ותתפלל חנה על ה' ותדור נדר עכ"ל. ובזוהר הקדוש (ח"ג ע"ט ב') על דייקא בגין דבנין במזלא קדישא תליין וכו' והיינו עתיקא שהוא על אותיות הוי"ה שמרמזין לט' ספירות וקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין (זוה"ק שם ס"ה ב') והיינו עתיקא סתימאה דאיקרי אין (זח"א ס"ד ב') והיינו דנדרים הוא משער הנ' שהוא דעת פנימיות מכ"ע שהוא חיים לגופא חיי המלך כנ"ל והוא על ידי בינה. וזה שאמר בשם י"א שהוא נדר מחכמה כמ"ש ברקנטי והכל אחד שכל הג' ראשונות נקראו בלשון עתיקא ולכן הביא על זה הרמב"ן ז"ל הפסוק ראשית דרכו ראשית הוא מאמר בראשית מאמר ראשון שהוא שכל הנעלם מכל רעיון שלא נאמר בו ויאמר ואמר קדם מפעליו מאז על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב נ"ד א') ואלף אנקיב בחשוכא ונהיר לכל עיבר וכו' ומטו לזיין. וזהו מה שא' (ר"ה ו'.) איזהו נדר האומר הרי עלי על"י דייקא בחינת עתיקא שהוא למעלה מהתפיסה וכמו"ש בלבוש שם. וזה פי' נודר בחיי המלך חיים לגופא וכאמור וזהו שאמר הכתוב כאן אל ראשי המטות והוא על פי מה שמצינו (רע"מ בהר ק"ט ב' ועוד) דקחשב נשמתין דבעלי מדות וחשיב נשיאי ישראל חכמים נבונים חסידים גבורים אנשי אמת נביאים צדיקים מלכים. וחשב עשר מדרגות כנגד ע"ס וחשב נשיאי ישראל נגד כ"ע שהם ראש המטות מרמזין לכ"ע וזה שתלה היתר נדרים בראש המטות נשיאי ישראל:

## פרק ד

**במ"ר** ר"פ זו הה"ד ונשבעת חי ה' באמת במשפט ובצדקה וכו' אפי באמת אין אתה ראשי להשבע בשמי אלא אם כן יהיה בך כל המדות האלו את ה' אלהיך תירא שתהא כאותן שנקראו יראי אלהים אברהם איוב ויוסף וכו'. ויש להבין למה צייר דוקא שתהא כאותן ומה חסר מהפסוק לבד את ה' אלהיך תירא שתהיה ירא אלהים. אך כונתו שיראה כזו שלפי שעה הוא ירא מה יוכל להועיל ופן יתקלקל אחר כך. אך כאותן שכבר נקראו יראי אלהים היינו שכבר הוא אצלם באמת בקביעות בשורש שכבר נקראו כן. וחשב כאברהם דכתיב בי' כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. וזה נכתב בנסיון עשירי שזה מורה שנקבע צלו בשורש מכל וכל שעל זה מורה מספר עשר. והקדים כאן איוב ליוסף דאף דלרוב הדעות יוסף קודם לאיוב אך באיוב כתיב תם וישר תם היינו ע"ד מה שנאמר ויעקב איש תם גבר שלים ובאברהם אבינו דכתיב בי' התהלך לפני והי' תמים על מצות מילה אף שהיה קודם נסיון העשירי היינו שאז כבר התחיל להזריח ממנו בנין כנסת ישראל

וזה תמים תם י"ם ים מורה על מ' מלכות בחינת כנסת ישראל אבל עיקר השלימות היה אחר כך בנסיון העשירי שנתברר במ' היראה בקביעות. ובאיוב כתיב תם ואחר כך וישר שזה מורה כשמתיישר הלב שיהיה לב אחד לאביו שבשמים כמו שנת' כ"פ וכמו שא' (תענית ט"ו.) ישרים לשמחה לישרי לב שמחה ואחר כך כתיב וירא אלהים היינו שנקבע אצלו היראה וגם הוא נולד כך מעיקרו כעין מה שנאמר ביעקב אבינו איש תם גבר שלים. אך אחר כך קלקל איוב והוצרך לתשובה ויסורין. מה שאין כן ביוסף שמתחלה כתיב ותתפשהו בבגדו ואמרנו שזה מורה שהיה לה בו איזה תפיסה כרגע ועל זה אמר שפת לא ידעתי אשמע. רק השי"ת שמרו וכבש יצרו וינס ויצא החוצה. ועל זה נאמר עדות ביהוסף שמו אתקשר בה בשכינתא האי ה' דאתוסף בי' ואחר כך כשנעשה מושל במצרים ונתברר שנעשה מרכבה למדת צדיק אז אמר את האלהים היינו ה' אלהים אני ירא והיינו שזכה על ידי תשובה בחינת ה' עלאה שיוקבע בו היראה לעולמי עד ומשום זה נחשב הוא בסוף. וזהו את ה' אלהיך תירא והוא נגד מה שנאמר ונשבעת חי ה' באמת וכתיב שפת אמת תכון לעד והיינו מה שנאמר את ה' אלהיך תירא שיהיה היראה בקביעות לעולמי עד:

**ואמר** אחר כך במדרש ואותו תעבוד אם אתה מפנה עצמך לתורה ולעסוק במצות ואין לך עבודה אחרת. אמר בתורה מפנה עצמך היינו שיהיה לבו פנוי מעניני עולם הזה ואז יזכה לתורה שישפיע לו השי"ת מצדו. ובמצות תפס לשון עסק ולעסוק במצות שזה מצד האדם. וזהו נגד מה שנאמר בפסוק הנ"ל במשפט ובצדקה משפט בחינת קוב"ה וצדקה צדק ה' צדק מלכותא קדישא עם ה'. וזה נגד תורה ומצוה דאינון בן ובת (זח"ג קכ"ג רע"ב) וזה כנגד קדושת יצחק ואברהם מדת פחד יצחק זה שנאמר את ה' אלהיך תירא שהיראה יהיה בקביעות לעולמי עד כאמור. ובמשפט ובצדקה נגד אברהם אבינו ע"ה שהיה הראשון שקיים כל התורה כולה ולמד תורה שפינה עצמו לדברי תורה (כמ"ש יומא כ"ח:) ואחר כך כתיב ובו תדבק וזהו כנגד יעקב אבינו ע"ה שמדתו הדביקות כעין מה שנאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם. ובמ"ר (בר"ר פ' פ') בדביקה ואתם הדבקים ואנו למדים וכו' ותדבק נפשו והיינו דשדי בה זוהמא (יבמות ק"ג רע"ב). וביעקב אבינו דכתיב תתן אמת ליעקב אמת זו תורה אין שאלה וכי יכול אדם לידבק בשכינה והלא כבר נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה כיון שהדברי תורה שהוא בחינת קוב"ה תורה איקרי (זח"ב ס' ע"א) הוא אש אוכלה אש. אך כיון דהפ' ובו תדבק נאמר לכל ישראל אף למי שאינו דבוק בד"ת ע"ז שאל המדרש וכי יכול אדם לידבק בשכינה ועל זה אמר כל המשיא בתו לתלמוד שהוא קורא ושונה וכו' שזה תקנה לכל אחד מישראל (כמ"ש כתובות קי"א:)

וזה שא' אם יש בך כל המדות האלו אתה רשאי להשבע וזה שנאמר ובשמו תשבע ולא כתיב תשבע (כמו שנת' במ"א). ונגד זה אמר בירמיה והתברכו בו גוים והיינו כיון שיזכו להיות ובו תדבק אז הגוים יתברכו בישראל מלשון המבריך והמרכיב. והיינו כמו לעתיד שמה שיושאר מהם יהיו גרים גרורים (כמ"ש ע"ז כ"ד.) ונברכו בישראל. וכן בנסיון העקידה הובטח והתברכו בזרעך כל גויי הארץ. ובנסיון הראשון הובטח על זה על לעתיד ונבכו בך וגו' וכתיב ובו יתהללו על דרך מה שנאמר כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע ה' מן השכל מרמז על ה' עלאה י' מן וידוע הוא בריח התכון והוא מדת יעקב אבינו ע"ה דכתיב תתן אמת ליעקב אות ו' דאיקרי אות אמת והוא מדת הדעת כמ"ש (זח"ב י"ד ב') ליעקב ברזא דדעת. והג' מתנות טובות שחשב הם גם כן כנגד הג' אבות (כמו שנת' במ"א) ובשבת הזמן לזכות להם מכח גבורתו של הקב"ה:

## פרק ה

**בע"א** מה שתפס במ"ר ר"פ זו על הפסוק את ה' אלהיך תירא שתהיו כאותן ג' שנקראו יראי אלהים אברהם איוב ויוסף למה דוקא כאלו שלשה. והענין דאיתא (זח"ב קל"ה ב') את ה' דא שבת דמעלי שבתא ושבת דמעלי שבתא איהי יראה ושריא בה יראה (זח"א ה' ב') ושם הוי"ה הוא בחינת רחמים ואלהיך פי' בעל הכוחות שלך והיינו כשהוא בשלימות כמו במתן תורה דכ' אנכי ה' אלהיך אנכי בי' כתר ובי' אין (זח"ג רנ"ו ב') והיינו כמ"ש בזוהר הקדוש (שם רכ"ג א') אני מן אדנ"י שכינתא כ' כתר וכ"ע איהו כתר מלכות ה' אלהיך הוי"ה בעל הכוחות שלך כאמור ושלימות היראה הוא כשבא מתוך אהבה שלימה כמו שאי' (סא"ר רפ"ג) יראתי מתוך שמחתי. וזה שפרט במד' כאותן שלשה דאברהם אבינו כתיב בי' אברהם אוהבי ושלימותו היה בעקידה וכתיב עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה כיון דהיראה בא מתוך האהבה. וכן איוב איתא (סוטה כ"ז:) לא עבד איוב את הקב"ה אלא מאהבה וכו' מלמד שמאהבה עשה והיינו בשלימות יראתו בא על ידי אהבה. וזה שנאמר את הוי"ה תירא דהיראה יהיה מתוך אהבה. וכן יוסף דכתיב בי' את האלהים אני ירא ומכל מקום איתא (זח"א קע"ו ב') ויעקב ויוסף כחדא אינון ודיוקנא חדא לון. ושם (קפ"ב ב') דכל דיוקנא דיעקב הוה בי' ביוסף וכו' רזא דאת ו"ו דאזלי תרווייהו כחדא וכו' והיינו שאף יוסף היה מרכבה לשם הוי"ה כיעקב אבינו ע"ה והוא בחינת רחמים וזה כעין יראתי מתוך שמחתי שבא היראה על ידי האהבה דשלימות האהבה כשבא על ידי היראה ושלימות היראה כשבא מתוך אהבה (ונת' כ"פ):

## פרק ו

**במ"ר** ותנחומא פרשה זו אמר להם הקב"ה לישראל וכו' אפילו באמת אין אתם רשאים להשבע בשמי אלא אם כן יהיה בך כל המדות האלו את ה' אלהיך תירא וכו' ואותו תעבוד וכו' ובו תדבק וכו' עי"ש. הנה השלשה מדות הללו הם בקדושת שבת. את ה' אלהיך תירא כי כל יום השבת האדם מלא יראה ופחד שלא יכשל חלילה באיסור חלול שבת כי בדבר קל יוכל ח"ו לבוא לידי חלול שבת וגם אמרו חז"ל (תענית ח:) יראי שמי זה שומרי שבת. ואותו תעבוד הוא גם כן בשבת כי ביום השבת אין לו עבודה אחרת רק עבודת השי"ת כי איתא בספרי שגם הרהור אסור בשבת והטעם כי שבת איתא בזוהר הקדוש (ח"ב ר"ה סע"א) שהוא יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא וממילא תיכף בהכנסת שבת כל מלאכתו עבודה גופניות עשויות ונגמרה ואין לו עבודה בשבת רק עבודת יומא דנשמתין היינו רק עבודת ה' עבודת הקדש. ובו תדבק היינו על ידי תורה כי כל המכוון מדברי תורה הוא רק לדעת כי אנכי ה' אלהיך כמו שאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב ס' א') ע"פ וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה והא עד כען לא אתיהיבית לון אורייתא אלא אין תורה אלא קוב"ה. היינו כי המכוון מכל התורה הוא להתדבק בהקב"ה ואמרו חז"ל לא נתנו שבתות לישראל אלא לעסוק בתורה וגם בגמרא (שבת פ"ו:) דכו"ע בשבת נתנה תורה לישראל. ולמי שאין יכול לעסוק בתורה נתנו חז"ל (כתובות קי"א:) עצה שידבק בתלמידי חכמים ויהנה אותם מנכסיו ועל ידי זה יזכה להתדבק בו יתברך. והשלשה מדות הללו מרמזים להשלשת סעודות של שבת שהם כנגד השלשה אבות הקדושים בליל ש"ק סעודתא דחקל תפוחין קדישין שהוא כנגד יצחק אבינו ע"ה הוא כנגד ואותו תעבוד כי בשעת העקידה פרחה נשמתו ממנו ואפס מאתו כל כוחות הגופניות וכשהחזיר לו הקב"ה נשמתו הי' כל ימיו רק כיומא דנשמתין ולא היה לו עבודה אחרת רק עבודת ה' כל ימיו ואותו תירא יש לרמז על סעודת שחרית סעודתא דעתי"ק שכנגד אברהם אבינו ע"ה דאיתא במדרש פ' זו אותו תירא שתהיו כאותן שנקראו יראי אלהים אברהם וכו' כי יש מדריגות ביראת ה' שמצינו בנחמי' שהתפלל על אנשי כנסת הגדולה שהיו אתו תהי נא אזניך קשבת לקול תפלת עבדיך החפצים ליראה את שמיך קראם רק חפצים ליראה. ושלמה המלך ע"ה אמר אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' שאחר החיפוש רק יבין מה הוא יראת ה' אמנם הלשון נקראים יראי אלהים משמע שכבר נקבע אצלו בקביעות בשורש וראוי הוא לקרותו בשם ירא אלהים כי הוא שלם ביראתו מכל וכל. ואברהם אבינו ע"ה נתברר בשעת העקידה שהיה ברור ביראת ה' כל ימיו כמו שנאמר עתה ידעתי כי ירא

אלהים אתה כי בלכתו להעקידה שפגע בו השטן ורצה לפתותו ולבטלו מלקיים המצוה בטענה כמו"ש במדרש (ב"ר פ' נ"ו למחר אומר לך שופך דם את וכו' ושאין זה ציווי מה' ואולי הנסיון הוא שלא יעלהו לעולה ועוד טענות רבות שיהיה נראה מהם לאברהם שהולך לעשות נגד רצונו יתברך שמו ח"ו ולולא הפחד מה' כמעט היה יוכל להתפתות רק יראתו עומדת לו והוא בחינת יראה שלמעלה מהשגה בחינת עתיקא כמו שנאמר כי ה' יהיה בכסלך אפילו בדברים שאתה כסיל בהם ושמר רגלך מלכד וזה המכוון בהמד' הנ"ל ירא אלהים כאברהם. ובו תדבק הוא כנגד סעודה שלישית שכנגד יעקב אבינו ע"ה שמדתו הדביקות:

## פרק ז

**במדרש** תנחומא פרשה זו ילמדנו רבינו כמה תקיעות תוקעין בע"ש וכו' השבת מתקדשת בחצוצרות וכן ר"ח ומועדות שכן הוא אומר וכו' וכשהיו נוסעים בחצוצרות נוסעין ותוקעין וכו' וכשמתכנסין מתכנסין בחצוצרות וכו' וכשהצר מיצר תוקעין בחצוצרות וכו' וכשהלכו למלחמה למדין בחצוצרות עשו נקמה וכו'. ובספרי (ר"פ זו ופ' בהעלותך) לפי שנאמר ותקעו וכו' או כל הקודם במקרא קודם למעשה וכו' פרט בא' מהן שהנשיאים קודמין לעדה. וצריך להבין למה באמת בפ' החצוצרות הקדים עדה לנשיאים. וכן בתחלת הפרשה כתיב עשה לך שתי חצוצרות וגו' והיה לך למקרא העדה וגו' ולא נזכרו נשיאים כלל. אך ענין עסק החצוצרות שהיו לכנופיא ולאסוף וכמו"ש בפירוש רש"י (ר"ה כ"ו:) שמצות היום בחצוצרות דלכנופיא בעלמא נינהו וכל כנופיא בחצוצרות וכו' המכוון בזה שיעשו כל ישראל יחיד כאיש אחד חברים כאיש אחד בלב אחד. וזה היה על ידי החצוצרות. ובתענית העיקר שיהיה כולם באגודה אחת וכמו"ש (כריתות ו':) כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינו תענית שהרי חלבנה וכו' וזה שא' ברש"י דלכנופיא נינהו שיהיה כולם כנופיא ואגודה אחת. וזה הפי' והיה לך למקרא העדה היינו שיהיה כל העדה כאיש אחד בלב אחד. ועל ידי זה ונועדו אליך אל פתח אוהל מועד כדי ללמוד תורה. כמו שהיה במתן תורה דכתיב ויחן שם ישראל וגו' ובמכילתא כאיש אחד בלב אחד וכו' וזה היה ההכנה למתן תורה. וכן במועדים העיקר שיהיה ישראל באגודה אחת וכמו"ש (חגיגה כ"ו.) על יו"ט כאיש אחד חברים הכתוב עשאן כולם חברים שיהיו כאיש אחד בלב אחד וכלשון הכתוב כאיש אחד חברים. וכן בר"ח שהוא בחינת סיהרא מ' כנסת ישראל אז הזמן לתקן אף החלבנה שמרמז לפושעי ישראל שאף הם עתידין שיתנו ריח טוב (כמו"ש עירובין כ"א:) לכן גם כן מתקדש בחצוצרות. וכן בשבתות במוספין שנדרש (ספרי) וביום שמחתכם אלו שבתות גם כן

המצוה בחצוצרות שכן מוסף שבת נחשב (זוה"ח תולדות) לקבל צדיק יסוד עולם דאקרי כל ומדתו שלום כמ"ש בזוהר הקדוש להיות כולם כאיש אחד בלב אחד. ועל ידי כן יתבררו ישראל בבחינת ועמך כולם צדיקים וכל מאן דתאגזר איקרי צדיק (זח"ב כ"ג א') וזהו חלק משה רבינו שבמתן תורה הכניס הוא בלב כל ישראלך להיות כאיש אחד בלב אחד וכמו שנאמר ויחן ישראל כנגד ההר ועל ידי זה וירד ה' על הר סיני ליתן התורה וזה שנאמר עשה לך שתי חצוצרות כסף ואמרו (תנחומא בהעלותך י' ועוד) אתה משתמש בהן ואין אחר משתמש בהן היינו שזה הכח ניתן למשה וכמו שנאמר והיה לך למקרא העדה שהוא יפעול זאת בלבם להיות כולם כאיש אחד. וכן במלחמה העיקר שיהיו ישראל כאיש אחד בלב אחד ושיתוקנו גם הפושעי ישראל כשיהיו באגודה אחד כמו החלבנה שנותן ריח טוב כשהוא יחד עם י' סממני הקטרת ואז על ידי זה מתגברים על האו"ה שזה כל כוחם כשיש להם מה לקטרג על ישראל ולטעון מה נשתנו ישראל מאתנו באיזה קליפה. וזה שנאמר והיה לך למקרא העדה שעיקר עסק החצוצרות להקהיל העדה שיהיו כולם כאיש אחד ולכן לא הוזכר כלל הנשיאים. ומש"ה אחר כך בסדר סימני התקיעות הוקדם מקודם תקיעה בשתיהן למקרא העדה ואחר כך ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים. אבל מכל מקום במעשה מתחלה תוקעין באחד ומתאספין מקודם הנשיאים שיהיו כאיש אחד בלב אחד. וזה הכח נתן להם משה רבינו שהוא היה נשיא על כל ישראל ומלכם ואחר כך כל אחד מהנשיאים השפיעו בכל ישראל שיהיו כאיש אחד בלב אחד. וזה שאמר בספרי שיהיו הנשיאים קודמין לעדה כאמור. וזה שא' בתנחומא הנ"ל השבת מתקדשת בחצוצרות שתיכף בכניסת השבת בתוס' שבת כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ונדרש (ב"ר פ' ט') על כל היפוך הטוב שאז בתוס' שבת מצא כל הבריאה חן בעיני השי"ת שמהכל יהיה טוב מאוד. ומשום זה השבת שהוא שלמא דעלאי ותתאי כמ"ש בזוהר הקדוש (ר"פ קרח) מתקדשת בתוס' שבת על ידי חצוצרות שיהיה כל ישראל כאיש אחד בלב אחד. וזה הענין שבמלאכת מדין שהיה קליפתם נגד קדושת יוסף כמו שאמרנו כבר במ"ש כהן מדין. והיה צריך לכובשם על ידי משה רבינו ועל ידי חצוצרות שזה קדושת יוסף מדת שלום. ומשום זה תלה הכתוב מיתת משה רבינו בזה כמו שנאמר אחר תאסף וגו'. וזה שא' במד"ת הנ"ל וכשהלכו למלחמה במדין בחצוצרות עשו נקמה וכו' שעיקר הנקמה היתה על ידי שנעשו כאיש אחד בלב אחד היפך קליפת מדין. ועל ידי זה עשו נקמה בהם על שהחטיאום כיון שנתברר שבשורש באמת ועמך כולם צדיקים. ורק הם היו בעוכרי נפשם. וכענין דאיתא (ב"ר פ' ס"ה) ונשא השעיר עליו את כל עונותם עונות תם:

## פרק ח

**תנו** שבח ושירה לאל אשר שבת ברא לנו ולנו בו נתן תורה. כי הכל מודים שבשבת נתנה תורה לישראל (כמ"ש שבת פ"ו:) והכונה על הרוחניות והפנימיות של העשרת הדברות זאת נשפע בכל שב כמו שהיה בשבת של מתן תורה שאז לא ניתנו הלוחות בפועל רק על ידי קולות וברקים נאמרו עשרת הדברות ונחקקו בנפשות ישראל מראשית הדיבור עד האחרון כי בדיבור הראשון נאמר אנכי ה' אלהיך וגו' ולא נאמר בלשון ציווי שהוא נגד כ"ע ועתי"ק שהוא למעלה מהשגת החכמה שמשם התחלת ההתגלות דיש מאין. רק שכן נחקק בנפשות ישראל התגלות אלהות עד הדיבור האחרון לא תחמוד שעל ידי התגלות אלהות בעשרה מדרגות נעשה הלב חלול ופנוי מכל מיני חמדה ותאוה שבעולם הזה. ויש לכוין זה במאמר חז"ל על עשרה דברים שנבראו בע"ש בין השמשות שזה היה אחר הקלקול והחטא של אדם הראשון נבראו עשרה דברים הללו כדי שיהיה הכנה להתיקון מקלקול הנ"ל. ובהגיע קדושת שבת יהיה נשפע מלעילא כח עשרת הדברות ויהיה ממילא נתקן הכל. וכן נמנו כסדר הבאר והמן היינו תורה שבעל פה ותורה שבכתב כי המן שהוא לחם מן השמים הוא בזכות משה שהוא בגבול והוא בחינת חכמה כמו שא' (ב"ר פ' י"ז) נובלות חכמה שלך מעלה תורה. והבאר הוא תורה שבעל פה שנמשלה לכל המשקים מים ויין ודבש וחלב כי בבאר היה טעם כל מיני משקין כמ"ש במכילתא והוא בחינת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ושרשה מהמקור מטלא דנטיף מעתי"ק שהוא למעלה מבחינת חכמה וכמו שאמרו ז"ל כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו והיינו הטלא דנטיף מעתיקא וכמ"ש במאמר פתח אליהו כ"ע דאיהו כתר מלכות ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית והוא נגד בחינת כתר. והקשת הוא בחינת מבטח עוז שכרת הקב"ה ברית שלא יכרת כל בשר עוד מימי המבול (מכתי"ק) ובודאי לא בחנם הוא הם המשפט לכלות ואין הקב"ה וותרן. רק הקשת שהוא מראה דמות כבוד ה' היינו שהוא מעורר תשובה. וע"כ א' בתי"ז כד תחמי קשתא בגוונין נהירין תצפי לרגלא דמשיחא כי אין ישראל נגאלים אלא בתשובה. ובגוונין נהירין שיהיה האתערותא דלעילא לתשובה מאיר בלב. ע"כ. והיינו שגם לאחר כל הקלקולים שבעולם יועיל תשובה מפני כי יצר לב האדם רע מנעוריו והוא כנגד בחינת בינה לבא כמו שנאמר ולבבו יבין ושב ורפא לו:

**והכתב** והמכתב והלוחות הוא נגד האבות הקדושים שהם בחינת חסד גבורה ת"ת הכתב הוא בחינת תורת חסד שזיכה השי"ת אותנו שיהיה התורה נתנה בכתב. כי בודאי קודם הקלקול לא היה צורך לכתיבה כי הקולות והדברות היו נכתבים ונחקקים על הלב

כמו שנאמר ועל לבם אכתבנה. רק אחר החטא שנעשה על ידי זה לב האבן זיכהאותנו השי"ת שיהיה התורה בכתב כדי שיהיה נחקק גם על לב האבן. והמכתב הוא עט ברזל שחוקקים בו על האבן כפירש"י ז"ל והוא האש שמבחינת גבורה שיש לו כח גדול לעשות חקיקה גם על האבן וכמו שנאמר הלא כה דברי כאש נאום ה' וכפטיש יפוצץ סלע. והלוחות הוא נגד יעקב מדת ת"ת כי הלוחות המה כלולים מהכתב ומכתב והוא בחינת תפארת ישראל מדתו של יעקב אבינו ע"ה כמו שנאמר והמכתב מכתב אלהים הוא חרות עלך הלוחות ואז"ל אל תקרא חרות אלא חירות ממה"מ כי יעקב אבינו לא מת (תענית ה':) והוא דבוק בשורש החיים. וקברו של משה כי הנה נאמר ביעקב אבינו ע"ה ויאבק איש עמו הוא הס"מ ההיפך של חיים וירא כי לא יכול לו לעצמו מפני שהוא שורש החיים כנ"ל ויגע בכף ירכו ואיתא במדרש (ב"ר פ' ע"ז) נגע בנביאים ובנביאות שעתידין לעמוד ממנו וכונתו על תרין ירכין קשוט נצח והוד שמשם יניקת הנביאים והם משה רבינו ע"ה ואליהו הגם שהם היו הנבחרים שבנביאים עכ"ז לא הגיעו לשרש החיים בתכלית וזה מרמז קברו של משה היינו שעכ"פ משה מת ונקבר מפני שהיה בו עוד איזה שמץ מעטיו של נחש וכמו שנאמר ולא ידע איש את קבורתו פי' שלא היה בזה השגת שכל אנושי מפני מה שנאמר בו לשון מיתה וקבורה והוא כענין מאמר חז"ל על מיתתו של רע"ק שתוק כך עלה במחשבה לפני היינו שע"פ שכל אנושי אין שום השגה למה מגיע לו כך רק במחשבה דקה מן הדקה הוא עולה. ועל כל פנים שתוק כי לא יגיע לבחינת הדבור בפה. ומחשבה הוא חכמה ומיתת משה גם בחכמה ומחשבה לא נתגלה כי הוא נסתלק בהאי רצון דעתי"ק שהוא רישא דלא אתיידע ועל כן לא ידע איש את קבורתו וכמ"ש בזוהר (יתרו פ"ט א'). ומערה שעמד בה אליהו ז"ל דהנה איתא בגמרא אלמלי נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלא מחט סידקית לא היו יכולים לעמוד כמו שנאמר כי לא יראני האדם וחי והיינו מפני שגם בהם נדבק עוד איזה שמץ מעטיו של נחש ולא היו עוד בשורש החיים בתכלית כי אפילו אליהו שעלה בסערה השמים עם כל זה לא היה נשאר עם הגוף בחיים בעולם הזה. ולזה לא היה בכוחם להשיג התגלות השכינה בחיים חיותם בהגוף כמו שנאמר כי לא יראני האדם וחי וכדאיתא בשם הר"י בירבי פי' על פ' היום זה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי ועתה למה נמות וגו' אם יוספים אנחנו וגו' ומתנו היינו כאשר נתוודע להם שפסקה זוהמתן כ"כ עד שהיה ביכלתם לראות השכינה לדבר עמהם פא"פ בחיים חיותם אמרו ועתה למה נמות לאיזה תכלית יוצרך המיתה מאחר שיוכלו להשיג זאת גם בחיים. אם

יוספים אנחנו עוד לשמוע אם יהיה תוספות התגלות אחר המיתה עוד ומתנו נצרך לזה המיתה ע"כ:

**ופי** האתון דהנה איתא בגמרא (ב"ב י"ד:) משה כתב ספרו ופ' בלעם ולכאורה מה זה פ' בלעם מיוחד מכל ספר התורה של משה רבינו ע"ה (מכתי"ק) שיש בהם ספורים והכל נעשה תורה ומ"ש סיפורים דבלק ובלעם משאר סיפורים שבתורה ונחשב בפ"ע. אמנם הענין הוא כי כל הסיפורים כשנכתבו בתורה נעשה מהם דברי תורה והתורה נקרא ספרו דמשה רבינו ע"ה כי נקרא על שמו תורת משה וכמו"ש בפרע"ק. ופ' בלעם הנבואות שאמר הם מעצמם דברי תורה שנאמרו מהש"י ולא על ידי הכתיבה בתורה נעשו דברי תורה וע"כ לא נחשב זה מספרו דמשה. וכאן שא' פי האתון (ע"כ) כי פתיחת פה האתון היה הקדמה על השלש פעמים שבירך בלעם לישראל להוודע ולהגלות שלא היה בזה שום יתרון לבלעם בעצמו רק שכל הברכות יצאו על ידי השכינה רק המעבר היה על ידי הפה טמא של בלעם והוא לא עשה רק עקימת שפתים כמו שא' כל אשר ידבר ה' אותו אעשה רק מעשה עקימת שפתים. והראיה שכשהיה רצון השי"ת פתח את פי האתון ודיבר גם כן דברים גבוהים כאלו כמו בלעם בג' ברכותיו. כי באמרה כי הכיתני זה שלש רגלים רמזה לו אתה מבקש לעקור את האומה החוגגת שלש רגלים. וזהו בעצמו ענין שלש ברכות שנתברכו ישראל מהשי"ת על ידי בלעם כמו שאמרנו בפ' בלק שבהם גילה עוצם הקדושה שנמצא יקרות בישראל שהמה מושרשים משלשה אבות הקדושים אשר מרמז על זה קדושת שלש רגלים. וי"ל שהאתון בעצמו היה גם כן גוף הקליפה של בלעם כמו שנאמר ההסכן הסכנתי וידוע על זה מאמר חז"ל (סנהדרין ק"ה:) ואשתו כגופו. והדברים הללו הם להראות יקרות קדושת ישראל לכל פרטי נפשות לדורי דורות. ולכן אינם בכלל בספר תורת משה כי הדברים הללו לא היו יכולים לצאת מפי משה רבינו ע"ה רק דייקא על ידי בלעם הנקרא מחליק לשון כדאיתא במ"ר פ' דברים. וזה מרמז על קדושת בחינת יסוד שקדושה זו נשרש דייקא בישראל על ידי מילה לשמנה שמבטן לשמך המה נימולים ועל ידי זה נקראים ועמך כולם צדיקים כל פרטי נפשות גם אם יעבור עליהם מה על ידי בחירתם סוף כל סוף יהיה נתקן הכל ויהיו נשארים בשורש הקדושה. אשר לא כן בתכונת כל האו"ה שאפילו חסיד שבחסידים מהם וגם אם יהיה שומר הברית כל ימיו עם כל זה על ידי איזה הרהור מעט שיעלה על דעתו יתקלקל הכל כידוע ממעשה של הבעל שם טוב עם הכומר. ופי הארץ מרמז על בחינת התגלות מלכות שמים שהוא גם כן רק בכח בחינת קדושת ישראל וזה נתברר על ידי פי הארץ במחלוקתו של קרח שמיד שהגיעו לפי הארץ נתגלה מלכות שמים מפיהם

מעצמם שצווחו משה אמת ותורתו אמת. וכמו שנאמר וירדו וגו' חיים שאולה היינו שתנגלה להם הגם שהמה חיים וקיימים בקדושה וטהרה כי היו נפשות גבוהים עם כל זה ירדו עם חייהם לשאול תחתית על ידי הטעות שהיה להם. וזה היה מיד כשהגיעו לפי הארץ חזרו בתשובה ותיקנו הכל. אשר לא כן הוא תכונת האו"ה שאין באופן להגיע מהם התגל מלכות שמים כי המה אפילו על פתחה של גיהנם אינם חוזרים בתשובה. והנה כל אלו עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות כדי שיהיה הכנה להתיקון של החטא הנ"ל. ובהופיע קדושת שבת בעצמה אז נתקן הכל בפנימיות על ידי קדושת העשרה הדברות שהכל מודים שבשבת נתנה תורה לישראל וכדברנו הנ"ל:

## פרק ט

**הנה** השלשה שבתות שבין המצרים מפטירין דברי. שמעו. חזון. שהמה דיבור שמיעה ראיה והם מרמזים על תלת דרגין עלאין הג' ראשונות כתר חכמה ובינה שבהם יש יגיעה ועבודה לנפש ישראל בפנימיות. והג' שבתות אלו נקראים תלתא דפורענותא שמרמז כי בג' השבתות האלו מכלים את הפורעניות. ואחר זה שבעה דנחמתא שהם כנגד ז' מדות הק' שבאים אחר כך לידי התגלות. והוא כענין אמרם ז"ל צדיקים תחלתן יסורין וסופן שלוה ואורריהן ומצעריהן קודמין למברכיהן. והנה הפטורה ראשונה דברי ירמיה רומז על בחינת כתר שהוא למעלה מן השגה כי דיבור הוא מ' מלכות כמו דאיתא בפתח אליהו מלכות פה וכתר עליון איהו כתר מלכות כד"א מגיד מראשית אחרית כי סוף מעשה במחשבה תחלה כמו שהיה מיד בבריאת העולם שאדם הראשון שהיה תכלית מכוון הבריאה עלה במחשבה תחלה ונברא בסוף כל הנבראים. וכמו כן שבעים האומות שעלה במחשבה לבראם התכלית מכוון של הקלי' היה עמלק והוא היהה ראשית המחשבה כמו שנאמר ראשית גוים עמלק והוא נולד בסוף הע' האומות ובסוף הכל נברא יעקב אבינו שהוא הוא עיקר המכוון של כל הבריאה. ועל רמז זה מסיים בהפטרת דברי קודש ישראל לה' ראשית תבואתו שעל ידי הדיבור זה נתברר שישראל המה מקושרים בשרש. וכל דברי ירמיהו היו תוכחות וכפי הנראה על הגוון לא הועיל בכל דבריו כדאיתא במדרש שאמר להם אחר החרבן אם שמעתם לדברי מקודם לא באתם לידי כך. אמנם באמת בפנימיות בשרש למעלה מתפיסת האדם פעל דבריו הרבה. והוא כענין הנאמר ביחזקאל באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו וגו' הוא רשע בעונו ימות וגו' ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו הוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת שבפסוק השני לא נזכר לשון רשע אצל המיתה לאחר שכבר הזהרו הגם שלא שב. והדעת נותן להיפך שהמזיד שכבר הוכיחו ולא שמע צריך להיות רגוע משוגג שלא הזהירו. אולם שזה

שהוכיחו הנביא הגם שלא שמע אליו עם כן זה עשו הדברים רושם בהשרש שלו לעילא שעל ידי זה היה מיתתו כפרה על עונו ולא נק' עוד בשם רשע. ואחר זה הפטורת שמעו הוא גם כן נבואת ירמיהו והוא מרמז לבחינת חכמה שהוא גם כן למעלה מן הדעת רק על כל פנים הוא בחינת יש מאין כי השומע על כל פנים הוא מטה אוזן לשמוע הגם שאינו נכנס עוד בלב עם כל פנים יש לזה איזה תקוה כבר על פי שכל כמו שנאמר אשרי אדם שומע לי לשמור מזוזות פתחי שעל כל פנים הוא עומד מוכן לכנוס בעת שיפתחו לו הפתח. ועם כל זה שני ענינים האלו המה רחוקים עוד מתפיסת אדם. וזהו ענין בחינת ירמיהו שהוא על תכלית ההסתר. והפטרת חזון שהוא נגד בחינת בינה ובינה לבא היינו שכבר בא לידי ראיה והתגלות כמו שנאמר ולבי ראה הרבה חכמה וכענין רואה אני את דברי אדמון והוא מנבואתו של ישעיה שהוא מרמז על בחינת התגלות הישועה על פי תפיסת האדם גם כן. והוא קרוב לבוא מזה לשבעה דנחמתא שהוא תכלית התגלות הישועה. ואיתא בפסיקתא (פ' דברי) על ד' בני אדם שנאמר בהן לשון יצירה באדם הראשון וייצר וגו' את האדם וביעקב אבינו ע"ה ויוצרך ישראל ובישעיה יוצרי מבטן לעבד לו ובירמיה בטרם אצרך בבטן ידעתיך. זהו החילוק שבין ישעיה שנאמר בו יצירה מבטן היינו על דבר הישות והתגלות. אבל בירמיה נאמר בטרם אצרך היינו בבחינת אין למעלה מן ההשגה כנ"ל:

## פרק י

**איתא** בשם הרבי רבי בער זצ"ל על פסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים (איכה א:ג) פי' כל רודפי ה' שרודף אחר השגת התגלות ה' יכול להשיגוה ביותר בין המצרים כמשל המלך כשאיננו בביתו יש ביכולת להגיע אליו בנקל יותר. והענין הוא כי כ"ב ימים שבין המצרים הם נגד כ"ב אותיות התורה שעברו ישראל אז כדאיתא במדרש איכה שהקינות שהם מא' ועד ת' על רמז זה. וי"ז בתמוז הוא נגד אות א' שבו ביום נשתברו הלוחות המתחילים באות א' אנכי. ות"ב הוא נגד ת' ע"ש תם עוניך בת ציון ששפך חמתו על עצים ואבנים. וזה לשון בין המצרים כמיצר מכאן ומיצר מכאן שאין להסתר התפשטות לא קודם המיצר וגם לא אחר ת"ב שכבר נתקן ונשלם הכל דייקא בימים הללו בתוך ההסתר כמו שראינו שדייקא אחר חורבן הבית התחיל התפשטות והתרבות תורה שבעל פה על ידי התנאים והאמוראים שעמדו אחר זה דוקא. וכמו שא' במד' (תנחו' ר"פ נח) שעיקר התגלות תורה שבעל פה הוא דייקא על ידי צער ויסורים ועליהם נאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול. ועוד א' שם שהקב"ה קבע שתי ישיבות שיהיו הוגין בתורה יומם ולילה וכו' ואותן ב' ישיבות לא ראו שבי ולא שמד ולא גלות ולהלן א' שם שאין רואין

חבלי משיח נראה מזה שיש להם קיום עד ימות המשיח. ובאמת לא היו השתי ישיבות רק בבבל כמו רב ושמואל רבה ורבי יוסף ואחר כך פסקו. אולם פנימיות המכוון על שורש החרש והמסגר כמו שא' (בתנחו' שם) חרש בשעה שפותח וכו' נעשו הכל חרשין וזה הוא בחינת נביאת ירמיהו שהוא בהסתר למעלה מן השגה כנ"ל. והמסגר כיון שאחד מהן סוגר וכו' אין בעולם שיכול לפתוח והוא נגד נבואת ישעיה שבא לידי התגלות. ויש לרמז זה גם כן באבעיות הגמרא (סוף הוריות) חריף ומקשה ומתון ומסיק הי מיניהו עדיף חריף ומקשה היינו בחינת החרש ומתון ומסיק בחינת המסגר תיקו. והיינו שהגם שעל פי שכל בודאי מתון ומסיק התגלות הלכה עדיף עם כל זה הוא נשאר בתיקו מפני שבחינת מתון ומסיק בא על ידי חריף ומקשה על ידי ההעלם מקודם כנ"ל. שהוא דייקא בין המצרים על ידי ההסתר והוא כאמרם ז"ל במקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד וכאמרם ז"ל (מנחות כ"ט:) מ"ט תליא כרעי' דה' וכו' דאי הדר בתשובה מעיילי לי' וליעייל בהך לא מסתעייא מלתא וכו' בא לטהר מסייעין אותו. כי על ידי הריחוק והסתר נצרך אחר כך להחזיק במקום גבוה יותר למעלה:

## פרק יא

**אזמר** בשבחין למיעל גו פתחין דבחקל תפוחין וכו'. כתיב פתחו לי שערי צדק צדק מורה על מדת מלכות כמ"ש (בפתח אלי') צדק מלכותא קדישא אבוא בם אודה י"ה שלזה יוכל לבוא על ידי שירות ותשבחות. וזהו אזמר בשבחין למיעל גו פתחן דבחקל תפוחין דהוא מ' מלכות כידוע. וכן נקראו שערי גן עדן שהוא גם כן בחינת חקל תפוחין וכמו שאמרנו דכתיב אחר כך זה השער לה' צדיקים יבאו בו. וזה השיבו על שערי גן עדן לאלכסנדרוס מוקדון שרק צדיקים יבואו (כמו"ש תמיד ל"ב:). ולעתיד יתברר כל אחד בבחינת צדיק כמו שנאמר ועמך כולם צדיקים (כמו"ש ריש חלק) וכן נדרש (שבת קי"ט:) הפ' פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים על העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן. והיינו מדכתיב ויבא גוי צדיק השערים הם שערי צדק וכתיב זה השער לה' צדיקים יבאו בו. ולכן בשבת שהוא כנגד מ' מלכות אומרים גם כן אזמר בשבחין למיעל גו פתחין דבחקל תפוחין וכמו שאמרנו (ונת' פ' משפטים). והשיר של שבת מתחיל טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון שבשבת יש התגלות מדת עתיקא היינו שישראל קשורים בשרש בראשית המחשבה ואז כל אחד מישראל נתברר שהוא בכלל ועמך כולם צדיקים דשבת זמן תשובה וכמו"ש (ב"ר סו"פ כ"ב) כך הוא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת וכתיב טוב להודות לה' ואיתא ע"ז בפרדר"א דכתיב מודה ועוזב ירוחם ואף דשם כתיב מודה ועוזב וכאן כתיב טוב להודות

ולא נזכר עזיבה רק שבשבת מועיל הדברים בעצמם שיכנס ללב ויעזוב ממילא הרע וכעין שאי' בפסיקתא (לשבת שובה) הקב"ה כותב אמלגין קשה ומחליפו בדבר קל ואיזה דבר קל קחו עמכם דברים וכו'. והוא על דרך שא' (תענית ח'.) ויפתוהו בפיהם וגו' ואף על פי כן והוא רחום יכפר עון. ובשבת שכנגד מ' מלכות ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והיינו דברי אשר שמתי בפיך כמו דאיתא בס' יצירה שנברא שבת בשנה ופה בנפש ואף שדיבר אדם הראשון עוד בע"ש רק שאז נברא הכח בפה שיוכל האדם לדבר ויהיה בבחינת פי ה' כמו שנאמר דברי אשר שמתי בפיך וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ר"א ב') אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא פי ה'. וכמו"ש בזוהר הקדוש (ח"א ל"ב א') דשבת איקרי דיבור וכו' והיינו שידבר האדם ויהיה בבחינת פי ה' ועל זה כתיב כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה וגו'. ולכן בשבת כשמדבר האדם והוא בחינת פי ה' מועיל הדברים שיכנסו ללב ולבבו יבין ושב ומש"ה כתיב טוב להודות לה' שעל ידי ההודאה בעצמה יזכה שיכנס ללב ויהיה מודה ועוזב ויהיה בכלל ועמך כולם צדיקים שיוכל לבא בשערי צדק השער שצדיקים יבאו בו. ולכן דוד המלך ע"ה שהיה מרכבה להקב"ה בשירות ותשבחות וזה אבא בם אודה י"ה שכן דרך הבא לפני המלך לומר לפניו שירות ותשבחות וכן איתא בזוהר חדש (בראשית י"ט) כיון שברא עולמו ברא מלאכים וחיות הקודש השמים וכל צבאם וברא את האדם וכולם מוכנים לשבח ליוצרם ולפארו ועדיין לא היה שבח לפניו עד שנכנס שבת ושקטו כולם ופצחו רנה ושבחה העליונים ותחתונים וכו'. וזה שתקנו בברכת ק"ש של שבת ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו וכו' פי' שאז הכירו כבוד מלכותו שזה מדת שבת כאמור ויום השביעי משבח ואומר וכו' לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו שבח וכו' והיינו שכל היצורים לא אמרו שירה עד שבא יום השבת דכ' טוב להודות לה' ואז פתחו כולם ואמרו שירה וזהו אזמר בשבחין למיעל גו פתחין דבחקל תפוחין שהוא מ' מלכות כנסת ישראל הנקראת שערי צדק על ידי זה אבא בם אודה י"ה:

## פרק יב

**ישמח** משה במתנת חלקו להבין למה נקרא קדושת שבת דוקא מתנת חלקו של משה יותר מכל שאר מצות התורה הלא כל התורה נקראת על שמו כמו שנאמר זכרו תורת משה עבדי. הענין הוא כידוע שקדושת שבת הוא התיקון על החטא הראשון והחטא הראשון היה על ידי גיאות ותאוה וכנס שהמה הקנאה והתאוה והכבוד. ומשה רבינו ע"ה היה נקי בתכלית בג' ענינים הללו ולכן נקרא קדושת שבת מתנת חלקו של משה כי בבחינת גאוה מצינו שאמר על עצמו בתואר תכלית השפלות מכל הברואים כי אברהם

אבינו ע"ה אמר ואנכי עפר ואפר. ודוד המלך ע"ה אמר ואנכי תולעת ועל כל פנים יש בהם עוד איזה ממשות אבל משה רבינו ע"ה אמר ואנחנו מה שאין לו שום ממשות. ובבחינת התאוה היה נקי בתכלית כמו שנאמר ויקבור אותו בגיא מול בית פעור היינו שהוא היה המנגד והיפוך לקליפת בעל פעור השרש של תאות זנות כידוע מנשי מדין שנאמר הן הנה היו לבני ישראל וגו' על דבר פעור כי זה היה עיקר כח הקליפה של כזבי שהיתה בתו של המלך לכן היה בה שרש של הקליפה זו. וכל מגמתם היה רק להכשיל בה את משה רבינו ע"ה שהיה בקדושתו זה לעומת זה ומחשבתם הרעה היה שעל ידי זה ישיגו ח"ו ברשתם את כל הכלל ישראל. וכאשר היה באמת כאשר נכשל בזה הנשיא של שבט שמעון נפגם על ידי זה כל השבט שכל הכ"ד אלף שנפלו היו משבט שמעון. ולכן הביאו כפרה על הרהור הלב דייקא רק הראשים שרי האלפים כי כל הכלל תלויים בראשי הדור. וגם בבחינת הכעס היה משה רבינו ע"ה נקי מכל נדנוד ושמץ מנהו לכן בפרשה זו כאשר נראה על הגוון ממנו מעט קפידא ויצא מגדרו במשהו שנאמר ויקצוף משה וגו' נתעלמה ממנו הלכה דייקא בגיעולי מדין ובזה הראו לו שצריך להזהר בזה אפילו בדקות מאוד כענין שנצרך טהרה וטבילה אפילו הכלי שהיה רק איזה שעות ברשות הנכרי. ובמעשה זמרי הראו לו שלפעמים לאיזה צורך נצרך דייקא להשתמש במדת הכעס וקנאה לכן נתעלמה ממנו הלכה זו דקנאין פוגעין בו מפני שהדבר הזה לקנאות אין שייכות כלל אליו רק בא פנחס ונטל את הראוי לו. וי"ל שלטעם זה גם כן היה קבורתו של משה רבינו ע"ה בעבר הירדן בנחלת גד כמו שנאמר כי שם חלקת מחוקק ספון כאמרם ז"ל (מכות ט':) שמשום זה הוצרך שם גם כן ג' ערי מקלט דבגלעד נפישי רוצחים שהוא קליפת כעס וקנאה ולכן נקבר שם משה רבינו ע"ה שהיה נקי מזה בתכלית כדי להכניע את הזה לעומת זה כדברינו הנ"ל על מול בית פעור:

## פרק יג

**אומרים** בסעודה ג' דשבת ובכל הסעודות המזמור ה' רועי לא אחסר היינו שהעיקר הוא שיכירו כח הנותן שה' רועי ובמדרש (רבה ותנחומא פ' זו) ג' מתנות נבראו בעולם זכה באחד מהן נטל חמדת כל העולם זכה בחכמה זכה בכל שהחכמה שהוא חכמת התורה כולל חמדת כל העולם. וגבורה עיקר הגבורה הוא כמו שנאמר איזהו גבור הכובש את יצרו וזה זוכה לגבורה בעולם הזה גם כן. שכל שליטת האו"ה על ישראל הוא על ידי השאור שבעיסה שנמצא בלב ישראל מקליפתם והכובש את יצרו על ידי זה זוכה לגבורה בעולם הזה גם כן וזהו זכה בגבורה זכה בכל. זכה בעושר זכה בכל מוסב על מעשה המצות וכמו שאיתא (עירובין פ"ו.) רבי מכבד עשירים ר"ע מכבד עשירים וכו' בזמן

שחסד ואמת מן ינצרוהו שעושה גמ"ח במעותיו. אימתי בזמן שהם מתנות שמים ובאות בכח התורה. מתנות שמים היינו שמכיר שהשי"ת הוא הנותן לו כח לכל זה. ובאות בכח התורה הוא על פי מה שאמרנו שבכל מצוה יש גם כן תורה אור והוא המכוון לשם שמים בעשיית המצוה מפני שנצטוה מהשי"ת כאשר צוני ה' אלהי הוא האור תורה שיש בכל מצוה והוא הנהורא השלהבת שמדליק את הנר לפי שעה בפרט כל מצוה זו שעושה. ובלימוד התורה גם כן הלימוד בלבד בלא הכונה לשם שמים הוא גם כן מצוה ככל המצות והוא כמו נר ופתילה בלא שלהבת. רק כשלומד לשמה בכונה לשם שמים להכיר על ידי זה איתא ה' זהו התורה אור והאור זה מהתורה מאיר בכלל והוא מאיר לעולם (ונת' כ"פ) וזה הפי' ובאות בכח התורה שיש בו התורה אור. ומש"ה אמר במדרש אחר כך אבל גבורתו ועשרו של בשר ודם אינו כלום. ולא זכה המתנה ג' החכמה שבחכמה דהיינו תורה לא שייך לומר אינו כלום דאף כשאין לו המכוון לשם שמים מכל מקום מצינו (פסחים נ':) לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף שלא לשמה וכו' ולא שייך לומר אינו כלום אבל גבורה ועושר אם אינו מכיר כח הנותן ואינו בא בכח התורה אינו כלום וזה שאמר ה' רועי שמכיר הנותן שהוא השי"ת והם מתנות שמים ובאות בכח התורה ואז לא אחסר. ובשבת מכיר האדם שהכל מהשי"ת ומשום זה אומרים מזמור זה בכל הסעודות שבשבת זוכים גם כן לג' מתנות אלו דבשבת כל אחד מישראל נקרא יראי שמי כמו"ש (תענית ח':) ואימת שבת על ע"ה ועל ידי זה יוכל להיות גבור הכובש את יצרו וחכמה דכו"ע בשבת נתנה תורה ועושר כמו שנאמר ברכת ה' היא תעשיר זה השבת כמ"ש (ב"ר ר"פ י"א) ובגמרא (שבת קי"ט.) ושבשאר ארצות וכו' בשביל שמכבדין את השבת ואומרים מזמור זה שיכירו כח הנותן ה' רועי לא אחסר:

## פרק יד

**עוד** במדרש הנ"ל מביא על זה הפסוק שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן כי עת ופגע יקרה את כולם. והוא על דרך מה שאמרנו על הפסוק אין המלך נושע ברב חיל הם התלמידי חכמים דרבנן איקרי מלכים (גיטין ס"ב.) אין נושעים על ידי דברי תורה לבד שהוא רב חיל דכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו כמ"ש (סוכה נ"ב.) גבור לא ינצל ברב כח גבור הוא הכובש את יצרו לא ינצל על ידי רב כח שלו לבד אם אין לו עזר השי"ת כמ"ש (סוכה שם) יצרו של אדם מתגבר וכו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו וכו'. שקר הסוס לתשועה מוסב על האנשי מעשה שמצינו (סנהדרין צ"ו.) כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים וכו' שהם הי' עסקם ההשתדלות

והזריזות במעשה. רק העיקר הוא עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו שידע שהוא מכוחו לבד לא יועיל כלום רק מה שהשי"ת עוזר לו (ונת' במ"א). וזה פירוש הפסוק הנ"ל כי לא לקלים המרוץ נגד שקר הסוס לתשועה שריצה מצינו בסוסים כמו שנאמר רצתה וילאוך ואיך תתחרה את הסוסים וכתיב וישלח ספרים ביד הרצים בסוסים ובגמרא (פסחים נ'.) עד שהסוס רץ ומציל וכו'. ולא לגבורים המלחמה נגד גבור לא ינצל ברב כח ואמר לא לגבורים המלחמה שעיקר המלחמה הוא מלחמת היצר שהוא המלחמה התמידית ועל ידי הגבורה שלו לבד בלא עזר אלהי לא יועיל לו לכבוש המלחמה. וגם לא לחכמים לחם היינו לחמה של תורה וכמו שנאמר הכהנים לא אמרו איה ה' דכל שאינו מחפש כמטמונים ואומר איה ה' שיכיר כח הנותן ויהיה עסק התורה לשמה לא יזכה לתורה אור שיאיר לו התורה ללב וכמו שאמרנו. ואמר וגם לא לנבונים עושר. עושר היינו שהוא עשיר בתורה וזה מוסב על עשירות בתורה שבעל פה וכמו"ש (תמורה ט"ז.) שדורש עשיר ורש נפגשו מי שעשאו חכם לזה וכן במדרש (תנחומא תשא ג') והשבע לעשיר וגו' בעשירי תורה מדבר ששפתותיו דובבות ואין מניח לו לישון. אבל לא לנבונים עושר וכמו שנאמר ותופשי התורה לא ידעוני שגם מי שהוא אחיד באורייתא והוא בכלל תופשי התורה מכל מקום יכול להיות לא ידעוני שלא יזכו לסוד הדעת שיכנס לעומק הלב ולא זכו לטלא דעתיקא שהוא עושר דתורה שבעל פה וזה לא לנבונים עושר. ואחר כך אמר לא ליודעים חן יודעים היינו מי שכבר זכה גם לבחינת דעת וזה יש לו חן שמורה שאף שעושה ח"ו שלא כהוגן מכל מקום אין תורתו נמאסת וכמו"ש (חגיגה ט"ו:) ואמר (שם) ר"מ גמר מפומיה דאחר ר"מ רמון מצא תוכו אכל וכו' ורמון איתא (שם כ"ז.) על פושעי ישראל שמלאים מצות כרמון. והיינו דת"ח כאחר שנכנס לפרדס והיה גדול והיה בכלל יודעים אף שסרח מכל מקום יש לו חן שאינו נאבד ח"ו וכמו שא' שם בר' יוחנן שאחר שמת פסק קוטרא מקברי' דאחר ומכל מקום אמר וגם לא ליודעים חן שלפעמים יוכל לקלקל כ"כ עד שלא יועיל הכל ויאבד וכמו"ש אחר כך איתא סופר אי' שוקל וכו' ש' בעיי בעו דואג ואחיתופל וכו' ותנן א"ל חלק לעולם הבא שמ"מ נפסק עליהם במשנה שאין להם חלק ורק דורשי רשומות היו אומרים כולם באין לעולם הבא כמו"ש (סנהדרין ק"ה:) והיינו שלמעלה מתפיסת שכל עולם הזה השיגו איזה רשימה מה שכל שבא מזרע יעקב לא יאבד. אבל במשנה נפסק הדין שאין להם חלק לעולם הבא וזה לא ליודעים חן שיוכל כ"כ לקלקל עד שיאבד הכל וזה כי עת ופגע יקרה את כולם עת היינו הכ"ח עתים שיש בעולם הזה ופגע היינו היצר הרע יקרה את כולם שיוכל להתגבר עליהם אם לא שהקב"ה עוזר לו כמו שנאמר הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו. והביא אחר

כך מפסוק אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' שכל שאינו מכיר שבא מידו של הקב"ה ומכח התורה אינו כלום כי אם בזאת יתהלל השכל וידוע אותי שידע שהכל מכח השי"ת והביא אחר כך במדרש בחכמים א' מישראל אחיתופל שאמר עליו דוד המלך ע"ה ואתה אנוש כערכי דדוד המלך ע"ה היה מרכבה למדת מלכות ולכן אמר ואני תפלה שתפלה הוא ממדת מלכות כמו"ש אדני שפתי תפתח. וכן אחיתופל איתא (סנהדרין ק"א:) ראה צרעת וכו' סבר איהו מליך וכו' דנפקא מינה שלמה. וכן מצינו בירושלמי (ברכות פ"ד) שהיה אחיתופל מחדש תפלה בכל יום. ומכל מקום על ידי שקלקל נכתב עליו במשנה שאין לו חלק וזה שא' ולא ליודעים חן אף שהיה גדול בתורה כ"כ מכל מקום עת ופגע יקרה את כולם שהיצר הרע יוכל לקלקלו ויאבד הכל ח"ו. וזה שאמר כשאינם באים מן הקב"ה סופן להפסיק ממנו:

**ושבת** איתא (רע"מ פנחס רנ"ז א' שכינתא אתקריאת שבת מסט' דתלת דרגין עלאין ש' ג' כתרין כתר חכמה ובינה ואיהי בת רביעאה לון. והוא על דרך מ"ש בזוהר הקדוש )ח"ב ר"ד א') שבת ש' בת רזא דתלת אבהן דמתאחדן בבת יחידה ואיהי מתעטרא בהו ואברהם אבינו ע"ה מדתו חסד ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ב קע"ה ב') וחסד עלאה נפקא מחכמה ויצחק אבינו ע"ה מדתו גבורה וגבורה נפקא מבינה ויעקב הוא בסוד הדעת כמו משה רבינו ע"ה שהוא בסוד הדעת רק יעקב מסט' דלבר ומשה מסט' דלגאו דא מגופא ודא מנשמתא (כמו"ש בת"ז תי' י"ג) ודעת פנימיות מכ"ע. וכל אחד מישראל זוכה בשבת לג' קדושת האבות וקדושות הג' ראשונות והוא באכילת הג' סעודות כמו שסדרן האר"י הק' ז"ל כנגד האבות. וסעודה השלישית כנגד יעקב אבינו שהוא בסוד הדעת, ומש"ה בב' סעודות שבת הראשונות שהם כנגד אברהם ויצחק תקנו קדוש על היין שצריך השתדלות מצד האדם להכניס קדושה לשבת כיון שיכול להיות עוד כמו שנאמר ותופשי התורה לא ידעוני וכמו שנתבאר. אבל בסעודה ג' שזוכה כבר לסוד הדעת וזוכה לחן מהשי"ת וכמו שנתבאר כל שלא קלקל ח"ו לגמרי אין צריך כ"כ להשתדלות אדם מטעם זה לא תקנו בסעודה זו קידוש על היין:

## מסעי

### פרק א

**אלה** מסעי בני ישראל וגו' ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם. הרמב"ן הביא הטעם שכתב רש"י מפי ר"מ הדרשן וגם טעם הרמב"ם ז"ל במ"נ וכתב על זה והנה מכתב המסעות מצות ה' הוא מן הטעמים הנז' או מזולתו ענין

לא נתגלה לנו סודו כי על פי ה' דבק עם ויכתוב משה לא כדברי ר"א שאמר שהוא דבק עם למסעיהם שכבר הודיענו זה על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו עכ"ל. ונראה שלא היה טעם ר"מ הדרשן וטעם הרמב"ם ז"ל מספיקים בעיניו. גם יש להבין הלשון שנאמר ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ואחר כך כפל עוד ואלה מסעיהם למוצאיהם והיפוך הלשון ממה שכתב מקודם. ובעל הטורים כתב כלומר שהכל הי' על פי ה' בין מסע ובין מוצא. וצריך להבין הא אחר כך כשנאמר ואלה מסעיהם למוצאיהם לא כתיב שם על פי ה'. גם כל הענין צריך ביאור למה היה צריך לכתוב מוצאיהם למסעיהם או להיפך פשיטא שנסעו ממקום שיצאו. אך הענין הוא שהודיענו בזה שנכתב בתורה ויסעו ממקום פלוני ויחנו במקום פלוני וכן בכל מקום כן ולכאורה הוא מיותר דהול"ל ויסעו ויחנו במקום פלוני או ויסעו משם ולמה פרט פעם ב' שם המקום שנסעו משם. על ה השמיענו הכתוב שכתיבת משה מקום שיצאו משם למסעיהם היה על פי ה' שצוה לכתוב כך שנסעו ממקום פלוני ויחנו במקום פלוני. דענין המ"ב מסעות כתוב בספרים שהם כנגד שם מ"ב (כמ"ש בס' צרור המור) ורבי שמשון מאוסטראפאלי ז"ל הביא מדרש פליאה לא הוי ידעי וכו' ופירשו שנסתפקו על מקומות שהיו באות שוה כמו ג' משם אב"ג או משום נג"ד וכדומה. והשם מ"ב הוא השם לעליות נשמה או לעלות לפרד"ס. וענין המסעות היה על פי מה שנאמר בפרשת בהעלותך ויהי בנסוע וגו' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך אין כונת משנאיך על האומות שהרי לא היה להם במדבר. אך פי' משנאיך המשניאים השי"ת בעיני ישראל והוא היצר הרע ובזה יוצדק לשון משנאיך ולא שונאיך. והנסיעה היה להנצל מהיצר הרע על דרך מה שפירשנו במה שנאמר וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים שהנסיעה היה להתברר מג' הקליפות הקנאה והתאוה והכבוד שהם זלעו"ז כנגד ג' מדות האבות שנקראו ימים לתור להם מנוחה היינו לכנוס תיכף לארץ ישראל שהוא מקום המנוחה. ובנוחה יאמר שובה ה' וגו' ופירש רש"י מלשון בשובה ונחת תושעון שנדרש (ירושלמי רפ"א דתענית) על שבת. שובה ה' רבבות אלפי ישראל שנדרש שאין השכינה שורה על פחות מב' אלפים וב' רבבות (יבמות ס"ד.) והיינו השראת השכינה בבחינת יתירה משיש השראת השכינה בכל בי עשרה כמ"ש (סנהדרין ל"ט.). וכמו בשבת מופיע כל שבת קדושה לימי המעשה שאחריו ועל ידי זה בא השבת הב' בקדושה יתירה משבת שלפניו. וכל ימי האדם הם כך בימי המעשה הוא הנסיעה והילוך בעבודת ה' וכשבא שבת בא מנוחה שאז הוא בבחינת מנוחה וכמו שנאמר כי הולך האדם אל בית עולמו ובגמרא (שבת קנ"ב.) שכל צדיק יש לו מדור בפני עצמו ובמדרש (שמות רבה פ' פקודי) הו"ל עולם בפ"ע וכו' עולמים אין כתיב כאן

אלא עולמו. והיינו שכל ימי האדם בעולם הזה הוא בכל ו' ימי המעשה בבחינת הולך והמנוחה הוא בשבת והשבת מופיע הקדושה לימי המעשה שאחריו לויהי בנסוע ואחר כך בשבת הב' משיג הקדושה בהתגלות יותר וכן הוא הולך כל ימי חייו עד שנשלם בשלימות עד אל בית עולמו ואז אין לו עסק עוד בעולם הזה:

**ובמדבר** היו נוסעים בכל מסע שבכל מסע היה עסק אחר ובהחניה היו משיגים קדושה מאות אחד משם מ"ב ואחר כך הי' נסיעה חדשה והיה משונה לפי הקדושה מהחניה שיצאו משם. וזה שנאמר ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' היינו שכל מסע היה לפי המוצא שיצאו מהחניה הקודם והיו הולכים תמיד ממדרגה למדרגה וזה נכתב על פי ה' המוצא והמסע כמו ויסעו מסוכות ויחנו באיתם וכדומה. ואלה מסעיהם למוצאיהם שהמסע היה לפי קדושת המוצא שיצאו משם וכאמור עד שנתבררו בהמ"ב מסעות בכל קדושת מ"ב אותיות שבשם מ"ב ואלמלי זכו היה אז כבר המנוחה שלימה שיהיה לעתיד אלמלי זכינו שהיה נכנס משה רבינו ע"ה ועתה בעולם הזה יכול להיות שנצרך כמה מסעות וכמה שבתות כדי שיזכו לאות אחד מהשם מ"ב מהמ"ב מסעות עד שזוכה כל אחד לפי מה שבכוחו לזכות שיהיה כי הולך האדם אל בית עולמו ואחר כך נשלם ואין לו עסק בעולם הזה וזה ענין מ"ש (שבת קי"ח:) אלמלא היו משמרין ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין והיינו ששבת הראשון מופיע הקדושה לימי המעשה ימי הנסיעה ואחר כך בא השבת שניה שהוא מעולה משבת שקדם וזוכין לשבת כהלכתה שיהיה נגאל בשלימות. וזה ענין מ"ש במדרש רבה (בשלח וירושלמי וזוה"ק ועוד) שעל ידי שבת אחת כהלכתו בן דוד בא והכל אחד וכאמור וזה על הכלל. וכל אחד בפרט יש לו עולם בפ"ע שהוא הולך תמיד בימי המעשה בחינת ויהיה בנסוע ובשבת הוא הנייחא. וכל שבת מעולה מחבירו עד שנשלם ואין לו עסק עוד בעולם הזה. אך מכל מקום יכול לזכות עוד להיות בעולם הזה ויקיום בו מ"ש (ברכות י"ז.) עולמך תראה בחייך וכמ"ש (קידושין מ"א.) ולאדם טוב מטעימין אותו מפרי מעשיו וכמו שזכו האבות שהטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין עולם הבא כמו"ש (ב"ב י"ז.) ובתדב"א (סא"ר פ"ה) דחשב לצדיקים שזכו לחיים שלא בצער ושלא ביצר הרע בעולם הזה ממה שעתיד הקב"ה ליתן לצדיקים לעתיד לבוא:

## פרק ב

**אלה** מסעי בני ישראל וגו' הרמב"ן ז"ל פ' זו כתב והנה מכתב המסעות מצות השם הוא מן הטעמים הנז' או מזולתן ענין לא נתגלה לנו סודו כי על פי ה' דבק עם ויכתוב משה לא כדברי ר"א שאמר שהוא דבק עם למסעיהם שכבר הודיענו זה על פי ה' יחנו ועל פי

ה' יסעו עכ"ל. ובאמת מבואר זאת במדרש (רו"ת) פ' זו שא' משל למלך שהיה בנו חולה הוליכו למקום אחר לרפאותו כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות כאן ישננו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך כך א"ל הקב"ה משה מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני וכו' והנה כתבו מפורש שהשי"ת צוה למשה לכתוב המסעות. וזה שנאמר ויכתוב משה וגו' על פי ה' וכדברי הרמב"ן ז"ל ודלא כראב"ע שכ' שהוא דבוק עם למסעיהם שנראה שכתיבת המסעות לא היה מצות השם רק משה כתב מעצמו. והטעם איתא במדרש לכתוב היכן הכעיסוני. והענין דאיתא (מד"ת ר"פ בשלח) אם אני מוליכן דרך פשוטה עכשיו מחזיקין איש איש בשדה ובכרם ומבטלין מן התורה אלא אני מוליכן דרך המדבר ויאכלו את המן וישתו מי באר והתורה מתישבת בגופן. ולכאורה יפלא שהרי בתורה מפורש הטעם כי קרוב הוא פן ינחם וגו' ושבו מצרימה ואיך אמר במדרש טעם אחר. אך באמת הכל אחד דאחר שיצאו ממצרים ולא היו עוד נקיים מכל וכל ועל ידי זה היה פחד שבראותם מלחמה ינחם העם ושבו מצרימה. וזה שא' במשל שהיה בנו חולה והוליכו למקום אחר לרפאותו והיינו שהוליכן למדבר שיאכלו מן וישתו מי באר ויהיה התורה מתיישבת בגופן. וזהו ענין המסעות והחניות שכל מסע היה הכנה שיהיה אחר כך חניה. ואם היו זוכין היו תיכף אחר המסע הא' החניה האמיתית כמו לעתיד לעולם הבא. וכמו שנאמר וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה שהיו ראוים לזכות במסע אחד להתברר בכל ג' קדושת אבות ולהנצל מג' הקליפות שכנגדם זלעו"ז שהם שרשי כל הקליפות ושיהיה אחר כך המנוחה כמו לעתיד. אך כמו בשבת שעל ידי שמירת שבת אחת כהלכתה מיד נגאלין (כמ"ש ירושלמי פ"א דתענית ובכמה דוכתי) ומכל מקום איתא בגמרא (שבת קי"ח:) אלמלי משמרין שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין. ואמרנו שהכל אחד שהמכוון של ב' שבתות היינו שבת תתאה ועל ידי זה יזכה לשבת עלאה וההכנה לזה הוא בשבת הראשון שעל ידי השמירה השבת הראשון כהלכתה זוכין להכניס קדושה בימי המעשה שאחריו ועל ידי כן יהיה השבת הב' השבת עלאה. והנה העולם נידון אחר רובו וכשיהיה רוב ישראל שומרי ב' שבתות כהלכתן יהיו נגאלין מיד אבל הלא מן הנמנע שלא יהיה כמה פרטי נפשות שהם משמרין שבת כלהכתה ולמה לא נגאלו הם מכל וכל מיצר הרע וממה"מ שהוא היצר הרע (כמ"ש ב"ב ט"ז:) אך באמת המכוון שומר שבת כהלכתו אינו שדי לו בשמירה מחילול שבת בשב ואל תעשה לבד הגם שחשיב גם כן כעושה מצוה (כמ"ש קידושין ל"ט:) אבל לא סגי בזה. רק הפירוש כהלכתו שצריך להכניס קדושה בהשבת

וכמו שנאמר ושמרו בני ישראל את שבת שבת תתאה לעשות את השבת שיהיה שבת עלאה. וזהו שבת כהלכתו שנגאל מיד מכל וכל:

**וכן** במסעות היה צריך להיות הכנה להחניה לא לבד בשב ואל תעשה בסור מרע להתברר להוריק הרע מלב כסיל אך צריך גם כן לעשה טוב להכניס קדושה בלבו. וזה שא' במשל כאן ישננו שיש חניה שהי' חסרון להשגת שלימות החניה שיהיה כמו לעתיד מה שישננו הינו אף שהיה סור מרע אך נחסר ועשה טוב. וזה שא' ישננו ע"ד מ"ש יושב בטל כישן דמי. ויש חניה שהיה החסרון כאן הוקרנו על דרך מ"ש (בכורות ה') מאי רפידים שריפו עצמן מדברי תורה. וזה שאמר כאן הוקרנו שזה הוא קליפת עמלק שנאמר אצלו אשר קרך בדרך שהוא משליך קרירות ועצבות בלב האדם ואף שהיו סור מרע. וזה עוד גרוע יותר מהחסרון כאן ישננו. שזהו ראשית גוים עמלק הקרירות והעצבון שהוא מהנחש והיצר הרע כמ"ש (תמורה ט"ז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשנות ועל זה היו החניות לתקן זאת. ואמר כאן חששת את ראשך על דרך מ"ש (שבת י"א.) כל מיחוש ולא מיחוש ראש ופירש רש"י חולי ארוך וכו' מיחוש חששא בעלמא לפי שעה וקל. וכן כל החטאים שנכתבו על ישראל היו רק מיחושים קלים לפי שעה אך החסרון היה מה שהיה מיחוש ראש. וזה שא' חששת את ראשך והנה בשנים הראשונים ישננו והוקרנו נכלל המלך גם כן עם בנו מה שאין כן החסרון הג' חששת את ראשך אמר לנוכח להבן לבד. והענין דאף דכתיב הנה לא ינוס ולא יישן שומר ישראל מכל מקום מצינו גם כן דכתיב עורה למה תישן וכן ויקץ כישן ה'. ועל ידי שישראל היו ישנים שלא עשו הכנה שיהיה החניה כהלכתה על ידי ועשה טוב גם כן כנ"ל על ידי זה גם השי"ת כביכול כישן ולא סייע בסעייתא דשמיא מלמעלה וכן כאן הוקרנו כיון שהיו ישראל קרים וצוננים מלהכין את עצמם כביכול גם השי"ת נכלל על ידי זה עמהם. על דרך מה שנאמר והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל ובגמרא (ר"ה כ"ט.) כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים וכו'. והיינו דמשה רבינו הכניס בלב ישראל שישעבדו את לבן לאביהם שבשמים. אבל בלא אתערותא דלתתא לא היה אתערותא דלעילא מה שאין כן בהחסרון הג' כאן חששת את ראשך שהיה חסרון במעשה אף שהיה לפי שעה כנ"ל לא נכלל השי"ת עמהם שאין השי"ת מסייע לרע ח"ו. וכמ"ש (שבת ק"ד.) בא לטמא רק פותחין לו בא לטהר מסייעים לו. וחשב כל שמות המסעות ומי שיש לו לב להבין יוכל להבין מה היה המניעה שלא זכו לחניה האמיתית כמו לעתיד. ושם החניה מוכיח על זה פעם היה המניעה מה שישננו פעם מה שכאן הוקרנו. ופעם היה מיחוש ראש לפי שעה. וצוה השי"ת לכתוב החניות ללמדנו שלא די

בשמירת יום השבת שהוא יום מנוחה בשוח"ת וסור מרע לבד אך צריך להיות עשה טוב להכניס קדושה לשבת כמו שנאמר לדורתם ודרש (בתי"ז תי' מ"ח) זכאה מאן דעביד לון דירה בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצר הרע והוא המנוחה כמו לעתיד. וכתיב ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' והיינו כיון שנצטוה לכתוב החניות כאמור כתיב מוצאיהם שהיה החניה הראשונה ההכנה למסע שהוא ההשתדלות לזכות לחניה הב' וזה נכתב על פי ה'. אך מסע הראשון מרעמסס סוכתה שלא היה חניה מקודם רק מסע הראשון ממצרים זה לא נצטוה משה רבינו לכתוב שהשי"ת צוה לכתוב רק החניות אך משה רבינו כתבו שמסע הראשון מרעמסס היה הכנה לחניה ראשונה. וזה שנאמר ואלה מסעיהם למוצאיהם ויסעו מרעמסס וגו'. ומש"ה לא כתיב כאן על פי ה' דזה קאי על מסע ראשונה וזה לא נכתב על פי ה'. וזה שבא השינוי בלשון הכתוב שמתחלה כתיב מוצאיהם למסעיהם ואחר כך להיפך מסעיהם למוצאיהם ולא כתיב על פי ה':

## פרק ג

**אלה** שמות האנשים אשר ינחלו לכם אלעזר הכהן ויהושע בן נון ונשיא אחד וגו' לנחול את הארץ. הנה הנשיאים הם היו המנחילין לישראל היינו שביררו חלק לכל אחד (כמ"ש קידושין מ"ב.) אך לנחול היינו לכבוש את הארץ מיד הכנענים זה היה על ידי יהושע בלבד ואלעזר לא יצא למלחמה ולמה הוזכר כאן ועוד קודם ליהושע. ואף שנאמר ולפני אלעזר הכהן יעמוד ואיתא (מ"ר פנחס) הכבוד אינו זז מבית אביך שאף יהושע שעומד תחתיך לפני אלעזר הכהן יעמוד. זהו רק לשאול באורים ותומים וכמו שנאמר ושאל לו במשפט האורים לפני ה' אבל לא לנחול ולכבוש. אך שם כתיב גם כן על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וגו' על פיו מוסב על אלעזר הוא על יהושע (וכמו"ש פירש רש"י). והוא דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ולמה נצרך לפני אלעזר הכהן ישראל לו ויאמר לו עצת ה' במשפט האורים. אך הענין הוא על דרך מ"ש בפרשה אדומה דכתיב ושחט אותה לפניו שיהיה זר שוחט ואליעזר רואה (כמ"ש יומא מ"ב.) ולמה נצרך שיהיה אלעזר רואה. אך העסק של פרה אדומה הוא לתקן קלקול העגל כמו שא' תבא פרה ותכפר על העגל. והיינו שבמתן תורה נאמר אז אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי כמ"ש (ע"ז ה'.) ואחר כך קלקלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון. ועל ידי מעשה הפרה אדומה שמטהר מטומאת מת נתקן הקלקול בשורש. ולתקן החטא בשורש נצרך שיהיה אלעזר רואה כמו שאמרנו על מה דכ' וירא אלהים את האור כי טוב פי' שעל ידי ראיית השי"ת בהבריאה בראייתו כביכול הכניס בו האור כי טוב. ואחר כך כתיב בכל מעשי בראשית וירא אלהים כי טוב היינו שהכניס בכל פרטי הבריאה האור כי טוב. וזה פי' עיני ה' אל

צדיקים שהצדיקים זוכין שיהיה להם גם כן כמו עיני ה' כביכול שיוכלו גם כן להכניס בראייתם האור כי טוב שעל ידי זה יתוקן הכל בשורש מכ"ע שהוא קוצו של יוד דרמיזא לאין (זח"ג ס"ה ב') ומטעם זה נצרך גם כאן שיהיה אלעזר רואה. וכן בכל דור ניתן כח זה לזרע אהרן. וזה שאמר לו השי"ת למשה רבינו שהכבוד אינו זז מבית אביך שאף יהושע שעומד תחתיך לפני אלעזר הכהן יעמוד ועל ידי ראיית אלעזר יכניס בו האור כי טוב. וזה שנאמר על פיו יצאו ועל פיו יבאו נגד מה שנאמר מתחלה ואשר יוציאם ואשר יביאם אמר עתה שזה יהיה על פיו של אלעזר שהוא על דרך מה שנאמר על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו שהחניה והמסע היה על פי ה' (ונתב' בפרשת בהעלותך) וכן משה כתב המסעות והחניות על פי ה'. כן ביהושע גם כן כתיב אשר יציאם ואשר יביאם. ועל ידי זה יהיה הכיבוש באומות ואמר הכתוב שזה הכתוב אינו זז מבית אביך ולפני אלעזר הכהן יעמוד. ועל ידי זה שיהיה אלעזר רואה יכניס בראייתו הכח ליהושע שהוא יוציאם והוא יביאם ועל ידי זה יהיה לו כח לכבוש האומות. וזה שנאמר על פיו יצאו ועל פיו יבאו היינו על פיו של אלעזר הוא וכל בני ישראל הוא מוסב על יהושע:

**והנה** זה כח שורש תורה שבעל פה שהיה למשה שקיבל מסיני כמו שא' משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וזה קאי על תורה שבעל פה (כמ"ש זח"ב קל"ז ב') ויהושע הנחיל הארץ לישראל שבירר לכל אחד מישראל חלקו בתורה שבעל פה שיזכה בו כל אחד מישראל. ועל זה א' (נדרים כ"ב:) וס' יהושע בלבד שערכה של ארץ ישראל הוא והיינו חלק תורה שבעל פה של כל אחד מישראל (ונת' כ"פ).והכח הזה ליהושע על ידי ראיית אלעזר בו שהכניס בו הכח הזה שיוכל לתקן עד השורש ועל ידי זה יוכל לכבוש האומות. וזה שנאמר אשר ינחלו לכם את הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן נון. וכל זה היה כח משה רבינו שהוא היה סוד הדעת ודורו נקרא דור דעה (כמ"ש מ"ר ותנחומא חקת) וכתיב ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. יקר הוא בחינת תורה שבעל פה והיינו תורה שבעל פה של רע"ק שעל זה א' (שם) וכל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחביריו. ונעים היינו כח תורה שבעל פה שהנחיל יהושע להשבטים ולכל ישראל. וכמו"ש (מ"ר ותנ' שם ד') בנעימים בזכות התורה שנאמר בה כי נעים כי תשמרם בבטנך והיינו תורה שבעל פה (כמו שנת' במ"א). וזה הכח היה לאלעזר על ידי ראייתו ליהושע וזה שא' שאין הכבוד הזה זז מבית אביך:

**ובמ"ר** (מטות) לא יגרע מצדיק עינו וגו' ללמדך שמשה מתאוה לראות נקם מדין וכו' על משה נאמר ישמח צדיק כי חזה נקם נקמת מדין פעמיו ירחץ בדם הרשע זה בלעם וכו' ומה נ"מ לראות נקמת מדין או לשמוע מנקמתם. רק מדין הוא היה שרש הקליפה ועל

ידי הנקמה במדין היינו בשרש הקליפה על ידי זה פעמיו ירחץ בדם הרשע זה בלעם והיינו אף מה שהאדם דש בעקביו והיינו לתקן הכל בשרשו ולזה נצרך הראיה ועל זה נאמר ישמח שמחה הוא כשמתיישר הלב מכל וכל כמו שנאמר ולישרי לב שמחה וזהו ישמח צדיק כי חזה נקם וזה שנאמר לא יגרע מצדיק עינו דקאי על משה רבינו שהיה כחו להכניס בישראל על ידי ראייתו האור כי טוב. ועל ידי שראה הנקם נקמת מדין על ידי זה פעמיו ירחץ בדם הרשע שגם בלעם היה בבחינת דעת כמו שנאמר ויודע דעת עליון וזה שא' (זח"ג קצ"ג ב') אבל באו"ה קם ומנו בלעם אך הוא היה בחינת דעת דקליפה וכמו"ש בזוהר הקדוש (שם קצ"ד א') וההוא רשע הוה אמר על דרגין דאתדבק בהו וזה שהיה מתאוה לראות נקמת מדין דייקא ולכלות כל כחם ולזה הוצרך דוקא הראיה שלו וישמח צדיק וגו' ופעמיו ירחץ וגו' שתיקן הכל בשורש כמו בפרה אדומה וזה הכח נשאר לאלעזר הכהן והוא נתן כח ליהושע לנחל את הארץ כאמור:

## פרק ד

**כי** אתם באים אל הארץ כנען. במ"ר פ' זו מהו כנען ארץ של פרקמטיא שבה סחו' כשם שאתה אומר אשר סוחרי' שרים כנעני' נכבדי ארץ. ויפלא שזה יהיה שבח ארץ ישראל בהיות ישראל על מכונם היה עיקר העסק איש תחת גפנו וגו' ולא עסקו במסחר. אך הענין דאיתא אחר כך במדרש הנ"ל זה שאמר הכ' כח מעשיו הגיד לעמו וגו' אמר להם הקב"ה לישראל יכול הייתי לבראות לכם ארץ חדשה אלא בשביל להראות לכם את כחי אני הורג את שונאיכם מפניכם ונותן לכם את ארצם לקיים מה שנאמר כח מעשיו וגו' לתת להם נחלת גוים. ויש להבין הא כבר הראה כחו ביציאת מצרים. גם יש להבין למה נקראו דוקא הז' אומות שונאיכם והמצרים שהעבידום בפרך היו יותר שונאי ישראל והי"ל ליתן לישראל ארץ מצרים. אך הענין דידוע דזה לעו"ז עשה אלהים וכמו שיש ע"ס בקדושה יש לעו"ז עשר כתרין דמסאבותא וכמו בקדושה יש ג' ראשונות וז' ספירות הבנין כן לעו"ז בטומאה יש ג' קליפות עשו וישמעאל וראשית גוים עמלק והם ג' קליפות הקנאה והתאוה והכבוד עשו וישמעאל הם פסולת מאברהם ויצחק בחינת חסד וגבורה שהם ענפים מחכמה ובינה (זח"ב קע"ב ב') והראשית גוים הוא כמו שבקדושה כ"ע איהו כתר מלכות כן בקליפה הראשית גוים מזרע עשו נק' מלכות הרשעה. ומהם נסתעף הז' אומות שעליהן נאמר לא תחיה כל נשמה וכל א' כלול מעשר הם ע' קליפות האומות שהם למספר בני ישראל. וכל אומה יש בה ניצוץ קדושה המחיה אותם ועל זה נאמר ואתה מחיה את כולם. וכלל ז' אומות נקרא על שם כנען וזה שא' במדרש שהוא ארץ של פרקמטיא שבה סחורה ואו"ה לוקחין הכח הזה לרעה על דרך שנאמר כנען בידו

מאזני מרמה וישראל לוקחין החיות שלהם לטוב בקדושה שהוא כח תורה ותורה שבעל פה. וזה שנאמר כח מעשיו הגיד לעמו שהיה יכול לבראות ארץ חדשה אלא בשביל להראות לכם את כחו היינו חכמה כ"ח מ"ה (תי"ז תי' י"ט) הגיד לעמו כל לשון אגדה איהו ברזא דחכמתא כמ"ש (זח"א רל"ד ב') וזה שא' שיכול היה לברוא ארץ חדשה אלא בשביל להראות לכם את כחי כ"ח מ"ה. והוא על דרך מ"ש בגמרא (פסחים פ"ז:) לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים והיינו ני"ק שבהם ומזה בא שמתגייר גם כן נפש א' מהם. וזה שא' אני הורג את שונאיכם היינו כל הז' קליפות שכוללים כל הע' אומות והוא השאור שבעיסה. ונקרא שונא כמו שא' (סוכה נ"ב.) שלמה קראו שונא ובמ"ר (וירא פ' נ"ד) גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע. ונותן להם את ארצם כמו שנאמר לתת להם נחלת גוים הוא כ"ח מעשיו חכמ"ה שלהם. וזה שא' שכל הז' אומות נקרא ע"ש כנען ארץ של פרקמטיא ששם יכול לסחור דברי תורה. והעיקר הוא תורה שבעל פה וכמו שנאמר כי טוב סחרה מסחר כסף. ובמדרש (תנחומא תרומה ב') כי לקח טוב וגו' שני פרקמוטוטין וכו' אבל התורה אינו כן זה שונה זרעים וזה מועד השנו זה לזה ביד כל אחד שנים יש פרקמטיא טובה מזה. ועל שם זה נקראת ארץ כנען ארץ של פרקמטיא שיכולים לסחור סחר תורה הטובה מסחר כסף. והם האו"ה לקחו להם הרע דלעומת זה שהוא כנען בידו מאזני מרמה. אבל ישראל לא לקחו המסחר כסף וישבו איש תחת גפנו והיו פנוים לקנות דברי תורה וכמו שנאמר חבלים נפלו לי בנעימים (ונת' במ"א) וזכו לתורה שבעל פה שעיקרה בארץ ישראל כמ"ש (ב"ר פ' ט"ז) וזהב הארץ ההוא טוב אין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל. ואף העוסקם בעבודת הקרקע גם כן זוכים בשבת לסחור מסחר תורה שבעל פה ובימי העבודה זוכים ללבושי מצות ומעשים טובים התלויים בעבודת קרקע כמו"ש במדרש (תנחומא סוף שלח) יצא לחרוש וכו':

## פרק ה

**ואם** לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וגו' והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם. הנה אמרו חז"ל (בבראשית רבה פ' לך) אין והיה אלא לשון שמחה לכאורה יש סתירה מב' פעמים והיה שנאמר כאן והיה אשר תותירו והיה כאשר דמיתי ולשמחה מה זו עושה. אבל יובן זה עם פתיחת הפסיקתא על הפטרת דברי ירמיה עם פסוק זה והיה אשר תותירו מהם וגו' ואמר שמפני שישראל הותירו משבעה אומות את רחב הזונה על ידי זה נולד ממנה ירמיה שדברי נביאתו היה לשכים בעיניהם ולצנינים בצדיהם וכו'. כי אלו הז'

אומות אשר נצטוו עליהם לא תחיה כל נשמה הוא מפני שהם השרש של שבעה מדות של ההיפך. ועל ידי שהותירו ישראל את רחב הזונה כדי להכניס גם מבחינת שבעה אומות ההיפך להקדושה על ידי זה ילדה רחב שבעה נביאים ומהם היה ירמיה שדברי נבואתו היה תמיד על חורבן הבית שינתן ביד מלך בבל. ודבר זה היה לישראל לשכים בעיניהם כי השליכו את ירמיה לבור מפני שנבואתו היה קשה להם. והנה אמרו ז"ל (פסיקתא דברי) על פי נביא מקרבך מאחיך כמוני וגו' אליו תשמעון מרמז על ירמיה שניבא לישראל ארבעים שנה כנבואת משה רבינו ע"ה וגם אמר דברי תוכחות לדברי משה רבינו ע"ה לא היו נשתברו הלוחות והיה אז מיד גמר התיקון בשלימות. וכמו כן אם היו ישראל שומעים לדברי ירמיה כמאמר הפ' אליו תשמעון לא היה הגלות בישראל. אמנם זה היה דייקא סיבה מנורא עלילה שלא ישמעו ישראל אליו ועל ידי זה יצטרפו ויתלבנו ישראל בגלות ועל ידי שיקראו בזמנים הללו בין המצרים שני הפטורת הללו ראשית דברי ירמיה בספרו דברי ושמעו יפעלו בלבנו מעט מעט עד שנזכה על ידי זה להגאולה שלימה במהרה בימינו. ועל זה יונח בכאן לשון והיה אשר תותירו שהוא באמת שמחה לפני השי"ת שעל ידי נבואת ירמיה נזכה לחזור למוטב ולבוא על ידי זה להגאולה השלימה ב"ב:

**וענין** והיה כאשר דמיתי יובן עם מאמר הגמרא (ברכות ל"ד:) חד מ"ד שכל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל לצדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתיך וחד מ"ד במקום שבע"ת עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד ובודאי שאלו ואלו דברי אלהים חיים. וי"ל בזה כי בודאי מיד בראשית הבריאה היה הכונה גם על הרשעים כאמרם ז"ל (ב"ב ט"ז.) בראת צדיקים בראת רשעים בראת גן עדן בראת גיהנם כי כשם שקילוסו של הקב"ה עולה מן הצדיקים כך קילוסו עולה מן הרשעים בגיהנם והם מצננין אשו של גיהנם בדמעותיהם כאשר שמענו מאחד שאמר הלואי שיהיה הוא בא לידי זה שיתקדש שם שמים על ידו בגיהנם כאשר יבא על האמת לומר יפה דנת וכו' וכדאיתא במדרש (ב"ר פ' ב') והארץ היתה תהו ובהו אלו מעשיהן של רשעים ויאמר אלהים יהי אור אלו מעשיהן של צדיקים אבל איני יודע באיזה מהן חפץ וכו'. כי באמת היה מחשבה עמוקה בעת הבריאה גם על הרשעים אמנם בסדר הבריאה היה שיהיה הכלל ישראל כולם צדיקים כמו שנאמר ועמך כולם צדיקים והרשעים יהיו באו"ה. וגם מהם יהיה הקילוס כאשר יבואו על האמת ויותקנו לבסוף הגם שאין כחם יפה בתשובתם להיות עונותם נעשים כזכיות כמו אצל ישראל. אולם אחר שנתהוה כמה פגמים וקלקולים בישראל על ידי בחירתם ונמצאו בישראל עצמם אשר יכונו בשם רשעים גם מהם

יעלה הקילוס ועוד ביתר שאת כאשר ישובו בתשובה אצלם יוכלו להתהפך הזדונות לזכיות. ובזה יובנו דברי המ"ד בגמרא שכל הנביאים אל נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל לצדיקים גמורים עין לא ראתה זה מוסב על כמו שהיה בסדר הבריאה ועל זה היה השגת הנביאים רק על בע"ת מרשעי או"ה אבל לצדיקים גמורים היינו באם היו כל ישראל צדיקים גמורים כסדר הבריאה על זה נאמר עין לא ראתה שעל זה אין השגת שום נברא משיג שלימות כזה. ואידך מ"ד שבמקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד זה מוסב על כמו שהוא עתה שבישראל עצמם אין כולם צדיקים רק שבעלי תשובה מישראל המה במדרגה יותר מצדיקים של עתה כי עונות שלהם נעשים כזכיות. ועל דרך זה נוכל לרמז בפ' וה' כאשר דמיתי לעשות להם היינו כמו שהיה ראשית המחשבה בסדר הבריאה לעשות לרשעים שבאומות שיהיה קילוסו של הקב"ה עולה מהם לאחר שיתוקנו. עתה אעשה לכם היינו שעתה יהיה נצרך התיקון לרשעים שבישראל רק רק אצלם יהיה ביתר שאת לאחר שישובו בתשובה שלימה יהיו כלך הזדונות שלהם נחשבים כזכיות. וממילא יונח שגם כאן תיבת והיה הוא לשון שמחה שיהיה שמחה שלימה לפני השי"ת בעת שנזכה לתיקון שמחה שלמה לפני השי"ת בעת שנזכה לתיקון הכללי שנזכה לשוב בתשובה שלימה ויתוקנו כל הפגמים שיהיו נחשבים כזכיות ויהיה הגאולה שלימה במהרה בימינו אמן:

## פרק ו

**מה** שיסד הבעל שם טוב לומר המזמור הודו לה' שנזכר שם הד' הצריכין להודות בכל שבת בכניסתו. הענין הוא מפני שבכל שבת מופיע הקדושה מהשרש נתקן כל הפגמים וקלקולים ממעשה האדם ועל זה נאמר אשר גאלם מיד צר ומארצות קבצם היינו מכל מיני ארציות וירידות ונפילות נתקבץ אז הניצוצות קדושה מארבע כנפות הארץ ומזרח וממערב ומצפון ומים כענין אמרם ז"ל (ברכות י"ז.) מי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות שהם ענין אחד שעל ידי השאור שבעיסה שבנפשות ישראל על ידי זה כל החסרונות מבחינת היצר הרע שנמצא בישראל על יד זה יש שליטה עליהם לאוה חומה שיש בה גם כן אותה בחינת הרע וכדאיתא במדרש (שיר השירים פ' ב') אחד גולה לברבריא ואחד לאספמיא ה"ה כמו שגליתם כולכם. וכשבא עת התיקון נתקטו כל הניצוצות הקדושה מכל המקומות המפוזרים מארבע כנפות הארץ. ואחר זה נזכרו בפרט כל מיני ירידות ונפילות שנמצא בכל פרט נפש על ידי מעשיו בכל ימי השבוע ועל כולם יש תיקון על ידי קדושת שבת מהופעת השרש כנ"ל:

**והנה** הראשונה הוא תעו במדבר מרמז על אדם שהולך בטל שהוא כמדבר שלא נזרע ולא נעבד וזהו בישימון דרך שהדרך שלו הוא שמם בלא תורה שנאמר בה אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' ועל ידי זה עיר מושב לא מצאו כאמרם ז"ל (קידושין מ':) כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב כי אינו מוצא העיר מושב ונקרא בור כמדבר. כי דרך הוא דרך ארץ ועץ החיים הוא תורה. על זה אמר רעבים גם צמאים ר"ל בלא תורה כמו שנאמר לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דבר ה'. נפשם בהם תתעטף היינו שהוא מגושם כ"כ בעניני עולם הזה עד שהנפש דקדושה נתעטף אצלו בכמה לבושים. ועם כל זה ויצעקו אל ה' וגו' על ידי הצעקה לה' יוכל להיות נתקן ואז וידריכם בדרך ישרה של תורה כמוש"נ כי ישרים דרכי ה'. ללכת אל עיר מושב שיהיה מבחינת ישוב יודו לה' חסדו כי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב ואין טוב אלא תורה:

**יושבי** חשך וצלמות מרמז על אפילו המומרים להכעיס כמו שנאמר אחר זה כי המרו אמרי אל ועצת עליון נאצו וכמאמר חז"ל כלום אנו מתכוונים אלא להכעיסו ולכן נקראים יושבי חשך שאין נוגה להם והמה אסורי עני וברזל שהם בעולם הזה בשאול תחתית כמו מי שאסור בכבלי ברזל ואין לו מקום לצאת מהמאסר שלו. ועם כל זה יש גם לזה תיקון על ידי הזעקה לה' ואז יוציאם מחשך וצלמות וגו'. ושני אלו הראשונים המה ירידה הגדולה יותר מהשניים והיינו אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו היינו בחינת תאוה וכעס ועל ידי זה כל אוכל תתעב נפשם כידוע שראשית חטא הראשון היה בתאות אכילה וממנו בא לשאר התאות שנק' גם כן בלשון אכילה כד"א אכלה ומחתה פי'. ועל ידי אכילה יתירה ושאר תאוה על ידי זה מתתעב הנפש. ועל ידי זה הזעקה לה' ישלח דברו הוא דברי תורה וירפאם וימלט משחיתותם היינו מבחינת שני הפגמים הנ"ל שנקראים השחתה. תאוה כמו שנאמר כי השחית כל בשר. וכעס ידוע שהוא כע"ז ונאמר פן תשחיתון וכדאיתא בגמרא (שבת ק"ה:) על פ' לא יהיה בך אל זר איזהו אל זר שהוא בגופו זהו היצר הרע היינו של כעס:

**יורדי** הים וגו' ויעמד רוח סערה ותרומם גליו מרמז על מי שטרוד במחשבותיו כל השבוע ואין לו פנאי להסיר טרדת מחשבותיו שהמה כגלים שעוברים עליו תמיד וכאמרם ז"ל (יבמות ק"כ:) על כל גל וגל שעבר עלי וכו' ועל ידי זה וכל חכמתם תתבלע שאין לו ישוב הדעת ויצעקו אל ה' וגו' ויקם סערה לדממה ויחשו גליהם. ובארבעה פרטים אלו נכללו כל מיני ירידות ונפילות שעוברים על האדם. ועל ידי הופעת קדושת שבת יוכלו להתעלות על ידי התקשרות בהשרש. וזה וישם מדבר לאגם מים וארץ ציה למוצאי מים

וגו' מי חכם וישמר אלה פי' וישמר המתנה וקיווי על זאת כמו שנאמר ואביו שמר את הדבר וכאמרם שמר לי על הפתח ופירש"י ז"ל המתין היינו שנצרך להיות חכם ולהמתין על הישועה הגם שהוא איננו מרגיש עוד הישועה בנפשו עם כל זה ייחל אל ה' כמו שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה' קוה וחזור וקוה. ויתבוננו חסדי ה' שבסוף דבר יתבונן היטב שכל זה היה חסדי ה' עליו:

**והנה** באדם הראשון כשנברא ביום הששי היה מיד בהקלקול הראשון מעין כל הד' פגמים הנ"ל כאמרם ז"ל (סנהדרין ל"ח:) אדם הראשון כופר בעיקר היה מין היה וגם אמרו ז"ל (ב"ר פ' י"ט) שאמר אכלתי ואוכל עוד ונראה כעין להכעיס וגם אמרו ז"ל (ב"ר פ' י"ט) אתמול לדעתי ועכשו לדעתו של נחש היינו שהנחש הטריד מחשבותיו ובילבל חכמתו ועם כל זה ברגע אחרונה של תוספות קדושת שבת נאמר וירא אלהים ת כל אשר עשה והנה טוב מאוד שנתקנו כל הפגמים ממעשה אדם. והענין הזה נוהג בכל ע"ש קודם כניסת השבת קודש לעולם אז הוא עת מוכן להיות נתקנים כל מעשי אדם כבראשית הבריאה. כי בריאת יום הששי הוא נגד העמוד אחד שהעולם עומד עליו וצדיק שמו. בזה יובן מאמר חז"ל (שבת קנ"ו.) מי שנולד ביום הששי יהיה גבר חזרן במצות ופירש"י ז"ל שכן דרך ערב שבת לחזור אחר מצות שבת. ולכאורה אין זה כמו תולדות כל ימי המעשה כמו בחד בשבת גבר ולא חדא בי' שהוא כעין התחלת הבריאה שלא הי' טורחים אז בהכנת שבת. אמנם כי מיד בראשית הבריאה הוכן על זה בריאת האדם ביום הששי להיות האדם עסוק במצות כמו שנאמר מיד ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ואמרו ז"ל (תי"ז תי' נ"ה) לעבדה זה מ"ע ולשמרה זה מצות לא תעשה. וגם עד היום נתקדש יום ע"ש להכנת האדם מצידו כמו שנאמר והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו. ויש לומר בזה הרמז מה שקורין חז"ל סעודת ליל שבת בשם ערב שבת כמו לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת וכו' ובזוהר הקדוש נקרא בשם מעלי שבתא והיינו מפני שעיקר קדושת סעודת ליל שבת הוא הכנת התעוררת הקדושה להמשיך עליו מצד האדם ונקרא בשם חקל תפוחין קדישין שהוא מרמז על נשמות ישראל בחינת כנסת ישראל שבא מצד אתעדל"ת ולכן נקרא בשם ערב שבת כענין אמרם ז"ל מי שטרח בע"ש יאכל בשבת כי השם העצם של ערב שבת הונח על התעוררות הנפש מצידו. וקדושת יום השבת הוא נשפע מלעילא ולזה נקרא בשם עתיקא קדישא שהוא השפעת השרש מאתערותא דלעילא:

## פרק ז

**בסעודת** ליל שבת אומרים דא הוא סעודתא דחקל תפוחין קדישין וביום טוב אומרים דקוב"ה ושכינתיה. וכן חקל תפוחין שהוא מדת מלכות בחינת כנסת ישראל נקרא גם כן שכינה על שם אני ה' השוכן בתוך בני ישראל. ונקרא שדה אשר ברכו ה' כמ"ש (תענית כ"ט:) שדה אשר ברכו ה' זה שדה של תפוחים. ובלשון הזוהר הקדוש נקרא חקל תפוחין קדישין והיכן מצינו שדה אשר ברכו ה' אך יום השבת ידוע שהוא כנגד מ' מלכות וכמ"ש בזוהר הקדוש דז' ימי בראשית כנגד ז' מדות תחתוניות וכתיב ויברך אלהים את יום השביעי. ומ' מלכות נקרא שדה על דרך שא' בתוס' (כתובות ב' רע"ב) דהאשה שדה של הבעל ובכל מקום מכניס בזוהר הקדוש ז"א ומ' מלכות דכר ונוקבא ובמדרש (ב"ר פ' מ"ה) איתא בשעה שנכנס יעקב אבינו נכנסה עמו ג"ע הה"ד ראה ריח בני כריח שדה. דג"ע נקרא שדה שתחלת ברייתו של עולם היה שיהיה עיקר שכינה בתחתונים והיינו בגן עדן ששם הושיב השי"ת את אדם הראשון וכתיב קול ה"א מתהלך בגן לרוח היום ושם היה מקום התגלות מ' מלכות היינו הכרת מלכות שמים. ואחר הקלקול שנתגרש אדם הראשון מג"ע נשאר מקום המקדש מקום הראוי להשראת השכינה והיה נקרא שדה. וכן נדרש (ב"ר פ' כ"ב) ויהי בהיותם בשדה ואין שדה אלא בית המקדש המד"א ציון שדה תחרש. והיינו שכל זמן שלא היה נבנה בית המקדש היה המקום הראוי לבית המקדש ולהשראת השכינה נקרא שדה. וכן יצחק קרא למקום המקדש שדה (כמ"ש פסחים פ"ח.) ואיתא בזוהר הקדוש (ח"א קכ"א א') דאית שדה ואית שדה אית שדה דכל ברכאן וקדושין בי' שריין כד"א כריח שדה אשר ברכו ה'. ואית שדה דכל חירוב ומסאבו ושיצא וקטיליין וקרבין בי' שריין וכו' דכמו שיש מ' מלכות בקדוש כן זה לעומת זה יש עשרה כתרין מסאבין ויש גם כן מ' מלכות בקליפה ואדום מרכבה למדת מלכות דקלי' ומשום זה מצינו (פסחים נ"ד:) ומלכות חייבת מתי תפול ופירש רש"י שנקרא כן ע"ש הכתוב וקראו לה גבול רשעה. וכן נקראה מלכות אדום בכ"מ בש"ס והוא מפני שעשו הוא מרכבה למדת מלכות דקליפה וזה גם כן שדה דכל חירוב וכו' וקטולין וכו' כנ"ל. ועשו שהיה ציד בפיו והיה מרמה את אביו שהיה אמר שהיה בבית התלמוד לא כך הלכה מן כך וכך לא כך איסורו לא כך היתרו (כמ"ש תנחומא תולדות ח') על ידי זה היה סבור יצחק שהוא מרכבה למדת מלכות דקדושה ולכן אמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. ובאמת היה יעקב שהיה מרכבה למדה זו מ' כנסת ישראל. וכתיב כריח שדה שבגן עדן מצינו בו ענין ריח כמו שמצינו (ב"מ קי"ד:) ברבה בר אבוה סחט גלימא ריחא וכו'. וכן גבי אלכסנדרוס מוקדון נפל בהו ריחא אמר ש"מ האי עינא מג"ע אתי

(תמיד ל"ב:) וכן כתיב וריח לו כלבנון ואיתא בגמרא (יומא ל"ט:) למה נקרא שמו לבנון שמלבין עונותיהם של ישראל. וכן בישראל שנקראו תפוחים כתיב וריח אפך כתפוחים והתוס' (שבת פ"ח סע"א) תמהו על מה דמביא הגמרא שישראל נמשלו לתפוח מפ' כתפוח בעצי היער למה לא הביאו מפ' זה וריח אפך שבו נמשלו ישראל לתפוח. אך ענין וריח אפך כתפוחים ע"ד מ"ש (עירובין כ"א:) תאנים רעות אלו רשעים גמורים וכו' ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח ועל זה נאמר וריח אפך כתפוחים ע"ד מ"ש (אדר"נ פ' ל"א) מים סרוחים מימי חוטמו של אדם ובמדרש (ב"ר פ' י"ב) ואם נתן ביבה על פתחה וכו' והוא נתן ביבו על פתחו והוא נאה והוא שבחו. וביב הוא צינור המקלח מים סרוחים. ועל זה אמר וריח אפך כתפוחים שאף התאנים הרעות שמורים על פושעי ישראל ורשעים גמורים עתידים שיתנו ריח. וזה דכתיב ויפח באפיו נשמת חיים דבזוהר הקדוש (ח"א כ"ו א') נדרש הפ' כל אשר נשמת רוח חיים באפיו במבול על נשמות הצדיקים כגון חנוך ירד וזהו וריח אפיך כתפוחים שכל אחד מישראל אף הרעים עתידין שיתנו ריח שיברר השי"ת דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא כמ"ש (זח"ב קפ"ד א') ויהיה בבחינת כל אשר נשמת רוח חיים באפיו כנ"ל. וזה שנדרש במדרש (ב"ר תולדות שם) וירח את ריח בגדיו ריח בוגדיו כגון יוסף משיתא ויקום איש צרורות. ועל זה נאמר כריח שדה אשר ברכו ה' שזהו שדה של תפוחים. ולכן שם בגמרא שבת הנ"ל דמיירי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע היינו שהם מוכנים שלא יעשו דבר רק מה שהוא רצון השי"ת (כמו שנת' במ"א) על זה הביא הגמרא שנמשלו ישראל לתפוח מדכתיב כתפוח בעצי היער וגו'. והיינו דכמו שהשי"ת נמשל לתפוח כן ישראל גם כן נמשלו אז לתפו שאז היה זיווג קוב"ה ושכינתיה. וכמו שמצינו גם כן שנדרש (עירובין נ"ד.) מה דכתיב לחייו כערוגת הבשם אם משים אדם עצמו וכו' אף שנאמר על הקב"ה. ומשום זה לא הביא שם מפ' וריח אפך ומיושב קושית התוס' ובשבת כבר אמרנו כ"פ שכמו המקדש במקום כן שבת בזמן הוא מקום השראת השכינה דשבת זמן התגלות מלכותו יתברך שמו והשי"ת שוכן בתוך בני ישראל ונקראו ישראל תפוחין קדישין ומדת כנסת ישראל חק"ת קדישין שהוא מדת מלכות וכאמור:

## פרק ח

**הנה** עיקר קדושת שבת הוא על ידי ג' סעודות כמו שנאמר וקראת לשבת עונג. ונאמר ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו. ואמרו ז"ל (מ"ר בראשית) ברכו במן שירד ביום הששי לחם משנה וקדשו במן שלא ירד בו כל עיקר. וצריך להבין מפני מה לא

ירד המן בשבת הלא גם הגשמים יורדים בשבת כדאיתא בתשובה לאותו מין. וגם להבין ענין הברכה שאמר הלא לא ירד ביום הששי כפלים. וגם הלא הפסוק הזה נאמר בשעת הבריאה בעוד שלא היה המן בעולם. אמנם י"ל הענין כי ענין הברכה הוא לשון רבוי ותוספות על העיקר. וזאת ידוע שבגמר ששת ימי המעשה של הבריאה היה הקלקול של אדם הראשון ונאמר לו בזעת אפך תאכל לחם דהיינו שיוצרך לטרוח בעסק האכילה בכל ששת ימי המעשה כדי לברר הששה מדות דז"א כמו שנאמר כי ששת ימים עשה ה' וגו' ולא נאמר בששת ימים כי המכוון הוא על הששה מדות דז"א שנקרא שמים ואת הארץ הוא בחינת מלכות המקבל. ובהגיע שעה אחרונה של בין השמשות של שבת לא היה לאדם הראשון מה לאכול כי לא היה רשאי לעשות מלאכת אוכל נפש. וגם מג"ע נטרד י"ב מילין שלא היה רשאי לילך עד שם בשבת ליקח מפירותיו. ובאותו הרגע של בין השמשות הגם שלפני האדם הוא אסור במלאכה מפני ספק שבת אבל הקב"ה היודע עתיו ורגעיו כחוט השערה ברגע אחרונה של יום הששי אז הופיע על אדם הראשון בחינת המן הוא לחם מן השמים בירור הששה מדות דז"א על ידי ירידת המן בפועל. אמנם לאחר שהופיע קדושת ליל שבת בסעודת חקל תפוחין קדישין אז הופיע תוספות ברכה וקדושה מטלא דנחית מעתיקא קדישא שהוא מקום גבוה מאוד נעלה עד שאין בו תפיסת אדם לירידת המן בפועל. וכדאיתא בזוהר הקדוש (יתרו) והאי יומא מליא רישא דז"א מטלא דנחית מעתיקא קדישא סתימא דכולא ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין תלת זימנין מכד עייל שבתא. והיינו שבחינת מלכות מקבל עוד ממקום גבוה מאוד נעלה מבחינת ז"א שהוא בירור המדות עד שאין בו שום שייכות לבוש בהעולם הזה. והוא גם כן ענין מתן תורה שבשבת נתנה תורה לישראל ועיקר נתינת התורה בפועל מכתב על הלוחות לא היה אז. רק אז הי' הנתינה על ידי קולות וברקים מפני שקדושת שבת הוא למעלה מבחינת לבוש בהעולם הזה מטלא דעתי"ק וכמו כן היה בשבת של מתן תורה שהוריד בו טל שעתיד להחיות וכו' כי בחינת קדושת שבת הוא מעין העולם הבא:

**והנה** חז"ל למדו ג' סעודות שבת מג' פעמים היום שנזכר בפסוק אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה. אכלוהו היום מרמז על סעודה ראשונה דחקל תפוחין שהוא בחינת מלכות כנסת ישראל היינו נפשות ישראל המקבלים. והוא בחינת אתערותא דלתתא מצד האדם ולזה נאמר בו מפורש לשון אכילה שהוא ענין אתעדל"ת כדי שיהיה על ידם השראת הקדושה. שבת היום לה' מרמז על סעודה דז"א ת"ת בחינת שם הוי"ה ב"ה. היום לא תמצאוהו בשדה מרמז על סעודת עתי"ק וזהו הפי' לא תמצאוהו בשדה שהוא בלי לבוש וגוון מהעולם הזה כנ"ל. ובזוהר הקדוש גם כן נזכר לעיקר רק

סעודת ליל שבת שאמר בעי לסדרא פתורא בלילא דשבתא וכו' אפילו ביומא דשבתא נמי. והיינו מפני שעיקר הענין הנרצה הוא בחינת האתעדל"ת מצד האדם. ויש לרמז זה בדברי תז"ל רוצה אדם בקב שלו יותר מתשעה קבין של חבירו כי בחינת מלכות נקראת קב שלו שהוא אתעדל"ת והוא חביב על האדם יותר מתשעה קבין היינו התשע מדריגות עליונים שהמה נשפעים מלעילא וזהו של חבירו היינו מהשפעת השי"ת ונקרא חבירו כאמרם ז"ל (שבת ל"א:) מה דסני לך לחברך לא תעביד ופירש"י על השי"ת מפ' ריעך וריע אביך. והג' סעודות המה גם כן נגד ג' אבות הק' וכמו כן ג' רגלים פסח נגד אברהם בחינת אבהת חסד שבועות נגד יצחק אורייתא מסט' דגבורא נפקא. סוכות נגד יעקב ויעקב נסע סוכתה. אמנם ענין סדר סעודות שבת סעודת יצחק הוא בלילה קודם סעודת אברהם כדאיתא בכתבים. ויש לומר בזה כי אברהם אבינו ע"ה היה הנפש הראשון שהרעיש בלבו שיש בורא כל עולמים ובא לזה על ידי בחינת אהבת חסד כל ימיו עד לסוף ימיו בא לבחינת יראה כמו שנאמר לו עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. ונולד לו יצחק שהוא שרש בחינת יראה. אבל אנחנו בני ישראל שנשרש בנו האמונה מאבותינו הק' מאמינים בני מאמינים ונטבע בנו בטבע שהשי"ת ברא העולם. לכן אצלינו נצרך להיות ראשית האתעדל"ת מבחינת היראה ואח"ז באים לאהבת חסד. ולכן אומרים מקודם שמע ישראל וגו' שהוא בחינת קבלת מלכות שמים ומזה באים אחר כך לואהבת וגו'. ולכן סעודה ראשונה הוא דחקל תפוחין שהוא בחינת אשה יראת ה' והוא נגד יצחק אבינו ע"ה שהוא בחינת יראת ה' ראשית דעת. והנה אמרו חז"ל (שבת פ"ט:) ומחוי להו יצחק לקוב"ה בעינייהו. והיינו כי על ידי היראה באים להתגלות אלהות בחוש והוא מעין התגלות דלעתיד לבא כאמרם ז"ל (סוף תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא וכל א' וא' מראה באצבעו וכו' שנאמר ואמר ביום ההוא הנה זה אלהינו וגו'. אמנם לע"ע עיקר התגלות אלהות שבא על ידי היראה אינו עוד בראיה בחוש רק על ידי בחינת האמונה. ולכן בא הסעודה זו בלילה שהוא בעולם הזה גוון לבוש האמונה וכמו שאמר אדם הראשון בעת שבא לו הרגשה מקדושת שבת המזמור שיר ליום השבת. ונאמר בו להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות המרמז על קדושת סעודת ליל שבת. ועל ידי היראה זו נולד השמחה בלב כמו שנאמר אח"ז כי שמחתני ה' בפעליך וגו'. רק מפני שעוד בעולם הזה אין עדיין בשלימות ולעתיד לבא נאמר זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו מפני שיהיה ההתגלות האלהות בחוש בשלימות ולכן יהיה גם השמחה בשלימות:

## פרק ט

**בגמרא** (שבת י':) לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל וכו'. וצריך להבין הא אמרו חז"ל (ברכות ל"ג:) אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים בלבד ועל זה א"א לומר שהוא המתנה טובה ליתנה לישראל שהרי יראת שמים הוא ביד האדם לבד וכמו"ש (שם) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וכו'. אך הפירוש הוא שם בברכות שהבית גנזיו הוא האוצר של יראת שמים ובהאוצר הזה יש מתנה טובה והוא על פי מ"ש במדרש (רבה ותנחומא פ' מטות) ג' מתנות ברא הקב"ה בעולם חכמה וגבורה ועושר זכה אדם בא' מהן נוטל חמדת כל העולם וכו' אימתי בזמן שהן מתנות שמים ובאות מכח הגבורה של הקב"ה וכו' כן הוא הגי' בתנחומא ובמ"ר הגי' ובאות בכח התורה. ולגי' זו צריך להבין הא החכמה שהוא אחד מהג' מתנות מיירי בודאי בחכמת התורה שבלעדה חכמת מה להם ומאי הוא הפי' ובאות בכח התורה (ונתבאר בפ' מטות) אך לגי' התנחומא שבאות מכח הגבורה של הקב"ה יתכן שלשון כח הגבורה היינו מדת מלכות דאיהי יראה ושרי בה יראה (הק' זוה"ק ה' ב') ובהשתדלות ביראה הוא עיקר מצד האדם ובזה תלוי כל הג' מתנות שברא הקב"ה והם כולם בבית גנזיו הוא האוצר של יראת שמים. גבורה איזה גבור הכובש את יצרו וזהו באמת מתנה טובה מצד השי"ת שאלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו כמ"ש (סוכה נ"ב.) וחכמה היינו תורה ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ג פ' סע"ב) דהא אורייתא מסט' דגבורה קא אתיא ובתיקונים (בהקדמה ד"ה פקודא רביעאה) דא אורייתא וכו' וכד אתנטילת מגבורה אתקריאת תורה שבעל פה דהכי אוקמוה מכל מקום תורה שבעל פה מפי הגבורה ניתנה ותמן גבורים עומדין בפרץ ולא יכיל למיקם בה אלא גבור במלחמתה של תורה גבור מיצרו. והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וזה הפירוש שבא מכח הגבורה של הקב"ה. ועושר כתיב מצפון זהב יאתה ובגמרא (ב"ב כ"ה:) ושיעשיר יצפין (ונת' במ"א) ושלשתן נכללו במאמר הגמרא שבת הנ"ל מתנה טובה ושבת שמה. עושר דכתיב ברכת ה' היא תעשיר זו השבת (כמ"ש ב"ר ר"פ י"א) ובגמרא ושבשאר ארצות בשביל שמכבדין את השבת. חכמה דכו"ע בשבת נתנה תורה (שבת פ"ו:) ותורה שבעל פה מדת מלכות שהיא יום השבת. ובזוהר הקדוש (בראשית מ"ז ב') ביום השביעי דא תורה שבעל פה והתורה שבעל פה הוא אור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבעל פה (כמו"ש תנחומא נח ג') ואיתא בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים. גבורה שהוא הכובש את יצרו הוא על פי מ"ש במכילתא שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שעל ידי שמירת שבת משומר

מן העבירה ובפע"ח הלשון שניצול מקטרוג היצר הרע. ולכן קראו לשבת מתנה טובה שהוא כולל הג' מתנות שבעולם והוא בבית גנזיו של הקב"ה שהוא אוצר של י"ש. והג' מתנות טובות כשבאין מכח גבורתו של הקב"ה הם ג' דברים שעליהם העולם עומד תורה ועבודה וגמ"ח והם מדת האבות אברהם אבינו ע"ה היה עסקו גמ"ח ויצחק אבינו ע"ה בעבודה (כמ"ש שבת פ"ט:) הא קריבת נפשי קמך ומדתו פחד יצחק גבורה לכבוש היצר. ויעקב אבינו ע"ה תתן אמת ליעקב אמת זו תורה (כמ"ש ברכות ה':) ושבת איתא בזוהר הקדוש (ויקהל ר"ד א') ש' רזא דג' אבהן בת מתעטרא בהו וזוכה הישראל לקדושת הג' אבות וזוכין להג' מתנות. ובשבת נקראו ישראל יראי שמי (כמו"ש תענית ח':) ועל ידי השבת שנופל פחד ה' על כל אחד מישראל כמו"ש (ירושלמי דמאי פ"ד) אימת שבת על ע"ה על ידי זה זוכין להג' מתנות שבאים בכח הגבורה של הקב"ה איהי יראה וכו' כנ"ל: וזה הענין דבסעודה הראשונה שנופל על הישראל הפחד ה' כמו שאומרים לפניו נעבוד ביראה ופחד נקרא סעודה זו סעודת יצחק אבינו ע"ה ומתחיל הזמר אזמר בשבחין. ובזוהר הקדוש (ח"ג ל"ט א') ויין דאיהו לארמא קלא ולא שתיק לעלמין אתי מסט' דאימא וירתין לואי לסטר שמאלא וקיימי לזמרא לארמא קלא וקיימי בדינא וכו' וזה שאומרים לוים לשירם לזמרם. ויין ישמח לבב אנוש. ובגמרא (ערכין י"א) איזהו עבודה שבשמחה וטוב לבב הוי אומר זה שירה. הלשון טוב לבב ולא טוב לב היינו להטיב הב' לבבות לב חכם לימינו ולב כסיל יצר טוב כמ"ש (ב"ר פ' מ"ח) לבבכם אין כתיב כאן אלא לבכם הד"א אין יצר הרע שולט במלאכים וכו'. וכשמטיב הלב כסיל גם כן שמריק הרע ממנו אז מותר השמחה דבלא"ה יכול להיות שמחה של הוללות וכתיב בכל עצב יהיה מותר וכמו"ש (ברכות ל':) על רבי זירא דהוה קא בדח טובא כו' וא"ל אנא תפילין מנחנא וכשיש עליו עול מלכות שמים אין פחד לקלות ראש ומותר השמחה. ומש"ה בלוים שהם מסט' דגבורה עיסקם הם לשירה וזמרה. וכן יצחק אבינו ע"ה שמדתו פחד יצחק איתא (זח"א קמ"ב ב') רמז מהאי יין דכל חדו אשתכח בי' בגין לחדתא לי' ליצחק דבעי חדוה כדקא בעיין חדוה לחדתא סטרא דלואי. ולכן בסעודה הראשונה שהוא דיצחק שנופל הפחד על כל א' מישראל כאמור אומרים אזמר בשבחין וכו'. וזה שאומרים צוחין אף עקתין בטלין ושביתין צוחין ועקתין הכל אחד כמו שכתיב במצרים ויאנחו וגו' ויזעקו וכתיב וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו' וקליפת מצרים היא מצירה ומעיקה לישראל. וכל האומות נקראו ע"ש מצרים ע"ש שמצירים לישראל (מ"ר שמיני י"ג) והוא גם כן קליפות כל האומות שכולם מצירין ומעיקין לישראל ועל ידי נאקתם הם צועקין לה'. וזה שנאמר ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילם. ובשבת שניצולים מיצר

הרע ונעשים טוב לבב ב' הלבבות אז צוחין אף עקתין בטלין ושביתין כיון שאין עקתין ממילא אין צעקה כיון שנצולים מהיצר הרע שהם הקליפות המצירין ומעיקין לישראל. ברם אנפין חדתין שבשבת נתקן הפגם של אדם הראשון שניטל זיוו דכתיב משנה פניו ותשלחהו (כמ"ש ב"ר פ' י"ב) ובשבת ברכו במאור פניו (כמוש"ש פ' י"א) ומטעם זה בשבת נקרא כל אחד מישראל פנים חדשות וכמו"ש (מד' הובא תוס' כתובות ז' סע"ב) מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות בא לכאן וכו'. ורוחין עם נפשין דדם הוא בנפש וזכרותא דדמא כבדא (בכורות נ"ה.) וכבד דרגא דעשו (זח"ג רל"ד סע"א) והרוח הוא בלב ושם יש לב כסיל לשמאלו גם כן. ובשבת נתקן הנפש והרוח ונשמה שנתת בי טהורה והתיקון על ידי תורה ומצוה שהוא מרומז באותיות ו' ה' התורה והמצוה דאינון בן ובת כמ"ש (זח"ג קכ"ג רע"ב) ומעשה המצות הוא על ידי הנפש שהוא הגוף ורוח ממללא היינו דברי תורה במצוה על ידי שפורש ואין עושה מלאכה וכאלו עשה מצוה (כמ"ש קידושין ל"ט:) וז"ש חדו סגי ייתי שבא השמחה מאחר שבא לטוב לבב על ידי הגבורה שמתגבר על יצרו ולישרי לב שמחה ועל ידי זה ועל חדא תרתי שזוכין לב' המתנות חכמה ועושר ששלשתן זוכין בשבת שהוא המתנה טובה שגנוזה באוצר יראת שמים.

## פרק י

**בהפטרה** לפ' זו שמעו דבר ה' בית יעקב וגו' בפסיקתא להפטרה זו בטלתם כל הדברות וכו' אפילו דבר אחד אם קיימתם ואני סולח לכם ואיזה הדבר זה יום השבת וכו' לכך נאמר שמעו דבר ה' וגו' ואין דבר אלא שבת שנאמר ממצוא חפצך ודבר דבר וכן הכתוב אומר ואתה דבר אל בני ישראל. מה שדרש ואין דבר אלא שבת מקראי נראה שעיקרו הוא על פי הסוד כפי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"א ל"ב א') והאי דיבור אקרי שבת וכו' דשבת אקרי דיבור והיינו. דשבת הוא כנגד מדה ז' מ' מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ובזוהר הקדוש (ח"ג ר"א א') איתא על שבת אתקדש יומא סליק פומא דסליק על כלא פי' ה'. ועל זה הביא הראיה ממה שנאמר ממצוא חפצך ודבר דבר והוא כמו שאנו מדקדקים ממה שנאמר ודבר דבר ואם היה הפירוש רק שלא יהא דיבורך של שבת כשל חול כמו שדרשו (שבת קי"ג:) היה צריך לכתוב ומדבר דבר כמו דכ' ממצוא חפצך. רק פי' ודבר דבר שבשבת צריך האדם לדבר דבר רק מה שנקרא דבר והיינו דברי תורה שנקראו דבר דברי אשר שמתי בפיך וכמו דאיתא בס' יצירה יום שבת בשנה ופה בנפש שאי אפשר לפרש כפשוטו שבשבת נברא הפה לדבר שהרי גם בע"ש דיבר אדם הראשון וקרא שמות לכל הברואים. אך הפירוש הוא שבשבת נברא הפה בנפש שיוכל האדם

לדבר ויהיה בבחינת פי ה' דברי אשר שמתי בפיך. וכן נדרש סתם דיבור בכל מקום על דברי תורה כמו (ברכות ו'.) לשנים שיושבין ועוסקים בתורה וכו' שנאמר אז נדברו יראי ה' וגו' (ונת' במ"א) ומזה דקדקו (סוכה כ"א:) ולימא מדבריו של ר"ג וכו' שאפילו שיחת ת"ח וכו' וכמו"ש בפירש"י מדבריו משמע דברי תורה וכו' שכן לשון דבר. והיינו דשבת איקרי דיבור מלכות פה תורה שבעל פה וזה שמביא הראיה ממה שנאמר ודבר דבר. ומה שהביא ראיה ממה שנאמר ואתה דבר אל בני ישראל הוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ר"פ תצוה) דחשיב כל מקום שנאמר ואתה לאכללא שכינתא בהדי' שריא שמשא בסיהרא תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהוא סיהרא דמקבלא משמשא. ואתה היינו ו' אתה כמו שנדרש תמיד ו' ה' הוא ובית דינו כמו"ש (בירושלמי חלק) ואמר ואתה דבר אל בני ישראל במצות שבת שהוא מ' מלכות פה. ועיקר הראיה נראה ממה דכתיב לאמור שבכל מקום פירושו לאמר לישראל וכאן כבר כתיב ויאמר ה' אל משה לאמור ומה הלשון דבר אל בני ישראל לאמור. רק הפי' שישפיע כח זה בישראל לאמור היינו אמירה בלחישה דכתיב תזל כטל אמרתי שהוא תורה שבעל פה טלא דעתיקא ואינו ניכר איך שיורד מן השמים כמו הטל וכמו שנת' כ"פ. וזה בשבת שאז כח בישראל לדבר דבר שיהיה פי ה' וכאמור. ואמר שעל ידי תורה שבעל פה שהוא הרב חכמה יוכלו לתקן הרב כעס וכמו שנאמר כי ברוב חכמה רב כעס וכמו"ש (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו'. וזה הפירוש שמעו דבר ה' דבר אחד אם קיימתם זה השבת על ידי זה יוכלו לתקן הרב כעס מה שבטלתם כל הדברות. ועל ידי השבת יוכלו לתקן הכל על העבר כמו"ש (שבת קי"ח:) אפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוחלין לו. ועל להבא איתא במכילתא שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהשומר שבת בטוח הוא מן העבירה שהוא משומר מכל:

## פרק יא

**כבר** אמרנו דעשרה הפטורת הג' דפורענותא והז' דנחמתא הם כנגד הע"ס וג' הפטורת דפורענותא הם כנגד ג' ראשונות והתחלתם דברי. שמעו. חזון. לתקן הדיבור ושמיעה והראיה. והפטרה זו שמעו כנגד השמיעה היינו לתקן מה שלא רצו לשמוע עד היום. ובפסיקתא (חדשה דר"כ) הובא על זה מדרשם שמעו דבר ה' משל למלך וכו' שני כוסות מזגתם בסיני נעשה ונשמע שברתם נעשה הזהרו בנשמע. ובודאי אין הפירוש שיזהרו בשמיעה לבדה בלא קיום המעשה ח"ו דאז עונשו חמור משלא למד כל עיקר (כמ"ש מ"ר תבא). אך עיקר המכוון מהשמיעה הוא שיכנס ללב ואז הוא נקרא שמיעה וכמו"ש (מ"ר האזינו) שמעו ותחי נפשכם וכו' האוזן שומעת וכל הגוף מקבל חיים וכו' האוזן

לגוף כקנקל לכלים וכו'. וחיים נקרא כשנכנס ללב וכמו שנאמר מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים. והוא כמו שאמרנו שמה שדרש דבר ה' על השבת שבשבת יש כח באדם לדבר דבר שיהיה דבר ה'. וכתיב כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם ואז בטוח הוא שיכנס ללב. רק מקודם הקדימו נעשה לנשמע היינו שיהיו קשורים בהשי"ת שלא יהיה להם שום חשק רק לעשות מה שיהיה רצון השי"ת ואין צריכין לשמיעה מקודם. ואחר הקלקול אמר להם הזהרו בנשמע שעכ"פ ישמעו מקודם ויכנס ללב ועל ידי זה יקיימו אחר כך. ואמר שמעו דבר ה' בית יעקב היינו ע"ה וכמו שנדרש (ב"מ ל"ג:) ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה שזדונות נעשות להם כשגגות. ואמר שבשבת אף הפועלים שטרודים כל ימי המעשה מכל מקום שבתות לא נתנו רק לעסוק בדברי תורה וכמו"ש (ירושלמי פט"ו דשבת). ואמר בפסיקתא דמ"ד לעסוק בתורה לפולים וכמו"ש בתדב"א (ריש סא"ר) אף על פי שאתם עושים מלאכה כל ו' ימים שבת יעשה כולו תורה וכו'. וכל משפחות בית ישראל היינו התלמידי חכמים ואמר לשון משפחות ע"ד מ"ש (מגילה ג'.) משפחה משפחה וכו' להביא משפחות כהונה ולויה וכו' שלכולם הוכיח הנביא שיתקנו השמיעה שיכנוס ללב:

**ואמר** הנביא אחר כך הכהנים לא אמרו איה ה'. דכהנים אף שהם עוסקם בעבודה וכן עוסקים בתורה וכמו שנאמר יורו משפטיך ליעקב וגו' ובאת א הכהנים הלוים וגו' אך לא אמרו איה ה' שיחפשו ויחקרו אחר האור תורה שיעסקו בתורה לשמה לדעת את ה' ושיכירו כח נותן התורה וכן במצוה שיעשו לשם שמים מפני ציוויו של הקב"ה לעשות רק רצונו ית"ש שזהו גם כן האור תורה שבכל מצוה. וכמו שאמרנו בענין נר מצוה דאיתא בגמרא (סוטה כ"א.) דנר מאיר לפי שעה כך כו' ובזוהר הקדוש ח"ב קס"ו א'( דנר מצוה היינו כשרגא בלא נהורא. ואמרנו שבכל מצוה המכוון לש"ש שבהמצוה הוא התורה אור שבו אך הוא נר פרטי ממצוה זו וזה מאיר לפי שעה. וכן בדברי תורה כשאינו לומד לשמה הוא גם כן מצוה ככל המצות והוא נר ופתילה בלא שלהבת רק כשלומד תורה עם המכוון לשם שמים להסתכל לנותן התורה שירצה לדעת איה ה' זהו האור מהתורה והוא כלל אור וזה מאיר לעולם (ונת' כ"פ). וזה שאמר הכהנים אפילו בעבודתם ובעסק התורה שלהם לא אמרו איה ה' לדעת את ה' ומי הוא הנותן התורה והמצוה המצות שזה הוא עיקר המכוון. ותופשי התורה היינו אפילו אותן שכבר תפסו בתורה ע"ד מה שנקרא בזוהר הקדוש (ר"פ קרח) מאן דאשתדל באורייתא אחיד באילנא דחיי כיון דאחיד בי' בכלא אחיד וכו' מכל מקום לא ידענו והיינו שלא נכנס בהם הדברי תורה במעמקי הלב בסוד הדעת שנאמר אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא שהדעת פנימיות הכתר

היינו שאז קשור בשורש. וכעין שנאמר בהאבות ושמי הוי"ה לא נודעתי ואף שנזכר אצל האבות הרבה פעמים שם הוי"ה. אך שם הוי"ה היינו בחינת תורה שבכתב וכמו שנדרש (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפניה מדכתיב כי שם ה' אקרא וגו'. והאבות אף שקיימו התורה עד שלא נתנה מכל מקום הם קיימו התורה רק ממה שהבינו מהבריאה. שכל העולם הוא דברי תורה שיכולים ללמוד מזה ועל זה א' (ברכות ו':) כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה וכו' אלא לצוות לזה ולמה נצרך לו כל העולם אך כדי ללמוד כל התורה מהבריאה. ועל זה נאמר וארא וגו' באל שדי ששם שדי מורה שאמרתי לעולם די כמו"ש (חגיגה י"ב.) ופירושו כמו שאומרים בשם הרבי רבי בונם זצ"ל שאמר השי"ת שכבר די בבריאה זו שיוכל האדם להכיר מזה כבוד ומלכות שמים שעל זה היה תכלית מכוון הבריאה. והבאות גם כן למדו כל התורה רק מהבריאה וזה פירוש באל שדי אבל ושמי הוי"ה היינו התגלות שם הוי"ה שהוא תורה שבכתב בסוד הדעת לא נתגלה עד מתן תורה וזה לא נודעתי להם. וכן אמר הנביא כאן שאף תופשי התורה שנראה שכבר אחזו בתורה שנקרא אחיד באורייתא כנ"ל גם כן לא ידעוני בסוד הדעת שיהיה נקשר במעמקי הלב וזהו כנגד משפחות בית ישראל:

**ומסיים** ההפטרה למנהג ספרדים בפסוק אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב ולמנהגינו בפסוק הלא מעתה קראת לי אבי אלוף נעורי אתה. והוא על דרך מ"ש (יומא פ"ו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך. והיינו שהבעל תשובה יכול לתקן עד השורש ויוכל להתקשר עד כ"ע. וכמ"ש בזוהר הקדוש (ח"א קכ"ט א') מאריהון דתשובה בשעתא חדא ביומא חדא ברגעא חדא וכו' אברהם לא עאל באינון יומין עלאין עד דהוה סיב וכו' והיינו עד הוי"ה ששם הוי"ה מורה על כל ע"ס י"ה חו"ב ו' מורה על ו' המדות וה' על מלכות ותגו של יו"ד מרמז לכ"ע כתרים לאותיות כמ"ש (מנחות כ"ט:) והיינו שעל ידי תשובה מברר השי"ת את הבעל תשובה אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית (כמ"ש שבת פ"ט:) והיינו שעוד תיכף במאמר בראשית הוזכר חושך ומעשיהן של רשעים דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא (כמ"ש זח"ב קפ"ד א') וזדונות נעשות כזכיות שיתברר שהיה רק כדי שיהיה טוב מאוד. וזהו אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב. וכן למנהגינו מסיימים בפסוק הלא מעתה ואין עתה אלא תשובה (כמ"ש ב"ר פ' כ"א) שלשון עתה מורה שמעתה נשתנה הדבר לטוב. קראת לי אבי אלוף נעורי אתה היינו על פי מ"ש (סנהדרין צ"ט.) וכל אלוף מלכותא בלא תאנא הוא והיינו אף מקודם שלא ניכר עוד כבוד מלכותו על דרך מ"ש נכון כסאך מאז ובמדרש (שמות רבה

ר"פ כ"ג) נתיישבה מלכותך וכסאך נכון וכו' ואז נכתר בכתר מלכות משהכירו כבוד מלכותו ואמרו ה' ימלוך וגו' מכל מקום גם מקודם אלוף נעורי אתה אתה היינו שקשורים בשורש בראשית המחשבה והיה רק כדי שיהיה נהורא מתוך חשוכא וכברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא כמ"ש (שבת ע"ז:) וזה ענין שנדרש (חגיגה ט"ז.) אל תבטחו באלוף וכו' אם יאמר לך יצר הרע חטא והקב"ה מוחל לך אל תאמין וכו' ואין אלוף אלא הקב"ה שנאמר אלוף נעורי אתה. ולמה במקום זה מכונה השי"ת בשם אלוף. רק היצר הרע מפתה את האדם שהשי"ת יברר אחר כך מעשה האדם שהיה קשור בשורש בהשי"ת וזדונות יהיו כזכיות ואף בשעה שהיה אלוף מלכותא בלא תאנא מכל מקום גם כן אלוף נעורי אתה. וכמו שהגדיל בלעם מטעם זה את ישראל ועל זה נדרש (מ"ר דברים פ"א) ממחליק לשון זה בלעם שהחליק בנבואותיו וגבה לבם ונפלו בשטים והיינו שהחליק והיקל להם בזה שהשי"ת יברר כל מעשי ישראל לטובה ועל ידי כן נפלו בשטים. ועל זה אמר אל תאמינו ברע שהוא היצר הרע ואל תבטחו באלוף שיברר השי"ת מעשה ישראל שהוא רק אחר מעשה כשעושה תשובה מאהבה שנעשית לו כזכיות. אבל מי שסומך על זה חלילה האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה (כמ"ש יומא פ"ה:):

**וזה** הטעם כשחל ר"ח אב בשבת מפטירין השמים כסאי כמ"ש (רמ"א או"ח סי' תכ"ה) שכן עיקר במקום שאין מנהג. והנה כשחל ראש חודש אלול בשבת שמפטירין השמים כסאי מפני ששם גם כן יש נחמות ירושלים אבל למה נדחה מפני' הפטורת שמעו. אך על פי האמור יתכן שגם בהפטרת השמים כסאי יש מענין הפטרת שמעו דכתיב גם בה שמעו דבר ה' והוא מענין השמיעה לתקן בחינת השמיעה וכמו שנדרש בפ' שמעו. וכתיב החרדים אל דברו שנדרש (ב"מ ל"ג:) אלו ת"ח אמרו אחיכם וגו' שנדרש על כל הכתות מישראל וכמו שנאמר בנבואת שמעו לבית יעקב וכל משפחות וגו' כאמור. והיינו לתקן מה שנאמר הכהנים לא אמרו איה ה' ותופשי התורה לא ידעוני וכמו שאמרנו. והתחלת הפרשה ואיזה מקום מנוחתי שהוא נדרש על יום השבת וכתיב אל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי שמובא ריש סא"ר על יום השבת והיינו שבשבת שמשים האדם לנפשו כל מה שעבר עליו משאת ימי המעשה נעשה עני ונכה רוח על העבר. דשבת זמן תשובה וכמו"ש טוב להודות לה' ובדר"א דכתיב מודה ועוזב ירוחם וחרד על דברי על העתיד. ובשבת כל אחד מישראל בבחינת תלמיד חכם דשבת יעשה כולו תורה והוא בכלל החרדים אל דברו שנדרש על ת"ח. והיינו בשבת שיש התגלות עתיקא כמו שנאמר אז תתענג על ה' ובזוהר הקדוש (ח"ב נ"ד א') אל"ף אנקיב בחשוכי וכו' ומטו

לזיין וכו' והיינו אלף אויות פלא שכל הנעלם מכל רעיון ואז יוכל הבעל תשובה לזכות שיהיו זדונות נעשות כזכיות שקשורים בשורש בהשי"ת וכסיום הפטרת שמעו אלוף נעורי אתה וכאמור:

## פרק יב

**שמעו** דבר ה' בית יעקב וכל משפחות בית ישראל בפסיקתא החדשה בירה אע"ג דמטה בירה שמו והיינו שאף בשעת הקלקול נקראו גם כן עוד על שם יעקב וישראל ולא אבדו שמם. והנה מה זה שהביא משל זה דוקא כאן. אך הוא הענין שהביא בפסיקתא אחר כך שמעו בארץ ישאל עד שלא תשמעו בחו"ל והיינו שסוף כל סוף יהיה שישמעו כמו דכתיב כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח וגו'. ועל דרך שאמרו (ברכות ו':) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר סוף דבר הכל נשמע וגו'. והוא מפני דאדם שיש בו יראת שמים הוא נעשה מרכבה למדת מלכות דאיהי יראה ושריא בה יראה (כמ"ש הק' זוה"ק ה' ב') והוא בבחינת דברי אשר יצא מפי ולכן דבריו נשמעין. וכתיב סוף דבר הכל נשמע והיינו אף שאינו נשמע לשעתו אבל לסוף יהיה דבריו נשמעין. וכן דבר ה' לא ישוב ריקם כי אם עשה והצליח אשר שלחתיו ואם לא יהיו נשמעין בשעתם סופו להשמע. וזה שא' שמעו דבר ה' בארץ ישראל שהרי סופן לשמו בחו"ל. ואמר בית יעקב שהם ע"ה (כמ"ש ב"מ ל"ג:) ומשפחות בית ישראל הת"ח שאף ע"ה רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה וכו' (כמ"ש ברכות י"ז.). ואמר אחר כך הכהנים לא אמרו איה ה' וגו' שעל הרועים אמר שפשעו בי והנביאים נבאו בבעל. אך הכהנים שהיו עוסקים בעבודה בבית המקדש מקום השראת שכינה והם הי' להם לידע איה ה' שיראו השראת השכינה כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. וכמו תפלה שבמקום תמידין תקנום כמ"ש (ברכות כ"ו:) ובגמרא (תענית ב.) עבודה שבלב זה תפלה צריך להיות גם כן כעומד לפני המלך ועל זה א' הכהנים אפילו הכהנים לא אמרו איה ה' שלא היו בבחינת עומדין לפני המלך ותופשי התורה שעסקו בתורה לא ידעוני. והיינו דעיקר לימוד תורה הוא שיפעול בלב כמו שאומרים הוא יפתח לבינו בתורתו שיפתח הלב וישם בלבנו אהבתו ויראתו וכמו שנאמר (משלי כ"ב:י"ז-י"ח) הט אזניך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי כי נעים כי תשמרם בבטנך. והוא שהעיקר הוא הדעת שהוא מ"ש (במדב"ר ר"פ י') ודעת זה המכיר את בוראו שידע שמלך מלכי המלכים הקב"ה עומד עליו וכו' וכתיב כי תבא חכמה ללבך ודעת לנפשך ינעם שכשיכנס החכמה ללב יזכה אחר כך להדעת ופירש לנפשך ינעם שירגיש טעם בדברי תורה ונועם הוא בינה כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב

ל"א ב') וזה שנאמר כי נעים וגו' היינו דכתיב ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. דעת היינו כשנכנס היראה למעמקי הלב וכמו שנאמר אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא. וזה שא' חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים שהוא בחינת בינה היינו שירגיש טעם ונועם בדברי תורה וזה הפירוש כי נעים. ומה שאמר כי תשמרם בבטנך ולכאורה היה לכתוב כי תשמרם בלבך מאי בבטנך. אך הוא על פי מ"ש תוס' (כתובות ק"ד.) בשם מדרש עד שאדם יתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. ובתדב"א (סא"ר פכ"ו) הלשון יבקש רחמים על אכילה ושתיה יתירה שלא יכנוס לתוך מעיו. והוא שאין יצר הרע שולט אלא מתוך אכילה ושתיה דכתיב ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה וגו' וכמו שהביא בספרי מכמה פסוקים ובגמרא (ברכות ל"ב.) וזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ד ב'.) וזה כי תשמרם בבטנך שיהיה האכילה בקדושה ואז יכונו יחדיו על שפתיך. וזה שאמר הנביא ותופשי התורה לא ידעוני שלא זכו להדעת. ובשבת כתב האריז" שהאכילה של שבת אף להנאת הגוף הוא גם כן בקדושה. אף שהעיקר לענג השבת שיהיה המכוון לשם שמים מכל מקום אף הנאת הגוף גם כן בקדושה ואז זוכין למה שנאמר כי תשמרם בבטנך ועל ידי זה זוכין לדברי תורה. וכן ת"ח דדמיין לשבתות הגם דדרכה של תורה פת במלח וכו' מכל מקום מצינו גם כן בר"נ שאמר דלא אכלי בשרא דתורא (ב"ק ע"ב.) וכן כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי (עירובין ס"ד.) והיינו מפני שהיה חתנא דבי נשיאה היה נצרך לו הבשר ויין לדברי תורה להיות דעתו צלולה והי' האכילה ושתיה בקדושה לשם שמים והיה גם כן כמו שנאמר כי תשמרם בבטנך ואז זוכה לבחינת הדעת וכן זוכה כל א' מישראל בשבת שהאכילה בקדושה וזוכין לדברי תורה שיכנוס ללב כנ"ל ודעת לנפשך ינעם וזוכין לשמוע דבר ה'. וזה שמפטירין בכל שנה שמעו דבר ה' פן נזכה לשמוע עכשיו דבר ה' שיכנס ללב:

## פרק יג

**בפסיקתא** להפטרה זו (אות ד') ד"א שמעו דבר ה' וכו' הרי בטלתם כל הדברות אפילו דבר אחד אם קיימתם ואני סולח לכם ואיזה הדבר הזה יום השבת שכן הוא אומר לירמיה לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וגו' ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת כי לחרבה תהיה הארץ לכך נאמר שמעו דבר ה' בית יעקב ואין דבר אלא שבת שנאמר ממצוא חפצך ודבר דבר וכן הכתוב אומר ואתה דבר אל בני ישראל. ויש להבין הראיה מדכתיב ודבר דבר הלא זה קאי על האדם ואיך מייתי מנה לראיה שמה שנאמר דבר ה' כונתו על שבת. ובגמרא (שבת קי"ג:) נדרש ודבר דבר שלא יהיה דיבורך של שבת כדיבורך של חול ופירש רש"י כגון מו"מ וחשבונות והתוס' פירשו על שיחת חולין

ועל כל פנים קאי על דבורו של אדם ומה ראיה על דבר ה' שהוא שבת גם מה שהביא ראיה מדכתיב ואתה דבר אל בני ישראל שנאמר בפרשת תשא בפ' שבת קשה דהא רוב הדברות כלשון הזה הם אמורים. אך הענין דדרש מדכתיב שמעו דבר ה' וגו' משמע שעל ידי שמיעת דיבור אחד יהי' נגאלין וזהו רק על ידי מצות שבת דכתיב שומר שבת מחללו ודרשו (שבת קי"ח:) מחול לו אפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוחל לו. ומייתי בפסיקתא מירמיהו דכתיב והיה אם שמוע וגו' ולקדש את יום השבת וגו' ובאו בשערי העיר בשערי העיר הזאת מלכים ושרים וגו' ויהיה הגאולה ואם לא תשמעו וגו' והצתי אש וגו' והיינו שהכל תלוי בשבת. ואם משמרין ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלין (כמ"ש בגמרא שם) והיינו דעיקר הוא על ידי שזוכין לשבת עלאה וע"ז הוא הכנה שבת הראשון לזכות בשבת שניה לשבת עלאה. ואם היו זוכין בשבת אחד לשתי שבתות תתאה ועלאה אז היו מיד נגאלין. וז"ש (ירושלמי וזוה"ח ועוד טובי) שעל ידי שמירת שבת אחד מיד נגאלין. ומסיק לכך נאמר שמעו דבר ה' בית יעקב וגו' ותהיו נגאלין מיד. ואין דבר אלא שבת שנאמר ממצוא חפצך ודבר דבר וגו' וסמיך על סוף הפרשה דמסיק כי פי ה' דיבר ולכאורה הלא כל הנביאות דיבר ה'. אך המכוון אם תשוב משבת רגלך וגו' אז תתענג על ה' בענ"ג שהוא ראשי תיבות עדן נהר גן אז יועיל שיהיו דברי ישראל בבחינת פי ה' והוא על פי מ"ש בס' יצירה שבת בשנה ופה בנפש ואמרנו שבודאי לא קאי על אבר הפה כפשוטו שנברא בשבת שהרי גם בערב שבת דיבר אדם הראשון וקרא שמות לכל הברואים. אך הפירוש שאז בשבת נברא פה בנפש היינו שיהיה האדם מדבר ויהיה דבריו בבחינת פי ה' דיבר. וז"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ר"א ב') אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא פי ה' וזה שנאמר ודבר דבר ולא כתיב ומדבר דבר כמו שנאמר ממצוא חפצך ולפירוש רש"י ותוס' הו"ל למיכתב ומדבר דבר שלא ידבר דברי רשות או מו"מ. אך הפירוש ודבר דבר שיהיה כמו שא' (שבת קל"ח:) דבר ה' זו הלכה וזה כמו שא' בזוהר הקדוש (ח"א מ"ז ב') יום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וז"ש בזוהר הקדוש (שם ל"ב א') והאי דבור אקרי שבת וכו':

**ואח"כ** מייתי וכן הכ' אומר ואתה דבר אל בני ישראל ואין המכוון מלשון דבור. אך ממה שנאמר אך את שבתותי תשמורו וגו' דק' מה הלשון ואתה דבר אל בני ישראל לאמור שהוא מיותר דכבר כתיב ויאמר ה' אל משה לאמר והיינו לאמור לישראל. ועל כל פנים הול"ל דבר אל בני ישראל אך את שבתותי תשמורו ומאי ואתה. ובגמרא (שבת י':) דרשו על פי לדעת כי אני ה' מקדשכם מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה לך והודיעם

פירוש והודיעם שיכניס בהם בחינת הדעת לזכות לדעת ולהכיר כי אני ה' מקדשכם. וזהו המתנה טובה כשזוכה לזה וזה הכח יכניס משה לישראל. שזהו כח משה שיהיה מדבר דבר שיהיה דבר היינו שיהיה דבר ה' בחינת פי ה' וכמו"ש (ספרי מטות) מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר והיינו שמדרגת כל הנביאים הי' בחינת כה אמר ה' שמספר מה ששמע מהשי"ת. מה שאין כן זה הדבר מורה שזה עצמו הוא הדבר אשר דיבר ה' שבעת דבורו שכינה מדברת מתוך גרונו. וזה שנאמר ואתה דבר אל בני ישראל שהוא מכוחו יכניס בישראל זה הכח שיזכו ישראל בשבת להיות ודבר דבר ויהיה בבחינת פי ה'. וז"ש ישמח משה במתנת חלקו שחלקו הוא השבת שבו נברא פה בנפש שיהיה כח בדיבורו שיהיה בבחינת פי ה' דיבר וכאמור. וכתיב ואתה בו' אות ו' דאיקרי אות אמת והיינו ו' אתה ועדמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב ר"פ תצוה) ואתה לאכללא שכינתא בהדי' אמר רבי יצחק נהורא עלאה ונהורא תתאה כליל כחדא איקרי ואתה היינו ו' אתה ו' שכינתא כמ"ש (ב"ר פ' נ"א וירושלמי חלק) כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו והיינו שם א"ד דינ"א דמלכותא דינא. אתה מרמז למשה רבינו שהיה מרכבה לשם הוי"ה וזה שא' לאכללא שכינתא בהדי'. ולהכניס כח זה בישראל צריך משה רבינו ושיהיה יחוד קוב"ה ושכינתיה כדי שיהיה גם להם כח זה מלכות פה תורה שבעל פה שיהיה הישראל מדבר ויהיה פי ה' דיבר. וזה שנאמר שמעו דבר ה' בית יעקב שהוא השבת שאז זוכין להיות מדבר דבר ה'. ועל ידי מצות שבת שהוא דבר אחד אני סולח לכם כמ"ש מחללו מחול לו ועל ידי זה מיד נגאלין:

## פרק יד

**לבר** נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין בזוהר הקדוש (זוה"ח פ' זו) וע"ד תנינן הנבעלת לנכרי קשורה בו ככלב מה כלבא תקיפא ברוחא חציפא אוף הכא דינא בדינא תקיפא חציפא. ובגמרא יש לשון זה על הבועל ארמית שקשורה בו ככלב (ע"ז ה'.) דדרש להיות עמה לעולם הבא. ועל הנבעלת לנכרי איתא דשדי בה זוהמא (יבמות ק"ג:) ואיתא שהנבעלת לערל קשה לפרוש (ב"ר פ' פ'). ואמר בזוהר הקדוש ועלייהו אתקרי והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה וזה כלבין דחציפין. והיינו דיצר הרע של זנות נקרא נחש אשת זנונים (זח"ב קמ"ח ב') וכתיב ומצח אשה זונה היה לך מאנס הכלם שאין לה בשת והוא דינא בדינא תקיפא חציפא. ובסעודה ג' דשבת שאז הוא רעוא דרעוין ולית זעפין אז הזמן מסוגל לתיקון אף לפגם זה. אף דאיתא בגמרא (עירובין י"ט.) ואתי אברהם אבינו ומסיק להו בר מישראל שבא על הכותית דמשכא ערלתו ולא מבשקר לי'. והוא מפני שקשורה בו ככלב שהוא מצח אשה זונה. אבל בסעודה ג' שאז הוא התגלות מצחא דעתיקא כמ"ש

(אדרא זוטא קכ"ט א') והוא היפך מצח אשה זונה אשת זנונים. וכן מצינו בגמרא (יבמות ס':) העבירום לפני הציץ כל שפני' מוריקות וכו' להם לרצון ולא לפורעניות ולאו"ה אפילו לפורעניות. דמצח אהרן הוא רק לרצון היפך מצח אשה זונה נחש אשת זנונים. לכן בסעודה זו בהתגלות מצחא דעתיקא מתבטל המצחא דקליפה דנחש אשת זנונים ואינה קשורה בו ככלב ואז מכיר אותו אברהם אבינו ע"ה ומסיק לי' מגיהנם:

**וזה** ענין מלחמת מדין שנצטוו לנקום נקמת ה' במדין הגם דאמת הוא כמו דאיתא (ספרי תצא) שהמחטיאו קשה מן ההורגו. אך מהו זאת תכלית הנקמה ולקיחת השלל שנכתב בתורה המספר בפרט ומספר מחצית המלקוח והמכס לאלעזר בפרט כל מין ומספר מחצית בני ישראל בפרט אך המכס לא נפרט ולמה נכתב כל זאת הלא כל אדם יכול לחשבו ובתורה אין אות אחת מיותר. והרמב"ן ז"ל עמד על זה וכתב שמיום שנלקח ומנו אותו עד שהופרש המכס לא מת א' מהן וזה נס. אך עדיין קשה דהו"ל לכתוב בקיצור שנפרש א' מחמש מאות ולא מת א' מהן הגם שתחלת המספר נצרך לידע כמה היה להפלגת הנס שהיה ריבוי כ"כ אף על פי כן לא מת א' מהן אך אחר כך למה נפרט. אך ענין המלחמה הוא מסוד ה' שהעסק בהמלקוח שלקחו היה נצרך שבזה לקחו בחינת הכח והחיים שלהם שבכולם יש ני"ק שעל זה נאמר ואתה מחיה את כולם ע"ד שאנו מפרשים ביזת מצרים הרכוש גדול וביזת הים שהוא הני"ק והחיים שלהם. כן גם כאן נצטוו על המלחמה וליקח המלקוח היינו הרוח חיים שלהם ועל ידי זה נתבטלה הקליפה מכל וכל שהוא קליפת נחש אשת זנונים ועל ידי זה היה תיקון להחוטאים בבנות מדין וכאמור. וז"ש והא אזמין עתיק יומין למצחא וכו' לבטלא בכל קליפין כאמור. ואף דבשבת הגיהנם שובת מכל מקום איתא (ב"ר סו"פ י"א) ממלאכת עולמו שבת ולא שבת ממלאכת הרשעים וכו' מנין שפורענותן של רשעים קרוי' מלאכה שנאמר פתח וגו'. וקשה דהא אין רשעים נידונין בשבת בגיהנם ומה זה שכתב שמראה לאלו ואלו דוגמא נטורין שלהם. אך הפירוש שבשבת יבטל מקום גיהנם והקליפה שבשבת דישראל מקבלין שבת לקבלא גבירתא בכמה נהורין דשרגין וכמה ענוגין ולבושין שפירין וכו' גרמין דאשתארת שפחה בישא בחשוכא ברעבון בבכי' בהספד בלבושין אוכמין כארמלתא (כמ"ש רע"מ עקב). והיינו קליפת נחש אשת זנונים שהוא כנגד אשת חיל גבירתה כגונא דקופא דאזל בתר ב"נ אזלא נחש אשת זנונים בתר רזא דאשת חיל (כמ"ש זח"ב קמ"ח ב'). ובשבת אומרים ויטמרין בגו כפין וכתיב והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו' ויצאו גראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו'. וקשה שהרי גיהנם שובת בשבת ואף פושעי או"ה וכמו"ש בגמרא (סנהדרין ס"ה:) קברו של אביו יוכיח. ובכאן

א"א לפרש על הקליפה שמפורש בפגרי האנשים הפושעים. אך זה הכתוב מדבר משעת תחיית המתים דכתיב ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם. וכ"כ כאן והיו דראון לכל בשר ואיתא שאז יחיה טיטוס וכדומה שהרשיעו להרע ולהיצר לישראל להיות לחרפות לדראון עולם. ועל זה נאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי דקאי על פושעי או"ה שפושעים והולכים לעולם ואז לא יהיה גיהנם כלל רק ע"ד מ"ש (ב"ר פ' ו') לא יום ולא גיהנם אלא אש שיצאה מגופן של רשעים ומלהטת אותם. ואמרנו שזה האש של היצר הרע שלהם דג' הקליפות כולם נקראו אש (ונת' פ' וירא מאמר א') וזה שנאמר כי אשם לא תכבה והוא על פי מ"ש (סנהדרין ק':) והלא בעולם הזה אדם מושיט אצבעו באור מיד נכוה אלא שנותן הקב"ה כח ברשעים לקבל פורענותן וכו' וזה שנאמר כי אשם לא תכבה שאש היצר הרע שלהם מלהטת אותם ותולעתם לא תמות תולעת שלהם שיתן השי"ת בהם כח והתולעת יאכלם והאש שלהם לא תכבה והיו לדראון לכל בשר. וזה ענין מ"ש במ"ר (פ' מסעי) מלמד שהראה הקב"ה למשה כל מה שהיה ועתיד להיות וכו' הראיתיך בעיניך מלמד שהראהו גיהנם אמר משה ומי נידונין בה א"ל הרשעים והפושעים בי וכו' התחיל משה מתייירא מן גיהנם א"ל הראיתיך בעיניך ושמה לא תעבור. ובאמת גם קודם לו כתיב בפרשת האזינו כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבא וגו' ושם לא נדרש על גיהנם אך בפרשת ברכה כ' ויראהו ה' וגו' עד הים האחרון ונדרש (בספרי ברכה) עד היום האחרון מלמד שהראהו כל העולם כולו מיום שנברא עד יום שיחיו המתים ועל זה א' שהראהו גיהנם והיינו מה שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וכמו שהביא במדרש פסוק זה. ואמר משה מי נידונין בה והשיבו השי"ת הרשעים והפושעים בי ולא אמר לו שהוא רק פושעי או"ה שפושעים והולכין לעולם והיה סבור שהוא קאי גם על פושעי ורשעי ישראל ח"ו. וזה שאמר התחיל משה מתירא מן גיהנם שהיה סבור שיצטרך לכנוס לשם להוציאם ע"ד מ"ש באברהם אבינו ע"ה דמסיק להו לפושעי ישראל (כמ"ש עירובין שם) ומצינו הלשון ברבי יוחנן אי נקטינן ביד מאן מרמי לי' מינאי (כמו"ש חגיגה ט"ו:) ולשון זה נראה שירד ויעלנו בידו וכ"כ האר"י ז"ל שהצדיקים יש שבאין לגיהנם להעלות הנשמות ששייך לשורשם. ומשה רבינו למד זכות על ישראל אף בשעה ששיבר הלוחות שידונו כפנויה אמר והם עמך ונחלתך והיה סבור שיצטרך לירד לגיהנם להעלות פושעי ישראל וזה שא' שנתיירא משה מן גיהנם ועל זה אמר השי"ת ושמה לא תעבור דהפושעים בי היינו פושעי אומות העולם דפשעי ואזלי (כמ"ש עירובין שם) דאפילו על פתחן של גיהנם אינם חוזרין. אבל פושעי ישראל מצדיקין עליהן את הדין ומורידין דמעו כמעיין ומכבין

אש הגיהנם ומתקדש בקדושת גן עדן כמ"ש הרמ"ע מפאנו ז"ל. וכל זה הענין היה בשבת בשעה זו קודם שנפטר משה רבינו ע"ה בשבת במנחה (כמ"ש זח"ב קנ"ו א') ואז אמר לו השי"ת ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו' שזה יהיה בשבת כאמור. וזה שאומרים בסעודה זו לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין שבהתגלות מצחא דעתיקא יתבטל קליפת נחש אשת זנונים לבטלא בכל קליפין. ישוי לון בנוקביהון שירדו לנוקבא דתהומא רבא ויטמרון בגו כפין הם אבנים המפולמות המשוקעות בתהום וכו' (כמ"ש חגיגה י"ב.) ויתבטל כל הקליפה וזוכין כל אחד מישראל למיחזי זיוא דזעיר אנפין:

## פרק טו

**הענין** מה שנזכר בסוף הספר הזה שהוא גמר תורה שבכתב כי משנה תורה שמשה מפי עצמו אמרה והוא התחלת בחינת תורה שבעל פה. נזכר כאן הטענה של בני יוסף ונאמר למשה רבינו ע"ה כן בני יוסף דוברים כמו שנאמר בבנות צלפחד ועם כל זה לא נזכר בהם כמו בנות צלפחד דאיתא ברש"י (פ' פנחס) שראתה עינם מה שלא ראה עינו של משה ואשרי ילוד אשה שהקב"ה מודה לדבריו. י"ל בזה כי באמת נזכר בדברי חז"ל (סוף תענית) שביום שהותרו שבטים לבוא זה בזה קבעו יו"ט מפני שכן הדין נותן שיהיה אהבה ואחדות בין השבטים ושיתערבו זה בזה. אמנם בני יוסף דייקא מפני שהיה חביב להם ירושת הארץ תבעו זאת לצורך שעה שלא תסוב נחלה ממטה למטה אחר ולצורך שעה דברו כהוגן. ולטעם זה י"ל שנאמר כאן בלשון זה הדבר בנבואת משה כמו שדברנו מה כבר שזה יורה שאין למשה רבינו ע"ה שום שייכות לענין זה ונבואתו זה הדבר בעצם שכינה מדברת מתוך גרונו ועוברת על ידו. והיינו כי דבר שהוא רק לצורך שעה הוא מכח תקנת חכמים שמכין ועונשין שלא על פי תורה רק שהשעה צריכה לכך. וזה אין לו שייכות לבחינת משה רבינו ע"ה הוא שורש תורה שבכתב שקיים לדורי דורות בלי תוספות וגרעון ולא ישתנה לעולם כמו שנאמר לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו. רק שאז היה רצון השי"ת לצורך שעה להסכים על ידם. ולכן נזכר ענין זה בסוף תורה שבכתב וגם לכן לא נאמר כאן שראתה עינם מה שלא ראה משה רבינו ע"ה שאין זה רבותא מפני שדבר זה אין לו שייכות לבחינתו. וגם אין שייכות בזה שהקב"ה מודה לדבריו שלא היה בזה הודאה על פי תורה רק הוראת שעה כנ"ל:

# לראש חודש מנחם אב

## פרק א

**איתא** בגמרא (פסחים ע"ז.) דראש חודש איקרי מועד כדאביי וכו' דכתיב קרא עלי מועד וכו'. ולא מצינו בשום מקום דראש חודש איקרי מועד רק ממה שלומדים מראש חודש אב ומנה ילפינן דשעירי ראש חודש קריבין בטומאה דדרשינן במועדו ואפילו בטומאה. והענין דמועד מלשון אשר אועד לכם שמה שבבית המקדש היה השראת השכינה וכתיב השוכן אתם בתוך טומאתם ודרשו אף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם וכן הוא בכל ימי חג ומועד. ובראש חודש לא מצינו בתורה שיהיה נקרא מקרא קודש רק בלשון חז"ל מצינו (ר"ה כ"ד.) שבקידוש החודש ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש. והיינו מפני שבעולם הזה עדיין טמון וגנוז בו הקדושה ולא ניכר עוד. רק לעתיד כשיהיה אור החמה שבעתיים כאור שבעת הימים כמו שהיה בשעת הבריאה קודם שנגנז האור והירח יקבל האור מהחמה. ומזה היה לחכמים הארה דראש חודש יש בו גם כן קדושה ואיקרי מועד. וזה עיקרו בחודש זה דאיתא בס' יצירה המליך אות ט' בשמיעה וכו' ואב בשנה וכו' ואיתא (ב"ק נ"ה.) הרואה ט' בחלומו סימן יפה לו וכו' הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחלה שמבראשית עד וירא אלהים את האור כי טוב לא כתיב ט'. והחודש זה נברא באות ט' שמורה על האור כי טוב אף שבחודש הזה היה על הגוון ההיפך שנחרב בו ב' המקדשים שנקראו אורו של עולם וכמו"ש (ב"ב י'.) ילך ויעסוק באורו של עולם דכתיב ונהרו וכו'. אך הוא על פי מ"ש בזוהר הקדוש (הקדמה ג'.) על אות ט' טובך סתים בגוון וצפון בגווך הה"ד מה רב טובך אשר צפנת וגו' וזהו רק בעולם הזה הדומה ללילה אבל כשיתוקן על ידי דוד המלך ע"ה שהוא מרכבה למדת מלכות וכתיב בי' חיים שאל ממך ואות ט' מורה על חיים (זח"ב קנ"ב א') ולכן בעיר לוז ששולט שם אות זה לא שליט בי' מלאכא דמותא ואז לא יהיה לילה שיהיה אור הלבנה כאור החמה ויהיה כמו יום בעולם הזה ואור זה יתחדש בכל חודש ואז יתגלה קדושת החודש דאיקרי גם כן מועד. ולכן אמרו (ערכין י':) לענין הלל ראש חודש דאיקרי מועד לימא לא איקדש בעשיית מלאכה וכו' שאין מקודש לחג אינו טעון שירה. ומצינו (תענית כ"ח:) רב איקלע לבבל חזינהו דקא קרו הלילא בריש ירחא סבור לאפסיקנהו כי דחזא דקא מדלגי דלוגי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם. משמע שזה המנהג נתחדש בבבל ורב שבא מארץ ישראל שם לא נהגו לומר הלל בראש חודש. והיינו שלא הרגישו מזה דראש חודש יש בו מקדושת מועד עד שבאו לבבל אחר החורבן כמו שנאמר כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם נאום ה' מחשבות שלום ולא לרעה

לתת לכם אחרית ותקוה. ואיתא (ירולשמי ברכות ומ"ר איכה) שבט"ב נולד משיח. וכן בכל דור נולד בט' באב בחינת משיח וכמו בשעת הבריאה דאדם הראשון נולד ביום ו' ורוחו של משיח איתא (ב"ר פ"ב) ורוח אלהים מרחפת זה רוחו של משיח. וזהו אחור וקדם צרתני שהוא נברא ביום ו' ורוחו של משיח עוד ביום א' דכתיב אז והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום וגו' דהיינו ישת חשך סתרו שהוא שכל הנעלם מכל רעיון והוא קדם למע"ב ובזוה"ק (ח"ג ו' ב') חשב מאמר ראשון יהי אור היינו שגם במאמר יהי אור אין עוד שום תפיסה מאחר שאור זה נגנז וחשוב גם כן שכל הנעלם מכל רעיון ובגמרא (ר"ה ל"ב.) קאמר בראשית נמי מאמר הוא ומאמר יהי אור נחשב למא' ב' היינו דבמאמר יהי אור כבר יש בו איזה תפיסה קצת דה' פעמים אור הם כנגד חמשה חומשי תורה כמ"ש (ב"ר פ"ג) ויש בזה תפיסה רק מאמר בראשית הוא שכל הנעלם מכל רעיון ובו נזכר רוחו של משיח והוא נולד בכל ט"ב. ותיכף ביום החורבן כשנכבשו בבוקר מיד עלה הרהור תשובה בלבם ואחר כך לעת ערב כשנשרף ההיכל מזה נולד בחינת משיח כמ"ש במדרש שם על ידי ההרהור תשובה וכמו שהוכיח להם ירמיה שבאם היו כן בארץ ישראל לא היו צריכין לגלות (כמ"ש בפסיקתא). רק מקודם לא עלה על דעתם שיחרב הבית שהיו סוברים ה' אתנו. ואחר כך כשראו שנכבשו הרהרו תשובה בלבם ומזה נולד משיח וכמו"ש (בב"ר שם) מרחפת על פני המים בזכות התשובה שנמשלה כמים שנאמר שפכי כמים לבך שכבר היו ראוים לגאולה אם היה התשובה כתיקונה מכל וכל כמו"ש היום אם בקולו תשמעו כמו"ש (סנהדרין צ"ח.) ואיתא (יומא פ"ו:) גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה שנאמר הן ישלח וכו' ואת זנית רעים רבים ושוב אלי ואף שעל פי דין אסור לשוב לקחתה ואיתא (ויקרא רבה פ' בחקותי) בשר ודם גוזר גזירה וכו' אבל הקב"ה תחלה וכו' אבל אחר התשובה יברר השי"ת שלא היה חטא כלל. וכמו שא' (שמות רבה פ' מ"ג) בשעה שעשו ישראל אותו מעשה עמד לו משה מפייס את האלהים אמר רבון העולם עשו לך סיוע וכו' אתה מזריח החמה והיא הלבנה וכו' אתה מוריד גשמים והיא מגדל צמחים אמר הקב"ה משה אף אתה טועה כמותם והלא אין בו ממש אמר לו אם כן למה אתה כועס על בניך וכו' משל למלך שנכנס לביתו ומצא אשתו מגפפת לדולפקי אמר לו שושבינו וכו' ולעתיד אחר הבירור יברר השי"ת שלא היה כלל ואת זנית רעים רבים כן הוא על פי המדרש. ומהבעל שם טוב זצוק"ל איתא משל למי שבא לנסות אשתו ונדמה לה לרב החובל ותפסה ופיתה אותה ולא רצתה עד שאנסה להתרצות לו ואחר כך באתה אליו בשברון לב וגלתה לו הדבר אמר לה בעלה אנכי הייתי ומעולם לא זנית עם אחר. כן יברר השי"ת חטאי ישראל שהכל היה על פי

השי"ת. וכן שמעתי מאדמו"ר זצ"ל מאיזביצא פי' הפסוק ממרים הייתם עם ה' דהול"ל נגד ה' אך הפירוש שיברר השי"ת שמה שהיו ממרים היה גם כן עם ה' וממנו יצאו הדברים ואחר שיעשו תשובה מאהבה שזדונות נעשות כזכיות. והיינו שיברר השי"ת אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית (כמו"ש שבת פ"ט:) והיינו שכן הוא סדר הבריאה ברישא חשוכא והדר נהורא דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. וזהו מרחפת על פני המים בזכות התשובה שנמשלה למים שנאמר שפכי כמים לבך ומים הוא בחינת חסד ואהבה ולכן אמרו אין מים אלא תורה. והתשובה כמים היינו שהוא מאהבה אז החשך נעשה טוב מאוד. ולכן בחדש זה דאיתא בפסיקתא שבו יבנה בית המקדש אף שנראה שבו כבה אורו של עולם מכל מקום לעתיד בו יבנה בית המקדש וכמו"ש רש"י שמאחר שיבנה בידי שמים וירד בנוי ומשוכלל אינו צריך זמן. ולכן נברא באות ט' שמורה על אור כי טוב ואור צדיקים ישמח:

**ולכן** אמרו (תענית כ"ט.) שמשנכנס אב ממעטין בשמחה אף שבחודש זה אסור כל שמחה ומה זה לשון ממעטין בשמחה הלא אף מיעוטו קשה. אך באמת טובי' גנוז בגוי' כנ"ל ולעתיד יתברר שהכל היה בחינת אור כי טוב רק השמחה צריך להיות צפון וגנוז בלב רק צריך להאמין שלעתיד יתהפך יום ט' באב למועדים וימים טובים ויהיה בו שמחה. ולכן בבבלך הרגישו אז בראש חודש זה דאיקרי מועד ומנהג אבותיהם בידיהם לומר הלל רק מדלגי דלוגי דעדיין אין בו תפיסה וכמו"ש לא איקדש בעשיית מלאכה דאינו מקודש לחג ואינו אסור בעשיית מלאכה ואף חכמים לא אסרוהו במלאכה. ומכל מקום מצינו שהיו רבים נוהגין שלא לעשות מלאכה כמוש"נ אשר נסתרת שם ביום המעשה ותרגום יונתן ביומא דחולא וקרי לערב ר"ח יום המעשה מכלל דראש חודש לא איקרי יום המעשה וכן מצינו בשאול המלך שעשה סעודת ראש חודש דהמלך איתא בס' יצירה לב בנפש כמלך במלחמה דכל ישראל הם קומה שלימה והמלך הוא כנגד הלב והרגיש הקדושה ועשה סעודת ראש חודש מה שאין כן דוד שנמשל לירח וזה יהיה נתגלה רק לעתיד. וכן איתא בכתבי האריז"ל שחשב י"ב צירופי הוי"ה נגד י"ב חדשי השנה וצירוף של חודש ניסן הוא השם כסדר היוצא מפסוק מראשי תיבות ישמחו השמים ותגל הארץ כיון שאז נתגלה אומה הישראלית. וצירוף של חודש מנחם אב הוא צירוף הוי"ה. וכבר עמד על זה בס' בני ישששכר מפני מה כשאנו רוצין להזכיר השם אנו קוראין אותו בשם הוי"ה ולא בצירוף אחר מהי"ב צירופין. אבל באמת הטעם פשוט כי כל הצירופין אין להם שום פירוש אחר חוץ מהשם לכן אין נהגה כמו השם כסדר אבל צירוף זה יש לו גם פירוש אחר כמו שמצינו מקיש הויה ליציאה (קידושין ה'.) וכן

אפילו בשעת נדתה תהא בה הויה (שם ס"ח.) ומש"ה מותר לומר הצירוף הזה. וזה הוא השייכות הצירוף הזה דייקא להחודש הזה כי באמת השם הזה הוא בהעלם והוא נהגה מפני שיש לו פירוש אחר. אבל פירושו מורה על הויה ואישות שבאמת בחודש זה אם שעל הגוון הוא בהעלם והסתר מאוד אבל על ידי זה דייקא נברא אורו של משיח בזכות התשובה מאהבה שנמשלה כמים כנ"ל ואז יתברר שיש לישראל הויה ואישות ושוב אלי נאום ה'. וכן העסק בחודש זה העיקר שיוכל האדם להתעורר בתשובה מאהבה כמים המורים על אהבה מאחר שבו נברא ונולד נפש משיח דכ' ורוח אלהים מרחפת על פני המים כנ"ל. ואז במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות ל"ד:) דאף דאמר ופליגי דרבי אבוה שניהם אמת דכשעושה תשובה מאהבה ונעשים זדונות כזכיות אין צדיקים גמורים עומדים שם דצדיקים גמורים אין להם זכיות כאלו כשיתברר אם יהיו חטאיכם וגו' דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא דעל ידי החושך דייקא יהיה טוב מאוד כנ"ל:

## פרק ב

**בגמרא** (זבחים צ"א.) ת"ש מוספי שבת קודם למוספי ראש חודש ופירש רש"י מוספי ראש חודש מקודשין משל שבת דאיקרי מועד. וצריך להבין למה נקראו מוספי ראש חודש מטעם דאיקרי מועד מקודשין יותר משל שבת דכתיב מפורש בי' ויברך וגו' ויקדש אותו. אך ענין המעלות דתדיר ומקודש ואיזה מהן קודם הם רק מצד האדם דמחמת שהאדם מקיים מצוה זו תדיר הוא מעלה. וכן מעלת הקדושה גם כן מה שהוא מצד האדם. והקדושה מצד האדם הוא רק בראש חודש שהקדושה בשבת הוא קדושה דקביעא וקיימא משמת ימי בראשית מצד השי"ת כמו"ש (פסחים קי"ז:) מה שאין כן בראש חודגש שלא נמצא כלל בתורה שיהיה נקרא קודש רק מצד ישראל כמו"ש (מכילתא בא) כזה ראה וקדש ובמשנה (ר"ה כ"ד) ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש. ולכן נקרא ראש חודש מקודש רק מצד ישראל ובכל המועדים הקדושה הוא מצד השי"ת גם כן רק ישראל גם כן מכניסין בו קדושה דכתיב בהו מקרא קודש דישראל הוא דקבעי לי' דקא מעברי ירחא וקבעי לשני כמו"ש בגמרא (פסחים שם) מה שאין כן ראש חודש שלא נמצא קדושתו כלל בתורה שבכתב והוא רק מצד ישראל וזהו נקרא מקודש מצד ישראל. ומצינו בגמרא (ב"מ ל"ח.) אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו ולפי מה דמסיק שם שהוא גוזמא בעלמא יש להבין למה תפס הגוזמא מתשעה קבין של חבירו ובכל מקום תופסין לגוזמא מספר שלם והיה ראוי לומר מעשרה קבין של חבירו כמו"ש (כתובות נ"ב.) עד עשרה בדמי' שהוא גוזמא. אך הענין

דכל מקום מספר עשר מרמז לעשר מדות וכל התשע מדות עד מ' מלכות הם הקדושות מצד השי"ת רק מדה עשירית מ' מלכות בחינת כנסת ישראל הוא רק מצד ישראל. וזה הענין דשבת שהקדושה הוא מצד השי"ת והיינו כל הט' מדות שכולם משפיעין לכנסת ישראל מדת מלכות. ועל זה נאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם. וראש חודש שהקדושה הוא רק מצד ישראל על זה אמר רוצה אדם בקב שלו היינו הקדושה שהוא מצד האדם יותר מתשעה קבין של חבירו היינו הט' מדות שהם מצד השי"ת. וחבירו היינו הקב"ה וכמו שפירש רש"י (שבת ל"א.) דעלך סני לחברך לא תעביד ריעך וריע אביך זה הקב"ה וכו'. וזה מה שקראו בגמרא מוספי ראש חודש מקודש כנגד מוספי שבת שזהו עיקר הקדושה שהוא רק מצד ישראל וכמו שאמרנו ונקרא קב שלו. וזה ענין שמצינו בכתוב אחד כתיב וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח הקדים שבת לחודש וכתיב והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו הקדים חודש לשבת. אך מצד השי"ת קדושת שבת קודמת וכאן דכתיב יבוא כל בשר להשתחוות היינו מצד האדם לכן הקדים חודש לשבת מטעם שאדם רוצה בקב שלו יותר מט' קבין וכו'. וכן מהאי טעמא גבי שונמית כתיב לא חודש ולא שבת דמיירי לענין קבלת פני הרב מצד האדם הקדים חודש לשבת מפני שאדם רוצה בקב שלו וכו':

**ועיקר** מה שמצינו בראש חודש דאיקרי מועד נלמד רק מחודש אב וכמו שא' (פסחים ע"ז.) דראש חודש איקרי מועד כדאביי וכו' תמוז דהאי שתא מלויי מליוה דכתיב קרא עלי מועד וכו'. והוא דבחודש זה כתיב והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכתיב שחת מועדו שכח ה' בציון מועד ושבת. ובחודש זה הרגישו חכמים דבראש חדש גם כן קדושה ואיקרי מועד. והוא על דרך מה שאומרים מהרבי רבי בער זצלה"ה על הפסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים היינו כל רודפי ה' שרודף אחר השגת השי"ת לדעת ולהכיר את מי שאמר והיה העולם בנקל להשיגו בימים אלו שנקראים בין המצרים ואמר משל על זה דכשהמלך בביתו קשה לבוא לחדרו אבל כשהוא בדרך נקל יותר לבוא אליו. ולכן רק בחודש זה הרגישו החכמים יותר קדושת החודש שהוא מצד ישראל דאיקרי ראש חודש מועד וממנו למדו לכל ראש חודש (ונת' במא' הקודם). ובגמרא (זבחים שם) מסיק אטו ראש חודש למוספין דידי' אהני למוספי שבת לא אהני והיינו דכשחל ראש חודש בשבת אז אהני ראש חודש דגם קדושת שבת יהיה נחשב קב שלו. דבאמת גם בשבת כתיב זכור את יום השבת לקדשו שמור וגו' לקדשו שישראל צריך להכניס קדושה לשבת ושבת נקרא תחלה למקראי קודש כי באיזה כח יש לישראל שהוא יכניס קדושה לראש חודש ומועדים הוא רק על ידי שישראל קדושים וכמו שא' (שמות רבה

פ' ט"ו) ואם כלי חול כשהוא מתמלא מן הקודש מתקדשת על אחת כמה וכמה ישראל שהם קדושים ומקדשים את החודש וכו'. והיינו על פי מ"ש (שבת י':) לדעת כי אני ה' מקדשכם ואני מבקש ליתנה לישראל וכו' ועל ידי כח הקדושה זו כי אני ה' מקדשכם ישראל מקדשים את החודש וכן המועדות. ומכל מקום אף בשבת צוה השי"ת שהישראל יכניס בו קדושה על ידי זכו שהוא הקידוש ועל ידי שמירת שבת. אך עיקר הקדושה בשבת הוא מצד השי"ת אבל כשחל ראש חודש בשבת אהני ראש חודש גם להתוספות קדושה דשבת שיהיה נקרא גם כן ע"ש ישראל שמקבלין עול מלכותו ית"ש:

## פרק ג

**בספר** יצירה המלך אות ט' בשמיעה וכו' ואב בשנה וכו'. אות ט' איתא בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ב א') טית איהו חיין וכו' ת"ח טית איהו נהירו דחיין בכל אתר וכו'. ובחודש זה שבעונותינו נחרב הבית שנקרא בית חיינו כמו"ש ונוטל כבוד מבית חיינו נברא חודש זה באות ט' דאות ט' גניז וטמיר כמ"ש זוה"ק (ח"ב ר"ל א') דנהירו דכלהו הוה וכו' דגניז וטמיר והוא מה רב טובך אשר צפנת ליראיך שאדרבה דייקא על ידי זה יזכו לטובה דלית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא (כמו"ש זח"ב קפ"ד א') ולזה יש שייכות אות ט' לחודש זה. ואמר המליך אות ט' בשמיעה וכמו שאמרנו שעיקר השמיעה הוא כשנכנס לעומק הלב שהלב ישמע ושיהיה שמעו ותחי נפשכם וכמו שנאמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים וזה יכולים לזכות בחודש זה שהמליך אות ט' בשמיעה שיהיה השמיעה כהוגן וכן הפטרת שמעו חל תמיד בשבת ראש חודש אב או בשבת שמברכין בו ראש חודש אב. וכמו שאמרנו שבשבת שקודם ראש חודש בו נכלל קדושת ראש חודש שיבא בימי המעשה שאחר כך דשבת כללא דכלך ברכאן שכולל כל קדושת הששה ימים שאחר כך. וקדושת חודש זה שהמליך אות ט' בשמיעה היינו שיכנסו הדברי תורה ושישמע בעומק הלב והוא על ידי שיתוקן מה שהוכיחן הנביא הכהנים לא אמרו איה ה' ותופשי התורה לא ידעוני (ונת' לעיל פ' מסעי מא' י"א) וכשיכנס לעומק הלב יזכו לבחינת הדעת שהוא פנימיות מכ"ע וז"ש בס' יצירה וכוליא שמאלית בנפש דכליות יועצות והשמאלית יועצתו לרעה כמ"ש (ברכות ס"א.) והיינו בלא טעם ושכל. דחכמה מוחא היינו מה שמשיג על פי השכל דכך צריך להיות ובינה לבא הוא כשכבר יש לו הרגשה בלב שכן צריך ויפה וכליות יועצות הוא בלא שום טעם. וכן כתיב הן אמת חפצת בטוחות ובסתום חכמה תודיעני שבכליות הוא סתום למעלה משכל האדם. וכן איתא בזוהר הקדוש (ח"ג קצ"ג ב') עצות מרחוק מאי נינהו תרי בדי ערבות דכל עיטא דנביאי מתמן אתיא. וכ"כ בהקדמת תיקונים (ג' ב') תרי בדי ערבות תרי נביאי קשוט

והיינו למעלה משכל האדם. וכן באחיתופל כתיב ועצת אחיתופל וגו' כאשר ישאל איש בדבר אלהים שהיה אומר בלא טעם רק אם אינך מאמין שאל באורים ותומים וכו' כמ"ש (ירושלמי פ' חלק ה"ב). וכן בבלעם כתבי לכה איעצך וגו' שהוא היה בקליפה יודע דעת עליון דקליפה כמו"ש בזוהר הקדוש (שם קצ"ד א') ורצה לומר לו עצה למעלה מהשכל מעליון דקליפה (וכמו שנת' במ"א). ובחודש זה יש ביכולת לתקן אף כוליא שמאלית בנפש שיהיה מייעצתו לטובה גם כן למעלה מתפיסת בני אדם. וכשחל ראש חודש אב בשבת אז יוכלו לתקן השמיעה בשלימות שיכנס למעמקי הלב שבשבת הזמן שיכנסו הדברים ללב וכמו שאמרנו למעלה:

## פרק ד

**בספר** יצירה המליך אות ט' בשמיעה וכו' ואב בשנה בזוהר הקדוש (ח"ב קנ"ב א') ת"ח טית נהירו דחיין בכל אתר וכו' והיינו דכ' באור פני מלך חיים אור פני מלך הוא האור תורה שנקרא אור כי טוב ואות ט' מורה על זה שאות ט' ראשונה בתורה הוא בפסוק וירא אלהים את האור כי טוב (כמו"ש ב"ק נ"ה.) והוא האור הראשון שנגנז בתורה. וחודש זה הוא הזמן לתקן הקלקול שקלקלו בשמיעה שלא שמעו לדברי הנביאים. ועל ידי התיקון יוכלו לזכות לחיי עולם לאור פני מלך חיים. והתיקון על ידי מדת בחינת צדיק כמוש"נ אור זרוע לצדיק ובגמרא (ספ"א דתענית) צדיקים לאורה ומדה זו נקרא טוב אין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב וגם על זה מורה אות ט'. ואמר אות ט' בשמיעה על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג ר"ל א') יראי אלהים מסטרא דיצחק דתמן שמיעה דאמר חבקוק נביאה ה' שמעתי שמעך יראתי והוא כמו שנאמר שמעו ותחי נפשכם שעל ידי שמיעה כשהוא כהוגן יכנס ללב ולב מורה על יראה וכמו"ש (יומא ע"ב.) שדרש הפ' ולב אין על מי שאין בו יראת שמים. ובינה לבא כשנכנס היראה למעמקי הלב וכמו שנאמר אז תבין יראת ה' וזה סטרא דיצחק כמ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב י"ד ב'):

**וגי'** הגאונים בס' יצירה המליך אות ט' בלעיטה והיינו דאות ט' מורה על חיים כנ"ל ולכן בלוז ששלט אות ט' לא שלטא בי' מותא כמו"ש בזוהר הקדוש (תרומה שם) וחודש זה המליך אות ט' היינו לתקן הכל בשלימות שלא יהיה עוד שלטון למה"מ וזה יוכל להיות רק כשמתקנים כל הפגם של הנחש שהיה תחילתו בהנאת אכילה. וזה שאמר בלעיטה שהלעיטה יהיה בקדושה ולעיטה מורה על אכילה גסה כמ"ש (ב"ר פ' ס"ג) ובפרט כשחל ראש חודש אב בשבת שבשבת איתא מהאר"י גם כן בקדושה אף שעיקר הוא כמ"ש כל המענג את השבת היינו לשם שמים לענג הנשמה יתירה שנקרא שבת

(כמו שאמרנו כ"פ) מכל מקום להנאת הגוף גם כן בקדושה. והזמן בשבת לתקן האכילה שיהיה בקדושה והוא מסטרא דאילנא דחיי טועמי' חיים זכו:

## פרק ה

**האריז"ל** כתב שיש לכוין בראש חודש זה צירוף השם מי"ב צירופי שמות שם הוי"ה היוצא מראשי תיבות של הפ' "הסכת "ושמע "ישראל "היום. הענין דקדושת חודש אב הוא לזכות לשמיעה שיכנס ללב. והנה סדר שם הוי"ה כשהוא כסדר היוצא מראשי תיבות הפ' ישמחו השמים ותגל הארץ ידוע שהוא מרמז יוד על חכמה ה' בינה ו' ת"ת ה' מלכות. וגם יוד מכונה בחינת אבא וה' ראשונה בחינת אמא והאימא מולידת ברא וברתא דאינון ו' ה' כידוע מזוה"ק בכ"מ. ובצירוף של החודש הזה היוד בין אותיות ו' ה'. והוא שהו' ידוע שהוא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה דהיינו מאות י' שהוא בחינת חכמה עם קוצו דרמיזא לאין כ"ע כידוע משפיע עד ה' תתאה מ' מלכות. והנה יש יוד עלאה שהוא חכמה עלאה ויוד תתאה משם אדנ"י מרמז לחכמה תתאה וכמ"ש (זח"ג רט"ו ב') ויו"ד זעירא נפקא מגו יו"ד עלאה קדישא. וזה הטעם שבא בצירוף זה היו"ד אחר הו' ואחר כך ה' של תיבת היום ה' תתאה שהוא מ' מלכות ומרמז על יום השבת שכן נדרש תמיד תיבת היום על יום השבת כמ"ש (שבת קי"ז סע"ב) שנדרש ג' סעודות שבת מתלתא היום וכן נדרש (שוחר טוב תהלים צ"ה) היום אם בקולו תשמעו על יום השבת שאם משמרין שבת אחד מיד נגאלין שנאמר שמור את יום השבת. ומדת מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ואות ו' הוא אות אמת (זה"ק ר"פ ויקרא) ואמת זו תורה (ברכות ה':) והיינו שכל התורה שבעל פה מרומז בתורה שבכתב. ומדת מלכות הוא בחינת רוח הקודש כמ"ש (מגילה י"ד:) ובזוהר הקדוש (ח"ג ס"א א') רוח הקודש כלומר רוח מהאי קודש דלעילא. ושבת הוא בחינת תורה שבעל פה כמ"ש (זח"א מ"ז ב') ויום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהי יום שביעי. וזה הוא מ"ש בזוהר הקדוש (שם ל"ב א') והאי דיבור אקרי שבת ובגין דשבת איקרי דיבור וכו'. והוא על דרך שנדרש (שבת קל"ח:) דבר ה' זו הלכה וכן מצינו (תענית ד'.) האי צ"מ דרתח אורייתא היא דקא מרתחא לי' שנאמר הלא כה דברי כאש והוא ע"ד מה שנאמר דברי אשר שמתי בפיך. וזה הענין שבצירוף חודש זה בא האות י' בין אותיות ו"ה שמרמז על היוד תתאה בחינת חכמת שלמה דנפקא מגו יוד עלאה חכמה עלאה שהוא מאמר יהיה אור דבו ה' פעמים אורה נגד ה' חומשי תורה (ב"ר פ' ג') עם קוצו של יוד שהוא אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא. והוא בחינת תורה שבעל פה שבא מטלא דעתיקא כמו שנאמר תזל כטל אמרתי. וזה השייכות צירוף זה לחודש זה שבו בעונינו נחרב הבית וירושלים וכתיב כי

מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים ששם הי' המקור לבחינת תורה שבעל פה כמו"ש (סנהדרין פ"ו:) שממנו יוצאה תורה לכל ישראל. אבל אחר החורבן באמת עיקר התגלות והתפשטות תורה שבעל פה הוא בבבל כמו"ש (סוכה כ'.) שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה וכו' עלה הלל הבבלי ויסדה וכו' עלו ר"ח ובניו ויסדוה. וגם בבבל היו האנשי כנסת הגדולה שאמרו עשו סייג לתורה והעמידו תלמידים הרבה. ובגלות כנסת ישראל איקרי בשם ציון ובשבת שהוא פריסת סוכת שלום הוא ק' ירושלים וישראל אקרון בשמא דציון דכתיב ולאמור לציון עמי אתה (זח"ג ל"ה א') ועיקר אריכת הגלות לזכות לאור תורה שבעל פה שהם הני"ק שיש באומות כמו שנאמר ואתה מחיה את כולם (ונת' כ"פ). וזה קדושת חודש אב ראשי תיבות מן הפ' הסכת ושמע ישראל היום לזכות לאור תורה שבעל פה מטלא דעתיקא שהוא היוד עם קוצו שמרמז לאור הגנוז. והאות י' הוא בראשי תיבות של תי' ישראל וישראל מורה על כי שרית עם אלהים ואנשים ותוכל. היינו שעל ידי התפשטות החכמה תתאה שמקבלת מטלא דעתיקא הוא הרב חכמה לתקן הרב כעס והוא התורה שבעל פה שעל ידו זוכין לתברא יצר הרע. ושבת הוא מיוחד לזה לק' תורה שבעל פה ולתברא יצר הרע (כמו שנת' כ"פ) ומשתדלי באורייתא דמיין לשבתות וימים טובים כמ"ש (זח"ג כ"ט ב') וזוכין לתורה שבעל פה שעיקרו מציון וירושלים כנ"ל:

## פרק ו

**בס'** יצירה המליך אות ט' בשמיעה וכו' ואב בשנה וכוליא שמאלית בנפש ויש להבין מה יש שייכות הכוליא לשמיעה והיה שייכות יותר לאוזן. אך הענין כמו שאמרנו דקדושת חודש זה הוא השם היוצא מהצירוף "הסכת "ושמע "ישראל "היום. והאריז"ל כתב שבתפלת מוסף דראש חודש זה יש לכוין השם הוי"ה בניקוד ראשי תיבות צירוף זה. והיינו שבמוסף זוכין אז לקדושת החודש וכן אומרים אז קדושת כתר שבו הזמן לזכות להקדושה בשורש שהוא בחינת כתר. ועיקר השמיעה הוא שיכנוס ללב ולא רק שיכנוס לאוזן כמשפך שמכניס בזו ומוציא בזו וכמו שנאמר שמעו ותחי נפשכם וכתיב מכל משמר נצוך לבך כי ממנו תוצאות חיים. ובחודש זה הוא הזמן לזכות שיכנוס ללב ויזכו שיהיה חביבה עליו כיום שנתנה בו תורה שאז נאמר אני אמרתי אלהים אתם והיינו לתקן כל פגם וקלקול הנחש ויהיו כל הדברי תורה רק מסט' דעץ החיים. ובא האות י' בראשי תיבות וישראל נק' ע"ש כי שרית עם אלהים ואנשים ותוכל. הוא על פי מ"ש (זח"א ר"ב א') דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא והיינו תורה שבעל פה (כשנת' כ"פ) ומה שאמר וכוליא שמאלית בנפש על פי מ"ש (ברכות ס"א.)

כליות יועצות ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו וכו' ולב כסיל לשמאלו (כמ"ש גמרא שם) והכליות נבראו ולמה נברא השמאלית שיהא יועצתו לרעה דאיתא (תנחו' בראשית) וא"ת למה ברא יצר הרע וכו' אמר הקב"ה אתה עושה אותו רע וכו' שהשי"ת ברא באדם יצר וחשק וברא הלב כסיל להוריק הרע ממנו על ידי שימשוך יצרו וחשקו לדברי תורה כמ"ש משכהו לבית המדרש ויהיה גם הוא טוב. שעיקר שורש הדברי תורה הוא אנכי ולא יהיה לך. אנכי שיכנסו דברי תורה בלב חכם ולא יהיה לעקור הרע מלב כסיל. וכליות יועצות דכתיב לי עצה ותושי' וכן העוסק בתורה לשמה נהנין ממנו עצה ותושיה וכו' (כמו"ש פ"ו דאבות) היינו גם כן עצה בדברי תורה איך לזכות לשמיעה שיכנסו דברי תורה בלב שיוכל לעקור הרע מלב כסיל. והיינו על ידי אור תורה שבעל פה שחודש זה מיוחד לו. וכן נדרש (סנהדרין כ"ו:) הגדיל תושיה על דברי תורה שהיא מתשת כוחו של אדם והיינו תורה שבעל פה שבא רק על ידי עמל ויגיעה כמ"ש (מד"ת נח ג') והיא מתשת כוחו של אדם דמתברא כח היצר הרע וזוכין להריק הרע מלב כסיל גם כן. שכן מורה מאמר לא יהיה לך להכניס יראה בלב להשמר מרע. דמאמר אנכי שורש מ"ע מדת הזריזות שהוא במ"ע לעשות טוב. ומאמר לא יהיה לך שורש הל"ת שהוא הזהירות ממצות ל"ת. ויראה כזו שיהיה כאלו הקב"ה עומד עליו זהו רק על ידי דברי תורה שמיעה כזו שיכנסו דברי תורה כמ"ש (חסר תיבה) בתורתיך בינה לבא וזה שאמר וכוליא שמאלית בנפש. ונדרש עוד (ברכות ס"ג:) ד"א הסכת ושמע ישראל הם ואחר כך כתת וכו' לעוללם ילמוד אדם תורה ואחר כך יהגה והיינו שעיקר קדושת חודש זה מתחלה יראה שלא ילך בטל רק ילמוד ואחר כך כתת שיהגה בתורה שיכנסו הדברי תורה בלב ועל ידי זה יזכה להצירוף ושמע ישראל היום שתהא חביבה כיום שנתנה מהר סיני שאז זכו לטעום רק מעץ החיים ולא יטעמו כלל מהערבוב רע וזה שאמר וכוליא שמאלית בנפש:

## פרק ז

**וגירסת** הגאונים המליך אות ט' בלעיטה וכו' ואב בשנה וכוליא ימנית בנפש ואמרו בלעיטה ולא באכילה שלעיטה מצינו בבע"ח (שבת קנ"ה:) אך המכוון דלעיטה הוא על ידי אחר כמו שמצינו (ב"ר פ' ס"ג) על הפ' הלעיטני נא פער פיו אותו רשע כגמל אמר לו אנא פתח פומי ואת תהא משתדיר ואזיל כהדא דתנינן וכו' אבל מלעיטין. והיינו כמו שהתפלל יעקב אבינו ע"ה ונתן לי לחם לאכול ולכאורה תי' לאכול מיותר דידוע שלחם הוא לאכול ואמרנו שהמכוון שהשי"ת יהיה המאכיל גם כן. וכן כתיב הטריפני לחם חוקי והיה צ"ל תן לי טרף. אך המכוון שהשי"ת יהיה המטריף והמאכיל וכשהאכילה

הוא על ידי השי"ת אז האכילה מכניס קדושה ללב חכם לימינו שאז האכילה הוא כמו שהיה קודם קלקול פגם הנחש שהיה רק בבחינת דברי תורה כמו שנאמר לכו לחמי בלחמי ושתו וגו' שהוא נהמא דאורייתא דבכתב (כמ"ש זח"ג רע"א ב') וזה שא' כוליא ימנית בנפש על פי מ"ש בגמרא אחד יועצתו לטובה ומסתברא דימנית לטובה וכו' והיינו יועצתו לכנוס דברי תורה בלב חכם לימינו. וזה שנאמר לי עצה ותושיה עצה היינו לכנוס דברי תורה בלב חכם לימינו ותושיה שמתשת כוחו של אדם כמו"ש (סנהדרין כ"ו:) לתברא יצר הרע להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו והיינו להבא שלא ישלוט יצר הרע. וזה עסק חודש זה שהצירוף ר"ת הסכת ושמע ישראל היום לזכות שיהא חביבה כיום שנתנה בו תורה דכתיב אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה'.). והיינו שהיה נתקן כל פגם וקלקול הנחש שהיה באכילה ויהיה האכילה בקדושה כמו קודם הקלקול שהיה רק בבחינת דברי תורה דכל שהאכילה אינו לרעבתנות ותאוה גם כן אינו מביא קטרוג היצר הרע. וכשהשי"ת הוא המאכיל זוכין שיהיה האכילה מבין קדושה ודברי תורה. וזה שאמר בגירסת הגאונים וכוליא ימנית בנפש שנבראת מתחלה שיהא יועצתו לטובה והיינו כמאמר אנכי בשעת מתן תורה שכששמעו מאמר אנכי נקבע ת"ת בלבם (כמ"ש שיר השירים פ' ישקני) והיינו שיהיה האכילה מסט' דעה"ח ולא יהיה כלל ערבוב טוב ורע רק כולו טוב:

נשלם ספר במדבר בס"ד

# דברים

## פרק א

**אלה** הדברים אשר דיבר משה וגו' בתנחומא ר"פ זו יתברך שמו של מלך מלכי המלכים וכו' שכל הנסים שעשה לישראל במדבר כך עתיד לעשות להם בציון במדבר כתיב אלה הדברים ובציון כתיב אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור אלה הדברים עשיתים ולא עזבתים. ואח"כ חשב שאר פסוקים שנאמר במדבר ובציון. ועיקר שייכות לפ' זו הוא פסוק אלה הדברים וצריך להבין דאלה הדברים דפ' זו הוא קאי על משה שהוא דיבר ובציון אלה הדברים עשיתים קאי על השי"ת ומה הוא הדמיון זה לזה. והענין דאלה הדברים דפ' זו כולל ב' ענינים אחד שהם משנה תורה והוא התחלת התורה של משה רבינו שהוא בחי' תושבע"פ וכמו"ש (מגילה ל"א:) ומשה מפי עצמו אמרן וכמו שנא' הואיל משה באר את התורה הזאת ופירש"י בשבעים לשון פירשה להם. וכן נדרש חצבה עמודי' שבעה אלו ז' ימי בראשית (כמו"ש סנהד' ל"ח.) והיינו ז' מדות התחתוניות

וכמ"ש בזוה"ק (בתוס' לפ' בהעלותך קנ"א א') ומדה ז' שהוא כנגד שבת מלכתא מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. וכן נדרש (שבת קט"ז.) חצבה עמודי' שבעה אלו ז' ספרי תורה וספר זה הוא ס' ז' כנגד מדת מלכות ומלכות פה תושבע"פ וכו'. וזה הענין שנכתב בס' זה דברות שניות דאי' (שמו"ר פ' מ"ז) עכשו שנצטערת אני נותן לך הלכות מדרש ואגדות וכו' וכן (שם פ' מ"ו) ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות וכו' הה"ד ויגד לך וגו' כי כפלים לתושי'. והב' נדרש אלה הדברים על דברי תוכחות (כמו"ש בספרי הובא ברש"י) ושניהם נכללים בלשון אלה הדברים ע"פ מה שאומרים בשם היהודי הקדוש ז"ל שלמד בכל יום איזה פסוקים מס' משנה תורה שאמר שהוא לו לספר מוסר ומה זה דוקא ספר דברים הלא יש כמה ספרי מוסר. אך ע"פ מ"ש התניא ההבדל בין תוכחות שלומדים מתוך הספרים ובין מה ששומעים מפי מוכיח חי שבשעת הדיבור יוצא מהלב ועי"ז נכנס ללב. ולשון אלה הדברים הוא כמו לשון זה הדבר רק שם בלשון יחיד וכאן בלשון רבים. ואמרנו על מה שא' בספרי (פ' מטות הובא ברש"י) מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר היינו שבשעת שאמר משרע"ה זאת הי' זה הדבר אז היוצא מפי הקב"ה שהי' שכינה מדברת מתוך גרונו ולא כנבואת שאר הנביאים שנא' בלשון כה אמר ה' שמספר מה שאמר השי"ת. וכן כאן מורה ג"כ הלשון אלה הדברים אשר דיבר משה שזה הוא הכח בדברי משנה תורה שמי שקורא בהם הוא כשומע עתה מפי משה והן הן אלה הדברים אשר משה דובר עתה בפי הקורא. ודברי משה הם זה הדבר אשר צוה ה' כנ"ל וכתיב כן יהי' דברי אשר יצא מפי לא ישיב אלי ריקם רק נכנס ללב ופועל בטח:

וזה מעלת דברי התוכחה של משנה תורה דכתיב אלה הדברים שהקורא בהם שומע עתה אלה הדברים אשר דובר משה עתה בפי הקורא. וכן בציון כתיב אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור מחשך היינו תושבע"פ וכמו"ש (תנחו' נח ג') העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לעמלי תושבע"פ וכו'. וכן נדרש (סנהד' כ"ד.) במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל שהתושבע"פ הוא בחי' טלא דעתיקא תזל כטל אמרתי שזוכין להוציא אור הראשון מתוך החושך דייקא. ומעקשים למישור הם דברי תוכחה שהם ליישר לב העקום כמו"ש בגמ' (ברכות נ"ט.) לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמימיות שבלב שנאמר והאלהים עשה שייראו מלפניו. וזהו ג"כ ע"י תושבע"פ שהוא הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס שאלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה (כמ"ש נדרים כ"ב:) וזהו אור זרוע לצדיק (כמ"ש זח"ב קס"ו סע"ב) שהוא הרב חכמה. וע"ז אמרו (סופ"א דתענית) צדיקים לאורה של צדיק מופיע בו השי"ת מאור הראשון וכיון שזוכה לאור אז ממילא אור צדיקים ישמח שזוכה ליישר הלב

מכל וכל ואז ישרים לשמחה דכתיב ולישרי לב שמחה (כמוש"ש). וזהו הפי' ומעקשים למישור הם דברי התוכחה שמיישרין לבו של אדם. וזאת כולל ג"כ הפ' אלה הדברים שנאמר בציון כמו אלה. הדברים דכאן. ואמר עשיתים ולא עזבתים שבאמת השי"ת עושה שניהם שהתושבע"פ הם דברי אלהים חיים וכן הדברי תוכחה הם דברי אשר יצא מפי ולא ישוב אלי ריקם כי אם עשה וגו' ועי"ז נעשו המעקשים למישור. ובשבת זוכה כל אחד מישראל להיות כמו שנא' ודבר דבר שידבר ויהי' בבחי' פי ה' וכמו שנתבאר כ"פ וזוכה לתושבע"פ כמו"ש בזוה"ק (ח"א מ"ז ב') ביום השביעי דא תושבע"פ וזוכין ליישר העקמומיות שבלב ועי"ז ולישרי לב שמחה:

## פרק ב

**ראה** החילותי תת לפניך את סיחון וגו'. במ"ר פרשה זו אמר משה לפני הקב"ה לפי שלא נצטוו הגוים על השבת תאמר אם הם עושים אותה אתה נושא להם פנים אמר לו הקב"ה אפי' הם עושים כל המצות שבתורה אני מפילם לפניך הה"ד ראה החילותי תת לפניך. להבין ענין הסמיכות על פסוק זה כי הנה מקודם זה נזכר מה שהזהיר למשרע"ה על אדום לא תתגרו בם והוא בשכר שכיבד עשו את אביו הגם שלא נצטוה ע"ז וגם לא עשה זאת בלב שלם כי מצינו שבעצמו אמר בלבו יקרבו ימי אבל אבי. וגם על עמון ומואב הזהירו וזה בזכות לוט שנלוה לאברהם וגם שאין הקב"ה מקפח שכר שיחה נאה של הצעירה. וחשב משרע"ה בלבו אם הקב"ה כך משלם לגוים שכר מצות קלות שמא תאמר שאם ישמרו איזה אומה את השבת שהוא כללא דאורייתא כולא יקחו עלי' שכר הגם שלא נצטוו עלי' כמו אלו שלפני' כנ"ל. ומה שבא הענין הזה אצל מלחמת סיחון דווקא כי הנה ארץ סיחון ועוג לא נחשבו מכלל שבעת האומות שניתן לישראל כי הלא משרע"ה שלח לו אעברה נא בארצך. וגם עפ"י דין אין עבר הירדן מקודשת בקדושת ארץ ישראל שאין מביאין ממנה בכורים וכמו שנא' ביהושע ואך אם טמאה ארץ אחוזתכם וגו' כידוע שארץ ז' עממין הוא בקליפה זלעו"ז נגד הז' מדות שבקדושה שהם בהתגלות בפועל ועליהם בא המצוה לא תחי' כל נשמה כדי להכניע כל הז' מדות להקדושה. אמנם הג' אומות קני וקניזי וקדמוני שהם אדום ועמון ומואב שהם נגד ג' ראשונות שבקדושה כח"ב אין עוד כח בנו לבררם בעוה"ז בשלימות ולהכניעם עד עת קץ כדאי' מהאריז"ל לכן נצטוו עליהם שלא להתגרות עמם. והנה גם סיחון ועוג המה בקליפה נגד חכמה ובינה שבקדושה לכן דרשו במדרש הפ' הנה כסה את עין הארץ סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו וכו' קרא לסיחון ועוג עין הארץ שהם זלעו"ז נגד העיינין שבקדושה שהם מרומזים בחדשים הללו תמוז ואב כידוע מהאריז"ל שתמוז ואב הם

בחינת עיינין דמטרוניתא. ולכן בהלל הגדול נאמר עליהם ביחוד כי לעולם חסדו לסיחון מלך האמורי ולעוג מלך הבשן:

**והנה** ידוע מאמרם ז"ל (ר"ה ג.) ע"פ וישמע הכנעני מלך ערד וגו' הוא סיחון הוא ערד וכו' ובאמת הי' עמלק רק ששינה את לשונו על לשון כנען כי עמלק הוא ראשית גוים והיינו נגד בחי' כתר שבקדושה שהוא בחי' ראשית דלית מחשבה תפיסא בי' עוד. וכמו כן לעומת זה בקליפה הוא הראשית להכניס בלב האדם התרשלות וקרירות כמו שנא' אשר קרך בלי שום טעם. וכמו כן בלעם הי' ג"כ משרש קליפה זו לכן הגם שהי' מבין יקרות ישראל עפ"י שכל כמו שאמר בעצמו ועכ"ז הי' שונא דרכם בשורש מפני שהוא הי' ההיפך מבחי' דעת שבקדושה שהוא הפנימיות של הכתר והוא השורש של כל הבנין. וכמו כן הי' המנגד לבחי' דעת שבקדושה שהוא ההכרה בפנימיות הגם שעל הגוון הי' שלם בכל המדות. ונגד זה הועמד משרע"ה להכניעו כמו שנא' והי' כאשר ירים משה ידו וגו'. וגם יהושע הי' מוכן נגדו להמלחמה בפועל נגד קדושת הברית שא' במדרש שזרק עמלק מילות כלפי מעלה ואמר טול מה שבחרת בטענה שגם ישראל אינם זכאים בזה. ויהושע שבא משבט יוסף בירר זאת שעמך כולם צדיקים מעת שנימולו הגם שיעבור עליהם מה מפני שיש להם התקשרות בשורש ע"י מילה לשמונה גם בלי דעת. ויש לומר שג' קליפות הללו עמלק וסיחון ועוג המה נגד הג' תוארים של היצה"ר שנקרא הלך אורח ואיש. וקליפת עמלק בעצם הוא נגד תואר הלך שלא פעל עוד בשום גוון בפועל בהנפש רק התרשלות וקרירות. אמנם אח"ז כשמת אהרן הכהן שהוא נגד בחינת חכמה שבקדושה אז הי' הכח לעמלק להתלבש א"ע בגוון של סיחון והיינו להכניס הקליפה במוח בחכמות זרים והוא נגד תואר אורח שכבר יש לו איזה שייכות במחשבה שנתפס במוח האדם. ולזה במלחמה הראשונה עמו לא הי' לו שום שליטה על נפשות ישראל בפועל. וכאן נא' וישב ממנו שבי שפחה אחת שיש לה קצת שייכות לקדושת ישראל ע"י חיוב מצות שלה. והנה ג' קליפות הללו שהמה נגד כח"ב הגם שאין להם עוד בירור בשלימות בעוה"ז כנ"ל עכ"ז הי' בכח משרע"ה להכניעם מעט ע"י מלחמת סיחון ועוג וע"ז רמזו רז"ל שעמון ומואב טיהרו בסיחון. ונחזור לענין הנ"ל כשבא משרע"ה להלחם עם סיחון שהוא הי' נקי על הגוון בכל המדות בפועל עד בחי' חכמה כנ"ל ולכן אמר משרע"ה בלבו תאמר וכו' שיהי' לו נשיאות פנים ע"י מעשה המצות כנ"ל. וע"ז השיב לו הקב"ה אפילו הם עושים כל המצות שבתורה אני מפילם לפניך כי על אדום ועמון ומואב שהזהיר עליהם הי' רק מצד המצות קלות שהי' להם שייכות להאבות הק' עשו בכיבוד

אביו יצחק ועמון ומואב בזכות לוט שנדבק לאברהם אע"ה אמנם המה בעצמם מצד מעשיהם בעצם אין מעשה המצוה שלהם פועל כלום כי אין להם שורש וענף בקדושה:

## פרק ג

**אלה** הדברים אשר דבר משה וגו' אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות באדרעי. להבין למה נאמר אחרי הכותו וגו' לאחר שכבר פרט המקום והזמן. וגם הלא כבר ידענו זאת מסדרים הקודמים שכבר כבש את סיחון. וגם הלשון אשר יושב בהוה והלא כבר הכה אותו ולא שייך לשון יושב. וכמו כן בעוג נאמר ג"כ אשר יושב וגו'. הענין הוא כי החומש אלה הדברים הוא התחלת משנה תורה שמשה מפי עצמו אמרה (כמ"ש מגילה ל"א:) והוא ספר השביעי כידוע שפ' ויהי בנסוע הוא ספר בפ"ע והוא נגד מ' מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ובה דברי תוכחה כמו שנא' כי ברב חכמה רוב כעס שע"י הרוב כעס של היצה"ר בהכרח לעמוד כנגדו ע"י הרוב חכמה של תושבע"פ. והיינו ע"י שמחבר את החכמה שבמוח עם הבינה שבלב שיכנוס למעמקי הלב. וכבר דברנו מזה למעלה שסיחון ועוג המה הקליפות הקשות המנגדים לחכמה ובינה שהמה מוחא ולבא ולכן בא דייקא התגלות תושבע"פ אחרי הכנעת הקליפות של המוח והלב שהמה סיחון ועוג. והנה אחר מלחמת סיחון נאמר ע"כ יאמרו המושלים בואו חשבון וגו' ודרשו ע"ז (ב"ב ע"ח:) ע"כ יאמרו המושלים אלו המושלים ביצרם בואו ונחשוב חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה תבנה ותכונן אם אתה עושה כן תבנה בעוה"ז ותכונן לעוה"ב. עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה וכו'. ונירם אמר רשע אין רם אבד חשבונו של עולם וכו'. כי הנה זהו עיקר הקליפה הקשה שאמר אין חשבון דלית דין ולית דיין וזהו קליפת סיחון אשר יושב בחשבון שהוא מקום המחשבה שבמוח ואינו מניח להאדם לחשוב א"ע שיש עוד עולם הבא. ועתה אחרי שהכה את סיחון והכניע את הקליפה הזו נאמר ע"כ יאמרו המושלים ביצרם בואו ונחשוב חשבונו של עולם. וכמו ששמענו מאדמו"ר הק' מאיזביצא זצ"ל שהישראל שמאמין שיש עוד עולם לעולם הבא כבר הוא ישראל נושע בכל ענייניו. וי"ל שע"ז רמזו חז"ל (סנהדרין צ.) כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ואלו שאין להם חלק האומר אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורס י"ל ששלשה אלו המה ג"כ נגד ג' קליפות הנ"ל שמנגדים לג' ראשונות כח"ב שבקדושה ולכן לא נאמר בלשון חוץ מאלו כי אלו הג' אינם מכלל ישראל שיש להם חלק רק המה מערב רב וכדאי' במדרש שכל מי שאינו מאמין בשני עולמות בידוע שאינו מזרע אברהם. וכל זה נרמז ג"כ בפסוק בואו חשבון הנ"ל. כי נגד הראשית הוא

המהלך אחר סיחה נאה והוא התחכמות המליצה שיש לו חן בעיניו והוא בדקות ובאמת מזה נסתעף שרש פורה ראש ולענה כמו שנא' כי נפת תטופנה שפתי זרה וגו' והוא בחי' אפיקורס. ומזה בא אח"כ לכפור בתח"ה שהיינו בחי' אבד חשבון שמתדמה בעיניו שלית דין ולית דיין שדרך רשעים צלחה. והוא נגד בחי' חכמה שבקדושה שבאמת צריך התחכמות גדולה לזה לחשוב הפסד מצוה היינו שכל מי שעוסק בתורה ומצוה הוא מפסיד בכל עניני עוה"ז רק שיהי' כדאי לו בשביל השכר שלעוה"ב. ושכר עבירה היינו הגם שדרך רשעים צלחה אין כדאי בשביל הפסד של עוה"ב. ונגד בחי' בינה שבלב הוא האומר אין תורה מן השמים. ועוד דרשו על פסוק הנ"ל אכלה ער מואב שמהלך אחר יצרו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה בעלי במות ארנון אלו גסי הרוח. כי קליפת מואב הוא בתאוה ומזה בא לגסות הרוח כמו שנא' פן תאכל ושבעת ורם לבבך ושכחת. וכן נא' שמענו גאון מואב גאה מאוד. ועל סדר הזה נרמז בפסוק ער מואב בעלי במות ארנון זה גסות הרוח כמו שנא' כי ארנון גבול מואב ומזה בא לונירם שאין רם אבד חשבונו של עולם כמו שנאמר ורם לבבך ושכחת כנ"ל:

**ונחזור** לענין הנ"ל שקליפת סיחון הוא מנגד לבחי' חכמה שבקדושה היינו נגד המחשבה שבמוח וזה אחרי הכותו את סיחון אשר יושב בחשבון ולא נאמר שהרגו רק בלשון הכאה היינו שהתיש את כוחו מפני שבאמת אין עוד תכלית הבירור בזה בשלימות עד עת קץ כנ"ל ולזה נאמר אשר יושב בחשבון גם אחרי הכותו כי שורש הקלי' עוד קיימת בעולם. וכמו כן עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות באדרעי והיינו שהוא המנגד לבחי' בינה שבלב היינו לעשות את הלב כאבן לבל להתפעל בד"ת וע"ז רומז רש"י ז"ל עשתרות לשון צוקין וקשים כמו עשתרות קרנים לשון חוזק. והנה כבר דברנו מזה שבחי' מלך וכהן שבקדושה המה נגד הלב והמוח כי הכהן גדול הוא נגד מוח החכמה ולעומת זה הי' קליפת סיחון כדברנו הנ"ל שלכן כשמת אהרן בא מלך ערד להלחם שהוא סיחון כנ"ל. ומלך הוא נגד הלב כדאי' בס' יצירה לב בגוף כמלך במדינה וזה הוא קליפת עוג המנגד לזה ומשרע"ה שנקרא מלך כמו שנא' ויהי בישורון מלך והוא בחי' הלב הכניעו ועי"ז נקלטים הד"ת בלב:

## פרק ד

**במ"ר** פ' זו רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה הצפינו עצמכם וכו' ולהיכן נברח וכו' ברחו לתורה ואין צפונה אלא תורה שנא' יצפון לישרים תושי'. דהנה התורה נקראת צפונה מפני שהאור הראשון נגנז לעמלי תושבע"פ כמו"ש (תנחו' נח ג') וע"ז נא' העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון. והיצה"ר ג"כ נקרא צפוני (כמ"ש

סוכה נ"ב:) שצפון ועומד בתוך לבו של אדם והיינו שהיצה"ר יוכל להסתיר א"ע ולפתות לאדם ולהטעותו לשום לפניו חושך לאור וכמו"ש (ברכות ס"א.) ויושב בין שני מפתחי הלב אף בלב חכם לימינו שלפעמים מסתיר עצמו כמורהו דרך טוב לשום חושך לאור ועושה עצמו כלב חכם לימינו. וזה ענין שנזכר כאן בפרשה אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו וגו' וכן אח"כ ונעבור מאת אחינו בני עשו וגו' ולמה נזכר כאן האחוה בשלמא שם בשליחות אליו נאמר כה אמר אחיך ישראל ע"פ מ"ש במ"ר (חוקת והובא בפירש"י) משל לב' אחין שיצא עליהן שט"ח וכו' אבל כאן למה הוזכר האחוה. אך הענין הוא ע"פ מה שכתב האר"י הק' בענין מה שאמרו נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע ונוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם שכל אחד מישראל יש לו נפש אחד כנגדו באו"ה ומזה בא השאור שבעיסה בלב ישראל שיש בו ג"כ מהרע. וכן יש לעומתו בהרשע שהוא מאו"ה קצת מה מהטוב ג"כ וכמו"ש ואתה מחי' את כולם וצריך זאת להוציא ממנו. ועשו ויעקב הם היו הראשונים זה לעומת זה וזה פירוש הפ' הלא אח עשו ליעקב וע"ז ביקש יעקב אבינו הצילני נא מיד אחי מיד עשו היינו מה שיש לו אלי אחוה בצד מה. והענין ע"פ מ"ש בזוה"ק (ח"ב קס"ו ב') בענין ש"י עולמות ר"ז אינון בסטרא דימינא ק"ג אינון בסטרא דשמאלא וכו' ושם בזוה"ק (קס"ז א') ויהי אור דמימינא נפק שמאלא וכו' ויהי אור דא שמאלא וכו' ומיני' נפיק ההוא חושך וכו' ויהי דכתיב ויהי עשו איש יודע ציד וכו' לפתאה בני עלמא דלא יהכון באורח מישור וכו'. והיינו דמסט' דימינא ר"ז בגי' אור וכמו"ש (ב"ר פ' ג') ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה. ומשמאלא ק"ג ואי' מהאר"י הק' שהוא בגימ' מנח"ה לעש"ו. והיינו דשמאלא מורה תמיד למשמאילים בה לרעה כמו שנאמר לב כסיל לשמאלו והיינו שבתושבע"פ יוכל להיות למשמאילים בה ג"כ ח"ו שכן מצינו (סנהד' ק"ג:) ירבעם מאה ושלשה והיינו שהי' דורש בתו"כ ק"ג פנים כמנין עגל שהי' מראה פנים שלא כהלכה שיש בהעגלים ח"ו עבודה לשמים שזה ענין תו"כ (וכמו שנתבאר במק"א) רק הישראל צריך להוציא האור מתוך החושך דמימינא נפיק שמאלא כנ"ל שצריך להוציא התושבע"פ מתוך התושב"כ ומשם מוציאים האור הראשון שהוא יהי אור מימינא. וע"ז נא' העם ההולכים בחשך ראו אור גדול כמו"ש בתנחומא אור שנברא ביום ראשון:

**ועיקר** שלימות תושבע"פ יתגלה לעתיד בימות המשיח וע"ז א' במ"ר אח"כ דבר אחר צפונה המתינו עד עכשיו מלך המשיח לבוא ויקיים מה רב טובך אשר צפנת ליריאך שעיקר אור תושבע"פ נגנז לעת"ל רק בשבת מתגלה מעין עוה"ב וכמ"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר נגנז לצדיקים וכו'. וכן לת"ח דאתקריאו שבתות ויו"ט

(כמו"ש זח"ג כ"ט ב') להם מתגלה בכל יום מאור הראשון וכמו"ש בזוה"ק (תרומה שם) שהם מוציאים האור מתוך החשך וכמו"ש (סנהד' כ"ט.) במחשכים הושיבני זה תלמוד של בבל. ועשו הי' בו ג"כ ניצוץ מבחי' תושבע"פ וכמו"ש האר"י הק' על הפ' כי ציד בפיו שהי' בו נשמת ר"מ שבא מנירון קיסר (כמו"ש גיטין נ"ו.) ור"מ הי' שורש תושבע"פ. וע"ז א' במ"ר (איכה ב' ט') יש חכמה באדום תאמין הה"ד וכו' יש תורה אל תאמין דכתיב בגוים אין תורה וכו'. והיינו שאף שיש בהם ג"כ חכמה אבל החכמה אין מורה אותם דרך הטוב שעל שם זה נקרא תורה שיורה דרך ה'. וכמו שמצינו בחכמיו דהמן שהיו ג"כ מן הסתם ממשפחתו מבני עשו ולמדו מזה (מגילה ט"ז.) שהאומר דבר חכמה אפי' באו"ה נקרא חכם והיינו במה שאמרו בזה האמת אם מזרע היהודים וגו' כי נפול תפול לפניו וזה נקרא חכמה שכיוונו להאמת אעפ"כ לא הי' מורה לו החכמה שישפיל עצמו לפני מרדכי רק אדרבא רצה עוד לתלותו והוא מפני שהחכמה שלהם הוא משמאלא דנפיק מיני' האי חושך איש יודע ציד לפתאה בני עלמא דלא יהכון באורח מישור כנ"ל. והוא מה שמצינו בשר שלו שכת"ח נדמה לו (חולין צ"א.) שעשה עצמו ליעקב כמורהו דרך הטוב ורצה לשים חושך לאור ואמר שהחזיק בו כמו רבו שמורהו דרך ה'. אך לא יכול לו שיעקב אבינו שמדתו אמת כמו"ש תתן אמת ליעקב הרגיש שהוא שקר. ויצה"ר הזה נקרא צפוני שצפון בלבו של אדם שמצפין ומסתיר עצמו ורוצה להטעותו לשום חשך לאור שיסבור שעושה מצוה. ובשעת מ"ת כתיב וזרח משעיר למו שלקחו מעשו הנהירו שהי' לו ונתנו לישראל (כמו"ש זח"ג קצ"ב ב'). ולימות המשיח יתגלה כל עיקר אור תורה שבע"פ שהוא אור הראשון מה רב טובך אשר צפנת וגו'. וכתיב ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו שיוציאו כל הני"ק וכל הזכות שהי' לו מה ששימש את יצחק ואז לא יהי' שריד לבית עשו. ובעוה"ז שיש בו עוד מה מהני"ק אמר הצפינו עצמכם ברחו לתורה שנא' יצפון לישרים תושי' והוא תושבע"פ וכמו שנא' לי עצה ותושי' ולמדו מזה (פ"ו דאבות) שנהנין ממנו עצה ותושי' וזהו יצפון לישרים מאור הראשון שצפון לעמלי תושבע"פ כמו"ש בתנחומא הפליא עצה והוא מטלא דעתיקא. ובשבת יש התגלות תושבע"פ מאור הראשון כמ"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו:

## פרק ה

**אלה** הדברים במ"ר פ' זו אמר ר' תנחומא למה"ד לאדם שהי' מוכר ארגמן והי' מכריז הרי ארגמן הציץ המלך וכו' ואמר לו מה אתה מוכר אמר לו לא כלום וכו' א"ל מרי אמת ארגמן הוא אלא אצלך אינו כלום כך משה לפני הקב"ה וכו' אמר לא איש דברים אנכי אבל אצל ישראל כתיב בו אלה הדברים. הענין שתפס במשל ארגמן דאותיות ארג"מ מן

ארגמן מרמז ר"ת הד' מלאכים מיכאל גבריאל רפאל אוריאל והנ' מרמז לה' תתאה שהוא שכינתא וכמ"ש מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאל ומלפני אוריאל ומאחורי רפאל ועל ראשי שכינת אל וכאן בתיבת ארגמן ן' פשוטה שמרמז ליחוד קוב"ה ושכינתי כמ"ש (זח"ג קנ"ה א'). וזה שא' במדרש (וי"ר פ' ל"א) ודלת ראשך כארגמן אמר הקב"ה הדלים שבכם חביבין עלי כדוד שנא' והי' הנכשל בהם ביום ההוא כדוד. והיינו דארגמן הוא לבוש מלכות ודוד המע"ה מרכבה למדת מלכות. והנה קשה לי' להמ"ר כאן יתור הלשון דכתיב אלה הדברים וגו' דהא כתיב אח"כ ויהי בארבעים שנה וגו' דיבר משה וגו' וע"ז מייתי המשל לאחד שהי' מוכר ארגמן וכו' והיינו שלשון דברים מורה שנכנס ללב וע"פ מ"ש (זח"א ל"ב א') והאי דיבור אקרי שבת ובגמ' (ברכות ו':) כל אדם שיש בו יר"ש דבריו נשמעין וכו'. והיינו דשבת דמעלי שבתא איהו יראה ושריא בה יראה (זח"א ה' ב') וכשיש בו יר"ש נעשה מרכבה למ' מלכות ואז דבריו נשמעין. וכבר אמרנו במה שא' שבת (קט"ז.) חצבה עמודי' שבעה אלו שבעה ס"ת ובכל מקום מספר ז' מרמז לז' המדות כמו"ש שבעה אני יודע שבעה ימי שבתא שהם ז' המדות. וס' דברים שהוא השביעי הוא כנגד מ' מלכות פה תושבע"פ. ולכן באו בו לוחות שניים שהם בחי' תושבע"פ כמו"ש (שמו"ר פ' מ"ו) בלוחות שניות אני נותן לך שיהא בהן מדרש הלכות ואגדות כי כפליים לתושי'. וזה שא' שהי' מוכר ארגמן שהוא תושבע"פ מלכות פה ואיקרי דברים כנ"ל ואצל המלך לאו כלום הוא כן אצל השי"ת שברא את הפה ואת הדיבור אמר לא איש דברים אנכי שבענוותנותו של משרע"ה הי' סבור שאין בכוחו שיהי' דבריו בבחי' דברי ה' שיהי' נכנס ללב בטח וכמו שנא' כן יהי' דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה אשר חפצתי והצליח אשר שלחתיו. וזה שאמר משה בענוותנותו לא איש דברים אנכי. אבל באמת מדרגת משה מוסיף על הנביאים שנתנבא בלשון זה הדבר אשר צוה ה' (כמ"ש ספרי מטות). וזה שנא' אלה הדברים שזה ממש כמו לשון זה הדבר רק זה בלשון רבים. והיינו שמשה רבינו ג"כ מרכבה לשם הוי"ה והי' דבריו דבר ה' ממש דברי אשר יצא מפי. והוא עוד יותר ממה שזוכין בשבת לודבר דבר שכל אחד מישראל יכול לזכות בשבת שידבר ויהי' בבחי' פי ה' כמ"ש בזוה"ק הנ"ל דשבת דיבור איקרי. ומ"מ כשעמד לפני השי"ת אמר לא איש דברים אנכי כמשל המדרש:

## פרק ו

**ראה** נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו וגו' פתח ראה בלשון יחיד ואח"כ לפניכם לשון רבים וכן כל הפסוק. ואח"כ כתיב ראה נתן ה' אלהיך לפניך את הארץ עלה רש וגו' הכל בלשון יחיד. גם כל ענין מה שנא' ראה נתתו לשון עבר וכן נתן לשון עבר ואח"כ

באו ורשו עלה רש. ואח"כ כתיב ה' אלהיכם ההולך וגו' במצרים לעיניכם ובמדבר אשר ראית אשר נשאך וגו' דקדק הפ' לעיניכם ראית ומתחלה מדבר בלשון רבים ואח"כ לשון יחיד. ואח"כ אם יראה איש באנשים האלה וגו' זולתי כלב בן יפונה הוא יראנה ולו אתן את הארץ וגו' ק' למה זכר הוא יראנה הלא אמר ולו אתן את הארץ ויש בכלל מאתים מנה. גם אח"כ כתיב בפרשה ראה נתתי בידך את סיחון וגו' ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה מה הדיוק הלשון ראה. גם יש להבין דכתיב נתתי לשון עבר ואח"כ כתיב החל רש והתגר בו מלחמה לשון עתיד. ואח"כ כתיב ג"כ ראה החילותי תת לפניך את סיחון ואת ארצו החל רש וגו'. אך הענין הוא שכבר אמרנו במה שנא' בפ' פנחס על יהושע ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו' שענין הראי' נמסר לאלעזר שע"י הראי' של אלעזר יכנוס ביהושע הכח להנחיל לישראל א"י שהוא שורש תושבע"פ שיש לכל אחד מישראל לחלקו. שבכח הראי' של אלעזר יכניס בו ביהושע האור כי טוב וזה שנא' שם על פיו יצאו ועל פיו יבואו (ונת' במ"א). והנה כעין שינוי זה מצינו בר"פ ראה דכתיב ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו' שפתח ראה לשון יחיד לפניכם לשון רבים ואמרו מרבינו הק' זצ"ל שהנתינה לפני כל אחד מישראל והראי' נמסר ליחידי סגולה וזה שנא' ראה לשון יחיד אנכי נותן לפניכם לשון רבים עכ"ד. ולדרכינו יתכן שענין כח הראי' הי' עיקרו מסור למשרע"ה להכניס בראייתו האור כי טוב וע"י הראי' שלו הי' יכול לנקום באויבי ה' גם לתקן הכל בשורש וזה הכח מסר אח"כ לאלעזר שע"ז אמר אין הכבוד זז מביתאביך (כמ"ש ספרי פנחס) וזה שנא' ראה אנכי היינו לראות את אנכי אנכי בי' כתר (זח"ג רנ"ו ב') וזה הוא כח הראי' של משה רבינו וזה נמסר רק ליחידי סגולה. נותן לפניכם היום וגו' לפני כל ישראל הברכה וההיפך. וכן כאן אמר ראה ל' יחיד שכח הראי' נמסר רק ליחידי סגולה. וע"י כח הראי' נתתי לפניכם את הארץ ארץ מרמז לשכינתא מדת מלכות פה תושבע"פ שכל אחד מישראל יש לו חלק בזה אך ע"י ראיית היחיד יכנוס האור כי טוב בכל ישראל. כמו שאמרנו במה שנא' ולפני אלעזר הכהן יעמוד. ואמר באו ורשו את הארץ אחר שהועיל ראיית היחיד לקנות א"י ולכבשה ולהשיג כח קדושת א"י שהוא בחי' תושבע"פ עי"ז באו ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם. ובספרי אשר נשבע ה' לאבותיכם ומה ת"ל לאברהם ליצחק וליעקב כדי אברהם בעצמו כדי יצחק בעצמו כדי יעקב בעצמו. והיינו דשבת הוא שרש תושבע"פ כמ"ש (זח"א מ"ז ב') דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי דשבת מ' מלכות ומלכות פה תושבע"פ קרינן לה ואי' בזוה"ק (ח"ב ר"ד א') שבת ש' רזא דג' אבהן וכו' ובת מתעטרא בהו. וכח תושבע"פ לתברא היצה"ר ולתקן הרב כעס וע"ש זה נקרא

ישראל ע"ש כי שרית עם אלהים ואנשים ולית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא (זח"א ר"ב א') והיינו תושבע"פ:

**וכבר** אמרנו שיעקב שנקרא ישראל הוא ע"ש זרעו שמטתו שלימה ויוכלו לכבוש היצה"ר (כמו שנת' פ' וישלח) ומצינו שאברהם נקרא ג"כ ישראל (כמ"ש מ"ר ר"פ תולדות) והיינו שאחר שנולד יעקב גם אברהם מטתו שלימה שעשו וישמעאל אינו מזרעו (כמ"ש נדרים ל"א.) וזה שא' כדי אברהם לעצמו כדי יצחק לעצמו יצחק ג"כ נקרא ישראל (כמו"ש מ"ר שם) אחר שנולד יעקב. כדי יעקב בעצמו שהוא זכה למדרגת אמת תתן אמת ליעקב ושפת אמת תכון לעד. וזה שנא' לתת להם ולזרעם אחריהם שיהי' נשאר כך לעולמי עד. ובשבת זוכין לקדושת ג' האבות והוא שורש תושבע"פ כאמור. וזה נאמר בחורב שאז זכו כל ישראל לבחי' ראי' כמ"ש בזוה"ק (ח"ב פ"ב א') חמו ישראל מה דלא חמא יחזקאל בן בוזי ואז היו ראוים לכנוס תיכף לא"י ביום אחד ואח"כ כתיב ונבא עד קדש ברנע ואומר אליכם באתם וגו' ראה נתן ה' אלהיך לפניך וגו' ג"כ כתיב ראה נתן לשון עבר שע"י הראיה כבר זכו שנתן לפניך את הארץ וכתיב ה' אלהיך שזה מורה כמו במ"ת אנכי ה' אלהיך והוא כענין מה שנא' בר"פ ראה ראה אנכי כנ"ל. וזה נאמר ליחיד שלו נמסר כח הראי' להכניס האור כי טוב ולכבוש את הארץ ולהשיג קדושת הארץ התושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא אך מה שנא' כאן אח"כ ג"כ לשון יחיד עלה רש כאשר דיבר ה' אלהי אבותיך לך הוא ע"פ מה שנא' אח"כ ה' אלהיכם ההולך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם כתיב הפ' כולו לשון רבים ואח"כ כתיב ובמדבר אשר ראית אשר נשאך לשון יחיד בכל הדרך אשר הלכתם וגו' שוב בלשון רבים. וכ' בבעה"ט שלא הי' הדרך בכולם שוה אלא לכל אחד לפי מה שהי' צריך הי' הענן נושא אותו יש בגובה ויש בנמוך ע"כ. ולדרכנו יתכן שבמצרים זכו כל ישראל להתגלות עתיקא במכה עשירית ואח"כ על הים ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (כמ"ש במדרשים) וכן אח"כ במ"ת וכמו שזכרנו מהזוה"ק. וזה שנא' אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם שזכו כולם להראו'. ואח"כ במדבר שוב כל אחד ראה לפי מדרגתו ואין ראיית כולם שוה וזה שנא' אשר ראית אשר נשאך ה' אלהיך כאשר ישא וגו' שכל אחד ראה לפי מדרגתו יש במדרגה גבוהה ויש במדרגה נמוכה מזה. וכן הענין כאן בקדש ברנע כתיב שוב לשון יחיד אף בירושת הארץ עלה רש כאשר דיבר ה' אלהי אבותיך לך שכל אחד יזכה בקדושת הארץ ובתושבע"פ כפי מדרגתו ושרשו. אל תירא ואל תחת אל תירא מהיצה"ר שלא יניח לך לזכות בתורה ואל תחת מהעבר שהתושבע"פ הוא עצה לתברא יצה"ר גם לתקן העבר כמו שנא' ולכל בשרו מרפא. וזה הענין מה שנא' אח"כ אם יראה

איש באנשים וגו' שהם לא יזכו להראי' כלל זולתי כלב בן יפונה יזכה לב' המעלות הוא יראנה שיזכה למעלת הראי' ועי"ז יוכל לכבוש הארץ ולהשיג קדושתה ולו אתן את הארץ במתנה קיימת לעולמי עד שיוקבע בלב לדורות קדושת תושבע"פ וזה שנא' אח"כ יהושע בן נון העומד לפניך דייקא שזה הכח מסר משה רבינו ליהושע ע"י הראיה שהכניס בו האור כי טוב ועי"כ הוא ינחילנה את ישראל שיחלק לכל אחד ואחד מישראל כח חלקו בתושבע"פ שזה עיקר חלוקת הארץ שזה שא' (נדרים כ"ב:) שערכה של א"י הוא. ואח"כ נמסר כח הראי' לאלעזר הכהן וכמו שנא' ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו' על פיו יצאו ועל פיו יבאו. שאחר שילוח מרגלים נמסר כח הראי' ליחידי סגולה וכאמור. ומ"מ בפ' ראה כתיב נותן לפניכם בלשון רבים דשם מיירי בברכה והיפך אשר תשמעו וזה נמסר לכל ישראל. וזה שנאמר אח"כ ראה נתתי בידך את סיחון וגו' נתתי לשון עבר שע"י הראי' כבר זכו לכבוש קליפת סיחון ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה שאח"כ צריך השתדלות האדם למלחמת היצה"ר ובפשטות לכבישת הארץ. ובבעה"ט כ' מלמד שהראהו שר של סיחון וידו כפותה והמכוון ג"כ כאמור שע"י הראי' זכו לכבוש הקליפה של סיחון שיהי' ידו וכוחו כפות כדי שיוכלו לכובשו. ואח"כ כתיב ויאמר ה' אלי למשה ראה החילותי תת לפניך את סיחון ואת ארצו והיינו שע"י הראי' זכה לכבוש את סיחון ואת ארצו ופירש"י כפה שרו תחת רגליו של משה והדריכו על צוארו. והוא ע"ד מה שאמרנו במה שנא' ישמח צדיק כי חזה נקם שנדרש (מ"ר מטות) על משה רבינו וכתיב פעמיו ירחץ בדם הרשע. ואמרנו שע"י הראי' זכה לתקן הכל עד השורש פעמיו ירחץ אף מה שהאדם דש בעקביו. וכן כאן אמר תחת רגליו של משה וכו'. ואמר אח"כ החל רש לרשת את ארצו היינו להוציא הכל מסיחון אף שורש הקליפה. וכמו שאמרנו במה שנא' אחרי הכותו את סיחון וגו' אשר יושב בחשבון היינו שורש הקליפה שנשאר עוד יושב בהווה ג"כ בחשבון וזה הכה משה רבינו בעצמו ומסר הכח לכל ישראל לעקור מהשורש כל שורש הקליפה והוא ע"י כח תושבע"פ. וכמו שנא' בז' האומות לא תחיה כל נשמה לעקור משורש כל הקליפה. ובסיחון הי' כח זה מיוחד למשה רבינו. וזה שנא' אחרי הכותו וגו' הכותו דייקא ואז הואיל משה באר את התורה וגו' וכמו שאמרנו למעלה:

## פרק ז

**בספרי** מה ת"ל אלה הדברים מלמד שהיו דברי תוכחות שנא' וישמן ישורון ויבעט כיוצא בו אתה אומר דברי עמוס וכו' שהיו דברי תוכחות שנא' שמעו הדבר הזה פרות הבשן וגו' כיו"ב אתה אומר ואלה הדברים אשר דיבר ירמי' וגו' ומה ת"ל אלה הדברים שהיו דברי תוכחות וכו' כיו"ב וכו' ואלה דברי דוד האחרונים מלמד שהם דברי תוכחות וכו'. הנה פ'

אלה הדברים מתחיל מתחלה מראש הס' אלה הדברים וקאי על כל הספר והספרי מייתי מפסוק וישמן ישורון שבפ' האזינו. אך הענין של דברי תוכחות הוא כדי להכניס יראת ה' בלב שיראה שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ומיד יגיע אליו היראה (כמ"ש בהג"ה ריש או"ח) וזה שנא' מוכיח אדם אחרי חן ימצא וגו' ובמ"ר (פ' זו) מוכיח זה משה אדם אלו ישראל וכו' אחרי בשביל להביאן אחרי. והיינו שיצייר תמיד שהשי"ת עומד לפניו וילך אחריו. וכן ע"י היראה בא לתשובה על העבר. וכן נדרש בגמ' לשון יראה על תשובה כמו"ש (ע"ז י"ט.) אשרי איש ירא את ה' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש. וכן (ברכות י"ז.) נדרש ראשית חכמה יראת ה' תכלית חכמה תשובה וכו' וזה מורה אלה הדברים שהוא כמו זה הדבר בלשון יחיד. שזה מורה שהוא מפורש לנגד עיניו עד שיאמר עליו זה כמראה באצבע וכן אלה הדברים. וזה הי' כח משה רבינו ביחוד שנתנבא בזה הדבר (כמ"ש ספרי מטות). ומייתי מעמוס דכתיב ג"כ שמעו הדבר הזה וגו' והיינו דברי תוכחות שהאיר לראות שממ"ה עומד עליו. וזה ג"כ מוכיח אדם אחרי בשביל להביאן אחרי להיות אחרי ה' אלהיכם תלכו ויהי' ממ"ה הקב"ה עומד לפניו. וכן מה שנא' ואלה דברי דוד האחרונים וגו' דכתיב ואלה שהוא מפורש עד שיהא מראה באצבע וכתיב בדוד נאום הגבר הוקם על שנדרש (מו"ק ט"ז:) שהקים עולה של תשובה שתשובה בא ע"י יראה. ומייתי אח"כ כיו"ב דברי קהלת בן דוד וכו' אף ששם לא נזכר לשון אלה אלא זה אך שלמה המלך שהי' מרכבה למ' מלכות הי' ג"כ כמו משה רבינו שהי' מפורש כמראה באצבע ע"י מהימנותא שלימתא שממ"ה עומד עליו ותמיד עומד לפני המלך. וכן אי' בגמ' (ר"ה כ"א:) בנביאים לא קם במלכים קם והי' דבריו ג"כ דברי תוכחות כמו מוכיח אדם אחרי להיות אחרי ה' תלכו ויהי' ממ"ה עומד לפניו תמיד. ואמר ז' הבלים ו' הבלים כנגד ששת ימי המעשה ובשבת שראה דכתיב מחללי' וגו' שאדם חוטא בו וכו' שיוכל היצה"ר לכנוס בו ולהיות מחללי' אמר גם זה הבל עד לעוה"ב יום שכולו שבת. וסוף דבריו סוף דבר הכל נשמע שבסוף יהי' נשמע רק את האלהים ירא ומש"ה חשב גם דברי קהלת דברי תוכחות. וזה שנדרש במד' (מ"ר פ' זו) ממחליק לשון זה בלעם שהחליק בנבואותיו וגבה לבם ונפלו בשטים. והוא שבלעם ג"כ היה בקליפה יודע דעת עליון דעת דקליפה כמ"ש (זח"ג קצ"ד א') וכן נדרש שם אבל באו"ה קם ומנו בלעם. והיינו שדבריו ג"כ היו דברי ה' שהי' שכינה מדברת מפיו וכמ"ש בזוה"ק (שם ר"י ב') וכה תדבר הרי כה וכו' דכד תפתח פומך היא תמלל מילין וכו'. וכן מצינו שחשבוהו בין ז' שאין להם חלק לעוה"ב (סנהד' צ'.) ואמרנו שמספר ז' כנגד ז' המדות מה שפגמו כל אחד במדה אחת ומהאי טעמא רצו לחשוב שלמה לשביעי (כמש"ש ק"ד:) שסברו שמפני שהוא הי' מרכבה

למ' מלכות ונכתב עליו פגם לכן הוא השביעי. ואחר שיצא הב"ק המעמך ישלמנה וגו' אז חשבו לבלעם שהוא ג"כ לעומת זה נגד מדת שלמה בקדושה (ונת' במ"א). וזה שנדרש ממחליק לשון על בלעם שהוא ברשעתו הכניס בהם ע"י שסיפר בגדולות ישראל שגבה לבם ונפלו בשטים. ושבת זמן תשובה וכמו"ש (בפרדר"א פי"ט) טוב להודות לה' שכל מי שמודה ועוזב ניצול מגיהנם שכן מורה מדת מלכות שנקרא זאת כידוע שמורה ג"כ שמפורש לנגד עיניו ע"י אמונה שממ"ה עומד עליו ומיד יגיע אליו היראה וכמ"ש (זח"א ה' ב') שבת דמעלי שבתא איהי יראה ושריא בה יראה ועי"ז בא לתשובה כאמור. וזה שא' בגמ' (תמיד כ"ח.) שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם טובה וברכה באין לעולם והיינו בשבת ראי' (ב"ר סו"פ י') ומה נברא בו לאחר ששבת שאנן ונחת וכו' טובה וברכה. אור כי טוב שיש בו בשבת כמ"ש בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו וברכה דכתיב ויברך אלהים את יום השביעי. וזה שנא' מוכיח אדם אחרי שזה מורה על קדושת השבת שממ"ה עומד עליו. חן ימצא כמ"ש (ב"ר פ' ט') עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו שבשבת כל הבריאה מצאה חן בעיניו. ותיכף בכניסת השבת כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד שנדרש (שם) על כל ההיפך שראה השי"ת שמזה יהי' טוב מאוד שאז נתקן הכל:

## פרק ח

**ובמנרתא** טבתא דנהרא על רישין בגמרא (נדה ל:) דרש על הפ' בהלו נרו עלי ראשי על עובר במעי אמו שנר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו וכלשון הזה אי' (חגיגה י"ב.) באור שנברא ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו וכו' כיון שנסתכל הקב"ה וכו' עמד וגנזו מהן ולמי גנזו לצדיקים לעת"ל שנא' וירא א' את האור כי טוב ואי טוב אלא צדיק וכו'. ובמעי אמו שאין לו עוד היצה"ר שהיצה"ר שולט משעת יציאה והנשמה נתנה משעת פקידה כמ"ש (סנהד' צ"א:) והוא ג"כ בבחי' צדיק לפיכך נר דלוק על ראשו וצופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו כמו האור הראשון. וכן בשבת דאי' בזוה"ק (ח"ב פ"ח ב') נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי ובג"כ איקרי שבת וזוכין לאור הראשון כמו הצדיקים לעת"ל וזהו דנהרא על רישין כמו עובר במעי אמו. וסעודה זו חשבה האריז"ל כנגד יצחק אע"ה שהוא אושפיזא של סעודה זו שהוא הי' הראשון שנימול לח'. ואי' (פסחים קי"ט:) ויגדל הילד ויגמל עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק וכו'. ועל סעודה זו אי' (ב"ר פ' נ"ג) גדול עולמים הי' שם וגדול עולמים בלשון המד' הוא כמו אריך אנפין בלשון הזהר. ואצל השי"ת שהוא אין סוף אין שייך לשון אריך או גדול ורם וכדומה אך מצד

האדם מכונה השכל הנעלם מכל רעיון בשם אריך אנפין או בבחי' גדול ורם וכדומה. וז"א היינו התפיסה שיש במדותי' מכונה בשם ז"א. ויצחק אע"ה שהי' הראשון שנימול לח' היינו שנולד בקדושת ישראל שהרי ע"י שנימול לח' ימים נעשה בבחי' צדיק כמו שנא' ועמך כולם צדיקים וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק כמ"ש (זח"ב כ"ג א') היינו שקשור בשורש בראשית המחשבה כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית מה דלית מחשבא תפיסא בזה זהו הפי' של גדול עולמים הי' שם. ולכן נדרש מזה על סעודת הקב"ה לצדיקים לעת"ל. ואי' בזוה"ק (שם י"ד ב') עביד כו' ליצחק ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת והיינו דבינה לבא (כמו דאי' בפתח אליהו) והמדות האציל השי"ת לבריאת העולם שיהי' בו תפיסה כמו שנא' בצלמנו כדמותינו שהמדות האציל השי"ת כדמות אדם וחשב בינה לבא כמו שבלב יש ב' חללים לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו כן ברא השי"ת בעוה"ז שיהי' בו בחירה עם יצה"ר והאדם צריך לבחור בטוב דבלא בחירה כבר יש לו מלאכים בשמים עושי רצונו. וזה שא' (קידו' ל':) בראתי יצה"ר וכו' והיינו שברא בחירה ובראתי לו תורה תבלין שבאמת תכלית בריאת היצה"ר שיכופו אותו ויכניעהו ולהפוך אותו לטוב מאוד וכמו שא' (תנחו' בראשית ז') אתה עושה אותו רע. ולמלאכים שאין להם בחירה אי' (שבת פ"ט:) כלום יצה"ר יש ביניכם. ויצחק שהי' הראשון הנימול לח' ונולד בקדו' ישראל עשהו השי"ת ברזא דתבונה ויצא ממנו עשו שהוא הלב כסיל והי' יכול עוד לעקור שם ישראל ממנו ומ"מ נקרא ישראל מומר כמ"ש (קידושין י"ח.) אך הי' בכוחו לעקור שם ישראל ממנו ואינו בכלל זרע אברהם ויצחק כמ"ש (קידושין ל"א.) ביצחק ולא כל יצחק. משא"כ זרע יעקב שמטתו שלימה ואמרו (סנהד' מ"ד.) אע"פ שחטא ישראל הוא שאף אם יגדיל עונות ח"ו אין שם ישראל נעקר ממנו כמו שנא' ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ ובזוה"ק (ח"א צ"ג א') וכי כולהו צדיקי נינהו והא כמה חייבין אית בהו בישראל וכו' אך כל מאן דאתגזר אקרי צדיק והוא בכלל בן עוה"ב. וזה שא' ליעקב ברזא דדעת שהוא פנימיות מכ"ע:

**ובמ"ר** פ' זו פנו לכם צפונה הצפינו עצמיכם מפניו וכו' ברחו לתורה שנא' יצפון לישרים תושי' וכו' יצפון לישרים תושי' היינו תושבע"פ (כמו שנת' במק"א) והוא מאור הראשון שנגנז לעמלי תורה שבע"פ וזה הפי' יצפון לישרים היינו כשנתיישר הלב כמו שא' (תענית ט"ו.) ישרים לשמחה לישרי לב שמחה והיינו כשנעקר היצה"ר מכל וכל. וזה שנא' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך שעיקר אור הראשון נגנז לצדיקים לעת"ל והוא כמו שא' (קה"ר ב' א') כל התורה שאדם לומד בעוה"ז הבל הוא לפני תורה של עוה"ב שעיקר התגלות תושבע"פ יהי' ע"י משיח. מהו ענין הסעודה שעתיד הקב"ה לעשות לזרעו של יצחק

שיתגלו עקרי הסודות שלא נגלה לאדם מיום שנברא העולם ויתגלה לעת"ל וזה ענין יין המשומר בענביו ששת ימי בראשית. ובשבת דאי' (תי"ז תי' מ"ח) זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני יצה"ר מן תמן זוכין ג"כ לאור הראשון וכמ"ש בס' הבהיר. אך זה הוא רק לפי שעה ומעין עוה"ב א' מס' לעוה"ב כמ"ש (ברכות נ"ז:) שטועמין מעין העתיד. ות"ח דמשתדלי באורייתא דמיין לשבתות ויו"ט (כמ"ש זח"ג קכ"ד ב') שעמלים תמיד בעמל תושבע"פ וכמו שנדרש (תנחו' נח) הפ' העם ההולכים בחושך ראו אור גדול על עמלי תושבע"פ הם זוכין תמיד לטעום מעין עוה"ב. וזה שנא' יצפון לישרים תושי' והוא מטלא דעתיקא כמו שנא' תזל כטל אמרתי וזוכין לנשמה יתירה שמה שזוכין כל אחד בשבת זוכין הן בכל ימי המעשה (כמ"ש תי"ז תי' כ"א) וזה שנא' יצפון לישרים תושי'. אך מ"מ אינו רק לפי שעה שזוכין ליישר הלב ועיקר התגלות תושבע"פ יהי' לעתיד כשישחוט הקב"ה ליצ"ר (כמ"ש סוכה נ"ב.) אז יתגלה כל עמקי סודות תושבע"פ וזה שנא' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וזה שנדרש על הסעודה שיגמול לזרעו של יצחק בלשון גדול עולמים הי' שם. ואלמלא משמרין ישראל ב' שבתות מיד נגאלין (כמו"ש שבת קי"ח:) ואמרנו שהוא כשזוכין לשבת עלאה ואתפני יצה"ר מן תמן. אך העולם נידון אחר רובו אבל כל נפש בפרט המשמר שבת כהלכתו מיד נגאל מכל וכל. וזה שנא' פנו לכם צפונה ברחו לתורה יצפון לישרים תושי' שהוא אור הראשון בחי' טלא דעתיקא וזוכין לנר ה' דנהרא על רישין:

## פרק ט

**הנה** פ' דברים קורין תמיד קודם ט' באב הענין הוא ע"פ מ"ש במדרש (ריש איכה רבתי) ג' נתנבאו בלשון איכה וכו' משל למטרונה שהי' לה ג' שושבינין וכו' כך משה וכו'. הנה תואר שושבינין נאמר על משה ואהרן כמו"ש (תנחו' עקב) ב' לוחות כנגד ב' שושבינין ובזוה"ק (ח"ג נ"ג ב') משה שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניתא. דמשה רבינו שהוא הוריד התורה מן השמים לישראל נקרא שושבינא דמלכא שקירב הקב"ה לישראל. ואהרן שכל כונתו ועבודתו הי' לקרב ישראל לאביהן שבשמים ולהכניס הד"ת בלב ישראל וכמ"ש (אבות פ"א) הוי מתלמידיו של אהרן וכו' ומקרבן לתורה. ומשה רבינו הי' שושבינא דמטרוניתא ג"כ וכמו שנא' ויוצא משה את העם לקראת האלהים רק עיקר שמו ובחי' הוא שושבינא דמלכא במה שהוריד התורה לישראל. והנה כאן במדרש הנ"ל שמשל משה ישעיה וירמיה לג' שושבינין כונתו שכולם היו מקרבין את ישראל לאביהן שבשמים. ואמר במד' משה ראה אותם בכבודם ובשלותם ואמר איכה אשא לבדי וכו'. היינו שקירב את ישראל לאביהם שבשמים בזה שאמר להם ה' אלהיכם הרבה אתכם

והנכם היום ככוכבי השמים לרוב שהי' מגדיל אותם שהם גדולים ככוכבים כענין שנאמר ומצדיקי הרבים ככוכבים וע"ד שא' (מגילה ט"ז.) כשהן עולין עולין עד לכוכבים. ואף שהם אמרו זאת בכונתם בעניני עוה"ז אבל באמת מה שנמשלו ישראל לכוכבים הכונה שהם גבוהים במעלה ובמדרגה ככוכבים. ואמר להם משרע"ה כיון שאתם גדולים במעלה כ"כ צריכים אתם לראות שלא תשפילו עצמכם ולא תפלו ח"ו ממדרגתכם וקרבן השושבין זה באופן זה. ישעי' ראה אותם בפחזותם והי' כונתו לקרבן להשי"ת בתוכחתו באמרו איכה היתה לזונה קריה נאמנה. היינו ג"כ כיון שהייתם גדולים במעלה כ"כ איך נפלתם משמים ארץ להיות גרוע כ"כ לכן הטיבו מעלליכם ולא תגרמו להענש ח"ו. וירמי' ראה אותם בניוולם היינו אחר שכבר נענשו ואמר איכה ישבה בדד הי' כונתו לקרבן עי"ז לאביהם שבשמים ע"ד שנא' וממכותיך ארפאך שע"י הפורעניות ישומו על לב לשוב בתשובה ויתקרבו עי"ז לאביהן שבשמים וכמו שבאמת נולד תיכף משיח אחר החרבן (כמ"ש ירוש' ברכות ואיכה רבתי פ"א) והיינו שקרבן להשי"ת באופן זה וכמו שאמרו (מ"ר איכה ה') טובה מגילות קינות לישראל מארבעים שנה שנתנבא עליהם ירמי'. ולזה קורין בשבת זה פ' דברים שיש בו תוכחתו של משרע"ה שא' איכה אשא ובהפטורה חזון ישעי' שאמר איכה היתה ואח"כ בט' באב איכה ישבה שאמר ירמי' שכולם נקראו שושבינין היינו שכולם קרבו ישראל לאביהם שבשמים:

**ובשבת** זה הקודם יוכלו להתקרב בכל הג' אופנים שבשבת יש התגלות עתיקא היינו שקשורים בשורש והם ככוכבי השמים והוא כנגד תוכחות משה רבע"ה. ובריש תנדב"א נדרש על שבת הפסוק ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי עני נגד בניוולם שהם בבחי' עני ע"י הפורעניות ונכה רוח שבשבת נעשה הישראל נכה רוח ע"י שחושב כל מה שעבר עליו בכל ימי המעשה מה שעשה נגד רצונו ית"ש. ושבת זמן תשובה וכמו שנא' טוב להודות לה' וא' בפרדר"א כמה דכתיב ומודה ועוזב ירוחם ואפי' עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו (שבת קי"ח:) והוא כנגד תוכחות ירמי'. וחרד על דברי היינו שכל אחד הוא בבחי' ת"ח שזוכה לתושבע"פ וכמו שא' (ב"מ ל"ג:) החרדים על דברו אלו ת"ח וכו' ותושבע"פ הוא מטלא דעתיקא וזהו ג"כ כנגד ככוכבי השמים. וכן נדרש בזוה"ק (ח"ב פ"ט) הפ' ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה קשה על יום השבת כיון דכ' ביום הניח ולא בהניח. ופי' מעצבך מה שעצב על העבר ומרגזך מרוגז היצה"ר על העתיד שבשבת זוכה כל א' מישראל להנצל מקטרוג היצה"ר כמ"ש במכילתא ושומר ידו מעשות כל רע שהוא משומר מן העבירה ובפע"ח אי' שניצול מקטרוג היצה"ר וזה כנגד תוכחות ישעי' שראה אותם בפחזותם. ומן העבודה קשה שבשבת יש לישראל נייחא

בלב אף שהוא עוד בתוך העבודה קשה במה שמכיר אז שהכל מהשי"ת והוא צופה רק לטובה וכמו שנא' וממכותיך ארפאך שהמכה בעצמה הוא לרפואה. ומש"ה קורין התוכחות של הג' שושבינין ביחד בשבת של משה וישעי' ואח"כ של ירמי' כדי שנתקרב ע"י כולם לאבינו שבשמים ונזכה עי"ז ללידת המשיח כנ"ל ויהי' הגאולה במהרה בימינו אכי"ר:

## פרק י

**בספרי** אחד עשר יום מחורב וגו' אלו זכו ישראל לי"א יום היו נכנסין לארץ כו' רי"ה אומר אלו זכו ישראל לג' ימים היו נכנסין לארץ וכו' ר' בנאה אומר אלו זכו ישראל ליום אחד היו נכנסין לארץ וכו' אבא יוסי בן חנון וכו' אלו זכו ישראל כיון שעלו פרסות רגליהם היו נכנסין לארץ שנא' עלה רש וגו'. להבין מחלוקת התנאים במאי פליגי גם כל אחד הביא מפסוק מפורש ואיך יתקיימו כל המקראות. גם מחורב עד קדש ברנע מהלך אחד עשר יום כמפורש במקרא ומה שייך אלו זכו לי"א יום היו נכנסין מה זו זכי'. אך הכל אמת שבאמת היו ראוים לכנוס לא"י מיד וכמו שנא' קודם שילוח מרגלים עלה רש כאשר דיבר ה' אלהי אבותיך לך וגו'. אך צריך הכנה לזה להתברר מקודם בכל המדות. והנה השי"ת האציל עשר מדות לבריאת העולם והמדות נקראו ימים וכמו שדקדק בזוה"ק בכ"מ מה שנא' כי ששת ימים עשה ה' וגו' ולא כ' בששת שהשי"ת ברא ו' המדות ו' ימים ויום השבת כנגד מ' מלכות. וכן חכמה ובינה נקראו ג"כ ימים דבינה הוא תשובה כמו שנא' ולבבו יבין ושב ואמרו (פסחים נ"ד) דתשובה קדמה לעולם פי' דשבת עלאה שהוא בינה הוא קודם לז' ימי בראשית. וחכמה שהוא תורה והוא מאמר יהי אור דאי' (ב"ר פ' ג') ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה. ואי' (וי"ר ר"פ י"ט) שני אלפים שנה קדמה תורה לבריאת עולם שנא' ואהי' וגו' יום יום ויומו של הקב"ה אלף שנים והיינו דחכמה ובינה ב' מדות שהם קודם ז' ימי בראשית והם בחי' ב' ימים. וכן נדרש (זח"א קכ"ט א') בא בימים באינון יומין עלאין באינון יומין ידיען ברזא דמהימנותא והיינו ג' ראשונות דבהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחקלא דתפוחין (כמ"ש זח"ב פ"ח א') והיינו כל שם הוי"ה עם הקוצו של יוד שמרמז לי' המדות כידוע. וזה ענין מה שא' ר' יהודה אלו זכו ישראל לג' ימים היו נכנסין לארץ שנא' וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך ג' ימים לתור להם מנוחה. וג' ימים היינו הג' מדות חג"ת שהאבות מרכבה להן והם ענפים מג' ראשונות. וקדו' האבות הם נגד ג' ראשי הקליפות שהם הקנאה ותאוה הפסולת שיצא מאברהם ויצחק שהם עשו וישמעאל והכבוד שהוא קליפת עמלק שהוא גיאות וכנגדו

יעקב שהי' שפל בכל עניניו (ונת' כ"פ) וזה שנא' לתור להם מנוחה היינו לזכות לא"י וכמו"ש בספרי ואין מנוחה אלא א"י שנא' כי לא באתם עד עתה אל המנוחה וגו':

**ומה** שאמר ת"ק אלו זכו לי"א יום היו נכנסים לארץ וכו' הוא ע"פ מ"ש בס' יצירה עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר. ופירשו עשר ולא תשע על מ' מלכות שלא נאמר שאינו בכלל ע"ס ע"ז אמר עשר ולא תשע שגם מ' מלכות בכלל ע"ס שהוא אני ה' השוכן בתוך בני ישראל. ועשר ולא אחד עשר פירשו על מדת הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. והיינו שהוא שער הנ' מנ' שערי בינה שהוא נמסר לבעל תשובה. וזה שא' (רבה ותנחו' חקת) וכל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחבריו שהוא הי' שרש תושבע"פ כידוע שהוא הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס והוא כנגד החלבנה שבקטרת שריחה רע וע"י שמצטרף עם העשר סממנים גם הוא נותן ריח טוב. וזה מרמז לפושעי ישראל (כמ"ש כריתות ו':) והיינו שכשמצטרף עם כלל ישראל ע"י תשובה עלאה ג"כ נותן ריח טוב ושמא תאמר שהוא י"א ע"ז א' עשר ולא אחד עשר שמדת כתר ודעת הם אחד רק הבע"ת זוכה לשער הנ' שהוא הדעת ע"י תשובה וזה לא נגלה למשה רבינו ע"ה (כמ"ש ר"ה כ"א:) וזה שא' (רבה ותנחו' חקת) דברים שלא נגלו למשה נגלה לר"ע וחביריו והיינו שר"ע הי' בבחי' בע"ת וכמו שאמרו (פסחים מ"ט:) אמר ר"ע כשהייתי ע"ה וכו' ומשה רבינו השיג הדעת ע"י השגת כ"ע שכל הנעלם מכל רעיון. והיינו התושבע"פ כמו שהי' כלול בלוחות ראשונות התושבע"פ בתוך התושב"כ ונקרא הלכה למשה מסיני. וכמו שנזכה לעתיד דכתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי וגו' שיזכו לתושבע"פ בבחי' תושב"כ. וזה שא' (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' וספר יהושע שהוא התושבע"פ שקיבל משה מסיני ומסרה ליהושע וזה שא' (שם) שערכה של א"י הוא דארץ מ' מלכות ומלכות פה תושבע"פ קרינן לה (ונת' במ"א) והבעל תשובה ג"כ משיג הדעת רק ע"י בינה תשובה עלאה וזוכה לשער הנ' שהוא ג"כ הדעת פנימיות מכ"ע. וע"ז נא' כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם והוא מתשובה שקדמה לעולם. וזה שא' עשר ולא אחד עשר שאף בחי' הדעת של בע"ת הוא בכלל ע"ס והוא פנימיות מכ"ע. וזה שא' בספרי אלו זכו ישראל לי"א יום היו נכנסין והיינו עשר מדות שנקראו ימים עם מדת הדעת אם היו מתבררין ישראל בהם היו נכנסין מיד. וזה שנא' בפ' זו עלה רש שמיד מקדש ברנע היו עולין אך אחד עשר יום מחורב עד קדש ברנע שהיו צריכין להתברר בי"א המדות שהם ע"ס עם מדת הדעת. ור' בנאה אומר אלו זכו ישראל ליום אחד היו נכנסין לארץ שנא' היום אתם יוצאים וגו' והי' כי יביאך וגו' מיד. והשיעור יום אחד ולא אמר תיכף ברגע צאתם ממצרים דלפני הקב"ה שוה רגע כמו

אלף שנה. אך דידוע דעשר מכות היו נגד ע"ס מתתא לעילא שבכל הט' מדות הי' נגוף למצרים ורפוא לישראל שבכל מכה יצאו ישראל מקליפה א' ונכנסו בקדושה למדה שכנגדה. ובמכה עשירית יצאו מקליפה עשירית ראשית דקליפה ונכנסו בקדושה במדת כ"ע שהוא ראשית דקדושה וכמו שא' בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. ואז נקראו בני בכורי ישראל שקשורים בשורש ראשית המחשבה. וזה פי' היום אתם יוצאים שביציאתם נתבררו באותו יום במדת כנס"י עד השורש עד כ"ע. וזה שאמר ליום אחד היו נכנסין והיינו מ' מלכות שכנס"י מרכבה לה וזה שנא' ולקחתי אתכם לי לעם וגו'. ומדה זו ג"כ כלולה מעשר. ואבא יוסי אמר אלו זכו ישראל כיון שעלו פרסות רגליהם מן הים היו נכנסין לארץ שנא' עלה רש וגו' אף שזה נאמר בקדש ברנע. אך המכוון שתיכף בקריעת י"ס דאי' (במכילתא וזוה"ק בשלח) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל היו אז ראוים לכנוס תיכף לא"י כמו לעתיד. והיינו ע"ד מ"ש (זח"ב נ"ד א') על אז ישיר א"ז אלף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר עד דמטו לזיין ושם בהשירה כתיב תביאמו ותטעמו אך אח"כ נתבטל תיכף כמו שנא' ויצאו אל מדבר שור וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב ס' א') דבעי לאסתכלא וכו' ולא אשכחוהו. ואח"כ במ"ת זכו שוב למדרגה זו וזה שנא' וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים להתברר בג' המדות חג"ת שכנגד ג' ראשי הקליפות לתור להם מנוחה שהיו ראוין לזכות אח"כ למנוחה שלימה שהוא א"י אחר שמקודם כבר נתבררו במדת מלכות בכל ע"ס שבה. אך מ"מ כשנתקלקל בעגל קודם ביאת משה אז הוצרכו להתברר בכל הי"א מדות ע"ס עם מדת הדעת שער הנ'. וזה שנא' אחד עשר יום מחורב וגו' עד קדש ברנע ושם אמר להם משה עלה רש כאשר דבר ה' אלהי אבותיך לך. שכבר הייתם ראוים לעלות משעלו פרסות רגליהם מן הים אחר שנתבררו במדת מלכות עד כ"ע ביום צאתם ממצרים כמו שנא' היום אתם יוצאים ונתבררו בכל ע"ס שבמדת מלכות כנ"ל. ונמצאו כל דברי החכמים עולים בקנה אחד ומא"ח ומא"ח ולא פליגי וכמו שנא' בפסוקים הנז'. אך ע"י קלקול המרגלים נתקלקל הכל וגלגל השי"ת עליהם מ' שנה במספר הימים אשר תרתם וגו' וכמ"ש בספרי. ובכל שבת זוכין למנוחה כמו שנא' יום מנוחה וקדושה לעמך נתת. וע"י שבת תתאה שזוכין בשמירת שבת יכולים לזכות לעשות את השבת שבת עלאה ואתפני יצה"ר מן תמן (כמ"ש תי"ז תי' מ"ח) ומיד נגאלין כמו"ש (שבת קי"ח:) אלמלא משמרין ישראל ב' שבתות שבת תתאה ושבת עלאה מיד נגאלין:

## פרק יא

**נהורי'** ישרי בה בקדושא רבא ובחמרא טבא דבי' תחדי נפשא. דהנה אי' בזוה"ק שבסעודת שחרית הוא נהירו דעתיקא קדישא. וברע"מ (זח"ב צ"ב א') נזכרו בשם שבת דליליא ושבת דיממא ושבת עלאה. ושבת דליליא הוא בחי' חק"ת ושבת דיממא הוא סעודה ג' סעודתא דז"א והוא יחוד קוב"ה ושכינתי' ושבת עלאה הוא בחי' בינה ה' עלאה של שם הוי"ה. ובזוה"ק מכנה סעודה זו בשם מדת עתיקא שהוא בחי' כתר המרומז בקוצו של יוד כידוע. וגם להבין איך יוכל להיות נשפע הארה מבחי' עתי"ק כיון שהוא שכל הנעלם מכל רעיון ואפיסת השגה של כל נברא. אמנם יש להבין כל זה ע"פ דאיתא בזוה"ק (ח"ב נ"ד א') על אז ישיר כד וכו' אנהיר נהירו דע"ק וכו' ואנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר וכד אתחבר נהירו דאלף ומטי לזיין. והיינו כי בחי' כתר בעצם באמת הוא אפיסת השגה ונקרא חשך שהוא מאמר הראשון של בראשית קודם ויאמר אלהים יהי אור. אמנם בעת רצון נשפע הארה מני חושך לחכמה ובינה שהמה מוחא ולבא וזהו דאנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר דהיינו לחו"ב שנקראים בשם ימינא ושמאלא והיינו לכל עיבר. ועי"ז נתפשט הארה גם בהתגלות בז' המדות וזהו עד דמטו לזיין. ובזה צדקו יחדיו דברי הזוה"ק עם הרע"מ שבסעודת שחרית נשפע הארת ע"ק עד ה' עלאה והיינו בינה לבא שהוא שבת עלאה. ובזה יובנו גם דברי האריז"ל נהורי' ישרי בה בקידושא רבא היינו שנשפע הארת עתי"ק בבחי' קדש שהוא חכמה עלאה היינו שנשפע הארה במוח ונקרא קידושא רבא מה שנשפע שפע הקדושה מעילא ע"ד אדם מקדש עצמו מעט מלמטה היינו בקידוש הלילה שהוא האתערותא דלתתא מצד האדם מקדשין אותו הרבה מלמעלה והיינו בקידוש דיממא. וקדושה הוא לשון פרישות והבדלה כי ע"י הארת החכמה במוח נבדלים מאתו כל תאות וחמדת העוה"ז. ובחמרא טבא דבי' תחדי נפשא היינו כאשר נשפע ממנה הבינה בלב מזה נולד השמחה כמו שנא' ויין ישמח לבב אנוש המרמז על בחי' תושבע"פ ועליהם נא' פקודי ה' ישרים משמחי לב ולישרי לב שמחה שכאשר נשפע הארה בלב נתיישר גם הלב כסיל שלשמאלו להתהפך לטוב. והיינו בחי' שבח עלאה שהוא בחי' ה' עלאה יראת אלהים שהוא בחי' יראה עלאה שכבר נקבע בו בלב בקביעות. ולבחי' זו בא אברהם אע"ה לאחר שכבר נשלם בכל אחר נסיון העקידה נאמר לו עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה כי אז כבר נשלם בו נהירו דעתי"ק כמ"ש ואברהם זקן וגו' ונתיישרו בו כל כוחות הלב וזה נקרא ירא אלהים דייקא בחי' יראה עלאה. כי יראה תתאה הוא רק מצד כבישת היצר לפי שעה כאמרם ז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו. ויראה עלאה הוא לאחר שכבר נתיישר בלב גם הלב כסיל שיתהפך

לטוב. וענין אמרם ז"ל לא נבראו רעמים אלא לפשט העקמומיות שבלב שנא' והאלהים עשה שיראו מלפניו הוא ג"כ מבחי' יראת אלהים רק שבא מלעילא לפי שעה מפחד פתאום של הרעם והרעש מזה נתבטלו כוחות הנפש ונפשט העקמומיות שבלב לפי שעה. אמנם לישרי לב היינו מי שזכה לזכך נפשו בשלימות עד שמגיע למדרג' אאע"ה כנ"ל לבחי' ירא אלהים מזה מסתעף השמחה בלב כי נכון לבו בטוח שכל כוחות הלב בפנימיות נשלמים ונתיישרו לטוב:

**עוד** שם בהזמירות ישדר לן שופרי' ונחזי ביקרי' זה שייך אחר החרוז ובחמרא טבא דבי' תחדי נפשא שאמרנו שהוא מרמז כאשר כבר הופיע הארת הבינה בלב מזה באים ממילא לבחי' הראיה בחוש כמו שנא' ולבי ראה הרבה חכמה וכאמרם ז"ל (מגילה ט"ו:) על וכל זה איננו שוה לי שכל גנזיו של אותו רשע חקוקים על לבו שהי' מבורר לנגד עיניו לכן נאמר בו לשון זה כמו שמראה באצבע וע"ז אומרים עתה ונחזי ביקרי'. ומה גם בשבת זה שנקרא שבת חזון שע"פ פשוט אין לו הבנה על קריאת שם השבת חזון אם על שם התחלת הפטורה בתיבת חזון הי' לו לקרוא גם שאר השבתות ע"ש הפטרה כמו שבת דברי שבת שמעו. אמנם כי הג' הפטורת דבין המצרים שהם דש"ח המה מרמזים על בירור השלש ראשונות בחי' חב"ד ועי"ז באים אח"כ לשבע דנחמתא המרמזים לבירור הז' מדות בפועל בהתגלות והמה נשפעים בימים האלו בפנימיות בג' שבתות הללו כסדר מעילא לתתא כנ"ל והיינו דיבור שמיעה ראי'. והוא כי דברי ירמי' מרמז על הופעת השרש בחי' כתר שהוא דבר ה' בעוד שלא נמשך להיות לו אחיזה בתחתונים. ואח"ז באים לשמעו היינו השמיעה הוא בבחי' חכמה מה שמקבל מהשרש כנ"ל שזהו בחי' חכמה מה שמקבל ושומע מאחרים. ואח"ז באים לבחי' חזון שהוא התגלות הראי' בבינת הלב להיות בעצמו מבין דבר מתוך דבר. ולזה בהפטורת דברי מסיים בפ' קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. היינו בחי' הראשית הויות הכל מהשורש והמקור כי ישראל עלה במחשבה וכאמרם ז"ל בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית והוא מאמר ראשון מבחי' כתר כידוע. והפטורת שמעו מסיים בפ' הלא מעתה קראת לי אבי אלוף נעורי אתה היינו המשכות בחי' חכמה מה שלומד ומקבל ממקום הגבוה ממנו משורש הכל. ובהפטורת חזון ישעי' נא' לכו נא ונוכחה יאמר ה' אם יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילבינו שהוא מרמז על יום הכפורים שהי' הלשון של זהורית מלבין ע"י הופעת הבינה בלב להפוך הזדונות לזכיות ע"י תשובה מאהבה מפנימיות הלב. ובזה נשלם התלתא דפורענותא לבא מזה להתגלות הישועה בפועל בז' דנחמתא כמו שנא' כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו. היינו כאשר בא הדבר ה' ע"י פיך

היינו בהשתדלות האדם ללבבך אז נגמר ממילא הלעשותו מלעילא כמו שנא' ה' יגמור בעדי מעשי ידיך אל תרף ולכן לא נא' ובמעשיך כמו"ש בפיך ובלבבך כי גמר המעשה הוא מהשי"ת. ולכן נקרא השבת חזון מפני שבזה דייקא נגמר תכלית הישועה. ולכן נאמר דברי התוכחה זו בישעי' ששמו גורם לישועה ונחמה מפני שעצם התוכחה זו הוא לסיבת הישועה כאשר יתן אל לבו להיטב דרכו מעתה כמו שא' טובה מרדות אחת בלבו של אדם מעשרה מלקיות כמו שנא' אלכה ואשובה אל אישי הראשון. וזהו ג"כ ענין אמרם ז"ל במ"ר פ' זו שישעי' ראה אותם בפחזותם אמר איכה היתה לזונה והיינו שע"י תוכחתו החזירן מפחזותם למוטב כנ"ל:

**והנה** אמר בתוכחה זו עשרה לשונות של תשובה רחצו הזכו וגו' עד לכו נא ונוכחה וגו' כפי' רש"י ז"ל. והיינו הטהרה והזדככות מצד האדם כסדר להיות מקודם סור מרע במחשבה ובמעשה ואח"כ להיות ועשה טוב ג"כ במחשבה ובמעשה כי הד' ראשונים המה בסור מרע רחצו הזכו הוא במחשבה בלב. הסירו חדלו הוא במעשה. ואח"ז ד' בחי' כנ"ל בועשה טוב ולמדו היטב הוא הכנה לזה ללמד את עצמו אופן העשה טוב. ודרשו. ואשרו חמוץ הוא במחשבה ושפטו יתום ריבו אלמנה הוא עשה טוב בפועל. ואחר כל אלה לכו נא ונוכחה שיהי' מעתה בכח להיות נקרא מהלך כמו שנא' אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. כי כל עוד שלא נטהר מחלאת הנפש הוא נסבך בסבכי חטאים עד שאין בו כח לזוז א"ע ולהלוך. ומעתה אם יהי' חטאיכם כשנים היינו דבר הנפעל ונצבע לעצמו כשלג ילבינו שיוכל להתהפך לתכלית הלבנונית להיות עזה כשלג כי כבר בא ע"י מעשיו לתשובה עלאה שזדונות נעשים כזכיות. וגם תיבת רחצו הוא בחי' תשובה תתאה בהרהור במחשבה בלבד שאמרו ע"ז שזדונות נעשים כשגגות. ולכן המקדש אשה ע"מ שהוא צדיק גמור אפי' הוא רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו (קידושין מ"ט:) ואז ברגע זו נקרא צדיק. וגם אם יאדימו כתולע שהוא לשון מפעיל כתולעת שצובע את אחרים היינו גם מי שהחטיא את אחרים יש בכח להתהפך כצמר עכ"פ שהוא במדרגה למטה משלג כידוע משאת כצמר לבן כי גם אלישע אחר ששמע מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר (חגיגה ט"ו.) והי' זה מפני שאין מספיקין בידו ועכ"ז הי' בזה התעוררות לדחוק א"ע והי' מועיל תשובתו ג"כ כדאי' בשל"ה הק'. וגם לירבעם שחטא והחטיא תפסו הקב"ה בבגדו שישוב רק נאמר לו שבן ישי יהי' בראש כדי שיהי' זה סיבה על שאין מספיקין בידו. אבל תכלית המכוון שתפסו בבגדו הי' כדי שיחזיק בעצמו לשוב מפני שהי' נפש יקרה ואזי הי' נתהפכים לו כל הזדונות לזכיות כמו שנא' אם יאדימו כתולע כצמר יהיה כנ"ל:

## פרק יב

**כבר** אמרנו די' הפטורת אלו עד ר"ה הם כנגד עשר מדות. והתחלקותם לג' דפורענו' וז' דנחמתא הם כנגד ז' מדות תחתונות והג' ראשונות שהם כח"ב והם הפטורת דברי. שמעו. חזון. לתקן בהם הדיבור ושמיעה וראי'. וחכמה ובינה אי' בתיקו' בפתח אלי' ועל אילן תרין כתיב הנסתרות לה' אלהינו וכ"ע הוא שכל הנעלם מכל רעיון כידוע. וזה הענין מה שא' (חגיגה ה':) במסתרים תבכה נפשי מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו וכו' ומי איכא בכי' קמי הקב"ה והא אמר ר"פ אין עצבות לפני הקב"ה שנא' הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו לא קשיא הא בבתי גואי הא בבתי בראי. ובמהרש"א ז"ל הביא מספר ישן בתי גואי הסתרים הפנימיים וכו' ובס' אוצר הכבוד (לרבינו טודרוס) מפורש יותר דבתי גואי היינו ג' ראשונות ובתי בראי הם ז' מדות התחתונות. ולכאורה הי' צריך להיות להיפך אך כיון דכתיב עוז וחדוה במקומו ומקומו הם ז' מדות התחתונות שהם כנגד ז' ימי בראשית שהאציל השי"ת לבריאת והנהגת העולם וזה נקרא מקום וע"ש זה נקרא הקב"ה מקומו של עולם. אבל בג' ראשונות שהם הנסתרות לה' אלהינו שם לא שייך לשון מקום ששם הוא בבחי' אין סוף. ואף דבז' תחתונות ג"כ כתיב ברוך כבוד ה' ממקומו ואי' (חגיגה י"ג:) מכלל דמקומו ליכא דידע לי'. היינו שבכל מדה אפי' מדה אחרונה כיון שהוא כלולה מכל עשר כידוע שייך ג"כ לומר מקומו ליכא דידע. אבל בג' ראשונות עצמם שם אין שייך שם מקום כלל. ואמר במסתרים תבכה נפשי מפני גווה ואמרו בגמ' מפני גאוותן של ישראל שנטלה מהם ונתנה לאו"ה רשב"נ אמר מפני גאוותה של מלכות שמים ושניהם אחד. והנה בז' מדות שהאציל השי"ת להנהגת עוה"ז אף בגלות רק השי"ת הוא המנהיג וכמו"ש (מגילי' י:) ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים מלך זו ושתי וכו' וכמו שא' (שם כ"ט.) שבכל מקום שגלו שכינה עמהן. ובאמת עיקר העולם הם ישראל כמו שדרשו בראשית בשביל ישראל רק עולם כמנהגו נוהג והוא בהסתר ונראה כמו שנמסר ח"ו ההנהגה להם אבל באמת השי"ת המנהיג ורק שהוא בהסתר ועי"ז סובל הישראל צער. אבל לעוה"ב יתגלה הג' ראשונות הנסתרות ואז יכירו וידעו שאתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם שגם אחר שנברא העולם השי"ת הוא המנהיג כמו קודם שנברא העולם ואז יהי' ה' למלך על כל הארץ. ובעוה"ז הוא בהסתר הג' נסתרות ואין יכולים להכיר זאת. ובשבת שהוא מעין עוה"ב מרגיש ג"כ הישראל נייחא בלב מעין עוה"ב. וכמו שנדרש ע"ז בזוה"ק ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה שיש הרגשה בלב ישראל בשבת ויש לו נייחא אף שהוא עוד בעבודה הקשה ויודע שרק השי"ת הוא המנהיג. אך השגה זו הוא רק ע"י מדת

אמונה שבשבת מאמין הישראל שהכל מהשי"ת ויש לו הרגשה בלב מזה. והנסתרות הם בהסתר שעדיין לא נגלה מפורש הג' ראשונות שיהיה אתה הוא כמו עד שלא נברא העולם. וזה במסתרים תבכה נפשי שהם הג' ראשונות שנק' נסתרות שהם בהסתר. וכנגד זה הם ג' דפורענותא שצריך לתקן אז שנזכו שיתגלו הנסתרות שהוא הג' ראשונות שיהי' כתר עליון איהו כתר מלכות כמו שיהי' לעוה"ב. וזהו במסתרים תבכה נפשי מפני גוה מפני גאוותן של ישראל שנראה בהסתר כאלו נתנה לאו"ה. וכן מפני גאוותה של מלכות שמים. וזהו כל זמן שלא נתגלו הג' ראשונות הנסתרות. אבל בהז' מדות שנאצלו להנהגת עוה"ז באמת מלכותו בכל משלה ושמתי כסאי בעילם רק שכן גזרה חכמתו ית' להנהיג ולכן עוז וחדוה במקומו. ומק' בגמ' שם ובבתי בראי לא והכתיב ויקרא ה' צבאות ביום ההוא וגו' ומשני שאני חורבן בהמ"ק דאפי' מלאכי שלום בכו. והיינו דבשעת החורבן באותו שעה לפי רגע הי' נראה אף במקומו היינו בז' תחתונות שניטל ח"ו גאוותן של ישראל וניתן לאו"ה אך תיכף לאח"ז נולד משיח כמ"ש (במ"ר איכה פ"א) ונטלו ישראל אפוכי שלימה כמ"ש (במ"ר שמיני פ' י"א) והי' כאשר נלכדה ירושלים אף הוא אינה צרה שבו ביום נטלו איפופסין וכו'. והי' זאת רק כדי שיולד נפש משיח. ומש"ה עוז וחדוה במקומו. וכנגד הז' מדות הם הז' הפטורת דנחמתא. אך במסתרים שהם הג' ראשונות לא נתגלו עוד כמו שיתגלה לעתיד שיהי' כתר עליון איהו כתר מלכות כנ"ל. ובעוה"ז הם בהסתר נסתרות לה' אלהינו ונראה כאלו נטלה גאוותן של ישראל וכו':

**עוד** כתב בס' אוצר הכבוד וכן הובא במהרש"א מס' ישן שי"א בתי גואי ה' ראשונה וכו' והכל אחד והוא ע"פ מה שמצינו בזוה"ק (יתרו פ"ח ב') דקרי לסעודה שני' דשבת סעודתא דעתיקא וברע"מ (שם צ"ב א') קרי לסעודה זו שבת עלאה דחשב הג' קדושות שבת עלאה שבת דיומא שבת דלילא וסעודה שני' כנגד שבת עלאה דהיינו בינה. רק באמת בינה כולל כל הג' ראשונות דמדה ג' בינה לבא. והיינו שהתחלת היראה ג"כ נקרא לב וכמו שנדרש (יומא ע"ב:) על מי שאין בו יר"ש ולב אין והוא שע"י שמצייר שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו יגיע אליו היראה (כמ"ש ריש או"ח) ואח"כ נכנס בכל פעם יותר ללב עד שהיראה יהי' מפורש בלב ויהי' כמו שעומד לנגד עיניו. וכמו שנדרש (מגילה ט"ו:) וכל זה איננו שוה לי שכל גנזיו של אותו רשע חקוקים על לבו היינו שמלת זה מורה כמראה באצבע וכשחקוק על לבו הוא כמו שהוא מפורש לנגד עין ויתכן לשון זה וזה נקרא בינה לבא שנכנס ללב ורואה מפורש שממ"ה עומד לפניו. וכעין שמצינו (ברכות כ"ח:) שיהא מורא שמים עליכם כמורא בו"ד והיינו שיראה אותו מפורש ותלמידיו אמרו ע"כ הלא יש מדרגה גבוה מזה והשיב להם שהוא ג"כ מדרגה וכתיב אם תבקשנה ככסף

וגו' אז תבין יראת ה' שיכנס למעמקי הלב יותר ויותר ויש מ"ט שערי בינה ושער הנ' הוא בחי' הדעת. רק בפי' מדרגת הדעת של משרע"ה הי' גבוה מזה (כמו שנת' במ"א) ושער הנ' הוא תושבע"פ שנגלה לר"ע והוא מקום שבע"ת עומדין (ונת' במ"א) וע"ז נא' ודעת אלהים תמצא שיזכה לבחי' הדעת וסוד הדעת הוא שמחבר חכמה ובינה ודעת הוא פנימיות מכ"ע והיינו מה שמופיע התגו של יוד מכ"ע להיוד שהוא חכמה וכמו"ש ברש"י (פ' תשא) ובדעת זה רוח הקודש וזה שנא' כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם חכמה היינו חכמה מוחא מה שמשיג בשכל וכשנכנס מהמוח למעמקי הלב אז זוכה לבחי' הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. ולכן מדה ג' נקרא בינה והוא בחי' דעת ג"כ שכולל כל הג' ראשונות. וזה שא' בזוה"ק הנ"ל שסעודה זו נקרא שבת עלאה היינו בינה והוא סעודתא דעתיקא והכל אחד:

**וכן** שבת זה שהוא הפטורת חזון הוא נגד ראיה בינה לבא וכמו שנא' ולבי ראה וגו' כשנחקק בלב הוא כמפורש לנגד עין כנ"ל ואז הוא כולל כל הג' ויכולים לתקן בזה הראי' והשמיעה והדיבור שהם כנגד ג' ראשונות וכמו שנת' ובסעודה זו השני' אומרי' ישדר לן שופרי' שבסעודה זו דעתיקא שהוא שכל הנעלם מבקשים ישדר לן שופרי' דרך שליחות ונחזי' ביקרי' אומרים בלשון תרגום שהוא בחי' אחוריים של לשון הקדש כמו"ש האר"י הק' וזה ג"כ נקרא ראי' וכמו שנא' וראית את אחורי וכן אומרים ביקרי' שהוא תרגום של כבודו. ויחוי לן סתרי' (כפי הנוסח שאמר בעצמו) הם הנסתרות לה' אלהינו והם בהסתר בעוה"ז אומרים ויחוי והיינו ברמז וכמו שא' (חגיגה ה':) אחוי לי' וכו' גברא דלא ידע מה מחוי לי' במחוג וכו' וכן מצינו (ב"ב קנ"ב:) ואחוי לי' וכו' מה אחוי לך וכו' במיפה את כוחו ופירשב"ם בפי' ב' שרמז לו כעין יפוי כח וזהו ויחוי לן סתרי'. ואח"כ אומרים צרורא דלעילא שהוא מדת מלכות דבי' חיי כולא כמו שנא' צרור החיים את ה' אלהיך את ה' דא שבת דמעלי שבתא שהוא מ' מלכות וכמו"ש בס' הבהיר וינפש שמשם פורחים כל הנפשות. ותיסק עד רישא שהוא בחי' כ"ע דאיהו כתר מלכות היינו שיתגלו מהנסתרות וזהו מפני גווה מלכות שמים וגאוותן של ישראל שהכל אחד בחי' כנס"י:

## פרק יג

**הנה** שבת זה נקרא שבת חזון על שם פתיחת ההפטורה דשבת זה. ויש להבין בשלמא שבת נחמו שנקרא ע"ש פתיחת ההפטורה שהוא לשון נחמה ובו מתחיל ז' דנחמתא. אבל כאן דעיקר ההפטורה הוא התוכחות אח"כ ואם מפני הרמז שמרמז חזון לראי' הי' צריך לקרות ג"כ שבת דברי שבת שמעו. אך הענין הוא ע"פ מה שנא' גם נביאי' לא מצאו חזון מה'. ואי' במדרש (איכה ב' ט') גם נביאי' אלו נביאי האמת לא מצאו חזון מה'. והנה

הריטב"א ז"ל הקשה על מה שא' (יומא נ"ד:) בשעה שנכנסו או"ה להיכל ראו הכרובים שמעורין זה בזה הא אמרינן (ב"ב צ"ט.) דבזמן שאין עושין רצונו של מקום פניהם לבית ואז בשעת החורבן לא היו אז עושין רצונו של מקום ולמה היו אז מעורין זה בזה. ואף הכרובים דצורתא ג"כ היו מתהפכין כפי מצב ישראל וכמו"ש (יומא שם) שהיו מראין להם הכרובים ראו חבתכם לפני המקום לראב"י דקאי על מקדש שני. אך הענין הוא דאי' בירוש' ומד' (איכה פ"א ע') שבט' באב תיכף אחר החורבן נולד משיח ואר"א וכו' ולאו מקרא מלא הוא והלבנון באדיר יפול וכתיב בתרי' ויצא חוטר מגזע ישי וגו'. וכן הי' בהתחלת בריאתו של עולם דכתיב והארץ היתה תוהו ובהו שנדרש (ב"ר פ' ב') על ד' מלכיות וכתיב בתריה ורוח אלהים מרחפת ע"פ המים ונדרש (שם) זה רוחו של מלך המשיח ע"פ המים בזכות התשובה שנמשל למים שנא' שפכי כמים לבך. וכן הי' כאן שקודם שנחרב הבית היו באמת אין עושין רצונו של מקום שלא עלה על דעתם שיחרב הבית. אבל אך כשראו שנכנסו אויבים להיכל תיכף הרהרו כל ישראל תשובה רק שכבר נגזרה גזירה וכמו שהוכיחם ירמי' למה לא עשו תשובה עד שלא נגזרה גזירה שאז לא הי' נחרב. ואז תיכף נעשו ישראל בכלל עושין רצונו של מקום ומזה נולד תיכף משיח. ואי' כן במ"ר (איכה ה' ט') טובה הי' מגילות קינות מכל מ' שנה וכו' והיינו הפורעניות שבה נטלו ישראל וכו' שבאמת אז קבלו ועשו תשובה ואם היו מתקנים הכל היו ראוי להיות תיכף התיקון האמיתי ע"י משיח שנולד. ומשום זה תיכף החזירו הכרובים פניהם איש אל אחיו ולכן כשנכנסו האו"ה מצאו הכרובים מעורים זה בזה:

**וכן** נולד באמת אז רוחו של משיח דכמו שנולד בעוה"ז נפש שיהי' ראוי להיות משיח אם נזכה לכך כן נולד נפש ורוח של משיח שנולד ע"י זיווג ויחוד זעיר ונוקבי' שע"ז מרמזין הב' כרובים. וזהו שהיו תיכף הכרובים פניהם איש אל אחיו שזה מורה על יחוד קוב"ה ושכינתי'. וכן בכל שנה בת"ב נולד משיח שבכל דור יש נפש אחד שראוי להיות משיח אם יהי' הדור זכאי. וכמו שמצינו שנחלקו בגמרא (סנהדרין צ"ח:) דבי ר' שילא אמרו שילה שמו וכו' והיינו שכל אחד אמרו על רבם שהוא הנפש שראוי להיות משיח אם יהי' הדור זכאי וראוי לכך. ובימות המשיח כתיב (יואל ג':א') והי' אחרי כן אשפוך את רוחי וגו' ונבאו בניכם וגו' בחוריכם חזיונות יראו. והנה כבר אמרנו שבכל שבת נכלל כל הקדושות שבאים בתוך ימי המעשה שאחריו וכמו שאומרים וקדשתו מכל הזמנים דשבת כולל כל קדושת הזמנים וכמ"ש בזוה"ק (יתרו פ"ח א') כל ברכאן וכו' ביומא שביעאה תליין דשבת כולל כל הברכות וכל הקדושות שהם אחד כמו שנא' ויברך ויקדש וכל מה שיש בתוך ימי המעשה ברכה וקדושה מקבל מיום השבת שקודם

לו. ומהאי טעמא מברכין החודש בשבת שקודם ר"ח שקדושת ר"ח שיבא בתוך השבוע כלול בשבת הקודם ומקבל מיום השבת. וכן השבת הזה שחל ת"ב בימי המעשה שאח"כ הנה זה שהי' אז יום חורבן בית אלהינו אינו נכלל בשבת הקודם דשבת הוא רק כללא דכל ברכאן וקדישין. אבל מה שמיום ת"ב הוא יום הולדת נפשו ורוחו של משיח זה כלול בשבת זה שקודם ת"ב שממנו מקבל יום זה הקדושה זו וכאמור. ולכן נקרא שבת זה שבת חזון שבו ראוי שיולד משיח ויקיום אשפוך את רוחי על כל בשר וגו' בחוריכם חזיונות יראו:

## פרק יד

**בהפטרה** לפ' זו הוי אנחם מצרי ואנקמה מאויבי וגו' ואצרוף כבר סגיך ואסירה כל בדיליך ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחלה. בפסיקתא דר"כ (הנדפס מחדש) דרש מצרי שתים ומאויבי שתים והאברבנאל הביא בשם הפסיקתא מצרי שתים בבל ופרס ומאויבי שתים יון ורומי. ואח"כ אמר ואשיבה שופטיך כבראשונה זה משה ואהרן ויועציך כבתחלה זה דוד ושלמה. והנה פי' מצרי מה שהאומות מצירים ומעיקים לנקודת ישראל כמ"ש (וי"ר פ' י"ג) כל האומות נקראו ע"ש מצרים על שם שמצירין לישראל שבמצרים העיקו והצירו ביותר שהקליפה הקיפה את ישראל והיו שם כעובר במעי אמו. רק גלות מצרים הי' הכנה למתן תורה שע"ז היו היסורים שיזכו לתורה על ידם כמ"ש (ברכות ה'.) ואז כשבא זמן התגלות התורה בעולם הי' מקודם חכמת מצרים שהי' החכמה שם בגלות והוציאו משם הקדושה והחיים שזה המכוון במה שנא' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול וזכו למ"ת (וכמו שנת' כ"פ). וכן בגלות בבל שם התחיל עיקר ושורש בחי' תושבע"פ שגלו לשם החרש והמסגיר כמ"ש (תנחומא פ' נח) שעליהם נאמר העם ההולכים בחושך ראו אור גדול וכו' וכן (סנהדרין כ"ד) במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל. וראו אור גדול היינו האור הראשון. וכן א' (סוכה כ'.) עלה עזרא מבבל ויסדה וכו'. וכן בגלות פרס שם היו אנשי כנסה"ג שאמרו עשו סייג לתורה והעמידו תלמידים הרבה וכל הסייגים והגזירות מאנשי כנסה"ג ואי' (עירובין כ"א:) הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר משגזרת עלי. ושם הי' הגזירה להשמיד ולהרוג ולאבד ולא להעביר על דת. ואי' (שבת פ"ח.) אעפ"כ הדר קבלוה בימי אחשורוש והמכוון הוא על תושבע"פ שע"ז הי' הכפיית הר כגיגית כמ"ש (במד' תנחומא נח שם) שתושב"כ קבלו ואמרו נעשה ונשמע. ואי' (מ"ר שה"ש ד' ג') בחורבנה העמידה לי צדיקים דניאל וחבורתו מרדכי וחבורתו עזרא וחבורתו וכו' הוי צדיקים העמדת לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמדת לי בבנינה. וזה המכוון בפסיקתא הנ"ל הוי אנחם מצרי זה בבל ופרס שבהם הי' תיכף הנחמה

שהי' הכנה לתושבע"פ וע"י הגלות זכו לתושבע"פ. ואנקמה מאויבי זה יון ורומי שביון התחיל עיקר התפשטות פלפול תושבע"פ ע"י שמעון הצדיק שהי' משיירי כנסה"ג ואז בזמנו היה אלכסנדרוס מוקדון והתחיל אז חכמת יונית. שבבבל הי' עדיין נביאים וכמו במצרים שהי' אז הזמן להתגלות תושב"כ הי' לעומת זה בקליפה חכמת מצרים שהי' עיקרם כישוף וכדומה שאינו עפ"י שכל רק מכוחות הטומאה. וכן בבבל שהי' באנשי כנסה"ג עוד נביאים אחרונים הי' לעומת זה עוד חרטומים ואשפים ופותרי חלומות שלא ע"פ שכל רק בכוחות הטומאה. ואח"כ כשהתחיל עיקר התפשטות תושבע"פ משכל החכמים שהופיע עליהם אז התחיל לעומת זה חכמת יונית שהי' ג"כ ע"פ שכל שלהם. והם רצו להכניס מינות וחכמת שלהם ח"ו בישראל. ובחכמת יונית הי' בו ג"כ ניצוץ מועט מהטוב שמזה הוציאו מהם הרמב"ם וכדומה מחכמי ישראל. אך עיקר חכמתם הי' מינות ורצו להכניס זאת בישראל ח"ו. וכן גזרו מלכות יון גזירות שמד להעביר על דת וכן בגלות אדום היו ג"כ שמדות הרבה וזה הפי' אויבי שתים שהם נקראו אויבי ה' שרצו עיקר להחטיא את ישראל ומהם אומר השי"ת ואנקמה מאויבי:

**ואמר** אח"כ ואצרף כבר סגיך ואסירה כל בדיליך ואי' (סנהדרין צ"ח.) אי בטלי יהורי בטלי אמגושי ופירש"י סיגיך כמו רב דמתרגמינן סגיא. והוא דסיגיך היינו סיגים מכסף והיינו שכל זמן שנמצא באומות החכמות יונית והמינות עי"ז נמצא גם בישראל סיגים והיינו שמתגאים. אבל התורה הוא להיפך שנמשלה למים שמניחין מקום גבוה והולכים למקום נמוך כמ"ש (תענית ז'.) והחכמה מאין תמצא אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו (כמ"ש סוטה כ"א:) ואי בטלי יהורי בטלו אמגושי שיבטל כל המינות וזה שא' ואסירה כל בדיליך מלשון הבדלה שמבדילים אותך מהשי"ת וכמו"ש בפירש"י בגמ' שם ג"כ בדיליך הבדלים וכו'. ואח"כ אמר ואשיבה שופטיך כבראשונה זה משה ואהרן והוא כנגד תושב"כ שהוא חלקו של משה רבינו ובאהרן כתיב הוא יהיה לך לפה והיינו שיכניס התושב"כ של משה בלב ישראל שע"ז נקרא שושבינא דמטרוניתא. והתושבע"פ של משה רבינו הוא ג"כ הלכה למשה מסיני וזה נקרא שופטיך מלשון משפטים היינו מה שברור לשכל וידוע שהם מהשי"ת כמו התושב"כ וכל הכתוב בספר הוא מעין תושב"כ שהוא החכמה כמו אפי' כל מה שכתוב בשו"ע ובפוס' בזמן הזה וזהו כנגד מה שנא' אנחם מצרי. ויועציך זה דוד ושלמה והוא דדוד הוא רבן של כל בעני רוה"ק כמ"ש האר"י הק' ז"ל ורוח הקודש הוא רוח מקודש דלעילא כמ"ש בזוה"ק (ח"ג ס"א רע"א) והוא בחי' תושבע"פ כמ"ש (ב"ב י"ב.) דמתאמרה הלכה למשה מסיני כוותי' שבשם אין שום שכל יוכל להשיג שהוא כהלכתא בלא טעמא ורק למשה רבינו נגלה הטעם והוא

יש לו הבנה בלב ומכוון להללמ"ס וזהו ע"י רוה"ק וכמ"ש הרמב"ן (שם בב"ב). ושלמה המלך זכה לכל החכמה תתאה שנק' חכמת שלמה והוא ג"כ בחי' תושבע"פ וזה נקרא עצה כמו שנא' לי עצה ותושי' דעצה נקרא מה שמופיע לאדם מלמעלה מהשכל וכמו שנא' פלא יועץ. דחכמה מוחא הוא מה שיש תפיסה בהשכל ובינה לבא הוא שמרגיש בלב שכן ראוי להיות וכליות יועצות היינו כמו שנא' הן אמת חפצת בטוחות ובסתום חכמה תודיעני שהוא בסתום היינו למעלה מהשכל וזה מה שנא' הפליא עצה הגדיל תושי'. ובגמ' (סנהד' כ"ו:) למה נקרא שמה תושי' וכו' דברים של תוהו שהעולם משותת עליהן ופי' רש"י דיבור וקריי' בעלמא וכל דיבור אין בו גשישה כתוהו הזה. ויתכן ע"פ מה שא' (ב"ר פ' ב') והארץ היתה תהו משל למלך שהי' לו ב' עבדים וכו' ישבה הארץ תוהא ובוהא אמרה העליונים וכו' ופי' תוהו שמתפלא. וכן כאן דברים של תוהו היינו שאין אדם מבין מהיכן בא לו שנפל בשכלו וזכה לכוין להלכה למשה מסיני וזהו הפליא עצה הגדיל תושי' דברים של תוהו שהאדם תוהה עליהם והעולם משותת עליהם וכמו שאמרנו בענין מ"ש (בר"ר פ' מ"ט) אין יום שאין הקב"ה מחדש הלכה בב"ד של מעלה. והוא שהעולם נברא בד"ת כמ"ש (ריש ב"ר) אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה ואח"כ בטובו מחדש בכל יום מע"ב הוא ע"י חידוש הלכה בכל יום ואחר מתן תורה נמסר חידוש הלכה לחכמים שהם מחדשים תושבע"פ והוא מה שהשי"ת מופיע בלב החכמים בכל פעם חדשות בתושבע"פ ומש"ה נקראו חכמים בוני עולם וכמ"ש אל תקרא בניך אלא בוניך. ובגמרא (שבת קי"ד.) בנאין אלו ת"ח שעוסקיו בבנינו של עולם כל ימיהם וזהו שהעולם משותת עליהם שזהו בנינו של עולם וזה שאמר ויועציך כבתחלה זה דוד ושלמה שהם שרש תושבע"פ כאמור והוא פלא יועץ מאור הראשון שנגנז והוא פל"א ואף בעוה"ז מתגלה זאת לחכמים. ובשבת דאי' בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו הוא זמן התגלות תורה שבע"פ שהוא נגד מדת מלכות פה תושבע"פ קרינן לה:

## פרק טו

**הנה** פ' דברים קורין לעולם קודם ט' באב וכתבו הטעם מפני שמתחלת בתוכחת משה רבע"ה וכן הפטורת חזון. והנה בפ' ואתחנן יש יותר תוכחות ופ' כי תוליד ולמה לא תקנו שיהי' הפטורת חזון בפ' ואתחנן. אך הענין ע"פ מ"ש במ"ר (ריש איכה) ג' נתנבאו בלשון איכה משה ישעי' ירמי' וכו' משל למטרונה שהי' לה ג' שושבינין אחד ראה אותה בשלותה ואחד ראה אותה בפחזותה ואחד ראה אותה בניוולה כך משה ראה אותם בכבודם ובשלותם ואמר איכה אשא לבדי טרחכם וכו'. והנה בנמשל הוסיף לשון בכבודם מה שלא נאמר במשל. והנה בודאי לא רק על שיווי הלשון איכה נתכוין המדרש

רק דאיכה הוא לשון קינה לשון תוכחה פי' איכה נהיתה כזאת. וזה ענין תוכחת משה כשראה את ישראל בכבודם היינו כשהיו במעלה הגדולה ובשלותם בעוה"ז כמו שנא' בהתחלת הפרשה ה' אלהינו דיבר אלינו בחורב רב לכם שבת בהר הזה והיינו הרבה גדולה ירשתם בהר הזה (כמ"ש בספרי) ורב לכם היינו שאתם במעלה גדולה שכן מורה לשון רב. פנו וסעו וגו' באו ורשו את הארץ וגו' היינו לקבל קדושת א"י ואור תושבע"פ כמו שאמרנו. ואח"כ כתיב ואומר אליכם בעת ההוא לאמור לא אוכל לבדי שאת אתכם והנה ב' תיבות בעת ההוא מיותרים ואין להם הבנה גם יש מחלוקת בין הראשונים מתי הי' מינוי הסנהדרין. אך הענין שאמר להם ואומר אליכם בעת ההוא שהייתם בגדולה ובמעלה עליונה שכבר זכיתם לתושב"כ בחורב והייתם מוכן לכנוס לא"י להשיג האור קדושת תושבע"פ לא אוכל לבדי שאת אתכם שעדיין יש סכנה מהיצה"ר שהרי ראינו שהיה יכול לכנוס גם לג"ע לפתות לאדה"ר. וכן במתן תורה שבדיבור לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם אעפ"כ חזר אח"כ למקומו (כמ"ש שהש"ר פ' ישקני) ולכן לא אוכל אנכי לבדי לשאת אתכם שיוקבעו בכם הד"ת לעולמי עד. ואמר ה' אלהיכם הרבה אתכם על דייניכם (כמ"ש בספרי) ואתם גדולים כ"כ והנכם היום ככוכבי שמים וגו' והוא מעלה הגדולה שאין למעלה הימנה שע"ז א' (מגילה ט"ז.) וכשהן עולין עולין עד לכוכבים. ואמר ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם בגדולה ומעלה ככם כמעלתכם אלף פעמים וגו' איכה אשא לבדי טרחכם משאכם וריבכם שאחר כל הגדולה הזאת יש בכם טרחנים ורגזנים ורוגנים (כמ"ש ספרי הובא ברש"י) שאף בגדולי עולם יכול היצה"ר לכנוס כשיש נגיעה מממון או מתאוה כמו שמצינו אף בתנאים (קידושין פ"א.) לולי ה' שעמד להם ושמרם וכן באמוראים (סוכה נ"ב.) ולא אוכל אנכי לבדי לשאת אתכם שיתקע ת"ת בלבבכם לעולמי עד. לכך הבו לכם אנשים וגו' וידועים לשבטיכם שכל אחד יהיה ידוע וכן יהיה מכיר לאנשיו ויכול יותר לפעול במקורביו שיוקבעו הד"ת אצלם. ואשימם בראשיכם שאשמותיהן של ישראל תלוי בראשים (כמ"ש ספרי ומ"ר) וע"י שיש להם ג"כ שייכות בהחסרון יוכלו יותר לתקן הקלקול ולהכניס ד"ת בקביעות שיהי' לעולמי עד. וזה יהי' ע"י הכח שיתן משה רבינו לשופטים וכמו שנא' אח"כ ואצוה את שופטיכם בעת ההוא לאמור שנתן כח בהם לאמור שיכניסו בלב כל אנשים המיוחדים לו. ואח"כ כתיב ותענו אותי מלת אותי מיותר אך הוא מרמז למה שא' (בספרי הובא ברש"י) הי' לכם לומר ממי נאה ללמוד תורה ממך או מתלמידך וכו'. וזה שנא' ותענו אותי שהתשובה הי' לנגדי. וזה ענין דכתיב אתי חסר ו' שמרבע"ה הוא עמודא דאמצעותא בחי' ו' אות אמת כיעקב אע"ה ויותר (כמ"ש תי"ז תי' י"ג וש"מ) ובתשובה זו חסרו הו'. אך הי' ע"י פיתוי היצה"ר

(כמ"ש בפירש"י מספרי) וכל זה הקדמה לבאו ורשו את הארץ שיכנסו לא"י לרשת כח תושבע"פ שיוקבעו הד"ת לעולמי עד. וזה כונת המד' משה ראה את ישראל בכבודם היינו במעלה ובשלותם בעניני עוה"ז ואמר איכה שצעק איכה נהיתה כזאת שבמעלה גדולה כזו יכול עוד היצה"ר לכנוס. ואמר השושבין להזהיר את ישראל שיוקבעו ד"ת בלבם לעולמי עד שאל"כ יכול ח"ו לבוא לפחזותם וניוולם. וזה שייכות הפ' דברים קודם ט"ב שזה דברי השושבין הראשון שהזהיר את ישראל בהיותם במעלה שלא יבאו ח"ו למה שבאו אח"כ שראה ישעי' אותם בפחזותם וירמי' בניוולם. וע"י קריאת פ' דברים בשבת הקודם זוכין שיוקבעו ד"ת בלב ולתקן בשורש את הקינה שקונן ישעי' בפחזותם ולזכות שיתוקן האיכה של ירמי' בניוולם שנא יהי' עוד הצום ט' באב ויהפך לששון ולשמחה ולמועדים טובים ב"ב אמן:

## פרק טז

**בגמ'** (תענית כ"ט:) ט"ב שחל להיות בשבת וכו' ומעלה על שלחנו אפי' כסעודת שלמה בשעתו. להבין למה הפליגו כ"כ שהיה די לומר אוכל ושותה כל צרכו כי הלא מצינו שרבי קרא קינות בשבת זה וגם דברים שבצינעה נוהג בו. ויש לומר בזה ע"פ אמרם ז"ל (שם ל:) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ובוודאי אין הפי' שזוכה לראות בבנין ביהמ"ק בחייו כי הלא הם לא האריכו ימים כ"כ. וגם אין המכוון על שיזכה לתחיית המתים ויראה בנין בהמ"ק כי אז הלא כל ישראל יזכו לעוה"ב כמו שנא' ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ ומה זה דוקא כל המתאבל וכו'. אמנם המכוון הוא שזוכה ורואה עוד בעת האבל הוא מרגיש הארת השמחה. והוא כענין הנזכר במדרש (איכה א') על ההוא טייעא שאמר ליהודי שרי תורך בעת החורבן ומיד אמר לו אסור תורך מפני שהרגיש שכבר נולד משיח והכיר את זאת ע"י געית השור כמו שא' שם מפני שהם יש להם יותר הרגשה מהאדם כמו שמצינו באתון של בלעם וזה ענין ערומים בטייר היינו בצפצוף עופות ומה גם האדם ע"י הרגש הקדושה יוכל לראות מיד בזמן האבל שלו הישועה של משיח שהוא באמת מוכן בכל שנה לבוא אם יהי' הדור ראוי לכך. וע"ז אמרו שם במד' מה לנו ללמוד מן הטייעא הלא מקרא מלא הוא והלבנון באדיר יפול ואין לבנון אלא בהמ"ק ותיכף נא' ויצא חוטר מגזע ישי. והנה ענין החורבן נאמר בלשון עתיד יפול והישועה נאמר בלשון עבר ויצא חוטר וגו' ונחה עליו וגו' כי הנביא כאשר נתגלה לו העתידות החורבן תיכף הרגיש וראה הישועה שהוא מוכנת עוד מקודם. והנה אמרו ז"ל כל מי שיש בו דעה כאלו נבנה בהמ"ק בימיו מקדש ניתן בין שתי אותיות ודעת ניתן בין שתי אותיות והיינו בין שני שמות הק' שהוא בחי' יחוד קוב"ה ושכינתי' כי שכינה היינו

בחי' כנס"י היינו מה שנפש ישראל מייגע בנפשו לקבוע בו אמונת השגחתו ית' הגם שהוא בהעלם והסתר מאתו כמו שנא' ואמונתך בלילות זה נקרא בחי' שכינה. וקוב"ה הוא מה שיזכה האדם להאיר עליו מלעילא הארת השגחתו ית' כמו שהוא באמת. וזהו ענין יחוד קוב"ה ושכינתי' כמאמר איהו אמת ואיהי אמונה. ובחי' זו היה בהתגלות בזמן המקדש וכמו כן זוכין לזה ע"י הדעת כי דעת הוא ע"י חיבור המוח עם הלב היינו זאת מה שמבין בשכלו מהשגת אלהות יהי' נקשר ברצון שבלב. והוא היחוד וחיבור של חכמה ובינה והיינו ג"כ יחוד קוב"ה ושכינתיה. והנה ע"י קדושת יום השבת מופיע בחי' הדעת בנפשות ישראל מה שנשפע מהארה דלעילא כמו שנאמר כי אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' מקדשכם. לכן מיד בצאת יום השבת מתחילין ברכה ראשונה של חול אתה חונן לאדם דעת מפני שבשבת הופיע בנו בחי' הדעת ועתה נעלם מאתנו לכן מתפללים וחננו מאתך חכמה בינה ודעת גם בימי החול. וממילא כשחל ט' באב ביום השבת עצמו בודאי יוכל אז לבוא ע"י בחי' הדעת של סעודת שבת להיות מרגיש ורואה מיד בהווה בשמחתה. וע"ז כינו חז"ל בלשון כסעודת שלמה בשעתו היינו בזמן שהי' ביהמ"ק קיים דאז הי' סיהרא באשלמותא שהי' אז שלימות היחוד דקוב"ה ושכינתי' והיינו סעודת שלמה כמו שנא' שם יהודה וישראל רבים כחול אשר על שפת הים אוכלים ושותים ושמחים. וידוע שכל אכילה ושתי' הנאמר בקהלת בד"ת הכתוב מדבר וזהו ושמחים כי זהו עיקר שמחת הלב בהופעת הקדושה. ועל זה יש ביכולת להגיע מעין זה ע"י קדושת שבת כשחל בת"ב להיות זוכה ורואה בשמחתה כנ"ל:

## פרק יז

**בגמ'** (תענית כ"ט:) ט' באב שחל להיות בשבת וכן עט"ב שחל להיות בשבת אוכל ושותה ומעלה על שלחנו אפי' כסעודת שלמה בשעתו. ויש להבין למה זכרו דוקא כסעודת שלמה בשעתו ולא כסעודת אאע"ה ובגמ' (ב"מ פ"ו:) אמרו למימרא דסעודתא דא"א עדיפא מדשלמה והכתיב ויהי לחם שלמה וכו' התם ג' תורי לתלתא גברא הכא לכל ישראל ויהודה שנא' יהודה וישראל רבים וגו'. ונראה שמזה יש סמך שמי שרגיל בכל שבת לאכול סעודה שלישית עם חברים שאן לו למנוע בשבת זה שחל בו ט"ב או עט"ב ג"כ וכדעת הבכור שור שחלק על המג"א (סי' תקנ"ב ס"ק י"ד) במה שכ' שלא ישב בסעודת חבירים וכ' הבכור שור דלא דמי למה שכ' הרוקח שישב בדאבון נפש דהוי דברים שבצנעא בלב משא"כ מי שרגיל לאכול ס"ג עם חברים ומונע בשבת זה הוי אבילות דפרהסיא ואסור והביא ראיה ע"ז עי"ש ומזה שמזכיר בגמ' הנ"ל אפי' כסעודת שלמה שמבואר בגמ' (ב"מ שם) שהי' לכל ישראל ויהודה יש סמך שאין לשנות בשבת זה

ממה שרגיל לאכול בחברים בכל שבת בס"ג. ושם כתיב יהודה וישראל רבים כחול הים אוכלים ושותים ושמחים ובכאן הא הרוקח ג"כ כתב שישב בדאבון נפש. אך הפי' שלבו יהא בדאבון נפש ובפרהסיא צריך להיות בשמחה כמו בכל שבת. והנה במדרש (איכה פ' ג') אי' ונגינות שותי שכר מאחר שהן אוכלין ושותין ומשתכרין בסעודת ט"ב יושבין וקוראין קינות ונהי באיכה. והביא הרמ"א (סי' תקנ"ב ס"ט) שמזה יש סמך להרבות קצת בסעודה ראשונה בעט"ב ע"ש. אבל לשון המד' סעודת ט"ב נראה דלא קאי על סעודה ראשונה רק על סעודה שמפסיק בה. וכן אח"כ במ"ר (שם) הביא כל שהוא מסעודת ט"ב אסור לאכול בשר ולשתות יין הרי דקרי לסעודת ט"ב סעודה שמפסיק בה. וא' עוד (שם) וכן רב מן דהוה אכיל כל מאכליו נסיב וכו' ואמר זו הוא סעודת ט"ב וכו' וכן הוא בירושלמי והוזכר גם במג"א. ובהג"ה מהר"צ על המג"א דקדק ג"כ על לשון בסעודת ט"ב ומפרש דקאי על זמן בית שני ע"ש. ואם שבאמת אז ג"כ היו קורין מגילת איכה וכן לעתיד ג"כ לא יתבטל מגילת איכה שהוא מכ"ד ספרים והם לעולמי עד. אך אז יהיה להם פירוש אחר מה שיהי' מורה על טובות ונחמות וכמ"ש במפרשים לפרש פסוקי איכה לטובה ולשון קינות ונהי לא משמע הכי ובפרט בפתיחה (י"ז) דאי' לאחר שהן אוכלין ושותין ומשתכרין בסעודת ט"ב יושבין וקוראין קינין ונהי ואיכה. לשון קינין לא משמע על קריאת מגילת איכה בזמן הבית שהי' בשמחה גם מה שדרש זה על נגנות שותי שכר ופירש המת"כ מפני שצריך לקרותו בטעמי וניגוני וזהו ונגינות שותי שכר. ואינו מובן לכנות טעמי איכה בלשון ונגינות שהם אינם ניגון רק טעמי בכי והספד:

**אך** נראה דכונת המד' הנ"ל על שבת שחל בו ט"ב או עט"ב שאז מעלה על שלחנו אפי' כסעודת שלמה בשעתו. וע"ז פתח ישיחו בי יושבי שער אלו שהן יושבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. והנה בתי כנסיות יתכן על קריאת איכה אבל בתי מדרשות מה טיבם אז. אבל בשבת ישראל יושבים בבתי כנסיות ובתי מדרשות וכמ"ש (מ"ר שה"ש ח' ט') היושבת בגנים וכו' אע"פ שישראל עסוקין במלאכתן כל ששת ימים בשבת משכימין ובאין לבהכנ"ס וכו'. וכן בתדב"א (ריש סא"ר) שבת יעשה כולו תורה. ואמר ונגינות שותי שכר שבשבת זה צריך לזמר בנגינות כמו בכל שבת שאם ימנע משום אבל יהי' אבילות דפרהסיא ואסור וכמ"ש הבכור שור הנ"ל. ואמר מאחר שאוכלין ושותין ומשתכרין יושבין בלילה במוצ"ש וקוראין קינין ונהי ואיכה. ומה שאמר ומשתכרין נראה שבשבת צריך להיות גם יין בסעודה והנה חכמז"ל תיקנו קידוש על היין רק בסעודת ליל שבת ובסעודת הבוקר. ובסעודה ג' לא תיקנו קידוש על היין. רק בפע"ח כתב שהאר"י הק' ז"ל הי' שותה יין באמצע הסעודה בס"ג והענין הוא דא' בגמ' (סנהדרין ע:) לא נברא יין

בעולם אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' תנו שכר לאובד ויין למרי נפש. ולשון בעולם אין לו פירוש. ובגמ' (עירובין ס"ה.) ליתא תיבת בעולם. אך כבר עמדנו ע"ז איך שייך לא נברא יין וכו' הא יש יין דמצוה היינו יין דנסכים יין דקידוש וכה"ג. אך באמת במד' (במדב"ר פ' י') הגי' לא נברא יין בעוה"ז אלא לשלם וכו' ובס' דקדוקי סופרים מביא שבכמה גמ' כת"י ג"כ הגי' בעולם הזה וכן בכמה ראשונים ע"ש. והנה בזוה"ק (ח"ג רמ"ה ב' ושם רט"ז ב') מפורש שכל יין דמצוה הוא מיינא דמנטרא יינא דאורייתא וכ"כ בזוה"ק (ח"א קמ"ב ב') ויבא לו יין רמז רמיז לי' מאחר רחיק קריב לי' וכו' מההוא יין דכל חידו אשתכח בי'. והיינו שאף שיעקב אבינו הביא לו יין ענבים כפשוטו מ"מ בפנימיות הי' היין הזה מבחי' יין המשומר בענביו. וכמו שדרשו (בר"ר פ' ס"ז) ואוכל מכל טוב שהוא מתוקן לעת"ל. דאף שיעקב אבינו הביא לו מטעמים כפשוטו רק בפנימיותו הטעימו בזה מטוב העתיד לבא לעוה"ב וכמו שדרשו גם בגמ' (ב"ב י"ז.) ג' הטעימן בעוה"ז מעין עוה"ב יצחק דכתיב בי' מכל. וכן היין שהביא לו אף שהי' יין כמשמעו הי' ג"כ בבחי' יינא דמנטרא וכן כל יינות של מצוה תם מיינא דמנטרא. וזה שא' בגמ' לא נברא יין בעוה"ז דייקא היינו מה ששותין בעוה"ז לא למצוה הוא רק לנחם אבלים וכו':

**והנה** במ"ר (נשא פ' י') איתא כתיב ואת שבתותי קדשו במה אתה מקדשו במאכל ובמשקה וכו' נאמן אני לשלם לכם מתן שכרה הוי כולו מחמדים וכן הוא במ"ר (שה"ש סוף שיר השירים ה':ט"ז) ולכאורה הלא בתורה כתיב ג"כ שמור את יום השבת לקדשו וכן זכור את יום השבת לקדשו ולמה הביא הפ' מיחזקאל אך בתורה כתיב לקדשו שיהי' בו קדושה והיינו ע"י שמירת שבת ממלאכה בשב ואל תעשה יכניסו קדושה לשבת לקדשו ולא נאמר בציווי. וכן זכור לקדשו היינו ע"י שמירת שבת שיהי' קדושה בשבת יזכו לאתר דלית לי' שכחה כמ"ש (זח"ב צ"ד ב') אבל ביחזקאל דכ' קדשו בציווי שיקדשו השבת במעשה וכל קדושת שבת הוא בשב ואל תעשה רק כמו שא' (קידושין ל"ט.) ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושי מצוה ובשבת שכל ישראל בדלין ממלאכה שהם רגילין בה כל ימי המעשה והוי כבא דבר עבירה לידו וניצל הימנה והוא כעושה מצוה. מ"מ לא שייך ע"ז לשון קדשו בציווי בקום ועשה. וע"ז אמרו במד"ר במה אתה מקדשו במאכל ובמשקה. ולכן יש לומר אף שבשמירת שבת ג"כ מכניסין קדושה לשבת מ"מ כל שלא עבר כל יום השבת אינם בטוחים עוד שיעבור השבת בשמירה. ע"ז תקנו חכמז"ל קידוש על היין בלילה ובבוקר ואח"כ הסעודה שאין קידוש אלא במקום סעודה ובזה אתה מקדשו במאכל ובמשקה וזה היין של מצוה הוא מבחי' יינא דמנטרא וכאמור. משא"כ בסעודה ג' שכבר עבר כל יום השבת בשמירה לא תקנו חכמז"ל לקדש על היין

בסעודה זו שאז כבר ע"י שמירת שבת ממלאכה לבד שהוא כעושה מצוה כנ"ל כבר הכניסו קדושה לשבת כמו שנא' שמור את יום השבת לקדשו וכנ"ל. ומה שהי' נוהג האר"י הק' לשתות יין בתוך הסעודה בס"ג נראה שזה הי' מעין מה שנא' תנו וגו' ויין למרי נפש דכתיב ויין ישמח לבב אנוש היינו אף מי שהוא במדרגת אנוש שהוא מדרגה הפחותה וכמו שדרשו (שבת קי"ח:) על מה שנא' אשרי אנוש יעשה זאת אפי' עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו. והיינו שאחר שעובר השבת ובאים ימי המעשה אז האדם מר נפש מאוד. וכמו ששמעתי מרבינו הק' זצללה"ה שאמר בשם אחד שבמוצאי שבת הוא כמו שמשליכין אותו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא ומטעם זה אומרים במוצש"ק הפ' הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד ואין אומרים אל תירא אלא למי שמתיירא שאז נופל פחד על האדם כשרואה שיוצא מקדושת השבת לימי החול. ולכן אומרים אל ישועתי אבטח ולא אפחד. ומשום זה אומרים ג"כ שיר של פגעים במוצש"ק. ולכן מטעם זה שתה האר"י הק' יין בתוך הסעודה הג' והוא היין להביא שמחה למרי נפש. ולכן בשבת שחל בו ט' באב או עט"ב שצריך אף בשבת להיות הלב בעצבות ובדאבון נפש ממילא כשנגמר השבת הלב עצב מאוד וצריך לזה היין לשמח לבב אנוש. וזה שא' בגמ' הנ"ל ומעלה על שלחנו אפי' כסעודת שלמה בשעתו אף שאין בה חובה אלא רשות רק לרמז מה שנא' שם יהודה וישראל וגו' ושותים ושמחים שבנגלה צריך להיות בשמחה. וזה שא' במ"ר הנ"ל מאחר שאוכלין ושותין ומשתכרין בסעודת ט' באב היינו בסעודה שמפסיק בה שנקרא במד' וירוש' סעודת ט"ב יושבין וקורין קינין ונהי ואיכה בלילה דבשבת אסור לשנות ולהראות אבילות רק צריך לנהוג כמו בכל שבת וכאמור:

**אחר הבדלה**

**השיבנו** ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם כי אם מאוס מאסתנו וגו'. להבין מה זה נתינת טעם למעלה. גם להבין איך אמר ירמי' הקינות שהם ברוה"ק כיון שהם מספרי הכתובים והלא כבר דברנו למעלה על הפ' גם נביאי' לא מצאו חזון מה' שאין באופן להיות התגלות הנבואה בעת קינה וחורבן. אמנם י"ל בזה ע"פ מ"ש הרמב"ן ז"ל (בחי' לב"ב י"ב:) על מה שא' בגמ' שם חכם עדיף מנביא שהוא ע"י השגה ברוח הקודש ועי"ז יוכל להשיג במקום שאין הנביא יוכל להשיג ע"פ מחזה הנבואה. ויש לכוין בזה מאמר חז"ל (סוף מכות) בר"ג ור"א ור"י ור' עקיבא שהיו עולין לירושלים וכו' ראו שועל שיצא מבית קה"ק התחילו הן בוכין ור' עקיבא מצחק אמרו לו מפני מה אתה מצחק אמר להם מפני מה אתם בוכים אמרו לו וכו' ולא נבכה אמר להם לכך אני מצחק וכו' עכשיו שנתקיימה נבואתו של אורי' בידוע שנבואתו של זכרי' מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו. ולהבין

זאת וכי הם לא ידעו ולא האמינו לכל היעודים אשר המה כתובים על הנחמות שלעתיד לבא עד שהוצרכו לנחמתו של רע"ק. אמנם זה יובן ע"פ דברנו הנ"ל על חכם עדיף מנביא וע"פ מאמרם ז"ל (מד"ת חקת) ע"פ וכל יקר ראתה עינו דברים שלא נגלו למשה נגלה לרע"ק וחבריו. היינו כי רע"ק הי' השורש של חכמת תושבע"פ (כמו דאי' בכתבי האריז"ל) והי' השגתו יותר מהשגת משרע"ה שהי' בבחי' נבואה וראי' ממש כנ"ל. ועי"ז היתה נפשו מרגשת מראיית החורבן דייקא את הנחמות הנבנה על ידה יותר מר"א ור"י. וזה שאמרו לו בלשון הזה עקיבא נחמתנו שדייקא ע"י בחינתו וכוחו הופיע גם בהם כח הנחמה. וזה הענין שמסיים ירמי' הקינות שנאמרו ברוה"ק עם הפ' השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם שיתחדשו הימים כמו בשנים קדמוניות שלא הי' עוד הקלקול. והיינו מפני כי מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאוד ובטח זהו הסיבה שיתחדש עי"ז ימינו כקדם שיתגלה שלא הי' שום אבל מעולם כענין והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם ע"י יגונם דייקא כדברנו הנ"ל:

## ואתחנן

### פרק א

**ואתחנן** אל ה' וגו' ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי וגו'. ופירש"י מספרי הרבה מזה שמור לך וכו' היינו לעוה"ב. ובפשוטו הוא ע"פ שאמרו (סוטה י"ד.) מפני מה נתאוה משה רבינו לכנוס לא"י וכי לאכול מפרי' הוא צריך וכו' אלא הרבה מצות וכו' ואינן מתקיימין אלא בא"י אכנס אני לארץ וכו'. וע"ז אמר לו רב לך לעוה"ב וכמו שא' בגמ' שם מעלה אני עליך כאלו עשיתם. אבל מ"מ קשה כיון שרצון משרע"ה היה לקיים המצות מה יועיל לו ע"ז השכר הלא הוא רצה רק בקיום המצות ולא בשכר המצות ובודאי הי' עובד שלא ע"מ לקבל פרס. אך הענין ע"פ שא' (כתובות קי"א.) שש שבועות הללו למה וכו' ושלא ידחקו את הקץ ופירש"י שלא ירבו בתחנונים על כך יותר מדאי והיינו שיש שהי' כח בידם להרבות בתפלה והיו פועלים בתפלתם לקרב את הקץ כעין שמצינו בר"ח ובניו (ב"מ פ"ה:) וע"ז הי' השבועה שלא ידחקו את הקץ. וכן הפי' כאן רב לך בידי לעוה"ב היינו בעד דבר זה שלא תפציר בתפלה כי אם הי' מפציר בתפלה הי' כח ביד משה רבינו לפעול בתפלתו לבטל הגזירה אבל רצון השי"ת הי' שישאר משרע"ה בחו"ל כדי שעי"ז יכניס גם דור המדבר לעתיד כמו שנא' ויתא ראשי עם וגו' וכמו"ש (מ"ר חקת) תהא בצידן ותבא עמהם. וזה שאמר רב לך בידי לעוה"ב לא בעד שכר המצות רק בעד זה שלא תרבה בתפלה אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה כיון שכן הוא רצוני. וכן המכוון בהשבועות

שלא יעלו ישראל בחומה ושלא ימרדו באו"ה ולכאורה למה צריך שבועה ע"ז כיון שלא יהי' הזמן והרצון מהשי"ת בודאי לא יהי' בכחם לעשות מאומה וכמו שמצינו שנא' אל תעלו כי אין ה' בקרבכם ולא תנגפו וגו'. אך הפי' שלא יעלו בחומה היינו אף שיעלה על דעתם שהם ראוים לגאולה וכמו שא' (פסחים פ"ז.) אני חומה זו תורה וכו' וכן נדרש (שהש"ר פ' ח') אם חומה הוא זה אברהם וכו' אם מעמיד הוא דברים כחומה וכו' אני חומה וכו' ואעמיד מעשים טובים כחומה. וזהו שלא יעלו בחומה שלא ירצו דוקא לעלות בכח החומה אפי' כשיראו שהם ראוים ויש להם תורה ומעש"ט כחומה ע"ז הי' השבועה שלא יעלו בחומה. ושלא ימרדו באו"ה היינו ג"כ כשיראו שכבר גדלה רשעת הגוים עד שראוים להגאל עי"ז ע"ז בא השבועה שכיון שהקץ לא נגלה וכל זמן שלא עלה ברצונו אין אתנו יודע אם ראוים. לגאולה מצידם כנ"ל. וכן אם נתמלא סאתם של האו"ה שאין הקב"ה נפרע מן האומות עד שעת שילוחה (כמ"ש סוטה ט'.):

**וכן** הוא סדר הפרשיות בתחלה נא' הואיל משה באר את התורה שהוא משנה תורה משה מפי עצמו אמרן. והוא התחלת תושבע"פ וכמו"ש בזוה"ק (פ' זו רס"א ב') והוא הרב חכמה שצריך לתקן הרב כעס. אח"כ פתח בענין התפלה שהוא ג"כ ממדת מלכות שהוא שם אדנ"י שמורה על יראה כמו שנא' ואם אדונים אני אי' מוראי. וכן תפלה נדרש בגמ' (ברכות ט':) הפ' ייראוך עם שמש על תפלה וכן נדרש (שם י':) אפי' בעל החלומות וכו' לא ימנע עצמו מן הרחמים שנא' וכו' כי את האלהים ירא וכמו שאומרים בתחלת התפלה אדנ"י שפתי תפתח. ואמר אתה החילות ובזוה"ק (ר"ס ב') משה שירותא בעלמא הוה וכו' והיינו דמשה רבינו הוריד התושב"כ ובתחלת הבריאה כתיב יום הששי שדרשו ע"ז (שבת פ"ח.) אם ישראל מקבלין התורה אתם מתקיימין וכו' ואמר סיומא מלכא משיחא וכו' והיינו דהתחלת תורה שבע"פ שהוא משנה תורה בחי' תושבע"פ הי' ג"כ ע"י משה רבינו וסיומא מלכא משיחא שאז יתגלה כל התושבע"פ שיוכל להתגלות בעוה"ז. ואח"כ כתיב כי תוליד וגו' ואח"כ דברות שניות דאי' (שמו"ר פ' מ"ו) ובלוחות שניות אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות וכו' כי כפלים לתושי' שזה תכלית הגליות להוציא עי"ז מהאומות שורש החיים שהוא התושבע"פ שיש בהם. אך אצלם החיות הזה הוא בגלות אצלם שהם לוקחים החיות הזה להההיפך. וכמו שא' (פסחים פ"ז:) לא הגלה הקב"ה את ישראל וכו' אלא כדי שיתוספו עליהם גרים היינו הני"ק שיוציאו מהם. וכשיוציאו מהם כל התושבע"פ אז יהי' סיומא מלכא משיחא וכו' ובשבת שהוא כנגד מדת מלכות יש בו ג"כ התגלות מתושבע"פ כמו שנת' כ"פ:

## פרק ב

**ואתחנן** אל ה' וגו' במ"ר ריש פ' זו אדם מישראל וכו' מהו שיהא מותר לו להתפלל בקול גדול וכו' כבר פרשה חנה וחנה היא מדברת על לבה. וכן אמרו ז"ל המגביה קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה. ובמקום אחר אמרו הקל קול יעקב קול תורה וקול תפלה וכן אומרים בש"ע שמע קולינו וגו' הרי שתפלה יש להיות בקול. וכן נאמר באנשי כנה"ג ויזעקו בקול גדול. אמנם בוודאי הוא שסתם תפלה להשי"ת אין להגביה קולו והוא מקטני אמנה אבל לפעמים כאשר צר להאדם מאוד ולא יכול עוד להכיל הצער בקרבו מאיזה ענין שצריך לישועה אז הוא צועק מעומקא דלבא והוא אין מכוון להגביה קולו לפני השי"ת רק הצעקה הוא מקירות לבו שאין לו שום עצה וכמו שאמרו ז"ל על ויצעקו בקול גדול שאמרו בייא בייא שהוא בל"א גוואלט גוואלט שהי' צר להם מאוד מסיבת היצה"ר שהי' מסבב אותם ואין עצה להמלט. ותפלה בצעקה כזו מתקבלת לפניו ית' ואינה חוזרת ריקם. ולזה מביא המדרש ענין תפלת חנה שלא יגביה קולו על פ' ואתחנן שהוא תפלת משרע"ה שיכנס לארץ מפני ששניהם בסיגנון אחד נאמרו כי חנה לא הי' אפשר להיות לה צעקה בלב על דבר זה שהיתה מתפללת על בנים כי באמת אשה אינה מצווה על פרי' ורבי' רק שהיתה משתוקקת לבנים. ולכן היתה מדברת על לבה ולא בקולה מאחר שלא הי' לה הצעקה מקירות לבה. וכמו כן בתפלת משרע"ה לכנוס לארץ הגם שאמרו ז"ל (סוטה י"ד.) וכי לאכול מפרי' הוא צריך אלא שרצה לקיים מצות הנוהגת בארץ. אבל עכ"פ לא הי' מחוייב בזה מאחר שכן הוא רצון השי"ת אלא שהוא בעצמו הי' משתוקק לזה ממילא אין מקום להצעקה בקול. ומפני זה לא נענה ג"כ בתפלתו. אבל הצעקה שהוא מפנימיות הלב מפאת הדוחק ואין לו עצה להמלט כזה בודאי מתקבלת. וע"ז רמזו ז"ל ע"פ הקל קול יעקב כי בפסוק זה מרומזים שני בחי' התפלה קל הראשון בלא ו' מרמז על תפלה בחשאי וקול השני עם האות ו' מרמז על הצעקה שמקירות הלב שהוא ממשיך חיות הישועה ואינה חוזרת ריקם:

**עוד** להלן במ"ר הנ"ל ד"א בעת ההוא לאמור א"ר עזרי' לאמור לדורות שיהי' מתפללים בעת צרה שהרי משה אע"פ שנא' לו לא תעבור את הירדן הזה התחיל מתחנן. ולכאורה כבר למדנו מיעקב אע"ה שיהי' נודרים ומתפללים בעת צרה כמו שנא' יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב. אולם בודאי זה נשמע מיעקב אע"ה שיהי' מתפללים על כל צרה הממשמש לבוא שלא תבוא עליו ח"ו. אבל ממשרע"ה למדנו שגם על דבר שהוא עפ"י תפיסת האדם לאחר יאוש ח"ו אל ימנע עצמו מלהתפלל כמו שמצינו במשה רבע"ה אע"פ שנאמר לו מהשי"ת כי לא תעבור את הירדן הזה הי' מתפלל. וכן אי' בתנחומא פ'

זו למד משה את באי עולם שלא יאמר אדם וכו' ועשה דייתיקי וכו' לא יתפלל עוד אלא יתפלל וכו' שהרי משה עשה דייתיקי וכו' שמא תאמר עמד לו ולא התפלל תלמוד לומר ואתחנן אל ה'. והנה בחזקי' כשבא אליו ישעי' הנביא ואמר לו צו לביתך וגו' אמרו חז"ל (ברכות י'.) שאמר לישעי' כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי אבא שאפי' חרב חדה מונחת על צוארו אל ימנע את עצמו מן הרחמים. לכאורה מה הי' צריך לומר שמקובל זאת מאבי אביו הלא זה עצמו למדנו ממשרע"ה אע"פ שנאמר לו מהשי"ת בעצמו כי לא תעבור ואעפ"כ הי' מתפלל ומכש"כ בחזקי' ששמע רק מהנביא. אמנם כי ממשרע"ה אין ראי' שיועיל תפלתו רק שמחויב האדם להתפלל אבל אין בירור שיתקבל תפלתו כמו שהי' באמת במשרע"ה שלא הועיל בתפלתו זו על זה אמר כך מקובלני מבית אבי אבא היינו מדוד המע"ה שהוא פעל זאת שאפי' חרב חדה היינו שכבר נגזר הדין ע"פ ב"ד שלמעלה עכ"ז יוכל להתהפך הכל לטוב מצד רחמי שמים וזה אל ימנע עצמו מן הרחמים דייקא. והיינו במעשה דבת שבע כשבא אליו נתן הנביא ואמר לו אתה האיש היינו שהוא האיש שפסק על עצמו הדין וכמו כן יצא הדין מב"ד של מעלה שאין לו שום תקוה ח"ו ועם כל זה פעל בצעקתו מפנימיות הלב כאשר הבין בלבו הריחוק הגדול שירחם עליו השי"ת להוציאו מצרתו אע"פ שאינו כדאי וכמו שא' בתפלתו כרוב רחמיך מחה פשעי וגו' לב טהור ברא לי אלהים וכאמרם ז"ל מכלל דאיכא טמא היינו כשחשב בלבו מרוב המרירות שראה אחר כל יגיעתו והשתדלות עד שהי' לבו חלל בקרבו שאז"ל שהרגו ליצה"ר בתענית ועכ"ז יארע לו מכשול כזה. היה הצעקה גדולה בלבו להשי"ת שהוא כל יכול ואין לו עצה רק לברוא לו בריאה חדשה יש מאין שיהי' לו לב טהור ופעל את שריחם עליו השי"ת מצד מדת הרחמים להיות נעשה בריה חדשה. וזה הי' קבלת חזקי' ממנו שאל ימנע עצמו מן הרחמים דייקא. וכמו כן מצינו באנכה"ג שנא' ויצעקו בקול גדול כאמרם ז"ל שאמרו בייא בייא והיינו שהי' מפנימיות הלב צעקה גדולה על יצרא דע"ז שהבינו בלבם את גודל הקלקול והריחוק שנעשה להם עי"ז כאמרם ז"ל האי דאחרבי' לביהמ"ק ע"ז ביקשו שיבטלו השי"ת מלבם ויהי' נעשים ברי' חדשה שאמרו לא הן ולא שכרן מפני שאינם יכולים לעמוד כנגדו ופעלו זאת מצד רחמי שמים ובטלוהו. וגם על יצה"ר של תאוה בקשו ולא עלתה בידם מפני שנצרך לעולם כי גם לעתיד לבא לא יתבטל לגמרי רק יהי' נקרא לבן שיתלבן כמ"ש (זח"א קל"ז א') ולכן עוד נשאר ענין הזה בכל דור ודור שנצרך להיות גבור הכובש את יצרו בענין הזה. וכל פרט נפש אשר הוא מרגיש גודל ריחוקו בעסק זה ויש לו צעקה מפנימיות הלב להשי"ת הוא זוכה ע"י רחמי שמים להיות נעשה כברי' חדשה וכנ"ל:

## פרק ג

**ואתחנן** אל ה' וגו' ויאמר אלי רב לך אל תוסף. בהתחלת הפרשה נאמר איך שהתפלל משה ולא נענה אחר זה נאמר ועתה ישראל שמע אל החקים וגו'. ולכאורה צריך ביאור מ"ש ועתה מה ענין זה לזה מפני שהוא התפלל ולא נענה לכן שמע ישראל אל החקים אמנם יובן זה ע"פ אמרם ז"ל (בר"ר פ' כ"א) אין ועתה אלא לשון תשובה היינו כמשמעו לשון ועתה שמעתה יהי' טוב ומתחרט על העבר ואיתא במ"ר פרשה זו שערי תפלה פעמים פתוחין פעמים נעולים אבל שערי תשובה לעולם פתוחים וכו' מבטח כל קצוי ארץ וים רחוקים מה מקוה זה פעמים פתוח פעמים נעול אף שערי תפלה וכו' אבל הים הזה לעולם פתוח כך ידו של הקב"ה לעולם פתוחה לקבל שבים. הנה הקיש ענין תפלה למקוה שאינה נענית אלא בעת רצון כמקוה שאינה מטהרת אלא כשיש בה ארבעים סאה מים אבל בעת יבושת המים ויחסר מה משיעור מקוה גם אם יצמצם א"ע בגופו ויטבול בו לא יעלה לו הטבילה. אבל ים הוא מי המקור שאין להם סוף. והוא כמ"ש הרמב"ם ז"ל (סוף ה' מקואות) דבר ברור וכו' וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים וכו' ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם וכו' כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאת הנפשות וכו' והביא נפשו במי הדעת טהור. והיינו כשיעשה תשובה מעומק פנימיות לבו הוא מגיע להשורש והמקור כענין הים כמו שנא' ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ונעשים זדונות כזכיות והוא בחי' דוד המע"ה שנא' עליו נאום הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה (מו"ק ט"ז:) שנעשה כברי' חדשה כמו שנא' לב טהור ברא לי אלהים והיינו ענין בריאה יש מאין. ועל שרש רמז זה עשה שלמה בנו הים של נחשת שההחזיק ק"ן מקוה טהרה וי"ל שנרמז ענין זה בגמ' (עירובין י"ג:) בתלמיד אחד שהי' לר"מ שהי' מטהר את השרץ בק"ן טעמים ובתוס' הקשה מהו הרבותא לטהר בפלפולים של הבל מה שאסרה תורה. אמנם ע"פ הידוע מחז"ל שדימו כל המדות רעות לטומאת שרץ כמאמרם טובל ושרץ בידו. וגם מאמר חז"ל (ר"ה כ"א:) חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחד. המ"ט שערי בינה מרמז לשבע מדות שבקדושה כשכל אחד כלול משבע הם מ"ט להתנהג בהם עפ"י התורה שנא' בה מזוקק שבעתים והם נמסרו כולם למשה חוץ מאחד מהם שהוא שער החמשים והוא בחי' תשובה מעומקא דלבא בחי' יוה"כ עלמא דחירו שהוא למעלה מן הדעת שהוא מן המקור העליון המטהר כל הפגמים וזה לא נמסר למשרע"ה שהוא בחי' צדיק גמור ובמקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד:

**וזה** ידוע מהאריז"ל ששלש קליפות טמאות יש בעולם והם מרומז בפ' רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת שמהם שרש כל מיני בע"ח טמאים והנאות איסורים אשר אין להם תקון והרביעית ונוגה לו סביב שהוא קליפת נוגה שהוא השרש של כל מיני תאות ההיתר שיש להם תיקון. ומשרש ג' הקליפות הנ"ל נפגמו ג' העולמות בריאה יצירה עשי' שיש בהם בחי' תערובות רע המה אופנים וחיות ושרפים ובנפש האדם המה נפש רוח ונשמה שיוכלו להפגם באיסורים ע"י שורש ג' קליפות הנ"ל זולת חי' יחידה שהמה אור מקיף ואינם נפגמים. והנה אם פגם האדם וקילקל גם בג' בחי' שלו היינו במוחו ולבו וכלי המעשר שהמה מבחי' נר"נ בכל השבע מדות הק' שיש בכל אחד מזוקק שבעתים היינו מ"ט שערים בכל אחד עכ"ז יש לו עוד תקוה להטהר ע"י התשובה מעומקא דלבא שהוא שער החמשים שיש בכל אחד. וזהו שרמזו חז"ל בגמ' הנ"ל בתלמידו של ר"מ שהי' יכול לטהר השרץ שהוא מרמז על ג' קליפות הטמאות בכלל גם אם נטמא האדם ח"ו בכולם ביכלתו אעפ"כ ליטהר ע"י שער החמשים שיש בכל אחד. וזהו הפי' בק"ן טעמים היינו בג' שערי החמשים שיש תקוה מכל השלש קליפות ליטהר. ועל רמז זה עשה שלמה המע"ה הים שהי' מחזיק ק"ן מקוה טהרה מפני שבימיו הי' כבר תכלית שלימות התיקון מכל הפגמים דאז קיימא סיהרא בשלימותא כעין לעתיד. רק שהי' החטא גורם ולכן הוצרך לנו עוד בירורים עד עת קץ. ונחזור לענייננו שמשרע"ה הי' שרשו ע"פ המ"ט שערי בינה שהם ע"פ דרך התורה לכן לא הועיל בתפלתו לבטל הגזירה לכן פתח בסדרה זו ואתחנן אל ה' בעת ההוא וגו' ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף וגו'. אבל ועתה ישראל היינו ע"י תשובה שהוא מרומז בלשון ועתה שהוא שער החמשים יוכל לפעול ליתקן הכל כי במקום שבע"ת עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד לכן שמע אל החקים וגו':

## פרק ד

**ואתחנן** אל ה' בעת ההוא לאמור מלת בעת ההוא לכאורה מיותר. בספרי אי' משל לבני מדינה וכו' כן משה מבקש וכו' כיון שראה שנפלו סיחון ועוג לפניו אמר הרי השעה שאבקש שאכנס לארץ לכך נאמר בעת ההוא מפרש בעת ההוא על מפלת סיחון ועוג. והנה בפ' דברים כתיב ו' פעמים לשון בעת ההוא במפלת סיחון ועוג. ב' פעמים נא' ונלכוד את כל עריו בעת ההוא וגו' אצל סיחון ואצל עוג. ג) ונקח בעת ההוא את הארץ מיד שני מלכי האמורי. ד) ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא. ה) ואצו אתכם בעת ההוא לאמור עד אשר יניח ה' לאחיכם ככם וירשו גם הם את הארץ. ו) ואת יהושע צויתי בעת ההוא לאמור עינך הרואות וגו כן עשה וגו'. וע"ז קאי ואתחנן אל ה' בעת ההוא היינו בעת כיבוש סיחון ועוג כנ"ל. אך כל זה צריך להבין למה נצטיין כיבוש

סיחון ועוג בלשון בעת ההוא דוקא. אך הענין הזאת קאי על מה שנא' ג' פעמים בעת ההוא בתחלת פ' דברים דכתיב ואומר אליכם בעת ההוא לאמור לא אוכל לבדי שאת אתכם וגו'. ואצוה את שופטיכם בעת ההוא וגו' ואצוה אתכם בעת ההוא את כל הדברים אשר תעשון ואמרנו דהפי' בעת ההוא בעת שהיו ישראל במעלה העליונה וכמו"ש במ"ר (ריש איכה) משה ראה אותם בכבודם ובשלותם אמר איכה אשא לבדי וכו'. והוא מה שנא' ה' אלהינו דבר אלינו בחורב רב לכם שבת גו' ופי' רש"י ממדרש הרבה גדולה על ישיבתכם בהר היינו שזכו שם להתורה פנו וסעו וגו' לכנוס לא"י לזכות לאור תושבע"פ. וע"ז קאי ואומר אליכם בעת ההוא כשהייתם במעלה גדולה לא אוכל לבדי שאת אתכם לנשיא אתכם שיוקבע בכם הד"ת והאור לעולמי עד ה' אלהיכם הרבה אתכם וגו' שאתם במעלה עליונה כ"כ מ"מ יכול יצה"ר עוד לכנוס. וכמו שנא' איכה אשא לבדי טרחכם וגו' וכדרשתם ז"ל טרחנים וכו' לכן הבו לכם אנשים שע"י שיהי' להם שייכות יותר כל אחד לאנשיו ע"פ מ"ש ואשימם בראשיכם שאשמותיהן תלוי בראש דייניהם (כמ"ש בספרי) ע"י כן יוכלו הם לשאת אתכם במעלה שיוקבעו בכם הד"ת לעולמי עד. וע"ז נא' ואצוה את שופטיכם בעת ההוא וגו' ג"כ בעת שהייתם במעלה עליונה. וע"י שנתתי מכחי להשופטים עי"ז יוכלו להכניס בלבבם הד"ת שיוקבעו לעולמי עד ואצוה אתכם בעת ההוא את כל וגו' כל הדברים מורה על קביעות ד"ת שהוא כח תושבע"פ. ולפי זה קאי כל הג' פעמים בעת ההוא על שעה שראה אותם בכבודם במעלה עליונה. וכל זה אמר להם אחרי הכותו את סיחון וגו' והיינו אחר שהוציא מהם כל כח החיות שלהם שהם ניצולו מעונש דור המבול כמ"ש (זבחים קי"ג:) שעוג הי' בצדי התיבה ולא הוצרך לתיבה ומש"ה נתיירא משה ממנו שהי' סבור שנקי מחטא דור המבול שהי' בפגם הברית וסיחון נולד בתיבה (כמ"ש ח"א מהרש"א נדה ס"א.) והיו הם בקליפה זלעו"ז נגד מ' צדיק יסו"ע ונגד מ' מלכות תושבע"פ. ואחר שכבש בעצמו סיחון ועוג והוציא מהם כל חיותם אז הי' הזמן להכניס אור תושבע"פ בישראל (כמו שנת' במ"א). וזה שנזכר ט' פעמים בעת ההוא בפ' דברים ופעם הט' שהוא כנגד מ' יסוד כתיב ואת יהושע צויתי בעת ההוא לאמור עיניך הרואות את אשר עשה וגו' שיהושע הי' מזרע יוסף הצדיק והי' נגד מדת צדיק יסו"ע ו' זעירא שהוא ההמשכה מכ"ע עד מ' צדיק. וזה שנא' עיניך הרואות שע"י משה רבינו זכה יהושע בפרט וגם כל ישראל הראוים זכו לראות בחוש ולהרגיש בנפשם הכיבוש של סיחון ועוג שזה מורה שהוציאו כל שורש החיים שלהם. כן יעשה ה' לכל הממלכות וגו' לא תיראום. וכל הששה פעמים בעת ההוא שנאמר על שעת כיבוש סיחון ועוג קאי על ג' פעמים בעת ההוא שנזכרו בראש פ' דברים שהמכוון בעת ההוא שראה אותם בכבודם

ובשלותם וכאמור. וע"ז קאי התחלת פרשה זו ואתחנן אל ה' בעת ההוא אחר כיבוש סיחון ועוג שביקש לעבור לא"י ולראות הארץ היינו להכניס בראייתו האור כי טוב בארץ שמורה על מדת מלכות תושבע"פ כדי שיזכו ישראל על ידו לאור תושבע"פ. וכן בעת ההוא זה הוא פעם עשירי שנזכר בעת ההוא מריש פ' דברים עד כאן שהוא כנגד מדת מלכות. והשיבו השי"ת שיראה מעבר הירדן וימסור הדבר ליהושע שהוא ינחילם את הארץ אשר תראה ויועיל ראיית משה מעבר הירדן ג"כ להכניס האור כי טוב. והכובש ומחלק יהי' יהושע ומ"מ ולפני אלעזר הכהן יעמוד שאין הכבוד זז מבית אביך שיצטרך אחר פטירת משה רבינו לראיית אלעזר שעל פיו יצאו ועל פיו יבואו הוא יהושע וכל בני ישראל (וכמו שנת' בפ' מו"מ) ושבת הזמן לזכות לאור כי טוב כמו שכ' בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים וכו' והוא האור שנגנז לעמלי תושבע"פ (כמ"ש תנחו' נח) העם ההולכים בחושך ראו אור גדול. והוא מ"ש בזוה"ק (ח"א מ"ז ב') יום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי והיינו מ"ש מלכות פה תושבע"פ קרינן לה:

## פרק ה

**בפרשה** זו נאמרו הדברות שניות ויש בה כמה שינויים מהדברות ראשונות ומהם שבדברות ראשונות כתיב בטעם השבת כי ששת ימים וגו' וינח ביום השביעי ע"כ ברך ה' וגו'. ובשניות כתיב וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו' ע"כ צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת. ויש לומר הטעם שמצינו בשאלת הבן חכם מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה וגו' ואמרת לבנך עבדים היינו וגו' ויצונו ה' לעשות וגו'. ולכאורה למה לי' להקדים הפסוקים מיציאת מצרים לטעם החקים הול"ל ואמרת אליו אשר צונו ה' לעשות את כל החקים האלה. אך עיקר שאלתו הוא מאחר שתכלית וכונת המצות הוא ליראה את ה' וכמו שנאמר באמת בהתשובה אליו ויצונו ה' לעשות וגו' ליראה את ה' אלהיך וגו' וכן כתיב למעלה קודם עשרת הדברות יום אשר עמדת וגו' ואשמיעם את דברי אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים וכן כתיב וזאת המצוה החקים והמשפטים וגו' למען תירא את ה' אלהיך וגו' שעיקר תכלית המצות והחקים והמשפטים הוא רק ליראה את ה' וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג ק"ס א') כיון דישתדל ב"נ ברעותא דלבא לגבי קב"ה לא בעי מינן אלא לבא וכו'. וע"ז שואל הבן מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה וגו' למה הרבה לנו מצות הי' לו לצוות רק התכלית לאהבה וליראה את ה'. ע"ז באה התשובה שבאמת לולא היצה"ר הי' די במאמר אנכי שנתקע ת"ת בלבם (כמ"ש במד'). אך עבדים היינו לפרעה במצרים וגו' והיינו משוקעים כ"כ בקליפה כעובר בבטן אמו עד שהוצרך השי"ת להוציא אותנו ביד חזקה ויתן ה' אותות ומופתים גדולים ורעים וגו'

היינו העשר מכות שהי' נגוף למצרים ורפוא לישראל (כעין שאי' בזח"ב ל"ו א') שבכל מכה הוציא השי"ת את ישראל ממדה אחת מעשר קליפות דטומאה דזה לעומת זה והכניסם למדה אחת מע"ס דקדושה. וזהו ואותנו הוציא משם וגו' ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלהיך. שצריך ע"ז תרי"ג מצות שהם תרי"ג זיני עיטין עצות איך להשיג היראה מטעם שיש היצה"ר שיוכל לקלקל:

**וכן** הענין בשעת מ"ת בדברות ראשונות כתיב זכור את יום השבת שמצד ישראל צריך רק אתערותא דלתתא לזכור השבת בפה ואז יבוא הקדושה דקביעא וקיימא ממילא מהשי"ת כמו שנא' לדעת כי אני ה' מקדשכם וכמו שנא' אח"כ ע"כ ברך ה' את יום השבת ויקדשהו שהשי"ת נתן בו ברכה וקדושה. ומשום זה נכתב שם הטעם כי ששת ימים וגו' וינח ביום השביעי וגו' והוא כעין שא' בשאלתות (תנחו' בראשית) נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי בי' אנא. דכל המצות הם דרכיו של הקב"ה שהקב"ה ג"כ מקיים המצות כמ"ש במדרש (ויק"ר פ' ל"ה) הקב"ה אינו כן אלא גוזר גזירה הוא מקיימה תחלה. ע"ז באו המצות לקיים והלכת בדרכיו. וזהו נוחו בי' כי היכי דנחי בי' אנא ולכן נא' זכור שע"י זכור בפה לבד יזכו לקדושת שבת מצד השי"ת שזה מורה לשון זכור אתר דלית בי' שכחה. משא"כ בדברות שניות שהי' אחר הקלקול שם נאמר שמור את יום השבת שעתה כבר צריך שמירה שלא ישכח השבת ויחללו ח"ו וע"י השמירה יכניסו קדושה בשבת. לכן כתיב וזכרת כי עבד היית וגו' לזכור שהיינו משוקעים כ"כ בקליפת מצרים ויוציאך ה' אלהיך משם ביד חזקה ובזרוע נטוי'. לזה נצרך שמירה יתירה שכבר יש מציאת שכחה ע"י היצה"ר שיוכל לקלקל כמו במצרים ע"כ צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת שע"י השמירה כל היום ממלאכה יכניסו הם קדושה לשבת. וכן מצינו בפ' תשא בציווי מלאכת המשכן שזה נא' אחר הקלקול כמו שפרש"י שם בפ' ויתן אל משה ככלותו. ואף לפי מה שכ' הרמב"ן ז"ל (ר"פ ויקהל) שהכל נאמר כסדר ונצטוו על מלאכת המשכן קודם מעשה העגל מ"מ הענין של ציווי מלאכת המשכן הי' רק מפני שצפה השי"ת מקודם שעתידין לקלקל ולתיקון הקלקול יוצרכו למשכן שלולא הקלקול הי' ראוי להיות השכינה בתחתונים בכל מקום משכן ישראל כמו קודם קלקול אדה"ר והי' כל מחנה ישראל כמו קדושת מקום המשכן. וכאן שנא' כפי שיהי' אחר הקלקול לכן נא' שם בפ' שבת אך את שבתותי תשמורו וגו' ושמרתם את השבת וגו' ושמרו בנ"י את השבת וגו' נאמר ג' פעמים לשון שמירה דכיון שיחזור היצה"ר צריך שמירה שלא לשכוח דע"י היצה"ר כבר יצוייר השכחה. וע"י השמירה ממלאכה כל היום השבת מצידם יזכו להכניס קדושה לשבת וכמו שנא' ע"כ צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת:

**וזה** הענין מ"ש במדרש (קה"ר פ' א') ז' הבלים וכו' כנגד ז' ימי בראשית וכו' בשבת מאי אית לך למימרא מחללי' מות יומת וכו' היינו כיון שראה שנכתב בו מחללי' וגו' שיצויר שיכנוס היצה"ר ויפתהו לחלל ח"ו השבת וישכח הקדושה ממנו אמר ע"ז הכל הבל. שמתחלה קודם הקלקול בשעת מ"ת נאמר זכור שהוא אתר דלית לי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה שיהי' נקבע בלב ולא ישכח וכמו שאמרני. ומ"מ כתיב אח"כ שם באותו פרשה ביני ובין בנ"י וגו' כי ששת ימים עשה ה' וגו' והיינו שע"י שמירת השבת שיזכו לעשות את השבת עי"ז יזכו אח"כ להקדוש' דקביעא וקיימא מהשי"ת ג"כ. וזה שאומרים בקידוש היום ושבת קדשו וכו' הנחילנו זכרון למעשה בראשית ובדברות ראשונות שנא' שם טעם השבת כי ששת ימים וגו' לא נאמר לשון זכרון. אך בפ' זו דנאמר אות הוא לעולם כי ששת ימים וגו' היינו שאח"כ אפי' אחר הקלקול זוכין ג"כ למתנה טובה ושבת שמה שהוא קדושה דקביעא וקיימא לדעת כי אני ה' מקדשכם. ואומרים תחלה למקראי קודש היינו בזה שישראל מכניסין קדושה לשבת כמו שנא' לעשות את יום השבת. זכר ליציאת מצרים שהוא אחר הקלקול שנצטוו שמור מפני היצה"ר שיכול לשכח. וענין של זכרון יציאת מצרים שהוזהרו עלי' כמה פעמים הוא כדי שלא יפול האדם בעצמו אחרי שיחשוב וידע נגעי לבבו ושלא יתייאש ח"ו ע"ז בא זכירת יציאת מצרים שאף שהיו משוקעים שם בקליפה כ"כ כעובר בבטן אמו מ"מ הוציא ה' אותנו משם וכן יעזור השי"ת לכל מי שירצה לשוב באמת. וכמו"ש (שהש"ר ה' ב') בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתחים שיהי' עגלות וקרנות נכנסות בו. ואומרים בשם הבעש"ט זצ"ל אך שהחודו של מחט יהי' מפולש מעבר לעבר עד מעמקי הלב. וזה הענין שהוזכר במאמר אנכי ה"א אשר הוצאתיך מארץ מצרים. ורבים הקשו למה לא אמר אשר בראתי שמים וארץ. והרמב"ן ז"ל כתב שביציאת מצרים נכלל מציאות ה' וחידוש העולם והשגחה עי"ש. ולפי הנ"ל הוא כי במאמר אנכי שהוא כנגד כ"ע כמו שא' (זח"ג רנ"ו א') אנכי בי' כ' כתר וכו' שזה מורה שישראל קשורים בשורש לזה נזכר יציאת מצרים להורות שאף מי שמשוקע ח"ו בכל מקום שהוא מ"מ זרע ישראל לא ידח ממנו נדח מאחר שקשורים בשורש בהשי"ת ואם אך ירצה לשוב לה' ולדבקו בו יעזרהו השי"ת כימי צאתנו מארץ מצרים:

## פרק ו

**בפ'** זו בדברות שניות כתיב בדיבור שבת וכן בדיבור כיבוד אב ואם כאשר צוך ה' אלהיך משא"כ בדברות ראשונות לא כתיב כאשר צוך. ובגמ' (סנהדרין נ"ו:) שבת וכיבוד או"א דכתיב כאשר צוך ה' אלהיך ואר"י כאשר צוך במרה. וצריך להבין למה נכתב כאשר צוך

במרה שבשם לא נזכר מפורש שנצטוו על שבת וכיבוד רק ברמז לפי דרשת המכילתא על פסוק חוק ומשפט חוק זה שבת ומשפט כיבוד או"א ועל שבת טפי היה שייך לדרוש כאשר צוך באלוש במן שנזכר שביתת שבת. אבל מה לו לומר בכלל כאשר צוך כיון שמצוה כעת גם למה בדברות ראשונות לא הוזכר כאשר צוך בשבת וכיבוד הא כבר הי' ג"כ אחר מרה. אך הענין ע"פ מה שאמרנו דבמרה כיון שנעלם מהם האור שהי' להם בקריעת י"ס וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב ס' א') על מה שנא' ולא מצאו מים דקוב"ה תורה איקרי ואין מים אלא תורה ואין תורה אלא קוב"ה והי' נפשם עגומה עליהם מה יועיל להם שיוכלו להשיג פן יהי' נעלם מהם עוד. ע"ז הודיעם שיתן להם אח"כ מצות שבת וכיבוד וכמ"ש הרמב"ן שרק הפרשיות נתן להם ולא שנצטוו על מצות שבת וכיבוד. וכן נראה מדלא כתיב בלשון ציווי ודיבור כמו כל המצות רק בלשון שם לו חוק ומשפט היינו לבשר להם זאת והיה להם זה לתנחומין והודיעם שיצטוו על השבת שנקרא חוק היינו שיוחקקו הד"ת בלבם ולא יתעלם מהם האור עוד. ומשפט היינו כיבוד או"א והגם שהא דבר שהשכל מחייבו וגם האו"ה נזהרין ע"ז. אך באמת שייך זאת רק להם שמחזיקים העוה"ז לעיקר מחייב אותם השכל לכבד האבות שהביאוהו לעולם שיוכל למלאות לו כל תאות וחמדת עוה"ז. משא"כ ישראל דבאמת נמנו וגמרו דנוח לו לאדם שלא נברא וכו' (עירובין י"ג:) ולא היה הדעת נותן שצריך לכבדם. רק לרבו יש לכבד שהביאו לידי חיי העוה"ב. רק מפני שהשי"ת צוה על כיבוד אב ואם והטעם מפני שישראל יש לו קדושה בהגוף שהגוף של ישראל ג"כ קדוש וכמ"ש בתיקונים (תי' י"ג) ויעקב כו' מסטרא דלבר והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא. והיינו דמשה רבינו שהוא כולל כל הד"ת הוא שורש נשמות כל ישראל כמו"ש נר לרגלי דבריך נר ה' נשמת אדם וכמו"ש בסה"ק דס' רבוא אותיות שבתורה כנגד ס"ר נפשות. ויעקב גופא שהוא כולל קדושת כל גופי ישראל שכל גופי ישראל יש בהם קדושה שאין במטתו פסולת. ואפי' אם ח"ו יגדיל עבירות אבל אע"פ שחטא ישראל הוא כמ"ש (סנהדרין מ"ד) וכל שהוא מזרע ישראל לא ידח ממנו נדח וימצא השי"ת עצות לתיקונו. ולזה בא מצות כיבוד אב ואם שמהם הגוף שיש בו ג"כ קדושה וזה שניתן להם במרה מצות שבת וכיבוד שהודיע להם פרשיות אלו שיצטוו אח"כ עליהם וזה הי' להם למשיב נפש שלא יצטערו פן ח"ו יקלקלו עוד וכמו שנת' במק"א:

**ומזה** הטעם בדברות ראשונות דאי' במדרש שהש"ר בשעה ששמעו ישראל אנכי נתקע ת"ת בלבם וכו' בשעה ששמעו לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם מש"ה לא הוצרכו לזה לומר להם כאשר צוך במרה. משא"כ בדברות שניות אחר הקלקול שאז עלה מורא על ראשם

פן ח"ו יתגבר עליהם היצה"ר עוד הפעם ויקלקלו. לכן נכתב בב' מצות אלו כאשר צוך במרה חוק זה שבת שהשבת הוא חוק שנחקק הקדושה בלב ישראל ולא יוכל להתקלקל וזהו בקדושת הנפש. ומשפט זה כיבוד שמורה על הגוף של ישראל שהוא בקדושה ומובטחים שלא יתקלקלו ח"ו לגמרי כל מי שהוא מזרע יעקב ומטעם זה מצווים לכבד או"א שהכניסו הקדושה להגוף. וכן מטעם זה יש עוד שינוי בדיבור כבד שבשניות כתיב ולמען ייטב לך ובראשונות לא כתיב וכבר שאלו ע"ז בגמ' (ב"ק נ"ד:) ותירצו. אך בדברי אגדה הרשות נתונה לתרץ. והענין שהתורה נקרא חיים כמו שנא' עץ חיים הוא וגו' וכן נקרא טוב אין טוב אלא תורה שנא' כי לקח טוב וגו' (ברכות ה'.) וכן תושבע"פ נקרא ג"כ טוב כמו שנא' טוב לי תורת פיך וגו'. והוא כאשר התושבע"פ נכלל בימין בתושב"כ שהוא מסט' דטוב נקרא גם היא טוב. וכן כתיב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב דיכול להיות חיים שאין בהם טוב. וכן כתיב בפ' נצבים ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב:

**והנה** בדברות ראשונות לא הוצרך לומר ולמען ייטב לך כיון שנא' למען יאריכון ימיך שהוא החיים ממילא הוא הטוב ג"כ שאז לא הי' רק הטוב מסט' דעץ החיים משא"כ בדברות שניות שהוא אחר הקלקול שנצרך לתושבע"פ שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס ובתושבע"פ יש מסט' דעץ הדעת טו"ר. לכן הוצרך לכתוב למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך שהחיים יהי' מסט' דטוב וכן אח"כ ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב. ומ"מ כתיב בסוף הפ' שם ובחרת בחיים ולא נא' טוב שכל שבוחר בחיים גם הטוב בכללו באמת דאל"כ רשעים בחייהם קרויים מתים. וכן כתיב בפ' זו בתשובה לשאלת הבן חכם ויצונו ה' וגו' ליראה את ה' אלהינו לטוב לנו וגו' לחיותנו כהיום הזה הזכיר ג"כ חיים וטוב. והנה בכל מקום מזכיר החיים ואח"כ הטוב וכאן כתיב לטוב לנו לחיותנו והוא כיון דבתשובה זו הזכיר יציאת מצרים והיינו שידע שנמצא היצה"ר שיוכל לקלקל וע"ז באו המצות שהם עיטין ליראה את ה' ויראה הוא מדת מלכות שהוא שם של אדנ"י שמורה על יראה כמו שנא' ואם אדונים אני איה מוראי ומלכות פה תושבע"פ קרינן לה לכן כתיב לטוב לנו כל הימים כמו שנא' אוהב ימים לראות טוב היינו לזכות לתושבע"פ מסטרא דהטוב וכסדר השתלשלות המדות מטלא דעתיקא וכמו שנת' במ"א. ואמר לחיותנו כהיום הזה שזה מורה על יום מתן תורה שנקרא היום הזה וכמו שנדרש תמיד היום הזה כיום שנתנה מהר סיני (כמו"ש ברכות ס"ג:) ובפסיקתא על ביום הזה באו מדבר סיני (הובא בפירש"י) ובפ' תבוא ע"פ היום הזה ה' אלהיך מצוך לעשות וגו' כי לשון היום

הזה מורה שראו מפורש כמורה באצבע וזהו לחיותנו כהיום הזה שנזכה לחיים כמו ביום מתן תורה שהי' רק חיים של טובה:

## פרק ז

**כתיב** עולת שבת בשבתו המכוון שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת השייך לאותו שבת. וקדושת כל שבת מרומז בהפרשה בד"ת שקורין בשבת זה. ופ' ואתחנן קורין תמיד אחר ט' באב שבסיום הקינות נאמר השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם ובמ"ר (סוף איכה) כאדה"ר. היינו לתקן כל קלקול אדה"ר שיהי' כקודם החטא וזה כקדם. ובמ"ר (שמו"ר פ' ל"ח) דברים אני מבקש שנא' וכו' ואין דברים אלא ד"ת שנא' אלה הדברים וגו' אמרו לו אין אנו יודעין אמר להם בכו והתפללו לפני וכו'. דעיקר שבירת היצה"ר הוא ע"י ד"ת כמ"ש (סוכה נ"ב:) משכהו לבהמ"ד ובזוה"ק (ח"א ר"ב א') דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. ועיקר ע"י תושבע"פ וזהו הפי' משכהו לבהמ"ד שהוא מקום חידוש הלכות היינו תושבע"פ. אך מ"מ יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומתחדש בכל יום שכל הגדול מחבירו יצרו גדול ומתחדש בכל פעם שמתגדל אדם יותר כמו שא' בגמ' (שם) דאמר אביי אי מאן דסנו לי הוה לא הוה מצי לאוקומי' נפשי' והרי אף באמוראים שהיו כמלאכיס יכול לכנוס ולפתות. ואף בתנאים מצינו (קידושין פ"א.) ברע"ק ובר' מאיר אי לאו דמכרזי עלך ברקיעא הזהרו ברע"ק ובתורתו הזהרו בר"מ ובתורתו וכו' שרק מן השמים שמרו לאותן הצדוקים שהיו שורש תושבע"פ. וע"ז צריך תפלה שהשי"ת יעזרהו וכמו שא' (סוכה שם) שאלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. וזה שבא אחר זה פ' ואתחנן שבו נכתב הדברות שניות שא' (שמו"ר פ' מ"ו ומ"ז) שיש בהן מדרש הלכות ואגדות כי כפלים לתושי' והוא מסוגל לתברא יצה"ר ולתקן כל העבר ע"י ד"ת כמו שנא' ולכל בשרו מרפא. והתחלת הפרשה ואתחנן אל ה' שהוא שורש התפלה. ונא' מי כה' אלהינו אשר לו אלהים קרובים אליו בכל קראנו אליו. ושבת זמן תורה כמו שא' (שבת פ"ו:) דכו"ע בשבת נתנה תורה ובזוה"ק (ח"א מ"ז ב') יום השביעי דא תושבע"פ דאיהי יום שביעי דמלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ובו הזמן לתשובה כמו שנא' טוב להודות לה' שכל מי שמודה ועוזב ניצול מדינה של גיהנם כמ"ש (פרדר"א פ' י"ט) וגם מצינו (שבת קי"ח:) המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו והזמן לזכות לתשובה ע"י תורה ותפלה. ובפרט בשבת זה שקדושתו המרומז בהפרשה הוא תורה ותפלה. ונא' הקל קול יעקב קל ה' קול תפלה קל ו' קול תורה דאת ו' איקרי אות אמת ואמת זו תורה והזמן בשבת זה לזכות בו לתשובה ע"י תורה ותפלה שיהי' מיד נגאלין:

## פרק ח

**בש"ע** דשבת שחרית אומרים ישמח משה במתנת חלקו. הענין הוא דאי' בזוה"ק (ח"ג כ"ט ב') תלמידי חכמים וכו' אתקריאו שבתות וימים טובים. וע"כ פשוט מפני שהמה פונים עצמם מכל עסקי עוה"ז ורק עוסקים בתורה כל ימיהם בזה הם מקדשים עתותם כיום השבת לכלל ישראל שאז כולם פנוים מכל מלאכת עוה"ז ופונים א"ע רק לד"ת. ואי' ג"כ בזוה"ק (ח"ג קע"ט ב') לא זזה שכינה מישראל אפי' בשבתות של חול היינו ג"כ לרמז הנ"ל לאותן הנפשות הפונים א"ע מכל מלאכות עוה"ז גם ימי החול שלהם מקודשים בקדושת השבת. ודקדוק הלשון בזוה"ק כשבתות וימים טובים דידוע החילוק שבין שבת ליו"ט שביו"ט מותר מלאכת אוכל נפש משא"כ בשבת וגם קדושת שבת קביעא וקיימא מצד השי"ת כמו שנא' אני ה' מקדשכם ויו"ט נקרא מקרא קודש דישראל מקדשי לי'. וכמו כן יש הפרש בנפשות הת"ח ג"כ כי יש ת"ח המוקדשים מתולדתם להיות כולו לה' כמו רשב"י וחביריו שהי' תורתם אומנתם והמה פטורים מתפלה שנקרא חיי שעה מפני שכל עסקיהם רק בחיי עולם ואינם פונים דעתם כלל לצורך פרנסתם ונברא להם חרוב ומעיינא דמיא. אמנם לאו כל אדם זוכה לזה כמו שא' (ברכות ל"ה:) הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם כמו שכבר דברנו מזה מה שבגמ' (שם) אמרו ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן שנא' ואספת דגנך והק' בח"א מהרש"א הלא כאן נאמר והי' אם שמוע תשמעו אל מצותי ואיך נקראין אין עושין רצונו של מקום. אבל הענין שבודאי ראשית המחשבה ורצון השי"ת בשעת הבריאה שברא את האדם ישר הי' להיות פנוי לעבודתו ית"ש וזה נקרא רצונו של מקום. אבל אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו לזה לא צוה בפי' ע"ז. ולכן אי' (שבת ל"ג:) כאשר יצאו מהמערה וראו שעוסקים בחריש ובקציר והענישם מפני שמניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה יצאה ב"ק ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם מפני שאין רוב צבור יכולים לעמוד בזה. ולכן אחר זה כשראו להההוא סבא דנקיט תרי מדאני אסא לכבוד שבת יתיב דעתייהו שראו שחביבים מצות על ישראל מפני שזה הוא מצותיו ית' כמו שנא' ששת ימים תעבוד וגו' ויום השביעי שבת וע"י האסא הראה החביבות ממצות שביתת יום השבת שאם היה השי"ת מצוה לנוח ולשבות כל ששת ימי המעשה היו ג"כ מקיימין מצותיו (ונת' פ' לך אות ג') וע"ז מרמז האסא שהצדיקים נמשלו בהדסים (מגילה י"ג.) כי ע"י שמירת שבת נתברר שעמך כולם צדיקים וכמו שא' (סנהד' מ"ד.) אסא דקאי ביני חילפי אסא שמי' ואסא קרו לי'. והנה גם אותן הנפשות שאינם מסוגלים לזה מתולדתם ורק המה פונים עצמם להקדיש רוב ימיהם לתורה ועבודה ומקיימים בעצמם כדרכה של תורה פת במלח

תאכל ומים במשורה תשתה ועוסקים מעט במלאכה רק כדי להחיות את נפשם כמו ר' יהושע שהי' פחמי ור"י הסנדלר ור"י נפחא. והת"ח הללו קדושת נפשם הם כימים טובים שעושים בהם מלאכת אוכל נפש כמו כן הם עובדים רק כדי להחיות את נפשם בדוחק כדי חייו והוא עבודה תמה מצד אתעדל"ת כמו יו"ט. וע"ז רמזו רז"ל (ב"ק צ"ב:) בפ' ועבדתם את ה' אלהיכם זו ק"ש ותפלה שהוא עבודה שבלב וברך את לחמך ואת מימך זה פת במלח וקיתון של מים שהוא כדרכה של תורה מכאן ואילך והסירותי מחלה מקרבך. ופי' מחלה הוא כא' ז"ל (מגילה י"ז:) מה ראו לומר רפואה בשמינית מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית. דהיינו שעצם ענין המילה הוא רפואה לחולי הנפש מה שנתהוה בראשית הבריאה ע"י הפגם של אדה"ר מה שנצמח מן הקלקול של גמר היום של שיה"מ שע"ז אמרו ז"ל (סנהד' ל"ח:) אדה"ר מושך בערלתו הי' ועי"ז נסתעף בתולדה לכל הדורות עם מסך הערלה הדבוק בהם ונצרך לזה רפואה ותיקון עד עת קץ. כמו שא' (ב"ר פ' י') ע"פ ומחץ מכתו ירפא מחץ מכתו של עולם ירפא: **ויש** לכוין דברינו בגמ' (תענית כ"א.) בר' יוחנן ואילפא שר' יוחנן שמע ממלאכי השרת שהי' רוצה להשליך הכותל עליהם מפני שהם מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה רק דאיכא חד מינייהו דקיימא לי' שעתא ואילפא לא שמע א"ר יוחנן ש"מ לדידי קיימא שעתא וחזר מפני שבזה הרגיש שנפשו נתקדשה מתולדתה להקדיש עתותיו לד"ת שלא לעסוק כלום בחיי שעה וכן הי' האמת שהוא היה העובר דארח ביוה"כ ולחושו לי' ואילחיש וקרא עליו בטרם אצרך בבטן ידעתיך (יומא פ"ב:) ולכן מכר כל אשר לו משדה וכרם כדי לזכות באורייתא כמו שאמר לרחב"א (זו"ח בראשית). והנה משרע"ה ידוע שהי' שורש נפשו בתולדתה להיות פונה לחיי עולם תמיד ולא לחיי שעה וכמו שנא' בשעת לידתו ותרא אותו כי טוב הוא ואין טוב אלא תורה בחי' האור כי טוב שמרמז החמשה פעמים אור שבפ' יהי אור על חמשה חומשי תורה (ב"ר פ' ג') וכשנולד נתמלא כל הבית כולו אורה והוא הי' השורש של בני דורו שקיבלו התורה והי' מזונם המן שהי' לחם מן השמים לחם שמלאכי השרת אוכלים. והנה בלוחות הראשונות נאמר חרות על הלוחות ואמרו (עירובין נ"ד.) אל תקרא חרות אלא חירות. ואי' בשל"ה הק' שבכל מקום הנזכר אל תקרא הפי' הוא שלא תוכל לקרא כך רק אם תקרא כך וכן כאן שאם הוא חרות על לוח לבם על לב האבן אז תוכל לקרות חירות שהוא חירות ממלה"מ ומיצה"ר שהוא הלב כסיל לשמאלו כמו שאמרו (שהש"ר פ' א') בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך נתקע ת"ת בלבם על לב חכם לימינו ובשעה ששמעו לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם מלב כסיל לשמאלו. ובזה יובן מה דאי' בזוה"ק (זח"ג רע"ג א') תרי לוחי דאורייתא דאתייהובי בשבת

והלא לפי החשבון לא הי' יכול להזדמן ביום השבת בשנה זו בין הלוחות ראשונות בי"ז בתמוז בין הלוחות שניות ביוהכ"פ. רק המכוון הוא על גוף המתן תורה שהי' בשבת דכו"ע בשבת נתנה תורה ואז נתנה שני הדברות אנכי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמענום להיות חקוקים על לוח לבם וזה פי' תרין לוחין דאורייתא. ואז נאמר להם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים שהיו מוכנים להיות כמו קודם החטא אשר עשה את האדם ישר להיות פונה רק לעבודתו ית"ש כמו שנא' ואתם כהני ה' תקראו. וזהו ענין קדושת שבת בעצם הנפש וכדברנו הנ"ל שזה שורש נפש משרע"ה משורש התורה שכל ענינו להיות פונה לחיי עולם וגם המזונות נשפעים משורש הקדושה לבל יסתעף מהאכילה מצד בחי' היצה"ר כמו שנא' פן תאכל ושבעת ורם לבבך ושכחת וגו'. וע"ז רמזו חז"ל (מכילתא בשלח) לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן שניים להם אוכלי תרומה היינו הכהנים. ואם המכוון מפני שהם פנוים לעסוק בתורה שאין להם טרדת פרנסה הי' להם לחשוב גם לוים אוכלי מעשר שהי' להם ג"כ די פרנסתם בלי עבודה. רק המכוון הוא מחמת שגוף האכילה הוא בקדושה כמו שמצינו דאכילת תרומה נקרא עבודה עבדתי. ובכל הנ"ל יובן מה שאומרים בש"ק ישמח משה במתנת חלקו שקדושת שבת הוא בשורש אחד עם קדושת נפש משרע"ה בעצם. כי עבד נאמן קראת לו ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת הכל כפי רמז דברנו הנ"ל. וביום השבת בעצמו יש לכל נפשות ישראל איזה שייכות לקדושת משרע"ה בעצם שהם פנוים מכל מלאכה ופונים עצמם רק לעבודתו ית' בכל ענינים כי גם אכילת שבת הוא משורש הקדושה כמו שאמרו (בתנדב"א פ' א') שבת יעשה כולו תורה שאף האכילה ושתי' הוא ג"כ תורה כנראה מלשונו שם ע"ש.

## פרק ט

**נחמו** נחמו עמי יאמר אלהיכם. אי' בפסיקתא (פיסקא בכה תבכה) לפי שהקב"ה משלח את הנביאים לילך לנחם את ציון וחשב שם כל הנביאים שאמרו פסוקי נחמה ואמרו לו ישראל הרי תנחומים נתונים לך אתמול אמרת וכו' נאמין לראשונים או לאחרונים וחשב כולם עד באים כולם אצל הקב"ה א"ל רבש"ע בקשנו לנחם אותה ולא קבלו אמר להם הקב"ה בואי עמי אני ואתם נלך אצלה ומנחמים לה נחמו נחמו עמי (ע' בחירק) יאמר אלהיכם. וצריך להבין מאחר שלא רצו לקבל תנחומי הנביאים מפני שאמרו מקודם פסוקי ההיפך מה יועיל עתה שהשי"ת ילך עמם הלא השי"ת בעצמו ג"כ אמר מקודם פסוקי העונשין והתוכחה דפ' בחקותי. עוד אי' בפסיק' (ד"ה נחמו) אמרו לו רבש"ע מפני מה לא עשית לי כיוסף שנא' מי יתנך כאח לי אחיו גמלו לו רעה וכו' וכשבאו לידו גמלם טובה וכו' וינחם אותם וידבר על לבם. והיינו שכן כתיב כאן דברו על לב ירושלים.

וצריך להבין השייכות דהתם ניחם אותם שלא יעשה עמהם רעה ודיבר על לבם דברים שמתקבלין על הלב שלא יוכל להרע להם כמו שא' (ב"ר סו"פ ויחי) עשרה כוכבים רצו לאבד כוכב אחד וכו'. אבל בכאן מהו זאת התנחומין והדברים על לב אחר שבאמת בא העונש וכבר עבר קרוב לאלפיים שנה ועדיין לא נושענו. אך הענין ע"פ מ"ש בזוה"ק (פ' זו רס"ד א') תושבע"פ דכתיב האלהים וכו' וזהו התנחומין שכל עיקר הגליות הוא כדי להוציא בחי' החיים והני"ק שיש באו"ה שבכולם נמצא ני"ק והד"ת שמחי' אותם כמו שנא' ואתה מחי' את כולם ועיקר החיים הוא ד"ת שהוא שורש החיים. וע"ז אמרו (מ"ר איכה ב') אם יאמר לך אדם יש מכמה באומות תאמין וכו' יש תורה אל תאמין שנא' בגוים אין תורה שהחכמה אין מורה להם הדרך ה' ואדרבה הם לוקחים החיות הזה על ההיפך. וע"ז הי' עיקר הגליות להוציא מהם התושבע"פ וכמו שאמרנו שזה ענין שאז"ל כדי שיתוספו עליהם גרים ואז כשיוציאו מהם כל הקדושה והחיים אז יקוים ולא יהי' שריד לבית עשו. וזה שאמר נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם שעיקר תכלית הגליות הוא שיהי' יאמר אלהיכם שם אלהים שמורה על תושבע"פ כאמור. ותיבת יאמר ג"כ מורה על תושבע"פ שע"ז נא' תזל כטל אמרתי אמירה בלחישה (כמו"ש זח"ג פ"ח ב') שהם דברי אלהים חיים ובא בלב החכמים בלחישה ונדמה שהם המחדשים כמו הטל שאינו ניכר ירידתו מן השמים. דברו על לב ירושלים דיבור הוא ג"כ מורה על תורה שבע"פ שנקרא דיבור כמו"ש (שבת קל"ח:) דבר ה' זו הלכה ושבת שהוא כנגד מ' מלכות פה תושבע"פ קרינן לה אי' בזוה"ק (ח"א ל"ב א') דיבור אקרי שבת דשבת איקרי דבור. וירושלים מורה על יראה שלכן נקרא ירושלים ע"ש יראה שלם (כמ"ש בר"ר פ' נ"ו) ובאכילת מעשר שני כתיב ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' למען תלמד ליראה את ה' אלהיך וגו' דכשהי' מחנה שכינה הי' כל ירושלים נקרא לפני ה' אלהיך והי' מביא ללב היראה וכמ"ש (בהגה"ה ריש או"ח) כשרואה שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וכו'. והוא מ' מלכות שכנגדו שם אדנ"י שמורה על יראה כמו שנא' אם אדונים אני אי' מוראי. וכן כתיב כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים שעיקר תושבע"פ שהוא דבר ה' הוא מירושלים וכמו שא' (סנהדרין פ"ו:) שממנו יוצאה תורה לכל ישראל וכן נדרש (בר"ר פ' נ"ו) ארץ המורי' שהוראה יוצאה לעולם וחד אמר למקום שיראה יוצא לעולם. וכן לב מורה על יראה וכמו שאמ' (יומא ע"ב:) ע"פ ולב אין מי שיש בו תורה ואין בו יר"ש. וזהו הפי' דברו על לב ירושלים שזהו התנחומין שעיקר תכלית הגליות הוא להוציא מהם החיות שהוא בחי' תושבע"פ שע"ז מרמז דבר. ולב. וירושלים. וקראו אלי' לא כתיב וקראו לה רק אלי' פי' לקבץ אלי'. והוא ע"ד שא' (ב"ב ח'.) גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם

וכו' אי תנו כולהו עתה אקבצם. כי מלאה צבאה הוא ע"פ מ"ש (מ"ר פ' זו) ואף לעת"ל אין נגאלין אלא מתוך ה' דברים וכו' באחרית הימים הוי מתוך הקץ והיינו שביד השי"ת לקרב הקץ ולומר שכבר בא הזמן שהרי אף בגלות מצרים שהיה קץ מפורש מ"מ הי' מדלג על ההרים מדלג על החשבונות ועל הקיצים (כמ"ש שהש"ר ב') וכש"כ בקץ הזה דאי' (סנהד' צ"ט.) ללבי גליתי לאיברי לא גליתי. ללבי הם הג' ראשונות שהם הנסתרות לה' אלהינו ולאבריי שהם הז' תחתונות שמצויירים בדמות אדם באברים שהם נגלות להם לא גליתי. ויעקב אבינו שהוא הבריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה עם הג' ראשונות עד כ"ע נגלה לו הקץ. וכשביקש לגלות היינו שיהי' גם בנגלות בז' תחתונות נסתם ממנו (כמ"ש בר"ר פ' צ"ח) והוא דכל זמן שהוא בנסתרות שהוא בחי' עתיקא שהוא למעלה מן הזמן אף שהקץ הוא בזמן מ"מ יכול להשתנות ע"י השי"ת שיאמר שכבר הוא הזמן והקץ. וכמו שא' בגמ' (שם צ"ח.) היום אם בקולו תשמעו וזהו כי מלאה צבאה. כי נרצה עונה שהשי"ת כבר בירר עונותיהם שכך הי' ברצונו מתחלת הבריאה וכמו שא' (שבת פ"ט:) אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית כשלג ילבינו והיינו שיהי' כזכיות שכן הי' הרצון שיהי' נהורא מגו חשוכא וטבא מגו בישא. וכשיעלה ברצונו ית' לומר כי מלאה צבאה אז יוכל להכניס בישראל שיעשו כולם תשובה מאהבה שזדונות נעשית כזכיות. שהרי כשהשיב לו היום ידע אז מצב ישראל שלא היו ראוים לגאולה אעפ"כ יכול להיות היום אם בקולו תשמעו שביד ה' להחזירם בתשובה ויהיו בכלל אם בקולו תשמעו. כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתי' והק' ברש"י שם האיך מדתו של הקב"ה לשלם לאדם כפלים אבל הפי' הוא כי לקחה מיד ה' שהעונש הי' מיד השם הוי"ה שהוא מדת הרחמים שמורה שהי' באמת לטובה וכאמור כדי שיזכו בגלות לתושבע"פ כנ"ל. וזה הוא הנחמות שנתקבל על הלב ישראל שהרגישו הנחמה בלב שידעו שהוא מהשי"ת לטובה. ובשבת נדרש בזוה"ק (ח"ב פ"ט א') הפ' ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה וגו' על השבת והיינו מדכתיב ביום הניח ולא כתיב בהניח משמע שיש יום מיוחד שנותן השי"ת נייחא בלב ישראל והוא יום השבת. ומן העבודה הקשה פי' שאף שהם עוד עתה בעבודה קשה יש לישראל נייחא בלב שיודע שהוא מהשי"ת במדת הרחמים והכל לטובתו ועי"ז מרגיש הנחמה בלב:

## פרק י

**שבת** זה נקרא שבת נחמו הוא כמו שאמרנו דז' הפטורת דנחמתא הם נגד ז' מדות התחתונות וכתיב נחמו וגו' יאמר אלהיכם היינו מצד השי"ת וסדרם מעילא לתתא ושבת זה כנגד מדת החסד והוא מדתו של אאע"ה. ואיתא בזוה"ק (ח"ג קצ"א ב') ומנו אברהם

דכתיב יומם יצוה ה' חסדו וכו' יומא דכל יומין כלילן בי' וכו' וע"ד איקרי יומם. וצריך להבין מה שאומר על מדת החסד שהוא כולל כל הז' מדות שהם ז' ימים הלא לא מצינו זה רק על יום השבת שהוא מדת מלכות ונקראת בת שבע שכולל כל המדות (כמ"ש בזוה"ק כ"פ) ולא על חסד אך הוא ע"פ מ"ש בזוה"ק (ח"א רי"ט א') בת יהבה לאברהם דכתיב וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לאברהם ובכל שמה וכו'. כי הנה כתיב ותורת חסד על לשונה ובגמ' (סוכה מ"ט:) תורה ללמדה זו היא תורה של חסד ותורה ללמדה הכונה על תושבע"פ שבזה יש מדריגות וצריכין ללמוד זה מזה משא"כ תושב"כ אמרו (קידושין ס"ו.) שכרוכה ומונחת וכו' וכל הרוצה ללמוד יבא וילמוד ואמרו ע"ז תינח תושב"כ וכו'. וכן מצינו (בר"ר פ' ס"א) על אאע"ה זימן לו הקב"ה ב' כליותיו כמין ב' רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה והלשון הזה ג"כ מרמז רק על תושבע"פ. והוא מדת מלכות דמלכות פה תושבע"פ קרינן לה והיא נקראת בת שבע שכולל כל הז' מדות. וזה שאמר בזוה"ק הנ"ל יומם דכל יומין כלילן בי'. וכן ביום א' מז' ימי בראשית שהם כנגד הז' מדות בו נברא האור הראשון שמשם השפעת בחי' תושבע"פ שהאור הראשון נגנז לעמלי תושבע"פ (כמ"ש תנחו' נח). ואי' בב"ר (פ' ב') יהי אור זה אברהם. והפ' הנ"ל וה' ברך וגו' כתיב אחר דכתיב ואברהם זקן היינו שזכה למדת זקן בא בימים א' בזוה"ק (ח"א קכ"ט א') באינון יומין עלאין וזה מורה שזכה למדת עתיקא כ"ע דאיהו כתר מלכות. ומטעם זה נקרא אאע"ה בזוה"ק (בלק שם) סבא עלאה מארי' דביתי' וכו' וכן מדתו חסד ותואר הגדול כידוע. וגדול מורה אצל השי"ת בלא שיעור למעלה מתפיסת והשגת אדם וכן תואר עליון מורה ג"כ שהוא בלא שיעור (כמו שנת' כ"פ). וכן מצינו בשם בן נח דכתיב בו והוא כהן לאל עליון דכהן הוא מסטרא דחסד וכתיב והוא כהן לאל עליון שזכה למדת עתיקא שנקרא עליון. ומטעם זה יונח מה דכתיב ברוך ה' אלהי שם. ובתנחו' (פ' תולדות) איתא שאין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהן וכו' ורק ביצחק מפני שהי' סומא ויצה"ר פסק ממנו ואיך ייחד הקב"ה שמו על שם בחייו. ואף שזה אמר נח מ"מ כיון שכתוב בתורה הוא בודאי אמת שלא הי' הכתוב כותב מה שאינו כן. אך מפני שזכה למדת עליון שכבר קשור בשורש לא שייך עוד הטעם שאין הקב"ה מאמין בצדיקים שלא יטעה אותן היצה"ר ומש"ה ייחד השי"ת שמו על שם:

**ובזה** יתיישב מ"ש באור החיים (פ' בראשית פ' כי בו שבת) שבשעת הבריאה ברא השי"ת בעולם כח לעמוד ששה ימים ובשבת חוזר ומשפיע נפש לעולם שיעור המקיים עוד ששת ימים. וכתב עוד שבכל דור לא חסר העולם אחד שהוא שומר שבת כי אדם שומר שבת הי' וכו' ע"ש. והנה אדה"ר יש דעה במ"ר (בראשית פ' ט"ז) ויניחהו נתן לו מצות שבת

ויכול להיות שקיים השבת לכו"ע אף אם לא נצטוה. וכן עד נח לא הי' העולם חסר צדיק אחד שומר שבת. וכן מאברהם אבינו שקיים כל התורה לא נחסר בודאי שומר שבת ויש דעה מהראשונים שיצאו מכלל ב"נ ממה שקיימו השבת. אבל נח שנצטוה יום ולילה לא ישבותו ונאסר בשביתת שבת כמו"ש (סנהד' נ"ח:) קשה איך אפשר ששמר שבת. אך ע"פ האמור נוכל לומר שכיון שזכה שם למדת עליון בחי' עתיקא שהי' קשור בשורש ונתברר בכל המדות בזה כבר הי' לו כח כמו שומר שבת שעל ידו נתחדשה הבריאה בשבת כמו ע"י שומר שבת. דשבת הוא רק מעין עוה"ב ומי שהוא מבורר בכל המדות כבר זכה לכל. ולפי זה מיושב כאן שבשעת שהוזהר נח יום ולילה לא ישבותו כבר הי' שם בעולם וכתיב עליו ברוך ה' אלהי שם בחייו שהוא מטעם שזכה למדת עליון כנ"ל לזה על ידו הי' כח בשבת להוליד הו' ימים. ואח"כ כתיב ברוך אברם לאל עליון וגו' שזכה אברם למ' עליון ונטלה הכהונה משם ונתנה לאברהם כמו"ש (נדרים ל"ב:) ומיד אח"כ כתיב באברהם הרימותי ידי אל ה' אל עליון וגו' ואח"כ כתיב ואברהם זקן שזכה למדת עתיקא וה' ברך את אברהם בכל ונדרש ע"ז בגמ' (ב"ב י"ז.) שהטעימו הקב"ה מעין עוה"ב והוא כמ"ש בזוה"ק בת יהבה לאברהם. ויובן מה שא' בזוה"ק הנ"ל יומם יומא דכל יומין כלילן בי'. ומש"ה מפטירין בשבת זה נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם שנת' לעיל שהוא הנחמה שע"י הגלות זוכין לתושבע"פ שנקרא האלהים כמו"ש בזוה"ק פר' זו. ומש"ה שבת זה כולל כל ז' הפטורות דנחמתא שהם כנגד הז' מדות. ומטעם זה קורין לשבת זה שבת נחמו דשבת זה כולל כל הז' דנחמתות. ועיקר הנחמה בשבת וכמו שאמרנו מדכתיב ביום הניח וגו' כמו שנת' במא' הקודם:

## פרק יא

**איתא** בפסיקתא (החדשה) אמרו ישראל רבינו ישעי' תאמר שלא באת לנחם אלא לאותו הדור וכו' אמר להם כל הדורות באתי לנחם אמר אלהיכם לא כתיב כאן אלא יאמר אלהיכם. ויש להבין שהרי הנחמה זו נאמר אז להנביא שבאותו הדור אבל לדורות הא לא יהי' נביא ואיך שייך יאמר אלהיכם ע"י מי יאמר. והול"ל אמר אלהיכם ולכתוב איזה ריבוי לרבות נחמה אף לדורות הבאים. אך הענין ע"פ מה שא' בפסיקתא (הישנה) דדרש שם שלא רצו לקבל תנחומין מהנביאים ואמר הקב"ה באו עמי אני ואתם נלך אצלה ומנחמים לה נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם (כמו עמי בחירק). ויש להבין הא כל הנחמות שאמרו הנביאים ג"כ דבר ה' הוא ומה מוסיף נחמה שאמר אני ואתם. אך הענין כידוע שיש הבדל בין כל הנביאים שנתנבאו בכה אמר ה' והוא אספקלריא שאינה מאירה מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר (כמ"ש ספרי מטות הובא ברש"י)

שהוא מפורש דבר ה' וזהו אספקלרי' המאירה (כמ"ש יבמות מ"ט:) ואמרנו שזהו הפי' מה שנאמר בריש ספר דברים אלה הדברים שהוא כמו זה הדבר אך זה לשון יחיד וזה לשון רבים. דאף דספר משנה תורה הוא שורש תושבע"פ שמשה מפי עצמו אמרן. (וכן אי זח"ג רס"א א' תושב"כ ושבע"פ והוא איקרי תורה ומשנה תורה) מ"מ הי' ג"כ מפורש דבר ה'. והקורא בפרשה במשנה תורה מרגיש בלב מפורש אלה הדברים כמו זה הדבר אשר צוה ה' היינו באספקלריא המאירה. וע"ז כתיב כן יהי' דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם וגו'. והנה כאן בנחמת ציון כתיב דברו על לב ירושלים אבל לא קבלו תנחומין שלא נכנס ללב שבודאי לדור שהיו בשעת החורבן מה הועיל הניחומים והלא הלכו בגולה ברעה רבה. ומה שחזרו לסוף ע' שנה אינו תנחומין לשעת הגלות. אך עיקר התנחומין במה שאמר כי נרצה עונה היינו שזדונות נעשית כזכיות ורצון שבזה יהי' להם נייחא בגלות ע"ד מה שא' (שהש"ר ד' ג') ע"פ כי רבים בני שוממה מבני בעולה הוי הרבה צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה. וכן עיקר התפשטות תושבע"פ הי' בבבל (כמ"ש סוכה כ'.) והב' ישיבות שבבבל לא ראו שמד וכו' (תנחו' פ' נח) ועליהם הכ' אומר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ. וזה לא נכנס בלבם לקבל תנחומין ע"י הנביאים כנ"ל. ע"ז אמר הקב"ה בואו עמי ויהיה כמו זה הדבר אשר צוה ה' ודברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה אשר חפצתי וגו' ועי"ז יקבלו התנחומין ויכנס ללב. וזה שאמר תאמר שלא באת לנחם אלא אותו הדור שמה יועיל לדורות איך יכנסו התנחומין ללב כיון שכבר נכתב בספר ולא יהי' להם כח יותר מנביאים. וע"ז נא' יאמר אלהיכם שגם לדורות כשיקראו בספרי הנביאים הנחמות אז בעת הקריאה יאמר אלהיכם אלו הנחמות ויהי' מפורש דבר ה' אשר לא ישוב ריקם ויכנוס ללב שיקבלו הנתמות. וכן בכל שנה ושנה כשקורין בהפטורת ז' דנחמתא מתחדש הנחמה מפי ה' ממש ונכנס ללב. והוא הכנה לר"ה שיהיו נגאלין בתשרי ע"י תשובה:

## פרק יב

**עוד** בפסיקתא (החדשה) חשב שם ט' דברים נגד כל האברים שחטאו בהן ולקו בהם ומתנחמים בהם. ואח"כ אמר חטאו בזה כי זה משה האיש ולקו בזה דכתיב על זה הי' דוה לבינו ומתנחמים בזה הנה אלהינו זה קוינו לו. חטאו בהוא דכתיב כחשו בה' ויאמרו לא הוא ולקו בהוא דכתיב והוא נלחם בם ומתנחמים בהוא אנכי אנכי הוא מנחמכם ואח"כ מסיים חטאו בכפלים וכו' ומתנחמים בכפלים. והנה מה שחשב האברים יתכן שחשב שחטאו בכולן ולקו בכולן ומתנחמין בכולן כיון שנעשו זדונות כזכיות דכתיב עליהם הוא יחי' (כמ"ש יומא פ"ו:) עי"ז נכנס קדושה וחיות בכל האברים שחטאו ולקו

בהם והיו מתנחמים בהם. אך בלשון זה והוא מה נ"מ שחטאו בהן ולקו בהן ומתנחמים בהם ומה טעם שחשבם הפסיקתא. אך הענין הוא דמשמעות תיבת זה היינו שהוא מפורש לעין עד כמו שמראה באצבע זה הוא כמו שמצינו (מכילתא בשלח ועוד) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל והיינו מה שזכו לומר זה אלי. וכן כשמפורש ע"י אמונה שחקוק על לבו יתכן ג"כ לשון זה כמו שאמרנו ממה שאז"ל (מגילה ט"ו:) על המן שאמר וכל זה איננו שוה לי שהיו כל גנזיו של אותו רשע חקוקין על לבו. וזה שא' חטאו בזה כי זה משה האיש והוא מ"ש (פירש"י תשא ועוד) כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר רקיע השמים והיינו שסברו שמפורש להם בלב שרואין דמות משה שמת ומלאכים נושאים אותו עד שאמרו כי זה משה וגו'. ובאמת הי' זה מעשה שטן שהוא היצה"ר שהטעה אותם ושם חושך לאור. ולקו בזה שהיו היסורים קשים ג"כ כמפורש לעין אף שלא הי' לעיניהם שהם גלו לבבל מ"מ הי' חורבן הבית חקוק על לבם תמיד עד שאמרו על זה הי' דוה לבנו כמראים באצבע על אלה חשכו עינינו כרואים בעיניהם על הר ציון ששמם שועלים הלכו בו ועי"ז היו היסורים קשה ביותר. ומתנחמים בזה שלעתיד יזכה כל אחד מישראל להיות מראה באצבעו הנה אלהינו זה קוינו לו זה ה' קוינו לו. וכמו שא' (סוף תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכו' היינו כל ישראל שנא' ועמך כולם צדיקים. וכן אמר אח"כ חטאו בהו"א היינו שהחטא הי' עד השורש והוא ע"פ מ"ש (אדר"ז ר"צ א') עתיקא קדישא דאתכסיא אקרי הו"א. וזה שא' חטאו בהו"א דכתיב כחשו בה' ויאמרו לא הוא והי' החטא עד השורש. כעין מה שפי' בס' ר"ח מה שא' (יומא פ"ו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד היינו שמועיל אפילו לחטא כזה שהי' עד כסה"כ ובאמת ב' הפירושים אי' בפסיקתא (שובה) דרש רבינו הקדוש גדול כחה של תשובה שכיון שאדם מהרהר בלבו לעשות תשובה מיד היא עולה לו עד וכו' אלא שהיא עומדת לפני כסה"כ שהתשובה מגעת עד כסה"כ. ואח"כ אמר ד"א עד ה' אלהיך וכו' כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמותינו גדלו עד לשמים אמר הקב"ה אל תתיראו אם הם עד הרקיע וכו' אלא אפי' עד הז' עד כסה"כ ואתם עושים תשובה מיד אני מקבל אתכם. והיינו כפי' הר"ח הנ"ל שעד כסה"כ קאי על החטאים היינו שהי' החטא עד השורש עד בחי' עתיקא שכן כתיב עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב וכן נכון כסאך מאז מאז ישיר כמ"ש (שמו"ר ר"פ כ"ג) שזהו בחי' התגלות עתיקא כמו שא' (זח"ב נ"ד א') ע"פ אז ישיר אל"ף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר ומטו לזיין. ומורה לשון עד כסה"כ עד השורש בחי' מ' עתיקא. ולקו בהו"א שנא' והוא נלחם בם פי' שהיסורין ג"כ הגיעו עד השורש ע"ד מ"ש (מגילה ג'.) אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו

חזו. מזלייהו היינו השורש בחי' עתיקא שכן ענין מזלא קדישא בחי' על ה' (זח"ג ע"ט ב') ואי' בע"מ להרמ"ע מפאנו נפש האב מזל לבן שהוא שורש האב. ומתנחמים בהו"א אנכי אנכי הוא מנחמכם שהנחמה ג"כ עד השורש במדת הו"א שמורה עד בחי' עתיקא:

**וכן** מה שחשב כל הט' אברים שחטאו בהם ולקו בהם ומתנחמים בהם המכוון ג"כ על הט' המדות שמתואר בדמות קומה שלימה וע"ז נאמר בצלמנו כדמותינו. ואף שלא חשבם כסדר שנחשבו בפתח אליהו החשבון הוא כנגד ט' המדות. והעשירי הוא חטאו בז"ה וכו' הוא כנגד מ' עתיקא שכשיש התגלות מ' עתיקא אז זוכין להיות מראה באצבע כמו בקריעת י"ס דבעתיקא תליא זכו לומר זה אלי וראתה שפחה וכו'. וכן מורה תיבת הו"א על שכל הנעלם מכל רעיון שאז זוכין להיות מפורש בלב לומר זה כל חד לפום מה דמשער בלבי'. ואח"כ אמר חטאו באש ולקו באש ממרום שלח אש ומתנחמין באש ואני אהיה לה וגו' חומת אש סביב. המכוון הוא דהחטא הי' בכל ג' שרשי הקליפות הקנאה והתאוה והכבוד שמהם מסתעף ג' עבירות החמורות ע"ז ג"ע ושפ"ד. שתכלית הכבוד והגיאות עד שאומר אדמה לעליון כמו בנבוכדנצר וחירם שהוא ע"ז. והם כולם נקראים בשם אש כמו בתאוה א' (קידושין פ"א.) נפיק מיני' כי עמודא דנורא וכו' חזי דאת נורא. וכן מפורש בכתוב (הושע ז׳:ד׳) כולם מנאפים כמו תנור בוערה מאופה. וקלי' ע"ז ג"כ מצינו (יומא ס"ט:) נפיק אתא כי גוריא דנורא מבית קה"ק וכו' וכעס מפורש במקראות כמו וחמתו בערה בו וכדומה. וג' פעמים אש בגימט' תתק"ג שע"ז א' (ברכות ח'.) תתק"ג מיני מיתות שע"ז נא' למות תוצאות. וזה שא' חטאו באש שחורבן בית ראשון הי' מפני ג' עבירות אלו (כמו שא' יומא ט':) ולקו באש כאמור. ומתנחמין באש שיזכו לעומת זה בקדושה לקדושת ג' האבות שהם כנגד ג' הקלי' הנז' (כמו שנת' במ"א) וזה שנא' ואני אהי' לה וגו' חומת אש סביב. ואח"כ אמר חטאו בכפלים חטא חטאה חטא נגד בחי' קוב"ה שהוא תורה שצוה. חטאה נגד בחי' שכינתא חטא ה' ע"ד מה שנא' ובפשעכם שלחה אמכם. ומדה במדה לקו בכפלים ומתנחמין בכפלים הוא מה שנא' כי נרצה עונה האי עון מזיד הוא (יומא פ"ו:) וכתיב נרצה שנעשה כזכיות שזדונות נעשית לו כזכיות והוא נחמה בכפלים. וכעין שאז"ל (קה"ר פ' ט') שבמוצאי יוהכ"פ יצאה בת קול לך אכול בשמחה לחמך כי כבר רצה אלהים את מעשיך והיינו שזדונות נעשית לו כזכיות. וע"ז מורה לשון כבר היינו משורש עתיקא אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו שיהי' כזכיות. וכן כאן כי נרצה עונה שנעשו כזכיות וזה מתנחמין בכפלים:

## פרק יג

**הנה** אנו קורין תמיד פ' דברים בשבת חזון ופ' ואתחנן בשבת נחמו. הענין הוא מפני שס' דברים שהוא משנה תורה שמשה מפי עצמו אמרן להוכיח את ישראל והוא הרמז להתחלת תושבע"פ (כמו שנת' במק"א) מתחילין בשבת חזון שהוא תוכחת ישעי' שבאים עי"כ לבחי' המחזה והראי' בלב כמו שנא' ולבי ראה הרבה חכמה. כי כל ענין התוכחה הוא כאב את בן ירצה וכאשר ייסר איש את בנו. וטובה מרדות אחת בלבו של אדם וכו'. וע"ז נאמר שם לכו נא ונוכחה וגו' אם יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילבינו שיוכל הכל ליתקן ע"י תשובה מבינת הלב. ופ' ואתחנן שנזכר שם מענין התפלות שהתפלל משרע"ה ואי' שהתפלל תקט"ו תפלות כמנין ואתחנן כדי שיכנוס לארץ קורין תמיד בשבת נחמו כדי לחזק לב נפשות ישראל המצפים לישועה שאל יתייאשו א"ע מן הרחמים. וכדאי' במד"ת פ' זו שלא יאמר אדם הואיל ועשה דייתיקי לא יתפלל עוד וכו' שהרי משה עשה דייתיקי וכו' ולכאורה הלא נלמד כל הג' התפלות עוד מהאבות וגם הלא ממשרע"ה נראה לכאורה להיפך שלא פעל כלום בכל התפלות שלו שיכנס לארץ. אמנם מפני שבחי' של משרע"ה הוא בחי' התגלות של תושב"כ שהוא בלי שום הסתר שמרמז לעולם שכולו ארוך (כמו שנת' במק"א) ואם הי' משרע"ה נכנס לארץ הי' שם ההנהגה ע"י בחי' תושב"כ והי' יורד להם המן מן השמים כמו שיהי' לעת"ל ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ואתם כהני ה' תקראו וגו'. אבל הנהגת ארץ ישראל הוא בעצם בבחי' מלכות פה תושבע"פ ולכן לא היה באופן שיכנס משרע"ה בפועל לא"י. וכדי שיקיים המצות שהם תלויים בארץ פעל זאת בכל התפלות שלו ביתר שאת שע"י התשוקה שלו בכל התפלות בא לתכלית המכוון של ביאת הארץ יותר מכאשר הי' נכנס בפועל. וכמו שכבר דברנו שבבחי' התשוקה של האדם מגיע יותר לתכלית המכוון עד בלי גבול ממה שעושה בפועל שהוא רק בגבול לפי ערך המעשה. וע"ז קורין הפ' זו תמיד בשבת נחמו כדי לחזק ידים רפות בז' דנחמתא שזה כמה שנים וכמה קיצים עברו ואיה הנחמות שלנו היעודים לנו בכל הפטורת ז' דנחמתא. ומזה יהי' נכון לבנו בטוח בה' שגם תפלותינו אינם חוזרים ריקם שאנו מתפללים תמיד ולירושלים עירך ברחמים תשוב הגם שאין אנו זוכים עוד בפועל אל יפול לב האדם עליו. מפני שבאמת כל התפלות של נפשות ישראל פועלים ברוחניות כל פרט נפש לפי ערך תשוקתו כך הוא זוכה לתכלית המכוון להתנחם בלבו כמו שא' ז"ל כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. וזה בודאי אין המכוון לעתיד לבא כי הלא נאמר בלשון הווה זוכה ורואה וכו' רק שלפי ערך התשוקה והגעגועים שלו בפנימיות הלב לעומת כן הוא זוכה מיד להיות רואה ומרגיש בלבו בשמחתה בבחי' שמחו צדיקים בה'. ועבור זה

נתקנו כל נוסח התפלות בלשון הווה בונה ירושלים מצמיח קרן ישועה המחזיר שכינתו לציון מפני שבאמת המה נענים בתמידיות וכמו שנא' ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם:

## פרק יד

**אעברה** נא ואראה את הארץ הטובה וגו' יש להבין הלא בקשתו הי' על כניסה לא"י ולמה הזכיר הראי'. והשי"ת השיב לו עלה ראש הפסגה ושא עיניך וגו' וראה בעיניך כי לא תעבור וגו' ג"כ יל"ד כיון שאמר שא עיניך בודאי לראות בעיניו ולמה אמר עוד וראה בעיניך. ואח"כ כתיב וצו את יהושע וגו' והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה מלות אשר תראה ג"כ מיותר. אך כבר אמרנו שמשה רבינו הי' לו כח הראי' שע"י ראייתו הי' יכול להכניס האור כי טוב. כמו במעשה בראשית דכתיב בכל יום וירא אלהים כי טוב היינו שבראייתו ית"ש בכל מה שברא הכניס בהבריאה האור כי טוב. וכח זה הכניס משרע"ה לגדולי ישראל ג"כ כמו אלעזר הכהן דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו' ועי"כ זכו ישראל הראוים לכך ג"כ לכח הראי' (ונת' פ' מסעי). וזה שנא' בפ' זו אתה החילות להראות את עבדך והול"ל לעבדך ומיותר תיבת את. אך הפירוש להראות לכלל ישראל את עבדך ע"י עבדך את גדלך וגו' שע"י משה זכו ישראל לכח הראי'. אעברה נא ואראה את הארץ הטובה. ארץ הוא מדת מלכות פה תושבע"פ הטובה פירוש האור כי טוב היינו שעי"כ אכניס האור כי טוב בהארץ כדי שיזכו ישראל לאור תושבע"פ כל אחד כפי כוחו. ההר הטוב הזה היינו שיהי' האור מפורש כ"כ עד שיאמר עליו כי הוא זה שיהא כל אחד מראה באצבעו. ואף שלא זכו להתגלות מפורש כזה רק בקריעת י"ס ובמ"ת אך כיון שיהי' חקוק בלב שייך ג"כ לשון זה. כמו שדרשו (מגילה ט"ו:) על וכל זה איננו שוה לי שהי' כל גנזיו של אותו רשע חקוקין על לבו שכל שחקוק בלב ג"כ יתכן לשון זה. וכל זה כדי שיזכו ישראל ע"י ראייתו בארץ. והשיבו השי"ת רב לך וגו' עלה ראש הפסגה ושא עיניך וגו' וראה בעיניך ויועיל ראייתך מעבר הירדן ג"כ להכניס האור כי טוב לא"י. כי לא תעבור את הירדן וגו' וצו את יהושע וגו' כי הוא יעבור וגו' והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה. שיועיל ראייתך שיוכל יהושע לחלק לכל אחד מישראל חלקו ושרשו בא"י היינו בתושבע"פ. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב קל"ז ב') שעל תושבע"פ אתמר ומסרה ליהושע דאלו תושב"כ כתיב ויתנה אל הכהנים בני לוי. וע"ז א' (נדרים כ"ב:) וס' יהושע שערכה של א"י הוא שיהושע הנחיל את הארץ וחילק לכל אחד חלקו בתושבע"פ (ונת' כ"פ). וכתיב והו"א יעבור וגו' והו"א ינחיל לשון הו"א מורה על בחי' עתיקא כמ"ש (אדר"ז ר"צ א') עתי"ק דאתכסיא איקרי הוא. וכן מורה על יובלא דאקרי הו"א (זח"א קנ"ד ב') והיינו

שיש שזוכה לאור תושבע"פ ע"י תשובה עלאה שהוא יובלא דכתיב כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם שע"י חכמה בלבך שהוא חיבור חו"ב מוחא ולבא זוכין להדעת ודעת לנפשך ינעם והוא אור שנגנז לעמלי תושבע"פ. ויש שזוכין ע"י בחי' עתי"ק דאיקרי ג"כ הוא והיינו כשזוכה שיהי' כן לעולמי עד שלא יתקלקל עוד כמו שיזכו להאור לעתיד בזמן משיח שיהי' בסוף אלף הו' בתוס' שבת. ושניהם ע"י מדת יוסף צדיק יסו"ע שהוא ו' זעירא המחבר שמיא וארעא שעל ידו ההמשכה עד בחי' כנס"י. ויהושע שהוא מזרעו הוא המחלק והמנחיל את הארץ אשר תראה תראה דייקא כאמור:

## פרק טו

**בזוה"ק** (ח"ג י"ב ב') ע"ד מאן דחמי יין וכו' אי ת"ח הוא כתיב ויין ישמח לבב אנוש וכתיב כי טובים דודיך מיין ודא הוא יין דמנטרא דחדי לכלהו ואי לא תנו שכר וגו' אית יין אחרא דאיהו דינא וע"ד יאות לקרבא אלין מילין בקרבנא דיתעבר דינא ויתער רחמי אעבר יין ואייתי יין וכו'. ואמר דיין של נסכים הוא מיינא דמנטרא והוא מעביר יין דדינא שהוא היין למרי נפש. וזה הענין שבג' סעודות שבת שהם כנגד עדן נהר גן ר"ת ענ"ג ואכילת שבת הוא מבחי' עדן דשבת מעין עוה"ב ואי' בגמ' (ברכות ל"ד:) לעוה"ב עין לא ראתה וכו' מאי עין לא ראתה אמר ריב"ל זה יין המשומר בענביו וכו' רשב"נ אמר זה עדן שלא שלטה בו עין כל ברי' וכו'. והיין הוא מיינא דמנטרא יין המשומר בענביו. ומטעם זה בב' סעודות הראשונות דשבת תקנו חכמים קידוש על היין קודם הסעודה כמו שא' בזוה"ק הנ"ל דיתעבר דינא ויתער רחמי אעבר יין ואייתי יין. דסעודת ליל שבת שהוא נגד קדושת יצחק אע"ה כמו שסידר האר"י הק' הסעודות ויצחק מדתו גבורה פחד יצחק מדה"ד. ואף סעודת הבוקר שהוא של אאע"ה שמדתו מדת החסד ואהבה מ"מ מצינו במד' (בר"ר פ' מ"ב) אברהם זה קוניון הוא. והיינו שאף שהי' מדתו חסד הי' בו גם מדת הקנאה לנקום ממי שעושה נגד רצון השי"ת. כיון שהי' מדתו מדת החסד ואהבה הי' רוצה לברר א"ע שאינו רק עבור שנולד בטבע כן שיש מי שהוא טוב בטבע ועושה חסד עם כל. ובירר א"ע במדת הקנאה לקנאות ולנקום במי שעושה נגד רצון השי"ת. וזה נקרא קנאי שאף שע"פ דין אינו מחויב כמו אאע"ה שלא הי' מחויב לרדוף במתי מספר שי"ח איש נגד ד' מלכים וחיילותיהן ובפרט למ"ד דאליעזר הי' דחושבני' הכי הוה כמ"ש (נדרים ל"ב.) ולא הי' מחויב למסור נפשו רק מפני שבערה בו קנאת ה' על מה שפתחו במלחמה להרוג נפשות וכמו שדרשו עליהם במד' (רבה ותנחו' לך) הפ' חרב פתחו רשעים. משום זה נתקנא ורדף אחריהם וכעין שמצינו (סנהד' פ"ב.) במשה רבינו שאמר לפנחס קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא שדין קנאין פוגעין בו לא נמסר לב"ד

וכמו שא' שם הבא לימלך אין מורין לו שאינו מחויב למסור א"ע וא' שם שאם פירש זמרי וכו' נהפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו. ורק מי שבוער בו קנאת ה' לו רשאי לעשות זאת. ומשה רבינו הי' מדתו ללמד זכות אף על העוברין והחייבים וכמו שמצינו (שמו"ר פ' מ"ג) שלימד זכות על מעשה העגל כך אמרת בסיני אנכי ה' אלהיך אלהיכם לא נאמר וכו' רק במה שנא' לו מפורש כמו שנא' שם בעגל כה אמר ה' אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו וגו' והרגו וגו'. אבל במה שלא נאמר מפורש הי' מלמד זכות. וכעין שמצינו (מכות ז'.) ר"ט ורע"ק אומרים אלו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם. ואף רשב"ג שחולק לא אמר רק אף הן מרבין שופכי דמים שבזה שרוצים ללמד זכות על הרוצחים בזה ירבו עוד שופכי דמים. אבל במה שרצו ללמד זכות בבועל וכו' כמו שא' בגמ' (שם) ע"ז לא השיב רשב"ג וכמו כן בשאר עבירות. וכן מדתו של משה רבינו הי' ללמד זכות אף על החייב. ומש"ה אמר לפנחס כיון שבוער בך קנאת ה' לך נאה הדבר וראוי וזהו קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא:

**וזה** הענין מה שאמ' (סנהדרין י"ז.) אין מושיבין בסנהדרין אלא מי שיודע לטהר את השרץ וכו' ובתוס' הקשה מה לנו בחריפות של הבל וכו'. אך הפי' הוא כדי שיוכל ללמד זכות על מי שמתודה ואינו חוזר בו דאי' בגמ' (תענית ט"ז.) למה הוא דומה לאדם שתופס שרץ בידו שאפי' טובל וכו'. וזה בכוחו ללמד זכות על הטובל ושרץ בידו שגם זה יש לו תיקון שסופו שיכנס ללבו ויטהר. ואברהם אבינו היה בו גם מדת הקנאה. וזה שא' במדרש (רו"ת ר"פ מטות) שתהא כאותן שנקראו יראי אלהים אברהם וכו' אף דאברהם הי' מדתו חסד ואהבה הי' בו מ' היראה ג"כ והי' קנאי. ולכן גם בסעודת שחרית שהוא סעודת אאע"ה תקנו יין לקידוש קודם הסעודה דיתעבר דינא ויתער רחמי אעבר יין ואייתי יין כמו שכ' בזוה"ק הנ"ל. אבל בסעודה ג' דאז הוא כמו שאו' דביה רעווא דרעוין ולית זעפין אין צריך כלל קידוש על היין דיתעבר דינא. וגם כיון שהוא סעודתו של יעקב אבינו ואיתא בתיקונים (תי' י"ג) יעקב מלבר ומשה מלגאו דא מגופא ודא מנשמתא והוא ג"כ בחי' רק ללמד זכות ומדתו מדת הרחמים למצוא זכות לכל שכל מי שהוא מזרע יעקב לא יאבד ח"ו לכך אין צריכין לקידוש היין. וכעין זה אי' בפע"ח הטעם שלא תקנו קידוש על היין בסעודה זו מפני שהוא כנגד יעקב אבינו שמדתו רחמים פשוטים בלא טעם והוא כעין מה שאמרנו. וכ' שם שהאריז"ל הי' שותה יין בתוך הסעודה בסעודה ג'. וכתב דבשאר הסעודות הוצרך היין קודם האכילה ובכאן הוא אחר האכילה ע"ד מה שנא' אכלו רעים שתו ושכרו דודים. ונראה שלטעם זה אין צריכים דוקא ליין שיוצאים בשאר משקים ג"כ שעיקר הוא השתי' ואף במים שעיקרו הוא הרמז ליינא דאורייתא דבע"פ

ותושבע"פ נמשל לכל המשקים (כמ"ש תענית ז'.) והבאר שהוא מים ג"כ מרמז לתושבע"פ (כמו שנת' כ"פ) אך בהבאר הי' בו טעם כל המשקים ג"כ וכמו שא' במכילתא:

## פרק טז

**סיום** הפטורה דפר' זו שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'. ובכל ו' הפטורת דז' דנחמתא מסיים בפסוקי נחמה ומדלגין בפסוקים לסיים בנחמה ובכאן לפי הפשט אין בו נחמה. אך בזוה"ק (הקד' ב' א') מ"י שירותא וכו' וברא אלה וכו' ואשתלים בשמא אלהים וכו'. והנה ענין הנחמה שבפרשה זו הוא שכל המכוון מהגליות שיוצמח מזה התפשטות בחי' תושבע"פ כמו שנת' (לעיל אות ט') ותושבע"פ הוא שם אלהים כמ"ש בזוה"ק (פ' זו רס"ד א') וזהו הפי' שאו מרום עיניכם מרום נקרא מדת עתיקא שהוא מרומם מהשגת ותפיסת בני אדם ובחי' תושבע"פ הוא מטלא דעתיקא מאור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ (תנחו' נח) וראו מי ברא אלה מ"י מרמז לבינה ומשם התחלת תושבע"פ שיהי' מבין דבר מתוך דבר דבנסתרות חכמה ובינה ונגדם תושב"כ ותושבע"פ ואל"ה היינו מה שהוא מפורש לעין כמו תיבת ז"ה שהוא כמראה באצבע. וכמו שכתב בזוה"ק דמי הוא ה' עלאה ומשניהם נשלם שם אלהים. והיינו כשמתפשט עד מד' מלכות בחי' כנס"י ומלכות פה תושבע"פ קרינן לה. וכמ"ש בזוה"ק (פ' זו רס"א א') סדר הסתעפות של תושבע"פ מחכמה ובינה לה' תתאה שהוא בחי' מלכות תושבע"פ. המוציא במספר צבאם מבאר בזוה"ק (שם ועוד בכ"מ) דנדרש על נפשות ישראל. והיינו שעיקר תכלית הגליות הוא כדי שע"י הכח תושבע"פ שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס יתוקנו כל נפשות ישראל. ומסיים מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר הוא ע"פ מ"ש (שבת פ"ט:) דאברהם ויעקב השיבו ימחו על קדושת שמך ולפירש"י שפירש שימחו ח"ו ישראל ויתקדש שם שמים כשעושה הדין יפלא הדבר מאוד איך יאמרו זה דוקא אברהם שמדתו חסד ויעקב שמדתו רחמים. אך בזוה"ח (איכה דף צ"ט) אי' ימחו על קדושת שמך כל אינון חוביהון ביני עממיא היינו ע"ד שנאמר אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וע"ד מה שנא' ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו שמזה הוא חילול השם וכתיב ואחמול על שם קדשי וגו'. וזה שאמרו ימחו על קדושת שמך היינו העבירות שיכפר להם עונותיהם. ולכן אמרו זאת אברהם במדתו חסד ביקש חסד ה' וכן יעקב במדתו רחמים ביקש רחמים. ואמר השי"ת לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה דעצה צריך להיות ע"פ דין כעין שלמד זכות רע"ק ור"ט שאמרו אם היינו בסנהדרין לא נהרג אדם וכו' כמו שאמרנו לעיל (אות הקודם) ויצחק אע"ה מצא עצה ע"פ דין וטענה וחשבון ואם תאמר כולהו עלי הא קריבת נפשי קמך ובטח יש בהם הקדושה בשורש שרצונינו

לעשות רצונך. וזה מה שנא' מרוב אונים ואמיץ כח שע"פ דין ומשפט ימצא השי"ת עצה לכל נפש מישראל שלא ידח ממנו נדח. וזה כל תכלית הגליות כדי שיתבררו כל נפשות ישראל איש לא נעדר:

## פרק יז

**בהפטרה** פ' זו קול קורא במדבר פנו דרך ה'. דהנה הגם כי בוודאי גם בדורות שלנו נמצאים כמה צדיקים שומרי שבת כהלכתן אך מפני שהעולם נידון אחר רובו והרוב לא כן וא"כ באיזה זכות יוכל להיות הגאולה. ע"ז אמר הנביא קול קורא במדבר היינו גם בהנפשות שהמה תועים בנפשם כמדבר שמם אומר פנו דרך ה'. שיפנו לבם לדרך ה' היינו הדרך של תורה כמו שנא' אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. והקול הזה הוא הבת קול היוצא בכל יום כדאי' בשם הבעש"ט זצ"ל שזה הוא ההרהורי תשובה שעולה על המחשבה לכל נפש ישראל מה יהי' התכלית שלו ומה המכוון בהוייתו. ישרו בערבה מסלה לאלהינו ישרו בערבה שהוא ג"כ מקום שמם תעשו ישרות בהלב ולפשט העקמומיות ע"ד שא' (ברכות נ"ט.) לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב כדי שיהי' מסלה לאלהינו כמו שדרשו ע"פ מסילות בלבבם אילין דשבילין דאורייתא כבישין בלבהון. כל גיא ינשא דהנה עיקר היצה"ר הוא ראשית גוים עמלק יצרא בישא ונא' עליו אשר קרך שהוא מכניס קרירות ועצב בלב האדם להתרשל מד"ת מצד שאין מעשיו כהוגן ולכן אין תורתו ועבודתו פועלים כלום. וכמו שמצינו ביעבץ הגם שהוא ע"י פלפולו החזיר התורה שנשתכחה בימי אבלו של משה עכ"ז התפלל לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות (כמ"ש תמורה ט"ז.) וע"ז נצרך חיזוק בלב כמו שנא' ויגבה לבו בדרכי ה' שיאמין שבתורתו מוסיף כח למעלה כמו"ש תנו עוז לאלהים ע"ז נאמר הבטחה כל גיא ינשא. וכל הר וגבעה ישפלו הוא השפלת היצה"ר שנמשל להר והוא מה שמכניס התנשאות בלב. והי' העקוב למישור היינו ליישר גם הלב כסיל לשמאלו כמו שנא' ולישרי לב שמחה. ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר שיתגלה בחוש שהקול הקורא בלב האדם הוא ממש פי ה' הנותן כח התעוררות בלבו. וזהו מעין קדושת שבת שבזכותו ישראל נגאלין כמו שנא' אם תשיב משבת רגלך וגו' אז תתענג על ה' וגו' כי פי ה' דבר:

## פרק יח

**הנה** הג' תפלות של שבת כל אחת בנוסח מיוחד מה שאין כן בתפלות יו"ט שכולם בנוסח אחד וכמו כן הג' סעודות שבת חלוקים זה מן זה בעניניהם משא"כ הסעודות של יו"ט. דהנה אי' באבודרהם על ג' תפלות של שבת שבליל שבת הוא התפלה מקדושת

שבת בראשית ע"ז אומרים ויכלו השמים וגו'. ותפלת שחרית הוא קדושת שבת של מתן תורה ולכן אומרים ישמח משה במתנת חלקו וגו' ושני לוחות אבנים הוריד בידו. ותפלת מנחה הוא קדושת שבת של עוה"ב שאז יהי' ה' אחד ושמו אחד ולכן אומרים אתה אחד ושמך אחד. וי"ל שגם על הסדר ענין זה בעצמו נקבעו הקדושות של הג' סעודות של שבת. סעודת ליל שבת הוא כנגד קדושת שבת בראשית שהוא הקדושה הנשפע מלעילא בראשית הבריאה כמו שנא' וביום השביעי שבת וינפש וביני ובין בנ"י אות היא לעולם. וסעודה זו נקראת דחקל תפוחין שהמה הנפשות ישראל השמחים בהמתנה טובה הניתן להם מן השי"ת. והוא סעודת יצחק אע"ה שהוא הי' הראשון הנימול לשמנה והיינו שהי' קדוש מרחם בתולדתו בלי בחירתו. וקדושה זו נקבע בכלל ישראל כמו שנא' ועמך כולם צדיקים. וסעודת שחרית הוא סעודתא דעתי"ק בחי' שבת דמתן תורה שכביכול השי"ת שמח בנפשות ישראל שישראל עלו במחשבה מיד בראשית הבריאה ע"י שיקבלו אח"כ התורה כמו שדרשו חז"ל ע"פ יום הששי שהי' כל מעשה בראשית תלוים ועומדים עד יום מ"ת אם יקבלו ישראל התורה מוטב כידוע. והוא הסעודה של אברהם אע"ה כי השני אלפים תורה מתחילין מאאע"ה ונא' עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' חקותי ותורתי. ואי' במד' (בר"ר פ' ס"א) שזימן לו הקב"ה שתי כליותיו כשני רבנים והיו מלמדין אותו תורה וחכמה. והסעודה שלישית הוא נגד שבת של עוה"ב כדאי' בזוה"ק דאיתוסף בי' נשמתא דאיהו שלימו דכלהו כגונא דעלמא דאתי והוא בחי' יעקב שהוא שלימו דאבהן שהוא בשלימות קדושת נפשו כגונא דעלמא דאתי שיהי' שלימות הבריאה כמו קודם החטא. וכמו שכבר דברנו מזה שנשמת יעקב אע"ה היתה בתכלית השלימות כמו קודם הקלקול ועיקר תוספות נשמה יתירה כגונא דעלמא דאתי נשפע לנפשות ישראל בסעודה זו לאחר שכבר קיימו מצות שבת כהלכתו. ועל רמז זה דרשו חז"ל (ביצה ט"ז.) נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ע"ש ולמוצ"ש ניטלו ממנו מפ' שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש. והיינו שלאחר ששובתין את כל יום השבת אזי יש הרגשה בנשמה היתירה דאיהו כגונא דעלמא דאתי כפי רמז דברנו הנ"ל:

## פרק יט

**ועתה** ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ וגו'. ויש להבין וכי החקים ומשפטים תלוים בארץ דוקא למען לירש א"י ולולי זה פטורין מתרי"ג מצות. גם לשון לעשות קשה הא בהתרי"ג מצות יש רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת שהם שלא לעשות ולמה מדייק בתיבת לעשות. וכן אח"כ נאמר ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי לעשות כן בקרב הארץ

אשר אתם באים שמה לרשתה. וגם שם קשה וכי המצות תלוים בארץ דוקא הלא רוב המצות נוהגות בחוץ לארץ ג"כ. ואח"כ כתיב עוד ואותי צוה ה' בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותכם אותם בארץ וגו' תלה ג"כ המצות בארץ דוקא. גם הלשון לעשותכם אין לו פי' כלל והול"ל לעשות אותם. גם למה דקדק בתיבת לעשות הלא יש מהן בשוא"ת ג"כ כנ"ל. אך הענין ע"פ מה שא' (סנהדרין צ"ט:) כאלו עשאן לד"ת וכו' ועשיתם אותם רבא אמר כאלו עשאו לעצמו וכו' אל תקרא אותם אלא אתם. מה שאמר כאלו עשאו לד"ת היינו שממשיך כח הד"ת ע"י חשקו להתורה. ומה שא' כאלו עשאו לעצמו היינו ע"פ מה שנא' נר ה' נשמת אדם שממשיך שורש נשמתו משורשה למעלה שיופיע השי"ת הנר ה' בלבבו. וזהו הפי' של נעשה ונשמע נעשה לד"ת ע"י החשק אלי' ונשמע היינו שיופיע בלב מהשורש הנר ה' נשמת אדם. וזה שנא' ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים וגו' חקים פי' שנקבע ונחקק בלב הד"ת ומשפט הם גופי תורה. אשר אנכי מלמד אתכם לעשות לא קאי על מעשה המצות רק פי' לעשות להד"ת החקים והמשפטים כאלו עשיתם אותם כנ"ל וזה זוכין רק ע"י קדושת הארץ. וזה שנא' למען תחיו היינו שיהיה משורש החיים מסטרא דעץ החיים. ובאתם וירשתם את הארץ וגו' הוא שכינתא דאתקרי ארץ (כמ"ש זח"ג רמ"ג ב') והיינו מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ולשון וירשתם הוא כמ"ש (ב"ב קכ"ט:) כירושה שאין לה הפסק והיינו שיזכו לאור תושבע"פ שיהי' רק מסטרא דטוב שהוא ג"כ מעץ החיים בחי' תושב"כ. וזה שנא' אח"כ ראה למדתי אתכם וגו' לעשות כן בקרב הארץ פי' שכשתכנסו לארץ תזכו לעשות לד"ת כנ"ל. ואח"כ כתיב ואותי צוה ה' בעת ההוא בעת ההוא דייקא דקאי על שעת כיבוש סיחון ועוג שכבשו שורש הקלי' שהי' כנגד הקדושה מדת מלכות פה תושבע"פ (כמו שנת' כ"פ) והיו אז במעלה עליונה שנקבע התושב"כ בהם והיו ראוים לאור תושבע"פ אז בעת ההוא צוה אותי ללמד אתכם חקים ומשפטים בחי' תושב"כ ותושבע"פ. לעשותכם הלשון לעשותכם המכוון כד' רבא הנ"ל כאלו עשאו לעצמו להמשיך מהשורש הנר ה' נשמת אדם. ולכן כתיב בכ' שמורה על כ"ע (כמו"ש בזוה"ק בכ"מ) שהוא המשכה משורש מכ"ע. אותם מורה למה שא' כאלו עשאו לד"ת כנ"ל כמו הפי' של נעשה שאמרו ישראל היינו להמשיך הד"ת החקים ומשפטים ע"י חשק הלב להד"ת כנ"ל. וזה יזכו רק בארץ כשיכנסו לארץ ויועיל קדושת הארץ לזכות לאור תושבע"פ הארץ הדום רגלי:

**ופתח** הפרשה בלשון ועתה ישראל שתיבות אלו מיותרים. גם מה שנא' עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור מה שייכות להזכיר בעל פעור לכאן. ומקודם לזה כתיב ונשב בגיא מול בית פעור שאין לו שייכות ומקום לכאן כמו שדקדקו גם המפרשים.

ואח"כ כתיב ראה למדתי מלת ראה אין לו פירוש והול"ל שמע וגם כבר כתיב זאת בפ' ראשון. אך הענין דאי' (סוטה י"ד.) מפני מה נקבר משה אצל בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור. והוא דידוע ששורש קלקול הנחש הי' להכניס תאוה באכילה ועי"ז נעשה פסולת ומותרות מהמאכלים דבמן כתיב לחם אבירים וא' (יומא ע"ה:) שנבלע ברמ"ח אברים וקודם הקלקול לא הי' פסולת מהאכילה כשהי' אדה"ר בג"ע כמו המן. רק ע"י הנחש שהכניס כח התאוה והנאת עצמו נעשו המותרות ופסולת. וזהו ענין עבודת הפוער לפעור (כמ"ש סנהד' ס"ד.) ומשום זה אף דמכוין לבזוי' מ"מ נותן בזה כח להקלי' ע"י המותרות שהם משורש הנחש. ומשה רבינו תיקן הקלקול הזה מהשורש וזה שא' לכפר על מעשה פעור. וזה שנא' ונשב בגיא מול בית פעור ששם קבורת משה וידע משה רבינו שאתר פטירתו כשיתמו ימי אבל משה יזכו לתקן שורש הקלקול הזה. לזה אמר ונשב בגיא מול בית פעור לתקן שורש קלקול הנחש. ולשון ונשב הוא לשון נייחא ע"ד שנדרש (בר"ר ר"פ וישב) על וישב יעקב שביקש לישב בשלוה. וע"ז נאמר אח"ז ועתה ע"ד מה שא' (בר"ר פ' כ"א ועוד) אין ועתה אלא תשובה וכו' שפי' ועתה שמעתה נשתנה הדבר לטובה ישראל היינו מה שנקראו על שם כי שרית עם אלהים וגו' שיש כח בהם לכבוש היצה"ר ולתקן קלקול הנחש. שמע אל החקים וגו' שיוחקקו הד"ת בלב. וזה פי' מה שא' עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור וגו' היינו שזכו לכח הראי' שבזה מוציאין כל החיות מהקליפה (כמו שנת' במ"א). ואתם הדבקים בה' אלהיכם זה הוא קדושת יעקב אע"ה הדביקות בה' כעין שא' (בר"ר פ' פ') בדביקה וכו' ואנו למדים אותה מפ' של רשע הזה ותדבק נפשו וגו' כמו התם שדבקה נפשו בה והטיל בה זוהמא (כמ"ש יבמות ק"ג:) כן אתם דבקים בה' אלהיכם שדבוקים בשורש כמו שאמרו בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית שהוא השורש. חיים כולכם היום שהוא מסטרא דעה"ח ולא יהי' כלל ערבוב טוב ורע שנעשה ע"י קלי' הנחש. והיום מורה על יום מ"ת ובמעמד הר סיני כתיב אני אמרתי אלהים אתם דלא הוו מייתי (כמ"ש ע"ז ה'.) והיינו שזכו לתקן כל הקלקול של הנחש. וזה שנא' אח"כ ראה למדתי אתכם שתזכו לראי' שעי"ז מכניסים האור כי טוב. ואמר ראה לשון יחיד למדתי אתכם לשון רבים שהלימוד הוא לכל ישראל אבל הראי' זוכין רק כל יחיד לפי מדרגתו ושורש נשמתו. וזה הפי' ישמח משה במתנת חלקו שהוא הראי' להכניס בראייתו האור כי טוב כמו ראיית השי"ת במע"ב. ובשבת יכול כל אחד מישראל לזכות לזה כמו שאומרים ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין היינו מהשורש מהאור כי טוב. ובסעודה שני' אומרים נהורי' ישרי בה שאז כבר שורה האור כי

טוב בקביעות שבשבת מחזיר משה רבינו הכתרים לישראל כמו"ש בפע"ח שער השבת ונת' כ"פ:

## פרק כ

**נחמו** נחמו וגו' כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתי' ופירש"י וא"ת האיך מדתו של הקב"ה לשלם לאדם כפלים בחטאו מצינו מקרא מלא ושלמתי ראשונה משנה עונם. וצריך להבין מה תירץ בזה שמצינו מקרא מלא הא ע"ז ג"כ קשה וכי כך מדתו של הקב"ה. ונראה דזה קשיא לי' גם להמד' (איכה רבתי סופ"א) שדרש חטאו בכפלים וכו' ולקו בכפלים וכו' ומתנחמין בכפלים שהוא מדה במדה וזו מדתו של הקב"ה במדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ח':). אך יש להבין ענין חטאו בכפלים הלא כמה חטאים נמצאו כתובים על הדור של חורבן בית ראשון (כמ"ש יומא ט':) ומה שייך ע"ז הלשון בכפלים. ונראה הפירוש שכל חטא הי' בכפל כמו שמצינו כעין זה (שוח"ט תהלים צ"ב) כל עסקא דשבת כפול עומרו כפול קרבנו כפול וכו' אזהרותי' כפולות זכור ושמור מזמורו כפול מזמור שיר. וצריך להבין לשון אזהרותי' כפולות זכור ושמור הלא כמה איסורין יש שהן בעשה ול"ת וכדומה. אך הפי' ע"פ מ"ש (זח"ב קי"ח ב') קוב"ה זכור ושכינתא שמור. ובזוה"ק (פ' זו רס"ד א') וא"ת פקודי אורייתא אן אינון הכא בכללא דא אלא דא איהו זכור ודא איהו שמור וכל פקודי אורייי' בהני כלילן ברזא דזכור וברזא דשמור וכלא איהו חד והיינו תושב"כ ותושבע"פ שמרמז לקוב"ה ושכינתי'. קוב"ה ו' אות אמת ואמת זו תורה כמ"ש (ברכות ה':) והיינו שם הוי"ה רזא דזכור. ותושבע"פ דכתיב האלהים (כמ"ש זוה"ק פ' זו הנ"ל) שהוא מלכות פה תושבע"פ הוא רזא דשמור. וכן קרבנו כפול דכבשים כנגד יעקב כמו שנא' והכשבים הפריד יעקב כמ"ש (רש"י פנחס במוסף פסח) ובשבת שני כבשים הם כנגד יעקב ובניו שהם מרכבה לקוב"ה ושכינתי' בחי' כנס"י וזהו כפול. שכרה כפול שבת שהוא כנגד מ' מלכות בחי' כנס"י וכתיב וקראת לשבת עונג ענג ר"ת עדן נהר גן ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שהוא שכינתא תתאה (זח"א כ"ו א') ולקדוש ה' מכובד הוא שם הוי"ה ע"ד שא' (חולין קל"ג.) אין כבוד אלא תורה ותורה קוב"ה איקרי (זח"ב ס' א'). והסעודות שהם ברזא דענג מתקן קלקול הנחש שהי' באכילה ואתפני יצה"ר וזוכין לקדוש ה' מכובד היינו לתורה קודש עלאה וקודש תתאה שע"ז מורה כבוד שדרשו כן נותן לכסיל כבוד על תורה לתלמיד שאינו הגון והיינו תושבע"פ שבזה יש רב ותלמיד. וכן עומרו כפול ג"כ נגד ב' הקדושות שכל סעודה נק' סעודתא דמלכא וסעודתא דמהימנותא דחק"ת. וכן מזמורו כפול מזמור שיר אף שבזוה"ק חשבם נגד המדות מ"מ כאן דכתיב להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות מדת יום ומדת לילה

בחי' קוב"ה ושכינתיה ע"ד מ"ש (זח"ג ר"ל א') ואיהי אמונה מרמז גם מזמורו כפול מזמור שיר כמו זכור ושמור לקוב"ה ושכינתי'. וזהו המכוון במ"ר הנ"ל חטאו בכפלים חטא חטאה ירושלים לשון חטא כנגד קוב"ה שצוה על המצות חטאה אותיות חטא ה' הוא נגד בחי' שכינתי' ע"ד מ"ש ובפשעכם שלחה אמכם. שבכל מקום שגלו שכינה עמהם (מגילה כ"ט.) וזה חטא שבכל צרתם לו צר כביכול. ולקו בכפלים מדה במדה ומתנחמין בכפלים נחמו נחמו עמי ג"כ מצד קוב"ה ושכינתי' שמופיע בלב הנחמה מקוב"ה ושכינתי'. והזמן בשבת שהוא נגד מ' מלכות בחי' שכינתי' ועתי"ק וז"א אתיין לסעדה בהדה והיינו כל שם הוי"ה שמורה על ט' המדות עם קוצו של יוד שמרמז לכ"ע כידוע אז הזמן להיות מתנחמין בכפלים:

## פרק כא

**ישיב** לא נאמר כי אם ושב וקבץ שהשי"ת כתב כביכול גאולה לעצמו כמו שאמרו (מגילה כ"ט.) מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין הגליות ובפסיקתא (חדשה סי' צ"ז) למלך שהי' לו פלטין וכו' ושרפוהו מי צריך להתנחם פלטין או בעל הפלטין לא בעל הפלטין וכו' למלך שהי' לו כרם ונכנסו שונאים לתוכו וקצצוהו מי צריך להנחם כרם או בעל הכרם כך אמר הקב"ה ישראל כרמי כי כרם ה' צבאות וגו'. למלך שהי' לו צאן ונכנסו זאבים לתוכו ובקעוה מי צריך להנחם צאן או בעל הצאן וכו' נחמו נחמו עמי נחמוני נחמוני עמי וכו'. המשל מפלטין הוא נגד בהמ"ק שבאו שונאים ושרפוהו ומשל מהכרם הוא נגד התורה והוא מה שנא' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים וגלו מציון ומירושלים וזה שא' במשל וקצצוהו. וא' שצריך לנחם לבעל הפלטין ובעל הכרם ובעל הצאן. ויש להבין הא הנחמות נאמרו רק לישראל דברו על לב ירושלים וגו' וכדומה. אך כיון שינחמו ישראל בזה שנא' כי נרצה עונה שנעשים זדונות כזכיות והגלות הוא רק לטובה (כמו שנת' לעיל) ממילא השי"ת יקבל מזה תנחומין. וכמו שנא' כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם נאום ה' מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה. אחרית היינו שרואין הטובה מפורש כעין מה שא' (ב"ב י"ד:) רות פורענות דאית לי' אחרית שראו שיצא ממנו דוד. וכן תיכף בגלות בבל ראו שהתפשט התושבע"פ ע"י אנכה"ג דאי' (עירובין כ"א:) הרבה גזירות גזרתי ע"ע יותר משגזרת עלי וכו' ורוב הגזירות היו מאנכה"ג. ושם הי' החרש והמסגר אלף והב' ישיבות שלא ראו שמד ולא שלט בהם אדום ויון וכו'. וכתיב העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון וכו' (כמ"ש תנחו' פ' נח) וזה ראו מפורש בבבל. וכמו שא' (סוכה כ'.) עלה עזרא מבבל ויסדה וכו' וזהו הפי' לשון אחרית. וזה שנדרש ע"ז (תענית כ"ט:) אלו דקלים וכלי פשתן שהוא מרמז לתושבע"פ

שבבבל היו דקלים וכמו שא' (פסחים פ"ח רע"א) לא הגלה הקב"ה את ישראל לבבל וכו' עולא אמר כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה. וכלי פשתן הוא מה שא' (קידושין ע"ב.) ת"ח שבבבל דומים למלאכי השרת שהיו מצוינים במלבושיהם (שבת קמ"ה:) והיינו בכלי פשתן לבנים כמלאכי השרת. ורבינו הק' זצ"ל אמר דאחרית פי' בחי' תושבע"פ שהוא מדה אחרונה מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ומרמז ע"ז דקלים שהוא מין האחרון מן הז' מינים דבש תמרים שבכל מקום מספר ז' מרמז כנגד ז' המדות וזהו אחרית. ותקוה היינו בעתיד ששמעתי מרבינו הקדוש זצ"ל שאמר בשם הרבי ר' בינם זצלה"ה שאמר שאף שהדורות המוחות מתמעטין בכל פעם אבל נקודת החיים שבלב מתרחב תמיד ונעשה מזוכך בכל פעם בגלות יותר. ואמר רבינו הק' שהי' לו זה לדבר חדש כששמעו בפשיסחא ואח"כ מצא הדבר מפורש בכמה דוכתי ולא פי' לן אי' מקומן וכבר אמרנו שורש לזה (ונת' במ"א) וזה הוא התקוה טובה בגלות. וזה שאומר השי"ת כי אנכי ידעתי וגו' אך ישראל מצדם לא ידע ולא התבונן האחרית והתקוה טובה. וזה שנא' דברו על לב ירושלים וגו' שיכנסו התנחומין בלב ישראל שיתנחמו בכפלים שיכירו שהגליות הוא לטובה לתת להם אחרית ותקוה. וממילא יש תנחומין לבעל הכרם ולבעל הצאן ולבעל הפלטין שהשי"ת כבר ידע שהכל לטובה כדי לזכות לאורו של משיח והתושבע"פ שיתגלה על ידו ואריכת הגליות כדי שיתוקן כל הנפשות כסיום ההפטורה איש לא נעדר:

## לחמשה עשר באב

### פרק א

**במשנה** (סוף תענית) אמר רשב"ג לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכו'. ואח"כ בגמ' אמרו טעמים ע"ז על מה שלא היו ימים טובים כזה אבל היכן מצינו רמז בתורה לזה שנקרא ט"ו באב יו"ט. נראה לי שהוא ממה שנא' (סוף שופטים) הנה חג ה' בשילו מימים ימימה וגו' והנה אם יצאו בנות שילו לחול במחולות וגו'. ולא פירש איזה חג הוא מימים ימימה והרד"ק פי' על יוהכ"פ שבו נזכר במשנה ובנות ירושלים יוצאת וחולות בכרמים. אבל היכן מצינו שיהי' נקרא יוהכ"פ חג אבל נקרא רק מקרא קודש דחג נקראים רק הג' רגלים חג המצות וגו' דחג הוא לשון שמחה בכ"מ דלכן בלשון חז"ל סתם חג הוא חג הסכות שהוא זמן שמחתינו וכמו שא' (חגיגה י':) חוגו חגא פירש"י להרבות שמחה. ומ"ש בתוס' די"מ חג מלשון רקידה כמו יחוגו ויניעו כשכור גם שם הוא מלשון שמחה שהשכור מתוך היין לבו שמח עליו. וכן כתיב (שמואל א ל':ט"ז) אוכלים ושותים וחוגגים בכל השלל היינו שהיו שמחים בהשלל מתוך אכילה ושתי' וגם מחולות בכלל ודוחק

לומר שמרמז על יוהכ"פ. לכן נראה דחג ה' בשלו וגו' המכוון על ט"ו באב דכל החגים לא נקראו חג ה' ואף בסוכות שהוא זמן שמחתינו וכתיב בי' מפורש מצות שמחה כתיב ושמחת בחגך שהוא שמחת ישראל זכר ליציאת מצרים. ורק מצינו בתורה אצל אהרן שאמר חג לה' מחר על י"ז בתמוז שאז נשלם המ' יום ראשונים שהי' משרע"ה בהר ואמר שאז ירד מההר עם השני לוחות בידו. ולולי הקלקול הי' אז חג לה' שאז הי' צריך להיות יום שמחת לבו של הקב"ה כמו במתן תורה. וכמו שנא' במצרים שלח את עמי ויחוגו לי במדבר ולא מצינו שעשו ישראל חג במדבר ואם על החגים הג' רגלים שקיימו הלא קיימו כבר חג המצות במצרים ג"כ. אך ענין ויחוגו לי במדבר הכונה על מתן תורה ואם לא היה הקלקול בעגל ולא נשתברו הלוחות הי' אז בי"ז בתמוז החג לה' שהוא יום שמחת לבו שאז הי' נתקיים כמו שדרשו חז"ל ע"פ חרות על הלוחות חירות ממה"מ ומשעבוד מלכיות והי' נחקק הד"ת בלב ישראל. אך אחר הקלקול נדרש על יוהכ"פ שהוא יום שנתנו בו לוחות אחרונות הפסוק ביום חתונתו דלא היה חרות ונחקק בלב כ"כ בלוחות אחרונות. וביום שמחת לבו נדרש על בנין בהמ"ק שיבנה במהרה בימנו שרק אז יתוקן הכל:

**והנה** המימרא דרשב"ג הנ"ל נשנית במשנה אחר המימרא דמשנכנס אב ממעטין בשמחה שבת שחל ט"ב להיות בתוכה וכו'. ובגמ' (כ"ט:) ר"מ אוסר מר"ח עד התענית ור' יהודה אומר כל החודש ורשב"ג אומר אותה שבת בלבד אמר ר"י ושלשתן מקרא אחד דרשו דכתיב והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה מ"ד מר"ח ועד התענית מחגה ופירש"י דהיינו ר"ח שנקרא חג כמו שנא' קרא עלי מועד. ובאמת קשה להבין דלא מצינו שנקרא ר"ח חג רק מועד. ובגמ' (ערכין י':) מקשה לענין הלל ר"ח דאיקרי מועד לימא ומשני לא איקדש בעשיית מלאכה דכתיב השיר יהי' לכם כליל התקדש חג לילה המקודש לחג טעון שירה ושאין מקודש לחג אין טעון שירה. הרי דר"ח אינו נקרא חג דאם הי' מקודש לחג הי' גומרין בו את ההלל. ונראה דחגה קאי על ט' באב דבזמן הבית הי' חג וכמו שנא' והפכתי חגיכם לאבל ואיזה חג נהפך לאבל אם על ה' חגים הלא לא נהפכו לאבל יותר משאר ימות השנה. רק קאי על ת"ב שבזמן הבית הי' חג וכמו בבית שני ששאלו אם יתענו בצומות והשיבום הנביא צום הרביעי וגו' והי' לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים אף שידעו שעדיין לא הי' הגאולה בשלימות מ"מ בזמן הבית הי' יו"ט מפני שהי' צומות מקודם ומפני שידעו שיהי' לעתיד למועדים טובים. כן בזמן בית ראשון הי' בת"ב יו"ט ומועד ואף שלא היה עוד צום מקודם מ"מ מזמן המדבר שנגזר במרגלים כמו שא' (תענית כ"ט.) אתם בכיתם בכי' של חנם ואני קובע

לכם בכי' לדורות. ובמד' (במדב"ר פ' ט"ז) אי' ומן אותה שעה נגזר על בהמ"ק שיחרב כדי שיגלו ישראל שכן הוא אומר וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות ונראה דקאי על ב' החרבנות דלהפיל זרעם בגוים קאי על חורבן בית ראשון שהי' די בבבל ולזרותם בארצות היינו חורבן בית שני שבו נגזר לזרותם בארצות שיהיו משועבדים בע' אומות כמ"ש (שהש"ר פ' ב') זה מלך המשיח וכו' ולא כבר נשבע הקב"ה שהוא משעבדנו בע' אומות והוא משיבן א' גולה לברבריא וא' גולה לסמטריא דומה כמו שגליתם כולכם. וכיון שראו אח"כ שהיו בא"י ולא נתקיים רק להפיל אותם במדבר והם שרוין בא"י לכן עשו אז בזמן בית ראשון ג"כ חג בט"ב כמו שעשו בבית שני שנהפך הצום לששון ולשמחה וע"ז נאמר והפכתי חגיכם לאבל על ט' באב:

**ונראה** שהי' החג ז' ימים מט"ב עד ט"ו באב. וי"ל שזה שלמדו (מו"ק כ'.) לאבילות ז' דכתיב והפכתי חגיכם לאבל מה חג ז' אף אבילות ז'. ובירוש' דייק אימא ח' כמו ח' ימי החג ומשני שמיני רגל בפ"ע וי"ל שלמדו בגמ' דידן מדכתיב חגיכם לאבל דהיינו מה שהי' להם ט"ב לחג ז' ימים בזמן הבית ואמר הנביא שע"י החורבן והפכתי חגיכם לאבל ולימדו מזה אבילות ז'. ובאמת אי' בגמ' הנ"ל בין הטעמים של ט"ו באב יום שכלו בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר לא הי' דבור עם משה וכו' וידבר ה' אלי אלי הי' הדבור. ולפירש"י בתענית ורשב"ם (ב"ב קכ"א) לא מתו בשנת המ' אך בתוס' פירשו דבשנה אחרונה ג"כ מתו בט"ב רק מפני האבל שהי' ז' ימים מט"ב עד מקצת יום ט"ו באב שהי' יום ז' ומקצת היום ככולו לכן לא הי' הדבור עד ט"ו באב. וזה לשון וידבר שהוא לשון חבה כמו פנים בפנים דבר ה' עמכם וכמו שא' בגמ' (מכות י"א.) מפני מה נאמרה פ' רוצחים בלשון עזה דכתיב וידבר ה' אל יהושע וכו' מפני שהן של תורה שכל ד"ת הי' בלשון וידבר כמו פנים בפנים דבר ה' עמכם. ולכן עשו יו"ט בט"ו באב שאז דיבר ה' אליו בלשון של תורה בלשון חבה (כמ"ש בפירש"י שם) כמו פה אל פה אדבר בו. ולכן למדו אבל ז' ימים ממה שנא' והפכתי חגיכם לאבל דקאי על ט"ב שהי' מושך עמו ז' ימים עד ט"ו בו ובט"ו בו קבעו בזמן הבית חג ומחולות שהי' יום האחרון מן ז' ימי חג אלו. ובט"ו שכבר כלה האבל במדבר עשו יו"ט ומחולות. וע"פ זה מיושב חגה חדשה ושבתה לכל הדעות דלפירש"י קשה למ"ד כל החודש מה דרש חגה ושבתה גם למ"ד מר"ח עד התענית אי דרש חגה על ר"ח כפירש"י הנ"ל מנא לי' עד התענית דלמא רק בר"ח לבד. וע"פ האמור מיושב דלמ"ד מר"ח עד התענית דרש מחגה דקאי על ט"ב שהי' חג בזמן שהיה בהמ"ק קיים כנ"ל. והוא דרש חדשה על ר"ח אב ושבתה על אותו שבת שבין ר"ח להתענית. ומ"ד כל החודש כולו דרש מחדשה שהוא כל החודש וממילא

יש בו גם חגה היינו ט"ב ושבתה השבתות שבתוך החודש. ומ"ד כל השבת כולו אסור דרש משבתה והוא דרש חגה וחדשה על כל השנה כמו חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי אבל שבת לא נזכר שם דשבת קביעא וקיימא מקדושת השי"ת וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב פ"ח ב') ואלו שבת לא קאמר וכו' וקאי שבתה על ימי השבת של השבוע שחל בו ט"ב. ואף דכתיב שכח ה' בציון מועד ושבת ונזכר גם שבת. שם קאי על הקרבנות מוספי מועד ושבת שהם תוספות קדושה ע"י קרבנות שמקריבין ישראל שנתבטל אחר החורבן. וכן מה דאי' (שבת קמ"ה:) מפני מה מועדים שבבבל שמחים מפני שלא היו באותו קללה דכתיב והשבתי וכו' וכתיב חדשיכם ומועדיכם וכו'. ובשבתות לא נזכר שיהי' הבדל בין א"י לבבל רק הקללה הי' רק על החגים וחדשים כמו שנא' חדשיכם ומועדיכם. ואף דבפסוק והשבתי שמביא נזכר גם שבתה י"ל דאתי למ"ד שבתה קאי על שבוע שחל בו ט"ב:

**ואחר** זה נשנה במשנה המימרא דרשב"ג לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכו' וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. ופירש"י במלך שלמה במלך שהשלום שלו בעטרה שעטרה לו אמו כנס"י. ומה זו שייכות למה שבנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים שנשנית במשנה קודם לזה ובגמ' דרשו על זו המימרא ת"ר יפיפות וכו' אמר ר"א עתיד הקב"ה לעשות מחול וכו'. ונראה שהכל אחד דמחול הוא לשון היקף כמ"ש בפירש"י סביב לשון מחול הכרמים. והיינו דמה שנא' בעטרה שעטרה לו אמו היינו דישראל יש להם ב' כתרים תפילין של יד ושל ראש דתפילין של יד הוא כנגד כתר נעשה שהמעשה שייך לידים והם משועבדין למצות ה'. ותפילין ש"ר כנגד כתר נשמע שהוא כנגד המוח ומחשבה מוחא. וכנגדן א' (ברכות ו'.) השי"ת מניח תפילין דמשתבח בשבחייהו דישראל. ומכתר נשמע כביכול השי"ת מניח תפילין ש"ר ומכתר נעשה התפילין של יד. וזה הפי' בעטרה שעטרה לו אמו כנס"י בנעשה ונשמע. ביום חתונתו זה מ"ת ואם לא היו נשתברו לוחות ראשונות הי' אז בי"ז בתמוז יום חתונתו ויום שמחת לבו יחד. ואחר שנעשה הקלקול אז נקרא יוהכ"פ יום חתונתו שאז הי' יום סליחה ומחילה ונתקן אז מה שקלקלו בנעשה במעשה העגל (כמ"ש במ"ר עקב). ויום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שיבנה ב"ב דאחר החטא נצרך לתיקונו לתושבע"פ כמו שנא' כי ברוב חכמה רוב כעס שלתקן הרב כעס נצרך לרב חכמה והוא כנגד כתר נשמע כמו שנא' שמעו ותחי נפשכם והוא בחי' בינה לבא שממנו תוצאות חיים היינו שנכנס ללב. ובינה הוא בחי' תושבע"פ דחכמה הוא בתי' תושב"כ ובינה שהוא מבין דבר מתוך דבר בחי' תושבע"פ וזה יום שמחת לבו. ובבהמ"ק

כתיב כי מציון תצא תורה וכמ"ש שמשם יוצא הוראה לעולם וכן הוא מפורש בפסוק כי יפלא ממך דבר וגו' וקמת ועלית אל המקום וגו'. והיינו כי יפלא ממך דבר שלא יוכלו לידע מתושב"כ וקמת ועלית אל המקום שבבהמ"ק מופיע השי"ת אמיתת תושבע"פ. ולכן קבעו מחולות בט"ו באב שאז יהי' הבנין לעתיד כמ"ש בפסיקתא. וזה הפי' מה שא' במשנה זה בנין בהמ"ק שיבנה ב"ב דהיינו בנין העתיד שאז יתוקן הכל. וזהו שמחת לבו ע"ד שא' (סנהד' צ"ט.) ללבי גליתי לאברי לא גליתי היינו למדות שבהן מתנהג העולם כמו שנא' ביעקב אע"ה שבקש לגלות את הקץ ונתכסה הימנו ולכן קבעו אז בט"ו באב יו"ט ומחולות בעיגול כעטרה וע"ז מסיק בגמ' עתיד הקב"ה לעשות מחול וכו' וכל אחד מראה באצבעו שנא' וכו' זה ה' קוינו לו זה מורה כמו שמראה באצבע דהיינו שכל אחד רואה כפי ההשגה והכרה שהי' לו בעוה"ז. רק שאז יהי' להם ההכרה בפירוש וכמו שהי' בים דאי' במדרש ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל שאמרו זה אלי׳:

**וזה** ענין ט"ו באב בזמן הזה דבמשנה אי' רק לא היו ימים טובים וכו' שהי' רק בזמן הבית וכן כל האמור שבהן בנות ירושלים יוצאות וכו' הי' ג"כ בזמן הבית וכמו שא' בגמ' בת מלך וכו'. אך בגמ' אמרו ו' טעמים וכל הה' טעמים הי' רק בזמן הבית רק טעם אחד יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה זה הי' אחר החורבן. וביתר הי' מלכות בן כוזיבא דאי' (גיטין נ"ה:) אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא אשקא דריספיק חריב ביתר. וענין ג' חרבנות אלו הם כנגד ג' מדות הרעות הקנאה והתאוה והכבוד שהם שורש הג' חטאים ע"ז ג"ע ושפ"ד. וזהו אקמצא ובר קמצא חריב ירושלים היינו בעון שנאת חנם שהוא מדת הקנאה ושפ"ד שהם קליפת עשו רציחה. ועבור זה הי' חורבן בית שני ע"י אדום דתמיד כל שנמצא קטרוג על ישראל באיזו מדה אז האומה שקליפתה מעין מדה זו מושלת עליהם דיש להם טענה שגם בישראל נמצא מעין מדתם וחורבן בית שני הי' מפני שנאת חנם כמ"ש (יומא ט':). אתרנגולא ותרנגולתא חריב טור מלכא הוא ע"י מדת התאוה דשם נמצא בגמ' שהי' ריבוי מופלג ס' רבוא עיירות שהי' בכל אחת כיוצאי מצרים וג' הי' בהן כפלים כיוצאי מצרים ומקודם הי' להם בזה הכונה לש"ש והוי מפקי תרנגולא ותרנגולתא כלומר פרו ורבו כתרנגולים שבהם ריבוי המין דאי' (ברכות כ"ב.) שלא יהיו ת"ח וכו' כתרנגולים. והם הי' להם בזה כונה לש"ש פרו ורבו וכו' ואח"כ שהי' קטרוג עליהם שהוא לשם תאוה לבד לזה חרבה. ואשקא דריספק חריב ביתר זה הי' ממדת הגיאות והכבוד כמו שא' דהוי נהיגי כי הוי מתיליד ינוקא שתלי ארזא וזה מורה על גאוה וכבוד כמו שא' (במד' חקת) ע"י שהגביה עצמו כארז לקה בצרעת וכו'. ואי' בגמ' (שבת קל"ט.) אי בטלי יהורי בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סיגיך

ופירש"י סיגיך הם גסי הרוח לשון ישגא מאוד. ובאמת מצינו בפסוק צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה רק שיש גיאות לטובה ג"כ כמו שנא' ביהושפט ויגבה לבו בדרכי ה' והוא כנגד קליפת עמלק שמשליך עצבות וקרירות על האדם כמו שנא' אשר קרך ודרשו בספרי הצנינך והפשירך. ואי' (תמורה ט"ז.) לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות וקרי לי' עצבי שהיצה"ר משליך עצבות על האדם ושפלות בפיתויו שאינו נחשב לימודו ועבודתו כלום. ולזה נצרך גאוה שידע שע"י תורתו ועבודתו מוסיפין כביכול כח בפמליא של מעלה כמו שנא' תנו עוז לאלהים וכן להיפך ח"ו נאמר צור ילדך תשי. וזה הוא הגאות לש"ש כמו שנא' ויגבה לבו בדרכי ה'. וגם בביתר הי' להם בזה כונה לש"ש להשתמש בהגיאות לעבודת השי"ת. ואח"כ שהיה קטרוג שלקחו הגיאות לדברי עוה"ז כאו"ה קצו ארזא. וזהו אשקא דריספיק שהוא גאות דאו"ה במרכבה וגדולה חרוב ביתר. ויום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה שזה מורה לתיקון קלקול זה דאי' (סנהדרין מ"ו:) קבורה משום בזיוני וכן מצינו בכ' ולא יקברו לדומן על פני האדמה יהי' שהוא בזיון וכיון שנתנו לקבורה היינו שאפשר לתקן קלקול זה. וזה ראו ע"י הנס שהיה שלא הסריחו במשך הזמן שהיו מושלכין בלא קבורה וע"ז התקינו ברכת הטוב ומטיב. והוא כמו שא' (פסחים נ'.) לעוה"ב כולו הטוב והמטיב שאז יראו שהכל הי' לטובה. וכן ראו שם שלא רצה הש"י לבזותם מזה שלא הסריחו שהי' ע"י נס רק הי' כדי לתקן מה שפגמו במדת הגאוה. ואח"כ נתנו לקבורה ולכן תיקנו ברכה זו בבהמ"ז שהגיאות בא ע"י אכילה גסה כמו שנא' פן תאכל ושבעת וגו' ורם לבבך וגו':

**וביתר** היה מלכות בן כוזיבא דאמר אנא משיח כמו שא' (סנהד' צ"ג:) והרמב"ם ז"ל (פי"א מה' מלכים) כתב שרע"ק היה נושא כליו של בן כוזיבא אף שלא נמצא במדרשי חז"ל שלפנינו רק במד' (איכה רבתי ב') אי' שרע"ק אמר היינו מלכא משיחא ואמר לו בן תורתא עקיבא יעלו עשבים בלחייך וכו' ומן הסתם הי' לו איזה שייכות לבחי' משיח והי' מלך ישראל וכבש אומות. ואי' בזווה"ק (ח"ג רס"א ב') משה שירותא בעלמא הוה וכו' סיומא מלכא משיחא וכו' דמשרע"ה הי' שורש תושב"כ וסיומא יהי' מלכא משיחא שהוא שורש תושבע"פ מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ודוד המע"ה הי' מרכבה למדת מלכות והי' ראש לבעלי רוה"ק ורוה"ק הוא בחי' תושבע"פ כמו שכתב הרמב"ן ז"ל על מה שא' (ב"ב י"ב.) וחכם עדיף מנביא שהוא ע"י רוה"ק וכמו שא' שם ולאו טעמא יהיב. ועיקר השלימות יהי' במלכא משיחא ע"י בחי' תושבע"פ שהוא התיקון לרוב כעס שנצרך לזה הרב חכמה כנ"ל. וכן אחר הקלקול במדבר נתנו אז הלוחות האחרונות דאי' (שמו"ר פ' מ"ז) חייך אין אתה מפסיד בלוחות הראשונות לא היו רק עשרת הדברות בלבד עכשיו

שנצטערת אני נותן לך הלכות מדרש ואגדות [ונראה שלמדו זה אף דנראה שבלוחות ראשונות ג"כ נרמז הכל וכמו שנדרש (מ"ר שם) על מה שנא' וידבר אלהים את כל הדברים האלה אפי' מה שהתלמיד שואל לרב ובלוחות שניות ג"כ היו רק י' הדברות. רק מדכתיב בלוחות שניות ויכתוב על הלוחות את דברי הברית וגו' ומקודם לזה כתיב כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית וגו' ודרשו (במ"ר שם) זה על תושבע"פ וכן אי' (גיטין ס':) לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבע"פ שנא' כי ע"פ הדברים האלה וכו' וכ' ויכתוב על הלוחות את דברי הברית מזה למדו שבלוחות שניות נכללו הלכות מדרשות ואגדות] וזה נצרך אחר הקלקול כדי לתקן הרב כעס. וסיומא יהי' ע"י מלכא משיחא. ואי' מהבעש"ט זצ"ל שראה ע"י עליות נשמה שרע"ק הוא שומר הפתח בהיכל משיח. והיינו דרע"ק הוא שורש תושבע"פ כמו שכ' האריז"ל ואי' (מנחות כ"ט:) שאמר משה רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי וכו' כך עלה במחשבה לפני. והיינו דמשרע"ה היה בחינתו שורש תושב"כ ורע"ק שורש תושבע"פ. וזה מה שכ' הרמב"ם ז"ל הנ"ל שר"ע הי' נושא כליו של בן כוזיבא שהי' סבור עליו שהוא משיח וכלים של משיח הוא התושבע"פ. ואחר שחרב ביתר אז נתפשט התושבע"פ ביותר ע"י רע"ק שבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם והם העמידו תורה (כמ"ש ירמות ס"ב:) ואז תקנו הטוב והמטיב. הטוב אין טוב אלא תורה כמו שא' (ברכות ה'.) והמטיב לאחריני הוא בחי' תושבע"פ דאי' (סוכה מ"ט:) תורה ללמדה זו תורה של חסד וכתיב ותורת חסד על לשונה והוא תושבע"פ שהוא על לשונה. ואז ראו שיוכל להתחיל התיקון לזה ע"י בחי' תושבע"פ שיתוקן הב' כתרים נעשה ונשמע בעטרה שעטרה לו אמו ולכן הוא יו"ט אף אחר החורבן:

**ולכן** איתא בגמ' אח"כ מכאן ואילך דמוסיף יוסיף וכו' שאז מיום ט"ו כאשר ראו שמתחיל התיקון אחר החורבן תקנו שצריך להוסיף מהלילה על היום דלילה הוא כנגד תושבע"פ דירח שהוא בחי' תושבע"פ מקבלת מאור השמש בחי' תושב"כ. ואף דא' (עירובין ס"ה.) מחדדן שמעתך א"ל דיממי נינהו מ"מ איתא (שמו"ר פ' מ"ז) מודה ר"י שאין רנה של תורה אלא בלילה שנא' קומי רוני בלילה וכן הוא אומר ותקם בעוד לילה. והיינו על תושבע"פ כמו שא' (מגילה ל"ב.) השונה בלא זמרה שהיו רגילין לשנות המשניות בזמרה שע"י כן זוכרין יותר (כמ"ש תוס' שם). או דקרי לה רנה דעיקר תושבע"פ הוא שיהי' נכנסין הד"ת ללב ליישר הלב וכשמתיישר הלב מזה בא שמחה כמו שנא' ולישרי לב שמחה ורנה בא משמחה. ונראה שזה טעם הז' לט"ו באב שע"י שראו אז שהתחיל התיקון ע"י תושבע"פ צריך להוסיף מאז מהלילה לשנות וכ"כ הרמב"ם (פ"ג מת"ת וביו"ד סי' רמ"ו) הרוצה לזכות

בכתרה של תורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפי' אחד מהן בשנה וכו'. ובזה יונח מ"ש בפע"ח שיש ז' טעמים בגמ' אף דלפנינו אי' בגמ' רק ו' טעמים על ט"ו באב אך זה שא' בגמ' מכאן ואילך דמוסיף יוסיף הוא הטעם השביעי כמו שאמרנו:

**ואח"כ** נסדר בגמ' ת"ר יפיפיות שבהן וכו' ובגמ' הגיר' ג' כתות יפיפיות מיוחסת מכוערת ובע"י חשיב ד' כתות יפיפיות מיוחסת עשירות ועניות. ואי' בפע"ח שהוא כנגד ד' אותיות השם הוי"ה והוא מה שא' בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך וכו' דקאי על השי"ת שבוחר בישראל. ויפיפיות נגד ה' אחרונה שבשם הק' שהוא שכינתא תתאה כמו שנסדר בשה"ש כל שבחי כנס"י רעיתי יפתי יפה את כתרצה. והיינו שמקושטת בכ"ד קישוטי כלה והם אומר' תנו עיניכם ליופי. מיוחסת כנגד ו' שבשם הק' דעיקר היחוס ישראל הוא שהם בנים לה' כמו שנא' בנים אתם לה' אלהיכם. והוא רק ביעקב שזכה להיות נקרא בני בכורי ישראל והי' מטתו שלימה שאין בזרעו שום פסולת. משא"כ בזרע אברהם ויצחק אף שהם בעצמם ג"כ זכו שנקראו ישראל (כמ"ש במד') מ"מ מ"מ כיון שיצא מזרעם פסולת לא יתכן בהם השם בנים לה'. רק זרע יעקב זהו היחוס וזהו כנגד ו' שבשם שהוא כנגד יעקב שנקרא בן וכנס"י בת שהוא בחי' ו' ה'. וזהו תנו עיניכם למשפחה. ועשירות שאמרו שם שמכניסות הכל משלהן כל התכשיטין הוא כנגד ה' ראשונה וע"ד שא' (ב"ב כ"ה:) ושיעשיר יצפין מצפון זהב יאתה היינו שיחזיק וישתדל במדת היראה שהוא בחי' צפון והוא מדתו של יצחק אע"ה ועי"ז יהי' בכוחו לקבל עשירות כמו שנא' ביצחק כי גדל מאוד ודרשו זבל פרדותיו של יצחק וכו' שהוא עשירות בהפלגה. וכמו ששמענו מרבינו הק' מאיזביצא זצלה"ה ע"פ ואברם כבד מאוד במקנה וגו' פי' כבד מלשון משא כבד שהעשירות הי' לו לעול ולמשא מפני שמדתו הי' עיקר בבחי' אהבה להשי"ת והי' ירא לנפשו מפני אהבות זרות שלא בקדושה. אבל יצחק אע"ה שהי' עיקרו בבחי' היראה לא ירא מזה והי' בכוחו לקבל העשירות. ועיקר יראה הוא מצד האדם כמו שנא' מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה וזהו עשירות שמכניסות הכל משלהן. ועניות ובגמ' הגי' מכוערת והכל אחד דעניות היינו בדעת כמו שאמ' (נדרים מ"א.) אין עני אלא בדעת ומזה בא שהם מכוערת במעשים. וזהו כנגד י' שבשם הק' היינו שמ"מ הם קשורין בשורש בראשית המחשבה שהוא הקיצו של י' בחי' הדעת שהוא החיבור חו"ב. וכמו שא' (סנהד' מ"ד.) אע"פ שחטא ישראל הוא וע"ז נקראו ראשית תבואתה והוא כנגד עני בדעת. ואומרים ובלבד שתעטרוני בזהובים דהיינו שיתנו להם תכשיטין ואז לא יהיו מכוערת כמו שא' (נדרים ס"ו.) בנות ישראל נאות הן אלא שעניות מנוולתן. וכן כאן המכוון שהשי"ת יעטר אותם בתכשיטין דבאמת רצונינו לעשות רצוניך רק השאור שבעיסה

מעכב ואז לא יהיו עניות ומכוערת. ואח"כ אמר שם עתיד הקב"ה לעשות מחול וכו' וכל אחד ואחד מראה באצבעו דהיינו שכל אחד מראה לפי השגתו ותפיסתו בהשי"ת שהשיג בעוה"ז. ולעתיד כשיראה מפורש יהיה מראה באצבעו הנה אלהינו זה קוינו לו:

## פרק ב

**במשנה** סוף תענית לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב ויוהכ"פ שבהם וכו' וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון וכו' ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שיבנה במהרה בימינו. ופי' הרע"ב מתן תורה ביוהכ"פ שבו נתנו לוחות אחרונות ובנין בהמ"ק מה שנתחנך ביוהכ"פ והוא דוחק גדול לומר שבנין בהמ"ק מוסב על יוהכ"פ שהי' רק בבית ראשון כדאי' בתוי"ט. וגם מהו הלשון שסיימו במשנה שיבנה במהרה בימינו הלא חינוך המקדש כבר הי' ביוהכ"פ בבית הראשון ובהכרח לומר שהוא רק כדי לסיים בדבר טוב וגאולה וישועה. וגם לתימה למה לא חשבו במשנה היום טוב של חג השבועות שבו הי' עיקר מתן תורה. ועל ט"ו באב לא נאמר שום סמיכות במקרא. אבל הנראה משטחיות המשנה שביום חתונתו חוזר על יוהכ"פ שהוא זמן נתינת לוחות שניות כפי' רש"י והרע"ב אבל ביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שיבנה ב"ב חוזר על ט"ו באב שבנין דלעתיד יהי' בט"ו באב ומצינו סמיכות לזה בפסיקתא דאי' שם מפני שבהמ"ק הראשון נחרב במזל ארי' זה אב וע"י ארי' זה נבוכדנצר אף בהמ"ק דלעת"ל יבוא ארי' זה הקב"ה ויבנה את בהמ"ק במזל אריה זה אב. ובודאי המכוון על יום חמשה עשר באב ומה שלא חשבו את חג השבועות ליו"ט גדול שהי' יום חתונתו שבו ניתנה תורה הוא מפני שבלוחות הראשונות שהיה רק מצד אתערותא דלעילא בחי' תושב"כ לא הי' בזה עוד בירור שיתקיים ולזה לא נקרא עוד יום חתונתו. רק דייקא ע"י הלוחות שניות שהוא מצד אתערותא דלתתא והוא ענין התרבות תושבע"פ מצד המקבל כמאמר חז"ל (נדרים כ"ב:) אלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וס' יהושע בלבד כמו שנא' כי ברוב חכמה רב כעס היינו שדייקא ע"י רוב כעס נצרך לתיקונו הרוב חכמה שהוא התרבות תושבע"פ וגזירות החכמים שעושים החכמים מעצמם ונקרא ג"כ תורה כמו תושב"כ. ולזה יתכנה העיקר לקרות יום חתונתו שזהו עיקר חיתון של הזיווג כמו שנכתב הנוסח בהכתובה וישלטו בנכסיהון שוה בשוה היינו שיהי' שליטה להמקבל לעשות התושבע"פ שהוא מצידו כתורה שבכתב שהוא תורה מן השמים מצד המשפיע. וזה נגמר דייקא ביוהכ"פ שניתנו בו לוחות אחרונות ונקרא זאת יום חתונתו בחי' אירוסין כנ"ל. וביום שמחת לבו זה בנין

בהמ"ק שיבנה ב"ב שזה יהי' תכלית שלימות היחוד בקה"ק ע"י הכרובים שפניהם איש אל אחיו ונקרא חדר המטות וכאמרם ז"ל מפני שהוא לפריין ורביין של ישראל:

## פרק ג

**להבין** ענין היו"ט של ט"ו באב לעשות בו סעודה של משתה ושמחה מאיזה טעם הוא סעודת מצוה. ואם ע"פ הפסיקתא שבנין בהמ"ק דלעתיד יהי' במזל ארי' זה אב ואמרנו (במא' הקודם) שהמכוון על ט"ו באב מ"מ אין בזה טעם מספיק לעשות בו יו"ט עתה על מה שיהי' בו בנין בהמ"ק לעתיד. כי כל המועדים וימים טובים שנתנו לשמחה ויו"ט הוא על שם המאורע בו ביום מכבר עי"ז נשאר רושם והשראת הקדושה באותו זמן גם לעולם ושייך לעשות בו יו"ט ומשתה ושמחה אבל לא על מה שיהי' לעתיד. וי"ל הרמז ע"פ הגמ' (סוף תענית) על ט"ו באב מכאן ואילך מאן דמוסיף יוסיף ופירש"י ז"ל דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה יוסיף חיים על חייו. וענין הוספה זו הוא עיקר המכוון על התרבות תושבע"פ שהוא דייקא נתרבה אחר החורבן בחשכות הגדול. ועי"ז נזכה לאור גדול של בנין בהמ"ק ב"ב כדאי' בתנחו' (פ' נח) ע"פ העם ההולכים בחושך ראו אור גדול. דהנה אמרו חז"ל (סנהד' צ"ט:) ע"פ כי אדם לעמל יולד לעמל תורה נברא שכל תכלית בריאת האדם בעוה"ז הוא כדי לעשות מלאכתו ועבודתו בעמל תורה ועבודת השי"ת. ובשעת הבריאה שהי' כמו שנא' והאלהים עשה את האדם ישר היה רק המכוון מהאדם בעמל תושב"כ שהוא בחי' אור יום שהוא גלוי ומפורש לכל. וכמו שנא' תזרח השמש וגו' יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב. שעיקר זמן פעולת ועבודת האדם בתורתו הוא ביום דייקא המרמז לתושב"כ וכמו שנא' והי' לנו הלילה למשמר והיום למלאכה למלאכת הקודש. אמנם ע"י הקלקול נצרך דייקא להוסיף בעסק התורה גם בחשכות הלילה והוא בחי' התרבות התושבע"פ כאמז"ל במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי ועל פ' העם ההולכים בחשך אלו בעלי תלמוד שהוא כדי להאיר על החשכות של היצה"ר המחשיך פני הבריות. וכאמרם ז"ל (בנדרים הנ"ל) ע"פ כי ברב חכמה רב כעס על תושבע"פ שדייקא ע"י רוב כעס של היצה"ר שנתרבה בלבו של אדם נצרך להרוב חכמה שהוא ענין התרבות חכמת תושבע"פ ולכן דייקא לאחר החורבן נתרבה חכמת תושבע"פ ע"י התנאים ואמוראים. וכדאיתא בס' היכלות י"ז לשונות של שבח התורה זיווה והדרה וכו' שהי' נתרבה דייקא לאחר חורבן בית ראשון כדי להאיר חשכות הלילה של רוב כעס. ועי"ז נזכה דייקא לתכלית השלימות של בנין בהמ"ק ב"ב וכדאי' ע"פ כי יתנו בגוים בזכות המשניות יגאלו שהוא תושבע"פ וכדאי' בתנחו' (נח) ע"פ העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אלו בעלי תלמוד שהקב"ה עתיד להאיר עיניהם לעתיד לבא. וזהו

שרמזו ז"ל בט"ו באב מאן דמוסיף יוסיף שיתוספו לו חיי עולם עד שנזכה עי"ז לבנין בהמ"ק ב"ב שיהי' ביום זה כדברנו הנ"ל. וממילא יש סמך ג"כ למשתה ושמחה ביום הזה שנקרא יום שמחת לבו כי אין שמחה אלא ביין כמו שנא' ויין ישמח לבב אנוש. והוא ענין שמחת התרבות תושבע"פ בלב כמו שנא' פקודי ה' ישרים משמחי לב המרמז על בחי' תושבע"פ שהמה מיישרים העקמימיות שבלב שבא ע"י רוב כעס ומזה נולד השמחה בלב. וכמו שנא' אור זרוע לצדיק שהוא בחי' אור של תושבע"פ הנזרע בלב צדיק ועי"ז ולישרי לב שמחה שמיישר העקמימיות שבלב ומזה נולד השמחה:

**והנה** איתא בגמ' ו' טעמים על יו"ט של ט"ו באב ומכל הטעמים אין בהם טעם מספיק שעבור זה יהי' נקבע בתמידית ליו"ט כשאר הימים טובים שהארת הנס הראשון שהי' להכלל ישראל באותו זמן נשפע הארה מקדושה זו גם בהווה להכלל ישראל כמו מאז. משא"כ בטעמים של ט"ו באב שנזכרו בגמ' שהי' רק בפרט ענין של אותו הדור בלבד. כמו הטעם שהותרו השבטים לבוא זה בזה ושהותר שבט בנימין לבוא בקהל וכן כולם. א"כ מהו ענינו להיות עבור זה יו"ט גם היום לכלל ישראל. אמנם ע"פ דברנו הנ"ל יובן שביום הזה מתנוצץ התיקון של הפגמים מה שעי"ז נחרב הבית וע"י התיקון של הפגמים נזכה לבנין בהמ"ק שיבנה ב"ב באותו יום. והנה ידוע שעיקר רוב כעס של היצה"ר הוא בהג' דברים הקנאה והתאוה והכבוד שמוציאין את האדם מן העולם. והתיקון שלהם הוא כשנתברר הטוב באותו ענין בעצמו. ויש לרמז זה ג"כ בגמ' (גיטין נ"ה:) בענין החורבן אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא אשקא דריספיק חרוב ביתר שהמה נגד הג' פגמים של קנאה תאוה וכבוד. ונגד זה רמזו ג"כ בגמ' ג' טעמים על יו"ט של ט"ו באב מפני שמתנוצץ בו ביום התיקון על ג' הפגמים הנ"ל. וענין קמצא ובר קמצא הוא הפגם של קנאה ושנאת חנם שהי' בהם. ונגד זה רמזו ז"ל הטעם של ט"ו באב יום שהותרו השבטים לבוא זה בזה שהוא התיקון של קנאה כי גם באותו הדור שנאסרו ע"י טענת בני יוסף שלא יסוב נחלה ממטה למטה הי' נראה על הגוון כענין קנאה כי מה איכפת להם שיתערבו נחלת השבטים. אמנם מפני שפנימיות כוונתם הי' לש"ש מצד חיבת הארץ. כי כל דבר הוא בעולם שנה נפש וכמו שיש פרטי בחינת קדושה בנפש בכל שבט בפ"ע כענין ראובן בקדושת הראי' ושמעון בקדושת שמיעה כמו"כ לעומת זה יש בחי' פרטיות בחדשי השנה וכמו"כ גם בעולם בקדושת ארץ ישראל יש התחלקות בחי' הגבולין לפי ערך בחי' השבטים כאמרם ז"ל שהגורל הי' צווח אם שבט פלוני עולה גבול תחום פלוני עולה עמו. כי כל גבול יש לו שייכות בחי' קדושתו דייקא לאותו השבט. וגם אם לפעמים יארע שיסוב קדושת גבול

שבט אחד לשבט אחר ע"י מכירה ג"כ אינו לצמיתות רק עד היובל כמו שנא' ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו. וזה הי' טענת בני יוסף ואם יהי' היובל ונוספה נחלתן על נחלת המטה וגו'. לכן הסכים להם הקב"ה בהוראת שעה מפני שהי' פנימיות כונתם לש"ש הגם שהי' נראה כעין קנאה. אבל לדורות מצאו באותו יום דרש מפסוק זה הדבר שלא יהי' נוהג אלא באותו הדור בלבד אבל בשאר הדורות יוכלו השבטים להתערב זב"ז. וזה התנוצצות תיקון הפגם של קנאה שנעשה ביום זה ע"י שהותרו השבטים לבוא זה בזה. ואתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא היא בחי' פגם של התאוה (כמו שנת' לעיל אות א') ונגד זה הוא התיקון של אותו יום שהותרו שבט בנימין לבוא בקהל כידוע שהי' ע"י פגם התאוה שהי' נפגם בזה כל השבט ע"י פלגש בגבעה שהחזיקו ידי עוברי עבירה ועי"ז נשבעו כלל ישראל שלא יתנו לבנימין אשה שלדעתם נפגם כל השבט לעולם. ואחר זה מצאו להם תיקון ביום ט"ו באב שמותרים לבוא בקהל כי גמירא דלא כלה שבטא והוא התיקון של תאוה. ואשקא דריספיק חרוב ביתר הוא בחי' פגם של כבוד והתנשאות שהי' בביתר לכן הי' נוטעים ארזים ע"ש כארז בלבנון ישגה. ועיקר התנשאות שהי' בהם ע"י שהי' בהם התרבות של ד"ת ועבור זה הי' סבור רע"ק על בן כוזיבא שהוא משיח ואי' בהרמב"ם ז"ל שרע"ק הי' נושא כליו של בן כוזיבא כי רע"ק הי' שורש תושבע"פ כאמרם ז"ל כולהו סתימתאה אליבא דרע"ק וגם אי' בתנחו' (חקת) ע"פ וכל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלה לרע"ק וחביריו. ומחמת שהי' בביתר בדורו של רע"ק התרבות חכמת תושבע"פ הי' סבור שבזכותם יהי' משיח כא' ז"ל ע"פ כי יתנו בגוים וגו' שבזכות משניות שהי' אז עיקר תושבע"פ יהי' הגאולה. וגם אמרו ז"ל (קה"ר פ' י"א) תורה של עוה"ז הבל הוא נגד תורתו של משיח. וע"ז דרשו ז"ל על ביתר גדע בחרי אף כל קרן ישראל כי קרן ישראל הוא ההתנשאות שיש להם ע"י התורה כמו שנא' קרנו תרום בכבוד ואין כבוד אלא תורה כמ"ש כבוד חכמים ינחלו כמ"ש בחולין. וע"י הפגם של התנשאות שלהם נענשו כמו שאמרו ז"ל מה מים מניחין מקום גבוה והולכים למקום נמוך כך אין ד"ת מתקיימין אלא במי שדעתו שפילה עליו ולכן נענשו במדה כנגד מדה שלא נתנו לקבורה שהוא תכלית הבזיון היפך של הכבוד. ובט"ו באב שנתנו לקבור' הי' התיקון שלהם ולכן תקנו אז ברכת הטוב והמטיב כי אין טוב אלא תורה כמו שנא' כי לקח טוב וגו' והמטיב לאחריני הוא השפעת התורה להמקבלים וזה הי' עיקר תיקונם כנ"ל (ונת' באריכות לעיל אות א'):

**והנה** שלשה פגמים הנ"ל של קנאה תאוה וכבוד הם השורש של הג' עבירות החמורות ע"ז ג"ע ושפיכות דמים כי ע"י הקנאה באים לידי רציחה ושפ"ד ותאוה לידי עריות וכבוד

מביא לידי ע"ז. כי ע"י התנשאות שבאדם רוצה למשול על הכל להיות מלך ואחר זה לעשות עצמו אלוה כמו שנא' אעלה על במתי עב אדמה לעליון וכאמרם ז"ל כל המתגאה כאלו עובד ע"ז. ויש עוד ב' טעמים בגמ' על ט"ו באב יום שכלו בו מתי מדבר ויום שביטל בו הושע בן אלה פרוסדאות של ירבעם שלא יעלו לרגל. ושני אלה המה תיקון על פגם עון החמור של לשון הרע שהוא שקול נגד ג' עבירות הנ"ל ועיקר החורבן נמשך מזה. כי מתי מדבר נגזר ע"י עון לה"ר של מרגלים שקבעו בכי' לדורות על חורבן בהמ"ק בת"ב ונגזר אז לזרותם בארצות. וביום שכלו מתי מדבר בט"ו באב נעשה תיקון על לה"ר שקבע בכי' לדורות. והחטא של ירבעם שנחלק מלכות בית דוד נמשך ג"כ ע"י לה"ר שקיבל דוד ואמר אתה וציבא תחלקו את השדה וכמו שא' דאלמלא קיבל דוד לה"ר לא וכו' ולא גלינו מארצנו. ואותו יום שנתבטל מעשה ירבעם של הפרוסדאות נעשה תיקון על הפגם הזה של לה"ר. וטעם האחרון בגמ' שבו ביום פסקו לכרות עצים למערכה. והנה כל הטעמים הקודמים הם היו תיקונים על הקילקולים לבער הפגמים שבנפש. והטעם הזה מרמז על הוספת התלהבות הקדושה בנפש מיום הזה. כי ענין הבאת עצים למזבח הי' בבית שני שחרבו הגוים העצים שבארץ ישראל ולא הי' מצוי מה לבער על המזבח ותיקנו להתנדב עצים להלהיב את אש הקדושה על המזבח. וביום ט"ו באב פסקו מלכרות עצים כי יש די באש הקדושה הנשפע באותו יום על כל השנה. והאש של הקדושה הוא ע"י אותיות י"ה של איש ואשה שזכו ושכינה ביניהם ונעשה עי"ז ב' פעמים אש של גבוה לכלות האש של היצה"ר של תאוה הנקרא אש כמו שא' (קידושין פ"א.) נורא בי עמרם וחזי דאנת נורא. והאש של יצה"ר של כבוד וע"ז כמ"ש (יומא ס"ט:) נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קה"ק. ואמר עוד שם בגמ' וקרו לי' יום תבר מגל הוא מרמז ג"כ שע"י חרב הגבורה של הקדושה שנאמר בגבריאל וחרבו שלופה בידו וא' בסנהדרין צ"ה ב' אמר לו הקב"ה לגבריאל מגלך נטושה ע"ש. עי"ז נשבר המגל חרב גבורה של ההיפך הוא היצה"ר של הקנאה ורציחה שהוא קליפת עשו שנא' בו ועל חרבך תחי' וכל הג' אשות הם רק בקדושה:

## פרק ד

**במשנה** (סוף תענית) לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכפורים שבהן בנות ירושלים יוצאות וכו' וחולות בכרמים וכו' וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו. ובגמ' בשלמא יוהכ"פ משום דאית בי' סליחה ומחילה יום שנתנו בו לוחות אחרונות אלא ט"ו באב מאי הוא

אר"י אמר שמואל יום שהותרו השבטים לבוא זה בזה וא' בתוס' (שם) פי' דהיינו יו"ט וכונת התוס' דבגמ' הקשה ב' קושיות על ט"ו באב בשלמא יוהכ"פ הוא יו"ט משום דאית בי' סליחה ומחילה ונוסף ע"ז שנתנו בו לוחות אחרונות אבל ט"ו באב מאי הוא מפני מה הוא יו"ט וגם שיהי' עוד גדול משאר יו"ט. ע"ז תי' ר"י אמר שמואל יום שהותרו השבטים לבוא זה בזה ובזה יתורץ קושיא הא' וזה שא' בתוס' פי' דהיינו יו"ט. ונשאר עוד קו' הב' מאי מעליותי' משאר היו"ט ע"ז א' בגמ' הטעם הב' יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל. והוכחת התוס' מלשון הגמ' בטעם הב' אמר ר' יוסף א"ר נחמן שאם הוא תירוץ אחר על קושיא הא' הי"ל לומר ר' יוסף א"ר נחמן כדרך סוגית הש"ס וכמו שאר המימרות בגמ' שם. מזה משמע שהטעם הזה הוא לתרץ קושיא הב' הנ"ל. והנה במשנה מסיים וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק ולכאורה אין לו שום שייכות לכאן גם לפי פי' הרע"ב שחוזר ג"כ על יוהכ"פ שהי' בו חנוכת בהמ"ק מהלשון של המשנה זה בנין בהמ"ק משמע מזה גוף הבנין ולא החנוכה. והנה בפ' נאמר (שופטים כ"א:כ"א) הנה חג ה' בשילו מימים ימימה וגו' והנה אם יצאו בנות שילו לחול במחולות וגו'. ותמה שם הרד"ק איזה חג הי' משנה לשנה שיצאו לחול במחולות ואמר שאפשר שהי' ביוהכ"פ שהי' בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים וגם ע"ז יפלא למה הי' המחולות רק בשילו ובירושלים ולא בשאר מקומות. והנראה בכל זה דהנה ידוע מא' חז"ל ע"פ זה בעטרה שעטרה לו אמו זו כנס"י ולא זז מחבבה עד שקראה אמי. היינו בעת שמופיע בכנס"י הבינה בפנימיות הלב והוא בחי' אמא עלאה כידוע והוא ענין הארת המוחין בנקודה פנימיות שבלב ע"י הארת הדעת המחבר המוח והלב בחי' חו"ב וכידוע שהדעת הוא פנימיות של הכתר שהוא האור המקיף למעלה מן המוחין כעטרה שעל הראש והיינו בחי' העטרה שעטרה לו אמו דייקא. אמנם יש בזה שני בחי' אחת הוא מה שזוכין להופעת הדעת בנפשות ישראל מצד הארת אתערותא דלעילא וזהו הפי' של ביום חתונתו זה מתן תורה שאז הי' נשפע הדעת בכנס"י מצד אתעדל"ע והי' זה במ"ת ע"י משרע"ה שהוא היה כללות הדעת של דור המדבר הנקראים דור דעה והי' נשפע בהם הדעת ע"י מ"ת שהי' אז חרות על הלוחות שנחקק הדעת והכרת הארת אלהות בלוח לבם. וזה נקרא יום חתונתו היינו שהשי"ת בחר בנו להיות לו לעם סגולה וקדשנו בתורתו וחיי עולם נטע בתוכינו כענין קידושי החתן להכלה. ויש עוד בחי' אחת והוא נקראת ביום שמחת לבו וזה בנין בהמ"ק היינו כאשר זוכים נפשות ישראל להתעורר מעצמם בבחי' הדעת והכרת השגחתו ית' בפנימיות נקודת לבם זה נקרא בנין בהמ"ק בעצם כאמרם ז"ל יודע הי' בצלאל לצרף האותיות שנבראו בהם שמים וארץ שנא' וימלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה

ובדע"ת ובכל מלאכה. וע"ז אמרו ז"ל כל מי שיש בו דעה כאלו נבנה בהמ"ק בימיו מפני שבחי' הדעת הוא בעצם הבנין בהמ"ק. וזה דייקא נקרא ביום שמחת לבו שכביכול השי"ת מקבל השמחה מנפשות ישראל בעת שבא התעוררות הדעת מצידם. וגם בכל פרט נפש ביחוד בהתעצמו בנפשו לדעת את ה' וכאמרם ז"ל שהקב"ה שש ושמח ככלה חדשה בבוא אליו נפש צדיק:

**והנה** זהו הענין שא' בגמ' יום שהותרו השבטים לבא זה בזה. כי הציווי לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר הי' מפני שכל שבט ושבט יש לו בחי' מיוחדת בפ"ע בעבודת השי"ת כמו שנא' בברכת יעקב אע"ה להשבטים ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם שלכל שבט בירך בפ"ע לפי ערך בחינתו. ולכן כל שבט בפ"ע נקרא קהל ועדה לענין פר העלם דבר והי' להם סנהדרין לכל שבט בפ"ע. והנה הציווי בלא תסוב נחלה נאמר בתורה בלשון זה הדבר אשר צוה ה' וכבר דברנו מזה שבמקומות אלו שנזכר בנבואת משרע"ה בלשון זה הוא מפני שמצוה זו אין לו שייכות לבחי' משרע"ה כשאר כל התורה שנקרא על שמו כמו שנא' זכרו תורת משה עבדי. ולכן נאמר בלשון זה הדבר אשר ציוה ה' פי' שזה הדבר דייקא הוא רק מציווי השי"ת ולא ע"י בחי' של משרע"ה. כי בחי' משרע"ה הי' הדעת של כלל ישראל היינו בחי' האור מקיף לכל כלל ישראל כאחד וכמו שנא' ג"כ בברכת יעקב אע"ה וזאת אשר דיבר להם אביהם ויברך אותם שכלל גם לכולם כאחד שיהי' נכללים כל הבחי' זה בזה ע"י בחי' הדעת כנ"ל. ולזה הי' הסנהדרי גדולה בלשכת הגזית מכל כלל ישראל כאחד כמו שנא' כי מציון תצא תורה. וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'. והנה להם דייקא האיר השי"ת עיניהם לדרוש שאינו נוהג אלא בדור הזה בלבד והתירו השבטים לבוא זב"ז ע"י בחי' הדעת שהופיע בהם במקום המקדש דייקא וזה הי' בזמן ט"ו בחודש אב. כאשר דברנו מזה בשבת חזון שהחודש אב נברא באות ט' שהוא נהירו דחיי והיינו בחי' האור כי טוב ורק טובי' גנוז בגוי' כמ"ש בזוה"ק. והחודש הזה מסוגל להתגלות בו האור הגנוז משי"ב והיינו ע"י הדעת שהוא בחי' תושבע"פ שמוציא חכמת התורה מבינת הלב כמו שנא' כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם. וביחוד בט"ו לחודש אב דאז קיימא סיהרא באשלמותא ולכן הי' גם היום הזה מיוחד לחול במחולות שהוא התגלות האור מקיף ודייקא במקום המקדש כירושלים ושילה שעמד שם המשכן. וגם לעת"ל יהי' הזמן הזה דייקא מוכן לבנין בהמ"ק כדאי' בפסיקתא. שלא יהי' יו"ט גדול ממנו והיינו מפני שאז יהי' תכלית הבירור בהתגלות האור הגנוז ואז עתיד הקב"ה לעשות המחול לצדיקים כמו שנא' ואמר ביום ההוא וגו'. ובחודש הזה דייקא שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחולינו מפני שלא

היינו כדאי לזה ע"י מעשינו. וקודם הפ' הזה נא' זקנים משער שבתו היינו הסנהדרי גדולה שהמה יושבי שער בתורים מנגינתם היינו התלמידים שהי' דרכם ללמוד בניגון כענין גמרא גמור זמורתא תהא. ועי"ז שבת משוש לבנו שהוא השמחת לבו ונהפך לאבל מחולינו היינו בחי' המחול שהיה מיוחד בחודש הזה ונפלה עטרת ראשנו שהוא בחי' האור מקיף כנ"ל. והנה החודש תמוז. נברא באות ח' כדאי' בס' יצירה וידוע מאמר חז"ל (מנחות כ"ט:) חטרי להו לגגי דחי"ת כלומר חי הוא ברומו של עולם. והיינו כי החודש תמוז הי' מוכן לקבלת הלוחות הראשונות שהמה בחי' חיי עולם והיינו בחי' התגלות הארת תושב"כ שהי' חרות על הלוחות כנ"ל. וע"י שגרם החטא ונשתברו הלוחות נשאר הבחי' חי רק ברומו של עולם. ועכ"פ יכולים אנו להגיע לבחי' החיי עולם ע"י האות ט' שבחודש אב שמרמז לתושבע"פ בחי' הדעת שמצד התעוררות האדם יזכה להתגלות האור כי טוב הגנוז משי"ב. ועי"ז נוכל להגיע גם להחיי עולם בחי' התגלות תושב"כ כמו קודם הקלקול. כמו שדברנו מזה בש"ק שע"י למען ייטב לך שהוא בחי' תושבע"פ אפשר להגיע גם לבחי' למען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך שהוא בחי' תושב"כ העומד ברומו של עולם:

**והנה** אי' שם בגמ' לגי' עין יעקב ד' כתות של הבנות ישראל החולות בכרמים יפיפיות מיוחסות ועשירות ומכוערת או עניות. ואי' בכתבי האריז"ל שהם כנגד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה. ומכוערת ועניות הם נגד אות י' דהשם. ובודאי לא הביא הגמ' זאת לסיפור בעלמא רק שמרמזים לסודות עליונים. והוא כענין מה שנא' בקריעת י"ס ותקח מרים הנביאה את התף בידה ותצאינה כל הנשים אחריה בתפים ובמחולות. וזה ג"כ מרמז לסודות עליונים כמו שנא' הללוהו בתף ומחול והיינו כי שני מיני כלי זמר האלו מכניעים את שתי הקליפות של שתי הנשים שהם כללות הקליפה. בהתף מכניעים הקלי' לילי' שהוא בגימ' של תף והקלי' זו הוא של עצב ויללה כשמה וכמו שא' ז"ל (בב"ר פ' י"ט) התחילה מיללת עליו בקולה ובלימוד תושבע"פ ג"כ מכניעין אותה כי תיבת תלמוד בגימ' כנ"ל. ומחול מכניע הקלי' השני' מחלת כשמה שהוא של שמחה של הוללות וקלות ראש. והנה בקריעת י"ס הי' ג"כ התגלות של האור מקיף לפי שעה כידוע מזוה"ק בשלח דקי"ס בעתיקא תליא. לכן הי' בכח הנשים ג"כ שדעת"ן קלה לצאת בתף ובמחול שהוא האור מקיף מבחי' הדעת כנ"ל וכאמרם ז"ל ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכידוע שיש מדרגות בחי' עיגולים ויושר שבבחי' יושר יש מדרגות חלוקות מעלה ומטה כצורת אדם אמנם בבחי' העיגולים היינו בהתגלות האור מקיף אין חילוק מדרגות וקטן וגדול שם הוא להגיע למדרגה העליונה. ולכן גם בזמן ט"ו באב שהי' ג"כ

הזמן המיוחד להתגלות האור מקיף כנ"ל אז ג"כ תשמח בתולת ישראל במחול לדבר דברי קדושה המרמזים לעילא. והנה מימרא השניה דר"י אמר ר' נחמן יום שהותרו שבט בנימין לבוא בקהל הוא ג"כ על רמז דברנו הנ"ל. והוא נלמד מפ' הנ"ל הנה חג לה' בשילו מימים ימימה והי' אם יצאו בנות שילו לחול במחולות וכנראה שהיה ג"כ ביום ט"ו באב ע"פ דברנו הנ"ל. והנה ההיתר לשבט בנימין לבוא בקהל הי' ג"כ מצד הופעת בחי' הדעת בסנהדרי גדולה בזמן המיוחד לזה כמו שנא' למה יגרע היום שבט מישראל. כי מצד בחי' הדעת שהוא כולל כל נפשות ישראל כאחד כנ"ל א"א להיות נגרע שבט שלם מי"ב שבטי ישורון כמו שא' גמירא דלא כלה שבטא מפני שהמה בכללות נגד י"ב גבולי אלכסון. ובשנה הראשונה בזמן הזה התחיל להרעיש זאת בלבם מה נעשה לנותרים לנשים וגו' והאיר הקב"ה עיניהם העצה ע"י שיחטפו לעצמם מהמחולות שהי' ביום הזה ולשנה הבאה ג"כ בהגיע הזמן הזה בט"ו באב האיר הקב"ה עיניהם להסנהדרי גדולה למצוא דרש מתיבת ממנו ולא מבנינו ועי"ז התירם לבוא בקהל בשלימות שיהי' נשלם קדושת השבט בתוך כלל ישראל. ומזה הרגישו שקדושת היום גרם להם להאיר עיניהם בבחי' הדעת שהוא האור מקיף ועי"ז קבעוהו ליום טוב גדול עד שלא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיוהכ"פ וע"ז גם יבוא על נכון הפ' צאינה וראינה וגו' בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו זה מ"ת והיינו יוהכ"פ ויום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק והיינו ט"ו באב כדברנו הנ"ל:

## פרק ה

**במשנה** (סוף תענית) **לא היו יו"ט לישראל כט"ו באב וכו'**. ובגמ' אמרו טעמים מה שלא היו יו"ט לישראל כט"ו באב אבל עיקר יו"ט בט"ו באב נמה הוא. וכבר אמרנו שמ"ש במשנה ביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שיבנה ב"ב המכוון על בנין בהמ"ק דלעתיד שיהי' באב כמו"ש בפסיקתא ולזה אמר שיבנה ב"ב (ונת' במאמרים הקודמים). ואז יהי' עיקר התגלות תושבע"פ וזה שא' שמחת לבו ע"ד שא' (סנהדרין צ"ט.) ללבי גליתי וכו'. וא' בגמ' ו' טעמים ע"ז ואי' בפע"ח להאריז"ל שהוא כנגד יסוד והוא ע"פ מה שנא' אור זרוע לצדיק ואי' בזוה"ק (ח"ב קס"ו:) האי אור זרע לי' קוב"ה בגנתא דעדנוי וכו' ע"י דהאי צדיק וכו' דיוסף הוא ההמשכה מבחי' תושב"כ שהוא אות ו' לבחי' תושבע"פ שהוא ה' אחרונה מ' מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ואמר טעם אחד יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה אף שזאת הי' אחר החורבן והמשנה מיירי מזמן הבית כמו שא' בברייתא בת מלך שואלת מבת כ"ג. אך הרגישו אז שהוא יום מוכן לקדושה זו. וביתר הי' מלכות בן כוזיבא דאמר אנא משיח (סנהד' צ"ג:) ואי' במד' (איכה ב' ב') רע"ק וכו' אמר היינו מלכא

משיחא וכו' ומן הסתם כיון שטעה בו רע"ק הי' באמת ראוי לכך. והיינו שהי' בו מאור תושבע"פ ומש"ה רע"ק שהי' שורש תושבע"פ כמו שכ' האריז"ל אמר עליו היינו מלכא משיחא. וזה הענין שכ' הרמב"ם ז"ל (פי"א מה' מלכים) שרע"ק הי' נושא כליו של בן כוזיבא (ונת' לעיל מא' א') ומצינו במ"ר שם שאמר כשיצא למלחמה לא תסעוד ולא תכסוף הה"ד הלא אתה אלהים זנחתנו וגו' ובגמ' (גיטין נ"ז.) אי' שאמר כן בר דרומא ואמרו שם דאכשליה פומי' לבר דרומא ודוד דאמר הכי דוד אתמוהו קא מתמה. ומלשון המ"ר הה"ד הלא אתה וגו' נראה שהאמת הי' אתו במה שאמר. אך באמת ידע בנפשו שראוי לגאולה שהי' בו אור תושבע"פ כ"כ שהוא עיקר התיקון בגליות רק החסרון הי' שלא ידע שע"ז הי' השבועה שלא יעלו בחומה כמ"ש (כתובות קי"א) אף שיהיו ראוים לגאולה ע"ד שא' (פסחים פ"ז.) אני חומה זו תורה והיינו תושבע"פ וכמו שא' שם ושדי כמגדלות אלו ת"ח היינו שהם מניקים לישראל התושבע"פ והי' השבועה שלא יעלו בחומה היינו בכח החומה זו תורה ועבר על השבועה ומש"ה נהרג. ואפשר שהי' משיח בן יוסף ומשום זה נהרג. ואפשר שהי' ממשפחת יוסף וממשפחת דוד מזה מזכרים ומזה מנקבות. ומשיח ב"ד יכול להיות אף כשהוא רק מן הנקבות מזרע דוד וכמו שמצינו (סנהד' צ"ח:) דאמר רב על משיח אם מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש וא' (בר"ר פ' ל"ג ועוד) דאמר רבינו הק' ואין סליק ר"ה ריש גלותא להכא אנא קאים ליה מן קודמוהי למה דהוא מן יהודה ואנא מן בנימין והוא מן דכריא ואנא מן נוקבתא וכו' ומ"מ אמר רב שרבינו הק' הוא משיח. וכן יכול להיות שבן כוזיבא הי' מב' המשפחות והי' סבור בן כוזיבא וכן רע"ק שהוא משיח ב"ד ובאמת הי' משיח בן יוסף ונהרג. ואח"כ בט"ו באב שנתנו הרוגי ביתר לקבורה הבינו שנתקן הקלקול מבן כוזיבא ולכן תקנו אז ביבנה הטוב והמטיב שמרמז על התורה הטוב מרמז על תושב"כ כמו שא' (ברכות ה'.) אין טוב אלא תורה מפסוק כי לקח טוב נתתי לכם שמורה על תושב"כ והמטיב מרמז לתושבע"פ שנקרא ג"כ טוב כמו שנא' טוב לי תורת פיך ולשון המטיב משמע לאחריני כמו שא' (סוכה מ"ט:) תורה ללמדה זו תורה של חסד ונא' ותורת חסד על לשונה והיינו תושבע"פ שהוא על הלשון. ומטעם זה אפשר שתיקנו הטוב והמטיב בשינוי יין יותר משאר דברים והתוס' (תענית שם) כ' לפי שהיו כמו גדר בכרם ולא נסרחו ולפי האמור יתכן שיין מרמז לתושבע"פ כמ"ש ברע"מ (ח"ג רע"א ב') לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי ודא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ:

**ואמרו** בגמ' מכאן ואילך דמוסיף יוסיף ומיירי במי שעוסק תמיד בתורה כל היום ומט"ו באב צריך להוסיף גם בלילה. והיינו דלילה שהוא בחי' סיהרא והוא מקבלא משמשא

מרמז לתושבע"פ דמקבלת מתושב"כ. וכן מצינו (תנחו' סו"פ תשא) מנין היה משה יודע אימתי יום וכו' וכשהי' מלמדו על פה משנה ותלמוד הי' יודע שהוא לילה וכו' ואי' בגמ' (עירובין ס"ה.) לא איברי סיהרא אלא לגירסא פי' לחזור על לימודו שזה נקרא גירסא דלענין סברא אמר בגמ' אח"ז מחדדן שמעתך דיממא נינהו. וזה ענין שנא' באיכה קומי רוני בלילה וגו' ושם נאמרו רק קינים והגה ואיך אמר באמצע קומי רוני. אך הוא ע"פ מ"ש במדרש (ויק"ר פ' י"ט) אין רנה של תורה אלא בלילה שנא' קומי רוני בלילה והיינו לחזור על גרסת המשניות שהי' רגילין ללמוד בניגון שלא ישכחו מפני שהיו שונין בע"פ כמו שא' (מגילה ל"ב.) והשונה בלא זמרה וכן מצינו (שבת קי"ג.) גמרא גמור זמורתא תהא שאמר דבר בלא טעם הוא כזמירות וזה ענין לא איברי סיהרא אלא לגירסא לחזור על משנתו. וזה מט"ו באב ואילך שמקודם אמרו בגמ' (עירובין שם) לא איברי ליליא אלא לשינתא וכ' בתוס' כמו לילי תקופת תמוז וי"א דשיעור ס' נשמין ו' שעות ומט"ו באב ואילך שהלילה יותר משש שעות צריך להוסיף מהלילה על היום ללמוד גם בלילה וע"ז א' לא איברי סיהרא אלא לגירסא. וזה שנא' באיכה קומי רוני בלילה המכוון על לימוד תושבע"פ שזה יהיה התיקון בגלות שעיקר הגלות הוא כדי להוציא משם כל התושבע"פ. וכשיוציאו כל התושבע"פ אז יתקיים ולא יהי' שריד לבית עשו וגו' וכמו שאמרנו. וכן תמיד יארע ט"ו באב בימים שקודם או אחר שבת פ' ואתחנן שנא' בו פ' כי תוליד ואח"ז הדברות שניות דאי' במד' (שמו"ר פ' מ"ו) ובלוחות שניות אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות. וכשחל בשבת עצמו בודאי הוא זמן המוכשר להתפשטות תושבע"פ וכמו שאמרנו הפי' של נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם שהנחמה הוא שכל תכלית הגליות הוא רק להוציא מהם החיות של כח בחי' תושבע"פ שבהם שהוא שם אלהים (ונת' ואתחנן מא' ט'). וזה מה שא' במשנה לא היו יו"ט לישראל כט"ו באב וכיוהכ"פ וכו' ששניהם מענין בחי' תושבע"פ יוהכ"פ יום שנתנו בו לוחות אחרונות שכלול בהם גם תושבע"פ וכן ט"ו באב זמן מוכשר להוסיף בתושבע"פ כנ"ל. וא' וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה היינו במלך שהשלום שלו בעטרה שעטרה לו אמו כנס"י כמו שפי' רש"י ז"ל. וזהו ע"פ מה שנא' אשת חיל עטרת בעלה וזה שהובא ע"ז בגמ' אר"א עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע וכו' היינו שהם יהיו כמו עטרה להקב"ה וזה בעטרה שעטרה לו אמו דאשה יראת ה' הוא בחי' כנס"י. וכן נפשות ישראל יסובבו כביכול את השי"ת כמו שנא' עטרת בעלה והוא סוד נקבה תסובב גבר:

## פרק ו

**לא** היו יו"ט לישראל כחמשה עשר באב וכיוהכ"פ שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין וכו'. ויש להבין למה בכלי לבן ובכ"מ מצינו שבת לבושי בגדי צבעונין והענין דבזוה"ק (תרומה קל"ה א') אי' זהב וכסף וגו' מאתם מאינון זמני ושבתי וכו' עד ותולעת שני דא ט"ו באב דבנות ישראל הוו נפקי במאני מלת כד"א האמונים עלי תולע וכו'. ומשמע שהם אדומים דתולעת שני אדום. ומפרש שם וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זאת בחי' שכינתא כידוע אשר תקחו מאתם מכללא דשית סטרין עלאין וכו' פי' שש המדות מאתם מאינון זמני ושבתי וכלהו רזא חדא. והיינו דו' המועדים הם כנגד ו' הרועים שהם מרכבה להו' מדות כמו שאמרנו כ"פ. וכאן בזוה"ק חשב סדר אחר זהב ברזא דיומא דר"ה דאיהו יומא דזהב יומא דדינא וכו' והוא נגד יצחק אע"ה שמדתו פחד יצחק וכ"כ בתי"ז (ריש תי' מ"א) תשרי יומא תנינא. ואמר וכסף דא יוהכ"פ דמתלבנין חוביהון דישראל וכו' חשב יוהכ"פ נגד כסף שהוא מ' אאע"ה ואנו חושבים תמיד פסח נגד אאע"ה ויוהכ"פ נגד אהרן הכהן שהוא המכפר. אך יש כמה סדרים בזה וגם מדת אהרן הוא בחי' חסד ג"כ. ואמר ונחשת יומי דקרבנין דחג וכו' נחשת ידוע שהוא נגד יעקב אע"ה וכנגדו חג הסכות וכמו שנא' ויעקב נסע סוכתה ותכלת דא פסח וכו' רזא דנהורא תכלא וכו' וקטילת כל בוכרי מצראי וכו'. וארגמן דא שבועות רזא דארגוונא דא תושב"כ וכו' מימינו אש דת למו והוא נגד משה רבינו. ואח"כ חשב תולעת שני נגד ט"ו באב דבנוח ישראל הוו נפקי בכלי מלת וכו' ומכל אילין אנן נטלין תרומת ה' בכל זמנא וזמנא וכו' ט"ו באב איהו קיימא בחדוה על בנות ישראל שהוא בחי' כנס"י והנה מזה נראה מהזוה"ק שגם בזמן הזה הוא יו"ט בט"ו באב ולא רק בירושלים בזמן הבית כמו שנראה מהמשנה. ובמשנה מסיים וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה במלך שהשלום שלו בעטרה שעטרה לו אמו כנס"י כמו שפירש"י שם. והוא כמו שכ' במד' (סו"פ פקודי) לא זז מחבבן עד שקראן אמי והיינו כיון שברא השי"ת עולמו כדי שיתגלה מדת מלכותו וזה מתגלה ע"י ישראל שמקבלין עול מלכותו נקראים הם כנס"י מ' מלכות. וכשנכנס היראה למעמקי הלב זוכין להיות נקראים אמי שהוא בחי' שכינתא עלאה בינה לבא. ואמר (שם) ביום חתונתו זה מ"ת וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שיבנה ב"ב וכבר אמרנו דקאי על ט"ו באב והוא ע"פ מ"ש בפסיקתא שבנין העתיד יבנה בחודש אב שנקרא אריאל. והיינו כמו דאי' במ"ר (איכה א' ועוד) שמשיח נולד בט"ב היינו שאז מופיע רוחו של משיח לנפש שהוא ראוי לכך שבכל דור יש נפש הראוי להיות משיח אם יהי' הדור ראוי לכך ואז תיכף ירד הבהמ"ק בנוי ומשוכלל משמים (כמ"ש רש"י ר"ה ל' סע"א) ויהי' החנוכה עד

ט"ו באב. וחשב יוהכ"כ וט"ו באב שבהן יוצאות בכלי לבן. ויוהכ"פ שהוא יום סליחה ומחילה יתכן כלי לבן ע"ד שנא' אם יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. וכן ט"ו באב הוא מצד ישראל ההכנה לתשובה דכבר אמרנו דבט"ב תיכף כשנחרב בהמ"ק שבו ישראל בתשובה שמקודם סברו שלא יחרב הבית וכיון שראו שנחרב שבו בתשובה ומזה נולד תיכף משיח וזה שא' (בר"ר פ' מ"ב) אין והיה אלא לשון שמחה ומקשה מדכתיב והיה כאשר נלכדה ירושלים א"ל עוד היא שמחה שבו ביום נטלו ישראל אופכי על עונותיהם וכו'. וע"ז מרמז ג"כ שהיו יוצאות בכלי לבן ע"ש כשלג ילבינו כמו ביוהכ"פ. ואמר בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו היינו הגם שיש בישראל פושעים ג"כ ומ"מ כשהן באגודה אחת גם הם כשלג ילבינו ואפי' החלבנה שמרמז לפושעי ישראל כיון שהוא מחובר עם הי' סממנין שנותנים ריח טוב גם החלבנה נותן ריח טוב. וזה שא' שאולין שאף שיש אחד שאין לו בגד לבן שהוא מפושעי ישראל מ"מ כשמתערבין עם ישראל אז גם הם כשלג ילבינו. וזה שא' כל הכלים טעונין טבילה שיש מי שיש לו מעשים מכוערים בפועל וטמאין נטבלין ונטהרין וזהו מצד ישראל ההשתדלות לתקן המעשה ע"י תשובה:

**אך** יש עוד קליפה דכמו דישראל נקראו ראשית כמו שא' בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית שקשורים בשרש בראשית המחשבה בחי' כ"ע. יש כנגד זה בקליפה ראשית גוים עמלק ובזוה"ק (ח"ג ק"ס א') עמלק יצרא בישא והוא שורש היצה"ר ונא' עליו אשר קרך שהצנינך והפשירך שמשליך קרירות על האדם וכמו שא' (בכורות ה':) רפידים שריפו עצמן מד"ת וזה היפך מקליפת הקנאה תאוה והכבוד שמהם מסתעף הג' עבירות ע"ז ג"ע ושפ"ד שהן נקראו אש. תאוה מצינו (קידושין פ"א.) נפיק מיני' כי עמודא דנורא א"ל חזי דאת נורא וכו' וקנאה שהוא כעס מפורש בפ' וחמתו בערה בו. והכבוד והגאוה שמסתעף ממנו ע"ז נקרא ג"כ אש כמו שא' (יומא ס"ט:) נפיק אתא כי גוריא דנורא מבית קה"ק וכו' וג"פ אש גימט' תתק"ג וזה שא' (ברכות ח'.) תתק"ג מיני מיתה נבראו בעולם שג' קליפות אלו מוציאין את האדם מן העולם. וקליפה זו של עמלק הוא קרירות כשלג וזה שולט אף במי שאין בו שליטה להכשילו בג' קליפות הנ"ל שהם בכח האש. משליך בו קרירות וריפוי ידים מן התורה והוא ראשית דקליפה ואח"כ בא מזה לחטאים בפועל. וע"ז נא' באשת חיל שהוא בחי' אשה יראת ה' לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים שהוא לבוש אדום והוא אש דקדושה. וז"ש על ט"ו באב יום שמחת לבו ובעטרה שעטרה לו אמו דיוהכ"פ הוא יום חתונתו בחי' בינה תשובה עלאה עלמא דאתי. וכן חודש אב אותיות אלף בית אלף בינה (שבת ק"ד.) אלף אותיות פלא בחי' כ"ע.

ובו התחיל עשרת הדברות אנכי שהוא נגד כ"ע כמו שא' (זח"ג רנ"ו ב') אנכי בי' כתר ובי' אין. וב' בו התחלת התורה בראשית ומרמז על בינה ושער הנ' מנ' שערי בינה הוא דעת המתגלה לבעל תשובה. וזה שא' (שבת פ"ט:) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו. וחודש אב אי' בס' יצירה שנברא באות ט' ואי' בזוה"ק (ח"ב קנ"ב א') שאות ט' הוא נהירו דחיין בכל אתר שהוא מורה על אור כי טוב והוא אילנא דחיי. ולגי' האר"י ז"ל המליך אות ט' בשמיעה וכו' ואב בשנה ושמיעה נגד שבט שמעון כמו שנא' כי שמע ה' וגו' ותקרא שמו שמעון גם לפי מה שסידר האריז"ל הי"ב חדשים נגד י"ב שבטים כסדר הדגלים מגיע אב נגד שמעון. ולגי' הגאונים המליך אות ט' בלעיטה והוא נגד שבט אשר כמו שחשב הראב"ד ז"ל י"ב כוחות הנפש נגד י"ב שבטים חשב לעיטה נגד אשר דכ' מאשר שמנה לחמו. ושבט אשר שמעתי מרבינו הק' זצ"ל שבו שכיחים מקרים ולכן פרשת הלא כבני כושיים שמרמז על פגם הזה אמר עמוס שהוא משבט אשר. וכבר אמרנו מה שמוזכר בגמ' יוסף בן שמעון למשל ולא אמר ראובן בן שמעון המכוון שאף שמעון ג"כ בבחי' צדיק שומר הברית כמו בחי' יוסף. וכן כאן נחשב בזוה"ק בסדר המועדים ט"ו באב לששי שהוא נגד מדת צדיק יסו"ע דבאמת אות ט' מרמז על אור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנא' אמרו צדיק כי טוב (חגיגה י"ב.) וכתיב אור זרוע לצדיק ואף שבט שמעון בכלל ועמך כולם צדיקים בשורש במ' צדיק יסו"ע. וט"ו בחודש דסיהרא באשלמותא אז שלימות קדושת החודש וכשזוכין לשבת עלאה בינה אז אתפני יצה"ר מתמן כמו"ש בתי"ז ואז מכתירין להשי"ת. ובשבת ובכל המועדים אומרים קדושת כתר שיש בהן התגלות עתיקא בחי' כתר. ובט"ו באב אף שהוא יום חול נדרש ע"ז בעטרה שעטרה לו אמו שמכתירין להשי"ת ואז נתקן שורש הקליפה שהוא ראשית גוים עמלק:

**וזה** שא' בזוה"ק דבנות ישראל הוו נפקי במאני מילת כד"א האמונים עלי תולע שהוא אדום והוא מה שנא' לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים כנ"ל וזה זוכין מצד השי"ת. וחודש ניסן ותשרי שהם חדשים שנברא העולם לר"י בניסן ולר"א בתשרי ואלו ואלו דברי א"ח כמ"ש תוס' (ר"ה כ"ז.) שבתשרי עלה במחשבה ולא נברא עד ניסן וכן ב' החדשים הם זמן הגאולה וג"כ אלו ואלו דא"ח כמו שאמרנו שאם יזכו להגאל ע"י תשובה יהי' בתשרי ואם לאו בניסן נגאלין. והימים טובים מתחיל בהם בט"ו דאז סיהרא באשלמותא. וכן בחודש אב הזמן בט"ו שבו פסקו לכרות עצים למערכה והיינו דעד ט"ו תוקפה של חמה שהחמה משפיע לסיהרא בחי' כנס"י. ואז בט"ו פסקה תוקפה. ואז ישראל מצדם בנות ישראל בחי' כנס"י יוצאות בכלי לבן ע"י תשובה כשלג ילבינו.

והשי"ת מצדו מבטיח ואומר לא תירא לביתה משלג מקלי' עמלק כי כל ביתה לבוש שנים. ומייתי בזוה"ק פסוק האמונים עלי תולע שהתחלת הפרשה איכה יועם זהב דמיירי בגדולי ישראל ובמד' נדרש על יאשיהו שהי' ג"כ קדוש וכתיב תשתפכנה אבני קודש קדושי ישראל. וכתיב בני ציון היקרים יקר מורה על התגלות עתיקא וכמו שנא' והחדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. וכתיב שם האוכלים למעדנים ובודאי לא קאי על אכילה בהנאת הגוף כיון דמיירי בקדושי עליון. רק הפי' ע"פ מה שא' בזוה"ק באכילת שבת שהוא בקדושה שהוא ברזא דענג ר"ת עדן נהר גן וזהו האוכלים למעדנים לשון עדן שאכילתם בקדושה תמיד והם מתקנים כל שורש הקליפה שהי' באכילה ובהם כתיב האמונים עלי תולע שהוא תולעת שני ונא' עליהם כי כל ביתה לבוש שנים והם מתקנים הראשית דקליפה אשר קרך כנ"ל:

**וזה** עסק יום זה דאיהו קיימא בחדוה על בנות ישראל בחי' כנס"י שזוכין לישרות לב לה' עלאה אמא עלאה שהוא בעטרה שעטרה לו אמו ואתפני יצה"ר מתמן וכתיב ולישרי לב שמחה ובנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים. וכבר אמרנו שממה שנסדר ע"ז בגמ' שם מאמר עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע וכל אחד ואחד מראה באצבעו וכו' נראה שהמחולות הם מעין המחול דלעתיד לבא והוא כמו שאמרנו שאז זוכין לשבת עלאה שמכתירין להקב"ה וכשמופיע וזורח אור בחי' עתיקא בלב ישראל אז זוכין להיות מראין באצבע שרואין מפורש הנה אלהינו זה כמו בקריעת י"ס דבעתיקא תליא כמו"ש בזוה"ק זכו ג"כ ישראל אז להיות כל אחד מראה באצבע לאמור זה אלי וגו'. וכמו שא' ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכן כאן זכו להמחול להיות כל אחד מראה באצבעו. ואמרי בחור שא עיניך וראה והיינו שכנס"י אמרו להשי"ת ע"פ מה שא' בזוה"ק (ח"ג קמ"א א') תפארת בחורים כחם ונראה על הים כבחור טוב הה"ד בחור כארזים כגבור עביד גבורן ודא הוא תפארת וכו'. ואמר לו שא עיניך וראה מה אתה בורר לך וכו' ובפע"ח אי' שנחשבו ד' כתות (והוא לגיר' עין יעקב) ואמר שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה והיינו שכל אחד וא' מבקש מהשי"ת שהוא תפארת בחורים בחור שא עיניך וראה מה אתה בורר לך שהשי"ת בוחר בישראל (ונת' לעיל מא' א'). ואח"כ נסדר מאמר עתיד הקב"ה וכו' וכל אחד מראה באצבעו והיינו כל אחד לפי השגתו ומדרגתו יזכה להיות מראה באצבעו היינו בכח החיות שלו הנה אלהינו זה וגו':

**וזה** שא' לא היו יו"ט לישראל כט"ו באב וכיוהכ"פ לישראל דייקא היינו שמצד ישראל היו הם המובחרין. שכל הזמנים ומועדים אף דישראל מקדשי להו מ"מ הקדושה הוא מצד השי"ת שנזכר בתורה לשון מקרא קודש לבד ר"ח שלא נזכר בו כלל לשון קדושה

בתושב"כ רק ראש ב"ד אומר מקודש וכל ישראל עונין אחריו מקודש. ומטעם זה אמרנו דזה דאי' (זבחים צ"א.) דר"ח נקרא מקודש נגד שבת אף דבודאי קדושת שבת גדולה משל ר"ח ופירש"י הטעם דר"ח איקרי מועד ואינו מובן שהרי שבת מעולה יותר. אך מצד ישראל הקדושה בר"ח מעולה שישראל מכניסין קדושה לחודש (ונת' במ"א). וכל המועדים נקראים מקרא קודש ויוהכ"פ הוא מה שישראל מצדם זוכין לעשות מקרא קודש שיהי' לו קדושת שבת שאסור אף מלאכת אוכל נפש. ויום זה יום ט"ו באב שהוא יום חול ג"כ זוכין ישראל מצדם להיות מכתירין להשי"ת כמו שנא' בעטרה שעטרה לו אמו. וזוכין לשכינתא עלאה ואתפני יצה"ר מתמן לתקן גם שורש הקליפה הראשית גוים עמלק אשר קרך. ואשת חיל כנס"י נא' עלי' בהבטחה מהשי"ת לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים דיוצאין אז בכלי מילת האמונים עלי תולע כמבואר לעיל. ומצד ישראל דייקא לא היו ימים טובים כחמשה עשר באב וכיוהכ"פ וכאמור:

## עקב

### פרק א

**והיה** עקב תשמעון וגו' במד"ר פ' זו פתח הלכה אדם מישראל וכו' ואימתי אתה נותן לנו שכר המצות וכו' אמר להם הקב"ה מצות שאתם עושים וכו' אבל שכרו בעקב אני נותן לכם מנין ממה שקרינו בעניינו והי' עקב תשמעון. והנה כל היעודים שחשב אח"כ וברך פרי בטנך ופרי אדמתך וגו' לא שייך כלל לעוה"ב כמו שא' (ברכות י"ז.) העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' ולא פו"ר. גם לשון הכתוב והי' עקב תשמעון משמע שתשמעו בעקב והמד' מפרש על השכר שיהי' בעקב. אך באמת אי' (פ"ד דאבות) שכר מצוה מצוה וזה יהי' השכר שתשמעון ועקב קאי על ימות המשיח דאי' (שבת קנ"א:) אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה וכו'. והיינו שאז יהי' נעקר יצה"ר מלבם כמו בשעת מ"ת רק שם הי' לפי שעה לבד ואז יהיה לעולם. וזה שפתח במד' בענין שמירת שבת דכיון שמצינו (שם קי"ח:) אלמלי משמרין ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלין וכו' ובהרבה מקומות אי' שבת אחד מכלל שעד היום שלא נגאלו עוד לא שמרו ישראל עוד שבת אחד כהלכתו. וע"ז א' אימתי שמרו ישראל את השבת כשם שראוי לה תחלה כשנתנה להם באלוש מנין שנאמר וישבתו העם ביום השביעי מדכתיב עליהם בכתוב מפורש וישבתו העם מכלל ששמרו אז השבת כראוי. ועי"ז זכו באמת אז למתן תורה ונגאלו אך אח"כ חזר יצה"ר למקומו. וע"ז אמר במדרש ואת סבור שמא לרעתך נתתי לך את השבת כיון שהדבר רחוק כ"כ שישמרו השבת כראוי שהרי רואים שלא זכינו עוד לשמור כל

ישראל שבת א' כהלכתו. ע"ז אמר לא נתתי לך אלא לטובתך שבאמת לענין עונש לא נחשב כן דכל שישראל רוצה באמת לשמור שבת ומשתדל לשמרו אף אם נכשל מה שלא מדעת שבדבר קל יוכל לבוא לידי חלול שבת אין הקב"ה בא בטרוניא ואמר כיצד את מקדש השבת במאכל ובמשתה וכו' ואני נותן לך שכר וכו' שאפי' ע"ז יהי' לך שכר. רק לענין שיהי' נקרא שמרו ישראל שבת אחת כהלכתה על כלל ישראל שעי"ז יהי' נגאלין זה הוא דבר גדול לזכות לזה. אמרו לו ישראל ואימתי את נותן לנו שכר וכו' אבל שכרו בעקב אני נותן לך וכו'. וזהו והי' עקב שמוסב על ימות המשיח תשמעון היינו שזה מכלל השכר מצוה שתשמעון כמו שנא' ועשיתי את אשר בחוקי תלכו וגו' וזה שנאמר אח"כ ושמר וגו' וברך וגו' מצד השי"ת וכל שיתן השי"ת מידו לא יבא מזה רעה ח"ו וקטרוג היצה"ר ויהיה האכילה בקדושה כענין לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. וימות המשיח הוא סמוך לעוה"ב שהוא יום שכולו שבת והוא כמו תוספות שבת ואז יהיה ההשתדלות מצד האדם ההכנה לקבל הקדושה בקביעות כמו הדלקת המנורה שמדליקין בתוספות שבת. ואח"כ יהי' ימים שאין בהם לא זכות ולא חובה. וכן מצינו בגמ' (בכורות מ"ד:) שנדרש הפ' שבפרשה זו לא יהי' בך עקר מן התלמידים ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום והיינו קול תורה וקול תפלה. אימתי בזמן שאתה משים עצמך כבהמה והוא ע"ד שא' (חולין ה':) בני אדם שהם ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה פי' שמכירין שהכל מצד השי"ת ולא מהשתדלותו כלום. וכמו שאמר יעקב אע"ה האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה שהכיר שכל ההשתדלות אינו מצידו רק מצד השי"ת. ובשבת זוכה האדם להכיר זאת שהכל מהשי"ת ששבת הוא בחי' מהימנותא שלימתא וכמו שכ' בזוה"ק (ח"ב פ"ח א') דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק וכו' בג' קדושות שבת. וכשמכירין את כח הנותן שהכל מהשי"ת אז יכולין לזכות לכל הברכות בני חיי ומזוני שהם מבחי' מזלא ועתיקא. וכשהוא מהשי"ת לא יירא עוד מקטרוג היצה"ר וכמו שא' (בר"ר ר"פ י"א) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת ולא יוסיף עצב עמה היינו עצב היצה"ר. וכמו שיהי' לימות המשיח והי' עקב תשמעון שהשכר יהי' שתשמעון כנ"ל. ובשבת שזוכין ג"כ להכיר שהוא מהשי"ת לכן אומרים בכל הסעודות ה' רועי לא אחסר כיון שמכירין שה' הרועה אז אין פחד מהיצה"ר ולא אחסר. וכן נדרש בזוה"ק (ח"א מ"ח ב') הפ' ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך על יום השבת שאז יש להישראל נייחא מעצב היצה"ר שהוא על מה שעבר ומרגזך היינו מרוגז היצה"ר שעל להבא כמו שא' (ברכות ה':) לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר כיון שמכירין שהכל מהשי"ת. ולכן כתיב ביום הניח ולא כתיב בהניח דקאי על יום השבת:

## פרק ב

**והיה** עקב תשמעון בבעל הטורים פ' זו עק"ב תיבות יש ביוד דברות הראשונות וזהו בשמרם עקב רב אם תשמור עקב תזכה למה רב טובך וכו'. ולכאורה הלא פ' זו כתיב אחר דברות שניות. אך כאשר עמדתי למנין יש בדברות שניות י"ז תיבות יתרות על הראשונות והוא במספר טו"ב והוא ע"פ שאמ' (ב"ק נ"ה.) מפני מה בדברות ראשונות לא נא' בהם טוב ובדברות אחרונות נאמר בהם טוב. וטוב הוא המכוון על האור כי טוב שהוא האור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ (מד"ת פ' נח) ואי' (שמו"ר פ' מ"ו) ובלוחות השניות אני נותן לך שיהי' בהם מדרש הלכות ואגדות היינו התושבע"פ שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס. וזה שא' בבעה"ט וזהו בשמרם עקב רב אם תשמור עק"ב היינו הקע"ב תיבות שבדברות ראשונות תזכה למה רב טובך אשר צפנת ליריאך שהוא האור הראשון שגנזו הקב"ה לצדיקים ונגלה לעמלי תושבע"פ ועליהם נאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור הראשון שנגנז (כמ"ש תנחו' שם) והיינו בחי' לוחות שניות שיש בהם גם התושבע"פ וזה שנא' והי' עקב תשמעון היינו הדברות ראשונות עק"ב תיבות. את המשפטים האלה זה קאי על התושבע"פ שנתוסף בלוחות שניות כפלים לתושיה. ונתוסף על המספר עק"ב תיבות שבדברות ראשונות נתוסף בדברות שניות טו"ב תיבות יתרות שמרמז על האור כי טוב. ולזה נקראו משפטים שמשפט מורה על דבר שהשכל מחייב אותן שאלו לא נאמרו היו כדאי לאומרן (כמ"ש פירש"י אחרי) והיינו טעמי תורה שאנו אומרים תמיד הפי' לטעום טעם בד"ת והיינו בחי' תושבע"פ. וזה שא' (פסחים קי"ט.) המגלה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי ניהו טעמי תורה:

**ובדיבור** של מצות שבת יש באחרונות ט' תיבות יתרות על הראשונות. דבדיבור זכור שבראשונות יש בו נ"ה תיבות ובדבור שמור שבשניות יש בו ס"ד תיבות. והט' ג"כ מורה על אור כי טוב שבו פתח הכתוב לטובה תחלה שמבראשית עד וירא אלהים את האור כי טוב לא כתיב ט' (כמ"ש ב"ק שם) והוא אור הראשון שגנזו הקב"ה לצדיקים לעת"ל (כמו שא' חגיגה י"ב.) ונגלה לעמלי תושבע"פ. שעיקר ריבוי בתושבע"פ הוא בשבת כמו שא' (זח"א מ"ז ב') יום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי. וכמו דאי' בפתח אליהו מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ובדברות הראשונות כתיב הטעם זכרון למע"ב כי ששת ימים וגו' ע"כ ברך וגו' והיינו כמו שא' (תנחו' בראשית) נוחו בי' כי היכי דנתי ביה אנא. ובפסוק זה יש בו כ"ו תיבות כנגד שם הוי"ה שכולל כל המדות יוד מרמז לחכמה ה' ראשונה בחי' בינה ו' מרמז לת"ת שכולל שית ספיראן ה' אחרונה מלכות כמ"ש (זח"ג רנ"ח א') וקוצו דיוד דלעילא רמיזא לאין בחי' כ"ע כידוע. ובלוחות שניות כתיב הטעם

וזכרת כי עבד היית וגו' שאחר הקלקול נצרך שמירה שלא יכנוס היצה"ר ללב ויקלקל להיות ח"ו מחללי'. ולא זכו עוד למדת זכור שהוא אתר דלית לי' שכחה ורק ע"י שמירת שבת יוכלו לזכות לבחי' לעשות את השבת כמו שנא' ושמרו בנ"י את השבת לעשות את השבת. וזה שנא' בלוחות שניות ע"כ צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת וזהו הפי' תחלה למקראי קודש זכר ליצ"מ (כמו שנת' כ"פ). ובפסוק וזכרת יש רק כ"ג תיבות רק בפסוק הקודם ויום השביעי שבת וגו' יש בו כ"ו תיבות. והיינו שע"י בחי' שמור ג"כ יכולים לזכות לקדושה זו שבת לה' אלהיך דהיינו נוחו בי' כי היכי דנחי בי' אנא כמו בדברות הראשונות וכמו שנא' ושמרו בנ"י את השבת לעשות את השבת. ובתיקונים (תי' מ"ח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה וכו' ואתפני מתמן יצה"ר וכו' והיינו שבת תתאה ושבת עלאה ולעשות את השבת המכוון על שבת עלאה. ובפ' ושמרו בפ' תשא כתיב ג"כ כי ששת ימים עשה ה' וגו' שזוכין ע"י ושמרו למדת זכור כמו בלוחות ראשונות:

**וחודש** אב נברא באות ט' (כמ"ש בס' יצירה) שמורה על אור כי טוב ובזוה"ק (ח"ב קנ"ב א') טית נהירו דחיין בכל אתר והוא כנגד קדושת יוסף הצדיק וכמו שחשב בזוה"ק (שם קל"ה א') ט"ו באב כנגד מדת צדיק יסו"ע. ומה שחשב האר"י הק' חודש אב כנגד שבט שמעון כסדר הדגלים הוא ע"ד מה שאמרנו במה שתפסו בש"ס בכל מקום למשל שני יוסף בן שמעון (ונת' ט"ו באב מא' ו'). והיינו שבחודש זה הזמן לתקן פגם הנחש כי בט' בו נולד רוחו של משיח שאז זמן התשובה לתקן הפגם. ואז יוריד השי"ת לעתיד הבהמ"ק בנוי ומשוכלל כמו שכ' רש"י (ר"ה ל' סע"א). ולכן קורין תמיד אחר ט' באב הדברות שניות שזוכין אז לרב טוב היינו האור כי טוב הרב חכמה לתקן הרב כעס. ואחר ט"ו באב קורין פ' והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה דבט"ו בחודש אז סיהרא באשלמותא היינו שלימות קדושת החודש הזה שהוא אות ט' נהירו דחיין בכל אתר שמורה על האור כי טוב ואז קורין והי' עקב תשמעון וגו' כמו שמרמז הבעה"ט הנ"ל בשמרם עקב היינו עק"ב תיבות שבלוחות ראשונות ותיבת המשפטים מרמז לטו"ב תיבות יותר שבדברות שניות שנאמר בהם טוב שהמכוון על הרב טובך אשר צפנת ליראיך אור שנגנז לעמלי תושבע"פ. ועי"ז ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך שתזכה לקדושת האבות שהם ענפים מג' ראשונות. וזוכין לשבת עלאה ואתפני יצה"ר מתמן ומיד נגאלין:

## פרק ג

**והיה** עקב תשמעון. פתח בג' לשונות בלשון רבים תשמעון ושמרתם ועשיתם. ואח"כ כל הפרשה נאמר בלשון יחיד. גם לשון את המשפטים האלה שמורה כמו שמראה על הדבר. אך נראה שזה מוסב על פסוק האחרון של פרשה העברה דכתיב שם ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים וגו'. והנה בפרשה שלמעלה שם פתח כי יביאך וגו' כל הפרשה בלשון יחיד ואח"כ כתיב לא מרובכם וגו' ז' לשונות לשון רבים ואח"כ כתיב ויפדך וגו' עד סוף הפרשה לשון יחיד. והענין הוא שכל התורה נאמרה לכל אחד מישראל בפרט כמו שנאמרו עשרת הדברות בלשון יחיד. אך לזה לא זכו רק אחר שנעשה האומה הישראלית אז זכו הרבים להיות כל אחד ואחד מישראל זוכה להד"ת. וכן פתח למעלה כי יביאך ה' אלהיך זה ראשונה לידע ה' אלהיך שהשם הוי"ה הוא בעל הכוחות שלך. אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ולכאורה ה' תיבות אלו מיותרים דהול"ל אל הארץ ונשל וגו'. הענין הוא דעיקר קדושת א"י הוא התשעה קבין חכמה שנטלה א"י (קידושין מ"ט:) וכל זמן שהיתה א"י ביד האומות הי' זאת החיות שלהם מה שינקו מהט' קבין חכמה להחיפך. ואח"כ כשבאו ישראל וכבשום אז זכו ישראל לכל הט' קבין חכמה שזה בחי' הרוב חכמה. וע"ז אמרו (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא נתנה להם אלא ה' חומשי תורה וס' יהושע שערכה של א"י הוא שהוא הרב חכמה. ואז כבשו והוציאו מהם כל החיות כמו שנא' עליהם לא תחי' כל נשמה והט' קבין חכמה נשאר ביד ישראל. ואף שאח"כ גלו ישראל מארץ מ"מ הט' קבין חכמה נשאר ביד ישראל לעלמי עד. וזה שנאמר כי יביאך ה' אלהיך היינו שיזכה כל אחד מישראל שיתייחד שם הוי"ה עליו ויהי' בעל הכוחות שלו. אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה שיהיה כירושה שאין לה הפסק (כמ"ש ב"ב קכ"ט:) שהט' קבין חכמה ישארו בידך לעולמי עד אף לאחר שיגלו מן הארץ כאמור וזה לשון לרשתה. אז ונשל גוים רבים מפניך וגו' שבעה גוים רבים ועצומים ממך ובודאי אין הכתוב מדבר מכוחות הגבורה בגוף שיש להם לאו"ה שזה לא נחשב לכלום. רק כמו שבקדושה יש מדרגות לזכות לד"ת ללב חכם לימינו שיוכל לזכות למדרגה גבוה בלא שיעור שמתחלה נקרא רב וגדול בכח התורה. ואח"כ זוכין עוד שאף שהיצה"ר יכול לכנוס עוד ע"י כח התורה יכולים להתגבר עליו שלא יוכל לכנוס כלל ללב וזה נקרא מדרגת עצום. כן כל זמן שהי' האומות מושלים בא"י והי' הט' קבין חכמה תחת ממשלתם ינקו הם מבחי' החכמה להקליפה ג"כ בב' מדרגות אלו. וזה פי' הפסוק שבעה גוים רבים ועצומים שהם ינקו להקליפה מב' מדרגות אלו וזה שאמר ממך שזה לקחו מהט' קבין חכמה ומדרגות הקדושה ששייך באמת לישראל. ונתנם ה'

אלהיך לפניך וגו' שכל אחד מישראל יזכה לכבוש כל כח הז' אומות ולזכות לכל הט' קבין חכמה השרויה בא"י לעולמי עד כאמור ואז לא תחיה מהם כל נשמה:

**ואח"כ** כתיב כי עם קדוש אתה לה' אלהיך וגו' והיינו שלא לבד כשיהיו ישראל במעלה העליונה יוכלו לזכות לזה שאז לאו כל אחד הי' יכול לזכות לזה. רק אף מי שהוא בבחי' עם שאינו במעלה כ"כ וכמ"ש האור זרוע שלשון עם הארץ מלשון גחלים עוממות. מ"מ עם קדוש אתה לה' אלהיך ששם הוי"ה בעל הכוחות שלך. בך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם סגולה כמו ששמעתי באיזביצא בשם רבינו היהודי הקדוש זצ"ל על מה שנא' ישראל לסגולתו כסגולה שהוא רפואה בלא טעם טבעיי רק בדרך סגולה. כן ישראל אף שאין ראוים מ"מ בחר בהם מכל העמים וע"כ דיבר בלשון יחיד לכל אחד מישראל. ואח"כ נאמר ז' לשונות בלשון רבים שלזה זכו ישראל משנעשו אומה ישראלית בחי' כנס"י ובכל מקום מספר ז' הם כנגד ז' מדות שכנגדם הז' רועים. לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ב' לשונות לשון רבים רובכם בכם מרמז כנגד אברהם ויצחק. שבראשונה חשק ה' בא"א ע"ה ומדתו הי' ללמד ולהכניס הכרת מלכות שמים בכל באי עולם. ואף שכולם שגייר חזרו לסורם אחר מותו (כמ"ש בפרדר"א פ' כ"ט) מ"מ הועילה קדושתו ולימודו לאומה ישראלית שיצא ממנו. וזה זכה א"א אחר דאתכליל במדרגת יצחק אע"ה ג"כ שהוא מיא באשא וכמו שכ' בזוה"ק (ח"א קי"ט ב') ע"פ וה' ברך את אברהם בכל בת יהבה לאברהם בת הי' לאברהם אבינו ובכל שמה. ואח"כ כתיב ויבחר בכם לשון רבים נגד קדושת יעקב אע"ה דכתיב כי יעקב בחר לו יה וגו'. כי אתם המעט מכל העמים אתם לשון רבים נגד קדושת יוסף הצדיק שהוא מוציא הני"ק מכל האומות. ויהושע מזרעו כבש ז' אומות והוציא התשעה קבין חכמה שנטלה א"י שהיתה כבושה תחת ממשלתם. ואלמלי זכו הי' הוא משיח בן יוסף וכשלא זכו יהי' אח"כ משיח בן יוסף מזרעו שיקבץ את ישראל מכל האומות ששם נתפשט הקב העשירי מעשרה קבין חכמה שירדו לעולם. ומשיח בן יוסף יכבוש כל האומות ויוציא מהם כל החיות והני"ק ואז לא יהי' שריד וגו'. ואח"כ כתיב כי מאהבת ה' אתכם נגד משה רבע"ה שהוריד כל הד"ת שהוא ע"י אהבת ה' לישראל (כמו שאומרים אהבת עולם אהבתנו וכו' תורה ומצות וכו'). ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם נגד קדושת אהרן הכהן שהוא מכפר על ישראל ואף שאינן כדאין מ"מ זוכין מצד שבועת האבות. ואח"כ כתיב פעם ז' לשון רבים הוציא ה' אתכם ביד חזקה והוא נגד קדושת דוד המע"ה מ' מלכות כנס"י. ואח"כ חזר הכתוב בלשון יחיד שזכה כל אחד מישראל ויפדך מבית עבדים וגו' וידעת וגו' שומר הברית והחסד ברית כולל קדושת יצחק שהי' הראשון שנימול לח' (וכתיב ואת בריתי אקים את

יצחק) וגם קדושת יעקב אע"ה שעמו נכרת ברית עולם לזרעו שמטתו שלימה (וכתיב ויעמידה ליעקב לחוק לישראל ברית עולם). והחסד קדושת א"א שמדתו חסד לאברהם. לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור אוהביו קדושת א"א שמדתו אהבה. שומרי מצותיו קדושת יצחק אע"ה שהוא שמירה מרע ע"י היראה. לאלף דור נגד קדושת יעקב אע"ה שהוא לעולמי עד שכן מספר אלף דור עד עוה"ב אלף הז'. ואח"כ כתיב ושמרת את המצוה נגד קדושת א"א שהי' הראשון שהוריד הד"ת וקיים כל התורה כולה קודם שנתנה (כמ"ש יומא כ"ח:). ואת החקים נגד קדושת יעקב אע"ה שנחקק הד"ת בלב לעולמי עד. ואת המשפטים נגד קדושת יצחק אע"ה פחד יצחק שבהתורה יש משפטים ג"כ כמו הב' תוכחות שבפ' בחקותי ופ' תבא. וכתיב בכל אחד תיבת את אלף מורה על ד"ת מהשורש אל"ף פל"א עליון עם תי"ו שהוא מעלמא דאתי כידוע. אשר אנכי מצוך היום לעשותם לעשות להד"ת ע"ד שנדרש (סנהד' צ"ט:) ועשיתם אותם ועשיתם אתם כאלו עשאו לד"ת וכמו שאמרנו הפי' במאמר נעשה ונשמע שע"י החשק והחמדה לד"ת בזה נעשה להד"ת: **ואח"כ** מתחיל הפרשה והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה הם האמורים למעלה ואין והיה אלא לשון שמחה (בר"ר פ' מ"ב) שע"י שמיעת הב' פרשיות התוכחה שנאמרו בהם המשפטים על ידם יזכו לתשובה ולתקן הכל שלא יצטרכו כלל לשום עונשין. ואמר ג' לשונות לשון רבים שמיעה ושמירה ועשי' והם כנגד קדושת ג' האבות שישנם בכלל ישראל תשמעון נגד קדושת א"א ע"ה שהוריד הד"ת ורצה להורות לכל באי עולם ואף שלא הועיל לכל העולם הועיל לאומה הישראלית שיופיע בהם קדושת השמיעה. ושמרתם נגד קדושת יצחק אע"ה מדת היראה שעי"ז הוא שמירה ממצות ל"ת. ועשיתם אותם נגד קדושת יעקב אע"ה שיזכו להתשוקה והחשק לד"ת ועי"ז יזכו לעשות להד"ת כמו שנת' לעיל. ואח"כ מתחיל בלשון יחיד לכל אחד מישראל. ושמר ה' אלהיך ששם הוי"ה יהי' בעל הכוחות שלך לך את הברית ואת החסד שכולל קדושת ג' אבות ברית כולל קדושת יצחק ויעקב כנ"ל. החסד הוא קדושת אברהם אע"ה שמדתו חסד. וכאן כתיב את הברית ואת החסד היינו קדושת האבות מהשורש שע"ז מורה תיבת א"ת (כמו שנת' כ"פ) וזה שנא' אשר נשבע לאבותיך. ואח"כ כתיב ואהבך וברכך וגו' ויש בכאן עשר לשונות של ברכה ובכל מקום מספר עשר מרמזים להעשר מדות ואהבך משמע אהבה בלא טעם הוא כנגד כ"ע. וברכך הוא בד"ת כמו שנדרש ברכת ה' תעשיר על ד"ת ומרמז למדת חכמה. והרבך היינו רוב חכמה הוא נגד מ' בינה שמבין דבר מתוך דבר. וברך פרי בטנך נגד קדושת משרע"ה שכשנולד נתמלא הבית אור (סוטה י"ב.) והיינו שנולד מיד בקדושה מלא אור. ופרי אדמתך נגד קדושת אהרן הכהן שע"י

הקרבנות נתעלה פרי האדמה. דגנך תירושך ויצהרך נגד קדושת האבות דגן היינו לכו לחמו בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב והוא נגד קדושת אברהם אע"ה שמדתו חסד שהוא ענף מחכמה כידוע. תירושך נגד יצחק אע"ה שמדתו גבורה וגבורה נפקא מבינה שמרמז ליינא דאורייתא דבע"פ. ויצהריך נגד יעקב אע"ה שמן מורה לחכמה מהשורש שזה מורה השפעת תושבע"פ שע"ז אמרו (מ"ר תצוה ועוד) באו והאיר לי (ונת' כ"פ) שגר אלפיך נגד קדושת יוסף שהוא השפעת הטיפה למדת כנס"י ה' ד' הוות כידוע. ועשתרות צאניך כנגד מדת כנס"י שנמשלה לצאן צאן מרעיתי וזה שאמר על האדמה אשר נשבע לאבותיך שהוא א"י והוא ג"כ בחי' מדת מלכות. ואח"כ כתיב ברוך תהי' מכל העמים עיקר הברכה בד"ת שהוא השפעת תושבע"פ כמו שנדרש (בר"ר פ' י"א) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת שאז זוכין לריבוי תושבע"פ. וע"ז נא' ברוך תהי' מכל העמים שיזכו להוציא הט' קבין חכמה מא"י שהי' כבושה תחת הז' עממין ואף להקב העשירי שנטלה כל העולם. וע"ז הוא כל הגליות להוציא הני"ק מכל העולם שזה יזכו לעתיד. ואם הי' זוכין הי' יהושע משיח בן יוסף והי' כובש כל האו"ה תיכף. וכשיוציאו מהם כל הני"ק עם הקב העשירי ג"כ יוציאו מהם כל החיות וזה הפי' ברוך תהיה מכל העמים. לא יהי' בך עקר היינו בד"ת שכל אחד מישראל יזכה לד"ת שיכנסו ללב אך מ"מ יוכל עוד היצה"ר לכנוס וצריך ע"ז תפלה הוא יפתח לבנו בתורתו וכו' והאר עינינו בתורתיך ע"ז נא' ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום (כמ"ש בכורות מ"ד:) ובבהמתך היינו אף באנשים שעושין כמעשה בהמה וקלקלו (כעין שא' חולין ה'.) מ"מ לעתיד יזכו הכל לד"ת שיוקבע בלב לעלמי עד כמו שנא' ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ:

## פרק ד

**כל** המצוה אשר אנכי מצוך היום מתחיל בלשון יחיד. ואח"כ כתיב ו' לשונות לשון רבים תשמרון תחיון ורביתם ובאתם וירשתם לאבותיכם. ואח"כ חוזר ומתחיל בלשון יחיד וזכרת וגו' כל הפרשה. הענין הוא שעיקר ד"ת נאמר לכל אחד מישראל כמו שנאמרו עשרת הדברות בלשון יחיד. רק זכו לזה אחר שהופיע בכל אומה ישראלית קדושת האבות והרועים. וזה שנא' כל המצוה אשר אנכי מצוך קאי על משה רבינו שהוא הופיע בישראל ממדרגתו שהוא בחי' אספקלריא המאירה ולזה יזכו העיקר לעתיד. וזה מרומז בתיבת היו"ם ה' מורה על ה' עלאה שה' עלאה מופיע היו"ד לה' תתאה בחי' כנס"י שמקודם ד' הוות ע"י ו' שהוא בריח התיכון. ואח"כ זוכין שיוסגר הקדושה בלב לעולמי עד ויהי' המ' פתוחה שמורה למ' מלכות למ"ם סתומה שמורה לה' עלאה לעוה"ב. ואח"כ נאמר ו' לשונות לשון רבים הכונה שיופיע קדושת ו' המדות לבחי' כנס"י שהוא רבים.

וע"י כן יזכה כל אחד מישראל לד"ת שיופיע מהשרש שיהי' לעולמי עד. ונאמר למען תחיון מרמז נגד משיח בן יוסף שיכבוש כל האו"ה ויוציא מהם כל הי' קבין חכמה והחיות שבהם ע"ד שנא' ואתה מחי' את כולם וזה הפי' למען תחיון. ורביתם הוא נגד בחי' משיח בן דוד שיבא אח"כ שאז יזכו לרב חכמה בלא שיעור. ואם הי' ישראל זוכין הי' יהושע משיח בן יוסף והוא הי' כובש הכל ומשה רבינו הי' מופיע אז כל הד"ת כמו שיהי' לעתיד ע"ד שא' "מה "שהי' "הוא שיהי' ר"ת משה. ואח"כ כתיב וזכרת את כל הדרך וגו' במדבר למען ענותך וגו' היינו באכילת המן שהי' נחשב להם לעינוי וכמו שנא' ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו'. ואף שהרגישו בהמן טעם כל מיני מאכלים מ"מ נחשב להם לעינוי כמו שאמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. ובאמת הי' אכילת המן כדי שתהי' התורה מתישבת בגופן (כמ"ש תנחו' בשלח). וזה שנא' ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך. והוא ע"ד שפירשנו פי' הפ' ושמי ה' לא נודעתי להם שהוא סוד הדעת מדרגת משרע"ה שלזה לא זכו האבות אף שזכו ג"כ להתגלות שם הוי"ה אבל לא זכו לסוד הדעת (ונת' פ' וארא) והמן הי' חלק משה רבינו כמו שא' (תענית ט'.) המן בזכות משה. וזה שנא' למען הודיעך שכונת המן הי' להכניס בך הדעת. כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם היינו אף בד"ת שנקרא ג"כ לחם לכו לחמו בלחמי. גם ע"ז לבד לא יחי' האדם. ועיקר החיות הוא כשזוכין למוצא פי ה' שבד"ח. וכמו שכ' בזוה"ק (ח"ג ר"א ב') אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא פי ה' ובודאי גם בער"ש דיבר השי"ת עם אדה"ר והי' מדה שנקרא פי ה'. רק קודם הקלקול אם הי' אדה"ר זוכה הי' טועם מעץ החיים אבל אחר הקלקול שנעשה הערבוב טוב ורע הוצרך לרב חכמה שידע לטעום רק מהטוב. וזה זכה ע"י קדושת השבת כמ"ש בזוה"ק הנ"ל. וזה שא' כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם האדם הידוע שהוא אדה"ר. ואמר שמלתך לא בלתה מעליך היינו שמ"מ אף מי שזכה רק ללבושי התורה ג"כ לא בלתה מעליך. ורגלך היינו אף מה שעובד רק בהרגל מחמת רגילות ג"כ לא בצקה זה ארבעים שנה. ואם הי' משה רבינו מכניסם לארץ היו זוכין תמיד למדרגת משה רבינו וקדושתו. אך כעת רצה שיהי' יהושע משיח בן יוסף מקודם ושיוכלו לזכות תיכף אח"כ לתיקון העתיד שישפיע בהם ממדרגתו וקדושתו שיזכה כל אחד מישראל למדרגתו בד"ת מהשורש:

## פרק ה

**שמע** ישראל אתה עובר היום את הירדן וגו'. זכר השם ישראל שע"י קדושת ישראל שנקראו ע"ש כי שרית עם אלהים ואנשים זוכים לבחי' את"ה היינו שיופיע מהשורש שהוא אל"ף פל"א עליון ותי"ו שהוא מעלמא דאתי לה' תתאה. וכן רומז תיבת היו"ם

שיופיע מה' עלאה ע"י ו' שהוא הברית התיכון היו"ד לה' שהוא כנס"י ויעשה מ"ם סתומה (כמו שנת' במא' הקודם). לבא לרשת שיהי' כירושה שאין לה הפסק גוים גדולים ועצומים ממך. גדולים מורה על מדת אברהם אבינו מדת גדולה ועצומים על מדת יצחק אע"ה עצום להיות גבור הכובש את יצרו. ולעומת זה בקליפה כשהי' א"י תחת ממשלת ז' האומות ינקו הם מהט' קבין חכמה ג"כ מב' מדרגות אלו גדול ועצום. וזה שנא' ממך שזה זכו מהקדושה שבא"י הט' קבין חכמה ששייך לישראל. וכמו שאמרנו במה שנא' רבים ועצומים ממך וזהו בקדושת הנפש. וכן יש בקדושת המקום דערי מוקפי חומה יש להם קדושה יתירה והוא ג"כ בב' מדרגות אלו להכניס ד"ת וקדושה ללב חכם לימינו ולהתגבר על היצה"ר שלא יוכל לכנוס. וכשהי' אז תחת ממשלת או"ה ינקו הם בקליפה ג"כ בב' מדרגות אלו. וזה שנא' ערים גדולות ובצורות בשמים וזה בבחי' מקום נגד ב' המדרגות בקדושה חסד וגבורה וזהו כנגד קדושת אברהם ויצחק. עם גדול ורם בני ענקים נגד קדושת יעקב אבינו שהוא הבריח התיכון בחי' שמש וכתיב כי שמש ומגן ה'. וכנגד זה בקליפה הם בני ענק שמעניקים חמה בקומתן. וידעת היום שיכניס בך הדעת כי ה' אלהיך הוא העובר לפניך אש אוכלה הוא שאוכלת אש של היצה"ר והקליפה. הוא ישמידם היינו לתקן כל העבר שלא יוכלו להרע לך. והוא יכניעם לפניך מוסב על העתיד שלא יוכל היצה"ר לכנוס עוד. והורשתם נגד העבר לתקן הכל והאבדתם מהר שלא יוכל לכנוס היצה"ר בך לעתיד:

**ואח"כ** אמר אל תאמר וגו' בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ שע"י שאנכי מתנהג בצדק וביושר זיכני ה' לרשת הארץ עם הט' קבין חכמה בירושה שאין לה הפסק. וע"ז אמר לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת וגו' כי עיקר ירושת קדושת א"י לעולמי עד הוא רק כשזוכין לישרות לב ואז ישרים לשמחה כמו שנא' לישרי לב שמחה (תענית ט"ו.) והאדם מצידו זוכה ע"י השתדלותו רק לאורה צדיקים לאורה (שם) ואח"כ אור צדיקים ישמח שמזכהו השי"ת לישרות לב. ועיקר ירושת הארץ זכו רק ע"י ברית אבות כמו שנא' ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' וגו' וידעת וגו' כי עם קשה עורף אתה היינו שנמצא בישראל אף מי שהחסרון שלו הוא בשורש שהוא נגד קדושת יעקב אבינו וכמו שנמנו במשנה שאין להם חלק לעוה"ב ומ"מ לעתיד ינחילם ה' בחסדו מעוה"ב כמו שדרשו דורשי רשומות שכולן כל שהם מזרע יעקב באין לעוה"ב (כמו"ש סנהד' ק"ד:) וכמו שאמרנו דמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי שאנשי כנה"ג מנאום שאין להם חלק היינו בהווה. ומ"מ לעתיד יתן להם השי"ת בחסדו ובאין לעוה"ב. וזה שנא' ויאמר ה' אלי וגו' והנה עם קשה עורף הוא היינו שפגמו בשורש בחטא ע"ז בבחי' אמונה. וע"ז אמר ואמחה

את שמם מתחת השמים היינו רק מתחת השמים אך למעלה מן השמים שם יושאר שם ישראל. ולמעלה יושאר קדושת האבות שנקרא ישראל ואעשה אותך לגוי עצום ורב ממנו היינו שמשה רבינו יכלול קדושת אברהם ויצחק עצום קדושת יצחק אע"ה ורב הוא קדושת אאע"ה (כמו שנת' במ"א) וזה שנא' ממנו ומשה רבינו ישפיע בהם הד"ת. וזה שנא' ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי היינו במה שתפש הלוחות בשתי ידיו שהוא כלל קדושת אברהם ויצחק תרין דרועין ואשברם לעיניכם היינו להכניס בלב ישראל הרהור תשובה ע"ד שא' (ע"ז כ"ח:) דשוריינא דעינא באובנתא דלבא תלו וזה נרמז במה שנא' לעיניכ"ם שישפיע בלבם מהשורש שהוא כ' שמרמז לכ"ע ויוסגר לעולמי עד שע"ז מורה המ"ם סתומה. וכתיב אח"כ ואתפלל וגו' אל תשחת עמך היינו אף שנקראו עם מלשון גחלים עוממות שהאור כהה בהם. והזכיר זכות אבות אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו והוא כנגד קדושת ג' האבות קשי העם הזה היינו חטא ע"ז כמו שאמרנו במה שנא' כי עם קשה עורף הוא והיינו חטא בשורש והוא כנגד קדושת יעקב אע"ה ואל רשעו נגד קדושת אאע"ה שהוא הוריד ד"ת וקיים כל התורה כולה וכנגד זה בהיפך נקרא רשע כשעובר על ד"ת. ואל חטאתו נגד קדושת יצחק אע"ה שמופיע ע"י מ' פחד יצחק תשובה עלאה ואף כשעושה תשובה מיראה עכ"פ נעשים זדונות כשגגות וזה שנא' ואל חטאתו. והם עמך ונחלתיך נגד קדושת יע"א דכתיב יעקב חבל נחלתו אשר הוצאת בכחך הגדול נגד קדושת אאע"ה שמדתו בחי' גדולה והוא דרועא ימינא. ובזרועך הנטוי' נגד קדושת יצחק אע"ה דרועא שמאלא וכמו שא' (ברכות ו'.) ובזרוע עוזו אלו תפילין:

## פרק ו

**בזוה"ק** פ' זו (רע"ב ב') דשבתא איהי מלכתא ואיהי כלה ובגין דא הוו נפקי מארי מתניתן ע"ש לאקדמותי לאורתא והוו אמרי באי כלה באי כלה. ובגמ' (שבת קי"ט.) ר' חנינא וכו' אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה. ובגמ' (ב"ק ל"ב:) הגי' בר' חנינא בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא ר' ינאי מתעטף וקאי ואמר בואי כלה באי כלה. הענין הוא ע"פ מ"ש בזוה"ק אח"כ יצר טוב מטרוניתא קדישא מלכות הקודש דנחתא בשבת וכו' והוא ע"ד שא' (ביצה ט"ז.) חוץ משבת שנתנה להם בצנעא שנא' ביני ובין בנ"י אות הוא לעולם וכו' מתן שכרה לא אודעינהו ואבע"א וכו' נשמה יתירה לא אודעינהו דארשב"ל וכו'. והוא שבשבת יש ב' ענינים אחד מתן שכרה וזהו לדעת כי אני ה' מקדשכם שהשי"ת נותן בשבת קדושה בהאדם וע"ז אמרו בגמ' מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל וכו' שזהו הקדושה שנותן השי"ת

ללב האדם ואז נקראו ישראל בבחי' מטרוניתא ומלכתא כמ"ש במד' (תנחומא פ' קדושים) הואיל ונקדשתם לשמי וכו' היו קדושים כשם שאני קדוש וכו' מלה"ד למלך וכו' הואיל ונתקדשת לשמי אני מלך ואת מלכה כשם שהוא כבודי כך הוא כבודך וכו'. וזה נקרא שבת מלכתא ומטרוניתא ובזה נאמר כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם שהשי"ת מצידו נותן הקדושה. ולכן אמרו ע"ז במד' (שמו"ר סו"פ כ"ה) בן נח ששבת חייב מיתה משל למלך ומטרונה יושבת כנגדו העובר ביניהן חייב מיתה. וזהו שא' בגמ' מתן שכרה לא אודעינהו. והב' הוא הנשמה יתירה שיורדת לכל אחד מישראל בכל מעלי שבת היינו שכל אחד מישראל משיג בשבת חשק מחודש לעבודת השי"ת. וזהו הפי' בזוה"ק הנ"ל יצ"ט וכו' דנחתא בשבת דיצר פירושו חשק כמו שנא' שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך וגו'. שכאשר ראה דוד המע"ה אז איך שנדבו בנדבת לבב ובחשק גדול ביקש מהשי"ת שמרה זאת לעולם ליצר וגו' שהחשק שיש להם לישראל שיהי' זאת לעולם וזה נקרא נשמה יתירה דנשמה הוא הנר ה' נשמת אדם וכתיב נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי. ובכל שבת משיג כל אחד חשק מחודש לעבודת השי"ת וזה נקרא בחי' כלה כמו שמצינו בגמ' (מו"ק כ"ה:) ככלה חדשה. וגם ע"ז נאמר ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם וגו' וינפש. וזה שא' בגמ' נשמה יתירה לא אודעינהו. וע"ז שייך מה שאמרו באי כלה באי כלה ב' פעמים שהוא נגד לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. דיצר טוב דנחתא בשבת שא' בזוה"ק משמע שיורד מן השמים חשק חדש ללב חכם לימינו חשק מחודש לתורה ועבודת השי"ת. וללב כסיל לשמאלו שירצה לתקן הלב כסיל שיהי' ג"כ טוב שהיצר יהי' רק לטוב. ולכן אומרים ב' פעמים באי כלה ופעם ג' אי' בפע"ח לומר באי כלה שבת מלכתא בלחש. ואי' בסה"ק שהב' פעמים הם כנגד חכמה ובינה ופעם ג' הוא נגד דעת ולכן אומרים בחשאי. דחכמה ובינה הוא ימינא ושמאלא חכמה כנגד לב חכם לימינו ובינה הוא כנגד הלב כסיל לשמאלו שע"ז נאמר ולבבו יבין ושב ורפא לו שהוא לתקן הלב כסיל ג"כ. ופעם ג' אומרים בחשאי שהוא נגד בחי' דעת שהוא חיבור חו"ב והוא פנימיות מכ"ע וזה בא בחשאי. ולכן אומרים אז שבת מלכתא דכ"ע איהו כתר מלכות וגם כנס"י נקרא בבחי' מלכתא שזהו מ"ש במד"ת הנ"ל כשם שאני מלך את מלכה שמורה שישראל קשורין בראשית המחשבה. ור' חנינא מתעטף וקאי וכו' אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה ולמי אמר בואו וגם למה אמר בלשון רבים. והענין הוא שאמר בואו לב' המדריגות היצ"ט דנחתא בשבת ללב חכם וללב כסיל כנ"ל שיבאו הב' סייעתות אלו של הנשמה יתירה ונצא היינו שנצא לגמרי מעניני הגוף שהוא בחי' התפשטות הגשמיות שלא נרגיש כלל מעניני הגוף.

וכמו שאיתא במכילתא ע"פ ועשית כל מלאכתך שיהי' כאלו כל מלאכתך עשויה דאף דאי' (שבת קי"ג:) דיבור אסור הרהור מותר מ"מ יותר טוב להסיח דעתו מכל ענייני עוה"ז. דשבת אי' בזוה"ק שהוא יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא כלל. וע"ז אמר בואו היינו לב' המדרגות כלה ב' הרצונות הנ"ל ונצא מכל ענייני הגוף שהוא בחי' התפשטות הגשמיות לקראת שבת מלכתא היינו המתנה טובה שבא מצד השי"ת כמו שנא' לדעת כי אני ה' מקדשכם שהשי"ת נותן קדושה בהאדם כנ"ל. דאז נקראו ישראל ג"כ בבחי' מלכות שע"י שמקבלין עליהן עול מלכות שמים ע"ז ניכר מלכותו ית"ש דאין מלך בלא עם. ואז נקראים מטרוניתא ומלכתא כשם שהוא כבודי כך הוא כבודך ומשל למלך ומטרונה יושבת כנגדו כנ"ל וזה מ"ש בזוה"ק הנ"ל דאיהי מלכתא ואיהי כלה שהם ב' הענינים שיש בשבת כמו שנתבאר:

## פרק ז

**בזוה"ק** (ח"ב פ"ח א') האי מאן דאשלים תלת סעודתי בשבתא קלא נפיק ומכרזא עלי' אז תתענג על ה' דא סעודתא חדא לקבל עתי"ק והרכבתיך על במתי ארץ דא סעודתי תניינא לקבל חק"ת קדישין וכו'. נראה שחשב סעודה ראשונה דעתי"ק ושני' דחקל תפוחין ואנו אומרים בלילה דא הוא סעודתא דחק"ת ובבוקר דא הוא סעודתא דעתי"ק וכן משמע בזוה"ק (שם ע"ב). הענין הוא ע"פ מה שאמרנו הפי' ברע"מ פ' זו (רע"ג א') שחשב בתוך העשר תיקוני סעודה תליתאי למיכל ג' סעודות בשבת והלא אין אוכלין בפעם אחת רק סעודה אחת ואיך נחשב זאת לאחד מתיקוני סעודה לאכול ג' סעודות. ואמרנו שבאמת בכל סעודת שבת יש בו מקדושת הג' סעודות (ונת' באורך במ"א). וזה הענין שמצד האדם ידוע שהעיקר הוא ההשתדלות ביראה כמו שנא' מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה. ובכניסת שבת שאז נופל הפחד על כל אחד מישראל כמו שאומרים לפניו נעבוד ביראה ופחד שנקראו אז כל ישראל יראי שמי ואימת שבת על ע"ה. אז הסעודה הוא דחקל תפוחין שהוא בחי' יראה כידוע. והוא כענין שנא' להאדם בתחלה סור מרע ואח"כ ועשה טוב. אבל מצד השי"ת נאמר בעשרת הדברות מקודם אנכי ואח"כ לא יהיה לך שמקודם נתקע ת"ת בלבם ואח"כ נעקר יצה"ר מלבם כמו דאי' במד'. וכן נפשות האבות הקדושים שברא השי"ת ברא מתחלה אברהם אע"ה שהוא מדת אהבה בחי' עשה טוב אח"כ יצחק אע"ה מדת היראה בחי' סור מרע ולכן האריז"ל שסידר הסעודת שבת שאוכל האדם סידר סעודת ליל שבת דיצחק אע"ה ובבוקר דאברהם אע"ה שמצד האדם הראשית הוא היראה להיות מקודם סור מרע ואח"כ זוכה לנהורא להיות ועשה טוב. אבל בזוה"ק הנ"ל שאמר קלא נפיק ומכרזא עליה היינו השכר שזוכה לכן בלילה כשמקבל ישראל על עצמו עול

מ"ש ע"י היראה ואי' (שמו"ר פ' כ"ג) נכון כסאך מאז ישיר. והוא ע"פ מ"ש בזוה"ק (ח"ב נ"ד.) ע"פ אז ישיר כד אתנהיר נהירו דעתיקא קדישא וכו' באז. שאז נעשה כביכול הקב"ה יושב על הכסא. ובמד' (ויק"ר פ' ב') הן שהמליכוני תחלה על הים וכו' ואז נעשה בחי' מלך יושב על הכסא. וכתיב מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך ובמכילתא אי' שמקדש של מטה מכוון נגד כסא הכבוד. ואף שלא הי' עוד אז משכן ומקדש רק כיון שקבלו עול מלכותו והמליכוהו עליהם נעשה לב ישראל משכן לשכינה ונקרא מקדש אדני כוננו ידיך. ובגמ' (כתובות ה'.) שע"י מעשיהן של צדיקים נעשה מקדש ואז נעשה הקב"ה מלך יושב על כסא כמו שנא' מכון לשבתך פעלת ה' וכתיב השמים כסאי והארץ הדום רגלי והארץ היינו מקום המקדש וקודם שנבנה המקדש אז נקראו ישראל שקיבלו עול מלכותו בבחי' כנס"י שמכונה ג"כ בשם ארץ נקרא הלב ישראל הארץ הדום רגלי. וכתיב עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב ובגמ' (חגיגה י"ד.) אחד לכסא וא' לשרפרף השמים כסאי וגו'. וזהו רק כשיש התגלות עתיקא ועתיק יומין יתיב. וזה שאמר בזוה"ק הנ"ל דבסעודתא חדא מכרזא עליה אז תתענג על ה' לקבל עתי"ק היינו שאו מופיע מבחי' עתי"ק כיון שמקבל הישראל עליו עול מ"ש ע"י היראה וזוכה עי"ז לאור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ שהוא בחי' עתיקא. ואח"כ בא השכר והרכבתיך על במתי ארץ לקבל חק"ת ופי' במתי ארץ היינו התאוות הגבוהות והם שרשי הקליפות. וזהו כמו אחר מאמר אנכי נאמר לא יהי' לך שאז נעקר יצה"ר מלבם. אבל מצד ישראל מתחלה סעודתא דחק"ת שמקבל עליו העול מ"ש והיראה ואז מצדו מתגבר על במתי ארץ. ואח"כ בבוקר הוא בבחי' ועשה טוב לקבל ד"ת ואז נהורי' ישרי בה. ובגמ' (שבת קי"ח.) דרש במתי ארץ על מלכיות דכתיב ואתה על במותימו תדרוך. והכל אחד ששרשי הקליפות הם קלי' עשו וישמעאל ומהם מסתעף ל"ה מימינא ול"ה משמאלא. וכיון שזוכה לוהרכבתיך על במתי ארץ על הקליפות ניצול ממילא משעבוד מלכיות שע"י השאור שבעיסה בא ש"מ (ונת' כ"פ). ואמר כאן הלשון אז תתענג על ה' ולא כתיב אענג אותך כמו שאמר הל' והרכבתיך והאכלתיך. אך אור עתיקא הוא האור הראשון שנקרא טל תורה בחי' תושבע"פ והוא נמשל כמו טל שאינו ניכר שיורד מן השמים כן התושבע"פ נראה כמחדש מעצמו לכן נא' הלשון אז תתענג מעצמו. משא"כ מה שנעקר יצה"ר מלב כתיב והרכבתיך שאלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. וכן והאכלתיך נחלת יעקב אביך ג"כ בלשון והאכלתיך שהוא מהשי"ת שזה ג"כ מכיר הישראל שהוא מהשי"ת כיון שזוכה לנחלת יעקב. ויעקב אע"ה אמר האלהים הרועה אותי מעודי שהוא הכיר שהכל מהשי"ת וכן בתפלתו אמר

ונתן לי לחם לאכול ובגר נאמר רק לחם ושמלה ולא כתיב לאכול. רק הפי' שהכיר שהשי"ת הוא גם המאכיל ולכן נאמר בזה ג"כ הל' והאכלתיך נחלת יעקב אביך:

## פרק ח

**זכור** את יום השבת לקדשו היינו ע"י קידוש היום (כמ"ש פסחים ק"ו.) והוא הברכה שמברכין על מצות השבת אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו וכו' כעל כל המצות שמברכין אקב"ו. ובזוה"ק ר"פ זו ואכלת ושבעת וברכת וגו' לברכא לי' לקוב"ה על כל מאי דאכיל ושתי ואתהני בהאי עלמא ואי לא בריך איקרי גזלן לגבי קוב"ה דכתיב גוזל אביו ואמו וכו'. וכן אי' בגמ' (ברכות ל"ה:) לענין ברכה ראשונה והיינו שגוזל לאביו להקב"ה שצוה לברך ולאמו לכנס"י הם החכמים אנכה"ג שתקנו נוסח הברכות. ואח"כ אי' בזוה"ק רזא דרזין וכו' למנדע רזא דברכאן בפקודי אורייתא ובכל הנאין וכיסופין דהאי עלמא לארקא ברכאן מעילא לתתא. והמכוון על ברכת הנהנין ברכה ראשונה שנלמד ג"כ מפסוק זה בק"ו כשהוא שבע מברך וכו'. גם מאשר נתן לך משנתן לך (כמ"ש ברכות מ"ח:) ומ"ש בפקודי אורייתא זה מוסב על ברכת התורה וברכת המצות שהוא נלמד ג"כ מפסוק זה בק"ו או מדכתיב על הארץ הטובה אשר נתן לך וכתיב ואתנה את לוחות האבן (כמש"ש בגמ'). ואמר בזוה"ק בגין דברכאן דבריך ב"נ לקוב"ה אתי לאמשכא חיין ממקורא דחיי לשמי' דקוב"ה קדישא וכו' ואתי לאמשכא מתמן לכל עלמא וכו' מאן אתר נחתי לבתר דנחתא מאתר דרישא דצדיק וכו' הה"ד ברכות לראש צדיק כיון דהאי דרגא אתמליא אריק להאי כלה וכו'. ובשבת אי' בזוה"ק (ח"ב פ"ח א') והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחק"ת. והוא דשבת זמן השפעה בתושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא (כמ"ש תי"ז תי' י"ט) טל תורה מחייהו (ונת' כ"פ). וע"י ברכות מצות שבת שהוא קידוש היום כנ"ל ממשיכין הברכה מעתי"ק ואטיל לחק"ת וזה שנא' זכור את יום השבת לקדשו. ואי' ברקנטי על הפי' ארץ חטה וגו' שלא יתכן שנשתבחה א"י בזה בפשוטו שיש כמה ערים בחו"ל משובחין במינים ע"ש. ואף שבגמ' נראה ששבח א"י הוא בפשוטו דאי' (כתובות קי"ב.) אין לך מעולה בכל ארץ מצרים מצוען ואין לך טרשים בכל א"י יותר מחברון וכו' ואפ"ה חברון וכו'. אך מ"מ גם דברי הרקנטי אמת שז' מינים מרמזין לז' המדות וז' הרועים מרכבה לז' המדות כידוע. וחטה ושעורה מרמז נגד משה ואהרן חטה גימ' כ"ב כנגד כ"ב אותיות התורה הוא כנגד משה רבינו שהוריד התורה תושב"כ. ושעורה נגד בחי' אהרן הכהן שהי' בחי' שורש תושבע"פ כמו שנא' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו דייקא. ושעורה מאכל בהמה (כמ"ש פסחים ג':) והתושבע"פ שהוא הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס היינו שמועיל לתקן אף מאכל

בהמה ג"כ. וכ' שחטה כולל גם כוסמין ושעורה כוללת שבולת שועל ושיפון וג' אלו הם נגד ג' ראשונות ויש בס"ה עשר מינים כנגד הע"ס. ואף שאלו הג' מינים פחותין משעורה וחטה מ"מ מרמזין לג' ראשונות כיון שהשגה מהג"ר הוא בהעלם מאוד. והנה לפי"ז שעורה כולל כל ג' ראשונות שהרי כוסמין הוא מין שעורין ג"כ ומצטרף גם עם השעורין כמ"ש (חלה פ"ד מ"ב). והיינו דכוסמין הוא נגד בחי' כ"ע ולכן הוא ג"כ מין חטין שמרמז למשרע"ה היינו שזהו ההשגה שהשיג משה רבינו התושבע"פ שהי' כלול בתושב"כ (ותושבע"פ הוא מטלא דעתיקא בחי' כ"ע כמו שנת' במק"א) וכמו שיהיה לעתיד כמו שנא' ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי. וכן בגמ' (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' והי' כל אחד משיג כל התושבע"פ מתושב"כ וכן ישיגו לעתיד כל אחד מישראל ולא יצטרכו ללמוד מאחרים. ושבולת שועל ושיפון הם מין שעורין מרמזים לחו"ב וגם הכוסמין הם מין שעורים ג"כ היינו שע"י תושבע"פ יכולים להשיג הדעת שהוא פנימיות מכ"ע והוא האור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ (כמ"ש תנחו' נח) והיינו תגו של יוד שמרמז לכ"ע. וכן כתיב כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם היינו כשנכנס החכמה לעומק הלב בחי' בינה לבא עי"ז זוכין להדעת. ותושבע"פ הוא בחי' בינה שמבין דבר מתוך דבר. נמצא שעורה שהוא מרמז לתושבע"פ שהוא כנגד אהרן הכהן כנ"ל כולל הג' מינים כוסמין וש"ש ושיפון שהם נגד ג"ר. וכתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה וכתב הרקנטי שהוא כנגד יסוד שנקרא כל ונקרא לחם כמש"ש. והיינו דההשפעה מתושב"כ לתושבע"פ הוא ע"י מדת צדיק יסו"ע כתרגומו על כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא וארעא כלומר יסוד אחיד בת"ת דאיקרי שמים ובארץ דאיקרי כנס"י (כמ"ש זח"א ל"א א') ת"ת הוא בחי' תושב"כ קוב"ה תורה איקרי (זח"ב ס' א') וכן נדרש (ברכות נ"ח.) והתפארת זו מתן תורה. ארץ מדת מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ארץ אשר אבני' ברזל וגו' כתב הרקנטי שא"א לומר שנא' לשבח א"י שהרי כתיב בהתוכחה בהיפך. אך נראה דקאי על ד"ת כמ"ש (תענית ד'.) אשר אבני' ברזל אל תקרא אבני' אלא בוני' ות"ח נקראו בנאין (כמ"ש שבת קי"ד.) והיינו על תושבע"פ ואח"כ כתיב ואכלת ושבעת וברכת וגו' דקאי על ברכת התורה ג"כ שנדרש מק"ו או מגז"ש כמו שזכרנו ושבת הוא זמן השפעה בתושבע"פ אשר אבני' ברזל וכן אז ההשפעה מתושב"כ לתושבע"פ שמיא וארעא. וז"א עמודא דאמצעותא הבריח התיכון שמבריח מן הקצה שהוא כ"ע אל הקצה מ' מלכות וההשפעה הוא ע"י מדת יוסף צדיק יסו"ע. וזה שמברכין אקב"ו בקידוש היום שהוא ההשפעה לג' אבהן מעתיקא ממקורא עלאה ומשם לחק"ת כאמור:

## פרק ט

**בגמ'** (פסחים ק"ו.) ליקדש לן מר קידושא רבה וכו' קרו לברכת פרי הגפן דקידוש קדושא רבה וכן בזמירות דהאריז"ל בסעודת שחרית אומרים בקידושא רבה ובחמרא טבא אף שאין אומרים יותר רק ברכת הנהנין שמברכין גם בכל יום. אך נראה ע"פ מ"ש בזוה"ק (ר"פ זו) לברכא לי' לקוב"ה וכו' ואי לא בריך איקרי גזלן לגבי קוב"ה דכתיב גוזל אביו ואמו והא אוקמוה חבריא. והוא מה שא' (ברכות ל"ה:) על הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאלו גוזל להקב"ה וכנס"י שנא' גוזל אביו ואמו וגו' ואין אביו אלא הקב"ה וכו' ואין אמו אלא כנס"י וכו'. והיינו דגוזל להקב"ה שצוה לברך ולכנס"י הם אנשי כנסת הגדולה שתקנו נוסח הברכות. וא' בגמ' על סוף הפסוק חבר הוא לאיש משחית חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים. ולכאורה אינו מובן דירבעם הלא נמנה בר"פ חלק בין אלו שאין להם חלק לעוה"ב ומה שייך לומר על העובר על מ"ע לבד שהוא חבר לירבעם בן נבט. אך הענין ע"פ מ"ש בזוה"ק (שם) בגין דברכאן דבריך ב"נ לקוב"ה אתי לאמשכא חיין ממקורא דחיי לשמי' דקוב"ה וכו'. ואמר להלן והא אוקימנא דכתיב בכל מקום אשר אזכיר את שמי וגו' אזכיר כד"א יזכור כל מנחותיך וכו'. ואמרי ומכריזי דא איהו דורונא דשדר פלוני לקב"ה וכו' כיון דהאי דרגא אתמליא אריק להאי כלה וכו' והיינו שהברכות הם כמו מנחות שהוא דורון להקב"ה וזה שאמר גוזל אביו שגוזל להקב"ה הדורון. ומצינו בגמ' (ברכות ז'.) אמר ר' ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וכו' ונזכר שם השם של מ' כתר. והוא ע"פ מ"ש (זח"ב קכ"א א') והחכמה מאין תמצא והחכמה נפקת מאתר דאיקרי קודש הקדשים דאין נקרא קה"ק כמ"ש בזוה"ק בכ"מ עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין. ואמר לו ישמעאל בני ברכני וכו' היינו להמשיך הברכה וההשפעה כמו שכ' בזוה"ק הנ"ל לאמשכא חיין ממקורא דחיי לשמי' דקוב"ה וכו' ואתי לאמשכא מתמן לכל עלמא וכו'. וזה שא' שיכבשו רחמיך וכו' וברכה היינו המשכה והשפעה בריבוי דסתם ברכה ריבוי כמו הברכות ראשונות שבתורה שהוא ברכה דדגים ודאדם הם פרו ורבו. ומצינו דאף דבר קל כשהוא מרובה חשוב ברכה יותר כמו שמצינו (גיטין נ"ו.) ושבחו רבנן לדציבי וכו' אכלבא דחטי בעי שיתין אכלבי דציבי ואף שציבי דבר זול כנגד חיטי מ"מ הריבוי בהפלגה הוא ברכה. ואמר גוזל אביו ואמו ולפ"ד הזוה"ק נראה דקאי אמו על שכינתא וכמ"ש בזוה"ק ברכאן דלאו אינון בצלותא סלקין מתתא לעילא עד דמטו גו נהורא דלא נהיר וכו'. ולעיל מינה א' דההוא ברכתא סלקא ואנהיר בוצינא דלא נהיר ואתקיף לי' בתוקפא תקיפא לסלקא לעילא וכו'. בוצינא דלא נהיר היינו מדת לילה שהוא אספקלרי'

דלא נהרא. לסלקא לעילא הוא ע"ד שאומרים בזמירות דהאריז"ל צרורא דלעילא דבי חיי כלא שהוא מדת מלכות ויתרבי חילא ותיסק עד רישא. ולפ"מ שא' בגמ' גוזל להקב"ה וכנס"י ופירש"י בברכות דקאי על כלל ישראל שמונע מהם הברכה ע"ש הוא ע"פ מ"ש בזוה"ק כיון דהאי דרגא אתמליא אריק להאי כלה ומתמן נגדין ואתמשכן לתתא והיינו לכלל ישראל וכשנהנה בלא ברכה אז גוזל לכלל ישראל הברכות וההמשכות:

**וע"ז** אמר חבר הוא לאיש משחית לירבעם בן נבט דכבר אמרנו דמה שחשבו במשנה דר"פ חלק ג' מלכים וד' הדיוטות שאין להם חלק לעוה"ב ובכל מקום מספר ז' מרמז נגד ז' מדות כמו שאמרנו בכונת שבעה אני יודע שבעה ימי שבתא שבכל מקום מספר שבע מרמז לז' ימי בראשית שהם ז' המדות וכנגדן הז' רועים כידוע. וחשבו במשנה ז' אנשים היינו שבכל מדה יש נפשות שפוגמים ח"ו כ"כ במדה זו עד שאין לו חלק לעוה"ב. ומשום זה נגד מדת מלכות לא מצאו עד שרצו לחשוב לשלמה ואחר שיצא הבת קול המעמך ישלמנה חשבו לבלעם להז' אף שאינו מזרע ישראל (כמ"ש סנהד' ק"ד:). ודורשי רשומות אמרו אף שמי שפוגם ח"ו כמו הו' שנחשבו כנגד ו' המדות יש לו ג"כ חלק לעוה"ב. ובמשנה חשבו ג' מלכים וד' הדיוטות נראה דהג' מלכים הם נגד קדושת ג' האבות שהם מרכבה להג' מ' חג"ת שכן האבות נקראו מלכים כמו שאמרו (ב"מ פ"ג.) אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהם בני אברהם יצחק ויעקב ובאברהם אבינו מצינו מפורש (בר"ר פ' מ"ג) עמק שוה ששם השוו כל העולם וכו' מלך אתה עלינו. והביאו ראי' מסעודתו על כל האבות שכולם התנהגו כמלכים ועל שמם נקראו כל ישראל בני מלכים. ונחשב הסדר במשנה ג' מלכים ירבעם וכו' נראה שירבעם הוא נגד וההיפך מקדושת אברהם אבינו שעסקו היה לגייר גרים היינו להמשיך כל העולם לקדושה ולהכירם שידעו את מי שאמר והי' העולם. ויצחק לפי מדתו שהי' בחי' צמצום לא גייר רק מתי מספר ונרמז ברמז מגורי אביו מגיורי אביו כמו"ש (בר"ר ר"פ וישב). וירבעם הי' בהיפך ממנו דכתיב וידח ירבעם בן נבט את ישראל וגו' שרצה להמשיך הכל להקליפה. וכן מצינו (סנהד' ק"ב:) קלות שעשה אחאב כחמורות שעשה ירבעם ותלה בירבעם מפני שהוא הי' תחלה לקלקלה. וזה כנגד ולהיפך מאברהם אע"ה שהי' תחלה לגרים (חגיגה ג'.) וזה שאמר גוזל אביו ואמו במה שאינו רוצה להמשיך ברכה לקוב"ה ולכנס"י בזה חבר הוא לאיש משחית לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל וכו' שע"י שאינו ממשיך הכנס"י לקדושה ימשיכם להיפך מקדושה ח"ו. ובשבת איתא (זח"ב פ"ח א') והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחק"ת וכו' שאז הזמן להמשכת הברכה ממקור החיים וכמ"ש בזוה"ק פ' זו ברוך דא רזא דמקורא עלאה מכלא

לארקא וכו' אתה שירותא לאתגלייא לבר וכו' ורזא דא אתה כהן לעולם ודא איהו ימינא עלאה וכו'. הוי"ה רזא דאמצעותא וכו' אלהינו דא סטרא דשמאלא וכו' והיינו מדות חסד ימינא גבורה שמאלא ת"ת עמודא דאמצעותא. והוא המשכת הברכה מתגו של יוד שמורה לכ"ע ממקורא דחיי לשמי' דקוב"ה שהוא ו' עם ו' המילוי כמו שנא' ברכות לראש צדיק כיון דהאי דרגא אתמליא אריק להאי כלה וכמו"ש ואטיל לחק"ת ומתמן נגדין ואתמשכן לתתא לכלל ישראל. ואמר בזוה"ק דא הוא דורונא בקיומא כדקא יאות והיינו כשמכוין הברכה בכונה הרצויה שמפרש אח"כ. ומי שמוציא הרבים בברכת פרי הגפן ממשיך הברכה לכולם והוא נוטל חלק בראש וכמ"ש בזוה"ק ומאן דמברך לקוב"ה אתברך ונטיל חולקי' מאינון ברכאן בקדמיתא וכו' וזה שא' בגמ' הנ"ל ליקדש לן מר קידושא רבה להוציאם בברכת פה"ג ועי"ז ימשיך להם קדושה וברכה:

## פרק י

**ישדר** לן שופרי' וכו' ענין שופריה דהשי"ת כביכול ע"פ מה שנא' חכמת אדם תאיר פניו ואי' (בר"ר פ' כ"ז) גדול כחן של נביאים שמדמים צורה ליוצרה וכו' דמות כמראה אדם מלמעלה והיינו שהמדות שהאציל השי"ת לבריאת העולם האציל בדמות אדם כמו שנחשב בפתח אליהו העשר ספירות על סדר קומת האדם. ומצינו (נדרים מ"ט:) מורה ורוי וכו' אלא חכמת אדם תאיר פניו וכן בירוש' (פ"ג דשקלים ה"ג) אפוי נהירין חדא מהני תלת מילי אית בך או דשתי חמרא את וכו' שג' אלה פניהם יפים וא"ל חכמת אדם תאיר פניו. כן בשבת כביכול בהשי"ת דאי' בזוה"ק יתרו והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק וכו' וטלא דעתי"ק היינו בחי' אור תושבע"פ דכתיב תזל כטל אמרתי (כמו שנת' כ"פ) והוא ג"כ מה שא' בגמ' (כתובות קי"א:) אור תורה מחייהו והוא טל שעתיד להחיות בו מתים כמו שא' (שבת פ"ח:) וכשנכנס מטלא דעתיקא שהוא תגו של יוד לחכמה ובינה ומשם מופיע לז"א מזה נהירין אנפוהי דז"א וזהו ישדר לן שופרי'. ור' ישראל סרוק ז"ל בפירושו על הזמירות דהאריז"ל אמר על שופרי' שופר הגדול בינה ומביא אח"כ גי' שופר. וע"כ כונתו על שופר דבלשון הקודש שופר אינו מלשון יופי רק בתרגום ותרגומו שופרא בא' ומה שייכות שופר לכאן. אך הענין ע"פ דאי' בזוה"ק (ח"ג רס"א א') מאי ותמונה כד"א ותמונת ה' יביט ד"א ותמונת דא קול פנימאה וכו' ובג"כ ה' עלאה ה' תתאה ה' עלאה קול גדול ולא יסף וכו'. ובמתן תורה כתיב וכל העם רואים את הקולות ולפי מה שא' בגמ' (ברכות ו':) דאותן קולות דקודם מתן תורה הוי הי' צריך לכתוב ראו את הקולות בלשון עבר. אך מה שנכתב בלשון הווה הפי' שזה נשאר לעולם שהוא היראה וכמו שא' (נדרים כ'.) בעבור תהיה יראתו על פניכם זו הבושה וכו' ומי

שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני שזאת נשאר בישראל לעולם שהוא הבושה שמי שעושה שלא כהוגן הוא מלא בושה נגד השי"ת וזהו הפי' רואים את הקולות בהווה תמיד. ובמ"ת כתיב ויהי קול השופר חזק מאוד והיינו כעין שנא' והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור. והיינו שיבוא התעוררות בלב מהשי"ת שיתעוררו אף האובדים בארץ אשור שנטמעו בין האומות ג"כ יבואו. וזה היה אז גם בשעת מ"ת שהתעוררו אף שהיו משוקעים במצרים. ובזוה"ק (שם רס"ו ב') בשופר גדול מה לן בי' אי הוא רב או זעיר אלא האי שופרא עלאה וכו' והאי איהו יובלא וכו' וההוא איקרי שופר גדול. מבואר דבינה שהוא יובלא נקרא שופר גדול ומשמע בזוה"ק דכשיש ההתעוררת מבינה שהוא קול שופר בלב זה נקרא תמונת ה' יביט דכשנכנס למעמקי הלב שהוא בינה ליבא אז הוא כמו מפורש לעין וכמו שאמרנו ממה שדייק בגמ' (מגילה ט"ו:) מדכתיב וכל זה איננו שוה לי וגו' שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין לו על לבו שאז יתכן לומר זה כמראה באצבע. וזה שמחתו של הקב"ה כמו שנא' ישמח ה' במעשיו ואי' (ויק"ר פ' כ') שמח ה' במעשיו אינו אומר אלא ישמח עתיד הקב"ה לשמוח וכו' וכתיב לב שמח יטיב גהה. וזה שאנו מבקשים ישדר לן שופרי' היינו השופר פי' שיהי' התעוררות משופר גדול שישלח השי"ת בלב כל אחד מישראל וממילא מזה יהי' השמחה להשי"ת ישמח ה' במעשיו ולב שמח יטיב גהה ויהיה שופרי' מלשון יופי ג"כ שזה תלוי בזה. ונחזי ביקרי' היקרות הוא כעין שנא' ולבי ראה הרבה חכמה. ויחזי לן סתרי' היינו בחי' חכמה ובינה כמו דאי' בפתח אליהו ועל אילין תרין כתיב הנסתרות לה' אלהינו ומבקשים עתה בסעודה השני' שיראה לנו השי"ת זאת:

## פרק יא

**בזוה"ח** (תולדות) חשב המוספים כנגד הז' רועים שהם כנגד הז' מדות וחשב מוסף שבת כנגד יוסף הצדיק מדת צדיק יסו"ע. דהתוספות קדושה דשבת הוא כנגד מ' היסוד דשבת ברזא דברית כדאי' בזוה"ק (בכ"ד). ובזוה"ק (סו"פ בלק) צדיק ששון איקרי וכו' ושאבתם מים בששון דא צדיק ממעיני הישועה אלין אבא ואימא. ובגמ' (מגילה ט"ז:) ששון זה מילה וכן הוא אומר שש אנכי וגו' וע"ז א' ושאבתם מים בששון מים המכוון על תורה שנמשלה למים בששון דא צדיק ממעיני הישועה חו"ב חכמה מרמז לתושב"כ ובינה לתושבע"פ שמבין דבר מתוך דבר. ובתוס' (סוכה נ': בשם הירוש') דריש ושאבתם מים בששון שמשם שואבים רוה"ק וכו' ורוה"ק הוא בחי' תושבע"פ כמו שכ' הרמב"ן (ב"ב י"ב:) דחכם עדיף מנביא היינו ע"י רוה"ק דאמר גברא רבה מלתא ומתאמרה הלכה למשה מסיני כותי' ומכוין לדבר ה' זו הלכה שהוא דברי אלהים חיים זה הוא רוה"ק. והוא

בחי' דעת כמו שא' ברש"י (פ' תשא) ובדעת זה רוה"ק והוא פנימיות מכ"ע והוא ע"י חיבור חו"ב וזהו בששון ממעיני הישועה. וזה שנא' בסיום הפטורה פ' זו ששון ושמחה ימצא בה ואי' בזוה"ק (בלק שם) כי בשמחה תצאו וכו' שכינתא נפקא עמהון וכו'. וזה שאמר כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה' ופירש"י שערבה ג"כ לשון מדבר אלא שהערבה כבר היה בו ישוב והוחרבה. וכן נראה מלשון הכתוב בהפטורה העברה קול קורא במדבר פנו דרך ה' שבמדבר שהוא מקום חרוב לגמרי צריך לעשות דרך ה'. ישרו בערבה מסלה לאלהינו דערבה שהוא מקום שהיה בו ישוב ודרך רק שהוחרב וממילא יש בו מעלות ומורדות צריך רק ליישר העקומה וזהו ישרו בערבה. ומסילה היינו אורח כבושה כמו שא' (ויק"ר פ' י"ז) אשרי אדם עוז לו בך יכול לכל ת"ל מסילות בלבבם אלו. דשבילין דאורייתא כבישין בלבהון ובערבה שכבר הי' דרך חסר רק ליישרה ולעשות מסלה כבושה וזהו מסלה לאלהינו. וכתיב ערי קדשך היו מדבר ציון מדבר היתה ירושלים שממה שציון נחרב כ"כ שנדמה כמדבר שלא הי' מעולם ישוב. וע"ז נא' כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה הם ירושלים וערי קדשך וישם מדברה שהוא כמו מקום חרב לעולם ישם כעדן ע"פ מ"ש (ברכות ל"ד:) עין לא ראתה זה עדן שלא שלטה בו עין כל ברי' ובזוה"ק קרא עדן בחי' שכל הנעלם מכל רעיון. והיינו שהשי"ת יברר שהיו קשורים בשורש בראשית המחשבה זהו מדברה כעדן. וערבתה כגן ה' כמו שנא' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שהוא נפשות כנס"י כמו שכ' בזוה"ק פ' זו בג' סעודות שבת שהן רזא דעונג ר"ת עדן נהר גן. ואמר ששון ושמחה ימצא בה ימצא מלשון מציאה ע"ד שא' (שבת ק"ל.) כגון מילה דכתיב שש אנכי על אמרתיך ומהיכן משמע דאמרתיך היינו מילה הוא כמו שאמרנו משום דכתיב כמוצא שלל רב ומצות מילה בשמיני שהתינוק אינו יודע עוד כלל רק נימול ע"י אבותיו ואעפ"כ כיון דאתגזר איקרי צדיק וכמו"ש בזוה"ק (ח"א צ"ג.) והוא בכלל ועמך כולם צדיקים הוא כמו מציאה. וע"ז נאמר תזל כטל אמרתי שהוא בחי' תושבע"פ שהוא כטל שאינו נראה כשיורד רק ממה שאנו רואין אח"כ שהארץ לחה ניכר שירד טל. וכן תושבע"פ נדמה להאדם שהוא מחדש הד"ת ובאמת הם דברי אלהים חיים מה שהשי"ת מופיע בו כמו שא' (שבת קל"ח:) דבר ה' זו הלכה. וכן מילה בשמיני שהוא שלא מדעת ולכן דרשו ששון זה מילה שנא' שש אנכי וגו' כמוצא שלל רב. וזהו ושאבתם מים היינו ד"ת בששון ע"י מ' צדיק ממעיני הישועה שהוא אבא ואמא חו"ב. וכן כפי דרש הירוש' הנ"ל שמשם שואבין רוה"ק היינו תושבע"פ כאמור שהוא בחי' דעת שבא ע"י חיבור חכמה ובינה ובגמ' (כתובות קי"א:) טל תורה מחייהו ובזוה"ק נקרא טלא דעתיקא וזהו ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.

וזה שאמר הכ' חיים הם למוצאיהם דד"ת הם ג"כ כמו מוצא שלל רב שהשי"ת מופיע בו הד"ת והוא סובר שמחדש בעצמו בשכלו וזהו ששון ושמחה ימצא בה. תודה וקול זמרה ע"פ מ"ש בתוספתא (פ"ג דפאה הי"ג) מעשה באחד ששכח עומר וכו' ואמר לבנו צא והקריב עלי פר וכו' א"ל אבי מה ראית לשמוח בשמחת מצוה זו יותר מכל מצות א"ל כל מצות שבתורה נתן לנו הקב"ה לדעתינו זו שלא לדעתינו וכו'. וכן בא התודה בשביל דבר ששולח השי"ת לאדם שלא מדעת וזהו תודה וקול זמרה דכתיב מזמור לתודה וגו' באו לפניו ברננה. ובשבת אי' (ריש תנדב"א) שבת יעשה כולו תורה ודכו"ע בשבת נתנה תורה וגם שבת הוא ברזא דברית שמופיע השי"ת קדושה שלא מדעת כמו שנא' כי אני ה' מקדשכם. ולכן תוספות קדושת שבת נחשב בזוה"ק נגד מדת יוסף הצדיק וזוכין למציאות אלו וכן הוא אומר טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון:

## פרק יב

**כבר** אמרנו דז' הפטורת דנחמתא הם נגד ז' מדות התחתונות והפטורה זו השני' הוא כנגד מדה ב' גבורה שהוא מדה"ד. והנה נאמר וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם וגו' שזהו הדין הקשה העזיבה ח"ו וכן כתיב אח"כ הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה שהוא מפני שעזב ה' אותנו ח"ו. וכן אסף אמר למה אלהים זנחת לנצח וגו' היינו שבשם אלהים שהוא בחי' גבורה זנחת ח"ו לנצח. וכן מפורש בגמ' (סנהד' צ"ז:) שמא תאמר אנו מחכין והוא אינו מחכה ת"ל לכן יחכה ה' לחננכם וגו' וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מי מעכב מדת הדין מעכבת. וכן הוא מפורש בפסוק לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם כי אלהי משפט ה'. וזה שאמר בנחמה זו ותאמר ציון עזבני הוי"ה שהשם של מדת רחמים עזבני ח"ו ואדנ"י היינו שם זה שמורה על דין דינא דמלכותא דינא (כמ"ש זח"ב קי"ח א'). אבל מדה זו נקראת ג"כ בחי' שכינה וא' (מגילה כ"ט.) שבכל מקום שגלו שכינה עמהן וכו' ולא עזב אותנו אך ע"ז אמר ואדנ"י שכחני ששכח אותנו ח"ו בגלות. וע"ז משיב הנביא התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה והוא כנגד שאמרו ואדני שכחני שהשכינה נקראה בשם אימא וכמו שמצינו בגמ' (קידושין ל"א:) כי הוה שמע קל כרעי' דאימי' אמר איקום מקמי שכינה דאתיא. וכן אי' (ברכות ל"ה.) ואין אביו אלא הקב"ה וכו' ואין אמו אלא כנס"י וכו' דכמו דמדות חכמה ובינה מכונים בזוה"ק אבא ואימא כן הקב"ה היינו מ' ת"ת מכונה בשם אב ומלכות בחי' אם זעיר ומלכות מכונים דכר ונוקבא. וע"ז אמר התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה שלא יצויר שכיחה בשכינה שהוא כעין אמו. גם אלה תשכחנה היינו אם יצוייר ח"ו שישכח גם אלה והוא ע"פ מה שא' בזוה"ק (ח"ג רצ"ח א') גם אלה תשכחנה דכתיב אלה תולדות השמים והארץ

שאפילו אם יצויר שישכח כל הבריאה אבל ואנכי לא אשכחך והוא ע"פ מה שא' ברע"מ (זח"ג רנ"ו ב') אנכי מסט' דכתר דאיהו אין וכו' אנכי בי' כתר ובי' אין דאות כ' מרמז על כתר ונשאר אותיות אי"ן שהוא בחי' עתיקא (זח"ב ס"ד ב') והיינו כיון שישראל קשורים בשורש בראשית המחשבה כמו שא' במד' בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית לא יצויר עוד שכיחה ח"ו. וכמו שנא' לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם ירום מורה על בחי' עתי"ק כמו שנת' כ"פ שלשון רם או גדול אצל השי"ת מורה שהוא מרומם למעלה מכל תפיסה וזה ואנכי לא אשכחך. והוא כנגד מה שאומר ציון עזבני הוי"ה ששם זה מורה על ט' המדות וקוצו מרמז על כ"ע (כמו"ש זח"ג ס"ה ב'). ובגמ' (ברכות ל"ב:) ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני והיינו שאמר השי"ת אז אנכי שהוא מורה שישראל קשורים בשורש בראשית המחשבה שכן מורה אנכי ה' אלהיך שכל אחד מישראל מאמין בה' ממילא מחמת שקשור בשורש. וזה מ"ש בזוה"ק (האזינו שם) אלא בשמי' אחידן כמה דקוב"ה לא אנשי שמי' דהא הוא כולא כך קוב"ה לא אנשי לון לישראל דהא אחידן בשמיה ממש. והוא ע"ד מ"ש בזוה"ק (ח"ג ס"א א') ובמה אחידו ישראל בשמא קדישא בגין דזכו באורייתא דכל מאן דזכי באורייתא זכי בי' בקוב"ה וזהו ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני. והכל אחד כיון שקשורים בשורש אחיד באורייתא ואחיד בקוב"ה וכמו שכ' בזוה"ק בכ"ד. ומסיק (בסנהד' שם) וכי מאחר שמדת הדין מעכבת אנו למה מחכין לקבל שכר שנא' אשרי כל חוכי לו. והיינו שע"י הקיווי והחיכוי זוכין שיכנוס ללב באמת הנייחא והנחמה וזהו השכר. ואומרים הפסוקי נחמות בשבת שבשבת יש התגלות בחי' עתיקא וכמ"ש בזוה"ק ובפרט בסעודה שני' שהוא סעודתא דעתיקא ועי"ז יוכל הישראל לזכות שיכנוס הנייחא זו ללב שהוא ואנכי לא אשכחך היינו ע"י בחי' אנכי שמורה שקשורים בשורש שהוא בחי' עתיקא כנ"ל. וכן נדרש בזוה"ק (ח"ב פ"ט א') ביום הניח וגו' ומן העבודה הקשה על יום השבת שבו נכנס נייחא בלב שאף שהוא עוד בתוך העבודה הקשה מ"מ יודע שהכל מהשי"ת והוא לטובה:

## פרק יג

**בפסיקתא** להפטורה זו ד' שאל ירמי' וכו' מאוסה געילה עזיבה ושכיחה וכו' לא מאסתים ולא געלתים הרי על שתים השיבו ועל שתים לא השיבו כיון שראתה ציון וכו' התחילה תובעת שתים ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני. ואח"ז א' שם אמר להם הקב"ה אתם שלטתם באצבעותיכם חייכם מה שלא השבתי לירמי' ולציון אני משיב אתכם וכו' שנא' אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני וכו'. ואח"כ הביא בפסיקתא די' לקורא וכו' השיב אחור ימינו וכו' אמר דוד לפני הקב"ה וכו' איני דוחק אלא בשביל ימינך וכו' למען יחלצון

ידידך הושיעה ימינך וענני לפיכך וכו' א"ל הקב"ה וכו' ימיני ממושכנת בשבולך וכו' ואם שוכח אני אותך ימיני אני שוכח וכו'. הענין הוא ע"פ מה שא' בגמ' (ברכות ו'.) נשבע ה' בימינו וכו' זו תורה שנאמר מימינו אש דת למו וזה מורה על תושב"כ דאי' בתיקונים (תי' ל') יהי אור דא ימינא ויהי אור דא שמאלא וכ"כ בזוה"ק (ח"ב קס"ז א') יהי אור דא אור קדמאה דאיהו ימינא וכו' ויהי אור דמימינא נפיק שמאלא וכו' והיינו שמימינא בחי' תושב"כ נפיק שמאלא בחי' תושבע"פ שהתושבע"פ צריך להיות נכלל בימינא. וכן הוא בתיקו' (תי' כ') מימינא אתיהיבת אורייתא דבכתב ומשמאלא אתיהיבת אורייתא דבע"פ וכו'. וזה הפי' השיב אחור ימינו שעד הגלות הראשון הי' בחי' נבואה שהוא כמו תושב"כ שהוא מפורש שהוא דבר ה' וכמו שא' (יומא כ"ט.) על נס פורים נתנה לכתוב קאמרינן. והיינו דאסתר דכתיב בה ותלבש אסתר מלכות וא' (מגילה י"ד:) שלבשתה רוח הקודש זה ניתנה לכתוב היינו שהוא מפורש לעין אף על הלבוש שהוא דבר ה'. משא"כ תושבע"פ אף שבאמת הוא ג"כ דברי אלהים חיים אך אינו מפורש רק נראה שהחכם מחדש זאת מדעתו. דמטעם זה נמשל לטל כמו שנא' תזל כטל אמרתי כמו טל שאינו ניכר איך שיורד מן השמים. ובבבל התחיל העסק תושבע"פ ע"י אנשי כנה"ג וכמו שאמרו והעמידו תלמידים הרבה ועשו סיג לתורה ורוב הגזירות מאנשי כנה"ג וכמו שא' (עירובין כ"א:) הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי. וזה נקרא בבחי' אחוריים שאינו מפורש שהוא דבר ה'. וזהו הפי' השיב אחור ימינו מפני אויב שעיקר התושבע"פ שהוא בבחי' אחור הוצרך כדי לתקן הרב כעס. וכמו שא' (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' כי ברב חכמה רוב כעס. וזה מפני אויב מפני שיש שעבוד מלכיות וכל זמן שנמצא הרע באומות עי"ז נכנס גם בישראל השאור שבעיסה ונצרך ע"ז הרוב חכמה לתקן הרוב כעס. וכן היצה"ר נקרא ג"כ בלשון שונא כמ"ש (סוכה נ"ב.) ומשום זה קראו משה ערל שהוא בא מהם (ונת' כ"פ). וזהו השיב אחור ימינו מפני אויב שהתושבע"פ נקרא בבחי' אחוריים שאינו מפורש שהוא מהשי"ת. וכן כל סודות הזוה"ק נכתבו בלשון תרגום דלשון הקודש הוא מפורש שהוא דבר ה' וכמו שא' (ב"ר פ' י"ח) שנתנה התורה בלה"ק וכו' כך נברא העולם בלשון הקודש שמעת מימיך וכו' גברא גברתא אלא איש ואשה וכו'. ותרגום נקרא בחי' אחוריים ורבי אף שהי' אחר החורבן כיון שסידר הלכות בנגלות סדרן בלשון הקודש. והגמ' שנא' בהם בלשון תרגום אף שהוא בנגלות מפני שבבבל הי' לשונם כך. אבל סודות הזוה"ק לא נאמרו רק בלשון תרגום וזהו השיב אחור ימינו:

וזה שא' להם הקב"ה אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני שהוא התורה שנקרא ימין וזהו הושיעה ימינך וענני. והיינו שנאמר ותאמר ציון עזבני הוי"ה דשם הוי"ה מרמז על בחי' תושב"כ וכמו שלמדו (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפניה מפ' כי שם הוי"ה אקרא הבו גודל וגו'. ואדנ"י שכחני והיינו שם זה שמרמז למ' מלכות ומלכות פה תושבע"פ קרינן לה. וע"ז השיב השי"ת שלא יוכל להיות שכיחה וכמו שכ' בזוה"ק (ח"ג רצ"ח א') כמה דקב"ה לא אנשי שמי' דהא הוא כולא כך קב"ה לא אנשי לון לישראל דאינון אחידן בשמי' ממש. וכעין שנא' אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני שהוא תורה שנקרא שם ה' כאמור. ואמר ואנכי לא אשכחך הוא ע"פ מה שא' בפסיקתא שאמר הקב"ה לירמי' וכי אני עזבתים תחלה הם עזבו אותי וכן לאסף הם זנחו אותי וכן לבני קרח הם הסתירו פנים תחלה וכן כשישראל לא ישכחו את השי"ת אז השי"ת לא ישכחם ג"כ. וזה שא' ואנכי לא אשכחך שנדרש (ברכות ל"ב:) זה מעשה סיני ואי' במדרש (שהש"ר פ' ישקני) בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך נתקע ת"ת בלבם והיו למדים ולא היו משכחין וכו'. והיינו כיון שנעקר אז היצה"ר מלבם שכל עסקו הוא לשכח את האדם ממילא לא היו משכחין. אך לאחר שחזר יצה"ר למקומו חזרו להיות שוכחים. וכן כתיב בפ' זו אחר ואכלת ושבעת וברכת וגו' דלא כתיב בזה פן יפתה לבבכם כמו שכתוב בק"ש ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה שהאכילה מביא לידי שליטת היצה"ר וכמו שכ' בספרי פ' זו ועוד בכ"ד. וכאן דכתיב וברכת שזה עצה שלא תביא האכילה לידי שליטת היצה"ר מ"מ כתיב אח"כ השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך דכיון שיש עוד שליטת היצה"ר יוכל עוד להשכיח את האדם. ואח"כ כתיב ורם לבבך ושכחת וגו' שתחלת הסתת הנחש שהוא היצה"ר הי' בגאות כמו שנא' והייתם כאלהים וגו' שמזה שהלביש השי"ת עצמו כביכול לצורך בריאת העולם בלבוש מלכות וגאות כמו שנא' ה' מלך גאות לבש מזה נסתעף בזה לעומת זה קליפת הגאוה שזה הוא ענין מלכין קדמאין שכל אחד אמר אני אמלוך (וכמו שנת' במ"א) וזה שנא' ורם לבבך ושכחת. וע"ז אמר ואנכי היינו מה שנתקע בשעת מ"ת בדיבור אנכי ת"ת בלבם שלא ישכח. כיון שיזכרו הם השי"ת ולא ישכחו אותו ממילא לא אשכחך. וזה תכלית הגליות שיוקבע ת"ת בלבם ע"י התושבע"פ שבא לתקן הרב כעס שהוא קלקול הנחש שרוצה רק לשכח האדם מהשי"ת וע"י התושבע"פ זוכין לאור הראשון שיוקבע ת"ת בלבם כמו במאמר אנכי. ובשבת בסעודה שני' זוכין לשבת עלאה שהוא בחי' זכור אתר דלית לי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה כמ"ש (זח"ב צ"ב ב') וממילא זוכין להיות ואנכי לא אשכחך ומשום זה אומרים הנחמה זו:

## פרק יד

**ותאמר** ציון עזבני ה' ואדני שכחני. ציון נקרא מקום המקדש ושם הוא מקום התורה כמו שנא' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ושם הוא הופעת של בחי' תושבע"פ כמו שנא' כי יפלא ממך וגו' וקמת ועלית וגו'. ותורה נקרא שם ה' כמו שא' (ברכות כ"א.) מנין לברכת התורה לפניה מן התורה שנא' כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו. ובזוה"ק אי' דאורייתא כולא שמא דקוב"ה. וכן נקרא בהמ"ק בית תפלתי וכמו שאמר שלמה המע"ה בתפלתו וגם אל הנכרי וגו' ובא והתפלל אל הבית הזה. וכן אמרו המתפלל צריך לכוין נגד בהמ"ק שנא' והתפללו אל הבית הזה וגו' וכמו שאמרו (ברכות ל'.) בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו. ובתפלה אומר בתחלה אדני שפתי תפתח דתפלה הוא ברזא דעבד ונא' הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם. וזה כל כח ישראל שאין כחם אלא בפיהם כמו שנא' אל תירא תולעת יעקב כמו שכ' במדרש והוא קול תורה וקול תפלה. וזהו ותאמר ציון עזבני ה' נזכר שם הוי"ה והוא נגד קול תורה ואדני שכחני הוא נגד קול תפלה. כי שניהם הם רק מכח השי"ת דבתפלה הוא אומר מקודם אדני שפתי תפתח היינו שהשי"ת שולח התפלה בפי האדם שיהי' פי ה'. כמו שאומרים בשם רבינו הרבי ר' אלימלך זצלה"ה על אם שגורה תפלתי בפי שגורה הוא לשון שליחות שהוא שלוחה מהשי"ת בפיו. ובתורה ג"כ מצינו שנא' בכל מקום אשר אזכיר את שמי ודרשו (ברכות ו'.) על אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו דשמי היינו תורה שנקרא שם ה' כנ"ל וכתיב אזכיר את שמי ולא כתיב תזכיר היינו שהשי"ת מופיע בלבו הד"ת. וע"ז אמר עזבני ה' ואדני שכחני על תורה ותפלה. ומה שאנו אומרים זה בז' הפטורת דנחמתא לחזק אותנו אף שאנו רואים שעברו יותר מן י"ח מאות שנה ועדיין לא נושענו. ע"ז אמר הנביא התשכח אשה עולה שזה תשובה על מה שאמר ואדני שכחני שם אדנ"י שהוא בחי' יראה כמו שנא' ואם אדונים אני איה מוראי והוא מרמז על קול תפלה כמו שדרשו (ברכות ט':) מפסוק ייראוך עם שמש על תפלה וכן (שם ו':) כל הרגיל לבוא לבהכנ"ס וכו' שנא' מי בכם ירא ה' וגו' וכן נדרש בזוה"ק (ח"ג קצ"ו א') פסוק זה על תפלה. והוא מדת מלכות בחי' שכינתא כמו שא' (קידושין ל"ב:) מלך שתהא אימתו עליך ושכינתא נקראת אמא כמו שא' (שם ל"א:) כי שמע קל כרעיה דאמיה אמר איקם מקמי שכינתא דאתיא ונשמת ישראל באים מזיווג אבא ואימא. וזה שאמר התשכח אשה עולה שאי אפשר שיהיה בזה שכיחה ח"ו. ואח"כ מסיים ההפטורה כי נחם ה' ציון וגו' ששון ושמחה ימצא בה ששון מרמז על תורה כמו שאמרנו דקאי על תושבע"פ (ונת' לעיל מא' י"א). ושמחה נגד תפלה דכתיב ושמחתים בבית תפלתי וכמו דאי' בשם רבינו הרבי ר' אלימלך

זצלה"ה שסימן לאדם שתפלתו מקובלת ממה שבא לו שמחה בלב שהשי"ת שולח לו רצון ושמחה. ובשבת זוכין לתורה ותפלה. דשבת נגד מדה ז' מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ותפלה אי' (שבת קי"ח:) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו וכו' הרי שמשיג מה שלבו שואל ע"ד שנא' והיה טרם יקראו ואני אענה רק רצון יראיו יעשה:

## פרק טו

**בגמ'** (ברכות ל"ב:) ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני היינו עזובה היינו שכוחה אמר ריש לקיש אמרה כנס"י לפני הקב"ה רבש"ע אדם נושא אשה על אשתו זוכר מעשה ראשונה אתה עזבתני ושכחתני. וצריך להבין מה תירץ רי"ל בהמשל על הקושיא היינו עזיבה היינו שכיחה. גם הלשון זוכר מעשה ראשונה ולא אמר זוכר ראשונה. גם להלן דרש בגמ' על הפ' התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה אמר הקב"ה כלום אשכח עולות אילים ופטרי רחמים שהקרבת לפני במדבר נראה דדרש אשה עולה כמו קרבן אשה לעולה מרחם בן בטנה על פטרי רחמים. ולמה דוקא נקט קרבנות עולה ובכורות גם למה זכר שהקרבת במדבר והלא במדבר לא הקריבו רק מעט משא"כ בירושלים הקריב שלמה אלף עולות וכדומה. גם בכורות איכא למ"ד בכורות לא קדשו במדבר ולדידיה לא הקריבו פטרי רחמים במדבר דבהמת הלוים פטרו בכורי בהמה ומה שנולדו אח"כ לא קדשו. רק למ"ד קדשו בכורות במדבר איכא למימר דבכורות שנולדו במדבר הקריבו במדבר אך עכ"פ למה זכר דוקא מה שהקריבו במדבר. אך הענין דעיקר שאלת הגמ' על שינוי הלשון שבעזיבה נזכר שם הוי"ה ובשכיחה נזכר שם אדנ"י אבל על כפל לשון מצינו הרבה פסוקים כפל לשון במלות שונות. ע"ז אמר רי"ל דעיקר מה שאמרה ציון עזבני ה' היינו שבזמן שהי' בהמ"ק קיים הי' השם הוי"ה מפורש שהכהנים היו מזכירין השם ככתבו במקדש בכל יום לבד מה שכהן גדול מזכיר השם ככתבו ביוהכ"פ כמה פעמים. והיינו דשם הי' מפורש השם הוי"ה שמורה על היה הוה ויהיה שאתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם. ועתה אינו מפורש עוד בעוה"ז עד שאמרו בפרק חלק שההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק לעוה"ב שנראה שאינו מאמין כלל. וזה הפי' עזבני הוי"ה שזה נקרא עזיבה שעלה לשמים כנושא אשה על אשתו אף שלא בחר השי"ת ח"ו באומה אחרת מ"מ עלה לשמים כמו שנא' אשובה אל מקומי ונראה כמו שבחר בצבא מעלה. ואדני היינו אפי' שם זה שהוא אם אדונים אני אי' מוראי והוא בחי' אמונה שעכ"פ ע"י האמונה יכול האדם לצייר עצמו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו אף גם זה אינו מפורש כ"כ וזהו שכחני. וזה שאמר רי"ל הלשון זוכר מעשה ראשונה ואתה שכחתני שאין זוכר מעשה ראשונה. שזה השם קראו ישראל להשי"ת

כאשר קבלו עליהם עול מלכותו. דאף שאברהם ג"כ קראו אדון כמו שא' (ברכות ז':) לא הי' אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם וקראו אדון וכו'. מ"מ הנפש אשר עשה בחרן עזבו בריתו אחר שמת אברהם. ועיקר שם זה נתגלה וניכר בשלימות אחר שבאו ישראל וקבלו עול מלכותו והי' אומה שלימה שמכירין אדנותו ומלכותו שזה הי' עיקר המכוון בבריאת העולם כמו שא' (שבת פ"ח.) אם מקבלין ישראל התורה אתם מתקיימין וזה הפי' מעשה ראשונה. וע"ז השיבה השי"ת התשכח אשה עולה ע"ד מ"ש זכרתי לך חסד נעוריך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה שלא שאלו מה יעשו במדבר כמו שא' במדרש (שמו"ר פ' ג' ועוד) כמה מעוברת יש בהן כמה תינוקת יש בהן כמה מיני ריכוכין התקנת למעוברת כמה מיני קליות ואגוזים התקנת לתינוקת וכו' רק האמינו במאמר משרע"ה והלכו וזה חסד נעוריך מה שנערו לילך המדבר. אף שאח"כ במדבר הי' כמה תרעומות אך האהבה הראשונה שנערו לילך אחרי במדבר זה א"א לשכוח. ולכן דרשו אשה עולה מלשון אשה ריח ניחוח ועולות שהקריבו ישראל במדבר. ובמצרים כתיב שלח את עמי ויחוגו לי במדבר ודרשו (חגיגה י':) שהוא על קרבנות וכן אמרו נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלהינו. וע"ז הי' עיקר ההליכה ממצרים. ולמשה רבע"ה אמר השי"ת בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה ואף שקאי על מתן תורה מ"מ לשון תעבדון סתם היינו קרבנות. וע"ז אמר הקב"ה כלום אשכח עולות אלים שהקרבת לפני במדבר שאהבה זו אי אפשר לשכוח וזה הפי' מעשה ראשונה. מרחם בן בטנה דרשו על פטרי רחמים שזה מה שנתקדש הבכורות ביציאת מצרים כמו שנא' קדש לי כל בכור שישראל קרוין בני בכורי שקשורים בשורש בראשית המחשבה וקאי על עיקר קידוש בכורות שהי' ביציאת מצרים. ע"ז אמר שאי אפשר לשכוח מה שהמליכוני וקבלו אדנותי בצאתם ממצרים. ואח"כ מסיק ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני דעיקר אדנותו ומלכותו קבלו במתן תורה שקבלו עליהן עול מלכותו בשמירת כל התורה והמצות. ואז נקרא בשם אדון כמו שפתח אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארמ"צ תקבלו עול מלכותי. וע"ז אמר הן על כפים חקותיך ופירש"י (תענית ד'.) ויש לומר על כפים על השמים צורת אדם שהוא בכסא וכן נשא לבבינו אל כפים ע"ש. וקאי על צורת יעקב אע"ה שחקוקה בכסא הכבוד ואיך תאמר ציון עזבני ה'. ואף דאי' במד' (איכה ב' א') על הפ' השליך משמים ארץ תפארת ישראל כך אמר הקב"ה לישראל כלום אתם מקניטין אותי אלא בשביל איקונין של יעקב שחקוקה על כסאי הא לכון טרון באפיכון הוי השליך וגו' מ"מ בכתוב מסיים ולא זכר הדום רגליו ביום אפו שרק ביום אפו השליך משמים ארץ תפארת ישראל אבל כשעבר יום הכעס הוחזר עטרה ליושנה ודמות יעקב

חקוקה עוד בכסה"כ וזה על כפים חקותיך. ואף כשעלה לשמים ג"כ עיקר ההסתכלות כביכול הוא בך. חומותיך נגדי תמיד ע"ד שא' (פסחים פ"ז.) אני חומה זו כנס"י ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. דכנס"י נקראה בלשון חומה ע"ד שא' (יומא ט:) ע"פ אם חומה הוא נבנה עליה טירת כסף ככסף שאין רקב שולט בו שיהי' קיים לעד. ואף משחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד כמו שא' (ברכות ח'.) ויש השראת שכינה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. והוא כנגד מה שאמרו ואדני שכחני שאינו זוכר מעשה ראשונה מה שקבלו אדנותו. וע"ז אמר חומותיך נגדי תמיד מה שישראל כחומה נגד או"ה בגלות. וכל מה שעבר עליהן מהצרות לא יועילו להזיזם מעבודת השי"ת כמו שנדרש במד' שה"ש אני חומה נגד אברהם כשירד לכבשן וזהו חומותיך נגדי תמיד שאף בזמן הזה עומד לנגד השי"ת מה שמקבלין ישראל עול אדנותו ומלכותו וזהו הנחמה:

## פרק טז

**סיום** הפטורה דפ' זו בפסוק כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה' ופירש"י וערבתה אף הוא לשון מדבר אלא שהערבה כבר הי' בה ישוב והוחרבה. והענין ע"פ מה שנא' והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים וגו'. שופר גדול מרמז למ' בינה כמ"ש בזה"ק (ח"ב מ"ו ב' וש"מ). והיינו דשופר מורה על יראה כמו שנא' אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו ויראה נקרא לב כמו שא' (יומא ע"ב:) על פסוק ולב אין שאין בהם יראת שמים. והוא כמו שכתוב (בהגה"ה דריש או"ח) כשישים האדם אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וכו'. ובינה ג"כ נקרא לב כמו דאי' (בפתח אליהו) בינה לבא והוא כשנכנס היראה למעמקי הלב כמו שנא' אז תבין יראת ה' וגו' וזה נקרא שופר גדול. וע"ז נאמר ובאו האובדים בארץ אשור הם אשר נטמעו לגמרי בין האומות ואינם יודעים כלל שרשם שהוא מישראל אעפ"כ אז גם בהם יעורר השופר גדול יראה ועי"ז ישובו לה'. והנדחים בארץ מצרים היינו שיודעים שורשם שהם מישראל רק ע"י שאור שבעיסה הם נדחים מהקדושה ומוקפים בקליפה כעובר בבטן אמו כמו שהיו במצרים. וזה שנא' כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה הב' מיני חרבות האובדים והנדחים וזה שאמר וישם מדברה נגד האובדים בארץ אשור שנטמעו בין האומות לגמרי והם מכונים בשם מדבר שלא הי' ישוב מעולם ישם אותה כעדן הוא עדן עלאה בחי' כ"ע כמו שא' (תי"ז תי' נ"ה) ולית עדן אלא כ"ע. והיינו שהם צריכים להתעוררות התשובה מבחי' כ"ע ע"ד שא' (שבת פ"ט:) אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שדורות ובאות משמת ימי בראשית וכו'. שבמאמר

ראשון בראשית שהוא כנגד כ"ע שם הוזכר תוהו ובהו שמרמז למעשיהן של רשעים. ורוח אלהים מרחפת ע"פ המים זה רוחו של משיח בזכות התשובה שנמשלה למים (כמ"ש ב"ר פ"ב) ואותם יברר השי"ת שהם כשנים הללו שסדורות וכו' וכשלג ילבינו. וערבתה מרמז על הנדחים בארץ מצרים שהם כערבה שהי' מקודם ישוב ונחרב והם נצרכים לגן ה' היינו בילה תשובה עלאה וכמו שנא' ולבבו יבין ושב. ונקרא גן ה' ע"ד שא' (זח"ג קפ"ב ב') האי עדן תתאה אקרי גן לעדן דלעילא וכו' עדן תתאה הוא בחי' בינה כמו שא' (זח"א כ"ו א') מעדן דא אימא עלאה להשקות את הגן דא שכינתא תתאה וכמו שא' (זח"ג שם) והאי גן איקרי עדן לגן דלתתא גן דלתתא הוא בחי' חקל תפוחין קדישין שנקראו כן ישראל וע"י אתעדל"ת שהוא יראה תתאה יזכו לשופר גדול יראה גדולה ותשובה עלאה. ונא' אח"ז ששון ושמחה ימצא בה לשון מציאה שבא בהיסח הדעת היינו שזוכין מצד השי"ת ע"י שבת תתאה שהוא שבת דמע"ש דאיהי יראה וכו' היינו ע"י אתעדל"ת זוכין לשבת עלאה שהוא השופר גדול. וכשזוכין לשבת עלאה ולמעבד לון דירה בתרי בתי לבא אז אתפני יצה"ר מן תמן (כמ"ש תי"ז תי' מ"ח) וזוכין ליישר הלב ועי"ז באים לשמחה כמו שנא' ולישרי לב שמחה וכמו שא' ישרים לשמחה וזה בא במציאה מהשי"ת. תודה וקול זמרה ע"פ מה שא' (בר"ר פ' ע"א) הפעם אודה וגו' זה נותן לי משלו לפיכך אני מחזיק לו טובה וכו' וכיון שילדה לאה בן רביעי אמרה הפעם אודה וכו' והוא כשנותנין יותר מהחיוב בא הודאה. וכן כאן כשבא במציאה בהיסח הדעת בא הודאה. ובמזמור לתודה נאמר עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה כשזוכין לשמחה שהוא לישרי לב שמחה שזה בא מצד השי"ת כשזוכין לשבת עלאה שהוא כמציאה כנ"ל אז באו לפניו ברננה. וזה שנא' תודה וקול זמרה. ובמזמור דיום השבת כתיב טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון עליון מורה על מ' עתיקא והיינו שבשבת זוכין להתגלות עתיקא כידוע וכשזוכין לשבת עלאה ואתפני יצה"ר מן תמן בא תודה וקול זמרה. ואז זוכין לתקן בשורש שיבורר אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית אז כשלג ילבינו שנעשה הכל כזכיות שכן עלה במחשבה לפניו בברייתו של עולם במאמר בראשית שיהי' ברישא חשוכא והדר נהורא (כמ"ש שבת ע"ז:) דהא לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא (זח"ב קפ"ד א') ונעשה מהכל טוב מאוד:

## פרק יז

**ותאמר** ציון עזבני ה' ואדני שכחני ואמרנו (ונת' לעיל מא' י"ד) שהוא כנגד קול תורה וקול תפלה. ונאמר אח"כ מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו ומזה נדרש בגמ' (ברכות ו':) כל

הרגיל לבוא לבהכנ"ס וכו' דיראה נדרש תמיד על תפלה (ונת' כ"פ). ובזוה"ק (ח"ג קצ"ו.) הקשה מאי שומע בקול עבדו במאן אי תימא בנביאה או גבר אחרא מאן יהיב נביאה או גבר אחרא לצלותא דבגין דצלי צלותי' שומע בקול נביאה או דגבר בעלמא אלא ההוא דצלי צלותין בכל יומא איהו שומע בהאי קול דקרי לי' קוב"ה ומשתבח בי' דאיהו עבדו וכו'. והוא דתפלה הוא בבחי' עבד כמו שא' (ברכות ל"ד:) אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך. והיינו דריב"ז היה כוחו בתורה ודומה כשר לפני המלך ורחב"ד הי' כוחו בתפלה שהוא כמו עבד לפני המלך כעיני עבדים אל אדוניהם. וזהו הפי' מי בכם ירא ה' שהוא כח התפלה שומע בקול עבדו ששומע שהשי"ת קורא לו עבדו שהוא בבחי' עבד. ומאין שומע זאת רק ע"פ מה שאומרים בשם רבינו ר' אלימלך זצלה"ה על מה דא' במשנה (שם) אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל שגורה הוא לשון שליחות שהשי"ת שולח התפלה בפיו ומשתבח בי' דאיהו עבדו כנ"ל עי"ז יודע אני שהוא מקובל. ואמר אשר הלך חשכים ואין נוגה לו שאח"ז רואה שהוא הולך עוד חשכים שעדיין לא נושע ואינו רואה עוד מפורש הישועה וזה ואין נוגה לו שאינו רואה שום הארה מתועלת התפלה. וע"ז אמר יבטח בשם ה' וישען באלהיו שם אלהים מורה שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם כמ"ש (טוש"ע או"ח סי' ה') והיינו שבזה ישען שיאמין שכל הנעשה הוא רק מכח ה' הצופה לטובה ואל יתייאש מן הרחמים שבטח תפלתו עושה פירות. וע"ז א' אח"כ שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה' ואי' בזוה"ק (ח"ג ר"מ א') רודפי צדק אינון דאזלין בתר מהימנותא. והיינו דצדק הוא בחי' מלכות צדק מלכותא קדישא ואי' בזוה"ק איהו אמת ואיהי אמונה והוא כנגד שם אדנ"י כידוע. וזה כנגד שאמר ציון ואדנ"י שכחני ע"ז אמר רודפי צדק. ומבקשי ה' הוא כנגד שאמר עזבני ה' והיינו שהעיקר שאתם תהיו רודפי צדק ומבקשי ה' שוב אין לכם להתייאש ואף כי יתמהמה וכבר עברו עידן ועדנים ועדיין לא נושענו מ"מ אל תתייאשו רק הביטו אל צור חוצבתם וגו' ע"ד מה שא' (יבמות ס"ד.) אברהם ושרה טומטמין היו וכו' ולא הי' להם שום תקוה להוושע ע"פ טבע מ"מ פקד אותם השי"ת כשבא המועד. כן תבטחו ותשענו בשם ה' כי נחם ה' ציון וגו' ששון ושמחה ימצא בה זה נגד תורה ותפלה (כמו שנת' לעיל) ששניהם יבאו בדרך מציאה וכמו שנא' בעשותך נוראות לא נקוה:

## פרק יח

**מזמור** לדוד ה' רועי לא אחסר וגו' שבטך ומשענתך המה ינחמוני. בפסיקתא להפטורה זו ותאמר ציון עזבני מתרעמים בני מתרעמים שאף ביעקב אע"ה כתיב למה תאמר יעקב וגו' אני עסוק להמליך בנו במצרים והוא אומר נסתרה דרכי מה' וכו' כך אני עסוק

להאביד האומות מפניכם כבר האבדתי בבל כך אני עתיד להאביד אדום ואתה אומר עזבני ה'. הוא הענין שאומרים זה בז' הפטורת דנחמתא אף שנזכר בו נחמות התשכח אשה עולה וכדומה מ"מ מה זה נחמה ללבות נשברים שאנו רואים שכבר עברו יותר מי"ח מאות שנה ועדיין לא נושענו וכבר עברו דורות ראשונים שהי' בהם גדולים חקרי לב ולא הביאו הגאולה ומה יהי' בדור יתום הזה ההולך ומדלדל. אך הענין כמו שיעקב אע"ה ראה אח"כ שכל מה שסבל הי' רק לטובה שבלעדי זה לא הי' יוסף מלך ועי"ז היה להם לפליטה גדולה להחיותם ברעב וכדומה. וראוי היה לירד למצרים בשלשלאות של ברזל וכו' (כמ"ש שבת פ"ט:) כן כל גלות ישראל הוא רק להוציא הני"ק מכל הע' אומות וע"ז נאמר ברוך תהיה מכל העמים וכמו שנאמר וזרעתי' לי בארץ ודרשו (פסחים פ"ז:) כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין. ואין הפי' שיתוספו עליהם גרים דוקא אלא להוציא מהם כל הקדושה כעין מ"ש האריז"ל ע"מ שנא' בעשו כי ציד בפיו היינו שהי' בו נשמת ר"מ דנפיק מנירון קיסר כמו שא' (גיטין נ"ו.) ומן הסתם הי' הוא מאדום כיון ששלחו מלך אדום. וכן נראה ממאי דקרי לי' ינוקא ונתתי נקמתי באדום וזה לקח יעקב מעשו. ובגלות זה נשבע שהוא משעבדנו בע' אומות והשי"ת משיבן שאחד גולה לברבריא ואחד גולה לסמטריא דומה כמו שגליתם כולכם וכו'. וכל מה שמשתהה הגלות הוא מה שנצרך עוד להוציא מהן הקדושה. ואז נראה שהכל הי' לטובת ישראל וזהו שבטך ומשענתך המה ינחמוני שהשבט הוא משענת לטובה וזה המה ינחמוני:

## פרק יט

**גם** כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. הענין ע"פ מה שא' (ברכות ס"ג.) ע"פ בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך אמר רבא אפי' לדבר עבירה וגירסת ע"י א"ר פפא היינו דאמרי אינשי גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי. והיינו אף שעובר עבירה מפורשת שעובר על לאו דלא תגנובו מ"מ כיון שאינו שוכח את השי"ת ומאמין בה' בשעת מעשה דקרי רחמנא ע"ז נא' והוא יישר ארחותיך שהשי"ת יישר ארחותיו ולא ידח ממנו נדח ויהי' לו תיקון. דלפעמים משכח היצה"ר הכל ששוכח בה' וכמו שא' (נדרים ל"ב:) דבשעת יצה"ר לית דמדכר ליה ליצ"ט. משא"כ כשזוכר בה' רק נעלם ממנו שהוא עבירה והי' סבור שעושה טוב אז השי"ת יישר ארחותיו. וכן נראה מפי' הרמב"ם ז"ל סוף ברכות שכתב לפרש בשני יצרך ביצ"ט וביצה"ר וכו' ואפילו בשעת העבירה והכעס והאף שכל זה הוא יצה"ר כמו שאמר בכל דרכיך דעהו ואפילו בדבר עבירה. משמע שמפרש שעכ"פ בשעת עבירה ישים אל לבו להאמין בה' וכעין גירסת ע"י גנבא וכו'. וזה הענין בפ' זו שמה שנאמר פעם אחת מקציפים הייתם את ה' זה מובן שהביאו קצף

כביכול להשי"ת. אבל כתיב בפ' זו ב' פעמים ממרים הייתם עם ה' זה אינו מובן דהי' צריך לומר ממרים הייתם סתם או ממרים הייתם לנגד ה'. אך הפי' הוא שזה לא אמר לחסרון רק אמר זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים וגו' דשם במצרים הי' חטאם ששכחו בה' לגמרי שהיו משוקעים כעובר בבטן אמו. משא"כ אחר שיצאו ממצרים זכו שאף שעשו חטאים מ"מ ממרים הייתם עם ה' היינו שהשי"ת לא נשכח מאתם לגמרי אפי' בשעת העבירה ע"ד מש"נ בכל דרכיך דעהו אפי' לדבר עבירה. וכן אמר אח"כ ממרים הייתם עם ה' מיום דעתי אתכם היינו מפני שהוא משרע"ה היה המורה והרב שלהם והוא היה שורש בחי' הדעת והכניס בהם ג"כ בחי' הדעת ולכן נקרא דור המדבר דור דעה וזה הפי' מיום דעתי אתכם. והועיל עכ"פ שאף כשהייתם ממרים הי' עם ה' שלא נשכח ה' מהם. וכן הוא הענין שנזכר עליו ולא האמנתם לו היינו מה שאמרו הננו ועלינו שהיו ממרים שהרי משה אמר להם אל תעלו כי אין ה' בקרבכם וגו'. אך לפי דעתם הי' סוברין שכיון שעושים תשובה ורוצים לעלות יתרצה להם השי"ת ויהי' עמהם. וזהו מה שאמר ממרים הייתם עם ה'. וכן דוד המע"ה בשעה שעשה אותו מעשה דבת שבע לא עלה על לבו כלל שהוא חטא וכמו שאמרו (סנהדרין ק"ז.) ראוי' היתה ב"ש לדוד וכו' אלא שאכלה פגה. ואף שאמר בחנני ה' ונסני וגילה לו השי"ת שיהי' ענין הנסיון בזה לא עלה על לבו שזה נסיון. ואף שאח"כ ששמע מהנביא אתה האיש וכן אפס כי נאץ נאצת את אויבי ה' וגו' וידע שהוא חטא אמר גם כי אלך וגו' לא אירא רע כי אתה עמדי שבשעת החטא ג"כ לא נסתר השי"ת מנגד עיני והי' עם ה' ובטוח הוא שיהי' והוא יישר ארחותיך שהשי"ת יתקן דרכיו ואף אחר שנא' לו קבל עליך יסורין כמו שא' בגמ' (שם) אמר שבטך ומשענתך המה ינחמוני שמהשבט יהיה לו משענת שיזכה אח"כ למשענת וזה המה ינחמוני:

## ראה

### פרק א

**ראה** אנכי נותן וגו' את הברכה אשר תשמעו אל מצות וגו'. הנה השינוי הלשון שבההיפך נא' והקללה אם לא תשמעו ובהברכה נא' אשר תשמעו. אך המכוון שאף שנזכר בהברכות דברים הנוגעים לעניני הגוף מ"מ עיקר הברכה הוא אשר תשמעו אל מצות ה' וכמו שמצינו בפ' עקב דכתיב וברך פרי בטנך ופרי אדמתך וגו' וכתיב אח"כ לא יהי' בך עקר ועקרה ונדרש בגמ' (בכורות מ"ד:) לא יהי' בך עקר מן התלמידים ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום. והמכוון על קול תורה וקול תפלה שזה כל כח ישראל

שנמשלו לתולעת שאין כוחה אלא בפיה ומכה את הארזים בפי' כמו שא' (תנחו' בשלח). וכתיב אחריו והסיר ה' ממך כל חולי ונדרש (ירוש' שבת פ' י"ד ובוי"ר פ' ט"ז) על היצה"ר שתחלתו מתוק וסופו מר. ואמר הלשון כל חולי ע"ד מה שנא' (בפ' משפטים) ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך ואי' בגמ' (ב"ק צ"ב:) מחלה זו מרה וכו' פ"ג מיני חלאין יש בה מחלה בגימ' הכי הוה. והוא ע"פ מה שא' בתיקונים (תי' מ"ח) עציבו דטחול וכעס דמרה ואף שמהגמ' (ברכות ס"א:) נראה להיפך דאמר שם כבד כועס מרה זורקת בו טפה ומניחתו מ"מ שורש הכעס מהמרה. והכעס הוא שורש היצה"ר שורש לכל העבירות וכמו שא' (נדרים כ"ב.) כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו היינו כיון שע"י הכעס יכול לבוא לכל מיני חטאים ועי"ז שולטין בו כל מיני גיהנם. וזה שא' דמחלה זו מרה שממנה רוב החלאים. וזהו שאמר כל חולי כל מיני יצה"ר שסופו מר היינו כל מיני גיהנם. ואמר וברך את לחמך שיהי' הברכה מהשי"ת אז לא יביא האכילה לידי שליטת יצה"ר ועי"ז והסירותי מחלה מקרבך. וכן והסיר ה' ממך כל חולי שמה שבא מהשי"ת אינו מביא דבר רע ח"ו. ואמר שם מתחלה ועבדתם את ה' אלהיכם בלשון רבים ואח"כ וברך את לחמך וגו' מקרבך לשון יחיד וכן בפ' עקב פתח בלשון רבים תשמעון ושמרתם ועשיתם ואח"כ הברכות ושמר ה' אלהיך לך וגו' הכל בלשון יחיד וכאן פתח ראה בלשון יחיד אנכי נותן לפניכם לשון רבים אשר תשמעו וגו' בלשון רבים. והענין דמתחלה קודם הברכה עדיין הם בבחי' רבים שאינם במדרגת כאיש אחד אבל אחר העבודה כשבא הברכה אז נעשו כולם כאיש אחד בלב אחד כמו שמצינו במתן תורה שנא' שם ויחן שם ישראל ודרשו במכילתא כאיש אחד בלב אחד. ולכן כתיב מקודם ועבדתם וגו' לשון רבים שעדיין אינם כאיש אחד ואח"כ נא' וברך את לחמך ואת מימך בלשון יחיד היינו שלכל אחד קוצב השי"ת לחם חוקו בפרט מה שנצרך לו לד"ת ועבודה. ואח"כ אמר והסירותי מחלה מקרבך שנעשו אח"כ כולם כאיש אחד בלב אחד ולכך כתיב לשון יחיד. וכן בפ' עקב פתח בלשון רבים תשמרון ושמרתם ועשיתם שמתחלה עדיין אינם כאיש אחד אבל כשבא הברכה אחר השמיעה אז כבר נעשו כאיש אחד בלב אחד ולכן כתיב כל הברכות בלשון יחיד. משא"כ כאן בפ' זו דמיירי בהברכות וההיפך שיתנו להם אח"כ בהר גריזים והר עיבל שעדיין לא קבלו אותם כתיב בלשון רבים אשר תשמעו וכאמור שמתחלה עדיין אינם במדרגת כאיש אחד כל זמן שלא שמעו ולא קבלו. אך מ"מ פתח ראה בלשון יחיד זה קאי על נפש פרטי שיש מי שרואה מקודם מתחלה שהברכה הוא רק אשר תשמעו שכל הברכות תכליתם ועיקרם הם שיועילו להכניס בלבם הד"ת ולהוריק הרע כמו שנא' והסיר ממך כל חולי כנ"ל. ואף אם יש

הרבה נפשות כאלו שרואים זה מקודם הם כולם כלולים כאחד שהם כבר הם כאיש אחד בלב אחד כמו שהוא בנפשות השלימים מישראל. ולשון ראה שהוא לשון יחיד כולל פרטים הרבה שהם כאחד ולהם אמר בלשון יחיד ראה שהם יראו זאת תיכף מה שאנכי נותן לפניכם שהוא הכלל שלא זכו עדיין להיות כאיש אחד ברכה וגו' אשר תשמעו וגו' שזה מה שיהי' אח"כ כשיתנו להם ויסדרו לפניהם שאז יהיו כולם כאיש אחד. וכן פתח במד"ר פ' זו מהו שיהא מותר לו לקרות התוכחות בקריות הרבה שע"ז קאי נותן לפניכם לעתיד. ואמר ראה שהוא לטובה אשר תשמעון כמו שא' במד' להודיען איזה דרך טובה שיבחרו. ובשבת זוכה כל אדם לראות שהכל לטובה שהכל הוא רק למען אשר תשמעון כמו שנדרש בזוה"ק (ח"ב פ"ט א') הפ' ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה על יום השבת שהוא יום הניח שאז מרגיש הישראל נייחא בלב אף כשהוא עוד בתוך העבודה הקשה כל השבוע. בשבת רואה שהכל מהשי"ת והוא רק לטובה ויש לו נייחא מרגוז שהוא מרוגז היצה"ר על לעתיד (כמו שנת' כ"פ):

## פרק ב

**ראה** אנכי נותן לפניכם וגו' הלשון נותן מורה על לשון מתנה כמו שנדרש (בר"ר פ' ו') ג' דברים נתנו מתנה לעולם וכו' וחשב אח"כ שם כל הדברים דכתיב בהם בלשון נתינה שהם מתנה. וכן אמר כאן ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה שהם מתנה. והיינו דאף ההיפך מהברכה הוא ג"כ מתנה והוא רק לטובתכם כמו שכ' במד"ר (ר"פ זו) לא לרעתם נתתי להם ברכות וקללות אלא להודיען איזה דרך טובה שיבחרו אותה וכו'. והוא כמו שנא' ונתן ה' אלהיך את כל האלות האלה על אויבך ועל שונאך וגו' והיינו כעין שא' בזוה"ח (פ' בלק) מהפ' ואתן אדם תחתיך ולאומים תחת נפשך אל תקרא אדם אלא אדום שהשי"ת נותן נכרי במקומו עי"ש. והוא רק להפחידו כדי שיבחר בדרך טוב כמו שנא' אך תראי אותי תקחו מוסר. והשי"ת יברר שבאמת רצונינו לעשות רצוניך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות (ברכות י"ז.) וזה הפי' ונתן וגו' על אויביך ועל שונאיך שהוא היצה"ר שנקרא אויב כמו שאמ' (בר"ר פ' נ"ד) ונקרא שונא כמ"ש (סוכה נ"ב.) והאו"ה שהם החייבין בזה שע"י הכח הרע שבהם מכניסין זה בלב ישראל ג"כ ועי"ז ונשא השעיר עליו את כל עונותם עונות תם כמו שא' במד' (בר"ר פ' תולדות) ואמר אנכי נותן והוא כמו שא' (רע"מ פנחס רנ"ו ב') אנכי בי' כ' כתר. ובי' אני שהוא מדת מלכות אני ה' השוכן בתוך בנ"י והיינו כ"ע דאיהו כתר מלכות. והפי' שמיד במאמר בראשית שהוא מאמר ראשון שכנגד כ"ע שם הוזכר תהו ובהו וחשך שנד' (בר"ר פ' ב') על ד' מלכיות ועל מעשיהן של רשעים שיברר השי"ת שמעשיהן של רשעים הם ע"י הד' מלכיות. וזהו

ראה אנכי נותן אנכ"י דייקא במאמר בראשית שהוא כנגד כ"ע. ואמר מקודם ראה לשון יחיד ואח"כ לפניכם לשון רבים הוא ע"פ מ"ש בזוה"ק (ח"ג פ"ד ב') שבמתן תורה שהיו בלבא חד ורעותא חדא נאמרו עשרת הדברות בלשון יחידאי ובפ' קדושים נא' בלישנא דסגיאין דלא אשחכחו כ"כ בההוא רעותא ע"ש. וכן כאן שמדבר שנצרך ברכה על ישראל וההיפך על האו"ה כדי להפחיד את ישראל שיבחרו בדרך טובה כמו שנא' אך תראי אותי תקחו מוסר כנ"ל ואינם עוד במעלה כ"כ לזה כתיב לשון רבים לפניכם וגו' אשר תשמעו וגו'. רק מתחיל ראה בלשון יחיד שהנפש הנבחר שכולל כל ישראל כאיש אחד בלב אחד הוא זוכה שרואה בהווה תיכף אשר אנכ"י שמורה על כ"ע דאיהו כתר מלכות נותן במחנה הברכה וההיפך שהוא לטובתכם להודיעך איזה דרך טובה. אבל להכלל שאינם עוד במעלה כ"כ נא' בלשון רבים ובשבת שנדרש בזוה"ק עליו הפ' ביום הניח וגו' ומן העבודה הקשה זוכין לראות איך שהכל לטובה. ואז יש לישראל נייחא אף כשהוא עוד בתוך העבודה הקשה שרואין שהוא לטובה ושהוא מתנה מהשי"ת כאמור:

## פרק ג

**ראה** אנכי נותן לפניכם היום פתח ראה לשון יחיד לפניכם לשון רבים. ובבעה"מ כ' ראה אנכי עשרת הדברות שפתח אנכי. ואח"כ אמר בבעה"ט את הברכה אשר תשמעו סופי תיבות תורה ע"ש. והוא שלא כסדר והענין ע"פ מה שכתב בס' יצירה (פ"ד) המליך אות ר' וכו' ויום ו' בשנה וכו' המליך אות ת' וכו' ויום שבת בשנה. והיינו דשבת הוא מעין עוה"ב א' מששים לעוה"ב כמו שא' (ברכות נ"ז:) ואות ת' מרמז לעוה"ב (כמו שנת' כ"פ ע"פ שאמר רבינו הק' זצ"ל מאיזביצא שסוף אותיות דעוה"ז הוא אות ש' ות' הוא מעוה"ב) לכן נברא בו השבת. והיינו דשבת שהוא כנגד מדת מלכות ומלכות פה תושבע"פ קרינן לה ותושבע"פ הוא מטלא דעתיקא שהוא אור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ (כמו"ש תנחו' פ' נח) והוא כמו שא' (בפתח אליהו) כ"ע דאיהו כתר מלכות. וההכנה לזה הוא יום ו' שכנגד מדת צדיק יסו"ע ונברא בו אדה"ר שהוא הצדיק יסו"ע. ומצד השי"ת ההשפעה הוא כסדר תור"ה היינו דה' תתאה שהוא מדת מלכות בחי' כנס"י מקבלת ההשפעה ע"י ו' מדת צדיק יסו"ע שהוא יום ו' שנברא באות ר' כנ"ל. והוא הבריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה מכ"ע שהוא הת' עד מ' מלכות. אך כאן מדבר מצד השתדלות האדם אז הסדר כמו הסופי תיבות את הברכה אשר תשמעו היינו שזוכין ע"י ה' תתאה שהוא בחי' יראה כמו שא' (זח"א ה' ב') שבת דמע"ש איהי יראה ושריא בה יראה. עי"ז זוכין לאור תושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא שע"ז מרמז האות ת' שהוא מעלמא דאתי יום שכולו שבת וזה מרמז הס"ת מן את הברכה. ואח"כ אשר תשמעו היינו שנכנס היראה ללב

שזה מורה לשון שמיעה שיכנס ללב וכמו שנא' שמעו ותחי נפשכם וכתיב מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים. וזה זוכין מצד השי"ת שע"ז מרמז האות ו' בחי' קוב"ה ע"י הר' שהוא מ' צדיק שנברא בו יום ו' עי"ז זוכין שיהי' היחוד קוב"ה ושכינתי'. וזה שנא' ראה אנכי ראה עשרת הדברות אנכי בי' כתר (כמ"ש זח"ג רנ"ו ב') וזה זוכה רק היחיד לראות וזה ראה ל' יחיד נותן לפניכם היום שהד"ת נתנו לכל ישראל. ובפשוטו קאי אנכי על משה רבינו שאמר אנכי נותן וגו' וכמו שנא' אח"כ אל מצות ה' אלהיכם. והוא ע"ד מה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. והיינו שהוא משה רבינו השפיע כח הראי' ליחידי סגולה שיזכו לראות הד"ת שהשי"ת משפיע והם בכח הראי' שלהם יכניסו הד"ת לכל ישראל (וכמו שנת' בפ' מסעי ועוד). וזהו ראה אנכי נותן שכח הראי' אנכי נותן לכם להכניס האור כי טוב לכל ישראל:

## פרק ד

**בספרי** ר"פ זו ראה אנכי נותן וכו' ת"ל ובחרת בחיים למען תחי' אתה וזרעך. משל לאדם שהי' יושב בפרשת דרכים והי' לפניו ב' שבילים אחד שתחלתו מישור וסופו קוצים ואחד שתחלתו קוצים וסופו מישור והי' מודיע את העוברים ואמר להם שאתם רואים שביל זה שתחלתו מישור בשתים ושלש פסיעות אתה מהלך במישור וסופו לצאת בקוצים ואתם רואים שביל זה שתחלתו קוצים בשתים ושלש פסיעות אתה מהלך בקוצים וסופו לצאת במישור. כך אמר להם משה אתם רואים את הרשעים שהם מצליחים בשנים ושלשה ימים הם מצליחים בעוה"ז וכו'. ואתם רואים את הצדיקים כשהם מצטערים בעוה"ז בשנים ושלשה ימים מצטערין וסופן לשמוח וכו'. הנה חפם במשל מב' דרכים אחד קצרה וארוכה ואחד ארוכה וקצרה כעין מה שא' בגמ' (עירובין נ"ג:) ובמד' איכה. אך שם הגנות ופרדסים היו סמוך לעיר ולא ראה אותן עד שהלך כל הדרך הקצרה והארוכה אבל כאן שתפס בהמשל שתים ושלש פסיעות אתה מהלך במישור וכן להיפך שתים ושלש פסיעות אתה מהלך בקוצים הלא זאת נראה לכל אדם מה שיהי' בסוף דרכו אחר שתים ושלש פסיעות אם מישור אם קוצים ומה בא זה ללמדו. אך נראה שתפס ב' וג' פסיעות מפני הנמשל שאמר ברשעים שמצליחים ב' וג' ימים בעוה"ז וכן בצדיקים שמצטערים שנים ושלשה ימים בעוה"ז וכו'. ולכאורה אינו מובן וכי רק ב' וג' ימים דרך רשעים צלחה וצדיקים מצטערין הלא כל עוה"ז מתנהג כן שנותנים לרשעים שכר מצות שעושים בעוה"ז ויש שכל ימיהם כחגים. וכן להיפך בצדיקים שנפרעין מהם עבירות קלות בעוה"ז יש שכל ימיהם מצטערין בעוה"ז. אך המכוון הוא במה שאמר ימים כידוע שו' ימי בראשית מרמזים לו' המדות ויומו של הקב"ה אלף שנה. וכמו שדרשו ממה שנא'

ואהי' שעשועים יום יום שקדמה תורה ב' אלפים שנה לבריאת עולם (וי"ר פ' י"ט) והם מרמזים לחכמה ובינה שב' מדות אלו קודמים לז' ספירות הבנין שהם ז' ימי בראשית. וכן תשובה שהוא בחי' בינה קדמה לעולם (כמ"ש פסחים נ"ד.) שקודם ז' המדות בטרם הרים יולדו הרים אלו האבות כידוע שהם כנגד חג"ת. ועכ"פ ז' אלפים שנה הם ג"כ מרמזים כנגד הז' מדות כמו הז' ימים. והנה חורבן בית ראשון היה בשנת של"ח לאלף הרביעי (רש"י ע"ז ט'.) ואי' בגמ' (סנהד' צ"ז:) אין העולם פחות מפ"ה יובלות וביובל האחרון בן דוד בא וזאת היה ר"נ לאלף החמישי והיינו בדור אמוראי בתראי. וכן הקץ שחשבו רס"ג ורש"י ז"ל היה ג"כ באלף החמישי. ואח"כ מצאנו קיצים באלף הששי על זמן רבותינו האריז"ל והבעש"ט ז"ל שאז הי' הזמן שיהי' הישועה בשלימות יותר. וכן בשנת של"ח לאלף הששי שנגמרו ב' אלפים שנה מחורבן בית ראשון הי' זמן התפשטות תורת האר"י הק' ז"ל. וזה שתפס בנמשל שהרשעים מצליחים וצדיקים מצטערין בשנים ושלשה ימים מצטערין בעוה"ז והיינו באלף הרביעי ובאלף החמישי זהו בשני ימים שהוא ב' אלפים או בשלשה היינו כשיהי' הקץ באלף הששי אז מצטערין באלף הד' והה' והו'. אך סופן לשמוח באחרונה והביא כמה פסוקים ע"ז שנאמר להטיבך באחריתך. טוב אחרית דבר וגו' ואומר כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב וגו'. והיינו שבגלות בבל שם הי' עיקר התפשטות תושבע"פ כמו שא' (סוכה כ'.) ונת' כ"פ. ואומר אור זרוע לצדיק והיינו אור הראשון שנגנז לצדיקים כמו שא' (בזוה"ק בכ"מ) והוא נגנז לעמלי תושבע"פ כמו שא' (תנחו' פ' נח) על הפ' העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון וכו'. ועיקר אריכת גלות זה הוא כדי להוציא כל הני"ק היינו שיתפשט כל האור תושבע"פ. ואח"כ הפ' ואורת צדיקים כאור נוגה וסוף הפסוק הולך ואור עד נכון היום היינו שיתפשט כל האור עד נכון היום. וזה התכלית שמצטערין ג' ימים אף באלף הששי כדי שיזכו להתפשטות האור הגדול הגנוז לעמלי תושבע"פ:

## פרק ה

**כי** ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' בכל אות נפשך תאכל בשר ופירש"י למדך תורה ד"א שלא יאכל בשר אלא מתוך רחבת ידים ועושר. ומשמע שמתוך עושר רשות לאכול בשר לתאוה ולכאורה הלא מפורש בכתוב (בפ' בהעלותך) הבשר עודנו בין שיניהם וגו' כי שם קברו את העם המתאוים. ובאמת דברי רש"י ז"ל הוא מהגמ' (חולין פ"ד.) וכן הוא בספרי. אך הענין שכאן בפסוקים דפ' זו רואים שדקדקו בלשון כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר וכן אח"כ ואכלת בשעריך בכל אות נפשך תאכל בשר הכל בלשון נפש. והיינו שהנפש מתאוה לאכילת בשר שהנפש מרגיש שנצרך לו אכילת

בשר להשגת ד"ת. וע"ד שמצינו בר"נ (ב"ק ע"ב.) דלא אכלי בשרא דתורא ופירש"י לא דקדקתי טעמו של דבר ותוס' פירשו כפשוטו שלא אכל בשר ששרוי בתענית הי'. והכל אחד שר' נחמן ידע שהבשר נצרך לו לעסק התורה וכעין שאמר ר"נ לענין היין (עירובין ס"ד.) כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי. וזה שפירש"י לא דקדקתי טעמו של דבר שכיון שלא אכל בשר לא יכול לדקדק טעמו של דבר והי' אצלו אכילת הבשר ושתיית יין ד"ת. והנה בספרי נחלקו ר' ישמעאל ורע"ק דלר' ישמעאל לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאוה וכו' ולר' עקיבא בא הכתוב לאסור להם בשר נחירה. ובגמ' (חולין ט"ז:) רצו לאוקמי מה שא' לעולם שוחטין לענין זמן הזה דלא תימא דבזה"ז נאסר בשר תאוה ומק' בגמ' לעולם שוחטין ואוכלין מיבעי ליה ועוד מעיקרא מ"ט אתסר משום דהוו מקרבי למשכן ולבסוף מ"ט אשתרו דהוו מרחקי ממשכן וכש"כ השתא דארחיקו לי' טפי. ומהאי טעמא מוקי כרע"ק דלעולם שוחטין אף בזמה"ז שלא הותר בשר נחירה. והנה בפסוק יש ג"כ כפל שמקודם כתיב כי ירחיב וגו' בכל אות נפשך תאכל בשר ואח"כ כתיב כי ירחק וגו' ואכלת בשעריך בכל אות נפשך. ובפשוטו משמע דוכי ירחק קאי על חו"ל וא"כ תיקשי ג"כ ק"ו מה בא"י הותר בשר תאוה משום דמרחקי ממשכן כי ירחיב ה' את גבולך כש"כ בחו"ל דמרחקי טובא. גם יש יתור לשון דהול"ל וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך ולמה כתב אשר נתן ה' לך. אך לפי דברינו ניחא שמקודם אמר כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' בכל אות נפשך תאכל בשר זה קאי על א"י היינו שקדושת א"י הועיל שיהי' האכילה בקדושה ויהי' האכילת בשר רק אוות נפש ולא תאוה גופנית. ואח"כ אמר כי ירחק ממך המקום וגו' והיינו בחו"ל ושם אי אפשר לסמוך ע"ז שהתאוה תאות הנפש ולא תאות הגוף. וע"ז אמר וזבחת מבקרך ומצאנך שנדרש (בספרי וגמ' חולין פ"ד.) מבקרך ולא כל בקרך וכו' והיינו התנהגות בצמצום. וגם פרט אשר נתן ה' לך והוא כמו שאמרנו שיעקב אע"ה ביקש ונתן לי לחם לאכול והיינו שהשי"ת יהי' המאכיל ג"כ ואז כשיבוא מידו של הקב"ה אינו מביא לידי תאוה ויצה"ר ח"ו. וכן ר"נ שהיה חתנא דבי נשיאה והיה לו עשירות מזה ידע שהבשר ויין הוא לחם חוקו שחקק לו השי"ת שזה נצרך לו לעסק התורה. וכמו שביקש שלמה המע"ה הטריפני לחם חוקי שהשי"ת יהיה המטריף ויהי' לו לחם חוקו שנחקק לו כמה הצריך לו לד"ת וכל סעודתו הגדולה הי' רק לחם חוקו. ואמר כאשר צויתיך לאכול היינו אכילה בקדושה ולא לתאוה. ואכלת בשעריך בכל אוות נפשך שאז תוכל לסמוך אף בחו"ל שהחשק לבשר הוא חשק רוחני אוות נפש. ומזה אמר ראב"ע (חולק שם) מי שיש לו מנה וכו' מאה מנה ישפתו לו קדירה בכל יום. והיינו מי שיש לו מאה מנה שחננו ה' בעושר זהו ברור

שהבשר הוא לו לחם חקו שנצרך לו לד"ת. ואינך אימת מע"ש לע"ש והיינו שבשבת תמיד האכילה הוא בקדושה כמו שכתב האריז"ל שבשבת אף אם אוכל לתאות גופו הוא ג"כ בקדושה. וזה שא' בזוה"ק (ח"ב פ"ח ב') פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם שבשבת אין בהאכילה פסולת ופרש כלל והכל הוא בקדושה. ות"ח דמשתדלי באורייתא אינון כשבתות (זח"ג כ"ט ב') שתמיד אכילתן בקדושה ומי שיודע בנפשו שהבשר נצרך לו לד"ת רשאי לאכול בשר. ומ"מ אמר רב צריכין אנו לחוש לדברי זקן שלא הי' מאמין בעצמו פן הוא אכילתו תאוה גופניות ואינו אוות נפש ולא הותר לו רק מתוך עושר אשר נתן ה' לך ביחוד לנפשך לחם חוקו שחקק לו השי"ת לשורש נפשו לד"ת. שראב"ע אמר סתם שיש לחוש אף באכילת שבת למי שאינו רשאי לאכול בשר או דגים (חסר איזה תיבות) לחוש אף בשבת שמא אינו מכוין למצוה. ואמר ר' יוחנן אבא ממשפחת בריאים וכו' ומש"ה היה יכול להחמיר על עצמו אבל כגון אני מי שיש לו פרוטה ירוצנה לחנוני שבודאי הבשר נצרך לו לתורה והוי כאכילת שבת. ור' נחמן שהי' ברור לו שהבשר הוא לחם חוקו ממה שנתן לו השי"ת עושר אמר כגון אנו מי שיודע בנפשו שהבשר נצרך לו לד"ת אף אם אין לו עושר לווין ואוכלין. ולפי זה אתי שפיר דקדוק הפסוקים. רק על המשנה דתני לעולם שוחטין ורצה לאוקמי כר' ישמעאל שבא הכ' להתיר בשר תאוה וקמ"ל דבזמה"ז לא נאסר ע"ז מקשה לעולם שוחטין ואוכלין מיבע"ל כיון שעיקר הרבותא היתר האכילה מבשר תאוה אבל דין שחיטה הלא בשעת שהותר נצרך ג"כ שחיטה. ועוד אף אם נפרש מה שאמרו לעולם שוחטין היינו כמו שוחטין ואוכלין מ"מ תיקשי הא ק"ו הוא. וכאן לא הוזכר הרבותא לענין חו"ל שאפשר לאכול אכילה בקדושה וא"כ איך שייך לתפוס רבותא דשוחטין ולא האכילה והכל קאי על לישנא דלעולם שוחטין. ומשום הכי מוקי לה כרע"ק שבמדבר הותר להם בשר נחירה וקמ"ל דבזמה"ז אסור וצריך שחיטה. אבל דקדוק הפסוקים אתי שפיר אליבא דר' ישמעאל ג"כ כמו שאמרנו. ובשבת תמיד האכילה בקדושה ואינו כלל ריחוק מקום שבכל מקום שישראל שוכן יש קדושת א"י וירושלים כמו שאומרים הפורס סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים. ויכולים לאכול אכילה בקדושה תמיד. וכן תלמידי חכמים דאינון שבתות ג"כ מותר להם הבשר שהשי"ת חוקק להם לחם חוקם כפי הד"ת. וזה דקדוק לשון רש"י ז"ל שלא יתאוה אדם לאכול בשר אלא מתוך רחבת ידים ועושר. עושר כולל ב' כונות עושר ממון היינו כיון שנותן לו השי"ת עושר מן הסתם הבשר הוא לו ללחם חוקו כמו שאמרנו בשלמה המע"ה ובר' נחמן. וגם עושר בד"ת ע"ד שא' (במד"ת תשא ג') על הפ' והשבע לעשיר וגו' בעשירי תורה אני מדבר ולא בעשירי ממון וכו'. וכן נדרש (תמורה ט"ז.) עשיר ורש נפגשו

על חכם וטפש. ומי שיש לו עושר בד"ת ובטוח שנצרך לו הבשר לד"ת ג"כ הותר לו הבשר כמו שאמר ר"נ כגון אנו לוין ואוכלין רק רב מחמיר על עצמו היה כמו שאמר ר' יוחנן אבא וכו':

## פרק ו

**והיה כי יביאך** ה' אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה וגו'. בספרי (פ' זו) קבל עליך מצוה האמורה בשכר שתבא ותירש. ואינו מובן שהרי מדבר כשיבואו ויזכו לביאת הארץ וינחילם יהושע. אך בפסוק יש לדקדק שתיבות אשר אתה בא שמה לרשתה מיותר. ומפרש הספרי כי יביאך ה' אל הארץ אשר אתה בא שמה יביאך ה' היינו מצד השי"ת לרשתה פי' שיהי' כירושה שאין לה הפסק (כמ"ש ב"ב קכ"ט:) ויהי' לעולמי עד. וע"ז אמר קבל עליך מצוה האמורה בשכר שתבא ותירש שיהי' כירושה שאין לה הפסק לעולמי עד. אך יש להבין מה שאמר הל' מצוה האמורה על איזה מצוה קאי וכאן לא נזכר רק מצות ונתתה את הברכה וגו' ומה נשתנה מצוה זו שבזכותה יזכו לירושה שאין לה הפסק ויש מצות חמורות ממנה. ואי קאי על מה שנא' בראש הפרשה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם שם כתיב מצות לשון רבים וקאי על כל המצות ובספרי אמר קבל עליך מצוה לשון יחיד. אך נראה דקאי על מה שנא' בסוף פ' העברה כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת וגו' דכתיב ג"כ מצוה לשון יחיד. וע"ז אמר קבל עליך מצוה בשכר שתבא ותירש. אך גם שם יש להבין על איזה מצוה קאי. ובמד' (רבה פ' זו) נחלקו ר' לוי אמר זו ק"ש ורבנן אמרי זו השבת ור' לוי דס"ל זו ק"ש ס"ל דקאי על פרשת והיה אם שמוע דסליק שם מינה. אך שם ג"כ כתיב והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו' לשון רבים וקאי על כל המצות. אבל נראה דהפ' כי אם שמור תשמרון וגו' קאי באמת על כל המצות ואמר לשון יחיד המכוון על כל מצוה ומצוה והפי' כי אם שמור תשמרון את כל המצוה היינו שיהיה המצוה כולה בשלימות ושיוקבע בלב מפורש בכל פרטי'. וזה פי' לשון הזאת היינו שיהי' מפורש לעין כמו מי שמראה באצבע שכן מורה לשון זאת כמו זה. והיינו שיהי' נקבע בלב ע"ד מה שדרשו (מגילה ט"ו:) על מה שנא' וכל זה איננו שוה לי שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין על לבו. וכשחקוק בלב הוא מפורש אצלו כמו שעומד לנגד עיניו ומראה באצבע ואומר זה. ואמר אשר אנכי מצוה אתכם אנכי קאי על משה רבינו והוא ע"ד שנא' תורה צוה לנו משה וגו' ולא כתיב כתב לנו משה שהרי השי"ת הוא המצוה. אך משה רבינו הכניס האור תורה בלב כל ישראל כמו שנא' מורשה קהלת יעקב שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה אפי' ע"ה שנקראו בית יעקב (כמ"ש ב"מ ל"ג:). וזה שא' במד' (וי"ר פ' ט') קהלת ינאי אין

כתיב כאן אלא קהלת יעקב והוא לכונה האמורה. וזה שאמר את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה שהמכוון במה שאמר לעשותה ע"ד שא' בגמ' (סנהד' צ"ט:) כאלו עשאו לד"ת וכו' כאלו עשאו לעצמו וכו' והיינו הנר ה' נשמת אדם המשיך הוא בעצמו. וזה שנא' לעשותה כאלו הוא עשה את המצוה כמו כאלו עשאו לד"ת. ולעשות אותה שיהיה נקבע בלב ומפורש לנגד עיניו שיתכן עליו לשון המצוה הזאת. וב' מדרגות אלו כל המצוה. והזאת. שניהם יהי' העשיי' מצדכם. ואח"כ חשב שם לאהבה את ה' אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו ג' אלו הם נגד קדושת ג' האבות לאהבה וגו' נגד קדושת אאע"ה שמדתו האהבה כמו שנא' אברהם אוהבי. וללכת בדרכיו כנגד קדושת יצחק אע"ה שמצדו הוא הד"ת כמו שכ' (זח"ג פ' ב') דהא אורייתא מסטרא דגבורה קא אתיא וכתיב אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. ולדבקה בו זהו קדושת יעקב אע"ה שקדושתו הדבקות בה' כמו שנא' ואתם הדבקים בה' אלהיכם וכמו שא' (בר"ר פ' פ') ואנו למדין מפ' של אותו רשע ותדבק נפשו והיינו כמו שם שהי' לו דבקות בנפש שהטיל בו זוהמא כמו שא' (יבמות ק"ג:) כן ואתם הדבקים בה' דביקות בנפש וזהו מקדושת יעקב אע"ה. וכתיב אח"כ והוריש וגו' וירשתם וגו' שיהי' כירושה שאין לה הפסק. וכתיב כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה וגו' פחדכם ומוראכם יתן ה' אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה וגו'. ומה שייך אשר תדרכו והלא יהושע הוא הכובש ומנחיל לישראל ומחלק להם. אך זהו מקדושת יעקב אבינו דכתיב בי' ופרצת ימה וקדמה וגו' והיינו בכל מקום שידרוך יהי' בו קדושת א"י. וזה נחלת יעקב נחלה בלא מצרים שזוכין ע"י שמירת שבת. וזה שסיים כאשר דבר לכם שבת דיבור איקרי (זח"א ל"ב א'). ואח"כ מתחיל הפ' זו ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו' את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום ולפשוטו דקאי על כל המצות לא יתכן לשון היום. אך קאי על מה שנא' לעיל כי אם שמור תשמרון וגו' אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה וכמו שאמרנו שהמכוון לעשות לד"ת ושיהי' מפורש המצוה לנגד עיניו כמו שמורה לשון הזאת. וע"ז קאי אשר אנכי מצוה אתכם היום במכוון הזה. וזה שנא' אח"כ והי' שהוא לשון שמחה כי יביאך ה' אלהיך שמורה על יחוד קוב"ה ושכינתי' (כמ"ש האריז"ל) שכן מורה שם ה' אלהיך שהשם הוי"ה הוא בעל הכוחות שלך. אל הארץ אשר אתה בא שמה. יביאך היינו השי"ת מצידו לרשתה שתזכה להיות לעולמי עד כירושה שאין לה הפסק. וע"ז א' בספרי קבל עליך מצוה האמורה לא אמר עשה מצוה וכדרך שאמר בספרי בפ' כי ירחיב עשה מצוה האמורה בענין שבשכרה ירחיב וכו' וכאן אמר קבל עליך מצוה האמורה. והיינו מה שנא' כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת שהוא

לעשות להד"ת ושיהי' המצוה הזאת שיוקבע בלב עד שיהי' כמפורש לעין וכמו שאמרנו. בשכר שתבא ותירש כמו שנכתב למעלה והוריש ה' את כל הגוים וגו' וירשתם גוים וגו' שיהי' לעולמי עד כירושה שאין לה הפסק ולזכות לקדושת יעקב אע"ה וכמו שאמרנו: **ואמר** עוד להלן ועברתם את הירדן וישבתם בארץ אשר ה' אלהיכם מנחיל אתכם והניח לכם מכל אויביכם מסביב וישבתם בטח. הוא כעין מה שנא' (בפ' בחקותי) וישבתם לבטח בארצכם וכתיב בתרי' ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד ובתו"כ שם שמא תאמר אם אין שלום אין כלום ת"ל ונתתי שלום וגו'. ועיקר שלום הוא מהיצה"ר כמו שנאמר אין שלום בעצמי מפני חטאתי וזה שנא' ונתתי שלום בארץ ואז ושכבתם ואין מחריד שהאדם יש לו רוגז וחרדה ממלחמת היצה"ר וכשזוכין לשלום מהיצה"ר ושכבתם ואין מחריד. וכן אמר הכ' כאן וישבתם בארץ אשר ה' אלהיכם מנחיל אתכם ע"פ מ"ש (ר"ה י"ב:) מה נחלה אין לה הפסק והניח לכם מכל אויביכם היינו מהיצה"ר שנקרא סתם אויב כמו שנדרש (בר"ר פ"נ ד) גם אויביו ישלים אתו זה יצה"ר. מכל אויביכם היינו מכל הג' קליפות קנאה תאוה וכבוד ג' שרשי הקליפות ואז וישבתם בטח ע"ד שנא' ושכבתם ואין מחריד. והיינו שזוכין לשבת עלאה שיהי' אתפני מתמן יצה"ר (כמ"ש תי"ז תי' מ"ח) ואין שום חרדה ורוגז היצה"ר וישבתם בישיבה ונייחא בטח:

## פרק ז

**ברכתו** מכל הימים. הוא ע"פ שכ' בזוה"ק (ח"ב פ"א א') כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין וכו' מתברכין מיני' כל שיתא יומין וכו' וכן הוא בזוה"ק (שם ס"ג ב') שיתא יומין מתברכין מיומא שביעאה. ובזוה"ח (בתיקונים קי"ב א') קם ההוא סבא מאינון סבין ואמר המלאך הגואל וגו' אי הוה אמר מלאך הוה משמע על חנוך מט"ט אבל ה' בתוספות איהי שכינתא דאיהי ברכה ברכת ה' היא תעשיר וכו'. וכן הוא בזוה"ק (ח"א קס"ו א') מלאך ה' סביב דא שכינתא וכ"כ הרמב"ן ז"ל בפ' המלאך הגואל ובפסוק הנה אנכי שולח מלאך בפ' משפטים. אך כאן אמר בזוה"ח שכינתא דאיהי ברכה והביא פ' ברכת ה' דכתיב בשם הוי"ה. אך הוא ע"פ מ"ש בזוה"ח לעיל (קי"א א') בזאת יבא אהרן וגו' הביא כמה פסוקים דכתיב זאת ומסיק שזהו סוד על זאת יתפלל כל חסיד ועל זאת ודאי לשם ה' שהוא על זאת. למה תקנו בשחרית תפלה למדה ידועה וכן וכו' אלא מה שאמר על זאת הוא מורה שהוי"ה הוא בכל ספירה וספירה כמו שאמר דוד לך ה' הגדולה והגבורה וגו' וכל ספירה אין לה פעולה בתחתונים אלא ע"י המלכות שנא' ומלכותו בכל משלה עכ"ל. וזה שאמר שכינתא דאיהי ברכה דכתיב ברכת ה' היא תעשיר וקאי על מדת מלכות שכל פעולות של כל הספירות הם ע"י מ' זו כאמור. וכן

נדרש (ב"ר ר"פ י"א) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת. ופתח בזוה"ח שם בזאת יבא אהרן אל הקודש אין אדם מפיק רצון הקב"ה אלא בזאת וכו'. וכן נדרש (ויק"ר פ' כ"א) בזאת בזכות שבת אשרי אנוש יעשה זאת דשבת מדת מלכות שנקראת זאת. ואמר בזוה"ח וכשהשכינה שנקראה זאת עם ישראל שנא' ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' וכן הוא בזוה"ק (ח"ג קט"ו ב') ואף גם זאת ואף כד"א אף אני גם לרבות כנס"י דאיקרי זאת דלא שבקת לון לעלמין. ומסיק בזוה"ח שזה סוד על זאת יתפלל כל חסיד וגו' מצא אשה מצא טוב וכו' וכמו שכ' אח"כ שכל ספירה אין לה פעולה אלא ע"י מדת מלכות כאמור. והנביא אמר אל יתהלל חכם וגו' כי אם בזאת שכן נחשב שם חכמה גבורה ועושר והם ג' מתנות שנבראו בעולם זכה באחד מהן נטל כל חמדת העולם וכו' אימתי בזמן שהם מתנות שמים וכו' (כמ"ש מ"ר ותנחו' מטות) וזה שא' הנביא אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו ואל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת וגו' כשבאין ע"י השכינה שנקראה זאת שכל פעולות הספירות ע"י מדה זו. ובגמ' (מו"ק כ"ח.) ואמר רבא הני תלת מילי בעאי קמי שמיא וכו' חוכמתיה דרב הונא ועותריה דר' חסדא ויהבו לי ענוותנותי' דרבה בר רב הונא ולא יהבו לי. והם ג' דברים הנזכרים חכמה עושר וגבורה דאיזהו גבור הכובש את יצרו ועיקר גבורת כבישת היצר הוא במדת ענוה שכן התחלת פיתוי הנחש הי' בגאוה כמו שנא' והייתם כאלהים. והקליפה זו נסתעף ממה שעלה ברצונו ית' לברוא העוה"ז והעיקר שיכירו כח מלכותו שהוא מלך עולמים וכתיב ה' מלך גאות לבש שהלבוש הוא גיאות וכתיב בצלמנו כדמותינו מזה נסתעף בקליפה ג"כ הגאוה והוא בסוד מלכין קדמאין דמיתו וכמו"ש האריז"ל שהי' ע"י קליפת הגאוה שכ"א אמר אני אמלוך וכמו שנא' וימלוך וימת וזה שורש היצה"ר. וכ"כ בזוה"ק (ח"א ר"ב א') דהא יצה"ר לא שריא אלא באתר דאשתכח וכו' וגסותא דרוחא. ומי שזוכה לענוה הוא הגבור הכובש את יצרו. אך מה שביקש חוכמתי' דר"ה ועותרי' דר' חסדא וענוותנותי' דרבה בר ר"ה והוא נראה כמו החומד בשל חבירו ולמה לא ביקש חכמה ועושר וענוה סתם ואטו ממאן דלית לי' קבעא. אך שם רב הונא הוא מלשון הון וזה מורה על ד"ת כמו שא' (עירובין ס"ד.) יאבד הון וכו' הונה של תורה והוא ע"ד שנאמר ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. הון המכוון על תושבע"פ שהוא יקר ונעים מטלא דעתי"ק וע"ז מורה שמו רב הונא וזכה לזה ע"י שהכיר שהכל מהשי"ת ע"י כח השכינה שנקראת זאת כנ"ל. וזה ענין על זאת יתפלל וגו' שכל פעולת הספירות בתחתונים הוא ע"י השכינה שנקראת זאת. וכן רב חסדא שמו מורה על רב חסד ומצינו (גיטין ז.) חסדא שמך וחסדאין מילך. ואברהם אע"ה שהי' מרכבה למדת גדולה שהוא חסד כמו שנא' חסד לאברהם כתיב

בי' ואברהם זקן בא בימים וא' (זח"א קכ"ט.) באינון יומין עלאין באינון יומין ידיען והיינו בשלש ראשונות שנקראו ג"כ ימים. והוא הי' הראשון שזכה להתגלות מדת עתיקא וזה שא' (ב"מ פ"ז.) עד אברהם לא הי' זקנה. והיינו שמדת גדולה הי' אצלו בהתפשטות עד בלא שיעור למעלה מהתפיסה. וכן רב חסדא שהי' מדתו רב חסד זכה להתברר בכל ע"ס כ"ע דאיהו כתר מלכות:

**ושורש** הברכות הם חיי בני ומזוני וכמו שמצינו ברכה ראשונה דאדם ודדגים פרו ורבו שהוא בני. וכתיב וברך את לחמך והסירותי מחלה וגו' את מספר ימיך אמלא שהוא חיי ומזוני. והני תלת מילי לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא כמ"ש (מו"ק שם) ומזלא היינו בחי' עתיקא שהוא על הוי"ה דייקא (כמ"ש זח"ג ע"ט ב') ופי' על ה' דהשם הוי"ה מרמז י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת כליל שית ספיראן ה' מלכות (כמ"ש שם רנ"ח א') וקוצא דיוד דלעילא רמיזא לאין שהוא בחי' עתיקא וזה פי' על הוי"ה דייקא שהוא למעלה משם הוי"ה וזה הוא הסוד ותתפלל חנה על ה' השלך על ה' יהבך כמ"ש בזה"ק. ומשום זה נחשבו ברב חסדא כל הג' דברים כל הג' ברכות כמ"ש (מו"ק שם) ר' חסדא חיה צ"ב שנין וכו' שהוא חיי בי ר"ח שתין הלולי וכו' שהוא בני בי ר"ח סמידא לכלבא ולא מיתבעי שהוא מזוני. והיינו שזכה במדתו רב חסד עד בחי' מזלא קדישא עי"ז זכה לכל הג' ברכות וזהו ע"י מדת חסד שזכה לה כמו אאע"ה. וזה ששאל עותרי' דר"ח וחוכמתי' דר' הונא לא על חלקם ביקש רק שיזכה לחכמה ועושר כמו ר"ה ור"ח שזכו לה ע"י השכינה שנקראה זאת וכמו שנת' אל יתהלל וגו' כי אם בזאת. ואמר ענוותנותי' דרבה בר ר"ה ולא יהבו לי הוא ע"פ מה ששמעתי מרבינו הק' זצ"ל מה שנקרא בגמ' (נדרים כ"ה.) המעשה קניא דרבא אף שהקנה הי' של הבע"ד לא של רבא. מפני שרבא זכה לזה שלא יצא מבית דינו דין מרומה ונתברר ע"י הקניא לכן נקרא הקניא על שמו. ובו מצינו בש"ס איכסיף לסוף אגלאי מלתא וכו' (כמ"ש ב"מ פ"א.) שאף שלא מדעתו זכה לכוין דבר אמת. וכה"ג נמצא בש"ס ד' פעמים ברבא ופעם אחד בר' פפא תלמידיה דרבא ומש"ה נקרא קניא דרבא. ומה שא' איכסיף אף שבו מצינו כ"פ בש"ס הדר אוקי אמורא עלי' ודרש דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי וגם מצינו כ"פ בש"ס אצלו שהודה ולא בוש לומר לאו מלתא הוא דאמרי ומ"מ כאן בהני דוכתי הלשון איכסיף. והיינו מפני שאז לא זכה עדיין לשלימות הענוה וזה שא' ענוותנותי' דרבה בר רב הונא ולא יהבו לי. ואמר עוד בזוה"ח שם ויעקב אבינו וכו' והודיעם בזאת וזאת אשר דבר להם אביהם. והיינו כמו שא' (פסחים נ"ו.) שאמרו השבטים ליעקב אבינו כשם שאין בלבך אלא אחד שאצלו הי' מפורש היחוד במדת אמת כך אין בלבנו אף שאינו מאיר היחוד במדת אמת אבל ע"י אמונה מאמינים

אנו שה' אחד וכמ"ש בזוה"ק (פנחס ר"ל.) איהו אמת ואיהי אמונה. וזה שנא' וזאת אשר דיבר להם אביהם היינו שלהם דיבר והודיעם במדת זאת בחי' אמונה שזה מדתם איהי אמונה. ואמר ודוד וכו' בזאת אני בוטח שדוד המע"ה הי' מרכבה למ' מלכות שנקרא זאת וכן ליהודה וזאת ליהודה שיהודה שממנו השתלשלות מלכות ב"ד היה ג"כ מרכבה למדת זאת:

**והג'** מחנוח חכמה עושר וגבורה שהוא עניוות כמו שאמרנו מצינו בג' האבות אאע"ה זכה לחכמה שהי' הראשון שקיים כל התורה שלמד מעצמו שנעשו ב' כליותיו כשני רבנים וכו' (כמ"ש ב"ר פ' ס"א) וביצחק מצינו זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך. ויעקב אע"ה זכה למדת ענוה כמו שמצינו שאמר מאין יבוא עזרי אשא עיני אל ההרים למלפני ולמעבדני (כמ"ש ברר"ר פ' ויצא) ואי' (ברר"ר פ' ע"א) כל מקום שנא' דל עני ואביון בישראל הכתוב מדבר. ושבת שא' בזוה"ק (ח"ב ס"ד א') שבת ש' ב"ת רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהון זוכין לכל הג' מתנות חכמה עושר וגבורה שהוא ענוה כאמור. חכמה שהוא תורה שבת זמן תורה דכו"ע בשבת נתנה תורה וגם הזמן להשפעה בתושבע"פ כמו שא' (זח"א מ"ז.) ביום השביעי דא תושבע"פ והיינו דמלכות פה תושבע"פ וכו'. ועושר דאי' (ברר"ר פ' י"א) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת ובגמ' (שבת קי"ט.) ושבשאר ארצות וכו' בשביל שמכבדין את השבת. וגבורה שהוא הכובש את יצרו דאי' במכילתא ושומר ידו מעשות כל רע ובפע"ח אי' שניצול מקטרוג היצה"ר. וזוכין לענוה וכמ"ש בריש תנדב"א שנדרש הפ' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח על יום השבת:

## פרק ח

**בזוה"ח** (סוף פ' יתרו) אי' והא אוקימנא אנכי ולא יהיה לך בדיבורא חדא אתאמרו וכו' הני כללא דכל אורייתא הני זכור ושמור וכו' אנכי זכור לא יהי' לך שמור וכלא בדיבורא חדא וכו' את כל הדברים האלה דאינון כללא אנכי ולא יהי' לך וכו' עכ"ל. זכור ושמור בדבור אחד נאמרו מצינו בגמ' (שבועות כ'.) והיינו שבדברות ראשונות כתיב זכור ובשניות שמור. אבל ענין אנכי ולא יהי' לך שאמר שבדיבור א' נאמרו צריך להבין למה. אך הענין דבכלל הד"ת הוא כמו שכתב בזוה"ח אח"כ אנכי כולל כל המ"ע ולא יהי' לך כולל כל הל"ת. ושבת שהוא כללא דאורייתא (כמ"ש זח"ב צ"ב א') זכור הוא כלל המ"ע שמזה למדו שצריך לקדש היום בכניסתו ושמור הוא כלל המצות ל"ת. ובדברות ראשונות נאמר זכור דאי' בזוה"ק (שם ע"ב) שהוא אתר דלית לי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה וכו' היינו שכיון שמקדש השבת בכניסתו שהוא אתערותא דלתתא אז השי"ת מכניס בו קדושתו כמו שנא' לדעת כי אני ה' מקדשכם ואז בודאי ישמור השבת כיון שהוא בבחי' זכור אתר

דלית לי' שכחה. וזאת נאמר בדברות ראשונות דאי' (שהש"ר א' ב') בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך נתקע ת"ת בלבם וכו' בשעה ששמעו לא יהי' לך נעקר מלבם יצה"ר וכו'. אך אחר מעשה העגל שחזר יצה"ר למקומו אז נאמר בדברות שניות שמור שצריך בעצמו לזכור לשמור כל יום השבת שלא יבוא לידי חלול שבת ח"ו כיון שיש יצה"ר שיכול להביא לידי שכחה שזה עיקר כח היצה"ר כמו שנא' השמר לך פן תשכח וגו' והי' אם שכח תשכח וגו' ובגמ' (נדרים ל"ב:) דבשעת יצה"ר לית דמדכר לי' ליצ"ט. ומה שאמר זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו הוא ע"פ שא' בזוה"ק (ח"ג רס"א ב') דבשעת מ"ת הי' בבחי' קול גדול ולא יסף שהוא בחי' זכור ומזה נשאר לישראל אחר הקלקול רק קול דברים שהוא בחי' שמור. וזהו ענין אנכי ולא יהיה לך שהוא ג"כ כלל מ"ע ול"ת. דהנה בפסוק נאמר סור מרע ועשה טוב שמקודם צריך לסור מהרע להוריק כל הרע מהלב כסיל ואז יוכל להכניס ד"ת בלב שהוא ועשה טוב. ובעשרת הדברות נאמר מקודם אנכי שהוא בחי' ועשה טוב ואח"כ לא יהיה לך שהוא סור מרע והי' צריך לומר מקודם לא יהי' לך לעקור יצה"ר מלבם ואח"כ אנכי שיהי' נתקע ת"ת בלבם. וע"ז אמר בזוה"ח הנ"ל דאנכי ולא יהי' לך בדבור אחד נאמרו כעין שאמרו בזכור ושמור מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכול לשמוע וכיון שנאמרו בדבור אחד לא שייך עוד סדר וביחד נעקר הרע מלבם ונתקע ת"ת בלבם. וכן זכור ושמור ג"כ בדיבור אחד נאמרו ובדברות ראשונות הי' די להם הדיבור זכור ואח"כ הי' צריך להם הדיבור שמור כנ"ל:

**ואמר** אח"כ בזוה"ח שם אנכי רזא דזכור בכלל דעיטורא דאתוון א"י דכר נ"כ נוקבא וכו' אמאי נקיט אנכי ולא אני אלא נ"כ תרי ניקבי אינון וכו' אנכי כללא דזכור רזא דכל מהימנותא וכו' יוד לעילא לעילא ראשיתא דכל מהימנותא נ"כ תרי נוקבי עלאה ותתאה תרין עלמין עילא ותתא א' רזא דקו אמצעותא דנטיל מכל סטרין וכו'. ובזוה"ק (ח"ג רנ"ו ב') אמר אנכ"י מסט' דכתר דאיהו אין וכו' אנכי בי' כתר ובי' אין וכו'. פי' דהאות כ' מורה על כתר ונשאר אותיות אין שהוא מרמז לבחי' עתיקא כמו שא' (זח"ב ס"ד ב') עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין. וכאן בזוה"ח אמר רמזים אחרים על תיבת אנכי ע"ד ד' אותיות הוי"ה ואמר י' לעילא לעילא וכו' ובכל מקום אי' דאות י' מרמז לחכמה. ועל אות א' אמר שהוא רזא דקו האמצעי ובכל מקום נזכר אלף אותיות פלא וכמו שכתב בזוה"ק (שם נ"ד א') על הפ' אז ישיר וא' בז' אנקיב בחשוכי וכו' ומטו לזיין. אך הענין דבאמת דבור אנכי הוא נגד כ"ע שהוא כנגד מאמר ראשון מהעשרה מאמרות כמו שכ' בזוה"ק (ח"ג י"א ב') עשרה למעשה בראשית ועשרה למתן תורה. ומשום זה אמר בזוה"ק הנ"ל דאנכי מרמז על כ' כתר ובי' אין וכאמור. רק כאן בזוה"ח אמר אנכי וכו' רזא דכל

מהימנותא היינו שאף בדברות שניות שהם ברזא דשמור כנ"ל נאמר ג"כ לשון אנכי אף שהם מרמזים למדת אמונה לבד שאז כבר נשאר רק קול דברים כנ"ל והיינו מ' מלכות וכמו שכ' (זח"ג ר"ל א') איהו אמת ואיהי אמונה ע"ז אמר שאותיות אנכי מרמזים נ"כ תרי נוקבין אינון היינו בחי' ה' עלאה וה' תתאה דאות כ' מרמז על ה' תתאה והוא כמו שא' (בפתח אליהו) דכתר עליון איהו כתר מלכות כן ג"כ מ' מלכות איהו כתר עליון היינו כיון שיש אומה ישראלית שמכירין כח מלכותו ומקבלין עליהן עול מלכותו ית"ש עי"ז נכתר השי"ת כביכול בכתר עליון ע"ד שא' במד' (שמו"ר ר"פ כ"ג) נכון כסאך מאז משל למלך וכו' משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון וכו' והיינו כאשר אמרו ה' ימלוך לעולם ועד והכירו כח מלכותו אז נתיישבה מלכותו ונקרא מלך יושב על כסא ונכתר בכ"ע. ואות נ' מרמז על ה' עלאה שהוא בחי' בינה וכאשר הוא כלול מעשר אז הוא נ' שערי בינה. וזהו הפי' תרי נוקבי כגוונא דשכינה לתתא אוף הכי שכינה לעילא וכו'. ואמר יוד לעילא לעילא ראשיתא דכל מהימנותא והוא דהיוד באמת מרמז לחכמה רק תגו של יוד מרמז מה שמופיע מכ"ע לחכמה ובינה (כמו שנת' כ"פ) וזהו הפי' לעילא לעילא היינו דמרמז לחכמה ועם התג שלו שהוא לעילא לעילא ראשיתא וכו'. ואלף שאמר שהוא רזא דקו אמצעותא הוא נגד ו' שבשם הק' שהוא בחי' ת"ת והיינו דהאות א' יש בו תרין יודין שמרמז על חכמה עלאה וחכמה תתאה והו' באמצע שמחבר תושב"כ ותושבע"פ. וע"ז אמר אח"כ וע"ד הכא אשתכח כל רזא דמהימנותא. ולמעלה מזה אמר דאני רזא דברית קדישא וכו' כד אתכליל בגויה רזא דנוקבא וכו'. והיינו דאני הוא אותיות של שם אדנ"י רק חסר הד' שמורה על שורש השם דלית לה מגרמה כלום. ואנ"י אותיות אי"ן שמרמז לכתר מלכות דאיהו כתר עליון. וזה שאמר אני דכר ונוקבא כחדא וכו'. ובכל מקום בתורה נזכר אני הוי"ה שמרמז על זיווג קוב"ה ושכינתי' וזהו מה שא' בזוה"ח אנכי הכא רזא כלל ופרט הוי"ה אלהיך הוי"ה רזא דזכור אלהיך רזא דשמור. והוא ע"פ שא' (זח"ג רס"ד א') תושב"כ דא הוא דכתיב הוי"ה תושבע"פ דכתיב האלהים וכו' דא כלל ודא פרט וכו' ברזא דזכור וברזא דשמור. והיינו שכלול הב' ענינים קול גדול ולא יסף וקול דברים שהוא בחי' זכור ושמור כנ"ל. ואמר אח"כ ת"ח ה' אלהים שם מלא על עולם מלא וכו' והיינו דבכל מעשה בראשית כתיב שם אלהים אך אח"כ בפ' השני' בפסוק אלה תולדות השמים וגו' כתיב ביום עשות ה' אלהים וזהו שם מלא על עולם מלא. והוא דשם הוי"ה מורה שהוא הי' הוה ויהי' ואתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם. ולכן השם הזה אינו נהגה בעוה"ז שהוא בהסתר ואין התגלות מהשם הזה כיון שרואים שיש כוחות וברואים שונים ויש מהן שנראה

שעושים נגד רצונו ית"ש. ואחר בריאת אדה"ר נכתב ה' אלהים ששם אלהים מורה שהוא בעל הכוחות כולם והיינו שהוי"ה הוא באמת אלהים כמו קודם בריאת העולם כן אחר הבריאה אין שום כח בלתו. רק אז היו רק יחידים שהכירו כח מלכותו. הראשון אדה"ר שהי' יציר כפיו של הקב"ה ואח"כ מתושלח שראה אדם והיה צדיק גמור וכמו שנא' ויהי לשבעת הימים ואי' (סנהד' ק"ח.) אלו ימי אבלות של מתושלח ללמדך שהספדן של צדיקים וכו'. ואח"כ היה שם שהיה צדיק גמור ומצינו שהקב"ה ייחד שמו עליו בחייו שאמר נח ברוך ה' אלהי שם ונכתב זאת בתורה. ואח"כ יעקב ראה את שם ויעקב כבר התחיל בו בנין כנס"י וכמו שחשב בגמ' (ב"ב קכ"א:) ז' כפלו את כל העולם וכו'. אך אז היו רק יחידים וזה שא' בזוה"ח שם דהא מקדמת דנא לא איקרי ה' אלהיך אלא ה' אלהים היינו במ' סתומה ואח"כ בשעת מ"ת שהי' אומה שלימה שהכירו כח מלכותו אז ס' סתימא וכו' אתפתח ואתמשך לאנהרא לתתא וכו' ואתעביד ך' וזה שאמר לעיל אלהיך ברזא דשמור. ובדברות ראשונות הי' הכל כלול בכלל וכמו שיהי' לעתיד דכתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם וגו' ובדיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם וכו'. אך בדברות שניות הוצרכו לתושבע"פ וכמו שא' (שמו"ר פ' מ"ו) ובלוחות שניות אני נותן לך שיהי' בהן הלכות ואגדות וכו' כי כפלים לתושיה וזהו ה' אלהיך רזא דזכור ושמור:

## פרק ט

**הפטורה** דפ' זו עניה סוערה לא נוחמה וכבר אמרנו דז' הפטורת דנחמתא הם כנגד ז' מדות התחתונות והפטורה זו הוא כנגד מדת ת"ת עמודא דאמצעותא שיעקב אבינו ע"ה מרכבה למדה זו. ופתח בלשון עניה ע"ד שאמרו (בר"ר פ' ע"א) כל מקום שנא' דל עני ואביון בישראל הכתוב מדבר והוא יעקב אבינו דיעקב אבינו הי' עיקר אצלו השפלות בנפשו ואמר מאין יבוא עזרי היינו שאמר שאינו רואה בעצמו שיהי' לו איזה כח בד"ת. וכמו שפתח (מ"ר שם פ' ס"ח) אשא עיני למלפני ולמעבדני שהם רבותיו ואבותיו ובודאי לא הי' כוונתו על עניני הגוף לבד שזה אין לו שייכות לרבותיו. רק אמר שהגם שרבותיו שם ועבר וכן אבותיו אברהם ויצחק למדוהו תורה אבל הוא אינו מרגיש בעצמו שיהי' לו איזה כת בד"ת רק התחזק בנפשו וחזר ואמר לית אנא מוביד סברי מן בריי עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ היינו שהשי"ת ברא הנפשות הגבוהות המכונים בשם שמים כמו רבותיו ואבותיו וכן גם ברא הנפשות המכוני' בשם ארץ וכיון שברא השי"ת גם אותי לית אנא מוביד סברי מן בריי. וכמו שאמר האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה שזה היה כל התחזקות שלו שהשי"ת מנהיגו והוא הרועה שלו. וכתיב תתן אמת

ליעקב וא' (ברכות ה':) אמת זו תורה וזה הוא הפתיחה דהפטורה זו עניה סוערה. ודרשו בפסיקתא (הפטורה זו) עניה מן ד"ת סוערה מן המצות וכו' היינו שהנחמות הקודמים היו שעיקר המכוון מהגליות הוא כדי שיזכו להוציא הני"ק שהוא הכח בחי' תושבע"פ שנמצא בהאומות ועתה כבר עברו יותר מי"ח מאות שנה ועדיין רואים אנו עצמנו עניה מד"ת ומן המצות ומה מועיל התנחומין וזה שאמר לא נוחמה. וכן אמר שם בפסיקתא סוערה מאומות העולם והוא דהרוח סערה בא כשנפרץ החומה ואינו מוקף עי"ז סוער הרוח וזהו מצד צפון שהוא פתוח וכמו שנא' מצפון תפתח הרע שעיקר הרע הוא מה שהוא פתוח ואינו מוקף חומה. וזה סוערה מן או"ה שנא' זכור ה' לבני אדום וגו' אחד אמר תברו תברו וא' אמר פנון פנון וכו'. וע"ז בא הנביא לנחמם ואמר הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים ואי' בזוה"ק (ח"ב ר"מ א') וע"ד זמין קוב"ה למבני יסודי ירושלים מיסודין אחרנין וכו' ומאן אינון ספירין דכ' ויסדתיך בספירים וכו' דלית להו חלישי כקדמאי מ"ט בגין דאבנין קדמאין מאינון יסודי יכילו שאר עמין למשלט עלייהו מ"ט בגין דלית בהו נהירו עלאה וכו' ואילין אינון ספירין דינהרין לעילא ותתא וכו'. והיינו דחומות ירושלים היו כמו ענני כבוד במדבר שלא הי' באופן שיכנסו מי מצרי ישראל ואף עמלק שהי' הבן בליעל שקפץ לתוכה כתיב ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ודרשו (תנחו' תצא) כל מי שהי' הענן פלטו וכו' אבל להמחנה לא הי' יכול לכנוס. וכן היו חומות ירושלים וכמו שנא' לא האמינו מלכי ארץ וגו' כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים וע"ז אמר סוערה מאו"ה וכו' לא נוחמה. ואמר לנחמם ע"ז ויסדתיך בספירים שיעשה חומות חזקים שלא יוכלו לשלוט עליהם שלא יוכלו לשברם. וכמו שא' במ"ר (איכה ד' ז') והובא בתוס' (קידושין ל':) באחד שהלך למכור ספיר וכו' נבקע הסדן ונחלק הפטיש והספיר עמד במקומו:

**ואמר** אח"כ בזוה"ק שם וא"ת אינון יסודי קדמאי יתבטלון הא כתיב הנה אנכי מרביץ וגו' מרביץ לאתקנא תבירא וכו' מ"ט האי אר"א רזא איהו ורזא דא למחצדי חקלא אתיהיב למנדע ת"ח אינון אבנין דיסודי ציון וירושלים ח"ו דשלטו עליהון שאר עמין ולא אוקדין לון ולא אתוקדין אלא כלהו אתגניזו וכו'. וצריך להבין מה הוא הסוד שאמר דאתיהיב למינדע רק למחצדי חקלא שנגנזו אבני היסוד. אך הענין דעיקר התנחומין הם מה שאמר הנה אנכי מרביץ בלשון הווה ולא אמר בלשון עתיד ארביץ. אבל האמת הוא שגם בהווה השי"ת מרביץ לאתקנא תבירא ורק ברגע קטן עזבתיך ותיכף התחיל השי"ת לתקנא תבירא. וכן תמיד מתעורר קטרוגים לשבור החומה והשי"ת בהווה מרביץ לתקנא תבירא. ואמר מרביץ בפוך אבניך היינו אבנים שלך והוא הקדושה שהניחו ישראל

בהחומה דחומות ירושלים נתקדשו בב' תודות וכו' כמו שאי' (שבועות ט"ו:) ואז נתקדשה ירושלים שיהי' שם המקום שלפני ה' כמו שנא' ואכלת שם לפני ה' אלהיך וגו' למען תלמד ליראה וגו'. ומקום המקדש נתקדש עוד ע"י דוד המע"ה ושלמה. וזהו הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך שהאבנים שלך מה שאתה הכנסת קדושה בהחומה עוד הם אותם האבנים והשי"ת מרביצם לאתקנא תבירא. וזה שאמר אח"כ ורזא דא למחצדי חקלא אתיהיב למינדע דמחצדי חקלא אי' בזוה"ק (ריש אדרא רבא) ומחצדי חקלא זעירין והיינו שבאדרא הם דרושי עתיקא ונצרך לזה מחצדי חקלא הם היודעים לקצור השדה דחקל תפוחין דאי' בזוה"ק (ח"ב קס"ו ב') האי אור זרע ליה קוב"ה בגנתא דעדנוי וכו'. והיינו אור הראשון שנגנז וכיון שנגנז הוא בבחי' שכל הנעלם מכל רעיון דמטעם זה נחשב מאמר יהי אור בזוה"ק (ח"ג י"א ב') למאמר ראשון והיינו אחר שנגנז. ומחצדי חקלא הם הקוצרים הזרעים מהשדה דחק"ת שהוא הג"ע שיתגלה ההעלם. וכשיש התגלות עתיקא אז יכולים לראות דכל אבנין וכל יסורי ירושלים מתתקנן על אתרייהו דלא שליטא בהו שאר עמין וכו'. וזהו בשבת שיש התגלות עתיקא ובפרט בסעודה שניה שהוא סעודתא דעתיקא ולכן אומרים בסעודה זו חדו חצדי חקלא וכו'. ולכן מפטירין התנחומין בשבת בתפלת שחרית שהוא ג"כ כנגד קדושת בחי' עתיקא כמו הסעודה כמו שכתב בתיקונים (תי' י"ח):

**ואמר** הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ואי' בזוה"ק (פקודי שם) מאי בפוך כד"א ותשם בפוך עיני' וכו' בר בזמנא דיכחול ב"נ עינוי בההוא פוכא וימלי עיניו מיניה וכדין יחמי כל אבנין וכל יסודי ירושלים מתתקנן על אתרייהו וכו'. והוא ע"פ מ"ש בתוספתא (ב"ק פ"ט ה' ט') ויצאו בנות מלך וסימא את עיניו והיינו הקליפה שנקראת בת מלך וכמו שא' בגמ' (שבת ק"ט.) פוך מעביר בת מלך ומקודם קרי לה בת חורין ומקפדת עד שירחוץ ידיו ג"פ. ומן הסתם כיון שמועיל רחיצה ג"פ הוא ענין טומאה וקליפה ואמר דפוך מעביר בת מלך שמסמא את העין. וזה שאמר שמי שכוחל עיניו בפוך וימלי עיניו מיני' הוא יראה עין בעין אף בהווה שהש"ת מרביץ תמיד אבניך הם האבנים שיסדו ישראל בקדושתם ולא שלטה בהם אומה ולשון רק החומות נסתרו ונשברו והיסודות נגנזו. ותיכף אחר החורבן התחיל השי"ת לתקן החבירו היינו שנולד תיכף משיח כמ"ש (מ"ר איכה א' ועוד). ושמתי כדכוד שמשותיך וכמו שא' בפסיקתא שהראוהו לריב"ל במערת לוד והבהיקה כל לוד מאורם וזהו ושמתי כדכוד שמשותיך שאז יהי' אור הלבנה כאור החמה דעתה הסיהרא מקבלא משמשא ואז יהי' כאור החמה ממש וזהו שמשותיך. ושעריך לאבני אקדח דשערי ירושלים יהי' אז זה השער לה' צדיקים יבאו בו ויראו עין בעין שהנכנס

לשערי ירושלים הוא השער לה' וכמו שנא' ואכלת שם לפני ה' אלהיך שמי שאכל בירושלים הי' אוכל לפני ה' וכש"כ מי שנכנס לשערי המקדש שהי' ממש השער לה' ששם השראת השכינה תמיד. וזהו ויסדתיך בספירים וכמו שכ' בזוה"ק ואילין אינון ספירין דינהרין לעילא ותתא. וזה התנחומין לענין מה שאמר סוערה מן האומות דהיינו מה שנפרצה החומה שמזה בא הרוח סערה. ובשבת ובפרט בסעודה שני' שיש התגלות עתיקא זוכין לראות עין בעין מה שאמר הנביא הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך שהשי"ת מרביץ בהווה תמיד:

## פרק י

**בהפטרה** ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח. בפסיקתא להפטורה זו אי' דאבני כדכד נתן אליהו להנער בים להראות לריב"ל. וכן שעריך לאבני אקדח אי' בגמ' (ב"ב ע"ה.) שראה אותו תלמוד בים מלאכי השרת דיתבי וקא מנסרי אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל' וכו' להעמידן בשערי ירושלים. והיינו שרוב אבנים טובות ומרגליות הם בים וכמו שא' (ר"ה כ"ג.) דבי פרסאי משקן מרגנייתא וכו'. והענין כמו שא' (ב"ב ז':) דחומה זו תורה שזהו עיקר השמירה וכמו שא' שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה וא' (שם ח'.) ורבנן לא צריכי נטירותא. וזה מרמז מה שנמצא אבני החומות בים דים היינו תורה שנקר' ים כמו שנא' ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים וכמו שא' בריש ס' הבהיר ואין ים אלא תורה. וזה שהי' כל התנחומין באבני חפץ והוא כמו שנא' חרות על הלוחות והיינו שהד"ת נחקקים בלב האבן. וכמו שא' (שהש"ר א' ב') בשעה ששמעו ישראל לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם וזה הי' בדברות ראשונות ואח"כ בלוחות שניות כתיב פסל לך שני לוחות אבנים שצריך בעצמו מקודם לפסול לחצוב ולחקוק הלב אבן ואח"כ וכתבתי על הלוחות ישפיע השי"ת בהם הד"ת. וזה שאמר וכל גבולך לאבני חפץ היינו שהאבנים הלב אבן יהי' רק לאבני חפץ כמו שא' (זח"א קל"ח א') שלעתיד יושאר היצה"ר של תאוה רק שיהיה מלובן מרשעוי שיהי' החשק רק לד"ת כמו שא' שם דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהוי וזה הפי' וכל גבולך לאבני חפץ. וזהו התנחומין על מה שאמר עניה מד"ת:

**ואמר** אח"כ וכל בניך למודי ה' וגו' ואי' בזוה"ק (ח"ב קס"ט:) וכל בניך למודי ה' וכי כל בנין וכו' אוליף לון קוב"ה אורייתא אין בשעתא דאינון ינוקי לעאן באורייתא שכינתא אתיא ויהיב לון חילא ותקפא למלעי באורייתא דאלמלא סיועא דקוב"ה לא יכלין אינון ינוקי למסבל. ונראה מזה שמה שא' (ע"ז ג':) בד' מה עביד יושב ומלמד תינוקת של בית רבן תורה שנא' את מי יורה דעה וגו' גמולי מחלב ופירש"י שמתו כשהן קטנים אבל

מהזוה"ק נראה דקאי על תינוקת של ב"ר בחיים שהשי"ת מלמדן שנותן להם כח לסבול. ומייתי מפסוק את מי יורה וגו' גמולי מחלב כמו שא' (סוכה מ"ב.) שתיכף שנגמל מחלבו ומתחיל לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו וגו'. וזה שא' וכל בניך למודי ה' שנמצא ד"ת בכם בכל תינוקת של ב"ר. ואמר עוד בזוה"ק שם דמה"ט נתנה נבואה לתינוקת וכמו שא' גם בגמ' (ב"ב י"ב.) ואמר והא קרא שלים הוא וכל בניך למודי ה' אינון ודאי למודי ה' ונבואה מנהון נפקי. והיינו דלמודי ה' נקראים המדות נצח והוד שמשה רבינו ואהרן מרכבה להם שהם נקראו למודי ה' משה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא כידוע שהם למדו והכניסו ללב ישראל הד"ת. ונצח והוד בחי' תרי נביאי קשוט וכיון שהתינוקת נקראו למודי ה' אמר בזוה"ק הנ"ל ונבואה מנהון נפקי. ואמר ורב שלום בניך פי' שנמצא בישראל גם תלמידי חכמים שהם נקראו בונים וכמו שנדרש אל תיקרא ברך אלא בוניך. וידוע פי' השל"ה שבכל מקום שא' אל תקרא הפי' שאי אפשר לקרות כך אלא א"כ תקרא כך. והיינו דת"ח נקראו בבחי' בנים למקום דתפלה הוא כעבד לפני המלך כמו שאמרו (ברכות ל"ד:) והתלמידי חכמים נקראים בבחי' בן. וזה אל תקרא בניך אלא בוניך שהם הת"ח שהם בונים החומה וכמו שא' (שבת קי"ד.) אלו ת"ח שעוסקים בבנינו של עולם וכו' וזה בוניך שבונים חומות ירושלים וכמו שא' אני חומה זו תורה. ושדי כמגדלות אלו ת"ח (ב"ב ז':) שהם יונקים מהתורה ואז תוכל לקרות בניך שהם כבנים למקום. וזה שא' בתנחומין שכל בניך למודי ה' שהם התינוקת של בית רבן ורב שלום בניך שיש גם ת"ח בישראל שהם בוני החומה תמיד וזה הניחום למה שא' עניה מד"ת: **ואח"כ** אמר הוי כל צמא לכו למים ופירש"י הוי לשון קריאה וכו' שאינו צעקה רק קריאה כל צמא לכו למים שנדרש בגמ' (תענית ז'.) על תלמיד שאינו הגון דלהגון כתיב לקראת צמא התיו מים. ואף דאי' (חולין קל"ג.) כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם וכו' כזורק אבן וכו' מ"מ להתלמיד עצמו אמר שאף שאינו הגון עוד ויוכל לומר שטוב שלא ילמוד וכמו דאי' בסה"ק שיוכל להוסיף עוד כח בקליפות ח"ו וכמו שנא' ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי. מ"מ אמר כל צמא שיש לו רק חשק לד"ת אף שאין לבו מזוכך עוד נאמר לו לכו למים וע"ז כתיב אם רעב שונאך היינו שהיצה"ר רוצה להיות לו יניקה מהקדושה ועי"ז מפתה לאדם לפעמים לעסוק בתורה כמו שאי' בסה"ק אעפ"כ האכילהו לחם מלחמה של תורה כי גחלים אתה חותה על ראשו שסוף כל סוף לא יבצע מחשבתו כי המאור שבה יחזירו למוטב (כמו שא' מ"ר איכה פתיחה ב') וזה שא' וה' ישלם לך וא' (סוכה נ"ב.) ישלימנו לך. ואמר אח"כ ואשר אין לו כסף כסף היינו חשק שזה נקרא כסף מדת אברהם אע"ה שהוא אהבה והיינו שאין לו החשק לד"ת מ"מ לכו שברו ואכולו

וכמו שנא' כי גחלים אתה חותה על ראשו. ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב וממה שנא' אח"כ למה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשבעה נראה שמחיר היינו היגיעה בד"ת והוא כמו שא' (תנחו' נח ג') שהתושבע"פ נקנה ביגיעה רבה שצריך צער גדול ונדוד שינה וזהו המחיר. ומשל כאן התורה לג' משקין למים יין וחלב והיינו שיש שאינו מרגיש עוד טעם בלימוד התורה ואצל זה נקרא התורה בבחי' מים שזה שותין רק לצמאו ע"ד שא' (ברכות מ"ד.) השותה מים לצמאו מברך וכו'. ונמשל ג"כ ליין וחלב היינו כשמרגיש טעם בד"ת ומשקים אלו ראוים לשתיה אף כשאינו צמא. וזה שא' הוי כל צמא לכו למים שאף שאינו הגון מ"מ כל שיש לו רק חשק לכו למים. והוא כעין שא' (ע"ז י"ט.) לעולם ליגרס אינש וכו' ואע"ג דלא ידע מאי קאמר וזה למים שאינו מרגיש עוד טעם. ואשר אין לו כסף שנחסר לו החשק ג"כ לכו שברו ואכולו האכילהו מלחמה של תורה ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר אף שלא יוכל לזכות ליגיעה הצריכה לתושבע"פ כנ"ל שברו יין וחלב היינו שיכופו עצמם להבין בתורה. והתושבע"פ שהוא הרב חכמה יועיל לתקן הרב כעס. למה תשקלו וגו' שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ואין טוב אלא תורה (ברכות ה'.) ותתענג בדשן נפשכם. ובשבת כל ישראל הם בבחי' ת"ח כמו שאמרנו ממה שא' בגמ' (שבת קי"ט.) מי עדיפת לן מינה וכמו שא' (ריש סא"ר) שבת יעשה כולו תורה שבשבת כל אחד מישראל פנוי לד"ת. וזה שאומרים הנחמה זו שח"ו אין ישראל עני מן התורה:

## פרק יא

**הפטורת** עני' סוערה מפטירין תמיד קודם ר"ח אלול או בר"ח כשחל בשבת זה. ונא' שם וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. והוא אחר שאמר הנביא מקודם הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך וגו' ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ שהוא עושר מופלג כמו שאמרו בגמרא ובפסיקתא. אמר שאין המכוון העושר הזה בעשירות ממון רק בעשירי תורה אני מדבר. וכל בניך למודי ה' היינו שיהיו מלומדים בלבם כל שם הוי"ה שמורה על ט' המדות עם קוצו דיוד דלעילא שמרמז לכ"ע (כמו דאי' בזוה"ק) שיהיו מבוררים בכל העשר מדות בהקדושה. והוא ע"ד שא' בספרי על הפ' למען ירבו ימיכם בעוה"ז וימי בניכם לימות המשיח על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם הוא לעוה"ב. והוא דימי בניכם היינו עד סוף הדורות וזה מורה לימות המשיח. לאבותיכם לתת להם לעוה"ב כמו שדקדק אח"כ לכם אין כתיב כאן אלא לתת להם מכאן לתחיית המתים מן התורה. כימי השמים על הארץ הוא ע"פ שכתב ברמב"ן ובמקובלים שיהי' ז' שמיטות כל אחד מז' אלפי שנה שבכל שמיטה עתיד לחדש עולמו ומ"מ יהיה עוד שמים על הארץ עד

היובל הגדול שיוחזר הכל לשורשו. וכן אמר כאן על לימות המשיח וכל בניך למודי ה' שיהיו מלומדים כל שם הוי"ה שמורה בכל ע"ס. ורב שלום בניך שלום היינו מיצה"ר כמו שאמרנו כ"פ ורב שלום מורה בלא שיעור והיינו שיהי' אתפני יצה"ר מהלב מכל וכל. וזה מפטירין קודם ר"ח אלול או בר"ח אלול שחודש זה הזמן לתקן שיהי' נגאלין בתשרי ע"י תשובה. ויש לו שייכות להפרשה זו שנא' ראה אנכי נותן לפניכם וגו' שפתח בלשון יחיד ואח"כ אמר לפניכם לשון רבים. וכתב בבעה"ט שהוא מה שא' (עירובין נ"ד:) כיצד סדר משנה וכו' נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו וכו' נכנסו בניו ושנה להם משה פרקן וכו'. ודקדקו הלשון פרקו ופרקן היינו שלמד לכל אחד הד"ת המיוחד לו לשורשו שכל אחד יש לו ד"ת המיוחד לשורש נפשו ביחוד. וזה שאמר אנכי נותן לפניכם לכל ישראל בכלל נתן השי"ת הד"ת. ומ"מ אמר ראה לכל יחיד ויחיד הד"ת המיוחדים לו כמו שאמר שנה לו פרקו. ועיקר התגלות תושבע"פ יהי' לימות המשיח כמו שא' במד' (קה"ר ב' א') כל התורה שאת למד בעוה"ז הבל הוא לפני תורה שבעוה"ב ונת' כ"פ:

## פרק יב

**בברכת** החודש בשבת שקודם ר"ח אומרים מי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם וכו' הוא יגאל אותנו בקרוב. דמצוה ראשונה ביציאת מצרים הי' קידוש החודש כמו שנא' החודש הזה לכם ושם נמסר רק למשה ואהרן ואח"כ נתנה גם לגדולי ישראל בא"י כמו שא' (ר"ה כ"ד.) ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם וכו'. ורק רע"ק שלא הניח כמותו בא"י היה מעבר שנים וקובע חדשים בחו"ל ג"כ (כמו שא' ברכות ס"ג.). ובזמן הזה מה שמברכין החודש בשבת שקודם ר"ח מפני שבשבת כלול כל הקדושות שיבואו בימי המעשה שאחריו כמו שאמרנו כ"פ זה נמסר לכל ישראל ואף בחו"ל. ומתחילין מי שעשה נסים וכו' הוא יגאל אותנו בקרוב. ואח"ז אומרים ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ ובנוסח התפלה בש"ע בברכת תקע אומרי' וקבצנו יחד מארבע כנפות וכו'. ואי' מהאר"י הק' שתפלה זו רומז על תיקון פגם הברית שאותיות שקודם האחרונות בהתיבות יחד מארבע כנפות הוא השם הק' חב"ו ר"ת חיל בלע ויקיאנו וס"ת אותיות דע"ת שלתיקון פגם זה צריך הופעה מבחי' דעת שהוא פנימיות הכתר. דשורש היצה"ר הוא היצה"ר של תאוה ואי' (קידושין ל:) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין היינו שהשי"ת ברא באדם יצר שהוא לשון חשק ובכונה שיהי' חשקו וחפצו רק לד"ת תמיד וזה יושאר גם לעתיד וכמו שא' (זח"א קל"ח א') אלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהוי וזה שאמר ובראתי לו תורה תבלין כמו שא' שם משכהו לבהמ"ד למשוך החשק הזה לד"ת רק אתה עושה אותו רע וכמו שא' (תנחו' בראשית ז') למה תינוק היית ולא חטאת וכו'. וזה שנא' כי יצר לב האדם

רע מנעוריו ודרשו רז"ל משעה שהוא ננער לצאת ממעי אמו. וכן אמרו בגמ' משעת יציאה וכו' ואף שאז אינו יודע משום רע רק שנברא בו החשק להיות חומד תמיד והיינו להיות לו חמידו דאורייתא ואתה עשית אותו רע. ולתקן זה נצרך לתקן כל הפגם שיבוטל היצר הזה מכל וכל ויהי' בלע המות לנצח והחשק יושאר רק לחמידו דאורייתא. ולכן א' בזוה"ק (ח"א רי"ט ב') לית לך חובא דלא אית לי' תשובה בר מהאי וכו'. והיינו לתקן ע"י תשובה שהוא בחי' בינה זה א"א דלתקן פגם זה צריך שיתוקן עד השורש מכל וכל. וכבר אמרנו שע"י כח התורה יש תיקון גם לפגם זה וכמו שנא' ולכל בשרו מרפא שהתורה שהוא בחי' חכמה הוא למעלה מבינה (ונת' במ"א). וכתיב ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' ובאו וגו' והנדחים בארץ מצרים והיינו אותם המשוקעים בקלי' זו של תאוה שמצרים נקרא ערות הארץ. וע"ז הי' גלות מצרים לתקן זה וע"י השופר גדול יתעוררו הם ג"כ. ומתחילין הברכה בש"ע תקע בשופר גדול וכו' וע"ז אומרים וקבצנו יחד מארבע כנפות שהוא סופי תיבות דע"ת היינו לתקן עד השורש ע"י בחי' הדעת. וכן בר"ח אומרים במוסף ראשי חדשים לעמך נתת זמן כפרה לכל תולדותם פי' תולדותם היינו ג"כ לתקן היצה"ר הזה שהוא מתולדה כמו שנא' יצר לב האדם רע מנעוריו לתקן הכל עד השורש ויהי' אור הלבנה כאור החמה כמו שהי' בתחלה בשעת הבריאה. ולכן בשבת שקודם ר"ח שבשבת יש ג"כ התגלות עתיקא ובתפלה שני' דשבת שאומרים ישמח משה במתנת חלקו ומשה רבינו הוא סוד הדעת כידוע ושבת אי' בזוה"ק שהוא ברזא דברית ואז הזמן ג"כ לתקן פגם הזה. לכך בשבת שקודם ר"ח שכלול בו קדושת ר"ח שיבוא אחר שבת שהוא לתיקון זה כנ"ל אומרים בברכת החודש ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ וכמו שנא' והנדחים בארץ מצרים. ושבת הוא מעין עוה"ב כמ"ש (ברכות נ"ז:) ואמרו (ב"ב י"ז.) ג' הטעימן בעוה"ז מעין עוה"ב מדכתיב בכל מכל כל ודרשו אח"כ שלא שלט בהן יצה"ר ושלא שלט בהן מה"מ שהכל אחד. וכן בשבת שהוא מעין עוה"ב ואלמלי שמרו שבת כהלכתה מיד נגאלין מכל וכל אך העולם נידון אחר רובו אבל כל נפש בפרט כשהוא שומר שבת כהלכתו בודאי נגאל מכל וכל לתקן הכל עד השורש:

## פרק יג

**בנים** אתם לה' אלהיכם בספרי ר' יהודה אומר אם נוהגים אתם כבנים הרי אתם בנים וכו' ר"מ אומר בין כך ובין כך בנים אתם וכו'. הענין שיש לדקדק בפרשה שמתחלה כל הפרשה נא' בלשון יחיד ונתן לך רחמים והרבך וגו' כי תשמע וגו' לעשות הישר בעיני ה' אלהיך. ואח"כ פסוק זה בלשון רבים בנים אתם וגו' לא תתגודדו וגו' ואח"כ חוזר בלשון יחיד כי עם קדוש אתה וגו' ובך בחר וגו'. אך למעלה מזה נאמר כי תשמע וגו' לשמור

את כל מצותיו וגו' שמירה היינו בשב ואל תעשה להיות צדיק גבור הכובש את יצרו וע"ד שא' בספרי פ' זו ואת מצותיו תשמורו זו מצות ל"ת. ואח"כ נא' לעשות הישר בעיני ה' אלהיך ע"ד שא' (תענית ט"ו.) צדיקים לאורה וישרים לשמחה שנא' ולישרי לב שמחה שהצדיק הוא שיש לו עוד עסק עם היצה"ר שצריך להיות גבור הכובש את יצרו הוא זוכה לאורה שיאיר לו שיוכל לכובשו. וישרים היינו שכבר זכה לישרות הלב שיש לו רק לב אחד לאביו שבשמים הוא זוכה לשמחה כמו שנא' ולישרי לב שמחה. ומ"מ כתיב אור צדיקים ישמח שע"י שזוכה הצדיק לאור עי"ז זוכה אח"כ ממילא ליישר הלב ג"כ וזוכה לבחי' ולישרי לב שמחה. וזה שנא' לעשות הישר בעיני ה' אלהיך ואמר בספרי זה שאמר ר' ישמעאל הישר בעיני שמים. והיינו דפליגי במה שנא' כי תעשה הטוב והישר וגו' דרע"ק סבר הטוב בעיני שמים והישר בעיני אדם ור' ישמעאל סבר הישר בעיני שמים וכאן מכריע כר' ישמעאל דכתיב הישר בעיני ה' אלהיך ולא כ' הטוב. והיינו כשזוכין ליישר הלב וישרים לשמחה. וכתיב בלשון יחיד ע"ד שא' בזוה"ק (ח"ג פ"ד ב') בקדמיתא אנכי ה' אלהיך וכו' בלשנא יחידאי והכא אני ה' אלהיכם איש אמו ואביו תיראו וכו' בלישנא דסגיאין אלא ת"ח וכו' לא אשתכחו קמי קוב"ה בלבא חד וברעותא חדא כמה בההוא יומא דקיימא בטורא דסיני וע"ד כלא אתמר בלשון יחידאי לבתר בלשנא דסגיאין דהא לא אשתכחו כ"כ בהאי רעותא ומש"ה אמר מקודם בלשון יחיד. ואח"כ נאמר בנים אתם לה' אלהיכם לשון רבים שאפי' אם אינם במעלה כ"כ כמו במ"ת שהיו כאיש אחד בלב אחד כמו שנדרש במכילתא ע"פ ויחן ישראל וגו' מ"מ ג"כ בנים אתם. וזה שדקדק ר' יהודה אם נוהגים אתם כבנים וכו' והוא אם אך מתנהגים עכ"פ כבנים אף שאינם כבנים ממש שמשתדלים כבן המשתדל בכל כוחו למלא חפץ ורצון אביו מ"מ קרוים בנים. אבל אם מקלקלים ח"ו אין קרוים בנים ור"מ מוסיף שבין כך ובין כך אפי' אם מקלקלים ח"ו בנים אתם לה' אלהיכם וכדמייתי מפסוקים בספרי ובגמ' (קידושין ל"ו.) ומש"ה נא' פסוק זה בלשון רבים היינו שלבסוף יתקנו הכל ע"י תשובה. וכמו שנא' והי' עקב תשמעון וגו' ושמרתם ועשיתם שהסוף יהי' שתשמעון ויכנוס ללב ושמרתם ועשיתם. ואח"כ חוזר ואומר בלשון יחיד כי עם קדוש אתה וגו' שבאמת בשורש כל ישראל הם כאיש אחד בלב אחד כמו שהיו בשעת מ"ת וכן יזכו כל ישראל לעתיד. וכן בכל שבת זוכין ישראל למי כעמך כישראל גוי אחד:

## פרק יד

**בכל** הסעודות דשבת מזכירין לשון שמחה בלילה חדו סגי ייתי וכו' ובבוקר דבי' תחדי נפשא חדו חצדי חקלא ובסעודה ג' חדו השתא בהאי שעתא. הענין ע"פ שא' (קה"ר ט' ג')

שבמוצאי יוהכ"פ יצאה ב"ק ואמר להם לך אכול בשמחה לחמך כבר נשמע תפלתכם והובא בראשונים. והוא כמו שמסיים הפ' כי כבר רצה האלהים את מעשיך. ולכן אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך. וכן בשבת שנדרש (בר"ר פ' ט') על הפ' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד על כל ההיפך מהטוב היינו שאז בכניסת שבת בסוף יום הששי ראה השי"ת שהכל הוא שיהי' טוב מאוד. ובשבת כתיב ויכל אלהים ותרגום ירושלמי וחמיד שאז בכניסת שבת חמד השי"ת להבריאה. וכמו שא' (בר"ר שם) עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. ולכן האכילה בשבת ג"כ בשמחה זו כנ"ל כי כבר רצה האלהים את מעשיך. ומש"ה בשבתות אדם קובע סעודתו על היין (ברכות מ"ב:) דכתיב ויין ישמח לבב אנוש. ובזוה"ק יש לכאורה קצת סתירה שבמקום אחד (רע"מ עקב רע"א ב') אי' לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי ודא נהמא דאוריי' דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ אמר שיין מרמז על תושבע"פ ובמ"א (זח"א ר"מ א') אי' אורייתא יין וחלב תושב"כ ותושבע"פ ושם בגליון פי' יין תושבע"פ וחלב תושב"כ אך לפי שטחיות לשון הזוה"ק נראה כוונתו דיין הוא על תושב"כ וחלב על תושבע"פ. וכן איתא בזוה"ק (ח"ג ד' א') ייני עם חלבי גוף וברית יעקב עם שלמה. ויעקב גופא כידוע והוא מדת אמת בחי' תושב"כ ושלמה בחי' חכמה תתאה שהוא תושבע"פ. דרש ג"כ ייני על תושב"כ וחלבי תושבע"פ [ומה שקרא לתושבע"פ ושלמה בלשון ברית הוא דהתושבע"פ נקרא ברית וכמו שנא' ואני זאת בריתי אותם וגו' ודברי אשר שמתי בפיך וזה קאי על תושבע"פ שנקרא דבר ה' זו הלכה (שבת קל"ח:) וכן (גיטין ס':) כי ע"פ הדברים האלה כרתי אתך ברית בשביל דברים שבע"פ]. וכן בגמ' (ע"ז ל"ה:) ג"כ מצינו ערבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה והיינו תושב"כ. אך באמת מה שדרשו ברע"מ הנ"ל יין מסכתי על תושבע"פ הוא מדיוק הלשון שאמר ביין מסכתי ולא כתיב בייני וכמו שנא' לחמו בלחמי מזה דייק שהמכוון על תושבע"פ שהוא נקרא יין מסכתי מה שמסיק השי"ת בלב החכמים שבאמת היא דברי אלהים חיים כמו שנאמר ודברי אשר שמתי בפיך רק להחכמים נראה שהם מחדשים מלבם לכן נא' יין מסכתי והוא כמו שנא' תזל כטל אמרתי כמו טל שאינו ניכר בשעת שיורד שהוא מן השמים כמו המטר רק אח"כ וכן התושבע"פ. אבל באמת תושב"כ ג"כ נקרא יין והוא הנקרא ייני כמו שנקרא לחמי רק שיש תורה שהוא כלחם שהוא סועד הלב כמו שנא' ולחם לבב אנוש יסעד. ויש תורה שהוא בבחי' יין המשמח והוא ג"כ סועד קצת וכמו שפירש מהר"ל מפראג ז"ל מה שא' (ברכות ל"ה:) טובא גריר פורתא סעיד שהיין יש בו ב' הכוחות שמעט הוא סועד ומ"מ גריר חשק ותאוה לאכול. וזה נקרא ייני והוא בחי' יעקב שהוא בעצמו

נקרא היין שהוא בחי' אמת ואמת זו תורה (ברכות ה':) ולכן נדרש בזוה"ק הנ"ל שתיתי ייני על תושב"כ שזה נקרא ייני. ולכן בב' הסעודות תקנו קידוש על היין שהוא מרמז לתושבע"פ דבעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא שע"י היין דקידוש ישפיע השי"ת תושבע"פ שהוא יין מסכתי כנ"ל. וזה לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך היינו היין שנקרא ע"ש האדם והוא יין מסכתי שעי"ז זוכים לתושבע"פ. משא"כ בסעודה ג' שהוא כנגד יעקב אבינו שהוא היין עצמו בחי' ייני לא תקנו קידוש על היין. ואומרים בני היכלא דכסיפין למיחזי זיו דז"א. דבני היכלא הם המקיימים הג' סעודות בשבת שנקראו בני היכלא דמלכא כמ"ש בזוה"ק (ח"ב רנ"ב ב') דכסיפין שיש להם החשק יוכלו לזכות למיחזי זיוא דז"א. ולכן לא תקנו בסעודה זו יין וכן השמחה הוא מעצמו חדו השתא דבי' רעוא דרעוין:

## פרק טו

**גם** כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. במד' (תנחומא פ' זו ט"ז) לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים וחשב שם בים ועבר בים צרה וכן אחר מ"ת כשעשו אותה מעשה ירד להם המן ונטלו ממנו ואעפ"כ ומנך לא מנעת מפיהם וכן בפסל מיכה ע"ש. המדרש מורה לנו דהישראל המאמין בה' ורואה שאף בשעת החטא ח"ו אעפ"כ אפי' אז השי"ת באותו שעה עמו וכמו שנא' לך ה' הצדקה אז מזה יש לו בושת פנים לפני השי"ת וכמו שנא' אלהי בושתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך. ועי"ז ממילא השי"ת מרחם עליו ומושיעו. וזה שא' (נדרים כ'.) שמי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני שזה נשאר לנו ממעמד הר סיני שהישראל אף בשעת החטא אינו שוכח לגמרי בהשי"ת וממילא כשרואה ומבין כי לך ה' הצדקה שאף בשעת החטא אעפ"כ השי"ת עמו ומשגיח עליו ומטיב עמו וממילא מזה יש לנו בושת הפנים ליבוש לעמוד לפני השי"ת על מה שעשו נגד רצונו וממילא עי"ז נושע. וזה שנא' גם כי אלך וגו' לא אירא רע כי אתה עמדי היינו מזה שאני רואה ומבין שאפילו בשעת החטא אתה עמדי ועושה לי כל צרכי וכמו שנא' לך ה' הצדקה מזה יש לי בושה גדולה לעמוד לפניך ובושתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך עי"ז בטוח אני שתעזרני. וכן בשבת כל א' מישראל רואה ומרגיש שהשי"ת הוא הרועה אותו איך שהוא ובפרט בסעודה ג' שכנגד יעקב אע"ה שאמר האלהים הרועה אותי וגו' וע"ז נאמר ה' רועי לא אחסר שעי"ז שרואין שאף בשעת החטא ה' רועה אותו ולך ה' הצדקה וזה גם כי אלך וגו' כי אתה עמדי. ומזה בא הבושת פנים ואז ממילא בא הישועה. וכן נדרש בתדב"א (ריש סא"ר) הפסוקים אלו על שבת דכתיב ואל זה אביט אל עני ונכה רוח שבשבת שאז האדם רואה שה' רועי ולך ה'

הצדקה מזה נעשה עני ונכה רוח מכל מה שעבר עליו ומלא בושה לפני השי"ת וכמו שנא' ולנו בושת הפנים וממילא עי"ז בנקל לו לתקן מעשיו. וכמו שנא' טוב להודות לה' ונדרש בפרדר"א (פ' י"ט) כד"א ומודה ועוזב ירוחם. ולכן אומרים מזמור זה בשבת:

## פרק טז

**שהשלום** שלו ישים עלינו ברכה ושלום. הוא ע"פ שא' (סוף עוקצין) לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו'. ובשבת דכתיב ויברך אלהים את יום השביעי ממילא הוא ע"י הכלי המחזיק ברכה שהוא השלום. ובפסיקתא סוף הפטורה זו ד' שלומים הם שלום רב לאוהבי תורתיך. יפרח בימיו צדיק ורוב שלום עד בלי ירח. וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. וענוים ירשו ארץ והתענגו על רב שלום. הנה חשב ג' פסוקים מתהלים וביניהם פסוק ג' מישעיה מהפטורה זו. והפסוקים מתהלים ג"כ שלא כסדר דפסוק ראשון ממזמור (קי"ט) ופסוק ב' ממזמור (ע"ב) ופסוק ג' מישעי' ופסוק ד' (תהלים ל"ז) ובודאי הוא בכונה. ונראה שחשב כאן הפסיקתא כנגד ד' המדות של קו האמצעי כתר ת"ת יסוד ומלכות והם ד' קדושות שבת שהם חק"ת וז"א ועתי"ק שהם קדושות הג' סעודות שבת כמו"ש בזוה"ק. וקדושת צדיק יסו"ע שנחשב בזוה"ח (פ' תולדות) מוסף שבת לקבל צדיק יסו"ע דהתוספות קדושה דשבת הוא נגד קדושת יוסף הצדיק. והשלום ידוע דעיקר השלום הוא מקטרוג היצה"ר וכמו שנא' אין שלום בעצמי מפני חטאתי ובגמ' (סוכה נ"ב.) וה' ישלם לך ישלימנו לך וכמו שנא' ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד. וכשנאמר ורב שלום הפי' שיתוקן בשלימות ויהי' שלום מכל וכל שזה נקרא רב שלום. וכמו שא' בזוה"ק (ח"ב פ"ח א') דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתי"ק ובז"א ובחק"ת וגוף וברית חשבינן חד (כמ"ש בזוה"ק בכ"ד) והם ד' קדושות שבת וזה נקרא רב שלום. וכן יש גירסא בפסיקתא דגריס ד' רב שלומות הן שבד' פסוקים אלו שחשב בפסיקתא נא' הלשון רב שלום. וחשב הפסוקים כסדר ד' קדושות של קו האמצעי הראשון שלום רב לאוהבי תורתיך זה מוסב על כל אחד מישראל שבאמת כל אחד מישראל רוצה להיות מעושי רצונו של מקום וכמו שא' (ברכות י"ז.) רצונינו לעשות רצוניך ורצונו של מקום הוא שיהיה האדם פנוי לגמרי לתורה כדעת רשב"י. וכמו שאמרנו במה שא' (שם ל"ה:) בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים דבפ' והי' אם שמוע כתיב אל מצותי ומצות ה' הי' רק לשבות בשבת וששת ימים תעבוד. אך רצונו של מקום הי' להיות האדם דרופתקי דאורייתא שכל עסקו תמיד יהי' רק בד"ת וזהו רצונו של מקום. וזהו הפי' רצונינו לעשות רצוניך להיות פנוי רק לד"ת ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות שהם מטרידין את האדם בטרדות עוה"ז ולכן נקרא כל

אחד מישראל אוהבי תורתיך וכמו שנא' הוי כל צמא לכו למים שנדרש (תענית ז'.) על תלמוד שאינו הגון דמ"מ הוא צמא ויש לו חשק לד"ת דרצונינו לעשות רצוניך וזהו שלום רב לאוהבי תורתיך ואין למו מכשול שהשי"ת יעזור לו מהשאור שבעיסה שקרוי מכשול כמ"ש (סוכה נ"ב.) וזה נגד קדושת חק"ת בחי' כנס"י מ' מלכות. והב' יפרח בימיו צדיק הוא כנגד קדושת צדיק יסו"ע ומדתו שלום וכמ"ש בזוה"ק וכמו שא' (בר"ר פ' צ"א) ויכר יוסף את אחיו בשעה שנפלו בידו וכו' ועיקר גלות מצרים הי' בשביל שנאת חנם כמ"ש בזוה"ח (פ' וישב ופ' תשא) והיינו שהוא אמר עליהם שנושאים עיניהם בבנות הארץ והם ידעו שהם נקיים מזה סברו שמהס"ת הוא להיפך כמו שא' כל הפוסל במומו פוסל ולכן מכרוהו לעבד כמו שא' (בר"ר פ' פ"ד) נלך ונתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל וכו' וחטא כנען היה בפגם זה שפגם חם (ונת' במ"א) ואח"כ נתברר יוסף במצרים שנעשה מרכבה למדת צדיק ועי"ז בירר כל הכלל ישראל וכמו שא' במד' (שהש"ר ד') יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו שעל ידו יוכלו ישראל להתברר במצרים. וזה שנא' כי למחי' שלחני אלהים לפניכם שע"י שעמד בנסיון בזה הי' בכח כל הזכרים אח"כ לגדור עצמם בגלות מצרים. וזהו יפרח בימיו צדיק ורב שלום וגו' וכן כתיב במזמור של שבת צדיק כתמר יפרח. והג' וכל בניך למודי ה' ורב שלום בוניך הוא כנגד קדושת ז"א בחי' ת"ת שהוא אות אמת אמת זו תורה וכתיב תתן אמת ליעקב וע"ז נא' וכל בניך למודי ה' על תינוקת של בית רבן ורב שלום בניך היינו הת"ח שנקראו בוני עולם (שבת קי"ד.) שעוסקין בבנינו של עולם והיינו ע"י התושבע"פ שנמסר להם. כמו שאומרים ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית והיינו ע"י הלכה שהקב"ה מחדש בכל יום בב"ד של מעלה כמו שא' (בר"ר פ' מ"ט) ואחר מ"ת נמסר החידוש הלכה לחכמים שהוא התושבע"פ ולכן נקראו הם עוסקין בבנינו של עולם שעל ידיהם נתחדש בכל יום מעשה בראשית. ואח"כ פסוק ד' וענוים ירשו ארץ הוא נגד קדושת עתי"ק בחי' כ"ע דמי שהוא במדרגת ענוה נעשה מרכבה למדת אין שהוא עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין כמ"ש בזוה"ק. ומשה רבינו ע"ה שהי' עניו מכל האדם זכה לבחי' הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. וזהו וענוים ירשו ארץ והתענגו על רוב שלום ע"ד מה שנא' אז תתענג על ה' שנדרש בזוה"ק (סו"פ אחרי) על מ' עתיקא שהוא על ה' שע"ז מרמז התגו של יוד שהוא ההופעה מכ"ע ע"י בחי' הדעת. ובסעודה ג' שכנגד יעקב אבינו דאי' בתיקונים (תי' י"ג) ויעקב ודאי דיוקנא דעמודא דאמצעותא מסט' דלבר והא משה תמן הוה אלא מסט' דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא. וכן כתיב מי יקום יעקב כי קטן הוא אומרים שהשלום שלו ישים עלינו ברכה ושלום שבסעודה זו זוכין לקדושת כל הג' אבות דבת

מתעטרא באבהן ולקדושת יוסף הצדיק שהוא תוספת קדושת שבת וזוכין לרב שלום וכמו שא' במכילתא ושומר ידו מעשות כל רע שהמשמר שבת זוכה להיות שמור מן העבירה ובפע"ח הלשון שהוא משומר מקטרוג היצה"ר וזהו רב שלום:
נשלם פ' ראה בס"ד

## לראש חודש אלול

### פרק א

**איתא** בס' יצירה המליך אות י' במעשה וכו' ואלול בשנה ויד שמאל בנפש זו"נ. הענין דידוע דהשם הק' הוי"ה ב"ה מרומז בו הע"ס ואות י' מרמז על חכמה ואי' בפתח אליהו חכמה מוחא דאיהו מחשבה מלגאו. ואפשר שע"ז רמז רש"י ז"ל בפירושו ע"פ אז ישיר שכתב למדנו שהיוד ע"ש המחשבה נאמרה. וכן אי' (מנחות כ"ט:) שהעוה"ב נברא ביוד. ואמר שהמליך אות י' במעשה היינו שהמעשה יהיה ע"פ החכמה. ויד שמאל מורה על פעולוח ההיפך מהטוב דבכל מקום מורה ימין על דרך הטוב ושמאל על ההיפוך כמו שא' (ברכות ס"א.) גבי כליות ומסתברא דשל ימין לטובה ושל שמאל לרעה דכתיב לב חכם לימינו וגו'. וכן דרשו (שבת ס"ג.) בשמאלה עושר וכבוד למשמאילים בה והיינו שאין להם כונה לש"ש. וכן אמרו במד"ת (סו"פ משפטים) שמאל שאינה פשוטה במצות וכו' ימין שהוא פשוטה במצות מפלת וכו'. וזה כוונת הס"י דאף יד שמאל היינו פעולות שאינם מעשה המצות מ"מ יהי' באות י' היינו ע"פ החכמה. וע"ז נא' כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כחך היינו ע"פ החכמה שהוא אותיות כח מה כמו"ש בתיקונים. מה מורה על התחלת ההכרה שנקרא מה כמ"ש בזוה"ק בהקדמה מה ידעת מה אסתכלת מה פשפשת וכו'. והנה באדם יש ג' מדרגות [לבד מדרגת נשמה לנשמה שהוא מאצילות ששם כולו טוב] והם נפש רוח נשמה כנגד עשי' בריאה יצירה. ומשכן הנפש שהוא מעשי' הוא בכבד כמו שנא' כי הדם הוא הנפש ואי' (בכורות נ"ה.) זכרותא דדמא כבדא והוא רובו רע. שהג' מדריגות הם כנגד ג' הקליפות הקנאה והתאוה והכבוד והדם הוא קליפת עשו שא' במד' שהוא שונא דמו של אדם בגופו והוא כנגד קלי' הכעס וכמו שא' (ברכות ס"א:) כבד כועס והוא שורש כל הקליפות כמו שא' (ב"ב נ"ח:) בריש כל מרעין אנא דם וברע"מ פנחס דכבד הוא דרגא דעשו. רק בישראל יש נפש דקדושה דיש רוגזא דרבנן דטב איהו לכל סטרין כמו"ש (זח"ב קפ"ב ב') וא' (תענית ד'.) האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא בי'. ומשכן הרוח בלב והוא מיצירה דחציו טוב וחציו רע ובלב יש ב' חללים לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו והוא כנגד קלי' התאוה וכשיש לו

בזה כוונה לש"ש הוא מלב חכם לימינו. ומשכן הנשמה במוח והוא מבריאה ושם רובו טוב והוא כנגד קליפת הכבוד שהוא הגאוה שהוא שורש היצה"ר שנברא בעולם כמ"ש האר"י הק' במלכין קדמאין דעיקר הוא הגיאות דכל אחד אמר אנא אמלוך וזה נסתעף ממה שהי' כונת תחלת הבריאה שיהיה אומה ישראלית שיכירו כח מלכות שמים שהוא מלך העולם וכתיב בי' ה' מלך גאות לבש שהלבוש היה כעין גאות מזה נסתעף הגאות בהבריאה דכתיב בצלמנו כדמותנו. רק באמת נצרך הגיאות ג"כ לעבודת השי"ת כמו שנא' ביהושפט ויגבה לבו בדרכי ה' שהאדם צריך לידע שמעשיו ותורתו עושים רושם למעלה כמו שנא' תנו עוז לאלהים וכל אחד חייב לומר בשבילי נברא העולם כמו שא' (סנהד' ל"ז.) והוא כעין גאוה. ובאמת כל העולם נברא בשביל כל אחד מישראל שלא ברא הקב"ה עולמו אלא כדו שייראו מלפניו (שבת ל"ב:) והיראה בא מכח שמכיר מדת מלכותו ית"ש כמו שנא' אם אדונים אני אי' מוראי. וזה הי' ע"י קבלת התורה שקבלו אז עול מלכותו ית"ש ואם הי' חסר אחד מישראל הי' עיכוב לנתינת התורה כמו שא' (מ"ר תבוא) אלו היו ישראל חסרין אפי' אדם אחד לא היתה השכינה נגלית עליהן דכתיב וכו'. והוא מפני שהיה מספר מכוון נפשות ישראל שנצרך כ"כ לקבלת התורה שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה אות או חלק מאות כמו שכתבו הרמז ישרא"ל נוט' יש ששים רבוא אותיות לתורה. והיינו שאות אחד מורכב מאיזה אותיות ואם היה התורה חסרה אות אחד או לא נכתב כתיקונו הס"ת פסולה ולכאורה זה נראה כמין גאוה. רק באמת נצרך לעבודת השי"ת כנ"ל לדחות פיתוי היצה"ר שכל עבודתו לא נחשב לכלום והוא מקלי' עציבו דטחול. אך לפעמים מהלב כסיל יוכל לכנוס למוח להכניס גאוה פסולה ח"ו ע"ז בא המצוה בחפילין של ראש שהוא כנגד כתר נשמע היינו שיכנסו ד"ת ללב כמו שנא' שמעו ותחי נפשכם וכתיב נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים. וע"י שיכנסו ד"ת ינצל מגאוה פסולה שאין ד"ת מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו (סוטה כ"א:) וד"ת נמשלה למים מה מים מניחין מקום גבוה וכו' ואין ד"ת מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה (תענית ז'.). ואין הפירוש במי שהוא כלי ריקן ולבו פנוי מד"ת שאין לו במה להתגאות כמו ששמענו מרבינו הק' מאיזביצא זצ"ל על המשנה (סוכה י"ג.) אזוב ולא אזוב כוחלי ולא אזוב מדברי. אזוב כוחלי היינו שהוא עניו צבוע ואזוב מדברי שהוא ריק כמדבר ואין בו כלום ואין לו במה להתגאות. רק מי שהוא באמת מלא תורה רק יודע ומכיר שהכל הוא מהשי"ת שהוא חנן אותו בתורה מאהבתו כמו שאנו אומרים אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת תורה ומצות וכו' אותנו למדת וכמו שאמר משרע"ה ונחנו מה וע"ז נא' והחכמה מאין תמצא. וזהו התפילין של ראש בחי' כתר נשמע. ותפילין של

יד על יד כהה יד שמאל שמורה שאף המעשים שביד שמאל שאינם מעשי המצות ג"כ יהיו מקושרין בהשי"ת והוא כנגד הלב לשעבד תאות ומחשבות לבנו לעבודתו ית"ש:

**וע"ז** אנו מברכין הב' ברכות אוזר ישראל בגבורה ועוטר ישראל בתפארה שבשניהם הוזכר ביחוד לישראל דייקא וכ' הט"ז (או"ח סי' מ"ו סק"ב) מיוחדים לישראל עיי"ש. והיינו דכיסוי הראש אי' (שבת קנ"ו:) כסי רישך כי היכא דתהוי עלך אימתא דשמיא וכן אי' (שם ע"ז:) סודרא סוד ה' ליריאיו דהיינו סודר שדרך חכמים לעטוף כפירש"י ז"ל. וכשיש לו כונה לש"ש בזה הוא ג"כ בבחי' עטרה על הראש כמו"ש (קידושין ל"א.) אמר שכינה למעלה מראשי. וכן אוזר ישראל בגבורה על החגורה שהוא כנגד הלב כמו שא' (ערכין ט"ז.) אבנט מכפר על הרהור הלב אהיכא דאיתי' שהי' האבנט כנגד אצילי ידיהן שנא' ולא יחגרו ביזע (כמ"ש זבחים י"ט.) ואמר שם זמנא חדא וכו' ממלכת כהנים וכו' אקיים בך והי' מלכים אומניך. וע"ז מברכין אוזר ישראל בגבורה שהוא כנגד הלב שיוכל להגביר על הלב כסיל לשמאלו כמ"ש איזה גבור הכובש את יצרו וישראל צריך לחגורה שלא יהי' לבו רואה את הערוה והוא לש"ש. וכש"כ מצות תפילין שהם מעשה המצות ומברכין עליהם אשר קדשנו במצותיו שהם בודאי בבחי' כתרים והם כנגד כתר נעשה ונשמע. רק בשעת מ"ת שהקדימו נעשה לנשמע ויצאה ב"ק מי גילה לבני רז זה שמלה"ש משתמשין בו וכו' והיינו דבמלאכי השרת יתכן אצלם להקדים עשי' שאין להם יצה"ר ואין להם כח לעשות רק רצון הבורא ית"ש למה שנבראו. אבל האדם שהוא בעל בחירה הי' צריך שיוקדם נשמע שיכנסו ד"ת ללב ואח"כ יוכלו לקשר הנעשה ג"כ בהשי"ת. אך באמת כן הי' הבריאה שיהי' בחירה שיהי' היום לעשוחם ומחר לקבל שכרם (כמ"ש ע"ז ד':) שאם לא הי' בחירה לא הי' מקום לשכר וכמו שא' על ימוח המשיח שדרשו (שבת קנ"א:) שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימות המשיח שאין בהם זכות וחובה כיון שלא יהיה יצה"ר. אבל בשעת מ"ת אמרו ישראל שרוצים לעשות רצון הבורא ית"ש בלא שום תגמול שכר וכמו שאמרו אנשי כנסה"ג לא איהו בעינן ולא אגרי' בעינן (יומא ס"ט.) וזה שהקדימו אז נעשה לנשמע. ואז במ"ת באמת השיגו זאת המעלה כמ"ש (במד"ר שה"ש פ"א) כששמעו דבור אנכי נתקע ד"ת בלבם וכששמעו לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם. ולכן אז קשרו להם ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע שמאחר שגם המעשים יהי' קשורים בהשי"ת ולא יהי' אופן להיות נגד רצון השי"ת אז נעשה כתר מזה אף כנגד דבור נעשה. אך אח"כ כשאמרו דבר אתה עמנו ונשמעה וחזר להם היצה"ר למקומו ע"ז נתנו להם תפילין של ראש כנגד כתר נשמע והוא בחי' כתר על הראש. והיינו כשיכנוס הקדושה ללב כמו שפירש הרב זצלה"ה מה שאמרו הלשון בגמ' אלו תפילין שבראש ולא

אמרו שעל הראש שהכוונה שעיקר הוא שיכנוס למוח וללב ואז הוא נעשה בחי' כתר כמו שנדרש (מגילה ט"ז:) ויקר אלו תפילין וכן הוא אומר וכו'. ותפילין של יד על יד כהה לקשר מעשה יד שמאל ג"כ בהשי"ת ע"י שיכנסו פרשת שמע והי' אם שמוע שהם קבלת עומ"ש ועול תורה ומצות ללב. וכן בפ' קדש והיה כי יביאך שהם ענין יציאת מצרים להאמין שהשי"ת הוא בעל הכוחות כולם עי"ז יוכל לקשר גם מעשה יד שמאל בהשי"ת. וכן אי' בפסיקתא שהב' כתרים מלאך אחד קשר לו כתר ואחד קשר לו זוני פירוש חגורה והיינו שכנגד דיבור נעשה קשרו להם חגורה לקשור המעשה ג"כ בהשי"ת:

**ולכן** בחודש אלול שהוא בא קודם חודש תשרי שאז זמן בריאת העולם שתכלית הבריאה הי' בשביל ישראל כמו"ש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. נברא חודש הזה באות י' שהוא מורה על חכמה כנ"ל וביד שמאל שיד ימין שפשוטה במצות ובמעשה המצות אף שאין הכונה כ"כ לש"ש בלבד מ"מ לעולם יעסוק וכו' אפי' שלא לשמה וכו'. אבל יד שמאל שהוא מעשה עוה"ז יהי' ע"פ החכמה ע"י הד"ת שיכנסו מקודם ללב ושיהי' כל מעשיו לש"ש. וזה כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה בכחך היינו בכ"ח מ"ה שהוא החכמה. ומה שאמר הלשון בכחך אך הוא מדבר לישראל שיודע שהכל מהשי"ת וכמו שנא' וזכרת וגו' כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל ופירוש בכחך כח מה כפי החכמה שחלק לך השי"ת שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה כמו"ש (ויק"ר פ' ט') קהלת ינאי אין כתיב כאן אלא קהלת יעקב ויעקב מרמז על ע"ה כמו שא' ולבית יעקב אלו ע"ה שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה ואף ע"ה שאינו יודע רק לקרות ק"ש. ואף מי שאינו מבין פי' המלות בק"ש רק שלמד מנעוריו שיש בורא עולם ולכן אומר ק"ש. בכח זה שנתן לך השי"ת לפי חלקך יהי' כל מעשיך שתעשה בחכמה זו. וזה הוא ההקדמה וההכנה לחדש תשרי ור"א ס"ל שבתשרי עתידין להגאל (כמ"ש ר"ה י"א.) ואזיל לטעמי' דס"ל (סנהדרין צ"ז:) אם ישראל עושין תשובה נגאלין ותשרי הוא זמן תשובה שבתוכו הוא עשרת ימי תשובה ויוהכ"פ. ור' יהושע פליג עליו וס"ל ולא בכסף תגאלו לא בתשובה וכו' ואלו ואלו דא"ח דבתשרי עלה במחשבה להבראות ובניסן נברא בפועל כמו"ש (תוס' ר"ה כ"ז.) וכן בכל המחלוקת שנחלקו גם לענין הגאולה אלו ואלו דא"ח ואם יעשו תשובה אז כשיכופר ביוהכ"פ יהי' ביאת הגואל ב"ב בתשרי. וע"ז קדם לו חודש אלול לתקן מעשה היד שמאל ע"פ החכמה המרומז באות י' מהשם הק'. ותפילין צריכין גוף נקי (כמ"ש שבת מ"ט.) פי' שהגוף יהי' נקי מחטא שלא קלקל כלל ואז המצוה ליילך כל היום בתפילין. אך מי שקלקל הגוף ע"י הלב כסיל שמזה נכנס למוח א"א ליילך כל היום בתפילין דתפילין צריך שלא יסיח דעתו מהן ק"ו מציץ (כמ"ש שבת י"ד.) ובשעת

תפלה הלא הוא מתפלל. ולכך א"א לקיים מצות תפילין כתיקונה כל היום בזמה"ז. ומזה הטעם הוא מרופה בידם (כמ"ש שם ק"ל.) דאל"כ למה לא ציוו החכמים שלא יהי' מרופה אך כיון דאר"י תפילין צריכין גוף נקי ומי שקלקל גופו שוב א"א לקיימה כל היום לכן הוא מרופה. והתוס' (בר"ה י"ז.) הביא מהמכילתא דהקורא בתורה פטור מתפילין ונראה שהביא זה ליישב מה שלא נזהרו הגדולים אז לילך בתפילין כל היום אף שהי' להם גוף נקי וקדוש. אך אינון דמשתדלין באוריי' תמיד הם קשורים ע"י התורה בהשי"ת כמו ע"י מצות תפילין ש"ר ושל יד כמו שאמרנו:

## פרק ב

**הבעה"ט** פ' נצבים כתב רמז על חודש אלול מר"ת הפסוק ומל ה' אלהיך "את "לבבך "ואת "לבב זרעך ר"ת אלול לכך נהגו וכו' וכתב וכן לולא האמנתי וגו' לולא אותיות אלול שמאלול ואילך חרדתי לנגד ה' עי"ש. ונרמז בפסוק ומל לרמז שבחודש אלול הוא זמן התשובה וכתרגומו ויעדי ה' אלהיך ית טפשות לבך וכו'. וכן בתיבת לולא נרמז אותיות אלול שאז הזמן לתקן מעשיו כדי שלא יגרום החטא כמו שנדרש מפסוק זה בגמ' (ברכות ד'.) וזה כונת הבעה"ט שכתב שמאלול ואילך חרדתי נגד ה' שזה נרמז בלולא כאמור. ומטעם זה אומרים מזמור הזה בחודש אלול מפני שנזכר בו פסוק זה. שמטעם שנדרש (ויק"ר פ' כ"א) אורי בר"ה וישעי ביוהכ"פ לא היו צריכין לאומרו רק בר"ה ויוהכ"פ. רק מפני שבו נרמז שבאלול צריך לתקן מעשיו שלא יגרום החטא. שמר"ח ואילך מתחילין ימי רצון שאז עלה משרע"ה לקבל לוחות אחרונות והובא בטוא"ח (סי' תקפ"א) מפרדר"א שאז העבירו שופר במחנה ולכן תקנו שיהי' תוקעין בר"ח אלול והקב"ה נתעלה באותו שופר דכתיב עלה אלהים בתרועה וגו' ומפרשים שעלה שם אלהים שהוא מדה"ד ונעשה שם הוי"ה שהוא מדה"ר באותו שופר. וכמו שא' (מד' תהלים מ' מ"ז) כיון שתוקעין בשופר הוא עולה ומהפך מדה"ד למדה"ר וכו'. ואח"כ תוקעין בכל החודש להזהיר על התשובה שאז הם ימי רצון ולכן מתחילין לומר מזמור זה דכתיב בו לולא וגו'. ובמד' תהלים על פסוק זה לולא האמנתי בזכות האמונה דכתיב לולא וגו' שלא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו שנא' והאלהים עשה וגו' ואין לו להקב"ה בעולמו אלא יר"ש בלבד שנא' ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה וגו'. והיינו שתכלית הבריאה הי' שיהיה אומה ישראלית שיכירו את כח מלכותו ית"ש כמו שא' מלך שתהא אימתו עליך. וע"ז מורה שם אדנ"י כמ"ש אם אדונים אני אי' מוראי וזהו ע"י אמונה כמו שא' איהי אמונה. והיינו שע"י שמאמין שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה והפחד וכו' (כמ"ש בהגה"ה דריש או"ח). וזה לולא האמנתי לראות

בטוב ה' כמו שנא' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך והיראה הוא ע"י האמונה כנ"ל. ומאחר שהימים ימי רצון הוא זמן מתוקן לתשובה ונרמז בר"ת את לבבך ואת לבב זרעך. דאף דכאן כתיב ומל ה' אלהיך שהשי"ת יעדי ית טפשות לבך. דקאי על ימות המשיח שיסלק השי"ת את היצה"ר מכל וכל כמ"ש הרמב"ן ז"ל. ומה שאמר את לבבך ואת לבב זרעך ולמי אמר לבבך שזה יתכן אם הי' מדבר לבני דורו יתכן לבבך ולבב זרעך אבל מאחר שאמר והי' כי יבאו עליך כל הדברים האלה וגו' ושבת וגו' ושב וגו' וקאי על הדור האחרון הלא כולם בכלל לבב זרעך. אך הפירוש הוא שיסור היצה"ר מכל וכל ולא יחזור עוד לא כמו שהיה בזמן מ"ת שנעקר ג"כ יצה"ר מלבן במאמר לא יהי' לך מ"מ חזר אח"כ למקומו אבל לעת"ל יהי' ומל את לבבך שיסור היצה"ר לגמרי שלא יחזור עוד וכמו שנאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם ועי"ז ואת לבב זרעך שהם כבר יולדו כך בלא יצה"ר מתולדה. והיינו אחר התשובה מצד ישראל דכתיב ושבת עד ה' אלהיך וגו' ומל ה' אלהיך וגו' דכל יומא זמני' הוא כמ"ש היום אם בקולו תשמעו (כמ"ש סנהד' צ"ח.) ואף דזמן תשובה לעולם כמו"ש במ"ר (פ' ואתחנן) שערי תפלה פעמים פחותין פעמים נעולים וכו' מה המקוה הזה פעמים פתוח וכו' אבל הים לעולם פתוח כך ידו של הקב"ה לעולם פתוחה לקבל שבים. מ"מ בהימים האלו שהם ימי רצון מסוגלת לתשובה יותר ובשל"ה הק' כתב רמז בר"ת אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול שאז הזמן שיתעוררו ישראל בתשובה באתערותא דלתתא כמ"ש ושבת וגו' אז ודודי לי באתערותא דלעולא כמ"ש ומל ה' אלהיך וגו'. וזה הרועה בשושנים דישראל נמשלו לשושנים דכתיב על כנס"י כשושנה בין החוחים. וזה ההכנה שיהיה אח"כ אורי בר"ה וישעי ביוהכ"פ:

**וכן** הי' במ"ת שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ויצאה בת קול מי גלה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו וכו'. והיינו שאז בחרו ישראל ורצו יותר שיסור השי"ת היצה"ר מלבם. אף דעיקר הבריאה הי' שיהי' להם בחירה ולכן לימות המשיח שיתבטל היצה"ר קרי להו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ כמו שא' (שם קנ"א:) אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה היינו שאז לא יחכן ע"ז שכר כיון שאיו בחירה ואין יצה"ר. אבל ישראל אמרו שרוצים לעשות רצון השי"ת ע"מ שלא לקבל פרס רק כבן הרוצה לעשות רצון אביו וטוב להם שיעשו בלא בחירה אפי' שלא יקבלו שכר אבל עי"ז לא יפחדו שמא יקלקלו. וכמו שבקשו אנשי כנה"ג לא איהו בעינן ולא אגרי' בעינן (יומא ס"ט:) ועשה השי"ת רצונם וכששמעו דיבור אנכי נתקע ת"ת בלבם וכששמעו לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם (כמ"ש בשהש"ר פ"א) ומ"מ זה ג"כ הי' ע"י בחירתם שבחרו לעשות רצונו ית' בלא בחירה כיון שכבר היה להם בחירה. אך אח"כ כאשר אמרו דבר אתה ונשמעה חזר

יצה"ר למקומו. ובגמ' (ע"ז ה'.) מי יתן והי' לבבם זה להם אמר להם משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה בשעה שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והי' לבבם זה להם הי' להם לומר תן אתה ועיי"ש בתוס'. אבל אינו דומה למה דמסיק בני כפויי טובה שהוא שלא הודו על הטובה כמו במן ואדה"ר. אבל כאן מה שלא בקשו מהשי"ת על הטובה זה לא נקרא כפויי טובה. גם היכן נרמז זה בפסוק מי יתן וגו'. אך עיקר מה שאמרו בגמ' א"ל משה וכו' קאי על מה שהזכיר זה בתוכחתו כמ"ש בפירש"י ע"פ ואת תדבר התשתם כוחי כנקבה וכו' וכי לא הי' יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ממני והיינו מה שאמרו דבר אתה עמנו ועי"ז חזר יצה"ר למקומו. וע"ז אמר להם משה כפויי טובה על הטובה שעשה להם השי"ת שנעקר יצה"ר מהם. ומ"מ אמר אח"כ תשובת השי"ת ע"ז הטיבו כל אשר דברו. אך באמת המכוון שלהם הי' במה שאמרו דבר אתה וגו' שאין לומר שפחדו פן ימותו שהרי ראו כי ידבר אלהים את האדם וחי וכמו שנא' השמע עם וגו' כאשר שמעת אתה ויחי. אך אח"כ ראו שלא יהי' להם שום השתדלות מצדם ובאמת אז בשעת הדברות יצתה נשמתם והוריד השי"ת טל שעתיד להחיות בו המתים והחי' אותן כמו שא' (שבת פ"ח:) אך הוא הכל מצד השי"ת ומצדם לא יהי' להם שום השתדלות. וע"ז לא הי' רצון הבריאה שהרי יש להשי"ת מלאכי מעלה עושי רצונו בלא בחירה. וע"ז השיבם השי"ת הטיבו כל אשר דברו שכן הי' הרצון בבריאת עוה"ז. אבל אמר מי יתן והרמב"ן שם כתב דברים ע"ד האמת והביא הפ' הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה וברקנטי כתב על דברי הרמב"ן ואני שמעתי ולא אבין ובפי' הלבוש על הרקנטי כתב רמז מ"י היינו בינה עי"ש. והכונה כי באמת שם הוי"ה שהוא בחי' ז"א היינו הנהגת עוה"ז שיהיה בחירה ושכר ועונש. אבל בעתי"ק שהוא הנסתרות לה' אלהינו שם אין בחירה וזהו בחי' לפני ה'. וזה שכ' הרמב"ם ז"ל (פ"ה ה' תשובה) בשאלת ידיעה ובחירה כי לא מחשבותי מחשבותיכם. והראב"ד ז"ל כ' ע"ז שהי' טובה לו השתיקה ולעזוב לתמימות התמימים כיון שלא השיב תשובה עי"ש. ובאמת שאלה זו נזכרת בסוף הזוה"ח ובלשון אחר ובאמת זה שכתב הרמב"ם ז"ל הוא התשובה האמיתית וכמו"ש ג"כ האר"י הק' ז"ל בס' ד' מאות שקל כסף שיש מקום שיש בחירה ויש מקום ששם הידיעה ושם באמת אין בחירה ואם יפלא בעינינו אבל מצד השי"ת יתכנו שניהם כי לא מחשבותי מחשבותיכם. וזה שרמז השי"ת להם מ"י יתן מי היינו בינה והי' להם להבין ולומר אתה תן היינו שהשי"ת יתן ואעפ"כ יהי' להם עסק עוד וכמו שמצינו במשרע"ה אף שבשעה שנולד נתמלא הבית כולו אורה כמו"ש (סוטה י"ב.) כתיב כי טוב הוא וכתיב וירא אלהים את האור כי טוב. והיינו שהי' מבחי' אור הראשון שמקודם הקלקול ולא הי' לו שום יצה"ר וכתיב פה

אל פה אדבר בו. מ"מ עלה אח"כ מעלה עד לבסוף שאמר לא אוכל עוד לצאת ולבא שאז כבר נשלם ולא הי' לו עסק בעוה"ז. ובזה ג"כ יש מקום לבחירה והשתדלות מצדו לעלות מעלה. וכמו ביעקב אע"ה אף שהי' כאדה"ר קודם החטא כמו"ש ברש"י ז"ל והלא קל שבקלים וכו' אלא להעמיד תולדות אמר כן ולא ידע משום הנאת עצמו מ"מ הי' לו להשי"ת עוד עסק עמו. וכן באליהו הנביא שהוא חי וקים לעולם ואמרו עליו במד' (רבה ותנחו' אמור) הרי אליהו שלא חטא והוא חי וקים לעולם והרי שלא הי' לו שום יצה"ר כמו אדה"ר קודם החטא ומ"מ הי' להם עסק עוד. וכן אי' בס' נצח ישראל ממהר"ל זצ"ל שאף בימות המשיח יעלו במעלה וזה יהי' עיקר ההכנה לעוה"ב רק שלא יהי' להם זכות וחובה שלא יוכלו לקלקל בעוה"ז. אך הם שראו שאחר ששמעו הדבור אנכי יצתה נשמתן וחזרה אח"כ ע"י טל התחי' מצד השי"ת וראו שלא יהי' להם שום השתדלות מצדם ע"כ אמרו למשרע"ה דבר אתה עמנו. והוכיחן משה כפויי טובה על שכפרו בטובה שנתן להם השי"ת שנעקר יצה"ר מלבן. אף שאמר השי"ת הטיבו וגו' מ"מ הי' להם להבין ממאמר השי"ת מי יתן שרמז להם לומר אתה תן וכיון שיתן להם השי"ת יכול לעזור להם שיהי' להם עסק אף בלא יצה"ר כמו שהי' למשרע"ה וכדומה. וזה שא' בגמ' על פסוק זה שאמר להם משה כפויי טובה וכו' על מה שאמרו למשרע"ה דבר אתה עמנו וגו'. וע"ז נא' כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שאף ביציאת מצרים בליל פסח הופיע השי"ת עליהן מצידו שהיו משוקעין בתאות ובגילולי מצרים והשי"ת הוציאן כרגע. וכן בקריעת י"ס דאי' (במכילתא וזח"ג כ"ב ב') ראתה שפחה על הים וכו' שהי' להם הארה כמו שיהי' לעתיד שכל אחד מראה באצבעו (כמו"ש סוף תענית) וכן אמרו זה אלי וגו' ואח"כ נסתלק מהם:

**וזה** ענין בפ' קדש והי' כי יביאך שבתפילין שקדמו לפ' שמע והי' אם שמוע שב' פרשיות אלו לא נאמר להם רק במשנה תורה אחר מ' שנה ובמדבר כל מ' שנה לא כתבו בתפילין רק ב' פרשיות קדש והי' כי יביאך ששם כתיב והי' לאות על ידך כי בחזק יד וגו' והיינו שיהי' להם חיזוק בעצמם לבקש מהשי"ת אתה תן ולא יתייאשו מן הרחמים כמו שהי' ביציאמ"צ. אך אח"כ שעברו מ' שנה ולא התבוננו ע"ז ניתן להם פ' שמע והי' א"ש לקבל עליהם עול מ"ש ועול תורה ומצות בהשתדלות מצדם. וע"ז אמרו ש"מ לא קאים אינש אדעתי' דרבי' עד מ' שנין ופי' בתוס' דקאי על ישראל שלא עמדו על דעת משה רבינו ולא שאלו אתה תן שאז הי' בלוחות שניות ג"כ כמו בלוחות ראשונות חרות על הלוחות חירות ממה"מ וכן מיצה"ר כמו בלוחות ראשונות. שכן פירשנו כבר על מה שא' (רע"מ עקב רע"ג א') תנינא למבצע על ב' ככרות בשבת דאינון רמיזין בתרין לוחין אורייתא

דאיתיהיבו בשבת וכו'. ואינו מובן הלא לא הזמן נתינת הלוחות ראשונות ולא נתינת הלוחות שניות מיקלע אז בשבת כידוע. ואמרנו דקאי על מתן תורה דכו"ע בשבת נתנה תורה וע"פ המדרש שכששמעו אנכי נתקע ת"ת בלבם ונכנס כל הד"ת ללב חכם לימינו וכששמעו לא יהיה לך נעקר יצה"ר מלבם מהלב כסיל לשמאלו וע"ז נאמר ועל לוח לבם אכתבנה וזה הפי' ברע"מ הנ"ל תרי לוחי אוריי' דאתיהיבו בשבת (ונת' כ"פ). ואח"כ אם היו מבקשין תן אתה היו ג"כ חרות על הלוחות כמו בדברות ראשונות על לוח לבם אכתבנה ואחר מ' שנה שלא שאלו זה ניתן להם ב' פרשיות שמע והי' א"ש לתפילין על הראש כנגד המוח ועל היד כנגד הלב לשעבד וכו' שיהי' ההשתדלות מצדם. ובימים אלו שהיו ימי רצון שאמר השי"ת פסל לך וגו' ועלי אלי ההרה והי' אז עת רצון לבקש מהשי"ת לכן הימים הללו רצוין לתשובה ולבקש אתה תן ונרמז בר"ת ומל "את "לבבך "ואת "לבב זרעך. וכתיב באותו מזמור אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' וגו' ושמעתי בשם הרבי ר' בונם זצ"ל הפי' אחת שאלתי מאת ה' שעכ"פ אותה אבקש וארצה לשבת בבית ה'. וכעת ראיתי כתוב בס' קדושת לוי פ' עקב ששמע מהרבי ר' מיכלי זצ"ל פי' זה רק שם כתב דהפי' אותה אבקש על תפלה שיופיע בו השי"ת חשק שאתפלל להשי"ת תמיד שבתי בבית ה'. ואח"ז אמר לולא האמנתי לראות בזכות האמונה שמאמין שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו והתפלה הוא בבחי' היראה כמו שנא' מי בכם ירא ה' וגו' ונדרש (ברכות ו':) על תפלה ועוד בכ"מ. ומסיים קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וגו' ונדרש במד' תהלים אם התפללת וחזרת והתפללת תהא מבושר שנשמע תפלתך וכו'. ובאלו הימים הזמן רצוי להתפלל אתה תן שהשי"ת יעזור שיתעוררו ישראל בתשובה ובודאי העולם נידון אחר רובו. אך מ"מ מצינו שבשביל יחיד שיעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו ואמרנו שאין הפירוש שמוחלין בלא תשובה רק היחיד ששב מביא עי"ז הרהור חשובה לכל העולם כולו ומשיח ב"ד הוא יהי' היחיד ששב שע"י ימחלו לכל העולם כולו. וכעת בעקבתא דמשיחא בודאי הזמן רצוי' להתעורר בתשובה באלול להיות ההכנה לימי ר"ה להיות ה' אורי בר"ה וישעי ביוהכ"פ ממי אירא וגו' ממי אפחד שעיקר הפחד מהיצה"ר כמו שאמרנו על ונתתי שלום בארץ ואמרו ע"ז אם אין שלום אין כלום וכו' שעיקר השלום הוא ממלחמת היצה"ר כמו שנא' אין שלום בעצמי מפני חטאתי וע"ז נא' ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד. וכמו שבקש דוד המע"ה שהקים עולה של תשובה ולא הי' דוד ראוי לאותה מעשה כמו שאמר ולבי חלל בקרבי שכבר הרגו ליצה"ר בתענית רק שאם חטא יחיד וכו' (כמו"ש ע"ז ה'.) ואמר ה' רועי וגו' על מי מנוחות ינהלני וגו' ינחני במעגלי צדק הכל מצד השי"ת. וזה ה' מעוז חיי ממי אפחד:

## פרק ג

**בספר** יצירה המליך אות י' במעשה וכו' ואלול בשנה ויד שמאל בנפש. אות יוד מהשם הק' מורה על ס' חכמה וכתיב מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך. בחכמה עשית היינו שכל מעשי השי"ת נעשו במ' חכמה דמקודם בבריאת האור כתיב וירא אלהים את האור כי טוב ואח"כ בכל מע"ב כתיב בכל מאמר וירא אלהים כי טוב. והיינו דטוב פי' אור וכמו שא' ואין טוב אלא תורה וכתיב ותורה אור ובכל מעשה בראשית ראה אלהים כי יש בו אור וזה שכ' כי טוב. מלאה הארץ קנינך אומרים בשם הרבי ר' בונם זצ"ל שכל העולם כולו מלא רק לקנות אותך היינו שבכל הבריאה יש ד"ת ללמוד ממנו וכמו שמצינו שאברהם אבינו קיים כל התורה כולה ומהיכן למד התורה רק למד מכל הבריאה שמלא ד"ת. וכעין שא' (עירובין ק':) אלמלא נתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וגזל מנמלה וכו'. וכתיב והלכת בדרכיו שכל המצות הם דרכיו של הקב"ה שהאציל להנהגת העולם והוא מקיים המצות תחלה (כמ"ש ויק"ר פ' ל"ה) ונצטוו ישראל ללמוד מזה לילך בדרכיו. וכן צריך האדם להיות כל מעשיו ע"פ חכמה ותורה. ויד שמאל שהוא מורה על יראה דתרין דרועין הם בחי' חסד וגבורה (כמו שא' בפתח אליהו) והם מדות אברהם ויצחק בחי' אהבה ויראה אברהם הוא דרועא ימינא והי' זריז במ"ע כמו דאי' (חולין ט"ז.) קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל. והי' עסקו להכניס כל העולם תחת כנפי השכינה וכמו שנא' ויטע אשל וגו' ויקרא שם בשם ה' וגו' וא' (בוטה י':) שהקריא א"א לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב ובמ"ר (לך) שהי' מגייר את האנשים. אף שאחר פטירתו חזרו לסורן מ"מ כל ימי חייו החזיקו בדרך ה' והי' לו מכוון לש"ש בזה. וזה כנגד יד ימין כמו שא' (תנחו' משפטים) יד ימין שהוא פשוטה במצות והוא כנגד מ"ע שהוא ממדת אהבה. ויצחק כנגד דרועא שמאלא שהוא מדת היראה והצמצום ולכן לא מצינו ביצחק שהי' מגייר גרים רק ברמז כמו שא' (בר"ר פ' פ"ד) ביצחק לא שמענו והיכן שמענו וכו' מגורי אביו מגיורי אביו שהוא לא גייר רק מי שהכיר בו שיש בו באמת ניצוץ טוב ויושאר בישראל. כיון שהי' מדתו צמצום ויראה וראה שהפסולת שהוא עשו שיצא ממנו עושה זר מעשהו אף שהיה שמו מורה על מעשיו לטובה כמו שא' (במדב"ר פ' ט"ז) עשו עושה רצון עושיו והוא כנגד יד שמאל יד כהה ובמד' (תנחו' שם) אמר יד שמאל שאינה פשוטה במצות היינו שצריך להיות בצמצום ובזהירות. וזה הפי' יד שמאל בנפש שהמעשים שביד שמאל צריך להיות ג"כ במדת חכמה. ונברא בזה חודש אלול שבר"ח עלה משרע"ה לקבל לוחות האחרונות והי' זה בא' דר"ח דמטעם זה כתבו הרש"ל והשל"ה להתחיל לתקוע בא' דר"ח רק אין נוהגין כן. ואי' (שמו"ר פ' מ"ו) ובלוחות השניים

אני נותן לך שיהא בהם מדרש הלכות ואגדות הה"ד וכו' כי כפליים לתושי'. והיינו שאחר הקלקול הוצרכו לרב חכמה כדי לתקן הרב כעס כמו שא' (מגילה י"ט:) שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרין עתידין לחדש. וזה הי' בלוחות שניות דבראשונות אם לא היו משתברין לא הי' צריך לחידוש כלל וכמו שיהי' לעתיד דכתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם. וכן בדברות ראשונות במאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם (כמו"ש במ"ר שה"ש) וכן אמרו (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' שבשעת מ"ת הקדימו נעשה לנשמע שאז כל מעשיהם הי' רק כרצון הש"י ואם לא הי' הקלקול הי' כן תמיד כיון שנעקר יצה"ר מלבם אז בשעה ששמעו הדיבור לא יהיה לך (כמו"ש במ"ר הנ"ל). אך אחר הקלקול דאי' (שמו"ר פ' כ"ז) ב' כוסות מזגתם בסיני נעשה ונשמע שברתם נעשה עשיתם עגל הזהרו בנשמע פי' שע"י הנשמע תתקנו הנעשה ג"כ והיינו שע"י הרב חכמה יוכלו לתקן הרב כעס:

**ולכן** נברא חודש אלול באות י' ובמעשה שהוא לתקן המעשה שיהי' ע"פ החכמה שהוא אות י'. וזהו הפי' שמעו ותחי נפשכם שע"י השמיעה יכנוס ללב. וכמו שאמרנו הפי' בפסוק בפיך ובלבבך לעשותו דלא כתיב ובמעשיך שהעיקר מצד האדם הוא בלבבך וכמו"ש בזוה"ק (ח"ג ק"ס א') קוב"ה לא בעי מינן אלא לבא וכו' ובגמ' (סנהד' ק"ו:) הקב"ה לבא בעי ולכן נא' בפיך ובלבבך שע"י הד"ת שבפיך עי"ז יהי' נכנס ללב וזה ובלבבך ולגמר המעשה יעזור השי"ת. רק צריך להיות הלימוד ע"מ לעשות וזה לעשותו שהמכוון שלו יהי' לעשות ואז יעזור לו השי"ת לגמור ולכן לא כתיב ובמעשיך. ואי' (תנחו' בראשית) ואמר רחמנא נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי בי' אנא. ובכל מקום שהוזהרו ישראל על השבת כתיב מקודם ששת ימים תעבוד או תעשה והיינו שהוזהרו לעשות אך שהמעשה יהי' ע"פ החכמה כמו שהי' מעשה ימי בראשית כנ"ל. וכמו שנא' אדם לעמל יולד ועיקר הוא לעמל תורה (כמו"ש סנהד' צ"ט:) שהרי ר"ש בן יוחאי וחביריו לא היו מפסיקין אפי' לתפלה. ור' יהודה מתלתין יומין לתלתין יומין הוי מצלי דזהו עמל שיחה. ואף במצות כל שאפשר לעשותה ע"י אחרים פטורין רק עיקר הוא לעמל תורה וזה ג"כ נקרא מעשה דעקימת שפתיו הוי מעשה. ובגמ' (ברכות י"ז.) תכלית חכמה תשובה ומעש"ט וכו' שנא' ראשית חכמה יראת ה' ותשובה הוא בחי' יראת ה' כמו שנדרש בגמ' (ע"ז י"ט.) אשרי איש ירא את ה' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש. דע"י יראת ה' שהוא ע"י שמצייר לפניו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ממילא הוא עושה תשובה על כל מה שעשה נגד רצונו ית"ש. ונא' אח"כ שכל טוב לכל עושיהם טוב היינו תורה

כמו שא' אין טוב אלא תורה. ומסיק שם לפי' הגי' שנדפס בגליון ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה. ולכאורה היכן מרומז בתיבת לעושיהם לעושים לשמה רק הפי' ע"פ שא' בגמ' (סנהד' צ"ט:) כאלו עשאו לד"ת שנא' ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם. והיינו דדרש כמו שהי' נכתב ועשיתם אתם וכן אי' בזוה"ק (ח"ג קי"ג א') וכן שם (ק"י ב') ועשה טוב שיעשה להטוב וזהו הפי' לעושיהם להעושים להד"ת וזה רק כשעושים לשמה אז הוא כאלו עשאו להד"ת וזהו שכל טוב לכל עושיהם שהם עושים להטוב וזהו המליך אות י' במעשה שיהי' המעשה ע"פ החכמה:

**וזהו** ההכנה בחודש אלול שהוא קודם תשרי שבתשרי עתידין להגאל לר"א דס"ל שבתשרי נברא העולם והיינו ע"י תשובה דר"א ס"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין (סנהד' צ"ז:) ואף ר' יהושע מודה בזה רק דס"ל דאף אם ח"ו אין עושין תשובה ג"כ נגאלין כמו שנא' ולא בכסף לא בתשובה וכו' ולכן ס"ל דבניסן עתידין להגאל שהוא חודש של רחמים כמו שהי' גאולת מצרים אף שהיו משוקעים שם. אבל לכל הדעות אם עושין תשובה בתשרי עתידין להגאל וע"ז נברא חודש אלול באות י' במעשה היינו לתקן המעשה שיהי' בחכמה שהוא מאמר יהי אור והיינו ד"ת וכמו שא' (בר"ר פ"ג) ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה. ואי' (במד' שם) פתח דבריך יאיר מפתח פומך לן הוה נהורא ואות הראשון ממאמר הזה הוא אות י' מיהי אור והוא מורה על חכמה ואח"כ בכל מעשה בראשית כתיב כי טוב והיינו שיש בהם אור כנ"ל. וכל מעשה בראשית לבד בריאת האדם הי' בחודש אלול לר"א ואלו ואלו דא"ח דבתשרי עלה במחשבה להבראות (תוס' ר"ה כ"ז.) וכל פרשת מאמרי בראשית שהי' כפי המחשבה להבראות במדת הדין נזכר רק שם אלהים עד הפ' ביום עשות ה' אלהים ששיתף מדה"ר. ולר"א בכ"ה באלול נברא העולם כמו"ש בפסיקתא ולכן אמר בס"י המליך אות י' במעשה ואלול בשנה וידוע דלכן נקרא ראש חודש ולא תחלת חודש שהוא הראש של החודש וגופא בתר רישא אזיל. ונמצא דבר"ח כלול כל קדושת החודש שבו הי' עיקר מעשה בראשית וכולם בחכמה עשית. ויד שמאל בנפש שאחר שניתן חודש אלול לתקן המעשה שיהי' ע"פ החכמה אז יהי' כפי המחשבה אשר עשה האלהים את האדם ישר. ובתשרי שהוא כפי המחשבה אז בתשרי עתידין להגאל אחר שיתוקן הכל ביוהכ"פ ויתברר שבכל המעשים נמצא האור הראשון ואז אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו שיהי' נהורא דנפיק מגו חשוכא ואז יהי' נגאלין:

**והאר"י** הק' שחשב י"ב החדשים כנגד י"ב השבטים חשב חודש אלול כנגד שבט גד והוא ע"פ שא' (בר"ר פ' ע"א) בא גד בא מי שעתיד לגדד משתיתן של או"ה ומנו אליהו. והיינו שחודש זה הוא כנגד נפש זה שהוא יגלה כל התושבע"פ שיכול לגלות בעוה"ז כמו שמצינו (מנחות מ"ה.) פרשה זו אליהו עתיד לדרשה וכן תיק"ו ר"ת של תשבי יתרץ קושיות והויות. ומה שאמר דוקא אליהו אף שמשבט יהודה יוצא משיח ודוד ג"כ מרכבה למדת מלכות והי' רבן של בעלי רוה"ק ושלמה הוא ג"כ שורש תושבע"פ. אבנ בכולם אינם בכל דור משא"כ אליהו דאי' (ויק"ר פ' כ"ז) אם יאמר לך אדם שאלו לא חטא אדה"ר וכו' הי' חי וקיים לעולם אמור לו כבר הי' אליהו שלא חטא הוא חי וקיים לעולם. ואף דגם ביעקב אע"ה אי' (תענית ה':) יעקב אבינו לא מת וכן במשה רבינו אי' (סוטה י"ג:) לא מת משה אעפ"כ לא נזכר מהם דשם עכ"פ על הגוון הי' נראה כמיתה כמו שא' וכי בכדי ספדו ספדייא וכו' וכן במשה רבינו כתיב לשון קבורה משא"כ אליהו שאלישע ראה כשעלה לשמים וכן הוא עומד ומתגלה בכל הדורות לכל מי שראוי לכך כי הוא חי וקיים לעולם ולכן הזכיר רק אותו במדרש הנ"ל. וכן נקרא ע"ש זה גד שממנו בא מי שעתיד לגדד משתיתן של או"ה והוא חי וקיים בכל דור. והחודש זה הוא כנגד נפש זה שהוא ההכנה לתקן הנעשה בהמ' יום שבו ניתן למשה רבע"ה הלוחות שניות עם התושבע"פ לתקן הרב כעס וזה יהיה הכנה לחודש תשרי שבו עתידין להגאל כאמור. ומשום זה נחשב חודש זה כנגד שבט גד שבא מי שעתיד לגדד וכו' שהוא יגלה כל התושבע"פ שאפשר להגלות בעוה"ז ועל ידו יוציאו כל החיים והתושבע"פ שנמצא באו"ה ואז יהי' גמר התיקון ואז יגאלו:

## פרק ד

**איתא** בפרדר"א בר"ח אלול וכו' עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה וכו' והקב"ה נתעלה באותו שופר שנא' עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר. והיינו ע"פ מה שא' (מדרש תהלים מ"ז) כיון שתוקעים בשופר עולה ומהפך מדת הדין למדת הרחמים וכו' וזה עלה אלהים שהוא מדה"ד בתרועה ונעשה מדת הרחמים וזה הוי"ה שהוא שם של רחמים בקול שופר. ומסיק לפיכך תקנו שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ובטור (סי' תקפ"א) הוסיף ובכל החודש כדי להזהיר את ישראל שיעשו תשובה. וזה ענין הרמז שכתב בשל"ה הק' אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול אני לדודי היינו שצריך אתערותא דלתתא כמו"ש (שהש"ר ה' ב') פתחו לי פתח אחד של תשובה וכו' אח"כ ודודי לי באתערותא דלעילא כמו שא' (במד' שם) ואני אפתח לכם פתחים וכו'. ומקודם לזה כתיב דודי לי ואני לו רק כאן מיירי אחר הקלקול דמתחיל מקודם אנה הולך דודך וגו'

לכן כתיב אני לדודי שצריך מקודם אתערותא דלתתא. ואמר ודודי לי הרועה בשושנים דישראל נמשלו לשושנה כמו שנא' כשושנה בין החוחים. ובזוה"ק (הקדמה א' א') מה שושנה אית בה תליסר עלין אף כנס"י אית בה תליסר מכילן דרחמי וכו' אוף אלהים דהכא משעתא דאדכר אפיק תליסר תיבין לסחרא לכנס"י ולנטרא לה ולבתר אדכר זמנא אחרא וכו'. ובסידור הרב שער האלול פתח בענין זה בי"ג מכילן דרחמי והענין שמקודם התחיל במאמר בראשית שהוא נגד כ"ע בחי' שכל הנעלם מכל רעיון ולכן לא נאמר בו ויאמר ונדרש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. ואחר אלהים ראשון כתיב י"ג תיבות ושם נזכר תהו ובוהו וחושך וגו' עד תיבת ורוח שהוא ג"כ מי"ג תיבות ונדרש (בר"ר פ' ב') זה רוחו של מלך המשיח וכו'. ואח"כ כתיב פעם ב' אלהים ואחריו כתיב חמשה תיבות ואי' בזוה"ק (פנחס רל"ג ב') חמש תקיפין דסחרין עלי' אלין חמשין תרעין וכו'. וכונתו על הנ' שערי בינה והיינו דה' ראשונה מהשה"ק מורה על בינה וכשכלול מעשר הוא נ' שערי בינה והוא בחי' בינה לבא ולבבו יבין ושב. והחמשה תיבות אלו הם מרחפת על פני המים ויאמר ונדרש (ב"ר שם) מרחפת על פני המים בזכות התשובה שנמשלה למים וכו'. ואחר זה כתיב פעם ג' אלהים וכתיב יהי אור שהוא מא' ב' שכנגד מדת חכמה. ובזוה"ק (ח"ג י' ב') חשב יהי אור למאמר ראשון אף שבודאי מודה דבראשית נמי מאמר הוא כמו שא' בגמ' (ר"ה ל"ב.) אך זאת הוא כפי שהי' המחשבה אז הי' בראשית המאמר ראשון ומאמר יהי אור כנגד חכמה שכבר הי' בו איזה התגלות כמו"ש (ב"ר) ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה. אך לאחר שנגנז האור הראשון (כמו"ש חגיגה י"ב.) אז נעשה מאמר יהי אור ג"כ שכל הנעלם מכל רעיון והוא כנגד מ' כ"ע (ונת' במ"א). וזה שא' בזוה"ק (פנחס שם) שמע ישראל ה' אלהינו ה' הא חמש עלין דשושנה אחד דא היא עקרא ושרשא וכו' וכונתו ג"כ דיהי אור הוא נגד ס' כ"ע שהוא ג"כ שכל הנעלם מכל רעיון כיון שנגנז וזה כמו תיבת אחד דהוא עקרא ושרשא כמו שכ' בס' יצירה ולפני אחד מה אתה סופר. והג' פעמים אלהים אלו מרמזים שגם בספירת כ"ע נקרא א"ק ג"כ כלול מעשר ספירות והיינו שאף שהשי"ת אין לו שום דמות וציור ח"ו רק הוא ע"פ שא' (בר"ר פ' כ"ז) גדול כחן של נביאים שמדמים צורה ליוצרה שהמדות שהאציל השי"ת לבריאת העולם הם כדמות אדם כמו שמצייר בפתח אליהו הע"ס באברי האדם היינו שהכוחות מהאברים שברא השי"ת מכונים למעלה כן במדות. וג' פעמים אלהים הם כנגד חב"ד ואלהים הג' הוא נגד בחי' דעת שהוא פנימיות מכ"ע והיינו כשיש בו מעט השגה ע"י בחי' הדעת שהוא רוה"ק כמו"ש בפירש"י (פ' תשא) ובדעת זה רוה"ק. ואחר אלהים ג' כתיב יהי אור היינו שאף שבו ג"כ אין עוד תפיסה כנ"ל מ"מ מתגלה ע"י בחי' הדעת

המאמר הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ (כמו"ש תנחו' נח). ואלהים הב' הוא כנגד בינה ובינה לבא וכמו שבלב אדם נמצא לב חכם לימינו ולהיפך לשמאלו כן במדה זו נמצא שנתן השי"ת בחירה שיוכל להיות תהו ובוהו וחושך שנדרש על מעשיהן של רשעים ונצרך ע"ז תשובה. ולכן נזכר אח"כ מרחפת ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלה למים. וי"ג תיבות שאחר אלהים הראשון שמרמזין לי"ג מכילין דרחמי וי"ג מכילין דרחמי הם תיקוני א"א כמו"ש באדרא היינו שאחר התשובה מברר השי"ת אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו (כמו"ש שבת פ"ט.) והיינו שכבר עלה במחשבה במאמר ראשון שיהי' ברישא חשוכא והדר נהורא דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כמו"ש (זח"ב קפ"ד א'):

**וזה** ענין מה שחשב האר"י הק' בפע"ח כל ד' חדשים בשנה כנגד ד' אותיות הוי"ה וחשב אב כנגד י' ואלול כנגד ה' ובס' יצירה אי' דחודש אב נברא באות ט' ואלול באות י'. אך האר"י הק' מיירי במה שמופיע מלעילא ובאמת חודש אב נברא באות ט' ואות ט' אי' בגמ' (ב"ק נ"ה.) שהוא סימן יפה הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחלה וירא אלהים את האור כי טוב. אך בזוה"ק (הקד' ג' א') אמר על אות ט' טובך סתים בגווך וצפון בגווך ותיכף אחר יום ט' באב שא' (במד' איכה ועוד) שנולד בו משיח הופיע בו מאות י' שהוא מאמר יהי אור. וחודש אלול באמת נברא באות י' ובמעשה היינו לתקן המעשה שיהי' ע"פ החכמה והוא לתקן ע"י התשובה באתעדל"ת אני לדודי וכמו"ש פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתחים שיהי' עגלות וקרניות נכנסות בו וזהו ודודי לי. ואי' מהבעש"ט הק' זצ"ל שהפתח יכול להיות דק כחודה של מחט רק שיהי' מפולש מעבר לעבר עד עומק הלב וע"ז מורה האות ה' משם הק' שהוא בינה וזה שחשב האר"י הק' הנ"ל חודש זה כנגד ה' משם הוי"ה. והחמשה תיבות שהם חמש עלין תקיפין דסחרן לשושנה שם כתיב מרחפת על פני המים שא' בב"ר בזכות התשובה שנמשלה למים. וזה שא' בזוה"ק (פנחס) הנ"ל ואלין חמשין תרעין שהם נ' שערי בינה כנ"ל. ובתיקונים (תי' ל"ו) נדרש ע"פ המים ולית מים אלא אורייתא דהתורה נמשלה למים והיינו דלפעמים צריך להיות התיקון ע"י תורה וכמו שא' (ב"ב ח') אי תנו כלהו עתה אקבצם. והיינו דחודש אלול הוא הכנה לחודש תשרי שבתשרי עתידין להגאל לר"א ע"י תשובה ואף ר' יהושע ג"כ מודה שע"י תשובה נגאלין בתשרי (כמו שנת' במא' הקודם) והיינו שיתקנו המעשה ואז ביוהכ"פ יום מחילת העונות והוא תרעא עלאה דתשובה. ואי' בגמ' (תענית כ"ו:) יום חתונתו זה מתן תורה והיינו יוהכ"פ שנתנו בו לוחות אחרונות דאחר שנשברו לוחות ראשונות נתבטל החיתון וכמו שא' (שמו"ר פ' י"ג) מוטב שתדון

כפנוי' וכו'. ואח"כ הי' עיקר החיתון בלוחות שניות ונקרא יום חתונתו. וזהו על המים בזכות התשובה שנמשלה כמים ובזכות התורה שנמשלה כמים. וכל מ' יום הם ימי הרצון כמו שנא' כימים הראשונים של לוחות הראשונות מה הם ברצון אף אלו ברצון (רש"י עקב). ולכן חודש אלול מסוגל לתשובה ותוקעין בשופר כל החודש להזהיר ישראל על התשובה להיות מקודם אתערותא דלתתא אני לדודי פתחו לי פתח וכו' ואח"כ ודודי לי ואני אפתח לכם פתחים וכו'.

## פרק ה

**בס'** משנת חסידים וכוונת הכללית של חודש זה שנקרא אלול הוא שם ס"ג ושם אהי"ה במילוי יודין שעולה קס"א שבו ג' יודין וכו' וב' שמות אלו מספרם דר"ך ומאירים בים שהוא שם ב"ן וכו' וזה סוד הפ' הנותן בים דרך. הנה ד' מילואי הוי"ה הם כנגד ד' אותיות הוי"ה שם ע"ב כנגד יוד ושם ס"ג כנגד ה' עלאה בינה ושם אהי"ה במילוי יודין שעולה קס"א שם זה מרמז לכ"ע סתימו דכולא כמ"ש בזוה"ק גם אהי"ה בתראה כד אמא מתעברא ועדיין הוא סתים והוא סוד הדעת שהוא פנימיות מכ"ע והוא ההשגה מכ"ע. ודעת זוכין ע"י בינה ע"ד שנא' כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם. וזה שנא' הנותן בים דרך ים הוא מ' מלכות וכמו שנרמז במעינות תהום רבה מבועי דחכמתא דלתתא (זח"א קי"ז א') והיינו מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. דר"ך הוא ב' שמות אלו שהם בינה כנ"ל שמופיע מה' עלאה למ' מלכות. בים עם ב' השימוש גימ' ב"ן שהוא שם הוי"ה כפול כמו"ש הרב זצ"ל בפי' כפילא וקלישא שכפילא מרמז לשם ב"ן. והיינו ששם הוי"ה שוכן בישראל. ובזוה"ק (ח"א ר"ז א') דיעקב אסתלק בעלמא דאתי וזה כללית כונת החודש. דחודש אב נברא באות ט' שהוא מורה לאור כי טוב (כמ"ש ב"ק נ"ה.) והוא מדת צדיק יסו"ע וכתיב אור זרוע לצדיק שהוא אור הראשון שנגנז לצדוקים. והוא הכנה לחודש אלול שנברא באות יוד שהיא מדת מלכות יוד תתאה והיינו להשפיע מאור הראשון למדת מלכות פה תושבע"פ. ומשום זה נברא חודש אב באות ט' שכל עסק הגליות הוא כדי שיזכו להתפשטות תושבע"פ. ובחודש אלול הזמן שיוקבע האור כי טוב במ' מלכות פה תושבע"פ. ובספרי (פ' ראה) אמר על הגליות שמצטערים בעוה"ז וסופן לשמוח באחרונה שנא' להטיבך באחריתך פי' לזכות לאור כי טוב. ואח"כ מייתי ואו' אור זרוע לצדיק שקאי על אור הראשון שמופיע לעמלי תושבע"פ כמ"ש (מד"ת נח). ואח"כ הביא פ' ואורח צדיקים כאור נוגה וכתיב הולך ואור עד נכון היום סתם היום הוא היום המיוחד יום השבת כעין שכ' (זח"א מ"ז ב') יום השביעי תושבע"פ דאיהו יום שביעי והיינו מלכות פה תושבע"פ. וזה הכנה לתשרי שיהיו נגאלין בתשרי ע"י תשובה. וזה אם יזכו הנותן בים

דרך י"ם מדת מלכות דר"ך גימ' ב' השמות שהם מבינה כנ"ל. דרך כמו שנא' אחרי ה' אלהיכם תלכו ה' אלהיכם פי' שהוי"ה הוא בעל הכוחות שלכם ואחריו תלכו בדרך ה'. וכתיב אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' תמים מורה שלימות הדרך כמו שמצינו באאע"ה התהלך לפני והיה תמים. ההולכים בתורת ה' שעי"ז הולכים ממילא בתורת ה' וכן כתיב ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמור זה הדרך לכו בו. זה הדרך ענינו שהדרך מפורש ומבורר לנגד עין עד שמראה עליו באצבע לאמור זה הדרך לכו בו. וזה שנא' הנותן בים דרך. ובמים עזים נתיבה מים מרמז לחסדים ועזים לגבורות שהוא ימינא ושמאלא. ומים הוא תורה (כמ"ש ב"ק י"ז.) עזים גבורות בחי' יראה גבור הכובש את יצרו נתיבה נתיב ה' נתיב הוא שביל קטן והיינו קדושת יעקב אבינו שהוא ו' אות אמת והוא בריח התיכון שמבריח מן הקצה אל הקצה. וזהו נתיב ה' שהנתיב משפיע למ' מלכות ה' תתאה. והיינו במי שלא זכה לתקן הכל להנותן בים דרך אז עכ"פ ובמים עזים ששלימות האהבה הוא ע"י מדת היראה כמו שמצינו באאע"ה שבנסיון העקידה כתיב כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. וכן שלימות התורה הוא רק עם היראה דבלא יר"ש יוכל להיות למשמאילים בה וכן היראה האמיתית הוא רק ע"י ד"ת. וקדושת א"א ויצחק אבינו שנשלמו דאברהם נתכלל במדת היראה ועי"ז נשלם במדתו עד מ' עתיקא וכמו שנא' בא"א ואברהם זקן בא בימים דא' בזוה"ק (ח"א קכ"ט א') באינוו יומין עלאין והיינו ג' ראשונות. וכמו"ש בזוה"ק (שם קל"ג ב') אתכלל מיא באשא וכן אתכליל אשא במיא ומי שזוכה לזה מיד נגאל. אך אפי' מי שאינו מבורר כ"כ מ"מ ע"י מים עזים שהוא תורה ויראה מופיע עכ"פ נתיבה נתיב ה' שביל דק קדושת יעקב אע"ה לה' תתאה מלכות כנ"ל. וזה שנא' אחר דכתיב לאמור זה הדרך לכו בו שזה מוסב על מי שזוכה להנותן בים דרך ולו מאיר זה הדרך שלשון ז"ה הוא כמראה עליו באצבע כנ"ל כתיב אח"כ כי תאמינו וכי תשמאילו דהוא כשאינו מבורר כ"כ מ"מ ע"י ימינא ושמאלא היינו מים עזים כנ"ל בחי' תורה ויראה מופיע לו נתיב ה' שע"י ו' בריח התיכון ק' יעקב אע"ה מופיע שביל דק מכ"ע עד ה' תתאה. וזה עסק חודש אלול שהוא הכנה שיזכו ישראל להנותן בים דרך שיופיע האות ט' שהוא נהירו דחיין האור כי טוב ליוד תתאה מ' מלכות. וזהו הכנה לתשרי זמן יראה ותשובה כמו"ש (ר"ה ט"ז.) מלכיות שתמליכוני עליכם ואם יזכו לתקן בשלימות כמו שמרמז הנותן בים דרך אז יהיו נגאלין בתשרי ע"י תשובה כשיטת ר"א (ר"ה י"א.) בתשרי עתידין להגאל וכשיטתו (סנהד' צ"ז:) שנגאלין ע"י תשובה ונת' במ"א:

# שופטים

## פרק א

**שופטים** ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך ושפטו וגו'. במ"ר פ' זו רבנן אמרו שיהא השוטר כשופט כשיהיו המעשים כנגד המקל והרצועה ושלא יהא המכה צריך ללקות. ופי' מת"כ שהשופט יוכיח את עצמו וכו' וזה יעמוד לו במקום מקל ורצועה. וזה פי' שופטים ושוטרים תתן לך לעצמך שיהיה לעצמו שופט ושוטר ופי' שופט להכניס ד"ת בלב חכם לימינו ושוטר הוא כנגד הלב כסיל לאיים על עצמו שיש מקל ורצועה. וזה שיהיה כשוטר לעצמו לשום לפניו יראת העונש ולעשות הגדרות לעצמו נגד הלב כסיל. וכן נדרש בתנחו' (פ' זו) שופטים ושוטרים תתן לך שלא יהא בהם דבר של פסולת מעשה וכו' ומסיים שלא יהא בשופט דבר של פסולת דרש ג"כ תתן לך לעצמך. ולפי פי' זה קאי מצוה זו על כל אחד מישראל להיות לעצמו שופט ושוטר ומנ"ל למילף דקאי על דיינים ושופטים. אך ממה שנא' אח"כ ושפטו את העם וגו' היינו שמי שיהי' שופט ושוטר לעצמו יוכל לשפוט את העם ג"כ. אך להפי' זה צריך להבין לשון בכל שעריך וגו' גם לשבטיך. אך הענין הוא ע"פ שא' בגמ' (שבת ל"א:) כל אדם שיש בו תורה ואין בו יר"ש דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו בהי עייל. מדמה יר"ש למפתחות חיצונות ותורה למפתחות פנימיות ומדתפס לשון מפתחות מהס"ת הם ב' שערים וצריכין למפתחות. ובתיקונים (הקדמה ד"ה דרגא חמישאה) ובאורח רזא אדנ"י תמן י' יראת ה' ואלין ד' אתוון מפתחות החיצוניים דילה י' מן הוי"ה איהי חכמה וד' אתוון דהאי שמא אינון מפתחות הפנימיים וכו'. והיינו דהתורה נקראה בשם הוי"ה כמו שנדרש (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפני' שנא' כי שם ה' אקרא הבו גודל וזהו שער התורה. ושם אדנ"י מורה על יראה וכמו שנא' ואם אדונים אני איּ מוראי וכן מדת מלכות מורה על יראה וזה השער של יראת שמים. ואמר זאת בתיקונים על מה שא' במשנה (פ"ג דאבות) וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת. והנה צריך להבין דכאן קרי לה חכמה רק שאינו מתקיימת ובגמ' (יומא ע"ב:) נדרש הפ' למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין על ת"ח שעוסקין בתורה ואין בהם יר"ש הרי דמי שאין בו יר"ש קרוי כסיל ולמה במשנה קוראה בשם חכמה. אך הענין ע"פ שאמרו (פסחים נ:) לעולם יעסוק אדם בתורה וכו' אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והתוס' הקשו ממה שא' (ברכות י"ז.) העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. וכן מצינו (תענית ז'.) העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות וחילקו בתוס' בענין שלא לשמה. ורבינו חיים אור זרוע פי' דשניהם אמת

שמענישין אותו על מה שלמד שלא לשמה ומ"מ יש לו שכר על הלימוד כיון שמביא לידי לשמה. וכעין שכתב התוס' (תענית י"א.) ביושב בתענית לשמואל דנקרא חוטא מ"מ המצוה שעושה גדול מהעבירה וכעין שאמרו במתענה תענית חלום בשבת דקורעין גזר דינו ומ"מ נפרעין ממנו שהתענה בשבת וצריך למיתב תענית לתעניתו. לכן במשנה דא' הלשון חכמתו קודמת ליראת חטאו היינו שאח"כ בא לידי יראה רק שהחכמה קדמה לה. וע"ז א' שאין חכמתו מתקיימת שחכמה זו אינה מתקיימת עוד ומ"מ מביא לידי לשמה ואז תהי' מתקיימת. משא"כ מי שעוסק בתורה ואין בו יר"ש שלא בא לידי יראה כלל ע"ז אמר למה זה מחיר ביד כסיל שזה אינו כלל בגדר חכמה. וכן מצינו דכתיב הוי כל צמא לכו למים ונדרש בגמ' (שם ז'.) על תלמיד שאינו הגון דלתלמיד הגון כתיב לקראת צמא התיו מים. ובגמ' (חולין קל"ג.) כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל וכו' כזורק אבן וכו' לשונות חמורים מאוד. אך האמת הוא שמזהירין שלא ללמד לתלמיד שאינו הגון אבל להתלמיד עצמו אומרים שאף שעדיין אין בכוחו לזכך הלב שיהי' הגון וילמוד ע"מ לעשות מ"מ הוי כל צמא כיון שצמא ויש לו חשק להתורה לכו למים יכוף עצמו ללך ללמוד ואז יזכהו השי"ת שיבא לידי לשמה. ואף שיעניישוהו על הלימוד בעוד שלא הי' הגון וחכמה זו לא תתקיים בידו מ"מ יביאהו הלימוד הזה אח"כ לידי לשמה ויזכך לבו ויהי' יראת חטאו קודמת לחכמתו ויהי' חכמתו מתקיימת. וא' עוד בתיקונים (שם ד"ה דרגא שביעאה) כגוונא דלית אורייתא בלא דחילו אוף הכי לית דחילו בלא אורייתא וכו' וכן (שם ד"ה דרגא עשיראה) דאי ב"נ לא ידע אורייתא ואגרא דפקודא דילה ועונשין דילה למאן דעבר וכו' איך דחיל לי' וכו' ובגין דא אוקמוה רבנן ולא ע"ה חסיד ואין בור ירא חטא וכו' וכן במשנה ג"כ אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה וכו' והוא ע"פ שא' בגמ' (שבת שם) אח"כ מכריז ר' ינאי חבל על דלית לי' דרתא ותרעא לדרתא עביד וקרי להיראה דרתא והתורה שער ורש"י (יומא ע"ב:) כ' שהתורה אינה אלא שער לכנוס בה ליר"ש לכך צריך שתקדים לו יר"ש והיינו שהדרתא צריך לעשות מקודם. אבל באמת יש ב' מדרגות ביראה דתחלת היראה שהוא מדת מלכות דאי' בזוה"ק (בראשית ה' ב') דאיהי יראה ושריא בה יראה ובזוה"ק (שם י"א ב') ודא איהו תרעא לאעלא גו מהימנותא ומי שאין בו יר"ש ע"ז אמר ולב אין ונקרא כסיל. וזה נקרא מפתחות החיצונים והם ד' אותיות של שם אדנ"י. רק התורה נקרא ג"כ תרעא לדרתא היינו דע"י התורה יוכל לזכות שיכנוס היראה למעמקי הלב כמו שנא' אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא שהוא בחי' בינה וזה נקרא דרתא שנכנס היראה בעומק במעמקי הלב והתורה הוא תרעא לזה והוא מפתחות הפנימיים שהם ד' אותיות הוי"ה. וזהו הפי' שופטים ושוטרים תתן לך בכל

שעריך היינו בב' השערים בשערי התורה ובשערי היראה דקרוים שערים ופי' שופט להכניס הד"ת ללב ושוטר לאיים על עצמו וזה יהי' במקום מקל ורצועה:

**וכן** מה שאמר אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך יתבאר דהנה בשם הוי"ה יש י"ב צירופים כידוע והאר"י הק' סדרם להי"ב חדשי השנה שכל חודש שייך לו צירוף שם מיוחד מהי"ב צירופים והיינו שבכל חודש יש חידוש מיוחד בד"ת שהוא התושבע"פ בחי' סיהרא דמקבלא משמשא וכמו שאמרנו על מה שנא' זאת עולת חודש בחדשו שכל חודש יש לו קדושה מיוחדת ונגד זה צירוף מיוחד ואי' (תנחו' ויחי ט"ו) שבטים על סדרו של עולם וכו' וכן המזלות והחדשים. ויש ג"כ לכל שבט צירוף מיוחד מצירופי שמות הוי"ה השייך לקדושת אותו השבט. והענין דהשבטים הם בחי' סיהרא דמקבלא משמשא דיעקב אבינו נקרא שמש כמו שא' (בר"ר פ' ס"ח) בא השמש אתא שמשא וכו' מי גילה לו ששמי שמש והוא מרכבה לשם הוי"ה כידוע. והשבטים סיהרא וכל שבט יש לו צירוף מיוחד שמקבל הד"ת מצירוף שם הוי"ה זה שהוא שם של התורה כנ"ל. וכן שם אדנ"י יש לו כ"ד צירופים כמו שא' (בס' יצירה פ"ד) ד' אבנים בונות כ"ד בתים היינו ג"כ ב' פעמים י"ב והוא ע"פ הנ"ל שיש ב' מדרגות ביראה יראה הנקרא שער תרעא לאעלא גו מהימנותא ויראה שנקרא דרתא שהתור' שער לה. ולכן כל שבט יש לו ב' צירופים מהשם של אדנ"י המורה על יראה כנ"ל המיוחד לשבטו. וזהו הפי' תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך שכל שבט יש לו צירוף מיוחד ושער מיוחד בתורה וי"ש וד' אותיות של ב' השמות הם המפתחות וכאמור. ואח"ז נא' ושפטו את העם משפט צדק שאין די במה שתתן לך שופטים ושוטרים לעצמך בלבד רק צריך לזכות את חבירו ג"כ דכל ישראל ערבין זה בזה. ובמד' (תנחו' פ' זו) אמר שיהא מטין את העם לכף צדק היינו שצריך לזכות להעם ג"כ. ואמר אח"כ שיהא מטין ומלמדין עליהן זכות לפני הקב"ה. והוא שמי שהוא שופט ושוטר לעצמו יוכל ללמד זכות על הכלל וכמו שא' (בר"ר פ' מ"ט) על אברהם אע"ה אהבת לצדק בריותי וכן נדרש בפסיקתא (הפטורה זו) על ישעיה. ומי שהוא שופט ושוטר לעצמו יוכל להמשיך על הדור שפע בכל מיני השפעות חיי בני ומזוני. ובשבת דכו"ע בשבת נתנה תורה (שבת פ"ו:) וכל ישראל נקראו יראי שמי שומרי שבת (תענית ח':) וזה שער תורה ושער יראה ויוכלו להמשיך ברכה והשפעה לכלל ישראל:

## פרק ב

**שופטים** ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו' תתן לך היינו שתתן בלבך שופטים ושוטרים (כמו שנת' במאמר הקודם). ואמר הל' בכל שעריך שתיבת כל כולל ג' (כידוע מכ"מ) והוא

כמו שא' (סנהד' פ"ו.) שיש ג' בתי דינין א' יושב על פתח הר הבית וא' יושב על פתח העזרה וא' יושב בלשכת הגזית. והם כנגד קדושת הג' מחנות על פתח הר הבית נראה בפשוטו שהוא מבחוץ להר הבית והוא קדושת ירושלים מחנה ישראל. ועל פתח העזרה היינו בהר הבית והוא קדושת מחנה לוי'. ובלשכת הגזית הוא כנגד מחנה שכינה שכבר היה פתוח לחציו שבקודש שלא הי' מחיצה בינתים (כמ"ש יומא כ"ה.) והם כנגד קדושת ג' האבות (כמו שנת' במ"א). וזהו הפי' תתן לך בכל שעריך שיופיע לך בלב קדושת ג' בתי דינין שהם כנגד קדושת ג' האבות שבכל מקום שנזכר מספר שלשה מרמז על ג' האבות. וזה שא' בבעל הטורים יראה כל זכורך וסמיך לי' שופטים שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל. והמכוון מסמיכות זה דמצות ראי' בג' רגלים הם ג"כ כנגד ג' האבות (כמו שנת' כ"פ) וזה הוא המצות ראי' שיופיע קדושת ג' האבות בלב ישראל וכן הפי' שופטים ושוטרים שתתן לך בלב הוא ג"כ בכל שעריך שהוא קדושת ג' האבות ועי"ז ושפטו את העם משפט צדק:

**וכתיב** אח"כ לא תטה וגו' כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים. ובספרי כי השוחד יעור וכו' אומר על טהור טמא ועל טמא טהור ויסלף דברי צדיקים אומר על אסור מותר ועל מותר אסור. והוא ע"ד שנא' (ישעיהו ה':כ') הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חושך לאור ואור לחושך שזה הוא כח היצה"ר לסמא את העין ולהטעותו בב' הענינים במחשבה שבמוח ובמעשה. במחשבה שבמוח ע"ז נא' יעור עיני חכמים שהחכמה הוא במוח. וע"ז אמר אומר על טהור טמא ועל טמא טהור והוא בחי' אור לחושך וחושך לאור ע"ד מה שנא' יראת ה' טהורה ועיקר היראה הוא שרואה שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו וזה הוא עיקר האור כמו שנא' ה' אור לי. וזה שא' (סוטה מ"ט.) הטהרה בטלה הטעם והריח ריח היינו בחי' יראה כמו שנא' והריחו ביראת ה'. וטעם היינו טעמי תורה בחי' תושבע"פ ומלכות פה תושבע"פ ואיהי יראה וכו' (כמ"ש זח"א ה' ב') וזה שא' יעור עיני חכמים שמסמא את העין ואינו רואה את האור ומדמה לו החושך לאור. וזה שא' בספרי שאומר על טהור טמא שאינו רואה את האור ועל טמא טהור כמו שנא' שמים חושך לאור. ואח"כ אמר על כח המעשה ויסלף דברי צדיקים הוא ג"כ שאומר על אסור מותר ועל מותר אסור והוא כנגד מה שנאמר בפ' האומרים לרע טוב ולטוב רע. ואמר אח"כ בספרי ד"א כי השוחד יעור וגו' אין יוצא מעולמו עוד עד שיורהו צדק בהוראתו ויסלף וגו' אין יוצא ידי עולמו עד שידע מה מדבר. ואין לו פירוש ורבו בו הפירושים ויש מגיהים ויש נוסחאות עד שלא ידע וכו' ולפי"ז ברישא ג"כ הי' צריך להגיה עד שיורה טעות בהוראתו ונוסחא כזה לא נמצא בס'. אבל הנראה שבא

ללמדנו עומק הדבר כי השוחד יעור וגו' ויסלף וגו' אינו לרעתו רק לטובתו שעי"ז ישוב בתשובה שלימה על שנטל שוחד וזה שאמר אין יוצא מעולמו עד שיורהו צדק. שמן השמים יורהו צדק בהוראתו שישוב בתשובה ויתקן אשר עיות. וכן אח"כ אם הטעהו היצר במעשה אין יוצא מעולמו עד שידע מה מדבר שיופיע בו השי"ת הדעת ויתקן בתשובה. וזה שנאמר בתחלת הפרשה שופטים ושוטרים תתן לך היינו בלבבך בכל שעריך ג' שערים היינו בתי דינין ג' קדושת המחנה שהם כנגד קדושת הג' אבות. ואז ושפטו את העם משפט צדק היינו אף אם ח"ו יכנס היצר ויעברו על אזהרות האמורות אח"כ ויתקיים כי השוחד יעור וישם חושך לאור ואור לחושך מ"מ אינו יוצא ידי עולמו עד שיורהו ה' צדק בהוראתו וכן אם ח"ו קלקל ואמר לרע טוב וכו' לאסור מותר וכו' סוף שיופיע בו הדעת וידע מה מדבר וזה שנא' ושפטו את העם משפט צדק:

## פרק ג

**צדק** צדק תרדוף למען תחי' וירשת את הארץ אשר ה' אלהיך נותן לך. בספרי מלמד שמינוי הדיינין כדאי להחיות את ישראל ולהושיבם על אדמתם ושלא להפילם בחרב. תיבות ושלא להפילם בחרב אין לו פירוש וכן בפירש"י לא הובא ובדפו"ח מחקוהו. ויותר יתכן להגיה ולהפיל שונאיהם בחרב וזה נרמז במה שנא' אשר ה' אלהיך נותן לך פי' שהשם הוי"ה שהוא בעל הכוחות שלך הוא נותן לך במתנה נתינה לחלוטין ואז כל העכו"ם והקליפות נופלים בחרב. וע"פ שא' בזוה"ק (פ' זו) לדון בסייף למאן לס"מ הה"ד כי רותה בשמים חרבי הנה על אדום תרד. חרב דקב"ה י' רישא דחרבא ו' גופא דחרבא ה"ה תרין פיפיות דילה. וזה שא' ולהפיל שונאיהם בחרב שהוא חרב דקוב"ה שם הוי"ה. וזה שא' הפ' למען תחי' סתם חיים בתורה פירושו חיי עולם וירשת את הארץ שיהי' כירושה שאין לה הפסק (כמ"ש ב"ב קכ"ט:) אשר ה' אלהיך נותן לך לשון נתינה הוא בתורת מתנה שיהי' קדושת הארץ נקבע בלב לעולמי עד. ואלו הג' דברים הם נגד ג' קדושת האבות למען תחי' שמוסב על התורה שנקרא חיי עולם הוא נגד אברהם אע"ה שבו התחיל הב' אלפים תורה והוא הי' הראשון שהוריד הד"ת והחיי עולם וקיים כל התורה כולה והי' זקן ויושב בישיבה (כמ"ש יומא כ"ח:) וירשת את הארץ הוא נגד קדושת יצחק אע"ה שהי' הראשון שנימול לח' וכתיב ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ ואף דאיכא כמה חייבין כמה חטאין רק כל מאן דאתגזר איקרי צדיק (כמ"ש זח"א צ"ג א' ועוד). אשר ה' אלהיך נותן לך הוא נגד קדושת יעקב אע"ה שמטתו שלימה והוא מרכבה לשם הוי"ה שהוא חרב פיפיות חרבא דקוב"ה כנ"ל ובזה כל העכו"ם נופלין וכמו שנא' וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים. וכן כל הקליפות נופלין בחרבא דקוב"ה וכמו"ש

בזוה"ק. ובגמ' (ברכות ה'.) נדרש על ק"ש שעל מטתו ואח"כ אמר מזיקין בדלין הימנו. וזה קדושת יעקב אע"ה שהנתינה הוא לעולמי עד כמו שנא' שפת אמת תכון לעד ומטתו שלימה שכל זרעו יהיו ג"כ כיעקב אבינו שהי' כאדה"ר קודם הקלקול וזה יהי' לימות המשיח ואז יתברר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ והיצה"ר יתבטל (כמ"ש סוכה נ"ב.). ובשבת שהוא מעין עוה"ב א' מס' לעוה"ב יכולים לזכות להרגיש מעין עוה"ב ומי שזוכה לשבת עלאה שיהי' אתפני יצה"ר מן תמן (כמ"ש תי"ז תי' מ"ח) הוא בפרט יוכל להיות נגאל מיד:

## פרק ד

**כי** תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך נותן לך וירשתה וישבת בה. בספרי עשה מצוה האמורה בענין שבשכרה תכנס לארץ אשר ה' אלהיך נותן לך בזכותך וירשתה וישבת בה בשכר שתירש תשב. אף דמיירי בביאת הארץ וכבר נתמנה יהושע להיות מחלק את הארץ. אך כבר אמרנו בפירוש אשר ה' אלהיך נותן לך היינו ששם הוי"ה הוא הנותן ואז נתבטל כל הקליפות וכל העכו"ם שזאת יהי' לימות המשיח ע"י חרבא דקוב"ה. וזה שא' עשה מצוה וכו' שבשכרה תכנוס לארץ אשר ה' אלהיך נותן לך בזכותך שתזכה לזכות לקדושת הארץ במתנה שיהי' לעולמי עד. ואף שלפי שעה נטרדו מן הארץ מ"מ לבסוף יזכו לירושה שאין לה הפסק. אך איזה הוא המצוה שאמר האמורה בענין ולומר דקאי על מצות המלך הכתובה בפרשה אינה זכות כ"כ ואדרבה כששאלו להם מלך נחשב להם לחטא. אך נראה דקאי על פרשה האמורה למעלה כי יפלא ממך דבר וגו' וקמת ועלית וגו' ששם בבהמ"ק לא יהי' שום ספק שממנו יוצאה תורה לכל ישראל (כמ"ש סנהד' פ"ו:) וכתיב כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים דבר ה' זו הלכה. ונאמר שם בפ' ג' דברים בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע והם זלעו"ז כנגד קדושת ג' אבות שהם שורש החיים היפך ג' הקליפות שמוציאין את האדם מן העולם. בין דם לדם א' בספרי בין דם נדה לדם זיבה ודם יולדת והוא כנגד קליפת התאוה שהוא קלי' ישמעאל הפסולת מאברהם אע"ה שהי' שורש האהבה אהבת השי"ת ואהבת הבריות. בין דין לדין נגד קליפת הקנאה קלי' עשו שהוא הפסולת מיצחק אע"ה שהיה שורש היראה וגבורה שבקדושה פחד יצחק. בין נגע לנגע נגד קליפת ע"ז שמסתעף מהגיאות והוא ראשית דקלי' ראשית גוים. ומצורע משתלח חוץ לג' מחנות והיינו שיוצא מכלל כל ישראל שיש להם חלק לעוה"ב כמו שלמדו (סנהדרין ק"ז:) ממה שנא' וצרעת נעמן וגו' עד עולם שאין לו חלק לעוה"ב. וכנגד זה קדושת יעאע"ה שזכה שמטתו שלימה שאין פסולת כלל בישראל. וכן חשב אח"כ בספרי ריבות זו השקאת סוטה ועריפת עגלה וטהרת מצורע. השקאת סוטה כנגד קלי'

התאוה ועריפת עגלה נגד קלי' הקנאה ורציחה וכנגד זה קדושת א"א ע"ה וקדושת יצחק אע"ה (כשנת' כ"פ). וטהרת מצורע כנגד קדושת יעקב אע"ה שזכה לשם ישראל על שם כי שרית עם אלהים וגו' שהוא עבור זרעו שלסוף כולם יבוררו שיהיו בכלל ועמך כולם צדיקים שהוא בעצמו שהי' כאדה"ר קודם הקלקול ולא ידע כלל מיצה"ר לא נצרך לשם ישראל (כשנ"ת במק"א). ובשבת זוכין לקדוש' האבות וכמו שא' (זח"ב ר"ד א') ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו. וע"י מצוה האמורה בענין ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך בשכרה תכנוס לארץ שיוקבע בך קדושת הארץ לעולמי עד. וזה שאמר אשר הוי"ה אלהיך נותן לך בזכותך וירשתה כירושה שאין לה הפסק לעולמי עד שלבסוף יתבררו ישראל וע"י חרבא דקוב"ה שם הוי"ה יתבטלו כל הקליפות ויתבטל היצה"ר:

## פרק ה

**ויברך** אלהים את יום השביעי ויקדש אותו. בתיקונים (תי' כ"ד) ויברך דא ברכה ויקדש דא קדושה ולגבי תרווייהו הוו נפקי קדמאי לקדמות כלה והוו אמרי תרי זימני באי כלה באי כלה וכו'. והענין דקדושת שבת הוא הנפש יתירה שבא לאדם מיד בכניסת שבת ואי' בתיקונים (תי' מ"ח) על הפ' ושמרו בנ"י את השבת לעשות את השבת לדורותם תרין זימנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה וכו' זכאה איהו מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצה"ר וכו'. תרי בתי לבא הכונה על לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. לב חכם לימינו היינו שיוקבע הד"ת בלבו וע"ז נא' ויברך וא' במד' (בר"ר פ' י"א) ברכת ה' היא תעשיר זו השבת שנא' ויברך אלהים את יום השביעי וסתם לשון ברכה הוא על ריבוי שע"ז מצינו לשון ברכה בפסוק והוא ריבוי בשפע ד"ת וזה שאמר תעשיר שמורה על ד"ת כמו שדרשו (תנחו' תשא ג') והשבע לעשיר איננו מניח לו לישן בעשירי תורה אני מדבר וכו' ועיקר המכוון על תושבע"פ וכמו"ש בזוה"ק (ח"א מ"ז ב') ביום השביעי דא תושבע"פ דעם יום השביעי דא אשתכלל עלמא. והוא שהעולם נברא ע"י התורה כמו שא' במד' אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה והיינו בתושב"כ והשכלול הי' ע"י תושבע"פ וכמו שנא' בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן חכמה היינו תושב"כ בה ברא הקב"ה העולם ובתבונה היינו בתושבע"פ שהוא מבין דבר מתוך דבר יתכונן היינו השכלול. ועיקר ברכה וריבוי שייך בתושבע"פ דתורה שבכתב מנויה ומסורה אותיותי' ואין להוסיף אף אות אחת רק עיקר הריבוי הוא בתושבע"פ שעלי' נא' ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים וזה שייך ללב חכם לימינו. ואמר ויקדש דא קדושה זה כנגד לב כסיל לשמאלו דקדושה הוא ענין פרישות כמו שא' קדושים תהיו פרושים תהיו והיינו להוריק ממנו הרע כמו שאמר ואתפני מתמו יצה"ר. וכנגד ב' קדושות אלו אמר

בתיקונים הנ"ל והוו אמרי תרי זימני באי כלה באי כלה. ומטעם זה מצינו בזוה"ח (תשא מ"ד ב') דחשב ז' ימי בראשית נגד הז' רועים ואמר יוסף שבת איקרי וכו' ובזוה"ח (יתרו ל"ב ב') אמר ויום השבת איהו משה רבינו וכו' היינו דשבת כולל ב' הקדושות קדושת משרע"ה וזהו ברכה שהוא ריבוי בד"ת. ואף דחלק משרע"ה היה תושב"כ מ"מ בהמ' יום קבל כל התושבע"פ ג"כ כמו שנדרש (ברכות ה'.) מפסוק ואתנה לך את לוחות האבן וגו' דכתיב בלוחות ראשונות במ' יום הראשונים. וכן נדרש במד' (שמו"ר פ' מ"ז) מפסוק וידבר אלהים את כל הדברים האלה שאמרה למשה מקרא משנה תלמוד ואגדה וכו' אפי' מה שהתלמיד שואל להרב וכו' והוא ג"כ מקרא דכתיב בדברות ראשונות. ומצינו (במדרש שם) שאמר ר' יוחנן לר' חייא בר אבא וכי קלה הוא בעיניך שמכרתי דבר שנברא בו' ימים וקניתי דבר שניתן למ' יום וכו' התורה שנתנה למ' יום. ובאמת התורה נתנה רק ביום אחד במתן תורה והלוחות ג"כ נתנו ביום אחד. רק שעיקר עיסקם היה בתושבע"פ וזה ניתן למשרע"ה למ' יום שנא' ועליהם ככל הדברים וגו' ונדרש (מגילה י"ט:) מלמד שהראהו הקב"ה למשה וכו' ומה שהסופרין עתידין לחדש וזה קאי על דברות שניות. ובמ' ימים האחרונים שקיבל הלוחות שניות אז היה עיקר העסק על תושבע"פ שתושב"כ כבר קיבל בראשונה וכמו שא' במד' (שמו"ר פ' מ"ז) אל תצטער וכו' ובלוחות השניות אני נותן לך שיהי' בהם הלכות מדרש ואגדות וכו' כפלים לתושיה. ובשבת בו ברכה וריבוי בתושבע"פ דשבת מ' מלכות ומלכות פה תורה שבע"פ קרינן לה ולכן אמר ויום השבת איהו משה רבינו וזה כנגד ויברך:

**וגם** הוא כנגד קדושת יוסף וזה שא' ויקדש אותו דא קדושה וכמו שא' (ויק"ר פ' כ"ד) דבכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה ויוסף הצדיק מרכבה למדה זו. ושבת שהוא מ' מלכות שכנגדו השם אדנ"י שהוא בחי' יראה כמו שנא' ואם אדונים אני איה מוראי שמזה נצמח מדת היראה והוא מדת יוסף שאמר את האלהים אני ירא. וזה שפתח בתיקון (כ"ד הנ"ל) בראשית ירא שבת שבתותי תהי דחיל יר"א תורה יר"א ברי"ת. והיינו דקדושת שבת הוא ע"י ירא תורה ירא ברית דשניהם באים ע"י היראה דהתורה מפורש בפסוק הן יראת ה' היא חכמה וקדושת הברית מצינו ג"כ ביוסף הצדיק שהוא הי' מרכבה למ' יסוד כתיב בי' את האלהים אני ירא. ואז בא להאדם שני הקדושות ברכה וקדושה ברכה הריבוי ושפע בד"ת כמו שא' ברכת ה' היא תעשיר זה יום השבת כנ"ל. וקדושה דכתיב ויקדש אותו. ואמר אח"כ נטירו דשבת דלא לאפקא מרה"י ויעול לר"ה וכו' שכן מצינו במס' שבת שפתח בדיני הוצאה אף שאח"כ נסדר על הסדר מדיני ע"ש לא יצא החייט במחטו ואח"כ במה מדליקין שהוא דיני ע"ש עם חשיכה ואח"כ

דיני שבת ומ"מ פתח המס' בדיני הוצאה יציאת השבת וכו' שהוא עיקר קדושת השבת. וזה שא' אח"כ בבת זוגי' דאיהי קדושה דילי' ברכה דילי'. ומה שאמר הוו נפקי קדמאי לקדמות כלה והוו אמרי תרי זימני באי כלה ובגמ' (שבת קי"ט.) בר' ינאי שאמר באי כלה באי כלה לא מצינו שיצא ור' חנינא שאמר באו ונצא לא אמר רק שבת המלכה פעם אחת (כמו"ש בשבת שם) היינו שבאמת אף שהקדושה דשבת בא מצד השי"ת כמו שנא' כי אני ה' מקדשכם מ"מ צריך האדם לעשות הכנה לזה לקבל קדושת השבת וזה שמצינו בגמ' ר' ינאי לבוש מאני מעלי שבת וכו' וכן בב"ק הלשון מתעטף וקאי והיינו שלבש בגדי שבת וזהו ההכנה לקבל קדושת השבת כמו שא' בפסיקתא במה מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקי'. וזה כונת התיקונים דאמר דהוו נפקי קדמאי לקדמות כלה דהיינו הכנה מצדם לקבל קדושת השבת והוו אמרי באי באי כלה באי כלה כנגד הב' קדושות ללב חכם הברכה בריבוי בתושבע"פ וללב כסיל הקדושה להוריק ממנו הרע והיצה"ר ובזה לקבל קדושת השבת:

## פרק ו

**בתיקונים** (הקדמה ד"ה דרגא תמינאה) בראשית יר"א בש"ת וכו' ומאן דלית בי' בשת אנפין אוקמוה מ"מ בודאי שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני והפוך בש"ת ותשכח שב"ת והיינו בראשית יר"א שב"ת וכו'. נראה דעיקר דרשתו הוא בראשית יראּ בשת רק שבהיפך אתוון בשת הוא שבת. והענין דבגמ' (נדרים כ'.) דרש הפ' בעבור תהי' יראתו על פניכם זה הבושה לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביא לידי יראת חטא. והוא למשל כמו מורא בו"ד דאי' (ברכות כ"ח.) תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם כי מתבייש ממנו. כן כשיצייר האדם לעצמו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו אף שאינו רואה זאת לנגד עיניו ממש אבל כשמצייר זה באמונה שמאמין שממ"ה הקב"ה עומד עליו מיד יגיע אליו היראה והכנעה מפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד (כמ"ש בהג"ה ריש או"ח) וזהו יראּ בשת. וע"ז הועיל מעמד הר סיני שנא' שם בעבור תהי' יראתו על פניכם שכל אחד מישראל מאמין שממ"ה הקב"ה עומד עליו ויוכל לצייר זאת כאלו רואה בחוש כמו מורא בו"ד כנ"ל. וזה שא' במשנה (אבות פ"ה) ובושת פנים לג"ע דאם רק יש לו בשת פנים כבר הוא מזומן לג"ע שבטח יהי' לו היראה מפני פחד ה' ולא יחטא. ומסיים במשנה (שם) יהי רצון מלפניך ה"א וא"א שיבנה בהמ"ק במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתיך ומה זו שייכות לכאן ואין לומר שהוא מפני סיום המסכת אבות הלא לפנינו יש עוד מאמרים אח"ז. רק ענין תפלה זו הוא על הבשת פנים וזאת יוכל להשיג ע"י התורה שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה כמו שא' (ויק"ר פ' ט') קהלת

ינאי אין כתיב כאן אלא קהלת יעקב. וכשיזכה האדם לחלקו בתורה ותורה הוא בחי' חכמה וכתיב הן יראת ה' היא חכמה עי"ז ישיג יראת ה' שיראה שממ"ה הקב"ה עומד עליו ויהי' לו בשת פנים. וכן התפלה שיבנה בהמ"ק במהרה בימינו שבבהמ"ק שם הי' ביותר מפורש היראה שכיון שנכנס ישראל לשם השיג היראה ביתר שאת כמו שנא' גם בירושלים למען תלמד ליראה שכיון שבא רק לירושלים השיג היראה וכש"כ בבהמ"ק וזה שיבנה בהמ"ק ב"ב. וכן בשבת שכבר דברנו מזה שכל דבר הוא בעש"נ וכמו הבהמ"ק בעולם כן שבת בשנה שהוא כנגד קדושת המקדש לכן תיכף בכניסת שבת משיג האדם היראה בהפלגה כמו שנדרש בגמ' (תענית ח'.) שמש בשבת וכו' שנא' וזרחה לכם יראי שמי ופירש"י ז"ל יראי שמי שומרי שבת. וכן אמרו אימת שבת על ע"ה שאף ע"ה שרגיל לשקר מ"מ בשבת נופל עליו הפחד והיראה וירא לשקר ויכולים לסמוך על דבריו. וזה שא' בתיקונים (תיקון כ"ד) בראשית ירא שבת וכו' ועלייהו אתמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו דא מקדש יוד והוא ע"פ שא' בזוה"ק (הקד' ה':) ומקדשי תיראו דא שבת דמעלי שבתא דאיהי יראה ושריא בה יראה היינו שמיד בכניסת שבת זוכה כל אחד מישראל שנשפע עליו ברכה וקדוש' לתרי בתי לבא. וזו היראה משבת בשנה הוא כמו יראת המקדש בעולם ואיהי אמונה שיוכל לצייר בבחי' אמונה שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו. וזה שא' בתיקונים הנ"ל הפוך בשת ותשכח שבת דע"י הבשת שהוא היראה זוכה לקדושת שבת:

## פרק ז

**בגמ'** (ביצה ט"ז.) כל המצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנא' ביני ובין בנ"י וכו' אי הכי לא ליענשו עכו"ם עלי' שבת אודיעו אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואבע"א מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודיעינהו דא' רשב"ל נשמה יתירה נותן הקב"ה וכו' שבת וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש. ואף שאמר מקודם חוץ משבת שנתן להם בצנעה ומה תירץ על מתן שכרה או על הנשמה יתירה. אבל הענין דשניהם מתן שכרה או הנשמה יתירה נקראו שבת מתן שכרה הוא מה שנא' לדעת כי אני ה' מקדשכם וע"ז אמרו מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה וזה מוסב על מתן שכרה כי מצות שמירת שבת הוזהרו כבר בסיני וגם הוא מצוה ככל המצות ואינו בכלל המתנה טובה רק המתן שכרה הוא המתנה טובה. ושם כתיב כי אות היא ביני וביניכם היינו בצנעה. וכן נשמה יתירה ג"כ נקרא שבת כמו"ש בזוה"ק נשמתא דכל שלימו בה וכו' ובג"כ איקרי שבת ושם כתיב ג"כ ביני ובין בנ"י אות הוא לעולם. והנה מה שקראו בגמ' נשמה יתירה ולפי דרשת הגמ' מפרש וינפש וי אבדה נפש

הול"ל נפש יתירה הוא ע"פ שא' בזוה"ק (ח"ב ר"ד ב') אבל אי הכי וי גופא הול"ל דמיני' אבדת נפש אבל רזא דמלה בב"נ אית נפש וכו' וההוא רוחא שריא בגווה דההוא נפש ודיירא בה כל יומא דשבתא וכו'. ובתיקונים בהקדמה דביומי שבתות ויו"ט איהו לביש לבושי מלכותא דאינון עשר ספירות דבריאה וביומא דחול לביש עשר כתות דמלאכיא וכו' דע"ס דאצילות מלכא בהון איהו וגרמוי חד בהון איהו וחייו חד בהון מה דלאו הכי בע"ס דבריאה וכו'. ובפתח אליהו אמר לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתין לב"נ וכו'. והוא דע"ס דאצילות לא נקראו לבושין דשם איהו וגרמוהי חד. ונשמתין הם מעשר ספירות דבריאה וכמו"ש בתיקונים דנפש מעשיה ושם רובו רע כמו"ש כי הדם הוא הנפש ומשכנו בכבד שהוא דרגא דעשו (זח"ג רל"ד א') וע"ז א' (ב"ב נ"ח.) בריש כל מרעין אנא דם שזהו קליפת עשו בחי' הכעס והקנאה כמ"ש (ברכות ס"א.) כבד כועס. וזה שנדרש במד' (ויק"ר פ' ט"ז ועוד) על הפ' כל חולי זה יצה"ר שתחלתו מתוק וסופו מר. וכעס הוא שורש היצה"ר כמו שא' (נדרים כ"ב.) כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו וזה בריש כל מרעין אנא דם. ונפש ישראל הוא ממיעוטו שהוא טוב. ורוח מיצירה ששם חציו טוב וחציו רע ומשכן הרוח הוא בלב ששם יש לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. ונשמה שמשכנה במוח הוא מבריאה ששם רובו טוב כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה היא אך מעוטו לפעמים שהולך מהלב למוח ולכן מיעוטו רע. ובחול דלביש עשר כתות דמלאכיא שהוא עולם המלאכים עולם היצירה לאו כל אדם זוכה לנשמה זולת מאן דזכי וכמו שחשב בזוה"ק (ח"ב צ"ד ב') זכה יתיר וכו' ויש מי שזוכה גם מאצילות כמוש"ש אבל לאו כל אדם זוכה לזה. ובשבת דאיהו לבוש לבושי דאינון ע"ס דבריאה וא' בפתח אליהו לבושין תקינת לון דמיניהו פרחין נשמתין ואז כל אחד מישראל זוכה לבחי' נשמה מסט' דכרסייא שהוא עולם הכסא עולם הבריאה. וגם בנשמה יתירה דשבת יש מדרגות רבות שיש שזוכה יותר ויותר עד שיוכל לזכות לנשמה מאצילות שהוא בחי' שם מ"ה עם המילוי. אך עכ"פ כל אחד מישראל בשבת זוכה לאיזה בחי' נשמה ולכן קראו בגמ' נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת וכו' וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש היינו שהנפש אבדה התוספות שנתוסף לה בע"ש וכמו"ש בזוה"ק (ויקהל שם) ודא איהו שבת וכו' והיינו שהנשמה יתירה נקראת שבת כאמור. וזה שא' בגמ' הנ"ל חוץ משבת שנתן להם בצנעא:

## פרק ח

**בסעודת** שחרית אומרים נהורי' ישרי בה. להבין הלשון ישרי' ולמה לא אמר נהורי' ינהיר בה. והענין ע"פ הגמ' (חגיגה י"ב:) וחשך ענן וערפל מקיפין אותו שנא' ישת חשך סתרו

וכו' ומי איכא חשוכא קמי שמיא והא כתיב ידע מה בחשוכא ונהורא עמי' שרא ל"ק הא בבתי גואי הא בבתי בראי והיינו דנהורא עמיה שרא משמעו שאין שם שום חושך דאל"כ מהו הקושיא על מה שאמ' וחושך ענן וערפל מקיפין אותו הלא יוכל להיות דנהורא עמיה ומ"מ החשך וכו' מקיפין. אבל תיבת שרא משמע שאין שם שום חושך. וע"ז משני הגמ' דבבתי גואי נהורא עמי' שרא ושם באמת אין שום חושך רק בבתי בראי שם ישת חשך סתרו. ובתי גואי הוא הנקרא מסתרים כמו שא' בגמ' (שם ה':) על מה שא' במסתרים תבכה נפשי מקום יש להקב"ה ומסתרים שמו וכו'. ומקשה ומי איכא בכי' קמי הקב"ה וכו' ל"ק הא בבתי גואי וכו' והפירוש דבז' המדות שהאציל הקב"ה להנהגת העוה"ז אף דשם יש ג"כ מהנסתרות לה' שכן יעקב אע"ה שהוא מרכבה למדת ת"ת שהוא שם הוי"ה בחי' ז"א והשם הוי"ה כולל כל המדות דאותיות י"ה מרמזים למדת חכמה ובינה שהם הנסתרות לה' אלהינו מ"מ שם ישת חושך סתרו שבעוה"ז אין שום תפיסה בזה. אבל במסתרים שהוא בתי גואי שהם למעלה מז' המ' שם אין שום חושך כלל. ומ"מ במאמר ראשון מעשרה מאמרות שהוא בראשית דנמי מאמר הוא (כמ"ש ר"ה ל"ב.) דכתיב בדבר ה' שמים נעשו ולא נא' שם ויאמר ונזכר שם והארץ היתה תהו ובהו וחשך ע"פ תהום. והטעם הוא שמאמר ראשון בראשית שהוא ראשית המחשבה. דחכמה מוחא דאיהו מחשבה שם הוא התפשטות המחשבה אבל בראשית היינו ראשית המחשבה ושם כבר הי' גלוי לפניו ית' התהו ובהו וחשך שנדרש (בבר"ר פ' ב') על מעשיהן של רשעים. ועי"ז יכולין לתקן הכל ע"י תשובה שיתברר אם יהיה חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית וכו' (כמ"ש שבת פ"ט:) היינו שכבר בראשית המחשבה צפה הקב"ה במעשיהן של רשעים ושהם יוציאו האור מתוך החשך דוקא ועי"ז יהיה נעשה טוב מאוד דלית נהורא אלא האי דנפיק מגו חשוכא. ובאמת במאמר ב' שהוא יהי אור שכנגד חכמה שהוא מהנסתרות לה' אלהינו וכש"כ במדת כ"ע שם נהורא עמי' שרא ואין שום חשך כלל. ובשבת שלא נאמר בו ויהי ערב ואי' (בבר"ר פ' י"א ועוד) ל"ו שעות שמשה אותה האורה עיי"ש וליל שבת וי"ב של שבת. ובס' הבהיר אמר דלקח שביעי ושם במקומו היינו דבשבת יש הארה מאור הראשון. ולכן אומרים בסעודה שניה דהוא סעודתא דעתיקא נהוריה ישרי בה שמבקשין שלא יהיה שום מקום לחשך דבלילה בסעודה א' אומרים נהורא לה ימטי דעתי"ק אתייא לסעדא בהדה וכאן אומרים נהורי' ישרי בה. וזה שיסד רשב"י ע"ה בתיקונים ע' פנים במלת בראשית דפתח אינון שבעין אנפין לאורייתא וכו' וקרא אותם תיקוני הזוהר. דשם זוהר נקרא מפני שהוא לשון אור ואור גימטרי' רז והוא האור הגנוז שגנזו הקב"ה בתורה. אבל למה פירש רק ע' פנים

שבמלת בראשית בלבד ולמה קראם תיקונים. אך רשב"י גילה ופתח הע' פנים שבמלת בראשית שעי"ז יהי' ביכולת האדם לתקן כל מה שעבר עליו ע"י תשובה ועי"ז יברר אותו השי"ת שיהיה חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משנת ימי בראשית ואז כשלג ילבינו. ודוד המע"ה שהקים עולה של תשובה אמר תכבסני ומשלג אלבין שהשי"ת יכול לברר שילבין עוד יותר משלג. אך עכ"פ יתברר ע"י תשובה אם יהי' חטאיכם כשנים הללו וכו' כשלג ילבינו. ולכן נוהגין ישראל ללמוד בס' התיקונים בחדש אלול ועשי"ת שאלו המ' יום הם ימי רצון שאז ניתן הלוחות שניות למשרע"ה עם כל הד"ת כדי לתקן הרב כעס. ואז הזמן רצוי לבקש אתה תן (כמו שנת' ר"ח אלול) ולתקן הכל ע"י תשובה ובפרט בשבתות שבתוך מ' יום אלו דשבת זמן תשובה כמו שא' (בר"ר פ' כ"ב) כך כחה של תשובה וכו' מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת ואיתא בפרדר"א טוב להודות לה' כמד"א ומודה ועוזב ירוחם אז הזמן יותר רצוי לתקן כל העבר ושיהי' כשלג ילבינו:

## פרק ט

**הפטורה** זו הוא רביעית מהז' דנחמתא וכבר אמרנו שהם כנגד הז' מדות מעילא לתתא והפטורה זו כנגד מדת נצח. והענין דנחמתא העברה הי' כנגד מדת ת"ת שהוא בחי' אמת וכתיב שפת אמת תכון לעד ולכן מתחיל ההפטורה עניה סוערה לא נוחמה שהצעקה הוא שהוא עניה מן ד"ת ומה יועיל ע"ז הנחמה שכל הגליות הוא להוציא התורה שבע"פ מהאו"ה. וע"ז הי' התנחומין הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך וכמו שאמרנו שלשון מרביץ היינו בהווה וכמו"ש בזוה"ק (ח"ב ר"מ ב') מרביץ לאתקנא תבירא. והיינו שתמיד יש קטרוגים על ישראל רק השי"ת מרביץ בהווה לאתקנא תבירא ואת"כ יקיום ויסדתיך בספירים (כמו שנת' בש"ק העבר) ואף שבהווה אנו רואים שעדיין לא נושענו מ"מ היה זה לתנחומין ע"ד שא' בזוה"ק (ח"ב קפ"ח ב') שהשיב ר"א להההגמון ששאל אותו דכתיב שפת אמת תכון לעד ואתון זעיר הוה לכו מלכותא ומיד אעדי מנכון וכו' והשיבו ר"א אלו אמר קרא שפת אמת כוננת לעד הוה כדקאמרת אבל לא כתיב אלא תכון זמינא שפת אמת דתכון וכו' והיה זה תנחומין שלסוף יהיה שפת אמת תכון לעד. אבל הפטורה זו שכנגד מ' נצח ואמרו (עירובין נ"ד.) כל מקום שנא' נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית וע"ז לא יועיל התנחומין העברו שהרי עכ"פ בהווה יש הפסק כי זה יותר מי"ח מאות שנה ועדיין לא נושענו ואיה הוא הנצח. ע"ז בא התנחומין ואומר הפ' מי את ותראי מאנוש ימות ומבן אדם וגו' ותשכח ה' עושיך נוטה שמים ויוסד ארץ ותפחד תמיד וגו' ואיה חמת המציק. וא' בפסיקתא (נחמתא זו) מאנוש ימות אתה מתיירא וכו' למי שהי' רואה תולעת והי' מתיירא ממנו שהיה נראה כגחלת ונקראת גומרת לילה אמרו לו מזו אתה

מתיירא בלילה היא גחלת ויוקדת יבא הבקר ואתה רואה שאינה אלא תולעת כך אמר להם הקב"ה מאנוש אתם מתייראים תולעה הוא אף כי אנוש רמה ובן אדם תולעה וכו' אמרו לפניו רבש"ע והרי שעבודה ש"מ קשה אמר להם מפני שהעוה"ז לילה הוא יבא בוקר ואתם רואים אותם שאינם אלא תולעה וכו' אתא בוקר וגו'. והיינו שבאמת אח"כ יראו הכל שהשי"ת היה המנהיג אף בגלות בהווה וכמו שנא' ושמתי כסאי בעילם ורק בעוה"ז הדומה ללילה נראה שהם מושלים אבל יבא הבוקר ותראו שמעולם לא נשתעבד בכם שום אומה ולשון רק ה' מלכנו תמיד והוא הי' המנהיג ומן הסתם כל דעביד רחמנא לטב עביד ואף בהווה לא הי' הפסק כלל מעולם. וזהו מדת נצח שהוא לעולם ואין לו הפסק. וזה שאמר ותשכח ה' עושיך נוטה שמים ויוסד ארץ שהשי"ת הוא המנהיג תמיד אף בהווה ולמה תתייראו מבן אדם תולעה מפני חמת המציק אבל ואיה חמת המציק הלא הכל הוא מהשי"ת והכל לטובה:

**ובגמ'** (ברכות נ"ח.) נדרש והנצח זו מפלתה של מלכות הרשעה וכן הוא אומר ויז נצחם על בגדי. ויש להבין הלא הפ' זה לך ה' וגו' והנצח נדרש על מדות השי"ת ואיך דרש על מלכות הרשעה מדכ' ויז נצחם ששם מדבר מנצח של אדום. אך הענין דנצח של אדום הוא שאומרים שהם הם הנצח שאין להם הפסק וכמו ששאל ההגמון אנן מיומין דעלמא קיימי במלכותא ולא אעדי מינן וכו'. ונצח של אדום וכוחו הוא הדם כמו שנא' לו ועל חרבך תחיה וכבד שהוא כולו דם אי' בזוה"ק (ח"ג רל"ד א') כבד דהוא דרגא דעשו והוא קליפת הכעס והקנאה וזה שורש כל הקלי' (כמו שנת' לעיל אות ז') אבל כשיבא הבוקר אז יראו שישראל הם הנצח שלא הי' להם הפסק מעולם. וזהו ויז נצחם על בגדי שהוא הדם שלהם וכמו שנא' ולא יהי' שריד לבית עשו. וזה הוא מה שא' בגמ' (חולין צ':) אצל גיד הנשה ר' יהודה אומר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת את של ימין ומיבע"ל בגמ' אי דעת תורה או דעת נוטה ופירש"י דעת נוטה דסתם הנאבק עם חבירו כשהוא נותן וכו' והוא כמו ריב"ל לקמן דר' יהודה יליף מדכתיב בהאבקו עמו כאדם שחובק את חבירו וידו מגעת לכף ימינו וכו'. וצריך להבין כיון דדרש מקרא מה זה דעת נוטה ומה זה ספק וגם מה זה הלשון והדעת מכרעת שא' ר' יהודה כיון דפשיטא לי' ויליף מקרא ולא מצינו לשון זה בשום מחלוקת תנאים כשחולקין בדרושי הפסוקים. רק כן דרך הגמ' להסתיר הסודות ורק רשב"י הוא שהתחיל לגלות סודות ואף הוא כיסה טפחיים ומ"מ במה שיש איזה תפיסה אפשר להתבונן. אבל הגמ' הסתירה הכל וכמו שא' (פסחים קי"ט.) על הפ' למכסה עתיק זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין. ואפשר לומר שכאן הי' כונת ר' יהודה דידוע שהמלאך הזה היה שרו של עשו (כמו"ש בבר"ר פ' ע"ז) על ויאבק איש עמו

ורצה לקטרג על יעקב אבינו שעדיין אינו נשלם במדת אמת שיהי' שפת אמת תכון לעד וירא כי לא יכול לו שראה שהוא לעצמו כבר נשלם במדת אמת כמו שנא' תתן אמת ליעקב ויגע בכף ירכו פי' שעל זרעו מצא מקום לקטרג שהמה מנותקים עוד ממדת אמת של יעקב. וא' במד' (בר"ר שם) על ויגע בכף ירכו נגע וכו' בנביאים ובנביאות שעתידין לעמוד ממנו ואיזה זה דורו של שמד. ובאמת בדורו של חורבן לא מצינו שהרגו נביאים ואדרבה ירמיה היה נכבד בעיני המלך וגם בשעת החורבן לא הי' שמד שלא גזרו על המצות ורק המן שביקש ולא עלתה בידו ודורו של שמד היה רק במלכות יון ואז לא היה עוד נביאים ונביאות בישראל. אך המדרש ג"כ הסתיר הסודות ונתכוין לסוד דאי' (בפתח אליהו) ת"ת גופא נצח והוד תרין שוקין ונצח והוד הם תרין נביאי קשוט וכמו"ש בתיקונים (בהקדמה ג' א') נביאים מסט' דנצח והוד נצח לימין והוד לשמאל וזה שא' ר' יהודה דאף דמקרא לבד לא הי' לו הכרח כ"כ שהיה יכול לדרוש בהאבקו כדדרשו חכמים מ"מ אמר והדעת היינו שיש לו הרגשה בלב דדעת הוא רוח הקודש וכמו"ש בפירש"י (תשא) ובדעת זה רוה"ק [והוא דברים שכסה עתיק יומין שזוכין כשנכנס החכמה לבינא לבא כמו שנא' כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם] ויש לו הרגשה בלב שהוא של ימין היינו שמן הסתם רצה המלאך הזה שהי' שרו של עשו לנגוע יותר בשל ימין שהוא כנגד מ' נצח שע"ז היה טענתו שהוא הוא הנצח וכמו שנזכר לעיל מזוה"ק מטענת ההגמון ולמה לו להאבק לנגוע בשל שמאל שהוא כנגד מ' הוד. וזה שאמר והדעת מכרעת שהוא של ימין וזה לא רצה לגלות ואמר שיש לו הרגשה בלב. והנה זה הי' בלילה ובבוקר נא' ויזרח לו השמש ודרשו (בר"ר פ' ע"ח) לרפואתו שנתרפא מצלעתו היינו שנתברר שגם זרעו אינם מנותקים מגופו ממדת אמת וגם בהם הוא שפת אמת שתכון לעד. וזה מ"ש בפסיקתא יבוא הבוקר ואתם רואים אותם שאינם אלא תולעה היינו שבאמת ישראל הם הנצח והוא הנצח דקדושה שאין לו הפסח עולמות אף בהווה כמו שנא' ויז נצחם על בגדי ולא להם הנצח כמו שנא' ולא יהי' שריד לבית עשו. וקוראים הנחמות בשבת שבשבת יש לישראל בחי' הדעת ההרגש בלב שבאמת השי"ת הוא המנהיג אף בהווה. וכמו שנדרש בזוה"ק (ח"א מ"ח ב') הפ' ביום הניח ה' לך מעצבך וגו' על יום השבת שיש יום שהשי"ת נותן נייחא בלב ישראל אף כשהוא עוד בתוך העבודה הקשה מ"מ יש לו נייחא בלב ע"י שמופיע הדעת בלבו שהכל מהשי"ת ורק בדמיון נדמה השעבוד בעוה"ז הדומה ללילה כגחלת בוערה אבל באמת יבא הבוקר ויראו עין בעין שהכל מהשי"ת כנ"ל מפסיקתא. ומזה יש נחמה אף בהווה שהנצח של ישראל לא נפסק לעולם:

## פרק י

**אנכי** אנכי הוא מנחמכם. בתיקונים (תי' ל' ק"ח א') ועוד אנכי דא שכינתא תתאה ורזא דמלה אנכי אנכי הוא מנחמכם ואימא עלאה אנכי לעילא. אנכי אימא תתאה לתתא ועל תרווייהו אתמר ראו עתה כי אני אני הוא. ונראה מהתיקונים דאנכי דא שכינתא תתאה דאמר קאי על אנכי שבעשרת הדברות דמיירי בה לעיל מינה. וברע"מ (פנחס רנ"ו ב') אי' פקודא קדמאה אנכי מסט' דכתר וכו' אנכי בי' כתר ובי' אי"ן וכו' ואי"ן ידוע דהוא בתי' כתר עתיקא סתימאה דכל סתימין כמו"ש בזוה"ק (ח"ב ס"ד ב') ואיך אמר כאן על אנכי דהוא שכינתא תתאה. אך בזוה"ק (ח"ב פ"ה ב') אי' ג"כ אנכי כמה דתנינן בת הי' לו לאברהם אבינו היא שכינתא ודא בת וכו' אמר ג"כ דאנכי מרמז לשכינתא תתאה. וברע"מ הנ"ל מסיים וכתר אתקרי מסט' דאימא עלאה דאדכר לגבה חמשין זמנין יצ"מ באורייתא. שהם כנגד נ' שערי בינה. ואמר עוד ואיהי בת מן בראשית דכלילא עשר אמירן מסט' דחכמה בת י' בחכמה יסד ארץ באבא יסד ברתא. פי' דבתיבת בראשי"ת יש אותיות רא"ש שמורה על כ"ע ואותיות ב"ת שמורה על מ' מלכות דכ"ע איהו כתר מלכות ואות י' מורה על חכמה. ואמר דכלילא עשר אמירן פי' דמדת מלכות כולל כל ע"ס מכ"ע עד מלכות והוא דידוע דאנ"י הוא מ' מלכות כמו שנא' אני ה' שוכן בתוך בנ"י פי' שכל אחד מישראל כשקורא בתורה לשון אני זה מרמז על שכינתא תתאה היינו שהשי"ת בתוך בנ"י ממש. דלשם הוי"ה אומרים בלשון אתה ה' אבל כשאומר בלשון אני ה' זה מורה על בחי' שכינתא ששוכן בתוך לב בני ישראל. והוא אני שבשם אדנ"י וחסר הד' (ונת' במ"א). וכשיש כ' באמצע תיבת אני זה מורה שהוא כלול מכל הע"ס עד כ"ע. גם תיבת אני אותיות אי"ן דכ"ע איהו כתר מלכות. וזה שא' ברע"מ הנ"ל וכתר אתקרי מסט' דאימא עלאה וכו' היינו דע"י תגו של יוד מופיע מכ"ע לחכמה ובינה בסוד הדעת שהוא פנימיות מכ"ע וזה י' שהוא חכמה ובחכמה יסד ארץ באבא יסד ברתא שהוא מ' מלכות והוא יוד שכולל כל עשר אמירן. וזהו מה שא' בתיקונים הנ"ל אנכי דא שכינתא תתאה דאנכי ג"כ קורא כל אחד מישראל בתורה כמו אני הנ"ל ומורה ג"כ על אני ה' שוכן בתוך בנ"י ושייך לומר לשון אנכי. רק דאנכי מרמז שכלול מכל ע"ס עד כ' שהוא מרמז לכתר. וזה שאמר ורזא דמלה אנכי אנכי הוא מנחמכם ע"ד שא' בזוה"ק (לך פ"ז ב') אנכי אנכי הוא מוחה וגו' מ"ט תרי זימני אנכי אלא חד בסיני וחד בשעתא דברא עלמא וכו' דכתיב אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי הוא בגין לאחזאה דלא הוי פרודא בין עילא ותתא. וכ' בנצוצי אורות דחד בסיני מרמז למ' מלכות וחד דבריאת עולם מרמז לבינה. והיינו דאנכי מורה על שכינתא עלאה ג"כ דבינה נקרא אימא עלאה ושכינתא עלאה כמו"ש

בתיקונים (תי' מ"ח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא. והיינו דאנכי מורה ג"כ שהשי"ת שוכן בתוך בנ"י כמו אנ"י כנ"ל וכלול מכל וכל שהוא שבת תתאה רק שבת תתאה הוא שאחר שבת יוכל לשוב היצה"ר עוד אבל שבת עלאה שהוא בחי' שכינתא עלאה זה מורה שנגאל מכל וכל שלא ישוב עוד היצה"ר לשלוט בו. וזה שא' בזוה"ק (לך הנ"ל) חד בסיני שאז ג"כ נעקר יצה"ר מלבם (כדאי' במד' שה"ש) ומ"מ אח"כ שב וחזר יצה"ר למקומו וחד בשעתא דברא עלמא כאדה"ר קודם הקלקול דכ' אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי כשהיה אדה"ר בג"ע ואז הי' כל העולם כן בלא יצה"ר. משא"כ בסיני הי' רק בישראל כמו שנא' אני אמרתי אלהים אתם וגו'. ואנכ"י אנכ"י הו"א מורה שהוא בתכלית השלימות מכל וכל וכמו שא' בזוה"ק (ח"ב קע"ז ב') הו"א איקרי מאן דסתים ולא שכיח הו"א מאן דלא אזדמן לעינא. הו"א מאן דלא איקרי בשמא. וזה שא' בזוה"ק (לך שם) היא בגין לאחזאה דלא הוי פרודא בין עילא ותתא דהיינו בין שכינתא עלאה ותתאה שמורה שלא ישוב היצה"ר עוד לעולם דבשעת הבריאה אף שלא הי' יצה"ר מ"מ נכנס הנחש לג"ע ופיתה אותו. וזה שא' (שבת קי"ח:) אלמלא משמרין ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלין והיינו דע"י שבת תתאה יזכו לשבת שני' לשבת עלאה ומי שזוכה בשבת אחד גם לשבת עלאה הוא נגאל מיד (כמו שנת' כ"פ). ואמר אח"כ בזוה"ק (לך הנ"ל) כגוונא דא ראו עתה כי אני אני הוא לאחזאה דלא הוי פרודא בין עילא ותתא וכו'. וזה שא' בתיקו' הנ"ל אנכי אנכי הו"א אנכי אימא עלאה לעילא אנכי אימא תתאה לתתא והו"א מרמז דלא הוי פרודא בין עילא ותתא וכאמור. ומסיים בתיקונים ועל תרווייהו אתמר ראו עתה כי אני אני הוא כמו שכ' בזוה"ק (לך שם) ואני אני בלא כ' עוד גדול יותר וכמו"ש בזוה"ק (ח"א כ"ב ב') ראו עתה כי אני אני הוא אלא דא הוא עלת על כל עלאין ההוא דאתקרי עלת על כל העלות וכו' והא לא אמרית לכו השתא אלא דאית דאתקרי עלת העלות ולאו ההוא דאתקרי עלת על כל עלות וכו'. וזה יהי' לעתיד ראו עתה כי אני אני הוא ובעוה"ז בשבת יש התגלות מעין עוה"ב והוא מדרגת אנכי אנכי הוא עם כ' באמצע וכאמור ומרמז לשכינתא עלאה ותתאה שבת עלאה ותתאה והו"א מורה לאחזאה דלא הוי פרודא בין עילא ותתא. וזהו מנחמכם שמורה שאף בהווה נצח של ישראל אין לו הפסק שיש התגלות בשבת מעין עוה"ב מעין בחי' כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי והכל מהשי"ת וכמו שאמרנו. וזה שא' אח"כ מי את ותיראי מאנוש וגו' מ"י מורה על אימא עלאה כידוע. א"ת מורה על שכינתא תתאה כמו"ש בזוה"ק (ח"ג קנ"ו א') על הפ' ואם ככה את עושה לי. ומרמז מ"י א"ת כמו אנכי אנכי כנ"ל:

## פרק יא

**הפטורה** זו הרביעית מז' דנחמתות הוא כנגד מדת נצח והז' רועים הם מרכבה לז' המדות ומשה רבינו למדת נצח כידוע. והנה יעקב אבינו שמטתו שלימה שאין בה פסולת הוא מרכבה למ' ת"ת שהוא מדת אמת וכתיב שפת אמת תכון לעד. אבל כתיב רק תכון לעד ולא כוננת לעד בהווה רק לעתיד וכמו שא' בזוה"ק (פ' תשא). משא"כ משרע"ה שכוחו הוא שהוריד הד"ת לארץ הוא מרכבה למ' נצח היינו שאין לו הפסק עולמות. (כמו"ש עירובין נ"ד.) והיינו שע"י כח התורה אין לו הפסק כלל אפי' בהווה ג"כ. ולכן נאמר בהפטורה זו ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמור לציון עמי אתה. ובזוה"ק (ח"ג ל"ה א') תנינן כל ב"נ דאשתדל במילי דאורייתא וכו' קוב"ה חפיא עלי' הה"ד ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך ולא עוד אלא דהוא מקיים עלמא וקב"ה חדי עמיה כאלו ההוא יומא נטע שמיא וארעא הה"ד לנטוע שמים וליסוד ארץ וכו'. והיינו שמקודם אמר הנחמה מי את ותראי מאנוש וגו' ותשכח ה' עושיך נוטה שמים ויוסד ארץ והיינו שכיון שהשי"ת נוטה שמים ויוסד ארץ פי' בהווה שאף בהווה כל ההנהגה מהשי"ת ונצח של ישראל אין לו הפסק לכן מי את ותראי מאנוש ימות שיבא הבוקר ותראו שהוא רק בן אדם תולעה וכמו שאמרנו. ואח"כ אמר ואשים דברי בפיך שכל אחד מישראל ראוי לזה להיות ממשתדלי באורייתא אם רק יהי' חפץ ה' בו ויהי' צמא לד"ת אז השי"ת מוכן להכניס בו ד"ת. וע"ז אמר ואשים דברי בפיך ואז אתה בעצמך תהי' בבחי' לנטוע שמים וליסוד ארץ כמו"ש בזוה"ק הנ"ל דקב"ה חדי עמי' כאלו ההוא יומא נטע שמיא וארעא וכל אחד מישראל ראוי לזה וכמו שא' (במ"ר ברכה) אמר הקב"ה לישראל חייכם כל החכמה וכל התורה דבר אחד קל הוא כל מי שמתיירא אותי ועושה ד"ת כל החכמה והד"ת בלבו וכו' יראת ה' היא חכמה וגו'. וכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה כמו שנא' מורשה קהלת יעקב ואיתא (ויק"ר פ' ט') ירותתי גבך וכו' מורשה קהלת יעקב אין כתיב כאן אלא קהלת יעקב. והיינו שהע"ה מכונים בשם יעקב כמו שא' (ב"מ ל"ג:) ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה שבאמת כל אחד מישראל יש לו חלק בתורה ויוכל לזכות להיות מכלל משתדלין באורייתא. ומי את ותיראי מאנוש וגו' כמו שא' (באבות פ"ו) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בת"ת. וזה תנחומין אף בהווה שאין לו הפסק ואף כשהוא בתוך העבודה ואין יכול לעסוק בתורה מ"מ אמרו (שם פ"ג) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות. ומדאמר מעבירין ממנו מכלל שכבר יש עליו העול ואין יכול לעסוק בת"ת מ"מ כשמקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו העול. ואמר ולאמר לציון עמי אתה ובזוה"ק שם מכאן אוליפנא דישראל אקרון בשמא דציון דכתיב

ולאמור לציון וגו'. והלשון מכאן אוליפנא כונתו על הירוש' (תענית פ"ד ה"ב) ארחב"פ חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שנקראו ישראל ציון אלא זה ולאמור לציון עמי אתה. והוא דתלמידי חכמים נקראו בבחי' ציון ע"פ מה שאמרו (ברכות ח.) אוהב ה' שערי ציון וגו' אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה וכו'. וזהו ולאמור לציון עמי אתה דעמי נקראו הת"ח כמו שא' בגמ' (ב"מ שם) הגד לעמי פשעם אלו ת"ח ששגגות וכו'. ואף שכתב באור זרוע דלכן נקראו עם הארץ מלשון גחלים עוממות שאין בהם אור אך כיון דשם מיירי בת"ח ששגגות נעשית להם כזדונות ומשום זה נקראו עם שהם עוממות ואין בהם האור כ"כ ומ"מ נקראו עמי. וכן ולאמור לציון עמי אתה אף מי שאינו מבורר כ"כ עוד מ"מ כשהם מצוינים בהלכה נקראו עמי אתה. ובירוש' (תענית שם) על ג"ד העולם עומד וכו' ושלשתן בפסוק אחד ואשים דברי בפיך זו תורה ובצל ידי כסיתיך זו גמ"ח לנטוע שמים וליסוד ארץ אלו הקרבנות. דרש הפסוק על תורה ועבודה וגמ"ח ומה שא' אלו הקרבנות ואיך נרמז בפסוק קרבנות. אך הפ' נאמר לנחם אותנו בגלות שאין לנו מזבח וקרבנות גם בזמן המשנה ג"כ כבר לא הי' קרבנות. אך עבודה היינו תפלה ואיתא (בספרי עקב) ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה וכו' וכי יש לך עבודה בלב וכו' וכי יש פולחן בבבל הא מה ת"ל ולעבדו זו תפלה וכו' דתפלות כנגד תמידין תיקנום (כמו"ש ברכות כ"ו:). ואמר התנחומין אלו ע"פ שא' (שמו"ר פ' ל"ח) דברים אני מבקש שנא' קחו עמכם דברים וגו' ואין דברים אלא ד"ת שנא' אלה הדברים וגו' אמרו לו אין אנו יודעין אמר להם בכו והתפללו לפני ואני מקבל. וזהו ואשים דברי בפיך זה תורה שזה עיקר לעמל תורה נברא (כמו"ש סנהדרין צ"ט:) ואף מי שאינו יכול ללמוד מ"מ עכ"פ כל אחד מישראל מתפלל ג' פעמים ביום והוא נקרא עמל שיחה ואין שיחה אלא תפלה (ברכות שם). וע"ז א' לנטוע שמים וליסוד ארץ ארץ הוא מדת מלכות ותפלה הוא כעומד לפני המלך והוא בחי' יראה וכמו שנדרש (שם ט':) הפ' ייראוך עם שמש על תפלה וכן הפ' כי את האלהים ירא על תפלה. ואף מי שהוא בור ואינו יכול להתפלל ג"כ מ"מ יש לו ג"כ עצה ע"י גמ"ח שזה ביד כל אחד מישראל וע"ז אמר בצל ידי כסיתיך והוא ע"פ שא' (ירוש' סוטה פ"ז ה"ד) עתיד הקב"ה לעשות צל לבעלי מצות בצילן של בעלי תורה שנא' כי בצל החכמה בצל הכסף והוא גמ"ח בממונו. ומי שאין סיפק בידו לעשות גמ"ח בממונו יכול לעשות גמ"ח בגופו וכמו שא' (סוכה מ"ט:) גדולה גמ"ח יותר מן הצדקה צדקה בממונו גמ"ח בין בגופו בין וכו'. וזה ביד כל אחד מישראל ואף ריקנין שבך מלאים מצות כרמון (ברכות נ"ז:) וזה שא' בירוש' ולאמור לציון עמי אתה אלו ישראל שכל אחד מישראל מצוין נגד האומות אם בתורה או בתפלה או בגמ"ח. וזה התנחומין בהווה שנצח של ישראל אין לו הפסק עולמות.

ובשבת כל אחד מישראל בכלל ת"ח כמו שאמרנו ממה שא' (שבת קי"ט:) מי עדיפת לן מינה. וכל ישראל מצוינים שכל אחד משליך כל עסקיו ומפנה עצמו לד"ת כמו"ש (ריש סא"ר) שבת יעשה כולו תורה וכו' לכן אומרים בשבת תנחומין אלו:

## פרק יב

**בפסיקתא** נחמתא זו (אות ז') ד"א אנכי אנכי הוא מנחמכם זש"ה כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו למי שעלה לו מכה וקורעה הרופא וכו' אם מבקש אתה להתרפאות לך אצל אותו שקרע והוא מרפא לך כך הנביא וכו' עשו תשובה והקב"ה גואל אתכם וכו' שהוא הוא שהכה והוא הוא שמרפא לכו ונשובה עד ה' וכו' אמר הקב"ה וכו' אני הוא שהכיתי שנא' ממרום שלח אש בעצמותי ואני הוא שמרפא אנכי אנכי הוא מנחמכם. נראה מזה שהמכוון הוא שגם הרפואה יהיה באש ע"ד שא' (ב"ק ס':) אני הוא שהציתי אש בציון שנא' ויצת אש בציון וגו' ואני שעתיד לבנותה באש שנאמר ואני אהיה לה חומת אש סביב וגו'. ולכאורה איך הוא הדמיון דאש החורבן הוא אש השורף משא"כ חומות אש אינה לשרוף ואדרבה להגין מכל צרה כחומה סביב. אך ענין חומת אש המכוון על ד"ת כמו שנדרש (פסחים פ"ז.) אני חומה זו תורה וכו'. ונקרא חומת אש כמו שנא' הלא כה דברי כאש ונא' מימינו אש דת למו ופי' חומה שהוא אור מקיף כחומה. וזה שא' בפסיקתא אני הוא שהכיתי שנא' ממרום שלח אש לשון מרום מורה על מ' עתיקא שהוא רם ונשא מכל רעיון. והמכוון שהאש הי' ממאמר ראשון מאמר בראשית שכנגד כ"ע היינו שיתוקן הכל ע"ד שא' (שבת פ"ט:) אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו שיהיה כזכיות. ובמאמר בראשית כתיב ורוח אלהים מרחפת ע"פ המים ונדרש (בפסיק' ובר"ר פ"ב) זה מלך המשיח דכתיב ונחה עליו רוח ה'. וזה שנא' ויצא חוטר מגזע ישי כתיב יצא לשון עבר שכבר נברא רוחו של משיח עוד מיום ראשון. ע"פ המים כשתשפכו כמים לבך נוכח פני ה' נוכח היינו שידע שממ"ה עומד עליו לנגד עיניו ואז כשיתן האדם אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה כמו"ש (בהג"ה ריש או"ח) ועי"ז יבוא לתשובה כמו שנדרש (ע"ז י"ט.) אשרי איש ירא את ה' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש. וזה פי' הפ' ממרום שלח אש היינו כדי שיתוקן הכל שבמאמר בראשית נזכר תהו ובהו המרמז למעשיהן של רשעים (כמו"ש בר"ר פ"ב) שכן היה ברייתו של עולם כדי שיהי' נעשה מהכל בחי' טוב מאוד ועפמ"ש (זח"ב קפ"ד א') דהא לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא. והרפואה הוא חומת אש כנ"ל אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות א' (פסחים שם) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות היינו תורה ותפלה. ועי"ז זוכין

לתשובה וכמו שנא' קחו עמכם דברים וגו' ובמד' (שמו"ר פ' ל"ח) אין דברים אלא ד"ת וכו' אין אנו יודעין וכו' בכו והתפללו לפני. וכן דרש רבא אני חומה זו כנס"י היינו כמו שנא' ואני תפלה אני מן אדנ"י (זח"ג רכ"ג א') וכתיב אדנ"י שפתי תפתח וגו' והוא בחי' כנס"י. וזה שנא' כי הוא טרף וירפאנו רפואה מורה על העבר והוא ע"י תורה דכתיב בו ולכל בשרו מרפא וע"י תשובה שפכי כמים לבך נוכח פני ה'. יך ויחבשנו מורה על העתיד שלא יתקלקל עוד וזהו התחבושת שלא תתפשט המכה. וזה הי' תכלית של טרף כדי שיבא הרפואה וכן של ויך כדי שעי"ז ויחבשנו שלא יחטאו בעתיד. וזה שנא' כי הוא טרף וירפאנו הו"א מורה על בחי' עתיקא (כמו"ש בזוה"ק בכ"ד) ששניהם הרפואה על העבר והישועה על העתיד יהיה ע"י משיח. ומשיח נזכר עוד במאמר בראשית שכנגד כ"ע בחי' הו"א שכל הנעלם מכל רעיון כנ"ל. וכן נדרש (במ"ר ופסיק') ע"פ המים בזכות התשובה שנמשל למים ובתי"ז (תי' ל"ו) ולית מים אלא אורייתא ששניהם תורה ותשובה יהי' ע"י משיח וע"י שניהם יהי' הרפואה על העבר והישועה על להבא. כי הוא טרף וגו' הו"א דייקא וזה הפי' ואני אהי' להם חומת אש תורה וכנס"י. תושב"כ וכנס"י בחי' תושבע"פ מלכות פה. וזה שנא' אנכי אנכי הוא מנחמכם אנכי נדרש על תורה כמו שא' (ברכות ל"ב:) ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני. וב' פעמים אנכי אנכי היינו תושב"כ ותושבע"פ הו"א הנעלם מכל רעיון זה מנחמכם:

## פרק יג

**עוד** בפסיקתא (ח') ד"א אנכי אנכי וגו' באנכי בראתי את העליונים באנכי בראתי את התחתונים. והיינו שתיבת אנכי מרמז הכ' על מ' כ"ע כמו"ש בזוה"ק אנכי בי' כ' כתר וזה פי' את העליונים ונשאר אותיות אני היינו עד שכינתא תתאה מדת אנ"י. ואמר עוד באנכי דברתי עם אברהם באנכי דברתי עם יצחק וכו' כשנגלה על יעקב לא נגלה עליו באנכי אלא באני שנא' והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' וגו' לפיכך נתייירא וכו' תאמר מה עון אירעני שלא הסיח עמי בלשון הזה וכו' כיוו שראהו הקב"ה שהוא מצטער על הדבר מיד התחיל לדבר עמו באנכי והנה אנכי עמך וכו'. ויש להבין הלשון שאמר מה עון ארעני שלא הסיח עמי וכו' למה לא אמר שאינו ראוי וזכאי שידבר עמי בלשון אנכי מחמת שהוא קטן במעלה מאבותיו כמו שמצינו שאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו ועל עצמו אמר האלהים הרועה אותי מעודי ועד היום הזה שאין לו מהשתדלותו כלום. ועוד מצינו (בר"ר ר"פ ויצא) שאמר אשא עיני אל ההרים למלפני ולמעבדני וכו' מאין יבוא עזרי רק אח"כ אמר לית אנא מוביד סברי מן בריי עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ שבורא גם הנפשות הנמוכות שמכונים בשם ארץ. רק הענין דכיון דכתיב והנה

ה' נצב עליו ויאמר אני ה' וגו' וראה שגם הוא זכה להתגלות שם הוי"ה ומ"מ לא הסיח עמו בלשון אנכי כמו שהסיח עם האבות. פי' דאנכי מרמז גם על מ' כתר כנ"ל היינו שמופיע בלב מהשורש בקביעות והיה סבור שההתגלות שלו הי' רק בראיה לבד ולא בקנין. ע"ד ששמעתי מרבינו הק' זצוקלה"ה שאמר על ז' דפסח דא' (מכילתא בשלח ועוד) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל ואמר שאז זכו רק בראיה אבל לא בקנין עד חודש סיון זמן מ"ת שאז זכו גם בקנין וזה הפי' בגמ' (ריש ב"מ) הוה אמינא מאי מצאתי' ראיתי' וכו' בראי' בעלמא קני שזהו רק ס"ד דגמ' לא אליבא דאמת ובז' דפסח ג"כ ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל והיינו עד בחי' כ"ע אבל רק בראי' ולא בקנין עד זמן מ"ת. וזה שנצטער יעקב אע"ה שהי' סבור שזכה להתגלות שם הוי"ה רק בראיה ולא בקנין וזה שאמר מה עון אירעני שזכה רק בראי'. אך באמת יש להבין למה לא הסיח עמו בלשון אנכי מקודם והרי אח"כ תיכף אמר לו והנה אנכי עמך. רק כך הוא הסדר שההתחלה היה שראה והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. השמימה הב' ההי"ן מרמזין לה' עילאה וה' תתאה והוא ע"ד מה שנא' כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם שבחיבור חכמה ובינה שהוא מוחא ולבא זוכין עי"ז לדעת שהוא פנימיות מכ"ע. וזה התחלת מדת יע"א שהוא הבריח התיכון מבריח מן הקצה בחי' כ"ע אל הקצה שהוא ה' תתאה מ' מלכות והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו ואי' (בבר"ר פ' ס"ח) עולים ויורדים ביעקב עולים היינו עד השורש עד כ"ע ויורדים עד ה' תתאה מ' מלכות בו ביעקב. ואח"כ כתיב ופרצת ימה וקדמה וגו' שהוא נחלת יעקב (כמו"ש שבת קי"ח:). ומשום זה התחיל לדבר עמו בלשון אני. אני מן אדנ"י הוא שכינתא (כמו"ש בזוה"ק) ואח"כ מופיע בו מהשורש שהוא הכ' כתר לשון אנכי שכן הסדר ההתחלה ממדת מלכות ואח"כ זוכין עד השורש מכ"ע:

**וזה** שנא' והנה אנכי עמך והנה הוא לשון שמחה כמו"ש (ספרי קרח) הנה בשמחה וכן הוא אומר הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו. וכן הנה משמע מיד כמו"ש במד' (שמו"ר פ' י"א) אנכי עמך שמיד הופיע בך באמת מלת אנכי שמורה שנקבע בלב בקנין עד השורש עד כ"ע. רק כן הסדר שתחלת ההופעה במדרגת אני שהוא שכינתא והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך שבשכר זה אנכי עמך לעולמי עד ובכל אשר תלך. שזה מדרגת יעקב אבינו ופרצת ימה וקדמה וגו'. וזה שנא' כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך והוא מאמר ופרצת ימה וקדמה וגו' שבכל מקום שילך תלך עמו הקדושה. וזה לימות המשיח כשיתקדש כל העולם בקדושת א"י כמ"ש (בפסיקתא לשבת ור"ח). דברתי ל"ך אותיות למד כ' פי' ללמד ללב מהשורש שהוא כ' כתר. וכמו שנא' למען ירבו

ימיכם וימי בניכם שנדרש (ספרי) ימיכם בעוה"ז וימי בניכם לימות המשיח. וחשב אח"כ בפסיקתא באנכי נגליתי על הגואל שנא' הנה אנכי אלהי אביך באנכי בראתי את הדיבור ושמתי בפיו ואנכי אהי' עם פיך. כידוע שמשה רבינו ג"כ מסטרא דעמודא דאמצעיתא כיעקב (כמ"ש תי"ז תי' י"ג) שהוא ג"כ מרכבה לשם הוי"ה כיעקב אבינו כמ"ש (ב"ב ע"ה.) פני משה כפני חמה וכתיב כי שמש ומגן ה' ויעקב ג"כ נקרא שמש כידוע. ואנכי אהי' עם פיך והוריתיך אשר תדבר היינו שהוא יהיה שורש תושב"כ. ואמר אח"כ קשה גליפת שפתיים וכו' ובגליפת שפתיים כתיב בורא ניב שפתיים והיינו בחי' תושבע"פ שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא (כמ"ש ברכות ל"ד:) והיינו התושבע"פ שהוא הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס. וזה פי' אנכי אנכי תושב"כ ותושבע"פ הו"א מנחמכם כמו שאמרנו. והנה ביצחק לא נזכר לשון אנכי רק בפ' ויגש ביעקב דכתיב אנכי האל אלהי אביך האל שהוא מדת חסד קדושת א"א חסד לאברהם. אלהי אביך יצחק שבשניהם הסיח בלשון אנכי שהופיע הקדושה בלבם עד השורש. ועי"כ בשרו אנכי ארד עמך וגו' ואנכי אעלך גם עלה. ומזה הוכיח בפסיקתא שהסיח עם יצחק ג"כ בלשון אנכי. וזהו ענין אנכי אנכי תושב"כ ותושבע"פ שהוא מלכות פה מטלא דעתיקא הו"א מנחמכם:

## פרק יד

**בפסיקתא** דר"כ (החדשה) ארשב"נ דרכו של איש לרחם כרחם אב וגו' ודרכה של אם לנחם כאיש אשר אמו תנחמנו אמר הקב"ה אנא עביד דאב ודאם וכו' אמר הקב"ה אנכי אנכי הוא מנחמכם. ויש להבין הא כאן לא הוזכר רק מנחמכם ולא רחמים. אך הענין דרחמי האב הוא על העתיד להציל הבן מרע להבא ותנחומי האם הוא על העבר לנתמהו מעצבון העבר עליו עד היום. וזה פי' על אנכי אנכי דאנכי מורה על התורה כמ"ש (ברכות ל"ב:) אנכי זה מעשה סיני ועל להבא אי' בזוה"ק (ח"א ר"ב א') לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא וזהו כרחם אב וגו'. ותנחומין על מה שעבר היינו לתקן הקלקול הוא ג"כ ע"י ד"ת כמו"ש ולכל בשרו מרפא רפואה הוא לרפאות הקודם כמוש"נ קחו עמכם דברים ושובו אל ה' ובמ"ר (תצוה פ' ל"ח) ואין דברים אלא ד"ת. וזה שאמר הנביא אנכי אנכי הוא מנחמכם נחמה על העבר כאיש אשר אמו תנחמנו. וכן על להבא ע"י אנכי נתקע ת"ת בלבם ונעקר יצה"ר מלבם והוא כרחם אב על בנים. הוא מנחמכם הו"א היינו עד השורש כמ"ש (אדר"ז ר"צ א') עתי"ק דאתכסיא אקרי הו"א. ובגמ' (שם ל"ה:) ואין אביו אלא הקב"ה וכו' ואין אמו אלא כנס"י וכו' אב ואם בחי' קוב"ה ושכינתי' קוב"ה תורה איקרי (זח"ב ס' א') והיינו בחי' תושב"כ שע"ז א' (קידושין ל':) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין וזה שא' לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. ושכינתי' הוא בחי' מלכות פה תושבע"פ

קרינן לה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס היינו לרפאות מה שכבר עבר וזהו כאיש אשר אמ"ו תנחמנו:

**ואי'** אח"כ בפסיקתא משל למלך שקידש מטרונה וכתב לה כתובה מרובה וכו' הניחה והלך לו למדינת הים וכו' לאחר ימים בא המלך ממדינת הים אמר לה תמי' אני היאך המתנת לי כל השנים הללו אמרה לו אדוני המלך אלולי כתובה מרובה שכתבת לי הי' חברותיי מאבדות אותי ממך כך או"ה מונין את ישראל וכו' וישראל נכנסין לבתי כנסיות ונוטלין ס"ת וקורין ופניתי אליכם והפרתי אתכם והרביתי אתכם והקימותי את בריתי אתכם ומתנחמים וכו' למחר כשיבוא הקץ וכו' וישראל אומרים אלולי ס"ת שכתבת לנו וכו' הה"ד זאת אשיב אל לבי ע"כ אוחיל והוא כמו"ש במ"ר איכה ואין זאת אלא תורה שנא' וזאת התורה ומסיים וכן דוד אומר לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי. ויש להבין הא פסוקי ופניתי אליכם וגו' נאמרו על אם בחקותי תלכו וגו' אבל כשישראל הם בגלות הוא כשהוא בהיפך ואם לא תשמעו וגו' ואיך מתנחמין בכתובה זו בגלות. אך לכאורה כל הפסוק הזה אין לו פירוש אם בחקותי תלכו וגו' ופניתי אליכם פשיטא מאי קמ"ל וכי זה יהי' שכר המצות שיפנה פניו ח"ו מישראל. רק הפי' אם בחקותי תלכו היינו שיוחקקו הד"ת בלבם אז יועיל אף אם יקלקלו ח"ו אח"כ מ"מ ופניתי אליכם וגו' שיושאר כתובה זו. וזה שלא נאמר ופניתי לכם אלא אליכם שהוא לשון מיוחד יותר והיינו לכל נפש בפרט וביחוד. והפריתי אתכם היינו בד"ת בכמות והרביתי אתכם בד"ת באיכות כי לשון רב מורה עד בחי' עתי"ק וזה רומז על ד"ת של משיח דאי' במד' (קה"ר ב' א') כל התורה שאת למד בעוה"ז הבל הוא לפני תורה שבעוה"ב. והקימותי את בריתי אתכם היינו שיושאר הקדושה לעולמי עד כמו שנא' ועמך כולם צדיקים. ובזוה"ק (ח"א צ"ג א') והא כמה חייבין אית בהו בישראל כמה חטאין וכמה רשיעין וכו' רק כל מאן דאתגזר איקרי צדיק (זח"ב כ"ג א'). אתכם לשון אתכם מרמז לכל נפש בפרט וזהו הכתובה מרובה שמתנחמין בה. וזה שנא' זאת אשיב אל לבי ע"כ אוחיל היינו על להבא להנצל מקטרוג היצה"ר. וכן לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי ממה שכבר עבר. אך התורה לכל בשרו מרפא כנ"ל. וזה שנא' אנכי על להבא ע"י ד"ת יהיה ניצולין מהיצה"ר אנכי הוא מנחמכם נחמה על העבר שבסוף תשמעון:

## פרק טו

**בסעודה** ג' דשבת לא תקנו רז"ל קידוש על היין. והנה קידוש דליל שבת כמו שאמרו רז"ל זוכרהו על היין היינו לומר קידוש היום שהוא שירות ותשבחות כמו שא' (פסחים ק"ז.) כגון זה ראוי לקדש עליו ולומר עליו כל שירות ותשבחות שבעולם. ובסעודת היום

שאין אומרים רק בפה"ג לבד שהוא רק ברכת הנהנין הזכירה הוא רק ע"י שתיית היין. דהזכירה בכניסתו הוא שיזכור שהוא שבת ומן התורה די כשמקדש בכניסתו והוא זכור אתר דלית לי' שכחה ולא קיימי בי' שכחה (כמו"ש זח"ב צ"ב ב') רק אחר הקלקול שחזר יצה"ר למקומו וצריך שמירה כל השבת שלא ישכח שזה הוא כל עסק היצה"ר וכמו שנא' והי' אם שכוח תשכח השמר לך פן תשכח וגו'. ובגמ' (נדרים ל"ב:) דבשעת יצה"ר לית דמדכר ליה ליצ"ט. לכן תקנו חכמז"ל זוכרהו על היין שעי"ז יזכור שלא ישכח. והענין ע"פ מה שא' בגמ' (ב"ב נ"ח:) בראש כל אסוון אנא חמר והוא ע"פ הפסיקתא להפטורה זו כך הוא אומנתי בדבר שאני מכה אני מרפא אדם מכה באיזמל ומרפא ברטיי' אומנתי אינו כן שנא' כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך. ועיקר הרפואה שנצרך הוא מפני קלקול הנחש דלולי הקלקול לא היה צריך רפואה וכמו שא' (בר"ר פ' י') על הפ' ומחץ מכתו ירפא מחץ מכתו של עולם ירפא. וכן נדרש (ויק"ר פ' ט"ז ועוד) והסיר ה' ממך כל חולי זה יצה"ר וכו' היינו שהיצה"ר הוא הגורם לכל החלאים דבלא הקלקול לא הי' שום חולי. ובקלקול הנחש אי' (בר"ר פ' י"ט) סחטה ענבים ונתנה לו ואף שיש מחלוקת בזה (כמ"ש ברכות מ'.) אי' בתי"ז (תיקון כ"ד) חד אמר חטה הי' וח"א גפן וכלא קשוט (ונת' במ"א). וכיון ששורש הקלקול הי' ע"י היין ועי"ז באו כל החולאים לכן בו בעצמו השי"ת מרפא כמו שנא' וממכותיך ארפאך וזה שא' בראש כל אסוון אנא חמר. ואדרבא ע"י היין יהי' תועלת שיזכור לשמור השבת. ולכן בלילה תקנו לומר בפה הקידוש וגם שתיית היין ובבוקר די בשתיית היין של מצוה שעי"ז יזכור לשמור השבת. וכל זה בסעודת הלילה ובבוקר אבל בסעודה ג' שהוא בסוף השבת שכבר זכה לשומרו כל היום ואף שיש עוד שהות עד צאת השבת מ"מ כיון שזכר כל היום ושמר השבת בודאי יזכור גם שעה זו ולא ישכח עוד ומשום זה בסעודה זו לא תקנו עוד קידוש על היין זה טעם פשוט:

**והא** דאמרי' (עירובין ס"ה.) לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים וכו' אף שהיין הוא לרפואה כנ"ל כמו שא' בראש כל אסוון אנא חמר ומועיל לתקן שלא יביא היצה"ר אותו לידי שכחה. אך בגמ' הנ"ל מיירי על תחלת בריאת היין למה נברא אז וגרם הקלקול לכל העולם ועי"ז נעשה מכתו של עולם ויוצרך רפואה ע"ז אמרו לא נברא יין וכו' כנ"ל. והוא ע"פ שא' בש"ך על התורה שאם לא הי' אדה"ר אוכל מעץ הדעת ביום ו' לא היה הקלקול כ"כ אף שהיה אוכל אח"כ. ויתכן שאף שהיה זה חטא מ"מ לא היה גורם לקלקל כל העולם רק מפני שאכל בער"ש שהי' עוד בימי הבריאה נעשה הקלקול בכל הבריאה. כמו לענין הערלה דאי' (סנהד' ל"ח:) מושך בערלתו היה ומשמע שנברא מהול. אך כיון שנעשה משוך ביום שנברא שהי' עוד בימי הבריאה עי"ז נעשה

כל הבריאה כן וכל אחד נולד ערל. כן לענין המיתה אם לא היה בע"ש הי' הקלקול רק לעצמו ולא הי' ערבוב טוב ורע בכל הבריאה. ובפרט קין והבל שנולדו בג"ע לא הי' מזיק להם הקלקול שלו. רק כיון שהי' החטא ביום מימי הבריאה נעשה הערבוב בכל הבריאה. והגם שמקודם לזה כתיב והארץ היתה תהו ובוהו ונדרש (בר"ר פ"ב) אלו מעשיהן של רשעים. אך אם לאו הקלקול לא הי' הערבוב והי' מעשיהן של רשעים לבד ומי שהי' חטא והי' עובר על ז' מצות בני נח הי' מחויב מיתה אבל לא הי' הערבוב בכל הבריאה. וזה הפירוו' בגמ' הנ"ל לא נברא יין בשעת הבריאה קודם הקלקול אלא לנחם אבלים היינו הצדיקים שהיו אבלים על הרשעים שהיו עוברים על הז' מצות ב"נ וצריכים לנחמה ולשלם שכר לרשעים למי שהי' רשע בפ"ע בפרט. שאז ג"כ הי' מעשיהן של רשעים אבל לא בערבוב טו"ר בכל העולם. ובסה"ק משמע שאם לא הי' אדה"ר אוכל מעה"ד ביום ו' והי' אוכל אח"כ לא היה חטא כלל. ויכול להיות שגם אם הי' שותה מקודם בשבת יין של מצוה שיש מ"ד שנצטווה אדה"ר על השבת כמו שא' (בר"ר פ' ט"ז) ויניחהו נתן לו מצות שבת וכו' ג"כ שוב לא הי' מזיק לו היין אח"כ. אך מפני ששתה מקודם בע"ש עי"ז גרם הערבוב וכיון שע"י היין גרם יללה לעולם (כמ"ש ברכות שם) ועי"ז נעשה מחץ מכתו של עולם לכן בו השי"ת מרפא כמו שנא' וממכותיך ארפאך ובריש כל אסוון אנא חמר ומזה כל יין של מצוה ואז נעשה המצוה ביין לנסכים ונעשה יין המשמח. וכן כל יין של מצוה וכן מי שנצרך לו היין לד"ת כמו ר' נחמן דאמר כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילאי דעתאי זהו בכלל מה שא' (יומא ע"ו:) זכה משמחו וכו'. מה דאמר רבא חמרא וריחנא פקחין היינו דרבא הי' ג"כ מהזוכים וזה שא' פקחין פקחוני שפתחו לבו שהי' אטום ע"י ערלת הלב שהוא היצה"ר כמו שא' (סוכה נ"ב.) משה קראו ערל. והיין שגרם מקודם להיצה"ר והשכחה הוא בעצמו מרפא ובריש כל אסוון אנא חמר. וזה ענין יין של קידוש וזה נצרך רק בב' סעודות הראשונות כדי שלא ישכח שמירת השבת. ולכן בסעודה ג' שכבר זכה שעבר היום בשמירה לא נצרך עוד לקידוש על היין:

## פרק טז

**סעודה** ג' דשבת נקרא סעודתא דז"א ודבוקר סעודתא דעתיקא. ולכאורה הלא א' (מנחות צ"ט.) מעלין בקודש ואין מורידין ומהאי טעמא אי' בתיקו"ז (בהקד' ד"ה דרגא חמישאה) דלכן אקדים יראה לאהבה בגין דמעלין בקודש ולא מורידין. ולפי מה שסידר האר"י הק' סדר הסעודות נגד קדושת הג' אבות חשב דליל שבת נגד יצחק אע"ה ובבוקר דאברהם וסעודה ג' דיעקב ובזוה"ק (ח"א קס"ג ב') אי' יעקב איהו תושבחתא דאבהן וכן

אי' במד' (בר"ר ר"פ ע"ו) הבחור שבאבות זה יעקב שנא' כי יעקב בחר לו יה. וכן כתב באמת בפע"ח שקדושת סעודה זו גבוהה מכל הסעודות וכמו שתיקן בהזמר בני היכלא דבי' רעוא דרעוין ולמה נקרא סעודת שחרית דשבת סעודתא דעתיקא וסעודה ג' דז"א ובחי' קדושת עתיקא גבוה הרבה יותר מבחי' קדושת ז"א. אך הענין הוא ע"פ מה שנא' באאע"ה והאמין בה' ויחשבה לו צדקה ובתרגום וחשבה לי' לזכו והחשה הרמב"ן ז"ל ואינו מובן מה הזכות הזאת ולמה לא יאמין באלהי אמן והוא הנביא בעצמו וכו'. ואפשר לומר ע"פ מה שא' (ברכות ז':) לא הי' אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם וקראו אדון שנא' ויאמר אדני הוי"ה במה אדע וגו'. וזה ענין מה שא' בפסיקתא דהפטורה זו (אות ח') באנכי דברתי עם אברהם וכו' כשנגלה על יעקב לא נגלה עליו באנכי אלא באני שנא' והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' וגו' לפיכך נתיירא וכו' אמר על אבותיי וכו' אלא באנכי תאמר מה עון אירעני שלא הסיח עמי בלשון הזה שהי' מסיח עם אבותיי וכו'. והיינו דאני הוא מדת מלכות כמו שנא' אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. ואנכי שהאות כ' מרמז על כתר תורה שהוא כלול מכל הע"ס עד כ"ע (כמו שנת' במא' י'). ושם בפרשה מצינו שדיבר הקב"ה עם אברהם בשם הוי"ה והוא אמר לו בשם אדנ"י הוי"ה והיינו שהוא השיג שם הוי"ה ע"י בחי' שם אדנ"י. וכמו שכ' בזוה"ק (ח"א רי"ט א') בת יהבה לאברהם דכתיב וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. וזה הי' אחר שנשלם בכל המדות דכתיב מקודם ואברהם זקן בא בימים ואי' בזוה"ק (ח"א קכ"ט א') באינון יומין עלאין אז נאמר וה' ברך את אברהם בכל בת יהבה לאברהם. והיינו מן בחי' אנ"י מ' מלכות עד בחי' אי"ן כ"ע דאיהו כתר מלכות. ובפ' זו הי' פעם ראשון שדיבר השי"ת עמו בלשון אנכי דכתיב אנכי מגן לך שהוא אנ"י עם האות כ' שמורה שכלול מכל ע"ס עד כתר כנ"ל. והוא אמר אדנ"י הוי"ה שהשיג שם הוי"ה ע"י בחי' שם אדנ"י שהוא בחי' אמונה. וע"ז נא' והאמין בה' שע"י אמונה השיג השם הוי"ה אף שלא היה לו השגה בו במדת אמת מ"מ ע"י מ' אמונה האמין בהוי"ה. וע"ז נת' ויחשבה לו צדקה שחשב לו לזכות על האמונה שהאמין בבחי' אמונה. וכן נדרש במכילתא (ומ"ר בשלח פ' כ"ג) תשורי מראש אמנה וכו' בשביל אמונה שהאמין אברהם להקב"ה שנא' והאמין בה' זכו ישראל לומר שירה. וזה שנצטער יעקב שלא הסיח עמו בלשון אנכי ואמר תאמר מה עון אירעני. אבל באמת היה מעלתו גדולה מזה וכמ"ש בזוה"ק (ויחי שם) דכר יהבי' ליעקב דכתיב בני בכורי ישראל והוא אות ו' שהוא הי' מרכבה להשם הוי"ה וע"ז נא' והנה ה' נצב עליו. ומ"מ כיון שראהו שנצטער על הדבר הזה התחיל מדבר עמו באנכי והנה אנכי עמך כנ"ל. וזה הענין בסעודות שבת שבלילה סעודתא דיצחק שהוא מדת יראה ובבוקר

סעודתא דאברהם שמדתו אהבה בגין דמעלין בקודש כנ"ל. וכמו שכ' בתיקונים הנז' ובג"ד אקדימו שס"ה ל"ת דאינון דחילו לרמ"ח פקודין דאינון רחימו וכו'. והוא סעודתא דעתיקא שאברהם זכה למדת זקן דכתיב ואברהם זקן שהוא בחי' עתיקא. רק אז משיגין הקדושה רק ע"י בחי' אמונה אבל בסעודה ג' שהוא כנגד קדושת יעקב אע"ה שזכה למדתו בחי' אמת אז יכולין כל אחד לזכות להשיג בבחי' אמת למיחזי זיו דז"א לא ע"י בחי' אמונה לבד. ובאמת השם הוי"ה כולל כל הע"ס דד' אותיות הוי"ה מרמזין על הט' המדות כמו שנת' כ"פ מזוה"ק ותגו של יוד מרמז על כ"ע (כמ"ש בזוה"ק כ"פ) שמופיע לחכמה ע"י תגו של יוד ולכן א' בזוה"ק הנ"ל דיעקב תושבחתא דאבהן שזכה להיות מרכבה לשם הוי"ה והוא בחי' אמת. ובסעודה זו יכולין לזכות למיחזי זיו דז"א:

## פרק יז

**סיום** הפטורה דפ' זו כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון וגו' ובזוה"ק (ח"ב צ"ד ב') לא תצא כצאת העבדים ואם תאמר דיפקון בגוונא דאלין מסטרא דעבד דאיהו מט"ט דנפקו במנוסה ממצרים לא תצא כצאת העבדים הה"ד כי לא בחפזון וגו'. והוא דחשב שם מדרגות נר"נ שזוכה נפש מעשי' ורוח מיצירה ונשמה מבריאה זכה יתיר יהבין לי' נפשא באורח אצילות מסטרא דבת יחידה וכו' רוחא דאצילות מסט' דעמודא דאמציעותא ואקרי בן לקב"ה וכו' זכה יתיר יהבין לי' נשמתא מסט' דאו"א וכו' אלא אינון י"ק וכו' ובג"ד כד ב"נ זכה בנפש מסט' דבת יחידה לא תצא כצאת העבדים. ובתיקו"ז (סוף הקדמה כ"ז ב') אי' אבל בפורקנא בתראה לא נפקת ברתא בהאי עבדא כשפחה אלא בקב"ה בגין דאורייתא דאיהי חירו עמה בגלותא בתראה וכו' מה דלא הוה בגלותא קדמאה דלא הוה לה ולבנהא אורייתא. ומפני שלא היה להם במצרים עוד התורה הי' ההכרח להיות הגאולה בחפזון כמו שנא' כי גורשו ממצרים מטעם שאם היו מתמהמין עוד ח"ו הי' נשקעים בקליפת מצרים. ואח"כ כתיב כי ברח העם ולמה הוצרכו לומר לפרעה נלכה נא דרך שלשת ימים וכי לא הי' פרעה מתרצה לשלחם לגמרי. אך מפני שלא היו עוד ראוים להגאל ולזה הי' בחפזון ובמנוסה. וזה שא' בתיקונים שם דבגאולה העתידה נא' כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ה' הוי"ה ודאי וכו' היינו מפני שיש לכם התורה שנקרא שם הוי"ה כמו שנלמד (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפני' מדכתיב כי שם הוי"ה אקרא הבו גודל וגו'. ומאספכם אלהי ישראל ופירש"י הולך מאחריכם כמו ונסע דגל מחנה דן מאסף לכל המחנות וכו' שפירש ע"ז רש"י בירוש' (עירובין פ"ה ה"א) שכל מי שהי' מאבד דבר הי' מחזיר לו. וזה ענין נחמה זו ע"ד מה שאמרנו בנחמת נחמו נחמו עמי שעיקר מכוון הגליות הוא כדי שלא ידח שום נפש מישראל וכמו שמסיים

שם ההפטורה איש לא נעדר. וכן אמר כאן ומאספכם אלהי ישראל שהוא מאסף לכל המחנות היינו שלא יאבד שום נפש מישראל ח"ו. וע"ז הוא אריכת הגלות אבל נצח ישראל אין לו הפסק עולמות ואף בהווה בגלות השי"ת מושל בישראל ומנהיג אותם וזהו הנחמה דהפטורה זו. ואומרים הנחמה בשבת שבשבת כל אחד מישראל זוכה לנשמה יתירה וזוכין לנפש מסט' דבת יחידה ולא תצא כצאת העבדים כמו"ש בזוה"ק ובתיקונים הנ"ל. ושבת כל אחד מישראל נקרא משתדל באורייתא וזהו כי לא בחפזון תצאו וגו' כי הולך לפניכם הוי"ה שהוא התורה כאמור:

## כי תצא

### פרק א

**כי** תצא למלחמה על אויביך בזוהר חדש פ' זו ר"ש פתח זנח ישראל טוב אויב ירדפו מאי זנח ישראל טוב דא יצ"ט דשלמה מלכא קריי' טוב דכתיב טוב ילד מסכן וחכם אויב ירדפו דא יצה"ר דאיהו שנאי' דב"נ דשלמה מלכא קריי' שונא דסגיאין שמהן אית לי' דכתיב אם רעב שונאך האכילהו לחם ודא הוא אורייתא קדישא וכו' דלית לי' קטרוגא ליצה"ר בר מילין דאורייתא וע"ד כתיב והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך על תרי יצרך א"ל ר"י יצ"ט מאי בעי מילין דאוריי' א"ל יצ"ט אתעטר בהו ויצה"ר אתכנע בהו וע"ד כי תצא למלחמה על אויביך דא איהו יצה"ר דאנן צריכין למיפק לקבליה במילין דאורייתא ולקטרגא לי' וכדין יתמסר בידא דב"נ כמה דאתמר ונתנו ה' אלהיך בידך. והנה בפסוק לא נזכר שהנצחון הוא ע"י התורה רק ונתנו ה' אלהיך בידך. אך הענין ע"פ שא' (ברכות ה'.) לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר שנא' רגזו ואל תחטאו. משמע מזה שיש כח בהאדם מעצמו להרגיז יצ"ט על יצה"ר שכן נברא באדם תרי חללי לבא לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו והלב חכם נוטה תמיד לטוב לאהבת ויראת השי"ת והיצה"ר להיפך. ויכול בעצמו להרגיז ולהחריד את היצה"ר במה שיזכיר אותו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ומיד יגיע אליו היראה וההכנעה מפחד השי"ת (כמ"ש בהג"ה דריש או"ח) וימנע עי"ז מלחטא. אך לפעמים לא יועיל זה כמו שא' (נדרים ל"ב:) דבשעת יצה"ר לית דמדכר לי' ליצ"ט ע"ז א' העצה יעסוק בתורה וכמו שא' (סוכה נ"ב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד שהתורה תבלין ליצה"ר כמו שא' (קידושין ל':) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. ועיקר התבלין הוא התושבע"פ שבא לתקן הרב כעס כמו שנא' כי ברב חכמה רב כעס וזהו הפי' משכהו לבהמ"ד בית המדרש נקרא מקום שדורשין ומחדשין בו חידושי תורה שהוא תושבע"פ. וזה תבלין

ליצה"ר לתקן הלב כסיל לשמאלו וכמו דאי' בזוה"ק לית לך מידי דמתבר ליצה"ר אלא אורייתא. ומ"מ אמרו ג"כ בגמ' (סוכה שם) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו שהיצה"ר יכול לכנוס לפעמים אף בהעוסק בתורה ע"ז א' בגמ' (ברכות הנ"ל) העצה אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש דבק"ש ע"י שיכניס בלבו שה' אחד שאתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם ואין שום כח מבלעדי השי"ת אז בזה בוודאי יוכל לנצח היצה"ר. ולכן זכר בזוה"ח הנ"ל פסוק זה והיו הדברים האלה וגו' על לבבך דכתיב בפ' ראשונה דק"ש שהוא יחוד ואהבת ה' שלזה היצ"ט נוטה מעצמו לטוב היינו ליחוד ואהבת ה'. דכל מצות שבתורה קראם בזוה"ק עצות כמו"ש (זח"ב פ"ב ב') תרי"ג זיני עיטין יהיב אורייתא לב"נ וכו' ולמה הן עצות רק הן עצות שעל ידם יקבע בלבו המאמר אנכי ה' אלהיך שהוא כללא דכל אורייתא. וכאן דכתיב ונתנו ה' אלהיך בידך היינו ע"י שיקיים והיו הדברים האלה על לבבך דהיינו שיוקבע בלבו היחוד ה' אחד שהוא ק"ש וגם אלהיך היינו שידע שהוא בעל הכוחות כולם והוא מורה לאדם דרכו איך ללכת בדרכיו והיינו בד"ת שהם דרכיו של הקב"ה. וכן הדיילים ושופטים נקראו אלהים כמו שנא' עד האלהים יבא דבר שניהם על שהם מורים לאדם את הדרך שילך בה וזה פי' אלהיך שהוא תורה ועי"ז ינצח ליצה"ר. ולכן שאל ר"י יצ"ט מאי בעי מילין דאורייתא שאם הי' מביא הפסוק ולעבדו בכל לבבכם שבפרשה שני' דק"ש אף דשם ג"כ נא' בכל לבבכם שהוא בשני יצריך לא הי' שואל למה לי' ליצ"ט מילין דאורייתא דשם מירי בקיום המצות כמו שנא' והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו' ולזה צריך הד"ת לידע הדרך ילכו בה כמו שנא' אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' ומבלעדי התורה לא ידע הדרך הטוב במה לבחור. אך כיון שמביא הפסוק והיו הדברים האלה שנא' בפ' ראשונה שבפ' זו נאמר רק יחוד ואהבת ה' וכתיב על לבבך ודרש על שני יצרך שאל ר"י יצ"ט כיון שהוא נוטה לטוב הלא הוא נוטה דרך כלל לאהבת ויחוד השי"ת ואידך הוא פירושא דזה הוא המהות של יצר טוב היינו חשק טוב ולמה לו לזה מילין דאורייתא. ע"ז א' דיצ"ט אתעטר בהו דע"י הד"ת שנכנסין ונקבע בלב נעשה עטרה לראשו כמו שא' (מגילה ט"ז:) ויקר אלו תפילין שבראש היינו שהוא קשור בהם בשורש ויצה"ר אתכנע בהו:

**ואח"כ** אמר בזוה"ח ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים דא הוא ירחא דאלול דבי' סליק משה לטורא למבעי רחמין קמי קוב"ה דישתביק לישראל על עגלא וכו' ובס' עבודת ישראל להמגיד הק' מקאזניץ זצלה"ה דרש ג"כ הפ' הזה על חודש אלול ונתכוין מדעתו הרחבה לדברי הזוה"ח. והיינו שמקודם צריך להרגיז ולנצח היצה"ר לעזוב הרע ולבחור

בטוב שהעיקר הוא מקודם עזיבת החטא וע"ז נא' ונתנו ה' אלהיך בידך היינו ע"י ק"ש ותורה שע"ז מורה ה' אלהיך כנ"ל ואח"כ לתקן העבר כתיב ובכתה את אביה ואת אמה על מה שלא נצח עד עתה ליצה"ר ע"י העצה של ונתנו ה' אלהיך. ודרש שמרמז אביה על קוב"ה ואמך על אורייתא והמכוון על תושבע"פ כמו שדרשו (ברכות ל"ה:) גוזל אביו ואמו על הקב"ה וכנס"י דכנס"י הוא בחי' מלכות כידוע ומלכות פה תושבע"פ קרינן לה שהיה לו עצה מקודם כמו שא' בגמ' הנ"ל משכהו לבהמ"ד מקום שמחדשין בו תושבע"פ ולא נצח. וע"ז הם ימים אלו בחדש אלול שהם ימי רצון שעלה משרע"ה להר לכפר הקלקול ולקבל הלוחות אחרונות שבהם הי' גם התושבע"פ כמו"ש (שמו"ר פ' מ"ז) אין אתה מפסיד וכו' עכשיו שנצטערת אני נותן לך מדרש הלכות ואגדות וכו'. וע"י תושבע"פ יכול לתקן הרב כעס כמו שנא' כי ברב חכמה רב כעס שהרב חכמה נצרך לרב כעס לתקנו וכמו"ש (נדרים כ"ב:) ואז באלו הימים יכול לתקן את העבר וע"ז נא' ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים עד יוהכ"פ שמתכפר הכל. ומסיים כד"א ואחר כן תבא אלי' ובעלתה דגזרו קיימא עם קוב"ה. ויוהכ"פ הוא יום שנתנו בו לוחות אחרונות שאז ניתן למשה גם הלכות מדרשות ואגדות. וביוהכ"פ הכה"ג נכנס לקה"ק ומזכיר השם הק' ככתבו והוא לעומת ונתנו ה' אלהיך. ובשבת כל ישראל קרויין יראי שמי כמו שא' (תענית ח':) דאפי' ע"ה אימת שבת עליו ואז יוכל לשום אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו. וגם שבת יעשה כולו תורה כמו דאי' בתנדב"א. ושבת זמן תשובה כמו שנא' טוב להודות לה' ואמר בפרדר"א כד"א ומודה ועוזב ירוחם והשבתות שבחודש זה מסוגלים לתקן הכל כנ"ל:

## פרק ב

**כי** תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלהיך בידך וגו' בזוה"ח ר"ש פתח זנח וגו' וע"ד כי תצא למלחמה על אויבך דא איהו יצה"ר דאנן צריכין למיפק לקבלי' במילין דאורייתא ולקטרגא לי' וכדין יתמסר בידא דב"נ כמד"א ונתנו ה' אלהיך בידך. וצריך להבין היכן הוזכר כאן שכבישת מלחמת היצר הוא ע"י ד"ת. אך הענין ע"פ מה שאמרנו כ"פ דהתורה נקרא שם ה' וכמו שנדרש (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפניה מדכתיב כי שם ה' אקרא הבו גודל וגו' וכמ"ש בזוה"ק כ"פ מאן דאשתדל באורייתא אשתדל בשמא קדישא. וזה הפי' ונתנו הוי"ה אלהיך היינו ע"י ד"ת שהוא שם הוי"ה ואלהיך מורה שהוא בעל הכוחות שלך והיינו שהד"ת יהי' המנהיג אותך עי"ז תוכל לכבוש את היצר להבא שעיקר התשובה עזיבת החטא מעתה וזה יוכל להיות רק ע"י ד"ת ושתדע שהשם ה' שהוא הד"ת הוא מנהיג אותך. וכמו"ש בזוה"ק (ח"א ר"ב א') דלית לך מלה לתברא יצה"ר אלא

אורייתא. וזה מ"ש בזוה"ח הנ"ל דלית לי' קטרוגא ליצה"ר בר מילין דאורייתא. וכתיב ונתנו ה' אלהיך בידך ע"פ שא' (סוכה נ"ב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד וכן (קידושין ל':) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין. ומ"מ באותו מקום בגמ' (סוכה שם) אי' יצרו של אדם מתגבר עליו וכו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו וכו'. והיינו שהאדם בעצמו אין בכוחו לנצח היצה"ר אפי' ע"י ד"ת שהיצה"ר יכול להתגבר עליו אף כשהוא עוסק בד"ת רק צריך תפלה להשי"ת שיעזור לו שיכנסו הד"ת לתוך לבו. אך אחר תפלה להשי"ת אם זוכה לכבוש היצה"ר העיקר הוא ע"י כח התורה שנקרא שם ה' כמו שנא' ונתנו ה' אלהיך בידך דהא לית לי' קטרוגא ליצה"ר בר מילין דאורייתא. וזה הפי' בגמ' אלמלא הקב"ה שעוזר לו היינו ע"י ד"ת שהוא שם הוי"ה קוב"ה. ושבית שביו מפרש הזוה"ח על היצ"ט שהיה בשביה וראית בשבי' אשת יפ"ת מפרש דא הוא נשמתא כד"א אשה יראת ה' היא תתהלל וכו' והבאתה אל תוך ביתך דאתרכת מתמן וכו' הוא כמו שאמרנו בכונת התיקונים (תי' ו') גם צפור מצאה בית ודא ב' מבראשית דאתמר בה בחכמה יבנה בית שהמכוון הוא על יראה דכתיב הן יראת ה' היא חכמה והיינו בחי' שכינתא תתאה. וזה שא' בהקדמה מצאה בית דכתיב בגינה כי ביתי בית תפלה דא בי כנישתא והיינו יראה והוא תרעא לאעלא גו מהימנותא. ועי"ז יזכה שיכנסו הד"ת לתוך לבו:

**ואמר** עוד בזוה"ח והבאתה אל תוך ביתך וגלחה את ראשה ועשתה את צפרני' ותדכי מההוא זוהמא דאטיל בה נחש. והיינו דהשערות והצפרניים מורים על המותרות שבגוף פי' שלא די בזה שיתקן מעשיו על להבא דכל שלא תיקן העבר אינו בטוח עדיין שלא ישוב היצה"ר ויתגבר עליו רק צריך לתקן את העבר מה שעשה כנגד רצונו ית"ש. והסירה את שמלת שבי' מעלי' מפרש בזוה"ח מאינון כסו דמסאבו וזינין בישא מחובא דעגלא וכו'. וזה מוסב על כל זמן כמו שאמר הרבי ר' בינם זצלה"ה שמה שמפרשים בכל הספרים כי תצא למלחמה על אויבך על היצה"ר אינו דרך דרש ורמז לבד רק פשט הפשוט הוא כן דעיקר המלחמה תמידית הוא נגד היצה"ר שנקרא אויב ושונא דשלמה קראו שונא (כמו שא' סוכה נ"ב. ובזוה"ח כאן) וזהו והסירה את שמלת שבי' ע"ד שנא' הסירו הבגדים הצואים מעליו וגו'. ואמר עוד בזוה"ח ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים דא הוא ירחא דאלול דביה סליק משה לטורא למבעי רחמין קמי קוב"ה בגין דישתביק לישראל על עגלא וכו' ודרש אביך קוב"ה ואמך אוריי' והיינו כנס"י שהוא תושבע"פ וכעין שדרשו בגמ' (ברכות ל"ה:) וע"ד אמר פלגי מים ירדו עיני וגו' והיינו שאחר כל אלה צריך לבכות ולבקש מהשי"ת כמו שא' דהמע"ה פלגי מים ירדו עיני וגו'. ואמר

והוו ישראל רחיקין ממלכא עד יומא דכפורי וכו' היינו שאז ביוהכ"פ זוכין למ' בינה בחי' אמא עלאה שהוא עלמא דחירו ואז בטוחים מקטרוג היצה"ר. דיוהכ"פ נקרא שבת שבתון היינו השבת שעושין ישראל שנתן השי"ת כח לישראל שיוכלו לקבוע מצידם גם קדושת שבת. ויוהכ"פ הוא נגד קדושת שבת שיש ו' ימים יו"ט שמותר בהם מלאכת אוכל נפש ויוהכ"פ הוא יום השביעי והוא נגד יום השבת וכמו"ש מהרש"א (ח"א ריש יומא) בטעם שם מס' יומא וזה ענין שא' (שבת קי"ח:) אלמלא משמרין ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלין וכו' והיינו דשבת הראשון הוא בבחי' ונתנו ה' אלהיך בידך דבשבת זוכה האדם ליראה דאימת שבת על ע"ה וכל ישראל נקראו בשבת יראי שמי (תענית ח:) וזוכין לד"ת ועי"ז זוכין לתשובה על להבא לתקן מעשיו כמו"ש בפרדר"א על הפ' טוב להודות לה' כד"א ומודה ועוזב ירוחם. ואח"כ בימי המעשה לקיים ובכתה את אבי' ואת אמה ירח ימים לתקן את העבר. ואח"כ בשבת הב' זוכין לשבת עלאה שהוא בינה אמא עלאה שיכנס היראה והד"ת למעמקי הלב ואז הוא משומר מקטרוג היצה"ר וכמ"ש במכילת' ובפע"ח שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהשומר שבת משומר מן העבירה וזה הפי' מיד נגאלין שנגאלין בשלימות מקטרוג היצה"ר שהוא השטן הוא היצה"ר הוא המה"מ (כמו שח' ב"ב ט"ז.). ומי שהוא זוכה בשבת אחד לשתי השבתות שהוא שבת תתאה ושבת עלאה ע"ד שא' בתיקונים (תי' מ"ח) תרין זמנין אדכר הכא שבת לקבל שכינתא עלאה ותתאה לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא זה זוכה ע"י שמירת שבת א' כהלכתו שנגאל מיד מכל וכל. ומטעם זה אמרו בכמה מקומות דאם שמרו שבת א' כהלכתו מיד נגאלין (ונת' כ"פ) היינו שתיכף בשבת הראשון יכולין לזכות לשבת עלאה ג"כ אך בגמ' על הכלל אמרו שקשה לזכות לשבת עלאה אם לא שיוקדם לו שבת תתאה כהלכתו בשבת אחד וימי המעשה ואח"כ לשבת הב' יכולין לזכות לשבת עלאה שיהי' מיד נגאלין רק העולם נידון אחר רובו. אבל כל פרט נפש מישראל המשמר שבת כהלכתה או ב' שבתות כנ"ל וזוכה לשבת עלאה הוא בפרט נגאל בשלימות מכל וכל:

## פרק ג

**כי** תצא למלחמה על אויבך בספרי פ' זו במלחמת הרשות הכתוב מדבר על אויבך כנגד אויבך ונתנו ה' אלהיך בידך אם עשית כל האמור בענין סוף שה' אלהיך נותנו בידך. ולכאורה לא נאמר בו שום מצוה רק מצות יפ"ת ומה זה זכות שבשביל זה יתנו ה' בידו. גם יש להבין המכוון במה שאמר על אויבך כנגד אויבך. אך אי' בשם הרבי ר' בונם זצלה"ה שהפסוק כי תצא למלחמה על אויבך פשוטו קאי על היצה"ר ולא דרך רמז

לבד רק פשוטו של מקרא כן (כמו שנז' לעיל מא' ב') והיינו דסתם אויב הוא היצה"ר וכמו שא' (בר"ר ר"פ נ"ד) גם אויביו ישלים אתו זה יצה"ר. והנה הז' אומות דא"י הם ראשי הקליפות והם כלולים כל אחד מעשר שהם קליפת כל הע' אומות ועליהם נא' לא תחיה כל נשמה. אך כאן במלחמת הרשות הכ' מדבר היינו לכבוש שורש הקליפות שהוא קלקול הראשון מהנחש. וזה ענין שא' (קידושין כ"א:) לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר ואין לו פירוש מפני מה ירשה לו לוותר מפני היצה"ר ולשמוע לו. אך המכוון שע"י מצוה זו עי"ז יהיה יכולים לבטל את השורש היצה"ר מכל וכל. וזה שא' בספרי על אויבך כנגד אויבך דקשיא לי' יתור לשון הכתוב על אויבך דודאי אינם נלחמים על אוהבים רק על אויבים לכן דרש שהוא כנגד אויבך היינו לבטל שורש היצה"ר וכתיב אח"כ ונתנו ה' אלהיך בידך ונתנו הוא לשון יחיד משום דקאי על ראשית דקליפה. וזה שא' בספרי אם עשית כל האמור בענין וכו' זה קאי על סוף הפ' העברה שנא' שם ואתה תבער הדם הנקי מקרבך וגו' ואי' בספרי בער עושי הרעות מישראל שהמכוון שע"י שיבערו נפש החוטאת יועיל בזה לבער כל עושי הרעות מישראל. ומסיים כי תעשה הישר בעיני ה' היינו שיועיל בזה ליישר הלב שיהי' הלב כסיל לשמאלו ג"כ טוב וכתיב לישרי לב שמחה. אז סוף שה' אלהיך היינו שהשם הוי"ה שהוא בעל הכוחות שלך נותנו להראשית דקליפה בידך. וכן סיום הפרשה זו בפ' עמלק וכתיב שם והיה בהניח וגו' מכל אויבך מסביב כל כולל שלשה (כמו שנת' במק"א) ופי' מכל אויבך מכל ג' ראשי הקליפות הקנאה והתאוה והכבוד שהם קליפת עשו וישמעאל וראשית גוים עמלק. מסביב שהם מקיפין לישראל מכל צד להצר ולהעיק להם וכנגדם הם קדושות האבות (כמו שנת' כ"פ) ובהניח היינו ביום השבת שהוא יום קדושה ומנוחה שכן נדרש (זח"א מ"ח ב' ועוד) ביום הניח ה' לך וגו' ומן העבודה הקשה על יום השבת. ושבת אי' (זח"ב ר"ד א') ש' בת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו וזוכין אז לקדושת ג' האבות וניצולין עי"ז מג' הקליפות אז תמחה את זכר עמלק מכל וכל. וזה שאמר סוף שה' אלהיך נותנו בלשון יחיד היינו לראשית דקליפה בידך וכאמור:

## פרק ד

**הנה** בספרי מפרש כמה פעמים על מה שנא' ובערת הרע מקרבך בער עושי הרעות מישראל. ולכאורה הוא רק כמו תרגום הכתוב בתורה בלשון אחר ומה חידש הספרי בזה. והענין שכפי הכ' ובערת הרע מקרבך מורה שכשיבערו החוטא וימות וכל המומתין מתודין (כמ"ש סנהד' מ"ג:) אז יפעול תשובתו לתקן הקלקול בשורש שהי' בתחלתו באכילה ע"י הנחש שהכניס תאוה והנאת הגוף באכילה. וזה הפי' של ובערת הרע

מקרב"ך ע"ד שא' בגמ' (תענית י"א:) כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו שנא' בקרבך קדוש וכן כאן מקרבך פי' על אכילה שבמעיים. וכתיב לשון ובערת ואי' בגמ' (ב"ק ב:) וביער זו השן וכן הוא אומר כאשר יבער הגלל עד תומו. והיינו דנזקי רגל הוא רק שמזיק שרומם ברגלו ומזיקו אבל נשאר עדיין כולו משא"כ נזקי שן שמבערו עד תומו ונשאר רק גלל. וכן כאן ובערת הרע מקרבך שמתקן עד השורש הקלקול של אכילה שהוא במעיים כאשר יבער עד תומו היינו בשלימות. וחידש הספרי בזה שפי' בער עושי הרעות מישראל שזה מוסב על ההווה שיבער בהווה הרע מכל וכל לתקן שורש הקלקול ושיהי' לעולמי עד היינו שלא יחזור יצה"ר עוד כמו במ"ת שחזר היצה"ר למקומו. והנה נזכר במשנה תורה י"א פעמים לשון ובערת הרע או תבער הרע. פעם הראשון בפר' ראה בפר' נביא שקר ואח"כ ה' פעמים בפ' שופטים וה' פעמים בפ' זו. והם עשר כנגד בחי' כנס"י שהוא עשר שכן מורה כל מספר עשר על עשר דבריא שהם עשר מאמרות למ"ת עשר מאמרות למע"ב (זח"ג י"א ב') ופעם הי"א כנגד שבט יהודה ומשיח בן דוד שיהי' מזרעו שאז יבוער הרע מכל וכל עד עולם. שבכל פעם אף שמבער הרע מישראל אף שהוא מכל וכל הוא רק כמו במתן תורה שבדיבור לא יהי' נעקר יצה"ר מישראל מ"מ אח"כ חזר יצה"ר למקומו. משא"כ לעתיד בימות המשיח אז יתבטל היצה"ר לגמרי שישחוט הקב"ה ליצה"ר כמ"ש (סוכה נ"ב.) וזה פועל ע"י שמבערים עושי הרשעה מישראל. ובפעם הראשון שהוזכר במשנה תורה ובערת הרע וגו' בפ' ראה בפר' נביא שקר כתיב מקודם אחרי ה' אלהיכם תלכו וגו' ויש בו ששה לשונות ואח"ז כתיב ובערת הרע מקרבך והם כנגד ז' מדות תחתונות שנפשות ז' רועים מרכבה להן כידוע. והיינו אחרי ה' אלהיכם תלכו הוא נגד אעא"ה שהוא היה הראשון שהתחיל בהשתדלות שלו לפרסם מלכות שמים בעולם ונאמר לו התהלך לפני וגו'. וזה שא' בספרי שם אחרי ה' אלהיכם תלכו זה עשה והיינו מדת א"א שהי' הזריזות כמו שא' (חולין ט"ז.) קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל וזריזות הוא במ"ע (רש"י לרי"ף פ"א דע"ז) ומ"ע בא ע"י מדת האהבה מדתו של א"א כמו שנא' אברהם אוהבי. ואותו תיראו נגד בחי' יצחק אע"ה שמדתו גבורה פחד יצחק וזה שא' בספרי שיהא מוראו עליכם. ואת מצותי תשמורו נגד בחי' יעקב אע"ה שמדתו מ' אמת כמו שנא' אמת ליעקב וכתיב שפת אמת תכון לעד. וזה שא' תשמורו היינו לעולמי עד כל הד"ת דאמת זו תורה. ובקולו תשמעו הוא נגד משרע"ה שהוא הוריד הד"ת תושב"כ שהוא בחי' קול חיות של הדיבור קול גדול קולות שבמתן תורה (כמ"ש זח"ג רס"א א') ואותו תעבודו נגד אהרן הכהן שהוא שורש העבודה בעבודת הקרבנות. ובספרי ואותו תעבודו בתורתו עבדהו ובמקדשו. וכתיב כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו

ובמקדש הי' אהרן הכהן העובד. ובו תדבקון נגד יוסף הצדיק בחי' ו' זעירא ועל ידו הוא החיבור דאחיד בשמיא וארעא היינו בתפארת דאיקרי שמים ובארץ דאקרי כנס"י (כמ"ש זח"א ל"א א') וזה שנא' ובו תדבקון בו' תדבקון והוא ע"ד שנא' ואתם הדבקים בה' אלהיכם ו' בחי' ת"ת קוב"ה וכמו שא' (בר"ר פ' פ') ואנו למדים מפרשתו של רשע הזה ותדבק נפשו כמו שם אצל דינה ותדבק נפשו היינו דשדי בה זוהמא (כעין שא' יבמות ק"ג:) ועי"ז היה לה דבקות בנפש עמו כן ישראל להבדיל וכו' דבקים בקוב"ה וזה ע"י מדת צדיק יסו"ע ו' זעירא שמחבר שמים בחי' ת"ת בארץ בחי' כנס"י. ואחר הו' אלו כתיב ובערת הרע מקרבך והוא נגד בחי' דוד המע"ה שהקים עולה של תשובה (כמו"ש מו"ק ט"ז:) ולפי שעה נעקר יצה"ר לגמרי כמו במ"ת ומ"מ אח"כ יכול להיות שיחזור יצה"ר למקומו כמו שחזר אחר מתן תורה. ואח"כ נזכר עוד ט' פעמים ובערת וגו' והוא בכל עשר המדות בחי' כנס"י כנ"ל עד פעם האחרון דכתיב בפ' זו בפסוק כי ימצא איש גונב נפש מישראל וגו' ומת הגנב ההוא שבזה נעקר כל מעשה הרע שעשה שגנב הנפש והרי יתבטלו מעשיו מכל וכל שהשימוש שהשתמש בו כמו שנא' והתעמר בו (וכמו"ש בספרי) זה בודאי יוחזר לבעליו ובפרט הנפש שיוחזר. ואז יועיל מיתתו להיות ובערת הרע מקרבך לתקן הכל עד השורש מכל ישראל. וזה שא' בספרי בער עושי הרעות מישראל והוא כנגד משיח ב"ד שיהיה יחיד שעשה תשובה שמוחלין לכל העולם בשבילו (כמ"ש יומא פ"ו:) היינו שהוא בכח תשובתו יכניס הרהור תשובה בכל ישראל ואז יתבטל כל היצ"ר לעולמי עד כאמור. ונכתב זה בפ' גונב נפש שהוא ביחיד שמתבטל מעשיו מכל וכל שהוא בדיני ממונות. משא"כ כל החטאים שאף שעשה תשובה וכיפרה מיתתו מ"מ התאוה לשעתו לא נתבטלה משא"כ כאן שנתבטלו כל מעשיו. ומשום זה מועיל מיתת הגנב וכל המומתין מתודין שיתודה ויעשה תשובה שעי"ז יתבטל היצה"ר לעולמי עד וזה יהי' לימות המשיח וכאמור. ומשום זה נכתב פעם י"א כמו שאמרנו. ובשבת שע"י שמירת שבת זוכין להנצל מקטרוג יצה"ר וכמו שנא' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע ובמכילתא הלשון שמשומר מן העבירה ובפע"ח שניצול מקטרוג היצה"ר. ומי שזוכה לשבת עלאה אצלו אתפני היצה"ר מכל וכל וכמו"ש (תי"ז תי' מ"ח) זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצה"ר. ומי שזוכה לזה הוא בפרט נפשו נגאל מיד בשלימות כמו בימות המשיח ולעוה"ב:

## פרק ה

**פעם** ראשון ובערת הרע וגו' שבפר' זו נזכר בפ' בן סורר ומורה וכתיב בי' ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו. והענין דכתיב כי יהיה לאיש בן סורר ומורה ולכאורה

מיותר תיבת לאיש גם לשון סורר ומורה כפול ובספרי נדרש סורר על דברי אביו ומורה על דברי אמו וכו' גם מה שנא' איננו שומע בקול אביו ובקול אמו יש להבין דהול"ל איננו שומע לאביו ואמו ועכ"פ הול"ל בקול אביו ואמו ובתורה אין אות אחת מיותר. גם מה שנא' בננו זה סורר ומורה איננו שומע בקולנו אינו מובן. וכאן נזכר הלשון זולל וסובא ובראש הפרשה לא נזכר כלל זולל וסובא. ובספרי אי' וכי בשביל שאכל זה ממון אביו וכו' ימות אלא נידון על שם סופו מוטב ימות זכאי ואל ימות חייב וכו' וסופו להמיתו מיתה משונה שנא' וכי יהיה באיש חטא משפט מות. ויש להבין איך ימות זכאי הלא גנב מבית אביו וכי יש היתר לגנוב מבית אביו. ואי מפני שמתודה ועושה תשובה גם כשיהי' בסופו חייב מיתה ג"כ יתודה שכל המומתין מתודין (כמ"ש סנהד' מ"ג:). אך הענין דכתיב כאן כי יהיה לאיש וגו' ומצינו בזוה"ק (ח"א ס' א') איש דא קוב"ה דכתיב ה' איש מלחמה וכו' איש דא צדיק וכו'. והפי' כאן כי יהי' לאיש שהוא אדם גדול וצדיק כמו שמצינו בדוד המע"ה שנשא יפת תואר והוליד בן סורר ומורה (כמ"ש סנהד' ק"ז.). בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו ובקול אמו הוא ע"ד שא' (ברכות ל"ה:) ואין אביו אלא הקב"ה וכו' ואין אמו אלא כנס"י וכו' והיינו חכמי ישראל שתקנו הברכות (כמ"ש רש"י סנהד' ק"ב.) וזה שנא' בקול אביו ובקול אמו קול הוא חיות של הדיבור (כמ"ש זח"ג רס"א א') והיינו בקול אביו קוב"ה בחי' תושב"כ (כמו"ש זח"ב ס' א') קוב"ה תורה איקרי והיינו תושב"כ. ובקול אמו הוא כנס"י מ' מלכות פה תושבע"פ קרינן לה והם ב' קולות שהם חיות של הדיבור. וזה שנא' סורר ומורה ובספרי סורר על דברי אביו ומורה על דברי אמו סורר על ד"ת ומורה על דברי הנביאים. והכל אחד דברי אביו היינו ד"ת בחי' תושב"כ קוב"ה תורה איקרי כנ"ל. ומורה על דברי אמו על דברי הנביאים והנביאים נתנבאו בכה אמר ה' כה מדת כנס"י כידוע. ויסרו אותו מלקין אותו ולא ישמע אליהם אף שהאב הוא איש דהוא צדיק כנ"ל ואמו ג"כ צדיקת ע"ד שא' (קידושין ל"א:) כי הוה שמע קל כרעי' דאימי' אמר איקום מקמי שכינה וכו' וע"ד שנזכר ואין אמו אלא כנס"י ובכחם להכניס ד"ת בלבו והוא לא ישמע אליהם. ע"ז כתיב והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו שהם יכניסו ד"ת בלבו ואמרו וגו' בננו ז"ה היינו שמראין באצבע לראות בחוש שיש בכחם להכניס בו ד"ת מצד אביו ויראת ה' מצד אמו. וזה שנא' ז"ה שהשפיעו בו ד"ת ומ"מ הוא סורר על דברי אביו ומורה על דברי אמו. וזה שנא' איננו שומע בקולנו זולל וסובא הוא ע"ד שנא' אל תהי בסבאי יין בזללי בשר וגו' יין מרמז על בחי' תושבע"פ כמ"ש (זח"ג רע"א ב') יינא דאורייתא דבע"פ בשר מרמז לבחי' תושב"כ וע"ד שמצינו (ב"ק ע"ב.) דלא אכלי בשרא דתורא ופירש"י לא דקדקתי טעמו של דבר היינו הטעם שיש בדברי תורה של

תושב"כ להרגיש הטעם כעין שא' (פסחים קי"ט.) ומאי ניהו טעמי תורה היינו תושבע"פ הכלול בתושב"כ ע"ז מרמז בשר. ומיד שהביאו אותו לסנהדרי גדולה יועיל שיכניסו הם ד"ת בלבו טעמי תושב"כ ותושבע"פ ומ"מ כתיב ורגמוהו וגו'. וזה שנא' אח"כ וכי יהיה באיש חטא משפט מות וגו' ואי' בסה"ק שבזה הפסוק הספיד האר"י הק' ז"ל להרה"ק ר"מ קורדובירו ז"ל ואמר וכי יהי' באיש איש דא צדיק חטא משפט מות חטא לשון חסרון שיחסר בו הטעם למה מגיע לו משפט מות ואעפ"כ והומת ותלית אותו על עץ היינו על חטא של עץ הדעת שהוא עטיו של נחש. ויש להבין לפי זה מה שנא' לא תלין נבלתו על העץ הלא קאי על איש הנא' למעלה ולמה נקרא נבלתו והול"ל לא תלין אותו על העץ. אך הוא ע"ד שאמרו (כתובות קי"א.) יחיו מתיך מתים שבא"י נבלתי יקימון מתים שבחו"ל. אף שהוא רק בס"ד דגמ' אך לפי מה דמשני אדר"א דמתים שבחו"ל יחיו ע"י גלגול מחילות שפיר נדרש נבלתי יקימון על מתים שבחו"ל דמתים שבא"י יחיו תיכף משא"כ מתים שבחו"ל נקראו נבלתי מפני שלא תקנו עדיין שורש קלקול הנחש שגרם המיתה וכאן שנא' ותלית אותו על עץ שהוא עטיו של נחש מכלל שלא תיקן עוד שורש הפגם לכן עדיין כתיב בי' לא תלין נבלתו. וזה הטעם ג"כ דדרש בגמ' הנ"ל נבלתי יקימון בנפלים הוא דכתיב דנפלים ג"כ נולדו ע"י עטיו של נחש שהוא הרגש הנאת הגוף ולא תקנו עוד זה הפגם. ואף שלא חטאו בעוה"ז מ"מ שורש הפגם של עטיו של נחש יש בהם מלידה כמו שנדרש (מ"ר ר"פ תזריע) על הפ' הן בעוון חוללתי בעוון מלא אפי' חסיד שבחסידים וכו' מש"ה נקראו נבלתי. וזה נסמך לפרשת בן סורר ומורה שבאמת הוא יוצא מכלל כל הרוגי ב"ד שמתודין ומיתתן כפרה עליהם ויש להם חלק לעוה"ב. משא"כ בן סורר ומורה מיד שבא לסנהדרי גדולה הם מסייעים לאביו ואמו ומכניסים בו קדושת תושב"כ ותושבע"פ ומ"מ ממיתין אותו וזה יועיל שיהי' ובערת הרע מקרבך וכדרשת הספרי בער עושי הרעות מישראל שיועיל לבער הרע מכל ישראל. ויועיל זה כמו שנא' וכל ישראל ישמעו ויראו שיכניס יראה בכלל ישראל וגם הרהור תשובה בכל ישראל. אך מ"מ עדיין יכול לחזור יצה"ר למקומו כל שהוא בעוה"ז וזה שא' בספרי ימות זכאי היינו שעוד קודם מיתתו נעשה זכאי ע"י שהסנהדרי גדולה יכניסו בלבו אור תושב"כ ותושבע"פ. ואל ימות חייב היינו אם יתחייב מיתה ככל חייבי מיתות אף שכל המומתין מתודין ויש להם חלק לעוה"ב היינו שהמיתה מכפרת מכל וכל ונכנס לעוה"ב אבל עכ"פ מיתתו הוא כשהוא חייב. וזה דמסיק בספרי אביו של זה חשק יפ"ת וכו' ונעשה בנו סורר ומורה וסופו להמיתו מיתה משונה שנא' וכי יהי' באיש חטא משפט מות. היינו שזה נקרא מיתה משונה שכל חייבי מיתות מומתין כדי שתהיה מיתתו מכפרת

עליהן וזה הבן סורר ומורה שהב"ד הגדול מכניסין בו האור תורה שבכתב ושבע"פ כנ"ל והוא באמת עתה זכאי ומ"מ ממיתין אותו וזהו מיתה משונה אך מועיל כדי שכל ישראל ישמעו וייראו היינו לתקן שורש פגם הנחש. וע"ז מסיק שנא' וכי יהי' באיש חטא משפט מות שיחסר אצלו משפט המות למה יומת הזכאי ותלית אותו על עץ עץ הדעת טו"ר היינו כדי שיתקן שורש פגם עטיו של נחש ולתקן בכל ישראל שישמעו וייראו להכניס היראה בלבם כנ"ל:

## פרק ו

**אי'** בגמ' (ביצה ט"ז.) נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת וכו' שנא' שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש. והנה לפי הדרש הזה הי' צריך לומר נפש יתירה ולמה קראוה בגמ' נשמה יתירה. ובזוה"ק (ח"ב ר"ד ב') דקדק ווי גופא איצטריך למימר דמיני' אבדת נפש ומתרץ בזוה"ק דהנפש יתירה בריביא ותועלתא שמשיג אז בחי' רוח ומי שזוכה זוכה להשיג לנשמה כיון דנפיק שבתא ווי נפש דאבדת מה דאבדת אבדת ההוא עטרא וכו'. אך מהגמ' נראה שדרש שאבד הנפש יתירה במוצש"ק. והענין הוא ע"פ שא' בתיקו"ז (תי' ו') בכל עץ דא צדיק וכו' ודא יום השבת דתמן זווגא דשכינתא עם קוב"ה וכו' אשר פריו יתן בעתו דא עתו דצדיק דאיהו ליל שבת דצדיק מיניה פרחין נשמתין חדתין בישראל דאתקריאו פנים חדשות. והוא שבאדם יש ג' מדרגות נפש רוח ונשמה והוא כנגד מחשבה דבור ומעשה. וכמו שסידר האר"י הק' לענין ג' יומין דבתר שבתא וג' יומין דקמי שבתא שביום ד' מופיע בחי' הנפש יתירה משבת הבאה שהוא כנגד מעשה וביום ה' מופיע בחי' הרוח שהוא כנגד דיבור וביום ו' מבחי' נשמה שהוא כנגד מחשבה וכן נשאר לג' ימים דבתר שבתא. והוא דהנפש שהוא הדם כמו שנא' כי הדם הוא הנפש מזה בא כל פעולות האדם שהוא במעשה. והרוח הוא בחי' דיבור וכדמתרגם לנפש חי' לרוח ממללא. ונשמה הוא במוח כמו שא' מחשבה מוחא. ובשבת כל הנפש רוח ונשמה המה פנים חדשות וכמו שאומרים ברם אנפין חדתין ורוחין עם נפשין. דנפש שהוא במעשה ובכל יום השבת שהוא שובת מכל מלאכה ועשי' הוא פנים חדשות שע"י ששובת ממלאכה שהוא רגיל בה כל ששת ימי המעשה הוא כבא לידו דבר עבירה וניצול ממנה והרי הוא כעושה מצוה כמ"ש (קידושין ל"ט:) עי"ז זוכה לנפש יתירה. ובדיבור דכתיב ודבר דבר וא' (שבת קי"ג:) שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול ולאו דוקא דיבורים אסורים רק אפי' בדברי רשות וכמ"ש תוס' ממד"ר (סו"פ בהר) וכמו שאמרנו לדקדק מדכתיב ודבר דבר ולא כתיב ומדבר דבר כמו דכתיב ממצוא חפצך מזה מוכח שהפי' שבשבת צריך לדבר רק שיהיה דבר היינו לדבר בד"ת ובמילי דשמיא (כמו שנת'

כ"פ). ולכן בשבת שהדיבור ג"כ בשינוי וזה בחי' הרוח הוא ג"כ פנים חדשות. וב' הדברים אלו הוא מצד האדם שע"י מה ששובת במעשה זוכה לנפש יתירה וע"י השינוי בדיבור שהוא מקיים ודבר דבר זוכה לרוח יתירה והנשמה שהוא נגד מחשבה זהו מצד השי"ת שנותן באדם שיהי' לו בשבת רק מחשבות קדושות בתוספות קדושה. וזה שדקדקו בגמ' הנ"ל נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת וכו' שזה נותן הקב"ה:

**והנה** הנפש שהוא כח העשי' ניכר בשבת במה שהוא שובת מכל מלאכה וניחא שנקרא פנים חדשות וכן בחי' הרוח שניכר ג"כ בשבת שמשונה בדיבור שמדבר רק בד"ת ובמילי דשמיא ולכן הוא פנים חדשות משא"כ הנשמה יתירה שהוא מחשבה שבמוח ובלב במה זה ניכר שיהי' נקרא פנים חדשות. אך הוא ע"כ שא' (נדרים מ"ט:) מורה ורוי וכו' אלא חכמת אדם תאיר פניו שחכמה שבמוח ניכר ג"כ על הפנים. וכן כתיב לב שמח יטיב גהה וניכר על הפנים. וזה שא' בתיקונים הנ"ל מיני' פרחין נשמתין חדתין בישראל דאתקריאו פנים חדשות. ומטעם זה בשבת אין צריך פנים חדשות דשבת חשיב פנים חדשות (תוס' כתובות ז'.) שבשבת יש לכל אחד מישראל פנים חדשות. וכן היראה הגם שהוא בלב ניכר ג"כ על הפנים כמו שנא' ולבעבור תהי' יראתו על פניכם ונדרש (נדרים כ'.) זו הבושה וכו' ומי שאין לו בושת פנים בידוע וכו'. והיינו שהישראל ע"י היראה מהשי"ת יש לו בשת פנים שע"י שמצייר לפניו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו הוא בוש לעשות דבר נגד רצון השי"ת. וכן אי' בתיקונים (תי' ז') יר"א בש"ת ושם (תי' ט') יר"א שב"ת ובהקד' (ד"ה דרגא תמינאה) ובג"ד בראשית יר"א בש"ת וכו' והפוך בש"ת ותשכח שב"ת והיינו בראשית ירא שבת. שבשבת כל אחד מישראל משיג היראה כמו"ש (ירוש' דמאי) אימת שבת על ע"ה וכל ישראל נקראו יראי שמי (תענית ח':) וניכר גם על הפנים כמו"ש בעבור תהי' יראתו על פניכם וזהו פנים חדשות. וזה שא' ברם אנפין חדתין שהוא הנשמה יתירה ורוחין עם נפשין שזה ניכר לכל שהם חדשים בשבת וכאמור. ומה שנראה כאן בתיקונים (תי' ו' שם) שע"י הזיווג פרחין נשמתין חדתין לישראל והוא בשבת כשיש זיווג קוב"ה ושכינתי' ע"י מצות שמירת שבת וכמו שא' עתו דצדיק דאיהו ליל שבת ובגמ' אמרו נותן הקב"ה באדם ערב שבת. וכן נראה בזוה"ק בכ"מ שבע"ש משיג האדם תיכף הנשמה יתירה. הענין דהזיווג הוא ע"י תורה ומצות וכמו"ש בתיקונים (שם) ובזמנא דאינון עסקין באורייי' או במצוה דאינון קוב"ה ושכינתיה וגרמין לחברא לון כחדא ירתין מתמן נשמתין וכו'. והיינו שבכל מצוה או ת"ת אומרים מקודם לשם יחוד קוב"ה ושכינתי'. וכן תיכף בכניסת שבת שהוא בעת תוספות שבת והתוספות הוא ג"כ מצוה ואף במצות דרבנן אומרים אשר קדשנו במצותיו ויש אז ג"כ יחוד קוב"ה ושכינתי'.

לכן תיכף בע"ש כשמקבל הישראל התוס' שבת ונעשה היחוד והזיווג אז פרחין נשמתין חדתין בישראל שהוא הנשמה יתירה. וזה שא' בגמ' נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת היינו בזמן תוספות שבת שאז משיג הישראל הנשמה יתירה:

## פרק ז

**אזמר** בשבחין פתח האר"י הק' הזמר לסעודת ליל שבת בלשון זה ע"פ שא' בתיקונים (תי' י"ח נ"ה ב') צלותא דערבית אתה קדשת ודא שכינתא תתאה דאיהי מסטרא דשמאלא דתמן ליואי דאתמר בהון וקדשת את הלוים. הוא כמו שאמרנו דטעם אחד להם מה שבשבת יש שינוי בתפלה שכל תפלה הוא בנוסח מיוחד אבל ביו"ט נוסח אחד לכל ג' התפלות. וכן ביו"ט קדושת כל הסעודות אחד כמו שאומרים בכל סעודה דא הוא סעודתא דקוב"ה ושכינתי' משא"כ בשבת חשב בזוה"ק לכל סעודה קדושה מיוחדת בסעודה ראשונה דחקל תפוחין קדישין ושני' דעתי"ק וסעודה ג' דז"א קדישין. ולפי זה גם הסעודה ראשונה הוא מסט' דליואי ונאמר ולוים בשירה ובזמרה לכן פתח הזמר בסעודה זו אזמר בשבחין. אך להבין מה שאמר דתמן ליואי דאתמר בהון וקדשת וגו' ולמה לא אמר מסט' דכהנים כמו דאי' בזוה"ק (ח"ג קע"ו ב') ואת הקדוש דא כהנא וכו' תרין דרגין אינון קדוש וטהור כהן קדוש לוי טהור ולמה אמר כאן דקדושה מסטרא דליואי ולא מסט' דכהנא. אך הענין כידוע שהג' סעודות דשבת נחלקו לג' קדושות דאי' בזוה"ק שבת ש' ב"ת בת מתעטרא בג' אבהן. וקדושת הג' אבות נחשב אברהם מסט' דכהן דכתיב ואתה כהן לעולם שהיה מרכבה למדת החסד. ויצחק נגד קדושת הלוים שהיה מרכבה למדת גבורה ויראה שהוא לסטר שמאלא כמ"ש בזוה"ק ויעקב שנקרא ישראל הוא נגד קדושת ישראל. ולכאו' נראה מזה דקדושת אברהם ויצחק גדולה מקדושת יעקב ובזוה"ק נקרא יעקב תושבחתא דאבהן. אך באמת קדושת ישראל כלול מכולם דאברהם היה מרכבה למ' החסד שהיה מדתו מדת אהבת השי"ת שפנה עצמו להשי"ת שלא הי' לו שום אהבה זרה רק אהבת הש"י. ומ"מ בזה לבד יש עוד פסולת שיכול להיות מי שאינו מפנה עצמו להשי"ת ולכן יצא ממנו ישמעאל שהוא הי' הפסולת ובחר באהבת זרות. וכן יצחק שהיה מרכבה למדת הגבורה בחי' יראה ופנה עצמו להשי"ת ונקרא פחד יצחק שהי' יראתו רק מהשי"ת מ"מ יש בזה עוד פסולת שיש מי שאינו מפנה עצמו להשי"ת ויצא ממנו עשו שהוא הפסולת שהוא הקנאה ורציחה גבורה רעה. משא"כ יעקב שזכה לשם ישראל ע"ש כי שרית וגו' והוא לא הרגיש כלל הנאת עצמו והי' כמו אדה"ר קודם החטא שלא ידע כלל מיצה"ר הוא פעל שיהיה מטתו שלימה ולא הי' בו שום פסולת. וכן קדושת ישראל כולל כל הקדושות גם קדושת לוי וכהן כמו שא' (חולין נ"ו:) כרכא דכולא

בי' ממנו כהניו וכו' שנא' ממנו פנה וכו' וכן בלוים כתיב קח את הלוים מתוך בני ישראל והבדלת את הלוים מתוך בני ישראל והיו לי הלוים. וכן בפר' קרח ואני הנה לקחתי את אחיכם הלוים מתוך בני ישראל. וכן בזוה"ק (ח"ג שם) את אשר לו סתם דא ליואי דהלוי נבחר להיות מיוחד לה' תמיד וכמו שנא' והיו לי הלוים. שבאמת במתן תורה כתיב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים והי' המכוון שכל ישראל יהיו בבחי' כהנים שיהיו מיוחדים רק לעבודת השי"ת וכמו שיהי' לעתיד כמו שנא' ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלהינו ולא יהי' להם שום עסק בעניני עוה"ז ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. אך לאחר הקלקול שמוכרח להיות עוסקים בו' ימי המעשה בעניני הגוף ג"כ. בחר השי"ת לעצמו השבט לוי מתוך בני ישראל שיהיה כל השבט פנוי רק לעבודת השי"ת ולא יהי' טרודים כלל בעניני עוה"ז ויהי' להם מעשר וחלק לא יהי' להם בארץ רק אני חלקך ונחלתך. וכן כל מי שזוכה ומפנה עצמו לגמרי להשי"ת אקרון בזוה"ק אילין דמשתדלי באורייתא אינון כשבתות וימים טובים. רק כל האומה אי אפשר שיעסקו כל השבוע רק בתורה ורק בשבת יעשה כולו תורה (כמ"ש בתנדב"א) ובחר השי"ת בשבט לוי שיהיה כל השבט מיוחד לעבודתו. ולכן בפסוק ואתנה את הלוים נתונים לאהרן מתוך בני ישראל וגו' נזכר בו ה' פעמים בני ישראל להודיע חבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד ה' פעמים כנגד ה' חומשי תורה (כמו שכ' ברש"י ממד"ר) ולמה דוקא בפסוק זה. רק במקום שהוזכר שהבדיל הלוים מתוך בני ישראל זכר גם קדושת ישראל שלא תאמר שקדושתם קלה מהלוים רק שהלוים קדושתם נובע מקדושת ישראל דקדושת ישראל כולל כל הקדושות ולכן דוקא רמז בזה הפ' שנזכרו בני ישראל ה' פעמים כנגד ה' חומשי תורה. וכן הכהנים נקראו קדוש וגם כל ישראל נקראו קדושים כדכתיב כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכן קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. וכן בדברי רז"ל נזכר (חולין ז':) ישראל קדושים הם רק באהרן כתיב ויבדל אהרן וגו' קודש קדשים. וסעודה ראשונה דשבת נסדר בזוה"ק ובפע"ח נגד קדושת יצחק אע"ה שהיה מרכבה למדת היראה פחד יצחק. ולכן אומרים בתפלה אתה קדשת ואמר בתיקונים הנ"ל ודא שכינתא תתאה היינו מדת מלכות שזה הי' תכלית מעשה שמים וארץ כמו שנא' ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת לישראל (כמו שא' תדב"א פ"א) שיהי' אומה ישראלית שיכירו כח מלכותו. ונגד מדה זו הוא שם אדנ"י שמזה נצמח היראה וכמ"ש ואם אדונים אני אי' מוראי דאיהי מסט' דשמאלא דחסד דרועא ימינא גבורה דרועא שמאלא דתמן ליואי. וכמו שכ' בזוה"ק (קרח שם) לוי טהור כהן קדוש דלואי מסטרא דשמאלא שהוא בחי' טהרה לטהר הלב כסיל לשמאלו ולהוריק ממנו הרע. וכהן קדוש להכניס קדושה

ללב חכם לימינו דכהן מסטרא דחסד לימינא והוא קדוש. ולואי מסט' דשמאלא יראה וכתיב יראת ה' טהורה ואיקרי טהור שע"י היראה מטהר הלב כסיל. ובמשה רבינו ע"ה כתיב ותרא אותו כי טוב הוא ואמרו (סוטה י"ב.) שבשעה שנולד נתמלא הבית אור כתיב הכא כי טוב וכתיב התם וירא אלהים את האור כי טוב. היינו שמשרע"ה לא קלקל כלל מעולם והי' כמו אדה"ר קודם החטא. משא"כ באהרן שנכתב עליו שהוא עשה את העגל וכמו שנא' מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה וכן כתיב ובאהרן התאנף ה' וגו' רק שהשי"ת ידע שכונתו היה לש"ש וכמו שא' (ויק"ר פ' י') מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל וכו' משל לבן מלך וכו' אמר לו פדגוגו אל תייגע עצמך וכו' הציץ המלך עליו אמר לו יודע אני להיכן היתה כוונתך וכו' חייך מן פלטין דידי לית את זיע וכו'. וזה שא' הכתוב קרב אל המזבח ופירש"י לפי שהי' אהרן בוש וירא לגשת מפני אותו דבר שבא על ידו ואמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת. שמפני זה שהי' מלא בושה לכך נבחר שהוא יכול לתקן ולהיות כהן מכפר. והיינו שיכול לתקן שיתברר שישראל קשורין בשורש והוא כנגד מדת אאע"ה שזכה למדת זקן מדת עתיקא וכנגד זה סעודת שחרית סעודתא דעתי"ק ועובדי' בחשאי וכו'. ולוואי לסטר שמאלא לארמא קלא כמו שא' בזוה"ק (ח"ג ל"ט א') ולכן פתח בזמר לסעודה זו בלשון אזמר בשבחין:

## פרק ח

**למיעל** גו פתחין דבחקל תפוחין הוא כמו שאמר הכתוב פתחו לי שערי צדק וצדק מלכותא קדישא (במא' פתח אליהו) ובתיקונים (תי' כ"ה) וז"ל ובתקונא תמניסר דאיהו בר"א שי"ת אינון רמיזין כגוונא דא פתחו לי באות ב' דאיהו תרעא אחותי באות א' רעיתי באות ר' יונתי באות י' תמתי באות ת' שראשי וכו' והיינו דר"ת אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי עם פתחי לי דמרמז על אות ב' הם אותיות בראשית. ולהבין למה פתחי מרמז לאות ב' הוא ע"פ שא' (ב"ב כ"ה.) עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת וכו' ואי' (ירוש' פ"ב דחגיגה) למה נברא העולם באות ב' מה ב' סתום מכל צדדיו ופתוח מלפניו וכו'. שההבדל בין בית לאכסדרה שבית יש לו פצימין גם באותו הרוח שבו הפתח משא"כ אכסדרה שכל הרוח פתוח והוא הרוח צפונית וכתיב מצפון תפתח הרעה והוא כמו שא' (שבת ק"ד.) שהבא לטמא פותחין לו שיהא יכול לכנוס היצה"ר הנקרא צפוני (סוכה נ"ב.). ולהיפך כשרוצה יכול לבוא עי"ז לידי יראה כמו שנא' מצפון זהב יאתה וזהב מרמז על יראה כידוע. וזה שא' הכתוב קול דודי דופק פתחי לי שתפתחו הפתח לי שיהיה מצפון זהב יאתה שיביא לידי יראת ה' ולא ינוחו את היצה"ר שהוא הצפוני לכנוס וזה אות ב'. וזהו פתחו לי שערי צדק דהוא מ' מלכות שמזה בא היראה

כמו שא' (קידושין ל"ב:) מלך שתהא אימתו עליך. וכנגד זה שם אדנ"י שמורה על יראה כמו שנא' ואם אדונים אני אי' מוראי. ואמר פתחו לי אחותי רעיתי ובתיבת בראשית אות ר' קודם לאות א' והענין דאחותי מורה שיש להם חבור מתולדה משא"כ רעיתי החיבור הוא ע"י ריעות לכן בשה"ש שנסדר על שעת מתן תורה שאז נעקר יצה"ר מלבם לגמרי והיו אז ראוים להיות חירות ממה"מ ונא' עליהם אז אני אמרתי אלהים אתם כתיב מקודם אחותי היינו שהם באחוה מתולדה. משא"כ בתיבת בראשית שנאמר בבריאת העולם שנדרש (בר"ר פ"ג) והארץ היתה תהו וגו' אלו מעשיהן של רשעים וכו' יהי אור אלו מעשיהן של צדיקים וכו' שאז בראשית המחשבה כבר צפה השי"ת שיהיה מעשיהן של רשעים ונראה שאינם באחוה מתולדה ולכן הקדים הר' שמרמז לרעיתי שאעפ"כ השי"ת בוחר בהם ויתבררו שישראל קשורים בראשית המחשבה ואם יהיה חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו ואח"כ אות א' המרמז לאחותי. ואח"כ נא' יונתי תמתי יונתי מרמז כמו שא' (שהש"ר ה' א') מה יונה משעה שמכרת בן זוגה אינה ממירה אותו באחר כך ישראל וכמו שא' (עירובין ק':) אלמלא נתנה תורה היינו למדין וכו' ועריות מיונה שיונה מכרת בן זוגה. תמתי נדרש (בשהש"ר ה' ב') תאומתי מה התאומים הללו אם חושש אחד מהן בראשו חבירו מרגיש וכו' ומפרשים שאין הפי' תאומים שנולדו בבת אחת שהם אינם מרגישים בכאב חבירו רק כמו שנבראו יחד בגוף אחד כמו שהוזכר בשו"ת שבות יעקב שאחד מרגיש בחבירו שהם כגוף אחד. וכמו שהי' בבריאת אדה"ר קודם הנסירה כמו שנא' ויקח אחת מצלעותיו וגו'. ובתיבת בראשית נכתב הש' המרמז על שראשי קודם אותיות י' ת' שאי אפשר לבוא למדריגת יונתי תמתי רק בהקדם תיבת שראשי שמורה שקשורים בראשית המחשבה וכמו שא' בתיקונים (תי' י"ח) שראשי נמלא טל הוא הוי"ה אחד שהוא בגימ' טל דהיינו שיהי' נבלע בלב שה' אחד וכמו שהי' אתה הוא קודם שנברא העולם כן בהווה אתה הוא משנברא העולם. ואז באים למדריגת יונתי תמתי וזהו למיעל גו פתחין דבחקל תפוחין חקל תפוחין היינו נפשות ישראל שנקראו חקל תפוחין:

## פרק ט

**קריבו** שושבינין וכו' הלשון שושבינין מוסב על משה ואהרן שהם נקראו שושבינין וכמו שא' (מ"ר ותנחו' סו"פ עקב) ב' לוחות כנגד ב' שושבינין ובזוה"ק (ח"ג נ"ג ב') משה שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניתא. דמשה רבינו בחינתו שהוריד התורה מן השמים ואהרן בחינתו להכניס ד"ת בלב ישראל כמו שא' (אבות פ"א) ומקרבן לתורה. ושבת אי' בזוה"ק (ח"ב ר"ד א') שבת ש' בת ש' רזא דתלת אבהן דמתאחדן בבת יחידה ואיהי

מתעטרא בהון. ומוסף שבת נחשב בזוה"ח (תולדות) נגד קדושת יוסף הצדיק מדת יסוד. וזה שאומרים מקודם חדו סגי ייתי ועל חדא תרתי נהורא לה ימטי וברכאן דנפישין. הג' לשונות שמחה אור וברכה הם נגד קדושת הג' אבות שמחה כנגד קדושת יצחק אע"ה שחשב האר"י הק' סעודה הראשונה נגדו. ומדת יצחק הוא הפחד מהשי"ת כמ"ש ופחד יצחק. ואי' בתדב"א (רפ"ג) שמחתי מתוך יראתי וכמו שאומ' ישמחו במלכותך שכל ישראל שמחים בקבלת עול מלכותו ית"ש שהוא היראה כמ"ש אם אדונים אני אי' מוראי ושם אדנ"י נגד מ' מלכות כידוע. ומדת יצחק שהוא הפחד שמדרגתו גדולה מיראה שהוא רק שמצייר שממ"ה הקב"ה עומד עליו. אבל פחד הוא שעומד לפני המלך ממש ממילא נופל עליו פחד גדול פחד על הקרובים וכל שיראתו יותר גדולה השמחה ג"כ גדולה יותר וזה חדו סגי ייתי שמחה רבה וגדולה. ועל חדא תרתי נהורא לה ימטי הוא כנגד בחי' אאע"ה שכנגדו חשב האר"י הק' סעודת שחרית של שבת. ובבר"ר (פ"ב) יהי אור זה אברהם שממנו התחיל הב' אלפים תורה ותורה נקרא אור אורה זו תורה. ואמר ועל חדא תרתי הוא ע"פ שא' בזוה"ק (ח"ב קס"ו ב') מאתן ושבע אינון מסטרא דימינא מאה ותלת אינון מסטרא דשמאלא ואינון תלת מאה ועשר ור"ז גימ' אור ואי' (שם קס"ז א' ובתיקו') יהי אור וכו' דאיהו ימינא וכו' ויהי אור דא שמאלא. וזהו ועל חדא תרתי נהורא לה ימטי שמסט' דימינא הוא בכפל כנגד סטרא דשמאלא ששם ק"ג ובסט' דימינא ר"ז (ונת' במ"א) וזה כנגד אברהם כנ"ל יהי אור זה אברהם. וברכאן דנפישין הוא כנגד יעקב אע"ה שהוא עיקר הברכות דאי' (בר"ר פ' ס"א) משל למלך שהי' לו פרדס ומסרו לארוס וכו' כך אמר אברהם וכו' כיון שמת אברהם גלה הקב"ה על יצחק וברכו. שמפני זה לא בירך אברהם ליצחק מפני האילן של סם המות שהוא עשו עיי"ש. וכן הוא בפירש"י בחומש רק השי"ת בירך ליצחק שהוא ליעקב שאין עשו בכלל כמו שא' (נדרים ל"א.) ביצחק ולא כל יצחק ונמצא עיקר הברכות של האבות הוא רק ליעקב. והלשון וברכאן דנפישין מפני שכולל קדושת יוסף ג"כ שהם אחד וכמו שא' (רע"מ פנחס רמ"ב ב') גוף וברית חשבינן חד ובזוה"ק (ח"ג י"ב ב') דאמת ושלום קשיר דא בדא ושלום מדתו של יוסף הצדיק כידוע. ויוסף הוא אפיקו דברכאן כנראה מד' זוה"ק ח"ב (קל"ה ב') מבורך כד"א בן פורת וכן כתיב בך יברך ישראל דיוסף הוא ג"כ מקור הברכות ונגד קדושת יעקב ויוסף אמר וברכאן דנפישין. ובכל הג' נאמר לשון ריבוי השמחה והאור והברכה שהכל בריבוי. וגם נאמר בהם לשון ייתי ימטי היינו שיבואו מעצמו כיון דשבת מתעטרא באבהן כנ"ל ויעקב ויוסף כחד חשבינן. והם באין מעצמן בכל סעודה שבכל סעודה יש מכל הג' קדושות כמו שאומרים אתיין לסעדא בהדה. ואח"כ אומרים קריבו שושבינין שהמכוון על משה ואהרן כנ"ל

שהם מרכבה למדת נצח והוד. ולשון קריבו משמעות שמבקשים מהם שיבאו להסעודה אף דשבת זמן השפעת תושב"כ כמו שא' דכו"ע בשבת נתנה תורה וגם זמן השפעת תושבע"פ כמו שא' (זח"א מ"ז ב') ביום השביעי דא תושבע"פ ותושב"כ ותושבע"פ קדושת משה ואהרן. אך מפני שעיקר קדושתם הוא לדברי תורה משה שושבינא דמלכא להוריד הד"ת מן השמים ואהרן שושבינא דמטרוניתא להכניס הד"ת בלב ישראל צריכים אנו מצידנו לבקשם להסעודה שיופיע קדושתם שעיקר השפעות ד"ת הוא בהסעודות וכמו שא' בזוה"ק (ח"ב פ"ח א') והאי יומא מליא רישא דז"א מטלא דעתי"ק ואטיל לחקלא דתפוחין תלת זימני מכד עייל שבתא וכו' וע"ד בעי ב"נ לאתענגא תלת זימנין אילין. וכבר אמרנו דממה שאמר תלת זימני וכן תלת זימנין אילין ולא אמר מתי הזמן רק הפי' שבאותו שעה בעת שישראל אוכל סעודת שבת בשעה זו נחית טלא דעתי"ק ומליא רישי' דז"א. וטלא דעתיקא מרמז על טל תורה כמו שנת' כ"פ. וזה שמבקשין השושבינין להסעודה שיסייעו קדושתן עבידו תיקונין לאפשא זינין והוא ג"כ בריבוי המינים וכמו שנזכר בכל הקדושות לשון ריבוי חדו סגי ועל חדא תרתי וברכאן דנפישין. ונזכר כאן כל קדושת הז' מדות והז' רועים ג' אבות ויוסף ומשה ואהרן ושבת ש' בת כנ"ל ובת הוא מדת מלכות ודוד המע"ה מרכבה למדה זו. שבסעודות שבת זוכין לקדושת כל הז' מדות וז' רועים וכאמור:

## פרק י

**הפטורת** שבת זה הוא חמישית מהז' דנחמתא והוא כנגד מדה ה' מהז' מדות שהוא מדת הוד וכנגדו יום ה' מז' ימי בראשית. וביום זה הי' בריאת הדגים וברכה דדגים שבהם הריבוי מאוד שהם סמוי מן העין וכמו שא' (תענית ח':) דאין הברכה מצוי' אלא בדבר הסמוי מן העין. ויוסף נתברך וידגו לרוב מה דגים שבים המים מכסין עליהן וכו' וכתיב ויאמר אליהם יהושע אם רב אתה עלה לך היערה לכו והחבו עצמיכם ביערים שלא תשלוט בכם עה"ר אמר לי' זרעא דיוסף לא שלטא ביה עינא בישא (כמו שא' סוטה ל"ו:). וכשבירך משה רבינו את ישראל יוסף עליכם ככם אלף פעמים אי' (מ"ר פ' דברים) אמרו לו ישראל רבינו משה הקב"ה לא נתן קצבה לברכותינו ואתה אמרת אלף פעמים אמר להם זה משלי כשיבא הקב"ה יברך אתכם כאשר דבר לכם. וברכת משרע"ה ג"כ עולה גוזמא רבה אלף פעמים ששים רבוא וכש"כ ברכתו של השי"ת שהוא בלא קצבה ולא מצינו שנתקיים רק בימי שלמה דכתיב יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרוב וגו' יכול להיות שהיו אז בלא קצבה. גם כפי שא' (איכה רבתי) חשבון שהי' בירושלים כ"ד פלטיות וכו' וכל חצר וחצר היתה מוציאה כפליים כיוצאי מצרים עולה ג"כ למספר

רב. אך לאחר החורבן לא נמצא ריבוי בישראל אף כברכת משרע"ה ומכש"כ כברכתו של השי"ת נמצא שדומה כנס"י לעקרה ומצטערין היכן הברכות. ובא כנגד מדה זו נחמה זו רני עקרה לא ילדה וגו' וא' בגמ' (ברכות י:) רני כנס"י שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כוותיכו משמע שזה שדומה לעקרה גורם שיצאו בנים הגונים. והוא ע"פ מה שחשב בפסיקתא החדשה ז' עקרות הן ד' האמהות ואשתו של מנוח וחנה וציון. והנה האמהות אף לפי גודל מדרגתם מ"מ כשהוצרכו להוליד נפשות יקרות כאלו כיצחק ויעקב והשבטים הוצרכו להיות עקרות. וביצחק מצינו בפירוש (בר"ר פ' מ"ו) קנמון אני מעמיד בעולם וכו' כך משנצרר דמו וכו' משבטל תאותו וכו' ומ"מ יצא פסולת עוד מיצחק כש"כ כשהיו צריך להוולד יעקב אבינו והשבטים הוצרכו האמהות להיות עקרות. וכן אשתו של מנוח שהיתה צריכה להוליד שמשון דאי' (בר"ר פ' צ"ט) שהי' יעקב אבינו סבור שיהי' משיח ואח"כ אמר לישועתך קויתי ה' מן הסתם הי' במדרגה גדולה מאוד. ובגמ' (סוטה י'.) שמשון על שמו של הקב"ה נקרא וכו' ומן הסתם היה ראוי להיות משיח רק הי' צריך עוד לבירורים. לכן נצטוה אמו להזהר מכל טומאה שהוא יהי' נזיר וכיון שגלחו נזרו סר כוחו מעליו אבל בודאי הי' נפש יקרה מאוד לכן הוצרכה אמו להיות עקרה. וכן חנה אמו של שמואל שהי' רבן של כל הנביאים דמשה רבינו היה מרכבה למדת נצח שהוא אספקלריא דנהרא ואהרן למדת הוד אספקלריא דלא נהרא ושמואל שקול כמשה ואהרן כידוע הוצרכה אמו ג"כ להיות עקרה שתלד נפש יקרה כשמואל וכן ציון דהוא בחי' כנס"י וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג ל"ה א') דכנס"י איקרי בשמא דציון דכתיב ציון במשפט תפדה. ג"כ מה שהיא דומה לאשה עקרה כדי להוליד נפשות יקרות. וזה הפי' רני עקרה לא ילדה מה שלא ילדה. פצחי רנה וצהלה מה שלא חלה כי רבים בני שוממה מבני בעולה. ובפסיקתא (שם) כי רבים בני שוממה וגו' צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה. ואף דנראה דדרש שם על הריבוי במספר בכמות אבל באמת המכוון גם על ריבוי באיכות כי רבים היינו גדולים במעלה בני שוממה מבני בעולה. ולכן לשיצאו נפשות יקרות כאלה הוצרך להיות ציון דהוא כנס"י דומה לאשה עקרה. וזהו התנחומין נגד מדה ה' שהוא הברכה בריבוי:

## פרק יא

**ברע"מ** פ' זו (רפ"ב א') וגרמת דמטרוניתא דאתקיים בה נתנני שוממה כל היום דוה הוד דוה אתהדר וכו'. הוא ע"פ שא' (רע"מ פנחס רמ"ג א') לנטלא נוקמא מס"מ דנגע בירך שמאלא דיעקב דאיהו הוד דבי' אתמר נתנני שוממה כל היום דוה הוד מסט' דהוד אלף חמישאה אשתארת בי מקדשא חרבה ויבשה. ולכאורה אינו מובן מה שאמר דנגע בירך

שמאלא דיעקב דהא ליכא למ"ד דנגע בשל שמאל דוקא דלר"י נשיי' בשל ימין ולרבנן מאחוריה אתא ונשיי' בתרווייהו (כמ"ש חולין צ"א.) ולמה כתב דנגע בירך שמאלא דיעקב. אך הענין דמשה רבינו הוא מדת נצח שהוא מימין ואהרן מדת הוד משמאלא וס"ל לר' יהודא דמהס"ת רצה הס"מ לנגוע בכף ימין היינו שרצה לקטרג שהנצח שהוא עולמות אינו של ישראל ח"ו רק הם הנצח וע"ז א' והדעת מכרעת את של ימין וכמו שאמרנו (ונת' פ' שופטים). מ"מ באלף הרביעי שהוא כנגד מ' נצח דשית אלפי שנין דהוו עלמא הם כנגד ו' ימי בראשית ואלף הז' יום שכולו שבת והם כנגד ז' מדות כידוע. אף שהי' בו ב' החרבנות מ"מ עמד בו ברוב האלף הב' בתי המקדשים דבהמ"ק ראשון עמד בו של"ח שנים והבית שני עמד בו כל הת"כ שנים. משא"כ אלף החמישי שכולו חרוב. וזהו מה שא' ברע"מ הנ"ל דנגע בירך שמאלא דיעקב דאיהו הוד דבי' אתמר נתנני שוממה כל היום דוה דהוד נהפך לדוה ח"ו. וכ"כ בזה"ק (ח"א קט"ז ב') ובג"כ שכיבת לעפרא כל ההוא יומא דנא ומאן איהו אלף חמישאה וכו'. דאחר הב' אלפים הראשונים שהם הב' אלפים תהו אז באלף השלישי הי' המשכן ומשכן שילה ונבנה בהמ"ק הראשון ע"ב שנה. ובאלף הרביעי עמד בית ראשון של"ח שנה וכל ימי בית שני בו. אבל באלף החמישי כל האלף כולו אשתארת בי מקדשא חרבה ויבשה. ובגמ' (ברכות נ"ח.) נדרש וההוד זה בהמ"ק ולבסוף באלף החמישי שכנגד מדת הוד אז דוקא כל האלף בהמ"ק חרב בעוה"ר וזה מה שא' הוד דוה אתהדר. ואמר עוד (ברע"מ פ' זו הנ"ל) דנצח והוד לקבלייהו יכין ובועז שתיהן אשר הבית נשען עליו דבי כנישתא אתקריאת על שמייהו אש נוגה. היינו אש נגד נצח שמשה רבינו פני משה כפני חמה וחמה הוא של אש והוריד התושב"כ בחי' שמשא. והוד כנגד נוגה שהוא לבנה בחי' תושבע"פ שמקבלא משמשא בחי' תושב"כ. והוא נקרא נוגה שהוא אור שמקבלת מהחמה וכמו שא' (שמו"ר סו"פ ט"ו) וכשם שהלבנה של אור כך ישראל נוחלין האור. שהלבנה היא בעצמה אינה אש רק מקבלת האור מהחמה שהוא אש וכמו"ש במת"כ. ואהרן הכהן מרכבה למדת הוד וכמו שנא' ואהרן אחיך יהי' לך לפה וכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. ולבסוף באלף הרביעי שכנגד מ' נצח עמדו ב' הבתים ברובו ובאלף החמישי שכנגד הוד אז דוקא כל היום דוה. וע"ז בא הנחמה זו החמישית שכנגד הוד ואומר הנביא כי רבים בני שוממה מבני בעולה. שבאלף החמישי הי' דייקא עיקר התפשטות כח תושבע"פ אף שהתחיל עוד באלף הרביעי ע"י החרש והמסגר מ"מ באלף החמישי התחיל הזמן של האמוראים שהם היו עיקר התפשטות מלחמתה של תורה. וכן בסוף אלף החמישי היו אז הר"ת

ובעלי התוס' שהם הרימו הפלפול אחר הגמ' וכמ"ש בקבלת הראב"ד ז"ל. וזה כי רבים בני שוממה שדייקא ע"י הרב כעס זכו לרוב חכמה שהוא תושבע"פ:

**וכן** ביום החמישי מז' ימי בראשית שהוא נגד מדת הוד נזכר פעם ראשונה בתורה הלשון חיים נפש חי' ועיקר החיים הוא התורה כמו שנא' ראה נתתי לפניך את החיים ובחרת בחיים. וזה שנא' ביום ה' ישרצו המים ואין מים אלא תורה (ב"ק י"ז.) נפש חי' והוא דגים וישראל נמשלו לדגים דאי' (בר"ר פ' צ"ז) מה דגים גדלים במים וכיון שיורדת טפה א' מלמעלה מקבלין אותה בצמאון וכו' כך ישראל גדלים במים בתורה כיון ששומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמעו ד"ת מימיהן. וזהו נפש חיה היינו ריבוי בתורה. וכן מדת הוד דיהיב למשה (כמ"ש בתיקונים תי' י"ג) שהוא בחי' תושבע"פ והוא ע"פ שא' בגמ' (נדרים ל"ח.) לא נתנה תורה אלא למשה וכו' משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל וכו' אלא פלפולא בעלמא שהפלפול בתושבע"פ ניתן רק למשה רבינו והוא מדת הוד ואהרן הכהן מרכבה למדה זו. וזה שא' בגמ' (ברכות הנ"ל) וההוד זה בהמ"ק וע"פ שא' (מגילה כ"ט.) ואהי' להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל ור"א אמר זה בית רבינו שבבבל והיינו רב שהי' בתחלת אלף החמישי ובאלף הזה הי' עיקר התפשטות תלמוד בבלי. והנה בגמרא ברכות הנ"ל נדרש מקודם והנצח זו מפלתה של מלכות הרשעה וההוד זה מלחמת נחלי ארנון כי כל וגו' זה מלחמת סיסרא. והנה הנצח שנדרש על מפלתה של מלכות הרשעה לאשר שהם סוברים שהם הנצח דח"ו נצח של ישראל יש לו הפסק וכטענת ההגמון בזוה"ח (פ' תשא) לכן נדרש הנצח על מפלתה דנצח ישראל אין לו הפסק (כמו שנת' פ' שופטים) ומלחמת סיסרא הוזכר דכתיב מן שמים נלחמו הכוכבים ממסילותם. אבל מה שדרש על וההוד זו מלחמת נחלי ארנון למה דוקא מלחמה זו ולא הוזכר מלחמת ל"א מלכים. והענין דבפסוק נא' ע"ז ע"כ יאמר בס' מלחמות ה' את והב בסופה ודרשו בגמ' (ברכות נ"ד:) על מלחמת ארנון שנתגלה ע"י את והב עי"ש ולמה נקרא זה מלחמות ה'. ועל סיחון ועוג דכתיב למכה מלכים גדולים וגו' אעפ"כ לא נזכר מלחמה. ובאמת למה הוצרך השי"ת להראות הנסים אלו והלא ברוח פיו ימות אלף פעמים כמותם. אך הענין דכאן הי' המלחמה ע"י הארון כמו שכ' בגמ' (שם) ולא הוי ידעי דארון הוה מסגי קמייהו דישראל וכו' כיון דאתא ארון אדבקו טורי בהדי הדדי וקטלינון וכו'. מפני שהי' נצרך עוד לבירורים. והארון שהי' נוסע לפני המחנה אי' (ברש"י מספרי בהעלותך) שהי' בו שברי הלוחות דהארון שהיו בו הלוחות שניות הי' באמצע המחנה. ושברי הלוחות זה היה התחלה לתושבע"פ דאמר לו הש"י אשר שברת ודרשו חז"ל יישר כחך ששברת. ואף שעשה זאת מדעתו והי' נראה לכאורה שלא עשה

כהוגן אדרבה זה גרם עוד לרב חכמה וכמו שא' (שמו"ר פ' מ"ו) אל תצטער וכו' ובלוחות שניות אני נותן לך שיהי' בהן הלכות מדרש ואגדות וכו' כי כפלים לתושי'. וע"י ארון זה היינו בכח זה נעשה המלחמה ונהרגו. וכן נדרש (קידושין ל':) את והב בסופה אהבה בסופה וברש"י (שם) בספר מלחמות ה' מלחמה שע"י ספר. ואף דאיתא (בתוס' חגיגה ט"ז. מהירוש') משרבו תלמידי ב"ש וב"ה שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל נמצא שהמלחמה בא ע"י שלא שמשו כל צרכן מ"מ הוא אהבה בסופה וכמו שא' (יבמות י"ד:) על מחלוקת ב"ש וב"ה ללמדך שחיבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנא' האמת והשלום אהבו שממחלוקת זה נעשה השלום האמיתי וחיבה וריעות. וכן הרב כעס מביא לידי רוב חכמה. וזה הענין שדרשו בגמ' (ברכות שם) את והב שני מצורעין הי' דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל וכו' כי אתו את והב חזו דמא וכו'. והיינו כמו שאמרנו כבר דמצורע הוא כנגד קליפת הקנאה והכעס והוא נשתלח מחוץ לכל הג' מחנות עד שאמרו על גחזי שאין לו חלק לעוה"ב (כמו שא' ריש פ' חלק) כיון שהוא משולח עד עולם ממחנה ישראל. וכאן נתגלה הנס דוקא ע"י את והב שהיו ב' מצורעין לרמז דדוקא הרב כעס מביא לידי רב חכמה שהוא התושבע"פ. ולכן נדרש וההוד על מלחמת ארנון שהי' ע"י הארון שהיו מונחים בו השברי לוחות שהם התחלה לבחי' תושבע"פ כנ"ל. וכן נדרש אח"כ וההוד זה בהמ"ק שבאמת עומד המקדש גם היום שזה הוא ואהי' להם למקדש מעט שאין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד כמ"ש (ברכות ח'.) וזה כי רבים בני שוממה מבני בעולה שאז הי' עיקר מלחמתה של תורה. ושבת יש בו השפעת בחי' תושבע"פ ששבת כנגד מדת מלכות ומלכות פה תושבע"פ קרינן לה. ובזוה"ק (ח"א מ"ז ב') ביום השביעי דא תושבע"פ. ולכן בו יש לישראל נייחא ונחמה שאדרבה וההוד זה בהמ"ק שעומד גם עתה בבנינו שעי"ז מתרבה תושבע"פ והוא למקדש מעט. והשי"ת צופה רק לטובה לכן קורין כל הנחמות בשבת:

## פרק יב

**רני** עקרה לא ילדה וגו' כי רבים בני שוממה מבני בעולה. בפסיקתא החדשה (הפטורה זו) הרבה צדיקים העמידה בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה. וא"כ למה נקראה עקרה ובגמ' (ברכות י'.) שהשיבה להצדוקי מאי לא ילדה רני כנס"י שדומה לעקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כוותיכו. ולפי הפשט נראה שרני עקרה מה שנראה ודומה לעקרה בגלות שעי"ז הרויחה שלא ילדה בנים לגיהנם כהצדוקים שכפרו בתושבע"פ שהיו בזמן הבית. אך נראה ע"פ דאי' בכהאריז"ל שאמר לתלמידו הרח"ו שבדור היתום הזה אף דבר קטן שישראל עושה בכונה לש"ש חשוב אצל השי"ת הרבה יותר ממה

שהיו עושים גדולות בדורות הראשונים. וזה הפי' רני עקרה אף שנראה שהוא כעקרה שהדור הלוך וחסור מ"מ רבים בני שוממה אף שהם באמת דלים במעלתם אבל הם חשובים אצל השי"ת כרבים וגדולים מפני שהם בני שוממה שהם בדור הזה דור יתום ודבר קטן חשוב אצל השי"ת יותר מבני בעולה ממה שהיה חשוב אצל השי"ת בדורות הראשונים הגדולים. ואמר אח"כ ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך ובחסד עולם רחמתיך. מקודם אמר אקבצך לשון עתיד ואח"כ אמר רחמתיך לשון עבר. הענין דאיתא (ברכות ז'.) וכמה רגע אחד מה' רבוא וח' אלפים וח' מאות ופ"ח בשעה וכו' ואח"כ אמר שם וכמה רגע רגע כמימרי'. ושיעור דהרגע שאמר קודם הוא פחות הרבה יותר שא"א לומר בו כלום ולזה נקרא רגע קטן. והוא ע"פ שאמרנו ליישב קושית הריטב"א על הגמ' (יומא נ"ד:) בשעה שנכנסו אויבים להיכל ראו כרובים מעורין זה בזה הלא א' (ב"ב צ"ט.) שבזמן שאין עושין רצונו של מקום פניהם לבית ואז הלא היו אין עושין רצונו של מקום. ואמרנו שכל זמן שלא נכנסו האויבים לא האמינו שיחרב וברגע שראו שנכנסו תיכף הרהרו כל ישראל תשובה בלבם ונקראו תיכף עושין רצונו ש"מ ולכן היו הכרובים מעורין. ומהרהור תשובה זו נולד אז רוחו של משיח כמו שא' (בירוש' ומד' איכה) שבט' באב נולד משיח. (ונת' דברים אות י"ג). וזהו ברגע קטן עזבתיך שברגע קטן הזו שהוא אחד מה' רבוא וח' אלפים וח' מאות ופ"ח בשעה היה עזובה ממש. אבל גם זה הי' לטובה כדי שיסתעף מזה שיהיה וברחמים גדולים אקבצך שהקיבוץ יהי' ברחמים גדולים היינו רחמים פשוטים בלא טעם. ואח"כ אמר בשצף קצף פי' במעט קצף כפירש"י הסתרתי פני רגע ממך וכאן לא נאמר רגע קטן שהמעט קצף והסתרת פנים הי' רגע כמימריה ואז באמת היה אף בהוה ובחסד עולם רחמתיך שהי' המכוון שיהי' חסד עולם. לא כמו שהי' בקיבוץ עזרא בבית שני שהיה לפי שעה ואח"כ שלט בהם האויב שנית. אבל כאן יהי' חסד עולם וזה הי' המכוון בהשצף קצף. וזה הוא התנחומין בגלות שאף שאנחנו בגלות כבר יותר מי"ח מאות שנה וכי זה הוא רגע קטן. אך התנחומין הם שהעזיבה היה רק רגע קטן והשצף קצף והסתרת פנים רגע כמימרי' אבל הוא בחסד עונם שהוא לטובה כדי שיהי' הגאולה לעולם חסד עולם ואף כשהם בגלות באמת השי"ת מנהג את ישראל:

**ונאמר** אח"כ כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי וגו' והוא שהשי"ת אומר שגלות ישראל נחשב בעיניו כחורבן כלל העולם שכל העולם נברא רק בשביל ישראל כמו שא' בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית וזהו כי מי נח זאת לי. וקרו לי' מי נח ע"פ שא' בזה"ק (ח"א ס"ז ב') כיון דאמר לו דישתזיב הוא ובנוי לא בעא רחמין על עלמא ואתאבידו ובג"כ

אקרון מי המבול על שמי' וכו'. ולמה נקרא מי המבול מי נח רק במקום הזה ולא הוזכר במקום אחר. רק הוא ע"פ מה שנא' וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וגו' כי אין איש היינו שיהיה איש אחד שהוא יהיה היחיד ששב שבשבילו מוחלין לכל העולם כולו (כמו"ש יומא פ"ו:) היינו שהיחיד יכניס הרהור תשובה בתוך לב כל הכלל וזהו וירא כי אין איש. וישתומם כי אין מפגיע שיתפלל בעד הכלל ופי' מפגיע שיפציר מאוד ויאמר איני זז מכאן עד שתמלא מבוקשי. כמו שאמרנו בשם רבינו הק' מאיזביצא זצלה"ה שמפגיע מלשון פגע (אהן טשעפין בל"א) וזה כי אין מפגיע ותושע לו זרועו וגו' וזה שאמר כי מי נח זאת לי וגו' אף שנח לא התפלל אז בעד הכלל מ"מ נשבעתי מעבור מי נח בצדקת ה' כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך:

**ואומרים** הפטורה זו בשבת זה שהוא השבת החמישי מהז' דנחמתא. ואמרנו דז' דנחמתות הם נגד ז' התחתונות ונגד הז' רועים. ואם נחשוב הסדר מתתא לעילא הנחמה זו נגד יעקב אע"ה. וא' במד' (איכה ב' א') השליך משמים ארץ תפארת ישראל משל וכו' הא לכון טרון באפיכון כך אמר הקב"ה לישראל כלום וכו' בשביל איקונין של יעקב שחקוקה על כסאי הא לכון טרון באפיכון וכו'. וע"ז אמר בהפטורה זו בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך שזה שאמר השליך משמים ארץ תפארת ישראל הי' רק כמו רגע וכמו שא' הפ' אח"כ ולא זכר הדום רגליו ביום אפו וכתיב כי רגע באפו דזעמו רגע כמו שא' (ברכות ז'.) שרק ביום אפו השליך וגו' אבל אח"כ תיכף נולד משיח והוחזר התפארת ישראל למקומה. וזה בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך ובחסד עולם רחמתיך שאח"כ כבר נהפך לחסד עולם. ומסיים ההפטורה כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה היינו אף אם יצויר ח"ו שיכלה זכות אבות שנקראו הרים וזכות אמהות שנקראו גבעות (כמו"ש בפירש"י) וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט שמצינו בפנחס דכתיב הנני נותן לו את בריתי שלום וזכה להיות חי וקיים שנגאל מכל רע וממה"מ כמו קודם החטא דפנחס הוא אליהו. וכאן שנתן השי"ת ברית שלום לכל ישראל זוכין כל ישראל להיות נגאל מכל וכל. ואף שלא נתבטל עדיין הרע לגמרי כמו שיהי' לעתיד שיהי' בלע המות לנצח. מ"מ המיתה הוא רק כשינה ויקיצה. וכל פרט נפש מישראל המשמר שבת כהלכתו זוכה להיות נגאל מכל וכל ונעשה בן חורין אמר מרחמך ה':

## פרק יג

**מזמור** שיר ליום השבת בתיקונים (תי' י"ג) חושב העשר מיני שירה שבתהלים ואמר שיר דא חכמה וכו'. והיינו דדברי תורה נקרא בלשון שיר כמו שנדרש (חגיגה י"ב:) ובלילה שירה עמי על העוסק בתורה בלילה בעוה"ז. וכן דרשו (סנהדרין כ"א:) ואתם כתבו לכם

את השירה שמצוה לכתוב ס"ת ואורייתא הוא בחי' חכמה כמו"ש בזוה"ק (ח"ג פ"א א') לאו אורייתא בלא חכמתא וכו' וכלא בחד דרגא הוא. וחשב (שם) רביעאה במזמור ודא הוא דרועא ימינא והיינו דחסד דרועא ימינא ואאע"ה מרכבה למ' זו. וכן חכמה דהוא תורה אור ואי' (בר"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם שמאברהם התחיל הב' אלפים תורה וכן אי' (זח"ב קע"ה ב') וחסד עלאה נפקא מחכמה. ולכן סעודה ב' דשבת שהוא כנגד אאע"ה וכן התפלות דשבת הם ג"כ כקדושת הסעודות (כמו שאמרנו כ"פ) לכן בתפלה זו אומרים שיר זה מזמור שיר ליום השבת ב' הלשונות שהם כנגד מדת חכמה וחסד. ואח"ז אומרים טוב להודות לה' דחשב בתיקוני' הנ"ל תמינאה בהודאה וכו' ובי' שבח משה אז ישיר משה בגין דאיהו הוד דיהיב למשה. ובתפלה זו אומרים ישמח משה כי הוא בסוד הדעת לכן מזכירין לשון הודאה טוב להודות לה' דמשה רבינו השיג כל העשר מדות. שכן מורה לשון אז וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב נ"ד א') ואלף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר וכו' ומטו לזיין וכו'. היינו דאלף אותיות פל"א שהוא שכל הנעלם מכל רעיון ונהיר לכל עיבר לחכמה ובינה עד דמטי לזיין הוא הז' מדות התחתונות עד מ' מלכות. וכן שם הוי"ה כולל כל העשר מדות כידוע (וכמו שנת' כ"פ). וזה טוב לה' שמשה רבינו השיג כל המדות עד כ"ע ע"י מדת הוד דאתיהיב למשה כנ"ל. אף דאהרן הכהן מרכבה למדת הוד רק מדת ההוד נתנה למשה רבינו ועל ידה זכה להשיג עד מ' כ"ע שהוא כלל שם הוי"ה כאמור. ולזמר לשמך עליון הזכיר עוד הפעם לשון זמר ואמר לשמך עליון דאאע"ה אחר שזכה למדת זקן דכתיב ואברהם זקן בא בימים ואי' בזוה"ק (ח"א קכ"ט א') באינון יומין עלאין היינו שזכה להתברר בכל המדות עד בחי' כ"ע כתיב אח"כ וה' ברך את אברהם בכל ואי' בזוה"ק (ח"א ר"ט א') בת יהבה לאברהם וכו' בכל בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. והיינו שזכה באמת להתברר בכל העשר מדות אבל רק ע"י מדת אמונה מהימנותא שלימתא. וכמו שנא' ושמי הוי"ה לא נודעתי להם שאף שמצינו כמה פעמים שדיבר עם האבות ג"כ בשם הוי"ה מ"מ לא השיגו זה השם בסוד הדעת רק ע"י בחי' אמונה. היינו שהשיג שיש שכל הנעלם מכל רעיון שזה הסוד ולזמר לשמך עליון שלשון עליון אצל השי"ת הוא בלא שיעור. אבל רק ע"י בחי' אמונה כמו שנא' והאמין בה' (ונת' במ"א). משא"כ משה רבינו שהוריד התורה שהוא בחי' שם הוי"ה (כמו שנת' כ"פ) הוא זכה להשיג השם הוי"ה בסוד הדעת. וע"ז כתיב טוב להודות לה' וע"ז א' ישמח משה במתנת חלקו לכן מזכירין במזמור של תפלה זו ג' לשונות מזמור שיר והודאה. להגיד בבוקר חסדך הגדה רזא דחכמתא הוא. (זוה"ק ח"א רל"ד ב') בבוקר היינו לעוה"ב כשיהי' מפורש לעין ע"ז נאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות בעוה"ז בגלות שדומה ללילה

(כמ"ש פסחים ב':) מ"מ ע"י אמונה מכירין ויודעין שהכל מחסד ה'. מה גדלו מעשיך ה' שאפי' המעשים ג"כ גדולים וגדול אצל השי"ת הוא בלא שיעור. מאוד עמקו מחשבותיך שהמחשבות אין להשיג כלל כמו שנא' כי לא מחשבותי מחשבותיכם. איש בער לא ידע בער שהוא ריק מחכמה ולא יוכל להשיג ע"י הדעת וכסיל לא יבין את זאת כסיל מורה שאין בו יראת שמים כמו שנדרש (יומא ע"ב:) הפ' למה זה מחיר ביד כסיל וגו' על מי שאין בו יר"ש. לא יבין את זאת פירושו שהוא מפורש לעין כמורה עליו באצבע כמו לשון זה רק דזה לשון זכר וזאת לשון נקבה וע"ד שא' (זח"ג ר"ל א') איהו אמת ואיהו אמונה שע"י אמונה יכולין ג"כ להשיג שיהי' כמפורש לנגד עין כמו לשון זה. אבל מי שהוא כסיל שאין בו יר"ש לא יבין את זאת והוא בפרוח רשעים כמו עשב וגו' שהוא רק להשמדם עדי עד. צדיק כתמר יפרח וגו' שתולים בבית ה'. ושבת איתא (ויק"ר פ' כ"א) בזכות שבת שנא' אשרי אנוש יעשה זאת שבשבת זוכין כל ישראל לאמונה בשלימות ומאמין שכל הגליות הוא רק להיות צדיק כתמר יפרח שתולים בבית ה' וגו' ויש לישראל נייחא בלב אף כשהוא עוד בתוך העבודה הקשה. וכמו שנדרש בזוה"ק (ח"ב פ"ט א') ביום הניח וגו' על יום השבת שאז נותן השי"ת נייחא בלב כל ישראל שרואה שהכל מהשי"ת והוא צופה רק לטובה:

## פרק יד

**בזוה"ק** (ח"ב פ"ח ב') חשב סעודה שניה דעתי"ק ולכן אומרים בסעודה זו דא הוא סעודתא דעתי"ק. ובתיקונים (תיקון י"ח) חשב תפלת שחרית דשבת ישמח משה במתנת חלקו דאיהו אמא עלאה. וכבר אמרנו שקדושת הג' תפלות והג' סעודות הם אחד וכן בזוה"ק (ח"ב קל"ד ב') חשב שבת עלאה שבת תתאה ובמקום אחר (תיקונים תי' מ"ח) הלשון תרין שבתות לקבל שכינתא עלאה ותתאה והמכוון הוא על מ' בינה דאיהו אמא עלאה. והענין הוא דבאמת סעודה זו נחשב כנגד אברהם אע"ה שזכה למדת זקן בחי' עתי"ק שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. אבל כיון שהוא נעלם מכל רעיון ואין בו שום תפיסה והשגה איך שייך לומר דא הוא סעודתא דעתי"ק. אך אי' בתיקונים (תי' י"ח שם) כח בהם דא שכינתא עלאה דאיהו כ"ח אתוון דעובדא דבראשית וכו' והמכוון על הכ"ח אותיות שבפסוק בראשית. וכן הוא בפי' בתיקו' (סוף תי' כ"ב) בשבע תיבין דעובדא דבראשית כ"ח אתוון שכינתא עלאה וכו'. ובראשית הוא מאמר הראשון מהעשרה מאמרות שהוא שכל הנעלם מכל רעיון ולכן לא נאמר בו ויאמר שאין שום תפיסה בו רק שיודעין שבראשית נמי מאמר הוא דכתיב בדבר ה' שמים נעשו (ר"ה ל"ב.). והנה בגמ' (סנהד' ל"ח.) דרשו הפ' חכמת בנתה ביתה חצבה עמודי' שבעה חכמת בנתה ביתה זו מידתו של הקב"ה (היינו

מ' חכמה) שברא כל העולם בחכמה חצבה עמודי' שבעה אלו ז' ימי בראשית. ובחכמה היינו בתושב"כ כמ"ש (בר"ר ר"פ בראשית) אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. ופסוק ראשון בראשית שיש בו כ"ח אתוון המרמזין לשכינתא עלאה שהוא בינה כנ"ל מרמז לבחי' תושבע"פ. ואף דתושבע"פ הוא כנגד מדה אחרונה מ' מלכות כמ"ש מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. זה הוא מה שמחדשים החכמים בשכלם בתושבע"פ הוא הנקרא חכמה תתאה בחי' מלכות. אבל עיקר ההופעה להם הוא מלמעלה מבחי' בינה שכינתא עלאה. וט"י הדעת המחבר חכמה ובינה מופיע להם הארה מבחי' כ"ע דהוא קוצו של יוד שהוא כתר ותג. ואי' במקובלים שעיקר ספי' כ"ע הוא פלא ונעלם מכל רעיון רק הקוצו של יוד הוא ההופעה מכ"ע למ' חכמה שהוא יוד. ולכן בפסוק בראשית עד והארץ שהוא כ"ח אתוון מרמז למ' בינה שהוא בחי' תושבע"פ מפני שמיד בראשית המחשבה הי' גלוי וידוע לפניו ית"ש שיהי' בחירה ובחי' חשך שהוא מעשיהן של רשעים כמו שנדרש (בר"ר פ' ב') והארץ היתה תהו אלו מעשיהן של רשעים וכו'. והתיקון יהי' ע"י כח תושבע"פ שהוא הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס. וע"י תשובה מאהבה יתברר הכל שאם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות וכו' כשלג ילבינו (כמ"ש שבת פ"ט:) ויהי' מהכל טוב מאוד. וזה מרומז בקוצו של יוד שהוא האור מכ"ע שמופיע לבחי' חכמה ע"י הדעת שהוא פנימיות מכ"ע ועל ידו הוא החיבור חכמה ובינה בחי' אימא עלאה שהוא כ"ח כמו"ש בתיקונים הנ"ל:

**ואף** דחכמה ג"כ נקרא כ"ח מ"ה אך שם אין עוד שום הבנה עדיין שנקרא כ"ח מ"ה כמ"ש (הקדמת זוה"ק א' ב') מה ידעת מה אסתכלת מה פשפשת הא כולא סתים. אבל מדת בינה הוא מה שמופיע משם ללב להבין בתושבע"פ אז נקרא כח ואשר כח בהם. והיינו הכח וההבנה בהם בהמחדשים בתושבע"פ ע"י ההופעה מבינה שמורה על תושבע"פ שהוא מבין דבר מתוך דבר וכמ"ש בתיקונים. והוא כנגד אברהם אע"ה שהי' תחלה לגרים (כמ"ש חגיגה ג.) משא"כ יצחק אע"ה שכבר נולד קדוש מרחם ונימול לשמונה. וכן בקדושא דסדרא בקדיש הראשון שהוא כנגד קדושת אאע"ה נאמר קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתי'. שמי מרומא מורה על בחי' עתי"ק שהוא מרומם למעלה עד אין סוף וכמו שאמרנו מ"מ התפיסה בזה הוא רק ע"י בית שכינתי' שהוא שכינתא עלאה בחי' בינה. דעתי"ק הוא שכל הנעלם מכל רעיון ואין בו שום תפיסה כלל ובינה לבא כמו שנא' ולבבו יבין וגו'. וכן אהרן הכהן מדתו חסד כידוע שג"כ בחינתו לתקן הרב כעס ואהרן שורש תושבע"פ כמו שנא' והוא יהי' לך לפה (כמו שנת' במק"א) והוא ג"כ לימינא כמ"ש בזוה"ק. ולכן נקרא תושבע"פ כתרה של תורה כמו שא' (מגילה כ"ח:) במי ששונה

הלכות כתרה של תורה שמופיע מכ"ע לקוצו של יוד ומשם ע"י הדעת לחיבור חו"ב וכידוע שאותיות י"ה מהשם הק' מרמז לחו"ב ו' על הו' מדות וה' אחרונה על מ' מלכות והקוצו של יוד מרמז לבחי' כ"ע המופיע על ידו לחכמה ע"י הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. וביום השביעי אי' בזוה"ק (ח"א מ"ז ב') ויכל אלהים ביום השביעי דא תושבע"פ דעם יום השביעי דא אשתכלל עלמא שהשכלול הי' בשבת ע"י תושבע"פ שנצרך אחר הקלקול לתקן הרב כעס. דמקודם נברא גם יום השביעי בחכמה כמו שא' בגמ' (סנהד' הנ"ל) חצבה עמודי' שבעה אלו שבעה ימי בראשית (ע"ש בתוס') אך השכלול הי' ע"י תושבע"פ מ' מלכות שכינתא תתאה מה שמחדשין ישראל וכאמור. וכן אומר הכתוב בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן בחכמה היינו בתורה שבכתב שהוא ה' פעמים אור נברא בו העולם ובתבונה היינו תושבע"פ שמבין דבר מתוך דבר יתכונן היינו שכלול העולם וכמ"ש בזוה"ק דביה אשתכלל עלמא. וזה מה שאומרים ישמח משה במתנת חלקו שהוא הדעת ואי' בפע"ח שבשבת מחזיר לישראל הכתרים שזכו להם בסיני. דאי' (שבת פ"ח.) וכולן זכה משה ונטלן ובשבת שזוכה למדרגתו מחזיר הכתרים לישראל ויש ריבוי בתושבע"פ ברכת ה' היא תעשיר (כמו שנת' במ"א):

## פרק טו

**בגמ'** (מנחות כ"ט:) בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך א"ל אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות אמר לפניו רבש"ע הראהו לי אמר לו חזור לאחורך הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא הי' יודע מה הן אומרין תשש כוחו כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו מנין לך אמר להם הלכה למשה מסיני נתיישבה דעתו. וצריך להבין למה לא הבין משרע"ה מה שהבינו אפי' תלמידי רע"ק. גם הלשון תשש כוחו הול"ל חלש דעתי' וכמו שא' אח"כ נתיישבה דעתו. גם למה נתיישבה דעתו יותר בזה ששמע על דבר אחד שהשיב לתלמידיו שהוא הללמ"ס הלא כל הדרשות שהי' רע"ק דורש הי' מרומז ומיוסד על תושב"כ וידע משה רבע"ה שהוא מורידה לארץ ויהי' נקראת על שמו. אך הענין דא' (סוטה י"ב.) שמשה רבינו כשנולד נתמלא הבית כולו אורה היינו מפני שלא קלקל כלל מעולם ושורשו הי' בחי' תושב"כ שבשעת מתן תורה הי' ראוי להיות התיקון האמיתי כמו שהי' קודם פגם אדה"ר. ואלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וכו' כמו שא' (נדרים כ"ב:) אך אחר החטא נצרך להרב חכמה לתקן על ידו הרב כעס. וזה היה בלוחות אחרונות דאי' במ"ר (תשא פ' מ"ז) עכשו שנצטערת אני נותן לך שיהי' בהן מדרש

הלכות ואגדות וכו'. ובגמ' (שבת פ"ז.) אמרו שהסכים הקב"ה על ידו וכו' אשר שברת יישר כוחך ששברת. והוא ע"פ שא' בתיקונים (תי' י"ח) כח דא שכינתא עלאה דאיהו כ"ח אתוון דעובדא דבראשית וכמו שאמרנו (במא' הקודם) שזה מרמז על תושבע"פ שבא לתקן הרב כעס שיתברר שכן הי' מסודר ובא ששת ימי בראשית. וזהו יישר כח"ך שישיג עי"ז בחי' תושבע"פ. אבל באמת תושבע"פ של משרע"ה הוא נצרך אף זולת התיקון לרוב כעס כמו שית'. ואי' מהאר"י הק' ז"ל שרע"ק היה שורש תושבע"פ והוא בחי' מלכות פה תושבע"פ קרינן לה וע"ז נא' תזל כטל אמרתי שאף שתושבע"פ ג"כ דברי אלהים חיים מ"מ החכם המחדש נראה לו בשעת מעשה שמחדש מעצמו וכמו טל שאינו נראה שיורד מן השמים רק כשרואין שהארץ לחה יודעין שירד טל. והרמב"ן ז"ל (ב"ב י"ב.) כתב שהוא ע"י רוה"ק מה שמכוין מדעתו לדברי אלהים חיים וכמו שא' ולאו טעמא יהיב וזה נקרא כתרה של תורה וכמו שא' (מגילה כ"ח:) במי ששונה הלכות כתרה של תורה וזה הי' חלק רע"ק:

**והנה** בזוה"ק הק' על מה שנא' משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע הלא כתיב ויתנה אל הכהנים בני לוי ולא נזכר שמסרה ליהושע ואמר דקאי על תושבע"פ. אבל הלא גם התושבע"פ מפורש בפסוק כי יפלא ממך דבר וגו' ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט וגו'. אך באמת מצינו בגמ' (שבת ל'.) ואלו משה רבינו גזר כמה גזירות ותקן כמה תקנות וקיימות הן לעולם וכו'. וכבר עמדו ע"ז היכן מצינו במשה רבינו שתיקן כמה תקנות רק ברכת הזן כמו שא' (ברכות מ"א:) וכך משה תיקן שיהי' שואלין ודורשין וכו' כמ"ש סוף מגילה אבל גזירות לא מצינו שגזר משה כלל. גם למה לא הזכיר הגמ' מגזירות אנכה"ג שגזרו כמה גזירות וקיימין לאחר מותם. אך זה יש ליישב דתקנות אנכה"ג אפשר לבטל אם הי' ב"ד שגדול ממנו בחכמה ובמנין רק מטעם שאין ב"ד שיהי' גדול מהם משא"כ לעתיד יכול להיות שיובטלו ע"י ב"ד שגדול מהם. משא"כ גזירות משה קיימים לעולם ולעולמי עולמים שלא קם עוד נביא כמשה. ואף דבמשיח כתיב ירום ונשא ונדרש (תנחו' סו"פ תולדות) ונשא ממשה וא"כ אפשר שיכול לבטל. אבל אי' בזוה"ק "מה "שהי' "הוא שיהיה ר"ת משה שמשה רבינו בעצמו הוא יהי' משיח רק שאז יהי' מדרגתו גבוה ממילא ישארו גזרותיו לעולמי עולמים אבל היכן מצינו שתיקן כמה תקנות וגזר כמה גזירות. אך הענין שבכל מקום שנא' הלכה למשה מסיני אין הפי' שנמסר לו למשה ההלכות דהלכות נא' רק על תושבע"פ שלא נכתב כמו שא' כל השונה הלכות וכן שונה הלכות כתרה של תורה ומה שנמסר למשה זאת כתבן בכתב. רק שנמסר למשה הכח לדרוש בפלפולו מן התורה ולהמציא ההלכות. וכמו שא' (נדרים ל"ח.) לא נתנה תורה

אלא למשה וכו' משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל וכו' אלא פלפולא בעלמא. והיינו שהוא המציא בפלפולו ההלכות. ומה שקראו הלכה למשה מסיני הוא ע"ד שא' בתוס"ח משה קבל תורה מסיני שמה שזכה שניתנה תורה על ידו הוא מסיני מחמת רוב העניוות שמטעם זה זכה הר סיני שתנתן תורה עליו כמו שדרשו (מגילה כ"ט.) על הפסוק למה תרצדון הרים גבנונים וכו' כולכם בעלי מומים אצל סיני וכו' ש"מ האי מאן דיהיר בעל מום הוא. ולכן מפני שהי' משה עניו מכל האדם זכה להחכמה מאין ממדת א"ס כמו שנא' והחכמה מאין תמצא. וכמו שא' בזוה"ק בשלח על הפ' היש ה' בקרבנו אם אין בין עתיקא סתימאה וכו' דאיקרי אין וכן הוא בזוה"ק (שלח קנ"ח ב') על היש בה עץ אם אין וכו'. ובסוטה (כ"א:) במי שמשים עצמו כאינו והיינו שזה נעשה מרכבה למדת אין שהוא עתי"ק בחי' א"ס. וזה זכה רק משרע"ה שאמר ונחנו מה וכמו שא' (חולין פ"ט.) גדול מה שנא' במשה ואהרן ממה שנא' באברהם דאלו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר שהוא עוד איזה ממשות ואלו במשה כתיב ונחנו מה היינו כמי שאינו:

**וזה** שא' בגמ' (ב"ב י"ב.) וחכם עדיף מנביא וכו' תדע דאמר גברא רבה מלתא ומתאמרה משמי' דגברא רבה אחרינא כוותי'. ודלמא תרווייהו בני חד מזלא נינהו. מזלא פי' השורש וכמ"ש בזוה"ק (סו"פ אחרי) על בני ומזוני דלא בזכותא תליא אלא במזלא שהוא עתי"ק דכתיב ותתפלל חנה על ה' היינו בחי' קוצו של יוד שהוא למעלה משם הוי"ה וכן השלך על ה' יהבך. וכן א' (מגילה ג'.) אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו היינו השורש שלהם. אלא אמר רבא תדע וכו' ומתאמרה משמי' דרע"ק בן יוסף כוותיה וא"א לומר שיהי' בני חד מזלא עם רע"ק שהי' שורש תורה שבע"פ. אר"א ודלמא להא מלתא בר מזלי' הוא שרע"ק הי' השורש של כל תושבע"פ וזה החכם שורשו בפרט זה בתושבע"פ שכל אחד יש לו חלק בתורה ומשום זה יכול לכוין. אלא אר"א וכו' ומתאמרה הלממ"ס כוותי' וע"ז לא יתכן לומר בר מזלי' הוא אף בדבר זה בפרט דעל משה נא' והאיש משה ענו מאוד מכל האדם שהי' כמי שאינו ונעשה מרכבה למדת אין שהוא כ"ע ונא' והחכמה מאין תמצא ועי"ז זכה לחכמה שמופיע בו מכ"ע ע"י קוצו של יוד. והוא לבדו זכה להיות לו טעם והבנה לדרוש זה בפלפולו מסיני אבל לו נמסר רק הלכה בלא שום טעם וכמו שא' (גיטין י"ד.) כהלכתא בלא טעם ופירש"י כאלו קבלה משה הלכה מסיני שא"צ לתת בה טעם. וכן אמרו (פסחים ל"ח:) הן הן הדברים שנאמרו למשה מסיני ולא טעמא בעי וכפירש"י בתמי' וכי לא טעמא בעי כהללמ"ס. ומקשה עוד (ב"ב שם) ודלמא כסומא בארובה ומשני ולאו טעמא יהיב ומן הסתם נתכוין זה ברוה"ק וכמ"ש הרמב"ן. ואפשר שלכך זכה רע"ק להיות שורש תושבע"פ מפני שהי' בן גרים וכמו שמפרשים

מה שא' (תענית כ"ה:) ירד רע"ק וכו' וירדו גשמים וכו' אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו פי' שר"א נולד טוב מעיקרו בתולדה ולא הי' צריך להעביר על מדותיו. משא"כ רע"ק שהיה בן גרים ונולד בתכונות רעות ואח"כ כבש אותם והפך אותם לטוב והעביר על מדותיו. ולכן היה הוא שורש תושבע"פ שהוא לתקן הרב כעס שיתברר שישראל קשורין בראשית המחשבה. וזה נקרא יקר וכמו שא' (מגילה ט"ז:) ויקר אלו תפילין וקרקפתא דתפילין הוא בגולגלתא על המוח. דשורש משרע"ה היה בחי' חכמה תושב"כ וע"ז א' (רבה ותנחומא חקת) דברים שלא נגלו למשה נגלה לרע"ק וחבריו וכל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחבריו. ולכן כשמצא משרע"ה להקב"ה שהי' קושר כתרים לאותיות והיינו תגין אמר לו רבש"ע ומי מעכב על ידך אמר לו עתיד אדם אחד וכו' שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות שהם כתרה של תורה וכמו שנז' לעיל שונה הלכות כתרה של תורה אמר לו רבש"ע הראהו לי וכו' ולא הי' יודע מה הוא אומר שזה לא הי' חלקו בתושבע"פ שזה היה הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס. וזה כתרה של תורה שמכוין וזוכה ע"י בחי' הדעת המחבר מדת חו"ב שהוא פנימיות מכ"ע שישראל קשורין בראשית המחשבה כאמור אז תשש כוחו היינו הכח שהי' גם לו בתושבע"פ וכמו שא' יישר כחך ששברת שבלוחות שניות זכה לתושבע"פ שלו כנ"ל. אך להבין בתושבע"פ של רע"ק שבא אחר החטא דוקא לתקן הרב כעס ולזכות להרגיש טעם בזה איך שנכלל בתושב"כ זה לא הי' חלק משה רבינו כיון שלא קלקל כלל מעולם. וכמו ששמעתי מרבינו הק' מאיזביצא זצ"ל על מה שא' (ויק"ר פ' ט"ו) מעשה ברוכל וכו' א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפ' הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט וכו'. אף שהרוכל הזה אמר לו רק הפסוק כצורתו לא יותר. רק שהרוכל הזה שהי' מקולקל מקודם בעסק הרכילות וע"ש זה נקרא רוכל ואחר התשובה שעשה הרגיש הוא הטעם בהפ' הזה. וכששמע ר' ינאי הפ' הזה ממנו הרגיש גם הוא אותו הטעם שלא יוכל לידע מקודם. וכן משרע"ה שלא קלקל מעולם לא היה יודע מה רע"ק אומר שלא היה יכול להרגיש הטעם שהרגישו רע"ק וחבריו כיון שלא היה לו שייכות לזה. ושמע רק כמו ששמע מסיני כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כמ"ש (מגילה י"ט: ושמו"ר פ' מ"ז) אבל הם שזה הי' חלקם זכו להרגיש הטעם וכמו שא' (פסחים קי"ט.) המגלה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי ניהו טעמי תורה היינו להרגיש הטעם בתורה כמו הרוכל הנז'. כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו מנין לך אמר להם הלכה למשה מסיני היינו שרק משה רבינו הי' לו הבנה וטעם בזה והמציא אותן מפלפולו בסיני מפני ענוותנותו שהיה ענו מכל האדם לכן לדבריו א"א לכוין רק הוא אצלינו כהלכתא בלא טעמא. אז נתיישבה דעתו שראה שדעתו גבוה ממקום גבוה

הרבה מזה וכחו גדול ותושבע"פ שלו גבוה במעלה מתושבע"פ של רע"ק שהוא רק לתקן הרב כעס. וכן מצינו בגמ' (שבת פ"ט.) מצאו להקב"ה שהי' קושר כתרים לאותיות וכו' הי' לך לעזרני מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת. והיינו דכתרים הם התגין המרמזין לתושבע"פ שהוא כ"ח בהם בחי' שכינתא עלאה כמ"ש בתיקונים וכאמור. ומה שאמר לו הי' לך לעזרני ולכאורה מה עזר שייך כביכול להשי"ת. אך הוא ע"פ שנא' תנו עוז לאלהים והיינו דלתושבע"פ צריך אתערותא דלתתא מקודם. ואז משפיע השי"ת מבינה ע"י הדעת המחבר חו"ב ומופיע האור לחכמה מכ"ע שמרומז בקוצו של יוד שהוא תג וכתר. ומיד אמר לו ועתה יגדל נא כ"ח ה' כח דייקא מה שרוצה לקבל ההשפעה מתושבע"פ. ונראה שזה הי' תיכף בשעת עלייתו לקבל לוחות אחרונות שע"ז א' (במנחות) שמצאו קושר וכו' ומיד אמר לו. ומה שכתבו בפרשת מרגלים מפני שקדושת הארץ יש לו שייכות לתושבע"פ (כמו שנת' במק"א) דלפירש"י מיד בעלי' אחרת קשה לשון מיד. ואז זכה לתושבע"פ שלו וכמו שא' יישר כח"ך ששברת וכאמור:

## פרק טז

**להבין** מה שא' בגמ' (מנחות שם) הלך וישב בסוף שמונה שורות מה זה בסוף שמונה שורות דווקא. הענין הוא שמשרע"ה ידע שחלקו הוא העיקר בתושב"כ ובתוס' (שבת פ"ח.) על ב' הכתרים שזכו ישראל כתב של הוד היו ולפיכך כשנטלן משה קרן עור פניו. וצריך להבין מנא להו להתוס' שהיו של הוד ורש"י פירש מזיו שכינה והול"ל של זיו היו שהוא לשון אור. רק במד' (תנחו' תשא) אי' ומהיכן זכה משה לקרני הוד וכו' ונמצא ג"כ שנקראו קרני הוד. אבל יותר בשום מקום לא נמצא שהיו של הוד. אך נראה לרמז ממה שנא' קח לך את יהושע וגו' ונתת מהודך עליו ופירש"י ז"ל זה קירון עור פנים וכ"כ בגמ' (ב"ב ע"ה.) מהודך ולא כל הודך פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. מזה למדו שהקירון עור פנים של משה הי' של הוד. וכיון דאי' בגמ' וכולם זכה משה ונטלם מזה כתב התוס' שהכתרים היו של הוד. אך באמת לא מצינו שהי' ליהושע קירון עור פנים ופני יהושע כפני לבנה פירושו שהי' מקבל מחכמת משה שהי' כפני חמה עור עצמיי. אך ענין הכתרים מרמז לבחי' תושבע"פ כמ"ש בגמ' (מגילה ט"ז.) שונה הלכות כתרה של תורה והוא בחי' אור הראשון שגנזו הקב"ה לצדיקים ואי' בס' הבהיר שגנזו בתושבע"פ וה' פעמים אור שבמאמר יהי אור שמרמזין לחכמה זה נמסר ונגלה שהם כנגד ה' חומשי תורה (כמ"ש בב"ר) רק אור תושבע"פ שמופיע מכ"ע שהוא בחי' קוצו של יוד לחכמה ובינה זה נגנז בתושבע"פ וזה נקרא כתרה של תורה. ואי' (בר"ר פ' ג') על האור הראשון מהיכן נבראת האורה מלמד שנתעטף הקב"ה כשלמה והבהיק זיו הדרו

מסוף העולם ועד סופו וכו' אמר לו מקרא מלא הוא עוטה אור כשלמה. ומקודם כתיב ה' אלהי גדלת מאוד ואצל השי"ת התואר גדול הוא עד אין סוף דאל"כ אין נקרא עוד גדול לעומת מה שגדול ממנו. רק פי' גדול הוא עד אין שיעור ותכלית וזה מ' כ"ע. ואח"ז כתיב הוד והדר לבשת שהלבוש הראשון שיש בזה תפיסה להאדם הוא נקרא הוד דמלך בעשרה לבושים לובש היינו העשרה מדות שהאציל השי"ת לבריאת העולם. ואח"ז כתיב עוטה אור כשלמה היינו אור שהוא מאמר ראשון הוא רק כשלמה שהוא לבוש מ' חכמה כ"ח מ"ה מה פשפשת מה ידעת וכו' שאין בו שום תפיסה עדיין רק שהתפיסה הוא שיש לבוש וזה הי' האור הראשון. והוד הוא מדת אהרן הכהן כידוע והוא היה שורשו בתושבע"פ וכמו שנא' ואהרן אחיך יהי' לך לפה וכתיב תורת אמת היתה בפיהו ותורה יבקשו מפיהו. ומשרע"ה זכה לקירון העור פנים בשעת שקיבל לוחות האחרונות שאז זכה למדרש הלכות ואגדות וכמ"ש במ"ר:

וזה הענין שישב לו משרע"ה בסוף שמונה שורות כשהי' רוצה לשמוע מתורת רע"ק. כיון שידע שאין חלקו בכתרי אותיות רק במדת הוד שהוא מדה ח' שהוא חלקו של אהרן שהיה שורש תושבע"פ היה סבור ששם גם הוא יבין שגם הוא הי' לו חלק בתורה שבע"פ וכמו שאמרנו. וכיון שלא הי' ידע מה הוא אומר היינו שגם שם לא הבין שזה לא הי' השייך לחלקו כיון שהוא לא קלקל מעולם לזה תשש כוחו עד שנתיישבה דעתו בזה שראה שדעתו רחבה מדעתם (כמו שנתבאר במא' הקודם). וזה שא' בגמ' (ב"ב ע"ה.) מהודך ולא כל הודך פני משה כפני חמה שבאמת צריך להבין מנא להו להזוה"ק דמה שנא' ומסרה ליהושע קאי על תורה שבע"פ והא גם אצל תושבע"פ כתיב ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט וגו'. גם בהלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה מצינו (תמורה ז'.) אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שהי' אז מסנהדרין ולא מצינו שהחזירן יהושע. אך הענין דבחי' תושבע"פ של משה הי' תושבע"פ הנצרכה אף בלעדי זאת לתקן הרב כעס כנז' לעיל וע"ז נא' ונתת מהודך עליו והיינו שנתן לו מן ההוד שלו שהוא מבחי' תושבע"פ שלו. וע"ז א' (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא נתנו להן אלא ה' חומשי תורה וס' יהושע בלבד. הרי דגם ס' יהושע הי' נצרך אף בלא הרב כעס. וס' יהושע הוא התורה שבע"פ שמסר לו משה וניתן לכתוב ג"כ. ואף דכתוב בו רק שמות עיירות ואין אתנו יודע מה נרמז בו בטח יש בו סודות ורמזים צפונים. וע"ז א' (מכות י"א.) דכתיב וידבר אל יהושע וכו' מפני שהן של תורה וזו שהי' פרשה בתורה כתבה בלשון וידבר ושאר הספר ג"כ ערכה של א"י הוא (נדרים שם) ערכה של א"י היינו ערך ויקרות של התושבע"פ דארץ הוא מ' מלכות וכמ"ש בזוה"ק ארץ החיים שמים קוב"ה וארץ שכינתי'. וכן דרשו

(בר"ר פ' ס"ו) ומשמני ארץ זו משנה ושם ערך כל אחד ואחד חלקו בארץ שהוא בחי' התושבע"פ שזה רצה משרע"ה לכתוב כיון שרצה לכנוס לא"י ואחר שלא נכנס מסרה ליהושע. וע"ז נא' ונתת מהודך עליו ואמרו מהודך ולא כל הודך פני משה כפני חמה שהוא הי' עצמיות האור פני חמה ופני יהושע כפני לבנה שמסרה ליהושע:

**והדר** הוא בחי' יסוד וכמו שא' (שבת קנ"ב.) הדרת פנים זקן ומי שקלקל במדה זו אין לו הדרת פנים. וכן והדרת פני זקן דזקן זה שקנה חכמה כמו שא' (קידושין ל"ב:) ומי שזכה לחכמה מדת זקן מגיע לו הידור. וביוסף שהוא מ' צדיק כתיב בו יפה תואר וגו' וכן כתיב חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך וירך נקרא בחי' ברית כמו שנא' תחת ירכי ולזה כתיב גבור שצריך גבורה לכבוש יצרו בזה. והוא זוכה למדת הוד שהוא בחי' תושבע"פ ולהדר שהוא מ' יסוד צדיק יסוד עולם. ורע"ק הי' שורש תושבע"פ מפני שזכה למדת צדיק וכמו שאמרו הקדמונים (באור זרוע) שסופי תיבות אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה הוא ר' עקיבה ולמדו מזה לענין דין כתיבת שם עקיבה בה' ולא בא' ולכן נרמז בפ' זה שזכה למדת צדיק. אך ממה שנרמז שמו גם בס"ת של ולישרי לב שמחה נראה מזה שאחר שזכה לאור זרוע לצדיק שהוא צדיקים לאורה זכה אח"כ ליישר הלב ג"כ וישרים לשמחה כמו שנא' אור צדיקים ישמח. וזה הסוד שנקרא שמו עקיבא בן יוסף שהי' בן למדת יוסף הצדיק דצדיק הוא שיש לו עוד עסק בזה. וזה הוא הטעם שזכר כאן בגמ' אדם אחד שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו ולמה נזכר דוקא כאן בשם אביו ובמ"ר ותנחו' (חקת) אי' בשעה שעלה משה למרום שמע קולו של הקב"ה שיושב ועוסק בפ' פרה אדומה ואומר הלכה בשם אומרה ר' אליעזר אומר וכו' ולא הזכיר ר' אליעזר בן הורקנוס ולמה כאן הזכיר לרע"ק בשם אביו ובודאי בכוונה אמר הקב"ה כן. ויותר קשה בגמ' (ב"ב י"ב:) דא' ומתאמרא משמיה דרע"ק בן יוסף כוותי' למה הזכירו כאן בגמ' בשם אביו ובכל הש"ס לא נזכר רע"ק בשם אביו. רק הענין שאמר שמשום זה זכה להיות שורש תושבע"פ מפני שהי' שורשו ממדת יוסף הצדיק וזכה ליישר הלב ולישרי לב שמחה שיכול לתקן הכל ע"י בחי' תושבע"פ. עי"ז זכה להיות שורש תושבע"פ שבא לתקן הרב כעס וזכה לדרוש כתרי אותיות שהוא מרמז לכתרה של תורה כנ"ל. ומפני שהי' בן גרים זכה אח"כ לבחי' צדיק לתקן הכל לשרשו אבל משרע"ה שלא ידע מעולם משום רע לא הי' חלקו בזה. וזה הענין שא' בגמ' נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחד ששער הנ' הוא בחי' כתר עליון. אף שאמר הלשון שערי בינה אך ע"י הדעת מופיע בו מכ"ע ע"י הקוצו של יוד וכמו שאמרנו. וזהו השער לבעל תשובה כמו שנא' ולבבו יבין ושב ורפא לו ולכן נקרא תשובה עלאה ג"כ אימא. וזה לא נמסר

למשרע"ה וכ"כ בפירוש בתיקונים (סוף תי' כ"ב) כ"ע דא היא שלימו דנ' שערי בינה ודא היא דלא אתיהיב למשה וכו'. וע"ז אמרו במקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אינם עומדים. וזה שא' במד' כל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחביריו. ובלוחות אחרונות זכה משה לקרני הוד שהוא התושבע"פ שלו ומסרה ליהושע כמו שנא' ונתת מהודך עליו וכאמור. וזה שכתב התוס' הנ"ל על מה שא' בגמ' על הכתרים וכולם זכה משה ונטלם כ' התוס' של הוד היו. וכבר אמרנו שבשבת מחזירן משה לישראל כמ"ש האריז"ל בפע"ח שמחזירין לו מדרגתו וישמח משה במתנת חלקו ולכן אז מחזיר הכתרים לישראל. ואז יש לכל אחד מישראל ריבוי והשפעה בתושבע"פ וכמו שאמרנו:

## פרק יז

**בכל** הסעודות אומרים הזמירות דהאר"י הק' קודם הסעודה. ובסעודה ג' אומרים אותו אחר האכילה וכנראה שכן תיקן האריז"ל. שכן בהזמירות דסעודת ליל שבת אומרים נזמין לה השתא וכו' ובבוקר אסדר לסעודתא וכו' ואזמין בה השתא וכו' שמזמנין הקדושה לסעודה. ובסעודה ג' לא הוזכר בהזמר שום זימון להסעודה מזה נראה שהאר"י הק' תקנו לאמרו אחר האכילה כמנהגינו. ויש לומר הטעם שבסעודות ליל שבת ובבוקר תיקן הזמר אחר הקידוש על היין שאין אומרים שירה אלא על היין (ברכות ל"ה.) ובסעודה ג' שלא תקנו חכמים קידוש על היין לכן תיקן לאמרו רק אחר האכילה. אך למה באמת לא תקנו בסעודה זו קידוש על היין. הענין הוא ע"פ שא' באבודרהם (בתפלת ליל שבת) בטעם שינוי נוסחאות בברכה האמצעיות דתפלת שבת דבשבת ידוע דאז זיווג קוב"ה וכנס"י דשבת בחי' כלה מלכתא. ולכן בלילה אומרים אתה קדשת ע"ש הקידושין ובבוקר ישמח משה ע"ש שמחת הנישואין ובמנחה אתה אחד ע"ש היחוד. וחילוק קדושת הסעודות הוא ג"כ כעין קדושת התפלות (כמ"ש בתי' י"ח) וכמו שנת' כ"פ. ומצינו שחכמים תקנו לברך על כוס ברכת אירוסין בשעת אירוסין וברכת חתנים בשעת נישואין (כמ"ש כתובות ז':) ומשום זה תקנו קידוש על היין בסעודת ליל שבת כנגד ברכת אירוסין ובבוקר תקנו ג"כ קידוש כנגד ברכת נישואין. ואף שבבוקר אין אומרים שום ברכה על הכוס רק ברכת בפה"ג שהוא ברכת הנהנין. אי' בזוה"ק (ח"ב קס"ט רע"ב) שית ברכאן אינון דכלה אתברכא מנייהו ואת אמרת דאינון שבע אלא שביעאה איהו דקא מקיים כלא וכו' ובג"כ ברכה קדמאה דאינון שבע איהו רזא דיין וכו'. ולכן תקנו קידוש על היין לברך רק בפה"ג דהוא מקיים כלא. משא"כ בשעת היחוד אז אין בו שום ברכה על הכוס. ומזה הטעם לא תיקן האר"י הק' לומר הזמר דסעודה ג' קודם הסעודה רק אחר האכילה דבסעודה זו זוכין למיחזי זיו דז"א וכתיב ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו ומתרגם בת"א כאלו אכלין ושתן

ובזוה"ק (סו"פ משפטים) ר' יהודה אמר אכילה ודאית ונקרא זאת בבחי' אכילה ושתי' כמו שנא' ויאכלו וישתו ע"ז תיקן האריז"ל לומר הזמר אז שהוא כעין שירה על היין כיון שהוא כאלו שתו יין. והזמן שזוכין למיחזי זיו דז"א הוא בשעת הסעודה דכתיב בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך. וכמו שאמרנו דאכילת שבת כאכילת מזבח שבשבת כל אחד מישראל הוא כמזבח (כמו שנת' במק"א) ואבוא אליך וברכתיך. ואז זוכין בסעודה זו דז"א למיחזי זיו דז"א. לכן שייך לומר הזמר רק אחר האכילה. דהוא בחי' שירה על היין כיון דהוי כאכילה ושתי' ודאית וכאמור:

**וכתיב** וברך את לחמך ואת מימך וגו' ודרשו (עירובין ס"ה.) מה לחם שניקח בכסף מעשר אף מים שנקח בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקא קרי לי' מים וכו'. וצריך להבין מנ"ל דמיירי בלחם שניקח בכסף מעשר דלמא מיירי בלחם של חולין. אך הדיוק הוא מדכתיב והסירותי מחלה מקרבך ומחלה היינו היצה"ר כמו שדרשו (בירוש' שבת ובויק"ר פ' ט"ז) והסיר ה' ממך כל חולי זה יצה"ר שתחלתו מתוק וסופו מר שהוא שרש החלאים שמסבתו באים. וכן דרשו (מו"ק ז':) מחלה זו מרה וכו' והוא ע"פ שא' בתיקו' (תי' מ"ח) עציבו דטחול וכעס דמרה וכעס שורש כל החטאים כמו שא' (נדרים כ"ב.) כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו (ונת' במק"א). וכאן כתיב והסירותי מחלה מקרבך היינו שיסיר היצה"ר מן המעיים והוא ע"ד שא' (תענית י"א:) כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו שנא' בקרבך קדוש והיינו שהאכילה יהי' בקדושה ולא יביא היצה"ר הבא ע"י אכילה כמו דאי' (בספרי עקב) שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה ומייתי מכמה פסוקים ובזוה"ק (ח"ב קנ"ד ב') דהא יצה"ר לא אשתכח אלא מגו מיכלא ומשתיא. אבל כאן מבטיח הכתוב והסירותי מחלה מקרבך שהוא היצה"ר השרוי במעיים מתוך אכילה ושתי'. וזהו הדיוק בגמ' מה לחם שניקח בכסף מעשר דבאכילת מעשר כתיב ואכלת שם לפני ה' אלהיך וגו' למען תלמד ליראה את ה' אלהיך דכיון שבא לירושלים ואוכל שם המעשר הוא כאוכל לפני ה' שמזה בא היראה כיון שרואה שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו וכו'. וע"י אכילת מעשר שאוכל לפני ה' מועיל לתקן כל האכילות של חולין שיאכל אח"כ שלא יביאו לידי שליטת היצה"ר כעין מ"ש בזוה"ק (ח"ב שם) באכילת לחם הפנים בגין ההוא לחם מזונא דהוי לקטו כהני אתברכא כל מזונא ומזונא דאכלו ושתאן דלא לקטרגא בהו יצה"ר וכו'. וכמו שהועיל אכילת לחה"פ לכהנים כן הועיל אכילת מעשר לישראל להיות עי"ז מתברך כל מזונא שיאכלו שלא יגרום לידי קטרוג היצה"ר. וזה שנא' וברך את לחמך ואת מימך היינו שניקח בכסף מעשר עי"ז והסירותי מחלה מקרבך הוא היצה"ר שבא מאכילה שהוא במעיים והוא ע"י הברכה שנא' אבוא אליך וברכתיך

שאוכלים המעשר לפני ה'. וזה הפי' בגמ' (עירובין הנ"ל) ומאי ניהו יין וקא קרי ליה מים דיין הוא בחי' גבורה וכשהשי"ת מברך האכילה ושתי' נקרא היין מים שהם חסדים וקרי לי' מים:

**וזה** הענין מה שא' בגמ' (עירובין שם) לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים וכו'. והנה מה שלא אמרו שנברא לנסכים י"ל שהוא ע"פ גירסת הגמ' (סנהדרין ע'.) לא נברא יין בעולם כו' דלא מיירי מיין דנסכים שהוא לגבוה. אבל זאת קשה דהא יש יין דמצוה דקידוש והבדלה ובהמ"ז וכן מה שא' ר"נ (עירובין ס"ד.) כל כמה דלא שתינא רביעיתא דחמרא לא צילאי דעתאי שהיה נצרך לו היין לד"ת והוא מצוה והיאך אמר שלא נברא יין רק לנחם אבלים וכו'. אבל ע"פ האמור ניחא דיין דמצוה אינו נקרא כלל יין כמו שנא' וברך את לחמך ואת מימך שיין דמצוה דברכה הוא קרוי מים בחי' חסדים ובזה לא מיירי בגמ' שם. ואכילת שבת שהוא כאכילת מזבח וגם כל אחד מישראל הוא כת"ח (כמו שנתבאר כ"פ) ואי' (ברכות ס"ד.) וכי לפני אלהים אכלו והלא לפני משה אכלו אלא לומר לך כל הנהנה מסעודה שת"ח שרוי בתוכה כאלו נהנה מזיו השכינה וא' (בר"ר פ' י"א) ברכו במטעמים וע"ז נא' וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך ומועיל אכילת שבת לכל אחד מישראל שיהי' כל אכילותיו אפי' בחול בקדושה שלא יגרום שליטת היצה"ר וכמו שנא' והסירותי מחלה מקרבך שהוא היצה"ר השרוי בקרביים ע"י אכילת רשות וע"י אכילת שבת נתקן כל האכילות:

## כי תבוא

### פרק א

**והיה** כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלהיך נותן לך. הנה פתח הכתוב פ' בכורים בלשון ה' אלהיך וכמו שפתח עשרת הדברות בלשון אנכי ה' אלהיך ולא כתיב בלשון ציווי שיאמינו שאנכי ה' אלהיך אף שהוא מצוה כמו שא' הראשונים ז"ל שעל אמונה לא יתכן ציווי רק השי"ת אמר והודיע להישראל שאנכי ה' אלהיך. ושם הוי"ה ב"ה כולל כל עשר ספירות וכמו שכ' בזוה"ק (ח"ג רנ"ח א') ותיקונים דאותיות י"ה מהשם כולל חכמה ובינה ו' מורה על ו' המדות עד מ' יסוד וה' אחרונה מרמז על מ' מלכות ותגו של היוד על כ"ע וה' אלהיך מורה שהשם הוי' הוא המנהיג שלך. וכתיב בפרשה זו ט' פעמים הוי' אלהיך ח' פעמים הם בלשון התורה לישראל ופעם אחת כתיב הגדתי היום לה' אלהיך מה שאומר המביא בכורים להכהן. ולכאורה מהו הלשון לה' אלהיך ולא אומר לה' אלהינו וכן הק' בזוה"ק (ח"ב ע"ט ב') אך ענין ט' פעמים שמזכיר בפ' זו ה'

אלהיך מרמז שע"י הבאת הבכורים זוכין להתברר בכל העשר מדות כי מדה עשירית שהוא מ' מלכות הלא כל אחד מישראל בכלל כנס"י מ' מלכות וע"ז כתיב ט' פעמים ה' אלהיך שהמביא ביכורים נעשה מבורר בכל הט' מדות. רק כנגד מדה ט' שהוא מ' צדיק יסו"ע בזה רק לעתיד יתבררו כל ישראל שיתקיים כמו שנא' ועמך כולם צדיקים דכל מאן דאתגזר איקרי צדיק (כמו שא' זח"ב כ"ג א') ואז יבולע המות לנצח כיון שיתוקן כל הפגם וקלקול הנחש. ואליהו מלאך הברית שהוא על כל ברית מילות של ישראל (כמ"ש זח"א צ"ג א') וכתיב בו הנני נותן לו את בריתי שלום הוא זכה להיות חי וקיים לעולם. ובמדר' (רבה ותנחו' אמור) אם יאמר לך אדם שאלו לא חטא אדה"ר הי' חי וקיים לעולם אמור לו כבר הי' אליהו שלא חטא הוא חי וקיים לעולם וכו' משמע שרק אליהו זכה להיות מבורר בזה בעוה"ז. וכנגד זה הוא הפסוק הגדתי היום לה' אלהיך שהכהן ג"כ מבורר במדה זו אף בעוה"ז דכתיב בכל כהן בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא ויראני שכל כהן זוכה ליראת ה' שהוא מדת יוסף הצדיק שהוא הי' מבורר במדה זו דכתיב בו את האלהים אני ירא. ובזה ניחא מה שאומר לה' אלהיך שהוא כנגד מדה ט' שזה אומר רק לכהן שהוא הי' מבורר במדה זו ג"כ. ובזה מיושב מה שנא' ובאת אל הכהן אשר יהי' בימים ההם שהקשה הרמב"ן ז"ל מה שייך בהמביא בכורים לכהן לכתוב אשר יהי' בימים ההם ולמי יביא אם לא לכהן אשר יהי' בימים ההם. אך לפי האמור מובן דכיון דאומר לכהן לה' אלהיך מפני שהוא מבורר במ' צדיק יסו"ע אבל הלא יש כהן שאינו מבורר עוד כ"כ במדה זו. ע"ז נא' ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם. והוא כעין שאמרו יפתח בדורו כשמואל בדורו דכל כהן כיון שהוא מזרע אהרן הכהן הוא מבורר במדה זו שהשי"ת נותן לו מורא שמים כמו שנא' ואתנם לו מורא ויראני והוא מבורר במדת צדיק כמו שנא' אצלם בריתי היתה אתו. ובשבת זוכה כל אדם מישראל ליראה ששומרי שבת נקראו יראי שמי (תענית ח'.) ואימת שבת על ע"ה (ירוש' דמאי) ושבת ברזא דברית כמ"ש (זח"א נ"ו ע"א וח"ב צ"ב א') וכבר אמרנו שבשבת כל אחד מישראל כמקריב ביכורים וזוכין להתברר בכל הט' מדות. ושבת כנגד מדת מלכות כנס"י והמשמר שבת כהלכתו זוכה להיות נגאל בשלימות. ואף שעדיין אינו מתוקן הכל שהעולם נידון אחר רובו ואם היו כל ישראל משמרין שבת כהלכתו מיד נגאלין. אך כל נפש בפרט המשמר שבת נגאל מיד מכל וכל והמיתה הוא רק כשינה ויקיצה כמו שנא' והקיצות היא תשיחך:

## פרק ב

**והיה כי תבוא** וגו' יש להבין לשון והיה שלא מצינו שיהי' נאמר אצל מצוה רק כשרוצה לומר הבטחה יתכן לשון והיה באופן זה יבטיח כן כמו והי' עקב תשמעון וגו' ושמר וגו' אבל במצוה לא שייך לשון והיה. ואם על האמור וירשת וישבת בה גם בפ' כי תצא כתיב ונתנו ה' אלהיך בידך ומ"מ לא כתיב והי' כי תצא רק כי תצא וגו' משום דקאי על מצות יפ"ת וכן כאן הול"ל כי תבא וגו' ולקחת מראשית וגו'. אך לשון והיה קאי על סיום הפרשה שנא' ושמחת בכל הטוב וגו' שע"י שיביא הביכורים שהוא הראשית לה' יזכה לשמחה. ומה שאמר בכל הטוב דאי' (תענית ט"ו.) ולא הכל לשמחה וכו' ישרים לשמחה וכו' דכתיב ולישרי לב שמחה כשזוכין ליישר הלב אז זוכין לשמחה. ובודאי לא ציוה השי"ת ולא הבטיח על שמחת הרשות בעניני עוה"ז רק שמחה הבאה ע"י ישרת לב שיזכו לבער היצה"ר מהלב כסיל. וזה שנא' ושמחת בכל הטוב ואין טוב אלא תורה (כמ"ש ברכות ה'.) וזה שנאמר הגדתי היום לה' אלהיך וגו' ועדיין לא הגיד כלום שזה התחלת הקריאה. אך ע"י הבאת הבכורים ראשית פרי האדמה לה' בזה עצמו הוא מגיד שמכיר את כח הנותן כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו ועי"ז מברר כל הפירות שיש לו שהם רק מסטרא דטוב ואין בו שום ערבוב הרע. וכמו שמצינו שע"י בהמ"ז שמודה ומכיר שהשי"ת הוא הזן ומפרנס כ' שם ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך ולא כתיב אחר ושבעת הזה השמרו לכם פן יפתה כמו שנא' בפ' והי' אם שמוע או השמר לך פן תשכח וגו' כמו שנא' אחר ואכלת ושבעת בפ' ואתחנן ובספרי עקב מייתי כמה פסוקים שאין אדם מורד אלא מתוך שביעה וכן הוא בגמ' וזוה"ק. רק ע"י בהמ"ז שבזה שמכיר כח הנותן שוב לא יביא המאכל לידי קטרוג היצה"ר. כן ע"י הבאת הבכורים הראשית פירותיו לפני ה' ועי"ז כבר הגדתי וגו' היינו שמכיר כח הנותן עי"ז מברר כל הפירות שלו שהם רק מסט' דטוב והאכילה הוא בחי' ד"ת כמו שנא' לכו לחמו בלחמי וגו'. וזהו מה שנא' אח"כ ושמחת בכל הטוב שזוכין עי"ז ליישר הלב ולישרי לב שמחה ויהי' האכילה בכל הטוב שהאכילה יהי' בחי' ד"ת אין טוב אלא תורה. ובשבת סעודות שבת ג"כ מסט' דעץ החיים שאין בו שליטת יצה"ר כמו שכ' בתיקונים ומועיל אכילת שבת לכל אכילות שבששת ימי המעשה שיהיה מסט' דטוב ולא יהיה בו ערבוב רע ושליטת יצה"ר כמו שמועיל ביכורים לכל הפירות. ובשבת כל אחד מישראל הוא בבחי' ת"ח כמו שאמרנו רמז מגמ' (שבת קיט.) מי עדיפת לו מינה. וא' בגמרא (כתובות ק"ה:) כל המביא דורן לת"ח כאלו מקריב ביכורים לכן מועיל סעודות שבת לכל האכילות שבששת ימי המעשה שיהי' רק מסטרא דטוב ויהיה ושמחת בכל הטוב:

## פרק ג

[מכי"ק]

**ובאת** אל הכהן אשר יהי' בימים ההם ע"ש ברש"י. ורמב"ן הק' מה שייך זה בכהן ונ' דיש לדקדק מה שנא' הגדתי היום לה' אלהיך למה יאמר לכהן אלהיך ולא אלהינו. וגם לשון הגדתי אימת הגיד ומה צורך להההגדה שבא לארץ ובזוהר פ' וירא ובכ"ד א' דלשון הגדה בכל מקום רזא דחכמתא ומה חכמה יש בזה. וי"ל כי ענין מצות בכורים ע"ד מצות קידוש בכורות שהוא ע"י ההכרה שהכל מהשי"ת לה' הארץ ומלואה כל הברואים מדצח"מ וקודש ישראל לה' ראשית תבואתה מכלל מין המדבר. ומישראל עצמם נבחר אהרן להקדישו קודש קדשים כי הוא הראש מישראל וכמ"ש במקום אחר על הכתוב איכה ב' ו' שכח וגו' מועד ושבת וינאץ וגו' מלך וכהן דאלו ב' נגד אלו כידוע מס"י דכל דבר בעולם שנה ונפש. ומועד דישראל מקדשי נגדו מלך דג"כ ישראל ממנים כמו שנא' שום תשים עליך וגו'. והוא במקום לב בגוף כמ"ש בס"י וכן המועדים בשנה והם תוצאות חיים לכל השנה כמ"ש במק"א. ושבת הש"י קידשו מתחילת הבריאה ונתן קדושה זו לישראל וכמו שנא' כי אני ה' מקדשכם. וזהו ע"י התגלות אור הכ"ע טלא ומצחא דע"ק דאיהו קרקפתא דתפילין דשם בתפילין דמרי עלמא נא' מי כעמך ישראל שהם דבוקים בשרשם בהשי"ת וכמו"ש בראשית בשביל ישראל וכו'. ובראשית נמי מאמר והוא הראש וראשית לכל הי' מאמרות שהם י' ספירות כי יעקב בחר לו יה מכל האומות ונגדם כל ישראל נקראו ראשית. ובין ישראל הכהן הוא הראש דכל ישראל מה שהש"י בחרו וקידשו כמ"ש ע"פ אשרי אהרן שבחרו וקירבו וע"כ שפתי כהן ישמרו דעת וגו' כי כתר מלבר ובפנימיות דעת ממלא מקומו כידוע. ע"כ:

## פרק ד

**בגמ'** (כתובות ק"ו.) כל המביא דורן לת"ח כאלו הקריב ביכורים. וכבר אמרנו שבשבת כל אחד בבחי' ת"ח ומרומז בגמ' (שבת קי"ט.) מי עדיפת לן מינה שסעודת שבת הוא במעלה עליונה מסעודת ת"ח ובוודאי יש לו שייכות לענין ביכורים. דהנה ענין הבאת הביכורים לבהמ"ק הוא דאז מופיע בלבו שורש המקור מהצמיחות ראשית פרי האדמה להביאם לבית ה'. והיינו שמבטל עצמו עם כל הכוחות שלו להשורש להשי"ת וכמו שנא' והשתחוית לפני ה' אלהיך והשתחוי' ידוע שהוא בפישוט ידים ורגלים היינו ביטול כל הכוחות שלו להשורש. ועי"ז מגיעין להתדבקות השורש למעלה מתפיסת שכל האדם וכמו שא' ז"ל ע"פ והחכמה מאין תמצא במי שמשים עצמו כאין וכמי שאינו. ועי"ז יוכל להגיע לבחי' מציאות החכמה מבחי' איך שהוא המקור כידוע. והנה זה הוא

שורש בחי' קדושת כהן בנפש שהי' לו דביקות תמיד במקור הקדושה כמו שנא' כי שפתי כהן ישמרו דע"ת ודעת הוא פנימיות הכתר וכפירש"י ז"ל (תשא) ובדעת זהו רוח הקודש היינו שהוא למעלה מחכמה ובינת אדם רק שנשפע לו מהשורש. ולכן נבחרו הכהנים לברך את ישראל כי רק על ידם יוכל להיות השפעת הברכה מהשורש המקור. וזה הוא ג"כ בחי' של אברהם אע"ה שנא' אצלו ואתה כהן לעולם לכן נאמר לו והיה ברכה. והנה עכ"ז גם בכל נפשות ישראל יכול להגיע במעשיו גם לבחי' זו כמו שאז"ל (שבת פ"ח.) דיהיב אוריין תליתאי לעם תליתאי ע"י תליתאי. ולכאורה עם תליתאי אינו בדומה להשאר שהמה משולש בשלישי ועם תליתאי המה ג' חלקים נפרדים כהנים לוים וישראלים. אבל באמת גם כאן הפירוש שג' מעלות הללו הם נכללים בכל נפשות ישראל. רק בפרטות יש נפשות הכהנים שהם משורש בחי' אברהם אע"ה כנ"ל שהם מקושרים בהשורש המקור כנ"ל. והלוים הם מבחי' יצחק אע"ה בעבודת היראה ופחד יצחק כמו שנא' ואתנם לו מורא וייראני. וישראל המה מבחי' יעקב אע"ה שהי' מטתו שלימה והי' כלול בו גם בחי' שניהם כי בחי' אברהם ויצחק לבד שהיו מצד עבודה יוכל למצוא קלקול מצד חסרון העבודה שבנפש כמו שיצא מהם ישמעאל ועשו משא"כ בחי' יעקב אע"ה שורש הקדושה שלא במדה כמו שנא' ופרצת ימה וקדמה וגו'. ונחזור לענין שהמביא הביכורים מתנוצץ בו מבחי' קדושת כהן להתדבקות השורש. ובזה יונח מה שאומר מיד בהתחלת קריאת הפרשה הגדתי היום וגו' הלא לא הגיד עוד כלום ומהו לשון הגדתי. וגם מהו הלשון לה' אלהיך ולא לה' אלהינו כמו בכל הפרשה. אך הוא ע"ד שנא' השמים מספרים וגו' מגיד הרקיע אין אומר ואין דברים וגו' דיש הגדה בלא דבור רק בסימן ובזוה"ק שהגדה הוא בחי' רמיזא דחכמתא. היינו שבזה הפעולה שהביא הביכורים יתנוצץ בו הרמז מבחי' קדושת הכהן וזה שאומר לה' אלהיך היינו לבחי' קדושתו. ואחר זה גמר אומר כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו ומה צורך להזכיר בכאן השבועה. רק ע"פ הנ"ל שזה הי' הבטחה לאברהם אע"ה לתת לו לזרעו את הארץ הזאת לרשתה שבתוכה נשפע הברכה מהמקור להיות הכרה בכל ראשית הצמיחה הטובה מכח הנותן. וע"ז שאל אאע"ה במה אדע כי אירשנה היינו שיהיה בזה קיום לזרעו אחריו שלא יהיו נשקעים ח"ו בעניני העוה"ז ועי"ז יהי' נשכח מהם הופעת השורש כמו הכנענים אשר עי"ז תקיא אותם הארץ. וע"ז כרת עמו השי"ת ברית להיות קיום לזרעו אחריו שלעולם לא יהיו נפסקים משורש הקדושה זו. וע"ז מזכיר השבועה שבכח זה בא לבחי' הבאת ביכורים להופיע בו מהשורש כנ"ל:

**והנה** ביום השבת מופיע ג"כ בנפשות ישראל התקשרות בהמקור בסעודה שני' דעתי"ק שהוא נגד אברהם אע"ה כדברנו הנ"ל ע"י ביטול כל הכוחות להשי"ת כמו שנא' והי' מדי וגו' ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני. וע"ז מרמז במד' תנחו' (פ' ראה י"א) בשביל שני דברים ישראל מתחטאין לפני המקום בזכות שבת ובזכות מעשרות וכו' בזכות מעשרות דכתיב ושמחת בכל הטוב וגו' והפ' הזה מוסב על מצות ביכורים כמו שדרש בתנחו' (פ' זו) הפסוק היום הזה ג"כ על ביכורים. כי קדושת שבת והבאת ביכורים שניהם הם מבחי' הופעת השורש. ולכן נאמר בסוף הפרשה ושמחת בכל הטוב כי מזה נצמח השמחה בלב כאשר מופיע השורש מהמקור. וכאמרם ז"ל שאמר על דבדח טובא תפילין קמנחנא ועי"ז הוא בשמחה מפני שהתפילין שבראש הוא ג"כ מרמז על התקשרות במקור למעלה מן המוחין ומזה נולד השמחה בלב. [מכתי"ק] וכן א' בשבת על הכתרים שעתיד להחזירם מקרא דשמחת עולם שמחה שמעולם וכו' דמדביקות בשורש שעל הראש בא השמחה [ע"כ] וכמו כן ע"י קדושת שבת שהוא הופעת השורש אומרים ישמחו במלכותך מעצמם הגם שאינה בחיוב רק ביו"ט שנא' ושמחת בחגיך:

## פרק ה

**הנה** בקדושת שבת נאמר ג' לשונות שביתה ברכה וקדושה כמו שנא' וישבות ביום השביעי ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו. והנה שנים מהם שהוא שביתה וקדושה זה ניתן לישראל שיהי' בכח השתדלותם כמו"ש יום מנוחה וקדושה לעמך נתת. רק בחי' ברכה הוא ענין הופעת השורש מהמקור שלמעלה משכל ותפיסת האדם. וג' לשונות האלו הם נגד קדושת ג' סעודות של שבת שהם נגד ג' בחי' האבות הק' דשבת ש' בת דמתעטרא באבהן כידוע. כי ענין שביתה הוא בחי' קדושת חקל תפוחין היינו התעוררות היראה מבחי' נפשות ישראל שיצייר לעצמו שממ"ה הקב"ה עומד לפניו והוא בחי' יצחק אע"ה המופיע בכניסת שבת בנפשות ישראל כאמרם ז"ל אפי' ע"ה אימת שבת עליו ומזה נולד הנייחא בלב המקבל כמו שנא' ומצאן מנוחה אשה בית אישה וכמו שנא' יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי. וענין קדושה הוא בחי' יעקב אע"ה כמו שנא' והקדישו את קדוש יעקב היינו שמופיע הארת הקדושה בנקודת אמת בעלם כמו שנא' תתן אמת ליעקב כי בחי' מנוחה הוא הופעת היראה בלב מצד מדת אמונה לבד אבל בחי' קדושה הוא כשמופיע היראה בפנימיות נקודת הלב בבחי' אמת מלעילא. ובחי' ברכה הוא נשפע בסעודתא דעתי"ק מהמקור מבחי' מזלא להשפעת בני חיי ומזונא דבמזלא תניא היינו בשורש למעלה מהשגת אדם. ובהם נא' לשון ברכה וברך פרי בטנך הוא בני ברכת ה' היא תעשיר הוא מזוני וברך את לחמך והסירותי מחלה מקרבך הוא ברכת חיי.

והוא כנגד בחי' קדושת אברהם אע"ה שנא' לו והיה ברכה שהי' דבוק במקור הברכה. וג' בחי' אלו מרומזים בג' שמות הק' שם אדנ"י ושם הוי"ה ושם אהי' שהם בגימ' יב"ק ר"ת יחוד ברכה קדושה. יחוד הוא משם אדנ"י והוא בחי' מנוחה של הופעת היראה דיצחק אע"ה כמו שנא' ואם אדונים אני איה מוראי וזהו שלימות היחוד כמו שנא' ומצאן מנוחה אשה בית אישה וכדאי' בזוה"ק דאיהי אתייחדת ביחודא דנהירו קדישא. והשם אהי' הוא בחי' מקור הברכה דעתי"ק. והשם הוי"ה הוא בחי' קדושה מדתו של יעקב כי בו נשלם שלימות הקדושה והוא כלול מכולם. ולכן נא' בו כאשר הלך להכניע את קליפת עשו ויעבור את מעבר יב"ק שמכח שלימות קדושת הללו הכניע את עשו. וזה נשלם ג"כ בג' סעודות של שבת כנ"ל:

## פרק ו

**בבעל** הטורים ר"פ זו אי' דבפ' ביכורים אין אות ס' רמז לביכורים א' מס'. רק ברמז נרמז בתיבת טנא שעולה בגימ' ס' עי"ש. וכן בפ' וידוי מעשר אין אות ס' ואות ס' הראשון הנזכר בפ' זו הוא בפסוק וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה. ומצינו כעין זה שדקדקו גם במד' (בר"ר פ' י"ז) מתחלת הספר עד כאן אין כתיב סמך כיון שנבראת נברא שטן עמה ואם יאמר לך אדם הוא הסובב תאמר לו בנהרות הכתוב מדבר. והטעם שאין כתיב בפרשת בכורים ובפ' וידוי מעשר אות ס' הענין הוא ע"פ שא' במד' (תנחו' פ' זו) בא וראה כמה מתחטאין וכמה יש להם פתחון פה לעושי מצות וכו' אבל הקב"ה אינו כן אדם יורד לתוך שדהו ראה אשכול שביכר וכו' ולא עוד אלא שהי' אומר איני זז מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה שכתוב אחריו היום הזה וכו' ואף שפסוק זה כתיב אחר וידוי מעשר דרש לי' ג"כ לענין ביכורים כיון דשניהם טעונין וידוי (כמ"ש ביכורים פ"ב מ"ב) שגם בביכורים כתיב וענית ואמרת וגו' ועתה הנה הבאתי וגו' שזהו כוידוי שקיים מצות ה'. ואמר את"כ במד' כמה מתחטאין עושי מצות לפני הקב"ה שהקב"ה גוזר גזירה והצדיקים מבטלין אותה וכו' מי הוא שומר מצוה לא ידע דבר רע וכו' וכן אי' (תנחו' ראה י"א) בזכות ב' דברים ישראל מתחטאין לפני המקום בזכות שבת ובזכות מעשרות וכו' מתחטאין היינו ע"ד שא' (תענית י"ט.) בחוני המעגל שאמר איני זז מכאן עד שתרחם על בניך. ואי' שם מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו ופי' מתחטא מתגעגע. והוא דענין תפלה הוא בבחי' כעבד לפני המלך (כמו"ש ברכות ל"ד:) והוא כמו שנא' הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וגו' כן עינינו וגו' עד שיחננו וזה הי' כח רחב"ד שהי' כוחו בכח התפלה. משא"כ חוני המעגל שהי' כוחו בכח התורה כמו שא' (תענית כ"ג.) נהירין שמעתתין כבשני חוני המעגל ות"ח קרוים בנים

למקום כמו שנא' ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך שהם הת"ח ובן הוא מתגעגע לפני אביו ועושה רצונו. ונראה דהמד"ת (פ' ראה הנ"ל) דרש סמיכת היום הזה לפ' וידוי מעשר שאיני זז מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה. ואמר שם שבזכות השבת מתחטאין לפני המקום שנא' אז תתענג על ה' וכן א' (שבת קי"ח:) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנא' והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך וכו' ואי' (מד' תהילים כ:ה') יתן לך כלבבך זו תפלה שאין מתפללין על כל אדם לפי שלפעמים יש בלבו של אדם לגנוב וכו' אלא ע"י שלבו שלם לפני בוראו נתפלל עליו כך. ובשבת שאז הזמן לתקן כל קלקול הנחש כמו שאמרנו אז נותנים לו כל משאלות לבו שאז לבו שלם לפני בוראו. וכן בביכורים דכתיב ושמחת בכל הטוב היינו שמתקן כל קלקול הנחש שלא יהי' ערבוב רע רק טוב לבד נותנים לו ג"כ כל משאלות לבו. וכן דרש לענין מעשר דבו כתיב והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך שדרש לכל הפסוקים לענין מעשר (בפ' ראה שם) והוא ג"כ מתחטא לפני המקום כבן שהוא מתחטא לפני אביו ועושה רצונו ולכן נדרש סמיכות היום הזה לענין ביכורים ומעשר:

**וזה** הענין שלא נכתב אות סמך בפ' ביכורים ובפ' וידוי מעשר שאות ס' מורה על שטן כמו שנזכר לעיל (מבר"ר) וכאשר הישראל הוא כבן לפני המקום אין שום שטן וקטרוג דמי יעיז בנפשו לקטרג על הבן לפני אביו ובודאי לא ישמע לקטרוגו. ואות ס' ראשונה בפ' זו נאמר בפ' וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה ופי' סגולה אומרים בשם רבינו היהודי הקדוש זצ"ל שהוא כדבר סגולה בלא טעם וזה שנא' והייתם לי סגולה מכל העמים והוא ע"ד שנא' הלוא אח עשו ליעקב וגו' ואוהב את יעקב היינו באהבה אף בלא שום טעם ע"ד שא' (תנחו' צו ב') ולעוה"ב מה עשו עושה מתעטף בטליתו כזקן ויושב לו אצל יעקב שרוצה ג"כ להתדמות ליעקב ואם בין כוכבים שים קנך מה כתיב אחריו משם אורידך נאום ה'. וכן אם ח"ו עשה יעקב כמעשה עשו מ"מ אומר השי"ת ואוהב את יעקב שהשי"ת מעיד על ישראל שהם קשורים בשורש בהשי"ת וא"א להנתק ח"ו כמו שא' (ברכות י"ז.) גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצוניך וזה רק כסגולה בלא שום טעם. וזה שמרמז בפ' זו שלא נאמר אות ס' בפ' ביכורים ובפ' וידוי מעשר שמרמז על שטן להורות שבזכות ביכורים ומעשר אין שום שטן וקטרוג. רק נזכר בתיבת סגולה לרמז שהס' הוא סומך ה' לכל הנופלים ולהיות כסגולה בלא שום טעם רק ואוהב את יעקב. וכן נדרשו הפסוקים בטח בה' ועשה טוב שדרש (בתנחו' ראה שם) לענין מעשר הוא נדרש ג"כ לענין שבת. שכן ארץ שדרש שם שכן השכינה בארץ והוא ג"כ בשבת דכתיב ושמרו בנ"י את השבת וגו' לדורתם ואי' בתיקונים (תי' מ"ח) לדרתם זכאה מאן

דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני מתמן יצה"ר וכו' ורעה אמונה שסעודת שבת סעודתי דמהימנותא שלימתא כמו"ש בזוה"ק וכתיב אחריו והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך שנדרש בגמ' (שבת שם) עונג זה איני יודע מהו וכו' הוי אומר זה עונג שבת. לכן בשבת ג"כ אין שום קטרוג ונותנים לו כל משאלות לבו כבן המתחטא ועושה רצונו: **ומה** שמרמז בבעה"ט הנ"ל על תיבת טנא שבגימ' ס' הענין הוא כי ג' אותיות הללו מרמזים על כללות ג' קדושות ישראל שהם נגד הג' שמות הק' שהם בגימ' יב"ק ומרמזים על ג' בחי' יחוד ברכה קדושה שהם נגד ג' סעודות של שבת כדברנו (במא' הקודם). כי אות אל"ף מרמז על בחי' פל"א עליון שהוא שורש המקור דעתי"ק והוא השם אהי'. ואות ט' מרמז על קדושת שם הוי"ה כי אות ט' מרמז על האור כי טוב כמ"ש (בב"ק נ"ה.) שנזכר ראשונה בפ' בראשית [מכתי"ק] והאור הוא התגלות שם הוי' כמ"ש ה' אורי כ וגו' ה' אור לי וע"כ רמזו בברא"ר ה' פעמים אור על ה' חומשי תורה כי הוא עצמו אור תורה דאורייתא וקוב"ה חד ויעאע"ה מרכבה לשם זה והוא מדת האמת ואין אמת אלא תורה [ע"כ] והיינו בחי' הארת האמיתות הוי' שהוא בחי' יעקב אע"ה. ואות נ' מרמז על שם אדנ"י שהוא בחי' כנס"י היינו כללות נפשות ישראל. כי משיח נקרא בר נפלי ע"ש נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל והיינו סוכת דוד הנופלת. וע"ז ארז"ל (ברכות ד':) שלא נזכר נ' באשרי מפני שיש בה מפלה לשונאי ישראל ואעפ"כ חזר דוד וסמכן ברוה"ק שנא' סומך ה' לכל הנופלים והיינו באות ס' דייקא נמצא ג"כ רמז סמיכה להנפילה כי מרמז ג"כ על סוד ה' ליריאיו. והוא כענין ששמענו מרבינו הק' מאיזביצא זצ"ל בשם רב אחד על מכת הארבה ששרש בריאת הארבה מאות ס' לכן גם קול הברת פריחתם הוא סָא. והיינו כי שורש בעל חי מדבר הוא מכל הכ"ב אותיות התורה וכל בעל חי יש לו שורש מיוחד באות אחת ושורש הארבה הוא מאות ס' המרמז על סוד. ולכן נאמר במכה זו הלשון למען תספר באזני בנך כי כל מכה הי' בזה לעומת זה כמו שמרמז בזוה"ק על נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל. וכמו שהם היו מתלחשים בבחי' ההיפך ויערימו סוד על ישראל וע"י נגיפתם במכה זו מכת הארבה ששורשם אות ס' נעשה עי"ז רפוא לישראל בסוד ה' ליריאיו למען תספר באזני בנך את אשר התעללתי במצרים. כי ביואל נאמר על הארבה ואת הצפוני ארחיק מעליכם ודרשו חז"ל (סוכה נ"ב.) זה יצה"ר שהוא צפון ועומד בלבו של אדם פי' שמטמין עצמו ומערים סוד על לב האדם לבל יכירו בו כענין אמרם ז"ל (חולין צ"א.) ביעקב אע"ה כת"ח נדמה לו היינו שמתחפש על האדם לפתותו שכוונתו לשמים ואומר לרע טוב לשום חושך לאור. ולעומת זה מכניעין אותו ע"י בחי' בינה לבא שבפנימיות נקודה שבלב שזהו מה רב טובך אשר צפנת ליריאך

והיינו סוד ה' ליריאיו. וי"ל שעל רמז זה היתה מכת הארבה שמיני להעשר מכות שהם כנגד העשר מדות כידוע מתתא לעילא ומכת הארבה הוא כנגד מ' בינה לבא והיינו שנכנס הבינה בפנימיות נקודת הלב ועי"ז נכנע הצפוני שבלב ונעשה סמיכה להנפילה ע"י סוד ה' ליריאיו:

## פרק ז

**הנה** שבת לאו זמן תפילין מפני שקדושת שבת הוא בעצם אות של תפילין. ויש לומר בזה דהנה אי' בתיקונים שעור דתפילין המה נגד כתנות עור ועור התפילין של ראש הוא נגד קדושת שם אהי"ה והד' פרשיות נגד קדושת שם הוי"ה ב"ה ותפילין של יד נגד קדושת שם אדנ"י. וקדושת ג' סעודות של שבת מרמזים ג"כ לקדושת ג' השמות הקדושים הנ"ל כידוע. וע"י הארת קדושת שבת נעשה מהם כתנות אור בא' כמו שא' (בבר"ר פ' כ') בתורתו של ר' מאיר מצאו כתוב כתנות אור בא' היינו שהאדם מזכך עצמו ומאיר על עצמו קדושתו ית' וכדאי' במד' (במד"ר פ' ד') על ויעש ה' אלהים וגו' כתנות עור ולבישם בגדי שבת היו. וי"ל שגם בענין ביכורים נמצא רמז ליחוד ג' שמות הקדושים אלו. בהבין מה זה ענין חדש בהבאת ביכורים שאומר להכהן הגדתי היום היום דייקא כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו. וגם הלשון שאומר להכהן הגדתי וגו' לה' אלהיך ולמה לא יאמר לה' אלהינו כמו שנא' בפרשה זו שמונה פעמים ה' אלהיך שמוסב על האדם המביא את הביכורים משא"כ בזה שחוזר על הכהן. אמנם הענין שעיקר התחלת הקדושה שלנו התחיל מאברהם אע"ה והוא קרא את שמו ית' אלהי הארץ ופירושו שגם בכל מיני ארציות עד הדיוטא התחתונה נמצא השגחת השי"ת ואין שום מקום פנוי מהשגחתו ית'. ולכן הדביק אליו גם את לוט מפני שהי' מרגיש בו שרש מלכות ב"ד שיצא ממנו ונתן נפשו עליו נגד הד' מלכים להצילו. ולאחר זה עמד משתומם מאחר שראה שאין השארה ממנו ולכן צווח מה תתן לי ואנכי הולך ערירי מפני שעיקר מגמתו הי' להשריש את קדושת השי"ת בארץ לדורות עולם. ובן משק ביתי דמשק אליעזר הגם שהי' דולה ומשקה מתורת רבו לא הי' לו נייחא ממנו. רק כאשר נאמר לו לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך נאמר והאמין בה' כי ע"ז הי' חזק באמונתו ית' שיהי' לו זרע קודש. אבל כאשר הבטיח לו השי"ת ירושת הארץ היינו שגם אם יהי' האדם ח"ו משוקע בתחתיות הארציות גם משם יהי' ביכלתו לחזור להופיע אליו השגחתו ית"ש ע"ז שאל במה אדע כי אירשנה כי מפני שדבר זה נתלה בבחירת האדם לכן שאל במה אדע היינו באיזה אופן יהי' הדעת והכרה לדורות גם בשפלות הארציות. וע"ז נא' לו קחה לי עגלה משולשת ונא' והנה אימה חשיכה וגו' שנדרש (בר"ר פ' מ"ד) על הד' מלכיות. והיינו שע"י

צירוף ובירור של שיעבוד מצרים וד' גליות יזכו לירושת הארץ היינו להכרת בחי' מלכות שמים אף בשפל המדרגה כנ"ל:

**והנה** ענין הבאת ביכורים הוא כידוע שכל חיי הבלו של אדם הוא טורח להרבות הון ובעת שיוצא לפועל הריוח ממעשה ידיו יכול לומר בלבו שכוחו ועוצם ידו עשה לו החיל הזה ונעשה משוקע בהבלי העוה"ז והשגחת השי"ת נשכח מלבו ח"ו. וע"ז בא מצות השי"ת ולקחת מראשית פרי האדמה אשר תביא מארצך שבזמן שישראל היו יושבים על אדמתם הי' זה עיקר הרוחת העושר ממעשה ידיהם בעת שהוציא הארץ פירותיו. ואז דייקא בתכלית השיקוע בארציות הי' המצוה להניח את הכל ולבטל א"ע מכל וכל ולילך עם ראשית פירותיו לירושלים ושם אומר הוידוי הזאת להכהן הגדתי היום לה' אלהיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו. היינו שבמעשה הזה של המצוה זו באתי אל תכלית המכוון של ירושת הארץ היינו לראות בחוש את השגחת השי"ת אפי' בארציות שהוא בתחתית המדרגה ולא יהי' נשאר משוקע בה חלילה. ובזה מרומז תכלית היחוד של בחי' אח"ד היינו שהשגחת השי"ת הוא בשמים וארץ פי' מרום המעלות עד תחתית המדריגות שע"ז מרומז תיבת אח"ד לקדושת ויחוד ג' שמות הק' הנ"ל. כי האות א' מרמז לשם אהי"ה בחי' פלא עליון בחי' עתיקא. ואות ח' מרמז לשם הוי"ה ב"ה שהוא נגד הח' ספירות הק' הממוצעים ממ' עתיקא עד מדת מלכות המשפיעים בה ואות ד' נגד השם הק' אדנ"י מ' מלכות המקבל שע"ז מרמז ג"כ ה' אחרונה דשם הוי"ה כדאי' בזוה"ק ה' ד' הוית עד דלא קבילת דכר. וי"ל שזה המכוון מה שנא' בפ' זו ח' פעמים ה' אלהיך נגד הח' ספירות הק' שעל ידם יש לנו התקשרות בהשם הוי"ה ב"ה שהוא אלהינו. והפסוק הגדתי היום לה' אלהיך שאומר להכהן ירמז על אות א' בחי' עתיקא כדאי' בזוה"ק דהגדה הוא רזא דחכמתא היינו בחי' פלא עליון שהוא למעלה מהשגת אדם. וזה שאומר בלשון לה' אלהיך שרק להכהן יש תפיסא והתגלות אלהות גם בבחי' זו מה שהוא למעלה מתפיסת הישראל. ואח"ז אומר כי באתי אל הארץ. ארץ מרמז לאות ד' בחי' מ' מלכות המקבל השפעת השגחת השי"ת מרום המעלות עד הארץ שהוא תחתית ושפלות המדריגות כנ"ל וזה דייקא נתגלה ע"י הבאת הביכורים כנ"ל:

**ובזה** יש להבין גם שאר הפסוקים וענית ואמרת ארמי אובד אבי וירד מצרימה שבאמת הוא פלא מה שלא נמצא כזה להזכיר חסדי המקום ב"ה דוקא מה שניצול מלבן ויותר הי' שבח להזכיר שניצול מיד עשו שבא כנגדו עם ד' מאות איש. אמנם כידוע שעיקר קדושת יעקב אע"ה הי' בבחי' אמת הקיים לעד כש"נ תתן אמת ליעקב. וידוע שעיקר שליטת כח האומות על ישראל הוא כשיש טענה על ישראל ג"כ שיש בהם חסרון באותה

מדה שיש באומה זו אז יוכל להיות להם שליטה עליהם כדי לבררם במדה זו. והנה על יעקב אע"ה הי' יכול להיות על הגוון טענה קצת שיש בו נגד בחי' קדושתו בחי' אמת שעל הגוון הי' התנהגותו עם עשו ולבן בדרך רמאות היפך מבחי' אמת. וזה הי' כח לבן הארמי כדאי' במד' שהי' רבן של רמאים. ולזה נקרא כאן דייקא בשם זה ארמי כי ע"י כוחו בזה הי' לו שליטה וטענה גדולה על יעקב אע"ה. וכמו שאמר לו יש לאל ידי לעשות עמכם רעה היינו ע"י טענה הנ"ל. ולכן נאמר שם גם אח"כ בפ' שני ויאבק איש עמו כידוע שזה הי' שרו של עשו והי' ג"כ בא בטענה גדולה נגדו כנ"ל. אך עכ"ז ביעקב אע"ה בעצמו לא הי' לו שום שליטה כמו שנא' וירא כי לא יכול לו וכמו שנא' בו ויעבר את מעבר יב"ק וכידוע שתיבת יב"ק מרמז על יחוד ג' שמות הק' הנ"ל (כדברנו במא' הקודמים) מפני שיעקב אע"ה בעצמו הי' בכח קדושתו לייחד השגחתו ית' מריש כל דרגין עד תחתית המדריגה כנ"ל. רק ויגע בכף יריכו היינו בהדורות שיצאו ממנו יש לו איזה אחיזה וטענה. וע"ז הי' נצרך להיות הצירוף והבירור של גלות מצרים והד' גליות כדי להתברר גם לדורות קדושת ויחוד ג' שמות הק' הנ"ל. וע"ז מתוודה בשעת הבאת ביכורים שבא על יחוד ג' שמות הק' כנ"ל ארמי אובד אבי וע"י טענה זו וירד מצרימה כדי להתברר ויהי שם לגוי גדול וגו' ועתה הנה הבאתי וגו' שע"י סיבה של גלות מצרים נפעל לבא לקדושה זו לדורות. ואי' במד' (בר"ר פ' ע"ה) שאמר לו יצחק ליעקב בא ואברכך ברכה של גליות וכו' בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע. י"ל בשש צרות מרמז על הששה גליות שהם מצרים ואשור של עשרת השבטים וגלות הד' מלכיות וע"י הששה צרות יצילך מהמנגד כנ"ל ועי"ז בשבע לא יגע בך רעה היינו בעת מלחמת גוג ומגוג לעתיד לבא שהיא השביעית יתברר שמעולם לא נגע בך רעה. ויש לומר בזה ג"כ ענין סמיכות הפ' שאחר זה היום הזה ה' אלהיך מצוך לעשות וגו' ושמרת ועשית אותם ואי' במד' כל העושה מצוה לאמיתו מעלה עליו הכ' כאלו הוא נתונה מהר סיני שהוא מרמז ג"כ על מצות ביכורים שבא על ידה לבחי' היחוד הנ"ל. וכדאי' בגמ' (קידושין ל"ג.) על מצות ביכורים בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהם עומדים מפני ת"ח אין עומדים. והיינו ג"כ כנ"ל שבשעה זו הוא בא על עיקר היחוד מהשגחתו ית'. וכן הפי' את ה' האמרת היום וה' האמירך היום וכאמרם ז"ל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם. והיינו ענין בחי' קדושת תפילין שהוא ענין התגלות היחוד ה' אלהינו ה' אחד כנ"ל. ותפילין דמארי עלמא נא' בהם ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ והוא ענין היחוד של מצות ביכורים כנ"ל. ובפ' וה' האמירך נא' ולשמור כל מצותיו שזה ג"כ ענין הבטחה מהשי"ת שע"י היחוד הזה יזכה לשמור כל מצותיו

לעולם. וכדאי' במד' בת קול מברכתו הבאת ביכורים היום תשנה לשנה הבאה. וע"ז נא' ג"כ לשון ושמחת בכל הטוב כי דייקא עי"ז באים להשמחה אמיתית כדאי' בברכות על דקבדח טובא א"ל תפילין הא מנחנא והיינו שבעת התגלות היחוד בלב מזה נולד השמחה כמו שנא' שמחו צדיקים בה' וגו':

## פרק ח

**בזוה"ק** (תרומה קל"ה ב') צלותא דמעלי שבתא דהא אתאחדת כורסיא יקירא קדישא ברזא דאחד וכו'. הוא ע"פ שא' (תנחו' תצא ועוד) כל זמן שזרעו של עמלק בעולם לא השם שלם ולא הכסא שלם כמו שנא' כי יד על כס י"ה וגו'. דקליפת עמלק שהוא ראשית גוים עמלק ונאמר עליו אשר קרך לשון קור שהצנינך. וזה הי' תחלת הסתת הנחש שאמר לחוה אף כי אמר אלהים לא תאכלו וגו' כלומר מה כ"כ שאמר אלהים ועשה אותה קר לאזהרת הש"י. וזה ראשית גוים עמלק שקליפתו להיקר את האדם שלא יחוש כ"כ לציווי השי"ת. והנה ד' אותיות הוי"ה הנה שתי אותיות הראשונים י"ה הוא שם בפ"ע ונהגה. רק כשהוא יחד עם אותיות ו"ה שבפני עצמו אינו שם אעפ"כ כשהוא ביחד עם י"ה אינו נהגה. והענין דאותיות י"ה מרמזים על יראה ואהבה ואותיות ו"ה על תורה ומצות (כמו"ש רע"מ נשא קכ"ג ב') ובעוה"ז אפי' יוכל לזכות ליראה ואהבה. וכן יוכל לזכות לתורה ומצות אך לזכות שיהי' התורה ומצות רק ביראה ואהבה לזה צריך להיות מזוכך מכל וכל. ובחי' זו אינה נהגה בעוה"ז שכל זמן שזרעו של עמלק בעולם עם כח קליפתו איננו מניח להיות מזוכך בכל המדות שיוכל להיות קיום התורה ומצוה בדחילו ורחימו כהוגן שבזה יהי' השם שלם:

**וכן** כסא אי' (שמו"ר פ' כ"ג) נכון כסאך מאז אע"פ שמעולם אתה לא נתיישב כסאך וכו' עד שאמרו בניך שירה וכו' משל וכו' מלך עומד על הלוח ואגוסטוס יושב וכו' משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון הוי נכון כסאך מאז מאז ישיר. והיינו כשקבלו ישראל עול מלכותו וכמו שא' (ויק"ר פ' ב') הן שהמליכוני תחלה על הים ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד ואז נעשה מלך יושב על הכסא. ודרש לה מדכתיב נכון כסאך מאז והוא ע"פ שא' בזוה"ח (ח"ב נ"ד א') בלשון אז א' אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר וכו' ומטו לזיין דאל"ף אותיות פל"א שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. ופי' א"ז היינו כשאות א' מאיר לכל המדות עד מ' מלכות מדה ז'. וכל זמן שיש מציאות לקליפת עמלק בעולם אינו מניח לייחד מלכותו מכל וכל באז והכסא אינו עם האלף אותיות פלא וזה כס שאין הכסא שלם. ואי' בתיקונים כרסיא דא בינה. ובינה לבא ובלב יש תרי חללי לבא לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. וכל זמן שיש מציאות ליצה"ר וקליפת עמלק

אינו מניח שיקבלו עול מלכותו בשלימות שיהי' הכסא שלם בא'. וזה יהי' רק לעתיד שיתבטל קליפת הנחש שהוא בחי' עמלק לגמרי ואז יהי' השם שלם וכסא שלם. ושבת הוא מעין עוה"ב א' מס' לעוה"ב (כמו"ש ברכות נ"ז:) לכן בשבת הזמן למחות זכר עמלק. וזה שא' הכ' והי' בהניח ה' אלהיך לך וכו' תמחה את זכר עמלק. בהניח היינו ביום השבת וכמו שדרש בזוה"ק (ח"א מ"ח ב' ועוד) ביום הניח על יום השבת שהוא יום מנוחה שנותן השי"ת נייחא לישראל. ואז ביום השבת שהוא מעין עוה"ב יכולים לזכות למחות זכר עמלק ויהי' נעשה השם שלם והכסא שלם. וזהו מה שא' בזוה"ק (תרומה הנ"ל) דהוא אחד ושמו אחד וכו' דהא אתאחדת כרסיא יקירא קדישא ברזא דאחד.

**והנה** פרשת תצא הקודמת מסיימת במחיית עמלק ופרשה זו מתחלת בפ' ביכורים שנקרא ראשית והוא כנגד ראשית דקליפה ראשית גוים עמלק. ועל ידי הביכורים שמכירים שהראשית הוא של השי"ת ורק הוא הראשית עי"ז יכולים לתקן קלקול הנחש שהי' אשר קרך כנ"ל ועי"ז נסתעף הקלקול בתחלה באכילה שהכניס בהם ערבוב טו"ר. ובאכילת ביכורים מה שהכהן אוכל מתקן כל האכילות שיהי' רק מסט' דהטוב. וע"ז נא' ושמחת בכל הטוב שיהי' כל האכילות רק מצד הטוב ולא יהי' בהן ערבוב רע. ולכן נאמר בזה לשון שמחה שכן ביין שבו הי' תחלת הקלקול כמו שא' (בר"ר פ' י"ט) סחטה ענבים ונתנה לו. ואי' בגמ' (יומא ע"ו) זכה משמחו לא זכה משממו שמי שזוכה ליהנות מהטוב משמחו וזה ושמחת בכל הטוב. וזה מועיל אכילת הכהן הביכורים לתקן כל האכילות שיהי' מהטוב. וע"ד שא' בזוה"ק (תרומה קנ"ד ב') בגין ההוא לחם מזונא דהוי לקטי כהנא אתברכא כל מזונא ומזונא כו' דלא לקטרגא בהו יצה"ר. וכמו שהועיל אכילת לחה"פ לכל האכילות שיהי' בקדושה כן הועיל אכילת הביכורים לכל האכילות. וזה שא' הכתוב ובאת אל הכהן אשר יהי' בימים ההם ופירש"י אין לך אלא כהן שבימיך כמו שהוא. והק' הרמב"ן ז"ל דבענין השופט יתכן לומר אשר יהי' בימים ההם אע"פ שאינו גדול כדורות הראשונים צריך לשמוע לו יפתח בדורו כשמואל בדורו. אבל בכהן למי יביא הביכורים אם לא לכהן שבימיו. ולפי האמור יובן שבענין לחה"פ מצינו שהי' תלוי בקדושת הכהן גדול כמו שא' (יומא ל"ט.) שבימי שמעון הצדיק נשלחה ברכה בלחה"פ וכל כהן שמגיעו כזית וכו' ואח"כ הצנועין מושכין את ידיהן. ואיך יתכן שדבר שהי' מועיל שיהי' על ידו כל האכילות אף של חולין בקדושה כנ"ל יהי' הצנועין מושכין ידיהן. ונראה מזה שזה הי' רק כפי קדושת הכה"ג שהוא הי' מכניס קדושה לכל הכהנים שיועיל אכילתן מלחה"פ לתקן כל אכילתם של חולין שיהי' ג"כ בקדושה. והי' תלוי בקדושת הכהנים האוכלים ובקדושת הכה"ג שמכניס קדושה לכל הכהנים. וע"ז אמר הכ' כאן באכילת

ביכורים כיון שמועיל ג"כ לתקן כל האכילות שיהי' רק מן הטוב ובקדושה שזהו בכל כהן וכהן. וזה פי' הפ' ובאת אל הכהן אשר יהי' בימים ההם שכל כהן שיהי' בימיך יהי' לו כח זה שיועיל אכילת ביכורים שלו לתקן כל האכילות שיהי' בקדושה. וכמו שנא' ושמחת בכל הטוב. ובמד' (תנחו' ר"פ זו) מביא פסוק שומר מצוה לא ידע דבר רע על מצות ביכורים שמצות ביכורים מועיל לתקן קלקול הנחש שכיון שמכיר שהשי"ת הוא הנותן והמשפיע ומפי עליון לא תצא הרעות ואין נותן רק מהטוב וכמו שנא' ושמחת בכל הטוב שיהי' האכילות בשמחה ובכל הטוב ולא ידע דבר רע היינו שלא יהי' בהם ערבוב רע. ובשבת אכילת שבת הוא כמו אכילת ביכורים שבשבת כל אדם מישראל בבחי' ת"ח וכמו שאמרנו מהגמ' (שבת קי"ט.) מי עדיפת לן מינה דהנשמה יתירה דשבת הוא כת"ח. ובתיקונים (הקד' ד"ה דרגא תמינאה ביראת ה') דאוקמוה מארי מתני' כל המשתמש בתגא חלף המשתמש במי ששונה הלכות כש"כ בשבת מלכתא דשבת הוא כת"ח. ואי' בגמ' (כתובות ק"ו:) כל המביא דורון לת"ח כאלו מקריב ביכורים. דאכילת ת"ח כקרבנות שהת"ח חשיב כמזבח שהוא מיוחד לעבודת השי"ת (כמו שנת' במק"א) ממה שא' (סנהד' ז':) ובמקום שיש ת"ח כאלו נטעו אצל מזבח. ומה"ט אי' (ברכות י':) כל המארח ת"ח בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו כאלו מקריב תמידין ואי' (יומא ע"א.) הרוצה לנסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונם של ת"ח יין. נמצא בשבת הישראל הוא כמקריב ביכורים ואוכל ביכורים ומועיל אכילת שבת לתקן כל האכילות של ישראל שיהי' בכל הטוב שלא יהי' בהם ערבוב רע כמו שנא' בביכורים ושמחת בכל הטוב ויוכל לתקן כל קלקול הנחש וקליפת עמלק ויוכל לזכות שיהי' הכסא שלם. וזה שא' בזוה"ק הנ"ל דהא אתאחדת כרסייא יקירא קדישא ברזא דאחד. שבשבת יש התגלות עתיקא שבכל הסעודות דשבת אומרים ועתי"ק אתיין לסעדא בהדה. והוא בחי' אל"ף פל"א עליון שע"י שישראל מקבלין עול מלכותו עליהם בשבת וכ"ע איהו כתר מלכות שהשי"ת נכתר עי"ז בכתר מלכות ואז הוא בבחי' יושב על הכסא כמו שנא' נכון כסאך מאז:

## פרק ט

**במד'** (תנחו' ר"פ זו) פתח עם הפ' היום הזה ה' אלהיך מצוך לעשות ודרש זה שא' הכתוב בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו והלא כריעה בכלל השתחוי' והשתחוי' בכלל כריעה ומה ת"ל נשתחוה ונכרעה אלא צפה משה ברוה"ק וראה שבהמ"ק עתיד לחרוב והביכורים עתידין לפסוק עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללים שלשה פעמים בכל יום. ולכאורה איזה שייכות הוא תפלה לביכורים. וגם הלא הפסוק היום הזה נא' כבר אחר כל הפ' ביכורים ואח"ז נאמר את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וגו' וה'

האמירך היום להיות לו לעם סגולה וגו'. אך הענין הוא כמו שדברנו למעלה שעיקר עסק הבאת ביכורים הוא להראות שמבטל עצמו עם כל הכוחות שלו להשורש. וע"ז נאמר לשון והשתחוית לפני ה' אלהיך שידוע שהשתחואה הוא בפישוט ידים ורגלים היינו שמבטל עצמו מכל וכל להשי"ת. וע"י הביטול הזה בא ג"כ התחדשות בלב ובכל יום ויום נעשה כברי' חדשה עם התחדשות בד"ת. וע"ז נא' אח"כ היום הזה ה' אלהיך מצוך לעשות וגו' כמו שפירש"י ז"ל בכל יום יהי' בעיניך חדשים וכו'. ואח"ז נא' את ה' האמרת היום וגו' היינו ג"כ בכל יום ויום כנ"ל. וע"ז מביא הפסוק בואו נשתחוה ונכרעה נברכה וגו' והמדרש מוסב גם על סוף הפסוק שנא' שם כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וגו' היום אם בקולו תשמעו נאמר ג"כ לשון היום. וזה מרמז בודאי על ענין תפלה בואו נשתחוה ונכרעה שהוא ג"כ ענין ביטול להשורש לשפוך נפשו לפני ה' כמו שא' בגמ' (ברכות ל"ד:) המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף. והיינו מפני שבו הופיע בתפלתו התגלות מלכות שמים כזה עד שבא להתפשטות הגשמיות. ומזה נעשה ג"כ התחדשות בלב בכל יום ויום. וע"ז מרמז בפ' זה ג"כ כענין ביכורים שזה נפעל ג"כ ע"י התפלה כי הוא אלהינו מרמז על את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים. ואנחנו עם מרעיתו מרמז על וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה. וגמר אומר היום אם בקולו תשמעו היינו בחי' התחדשות הנולד בלב בכל יום כחדשים:

## פרק י

**אי**' בלק"ת מהאריז"ל פ' זו שענין הצ"ח קללות שבפ' זו הם תיקון על פגם הברית עי"ש. וי"ל שלרמז זה ההפטורה של סדרה זו הוא הששית ממספר השבעה דנחמתא שהוא מרמז על בחי' קדושת יסוד צי"ע. ולזה מתחלת ההפטורה קומי אורי כי בא אורך וגו' וכידוע שבחי' אור מרמז על קדושת הברית כאמרם ז"ל לא הכל לאורה וכו' צדיקים לאורה כמו שנא' אור זרוע לצדיק וצדיק הוא השומר הברית כידוע. וע"ז בא הבטחה בהפטורה זו לבל יפול לב האדם עליו גם אם אירע לו שפגם בעסק הזה אל יאמר בלבו נואש ח"ו כי יש תקוה אם רק ישים על לבו מעתה להטיב דרכיו ויתעורר בעצמו לכנוס להקדושה ולהאיר עליו אור קדושה זו כמו שנא' קומי אורי שהוא ענין התעוררות לקדושה זו מצד האדם כמו שא' (בר"ר סו"פ ל') על אברהם אע"ה עד שאתה מאיר לפני מאספוטמיא בא והאיר לפני בא"י ועי"ז כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח שהשי"ת יגמור בעדו להאיר עליו קדושה זו שיבא לתכלית התיקון. כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וגו'. כי באמת זהו כל ענין והעסק של התוכחות וצער הגליות כדי שיהי' ההיפך נכלה ועי"ז ישארו ישראל בשלימות הקדושה. וכל הקללות שנאמרו

בתוכחה הוא רק על הגוון בלשון קללה ובתוכם רצוף כל טוב כדאי' בזוה"ח פ' זו. והוא מה שנא' והי' בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם. וע"פ פשוטו שהוא מוסב למה שנא' למעלה מזה ובאו עליך כל הקללות האלה וגו' עד השמדך וגו' היתכן זאת ע"פ פשוטו שיהי' כן חלילה לעולם והלא כל פסוקי תורה מליאים אשר נזכה לעתיד להיות עליון על כל גויי הארץ וכל מיני יעודים וטובות שנזכרו בתוה"ק. רק שהוא מרמז והי' בך לאות ולמופת כמו שנא' כי אות היא ביני וביניכם וגו' וכמו שנא' ואני זאת בריתי אותם וגו' לא ימושו מפיך וגו' עד עולם. והיינו שזה בעצמו יהי' לאות ולמופת שכל מיני התוכחות המה רק לשעה על הגוון אבל באמת קדושת ישראל יהי' נשאר קיים לעולם כמו שארז"ל חצי כלים והם אינם כלים. וזה ג"כ מה שנא' בהתוכחה ולא תאמין בחייך שלא יאמין בעצמו שיש לו חיות של הקדושה אבל באמת שחיות של הקדושה ישנו בעצם בכל נפשות ישראל ומעולם לא יופסק איך שיהי'. וזה יש לרמז ג"כ בפסוק בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים. היינו שלעתיד נראה בחוש שכל מיני התוכחות הי' כענין החלום כדאי' בגמ' חלמא בישא עציבותי' מסתייעא. שזהו ענין התוכחות שנאמרו רק כדי להפחיד ולהעציב לב האדם בכדי שייטב דרכו מעתה וממילא יהפכו כולם לטובה. וכדאי' בבר הדיא על פסוקי תוכחה שחלם לאביי ולרבא ופתר הפסוקים בעצמם לטוב וכנא' שם כל החלומות הולכים אחר הפה שע"י הפה הפסוקים בעצמם יתהפכו לטובה. וסוף ההפטורה הוא ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ שסוף כל סוף כל נפשות ישראל יהיו נקראים בשם צדיקים גם אם עבר עליהם מה מפני שלעולם ירשו ארץ ארץ החיים. כי הנקודה של אמת שהוא מדתו של יעקב נמצא בכל נפשות ישראל כמו שנא' שפת אמת תכון לעד ולכן גם אם לפעמים פגם בבחי' צדיק יוכל לחזור לקדושתו ע"י הנקודה של אמת שנשאר בו ועי"ז יתן על לבו לשוב ולתקן הכל. וע"ז נא' נצר מטעי וכמו שנא' ואנכי נטעתיך שורק כולו זרע אמת. מעשה ידי להתפאר שנתוודע שכל מה שעבר עליו עד כה הי' מעשה ידי השי"ת כדי שיבא מזה בחי' תפארת ישראל כאשר יהי' נתקן לטוב:

**ויש** לרמז ענין זה בגמ' (תענית כ'.) במעשה דראבר"ש שהי' מטייל על שפת הנהר והי' דעתו גסה עליו שלמד תורה הרבה היינו שראה אז בנפשו איך שהוא נשמר ונקי בקדושת הברית מאוד. נזדמן לו אדם אחד שהי' מכוער ביותר והלשון מכוער בלשון חז"ל מרמז על החסרון בפגם הברית וע"ז נקרא מכוער שהוא ההיפך משומר הברית שנקרא יפה תואר כמו שנא' אצל יוסף הצדיק ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. ואמר לו כמה מכוער אותו האיש והשיב לו לך ואמור לאומן שעשאני וכו' וא' בתוס' שם שאותו האיש הי'

אליהו ז"ל. ויובן זאת שדייקא מפני שאליהו הוא מלאך הברית לכן נזדמן לפני ראבר"ש בגוון לבוש כזה להוכיחו על מה שגינה כ"כ אדם כזה כאלו חלילה אבד סברו. שלא כן הוא שרק אם ישים אל לבו להטיב מעתה דרכו יוכל ליתקן כל מה שכבר עליו בטענה זו לך לאומן שעשאני. דהיינו אחר התשובה יתברר שכל מה שעבר עליו הי' ג"כ מרצון השי"ת שברא את האדם עם היצה"ר כמו שנא' כי יצר לב האדם רע מנעוריו. וכמו שאז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה שעוזרו לא יכול לו. ונמצא שיוכל לבוא זה האדם בטענה שכביכול השי"ת הי' המסבב והאומן מפני שסילק אז העזר ממנו להתגבר על יצרו. וכאשר מצינו בטענת קין להשי"ת כששאל לו אי הבל אחיך השיב השומר אחי אנכי וכדאי' במד' השומר אחי הוא האנכי הלא אתה בראת בי היצה"ר ואתה הנחת אותי להרוג אותו. והנה בודאי שטענת קין הי' טענה נשמעת כאשר נכתב זה בתוה"ק שדיבר והתווכח עמו השי"ת בודאי היתה נשמתו גבוה מאוד כי הוא הי' תולדה ראשונה מיציר כפיו של הקב"ה. וכדאי' במד' ששאל לו אדה"ר מה נעשה בדינך השיב לו עשיתי תשובה ונתפשרתי. והנה בודאי שלאו כל אדם יוכל לעשות טענה זו לעצמו וחלילה יהי' הותרה הרצועה לעשות מה שלבו חפץ. רק האדם שיודע בנפשו שכל המעלות כל המדרגות הגבוהות שמשיג הוא רק מהשי"ת ולא מכוחו והשתדלותו כלום. רק לפעמים כשיזדמן חלילה מכשול לפניו אז אחר המעשה יוכל להתחזק בלבו בטענה זו שהוא ג"כ מהשי"ת. וזה יש לכוין במה שאמר דוד המע"ה אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך היינו אם בעת שאדם הולך במדרגות גדולות ובהשגות עד לשמים יודע ששם אתה שהוא רק מכח ומעזר השי"ת אז אפי' כשיזדמן לו לפעמים נפילה שזהו ואציעה שאול אז ג"כ הנך ויוכל להתחזק בזה שלא יפול בעצמו ובכח הזה יתחזק לשוב. וכמו שנא' גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. וע"ז סובב והולך סיום ההפטורה הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה:

## פרק יא

**כבר** אמרנו דז' הפטורת דנחמתא הם כנגד הז' מדות מעילא לתתא ממילא הפטורה זו הששית הוא כנגד מדת צדיק יסו"ע. ואי' (תענית ט"ו.) צדיקים לאורה דכתיב אור זרוע לצדיק פי' שהאור הראשון נזרע בהצדיק וכמו"ש בזוה"ק (ח"ב קמ"ט א') אתגניז ואזדרע כהאי זרעא ועביד תולדין וזרעין ואיבין ומני' אתקיים עלמא וכו' חד חוטא נפיק מהאי אור גניז ואתמשך וכו'. והיינו דהצדיק נקרא צדיק יסוד עולם ואם הי' נגנז האור מכל וכל לא אתקיים עלמא רק דחד חוטא מהאי אור נזרע בהצדיק ומני' אתקיים עלמא. ומתחיל הפטורה זו קומי אורי כי בא אורך ואי' בפסיקתא (החדשה) אורי אורכם ואורכם

אורי והוא ע"פ שא' (בס' הבהיר ועוד) שאור הראשון נגנז לעמלי תושבע"פ והתושבע"פ הוא בחי' אור הראשון כמו שנא' תזל כטל אמרתי שהוא טלא דעתיקא (כמו שנת' כ"פ) וזה נקרא אורכם שהתושבע"פ נמסר לישראל וכמו שא' (ב"מ נ"ט:) לא בשמים הוא וכו' מאי עביד קוב"ה וכו' קא חייך ואמר נצחוני בני וכו'. וכן (שם פ"ו.) קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא וכו' מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני. ועיקר כח תושבע"פ ניתן לאהרן הכהן כמו שנא' והי' הוא יהי' לך לפה וכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. וזה שניתן לו מצות הדלקת המנורה שענינו בא והאיר לי כמו שאמרו (במ"ר תצוה ובהעלותך ונת' (במק"א באריכות). וזה הפי' אורי אורכם שנקרא על שמכם. ואורכם אורי היינו שבאמת גם התושבע"פ הוא דברי אלהים חיים כמש"נ דברי אשר שמתי בפיך כמו שא' במשל (שם במד"ר) בפקח וסומא שאמר לו בא והאיר לי. וזהו אורכם אורי. וא' שם וכבוד ה' עליך זרח וגו' וכבודו עליך יראה וגו' והמכוון על הבהמ"ק וכמו שא' (ויק"ר פ' ל"א) ממקום בהמ"ק משם אורה יוצאת לעולם הה"ד והנה כבוד ה' וגו' והארץ האירה מכבודו ואין כבודו אלא בהמ"ק כד"א כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו. וכמו שמצינו במשכן דכתיב וכבוד ה' מלא את המשכן. ובהמ"ק הוא מקום שורש תושבע"פ כמו שנא' כי מציון תצא תורה ואי' (סנהדרין פ"ו.) שבלשכת הגזית שממנו יוצאה תורה לכל ישראל וכמו שא' (תענית ט"ז.) הר המורי' שיצא ממנו הוראה לישראל. ומדת צדיק יסו"ע נקרא כי כל בשמים ובארץ שהוא הששי מפ' לך ה' הגדולה וגו' ומתרגמינן דאחיד בשמיא וארעא שהוא המחבר אור תושבע"פ מ' מלכות פה תושבע"פ בחי' ארץ שמקבל מאור תושב"כ בחי' שמים וכמו"ש בזוה"ק (ח"ב קס"ו ב') האי אור זרע לי' קוב"ה בגנתא דעדנוי ועביד לי' שורין שורין ע"י דהאי צדיק דאיהו גננא דגנתא וכו':

**ובגמ'** (ברכות נ"ח.) כי כל בשמים ובארץ זו מלחמת סיסרא שנא' מן שמים נלחמו הכוכבים ממסילותם. ולהבין למה נרמז כאן מלחמת סיסרא יותר מכל מלחמות ל"א מלכים וכדומה. אך למה באמת כתיב במלחמה זו מן השמים נלחמו הכוכבים ולמה הוצרך השי"ת למלחמת הכוכבים הלא ברוח פיו ימית אלף כיוצא בהם. אך הענין שא' (סוטה ט'.) שאין הקב"ה נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנא' בסאסאה בשלחה וגו' וכדכתיב כי לא שלם עון האמורי עד הנה. והענין שבכל אומה יש ני"ק שהוא מחי' אותם וכמו שנא' ואתה מחי' את כולם וזה צריך להוציא מהם וכשמוציאין משם כל חיות הקדושה אז נאבדים מן העולם. ואי' (סנהד' צ"ו:) מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים ובס' המפתח לר"נ (ברכות כ"ז:) הביא הגי' למדו תורה בירושלים ומאן אינון רע"ק. ובס' ע"מ להרמ"ע מפאנו אי' שרע"ק בא מסיסרא כשבא על יעל אשת חבר הקיני.

ואי' מהאר"י הק' שמשה רבינו היה שורש תושב"כ ורע"ק הי' שורש תושבע"פ. ומטעם זה בא רע"ק מסיסרא ומאשת חבר הקני שבהם הי' ניצוצי בחי' תושבע"פ שסיסרא הי' הקליפה המקפת לקדושה זו. והקינים אי' (מכילתא יתרו) עלו מעיר התמרים שהניחו דושנה של יריחו ובאו לפני יעבץ ללמוד תורה וכו' ויעבץ אי' (תמורה ט"ז.) שהוא עתניאל בן קנז שהחזיר מתוך פלפולו הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה. ונקרא יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל והי' הראשון שפתח התושבע"פ אחר משה רבינו והקינים הלכו אליו שהם היו ג"כ משורש תושבע"פ ולכן נתנו להם דושנה של יריחו. ויריחו נקרא עיר התמרים וכתיב צדיק כתמר יפרח שהם היו בבחי' מ' צדיק. וכן בבבל מקום התמרים וא' (פסחים פ"ז:) לא הגלה הקב"ה את ישראל לבבל וכו' כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה וכו'. ומה"ט אי' (בר"ר סו"פ פ"ה) ומה בבל עבדא הכא וכו' ומלך בבל אנטיקיסר שלו יושב ביריחו וכו'. ובבל שם הי' עיקר התפשטות תושבע"פ. וזה מרומז בפ' והי' כי תלך עמנו והי' הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך וא' (ברכות ה'.) אין טוב אלא תורה. ותושבע"פ ג"כ נקרא טוב דכתיב טוב לי תורת פיך. וזה שאמר שנתנו לו דושנה של יריחו היינו בחי' קדושת תושבע"פ. ומשום זה יצא נפש רע"ק מאשת חבר הקיני כיון ששם הי' שורש תושבע"פ ומסיסרא שבו הי' בגלות הני"ק מתושבע"פ. ורע"ק הי' ג"כ בחי' מדת צדיק יסו"ע ומה"ט א' (ב"ב י"ב.) הלשון ומתאמרה משמי' דרע"ק בן יוסף כותי' שנזכר בשם אביו ובכל הש"ס נזכר בשמו לבד ולא בשם אביו. רק שם דאמר דמתאמרה משמי' דרע"ק בר יוסף כותי' לרמז דמשום זה נקרא בן יוסף שהי' שרש מ' יוסף הצדיק. ומטעם זה הוא בחי' שורש תושבע"פ ואי אפשר להיות בני חד מזליה עמיה וע"כ שנתכוין ברוה"ק. וכן מטעם זה אמרו בגמ' (מנחות כ"ט:) ג"כ כלשון הזה אדם אחד שעתיד להיות וכו' ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין של הלכות וכו' הוזכר שם ג"כ בשם אביו לרמז שהוא שרש מדת צדיק (ונת' בביאור פ' תצא מ' ט"ו ט"ז):

**וזה** הענין במלחמת סיסרא בעבור שהי' כלול בו בגלות עוד נשמת רע"ק שהי' שורש תושבע"פ וזה הי' ענין המלחמה עמו ולכן כתיב מן השמים נלחמו הכוכבים וגו'. וזה שדרשו בגמ' (ברכות הנ"ל) כי כל בשמים ובארץ זה מלחמת סיסרא ששם הי' המלחמה להוציא ממנו הני"ק נשמת רע"ק בן יוסף שהי' שורש תושבע"פ ובן למדת יוסף הצדיק שנקרא כל צדיק יסו"ע. וזה הוציאו ממנו ע"י יעל אשת חבר הקיני שהיו ג"כ משורש תושבע"פ כנ"ל. רק סיסרא הי' הקליפה הסובבת הקדושה. וזה שא' (יבמות ק"ג:) מה רעה איכא דקא שדי בה זוהמא ועי"ז הוציאה ממנו הקדושה שהי' נמצא בו שהוא נשמת רע"ק שהי' מדת צדיק יסו"ע שהוא כי כל ותיכף נאבד סיסרא. וענין הפטורה זו לפ' זו דאי'

בלק"ת מהאר"י הק' ז"ל דקללות שבמשנה תורה הם לתקן פגם הברית ונחמה זו ששית שהוא כנגד מדת צדיק יסו"ע. ופתח קומי אורי כי בא אורך ואמר בפסיקתא באורך נראה אור זה אורו של משיח וכו' ובגמ' (סנהד' צ"ג.) אימתי אתי משיח א"ל לכי חפו להו חשוכא להני אינשי א"ל מילט קא לייטת לי אמר לו קרא כתיב כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה. והוא כשיוציאו כל הני"ק של התושבע"פ שנמצא בתוך האומות בזה יוציאו מהם כל החיים ואז עליך יזרח ה' היינו אורו של משיח וכבודו עליך יראה וכמו שאמרנו לעיל. ומטעם זה כשיש ב' שבתות בין ר"ה לסוכות בלא יוהכ"פ מחלקים נצבים וילך לשנים ואין מחלקין מטו"מ וכ' התוס' (מגילה ל"א:) הטעם כדי לקרות שבת אחד קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מדברת בקללות. וי"ל עוד דענין הז' נחמות הוא לנחם אותנו שאין שום קטרוג על ישראל כיון שלא פגמו בשום מדה מז' מדות הק'. וכיון שמוברירים במדה ששית שהוא צדיק יסו"ע ממילא כשיבא השבת הבא שההפטורה הוא כנגד מ' מלכות בחי' כנסת ישראל אז כבר הוא תחל שנה וברכותי' שישראל כבר מבוררים בכל הז' מדות. ומש"ה מחלקים כדי שיקראו הקללות שבמש"ת בשבת זו שהוא כנגד מדת צדיק והנחמה הוא שישראל מבוררים במדה זו ג"כ. לכן בשבת הבאה שהוא כנגד מדת מלכות יהי' תחל שנה וברכותי':

## פרק יב

**בסוף** הפטורה כתיב ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. הוא ע"פ שא' בזוה"ק (ח"א צ"ג א') והא כמה חייבין אית בהו בישראל כמה חטאין וכו' אלא הכי תנא וכו' וכד אתגזרו עאלו בהאי חולקא טבא דקוב"ה דכתיב וצדיק יסו"ע וכו' אקרון צדיקים ודאי כולם צדיקים וע"כ לעולם יירשו ארץ. ובתהלים (קפי' ל"ז) אמר דוד המע"ה אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עולה וא' (ברכות ז':) אל תתחר במרעים להיות כמרעים ואל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה. בטח בה' ועשה טוב היינו כמו שא' (חגיגה י"ב.) אין טוב אלא צדיק שנא' אמרו צדיק כי טוב דמדת צדיק נקרא טוב. שכן ארץ ורעה אמונה הפ' הזה נדרש על שבת כמו שאמרנו (כ"פ) שבשבת הזמן לתקן פגם הברית דשבת ברזא דברית כמו"ש בזוה"ק (ח"ב צ"ב א'). ואמר והתענג על ה' וגו' ונדרש בגמ' (שבת קי"ח:) על עונג שבת. ואח"כ נאמר בקפיטל הזה ה' פסוקים עם תיבות יירשו ארץ א' וקווי ה' המה יירשו ארץ. ב' וענוים יירשו ארץ. ג' כי מבורכיו יירשו ארץ. ד' צדיקים יירשו ארץ. ה' קוה אל ה' ושמור דרכו וירוממך לרשת ארץ. והיינו דעיקר המכוון הוא שצדיקים יירשו ארץ שהוא מי שהוא נקי ומבורר במדת צדיק המה יירשו ארץ ארץ החיים שהוא מ' מלכות והוא זיווג יסוד ומלכות. אך מי שאינו נקי מעיקרו ע"ז אומר עצות איך לתקן

פגם זה שיהי' בבחי' צדיק שיוכל ליירש ארץ. והעצה הגדולה מכולם הוא ע"י ד"ת שאף שהחמיר בזוה"ק (ח"א ריי"ט ב') ומנע מעון הזה התשובה לגמרי ח"ו ובזוה"ק (ח"ב ריי"ד ב') אי' והני מילי כד לא עביד תיובתא שלימתא תיובתא דאיהו אתחזייא לחפייא על כל עובדוי אבל מ"מ ע"י תורה יש תקנה לפגם זה. וכמו שאמרנו מדכתיב על התורה ולכל בשרו מרפא וזה נקרא בשר כמו שנא' על האו"ה אשר בשר חמורים בשרם ובישראל נקרא בשר קודש. וכן אצל זב רר בשרו והתורה מרפא אף לזה. דתשובה הוא בחי' בינה וכמו שנא' ולבבו יבין ושב ורפא לו. והתורה שהוא בחי' חכמה כמו"ש בזוה"ק (ח"ג פ"א א') לא אורייתא בלא חכמתא וכו' אורייתא בחכמה עלאה אשתכחת וחכמה למעלה מבינה. לכן ע"י חכמה יש תיקון אף לפגם זה. והוא ע"ד שא' (ר"ה י"ח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה (ונת' כ"פ). וכן יש עצה ע"י תפלה ע"פ שא' במד' (שמו"ר פ' ל"ח) דברים אני מבקש שנא' קחו עמכם דברים וכו' ואין דברים אלא ד"ת וכו' א"ל אין אנו יודעין א"ל בכו והתפללו לפני ואני מקבל וכו' וכן הוא אומר פני ה' בעושי רע וגו' ורע היינו בפגם זה וכמו"ש בזוה"ק (ח"א שם) ובגמ' (נדה י"ג:) ע"ז אמר צעקו וה' שמע דצעקה מועיל לזה וזה שזכר מקודם העצה הנמוכה הפסוק וקוי ה' המה יירשו ארץ היינו ע"י תפלה וכמו שא' (ברכות ל"ב:) אם ראה שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנא' קוה אל ה' וגו' ד' צריכין חיזוק וכו' תפלה שנא' קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'. ונקראו קווי ארץ שהם קבועים תמיד בתפלה בקביעות. שגם בתפלה מצינו (שם כ"א.) ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו. וכל שהוא קבוע תמיד לעמל שיחה שהוא תפלה (כמו שנת' במק"א) יכול לתקן גם פגם זה. וע"ז נא' וקויי ה' המה יירשו ארץ. ואח"כ הפ' הב' וענוים יירשו ארץ הוא ע"פ שנא' קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע והיינו מי שהוא עניו ונכה רוח וכתיב מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח ודרשו (סוטה ה'.) אני את דכא וכתיב עקב ענוה יראת ה'. ובתיקונים (הקד' ד"ה דרגא תמינאה) וענוה קטירא בדחילו וכו' מאן דאית בי' יראת ה' אתי לידי ענוה דאיהו שכינתא עלאה וכו' וכ"כ בזוה"ק (ח"ג קמ"ה א') וכשזוכה שהשי"ת שוכן אתו אז ממילא מתוקן הכל. וע"ז אמר בפ' זה והתענגו על רוב שלום דשלום הוא מדת יוסף הצדיק כידוע וזה זוכה לרב שלום:

**ואח"כ** הפ' הג' כי מברכיו יירשו ארץ המכוון על עיקר התיקון הגדול מכולם ע"י ד"ת שזה נקרא מברכיו ע"פ מה שנא' בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ודרשו מזה (ברכות ו'.) שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו. וכמו שאמרנו מכבר דת"ח כמזבח (כמו שנת' במק"א) וזהו כי מבורכיו יירשו ארץ. ואח"כ הפ' הד' צדיקים יירשו ארץ זהו מי שהוא באמת נקי ומבורר במדה זו ואין צריך לתיקון. ואח"כ

אמר נגד מי שאינו נקי בזה ולא יוכל לתקן ע"י ד"ת דלאו בר הכי הוא וגם לא יוכל להיות קבוע בתפלה כל היום להיות בכלל קווי ארץ שיהי' כל עסקו בעמל שיחה כנ"ל. מ"מ אמר עצה קוה אל ה' שיתפלל להשי"ת ובכאן לא כתיב וקווי ה' שהוא מי שהוא קבוע בתפלה תמיד כל היום שנקראו קווי ה'. רק שיתפלל עכ"פ להשי"ת שיעזור לו ושמור דרכו שישמור א"ע מכאן ולהבא ומדה זו נקרא דרך וכמו שדרשו בגמ' (שם י"א.) ובלכתך בדרך פרט לחתן ובגמ' (קידושין ב':) וביאה איקרי דרך דכתיב וכו'. וזהו ושמור דרכו מכאן ולהבא וירוממך לרשת ארץ שהשי"ת ירום אותך למעלה ממדרגתך ואף שאינך ראוי מ"מ יעזור לך לתקן הפגם וירוממך לרשת ארץ. והוא ע"ד שנא' תמותת רשע רעה היינו מי שפוגם במדה זו שהוא רשע כמו"ש בזוה"ק (ויחי שם) ושונאי צדיק שהוא שונא מדה זו ואינו רוצה להטיב דרכו הם יאשמו. אבל פודה ה' נפש עבדיו אף שצריך פדיון אך שהוא מתפלל להשי"ת כבר נקרא בכלל עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו היינו אף שיש טענה עליו להיות בכלל יאשמו רק כיון שהוא חוסה בה' לא יאשמו. וכן בישעי' בפ' הצדיק אבד שהוא מדבר מפגם זה כתיב והחוסה בי ינחל ארץ וגו' (ונת' במק"א) ואמר נחמה זו שהוא כנגד מדה ו' צדיק יסו"ע ופן יתיאשו ח"ו מפני שיודע כל אחד נגעי לבבו הקלקולים שלו בעסק הזה ובזוה"ק מחמיר כ"כ וכמו שזכרנו לעיל. ע"ז אמר ועמך כולם צדיקים וכמו שכתב בזוה"ק (ח"ב כג א') וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק שכל אחד מישראל יכול לתקן זה ויש הרבה עצות וכאמור ויוכל לתקן הקלקול שיהי' בכלל צדיקים. וכן יתבררו לעתיד כל אחד מישראל שיהיו בכלל ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ:

**ואמר** נצר מטעי מעשה ידי להתפאר ע"ד דאי' בזוה"ק (ח"א צ"ג א') נצר מאינון נטיען דנטע קוב"ה בגנתא דעדן. וע"ד שא' בזוה"ק (ח"ב קס"ו ב') האי אור זרע קוב"ה בגנתא דעדנוי (כמו שנז' לעיל) מעשה ידי להתפאר דמדת יוסף הצדיק נקרא יפה תואר היינו שהגוף נקי ויפה מפגם הזה. וכן ר' יוחנן דאי' (ב"מ פ"ד.) מאן דבעי מחזי שופרי' דר' יוחנן וכו' אי' התם אנא מזרעא דיוסף קא אתינא וכו' והיינו שהי' מבורר במדת צדיק שהוא מדתו של יוסף הצדיק. וכמו שאמר רבינו הק' זצ"ל דפרשה הלא כבני כושיים שאמר עמוס מוסב על הפגם הזה דכוש הי' פגום בזה ומפוחם בעורו (ונת' במק"א) וכשמבוררין במדה זו ע"ז נא' מעשה ידי להתפאר. ואמר אח"כ הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום דברכת יוסף הוא וידגו לרוב שהוא הריבוי ולכך כתיב בך יברך ישראל והוא מבוע דברכאן. וכמו שא' (סוטה ל"ו:) לכו והחבו עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עה"ר א"ל זרעא דיוסף לא שלטא בי' עינא בישא. וכשיתבררו במדת יוסף אז הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום.

ומסיים אני ה' בעתה אחישנה ואף שמתמהמה וכבר עברו יותר מי"ח מאות שנה ועדיין לא נושענו ע"ז א' שהשי"ת יש לו עת לזה שע"ז א' (סנהד' צ"ט.) ללבי גליתי לאברי לא גליתי ובתיקונים (תי' כ"א ל"ה ב') שיש צדיקים שהם במדרגת אברים ולהם לא גליתי. ואמר בעתה כמו שא' בזוה"ק (ח"א קט"ז ב') בעתה בעת ה' דתיקום מעפרא כדין אחישנה:

## פרק יג

**בגמ'** (מגילה ל"א:) עזרא תיקן להן לישראל שיהי' קורין קללות שבתו"כ קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ר"ה מ"ט וכו' כדי שתכלה השנה וקללותי' בשלמא שבמ"ת וכו' אלא שבתו"כ אטו עצרת ר"ה הוא אין וכו' דתנן ובעצרת על פירות האילן. והנה מלשון עזרא תיקן להן לישראל לקרות הפרשיות אלו משמע דאפילו לבני מערבא דא' (שם כ"ט:) דמסקי לדאורייתא בתלת שנין ג"כ תיקן עזרא לקרות התוכחות אלו קודם עצרת וקודם ר"ה כמו שקורין הד' פרשיות ופ' המועדות. וצריך להבין למה תיקן שיקראו שבתו"כ קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ר"ה ולא איפכא. וכן מה שא' בגמ' עצרת נמי ר"ה הוא דתנן ובעצרת על פירות האילן אף שזה הוא רק זמן שהעולם נידון ולא שייך כ"כ להאדם. ע"כ הכונה ע"פ שא' (ר"ה ז':) ו' בסיון ר"ה לשתי הלחם ומייתי מדתנן ובעצרת על פירות האילן ע"פ שא' (שם ט"ז.) מפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות האילן וכו'. א"כ קשה למה לא תיקן עזרא מוטב שיקראו התוכחה קודם פסח שהוא ג"כ ר"ה כמו"ש באותה בריי' (שם ז':) ט"ז בניסן ר"ה לעומר ובבריי' (שם ט"ז.) מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שבפסח זמן תבואה הוא וכו' והלא על הלחם עיקר חיות האדם והעומר מתיר החדש במדינה ובפסח נידונים על התבואה ושייך טפי לומר תכלה שנה וקללותי' מקודם עצרת שהוא מתיר רק החדש במקדש והוא זמן פירות האילן שאינו נצרך כ"כ להאדם כמו תבואה. אך הענין ע"פ מה שא' (בזוה"ח פ' זו) שקללות שבתו"כ הם כנגד בית ראשון וקללות שבמשנה תורה הם כנגד בית שני היינו גלות האחרון. והנה בחורבן בית ראשון כתיב בפירוש על מה אבדה הארץ על עזבם את תורתי. ובחורבן בית שני אי' (יומא ט':) מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ומצות וגמ"ח מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם. והנה כל הברכות והקללות שנאמרו בתורה כבר אמרנו שאינם לשכר ועונש דא"כ הי' להודיע יותר משכר ועונשי עוה"ב שהוא העיקר. רק הפי' הוא שאם יטיבו דרכם ישלח להם השי"ת כל הסייעתות מכל הטובות שיוכלו לקיים כל התורה (וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ"ט מה' תשובה). ולהיפך אם לא ילכו בדרך ה' אז יבואו העונשין ח"ו ג"כ לסייעתות כמו שנא' ואוהבו שחרו מוסר כדי שיתעוררו עי"ז בתשובה וכאב את בן ירצה שמרים בשבט ומפחידו כדי להטיב דרכו. ותיקן עזרא

שיקראו קללות שבתו"כ קודם עצרת שאז הוא זמן מתן תורה כדי שתכלה שנה וקללותי' היינו שע"י הקריאה בפ' התוכחות יתעוררו בתשובה לתקן מה שקלקלו בחורבן בית ראשון על עזבם את תורתי וע"ז הוא הזמן בעצרת שהוא זמן מ"ת. וקודם ר"ה לקרות קללות שבמשנה תורה כדי לתקן פגם שנאת חנם והם באמת אחד שהוא אמת ושלום אמת זו תורה (ברכות ה':) ושלום נקרא מדתו של יוסף ובפשוטו דכתיב ביוסף ויכר יוסף את אחיו ואי' (בר"ר פ' צ"א) בשעה שנפלו בידו ויכר יוסף את אחיו בשעה שנפל בידם והם לא הכירוהו. ובזוה"ק קרי למדת יוסף שלום והוא שמי שיש בו מדת שלום הוא סימן שנקי במדת צדיק. וכן הי' סיבת כל הגלות מצרים ע"י שדיבר עליהם שנושאים עיניהם בבנות הארץ ומן הסתם נדמה לו כן והם שידעו שהם נקיים מזה לכן חשדו אותו שהוא אינו נקי במדה זו וכל הפוסל במומו פוסל (קידושין ע'.) ולכן מכרוהו לעבד כמו שא' (בר"ר פ' פ"ד) שאמרו נלך ונתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל. וחטא חם אבי כנען הי' בפגם הברית ששימש בתיבה (כמו"ש סנהד' ק"ח:) ולקה בעורו שיצא כנען מפוחם והי' הוא ג"כ פגום בזה. וכן חד א' רבעו (כמו"ש שם ע'.) וכן נתברר יוסף במצרים במדתו צדיק יסוד עולם ונגדרו כל ישראל בזכותו (שהש"ר ד' י"א) ואמת ושלום חד הוא (ס' הבהיר) ובזוה"ק (ח"ג י"ב ב') דאמת ושלום קשיר דא בדא וכ"כ בזוה"ק (ח"ג רמ"ב א') גוף ובריתי חשבינן חד. והשני מדות אלו קטרגו על בריאת העולם כמו"ש (בר"ר פ' ח') אמת אומר אל יברא שכולו שקרים שלום אומר אל יברא דכולי' קטטה מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ וכו' ולא נזכר מה נעשה בקטרוג השלום אך אמת ושלום קשיר דא בדא דכל שהכונה ע"ד אמת ממילא יש שלום שהם כאיש אחד בלב אחד. ועיקר הקטטה מה שכל אחד יש לו מכוון לדבר אחר. וכמי שמצינו במחלוקת שמאי והלל אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה וכו' ללמדך שחיבה ורעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנא' האמת והשלום אהבו (יבמות י"ד.) וכל אחד מישראל יכול לתקן זה דכל ישראל הם מזרע ישראל שהוא יעקב בחי' אמת כמו שנא' תתן אמת ליעקב וכן כל ישראל נקראו ע"ש יוסף כמו שנא' שארית יוסף (בר"ר פ' ע"א) שהוא מדת שלום:

**והנה** בפסח אי' בתיקונים (תי' ל"ו) יהי אור דא פסח אור לי"ד ויהי אור ר"ה דאתמר בי' ויהי היום היינו שבר"ה הי' כבר הווי' להאור שבפסח אף שאז נתבררו ישראל במכה עשירית בכל המדות ובקי"ס אי' (במכילתא וזח"ב ס"ד ב') ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל מ"מ נעלם מהם האור אח"כ כמו שנא' ויבאו מרתה ולא מצאו מים ודרשו (ב"ק פ"ב.) אין מים אלא תורה ובזוה"ק (שם ס' א') וכי מאן יהיב להו אורייתא הכא וכו' אר"א אינון נפקו למדברא לאסתכלא לקוב"ה וכו' ולא אשכחוהו ואוליפנא דקוב"ה תורה

איקרי וכו' ששם בקי"ס אף שהי' התגלות עתיקא הי' רק בבחי' ראי' שהראו להם כמה שיוכלו לזכות להשיג בשבועות במתן תורה בקנין (כמו שנת' חג הפסח מא' מ') וכמו שא' רבינו הק' זצללה"ה שהראי' שבקי"ס הי' כמו חוזק החסידות בתחלתו ואומרים בשם הרבי ר' בונם זצללה"ה שהוא רק בשאלה כמו שנא' כי לא מחכמה שאלת זאת. ועיקר הקליטה מקדושת פסח הי' בשבועות שאז זכו למה שנא' פנים בפנים דיבר ה' עמכם. ולכן בפסח אסורים בשאור וחמץ שלא ישלוט בהם השאור שבעיסה. ובשבועות בשתי הלחם בא דייקא חמץ שאז הותר שאור שכבר נתבטל היצה"ר כמו שנא' אני אמרתי אלהים אתם ולולי הקלקול שאח"כ הי' אז התיקון האמיתי כמו קודם קלקול אדה"ר. ולכן בא שתי הלחם משאור דייקא רק שהוא משאור שמיעוטן יפה (כמו"ש ברכות ל"ד.) והוא מה שישאר מהיצה"ר לעתיד ג"כ כדי שיהי' חמידו דאורייתא כמו"ש במה"נ (זח"א קל"ח א') דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתתא לא ליהוי. ולכן לא תיקן עזרא שיוקראו הקללות שבתו"כ קודם פסח שהוא ר"ה לעומר שתכלה שנה וקללותי' שאז לא יוכלו לתקן שיזכו כמו שזכו אז כיון שהי' רק מחסד ה' גם לא הי' רק לפי שעה והשאור נאסר אז. ולכן תיקן לקרותם קודם עצרת שהוא ר"ה לשתי הלחם שבא דייקא חמץ שאז תכלה השנה וקללותי' היינו שע"י קריאת הפרשה יתעוררו ויזכו לתקן פגם שגרם חורבן בית ראשון שהוא על עזבם את תורתי. ועצרת זמן מ"ת ובכל שנה כשבא הזמן מתחדש אותו האור שהי' בזמן מ"ת והרי רואים שבשנה העברה לא הי' עוד תיקון האמתי לכן קורין הפרשה שעי"ז יזכו לתקן ותכלה שנה וקללותי':

**וקודם** ר"ה שהוא זמן היראה והתשובה וכל התפלות בר"ה ויוהכ"פ מתחילין ובכן תן פחדך וכו' שהוא זמן הדין ומסוגל להביא יראה בלב והוא מדת יוסף הצדיק דכתיב בי' את האלהים אני ירא וכן אומרים ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם דכל שיהי' המכוון לעשות רצונך ממילא יעשו כולם אגודה אחת כאיש אחד בלב אחד וכאמור. לכן תיקן עזרא שיקראו הקללות שבמשנה תורה קודם ר"ה דאי' בליקוטי תורה מהאריז"ל דקללות שבמשנה תורה הוא לתיקון פגם הברית וכתב שמספר צ"ח מכוון לזה. וע"י קריאת הפרשה יתעורר כל אחד לתקן פגם שנאת חנם שע"י שיזכו ליראה מדת יוסף כנ"ל יזכו למדת שלום ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. וקורין זה בשבתות דשבת זמן תורה כמו שא' דכו"ע בשבת נתנה תורה ושבת ברזא דברית כמו"ש בזוה"ק לכן אז הזמן לתקן זאת. וכשיש ב' שבתות בין ר"ה לסוכות בלא יוהכ"פ מחלקים נצבים וילך ואין מחלקין מטו"מ שארוכים יותר וכ' התוס' הטעם שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחד קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מדברת בקללות ע"ש. והענין

דשבת הוא כללא דכל ברכאן וכל הקדושה שבא בשבוע שאחריו כלול בשבת הקודם כמו"ש וקדשתו מכל הזמנים. וכל שבת שקודם המועד כלול בו קדושת המועד שיבוא אחריו בימי המעשה. וכמו שאמר רבינו הק' זצללה"ה דלכן נקרא שבת שקודם פסח שבת הגדול מפני שבשבת זה גדל קדושת הפסח הבא אחריו והוא ראש המועדים ולכן נקרא השבת שקודם לו שבת הגדול. וכן בשבת שקודם ר"ה כבר כלול בו קדושת ר"ה ואז כבר תחל השנה וברכותי'. ולכן קורים בשבת שקודם שבת אחרונה שקודם ר"ה הפ' קללות שבמשנה תורה ואז יהי' תכלה שנה וקללותי' ובשבת הבאה שהוא שבת שקודם ר"ה יהי' תחל שנה וברכותי':

## פרק יד

**עוד** שם בגמ' אמר אביי לא שנו אלא בקללות שבתו"כ אבל שבמשנה תורה פוסק מ"ט הללו בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן והללו בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן. ולכאורה קשה דהא אמר מקודם טעם דאין מפסיקין דאמר קרא מוסר ה' בני אל תמאס וגו' וכי בתוכחתו של משה רבינו מותר למאוס ולקוץ הלא כמו שתוכחות של תו"כ הי' כאב את בן ירצה ואוהבו שחרו מוסר גם תוכחות משה רבינו ע"ה הי' רק מאהבה שבכל מקום נקרא אוהב ישראל. גם וכי משה רבינו אמר אף תיבה אחת מעצמו הלא הכל מהשי"ת. כמו"ש בזוה"ק (ח"ג ז' ע"א) דלא אשתכח מלה באורייתא מפומא דמשה בלחודוי ודא הוא דאוקמוה קללות שבמש"ת משה מפי עצמו אמרן מעצמו לא תנינן אלא מפי עצמו וכו' ואמר שם סוד על מדרגת פי עצמו. וכ"כ בזוה"ק (ח"ג רס"ה א') וכי ס"ד דאפי' את זעירא באורייתא משה אמר לי' מגרמיה והא אתערנא ושפיר הוא מעצמו לא תנינן וכו' וכמו שכתב שם. ומה זה טעם שמשה מפי עצמו אמרן שיהא מותר להפסיק בהן. אך נראה דעיקר הטעם מפני שנאמרו בלשון יחיד רק למה נאמרו בלשון יחיד ע"ז אמר מפני שמשה מפי עצמו אמרן. והוא שהשי"ת אמר התוכחות שהם כדי שיתעוררו לתקן הפגם שלא יבואו עליהן השבט והקללות (כמו שנת' במא' הקודם). ואצל השי"ת כולן נסקרין בסקירה אחת (כמו שא' ר"ה י"ח.) ומש"ה התוכחות שבתו"כ שאמר השי"ת בלשון רבים אמורות שלכולם נאמר תיקון כל אחד ולכן אין להפסיק בהן כמו שאמר דאמר קרא מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו וברש"י בשם מס' סופרים ואל תקוץ אל תעשה התוכחה קוצין קוצים. משא"כ קללות שבמש"ת דמשנה תורה הוא ספר השביעי מז' ספרי תורות שנדרש (שבת קט"ז.) חצבה עמודי' שבעה אלו ז' ס"ת ובגמ' (סנהד' ל"ח.) נדרש חצבה עמודי' שבעה אלו שבעה ימי בראשית שהם כנגד ז' מ' תחתונות כמבואר בזוה"ק דכתיב כי ששת ימים עשה ה' ולא כתיב בששת כידוע.

וספר דברים שהוא ספר הז' הוא כנגד מדת מלכות ומלכות פה תושבע"פ קרינן לה. וכן אי' בזוה"ק (ח"ג רס"א א') האי דאיקרי משנה תורה משה מפי עצמו אמרן וכו' תושב"כ ותושבע"פ והוא איקרי תורה ומשנה תורה וכו'. והיינו דמשנה תורה היא בחי' תושבע"פ של משה רבינו ומשום זה נכתבו בס' זה דברות שניות שבאו אחר הקלקול והי' נכלל בהם תושבע"פ הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס (כמו"ש שמו"ר פ' מ"ו). וזה הפי' משה מפי עצמו אמרן שהשי"ת ציוה לו לכרות ברית והוא אמר במדרגת פי עצמו. וזה שא' בתוס' משה מעצמו אמרם וברוה"ק. ולכך אמרם בלשון יחיד היינו שיש תיקונים בזה לכל יחיד בפ"ע ואין שייכות זה לזה ולכן מותר להפסיק בהם שכל פסוק הוא מיוחד לאחר ואינו מחובר לחבירו. וכמו שבאו בפ' זו י"א ארורים לבד אשר לא יקום והם כנגד י"א שבטים כמו שפירש"י מר"מ הדרשן. ואף שכולם נאמרו לכל ישראל אך כל שבט יש לו עסק אחר ביחוד לברר ויש הפסק פרשיות בין הארורים. כן התוכחות נאמרו ג"כ בלשון יחיד שכל אחד יש לו עסק ביחוד להתברר בו ולכן נאמרו גם הברכות בלשון יחיד שלכל אחד בפרט נתן השי"ת הסייעתות שלא יהי' לו מניעה מעניני עוה"ז ללכת בדרכי ה'. ומשום זה מותר להפסיק בקללות שבמש"ת ואין בזה משום ולא יקוץ כנ"ל מפני שהם כל פסוק מיוחד בפ"ע:

**אך** לר"ל דאמר טעם דאין מפסיקין לפי שאין אומרים ברכה על הפורעניות צריך להבין למה בקללות שבמש"ת פוסק ומה טעם הוא והללו בלשון יחיד אמורות ומשה וכו'. אך כבר עמדנו על מה שא' לפי שאין אומרים ברכה וכו' ובתוס' הובא ממס' סופרים אינו בדין שיהי' בני מתקללין ואני מתברך והא מצינו (ברכות נ"ד.) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ואמרו (שם ס':) לקבילונהו בשמחה ויליף לה מהרבה פסוקים ולמה אמר כאן שאין אומרים ברכה על הפורעניות. אך הענין ע"פ מה שא' בגמ' (ר"ה י"ז.) ר"ה רמי כתיב צדיק ה' בכל דרכיו וכתיב וחסיד בכל מעשיו בתחלה צדיק ולבסוף חסיד. והיינו דהתורה כולה הם דרכיו של הקב"ה ובכל דרכיו הוא צדיק שהולך בדין ובמשפט וכמו שא' (ע"ז ד':) תורה דכתיב בה אמת וכו' אין הקב"ה עושה לפנים משוה"ד דין דלא כתיב בי' אמת הקב"ה עושה לפנים משוה"ד. אבל כשבא לכלל מעשה אז השי"ת עושה לפנים משוה"ד וזה הפי' וחסיד בכל מעשיו. ולכן על מעשה השי"ת צריך לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה כיון דהמעשה הוא לפנים משוה"ד וכל דעביד רחמנא לטב עביד ומיבעי לקבילונהו בשמחה. משא"כ בפ' תוכחות שהם דרכיו של הקב"ה דרך התורה ובהם אינו עושה לפנים משוה"ד רק כשיבא לידי מעשה אז יעשה השי"ת לפנים משוה"ד ולא יהי' כן לכן שפיר אמרו אינו בדין שיהי' בניי מתקללין ואני

מתברך וזה שא' רז"ל לפי שאין אומרים ברכה על הפורעניות. אבל במעשה באמת לא יהי' כן שיעשה השי"ת לפנים משוה"ד וכמו שא' בזוה"ק (ח"ג קי"ד ב') מגו רחימותא דילי' שרביטא בידי' תדיר לדברא ליה וכו' כאב שמניף השבט להפחיד הבן שיטיב דרכו. וע"ז אין אומרים ברכה על הפורעניות משא"כ במעשה עושה לפנים משוה"ד וכמו שנא' וחסיד בכל מעשיו. וזה בקללות שבתו"כ אבל קללות שבמש"ת אי' בזוה"ח (פרשה זו) כל הבטחות ונחמות דישראל בהני קללות כתיבי פוק וחזי מלכא דרחים לברי' וכו' כך קוב"ה אע"ג דלייט מלוי ברחימו אתחזון באתגליא לווטין ואינון טבוון סגיאין בגין דאלין קללות ברחימו הוי מה דלא הוי כן באינון קדמאין דכלהו הוי בדינא תקיף וכו'. והוא שאנו רואים שבפ' זו כתיב בכל קללה שם הוי"ה ואי' (בר"ר פ"ג) לעולם אין הקב"ה מייחד שמו על הרעה וכו' ולחושך קרא אלהים לילה אין כתיב כאן אלא ולחושך קרא לילה. והרי דאין הקב"ה מזכיר אפילו שם אלהים שהוא שם של מדת הדין על הרעה כש"כ שם הוי"ה שהוא שם של רחמים. וכאן מזכיר בכל פסוק שם הוי"ה. אבל בודאי שהם באמת טובות ונחמות ובזוה"ח פי' על איזה פסוקים מתוכחות אלו שהם טובות ונחמות ולבסוף מסיק וכולא סתים כמא דכתיב למען תשכילו וגו' מאן דאית לי' לבא יסתכל וידע לאתבא למארי'. והיינו כמו שמפרש בזוה"ק והמשכילים יזהירו מאן דאיהו באורח שכל ולכן סיים הפרשה זו למען תשכילו את כל אשר תעשון. וזה הללו משה מפי עצמו אמרן היינו שהם מעין תושבע"פ של משה שהוא הרב חכמה לתקן הרב כעס ואינם כלל פורעניות שכולם טובות ונחמות. וכמו שגילה משה רבינו במה שהזכיר שם הוי"ה של רחמים על כל דבר דהיינו כשיעשה השי"ת תדעו שהכל ברחמים כמו שנא' וחסיד בכל מעשיו שעושה השי"ת לפנים משוה"ד. ומשום זה לא שייך בזה טעם שאין אומרים ברכה על הפורעניות כיון שאין זה פורעניות כלל. ולפי האמור יתכן שהטעם שאמר הללו בלשון יחיד אמורות הוא תירוץ למ"ד שאין מפסיקין מדכתיב מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו אל תעשו קוצים וכיון שנאמרו בלשון יחיד מותר להפסיק בהם וכמו שאמרנו. ולר"ל שאמר הטעם לפי שאין אומרים ברכה על הפורעניות ע"ז אמר התירוץ והללו משה מפי עצמו אמרן והם באים לתקן הרב כעס והם כולם טובות ונחמות וכמו"ש בזוה"ח ומותר לומר ברכה עליהן ולכן מותר להפסיק בהם. וכן הזכיר בפ' זו הי"א ארורים ולא נכתב בתורה הברכות אף שבהר גריזים פתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה וגו'. אך הברכות נאמרו אז לשעתם ולא הוצרכו לדורות רק הארורים נכתבו לדורות כמו"ש בזוה"ח עביד נהימו סגיא וקלין רברבין וכו' כדי שיתעוררו לדורות לתקן כל אחד בפרט הפגם הנוגע לו. וכשיתוקן הרב כעס יהיה הכל טובות ונחמות וכאמור:

**ואף** שהללו בלשון יחיד אמורות מסיים הפ' האחרון והתמכרתם שם לאויבך וגו' ואין קונה בלשון רבים. והוא ע"פ שא' בזוה"ח פ' זו ונמכרתם לא כתיב אנא והתמכרתם בלבבכון תחשבון דאתון זבינין ולאו הכי דהא אין קונה כתיב ולית מאן דיכול לשלטאה עלייכו וכל דא לסוף יומיא ותלייא כלא בתיובתא וכו'. דזה קאי על לבסוף כשיתוקנו הכל ע"י תשובה ואז יהי' התיקון לכל הכלל ובזה בא התיקון אף לקללות שבתו"כ שאמורות בלשון רבים שהם ג"כ יהי' רק בדמיון שיחשבו שנאספו עליהם להאבידם ח"ו אבל באמת לית מאן דיכיל לשלטאה עלייכו. וקללות שבתו"כ הם כנגד בית ראשון כמו"ש בזוה"ח ואז עדיין לא הי' הזמן שיתוקן הכל בפרט כל נפש שלא הי' זמן הקץ ולכן נאמרו בלשון רבים לתקן בדרך כלל. משא"כ קללות שבמש"ת שהם כנגד בית שני גלות האחרון שהוא זמן ארוך כ"כ והוא כדי שיתוקן כל פרט נפש מישראל ולא ידח ממנו נדח ולזה נאמרו בלשון יחיד שאז כל נפש בפרט יתקן הנוגע לנפשו בעסק שלו וכמו שנאמרו הארורים כנגד כל השבטים שכל שבט יתקן התיקון המיוחד לשבטו. וזה שחתם בסוף בלשון רבים היינו שלבסוף יתוקן התיקון להכלל לכל הפגמים ויהי' הכל ברכות וישועות ונחמות:

## פרק טו

**כבר** אמרנו לעיל שמה שא' (מגילה ל"א:) החילוק שקללות שבתו"כ בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן וקללות שבמשנה תורה בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן. ואמרנו שהוא ע"פ שא' בזוה"ח (פ' זו) שקללות שבתו"כ כנגד בית ראשון ואז כשנגאלו מגלות בבל לא הי' עוד הגאולה בשלימות ולא היו עוד כאיש אחד בלב אחד כמו שהיו במ"ת לכן נא' בלשון רבים. ושבמשנה תורה שהוא כנגד גלות האחרון שיהי' הגאולה בשלימות ויהי' כמו במתן תורה כאיש אחד בלב אחד נא' בלשון יחיד. וגם שבמש"ת משה מפי עצמו אמרן היינו שאמרם בשם ה' והזכיר בכל פסוק בלשון הוי"ה שבאמת אינם קללות רק ברכות ונחמות כמו שפי' בזוה"ח (פ' זו) על איזה פסוקים. (ונת' במאמרים הקודמים) וכן מצינו בהברכות שנאמרו מקודם נאמרו ג"כ בלשון זה משה מפי עצמו אמרן והזכיר ג"כ בכל מעשה שם הוי"ה. ונתנך ה' אלהיך וגו' וכן כולם ונזכר כאן ז' לשונות שיעשה ה' ונזכרים בשם הוי"ה. א') ונתנך ה' אלהיך וגו' ב') יתן ה' וגו' ג') יצו ה' אתך וגו' ד') יקימך ה' לו לעם קדוש וגו' ה') והותירך ה' לטובה וגו' ו') יפתח ה' את אוצרו הטוב וגו' ז') ונתנך ה' לראש וגו'. ובמאמר א' כתיב ונתנך לשון הווה ולא כתיב יתן ה' אותך לשון עתיד כמו שנא' בשאר הברכות. וכן במאמר ה' ג"כ בלשון הווה וכן במא' ז' נאמר בלשון הווה. ובכל מקום מספר ז' מרמז כנגד ז' המדות תחתונות והז'

רועים הם מרכבה לז' מדות אלו כמו"ש בזוה"ק. וכן כאן הוזכר ז' ברכות בשם הוי"ה היינו שיתבררו ישראל בגלות אחרון זה בכל ז' ספירות הבנין והבירור יהי' מתתא לעילא שכן סדר התיקון. ופתח ונתנך ה' אלהיך עליון על כל גויי הארץ והוא ע"ד שא' (ברכות ד'.) בדוד המע"ה ולא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישנים וכו' לא חסיד אני שכל מלכי מו"מ יושבים אגודות אגודות בכבודם וכו'. והיינו שאף שדהמע"ה הי' שפל בעיניו וקרא עצמו עני ואביון תולעת ולא איש וכדומה מ"מ קרי לנפשי' חסיד ג"כ שכנגד האו"ה עכ"פ חסיד אני שכל מלכי מו"מ ישנים וכו' ואני חצות לילה וכו' וכן שכל מלכי מו"מ יושבים וכו'. וכן כאן תחלת הבירור הוא שעכ"פ אפי' הפחות שבישראל כנגד או"ה הוא מעולה ומשובח. וזה ונתנך ה"א עליון על כל גויי הארץ ולכן כתיב בהווה ולא בלשון עתיד שהקב"ה מברר בזה תיכף את ישראל. ואחר זה כתיב תיכף ובאו עליך כל הברכות וגו' ונאמר כל לשונות ברוך אתה אף קודם שנזכר שם הוי"ה של רחמים. ואח"כ כתיב יתן ה' את אויביך הקמים עליך נגפים לפניך והוא כנגד מדת צדיק יסו"ע שיתבררו ישראל ועמך כולם צדיקים והוא כנגד יוסף הצדיק שעל ידו עיקר הניצוח באומות ע"י משיח בן יוסף כמו שנא' ובית יוסף להבה ובית עשו לקש. ובמד' (בר"ר פ' ע"ג) שאין עשו נופל אלא ביד בני' של רחל. וזה שנא' יתן ה' אויביך הקמים עליך נגפים לפניך. וזה הפי' בדרך אחד יצאו אליך שקטרוג האומות על ישראל העיקר בדרך אחד במדת צדיק שאומרים שגם ישראל אינם נקיים בזה וכמו שא' במד' בעמלק שהי' חותך מילותיהם של ישראל וכו' היינו שמקטרג שגם ישראל אינם נקיים בזה ח"ו ואיך נא' עליהם ועמך כולם צדיקים. ובשבעה דרכים ינוסו לפניך שבאמת ישראל מבררין א"ע בכל הז' מדות. וזה כתיב בלשון עתיד יתן ה' שלזה נצרך בירור ע"י פעולת ישראל ואתערותא דלתתא. ואח"כ כתיב יצו ה' אתך את הברכה באסמיך וגו' הוא כנגד מדת הוד שאהרן הכהן מרכבה למדה זו. וכתיב עליו כשמן הטוב וגו' זקן אהרן וגו' על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה וגו' ותיבות כי שם קאי על ציון ועל אהרן שלו נמסרו הברכות וכנגדו נא' יצו ה' אתך את הברכה. וכתיב באסמיך ונדרש (תענית ח':) בדבר הסמוי מן העין והוא שעיקר הברכה הוא בד"ת שהתורה נקרא ברכה (כמו"ש ריש ס' הבהיר) וזה נמסר לאהרן כמו שנא' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וזה הוא דבר הסמוי מן העין שהיצה"ר יוכל לפתות את האדם לשום חושך לאור ולומר לרע טוב וע"ז נא' כי ה' יהי' בכסלך בדברים שאתה כסיל בהם (כמו"ש פירש"י מירוש') ושמר רגלך מלכד וע"ז נא' בב"כ וישמרך. וזה יצו ה' אתך את הברכה באסמיך. ואח"כ כתיב יקימך ה' לו לעם קדוש הוא כנגד מ' נצח שמשה רבינו מרכבה למדה זו ואמר כאשר נשבע לך היינו במתן תורה דכתיב ואתם תהיו לי ממלכת

כהנים וגוי קדוש. וזה הי' חלק משרע"ה שהוריד הד"ת לארץ ורצה שיהיו כל ישראל כן לעולם ממלכת כהנים וגוי קדוש. וכן דור המדבר היו באמת משתדלין באורייתא ולא היו להם שום עסק בעניני עוה"ז רק פנויים לד"ת. וזה שאומרים ישמח משה במתנת חלקו שהוא השבת חלקו של משה שרצה שיהיו ישראל תמיד כשבתות ויו"ט פנויין רק לתורה ועבודה ממלכת כהנים. וכתיב אח"ז וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו' ונדרש (ברכות ו'.) אלו תפילין שבראש והעוסק בתורה הוא כמניח תפילין ופטור מן התפילין (כמו"ש תוס' ר"ה י"ז. בשם המכילתא) וכן נקרא התורה שם ה' כמו שנדרש (ברכות כ"א.) לברכת התורה לפני' מדכתיב כי שם ה' אקרא הבו גודל וגו':

**ואח"כ** מתחיל הג' ברכות שהם כנגד ג' מדות שהאבות מרכבה להם וכתיב והותירך ה' לטובה בפרי בטנך וגו' כנגד מדת ת"ת שיעקב אבינו מרכבה למדה זו ויעקב אבינו זכה שיהי' מטתו שלימה שכל מי שהוא מזרע יעקב אף אם ח"ו יגדיל עונות אעפ"כ אע"פ שחטא ישראל הוא (סנהד' מ"ד.) וזה שנא' והותירך ה' לטובה בפרי בטנך וגו' ומשום זה כתיב והותירך לשון הווה ולא כתיב לשון עתיד ויותר ה' אותך שזה הוא כבר בהווה מטתו שלימה. ואח"כ כתיב יפתח ה' לך את אוצרו הטוב הוא נגד מדת גבורה שיצחק אע"ה מרכבה לה ואי' (ברכות ל"ג:) אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים וכו' וזהו מדת יצחק פחד יצחק וכתיב אוצרו הטוב ואין טוב אלא תורה. והיינו שאחר דכתיב והי' אמונת עתך וגו' שנדרש (שבת ל"א.) על הששה סדרים כ' ואפ"ה יראת ה' היא אוצרו ובמדרש (שמו"ר פ' ל') אי' משל ע"ז א"ל חבירו יש לך אפותיקאות ליתן אותם בהם וכו' כך וכו' אם יש לך יראת חטא הכל שלך. וזה שנא' את אוצרו הטוב אוצר המחזיק ד"ת אפותיקאות ליתן אותם בהם. וכתיב לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידיך וגו' הוא ע"פ שא' (ב"ב כ"ה:) ושיעשיר יצפין ואמרנו שמי שרוצה לזכות לעושר ושלא יזיק לו העושר לדרך ה' יצפין יחזיק במדת היראה מדתו של יצחק. וכן מצינו הפלגת העושר ביצחק אע"ה כמו שא' (בר"ר פ' ס"ד) שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך. ואח"כ כתיב ונתנך ה' לראש וגו' כנגד מדת חסד שאברהם אע"ה מרכבה למדה זו והברכה זו הוא שיהי' לראש ולמעלה וישארו כך לעולם. ולכן כתיב ג"כ בלשון הווה ונתנך ה' וגו' כמו שהתחיל ונתנך ה"א עליון וגו' אך שם הוא רק לפי שעה נגד או"ה וכאן אמר והיית רק למעלה וגו' שיהי' כן לעולם. ושבת אי' בזוה"ק (ח"ב ר"ד א') שבת ש' בת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהון. וכן שבת דכו"ע בשבת נתנה תורה ואומרים קריבו שושבינין שהם משה ואהרן משה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא כידוע. ויוסף הצדיק אי' (זוה"ח תולדות) שמוסף של שבת

נגדו היינו שתוספות קדושה משבת הוא בבחי' צדיק ודוד המע"ה מרכבה למדת מלכות ויום השבת הוא יום הז' מהשבוע שכנגד מ' מלכות. וקורין הפרשה בשבת שבשבת יכולים לזכות להתברר בכל הז' מדות וע"י שמירת שבת כהלכתו מיד נגאלין (ונת' כ"פ):

## פרק טז

**ובאו** עליך כל הברכות האלה והשיגוך. רבינו זצ"ל מאיזביצא אמר פירוש והשיגוך שלא תשתנה שלפעמים יוכל האדם להשתנות ע"י ישועה גדולה ע"ז הבטיח משרע"ה והשיגוך שלא תשתנה. וכן י"ל להלן בההיפך כתיב ג"כ ובאו עליך כל וגו' והשיגוך והיינו שבודאי לא דיבר הכתוב בשכר ועונש המצות שזה אינו בעוה"ז רק היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם (כמ"ש ע"ז ג'.) רק הברכות של עוה"ז היינו שיתן ה' כל הסייעתות שיוכל לעבוד ה' ביתר שאת. ואם ח"ו לא ישמעו אז יהי' ההיפך ג"כ לסייעתא שעי"ז יתנו לב לשוב ולהטיב דרכם. והנה בת"ב ביום החורבן תיכף עשו כל ישראל תשובה ועי"ז נולד תיכף משיח (כמו"ש מ"ר איכה ועוד). וכן תיכף החזירו הכרובים פניהם איש אל אחיו כמו בשעה שישראל עושין רצונו של מקום (כמ"ש ב"ב צ"ט.) ומטעם זה אי' (יומא נ"ד:) בשעה שנכנסו האויבים להיכל ראו כרובין מעורין זה בזה (ונת' בפ' דברים בישוב קושית ריטב"א). אך אח"כ כיון שנגזרה גזירה וירדו בגולה יכול להיות ח"ו שישלוט יצה"ר ויטמעו בין האומות ע"ז נא' ובאו עליך כל וגו' אבל והשיגוך שלא תשתנה משעת החורבן ויהי' כל זה סייעתות לעורר ישראל לתשובה ע"י הנהימו סגי שיזכו לתקן הכל בשלימות. והנה כאן בפ' זו נזכר י"ח פעמים שם הוי"ה על המעשים ישלח ה' וכדומה ופעם י"ח כתיב והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה שפי' בזוה"ח (פ' זו) שהוא הבטחה למיעבד ולאתבא נסין ואתוון דעביד קוב"ה במצרים כמד"א כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות וכו'. ודרש גז"ש באניות ממה שנא' באניות רנתם מה להלן רנה אף כאן רנה. ומה שנא' בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה נראה שמפרש הזוה"ח כמו שהובטחו ביציאת מצרים לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם כן אז בעת הגאולה יאבדו כל או"ה ולא תוסיפו לראותם עוד וזהו הבטחה מהגאולה והישועה. והשיבך ה' וגו' שישוב נדחנו ויקבצנו ויגאלנו. ונשאר י"ז לשונות שהוזכר שיעשה ה' והוא טו"ב במספר מפני שבאמת צפון בהם כל הטוב ונחמות שיעשה ה' לקץ הימים ואין טוב אלא צדיק כמו שנא' אמרו צדיק כי טוב (יומא ל"ח:) והיינו ע"פ מה שכתב האר"י הק' (בלק"ת פ' זו) שעיקר גלות האחרון הוא על תיקון פגם הברית מדת צדיק. ולכן בא י"ז לשונות שיעשה ה' ההיפך שע"י הנהימו סגי יזכו לתקן מדת צדיק יסוד שע"ז מרמז המספר טו"ב כנ"ל. ופתיחת הפרשת תוכחה בלשון והיה דאי' (בר"ר פ' מ"ב) והי'

לשון שמחה ומה שנא' והיה כאשר נלכדה ירושלים עוד הוא שמחה שבו ביום נטלו ישראל אפוכי על כל עונותיהם. וכאן הוא ג"כ לשון שמחה שע"י הנהימו סגי יזכו לשוב בתשובה ולתקן הכל כמו שהי' קודם הקלקול. ואמר מקודם עשר לשונות מה שיעשה ה' מן הפ' ישלח ה' וגו' והוא כנגד עשר מדות והיינו שיתקנו כל מה שקלקלו בעשר מדות כמו שהיו העשר מכות של מצרים שהי' נגוף ורפוא ע"ד שנדרש בזוה"ק (ח"ב ל"ו א') נגוף למצרים ורפוא לישראל שבכל מכה נתבררו במדה א' ויצאו מקליפה א' שהם ג"כ עשר זלעו"ז ונכנסו בקדושה במדה שכנגדה. ואחר עשר הלשונות כתיב עוד הפעם ובאו עליך כל וגו' ורדפוך והשיגוך והיינו הבטחה שלא ישתנו ולא יתקלקלו ח"ו רק שיהי' סייעתות לטובה להשיבם בתשובה. ונשתנה כאן וכתיב ורדפוך מה שלא כתיב בראש הפרשה. שמתחלה יקבלו ההיפך באהבה אך אחר שיעברו העשר לשונות שהם כנגד העשר מדות ועדיין לא יהי' גמר התיקון היינו שעוד יהי' משוקעים אז נא' ורדפוך שיהי' נרדפים מהם שלא ירצו לקבלם באהבה כ"כ ומ"מ בא ההבטחה והשיגוך שלא תשתנה ע"י ההיפך שהם מעבירין האדם על דעתו ועל דעת קונו (עירובין מ"א:) שעכ"ז לסוף יחזרו עי"ז בתשובה:

**ואח"כ** נאמר עוד ז' לשונות מן אשר ישלחנו ה' בך וגו' שהוזכר עליהם שיעשה ה' והוא לתקן מה שקלקלו בז' מדות הבנין. וכתיב והי' כאשר שש ה' וגו' כן ישיש ה' עליכם וגו' ולהשמיד וגו' כתיב ג"כ והיה לשון שמחה שבגזירת המן שהיה להשמיד וגו' אז ישיש ה' שזה לא יוכל להיות לעולם שהרי נשבע ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם. וכמו"ש בזוה"ח על הפ' גם כל חלי וכל מכה וגו' ושם מפרש יעלם ה' יכבוש לון ויכסה לון דלא יפקון לבר וכו' עד השמדך מה דלא יהי' לעלם ולעלמי עלמיא. אבל בפרשה הוזכר כ"פ לשון עד האבידו עד השמידו ושם נוכל לפרש עד ולא עד בכלל אך בפסוק כן ישיש ה' להאביד ולהשמיד ולא כתיב עד כמו שהי' גזירת המן זה הוא השמחה כיון שגזירה כזו לא יוכל להיות ובודאי נגזר להיות ונהפוך הוא שיהי' לישועה. ואחר הז' לשונות שנא' שיעשה ה' כתיב והשיבך ה' באניות שזה נדרש בזוה"ח על הישועה והגאולה לבסוף שישבנו השי"ת וכאמור. ושבת כולל כל הז' מדות (כמו שנת' במא' הקודם) ואי' ברע"מ (ח"ג רנ"ז א') שבת מסט' דתלת דרגין עלאין דאינון ש ג' כתרין כח"ב ואיהי בת רביעאה לון. וכולל השבת כל העשר מדות ולכן קורין פ' זו בשבת שע"י שמירת שבת כהלכתה מיד נגאלין. וכבר אמרנו דאף שבגמ' (שבת קי"ח:) אי' אלמלי שמרו ישראל ב' שבתות מיד נגאלין המכוון ג"כ שע"י הב שבתות זוכין ע"י שבת ראשון להיות השבת הב' משומר כהלכתו וע"י שמירת שבת אחד מיד נגאלין כמו דאי' בכמה מקומות (ונת' כ"פ):

**ומסיים** הפרשה והתמכרתם שם וגו' ואין קונה וא' בזוה"ח ונמכרתם לא כתיב אלא והתמכרתם בלבבכון תחשבון דאתון זבינין ולאו הכי דהא אין קונה כתיב וכו'. ולפי האמור למעלה דפ' והשיבך ה' מצרים וגו' קאי על הגאולה שישוב ה' נדחי ישראל וכימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות וכמ"ש בזוה"ח מגז"ש כתיב הכא באניות וכתיב התם באניות רנתם מה להלן רנה אף כאן רנה כמו שנת' לעיל. ואיך שייך למכתב אח"כ והתמכרתם וגו' דיחשבון דאתון זבינין הא מיירי אחר הגאולה. אך הענין עפמ"ש בפי' הגמ' (שבת קנ"ו.) אין מזל לישראל שמדת אי"ן שהוא עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין (זח"ב ס"ד ב') זהו מזל לישראל וכן אמר הכתוב כאן שאחר הגאולה שיהי' והשיבך ה' וגו' אז תראו והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות דהיינו דאף בזמן שנמכרו בגלות לעבדים ולשפחות ולא הי' ביכלתם לשמור התורה וחשבו אז שנמכרו לאו"ה ונשתקעו ח"ו הי' רק בדמיון שחשבו שנמכרו לאו"ה אבל באמת אינו כן דהא ואין קונה כתיב היינו דמדת אי"ן שהוא בחי' עתיקא הי' הקונה והוא ע"פ דאי' במד' (בר"ר פ"ב) שנדרש תוהו ובהו וחשך ע"פ תהום על ד' מלכיות והיינו שבמאמר בראשית שהוא כנגד מ' עתיקא כבר עלו הד' מלכיות במחשבה לפניו כדי שיהי' מכל זה טוב מאוד כדאי' בזוה"ק (ח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא. וכמו שאמר רבינו הק' זצ"ל ששמע מהרבי ר' בונם זצ"ל שאמר דאף שהמוחות מהדורות מתמעטין בכל פעם יותר אבל הנקודה שבלב נזדכך והולך בכל פעם יותר. ואח"כ שמעתי מרבינו הקדוש שראה הדבר מפורש בכמה מקומות (ונת' במ"א) והיינו שבדור יתום הזה כשיש בלב איזה הארה אמיתית אפי' מעט חשוב לפני השי"ת יותר מאור גדול בדורות ראשונים שלפי קטנות המוחין של הדור יתום נחשב הרבה כמו שנת' במ"א בפי' הפ' כי רבים בני שוממה מבני בעולה. וכן הנמכרים לעבדים ולשפחות מה שנזכרים מהשי"ת אפי' מעט חשיב אצל השי"ת יותר ממדריגות גבוהות של אחרים. וזה הוא הנהורא דנפיק מגו חשוכא. וזה הי' המכוון שנרמז הד' מלכיות במאמר עתיקא שנקרא אי"ן. וזה הפירוש ואין קונה שבאמת מדת אי"ן הי' הקונה כאמור:

## פרק יז

**שבת** זה הוא הכנה לר"ה כמו שא' בגמ' (מגילה ל"א:) כדי שתכלה שנה וקללותי' והשבת שאח"כ כבר תחל שנה וברכותי' (כמו שנת' לעיל). ולכן מפטירין בשבת זה קומי אורי כי בא אורך והוא ע"פ שא' (ויק"ר פ' כ"א) אורי בר"ה ובתיקונים (תי' ל"ו) ויהי אור דא ר"ה שבר"ה הוא הווי להאור. והנה ענין הז' הפטורת דנחמתא הראשונה נחמו נחמו ואח"כ ותאמר ציון עזבני ואח"כ עני' סוערה שניהם הם צעקות מלבות ישראל ואח"כ

אנכי אנכי הוא מנחמכם. וג' הפטורות האחרונות הם נחמות בהווה רני עקרה קומי אורי שוש אשיש בה'. וכבר אמרנו דז' הפטורת דנחמתא הם כנגד ז' מדות הבנין והסדר הוא מעילא לתתא שמקודם מברר השי"ת את ישראל בג' שבתות דפורענותא בהג' ראשונות. ואח"כ בז' דנחמתא מברר השי"ת את ישראל בז' מדות התחתונות שז' הרועים מרכבה להן. ואמר בראשונה נחמו וגו' כי נרצה עונה והוא ע"ד שא' (שבת פ"ט:) אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו היינו שזדונות נעשות כזכיות שתיכף במאמר בראשית עלה במחשבה להיות נהורא דוקא נפיק מגו חשוכא והוא כנגד אאע"ה שזכה למדת זקן ואברהם זקן ונתבשר לך טל ילדותך וא' (בר"ר פ' ל"ט) מה הטל הזה פורח אף עונותיך פורחין. ואח"כ ותאמר ציון עזבני ה' כנגד יצחק אע"ה. ואח"כ הפטורת עני' סוערה ונדרש בפסיקתא עני' מד"ת והוא כנגד יעקב אע"ה שאמר מאין יבא עזרי (בר"ר ר"פ ויצא). ואח"כ אנכי אנכי הוא מנחמכם הוא הנחמה בד"ת שהתחלת עשרת הדברות הוא אנכי ה' אלהיך והוא כנגד משרבע"ה שהוא הוריד התורה מן השמים וכל הנחמות אלו הם מצד השי"ת. ואח"כ מתחיל ההפטורה שהוא כנגד אהרן הכהן שהוא שושבינא דמטרוניתא כידוע שהוא מכניס ד"ת ללב ישראל כמו שנא' ומקרבן לתורה. כנגד זה אומר רני עקרה בהווה שעיקר התפשטות הד"ת הי' בגלות בבל והוא כנגד מדת הוד שאהרן הכהן מרכבה לה. ובאלף החמישי שהוא כנגד מדת הוד הי' עיקר השעבוד ועול גליות שהאלף זה עבר כולו בחורבן. וע"ז אמר כל היום דוה שהו"ד נהפך לדו"ה כמ"ש בזוה"ק (ח"א קי"ז א' ועוד) ומ"מ דייקא באלף זה היו רוב האמוראים וחתימת תלמוד בבלי שהוא עיקר תושבע"פ ורוב גדולי הראשונים וזה רני עקרה בהווה. ואח"כ שוש אשיש בה' כנגד מדת מלכות שהוא כשזוכין לישר הלב וישרים לשמחה (כמ"ש ס"פ דתענית) והוא כנגד אורו של משיח שהוא יהי' היחיד ששב שמוחלין לכל העולם כולו והיינו ע"י שיכניס הרהור תשובה לכל ישראל ואלו הג' נחמות הם מצד ישראל והם בהווה:

**וכן** יש לומר סדרם של הז' הפטורת אלו מתתא לעילא ג"כ שאחר שמתבררין ישראל בג' ראשונות שכנגדן ג' דפורענותא מתבררין ישראל מצדם בז' המדות מתתא לעילא. ומתחיל בראשונה נחמו נחמו וגו' דברו על לב ירושלים שהוא מרמז על מדת מלכות ואמר כי נרצה עונה היינו שהשי"ת מבטיח שאח"כ יהי' כזכיות כמו שא' אם יהי' חטאיכם כשנים הללו וכו' והוא דכ"ע איהו כתר מלכות. ואח"כ ותאמר ציון מרמז כנגד מדת יסוד שעיקר הגליות איתא מהאר"י הק' זצ"ל שהוא לתקן פגם הברית וציו"ן בגימ' יוס"ף. וזה ותאמר ציון עזבני ה' שרואים שעבר זמן רב ועוד לא נתקן לגמרי ע"ז מסיים

ההפטורה כי נחם ה' ציו"ן שהוא מדת צדיק יסוד עולם שיוסף מרכבה לה. ואח"כ הפטורת עניה סוערה לא נוחמה מרמז כנגד אהרן הכהן שעסקו עיקר עבודה ובגלות אין מבקש ולא מזבח ואין לנו עבודת הקרבנות. ואח"כ אנכי אנכי הוא מנחמכם. כנגד משה רבינו שהוריד הלוחות שפתח בהן אנכי ה' אלהיך כאמור. ואח"כ מתחיל הג' הפטורות האחרונות כנגד ג' האבות ומתחיל רני עקרה כנגד יעקב אע"ה שמטתו שלימה היינו שכל שהוא רק מזרעו לא יוכל לעקור שם ישראל ממנו ואע"פ שחטא ישראל הוא (סנהד' מ"ד.) וזה שאמר רני עקרה לא ילדה ובגמ' (ברכות י.) עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כותייכו שעכ"פ אין בישראל כמו באו"ה (ונת' במ"א) ואח"כ קומי אורי כי בא אורך הוא כנגד יצחק אע"ה שהוא מרכבה למדת גבורה פחד יצחק. ואי' בתיקונים (ריש תי' מ"א) תמן תשרי ודא דרועא תנינא יום תנינא וכו' אשתאר ר' ראש השנה ואי' במ"ר אורי בר"ה. ואח"כ הפטורת שוש אשיש כנגד אברהם אע"ה שהוא עיקר תכלית בריאת העולם כמו שנא' עולם חסד יבנה וכתיב בהבראם ואי' במ"ר ובזוה"ק בהברא"ם באברה"ם בזכותו של אברהם. ושבת כולל כל הז' מדות (כמו שנת' במאמרים הקודמים) לכן מפטירין בשבתות הז' דנחמתא שע"י שמירת שבת מיד נגאלין:

## נצבים

### פרק א

**אתם** נצבים היום וגו' אחר ו' הפטורת דנחמתא שעברו שהם כנגד ו' המדות מחסד עד יסוד בא פ' זו כנגד מדת מלכות. וסיום הפטורה דנחמתא ראשונה הוא איש לא נעדר אמר בפרשה זו אחר פ' העברה של התוכחות שהוא תכלית הגליות אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם. ובמד' תנחו' פ' זו פתח הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד כל זמן וכו' אבל ישראל נופלין ועומדין וכן הוא אומר אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי והוא שע"י הנפילה זה עצמו יהי' סיבה לקימה ע"ד לשון חז"ל (מכות ז':) ירידה שהוא צורך עלי' שע"י הירידה יכול להיות העלי' יותר וכן הוא אומר כי שבע יפול צדיק וקם שע"י הנפילה דייקא יהיה הקימה. וחשב כאן ז' מדריגות כנגד כל הז' מדות א' אתם נצבים שהנפילה יהיה סיבה לקימה וכמו שא' (ברכות ד':) נפלה ולא תוסיף לנפול עוד רק קום בתולת ישראל. ב' היום וכמו שנדרש בתנחו' פ' זו מה היום מאיר פעמים ומאפיל פעמים אף אתם כשאפלה לכם עתיד להאיר לכם אור עולם. ג' כולכם היינו שיהיו כולכם באגודה אחת אז עי"ז יהיה הגאולה. ד' לפני ה' שכולם יזכו לקבל פני השכינה וכמו שא' (שם ס"ד.) וכי לפני אלהים אכלו וכו' כאלו נהנו מזיו השכינה וזהו לפני ה'. ה'

ה' אלהיכם פי' ששם הוי"ה יהיה המנהיג שלכם וכמו שאמרנו בפ' העברה בכל מקום שנזכר ה' אלהיך. וכן בפ' התשובה נזכר י"ב פעמים ה' אלהיך ומספר י"ב הוא כנגד י"ב שבטי יה וכנגד י"ב חדשי שנה שזה מרמז שכל ישראל ובכל זמן מבוררים ששם הוי"ה הוא המנהיג שלכם. ו' ראשיכם שבטיכם זקניכם וגו' כל איש ישראל ובתנחו' אע"פ שמניתי עליכם ראשים וזקנים כולכם שוין לפני וכמו שיהי' לעתיד דכתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם שזה עיקר המכוון מהד"ת שיוחקק בלב לדעת את ה' שיש מי שברא העולם. ראשיכם שהם הראשים זקניכם אין זקן אלא מי שקנה חכמה (קידושין ל"ב:) כל איש ישראל כולכם שוין לפני שכל אחד מישראל יש לו חלק בד"ת וכמו שא' (ויק"ר פ' ט') מורשה קהלת יעקב קהלת ינאי אין כתיב כאן אלא קהלת יעקב. ויעקב נדרש בכל מקום על פשוטי עם כמו שא' (ב"מ ל"ג:) ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה וזהו כל איש ישראל שכל אחד יש לו חלק בד"ת כמו שנא' מורשה קהלת יעקב. ז' טפכם נשיכם וגו' מחוטב עציך עד שואב מימיך והוא שהם אף שאין להם חלק בד"ת דאינם בני תורה מ"מ אף הם יתבררו ע"י ישראל ואף הגר וחוטבי עצים ושואבי מים. וכמו שמצינו באברהם אע"ה עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו וא' (בבר"ר פ' נ"ט) שהי' שליט ביצרו כמותו וכמו שא' (שבת קי"ב:) אנו כחמורים ולא כחמורו של רחב"ד ושל ר"פ בן יאיר שהם היו מבוררים עם כל קניניהם אף החמורים. וזה שא' שהגר שיהי' משמש שלך ואף החוטב עצים ושואב מים ג"כ יהיו מבוררים. וזה תועלת של כל הגליות שיהי' איש לא נעדר. לעברך בברית ה' אלהיך ובאלתו אשר ה' אלהיך כורת עמך היום הוא התועלת שיתבררו כל נפשות ישראל שיהי' איש לא נעדר אף הטף והנשים והעבדים שלך הכל יתבררו לטוב. ובכל שבת מרגיש האדם הנייחא שאף כשהוא בכל השבוע עוד בתוך העבודה הקשה בשבת רואה שהוא מהשי"ת שצופה לטובה שיהי' איש לא נעדר:

## פרק ב

**אתם** נצבים היום כולכם. אתם אותיות אמ"ת וקושטא קאי וזה חותמו של השי"ת ולהבין שפתח בלשון רבים אתם וגו' ואח"כ אמר לשון יחיד לעברך בברית. וברש"י ז"ל להיותך עובר. מה הוא הפירוש מזה. ובמד"ת פ' זו כאדם שאומר לחבירו העבר בך קללה אם אתה חוזר בי בדבר הזה. והנה בברית שבפ' זו אי' בזוה"ק שנחשב בכאן עשר מדרגות חמש כנגד חמש והם כנגד עשרת הדברות. היינו חמש מראשיכם עד כל איש ישראל וחמש מטפכם עד שואב מימך. ובמד"ת פ' זו שלש כריתות כרת הקב"ה כשיצאו ממצרים וכו' ולמה כרת הקב"ה עמהן כאן מפני שאותו שבסיני בטלוהו. ולכאורה מה

זה לשון בטלוהו הרי נכתב בתורה לעולם ואות אחת בתורה ח"ו לא יתבטל כדאי' במד' על יוד שבירבה (שמו"ר פ' ו') שלמה ואלף כיוצא בו יהיו בטלין וקוצו ממך איני מבטל והי' לו לומר עברו. והלשון בטלוהו מורה שהשי"ת הסכים לזה והיאך שייך לאמור זאת שח"ו השי"ת הסכים לזה. אך הרמז לזה ממה דכתיב אלה דברי הברית וכ"מ שנא' אלה פסל את הראשונים. ובמד"ת (פ' זו) דרש על הפ' הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד הפוך רשעים ואינם זה דור המבול וסדום ועוד ובית צדיקים על ישראל ומהו הפירוש של ובית ומהו הקיום שא' יעמוד. והענין הוא דהדברות שבחורב ידוע שהי' מצד השי"ת וזה שהתחיל הפרשה של ברית הראשון אם בחקותי תלכו וגו' דלשון חקה הוא שאין לזה טעם כמו שא' במד' חקה חקקתי היינו שתכוון לרצון הש"י אף שלא מדעת אף בשינה. וזה שמביא שם במד"ר הפ' חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך בכל יום הייתי מחשב וכו' והיו רגלי מוליכות אותי לבכ"נ ובתי מדרשות היינו מעצמו בלי דעתו. וזהו בחי' יצחק אע"ה שהי' עולה תמימה ולא נטה מרצון הש"י אף כחוט השערה אף שלא מדעתו. וזה מסט' דגבורה וע"ז א' בזוה"ק (ח"ג פ' ב') אורייתא מסט' דגבורה נפקא. אבל מי יוכל להיות מבורר כ"כ כנגד השי"ת כי מי יאמר זכיתי לבי. והברית השני שבפ' הקודמת הוא בס' דברים שהוא ספר התשובה היינו אם הישראל עושה תשובה אז אף שלא הי' מכוין כ"כ לעומק רצון השי"ת אעפ"כ מנהג עמו הש"י ברחמים. וזה משה מפי עצמו אמרן (כמו"ש סוף מגילה) שהיקל עמהם ולזה לא כתב כאן רק מצותי היינו כל התרי"ג מצות כמו שהם כתובים הוא מקיים ולא כתיב חקה. וזהו בחי' אברהם אע"ה דכתיב בו עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי וכו' אף שכתב שם גם חקותי היינו אם מקיים רצון השי"ת בהמצות כמו שהם כתובים מסייע לו השי"ת שיכוין גם אל החקים לעומק רצון השי"ת אף שלא מדעת כנ"ל. והברית הג' שבפ' זו הוא כנגד יעקב אע"ה ששניהם הקודמים עדיין אין בהם השלימות הגמור כמו שדברנו מזה שגאולת מצרים כנגד ו"ה דרועא ימינא זה הי' מצד בחי' אאע"ה ואין לזה שלימות עוד כי הי' עוד טענות שם הללו וכו' והללו וכו' רק הי' במדת החסד לפי שעה. וכן מצד יצחק אע"ה שהוא כנגד י"ה דרועא שמאלא ג"כ אין שלימות עוד כי אין העולם יכול להתקיים במדה זו כמו שאז"ל מתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדה"ד ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים. וזה שאז"ל (פסחים פ"ח.) לא כאברהם שקראו הר היינו שהי' מסלק עצמו מכל ענינים שבעוה"ז ואז נראה לו השי"ת כמו שנא' אשר יאמר היום בהר ה' וגו' ולא כיצחק שקראו שדה שהוא חקל תפוחין היינו שתיכף כשהי' מריח רצון השי"ת הי' מוסר עצמו לה' והי' נקרא עולה תמימה. וגם בזה לבד אין עוד שלימות הגמור שכל מדה

בפני עצמה מב' מדות האלו אין בה השלימות עוד רק במקומה הוא טוב. ולכן מהם יצא עוד פסולת ישמעאל ועשו שעליהם נא' הפוך רשעים ואינם היינו בעת שהשי"ת מנהג במדה השייך לו יש לו מקום וקיום ובעת שהשי"ת מהפך למדה אחרת הם נופלים. אבל הברית שבפ' זו הוא כנגד יעקב אע"ה דהוא אחיד לתרין סטרין וזה יעקב שקראו בית וזהו ובית צדיקים יעמוד שזה נקרא בית וממנו לא יצא עוד פסולת:

**וזה** שהכניס בזה הברית כל העשר מדרגות חמש כנגד חמש אף שבאמת הם שני הפכים. ראשיכם היינו מי שמתנהג במדת חכמה שהחכמה הוא בראש ואיזה חכם הרואה את הנולד. כנגד טפכם שבחמש הב' היינו שאין יודע רק ההוה. שבטיכם היינו מי שמושל על עצמו כמו שנא' לא יסור שבט מיהודה ותרגומו לא יעדי עביד שלטון וכו'. היינו שיש לו תקיפות בעצמו שמה שמכיר שזה רצון השי"ת עומד על דעתו ואין שום אחד יכול לנטותו מדעתו. וכנגד זה נשיכם שאין להם דעת שלימה כמו שאז"ל (תוס' ריש חולין) נשים דעתן קלות ובנקל מניחה עצמה להתפתות. זקניכם היינו שנותן עצות לנפשו שאף הגוף יהי' נמשך לרצון השי"ת. וכנגד זה גרך היינו אף שמשך עצמו להיות בתוך ישראל עכ"ז הגוף עדיין אין נמשך כ"כ כמו שאז"ל (סנהד' צ"ד.) גיורא עד עשרה דרא וכו'. שוטריכם פי' רשיז"ל אלו שרודין במקל היינו אף שד"ת אינם מתקבלים תיכף על לב האדם וכמו שנא' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ופי' רשיז"ל אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות עכ"ז מכריח עצמו ומסגף עצמו עליהם. וכנגד זה מחוטב עציך היינו שרוצה תיכף לראות הקבלות שכר ע"ד שאז"ל באבות ולא קרדום לחפור בה. כל איש ישראל ולא כתיב בני ישראל רק איש ומרמז על אותו שמכוין לעומק רצון השי"ת. וכנגדו עד שואב מימך היינו שהוא משוקע בכל התאות כמו מים שמרמזים לכל התשוקות והתאות כידוע. עכ"ז הכניס כולם בברית היינו מי שהוא נמשך תמיד אחר רצון השי"ת אז אף אם יארע לפעמים שהוא במדרגה קטנה השי"ת מאיר לו שאז הי' ג"כ רצון השי"ת בזה המדרגה. למשל טפכם היינו שאין רואה את הנולד כנ"ל. ובשעת מתן תורה הי' זה טוב שהקדימו נעשה לנשמע ולא היו חוששים כלל שמא לא יוכלו לקיים כמו שא' (שבת פ"ח.) שאמר האי צדוקי לרבא עמא פזיזי וכו'. וכן נשיכם היינו שאין מעמדת על דעתה ומתיישבת עצמה הרבה ולפעמים הוא טוב כמו באון בן פלת דאשתו הצילתו ודרשו במד' (תנחו' קרח) ע"ז הפ' חכמות נשים בנתה ביתה. וגרך שאין הגוף נמשך עוד כ"כ אחר רצון השי"ת ולכאורה למה לא כתיב והגר אשר בהמחנה ומה הלשון גרך. אבל הפי' הוא שיש בכל אחד מישראל נקודה שנקראת גר שהוא ממקום נכרי וצריך להכריח עצמו ולהכניס זאת בישראל. מחוטב עציך עד

שואב מימך היינו שמשוקעים עוד בתאות עוה"ז לפעמים בא מזה ג"כ טוב כמו שאז"ל (פסחים ס"ח:) מתחלה כי עביד אינש לגרמי' הוא דעביד. היינו מאחר שהאדם הוא בגוף אי אפשר לו שיכוון תיכף לשם שמים רק מתוך שלא לשמה יבא לשמה ולזה גם זה הוא טוב וזה מצד מדרגת יעקב. ומהיכן זכה לזה ע"ז אמר לעברך בברית וגו' ופירש"י להיותך עובר היינו שהאדם בעצמו מכניס עצמו באלה ובשבועה אף שאם לא מקיים יענש ע"ז מקבל על עצמו העונש ג"כ אם ח"ו יעבור. ומאחר שהוא עצמו מקבל על עצמו כ"כ השי"ת מסייע לו אף אם הוא במדרגה קטנה גם אז הי' רצון השי"ת בזה. וזה הי' מדרגת יעקב אע"ה אחר שקיבל הברכות מאביו אז אף שראה שלא הי' זאת במקרה מה שרבקה הרגישה עוד מקודם ועשו לא בא עד שהוא יצא. ולכאורה הי' צריך להיות תקיף בדעתו מזה שבודאי השי"ת הסכים לזה והי' לו להיות בתקיפות. אבל הוא לא הי' כן רק הלך ללבן למקום טומאה ולסבול גלות ועזב ונפרד מאב כזה. וכל זה הי' לברר את עצמו היינו אף שהשי"ת הסכים עמו אבל זה אני יודע שאין השי"ת נותן בחנם כי הוא אוהב משפט ולזה הלך לגלות לברר א"ע וסבל שם הרבה. אף שאברהם אע"ה הי' לו ג"כ נסיונות אך בהרבה הי' לו מאמר השי"ת ע"ז כמו לך לך וכדומה. אבל יעקב אבינו הכניס א"ע בעצמו לנסיונות. וזה הפי' להיותך עובר כמו שא' במד' הנ"ל כאדם שאומר לחבירו העבר בך וכו'. ולזה הוא המשפט אף שהוא במדרגה קטנה יסכים השי"ת עמו שבזה הזמן זה הוא טוב. וזה הוא בחי' אמת מדת יעקב אע"ה וקושטא קאי. וזה שאמר בזה הברית אתם נצבים:

## פרק ג

**אתם** נצבים במד"ת (פ' זו) ד"א מפני מה עשאן משה מצבה מפני שמשתמשין מדעת לדעת מדעת משה לדעת יהושע וכו' ואף יהושע עשאן מצבה וכו' ואף שמואל וכו'. הענין הוא שכל שופט ומנהיג הדור יש לו דרך וסדר מיוחד בהליכתו ובהנהגתו בהקדושה כמו למשל הנהגת משרע"ה והליכתו הי' למעלה מסדר העוה"ז בכל עניני והנהגת האדם כמו באכילת המן שהי' בזכותו והי' לחם מן השמים וכל עסקיהם הי' רק בתורה וכמו כן בכל ענינים שהם בפנימיות בקדושה. ואחר זה יצאו מדעת משה לדעת יהושע להשתמש ולעבוד בהנהגה של יהושע ועסקו הי' דוקא ע"י קדושת הארץ ולעסוק בעבודת הארץ כידוע. ומפני זה הוצרכו לעשות אותם מצבה שיהיו נצבים בדעתם שלא יתבלבלו ע"י התחלפות ההנהגה בעניני הקדושה רק שישארו על עמדם בעמידה קיימת בהקדושה מהנהגה שהי' להם מכבר. ובכח הזה יהי' להם ביכולת להגיע מחדש להקדושה של הנהגה שני'. וזה הענין שקורין תמיד הפ' זו בשבת האחרון של השנה כמו שדברנו כבר

ע"פ והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו ועל פ' עולת שבת בשבתו שבכל שבת של כל השנה יש התחדשות קדושה מיוחדת השייך לשבת זה. וכן בכל חודש יש הנהגה מיוחדת בקדושה כידוע מהי"ב צרופי הוי"ה ב"ה שבכל חודש יש צירוף אחר. לכן בסוף השנה שמגיע הזמן להתחדשות השנה בכל זמני הקדושה שעברו בשנה שלפני' בתכונת הנהגה חדשה בכל פרטי זמני ועסק הקדושה נצרך לזה ג"כ להיות נצב ועומד שיושאר בידו קיום בהנפש מקדושת הזמנים משנה העברה ובכח הזה יכנס במדרגת קדושת הזמנים בהתחדשות שנה החדשה הבא לטובה:

**ואי'** עוד בפתיחת מד"ת (פ' זו) זה שאמר הכ' הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד כל זמן שהקב"ה מסתכל במעשיהם של רשעים ומהפך בהם אין להם תקומה וכו' אבל ישראל נופלים ועומדים וכו' כי נפלתי קמתי. כי האומות לאשר לא נמצא בהם בפנימיות שום שורש בקדושה לכן ע"י דחי' מועטת נופלים ודוחו ולא יוכלו קום. משא"כ בקדושת ישראל שבפנימיות שרשם המה דבקים בו ית' וממילא עי"ז גם ח"ו בכל הנפילות והירידות שבעולם נשארו קיימים בקדושתם כמו שנא' כי שבע יפול צדיק וקם. כי במספר שבע נכללו הנפילות ח"ו בכל הז' מדות ועכ"ז נשארו קיימים ע"י הנקודה שבקדושה שנמצא בכלל נפשות ישראל שנקראים צדיקים כמו שאמרו רז"ל רשעים מלאים חרטות. ודייקא ע"י הנפילה והירידה שיארע להאדם נבנה ממנה הקיום והעמידה וכמו שדרשו רז"ל נפלה לא תוסיף עוד רק קום בתולת ישראל. מפני שישראל הם בנים למקום וכל מיני הירידות שיארע להאדם המה סיבות הקירוב והקדושה כאשר ייסר איש את בנו להחזירו למוטב. וזה שקורין שני הסדרים הללו בסוף השנה התוכחת בפ' כי תבא ואח"ז אתם נצבים. והוא על רמז הפסוק שבטך ומשענתך המה ינחמוני שלא יפול לב האדם בעצמו על כל הירידות שעברו עליו בשנה העברה. כי המה לסיבת טובתו שאחר כל זה ישאר קיים בנקודת קדושתו כנאמר אתם נצבים היום כולכם וגו' מחוטב עציך ועד שואב מימך שגם הנפש הפחות עד מדרגה האחרונה ישאר קיים בהקדושה לעברך בברית ה' אלהיך:

## פרק ד

**אתם** נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם וגו' בתנחו' (פ' זו ב') אע"פ שמניתי לכם ראשים וזקנים ושוטרים כולכם שוין לפני שנא' וכל איש ישראל. והיינו אחר דכתיב בפרשה העברה והשיבך ה' מצרים באניות שנדרש בזוה"ח (שם) שהוא אבטחותא למיעבד ולאתבא נסין ואתוון דעביד קוב"ה במצרים כד"א כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות וכו' כתיב הכא באניות וכתיב התם באניות רנתם מה להלן רנה אף כאן

רנה. והיינו שאז יבואו כל או"ה באניות ויוטבעו ויאמרו ישראל שירה (ונת' לעיל פ' תבא). אחר זה כתיב אתם נצבים היום לפני ה' אלהיכם. וכבר אמרנו דבכל מקום שנא' לפני ה' מורה על מדת עתיקא שמדה זו נקרא לפני שם הוי"ה ומרמז לג' ראשונות אותיות י"ק שהוא קודם הו' בחי' שם הוי'. והיינו שאז יזכו כמו שזכו על הים דאי' (במכילתא וש"מ) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל שאז אמרו כולם זה אלי. וכן אי' (סוף תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע וכו' מחול הוא בעגול ובדבר עגול אין בו מדרגות שכל אחד שוה במדה אל המרכז. וכמו שא' שם וכל אחד ואחד מראה באצבעו וכו' זה ה' קוינו לו כל אחד בשוה. וזה שנא' כאן אתם נצבים לפני ה' אלהיכם היינו שמראין באצבע זה ה' קוינו לו. ואמר ראשיכם וכו' כל איש ישראל שכל אחד ואחד מישראל יהי' שוין לפני. ואף חוטב עציך ושואב מימך כמו שהי' אז בקריעת י"ס ראתה שפחה על הים. וזה תכלית הגליות שיזכה כל אחד ואחד מישראל למדרגה הגבוה זו שיהי' כל איש ישראל. וכן יום השבת שהוא מעין עוה"ב אחד מס' לעוה"ב (כמו"ש ברכות נ"ו:) הזמן ג"כ לזכות לזה להיות נצבים לפני ה' אלהיכם. שבשבת אז התגלות בחי' עתיקא כמו"ש בזוה"ק ובכל הסעודות עתי"ק אתיא לסעדא בהדן ויכולים לזכות כל אחד מישראל להתגלות לפי הכנתו. וכן אמרו בירושלמי אימת שבת על ע"ה שאף ע"ה משיג וזוכה לקדושת שבת וע"י קדושת שבת זוכין להתגלות עתיקא כמו שיהי' לעוה"ב מחול לצדיקים ועמך כולם צדיקים:

## פרק ה

**בשבת** שקודם ר"ה שכבר הוא תחל השנה וברכותי' (כמו שנת' פ' העברה) קורין פ' התשובה ששבת זמן תשובה. ובשבת זה הזמן לתקן כל העבר בשנה העברה ועי"ז נזכה שיהי' תחל שנה וברכותי'. ומתחיל והי' כי יבאו וגו' והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה. לשון הדיחך הוא הדחה מדרך ה' כמו שנא' וידיחו את יושבי עירם. ואמר שתחלת התעוררות התשובה הוא והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה לידע שההדחה הי' ע"י השי"ת וכעין שאז"ל (ברכות ל"ב.) אלמלא ג' מקראות הללו וכו' חד דכתיב ואשר הרעותי שכן הי' תחלת הבריאה ברישא חשוכא והדר נהורא. וכעין שא' בזוה"ק (ח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. ואח"כ כתיב ושבת עד ה' אלהיך שם הוי"ה כולל כל הע"ס כמו שנת' כ"פ מזוה"ק ואלהיך מורה שהשם הוי"ה הוא המנהיג שלך. וכן אמר הושע שובה ישראל עד שתדע ששם הוי"ה הוא אלהיך שהוא מנהיגך. ושמעת בקולו הוא ע"פ שאמרנו (בפ' העברה) דלכן נזכר בכל מקום והי' אם שמוע תשמעו בקול ה' אלהיך אף שהקולות היו

רק בשעת מ"ת. רק זה קאי על מה שא' (פ' ו' דאבות) בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. וזה נשאר מקולות דמ"ת שע"ז נא' שם וכל העם רואים את הקולות רואים בהווה. והבת קול הוא מה שבא התעוררות בלב כל אחד מישראל כמו"ש מהבעש"ט ז"ל. ובזוה"ק (ח"ג קכ"ז א') בכל יומא ויומא כרוזא קאי ואמר עד מתי פתיים תאהבו פתי וגו' שובו בנים שובבים וגו' ולית מאן דירכין אודני'. והוא ע"ד שא' (חגיגה ט"ו:) כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר והיינו הב"ק שהוא בכל יום. ואז הי' חוץ מאחר ואי' (בשל"ה הק' ובס' ראשית חכמה) שלאחר רק לא היו מסייעין ומעוררין על התשובה ומ"מ אם הי' עושה תשובה הי' נתקבל. ואמר אח"כ שם אורייתא קא מכרזא קמייהו ולית מאן דישגח. והוא מפני שבראש הפ' מתחיל חכמות בחוץ תרונה וגו' אמרי' תאמר עד מתי פתיים וגו'. וזהו ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום היום קאי על כל יום שבכל יום הב"ק יוצא ומעורר האדם לתשובה וכמו שכתב בפ' העברה כמה פעמים היום הזה ה' אלהיך מצוך וגו' את ה' האמרת היום וגו' וה' האמירך היום וגו' היום הזה נהיית לעם וגו':

**ואמר** ככל אשר אנכי מצוך היום הוא ע"פ שא' במד"ר (פ' זו) אר"ח היא וכל כלי אומנותה ניתנה ענוותנותה צדקה וישרותה ומתן שכרה פרט ד' דברים. והוא שהפי' של כלי אומנותה הוא מה שד"ת פועלים בלב האדם זה הוא האומנות שלה. וע"ז חשב ד' דברים והוא ע"ד שאנו מבקשים הוא יפתח לבינו בתורתו. וישם בלבנו אהבתו ויראתו. ולעשות רצונו. ולעבדו בלבב שלם. הוא יפתח לבנו בתורתו היינו שיכנסו הד"ת בלב זהו כנגד ענוותנותה דאם האדם מתגאה לא יוכלו ד"ת לכנוס בלב וכמו שא' (תענית ז'.) מה מים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך אף ד"ת אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. והגיאות שבלב האדם הוא סותם הלב שלא יכנסו ד"ת לתוך לבו וע"ז אנו מבקשים הוא יפתח לבנו בתורתו. וישם בלבנו אהבתו ויראתו הוא כנגד מתן שכרה שזהו שכר התורה שהשי"ת מאיר לב האדם באהבה ויראה מצד השי"ת וזהו וישם בלבנו אהבתו ויראתו. ולעשות רצונו כנגד צדקה שאומנת התורה שפועלת להיות צדיק ע"י שיקיים כל הד"ת שבאם ח"ו עובר רק על איסור דרבנן מיקרי רשע כמו"ש בגמ' (יבמות כ'.). ואח"כ ולעבדו בלבב שלם הוא כנגד ישרותה שהוא כמו שנא' ולישרי לב שמחה היינו ליישר הלב מכל וכל ע"ד שא' (ברכות נ"ט.) לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב שנא' והאלהים עשה שייראו מלפניו וכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב. ובגמ' (סוף פ"א דתענית) ישרים לשמחה ולישרי לב שמחה והיינו שע"י פקודי ה' זוכין לישרות הלב וזהו משמחי לב ישרים לשמחה. וזהו הבקשה ולעבדו בלבב שלם ליישר הלב שיהי' אף הלב כסיל ג"כ

טוב ולהוריק ממנו הרע מכל וכל ויהי' העבודה בב' הלבבות והוא כנגד ישרותה. ובמד' חשב מתן שכרה לבסוף ברביעית שאין אדם זוכה למתן שכרה שהוא וישם בלבינו אהבתו ויראתו רק אחר הג' דברים שהם מצד האדם היינו שיהי' שפל בדעתו ולקיים כל המצות וליישר עקמומיות שבלב לזכות לישרות הלב. וכן מצינו (חולין פ"ט.) כי אתם המעט בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני נתתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנכי עפר ואפר. ואין מדברים מגדולה בעוה"ז כמו הגדולה לנ"נ ולסנחרב שם שזה לא נחשב כלל לגדולה בעיני אברהם רק מדבר בגדולה בעניני השגות ומדרגת גבוהים דאי' (בר"ר פ' ס"א) זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כשני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה. ומ"מ אמר ואנכי עפר ואפר ועי"ז זכה לכל הד"ת. וזה הוא יפתח לבינו בתורתו שהוא ענותנותה שהוא התחלת כלי אומנותה של התורה כנ"ל ואח"כ זוכין לג' הדברים האמורים. וזה שנא' ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היינו כמו שבשעה שדיבר משה רבינו הפרשה זו פעל שנכנס בלבם. אמר שיזכו לשמוע תמיד שיכנס תמיד בלבם ככל אשר אנכי מצוך היום והיינו וכל כלי אומנותה של התורה:

**וכתיב** אתה ובניך אף שהדיבור נאמר לדור האחרון וכמו שפתח והי' כי יבאו עליך כל הדברים האלה וא"כ בתיבת אתה מדבר ג"כ לבנים. אך הפי' שהתשובה והשמיעה בקולו יהי' כ"כ בשלימות שיעקר הרע בשלימות עד שהבנים שיולדו יהיו כן בשרש מלידה. כמו שאדם מוליד אדם וכל אחד בדומה לו כן יהי' הבנים נולדים תיכף בקדושה. וזהו אתה ובניך שיולדו בקדושה. בכל לבבך אי' בזוה"ק (ח"ג רס"ז א') בכל מאי קא מיירי בלבבך מיבע"ל וכו' מהו בכל אלא לאכללא תרין לבין חד טב וחד ביש. ובמשנה (ברכות נ"ד.) דרש בכל לבבך בשני יצריך ביצ"ט וביצה"ר. ומהגמ' (ב"ב י"ב:) דדרש איש נבוב ילבב קודם שאכל ושתה יש לו ב' לבבות נראה דמלבבך בלבד נדרש בשני יצרך בב' לבבות דאל"כ הו"ל למיכתב בלבך וא"כ לפי דרשת הגמ' צריך לומר דהא דכתיב בכל היא ע"ד שא' הראשונים דכל מורה על ג' דברים. ויש ראי' לזה ממה שא' (בר"ר פ' צ') ויהי רעב בכל הארצות בשלש ארצות בפנקיא וכו' הרי דדרש מתיבת בכל על ג'. וכן בכל לבבך נדרש ג"כ על ג' היינו דבשני הלבבות יש בכל אחד ג' דברים היינו להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו שהוא כולל ג' קליפות הקנאה והתאוה והכבוד שהם היפך החיים שמוציאין וכו'. ולהכניס קדושה בלב חכם לימינו קדושת הג' אבות שהם נגד ג' קליפות הנז' כמו שנת' כ"פ וזהו בכל לבבך. ואמר ושב ה' אלהיך וגו' היינו אחר שישובו ישראל אז השי"ת ג"כ ישוב אליהם כמו שנא' שובו אלי ואשובה אליכם. ורחמך שעדיין צריכים רחמים לקבץ פזורנו מבין הגוים וזה ושב וקבצך וגו' אשר הפיצך ה' אלהיך

שמה כאן לא כתיב אשר הדיחך כמו שכתוב למעלה שאחר התשובה אז לא יהי' עוד נדחים מדרך ה' רק עדיין נפוצים בין האומות והשי"ת יקבצנו. וקורין פ' התשובה בשבת שקודם ר"ה דשבת זמן תשובה כמו שנא' טוב להודות לה' ובפדר"א כד"א ומודה ועוזב ירוחם. ובשבת יכולים לזכות לכל הד' דברים שהם כלי אומנותה של התורה ענוותנותה שכן נדרש בתדב"א (ריש סא"ר) הפ' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי על יום השבת. ובשבת נעשה כל אחד מישראל חרד על דברי וכמו"ש (ירוש' דמאי) אימת שבת על ע"ה ונעשה עני ונכה רוח אחר שמעלה על לבו מה שעשה נגד רצון השי"ת כל ימות השבוע וזוכה לענוותנותה וצדקה וזוכה גם לישרותה וכמו שא' בתיקונים (תי' מ"ח) מאי לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי לבא ואתפני יצה"ר מתמן וזה לישרי לב שמחה שהשי"ת שוכן בלב והוא שבת עלאה. ומי שזוכה לשבת עלאה מיד הוא נגאל וכמו שנת' כ"פ שהוא ענין שתי שבתות תתאה ועלאה ומי שזוכה להן בשבת אחד נגאל מיד מכל וכל וקורין זה בשבת שקודם ר"ה שע"י כן נזכה שיהי' אורי בר"ה שהוא והאר עינינו בתורתיך וישם בלבנו אהבתו ויראתו שהוא מתן שכרה וכאמור:

## פרק ו

**והותירך** ה' אלהיך בכל מעשה ידיך וגו' הענין הוא שאחר שמדבר מקודם מתשובת ישראל מצידם ואח"כ מהתשובה שמחזירם השי"ת. ובכל זה נזכר רק שיטובו דרכם לעתיד אבל מה יהי' מהעבר עד כה מהמעשים שנעשו נגד רצון השי"ת. ע"ז אמר הפ' והותירך ה' אלהיך והוא ע"ד שנא' מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וא' (בקה"ר פ' א') הא בעמל התורה שהוא למעלה מהשמש יש יתרון. ואמר והותירך ה' אלהיך בכ"ל מעשה ידיך ובבר"ר (פ' ט') נדרש הפ' את כל אשר עשה על כל ההיפך מהטוב וכמו שא' (ברכות י"א:) אלא כתיב רע וקרינן הכל לישנא מעליא. היינו שלא רצו להזכיר רע בפירוש והזכירו במקום זה תיבת הכל דתיבת הכל מורה על כל ההיפך מהטוב ג"כ. וזה שא' הפ' והותירך וגו' בכל מעשה ידיך וגו' לטובה. שמכולם יהי' לך יתרון לטובה שע"י תשובה יהי' נעשים זדונות כזכיות כמו שא' (יומא פ"ו:) שדרש עליהם הוא יחי' וכמו שא' (שבת פ"ט:) אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית וכו' פי' שכן בתחלת הבריאה הי' המכוון שיהי' ברישא חשוכא והדר נהורא ע"ד שא' בזוה"ק (ח"ב קפ"ד ב') דלית נהורא אלא האי דנפק מגו חשוכא שדייקא ע"י החשך דמקודם יזכה אח"כ להאור ולית טבא אלא האי דנפק מגו בישא וע"י הזדונות יזכה שיהי' מזה טוב מאוד:

**ואמר** עוד הפ' בפרי בטנך הפי' כמו שאמרנו במה שנא' בפ' בא ויקוד העם וישתחוו פירש"י על בשורת הבנים. וקשה הלא זה נאמר להכלל ישראל ופשיטא שיהי' להה בנים ומה זה בשורה להם. אך הפי' הוא כיון שאמר מקודם והי' כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם שהוא שאלת בן רשע ואעפ"כ כתיב והי' שהוא לשון שמחה היינו שאף על בן רשע הוא שמחה. כמו שמצינו בחזקי' המלך שע"י שנמנע מפו"ר מפני שראה שיצא ממנו מנשה שמנו אותו בכלל שאין להם חלק לעוה"ב אמר לו ישעי' ולא תחי' לעוה"ב בהדי כבשי דרחמנא למה לך (כמו"ש ברכות י'.) והוא מפני שממנשה יצא שלשלת משיח ואף במנשה עצמו א' (סנהד' ק"ד:) דורשי רשומות אמרו שיש לו חלק לעוה"ב. וזה שפירש"י על בשורת הבנים. וזה הפי' והותירך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה שמצינו שם חיים במקרא על בעלי חיים ובלשון חכמים גם על צומח כמו שא' (ב"מ קי"ח:) מהיכן ירק זה חי וכן (ערלה פ"א מ"ג) אם יכול לחיות פטור וכן (שבועות מ"ו.) איזל ואקטלי לדיקליא דפלניא וכו'. והוא שגם בצומח ובעלי חיים יש בהם חיות מהקדושה. ואחר הקלקול הראשון נעשה ערבוב טו"ר בכל בע"ח שהאכילם חוה מעה"ד טו"ר (כמו"ש בר"ר פ' י"ט) ובצומח עיקר הערבוב טו"ר בהפירות. ע"ז אמר והותירך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך וגו' לטובה שמכל מעשה ידיך אף שהי' היפך הטוב ג"כ יהי' לך יתרון לטובה:

**ואמר** כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב וגו' הוא ע"ד שאמרנו במה שנא' בפ' העברה והי' כאשר שש וגו' כן ישוש ה' עליכם להאביד אתכם וגו' ובגמ' (מגילה י':) מקשה ומי חדי קוב"ה במפלתן של רשעים וכו' ומביא שם ראיות שאין הקב"ה שמח אפי' על מפלתן של או"ה. וקשה וכי צריך להביא ראי' ע"ז שאין השי"ת שש בצרות ישראל הנא מקרא מלא הוא עמו אנכי בצרה וכדומה שהקב"ה כביכול מצער בצרת ישראל. גם לפירש"י דמפרש התי' דגמ' אבל אחרים משיש על המן קשה הרי לא נתקיימה כלל מחשבתו הרעה. ואמרנו שהפי' ע"פ שא' בזוה"ח (תבא) שכל התוכחה שם הוא מלא נחמות שאמר עד השמידך מה דלא יהא לעלמי עלמיא דהא אומי קוב"ה דלא ישיצי ית ישראל וכו' דכתיב כן יעמוד זרעכם ושמכם. רק בא בנהימו סגי להפחיד את ישראל לעוררם בתשובה. וזה שאמר והי' לשון שמחה כן ישוש ה' עליכם להאביד וגו' שאם יהי' מי שיוגזרו גזירה כהמן להשמיד אתכם תדעו שזה בודאי לא יוכל להיות כאמור רק הגזירה הוא ע"ז להחזיר אתכם בתשובה ויתהפך הגזירה עליהם ואז ישיש ה'. ע"ז מקשה בגמ' הא אין הקב"ה חדי במפלתן של רשעים ואיך ישיש במפלת הצר והאויב ע"ז משני הוא אינו שש אבל אחרים משיש והיינו שישיש את ישראל כמו שהיה אז כמו שנאמר ליהודים היתה

אורה ושמחה וששון וגו' ובכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים. (ונת' במק"א) וזהו כי ישוב לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך כמו שאמרנו שכל הברכות הם רק לסייעתות שאם יהיו טובים אז ישלח להם השי"ת כל הברכות שיוכלו לקיים התורה ולעשות רצון השי"ת. ואם לאו יבוא ח"ו ההיפך כדי שיחזרו בתשובה ויהי' עי"ז הסייעתא לילך בדרך ה' אבל אין זה על דרך שכר ועונש. והשי"ת אינו שש רק כשפועל ע"י הסייעתות הטובות. וזה שאמר כי ישוב לשוש עליך לטוב שיהי' הסייעתות כולם בדרך טוב שיוכלו להיות משרתי אלהינו ולא יהי' להם שום טרדא מעניני עוה"ז. ואמר עוד לשמור מצותיו וחוקותיו היינו שיש מצות שעל ידיהם נחקקים הד"ת בלב כמו שדרשו (מכילתא בשלח) חוק על שבת שע"י מצות שבת נחקק הד"ת בלב. וכאן בפ' התשובה נאמר כי תשמע בקול ה' אלהיך לשמור מצותיו וחוקותיו הכתובה בספר התורה הזה ובפרשה העברה כתיב בספר התורה הזאת ובפרש"י שמוסב על התורה. והוא שתושב"כ נקרא ספר התורה הזה לשון זכר ותושבע"פ שהוא בחי' כנס"י סיהרא דמקבלא משמשא מתושב"כ ודברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרן בכתב (כמו"ש גיטין ס':) נקרא התורה הזאת. וכמו שאמרנו במה שא' (מגילה ט"ז:) אורה זו תורה וכן הוא אומר כי נר מצוה ותורה אור דתושב"כ נקרא אור לשון זכר ותושבע"פ שמקבלת מתושב"כ נקרא אורה וזהו התורה הזאת. ומשה רבינו שהי' נקי מלידה ולא קלקל מעולם כמו שא' (סוטה י"ב.) שכשנולד נתמלא הבית אורה הי' שורשו רק תושב"כ שהתושבע"פ הוא לתקן הרב כעס וכמו שא' (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וכו' מ"ט כי ברוב חכמה רוב כעס. רק למשרע"ה גילו גם התושבע"פ מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. וזה שנא' כי תשמע בקול ה' אלהיך לשמור מצותיו וחקותיו שיוחקקו הד"ת הכתובה בספר התורה הזה שיהי' מספיק לפניכם הכתובה בתושב"כ שנקרא התורה הזה. וכמו שהי' אלמלא חטאו שהי' די להם בחמשה חומשי תורה לבד ומזה היו יודעין כל הד"ת שכולם נכללים בה' פעמים אור שכנגד ה' חומשי תורה וכן יהי' לעתיד כמו שנא' ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' וכאמור:

**והנה** נאמר בפרשה זו ג' פעמים בכל לבבך ובכל נפשך. א' ושמעת בקולו וגו' בכל לבבך ובכל נפשך שהוא על התורה וכלי אומנותה שיהי' בכל לבבך כמו שאמרנו לעיל. ב' לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך שהאהבה שישפיע השי"ת בתורת מתנה יהי' ג"כ בכל לבבך ובכל נפשך. ג' וכאן אמר כי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך שהתשובה יהי' בכל לבב ובכל נפש. שכאן מדבר בכח התשובה שזדונות נעשות לו כזכיות וכמו שדרשו עליהם הוא יחי'. והוא ע"ד שמצינו בגמ' (ע"ז י"ז.) בר"א

בן דורדייא שיצאה ב"ק ר"א ב"ד מזומן לחיי עוה"ב. ואף שלא עשה אח"כ שום מצות ומעש"ט ולא למד תורה. ובזוה"ק (ח"ג קכ"ג א') חשב מדרגות בבע"ת דאם לבתר הכי לא עביד לא טב ולא ביש בודאי ימחול לי' קוב"ה אבל לא דיזכה לתשובה עלאה. ואח"כ חשב שאחר התשובה אזל בדרך מצוה וכו' בדחילו ורחימא דקוב"ה זכי לתשובה תתאה. ואית ב"נ דלבתר דמתחרט מחטאוי ויעבוד תשובה ויתעסק באורייתא בדו"ר דקוב"ה ולא ע"מ לקבל פרס דא זכי וכו' ור"א בן דורדייא לא עשה כלום אעפ"כ זכה לחיי עוה"ב. רק מפני שנעשו לו כל הזדונות כזכיות ממילא הי' לו מעש"ט שזכה בהן לחיי עוה"ב. וכל זה מפני שהתשובה הי' בכל לבבך ובכל נפשך. וע"ז א' בגמ' שם בכה רבי ואמר וכו' יש קונה עולמו בשעה אחת וכו' ולא דיין וכו' אלא שקורין אותו רבי והלא רבי נקרא רק מי שמלמד לאחר. אך זה בעצמו הלימוד שלימד לישראל שאם יעשו תשובה בכל לב ונפש אז יהי' נעשים מכל העונות זכיות ועליהם הוא יחי' וזוכה בשעה אחת לקנות עולמו. וכמו שאמר והותירך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך וגו' לטובה שמהכל יהי' יתרון טוב וכמו שאמרנו ולימוד זה הוא מפסוק זה. וזהו כי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך שהתשובה יהי' בכל לב ונפש. וקורין הפרשה זו בשבת שהוא זמן לג' מדרגות תשובה שהוזכר כאן. דשבת זמן תשובה מצד האדם וכמו שאמרנו וגם מי שהוא בכלל אם יהי' נדחך בקצה השמים שלזה צריך בחי' השופר גדול וזה יהי' רק ביום ההוא שמורה לעתיד מ"מ שבת מעין עוה"ב ויכולים לזכות ג"כ להתעוררות השופר גדול. ומל ה' אלהיך את לבבך וגו' לעקור היצה"ר וכמו שדרשו במכילתא שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהמשמר שבת בטוח הוא מן העבירה ובפע"ח אי' שניצול מקטרוג היצה"ר. והותירך ה' אלהיך וגו' לטובה שהוא לתקן העבר הוא ג"כ בשבת כמו שא' (שבת קי"ח:) שאפי' עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו שנא' שומר שבת מחללו מחול לו. והותירך וגו' שנעשה מזה עוד יתרון שנעשה מזדונות זכיות ובשבת יכולים לזכות לתשובה שלימה כי תשוב בכל לבבך ובכל נפשך ויהי' ג"כ נעשים מזדונות זכיות:

## פרק ז

**ויכלו** השמים והארץ וגו' בתיקונים (תי' כ"ב ועוד) ולקבל תלת אבהן אתמר בויכלו תלת זימנין שביעי ודא איהו רזא דשבת ש' דאינון ויסע ויבא ויט דאתכלילן בבת וכו'. והוא כמו שא' (זח"ב ר"ד א') ש' הא אוקמוה רזא דג' אבהן דמתאחדן בבת יחידה ואיהי מתעטרי בהו. ואמר דאינון ויסע ויבא ויט שמשם יוצא השם ע"ב גימ' ויכל"ו כמו"ש בתיקונים (שם וש"מ). ואי' בזוה"ק (ח"ב נ"ב א') כגונא דא שמא קדישא גליפא באתווי וכו' עטורא דאבהן. וחשב פסוק ויסע כסדרן ברזא דחסד ופסוק ויבא למפרע ברזא דגבורה ופסוק ויט ברזא

דת"ת לבתר מתחברן אבהן ואתעבידו שמא קדישא. ואמר שכנגד האבות כתיב בויכלו ג"פ ביום השביעי היינו דפעם הראשון נא' ויכל אלהים ביום השביעי ומתרגם בירושלמי על ויכל וחמד ואי באבודרהם שזה שאומרים בשבת חמדת הימים אותו קראת שע"י יום השבת חמד השי"ת לכל מעשה ששת הימים ומצא חן לפניו כל הבריאה וכמו שא' (בר"ר פ' ט') עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני תמיד כמו שהעלית חן לפני בשעה הזו. ונדרש במד' (שם) הפסוק את כל אשר עשה והנה טוב מאוד על כל ההיפך מהטוב ג"כ שהכל הוא כדי שיהי' מזה טוב מאד. כמו שא' (זח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא. והשביעי הזה כנגד אברהם אע"ה דאי' (בר"ר פ' ל' ועוד) שבן מ"ח שנה הכיר את בוראו לחד מ"ד. ואי' (בר"ר פ' ל"ט) שהי' אברהם אבינו מפחד תאמר שיש בידי עון שהייתי עובד ע"ז כל השנים הללו אמר לו הקב"ה לך טל ילדותך וכו' מה הטל הזה סימן ברכה לעולם וכו'. היינו שמהכל נעשו זכיות וכמו שא' (שבת פ"ט.) כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו. והטל מרמז לטלא דעתיקא וזכה להיות נקרא אזרח בישראל כמו שא' (בר"ר ר"פ תולדות) שאברהם ג"כ נקרא ישראל. וכח זה יש בקדושת השבת ג"כ לתקן כל מה שעבר בימי המעשה כמו שא' (שבת קי"ח:) שאפי' עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו ואף שאז הוחל לקרוא בשם ה' וחלול השם הוא מהחמורות שבד' חלוקי כפרה שאין לו כח בתשובה לתלות ולא ביוהכ"פ לכפר וכו' כמ"ש (יומא פ"ו.) אעפ"כ קדושת שבת מועיל לתקן אף זה ע"י שזוכה לקדושת אאע"ה כנ"ל:

**וישבות** ביום השביעי מכל מלאכתו היינו הנייחא מכל מלאכתו על להבא והוא כנגד קדושת יצחק אע"ה שמדתו האימה והפחד מהשי"ת כמו שנא' ופחד יצחק (וכמו"ש בריש או"ח) שע"י שנותן האדם אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וההכנעה מפחד השי"ת. וזה מדת יצחק אע"ה שעומד לפניו תמיד פחד ה'. ובגמ' (ברכות כ"ח:) שיהא מורא שמים עליכם כמורא בו"ד ואמרו לו תלמידיו עד כאן ותו לא היינו הלא יש מדרגה גבוה ממורא בו"ד שידע שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו. ואמר להם ולואי וכו' שכמורא בו"ד ג"כ טוב עכ"פ ומ"מ יש מדרגה גבוה מזה. וזה בחי' פחד יצחק ולזה זוכה הישראל בשבת שאז נקראו ישראל יראי שמי (כמו"ש תענית ח':) ובירוש' (פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה. ועי"ז יש תיקון על להבא ג"כ שלא יתגבר היצה"ר עוד. והשביעי הג' ויברך אלהים את יום השביעי הוא כנגד יעקב אע"ה דכל הברכות כלולין בברכות חיי בני ומזוני שבהם הוזכר ברכה. ברכת בני הוא ברכות ראשונה שבתורה דדגים ודאדם פרו ורבו ומזוני כתיב ברכת ה' היא תעשיר

ונדרש במד' (בר"ר פ' י"א) על השבת וחיי כתיב וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך וגו'. וא' (מו"ק כ"ח.) חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא ומזלא היינו בחי' עתיקא כמו"ש בזוה"ק (סו"פ אחרי) דמהאי טעמא כתיב ותתפלל חנה על ה' השלך על ה' יהבך שהוא בחי' מזלא למעלה משם הוי"ה שהוא קוצא דיוד דלעילא דרמיזא לאין (כמו"ש זוה"ק שם ס"ה ב'). וזה הפי' שא' (שבת קנ"ו.) אין מזל לישראל שמדת אין הוא מזל לישראל. והאבות הקדושים הם ענפים מג' ראשונות כמו שא' (זח"ב קע"ה ב') חסד עלאה נפקא מחכמה גבורה וכו' נפקא מבינה וכו' יעקב הבריח התיכון וכו' שלים לתרין סטרין לעתי"ק וכו'. וכן הוא בזוה"ק (ח"ב י"ד ב') עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת ודעת הוא פנימיות מכ"ע שהוא מדת אי"ן ומשום זה השביעי שכתוב בו ויברך הוא נגד יעקב אע"ה. וכתיב בזה גם ויקדש אותו קדושה ג"כ מדת יעקב אע"ה כמו שנא' והקדישו את קדוש יעקב. וג' ברכות ראשונות שבתפלה שהם נגד האבות ברכת אתה קדוש כנגד יעקב אע"ה כידוע. וזה שא' בזוה"ק (ח"ב פ"ח א') כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין ששבת כולל כל הברכות שזוכין אז לקדושת האבות ולקדושת יעקב אע"ה שהוא שורש כל הברכות דתליין במזלא כנ"ל. וברכה וקדושה אחד דכתיב כי שם צוה ה' את הברכה והיינו בציון ששם קדושה. וכן אהרן דכתיב ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים ניתן לו גם הברכות. וכתיב יום הששי ואי' בתיקונים (שם) ה' דהששי איהי מלכות שביעאה וכו' והיינו ה' תתאה מ' מלכות ששי וזה הששי והוא זיווג קוב"ה ושכינתי'. אח"כ ויכלו שהוא גימ' ע"ב כמו"ש בתיקונים ואיהו אתקריאת ע"ב ובה רכיב ו' למפרק לישראל הה"ד הנה ה' רוכב על ע"ב קל. והיינו כיון דבת שהוא מ' מלכות מתעטרא באבהן שהם רזא דשם ע"ב כנ"ל ואז אתקריאת ג"כ ע"ב וכמו שאמר בגין דאיהי כללא דתלת אבהן דתליין מנהון ע"ב שמהן דאתכלילו בה:

**ואמר** עוד בתיקונים (שם) דמיומא דאתחרב בי מקדשא עלמא אתקרי תהו ובהו מכאן ואילך אתקיים קרא אמרתי עולם חסד יבנה חס"ד סליק לחושבן ע"ב שמהן והיינו ע"פ המד' (בר"ר פ"ב) שנדרש והארץ היתה תהו ובהו וחשך ע"פ תהום על ד' מלכיות. וזה שא' שבחורבן בהמ"ק עלמא אתקרי תהו ובהו כמו במאמר ראשון קודם הבריאה. ואח"כ מתחיל בריאה חדשה עולם חסד יבנה. ואמר עוד ודא בקר דאברהם וכו' ואיהו חסד דילי' בגין דבהאי חסד אתתקן כרסייא דאיהי נפילה הה"ד והוכן בחסד כסא ובי' תקום ורזא דמלה ובחסד עולם רחמתיך וכו' ורזא דמלה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. והיינו שכמו שביצי"מ הי' התגלות בחי' עתיקא דעשר מכות היו כנגד העשר

מדות שהי' נגוף למצרים ורפוא לישראל ולכן במכה עשירית נתבררו במדת כ"ע. וכן בקריעת י"ס כמו"ש בזוה"ק (ח"ב נ"ב ב') ובמד' (ויק"ר פ' כ"ג) שגאולת מצרים הי' בשם ע"ב. וכן תהי' הגאולה העתידה בשם ע"ב שהוא חס"ד עולם וזה שנא' אראנו נפלאו"ת שהוא בחי' עתיקא פל"א עליון. ובכל שבת שיש התגלות עתיקא שבכל הסעודות עתי"ק אתיא לסעדא בהדן לכן מתחיל תיכף בכניסת שבת בתיבת ויכל"ו גי' ע"ב שהוא אמרתי עולם חס"ד יבנה. ואמר דבהאי חסד אתתקן כרסיא דאיהי נפילה והוכן בחסד כסא כמו שאומרים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו דאי' במכילתא ומ"ר בשלח (ר"פ כ"ג) נכון כסאך מאז וכו' משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון. והיינו ע"פ שא' בזוה"ק (ח"ב נ"ד א') נהירו דעתיקא וכו' רשימין בא' וא' אנקיב בחשוכי וכו' אתחבר נהירו דאלף ומטו לזיין וכו' ובהתגלות מ' עתיקא נתיישבה מלכותך דכתיב עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב (ונת' כ"פ) ובשבת שיש התגלות מ' עתיקא אז ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו. וזה שנא' והוכן בחסד כסא דאתתקן כרסייא דאיהי נפילה. וזה שמתחילין ויכלו אחר שאומרים יום הששי שהוא זיווג ה' ששי יחוד קוב"ה ושכינתי' כנ"ל והיחוד הוא רק בהתגלות עתיקא אומרים ויכל"ו גימ' ע"ב חסד שמתחיל בריאה חדשה עולם חסד יבנה ובחסד עולם רחמתיך:

## פרק ח

**חדו** חצדי חקלא בדבור ובקלא ומללו מלה וכו' אח"כ אומרים קדם רבון עלמין במלין סתימין אח"כ לעטר פתורא וכו' ולאו מלתא אוושא. הענין ע"ד שא' (ברכות נ"ח.) ברב ששת דחלף גונדא קמייתא וכו' חליף תליתאי כי קא שתקא ח"ל רב ששת ודאי השתא אתי מלכא וכו' דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא וכו' דכתיב וגו' לא ברוח ה' וגו' לא ברעש ה' וגו' לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה. וזה שאומרים מקודם חדו חצדי חקלא שהוא רק הכנה לכנוס בהקדושה נצרך להיות בדבור ובקלא. ואח"כ קדם רבון עלמין היינו כשמגיעין ועומדין לפניו ית"ש ממש אז ולאו מלתא אוושא. כי ענין רוח רעש אש שקודם הקול דממה דקה הם הכנה לשורש היחוד והדביקות בה' אחד. כי רוח הוא התשוקה והרצון בתחלת הכניסה להקדושה שאז הוא בתוקף גדול כדאי' ברוקח אין חוזק כחסידות בתחלתו. וזה הוא מדתו של אאע"ה שנדבה רוחו ורצונו להפקיר עצמו כנגד כל מלכי ארץ במס"נ כדי לפרסם מלכותו ית"ש והוא רק הדרך והכנה לבא לד"ת כאמרם ז"ל באבות כך דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו'. ואחר הרוח רעש הוא בחי' מדתו של יצחק אע"ה הפלגת היראה והחרדה כתרגום על רעש משריית מלאכי זיע ועל הזיעות הוא רעש ורעידת ארץ שהי' חרד על דבר ה'. ואחר הרעש

אש הוא בחי' מדת יעקב אע"ה כמו שנא' והי' בית יעקב אש שהוא ענין דביקות בו ית' ברשפי אש. והנה על כל אלה המדרגות נאמר וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' ושמי ה' לא נודעתי להם שהוא ענין היחוד האמתי ע"י קבלת התורה. והאבות הק' הי' בחינתם רק הכנה שישתלשל מהם קדושת ישראל שיקבלו התורה בפועל מהשי"ת. כי הגם שקיימו האבות התורה עד שלא נתנה להם הי' רק מצד שכלם ותפיסת האדם. אמנם מדרגת משרע"ה הוא עצם היחוד בקבלת התורה מן השמים שהוא הדביקות בשורש בלי שום תנועה ופעולה והיינו בחי' קול דממה דקה. וע"י קדושת שבת באים לבחי' זו ולכן הוא המצוה ג"כ בשביתה מפעולת אדם רק מנוחה ועונג. ועי"ז מקבלים שפע הקדושה בחשאי בלי שום תנועה. וזה מרמז קדם רבון עלמין כשבאין למדרגה זו לפניו ית' להיות דבוק בהשרש אז במלין סתימין וכו' ולאו מלתא אוושא רק בקול דממה דקה כנ"ל:

## פרק ט

**נהורי'** ישרי בה כבר דברנו שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת השייך לשבת זה כמו שנא' עולת שבת בשבתו ובהפרשה שקורין בשבת שם נרמז בחי' הקדושה המיוחדת לאותה שבת. ובפ' זו כתיב אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם היינו שכל אחד ואחד מישראל זוכה להיות מראה באצבע כמו בקריעת י"ס שאמר כל אחד זה אלי (כמו שנת' מא' ד'). וע"ז אומרים נהורי' היינו האור תורה כמו שנא' ותורה אור שהוא הקדושה מהד"ת של שבת זה ישרי בה. וההפטורה משבת זה שהוא ג"כ קדושת שבת זה מתחיל שוש אשיש בה' והוא הנחמה מצד ישראל שכל אחד מישראל מרגיש השמחה ואומר שוש אשיש וגו'. וכתיב כי בשמחה תצאו וגו' ובתיקונים (תי' כ"ב) על הפ' אמרתי עולם חסד יבנה חס"ד סליק לחושבן ע"ב שמהן וכו' ודא בוקר דאברהם וכו' והוכן בחסד כסא וכו' ורזא דמלה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ורזא דפורקנא בהאי חותמא איהו דעלי' אתמר כי בשמחה תצאו וכו' ואתוון בשמחה איהו מחשבה וכו'. ובפתח אליהו חכמה מוחא איהו מחשבה. והנה במאמר הראשון בראשית לא כתיב בי' ויאמר שהוא נגד מדת כ"ע שכל הנעלם מכל רעיון ולית מחשבה תפיסא בי'. ותחלת ההתגלות הוא מאמר יהי אור שהוא כנגד חכמה שכבר יש בו התחלת התגלות ותפיסת המחשבה והוא כנגד אות י' שהוא בחי' מחשבה ותגו מרמז לכ"ע כידוע. וזה בחי' אור הראשון שנגנז לצדיקים. וזה שאומרים נהורי' ישרי בה שהוא אור הראשון שע"ז מרמז בתי"ז ואתוון בשמחה איהו מחשבה ישרי בה. ובס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים וכו'. ובשבת שיש בו מעט התגלות מאור הראשון הוא בבחי' כי בשמחה תצאו כי כשזוכין להתגלות מאור הראשון שיופיע בלב ממדת החכמה ממילא

זוכין ליישר הלב וכתיב ולישרי לב שמחה ובסוף (פ"א דתענית) ישרים לשמחה. וזה שא' (ספרי בהעלותך) וביום שמחתכם אלו השבתות שאף שלא נצטוו בשבת על שמחה רק הישראל בעצמו משיג בשבת השמחה כמו שאומרים ישמחו במלכותך. וזה שא' כי בשמחה תצאו בשמח"ה אותיות מחשב"ה שהוא חכמה מוחא והתגלות מאור הראשון שיש בשבת וע"ז אומרים נהורי' ישרי בה. וכבר אמרנו דז' הפטורת דנחמתא הם כנגד ז' המדות מעילא לתתא ומתתא לעילא. ומתתא לעילא הפטורת שבת זה כנגד מ' חסד גימ' ע"ב רזא דע"ב שמהן. וחסד עלאה נפקא מחכמה (זח"ב קע"ה א') ומעילא לתתא הפטורה זו כנגד מ' מלכות. ושניהם הם הכנה לר"ה כמו שא' (ויק"ר פ' כ"א) אורי בר"ה ובתי"ז (תי' ל"ו) ויהי אור דא ר"ה. וזה שא' בשבת הקודם נהורי' ישרי בה וכן מ' מלכות כמו שא' (ר"ה ט"ז.) אמרו לפני בר"ה וכו' מלכיות כדי שתמליכוני עליכם וכמו שתקנו אנכנה"ג בתפלת ר"ה ותמלוך אתה הוא ה' אלהינו לבדך וגו':

## פרק י

**כל** ו' הנחמות עד שבת זה היו שהשי"ת מנחם את ישראל כמו נחמו נחמו עמי וכן קומי אורי כי בא אורך שהשי"ת אומר לישראל שבא אורך. אבל נחמה שבשבת זה שהוא כנגד מדת מלכות אז כבר ישראל מרגישין בעצמם הנחמה. וזה שמתחיל ההפטורה שוש אשיש בה' תגל נפשי וגו'. ובגמ' (תענית ל':) דרשו על הפ' שישו אתה משוש כל המתאבלים עלי' מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. וצריך להבין הא עברו הרבה והרבה דורות והיו בתוכם התנאים והאמוראים והראשונים שהתאבלו על ירושלים ומתי ראו בשמחתה. ואם לאחר תחיית המתים הא אז כל ישראל יעמדו חוץ מי שכפר בתחה"מ ואז כולם יראו בשמחתה. אך הענין ע"פ שא' (ברכות ל"ג.) כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה בהמ"ק בימיו דעה ניתן בין ב' אותיות מקדש ניתן בין ב' אותיות. היינו כשמוקף בין ב' שמות מורה שמוקף מכל וכל בהקדושה לכן בהמ"ק הוא אור מקיף וכן דעת שהוא פנימיות מכ"ע וכתר הוא ג"כ בחי' אור מקיף. וזהו כעין שנא' על לעתיד כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלהי ישראל שפירש"י כמו מאסף לכל המחנות היינו שהשי"ת הולך לפניכם וגם מאחריכם שהוא אור מקיף מכל צד. ובמזמור של יום השבת כתיב שתולים בבית ה' בחצרות אלהינו דבשבת הוא פריסת סוכת שלום עלינו ועל כל ישראל שבשבת ג"כ מאיר בחי' האור מקיף וכמו שאמרנו דשבת בזמן כמו מקדש במקום. ואז מרגיש כל אחד מישראל כאלו נבנה בהמ"ק בימיו. ואז הוא בבחי' שוש אשיש בה' כמו שא' (זח"ג קל"ג א') שוש אשיש בה' בעתיק יומין אתמר דהא הוא חדוותא דכלא. ובסעודה שני' דשבת שהוא סעודתא דעתיקא בחי' כתר וכן בכל סעודות

שבת עתי"ק אתיין לסעדא בהדה אז מרגיש הישראל השמחה כאלו נבנה בהמ"ק בימיו שמוקף בהקדושה מכל צד והוא בחצרות קדשי. וזה שנא' שישו אתה משוש:

**ולכן** בשבתות אדם קובע סעודתו על היין (ברכות מ"ב:) שהוא כעין שנא' ומקבציו ישתוהו בחצרות קדשי שהיין אי' (יומא ע"ו:) זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש וכן זכה משמחו לא זכה משממו. ובשבת שהוא בחי' בחצרות קדשי אז מקבציו ישתוהו שאז הוא בבחי' זכה משמחו. וזה שאומרים בסעודה ב' נהורי' ישרי בה דדעת הוא רוח הקודש (רש"י פ' תשא) והוא בחי' אור הראשון (כמו שנת' כ"פ) בקידושא רבא ובחמרא טבא שהוא יין הטוב בחי' זכה משמחו ומביא קדושה רבה וזהו שוש אשיש בה' וכאמור. תגל נפשי באלהי שהעיקר הוא הנפש שנקרא אדם שהגוף נקרא בשר אדם כמ"ש בזוה"ק (ח"ב ע"ו א'). ולכן אומרים הנחמה בשבת שאז הוא בבחי' צדיק וגו' בחצרות אלהינו יפריחו ומרגישין השמחה כאלו נבנה בהמ"ק בימיו:

## פרק יא

**שוש** אשיש בה' וגו' בפסיקתא להפטורה זו ד"א שוש בימות המשיח אשיש במפלתה של אומה הרשעה תגל נפשי באלהי זו מלחמת גומ"ג. זה מוסב על ב' המשיחים משיח בן יוסף ומשיח בן דוד משב"י על ידו יהי' הניצוח באו"ה כמו שא' (בר"ר פ' ע"ג) שאין עשו נופל אלא ביד בני' של רחל שמרמז גם על משב"י. וזה אשוש במפלתה של אומה הרשעה. ואח"כ מלחמת גומ"ג שהוא יהי' רק עוד מציאות מהרע שבאו"ה והוא יקבץ הרע מכל הע' אומות שכן גו"ג ומגו"ג גימ' ע' והניצוח עליו זה יהי' ע"י משיח ב"ד וע"ז אמר תגל נפשי באלהי שאז יהי' בבחי' שבת דאי' (זח"ב ר"ה א') על שבת האי יומא דנשמתין איהו ולאו יומא דגופא. ובימות המשיח דאי' (שבת קנ"א:) אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה שיתבטל היצה"ר. והגוף הוא רק כשיש יצה"ר ובחירה ואז כשיתבטל היצה"ר ממילא יהי' ג"כ כמו שבת יומא דנשמתין וזה שנא' תגל נפשי. וכתיב בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע שש צרות היינו הו' גליות כמו שנחשבו (ויק"ר פ' י') מצרים ואשור וד' מלכיות שהם היו צרות בפועל ובשבע לא יגע בך רע הוא נגד מלחמת גומ"ג שבאמת לא יהי' צרה כמו שנא' יושב בשמים ישחק רק יהי' פחד לבד שיפחדו שבא על ה' ועל משיחו אבל אדני ילעג למו. וכנגד זה אמר הנביא כי הלבישני בגדי ישע הוא נגד משיח בן יוסף ע"ד שא' (ויק"ר פ' כ"א) ישעי ביוהכ"פ שהוא יברר שיהי' ועמך כולם צדיקים וכמו שא' (זח"ב כ"ג א') כל מאן דאתגזר איקרי צדיק ועי"ז יהי' הניצוח בכל האומות שכל השעבוד והגליות הוא ע"י שיש להם מקום לקטרג שגם בישראל נמצא מהרע שבהם. מעיל צדקה יעטני נגד משיח ב"ד כמו שמורה מלת

צדקה צדק ה' צדק מלכותא קדישא ה' מדת מלכות בחי' שכינתא תתאה ומשיח ב"ד מרכבה למ' מלכות. והלשון מעיל צדקה יעטני היינו שמקיף מכל צד כמו סוכה דנק' צלא דמהימנותא ובזוה"ק (ח"ג ר"ל א') איהי אמונה. ומלחמת גומ"ג יהי' בסוכות (כמ"ש טור או"ח סי' ת"צ) ומה"ט מפטירין בסוכות ביום בוא גוג. ובשבת דאי' (שבת קי"ח) כל המענג את השבת ניצול משעבוד מלכיות וכל המקיים ג' סעודות ניצול ממלחמת גומ"ג לכן קורין אז הנחמות שמרגישין בלב הנחמות בשבת אף בהווה:

## פרק יב

**נשבע** ה' בימינו ובזרוע עזו אם אתן את דגנך עוד מאכל לאויבך ואם ישתו בני נכר תירושך אשר יגעת בו. צריך להבין על איזה זמן נאמר השבועה זו הלא בזמן החורבן לקחו אז האויבים הדגן והתירוש ומזמן החורבן ועד היום לא הי' לישראל עוד ארץ שלהם. גם מה שנא' בימינו ובזרוע עוזו ובגמ' (ברכות ו'.) בימינו זו תורה וכו' ובזרוע עוזו אלו תפילין ובזוה"ק (ח"ג רס"ט א') איתא ובזרוע עוזו ואין עוז אלא תורה והוא כמו שנדרש (זבחים קט"ז.) הפ' ה' עוז לעמו יתן על מתן תורה ולמה נצרך לזה שבועה חמורה כ"כ. אך הענין ע"פ שא' (רע"מ עקב רע"א ב') על הפ' לכו לחמו בלחמי וגו' ודא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ. אבל מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו ג"כ כמי שמצינו (שבת ס"ג.) חגור חרבך וגו' א"ל האי בד"ת כתיב א"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו. וכן כאן המכוון שע"י האכילה זוכה לד"ת וכמו שאנו אומרים בסעודה שני' דשבת נהורי' ישרי בה שע"י הסעודה זוכין להאור. דלחם הוא קיום החיים כמו שנא' כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם. ועיקר החיים הוא התורה כמו שנא' ראה נתתי לפניך את החיים ובחרת בחיים וכמו שאומרים כי הם חיינו וכו'. וביין מצינו מפורש (סנהד' ל"ח.) אגברו חמרא אדרדקי כי היכא דלימרו מלתא וכו' נכנס יין יצא סוד. וסוד הכוונה על תושבע"פ ע"ד שא' (פסחים קי"א:) סודרא דמר כי צורבא מרבנן שדרך הת"ח לעטוף בסודר ואי' (שבת ע"ז:) סודרא סוד ה' ליראיו שהתושבע"פ מתגלה רק ליראיו כמו שנא' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וכן אי' (תנחו' תשא ל"ד) אתם אומרים שאתם בניי וכו' מי שמסטורין שלי אצלו הם בניי ומסטורין הם הסודות. וכן אי' (סנהד' ע':) על פ' ולרוזנים אי שכר מי שכל רזי עולם גלוים לו ישתה יין וכו' שהתושבע"פ שהוא חכמה תתאה חכמת שלמה נקרא רז ואור גימ' ר"ז כמו"ש בזוה"ק בכ"ד. והרי דבשתיית יין מתגלה סוד תושבע"פ. וזה שנשבע ה' בימינו זו תורה ובזרוע עוזו שנדרש ג"כ על תורה כנ"ל והיינו תושבע"פ וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב קס"ז א') ובתיקונים (תי' כ"א) דמימינא אתיהיבת אורייתא דבכתב ומשמאלא אתיהיבת אורייתא דבע"פ אם אתן את דגנך עוד מאכל לאויבך היינו אף שלפעמים

יוכל להיות מי שנא' בו ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי וכ' בסה"ק שהיצה"ר והקליפות נהנים ממנו ומקבלים עוד חיות מזה. וכמו שא' (סוכה נ"ב.) שלמה קראו שונא שנא' אם רעב שונאך האכילהו לחם והיינו מלחמה של תורה כפירש"י ואם צמא השקהו מים ג"כ מרמז על תורה. ומה שהיצה"ר רעב וצמא לד"ת הוא רק להכניס בלבו מחשבות זרות להתייהר או לקנתר שעי"ז יהנה הוא מד"ת זו. ומ"מ נאמר כי גחלים אתה חותה על ראשו שלבסוף מחשבתו לא תקום כי באמת הד"ת הם גחלים על ראשו שהמאור שבה יחזירו למוטב כמו שא' חז"ל. וכמו שאמרנו מה שדרשו (תענית ז'.) הפ' הוי כל צמא לכו למים על תלמיד שאינו הגון אף שיש עונש ללמדו כמו שא' (חולין קל"ג.) מ"מ להתלמיד אומרים לכו למים שישתדל ללמוד שהמאור שבה יחזירו למוטב. וכמ"ש רבינו חיים אור זרוע שאף שיענש על מה שלימודו שלא ע"מ לעשות מ"מ יהי' לו שכר בעד הלימוד. ע"ד שכ' התוס' (תענית י"א.) במתענה שנענש ומקבל שכר מידי דהוה אמתענה בשבת (ונת' במ"א). וע"ז אמר אם אתן את דגנך עוד מאכל לאויביך שמבטיח השי"ת שהיצה"ר לא יוכל לשלוט בהד"ת שלומד. ודגנך מרמז לתושב"כ שהוא בחי' לחם כמו שנא' לכו לחמו בלחמי. ואם ישתו בני נכר תירושך אשר יגעת בו הענין הוא שבכל פעם שמתגלה בעולם דרך חדש בתושבע"פ מתגלה לעומת זה חדשות בחכמות חיצונות באומות. כמו שמצינו בזמן שמעון הצדיק שהי' משירי אנשי כנה"ג שהם יסדו התושבע"פ אז הי' כנגדו אלכסנדרוס מוקדון ורבו שהפיצו החכמת יונית שהוא מינות ואפיקורסות שזה לעומת זה וכמו שנת' במ"א שבזמן שהי' צריך להיות התגלות התושב"כ הי' אז חכמת מצרים ואח"כ בבבל הי' עוד אשפים וחרטומים לעומת שהי' אז בישראל נביאים. ובזמן שהתחיל להתפשט חכמת תושבע"פ שהוא על הגוון משכל החכמים שבאמת הוא מה שמופיע בהם השי"ת. התחיל אצלם לעומת זה חכמת יונית שהוא ג"כ מה שמחדשים משכלם. וע"ז נא' ואם ישתו בני נכר שהם האו"ה תירושך שמרמז לתושבע"פ. וכן אי' בתיקונים (תי' ח') ובושה החמה ס"מ וחפרה הלבנה נוקבי' דס"מ שהם אומרים שלהם הוא התורה שנמשלה לחמה וכעין שא' בזוה"ק (ח"ב קפ"ח א') שאמר ההגמון שאצלם הוא השפת אמת שתכון לעד וזה נגד בחי' תושב"כ וע"ז אמר ובושה החמה. וחפרה הלבנה הוא מה שמחדשים הם בשכלם ועל זה אומרים שהוא הלבנה שלהם סיהרא דמקבלא משמשא. ע"ז אומר ואם ישתו בני נכר תירושך. כי מאספיו יאכלוהו הוא נגד אם אתן דגנך וגו' שבאמת ע"י האכילה יבואו לד"ת והללו את ה' ומקבציו ישתוהו הוא נגד התירוש וזהו ישתוהו בחצרות קדשי שיהי' בבחי' היין שזכה משמחו שהיא סוד תושבע"פ וכאמור:

## פרק יג

**הנה** דברנו (בשבת הקודם) דבשבת זה כבר הוא תחל שנה וברכותי'. ומתחיל הפ' זו אתם נצבים היום כולכם וגו' ואי' בתיקונים (הקדמה ד"ה קם סבא) חמש בגו חמש כנגד הב' לוחות ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל הא חמשא. טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימך הא חמש אחרנין וכו' ומנייהו אתיהיבו עשר דברין וכו'. והוא ע"ד מה שאמרנו (ונת' חג השבועות) מה שא' (זח"ג רע"ג א') בתרי לוחי אורייתא דאתיהיבו בשבת הגם דהלוחות לא נתנו בשבת רק הפי' הוא על מה שאז נקבע הד"ת בלב ע"ד שנא' כתבם על לוח לבך. והוא כמו שא' (שהש"ר פ' ישקני) שבמאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם ובמאמר לא יהי' נעקר יצה"ר מלבם. ולוח הראשון הוא כנגד לב חכם לימינו דהדיבור הראשון אנכי ומצות שבת הם כלל הד"ת ומצות כיבוד הוא ג"כ ד"ת ששכרה תורה דכתיב למען ייטב לך ואין טוב אלא תורה והוא תושבע"פ כמו שא' (קידושין ל"א:) עד דאתער אסתייעא מלתא ודרש וכו'. ולא יהי' לך ולא תשא ג"כ שייכים ללוח ימין ע"פ שא' (ברכות ס"א:) יצה"ר וכו' ויושב בין שני מפתחי הלב שהיצה"ר יוכל להסית גם ללב חכם לימינו שלפעמים משים חושך לאור ורע לטוב ע"ד שמצינו במנשה וירבעם שדרשו בתו"כ והראו פנים לטעותם שהוא עבודה לשמים. ולכן דרש ירבעם ק"ג פנים כמנין עגל (כמ"ש סנהד' ק"ג:) ונגד זה מצות לא יהי' לך. ולא תשא הוא מה שלפעמים מראה היצה"ר עוד פנים שבזה מנשא השם שמים ובאמת הוא לשוא (ונת' במ"א) וכל זה נכתב על הלוח הימיני שהוא לעקור הרע ולהכניס הד"ת ושיהי' נקבעים בלב חכם לימינו. וכנגד זה ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל היינו שכולם יש להם חלק בד"ת כמו שנא' מורשה קהלת יעקב. ובלוח הב' נכתבו הלאוין שהוא להוריק הרע מלב כסיל לשמאלו מה שמסית ממש לרע והוא כנגד תושבע"פ שהוא הרב חכמה שעי"ז יכולים לתקן הרב כעס וכמו"ש בתיקונים (תי' כ"א) מימינא אתיהיבת אורייתא דבכתב ומשמאלא אתיהיבת אורייתא דבע"פ וכמו"ש בזוה"ק (ח"ב קס"ז א') יהי אור דא ימינא ויהי אור דא שמאלא. וכנגד זה טפכם נשיכם וגו' שהם אינם בני תורה מ"מ גם הם שייכים לד"ת כיון שהם מסייעים להתורה. ואמר מחוטב עציך עד שואב מימך ולא הוזכר עבדים סתם לכונה שאמרנו שבקניני האדם יש ג"כ קדושה כמו בעבד אע"ה וכדומה. ומה שהזכיר כאן דוקא חוטבי עצים ושואבי מים הוא ע"ד שנא' בהפטורה זו אם אתן את דגנך עוד מאכל וגו' דהחוטבי עצים הוא לאפות לחם ולבשל כל מאכלים שקרוים ג"כ לחם שכל הסעודה קרוי' ע"ש לחם ומרמז שהם ג"כ מסייעים לתושב"כ שהוא בחי' לחם כמו שנא' לכו לחמו בלחמי ודא נהמא דאורייתא דבכתב

ושואבי מים נגד ושתו ביין מסכתי יינא דאורייתא דבע"פ. והתורה נמשלה לכל המשקים (תענית ז'.) וגם למים שמניחין מקום גבוה והולכים למקום נמוך וכמו שא' (קידושין מ"ט:) סימן לגסות הרות עניות וכו' עניות דתורה ועניות דתורה היינו בתושבע"פ שבזה יש מדרגות. וזה שאומר מחוטב עציך וגו' דאף העבדים שישמשו את ישראל אף שהם יעשו בפועל התיקון ללחם ומים ממש מ"מ בישראל הלחם הוא מביא לתורה שבכתב והמים לתושבע"פ וכמו שאמרנו. ואף הם כיון שמסייעין לד"ת נכלל בהם ג"כ הד"ת. ושבת דכו"ע בשבת נתנה תורה ושבת זמן השפעת תושבע"פ כמו שנת' כ"פ קורין פ' זו בשבת:

## פרק יד

**שוש** אשיש בה' בפסיקתא אשיש ביצה"ר שנעקר מתוך ישראל תגל נפשי באלהי כשנמחלים עונותינו. זהו שאמר בהפטורה כי הלבישני בגדי ישע בגדי מרמז על הגוף שהוא לבוש להנפש. וכמו"ש בזוה"ק (ח"ב ע"ו א') שעיקר אדם הוא הנפש והגוף נקרא רק בשר אדם. וכתיב עור ובשר תלבישני שהוא רק לבוש ומתחלה קודם החטא הי' כתנות אור בא' ואח"כ נעשה כתנות עור שהוא משכא דחויא (כמ"ש בתיקונים הקד' ד"ה ועוד). ועיקר הישועה שצריך להאדם הוא ישועה מהיצה"ר. וזה שאמר כי הלבישני בגדי ישע היינו שנעקר היצה"ר מתוך ישראל וע"פ מ"ש בזוה"ק (ח"ג קל"ג א') שוש אשיש בה' בעתיק יומין אתמר. ובסעודה ג' דשבת שאז התגלות מנחא דעתיקא כמו שא' (שם קכ"ט א') אומרים לבר נטלין ולא עאלין הנין כלבין דחציפין. דעיקר עמלק המכוון על היצה"ר וכמו"ש בזוה"ק (שם ק"ס א') עמלק יושב הא יצרא בישא וכו' ועמלק הוא קליפת כלב וכמו"ש בזוה"ק (ח"ב ס"ה א') שהוא פנימיות משור וחמור שהם קליפות עשו וישמעאל דאותיות הפנימיות משור וחמור ו' מ"ו גימ' כלב. ולכן בסעודה זו בהתגלות מצחא דעתיקא אומרים לבר נטלין וכו' הנין כלבין דחציפין שאז כבר אשיש ביצה"ר שנעקר מתוך ישראל. מעיל צדקה יעטני הוא כנגד מה שאמר תגל נפשי באלהי שא' בפסיקתא הנ"ל כשנמחלים עונותינו. דתיבת צדקה מרמז על צדק מלכותא קדישא וה' מורה על ה' עלאה שהוא תשובה עלאה שזדונות נעשות לו כזכיות כמ"ש (יומא פ"ו.) וזה הפי' מעיל צדקה שנעשה מהעונות לבוש אור וזכיות. וע"ד מה שאמרנו הפי' והותירך ה' בכל מעשה ידך לטובה שמכל המעשים שעשה יושאר יתרון לטובה וכמו שנא' עליהם הוא יחי'. וזה מה שאמר ותגל נפשי באלהי שהנפש שהוא עיקר האדם תשמח במה שיעטני במעיל צדקה שיושאר יתרון לטובה שיזכה לתשובה עלאה ושיהיו נעשים כזכיות. ולתשובה עלאה כזו זוכין בשבת כמו שאמרנו למעלה. כי כארץ תוציא צמחה שהוא שגדל בלא זריעה וכגנה זרועי' תצמיח מה שגדל רק לאחר הזריעה כן ה' אלהים יצמיח צדקה שיש

אופן שזוכין ישראל ע"י מה שגלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך כמ"ש (ברכות י"ז.) היינו שבשורש קשורים בהשי"ת. ויש אור זרוע לצדיק שהשי"ת זרע האי אור בג"ע. ועביד לי' שורין ע"י דהאי צדיק כמ"ש (בזוה"ק ח"ב קס"ו ב'):

## פרק טו

**כחתן** יכהן פאר וככלה תעדה כלי'. שם הוי"ה נקרא בבחי' חתן וכנס"י שהוא בחי' שם אדנ"י נקרא בשם כלה. וסעודה ג' דשבת שכנגד יעקב אע"ה שצורתו חקוקה בכסה"כ היינו שהוא מה שנא' בצלמנו כדמותינו שהי' כאדה"ר קודם הקלקול וכמו"ש (ברש"י ויצא) והלא קל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות אמר כך שהי' כמו קודם הקלקול דכתיב ולא יתבוששו. ומהאי טעמא אי' בגמ' (ב"מ פ"ד.) שופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדה"ר ובזוה"ק (ח"א קמ"ב ב') שופרי' דיעקב הוי שופרי' דאדם ממש. ולכן הוא מרכבה לשם הוי"ה וזהו כחתן יכהן פאר. וככלה תעדה כלי' שלא יחסר לכנס"י מכל קישוטי כלה. ובפסיקתא ואם נפשך לומר מה כלה כיון שכלו ימי שמחתה חוזרת למלאכתה וכו' ת"ל שמחת עולם על ראשם דכלה הוא רק ז' ימי המשתה ואח"כ לא נקרא עוד כלה אבל ישראל נקראו תמיד בבחי' כלה. והוא ע"י שבשבת משיגים נשמה יתירה נשמה חדשה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי כמ"ש בזוה"ק ועי"ז נקראים כלה וימי המעשה הם ז' ימי המשתה ולשבת הבאה משיגים נשמה חדשה יותר והוא כלה חדשה וכן לעולם. וכן לעתיד אמרו (ברכות ס"ד.) תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנא' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון. והיינו דכל ימי המעשה ילכו מחיל אל חיל כמו שפירש"י מישיבה לישיבה ובשבת יראה אל אלהים שהוא יום המנוחה ובנוחה יאמר שובה ה'. ואמר כחתן יכהן פאר ובגמ' (מו"ק כ"ח:) מה כהן בראש אף חתן בראש. דבבגדי כהונה כתיב לכבוד ולתפארת ואי' (סנהד' פ"ג:) בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם וכו' שבלא בגדים אינו כהן כלל. ואמר על ישראל ג"כ שהם כחתן והוא ע"פ שא' (בר"ר פ' י"א) אמר לה הקב"ה כנס"י יהי' בן זוגך ומזה שא' בן זוגך מוכח שישראל נקראים בבחי' חתן שהם מכניסים קדושה לשבת וזה שאמר היינו דבור זכור את יום השבת לקדשו היינו להכניס קדושה לשבת (כמו שנת' כ"פ). והרי הם בשבת כחתן יכהן פאר והוא כנגד בגדי ישע ומעיל צדקה יעטני זה כנגד שאמר וככלה תעדה כלי' כנ"ל:

## פרק טז

**בפסיקתא** החדשה בעשרה מקומות נקראו ישראל כלה ו' ע"י שלמה א' ע"י ירמי' וג' ע"י ישעי' וכנגדן לבש הקב"ה עשר לבושין וכו'. וידוע דבכל מקום מספר עשרה מכוונים

כנגד העשר ספירות וכמו שאמרנו במה שאומרים עשרה אני יודע עשרה דבריא. והיינו שכל מספר עשר מרמז לעשרת הדברות וע"ד שא' (זח"ג י"א ב') עשרה מאמרות במע"ב ועשרה מאמרות במתן תורה. והם העשר לבושים שלבש השי"ת היינו מה שהאציל ע"ס לבריאת העולם. וחשב שם ב' לבושים שלבש ליפרע ממלכות יון של צדקה הי' שנא' וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו. והם כנגד מה שנא' בהפטורה זו כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני שהם כנגד משיח בן יוסף ומשיח בן דוד שהם מרכבה למדת צדיק יסו"ע ומדת מלכות. רק שכאן בהפטורה הקדים ישע שהוא כנגד יסוד כמו שא' ישעי ביוהכ"פ ואח"כ צדקה שהוא כנגד מ' מלכות שכן הסדר בע"ס יסוד מלכות. ובפסיק' שמדבר בלבושי השי"ת חשב מקודם צדקה ואח"כ כובע ישועה שכן סדר הכיבוש מצד השי"ת צדקה כשריון ואח"כ כובע ישועה בראשו. ובמ"ר (בראשית פ"ב) דרש וחושך זה מלכות יון שהחשיכו עיניהם של ישראל בגזירותיהן דאי' (זוה"ח יתרו) ונוגה לו סביב דא מלכות יון דסחרא להון נוגה ולא בהו נוגה דכתיב בהו סביב בגין דלית בכל מלכוון דאינון קרבין לאורח מהימנותא כוותי' אוף הכא וכו'. והיינו שהם ג"כ חידשו בחכמתם מעט מדות שרוח ע"פ שכלם אבל באמת הם שורש המינות האפיקורסת שהוא חכמת יונית וזה נקרא חושך. והוא זלעו"ז כנגד אור תושבע"פ. ולא כחכמת מצרים שהי' כישוף וכדומה שהי' ע"י כח הטומאה והוא לעומת תושב"כ בקדושה (ונת' במ"א). והניצוח למלכות יון הוא ע"י כח תושבע"פ מ' מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. וזה נקרא צדקה צדק ה' צדק מלכותא קדישא כידוע וה' ג"כ מ' מלכות כמו שא' (זח"ב קע"ח ב') ה' ד' הוות בקדמיתא ומדאתעברת ביוד בגווה וכו'. והיינו דיוד משם הוי"ה הוא חכמה היינו חכמה עלאה והיוד מהשם אדנ"י חכמה תתאה וההשפעה הוא ע"י היוד שבשם שד"י דאיהו ברית דנפיק מגו יוד עלאה קדישא (זח"ג רט"ו א') ואז נעשה אות ה' שמרמז למ' מלכות (ונת' ר"ח אלול) וזהו וילבש צדקה כשריון. וכשנכנס החכמה בלב אז זוכין לבחי' הדעת וכמו שנא' כי תבא חכמה בלבך דהוא בינה לבא אז ודעת לנפשך ינעם ודעת פנימיות מכ"ע כידוע. וזה שנא' וכובע ישועה בראשו שהוא בחי' כ"ע והוא ע"י מדת יסוד שמחבר תושב"כ ותושבע"פ. והב' לבושים אלו הם כנגד נצח והוד שמשה רבינו ואהרן מרכבה להם משה שושבינא דמלכא שהוריד התושב"כ מן השמים ואהרן שושבינא דמטרוניתא להכניס החכמה בלב ישראל (כמו שנת' כ"פ). וב' לבושים האחרונים חשב בפסיקתא הלבוש הט' עתיד ללבוש הקב"ה וכו' אדום הוא שנא' מדוע אדום ללבושיך הלבוש העשירי וכו' ליפרע מגומ"ג הדור הוא שנא' זה הדר בלבושו. ושניהם נזכרו בהפטורה זו והם כנגד יסוד ומלכות כנגד הב' משיחים משיח

בן יוסף שהוא מרכבה למ' צדיק יסו"ע ומשיח בן דוד שהוא מרכבה למ' מלכות. לבוש אדום כנגד משיח ב"י והוא כנגד ניצוח או"ה וכיבוש מלכות הרשעה וכנגד זה הפ' מדוע אדום ללבושך וגו'. והלבוש העשירי ליפרע מגומ"ג הוא כנגד מ' מלכות וכנגד זה הפ' זה הדור בלבושו וגו' שלבושו הדר. וכמו שחשב בלבוש הראשון הוד והדר לבשת דכ"ע איהו כתר מלכות המגיד מראשית אחרית כמו"ש (בפתח אליהו.) וכן נזכר בפסיק' זו ב' פסוקים האחרונים שנקראו ישראל כלה (אם נחשב של ישעי' האחרונים כמו שנחשב בגמ' ב"ב י"ד:) חשב פסוק הראשון כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כלי' והב' ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך. והוא ג"כ כנגד מדת יסוד ומלכות ככלה תעדה כלי' שהם קישוטין דכלה נגד מדת צדיק יסו"ע שנקרא יפה תואר ויפה מראה שהמכוון על גוף נאה ונקי מפגם הברית. וכן מה שא' (ב"מ פ"ד.) אנא אשתיירי משפירי ירושלים וכו' שופרי' דר"כ שופרי' דר"א שופרי' דיעקב אבינו אין המכוון על יופי הגוף שע"ז נא' הבל היופי רק גוף נאה מפגם זה ומעין שופרי' דיעקב שאמר כחי וראשית אוני כמו"ש (יבמות ע"ו.) והי' כאדה"ר קודם הקלקול דכתיב בי' ולא יתבוששו שלא ידע כלל מהנאת הגוף רק להוליד תולדות כמו"ש (רש"י פ' ויצא) שלהוליד תולדות אמר כך. וזהו וככלה תעדה כלי' שהם התכשיטין. ומשוש חתן על כלה נגד מדת מלכות דנק' כלה. וכבר אמרנו דמעילא לתתא הפטורה זו כנגד מ' מלכות והוא הכנה לר"ה שאומרים ותמלוך אתה הוא ה' אלהינו לבדך:

## פרק יז

**כי** המצוה הזאת וגו' לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וגו' ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים. ופירש"י ז"ל שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחרי'. ודרשו זאת מיתור הלשון בפסוק זה לאמר מי יעלה לנו וגו' לאמר מי יעבור לנו שהי' די לומר לא בשמים הוא ולא מעבר לים הוא. וממשמעות הלשון לאמר נראה שהי' נצרך לאמר כן באמת אם היתה בשמים או מעבר לים. ולהבין זאת איך הוא המציאות שיהא נצרך לעלות בשמים אחר התורה בשלמא מעבר לים יוכל להיות שאם אין התורה נמצא כאן או הרב ללמדו תורה רק במדינת הים מחויבים לחזור אחרי'. אבל בשמים אין מציאות כידוע מהלכות שנשתכחו שהשיבו להם לא בשמים הוא. וי"ל שהוא ע"פ מאמר הגמ' שם על לא בשמים הוא שלא תמצא התורה במי שמגביה דעתו עד לשמים ולא מעבר לים הוא שלא תמצא אצל מי שמרחיב דעתו כים. והנה שבודאי אין מדברים מהגסי רוח לבטלה רק ממי שיש לו באמת גובה לב בדרך ה' להיות מנושא בנפשו על כל עניני חמדת עוה"ז והוא רוכב על במתי ארץ רק נפשו מקושר

תמיד בשמים. וכמו כן מי שלבו רחב כים היינו שיש לו רוחב לב בד"ת שלבו מלא בד"ת הנמשלו למים כמו שנא' כמים לים מכסים. ואעפ"כ אם יש לו מזה איזה התנשאות ויתרון בנפשו על אחר אין לו שייכות בעצם להיות נקנה בו הד"ת כי ד"ת נמשלו כמים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך דייקא. ועל רמז זה ירמז הפ' באמרו לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו היינו שבאמת צריכים לנפש גבוה כזה שיהי' מנושא על כל חמדת העוה"ז עד לשמים שהוא יהי' לרב ללמוד תורה ממנו כאמרם ז"ל אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו. וזה מי יעלה לנו וגו' ויקחה לנו היינו שנלמוד מאתו ד"ת וכן מי יעבור לנו אל עבר הים ויקחה לנו היינו נפש יקרה כזה שלבו מלא מד"ת והאמת דצריך כן וכמ"ש בסוף הוריות ניתני מר עוקצין וכו' מי ימלל וכו' שיכול להשמיע כל תהלתו. וכדי שלא יפול לב האדם עליו מזה שרואה ומרגיש בנפשו שיש לו נפש נמוכה שאין בכוחו להגיע למדריגות הנ"ל וגם אין לו רב כזה שיוכל ללמוד ולקבל מאתו. ועכ"ז לא יאמר נואש לנפשו וע"ז אמר לא בשמים וכו' דבאמת ד"ת קרובים לכל אדם כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך דייקא כל אחד כפי מה שהוא. וע"כ אמר זה לשון יחיד אף שפתח לשון רבים לנו וישמיענו ונעשנה דר"ל דגם כי רחמנא לבא בעי ואיך שהוא עומד גם אם יש לו נפש נמוכה מאוד אם יתן על לבו לעשות עבודתו המוטלת עליו לפי כוחו ושכלו יהולל בפיו ע"י תורה ותפלה הוא חשוב מאוד לפניו ית'. כמו שאמר האריז"ל להרח"ו ז"ל על אחד שיש לו נשמה גבוה מאוד יותר ממנו ועכ"ז הוא יותר חשוב ע"י עבודתו לפי ערכו לפניו ית'. וגם אם יהי' נצרך לרב כזה בודאי יזמין לו השי"ת לטוב לו. וזאת מצינו בדוד המע"ה שהוא הי' הנפש הנמוכה בתולדתו מאוד כידוע מהאריז"ל וכן א' במדרש ע"פ בחרתי הסתופף בבית אלהי אברהם יצחק ויעקב בקיטון משה ואהרן בטרקלין ואני בסף ודייקא במעמד הנמוך כזה פעל לפניו ית' עד להפליא כמו שנא' אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה וא' ע"ז דהאבות מאסו ולא רצו נפש זה ובאמת הוא יהי' לראש כי משיח הוא דוד בעצמו ועליו א' ירום ונשא וגו' ודרז"ל מחבות וממרע"ה. ומסיים כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך היינו ע"י תפלה שדייקא ע"י שמכיר את שפל ערכו וישפוך את נפשו לפני השי"ת הוא חשוב מאוד לפניו ית' כמו שנא' תפלה לעני כי יעטוף שהוא עוטף את כל התפלות שבעולם מפני שתפלתו מקובלת לפניו ית'. כמו שמצינו במנשה מלך יהודה שהוא הי' בין הנמנים שאין להם חלק לעוה"ב ועכ"ז דרשו עליו במד' שוח"ט פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם. וגם דרשו זאת (במד"ר אמור) על הדור הזה שהוא ערער ממעש"ט ואין לנו על מה להשען

ולא נשאר לנו רק התפלה ועכ"ז לא בזה את תפלתם שכל פרט נפש מישראל איך שהוא עומד תפלתו מקובלת לפניו ית' להוושע בכל עניניו:

## פרק יח

**ומל** ה' אלהיך את לבבך ואת לבב וגו' אי' בבעה"ט את לבבך ואת לבב ר"ת אלול לכן נהגו להתחיל להשכים לסליחות מר"ח אלול. ואנו נוהגין לתקוע בשופר מר"ח אלול שהוא התעוררות לתשובה כמו שנא' אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. והיינו שעשרת ימי תשובה מתחילין מר"ה וחודש שקודם לו ג"כ זמן תשובה. ומה שאמר ומל ה' וגו' מרמז שאף מצד השי"ת מסוגל אותו חודש לרחמים שאז הם ימי רצון שעלה משרע"ה לקבל לוחות האחרונות והשי"ת מציידו מסייע לתשובה. וזהו ומל ה' אלהיך וגו' שאחר שדיבר למעלה מתשובה שמצד האדם כמו שנא' והשבות אל לבבך וגו' ושבת עד ה' אלהיך וגו' אמר אח"ז אם יהי' נדחך בקצה השמים וגו' אף שבפסוק הקודם אמר הלשון אשר הפיצך ה' אלהיך שמה ולא אמר אשר הדיחך כמו שכתב לעיל קודם הפ' ושבת. וכמו שאמרנו (ונת' במא' ה') שאחר התשובה כבר אינם בכלל נדחים. מ"מ אמר כאן שיוכל להיות שיש עוד מי שהוא בכלל נדחים שהם צריכים לשופר גדול דכתיב ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארמ"צ האובדים היינו שנטמעו בין האומות ואינם יודעים כלל שהם מזרע ישראל והנדחים בארץ מצרים שהם נדחים כ"כ בתוך הקליפה כמו במצרים שהיו מוקפים שם כעובר בבטן אמו והם צריכין שופר גדול שיעורר אף אותם ג"כ שכל מי שהוא רק מזרע ישראל לא ידח ממנו נדח לכן אמר הלשון אם יהי' נדחך. ואמר אם יהיה נדחך בקצה השמים ולמעלה בפר' הקודם בפר' התוכחות לא כתיב רק והפיצך וגו' מקצה הארץ ועד קצה הארץ והול"ל גם כאן אם יהי' נדחך בקצה הארץ. אך זה מוסב על הנשמה של האדם כמו שנדרש (סנהד' צ"א:) יקרא אל השמים מעל זו נשמה. ואמר הלשון בקצה השמים היינו שאינם חוץ לשמים לגמרי שלא יהי' להם ח"ו שום אחיזה בקדושה רק הם עוד בקצה השמים שיש להם אחיזה בנשמה עוד מה. וע"ז אמר משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך היינו מצד השי"ת וכמו שנא' ועשיתי את אשר בחוקי תלכו וכמו שא' (שם צ"ז:) הקב"ה מעמיד וכו' כהמן וישראל עושין תשובה. ואח"ז נא' והביאך ה' אלהיך אל הארץ וגו' פי' שיביאך לקדושה. והטיבך והרבך מאבותיך והטיבך שיעשה אותך שתהי' טוב והרבך מאבותיך ע"ד שא' (ברכות ל"ד:) מקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין. ואמר ומל ה' אלהיך את לבבך שהשי"ת מצידו יסור היצה"ר מלבבך. ואת לבב זרעך הפי' כמו שאמרנו למעלה שיתבררו כ"כ שהבנים כבר יהיו נולדים בקדושה בלא יצה"ר לא כמו שהי' בשעת מ"ת שחזר

אח"כ היצה"ר. ואמר לאהבה את ה' אלהיך ע"ד שאומרים בשם הרבי ר' בער זצ"ל שעיקר השתדלות האדם מצידו צריך להיות עיקר ביראה כמו שנא' מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה והאהבה בא אח"כ ממילא מצד השי"ת בתורת מתנה ע"ד שא' דרכו של איש לחזור אחר אשה. ואמר בכל לבבך הוא כמו שאמרנו למעלה (מא' ה') בכל הג' קדושות ובכל נפשך נראה דקאי על ג' כוחות הנפש שהוא נפש רוח נשמה. למען חייך שהקדושה הוא עיקר החיים היפך הג' קליפות שמוציאין את האדם מן העולם. ואמר ונתן ה' אלהיך את כל האלות האלה על אויביך הוא ע"ד שא' (סנהד' צ"ט.) אימתי אתי משיח א"ל לכי חפו להו חשוכא להנהו אינשי א"ל מילט קא לייטת לי א"ל קרא כתיב כי הנה החושך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח ה' וגו'. שכן נצרך לכדי שיבוא האור לישראל להיות מקודם החושך יכסה ארץ וגו' וכמו"ש בזוה"ק (ח"ג רע"ב ב') בשבת כגוונא דצריך לקבלא גבירתא בכמה נהורין וכו' ובהאי חדוה ותיקונא גרמין דאשתארת שפחה בישא בחשוכא ברעבון בבכי' וכו' דאי מלאה זו חרבה זו. ובזוה"ק (זו"ח בלק) מאשר יקרת בעיני נכבדת דדרש על בעל תשובה דאיהו מגרמי' אתיקר ואתן אדם תחתיך אל תקרא אדם אלא אדום (כמו שנת' במק"א) דאז צריך להיות אדום תחתיך שיהי' הוא יורש חלקו וחלק חבירו בגיהנם וישראל מוציאין מהם הקדושה. ואמר ואתה תשוב ושמעת בקול ה' הוא הבת קול המעורר על התשובה וכאמור. ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום כאן מדבר ממעשה המצות וקיומם אחר שיעורר השי"ת מצידו על התשובה כנ"ל. שגם על קיום המצות צריך עזר השי"ת דסתם מצוה נקרא בירוש' ומדרשים מצות גמ"ח דמצות גמ"ח יכול כל אחד לקיים בכל זמן דגמ"ח בין לעניים בין לעשירים (כמו"ש סוכה מ"ט:) כשעושה טובה למי שיהי' מקיים בזה מצות גמ"ח. ומ"מ מצינו (גמ' שם) שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ ת"ל מה יקר חסדך אלהים שלפעמים מכשיל השי"ת ח"ו בעניים שאינם מהוגנים (כמ"ש ב"ב ט':) וצריך עזר אלהי למצוא לעשות חסד עם אנשים מהוגנים. וזהו ועשית את כל מצותיו וגו' שע"ז ג"כ יעזור השי"ת מצידו להבע"ת לקיים המצוה כתיקונה:

נשלם פרשת נצבים בס"ד

## לראש השנה

### פרק א

**בר"ה** המנהג לאכול תפוח בדבש ואומרים יהי רצון שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. ענין חידוש השנה הוא כמו שדברנו בש"ק העבר שלכל שבתות וראשי חדשים שבשנה

יש לכל אחד קדושה מיוחדת כל שבת וכל חודש לפי בחינתו. ובהגיע היו"ט של ר"ה אז נתחדשים מחדש קדושת כל הזמנים על השנה הבאה להשפיע מחדש התעוררות הקדושה בנפש כבראשית הבריאה. ולכן נקרא יום הזכרון כמו שאומרים כי תביא חוק זכרון לפניך להפקד כל המעשים. וכמו שאומרים בתפלה ובקידוש היום ודברך מלכנו אמת וקיים לעד היינו שהדבר ה' שבו נבראו כל הברואים הוא אמת וקיים לעולם להתחדש בכל שנה ושנה. וע"ז אנו מבקשים שתחדש עלינו השנה לטובה היינו שיתחדש לבינו בכל הענינים להתנהג בהם בדרך הטוב שהוא כרצון השי"ת ע"פ דרך התורה כמו שנא' אמרו צדיק כי טוב. וצדיק נקרא מי ששומר את דרכיו לילך בדרך הטוב והישר לפניו ית' בדרך התורה גם אם אינו מרגיש בעצמו עוד טעם ומתיקות בעסק הקדושה להיות שמח בעבודתו כאמרם ז"ל (תענית י"ד.) צדיקים לאורה וישרים לשמחה כמו שנא' אור זרוע לצדיק היינו כענין הזריעה שמתחילת הזריעה איננו יודע עוד מה יצמח מזה. אבל ולישרי לב שמחה מפני שהוא כבר מרגיש טעם ומתיקות בהעבודה עד שנולד מזה השמחה בלבו. וזהו ענין כונת מתוקה שהוא הרגשת הטעם והשמחה בלב. ועל רמז זה אוכלים תפוח בדבש ע"ד שאז"ל שישראל נמשלו לתפוח מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע. כי נעשה פי' שיעשה בחי' הטוב בעוד שאין מרגיש עוד הטעם רק לעשות מה שיצטוה מרצונו ית' ללכת בדרך התורה. ונשמע הוא הרגשת הטעם בד"ת ע"י ששומע ומבין ונקלט בלבו המתיקות בשמחה ובטוב טעם ודעת זהו פי' נשמע. וזהו ענין רמז התפוח על בחי' הטוב שהוא בחי' נעשה כנ"ל בחי' אמרו צדיק כי טוב. ודבש מרמז על מתיקות השמיעה והבנה בטוב טעם ודעת ועי"ז מרגיש השמחה בלבו ע"ד שנא' מה מתוק מדבש וכנ"ל ולישרי לב שמחה וזהו שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה:

## פרק ב

**יהר"מ** שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. שנה טובה היינו בד"ת דסתם טוב הוא בד"ת כמו שא' (ברכות ה'.) אין טוב אלא תורה. וכתיב ותורה אור ופעם ראשון שנזכר טוב בתורה הוא בפסוק וירא אלהים את האור כי טוב והיינו האור תורה וכמו שא' (בר"ר פ' ג') ה' פעמים כתיב כאן אורה כנגד ה' חומשי תורה. ובתיקונים (תי' ל"ו) על הפ' יהי אור ויהי אור יהי אור דא פסח אור לי"ד ויהי אור דא ר"ה. היינו שבפסח הי' אז התחלת התגלות האור כי טוב אך אח"כ נעלם מהם כמו שנא' וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ומים היינו ד"ת כמו שא' (ב"ק פ"ב.) אין מים אלא תורה. ובזוה"ק (ח"ב ס' א') וכי מאן יהיב להו אורייתא הכא וכו' ואוליפנא דקב"ה תורה איקרי וכו'. פי' דעיקר האור הוא שיאיר

בלב שיש מי שברא העולם וזהו המכוון של כל התורה וזהו ותורה אור. ועל ר"ה נא' ויהי אור שכבר יש הוי' להאור שבכל שנה ושנה מתחדש הד"ת בפנים חדשות (וכמו שנת' במא' הקודם) שבכל שבת ושבת יש קדושה מיוחדת מהד"ת של הפרשה שקורין בשבת זה. ובכל שנה מתחדש כל הד"ת מחדש בעסק חדש. דבחודש ניסן הוא חידוש הלבנה שמקבלת מאור החמה ותשרי הוא אור החמה בעצמה שהוא בחי' תושב"כ ובכל שנה הוא שונה מחדש על היקף השנה. וכמו שמצינו (סנהד' ק"ג:) מנשה הי' שונה נ"ה פנים בתורת כהנים כנגד שני מלכותו. היינו שלפי טעותו שבע"ז שלו כונתו בעבודה לשמים הי' מחדש בכל שנה פנים אחרים בתו"כ שהוא ספר עבודת הקרבנות וסבר שמכוין לשמים. וזה שאנו מבקשים שתחדש עלינו שנה טובה שיהי' חידוש השנה בד"ת שהוא אור כי טוב. ומתוקה כמו שנא' ומתוקים מדבש ונופת צופים היינו שירגישו טעם בד"ת וכמו שא' (פסחים קי"ט.) זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי ניהו טעמי תורה שירגישו טעם בדברי תורה שיכנסו הד"ת למעמקי הלב. וכתיב ומתוק האור היינו כשמרגישין הטעם בד"ת בהבנת הלב זה הוא ראיית האור ע"ד שנא' ולבי ראה הרבה חכמה וכתיב דבש וחלב תחת לשונך וא' (חגיגה י"ג.) דברים המתוקים מדבש וחלב יהיו תחת לשונך. וזהו המנהג שאוכלים תפוח בדבש ע"פ שא' (שבת פ"ח.) על הפ' כתפוח בעצי היער למה נמשלו ישראל לתפוח וכו' אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע שבשעת מ"ת נמשלו ישראל לתפוח. ואף דהפסוק כתפוח וגו' קאי על השי"ת וכמו שהק' בתוס' רק כיון שנמשל השי"ת לתפוח נמשלו ישראל ג"כ לתפוח ע"ד שא' (תנחו' קדושים) הואיל ונקדשתם לשמי וכו' היו קדושים כשם שאני קדוש וכו' מלה"ד למלך שקדש אשה אמר לה הואיל ונקדשת לשמי אני מלך ואת מלכה כשם שהוא כבודי כך הוא כבודך. ממילא כשנמשל השי"ת לתפוח נמשלו ישראל ג"כ לתפוח וכתיב בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי והוא ע"ד שנא' ומתוק האור. וזהו שמבקשים שתחדש עלינו שנה טובה באור תורה שנקרא טוב. ומתוקה שנרגיש טעם שיהי' ומתוק האור בד"ת וממילא נכלל בזה גם כל הטובות:

## פרק ג

**מה** שנוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש ומבקשים שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. ולמה בחרו דוקא בתפוח ולא בשאר דברים. הענין דאי' (אדרא נשא קל"ג ב') פסיק שערא ואתחזיין ב' תפוחין וכו'. והוא ע"פ שא' (בר"ר פ' כ"ז) גדול כחן של נביאים שמדמים צורה ליוצרה וכן רשב"י ג"כ מתאר השי"ת כביכול בצורת אדם שתחת שערות הדיקנא יש ב' תפוחים דהיינו עגול כפרי. ואמר (שם) כתפוח בעצי היער וגו' מה תפוח וכו' ובגיניהון

אתקיים באור פני מלך חיים ותאנא מהני תפוחין נפקין חיין לעלמא וכו' כתיב יאר ה' פניו אליך וכו' פנים דלבר וכו' וכתיב ויחנך יתן לך חן. וחן משמע אף שאינו ראוי כמו שמצינו (בר"ר פ' כ"ח) על ונח מצא חן לא שהי' כדאי אלא שמצא חן. וכן משרע"ה ביקש ובמה יוודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך וגו' שלא רצה לתלות במעשיו רק במציאות חן לחון במתנת חנם אף אם אינו כדאי. וכן כתיב כה אמר ה' מצא חן במדבר וגו' שאף שהי' קטרוג על הדור ההוא ביצמ"צ ובקריעת י"ס הללו וכו' והללו כמו"ש (שמו"ר פ' כ"א ועוד) מ"מ מצא הדור המדבר חן בעיניו. והנה בעובדא דלתתא אתער לעילא כמו"ש בזוה"ק (ח"ג צ"ב א' וש"מ) לכן אוכלים בר"ה תפוח לעורר לעילא האור פני מלך מהני תרין תפוחין כנ"ל וע"י ההארת פנים יהי' ויחנך שנזכה למתנת חנם ע"י מציאת חן. שאם ע"י משפט מי יוכל לומר זכיתי לבי ויש קטרוגים ע"ז רק ע"י מציאות חן נוכל לבקש מתנת חנם. ובר"ה דאי' בתיקונים (תי' ל"ו) ויהי אור דא ר"ה וכו' שבר"ה כבר יש להאיר פני מלך הווי' וקיום אז הזמן לבקש על האור שיאר לנו פניו ועי"ז נזכה למציאת חן. ואי' (מדרש תהילים פ׳:ד׳) אנו אין לנו אלא הארת פניך הושיעני ונושעה שע"י ההארת פנים נזכה לישועה ע"י מתנת חנם. וכתיב אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון שבר"ה ע"י התקיעות שופר זוכין ג"כ להארת פנים. לכן אוכלים תפוח לעורר האור פני מלך ומבקשים שתחדש עלינו שנה טובה היינו האור כי טוב (כמו שנת' במא' הקודמים) שכן בפעם הראשון טוב שבתורה נאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואח"כ נא' בכל מעשה בראשית בכל יום וירא אלהים כי טוב שראה השי"ת שבכל מעשה בראשית יש בחי' האור שנקרא כי טוב. וראש השנה שהוא הראש של השנה כמו שאנו אומרים מה שנקרא ראש חודש ולא ראשון של חודש שהוא הראש של החודש ובתר רישא גופא אזיל (כמ"ש עירובין מ"א.) לכן יכולים לזכות בר"ה שיהי' כל השנה טובה שנזכה בו להאור כי טוב:

**ובגמ'** (שבת פ"ח.) נדרש כתפוח בעצי היער על ישראל שנמשלו לתפוח מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע. וכבר דקדקנו דמצינו (חולין צ"ב.) אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים עלין שבה אלו ע"ה וכו' דאלמלא עליא לא מתקיימין אתכליא. ולפ"ז הבעלי מעשים נקראו בשם עלים ות"ח הם הפירות וכאן אמרו על שהקדימו נעשה לנשמע שהוא כתפוח שפריו קודם לעליו משל הפריו על שם נעשה. אך ענין נעשה ונשמע שאמרו אף שלא יצוייר שיהי' המעשה קודם השמיעה רק הפי' הוא ע"ד שא' (סנהד' צ"ט:) כאלו עשאו לד"ת והוא ע"ד שמצינו בפסח שני שאמר להם משרע"ה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם ואמרנו שפי' עמדו בתפלה היינו ע"י הצעקה

שצעקו מעומק לבם למה נגרע וגו' אף שלא היו ראוים לקרבן פסח רק ע"י החשק שלהם עשאו לד"ת וזכו לפרשה זו. וזה שנא' עמדו בצעקה זו לפני השי"ת למה נגרע ועי"ז אשמעה מה יצוה ה' לכם (ונת' במ"א) וע"ד שא' (סנהד' ח'.) ראוי' וכו' אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן. וזה שאמרו מקודם נעשה שע"י החשק שלנו נעשה לד"ת היינו שיאיר ה' לידע הד"ת והמעשה אשר נעשה. כמו שמצינו באאע"ה שקיים כל התורה עד שלא נתנה (כמ"ש יומא כ"ח:) ומהיכן למד התורה אלא שהאיר השי"ת בלבו וידע מעצמו כל הד"ת כמו שא' (בר"ר פ' ס"א). וזהו שא' (שם פ' ב') יהי אור זה אברהם שהוא הי' הראשון שזכה להאור. וזה שא' שנמשלו לתפוח כיון שהקדימו נעשה לנשמע שהוא שע"י החשק נזכה להאור תורה והוא פריו קודם לעליו שהד"ת אלו קודם להמעשה והשמיעה לעשות. וכתיב בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי היינו בצלו שהוא אור פני מלך חיים ופריו מתוק לחכי וכמו שנא' ומתוק האור וטוב וגו'. וזה שאומרים שנה טובה ומתוקה שנזכה בכל השנה להאור כי טוב ומתוקה שנרגיש טעם בד"ת כמו שנא' ומתוקים מדבש וגו' (ונת' לעיל). ומצינו בד' שנכנסו לפרדס (חגיגה י"ד:) בן זומא ועליו הכ' אומר דבש מצאת אכול דייך פן תשבענו והקאתו שלפעמים יכול לקבל יותר מהראוי לו בס"ת שע"ז א' (שם י"ג.) דבש וחלב תחת לשונך דברים המתוקים מדבש יהו תחת לשונך. וע"ז א' ומתוקה שהשי"ת יאיר לנו בהארת פנים לקבל רק ד"ת הראוים לנו שיהי' ומתוק האור שיאיר בלב הד"ת לא יותר מהראוי. ועיקר הד"ת הוא האור כמו שמצינו (שהש"ר פ' ישקני) שכששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך נתקע ת"ת בלבם וכו' אף שלא שמעו רק מאמר אנכי ה' אלהיך רק כשהאיר בלבם באמת שהוי"ה הוא אלהיך שהשי"ת הוא בעל הכוחות שלהם זה הוא האור פני מלך ועי"ז זכו לכל הד"ת כמו שזכה אאע"ה והשכיל מדעתו לקיים כל הד"ת עד שלא נתנה. וע"ז מורה התפוח שפריו קודם לעליו שיהי' נעשה לד"ת. וכן מצינו דכתיב אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדונינו והוא דיום ר"ה נקרא בתיקונים (ריש תי' מ"א) דרועא תנינא יום תנינא וכו' אשתאר ר' ראש השנה עי"ש. והוא דחג הזה הוא נגד יצחק אע"ה ובו מצינו שאמר לעשו ועשה לי מטעמים ויצחק הי' סבור שיש קדושה בעשו אבל עיקר המטעמים היו עבור יעקב דאי' בזוה"ק (ח"ג ק' א') ויעקב אתער לתתא בצלותין ובעותין. וזה שנא' אשרי העם יודעי תרועה ואי' במד' (ויק"ר פ' כ"ט) וכי או"ה אין יודעין להריע כמה קרנות יש להם כמה בוקינות וכו' אלא שהם יודעין לפתות את בוראן בתרועה. וע"ז מסיים ה' באור פניך יהלכון שעי"ז זוכין להאור פני מלך להאור כי טוב. כי קדוש היום לאדונינו שאין אוכלים רק לכבוד קדושת היום וזה ושתו ממתקים שיהי' כמו שנא' ומתוק האור שנרגיש טעם

מתיקות בד"ת ולקבל האור בצמצום כראוי שיהי' אכול דייך כנ"ל. ולזה אוכלים תפוח מתוק בדבש שבאתערותא דלתתא יהי' אתער לעילא הב' תפוחין האור פני מלך חיים שיהי' כל השנה שנה טובה ומתוקה כאמור:

## פרק ד

**המנהג** לאכול ראש כבש ומבקשים שנהי' לראש ולא לזנב. כבר אמרנו (ונת' פ' תבא) שהברכה הז' שבפר' שם הוא ונתנך ה' לראש ולא לזנב שזה שלימות הברכות כשמתבררין בכל הז' מדות ואז נקרא ראש. והוא דלפעמים מצינו שהוא ראש לשועלים ומ"מ הוא זנב לאריות ע"ד שמצינו (סנהד' ל"ז.) בשורות שלפני סנהדרין עד האידנא הוה יתיבנא ברישא השתא מותביתו לי בדנבי וכו' דא"ל הכי הוי זנב לאריות וכו'. ע"ז מבקשים שנהי' לראש ולא לזנב היינו שיהיו כל ישראל בבחי' ראשים שכל אחד במדרגתו ובחינתו יהי' לראש ולא רק ראש לשועלים רק יהי' לראש ולא לזנב שיתברר כל אחד מישראל שהוא במדרגתו המובחר והראש. וזה שנא' והיית רק למעלה ולא תהי' למטה שלא יצויר עוד שיהי' ח"ו למטה. והוא כמו שא' (תנחו' נצבים ב') אע"פ שמניתי לכם ראשים וכו' כולכם שוין לפני. והיינו שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה אות או חלק מאות ואם יחסר אות או חלק מהאות מהס"ת יופסל הס"ת. וזה שאמר כולכם שוין לפני וכמו שיהי' לעתיד שלא יהי' חילוק מדרגות כמו שא' (סוף תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכו' ובדבר עגול אין חלוק מדרגות (ונת' ט"ו באב) ובתיקונים (בהקדמה ועוד) שחשב מדרגות ישראל כנגד הע"ס לכל מדה שם אחר חשב ראשים כנגד כ"ע שמה שישראל נקראו ראשים הוא נגד מדת כ"ע שהשי"ת ראשן של ישראל כמו שנא' וה' בראשם. וזה שאומרים לראש ולא לזנב. והמנהג ליקח ראש כבש זכר לאילו של יצחק והוא כמו שאמרנו שביצחק מצינו שאמר ועשה לי מטעמים וע"ז נא' על יום ר"ה ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדונינו. שע"י שהאכילה לש"ש רק לקדושת היום זוכין להאור ולהרגיש טעם בד"ת כמו שנא' ומתוק האור. ואור הראשון שנגנז הוא מה שמופיע לחו"ב מבחי' כ"ע ע"י קיצו דיוד דלעילא דרמיזא לאין (זח"ג ס"ה ב') וזה הוא בחי' ראש. וכל עיקר המכוון התקיעות הוא שיודעים לפתות את בוראן בתרועה וכמו"ש בזוה"ק (הנ"ל צ"ט ב') לאתערא שופרא אחרא וכו' לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא וכו'. וזה שנא' אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון שעי"ז זוכין להארת פנים (כמו שנת' במא' הקודם). ומש"ה אוכלין ראש כבש זכר לאילו של יצחק ומבקשים שנהי' לראש ולא לזנב שכל אחד מישראל יזכה להתברר במדרגתו ובחינתו עד הראש שהוא כנגד מ' כ"ע כנ"ל ועי"ז יזכה לאור הראשון אור כי טוב כנ"ל:

## פרק ה

**בגמ'** (כריתות ו'.) השתא דאמרת סימנא מלתא יהא אינש רגיל למיכל ריש שתא קרא ורוביא וכו'. ומזה א' בשו"ע (או"ח סי תקפ"ג) וכשיאכל רוביא יאמר יה"ר שירבו זכיותינו וכו' ונוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה וכו' ואוכלים ראש כבש לומר נהי' לראש וכו'. הענין הוא שהאכילות מורים לסימן טוב כפי שמותם. דבראשית הבריאה הי' עיקר החיים ד"ת וכן אפי' האכילה שהוא קיום החיים הי' ג"כ ד"ת ע"ד שנא' לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי שנדרש בזוה"ק (ח"ג רע"א ב') נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאוריי' דבע"פ. ואחר הקלקול שהי' ע"י אכילה שנעשה הערבוב טוב ורע מ"מ כשמגיע היו"ט של ר"ה שהוא יום הרת עולם יכולים ג"כ לזכות לטעום רק מהטוב וכמו שיהי' לעתיד כמו ששמעתי מרבינו הק' מאיזביצא זצללה"ה שאמר שלעתיד יהי' הצירוף הפסוק מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב. ג"כ תאכל ורע לא תאכל שרק מהרע של עה"ד לא תאכל ושאז יתברר שישראל מעולם לא אכלו רק מהטוב שבעה"ד. והיינו דהמכוון הי' רק ד"ת תורה אור וכתיב וירא אלהים את האור כי טוב. והשמות מכל דבר מורה על שורש החיים שיש בדבר זה. וכשאוכלים דבר שנקרא ראש וזה שורש החיים שלו מורה לסימן שנהי' לראש וכן רוביא שירבו זכיותינו וכדומה. ותפוח מתוק בדבש שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה כתב בס' מטה משה (סי' תר"צ) רמז לזה מפסוקים אלו מן התורה דכתיב ויורהו ה' עץ וגו' וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט. ומשפט זה ר"ה וכן נדרש (ביצה ט"ז.) שמזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה וכו' כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. ומן הכתובים דכתיב משפטי ה' אמת צדקו יחדיו וכתיב בתרי' ומתוקים מדבש וגו'. והענין דכתיב וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ומים היינו תורה כמו שא' (ב"ק פ"ב א') אין מים אלא תורה ובזוה"ק (ח"ב ס' א') וכי מאן יהיב להו אורייתא וכו' ואוליפנא דקב"ה תורה איקרי וכו'. והיינו שבמצרים שהיו מוקפים מקליפת מצרים מכל צד לא יכלו כלל להשיג האור ה' ואח"כ בקריעת י"ס שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל ג"כ אח"כ נעלם מהם כמו שא' בזוה"ק ואח"כ בעו לאסתכלא זיוא יקרא דמלכא וכו' ולא מצאו מים ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה שאף בד"ת לא יכלו להרגיש טעם ומתיקות כי מרים הם. וכמו שא' בזוה"ק (ח"ג קנ"ג א') וימררו את חייהם בעבודה קשה זו קושיא היינו שחייהם שהוא הד"ת ג"כ נא' וימררו שלא היו יכולים להרגיש טעם. בחומר דא ק"ו וכו' ויורהו ה' עץ שהורה למשה עצה איך למתוק אז וימתקו המים שהתחילו להרגיש טעם ומתיקות בד"ת. וכמ"ש בזוה"ק שם דאורייתא דבע"פ אתהדרו מתיקן וכמו שנא' ומתוק האור.

וכתיב שם שם לו חק ומשפט ובמכילתא נדרש חק זה שבת שבשבת ג"כ הזמן שיוחקקו הד"ת בלב ויכולים להרגיש האור כי טוב והמתיקות בד"ת. ומשפט היינו ר"ה כמו שנא' כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב שבר"ה ג"כ הזמן להרגיש האור כמו שנדרש בתיקונים ויהי אור דא ר"ה שאז הוא הווי' להאור ואז ג"כ הזמן להרגיש מתיקות בד"ת. וכן הרמז בכתובים שכ' המט"מ הנ"ל דכתיב משפטי ה' אמת והוא ע"ד שאמרנו כ"פ על הפ' מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל משפטיו דייקא היינו שמרגישים טעם בהם. אבל באו"ה נא' ומשפטים בל ידעום שאף המשפטים שיש להם לא יוכל להכניס בהם הדעת ואצלם לא כתיב ומשפטיו דמשפט של השי"ת הוא רק לישראל דבאו"ה המשפט הוא דין ואצל ישראל הוא מרמז לרחמים כמו שא' (בפתח אליהו) משפט ידיעא דאיהו רחמי (ובזח"ג קי"ג א') ומשפט דא קוב"ה. וזהו משפטיו שהם רחמים זה נמסר רק לישראל כמו משפט סנהדרין שהוא ברחמים (כמו שנת' במ"א). ובר"ה שחל בשבת אז הזמן ביותר מוכשר לזכות לאור כי טוב ולהרגיש טעם ומתיקות בד"ת ואז הזמן שירגישו בכל מאכל רק מהטוב שבו שהוא האור כי טוב:

## פרק ו

**לכו** אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו וזה נאמר על יו"ט של ר"ה. ויש להבין שמפני זה שקדוש היום לה' עבור זה יאכלו משמנים הלא בגמ' (פסחים ס"ח) הפלוגתא דר"א ור"י חציו לה' או כולו לה' מפני שנא' לה' אלהיך דלשון לה' משמע שאינו לכם. וגם בגמ' (ביצה ט"ו:) מצינו שאמר ר"א לתלמידיו לכו אכלו משמנים והקשו שם בתוס' הלא ר"א סבר או כולו לה'. אבל צ"ב ענין יו"ט של ר"ה זמן בריאת האדם לשמחה הלא אמרו חז"ל נוח לו שלא נברא משנברא. ובאמת מבואר בפוסקים שיש שמתענים בר"ה ואין מצוה לאכול ולשתות דוקא וצריך ביאור מקרא הנ"ל. אמנם הענין כידוע שבכל ר"ה נתעורר הענין של ראשית הבריאה כמו שאומרים היום הרת עולם ואז נא' והאלהים עשה את האדם ישר ואח"ז הי' הקלקול בתאות אכילה ע"י אכילת עה"ד טוב ורע. ואי' בתיקונים (תי' כ"ד) דרבנן סברי חטה הי' ואיכא דאמרי גפן הוה ואוחרנא אמרין תאנה היתה וכו' וכולא קשוט וכו' ובכל מחלוקת ידוע דאלו ואלו דא"ח ובזה ביחוד שמפורש כן בתיקונים. כי עה"ד ועץ החיים היו באמצע הגן וכל עצי הגן סביבם ובהם הי' נטעם הטעם של כל עצי הגן כולם ואם הי' טועם בתחלה מעץ החיים הי' מרגיש אח"כ בכל הפירות טעם של עץ החיים. וכשטעם מעה"ד טו"ר עי"ז נעשה הקלקול להיות מרגיש בכל האכילות טעם עה"ד שהוא תאות אכילה (ונת' במק"א). וביום ר"ה שיש דיעות שמותר להתענות היינו מפני שבאותו יום בא התעוררות

לתקן הפגם הראשון מתאות אכילה וע"י התענית הוא ענין בחי' אתכפיא להיות היצה"ר נכנע בלב האדם ועי"ז יוכל לתקן הפגם הראשון. וגם מצות שופר שבר"ה הוא על התעוררות השופר שלעתיד לבא כדאי' בפסיקתא רבתי (ר"פ ל"ט) דבר"ה עתידים ליגאל ממה"מ ור"ל דאז יבוער היצה"ר מהעולם וזה ע"י השופר גדול כמו שנא' והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארמ"צ היינו שיהי' תיקון הפגם הראשון בשלימות עד שאפי' הנטמעים בין האו"ה יתעורר בהם פנימיות נקודה שבקדושה לחזור לשרשם כבראשית הבריאה. וכדאי' בירושלמי כד שמע קל שופרא זמנא חדא מתבהיל השטן שהוא היצה"ר אמר מטי זימנא למתבלע כי באמת בכל ר"ה נתעורר ענין התיקון של תקיעת השופר גדול לעילא כמו שאומרים ובשופר גדול יתקע ומלאכים יחפזון מפני שהם מרגישים בזה. ולכן בא גם המצוה מצדנו לתקוע בשופר שגם אנחנו נתעורר בזה מצידנו להתיקון הנ"ל. ועל זה מרמז הפשוטה לפני' ופשוטה לאחרי' היינו מצד השי"ת שעשה מתחלה את האדם ישר זהו התקיעה לפני'. ופשוטה לאחרי' היינו כמו שיהי' לעת"ל שיחזור הכל לתיקון הראשון מצד השי"ת והתרועה באמצע הוא התיקון ההוה מצד האדם:

**ובזה** יש להבין מה שתקנו בנוסח התפלה העשרה פסוקי שופרות לומר פסוקי כתובים קודם פסוקי הנביאים מה שעמד ע"ז בתוס' גם על מלכיות וזכרונות הלא הסדר הוא נביאים קודם כתובים. אך הוא מפני סמיכת פסוקי שופרות שעשוים באמת וישר כי ג' פסוקי התורה נזכר בהם קולות השופר של מתן תורה שהוא לרמז הפשוטה לפני' שהי' אז תיקון להקלקול מצד השי"ת כמו שא' (שהש"ר פ"א) בשעה ששמעו לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם וע"ז נא' אני אמרתי אלהים אתם. ובג' פסוקי הכתובים נזכר ענין מצות תקיעת שופר מצידנו שהוא רמז התרועה באמצע כנ"ל. ובג' פסוקי נביאים נזכרים קולות השופר שלעת"ל שיהי' גמר התיקון מצד השי"ת לרמז פשוטה שלאחרי' כנ"ל. וממילא עי"ז תקנו גם סדר פסוקי מלכיות וזכרונות בסדר הזה. ונחזור לענייננו שענין התענית של יום ר"ה הוא תיקון בחי' לאכפייא. ויש עוד תיקון במדרגה יותר גדולה שהוא ענין בחי' אתהפכא מרירו למיתקא היינו שע"י האכילה עצמה בקדושה יתוקן הפגם שיהי' כאכילת מעץ החיים ע"פ התוה"ק שהוא עץ חיים. וע"ז רמו להם הנביא לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים דייקא וכל אכילה ושתי' בד"ת הכתוב מדבר כמו שנא' לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. וביחוד ענין משמנים וממתקים מרמז על הרגשת הטעם והתענוג בד"ת כדאי' בגמ' אכלו בשרא שמינא בי רבא היינו הלכות בטוב טעם. וזהו כי קדוש וגו' דביום קדוש יכולים לעשות הכל בקדושה. ואח"ז נא' ושלחו

מנות לאין נכון לו ולא מצאנו מצוה כזו בשום יו"ט אך הוא על רמז חז"ל (ע"ז ה':) כל מי שהוא עוסק בתורה וגמ"ח יצרו מסור בידו כמו שנא' אשריכם זורעי על כל מים וגו' זורעי היינו צדקה וגמ"ח כמו שנא' זרעו לכם לצדקה ועל כל מים הוא תורה שנמשלה למים והיינו תיקון הפגם על להבא. ועוד א' חז"ל (ברכות ה'.) כל העוסק בתורה וגמ"ח מוחלים לו על כל עונותיו שנא' בחסד ואמת יכופר עון חסד הוא גמ"ח ואמת זו תורה וזה תיקון הפגם מהעבר. וע"ז מרמז כאן אכלו משמנים וגו' היינו עסק התורה ושלחו מנות היינו גמ"ח והמה תכלית התיקון. וגם נא' שם שעסקו בתורה עד חצי היום ובחצי השני אמר להם אכלו משמנים. והנה מקודם זה נאמר ויאמר נחמי' התרשתא ועזרא הכהן לעם אל תתאבלו וגו' וגם אח"ז נאמר ויאמרו הלוים זולת בכאן נאמר סתם ויאמר לכו אכלו משמנים ונראה מזה שהוא מאמר נחמי' לבדו. והענין בזה כי נאמר שם בנחמי' ששלחו לו צרי יהודא ואת הוה להם למלך ונביאים העמדת לך לאמור מלך ביהודא והוא השיב להם שקר הדבר. וא"כ למה נכתב מה שא' דבר של שקר שלא לצורך הלא ארז"ל (מד"ת סוף ויחי) שדברה התורה בדוים מאחי יוסף רק בשביל השלום. אמנם כי באמת הי' אז בו ניצוץ מהמלוכה על ישראל לפי שעה כי הי' פחה ביהודא וכאמרם ז"ל שקידש החומה בשתי תודות והקשו שם הלא צריך להיות במלך ואורים ותומים ומי הי' להם או"ת נראה מזה שבחי' מלך הי' להם שהם מינו אותו למלך ולא למרוד במלך פרס רק שיהי' לו דין מלך לקדש החומה. ואי' בס' יצירה הלב בגוף כמלך במדינה ולכן הי' לנחמי' הכח הזה להופיע השמחה בלב כללות ישראל להיות התיקון ע"י אכלו משמנים כי חדות ה' הוא מעזכם וביחוד ע"פ מאמר חז"ל שנחמי' התרשתא הוא הי' זרובבל פחת יהודא ובו הופיע מבחי' התיקון שלעת"ל ע"י משיח ב"ד שיהי' מזרעו וכידוע מסה"ק וכפי דברנו הנ"ל. [מכתי"ק] וא' ואל תעצבו כי חדות ה' וגו' ר"ל שמתענית יכולים לבוא לעצבות ועיקר מעוזם הוא השמחה בה' וכמו שאומרים ובכן צדיקים יראו וישמחו וגו' ור"ל ישראל דעמך כולם צדיקים. ועי"ז יוסתם פה המקטרגים ועולתה תקפץ וגו' וי"ל זהו שסיים שם וילכו וגו' ולעשות שמחה גדולה כי הבינו בדברים וגו' ומה בינה צריך רק הכונה שהרגישו בלב קדושת היום ונתמלא לבם קדושה וגם שמחה בה' דבינה לבא והוא הרגשת הש"י. גם יש לפרש חדות ה' שהש"י בשמחה זהו מעוזכם וע"כ א' אל תעצבו כמ"ש בזוהר תצוה קפ"ד רע"ב ד"ה תא חזי וכו' אי איהו בעציבו יהבין לי' דינא וכו' חדוה דב"נ משיך חדוה עילאה וכו' וזה שא' כי הבינו וגו' דהם הלכו לעשות שמחה גדולה והם א"ל רק אל תעצבו אבל לפי שהבינו בדברים כי הם מעוררים במעשיהם למעלה וע"כ ע"י שמחה גדולה יעוררו למעלה שמחה גדולה

[ע"כ מכתי"ק]:

## פרק ז

**ענין** הפלוגתא דר"א ור"י (ר"ה כ"ז.) דר"א סבר בתשרי נברא העולם ור"י סבר בניסן אי' בתוס' שם שאלו ואלו דא"ח שבתשרי עלה במחשבה לבראות ובניסן הי' הבריאה בפועל. ונמצא גם בכתבי האריז"ל שלכן אומרים בר"ה היום הרת עולם לשון הריון שהוא המחשבה שהוא הריון המעשה. וצריך להבין א"כ למה עושים כל הענינים והתפלות בתשרי זכר ליום הראשון כמו שאומרים זה היום תחלת מעשיך כיון שבמעשה הבריאה הי' בניסן הי' יותר ראוי לעשות כל התיקונים בזמן שהי' הבריאה בפועל אמנם יובן זה ע"פ שכתב רש"י ז"ל ע"פ ביום עשות ה' אלהים וגו' שמתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר. ובודאי שאין שייכות שום שינוי רצון ח"ו אצלו ית' וגם חילוק הזמן ממחשבה למעשה. רק הענין הוא כידוע שבראשית הבריאה הי' כמו שנא' יהאלהים עשה את האדם ישר שיהי' תמיד דבוק בחיי עולם וזה מכונה בשם בחי' מדת הדין כי כן הוא ההנהגה של צדיקים השלימים שהם במעשיהם בדקדוק גדול שלא יטה כחוט השערה מרצונו ית'. וכמו שדרשו עה"פ וסביביו נשערה מאוד שהקב"ה מדקדק עם הצדוקים כחוט השערה. וכמו שנא' ביעקב אע"ה והי' ה' לי לאלהים ופי' בזוה"ק (ח"א קנ"א ב') אפילו רחמי וכו' אתוב לקבלי לדינא בגין דאנא פלח קמי' תדיר. והיינו מפני שהוא נתברר בשלימות בחייו כמו קודם החטא וכמו שכתב רשיז"ל על הפ' הבה את אשתי שרק כדי להוליד תולדות אמר כך היינו שלא הרגיש בזה שום בושה כקודם החטא שנא' ולא יתבוששו וע"כ אמרו ז"ל יעקב אבינו לא מת. וכשראה שאין העולם מתקיים היינו לאחר הקלקול שאין באופן שיהי' האדם מתקיים בציווי' ע"פ שורת הדין לכן שיתף עמו מדה"ר לרחם עליו אע"פ שאינו כדאי מצד מעשיו. ולעת"ל כשיהי' תכלית בירור הפגם הראשון בשלימות אז יחזור להיות הנהגת העולם במדה"ד כמו בראשית המחשבה וכדאי' בכתבי האריז"ל שאז יהי' הלכה כב"ש שהם מסט' דדינא והלוים יהיו אז במעלה על מדרגת כהנים:

**והנה** בר"ה מתעורר בכל שנה מבחי' תיקון הפגם כקודם החטא כמו שדברנו מזה וממילא יהי' ההנהגה במה"ד כבראשית המחשבה ולכן נקרא ר"ה יומא דדינא והוא דייקא בתשרי שהוא הזמן של התעוררות ראשית המחשבה כנ"ל. ובכל שנה ושנה נעשה התיקון מעט מעט עד שנזכה לתכלית התיקון לעת"ל בשלימות כנ"ל שיהי' מובחר הנהגת העולם רק בגבורות קדושים. ולכן אומרים ובכן תן פחדך על כל מה שבראת וישתחוו לפניך כל הברואים וגו' וגם אומרים ויאתיו כל לעבדך ויקבלו כולם את עול

מלכותך כמו שיהי' לעת"ל לאחר הבירור שגם האו"ה יקבלו מלכותו ית'. וזה יש לרמז בפסוק והי' כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם שע"פ פשוטו אין לו שום הבנה שהמחשבה שהי' על יושבי ארץ כנען שלא יחיו כל נשמה יהי' ח"ו נהפך כזאת על ישראל. אמנם המכוון הוא שבאמת שניהם שהוא ראשית המחשבה להיות האדם ישר להתנהג במדה"ד כנ"ל וגם מה ששיתף הנהגת במדת הרחמים הי' מיד כי אין התחלקות זמן לפניו ית'. רק שבחי' הנהגת מדה"ד הי' בשביל ישראל שנקראים אדם שהם יתנהגו בדין המדוקדק כחוט השערה ולא יצטרכו לשיתוף מדה"ר. והנהגת עם מדה"ר הי' רק בשביל האו"ה שגם הם יכנעו להקדושה ויהיו עבדים לישראל כמו שיהיו לאחר התיקון לעת"ל כמו שנא' והי' בני נכר אכריכם וגו' ויהי' הנהגתם ע"י מדה"ר. וזה הפי' והי' כאשר דמיתי לעשות להם שיהי' ההנהגה עמם במדה"ר גם בראשית המחשבה אעשה לכם כי לאחר החטא בהכרח לשתף מדה"ר גם עם הנהגת ישראל. ולכן בתשרי שהוא זמן התעוררת ראשית המחשבה אומרים ויאתיו כל לעבדך וישתחוו לפניך כל הברואים. וגם בסוכות מקריבים שבעים פרים להגין על האומות כמו שיהי' הנהגה שלעת"ל בתכלית התיקון כנ"ל. ומה שמסיימין וכל הרשעה בעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ מרמז על קליפת עמלק שהוא השורש הרע שאין לו שום בירור בהקדושה ולכן אמרו ז"ל שאין מקבלין גרים מעמלק מפני שהוא תכלית הרע בלי תיקון לעולם. וע"י העברת ממשלתו מן הארץ עי"ז ותמלוך אתה ה' לבדך וכו' כמו שנא' האויב תמו חרבות לנצח וגו' וה' לעולם ישב כונן למשפט כסאו:

## פרק ח

**בתפלת** ר"ה ויוהכ"פ בברכת אתה קדוש אומרים ובכן תן פחדך וכו'. והנה ידוע דג' ברכות ראשונות הם כנגד הג' אבות (זח"ג ד' א') וברכת אתה קדוש כנגד יעקב אע"ה. ולכאורה לפ"ז הי' יותר שייך התפלה ובכן תן פחדך בברכת אתה גבור שהוא כנגד יצחק אע"ה שמדתו פחד יצחק. הענין הוא כידוע דג' התוארים הגדול הגבור והנורא הם כנגד קדושת הג' אבות הגדול הגבור כנגד מדת גדולה גבורה שאאע"ה ויצחק אע"ה מרכבה להם והנורא כנגד יעקב אע"ה שאמר מה נורא המקום הזה. פי' כמו שאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו שהם עבדו בהשתדלותם כל אחד במדרגתו אברהם במדת אהבה ויצחק במדת יראה ועל עצמו אמר האלהים הרועה אותי וגו' שאין לו ע"י השתדלותו כלום רק מה שהשי"ת מאיר לו ורועה אותו. ואמר מאין יבוא עזרי עזרי מעם ה' לית אנא מוביד סברי מן בריי כמ"ש (בר"ר ר"פ ויצא) עושה שמים וארץ פי' הנשמות הגבוהות אנשי שמים וגם השפלות כארץ (ונת' כ"פ) לכן מדתו כנגד תואר הנורא פי' שנופל עליו היראה

והפחד מהשי"ת בלא השתדלותו. שמדת יצחק אע"ה הוא כמו שנא' ופחד יצחק שמצייר לפניו שהשי"ת עומד לפניו וכשרואה שממ"ה הקב"ה עומד עליו מיד יגיע אליו היראה והפחד. אבל מדת יעקב אע"ה הוא הנורא שנופל עליו היראה מצד השי"ת ממילא. ואי' בגמ' (פסחים פ"ח.) לא כאברהם שכתב בו הר וכו' ולא כיצחק שכתב בו שדה וכו' אלא כיעקב שקראו בית. פי' שכל שהפחד מצד האדם שמשים אל לבו שממ"ה עומד עליו זה אפשר שלא יהי' לו קיום עוד שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומתחדש עליו בכל יום (כמ"ש סוכה נ"ב.) אבל מדת יעקב שנופל היראה מצד השי"ת זה יש לו קיום לעד. וזה שאמר שקראו בית כשאמר מה נורא המקום הזה סיים אין זה כי אם בית אלהים בקביעות:

**וזה** שא' בפסיקתא לר"ה (ד"ה ילמדנו רבינו) הריעו לאלהי יעקב למה ליעקב מכל האבות כך שנו רבותינו במדה שאדם מודד וכו' למלך שהי' לו ג' אוהבים וכו' אברהם קרא לבהמ"ק הר וכו' ויעקב קרא אותו פלטין חייך שאני בונה אותו וקורא אותו בית יעקב וכו'. ואף אסף וכו' ולא הזכיר בתרועה אלא יעקב שנא' הריעו לאלהי יעקב. ולכאורה מה זה לטעם מה שהזכיר תרועה דוקא אצל יעקב והטעם שייך רק על מה שנקרא בית אלהי יעקב שבות אהלי יעקב. אך הענין ע"פ האמור דמצות התרועה הוא לעורר היראה בלב כמו שנא' היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו והעיקר שיושאר היראה קיים לעד וזה מדת יעקב הנורא שנופל הפחד מהשי"ת ממילא. וזה נשאר בלב בקביעות קיים לעד וזה שקראו בית. וכ"כ בתיקונים (תי' נ"ה) ותרועת מלך בו הרי לך תרועה איהו ביעקב. וזה המכוון בהפסיקתא שהזכיר רק הריעו לאלהי יעקב מפני שקראו בית. והוא מפני שידע שאין לו ע"י השתדלותו כלל רק מה שמופיע השי"ת היראה והפחד מצדו. ומטעם זה קבעו בברכת אתה קדוש שהוא ברכת יעקב התפלה ובכן תן פחדך ה' אלהינו וכו' פי' שהשי"ת יתן הפחד מצידו שהוא מדת יעקב נורא אלהים וגו' ויראוך כל המעשים ויושאר היראה לעד. שידענו ה' אלהינו שהשלטן לפניך אף שהבחירה נתונה ביד האדם מ"מ השלטן לפניך וכמו שא' (סוכה נ"ב:) ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו שנא' ה' לא יעזבנו בידו. ואומרים עוז בידך וגבורה בימינך והוא התכללות מדת חסד בגבורה וגבורה בחסד. עוז אין עוז אלא תורה שנא' ה' עוז לעמו יתן (שמו"ר פ' כ"ז ועוד) וכתיב מימינו אש דת למו וימינו בחי' חסד. ובידך מרמז על יד שמאל כשנזכר אצל ימין (כמ"ש מנחות ל"ו:) וזהו עוז בידך התכללות חסד בגבורה. וגבורה בימינך זהו התכללות גבורה בחסד ומהתכללות ב' המדות בא מדת יעקב בחי' נורא וזה ושמך נורא על כל מה שבראת. וסיום הברכה קדוש אתה ונורא שמך קדוש שהוא מדת יעקב אע"ה כמו

שנא' והקדישו את קדוש יעקב ומדתו נורא וזה ונורא שמך וכו'. ככתוב ויגבה ה' צבאות במשפט כבר אמרנו שלשון גדול או רם ונשא וכן גבוה כשנאמר על השי"ת הוא בלא שיעור עד למעלה מתפיסת אדם והוא בחי' עתיקא. ויעקב הוא הבריח התיכון וגו' דאחיד לעתי"ק (זח"ב קע"ה ב'). ובזוה"ק (ח"ב מ"ד ב') עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת ודעת הוא פנימיות מכ"ע כידוע. וזה שאמר ויגבה ה' צבאות במשפט משפט בחי' יעקב כמו דאי' (בפתח אליהו) משפט עמודא דאמציעותא שיעקב אע"ה מרכבה למדה זו ועי"ז ויגבה ה' צבאות וגו':

## פרק ט

**בר"ה** ובכל עשי"ת אומרים הקפיטל שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה' אדני שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני. ולהבין הלשון שמעה בקולי הלא א' חז"ל המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה. וכמו שמצינו שהתל אליהו בנביאי הבעל ואמר להם קראו בקול גדול וגו' כי אצל השי"ת אין חילוק אם אפי' מתפלל בלחש כי הוא עונה לחש. אמנם המכוון הוא על קול צעקה היוצא ממעמקי הלב עד שאינו יכול לפרוט בשפתיו אפי' בחיתוך הדיבור רק שצועק בקול פשוט מכאב לבו. ותפלה כזו מקובלת ביותר כמו שנא' תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו שתפלת העני עוטפת שאר התפלות מפני שלפני ה' ישפוך שיחו היינו כמי שמשיח צערו ודאגתו לפני אוהבו כדי להפיג הצער מלבו. וכלשון הזה נמצא באנכה"ג שנא' ויקראו בקול גדול וגו' ואמרו ז"ל (סנהד' ס"ד.) שאמרו בייא בייא וכו' היינו צעקת קול פשוט מעומק כאב הלב על גודל הצער של התגרות היצה"ר. וזה הפי' תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני לקול דייקא לא להתחנונים כי לתפלה נצרך עת רצון ולא בכל עתים נענה. אבל הקול צעקה היוצא מאנקת מעמקי הלב זה נשמע תמיד מצד מדת הרחמנות שלפניו ית' שנק' האב הרחמן. והענין הזה נפעל בכללות נפשות ישראל בר"ה ע"י שמיעת קול שופר שיהי' נתעורר בהם עי"ז הצעקה שיהי' מפנימיות נקודת הלב כדאי' בהרמב"ם ז"ל הרמז על תקיעת שופר בר"ה מפ' עורו ישנים מתרדמתכם. וע"ז נאמר הפסוק אשרי העם יודעי תרועה יודעי דייקא היינו שנכנס בהם הדעת של התרועה היינו ההכרה והדעת של שבירת הלב בפנימיות נקודת עומק הלב. כי בחי' דעת הוא ע"י חיבור המוח עם הלב ועי"ז נכנס ההכרה בעומק הלב. ועי"ז מבקשים ה' שמעה בקולי וגו' כי זה נפעל ע"י שאנו מקיימים מצות שמיעת קול שופר כמו שמברכין אשר קדשנו וגו' לשמוע קול שופר שעי"ז נתעורר הדעת בפנימיות מעמקי הלב וממילא עי"ז השי"ת שומע בקולנו ואזניו קשובות לקול תחנונינו כמו דאי' (בפסיקתא) שהשי"ת ג"כ מקיים כל המצות. וכדאי'

בשם הבעש"ט זצ"ל ע"פ ה' צילך. וע"ז אנו מסיימין בברכת שופרות כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה היינו הקול היוצא מעומק שבירת הלב וחותם שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים.

**וסוף** המזמור יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות. דאי' במדרש שמשרע"ה נתקשה במחצית השקל כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו והיאך יוכל האדם ליתן כופר ופדיון נפשו בדבר קטן כזה עד שהראה לו הקב"ה כזה יתנו היינו שבאמת אין דעת האדם משגת חסדי ה' כמה שמיקל על האדם להמציא פדות לנפשו בדברים קלים כמו שא' (ערכין ט"ז.) אפי' פשט ידו בכיס ליטול וכו' ואפי' נהפכה חלוקו נחשב לתכלית יסורין לכפרת נפשו. וגם אפי' על אלו הפגמים שנא' מפורש שאין להם תיקון ח"ו עכ"ז הרבה פדות והצלה לפניו ית' כמו שנא' נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתיך ונא' ואתן אדם תחתיך ואמרו ז"ל אל תקרא אדם אלא אדום. והוא כמו שנא' הלא אח עשו ליעקב וגו' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי. כי יעקב ועשו היו משרש אחד בקדושה כי הניצוץ הטוב שהי' בעשו כידוע מרמז הפסוק כי ציד בפיו הי' באמת משרש קדושת יעקב ומזה הי' החיות שלו כמו שנא' ואתה מחיה את כולם. וזכה יעקב ליטול מעשו גם הניצוץ הק' שלו כמו שא' זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע וחבירו נוטל גם חלקו בגיהנם. ומה שקוראו חבירו היינו שהם שייכים זל"ז מצד העירבוב דטוב ורע. וממילא גם המעט פסולת של יעקב יחולו על ראש עשו כמו שדרשו (בר"ר פ' ס"ה) על הפ' ונשא השעיר עליו את כל עונותם עונות תם. וקודם לזה במדרש (שם) עה"פ ואנכי איש חלק ר' לוי אמר משל לקווץ וקרח שהיו עומדין על שפת הגורן ועלה המוץ בקווץ ונסתבך בשערו עלה המוץ בקרח נתן ידו על ראשו והעבירו כך וכו'. וענין יעקב ועשו הי' הרשימה והשרש של כללות נפשות נגד האו"ה וביחוד בזמן עשי"ת כדאי' ע"ז הרמז בזוה"ק. כי כמו כן נגד כל פרט נפש ישראל נמצא פרט כנגדו באו"ה שיש לו ניצוץ משרש קדושתו המחי' אותו. וכשנפש ישראל מייחל וחוסה בהשי"ת נפדה נפשו מכל מיני פגמים שלו ויחולו על ההיפך כמו שנא' נתתי כפרך מצרים וגו' ויהי' ונשא השעיר עליו את כל עונותם שנתגלה שנפש ישראל בעומק לבו הוא קשור בקדושה כענין רצונינו לעשות רצוניך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות וממילא נחשב כל סיבת הפגמים עליהם. וע"ז רומז הפ' פני ה' בעושי רעה וגו' ושונאי צדיק יאשמו היינו דייקא מי שהוא שונא לבחי' הקדושה של מ' צדיק. אבל פודה ה' נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו. וע"ז מרמז גם הפ' הזה יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות והוא יפדה את ישראל וגו' הכל על רמז דברנו הנ"ל:

## פרק י

**אי'** בתיקונים (תי' ו') אלא כלהו צווחין בצלותא ביומא דכפורי ככלבים הב הב לנו מזונא וכו'. והכונה ע"ד שא' פרנסני ככלב ומה שגינה זה בתיקונים ולכאורה מאמר הגמ' (ב"ב ח'.) ביונתן בן עמרם שאמר לרבי פרנסני ככלב כדי שלא יחזיק טובה לעצמו בכבוד התורה סותר לזה. אמנם שבודאי אין לאדם להחזיק טובה ולהתפאר בעצמו לומר על נפשו שהוא מיושבי בבית ה' כל ימי חייו ואין לו שום שייכות בהצטרכות עוה"ז. אבל גם לא יפריז על המדה לשום כל תוחלתו ומגמתו רק על צרכי גופו. וזה שמגנה בתיקונים דצווחין ככלבים הב הב כי עכ"פ גם אם מוטל על האדם עול הפרנסה יקוה בנפשו וישתוקק לזכות להיות מיושבי בבית ה'. וכמו שאמר הרבי ר' בונם מפשיסחא זצ"ל על הפ' אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש וגו' שדוד המע"ה לא החזיק בעצמו שהוא מיושבי בבית ה' רק שזה בעצמו שאל מהשי"ת להיות אותה אבקש שיהי' עכ"פ זאת כל המבוקש שלו לזכות להיות שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו'. [מכאן ועד הסוף מכתי"ק] בר"ה נידונין על בני חיי ומזוני כמו שא' בר"ה נפקדה שרה רחל וחנה. חיי הוא עיקר הדין כמ"ש ג' ספרים נפתחים וכו' לאלתר לחיים וכן כל ההוספות בתפלת י"ח זכרנו לחיים וגו' מי כמוך וגו' לחיים וכתוב לחיים ובספר חיים. ומזוני כמ"ש בביצה (ט"ז.) מזונותיו של אדם קצובים וכו' כי חוק לישראל וכו' לישנא דמזוני וכו'. והיינו כי זה היום וגו' ליום ראשון ובר"ה הראשון דבריאת עולם נברא אדם וניתן בו החיות כמו שנא' ויפח וגו'. ובני כמו שנא' ויברך וגו' פרו ורבו וגו' ומזוני כמו שנא' נתתי וגו' לאכלה. (ושם נאמר ויהי כן דאז הוא שנעשה למאכל וע"כ נחשב זה בין י' מאמרות ולא מאמר דפרו ורבו שזהו ברכה ולא הוי' חדשה ולכן א' בר"ה ל"ב א' דויאמר דבראשית ט':א' היו ובז' הקנה מונה גם ויאמר פו"ר והם י' דאז ניתן הכח דפו"ר וזהו מאמר ט' דכנגד מדת היסוד וי"ל) ולכאורה קשה דכל דין ר"ה הוא בשיקול הזכיות וכמו שא' ר"ה ט"ז ב' ג' ספרים וכו' צדיקים גמורים וכו' בינונים תלוים וכו' זכו וכו' והרי אמרו סוף מו"ק בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא. אבל ידוע מ"ש בזוהר ס"פ אחרי ע"ט ב' על פסוק ותתפלל חנה על ה' דבנין במזלא קדישא תליא ר"ל עתי"ק כמ"ש שם כידוע דד' אותיות שם הוי' רומזים לד' פרצופים אבא ואמא זו"נ וא"א דהוא עתי"ק מרומז בקוצו של יוד שהוא על הוי'. וכן באדם דנקרא בצלמנו יש מוחא ולבא וגופא הכולל תרין דרועין ושוקין וברית קודש הם כלי המעשה ופה הוא הדיבור הם נגד הט' מדות כידוע וזה מושג לאדם. ומזלא נקרא שורש הנשמה שאינו מושג לאדם עצמו כמ"ש במגילה ג' א' אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו. ע"כ:

## פרק יא

**בסיום** ברכה אמצעות דשמ"ע וקידוש היום אומרים ודברך מלכנו אמת וקיים לעד. והוא ע"פ מה שנא' לעולם ה' דברך נצב בשמים דכתיב בדבר ה' שמים נעשו וכתיב שפת אמת תכון לעד. והוא ע"פ מ"ש תוס' (ר"ה כ"ז.) במחלוקת ר"א ור"י דאלו ואלו דא"ח שבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן וכ"כ בפע"ח. וזה שאומרים בר"ה היום הרת עולם שהוא כפי המחשבה וכפי המחשבה עלה לבראות במדה"ד רק אח"כ שראה שיהי' הקלקול ואינו מתקיים במדה"ד לכן שיתף לו מדה"ר. ובכל ר"ה הזמן שמתגלה תמיד כפי שעלה במחשבה כמו שנא' והאלהים עשה את האדם ישר. וזה שא' (שם י"א.) בתשרי עתידין להגאל היינו שיהי' כפי המחשבה וע"ד שנא' כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עושה בהווה בכל ר"ה. ובמדרש (ויק"ר סו"פ כ"ט) בכל מוספין כתיב והקרבתם וכאן כתיב ועשיתם וכו' כאלו היום בראתי אתכם ברי' חדשה הה"ד כי כאשר השמים החדשים. והתחלת הברכה מלוך על העולם כולו בכבודך דעיקר כוונת הבריאה הי' רק כדי שיתגלה כבוד מלכותו וכמו שא' (ספ"ו דאבות) כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו וכו'. והנשא על כל הארץ ביקרך לשון והנשא היינו למעלה מהתפיסה שכן מורה נשא עד אין שיעור. והיינו שיתגלה כמו לעתיד שנקרא יום ההוא יום היינו אור כמו שנא' ויקרא אלהים לאור יום היינו שיאיר כיום מדת הו"א בחי' עתי"ק כמ"ש (זח"ג ר"צ א') עתי"ק דאתכסיא אקרי הוא וזה שאומרים ביקרך יקר מורה על דבר שהוא יקר המציאות בעוה"ז שא"א להשיגו. וכמו שנדרש (רו"ת חקת) כל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחבריו. פי' שלהם נתגלה שער הנ' וכמו שכתב שם דברים שלא נגלו למשה נגלה לרע"ק וחבריו וכמו שנא' ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים (ונת' כ"פ) וזה שנא' וידע כל פעול כי אתה פעלתו ע"ד שא' (במדב"ר פ' י') ודעת זה המכיר את בוראו. ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ע"פ שא' בינה לבא היינו שיכנס היראה למעמקי הלב וכמו שנא' אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא וכן כתיב כי תבא חכמה בלבך והיינו לבינה לבא שתבין במעמקי הלב אז ודעת לנפשך ינעם זה דעת שהוא פנימיות מכ"ע. וזה כל יקר זה שער הנ' שהוא הדעת. והוא נגד מה שנא' והנשא על כל הארץ ביקרך. ועי"כ ידע כל פעול ויבין כל יצור וכו'. ומסיימים ודברך מלכנו אמת וקיים לעד שהוא כפי המחשבה ובדבר ה' שמים נעשו ויהי' שפת אמת תכון לעד:

## פרק יב

**במ"ר** (אמור פ' כ"ט) דרש על הפסוק בחודש השביעי באחד לחודש משל לבן מלכים שהי' לו דין בפני אביו א"ל אביו ואם אתה מבקש לזכות לפני בדין ביום זה מני נקלוגוס

פלוני וכו' כך אמר הקב"ה לישראל בני אם אתם מבקשים וכו' תהיו מזכירין זכות אבות וכו' באחד זה אברהם שנא' אחד הי' אברהם זכרון תרועה זה יצחק שנא' וירא והנה איל. מקרא קודש זה יעקב וכו'. והנה זה שקרא להו במשל נקלוגוס שהוא לשון מליץ ופעולת המליץ הוא להמליץ על הנידון בטענות ולהראות שהוא זכאי בדין. וכן כאן שע"י שמזכירין זכות אבות זה הוא לימוד זכות על ישראל שבהם נמצא ג"כ קדושת הג' אבות. באחד זה אברהם שנא' אחד הי' אברהם שהי' יחיד בעולם שפרסם כבוד מלכותו ית"ש ולא הביט על כל העולם אף שכל העולם הי' נגדו ואף שהשליכוהו לכבשן האש לא זז מאמונתו. וכן ישראל הם גוי אחד בארץ בין הע' אומות וזה מתברר עוד יותר בגלות כי בעת שהיו ישראל אומה וממלכה בפ"ע אין זה רבותא כ"כ שכל מלוכה מתנהגת ע"פ נימוסים שלהם. אבל כשהם מפוזרין בין כל ע' אומות ואעפ"כ באורך הגלות לא שכחנו שם אלהינו והם מצוינים גוי אחד בארץ כמו אברהם שהי' אחד בעולם. וכן כמה שמדות שעברו עלינו בגלות בדורות של שמד ועכ"ז מסרו ישראל נפשם על קדושת שמו זהו כמו אאע"ה שהשליכוהו לכבשן האש ולא סר מדרכו. וזה כנגד מלכיות שמכירין כח מלכותו כמו אאע"ה שהודיע ופרסם מלכותו שנקרא אלהי הארץ (כמ"ש בר"ר פ' נ"ט) וכמו שא' (ברכות ז':) לא הי' אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם וכו' ושם אדנ"י הוא כנגד מ' מלכות (זח"ג י"א ב'). ואמר זכרון תרועה זה יצחק שנא' וירא והנה איל והוא ע"פ שא' (ויק"ר פ' ל"ו) למה נאמר ביעקב ובאברהם זכירה וביצחק לא נאמרה וכו' רואה אפרו של יצחק כאלו צבור ע"ג המזבח. והוא כמו שאומרים בשם הבעש"ט זצ"ל על הפ' ה' צלך שהוא כמו הצל שכמו שעושה האדם כן מתנהג עמו השי"ת. ומדתו של יצחק הוא היראה פחד יצחק שתמיד עומד לפניו פחד השי"ת שהוא עומד לפני המלך. וכשם שאין פחד השי"ת נשכח ממנו כן זכרונו ג"כ עומד תמיד לפני השי"ת. וזהו זכרון תרועה שהשופר הוא לעורר היראה והפחד בלב כמו שנא' אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו ומתעורר זכות יצחק ללמד זכות על ישראל שגם בהם נמצא היראה והפחד מדתו של יצחק אע"ה והוא כנגד זכרונות ועי"ז יעלה זכרוניכם לפני לטובה (כמ"ש ר"ה ט"ז.). ואמר מקרא קודש זה יעקב שנא' שמעו אלי יעקב וישראל מקוראי דג' ברכות ראשונות הם כנגד ג' אבות הראשונה כנגד אברהם כמו שאומרים מגן אברהם. ואתה גבור כנגד יצחק ואתה קדוש כנגד יעקב וכמו שנא' והקדישו את קדוש יעקב (ונת' לעיל) ומזכירין זכות שגם בישראל נמצא קדושה שכן נקראו ישראל עם קדוש והייתם לי קדושים ובגמ' (חולין ז':) ישראל קדושים הם וזהו מקרא קודש והוא ע"פ שא' (שמו"ר פ' ט"ו) ואם כלי חול כשמתמלא מן הקודש מתקדשת עאכו"כ ישראל שהם קדושים ומקדשים החודש. שע"י שיש בישראל

קדושה עי"ז יש להם כח להכניס קדושה למועדות. וזה מקרא קודש זה יעקב שמיעקב הוא לימוד זכות שנמצא קדושה בישראל ויכולים להכניס קדושה למועדים. והוא כנגד שופרות דאף דשופר הוא מדתו של יצחק מ"מ אי' בתיקונים (ריש תי' נ"ה) שמצינו מפורש דתרועה הוא מסט' דיעקב דכתיב ותרועת מלך בו היינו דדרש דקאי על ראש הפסוק לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל וגו' ותרועת מלך בו והיינו בו ביעקב. והיינו דהתרועה הוא מצד יעקב שהוא הי' כמו אדה"ר קודם החטא (כמו שנת' כ"פ). והתקיעות הם לעורר השופר גדול שיתעוררו הכל ויתוקן כל הפגם הראשון:

**והנה** לכאורה מה שמרמז במ"ר במה שנא' זכרון תרועה על יצחק זה יתכן כיון דקאי על ישראל שיקיימו מצות שופר ועי"ז יהי' זכות עליהם שיש גם בהם מדת פחד יצחק. גם מה שמרמז מקרא קודש על יעקב יתכן ג"כ כיון דקאי על ישראל שנקראו קודש ויכניסו קדושה במועדים וזה ע"י שיש בהם קדושה. והיינו מטעם שיש בהם מקדושת יעקב אבינו שהוא שרש הקדושה כמו שנא' והקדישו את קדוש יעקב והוא הזכרת זכות לישראל שהם מתעטרא באבהן. אבל מה שדרש באחד זה אברהם הלא זה קאי על הזמן באחד לחודש ואיך נרמז בזה הזכרת זכות אברהם שנקרא אחד אחד הי' אברהם. אך הענין ע"ד שדקדקו במ"ר על מה שנא' בבריאת עולם יום אחד אם לענין החשבון הי' צריך לומר ראשון שני שלישי ודרשו ע"ז יום אחד שהי' הקב"ה יחיד בעולמו. וכן כאן דקדקו ממה שנא' באחד לחודש דהול"ל בראשון לחודש או בראש חודש גם כולו מיותר דכיון דכתיב בחדש השביעי ג"כ פירושו ר"ח ע"ד שנא' מדי חודש בחדשו וכן וביום החדש יפתח דקאי על ר"ח ולמה לו לומר באחד. אך מצינו (יומא ל"ד:) מאי אחד מיוחד שבעדרו. וכן נדרש כאן באחד לחודש מיום המיוחד ומה הוא יום המיוחד שהוא יום הרת עולם ואז הזמן שיהי' האדם מתוקן שיהי' כפי המחשבה (כמו שנת' לעיל). וכמו שדרשו במע"ב יום אחד שהי' הקב"ה יחיד בעולמו כן נדרש כאן באחד לחודש מצד האדם שאז הזמן שיכיר האדם יחוד ה' הוי"ה אחד. וזה מרמז לקדושת אאע"ה והוא ע"פ שא' (פסחים נ"ו.) שאמרו השבטים ליעקב אבינו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד. והיינו שיעקב אע"ה הכיר במדת אמת מפורש כאור יום שהוי"ה אחד אחר שנברא העולם כמו קודם שנברא העולם שע"ז מורה שם הוי"ה הי' הוה ויהי'. אך שם זה אינו נהגה בעוה"ז ואמרו השבטים כך אין בלבנו אלא אחד שאנו משיגים עכ"פ באמונה ג"כ מפורש שהוי"ה אחד. והוא ע"ד שא' (זח"ג ר"ל א') איהו אמת ואיהי אמונה. אך זה משיגים מצד קדושת א"א שהוא הי' הראשון שזכה לזה וכמו שנדרש (שהש"ר ד' ז') תשורי מראש אמנה זה אברהם שנא' והאמין בה' והיינו שהוא זכה ג"כ

למדת זקן כמו שנא' ואברהם זקן בא בימים ביומין עלאין כמו"ש בזוה"ק שזכה למדת זקן אך השגתו הי' ע"י אמונה איהי אמונה שהוא שם אדנ"י והוא הי' הראשון שקרא להקב"ה אדון כנ"ל וכ"כ בזוה"ק (ח"א רי"ט א') בת יהבה לאברהם וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לא"א ובכל שמה ועי"ז זכה למדת זקן שהוא כולל כל הע"ס הוי"ה אחד כמו קודם שנברא העולם וזה שנקרא ראש אמנה. וזה שדרש במ"ר באחד זה אברהם דמה שנא' באחד לחודש מרמז שיום זה יום המיוחד שישראל זוכין להשיג ע"י מדת אמונה היחוד שהוי"ה אחד. וזה ע"י שהם מתעטרא באבהן מקדושת א"א דכתיב אחד הי' אברהם. ועי"ז שישראל מתעטרין בקדושת ג' האבות יהיו מליצים על ישראל שיזכו בדין כאמור:

## פרק יג

**בזוה"ק** (ח"ג צ"ח ב') ר' יצחק פתח תקעו בחודש שופר וגו' זכאין אינון ישראל דקב"ה קריב לון לגבי' וכו' ומאתר רחיקא קריב לון לגבי' הה"ד ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר וגו' בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם לאחזאה דהא מאתר רחיקא אתרעי בהו וכו' וכתיב ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר וכו' הני קראי אית לאסתכלא בהו וכו' אלא ודאי סתימא דמלה טיבו סגי עביד קוב"ה בישראל דאתרעי בהו באבהתא וכו' ואפיק לון מגו נהרא עלאה וכו' הה"ד כה אמר ה' בעבר הנהר וכו' הנהר האי נהר דאשתמודע ואתידע מעולם מאי קא בעי הכא וכו' אלא ההוא נהר עולם איקרי וכו'. והוא ע"פ שא' (סנהד' ל"ח.) ע"פ חכמת בנתה ביתה חצבה עמודי' שבעה חכמת בנתה ביתה זו מדתו של הקב"ה שברא את כל העולם כולו בחכמה. והם המדות שהאציל הקב"ה לבריאת העולם נקרא חכמה אבא ובינה נקרא בשם אמא שבהקב"ה במהותו ועצמותו אין שום תפיסה ושום שם רק בהמדות שהאציל השי"ת לבריאת העולם מתארים חכמה ובינה בשם או"א והם המולידים שאר המדות ובינה עלמא דאתי ה' בינה. ומפורש (מנחות כ"ט:) העוה"ז נברא באות ה' והעוה"ב באות י'. וזהו מאתר רחיקא אתרעי בהו היינו בחי' בינה. ואקח את אביכם את אברהם דאברהם נקרא אב הראשון של ישראל שכל האומות נקראו בני נח אבל ישראל אין להם שייכות רק לאברהם שהוא האב הראשון שנולד בקדושת ישראל וכמ"ש (בר"ר פ' י"ב) בהברא"ם באברה"ם והי' ג"כ מאתר רחיקא מבינה. חצבה עמודי' שבעה אלו ז' ימי בראשית שהם כנגד ז' רועים שהם מרכבה לז' מדות כמ"ש בזוה"ק. והנה שייכות פתיחה זו לדברי יהושע וכן בזוה"ק למה פתח בזה לענין תקיעת שופר. הענין הוא דיהושע רצה אז שיקבלו התורה מרצון שבשעת מתן תורה אי' (שבת פ"ח.) מכאן מודעה רבא לאורייתא ורצה יהושע להכניסם בברית שיקבלו

ברצון שמה שקבלו בימי משה הי' ג"כ באונס כדי שיכניסן לא"י (וכמו שפי' רש"י שם) אך אצל יהושע הי' ג"כ מצד חיבת הארץ שהכניסן לא"י ולכן אמרו הדור קבלוהו בימי אחשורוש שאז קבלוהו מאהבה שלא נתחדש להם שום חדשות רק מה שנתבטל הגזירה אבל נשארו עוד בגלות כמו שא' (מגילה י'.) אכתי עבדי אחשורוש אנן לכן אז הי' הקבלה מאהבה. ומשום זה זכר יהושע שתחלת הבחירה הי' באברהם מעולם שהי' אב הראשון לישראל. ואתן לו את יצחק ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו שהשי"ת לקח הכל מעולם וברא כל נפשות אבות בריאה חדשה. וגם בעשו נזכר לשון מתנה שהי' נקרא ג"כ ישראל מומר (כמו"ש קידושין י"ח.) והי' בו נצו"ק מבחי' תושבע"פ כמו"ש האריז"ל על הפ' כי ציד בפיו שמרמז על נשמת ר"מ שיצא מנירון קיסר כמו שא' (גיטין נ"ו.) רק הוא הי' יכול עוד לעקור שם ישראל ממנו. והזכיר להם יהושע מאתר רחיקא שהוא בינה משם הביא האבות שהם שורש תושב"כ. אברהם בו התחיל ב' אלפים תורה וקיים כל התורה כולה ויצחק ג"כ ע"פ שא' בזוה"ק (ח"ג פ' ב') אורייי מסט' דגבורה קא אתיא ויעקב שהוא בחי' אמת וא' (ברכות ה':) אמת זו תורה וכתיב תתן אמת ליעקב. וחכמה ובינה המכונים או"א שהם הולידו האבות שהיו שורש תושב"כ וכן בריאת העולם הי' ע"י חו"ב וכאמור:

**וענין** תקיעת שופר אי' בתוס' (ר"ה ט"ז:) בשם הירוש' על הפ' והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול כד שמע [השטן] קל שיפורא זמנא חדא בהיל ולא בהיל וכד שמע פעם תניין אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול ומטא זימני' למתבלע ומתערבב וכו'. וצריך להבין וכי לא ידע שמצות היום בשופר ומקיימין בכל שנה מצוה זו כמו כל המצות. וכן מה שחוזרין ותוקעין כשהן עומדין ג"כ תיקון חכמים הוא ולמה הוא מתערבב במצוה זו דוקא. אך בזוה"ק נקרא מדת בינה שופר גדול והוא בחי' בינה לבא שיכנס למעמקי הלב. ושופר הוא התעוררות הפחד והיראה מהשי"ת כמו שנא' אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. ושופר גדול הוא כשנקבע בלב לעולם שלא ישכח עוד שזה הוא פי' גדול בלא שיעור ולעולם. וכתיב יתקע בשופר גדול ולא כתיב מי התוקע כמו דכתיב וה' אלהים בשופר יתקע. אך כל מכוון התקיעת שופר הוא לעורר השופר גדול שהוא התעוררות במעמקי הלב כמו שיהי' לעתיד שנא' והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וגו' שמזה יתעוררו אף האובדים והנדחים. ובעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא שיכנוס מלעילא ההתעוררות במעמקי הלב. וכד שמע זמנא חדא בהיל ולא בהיל היינו אף שהוא ג"כ התעוררות אך מ"מ יכול להתבטל אח"כ לכן לא בהיל כ"כ. אך ע"י זמנא תנינא היינו ע"י התקיעות שהם מד"ס ובחי' תושבע"פ שהוא הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס אמר זהו ודאי שיפורא דיתקע בשופר גדול היינו שעי"ז יתעורר השופר

גדול להיות נקבע במעמקי הלב שהוא בינה לבא ועי"ז מטא זמני' למתבלע ומתערבב וע"י טרדתו לית לי' פנאי למעבד קטוגריא. והענין דעיקר הגליות בין האומות הוא כדי להוציא בלעם מפיהם מה שנמצא בהם ג"כ מבחי' תושבע"פ וע"י תושבע"פ יהי' קיבוץ גליות וכמו שא' (ב"ב ח'.) אי תנו כולהו עתה אקבצם. ושורש תושבע"פ הוא המשנה וכמו שנדרש (בר"ר פ' ס"ו) מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זו משנה. ואפשר שזה נרמז במה שאמר יצחק לעשו הנה משמני הארץ יהי' מושביך והוא מרמז כמו שנז' לעיל בשם האריז"ל על הפ' כי ציד בפיו שהוא על נשמת ר"מ. ור"מ הי' ג"כ שורש תושבע"פ דסתם משנה ר"מ (סנהד' פ"ו.) ושורש תושבע"פ הוא המשנה כאמור. ורע"ק שהי' שורש תושבע"פ כמו"ש האריז"ל לכן אמרו וכולהו אליבא דרע"ח ור"מ סתם מתני' ר"מ ונקרא ר' מאיר שהי' מאיר עיני חכמים בהלכה (עירובין י"ג:) רק שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו כמוש"ש:

**וזה** ענין מה שא' (תוס' ר"ה ל"ג:) בשם הערוך דמאה קולות של תקיעת שופר הם כנגד מאה פעיות דפעי' אימי' דסיסרא. ומהס"ת נמצא באיזה מדרש שידעו בקבלה דפעיא מאה קולות כיון שהובא בערוך. וצריך להבין מה ענין המאה קולות דתק"ש ליבבות דאם סיסרא ובגמ' שלמדו לפי יבבא מדכתיב ותיבב אם סיסרא יתכן אבל לכוין מאה קולות כנגד מאה פעיות מה טעם יש בזה. אך הוא ע"פ שאמרנו בענין מלחמת סיסרא שהוצרכו למלחמה מן השמים כמו שנא' מן השמים נלחמו הכוכבים ממסילותם. ואמרנו ע"פ מה דאי' בס' ע"מ להרמ"ע מפאנו שרע"ק יצא מסיסרא שבא על יעל אשת חבר הקני ורע"ק הי' שורש תושבע"פ כנ"ל והוא הי' בגלות מוקף בקליפה אצל סיסרא והוציאה ממנו יעל אשת חבר הקני שהקינים הי' ג"כ חלקם בחי' תושבע"פ שהוא ענין דושנה של יריחו שנתנה להם כידוע וע"ז הוצרכה המלחמה שיהי' מן השמים נלחמו הכוכבים כדי שיוכלו להוציא נשמת רע"ק שהוא שורש תושבע"פ שהי' בגלות אצל סיסרא (כמו שנת' במ"א). וכתיב אצל יעל מנשים באוהל תבורך ודרשו (נזיר כ"ג:) מאן נשים שבאוהל שרה רבקה רחל ולאה שמהם יצאו האבות שהיו שורש תושב"כ כנ"ל והיא הביאה נשמת רע"ק ובזה כלה החיים שלהם שזה הי' עיקר החיים שלהם כמו שנא' ואתה מחי' את כולם. ולכן פעיא מאה קולות וכנגד זה אנו תוקעין מאה קולות לזכות עי"ז לבחי' תושבע"פ. ומספר מאה מורה על תכלית השלימות דמצינו שיש מ"ט פנים לתורה (כמו"ש מ"ר ר"פ חקת) והיינו מזוקק שבעתים ז' פעמים ז'. ויש שבעים פנים לתורה (כמ"ש בזוה"ק בכ"ד) היינו שכל מדה כלולה אף מהג' ראשונות הוא שבעים. ומאה היינו בתכלית השלימות כשכל העשר מדות כלולה כל אחד מעשר הוא מאה. ובקליפה זלעו"ז כשהי'

אצלו הניצוץ מבחי' תושבע"פ כנ"ל הי' לו בקליפה ג"כ מאה כוחות לכן פעיא אמי' מאה קולות. וזה שא' בירוש' כד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול היינו שעי"ז יתעורר השופר גדול כמו שא' אי תנו כולהו עתה אקבצם. ויתעורר שופר גדול שהוא בינה שיושאר חקוק בלב לעלמי עד ויתוקן כל הרב כעס ומטא זמני' למתבלע ויהי' התיקון האמיתי כמו שנא' והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'. וזהו פי' הפסוק אשרי העם יודעי תרועה וכמו שא' (ויק"ר פ' כ"ט.) וכי אין אומות יודעין להריע כמה קרנות יש להם וכו'. אך יודעי תרועה שיעוררו בעובדא דלתתא השופר גדול שזה יביא התיקון האמיתי ויבולע המות לנצח ויתוקן כל הקלקול ופגם הנחש ויהי' כמו קודם הפגם שנא' והאלהים עשה את האדם ישר. וזה ה' באור פניך יהלכון וכמו שא' (זח"ג רל"א ב') באור פניו דקב"ה ודא אור קדמאה דגניז קוב"ה לצדיקייא שהוא אור תושבע"פ וכמו שא' (תנחו' נח) ע"פ העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לעמלי תושבע"פ וכו' וזהו ענין הפתיחה זו לתקיעת שופר:

## פרק יד

**אי'** בזוה"ק (פ' אמור) ע"פ בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם זכאין אינון ישראל דמאתר רחיקא קריב לון לגבי'. היינו שהתקשרות ישראל בהשי"ת הוא ממקום גבוה מאד נעלה מה שהוא למעלה מהשגת ותפיסת אדם. וזהו שמרמז בעבר הנהר כי נהר הוא היוצא מעדן והוא בחי' בינה כידוע ועבר הנהר הוא בחי' עדן שהוא המקור מה שהוא למעלה מתפיסת האדם. ועד שם מגיע התקשרות ישראל מה שהשרישו בנו האבות הק' וע"י הכח הזה יוכל כל נפש ישראל להתקרב להקדושה גם אם נתרחק ח"ו ע"י מעשיו שעברו עליו איך שיהי'. והוא כמו"ש זכור ברית אברהם ועקידת יצחק והשב שבות אהלי יעקב ברית אברהם הוא קדושת אברהם אע"ה שהשריש בנו שנהי' נקראים בני ברית ומבטן לשמך המה נימולים. ורק ישראל נקראים בני ברית משא"כ האומות. וע"י קדושת הברית שקיבל אאע"ה בא לבחי' אמונה כמו שנא' ומצאת את לבבו נאמן לפניך. וכח הזה נשרש בזרע ישראל להיותם בני מאמינים וכמו שאמרו ז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת כמו שנא' וצדיק באמונתו יחי'. והיינו שע"י האמונה שנשרש בנפשות ישראל יוכל להחיות נפשו מני שחת גם אם נתרחק מהקדושה. ועקידת יצחק הוא בחי' מסירת הנפש שלו ע"י העקידה השריש בנו ג"כ שיהי' כל נפש מישראל מוכן למסור נפשו על קדושת השם אפי' הקלים והגרועים שבישראל אם יכופו אותו להמיר דתו ח"ו אז נתעורר בו שורש פנימיות הקדושה למסירת נפש כדאי' בסה"ק. והשב שבות אהלי יעקב הוא בחי' כח התורה שהשריש בנו יעקב אע"ה שנקרא יושב אהלים. והעיקר הוא כח של תושבע"פ

כמו שנא' והנהר הרביעי הוא פרת ודרשו ז"ל הוא פרת דמעיקרא היינו שהוא עיקר הנהר היוצא מעדן ששרשו מהמקור כנ"ל. והיינו ע"י השרש של כח תושבע"פ נעשים דבקים בהמקור כי נהר פרת הוא הגבול המפסיק בין א"י לבבל וא"י הוא בחי' תושב"כ כנגד בבל שהוא כח תושבע"פ כמו שא' (סוכה כ'.) עלה עזרא מבבל ויסדה וכו' ור"ח ובניו ויסדוה ואז"ל (שם מ"ד.) דילכון אמרי דלהון הוא. ובחי' התקשרות שלנו בהמקור למעלה מתפיסת האדם שנשרש בנו מהאבות הק' נתעורר בכל נפש ישראל בר"ה ע"י השופר תתאה המעורר לשופר עלאה כדאי' בזוה"ק וכד אתער האי שופר וכו' כדין אתער שופרא עלאה היינו שרש התקשרות שלנו בבחי' עבר הנהר. וכדאי' בהרמב"ם ז"ל רמז של תקיעת שופר עורו ישנים מתרדמתכם כי באמת כל נפשות ישראל מקושרים בפנימיות בשורש למעלה מהשגה רק ע"י המעשים הלא טובים נתיישן הנקודה שבלב וכאשר באה תעוררות של השופר אז מקיצים משינת האוולת ונתעורר בכל נפש ישראל בחי' התקשרות של נקודת הלב שהוא בחי' שופרא עלאה וממילא יתפרדו כל פועלי און. ועיקר כח הזה הוא מבחי' אילו דיצחק כדאי' בזוה"ק ודא שופר אילו דיצחק תקופי' דיצחק תושבחתי' דאבהן והיינו בחי' גבורות שבקדושה והוא השופר שלעתיד לבא שנא' והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכידוע מאחז"ל (שבת פ"ח:) שיאמרו ליצחק כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו וגו' כי בכח החסד ורחמים בחי' אברהם ויצחק לא יהי' לנו זכות רק דייקא ע"י בחי' גבורה שבקדושה. ומעין השופר גדול שלעת"ל יש ג"כ התעוררת עתה בר"ה ועי"ז ובאו האובדים בארץ אשור היינו הנפשות שנטמעו בין הקליפות של מינות וכפירה ר"ל והנדחים בארץ מצרים הם המשוקעים בקליפות של התאות. וע"י התעוררות שרש התקשרות השופר גדול יחזרו כולם לשרש קדושתם כנ"ל:

**עוד** בע"א על הזוה"ק פ' אמור הנ"ל זכאין אינון ישראל דמאתר רחיקא קריב לון לגבי' כד"א בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם. והיינו מבבל שהי' בעבר הנהר פרת ובבל נקרא רחוקה נגד א"י כדאי' במדרש ע"פ אלה מרחוק יבואו זה בבל כד"א מארץ רחוקה באו אלי מבבל. ולכאורה הלא בבל אינה רחוקה כ"כ מא"י כמו שאז"ל אסתומי אסתתם דרכי. רק המכוון הוא על קליפת בבל שקליפת בבל נקרא אתר רחיקא בזה לעומת זה נגד השורש והמקור של הקדושה שקליפת בבל נקרא ג"כ ראש כמו שנא' אנת הוא רישא דדהבא נגד הראש והמקור של הקדושה. וכשבא הזמן להתעורר השרש ומקור הקדושה בנשמת אברהם אע"ה אז נתעורר כנגדו בזלעו"ז קליפת בבל בדור הפלגה שאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים שהוא נגד שורש ומקור הקדושה של בהמ"ק שנא'

ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב זה השיתין ועיר נגד קדושת ירושלים. וע"ז אמר בזוה"ק הנ"ל אי ישראל ויהושע הוי ידעי דא אמאי כתיב כה אמר ה' אלא ודאי סתימא דמלה טיבו סגי עביד קוב"ה בישראל דאתרעי בהו וכו'. דהיינו כמו בראשית שרש הקדושה של אעא"ה שהי' נטבע מקודם בתכלית הריחוק בזלעו"ז ועם כל זה נתעורר שרש ומקור הקדושה מצד התעוררות דלעילא ברחמי שמים כמו שנא' בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם שהי' נטבע שם מימות עולם ואקח את אביכם רק מאתדל"ע. כמו כן מאז ועד עתה נתעורר בכל ר"ה בכלל קדושת ישראל מקור שרש הקדושה מלעילא לקרב כל פרטי נפשות מתכלית הריחוק שנטבעו ח"ו בזלעו"ז ע"י סגולת מצות תקיעת שופר כמו שנא' יתקע בשופר גדול ובאו האובדים. והיינו בחי' הדביקות במזלא שהוא למעלה מדעת ותפיסת האדם כענין אמרם ז"ל (מגילה ד'.) אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו. ועל רמז זה יתכן מאמר חז"ל בני חיי ומזוני במזלא תליא מלתא לכן בר"ה שנתעורר בחי' מזלא עלאה כנ"ל הוא זמן השפע לבני כמו שאז"ל בר"ה נפקדו שרה רחל וחנה. חיי כדברנו לעיל שאז זמן השפעת החיים. ומזוני ג"כ נקצבין בר"ה כמו שנא' כי חק לישראל הוא כד"א הטריפני לחם חקי כנ"ל:

## פרק טו

**אשור** לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשי ידנו וגו' הפסוק הזה מרמז לכל מיני נפילות שיוכל להיות אצל האדם ע"י השאור שבעיסה שאחר כל אלה יש בכח כל אחד לשוב ולהתקרב להשורש ע"י קדושת ג' האבות הק'. אשור לא יושיענו זה מרמז על מי שנפל בעמקי הקליפות של מינות וכפירה ר"ל עכ"ז יש תקוה עוד לשוב כמו שנא' ובאו האובדים בארץ אשור כי אשור הי' הראשון שלא הי' בעצת דור הפלגה כמו שנא' מן הארץ ההוא יצא אשור כי עצת דור הפלגה הי' לשם ע"ז להיות לעם אחד זלעו"ז נגד בחי' קדושת ישראל שהם גוי אחד בארץ. וכן באמרם נבנה לנו עיר ומגדל הי' כוונתם נגד בנין בהמ"ק זלעו"ז. אבל אשור מיאן בזה מצד שהי' כופר בכל מיני אלהות. ואי' בתדב"א שבשכר שנפרד אשור מהם יצא ממנו סנחרב כי זה הי' ג"כ כוחו של סנחרב בחי' מינות כמו שאמר מי בכל אלהי הארצות אשר הצילו וגו' כי יציל את ירושלים וגו' וכל האומות קורין ליה אלהא דאלהא. והאובדים בארץ אשור הם עשרת השבטים שנטמעו בין העמים ע"י סנחרב ששלט בהם והכניס בהם בחי' מינות וכמו שאז"ל (שהש"ר פ' ד' י"ט) ביקש הקב"ה לעשות סנחרב גוג ומגוג וחזקי' משיח. כי זהו עיקר קליפת גוג ומגוג זלעו"ז נגד משיח בן דוד כמו"ש יתיצבו מלכי ארץ על ה' ועל משיחו וגו' והוא בחי' מינות. וכמו ששמענו מרבינו הק' מאיזביצא זצלה"ה שמזמן התגלות

עסק הבעש"ט הקדוש בעולם זהו התנוצצות בחי' משיח רק בכל דור ודור יש בקליפה זלעו"ז מבחי' גומ"ג ועי"ז נתרבה המינות בעולם. וזה פי' הפסוק אשור לא יושיענו היינו שיש תקוה לחזור להקדושה גם מנפילה זו מבחי' מינות. והוא ע"י כח זכות של אברהם אע"ה שהשריש בנו הכח האמונה כמו שנא' והאמין בה' וכמו שנא' וצדיק באמונתו יחי' שע"י האמונה שנמצא בנפשות ישראל בפנימיות יוכל כל נפש ישראל להחיות נפשו מני שחת. וכמו שאמר הרמב"ן הק' על מה שלא נאמר דיבור הראשון אנכי ה' אלהיך בלשון ציווי מפני שהוא דבר שתלוי באמונת הלב ואם אינו מאמין מה יועיל הציווי רק ע"י דיבור השי"ת לישראל אנכי ה' אלהיך הוטבע זאת בטבע בלב בני ישראל שיאמינו להיותם בני מאמינים. על סוס לא נרכב הוא נגד נפילת האדם בקליפת התאוה וגם מזה יש בכח כל אחד לשוב אל הקדושה. וכמו"ש ובאו וגו' והנדחים בארץ מצרים שזה מרמז על תאות זנות כי מצרים נקרא ערות הארץ ונא' בהם וזרמת סוסים זרמתם ומוצא הסוסים ממצרים והסוס אוהב את הזנות כמשארז"ל. וכן א' (שהש"ר פ' ד' כ"ד) שרה ירדה למצרים וכו' וכל הנשים נגדרו בזכותה יוסף ירד למצרים וכו' ונגדרו כל הזכרים בזכותו וזה שאמ' הפ' על סוס לא נרכב שביכולת נפש ישראל לצאת גם מנפילה זו. והוא ע"י הכח שהשריש בנו יצחק אע"ה שנא' בו והוא יושב בארץ הנגב שהי' לבו מנוגב מכל תאוה וחמדה שבעולם הזה. ולא נאמר עוד אלהינו למעשי ידינו הוא נגד מי שנפל לבחי' השכחה והסתר בעסקי עוה"ז עד שנדמה לו שע"י כוחו ועולם ידו יעשה חיל. וע"ז נאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו שיוכל גם מזה לחזור לשרש הקדושה ע"י בחי' יעקב אע"ה שאמר האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה שהיתה מדתו בחי' אמת ליעקב שידע בנפשו שאין לו שום כח במעשה ידיו בלתי עזר השי"ת. והגם שאמר ללבן את יגיע כפי ראה אלהים וכדאי' במדרש גדולה יגיע כפים שעמדה ליעקב להציל נפשות עכ"ז ידע בטח בנפשו שאין לו שום כח במעשיו גם בעבודה בקדושה רק מה שיסכים השי"ת עליו שהוא טוב וכמו שנא' קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך. וכאשר שמענו מרבינו הק' מאיזביצא זצללה"ה ע"פ לא ברוח ה' זה שיש לו רצון להקדושה אין עוד בירור בזה. ולא ברעש ה' גם מי שנמצא בו בחי' זריזות ותקיפות ולא באש ה' אף מי שנמצא בו התלהבות לבחי' ועסק עבודה בקדושה ג"כ אין עוד בירור בכל אלה. רק אחרי האש קול דממה דקה שלשה תיבות הללו זה חתימת יד השי"ת על השלשה בחי' הנמצא בנפשות ישראל רוח רעש אש ואז יוכל לבטוח בשם ה' אבל לא מצידו כלום. וזהו ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו רק אשר בך ירוחם יתום:

## פרק טז

**הנה** כשחל ר"ה בשבת אין תוקעין ובמדרש (ויק"ר פ' כ"ט) כתוב אחד אומר זכרון תרועה וכתוב אחד אומר יום תרועה בזמן שבא בשבת מזכירין אבל לא תוקעין. ובגמ' (ר"ה כ"ט:) מקשה אי מדאורייתא אסור במקדש היכי תקעינן. והמד"ר נראה דלא חש לזה דדרש אח"כ (שם) יום תרועה יהי' לכם ועשיתם אשה במקום שהקרבנות קרבין תוקעין בשבת וגזה"כ הוא. אך בגמ' מקשה עוד ועוד הא לאו מלאכה הוא דאצטריך קרא למעוטי ומה תירץ המ"ר לזה. אך התוס' הקשו שם אדרבה משום דלא מלאכה הוא הו"א דמותר אצטריך קרא למעוטי ותי' ע"ז ע"ש. ונראה דהמ"ר ס"ל כקושית התוס' ושפיר דרשו מזכרון תרועה שאין תוקעין בשבת בגבולין אבל במקדש תוקעין ודרשו שני הפסוקים על שבת. אך יש להבין טעמו של דבר בשלמא למה שא' בגמ' במסקנא שהוא דרבנן יש לומר שבמקדש לא גזרו ע"ד שא' (שבת כ'.) כהנים זריזין הן ואין שבות במקדש אבל להמ"ר שהוא גזה"כ יש להבין טעמו של דבר. אך הענין הוא דעיקר כונת תקיעת שופר כמו שדברנו (ונת' במא' הקודמים) לעורר היראה בלב וכמו שנא' אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו והרמב"ם ז"ל כתב רמז יש בדבר עורו ישנים מתרדמתכם. ובשבת דרשו חז"ל (תענית ח:) הפ' יראי שמי על שומרי שבת (כפירש"י) ואין צריך אז לשופר לעורר היראה ולא שייך הטעם עורו ישנים מתרדמתכם. שכל אחד מישראל נופל עליו הפחד בשבת וכמו שא' (ירוש' פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה. וכן בזוה"ק דאי' הטעם מסדר התקיעות תקיעה מסט' דאברהם שברים מסערא דיצחק תרועה מסט' דיעקב שכינתא תתאה קש"ר דכלהו דהיינו ק' תקיעה ש' שברים ר' תרועה (כמ"ש זח"ג רל"ב א') והיינו שע"י התקיעות מעוררין זה שישראל מתעטרין באבהן. וע"ז נא' אשרי העם יודעי תרועה ולא כתיב שומעי או תוקעי תרועה וכמו שדקדקו בזוה"ק (שם רל"א ב') וכן דקדקו במ"ר (שם) וכי אין או"ה יודעין להריע כמה קרנות יש להם כמה בוקינם יש להם וכו' אלא שהם מכירין לפתות את בוראן בתרועה וכו'. ובזוה"ק (שם) מאן עמא כישראל דידעין רזין עלאין דמאריהון למיעל קמי' ולאתקשרא בי' וכו' יתקרבון למיהך באור פניו דקוב"ה וכו' ומה שאמר ולאתקשרא בי' הכונה כמו שרמז אח"כ בר"ת קש"ר תקיעה שברים תרועה. ולמיהך באור פניו וכו' הכונה על לשון הכ' ה' באור פניך יהלכון. והוא ע"ד שנא' אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. ולאתקשרא בי' היינו להיות קשור בשורש וזהו כשיש יחוד קוב"ה ושכינתי' וכמ"ש בזוה"ק אוף הכי לית לאפרשא שכינתא מן קוב"ה. והיחוד קוב"ה ושכינתי' הוא רק כשיש יחוד בחי' או"א וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג ק"ט ב') וכן זה מורה קשר של תפילין שישראל קשורים בשורש. ומטעם זה אין שייכות למצות שופר בשבת

דאי' (זח"ב ר"ד א') שבת ש' ב"ת ש' רזא דג' אבהן ובת מתעטרא בהו. ועיקר השופר הוא כמו שאמרנו להיות יודעי תרועה לעורר שופר אחרא שופר גדול שהוא בינה שיהי' יחוד או"א (כמ"ש זח"ג צ"ט ב'). ובשבת יכולין ג"כ לזכות לשבת עלאה ובכל היום יש יחוד קוב"ה ושכינתי' שכל היום הוא כעושה מצוה שהוא כבא לידו דבר עבירה וניצול הימנה שהוא כעושה מצוה (כמ"ש קידושין ל"ט: ונת' במק"א) וממילא יש יחוד קוב"ה ושכינתי' ואין צריך עוד למצות שופר לאתקשרא בי'. גם שבת לאו זמן תפילין שהן גופן אות (כמ"ש עירובין צ"ו.) והוא מטעם שהולך בקבלת עומ"ש כל היום. וע"י שמירת שבת הוא כהולך כל היום בתפילין. ועוד א' בזוה"ק (פנחס שם) וכל אינון דידעין רזא דתרועה יתקרבון למיהך באור פניו דקוב"ה ודא אור קדמאה דגניז קוב"ה לצדיקייא וכו'. ובשבת אי' בס' הבהיר לקח שביעי ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים וכו' שבשבת זוכין להשיג מאור הגנוז וכמו שאומרים נהורי' ישרי בה וזוכין ג"כ להיות באור פניך יהלכון ומטעם זה אין שייכות לתקיעת שופר בשבת (ומה שתוקעין במקדש יבואר להלן):

## פרק יז

**בברכת** שופרות מסיימין כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה וכו'. ובשבת שאין תוקעין לכאורה הי' צריך להשמיט לשון זה כיון שאין קול שופר ותרועה. אך הענין הוא ע"פ שא' (ר"ה ל"ב.) הני עשרה מלכיות וכו' כנגד עשרת הדברות וכו' כנגד עשר מאמרות וכו'. ובזוה"ק (ח"ג י"א סע"ב) עשרה מאמרות במע"ב ועשרה מאמרות במ"ת וכו' והם כנגד ע"ס כידוע. ואומרים עשרה פסוקי מלכיות דאי' בגמ' (שם ט"ז.) אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם והוא ע"פ שא' (בפתח אליהו) כ"ע דאיהו כתר מלכות. וזה שאומרים עשרה מלכיות לקבל עול מלכותו ית"ש בכל הי' ספירות עד השורש מדת הכתר היינו להכתיר השי"ת בכ"ע. וכן זכרונות א' (בגמ' שם) כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה וכתיב והיה לכם לזכרון לפני אלהיכם. לפני מורה כמו שרואין בחוש שיוכל להראות באצבע וזה רק בהתגלות מדת עתיקא כמו שהי' בקריעת י"ס שא' בזוה"ק (ח"ב נ"ב ב') דבעתיקא תליא לזה זכו לומר זה אלי. וכן לעתיד א' (סוף תענית) שכל אחד ואחד מראה באצבעו וכו' שאז יתגלה מדת הו"א שהוא עתי"ק כמו שא' (זח"ג ר"צ א') עתי"ק דאתכסיא אקרי הוא. וכן מורה לפני ה' על בחי' עתיקא כמו שאמרנו (ונת' במ"א) דלפני ה' הוא כמו על ה' שמורה על מ' עתיקא כמ"ש (זח"ג ע"ט ב'). ולזה אומרים עשרה פסוקי זכרונות שיעלה זכרוניכם לפנ"י דייקא לטובה שיהי' הזכרון עד מ' כ"ע. ומסיק בגמ' ובמה בשופר שזוכין לזה ע"י השופר שמורה על יראה כמו שאמרנו ואומרים ג"כ עשר פסוקי שופרות היינו שהיראה צריך ג"כ להיות עד השורש פי' שיכנוס למעמקי הלב שהוא בינה לבא

שעי"ז זוכין לדעת כמו שנא' כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם ודעת פנימיות מכ"ע כידוע. אך בשבת שאין תוקעין איך יתכן זאת שאמר ובמה בשופר ולמה מזכירין פ' שופרות. אך ע"פ מה שאמרנו שבשופר שאנו תוקעין אתער עי"ז שופר אחרא עלאה והיינו השופר גדול שהוא בינה והוא מצד השי"ת שהוא מכניס היראה במעמקי הלב של ישראל. ואי' בזוה"ק (ח"ג רל"א ב') אלא יודעי תרועה בגין חכימין דדיירין באוירא דארעא קדישא אינון יודעי תרועה וכו'. והענין דא"י הוא קדושה העשירית מהעשר קדושות והוא כנגד מ' מלכות ובשבת זוכין לנחלת יעקב כמו שנא' ופרצת ימה וקדמה וגו' שבכל מקום שישראל שם הוא קדושת א"י (ונת' כ"פ). ובשבת אומרים הפורס סוכת שלם עלינו שהוא בהמ"ק היינו שזוכין לקדושת המקדש. גם הקרבנות הוא כמו שהיינו מקריבין כי רצונינו באמת להקריב רק שאנו אנוסין שאין לנו בהמ"ק ונאנס ולא עשאה מעה"כ כאלו עשאה (קידושין מ'.) וכמו שאנו אומרים ואת מוסף יום פלוני הזה נעשה ונקריב באהבה וכו' (ונת' במק"א) ואי' (ר"ה כ"ז.) בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' לפני המלך ה' הוא דבעינן חצוצרות וקול שופר. ואמרנו דשופר ידוע שמורה על יראה ופחד כמו שנא' אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. וחצוצרות מורה על אהבה כמו דאי' בס' רמזי תורה מרבינו הרב ר' בער זצ"ל דלשון חצוצרות חצי צורות היינו שרש יחוד קוב"ה ושכינתי'. וזה שא' (תענית כ"ו:) וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק ושם יש חצוצרות וקול שופר הא בעלמא לא. וזה הענין דבגבולין כשחל בשבת אומרים עשרה פסוקי שופרות דאתער שופרא אחרא מצד השי"ת שהוא השופר גדול כיון שבאמת זוכין ישראל לקדושת א"י וקדושת המקדש ומקריבין קרבנות ע"י הרצון והאהבה ויש ג"כ מצות שופר אך שהוא בכח ולא בפועל. וע"ז מורים העשרה פסוקים עד השורש לבחי' הדעת שהוא פנימיות מכ"ע כנ"ל. והשי"ת שומע קול שופר באמת וזוכין בשבת ג"כ למה שא' בגמ' אמרו לפני מלכיות וכו' ובמה בשופר ע"י שמזכירין פסוקי שופרות והש"י שומע קול שופר. ובבהמ"ק שמקריבין קרבנות בפועל לכן כשחל ר"ה בשבת ג"כ תוקעין. וע"י מצות שבת ומצות שופר זוכין לבחי' תגו של יו"ד שמופיע מכ"ע לחכמה (כמ"ש זח"ג י' ב' ועוד) והוא אורו של מלך המשיח דאי' בפסיקתא (קומי אורי) אור שכנס"י מצפה אורו של משיח והוא אור שלא נתגלה עוד כלל בעוה"ז. והיינו אור תגו של יו"ד דרמיזא לאין שאין ממנו שום התגלות בעוה"ז שאף משרע"ה לא זכה רק לבחי' הדעת שהוא פנימיות מכ"ע אבל לאור כ"ע לא זכו עוד בעוה"ז והוא אורו של משיח שיזכו לעתיד. ובמקדש כשיש שבת ושופר ג"כ זוכין לאור כ"ע בעצמו וע"ז מורים אז י' פסוקי שופרות. ובשבת שע"י שמירת שבת מיד נגאלין כשחל ר"ה בשבת יכולים לזכות להיות

מיד נגאלין ולזכות לאור של משיח. והשי"ת באמת שומע תמיד בשבת קול שופר ע"י פסוקי י' שופרות דאתער שופר אתרא ע"י שישראל זוכין לקדושת א"י וקדושת המקדש ונחשב ע"י החשק להקריב כמו שהיינו מקריבין אף שאין לנו מקדש נאנס ולא עשאה מעה"כ כאלו עשאה כנ"ל:

**עוי"ל** בסיום ברכת שופרות כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה. ע"פ שא' (בספרי האזינו) לפי שהי' משה קרוב לשמים לפיכך אמר האזינו השמים בא ישעי' ואמר שמעו שמים שהי' רחוק מן השמים והאזינו ארץ שהי' קרוב לארץ. וזה הפי' שומע קול שופר מרחוק ומאזין תרועה ע"פ שא' בזוה"ק (ח"ג רל"ג א') תרועה מסט' דיעקב ובתיקונים (תי' נ"ה) תקיעה מסט' דימינא שברים מסט' דשמאלא תרועה מסט' דתרווייהו. ואח"כ אמר ותרועת מלך בו הרי לך תרועה איהו ביעקב. וכשזוכין לקדושת יעקב אבינו אז ישראל הם קרובים להשי"ת כמו שנא' לבני ישראל עם קרובו אז השי"ת מאזין תרועה האזנה מקרוב כנ"ל. ומסיק בת"ז (שם) זכרונות זכור לזכר ודא מוחא לימינא ותמן זכרונות. והיינו דחכמה מוחא כידוע ושם יש מקום הזכרון אך מ"מ יוכל להיות ג"כ שכחה לעתים רחוקות אף במוח שיש זכרון. אך זכור שהוא אחר דלית בי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה (כמ"ש זח"ב צ"ב ב') והוא כמו שנא' אין שכחה לפני כסא כבודך לפני מורה על בחי' עתיקא כנ"ל דלפני ה' כמו על ה' והיינו כשמופיע מתגו של יוד דרמיזא לאין כ"ע כנ"ל אז אין שכחה כלל וכלל כיון דלית בי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה. לכן בשבת במקדש שהי' זוכין לאור תגו של יוד כנ"ל היו הזכרונות ג"כ למעלה למעלה עד השורש לפני כסא כבודך דלא קיימא בי' שכחה:

## פרק יח

**יום** תרועה יהי' לכם יש להבין הלשון לכם ובסוכה (ט'.) דרשו מתעשה לך למעוטי גזולה. וביו"ט דכתיב מקרא קודש יהי' לכם יתכן לשון לכם שבא לומר שישראל יכולין להכניס קדושה במועדות אבל יום תרועה יהיה לכם הלא פשיטא דישראל יתקעו ומה לשון לכם. אך הענין ע"פ מה שמצינו (פסחים כ"ב:) שנדרש לכם שלכם יהא וכן הענין כאן דאי' (ר"ה ל"ד.) אתקין ר' אבוהו בקסרין תשר"ת. וכבר שאלו הראשונים ז"ל איך יתכן להיות ספק בדבר שהוא רגיל בכל שנה ושנה וכתב ר"ה גאון ז"ל כי קבלה הי' בידם דבין גנוחי בין ילולי כולהו תרועות מקריין ונפיק אינש ידי חובתו בהון. והיו מקומות בישראל חלוקין במנהגיהון איכא דעביד הכי ואיכא דעביד הכי ובא ר' אבוהו להשוות המנהגים וכו'. ועדיין יש להבין למה בדורות הקודמים לא באו להשוות לצאת י"ח כל הדיעות. אך מנהג ישראל תורה הוא כמו שא' (פסחים ס"ו.) אם אין נביאים הם בני נביאים הם. ובאמת אי'

בזוה"ק דתקיעה א' כנגד אברהם ותרועה כנגד יצחק ותקיעה הב' כנגד יעקב. וכן בסדר תש"ת מרמז תקיעה א' כנגד אברהם שברים כנגד יצחק תקיעה ב' כנגד יעקב. אך בסדר תשר"ת הוא תקיעה מסט' דאברהם שברים מסט' דיצחק תרועה מסט' דיעקב (כמ"ש זח"ג רל"ב א') וכ"כ בת"ז (תי' נ"ה) הרי לך תרועה איהו ביעקב. ולפי סדר זה מורה התקיעה האחרונה לאורו של משיח שהוא אור תגו של יוד שמופיע במדת חכמה שהוא אור בחי' כ"ע ממש (כמו שנת' במא' הקודם) וזה שא' אשרי העם יודעי תרועה ובזוה"ק (שם רל"א ב') אינון יודעי תרועה רזא דתרועה כמד"כ תרועם בשבט ברזל. והיינו דאף דתרועה מורה לפחד יצחק אך ישראל בכוחם לעשות מהתרועה שיהי' רחמים פשוטים מסטרא דיעקב וזה הוא בסדר תשר"ת ואז התקיעה אחרונה מרמז לאור של משיח כאמור. ובכל מקום ומקום ידעו והכירו שרש נפשם שיש שידעו שאצלם מורה תרועה ליצחק אע"ה ותקעו תר"ת ויש שהכירו שאצלם מורה שברים ליצחק אע"ה ותקעו תש"ת. ואתקין ר' אבוהו תשר"ת שהתרועה יהי' מרמז ליעקב כמו שנא' ותרועת מלך בו. וזה שנא' יום תרועה יהיה לכם שלכם יהא שאתם בכוחכם לעשות מהתרועה שהוא כנגד יצחק אע"ה פחד יצחק שמורה על דין שיהי' שברים או שיהי' התרועה ביעקב שיהי' רחמים פשוטים והתקיעה הב' יורה על אור משיח כאמור:

**והנה** בתורה נשתנה הסדר שבפ' אמור כתיב בחודש השביעי באחד לחודש יהי' לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש כתיב לכם אחד על זכרון תרועה ועל מקרא קודש. ובפ' פנחס כתיב ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהי' לכם וגו' יום תרועה יהי' לכם כתיב ב' פעמים לכם. גם בפ' אמור כתיב זכרון תרועה ואח"כ מקרא קודש וכאן בפ' פנחס הקדים מקרא קודש ואח"כ יום תרועה גם הלשון ובחודש השביעי באחד לחודש דהול"ל באחד לחודש השביעי ובחודש למה לי גם כל תיבות באחד לחודש מיותר כיון דכתיב ובחודש השביעי ידעינן שמוסב על ר"ח כמו לא חדש ולא שבת וכן מדי חדש בחדשו וכן וביום החודש יפתח. ואמרנו דמה"ט דרשו במ"ר (אמור) על האבות באחד זה אברהם וכו' וכן כאן בפ' פנחס צריך לדרוש על ג' האבות באחד זה אברהם. אך כאן יהי' נדרש מקרא קודש על יצחק שהוא הי' הראשון שנימול לשמונה ונולד בקדושת ישראל וכתיב קודש ישראל לה'. יום תרועה זה יעקב וכמו"ש בזוה"ק ותיקונים תרועה מסט' דיעקב ותרועת מלך בו. והוא דלפי מ"ש במ"ר מירי פסוק זה דפ' פנחס במקדש שמקריבין קרבנות דדרש יום תרועה ועשיתם ששם היו תוקעין אף בשבת ושם היו זוכין לאור משיח (כמו שנת' במא' הקודמים) ושם מרמז התרועה כנגד יעקב והתקיעה אחרונה כנגד אור של משיח כנ"ל. משא"כ בפ' אמור שמרמז תיבת באחד זה אברהם

זכרון תרועה זה יצחק מקרא קודש זה יעקב וכמו"ש במד"ר (שם) והיינו כסדר תר"ת דשם נא' זכרון תרועה ומדבר בגבולין דכשחל בשבת אין תוקעין וכמ"ש במ"ר (ונת' לעיל) ומש"ה לא כתיב רק יהי' לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש שע"י הזכרון תרועה יוכל להיות לכם שיוכלו לזכות למקרא קודש שהוא כנגד יעקב אבינו כמ"ש במ"ר. משא"כ בפ' פנחס כתיב יום תרועה יהי' לכם שלכם יהא לעשות התרועה שיהי' רחמים פשוטים שיהי' מסט' דיעקב שהוא מבריח מן הקצה אל הקצה עד השורש בחי' הדעת שהוא פנימיות מכ"ע. וממילא זוכין ע"י התקיעה אחרונה לאור של משיח שהוא אור כ"ע בעצמו שא"א לזכות בעוה"ז וכמו שא' בפסיקתא (הנז' לעיל) אור שכנס"י מצפה לו באורך נראה אור:

## פרק יט

**בפע"ח** עמד ע"ז מה שבהזכרות בשמ"ע משונה הנסחאות שבברכת אבות אומרים זכרנו וכתבנו ובברכת אתה גבור אומרים רק זכירה זוכר יצוריו ובברכת מודים רק לשון כתיבה וכתוב ובשים שלום אומרים לשון זכירה וכתיבה נזכר ונכתב. גם דקדק על שינוי הלשון בברכת מודים שאומרים כל בני בריתך. הענין דידוע דברכת י"ח דתפלה מרמזים י"ב אמצעיות כנגד י"ב שבטי י"ה בחי' כנס"י וג' ברכות הראשונות כנגד ג' האבות ברכה הראשונה מגן אברהם כנגד אברהם אתה גבור כנגד יצחק אתה קדוש כנגד יעקב כמו שנא' והקדישו את קדוש יעקב והם מרכבה לג' מדות חג"ת. והם כעבד שמסדר שבחו לפני רבו ואח"כ ג' אחרונות שהם כעבד שקיבל פרס מרבו וכו' (כמו"ש ברכות ל"ד.) והם כנגד נצח הוד יסוד ברכת המחזיר שכינתו לציון הוא נגד משה רבינו דאי' (בר"ר ? י"ט) על השכינה עמד משה והורידה מלמעלה למטה. וברכת מודים כנגד אהרן הכהן הוד דרגא דאהרן והם שושבינא דמלכא ושושבינא דמטרוניתא בחי' תושב"כ ותושבע"פ. שים שלום כנגד יוסף הצדיק שמדתו שלום כמו"ש בזוה"ק ועליו מרמז כי כל בשמים ובארץ ומתרגמינן דאחיד בשמיא וארעא שהוא מחבר קוב"ה ושכינתי'. גם שמים וארץ מרמזים לגוף ונשמה כמ"ש (סנהד' צ"א:) אל השמים מעל זו נשמה וחל הארץ זה הגוף. והנה בברכת אתה קדוש שכנגד יעקב שהוא הבריח התיכון וגו' אין מבקשים כלל וכן בברכת עבודה שכנגד משה רבינו דאי' בת"ז (תי' י"ג) והא משה תמן הוה אלא מסט' דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא ג"כ אין מזכירין כלל לא זכירה ולא כתיבה. והנה זכור הוא אתר דלית לי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה כמו"ש (זח"ב צ"ב ב') ובתי"ז (תי' נ"ה) זכור לזכר ודא מוחא והוא כנגד הנשמה שבמוח וכתיבה שהוא כבר בהתגלות מרמז על הגוף והוא כנגד מדת יסוד. ובברכה ראשונה שכנגד אאע"ה מבקשים זכרנו נגד הנשמה

וכתבנו נגד הגוף ואומרים בספר החיים ע"פ מה שאמרנו על מה דאי' (ר"ה ט"ז.) ג' ספרים נפתחין בר"ה וכו' שהספרים הם גופן ונשמות של ישראל שע"ז אמרו וכל מעשיך בספר נכתבין היינו שחקוקים בגופות ונפשות ישראל. ואח"כ בברכת אתה גבור שהוא של יצחק אע"ה אומרים רק זכירה זוכר יצוריו הוא ע"פ מה שאמרנו (במא' הקודם) דמקרא קודש הנא' בפ' פנחס מרמז ליצחק אע"ה מפני שהי' הראשון שנולד בקדושת ישראל דאאע"ה הי' נקרא אב לגרים (כמו"ש חגיגה ג'.) ומשום זה אומרים רק זוכר שמרמז לנשמה ולא כתיבה. ואח"כ בברכות אחרונות שדומה למקבל פרס מרבו אומרים בברכת הודאה שכנגד אהרן הכהן שהוא שושבינא דמטרוניתא וכתוב לחיים טובים דהיינו תורה דאין טוב אלא תורה (כמו"ש ברכות ה'.) ואומרים כל בני בריתך שמרמז לגוף. משא"כ בברכת אבות וגבורות שנזכר לשון זכירה שהוא אתר דלית לי' שכחה שמרמז לעתיד אין צריך לומר כל בני בריתך שאז לא יהיה שריד לבית עשו ולא יהי' רק ישראל. וזה שאומרים זוכר יצוריו לחיים ברחמים. וכן בזכרנו אינו מפרט כלל רק סתם כיון שאז יהיו ישראל כאיש אחד בלב אחד כמו שהי' במתן תורה. ואח"כ בברכת שים שלום שהוא כנגד יוסף שמחבר שמים וארץ אומרים נזכר ונכתב כנגד הנשמה והגוף ומפרטים אנחנו וכל עמך בית ישראל לכלול עצמו בהדי דציבורא בתוך כלל בני ישראל ומפרטים ג"כ בית ישראל:

## פרק כ

**אי'** בגמ' (ר"ה ל"ב.) ג' טעמים על מספר עשרה פסוקים שאומרים במלכיות זכרונות שופרות חד אמר כנגד עשרה מאמרות שנברא העולם וח"א כנגד עשרת הדברות וח"א כנגד עשרה הילולים שבספר תהלים. וי"ל שמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגו שג' מ"ד אלו כיוונו להג' מספרים של מלכיות ושל זכרונות ושל שופרות וכל אחד מרמז על ענין אחד. והיינו כי המ"ד כנגד עשרה מאמרות אמר הטעם על עשרה פסוקי מלכיות כי זהו תכלית המכוון של הבריאה כדי שיתגלה מזה כבוד מלכותו ית"ש ע"י העשרה מאמרות שמרמזים ג"כ לעשר ספירות הק' וכמו שא' (ר"ה ל"א.) בששי היו אומרים ה' מלך וגו' על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהם. ומ"ד כנגד עשרת הדברות אמר הטעם על עשרה פסוקי זכרונות שא' בגמ' כדי שיעלה לפני זכרוניכם לטובה היינו שעל ידם יהי' נזכר זכות ישראל שהוא זכות קבלת התורה שקיבלו העשרת הדברות שעל ידם נקבע בלבם קדושת העשר ספירות שהם ענין אחד עם העשרה מאמרות למע"ב כידוע. ודיבור הראשון אנכי ה' אלהיך הוא נגד בחי' כ"ע שהוא שכל הנעלם מכל רעיון והוא נגד מאמר בראשית שנמי מאמר הוא כמו שא' (ר"ה שם) ועכ"ז לא נא' בו ויאמר דלית מחשבה תפיסא בי'. וכמו כן לא נאמר דיבור אנכי וגו' בלשון ציווי מפני שעל ענין אמונה אין

שייך ציווי שאין זה ביד האדם (כמו"ש הרמב"ן) רק שעל ידי מאמר השי"ת אנכי ה' אלהיך בזה הופיע בהם האמונה מהשורש משכל הנעלם בכללות נפשות ישראל. ועל הסדר הזה נאמרים כל העשרת הדברות עד האחרון שהוא לא תחמוד והחמדה שבלב ג"כ אינו ביד האדם למנוע ממנה אמנם לאחר שכבר נקלט כל העשרת הדברות שהוא כל הד"ת בנפש בתכלית ממילא נתבטל מהלב כל מיני חמדות מהעוה"ז ודיבור לא תחמוד הוא ג"כ לשון הבטחה שעוד לא יהי' לך שום חמדה בלב מעתה. ומ"ד כנגד עשרה הילולים שבתהלים זה הטעם הוא על עשרה פסוקי שופרות כי ענין הילול אינו לשון תפלה רק ענין שבח שמהללים להשי"ת כרוב גדלו ורחמיו על כל מעשיו. דהנה עיקר ענין תקיעת שופר הוא על רמז התעוררות השופר גדול שלעתיד שיהי' בזה תכלית התיקון לקבץ הנדחים והאובדים (כמו שנת' לעיל). וענין מצות תקיעת שופר שלנו הוא רק להתעורר עי"ז מעין בחי' השופר גדול מלעילא שהוא אתערותא דלעילא אבל לא במעשינו. וע"ז בא מספר עשרה פסוקי שופרות נגד עשרה הילולים שאנו מהללים לשמו ית' ע"ז שהכל הוא מכוחו ית' להתעוררות המקור והשרש של השופר עלאה. ולזה הג' פסוקים של תורה אנו מזכירין מהשופרות של מתן תורה שהי' ג"כ מאתו ית' כמו שנא' ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד שהי' אז באמת ג"כ התיקון בשלימות כעין לעת"ל שפסקה זוהמתן אז כמו שנא' אני אמרתי אלהים אתם וגו' רק אח"כ חזר כידוע. וכמו כן פסוקי שופרות דנביאים הם כולם משופרות של לעתיד לבא. ובאמצע הוא הפסוקי שופרות של כתובים הם ממצות השופר שלנו והמה מספר תהלים לרמז שגם במעשה שאנו עושים אנו יודעים שאין בכוחינו לתקן כלום רק אנו מהללים לשמו ית' שזיכנו לזה שע"י פעולה שלנו אנו נכללים להגיע לבחי' התעוררות השופר גדול כנ"ל:

## פרק כא

**אשרי** העם יודעי תרועה. במ"ר (אמור כ"ט) וכי אין או"ה יודעין להריע כמה קרנות יש להם כמה בוקינום יש להם וכו' אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה. ובזוה"ק (ח"ג י"ח ב') זכאה חולקהון דצדיקיא דידעין לכוונא רעותא לקמי מאריהון וידעין לתקנא עלמא בהאי יומא בקול שופרא וע"ד כתיב אשרי העם יודעי תרועה יודעי ולא תוקעי. והיינו שעיקר כונת התקיעות הוא לחיים מצות הבורא שצוה לתקוע ולשמוע בקול שופר ועי"ז מתקנים כל העולם כמו שאמר לתקנא עלמא. וזה הפי' יודעי תרועה להכניס הדעת בלב וא' (במדב"ר ר"פ י') דעת זה המכיר את בוראו ונאמר מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל וגו' ומשפטים בל ידעום דבריו שהוא הד"ת הוא רק לישראל כמו שנא' מורשה קהלת יעקב וגוי העוסק בתורה חייב מיתה (כמ"ש סנהד' נ"ט.) וחקיו ומשפטיו

מגיד רק לישראל. שאו"ה נצטוו רק בז' מצות ואין רשאין להוסיף שום מצוה מדעתן רק או שיתגייר ויקבל כל המצות או יעמוד בתורתו (כמ"ש רמב"ם פ"י מה' מלכים) ולכן נתחייבו אנשי שכם מיתה מפני שהוסיפו מצות מילה שלא לשם גירות. אך מ"מ משפטים שהם מצות שהשכל מחייב אותם רשאים ונאה להם להתנהג מצד ד"א כמו שמצינו (בר"ר פ' ע"ו) שהי' יעקב אבינו מפחד מעשו מכיבוד אב שקיים שאמר כל השנים הללו יושב ומכבד את הוריו וכו' אף שעשו עקר שם ישראל והי' כבן נח. וכן מצינו (ב"ב י':) חסד לאומים חטאת כל חסד שאו"ה עושין חטא להן שאין עושין אלא להתגדל וכו' אלא כדי שתמשך מלכותן שאין עושין אלא להתיהר. ובזה החטא הוא רק כשהמכוון שלהם אינו לש"ש אבל בלא"ה היו מקבלין שכר אף שאינם מז' מצות. אך מפני שכיבוד וצדקה הוא ממצות שהשכל מחייבים ורשאים לקיימם מצד השכל ומקבלין שכר. אבל עליהם נא' ומשפטים בל ידעום שאצלם המשפטים שעושין אין מכניסין דעת בלבם שהוא דעת המכיר את בוראו כנ"ל. משא"כ ישראל שהמשפטים ג"כ מכניסין דעת והכרת הבורא בלב. וזה שנא' אשרי העם יודעי תרועה שהתרועה מכניס הדעת בלבם שמכוונין למעבד רעותא דמאריהון ובזה מתקנים כל העולם. ויודעין לפתות את בוראן בתרועה. והכל מכוון אחד שע"י המצות מכירין הבורא ומכניס דעת בלבם:

## פרק כב

**ויאמר** להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' הוא מעוזכם. ומ"מ אי' בפוסקים דאם ירצה רשאי להתענות בר"ה ויש עוד מצוה בזה. אך אי' (ברכות ג'.) בשעה שישראל וכו' ועונין יהא שמו הגדול מבורך הקב"ה מנענע בראשו אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו משלחן אביהם. וזה הענין שבר"ה כששמעו אז הד"ת וידעו בעצמם שיש טענות עליהם אם שהי' להם פחד ויראה אבל באו מזה גם לעצבות. ואמר להם נחמי' לכו אכלו משמנים וגו' כי קדוש היום לאדונינו שיום הזה באמת מכניס יראה ופחד בלב כמו שנקרא יום זה בתיקונים (תי' מ"א) דרועא תנינא יומא תנינא ואל תעצבו וגו' שלא יביא לכם עצבות שיצחק אע"ה נקרא ע"ש השחוק והשמחה וכן הוא בזוה"ק (מה"נ תולדות קל"ה א') תולדות יצחק תולדות השחוק והשמחה וכו' והיינו שמדת יצחק הוא פחד יצחק ואי' (שבת ל"א.) לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו שנא' והאלהים עשה שייראו מלפניו. וכ"א (סו"פ ו' דאבות) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו וכו' היינו שיהי' התגלות כבוד מלכות שמים. וזה ע"י היראה כמו שא' (קידושין ל"ב:) מלך שתהא אימתו עליך. וכשמקבלין עול מלכותו אז יש להשי"ת

שמחה מזה כמו שנא' ישמח ה' במעשיו שזה הי' תכלית הבריאה כאמור. ומזה יצמח אף לישראל שמחה כמו שא' (תדב"א רפ"ג) שמחתי מתוך יראתי. וזה שאמר להם ואל תעצבו שלא יביא היראה והפחד לידי עצבות כי חדות ה' הוא מעוזכם כי זה שהשי"ת שמח מהיראה של ישראל וקבלת מלכותו עליהם הוא מעוזכם שעי"כ יכניס שמחה אף בלבבכם לכן לכו אכלו משמנים וגו'. וכן כששומע שישראל עונין יהא שמו הגדול מבורך וכו' אומר אשרי המלך וכו' ומה לו לאב ואוי להם לבנים שגלו. ומש"ה עתה בשעת חורבן רשות להתענות ג"כ ומ"מ אף בגלות השי"ת שמח בקבלת עול מלכותו שכל ישראל מקבלין עליהם בר"ה וחרדין מהדין וחדות ה' הוא מעוזכם זה כל התקיפות שלהם. וכתיב וילכו כל העם וגו' ולעשות שמחה גדולה כי הבינו בדברים אשר הודיעו להם. היינו שנכנסו הדברים בלבם שהבינו הוא לשון בינה לבא והכניס בהם עי"ז גם הדעת והכירו השמחה והי' שמחתי מתוך יראתי. והשמחה הבא ע"י היראה הוא שמחה גדולה ולכן נאמר ולעשות שמחה גדולה:

## פרק כג

**בגמ'** (ר"ה כ"ו.) על מה דאמר עולא הטעם שאסרו חכמים קרן דאין קטיגור נעשה סניגור מקשה הגמ' שופר נמי מבחוץ הוא כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי והיינו בקודש הקדשים דהא בהיכל נכנס כה"ג בבגדי זהב. ובזוה"ק (ח"ב קכ"א א') על הפ' והחכמה מאין תמצא אורייתא מחכמתא נפקא מאתר דאיקרי קודש והחכמה נפקת מאתר דאיקרי קודש הקדשים ומפרש דבחי' אין נקרא קדש הקדשים. ואין היינו עתיקא (כמו"ש זח"ב ס"ד ב') וכן במשנה (פ"א דכלים) חשב עשר קדושות והיינו דעשר קדושות כנגד ע"ס וקה"ק כנגד כ"ע. ובגמ' (ברכות ז'.) אר"י פעם אחת נכנסתי להקטיר וכו' וראיתי אכתריאל יה ה' צבאות יושב על כסא רם ונשא. ושם אכתריאל הוא השם של כ"ע שכן יש בו אותיות כתר. וכן ראי' ממה שא' יושב על כסא וכו' דאי' (שמו"ר פ' כ"ג) נכון כסאך מאז וכו' המלך עומד על הלוח ואגוסטוס יושב. כך אמרו ישראל וכו' משבראת עולמך אתה הוא אבל כביכול עומד שנא' עמד וימודד ארץ אבל משעמדת בים ואמרנו לפניך שירה באז נתיישבה מלכותך וכו'. והוא מ"ש בזוה"ק (ח"ב נ"ד א') אלף אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר וכו' נהירו דאל"ף עד דמטו לז' שהוא בחי' התגלות עתיקא. והרי שבהתגלות מ' עתיקא בחי' כ"ע מאז נכון כסאך שנקרא אז ה' יושב על כסא. וכן כתיב עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב. והמצוה הוא לשמוע בקול שופר שהשי"ת נקרא ג"כ שומע קול שופר ומאזין תרועה. וכתיב והלכת בדרכיו לכן נצטוו ישראל ג"כ לשמוע קול שופר והשי"ת יושב על כסא בקה"ק ששם התגלות מ' כ"ע וזה שא' בגמ' הנ"ל כבפנים דמי. ומה שאמר כיון

דלזכרון הוא המכוון ע"פ שא' בזוה"ק (ח"ג רכ"ד א') שמור בלב ולא באתר אחרא והיינו בינה לבא בחי' אם הבנים. זכירה בזכר במוחא וכו' וע"ד זכור לזכר ושמור לנקבה. והוא ע"ד שא' בזוה"ק (ח"ב צ"ב ב') זכור אתר דלית לי' שכחה ולא קיימא בי' שכחה והיינו בחי' עתיקא וכמו שנא' כי אין שכחה לפני כסא כבודך והיינו עתיק יומין יתיב. והוא קוצא דיוד דלעילא דרמיזא לאין כמ"ש (זח"ג ס"ה ב') ואותיות י"ה משם הוי"ה מרמזים לחכמה ובינה וע"י הקוצא דלעילא מופיע מכ"ע לחכמה וזהו זכור זכירה במוחא שהוא חכמה מוחא שמופיע לה מכ"ע ע"י תגו דיוד דלעילא. וזה שא' כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי והיינו לפני ולפנים. והנה לעיל מינה תי' בגמ' בדם פר דלכן מותר כיון דאשתני אשתני וק' אמאי לא פריך משופר שאינו נכנס רק הקול שופר לבד וזה עדיף מדם הפר דנכנס מגוף הפר רק דאשתני וכאן אינו נכנס כלל מעצם הפר רק קול השופר. אך מזה מבואר שאין הפי' שהקול שופר עולה למעלה והשי"ת שומע משם הקול שופר רק שהשי"ת כביכול יורד לקדשי קדשים ויושב על כסא וישראל בשעה שתוקעין אז הוא התוקע עם השופר כמו שהי' נכנס בקה"ק. וזה שא' כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי כמו שהתוקע הי' עומד עם השופר בפנים והשופר לא אשתני כלל מכפי מה שהי' על גוף הפר ומשום זה ניחא מה שאסרו חכמים קרן פרה:

## פרק כד

**בזוה"ק** (ח"ב נ"ב א') אשכחנא ברזא דא בתקיעותא דרב בבבל תלת ובכן ובכן ובכן לקבלי הני תלת וכו' היינו דבכן גימ' ע"ב שמרמז לע"ב שמות היוצאים מהג' פסוקים ויסע ויבא ויט ואמר בזוה"ק לעיל שהם עטורא דאבהן. וזה שאמר לקבלי הני תלת. וכתב האריז"ל הפי' ובכן יתקדש הוא נגד אברהם אע"ה שקידש שם שמים בכבשן האש. ובכן תן פחדך כנגד יצחק אע"ה שמדתו פחד יצחק. ובכן תן כבוד כנגד יעקב אע"ה שאמר בשכמל"ו. והנה מה שאמר על ובכן יתקדש ובכן תן פחדך שהם נגד אברהם ויצחק מובן אך מה שאמר על ובכן תן כבוד שהוא כנגד יעקב יש להבין השייכות. הענין ע"פ שא' בפסיקתא (לר"ה ד"ה ילמדנו) הריעו לאלהי יעקב כך פתח ר' תנחומא לא הביט און ביעקב ונו' מה ראה בלעם להזכיר ליעקב ולא לאברהם ולא ליצחק וכו' ראה שעמד מאברהם פסולת וכו' מיצחק פסולת וכו' אבל יעקב כולו קודש לפיכך לא הזכיר לאחד מן האבות אלא ליעקב הריעו לאלהי יעקב סלה. והנה זה הדרש יובן על מה שנא' לא הביט און ביעקב וגו' מפני שכולו קודש שמטתו שלמה אבל מה זה טעם למה שנא' הריעו לאלהי יעקב. אך אי' בפסיקתא (שם ד"ה דבר אל בנ"י) שכך התקנתי לכם שתהיו תוקעין בשופר בר"ה כשתהיו חרדים מתקיעת השופר להתקין עצמכם לתשובה. והיינו

שהשופר הוא כדי להחריד הלב כמו שנא' היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וע"י היראה והפחד באין לתשובה כמו שא' (ע"ז י"ט.) אשרי איש ירא את ה' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש וכו'. והיינו כשישים אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה והפחד (כמ"ש הג"ה ריש או"ח) ואז מתוך היראה מתבייש על העבר ועושה תשובה. וזה עסק התקיעת שופר לעורר כל לבבות ישראל לתשובה והוא ע"י שמטתו שלימה היינו שישראל קשורים בשורש בהשי"ת כמו שא' (ברכות י"ז.) גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך וכו'. וזה שא' (ויק"ר פ' כ"ט) אשרי העם יודעי תרועה וכי או"ה אין יודעין להריע כמה קרנות יש להם וכו' אלא שיודעין לפתות את בוראם בתרועה. ולכאורה הלא ישראל נצטוו על מצוות שופר ואם היו גם האו"ה מצוון על מצות תקיעת שופר ג"כ היו תוקעין שיש להם כמה קרנות ובוקינוס ולמה אין בהם יודעי תרועה. רק ההתעוררות שע"י קול השופר מועיל רק בישראל שקשורים בשורש בהשי"ת שרצונינו לעשות רצוניך. וזה ענין שפעל יעקב בזה שמטתו שלמה משא"כ באו"ה אף שהיו מצוון על השופר והיו תוקעין לא היו מועיל להם הקול שופר כלל. וזה שנא' לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל אמר ליעקב וישראל שמטתו שלמה כמו שכתב בפסיקתא. וכתיב בתרי' ותרועת מלך בו ואי' בתיקונים דתרועה מסטרא דתרוייהו והיינו עמודא דאמצעיתא כמו שכ' שם שהוא מדת יעקב. וכ"כ בפי' בתיקונים אח"כ ותרועת מלך בו הרי לך תרועה איהו ביעקב. וזה שא' בפסיק' לפיכך לא הזכיר לאחד מהאבות אלא ליעקב הריעו לאלהי יעקב שעיקר תועלת מהתקיעת שופר מועיל רק לישראל שהם זרע יעקב שמטתו שלמה כאמור:

וזה כונת האריז"ל שא' ובכן תן כבוד נגד יעקב אע"ה שאמר בשכמל"ו והיינו כבוד תתאה בחי' שכינתא. וזאת אמר יעקב כשאמרו לו בניו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר בשכמל"ו (כמ"ש פסחים נ"ו.). והיינו שכבוד מלכות שמים מתגלה רק כשיש אומה שלמה כנס"י שמכירין ומקבלין עול מלכותו ית"ש. וזה שמבקשים מהשי"ת ובכן תן כבוד ה' לעמך וכו' ותקוה טובה לדורשיך ע"ד שנא' כי דורשיך לעולם לא יכשלו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך. והיינו כמו שנא' אלהי בושתי ונכלמתי להרים פני אליך כי עונותינו רבו עד למעלה ראש וגו' שע"י החטאים בא הבושה והכלימה להרים פנים לפני השי"ת. וע"ז אמר כי דורשיך לעולם לא יכשלו היינו שינצלו מהיצה"ר לעולם ע"ד שא' (סוכה נ"ב.) ישעי' קראו מכשול וכו' וממילא ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך. וכן מבקשים כאן ותקוה טובה לדורשיך אך יצרו של אדם מתגבר ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו (כמש"ש ע"ב) וצריך

תפלה לזה. ולפעמים גם כח התפלה אין לו שיוכל להתפלל לפניו ע"ז מבקשים ופתחון פה למיחלים לך ע"ד שנא' אדני שפתי תפתח וגו' שהשי"ת יפתח שפתינו בתפלה שנוכל להתפלל לפניו. ועי"ז נזכה להגאולה שיהי' שמחה לארצך וכו' וצמיחת קרן לדוד עבדך. וכמו"ש שע"י השם ע"ב עתידין להגאל והיינו ע"י תשובה כימי צאתך מארמ"צ אראנו נפלאות. והזמן ע"י תשובה הוא באמת בכל יום כמו שאז"ל היום אם בקולו תשמעו. רק עיקר הזמן בר"ה שאז מתעוררין ע"י השופר לתשובה. וכמו שאמרנו מהפסיקתא שבר"ה נגאלים ממה"מ. וזה ענין מ"ש בזוה"ק הנ"ל דג' ובכ"ן שהם גימ' ע"ב נגד הג' אבות המרומז בפסוקי ויסע ויבא ויט כאמור. והנה ובכן הד' ובכן צדיקים וכו' אי' בפע"ח שהוא כנגד דוד המע"ה. והוא ע"פ שא' בתיקונים (תי' כ"ב) ודא איהו רזא דשבת ש' דאינון ויסע ויבא ויט דאתכלילן בבת וכו' ודוד המע"ה מרכבה למ' מלכות בחי' בת. ונראה שכמו בשבת שא' (זח"ב ר"ד א') ש' ב"ת בת מתעטרא באבהן כן גם בר"ה ג"כ בת מתעטרא באבהן. ומבקשים ובכן צדיקים יראו וישמחו אף דאמרו (תענית ט"ו.) ולא הכל לשמחה צדיקים לאורה וכו' אך ע"ז נא' אור צדיקים ישמח שע"י האור זוכין לישר הלב ואז לישרי לב שמחה. וז"ש וישרים יעלוזו וחסידים ברנה יגילו רנה הוא התגלות השמחה ואז ועולתה תקפץ פיה והרשעה כולה כעשן תכלה שאז יבולע היצה"ר והשטן והמה"מ וכמו"ש בפסיקתא שבר"ה נגאלים ממה"מ כאמור ואז ותמלוך אתה הוא ה' אלהינו לבדך:

## פרק כה

**אי'** בזוה"ק (ח"ב מ"ד א' ועוד) ויהי היום וכו' ת"ח ההוא יומא יומא טבא דר"ה הוה. כי תיבת היום מורה על אור כמו שנא' ויקרא אלהים לאור יום ומטעם זה אי' באור זרוע שהיום סתם מרמז על שבת וכדאי' בתיקונים (תי' ל"ו) ויהי אור דא ר"ה ובמד"ר (ויק"ר פ' כ"א) על פ' ה' אורי וישעי אורי בר"ה וישעי ביוהכ"פ. והנה תיבת ויהי נדרש בכל מקום שהוא לישנא דצערא ולכאורה היאך יתקיימו שני התיבות ויהי היום שהם שני הפכים בנושא אחד. אמנם באמת שניהם צדקו יחדו שדייקא ע"י הצער והריחוק שמרגיש כל אחד בנפשו ביום זה כאשר יעלה על לבו שהוא זמן התגלות מלכותו ית' כמו"ש ובכן תן פחדך על כל מה שבראת ויראוך כל המעשים וכו' וכל אחד כפי שמכיר את נגעי לבבו כמה שהוא רחוק מקבלת עול מלכות שמים באמת מזה הוא גודל הצער והפחד ביום הזה שנקרא בזוה"ק בכ"ד יומא תנינא פחד יצחק. ולפי ערך הצער והיראה מזה נשפע להנפש הארה מלעילא שנקרא יום. וזהו שאומרים קודם תקיעת שופר הפ' מן המצר קראתי י' שע"י הקריאה בלב מן המצר עי"ז ענני במרחב שהוא הארה דלעילא

הנשפע מתקיעת שופר. וכדאי' בגמ' (ר"ה ט"ז:) שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה וכפירשיז"ל שם שישראל רשים ולבם נכנע למקום. שע"י שמרגיש בעצמו הריחוק ולבו נכנע עי"ז הוא סופו שיש לו אחרית שמיד מרגיש הארה של הצמיחת ישועה. וזה פי' המד"ר הנ"ל אורי בר"ה וישעי ביוהכ"פ שבר"ה הוא התחלת הבהקת האור לצמיחת הישועה ותכלית הישועה בהתגלות נגמר ביוהכ"פ וכדאי' במד' ע"פ כי עמך הסליחה למען תורא מראש השנה הסליחה ממתנת לך כל כך למה למען תורא כדי ליתן אימתך על בריותך. והיינו כי באמת עצם הישועה לעילא נעשה בר"ה רק שהוא בהעלם מלהיות בהתגלות בהנפש עד יוהכ"פ למען תורא. כי כל עשרה ימים נקראים ימי תשובה שנמצא עוד היראה של ר"ה בנפש לפשפש במעשיו להתקרב מהריחוק. ומזה באים להתגלות הישועה ביוהכ"פ להיות נגלה לכל נפש התקרבות להשי"ת בשלימות:

## פרק כו

**בזוה"ק** (ח"ג רל"א ב') תנן ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו יום ביומו מאי הוא אלא הני תרי יומין דר"ה אמאי תרין יומין בגין דאינון תרין בתי דינין דמתחברין כחדא דינא עלאה דאיהו קשיא בדינא תתאה דאיהו רפיא. והיינו בחי' ה' עלאה וה' תתאה שכינתא עלאה ותתאה ושניהם שוכנים בלב כי גם יראה תתאה בחי' מלכות נקרא ג"כ לב כמו שנדרש (יומא עב:) ע"פ ולב אין על מי שיש בו תורה ואין בו יראת שמים. ובינה שהוא בינה לבא כמו"ש (בפתח אליהו) הוא כשכבר נכנס היראה בפנימיות נקודה שבלב והם בחי' תושב"כ ותושבע"פ. ולכן נמצא הרמז הזה על יום ב' של ר"ה בפסוק דבר יום ביומו שנא' בשלמה המע"ה שהוא הי' בחי' תושבע"פ חכמה תתאה חכמת שלמה. וגם הרמז בתורה יום תרועה וזכרון תרועה שאז"ל כאן כשחל בשבת ובאמת מדאורייתא אין חילוק רק לרמז על תושבע"פ מדרבנן. כי גם אסמכתא יש לו שרש גדול בתורה. ולכן גם בזמן המקדש היו עושים שני ימים מטעם שבאו עדים מן המנחה ולמעלה והם כיומא אריכתא. כי באמת שני הבחי' כלולים יחד כמו שנא' דבר יום ביומו דבר נקרא ד"ת כמו שאז"ל דבר ה' זו הלכה גם אמרם ז"ל (סוטה מ"ט.) הלוך ודבר בד"ת. דיום הראשון הוא נגד בחי' תושב"כ כמו בראשית הבריאה שנא' אז והאלהים עשה את האדם ישר ואז נשפע מלעילא הארה גם בפנימיות נקודה שבלב מבחי' עלמא דאתכסיא כדאי' (בזוה"ק שם) על בכסה דא הוא דינא קשיא פחד יצחק דינא דאתכסיא וכו' ותרווייהו אינון כחדא. וביום השני באים ע"י התגלות תושבע"פ ג"כ לבחי' נקודה שבלב כמו שנא' כי ברוב חכמה רוב כעס שכדי להכניע הרוב כעס של היצה"ר הוא ע"י הרוב חכמה שהוא בחי' תושבע"פ. ועי"ז זוכין להארת פנימיות נקודה שבלב וכדאי' (בזוה"ק שם) ע"פ אשרי העם יודעי תרועה ה' באור

פניך יהלכון רזא דתרועה כד"א תרועם בשבט ברזל וכל אינון דידעין רזא דתרועה יזכון ויתקרבון למיהך באור פניו דקוב"ה ודא אור קדמאה דגניז קוב"ה לצדיקייא:

## פרק כז

**הנה** אמרו חז"ל (ר"ה י"ח.) על פסוק דרשו ה' בהמצאו וגו' אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוכ"פ יש לומר בזה ע"פ המד' (ויק"ר פ' כ"א שוח"ט ק' כ"ז) ע"פ ה' אורי וישעי אורי בר"ה וישעי ביוהכ"פ היינו כי בר"ה בא הארה ללב מהתגלות מלכות שמים. וזה שאמר אורי דייקא ולא לאחר כמו שאמר שם במד' (שוח"ט הנ"ל) אדם מדליק את הנר בפלטין שלו וכו' אלא הכל משתמשין לאורו אבל הקב"ה אינו כן אלא וכו' בני יראו ושונאי אל יראו וכבר עשה דוגמא זו במצרים ולא ראו איש את אחיו וגו' ולכל בנ"י היי' אור ואומר ויאר את הלילה ויהי הענן והחשך ולהלן (שם) שנא' כי הנה החשך יכסה ארץ אבל לישראל ועליך יזרח ה'. וכמו כן בר"ה שהוא זמן התגלות כבוד מלכותו ית' נופל מזה הפחד על או"ה כמו שנא' ובכן תן פחדך וגו' וכל הרשעה כולה בעשן תכלה וגו' ובכן צדיקים יראו וישמחו וכל ישראל נקראו צדיקים כמו שנא' ועמך כולם צדיקים. כי לישראל בא הארה בלב מהתגלות מלכות שמים שעי"ז נעשה קרוב להשי"ת ומתחיל לדרוש ה' בהמצאו. וזה ממי אירא שאין לו ממה לירא כי אדרבא מזה עוד נולד לו השמחה כמו שנא' אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך. וזהו ה' מעוז חיי ממי אפחד כמו שנא' בר"ה כי חדות ה' הוא מעוזכם שבחי' העוז והגבורה מביאה לחדוה ושמחה בלב. ואמר עוד במד' הנ"ל וכן הוא אומר שלח אורך ואמתך המה ינחוני כי ע"י התגלות הארת מלכות שמים בר"ה מופיע נקודת האמת בנפשות ישראל וזהו האורך ואמתך והמה ינחוני כי בהארה זו של נקודת האמת שנתגלה בר"ה מנהל השי"ת לנפשות ישראל בעשי"ת שיהי' קרוב לקוראיו עד גמר התגלות הישועה ביוהכ"פ וכמו שנא' אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון כי ע"י הארת פנים של תרועת ר"ה שמאיר הנקודה של אמת בלב זוכין להלך ממדרגה למדרגה עד יוהכ"פ שנתגלה הישועה בחוש. וזהו שלח אורך ואמתך המה ינחוני:

**עוד** שם במד' (שוח"ט) הנ"ל הה"ד נר לרגלי דברך ואור לנתיבתי אם נא' נר למה נא' אור ואם נא' אור למה נא' נר אמר דוד כשאני מתחיל בד"ת מעט וכו' נובעים וכו' נפתחים לי שערים הרבה וכו'. והוא מרמז ג"כ על המשך הזמן מר"ה עד יוהכ"פ שבר"ה מתחיל הארת התורה מהמקור כמו נר ואח"כ מיום השני ואילך נתרבה המאור של תורה כנחל נובע עד יוהכ"פ שבא התגלות הישועה כנ"ל. וע"ז מרמז ג"כ הפ' אח"כ ה' מעוז חיי ממי אפחד כי מעוז מרמז על השפעת ד"ת שנקראת עוז כמו שנא' ה' עוז לעמו יתן. וכן נא'

בנחמי' כי חדות ה' הוא מעזכם על השפעת ד"ת כי זה הי' בר"ה כמו שנא' שם באחד לחודש השביעי. ויקראו בספר תורת אלהים מפורש ושים שכל ויבינו במקרא והיינו השפעת בחי' תושב"כ שהוא מבחי' חכמה מוחא וזהו תורת אלהים מפורש. ואח"כ נא' שם וביום השני נאספו העם להשכיל בתורה זה מרמז על השפעת בחי' תושבע"פ שהוא ע"י הבנת הלב כי בינה לבא וזה להשכיל בתורה. וזהו השרש של קדושת יו"ט שני של ר"ה בחי' השפעת תושבע"פ וכדאי' בתוס' על אמרם ז"ל שמימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר שהי' באותו השנה שעלה עזרא מבבל שנא' כאן וביום השני. וכידוע שמעזרא הי' התחלת של אנכה"ג שהיו שרש התגלות תושבע"פ. ולזה הי' אז הרשימה של בחי' תושבע"פ ע"י יום ב' דר"ה. ואח"כ בכל ימי הבית שני הי' רק יום הראשון נתקדש ע"פ ראיית החדש עד לאחר החורבן מתקנת ריב"ז ואילך גזרו ותקנו לעשות שני ימים. כי מאז נתייסדה בחי' תושבע"פ על מכונה מתלמידי שמאי והלל שהי' מחלקותם לש"ש ואלו ואלו דא"ח. וזהו עיקר תושבע"פ שממנה נובע ונתרבה עד דורי דורות ולכן נקבעו ג"כ קדושת שני ימים של ר"ה עד לדורת עולם לרמז הזה:

## פרק כח

**הנה** כל הפסוקים של מלכיות זכרונות ושופרות שנזכר בכל אחד פסוקים מתורה נביאים וכתובים הם מדברים מג' ענינים. כי הפסוקים של תורה רובם ככולם מדברים מהתגלות מלכות זכרונות ושופרות של העבר. כי זהו שרש התורה להורות לנו דרכיו ית'. ובכל פסוקי הנביאים של המלכיות זכרונות ושופרות מדברים ומרמזים על לעתיד לבא כי הנבואה מגלה מה שעתיד להיות. ופסוקי הכתובים של מלכיות זכרונות שופרות המה כולם מרמזים על ההנהגה של ההווה. והמה מרמזים בכללות על השתלשלות הקדושה של העבר וההווה והעתיד. ובזה יתורץ קושית התוס' מה שאומרים פסוקי כתובים קודם פסוקי נביאים כי כך הוא הסדר מתחלה ההווה ואח"כ העתיד. והוא מרמז על השם הוי"ה ב"ה שהוא היה הווה ויהי':

## פרק כט

ואחרון חביב איזה מילין מכתי"ק. ואם שלא נגמר. מפני חיבת הקודש דפסנוה ולא עזבנוה.

**בסיום** ברכת שופרות כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה וכו' ברוך אתה ה' שומע קול תרועת וכו'. משמע דהעיקר הוא שהקב"ה ישמע קול השופר וכמו שכ' ג"כ בזוהר פ' אמור בסוד התקיעות ובכ"ד. וכן בירוש' דהשטן מתערבב דבהיל וכו'. ולכאורה לפ"ז הי' די המצוה לתקוע לבד והרי עיקר המצוה הוא השמיעה ומברכין לשמוע קול שופר שכל

אחד צריך שישמע הקול ולא לתקוע. וי"ל שהוא כטעם ה' צלך שכשהאדם שומע גם הש"י שומע וגם על כל המצות נאמר והלכת בדרכיו כי כולם דרכיו של השי"ת וכמ"ש בב"ר דהקב"ה מקיים כל המצות (וכמ"ש בגמ' דהקב"ה מתפלל ומניח תפילין) דהם חוקי הנהגתו דע"כ ע"י התורה נברא העולם. ובמצות שבת מפורש בכתוב דבו שבת וינח וע"כ ציוה גם לישראל כן וכמ"ש בתנחומא בראשית ונחו בי' כי היכי דנחי בי' אנא וכן הוא בכל המצות וע"כ אמרו הכל בפני שכינה כקוף בפני אדם שהקוף עושה כל מה שהאדם עושה.

נגמר ראש השנה בס"ד

## וילך ושבת תשובה

### פרק א

**וילך** משה וידבר וגו' הנה לא מצינו לשון כזה בכל התורה. וגם בזוה"ק הקשה לאן הלך. אך הענין ע"פ שא' (שבת קנ"ב.) ע"פ כי הולך האדם אל בית עולמו מלמד שכל צדיק וצדיק נותנין לו מדור וכו'. והיינו שכל צדיק יש לו עולם בפ"ע (וכ"כ במ"ר פקודי פ' נ"ב עולם בעצמו) וזהו תכליתו בעוה"ז וכל ימי האדם בעוה"ז נקרא הולך. וזה ההבדל בין מלאך לאדם כמו שנא' ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה דמלאך נקרא עומד שעומד תמיד במדרגה אחת משא"כ האדם צריך להיות הולך במעלה תמיד ממדרגה למדרגה עד שמשלים עצמו ומגיע אל בית עולמו. וזה שא' וילך משה דמשה רבינו ע"ה הי' הולך תמיד במעלה ממדרגה למדרגה וההליכה אחרונה שנא' בפ' זו הי' עד שבא אל מדרגה זו שאמר לא אוכל עוד לצאת ולבא היינו דכל שלא יוכל עוד לצאת לנפול ממדרגתו עי"ז לא יוכל לבוא עוד למדרגה למעלה הימנו ג"כ. וכמו שנא' כי שבע יפול צדיק וקם היינו ע"ד שא' (מכות ז':) בירידה שהוא צורך עלי' והיינו שע"י הירידה ח"ו עי"ז מתגבר עוד בחילא יתיר. וזהו כי שבע יפול צדיק עי"ז וקם ואף אז הוא ג"כ נקרא הולך כיון שהוא צורך עלי'. אבל כל שלא יוכל לצאת עוד לא יוכל לבוא ג"כ וזה מדרגה האחרונה. וזה שאמר כאן וילך משה שכאן נכתב ההליכה האחרונה וכל הפרשיות מכאן עד סוף התורה שנאמרו הי' ביום זה ע"י ההליכה האחרונה. וכן צריך כל אדם להיות הולך תמיד כנ"ל:

### פרק ב

**וילך** משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל במד"ת פ' זו זה שאמר הכ' הלא כתבתי לך שלישים במעצות ודעת מעצות עולה תר"ו ושבע מצות ב"נ תרי"ג. להבין שייכות פסוק זה והרמז לכאן. אך לכאורה תיבות הדברים האלה דקאי על מה שנא' אח"כ מיותר

דהול"ל וילך משה וידבר אליהם או ויאמר אליהם וזה הוקשה להמדרש. לכן מפרש וידבר את הדברים האלה על תרי"ג מצות שבתושב"כ עם התושבע"פ הכלול בו שזה מסר משרע"ה ליהושע ויהושע חילק לכל שבט ולכל משפחה התושבע"פ ששייכים לכל אחד לשורש נשמתו. וע"ז א' (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וס' יהושע בלבד שערכה של ארץ ישראל הוא. והיינו שאף שבחי' תושבע"פ הוא לתקן הרוב כעס כמו שנא' כי ברוב חכמה רוב כעס (כמו שנת' כ"פ) אבל זה הי' נצרך אף בלא הרוב כעס שיהי' כל אחד מישראל משיג חלקו בתושבע"פ מתוך תושב"כ. וזה מסר משה רבינו אז לכל ישראל. וזה שנא' וידבר את הדברים האלה וידבר הוא לשון עזה לשון של תורה (מכות י"א.) את הדברים האלה פי' שיהי' מפורש לעין התושבע"פ שכלול בו. וזה לשון ויאמר דכתיב אח"כ אמירה בחשאי (זח"א רל"ד ב') כד"א ואמרת בלבבך. וזה שא' במדרש זה שאמר הכ' הלא כתבתי לך שלישים במעצות ודעת ורש"י פי' שלישים תורה נביאים וכתובים אבל ע"ז לא יתכן רמז מעצות רק על מצות. אך דעת פירש"י (פ' תשא) זה רוח הקודש והרמב"ן ז"ל (ב"ב דף י"ב) כתב דתושבע"פ בא ע"י רוח הקודש וע"ז אמרו חכם עדיף מנביא. וזה שמרמז נביאים היינו ספר יהושע שערכה של א"י הוא היינו שורש תושבע"פ שהוא חכמה וכמו"ש (קידושין מ"ט.) עשרה קבין חכמה ירדה לעולם תשעה נטלה א"י וכתיב כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ובמדרש (בר"ר פ' ט"ז) וזהב הארץ ההוא טוב מלמד שאין תורה כתורת א"י ואין חכמה כחכמת א"י. וכתובים בו משלי שכתב שלמה המלך ע"ה שלו נגלה כל החכמה תתאה. וזה שנא' הלא כתבתי לך שלישים במעצות שמרמז לתרי"ג מצות ודעת לבחי' תושבע"פ כאמור. וכתיב הלא כתבתי לך אף דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרן בכתב (כמ"ש גיטין ס':) נראה מזה ג"כ שהמכוון על תושבע"פ שכלול בתושב"כ וזה בכלל מעצות שמרמז תרי"ג מצות שהוא תושב"כ. וכן כאן את הדברים האלה היינו תושבע"פ המרומז ונכלל בתושב"כ כמו שקבל משה רבינו. ובגמ' (מגילה ז'.) הלא כתבתי לך שלישים שלישים ולא רביעים וכו' שם דרשו לפסוק זה על מחיית עמלק ומה שייכות לפי"ז לרמז מעצות שמרמז לתרי"ג מצות. אך מתחלה כתב שם במשלי הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי דברי חכמים היינו בחי' תושבע"פ וזה לדעת"י דייקא שהוא דעת כנ"ל. כי נעים כי תשמרם בבטנך נעים ג"כ מרמז לתושבע"פ ע"ד שנא' ובחדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. יקר מרמז ג"כ על תושבע"פ כמו שנדרש (מ"ר חקת) כל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחבריו (ונת' במ"א) כי תשמרם בבטנך שע"י תושבע"פ יוכלו לתקן פגם וקלקול הנחש שהי' שורשו וראשיתו בתאות אכילה. וזה שנא' יכונו יחדו על שפתיך שפתי"ך דייקא.

ואח"כ כתיב הלא כתבתי לך שלישים במעצות ודעת דקאי על תושבע"פ כמו שאמרנו. ולתקן שורש הפגם של הנחש הוא רק ע"י מחיית עמלק שהוא ראשית דקליפה ואז יבוער הרע מכל וכל. וע"ז אמרו דכתיב הלא כתבתי לך שלישים היינו בתורה נביאים וכתובים לפי מה שמצאו מקרא ודרשו דחשבו הב' פעמים מחיית עמלק שבתורה לאחד. ושבת הזמן לתקן שורש הפגם שהוא זמן תורה (ונת' כ"פ) וכן ת"ח דמשתדלי באורייתא אינון שבתות (זח"ג כ"ט ב') יכולים לתקן שורש הפגם שבאכילה ע"י ד"ת:

**ואח"כ** מייתי בתנחומא וכן הוא אומר כרם הי' לידידי כרם זו ישראל וכו' ויסקלהו ביצחק וכו' ויטעהו שורק הוא יעקב שכל הנטיעות שיצאו ממנו הוא טובות ונחמדות כשורק זה שכולו טוב וזה כולו זרע אמת שור"ק גימ' תר"ו וז' מצות ב"נ הרי תרי"ג. שייכות רמז פסוק זה לכאן הוא ג"כ לענין שאמרנו שדקדק וכתב טובות ונחמדות לשון נקבה ובשורק שכולו טוב לשון זכר. אך יעקב אע"ה בעצמו הי' נקרא שור"ק שהי' מרכבה לשם הוי"ה והוא בחי' תושב"כ כמו שא' (זח"ב ס' א') קוב"ה תורה איקרי ומרמז לתרי"ג מצות וזרעו כנס"י בחי' מלכות פה תושבע"פ. וזה שאמר שכל הנטיעות שיצאו ממנו טובות היינו אור כי טוב בחי' תושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא שמרומז בקוצו של יוד והוא אור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ (כמ"ש תנחו' נח ג') ונחמדות ג"כ מרמז על תושבע"פ כמו שמצינו במד' (תהילים י"ט:ח' ועוד) דדרש הששה פסוקים של תורת ה' תמימה וגו' נגד ששה סדרי משנה והם כנגד ו' המדות שכלולים בתושב"כ. ואח"כ כתיב הנחמדים מזהב וגו' ומתוקים וגו' והוא נגד מ' מלכות פה תושבע"פ ולכן אמר טובות ונחמדות בלשון נקבה. ואח"כ כשורק זה שכולו טוב נגד יעקב אבינו בעצמו שנולד בלא יצה"ר כאדה"ר קודם הקלקול וזהו כולו זרע אמת שבאמת אף זרעו שהוא כנס"י ג"כ זרע אמת שפת אמת תכון לעד. וכן כאן את הדברים האלה מרמז לתושבע"פ הכלול בתושב"כ כאמור וזה השייכות רמז פסוק זה לכאן:

**עוד** במד"ת הנ"ל כתיב ה' בחכמה יסד ארץ ואין חכמה אלא תורה ומה שמה אמון שנא' ואהי' אצלו אמון ולא נקראת תורה עד שנתנה בסיני וכו' וכתוב בה יום יום שנא' ואהי' שעשועים יום יום ואין יום פחות מאלף שנים וכו' ושייכות פסוק זה לכאן הוא ע"פ שא' (ויק"ר פ' י"ט) דיליף מינה שהתורה קדמה שני אלפים לבריאת העולם וכו' והיינו דשבעת ימי בראשית כל אחד כלול מאלף והם ז' אלפי שנה שבסוף אלף הששי יבוא משיח כמו שהי' סמוך לכניסת שבת שמצא עולמו חן בעיני השי"ת (כמ"ש בר"ר פ' י"ט) ויהי' הכנה לאלף השביעי יום שכולו שבת. והנה התורה קודם בריאת העולם לא היתה שמה תורה שלא הי' עוד למי להורות עד מ"ת (כמו שנת' במק"א) רק היתה כלי אומנתו

של הקב"ה ושעשועים שלו. ולכאורה הי' די שיקדים התורה שעה אחת קודם בריאת העולם ולמה שני אלפים שנה. אך כמו דז' המדות שכנגד הז' ימי בראשית נקראים ימים כן הג' ראשונות נקראו ג"כ ימים והם היו קודם הבריאה והב' ימים קודם שהוא יום ו' וז' הי' כנגד מ' חכמה ובינה וביום ו' שקודם לו שהוא כנגד מדת חכמה הי' הכנה לבריאת העולם שיתקיים ע"י החכמה שהוא התורה כמו שיקבלו אח"כ במ"ת. והיינו שאדה"ר יהי' בג"ע ששם הי' העץ החיים שהוא תורה (כמ"ש ריש סא"ר) וכל עצי הגן היו מרמזים לתרי"ג מצות כמו שנא' לעבדה ולשמרה. ואי' (זח"א כ"ז א' ועוד) לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דל"ת. וההכנה זו הי' ב' ימים קודם הבריאה שהוא כנגד מ' חכמה ואח"כ שבת כנגד מ' בינה שמורה על תשובה כמו שנא' ולבבו יבין ושב. ויום השבת מיוחד לזה כמו שנא' אז טוב להודות לה' שכל מי שמודה ועוזב ניצול מדינה של גיהנם (כמ"ש פרדר"א פ' י"ט) וזאת היתה הכנה שאם יקלקל האדם יהי' לו תקנה ע"י תשובה. וזה שא' (פסחים נ"ד.) שתשובה קדמה לעולם. והיינו שקדמה אלף שנה שהוא יום אחד מדת בינה והתורה קדמה אלפים שנה היינו מדת חכמה שהי' הכנה שיהי' אדה"ר כמו שנברא האדם ישר והי' אוכל מעץ החיים. ובינה הוא בחי' תושבע"פ של משה רבינו שהי' כלול בתושב"כ שהוא מבין דבר מתוך דבר היינו מחכמה עליונה. וזה שאמר בריש הפרשה את הדברים האלה אל כל ישראל להופיע בהם כח להשיג התושבע"פ וכמו שאמרנו. וע"י התושבע"פ יוכלו לתקן הרב כעס אם יקלקל האדם ולזה מיוחד יום השבת שמיוחד לתשובה והוא ג"כ ע"י התורה וכמו שא' (זח"א ר"ב א') דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא. וזה שא' שקדמה תורה אלפים שנה לבריאת העולם והוא ההכנה לבריאת אדה"ר וכאמור:

## פרק ג

**ואמר** אח"כ במד"ת הנ"ל במה היתה כתובה קודם שנתנה וכו' היתה כתובה על זרועו של הקב"ה ועל כן יבין וישכיל כל אדם בדעתו ושכלו להגות בתורה יומם ולילה וכו' ובמעשים טובים וכו'. יש להבין לשון ועל כן יבין מה זה טעם מה שהיתה כתובה על זרועו של הקב"ה. אך הענין דאי' (ברכות ו'.) בימינו זו תורה וכו' ובזרוע עוזו אלו תפילין וכו' ואי' (זח"ג רס"ט א') ואין עוז אלא תורה. והיינו שבאמת מה שנקרא ימינו זו תורה היינו לאחר מ"ת דכתיב מימינו אש דת למו. וכן מה שנקרא זרוע עוזו אלו תפילין ג"כ מצד ישראל שמקבלין מלכותו ויחודו ואחדותו בתפילין ש"ר שהוא כלל התורה. וזה נותן עוז כביכול להקב"ה ע"ד שנא' תנו עוז לאלהים. אבל קודם שנתנה תורה היתה כתובה על זרועו ולא הי' אז בימינו דוקא. וכן נדרש בגמ' (זבחים קט"ז א') ה' עוז לעמו יתן

על מתן תורה והיינו דאז היתה התורה כלי אומנתו ושעשועים שלו ולא הי' נקראת תורה כמו שא' במד' לעיל. וע"ז אמר ועל כן צריך וכו' היינו להמשיך האור מהג' ראשונות. וזה שא' יבין שמרמז לבינה וישכיל לחכמה בדעתו זה בחי' דעת והיינו חו"ב שקדמו לבריאת העולם (כמו שנת' במא' הקודם). והאור כי טוב שהוא אור הראשון שהוא קוצו של יוד דלעילא והוא הדעת פנימיות מכ"ע ועי"ז להגות בתורה יומם ולילה היינו שאף בלילה בשינה יזכה לד"ת. וזהו עיקר בחי' תושבע"פ כמו שלמה המע"ה שזכה לכל חכמה תתאה חכמת שלמה בחלום הלילה. והוא ע"י שיהי' קשור בשורש ויהגה תמיד ביום בד"ת עי"ז יזכה לתושבע"פ בלילה אף בשינה. ואמר ובמעשים טובים שמי שלא זכה לתורה להגות בה יומם ולילה יזכה ע"י מעשים טובים ג"כ לג' ראשונות וכמו שנא' ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם (כמ"ש ברכות י"ז. לגי' ע"י) יראת ה' היינו תשובה (כשנ"ת כ"פ) והיינו בינה שהוא תשובה כאמור. שכל מרמז לחכמה טוב היינו אור כי טוב שהוא אור הראשון שנגנז לעמלי תושבע"פ (מד"ת פ' נח) והוא דעת פנימיות מכ"ע. וזה שמביא המד' אח"כ הפ' כי קרוב אליך וגו' בפיך ובלבבך לעשותו בלבבך היינו בינה לבא לעשותו ע"י מעשים טובים כאמור. וכל זה הוא לבאר מה שנא' את הדברים האלה דקאי על תושבע"פ הכלולה בתושב"כ כמו שקבל משה רבינו וזה הכח מסר לישראל:

**ומסיק** במד"ת ואם לא למד כל צרכו יעשה מעשיו באמונה אמר אליהו וכו' אמר לו בינה ודעת שנתנו לי מן השמים וכו' וכתיב כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו וכו' ואחרית דבר יראת ה' ועושין באמונה וכו' וראוי לחיי עוה"ב. להבין שייכות זה לכאן הוא ע"פ שא' במדרש ר"פ זו אין וילך אלא לשון תוכחה שנא' לכו חזו מפעלות ה'. וצריך להבין איך נרמז בפ' זה ענין תוכחה. אך הענין ע"פ שא' בגמ' (תמיד כ"ח.) איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם וכו' יאהב את התוכחות שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם טובה וברכה באין לעולם וההיפך מסתלקת וכו' וי"א יחזיק באמונה יתירה וכו'. חשב כאן ג' דברים נחת רוח טובה וברכה. והם גם בקדושות שבת נחת רוח דאי' (בר"ר פ' ט') אמר הקב"ה לעולמו עולמי עולמי הלואי תהא מעלית חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו. וכן אי' (שם פ' י') ומה נברא בו לאחר ששבת שאנן נחת וכו'. ברכה מפורש בו דכתיב ויברך אלהים את יום השביעי. טובה כמו שא' (ברכות ה'.) אין טוב אלא תורה כי לקח טוב והוא תושב"כ ועל תושבע"פ כתיב ג"כ טוב לי תורת פיך. ושבת דכו"ע בשבת נתנה תורה (שבת פ"ו:) ויום השביעי דא תושבע"פ דאיהו יום שביעי כמו"ש (זח"א מ"ז ב') דשבת מ' מלכות ומלכות פה תושבע"פ. וזה שנא' לכו מפעלות ה' שהכל

ברחמים ואף כל התוכחות שבפ' תבא כתיב שם רק בשם הוי"ה שהוא שם של רחמים. ואח"כ כתיב בפ' נצבים לשון ה' אלהיך והוא השלימות האמיתי שיהי' השם הוי"ה בעל הכוחות שלך כמו שיהי' לעתיד שנא' ולא יהי' שריד לבית עשו וכ' ה' בדד ינחנו וכל התוכחות הם רק קל נהימו סגי ברחימותא סגי (כמו"ש בזוה"ח תבא ונת' כ"פ). וזה שנא' למעלה מפסוק זה המו גוים מטו ממלכות נתן בקולו תמוג ארץ והיינו לעתיד ולא יהי' שריד לבית עשו. ואח"כ כתיב ה' צבאות הוי"ה ו' מרמז לת"ת אות אמת שיעקב אע"ה מרכבה לזה. צבאות מצינו שמרמז על יסוד (בתי"ז תי' י"ח) גם צבאות גימ' מילוי שם שדי י"ן ל"ת ו"ד עולה ת"ק וכן צבאות עה"כ (כמו"ש במאורות נתן). וזה שנא' ה' צבאות עמנו היינו ו' עם ו' המילוי ו' זעירא משגב לנו. אלהי יעקב זה מורה שאף ע"פ מדת הדין מ"מ הי' יעקב אבינו כאדה"ר קודם הקלקול ומדתו שפת אמת שתכון לעד וזה שא' סלה כמו"ש בגמ' (עירובין נ"ד.) כל מקום שנא' נצח וכו' אין לו הפסק עולמים. ואח"ז נאמר הפ' לכו חזו מפעלות ה' שכל התוכחות הם רק ברחמים כאמור. אשר שם שמות בארץ היינו לעתיד דכתיב ה' בדד ינחנו וזה יהי' סמוך לאלף השביעי יום שכולו שבת. וזה שא' בגמ' הנ"ל איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם ישרה מורה שיתיישר הלב מכל וכל וכמו שיהי' בימות המשיח שאין בו יצה"ר (כמו"ש שבת קנ"א:) וע"ז א' יאהב את התוכחות כאמור וזה שנא' לכו שזה דרך ישרה חזו ולא אמר ראו ע"פ שא' (בר"ר פ' מ"ד) עשרה לשונות נק' נבואה וכו' קשה שבכולן ר"א אומר חזון שנא' חזות קשה הוגד לי והיינו תוכחות מ"מ הם מפעלות ה' שהם ברחמים גדולים שהם רק קל נהימו סגי להפחיד את האדם להחזירו למוטב שיזכו עי"ז לימות המשיח ועוה"ב שיהי' נקרא הוי"ה אלהיך. ועי"ז נחת רוח וטובה וברכה באין לעולם וההיפך מסתלקת מן העולם. וזה קונין ע"י ד"ת לתברא יצה"ר ולתקן הכל. וזה שא' בתנחו' שם שאמר לו אליהו לקנות התורה לא נתנו לך בינה וכו' כי קרוב וגו' בפיך ובלבבך והיינו חכמה ובינה כמו שאמרנו ולעשותו היינו מעשים טובים. וזה שא' ואם לא למד כל צרכו יעשה מעשיו באמונה הוא מה שא' שם בגמ' וי"א יחזיק באמונה יתירה שנא' עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי וכשאומר לשבת עמדי ושם אין רק אור תורה שנתעטף הקב"ה כשלמה והבהיק אורו (כמו"ש בר"ר פ' ג') ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה. רק השי"ת בכוחו להופיע גם בע"ה כל הד"ת. וזה שנא' עמדי ולא כתיב עמי רק כמו שכ' בזוה"ק ה' ד' הות ומדאתעברת ביוד נעשה ה' היינו יוד חכמה. והיינו שע"י אמונה יתירה יכולים לזכות ג"כ לכל הד"ת. וזה שא' בתנחו' הנ"ל ואחרית דבר יראת ה' ועושין באמונה וכו' וראוי לחיי עוה"ב הוא ע"ד שא' (ברכות י"ז.)

עולמך תראה בחייך שיזכה להשיג עוה"ב בחייו. והוא ג"כ נחת רוח טובה וברכה כמו ע"י תוכחות. וזה השייכות לדרש אין וילך אלא לשון תוכחה וכמו שאמרנו:

## פרק ד

**ואמר** ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה וגו'. ועמד ע"ז הרמב"ן ז"ל מדוע בא העונש של הסתרת פנים אחר זה שאומר הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני וגו' שהלא זה הוא תשובה וחרטה שהצדיק עליו את הדין. והרמב"ן ז"ל תירץ דכאן בתשובה בהרהור לב לבד ע"כ הוא עדיין בהסתר פנים ולא כראשון. אבל כששב בוידוי ע"ז א' בפ' נצבים ושבת עד וגו' ושב וגו' יעו"ש. אבל באמת גם אם התשובה הוא רק בהרהור לבד הלא ידוע מאמרם ז"ל (קידושין מ"ט.) המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק אפי' הוא רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו. הרי שאפי' אנו רואים עתה במעשיו שהוא רשע גמור דמשמע גם בעבירות היותר חמורות כע"ז (חסר איזה תיבות) עכ"ז אם באותו רגע הרהר בתשובה הי' נחשב לצדיק גמור. וגם ביציאת מצרים א' במד' (שמו"ר פ' א') שגם הרשעים הרהרו לעשות תשובה ועי"ז הי' הגאולה. אמנם האמת הוא שגם בהרהור תשובה בלבד מהני רק אם יהי' באמת לאמיתו כמו"ש הרמב"ם (ה' תשובה) עד שיעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב לאותו חטא לעולם מיד נמחק העון וע"ז נא' שובה ישראל עד ה' אלהיך היינו שמיד שישוב ויתחרט בלבו עד ה' אלהיך היינו שיהי' גלוי לפני היודע תעלומות וכו' כי כשלת בעוניך מיד נחשב כשוגג. וזהו הרמז בפרשה זו ואמר ביום ההוא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני היינו שיהי' לו הרהור תשובה כנ"ל אז ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה היינו שמיד יהי' נסתר ונמחק העון מלפניו ית' גם על כל הרעות שבעולם אפי' כי פנה אל אלהים אחרים. אמנם כדי שיתוקן העון לגמרי שיהי' נחשב כזכיות ע"ז נא' בפ' נצבים ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו וגו' גם אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך ומשם דייקא יקחך אפי' מריחוק הגדול מקצה השמים משם דייקא יקבצך ויקחך זהו ע"ד שא' בגמ' ע"פ ועליהם הוא יחי' דנעשים כזכיות ומקבל שכר עליהם ה"נ הקיבוץ והלקיחה יהי' דייקא ע"י העבירות שבתשובתו יהיו כזכיות. וזהו כשהתשובה יהי' עד ה' אלהיך היינו שיתקרב עי"ז להשי"ת ביותר ע"י המרירות שלו בגודל תשובתו. וכדאי' בפסיקתא (לשבת זה אות ט') ד"א וכו' דרש רבינו הקדוש גדול כחו של תשובה שכיון שאדם מהרהר בלבו לעשות תשובה וכו' ולא עד רקיע הראשון וכו' אלא שהיא עומדת לפני כסא הכבוד. וגם בגמ' אי' דגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנא' שובה ישראל עד ה' אלהיך והיינו שבכח

תשובתו אפי' הגיע בעונות שלו עד כסה"כ יוכל להגיע לשם. והיינו אפי' בדברים שנזכר בהם שאין להם חלק לעוה"ב כגון הכופר בעיקר כידוע דאמא מקננת בכורסיא שהוא כסה"כ בחי' בינה עלמא דאתי. וג"כ אי' בפסיקתא זו שם אח"כ דאמר ד"א עד ה' אלהיך וכו' אמר לו דוד כי עונותי עברו ראשי וכן עזרא אמר כי עונותינו רבו למעלה ראש וגו' והיינו שנוגע עד השורש בחי' כתר שהוא למעלה מראש והיינו מינות ר"ל. וכן בשאר עבירות כשמשוקע ביותר בכל חושיו וכחותיו כדאי' בר"א בן דורדיא כיון דאביק בי' כמינות דמיא שנא' כל באי' לא ישובין ולא ישיגו אורחות חיים ועכ"ז נאמר עליו יש קונה עולמו בשעה אחת שזכה שיתהפך לזכיות כמו שנא' ובשוב רשע וגו' עליהם הוא יחי'. וא' עוד בפסיקתא מקודם שובה ישראל וכו' לבן מלך שהי' רחוק מאביו וכו' אמרו לו אוהביו חזור אצל אביך אמר להם איני יכול שלח אביו ואמר לו הלך מה שאתה יכול לפי כחך ואני בא אצלך בשאר הדרך הה"ד שובו אלי ואשובה אליכם. והיינו שגם אם נתרחק האדם בריחוק גדול מאוד יש תקוה ע"י שיתקרב מעט מצדו כמו שנא' אתי דכא. ואת הריחוק הגדול שאין בכח האדם לשוב יעזור השי"ת להתקרב אליו כמו שנא' אני את דכא וגו':

## פרק ה

**השבת** הזה הראשון של השנה שהוא השבת הראשון של הבריאה כי בר"ה נברא אדה"ר ומיד בשבת זה שהוא השבת בראשית שלאחר ששת ימי המעשה של הבריאה הגין עליו השבת לאחר החטא. כדאי' במד' (בר"ר פ' כ"ב) אמר כך הוא כחה של תשובה מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת. כי עיקר כח התשובה נתגלה לו ע"י השבת הזה שנא' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד וגו' וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו וגו' והיינו לאחר שהרגיש בעצמו מה שקלקל במעשיו והוא הי' תכלית מכוון של הבריאה ועכ"ז ע"י קדושת שבת נתקן הכל שיהי' מהכל טוב מאוד. והשי"ת כביכול הי' לו נייחא ושביתה מן הבריאה מפני שע"י קדושת השבת מופיע על האדם התעוררות התשובה שהוא ענין החרטה ושבירת הלב לאחר שיאירו עיניו על גודל הפגם כדאי' בזוה"ק שענין תשובה הוא תשוב ו' לגבי ה' או תשוב ה' לגבי ו' וע"י המרירות ושבירת הלב או שתשוב ו' לגבי ה' היינו אני את דכא או שתשוב ה' לגבי ו' היינו אתי דכא. וזאת מופיע בלב האדם ע"י קדושת שבת ע"י הנפש יתירה שהוא מאצילות והוא בחי' שכינתא שממנה בא היראה בלב האדם כמו"ש ובמורא גדול זו גילוי שכינה וע"כ א' בתענית ח' ב' ע"פ וזרחה לכם יראי וגו' דשומרי שבת נקראו יראי שמי וכמו"ש בירוש' דדמאי שאפי' עם הארץ אימת שבת עליו והוא יראה תתאה. ויש עוד מדרגה עליונה

יראה עלאה מה' עלאה וממנה בא שורש התשובה בלב האדם כי ע"י שמופיע יראת השי"ת בלבו נתודע לו גודל הפגם במה שהמרה נגדו ית' וכאמרם ז"ל תכלית חכמה תשובה ומע"ט כמו שנא' ראשית חכמה יראת ה'. כי תשובה נקרא יראת ה' וכן א' בע"ז י"א ע"פ אשרי איש ירא את ה' אשרי שעושה תשובה כשהוא איש. ולטעם זה יש להבין כי הגם שנא' אחר החטא פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים וגו' ויגרש את האדם מג"ע אעפ"כ לא נטרד מג"ע עד אחר שבת ולא הי' חשש פן ישלח ידו ולקח מעץ החיים ביום השבת. מפני שבשבת הופיע עליו גודל היראה שהי' יציר כפיו של הקב"ה ודיבר עמו השי"ת גם לאחר החטא והשיב את קולך שמעתי בגן ואירא וגו'. ונחזור לענייננו שבכל שבת מופיע התעוררות תשובה בלב האדם וביחוד בשבת זה שהוא השבת הראשון של הבריאה כנ"ל מופיע כח התשובה ביתר שאת ולכן נקרא שבת תשובה. והנה השבת הזה שהוא בתוך עשי"ת והוא לעולם בהז' ימים ימי חול שבין ר"ה ליוהכ"פ כי אין שבעה ימים בלא שבת. וע"י כח התעוררות התשובה שמופיע בנפשות ישראל בשבת זה עי"ז נשפע הארת התשובה בכל ששת ימי המעשה של השבת הזה מלפניו ומלאחריו מן ר"ה עד יוהכ"פ. כאמרם ז"ל זכור מלפניו ושמור מלאחריו היינו שע"י קדושת זכור של שבת נשפע הארה על שיה"מ שמלפני' וע"י קדושת שמור נשפע מהארת קדושת שבת על ששת ימי המעשה שלאחרי':

## פרק ו

**הנה** חז"ל תקנו שלא להתפלל בשבת תפלת שמ"ע דחול מפני שהן לצורכו של האדם. ולכאורה הברכה ראשונה דחול שהוא אתה חונן לאדם דעת וכו' וחננו מאתך וכו' שהמכוון הוא להיות לו הדעת האמיתי להכרת התגלות הבורא ית"ש כמו שנא' דע את אלהי אביך ועבדהו וגו'. והלא זאת אינו לצרכו של אדם למה אין מתפללין ברכה זו בשבת כמו שמבקשים קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך. והענין הוא ע"ד שארז"ל (ברכות ל"ג.) כל מי שיש בו דעה כאלו נבנה בהמ"ק בימיו מ"ט מקדש ניתן בין שתי אותיות דעת ניתנה בין שתי אותיות. היינו כי פי' דעת הוא הכרה שמכיר בפנימיות הלב שבכל עניניו הוא מוקף מהשגחתו ית' וזה שא' שניתן בין שתי אותיות השם הק'. וכמו כן במקום המקדש היו כל ישראל מוקפים בהשגחת אורו ית' בכל פרטי ענינים. וזה שאמרו ז"ל (מגילה יז:) מה ראו לומר בינה אחר קדושה שנא' והקדישו את קדוש יעקב וגו' וסמיך לי' וידעו תועים רוח בינה. היינו כי ברכת אתה קדוש הוא כנגד בחי' יעקב אע"ה דג' ברכות הראשונות ידוע שהם נגד ג' האבות הק' הראשונה נגד בחי' אברהם אע"ה לכן אומרים גומל חסדים טובים שהי' מדתו בחי' אהבת חסד וכל השתדלותו הי'

רק לגמול חסד עם הבריות ולהכניס בלבם אהבת ה'. וברכה שני' אתה גבור כנגד בחי' יצחק אע"ה מדת גבורה שהי' מדתו לעבוד השי"ת ביראה ופחד כמש"נ ופחד יצחק. אמנם יעקב אע"ה לא הי' לו ביחוד מדה פרטית רק שבכל תהלוכותיו הי' דבוק בו ית' לכן גם בשעת השינה הי' מקושר בהשי"ת כמו שנא' ויחלום וגו' והנה ה' נצב עליו וגו'. וזהו בחי' קדושה שע"ז נא' והקדישו את קדוש יעקב ומזה באים לבחי' הדעת שהוא ג"כ ההכרה בהשגחתו ית' על כל פרטי הנהגת האדם בעוה"ז. ובודאי יש נפשות גבוהות במדרגה שהם במעלה זו תמיד אמנם כשמגיע יום השבת אז השי"ת מופיע בחי' מדרגת הדעת הזה בכל נפשות ישראל כמו שנא' כי אות היא וגו' לדע"ת כי אני ה' מקדשכ"ם היינו שאז מכיר כל אחד הארת השגחתו ית' בכל פרטי עניני עוה"ז ג"כ להיות בכל דרכיך דעהו. ולכן בא המצוה בעונג שבת לענג במאכל ובמשתה ג"כ ובזה יתענג על ה'. ולפ"ז אין מקום להתפלל בשבת ולבקש על חנינת הדעת כי זהו המתנה טובה שחנן אותנו השי"ת בקדושת יום השבת שמופיע בחי' הדעת בכלל נפשות ישראל מהארה דלעילא. רק בחול צריכים להתפלל ע"ז וחננו מאתך וגו' שנזכה למדרגה זו מצד מדת חנינה מתנת חנם מאתו ית' גם בימות החול שלאו כל אדם זוכה לזה כאמרם ז"ל כל מי שיש בו דעה וכו' כנ"ל:

**וגם** ברכה שני' של חול השיבנו אבינו לתורתך וגו' הרוצה בתשובה שאמרו בגמ' (מגילה הנ"ל) מה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב ולבבו יבין ושב ורפא לו ג"כ שייך רק בתפלה של חול שהשי"ת אומר שובו אלי ואשובה אליכם ואנו מבקשים השיבנו אבינו וגו' שישלח השי"ת בלבנו התעוררות לתשובה. אבל ביום השבת שמופיע הדעת בנפשות ישראל מלעילא ממילא בא ג"כ התעוררות תשובה בלב כאמרם ז"ל (בר"ר פ' כ"ב) שאמר אדה"ר כך הוא כחה של תשובה וכו' אמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה'. להודות היינו תשובה כמו שנא' ומודה ועוזב ירוחם וביום השבת בא ההודאה מבחי' טוב. וביחוד בשבת זה שהוא השבת הראשון של השנה שהוא דוגמת שבת הראשון של הבריאה שהתנוצץ אז כח התשובה לאדה"ר בהתחלת כניסת שבת שנא' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד היינו שנתקן הכל גם מה שהי' למראה עין היפך מהטוב. ועוד ביתר שאת מכל הבריאה של שיה"מ שנא' בהם רק כי טוב לבד אמנם כאן נאמר והנה טוב מאוד שזה מורה על תיקון מהקלקול כידוע. וע"ז ביקש דוד המע"ה תכבסני ומשלג אלבין כי שלג הוא תכלית הלבנונית כענין בהרת עזה כשלג. אמנם יש עוד בחי' יותר לבנונית משלג והיינו טוב מאוד. כי טוב לבד הם המצות וזכיות וטוב מאוד היינו כח הבע"ת כשזדונות נעשים כזכיות והמה עוד במעלה עליונה

יותר כענין אמרם ז"ל במקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד. וכידוע ממשל לבן מלך כשבא לאביו לאחר שנתרחק ממנו בהשבי' אז גדלה השמחה ביתר שאת מכשהוא עמו בתוך ביתו בתמידית. וע"ז גמר אומר תשמיעני ששון ושמחה שמזה דייקא נתרבה השמחה ביתר שאת כי תגלנה עצמות דכית העצמות שהיו נשברים מצד מרירות ושבירת הלב ע"י הקלקול עתה עי"ז נתרבה השמחה. וזה מרומז ג"כ ביום השבת שנא' טוב להודות לה' שע"י הטוב מאוד שנעשה מהודאה ותשובה באים לזמר לשמך עליון. היינו שעי"ז נתרבה הזמירות והשמחה מזה עצמו שבא לידי הכרה ששמך עליון למעלה מתפיסת האדם שאין השכל משיג זאת שיהי' נתקן עוד ביתר שאת מקודם. ולכן קוראים השבת הזה בשם שבת תשובה כי ביחוד השבת הזה שהוא כבראשית הבריאה מופיע הארת התשובה כמאז. כי העשרת ימי התשובה הם נגד תיקון העשר ספירות הק' וביום השבת שבתוך עשי"ת מופיע אור הבינה שיהי' כמו שנא' ולבבו יבין ושב ורפא לו. וגם אם נזדמן יום ר"ה בשבת עיקר שבת תשובה נקרא השבת הזה שבתוך עשי"ת כי ראש השנה הוא בחי' גולגלתא ולכן נקרא ראש השנה שהוא נגד הראש שלמעלה מהמוחין שבראש ולשם אין שייכות שום תיקון על הקלקול כמו שנא' אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו. ולכן בר"ה אין מזכירין בפה שם חטא ועון כידוע. אמנם בבחי' חכמה שהוא במוח ששם משכן הנשמה הגם שגם ע"ז נא' נשמה שנתת בי טהורה היא ולא יארע לה שום פגם בעצם. אבל מפני שמשכן הרוח הוא בלב ושם יש שני חללים גם מלב כסיל לשמאלו שבא מדם שבנפש והיצה"ר יושב על שני מפתחי הלב לפתות לאדם. ומזה מגיע הקלקול גם להחכמה שבמוח כמו שנא' מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים היינו שמהלב נמשך תוצאות חיים להמוח. וע"כ ר"ה ג"כ בכלל עשי"ת רק שהתשובה הוא במחשבה במוח ולב לבד ולא בפעל בדבור:

## פרק ז

**יעזוב** רשע דרכו וגו' וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו'. יש להבין מה זה נתינת טעם על מה שאמר וישוב אל ה' וגו' כי לא מחשבותי וגו'. הענין דזה קאי על תשובה ותפלה ולפעמים כאשר יודע האדם בעצמו שכבר שב והתפלל ועכ"ז רואה שעדיין לא נושע ויוכל ליפול בדעתו. ע"ז אמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם ע"ד שנא' מה גדלו מעשיך ה' גדול מרמז עד אין שיעור בחי' פלא היינו שאפי' המעשים של השי"ת ג"כ נפלאו ומכש"כ שמאוד עמקו מחשבותיך. איש בער לא ידע וגו' בפרוח רשעים כמו עשב. אבל באמת הסוף הוא שצדיק כתמר יפרח. גם על ענין התשובה דאי' (שהש"ר ה' ב') בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט

ואני פותח לכם פתחים שיהי' עגלות וקרניות נכנסות בו. ולפעמים נדמה בעיני האדם שהוא כבר פתח פתח של תשובה ועדיין לא נושע שיראה הסייעתא מהשי"ת. וע"ז נא' ג"כ כי לא מחשבותי מחשבותיכם. ע"ד שנא' כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה. שכל המחשבות של השי"ת עלינו הם רק לטובה הגם שלפי ראות העין ידמה שאינו כן כמו שבגלות בבל שם זכו לעיקר התפשטות תושבע"פ ע"י אנכה"ג ולפעמים גם הריחוק לטובה כדי שעי"ז יזכו לרב חכמה שבא לתקן הרב כעס. ועי"ז וסלחת לעוני כי רב הוא כמו שא' (שוח"ט תהלים י"ט) מפשע רב אותו עון רב וכו' אתה אלוה רב ואנא חובי רברבין יאה לאלוה רב למשבק חובין רברבין וכו' שיוכל לתקן אף דברים שקשה מהן התשובה. וע"כ נא' יעזוב רשע דרכו וגו' וישוב אל ה' וירחמהו שיפתח לו פתחים וכו' ואל אלהינו כי ירבה לסלוח היינו אף לעונות חמורות וסלחת לעוני כי רב הוא כאמור. וזה ענין דא' (ר"ה י"ח.) אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוכ"פ אף שבין ר"ה ליוה"כ הם רק ז' ימים. אך דז' הימים מרמזים להז' מדות כמו"ש בזוה"ק (ח"ג צ"ד ב') כי ששת ימים וגו' ולא כתיב בששת. והאדם מצדו צריך לברר עצמו רק בהז' מדות וכשמברר עצמו בהז' המדות אז השי"ת מברר אותו אף בהג' ראשונות. וזה מה שא' ואל אלהינו כי ירבה לסלוח. וז' ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ כוללין כל העשרה מדות שנקרא עשרה ימים שתמיד בז' ימים אלו יש ג"כ שבת וע"י השבת מתברר גם בג' ראשונות וכמו שא' (זח"ג רנ"ז א') שכינתא אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין עלאין ש' ג' כתרין כח"ב ואיהי בת רביעאה לון ועי"ז מתברר בכל העשר מדות ע"י השבת שבתוכם:

## פרק ח

**במד'** (בר"ר סו"פ כ"ב) פגע בו אדה"ר [בקין] אמר לו מה נעשה בדינך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדה"ר מטפח על פניו אמר כך הוא כחה של תשובה וכו' מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת. ויש להבין וכי זהו רק הכח של תשובה להתפשר היינו להיקל העונש למחצה כמו שא' (מד"ר נצבים ועוד) שהיקל ממנו נע חצי הגזירה הלא באמת כחה של תשובה הוא יותר שמכפר הכל ויוכל עוד לעשות מזדונות זכיות. אך הענין דאי' (בר"ר סו"פ י"ט) על אדה"ר ואכלתי אין כתיב כאן אלא ואוכל אכלתי ואוכל. ולכאורה קשה לומר על אדה"ר שלא רצה לעזוב דרכו רק אמר שיאכל עוד. אך כבר אמרנו שהפי' הוא שלאחר שחטא לא האמין בעצמו עוד שיוכל להתגבר על יצרו אחר שכבר נכנס בו ודן בעצמו אם מקודם שלא הי' לו היצה"ר הי' יכול לכנוס בו ולפתותו כש"כ עתה אחר שכבר חטא בודאי לא יוכל לו ולא הי' רוצה לרמות את בוראו.

וזה שא' המד' שאמר אכלתי ואוכל בהתנצלות שבודאי יאכל עוד. כי הוא ידע שעיקר גדר התשובה הוא (כמו"ש הרמב"ם פ"ב מה' תשובה) עד שיעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם וזה לא האמין בעצמו שיוכל להתגבר על יצרו כ"כ. אך אחר ששמע מקין שאמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי אף דאי' (בר"ר שם) שיצא כגונב דעת העליונה ע"ז אמר כך הוא כחה של תשובה שמועיל גם בוידוי דברים לבד אף שאינו עוזב עוד העזיבה הראוי' עד שיעיד עליו וכו' כנ"ל. והוא ע"ד שא' (תענית ח'.) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו וגו' ואעפ"כ והוא רחום יכפר עון. ואני לא הייתי יודע מיד עמד ואמר מזמור שיר ליום השבת היינו דשם כתיב טוב להודות לה' ולא כתיב ועוזב כמו שנא' ומודה ועוזב ירוחם. רק שזה הוא כח השבת שיועיל הדברים לבד ג"כ. והוא ע"ד שכ' הרמב"ם (סו"פ ב' מה' גירושין) בטעם שמועיל גט מעושה בישראל שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני אף שהוא באמת אנוס על ידי זה ואם יסורו האונס ממנו יסרב. אך כיון שהוא באמת מחויב רק שיצרו תקפו לבטל המצוה מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ויצרו הוא שתקפו כיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו עי"ש. והוא ע"פ שא' (ברכות י"ז.) גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה. אבל באמת רצונינו הפנימיי הוא לעשות רצון השי"ת בשלימות. ובשבת שאז נעשה מבורר שישראל קשורים בשורש בהשי"ת ורצונינו לעשות רצוניך לכן אז מועיל גם הוידוי פה וזה שאומרים טוב להודות לה'. וכן מצינו בקין שבאמת הועיל תשובתו דאי' (בר"ר פ' כ"ג) נעמה אשתו של נח היתה ויצא ממנה כל העולם ואברהם אע"ה וכל אומה הישראלית. וכן בשורש נשמות אי' מהאר"י הק' דמחצה משורש קין ומחצה משורש הבל. וזה ג"כ ע"י כח השבת דבכניסת שבת כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ונדרש (בר"ר פ' ט') על כל ההיפך הטוב. והוא כמו שאמרנו על מה שאמרנו על מה שא' (ברכות י"א:) כתיב ובורא רע וקרינן הכל לישנא מעליא והיכן מצינו בריאה אצל רע אך הוא ע"פ שא' (פסחים נ"ד.) למה לא נא' כי טוב בשני מפני שנברא בו אור של גיהנם ואמרנו דאש של גיהנם היינו היצה"ר שהוא אש של גיהנם כמו שא' (בר"ר פ' ו') ליום יום ולא גיהנם אלא אש שיוצא מגופן של רשעים וכו' והיינו אש התאוה ומשום זה לא נאמר בו כי טוב. ואי' (שבת קמ"ט:) אין לא טוב אלא רע וזהו ובורא רע היינו היצה"ר. אבל בכניסת שבת כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד והוא ע"פ שא' בזוה"ק (ח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא וכו' ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא וזה מתגלה בשבת דהכל נעשה טוב מאוד טבא מגו בישא (ונת' במק"א). לכן שבת זמן תשובה שהועילה אף תשובת קין וע"ז אמר

מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' שבשבת מועיל אף דברים לבד שיברר אותו השי"ת אח"כ שהוא באמת מרצון הלב שרצונינו לעשות רצונך וישראל קשורים בראשית המחשבה כאמור:

## פרק ט

**מזמור** שיר ליום השבת טוב להודות לה'. ובפדר"א ובפסיקתא אי' כד"א ומודה ועוזב ירוחם וכאן כתיב רק להודות ולא נזכר עזיבה. ובפסיקתא החדשה על הפ' קחו עמכם דברים דרש בסיני לא בדברים באתם ויפתוהו בפיהם (וכ"כ במד"ר פ' ז'). וקשה לומר כן על מעמד הר סיני שהקדימו נעשה לנשמע וכתיב אני אמרתי אלהים אתם ובמכילתא (יתרו) ויחן ישראל כאיש אחד בלב אחד ובמדרש (שהש"ר פ' א') כששמעו מאמר אנכי נתקע ת"ת בלבם וכו' וכששמעו לא יהי' נעקר יצה"ר מלבם ואיך דרשו שע"ז נא' ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו. אך הפי' ע"ד שא' (פרה פ"ח מ' ט') מים המכזבים אחד בשבוע דכל שפוסק נקרא כזב כי שפת אמת תכון לעד. וכן בסיני אף שנעקר יצה"ר מהם בשעת מ"ת מ"מ אח"כ חזר למקומו כבר נקרא כזב וזה ובלשונם יכזבו לו. ולא נאמנו בבריתו ע"פ שנא' יתד במקום נאמן היינו שהוא לעולם וכיון שחזר אח"כ למקומו ואינו לעולם אמר ולא נאמנו בבריתו. ואמר הנביא קחו עמכם דברים עכ"פ בדברים לבד ואינו מדבר במי שאין פיו ולבו שוין ח"ו. רק שלפי שעה רוצה באמת לשוב אף שאח"כ יצרו מתגבר עליו מ"מ בשעת מעשה נקרא בעל תשובה. וכמו שאמרנו ממה שא' (קידושין מ"ט:) המקדש אשה ע"מ שאני צדיק אפי' רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה ומשמע שרואין בו שמתנהג עדיין ברשעו דאל"כ הרי ודאי שב מרעתו. וא"כ מה אמר שמא הרהר תשובה והוא צדיק הא גדר התשובה הוא עד שיעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם כמו שכ' הרמב"ם. אך כיון שבשעה זו הי' בדעתו לעזוב רשעו ולשוב אף שנתגבר יצרו אח"כ וחזר לסורו מ"מ ברגע זו נקרא צדיק. וכאן בהפטורה זו דמיירי בתשובה הפחותה כמו שפתח כי כשלת בעוניך שדרשו (יומא פ"ו:) לתשובה מיראה שזדונות נעשין לו כשגגות. והטעם הוא כמו שא' (קידושין נ"ט.) שהדיבור או מחשבה מבטל דיבור ומחשבה וההבדל בין שוגג למזיד שהמזיד הוא עם מחשבה ורצון וזה נתבטל ע"י הדיבור ונשאר רק המעשה לבד ולכן נעשית לו כשגגות. וע"ז אמר הנביא קחו עמכם דברים בפה עכ"פ אמרו אליו כל תשא עון לבקש מהשי"ת שישא העון מכל וכל שע"ז אנו מתפללין והחזירנו בתשובה שלימה לפניך שזהו מהשי"ת לעזור שיהי' התשובה בשלימות ולעולם. וקח טוב כפירש"י ולמדנו דרך טוב היינו שיהי' באמת העזיבה לעולם. וכן אמר אח"כ ארפא משובתם אוהבם נדבה

שיעזור השי"ת שיהי' התשובה שלימה מאהבה ואז מדה במדה אוהבם נדבה. ואומר אהי' כטל לישראל הוא ע"פ שא' (כתובות קי"א:) על הפ' כי טל אורות טלך כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו ובתיקונים (הקד' י' א') הלשון כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו והיינו טל שעתיד להחיות בו המתים (כמ"ש שבת פ"ח:) והוא בחי' טלא דעתיקא שזהו אור תושבע"פ כמו שנא' תזל כטל אמרתי שמרמז לתושבע"פ שאינו ניכר איך שיורד מן השמים כמו שניכר המטר והוא הרב חכמה לתקן הרב כעס כמו שנא' כי ברוב חכמה רוב כעס. וזה שאמר הפ' יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון והוא ע"פ שא' (שבת קמ"ה:) הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל אלו ת"ח שבבבל שעושין ציצין ופרחים לתורה. וזה הפי' יפרח וגם שרשיו שבבבל הי' עיקר התפשטות תושבע"פ ע"י אנשי כנה"ג שאמרו והעמידו תלמידים הרבה. וזה שא' במד' (שהש"ר ז' י') בב' מקומות פעלו ישראל עם הקב"ה בסיני פעלו בפיהם ולא בלבם שנא' ויפתוהו בפיהם וגו' בבבל פעלו בלבם ולא פעלו בפיהם וכו'. והפי' שבסיני פעלו בפיהם ולא בלבם כיון שנפסק אח"כ וחזר יצה"ר למקומו וזהו יכזבו לו כאמור. משא"כ בבבל ע"י אנשי כנה"ג שבטלו ליצרא דע"ז (כמו"ש יומא ס"ט:) וזה שפעלו בלבם שנעקר מלב לעולם ולא בפיהם שבפיהם הבטיחו להשתחוות לצלם. וזה הועיל ע"י כח בחי' תושבע"פ דטל תורה שבע"פ מועיל לתקן הרב כעס. וזה שמקדימין ברכת חונן הדעת לברכת השיבנו ע"פ שפירש"י (פ' תשא) ובדעת זה רוה"ק והוא בחי' תושבע"פ וכמו שא' (ב"ב י"ב:) דאמר גברא רבה מלתא ומתאמרה משמי' דרע"ק בר יוסף כותי'. ואח"כ מתפללין והחזירנו בתשובה שלימה שיעקר היצה"ר ויהי' התשובה שלימה עד שיעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם באמת כנ"ל וזה רק ע"י עזר השי"ת. ובשבת דאי' בזוה"ק (ח"ב פ"ח א') והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין ובפרט בסעודה ב' שהוא סעודתא דעתיקא וכמ"ש בזוה"ק שם. אומרים השיר טוב להודות לה' מודה בעצמו וידוי דברים לבד ואח"כ אהי' כטל לישראל ויהי' נעקר יצה"ר לגמרי מהלב וזה כחה של תשובה שנתוודע לאדה"ר כמ"ש (בר"ר סו"פ כ"ב) ועמד ואמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה'. וה' יגמור בעדנו לטובה והחזירנו בתשובה שלימה לפניך:

## פרק י

**בהפטורה** זו אהי' כטל לישראל וגו' וריח לו כלבנון בגמ' (עירובין כ"א:) תאנים רעות אלו רשעים גמורים וכו' אלו ואלו עתידין שיתנו ריח. היינו אף רשעים גמורים יתנו ריח טוב ע"י שזדונות יהיו נעשות כזכיות. ועל הפ' וריח לו כלבנון פי' התרגום יונתן וריחהון כריח קטורת בוסמיא והפי' הוא שבסממני הקטורת הי' גם חלבנה שריחה רע

שזה מרמז לפושעי ישראל (כמ"ש כריתות ו':) ומ"מ ביחד הי' נותן ריח טוב שכ"כ הי' ריחו חזק עד שאמרו (יומא ל"ט:) עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת נשים שביריחו א"צ להתבשם וכו' כלה שבירושלים א"צ להתבשם מריח הקטורת וכו' הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין כותלי'. וזה שא' בגמ' שאף הרשעים גמורים עתידין שיתנו ריח כלבנון וכקטורת. ועוד פירש"י על וריח לו כלבנון כבית מקדשא והוא ע"פ שא' בגמ' (יומא שם) למה נקרא שמו לבנון שמלבין עונותיהם של ישראל והוא כמו שנא' אם יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילבינו היינו שיהיו נעשה כזכיות. וביומא (פ"ו:) הק' המהרש"א ז"ל איך חוטא נשכר ותי' ע"י מעש"ט שיעשה אח"כ מי ששב מאהבה ומדייק מדכתיב ועשה משפט וצדקה. ומפירש"י נראה ממה שכ' עליהם הוא יחי' על כל מה שעשה ואף על העבירות שהעבירות בעצמם יעשו זכיות ולפי' מהרש"א ז"ל ק' לכאודה מר"א בן דורדיא (ע"ז י"ז.) ששם לא עשה אח"כ שום מצות כמו שא' געה בבכי' עד שיצאה נשמתו ומ"מ יצאה בת קול שהוא מזומן לחיי עוה"ב ואמר רבי ע"ז יש קונה עולמו בשעה אחת. אך שם י"ל דהפי' הוא דקונה עולמו עולם שלו דהיינו שזה הי' עסקו בעולמו להורות מצות תשובה וזה הי' העולם שלו. אך הענין הוא כמו שידוע דמאמר ראשון בראשית אף דא' (ר"ה ל"ב.) דבראשית נמי מאמר הוא אעפ"כ לא כתיב בי' ויאמר מפני שהוא שכל הנעלם מכל רעיון שאין בו תפיסה כלל. ובמאמר זה הוזכר גם חושך שנדרש (תנחו' וישב) על מה"מ שמחשיך עיניהם של בריות והוא מה"מ והוא יצה"ר (כמ"ש ב"ב ט"ז.) וכן נזכר תוהו ובוהו שנדרש (בר"ר פ' ב') על מעשיהן של רשעים שמיד בשעת הבריאה צפה השי"ת במעשיהן של רשעים. וע"ז נא' בסוף הבריאה וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד וע"פ שא' בזוה"ק (ח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא ולית טבא אלא מה דנפיק מגו בישא ממילא נעשה מהכל טוב מאוד. וכמו שדרשו (שבת פ"ט:) על הפי' אם יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילבינו כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו. והמאמר ראשון הוא כנגד מ' כתר בחי' עתיקא וכשמגלה השי"ת האור מאור עתיקא אז נעשה הכל זכיות ממש כיון שכן צפה וראה השי"ת זאת תיכף בהתחלת הבריאה במאמר ראשון בראשית. וזה הוא שער הנ' שמתגלה רק לבעל תשובה שהוא בחי' הדעת פנימיות מכ"ע כידוע. ומטעם זה רע"ק שהי' בן גרים ואי' מהאר"י הק' ז"ל שהי' שורש תושבע"פ שהוא הרב חכמה שבא לתקן הרב כעס. וזה שער החמשים שלא נגלה למשה רבינו (כמ"ש ראש השנה כ"א:) כיון דמשה רבינו הי' טוב מעיקרו וכשנולד נתמלא הבית כולו אור ולא הי' לו שייכות לזה. ובמד' (רו"ת פ' חקת) דברים שלא נגלה למשה נגלה לרע"ק וחבריו. וזה שא' (מנחות כ"ט:)

הלך וישב בסוף ח' שורות ולא הי' יודע מה הוא אומר וזה שא' בגמ' (ברכות ל"ד:) מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים מפני שבע"ת מגיעים עד שער הנ' שהוא הדעת פנימיות מכ"ע. והמהרש"א (דיומא הנ"ל) פי' הגמ' זו ג"כ ע"י מצות שעושה הבעל תשובה ולדברנו קאי על שער הנ' שהוא לבע"ת שיהי' נעשה כזכיות ממש והוא ע"י שמתגלה הידיעה שצפה השי"ת מקודם במעשיהן של רשעים וכאמור ועי"ז נעשה מהכל טוב מאוד. והרמב"ם ז"ל (פ"ב מה' תשובה) עמד על השאלה מידיעה והבחירה וכתב ע"ז כי לא מחשבותי מחשבותיכם והראב"ד ז"ל כתב ע"ז שטוב הי' לו להניח בתמימות התמימים וכו'. אבל התירוץ של הרמב"ם הוא ע"פ הזוה"ח וכ"כ האריז"ל דבמקום שיש ידיעה שם באמת אין בחירה וזה השער הנ' ושם יוכל להיות מזדונות זכיות ויש מקום שיש בחירה ולהבין זה אמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם:

**וזה** הענין דבגמ' (סנהד' צ':) ששאלו לר"י בן חנניא מנין לתחיית המתים ויודע מה שעתיד להיות א"ל תרוויהו מן המקרא זה שנא' הנך שוכב עם אבותיך וקם, העם הזה וזנה ושאלו ודלמא וקם העם הזה וזנה וא"ל נקיטו מיהא פלגא בידייכו דיודע מאי דעתיד להיות. ואח"כ אמר ר' יוחנן בשם רשב"י דיליף מינה תרתי. ולהבין זאת ממ"נ איך נוכל ללמוד שניהם מפ' זה גם למה לו למשה רבינו להזכיר מקודם וקם שיקום בתחה"מ. אך להגמ' הי' קשה למה הוזכר לגמרי המאמר הנך שוכב עם אבותיך בשלמא אם הי' זה שאמר וקם וזנה תיכף אחר פטירת משה רבינו הי' שייך לומר הנך שוכב ואח"כ וקם העם וזנה אבל באמת הלא עבדו את ה' כל ימי יהושע והזקנים. גם הלשון וקם שייך יותר על קימה ועמידה לטובה לא על ההיפך. לכן פירשו ע"פ פי' האמור כאן דמשה רבינו לא השיג שער הנ' שהוא לבעל תשובה שיהי' נעשים מזדונות זכיות כיון שהוא לא ידע מקלקול מעולם. וכשעלה ברצון השי"ת להודיעו גם משער הנ' שהוא הידיעה הנזכר במאמר ראשון כנ"ל וחלק משרע"ה הי' רק התורה שהוא ע"י הבחירה בעולם העשי' ולהבינו עד שאמר אח"כ משה רבינו ג"כ כי ידעתי אחרי מותי כי השחת וגו'. לכן אף שבאמת ידע משה רבינו שעתיד הקב"ה להחיות המתים אבל הוא שלא הי' לו שייכות לזה לא הי' לו תפיסה בזה שהוא השער הנ'. לכן הקדים השי"ת להראות לו הטל שעתיד להחיות בו את המתים שהוא טלא דעתיקא שזה הוא שער הנ' בחי' הדעת פנימיות מכ"ע וזה שנא' הנך שוכב עם אבותיך וקם. ואח"ז הי' יכול לגלות לו הידיעה שהוא בשער הנ' ואמר לו וקם העם הזה וזנה ורמז לו שיהי' נעשים מזדונות זכיות כמו שא' אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית כנ"ל. ואף דמה שכבר נכתב בתורה שוב אין כאן בחירה. מ"מ יתכן ע"פ שכתב הרמב"ם (שם פ"ו

ה"ה) לענין עונש מצרים כיון שלא נאמר דוקא על אומה זו וכן וקם העם וגו' לא נגזר דוקא על דור הזה לכן נשאר הבחירה לכל דור ולכל יחיד. ולהראב"ד דרך אחר בזה. וזה שנא' בפ' האזינו ראו עתה כי אני אני הוא וגו' אני אמית ואחי' מחצתי ואני ארפא. אני אני הוא אי' בזוה"ק (ח"א פ"ז ב') דאנ"י אנ"י הו"א לאחזאה דלא הוי פירודא בין עילא ותתא ולמעלה (ח"א כ"ב ב') אמר דאית דאתקרי עלת העלות ולאו איהו דאתקרי עלת על כל העלות וכו' (ונת' במק"א) וזה בחי' התגלות עתיקא שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. וכתיב אח"כ אני אמית ואחיה שמזה נדרש בגמ' (סנהד' צ"א:) מיתה וחיים באחד מכאן לתחיית המתים מחצתי ואני ארפא כמו שנדרש (בר"ר פ' י') ע"פ מחץ מכתו ירפא מחץ מכתו של עולם ירפא. היינו היצה"ר וקלקול הנחש שהוא מכתו של עולם שזה תלוי בזה וזה יהי' לעתיד. ובשבת שהוא מעין עוה"ב ויש התגלות מבחי' עתיקא אז יכולים להשיג משער הנ' שיהי' תשובה שלימה ויוכל להיות נעשים מזדונות זכיות ויוכל להיות בפרט נפשו ננאל מכל וכל:

## פרק יא

**שובה** ישראל עד ה' אלהיך בגמ' (יומא פ"ו.) דרשו ע"ז גדולה תשובה שמגעת עד כסה"כ ופי' המהרש"א שהתשובה מגעת עד כסה"כ. ורבינו חננאל פי' אפי' הגיע חטאתו עד כסה"כ. וב' הפירושים נמצא גם בפסיקתא שמקודם אמר תשובה מיד הוא עולה לא עד עשרה מילין וכו' אלא עד מהלך ת"ק שנים ולא עד רקיע הראשון וכו' אלא שהוא עומדת לפני כסה"כ. ואח"כ אמר שם ד"א עד ה' אלהיך וכו' אמר דוד כי עונותי עברו ראשי וכן עזרא אמר כי עונותינו רבו עד למעלה ראש וגו' א"ל הקב"ה אל תתייראו אם הם עד הרקיע ואתם עושים תשובה אני סולח ולא עד הראשון וכו' אלא אפי' עד הז' עד כסה"כ. והוא כמו שאמרנו כ"פ דשם הוי"ה מרמז על כל ע"ס וזהו שדרש עד כסה"כ כמו שנא' עד הוי' והוא לפירוש הא' שהתשובה מגעת עד כסה"כ. ואח"כ מפרש על גודל העונות כי עונותי עברו ראשי ועונותינו רבו עד למעלה ראש. ולמעלה מן הראש מורה על בחי' כתר היינו שהחטא הי' בכל המדות עד בחי' כתר מ"מ על הכל מועיל תשובה. וזה הוא בסעודה ג' שהוא כנגד יעקב אע"ה והוא זכה להיות מטתו שלימה היינו דשם ישראל לא יוכל להעקר עוד מנפש ישראלי דאע"פ שחטא ישראל הוא כמו"ש (סנהד' מ"ד.). ולאחר שנולד יעקב אז גם אברהם נקרא ישראל וכן יצחק נקרא ישראל כמו"ש (בר"ר ר"פ תולדות). אך קודם שנולד יעקב הי' בהן עוד פסולת כמו שאשב אברהם אבינו לישמעאל ואמר לו ישמעאל יחי' לפניך וכן יצחק אהב את עשו. אבל אחר לידת יעקב ונקרא שמו ישראל נתבררו הם שאינם בכלל זרע אברהם ויצחק כמו שא' (נדרים ל"א.) עה"פ כי ביצחק ולא

כל יצחק. ועיקר מדתו של יעקב הי' שאמר האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה. וזה שאמר הנביא אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב וגו' דיעקב אבינו אמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו היינו שהם עסקו עיקר בהשתדלות וכמו שא' בגמ' (סנהד' צ"ו.) כשאני משלם שכר לאברהם וכו' שרצו לפני כסוסים והסוס עיקר עסקו לעשות תמיד בפעולות. ואאע"ה שהי' מדתו אהבת ה' שמזה הוא שורש המ"ע בקום ועשה לא שקט ולא נח תמיד רק בהשתדלות וזריזות כמו שא' בגמ' (חולין ט"ז.) זריזותי' דאברהם קמ"ל ובבר"ר (סו"פ ל') שאמר לו השי"ת בא והאיר לפני בא"י וכו' שזה הי' השתדלות שלו. ויעקב אבינו על עצמו אמר האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה שאמר שגם כל השתדלותו הוא רק מהשי"ת ואין לו כלל מעצמו וכמו שאמר עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ שנדרש (בר"ר ר"פ ויצא) על יעקב אבינו וזה העיקר. וזה שא' דהמע"ה לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש ירצה וגו' ולכאורה וכי זה צריך ללמדנו שאין חפץ השי"ת בגבורת הסוס. אך גבורת הסוס היינו בפעולה ובמעשה והוא נגד עסק העבודה בפעולה בקום ועשה ואמר שאין זה עוד המכוון האמיתי. ולא בשוקי האיש היינו גבורת האיש וזה כנגד העסק ביראה שהוא גבור הכובש את יצרו גם בזה לא ירצה שאין זה עוד כל השלימות רק רוצה ה' את יראיו את המייחלים לחסדו. והוא מדתו של יעקב שאמר שאין לו כלום מצדו רק מה שהשי"ת מנהיג אותו ומשפיע לו מחסדו כמו שאמר עזרי מעם ה' וגו' האלהים הרועה אותי וגו'. ובאמת גם אברהם ויצחק הי' להם מדרגה זו וכמו שאמרנו שאחר לידת יעקב גם הם נקראו ישראל. רק מקודם הי' נחשב שיש עוד פסולת בזרעם מאחר שישמעאל ועשו היו נחשבים לזרעם וכאמור. והנה כשבא האדם על ההכרה זו שגם כל השתדלות שלו הכל הוא רק מכח השי"ת כמו שא' ישעי' הנביא כי גם כל מעשינו פעלת לנו אז ממילא נתברר שגם אם ח"ו עשו מה נגד רצון השי"ת הוא ג"כ מה שמיד בראשית הבריאה צפה השי"ת במעשיו שכן יהי' ושיהי' כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא וכמו"ש (זח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא וכו' ושיהי' מהכל טוב מאוד שיהי' נעשים מזדונות זכיות וזהו הפי' עד כסה"כ שמתברר בכל הע"ס כמו שאמרנו. וזהו אשור לא יושיענו דקליפת אשור נקראו ע"ש הכח והגבורה כמו"ש (ויק"ר פי"ג) שכל האומות נקראו ע"ש אשור שמאשרין עצמם וכו' וכוחם במעשה וגבורה כמו שאמר רבשקה אמרתי אך דבר שפתים עצה וגבורה למלחמה וזה כנגד לא בשוקי האיש ירצה. על סוס לא נרכב היינו שלא נבטח על ההשתדלות בקום ועשה שמכונה בשם גבורת הסוס כנ"ל. ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידנו היינו המעשה בעסק עבודת ה' לא נאמר אלהינו למעשה ידנו שנתלה בכח

שלנו רק האלהים הרועה אותי כמו שאמר יעקב שהכל מהשי"ת אשר בך ירוחם יתום שאין לו מצדו שום עזר רק עזרי מרחמי שמים. וכשאנו מכירין זאת באמת מברר אח"כ השי"ת שיהי' נעשה מזדונות זכיות ואומר שהכל ממני בידיעה מקודם. וכמו שנא' ארפא משובתם אוהבם נדבה שמופיע בלב התשובה שלימה מאהבה כש"נ אח"כ אהי' כטל לישראל וגו' וריח לו כלבנון שהמעשים הלא טובים יתנו ג"כ ריח טוב וכמו שאמרנו (במא' הקודם). ובשבת כל אחד מכיר שהכל מהשי"ת ואז זוכין לתשובה שלימה שיהי' מהכל זכיות:

**ומסיים** פ' שובה מי חכם ויבן אלה נבון וידעם כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם וגו'. הענין ע"פ מה שנא' איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת כסיל נקרא מי שאין לו כלום יר"ש שהד"ת לא נכנס עוד ללב ואין מורה אותו כלום וכמו שנדרש ע"ז (יומא ע"ב:) עה"פ למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין על מי שאין בו יר"ש שאין לו לב כלל וע"ז נא' וכסיל לא יבין את זאת דמלת זאת מורה כמו שהי' מפורש לעין כמו מלת זה דקאי על קוב"ה דנקרא זה זה אלי היינו שעומד לנגד עיניו כן שכינתא נקראת זאת כמ"ש בזוה"ק בכמה דוכתי. והיינו שע"י אמונה יכולים ג"כ להכיר כמו שהי' מפורש לעין כמ"ש (זח"ג ר"ל א') איהו אמת ואיהי אמונה שיש ב' בחינות ביראה יראה תתאה שבלעדה לא יוכל לכנוס כלל לד"ת וזה נקרא מפתחות החיצוניות (שבת ל"א:) ויש יראה עלאה כמ"ש בזוה"ק בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין וכו' ונקרא דרתא והוא בחי' בינה לבא שנכנס למעמקי הלב והתורה תרעא לזה (כמו שנת' במק"א). ואנו מבקשים הוא יפתח לבינו בתורתו שיכנסו הד"ת בלב וישם בלבנו אהבתו ויראתו אף דהיראה קודם לאהבה דעיקר השתדלות האדם הוא ביראה כמו שנא' מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה והאהבה בא אח"כ מהשי"ת בדרך מתנה כמו דאי' בשם הרבי ר' בער זצ"ל הרמז דרכו של איש לחזור אחר אשה. אך כשבא האהבה מהשי"ת אז בא גם היראה עלאה כאחד וכמו"ש בזוה"ק (ח"ג קכ"ג ב') י"ה יראה ואהבה כי הם תרין ריעין דלא מתפרשן. וע"ז אמר וכסיל לא יבין את זאת היינו אף המפורש לנגד עין שנקרא זאת. ואיש בער שיש לו לב להבין אך הוא בער מחכמה לא ידע לא ישיג בבחי' הדעת מה שא' אח"כ בפרוח רשעים וגו'. וכן כאן אמר מי חכם היינו שעכ"פ אינו כסיל ויבן אלה אלה נקרא מה שמפורש לנגד עין כמו בחי' זאת כנ"ל. נבון וידעם נבון הוא כשנכנס היראה במעמקי הלב ע"ד שנא' אז תבין יראת ה' והוא יראה עלאה זה יוכל להשיג מדת הדעת שהוא פנימיות מכ"ע אז יבין כי ישרים דרכי ה' וכמו שנא' להגיד כי ישר ה' להגיד אי' בזוה"ק (ח"א רל"ד ב') שהוא רזא דחכמתא שמשיגים ע"י הדעת שהוא חיבור חו"ב

שבאמת צדיק כתמר יפרח. וזה שא' צדיקים ילכו בם שמי שהוא מזרע ישראל באמת אינו נופל עי"ז מה שרואה שלות הרשעים ושפלות ישראל בעוה"ז. רק מי שאינו מזרע יעקב כשרואה שלות רשעים בעוה"ז יוכל להכשל עי"ז וכמו"ש (רשיז"ל ע"ז נ"ד.) דא"א שלא יהי' בהן אחד שרואה את ישראל ידם מטה נוטה לבו לע"ז וזה ופושעים יכשלו בם. משא"כ מי שהוא מזרע יעקב באמת ועמך כולם צדיקים וצדיקים ילכו בם ורואים כי ישרים דרכי ה' שבאמת צדיק כתמר יפרח בעתיד ושלוה שלהם הוא רק להשמדם עדי עד. ושבת נקרא זאת כמו שא' (ויק"ר פ' כ"א) בזכות שבת אשרי אנוש יעשה זאת שבשבת זוכין שיהי' הכל מפורש לעין. ע"י שלימות האמונה ומשיגים מעין עוה"ב. ולכן נתייסד מזמור זה לשבת שהוא מעין עוה"ב יום שכולו שבת ואלמלי שמרו ישראל שבת כראוי מיד נגאלין מכל וכל מהיצה"ר ואז יבולע המות לנצח ג"כ כמו"ש בירוש' (תוס' ר"ה ט"ז:) בלע המות לנצח וכו' דיתקע בשופר גדול ומטא זימני' למתבלע שהכל אחד אך העולם נידון אחר רובו וכל נפש בפרט אם יהי' שומר שבת כהלכתו זוכה להיות נגאל מכל וכל ויבולע המות. ואף שלא מצינו זה רק באליהו הנביא מ"מ עכ"פ אין מיתתו נקרא מיתה רק כמו שינה ויקיצה. וממילא בשבת יכולים לתקן כל העבר ע"י התשובה שיהי' נעשים זדונות כזכיות כיון שמשיג היראה והאהבה בשלימות וזוכה לבחי' הדעת שהוא שער הנ' לבעלי תשובה ולכן נסתיים בזה פרשת שובה:

## פרק יב

**אי**' ביומא גדולה תשובה שמגעת עד כסה"כ פירש"י ז"ל שע"י התשובה יוכל להגיע עד כסה"כ ורבינו חננאל פי' אפי' הגדיל עונות עד כסה"כ ג"כ מועיל תשובה. וגם בפסיקתא דר"כ הביא שני הפירושים. וענין כסא הכבוד מרמז על הקדושה שבתכלית השלימות כמו במשרע"ה שנא' עליו מאחז פני כסא. וא' בפסיקתא הנ"ל גדולה תשובה שמגעת וכו' ולא תאמר עד לרקיע ראשון וכו' ולא עד רקיע השני וכו' אלא עד כסה"כ כן הושע אומר שובה ישראל עד ה' אלהיך. ועוד אי' שם ד"א עד ה' אלהיך כמו שאמר דוד המע"ה עונותי עברו ראשי וכן עזרא אמר עונותינו רבו עד למעלה ראש ואשמתינו גדלה עד לשמים אמר הקב"ה אל תתייראו וכו' ע"ש וזהו כפי' ר"ח. ומדרגה זו לא יכול לזכות חוץ משרע"ה אפי' צדיק גמור רק בעל תשובה שבמקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד שהם מתקרבין להקב"ה להשורש שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. וכן אפי' מי שפגם בהשורש שהגדיל עונות עד כסה"כ ג"כ יכול לתקן ע"י תשובה. דאי' בזוה"ק שנפש רוח ונשמה שבאדם הם מג' עולמות בריאה יצירה עשי' נפש מעשי' עולם האופנים ושם רובו רע רוח מיצירה עולם המלאכים ושם חציו טוב וחציו רע. ומשכן

הרוח הוא בלב ושם יש שני חללי הלב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו ושם משכן השני מלאכים שמלוין את האדם יצ"ט ויצה"ר. והנשמה מבריאה ושם כולו טוב כמו דאי' בזוה"ק נשמתין דאתגזרין מכורסיא היינו מהשורש וזה שאומרים נשמה שנתת בי טהורה היא ומצד הנשמה הוא כמו שנא' ועמך כולם צדיקים שתיכף כשנמול לשמנה מתדבק בהשורש כי אז אין לו עוד דעת מצד עצמו. רק הש"י מקרבו מצדו מחמת שהוא חלק אלוה ממעל כמו שנא' ויפח באפיו נשמת חיים ואי' בתיקו"ז מאן דנפח מתוכו נפח. אבל בשעת החטא בחי' נשמה פורשות ממנו. ויש אשר מגדיל חטאו כ"כ עד שנעקר לגמרי מהשורש כמו שאחז"ל כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב וכו' מפני שהם מדובקים בהשורש. ואלו שאין להם חלק לעוה"ב משמע מצד שנפרשו לגמרי שחטאו עד השורש כמו שאי' בתדב"א אנכי ה' אלהיך בעט מיכה כי אנכי הוא מ"ע ואינה ציווי שתדע שאנכי ה' אלהיך רק נאמר בלשון ודאי היינו שאנו מושרשים בשורש שהוא ה' אלהיך ומיכה פגם בהשורש עצמו. וזהו קרא דעזרא שמביא בפסיקתא הנ"ל שאמר כי עונותינו רבו עד למעלה ראש הלשון למעלה ראש היינו עד השורש שהוא למעלה מן הראש. וזה שא' בגמ' גדולה תשובה שמגעת עד כסה"כ שאפי' מגיעין העבירות עד כסה"כ ג"כ יכולין לתקן ע"י תשובה:

**וזה** דאי' ברמב"ן ז"ל בפ' נצבים ע"פ כי המצוה הזאת דקאי על התשובה הנזכרת ורש"י ז"ל פי' דקאי על כל התורה ולפי"ז הי' צריך לכתוב כל המצוה וכאשר כתיב המצוה הזאת מוכח הרמב"ן ז"ל שקאי על מה שכתיב בפרשה מקודם שהוא ענין התשובה ומביא קרא דריש הפ' שם והשבות אל לבביך ושבת עד ה' אלהיך וגו' דזהו מצות תשובה ושע"ז מסיים כי קרוב אליך וגו' בפיך הוא וידוי דברים ובלבבך הוא החרטה בלב על העבר ולעשותו הוא הקבלה על להבא לעשות כרצון השי"ת (וניחא לפ"ד דלא כתיב ובמעשיך דזה לא קאי על המעשה בפועל כמו בפיך ובלבבך רק על הקבלה בלב לעשות). והנה לפי' הרמב"ן ז"ל דקאי על מצות התשובה יש להבין מהו השייכות שכתב לא בשמים הוא. ולפירש"י ז"ל שקאי על התורה יתכן שלא בשמים הוא כמו שאז"ל שמן התורה לא נשאר כלום בשמים רק נמסרה כולה לישראל. אבל אם קאי על תשובה מהו הפי' לא בשמים הוא ולא מעבר לים הוא. אבל הכתוב מרמז על שני עניני התשובה כי בענין התשובה שנא' בפ' זו מקודם כתיב והשבות אל לבביך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה זה מרמז על התשובה שמגעת עד כסה"כ כפי ר"ח שאפי' העבירות מגיעים עד כסה"כ כדכתיב בכל הגוים אשר הדיחך. כי היצה"ר ושעבוד מלכיות ענין אחד הם וזה שא' בכל הגוים אשר הדיחך שאפי' פגם בחטאו מצד כל הקליפות שבעולם היינו

עד השורש אעפ"כ יועיל לך התשובה שמגעת ג"כ עד השורש. ואח"כ נאמר ושבת עד ה' אלהיך מרמז שמתקרב מצד התשובה עד כסה"כ כפירש"י וכמו שאמרנו שבמקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין שמתקרבין לשורש הקדושה שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. וע"ז כתיב אח"כ כי המצוה הזאת לא נפלאת הוא ממך נפלאות לשון פלא שהוא השכל הנעלם מכל רעיון היינו שהתשובה מגיע עד כסה"כ להשכל הנעלם מכל רעיון. ולא רחוקה הוא מרמז שאפי' הגדיל עבירות עד כסה"כ שנתרחק לגמרי אף מהשורש ח"ו ג"כ מועיל תשובה. ואח"כ נאמר לא בשמים הוא מרמז ג"כ על תשובה שמקרבת אותו לקדושת השורש מצד שבמקום שבע"ת עומדין וכו' וזה פי' לא בשמים הוא ולא תאמר מי יעלה לנו השמימה ליקח בהירות והשגת אור כזה כי יכול להתקרב אף לשמים היינו לקדושת כסה"כ שהוא השורש. ולא מעבר לים הוא מרמז על הגדלת עבירות עד כסה"כ כי מעבר לים מרמז על ריחוק הגדול מצד העבירות שנמשלו כים. כי הקליפות נקראו מים הזדונים והאומות שמהם נמשך השאור בלב בנ"י נמשלו לים כדכתיב כהמות ימים יהמיון. היינו ג"כ מצד קיבוץ כל הע' אומות וכמו כן נלכדו בקליפות כל השבעים אומות. ולזה נקרא מעבר לים שע"י הקליפות כל הע' אומות נתרחקו כהמות ימים יהמיון. וזה שאמר לא רחוקה הוא שתחשוב שהוא רחוק להגיע לזה לעבור הים הגדול הזה ומי הוא זה שיכול לעבור ולכבוש שיקוע גדול כזה ויביאה לנו להכניס זה תוך מעמקי לבבינו. וע"ז אמר כי אינו כן כי קרוב וגו' וכנ"ל כי ע"י השתדלות מועט שלו בפיך וגו' הש"י יעזרנו שיבוא עד ה' אלהיך שע"ז הוא לימוד הושע קחו עמכם דברים כנזכר לעיל וכמ"ש בשהש"ר ע"פ פתחו לי אחותי וכו' פתחי לי פתח של תשובה כחודה של מחט ואני אפתח פתחים גדולים וכו' וכמו"ש הפותח שער לדופקי בתשובה כאשר האדם רק דופק ומבקש ומתגעגע לשוב השי"ת פותח שער לתשובה:

## פרק יג

**במד'** (בר"ר פ' כ"ב) יצא שמח וכו' פגע בו אדה"ר אמר לו מה נעשה בדינך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדה"ר מטפח על פניו אמר כך כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה'. להבין מה שאמר כך כחה של תשובה דמשמע דענין תשובה נודע לו רק כוחה נעלם ממנו ונודע לו מקין. גם מה ענין שבת לכאן שאמר הגז"ש דכתיב טוב להודות וכתיב מודה ועוזב. אך מצינו בפסיקתא ששאלו ישראל אם אנו עושין תשובה השי"ת מקבל אותנו והשיב להן מתשובת קין אחאב מנשה ונינוה ועוד. ולכאורה מה שאלה הוא זו הרי מבואר בתורה כ"פ דתשובה מועיל. אך ישראל ידעו רק מב' מדרגות בענין תשובה או מיראה

או מאהבה אבל ממדרגה הג' ע"י יסורין (עי' יומא פ"ו.) זה לא ידעו והורה להם מתשובת אחאב ומנשה שמתחלה כפרו עד שרצו לדחותן ולטורדן מעוה"ב כדאי' בפ' (חלק) ומ"מ ע"י היסורין עשו תשובה ונתקבלה תשובתן. ובמנשה מפורש שתשובתו הי' בעת הצר לו וכן באחאב נא' יען כי נכנע וגו'. וכן קין שיצא כגונב דעת העליונה ורק אחר שנפסק עליו נע ונד תהי' בארץ שב ורפא לו. וכן אדה"ר הי' סבור שאחר שנתעורר לשוב רק אחר שנטרד מג"ע הי' סבור שאף שפתח לו הקב"ה פתח של תשובה כדדרש ר"א בר כהנא (בר"ר פ' כ"א) אין ועתה אלא תשובה שנא' ועתה פן ישלח וגו' הוא רק כשיעשה תשובה מאהבה או מיראה. וכיון ששמע מקין שכך כחה של תשובה שמועיל אף ע"י יסורין ואני לא הייתי יודע. וזה הי' חלקו של משה שאמר בתפלה של משה תשב אנוש עד דכא ודרשו ז"ל עד דכדוכה של נפש. וזה הוא ע"י השבת שהוא חלקו של משה ישמח משה במתנת חלקו. וזה שא' בב"ר אר"ל המזמור הזה אדה"ר אמרו ונשתכח מדורו ובא משה וחדשו על שמו. שחידש זאת שכך גדול כחה של תשובה אפי' רק ע"י יסורין כמו שא' תשב אנוש עד דכא:

**ואמר** טוב להודות לה' כתיב ומודה ועוזב ירוחם שצריך להיות מודה ועוזב. והנה מודה יכול הי' לקיים אבל ועוזב כפי מה שא' (יומא פ"ו:) היכי דמי בע"ת כגון שבא לידו דבר עבירה וניצול הימנה מחוי ר"י באותו מקום וכו' וכיון שנטרד מג"ע כבר לא הי' בידו להיות עוזב באותו מקום ולכן אמרו במד' (בר"ר פ' י"ט) שאמר אדה"ר אכלתי ואוכל עוד וחס לי' לאותו צדיק לומר כן. אך אדה"ר הי' סבור שאין בכוחו להיות עוזב כיון שלא יוכל לעזבו באותו מקום ולא יועיל תשובה. וכיון ששמע מקין עשיתי תשובה ונתפשרתי אף שעשה תשובה אחר שהי' נד בארץ ולא הי' יכול להיות באותו מקום גם לא הי' לו אח כי שת נולד אחר ק"ל שנה תחת הבל כי הרגו קין ולא הי' יכול להיות עוזב באותו נפש ומ"מ נתקבלה תשובתו. התחיל מטפח על פניו כך כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע פתח ואמר טוב להודות. להיות מודה אף שלא יוכל לקיים ועוזב באותו מקום וכו' וג"כ ירוחם. והוא ע"ד שאיתא במדרש אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות ובאותו אבר שחטא יתקן ע"י מצות שיעשה בו משמע שזה ג"כ נקרא באותו מקום. ואמרו במד' (שוח"ט תהלים) אלמלי שמרו בנ"י שבת אחד מיד נגאלין שנא' היום אם בקולו תשמעו אף שבקולו של השי"ת נכלל כל התרי"ג מצות ואיך מרמז שבת לבד בזה. אך יובן ע"פ הגמ' (סנהד' צ"ח.) אימתי אתי מר וכו' הכי אמרי לך היום אם בקולו תשמעו. ולכאו' איך יתכן שביום אחד יקיימו כלל ישראל כל התרי"ג מצות. אך ע"י שמירת שבת ששקולה ככל התורה ובזוה"ק אמרו אשתמע דמאן דנטר שבת כמאן

דנטיר אורייתא כלו וזה שא' היום אם בקולו תשמעו שיוכל להיות ביום אחד היינו ע"י שמירת שבת ועי' (שבת קי"ח:) אשר ישמרו את שבתותי וגו' וכתיב בתרי' והביאותים אל הר קדשי. וממילא יוכל לקיים עי"ז כל החבילות של מצות ושיהי' באותו אבר ג"כ שהרי הוא כמו שקיים כל המצות. ולכן נקרא שבת תשובה מה שלא נקרא כן כל יום מימי עשי"ת מפני שבאותן הז' ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ צריך לתקן בכל יום מעשי יום זה דכל השנה ואי אפשר שבאלו הימים יבואו לפניו כל המאורעות וכל המקומות שעברו לפניו בכל השנה ואיך יקיים ועוזב שיבוא לידו וניצול הימנה. רק ע"י שבת שבאמצע ששקולה ככל התורה יכול לקיים חבילות מצות בכל איבריו ולהיות ועוזב ג"כ ואז בשבת נקבע התשובה. וזה שנקרא שבת תשובה. וזה שפתח ואמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' שיקיים שיהי' מודה וע"י השבת יהי' כעוזב כתיקונו וזהו כחה של תשובה:

## פרק יד

**שיר** המעלות ממעמקים קראתיך וגו' איתא בזוה"ק אתר גניז הוא לעילא וכו' וההוא עמיקא דעמיקתא אקרי תשובה ומאן דבעי לאתבא וכו' בהאי עומקא אצטריך למיקרא לקוב"ה. דהנה אי' בגמ' (ר"ה כ"א:) חמשים שערי בינה נברא בעולם וכולם נתנו למשה חסר אחד היינו מ"ט. דהמ"ט שערים הם הדרכים של השבע מדות הק' שע"פ דרך התורה שנקרא מזוקק שבעתים ז' פעמים ז'. אמנם החוטא ע"י יצה"ר היושב על מפתחי הלב עד שממלא כל חלל הלב של המ"ט שערים של בינת הלב מעט מעט כמשז"ל על פ' ויבא הלך וגו' שמתחלה נעשה הלך עד שנעשה בעה"ב. ועכ"ז יש עצה לעורר מעמקא דעמיקתא שהוא שער החמשים שהוא נקודה הפנימיות שנמצא בכל נפש ישראל והוא מבחי' עתיקא למעלה מן השגה. והוא כענין תשובת ר"א בן דורדייא שאמרו עליו שגעה בבכי' עד שיצתה נשמתו מפני שנאמר כל באי' לא ישובין ואם ישובין לא ישיגו אורחות חיים. והיינו מפני שהי' אביק בעבירה עד שנתמלא כל המ"ט שערים שבלב ולכן בתשובתו לא השיג אורחות חיים היינו הדרכים שע"פ התורה שנקרא דרך חיים תוכחת מוסר מפני שקילקל הדרכים שהמה ע"פ תורה שהוא מזוקק שבעתים ונצרך לבוא ע"י שער החמשים שהוא מס"נ למעלה מן השגה ובינת הלב ויצתה נשמתו ובא לחיי העוה"ב:

**והנה** בגמ' (יומא פ"ו א' ב') אי' שבעה מימרות מגדולה תשובה והם נגד תיקון הז' מדות מתתא לעילא והמה נגד ז' ימי החול של עשי"ת חוץ ר"ה ויוהכ"פ ובגמ' ר"ה (יז:) נא' ג"כ אר"י גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם. וי"ל שהוא נגד יום ר"ה בעצמו שהוא ג"כ בימי התשובה רק מפני שעיקר התשובה הוא הוידוי בפה למחות העון ובר"ה

אין מזכירים בפה שום חטא ועון רק ע"י החרטה בלב עכ"פ פועלים שמקרעת הגז"ד לפי שעה. דהנה אי' בגמ' (ר"ה טז:) שלשה ספרים נפתחים בר"ה אחד של צדיקים ואחד של רשעים ואחד של בינונים דכתיב מחני נא זה ספרן של רשעים מספרך זה ספרן של צדיקים אשר כתבת זה ספרן של בינונים. ולהבין ענין ג' ספרים כי בודאי אין להשי"ת רק ספר תורה אחת וזהו ספרי של כל הברואים שכל נפשות ישראל יש להם כל אחד שרש בתוה"ק ואז"ל שקודם שנולד האדם מלמדין אותו כל התורה ואז נעשה כתוב וחקוק הספר על לוח לבו של האדם וזהו הספר של האדם כמו שנא' וכל מעשיך בספר נכתבים וכאשר מקלקל מעשיו נמחה שמו שבתוה"ק וכן ג"כ למעלה בשרשו. וכאמרם ז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו וזהו מחני נא זה ספרן של רשעים שהמחי' בעצמו הוא הספרן של רשעים כי נעשה על ידו צירוף אחר. וע"י החרטה שבלב שבר"ה כנ"ל נפעל שהתשובה בעצמה מקרעת את הגז"ד. והיינו כמו שנופל כלי עם מים על הכתב ומטשטש ומקרע את הכתב לפי שעה אבל עיקר העון שיהי' נמחה לגמרי אינו נפעל רק אח"ז בימי התשובה ע"י וידוי דברים דייקא כנ"ל:

**ור**' לוי אמר גדולה תשובה שמגעת עד כסה"כ שנא' שובה ישראל עד ה' אלקיך. ופי' רבינו חננאל שגם אם עשה עונות שמגיעים עד כסה"כ מועיל להם תשובה. וי"ל שמרמז על חטא פגה"ב שנזכר בזוה"ק שאינו מועיל תשובה וכדאיתא בס' ר"ח מפני שכל החטאים באים רק ע"י טמטום הלב ותשובה הוא בלב זולת חטא הזה מגיע הפגם מן המוח. וכן פגם וחטא המינות מגיע ג"כ עד בחי' חכמה מפני שהוא ג"כ ע"י המחשבה שבמוח. ובגמ' משוה ג"כ שני החטאים כאחת כאמרם על ר"א בן דורדייא כיון דאביק בזנות כמינות דמיא. וי"ל שע"ז מרמז שמגעת עד כסה"כ וכידוע מנפש רוח ונשמה שהנפש הוא מאופנים ורוח מחיות ונשמה הוא מכסה"כ כמו שא' בזוה"ק ומכורסיא אינון נשמתין. ומשכן הנפש הוא בהכבד ומשכן הרוח בלב ומשכן הנשמה הוא בהמוח וזה שאמר אפילו עשה העונות המגיעים עד כסה"כ היינו שמגיע הפגם להמוח כנ"ל ג"כ יועיל להם תשובה. ואי' שם גי' בע"י ר' יוחנן אמר עד ולא עד בכלל היינו שר"י פליג שאינו מועיל לזה תשובה ומקשה ומי אמר ר"י הכי והא אמר ר"י גדולה תשובה שדוחה את ל"ת שבתורה שנא' וגו' ושוב אלי נאום ה' מזה נראה שמועיל תשובה לכל דבר ומשני כאן ביחיד כאן בציבור שלצבור מועיל תשובה גם לזה וצבור הוא כשיש רק עשרה אנשים בעולם שנצרכים תיקון לפגם הזה יועיל להם תשובה גם לר' יוחנן. ויש לרמז זה בפסוק שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוניך עד כאן נאמר בלשון יחיד שקשה תשובתו. ואח"ז נאמר בלשון רבים קחו עמכם דברים ושובו אל ה' כי דברים

מרמז על ד"ת היינו להשתדל בעסק תושבע"פ. אמרו אליו כל תשא עון נאמר ג"כ בלשון רבים כי אמירה מרמז על בחי' תפלה והיינו שע"י התחזקות בתורה ותפלה יועיל גם תשובת היחיד להיות נתקן פגם הנ"ל כמו בציבור. וי"ל ג"כ שר' יוחנן דאמר ולא עד בכלל לשיטתו מפני שהוא הי' משופרי' דירושלים ובכל מקום שנזכר בגמ' שבח היופי המכוון על הנזהר בשמירת הברית וכן אמר אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא מסתפינא מעינא בישא. והנה מפסוק שדרש ר' לוי שיועיל תשובה עד ה' אלהיך כנ"ל עכ"פ נאמר הלשון כי כשלת בעוניך ולשון כשלת יורה שעכ"פ נשאר איזה שמץ עון ורק זדונות נעשים כשגגות. כי באמת בעוה"ז אין בכח בחטא זה להיות זדונות נעשים כזכיות כל זמן שלא נתברר חטא הראשון של אדה"ר לגמרי. כי גם באדה"ר מצינו שלא נתקן לגמרי רק נעשה כשגגה באותן ק"ל שנה דחזא לאונסי'. רק לעתיד יתברר החטא הזה שיהי' נעשה זדונות כזכיות. והנה שמענו מאדמו"ר זצ"ל מאיזביצא על מא' הגמ' תפילין בי בר חב"ו משכח שכיחי הרמז שגם קדושת התפילין מסוגלים לתיקון החטא הזה ע"י השם הק' חב"ו היוצא מפ' חיל בלע ויקיאנו המרמז על קיבוץ הנדחים של ניצוצות הקדושה. והיינו שקדושת תפילין הוא לשעבד את המחשבה שבמוח להשי"ת והוא תיקון על פגם המוח כנ"ל. וי"ל שזה עצמו נפעל ג"כ וניתקן בשמירת קדושת שבת שהוא אותו ענין עצמו של מצות תפילין שעל הקרקפתא דמוחא שהוא קדושת המוחין מצד פעולת האדם. וקדושת שבת הוא השראת קדושת המוחין מלעילא מצד השי"ת שמקדש ישראל וכאמרם ז"ל תפילין דמארי עלמא כתיב בהו מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ:

## פרק טו

**אי**' בתיקונים שעשרת ימי תשובה הם נגד העשרה מאמרות שהמה נגד העשר ספירות ונגד זה הם העשרה מלכיות היינו שממליכים את הבורא ית' בעשרה ימים הללו שאומרים המלך הקדוש שמתראה ומתגלה כבוד מלכותו ית' עלינו מעילא לתתא. ויום הראשון שהוא ראש השנה הוא נגד בחי' כתר שהוא נגד גולגלתא שעל המוח בחי' שכל הנעלם מכל רעיון למעלה מן השגה ויום השני דר"ה הוא נגד בחי' חכמה מוחא שכבר בא לאיזה השגה ותפיסה בשכל בחי' יש מאין. וביום הג' מעשי"ת כנגד בינה היינו שכבר בא לידי הבנה בלב כמ"ש בפתח אליהו בינה לבא ובה הלב מבין. ומה גם כהיום שנזדמן היום ג' דעשי"ת בשבת שבודאי בא הכרה בלב כמו שנא' לדעת וגו'. ואח"כ בשבעה ימים האחרונים נתפשט התגלות המלכות שמים במעשה ובדיבור שהם נגד ז' מדות הק' שהמה בהתגלות בחיצוניות האיברים בפועל. וכדאי' בריש הג"ה דאו"ח ע"פ שויתי ה' לנגדי תמיד כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישיבתו

וכו' והוא לפני מלך גדול ואין דיבורו וכו' והוא עם אנשי ביתו כדיבורו במושב המלך ק"ו כשישים האדם אל לבו שממ"ה הקב"ה עומד עליו וכו' מיד תפול עליו אימה ופחד וכו'. וראשית התגלות מלכות שמים של הז' מדות בפועל במעשה הי' ע"י אברהם אע"ה כמו שא' חז"ל לא הי' אדם שקרא להקב"ה אדון עד שבא אברהם אע"ה וקראו אדון. היינו שהגם שקודם אברהם אבינו הי' נפשות גדולים כמו בית מדרשו של שם ועבר וכדומה אמנם בהם לא הי' ניכר מלכות שמים בפועל רק בפנימיות המחשבה ובינת הלב עד שבא אאע"ה והרעיש את העולם לקבל אדנותו ומלכותו ית"ש במעשה בהתגלות על האיברים בפועל. והמה שבעה מדות הק' בשבעה ימים עד יוהכ"פ שהם התגלות מלכות שמים במעשי ותנועת האדם שיהי' כעומד לפני המלך. וביוה"כ שהוא יום השביעי שהוא נגד מ' מלכות פה אז בא התגלות המלכות בשלימות גם על הדיבור שיהי' דיבורו כעומד לפני המלך מלכי המלכים הקב"ה כמו דאי' בש"ע כנ"ל. וביום הזה הוא תשלום התגלות עשרה מלכיות מעילא לתתא כנ"ל:

**והנה** בבחי' התשובה מצד אתערותא דלתתא בא התגלות התשובה בעשרה ימים הללו בסדר המדות הק' מתתא לעילא. רק השני ימים של ר"ה המה נגד גולגלתא והמוחין שם אין מקום לתשובה בפרטיות על עונות כי בקרקפתא דתפילין נא' מי כעמך ישראל וגו'. ולכן אי' בכתבי האריז"ל שאין להזכיר בר"ה שום הזכרת חטא ועון כלל שהימים הללו הם נגד הנשמה שמשכנה במוח ושם אין מגיע שום פגם מעון כידוע ולכן אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא דייקא. ועיקר החטא מכונה להנפש כש"נ נפש כי תחטא ע"י הדם שהוא הנפש. וע"י החמדה שבלב ששם היצה"ר יושב על שני מפתחי הלב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו בא לפעמים גם להרהור במחשבה שבמוח אבל בעצם אין בבחי' המוחין רושם של הזכרת החטא. ואעפ"כ גם השני ימים של ר"ה נחשבים מימי התשובה ולכן מזכירים באבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלמה לפניך גם בר"ה רק בפנימיות בהעלם בהנפש ע"י מצות תקיעת שופר כמו שנא' אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו מפני פחד ה' והדר גאונו. ועי"ז נמשכים כל הנפשות ישראל להתדבק בהשרש למעלה מן הדעת. ואח"ז בהשמונת ימים בא התעוררת התשובה מתתא לעילא בשבעה מדות הק' ממדת מלכות עד יום הכפורים שאז באים לבחי' בינה שהוא השמיני מתתא לעילא שהוא תכלית התשובה כמו שנא' ולבבו יבין ושב ורפא לו. והנה אמרו ז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין וי"ל שהמכוון הוא לבחי' ה' עלאה וה' תתאה וביחוד כהיום שנזדמנו השתי שבתות שבת תשובה מיד אחר ר"ה שהוא נגד ה' תתאה בחי' מלכות מתתא לעילא בבחי' התשובה בז' המדות כנ"ל ושבת שחל בו

יוהכ"פ שהוא ביום הח' נגד בחי' בינה ה' עלאה. וכן יהי רצון שיהי' עתה נשמרים השתי שבתות כהלכתן ונזכה לגאולה השלימה בב"א:

## פרק טז

**אי'** במד' דמלך בו"ד גוזר גזירות והוא אינו מקיים אבל הקב"ה שומר כל המצות וכן א' בגמ' דהקב"ה מניח תפילין ומתפלל. וי"ל כיצד מקיים הקב"ה מצות תשובה. וי"ל ע"פ הגמ' דסוכה ג' דברים מתחרט עליהם הקב"ה ואחד מהן מה שברא היצה"ר. ולהבין זה איך שייך ענין חרטה ושינוי רצון בהשי"ת. אך י"ל ע"פ המד' הנ"ל שכל המצות וגזירות של הקב"ה כביכול הוא מקיים אותם תחלה. כמו ששאל אחד אם השי"ת משמר השבת היאך יורדים הגשמים וכו'. וע"ז נא' בבריאת האדם נעשה אדם בצלמנו כדמותינו היינו שיעשה כדוגמת מעשי השי"ת כביכול כאמרם ז"ל אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם. היינו שע"ז נברא שיעשה דוגמת השכינה כמו הקוף שעושה דוגמת מעשה אדם. וכן נא' בשמירת שבת זכור את יום השבת לקדשו כי ששת ימים עשה ה' וגו' וביום השביעי שבת וינפש. וכמו כן בענין מצות תשובה שעיקרו הוא החרטה שיתחרט האדם על העבר וינחם על מעשיו. ועבור זה הכתיב כביכול הקב"ה על עצמו ענין חרטה בכדי שעי"כ יוכל האדם ג"כ להתחרט ולהנחם על מעשיו. וכן אי' בפסיקתא משל למלך שחלה בנו ונתן לו הרופא סמים והי' ירא הבן לקחתם אמר לו אביו אני טועם ממנו בראשונה ותראה שהוא טוב כדי שתטעום אותה לאחרי'. ואי' במד' מה שנא' בדור המבול וינחם ה' שכביכול נתחרט על שברא את היצה"ר בארץ. והוא לרמז דברנו שעי"ז שהכתיב זאת על עצמו יוכל לכנוס הרהור תשובה וחרטה בדור המבול כדי שלא יאבדו מן העולם. ובזה יובן שאלת המין לר"י מאחר שהקב"ה רואה את הנולד למה נא' ויתעצב אל לבו והשיב לו בשעת חדוה חדוה ולמה לא שאל לו על מאמר הקודם וינחם ה' רק מפני שזה הי' גלוי גם להמין שענין הניחום והחרטה של הבורא כביכול הי' כדי להכניס בלב דוה"מ הרהור תשובה כנ"ל רק שאל על ויתעצב וע"ז השיב לו בשעת חדוה חדוה:

## פרק יז

**שובה** ישראל וגו' אי' בפסיקתא (ה) כל הנביאים קוראים לישראל לתשובה אבל לא כהושע וכו' ולא מלמדים את ישראל מה לומר אבל הושע וכו' ומלמדם מה יפייסו וכו' קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. ובפסיקתא החדשה ר"י אומר לא בדברים פתיתם אותו בסיני ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו. והוא ע"ד אמרם ז"ל (בר"ר פ' כ"ב) יצא שמח וכו' פגע בו אדה"ר אמר לו מה נעשה בדינך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדה"ר מטפח על פניו אמר כך כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד פתח ואמר מזמור שיר

ליום השבת טוב להודות לה'. והיינו כמ"ש (בבר"ר סו"פ י"ט) דדרשו מלשון ואוכל שאמר אכלתי ואוכל. והענין הוא כי בודאי אדה"ר נתחרט מאוד על גודל הפגם שעשה רק מפני שידע בעצמו שע"י אכילתו השליט היצה"ר בנפשו ע"ז הי' מתאונן שסבר שחלילה אבדה תקותו שיוכל לתקן הפגם הזה. כי ידע שעיקר התשובה צריך להיות מעומק הלב כמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' תשובה עד שיעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. ומה בצע בתשובתו עתה מאחר שאינו שולט בנפשו עוד ובטח יסיתנו היצה"ר עוד ולא יוכל נגדו. וזה שהי' מתאונן ע"ע לפני היודע תעלומות והגיד האמת שמכיר בעצמו שאם יסיתו היצה"ר לא יוכל להתגבר נגדו ויאכל עוד וחלילה אבד סברו. אמנם כאשר שמע שנתקבלה תשובת קין אף שהי' רק משפה ולחוץ כמו שא' במד' שיצא כגונב דעת העליונה שתשובתו הי' רק לפנים מיראת העונש כמו שא' והייתי נע ונד ואעפ"כ נתפשר. ע"ז אמר אדה"ר וכך הוא כחה של תשובה שאפי' בדיבור שלא מעומק הלב כלל כי לבו הרע עדיין בקרבו וחושב שמרמה להש"י בפיו וגם זה מועיל להתקבל ע"ז אמר מזמור ליום השבת טוב להודות לה' אפי' בהודאות פיו לבד. וע"ז יש לכוין דברי הפסיקתא כל הנביאים קוראים לישראל לתשובה וכו' ולא מלמדים מה לומר כי רחוק מדעת האדם שיוכל לכוף את לבו לטוב עד שבא הושע ומלמדם מה יפייסו קחו עמכם דברים. היינו שראשית הנרצה מהאדם רק שיתודה בפיו כמו שנא' ויפתוהו בפיהם וגו' כמו במתן תורה דאי' במד' שהי' רק משפה ולחוץ שאמרו נעשה ונשמע ובסיני עשו בפיהם ובימי אחשורוש הי' בלב ולא בפה ע"ש ואעפ"כ והוא רחום יכפר עון מכש"כ כאשר האדם רוצה לשוב כמאמר פיו רק שאינו שולט בלבו. וע"ז גמר אומר אמרו אליו כל תשא עון שנתפלל להשי"ת שנזכה שיקבל תשובתנו בשלימות שיהי' נמחק העון מכל וכל ולא כקין שנתפשר למנוע ממנו רק חצי הגזירה מחמת שהי' רק משפה ולחוץ. וע"י מה נזכה לזה ע"י וקח טוב קיחה הוא לשון לימוד כמו שנא' יערוף כמטר לקחי ות"א יבסם כמטרא אולפני היינו שהשי"ת ילמוד אותנו להטיב לבנו באמת ונשלמה פרים שפתינו וכידוע מטעם הרמב"ם ז"ל על כופין אותו עד שיאמר רוצה אני אף שהוא באונס מפני שבאמת כל נפש ישראל בנקודת לבו רצונו לקיים מצות הש"י רק השאור שבעיסה מעכב. וכאשר כופין אותו ואומר בפיו ג"כ אז נעשה פיו ולבו שוים. וזה ונשלמה פרים שפתינו כמו בשילום פרי הקרבנות מועיל רק דבר שפתיים לומר רוצה אני הגם שבא ע"י כפיי' מכש"כ בוידוי שפתינו על התשובה שהוא מרצונינו הטוב. ובזה יובן הטעם דבגוים אינו מועיל תשובה (כמו"ש בתנחו' וילך) והיינו לתקן העבר רק מועיל על להבא למנוע מהם הגזירה כתשובת נינוה להנחם על הרעה אשר דיבר לעשות להם. והיינו

מפני שתשובתם הוא רק לפנים כי נקודת לבם הוא מעומק רע משא"כ בישראל שגם דיבורו בלבד מגלה את עומק מצפון לבו לטוב כנ"ל וזהו הטעם שהגוים קרובי תשובה מפני שאין להם הרגש בזה שנצרך להיות התשובה מעומק הלב רק בדיבור שפתיו בלבד הוא כגונב ומרמה דעת העליונה לכן נקל לפניו. משא"כ בנ"י שאין רוצים לרמות בוראם בפה ולא בלב רק רוצים לשוב באמת וזה לא קל. וגם זה הטעם שגוי ששבת חייב מיתה כי עיקר קדושת שבת הוא להיות נתקן כל העבר בששת ימי המעשה להתהפך לטוב כמו שנא' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד וגו' וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו וגו'. ובגוים לא נמצא הכח הזה לתקן העבר כנ"ל. וזה שא' במד' הנ"ל כיון שראה אדה"ר כחה של תשובה אמר מזמור שיר ליום השבת כי זהו בעצם קדושת שבת לתקן העבר כנ"ל. ותחלה טוב להודות בוידוי פה לבד ואח"כ לזמר לשמך עליון מה שהש"י עוזר לו למעלה מהשגתו וכוחו וכמו שא' דיצרו של אדם מתגבר ואלמלא הקב"ה עוזרו וכו':

**ואמר** עוד בהפטורה אשור לא יושיענו כי כוחו של אשור מרמז על מה שאמר רבשקה אמרתי אך דבר שפתים עצה וגבורה למלחמה. היינו שדבר שפתים לבד לא יועיל כלום רק נצרך עצות ליתן לעצמו וגבורה וכח. גם למלחמת היצר צריך להיות גבור הכובש את יצרו כי גבורה הוא בלב כמו שנא' ולבו כלב הארי' וצריך ג"כ עצות בד"ת וחכמה איך לימלט מפיתויו. וע"ז אמר אשור ר"ל כשנקח עצת אשור למלחמת היצר זה לא יושיענו רק שאנחנו נדע בעצמנו שאין לנו כח הזה מצידנו. ועל סוס לא נרכב הוא ענין זריזות במעשה כאמרם בפ' ע"פ ו' דברים נאמרו בסוס מואס השינה. וכן אמרו בדוד המע"ה שהי' מתנמנם כסוס וכן נא' ועל סוסים ישענו והיינו ע"י זריזותי' כי עצלה תפיל תרדמה וכן אמרו במדרגת האבות שרצו לפניך כסוסים. ואמר שלא נבטח על כח זריזותו בעבודת השי"ת בשקידה רבה להנצל עי"ז מהיצ"ר דגם בזה אין לנו סמיכה כגמר אומר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו רק על רחמיו ית' אנו נשענים שהוא יטהר לבנו כמו שנא' אח"ז אשר בך ירוחם יתום היינו מי שיודע בנפשו שאין לו שום כח מצידו כמו שנא' יתום ואלמנה יעודד שהם חלישים שאין להם שום כח. וע"ז השיב השי"ת ארפא משובתם שיהי' נעשים תחלה כשגגות כפירש"י ז"ל כבעל מום שנתרפא ואח"ז אוהבם נדבה. וממילא כמים הפנים לפנים יתעורר התשובה מנדבת הלב ועי"ז יתהפכו לזכיות:

**והנה** מצינו בדוד המע"ה שהתנצל א"ע ג"כ בענין זה של החטא שלו שאין לו כח רק להתוודות בפיו כמו שאמר כי פשעי אני אדע אבל לענין שיהי' התשובה מעומק הלב שעי"ז יהי' נמחה העון לגמרי ע"ז ביקש מהשי"ת חנני אלהים כחסדך כרוב רחמך מחה

פשעי וכדאי' ע"ז המשל במד' למי שהי' לו מכה גדולה ובא הרופא ותמה על מכתו הגדולה שיעלה להון רב לרפאותו והשיב לו החולה יש לי מעט מעות לשלם לך ואת המותר עשה עמי בחסדך. וזהו הרב כבסני וגו' כי פשעי אני אדע וגו' ר"ל שאני אין בידי כח אלא מה שאדע פשעי. ועוד שם משל לרופא שבא לרפאות המכה לחולה אמר לו חבל לי עליך שיש לך מכה גדולה מאוד אמר לו ומה איכפת לך הלא עבורך הוא שתטול שכר הרבה כך אמר דוד לך לבדך חטאתי כדי להורות תשובה ליחיד. ור"ל דע"ז אמר הפ' למען תצדק בדברך וגו' והוא כמו שמצינו באדה"ר דא' רז"ל עליו מה שנא' נורא עלילה על בני אדם שקודם הבריאה נכתב אדם כי ימות אלא שבא לתלות העלילה באדה"ר. וכן בדוד המע"ה רצה למצוא עלילה לחייבו מיתה כי דוד המע"ה הי' ראוי להיות חי וקים וע"ז איכתב לי' ד"ז והוא לך לבדך וגו' למען תצדק וגו'. ואמר הן אמת חפצת בטוחות ובסתום חכמה תודיעני היינו במקום הסתום שהוא למעלה מן הדעת למעלה משער הנ' תודיעני מבחי' חכמה. תחטאני באזוב ואטהר אזוב מרמז על שפלות עצמו כא' ז"ל במצורע מפני וכו' ישפיל עצמו כאזוב וע"י השפלות שלי תטהרני כאמרם ז"ל אני את דכא. ואמר תכבסני ומשלג אלבין. כי במקום אחר נאמר אם יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילבינו היינו שעונות יהי' נעשים כזכיות וכאן אמר ומשלג אלבין זה הוא לברר עוד יותר כמו שנא' והנה טוב מאוד והוא בחי' משיח שהוא חיי עוה"ב כמו שנא' חיים שאל ממך וגו'. ובאמת הי' ראוי דוד המע"ה לזה כמו שאז"ל שלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקים ומשיח יהי' ג"כ דוד בעצמו. וי"ל אע"פ שמת הי' רק למראית העין וכמו שאמרו ביעקב אע"ה שלא מת. רק מפני שלא הי' עוד העת מוכן לזה עי"ז נתלה בו העלילה של החטא הזה. וכמו שמצינו בגמ' עד היכן חילול השם ארי' כגון אנא וכו' היינו לערך נפשו הגבוה די בעלילה כזו לתלות בו המיתה. ולכן לא נעשה הבירור בזה בחייו של דוד המע"ה רק בימי שלמה בנו כמו שאז"ל באותו שעה חי' דוד. הסתר פניך מחטאי וגו' בכאן מתחיל לבקש מתתא לעילא כדאי' במד' (תהילים י"ט:י"ג) ע"פ שגיאות מי יבין שדוד הי' מבקש כמשל כותי הזה מתחלה מעט מים אח"כ בצל אח"כ פיתא ע"ש. וזה הסתר פניך מחטאי שהוא הראשית ע"י וידוי דברים בלבד יהי' נסתרים החטאים מנגד פניו ית'. וי"ל דזהו כונת הכתוב ואמר ביום ההוא וגו' ואנכי הסתר אסתיר פני וגו' שע"י הוידוי דברים נעשה הסתר פנים מחטאים. ולא כמ"ש הרמב"ן ז"ל (ונת"ל מ"ד) דמפרש דהך ואמר הוא רק הרהור בלבד כנזכר לעיל ואינו נראה כי בכל מקום שהאמירה הוא בלב נאמר מפורש כמו ויאמר המן בלבו וגו' ואמירה בסתם הוא בדיבור כאמרם ז"ל מנין שהדיבור כמעשה שנא' בדבר ה' שמים נעשו ושם נאמר ויאמר אלהים. ואח"ז ביקש וכל

עונותי מחה שיהי' נמחה העון לגמרי. ואח"ז לב טהור ברא לי אלהים שיטהר לבו שיהי' כברי' חדשה וזהו כשהוא כזכיות. ואח"ז ורוח נכון חדש בקרבי שיהי' לו רוח הקודש. זהו השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני וזה כשיהי' עוד עדיף מזכיות:

## פרק יח

**שובה** ישראל עד ה' אלהיך בפסיקתא (פ' שובה אות ה') כל הנביאים קוראים לישראל לתשובה אבל לא כהושע וכו' ומלמדם מה יפייסו קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. הענין שבודאי עיקר התשובה והחרטה נרמז בתוה"ק ובשאר נביאים אמנם יש כמה מדרגות בתשובה כדאי' בגמ' כאן מיראה כאן מאהבה שמיראה נעשים זדונות כשגגות ומאהבה נעשים כזכיות. ובודאי הכאן מיראה שאמר כאן המכוון על יראת העונש לבד כי יראה האמיתית הוא כמדרגת אהבה. רק כפשוטו שלאחר החטא מתחרט מיד וזהו בכלל בכל נפשות ישראל שיש להם מיד הרהור תשובה ועי"ז נעשה העון כשוגג. כי עיקר החילוק בין מזיד לשוגג הוא עם המחשבה שהמזיד עושה המעשה ברצון ובמחשבה אבל השוגג עושה רק במעשה לבד. וכאשר המזיד מתחרט במחשבתו אחר החטא א' נמחה החטא של המחשבה ונשאר רק המעשה בלבד כשוגג. ועל גוף מעשה העון נצרך לזה הד' חילוקי כפרה כמו שאז"ל. וכמו כן מצינו בתוה"ק במעשה העגל שמיד ביקש משה רחמים ויחל משה וגו' מפני שידע שמיד הרהרו ישראל בתשובה ולכן פעל וינחם ה' על הרעה שנעשה כשגגות דע"כ נא' חטא העם הזה חטאה גדולה ולשון חטא היינו שוגג אלא שהוא חטאה גדולה דבע"ז החמורה ביותר וגם שיש בו חילול השם גם השוגג חמור מאוד. ואח"ז נאמר וביום פקדי ופקדתי כי הלא נשאר עוד לתקן גוף מעשה החטא וע"ז נא' וביום פקדי היינו בכל שנה ביוהכ"פ נפקד ונחסר ונמחה מעט מעט ממעשה העון עד שיהי' נמחה לגמרי ויהיו כמו קודם החטא כבשעת מתן תורה שנא' עליהם אני אמרתי אלהים אתם. ונחזור לענינו דהנה שם בהושע נאמר כי כשלת בעונך היינו שנעשה כשגגות וזהו התשובה המצוי' תמיד כנ"ל. אמנם הלא נאמר שם ג"כ עד ה' אלהיך כמו שארז"ל שמגיע עד כסה"כ. וזהו רק בעושין לשמה כאמרם ז"ל ע"פ כי גדול מעל שמים חסדך בעושין לשמה. ומזה שא' כי כשלת שנעשה כשגגות הוא רק מיראת עונש כנ"ל והיינו שלא לשמה והיאך יוכל להגיע מזה עד ה' אלהיך שיהי' נתקן הכל. ע"ז אומר אח"כ והורה בזה דרך התשובה האמיתית ואמר קחו עמכם דברים שיש עצה שיהי' נתקן הכל ע"י ד"ת כי דברים מרמז על תורה כמו שנא' אז נדברו יראי ה' וגם באליהו ואלישע הלוך ודבר וידבר אלי זה השלחן וגו'. וע"י שתקחו עמכם דברים היינו בחי' תושב"כ הנקרא דיבור תוכלו לשוב עד אל ה'. אמרו אליו היינו ע"י יגיעת תושבע"פ

שנקרא אמירה בלחישה כמו שדברנו מזה בסל"ש עי"ז כל תשא עון שיהי' יוכל ליתקן כל מיני עונות אפי' אותן שהחמיר בזוה"ק שאין מועיל תשובה עכ"ז יש בכח ע"י יגיעת תושבע"פ ליתקן הכל וכמו"ש במק"א שהוא ע"ד שא' בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בד"ת ה"נ בתשובה אינו מתכפר אבל מתכפר בד"ת. והיינו ע"י יגיעת הנפש לטעום טעם חדש בכל פעם יותר בד"ת ועי"ז נמחה העון בשלימות כאמרם ז"ל ע"פ כי ברב חכמה רוב כעס שכל מה שיש יותר רוב כעס ע"י יצה"ר בנפש יתרבה עי"ז יותר רוב חכמה שעי"ז יהי' נתקן הרוב כעס. וע"ז אמר אח"כ וקח טוב שנגד רוב כעס מההיפך יקח טוב תמורתו והיינו תושבע"פ כי אין טוב אלא תורה ונא' טוב לי תורת פיך. ואמר ונשלמה פרים שפתינו היינו גם מה שנצרך לקרבן פרים ושאר חלוקי כפרה בפועל יוכל ג"כ להיות נשלם ע"י שפתינו בעסק התורה כאמרם ז"ל ע"פ זאת התורה לעולה וגו' כל העוסק בתורת עולה וכו':

**ונא**' אח"כ בהפטורה מי חכם ויבן אלה נבון וידעם וגו' זה חוזר על מה שנזכר למעלה שעיקר תיקון כל הפגמים הוא ע"י יגיעה בעצמו בתושבע"פ. אמנם יש עוד תנאי בדבר שלא יחזיק האדם טובה לנפשו גם אם הוא פונה א"ע לייגע בד"ת שיש לו איזה יתרון מצדו. וע"ז נאמר אהי' כטל לישראל שידע בנפשו שגם כל כח רוב חכמה שלו בתושבע"פ הוא רק מה שנשפע לו מלעילא כענין הטל שאין רואין כלל בשעה שיורד רק אח"כ שרואין לחות הארץ רואין שירד טל. וע"ז אמר אני כברוש רענן שתדע בנפשך שאני אכפיף עצמי אליך לסייעך בזה כענין ענף גבוה ורטוב שע"י משיכת יד המקבל נכפף הענף למטה. וזהו ממני פריך נמצא שתדע בנפשך שגם הפרי שלך שהולדת בתורה ע"ד אמרם ז"ל בעגלה ערופה שלא הניחוהו לעשות פרי היינו תורה. וכדאי' בתנחו' נח ע"פ פרי צדיק עץ חיים יש לך פרי יפה מן הבנים והיינו תורה תדע שגם פריך זה ממני הוא נמצא. וע"ז מסיים מי חכם ויבן אלה שגם מי שעוסק בחכמת התורה שהוא במוחו נצרך עוד לבינת הלב ונבון וידעם וגם אם הוא נבון בבינת הלב נצרך עוד להדעת היינו לחבר החכמה שבמוחו עם הרצון שבלב מפני שזהו עיקר המכוון של תושבע"פ כי ישרים דרכי ה' וגו' מפני שגם בעסק התורה יש שני דרכים למיימינים בה סמא דחיי ולמשמאילים בה וכו' ע"כ נצרך לשמור הדעת לידע שממני פריך נמצא:

**וסוף** ההפטורה קרא דיואל ואכלתם אכול ושבוע וגו' אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו עמי לעולם וידעתם כי וגו' ואין עוד ולא יבושו עמי לעולם. וידוע ע"ז מא' חז"ל ששלח את בנו לברכו ואמר לי' לא תבוש ולא תתבייש אמר לאביו מלתא בעלמא אמר לי והשיב לו אביו הוא מה דבריך קוב"ה לישראל ושנה בה והיינו שני פעמים ולא יבושו

הנ"ל. כי בנו סבר שברכו שלא יתבייש מבני אדם ואמר לאביו שהוא דבר קטן בעיניו שאינו חושש לזה. ואז החכים לו אביו שהוא דבר גדול מה דבריך קוב"ה לישראל ושנה בה. והוא על רמז שני ענינים העיקרים מה שזכרנו למעלה היינו ראשית כח התיקון ע"י עסק ויגיעת התורה לתקן עי"ז גם עונות אלו שנסתם מהם דרכי התשובה כנ"ל. וע"ז נאמר ואכלתם אכול היינו בעסק התורה שנקרא ג"כ אכילה ע"ד לכו לחמו בלחמי וכאמרם ז"ל כל אכילה וכו' בד"ת הכתוב מדבר. וזה שאמר ושבוע היינו שישביע עצמו מד"ת כמו שדרשו רז"ל ע"פ ושבע ילין בל יפקד רע. והללתם את שם ה' אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא כי בתיבת פלא נכלל ב' משמעות דבר והיפכו אחד ענין התגלות מפורש כמו שאז"ל ע"פ איש כי יפליא לא ניתן נזירות אלא להפלאה וקטן היודע להפלות. וגם מורה לשון פלא על דבר הנעלם ומכוסה כמו שנא' הנני יוסף להפליא וגו' ובינת נבונים תסתתר. וזה הפי' אשר עשה עמכם להפליא שגם הענינים שהם נפלאים ונעלמים משכל האדם דרך תיקונם אבל ע"י עסק התורה נעשה תיקונם מפורש ובהתגלות. ועי"ז ולא יבושו עמי לעולם היינו שלא יבוש בעצמו לפני השי"ת מחמת גודל הפגם כמו שאמר עזרא הסופר בושתי וגם נכלמתי להרים אלוהי פני אליך. ואח"ז נא' וידעתם כי בקרב ישראל אני וגו' זהו ענין תנאי השני הנ"ל ממני פריך נמצא שידע זאת בנפשו שגם יגיעתו בעסק התורה הוא מסיבת כח אלהי השופע בקרבו ואין עוד שום יתרון בזה מצידו. ועי"ז לא יבושו עמי לעולם משום צד בושה כי יהי' הכל נתקן בשלימות כנ"ל:

## פרק יט

**אי'** בגמ' יומא גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנא' שובה ישראל עד ה' אלהיך. להבין למה הוצרך להביא ראי' מנביאים הלא הלשון הזה נמצא גם בתוה"ק בפ' ואתחנן ובפ' נצבים ושבת עד ה' אלהיך וגו'. אמנם בתוה"ק נאמר אח"ז ושמעת בקולו כי פי' עד ה' אלהיך היינו שזהו עיקר התשובה על מה שנתרחק מלב האדם השם הק' הוי"ה ב"ה. כי זה עיקר ויסוד הכל להיות נקבע בנפש האמונה זו שהוי"ה ב"ה הוא האלהים. כי שם אלהים שפירושו שהוא תקיף ובעל היכולת זה נקל ללב האדם להשיג ולהאמין זאת. אמנם בחי' השם הוי"ה שמהוה הכל והוא בעל הכוחות כולם וכל הכוחות אין בלתו שהוא הי' הוה ויהי' ואתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם הוא קשה להיות נקבע בלב האדם מפני שרואה על הגוון ההיפך. וע"ז הי' הדיבור הראשון במתן תורה אנכי ה' אלהיך וגו' שהוא כללא דאורייתא כולא להיות נקבע האמונה זו בלב שבחי' הוי"ה הוא בעצם אלהיך שהוא מנהיג אותך וכמו שנא' וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וגו'. ובשעת מ"ת נקבע זאת בידיעה ברורה בחוש בכל

נפשות ישראל וכאמרם ז"ל בשעה ששמעו ישראל מא' אנכי ה' אלהיך נקבע ד"ת בלבם. וגם אח"ז ניתן כל התורה בתרי"ג עיטין איך לקבוע האמונה הזו בנפשות ישראל ע"י התורה ומצות. אמנם מי שחטא ונתרחק בהסתר פנים מהשגחתו ית' לפניו קשה ביותר לקבוע בנפשו אמונה זו מאחר שנטה במעשיו לבחי' ההיפך מזה. והנה בתוה"ק נאמר ג"כ ושבת עד ה' אלהיך אמנם נא' אח"ז ושמעת בקולו היינו שע"י שמיעת הקול של תורה ישוב לנפשו בחי' ה' אלהיך והיינו ע"י תרי"ג עיטין כנ"ל. אמנם בהושע נאמר בסתם שובה ישראל עד ה' אלהיך שגם בלי פעולה יש ביכולת להגיע בחזרה לבחי' ה' אלהיך ע"י בחי' תשובה מעומקא דלבא כדאי' בזוה"ק זכאין אינון מאריהון דתיובתא דבשעתא חדא ברגעא חדא קריבין אינון לקב"ה. לכן מביא הגמ' הנ"ל ראי' שגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד מהושע היינו שע"י התשובה לבד יוכל להגיע עד כסא הכבוד היינו לבחי' ה' אלהיך והוא נשמע מהושע דוקא כנ"ל:

## פרק כ

**מזמור** לדוד ה' רועי לא אחסר. היינו כאשר זאת נעשה מבורר לנפש הישראלי שהשי"ת המהוה הכל הוא הרועה אותו ממילא איננו חסר כלום. ועי"ז גם כי אלך וגו' לא אירא מפני שברור לנגדי שגם שם אתה עמדי שהי' ג"כ מהשגחתו ית'. כי שבטך ומשענתך המה ינחמוני שע"י השבט מוסר האדם נותן על לבו שההסתר בעצמו הוא מהשגחתו ית'. וזה עצמו נעשה משענת לנחמו כמו שנא' ושבת עד ה' אלהיך שמתשובה זו נתוודע בנפשו בחי' ה' אלהיך שהשם הוי"ה הוא בעל הכוחות כולם ומשגיח ומהוה כל הכוחות. ועי"ז גם העונות הם נעשים זכיות מפני שזה הי' הסיבה להוודע בנפשו שהשם הוי"ה הוא אלהיך כדברנו הנ"ל. וע"ז רמזו חז"ל במן שנקרא לבן מפני שמלבין עונותיהם של ישראל ופירש"י ז"ל מפני שהי' דואגים שמא לא ירד הי' משעבדים את לבם למקום. והנה אח"ז אי' בגמ' למה לא ירד המן פעם אחת בשנה משל וכו' מי שיש לו כמה בנים הי' דואג שמא לא ירד למחר נמצאו מכוונים את לבם למקום נא' כאן בלשון מכוונים. וברי"ה אי' והי' כאשר ירים משה ידו וכי ידיו של משה וכו' בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם וכו'. וכמו כן בנחש הנחושת בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם. ובאמת הפירוש הוא שמכוונים את לבם כדאי' בברטנורא סמיכות המשנה המדבר למעלה מכונת הלב. ולמה שינה בלשון משעבדין מפני שכאן מדבר לאחר שכבר נגע בהנפש מבחי' ההיפך והריחוק מהנחש ומעמלק עי"ז נצרך אומץ והתחזקות לשעבד את לבו למקום מזה עצמו אשר כבר נתרחק. וכמו"כ בענין המן בגמ' הנ"ל שמלבין עונותיהם של ישראל ופירש"י בלשון משעבדין שע"י שמשעבד את לבו

מבחי' הריחוק עי"ז נתלבנו עונותיהם להיות כזכיות כמו שנא' אם יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

## פרק כא

**ואני** תפלתי לך ה' עת רצון וגו' ענני באמת ישעך במדרש (דבר"ר פ"ב) רחב"פ שאל לרשב"נ מהו דכתיב ואני וגו' עת רצון אמר לו שערי תפלה פעמים פתוחין פעמים נעולין אבל שערי תשובה לעולם פתוחין וכו' אבל הים הזה לעולם פתוח כך ידו של הקב"ה פתוחה לקבל שבים. ובגמ' (ר"ה י"ח.) דרשו פסוק דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב על עשי"ת ליחיד וכתיב בתרי' יעזוב רשע דרכו וגו'. ולפי פשוטו שמזהיר על התשובה בהיותו קרוב נמצא סותר למדרשם הנ"ל ששערי תשובה לעולם פתוחין. אך הענין שהנביא הורה לנו סדר תפלה להשי"ת בהיותו קרוב אלינו בעשי"ת מה יהי' ע"ז אמר יעזוב רשע דרכו שזאת יהי' התפלה שהשי"ת יסייענו על התשובה. וכן אנשי כנה"ג סדרו בקשה ראשונה דשמ"ע על התשובה רק הקדימו ברכת חונן הדעת שאם אין דעת הבדלה מנין (כמו"ש ירוש' ברכות) ואם אינו יודע להבדיל בין טוב לרע מנין יודע ממה לשוב. ואח"כ סדרו ברכת השיבנו וסלח לנו. וכן דוד המע"ה שהוא השליח צבור מכלל ישראל אמר ואני תפלתי לך ה' עת רצון מה הוא תפלתי ענני באמ"ת ישעך שיהי' הישועה בדבר אמת לא בהבלי עוה"ז לבד. וכן הורה לנו הנביא מה שיהי' התפלה בהמצאו שהוא עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ. ואף שמתפללין על בני חיי ומזוני יהי' המכוון רק לדבר אמת שיסייעו לעבודת השי"ת. בני להדריכם שילכו בדרך ה' ומזוני כדי שיהי' לבו פנוי לתורה ועבודה וכן חיי. וכן נא' קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת שיהי' הקריאה והתפלה על דבר אמת. וכן הורה לנו סדר תפלה יעזוב רשע דרכו וגו' כי בלתי עזר השי"ת אי אפשר לעזוב הרע כמו שא' בגמ' (סוכה נ"ב.) אלמלא הקב"ה עוזר לו אינו יכול לו שכל הגדול מחבירו יצרו גדול וכיון שעוזב הרע יצרו מתגדל ומתגבר ביותר ולכן צדיקים נדמה להם כהר. והסייעתא הוא ע"י הבת קול שובו בנים שובבים עד שנשמע גם לאחר כמו"ש (חגיגה ט"ו) ומה הוא תועלת הב"ק הוא ע"ד שא' הבעש"ט זצ"ל על מה שא' בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ומה תועלת מהב"ק אם לא שומעים קולו ואמר שמזה בא התעוררות בלב ישראל לתורה. וכן מבת קול שובו בנים שובבים נתעורר בלב ישראלי הרהורי תשובה רק האדם אינו משים לב וסבור הוא שהוא סתם ממחשבות לבו. ומ"מ השי"ת בחסדו קורא המלחמה והנצוח על שם האדם שנא' ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו ואומר גם בעיני יפלא כמו"ש בגמ' שם. וצריך להתפלל ע"ז בעת רצון ובשבת בשעתא דצלותא דמנחה

אי' בזוה"ק דאז רעוא דרעוין אשתכח ובעת הרצון מה יתפלל היחיד ענני באמ"ת ישעך שנזכה שיעזוב רשע דרכו כמו שנא' השיבנו ה' אליך ונשובה אף שהשי"ת אומר שובו אלי ואשובה אליכם שובה ישראל אנו אומרים שלך הוא התשובה (כמו"ש במ"ר איכה) השיבנו ה' אליך ונשובה:

**למוצש"ק אחר הבדלה**

**אי'** במכילתא על זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מלאחריו. היינו שקדושת יום השבת מופיע קדושתו בששת ימי המעשה שלפני' מבחי' זכור. וגם נמשך הופעת הקדושה של שבת על שיה"מ הבאים מבחי' שמור. ונא' עולת שבת בשבתו היינו שכל שבת מופיע מבחי' קדושתו שהוא מיוחד בשבת זה. וכהיום בשבת זה שבת תשובה בודאי קדושת שבת זה משפיע כח התשובה על כל ששת ימי המעשה הבאים עלינו לטובה. חוץ מה שבכל שבת מופיע בו תמיד בחי' כח התשובה להיות נתקנים על ידו כל המעשים שעברו כמו שהי' בשבת הראשון של הבריאה כמו שנא' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד היינו שנתקן הכל גם מה שנראה שנתקלקל ח"ו וכמדרש חז"ל ע"פ והנה טוב מאוד ועי"ז ויכולו השמים והארץ וגו' כמו שמתרגם על ויכל וחמד שע"י קדושת שבת נעשה חמודים כל המעשים של ששת ימי המעשה שעברו וכמאמר המ"ד כיון שראה אדה"ר כוחו של תשובה פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות וגו'. ומה גם כעת שגם יום הכפורים יזדמן ביום השבת הבע"ל יש עוד הופעת כח התשובה בשיה"מ הבאים גם מכח השבת הבא שמופיע מבחי' זכור מלפניו. וגם מעצם קדושת יוהכ"פ שנקרא שבת שבתון מפני שהוא בחי' השבת ויום השביעי לחשבון המועדים שנקראים מקראי קודש שהמה מצד אתערותא דלתתא דישראל מקדשי לי'. והיינו שני ימים של פסח יום הראשון שהוא דיציאת מצרים ויום השביעי שהוא של קי"ס שהוא ענין התגלות הקדושה מבחי' ישראל שבחר בנו מכל העמים. ויום אחד של חג השבועות שנתן לנו תורת אמת. ויום אחד של ר"ה שהוא ג"כ מצד בריאת אדה"ר שהי' בשביל ישראל כידוע מתיבת בראשית בשביל ישראל שנקראים ראשית. ושני ימים של סוכות יום ראשון ושמע"צ שהמה ג"כ מבחי' קדושת ישראל כמו שנא' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וגו'. נמצא שכל בחי' קדושת ששת ימי מקראי הנ"ל המה מבחי' אתעדל"ת ויום הכפורים הוא יום השביעי של המקראי קודש. והיינו כמו שקדושת יום השבת מקדש כל ששת ימי המעשה של הבריאה כמו שנא' כי בו שבת מכל מלאכתו שקדושת שבת מופיע על שיה"מ שנבראו רק לעמל תורה ולמלאכת המשכן היינו מעשה המצות בעת אשר עשה אלהים את האדם ישר. וכמו כן לאחר הקלקול בחר השי"ת בנפשות

ישראל שיהי' ביכלתם ג"כ לתקן שיה"מ של המקראי קודש מצד אתעדל"ת להיות תיקון על פגם שיה"מ של הבריאה כמו שנא' נעשה אדם בצלמנו כדמותינו. וגם להם יש כח לעשות השבת להופיע על תיקון שיה"מ האלו וזהו יוהכ"פ שהוא השבת מצד האדם של ימי התיקון והתשובה. ולכן נקרא שבת שבתון ואסור בעשיית מלאכת אוכל נפש כיום השבת שנא' בו שבת וינפש. ושבת הוא השביתה ונייחא מבחי' אתעדל"ע כמו שנא' כי אני ה' מקדשכם. ויוהכ"פ הוא שביתה ונייחא מקדושת הימים שבבחי' אתעדל"ת כנ"ל. וגם מצות העינוי של יוהכ"פ אינה להצטער רק להתענג על ה' כענין אכילת המן שהי' ג"כ כמו שנא' ויחזו את אלהים ויאכלו וישתו וכמו שאז"ל ע"פ לחם אבירים לחם שמלאכי השרת אוכלים שנהנין מזיו השכינה. וי"ל שמשום זה נזכר הדרוש של המן ביומא מפני שהם מענין אחד. וכמו שדברנו שיום הכפורים הוא יום השמיני לאחר שבעת ימי התשובה שמר"ה עד יוהכ"פ שהמה נגד ז' המדות הק' מתתא לעילא ויוהכ"פ הוא נגד מדה הח' בחי' בינה לבא והוא תכלית התשובה לטהר כל הפגמים להיות נעשים זדונות כזכיות כמו שדרשו חז"ל ע"פ אם יהי' חטאיכם כשנים וגו' כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו. והיינו שנתברר שכן הי' מסודר מששת ימי בראשית מהשגחתו ית':

**והוא** כענין אמרם ז"ל (בר"ה) חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חוץ מאחד מהם. היינו כי מ"ט שערים הם ההתנהגות בשבע מדות הק' ע"פ תוה"ק שנא' בה מזוקק שבעתים היינו לטהר ולזכך את שבע המדות בקדושה שכל אחת כלולה מכל שבעה כידוע מספירת שבע שבתות תמימות שהמה הכנה למתן תורה. והמ"ט שערים הללו נמסרו למשרע"ה שהם ההנהגה ע"פ דרך התורה שבכתב שניתן לו חוץ מאחד מהם שהוא שער החמשים שהוא בחי' בינה שלמעלה מן הדעת בחי' יובלא עלמא דחירו שבהגיע לבחי' זו שם מתהפכים הזדונות לזכיות. וע"ז רמזו חז"ל במקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אינם עומדים כי צדיקים גמורים הם שדרכם ישרה וכל התנהגותם ע"פ דרך התורה לזכך הז' מדות בסדר המסודר ע"פ דעת התוה"ק בסור מרע ועשה טוב. אבל מי שלא עלתה לו כך ובא לתקן ע"פ דרכי התשובה בהכרח להגיע בתשובתו למקום גבוה למעלה מן המדות ומן בחי' הדעת במסירת נפש ואז נתברר שהי' הכל בהשגחתו ית' וכל העונות נעשים כזכיות והוא שער החמשים שלא נמסר למשרע"ה מפני שבחי' משרע"ה הוא ההתנהגות עפ"י תוה"ק תושב"כ כש"נ זכרו תורת משה והוא בחי' צדיקים גמורים שכל דרכם ע"פ תורה לטהר עצמם בהז' מדות להיות לדעתו מואס ברע ובוחר בטוב שע"ז נא' בתורה ובחרת בחיים. ולכן לא נמסר לו שער הנ' בחי' בינה שזה שייך רק

לבע"ת כנ"ל. וזה יש לכוין במה שתירץ הרמב"ם ז"ל בענין הידיעה והבחירה והראב"ד ז"ל השיג עליו. ובאמת נרמז תירוצו בזוה"ח ובכתבי האריז"ל שאמר שהם שני מדרגות זו למעלה מזו שבמקום הגבוה של הידיעה שם באמת אין בחירה. ולדברנו יובן קצת שמקום הבחירה הוא בבחי' ז' מדות הק' ומקום הידיעה והשגחה הוא למעלה מן הז' מדות והוא בחי' בינה תשובה עלאה ושם אין בחירה. והוא ענין בחי' דוד המע"ה שנדרש עליו הפ' הקים על שהקים עולה של תשובה וכמאמר חז"ל לא הי' דוד ראוי לאותה מעשה כמו שאמר ולבי חלל בקרבי אלא כדי להורות תשובה. וזה נתברר לו אחר שנתקבל בתשובה שלימה בכל דרכי התשובה כמו שאז"ל ששה חדשים נצטרע ופירשו ממנו סנהדרין ונא' ואת הכבשה ישלם ארבעתים וגו'. ואז בא בטענת התנצלות זה לך לבדך חטאתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך וכמו שאז"ל שאמר גלוי וידוע לפניך שהי' ביכלתי לכבוש היצה"ר רק שלא יאמרו עבד נצח את אדונו. והיינו שבא בתשובתו לשער החמשים בחי' בינה ואז נתברר שכל מעשיו הי' ע"פ השגחתו ית' וממילא נהפכו הזדונות לזכיות כמו שנא' למען תצדק וגו'. אמנם בעוה"ז שהוא מקום המדות והבחירה אין באפשר להתברר זאת. והוא ענין אמרם ז"ל (שבת ל.) שביקש דוד המע"ה עשה עמי אות לטובה מחול לי על אותו עון וכו' אמר לו בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנך אני מודיע ע"ש. והיינו מפני שתכלית בירור הזה הוא רק בעוה"ב בחי' בינה והוא בחי' יוהכ"פ מדה ח' מתתא לעילא שהוא לאחר שבעת ימי התשובה שהם נגד ז' המדות לזכך ולטהר עצמו בהם מתתא לעילא כנ"ל. ואח"ז באים ביוה"כ למדרגה עליונה למעלה מבחי' המדות לבחי' בינה יובלא עלאה עלמא דחירו אשר שם נטהרו כל הפגמים וכל העונות נהפכו לזכיות. וכמו שנא' כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ובזה יש להבין הרמז שנזכר בתיקונים על יום כפורים כמו פורים שהדוגמא הוא כמו בנס פורים הי' מבורר לכל שהזדונות נהפכו לזכיות כידוע שעיקר החטא הי' שנהנו מסעודתו של אותו רשע. ובזה עצמו הי' הנס ע"י משתה היין כמו שנזכר מיד במגילה תוקפו של אחשורוש שעשה משתה לכל שריו ועבדיו. ועי"ז הדר קבלוהו עלייהו התורה מאהבת הנס מפני שראו שזה החטא עצמו שנהנו מסעודתו נתהפך לזכות לכן בא המצוה לבסומי עד דלא ידע וכו' שאין שום הבחנה בדעת גם אם נתערב עמהם ונתחבר עמם יש יקרות זה לישראל שעם כל זה הוא מקושר בשורש למעלה מן הדעת:

# לערב יום הכפורים

## פרק א

**בגמ'** (ר"ה ט'.) כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי ופי' התוס' כאלו נצטוה להתענות והתענה. דודאי אם ירצה להתענות אסור כמו שא' (פסחים ס"ח.) מר ברי' דרבינא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא בר וכו' ומעלי יומא דכפורי. ומ"מ קשה כיון דאמר הלשון כאלו התענה מלשון הזה נראה שהתענית משובח יותר כעין שמצינו (סנהד' ק"ד.) היתה כאלמנה כאלמנה ולא אלמנה ממש וכו' ולמה אסור להתענות בעיוה"כ. וכעין זה הק' הב"י (או"ח סי' תר"ד) רק לא הזכיר מהגמ'. גם קשה הלשון כאלו התענה תשיעי ועשירי דהול"ל כאלו התענה בו ואם הפי' דהוא כאלו התענה תשיעי ועשירי יחד שהתענית קשה יותר כשמתענה ב' מעל"ע יחד ג"כ הי' סגי אם הי' אומר כאלו התענה בו והכל יודעין שמתענין בעשירי ממילא יהי' תענית ב' ימים רצופין. גם הי' יכול לומר כאלו התענה ב' ימים ומה הלשון תשיעי ועשירי דנקט. אך הענין שהפי' בגמ' הוא דאכילת ערב יוכ"פ בעצמו חשיב כתענית תשיעי ועשירי יחד. ואי' בכתבי האריז"ל דתענית ב' ימים רצופין חשיב ככ"ז תעניות. היינו דיום ראשון הוא תענית אחד ותענית יום הב' שהוא קשה עליו חשיב כמו כ"ו תעניתים והוא כמספר שם הוי"ה. והיינו שבזה מתקן הכל בשלימות דשם הוי"ה כולל כל העשר מדות כמו שאמרנו כ"פ מהזוה"ק י"ה מרמז לחכמה ובינה ו' מרמז לו' המדות וה' אחרונה על מ' מלכות וקוצו של יוד מרמז לבחי' כ"ע ובזה מתקן כל פגם אדה"ר עד השורש. והוא דתענית יוהכ"פ אף שהוא רק תענית יום אחד מ"מ מכפר הכל. לבד מה שעצומו של יום מכפר בא התענית ג"כ לכפרה. דענין ר"ה דאמרינן בו היום הרת עולם דהיינו שבמחשבה עלה להבראות בר"ה (תוס' ר"ה כ"ז.) ואז במחשבה הי' שיהי' כמו שנא' אז והאלהים עשה את האדם ישר רק אח"כ קלקל. ובכל ר"ה הוא הרת עולם פי' כמו שעלה במחשבה שע"י התקיעת שופר כשזוכין שהוא כהוגן אז נעשה מזה בחי' שופר גדול ומתקן הכל כמו שנא' ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'. ומי שזוכה מתקן כל פגם אדה"ר וצדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים (כמו"ש ר"ה ט"ז:) רק הבינונים תלוין ועומדין עד יוהכ"פ וביוהכ"פ נתקן הפגם הזה ע"י התענית וע"פ שא' (בר"ר פ' כ"א) מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר שלא יכלת לעמוד בציוויך אפי' שעה אחת והרי בניך ממתינין לערלה ג' שנים וכו' ומה שאמר שעה א' אף שנראה שנאסר עליו אכילת עה"ד לעולם ולא הי' פת בסלו רק אי' בספרים דאם הי' ממתין עד שבת ואכילת שבת מאילנא דחיי ואז הי' היתר. ואף דבעשרה עבר כמ"ש (במ"ר ויקרא פ' כ"ט) שעה אחת לאו דוקא שהי' ג' שעות עד השבת. אך מ"מ אין

הדבר דומה עוד דבערלה יש לו מאותו המין מאילנות אחרות ומי שאין לו אילן אחר מאותו המין יכול להשיג מאותו המין מאדם אחר. משא"כ באדה"ר שהי' זה המין נאסר עליו ולא הי' לו דוגמתו. ובאמת מי שאין לו שום אילן מאותו המין ולא יוכל להשיג אותו מין פירות משום אדם במקומו וממתין ג' שנים ערלה זה באמת יוכל לתקן כל פגם אדה"ר אבל זה לא שכיח. אבל ע"י תענית יוהכ"פ שכל ישראל ממתינין מעל"ע שלם בלא שום אכילה ושתי' ואין לו שום היתר במציאות ודאי ע"י התענית הזה הוא תיקון לפגם אדה"ר בשלימות. ובעיוה"כ ע"י האכילה הוא התיקון שיהי' האכילה בקדושה וכמו"כ אכילת שבתות ויו"ט הוא ג"כ תיקון לפגם אדה"ר וכמו שא' (שמו"ר פ' כ"ה) אלמלי שמרו ישראל שבת אחת כהלכתה מיד נגאלין והיינו ע"פ שא' (שבת קי"ח.) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו וכו' וכל ישראל משאלות לבם להגאל והיו נגאלין מיד. אך כבר אמרנו דדייקו בגמ' כל המענג את השבת ולא המתענג בשבת שצריך שיהי' הכוונה רק לש"ש ואז היו נותנין להם משאלות לבם והי' מיד בן דוד בא אבל העולם נידון אחר רובו רק כל נפש בפרט מיד נגאל. וכן אכילת אינון דמשתדלין באורייתא דנקראים שבתות ויו"ט כמו"ש בזוה"ק היינו שאכילתם הוא רק כדי שיהי' להם קיום החיים לתורה הוא ג"כ תיקון לאותו פגם שאכל מעה"ד טו"ר ועי"ז גרם הוא שיהי' היפך החיים. ואי' (ויק"ר פ' כ') משם חפר אוכל משם הי' מיליל אוכל של כל ימות השנה ובפסיקתא מפורש לשון יליל כמו ויחפרו לנו את הארץ. ומה הוא לשון מיליל אך הוא ע"פ שא' (ביצה ט"ז.) כל מזונותיו של אדם קצובין מר"ה וכו' ואדם היינו ישראל כמו"ש (ב"מ קי"ד:) אתם קרויים אדם ובפסוק מפורש כי חק לישראל הוא ואמרנו שהפי' הוא שהשי"ת קוצב וחוקק לכל אחד מישראל כמה מזונות שנצרך לו לקיום התורה והמצות ועבודת השי"ת על כל השנה. והכה"ג ביוהכ"פ ג"כ מתקן פגם אדה"ר שיהי' האכילה רק לצורך קיום החיים לתורה. ואכילת ערב יוה"כ הוא לתקן כל תענוגי הגוף שיהי' בקדושה. דהנה ברש"י (יומא פ"א:) פי' טעם מצות אכילת עיוה"כ התקן עצמך בט' שתוכל להתענות בעשרה ולפי הפשט הי' צריך להיות המצוה רק לאכול פת שיהי' לו כח להתענות ביוהכ"פ ולא להתענג ורש"י שם אמר הלשון כל דמפיש באכילה ושתי' טפי עדיף ולשון שתי' לא משמע על מים רק על משקה יין וכדומה וכן בגמ' הלשון האוכל ושותה. והרא"ש (פ' יוהכ"פ סי' כ"א) כתב להרבות בסעודה והביא ממעשה דחייט. וכן נראה ממה שדקדקו התוס' (ר"ה ט"ז:) דלא קאמר בפסחים (ס"ח:) הכל מודים בערב יוה"כ דבעינן נמי לכם כדאמר התם בעצרת ואם הי' המצוה בעיוה"כ רק לאכול פת שיהי' שבע מה דמיון הוא לשבת ועצרת ששם יש מצות עונג ושמחה ובפורים כתיב ג"כ ימי משתה ושמחה:

**אבל** באמת דגם בערב יוכ"פ יש מצוה בעונג ושתי' ובזוה"ק (ח"ג ס"ח:) מפורש למענגא נפשי' במיכלא ומשתיא ובתיקונים אי' דבעי למחדי בי'. אך ענין אכילת ערב יו"כ בא לתקן כל אכילת ועינוגי הגוף שיהי' בקדושה כמו קודם החטא שרק אחר הקלקול הכניס הנחש הנאת הגוף שלא לש"ש. וזה שאמרו חז"ל כאלו התענה תשיעי שאכילת תשיעי לבד נחשב כתענית תשיעי ועשירי יחד שנחשב בכתבי האריז"ל ב' ימים רצופין ככ"ז תעניות והיינו יום הב' ככ"ו תעניות כנ"ל והוא לתקן בערב יוה"כ הפגם מכל וכל. דעיקר מה שקצבו בספרי המקובלים התעניתים הוא לאשר יש עבירות חמורות שתשובה ויוהכ"פ תולין ויסורין ממרקין כמ"ש (יומא פ"ו.) ושקלו המקובלים התעניתים שנצרך לכל חטא שלא יהי' צריך ליסורין שימרקו וע"ז הוא אכילת עיוה"כ לתקן זה. שלכן נחשב ככ"ו תעניות כנגד מספר שם הוי' היינו לתקן הכל משרש החטא על כל החמורות. ולכן תלה כאלו התענה תשיעי ועשירי ולא אמר סתם כאלו התענה ב' ימים רצופין. רק דתענית עשירי ג"כ בא לתקן פגם אדה"ר מכל וכל וכאמור. ולכן אי' בזוה"ק (ח"ג רנ"ה:) דח' בגדי כהונה כנגד שילוב ב' שמות הוי"ה ואדנ"י דבגדי זהב הם כנגד ד' אותיות משם אדנ"י שהוא דין דינא דמלכותא דינא. ובגדי לבן כנגד ד' אותיות הוי' שהם רחמים שכן מורה גוון לבן. ואכילת עיוה"כ הוא ג"כ לתקן פגם אדה"ר שיהיו ההנאות ג"כ בקדושה. וזה שאמר בזוה"ק (ח"ג ס"ח:) תענו את נפשותיכם נפשותיכם וכו' אשתכח בעשיראה ענויא דנפשא בתרין חולקין וכו' והמפרשים פירשו בו מה שפירשו. ונראה הענין ע"פ מ"ש בתיקונים בכל לבבך בתרי לבא יצ"ט ויצה"ר ובכל נפשך שיש נפש טוב ונפש רע אף דדם הוא הנפש ואי' בגמ' (בכורות נ"ה.) זכרותא דדמא כבדא וכבד הוא חולקא דעשו כמ"ש בזוה"ק ובתיקונים בכ"ד ובגמ' (ברכות ס"א:) כבד כועס ובכעס אין בו שום טוב וכמו"ש ולא יהי' שריד לבית עשו מ"מ יש ג"כ נפש טוב והיינו רביעית דם שהנפש והחיות תלוי בו זהו בחלל הלב וכמו"ש בתוס' (סוטה ה'.) דם הצליל שממנו משתות הלב וזהו נפש טוב. וכן מה שנזכר נפש רוח נשמה ג"כ מוסב על נפש הישראלי הנפש טוב וזהו שא' עינויי דנפשא בתרי חולקין לנפש הבהמה לתקן הלב כסיל ולנפש טוב לתקן קיום החיים שיהי' בקדושה כמו שהי' קודם החטא. ויוהכ"פ הוא בחי' עלמא דאתי ואי' (ברכות י"ז.) העוה"ב אין בו אכילה ושתי' וכו' דשבת הוא רק מעין עוה"ב א' מששים לעוה"ב כמו"ש (שם נ"ז:) ובא בו המצוה בענוגי הגוף בקדושה. ויוהכ"פ שהוא לגמרי מעלמא דאתי המצוה בתענית ואין בו אכילה ושתי' ואכילת עיוה"כ כאלו התענה תשיעי ועשירי יחד מפני שהוא כמו כ"ז תעניות אחד וכ"ו כמספר שם הוי' שמתקן כל

הפגם של הנאת עצמו מאדה"ר. וזה שזכרו בגמ' עשירי ולא אמרו ב' ימים סתם שהם באים על ענין אחד:

**ומטעם** זה נסדר ביומא בפרק יוהכ"פ מענין המן שאין זה בסתם רק שבכל מקום יש בו שייכות להענין כמו שנסדר במס' שבת בפרק רע"ק האגדה דמתן תורה משום דכו"ע בשבת נתנה תורה ורע"ק הי' שרש תושבע"פ כמו"ש האר"י הק' זצ"ל. וכן נסדר האגדה מענין חורבן בהמ"ק במס' גיטין בפ' הניזקין שהי' נראה אז כמו גט כמו שנא' אי זה ספר כריתות אמכם ובאמת אין זה רק כמו ניזקין כמו"ש (ב"ק ס':) אני הצתי אש בציון ואני עתיד לבנותה. וכן נסדר בגיטין באגדות פ' מי שאחזו מענין הסרת שלמה המע"ה ממלכותו שהי' נראה כמו גט וגירושין דשלהמע"ה הי' מרכבה למדת מלכות דאף דדוד המע"ה הי' מרכבה למדה זו מ"מ בשלהמע"ה כתיב וישב על כסא ה' וכתיב ויתן עליו הוד מלכות אשר לא הי' על כל מלך לפניו וגו'. ומאחר שהוסר ממלכותו הי' נראה כגירושין אבל באמת הי' כמי שאחזו קורדייקוס. וכן ענין אגדת המן בפרק יוהכ"פ שהמן הי' לחם מן השמים וזהו מה שאמרו לחם שמה"ש אוכלין שאמר ר' ישמעאל וכי מלה"ש אוכלין לחם וכו' אבל מר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי והיינו שבאמת המן הי' מזון רוחני בבחי' לכו לחמו בלחמי רק כשירד לעוה"ז נעשה מזון גשמי. וביוהכ"פ הוא המזונות הרוחני מהמן קודם שנתגשם. ובערב יוהכ"פ האכילה ושתי' הוא בבחי' מן אחר שנתגשם וירד לעוה"ז:

## פרק ב

**במ"ר** (אחרי פ' כ"א) בזאת יבא אהרן וכו' ר' יודן פתר קריי' בכה"ג בכניסתו לבית קה"ק חבילות חבילות של מצות יש בידו בזכות התורה וזאת התורה וכו' וחשב שם עשרה דברים שנקראו זאת שבזכות זה נכנס לקה"ק. וכבר אמרנו רמז מזה שאומרים בהגדה עשרה מי יודע כו' עשרה דבריא שבכל מקום שנזכר המספר עשר הוא נגד ע"ס הקדושות שגם עשרת הדברות לעומתם. וקראם במד' בלשון זאת דלשון זאת הוא כמו זה רק זה הוא כשהוא מפורש לעין ומראה עליו באצבעו כמו שיהי' לעתיד (כמו"ש סוף תענית). וזאת הוא לשון נקבה וע"ד שא' בזוה"ק איהו אמת ואיהי אמונה דביעקב אע"ה הי' האור ה' מפורש בלב במדת אמת כמו שנא' תתן אמת ליעקב. ובהשבטים שהם בבחי' כנס"י אף שאין מפורש כ"כ במדת אמת מ"מ ע"י האמונה יוכל לצייר עצמו שממ"ה הקב"ה עומד עליו. וכמו שא' (פסחים נ"ו.) כשם שאין בלבך אלא אחד מפורש בלב במדת אמת כך אין בלבינו אלא אחד רק ע"י אמונה ונקרא זאת. וכשהאמונה הוא בכל המדות במספר עשר מורה שהוא מהימנותא שלימתא מכל וכל וזה שחשב כאן עשר פעמים זאת. וחשב הסדר כפי

שחשבו המקובלים העשר ספירות בג' קוין קו ימין חכמה חסד נצח. קו שמאל בינה גבורה הוד. וקו אמצעי כתר ת"ת יסוד ומלכות לכן חשב במדרש תחלה תורה מילה שבת שהם קו הימין תורה נגד חכמה שהוא מאמר ב' מעשרה מאמרות יהי אור ואור מרמז על תורה כמ"ש ותורה אור ואי' (בר"ר פ' ג') ה' פעמים אורה כנגד ה' חומשי תורה וכו'. מילה כנגד מדת החסד שאברהם אע"ה שהי' מרכבה למדת החסד זכה ראשונה למצות מילה וזכה שזרעו נימולים לשמונה שלא מדעתם וזכה לזה ע"י נדבתו כמו שא' (חגיגה ג'.) בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנא' נדיבי עמים נאספו וכו' שהי' תחלה לגרים. שבת כנגד מדת נצח שמשרע"ה מרכבה לה ושבת הוא חלק משרע"ה כמו"ש ישמח משה במתנת חלקו. ולא רק מה שקיבל מצות שבת מסיני רק ע"פ שא' (שמו"ר פ' א') וירא בסבלותם וכו' הלך משה ותיקן להם יום השבת לנוח. והוא הי' כונתו על יום שכולו שבת היינו שיהי' ישראל פונין עצמן רק לעבודת הש"י כמו שהי' במדבר וזה הי' חלקו. ונגד קו שמאל בינה גבורה הוד חשב במד' תרומות מעשרות קרבנות תרומה אין הפי' תרומת הגורן רק תרומת נדבת המשכן וכמו שהביא הפ' וזאת התרומה. ושם אי' בזוה"ק ובמד' אפי' אחד מישראל יכול לעשותו שנא' מאת כל איש אשר ידבנו לבו והוא כנגד בינה כמו"ש (בפתח אליהו) בינה לבא. מעשרות כנגד גבורה שיצחק אע"ה מרכבה לה וביצחק מצינו ענין מעשרות. אף דבאברהם ג"כ מצינו דכתיב בי' ויתן לו מעשר מכל שם הי' מהשלל שנפל לו בפעם אחד וגם לא רצה בו כלל כמו שאמר למלך סדום הרימותי וגו' ויעקב שאמר ג"כ וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך הי' ג"כ מאשר יתן לו ה'. ועיקר מעשר הוא מעשר גורן ממה שהאדם זורע ומאמין שאף שהוא עושה פעולה וזורע הוא רק מהשי"ת שמטעם זה אמרו (שבת לא.) אמונת זה סדר זרעים ובתוס' בשם הירוש' שמאמין בחי העולמים וזורע. והיינו דאו"ה זורעין על סמך זה שאחר הזריעה יצמח ע"פ הטבע אבל ישראל מאמינים שאף שזורע וצומח הוא רק מכח חי העולמים ואין תולין בטבע. וביצחק אע"ה מצינו ויזרע יצחק וימצא מאה שערים ואי' (בר"ר פ' ס"ד) אומד זה למעשרות הי'. והוא כנגד מדת גבורה ואיזהו גבור הכובש את יצרו שהיצה"ר מסמא את עיני האדם לומר על הכל מקרה הוא ודרך הטבע. וקרבנות כנגד הוד שאהרן הכהן מרכבה למדת הוד והוא הי' שורש כל הקרבנות שההקרבה הי' על ידו. ונגד קו האמצעי כתר ת"ת יסוד מלכות חשב במד' ירושלים שבטים יהודא וישראל. ירושלים שקדושתו לפנים מן החומה בחי' אור מקיף כנגד מדת כתר שהוא ג"כ בחי' אור מקיף. ושבטים כנגד מדת ת"ת כמ"ש (בפתח אליהו) תפארת גופא מדת יעקב אע"ה ויעקב צורתו חקוקה בכסה"כ והי' כמו אדה"ר קודם החטא וגופא היינו י"ב שבטי י"ה שעליהם כתיב

ויגע בכף ירכו שעליהם הי' יכול למצוא טענה והם באו לתקן זאת והוא כנגד תפארת גופא ונטל זכות השבטים עמו. יהודה כנגד יסוד דאף דיוסף מרכבה למדת יסוד מ"מ מצינו שמשיח בן יוסף יהרג כמו"ש (סוכה נ"ב.) ומשיח בן דוד כתיב בי' חיים שאל ממך נתת לו. אך מדתו של יוסף הי' התגברות על יצרו ולא קלקל כלל. ומה שאירע לו זה נתקן ע"י עשרה הרוגי מלכות כידוע. אבל כאן בא לתקן פגם אדה"ר אחר הקלקול וביהודא בו התחיל הקלקל בער ואונן ואח"כ בדוד המע"ה ג"כ נכתב עליו על הגוון שפגם בזה רק באמת אז"ל לא הי' דוד ראוי לאותו מעשה רק להורות תשובה ליחיד וכמו שאז"ל (ע"ז ה'.) על הפ' נאום הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה. ומשיח בן דוד יהי' היחיד ששב שבתשובה שלו יכניס תשובה בלב כל ישראל שע"ז א' (יומא פ"ו:) שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו ואז יתקן כל פגם אדה"ר בזה שהכניס הנחש הנאת הגוף שהטיל בה זוהמא. ולכן נחשב במד' יהודה נגד מדת יסוד. וישראל כנגד מלכות שהם בכלל נקראו כנסת ישראל ובזכות עשרה דברים אלו שנקראו זאת היינו שהאמונה בשלימות בכל הי' דברים בזה הכח נכנס אהרן הכה"ג לבית קה"ק:

## פרק ג

**במד'** (אחרי סו"פ כ"א) ע"פ וכל אדם לא יהי' באוה"מ בשנה שמת בה שמעון הצדיק וכו' אמר להם בכל שנה ושנה הי' זקן אחד לבוש לבנים וכו' שנה זו נכנס עמי ולא יצא עמי א"ר אבהו ומי יאמר שאדם הי' ולא הקב"ה בכבודו הי' נכנס ויוצא עמו א"ר אבהו וכה"ג לא אדם הי' אלא כההוא דאר"ס בשעה שהי' רוה"ק שורה עליו הי' פניו בוערת כלפידים הה"ד כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' כי מלאך ה' צבאות הוא. וכבר תמה המת"כ דמקודם א"ר אבהו שהי' הקב"ה בכבודו ליישב מה שנא' וכל אדם לא יהי' וכדרשת הירוש' אפי' אותן שכתב בהן ודמות פניהם פני אדם. ואח"כ מסיים על שאלתו וכהן גדול לאו אדם הי' אלא שהי' מלאך נראה שחזר בו ופירש וכל אדם כמשמעו. וקשה לומר על ר' אבהו שהוא בעצמו אמר ב' המאמרים שחזר בו. אך הענין שהכה"ג בכניסתו לקה"ק לא הי' לו שום גוף מעוה"ז שהי' לו התפשטות הגשמיות לגמרי והי' נשאר בו רק בחי' נשמה נר ה' נשמת אדם. דאהרן הכהן הי' שורש תושבע"פ דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו והיינו פי ה'. וכמו"ש בזוה"ק (ח"ג ר"א ב') אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כולא פי ה'. ובס' יצירה חשב שבשבת נברא פה בנפש ובודאי הי' לאדה"ר הפה גם בע"ש שהרי דיבר אדה"ר בע"ש עם השי"ת וקרא שמות. רק פי ה' היינו בחי' תושבע"פ שזה נברא בשבת כמו"ש בזוה"ק (ח"א מ"ז ב') ויכל אלהים ביום השביעי דא תושבע"פ. ובשבת דאי' בזוה"ק שהוא יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא אז בכח האדם

לדבר דבר שיהי' דברי אלהים חיים ויהי' נקרא פי ה' שהשי"ת שוכן בלב כמו"ש (שהש"ר ה' ב') היכן מצינו שנקרא הקב"ה לבן של ישראל דכתיב צור לבבי וחלקי אלהים לעולם והפה שליח הלב וע"ז נאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא פי' מלאך ה' צבאות הוא קאי על התורה שיבקשו מפיהו שהוא מלאך ה' היינו שליח הלב שהוא השי"ת שנקרא צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. אבל הכה"ג כשנכנס לקה"ק שם נתפשט מכל גשם ועניני הגוף והי' רק כנשמה בלא גוף וכמו שנא' ויפח באפיו נשמת חיים ואי' בתיקונים מאן דנפח מתוכו נפח ולא הי' כלל בכלל אדם אפי' כאותן שכתב בהן ודמות פניהם פני אדם שהי' אז גדול ממלאך. ושם בקה"ק לא הי' לו שום דיבור כלל שהתפלה שהי' מתפלל הי' בהיכל כמ"ש (יומא נ"ב:) ושפיר כתיב וכל אדם לא יהי' וגו'. והוא ג"כ בכלל מה שאמר הקב"ה בכבודו הי' נכנס עמו וכו'. ומטעם זה נקרא הכה"ג בכל סדר היום אישי כה"ג שהוא מלשון אש שאז הי' כה"ג בבחי' אש אוכלה אש נשמתא בלא גופא. ולכן בפעם האחרון שהוזכר (שם ע"א.) מצאו בשוק לכה"ג א"ל אישי כה"ג עשיתי שליחותך וכו' אי' שם אח"כ דרשת הגמ' על פסוק אליכם אישים אקרא אלו תלמידי חכמים וכו' הרוצה לנסך יין וכו' דהת"ח נקראו אישים שמדברים דבר והוא פי ה' שהדיבורים שלהם הם מלאך ה' שליח הלב שהוא הקב"ה השוכן בתוכם כמו שנ' צור לבבי וחלקי וגו'. ואף שלא כל כהן גדול הי' ראוי לזה שיתפשט כ"כ מכל מיני גשמיות הגוף עד שיהי' כנשמה בלא גוף ומ"מ נכנסו לקה"ק. כבר אי' בס' עבודת ישראל פי' על הגמ' (יומא ע"א:) שהשיבו שמעי' ואבטליון להכה"ג ייתון בני עממיא לשלם דעבדי עובדא דאהרן וכו' היינו שהם בכחם הגדול ובכונותיהם התכונו אז כל הכונות שהי' צריך הכה"ג לכוין ורק בכחם נכנס אז הכה"ג לקה"ק. ואז באותו זמן היו הם שמעי' ואבטליון הגדולי הדור דעבדו עובדי דאהרן והם היו עיקר כח תושבע"פ וכמו שאמרנו שעי"ז הי' ראוי להיות בקה"ק מפני שהי' אהרן שרש תושבע"פ. ושמענו בשם המגיד דקאזניץ זצ"ל שאמר פ"א בעיוה"כ שגם אז בזמנו נמצא כח ג' האבות הקדושים ואמר על הרב הק' מאפטא בעל אוהב ישראל זצ"ל שהוא בחי' אברהם ועל הרבי מלובלין זצ"ל שהוא בחי' יצחק ואת עצמו שהי' שמו ישראל חשב כנגד בחי' יעקב רק חסר הכבש להקריב. ואמר שהוא מכוין כל אותו הכונות של הכה"ג בהקרבם. והמכוון שלו מה שהזכיר הג' אבות ע"פ המדרש (אחרי שם) בפר בן בקר זה אברהם וכו' איל לעולה זה יצחק וכו' עז בזכותו של יעקב וכו' שנכנס עמו זכות האבות וע"ז הזכיר שנמצא בדור שלו ג"כ הקרוים בשמות האבות הקדושים שהם בבחינתם והכונות יכול לכוין כמו שהיו מכונים גדולי הדור בזמן שלא הי' הכה"ג ראוי לכך כנ"ל. וכיון שיכול להיות הכונות ע"י

אחר אמר שאין הקרבנות מעכבין. ואי' במד' (בר"ר פ' נ"ו) אין דור שאין בו כאברהם וכו' ובתדב"א אין דור שאין בו כאברהם יצחק ויעקב רק שאין אנו יודעין מי הם והם יכולים לכוין כל הכונות הראוין לכה"ג. ואף שאין לנו הקרבנות מ"מ כשנזכה נוכל לתקן על ידיהם שהם יכוונו המכוון של הקרבנות ולתקן הכל ביוהכ"פ כמו שהי' מתקן הכה"ג בהכנסתו לקה"ק וכדברי המגיד הק' זצ"ל:

## פרק ד

**בגמ'** יומא כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי ופירש"י ז"ל וכיון דאכילתו חשיבא עינוי כל דמפיש באכילה ושתי' טפי עדיף. ובמקום אחר פירש"י ז"ל התקן עצמך בתשעה שתוכל להתענות בעשירי. ולפי הפירושים הללו הי' די שיאכל מאכלים בעלמא רק שיהי' שבע כמו לחם וכדומה ולאו דוקא מאכלים יקרים וטובים ומצינו בגמ' שהיו מהדרים אחר בשר ודגים דייקא כדאי' במשנה בארבעה פעמים בשנה צריך להודיעו ולר' יוסי הגלילי אף בערב יוכ"פ בגליל שהיו מהדרים אחר בשר בהמה וביהודה ושאר מקומות היו מהדרים אחר בשר עופות וכמ"ש התוס' בפ"ק דכתובות. וכדמצינו במד' במעשה דחייט שקנה דג והעלה בדמיו כנגד ההגמון צריך להבין מה הוא החשיבות דיום הזה לאכול בו מאכלים טובים. הענין הוא כדאי' בכתבי האריז"ל שיש קדושה יתירה במאכלים מן החי ממאכלים מן הצומח כי בכל המאכלים יש מוצא פי ה' המחי' את האדם ובחי יש יותר מוצא פי ה' מן הצומח ובצומח עצמו יש בחטים חיות יותר מן השעורים שחטים עולה כ"ב כנגד כ"ב אותיות התורה לזאת הוא מאכל חשוב להאדם מן מאכל שעורים שהוא רק מאכל בהמה וכשהבהמה אוכלת אותו אז עולה במעלה יתירה ע"י אכילת הבהמה וכמו דמצינו בר' חסדא דאמר אנא לא בעניותי אכלי ירקא ולא בעתירותי בעתירותי באתרא דיעול ירקא יעול בשרא וכוורא ג"כ פירושו דהיתה זאת כוונתו בעניותי כשהי' במדרגה קטנה הי' חפץ יותר לאכול מאכל מדבר חי להשיג קדושה יתירה. ובעתירותי כשהגיע למדרגות גדולות הי' ביכלתו לתקן יותר המאכלים שיש בהם חיות יותר וכמו שמצינו בר' נחמן שאמר בעוד דלא אכילנא בשרא דתורא לא צלינא דעתאי. ג"כ שהי' רצונו יותר בבשר מצד הקדושה שיש בהחי יותר. ולכן משום שהמאכל שאוכל בתשיעי נותנת לו הכח לתענית יום העשירי זה הוא יקרות דיום העשירי שיקבל החיות מן המאכלים היותר טובים שיאכל בתשיעי שיש בהם חיות קדושה יותר. ובתוס' מקשים כיון שמצוה לאכול בתשיעי למה ל"א הכל מודים בעיוה"כ דבעינן לכם ע"ש. ולפמ"ש ניחא ג"כ דבזה אין המצוה לענג עצמו דזהו משמעות לכם ויבואר יותר דהנה אי' בזוה"ק מאן דאכיל ושתה בתשיעאה ומענגא נפשי'

במיכלא ומשתיא אשתכח בעשיראה עינויי דנפשא בתרין חולקין ובהגהות הזוה"ק הואיל והעינוי מתוך העונג הוא יותר קשה הו"ל כתרי עינויים. א"נ שהתענית הוא עינוי הגוף והאכילה הוא עינוי הנפש ופי' זה הוא ג"כ בשל"ה. ודחה זה הפי' הב' כי כתיב מאשר חטא על הנפש ואז"ל זה היושב בתענית. ונראה דעיקר כפי' הראשון ובאמת גם זה אינו נראה מלבר דגוף הדבר בכפי הנראה כשאוכל מאכלים טובים נוח יותר להתענות למחר כי נותנים כח יותר ואין נראה מה שכתב שיהי' עי"ז עינוי גדול יותר מחר. בלא"ה הרי רש"י כתב טעם האכילה ושתי' כדי שיוכל להתענות והוא אמר בהיפך. וגם במד' הנ"ל אמר שהוא ליקרא דיוהכ"פ ולפי דעתו הוא להיפך ומה יקרא דיוהכ"פ יש בזה שירגיש עינוי יותר. ופי' הב' ג"כ בלא"ה תמוה דמפרש ב' חולקין גוף ונפש ובאמת זה נא' אח"כ שם בזוהר אבל גם שם נראה דקאי על מה שנא' נפשותיכם לשון רבים אנפש דלא כתיב נפשיכם משמע ב' חולקין שניהם קאי אנפש. אכן באמת הטעם שציוה הקב"ה להתענות ביוהכ"פ שרצונו ית"ש לסלוח לנו כל עונותינו לכן צריכים אנחנו לעקר ולשרש ולתקן שורש התחלת חטא אדה"ר שהי' ראשית בענין אכילה. וא' במד' מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר שלא יכלת לעמוד בציוויך שעה אחת והרי בניך ממתינים לערלה שלש שנים וזה הוא תיקון חטאו. אמנם זה התיקון עדיין אינו בשלימות לכל ישראל כי הוא רק לאותן שאין לו בכרמו או בגינתו יותר אילנות מזה המין וגם אין מוצא לקנות או שאין לו במה לקנות מאחרים פירות שכבר יצאו מידי ערלה שאין לו לאכול מאותו המין ואעפ"כ ממתין שלש שנים. אמנם מי שיש לו עוד מאותו המין זה לא יוכל לתקן עוד יצרו בכך כי מה רבותא הוא שממתין כיון שיש לו מאותו המין. אבל יום הכפורים נצטוינו להתענות לגמרי בלי שום אכילה ושתי' ולא רק שעה אחת רק מעל"ע שלם בזה נתקן בודאי החטא אדה"ר בשלימות ע"י התגברות כזה:

**והנה** התגברות נגד היצה"ר הוא בשני אופנים בחי' אתכפיא ובחי' אתהפכא אתכפיא היינו שכובש את יצרו ופירש עצמו לגמרי וענין אתהפכא הוא שמהפכים הכל לקדושה. ותיקון האכילה דאדה"ר לאהפכא הוא ע"י אכילה דקדושה היינו שהגם שאוכל אינו אוכל בשביל הנאת הגוף כאכילת אדה"ר בשביל שהוא טוב ותאוב ומצד היצר רק לצורך קדושה כדכתיב צדיק אוכל לשובע נפשו שאכילה שלו הוא רק להחיות את נפשו. כמו שמצינו ברבינו הקדוש שהי' אוכל כל מעדני עולם שהי' שלחנו שלחן מלכים ואמר על עצמו שלא נהנתי אפי' באצבע קטנה. ובהלל הזקן שאמר שהולך לגמול חסד עם אכסניא שיש לו בתוך ביתו והי' כונתו על עצמו. וענין בחי' אתהפכא כזה הוא מדרגה יותר גדולה מענין בחי' אתכפיא כי מכניס את יצרו לקדושה גמורה. והנה הב' ענינים האלה

שייכים בנפש והעינוי והצום ביוהכ"פ הוא בחי' אתכפיא והגוף יש לו עינוי בזה שאינו אוכל ושותה כלל. וכמו"כ יש עינוי לנפש בערב יוכ"פ היינו מה שכופה נפשו ולבו שאף שאוכל מעדנים יהי' בלי שום הנאת הגוף רק מצד שמצוה לאכול בתשיעי ולפי שהש"י ציוה. ואלו ציוה הש"י להתענות גם בט' מהפסקת ב' ימים היינו מתענים בשמחה לעשות מצות ה'. וכמו כן כשציוה לאכול ולהתענג אנו אוכלים רק בשביל מצות השם לבד ולא לענג הגוף כלל. וזה הוא כונת הזוה"ק במה שאמר ואשתכח בעשיראה ענויא דנפשא בתרין חולקין היינו מצד התענית שהוא עינוי הגוף ועינוי נפש מצד אתהפכא שהכח בתענית בעשירי הוא מצד האכילה שאוכל בתשיעי בלתי הנאת עצמו. והצורך לזכך הנפש בשני הענינים הוא מרומז שכתיב נפשותיכם שמשמע ב' נפשות. כי משכן היצה"ר הוא בלב ובלב יש ב' חללים לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו ואז"ל שהיצה"ר דומה לזבוב שיושב על ב' מפתחי הלב ורצונו להחטיא אף הלב חכם כמו שנא' כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא היינו במעשה טוב עצמו מצד הלב חכם ג"כ היצה"ר רוצה להכניס בעשייתה איזה פסול שאל יעשה אותה בשלימות גמור כרצונו ית"ש. והם השני נפשות שבאדם הנפש שבלב חכם והנפש שבלב כסיל. והשני עינוים הם לבטל כח היצר משני חללי הלב. העינוי והצום לבטל היצר שבחלל השמאלי. ובחי' אתהפכא מבטל כח היצר ששוכן על מפתח הלב חכם ע"י שמכניס הנאת עוה"ז ג"כ בקדושה. ובזה מתורץ קוש' התוס' דכאן לא שייך כלל לומר הכל מודים דבעי' לכם כי האכילה דערב יוהכ"פ הוא דייקא שלא יהי' לכם שלא יהי' לו שום הנאה גופניות מהאכילה רק מצד קדושה שמצוה לאכול ומ"ש ביו"ט דבעי' לכם היינו הנאת הגוף וזהו המצוה שבגוף. וכן בשבת עונג שבת הוא בהנאת הגוף וזהו המצוה אפי' אין לו שום כונה לש"ש רק לענג גופו ג"כ הוא מצוה ובכהאר"י ז"ל אי' דהכל בקדושה ע"ש. אבל בעיוהכ"פ אדרבא מצותו שלא יהי' כונת אכילתו לכם ולהנאת גופו כלל רק לה' לקיים מצות ה'. וזהו הענין כאלו התענה תשיעי ועשירי ופי' התוס' כאלו נצטוה להתענות והיינו דבלא"ה מה מעלה הוא כאלו התענה. והטעם בזה לפי שאוכל על כונה זו דאנו לפי הכרתנו גודל חטאינו ואשמותינו אלו הש"י ציונו להתענות הפסקה ב' ימים ורק עי"ז ימחול. בשמחה רבה היינו עושים כנ"ל ומה שאנו אוכלים הוא רק בשביל מצות הש"י כנ"ל:

**והנה** ענין בחי' אתהפכא אם שהוא מדרגה יותר גדולה מבחי' אתכפיא אעפ"כ נצטוינו ביוהכ"פ להתענות מצד כי ענין אתהפכא הוא ענין פנימיות ונסתרות שבלב האדם שאין מבין ע"ז רק השי"ת לבד. לזאת נצטוינו בתשיעי בענין אתהפכא שנהי' רצוים לפניו ית"ש

שעי"ז ימחול השי"ת לנו על עונותינו ביוהכ"פ. ואמנם לסתום גם פיות המשטינים שלא יהי' להם פתחון פה לקטרג כי המלאכים אינם יודעים מהנסתרות שבלב רק מה שאנחנו עושים בפועל לכן המצוה ביוה"כ להתענות שיראו המקטריגים בפועל צדקת מעשינו ולא יהי' להם מה לקטרג ועי"ז יתכפר לנו עונותינו. ועוד אי' בזוה"ק את נפשותיכם ר"ל דמלת את נדרש בכל מקום לרבות הטפל לאכללא כולא גופא ונפשא והוא ע"ד דאי' בפ' חלק משל למלך שהושיב שומרים בפרדס חיגר וסומא אמר אחד לחבירו נאכל מן הפירות וכו' אח"כ הרכיב החיגר על הסומא ועי"ז שפטם כמו כן הנשמה והגוף כל אחד אומר אני לא חטאתי מעמידין הנשמה והגוף יחד ודנין אותם לכך וכו'. כן לכפרת העונות צריכים אנחנו לעינוי הנפש והגוף יחד. ואי' בגמ' בר' ששת שישב בתענית אמר כשם שישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי יהי רצון שיהי' חלבי ודמי שנתמעט כאלו הקרבתיו לפניך על המזבח ותרצנו. כי חלבי ודמי מרמז על הגוף והנפש ביחד כי הנפש מרומז בדם כמו שנא' כי הדם הוא הנפש. וחלבי מרמז על הגוף כדכתיב שמנת עבית כסית. ומקצת נפש הוא ככל הנפש לכן נחשב כאלו כל האדם הקריב עצמו על גבי המזבח ונזכר עקידת יצחק:

## פרק ה

**התוס'** מקשה (ר"ה ט':) על מה שלא חשבו בגמ' גם על ערב יוכ"פ דהכל מודים דבעינן נמי לכם כי הלא נלמד מפסוק ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש וכו' שכל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכ' כאלו התענה תשיעי ועשירי. וי"ל בזה ע"ד פירש"י ז"ל ביומא שלכן נרמז בתיבת ועניתם מפני שכל סיבת האכילה בערב יוהכ"פ הוא רק כדי שיהי' לו כח להתענות למחר. וממילא אין לו שייכות למצות לכם כמו בשאר יו"ט שבא המצוה על גוף האכילה בעצם. משא"כ בעיו"כ אין המצוה על גוף האכילה רק כדי שיקל מעליו העינוי של יוהכ"פ. אמנם אם כפי הטעם הזה ע"פ פשוט שעיקר מצות האכילה עתה הוא רק להיקל העינוי לא הי' בזה שום מצוה דייקא באכילת מעדנים רק לאכול לחם לשובע כדי להיקל מעליו העינוי. והלא מצינו בדחז"ל שהמצוה הוא להרבות במאכלים חשובים בבשר ובדגים כאמרם ז"ל בארבעה פרקים וכו' ובערב יו"כ בגליל ובדגים כמעשה דההוא חייט שמובא במד'. ורש"י בר"ה ט' א' כתב דממילא יש מצוה בריבוי אכילה ע"ש. וכדמייתי זה הרא"ש סוף יומא ובזוהר אחרי ס"ח ב' ריש ד"ה תענו אי' ומענגא נפשי' כו' ע"ש. ולהבין זאת י"ל שענין האכילה של סעודת עריו"כ הוא בא דייקא לתקן ראשית הקלקול של הנחש שהי' בענין אכילה והיינו שבודאי ברא השי"ת כל מיני התענוגים והמעדנים לצורך האדם רק לאכלם שלא להנאת עצמו. אבל זה הי'

עצת הנחש להביאם להרגיש הנאת עצמו להיות לתאוה יבקש נפרד וזהו עטיו של נחש הרגשת הנאת עצמו כמו שנא' ותרא האשה וגו' וכי תאוה הוא לעינים וגו' ותקח מפרי' ותאכל. וע"ז בא דייקא מצות אכילה ושתי' בעיו"כ והכתוב מכנה אותה בלשון ועניתם היינו שעיקר האכילה ושתי' ביום זה לא יהי' בהרגשת תענוג עצמו לתאות נפשו רק אדרבא יהי' נחשב לי' כעינוי שאינו רוצה כלל באכילה זו רק הוא מוכרח לקיים מצות השי"ת להיקל מעליו העינוי. ובזה דייקא נתקן שורש הפגם של התאוה הנצמח מקלקול הנחש בהרגשת הנאת עצמו כנ"ל. וע"ז בא המצוה דייקא באכילת מעדנים ועכ"ז לא יכוין בזה להנאת עצמו. ועוד ביחוד המצוה באכילת דגים כדאי' בש"ע ממעשה החייט הנ"ל. כי מין דגים מרמזים על ריבוי התאוה כמו שאז"ל דגים פריצי. וכמו שכבר דברנו מזה מענין סעודת לויתן שלעתיד שהוא בחי' בירור התאוה קליפת ישמעאל ויהי' נקרא לבן שיתלבן כדאי' בזוה"ק פ' תולדות מפני שיש לו שורש בהקדושה מה שיושאר לחמידו דאורייתא. ולכן גם ישמעאל שמרמז על תאוה עשה תשובה. וכמו כן מין דגים הגם דפריצי אמנם הוא מה שנטבע בהם מטבע הבריאה וזה אין רע בעצם רק מה שהאדם ממשיך על עצמו בבחירתו להיות שטוף בהתאוה להנאת עצמו. ולזה כאשר השחיתו דור המבול את דרכם והמשיכו קליפת התאוה מצד בחירתם על כל הברואים לזה נא' וימח את כל היקום אשר על פני האדמה וגו' זולת הדגים שבים מפני שלא שלטו בהם ידי אדם לכן לא המשיכו אותם להתאוה יותר ממה שנטבע בהם מצד הבריאה. וזה הענין שאוכלים דגים בסעודה זו כי זהו ג"כ עיקר מצות הסעודה עתה לתקן הקלקול מתאות האכילה לבל להיות המכוון להרגשת הנאת עצמו רק בעבור ציווי השי"ת ואם לאו לא הי' אוכל. ולזה בא מצות אכילה של יום זה בלשון ועניתם כפי דברנו הנ"ל:

**והנה** כבר דברנו מזה על מנהג ישראל שאוכלים מאכל שקורים קרעפליך שהם בצק ממולא בבשר בג' זמנים שהם של חול ואעפ"כ הסעודה בהם מצוה זכר למן שהי' יורד בג' זמנים אלו והבצק מלמעלה ולמטה כמו הטל שעל המן. וביותר ביום הזה בעיו"כ שאכילת סעודה זו הוא בעצם כבחי' אכילת המן עפ"י הדברים הנ"ל. כי גם אכילת המן הי' ע"ד הנ"ל כמו שנא' ויענך וגו' ויאכילך את המן וגו' כי מי שהי' כונת אכילתו רק לשובע נפשו כמש"נ צדיק אוכל לשובע נפשו הי' מרגיש בהמן כל מיני מטעמים שבעולם. והעם שהתאוו תאוה להרגשת עצמם הי' צועקים נפשינו יבשה אין כל ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. ועל רמז זה נזכר כל ענין המן ביומא בפרק יום הכפורים מפני שהמה ענין אחד כי גם עצם יוהכ"פ מכפר על בחי' הפגם של התאוה שע"ז הי' הקרבן לעזאזל כאמרם ז"ל למה נקרא שמו עזאזל שמכפר על מעשה עזא ועזאל. וכמו"כ כל

ענין האגדות שנזכרו בגמ' כל אחד יש לו שייכות לאותו ענין. כמו מ"ת במס' שבת בפ' ר' עקיבא כי לד"ה בשבת נתנה תורה לישראל. ופרק רע"ק ירמז על תושבע"פ כי רע"ק הי' השורש של בחי' תושבע"פ כי כולהו סתימתאה אליבא דרע"ק וכדאי' בשם האריז"ל. וגם אגדות החורבן נזכר במס' גיטין בפרק הניזקין כי ענין החורבן הוא כמו גירושין למראה עין ופרק הניזקין יורה על דרש כי תצא אש וגו' שלם ישלם המבעיר את הבערה שהקב"ה כביכול הצית אש בציון והוא בכבודו ישלם הנזק כמו שנא' ואני אהי' לה חומת אש סביב. ואגדות שלמה המע"ה שהי' מלך והדיוט במס' גיטין בפ' מי שאחזו. כי שהמע"ה הוא שורש המרכבה למדת המלכות כמו שנא' וישב על כסא ה' וגו' והוא שורש כנס"י. כי ענין טירוד שלמה ממלכותו הי' נראה ג"כ כענין גירושין. ופ' מי שאחזו קורדיקוס ירמז שהי' רק לפי שעה ע"י הרוח של השד אבל בעצם הי' בשלימות מלכותו תמיד וכמו"כ ענין אגדות המן יש לה שייכות דייקא ליום הכפורים כנ"ל:

**וענין** אמרם ז"ל כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עלי' הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי. י"ל הרמז בזה ע"פ הנזכר בכתבי האריז"ל שתשיעי ועשירי מרמזים על תיקון יסוד ומלכות כי ערב יוהכ"פ הוא נגד תיקון היסוד שהוא מדת יוסף הצדיק להתרחק א"ע מהרגשת הנאת עצמו מכל וכל. ולזה נדרש בו במדרש הים ראה וינוס ארונו של יוסף ראה כי גזירת המבול הי' על ריבוי תאותם כי מים הזדונים הממשיכים האדם על ריבוי התאוה של ההיפך ועל יוסף לא הי' להם שום אחיזה לכן ברחו מאתו מפני שנא' עליו וינס ויצא החוצה. ויוהכ"פ הוא תיקון מדת המלכות נגד בחי' דוד המע"ה שהקים עולה של תשובה והוא בחי' משיח להיות נתקן גם מי שנטבע בההיפוך להיות נעשים כזכיות וזהו בחי' יוהכ"פ לפני ה' תטהרו אם יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ולכן א' במד' שנחשון בן עמינדב קפץ לתוך הים ובא לו המים עד חוטמו וצעק הושיעני ה' כי באו מים עד נפש ודייקא עי"ז נושע שאמר הקב"ה בניי טובעים וכו'. והנה אמרו יוסף שקדש ש"ש בסתר נתן לו ה' אחת משמו והוא מרמז על ה' ראשונה שבשם הוי' ב"ה וזכה עי"ז להיות יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו כי עי"ז נמצא בשמו יה"ו ג' אותיות ראשונות של השם והיינו שנתקן במחשבה מפני שקידש ש"ש בסתר היינו שקידש המחשבה והרהור. אבל יהודא שקידש ש"ש ברבים היינו ע"י הודאה ותשובה נקרא כולו על שמו של הקב"ה. היינו שנמצאו בשמו כל אותיות הוי' ב"ה בשלימות גם ה' אחרונה המרמזת על תיקון המעשה ג"כ בפועל שיתברר לטוב. ולכן כל האוכל ושותה בתשיעי על כונה הנ"ל לקיים מצות עינוי כי האכילה כזה נקרא עינוי כנ"ל. עי"ז מעלין עליו כאילו התענה

תשיעי ועשירי מפני שנתקן בזה שלימות התיקון ה' עלאה עם ה' תתאה בחי' המחשבה עם בחי' שלימות המעשה כדברנו הנ"ל:

## פרק ו

**בזוה"ק** (ח"ג ס"ח ב') וע"ד מאן דאכיל ושתי בתשיעאה ומענגא נפשי' במיכלא ובמשתיא אשתכח בעשיראה ענויא דנפשא בתרין חולקין ואשתכח כאלו אתענו תשיעאה ועשיראה. את נפשותיכם לאכללא כלא גופא ונפשא ולאתכנעא בהאי יומא וכו' זכר כאן לשון מענגא נפשי' שבאמת אחר שעברו כבר ט' ימים שעליהם נא' דרשו ד' בהמצאו וגו' יעזוב רשע דרכו וגו' שהוא הזמן לבקש מהשי"ת על הסיוע לשוב בתשובה ולעזוב דרך רשע והאדם מרגיש בעצמו שעדיין לא עשה מאומה כי מי יאמר זכיתי לבבי שדרש ה' בימים אלו בהמצאו כראוי. ואז נשבר לבו בקרבו ומצדו הוא רוצה להתענות כמו שהי' המנהג להתענות כל עשי"ת. רק בעיוה"כ צוה השי"ת לאכול ולשתות. ויש מצוה באכילת בשר כדמוכח (בחולין פ"ג.) וכדברי ריה"ג אף עיוה"כ בגליל. וכן יש מצוה באכילת דגים כמ"ש במדרש במעשה דחייט (הובא בראי"ש וטור או"ח סי' תר"ד). ויש לו עינוי מזה שאינו יכול להתענות כרצונו ואוכל רק לש"ש. ולזה אמר לשון מענגא נפשי' שהמכוון רק לענג הנפש. כמו אכילת שבת שהסעודות ברזא דענג שהם ר"ת עדן נהר גן (זה"ק ח"א כ"ו א') וכמש"נ אז תתענג על ד' שהוא עתי"ק עדן עלאה שהוא על ה' קוצא דיוד דלעילא דרמיזא לאין (כמ"ש בזח"ג ס"ה ב') וכמו שאמרנו כ"פ שדקדקו בגמ' בכ"מ המענג את השבת ול"א המתענג בשבת שהמכוון הוא לענג הנשמה יתירה שנקראת שבת (זח"ב פ"ח ב') והיא מתענגת מסעודת שבת כמ"ש בזה"ק (שם ר"ד ב') וכן כאן באכילת עיוה"כ אמר ומענגא נפשי' במיכלא ומשתיא שהאכילה רק לש"ש ברזא דענג לכו לחמי בלחמי וגו' דיש לו עינוי מזה שא"י להתענות:

**ואשתכח** בעשיראה ענויא דנפשא בתרין חולקין והוא כמו שדקדק בזה"ק אח"כ במש"נ את נפשותיכם ולא כ' נפשיכם לכלול ב' הנפשות וז"ש לאכללא כלא גופא ונפשא. גופא הוא נפש הבהמיית שיש לכל בע"ח. ונפשא הוא נפש הישראלית בקדושה וכמ"ש האריז"ל שכל מזון כלול מגשמיות ורוחניות. והגשמיות מקיים את הגוף ונפש הבהמיית. והרוחניות הוא קיום להנשמה וזש"נ כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי ה' והיינו הכח שמחי' את הדבר וכש"נ ואתה מחי' את כלם ומזהו חיות הנפש. וזהו ענויא דנפשא בתרין חולקין עינוי נפש הבהמה. ונפש דקדושה שמתקיים מרוחניות המאכל. וז"ש אח"כ ולאתכנעא בהאי יומא וכו' שנשאר בהכנעה ושברון לב ממה שא"י להתענות בתשיעי שהלב יודע שעדיין הוא רחוק מהשי"ת והי'

התענית אצלו כמו עונג כד"ש בת"ח שמותר להתענות בשבת שהוא עונג שלו ונשאר אצלו ההכנעה אף ביוה"כ לאתכפרא על חוביהון. ואף מי שאין מרגיש בעצמו חטאים פשוטים מ"מ לבו נכנע ונשבר בקרבו כמ"ש האריז"ל לדלג בר"ה על כל לשון חטא ועון וכן לדלג א"מ כתבינו בספר סליחה ומחילה מפני שהסליחה ומחילה בא רק על חטא ועון ומ"מ אומרים בר"ה א"מ החזירנו בתשובה שלימה לפניך ולא צוה האריז"ל לדלגו אף שהתשובה ג"כ בא על חטא ועון. אך באמת תשובה יתכן אף למי שלא חטא כלל רק כשזוכה ומשיג גדלות הבורא ית' אז הוא בוש בנפשו על עבודתו להשי"ת כי במה נחשב הוא נגד גדלותו ורוממותו ית"ש עד"ש (חולין פ"ט.) בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמיכם לפני והיינו גדולה בהשגת הבורא ית"ש. שזהו ענין נתתי גדולה לאברהם שאין הפי' בגדולה בעוה"ז שלא נחשב אצלו כלל רק גדולה בהשגה ואמר ואנכי עפר ואפר. וכן למשה ואהרן שהשיגו יותר אמרו ונחנו מה שלא נחשבו בעיניהם אף כעפר ואפר. וכן בכ"ז שישראל זוכה להשיג מגדולת הבורא ית"ש אז בוש במעשיו ושב בתשובה על עבודתו שלא היתה כראוי לפי גדלותו ית"ש. וז"ש בר"ה א"מ החזירנו בתשובה שלמה לפניך מפני שזה יתכן אף בלא חטא ועון וכאמור. וז"ש ולאתכנעא בהאי יומא וכו' שההכנעה יתכן בכ"א אף לגדולים שלא קלקלו כלל כמ"ש בגמ' אתם ממעטין עצמיכם לפני:

**ואמר** אח"כ בזה"ק כי ביום הזה יכפר עליכם היום הזה מיבע"ל והיינו כיון שעצומו של יום מכפר הול"ל היום הזה. אלא ביום הזה דבי' אתגלי עתי"ק לכפרא על חוביהון דכלא. הענין הוא דיום נקרא אור כמש"נ ויקרא א' לאור יום וכמשנ"ד (נדרים ח':) מש"נ הנה יום בא בוער כתנור וגו' שהקב"ה מוציא חמה מנרתיקה וכו' דחמה הוא המאירה מאור הראשון שנגנז. והזה מורה על שנתגלה מפורש כמראה באצבע. כמו שהי' בקי"ס שאמרו זה א' וכמו שיהי' לעתיד שכ"א מראה באצבעו זה ה' וגו' (כמ"ש בסוף תענית) וזש"נ ביום הזה כשיאיר מדת זה כמו שהי' בקי"ס דאי' (במכילתא בשלח וזה"ק שם ס"ד ב') ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל. וז"ש דבי' אתגלי עתי"ק לכפרא על חוביהון. והוא עד"ש (שבת פ"ט:) אם יהי' חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משי"ב והיינו שכבר הוזכר שם תוהו ובהו וחושך על מעשיהן של רשעים. שיהי' נהורא דנפיק מגו חשוכא כדי שיהי' טוב מאוד (ונת' כ"פ):

## פרק ז

**במדרש** (אחרי סופכ"א) א"ר אבהו ומי יאמר שאדם הי' ולא הקב"ה בכבודו הי' נכנס ויוצא עמו. א"ר אבהו וכהן גדול לא אדם הי' אלא כההוא דאר"ס בשעה שהי' רוה"ק

שורה עליו הי' פניו בוערות כלפידים הה"ד כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' כי מלאך ה' צבאות הוא. וכבר תמה במת"כ דמקודם א"ר אבהו שהי' הקב"ה בכבודו ליישב מ"ש וכל אדם לא יהי' וכדרשת הירושלמי אפי' אותן שכתוב בהם ודמות פניהם פני אדם. ואח"כ מסיים על שאלתו וכה"ג לא אדם הי' שהי' מלאך והדק"ל. וכתב שחזר בו ר"א ופי' וכל אדם כמשמעו. וקשה לומר על ר"א שהוא בעצמו אמר ב' המימרות שחזר בו. אך הענין שהכה"ג בכניסתו לקה"ק לא הי' לו שום גוף שהי' התפשטות הגשמיות והי' רק נשמה. נר ה' נשמת אדם. דאהרן הכהן הי' שורש תושבע"פ דכ' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. והיינו פי ה' וכמ"ש בזה"ק (ח"ג ר"א ב') אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כולא פי ה'. ובס' יצירה חשיב שבשבת נברא פה בנפש. ובודאי הפה נברא גם בע"ש שהרי דיבר אדה"ר בע"ש עם השי"ת וקרא שמות. רק פי ה' היינו תושבע"פ שזה נברא בשבת כמ"ש בזה"ק (ח"א מ"ז ב') ויכל א' ביום השביעי דא תושבע"פ. ובשבת שהוא יומא דנשמתין אז יכול האדם לדבר דבר שיהי' דברי א' חיים ונקרא פי ה'. והשי"ת שוכן בלב כמ"ש (במ"ר שה"ש ה' ב') היכן מצינו שנקרא הקב"ה לבן של ישראל דכ' צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. והפה שליח הלב ועז"נ כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה"צ הוא. קאי על התורה שיבקשו מפיהו היא מלאך ה'. שליח הלב שהוא השי"ת צור לבבי וחלקי לעולם. אבל הכה"ג כשנכנס לקה"ק שם נתפשט מכל גשם וגוף והי' רק נשמה בלא גוף והוא נר ה' נשמת אדם ומאן דנפח מתוכו נפח (כמ"ש בס' הקנה) ולא הי' בכלל אדם אפי' מאותן שכ' בהם ודמות פניהם פני אדם. שהי' אז גדול ממלאך. ושם בקה"ק לא הי' לו שום דיבור כלל שהתפילה שהי' מתפלל הי' בהיכל (כמ"ש ביומא נ"ב במשנה) ושפיר כ' וכל אדם לא יהי' וגו' והוא ג"כ בכלל מ"ש הקב"ה בכבודו הי' נכנס עמו:

**ומטעם** זה נקרא הכה"ג בכל סדר היום אישי כה"ג שהוא מלשון אש. שאז הי' הכה"ג אש אוכלה אש נשמתא בלא גופא. ולכן בפעם האחרון שהוזכר (שם ע"א.) מצאו בשוק לכה"ג א"ל אישי כה"ג עשיתי שליחותך כו' אי' שם אח"כ דרשת הגמ' עה"פ אליכם אישים אקרא אלו ת"ח וכו' הרוצה לנסך יין וכו' דהת"ח נקראו אישים. שמדברים דברי פי ה'. והדיבורים הם מלאך ה' שליח הלב שהוא הקב"ה השוכן בלבם כמ"ש צור לבבי וחלקי וגו'. ואף שלא כל כה"ג הי' ראוי שיתפשט כ"כ מכל מאורעות הגוף עד שיהי' כנשמה בלא גוף ומ"מ נכנס לקה"ק אי' בסה"ק עבודת ישראל עמ"ש בגמ' (שם ע"א:) ייתין בני עממיא לשלם דעבדו עובדא דאהרן וכו' שא"ל שלא הי' כח לכה"ג לכנס לקה"ק רק ע"י גדולי הדור שהם פועלו כל הכוונות שהי' נצרך לאהרן. וע"י כחם נכנס הכה"ג אז

לקה"ק. ושם באותו זמן הי' שמעי' ואבטליון גדולי הדור ועיקרי תושבע"פ וכמו שאמרנו שעי"ז הי' ראוי להיות בקה"ק מפני שהי' אהרן שורש תושבע"פ. ושמעתי בשם המגיד מקאזניץ זצוק"ל שאמר שאז בזמנו נמצא האבות. דהרב מאפטא זצוק"ל נקרא אברהם. והרה"ק מלובלין בשם יצחק והוא בשם יעקב אך יחסר הכבש. והמכוון שלו הי' שהזכיר הג' אבות עפמ"ש במ"ר (אחרי שם) בפר בן בקר זה אברהם כו' איל לעולה זה יצחק וכו' עז זה בזכות יעקב שנכנס עמו זכות אבות. וע"ז הזכיר שנמצא בדור הקרוים בשמות האבות והכונות יכול לכוון כמו שהיו מכוונים גדולי הדור בשעה שלא הי' הכה"ג ראוי לכך. וכיון שיכול להיות הכונה ע"י אחר. אמר שאין הקרבנות מעכבין. ואי' (בב"ר פנ"ו) אין דור שאין בו כאברהם. ואין דור שאין בו כיעקב ובתדבא"ר אין דור שאין בו כאברהם יצחק ויעקב. רק שאין אנו יודעין מי הם. והם יוכלו לכוין כל הכונות הראוין לכה"ג. ואף שאין לנו קרבנות מ"מ כשנזכה נוכל לתקן על פיהם שיכונו המכוון של הקרבנות לתקן הכל ביוהכ"פ כמו שהי' מתקן הכה"ג בהכנסו לקה"ק:

## פרק ח

**בזה"ק** (פנחס רי"ד ב') כגונא האי סדורא דהני יומין מר"ה עד יומא בתראה דחג. בר"ה אתער דרועא דשמאלא לקבלא לה למטרוניתא וכדין כל עלמא בדחילו בדינא ובעי ההוא זמנא בתיובתא שלים לאשתכחא עלמא קמי קב"ה. לבתר אתיאת מטרוניתא ובעיין בני היכלא בתשעה לירחא למעבד חדוותא ולמטבל בנהרא לדכאה גרמייהו בזווגא דמטרוניתא ביומא אחרא כו' כד"א שמאלו תחת לראשי כו'. והנה מ"ש בר"ה אתער דרועא שמאלא כו' הוא מ"ש לעיל מינה חשף ה' את זרוע קדשו דא דרועא חדא דבי' תליא ישועה דבי' תליא נוקמא כו' וכמו"ש רח"ו שהוא גבורות. וכן מצינו בגמ' (שבת ל"א.) ישועות זה סדר נזיקין והיינו דינא וגבורה. וז"ש וכד האי אתער לקבלה כמה דחילין שריא בעלמא כו' וכן כאן כל עלמא בדחילו דדינא:

**אך** יש להבין למה נצרכו ב' ימים דר"ה לתשובה שלימה. והלא כ' היום אם בקולו תשמעו ובמדרש (שוח"ט תלים צ"ה ושמו"ר סו"פ כ"ה) דרש לה על יום השבת. ועכ"פ די ביום א'. ובאמת מצינו (זח"א קכ"ט סע"א) זכאין אינון מאריהון דתשובה דהא בשעתא חדא ביומא חדא ברגעא חדא קרבין לגבי קוב"ה. וא"צ אפי' יום א' ולמה נתיחדו לזה ב' ימי ר"ה. גם כיון דאז בעי עלמא לאשתכחא קמי קב"ה בתיובתא שלים למה נצרכו אח"כ עוד ז' ימים עד יוהכ"פ. גם מ"ש ובעיין בני היכלא בתשעה לירחא למיעבד חדוותא כו' לא מצינו בעיוהכ"פ רק כל כל האוכל ושותה בתשיעי כו' ולפירש"י (ברכות ח': ויומא פ"א:) הכינו עצמיכם כי היכי שייקל לכם התענית ביוהכ"פ (וכמ"ש הרא"ש בפ"ח דיומא סי'

כ"ב) והי' די באכילת לחם בעיוהכ"פ. אך לפירש"י (ר"ה ט'.) כל דמפיש באכילה ושתי' טפי עדיף כו' נר' שיש מצוה להרבות בסעודה (וכמ"ש הרא"ש שם) ומהגמ' (חולין פ"ג.) נר' שנהגו להרבות ולאכול בשר. ומעשה דחייט שהי' אוכלים דגים (כמ"ש הרא"ש). אך מצות שמחה לא מצינו. גם יש להבין הא בסוכות מתחיל זמן שמחתינו. וכמ"ש בזה"ק אח"כ וכדין כל חדוותא כו' ביומא תמינאה חדוותא דאורייתא הוא כו'. אך הענין שבכל שנה מתעורר בר"ה היום הרת עולם. וכמו שנברא אז אדה"ר בר"ה שהי' יום ו' ואז הי' הקלקול. ואח"כ הי' שבת שהוא זמן תשובה כמש"נ טוב להודות לה' שכל מי שמודה על פשעיו וכו' (כמ"ש בשוח"ט תהילים צ"ב:ב' ופרדר"א פי"ט וכ') ואי' בפסיקתא שיום השבת הגין עליו שהמתין לו השי"ת יום השבת שמא ישוב ויתקן הכל וכ"כ במדר' (ב"ר פכ"א) אין ועתה אלא תשובה שפתח לו פתח של תשובה. והוא אומר פן לאו. וכשעבר יום השבת ונטרד במוצ"ש מג"ע. ביום א' כבר רצה לשוב בתשובה והקריב קרבן (כמ"ש ע"ז ח'.) ואז הוצריך לז' ימי המעשה שיהי' ז' נקיים. ואם הי' שב בתשובה על כל הפגם והקלקול הי' אח"כ כל התיקון כמו לעתיד. וכן בכל שנה מתעורר יומי דדינא בר"ה ואז ישראל בתשובה מיד נגאלין בתשרי (כמשנ"ת במ"א דכו"ע מודו דע"י תשובה נגאלין בתשרי) ובא התעוררות שיתעוררו בתשובה. וכדין כל עלמא בדחילו דדינא ובעי ההוא זמנא בתיובתא שלים לאשתכחא קמי קב"ה. ומצד הקב"ה אם היו ישראל שבין בתשובה שלימה הי' נתקן מכל וכל כמו ביעקב אע"ה באמת בלא יצה"ר כאדה"ר קודם הקלקול. ומ"מ הוא מצדו נתיירא שמא יגרום החטא (כמ"ש ברכות ד'.) וכן ישראל צריך אח"כ ז' נקיים כמו האשה שנטהרה לבעלה ואז ביום הז' היא שמחה למטרוניתא שהוא הכנה לזווגא דמלכא. וז"ש ובעיין בני היכלא למיעבד חדוותא ולמטבל בנהרא לדכאה בזווגא דמטרוניתא ביומא אחרא היא זווגא דילי' לשוואה שמאלא תחות רישהא וכו' והיינו בעיוהכ"פ השמחה ממה שהוא יום ז' מז' נקיים. והיא הכנה לזיווג של יוהכ"פ. ומ"ש למטבל בנהרא בודאי אין הפי' על טבילה לבד. רק הוא כמ"ש הרמב"ם (סוף ה' מקואות) ואעפ"כ רמז יש בדבר כו' המכוין לבו לטהר נפשו מטומאת הנפשות כו' והביא נפשו במי הדעת טהור כו' והיינו שזמן הז' ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ ימי תשובה להיות ז' ימים נקיים. ולהטהר במי הדעת שהוא השער הנ' שנמסר לבע"ת והיינו טבילה בנהר דינור. ומזה זוכין לשמחה בעיוהכ"פ. שמחה מההכנה להזווג ביוהכ"פ. ואז הזמן להיות נתקן הכל. ומ"מ צריך להתענות לכפר על העבר. וז"ש וכדין ישראל בתעניתא על חובייהו ומכפרא להו דהא אמא עלאה אנהירת אנפהא למטרינותא בזווגאה כו'. ומצד השי"ת כבר מר"ה נתקן הכל. אך מצד ישראל יש פחד וצריך ז' נקיים. ומש"ה בעיוהכ"פ הזמן שנתקן כל שורש הפגם

שהי' בג' הקליפות. שאדה"ר הי' הקלקול בתאוה והנאת הגוף. ואח"כ אצל קין יצא ק' רציחה וקנאה. ואח"כ ע"י אנוש יצא לפועל ק' ע"ז שלימות היצה"ר. ובאמת כל הקליפות נכללו במ"ש הנחש ואף כי אמר אלהים גו' שאין להשגיח על ציווי השי"ת והוא כעין כפירה וע"ז. אך לפועל יצא אח"כ בזרעו. וע"ז הי' הזמן בז' ימי המעשה שאחר שבת ראשונה שיתקן אדה"ר מכל וכל. ואחר שלא נתקן. הזמן בכל שנה בר"ה ב' ימי תשובה ואח"כ ז' ימים נקיים מצד ישראל:

**והנה** התוס' (ר"ה ח':) דקדקו על מה שלא זכרו (פסחים ס"ח:) הכל מודים בעיוהכ"פ דבעינן נמי לכם ובאמת למה הוזכר בעיוהכ"פ המצוה לאכול ולשתות בלשון עינוי. אך לכם מורה שיש מצוה בהנאת הגוף. משא"כ בעיוהכ"פ שהמצוה לתקן שורש הפגם שהי' הנאה באכילה וצריך להיות האכילה כעינוי שלא ירגיש שום הנאה רק לקיים מצות בוראו כדי שעי"ז יהי' מתוקן כבר כל שורש הפגם באכילה. ואפשר ג"כ שטעם המצוה לאכול בעיוהכ"פ כיון שעי"ז יהי' העינוי יותר כשפורש מאכילה ושתי' (עדמ"ש תענית כ"ו. במשנה) שינוי וסת. ואפשר שז"ש רש"י ז"ל (ר"ה ט'.) וכיון דאכילתו עינוי חשובה כל דמפיש באכילה ושתי' טפי עדיף. שיהי' העינוי יותר ביוהכ"פ. ולפ"ז א"ש הא דלא קאמר (בפסחים) הכל מודים בעיוהכ"פ דבעינן נמי לכם. כיון שבעיוהכ"פ לא הותר הנאת הגוף כלל רק אכילה לש"ש. ולהגוף יהי' עינוי יתירה. ומ"מ כיון שאז גמר התיקון ע"י תשובה ולמטבל בנהרא בנהר דינור במי הדעת מזה נצמח שמחה מיום המחרת שיהי' הזיווג. וכעין מ"ש (תענית ט"ו.) ישרים לשמחה לישרי לב שמחה. אך כ"ז התיקון יהי' רק כמו משיח ב"י שיקבץ נדחי ישראל ויכבוש כל האומות. חשף ה' את זרוע קדשו כו' דבי' תלייא נוקמא דבי' תליא פורקנא כו' ומ"מ עוד יהי' מציאות לאו"ה. עד שיתעורר גוג ומגוג שיאסוף מכל ע' אומות (גימ' גו"ג ומגו"ג) על ה' ועל משיחו. ואף שבאם יהי' התיקון כראוי לא יהי' פחד ממנו. כמש"נ יושב בשמים ישחק גו' מ"מ מצד ישראל יהי' עוד פחד וכמ"ש (סוכה נ"ב.) על משיח ב"י שנהרג כו' ואם יהי' התיקון כראוי לא יצטרך להיות נהרג. ואח"כ מתחיל זמן שמחתינו מצד ישראל שידעו ג"כ שהוא שמחה. וז"ש ביומא קדמאה דחג יתער ימינא לקבלה בגין לחבקא. וכדין כל חדוותא וכל אנפין נהירין וחדוותא במים צלינן לנסכא על מדבחא. והיינו דאז מתחיל התיקון ממשיח בן דוד שיהי' ע"י קדושת האבות. שהם מרכבה לג' מדות חג"ת והם ענפים מג"ר כמ"ש (זח"ב י"ד סע"ב) עביד לאברהם ברזא דחכמה ליצחק ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת. וז"ש כל חדווא נגד א"א ונגד מדת חכמה שהוא הי' הראשון שהוריד הד"ת שקיים כה"ת כולה והי' זקן ויושב בישיבה (כמ"ש יומא כ"ח:). וכל אנפין נהירין נגד יצחק אע"ה שמדתו

גבורה פחד יצחק ונפקי מבינה (זח"ב קע"ה ב') וזהו אנפין נהירין ע"י תושבע"פ מבינה שנתקן הכל. ואח"כ חדוותא במים צלילין היינוי מימי הדעת. וזהו כנגד קו האמצעי יעאע"ה הברית התיכון וגו' שמופיע מקוצו של יוד דרמיזא לכ"ע (זח"ג ס"ה ב'). לנסכא על מדבחא שירד לשיתין לתהום להיות לעולמי עד. ובעיין ב"נ למיחדי בכל זינין דחדווא דהא ימינא גרום כו' כדין חדוותא הוא לאשתעשא כו' והיינו ימינא גרום חכמה. חדוותא הוא לאשתעשא עפמ"ש ואהי' שעשועים יום יום. ונדרש מזה (ויק"ר פ' י"ט) ששני אלפים קדמה תורה לבריאת עולם. יומו של הקב"ה אלף שנה. והיינו ב' מדות חכמה ובינה (ונת' כ"פ). ואח"כ ביומא תמינאה חדוותא דאורייתא הוא דהא כדין זווגא דגופא הוא זווגא דכלא למיהוי כלא חד ודא הוא שלימו דכלא כו' דלית לי' חולקא לאחרא. והיינו שזה נגד תחיית המתים שאז גם הגופים יהיו בקדושה כמו שהי' רצון הבריאה. אם לא הי' קלקול כלל בע"ש שהוא יום ראשון דר"ה. ואז ה' בדד ינחנו שלא יהי' כלל מאו"ה. וז"ש למענה לבתר אתדווגת בגופא וכדין כלא איקרי אחד בלא פרודא כדין הוא שלימו דכלא. והיינו דקדושת יע"א ולדבקה בו הדביקות בהשי"ת. כעין מ"ש (ב"ר פ' פ') ואנו למדין מפרשתו של אותו רשע ותדבק נפשו כו' ואתם הדבקים בה' גו'. והעיקר יהי' לעתיד אחר תחה"מ שיהי' הזווג בגוף ג"כ כצלמינו כדמותינו, ויהי' היחוד בשלימות בגוף ג"כ ואתם הדבקים בה"א:

## מוצאי יום הכפורים

### פרק א

**ומלוין** אותו עד ביתו ויו"ט הי' עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש, לא כ' כשיצא רק בשעה שיצא ובפייט איתא בצאתו בשלום ומשמע שלא על הנס בלבד שמצינו (יומא נ"ג:) שהאריך בתפלה ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו שסבורים הי' שקלקל מה ונפגע, דא"כ הי' הנס כל היום רק על מה שיצא בשלום, והוא שעיקר עבודת כה"ג לתקן הקלקול מחץ מכתו של עולם שיהי' כמו לעתיד ומש"ה לפרש המשנה גרסי' עלה (שם עא:) ת"ר כו' והוי אזלי כו"ע אבתרי' כו' ייתון בני עממיא לשלם דעבדי עובדא דאהרן כו' ומה לנו במעשה זו ולספר גנות הכה"ג גם מה עובדא דאהרן עשו, אך עובדא דאהרן הי' אוהב שלום ורודף שלום ומקרבן לתורה דכתיב בי' תורת אמת הי' בפיהו וכתיב והאמת והשלום אהבו ובזוה"ק (ויקרא דף י"ב ע"ב) אמת ושלום חד הוא ובמקום אחר איתא בזוה"ק גוף ברית חשבינן כחדא גוף (אמת ת"ת) וברית מדת יוסף הוא שלום ודרשו חז"ל (ב"ר מקץ פ' צ"א) עה"פ ויכר יוסף את אחיו שהי' מעביר על מדותיו. אף

שהם לא הכירוהו לא נטר שנאה בלבו עליהם. ואמת מדת יעקב תתן אמת ליעקב והי' עבודת כה"ג להכניס שלום ונדיבות בלב ישראל ומש"ה אף שלא מצינו שנצטוו ללות הכה"ג כיון שיצא בשלום הכניס נדיבות ושלום בהכלל והי' מלוין אותו אינם מצווים ועושים. ויחן ישראל כ"א בלב אחד (כמ"ש במכילתא) הי' מנדבת לבם ללותו. ואף שמעי' ואבטליון שהיו ת"ח וגדולי הדור ומרבין שלום בעולם (כדאי' סוף ברכות) אל תקרא בניך אלא בוניך דאיתא במ"ר (פ' וירא פמ"ט) שהי' אברהם יודע ההלכה שהשי"ת מחדש בכל יום. והיכן מצינו שמחדש בכל יום. ובמדרש דרש מדכתיב הגה מפיו יצא [מכתי"ק. אבל אין מזה ראי' על חידושי הלכות והרי א' בב"ר דהקב"ה מקיים כל המצות והוא הוגה בתורה ג"כ ומנ"ל על חידושין ואולי מלשון מפיו דר"ל תושבע"פ דשבכתב כבר היתה כתובה לפניו במרום וכמ"ש במק"א עמש"נ ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ואז"ל מתוך הפצטלין שתוך פיו והיינו תושבע"פ דתבונה היא הבנת ד' מתוך דבר ודעת הוא רוה"ק כמ"ש רש"י פ' תשא והיא רוה"ק של החכמים עי' רמב"ן ב"ב י"ב אבל מ"מ אין ראי' על התחדשות ובכל יום. ע"כ] רק מדאיתא המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית. וחידוש מע"ב הוא בד"ת שתחלת הבריאה בראשית ברא א' מתרגמינין בחוכמא ברא ה' והיינו בתורה שבכתב ואח"כ מחדש בכ"י מעשה בראשית בהלכות שמחדש בכ"י וזה הי' קודם מ"ת ואח"כ נתנו החידושים לישראל ולכן נקראו ת"ח בנאין (כמו"ש מ"ו פ"ו דמקואות) וזה ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך מ"מ בענותנותם חלקו כבוד לכה"ג שיצא בשלום ותיקן מה אף שלא תיקן הכל שאז הי' כמו לעתיד כמו שמצינו (יומא י"ט:) האידנא יו"כ ואיבעל כמה בתולתא בנהרדעא שאם הי' מתקן הכל הי' נעקר יצה"ר מכל וכל וכמוש"ש שהקב"ה אומר לפתח חטאת רובץ. ומ"מ בכל שנה מתוקן ביוהכ"פ יותר משנה העברה בשלו'. עד שיתוקן הכל ויהי' גמר התיקון שהרי אמרו (יומא ט':) אחרונים שלא נתגלו עונם וכו' וחרב בשביל שנאת חנם (ובירושלמי) שהי' בהן תורה וכל מדה טובה וכו' ומהסת' כשיתוקן הכל יהי' גמר התיקון. לסוף אתו שמעי' ואבטליון ואפטורי מני' שהי' לנסיון אם ירגיש הכ"ג שפלותו נגדם שהם מרבים שלום יותר ממני. וכיון שלא עמד בנסיון וא"ל ייתון ב"ע לשלם. השיבוהו ייתון ב"ע לשלם דעבדי עובדא דאהרן. שהי' אוהב שלום ורודף שלום. והוא לאעבד עובדא דאהרן. ולכן הביאו הברייתא לפרש מ"ש במשנה והי' מלוין אותו מה טעם יש בה גם מ"ש ויו"ט הי' עושה בשעה שיצא בשלום שהי' עיקר עובדא דאהרן וזה הי' ע"י מעשה הקטורת שהכניס לקה"ק שהי' בהם חלבנה לרמז על פושעי ישראל (כמ"ש כריתות ו'.) וכן אח"כ בחג ע"י ד' מינים שבלולב שהי' בהם ערבה שאין בה לא טעם ולא ריח המרמז על ע"ה שאין בו לא תורה ולא מעש"ט (כמ"ש

במ"ר אמור פ"ל) ולוקחו באגודה עי"ז כתיב ויאסף כל איש ישראל חברים (ובגמ' חגיגה כ"ו) דרשו מזה שיש להם דין חברים ברגל. וכ"ז עובדא דאהרן שיצא בשלום מן הקודש וכעת שאין לנו כהן ונשלמה פרים שפתינו ולאו דוקא האמירה שהרי חשב לעשות ונאנס ולא עשה ג"כ כאילו עשאה ממילא בכל שנה נתקן יותר השלום עד גמר התיקון ויהי' שלום ומשו"ה הוי יו"ט לכל ישראל:

## פרק ב

**במד"ר** (קהלת ט' ג') שבמוצאי יוהכ"פ יצתה ב"ק אכול בשמחה לחמך כבר נשמע תפלתכם יש להבין למי יוצא הב"ק ומי שומע אותו. גם למה כ' לשון יחיד. כיון שהוא לכל ישראל הול"ל לכו אכלו בשמחה לחמכם ושתו בלב טוב יינכם. גם מה תועלת מהב"ק. אך מצינו (סוטה ל"ג.) יוחנן כה"ג שמע ב"ק מבית קה"ק שהוא אומר נצחו טליא כו' בשמעון הצדיק ששמע ב"ק מבית קה"ק שהוא אומר בטלה עבידתא כו' וכתבו אותה שעה וכוונו. ומה נ"מ בב"ק זה. ומה ספרו שכוונו השעה וכי להראות גדולת הכה"ג. אך באמת הקול הוא מדת הקב"ה שהוא גזר למעלה אז. וע"י הקול אז נצחו טליא באותו שעה וכן נהרג גסקלגס ובטלו גזירותי'. והכה"ג שהי' בקה"ק שהוא כנגד כ"ע (כמ"ש זח"ב קכ"א ע"א) ומצינו בגמ' (ברכות ז'.) נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריא' וכו' והוא שם של כ"ע. ומש"ה שמע הגזירה מן השמים. והוא שמע הקול ממש מהשי"ת מה שנגזר בשמים והקול הועיל שאז נצחו המלחמה. וכן באותו שעה נהרג גסקלגס וכו' וכן מצינו (סנהדרין י"א.) ונתנה עליהם ב"ק מן השמים יש כאן א' שראוי שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו כו' נתנו עיניהם בהלל הזקן כו' הי חסיד הי ענו. שוב כו' ונתנה עליהם ב"ק מן השמים יש כאן א' שראוי שתשרה עליו שכינה כו' נתנו עיניהם בשמואל הקטן כו'. ובמ"א (בסוטה מ"ח:) ליתא לתיבת כמשה רבינו וגם שם יש להבין תועלת הב"ק אך היא ג"כ כמו שאמרנו שע"י הב"ק זכו הלל וכן שמואל הקטן שיהי' ראוי שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו שמצדו לא הי' לו שום עסק כי הי' כן משורש כשנולד נתמלא הבית אורה כמ"ש (סוטה י"ב.) ומש"ה יכול להשפיע ד"ת לישראל וכן הם ע"י הב"ק זכו שראוי שתשרה עליהם שכינה. ולגי' כמשה רבינו הוא כאמור שהלל ג"כ הי' נשיא בישראל ולומד תורה לכל ישראל. ולגי' שלא נזכר כמשה רבינו מפני שהוא הי' רק ראש לכמה מישראל ולא לכל ישראל כמשה רבינו. וזה שהספידו עליהם הי חסיד הי עניו חסיד מורה שתיקן הכל שא"ל שום עסק מצד נפשו עניו מורה שנקבע הקדושה בשורש מתולדה. וזה מתברר אחר שהוא חסיד ומתקן הכל. ואח"כ הי עניו שהכל מהשי"ת שהקדושה בקביעות מצד השי"ת. ואז הוא ראוי ללמד לישראל. וע"י הב"ק הופיע בהם

שראוי שתשרה עליו שכינה בדור הזה. וע"ז כ' התוס' (סנהדרין י"א.) בשם י"א שלא הי' שומעין הקול היוצא מן השמים. רק הקול אחר היוצא ממנו וזהו ב"ק. ורק הכה"ג שמעו מן השמים מפני שהי' בקה"ק וכאמור. וכן ענין הב"ק שיצא ביוהכ"פ שבודאי אם הי' מצוה מדברי קבלה או מד"ת לאכול ולשתות במוצאי יוהכ"פ הי' כתוב כן אף בגמ' לא נזכר מצוה בזה. ולמה נרמז בב"ק לך אכול וגו' אך הב"ק מופיע בכל מי שזוכה להרגיש בלב הקול הנגזר מן השמים אם כבר זכו ביוהכ"פ להיות הזיווג והתיקון ופגם הנחש. אז מועיל שיהי' אכילתו בקדושה וזש"נ לך אכול בשמחה לחמך שיהי' שמחה מהזיווג ביוהכ"פ (כשנ"ת עיוהכ"פ) והנה הרמ"ז הק' (בגליון זה"ק אמור ק' סע"ב) שבפ' אמור איתא ויהכ"פ אוכח דת"ה אסור בגין דזווגא לא אשתכח כו' ובפ' פנחס (רי"ד ע"ב) איתא לדכאה גרמייהו בזווגא דמטרוניתא ביומא אחרא היא זווגא דילי' לשוואה שמאלא תחת רישהא כו' אך לפי מה שאמרנו (עריוכ"פ) כשיגיע הזמן שיזכו ישראל שיהי' נגאלין בתשרי ויזכו בר"ה לתשובה ואח"כ ז' ימי תשובה ז' נקיים. ובעיוהכ"פ ההכנה למטבל במימי הדעת לזיווג של יוהכ"פ יהי' הזיווג ביוהכ"פ. אך כל זמן שלא בא הזמן ולא נגאלו עוד ולא נתקן כראוי זווגא לא אשתכח ביוהכ"פ. וכמ"ש בפ' אמור ומי שזוכה לתקן בפרט נפשו כראוי אע"פ שהעולם נידון אחר רובו מ"מ הוא בפרט נפשו מרגיש בלב לשמוע הב"ק במוצאי יוהכ"פ לך אכול בשמחה לחמך. ועכ"פ יזכו בחג זמן שמחתנו שיהי' גמר התיקון לפגם הנחש ויהי' האכילה ד"ת עדמש"נ לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ (זח"ג רע"א ע"ב) וזה מועיל הב"ק למי שמרגיש בלב ושומע אז באותו זמן נתקן כמו שאמרנו בכל עניני הב"ק. וזש"נ לך אכול בשמחה לחמך הכל לשון יחיד שהוא רק ליחידי סגולה שמרגישים וש"נ לך ע"ד מה שאמרנו במ"ש (תמיד כ"ח) איזו דרך ישרה שיבור לו האדם דרך לבא לישר הלב לזכות לישרי לב שמחה. וכן לך אכול בשמחה שיהי' עכ"פ הכנה לזמן שמחתינו בחג שיתוקן כל פגם הנחש ויהי' האכילה בשמחה ואח"כ בחדוותא דאורייתא בשמע"צ. ושתה בלב טוב יינך לחמך יינך דייקא שהכל יהי' האכילה והשתי' ד"ת תושב"כ ותושבע"פ כמו קודם קלקול הנחש. והב"ק מועיל לכל מי שמרגיש בלב ושומע אותו מועיל בשעתו. וש"נ (סוכה ל"ג) ב"ק שאני דלאשמיע עבידא והיינו שהב"ק בא להופיע בלב מי ששומע ויש מי שאינו מבין בלה"ק ומ"מ לבו זך ונקי וזוכה שנכנס בו הב"ק. ולכן מדה זו יודעת בע' לשון (כמ"ש פירש"י) וכן ענין הב"ק בגמ' (מ"ק ט'.) יצתה ב"ק ואמרה כולכם מזומנין לחיי עוה"ב שבאמת למה אכלו ביוהכ"פ וכי שכחו ח"ו כל ישראל קדושת יוהכ"פ. אך באמת מצינו (ת"ז תי' כ"א מ' ע"א ד"ה פורים) עיי"ש יוהכ"פ דעתידן לאתענגא בי' ולשנוי

לי' מעינוי לעונג ומה דאיהי שכינתא אסור כו' כנעילת הסנדל בהאי זמנא אתמר מה יפו פעמיך בנעלים וכו' נראה שלעתיד יתבטל עינוי נעילת הסנדל. וכן הזיווג יהי' הזמן ביוהכ"פ כשיגיע הזמן שיהי' נגאלין בתשרי כאמור כנראה מהזוה"ק ואז יהי' רק מצות עינוי התענית מאכילה ושתי' שהתורה לא תשתנה ח"ו ואף אחר התיקון יהי' נצרך התענית לכפר על העבר. כמו שאמרנו. במ"ש (בזוה"ק פ' פנחס הנזכר) וכדין ישראל בתעניתא על חוביהו כו'. ואז סברו שכבר הגיע זמן התיקון ויהי' שלמה משיח. ולכן סברו שא"צ תענית וסברו שאין עוד מקום לתענית יוהכ"פ. אך אח"כ הרגישו שעכ"פ נצרך התענית לכפר העבר. וכמש"כ בזוה"ק ונצטערו ויצאה ב"ק כולכם מזומנים לחיי עוה"ב. ואז הועיל הב"ק בשעתו שנעשו מזומנים לחיי עוה"ב ולשון מזומנים לחיי עוה"ב (נת' ל"ג בעומר) וכן כל עניני ב"ק שמצינו מועיל בשעתו וכמו שמצינו (שבת נ"ו:) בשעה שאמר דוד למפיבושת את וציבא תחלקו כו' יצאה ב"ק וא"ל ירבעם ורחבעם יחלקו את המלוכה והיינו כמו שאמרנו שאז כשקיבל דוד לה"ר אז נגזר בשמים שלא יהי' עוד זמן התיקון ויחלקו רחבעם וירבעם המלוכה ויוצמח משיח בן יוסף מירבעם ואח"כ משיח בן דוד מרחבעם. וכן כל עניני ב"ק שבש"ס. וזה תועלת הב"ק שיוצא במוצאי יוהכ"פ לך אכול גו' שמועיל לכל מי שזוכה להרגיש בלבו לו מועיל להיות הכנה לתקן הפגם באכילה שורש קלקול הנחש. גם יתכן דמש"ה אמר לשון יחיד לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך שאף אם יזכו כל ישראל להתיקון אז ג"כ צריך להיות לשון יחיד וכמו שמצינו בזוה"ק (ח"ג פ"ד ע"ב) בקדמיתא אנכי ה"א כו' בלישנא יחידאי והכא אני ה' אלהיכם בלישנא דסגיאין אלא ת"ח כו' לא אשתכחו קמי קב"ה בלבא חד וברעותא חדא כמה בההוא יומא דקיימו בטורא דסיני כו' ואם יזכו כל ישראל להיות התיקון וזיווג קב"ה וכנס"י ביוהכ"פ אז יהי' הכל כאיש א' בלב א' כמו במ"ת דכ' ויחן ישראל כאיש אחד בלב א' (כמ"ש במכילתא) ומש"ה הבת קול יוצא לך אכול בלשון יחיד. וכשרואין אחר יוהכ"פ שעוד לא נגמר התיקון ביוהכ"פ בכלל ישראל שבעולם נידון אחר רוב עכ"פ במוצאי יו"כ מי שזוכה מרגיש הב"ק לך אכול בשמחה לחמך שיהי' הכנה שיתוקן הפגם בזמן בחג וביומא תמינאה חדוותא דאורייתא ויהי' נגאלין מיד ב"ב אמן:

## פרק ג

**יומא** (ע' ע"א) ויו"ט הי' עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש. מצינו בש"ס גבי ר' יוסף עבידנא יומא טבא לרבנן. מאן דהוה א"ל הלכה כר"י כו' ואח"כ מד"א לי אין הלכה כר"י כו' ופירש"י יו"ט לרבנן סעודה לתלמידים. וכן (שבת קי"ט.) כי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתי' עבידנא יו"ט לרבנן והיינו סעודה. (וכמו שלמדו מזה שהוא סעודת

מצוה עי' יש"ש ב"ק) ומה זה לשון יומא טבא והל"ל סעודה. אך ענין יו"ט הוא שמחה כמו שתקנו אנשי כנה"ג מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון. ובגמר מצוה עושין שמחה וסעודה כמו שעשה שלמה בגמר בנין בהמ"ק משתה ז' ימים. ובידם הי' כח להכניס שמחה בלב הכלל שיהי' ישמח ישראל בעושיו שמחו צדיקים בה'. דבלא"ה לשמחה מה זו עושה. וגבי נבל שמצינו לשון על יו"ט באנו (שמואל א' כ"ה ח') הוא מפני שנתקיים מצות ראשית הגז. ושיעור לחיוב ראשית הגז למדו (חולין ר"פ ר"ה) מחמש צאן עשיות דכתיב גבי'. ואף שהי' מצוה מיוחדת להם. היו בכח לעשות יו"ט לרבנן להכניס שמחה בלבם וכן כאן שנעשה לו נס שיצא בשלום וידע שגמר מצותו הי' לו יו"ט ושמחה לגמר מצותו שעשה בשלימות. ואף שיו"ט שלו הי'. הי' בכוחו לעשות יו"ט לאוהביו. ובזה"ז שאין לנו כהן ומקדש ונשלמה פרים שפתינו. ומחמת החשק שלנו לעשות הרי אמרו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה (ברכות ו'.) כל א' מישראל גומר מצותו והוי יו"ט לכל כמש"כ (תוס' שבת קי"ד: ד"ה אמאי ובמדרש) יצא ב"ק במוצאי יוכ"פ לך אכול בשמחה לחמך ושתה טוב יינך כי כבר רצה א' את מעשיך:

## פרק ד

**יומא** (פ"ה:) אר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם וכו' שנאמר וזרקתי עליכם וגו' ואומר מקוה ישראל וגו'. כי עיקר ענין יוה"כ הוא טהרת הנפש מזוהמת השאור שבעיסה מה שנדבק בה. והנה יש ג' מיני טומאות בעולם כמפורשים בתוה"ק בפ' וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש. וע"י שנשרש בנו קדושת ג' האבות הק' יכולים ליטהר מג' טומאות הללו. כי מצורע הוא רע לבריות מעבירות שבין אדם לחבירו וכאמרם ז"ל (ערכין ט"ז:) בדד ישב מפני שהבדיל בין אדם לחבירו. וע"י שאנחנו בתולדה זרע אברהם אע"ה שהי' גומל חסדים ומכניס אורחים יכולים לטהר מטומאת הצרעת. גם אם נדבק באיזה פרט מחמת מעשיו מפני שבשורש נשרש בנו תכונות ג' האבות יעקב יצחק אברהם. וכן טומאת זיבה הוא מצד בעל תאוה והוא משולח ממחנה לוי'. יש ג"כ כח ליטהר ובחי' קדושת יצחק אע"ה שהי' נקי וזך מכל מיני תאוה בעוה"ז כש"נ בו והוא יושב בארץ הנגב (כתי"ק) ל' ארץ הנגב דרשו (בתמורה טז.) גבי יעבץ שמנוגב כו' (ע"כ). שהי' לבו מנוגב מכל תאוה כי מדתו הוא יראה והוא שורף את כל מיני תאוה שבעולם. כי מי שיודע ברור שהוא עומד תמיד לפני ממ"ה תפול עליו אימה ופחד עד שאין באופן לכנוס שום תאוה בלב וזהו מבחי' יראה האמיתית שהוא בחי' מדת יצחק וכאמרם ז"ל (שבת פ"ט:) ומחוי להו יצחק לקוב"ה בעיניהו וכמו שמצינו בחנני' מישאל ועזרי' שיכולים לעמוד בהיכל המלך היינו שאונסים א"ע מן

השחוק וכו' ומכ"ש כשעומדים לפני ממ"ה הקב"ה. וטומאת מת היינו הטמא לנפש שהחיות נעדר מאתו מבחי' הקדושה וע"כ הוא משולח ממחנה שכינה ובכלל טומאת מת הוא ג"כ טומאת שרץ שמשולח אך ממחנה שכינה וטומאת שרץ נתכנה על כלל טומאה שבתורה כדאיתא (תענית ט"ז.) כטובל ושרץ בידו. וע"י בחינת מדת קדושת יעקב אע"ה שהי' מדתו אמת כש"נ שפת אמת תכון לעד והי' נשרש בו כל קדושת כלל התורה כאמרם ז"ל (פירש"י וישלח) עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי כי הגם שאברהם אע"ה קיים ג"כ את כל התורה. אמנם עיקר קיום תורת אמת לעד בלב נתקיים ביעקב מפני שהי' שורש החיות של הקדושה כאמרם ז"ל (תענית ה':) יעקב אבינו לא מת ועי"ז יכולים ליטהר גם מטומאת הנפש להיות דבוק בשרש החיות של הקדושה ולכנוס למחנה שכינה. הגם שאין לו הבחנה בעוה"ז כי הלא גם בחי' יעקב בעצמו אין לו הבחנה בעוה"ז כדאיתא בגמ' (שם) וכי בכדי חנטו חנטייא עד שהשיב לו מקרא אני דורש ושב יעקב מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. וע"ז מרמז טהרת יוה"כ בעיקר שורש החיות של הקדושה שלא יהי' נפרד מהשי"ת שיוכל לכנוס למחנה שכינה וכש"נ לפני ה' תטהרו. וע"ז מרמז לפני מי אתם מטהרים. וכש"נ וזרקתי עליכם מים טהורים והוא כנגד טהרת טמא לנפש. ואמר מקוה ישראל ה' הוא כנגד טהרת טומאת זיבה שעיקר טהרתה היא ע"י מקוה מים דייקא. והטהרה השלישית מטומאת צרעת לא נרמז ביוה"כ מפני שהוא על רע לבריות והוא מעבירה שבין אדם לחבירו ועל עבירה זו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו. כדאי' בגמ' (יומא פ"ה:):

## פרק ה

**בזמירות** קראתיך הושיענו אורח חיים תודיענו מדלות ומשפלות תבצענו. הגם שאין מדה יפה לישראל כעניות וכמש"א בחגיגה (ט' ע"ב) יאה עניותא כו'. וכדאיתא במדרש כל מקום שנאמר דל הלך אביון מסכן בישראל הכתוב מדבר אמנם בודאי מי שהוא יודע בעצמו שאין לו מגרמי' כלום רק מה שחננו השי"ת הוא מדה יפה מאוד אבל מי שהוא דל בעצם וכענין אמרם ז"ל (נדרים מ"א.) אין עני אלא בדעת ע"ז אנו מבקשים אורח חיים תודיעני כי יראת שמים הוא האורח חיים שע"י היראה הוא הדרך לבוא ע"י לבחי' חיים שהמה ד"ת בעצם כש"נ יראת ה' ראשית דעת ועי"ז מדלות ומשפלות תבצענו שהמה שני בחינות ההיפוך של היראה והתורה כי ענין דלות הוא העני בדעת ההיפוך של החיים בדעת של תורה. ושפלות הוא ההיפוך של יראת ה' שהוא ארח לחיים וזה מיום ועד לילה הן בשעה שמאיר לו כיום אדע בעצמי שאין לי מנפשי כלום ועד לילה כי גם אם אשב בחשך ד' אור לי:

**וע**"ז יש לרמז גם פזמון השני שאנו מזכירים אלי' הנביא ומלך המשיח שהמה נגד שני הקדושות הנ"ל. אלי' הנביא נגד בחי' היראה שנקרא ארח חיים כי הוא מלאך הברית שהוא המנגד לכל בחי' תאות ההיפוך כמש"נ בו תחת אשר קנא לאלהיו והוא מבחי' יראת ה' וכמש"נ באברהם כי אמרתי רק אין יראת ה' במקום הזה והרגוני על דבר אשתי. ומלך המשיח הוא בחי' החיים האמיתים בדברי תורה כאמרם ז"ל (סוכה נ"ב.) על מלך המשיח שאינו מבקש אלא חיים וכש"נ חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים לעולם ועד ובקדושת יום השבת נמצא בעצם שני הקדושות הנ"ל כש"נ ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו. ויקדש הוא בחי' יראת ד' כי קדושה הוא פרישות מתאות העוה"ז ויברך הוא ענין חיים של ד"ת כש"נ ברכת ה' היא תעשיר וגו' וע"ז אנו מתפללים במוצש"ק שיהי' נשפע לנו מקדושת שבת שני הקדושות הנ"ל על כל ימי השבוע הבע"ל:

## פרק ו

**כבר** דברנו מזה שענין סעודת מלוה מלכה הוא להמשיך את קדושת שבת גם על ימי החול וכח זה נמצא אך בקדושת שבת משא"כ בשאר מועדים כענין פסח וסוכות שאין להם שייכות לבחי' המשכת קדושה לאחר כן כי אם ירצה ביום שלאחריו לקדשו באכילת מצה וישיבת סוכה לא יפעול בזה כלום וכמו כן בשבועות זמן מ"ת הוא רק ביום הזה יש השראת נתינת התורה שבכתב והגם שאמרו ז"ל (ספרי עקב) בכל יום יהי' בעיניך כחדשים הוא ענין אחר שזהו כח ההתחדשות התורה שבע"פ שנתחדש בכ"י בנפשות ישראל בכל אחד לפי בחי' נפשו. אבל ענין השראת נתינת תושב"כ הוא רק באותו היום של מתן תורה ואין לו כח המשכת קדושה על הימים הבאים זולת בהשפעת בחי' קדושת שבת שהוא מעין העוה"ב יש בו כח המשכה גם לימי החול כענין שמצינו בנפשות גדולים כענין האבות הק' שהטעימן השי"ת כל ימיהם מעין העוה"ב כמאמר חכז"ל (ב"ב י"ז.) ע"פ בכל מכל כל. וכעין מ"ש (ברכות י"ז.) עולמך תראה בחייך שלאדם טוב מטעימין אותו מפרי מעשיו שבעוה"ב בעוה"ז. וזה מכח קדושת שבת שנא' בו וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד והיינו שכל ענינים שבעולם נתקנים לבחי' הטוב ומה גם כעת שנזדמן במוצאי שבת גם מוצאי יוה"כ שהוא גם בחי' קדושת שבת מצד המקראי קודש מאתדל"ת כמו שדברנו מזה במוצש"ק העבר בוודאי יש השראת קדושה ע"י סעודה עוד ביתר שאת משבת דעלמא כי בשאר יום השבת יש רק המשכת קדושה מבחי' יום השבת עצמו אשר בעצם היום רק נתוודע על כל הענינים שהמה טוב מאוד אבל לאחר שבת חוזר הדבר לקדמותו משא"כ אחר יוה"כ יש דייקא השראת הקדושה בימים הבאים שכל מה שהי' עבר עד כה הי' נתקן הכל ומכאן והלאה חושבנא

ממילא יש השראת השמחה בסעודה זו של מצוה בעצם ולא מצד המשכה בלבד וכאמרם ז"ל (מד"ר קהלת ט' ג') שבכל מוצאי יוה"כ יוצא ב"ק לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה אלהים את מעשיך היינו שמזה נולד עתה השמחה ולב טוב מפני שכבר נתרצו כל המעשים כולם ונהפכו כולם לטוב והנה איתא בגמ' (ערכין י"א.) ע"פ תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל איזהו עבודה שהוא בשמחה ובטוב לבב הוי אומר זה שירה ומקשו שם אימא בד"ת שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב ותירץ שמשמחי לב אקרי טוב לא אקרי והוא שנדחקו שם בתוס' הגם שנא' בבועז וייטב לבו ופרש"י שיש במדרש שעסק בתורה טוב לב אקרי אבל לא טוב לבב. והיינו כי טוב לבב היינו שנתהפכו והסכימו גם השני לבבות לבחי' הטוב כענין אמרם ז"ל (ברכות נ"ד.) ע"פ ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך בשני יצריך שהמה שני לבבות לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו ג"כ נתהפך לטוב אבל בד"ת נאמר רק טוב לב היינו שע"י ד"ת פועל רק שנתחזק הלב חכם לימינו להכריעו לטוב שלא יתפתה אחר לב כסיל כענין אמרם ז"ל (סוכה נ"ב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לביהמ"ד אם אבן הוא נימוח ועכ"ז אמרו ז"ל (שם) יצרו ש"א מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו מפני שיש מציאת היצה"ר גם בד"ת רק שנכנע לפי שעה. ובסעודת מצוה נאמר אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך שמרמז ג"כ על ד"ת כש"נ לכו לחמי בלחמי (כתי"ק. וכ"ה בזוה"ק פ' עקב רע"א ב' ד"ה אדהכי ע"פ זה לכו כו' נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ) והיינו בחי' תושב"כ שנקרא לחם ושתו ביין מסכתי מרמז על תושבע"פ דייקא נמשלה ליין ומים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך וע"ז דייקא נאמר ושתה בלב טוב כי זהו פעולת עסק תושבע"פ לעשות הלב טוב לחזק הלב חכם לימינו לבל להתפתות אחר לב כסיל כנ"ל וע"ז אמרו ז"ל (סוכה נ"ב:) בלשון אם פגע מנוול זה משכהו לביהמ"ד דייקא שהוא בית מדרש חכמים תושבע"פ וגם אמרו שם אם אבן הוא נימוח כש"נ אבנים שחקו מים ומרמז על תושבע"פ כדברינו הנ"ל:

## פרק ז

**בשילהי** יומא איתא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנא' וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו' ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל יש לכוון על דרך מאחז"ל (יומא נ"ז.) בהאי מינא דאמר השתא ברי טמאים אתון דכתיב טומאתה בשולי'. א"ל כתיב השוכן אתם בתוך טמאותם והוא הפסוק הנאמר ביוה"כ וכפר על הקודש וגו' השוכן אתם בתוך טמאותם ואח"ז נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו' לפני ה'

תטהרו. כי ענין השוכן אתם בתוך טמאותם הוא שפנימיות קדושת ישראל לא נתרחק מהשורש הקדושה איך שיהי' עכ"פ יוכל להיות אצלם השכנת והשראת הקדושה כענין יחוד שמותר בטומאת אשתו נדה. ואח"ז נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו' לפני ה' תטהרו היינו בסגולת היום הקדוש הזה פועל שיהי' הטהרה בשלימות לפני ה' כביכול שיוכל להיות הזיווג לפני ה' פב"פ והיינו ע"י עבודת כה"ג בקה"ק שנקרא חדר המטות כידוע. וע"ז מרמז בגמ' אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים היינו שסבת טהרתם הוא כדי להיות לפניו ית' שהוא תכלית הטהרה כנ"ל ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים היינו שכל עניני טהרת ישראל הן שיוכל להיות השראת השכינה שהוא ענין מדרגה ראשונה השוכן אתם וגו' והן תכלית הטהרה לשלימות ביחוד כנ"ל הוא רק מכוחו ית' וע"ז הולך ומפרש שנא' וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' הוא כדי להיות חלוקה שיהי' שוכן אתם וגו' כנ"ל והיינו ע"י השפעת ד"ת בלב נפשות ישראל כמשמעות וזרקתי עליכם כמי שזורק על חבירו מרחוק. ומים טהורים הוא השפעת ד"ת שנמשלו למים שעי"ז יהי' עכ"פ ביכולתנו להכניע את לב כסיל לשמאלו להכריע א"ע לטוב לבל להתפתות. וכדברינו הנ"ל שע"י ד"ת נעשה אבנים שחקו מים להכניעו לפי שעה עכ"פ וכל זה מעזרת השי"ת כאמרם ז"ל (סוכה שם) אלמלא הקב"ה עזרו וכו' וזה פועל שיהי' עכ"פ השוכן אתם וגו' ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל הוא חוזר על חלוקה השנית שהוא תכלית הטהרה לשלימות היחוד והזיווג והוא כעין המקוה מים שהנכנס לתוכו נמצא כל גופו מוקף במי הדעת והוא כש"נ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ודעת הוא ענין הכרה וחיבור בתכלית הדביקות כידוע מלה"כ והאדם ידע את חוה ותכלית הטהרה היו נעשה ביוה"כ להיות לפני ה' תטהרו כנ"ל. ובזה נסמך מיד מצות סוכה שהוא ג"כ שלימות היחוד בפועל להיות כל גופו מוקף בתוך המצות סוכה להיות חוסה בצילא דמהימנותא וזהו דייקא רק בסגולת נפשות ישראל שיוכלו להגיע לדביקות השי"ת בעצם כמש"נ ואתם הדביקים בה' אלהיכם וכדאי' בזה"ק (ח"ג דס"ג ע"ב) ע"פ כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מאן דאיהו מגזעא ושרשא דישראל יתיב תחות צילא דמהמנותא:

## פרק ח

**איתא** במדרש (ק"ר ט') במוצאי יוה"כ יוצא ב"ק לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך. כי עיקר השמחה הוא לאחר יוה"כ שניתקן הפגם הראשון שנאמר בעצבון תאכלנה כי זהו עיקר כח היצה"ר ע"י שמפיל את האדם בעצבות והתרשלות בעבודה. וכאשר ניתקן הפגם יאכל לחמו בשמחה. ושתה בלב טוב

יינך כי בכל מקום שנאמר לבב מרמז על שני לבבות יצה"ט ויצה"ר ולב טוב מרמז על לב אחד שהוא נתברר לטוב מיצה"ר וזהו יינך מיין המשמח כי ביין נמצא ג"כ מתערובות טו"ר כאמרם ז"ל (ב"ר פ' י"ט) סחטה ענבים ויהבה לי' וענין אכילה ושתי' מרמז על שורש הד"ת השייכים לכל נפש באכילתו בקדושה כש"נ לכו לחמו בלחמי ושתו יין מסכתי וזה לחמך ויינך היינו השורש של ד"ת של האכילה והשתי' שבקדושה השייכים לכל נפש לפי שרשו כדאיתא מהבעש"ט ז"ל ע"פ רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף. וע"ז גמר אומר כי כבר רצה האלהים את מעשיך כי איתא במדרש ובפסיקתא ע"פ משם חפר אוכל שמיוה"כ נטל הכה"ג אכילה ושפע פרנסה על כל השנה והיינו דדרשו מלת חפר כענין שנאמר ויחפרו את הארץ וכ"ה מפורש בפסיקתא שהיינו לתור ולרגל כת"א ויאללון. והיינו ענין בירור הטוב של האכילות שבקדושה השייכים לכל נפש לפי שרשו כנ"ל על כל השנה וזהו כי כבר רצה האלהים את מעשיך והיינו שביוה"כ נתרצו המעשים באכילת הקדושה של כל השנה:

## פרק ט

**לדוד** ה' אורי וישעי. ואיתא במדרש (שו"ט כ"ז) ה' אורי בר"ה וישעי ביוה"כ דהנה איתא בתיקונים (תי' ל"ו) ויהי אור דא ר"ה כד"א ויהי היום ובכל אתר ויהי לישנא דצערא. כי בר"ה הוא זה יום תחלת מעשיך ועל ראשית בריאת האור נאמר יהי אור אמנם כדי שיהי' נשפע בעוה"ז להמקבל נצרך להיות ע"י צמצום וזה ביום ר"ה שנקרא יומא תניינא וע"ז נותן העצה לישראל ביום ר"ה לתקוע בשופר כדי לאתערא ההוא שופרא עלאה שעי"ז באור פניך יהלכון כמו שהי' במ"ת שהי' הארות התגלות ע"י קול שופר חזק מאוד. וכמו שיהי' לע"ל התגלות הארתו ית' בשלימות כש"נ והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול וזהו ה' אורי בר"ה אמנם תיכף לאחר ר"ה נכסה האור הזה כדאיתא (ברע"מ אמור צ"ט:) הרמז בר"ה על ויקרא יצחק את עשו בנו הגדול לקטרגא וכו' ויעקב עשה מטעמים ביום הזה וקבל הברכות ויתן לך אלהים מטל השמים וגו' שהוא תכלית השלימות. ואחר כל זה ויהי אך יצא יצא יעקב ועשו אחיו בא מצידו טען כמה טענות לקטרג כדאיתא בזוה"ק (שם) עד יוה"כ שנותן לו הדורן השעיר. ואז וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה וזהו וישעי ביוה"כ כי אז נעשה התגלות הישועה בפועל. ואח"ז נאמר ה' מעוז חיי הוא מרמז על חג הסוכות שאז נשלם התוקף והעוז לנפשות ישראל ע"י זמן שמחתינו כדאי' בזה"ק (שם) דקב"ה חדי בבנוהי ועי"ז נותן העוז בנפשות ישראל כש"נ כי חדות ה' מעוזכם ואח"ז נאמר אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח ואיתא במדרש ג"כ על יוה"כ בזאת יבא אהרן אל הקודש כי זאת הוא בחי' התגלות מלכות שמים בנפשות ישראל ונקרא

כנס"י כד"א בזוה"ק זה וזאת בחד דרגא כי זה הוא הגלוי ומבורר לנגד עיני האדם וזאת היא בנוקבא כשנתקבל בנפשות ישראל והתגלות התקשרות הזה נעשה ביוה"כ בנפשות ישראל על כל ימי השנה ואיתא במד' פ' אחרי ע"פ בזאת יבא אהרן עשרה רמזים על תיבת זאת שהם נגד י"ס והשלשה ראשונים המה בזכות התורה בזכות מילה בזכות שבת הם נגד ג"ר מפני שג' קדושות אלו המה עצם התקשרות ישראל בהשי"ת מה שאין לכל האומות שייכות להם. כי תורה אסור ללמוד לגוי כמש"נ ומשפטים בל ידעום. ומילה הוא רק לזרע ישראל כידוע שערלי ישראל המה נקראים מולים בעצם משא"כ במולי עכו"ם ושבת ידוע שגוי ששבת חייב מיתה בכל אלו כמורה באצבע קדושת ישראל ע"י שהשי"ת שוכן במעמקי לבם ואח"כ הז' אחרונות שהם בהתגלות:

## פרק י

**איתא** במדרש (ב"ר פס"ה) על הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק משל לקווץ וקרח שעמדו בגורן עלה המוץ על הקווץ ונסתבך כך עשו איש שעיר נסתבך בעונות כל ימות השנה ואין לו במה לכפר אבל יעקב איש חלק נטהר בקל ביוה"כ כש"נ כי חלק ה' עמו. ולהבין ע"פ הדרוש הזה א"כ מה נתיירא בזה אולי ימישני אבי ומה יהי' אם יכירו בזה כנ"ל הלא עוד ייטב בעיניו. אמנם י"ל כי יעקב אע"ה חשב שיצחק אע"ה מכיר אותם בתכונתם באמת ודייקא עבור זה רצה לברך את עשו כדי שיוכל להכניסו להקדושה משא"כ יעקב אע"ה שאינו צריך לזה כי גם בלא זה הוא מקושר בהקדושה. ועל עצה זו עשה יעקב מטעמים לאביו שני גדיי עזים טובים ואיתא במדרש (שם) טובים לבניך שהמה נגד השני שעירים ובזוה"ק (ח"א קמ"ב א') ההוא יומא ערב פסח הוי דבעי יצה"ר להתבערא מעלמא ועשה שני שעירים לאכפיא דרגא דעשו. וע"י המטעמים שאכל יצחק הטעים לו יעקב אע"ה גם מסטרא דעשו שיתברר ממנו להקדושה מה שנמצא בו והמותר מה שלא יוכל להתברר ממנו ולכלול בהקדושה יהי' נמחה זכרו וזה הי' באכילת משמנים ושתיית ממתקים של יצחק אע"ה וכמו כן נעשה הבירור בכל יו"ט של ר"ה כדברינו הנ"ל וזה הטעם שאומרים בימים האלו ויאתיו כל לעבדך ויכירו כח מלכותיך וגו' ובכן תן פחדך ויראוך כל המעשים וישתחוו לפניך כל הברואים וגו' מפני שעתה הוא זמן הבירור חיות נצוצות הקדושה של כל האומות שדבר טוב שבהם נקלט בהקדושה כאמרם ז"ל (פסחים פ"ז:) לא גלו ישראל בין האומות אלא שיתוספו עליהם גרים. היינו שיהי' נקלטים הניצוצות שלהם ויכנעו להקדושה זולת מה שהוא רע בתכלית ואינו יכול להתברר יהי' נמחה לגמרי כמ"ש וכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעבור ממשלת זדון

מן הארץ וגמר הבירור נעשה ביוה"כ כדאיתא בזוה"ק על וישב עשו לדרכו שעירה ויעקב נסע סכותה וזהו הטעם ג"כ שמקריבים שבעים פרים בחג לבררם להקדושה כנ"ל:

## פרק יא

**אמרו** ז"ל (מדרש קהלת ט' י') בכל מוצאי יו"כ ב"ח יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה ה' את מעשיך. וכמו כן במוצש"ק יוצא ב"ק כזה כי הסעודה הי' מרמז כמו סעודת מלוה מלכה של מוצאי שבת. כי בפשיטות מה מקום לסעודת מלוה מלכה שאנחנו שמחים אחר שיצא השבת הלא מצינו בגמ' (ביצה טז.) וינפש וי אבדה נפש את הנשמה היתירה ושמעתי מאדמו"ר זצל"ה שאמר בשם הרב הגאון ר"י פוזנר זצל"ה שבכל מוצש"ק יורד מאיגרא רמה לבירא עמיקתא אכן הסעודה הוא כעין שלמדו חכמז"ל משלמה המע"ה שעושין סעודה לגמרה של תורה. דשלמה המלך מצד שזכה להחכמה ולהקדושה עשה הסעודה וכמו כן שבשבת נעשה הכל טוב מאוד וישראל מתקדשים בשורש הקדושה שמצד השי"ת לכן אנחנו שמחים תיכף אחר השבת בסעודת המלוה מלכה שהכניס אותנו לקדושתו ית"ש בשלימות וכ"כ במוצאי יו"כ שנתכפר לנו העונות ונעשינו ברי' חדשה מנוקים מכל עון ופשע אנחנו עושים ג"כ הסעודה כי אנחנו שמחים בקדושה זו. וסעודת מוצ"ש נקראת סעודת דוד המע"ה מחמת שהוא הקים עולה של תשובה שאפילו אחר הקלקול יכול אדם להתקרב עצמו לקדושתו ית"ש. וכמו כן במוצאי יוה"כ שנתקרבו ישראל לקדושתו ית"ש מצד המחילה והכפרה לכן אנחנו עושים הסעודה במוצאי יוה"כ בשמחה. והנה כתיב לשון לחמך ויינך הי' די לכתוב אכול סתם ושתה סתם או שתה יין. לרמז שנוכל לשתות יין ומה הי' הצורך לכתוב יינך ולחמך ואם להוציא את הגזול זה שייך להזהיר בדבר מצוה שאינו יוצא בגזל. ואם באכילת אדם מוזהר ועומד כל אדם מגניבה וגזילה. אכן הכ' מרמז כדכתיב שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחרותיך ואיתא בגמ' (שבת ס"ג.) ע"כ לדברי תורה מכאן ואילך למעש"ט ודע כי על כל אלה יביאך אלהים במשפט אם המעשים טובים הי' כראוי והנה כתיב לשון שמח ולשון טוב לב כי מרמז על תושב"כ ותושבע"פ כי מצד תושב"כ שייך לשון שמחה כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב. ומצד תושבע"פ הוא הטבת הלב כדכתיב אצל בועז ויטיב לבו בד"ת. ושמעתי מאדומו"ר זצל"ה שאמר מהאי טעמא אמרו בגמ' בכמה מקומות אליבי' דהאי כי הד"ת שבע"פ הם יוצאים מקירות לבו של האדם כפי הרגשתו הקדושה בלבו וכדכתיב כי ברוב חכמה רוב כעס היינו שע"י הרוב חכמה התושבע"פ מתיישר הלב מהרוב כעס ומתקן את הרוב הכעס. והנה כתיב לכו לחמו בלחמו ושתו ביין מסכתי שהוא ג"כ מרמז על תושב"כ ותושבע"פ כמו שדברנו

מזה במה שכתוב יין מסכתי שנמסך מצד הקב"ה הד"ת שבע"פ ונראה כאילו הת"ח מחדשים אותם ונקראים הד"ת לחם ויין היינו מצד כי בכל המאכלים החיות שבהם הוא הד"ת שבתוכם כדאיתא בזוה"ק (ח"ב ס"ב א') שהמזונות של הת"ח הוא במעלה יותר ממאכל המן שהמזונות שלהם הוא מצד החכמה שתחי' בעלי' היינו מהד"ת שבתוך המאכלים וע"ז מרמז במוצאי יוה"כ לך אכול בשמחה לחמך היינו אפי' הלחם הגשמיות שתאכל במוצאי יוה"כ יהי' בו חיות קדושה מצד הד"ת שבכתב ששייך בו ענין שמחה ושתה בלב טוב יינך מרמז שבהיין הגשמיות של מוצאי יוה"כ יהי' החיות קדושה מהד"ת שבע"פ שמטוב הלב מצד גודל הקדושה שהשיגו ישראל ביום הקדוש שנעשו ברי' חדשה טהורים מכל חטא ועון וכמו כן בכל מוצאי ש"ק מצד קדושת שבת:

## פרק יב

[מכי"ק]

**ב**"ק היוצא אכול כו' כי כבר כו' י"ל מ"ש רצה כו' משמע אף במעשה העבירות ע"י שנמחלו נעשו כזכיות כמ"ש ביומא (פ"ו:) ובשבת (פ"ט:) א' אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימ"ב כשלג ילבינו וכשמלבינים היינו שנעשו זכיות. וזהו ע"י שבסידרא דבמע"ב במאמר א' דבראשית ברא השי"ת חושך תחלה שכך רצה וכמ"ש בזה"ק (ח"ב קפ"ד א') לית נהורא אלא מגו חשוכא ולית טבא אלא מגו בישא והוא הנק' טוב מאד אחר התשובה וזהו ל' הגמרא סוף יומא מאי סדורות לימחול ומהו הל' סדורות רק ר"ל שנעשו כסדורות ובאות כו' היינו ג"כ לזה שנעשו כזכיות וזה ל' כי כבר היינו משיב"ר. והוא ע"י שנתקן עד השורש שעז"נ יכפר עליכם ול"א לכם דעליכם משמע ע"ג מלמעלה וכמש"נ כי עונותי עברו ראשי וגו' שחשד עצמו שקלקל עד השורש שהוא למעלה מהראש והתיקון ג"כ עד השורש וזהו לפני ה' תטהרו. [ע"כ]:

# האזינו

## פרק א

**האזינו** השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. השינוי דל"א ושמעי ארץ. גם בשמים כ' ואדברה ובארץ אמרי פי ול"א דברי. הענין דאי' (סנהדרין צ"א:) אל שמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדון עמו זה הגוף וז"ש על שירה זו ואדברה קאי על כל התורה דמ"ש ואתם כתבו לכם את השירה הזאת דמשמעותו על שירת האזינו ומזה נלמד המ"ע דכתיבת ס"ת (כמש"ש כ"א:) והוא שבהשירה זו נכלל כל נפשות ישראל כמ"ש בשם הרמב"ן ז"ל וס"ר נפשות ישראל הם ס"ר אותיות התורה ועז"א ואדברה דיבור של משה רבינו תושב"כ

שאצלו נכלל כל התושבע"פ בתושב"כ דאף התושבע"פ הלכה למשה מסיני. וז"ש לשון דיבור שהוא תושב"כ וכמ"ש (מכות י"א.) בלשון עזה דכ' וידבר וגו' מפני שהן של תורה. ואמר האזינו שצריך להטות אוזן לד"ת והי' די בתושב"כ כמ"ש (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' (ונת' במ"א ענין ערכה של א"י שהוא תושבע"פ של משרבע"ה שעז"א ומסרה ליהושע) וכמו שיהי' לעתיד דכ' ולא ילמדו עוד איש את רעהו. וזהו ותשמע הארץ דממילא תשמע הארץ שהוא הגוף משכא דחויא שנתלבש אדה"ר אחר הקלקול שנמצא בו יצה"ר וצריך רב חכמה לתקן הרב כעס. וזש"נ אמרי פי מלכות פה תושבע"פ קרינן לה:

**אמר** אמרי פי עפמש"כ בזוה"ק (ח"ג פ"ח ב') אמירה בלחישה. וכ' יערוף כמטר לקחי על תושב"כ כמש"נ כי לקח טוב נתתי לכם והוא כמטר שניכר שיורד מן השמים. תזל כטל אמרתי על תושבע"פ שנמשל כטל שאינו ניכר ירידתו מן השמים רק ממה שרואים שהארץ לחה מבינים שירד טל מלמעלה. כן התושבע"פ נדמה לחכמים שמחדשים מלבם והם באמת דא"ח דברי אשר שמתי בפיך שמופיע הש"י בלב חכמים. וע"ז נקרא אמירה כד"א ואמרת בלבבך אמירה בחשאי (כמ"ש זח"א רל"ד ב'). כי שם ה' אקרא וגו' על תושב"כ שכל התורה שמא דקוב"ה (כמ"ש זח"ג צ"ח ב') וזה שנלמד מפ' זה על ברכת התורה לפני' (כמ"ש ברכות כ"א.) הבו גודל לאלהינו נגד תושבע"פ דאי' (נדרים פ"א.) היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה כו' שאין מברכין בתורה תחילה. שעיקר התושבע"פ להרגיש טעם בתושב"כ וכשמרגיש טעם נותן ברכה והודאה. וכשאין מברכין היינו שלמדו בלא חשק וטעם וזה נקרא עזבם את תורתי ואינם זוכין לבנים ת"ח:

**וקורין** פ' זו קודם סוכות עפש"נ בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי. ובמ"ת נמשלו ישראל לתפוח כמ"ש (שבת פ"ח.) היינו מש"נ ופריו מתוק לחכי דהקב"ה נמשל לתפוח כמש"נ כן דודי בין וגו' שהשי"ת גוף האילן דתפוח ונפשות ישראל איבא דקוב"ה (כמ"ש בזוה"ק ח"ב רכ"ג ב') מאן היא פרי אלא אינון נשמתהון דצדיקיא דאינון איבא דעובדוי דקוב"ה. וכמ"ש (בזה"ק ח"א פ"ה ב') ועז"נ ופריו מתוק לחכי התפוחים בעצמן כנס"י ומיושב קו' התוס' בשבת שם. וכ' בצלו חמדתי וישבתי בצלא דמהימנותא סוכות עננ' כבוד. ובזה"ק (ח"ב שם) דכנס"י יתבא בצלא דאל דמשכן ומקדש שם שוכן השי"ת. ועננ' כבוד צלא דמהימנותא בצלאל. ושבת פריסת סוכת שלום עלינו ועכע"י סוכת שלום זה בהמ"ק ועכע"י ועל ירושלים זה מחנה ישראל. ופ' זו הוא פ' אחרונה שנקראת בשבת. דפ' ברכה נקראת ביו"ט ולא בשבת. ומטע"ז נחשב בזה"ק (ובת"ז תי' י"ג) ג"ן סדרים ופ' וזאת הברכה איננה בכלל שמשם התחלת תושבע"פ. ונקראת ביו"ט דישראל מקדשי

לי' לזמנים. ומשו"ה קורין פ' זו שכולל תושב"כ ותושבע"פ כאמור בשבת שקודם סוכות בצלו חמדתי וישבתי צלו דקוב"ה תושב"כ מקדש ומשכן. צלא דמהימנותא תושבע"פ. ופריו מתוק לחכי נשמתיהון דצדיקיא. וכ' אהב ה' שערי ציון שערים המצויינים בהלכה (ברכות ח'.) ושבת כולל תושב"כ ותושבע"פ דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל (שבת פ"ו.) ויום השביעי דא תושבע"פ כמ"ש זה"ק (ח"א מ"ז ב') מלכות פה תושבע"פ כו':

## פרק ב

**האזינו** השמים גו' ותשמע הארץ לא כ' שמעי ארץ אך בזוה"ק (רפ"ו ע"ב) אמר ר' אבא כו' האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ הכא איתרמיז שמא קדישא עלאה שמא קדישא היינו שם הוי"ה שכולל הז' מדות (כמ"ש זח"ג רנ"ח ע"א) עלאה היינו כ"ע והוא קוצא דיו"ד דמרמז לכ"ע (כמש"ש ע"ב ס"ה ע"ב) והיינו דכתב האזינו השמים שמים קב"ה אקרו שמים (כמ"ש ת"ז תי' נ"א ובס' הבהיר שבסוף זח"ב) שנ' ואתה תשמע השמים ותשמע הארץ היינו שממילא תשמע הארץ שיופיע שם הוי"ה עם קוצו של יו"ד מכ"ע עד מדת כנס"י. ותשמע הארץ שיכנס בלב ישראל ממילא עדמש"נ אוזן שומעת וכמו"ש (מ"ר פ' זו) רמ"ח אברים שבאדם ע"י האוזן כולן חיים. חיים היינו ד"ת תושב"כ נקרא חיים חיי עולם מסטרא דעץ החיים. וכן תושבע"פ נקרא חיים שזוכין שיהי' מסטרא דחי' ויזכו לעץ החיים. וכל הפרשה היא שיזכו לתושבע"פ איך שהוא כלול בתושב"כ. אין עץ החיים אלא תורה (כמ"ש ריש סא"ר וש"מ) וז"ש דאיתרמיז שמא קדישא עלאה וכיון שמופיע מכ"ע ותשמע הארץ ממילא אמרי פי תושבע"פ (וכש"נ כ"פ):

## פרק ג

**ירכיבהו** על במתי ארץ בספרי זו א"י שהיא גבוהה מכל הארצות כו' ובודאי אין המכוון על מה שהוא גבוה שיושב בהר שיש הרים בחו"ל גבוהים מא"י כידוע. רק המכוון על שהוא גבוה במעלה וכענין מ"ש (קידושין מ"ט:) עשרה קבים חכמה ירדה לעולם תשעה נטלה א"י כו' וזש"נ ירכיבהו ירכיב הו' על במתי ארץ והיינו אויר א"י כעין מ"ש (ב"ב קנ"ח: וע' כתובות ע"ה.) אוירא דא"י מחכים ואח"כ כתב ויאכל תנובות שדי היינו לתקן כל שורש הפגם שיהי' האכילות ד"ת כמש"נ לכו לחמו בלחמי וגו' נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייי' דבע"פ (זח"ג רע"א ע"ב) והנה יש ד' יסודות דומם צומח חי מדבר. והם כנגד ד' אותיות הוי"ה ובמדבר יש נפשות ישראל כנגד קוצו של יו"ד והם כנגד ד' עולמות אבי"ע ובכל היסודות יש ד"ת והנה המדרגה הנמיכה הוא ד"ת שבדומם שמשיג אף ע"ה כמש"נ מורשה קהלת יעקב אפי' ע"ה שנקראו בית יעקב (ב"מ ל"ג:) אך מ"מ מתחיל ויאכל תנובות שדי שהוא מהד"ת שבנפש הצומח מפני שע"ה הוא רק ע"י תושבע"פ

הרב חכמה לתקן הרב כעס וז"ש בספרי ויאכל תנובות שדי זו מקרא ויניקהו דבש מסלע זו משנה ושמן מחלמיש צור זה תלמוד. ומש"ה הקדים תנובות שדי שהוא תושב"כ וכ' שדי אותיות שם שד"י שם של יסוד (זח"ג י"א ע"ב) והיינו ד"י עפמ"ש (זח"ב קע"ח ע"ב וש"מ) ה' ד' הות ויוד זעירא של שם זה מתעברא ונעשה ה' יוד יוד זעירא דברית וש' רזא דג' אבהן שהם כולם שורש הד"ת (כשנת' כ"פ באורך) שהוא נגד עולם היצירה שחציו רע וחציו טוב וע"י הד"ת לעשותו כולו טוב. ויניקהו דבש מסלע היינו מהדומם דבש היינו להרגיש טעמי תורה (פסחים קי"ט.) כמש"נ ומתוקים מדבש גו' ועי"ז ירגיש טעם ויהי' לו חשק לד"ת. ואח"כ ושמן מחלמיש צור ושמן היינו חכמה שיופיע בו השי"ת עדמ"ש (מנחות פ"ה:) מתוך שרגילין בש"ז חכמה מצוי' בהן. כנגד עולם העשי' שרובו רע וע"י הד"ת יעשוהו כולו מסטרא דטוב. ואח"כ מתחיל חמאת בקר וחלב צאן היינו היוצא מהחי חמאת בקר השמנונית מהחלב וחלב צאן היינו שהחי נגד עולם הבריאה שרובו טוב ומיעוט רע ובבע"ח יש חלב ודם. ודם נעכר ונעשה חלב (כמ"ש בכורות ו':) והיינו שהרע נהפך להיות טוב עם חלב כרים ואלים היינו גוף הבשר שהוא ד"ת כמו"ש (ב"ק ע"ב) דלא אכלי בשרא דתורא ופירש"י לא דקדקתי טעמו של דבר (יע' קידושין מ"ז.) ואמר חלב כרים גו' שומן דהיתר עפמ"ש (ב"ב כ"ב.) אכלו בשרא שמינא בי רבא ומש"ה נאמר כן עם חלב גו' שזה דבר מיוחד דחלב היינו שנהפך איסור להיות היתר וכאן מדבר מגוף הד"ת שומן דהיתר והבשר. ועתודים עם חלב כליות חטה. היינו התושבע"פ איך שהוא כלול בתושב"כ עדמ"ש (נדרים פ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה כו' והיו יודעין כל התושבע"פ מתושב"כ וכמו שיהי' לעתיד (כמש"נ כ"פ) ואמר חלב כליות ב' כליות והיינו שיש ב' כליות א' מועצתו לטובה וא' לרעה (כמ"ש ברכות ס"א.) וכאן יזכו לב' הכליות של ימין שיכנס ד"ת בלב חכם לימינו ושל שמאל שיעקור הרע ויכבוש היצה"ר ויהי' הכל טוב וזה כנגד ק' אברהם החכמה בלב חכם לימינו וק' יצחק אע"ה גבורה ענף מבינה שיכנוס ללב כסיל לכבוש ולהתגבר על יצה"ר. חט"ה כ"ב אותיות התורה כנגד יע"א שמדתו אמת זו תורה (ברכות ה':) וש"נ ועתודים דאי' בספרי אלו ק"ו והיינו תושבע"פ שאדם דן מעצמו. וכל שורשי תושבע"פ עם חלב כליות חטה אלו הלכות שהם גופה של תורה כמ"ש בספרי. והיינו המשניות שהם רמוזים כולם בתושב"כ ומש"ה כ' כאן ג"כ עם חלב גו' עם שהוא דבר מיוחד. וכ"ז קאי על מש"נ ויאכל. והיינו כל הד"ת שיזכו וכל פרטי תושבע"פ שנחשבו כאן וזה כנגדם עולם הבריאה כאמור. ואח"כ ודם ענב תשתה חמר ענב ענבים אלו ישראל (כמ"ש בספרי למעלה) כענבים במדבר גו' ודם ענ"ב יינא דאורייתא דבע"פ ואמר ודם שהוא המובחר שביין שנ' אל תרא יין כי יתאדם

(ב"ב צ"ז:) ואמר תשתה והיינו לעתיד שישפיע השי"ת הד"ת מצד השי"ת דכת' ושתו ביין מסכתי ושתו היינו ההשתדלות מצד האדם וכאן אמר תשתה ממילא שישפיע השי"ת היין והתושבע"פ. והיינו לימות המשיח שיתגלה כל עומק וסתרי תושבע"פ כמ"ש (קה"ר ב' א') כל התורה שאת למד בעוה"ז הבל הוא לפני תורה שבעוה"ב. ומש"ה כ' כאן חמר בלשון ארמי שאין מלאכי השרת מכירין בו כמ"ש (שבת י"ב:) שאז יתגלה הס"ת. ושלא יתקנאו המלאכים כ' בלשון ארמי. (וכן נסדרו רוב סודות התורה בלשון זה כמשנ"ת במ"א) וזה נגד הד"ת שבנפש המדבר שכנגד עולם האצילות ואות י' משם הוי"ה וזה יתגלה לעתיד בימות המשיח ע"י משיח שיתגלה ב"ב:

## פרק ד

**ויבא** משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון בספרי נאמר כאן ויבא משה ונאמר להלן וילך משה אי אפשר לומר ויבא משה שכבר נאמר וילך משה וא"א לומר וילך משה שכבר נאמר ויבא משה אמור מעתה בא דייתוקים שלו והרשות נתונה ביד אחר האריך בקושיא וכפל וצריך ביאור. אף דכתב בפ' וילך וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד מ"מ יתכן כאן למיכתב ויבא משה וגו' ומי יאמר שהי' הכל בפעם א'. גם התירוץ צריך ביאור דגם שם הרשות נתונה ביד אחר וכמוש"ש בספרי (וילך) תן לו מתורגמן ליהושע כו' בחייך כו' וי"א שהעמידו מן הארץ כו' אך שם בפרשה כ' והתיצבו באוהל מועד ואצונו. ואח"כ וילך משה ויהושע גו' ואח"כ ויכתוב משה את השירה גו' וילמדה גו' ואח"כ כת' ויצו את יהושע גו' ובכאן כ' אשר נשבעת להם וזה מפי השי"ת וזש"נ ואצונו. ואח"כ כ' ויבא משה וידבר גו' נראה מהפרשה שכל זה המשך אחד וזה שדקדק בספרי על השינוי שכאן נאמר ויבא ושם כ' וילך אך ענין וילך משה הוא ע"פ מה שאמרנו במ"ש (אבות פ"ב) איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם שהוא דרך לבא ליישר הלב (ונת' וילך) וכן מורה ויבא הביאה ללמד לישראל שיכנס ללבם וכמש"נ וידבר גו' באזני העם ובספרי מלמד שהי' משקעם באזניהם. וכתיב וילך משה ויהושע ולא כ' וילכו וכן כאן כ' ויבא משה גו' וידבר גו' הוא והושע כ' לשון יחיד ולא כ' וילכו ויבואו שזה הי' כח משה ההליכה וכן הביאה שזה הופיע גם ביהושע שיוכל ללמד לישראל ולחלק לכל א' שורש התושבע"פ השייך לשורש נשמתו והופיע בו ההליכה וכן הביאה וכן הדיבור באזני העם. ומש"ה כ' הכל לשון יחיד ועל מה שנאמר כאן ויבא ולמעלה לשון וילך אמר שכאן כבר בא דייתיקי שלו והרשות נתינה כו' והוא דלמעלה אי' בספרי שהי' יהושע אומר ברכה בשם אשר נתן תורה לישראל ע"י משה רבינו וכאן כ' וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע גו' וכבר כ' בפ' וילך ויכתוב

משה את השירה גו' וילמדה את בני ישראל. אך כאן מסר ליהושע ויהושע עמו ביחד דיבר את דברי השירה הזאת באזני העם וז"ש השירה הזאת שיהי' מפורש לעין שע"ז מורה הזאת כמו זה שמראה באצבע רק זאת לשון נקבה שמורה על שורש תושבע"פ ומ"מ כתב וידבר שהוא לשון עזה לשון של תורה (כמ"ש מכות י"א.) שמשה רבינו מסר השירה שהוא תושב"כ עם התושבע"פ שנכלל בתושב"כ וע"ז נאמר השירה הזאת זאת דייקא הוא והושע ב"נ שהופיע ביהושע שדיבר עמו באזני העם לשקע באזניהם שיכנס באזניהם ויקבע בלב לעולמי עד וז"ש בספרי שכבר נתנה דייתיקוס שלו והרשות נתנה ביד אחר שנתנה ליהושע ללמד לישראל וכאמור:

## פרק ה

**נהורא** ישרי בה כו' דבי' תחדי נפשא. נר ה' נשמת אדם ואיתא בזוה"ק זכה יתיר זכה לרוח זכה יתיר זכה לנשמה והנשמה הוא מלמעלה ואין בו שום רע ופגם (ע' ראשית חכמה שער היראה פ"ט מתיקונים) כמ"ש אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא וכנסת נשמת ישראל אבוקה גדולה מאורות רבים. וכל נפש יש לו נר מיוחד נשמת אדם והתורה ג"כ נר תורה אור אורה זו תורה (כמ"ש מגילה ט"ז:) והוא נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי וכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה שהוא נר שלו. שכן הי' בדור המדבר עיקר המספר ששים רבוא נפשות וכנגדן ששים רבוא אותיות לתורה כמו"ש ישראל ר"ת "יש "ששים "רבוא "אותיות "לתורה ואף שאין החשבון מכוון כל אות מתחלק לנציצות והוא תורה שבכתב. ואח"כ בחידושי תורה שהשי"ת מחדש הלכה בכ"י (כמש"כ ב"ר פ' מ"ט) מתרבין נפשות ישראל. וזה שאנו מבקשים ותן חלקנו בתורתך שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה והוא נר שלו נר ה' נשמת אדם. אך מקודם צריך להסיר כל חמדת עוה"ז כמש"כ תוס' (כתובות ק"ד ד"ה לא) בשם מדרש עד שיתפלל אדם שיכנס ד"ת לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו (וע' חדבא"ר פ' כ"ו בלשון אחר יעי"ש) ומתפללין מקודם קדשנו במצותיך שע"י מצות זוכין לקדושה ופרישות. ולא נוכל לקיים כל מצות ה' רק ע"י שבת שדרשו ששקולה שבת ככל התורה כולה. ובזוה"ק מאן דנטיר שבתא כמאן דנטיר אורייתא כולא. וע"כ אנו מבקשים רצה במנוחתינו קדשנו במצותיך ועי"ז נוכל לבקש ותן חלקנו בתורתך שנשיג כ"א חלקו בתורה כמו שיהי' לעתיד דכתיב ולא ילמדו איש וגו' כי כולם ידעו את ה' למקטנם ועד גדולם שעיקר הלימודים להבין ולדעת מאמר אנכי ה' אלהיך שהוא כללא דאורייתא כולא. וכיון שכולם ידעו את ה' לא יוצטרכו למורים ולמלמדים וכ"א ילמוד מנר שלו נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי וכן אנו אומרים בסוף הקרבנות שיבנה בהמ"ק ב"ב ותן חלקנו בתורתך וכן אחר התפלה שהוא במקום קרבן

(כמו"ש ברכות כ"ו: תפלות כנגד תמידין תקנו) כיון שאין לנו מקדש ונשלמה פרים שפתינו אנו מבקשים על בנין בהמ"ק ושיופיע לכ"א מישראל חלקו בתורה. ובשבת ששקולה ככל המצות אנו מבקשים ג"כ ותן חלקנו בתורתך שע"י מצות שבת יוכל להשיג קדושה קדשנו במצותך ויוכל להתפלל שיופיע ויאיר לכ"א חלקו בתורתו וכתיב בשובה ונחת יושעין ודרשו בשובה היינו תשובה ונחת היינו מנוחת שבת. ושבת מורה על תשובה דכתיב טוב להודות לה' וכתיב מודה ועוזב ירוחם. ואף בלילה סעודתא דחקל תפוחין עתי"ק אתיא לסעדא בהדה. וכתיב אז תתענג על ה' ואיתא בזוה"ק (יתרו פ"ג ופ"ח ע"א וע"ב) על ה' למעלה מאותיות השם הק' עתי"ק. אך ביממא דאי' בגמר' (עירובין ס"ה.) נהירין שמעתתך דיממא נינהו אנו מבקשים נהורא ישרי בה שיופיע לכ"א מישראל נר שלו בתורה מעין העתיד שיהי' לכ"א נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי:

## פרק ו

**שבענו** מטובך אין טוב אלא תורה (כמ"ש ע"ז י"ט:) ואיך אנו מבקשים על שביעה בד"ת וכתיב אוהב כסף לא ישבע כסף ודרשו (ויק"ר) אוהב תורה לא ישבע תורה ובסוף ברכות איתא ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל והקשה מוהרש"א ז"ל הא חיי עוה"ב שזוכין לה ת"ח הוא כולו מנוחה כמ"ש ליום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים ובאמת בגמ' (ר"ה ל"א.) ליתא הגרסא ומנוחה לחי העולמים יע"ש. אך במשנה סוף תמיד גרסינן ומנוחה לחי העולמים ובתוי"ט בשם הרע"ב גרס לחי העולמים יע"ש. אך באמת אצל השי"ת הנייחא הוא בהתבטל היצה"ר כמו"ש וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ודרשו (בב"ר) ששמח בעולמו והיינו שבשבת הי' הכל טוב היצה"ר והמות והיסורין. ואמר הלואי שיהי' מעלה חן לפני תמיד כן ולעתיד כשיתבטל כל היצה"ר ששוחטו (כמ"ש סוכה נ"ב.) אז יהי' להשי"ת נייחא וזהו ליום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים. אבל הצדיקים ילכו מחיל אל חיל ופירש"י מישיבה לישיבה וממדרש למדרש אך מסיום הפסוק יראה אל אלהים בציון נראה שהוא עפמ"ש והי' מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני. וחיל היינו קבוצת חכמים וזה בכל שבת ושבת. וזה ילכו מחיל אל חיל משבת לשבת והיינו שבכל שבת ושבת ילכו ממדרגה למדרגה בכל השבוע עד שבת. אבל אצל השי"ת יהי' נייחא תמיד כשיתבטל היצה"ר והרע. וכן בעוה"ז כל שמשיג ד"ת יותר יחסר לו יותר כי ארוכה מארץ וגו' ואין שביעה בד"ת רק ע"י מצות שבת שהוא מעין העתיד כמ"ש ליום שכולו שבת ומנוחה וכתיב אז תתענג על ה' ודרשו בזוה"ק למעלה מאותיות השם הקדוש בקוצו של

יו"ד וענין עונג הוא שלימות כי אם יחסר מה אינו עונג לכן אנחנו מבקשים שביעה בד"ת שבענו מטובך שמנוחה הוא נייחא ושביעה ומנוחה לחי העולמים:

## פרק ז

**וטהר** לבנו לעבדך באמת שהוא דבר אמת דהיינו תורה דכתיב תורת אמת הי' בפיהו דהני ז' דשבת כנגד ז' קולות (כמ"ש ברכות כ"ט.) קול ה' על המים ותורה נמשלה למים (כמ"ש תענית ז'.) הוי כל צמא לכו למים ותשובה ג"כ נמשל למים כמ"ש שפכי כמים לבך נוכח פני ה' (כמש"כ ב"ר פ' ב') וכל הטהרות ע"י מים וטהר לבנו לעבדך באמת כי בקדושה יש מדרגות שאף שכל ישראל קדושים הם (כמש"כ חולין ז':) מ"מ יש מדרגות בקדושה שמצינו שרבי נקרא רבינו הקדוש ע"ש כו' (כמש"כ שבת קי"ח:) ומ"מ אמר רה"ק על ר' יוסי שהוא כחולי חולין לקדשי קדשים לגבי דר' יוסי (כמש"כ בירושלמי סופ"י דגיטין) משא"כ טהרה הוא בתכלית וכל שיש בו מעט מן השקר אינו טהור (כמש"כ ב"ר פ"ח) אמת אמר אל יברא וכו' וע"י מצות שבת דאי' בזוה"ק דמאן דנטיר שבתא כמאן דנטיר אורייתא כולא כל אחד מישראל יש בו דבר אמת דמדת יעקב תתן אמת ליעקב שמטתו שלימה שאין בו פסולת וכל ישראל י"ל חלק לעוה"ב שנאמר ועמך כולם צדיקים כי בעומק כל א' רוצה לעשות רצון הבורא ית"ש ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד מלכות (כמש"כ ברכות י"ז.) ושאור שבעיסה הוא ע"י עשו שהוא שקר כמו שדרשו (ב"ר פס"ג) כשמו הא שוא. והוא גרם להכניס מעט מהשקר בלב ישראל ונתלבש בהנחש להכניס שאור שבעיסה וכן שעבוד מלכיות בסבתו וכתיב ונשא השעיר את כל עונותם ודרשו (ב"ר פס"ה) עונות תם שנאמר ויעקב איש תם ומה זה שנותנים על השעיר שישא למדבר כל עונות ישראל אך השעיר הוא עשו דכתיב בי' הן עשו אחי איש שעיר ועליו נותנין כל עונות תם זה יעקב שהוא הגורם לשאור שבעיסה ושעבוד מלכיות ונמצא ע"י שבת זוכין לטהרה אמיתית וטהר לבנו לעבדך באמת:

## פרק ח

**גם** כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך המה ינחמוני פרשה זו נקרא שירה דכתיב ואתם כתבו לכם את השירה ושירה נקרא על נס כמו אז ישיר משה וכן כל השירות שחשבו במדרש (תנחומא בשלח ובמכילתא שם) הם על ניסים וכן אמרו חז"ל (מ"ר שמות פכ"ג) כל השירות לשון נקבה כו' כך הן הצרות באות עליהן כו' אבל לע"ל אין עוד צרות כו' באותו שעה אומרים שיר לשון זכר. והרי השירות על נסים והצלות מצרות ושירה זאת אמת שבתחלתו שבחים מיצ"מ והכנסתן לא"י אבל אח"כ יש בו מצער הגליות וקינה מבע"ל ומה זה שירה אך ממה שהעיד בישראל כי השחת

תשחיתון מזה יש על כלל ישראל זכות שהי' נודע מקודם שישחיתו דרכם וכבר שאל הרמב"ם ז"ל (ה' תשובה) על עונשי מצרים הא הי' גזירה מלפניו ית'. והתשובה שלא פרט השי"ת שם אומה ובבחירתם בחרו להיות הם המשעבדים ומענים. אבל כאן שנפרט שם אומה ישראלית כי ישחיתו דרכם אם לא הי' כן הי' כמעט חלול ש"ש. שנכתב בתורה דבר שאינו אמת ח"ו. ואף שאין זה תירוץ על פרטי הנפשות מישראל על הכלל כולו יצא ללמד זכות. וזה אם יהי' חטאיכם כשנים ודרשו (שבת פ"ט:) כשנים הללו שסדורות משמת ימי בראשית כשלג ילבינו ומאחר שכן הי' הסדר שישחיתו דרכם וישיבו אח"כ ויגאלו וכמו שבחר השי"ת לכתוב חטא ב"ש על דהמע"ה ושיתקן ע"י תשובה אף שלא הי' ראוי לאותו מעשה (כמ"ש ע"ז ד':) כן הי' הרצון על כלל האומה שיהי' כן הסדר עד שיתקנו ע"י תשובה כדכתיב ושבת ואתה תשוב ושמעת ולכן קורין פ' זו או קודם יוהכ"פ או אחר יוהכ"פ ששולחין השעיר ונשא את כל עונותם עונות תם. וזהו שאמר דהמע"ה גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי:

## פרק ט

**ושמח** נפשנו בישועתך שאנו מבקשים על ישועות ה' כמ"ש צדיק ונושע וכתיב ושב ה"א את שבותך ודרשו והשיב לא נאמר כ"א ושב שבכ"מ שישראל גלו השכינה כביכול עמהם כמ"ש למענכם שלחתי בבלה. וע"י שבת דאי' (שבת קי"ח:) אלמלי שמרו ישראל ב' שבתות מיד נגאלין ע"י שבת נוכל לבקש ושמח נפשנו בישועתך וזה כי אתה עמדי שכך הי' הסדר ועלה במחשבה לפניך ההשחתה והתשובה והגאולה וממילא נמצא היסורין ההכנה לישועה (כמ"ש ברכות ה'.) ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין וע"י יסורי מצרים זכו לתורה וע"י יסורי מדבר ויענך וירעיבך זכו לא"י. ולעוה"ב ג"כ כתיב ודרך חיים תוכחת מוסר שע"י הסבלנות זוכין לעוה"ב וזהו שבטך ומשענתך המה ינחמוני שהיסורין הכנה לחיי עולם דמשענת מרמז על תחיית המתים (כמ"ש פסחים ס"ח.) ואיש משענתו בידו. ובפרשה זו לא נזכר תשובה וכתב הרמב"ן ז"ל שכאן הוא עפ"י דעת ר' יהושע (סנהדרין צ"ז:) ולא בכסף תגאלו. מ"מ כיון שנרמז מקודם ושבת וגו' ואתה תשוב וגו' מהסתם יהי' ישראל בתשובה. ולכן נקרא פ' זו שירה שהודיע לישראל שכך יהי' הסדר ושיהי' נודע מקודם ההשחתה והתשובה ואח"כ יושעו תשועת עולמים ושמח נפשנו בישועתך:

## פרק י

**והנחילנו** ה"א באהבה ורצון שבת קדשך נחלה הוא שאין לה הפסק והיינו שיושאר כך לעולמי עד שמצינו בגמ' לשון המענג את השבת ולא אמרו המתענג בשבת והיינו

שמענג את יום השבת והוא הנפש יתירה דנקרא שבת והיינו שמכוין לשם שמים ויש מזה חיות לנפש יתירה ובגמ' (ביצה ט"ז.) ובזוה"ק (ויקהל דף ר"ד) נרמז ענין נפש יתירה בתיבת וינפש וי אבדה נפש ויותר הו"ל לרמזה בכניסת שבת וס' הבהיר דרש מוינפש שמזה המדה ז' (מדת מלכות) נפקין נשמתין רק האדם מרגיש הנשמה יתירה ביציאת שבת ע"י רשימו דקדושה שנשאר בכ"מ שיש בו השראת קדושה ע"פ מ"ש הרוקח בריש ספרו אין חוזק כחסידות בתחלתו והיינו מטעם שמתחלה משפיע השי"ת להאדם הפונה עצמו להשי"ת הארה נפלאה ואח"כ מסלקה (דאורו ית' אקטיף אקטופי מטי ולא מטי) כדי שיכסוף אח"כ אלי' להשיגה כמו שטעם טעמה ועפ"ש רבינו הק' זצלה"ה על מ"ש (במכילתא בשלח זוה"ק ויקרא דף כ"ב ע"ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל והוא שהראה השי"ת להם הארה זו כדי שע"י החשק אח"כ יזכו לתורה ועי"ז זכו לגילוי שכינה בשעת מ"ת וכן משבת מהנשמה יתירה נשאר רשימו דקדושה ביציאתו והחשק הגדול להשיגה כמו שטעמו בש"ק. ובהאריז"ל שנשאר רשימו דקדושה לג' ימים דבתר שבתא מנר"נ. וע"ז אנו מבקשים והנחילנו בנחלה שאין לה הפסק ההארה והרשימו מקדושת שבת. ולכן נרמז הנפש יתירה ביציאת שבת שאז עיקר ההרגש מדאגה זו וי אבדה נפש ומזה זוכין לחיי עולם בנחלה שאין זה הפסק משבת קודש:

## פרק יא

**ועתי"ק** וז"א קדישא אתיין לסעדא בהדה באדרא (פ' זו ר"צ ע"א) כללא דכלא ז"א אקרי אתה עתי"ק דאתכסיא אקרי הוא כו' ולעיל מינה כו' אקרי אתה ואקרי אב דכ' כי אתה אבינו ומדת חכמה מכונה אבא והיינו שבאמת בהשי"ת לית בי' תפיסה כלל רק שהאציל המדות לבריאת עולם ובגמ' (סנהדרין ל"ח.) חכמת בנתה ביתה זו מדתו של הקב"ה שברא כל העולם כולו בחכמה כו' וכמש"נ ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה חכמה ובינה חצבה עמודי' שבעה אלו ז' ימי בראשית היינו ז' מדות התחתוניות וראשית ההכרה שיוכל להיות להאדם איזו תפיסה בו הוא מאמר ב' יהי אור שכנגד חכמה ובמדרש (ב"ר פ"ג) ה"פ כ' כאן אורה כנגד ה' חומשי תורה כו' ושם הוי"ה נרמז בו ט' המדות י"ה חכמה ובינה ו' ו' המדות ה' מלכות (כמ"ש זח"ג רנ"ח ע"א) ושם הוי"ה הוא ז"א ונקרא אתה וכ"ע לא נרמז בשם הוי"ה שהוא כנגד מאמר בראשית שלא נאמר בו ויאמר שכל הנעלם מכל רעיון אך תגו של היו"ד מרמז לכ"ע כמ"ש בזוה"ק (אחרי ס"ה ע"ב) וקיצא דיו"ד דלעילא רמיזא לאין וז"ש באדרא והאי אם נפיק מעתי"ק דכ' והחכמה מאין תמצא ועתי"ק נקרא אין (לעיל רפ"ח רע"ב וש"מ) שהוא שכל הנעלם מכ"ר והאבות הם כלל שם הוי"ה שמים כמ"ש (זוה"ק ויגש ר"ז ע"א) שמים דא היא רזא דאבהן ורזא דאבהן דא הוא

יעקב דאיהו כללא דלהון כו' וכמו שאמרנו שגם אברהם ויצחק נקראו ישראל. ובשבת אי' בזוה"ק (יתרו פ"ח ע"א) והאי יומא מליא רישי' דז"א מטלא דנחית מעתי"ק ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין כו' והיינו כמ"ש והאי אב נפיק מעתי"ק דכ' והחכמה מאין תמצא והאבות הם ענפים מג"ר חב"ד כמו"ש בזוה"ק (ח"ב י"ד ב'. קע"ה ב') וז"ש ועתי"ק וז"א אתיין לסעדא בהדה:

## פרק יב

**מפטירין** בפ' זו וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת. והשייכות שפ' האזינו נקרא שירה אך יש עוד שירות בנביאים אך הוא שייכות לפ' זו דכ' את השירה הזאת שירה לשון נקבה ואיתא (מכילתא בשלח הובא פירש"י ערכין י"ג: ותוס' פסחים קט"ז:) שכל השירות לשון נקבה שיש אחרי' צער ושעבוד ולעתיד שיר חדש לשון זכר. וכאן אף שידע דוד שהוא משיח וכמש"נ ודוד עבדי נשיא להם לעולם מ"מ אמר שירה לשון נקבה שהרגיש שעדיין לא בא זמנו באמת ועוד יעבור זמן. וכמו שסיים ההפטורה מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם דאף שזכה לעולם מ"מ הוא רק לזרעו וכו' ויאמר ה' סלעי מרמז על סלע באר מרים שמרמז לתושבע"פ שנמשל למים (תענית ז'.) ומצודתי להנצל ממלחמת היצה"ר שע"ז מועיל הרב החכמה דלית לך מלה לתברא ליצה"ר אלא אורייתא (זח"א ר"ב ע"א) והיינו תושבע"פ ומ"מ יצרו של אדם מתגבר ומתחדש בכ"י ואלולי הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו (כמ"ש סוכה נ"ב:) ועז"נ ומפלטי לי אלהי צורי עד"ש (שהש"ר ה' ב') ואיכן מצינו שהקב"ה לבן של ישראל דכ' צור לבבי וחלקי א' גו' אחסה בו וכעין מש"נ אומר לה' מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו גו' ותחת כנפיו תחסה וגו' מגיני מהיצה"ר וקרן ישעי היינו שמרומם עד למעלה עדמש"נ תרוממנה קרנות צדיק ובגמ' (הוריות י"ב.) רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשכו בקרן נמשכה מלכותן כו' מחמס תושיעני כמו שאמרנו במ"ש בספרי ובמקום הליסטות שהיינו שרצו לגזול כל הד"ת בא"א בפרט ואח"כ בישראל בכלל. מהולל גו' ומאויבי אושע הם מהאומ"ה והיצה"ר שהוא סתם אויב כמו שנדרש (ב"ר פ' נ"ד) גם אויביו ישלים אתו זה יצה"ר שלמה קראו שונא (סוכה נ"ב.) והיינו מן הגייסות ומן הלסטות. וזה שייכות לפ' זו וההכנה לסוכות שהוא זמן שמחתינו ומלחמת גומ"ג שאם נזכה יהי' גמר התיקון ויהי' נגאלין מיד שהשבת הכנה לימי המעשה שכל קדושת המועדים שבימי המעשה נכללים בשבת שקודם לו כמו שאמרנו ונת' כ"פ:

## פרק יג

**בזוה"ק** (יתרו שם) והאי יומא כו' תלת זמני מכד עייל שבתא וע"ד בעי ב"נ לאתענגא בתלת זמנין אלין כו' כבר אמרנו שהפי' שבכל שעה שישראל סועד הג"ס אז מליא רישי' דז"א וכו' דהא אין סועדין בשעה א' ומי יודע הזמן (ונת' כ"פ) וג"ס שבת ברזא דעונג שהם ר"ת "עדן "נהר "גן כמ"ש (זוה"ק בראשית כ"ו סוע"א) ובאדרא (רפ"ט ע"ב) אתגליף האי חכמתא ואפיק חד נהרא דנגיד ונפיק לאשקאה גנתא כו' נהר היינו בינה כמ"ש להלן (ר"צ ב') והאי נהר דנגיד ונפיק איקרי עלמא דאתי תדיר ולא פסיק כו' והיינו שלא יופסק עוד לא כמו שהי' במ"ת שאח"כ נסתר האור וחזר יצה"ר למקומו וכן בשבת שהוא מעין עוה"ב כמו"ש (ברכות נ"ז:) ואח"כ כשעובר השבת נפסק ועוה"ב נקרא דנגיד ונפיק ואתי תדיר ולא פסיק. ואי' שם (ר"צ ע"א) האי חכמתא איקרי עדן והאי עדן אתמשך מעדן עלאה סתימאה דכל סתימין וזה מכונה באדרא (רפ"ח סע"ב) מוחא דעתי"ק כו' והיינו החכמה שהוא מקבל מטלא דעתיקא שכל הנעלם מכ"ר ומ"ש (שם) מיני' אתפשט עדן אחרא והיינו חו"ב ג"כ נקרא עדן עדן תתאה וכמו"ש בזוה"ק (חקת קפ"ב ע"ב) האי עדן תתאה איקרי גן לעדן דלעילא והאי גן איקרי עדן לגן דלתתא והנהר יוצא מעדן להשקות את הגן היינו מליא רישא דז"א ואטיל לחק"ת. וגן כל הו' מדות הכלולים בו"ה ובינא לבא היינו כשנכנס החכמה למעמקי הלב וזהו מ"ש (ר"צ ע"ב) דנגיד ונפיק כו' עלמא דאתי דאתי תדיר ולא פסיק כו' עלי' כ' וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו שלא יהי' הפסק. ואמר והאי עלמא דאתי אברי ביו"ד הה"ד ונהר יוצא מעדן וגו' והוא עפמ"ש דחכמה נקרא עדן. ואמר תנינן אמאי ו"ד כלילן ביו"ד אלא נטיעה דגנתא ודאי איקרי ו' ואית גנתא אחרא דאיהי ד' כו'. ו' היא תורה כמש"כ (רע"מ נשא קכ"ג רע"ב) אין עץ החיים אלא תורה כמש"כ (ברכות ל"ב:) וקב"ה תורה איקרי (כמש"כ בזוה"ק בשלח ס' ע"א) וגנתא אחרא דאיהי ד' היינו מלכות כמש"כ זוה"ק (חוקת ק"פ ע"ב) ה' ד' הוות והוא יו"ד כולל ו"ה להשקות את הגן מליא רישי' דז"א ו' עץ החיים ד' ה' שאר אילנות ג"ע תפוחים קדישין וכמש"כ בגמ' (תענית כ"ט:) ריח שדה אשר ברכו ה' שדה של תפוחים ובמדרש (מ"ר תולדות סו"פ ס"ה) נכנסה עמו ג"ע וז"ש ומשם יפרד לארבעה ראשים דא היא ד' והיינו ה' שהוא כל הג"ע שדה של תפוחים שמשם פורחים כל הנשמות צרור החיים את ה"א את ה' שבת דמעלי שבתא:

# חג הסכות

## פרק א

**חג** הזה נקרא זמן שמחתינו דכ' בסכות תשבו וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בנ"י וגו' והקשו למה לא עשו זכר למן ולבאר רק לענני הכבוד. אך באמת יש לדקדק אם טעם סוכה זכר לענני הכבוד הול"ל למען תזכרו כי בסוכות וגו' כמו בציצית למען תזכרו וגו' וכן למען תזכור את יום צאתך מארמ"צ וכ' למען ידעו והיינו שיכנס הדעת בלב לדורות והיינו כמו שמצינו ביעקב כשנקרא שמו ישראל ע"ש כי שרית עם א' ואנשים ותוכל והיינו שמקודם הי' עליו פחד מעשו ושרו שהוא הס"מ יצה"ר וכת"ח נדמה לו (כמ"ש חולין צא.) ואח"כ ותוכל ועכ"ז נגע בכף ירכו שהי' לו עוד טענה אח"כ כ' ועשו הלך לדרכו וגו' שלא הי' עליו שום קטרוג אז כ' ויעקב נסע סוכותה. ויבן לו בית שיעקב אע"ה נשלם באמת מכל וכל ונשאר הקדושה אצלו בקביעות כבית שנ' תתן אמת ליעקב שפת אמת תכון לעד ולמקנהו היינו לבניו ולזרעו שנקראו צאן קדשים כמו שמצינו במדרש (ב"ר פ' ע"ג) שהי' ליעקב אע"ה ס"ר עדרים ומספר ס"ר היינו מספר שרשי נפשות ישראל שהי' מכוון נגדם ומש"ה נקרא מקנהו. עשה סוכות שעכ"פ יזכו להגנה בצלא דמהימנותא והיינו מהימנותא שלימתא. והיינו ההגנה מיצה"ר וכמש"נ וסוכה תהי' לצל יומם וגו' ואי' (רע"מ פנחס רנ"ה ע"ב) ולא בצל סכת הדיוט דאגין על גופא משמשא אלא צל לאגנא על נשמתא וזש"נ מזרם ומטר. והיינו הקליפות כמש"נ ימטר על רשעים פחים וכן ביום הכפורים דאיתא (ויק"ר פכ"א) וישעי ביוהכ"פ והיינו מכל החטאים דכ' ונשא השעיר את כל עונותם ונדרש (ב"ר פ' ס"ה) השעיר זה עשו עונותם עונות תם אח"ז צריך סוכה לאגנא על נשמתא. שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומתחדש בכ"י (כמ"ש סוכה נ"ב:) ואלמלא הקב"ה עוזר לו אינו יכול לו ואי' (תענית ט"ו.) צדיקים לאורה דכ' אור זרוע לצדיק ולישרים שמחה דכ' ולישרי לב שמחה דצדיק נק' גבור הכובש את יצרו וצריך אור להאיר לו סייעתא להתגבר. ועדיין י"ל עסק ומלחמה ואינו בשמחה. ולישרי לב שזוכה ליישר הלב להוריק הרע מלב כסיל ג"כ זהו בשמחה. ויעקב זכה לישרות לב לעולמי עד וישראל זוכין עכ"פ בימי חג הסוכות. וזה מדת הדעת מדתו של יעקב כמ"ש (זה"ק שמות מ"ד סע"ב) עביד ליעקב ברזא דדעת וזה זוכה הישראל בסוכות למען ידעו וגו' שיזכו למדת הדעת שיכנס בלב כי בסוכות הושבתי הגנה מיצה"ר. ולכן נקרא החג זמן שמחתינו וברע"מ (אמור ק"ד ע"א) כמה דקב"ה נטיל לון לישראל בהני יומין וחדי בהון אוף הכי ישראל נטלי לי' לקב"ה לחולקיהון וחדאין בי' שהשי"ת שמח עם ישראל ע"י מדת היראה שזה הי' תכלית הבריאה כמ"ש (שבת ל"א:) לא ברא הקב"ה את עולמו

אלא כדי שייראו מלפניו שנ' והא' עשה שייראו מלפניו (ובסופ"ו דאבות) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו והיינו שיתגלה מדת מלכותו מלך שתהא אימתו עליך (כמ"ש קידושין ל"ב:) ויש להשי"ת שמחה שנעשה רצונו. והישראל כשזוכה לישרי לב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות כל מאן דאיהו משרשא וגזעא קדישא דישראל ישבו בסוכות תחות צלא דמהימנותא שי"ל לישראל נייחא ממלחמת היצה"ר ושמחים עם השי"ת לישרי לב שמחה ונ' החג זמן שמחתנו:

## פרק ב

**בזה"ק** (אמור ק"ג ע"ב) בסוכות תשבו שבעת ימים תיבו אושפיזין עלאין תיבו. תיבו אושפיזי מהימנותא תיבו. שבעת ימים היינו ז' המדות כמ"ש בזה"ק וז' רועים מרכבה לז' המדות (כמ"ש בזה"ח תולדות) ואי' (רע"מ פנחס רנ"ה ע"ב) סוכה באות ו' ברזא דתרין בנין הוי"ה אד'. והכי סליק סוכה בחושבן וכו' סכ"ה חסר ו' איהי אימא כו' והיינו סוכה מלא מלכות ויש בה הו' שמדת מלכות מקיף ו' והיא בסוד נקבה תסובב גבר. כמו שיהי' לעתיד שיעשה הקב"ה מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע. וסכה חסר היינו בינה שהסכך סוכך ע"ג ו' והוא באור מקיף למעלה והיינו שהשי"ת שוכן בתוך בנ"י ונעשה סכה עלאה בינה שהוא מדת מלכות שבבינה סוכך גם על הו' שהוא קב"ה וזהו אימא עלאה הז' מדות שבבינה וזה ענין סוכ"ה לא פחות מעשר דאיהו מלכות עשיראה כמ"ש ברע"מ. והיינו כשהסוכה כולל כל עשר עדמ"ש כ"ע איהו כתר מלכות. סכה בינה אי' ברע"מ ולא למעלה מעשרין דאיהי כ' כ"ע כו' כבוד עלאה עלי' אמר משה הראיני נא את כבודך ואתיב לי' קב"ה לא תוכל לראות את פני ולית כבוד בלא כ' וכו' והיינו סוכ"ה בינה תשובה ושער הנ' הוא הדעת שנגלה לר"ע וחבריו ולא נגלה למשה רבינו (כמ"ש ר"ה כ"א.) מפני שמשה רבינו לא ידע מרע כלל כשנולד נתמלא הבית אור כמ"ש (סוטה י"ב.) וכמ"ש כל יקר ראתה עינו זה ר"ע וחביריו (כמ"ש מ"ר ות' חקת) דברים שלא נגלו למשה נגלה לר"ע וחביריו והוא מ"ש (ברכות ל"ה) במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים עומדין. והיינו משום דמשכין בחילא יתיר וזה כבוד עלאה שהיא מופיע ע"י קוצא דלעילא דרמיזא לכ"ע וקוצא אחרא שמופיע לבינה (כמ"ש זה"ק ויקרא י' ע"ב) וז"ש ולית כבוד בלא כ' כ"ע וסוכה כ' כשר רק למעלה מכ' פסולה ויש שזוכה אף בזה"ז בסוכות כיעקב אע"ה והיינו שזוכה לשבת עלאה ה' עלאה מזה זוכה לאושפיזי עלאה שהסוכה סוכך גם ע"ג ו' כאמור וכל אחד מישראל עכ"פ זוכה לסוכ"ה מלא שהוא מדת מלכות והיינו ע"י מהימנותא שלימתא וזה זוכה לאושפיזי מהימנותא. וז"ש ארים ידוי וחדי זכאה חולקנא היינו ר"ה סבא שזכה לסכה עלאה ולאושפיזי עלאה זכאה חולקיהון

דישראל דכ' כי חלק ה' עמו שעכ"פ כל אחד מישראל זוכה לסוכה עלאה ולאושפיזי מהימנותא ובפסוק זה כ' ג"פ סכה חסר והיינו שהשי"ת רוצה שיזכו הכל לסכה עלאה שהוא בינה אור מקיף על הו' וכמו יעקב שזכה למדת אמת דכ' שפת אמת תכון לעד. אך עכ"פ כל א' מישראל זוכה ע"י אמונה למיתב בצלא דמהימנותא וכמ"ש (רע"מ פנחס ר"ל ע"א) איהי אמת ואיהו אמונה שע"י אמונה זוכין לאושפוזי מהימנותא:

## פרק ג

**בזוה"ק** (אמור ק"ד ע"א) ואברהם קרי עלי' אז תתענג על ה' וגו' בזוה"ק (סו"פ אחרי) ותתפלל חנה על ה' על דייקא דבנין במזלא קדישא תליין כו' השלך על ה' יהבך על דייקא דהא מזונא במזלא תליין והיינו ששם הוי"ה מרמז לט' המדות וקוצא דיו"ד דלעילא רמיזא לאין כמ"ש בזוה"ק (שם ס"ה ע"ב) והיינו עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין. וכן מורה אז כמ"ש בזה"ק (בשלח נ"ד ע"א) כד איתנהר נהירו דעתי"ק בעטרוי גליפין רשימין בא' ואל"ף אינקב בחשוכי ונהיר לכל עיבר כו' ומטו לזיין ואיתא בזוה"ק (ויחי רי"ט ע"א) אז תתענג על ה' על דייקא כו' אית חסד ואית חסד כו' חסד עלאה מעל שמים הוא כו' דאע"ה הי' הראשון שזכה להכרת מדת עתיקא וזש"נ ואברהם זקן בא בימים ואיתא בזוה"ק (חי' קכ"ט ע"א) וכאינון יומין עילאין והיינו שנתברר בכל המדות עד כ"ע וזה שנאמר זקן דייקא. וז"ש בגמ' (ב"מ פ"ז) עד אברהם לא הי' זקנה והיינו שלא הי' מי שזכה להכיר מדה זו. ומש"ה אמר זה הפ' אז תתענג על ה' אז דייקא על דייקא. ואמר תתענג רזא דענג שהוא ר"ת "עדן "נהר "גן כמ"ש זוה"ק (בראשית כ"ו סע"א) שבסוכות זוכין ג"כ לאגנא על נשמתין כמ"ש ברע"מ פנחס (רנ"ה ע"ב) כמו בשבת שהוא יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא כמ"ש בזוה"ק (ויקהל ר"ה סע"א) וכמ"ש במ"ש (סוכה ב') כל שבעת הימים צא מדירת קבע כו'. ולשון כל ז' הימים מיותר דהכל יודעין דחג הסוכות ז' הימים גם מ"ש צא מדירת קבע מיותר דהל"ל שב בדירת עראי. אך המכוון שבכל הז' מדות שנקראו ימים כמ"ש בזה"ק (בכמה דוכתי) כי ששת ימים ולא כ' בששת. צריך לצאת מדירת קבע בעוה"ז והיינו להיות כשבת שהוא יומא דנשמתין ולאו יומא דגופא כלל כמ"ש בזוה"ק (ויקהל ר"ה ע"א) וזה דירה להשי"ת וכמוש"נ ואיזה מקום מנוחתי וגו' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי ונדרש (ריש סא"ר) על יום השבת. וכן בסוכות אמרה תורה כל ז' הימים צא מדירת קבע היינו דעוה"ז נקרא אושפיזא בגמ' (כמ"ש בגמ' מו"ק ט':) וכשאדם יודע שהוא דירת עראי אזי הוא נעשה דירה לשכינה וזש"נ למען ידעו דורותיכם וגו' שזה נוהג לדורות אף לאחר שיבטל ויחרב בהמ"ק והמשכן שהם דירה לשכינה יושאר הסוכה וז"ש בעוה"ז אמרתי לכם שתעשו לי סוכה לשלם לי את גמולי כו' כאלו אתם גומלים

לפני וכו' ובגמ' (סוכה כ"ח:) קרי למצות סוכה שבא למזוג כוס לרבו. והוא דבר"ה מצות שופר שיקבלו עול מלכותו וביוהכ"פ מצות העינוי ובתענית מיעוט חלבי ודמי כאילו הקרבתיו ע"ג המזבח כמ"ש (ברכות י"ז.) וכ' את קרבני לחמי לאישי ובסוכה אי' בזוה"ק (ח"א ק"ד ע"א) ואי חדי לאושפיזין ורוי לון קב"ה חדי עימי' כו' ומש"ה נקרא מוזג כוס לרבו עדמ"ש בזוה"ק ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים וכן השמחה כמוזג כוס לרבו:

## פרק ד

**בזוה"ק** (אמור ק"ד ע"א) אבל יצחק קאמר גבור בארץ יהי' זרעו וגו' הון ועושר בביתו וגו' דהמזמור מתחיל אשרי איש ירא את ה' שהוא מדת פחד יצחק שמצינו בגמ' (ברכות ס"ח:) כמורא בו"ד ותלמידיו אמרו שיש מורא גדולה מזה שממ"ה עומד עליו ואמר ר"א שגם זה טוב תדע כו'. ומדת יצחק שתמיד עומד פחד ה' לנגד עיניו שהי' תמיד כעומד לפני המלך וקדושת האבות הי' בקביעות שנשאר לזרעם כמו שאדם מוליד אדם ובהמה בהמה כן הקדושה שלהם נקבע בזרעם. ומדת אאע"ה הי' האהבה שמזה בא המ"ע וכמו"ש ירושלמי (פ' הרואה הובא בתוס' סוטה כ"ב.) עבוד מאהבה כו' שאין אוהב שונא עבוד מיראה כו' שאין הירא בועט שמיראה בא הזהירות ממל"ת ומאהבה הזריזות במ"ע לעשות נ"ר לאהובו שהוא השי"ת (כמ"ש בפירש"י לרי"ף ע"ז כ'. וע"ש פירש"י) ומש"ה אמרו בגמ' (חולין ט"ז.) קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל ואמרו (יומא כ"ח:) אנן מאברהם ניקום ונגמור (ופירש"י) להיות זריזין כאברהם וזה הנחיל ליצחק אע"ה שנולד כך. וזש"נ במצותיו חפץ מאוד שזה ירש מאברהם רק מדתו שהוסיף ירא את ה' שמזה הזהירות ממל"ת להתגבר על היצה"ר. וזש"נ גבור בארץ יהי' זרעו ואיתא (סופ"א דתענית) צדיקים לאורה שהמתגבר על יצרו צריך אור סייעתא מהשי"ת וכמ"ש (סוכה נ"ב:) אלמלא הקב"ה עוזר לו אינו יכול לו. והוא תמיד מוטרד במלחמת היצר וא"ל שמחה ישרים לשמחה כשזוכה לישרות לב להוריק הרע מהלב כסיל לישרי לב שמחה. וזה זכה ג"כ יצחק שזכה לישרות לב וכש"נ אור צדיקים ישמח. והשאיר לזרעו דור ישרים יבורך הון ועושר בביתו הון היינו הונה של תורה כמו שנדרש (עירובין ס"ד.) רועה זונות יאבד הון על האומר שמיעה זו נאה מאבד הונה של תורה וכפשוטו ג"כ י"ל שפי' הון הונה של תורה שכיון שנחסר לו היראה שמזה בא הגדר מתאות וכמ"ש יוסף את הא' אני ירא. מאבד מעט הון תורה כמה שיש לו וכמ"ש (יומא ע"ב:) למה זה מחיר ביד כסיל וגו' שעוסקין בתורה ואין בהם יר"ש נק' כסיל ומאבד הון. וכן עושר בד"ת כמו שנדרש (תמורה ט"ז.) עשיר ורש ברב ותלמיד וכן במדרש תנחומא (תשא) בעשירי תורה אני מדבר כו' הון ועושר בביתו שיושאר בקביעות לעולמי עד שלא יאבד הון ע"י מדת פחד יצחק וכן הון ועושר בפשוטו הוא ג"כ ע"י

מדת פחד יצחק וכמ"ש (ב"ב כ"ה:) ושיעשיר יצפין מדת צפון מדת פחד יצחק שאל"כ יכול להיות עושר שמור לבעליו לרעתו וכמו שביקש שהע"ה ריש ועושר אל תתן לי. אך ע"י מדת יצחק יוכל לזכות לעושר ולא יזיק לו. וכן מצינו ההפלגה בעושר אצל יצחק אע"ה כמו"ש (מ"ר תולדות פ' ס"ד) שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך וזש"נ הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד שלא יתקלקל זרח בחושך אור לישרים שאף הישרים שזוכין לשמחה ונראה שא"צ אור מ"מ זורח להם אור ג"כ עד שכל מה שזכו נדמה להם לחושך והזמן ביום זה לזכות לקדושת יצחק פחד יצחק וע"י כן זוכין לכל הברכות האמורות במזמור זה:

## פרק ה

**בסוכות** הוזכרו ג' לשונות שמחה. ושמחת בחגך. ובד' מינים ושמחתם לפני ה"א והיית אך שמח. והיא נגד מיני שמחה שהוזכרו בתפלת ר"ה ויוהכ"פ. ובכן צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו וחסידים ברנה יגילו. והוא דע"י ימי ר"ה ויוהכ"פ שהם ימי הדין ונופל הפחד כמ"ש ובכן תן פחדך. וזה מדת צדיק כמש"נ את הא' אני יראי. ואיתא בתדב"א (רפ"ג מסא"ר) שמחתי מתוך יראתי. וז"ש צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו עפמ"ש (סופ"א דתענית) ישרים לשמחה דכ' ולישרי לב שמחה. והיא כשזוכין לישרות הלב להוריק הרע מלב כסיל ג"כ וחסידים ברנה יגילו עפמש"נ ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם. ואמרנו דישראל היינו מדרגה הגבוה ונעלה שנקרא ישראל והוא ישמח בעושיו עדמש"נ הלא הוא אביך קנך והיינו מי שזוכה למדת עתיקא כמ"ש הרמ"ע ז"ל נפש האב מזל לבן בני ציון אלו ת"ח וכמש"נ ולאמור לציון עמי אתה ובגמ' (ב"מ ל"ג) נדרש הגד לעמי פשעם אלו ת"ח ואי' בתיקונים (תכ"א ל"ב ע"ב) לת"ח דאתקריאו נשמות יתירות כו' ואלין דתוספאן לעמא קדישא בע"ש ירתין לו ת"ח ביומין דחול והיינו שבשבת נקראו ישראל יראי שמי כמש"כ (תענית ח': ופירש"י שם) ואיתא בירוש' (פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה שאף על ע"ה נופל הפחד והיראה וזהו נשמה יתירה שמשיג כ"א בשבת. ות"ח אף בחול יראי ה' דכ' ראשית חכמה יראת ה' יראת ה' ראשית דעת וזש"נ בני ציון יגילו במלכם. כמש"כ ישמחו במלכותך שומרי שבת והיינו שמחתי מתוך יראתי. וז"ש וחסידים ברנה יגילו הוא השמחה שזוכין מי שזכה להיות קשור בשורש הלא הוא אביך קנך ובסוכות יש ג' מיני השמחות ושמחת בחגך היינו שע"י קדושת החג זוכין ליישר הלב שיוהכ"פ ישעי ביוהכ"פ כמ"ש (מ"ר אחרי פכ"א) וכל ימי החג צועקים הושענא עד הושענה רבה ישועה גדולה והוא נגד ישרים יעלוזו ושמחתם לפני ה"א. לפני ה' הוא כמו על ה' שמורה על עתיקא תגו שעל היו"ד (כמ"ש זח"ג ע"ט:) וזהו השמחה המעולה

ישמח ישראל בעושיו והיית אך שמח אך מיעוטא שמחה קטנה והוא נגד מ"ש צדיקים יראו וישמחו שמחתי מתוך יראתי:

## פרק ו

**ולקחתם** לכם ביום הראשון פרי עץ הדר בפע"ח הקשה עמ"ש בזה"ק (ח"ב קפ"ו ע"ב) ואשתכח בי' פרי עץ הדר כד"א הוד והדר לפניו כו' ומאן איהו הדר דא צדיק. ובב"י (טואו"ח סי' תרנ"א) הביא מרקנטי שנתגלה לו בחלום שהאתרוג נגד ה' אחרונה ונראה מתירוצו שהאתרוג נגד עטרת יסוד וזה ה' אחרונה ומ' מלכות הוא שם אד' אך זה לא יתכן לתרץ מה שמפורש בתיקונים (בהק' ג' ע"ב) אתרוג רמוז לשכינתא וכ"ה בכ"מ (תי' י"ג כ"א סע"א ותי' ו' י"ז ע"א אימא תתאה. ובתי' ע' צ"ב ע"א ד"ה פתח אליהו אתרג לב באמצעיתא. וכ"כ זח"ג רנ"ו רע"א אתרוג מלכות. והכל אחד) וע"ז לא יועיל תירוצו לכאורה ויתכן דמ"ש בזה"ק שהדר דא צדיק אין המכוון על אתרוג רק האילן הדר דא צדיק והיינו דמלכות פה תושבע"פ קרינן לה והוא מטלא דעתיקא כש"נ תזל כטל אמרתי (ונתבאר כ"פ) דקאי על תושבע"פ שמופיע בלב החכמים ואינו ניכר איך שהוא מן השמים ונמשל לטל שאין נראה יריתו מן השמים אך מבינים יריתו ע"י לחות הארץ וההשפעה מטלא דעתיקא יש ב' אופנים דכ' ה"א גדלת מאוד וכבר אמרנו שמורה על כ"ע כלשון גדול אצל השי"ת בלא שיעור וכן מאוד. ומזה אין שום השגה בעוה"ז רק ע"י לבוש הוד או לבוש הדר הוד דרגא דאהרן דכ' ותורה יבקשו מפיהו. וע"י הדר דא צדיק כי כל בשמים וארץ ותרגמינן דאחיד בשמיא וארעא שמחבר תושב"כ ותושבע"פ שמים וארץ קוב"ה ושכינתי' ארץ דקב"ה (כש"נ זח"ג רמ"ג ע"ב) והאתרוג פרי עץ הדר והוא עפמ"ש (זח"ב קע"ח ע"ב וש"מ) ה' ד' הות בקדמיתא ומדאתעברת בי' בגוה כו' והיינו יוד זעירא משם שדי שהוא ברית (זח"ג רט"ו ע"ב יע"ש ע"ד סע"ב ותנחומא תזריע ה' ונת' במ"א באורך) והאתרוג רומז לשכינתא מלכות פה תושבע"פ והיא פרי עץ הדר יוד תתאה חכמה תתאה. ואולי הי' המכוון בפע"ח ג"כ עד"ז אך לא נתבאר יפה:

## פרק ז

**איתא** בזוה"ק (ח"ג ק"ג ב') ע"פ בסוכות תשבו שבעת ימים ולבתר ישבו בסוכות וכו' אלא קדמאה לאושפיזין תניינא לבני עלמא וכו' תיבו אושפיזין עלאין תיבו אושפיזא מהימנותא זכאה חולקיהון דישראל דכתיב כי חלק ה' עמו וגו' ענין האושפיזין היינו הארת שבעה מדות הק' הנקראים שבעת ימים וכדאיתא שם בזוה"ק כד"א כי ששת ימים עשה ה' וגו' ונפשות השבעה רועים הי' מרכבה כל אחד למדה שלו בהקדושה כידוע. והמה השרישו הארת הז' מדות הקדושים בכל נפשות ישראל. כי בחי' ג' האבות הק'

נמצאו בכלל נפשות ישראל שהם רחמנים ביישנים גומלי חסדים. גומלי חסדים הוא מדת חסד לאברהם לגמול חסד עם כל הבריות אף למי שאינו ראוי ולזה יצא ממנו פסולת וביישנים הוא מדת יצחק כאמרם ז"ל (נדרים כ'.) למען תהי' יראתו על פניכם זה הבושה והוא בחי' הצמצום אמנם גם בזה יש פסולת. ורחמנים הוא מדתו של יעקב הממוצע ומזווג שני המדות לחנן ולרחם על מי שצריך וראוי. ובחי' משרע"ה היינו שהוא רבן של כל ישראל והשפיע להם התורה. ובחי' אהרן הכהן נאמר במ"ת ואתם תהי' ממלכת כהנים כי כן נקבעו בנפשות ישראל להיותם עובדים עבודת הקודש וכש"נ ואתם כהני ה' תקראו. ובחי' יוסף הצדיק נקראים כלל ישראל ועמך כולם צדיקים. ובחי' דוד המע"ה הוא הלב של כל ישראל כדאיתא בס' יצירה הלב בגוף כמלך במדינה. והוא הגבר הוקם עולה של תשובה והוא בחי' משיח שהוא יחיד ששב שמוחלין לכל העולם כולו והיינו שיכניס הדרך תשובה בלבבות נפשות ישראל וכמו"כ בכל דור ודור נמצא נפש כזאת המכניס הרהור תשובה בלב כללות נפשות ישראל. והארת הז' מדות הק' המה בכח כל נפשות ישראל להגיע אליהם מפני שכולם חלק אלהי ממעל וע"ז מביא הזוה"ק זכאה חולקיהון דישראל דכ' כי חלק ה' עמו ובקדושת הסוכה זוכין להיות נשפע בנפשנו הארת הז' מדות הק'. וע"ז מרמז בסוכות תשבו שבעת ימים קדמאה לאושפיזין היינו שאנו זוכין להיות נקבע בנפשינו הארת השבעת ימים. ולכן בא עיקר מצות סוכה באכילה ושתי' שהמה עיקר סיבת החיים של הנפש וע"ז יהי' נשפע בנו החיים מהארת הק'. וע"ז נאמר בפ' הלשון למען ידעו דורותיכם וגו' ולא נאמר הלשון למען תזכרו כש"נ ביצי"מ למען תזכור את יום צאתך וגו' ע"כ דאינו כדי לזכור לבד מפני שזה נפעל במצות סוכה בחי' הדעת הוינו ההכרה והרגשת הלב בפנימיות הלב מהארת קדושתו ית' וע"ז מרמז בזוה"ק תיבו אושפיזין עילאין היינו הארה דלעילא הנשפע בכלל נפשות ישראל במצות ישיבת סוכה ותיבו אושפיזין דמהימנותא מרמז על ההכנה לזה מצד הנפש שהוא רק מפאת האמונה במאמר איהו אמת ואיהי אמונה דילי' איהו אמת היינו הארתו ית' הנשפע מלעילא להאיר אור כל הז' מדות הקדושות הללו בלב אמיתת השגחתו ית'. ובחי' כנס"י היינו כלל נפשות ישראל אין בכח הכנתם רק מבחי' אמונה להיותנו מוכנים לקבל הארה דלעילא מצד האמונה:

**בסוכות** שתקנו אכנה"ג לומר זמן שמחתינו. ולהבין הטעם למה דייקא בסוכות זמן שמחתינו יותר משאר המועדים שהמה לשמחה. ובודאי הזמן מיוחד לזה בחג הסוכות כמו בפסח זמן חירותינו שיצאנו ממצרים. ובשבועות זמן מתן תורתינו משום מ"ת. י"ל דזה למדו מלה"כ כי בפסח לא נזכר בתורה שום לשון שמחה רק ועשית פסח לה' אלהיך

זולת בחג השבועות נאמר ושמחת לפני ה' אלהיך. כי בפסח הגם שהי' להם הארת פניו ית' אמנם מפני שהי' רק לשעה ומיד נכסה מהם לכן לא נזכר שם שום לשון שמחה עד חג השבועות שנגמר עסק של יצי"מ בשלימות במ"ת ולכן נאמר ושמחת לפני ה' אלהיך היינו שמזה נולד השמחה בלב מצד שהגיענו עד לפניו ית' וכידוע שכל המקראי קודש נעשה הרשימה שמאז לדורי דורות בהגיע הזמן הזה בכל שנה. והנה בחג הסוכות נאמר ג"כ ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים בהד' מינים והיינו ג"כ השמחה שנולד בלב לאחר מחילת העוונות ביוה"כ וזכינו בזה לבוא לפניו ית' בלי מסך המבדיל וע"ז אנו משמחים לפניו ית' בהד' מינים כדאיתא במדרש (פ' אמור) מאן דנסיב בעיין בידי' אינון ניצוחיא. אמנם עוד יש נוסף בחג הסוכות לשון ושמחת בחגך והיינו שמחה מיוחדת מהשי"ת המשמר אותנו מצד קדושת החג מהאור מקיף של מצות הסוכה. ולזה נקבע שם מיוחד על חג הסוכות להיותו נקרא זמן שמחתינו ובפסיקתא מחשב שלש פעמים לשון שמחה שנזכר בתוה"ק על חג הסוכות והיינו גם והיית אך שמח שדרשו חז"ל (סוכה מ"ח.) מזה לרבות יו"ט אחרון של חג לשמחה. והיינו כי באמת גם יום שמע"צ השמחה שלו משורש קדושת חג הסוכות כדאיתא במדרש ששמיני עצרת הוא קליטת קדושת חג הסוכות כמו חג השבועות הגמר מקדושת חג המצות והיינו שמשמחת קדושת חג הסוכות נקבע ונקלט השמחה בשע"צ על כל ימות השנה וזה מה שרמז בפ' והיית אך שמח כי תיבת אך הוא לשון מיעוט והיינו שנעשה קיום והוי' לבחי' השמחה הנשפע בחג הזה להיות השארה מועטת שישאר ממנה הרשימה להיות נקבע השמחה בלב על כל ימות השנה:

## פרק ח

**איתא** בפסיקתא למה עושין סוכות אחר יוה"כ שאם נתחייבו גלות מעלה עליהם הקב"ה כאילו גלו לבבל כש"נ ובאת עד בבל שם תנצלו שם יגאלך ה' מכף אויביך בוודאי השאלה הוא כקושית הטור שלפי הטעם כי בסוכות הושבתי וגו' בהוצאתי אותם מארמ"צ הי' צריך לעשות חג הסוכות לאחר פסח. וע"ז מכוון לשון הפסיקתא למה עושין סוכות אחר יוה"כ דייקא. אמנם למה מביא הפסוק זה ובאת עד בבל יותר משאר הפסוקים הנמצאים על גלות בבל. י"ל בזה מפני שבפסוק זה נאמר שדייקא הסיבת הגלות פועל לשלימות הגאולה כש"נ שם תנצלו שם יגאלך ה' מכף כל אויביך דייקא. והענין הזה הוא ג"כ בכל שנה אחר יוה"כ שנמחלו כל העוונות ישראל. וידוע מאמר חכז"ל כל שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאלו נחרב בימיו ומאחר שלא זכינו אחר יוה"כ שיהי' הגאולה בימינו מוכח מזה שעדיין לא זכינו שיהי' התיקון בשלימות. וע"ז אנו עושין מצות סוכה כמו שאומרים

ביהי רצון בזכות צאתי מביתי החוצה יחשב לי כאילו הרחקתי נדוד כי מצות סוכה הוא לצאת מדירת קבע ולהיות חוסה בכל עניניו בצל כנפיו על השגחתו ית' שזהו בעצמו ענין בירור של הגליות להיות חוסה בו ית' בכל השעבוד והצרות להתודע שהכל בא מהנהגתו ית' כש"נ ושמתי כסאי בעילם וגו' והגם שמצות סוכה הי' עוד בזמן בית ראשון וגם מיד לאחר יוה"כ הראשון. אמנם הלא מיד ביוה"כ הראשון ראו שלא הי' התיקון בשלימות כמו קודם הקלקול כש"נ אני אמרתי אלהים אתם וגו' כמו שדברנו מזה בש"ת. שע"ז מרמז וביום פקדי ופקדתי שבכל יו"כ נפקד ונחסר מהקלקול מעט מעט. וע"ז פועל מצות סוכה להשלים התיקון ע"י גלות דייקא כש"נ שם תנצלו דייקא ושם יגאלך ה' כמו שמצינו בגלות בבל דייקא נפתחו השמים וראה יחזקאל כל מעשה המרכבה ומפורש שם כל סתרי המרכבה מה שלא ניתן רשות לדרוש כידוע. ודוקא בבבל נתיסדו כל התושבע"פ כאמרם ז"ל עלה עזרא מבבל ויסדה הלל הבבלי ר' חייא ובניו ויסדוהו ולא פסקו מהם שתי ישיבות כדאיתא בתנחומא. ובודאי אין דוקא המכוון על גלות בבל כי כמו"כ כל הגליות פועלים התקרבות הגאולה והתרבות התחדשות התורה בכל דור כאמרם ז"ל (שהש"ר פ"ד ד') הרבה צדיקים העמידה בחורבנה יותר מישובה וכאמרם ז"ל (כתובות ק':) בר"ז דהוי משתמיט מר' יהודה למיסק לא"י דר"י סבר כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנא' בבלה יבואו ושמה יהי' עד יום פקדי אותם. והנה הפסוק זה אם הוא מדויק רק על גלות בבל שהי' לאחר החורבן הראשון הלא כבר נשלם זמן הפקידה לאחר שבעים שנה ומאז הי' עוד המצוה לעלות כי ר"ל סני להו על שלא עלו חומה. (יומא ט:) ור' יהודה הי' אחר חורבן בית שני אלא ודאי שלשון בבל הוא שם מושאל לכל הגליות מפני שהי' ראשית הגליות וממילא גם בגלות הזה הוא הצווי שמה יהי' עד יום פקדי וכמו"כ בכל מיני גליות נפעל התקרבות הגאולה בפנימיות בכל נפשות ישראל וכש"נ שם תנצלו ושם יגאלך ה' מכף אויביך כנ"ל:

## פרק ט

**איתא** בזוה"ק (ח"ג ק"ג א') ע"פ כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מאן דאיהו מגזעא ושרשא דישראל יתיב תחות צלא דמהימנותא. דהנה ידוע שאברהם אע"ה הי' תחלה לגרים כאמרם ז"ל (שהש"ר פ"ו א') בן מ"ח שנים הכיר את בוראו ועכ"ז נקרא אזרח כש"נ משכיל לאיתן האזרחי זה אברהם והיינו מפני שנתברר אח"כ עד שהשי"ת העיד עליו ששורש תולדתו הי' בקדושה כש"נ לך טל ילדותך אמר הקב"ה מה הטל הזה וכו' וזה הענין הנזכר במדרש אברהם נקרא ישראל מילתא עמיקתא הוא. ומושב בנ"י וגו' ובודאי אין המכוון על החשבון של השנים שהוא מילתא עמיקתא כי הלא מפורש הוא רק על

זה הענין שאברהם נקרא ישראל ובחי' ישראל הוא ששורש תולדתו הוא בקדושה זה מילתא עמיקתא שלא מצד השגה ותפיסת האדם רק מצד התקשרות בהשורש למעלה מן הדעת וזהו הנזכר בזוה"ק אברהם קרי אז תתענג על ה' והיינו שהעונג שלו הוא על ה' למעלה מבחי' שם הוי'. והיינו מבחי' עתיקא ושם הוא בחי' התקשרות שלו למעלה מן הדעת בהשורש. ולכן סעודת עתיקא קדישא דשבת הוא נגד אברהם אע"ה כידוע מזוה"ק אז תתענג וגו' דא סעודתא דעת"ק. והנה ע"ז נאמר ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק ואיתא בתוס' (שבת ק"ל.) הרמז ה"ג מ"ל היינו ביום שנימול יצחק לשמונה כי הוא הי' הנפש הראשון שנימול לשמונה והיינו שהי' שרשו בקדושה מתולדתו שממנו נשתלשל הקדושה לזרעו שיהי' עמוסים מני בטן ונקראו עמך כולם צדיקים מפני שמבטן לשמך נימולים והיינו שנשרש בהם הקדושה בתולדה. וכש"נ כי ביצחק יקרא לך זרע. כי גם עשו נקרא ישראל מומר וע"ז עשה אז אברהם משתה גדול ביום הגמל כנ"ל כי אז נתברר לו שגם עלי' העיד השי"ת שגם שורש תולדתו הוא בקדושה מאחר שהוליד זרע קודש כזה שממנו ישתלשל הזרע קודש לדורות שיהי' מקושרים בתולדתם בהשורש. וע"ז רומז המדרש גדול העולמים הי' שם והיינו שהופיע השורש מבחי' גדול שאין למעלה ממנו והיינו בחי' ארך אנפין ובגמ' נקרא אפי רברבא דגדול הוא רק כשהוא בלא גבול. ומזה נתרבה השמחה בלב לעשות משתה מאחר שנתודע לו התקשרות שלו בהשורש למעלה מן הדעת וממילא אין לו לפחוד משום דבר וכענין הזה שמענו בשם הבעש"ט זצללה"ה שאמר על עצמו שאם הי' יודע בטח בעצמו שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב והיינו שבשרש תולדתו הוא מקושר בקדושה הי' הולך עם הכובע שלו מן הצד כנהוג מי שהוא שש ושמח בעצמו על כי הולך לבטח דרכו ולא יפחד משום דבר ושמענו ע"ז מרה"ק זצללה"ה שעכ"ז יוכל לפעול זאת ברחמים שיהי' נחשב משורש תולדתו בקדושה. והענין בזה כמו שמצינו בדוד הע"ה שרצו לפסלו מקהל עפ"י דין וסברא של התורה ורק פעל זאת ברחמים שיהי' נפסק הלכה מצד קבלה מואבי ולא מואבית וכענין שאמרנו באברהם אע"ה שמה שזכה להיות נקרא ישראל הי' מילתא עמיקתא מבחי' עתיקא למעלה מן הדעת וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג צ"ח ב') ע"פ בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם דמאתר רחיקא קריב לי' כמד"א ואקח את אביכם והיינו מצד אתדל"ע מבחי' רחמי שמים. ונחזור לענין שע"ז מרמז הזוה"ק מאן דאיהו מגזעא ושרשא דישראל היינו שבטוח הוא בעצמו ששורש תולדתו בקדושה הוא יתיב בצילא דמהימנותא בלא דחילו כלל שיכול להיות בטוח וחוסה בו ית' באמונתו למעלה מן הדעת מפני שיש לו התקשרות בהשרש ולכן אין לו לפחוד משום רע ואחסין חירו

לי' ולבנוי לעלמין. והנה בכלל ישראל נקראים בני ישראל היינו שמקושרים בתולדותם בהשורש בפנימיות נקודת לבם למעלה מן הדעת כענין אמרם ז"ל (ברכות י"ז.) גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך רק השאור שבעיסה מעכב וזה נתגלה ע"י מצות סוכה להיות לנו עי"ז הבטחון בצילא דמהימנותא ומזה נשפע לנו השמחה בחג הזה שהוא זמן שמחתינו כדברינו הנ"ל ע"פ ויעש אברהם משתה גדול:

## פרק י

(אושפיזא דיצחק)

**איתא** בזוה"ק (ח"ג ק"ד א') יצחק אמר גבור בארץ יהי' זרעו וגו' הון ועושר בביתו י"ל שמרומז בפסוקים האלו ג' מתנות טובות שנבראו בעולם חכמה וגבורה ועושר וכולם נתבררו ביצחק אע"ה שהמה מתנות שמים כש"נ כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וודיע אותי נאום ה' היינו שאל יתהלל האדם בכל הג' מתנות הנ"ל כי אם באופן שיבוא מהם לבחי' השכל וידוע אותי שידע בטח בנפשו שהוא רק מכוחו ית' וביצחק אע"ה נתבררו כולם לבחי' השכל וידוע אותי וזהו גבור בארץ יהי' זרעו דור ישרים יבורך היינו בחי' הגבורה שלו נתבררה בבחי' איזה גבור הכובש את יצרו. וע"ז נאמר יהי' זרעו מצד שנזרע בקדושה בתולדתו כש"נ כי ביצחק יקרא לך זרע כנ"ל והון ועושר בביתו הוא בירור בחי' עשירות שלו שהוא מבחי' איזה עשיר השמח בחלקו. כי שלמה המע"ה ביקש על עושר אל תתן לי פן אשבע וכחשתי אולם ביצחק נאמר ויגדל האיש עד כי גדל מאוד שהי' אומרים זבל פרדותיו ולא כספו וזהבו וכו' מפני שדייקא יצחק הי' ראוי לעשירות מפני שהוא בעצם מצמצם א"ע מכל חמדות העוה"ז כש"נ בו והוא יושב בארץ הנגב היינו שהוא מנוגב מכל תאוה וחמדה של העוה"ז ולזה הי' לו שפע העשירות מבחי' הקדושה. וע"ז רמזו רז"ל הרוצה להעשיר יצפין כש"נ מצפון זהב יאתה היינו מי שרוצה להיות עשיר מבחי' הקדושה שלא יקלקל אותו יתנהג א"ע בבחי' צפון היינו שיצמצם א"ע בהנאת וחמדות העוה"ז ועי"ז יזכה לשפע עשירות מצד הקדושה. זרח בחושך אור לישרים מרמז על בחי' החכמה שנתברר ביצחק שהי' מהשי"ת כי בחי' האור ירמז על חכמה שמאירה להאדם. והנה אברהם אבינו ע"ה הי' משיג בחכמתו מהארת שמו ית' וכדאיתא במדרש (ב"ר פ"ב) יהי אור זה אברהם אע"ה שהאיר לעולם בחכמתו ית' וזה נקרא בחי' טוב ולכן נאמר בכל שיה"מ וירא אלהים כי טוב בכלל ול"א על הדבר כמש"נ באור ויר"א את האור כי טוב אבל באמת כי טוב נקר' רק אור בל' הגמ' יכנס בכי טוב ויצא בכי טוב וכ"א ר' מאיר (ב"ר פצ"ב) דיש לו אח כי טוב על האור. והשי"ת ראה שבכל הבריאה יש אור זה שמאיר לאדם לדעת מי ברא אלה דזהו מכוון הבריאה והיינו שהאיר

בכל הבריאה מבחי' החכמה וזהו כי טוב. זולת ביום השני שלא נאמר בו כי טוב מפני שהוא מרמז על בחי' גבורה דיצחק שהוא מסטרא דחושך כש"נ ותכהן עיניו מראות ועכ"ז נאמר עליו זרח בחושך אור לישרים שדייקא מתוך החשכות הופיע עליו הארת החכמה מלעילא. והיינו כי עפ"י השגתו הי' בדעתו לברך את עשו והיינו בחי' החושך שלא הי' מאיר לו אז מבחי' החכמה כמו שנצרך להיות. ועכ"ז נזדמן לפניו בלי כונה ודעתו שבירך את יעקב והיינו ע"י זריחת אור מלעילא לתוך החושך וע"ז רמזו ז"ל ע"פ כי ה' יהי' בכסלך אפי' בדברים שאתה כסיל בהם היינו גם באותן הדברים שהם נעלמים מהשגת האדם מאיר לו השי"ת מפני שהוא מקושר בהשורש כנ"ל והיינו השכל וידוע אותי וכו':

## פרק יא

**בגמ'** (פסחים קי"ט:) דרשו ע"פ ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק שעתיד הקב"ה לעשות משתה גדול ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק. והיינו ע"פ רמז דברינו הנ"ל שלעתיד יתברר מהשי"ת שכל נפשות ישראל המה מקושרים בשרש בתולדתם בהקדושה וזהו לזרעו של יצחק כש"נ כי ביצחק יקרא לך זרע וכדברינו הנ"ל שיצחק הי' הנפש הראשון שתולדתו בקדושה וכמו"כ כל פרטי נפשות ישראל יתבררו שבפנימיות לבם הי' מקושרים בהשורש שרצונם הי' לעשות רצונו ית' ואיתא בפסיקתא (חדשה) שהמקיים מצות סוכה בהעוה"ז יזכה לעתיד לישב בסוכות עורו של לויתן וגם אמרו ז"ל (תנחו' שמיני ז') שהסעודה שלע"ל יהי' מלויתן ושור הבר. וכבר דברנו מזה שסעודת לויתן מרמז על בירור מתאוה כי לויתן הוא מין דגים דפריצי והיינו משורש קלקול הנחש שהכניס את האדם לתאוה והלויתן נקרא ג"כ נחש בריח נחש עקלתון ועורו של לויתן היינו המשכא דחויא שנעשה כתנות עור להאדם אחר הקלקול. והנה דרשו ז"ל (ב"ב עה.) על הפסוקים דלויתן יכרו עלי' חברים שיחלקו אותו בין תלמידי חכמים היינו שכל מי שנתעצם יותר בהעוה"ז לכבוש את יצרו יטול חלקו יותר בהבירור התמלא בסוכות עורו ובצלצל דגים ראשו כל מי שזכה יותר יעשה לו סוכה מעורו ומי שלא זכה כ"כ יעשה לו ממנו צלצול קטן והשאר הקב"ה יתלה בשערי ירושלים וזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו וכל האו"ה יראו שנא' והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחך והיינו כי לעתיד כשיתברר פנימיות הלב של נפשות ישראל בזה יתברר ויתלבן גם בחי' התאוה שהוא רק מצד השאור שבעיסה ובאמת הי' כל נפש ישראל מתעצם בפנימיות לבו נגדו ואז יהי' דייקא בחי' המשכא דחויא שלהם מבהיק כש"נ אם יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ומשלג אלבין שיהי' הלבנינות מזהיר יותר משלג לאחר הבירור וזהו הענין בתורתו של

ר' מאיר שהי' כתוב כתנות אור כי לאחר הזיכוך נעשה מהעור אור ולכן יהלכו גוים לאורך מעור משכא דחויא דהיינו עורו של לויתן שיהי' זיוו מבהיק. וכדאיתא בזוה"ק (ח"א מדה"נ קל"ז א') שהיצה"ר של תאוה יתלבן לע"ל. ועי"ז והלכו גוים לאורך שיתודע להם ששרש הבריאה הי' רק בשביל ישראל ובזה יובן מאמר חז"ל (ע"ז ב:) שלעתיד יאמרו האומות הרבה שווקים תקנו הרבה מרחצאות עשינו וכו' וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל וכו' ולכאורה האיך ידמו בנפשם לרמות שעשו הכל בשביל ישראל מה שלא עלה על דעתם זאת אמנם מפני שלעתיד יתברר לעיני הכל שתכלית הבריאה המה נפשות ישראל ועי"ז יראו גם האו"ה בחוש שכל מה שתקנו ועשו בעוה"ז הי' רק לסיבה כדי שיהנה מהם נפש מישראל כענין כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה. וכמו שאמר בן זומא שברא כל אלו לשמשנו אמנם השי"ת שהוא בוחן כליות ולב משיב להם הכל תקנתם לצורך עצמכם היינו מפני שפנימיות לבבכם הי' רק לצורך עצמכם. משא"כ נפשות ישראל פנימיות לבבם הי' מקושר בהקדושה כנ"ל עוד שם שאומר הקב"ה לגבריאל שהוא יהרוג הלויתן ואלמלא הקב"ה עזרו אינו יכול לו שנא' העושו יגיש את חרבו והוא רומז ג"כ על דברינו הנ"ל כענין אמרם ז"ל (סוכה נ"ב.) יצרו של אדם מתגבר עליו בכ"י ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנא' ה' לא יעזבנו בידו. והנה לעתיד לבא אמרו ז"ל (סוכה שם) שהקב"ה ישחוט ליצה"ר ויהי' הצדיקים בוכין איך יכולנו לכבוש הר כזה וזה הרמז עפ"י הנ"ל שיאמר הקב"ה לגבריאל היינו הגבור הכובש את יצרו יכונה ע"ש המלאך גבריאל שהוא מסטרא דגבורה. ועכ"ז אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שיתודע זאת בחוש שהכל הי' מעזר השי"ת כש"נ העושו יגיש חרבו. והיינו כש"נ ה' לא יעזבנו בידו כנ"ל:

## פרק יב

אושפיזא דיעקב

**הנה** עיקר בחי' הסוכה נשלם ביעקב אע"ה שנא' בו ויעקב נסע סכותה וכדאי' ע"ז בזה"ק (ח"ג ק' ב' ברע"מ) דההוא מקטרגא כו' אתפריש מיני' ובזהר (שם ק"ג סע"א) דכל מאן דיתיב תחות צלא דמהימנותא אחסין חירא לי' ולבנוי וכו' וכל ענייניו הי' רשימא על בירור גליות ישראל כדאי' כשהלך ללבן ברכו ברכה של גליות (ב"ר פע"ה) וגם כשניצל ויבא יעקב שלם רומז במד' (ב"ר רפע"ט) שהוא ענין הפ' שנא' בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע. וכאשר כבר דברנו מזה ששש צרות מרמזים על ששה גליות של כללות ישראל היינו הארבע מלכיות ואשור ומצרים ובשבע לא יגע בך רע מרמז על מלחמת גוג ומגוג שיהי' תכלית שלימות הבירור בזה עד שלא יגע בך רע כי כל ענין שלימות הבירור של

כלל נפשות ישראל הכל נרמז ביעקב אע"ה בעת שנקרא שמו ישראל היינו שהיתה מטתו שלימה וכל זרעו המה מקושרים בשרש תולדתם בקדושה. ואז נתברר שגם אברהם אע"ה נקרא ישראל (ב"ר פס"ג) כי ברא מזכי אבא כש"נ אל בית יעקב אשר פדה את אברהם (ב"ר שם). והנה באברהם אע"ה מצינו שעשה סעודה ושמחה בעת שנתברר עסקיו שהם בשלימות הקדושה כש"נ ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל וכו' וכמו שדברנו למעלה ע"ז שזה הי' תכלית הבירור שגם תולדתו הי' בשרש הקדושה וגם ביצחק אבינו ע"ה מצינו שעשה סעודת מטעמים בעת שנתברר עסקיו שהמה משרש הקדושה בשעה שנזדמן לפניו שבירך את יעקב שהי' כן באמת הרצון מהשי"ת וכמו שדברנו מזה ע"פ כי ה' יהי' בכסלך אפי' בדברים שאתה כסיל בהם וע"ז אמר ואוכל מכל כאמרם ז"ל (ב"ב י"ז.) מכל מה שמתיקן לצדיקים לע"ל היינו ג"כ בעת שיהי' שלימות הבירור מנפשות ישראל כמו שדברנו למעלה מזה. וביעקב שהי' בו שלימות הבירור הכללי כנ"ל ולא מצינו בו שעשה משתה. אמנם יש לומר בזה שזהו נרמז ג"כ בעת שנפרד מלבן שנא' ויזבח יעקב זבח ויקרא לאחיו לאכל לחם והיינו גם לבניו שהיו כאחיו דהנה גם יעקב אע"ה הי' צריך בירור במדתו מדת האמת מפני שהי' כל מעשיו עם עשו נראה כמין רמאות שלקח מאתו הבכורה. וגם רימה את אביו ליטול הברכות. וגם אח"כ בבית לבן שעשה כמה ענינים כרמאות כענין מעשה המקלות הגם שבפנימיות הי' דברים עליונים כדאי' ע"ז בזוה"ק (ח"א קס"ב א' ס"ת) שהוא סוד התפלין וגם מנין עדרים שלו ששים ריבוא וק"ך ריבוא הכל המה לדברים גבוהים לצאן קדשים מספר בני ישראל וגם מה שהלך עם עשו ברמאות הי' לקיים בזה עם עקש תתפתל כי עשו הי' בתכלית זלעו"ז נגד הקדושה כידוע שהי' נמצא בו כל המדות רעות. אמנם על הגוון לא הי' הבירור במדת אמת ליעקב עד שנפרש מלבן ולבן הודה לו ואז נתברר מדת אמת בשלימות כש"נ שפת אמת תכון לעד והיינו שכל זרעו המה זרע אמת מה שיהי' תכלית הבירור בהם בשלימות לע"ל כדאיתא בזוה"ק שהשיב להגמון מי כתוב כוננת תכון כתיב עתידה שפת אמת דתיכון לע"ל וכו' ואז קרא לאחיו שהמה בניו לאכל לחם על הגל והיינו המשתה בעת שנתבררו הוא ובניו בקדושה ונבדלו מכל האומות וכדאיתא ע"ז בסידור הרב ז"ל על ל"ג בעומר שענין הגל הי' להבדיל בין א"י לחו"ל והיינו שאז בזה נבדלו כל נפשות ישראל להקדושה מאו"ה שהמה משורש ההיפך. ואח"ז הי' לו עוד איזה בירורים נגד בחי' עשו כנ"ל עד וישב גם עשו לדרכו שעירה ואז ויעקב נסע סכותה שהוא תכלית השלימות הבירור מכל וכל כדברינו הנ"ל והצלה מכל גליות כנ"ל מהזוהר:

## פרק יג

**למען** ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בנ"י וגו' איתא (בגמ' סוכה י"א:) שני מ"ד בגמ' חד אמר ענני כבוד וח"א סוכות ממש עשו להם. ולהבין פי' הפסוק למען ידעו דורותיכם למ"ד זה שעשו להם סוכות ומהו הזכר לזה וגם הלשון כי בסוכות הושבתי הי' לכתוב כי בסוכות ישבו ובוודאי המכוון הוא על החני' הראשונה שנא' מרעמסס סכותה וגם ש"נ ויאפו את הבצק עוגות מצות כי לא חמץ וכפירש"י ז"ל שק"ך מילין הי' והלכו באותו יום לפי שעה ושם עשו להם סוכות. ולמה באמת עשו להם שם סוכות הלא ידעו שלא יחנו שם רק שילכו דרך שלשת ימים הי' להם רק לאפות הבצק שלא יחמיץ אבל למה עשו להם סוכות. ונראה מכל זה שאף אז עשו להם סוכות כהלכתן עפ"י הדיבור וזהו כי בסוכות הושבתי צויתי לישב ודייקא אז ביצי"מ כשאפו מצות להשבית מאתם השאור שבעיסה כידוע מסגולת מצות מצה בכל פסח ואז דייקא הי' להם המצוה גם לעשות סוכות כידוע שביצי"מ האיר להם מאור פנימי לפי שעה כי השיגו אז הארה גדולה. וע"ז נאמר שם ויאפו את הבצק עוגות מצות ומחררה זו טעמו טעם מן שלשים יום הגם שלא נצטוו אז על מצה רק מפני שהופיע אז להם האור פנימי להשבית את השאור שבעיסה ברצון השי"ת ולזה טעמו בו טעם מן. כי בשאר ימות השנה אם יאכל מצה לא יפעול בנפשו כלום כידוע מהתיקונים יהי אור דא פסח ואז דייקא נצטוו גם לעשות סוכות כדי להגיע גם להאור מקיף שהוא ממקום גבוה למעלה מן המוחין וכמו"כ בחג הסוכות המצות סוכה היא בחי' האורות מקיפין וע"י מצות לולב נכנס האור פנימי כידוע מסה"ק ובזה יובן הלימוד ג"ש בדחז"ל ט"ו ט"ו מחג המצות לכמה ענינים שלכאורה אין הבנה לענין הג"ש מפני שהוא ג"כ ביום ט"ו לחודש ומה דוגמא הוא זו גם רצו ללמוד חג הסוכות מחג המצות לאכילת מצה וכמו"כ להיפך וכו' ועפ"י דברינו יובן כי המה ענין אחד להגיע להאור פנימי עם אור מקיף וגם יונח לציווי הזכר למצוה שנצטוו ביצי"מ:

**אמנם** להבין עיקר הדבר למה תלה מצות סוכה זו בזכר למצות של סוכה ראשונה ביצי"מ מאי אולמה דהאי מצוה מהאי. וגם לפי דברינו הנ"ל שלמען ידעו היינו שנכנס בחי' הדעת בפנימיות הלב ע"י האור מקיף של מצות סוכה למה תלה זה בסוכה של יצי"מ הלא גם עתה זוכין להדעת של האור המקיף מהסוכה. ויובן זה ע"פ הידוע שהארה ראשונה של יצי"מ הי' רק לפי שעה ומיד נכסה מהם מפני שלא הי' עוד אז מתוקנים מצדם כש"נ ואת עירום וערי' שלא הי' בידם רק שני מצות וגם הי' הטענה עליהם מה נשתנו אלו מאלו. ולזה דייקא אז הוצרך להופיע עליהם האור מקיף ממקום גבוה מאוד נעלה גם כדי להגן ולדחות מהם החיצונים שהי' מלאים מקליפות שבעים אומות שעוד

לא זכו לכבוש אותם והי' האויר מלא מטומאת ארץ העמים כי לא הי' עוד קדושת א"י וגם התורה עוד לא ניתן להם. ודייקא ע"י שהופיע עליהם מהאור מקיף הגדול ניצולו. וכדאי' בזוה"ק (ח"ב נ"ב ב') ע"פ מה תצעק אלי בעתיקא תלי' היינו שנצרך עתה להופיע עליהם מהשורש מבחי' עתיקא קדישא והיינו הופעת הדעת בפנימיות הלב מהשרש שהוא בחי' כתר בחיצונות והיא בחי' התקשרות בשרש למעלה מן המוחין שעד שם מגיע התקשרות נפשות ישראל כאמרם ז"ל (רש"י מב"ר) בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו וע"ז ניצולו גם אם בפועל לפי תפיסת האדם לא הי' להם זכות משא"כ במצות סוכה עתה לאחר יו"כ שיש לנו כמה מצות וזכיות המגינים עלינו ואין צורך להאור מקיף ממקום גבוה כ"כ. אבל שם בא מזה דעת והרגשה בלב גם מהאור מקיף שהי' אז. וזהו למען ידעו וגו' כי בסוכות הושבתי וגו' בהוציאי אותם מארמ"צ שנזכה מעין בחי' הדעת של אז בהתקשרות בשורש. ויובן זה ג"כ ע"פ דברינו ביו"ט שני על רמז הד' מינים ע"פ התיקונים הדס נגד ג' האבות הק' חג"ת ועפ"י המדרש הוא נגד בעל המצות שיש בהם ריח בלי טעם והערבה שהוא בחי' משה ואהרן נו"ה עפ"י סוד. והא נגד הריקנים שאין בהם לא טעם וריח בלי תורה ומצות. והיינו כי האבות הק' המשיכו כח קדושה זו לבניהם שיש בהם עכ"פ ריח מצות כש"נ וירח את ריח בגדיו ריח בוגדים והיינו פושעי ישראל המלאים מצות כרימון אמנם משה ואהרן שהי' מנהיגי ופרנסי הדור כש"נ נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן הי' בהם הכח לקשר בהשרש אפי' נפשות הללו שאין בהם בפועל לא טעם תורה ולא ריח מצות. והנה כבר דברנו שיעקב אע"ה עשה רשימה ראשונה של בחי' סוכה כש"נ ויעקב נסע סכותה וכמו שדברנו למעלה כאשר נקרא שמו ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל כי מקודם נאמ' ויאבק איש עמו וירא כי לא יכול לו ויגע בכף יריכו בצדיקים שיצאו ממנו היינו שעכ"פ על זרעו הי' לו טענה וגם על זה ניתקן כש"נ ויבא יעקב שלם ואז למקנהו עשה סוכות והיינו שנתברר לו שהוא ובניו שהמה מקנהו וקניניו המה מקושרים בשורש הקדושה מהאור מקיף כנ"ל. אמנם זה הי' כוחו רק למי שיש בו עכ"פ ריח מצות כש"נ בו בקבלות הברכות מאביו וירח את ריח בוגדיו וכנ"ל. אמנם משה ואהרן שהי' שושבינא דמלכא ומטרוניתא להמשיך ולהשריש הקדושה בכל כנס"י ולהוציאם ממצרים ולעשות אותם לגוי אחד בארץ פעלו אז במצות הסוכה בעת יציאת מצרים להמשיך האור מקיף ממקום גבוה מאוד נעלה להתקשר בהשרש גם הריקנים בישראל והירודים מאוד גם אם אין להם על הגוון שום זכות מצידם לא טעם תורה ולא ריח מצות כי כן הוא הנהגתו ית' שדייקא בנפש הנשפל בירידה גדולה מופיע עליו הארה גדולה מהשרש כדי להגביהו. וגם נשמת

משה ואהרן היו בשרש עליון למעלה ממדרגת האבות הק' כדאי' האבות בטרקלין ומשה ואהרן בקיטון וגם נדרש וגבה מאבות מאד ממשה ועי"ז הי' בהם כח להעלות גם היותר נמוכים כנ"ל. וזהו הענין במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד והיינו כעין תשובת ראב"ד שבכה רבי יש קונה עולמו בשעה אחת שזכה עוד להיות נקרא רבי עפ"י הבת קול והיינו דוקא כאשר שם זאת על לבו איך שירד נפשו לדיוטא התחתונה עד שאפס תקוה כש"נ כל באי' לא ישובון ולא ישיגו אורחות חיים כאמרם ז"ל שם משום דאביק בי' כמינות דמי' וכאשר נתמרמר על זה זכה להופיע עליו מהאור מקיף הגבוה מאוד לקשרו בשרש הקדושה בשעה אחת שלא עפ"י השגת האדם. וכענין הזה הוא נפעל ע"י משה ואהרן במצות סוכה אחר יציאת מצרים לקשר כל פרטי נפשות ישראל איך שיהי' להופיע עליהם האור מקיף הגדול בבחי' הדעת להיותם מקושרים עי"ז בפנימיות נקודת לבבם בהשורש למעלה מהשגה ומעין הארה זו אנו זוכין גם היום ע"י מצות סוכה שאנו מקיימים עתה וע"ז רומז הפ' בסוכות תשבו וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים לרמז דברינו הנ"ל:

## פרק יד

**ויבא** יעקב שלם ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית גו' ויבא יעקב שלם גו' איתא בתיקונים (ת' י"ג) והוא צולע על ירכו דפרח מיני' ואשתאר עקב כו' כד אשתלימת סוכה בירך דילה איתמר ביעקב ויבא יעקב שלם. מדת יעקב אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב ועשו נקרא שוא ושקר (כמ"ש במד"ר תולדות) עשו הא שוא וידו אוחזת בעקב עשו היינו שאחז בדברים שעשו דש בעקביו שלא הי' נחשב בעיניו לכלום בזה תפס יעקב והיינו שבעשו הי' עיקר תורה שבע"פ כמ"ש האר"י ז"ל כי ציד בפיו היינו תושבע"פ והי' בו גנוז נשמת ר"מ דנפיק מנירון קיסר דקרי לי' ונתתי נקמתי באדום (כמ"ש גיטין נ"ו.) וכן מצינו (מגילה ט"ז.) כל האומר דבר חכמה באו"ה נק' חכם כו' ומהסתם הי' אוהביו וחכמיו של המן ממשפחתו מזרע עשו דאיתא (במדרש איכה ב' י"ג) אם יאמר לך אדם יש חכמה באדום תאמין שנ' והאבדתי חכמים מאדום תורה אל תאמין שנאמר בגוים אין תורה. דחכמה יש בו והי' גנוז נפשות צדיקים ויעקב ידע שאינם שייכים לשרשו ונפשות הצדיקים יכנסו בזרעו שהם שייכים לו בשורש. שאז הי' יעקב ועשו ראשי אומות יעקב ראש כנסת ישראל ועשו ראש או"ה ושניהם הי' בבטן אחד. וראש עשו הי' ג"כ במערת המכפלה (כמ"ש בתרגום יונתן וע' סוטה י"ג נתרין עיני' ונפלו אכרעי' דיעקב) והי' מלחמת השר שלו ויגע בכף ירכו שניתק הי' ונשאר עקב שנתק יוצאי ירכו ממנו. ואי' בגמ' (חולין צ"א.) כת"ח

נדמה לו שיש בו חכמה ונדמה לו שהוא בא להורות לו לטוב כמש"ש המהלך לימין רבו וכו' ואמר בתיקונים ואימתי יהי' עמודא דאמצעותא שלים כד אתחבר בשכינתא הה"ד ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית הדה"ד ויבן לו ה"א את הצלע ובאמת מצינו בגמ' (שבת קי"ח:) מעולם לא קראתי לאשתי אשתי אלא ביתי (וכן במגילה י"ג. אלא לבית) ונראה. שתירץ התיקונים למה קרא שם המקום סוכות ע"ש ולמקנהו עשה סוכות ולא בית ע"ש שעשה לו בית. אך סוכה הוא ס"ה כ"ו שם הוי"ה אד' והוא ע"י שבנה לו בית שיוצאי ירכו בדומה לו שהי' מטתו שלימה שאין בה פסולת ולקח מיד עשו כל הנפשות הגנוזות בו ואז נתרפא מצלעתו שנקרא סוכה ואתחבר בשכינתא הי' שניתק ממנו וכדין ויבוא יעקב שלם כדאי' (שבת ל"ג:):

## פרק טו

**שיר** למעלות אשא עיני אל ההרים ובמדרש (ב"ר פ' ויצא) למאלפני ולמעבדני. דרשו הרים לשון הורים ומורים ואבותיו נקראו מעבדנו גם מאלפנו שלמדוהו תורה. מאין יבוא עזרי אמר אליעזר עבד אבי אבא וכו' וזה יש לו שייכות למעבדנו שאבותיו שדרך לתת לבניהם (כמ"ש בית והון נחלת אבות) לא נתנו לו מאומה אבל מה זה ענין למאלפנו. אך כיון שטעם טעם גלות שאצל אליעזר שהי' טעון משא עשר גמלים לא הי' נחשב כלל לגלות משא"כ אצלו שיצא דרך כזה כבורח ריקם (וכמו"ש ב"ר פ' ע"ה) בא ואברכך ברכה של גליות אמר שכל למודי אבותיו ורבותיו הי' לריק אחר שנתחייב גלות על מה שלקח ברכות אחיו בעקבה אף שהי' יודע שלא הי' מרצונו כמ"ש במדרש (ב"ר פ' ס"ה) שיצא אנוס כפוף ובוכה ועשה רק לקיים ציווי' של אמו. עכ"ז לא האמין בעצמו שמא גרם החטא (כמ"ש רש"י פ' וישלח מב"ר) שאמר קטונתי אף שהי' לו הבטחה מפורשת מהשי"ת וזה מאין יבוא עזרי חזר ואמר לית אנא מוביד סברי מן בריי אף שאבותי עבדו כל אחד במדתו אברהם באהבה יצחק ביראה ואני מה. עכ"ז גם אנכי מבריותיו של הקב"ה וכל הנפשות לו המה הגבוהים והשפלים הוא אב אחד לכולנו וא' א' בראנו. וז"ש במדרש (ב"ר פ' ע"ו) יעקב הבחיר שבאבות עדמ"ש בזה"ק מאן דאיהו זעיר איהו רב. וזהו עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ שמים היינו נשמות הגבוהות המכונים בשם שמים וארץ היינו נפשות השפלים. וכן מצינו שאמר במזמור לולי ה' שהי' לנו יאמר נא ישראל ודרשו (ב"ר פ' ע"ד) ישראל סבא. לולי ה' שהי' לנו בקום עלינו אדם והיינו עשו כמ"ש על פסוק ואתן אדם תחתך שדרשו א"ת אדם אלא אדום (ברכות כ"ב: והוספות לזה"ק פ' בלק) אף שרק ישראל קרוי אדם מ"מ עשו איפשר שקרוי אדם. אף שכ' (דעת זק' בעה"ת תולדות) שלא נימול מפני שהי' אדמוני. מ"מ מצינו בג' (קידושין י"ח.) שאמרו עליו ישראל מומר שאני

וכיון שנקרא ישראל קרוי אדם (וע' תוס' ע"ז ג'. ד"ה כהנים) ואמר לולי ה' לא הי' יכול לעמוד נגד עשו ושם סיים ג"כ עזרנו בשם ה' עושה שמים וארץ שעושה נפשות הגבוהות והיא שמים ונפשות השפלים שהם מכונים ארץ. וכן במזמור אשרי שא' יעקב בעזרו שברו על ה' א' סיים אח"כ עשה שמים וארץ והיינו כנ"ל וזהו לית אנא מוביד סברי מן בריי עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ:

## פרק טז

(אושפיזא דיוסף)

**בזוה"ק** (יתרו פ"ח ע"ב) ליליא דשבת כ' והרכבתיך על במתי ארץ. ובגמ' (שבת קי"ח:) אי' ניצול משעבוד מלכיות כתיב הכא והרכבתיך וגו' וכ' התם ואתה על במותימו תדרך במתי ארץ היינו שרשי הקליפות שהם עשו וישמעאל וראשית הקליפה עמלק והיא כנגד ק' הברית כמ"ש (תנחומא תצא) שהיו חותכין מילותיהן של ישראל וכו' שהי' מקטרג שגם בישראל יש שפוגמין בזה. ומזה מסתעף שליטת האו"ה (כמו שנת' כ"פ) וכנגד זה יוסף צדיק יסו"ע שומר הברית ומברר כל ישראל ועמך כולם צדיקים וכל מאן דאתגזר איקרי צדיק כמ"ש (זה"ק וארא כ"ג ע"א) ומש"ה אין עמלק נופל אלא ביד זרעו של יוסף כמש"נ ובית יוסף להבה ובית עשו לקש. וכמ"ש (ב"ר ויצא פ' ע"ג) נולד שטנו של עשו וכן סוכה אי' (רע"מ פנחס רנ"ה ע"ב) צל לאגנא על נשמתא והיינו מקליפת הנחש שהוא בתאוה כמ"ש (שבת קמ"ו.) שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. וכבר אמרנו שקדושת האושפיזין היינו שבכל יום מימי הסוכות משפיע כל אחד מהז' רועים מקדושתו בכלל ישראל. וכשהוא אושפיזא של יוסף זוכין כל ישראל לתקן פגם זה. ועמך כולם צדיקים ושבת ברזא דברית כמ"ש בזוה"ק (יתרו צ"ב ע"א בראשית נ"ו ע"א) והשבת שבא בסוכות וגם כשחל בו אושפיזא של יוסף זוכין מג' הקדושות לתקן פגם זה. וזה הכנה להו"ר שקודם יבוא משיח בן יוסף שמברר ועמך כולם צדיקים. ועל ידו יהי' הניצוח באו"ה שכל הגליות באין על פגם זה (כמ"ש בזוה"ח וישב) ואח"כ יבוא משיח בן דוד וזה הו"ר שכנגד דוד וע"י יהי' הישועה הגדולה מיצה"ר הוש"ר ושיזכו לנצח כל שרשי היצה"ר. וכן תלוי בזה הניצוח באו"ה שהם ג"כ בשורש ז' אומות והכנעני כולל אותם וכשכל א' כלול מעשר הם ע' קליפות האומות וכשישעו מכל קליפות היצה"ר הוש"ר אז ממילא יושעו ואתה על במותימו תדרך:

## פרק יז

**במדרש** (אמור פ' ל') ד"א שובע שמחות אל תהי קורא כן אלא שבע שמחות אלו ז' מצות שבחג ואלו הו ד' מינים שבלולב וסוכה חגיגה ושמחה אם שמחה למה חגיגה ואם חגיגה

למה שמחה. ופירשו שהוא קושיא בלא תירוץ מפני שמפרשין חגיגה על שלמי חגיגה ושמחה שלמי שמחה. אך באמת יתכן דמפרש ז' שמחות בז' המצות דבד' מינים כ' ושמחתם לפני ה"א וגו' וחגיגה הוא עדמ"ש בתוס' (חגיגה י':) חוגו חגא י"מ לשון מחולות כמי יחוגו וינועו כשכור. והיינו מה שמבטל עצמו ודעתו לגמרי לכבוד השי"ת כעין שמצינו בדהמע"ה ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה' וגו' ומיכל אמרה ע"ז כהגלות נגלות וגו' והיינו שביטל כל דעתו לכבוד השי"ת. וכעין שמצינו (כתובות י"ז.) ר"ש בר"י מרקד אתלת אר"ז קא מכסיף לן סבא כו' אהניי' לי' כו' שטותי' לסבא שהי' מתנהג כשוטה לש"ש לשם מצוה וע"ז מביא בתוס' המשל כמו יחוגו וינועו כשיכור שמבטל כל דעתו לש"ש. וכ' חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך וגו' וכ' ושמחת בחגך קאי על שניהם על מצות סוכה ועל מצות חג שהוא חוגו חגא המחולות ומצות שמחה הוא מש"נ והיית אך שמח שנדרש (סוכה מ"ח) על שמע"צ שאז אין שום מצוה רק קביעות השמחה שיהי' לו הוי' לעולמי עד. והז' שמחות נגד הז' רועים האושפיזין שד' מינים נדרש (במ"ר שם) נגד האבות ויוסף. פרי עץ הדר זה אברהם כו' כפות תמרים זה יצחק כו' וענף עץ עבות זה יעקב כו' וערבי נחל זה יוסף וכו'. ושמחה נגד משה רבינו כמ"ש ישמח משה במתנת חלקו שהיא התורה שניתנה לו במתנה. וכן שמע"צ והיית אך שמח ששמחין בלא שום מצוה רק בד"ת כמש"נ פקודי ה' ישרים משמחי לב וכ' לישרי לב שמחה ישרים לשמחה (כמ"ש סופ"א דתענית) וסוכה נגד אהרן שבזכותו זכו לענני כבוד (כמ"ש שם ט'.) וחגיגה נגד דהמע"ה שבו מצינו המחילות ורקידין שביטל עצמו וכבודו לכבוד השי"ת וכש"נ ושחקתי לפני ה' ונקלותי עוד מזאת וגו' והוא חוגו חגא. וע"ז הביאו בתוס' מלשון יחוגו וינועו כשיכור ובשבת זוכין כל ישראל לשמחה בתורה דשבת דכו"ע בשבת נתנה תורה (כמ"ש שבת פ"ו:) ושבת יום השביעי דא תושבע"פ (כמ"ש זה"ק בראשית מ"ז ע"ב) מלכות פה תושבע"פ וז"ש ישמחו במלכותך שומרי שבת:

## פרק יח

**בנוסח** יהי רצון כשנכנסים לסוכה אנחנו אומרים ובזכות צאתי מביתי החוצה חשב לי בזאת כאלו הרחקתי נדוד ויש נוסחאות יותר מפורש ובאם נתחייבתי גלות יחשב לי כאלו הרחקתי נדוד. ולכאורה איך יתכן שיהי' מצות ישיבת סוכה נחשב לגלות ובפרט כי גלות הוא ענין צער והמצטער פטור מן הסוכה. אכן מקור הנוסח הוא מפסיקתא דאיתא בפסיקתא מצות סוכה אחר יוה"כ אחר שנמחלו העונות אולי נתחייבו גלות תהי' מצות סוכה כגלות בבל דכתיב ובאת עד בבל שם תנצלו ומשם יגאלך ה' מכף כל אויביך. ולהבין מה שמזכיר דייקא גלות בבל הלא אנחנו משועבדים בכל הארבע

מלכיות. אכן גלות בבל מרמז שכל ענין הגלות הם רק לטובת ולישועות ישראל כמו שהי' בגלות בבל התחלת יגדיל תורה ויאדיר ויותר זכו ישראל בבבל ממה שזכו בארץ כי שמעתי מאדומו"ר הק' זצללה"ה שבעת שגלו לבבל כולם הלכו במר נפש ויחזקאל הלך בשמחה רבה. היינו מפני שיחזקאל הרגיש אור הקדושה אשר יזריח הקב"ה לישראל בבבל יותר מבהיותם יושבים על אדמתם. וכן הי' שנתגלה ליחזקאל מה שלא נתגלה לשום נביא וחוזה כדאי' בזוה"ק (ח"ב ב' ע"ב) כד נחתו לבבל אתפתחו שמיא ושראת רוח קדשא על יחזקאל וחמא מה דחמא ואמר לון לישראל הא מאריכון הכא וכל חילי שמיא ורתיכא דאתי למידר ביניכון וכו' כיון דחמו ישראל כך חדו וכו' ולא חיישו על גלותיהון כלל דהא ידעו דקב"ה לא שביק לון ותמן שכינתא עמהון. ושם בבבל התחיל התפשטות הד"ת שבע"פ ואמרו רז"ל (שהש"ר פ"ד ד') הרבה צדיקים העמדתי בחורבנה יותר מישובה והרבה גזירות גזרתי עלי וקיימתים יותר ממה שגזרת עלי. והכל הי' מאנשכנה"ג שהיו בבבל. כי כל הגזירות והסיגים שלא נאמר מי עשאם כולם הם מאנשכנה"ג שתיקנו לישראל לצורך קדושת ישראל ביתר שאת ויתר עוז. ומצינו במשנה שמעון הצדיק הי' משיורי אנשכנה"ג ואמר והעמידו תלמידים הרבה ועשו סיג לתורה שמסרו נפשם להעמיד תלמידים הרבה להרביץ תורה בישראל ומצינו בימי אחשורוש שהיו בגלות וקבלו עליהם התושבע"פ מרצונם מצד אהבת הקב"ה כי כפיית ההר בסיני הי' על תושבע"פ (כדאי' תנחו' נח) שלא רצו לקבל מרצונם כי צריכה יגיעה ולמאס תענוג עוה"ז. ואמנם בגלות קבלו עליהם התושבע"פ באהבה ובשמחה. ומצינו אח"כ שכל התושבע"פ נתגלה להם בגלות בבל ורב יהודא אסר לגמרי לצאת מבבל לארץ ישראל. (כתובות קי:) והגלות בעצמו גרם לישראל להתפשטות התורה הקדושה כדכתיב כי ברב חכמה רוב כעס שהרב הכעס גורם להתגלות רב החכמה כי ברוב חכמה נתקן רוב הכעס וזה שמביא הפסוק משם יגאלך ה' מכף כל אויביך היינו היצה"ר (כמ"ש סוכה נ"ב:) שהוא עיקר האויב לישראל וע"י הד"ת נתקן גם הלב כסיל ונעשים לב אחד להקב"ה. וכמו כן מצות סוכה תיכף אחר יוה"כ שנמחלו העונות לישראל נעשים ברי' חדשה להתקרב להקב"ה מרמז לנו שהגלות הוא להרבות קדושתינו ותיכף אנחנו נכנסים למצוה ולקדושה וסוכה ג"כ מגנת עלינו כי היא הפריסת סכת שלום ואנחנו יושבים בסתר עליון ומצלת אותנו שלא יוכלו האורבים לגשת אלינו:

## פרק יט

**הושענא** (מאושפ' דמשה) מתחיל אדון המושיע דג' הושענות ראשונות נגד האבות יום א' אושפ' דאברהם למען אמיתך שהי' קיים כל התורה כולה (כמ"ש יומא כ"ח:) אמת זו

תורה (ברכות ה':) יום ב' אבן שתי' בית הבחירה שהוא אושפ' דיצחק שהי' ישראל ראשון דאאע"ה נקרא תחלה לגרים (חגיגה ג'.) אף שזכה אח"כ ונקרא איתן האזרחי (כמ"ש ב"ב ט"ו.) שנעשה אזרח בישראל ונקרא שמו ישראל (כמ"ש ב"ר ר"פ תולדות) מ"מ עד שלא נולד יע"א נקרא תחלה לגרים משא"כ יצחק אביו שהי' ישראל ראשון. וכ' ויצא יצחק לשוח בשדה שהלך להתפלל במקום בהמ"ק ואברהם אבינו הכיר את המקום מרחוק מקום עקידתו וכו אח"כ הכירו מקום המזבח ממה שראו עפרו של יצחק צבור עליו. לכן הושענא שלו אבן שתי' בית הבחירה ויום ג' אומרים אום אני חומה ברה כחמה נגד יע"א ע"ה שהוא בנה בית בישראל כנס"י שמטתו שלמה ובכאן מתחיל הד' שהשפיעו הקדושה לישראל ומשה רבנו הוריד הד"ת לישראל. ולית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא (כמ"ש זח"א ר"ב רע"א) אומרים אדון המושיע בלתך אין להושיע ע"ד מ"ש (מ"ר אחרי פכ"א) ישעי ביוהכ"פ ישועה מחילת עונות והיינו ישועה מקטרוג היצה"ר. ומ"מ צועקים כל ימי החג הושענא והושיעה נא עד הו"ר תשועה גדולה ואומרים אדון המושיע בשם אד' שהוא אם אדונים אני אי' מוראי. וכמו שאמרנו בש"ת שאף בתשובה הנמוכה מיראה שהיא ממדה אחרונה ושבת דמע"ש איהי יראה ושרי' בה יראה זוכין ג"כ לתשובה עילאה (עד כ"ע) עד כה"כ עד הוי"ה אלהיך כל שם הוי"ה שכולל כל הט' מדות (זח"א רנ"ח ע"א) וקוצא דלעילא רמיזא לאין (שם ס"ה ע"ב) כ"ע. ובסוכות זמן מלחמת גומ"ג (כמ"ש טואור"ח סי' ת"צ בשם ר"ה גאון) בתשרי נגאלין ע"י תשובה הושענא רבה ובזוה"ק (השמטות לח"א) ד"ה ת"ח עשר נטיעות כו' וניסוך המים הלמ"מ כו' אתרא דאיקר הר סיני תושבע"פ אוליפת לי' למשה כו' ומסיק וכדין יעבדין ניסוך המים אינון מים חיים כו' דהא חיים ונהירו אתוסף בההוא זמנא כי מלאה הארץ דעה כמים לים מכסים והמכוון עפמ"ש בזה"ק לעיל מינה (ד"ה ות"ח בהאי חגא כו') וכלהו שבעה יומין עילאין מקבלים מאינון מים חיים דנפקין מירושלים עילאה טמירא דירושלם מלכות פה תושבע"פ חכמה תתאה ירושלם עילאה חכמה עילאה טמירא היינו ע"י אור שנגנז לצדיקים לע"ל שהוא קוצא דיוד דלעילא דרמיזא לאין דתושבע"פ של ר"ע וחביריו כל יקר ראתה עיני זה ר"ע וחביריו (כמ"ש מד"ר ות' חקת) הוא מה שמשיגין מטלא דעתיקא ע"י הדעת שער הנ' ועפ"י שכל והדעת שלהם. ועז"א (ב"ב י"ב:) ודלמא בהאי מלתא בר מזלי' הוא. אך כשמכוין ומתאמרה הלמ"מ כוותי' זה א"א להיות בר מזלי' שזה זכה רק משה רבנו ע"י ענותנותו כמ"ש משה קבל תורה מסיני והם הלכתא בלא טעמא (כמ"ש פירש"י גיטין י"ד ד"ה כהלכתא) כמו התורה שבכתב שהם רק גזירות חוקה חקקתי ואף שיש טעם הוא רק כמו ר"ש דדרש טעמא דקרא (כמ"ש ב"מ קט"ו.) אבל באמת הם גזירות. וכן ההלכות של משרע"ה הלכתא

בלא טעמא וזה זכה רק משה רבני שהי' ענו מכל אדם וכמ"ש והחכמה מאין תמצא שחכמתו הי' מאין שהוא עתי"ק סתימאה דאיקרי אין כמ"ש (זח"ב ס"ד ע"ב) שהיא כ"ע וזהו תגו של יוד שהוא אור שנגנז וזהו מים חיים דנפקין מירושלים עלאה טמירא אור הגנוז קוצו של יוד שהיא חכמה וקוצו הוא אור שנגנז עלאה טמירא. וזה זכה רק מסיני וכמ"ש (שבת ס"ז:) בסנה לאו משום דגביהת מכל אילני אשרי קב"ה שכינתי' עלך אלא משום דמייכת מכל אילני וכו' (ועי' מגילה כ"ט.) ומסיק בגין דרמיזא להההוא טיבו דזמין קב"ה למיעבד כד יעבר קב"ה סאיבו מארעא כד יחתון מים חיים טהורים באינון שיתין כו' ההוא ים האחרון וכו' וזש"נ כמים לים מכסים ומסיק כדין כ' ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה מאן אינון וכו' דאינון מריקין בהאי ישועה וכו' וז"ש אדון המושיע וכו' וכן הספירה שלו נצח. ואי' בגמ' (ברכות נ"ח.) והנצח זה מפלתה של אומה הרשעה שבו יהי' נצחת גוג ומגוג ובמד"ר (אמור פ' ל') עמש"נ נעימות בימינך נצח משל כו' מאן דנסב באיין בידי' אינן ידעין דאינון נצוחיא כו':

## פרק כ

**כבר** דברנו מזה שהד' מינים משפיעים האור פנימי בלב וביחוד הלולב שהוא בחי' יוסף הצדיק משפיע האור פנימי ללב נפשות ישראל ועל זה עיקר הברכה ניתקן על נטילת לולב וגם עיקר הנענועים המה בלולב כדי לנענע בו ואיתא בתיקונים שח"י נענועים כנגד ח"י חוליות שבשדרה דאינון בצדיק ח"י עלמין והנה עיקר אור הפנימי הוא השפעת האור תורה להיות משיג עי"ז הארת אלהותו ית' כש"נ ה' אורי וישעי וכש"נ אל ה' ויאר לנו ונאמ' כי אשב בחשך ה' אור לי. והמה נשפעים ע"י הד' מינים שבלולב שהמה בחי' ז' מדות שבקדושה שבכולם נמצא הארת התורה. כי אאע"ה הי' הראשון שהאיר מחכמת התורה. כי שני אלפים תורה התחיל מאברהם אע"ה וגם אמרו ז"ל (ב"ר פ"ב) עפ"י יהי אור ויהי אור זה אברהם ויצחק אע"ה אורייתא מגבורה נפקא ויעקב אע"ה הי' השורש מתורת אמת. ומשרע"ה הי' המשפיע כל התורה ואהרן הכהן תורת אמת היתה בפיהו ותורה יבקשו מפיו. ויוסף הצדיק הי' בן זקונים ות"א בר חכים שכל הלכות של שם ועבר מסר לו וזהו מש"נ האמת ליעקב דאמת הוא מה שנקבע בלב להיות תכון לעד ויוסף הוא ההמשכה מיאאע"ה לכלל ישראל שנק' בשביל כן על שמו שארית יוסף וכידוע דגוף וברית חד חשוב להו. ולשון זקן זה קנה חכמה והיינו שבחי' יוסף הוא שכבר נקנה החכמה בלב. ולכן מכונה שם זה על זקן כי עפ"י הרוב עדין לא נקנה החכמה בפנימיות הלב עד ימי הזקנה וזהו השרש מהאור הפנימי כשנקלט הארה בהלב. ודוה"מ ע"ה הוא מלכות פה תושבע"פ והוא בחי' משיח שהוא יחיד ששב ועל ידו מוחלים לכל העולם

כולו דהיינו שיכנוס הרהור תשובה בלב כל נפשות ישראל ואזי יתברר שבפנימיות לבם מלא מהארת אלהות ורצונינו לעשות רצונך רק כל הקלקולים הוא מהשאור שבעיסה (ברכות י"ז.) והנה מדת אברהם הוא האור בהתפשטות בלי גבול כי מדתו בחי' גדולה כש"נ לך ה' הגדולה וגדול הוא בלי שיעור שאין עוד למעלה ממנו כמו שדברנו במשתה גדול. ולכן נצרך לזה דייקא בחי' גבורה וצמצום דיצחק שיהי' בגבול וצמצום כדי שיהי' לו תפיסא בהמקבל. וע"ז אורייתא מגבורה נפקא היינו בגבול ושיעורים בתרי"ג מצות ובאותיות התורה במספר. ובחי' משרע"ה שהוא ג"כ בקו הימין והיינו ג"כ להשפעת ד"ת בלי גבול בהעומק שיש בפנימיות הד"ת כש"נ ארוכה מארץ מדה שגם המדה של התורה יש בתורה עמקות להשיג כל אחד בדעתו כל חד לפי בחינתו בעומק של הד"ת בהתחדשות בפלפולה וגם בפנימיות בעמקות בלי שיעור. ומשרע"ה הוא מבחי' הדעת של כלל ישראל שהוא השיג בדעת פנימיות עמקות הארת ד"ת עד בלי גבול. ונגד זה הוא בחי' אהרן בקו השמאל המצמצם בחי' הדעת לבל יתפשט כדי שיהי' נשמר ונקלט במקבל כש"נ ושפתי כהן ישמרו דעת. וע"י קו הממוצע נמשך ההארה לכלל והיינו ע"י בחי' יעקב ויוסף שיעקב הוא המכריע מחו"ג ויוסף מבחי' נו"ה וידוע שיעקב מלבר ומשה מלגאו כי בחי' משה שהוא הדעת היינו הארת אלהות בפנימיות לבו בכל ענינו ויעקב הוא ג"כ בחי' זו שכל תנועותיו מלבר הי' עפ"י הארת אלהות בבחי' אמת דהיינו שלא עשה שום תנועה זולת מה שהוא רצון השי"ת שהופיע עליו בחי' האמת וע"ז יש לכוון דברי המדרש ע"פ למה הרעותם להגיד וכו' מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה וכו' הביא דהוא אמר נסתרה דרכי מד' וגו' והמפרשים הגיהו אלא דבר זה ואין מהצורך כי בוודאי זהו בחינתו שלא אמר מעולם דבר של בטלה כנ"ל. ומה שאמר למה הרעותם וגו' ג"כ לא הי' של בטלה כי כאשר נכתבו דברים הללו בתורה לא הי' של בטלה והתועלת היא שגם אם יהי' מי שיאמר לנפשו נסתרה דרכי מד' וגו' יהי' נכלל בעדת יעקב והוא כענין אמרו ז"ל (שבת פ"ט:) ע"פ אם יהי' חטאיכם כשנים וגו' כשנים הללו שסדורות ובאות משי"ב כשלג ילבינו והיינו שכך הי' מסודר מרצונו ית' שיזדמן לפניו כזה כדי שיתהפכו לזכות וע"ז רמזו חז"ל שכל שיחתן של ת"ח תורה תיבת שיחה יורה על דברים שיוצא מפיו בלא כונה. ומי שנמצא בו מאור התורה גם שיחה כזו נצמח ממנה בחי' תורת אמת שלא יהי' לבטלה. וענין זה נזכר במקומו בסוכה (כ':) בטבי עבדו של ר"ג שהי' ישן תחת המטה כי בסוכה הזמן גרמא לזה ע"י מאור הפנימי הנכנס ללב כנ"ל. והנה בחי' יוסף הוא קו הממוצע היותר קרוב להמשיך לכנס"י המאור הפנימי מדעת אלהות ע"י בחי' אמת כש"נ אלה תולדות יעקב יוסף שהוא הממשיך הארה כלליות

מכל המדות להשפיע לכנס"י וכש"נ אור זרוע לצדיק וכאמרם ז"ל ניתן האורה לצדיקים. וכבר דברנו מזה על אמרם ז"ל שנראה לו דמות דיוקנו של אביו היינו שהופיע לו האור מבחי' אמת. ועי"ז דייקא עמד בהנסיון כי בוודאי צריך להבין מה שאמרו ז"ל שלעשות צרכיו נכנס על יוסף הצדיק שח"ו לא נתפתה לתאוות נפשו אמנם הוא עפ"י אמרם ז"ל (רש"י) סמיכות תמר לאשתו של פוטיפר שגם זו לש"ש נתכוונה שראתה באיצטגנינות שעתידה להעמיד ממנו בנים ובוודאי אין כוונתם ללמוד זכות על הנכריות רק להגדיל בזה הנסיון ושבודאי גם יוסף הצדיק הרגיש זאת ועי"ז הי' קרוב להתרצות לה. אמנם כשהופיע בלבו בחי' אמת שהוא דמות דיוקנא של אביו נזכר בעצמו שעכ"פ לא יוצמח מזה בחי' אמת שיהי' קיום לעולמי עד כש"נ שפת אמת תכון לעד ועי"ז עמד בנסיון והוא ג"כ עפ"י הנ"ל שביחוד הארה פנימיות מדעת אלהות בבחי' אמת נקלט ביוסף הצדיק כש"נ אלה תולדות יעקב יוסף ונאמר אור זרוע לצדיק:

## פרק כא

**איתא** בזוה"ק (ח"ג רנ"ט א') ע"פ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה דא ס"מ כל מה דאית לי' באהבה דישראל למהוי לי' חולקא באינון מים דרשימין בחג בוז יבוזו סימנא דאינון מים בו"ז והיינו מצות ניסוך המים דחג. בשני נרשם מ' בששי הי' ונסכי' בשביעי מ' הרי מים והמכוון אם יתן איש את כל הון ביתו היינו כי מים מרמזים על השפעה ומים רבים היינו כח הקליפה וס"מ הוא ג"כ להשפיע כש"נ ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על גנזי המלך ומלך סתם הוא ממ"ה היינו שאמר המן שיש לו כח לפזר את כל הון ביתו לצדקה שנקראים חונן דלים. ועכ"ז לא יוכלו לכבות את האהבה של ישראל בבחי' ניסוך המים שלהם הרשומים בבו"ז והיינו כי כל כח הנדיבות השפעה שלהם אינה בפנימיות הלב רק לעורר קטרוג על ישראל חסד לאומים חטאת משא"כ ישראל שהמה מנסכים ג' לוגין מים על רמז זה שגם ההשפעה והנדיבות מעט מכריע את המון מים רבים שלהם שנקראים מים הזדונים משא"כ בחי' המים של ישראל המה בשמחה בפנימיות נקודת הלב כש"נ ושאבתם מים בששון. ולכן הם רשומים בימים הללו ביום ב' שהוא נגד בחי' יצחק שהי' נימול לשמונה תחלה והיינו מגזע ושרשא דישראל שהפנימיות לבו דבוק בהשי"ת באה"ר ולזה איכא מ"ד שזכירות גשמים מתחיל מיום הזה וביחוד הרמז מבורר יותר ביום הששי שנאמר מפורש ונסכי' המשמעות על שני ניסוכין ולזה איכא מ"ד שרק מיום הזה מתחיל הזכרת גשמים. והיינו כי בחי' יוסף הצדיק הוא מברר יותר ועמך כולם צדיקים ששום נפש מישראל איך שיהי' לא ידח ממנו נדח כי כולם מקושרים בהשרש בפנימיות. וגם בזוה"ק מרמז בשיעור

ניסוך ג' לוגין מים שהמה ח"י בצים נגד בחי' צדיק ח"י עלמין. וניסוך המים במזבח הי' יורד לשיתין המחוללים עד התהום ושיתין המה משי"ב כאמרם ז"ל ע"פ בראשית ברא שית. וגם אמרו ז"ל בשביל ישראל שנקראו ראשית. וזהו היסוד שעלי' נשתת העולם. וע"י ניסוך הג' לוגין מים המרמז על הקיבוץ המאור הפנימי של האהבה בנקודת הלב של האדם נתחבר עד התהום שהמה מעיינות החכמה כדאי' בזוה"ק (ח"א קי"ז א') ע"פ ביום הזה נפתחו מעיינות תהום רבה אתפתחו מבועין דחכמתא לתתא והיינו שעי"ז שמגיעים עד התהום נפתחו מעיינות החכמה של הארת הפנימיות בכח התורה בכלל כוללות נפשות ישראל כרמז הפסוק ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה כדאיתא שם בזה"ק מאן אינון שית מעייני דאינון מריקין בהאי ישועה והיינו התחברות בחי' צדיק וצדק יסוד ומלכות כשמנסכין הח"י בצים מים על בחי' תהום רבה שהוא חכמה תתאה בחי' מלכות. ועי"ז נפתחו מבועא דחכמתא לתתא בכלל נפשות ישראל:

## פרק כב

**בזוה"ח** (תולדות) כשחשב ז' המוספין כנגד ז' רועים אי' בשבתא לקבל צדיק יסו"ע דאיקרי כל ואיקרי מוסף שבת לאוספא לי' עידונין ממוחא סתימא. ולמה פרט בזה שנקרא מדת יוסף כל. אך הענין דמתרגמין כי כל בשמי ובארץ דאחיד בשמיא וארעא. והיינו שההמשכה ביחוד קו"ה ושכינתי' ו' ה' היא ע"י יוסף. וכן יש שמים עלאין וארץ תתאה דהיינו י"ה וכמש"כ בזה"ק (האזינו רפ"ו ב') ואות ו' הבריח התיכון מבריח מן הקצה וגו' והיא מדת יעקב דאחיד לעתי"ק וכו' כמ"ש בזה"ק (ח"ב קע"ה ב') וזה ההמשכה הוא ג"כ ע"י יוסף שהוא ו' זעירא המילוי וכמ"ש בזה"ק (ח"א קפ"ב ב') דכל דיוקנא דיעקב הוה ביוסף כו' ותרוייהו כחדא אזלי ודא הוא רזא דאת ו"ו דאזלי תרוייהו כחדא כו'. וז"ש דמוסף שבת התוספות קדושה משבת שהוא מדת מלכות הוא ע"י יוסף צדיק יסו"ע דאיקרי כל וע"י ההמשכה מעתיקא וכל המדות עד ה' שבת תתאה. וז"ש לאוספא לי' עידונין ממוחא סתימא. וזה ענין אושפיזא של יוסף שהיא הכנה להו"ר אושפיזא של דוד שהיא מרכבה למדת מלכות שע"י יוסף ההמשכה מכל המדות למלכות מבריח מן הקצה אל הקצה. אך לכאורה איך יתכן שיהי' המשכה ע"י יוסף אף קדושת משה ואהרן שנולדו אחר יוסף. אך באמת יעקב אבינו מרכבה לשם הוי"ה וכל המדות היו כלולים בגופו כפי שנחשבו בפתיחת אליהו נו"ה תרין שוקין כו' וז"ש במדרש (ב"ר פע"ז) ויגע בכף ירכו נגע בצדיקים ובצדקות בנביאים ונביאות שהם עתידין לעמוד ממנו כו' והיינו שאף שעל יעקב לא הי' לו שום טענה אמר שבזרעו עדיין יש טענה שלא נתבררו במדת אמת ליעקב. ואחז"נ ויבא יעקב שלם שנתרפא מצלעתו (כמ"ש שבת ל"ג: וברי"ר שם פע"ט) והיינו

שנתברר שמטתו שלמה ואז ההמשכה מכל הו' מדות למדת כנס"י אף קדושת משה ואהרן שהם מרכבה למדת נו"ה שמשם יניקת הנביאים ואף שלא נולדו עדיין וכאמור. וז"ש בזה"ק (בהשמטות לס' בראשית רס"א ב') במ"ש הלל (סוכה נ"ג.) אם אני כאן הכל כאן כו' הוה רמיז ואמר אי שכינתא דאיקרי אנ"י שריא כאן הכל כאן ההיא אתרא דאיקרי כל דאתי לאזדווגא בה. ואף דכל מדת צדיקי רק כשיש השראת שכינה וזיווג קוב"ה ו' הבריח התיכון וגו' אז מדת כל כאן שההמשכה ע"י מדת צדיק יסו"ע דאיקרי כל והיא ו' המילוי כאמור:

**אך** בסידור שער שמים מהשל"ה הק' אי' סדר האושפיזין האבות יוסף משה אהרן דוד כתולדתם. ולכאורה היא נגד המפורש בכ"מ בזוה"ק בסדר הז' רועים יוסף מרכבה למדת יסו"ע וכסדר האושפיזין מהאר"י הק'. אך באמת נמצא גם בזה"ק (בהשמטות שם לעיל מיני') דחשב האושפיזין ביומא רביעאה לקבל דרגא דיוסף ביומא חמשאה לקבל דרגא דמשה ביומא שתיתאה לקבל דרגא דאהרן. ובאמת גם בזה"ח (תולדות) דחשיב סדר הרועים מרכבה להמדות וחשיב יוסף מרכבה למדת יסוד מ"מ בתחלה כשחשב הז' רועים חשב אבהן דעלמא איצוי"ע יוסף ומשה ואהרן ודוד. ובאמת אלו ואלו דא"ח שיש סעד גם לסדר הזה דחשב יומא רביעאה נגד יוסף שבד' נתלו המאורות שהיו מאור הראשון וכ' אור זרוע לצדיק. וכן חשב בגמ' (ברכות נ"ח.) והנצח זו מפלתה של מלכות הרשעה וכו' ויז נצחם וגו' והיינו נגד יוסף שע"י משיח בן יוסף יהי' הניצוח שעשו נופל בזרעו. וכן חמשאה לקבל דרגא דמשה דאי' בזה"ק (רע"מ פנחס רכ"ג ב') ונתן ההוד למשה שנא' ונתת מהודך עליו. וכ"ה בתיקו' (תי' י"ג כ"א א') דאיהו הוד דיהיב למשה. ובתוס' (שבת פ"ח.) שני כתרים של הוד היו לפיכך כשנטלן משה קרן עור פניו. וכ"ה בתנחו' (סו"פ תשא) ומנין זכה משה לקרני הוד וכו'. וחשב ביומא שתיתאה לקבל דרגא דאהרן עפמ"ש בזוה"ק (ח"ג נ"ג ב') אהרן שושבינא דמטרוניתא וכו' והיינו שהוא מקרב כנס"י לקוב"ה והוא המכפר והמטהר לכנס"י והיינו מדת כל שמקרב ישראל לאביהן שבשמים. אך ההבדל בין ב' הדיעות הוא כעין מחלוקת ר"ה ור"ח (סוטה ה'.) ח"א אתי דכה וח"א אני את דכה והיינו דלמ"ד אתי דכה נחשב אהרן מדת כל שמקרב ישראל לאביהן שבשמים אתי דכה. ולמ"ד אני את דכה יוסף מדה ששית כל שמחבר שמים וארץ שמים עליונים שממשיך כל המדות לכנס"י. וכחשבון האושפיזין שסידר האריז"ל יוסף מדה ו' וכן אנו אומרים וכמ"ש בגמ' ומסתברא כמ"ד אני את דכא וכו'. ויוסף הוא הכנה להו"ר שכנגד דוד מלכא משיחא שאז יהי' הישועה הגדולה הושענא רבא (ומ"ש בזה"ק (שם בהשמטות) לקבל דרגא דאהרן דאחיד בהו"ד היינו מתחלה הסדר אני את דכה והוד דרגא דאהרן בחסד

דאברהם. ואחר שעוברים ימי החג דרגא דאהרן אחיד במדה ששית שמקרבן לתורה ומקרב כנס"י להשי"ת כמ"ד אתי דכה ואלו ואלו דא"ח כן שמעתי בקו"פ מהכותב):

## פרק כג

**בפסיקתא** דסוכות (כ"ז) כל מי שמקיים מצות סוכה בעוה"ז אף הקב"ה נותן לו חלק בסוכתה של סדום מה שהקב"ה עתיד לחלק לצדיקים שבטים שבטים שנ' אלהים דבר בקדשו זה אבינו אברהם ע"ה וכו' אעלוזה וכשאעלוזה כו' אחלקה שכם אני מחלק אותה שבטים שבטים כו' ומהו עמק סוכות אמדד זה סוכתה של סדום שהיתה מסוככת ז' אלנות כו' ותמרים על גביהם. הענין הוא עפמש"נ (יחזקאל ט"ז:מ"ו) ואחותך הגדולה שומרון גו' ואחותך הקטנה ממך גו' סדום ובנותי' ושבתי את שבותהן את שבות סדום ובנותי' גו' ובשלמא שומרון נקראת אחותך הגדולה יתכן שהיו מעשרת השבטים אך מה טובה לסדום להקרא אחות ליהודה. גם מהו שאמר ושבתי גו' את שבות סדום גו' אך הענין דאי' מהאר"י הק' ז"ל דדור המבול ודור הפלגה נשמותיהם היו במצרים שנפשות דור המבול נגזר עליהם היאורה תשליכוהו ודור הפלגה נעבדו בחומר ובלבנים. והענין הוא שאז היו נפשות ישראל נכללים בתוך שאר הע' אומות רק הקליפה גברה עליהן שהיו רוב נגד מיעוט. ונפשות דוהמ"ב היו שורש תושב"כ שכן אמרו (שמו"ר פ"ל) שביקש הקב"ה ליתן להם תורה ולא רצו דכ' ודעת דרכיך לא חפצנו. וכ"א בגמ' (חולין קל"ט:) בשגם זה משה שהי' נפש משרע"ה אז בתוכם והיו ראוים לתת להם הד"ת ואם היו זוכין הי' מים ואין מים אלא תורה (ב"ק י"ז.) אך אח"כ נעשה מים הזדונים. וכן מפורש בזה"ק (ח"ג רט"ז סע"א) דעתיד הוה משה לקבלא אורייתא בדרא דטופנא וכו' ואח"כ הי' נפשותם במצרים ונגזר היאורה תשליכוהו. ונפשות מדור הפלגה אי' מהאריז"ל שהיו משורש תושבע"פ שנמסר לישראל ולא בשמים הוא עד שאי' (ב"מ נ"ט:) נצחנו בני וכן (שם פ"ו.) פליגי מתיבתא דרקיעא עם הקב"ה ומאן נוכח נוכח רבה ב"נ והרמב"ם ז"ל פסק כמתיבתא דרקיעא וכ' הכ"מ הטעם דרבה ב"נ אמר כן כשעלה לשמים ואז לא יכול להכריע דלא בשמים הוא. ומזה בא להם הקלי' להלחם עם השי"ת ואמרו נעלה לרקיע לאו כל הימנו שיבור לו העליונים כמ"ש (סנהדרין ק"ט.) ואח"ז היו נפשותם במצרים ונגזר עליהם בחומר ובלבנים דאי' בזה"ק (ח"א כ"ז א') בעבודה קשה זו קושיא בחומר זה ק"ו ובלבנים בלבון הלכתא ובכל עבודה בשדה זה ברייתא ואי' (בב"ר פל"ח) בדור הפלגה שחטאם קשה מדור המבול דור המבול לא נשתייר מהם פליטה וכו' אבל אלו ע"י שאוהבים זא"ז שנא' ויהי כל הארץ שפה אחת לפיכך נשתיירה מהן פליטה והענין היא דכיון שהי' דור הפלגה כנגד תושבע"פ ועז"ד עה"פ בספר מלתמות ה' שע"י

הספר אפילו הרב ותלמידו נעשים שונאים זל"ז כמ"ש (קידושין ל:) עד דאי' (בירוש' הובא בתוס') במחלוקת י"ח דבר שעמד להם בנפשותם ומזה נסתעף שנאת חנם אף שבאמת בתושבע"פ כ' את והב בסופה שנעשו אח"ז אוהבים זל"ז וכ' והאמת ושלום אהבו דאהבה ואחוה ביניהם כמ"ש (יבמות י"ד:) מ"מ נסתעף קלי' שנ"ח שנחרב המקדש עי"ז ועדיין מרקד בינינו כמ"ש (יומא ט':) והם שהקלי' שלהם בא מניצוח תושבע"פ ובאו להלחם עם הקב"ה אבל על הגוון לא הי' ביניהם שנ"ח לפיכך נשתייר מהם פליטה. אבל הפיצם השי"ת שהראה בזה שכינוס רשעים רע להם ורע לעולם (כמ"ש סנהדרין ע"א:) ושורשה הוא היפוך שנאה ואיבה ומלחמה והרגו איש את רעהו (ונת' במ"א שמטעם זה שהרגישו ששורש תושבע"פ בבבל עשו שם המגדל):

**והנה** בסדום מצינו שחרבה אף הארץ משא"כ בדוהמ"ב שעכ"פ הארץ נשארה וישאר נח שממנו נתיסד העולם. ולא מצינו בנפשות סדום שהי' כלול בהם מנפשות ישראל א' משבעים. אך אי' (בב"ר פ"נ) מצאתי דוד עבדי היכן מצאתיו בסדום ששם הי' נפש דוד שממנו יצא משיח. וזה הענין דכ' בפ' של סדום (איוב כ"ח:ו') מקום ספיר אבני' ועפרות זהב לו והיינו שיש אור תושבע"פ של משיח שעז"א במד' (קה"ר פ"ב א') כל התורה שאדם לומד בעוה"ז הבל הוא לפני תורה שבעוה"ב והיינו לימות המשיח (וכמש"כ המת"כ) שמשיח הוא יגלה סתרי תורה שאין בעוה"ז דוגמתו רק מעט מזעיר ליחידי סגולה שיכולין לזכות לאור זה וזה האור הי' בסדום ונפשות סדום הם יהיו דורו של משיח ובעוה"ז מעט מזעיר דוגמתן וזש"נ מקום ספיר אבני' כמו שיהי' לעתיד דהלוחות של סנפרינין והיינו דהלב אבן הוא אבן טוב אבן ספיר והשי"ת חקק כל הד"ת על לוח לבם ובלוחות שניות הוא דכ' פסל לך ונתגלה למשרע"ה מחצב של סנפרינון כמ"ש (קה"ר פ"י ונדרים ל"ח.) וא"ל השי"ת פסל לך שהוא יכול לפסול הלב אבן ואח"כ יחקוק השי"ת על לוח לבם הד"ת. ולעתיד יהי' כן כשיתבטל היצה"ר והלב יהי' לאבן ספיר ואז בסדום מקום ספיר אבני' והארץ היתה ג"כ מעין העת"ל שיהי' ארץ חדשה משא"כ בדוה"מ שנשאר הארץ ויצא מנח נפשות ישראל ונפש משרע"ה שהוריד התושב"כ. וכן נפשות דור הפלגה לא נחרבו ונשארו ומהם נפשות ישראל שהרחיבו התושבע"פ. וזה הענין מש"נ בישעי' לולא ה"צ הותיר לנו שריד כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו ולמה נקט דוקא סדוע"מ אך הוא עפמ"ש (סנהדרין צ"ג.) ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח והי' אז דורו של משיח אך כיון שקלקלו אמרו כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו וזהו ענין סוכתה של סדום היינו אור של משיח והתושבע"פ שלו. וזש"נ ואחותך הגדולה שומרון היינו דיהודה הוא תושבע"פ שדהמע"ה מרכבה למ' מלכות פה תושבע"פ.

ושלמה המע"ה לו נגלה כל חכמה תתאה חכמת שלמה. ושומרון עשרת השבטים שורש התושב"כ וכמ"ש בזה"ק (ח"א בהשמ' רנ"ו א') ת"ח אורייתא דבכתב צדיק איקרי וכן יוסף ו' זעירא וכמש"ש (קע"ו ב') ויעקב ויוסף כחדא אינון וכו'. ושם (קפ"ב ב') ודא הוא רזא דאת ו"ו דאזלו תרוייהו כחדא יעקב ו' אות אמת ויוסף ו' זעירא ג"כ תושב"כ ומשו"ה נקראת שומרון אחותך הגדולה דתושב"כ נגד תושבע"פ גדולה נקראת. ואחותך הקטנה ממך סדום ובנותי' היינו אור תושבע"פ של משיח ואף שלעתיד יהי' גדולה הרבה אך בעוה"ז נקראת קטנה ממך שנתגלה רק ליחידי סגולה וזה ענין סוכתה של סדום:

**ואמר** (בפסיקתא) דכ' אלהים דיבר בקדשו זה אברהם. והמכוון דג' קק"ק נגד חג"ת כמ"ש (זח"ב נ"ב א') שהאבות מרכבה להם קדיש בשמא מרומא עלאה בית שכינתי' נגד א"א שהי' הראשון שזכה להשיג שרש שכל הנעלם מכל רעיון כמש"נ ואברהם זקן בא בימים. וזמ"ש בגמ' (ב"מ פ"ז.) עד אברהם לא הי' זקנה. קדיש על ארעא עובד גבורתי' נגד יצחק אע"ה פחד יצחק. קדיש לעלם ולעלמי עלמיא נגד יעקב אע"ה דכ' תתן אמת ליעקב וכ' שפת אמת תכון לעד. וקדושת יצחק שיופיע על ארעה כנס"י (חסר) א"א קודש של הקב"ה וז"ש אלהים דבר בקדשו זה אברהם (חסר) ובמדרש (ויק"ר פ"כ) הקב"ה לא שמח בעולמו שמח ה' במעשיו לא נאמר אלא ישמח עתיד הקב"ה לשמוח כו' ואיך אמר בזה"ק ח"ג (ק"ד א' ברע"מ) דקב"ה חדי עם ישראל וישראל חדאן עמי'. אך בסוכות הזמן דבתשרי עתידין להגאל ובסוכות יהי' מלחמת גוג ומגוג (כמ"ש בטאו"ח סי' ת"צ בשם ר"ה גאון) ואז יהי' התגלות מלכות שמים בשלימות וכ' יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו שאמרנו דכשיהי' התגלות כבוד ד' לעולמי עד אז ישמח ה' במעשיו וסוכות הזמן שיתגלה מלכות שמים לעולם ומש"ה נקרא זמן שמחתינו. אך אחר הסוכות מתבטל שוב כמו במ"ת ובשבת שאח"כ חוזר יצה"ר למקומו אבל לעתיד כשיגיע זמן הגאולה באמת אז אעלוזה אחלקה שכם. וז"ש וכשאעלוזה כשהופיע מלכותו בעולם אחלקה שכם שבטים שכל שבט י"ל תושבע"פ המיוחדת לקדושת שבט זה (ונת' במ"א):

## פרק כד

**עוד** בפסיקתא (חדשה) יש מין איה שהוא מגביה עצמו כ"ה מילין והוא רואה בארץ ר"מ ור' יוסי וחכמים א' מהם אומר כלי של ג' טפחים אם יהי' נתון בארץ יהי' רואה אותו וחבירו אומר כלי של טפח ומחצה אם יהי' בארץ יהי' רואה אותו וחבירו אומר כלי שיש בו ג' אצבעות כו' ויש להבין מחלקותם בשלמא מ"ש כ"ה מילין הוא רואה יתכן שידעו שמין אי' רואה למרחוק וכן יש בגמ' (חולין ס"ג:) הוא אי' הוא ראה ולמה נקרא שמו ראה שרואה ביותר וכו' רואה נבילות שבא"י. אך המחלוקת בהכלי אם הוא ג' טפחים או

טפח ומחצה או ג' אצבעות יש להבין מחלקותם ומי יודע ראיית האי'. ואח"כ מסיק אמר הקב"ה כל מי שמקיים מצות סוכה כו' לע"ל ולא יהי' העוף יכול להסתכל בה שנא' נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה. הענין דסוכתה של סדום שאמר שז' אילנות מסככין עלי' והם ז' המדות והיינו שהשי"ת סוכך עליהם. והנה על פסוק נתיב לא ידעו עיט מתרגם שביל אילן חיי דלא חכמי' ס"מ דפרח היך עופא כו' והיינו דהס"מ כולל כל עשר מדות דקליפה ואיה אי' מהאר"י הק' שהוא מרמז לג"ר אלף פל"א עליון כ"ע י"ה חו"ב. וזלעו"ז יש בקליפה ג"כ איה שכולל ג"ר דקליפה כמו בלעם שהי' דעת דקליפה כמ"ש (זח"ג קצ"ד ע"א) ודעת כולל כל ג"ר וכן בקליפה. ועמלק ראשית גוים ראשית דקליפה ועמלק ובלעם א' שמתערבין מעשיהם כמ"ש (זח"ג קצ"ד א') וזה ענין מחלקותם בכלי נקרא הגוף וכדאשכחן בגמ' (תענית ז'.) חכמה מפוארה בכלי מכוער. וכן אמר רה"ק זצוקללה"ה עמש"נ הברו נושאי ה' התבררו והזדככו נפשות ישראל וכ"כ בזוה"ק דגופי ונפשות ישראל נקראו כלי ה' ואמר א' שאפי' כלי של ג' טפחים היינו נפש שהוא זוכה לג' ראשונות. והוא עפמ"ש בזוה"ק (ח"ג רע"ד ע"א) ומסלקו מן הקרקע טפח בסוד יוד והיינו יוד חכמה הוא טפח וג"ר ג' טפחים. ואמר שנפש שזוכה לג"ר ג' טפחים יהי' רואה אותו דקליפת איה יכול להכניס הקלי' בראי' כמו בלעם דכ' בי' וירא משם קצה העם. וח"א כלי של טפח ומחצה דס"ל דהיוד עם קוצא דלעילא שמרמז לכ"ע כמ"ש (זח"ג) הוא טפח וג"ר הוא טפח ומחצה וח"א כלי שיש בו ג' אצבעות הוא עפמ"ש אצבע מרמז א"צ גימ' שם הוי"ה אד' ב"ע גימ' חסד והיינו יחוד קוב"ה ושכינתי' (חסר) ג' אצבעות על נפש שכלול מג"ר ע"י יחוד קוב"ה ושכינתי' (חסר) אור של משיח היינו שיהי' סוכך עליהם השי"ת שלא יוכל הקליפה לכנוס. ועז"נ נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה הוא דעת שלא יוכל לכנוס ולהכניס הדעת שלו זש"נ ולא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה הוא דעת דקליפה כח בלעם שהי' בראי' לא יוכל לראות ולהזיקם בראייתו להכניס הקליפה. וזהו סוכתה של סדם וזוכה לחלק ממנה לע"ל שלא יוכל להסתכל בה:

## פרק כה

**בפסיקתא** בסוכות ומ"ר (אמור פ' ל') ולקחתם לכם וגו' ראב"כ פתח קחו מוסרי ואל כסף קחו מוסרה של תורה ואל כסף למה תשקלו כסף בלא לחם למה אתם שוקלים כסף לבני שעיר בלא לחם על שלא שבעתם מלחמה של תורה ויגיעכם בלא לשבעה למה אתם יגעים ואו"ה שבעים בלא לשבעה על שלא שבעתם ביינה של תורה דכ' ושתי ביין מסכתי. הענין דפתח בזה לפ' זו דכ' שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. מוסר אביך תושב"כ ועפמ"ש בגמ' (ברכות ל"ה:) ואין אביך אלא הקב"ה ואין אמך אלא כנס"י

תורת אמך תושבע"פ והתושב"כ נקרא מוסר אביך שהוא הנשמע מכלל הן לאו לעובר ח"ו והוא רק כאשר ייסר איש את בנו שהוא מניף השבט להפחידו וכמו"ש (בזוה"ק תבא) דעביד נהימו סגי וכו' כדי שיספיק הפחד עדמש"נ אך ראו אותי תקחי מוסר וכ' תודיעני אורח חיים ובמ"ר (שם) באיזו פילין מפולש לחיי עוה"ב כו' אם חיים אתה צריך יסורין אתה צריך והיינו הפחד מהמוסר אב שבתושב"כ דעביד נהימו סגי. וסיום הכ' נעימות בימינך נצח שנדרש על הלולב דמאן נצח מאן דנקט באיין בידי' גם שייכות הפתי' על תי' ולקחתם דאי' במ"ר לולב שעומד על האדם בכמה דמים וכו' והיינו שמצינו בר"ג שלקחו באלף זוז כמ"ש (סוכה מ"א:) וזה שפתח קרא קחו מסרי והיינו תושב"כ שהוא קיום תרי"ג מצות ואי' בזוה"ק (תרומה קכ"ח ע"א) אשתדלותא דקוב"ה למנדע לי' כו' בלא אגרא כלל אבל אשתדלותא דקב"ה דקיימא בעובדא כו' באגר שלים. וזש"נ קחו מסרי באגר שלים ואל כסף. וזש"נ ולקחתם לכם וגו' באגר שלים. ואח"כ מביא הפ' מישעי' למה תשקלו כסף בלא לחם וגו' ודרש לחם על ד"ת. ואי' (רע"מ ר"פ עקב) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבע"פ. ודרש בלא לשבעה על יינה של תורה והוא עפמ"ש בגמ' (ברכות מ"ט:) ושבעת זו שתי' אך למה נדרש שביעה על שתי' הוא עפ"י האמור דלחם תושב"כ ויין תושבע"פ. ואי' (נדרים כ"ב:) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וכו' כי ברוב חכמה רוב כעס שהי' די תושב"כ אך אחר הקלקול שיצה"ר מתגבר בכל יום כמ"ש (סוכה נ"ב:) צריך רב חכמה לתקן הרב כעס והוא שיושאר הקדושה בקביעות וינצל מקטרוג היצה"ר וזו ענין שביעה שיושאר השביעה מהלחם ולא ירעב. וזה ענין שנמשל התושבע"פ לכל המשקים וכמ"ש (תענית ז'.) שנמשלו ד"ת למים יין וחלב והיינו תושבע"פ שעז"נ הוי כל צמא שנדרש (שם) על תלמוד והיינו בתושב"פ דתושב"כ כרוכה ומונחת כמ"ש (קידושין ס"ו.) וא"צ רב לזה וכל מי שרוצה יבא וילמוד וז"ש (תענית ט'.) באר בזכות מרים שהבאר הי' לו טעם כל המשקין כמ"ש (במכילתא בשלח) כמו המן שהי' לו טעם כל המאכלים כמ"ש (יומא ע"ה.) וזה מרמז על תושבע"פ (ונת' במ"א) ואי' בגמ' (סוטה י"א.) דוד נמי ממרים קאתי ודהמע"ה הי' מרכבה למדת מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. וז"ש ביין מסכתי יינא דאורייתא דבע"פ שמזה בא השביעה שלא ירעב והיינו שלא יתגבר היצה"ר וז"ש ושבעת זו שתי'. ודרש כאן עפמ"ש (אבות פ"ג מ"ז) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול ד"א וכו' היינו דמי שמקבל עליו עול תושב"כ מעבירין ממנו עול מלכות וזה שדרש למה תשקלו כסף לאו"ה בלא לחם שלא שבעתם מלחמה של תורה והיינו תושב"כ. בלחמי נהמא דאורייתא דבכתב ולחם לבב אנוש יסעד לשעתו אך יצרו של אדם עוד

מתגבר וצריך רב חכמה להנצל ממנו והיינו שיהי' שביעה ועז"נ ויין ישמח לבב אנוש והוא לישרי לב שמחה ליישר הלב להוריק הרע מלב כסיל. ויגיעכם וגו' דאלמלא חטאו לא נצרך יגיעה שהי' הכל מוכן פרי עץ הגן ואף מטה מין אילן הי' והי' גדל גלוסקאות וכו' כמו שיהי' לעתיד כמ"ש (שבת ל':) אך אחר הקלקול נתקלל בזעת אפך תאכל לחם וכמה יגיעות יגע אדה"ר עד שמצא פת לאכול וכו' כמ"ש (ברכות) ומי שמקבל עליו עול תושבע"פ שבא ביגיעה רבה במיעוט שינה ומיעוט תענוג וכמ"ש במדרש (תנחומא נח ג') שע"ז הי' הכפיית הר כגיגית שתושב"כ קבלו מאהבה ואמרו נעשה ונשמע זה ניצול מיגיעה בעוה"ז ומלאכתו נעשית ע"י אחרים כרשב"י (ברכות ל"ה:) ומעבירין הימנו עול ד"א ומי שלא יגע בתושבע"פ שהוא בא לשביעה ושבעת זו שתי' יינא דאורייתא דבע"פ נענש מדה במדה שיגע ואינו שבע רק או"ה שבעים. וזה שדרש ויגיעכם שאתם יגעים והיגיעה לרוב בנ"א שמקיים מצותו של מקום כמש"נ ואספת דגניך וגו' ואכלת ושבעת. אך מי שאינו ראוי או"ה שבעים וזה בלא לשבעה שלא שבעתם מיינה של תורה שאם הי' מקבלין עול תושבע"פ לא הי' נצרך יגיעה כלל דמי שעושה רצונו של מקום כרשב"י (ונת' במ"א באורך) מלאכתו נעשית ע"י אחרים ועמדו זרים ורעו צאנכם וא"צ יגיעה כלל כמו שהי' קודם הקלקול וכמו שיהי' לעתיד שעתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת כו' שהיגיעה בתושבע"פ מציל מקטרוג היצה"ר וממילא ניצול גם משיעבוד מלכיות שתלוי זה בזה שע"י שיש להם קטרוג שגם בישראל נמצא מקליפתם יש להם שליטה ויוכלו לשבוע ח"ו מיגיעת ישראל. אבל המקבל עליו עול תושבע"פ ניצול משאור שבעיסה ושעבוד מלכיות וא"צ יגיעה כלל שמלאכתו נעשית ע"י אחרים. ובפסיקתא מביא גם סיום הפ' ודעת מחרוץ נבחר והוא עפמש"נ ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. נעים רומז ללולב כמש"נ נעימות בימינך נצח ונדרש (מ"ר אמור שם) על הלולב מאן נצח מאן דנקט באיין בידי'. וזה שייכות הפ' ודעת מחרוץ נבחר להפ' ולקחתם לכם ביום הראשון. ומי שזוכה לדעת זוכה להברכות חיי בני ומזוני שתלוי במזלא עתי"ק (ונת' מא"ג) והוא מחרוץ נבחר וזה מרמז על תושבע"פ שהוא מטלא דעתיקא תזל כטל אמרתי להחיות בו המתים והוא טל תורה מחייהו שבסוף כתובות ודעת פנימיות מכ"ע והוא שער הנ' שנגלה לר"ע וחביריו:

## פרק כו

**בתיקונים** (תי' כ"א מ"א ע"ב) דשכינתא אתקריאת מ"ע מסטרא דימינא ומל"ת מסטרא דשמאלא ותורה אתקריאת מסטרא דעמודא דאמצעותא והאבות אברהם ויצחק אברהם מדתו האהבה כש"נ אברהם אוהבי ומצד האהבה בא הזריזות במ"ע וכמ"ש בירושלמי

(פ' הרואה) דע שאתה אוהב ואין אוהב שונא. וזריזות הוא במ"ע כמ"ש (רש"י לרי"ף ע"ז כ:) וז"ש בגמ' (חולין ט"ז.) קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל. ומדת יצחק פחד יצחק ומצד היראה בא הזהירות במל"ת וכמ"ש ירושלמי (שם) דע שאתה ירא ואין ירא בועט ומדת זהירות שהוא במל"ת כמ"ש רש"י (שם) וזהו הכל מצד מדת מלכות וכמש"נ אם אדונים אני אי' מוראי והעבד מחויב לעשות מצות אדונו ושלא לעשות דבר נגד רצונו. ויעקב אע"ה כ' תתן אמת ליעקב אמת זו תורה כמ"ש (ברכות ה':) והוא אילנא דחיי עץ החיים. ואת ו"ו דאיקרי אות אמת (זח"ג ר"פ ויקרא) וכ"כ בזוה"ק (ח"ג קכ"ד רע"ב) התורה והמצוה דאינון בן ובת. ובגמ' (סוטה כ"א.) נמשלה התורה באור ומצוה בנר מה נר מאיר לפי שעה אף מצוה מאירה לפי שעה ומה אור מאיר לעולם אף תורה מאירה לעולם. וכן מא"א ויצחק אע"ה יצא פסולת עוד לחלקם המ"ע ומל"ת שהוא רק מאיר לפי שעה משא"כ יעקב אבינו מטתו שלימה שכל שהוא מזרעו לא יוכל לעקור שם ישראל ממנו כמ"ש (סנהדרין מ"ד.) אעפ"י שחטא ישראל הוא. וזכה להיות מרכבה לשם הוי"ה. אמת זו תורה וכ' שפת אמת תכון לעד וכולל קדושת אברהם ויצחק כללא דאבהן מ"ע ומל"ת ימינא ושמאלא. וזה הענין לחג הסוכות נגד יע"א ע"ה שהוא מצוה שמקיימין כל ז' ימים. ואף שיש מצות שבת שהוא ג"כ כל היום אבל אינו רק יום א' מעל"ע גם אינו בקום ועשה רק בשמירה בשב ואל תעשה רק מ"מ כיון שהוא רגיל במלאכה כל השבוע ושובת הוי כבא לידו דבר עבירה וניצול הימנה שמעה"כ כאלו עושה מצוה כמ"ש (קידושין ל"ט:) משא"כ מצות סוכה ז' ימים מעל"ע ומ"ע בקום ומשה ואף דלכאורה כל ז' הימים מקיים המצוה רק בשב ואל תעשה כיון שנכנס לסוכה ולא יצא הימנה. אך אי' בגמ' (סוכה ב'.) בסוכות תשבו שבעת ימים אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי וקשה שהוא מיותר מ"ש כל שבעת הימים שהרי אמר תשבו שבעת הימים גם מ"ש צא מדירת קבע הוא מיותר והול"ל אמרה תורה שב בדירת ארעי עד כ' כו'. אך המכוון בזה שמצות סוכה כל ז' הימים שבכל רגע ורגע צריך להיות הולך במדרגה למדרגה להיות יוצא מדירת קבע שיכיר שכל עוה"ז הוא רק דירת ארעי. וע"ד מ"ש בגמ' (מו"ק ט':) ליחרב ביתך וליתוב אושפיזך דהאי עלמא אושפיזך כו' והוא כיוצא מביתו בכל רגע ורגע ומקיים מ"ע בקום ועשה ובשב ואל תעשה שאינו יוצא. וחג הסוכות הוא מסטרא דעמודא דאמצעותא ההתחדשות בד"ת עד שזוכה אח"כ בשמיני לנביעו דאורייתא כמ"ש (תי' י"ג) ונת' כ"פ. ומש"ה מצות סוכה הוזכר ביעקב וכש"נ ויעקב נסע סוכתה וכמ"ש בזה"ק (ח"א קע"ב ע"ב וח"ג ק' ע"ב) ובתשרי נגאלין והוא שפת אמת תכון לעד. ובזוה"ק (ח"ב קס"ו ע"א) אי' דנר הוא רק פתילה ושמן בלא אור ותורה אור השלהבת. ולכאורה

סותר להגמ' ואמרנו שבכל מצוה יש תורה אור שהוא המכוון של המצוה לקיים מצות הבורא והקדושה מהמצוה שמברכין ע"ז אקב"ו זהו התורה אור שמאיר לפי שעה ותורה בעצמו ג"כ מצות עשה ככל רמ"ח מ"ע והוא רק נר ופתילה בלא אור והמכוון ממ"ע של תורה הוא התורה אור. וההבדל שאור מציה התורה מהמצוה אינו מאיר רק לפי שעה והתורה אור ממ"ע של תורה מאיר לעולם ונת' כ"פ (וחסר הסיום):

## פרק כז

להושענא רבה

**הנה** בכל האושפיזין קדישין מצינו שעשו משתה וסעודה בעת שנתבררו בשלימות בחינתם באברהם מצינו ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל וגו' וביצחק ועשה לי מטעמים ואוכל מכל. וביעקב ויזבח יעקב זבח בהר הכל כמו שדברנו בימים הקודמים. וגם ביוסף מצינו וטבוח טבח והכן ואמרו ז"ל (ב"ר פצ"ב) שהי' סעודת שבת. ובמשרע"ה לא מצינו שעשה סעודה מפני שעיקר ענינו הי' רק בגבהי מרומים ומסולק מעניני עוה"ז רק לתורה מן השמים ובאהרן הכהן מצינו ויבא אהרן לאכל לחם גו' לפני אלהים כי זה הי' כל ענינו כש"נ בו לחם אלהיו יאכל. זולת בדוד הע"ה לא מצינו שעשה משתה וסעודה רק אדרבה מצינו שכל ימיו הי' שרוי בתענית כדאיתא במדרש (ילקוט דברי הימים א כ"ב:י"ד) ע"פ והנה בעניי הכינותי שבעד כל תענית הקדיש דמי הסעודה לביהמ"ק. וגם ע"פ ולבי חלל בקרבי שהרגו בתענית והיינו כי כל הששה מדות המה בחי' משפיעים ויש להם הארה ובחי' דוהמע"ה הוא נגד בחי' מלכות דלית לי' מגרמי' כלום רק מה שמשפיעים בו המדות. והוא כמו קדושת יום השבת נגד שיה"מ שברכאין דכולהון בי'. ועבור זה בכל ימי הסוכות עושין הנענועים בלולב להמשיך האור הפנימי וגם עושין הקפה עם הלולב כדי להמשיך האור מקיף בכל יום פעם אחת לפי' בחי' דילי' זולת ביום השביעי עושין ז' הקפות כדי להמשיך מכל המקיפים לבחי' מלכות. ובכל יום אומרים הושענא אחת לפי' בחי' דילי' היינו למען אמיתך היא בחי' אברהם שהוא הכיר גדולתו של הקב"ה כמו שנפרטו בהושענא זו כל התוארים ושבחי השי"ת ואבן שתי' הוא נגד בחי' יצחק שהוא הכיר את קדושת מקום המקדש כאמרם ז"ל (זבחים ס"ב.) שבנו את המזבח במקום שהכירו אפרו של יצחק וכן נאמר אחר העקידה אשר יאמר היום בהר ה' יראה. ואום אני חומה המדבר בקדושת אומה ישראלית הוא בחי' יעקב שממנו נשתלשל קדושת ישראל. ואדון המושיע וגו' הוא נגד בחי' משרע"ה כי הי' ברור זאת לנגד עיניו שמושיע אין בלתו ית'. ואדם ובהמה בשר רוח ונשמה הוא נגד בחי' אהרן הכהן שזהו היה בחינתו שושבינא דמטרוניתא היינו דייקא שבכל הדברים שפלים שבארץ נמצא

בהם השראת קדושתו ית' ומשרע"ה הוא שושבינא דמלכא היינו ששורש הקדושה הוא ברום המעלות מסולק מכל עניני עוה"ז כנ"ל. ואדמה מארר הוא בחי' יוסף כש"נ ויכלכל יוסף וגו' היינו השפעת הברכה בכל הנמצאים. ולמען איתן וכו' הוא בחי' דוהמע"ה דלית לי' מגרמי' כלום רק הוא תולה בזכות אחרים למען וגו' והגם שנזכר שם ג"כ למען זכות דוד הוא רק מצד בחי' כנס"י שנפשו כלולה מהם. והנה עכ"ז בפעם אחת מצינו אצל דהע"ה שנאמר בו וישאל וישימו לחם ויאכל וזה הי' דייקא אחר שקיבל ענשו מהילד שהמה הי' יראים לומר לו כש"נ הן בעוד הילד חי וגו' אמנם לפי בחינתו דייקא אז עשה סעודה כאשר נודע לו שנגבה ענשו בעוה"ז והיינו שחייב לברך וכו' כשם שמברכין על הטובה בשמחה כי אצלו הי' השלימות הבירור דייקא בעת שנתייסר בעוה"ז וכאמרם ז"ל על מזמור לדוד בברחו וגו'. וגם אמרו שאמר למה הרצועה תלוי' הכוני בה כי הוא הי' הנפש הראשון שנטבע בקליפה מפגם של אדה"ר ומשם דייקא בירר את נפשו בסיגופים כש"נ עת אשר שלט אדם באדם לרע לו דייקא. וכבר דברנו מזה שמספר המקראי קודש המה שבעה ימים בשנה היינו יום ראשון ושביעי של פסח וחג השבועות וראש השנה ויום ראשון ויום השמיני של חג והיום השביעי הוא יום הכפורים והוא כענין קדושת יום השבת לשיה"מ וכמו"כ יוהכ"פ שנקרא שבת שבתון הוא השבת של המקראי קודש דישראל מקדשי לי' והוא נגד בחי' דוהע"ה לכן ג"כ אין בו אכילה ושתי' כי כן הוא בחי' מדה השביעי מצד קדושת ישראל לפרוש א"ע מכל הנאות העוה"ז. אמנם בשלמה המלך ע"ה מצינו בו דייקא ויעש משתה לכל עבדיו ואמרו ז"ל (שהש"ר פ"א ט') שעושין סעודה לגמרה של תורה וכל עניניו הי' דייקא ע"י קדושת הסעודה כש"נ ויהי לחם שלמה וגו' כי כמו שהי' משרע"ה השורש של תושב"כ הי' מסולק מכל עניני העוה"ז ואהרן הכהן הי' בחינתו דייקא להמשיך בחי' הקדושה בכל עניני הגשמיים שבהעוה"ז כענין אכילה ושתי' וכמו"כ בחי' דוהמע"ה שהוא שרש של תושבע"פ הי' מסולק מכל עניני העוה"ז. וכנגד זה הי' שלמה בנו דייקא להמשיך קדושה בכל הדברים גשמיים ובתענוגי עוה"ז ובחי' דוד ושלמה המה נגד בחי' משיח בן יוסף ומשיח בן דוד כש"נ לדוד רק אתה לא תבנה הבית כי איש מלחמות אתה ודמים רבים שפכת והיינו בחי' משיח בן יוסף שיהי' לו ג"כ מלחמה עם האו"ה והיינו מדת יוסף הצדיק איזהו גבור הכובש את יצרו כי שאור שבעיסה ושעבוד מלכות המה ענין אחד כי כמו שנמצא בלב התגברות היצה"ר כמו"כ נמצא לעו"ז או"ה בפועל שיש להם כח הזה בקליפה שעומדים על האדם ונצרך להלחם עמהם לכן הי' לדוד הע"ה מלחמות רבות עד שכבשם תח"י בעת שכבש את יצרו מכל וכל. וכמו"כ הוא ענין משיח בן יוסף שיהי' לו מלחמה מבחי' גבור הכובש

את יצרו. אמנם החילוק הוא שבחי' יוסף הוא המלחמת היצר קודם החטא שלא יהי' ניסת לעצתו. ובחי' דוהע"ה הוא המלחמה גם אחר הקלקול שאירע לו לבל יפול לבו מזה רק להתגבר עליו עכ"פ מכאן ולהבא כידוע שהוא הגבר הוקם עולה של תשובה אמנם בחי' שלהמע"ה הוא נקרא איש מנוחה שאין לו שום מלחמה מצד היצה"ר שכבר הוא כבוש תחתיו ולכן אין לו ג"כ שום מלחמה עם האומ"ה וזה יהי' בחי' משיח בן דוד שנאמר בו וישתחו לו כל מלכים וגו' מפני שיהי' תכלית השלימות גם בביטול התגרות היצה"ר כש"נ והסירותי את לב האבן מקרבכם:

## פרק כח

**היום** הזה הוא גמר ההיקף של ימי החג שהיינו מבקשים ומתפללים בכל יום הושענא והיום הזה נקרא הושענא רבה מפני שבא צעקה גדולה בלב להוושע בישועה רבה מאחר שמרגישין החוסר שעדין לא נושענו. והוא אושפיזא דדוד המע"ה שהי' לו תמיד צעקה גדולה בלבו מפני שנדמה בעיניו תמיד שעדין הוא עומד בחוץ. וכדאיתא במדרש ע"פ בחרתי הסתופף אברהם בטרקלין יצחק בקיטון ואני בסף. והנה יום הזה נקרא יום חיבוט ערבה כי הערבה הוא נגד תרין ירכין נו"ה כידוע מזוה"ק ושם אירע הקלקול מהמקטרג כש"נ וירא כי לא יכול לו ויגע בכף יריכו כי ביעקב אע"ה בעצמו שהוא עצם הגוף של ת"ת בחי' אמת לא הי' לו שום שליטה רק בהירכין היינו בנביאים ונביאות שיצאו ממנו לדורות הבאים הי' לו איזה שליטה כדאיתא במדרש (ב"ר פע"ז) כי הקלקול והפגם הי' בשני ירכין והיינו כש"נ ותקע כף ירך יעקב היינו שהזיזם מהגוף שהוא בחי' אמת שיהי' להם איזה נטי' לצד מבחי' נקודת האמת. וכמו שמצינו בנביאי השקר שבודאי לא בדו מלבם דבר כזב רק שהיו מדמים בנפשם שהוא רוח ה' הנוססה בם וכמו שאמר צדקי' בן כנענה למיכיהו בן ימלא איזה דרך עבר רוח ה' לדבר אתך כי הי' להם דמיון הארת רוח ה' רק שהי' לו איזה נטי' מנקודת האמת וכמו כן הוא הפגם בכל הדורות בזה שיש בזה דמיונות לנטות מנקודת האמת ונרמז מיד התיקון בתורה"ק בפ' ויזרח לו השמש וכאמרם ז"ל (ב"ר פ' ע"ח) לרפאות את צלעתו כי יעקב אע"ה נקרא שמש (ב"ר שם) והיינו שהזריח עליו בחי' נקודת אמת לצורך התיקון. ועיקר נתקן הפגם הזה ביום הזה ע"י חיבוט הערבה שהוא המתקת חמש גבורות ע"י מילוי יו"ד ה"א וא"ו העולה ט"ל שהוא נגד תיקון הל"ט מלאכות שהי' במלאכת המשכן והשם יה"ו הוא בחי' זריחת השמש על בחי' ה' אחרונה שהוא המקבלת השפע וגם השם הק' מ"ה במילוי אלפי"ן כנ"ל הוא שורש התיקון כידוע:

**והנה** ביום הזה קורין בתורה ביום הששי וביום השביעי המרמז לחיבור יסוד ומלכות מפני שביום הזה הוא ג"כ עיקר התיקון על פגם הברית שיש ג"כ ע"ז קטרוג משרו של עשו על כלל ישראל שנקראים צדיקים כש"נ ועמך כולם צדיקים וכדברינו בזה באושפיזא דיוסף שעפ"י דרוש מרמז הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח על בחי' יוסף הצדיק כי אפילו מי שאין בו שום תורה ומצוה בשם צדיק יכונה. וע"ז יש קטרוג גדול בטענה שגם ישראל הנקראים בשם צדיקים אינם נקיים מפגם הזה וכאמרם ז"ל על עמלק שהוא שרש של קליפות עשו שהי' זורק מילות כלפי מעלה ואומר טול לך מה שבחרת והיינו שהוא טוען שמצות מילה שישראל מקיימים אינה פועלת בנפשם כלום להיותם שומרים את עצמם בקדושת הברית כי יש כמה פרטים שהם נפגמים בזה. וע"ז מרמז ג"כ יום חיבוט ערבה להיות נתקן הפגם הזה ע"י השם הק' יה"ו במילואו העולה ט"ל המרמז על תיקון הפגם הראשון של אדה"ר שנתקלל בל"ט מה שהוליד בק"ל שנים ועיקר התיקון של פגם הזה הוא ע"י תושבע"פ שזוכין לט"ל תורה כאמרם ז"ל (כתובות קי"א:) עה"פ כי טל אורות טליך כל וכו' אור תורה מחייהו וכאמרם ז"ל (קידושין ל':) אם פגע בך מנוול זה משכהו לביהמ"ד ומנוול הוא התאוה בענין הזה שנקרא מנוול ומאוס משכהו לבית המדרש היינו ע"י תושבע"פ שנקרא ביהמ"ד יכולים להכניעו:

## פרק כט

**הנה** חכמז"ל (סוכה כ"ז.) למדו חמשה עשר מחג המצות לג"ש שקדושת סעודת חג הסוכות הוא אחד עם מצות אכילת מצה. אמנם החילוק הוא שאכילת מצה בפסח הוא ענין לאכפיא ס"א. ולכן המצוה לבל יראה שאור באכילתו רק לבערו מכל וכל והוא רק מצוה אחת בכל ימי החג וקדושת חג הסוכות הוא לאתהפכא חשוכא לנהורא דהיינו להכניס את ההיפוך לקדושה כי מצות אכילה בסוכה הוא בלחם חמץ. ולכן בכל יום מימי החג הוא אושפיזא אחת וגם מקריבין שבעים פרים נגד שבעים אומות והיינו לברר את הרע שבז' מדות שכ"א כלול מעשר ולהכניסם לקדושה וביום הזה שהוא השביעי של חג נכללו כל הז' מדות בקדושה. וי"ל שע"ז מרמז הפ' בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע על שליטות ששה מלכיות על ישראל כדי לברר מהם בחי' ההיפוך שבמדות להכניסם להקדושה. והגם שרק ד' מלכיות שולטים על ישראל יש עוד שתי מלכיות מצרים ואשור כש"נ מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו. והששה מלכיוח המה לברר הששה מדות מן ההיפוך שנמצא בכל אומה ולהכניסה להקדושה. מצרים הוא נגד בחי' חסד שבקדושה והוא מדת אאע"ה לכן נאמר לו כי גר יהי' זרעך וגו' וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואח"כ יצאו ברכוש גדול. והמכוון הי' על מצרים

לברר החסד שבקדושה מן ההיפוך שנק' ערות הארץ בחסדים זרים. ואשור הוא בחי' גבורה שאמר לחזקי' אמרת אך דבר שפתים עצה וגבורה למלחמה היינו שיש לו גבורה למלחמה וכן אמר בכח ידי עשיתי. וגלות בבל נגד ההיפוך של בחי' ת"ת שהוא בחי' גיאות והתנשאות כש"נ אנת הוא רישא דדהבא וכן אמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון. ומדי הוא נגד בחי' משה רבינו ע"ה כמו שאמרו ז"ל כיון שנפל לו הגורל על חודש אדר שמח שהוא ירח שמת בו משרע"ה ונדמה לו שיהי' לו בזה שליטה על ישראל והגם שזה הי' עצת המן מזרע עמלק עכ"ז אחשורוש הסכים עמו והוא בחי' מדי. ויון הוא בחי' חכמת יונית חכמה חיצוניות המנגד לתורה שבע"פ שהי' בימי אנשי כה"ג והוא בחי' אהרן הכהן שושבינא דמטרוניתא ותורת אמת היתה בפיהו. וגלות אדום הוא נגד בחי' יסוד שבקדושה המקשר כל המדות וכן הוא בחי' אדום וישמעאל המקשרים כללות השבעים אומות כידוע של"ה שרים מימין וישמעאל מקשרם ול"ה משמאל ואדום מקשרם. וכן הוא גלות שלנו משניהם כי אדום החריב את ביהמ"ק וישמעאל יש לו שליטה בא"י כדאיתא בזוה"ק (ח"ב ל"ב א') ושליטת שני האמונות המה בכל העולם וע"ז מרמז הפסוק כי לא יוסיף לבוא בך עוד ערל וטמא ערל מרמז על עשו שאינו מחזיק במילה וגם אינו מאמין שיש בזה קדושה וטמא הוא ישמעאל הגם שהוא מהול הוא מטמא את בריתו כידוע ובששה ימי החג פועלים להכניע כל הששה אומות להקדושה. ובשביעי שהוא נגד בחי' דהמע"ה המקבל מכל המדות ולית לי' מגרמי' כלום שהוא הערבה שאין בו לא טעם ולא ריח וכמש"נ דלותי ולי יהושיע אע"פ שדלה אני במצות לך אני ולי נאה להושיע פועלים להכניע בחי' גוג ומגוג העולה שבעים והוא כללות שבעים האומות שהם נגד בחי' אנכי ורגשו יחד על ה' ועל משיחו. וע"ז מרמז ובשבע לא יגע בך רע כי מלחמות גוג ומגוג לא יהי' לו שום שליטה על ישראל כי משיח בן דוד יכניעו תיכף להקדושה:

**והנה** איתא בגמ' (סוכה מ"ה.) בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואותו היום שבע פעמים וכן אנו עושים עם הלולב וד' מינים שאמרו ז"ל (שם) כל הנוטל לולב באגודו והדס בעבותו מעה"כ כאילו בנה מזבח וכו' שנא' אסרו חג בעבותים וגו' והוא ענין אחד כעין הקפות של יריחו שבכל יום הי' מקיפים כל ישראל פעם אחת וביום השביעי בשבת הקיפו שבע פעמים עד שנפלה החומה ובזה הכניעו את כללות שבעה אומות שבא"י שהי' זלע"ז נגד הז' מדות שבקדושה כידוע מפני שהיתה מנעולה של ארץ ישראל. וכן ביום השביעי של חג מקריבין שבעה פרים נגד הז' אומות שהמה בחי' כללות השבעים. וביריחו החרים יהושע את כל שללה והשביע ארור אשר יבנה את יריחו מה שלא עשה

כן בכל העיירות של א"י י"ל בזה מפני שביריחו הי' שליטת מלך בבל כמאמר חכז"ל ע"פ אדרת שנער פרפרא בבלאה שהי' לו פלטרין ביריחו והי' לו שר ביריחו שהי' שולח לו כותבות מיריחו עיר התמרים וע"י הכח הזה גדלו תמרים בבבל כאמרם ז"ל (פסחים פ"ח.) לכך גלו לבבל כדי שיאכלו תמרים וכו'. וי"ל שיהושע ראה ברוה"ק שאין באופן לבנות את ביהמ"ק אם לא יכניעו מקודם את יריחו שהוא שליטת מלך בבל שהי' ראש המחריב את ביהמ"ק מפני שהי' לו כח של בנין עיר ומגדל בארץ שנער שהי' זלעו"ז נגד בנין ביהמ"ק וירושלים ואפשר אם לא בנה חיאל בית האלי את יריחו לא הי' חרב ביהמ"ק מעולם ועיקר הכנעת יריחו הי' ע"י הקפות שהי' בי"ב שבטים בעיגול וממילא נתחברו יהודא שהוא ראש של השבטים עם שבט דן שהי' מאסף לכל המחנות. וזהו כח בחי' עיגולים שאין לו ראש וסוף על בחי' היושר ונעשה מזה אור מקיף המכניע החיצונים והקליפות וכמו כן פועלים במצות סוכה ובהקפות הלולב להכניע החיצונים להקדושה ע"י אור המקיף וזה הי' התיקון לחטא של אדה"ר שנ' ויעש לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם אור המקיף של הלבוש. והנה אמרו ז"ל (סוכה מ"ה.) על הערבה שהי' מקיפין בו את המזבח שהי' גבוהות י"א אמות וי"ל שהוא מכוון א' עם י"א סמני הקטורת להכניע החיצונים ששרשם ממספר י"א ותשע היפך של הקדושה שהוא עשר ולא תשע ולא י"א. ובסמני הקטורת הי' עשרה מינים שריחם טוב והחלבנה היא הי"א שריחה רע לרמז על פושעי ישראל שנכללים יחד להקדושה. וי"ל שזהו ג"כ רמז חז"ל על הערבה שהיתה י"א אמות כדי שיהי' גוחות אמה על גבי המזבח נגד רמז החלבנה שנכללת בסימנים כנ"ל. והנה איתא בהרמב"ם ז"ל טעם על קטורת כדי לטהר העיפוש של בשר הקרבנות וצווחו כולם עלי'. וי"ל שהוא ג"כ טעם אחד שעפ"י הקבלה להכניע החיצונים של אברים ופדרים כידוע רק שהוא ז"ל הלביש את הטעם בלבוש פשוט. והנה במס' (תמיד פ"ג מ"ח) חשב עשרה דברים שהי' ביריחו ותשעה מהם הי' קולות ואחד מהם הוא הריח שהי' מריחים ריח הקטורת וי"ל שהוא ג"כ נגד הכולל והוא אור המקיף המכניע הקליפות כנ"ל:

## פרק ל

**בזה"ק** (ח"ג ק"ד ע"א) דוד מלכא אמר כל כלי יוצר עליך לא יוצלח דהא הוא על כל דיני עלמא אתפקד והיינו דלעיל מינה כ' הן אנכי בראתי חרש גו' ואנכי בראתי משחית לחבל והוא עדמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין וזש"נ משחית לחבל והיינו היצה"ר וכן ד' מלכיות ששניהם נדרש (ב"ר פ"ב) תוהו ובוהו על ד' מלכיות וכן על מעשיהם של רשעים ע"י יצה"ר. ועז"נ כל כלי יוצר עליך לא יוצלח שע"י ד"ת יכולין

להתגבר על היצה"ר וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי עד"מ שאמרנו ירוממנו מכל לשון שבכל ע' לשון יש תיבה אחת מלה"ק שהוא הנ"ק המקיים הלשון וישראל מוציאין הקדושה מהם ומע' אומות. וז"ש דהא הוא על כל זיני עלמא אתפקד לכבוש ולהתגבר על היצה"ר והאו"ה שבאים מכוחו. ומקודם אי' בזוה"ק דכל זינין דמלכא וקרבין בידוי דדוד אתפקדו. זינין הוא הכח לנצח יצה"ר וקרבין הוא הניצוח ליצה"ר מכל וכל שהוא ע"י תושבע"פ וכמו"ש (זח"א ר"ב ע"א) דהא לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא וזש"נ זאת נחלת עבדי ה' דעבד נקרא עומד לפני המלך וזהו מדת מלכות כמש"נ אד' שפתי תפתח ומדת דוהמע"ה ואני תפלה וכן זאת מדת מלכות (כמ"ש זח"ב ל"ז רע"ב ובתיקונים זוה"ח ק"י סע"ב וש"מ) וכאן זאת נחלת שהוא כנחלה שאין לה הפסק (ר"ה י"ב:) ומש"ה כ' כאן עבדי הוי"ה והיינו שזוכין לכל שם הוי"ה עד השורש וצדקתם צדק מלכותא קדישא תי"ו מורה על עוה"ב וכן שבת שהוא מעין עוה"ב (כמ"ש בברכות נ"ז:) נברא באות ת' כמ"ש בסי"צ ומם סתומה מורה על מ' מלכות כשנקבע לעולמי עד שלא יצאו עוד ולא ינתק לעולם נאם הוי"ה נאם היינו הנ' שהוא סוכת דוד הנופלת וה' סומך לכל הנופלים שסמכן דוד ברוה"ק (כמ"ש ברכות ד':) ואלף פלא עליון שמופיע למ' מלכות ונעשה מ' סתומה שלא ינתק לעולם ומסיים בזה"ק זכאה חלקי דב"נ דזכי לכל האי אף שזה אומר דהע"ה. וזה יזכו כשיבוא משיח שאז יהי' הניצוח ביצה"ר ואו"ה ומשמע שכל אחד מישראל יכול לזכות לזה. והוא כענין מ"ש ביה"ר לאגודת לולב ותתן לי זכות שאאגוד אותם בבית מקדשך כו' והוא ע"פ מ"ש (ברכות ל"ג:) כל אדם שיש בו דיעה כאילו נבנה בהמ"ק בימיו כו' ויכול כל נפש בפרט לזכות לזה כשמתקן בפרט נפשו שיהי' כאילו נבנה בהמ"ק ויהי' האגודה בבמ"ק וכן שייך לו הקדושה מדהמע"ה כי כלי יוצר וגו':

## פרק לא

### שמיני עצרת

**בגמ'** (פסחים ס"ח) כתוב אחד אומר עצרת לה' אלהיך וכ' אחד או' עצרת תהי' לכם ר"א סבר או כלו כו' ר"י סבר חלקהו כו' ונדרש כן על כל יו"ט ולמה בפסח כתיב עצרת לה' ובסוכות לכם. אך כבר אמרנו שמצד השי"ת כבר הוקלט קדושת חג הפסח בז' בקי"ס. אך בישראל מצדם הקליטה בשבועות זמן מ"ת ונקרא בלשון חכז"ל שבועות עצרת. והנה פי' לכם אין המכון לעונג הגוף. רק שיהי' העונג של הגוף ג"כ בקדושה לה' ברזא דענ"ג "עדן "נהר "גן. וכן פי' לה' שיהיה קיום החיים להגוף מד"ת כמו שברא השי"ת אדה"ר שיהי' קיום החיים שלו מד"ת. לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי ואיתא בזה"ק (ח"ב קפ"ו ע"א) ירחא דלכון איהו כסדרא דאתוון אביב כו' ירחא שביעאה דילי איהו מסופא

דאתוון כו' והיינו תשרי תש"ר אתוון למפרע ואח"כ י'. והיינו קדושת ר"ה ר' ואח"כ יוה"כ ש' רזא דג' אבהן (שם ר"ד ע"א) ואח"כ ת' סוכות זמן שמחתנו שבו יהי' מלחמת גוג ומגוג והזמן לזכות שיתוקן הכל. ואח"כ יו"ד נגד שמע"צ שהיא נביעו דאוריי' כמ"ש (ת"ז תי' י"ג) יו"ד חכמה ותגו שמורה לכ"ע. והיינו תושב"כ ותושבע"פ ובאותיות האות למפרע שכן ההופעה לי' מתחלת מת' מסוכות ואח"כ מיוהכ"פ ואח"כ מר"ה. וכן פיוטי הו"ר יש בהם ד' ע"פ א"ב וב' תשר"ק וא' עפ"י תשר"ק וא"ב. שמספר ז' כנגד ז' מדות והו"ר הכנה לשמע"צ שהוא י' ומש"ה בפסח נ' לה' שקדושת הפסח הי' הכנה למ"ת בהוציאך את העם תעבדון וגו'. וזה הקדושה נקלט מצד השי"ת בז' דפסח. ומש"ה עצרת לה' שיהי' לה' ד"ת ויהי' קיום החיים מהד"ת עדמש"נ לכו לחמי בלחמי ואח"כ בתשרי אחר הקלקול בר"ה שנתחדש השנה בד"ת ואח"כ ביוה"כ שנתנו בו לוחות אחרונות שיש בהם מדרש הלכות ואגדות (כמ"ש מ"ר תשא פמ"ו ומ"ז) שהוא זמן שיזכו ליחוד אם יזכו לתקן הכל ואח"כ בסוכות זמן שמחתנו שהוא זמן לזכות לתקן יותר שלא נתקן ביוהכ"פ. ואז בעצרת נקלט הקדושה מסוכות זמן שמחתנו ויכולים לתקן כל קלקול הנחש שהי' באכילה ויזכו לאכילה בקדושה ובו נא' עצרת תהי' לכם. ענ"ג ויהי' ג"כ לה' שיהי' מעדן נהר גן. ואף אם לא נתקן הכל שהעולם נדון אחר רובו מ"מ כל נפש בפרט נפשו יכול לזכות לתקן הכל:

## פרק לב

**שייכות** קריאת עשר תעשר לשמע"צ. ולא נזכר בו כלל שמע"צ רק חג הסכות. ושמע"צ רגל בפ"ע ואנכה"ג קבעו בתפלה וקידוש יום שמע"צ החג הזה. אך בגמ' (סוכה מ"ח.) נדרש והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט האחרון אך הא גופא קשיא. איך נרבה לילי יו"ט האחרון שאינו נקרא כלל חג הסוכות. ובגמ' שמרבין לילי יו"ט האחרון שיש שמחה לפניו. וכיון שי"ל שם אחר מוכרחין לרבות ליל יו"ט ראשון אף שאין שמחה לפניו. אך הענין שבגמ' שם חג סתם על חג הסוכות (כמ"ש ר"ה ו'. וש"מ) והיינו שאז נקבע הקדושה מלוחות אחרונות. ומש"ה הוי ס"ד דגם שבועות נקרא חג סתם שאז הי' זמן מ"ת. וכ' אני אמרתי א' אתם. ואם לא הי' מתקלקל הי' אז התיקון. וכ' בהפטורה ויעש שלמה בעת ההוא את החג וגו' שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום. ומה שייכות לקרוא חג חנוכת הבית חג. והל"ל שבעת ימים חנוכה ושבעת ימים חג. אך חג הסוכות ע"ש כי בסוכות הושבתי את בנ"י ענני כבוד הי' כמ"ש (סוכה י"א.) והיינו ענני כבוד בזכות אהרן כמ"ש (תענית ט'.) וכשעשו המקדש וכ' והענן מלא את בית ד' גו' ה' אמר לשכון בערפל הרגישו ישראל קדושת החג שהוא קדושת ענני כבוד וענני דאהרן דכ' כי עין בעין

נרא"ה אותיות אהרן וענך עומד עליהם (כמ"ש זח"ג ק"ג רע"א) וזה הטעם שעשו החג י"ד יום ולא התענו ביוה"כ. וכי לא הי' אחד שיאמר לשאול לסנהדרין. אך הרגישו קדושת החג. ואח"כ יצאה ב"ק כולכם מזומנין לחיי עוה"ב כמ"ש (מו"ק ט.) וז"ש ויעש שלמה את החג גו' ארבעה עשר יום. ובאמת כ' לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דיבר ביד משה עבדו. ומשה רבינו ע"ה הזכיר טובה העתיד לבוא ג"כ בשירה. אך אז סברו שכבר התיקון ושלמה הוא משיח. וכן כ' למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים גו' וזה יהי' לעתיד שידעו הכל כי ה' הוא האלהים. והי' לבבכם שלם ב' הלבבות. אף היצה"ר ללכת בחוקיו שיוחקק בלב ולשמור מצותיו כיום הזה. יום אור כש"נ ויקרא א' לאור יום. הזה שיהי' מפורש לעין. וכן מסיים ההפטורה שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו. והיינו כל הטובה העתיד לבוא לדוד עבדו. דוד הוא משיח כש"נ ודוד עבדי נשיא להם לעולם (ע' סנהדרין צ"ח סע"ב) והנה באמת מופיע קדושת החג וענני כבוד בכל החודש. וכן כ' ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג הוא החודש השביעי ובתרגום יונתן בירחא דעתיקיא דקרן ליה ירחא קדמאה כו' וכעין הוא ירחא שביעאה והיינו דקודם מ"ת הי' נקרא חודש הראשון דס"ל בתשרי נברא אדה"ר כר"א רק כעין אחר מ"ת נקרא החודש השביעי דניסן ראש החדשים. אך למה נזכר כלל בירח האיתנים בחג. אך כל החודש מופיע בו קדו' החג שהוא זמן שמחתינו לתקן כל פגם אדה"ר ולהיות תשרי ירחא קדמאה וכן שמע"צ נקרא חג כמ"ש שמיני עצרת החג הזה. אבל מר"ה מרגישין קדושת החג. מר"ה ההתחלה הפחד לתשובה לתקן ואח"כ מתחיל השמחה עד זמן שמחתינו ושמע"צ וכן אמרו בגמ' (ר"ה ד':) שמיני רגל בפ"ע לענין פז"ר קש"ב ולענין תשלומין ד"ה תשלומין דראשו ששמע"צ ג"כ נקרא חג שקדושת החג מופיע בכל החודש כאמור. ושפיר דרשו ממש"כ והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט האחרון שיש שמחה לפניו וקורין בפ' זו בשמע"צ:

## פרק לג

**בזוה"ק** (ח"ג ק"ד ע"ב) והאי יומא יעקב הוא רישא לחדוותא כו' ישראל אשר בך אתפאר כי בשבעת ימי החג הקריבו שבעים פרים להכניע שבעים אומות שהמה שבע מדות שהונחו עפ"י שכל ופעולת אדם שיש גם להאומות אחוזה בהם ונצרך להכניעם עפ"י פעולת המצות בד' מינים כדאיתא בזוה"ק מאני קרבא בימינא נטלי לי' כי הד' מינים מרמזין על כלי הפעולה. עינים ופה וגוף כנ"ל שיש בזה אחיזה גם לאומות על הגוון ונצרך לנו להכניעם ע"י כלי מלחמה. אבל ביום השמיני נקשרים כל המדות בלב בנקודה הפנימיות אשר אין לזה שום שייכות להאו"ה. וכן מקריבין פר אחד נגד אומה יחידית

ישראל אשר בך אתפאר. והוא בחי' יעקב חבל נחלתו שפת אמת תכון לעד שהוא בחי' שם הוי' ב"ה שאין להאומות אחיזה רק בכינויים ולכן אין מצוה בפועל בשע"צ רק עושים הקפות בס"ת עצמה שהוא ענין התקשרות התורה בלב נפשות ישראל והוא ענין תלתא קשרין קוב"ה ואורייתא וישראל כולא חד. ובשם הרה"ק מפשיסכא זצללה"ה ששמיני עצרת הוא אושפיזא דשלמה כי דוד ושלמה המה נגד יסוד ומלכות שבמלכות וכן נמנו בזוה"ק לפעמים דוד ושלמה נגד יוסף ודוד. ודהמע"ה הי' תמיד איש מלחמות ולבו כלב הארי להתגבר ולהכניע את כל האומות והוא מפני שהיה לו תמיד מלחמה בעצמו להיות גבור הכובש את יצרו כמש"נ ולבי חלל בקרבי שהרגו בתענית מכלל זה שהי' לו תמיד מלחמה עם היצה"ר ובכח הזה נתגבר במלחמה תמיד על האו"ה שהיו מבחי' ההיפך והכניעם וזהו ענין עסקינו בכל שבעת ימי החג אבל שלמה המלך ע"ה הי' איש מנוחה כי כבר נקשרה החכמה והקדושה בלבו ולא הי' צריך למלחמה ונאמר עליו כן יתן לידידו שנה. כי גם בעת השינה הי' קשור בהשי"ת ולכן הי' כל התגלות החכמה שלו בחלום בעת השינה כש"נ בגבעון נראה ד' אל שלמה בחלום הלילה מפני שכל הרהורי לבו הי' קשורים תמיד בהשי"ת. וכן הי' בחי' יעקב אע"ה שנא' בו ויחלום והנה ד' נצב עליו וזהו ג"כ ענין בחי' שמע"צ. משא"כ בדהע"ה. שאמרו חז"ל שלא ראה חלום טוב מפני שהי' מבחי' צדק ידוע דאיהו דינא דמלכותא וקיבל הדינים ע"ע כש"נ שבטך ומשענתך המה ינחמוני וכמאמר חכז"ל למה הרצועה תלוי' הכינו בה ולכן הי' לו חלומות רעים כאמרם ז"ל (שם נ"ה:) חלמא בישא עצבותא מסתייע ובזה הי' נמתקים כל הדינים שעליו:

## פרק לד

**ענין** ברכות גשמים ביום הזה כי גשמים הוא השפעת חיות הנבראים וביום הזה אחר יוה"כ וחג הסוכות נקלט חיות חדשה בלב נפשות ישראל להיות נקלטים כל השבע מדות שבקדושה בלב בהתחדשות קבלה של דברי תורה בלב וזהו ענין ירידת גשמים ביום הזה השפעת טיפה של חיים בלב. ועל יום זה רמזו חז"ל (בתענית ז.) גדול יום הגשמים (כדאי' בסה"ק עבודת ישראל) וי"ל שעל זה רמזו חז"ל שבעה פעמים גדול יום הגשמים נגד בחי' שבעה המדות שבקדושה הנשפעים בחיות חדשה בלב נפשות ישראל. הראשונה גדול יום הגשמים כתחיית המתים הוא נגד בחי' מדת חסד לאברהם שתחיית המתים הוא מבחי' חסדים גדולים ולזה קורין בחג הפסח שהוא מבחי' חסד במתי יחזקאל כי תחיית המתים יהי' בפסח ע"י מדת חסד. ואיכא מ"ד שגדול יום הגשמים יותר מתחיית המתים דאילו תחיית המתים וכו' כי תחיית המתים הוא התחדשות חיות לגוף לאחר שמת ואין זה רבותא כל כך מפני שבמתים חפשי מן המצות ואין לו בחירה. אבל יום

הגשמים הוא השפעת חיות הקדושה גם לרשעים שבחייהם קרוים מתים. והוא עודנו עומד בבחירתו להרע ועכ"ז השי"ת מטיף לו טיפת חיים של התחדשות בקדושה הוא רבותא יותר מתחיית המתים בגוף. והשני הוא גדול יום הגשמים כיום שנתנה בו תורה הוא נגד בחי' גבורה שבקדושה כי אורייתא מגבורה נפקא. וגם בזה איכא מ"ד יותר מיום משנתנה בו תורה. כי ענין מ"ת שהי' בחג השבועות לא נקלטו הד"ת בלב המקבל רק ע"י ההכנה של נעשה ונשמע זוכין למ"ת. היינו הנתינה מצד הנותן. ועוד אין לו קיום בלב כמו שהי' בפעם ראשון עד אחר יוה"כ שנתנו הלוחות שניות. ואחר חג הסוכות זוכין ביום הזה לקבלת הד"ת שיהי' נקלט בלב להתקיים בו. ולכן הוא גדול מיום שנתנה בו תורה. והשלישי הוא גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ הוא נגד בחי' יעקב אע"ה שהוא כולל של כל נפשות ישראל לבל ידח ממנו נדח. גם אם קלקל הרבה במעשיו. בורא אותו השי"ת בריה חדשה כבריאת שמים וארץ שהי' יש מאין. כי האין הוא המקור של הבריאה שהוא קרקפתא דתפילין ולשם מגיע התקשרות ישראל בשורש והוא בחי' יעקב כי תפילין דמרי עלמא כתיב בהו ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (ברכות ו'.) וזה שהתפלל דהע"ה לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי מכלל דאיכא טמא (סוכה נ"ב.). והיינו לאחר אותו המעשה שאירע לו נתודע לו שאין לבו חלל בקרבו כמו שסבר. וע"כ בקש מהשי"ת שיברא לו לב חדש ורוח נכון וזהו בחי' שע"צ יום הגשמים כנ"ל. והרביעית הוא גדול יום הגשמים שאפי' ישועה פרה ורבה בו כי זהו נגד בחי' משה שהי' הראשון לגאולה וישועה. והג' מדות של האבות הקדושים המה נגד הגוף ותרין דרועין ושני המדות נו"ה שהמה בחי' משה ואהרן המה התפשטות של הגוף לישועה וברכה שיהי' פרה ורבה. וכן החמישית שהוא נגד בחי' אהרן הוא גדול יום הגשמים שאפי' פרוטה שבכיס מתברכת היינו התפשטות הברכה בכל ענינים שאפי' מטבע מתברכת שהוא דבר שחוץ לדרך הטבע והוא מבחי' אהרן כש"נ זקן אהרן שיורד ע"פ מדותיו כטל חרמון כי שם צוה ד' את הברכה חיים עד העולם. והששית הוא גדול יום הגשמים כיום קיבוץ גליות הוא נגד בחי' יסוד שבקדושה המקבץ נדחים מארבע כנפות הארץ היינו כל הנציצות הקדושה שנתפזרו והוא ענין קיבוץ גליות כידוע מברכת תקע בשופר וקבצינו יחד מארבע כנפות הארץ. והשביעית הוא גדול יום הגשמים שאפי' גייסות פוסקות בו הוא נגד בחי' מלכות שבקדושה כידוע שרגלי' יורדות מות. לכן יארע לפעמים גייסות החוטפים ובוזזים ושוללים מהקדושה בלא דעת וכוונה. כענין שאירע ליוסף הצדיק הגם שעמד בנסיונו נשלל ממנו שלא לדעתו וזה פועל יום הגשמים שלא יהי' נשלל כלום מהקדושה ח"ו שלא מדעת. והנה יש ג"כ בהגמ' הנ"ל

מספר שבע פעמים אין הגשמים נעצרים אלא בשביל כו' ובאמת הוא מחוסר הבנה שאין הגשמים נעצרים אלא בשביל פוסקי צדקה ברבים ואינם נותנים הוא השביעית במספר. ומשמעות הלשון הוא שגם אם יהי' בישראל כל החטאים שחוץ מזה כל הששה שנאמרו לפני' לא יעצרו הגשמים עבור זה עד שיהי' בהם קלקול הקטן הזה של פוסקי צדקה ברבים וזה בלבד יפעול עצירת גשמים. ובכל השבעה נאמר ג"כ אין הגשמים נעצרים אלא כו' שמשמעה ג"כ שלא יפעלו כל החטאים האחרים לעצירת גשמים רק חטא זה ונראה כסתרי אהדדי. אמנם הענין הוא שהתנהגות השי"ת בעולמו הוא ע"פ שבע מדות הקדושים ויש עתים קבועים שהנהגה הוא בפרט מדה ידוע בחסד או ברחמים כידוע ליו"ח. ולזה נזכרו שבע פעמים אין הגשמים נעצרים ג"כ נגד קלקול בחי' שבע מדות הק' ובכל עת וזמן שהתנהגות השי"ת הוא באיזה מדה ידוע לא יפעול אז כל החטאים של המדות אחרות לבחי' עצירת גשמים זולת החטא של התנהגות המדה שבאותו זמן. לכן אין הגשמים נעצרים הראשון הוא אלא א"כ נתחייבו שונאיהן של ישראל כלי' מפני שהוא נגד בחי' חסד שהוא ענין התפשטות הטובה עד בלי גבול לרעים ולטובים. ובעת שהשי"ת מנהג עולמו במדה זו ולא יועילו כל החטאים אחרים לעצירת גשמים אלא א"כ ח"ו כל הדור חייב כלי'. ובזה יהי' ח"ו פגם גם בהנהגת בחי' חסד הגדול. וכן אין הגשמים נעצרים השני הוא אלא בשביל ביטול תרומות ומעשרות והוא ענין הנהגת מדה במדה כמאמר חז"ל ע"פ ואיש את קדשיו לו יהי' כל שאינו מעשר את פירותיו ותבואתו אין שדהו עושה וכו' והוא נגד בחי' גבורה שבקדושה וצמצם התנהגות עפ"י מדה במדה. ולזה כאשר באותו זמן התנהגות השי"ת במדת הגבורה אין פועל שום חטא רק המנגד לאותו מדה וכן אתה דן את כולם על דרך זה. והנה יש עוד שני מימרות בגמ' אין הגשמים יורדים אלא א"כ נמחלו עוונותיהן של ישראל. ואח"ז אין הגשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה שנא' אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף והוא לרמז דברנו הנ"ל שענין ירידת גשמים מרמז על השפעת התחדשות החיות של ד"ת להיות נקלט בלב ביום שמיני עצרת והוא דייקא לאחר יוה"כ שכבר נמחלו כל עונותיהם של ישראל והיינו שנתקנו כל הפגמים של נפשות ישראל מהעבר. ואח"ז בשבעה ימי החג הסוכות נשרש האמונה בנפשות ישראל על להבא להיות חוסים בו ית' והוא ע"י מצות סוכה דיתבו תחות צילא דמהימנותא ועי"ז זוכין בשמיני עצרת להיות נקלט הקדושה בלב בהתחדשות חיות הקדושה שהוא ענין ברכת גשמים בשע"צ וכנ"ל וזהו אין הגשמים יורדים אא"כ נמחלו עונתיהם ביוה"כ ואלא בשביל בעלי אמנה ע"י קדושת חג הסוכות באים לקדושת יום שע"צ:

## פרק לה

**הנה** בכל סעודת יו"ט אומרים דא הוא סעודתא דקוב"ה ושכינתי' ובסעודת שבת חלוקים לג' בחי' כי סעודת הלילה הוא דחקל תפוחין קדישין והיינו בחי' שכינתא שהוא בחי' כנס"י כש"נ כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל והיינו בחי' האתערותא דלתתא מצד נפשות ישראל לקבל קדושת שבת בכניסתו כש"נ זכור את יום השבת זכרהו בכניסתו. ושני הסעודות של היום בחי' ע"ק וז"א המה מבחי' השפעת הקדושה מלעילא מקדושת שבת דקביעא וקיימא כש"נ כי אני ה' מקדישכם והיינו בחי' קוב"ה. וביו"ט בכל הסעודות כלולים שניהם ביחד קוב"ה ושכינתי' כמו שאומרים בכל המצות לשם יחוד קוב"ה ושכינתי' והיינו יחוד ז"א עם חקל תפוחין ת"ת ומלכות. והיינו כי קדושת יו"ט בא מצד אתדל"ת דישראל מקדשי לי'. ועכ"ז בא ג"כ מכח אתדל"ע כמו שתיקנו חז"ל בנוסח הברכה מקדש ישראל והזמנים שהשי"ת מקדש את ישראל ועי"ז המה ביכולתם לקדש את הזמן כענין קדושת כלי שרת שלאחר שמקדשים אותם בפה יש בכחם לקדש מעצמם כל הבא בתוכם. וממילא מופיע גם בחי' עתיקא קדישא בסעודת יו"ט מצד סעודת מצוה כי זה פעל אאע"ה בסעודת מצוה הראשונה שעשה שהופיע בה בחי' עתיקא כש"נ ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק ואמרו ז"ל (ב"ר פנ"ג) גדול העולמים הי' שם והיינו שהופיע בה בחי' ארך אנפין וזה נקרא גדול העולמים למעלה מן השגה ודייקא בסעודת מצוה זו של מילת יצחק אע"ה שנימול לשמונה תחלה ובזה נתברר בחי' גזעא ושרשא דישראל והיינו שקדושת ישראל המה מבטן לשמך נמולים ונשרש בהם הקדושה למעלה מן הדעת ועי"ז גם כל הנאתם ותענוגים בהעוה"ז בסעודת מצוה המה נכללים בקדושה כדאיתא בכתבי האר"י ז"ל שבסעודת שבת גם אם אוכל להנאת גופו הוא נכלל בקדושה. וכמו שרמזנו בזה דאברהם קרי אז תתענג על ה' והיינו בחי' סעודתא דעת"ק שהעונג שלו הוא למעלה מבחי' שם הוי' ב"ה והיינו שהוא למעלה מהשגה כי באמת אין זאת בכח לומר זכיתי לבי שאיני מכוון להנאת עצמי כי אפי' חסיד שבחסידים וכו' (ויק"ר פי"ד) ועבור זה אפי' המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה (כריתות י"ט:) ועכ"ז מעיד השי"ת על ישראל שכל הנאתם בסעודת מצוה וכמו"כ שאר הנאות של מצוה שהמה רק לשמו ולזכרו ית' ועל רמז זה דרשו חכז"ל (פסחים קי"ט:) ע"פ ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק שעתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק כי ידוע ששכר מצוה הוא המצוה בעצמה היינו שיזכה בזה הענין בעצמו. כעניון ת"ח אין להם מנוחה בעוה"ב שנא' ילכו מחיל אל חיל (ברכות ס"ד.) והיינו שע"י עסקם בתורה בעוה"ז יזכו לעוה"ב להתענג בעסק ד"ת וכמו"כ ע"י הסעודת מצוה

שמקיימים בהעוה"ז יזכו עי"ז להסעודה של הצדיקים לע"ל שהוא תכלית העונג של הקדושה כידוע בסה"ק וכאמרם ז"ל שע"י קיום מצות סוכה יזכה לישב בסוכת עורו של לויתן:

## פרק לו

**איתא** בסה"ק עבודת ישראל על מאמר חכז"ל (תענית ז'.) גדול יום הגשמים יותר מיום שנתנה בו תורה שנא' יערוף כמטר לקחי מי נתלה במי וכו' שהמכוון הוא על יום שע"צ שנקרא יום הגשמים שמברכין בו גשם. והיינו כי יום שמע"צ איתא בתיקונים דבי' נביעא דאורייתא והיינו המקור של התורה שבכתב והיא בחי' התחדשות תושבע"פ והוא המקור בלי גבול ושיעור והיא בחי' שקיא דאילנא הנזכר בתיקונים כמיא דאשקי לאילנא כי האילן היינו בחי' תושב"כ שנקראת עץ החיים הוא למחזיקים בה והתושבע"פ היא ההשקאה והחשך לבוא מזה לבחי' תושב"כ כש"נ כאשר ירד הגשם וגו' כן יהי' דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי וגו' דברי אשר יצא מפי הוא בחי' תושבע"פ והוא נקרא כגשם מן השמים המרוה את הארץ והולידה והצמיחה והוא שם מושאל לכל שרש המקור הברכה כש"נ והי' אם שמוע תשמעו אל מצותי ונתתי מטר ארצכם בעתו וגו' ונתתי גשמיכם בעתו וגו'. וגם בדור המבול שנא' בשנת שש מאה שנה וגו' ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו ואיתא ע"ז הרמז בזוה"ק (ח"א קי"ז א') דאתפתחו תרעא דחכמתא לעילא ומבועא דחכמתא לתתא כי באמת הי' אז הזמן מוכן להשפעת חכמות התורה אם הי' זוכין הדור לזה כידוע מסה"ק. וע"ז רמזו ז"ל שגדול יום הגשמים היינו יום שע"צ דבי' נביעא דאורייתא יותר מיום שנתנה בו תורה שבכתב בפועל והיינו כי ביום שמע"צ נפתח מקור התחדשות התורה על כל השנה כש"נ יערוף כמטר לקחי לקחי היינו תורה שבכתב כש"נ כי לקח טוב נתתי לכם וגו' והוא נתלה בהמטר שהוא המקור של התחדשות ד"ת כנ"ל:

## פרק לז

**איתא** במדרש (במד"ר פכ"א סוכה נ"ה:) משל למלך שעשה סעודה לעבדיו בשבעת ימים ואח"כ אמר לבנו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך כך בשבעת ימי החג מקריבין שבעים פרים כנגד או"ה ובשמיני עצרת פר אחד כנגד ישראל. הנה בודאי שגם בחי' עבודת עבד לא יתכן לכנות על שם האומות כי המה אינם רוצים בהקרבנות ואין להם שייכות לעבודתו ית' רק המכוון הוא שכל שבעת ימי החג כל ענינו הוא ע"י פעולת מעשה המצות בסוכה וארבעה מינים שהמה פעולה להמשיך אור פנימי ואור מקיף ע"י לבושין של מעשה המצות וגם ע"י תפלה שצועקים הושענא שהוא בחי' עבודת עבד

בעובדא ובעבודה שבלב זה תפלה. וע"ז רומז בזוה"ק ג"כ שהוא סעודתא דענפי אילנא כי מעשה המצות נקראים בשם ענפים המסתעפים ומקיפין להשורש. אבל בשע"צ הוא סעודתא דגופא דאילנא היינו ע"י התורה שהיא הפנימיות האילן דעץ חיים הנק' בחי' בן ולזה אין צריך שום פעולה במעשה המצוה ביום הזה רק עושין הקפות בספר תורה לרמז שנכנסים המקיפים ע"י התורה עצמה שנקבע בפנימיות נקודה שבלב וזה מרמז ג"כ מה שאומרים בשם הרה"ק מפשיסכא זצללה"ה שיום שע"צ הוא אושפיזא דשלמה והיינו כי כל שבעת ימי החג הי' ע"י מעשה המצות ותפלה וצעקה וביחוד ביום השביעי של חג שהוא אושפיזא דדוד שהוא עצם בחי' תפלה כש"נ ואני תפלה. אבל ביום שמע"צ באים לשלימות המכוון שנכנסים הדברי תורה בלב כדאיתא בתיקונים דבהאי יומא נביעא דאורייתא ואז איננו צריכים לשום פעולה כש"נ בשיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו מפני שזהו עצם בחי' שלמה המע"ה שכל הפעולות וכל העובדות של האדם להכניס אל הקדושה לא יועילו רק בעת שהשי"ת מופיע הדברי תורה בפנימיות הלב ואז אין צריך לעשות התפעלות וע"ז גמר אומר שוא לכם משכימי קום וגו' כן יתן לידידו שנה והיינו מי שהוא נקשר בפנימיות לבו בהשי"ת ונקרא ידידו כש"נ בשלמה ויקרא שמו ידידיה וה' אהבו הוא איננו צריך לשום עובדא כי גם בעת השינה הוא נקשר בו ית' וכש"נ בגבעון נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה ויאמר שאל מה אתן לך. אמנם עכ"ז נצרך עכ"פ בחי' קריאה ותפלה רק שמיד נענה וכש"נ קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראהו באמת ואין אמת אלא תורה (ברכות ה':) ולזה אנו מתחילין בהקפות אנא ה' הושיעה נא ומיד אומרים בוחן לבבות הצליחה נא גואל חזק עננו כי השי"ת הוא בוחן פנימיות הלב הנקשר בו ית' ועי"ז הוא נעשה גואל חזק לענות אותנו ביום קראנו:

## פרק לח

**ידוע** פלוגתא דר"א ור"י (פסחים ס"ח:) דבז' של פסח נאמר עצרת לה' אלהיך ובשע"צ כתיב עצרת תהי' לכם דר"א סבר או כולו לה' או כולו לכם ור"י סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם. ולכאורה מה ענין זה לזה דלמא בז' של פסח בעינן דוקא לה' ובשע"צ דכתיב לכם בעינן לכם וי"ל ע"פ פשוט דילפינן ג"ש מעצרת עצרת ובפנימיות הענין מה שבז' של פסח כתיב עצרת לה' אלהיך ובשע"צ כתיב לכם הוא ע"ד דאיתא בזוה"ק (ח"ב קפ"ו א') ע"פ החודש הזה לכם אתוון כסדרן מתתא לעילא אביב כסדרא דאתוון ואנא מעילא לתתא תשרי אתוון למפרע. דהנה בפסח שהוא זמן יצי"מ הוא בבחי' אתי דכא היינו שכביכול הקב"ה הגביה ונשא אותנו אצלו ית' משפל המדרגה שהיינו במ"ט שע"ט וגם על הם הי'

הטענה מה נשתנו אלו מאלו ועכ"ז ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל מפני שהשי"ת הגביהם למעלה ממדריגה מתתא לעילא כסדרן דאתוון ואז נאמר עצרת לה' אלהיך כי אז נקלטו בקדושה מצד השי"ת הגם שלמראה עין לא הי' עוד נשלמים עד מתן תורה ועבור זה נקרא חג השבועות עצרת בלשון חכמים. אמנם לאחר מ"ת כאשר אירע הקלקול והוצרכו אח"כ להתעורר מצדם לתקן בתשובה עד שיזכו להלוחות שניות והיינו בחי' אני את דכא אשכון שכביכול השי"ת יצמצם את קדושת שכינתו ית' מעילא לתתא גם בדברים השפלים התחתונים וההתחלה לזה הוא בחודש תשרי כדאיתא בתיקונים ויהי אור דא ר"ה וביוה"כ זוכין להיות הכל נתכפר ונתקן שהוא זמן קבלת הלוחות שניות וגם בחג ממשיכים האור מקיף עם האור פנימי ע"י הסוכה וד' מינים עד כשבאים ליום שמיני עצרת נגמר קליטת הקדושה מצדנו וע"ז כתיב ביום השמיני עצרת תהי' לכם דייקא כי זה עיקר טעם ר"א דסבר או כולו לה' או כולו לכם דהיינו אם הוא מרגיש בנפשו שיוכל להמשיך הקדושה גם בדברים הגשמיים כאכילה ושתי' אזי יוכל לעשות כולו לכם ואם לאו בר הכי הוא בהכרח לעשות כולו לה' שיהי' רק יושב ושונה. ור"י סבר שע"י קדושת החג יוכל כל נפש ישראל להמשיך הקדושה בחציו לכם לכן בא הרמז עצרת לה' אלהיך דייקא בז' של פסח כי אז הי' הקליטה דייקא מבחי' ה' אלהיך ולא מצד האדם. ובשמיני עצרת נאמר תהי' לכם מפני שאנו נשלמים מצידנו עתה עד שכוחינו יפה לעשות מכל העניני לכם כאכילה ושתי' להמשיך בהם השראת קדושה. והוא כאשר שמענו בשם הרה"ק מפרשיסכא זצללה"ה שבשמיני עצרת הוא אושפיזא דשלמה המלך ע"ה והוא על רמז דברינו הקודמים בהו"ר כי תכלית הבירור והתיקון של כל הימים הקדושים מה שפעלנו בתשובה ותפלה נשלם בשמע"צ ונתברר שכל מעשינו גם בדברים הגשמיים המה בקדושה וזה ג"כ בחי' שלמה המלך ע"ה שבו נתברר כל העסק של דוהע"ה שתיקן הכל בכח תשובתו ותפלתו כאמרם ז"ל (שבת ל'.) שאמר לו השי"ת בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנך אני מודיע וכו' כשדבקו השערים וכו' ובאותו שעה חי' דוד דהנה שלימות החיים אין באופן להגיע בעוה"ז רק מי שהוא נקי מהעטיו של נחש כאמרם ז"ל (ויק"ר פכ"ז) אם לא חטא האדם הי' חי וקיים הרי אליהו שלא חטא הוא חי וקיים. אבל ע"י תשובה שיהי' נתקן הפגם עד שיגיע לשלימות החיים אין באופן להתברר בעוה"ז ולזה ל"ה יכול דוהע"ה לבוא לבחי' זו בחייו רק בימי שלמה בנו נשלם לו תכלית הבירור והיינו באותו שעה חיה דוד ממש והיינו שנשלם בו בחי' דוד מלך ישראל חי וקיים כמו שיהי' תכלית הבירור בזה בימי משיח בן דוד לע"ל ולכן נמצא בשלמה המלך ע"ה דייקא ענין משתה ושמחה תמיד כש"נ מיד אח"ז ויעש משתה לכל

עבדיו וגם ויהי לחם שלמה וגו' וגם כל הדור ההוא אוכלים ושותים ושמחים ובדברי תורה הכתוב מדבר וגם עפ"י פשוט מפני שהי' בכוחם להמשיך הקדושה בכל עניני התענוגי העוה"ז הגשמים כענין רבינו הק' שהי' לו ג"כ סעודת מלכים כאמרם ז"ל (ברכות נ"ז:) שלא פסק מעל שלחנו וכו' ואמר שלא נהניתי בעה"ז כו' אמנם רבינו הק' הי' מבחי' שלא חטא כמו יעקב אע"ה שלא מת וכמו שדברנו מזה. אבל בשלמה המלך ע"ה אם הי' הדור זכאים כבר הי' נשלם תכלית הבירור בהעוה"ז בשלימות גם בפועל כבימות המשיח שיהי' תיקון הפגם. אבל ע"י שלא היה זכאים נתלה אז החטא על שלמה למראה עיני אדם עד שבקשו החכמים לצרף גם את שלמה עמהם וכו' עד שיצא ב"ק המעמך ישלמנה כי מאסת וגו' (סנהדרין ק"ד:) והיינו שאין בזה הענין עסק ע"פ השגת שכל ותפיסת האדם רק לפניו ית' גלוי וידוע שכל עניני שלמה הי' להמשיך הק' בכל תענוגי השפלים שבהעוה"ז רק למראה עיני האדם נעלם העומק הזה עד ימות המשיח ב"ב:

## פרק לט

**איתא** בזוה"ק (ח"ג ק"ד ע"ב) ע"פ ביום השמיני עצרת תהיה לכם אושפיזא מיהמנותא במלכא משתכחי תדירא וכולהו מתכנפי עמי' וע"ד כתיב עצרת ותרגומו כנישא וההוא יומא יעקב רישא לחדוותא וכל אינון אושפיזא חדאן עמי' וע"ד כתיב אשריך ישראל וכו' ישראל אשר בך אתפאר. ובתקונים איתא על שע"צ דאיהו חג דכל החגין מתחגגין בי' דהנה כל המועדים שפע קדושתם ע"י פעולת איזה מצוה כענין אכילת מצה ותקיעת שופר וישיבת סוכה ועי"ז נשפע שפע הקדו' בנפשות ישראל מבחי' שבע המדות הקדו' הנקראין אושפיזין אמנם ביום שע"צ אין בו שום מצוה בפועל ועכ"ז נקלט הקדושה בנפשות ישראל מלעילא בלי שום פעולה מצד האדם. והוא כענין קדושת שבת שנא' בה אני ה' מקדשכם והיינו בחי' יעקב רישא דחדוותא וכולהו אושפיזון חדאן עמי' כי ממילא נשפע עי"ז בחי' הקדושה מכל שבע המדות הקדו' הנקראים אושפיזא מהימנותא דבמלכא משתכחי תדירא. וע"ז מביא הפסוק אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' דייקא וגם ישראל אשר בך אתפאר. וזהו ג"כ רמז התיקונים דאיהו חג דכל חגין מתחגגין בי' כי שמיני הוא כללות כל המועדים שהמה במספר שבעה והמה ג"כ על השפעת ז' מדות הקדושים כל אחד בזמנו דהיינו יו"ט הראשון של פסח נגד בחי' מדת חסד לאברהם. ויום שביעי של פסח נגד בחי' יוסף הצדיק כש"נ הים ראה וינוס ארונו של יוסף ראה וחג השבועות נגד בחי' משרע"ה שהשפיע את התורה לישראל שהוא זמן מ"ת. ויום ר"ה שהוא יומא תניינא נגד פחד יצחק כידוע. ויוה"כ הוא נגד בחי' דוד המע"ה. ולכן המצוה בו להתענות בעינוי נפש וזהו בחי' דוהמע"ה שהוקם עולה של

תשובה כמו שדברנו מזה בהו"ר. וחג הסוכות הוא בחי' עננא דאהרן. ושמיני עצרת הוא נגד בחי' יעקב ישראל אשר בך אתפאר וכולהו אושפיזין חדאן עמי' והיינו דכל החגין מתחגגין בי' שנשפע בו מלעילא כל בחי' השפעות הקדושה משבע המדות הקדושים כפי דברינו הנ"ל:

## פרק מ

**הנה** עיקר לשון שמחה לא נאמר בתורה"ק על יום שמיני עצרת רק שנתרבה מפסוק והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט אחרון של חג. וגם שם בפרשת ראה לא נזכר יום שמ"ע כלום רק חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים ושמחת בחגך. כי באמת עיקר השמחה של שמ"ע הוא נובע רק משמחת חג הסוכות. ועיקר השמחה של חג הסוכות אינו שיהי' האדם אומר שלום עלי נפשי מפני שנמחלו עוונותיהם ביום הכפורים ועי"ז יוכל בנייחא ושמחה מצד עצמו מעתה להיות בלב שמח. רק דייקא כש"נ ושמחת בחגך שעיקר השמחה יהי' מצד הענוה ושבירת הלב ועי"ז דייקא נקנה השמחה בלב וכש"נ על הארבעה מינים ושמחתם לפני ה' אלהיכם וכמו שאמרנו ברמז הגמ' אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי שדייקא זה מאמר התורה שיהי' נקנים כל שבעת אורות המדות עפ"י קדושת התורה ע"י שיצא מדירת קבע של כל הנאות ועניני עוה"ז וכדאי' בתנחומא פ' נח שכל מי שמבקש תענוגי עוה"ז אינו זוכה לד"ת. ובכך דייקא הוא זוכה לשמחה האמיתית בהשי"ת וכנזכר בתד"א שמחתי מתוך יראתי. וע"ז יש לרמוז בסיום פרק הישן שהוא הסוף דיני סוכה מסיים בפסוק וענוים ירשו ארץ והתענגו על רוב שלום. מפני שזה דייקא קדושת הסוכה הענוה ושבירת הלב וכש"נ ואל זה אביט אל עני ונכה רוח. ושמחת שמע"צ נרמז ג"כ בפסוק ויספו ענוים בד' שמחה כי שמחת שמע"צ נובע ע"י שנעשה תוספות לחג הסוכות ששרשו ענוה וכדאיתא במדרש (רות"נ פנחס) ע"פ ביום השמיני. הה"ד יספת לגוי נכבדת תוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר וכו' ואני תמיד אייחל והוספתי על כל תהלתך וביעקב אע"ה נא' ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות היינו שזה הי' עיקר מגמתו של יעקב אע"ה להיות בכל עניניו חוסה בצלו ית' ויבן לו בית שלו לעצמו עשה לו מקדושה זו בית קבוע שלא תמוט ממנו לעולם. שזה עיקר בית ד' לחסות בו ית' בקביעות רק ולמקנהו היינו לדורות הבאים עשה סוכות הגם שלא יוכלו עוד להגיע למדרגה זו להיות להם קביעות בקדושתו ית' עכ"פ יעשו סוכות שיהי' כל עניני עוה"ז אצלם כדירת עראי. וכרמז הנ"ל צא מדירת קבע ושב בדירת עראי. ועל רמז זה אין צריכין לישב בשמע"צ בסוכה רק בבית כי כבר נקשר הקדושה בפנימיות הלב להיות נקרא בית:

## פרק מא

**ידוע** הפלוגתא דר"א ור"י בעצרת לה' אלהיך ועצרת תהי' לכם מ"ס חציו לה' וחציו לכם ומ"ס או כולו לה' או כולו לכם. ולכאורה מה ענין שני פסוקים הללו להשוותם יחד אימא כל חד כדינו. היינו ביום השביעי של פסח עצרת לה' אלהיך כולו לה' וביום. שמיני עצרת לכם שתהיה כולו לכם. ויש לומר ע"פ פשוט שלומדים זמ"ז בג"ש עצרת עצרת וע"ד שמצינו דילפי' ג"ש ט"ו. ט"ו (סוכה כ"ז.) מחג המצות ליתן האמור של זה בזה. וזאת ידוע מהרמב"ם ז"ל שלימוד הג"ש נקרא מדברי סופרים ובעיקר הדברים הן אמת ששורש קדושת חג הפסח הוא בחי' לאכפיא כידוע מאמרם ז"ל ששאור מיעטו יפה. היינו היצה"ר של תאוה שהוא השאור שבעיסה נצרך להשתמש בו לפעמים כידוע. אמנם ידוע מהרמב"ם ז"ל שבאם האדם נחלה בחולי הנפש באיזה מדה נצרך להתרחק ממנה עד קצה האחרון. וזהו ענין חג הפסח שיוצאים מעומק השפלות. ולזה נצרך להתרחק מתאות אכילה עד קצה האחרון כדי לתקן הקלקול הראשון שנצמח מתאות אכילה בבחי' לאכפיא כמו שבא המצוה שאור לא ימצא בבתיכם. וגם במצות אכילת מצה הוא העיקר להתרחק מטעם החמץ שבמאכל ולזה נאמר בו עצרת לה' וגו' כי על הלבוש המצוה הוא לאכפיא להתרחק מהנאות העוה"ז רק שיהי' יושב ושונה. אמנם ע"י הג"ש נלמוד שגם כאן הוא בבחי' לכם הבא ע"י לה' אלהיך והיינו שע"י עסק התורה ומצות בפועל בא ג"כ הרגשת הנאה להגוף כמו ששמענו בשם הרה"ק מלובלין זצללה"ה שאמר על איש אחד שנעשה בעל בשר מהנאת ותענוג שקיבל מלימוד התורה. אמנם בשמיני עצרת שאחר חג הסוכות נאמר תהי' לכם היינו בחי' לאהפכא חשוכא לנהורא שדייקא ע"י אכילה ושתי' נעשה תיקן הפגם מהתאוה כי זהו סגולת מצות סוכה בביטול יצה"ר של תאוה כאמרם ז"ל (סנהדרין ס"ג:) על אנשי כנסה"ג שביטלו היצה"ר דאגין עלייהו כסוכה וגם לטעם זה מברכין לישב בסוכה רק על אכילה ושתי' מפני שזה עיקר מצות סוכה לברר תאוות האכילה בקדו' ועל רמז זה אמרו ז"ל (פסחים ס"ח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט מפני שהוא יום שנתנה בו תורה. דהיינו שבשעת מ"ת הי' ג"כ ביטול יצה"ר שנעקר מלבם כידוע. וע"י הג"ש נלמד שע"י הלכם דייקא באים לה' אלהיך שע"י אכילה דייקא נתברר הקדושה כש"נ ושתה בלב טוב יינך והיינו מיינא דאורייתא שהוא בחי' תושבע"פ כש"נ ושתו ביין מסכתי ולא נאמר ביניי כי באמת הוא יינו של האדם רק שנמשך בו בהעלם כח השגחתו יתב' בפנימיות והיינו שע"י הלכם באים לה' אלהיך כנ"ל:

## פרק מב

**ענין** אמרם ז"ל (תענית ב'.) שלשה מפתחות לא מסרן הקב"ה ביד שליח. של חי' של גשמים. ושל תחיית המתים. י"ל שהוא ע"ד אמרם ז"ל (מו"ק כ"ח.) בני חיי ומזונא לאו בזכותא תליא אלא במזלא. של חיה הוא בני. של גשמים הוא מזוני. ושל תחיית המתים הוא חיה. וזכותא הוא מעשה המצוה שעפ"י השגה ושכל תפיסת האדם ומזלא הוא המקור שלמעלה מתפיסת האדם והוא בחי' אין. שידוע מסה"ק אין מזל לישראל שבחי' האין הוא המזל לישראל. וזה ענין שלש מפתחות הללו שלא מסרן הקב"ה ביד מלאך. כי המלאך הוא נברא רק ממעשה המצוה שהוא ע"פ השגת ושכל הנבראים. ושרש ג' דברים הללו המה מהמקור והשרש שלמעלה מתפיסת הנבראים ובזה יונח קושיית התוס' שנמסר לאליהו מפתח של גשמים ותח"ה. שבאמת זה הי' מבחי' המקור. כי צדיק גוזר וכביכול הקב"ה בעצמו מקיים ולא הי' מצד שליחות וגם יונח בזה הקושיא הלא נתוסף חיים לחזקי' המלך בזכותא שלו. כי באמת זה הי' מבחי' מזלא שנתדבק בהמקור שהוא למעלה מתפיסת האדם בשער החמישים שהוא בחי' בינה בפנימיות נקודה שבלב כאמרם ז"ל (ברכות י':) על ויסב חזקי' פניו אל הקיר שהתפלל מקירות לבו. ועל רמז זה מברכין הגשמים בשמע"צ כאמרם ז"ל (תענית ז':) גדול יום הגשמים יותר ממתן תורה כש"נ יערוף כמטר לקחי מי נתלה במי. והיינו כי בשמע"צ שהוא יום הגשמים. הוא המקור והשורש של התורה כדאיתא בתיקונים דבי' נביעא דאורייתא לאשקאה אילנא. כי התורה נקראת עץ חיים. אמנם מפני שגם עסק התורה הוא רק ע"פ השגת ושכל האדם ויש בה כח הנעלם שהוא המקור והמעין מבחי' כתר כדאי' בתיקונים דאיהו שקיא דאילנא כמיא דאשקי לאילנא. ונביעא זו דאורייי' נשפע בשמע"צ אחר ז' ימי החג שהם נגד ז' אושפוזין שהמה עסק התורה ע"י השגת המדות בקדושה. כי בכל האושפוזין נמצא בהם כח התורה באברהם אע"ה נמצא שזימן לו הקב"ה שתי כליות והי' מלמדות לו תורה. ויצחק ידוע דאורייי' מסטרא דגבורה נפקא. (זח"ג כ' ב') ויעקב שימש בבית עבר י"ד שנים. ומשה הוא עיקר תורת משה. ואהרן נאמר ותורה יבקשו מפיהו. ויוסף הי' הבן זקונים שמסר לו מה שלמד בשם ועבר. וגם נפרש מאביו בפרק עגלה ערופה. ודהמע"ה הוא מלכות פה תורה שבע"פ קרינן לי' אמנם מפני שכל עסק התורה ע"פ ז' המדות הק' הוא מצד השגת שכל נבראים ע"ז בא אח"ז יום שמיני עצרת הנשפע נביעא דאורייתא שהוא השקאה בלב מהמעין ומקור כח הנעלם ועי"ז נקלט הקדושה לקיום כדברינו הנ"ל:

## פרק מג

**בגמ'** (סוכה מ"ח.) דרשו מהפסוק והיית אך שמח לרבות ליל יו"ט אחרון לשמחה ואימא ליל יו"ט ראשון. מרבה אני יו"ט אחרון שיש שמחה לפניו. ובפרשה זו לא נזכר שום ענין של שמיני עצרת. רק חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים. ושמחת בחגך. וחוץ מזה השינוי לשון של שמחה שנאמר בכאן והיית אך שמח. משא"כ בשני לשונות אחרים של שמחה של חג הסוכות נא' ושמחת בחגך. ובד' מינים נאמר ג"כ ושמחתם לפני ה"א. ובחג השבועות נאמר ג"כ ושמחת לפני ה' שהוא ענין השמחה מצד האדם לשמוח אבל הלשון והיית אך שמח הוא לשון הבטחה שתהי' בשמחה. והענין הוא כמו שדרשו מפ' והתקדשתם והייתם קדושים. אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה. והתקדשתם הוא מצד האדם כמו ושמחתם והייתם קדושים הוא הבטחה מלמעלה כמו והיית אך שמח והענין הוא כי אין ביד האדם להוליד השמחה בלבו רק ע"י מעשה המצוה כמו ע"י ד' מינים וע"י מצות סוכה. ע"ז נאמר ושמחת בחגך. וגם בשבועות ע"י מ"ת. אבל בשמע"צ אין בו שום מצוה בפועל. וגם לא על זכר מהעבר כשאר מועדים. רק זהו שרש היו"ט שהשי"ת מופיע השמחה בפנימיות נקודת הלב בלי פעולת האדם. והיינו ע"י שנקלט כל פעולות המצות של ז' ימי החג להיות נאסף עתה בפנימיות נקודת הלב שיתקיים בקביעות ולכן רמזו בזה על יו"ט אחרון מפני שיש בו שמחה לפניו שע"י השמחה שלפניו מצד פעולות המצות כנ"ל נתרבה ממילא השמחה בלב ביו"ט האחרון מלעילא. ולכן נקרא שם היום עצרת כנישו דחדוה מפני שנקלט השמחה בפנימיות הלב להתקיים על כל ימי השנה. וע"ז נרמז בזה"ק (ח"ג ק"ד ב') בהאי יומא יעקב רישא דחדוה היינו בחי' אמת כש"נ תתן אמת ליעקב והיינו שנתאמת השמחה לקיום כש"נ שפת אמת תכון לעד. ואיתא במדרש (תנחומא פנחס ט"ו) שראוי הי' להיות שמיני עצרת ז' שבועות אחר החג כמו שבועות אחר פסח אלא אמר הקב"ה חורף הוא וכו' והיינו כי ביצ"מ הי' התגלות מצד השי"ת שהוציאם מעומק ההיפוך וראתה שפחה על הים כו' רק שמיד נכסה מהם ולא הי' לו קיום עד שספרו ז' שבועות לטהר המדות להיות מזוקק שבעתים. ועי"ז באו בחג השבועות לשער החמישים שהוא בחי' בינה לבא להיות נקלט הקדושה בפנימיות הלב וכמו כן לאחר ז' ימי החג אמר השי"ת שיהי' נחשבים ממילא כמזוקק שבעתים. ומיד באים ביום השמיני לשער החמישים שהוא בחי' בינה בפנימיות נקודת הלב. והנה איתא באור החיים (בראשית ב' ג') שעיקר קיום העולם בכל ששת ימי המעשה הוא מקדושת יום השבת שעבר. ואם לא הי' שום אדם בעולם שומר שבת ח"ו הי' העולם מתמוטט והפי' זה תמוה כי הלא הדורות של בני נח שעד

אברהם אבינו ע"ה היו מוזהרים שלא ישמרו השבת מפסוק יום ולילה לא ישבותו ועל מה הי' העולם קיים. אמנם האמת הוא שיום השבת בעצמו מתרבה בקדושתו להיות מקור לשיה"מ הבאים ע"י בחי' שבת עילאה שהוא בחי' בינה ה' עילאה כמו בראשית הבריאה שיום השבת שקודם ששת יה"מ של הבריאה שהוא בחי' בינה ה' עילאה הי' המקור של הבריאה. והוא בחי' תשובה ולבבו יבין שקדמה לעולם היינו יום א' קודם שבעת ימי בראשית שהמה שבע המדות הקדושים והתורה קדמה אלפים שנה והיינו שני ימים יום יום כי אורייתא מחכמה נפקא. ובינה הוא יום אחד שהוא השבת עילאה המקור לשיה"ב. והשבת שאחר שיה"מ הוא בחי' ה' תתאה התגלות מלכותו ית' בפועל והוא בחי' יראת שמים וכמו"כ הוא הנהגת העולם שבכל ליל שבת מופיע בחי' התגלות מלכותו ית' שהוא בחי' ה' תתאה אשה יראת ה'. וכאמרם ז"ל (רמ"א ריש או"ח) כשיחשוב שמלך מההקב"ה עומד לפניו מיד יגיע אליו היראה והפחד. וביום השבת נתרבה הקדו' בפנימיות נקודת הלב מבחי' ה' עילאה והוא המקור לשיה"מ הבאים. וכמו"כ בגמר שבעת ימי החג בהו"ר נתגלה בחי' מלכותו ית' בחי' יראה מה' תתאה ע"י בחי' דוד המלך ע"ה שהופיע בו היראה והכנעה מהתגלות מלכות שמים כאמרם ז"ל (ברכות ל"ד:) מלך כיון שכורע שוב אינו זוקף והוא ג"כ מהפלגת היראה ואח"ז באים ליום השמיני שהוא בחי' בינה דרגא תמינאה מתתא לעילא. וכאן הוא מעילא לתתא להיות נקלט השמחה בפנימיות הלב כנ"ל. ואיתא במדרש (רות"נ פנחס) על קרבנות של ז' ימי החג משל למלך שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה ולאחר ז' ימים אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה ולכאורה לשון עבדיו הוא בנמשל המכוון על האומ"ה שמקריבין שבעים פרים בשבילם. והלא האו"ה אינם מקריבין כלום כ"א ישראל והאיך שייך לשון אמר לעבדיו עשו וכו'. אמנם שבין לשון עבדיו ואוהבו חוזר על ישראל רק שבשבעת ימי החג אנו מכונים בשם עבדים שכל המשכת הקדושה והשמחה נפעל ע"י מעשה המצות שלנו שהם העבודה שלנו אליו ית' כש"נ ואם אדונים אני וגו' וכאמרם ז"ל (שבת קי"ד.) שהת"א נקראים בונים שעוסקים בבנינו של עולם וממילא נצרך ג"כ להע' אומות כי כן היה סדר הבריאה בזיה"ב. וכשמגיעין ליום שע"צ אנו נקראים אוהביו כאהבת הבן על אביו גם בלי שום אמצעות עבודה כקדושת יום הזה שהוא בלי גוון שום מצוה רק התקשרות' בו ית' בעולם. וכסיום הזוה"ק ועל דא כתיב אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' וכתיב ישראל אשר בך אתפאר:

## פרק מד

לשמחת תורה

**ענין** שמחת היום הזה הוא חוץ מהחיוב של ושמחת בחגך עוד נוסף על זה שמחת התורה כענין אמרם ז"ל (פסחים ס"ח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם משום נתינת התורה ולהבין זאת מהיכן למדו שיום נתינת התורה בעינן לכם הלא עיקר נתינת הלוחות שנתקיימו הי' ביוה"כ ובמשנה סוף תענית קורא ליוה"כ יום מ"ת ע"ש. והוקבע היום הזה עוד לתענית. ומכש"כ בחג השבועות שלא ניתן עוד התורה רק שמעו מפי הגבורה אנכי ולא יהי' לך. אמנם שורש הדבר הוא משלמה המע"ה שנא' בו ויעש משתה לכל עבדיו ואמרו ז"ל (שהש"ר פ"א ט') מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה. ומזה למדו ג"כ דבעצרת בעינן לכם כידוע שכל מצות התורה כולה נקראת תרי"ג עיטין בזוה"ק והיינו שנותנת עצות להאדם איך שיהי' נקבע בלבו אנכי ה' אלהיך וזה כונת כהת"כ שנקראת תורה להורות וללמד לאדם ידיעת ד"ז. היינו השגחתו ית' בכל דבר וזה עיקר גמרה של תורה שהיה בחג השבועות כאמרם ז"ל (שהש"ר ע"פ ישקני) בשעה שאמר הקב"ה אנכי וגו' נקבע ד"ת בלבם. ועל רמז זה אמרו ז"ל באאע"ה שזימן לו הקב"ה שתי כליותיו והיו מלמדות לו תורה ולכאורה מה ענין כליות ללימוד התורה שהוא בלב כש"נ ובלב כל חכם לב נתתי חכמה או במוח שהוא משכן החכמה. אמנם מפני שזה הי' כל מגמתו של אאע"ה להגיע לבחי' אנכי. היינו על אמיתות השגחתו ית' שאין בירה בלא מנהיג. וע"ז באים דייקא ע"י התרי"ג עיטין ומהיכן למד זאת אאע"ה. ע"ז אמרו ז"ל שזימן לו שתי כליותיו כי הכליות יועצות והם נתנו לו עצות ותושי' להגיע לתכלית מבוקשו גם קודם נתינת התורה. וזש"נ למשה רבעה"ש וארא אל אברהם וגו' ושמי ה' לא נודעתי להם. והיינו שעוד לא ניתנה להם התורה שהוא הודעת שמו ית' כי אורייתא כולא שמא דקוב"ה כמו שקורין את האדם בשמו להכיר עי"ז את עצמותו. וכמו"כ ע"י קריאת התורה באים על אמיתות השגחתו יתב'. וכאמרם ז"ל (ברכות כ"א.) מנין לברכת התורה שנא' כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו שעסק התורה הוא קריאת שמו ית' וכן אמרו ז"ל שיחיד העוסק בתורה שהקב"ה מברכו כש"נ בכל המקום אשר אזכיר את שמי. והיינו ע"י התורה. וידוע ששם הוי"ה ב"ה הוא שם העצם של השגחתו ית' המהוה את כל העולמות. ושאר השמות וכנוים המה נטפלים לו וזהו ושמי ה' לא נודעתי להם שעיקר בחי' הדעת והכרה בשם הוי"ה ב"ה הוא רק ע"י התורה כנ"ל ולזה זכה משרע"ה לבחי' הדעת בהוי' ב"ה בשלימות מפני שע"י נתנה התורה וזהו עיקר גמרה של תורה כדברינו הנ"ל. וע"ז אמרו ז"ל גם בשלמה הע"ה שעושין סעודה לגמרה של תורה. כי גם שלמה המע"ה בא אז אל שלימות חכמת השגחתו ית' בכל הבריאות כש"נ שם ויקץ שלמה והנה חלום ציפור מציץ ויודע מה הוא מציץ וכו'. וגם בשמיני עצרת הוא זמן שמחת תורה בחי' גמרה של

תורה כמו שדברנו למעלה מזה שהוא זמן נביעא דאורייתא היינו המקור והמעין של כל התורה להיות נקלט ונעצר בפנימיות נקודת הלב אמיתות השגחתו ית' והיינו שנקבעו הד"ת בלב כנ"ל. וע"ז נוהגין לשתות משקה בש"ת כמש"נ בשלמה המע"ה בלשון ויעש משתה. ואין המשתה נקרא אלא על שם היין וכמו"כ בכל מקום שנזכר לשון משתה בתוה"ק הוא המכון של הענין שיהי' דייקא ע"י משתה היין. ובמקום שנזכר לחם הי' עיקר המכון הסעודה של האכילה כמו שנא' ביוסף שימו לחם שזה הי' עיקר המכוון שלו לקדושת הסעודה של שבת כש"נ והכן רק עי"ז נתגלגל וישתו וישכרו עמו כמו שדברנו מזה. וכן בלשצר עבד לחם רב שזה הי' עיקר המכוון שלו לעשות סעודה ומזה נתגלגל אח"כ ששתה בכלים של בית המקדש ונהרג. אמנם במגילת אסתר שנזכר שם רק לשון משתה עשה משתה וגו' הוא רק מפני שזה הי' תכלית המכוון של כל המגילה שעי"ז נהרגה ושתי. כטוב לב המלך ביין אמר להביא וגו' והיא שלחה לו דברי בזיון על שנשתכר וזה היה עיקר הסיבה לצמיחת הישועה שתמלוך אסתר. ועיקר שרש של בחי' משתה נרמז בתוה"ק ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק ודרשו חז"ל (פסחים קי"ט:) ע"ז שעתיד הקב"ה לעשות משתה להצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק. והיינו תכלית התיקון והבירור להפגם הראשון כאמרם ז"ל שישתו יין המשומר בענביו משת ימי בראשית. והיינו תיקון הפגם של שי"ב שהי' ע"י שסחטה ענבים ויהבא לי' כידוע. וגם לפי הפשט על ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק שהוא ביום השמיני ללידתו ה"ג מ"ל ג"כ מרמז על שרש תיקון הקלקול הראשון כידוע מאמרם ז"ל שאדם הראשון משוך בערלתו הי' היינו שבעת שנברא עשה האלהים את האדם ישר שהי' מהול רק לאחר הפגם של החטא משך על עצמו את מכסה הערלה. ועי"ז כל תולדותיו נולדים מאתו עם מכסה של הערלה הנמשך מסיבת הפגם הראשון. והגם שגם אברהם אע"ה מל א"ע במצות השי"ת לא הי' בזה עוד שלימות תיקון הפגם להכלל כי רק הוא בעצמו מל א"ע לדעתו. אמנם במילת יצחק אע"ה שהי' הנימול לשמונה תחלה עי"ז נעשה תיקון לכל כלל ישראל הנימולים לשמונה גם בעת שאין לו דעת מעצמו נשרש בו בזה הקדושה שהי' נקרא ועמך כולם צדיקים גם אם יקלקל מעשיו ע"י בחירתו כדאיתא בזוה"ק וגם במשנה קונם שאיני נהנה לערלים וכו' שאין הערלה נקראת אלא על שם העכו"ם וע"ז רמזו חכמז"ל למה קבעו רפואה בשמינית מפני שניתנה מילה בשמיני שצריכה רפואה. והיינו כי שורש המילה בשמיני יורה על תכלית הרפואה והתיקון של פגם הראשון וכאמרם ז"ל על מחץ מכתו ירפא מחץ מכתו של עולם ירפא וע"ז מרמז בחי' המשתה גדול שהוא תכלית הבירור והתיקון ע"י משתה היין המשומר בענביו משי"ב.

שיהי' לעתיד לבוא ביום חבוש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו של עולם ירפא. וכמו"כ לע"ע בעוה"ז בעת רצון שיש רשימה מבחי' התיקון בענין מילה לשמונה או בענין גמרה של תורה נרמז על זה בחי' משתה היין לרמז הנ"ל.

## פרק מה

**ברע"מ** (פנחס רנ"ו ע"ב) ונוהגין למיעבד ישראל עמה חדוה ואיתקריאת שמחת תורה ומעטרין לס"ת בכתר דילי' וכו' וכ"ה בתיקונים (תיקון כ"א ל"ט סע"א) דבכל החגים יש מצות מעשיות. וכן בסוכות סוכה וד' מינים משא"כ בעצרת שאין שום פעולה ומצוה והשמחה רק בתורה ובא"י הוא בשמע"צ. ובחו"ל הוא ביו"ט ב' והיא דבכל ימי החג מקיפין בלולב ומינין דאי' בגמ' (סוכה ל"ז.) מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות והיינו רצונות שבלב כמ"ש כל אשר ברוחו לעשות והיינו ברצונו מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים והיינו חכמות ודיעות חיצונות שבמוח דכמו דתושבע"פ נקרא טלא כמו"ש תזל כטל אמרתי והיינו שאין האדם מרגיש איך שבא לו מהשי"ת וסובר שמחדש מדעתו כן לעומת זה יש חכמות חיצונות והן נקראים טללים רעים. וע"ז מקיפין בד' מינים ז' הימים. שיועיל קדושת ז' רועים שהם מרכבה לז' מדות להביר הרע ואח"כ ביום השמיני מקיפין ז' הקפות בס"ת שיועיל קדושת הז' רועים להכניס הד"ת ללב. דאף שמצד השי"ת מתחלה נקבע ד"ת בלב ואח"כ נעקר הרע וכמו"ש (שה"ש עה"פ ישקני) בשעה ששמעו ישראל אנכי נתקע ת"ת בלבם וכו' בשעה ששמעו לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם אבל מצד האדם הוא להיפך סור מרע ועשה טוב שאי אפשר שיזכה להכניס ד"ת בלב עד שיסיר הרע מלב ולכן צריך להקדים הקפות בד' מינים להסיר הרע לעצור רוחות רעים וטללים רעים. ואח"כ מקיפין בס"ת ז' פעמים להכניס ד"ת בלב שיועיל קדושת הז' רועים שהם כולם הורידו ד"ת. באברהם בו התחיל ב' אלפים תורה. ויצחק אורייתא מסטרא דגבירה נפקא כמו"ש (זוה"ק קדושים פ' רע"ב) יעקב כתיב תתן אמת ליעקב ואין אמת אלא תורה כמ"ש אמת קנה וגו' וכ"ה בגמ' (ברכות ה':) אמת זו תורה. משה הוריד התורה מן השמים. ואהרן מקרבן לתורה. יוסף הוא בן זקונים שכל מה שלמד משם ועבר מסר לו. וגם יוסף הוא הצינור המחבר תושב"כ עם תושבע"פ. ודוד מרכבה למדת מלכות. מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. וביום זה כל האושפיזון באים מעצמם כמש"כ (בזוה"ק אמור ק"ד ע"ב) כולהון מתכנפין עמי' כו' וכל אינון אושפוזין חדאן עמי' כו' ועושין ז' הקפות שיועיל קדושת הז' רועים להכניס ד"ת בלב וזהו שמחת תורה דבכל שנה בר"ה יש התחדשות בד"ת כמו שאומרים תמיד דמשו"ה נקרא ראש השנה ולא תחלת השנה. רק שהוא ראש והתחדשות לד"ת וכמו שמצינו (סנהד' ק"ג:) מנשה הי' שונה נ"ה פנים בתו"כ כנגד שני

מלכותו דהיינו שבכל שנה הי' דורש פנים חדשות בתו"כ שהוא לפי טעותו הי' סבור על עבודתו שהוא להשי"ת. ומש"ה אחר יוה"כ שנתקן כל מעשה העבר כלל חג האסיף שהוא אוסף כל פעולת המצות מכל השנה אחר שנתקן ולכן בא בחג מצות מעשיות סוכה וד' מינים. ואח"כ בשע"צ אז כיון שנתקן המעשים ממילא יש כמה ד"ת מהשנה. ומקיפין בהס"ת להכניס הד"ת בלב ועושין ש"ת כמ"ש במד' (ריש קהלת) מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה. ושם אצל שלמה הי' לו התחדשות שקנה כל החכמה מה שלא ידע מקודם ואנחנו מתחילין לשנות התורה מה שקראו בשנה העברה. אך באמת בכל שנה יש התחדשות מר"ה בד"ת כאמור ואחר יוה"כ שנתקן המעשים מהעבר אז מתחילין מחדש התורה ומרגישין טעם מחודש בד"ת ועושין סעודה לגמרה של תורה ומקיפין בס"ת שיכנסו הד"ת בלב ומקיפין ז"פ כנגד הז' רועים שהם מרכבה להז' מדות שיועיל קדושתם להכניס הד"ת בלב:

## פרק מו

**וזאת** הברכה אשר ברך משה וגו' מצינו בברכת יצחק אע"ה ליעקב שדרשו (בב"ר פ' ס"ו) מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה וכו' שלא יתכן שיברך יצחק אע"ה בעניני עוה"ז ובפרט משה רבעה"ש שחלקו הי' שבת כמ"ש ישמח משה במתנת חלקו וכ"ז שהי' הוא המנהיג ישראל היו פנוים רק לתורה ואכלו מן (וכמו"ש במכילתא ותנחומא בשלח) לא נתנה תורה אלא לאוכלי מן. ואם הי' נכנס לא"י הי' כן תמיד שהי' מלאכתן נעשית ע"י אחרים והם היו פנוים לתורה כמו בשבת בודאי ברכותיו הי' רק בד"ת ולא בעניני עוה"ז ובגמ' (ב"ק צ"ב.) דרשו וזאת ליהודה לא הוו קא מסקי לי' למתיבתא דרקיע כו' לא הוה סליק לי' שמעתתא אליבא דהלכתא ועזר מצריו תהי' ומהסתם כל הברכות הם על ד"ת רק בגמ' דרשו על ברכת יהודה. ומשרע"ה ייחד הברכות מד"ת השייך לכל שבט. תורה צוה לנו משה וגו'. והיכן מצינו שמשה צוה הלא אמר רק דברי השי"ת והיה שייך לומר תורה כתב לנו משה כמ"ש חלקת מחוקק ספון. ובמלאכי דכתיב זכרו תורת משה כתיב אחריו אשר צויתי אותו בחורב וגו'. אך הענין עפ"י מה שאמרנו במ"ש בגמ' (מנחות כ"ט:) בשעה שעלה משה למרום כו' מנין לך א"ל הלממ"ס נתיישבה דעתו וצריך להבין מה נתיישבה דעתו בהלכה זו ששמע שאמר שהוא הלממ"ס יותר מכל מה שדרש ר"ע שהי' עיקרו שהוציא מתוך התורה שבכתב שידע שהוא הורידה לארץ. אך הענין שלא הבין משה ולא הי' יודע מה אומר אף שתלמידי ר"ע הבינו הוא מפני שזה היה משער הנ' שהוא מקום שבע"ת עומדים. ובזה לא הי' חלק למשרע"ה שהיה טוב מעולם שנולד ונתמלא הבית אורה (סוטה י"ב.). אבל חלקו הי' בתושבע"פ שהוציא ההלכות שהם לנו

הלממ"ס הלכתא בלא טעמא (כמו"ש פסחים ל"ח:) בפירש"י וכי לא טעמי בעי כהלממ"ס וכן (גיטין י"ד.) בהלכתא בלא טעם פירש"י כאלו קבלה משה הלכה מסיני שא"צ לתת בה טעם ומשרע"ה המציאם מפלפולו והי' הלממ"ס שנמסר לו הכח מסיני לדרוש בפלפולי ולהמציא הלכות ועדמ"ש (נדרים לח) ולא נתנה תורה אלא למשה כו' אלא פלפולא בעלמא שהוא המציאם בפלפולו. ולזה לא הי' יכול שום אדם להשיג דמשה הי' עניו מכל אדם והוא זכה לזה ע"י העניוה כמ"ש החכמה מאין תמצא (וכמ"ש סוטה כא:) אם לא ברוה"ק לכוין לדעתו. וזהו תורה צוה לנו משה. היינו התושבע"פ של מרבע"ה שעז"א (שבת ל.) ואלו משה רבינו ע"ה גזר כמה גזירות ותיקן כמה תקנות. מורשה קהלת יעקב עדמש"כ (במד"ר צו פ' ט') בר' ינאי שאמר להאורח אמור אכול כלבא פיסתי' דינאי דהיינו כיון שלא מצאו לא במקרא ולא במשנה הי' סבור שהי' צריך לפרנסו ככלב עדמ"ש (ב"ב ח.) בר' יונתן בן עמרם שלא רצה להנות מכבוד התורה ואמר לרבו פרנסני ככלב וכעורב קם תפסי' וא"ל ירותתי גבך וכו'. מורשה קהלת ינאי אין כתיב כאן אלא קהלת יעקב דהיינו שכל א' מישראל יש לו חלק בתושבע"פ ואף הע"ה וכמו שדרשו בגמ' (ב"מ לג:) ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה. מ"מ יש לו חלק בתושבע"פ וכמו שמצינו בגמ' (ב"ק צ"ב.) מנא הא מילתא דאמרי אינשי ואף שהם אומרים שיחה מצאו הדברים בפסוק בד"ת שזה חלקו בד"ת וזהו מורשה קהלת יעקב שמשה רבינו ע"ה מסר כח זה לכל אחד מישראל שיהי' לו התחדשות בתורה שבע"פ וזה הכח הי' לאורח של ר' ינאי שהטעים לו הפסוק קהלת יעקב ואף שר' ינאי ידע ג"כ שכתוב קהלת יעקב מ"מ לא עמד לדקדק כל זה עד ששמע מהאורח שא"ל קהלת ינאי אין כתוב כאן וכו' שזה הי' חלקו בתורה וכמו שאמר רבה"ק זצללה"ה עמ"ש במדרש (מצורע פ' ט"ז) מעשה ברוכל וכו' אמר ר' ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודיע מי האיש החפץ חיים. אף שהרוכל אמר לו הפסוק ככתבו. אך כששמע ממנו הרגיש בפסוק זה טעם מחודש מה שלא הרגיש מעולם. והוא מפני שזה הי' חלק הרוכל בתושבע"פ שהם טעמי תורה להרגיש הטעם שבד"ת וזה הכח מסר משה רבינו ע"ה לכל ישראל:

## פרק מז

**כל** ז' ימים מקיפין בלולב שיש בהם ז' מינים ג' הדסים ב' ערבות לולב ואתרוג ומקיפין בכל יום פעם אחד ובהו"ר ז' פעמים וצועקים הושענא. וכשאדם במצור ומצוק צועק הושיעה נא כמו שאומרים תמיד ההבדל בין עזר לישע. ויושבין בסוכה שהוא ג"כ ז' ד' רוחות מעלה ומטה ואוירה ומנענעין לכל הרוחות להסיר הרע כי רצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות (ברכות י"ז.) וזהו לעצור רוחות רעות וטללים

רעים וכמו שאומרים שהוא נגד רצונות שבלב ומחשבות שבמוח וזהו לדחות שאור שבעיסה כמו"ש (סוכה ל"ח. גורא בעיני כו') אח"כ ביום זה מקיפין בס"ת להכניס ד"ת בלב בקביעות. כי מצד השי"ת מצינו (מדרש חזית פסוק ישקני) בשעה ששמעו אנכי נתקע ד"ת בלבם והי' למדים ולא משכחין ואח"כ בשעה ששמעו לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם כו' שהוא כלל רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת. אבל מצד האדם כתיב סור מרע ועשה טוב וצריך להסיר הרע והלב אבן מקודם. ואח"כ יכול לכנוס ד"ת בלב ולכן אחר שהקיפו ז' הימים לדחות כל הרע אח"כ יוכלו להקיף בס"ת שאנו מקיפין להכניס בקביעות ד"ת בלב וכן מקודם הקפנו בלולב וישבנו בסוכה לבקש אושפוזין עולאין להיות סייעתא לברר את עצמו בכל הז' מדות. ואח"כ מקיפין בס"ת להכניס קדושת הז' אושפוזין בלא מצות מעשיות רק בתפלה ומצד השי"ת וכדאיתא בזוה"ק שביום זה באים האושפוזין בעצמם:

## פרק מח

**וזאת** הברכה אשר ברך משה איש האלהים מה שנקרא משה איש האלהים דוקא בפ' זו הענין דאיתא בספרי. שממקום שסיים יע"א ע"ה לברך את בניו משם התחיל משה לברכן שנ' וזאת הברכה מוסיף על ברכה ראשונה שברכן יעקב וזאת אשר דבר להם אביהם. ויש להבין מה זה סיום ברכות הא אחר שסיים הברכות אמר וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם. אך כל הפסוק זה מיותר דהא רואין שזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם ואם נאמר שכונת הספרי עמש"נ איש אשר כברכתו ברך אותם דאי' במד"ר והובא בפירש"י שכללן יחד בגבורה וכו' הי' די לכתוב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר איש אשר כברכתו ברך אותם. אך באמת כמה שבטים שלא ברך. לשמעון ולוי קנטר וכן לראובן אך התחיל הפרשה הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם. והיינו שיכנסו דבריו ללב וע"י שאמר להם דברי קנטורים עשו תשובה וזכו לברכה. וזש"נ וזאת אשר דבר להם שהכניס בהם מדת זאת שהוא מדת מלכות (כמ"ש באורך בתקו"ז ק"י סוע"ד וקי"א רע"א וזח"ג קט"ו וש"מ) ויברך אותם כולם אף אותם שקנטר ברכם בזאת שיכנסו הדברים ללב ועי"ז יזכו לברכה. והיינו שיע"א בעצמו זכה לאספקלריא דנהרא (כמ"ש זח"א ק"כ ע"א) והיינו שם הוי"ה. אבל לבניו שבטי יה כנס"י לא יכול להכניס רק מדת זאת שהוא ג"כ מפורש לעין כמו זה. אך הוא לשון נקבה אספקלריא דלא נהרא. וזה הי' ברכה אחרונה של יעקב שסיים בה וממנה התחיל משה רבנו שהוא ג"כ זכה לאספקלרי' דנהרא (כמ"ש יבמות מ"ט. וש"מ) אך להכניס לישראל לא יכול רק מדת זאת אספקלריא דלא נהרא וזש"נ וזאת הברכה ומשו"ה כ' כאן איש האלהים בעלה דמטרוניתא שהופיע בישראל ממדת מלכות מדת זאת:

## פרק מט

**איתא** בתיקונים (תיקון כ' מ"ח ב') כד נטלא מאימא עילאה דאיהו שמחת תורה וכו' כד"א בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו דא שכינתא תתאה וביום שמחת לבו דא שכינתא עילאה. כי ענין שכינתא תתאה הוא יראה מבחי' ה' תתאה וכדאיתא בהרמב"ם ז"ל שעל זה מסוגל נפש ישראל שמיד שיחשוב שהשי"ת עומד לנגדו מיד תפול עליו היראה והפחד והוא בחי' השם של אדנ"י כמוש"נ ואם אדונים אני אי' מוראי. וזהו ביום חתונתו דא שכינתא תתאה כי במ"ת הי' בחי' התגלות יראה זו ביתר שאת וכש"נ וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק אולם יש ענין עוד יותר פנימי כש"נ ובאו במערות צורים מפני פחד ה' ומהדר גאונו וכמש"נ ובמורא גדול זו גילוי שכינה והוא בחי' שכינתא עילאה הנק' ביום שמחת לבו והיינו שנכנס הארה בפנימיות הלב ומזה נתמלא הלב שמחה והוא בחי' שמחת תורה. והגם שגם בחי' יראה תתאה נצרך להיות ע"י התפעלות לבו כי בלא זה נאמר למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין. אמנם זה נקרא רק בחי' התגלות הלב דהיינו רק בלב חכם לימינו. אבל הלב כסיל לשמאלו. והוא עדיין בתקפו אמנם בחי' שכינתא עילאה הנקרא ביום שמחת לבו היינו שכל פנימיות לבו נעשה מלא מד"ת עד שנתבער גם הלב כסיל משמאלו. וכדאיתא בתיקונים בינה לבא ובה הלב מבין ויש רמז לזה בפסוק לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו. והיינו שהיצה"ר הנק' כסיל מסית לאדם שלא יחפוץ בתבונה שהוא בחי' בינה ובה הלב מבין שיכנסו בו ד"ת בפנימיות הלב מפני שיודע זאת היצה"ר שעי"ז יתבער מלבו מכל וכל כי אם בהתגלות לבו היינו שעכ"פ זאת מסכים עם האדם שיהי' לו היראה בהתגלות הלב מפני שעי"ז לא יתבער עכ"פ מלב כסיל לשמאלו. והגם שגם זאת לא ניחא להיצה"ר. עכ"ז יחפוץ יותר מבתבונה כנ"ל:

## פרק נ

**בכל** השנים קורין סדר וזאת הברכה בשמחת תורה והוא יזדמן תמיד עפ"י הקביעות באחד משבת ימי המעשה ולא בשבת מה שאין כן בקריאות של כל הסדרים שנקבעו דייקא ביום השבת. וי"ל בזה מפני שכל הענין תורה שבכתב הוא רק מקדושה דלעילא מהשפעת השי"ת. ולכן קריאת כל הסדרי תורה המה רק בשבת. וכש"נ בשבת לדעת כי אני ה' מקדישכם. זולת סדר וזאת הברכה אשר בירך משה שהוא על הכנת תושבע"פ שיהי' נתחדש בלב נפשות ישראל לכל פרט נפש לפי בחינתו. ולכן עיקר קריאת סדר זה הוא דייקא ביום שמחת תורה שהוא יום המוכן להתחדשות דברי תורה בנפשות ישראל ודייקא בימי המעשה שהוכנו להתעוררות פעולת האדם מצד אתעדל"ת שהוא

בחי' תורה שבע"פ. וי"ל שמרמז ג"כ בפרטות של הברכות שברך לכל שבט בפני עצמו שיתחדשו דברי תורה בלבם לכל אחד לפי שרשו בתורה. וזש"נ יחי ראובן שיקבל חיות השפע שלו מדברי תורה ויהי מתיו מספר שיהי' לכל פרט נפש מספר שרשו בדברי אותיות התורה כידוע שיש לכל נפש מישראל שורש אות אחת בתוה"ק. וכן וזאת ליהודה וגו' ידיו רב לו וכמו שדרשו חז"ל כל הפסוק שישא ויתן בהלכה ואסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. ויאמר ה' מסיני בא וגו' אלו הדברים המה ג"כ הקדמה לקנין התורה בלב וזה מסיני בא שהוא בחי' ענוה ושפלות וכדברי חכמז"ל (אבות פ"א) משה קיבל תורה מסיני וכידוע מהמפרשים שמרמז על ענוה וכנזכר בתנחומא פ' נח שעיקר קנין תושבע"פ הוא דייקא רק במי שפורש את עצמו מתענוגי העוה"ז וזרח משעיר למו וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג קצ"ג) דיהיב לישראל נבזבזין משרי האו"ה מעשו ומישמעאל. וענין הנבזבזין ומתנין היינו כי בחי' כוחו של עשו הוא כעס ורציחה וכח הזה בעצמו ניתן לישראל עפ"י התורה והיינו שנצרך בהעוה"ז להיות נמצא בחי' הכעס אמנם דייקא על עמלק שהוא עצם קליפת עשו וכאמרם ז"ל מיני' ובי' ליזל בי' נרגא (סנהדרין ל"ט) ולזה נאמר בשמואל וישסף שמואל את אגג שהוא ענין מיתה אכזריות דייקא השייך לו ולכן נאמר בלשון וזרח שהוא רק זריחה מועטת בהעוה"ז לצורך מחיית עמלק אבל לעתיד כשימחה זכר עמלק מכל וכל כש"נ האויב תמו חרבות לנצח אז יתבטל גם בחי' הכעס מן העולם מכל וכל. הופיע מהר פארן הוא בחי' כוחו של ישמעאל על התאוה ניתן ג"כ לישראל. ועוד יותר כלשון הופיע כי ענין החמדה והתאוה לא יתבטל גם לעתיד לבוא רק שיהיו נקרא לבן כי יהי' נצרך לחדווא דשמעתתא. וזה רמזו חכז"ל (קידושין ל'.) אם פגע בך מנוול זה היינו היצה"ר של תאוה שנקרא מנוול משכהו לבית המדרש היינו שיכנוס טעם החמדה שיש בענין זה כאמרם ז"ל (סנהדרין ע"ה:) שניתן טעם הזה לעוברי עבירה כש"נ מים גנובים ימתקו אותו הטעם בעצמו יכנוס בדברי תורה. ואתא מרבבות קודש מה שנאמר תיבת ואתא בלשון תרגום י"ל כי רבבות קודש המה המלאכים שטענו שאין שייכות ליתן פנימיות התורה להעוה"ז ומשרע"ה השיב להם כלום יצה"ר יש ביניכם היינו שפשטות התורה אינו שייך רק להעוה"ז. והאמת הי' שגם פנימיות התורה ניתנה להעוה"ז כש"נ לא בשמים הוא וכאמרם ז"ל (דב"ר פ"א) שלא נשתייר ממנו בשמים כלום. וזהו פירש ואתא שכביכול השי"ת בעצמו נתלבש עם התורה אצלינו ולכן נאמר תיבה זו בלשון תרגום שאין מלאכי השרת מכירין בו כדי שלא יתקנאו בנו:

## פרק נא

**שישו** ושמחו בש"ת כי טוב סחרה מכל סחורה. סחורה הוא ענין הסבה והתפעלות שהאדם עושה טרם שמגיע לגוף העסק כידוע זה בעסק מסחר ומו"מ בעניני עוה"ז שיוכל האדם לפעמים לטרוח ולעשות סיבות והתפעלות לאיזה עסק ולא יעלה בידו ויהי' כל טרחתו למגן משא"כ בענין מסחר של עסק התורה הגם שעוד לא יעלה בידו המכוון הנרצה עכ"ז גם הטירחא והסיבה התפעלות שעושה האדם כדי להשיג המכוון זה בעצמו נחשב לקבלת שכר בגוף עסק התורה כי חיים הוא לנו עוז ואורה. שע"י התורה נמצא הכח להכניע היצה"ר בעוז ואורה. עוז הוא בחי' התוקף להתגבר על יצה"ר המסית לדבר עבירה כאמרם ז"ל (אבות פ"ד) איזהו גבור הכובש את יצרו והוא ע"י כח התורה כאמרם ז"ל (קידושין ל:) בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין. ואורה הוא שע"י התורה מאירה להאדם החושך שמחשיך יצה"ר על האדם לפעמים להטעותו שהוא עושה בזה מצוה כאמרם ז"ל (חולין צ"א.) על ויאבק איש עמו שנדמה לו לת"ח שבא להטעותו בזה שנדמה לו כרבו המלמדו חכמה להועיל וע"י התורה מאירה להאדם לבל ילכד במצודתו השם חשך לאור ויש לרמז זה בפסוק יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי על שם הבחי' הנ"ל הנמצא בכח התורה יערוף כמטר מרמז על העוז והתוקף להכניע היצה"ר המסית לדבר איסור כי יערוף הוא לשון הריגה כש"נ וערפו את העגלה וכמו שנאמר בדוד הע"ה ולבי חלל בקרבי שהרגו ליצה"ר כחלל. תזל כטל מרמז על האורה להאיר על מחשכי היצה"ר כי טל אורות טלך הוא הטל שעתיד להחיות בו המתים והיינו מי שבחיים קרוים מתים שמה שנדמה לו שהוא חיים והוא מיתה באמת כאמרם ז"ל (יומא פ"ו:) עבר ושנה נעשית לו כהיתר וע"י הטל אורות יאיר לו שהוא עומד בחושך היצה"ר ובטל תורה יחייהו מרדת שחת:

## פרק נב

**מצינו** בתורה שמחה בג' זמנים בחג הסוכות ובשבועות ויום שמחתכם נדרש (ספרי בהעלותך) אלו השבתות והוא עפמ"ש במדרש (שהש"ר א' ז') נגילה ונשמחה בך זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו אין אנו יודעים במה לשמוח אם ביום אם בקב"ה בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בך בך בהקב"ה בך בישועתך בך בתורתך בך ביראתך בישועתך נגד סוכות שאחר יוה"כ שהוא ישועה מכל רע כמ"ש (מד"ר אחרי) ישעי ביוהכ"פ כל ימי הסוכות צועקים הושענא והושיעה נא מכל היצה"ר שנזכה ליישר הלב להוריק כל רע מלב כסיל וישרים לשמחה דכ' ולישרי לב שמחה (כמ"ש תענית ט"ו.) בך בתורתך נגד שבועות זמן מתן תורה וכ' פקודי ה' ישרים משמחי לב. ביראתך נגד שבת דאי' (תענית

ח': ופירש"י שם) יראי שמי שומרי שבת ובירושלמי (פ"ד דדמאי) אימת שבת על ע"ה ואיתא (סא"ר רפ"ג) שמחתי מתוך יראתי. וז"ש ישמחו במלכותך כו' מלכות שם א"ד איהי יראה ושרי' בה יראה (זח"א ה' ע"ב) וכמש"נ ואם אדונים אני אי' מוראי ובגמ' (קידושין ל"ב:) מלך שתהא אימתו עליך. ובחג הסוכות נזכרו ג"פ שמחה א' באמור בד' מינים ושמחתם לפני ה"א שבעת ימים. וב"פ בראה ושמחת בחגך וכו' והיית אך שמח דסוכות כולל כל הג' שמחות בך בישועתך עפמ"ש (מ"ר אמור פ' ל') מאן דנסיב באיין בידי' אנן ידעין דאינון נצוחיא כו' ולולביהון ואתרוגיהן בידם אנו יודעין דישראל אינון נצוחיא. בך ביראתך עפמ"ש (זח"ג ק"ג ע"א) ישבו בסוכות תחות צלא דמהימנותא כו' וכל מאן דאיהו ברזא דמהימנותא יתיב בסוכה (שם ע"ב) ובזה"ק (שם ר"ל ע"א) איהי אמונה איהי יראה ושריא בה יראה שע"י האמונה שמשים אל לבו שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וכו' (רמ"א ריש א"ח) ושמחתי מתוך יראתי. בך בתורתך נגד מש"נ והיית אך שמח שנדרש (סוכה מ"ח.) לרבות שמע"צ והיינו הבטחה שיהי' הויה להשמחה וזהו בתורתך דשמע"צ נביעי דאורייתא ובא"י מסיימין בו התורה ומקיפין בס"ת שיהי' אור מקיף מהד"ת דחג הסוכות נקרא בלשון חכמים סתם חג וחג לשון מחול (כמ"ש תוס' חגיגה י'. ד"ה חיגו) מלשון יחוגו וינועו כשכור והיינו בהיקף ובסוכות מקיפין להס"ת בד' מינים כמו שהי' מקיפין במקדש למזבח ובשמע"צ יעקב רישא לחדוותא כו' (כמ"ש זח"ג ק"ד ע"ב) שכל אחד מישראל זוכה לקדושת יע"א ע"ה שהי' מרכבה לשם הוי"ה שהוא התורה כמבואר בזה"ק אורייתא שמא דקב"ה (כמש"ש צ"ח סע"ב ק"א ע"א וש"מ) ושמחין ומקיפין בתורה. וש"ת כולל כל ג' השמחות וז"ש כי חיים הוא לנו עוז ואורה ג' לשונות חיים הוא נגד מ"ש בך בתורתך שהתורה נקראת חיים וכמש"נ ראה נתתי לפניך את החיים. עוז נגד בך בישועתך כמש"נ אשרי אדם עוז לו בך אין עוז אלא תורה (כמ"ש זח"ג רס"ט סע"א) וכתיב ה' עוז לעמו יתן ונדרש על מ"ת (זבחים קט"ז.) והישועה עיקרה מיצה"ר שהיא השונא ואויב כמש"נ (סוכה נ"ב) שלמה קראו שונא (במ"ר וירא פנ"ד) גם אויביו ישלים אתו זה יצה"ר ולית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא (זח"א ר"ב ע"א) ואורה היינו בך ביראתך דעיקר האור שיאיר לפניו שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו וכמ"ש (ברכות כ"ח:) כמורא בו"ד א"ל תלמידיו עד כאן וכו' והיינו שיש יראה יותר מזה שממ"ה עומד עליו ורואה במעשיו וזה עיקר האור והאר עינינו בתורתך. וז"ש (מ"ר אחרי) ה' אורי בר"ה והוא עדמ"ש ת"ז (ריש תי' מ"א) תשר"י ודא דרועא תניינא יש"ת חשך סתרו אשתאר ר' איהי רא"ש השנה כו' ואז היראה והפחד מאימת הדין וזה האור ה' אור לי וזהו בך ביראתך ושמחתי מתוך יראתי השלימות היראה שמביא לשמחה:

## פרק נג

**נגיל** ונשיש בזאת התורה כי חיים הוא לנו עוז ואורה. התורה נקראה חיים עוז ואורה חיים מלא בכל מקום עץ החיים בתוך הגן אין עץ החיים אלא תורה דכתיב עץ חיים וגו' וכן ראה נתתי לפניך את החיים ובברכת ק"ש כי הם חיינו וכו'. עוז מצינו בגמ' (זבחים קט"ז.) שקראו בלעם ה' עוז לעמו יתן חמדה טובה י"ל בבית גנזיו כו' ה' עוז לעמו יתן וכ"א (במד"ר אמור פ' ל"א) ויורד עוז מבטחה עוז זו תורה וכו' ונקרא עוז שנותן לנו תקיפות ללחום נגד היצר (כמו"ש בגמ' סוכה וקידושין בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין) ואורה זו תורה (כמו"ש מגילה ט"ז:) דכתיב ותורה אור וכתיב נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי וכל התורה עצות תרי"ג עטין איך להתנהג. וזה הי' פעולת אאע"ה דאי' במדרש ויהי אור זה אברהם שעיקרו הי' להאיר כל העולם שהשי"ת אלהי הארץ כמו"ש (בב"ר פ' ל') עד שאתה מאיר מאיספוטמיא וחברותי' בא והאיר לפני בארץ ישראל ואף שקיים אאע"ה כל התורה כולה אף ע"ת (כמ"ש יומא כ"ח:) מ"מ עיקרו הי' להאיר העולם במאמר אנכי ה' אלהיך וגו' כלל התורה. עוז זה מדת יצחק שהי' מרכבה למדת גבורה ללחום נגד שאור שבעיסה כמ"ש איזהו גבור הכובש את יצרו. וחיים מדת יעקב תתן אמת ליעקב ושפת אמת תכון לעד שהי' מטתו שלמה שלא הי' בו פסול וכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנ' ועמך כולם צדיקים וכל אחד מישראל יש בו דבר אמת וכמו שאמרו (תענית ה') יעקב אבינו לא מת מה זרעו בחיים שכל אחד קשור בחיים ואתם הדבקים בה"א חיים כולכם היום והם הורידו ד"ת עד שלא נתנה כמ"ש (יומא כ"ח) אברהם זקן יושב בישיבה וכן יצחק יעקב שלמדו תורה ולמדוהו לבניהם. ואח"כ משה ואהרן הורידו הד"ת לארץ משה תורה שבכתב ואהרן כתוב בי' תורת אמת הי' בפיהו והיינו תושבע"פ, וכתיב הוא יהי' לך לפה ואח"כ דוד הי' מרכבה למדת מלכות ומלכות פה תורה שבע"פ קריין לה (כדאי' בתיקונים) ויוסף הי' הצינור המחבר תורה שבכתב לתורה שבע"פ איך שהכל כלולים בתורה שבכתב ובמאמר אנכי. ושלמה המלך ע"ה הי' עיקר חכמה וחידושים שמחדשים בתורה שבע"פ דכתיב בי' ויחכם מכל האדם, וביום זה שהוא שע"צ בא"י וש"ת בחו"ל יש לנו סייפתא מכל קדושת הז' אושפיזין להכניס בקביעות ד"ת בלב.